37
24 F
9

– ARA 1693

Digitized by Google

ACTA
CONCILIORUM
ET
EPISTOLÆ DECRETALES,
AC CONSTITUTIONES
SUMMORUM PONTIFICUM.

TOMUS OCTAVUS.

Ab anno MCCCCIX. ad annum MCCCCXLII.

PARISIIS,
EX TYPOGRAPHIA REGIA.

MDCCXIV.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX
EORUM QUÆ TOMO VIII. CONCILIORUM
CONTINENTUR.

Anno Christi

1409. **PISANUM concilium univerſale.** I.

Copia litteræ convocationis concilii Piſani. *ibid.*

Acta concilii Piſani, ſive ſeſſiones. 5.

Tenor ſententiæ definitivæ contra ambos contendentes de Papatu. 14.

Litteræ Cardinalium Benedicti XIII. convocatoriæ ad concilium Piſanum. 23.

Litteræ Cardinalium Gregorii XII. ejuſdem argumenti. 30.

Litteræ miſſæ Benedicto XIII. a Cardinalibus ſuæ partis. 37.

Petri de Luna reſponſio ad ſuperiores litteras. 42.

Forma ſervata in celebratione concilii, & ſeſſiones ejuſdem. 46.

Articuli propoſiti contra duos de Papatu contendentes. 57.

Narratio ſchiſmatis ab exordio. *ibid.*

Nomina eorum qui præſentes adfuerunt in concilio, &c. 97.

De concilio Piſano, ex hiſtoria mſ. Caroli VI. 115.

Provocatio Oratorum Roberti regis Romanorum a Piſano concilio ad Gregorium. 120.

Articuli producti contra Petrum de Luna, & Gregorium XII. notorii probantur. 131.

Sententia definitiva contra eos. 136.

Litteræ Cardinalium ad Principes. 138.

Provocatio eorumdem a Gregorio ad concilium œcumenicum. 140.

Reſponſio ſuper ea appellatione. 143.

Inhibitio facta Cardinalibus a Petro de Luna. 150.

Litteræ utriuſque collegii Cardinalium ad Univerſitatem Pariſienſem. 151

Litteræ neutralitatis per Cardinales Gregorii XII. 152.

Litteræ Gregorii XII. quibus ſe purgat a criminationibus Cardinalium. 154.

Litteræ Cardinalium Piſanorum ad Præſules qui erant in Gregorii XII. comitatu. 162.

Eorumdem reſponſio data Senenſium oratoribus. 167.

Reſponſiones Gregorii XII. ad ſuperius ſcriptum.

Gregorii XII. edictum, quo Cardinales, qui a ſe diſceſſerant, niſi redeant, omnibus dignitatibus privat. 171.

Ejuſdem edictum alterum, de eo argumento. 177.

Ejuſdem epiſtola ad Florentinos, apologetica. 180.

Scripta Caroli de Malateſtis. 194.

Reſponſio Cardinalium Gregorii XII. 199.

Dubia mota per Cardinales, qui fuerunt Piſis. 202.

1412. **Romanum concilium.** 203.

JOANNIS XXIII. ſynodale decretum adverſus Huſſitas. *ibid.*

1413. **Londinenſe.** 205.

Anno Christi

CONSTANTIENSIS CONCILII Decreta & Acta.

Præfatio ſynodi Baſileenſis, quæ juſſit hæc Acta colligi. 209.

1414. *Scedula oblata per legatos pro Gregorio XII. Papatu abituro.* 215.

Cameracenſis epiſcopi cedula contraria. 220.

Cardinalis S. Marci cedula. 223.

Joannis XXIII. Papæ cedula. 226.

Origo concilii Conſtantienſis. 218.

Introitus Papæ Joannis XXIII. ad Conſtantiam. 229.

Inchoatio concilii Conſtantienſis. 230.

Seſſio I. *ibid.*

Bulla convocationis concilii. 231.

1415. **Seſſio II.** 237.

Ceſſionem offert Joannes XXIII. *ibid.*

Bulla ejuſdem ſuper ea re. 239.

Alia concluſio ejuſdem. 240.

Capitula concordata inter Sigiſmundum Imp. & Ferdinandum regem Arragoniæ. ibid.

Pacta regis Arragonum, miſſa ad Imp. 243.

Receſſus Joannis Papæ a concilio. 244.

Cedula ejuſdem propria manu. ibid.

Epiſtola ejuſdem ad Sigiſmundum. ibid.

Cardinales ſuos omnes ad ſe evocat. ibid.

Ejuſdem littera ad regem Franciæ. 245.

Seſſio III. 246.

Proteſtatio duorum Cardinalium. 248.

Capitula per Cardinalem Piſanum portata de Schaphuſen a Joanne Papa. 249.

Seſſio IV. 252.

Conſtitutiones ibi pronunciatæ. *ibid.*

Additiones ex Surio, aliiſque. 253.

Proviſiones utiles pro acceleranda unione. 256.

Seſſio V. 258.

Conſtitutiones ſynodales factæ a Patribus, qui ſub obedientia erant Joannis XXIII. *ibid.*

Additiones ex mſſ. Surii, aliiſque. 259.

Tenor aviſamentorum in materia fidei. 263.

Bulla reperta, & miſſa Cardinalibus a Papa Joanne. 265.

Cedula ſeu commiſſio facta quatuor deputatis, hoc eſt, uni de qualibet natione. 266.

Adviſamenta. 267.

Tenor miſſivarum. 269.

Epiſtola concilii ad regem Poloniæ. 271.

Seſſio VI. 275.

Articuli ibi pronunciati. 276.

Procuratorium dandum per Papam Joannem XXIII. decretum per concilium. *ibid.*

Dantur commiſſarii contra Joannem Hus. 280.

Decernitur citatio contra Hieronymum de Praga. 281.

Contra famoſe libellantes. *ibid.*

Additiones ex mſſ. Surii, aliiſque. 282.

Littera Univerſitatis Pariſienſis ſuis ambaſiatoribus directa: & Joanni Papæ. ibid.

Ejuſdem ad archiepiſcopos, epiſcopos, & doctores Italicæ nationis. 284.

Anno Christi

Ejuſdem ad Concilium. 285.
Ejuſdem ad Sigiſmundum Cæſarem. ibid.
Epiſtola legatorum Univerſitatis Pariſienſis Conſtantiæ exſiſtentium, ad Carolum VI. regem Francorum. 286.
Data inſtructiones legatis, qui debebant ire ad Papam, & ſalvus conductus pro eo. 288.

Seſſio VII. 289.
Citatio contra Joannem XXIII. 291.
Exſecutio citationis contra Hieronymum de Praga. 294.
Additio de Cardinalium contemptu in concilio. 296.

Seſſio VIII. *ibid.*
Epiſtola Concilii ad quoſcumque defendere volentes damnandam memoriam Joannis Wicleff. 298.
Sententia damnationis doctrinæ Joannis Wicleff, & articulorum XLV. 299.
Concilium pronunciat hæreticum Joannem Wicleff, ac memoriam ejuſdem condemnat, & mandat exhumari oſſa ipſius. 302.
Additiones ex mſſ. Germanicis, Surii, aliiſque. 303.
Littera ſubmiſſionis ducis Auſtriæ. 306.

Seſſio IX. 307.
Additiones ex mſſ. Surii, aliiſque. ibid.
Concilium dat commiſſarios in cauſa inquiſitionis contra Joannem XXIII. 310.
Citatoria littera publice lecta. 311.
Univerſitatis Pariſienſis epiſtola ad Concilium. 314.
Ejuſdem ad Cæſarem Sigiſmundum. ibid.
Caroli de Malateſtis epiſtola ad nationes Concilii 316.

Seſſio X. 317.
Decretum ſuſpenſionis Papæ Joannis XXIII. 320.
Littera oblata per Bohemos. 324.
Citationes contra Joannem Papam. 330.
Bulla Joannis Papæ XXIII. conceſſa aliquibus de ordine S. Joannis Hieroſolymitani. 332.
Reſponſum Joannis XXIII. ad ſententiam Concilii. 341.

Seſſio XI.
Articuli propoſiti contra Joannem Papam XXIII. 343.
Littera miſſiva Joannis XXIII. ad regem Romanorum. 361.
Inſtrumentum ratificationis articulorum factum per Joannem XXIII. Papam. 362.
Decretum deputationis notariorum. 365.
Commiſſarii ad Joannem Papam miſſi, qui adſignarent terminum ad audiendum ſententiam privationis. ibid.
Proteſtatio Cardinalium, ire ſe voluiſſe ad Regem Arragonum, & ad Petrum de Luna. 367.
Petitio definitivæ ſententiæ a Papa Joanne XXIII. 369.
Inſtrumentum, quo Joanni Papæ intimatus eſt terminus, ad audiendam ſententiam definitivam privationis. 372.

Seſſio XII. 373.
Decretum, quod non procedatur ad electionem Papæ, ſi contingat ſedem vacare, ſine expreſſo conſenſu concilii. 375.
Sententia definitiva in Joannem Papam XXIII. 376.
Decretum, quod neuter contendentium eligatur in Papam. 377.
Commiſſarii reſponderunt, qualiter Joannes Papa acquievit ſententiæ. ibid.
Inſtrumentum ratificationis ſententiæ, factæ per eumdem. 378.

Seſſio XIII. 380.
Contra laicos communicantes ſub utraque ſpecie: & quod nullus presbyter ſub pœna excommunicationis communicet populum ſub utraque ſpecie panis & vini. 381. & 382.

Anno Christi

Deputantur commiſſarii in cauſa fidei. 383.

Seſſio XIV. 384.
Carolus de Malateſtis advenit, ut renunciet Papatui nomine Gregorii XII. *ibid.*
Bullæ duæ Gregorii XII. ſuper ea re. 386. & 387.
Cedula auctorizationis Concilii factæ a Gregorio XII. 388.
Tolluntur proceſſus in duabus obedientiis orti occaſione ſchiſmatis. 389.
Procuratorium Gregorii XII. ad renunciandum. 391.
Decretum Concilii, quod ſede vacante non procedatur ad electionem Romani Pontificis. 393.
Decretum, quod electio ejus fiat modo & forma per Concilium ordinandis: &c. 394.
Littera Sigiſmundi regis Romanorum. ibid.
Concilium omnia Gregorii XII. in ſua obedientia rationabiliter geſta approbat & ratificat. 395.
Decreta alia Concilii in favorem Gregorii. 396.
Quod Imperator det operam, ut Concilium ſit tutum. 397.
Sigiſmundi Imp. littera. 398.
Carolus de Malateſtis renunciat Papatui, procuratorio nomine Gregorii XII. 399.
Decretum, ut requiratur Petrus de Luna ad cedendum. 401.

Seſſio XV. 402.
Decretum ſilentii. 403.
Articuli formati & dogmatizati per Joannem Wicleff, & Joannem Hus. 403. 404. *& ſeqq.*
Sententia contra Joannem Hus. 408.
Articuli ex proceſſibus contra Joannem Hus deducti & probati. 412.
Schedula Joannis Hus oblata Concilio. 422.
Condemnatio illius propoſitionis, *Quilibet tyrannus*, &c. 424.
Conſtitutio contra invaſores ſeu ſpoliatores accedentium & recedentium a Concilio. *ibid.*

Seſſio XVI. 428.
Deputatio ambaſiatorum Concilii ad Arragoniam. *ibid.*
De recedentibus a Concilio clandeſtine: &c. 430.
Bulla contra ſpoliantes ad Concilium venientes. 431.
Sententia contra Joannem XXIII. & litteræ ceſſionis Gregorii XII. regiſtrantur. 434.

Seſſio XVII. *ibid.*
Receſſus Imperatoris, quem Concilium benedixit. *ibid.*
Bulla legationis, qua Angelus Corarius, olim Gregorius XII. legatus perpetuus conſtituitur in Marchia Anconitana. 438.
Miſſa & proceſſio indicta. 442.
Epiſtola Concilii ad Bohemos. ibid.

Seſſio XVIII. 445.
Datur poteſtas judicibus definiendi, &c. 446.
Adhibendam fidem bullis concilii. *ibid.*
Litteræ expediantur ſuper gratiis per olim Papam Joannem conceſſis, exceptis exorbitantibus & exſpectativis. 447.
Deputantur ambaſiatores ad Italiam. *ibid.*
Epiſtola Concilii Conſtantienſis ad Sigiſmundum Cæſarem, de rebus Huſſitarum. 448.
Bohemorum ac Moravorum littera ad Concilium. 451.
De ſalvoconductu Joannis Hus. 454.

Seſſio XIX. *ibid.*
Hieronymi de Praga abjuratio. ibid.
Articuli Joannis Wicleff & Joannis Hus, quos Hieronymus de Praga anathematizavit. 457.
Schedula ſuper regula ſancti Franciſci. 459.
Quod non obſtantibus ſalviſconductibus regum poſſit in hæreticos inquiri. 462.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI

Committuntur cauſæ hæreſis certis judicibus. 463.
Quod beneficiati in concilio præſentes recipiant fructus beneficiorum eorum in abſentia. 464.
Litteræ ſuper proviſionibus ad patriarchales, metropolitanas, & alias eccleſias, per olim Papam Joannem uſque ad ſuſpenſionem conceſſæ, expediantur. 465.
Seſſio XX.
Super monitorio contra ducem Auſtriæ per epiſcopum Tridentinum. ibid.
Decretum monitorii in cauſa Tridentina. 467.
Monitorium contra ducem Auſtriæ. 468.
Litera miſſiva olim Gregorii XII. ad Concilium. 471.
1416. Capitula Narbone concordata inter regem Romanorum & ambaſiatores concilii ex una parte, & regem Arragonum ac legatos Petri de Luna ex altera. 474.
Nomina eorum qui juraverunt approbationem capitulorum. 480.
Epiſtola Franciſci Narbonenſis epiſcopi ad quinque Cardinales, de unione inita cum obedientia Benedicti XIII. 486.
Copia ſubſtractionis per regem Ferdinandum facta Petro de Luna. 487.
Copia litteræ clauſæ ex parte dicti domini regis, directa domino imperatori. 491.
Congregatio, in qua domini Cardinales, & archiepiſcopi juraverunt capitula. 492.
Congregatio de officiis curiæ quondam Gregorii XII. & de Huſſitis citandis. 495.
Monitorium contra Argentinenſes. 498.
Congregatio generalis. 500.
Decretum ſuper admiſſione officialium olim Gregorii. 502.
Congregatio generalis, in qua auditus legatus Ferdinandi regis Arragoniæ. ibid.
Articuli dati in cauſa fidei contra Hieronymum de Praga. 505.
Citatio contra Hieronymum decreta. 529.
Inſtigatoris adverſus eumdem ſchedula. 531.
In cauſa Argentinenſi. ibid.
Appellatio pro parte Argentinenſium coram concilio interpoſita. 532.
Bulla canonizationis trium ſanctorum in Suecia. 540.
Seſſio publica ſine ſolemnitatibus. 543.
Generalis congregatio. 545.
Libellus novem aſſertionum Joannis Parvi. 546.
Deputantur commiſſarii in cauſa Argentinenſi. 547.
Congregatio generalis. 548.
Congregationes in cauſa Argentinenſi. 551. & 554.
Congregatio generalis, ubi referuntur reſponſiones Hieronymi Pragenſis ad objecta. 556.
Congregatio generalis, de cauſa ejuſdem. 558.
Seſſio XXI. 563.
Sententia definitiva lata contra Hieronymum de Praga. 564.
Bulla convocationis prælatorum. 567.
Congregatio in modum ſeſſionis. 570.
Declaratio pœnarum Argentinenſium. 571.
Congregationes generales tres. 573. 574. 576.
Alphonſi regis Arragonum epiſtola ad Concilium. 582.
Procuratorium ejuſdem, & reſponſum Concilii. 583. 584.
Congregatio generalis in cauſa fidei. 586.
Petitio in cauſa Tridentina, &c. 588.
Commiſſio in cauſa fidei. 589.
Citatio contra fautores Huſſitorum. 593.
Exſecutiones in partibus factæ. 596.
Congregatio generalis. 599.
Procuratorium regis Arragonum. 601.
Congregatio generalis. 604.
Poloniæ regis epiſtola. 606.
Magiſtri generalis Ordinis Theutonicorum epiſtola ad Concilium. 608.
Cracovienſis Univerſitatis epiſtola ad Concilium. 609.
Procuratorium regis & reginæ Neapolis. 612.
Congregatio generalis. 615.
Subtractio regis Arragonum obedientiæ facta Petro de Luna. 616.
Subtractio obedientiæ regis Navarræ Petro de Luna. 617.
Subtractio Comitis Fuxi. 619.
Decretum ſuſpenſionis ſententiarum & proceſſuum in diverſis obedientiis. 620.
Seſſio XXII. 621.
Decretum locationis ambaſiatorum regis Arragonum. ibid.
Litteræ convocatoriæ Arragonum. 622.
Conceſſio vocum ambaſſiatorum regis Arragonum. 624.
Seſſio de unione ambaſiatorum Arragonum. 627.
Proteſtatio Portugallenſium. ibid.
Proteſtatio ambaſiatorum regis Jacobi, & Joannæ reginæ. 631.
Proteſtatio pro rege Francorum. 632.
Seſſio XXIII. 637.
Commiſſio ad informandum contra Petrum de Luna. ibid.
Proceſſus in cauſa hæreſis & ſchiſmatis contra eumdem. 642.
Seſſio XXIV. 648.
Citatio contra Petrum de Luna. ibid.
Seſſio XXV. 656.
Decretum conceſſionis Olomucenſis eccleſiæ in commendam. ibid.
Procuratio Comitis Fuxi 657.
Procuratio trium ſtatuum dominiorum Comitis Fuxi. 660.
Deputantur commiſſarii in cauſa Tridentina pro natione Hiſpanica. 664.
Cedula approbationis ſuper victualibus & penſionibus domorum cum civibus Conſtantienſibus. 665.
Seſſio XXVI. 670.
Pro unione ambaſſiatorum regis Navarræ. ibid.
Decretum de non derogando juri alicujus nationis de prioritate votorum. ibid.
Pro unione dictorum ambaſiatorum. 671.
Procuratorium regis Navarræ. 673.
Procuratorium ſtatus cleri regni Navarræ. 676.
Procuratorium decani beatæ Mariæ de Tutela, 678.
Procuratio abbatis de Oliva, aliorumque e regno Navarra. 679. 681. 682, 683. *& ſeqq.*
1417. Seſſio XXVII. 691.
De cauſa Tridentina. ibid.
Relatio facta per commiſſarios, ibid.
Seſſio XXVIII. 697.
De eadem cauſa Tridentina. ibid.
Proteſtatio ambaſiatorum regis Franciæ, pro juſtitia ejuſdem regis elucidanda. 704.
Seſſio XXIX. 713.
Deputatio procuratorum & notariorum in cauſa contra Petrum de Luna. 714.
Ordinatio lecta ſuper contumacia ejuſdem. ibid.
Inſtrumentum exſecutionis lectum & productum, 715.
Seſſio XXX. 718.
Approbatur ſubtractio obedientiæ facta Petro de Luna per regem Arragonum. 719.
Revocatur conſtitutio Petri de Luna, quæ incipit, *Ad futuram.* ibid.
Inſtrumentum reſponſionis per Petrum de Luna factæ. 721.
Practica per Petrum de Luna data ad ſedandum ſchiſma. 729.
Inſtrumentum exſecutionis in perſonam facta. 735.
Seſſio XXXI. 738.
Monitorium contra Comitem Virtutum. ibid.
Decretum ſuper redintegratione eccleſiæ Baionenſis. 740.

Anno Christi

Anglicanorum proteſtationes. 743.

Seſſio XXXII. 757.

Petrus de Luna declaratur contumax : decretum ut contra eum uſque ad definitivam ſententiam procedatur. ibid.

Congregatio generalis, in qua dabatur audientia ambaſſiatoribus regis Caſtellæ. 763.

Citatio in valvis ad reproducendum articulos. 767.

Articuli contra Petrum de Luna. ibid.

Bulla Petri de Luna, qua excommunicat eos, qui ab ipſo ſe ſubtraxerunt. 775.

Inſtrumentum contractus in conclavi factum, anno 1406. 802.

Seſſio XXXIII. 809.

Proceſſus contra Petrum de Luna. 810.

Decretum lectum per episcopum Dolenſem. 813.

Petrus de Luna vocatur in valvis. 814.

Seſſio XXXIV. 820.

Proceſſus idem. ibid.

Seſſio XXXV. 821.

Unio ambaſiatorum regis Caſtellæ. ibid.

Confirmatio ſubtractionis obedientiæ Petro de Luna, per ambaſſiatorem regis Caſtellæ. 826.

Procuratorium regis Caſtellæ. 827.

Seſſio XXXVI. 830.

Citatio contra Petrum de Luna, ad audiendam ſententiam depoſitionis. 831.

Decretum caſſationis pœnarum factarum per Petrum de Luna, vigore cujuſdam conſtitutionis pro ambaſſiatoribus regni Caſtellæ. 832.

Seſſio XXXVII. 835.

Sententia contra Benedictum Papam XIII in ſua obedientia nuncupatum. 836.

Tenor dictæ ſententiæ ſub bulla Concilii. 840.

Seſſio XXXVIII. 843.

Decretum irritans pœnas latas contra ambaſſiatores infantis Henrici. ibid.

Decretum revocationis vocum ambaſſiatoribus regis Arragonum conceſſarum. 844.

Adjunguntur commiſſarii in cauſa Argentinenſi. 845.

Proteſtatio Cardinalium contra reformationem electioni Pontificis præmittendam. 847.

Proteſtatio ex parte trium nationum, ac etiam collegii Cardinalium. ibid.

Quænam hanc proteſtationem conſecuta ſint. 850.

Proteſtatio nationis Germanicæ. 852.

Congregatio, in qua dantur commiſſarii ſuper concordia nationis Hiſpanicæ facienda. 854.

Seſſio XXXIX. 855.

De conciliis generalibus, & proviſione adverſus ſchiſmata futura. 856.

Forma profeſſionis fidei faciendæ a Papa. 859.

Ne prælati transferantur inviti. ibid.

De ſpoliis & procurationibus. ibid.

Poteſtas definiendi poſſeſſorium cauſæ epiſcopatus Cumanenſis. 860.

Seſſio XL. 861.

Reformationes faciendæ per Papam una cum concilio, antequam concilium diſſolvatur. 864.

Quod procedatur ad electionem Papæ, abſentia cardinalium Petri de Luna non obſtante. ibid.

De modo & forma eligendi Papam. ibid.

Seſſio XLI. 865.

Conſtitutio Clementis VI^i ſuper victualibus cardinalium in conclavi exiſtentium. ibid.

Capitula juranda per electores Romani Pontificis, & cuſtodes conclavis. 866.

Decretum de electoribus Romani Pontificis pro hac vice. 868.

Decretum de non ſpoliando eligendum in Papatu. ibid.

Decretum aliud. 869.

Electio Papæ Martini V. 870.

Seſſio XLII. 871.

Bulla liberationis factæ Imperatori de cuſtodia olim Joannis XXIII. Papæ. ibid.

Anno Christi

1418. Seſſio XLIII. 873.

Bullæ Martini V. Papæ, de exemptionibus, unionibus, &c. ibid.

Decreta varia Martini V. in Concilio facta. 876. 877. &c.

Copia certarum Conſtitutionum, in Concilio Conſtantienſi factarum, quæ fuerunt præſentatæ in curia Parlamenti Regni Pariſienſis, ſed non acceptatæ per eamdem curiam. 883.

Martini Papæ V. & nationis Germanicæ concordata. 888.

Martini Papæ V. & nationis Anglicanæ concordata. 893.

Seſſio XLIV. 895.

Decretum de loco futuri Concilii proxime celebrandi. ibid.

Articuli xxiv. ad reducendos ab hæreſi Huſſitica Bohemos, a Concilio præſcripti. 896.

Seſſio XLV. & ultima. 899.

De diſſolutione concilii. ibid.

Proteſtatio ambaſſiatorum regis Poloniæ. 903.

Hactenus Concilii Conſtantienſis ſeſſiones.

Martini V. Papæ bulla contra errores Joannis Wicleff de Anglia, & Joannis Hus de Bohemia, & Hieronymi de Praga. 905.

Ejuſdem bulla confirmatoria Actorum contra hæreſes, eodem die data. 918.

Confirmatio Conſtitutionum Friderici II. & Carolinæ. 923.

Modus obſervandus in publica ſeſſione Conciliorum generalium, obſervatus in Concilio Conſtantienſi. 935.

Actorum ſynodi Conſtantienſis compendioſa relatio ex Severino Binio. 937.

1415. *Conſtitutio Henrici Cantuarienſis, de quibuſdam feſtis.* 943.

Alia ejuſdem ſuper approbatione teſtamentorum. 945.

1416. *Richardi Londonienſis ordinatio ſuper inſinuationibus teſtamentorum.* 947.

Statutum Henrici Cantuarienſis, contra hæreticos. 949.

Aliud ejuſdem pro feſto S. Joannis de Beverlaco celebrando. ibid.

1417. *Ejuſdem ordinatio pro promotione graduatorum.* 951.

1415. *Gallicanorum epiſcoporum ad Carolum VI. epiſtola, pro exemptione ſubſidii.* 953.

1420. Saltzburgenſe concilium. 957.

Capitula xxxiv. 958.

Saltzburgenſis ſynodus. 975.

Caliſchienſe concilium. 991.

1421. *Ordinatio Henrici Cantuarienſis, pro promotione graduatorum in Academiis.* 993.

Ejuſdem conſtitutio contra exceſſiva ſtipendia capellanorum. 997.

1422. *Capitulum provinciale Monachorum nigrorum apud Weſtmonaſterium.* ibid.

1423. *Ejuſdem ordinatio de advocatis, procuratoribus, & aliis miniſtris curiæ Cantuarienſis.* 1005.

Statuta eccleſiæ Colonienſis, ſub

ANNO CHRISTI

Theodorico archiepiſcopo. 1007.

Senenſe concilium. 1013.

Decretum de tranſlatione Concilii Papienſis Senas. 1014.

Acta Senenſis Concilii. 1015.

Ratificatio condemnationis Petri de Luna, &c. ibid.

Conceſſio indulgentiarum perſequentibus hæreticos. 1016.

Relatio de ambaſiata facta ad Græcos ex parte domini Papæ. 1018.

Diligentiæ pro reſponſione a Græcis habenda, & cauſa dilationis. 1022.

Litteræ Imperatoris Græcorum ad Papam Martinum V. 1023.

Martini Papæ epiſtolæ aliquot. 1024.

1425. Haſnienſe, 1027.

1428. *Pariſienſis congregatio Prælatorum.* 1035.

1429. Pariſienſe, ſive Senonenſe. 1039.

Capitula XLI. 1040.

Dertuſanum. 1051.

Clementis antipapæ bulla, qua cedit papatu. 1053.

Electio Martini V. per ejuſdem antipapæ aſſeclas. 1054.

Actus reverentiæ & ſubmiſſionis ejuſdem antipapæ & et adhærentium, legato Martini V. Papæ. 1056.

Actus abſolutionis & rehabilitationis ejuſdem antipapæ, & ſociorum. 1058.

Nomina eorum qui concilio interfuerunt. 1059.

Acta Concilii. 1063.

Alphonſi regis litteræ patentes octo. 1065.

Conſtitutiones XX. Concilii Dertuſani. 1074.

1430. *Conſtitutio Henrici Cantuarienſis, pro abolendis doloſis ponderibus.* 1085.

1431. BASILEENSE concilium. 1103.

Quomodo Bohemi vocati productique ſint ad ſynodum Baſileenſem. 1087.

Petitiones Bohemorum poſtremo propoſitæ in Baſileenſi ſynodo, anno 1438. 1099.

Reſponſiones ordinatæ, ſed non datæ. 1101.

Inchoatio Concilii. 1103.

Seſſio I. *ibid.*

Decretum Conſtantienſe, de celebratione conciliorum. 1106.

Electio civitatis Baſileenſis pro concilio celebrando. 1107.

Bulla Martini V. ſuper poteſtate facta præſidentibus eligendi locum concilii. 1109.

Initium & approbatio concilii Baſileenſis. 1111.

Bulla Martini V. qua Julianus Cardinalis S. Angeli præſes Concilii conſtituitur. 1112.

Bulla Eugenii IV. qua eadem poteſtas Juliano Cardinali confirmatur. 1113.

Stabilimentum Concilii Baſileenſis, & alia ad illud pertinentia. 1114.

Seſſio II. 1121.

Decretum, quod Concilium eſt legitime inchoatum. *ibid.*

Decretum, quod Concilium eſt ſupra Papam. *ibid.*

Quod inobedientes Concilio puniantur. *ibid.*

Quod perſonæ concilii non debeant extra concilium trahi vel impediri. 1122.

Quod non recedant ſine licentia, qui tenentur intereſſe. *ibid.*

Seſſio III. 1123.

Decernitur diſſolvi non poſſe Concilium. 1124.

Seſſio IV. 1126.

Salvus conductus Bohemorum. *ibid.*

Epiſtola Concilii ad Bohemos. 1129.

Ne Papa, ſi ſedes vacaverit, alibi quam in Concilio eligatur. 1130.

Ne quis ſe vi juramenti alicujus obſtrictum putet, ne ad concilium venire poſſit. 1131.

Ut Concilium in litteris ſuis utatur bulla plumbea. 1132.

Quod Papa durante Concilio non poſſit creare Cardinales, nec creatos publicare. *ibid.*

Commiſſio facta de regimine civitatis Avinionenſis, & comitatus Venayſini. 1133.

Seſſio V. 1134.

De cauſis fidei, & earum adminiſtris. *ibid.*

Seſſio VI. 1137.

Promotores Concilii Eugenium Papam, & Cardinales et adhærentes, accuſant contumaciæ. *ibid.*

Seſſio VII. 1140.

Apoſtolica ſede vacante, extra concilium, eo ſedente, non procedatur ad electionem. *ibid.*

Prorogatio temporis Cardinalium veniendi ad Concilium. *ibid.*

Quod Papa non diſponat de beneficiis Cardinalium. *ibid.*

Seſſio VIII.

Decernitur contra Eugenium & Cardinales ipſius procedendum, niſi revocet ille diſſolutionem Concilii a ſe factam, &c. 1141.

Decretum, quod unicum debet eſſe Concilium. 1142.

Ne incorporatorum beneficia conferri poſſint per Papam vel alium. 1143.

Quod Papa non poteſt imponere novas gabellas in terras Romanæ eccleſiæ, &c. *ibid.*

1143. Seſſio IX. 1144.

Concilium recipit Sigiſmundum Imp. *ibid.*

Synodus caſſat proceſſus omnes contra Sigiſmundum Imp. & alios adhærentes Concilio. 1145.

Seſſio X. *ibid.*

Extenſio duorum decretorum ſeſſionis octavæ. 1146.

Accuſatio contumaciæ Papæ. *ibid.*

Seſſio XI. 1149.

Decernunt, teneri Papam per ſe vel per legatos intereſſe Concilio: nec poſſe ab eo illud mutari, prorogari, diſſolvi. *ibid.*

Quod liberum ſit cuilibet venire ad Concilium. 1150.

Decreta alia de modo mutandi, diſſolvendive concilii, ſequentis indicendi, &c. *ibid.*

Quod electores Papæ jurent, quod ſi quis eorum eligatur, ſervabit dicta decreta. 1151.

Seſſio XII. 1152.

Decretum citationis contra Eugenium Papam. *ibid.*

Decretum de electionibus & confirmationibus epiſcoporum & prælatorum. 1157.

Seſſio XIII. 1159.

Accuſatio contumaciæ Papæ. *ibid.*

Prorogatur ei ſpatium dierum XXX. 1164.

Decretum pro tuitione ſuppoſitorum Concilii. 1165.

Seſſio XIV. 1167.

Alia prorogatio monitionis Papæ ad XC. dies. *ibid.*

Forma adhæſionis a Concilio Papæ præſcripta. 1168.

Seſſio XV. 1169.

De conciliis provincialibus & diœceſanis. *ibid.*

1434. Seſſio XVI. 1172.

Bulla Eugenii Papæ, qua profitetur ſe adhærere Concilio Baſileenſi, & tres priores bullas ſuas revocat. *ibid.*

Tenor trium bullarum, quæ ſunt revocatæ. 1173. &c.

Seſſio XVII. 1183.

Super admiſſione præſidentium in Concilio nomine Eugenii IV. *ibid.*

Seſſio XVIII. 1184.

ANNO CHRISTI

Innovatur decretum Concilii Conſtantienſis de auctoritate & poteſtate Conciliorum generalium, abſentibus legatis Papæ. *ibid.*

Seſſio XIX. 1185.

De unione procuranda Græcorum. *ibid.*

Mandatum Imperatoris CP. ſub bulla aurea. 1188.

Littera Patriarchæ CP. ſub bulla plumbea, ad Cardinales & alios Baſileæ congregatos, anno 1433. 1189.

Confirmatio capitulorum ſuperioribus litteris comprehenſorum. 1190.

Decretum de Judæis & neophytis. *ibid.*

1435. Seſſio XX. 1193.

Decretum de concubinariis. *ibid.*

De excommunicatis non vitandis certo modo non vocatis. 1194.

De interdictis non leviter ponendis. 1195.

Contra frivole appellantes. *ibid.*

Seſſio XXI. 1196.

De Annatis. *ibid.*

De pacificis poſſeſſoribus. *ibid.*

Quomodo divinum officium in eccleſia celebrandum ſit, &c. *ibid.*

Seſſio XXII. 1199.

Condemnatio libelli Auguſtini de Roma. *ibid.*

1436. Seſſio XXIII. 1201.

De electione ſummi Pontificis. *ibid.*

Forma profeſſionis ipſius. 1202.

De numero & qualitate Cardinalium. 1206.

De electionibus. 1209.

De reſervationibus. 1210.

Seſſio XXIV. *ibid.*

Acta quædam cum Græcis. *ibid.*

Salvus conductus Græcorum. 1212.

Bulla aurea Imperatoris Græcorum. 1214.

Bulla plumbea Patriarchæ CP. 1215.

Bulla indulgentiarum in favorem ſubſidii pro reductione Græcorum. 1217.

1437. Seſſio XXV. 1221.

De locis futuri Concilii pro Græcis. *ibid.*

Decretum pro cautione Avinionenſi. 1223.

Seſſio XXVI. 1225.

Monitorium & citatio contra Eugenium Papam & Cardinales. *ibid.*

Seſſio XXVII. 1229.

Caſſatur nominatio & creatio Cardinalium facta per Eugenium Papam. *ibid.*

Caſſantur litteræ falſo bullatæ. 1231.

Avenionenſis civitas in ſalvogardiam Concilii recipitur. 1232.

Seſſio XXVIII. 1234.

Declaratur Eugenius Papa contumax. *ibid.*

Seſſio XXIX. 1238.

De revocatione bullæ Papæ ſuper tranſlatione Concilii. *ibid.*

Seſſio XXX. 1244.

De communione ſub una ſpecie. *ibid.*

1438. Seſſio XXXI. 1245.

De cauſis. *ibid.*

De collationibus beneficiorum. 1246.

Qualificationes & ordo in conferendis beneficiis per Ordinarios. 1248.

Decretum de ſuſpenſione Eugenii Papæ. 1250.

Seſſio XXXII. 1254.

Caſſatio electionis loci pro concilio factæ a minori parte. *ibid.*

Conventus Bituricenſis, pro recipienda Pragmatica ſanctione; cum ejuſdem Pragmaticæ reprobatione. 1949.

1439. Seſſio XXXIII. 1262.

De veritate fidei Catholicæ per tres veritates. *ibid.*

Seſſio XXXIV. 1263.

De depoſitione Eugenii Papæ. *ibid.*

Seſſio XXXV. 1265.

De ſtabilitate concilii Baſileenſis. *ibid.*

Seſſio XXXVI. 1266.

De Conceptione B. Mariæ Virginis. *ibid.*

Seſſio XXXVII. 1267.

Revocatio proteſtationum, &c. obviantium electioni Papæ faciendæ. *ibid.*

Decretum de modo eligendi ſummum Pontificem. *ibid.*

Forma juramenti ab electo præſtandi. 1271.

Decretum inhibitionis, ut bona electi & eligentium rapiantur. 1272.

Ne tempore electionis fiat audientia. 1273.

Seſſio XXXVIII. *ibid.*

Contra invectivam (Eugenii Papæ ſcilicet.) *ibid.*

Decreta de electionibus, de nominatis ad eligendum Papam, &c. 1277.

Seſſio XXXIX. 1280.

Confirmatio electionis Amedei Sabaudiæ ducis in Papam. *ibid.*

1440. Seſſio XL. 1282.

Conſenſus Amedei ſive Felicis V. in Papam. *ibid.*

Declaratio quod domino Felici ſit obediendum. 1284.

Seſſio XLI. 1286.

Condemnantur ſcripta quædam Eugenii Papæ. *ibid.*

Seſſio XLII. 1288.

De proviſione Felicis Papæ V. *ibid.*

1441. Seſſio XLIII. 1292.

De Viſitatione B. Mariæ Virginis. *ibid.*

Seſſio XLIV. 1294.

De tuitione ſuppoſitorum Concilii Baſileenſis. *ibid.*

1442. Seſſio XLV. & ultima. 1301.

Lugdunum deſignatur locus futuri Concilii poſt triennium, &c. *ibid.*

Hactenus ſeſſiones.

Indulgentiæ incorporatis conceſſæ, anno 1439. 1302.

Decretum quinque concluſionum, anno eodem. 1305.

Bulla Nicolai Papæ V. ſuper approbatione actorum in Concilio Baſileenſi, anno 1449. 1307.

EPISTOLÆ & RESPONSIONES SYNODALES. 1313.

1. Epiſtola ad Bohemos. *ibid.*
2. Ad omnem eccleſiam: Quod Patres intendunt manere in Baſilea. 1315.
3. Reſponſio ſynodalis de auctoritate cujuſlibet Concilii generalis ſupra Papam. 1317.
4. Non eſſe acceptandas litteras Eugenii Papæ de diſſolutione Concilii. 1343.
5. Reſponſio oratoribus Eugenii, acceptationem decretorum a Papa prius eſſe faciendam, quam a Concilio fiat ei proceſſio. 1348.
6. Ad Eugenium Papam; Quod pro unione Græcorum non decet Conſtantinopoli ſynodum celebrari. 1353.
7. Reſponſio legatis Eugenii, Quod poſſit Concilium concedere indulgentias plenarias pro unione Græcorum, &c. 1354.
8. Reſponſio ſynodalis ad invectivam (ut vocant) Eugenii Papæ. 1360.
9. Reſponſio ſynodalis facta oratoribus Imperii. 1372.
10. Reſponſio ſynodalis contra Concilium Ferrarienſe. 1375.
11. Reſponſio ſynodalis ad ſchedulam proteſtationis contra proceſſum Papæ, per Oratorem ducis Mediolani. 1383.
12. Reſponſio ſynodalis ad ſchedulam oblatam per oratores principum, ſuper mutatione loci concilii. 1388.
13. Reſponſio ad eoſdem, de eadem mutatio-

ne loci. 1398.
14. Sanctitia contra ſequentes Curiam Eugenii Papæ. 1408.
15. Reſponſio ſynodalis ad invectivam (ut vocant) Eugenii Papæ. 1410.
16. Epiſtola ſynodalis ad univerſos fideles, de obediendo Conciliis generalibus, &c 1420.
17. Reſponſio ſynodalis facta oratoribus Regis Romanorum ac Principum Electorum. 1431.
18. Epiſtola Regis Angliæ ad Eugenium Papam. 1435.
19. Ejuſdem ad ſynodum Baſileenſem. 1436.
20. Sigiſmundi Cæſaris ad eamdem. 1438.

APPENDIX
Concilii Basileensis.

I. *Articuli varii.*

1. De modo procedendi in Concilio. 1439.
2. Inſtructiones deferendæ ambaſiatoribus Concilii. 1442.
3. Declaratio ſalviconductus. 1443.
4. Reformationes de ſuppoſitis Concilii. *Ibid.*
5. Articuli oblati ex parte regni Bohemiæ. 1446.
6. Inſtrumentum factæ pacis inter regem Franciæ & ducem Burgundiæ, per legatos Concilii. 1447.
7. Tractatus Atrebatenſis inter eoſdem. 1450.
8. Aviſamenta Conventus Bituricenſis, anni 1431. 1458.
9. Mandatum nunciorum Concilii exſiſtentium Norimbergæ ad tractandum cum Bohemis. 1463.
10. Taxatio notariorum in Concilio facta & limitata. 1464.
11. Conceſſum Concilii pro ſuppoſitis ipſius, ut nemo præponatur illis in adeptione beneficiorum, prætextu privilegii ab Eugenio Papa accepti. *Ibid.*
12. Juramentum ambaſiatorum Papæ. 1465.
13. Concordata deputationum. 1466.
14. Prærogativæ graduatorum incorporatorum. 1467.
15. Reſponſio facta ambaſſiatoribus Imperatoris, ſuper factis Bohemorum. 1468.
16. Sententia patriarchæ Aquileïenſis. 1469.
17. Sententia diffinitiva in cauſa Trajectenſis eccleſiæ. 1470.
18. Caſſantur quæ fecit dominus Papa in præjudicium incorporatorum Concilio. 1471.

II. *Epiſtola Concilii ſecundum datas ordinata.*

19. Epiſtola Concilii ad Bohemos. *ibid.*
20. Salvus conductus Bohemis conceſſus. 1472.
21. Littera miſſa regi Franciæ, Carolo VII. 1474.
22. Ad conſiliarios regis Franciæ. 1475.
23. Ad dominum de Tremollia. *ibid.*
24. Ad archiepiſcopum Remenſem, cancellarium Franciæ. 1476.
25. Ad archiepiſcopum Lugdunenſem. *ibid.*
26. Ad regem Poloniæ, & alios. 1477.
27. Salvus conductus conceſſus ambaſſiatoribus Papæ. 1478.
28. Bulla Concilii ad Imperii electores. 1479.
29. Licentia exercendi officium procurationis cauſarum durante Concilio. 1482.
30. Exſecutoria preſbyteri Lyrenſis ſuper ſententia diffinitiva in Curia Romana. 1483.
31. Carolina ſub latiori forma. *Ibid.*
32. Bulla prærogativarum conceſſarum incorporatis Concilio. 1488.
33. Bulla indulgentiarum in venerationem ſacramenti Corporis Chriſti. 1489.
34. Contra collectores Cameræ Apoſtolicæ. 1492.

III. *Ambaſſiatorum Concilii epiſtolæ.*

35. Epiſtola miſſa Bohemis per legatos Concilii. 1493.
36. Eorumdem ad eoſdem. 1495.
37. Promiſſiones factæ Græcis per ambaſſiatores Concilii. 1496.
38. Promiſſio altera eorumdem. 1497.
39. Propoſitio ambaſſiatorum Concilii facta Græcis Conſtantinopoli. 1498.
Articuli ambaſſiatorum Concilii. 1503.
Articuli Imperatoris CP. 1504.

IV. *Orationes aliquot in ſynodo Baſileenſi habitæ, &c.*

40. Collatio Joannis de Bachenſtein facta coram Papa, Florentiæ. 1505.
41. Reſponſio Eugenii Papæ. 1510.
42. Reſponſiones factæ oratoribus Concilii. *Ibid.*
43. Oratio Gerardi Landriani epiſcopi Laudenſis, ad regem Angliæ & epiſcopos regni. 1513.
44. Oratio Andreæ de Petra archiepiſcopi Coloſſenſis, ambaſſiatoris Papæ. 1518.
45. Oratio archiepiſcopi Tarentini ad Baſileenſes pro Eugenio Papa. 1530.
46. Oratio præſidentis ad convertendum Bohemos. 1540.
47. Joannis Patriarchæ Antiocheni, de ſuperioritate inter Concilium & Papam. 1557.

V. *Epiſtolæ Eugenii IV. Papæ ad ſynodum Baſileenſem, vel contra eam datæ.*

48. Bulla ad archiepiſcopum Colonienſem. 1571.
49. Informatio miſſa ad Regem Romanorum. 1573.
50. Litteræ Apoſtolicæ de poteſtate legati Papæ. 1575.
51. Bulla revocationis per commiſſionem factam Juliano Cardinali legato. *Ibid.*
52. Littera revocationis Concilii, publicata Romæ, & alibi. 1578.
53. Ad Regem Romanorum ſuper Concilii diſſolutione. 1581.
54. Ad Concilium, præſentata per ambaſſiatores Electorum Imperii. 1582.
55. Ad Imperatorem, reſponſiva ſuper factis concilii. 1584.
56. Bulla capitulorum initorum inter Papam, & regem Romanorum. 1585.
57. Bulla de venerabili Sacramento. 1586, & 1419.
58. Bulla præſentata per Imp. deputatis Concilii. 1586.
59. Ad Bartholomæum Spalatenſem, &c. 1587.
60. Bulla præſidentium. 1588.
61. Ad Joannem archiepiſcopum Tarentinum, & alios. 1589.
62. Ad Julianum Cardinalem. 1590.
63. 64. Ad Concilium. 1591.
65. Ad legatos ſuos Concilio præſidentes. 1592.
66. Bulla tranſlationis Concilii Baſileenſis ad civitatem Ferrarienſem. 1594.

VI. *Epiſtolæ Sigiſmundi Imp. ad Concilium.*

67. Ad Papam, ſupplicatio. 1593.
68. Ad eumdem, ſuper facto concilii. 1594.
69. Ad Julianum Cardinalem, & alios. 1595.
70. Ad Papam, ſuper facto eodem. 1596.
71. Aviſamenta ad Papam, ſuper eodem. 1597.
72. Inſtructio nuntium ex parte Cæſaris ad Papam. 1601.
73. Ad Baſileenſes, de concordia cum Papa. 1603.

Digitized by Google

74. Ad eoſdem, de ordine ſedendi in concilio. *ibid.*
75. Ad eoſdem, de victoria Bohemorum adverſus Taboritas. 1604.
76. Ad eoſdem, de rebus Bohemorum. 1605.
77. Litteræ, per quas promittit adhærere inconcuſſe Concilio. 1606.
78. Mandatum miſſum Papæ per Regem Romanorum. 1607.
79. Forma juramenti præſtiti per ambaſiatores Regis Romanorum. 1608.
80. 81. Epiſtolæ ad concilium. Petit cauſam ad ſe remitti, quæ fuerit ad concilium appellata; alioqui proteſtatur contra Concilium. 1609.
82. Salvus conductus miſſus Concilio. 1612.
83. Epiſtola, qua promittit ſe confirmaturum certa capitula Concilii. 1614.

VII. *Epiſtolæ diverſorum ad ſynodum.*

84. Philippi ducis Burgundiæ, ſuper canonizatione Petri de Lutzenburgo. 1615.
85. Ejuſdem, de pace tractanda cum rege Franciæ. 1616.
86. Caroli regis Franciæ, de pace tractanda cum duce Burgundiæ. 1617.
87. Ambaſſiatorum Concilii in Bohemia exſiſtentium. 1618.
88. Archiepiſcopi Colonienſis. 1620.
89. Ambaſſiatorum Concilii in Bohemia exſiſtentium. *ibid.*
90. Ambaſſiatorum Concilii Norimbergæ exſiſtentium. 1621.
91. Imperatoris CP. Joannis Palæologi. 1625.
92. Erici regis Sueciæ, in favorem ordinis S. Birgittæ. 1626.
93. Petri Lundenſis, & aliorum, de eodem ordine. 1627.
94. Rotomagenſium conſulum & civium. 1629.
95. Joannis Palæologi Imp. CP. 1630.
96. Amedei ducis Sabaudiæ. 1631.
97. Philippi ducis Mediolanenſis. 1633.
98. Joannis Palæologi Imp. CP. *ibid.*
99. Joſeph Patriarchæ CP. 1634.
100. Conſtantini Palæologi, fratris Imp. CP. *ibid.*
101. Friderici junioris ducis Auſtriæ. 1635.
102. Alphonſi regis Arragonum. 1636.
103. Alberti ducis Auſtriæ. 1637.

VIII. *Epiſtolæ diverſorum ad diverſos de ſynodo Baſileenſi.*

104. Pragenſium ad conſules civitatis Egrenſis. *ibid.*
105. Eorumdem ad nuncios ſynodi Nurembergæ exſiſtentes. 1639.
105. Eorumdem ad conſules Nurembergenſes. 1640.
107. Anonymi ad epiſcopum Lauſanenſem. *ibid.*
108. Arneſti legati Imperatoris, ad ipſum. 1643.
109. Pilznenſium ad Nicolaum Minoritam, de victoria Bohemorum. *ibid.*
110. Anonymi ad Cardinalem legatum, de eadem victoria. 1645.
111. Capitanei cujuſdam de victis Taboritis. *ibid.*
112. Bohemorum ad Chriſti fideles, hæretica. 1646.
113. Egrenſium ad nuncios Concilii Nurembergæ exſiſtentes. 1648.
114. Pragenſium ad nuncios Concilii. 1649.
115. Capitanei cujuſdam, de rebus Taboriticis. 1650.
116. Trajectenſium ad ſuos commiſſarios. *ibid.*
117. 118 Capitanei cujuſdam de rebus Taboritis. 1651.
119. Trapezuntini Imp. ad Eugenium Papam. 1653.
120. Commiſſio Imp. Græcorum facta uni ambaſiatorum Concilii. *ibid.*
121. Commiſſio Patriarchæ CP. facta eidem. 1654.
122. Legati Concilii ad legatum Pontificis. *ibid.*

IX. *Orationes quatuor in Concilio Baſileenſi habitæ.*

I. Joannis de Raguſio, Ordinis Prædicatorum, *De Communione ſub utraque ſpecie.* 1655.
II. Ægidii Carlerii, decani Cameracenſis, *De corrigendis peccatis publicis.* 1759.
III. Henrici Kalteiſen, Ordinis Prædicatorum. *De libera prædicatione verbi Dei.* 1825.
IV. Joannis de Polemar, Archidiaconi Barcinonenſis, *de civili dominio Clericorum.* 1909.

CONCILIUM

Anno Christi 1409.

CONCILIUM PISANUM UNIVERSALE,

Anno Christi 1409.

Quod ad tollendum ſchiſma indictum, celebratum fuit anno Domini MCCCCIX.

Copia litteræ convocationis concilii Piſani, quæ dirigitur domino Benedicto XIII.

Sanctiſſimo domino noſtro Benedicto XIII. miſeratione divina ſummo Pontifici, Deo humiles & devoti oratores, epiſcopi, preſbyteri & diaconi ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, nunc in Liburno Piſanæ diœceſis exſiſtentes, pro nobis & aliis reverentiſſimis patribus dominis cardinalibus pro nunc abſentibus, nobis adhærentibus & adhærere volentibus in hac parte, cum ſupplici & devota recommendatione, utriuſque hominis ſoſpitatem.

QUALITER hoc ſchiſma peſtiferum, totius corporis eccleſiæ infectivum, unitatem lacerans & enervans caritatem, clerum involvens tortuoſis laqueis, & populum ſubvertens, ab erroribus quamplurimis eccleſiæ fidem [a] languentibus intromiſſis ortum habuit, & diuturnitatem adeo nocivam, Veſtræ Sanctitati notum eſſe non dubitamus. Hæc enim in ſui exordio modica viſa erroris ſcintilla, cui [b] cum per deliberationem concilii, ut ſanctorum patrum moris fuit, non exſtitit obviatum; ſed duro propoſito, via concilii repulſa, fomenta adhibita, per inordinatos & pernicioſos affectus, in quibus quærentes homines quæ ſua ſunt, non quæ Chriſti, adeo in flammam proximam [c] exaltavit, mundum percurrit univerſum, concutit clerum, ſubvertit populum, fidem maculat, ſacramenta profanat, & eccleſiaſticæ cenſuræ contemptum inducit, eccleſiæ libertatem omnino extinguit, & indevotos reddit Chriſti charactere inſignitos; ut vix dignoſci valeat quis exſiſtat catholicus, cum plures appareant legis divinæ tranſgreſſores, & mandatorum Dei manifeſtiſſimi contemptores.

Et ſi hæc .... nullatenus toleranda, [d] quid ait vulgus de his qui baſes & columnæ videntur eccleſiæ, qui horum malorum & tantorum ſcelerum diſſimulatores eſſe videntur, dividentes clerum ac populum, & verſi in laqueum tortuoſum, ubique ponunt ſcandalum in ſuarum & fere omnium perniciem animarum? Nihil aliud aiunt dici poſſe, niſi quod tanta ſcelera contra Deum, orthodoxam fidem, & ſanctum Spiritum, animæ pertinaci commiſſa, inexpiabilia, teſte ſcriptura, etiam ſacrificiis reputentur: ſi Heli peccatum longe levius, ut ſacra refert hiſtoria, inexpiabile fuit piaculum & delictum.

a *Lege*, tangentibus.
b *mſ.* tum.
c *mſ.* exhalavit.
d *mſ.* Et ſi hæc in laicis nullatenus toleranda, quid aiet vulgus, &c.

Hæc enim, pater ſancte, ruina tam horribilis, tamque exoſa in divinæ majeſtatis conſpectu, ut habet communis exiſtimatio, in manu noſtra ludibriis plena, & utinam non blaſphemiis infecta, in noſtri reprobatione conſiſtit, qui cum ex debito [a] debemus & tenemur, ut præmiſſa tollerentur de medio, noſtros indefeſſos adhibuiſſe labores, noſtra quæcumque exponere, etiam titulos dignitatum, animas noſtras, & ultronee bibere calicem paſſionis; ambulatum eſt per devia & non plana; & velut cœci palpantes clauſos parietes, aperta, lataque & plana janua rejecta eſt, velut ſpinoſis aculeis & venenoſis jaculis, & juxta affectionem in conſpectu Altiſſimi & hominum judicio communi, voluntariam & non ſanam, fulcitam magnis periculis, latet, [b] in illis conſiſtit ſumma ſecuritas & hominum conſcientiarumque indubia ſinceritas, ex quibus longo tempore declinata fuit ceſſionis via, [c] in ingreſſu planæ januæ conſiſtebat ſolitaria, cum Dei gravi offenſa innumeriſque periculis animarum.

Et quamvis ex poſt exactis annorum curriculis fuit hæc via ſancta & neceſſaria, & communi omnium fidelium judicio prælecta cum Angelo Corrario, Gregorio nominato, per ſanctitatem veſtram recepta & etiam approbata; tot tamen & tantæ in illius [d] habentur deſiderata executione adhibitæ difficultates, variationes, dilationes ac repudia, circa locorum electionem & ſecuritates hinc inde, quod nullus effectus ſecutus eſt, nec aliunde ſperatur modo

a *mſ.* deberemus.
b *mſ.* in illa conſiſtat.
c *mſ.* quæ in.
d *mſ.* habenda.

ANNO CHRISTI 1409.

aliquo proventuris; ſed quodam receſſu perpetuo in dicto pacis tractatu, immo verius repudio perenni, [a] abuſus in viam longinquam, numquam ad Agni nuptias per unitatis vinculum, ut a multis creditur, intraturi.

[a] mſ. abjectus in viam.

[b] Sed mala ſub brevi compendio conſiderantes provide, ac pia mentis conſideratione penſantes, reverentiſſimi patres nominati in parte alia cardinales a dicto Angelo Corrario, Gregorio nominato, ad omnem viam habendæ unionis plus quam deſcribi poſſit, mente & propoſito indurato receſſerunt, juxta divina mandata. Ad quos de veſtræ ſanctitatis permiſſu & voluntate expreſſa quatuor ex nobis delecti fuerunt. Et convenientibus in Liburnum, cum quatuor ex ejus cardinalibus nominatis: & demum nos omnes & ipſi in unum convenientes, proſpeximus communi & concordi voto, & matura habita deliberatione cum multis notabilibus prælatis & quamplurimis litteratis viris Deum timentibus, & pacem ecclesiæ habentibus in fervore caritatis, fore neceſſarium, ut per eccleſiam univerſalem congregatam huic tam peſtilenti morbo & inveterato laqueo, erroribus fidem tangentibus pleno, ſubveniatur & occurratur in brevi, ad ſervandas omnium fidelium conſcientias, errores ſubmovendos notorios, virtutes inſerendas, animorum & eccleſiæ reformationem debitam & ſalubrem: & quod per nos in noſtra obedientia, & alios nominatos cardinales in ſua, prælati & alii qui vocandi fuerint, convocentur per nos in civitate Piſana, & per illos in eadem ad terminum viceſimæ quintæ diei menſis Martii proxime futuri.

[b] mſ. Quæ mala.

Et hunc modum convocationis communi aſſenſu aſſumpſimus propter neutrales, & illos qui de obedientia dicti Angeli ad veſtram, ac etiam illos de veſtra, qui ad veſtram & dicti Angeli convocationem nullatenus venirent, & propter defectus alias habitos in convocatione concilii: de quo ſæpiſſime & diverſis decurſis temporum intervallis fuit per nos Veſtra Sanctitas requiſita, & eidem humiliter ſupplicatum, [c] & alteri promiſſum, ſed nullatenus adimpletum.

[c] mſ. & aliquando promiſſum.

Et ut omnis adhibeatur cautela, ex ſuperabundanti vobis tenore præſentium ſupplicamus, & inſtanter requirimus, quatenus quantum in vobis eſt, dictæ convocationi præbeatis aſſenſum & opem; & quod veſtræ ſanctitati placeat in dicto loco & termino perſonaliter intereſſe, & in dicto concilio convenire, in quo nobis procurantibus plena & ſufficiens ſecuritas præſtabitur in veniendo, ſtando, & recedendo, & de qua ante dictum terminum congruo reſervato intervallo, Sanctitatem Veſtram certificare curabimus; & nos, ſeu noſtrorum major pars, eamdem Sanctitatem Veſtram humiliter [d] commemorare, cum omni honorificentia quæ ſummo debetur Pontifici, & honorifice tractare, ad conſervationem unitatis & pacis, & poſt ipſius exitum felicem.

[d] mſ. commorare.

Hæc enim convocatio ad locum & terminum antedictos nullo valet colore difficultari, impediri, ſeu quocumque conficto pallio differri, declinari, ſeu mutari: cum etſi in Sanctitate Veſtra corporalis infirmitas vel aliud occurreret impedimentum, ſeu alias abſentiæ juſta cauſa, poſſit & debeat, de quo vos ſolemniter requirimus, & alias fuit per nos conſultum, hoc Dei tam neceſſarium negotium, quoad illa quæ per vos facienda exiſtunt, per deputatum a vobis, quoad omnia neceſſaria vel expedientia præambula, ſufficientem auctoritatem habentem, perfici, & [e] procuratore ſufficienti & ſpirituali mandato ac irrevocabili munitum, ceſſio pro parte veſtra fieri, Angelo nominato Gregorio cedente in propria perſona, vel

[e] mſ. procuratorio.

A per procuratorem ſimilem poteſtatem habentem, & [a] irrevocabile, & ſpeciale mandatum, vel ipſo ſublato de medio, vel canonice per eccleſiam ejecto.

ANNO CHRISTI 1409

[a] mſ. irrevocabilitum.

Quod ſi dictæ convocationi opem & aſſenſum præſtare refugeritis, & in loco & termino antedictis convenire, vel deputatum procuratorem, ut præmittitur, deſtinare (cum extra terminos Italiæ nequeant partes, ſeu ipſarum altera [b] ad conſervationem unitatis habendæ, multis conſideratis, ita commode & utiliter convenire: attento quod per concilia particularia, ſi diviſim & in locis diviſis longa diſtantia ſeparatis tenerentur, ſchiſma exſtirpari non poſſet:) nos, & alii qui ad vocationem noſtram venerint, procedemus in negotio unionis habendæ, & ſchiſmatis B tam horrendi, errorumque fidem tangentium exſtirpatione, cum collegio cardinalium partis alterius, ac cum conſilio vocatorum per nos & ipſos, attentis præmiſſis juratis & conventis per Sanctitatem Veſtra & dictum Angelum, ut dictaverit Spiritus ſancti gratia, & alias fuit per ſanctos patres in Romana eccleſia ſalubriter obſervatum, veſtra aut dicti Angeli, ſeu alterius abſentia non obſtante.

[b] mſ. ad conſummationem.

[c] Suppliciter viribus iteratis exhortantes Sanctitatem Veſtram in Domino, & per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti, qui eccleſiam ſuam fundavit pretioſo ſanguine, unamque eſſe voluit, ac in unitate ſpiritus permanſuram, ſine qua & extra quam non eſt ſalus, quatenus convocationi jam dictæ in loco & C termino antedictis fiendæ opem & auxilium, ut decet zelatorem domus Dei, adhibere velitis. Ad quem, ſicuti de jure poſſumus, ſuper prædictis vos provocamus ad cauſam: quia ſi, quod abſit, nolueritis, aut impedimenta præſtiteritis dictæ couvocationi & ad illam venientibus, ac nobis qui ad illam tendimus, eamque modis canonicis procuravimus: talia ad impedimentum unionis eccleſiæ & ipſius ſchiſmatis perpetuationem cenſerentur luce clarius pertinere, cum ad veritatem contra falſitatem fuerit collata poteſtas, & ad ædificationem, non autem ad deſtructionem. Et ſi, quod abſit, vellet Sanctitas Veſtra impedimenta præſtare, cum nihil ſit per quod fiendæ unitati, ad quam tendimus, poſſet per poteſtatem aliquam juſte fieri, cum in hoc proſequamur voluntatem di- D vinam: eccleſia, cujus unitati claves a Chriſto conceſſæ ſunt, talia non pateretur ſub diſſimulatione tranſire.

[c] mſ. Supplicantes viribus iteratis, & exhortantes.

Et circa præmiſſa veſtram intentionem veſtrumque propoſitum, & quod in præmiſſis agere intenditis, præſentialiter nobis notificare dignemini: ut proinde certitudine habita, providere valeamus quantum in nobis erit, circa veſtram ſecuritatem & libertatem, & alia neceſſaria, & ad tantum negotium opportuna.

In quorum omnium & ſingulorum fidem & teſtimonium præmiſſorum, præſentes noſtras litteras per notarium publicum infra ſcriptum ſubſcribi & E publicari mandavimus, ac noſtrorum ſigillorum fecimus appenſione muniri.

Datum & actum in loco Liburni ſupradicto, in clauſtro eccleſiæ dicti loci, nobis ibidem tunc Guidone Præneſtino, Nicolao Albanenſi, Petro Tuſculanenſi, epiſcopis; Petro tituli ſanctæ Suſannæ presbytero, Amedeo ſanctæ Mariæ novæ, & Petro ſancti Angeli, diaconis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, congregatis & perſonaliter conſtitutis, ac omnia & ſingula ſupraſcripta pro nobis, & aliis dominis cardinalibus abſentibus, nobis adhærentibus & adhærere volentibus in hac parte, approbantibus & ratificantibus, & de præmiſſis, & eorum ſingulis unum vel plura publica inſtrumenta nobis, & cuili-

Anno Christi 1409.

bet noſtrum fieri petentibus, ſub anno a Nativitate Domini MCCCCVIII. Indictione I. & die XIV. menſis Julii; præſentibus reverendis in Chriſto patribus & dominis Dei gratia Simeone Patriarcha Alexandrino, adminiſtrarore perpetuo eccleſiæ Carcaſſonenſis, Petro epiſcopo Meldenſi, ac venerabilibus & circumſpectis viris magiſtris Roberto de Queſneio doctore, Joanne Franciſci licentiato in decretis, Joanne Petri magiſtro in medicina, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis, ſic ſubſcriptis & ſignatis.

Et ego Joannes [a] Deſmarquais de Monte acuto, clericus Laudunenſis diœceſis, & imperiali auctoritate notarius, præmiſſis omnibus & ſingulis ſuprascriptis, dum per reverentiſſimos in Chriſto patres, dominos ſupradictos ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales ratificarentur & approbarentur, una cum prænominatis teſtibus præſens fui, & de præcepto eorumdem dominorum cardinalium præſentes litteras per alium ſcriptas, una cum trium priorum collegii dictorum dominorum cardinalium, de mandato & requiſitione aliorum tunc dominorum cardinalium ſupradictorum, eiſdem dominis prioribus factis ſuper hoc, ſigillorum appenſione, me hic propria manu ſubſcribenda ſigno meo conſueto ſignavi, in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum.

[a] mſ. de Marchais.

De Marchaïs, de Monte acuto.

ACTA CONCILII PISANI.

Titulus in mſ. eſt hujuſmodi : Seſſiones factæ per concilium generale tentum Piſis contra Petrum de Luna, & Angelum Corrario, olim de Papatu contendentes ad invicem.

SESSIO I.

IN nomine Domini, Amen. Anno a Nativitate ejuſdem milleſimo quadringenteſimo nono, more Romano, Indictione ſecunda, die viceſima quinta menſis Martii, inchoatum fuit generale concilium, ſive ſancta ſynodus, & celebratum in civitate Piſana: In quo erant plures cardinales, Patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, ſacræ theologiæ magiſtri, & utriuſque juris doctores, & licentiati nobiles, procuratoreſque plurium abſentium prælatorum: in quo quidem concilio proceſſum exſtitit per hunc modum.

Primo, fuerunt factæ proceſſiones ſolemnes, & poſtmodum in eccleſia cathedrali dictæ civitatis fuit Miſſa devotiſſime per dominum cardinalem [b] a Thurego celebrata, & ſermo factus per unum alium cardinalem, ſcilicet Mediolanenſem. Miſſa vero celebrata, cantatæ fuerunt antiphonæ, & certæ orationes dictæ; & poſtmodum diaconus alta voce dixit: *Orate.* Tunc flexis genibus & inclinato capite, omnes oraverunt ſubmiſſa voce mitris poſitis; deinde diaconus & ſubdiaconus cantaverunt alta voce litanias, & omnes reſponderunt. Quibus finitis, unus cardinalis epiſcopus dixit certas orationes ad propoſitum unionis: quibus completis, quidam cardinalis diaconus legit evangelium. Quo lecto, unus epiſcopus cardinalis incepit hymnum, *Veni creator Spiritus.* Quo finito, duo cardinales diaconi, duo archiepiſcopi, & duo epiſcopi, cum pluribus doctoribus & notariis, ex ordinatione concilii & mandato, ſe tranſtulerunt ad valvas eccleſiæ, & alta voce proclamaverunt, an Petrus de Luna & Angelus de Corrario, qui Benedictus & Gregorius dicebantur, de papatu contendentes, eſſent hic præſentes, aut aliquis pro ipſis. Quibus non repertis, nec aliquo pro ipſis, ad eccleſiam redierunt, & in pleno concilio relationem fecerunt. Qua relatione ſic facta, ſacrum concilium certos ordinavit & conſtituit promotores, ſeu procuratores, nomine eccleſiæ univerſalis, ad agendum, petendum & faciendum omnia neceſſaria, commoda & opportuna, pro ſchiſmatis exſtirpatione, contra prædictos dominos contendentes, immo verius colludentes de papatu, & pro ſancta unione in eccleſia Dei habenda, prout in forma, &c. Ordinatique fuit advocati & notarii pro iſta cauſa deducenda. Quibus factis, procuratores prædicti accuſaverunt contumaciam dictorum contendentium de papatu, & petierunt eos reputari contumaces in materia ſchiſmatis & fidei, ac in contumacia & defectu poni. Et fecerunt legi citationes & provocationes dictorum contendentium, & relationes [a] exſecutorum, &c. Quibus non obſtantibus, concilium ſacrum de benignitate ordinavit exſpectandum uſque ad aliam ſeſſionem, quæ fuit ordinata ad [b] vigeſimam ſextam diem dicti menſis Martii.

[b] mſ. de Thureyo.

[a] mſ. exſecutionis.

[b] mſ. XXVI.

SESSIO II.

Qua die adveniente, celebrata Miſſa, & ſervatis ſolemnitatibus ut ſupra, dicti contendentes fuerunt evocati ad valvas eccleſiæ, modo quo ſupra in media ſeſſione. Et quia non comparuerunt, nec aliquis pro ipſis, fuit ut ſupra contumacia accuſata. Nihilo minus concilium ſacrum iterum de benignitate dixit eos exſpectandos uſque ad penultimam diem dicti menſis Martii, ad quam diem ordinavit proximam ſeſſionem: qua die, videlicet trigeſima Martii adveniente, fuit proceſſum ut ſequitur.

SESSIO III.

Declaratio & decretum latum contra duos contendentes de papatu ob contumaciam ipſorum in cauſa fidei [c] & ſchiſmatis contumaciæ, prolata ex ore domini Præneſtini ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis, Pictavienſis vulgariter nuncupati, ex commiſſione totius concilii & aſſenſu unanimi.

[c] mſ. & ſchiſmatis. Contumacia prolata, &c.

Univerſis & ſingulis, ſacra mandante ſynodo, tenore præſentium intimatur, quod hac die Sabbati penultima hujus menſis Martii, in eccleſia cathedrali Piſana, celebrata devote & ſolemniter Miſſa, pro unione ſacroſanctæ eccleſiæ ordinata, dictis in cantu litaniis, & devotis orationibus, ac expletis aliis in talibus conſuetis; auditis quibuſdam propoſitionibus & petitionibus deputatorum, advocatorum, & procuratorum ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, iniquis de papatu contendentium [d] auſibus, laceſſentium, laceſſitorum; proh dolor! immo diutiſſime; per quas recenſito, quod attenta contumacia infra ſcriptorum de papatu contendentium, proxime lapſorum, in proceſſu hujus cauſæ deſcripta; petitum exſtitit; eoſdem contendentes, etiam cardinales eis adhærentes, & alios ad hujuſmodi concilium legitime evocatos, reputari, decerni, & declarari contumaces: Jam bis, & nunc tertio, prorogata ſeu continuata dies inſtat, in qua contendentes ipſi, & cardinales ipſis adhærentes, ceterique vocati comparere tenentur, accuſatique legitime.

[d] mſ. auſibus laceſſitæ, proh dolor! immo diutiſſime laceſſitæ: Per quas, &c.

Tandem ipſa die contumacia prædictorum contendentium, & petito eos contumaces reputari, decerni, & declarari; ipſa ſancta ſynodus, ſeu hoc ſa-

Anno Christi 1409.

croſanctum generale concilium ante dictum, præfatis contendentibus, & aliis legitime, ut ex proceſſu conſtat, ad valvas eccleſiæ vocatis, aliiſque ſervatis ſervandis, unanimi conſenſu vocatorum ſupradictorum contendentium & aliorum contumaciam reputavit, decrevit, & declaravit per organum domini cardinalis Pictavienſis, ut in ſchedula continebatur, cujus tenor ſequitur, & eſt talis:

Sancta ſynodus, ſeu hoc ſacrum generale concilium, dominos Petrum de Luna, Benedictum XIII. & Angelum Corarium, Gregorium XII. nuncupatos, de papatu contendentes, & quantum in eis eſt, eccleſiam Dei notorie in ſchiſmate tenentes, legitime requiſitos, vocatos & proclamatos in cauſa ſchiſmatis & fidei ad hoc præſens ſacrum & generale concilium & omnia in eo agenda, non venientes, ſeu non comparentes legitime per ſe nec per alios, nec termino ſtatuto ſatisfacientes, licet exſpectatos poſt terminum per duas ſeſſiones, reputat, decernit & declarat in cauſa ſchiſmatis & fidei contumaces, poniteque in contumacia & defectu, & ordinat in eorum contumacia debere ad ulteriora procedi & procedendum fore: ordinans ſeſſionem aliam fieri die Lunæ poſt Dominicam in Albis, quæ erit xv. dies menſis Aprilis. Ad quam diem ordinat præſens generale concilium, dominum cardinalem Tudertinum, domino Gregorio adhærentem, & dominos Joannem Sabinenſem epiſcopum, ſanct: Hadriani, ſanctæ Mariæ in via lata, de Fliſco, & de Chalanco, vulgariter nuncupatos, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales domino Benedicto adhærentes, de benignitate exſpectandos fore cum intimatione. Quod ſi prædicti duo contendentes, & præfati domini cardinales, non comparuerint in dicto termino, ad ulteriora procedetur, eorum contumacia non obſtante. Ordinavit nihilominus præſentem ordinationem in valvis cathedralis eccleſiæ affigi publice, ut de præmiſſis non valeant ignorantiam allegare.

SESSIO IV.

Qua die Lunæ decimaquinta menſis Aprilis adveniente, Miſſa ibidem celebrata, & aliis quæ ad divinum cultum ſpectant, ut moris eſt in concilio generali, ut ſupra declaratum eſt, comparuerunt ambaſſiatores Ruperti de Bavaria [a] S. ſedis Imperatoriæ electoris, qui palam publice propoſuerunt [b] pro impugnando convocationem contendentium: ſecundo ſubtractionem factam per cardinales ſuæ obedientiæ: tertio unionem collegiorum, &c. Quibus auditis, fuit eis dies aſſignata ad audiendum reſponſionem ſuper propoſitis ad vigeſimum quartum diem dicti menſis Aprilis: fuitque his non obſtantibus proceſſus continuatus, ut ſupra, vocando ad valvas eccleſiæ, ſi duo contendentes, aut eorum alter, vel aliquis pro eis eſſet in hac præſenti civitate Piſana, ut ſupra. Quibus non apparentibus, fuerunt reputati contumaces, ut ſupra continuando ſeſſionem aliam ad diem Mercurii vigeſimam quartam prædictam: quo termino pendente, præfati ambaſſiatores Imperatoris ſecunda die receſſerunt illicentiati, & hoſpite [c] non ſalutato.

[a] mſ. ſecundi Imperatoris electi:
[b] mſ. primo impugnando hoc.
[c] mſ. inſalutato.

SESSIO V.

Dicta die Mercurii vigeſima quarta menſis Aprilis adveniente, Miſſa & ſolemnitatibus ſervatis, fuit accuſata contumacia dictorum contendentium, ut ſupra; fecitque promotor ſeu procurator eccleſiæ univerſalis proponi certos articulos contra ambos contendentes, concludentes plura ad propoſitum unionis, & contra dictos contendentes: & requirebat quod darentur commiſſarii, licet perpetrata eſſent notoria, pro informatione [a] majori. Tunc fuit dies aſſignata, ad hoc pro alia ſeſſione, ſcilicet [b] ad ultimam dium Aprilis.

SESSIO VI.

Qua adveniente comparuerunt Anglici, & propoſuit epiſcopus [c] Salbertenſis ſolemniter dicens pro themate: *Juſtitia & judicium præparatio ſedis tuæ:* concludens quod habebat a rege & regno Angliæ poteſtatem magnam ad omnia neceſſaria in hoc ſacro concilio rationabiliter tractanda. Et poſtmodum fuit dies aſſignata pro alia ſeſſione, ad diem ſabbati, quartam menſis Maii proxime futuram.

[a] mſ. plenioxi.
[b] mſ. ad Mercis ultimam, &c.
[c] mſ. Saliſberienſis.
Pſalm. 88.

SESSIO VII.

Dicta die ſabbati adveniente, ſervatis ſolemnitatibus & cærimoniis præmiſſis, quidam doctor Bononienſis Petrus de Ancharano dictus, ſolemniter reſpondit ad propoſita per ambaſſiatores dicti Ruperti de Bavaria, licet abſentes, & ſatis exſpectatos; oſtendendo clare, quod propoſita per eos erant manifeſte frivola & nullius efficaciæ, fundando clare intentionem concilii, & quod ambaſſiatores tendebant ad impedimentum ſanctæ unionis. Et poſtmodum fuerunt dati per concilium commiſſarii & nominati pro examinandis teſtibus ſuper propoſitis per procuratorem ſeu procuratores concilii, & ad recipiendum inſtrumenta & probationes, &c. etiam in abſentia & contumacia dictorum contendentium. Et iſta die, dominus epiſcopus Ebroicenſis celebravit Miſſam in majori eccleſia, in præſentia ſacræ ſynodi: & fuit ordinatum quod aliqui eligerentur pro eundo ad regem Ladiſlaum, pro mitigando eum, &c. fuitque dies aſſignata ad diem Veneris proximam, ſcilicet decimam diem menſis Maii prædicti, pro alia ſeſſione.

SESSIO VIII.

Qua die adveniente, ſervatis ſolemnitatibus & cærimoniis, ut ſupra dictum eſt, pro parte procuratoris univerſalis eccleſiæ, & fuit requiſitum, quatenus concilium ſacrum vellet determinare & ſententiare, &c. unionem duorum collegiorum factam fuiſſe & eſſe legitime factam, & facere unum collegium, ratificare, approbare & confirmare; convocationemque ſacri concilii per eos factam, fuiſſe & eſſe juridice & legitime factam in loco habili, tuto & ſecuro, ipſamque congregationem eſſe & repræſentare concilium univerſalis eccleſiæ: ad ipſumque concilium ſpectare, & pertinere cognitionem, definitionem & deciſionem omnimodam cauſæ unionis eccleſiæ, & ſchiſmatis ſedandi, contra duos contendentes de papatu, eccleſiam Dei detinentes in ſchiſmate notorie, cum omnibus pertinentiis emergentibus & connexis. Et fuit petitum, ſi placeret omnibus. Et cum magna pars reſpondiſſet, quod placebat quod ita fieret: duo epiſcopi quoad primam concluſionem contradixerunt, videlicet Saliſberienſis & Ebroicenſis, dicentes quod non poterat fieri unio duorum collegiorum, quamdiu cardinales Benedicti ſibi obedirent, prout faciebant, aliis non obedientibus Gregorio XII. ſed ſolum Deo & eccleſiæ: quia turpis eſt pars, quæ non congruit ſuo univerſo. Et ita erat neceſſe, quod domini cardinales ſe ſubtraherent, ut eſſet unio uniformiter obedientium & obedientiarum, *& multitudinis credentium eſſet cor unum & anima una.* Quibus auditis, fuerunt multa hinc inde prolocuta. Et tandem procurator prædictus aſcendit pulpitum, & requiſivit,

Act. 4.

ANNO CHRISTI 1409.

quod ſancta ſynodus (attenta pertinacia & contumacia dictorum duorum contendentium de papatu, in materia ſchiſmatis & fidei, & quod notorie eccleſiam Dei detinerent in ſchiſmate contra ejus voluntatem, & violenter contra eorum juramenta & vota, ac debitum paſtoralis officii, & de eorum manifeſta colluſione ſatis conſtet) vellet & dignaretur pronunciare & declarare, a tempore quo conſtitit eos non habere vel non habuiſſe voluntatem uniendi eccleſiam per viam juratam, & pro tanto bono per eccleſiam electam, quemlibet potuiſſe & debere recedere ab amborum obedientia, nec ulterius amplius debere eis obedire. Et petiit ſi hoc placeret omnibus: Et reſponſum fuit iocoſe: quod ſic: excepto quodam epiſcopo Anglico, [a] & uno Alemano: Et nihilo minus concluſum fuit ut petebat dictus procurator. Et poſtmodum dominus patriarcha Alexandrinus, cum epiſcopo Saliſberienſi, aſcendit cathedram, & [b] infra ſcriptis pronunciavit ſententiam auctoritate concilii petitioni conformem: Et de omnibus concluſionibus procurator eccleſiæ petiit fieri inſtrumentum ad perpetuam rei memoriam. Et fuit alia dilatio conceſſa ad examinandum teſtes ad octavam diem, ſeſſione ad eamdem diem aſſignata, ad procedendum ulterius prout de jure.

[a] mſ. & quodam Alemano.

[b] mſ. in ſcriptis.

SESSIO IX.

Die Veneris decima ſeptima prædicti menſis Maii adveniente, celebrata Miſſa, ſolemnitatibus & cærimoniis ſervatis, procurator eccleſiæ aſcendit pulpitum, & fecit requiri alta voce per advocatum, quod ſubtractio in præcedenti ſeſſione facta declararetur, quoniam aliqui murmurabant. Et fuit de conſenſu omnium in concilio exſiſtentium pronunciatum per os domini Patriarchæ Alexandrini, licuiſſe ſe ſubtrahere ab obedientia amborum contendentium de papatu, a tempore quo, &c.

Item, quod a cunctis Chriſti fidelibus erat obedientia ſubtrahenda, & ab omnibus pro ſubtracta habenda: & ita mandabat ſynodus.

Item, revocatæ fuerunt ſententiæ latæ per contendentes contra ſubtrahentes.

Item ordinatum fuit, quod illi qui erant in concilio judices vel conjudices, poterant eſſe teſtes contra contendentes.

Item, quod commiſſarii poſſent articulos declarare.

Item [c] decernit tertiam dilationem ad producendum teſtes, &c. & ad ulteriora procedendum fore, prout eidem ſanctæ ſynodo videbitur expedire: diem Mercurii proximam, quæ erit vigeſima tertia menſis Maii: Ad quam diem ſtatuit & ordinavit proximam ſeſſionem, prout in quadam ſchedula ibidem lecta continebatur, cujus tenor ſequitur in hunc modum; Sancta & univerſalis ſynodus hic in Chriſti nomine congregata, declarat, pronunciat, & decernit, ex juſtis & rationabilibus cauſis, a Petro de Luna, qui Benedictus XIII. & ab Angelo de Corario, qui Gregorius XII. dicebantur improbe contendentibus de papatu, & ab ipſorum cujuſlibet obedientia, licuiſſe recedere libere & pure; videlicet a præfato Benedicto, ex tempore quo viam ceſſionis per eum ſolemniter juratam realiter perſequi, & eam effectualiter adimplere damnabiliter omiſit; & a præfato Gregorio, ex eo tempore quo viam ceſſionis per eum ſolemniter juratam, voto promiſſam & firmatam, realiter perſequi & effectualiter adimplere, damnabiliter prætermiſit. Inſuper ſancta ſynodus, ex cauſis quibus ſupra, pronunciavit, ſtatuit, ordinavit, & decrevit, præfatos contendentes de papatu, ac ipſorum quemlibet, qui canonice requiſiti & vocati in præſenti cauſa ſchiſmatis & fidei fuerunt celebrati legitime, contumaces fore, a cunctis Chriſti fidelibus omnimode obedientiam ſubtrahendam, & ex nunc [a] ut antea ab omnibus pro ſubtracta haberi. Et ita obſervandum decernit, pronunciat atque mandat.

[c] mſ. decrevit.

[a] Corrige, in acta.

Proceſſus autem & ſententias condemnationum, privationum, inhibitionum, & cenſuras quaſcumque, per eoſdem contendentes de papatu, aut ipſorum alterum, in præjudicium proſecutionis unionis, contra ſubtractos, & in poſterum ſubtrahendos, factos, & in futurum fiendos, hæc ſancta ſynodus decernit & declarat caſſos exſiſtere, ac nullius roboris vel momenti; & eos caſſat & annullat, quatenus de facto proceſſerunt, aut in futurum procedent.

Item, eadem ſancta ſynodus in favorem fidei, & ſchiſmatis exſtirpationem, ac pro eccleſia lacerata unienda & pacificanda, decernit, pronunciat & declarat, omnes cujuſque ſtatus, &c. etiam ſi cardinalatus præfulgeant dignitate, qui in cauſa præſenti ſunt & poſſunt eſſe judices ſeu conjudices, ſimiliter eſſe poſſe legitimos teſtes, eorumque teſtimonio & depoſitioni fidem eſſe indubiam adhibendam.

Item, cum propter [b] adverſitatem & prolixitatem articulorum in præſenti cauſa productorum, poſſet teſtium examinatio diſpendio protelari: propterea ſancta ſynodus decernit, pronunciat, & declarat, quod domini commiſſarii ſeu examinatores ad hæc per ſanctam ſynodum deputati, poſſint dictos articulos declarare & ſpecificare, ac in eis addere, detrahere, & mutare, ac interrogatoria facere, prout utilitati & accelerationi cauſæ videbunt expedire.

[b] Lege, diverſitatem, ut in exemplar. Dacheriano.

Et ex prædictis, cauſa cognita & deliberata, dat, ſtatuit, & decernit tertiam dilationem ad probandos & producendos teſtes, & ad ulteriora procedendum, (prout eidem ſanctæ ſynodo videbitur expedire) diem Mercurii proximam, quæ erit dies vigeſima ſecunda hujus menſis, ad quam diem ſtatuit & ordinat proximam ſeſſionem, [c] pronunciationem per Patriarcham Alexandrinum, die vigeſima ſeptima dicti menſis Maii MCCCCIX. in ſacro concilio generali Piſis celebrato.

[c] Corrige, pronunciaturum.

SESSIO X.

Die Mercurii adveniente, quæ fuit vigeſima ſecunda menſis Maii, celebrata Miſſa, & illis quæ ad divinum officium ſpectant, procurator eccleſiæ fecit per advocatum proponi, quod domini cardinales Laudenſis & ſancti Angeli ſenior, & alii prælati, & domini dati commiſſarii ad examinandos teſtes, & recipiendas probationes & inſtrumenta contra duos improbe contendentes de papatu, teſtes audiverant, & in ſcriptis redigi fecerant per notarios ordinatos per concilium, aliaſque probationes & inſtrumenta ad cauſam facientia receperant, erantque parati legitimam facere relationem per unum ex ipſis prælatis commiſſariis, videlicet per organum domini archiepiſcopi Piſani, ſi concilio placeret. Et reſpondit concilium: Placet.

Quo facto dictus advocatus nomine quo ſupra, petiit & requiſivit, quatenus dicti contendentes eſſent vocati ad hanc diem, ad audiendum teſtium publicationem; & quod domini cardinales cum aliquibus prælatis & aliis more ſolito irent ad fores eccleſiæ, & eos vocarent, ſi eſſent præſentes, vel aliquis pro ipſis: & de hoc fecerunt relationem in pleno concilio, quod ſacro concilio placuit.

Et tunc domini cardinales de Columna & ſancti Angeli, cum aliis pluribus prælatis & doctoribus ad

Anno Christi 1409.

notarius, iverunt ad valvas eccleſiæ, & alta voce petierunt, an contendentes de papatu, vel eorum alter, aut etiam aliquis pro eis adeſſet. Quibus ſic factis, ad concilium redeuntes, retulerunt, nec contendentes adfuiſſe, nec aliquem pro eis comparuiſſe. Qua de cauſa, quoad iſtum actum, per concilium fuerunt reputati contumaces: & fuit concluſum, quod erat ulterius procedendum ad relationem & publicationem, eorum contumacia non obſtante.

Et ſtatim dictus archiepiſcopus Piſanus cum uno notario ſacri concilii aſcendit pulpitum, in quo propoſuit; Quod de mandato dominorum commiſſariorum ſuorum collegarum erat ordinatus ad faciendum relationem & publicationem ſub tali forma: Quod dictus notarius ſpeciatim legeret ſingulos articulos, alias datos & lectos in pleno concilio, contra dictos contendentes: ita quod ſuper quolibet articulo ſeorſim & ſeparatim dictus dominus archiepiſcopus Piſanus adaptaret teſtes ſuper articulos productos, deſignando numerum & qualitates, ſtatus, gradus, dignitates & præeminentias ſingulorum teſtium: & ita factum eſt.

Et quia dictus notarius hac die legit articulos uſque ad numerum viginti, & in quolibet articulo faciebat pauſam; & poſtmodum archiepiſcopus Piſanus dicebat ſic: Iſte articulus eſt probatus tamquam verus, manifeſtus & notorius, per quindecim teſtes, quorum quatuor ſunt cardinales, unus patriarcha, quinque epiſcopi, & quatuor doctores, & unus licentiatus in decretis: & quandoque dicebat, quod articulus erat probatus per decem, aliquando per viginti duo, aliquando per viginti quinque, aliquando per duodecim, aliquando plus, aliquando minus; Ita tamen quod non fuit articulus, quin eſſet probatus verus ad minus per quinque teſtes omni exceptione majores. Et quia tunc erat tarde, concilium continuavit iſtum actum, ad procedendum ulterius, & conſequenter in negotio præſenti, ad primam diem, quæ erat vigeſima tertia menſis Maii.

SESSIO XI.

Die vigeſima tertia Maii adveniente, ſervatis ſolemnitatibus & cærimoniis conſuetis, notarius qui de prædictis articulis viginti legerat, continuando materiam, legere cœpit articulos ſequentes uſque ad numerum triginta ſeptem incluſive: & poſtmodum legit quoque alios paucos articulos, & in continenti archiepiſcopus Piſanus, ad quemlibet articulum adaptabat probationes, eo modo quo dictum eſt in præſenti ſeſſione. Quibus completis, advocatus eccleſiæ aſcendit pulpitum, & propoſuit, ut ſequitur:

Reverendiſſimi in Chriſto patres; Audiviſtis ſufficienter, & plenam relationem heri & hodie factam hic in veſtrum & totius ſanctæ ſynodi præſentia, recitatam per reverendiſſimum patrem dominum archiepiſcopum Piſanum, de mandato & auctoritate reverendiſſimorum dominorum cardinalium Laudenſis, & ſancti Angeli, ac dominorum prælatorum & aliorum commiſſariorum examinatorum in præſenti cauſa, per hanc ſanctam ſynodum deputatorum. Et quia ex eorum authentica & ſufficienti relatione clare conſtat, omnia & ſingula quæcumque propoſita & producta contra dictos contendentes, immo verius colludentes de papatu, eſſe vera, publica, notoria & manifeſta, ita quod non poſſint aliqua tergiverſatione celari: propterea peto, ſupplico & requiro, nomine & pro parte procuratorum & promotorum, ad proſecutionem cauſæ præſentis, per hanc ſanctam ſynodum pronunciari, decerni & declarari, omnia & ſingula in dicta petitione contenta eſſe vera, publica, notoria & manifeſta; & ſuper his tamquam veris, probatis, ſufficienter publicis, notoriis & manifeſtis, ad ulteriora procedere, prout tam magnæ neceſſitati eccleſiæ, & pertinaciæ, contumaciæ & obſtinationi dictorum [a] B. & A. hæc ſancta ſynodus videbit expedire.

[b] Auditis ſancta ſynodus petiit deliberationem concilii, & fecit pronunciari per dominum archiepiſcopum Piſanum in hunc modum:

Sancta ſynodus audita tali relatione, ſtatuit terminum ad deliberandum & audiendum determinationem dicti concilii ſuper prædictis petitis & requiſitis, ad diem ſabbati, quæ erit vigeſima quinta præſentis menſis Maii, & ad ulteriora procedendum, prout ſanctæ ſynodo videbitur: ad quam diem ſtatuit proximam ſeſſionem.

[a] Benedicti & Angeli.

[b] mſ. Quibus auditis, ſancta, &c.

SESSIO XII.

Qua die adveniente, ſervatis ſolemnitatibus & cærimoniis, ut ſupra, advocatus eccleſiæ aſcendens pulpitum, ſupplicavit, petiit & requiſivit nomine quo ſupra, pronunciari ſuper notorio, prout alias latius in ultima ſeſſione petierat & requiſierat: & petitum fuit ab omnibus in concilio præſentibus, ſi placeret: Qui omnes & ſinguli reſponderunt: Placet. Quo facto, Patriarcha Alexandrinus, de voluntate & aſſenſu concilii, aſcendit pulpitum, & pronunciavit ut in ſchedula continebatur, cujus tenor ſequitur, & eſt talis:

Sancta ſynodus, attenta eorum de quibus agitur notorietate, [c] denique per evidentiam depoſitionum teſtium, & alia documenta, legitime conſtat; habitaque ſuper his deliberatione matura, decernit, pronunciat & declarat, delicta omnia & exceſſus, ac alia ad deciſionem neceſſaria in petitione præſentis cauſæ deducta contra dictos Benedictum & Gregorium de papatu contendentes, per promotores ſeu procuratores per hanc ſanctam ſynodum deputatos, fuiſſe & eſſe notoria, & tamquam ſuper notoriis, fuiſſe & eſſe ad ulteriora procedendum; & tamquam in cauſa, in qua imminet ſcandalum, & periculum eſt notorium in mora. De qua quidem pronunciatione dicti procuratores petierunt inſtrumentum unum, vel plura, ad perpetuam rei memoriam, a protonotariis & aliis notariis ibidem præſentibus.

[c] mſ. de qua per, &c.

Quibus ita expeditis, fuit per dictum concilium revocata poteſtas commiſſariorum, antea data ad examinandum teſtes; fuitque ſuper hoc data poteſtas per concilium, de eligendo & mittendo nuncios & legatos idoneos ad dominum Lucanum, & ad Senenſem, pro facto eccleſiæ. Et inſuper fuit dies aſſignata, proxima ſeſſione ad diem Mercurii proximam, quæ erit XXIX. menſis Maii, ad deliberandum de citatione contra contendentes faciendam, pro audiendo ſententiam definitivam, & etiam pro ordinando de die feriendi dictam ſententiam, & agendi ad procedendum ulterius, prout ſacro concilio videbitur, & fuerit expediens. Et ſic dictum concilium receſſit.

SESSIO XIII.

Die Mercurii vigeſima nona dicti menſis Maii adveniente, ſervatis ſolemnitatibus & cærimoniis ut ſupra, quidam valentiſſimus magiſter in theologia, vocatus magiſter Petrus [d] Plaoul, aſcendit pulpitum, propoſuit verbum Dei, videlicet: *Congregabuntur filii Juda & filii Iſraël pariter, & ponent ſibimet caput unum.* Oſee 1. in fine: & deduxit pulchre exaltando eccleſiam, & aſſerendo eam eſſe ſupra Papam, quod deduxit pluribus rationibus, tam ex parte materiæ, ſcilicet animarum; quam ex parte

[d] al. Plaouſt. al. mſ. Plaul.

formæ, quæ eſt Spiritus ſanctus; quam etiam ex parte cauſæ efficientis, quæ eſt ipſe Chriſtus; quam etiam ex parte finis, qui eſt ipſe Deus in eccleſia triumphante. Et poſtmodum poſuit opinionem univerſitatis Pariſienſis, videlicet quod Petrus de Luna eſt ſchiſmaticus, pertinax, & hæreticus, etiam accipiendo hæreſin proprie & ſtricte, præciſuſque ab eccleſia Dei, ejectus a jure papatus, & privatus, ac per concilium de facto tamquam talis ejiciendus & privandus. Et hæc declaravit pluribus rationibus. Et ſubjunxit, quod de eadem opinione erant Univerſitates Andegavenſis, Aurelianenſis, & Toloſana. Ipſo autem deſcendente de cathedra, aſcendit quidam epiſcopus Italicus, qui opinionem centum & trium magiſtrorum in theologia, & plurium licentiatorum, & baccalaureorum formatorum, ac univerſitatis Bononienſis, in quadam ſchedula publicavit, quæ eſt conformis opinioni Univerſitatis Pariſienſis.

Poſtmodum autem advocatus eccleſiæ aſcendit pulpitum, & petiit diem aſſignari ad ſententiam definitivam ferendam, & etiam citationem peremptoriam decerni per edictum ad valvas eccleſiæ cathedralis civitatis Piſanæ & loca inſignia, contra dictos contendentes de papatu: quam diem petiit aſſignari Mercurii proxima, quæ erit quinta dies menſis Junii proxime futuri; & quod illa die fieret una ſeſſio. Requiſivit inſuper, quod pendente dilatione, medio tempore, videlicet die ſabbato proxima, quæ erit prima menſis Junii, fieret una ſeſſio, ad audiendum publicari certas atteſtationes ſuper novis & antiquis de novo receptis, & abundanti cautela, contra dictos duos contendentes; ſuper quibus omnibus petiit a ſacro concilio, an placeret. Omnes autem de concilio reſponderunt: Placet. Super quibus omnibus petitis & requiſitis per epiſcopum, tam de die ſententiæ ferendæ, quam etiam de citatione & ſeſſione media: de quibus petierunt procuratores inſtrumentum ad perpetuam rei memoriam: & ſic concilium receſſit.

Die autem ſabbati adveniente, quæ fuit prima menſis Junii dicti anni MCCCCIX. congregato concilio in eccleſia cathedrali Piſana, & ſervatis ſolemnitatibus & cærimoniis conſuetis, ac nonnullis orationibus ad factum unionis eccleſiæ dictis, dominus archiepiſcopus Piſanus aſcendit pulpitum. Et quia aliqui volentes plus ſapere quam ſapere oportet, non fuerunt ad plenum contenti de relatione alias per eum facta, tum quia multi non viderant atteſtationes, tum quia non fuerat facta relatio, niſi dumtaxat ſuper notorietate [a] facta, & non ſuper veritate eorumdem: ideo [b] ad ſervandum omnes circumſtantias, de mandato dominorum cardinalium, & plurium epiſcoporum, & aliorum qui dati fuerant commiſſarii per concilium, ad examinandum teſtes, idcirco fecit relationem ſuam ex abundanti per hunc modum. Quia primo ſumebat ſigillatim unumquemque articulum, exprimendo ejus ſubſtantiam & effectum: & poſt ſtatim ſubjungebat; Satis iſte articulus probatur verus per tot teſtes, quorum tres ſunt cardinales, quinque epiſcopi, & duo doctores, & tres auditores, &c. Et ſic de omnibus articulis, uſque ad finem. Qui omnes fuerunt probati veri, & quilibet, per plures teſtes magnæ auctoritatis. In fineque ſubjunxit, ſi eſſent aliqui de concilio, qui vellent videre ad longum atteſtationes, quod irent die Lunæ & Martis proxima ad conventum Carmelitarum, & ibi reperirent notarios, qui omnia ad plenum eis oſtenderent. [c] De quibus, &c. ut ſupra.

[a] *Forte*, factorum.
[b] *mſ.* ad ſervandum omnium conſcientias.
[c] *mſ.* De quibus procuratores, &c.

SESSIO XIV.

Die Mercurii adveniente, quæ fuit quinta menſis Junii, ſervatis ſolemnitatibus & cærimoniis, ut alias fuerunt ſervatæ, advocatus eccleſiæ aſcendit pulpitum, & propoſuit, quod die Mercurii ultime præterita fuit decretum citatiorum contra dictos contendentes de papatu, ad audiendum ſententiam definitivam in præſenti cauſa unionis eccleſiæ, ſchiſmatis & fidei, ſcilicet ad diem hodiernam quintam menſis Junii, videlicet per edictum ponendum & affigendum in valvis hujus baſilicæ, & aliis locis inſignibus civitatis, prout & factum fuit, & conſtat per relationem legitimam curſorum, ac etiam per rei evidentiam. Ideo petiit & requiſivit, quod omnes domini cardinales & alii prælati ſe transferrent ad valvas eccleſiæ prædictæ, & proclamarent, & requirerent, an dicti contendentes de papatu improbe, aut aliquis pro ipſis aut aliquo ipſorum, eſſet præſens. Et relatione dictorum curſorum facta, petiit ſententiam definitivam in ſcriptis fieri, etiam contumacia non obſtante, quam accuſabat nomine quo ſupra.

Quibus ſic factis, duo cardinales, videlicet de Columna, & ſancti Angeli junior, & duo archiepiſcopi, videlicet Januenſis & Piſanus, pluresque doctores ſolemnes, & notarii, ad valvas dictæ eccleſiæ ſe tranſtulerunt, & proclamaverunt bis, aut ter, an, &c. Quibus reverſis, retulerunt ſe dictos contendentes de papatu non reperiſſe, nec aliquem pro ipſis. Ex quo procuratores petierunt ſententiam definitivam contra eoſdem contendentes, ut ſupra, etiam contumacia non obſtante. Et petiit advocatus eccleſiæ, ſi placeret omnibus, quod ſententia definitiva ferretur per dominum Patriarcham Alexandrinum: Qui reſponderunt: Placet. Quo facto, dictus dominus Patriarcha, adſtantibus ſibi aliis duobus Patriarchis, ſcilicet Antiocheno & Hieroſolymitano, uno a dextris & alio a ſiniſtris, & ſedens, pro tribunali in dicto pulpito, in ſcriptis pronunciavit ſententiam definitivam contra dictos duos contendentes voce alta & intelligibili, valvis prædictæ eccleſiæ omnibus apertis, & innumerabili multitudine populi, quantum eccleſia poterat capere, aſſiſtente.

Tenor ſententiæ definitivæ [a] contra prædictos contendentes de papatu.

CHriſti nomine invocato, ſancta & univerſalis ſynodus, univerſalem eccleſiam repræſentans, & ad quam cognitio & deciſio hujus cauſæ noſcitur pertinere, ſancti Spiritus gratia, in hoc majori eccleſia Piſana congregata, ibique pro tribunali ſedens, viſis & diligenter exceptis omnibus & ſingulis, productis, probans & agitatis, in præſenti cauſa unionis eccleſiæ, fidei & ſchiſmatis, contra Petrum de Luna, Benedictum XIII. & Angelum Corarium, Gregorium XII. olim appellatos, quæ in præſenti proceſſu & cauſa plenius continentur, ac quibuſcumque aliis ipſam ſanctam ſynodum ad infraſcriptam definitivam ſententiam [b] moventem & inducentem, habita prius inter ſeipſos, & denuo inter tam copioſam multitudinem magiſtrorum in theologia ſacra, atque utriuſque juris doctorum, [c] priuſque & pluries diligenti collatione, & tamdem deliberatione matura, omneſque pariter in hanc ſententiam reperiens unanimiter concordare, omnibus, modo, via & jure, quibus magis & melius poteſt [d] in prædictis contendentibus, ſeu verius colludentibus de papatu, & cujuſlibet eorum contumacia, in his ſcriptis pronunciat, decernit, definit & declarat, omnia & ſingula

[a] *mſ.* contra ambos contendentes.
[b] *mſ.* inducentibus & moventibus.
[c] *mſ.* pluries & pluries.
[d] *mſ.* in prædictorum contendentium, ſeu verius colludentium de papatu, & cujuſque eorum

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1409.

crimina & exceſſus, & alia cuncta neceſſaria ad infraſcriptam deciſionem præſentis cauſæ deducta, per providos viros Henricum de Monteleone, Joannem de Scribanis, & Bertholdum [a] Voierderghenſem, promotores, inſtigatores & ſolicitatores, ſeu procuratores deputatos ad [b] perſequendum præſentem cauſam, pro hujus deteſtandi & inveterati ſchiſmatis [c] hujuſmodi exſtirpatione, & unione atque reintegratione ſanctæ matris eccleſiæ, contra & adverſus prælibatos Petrum de Luna, Benedictum XIII. & Corarium, Gregorium XII. de papatu damnabiliter contendentes, ab aliquibus nuncupatoss; in petitione coram ipſa ſacra & univerſali ſynodo præſentata & exhibita, fuiſſe & eſſe vera atque notoria: ipſoſque Angelum Corarium, & Petrum de Luna, de papatu, ut præfertur, contendentes, & eorum utrumque, fuiſſe & eſſe notorios ſchiſmaticos, & antiqui ſchiſmatis nutritores, defenſores, approbatores, fautores & manutentores pertinaces, nec non notorios hæreticos, & a fide devios, notoriiſque criminibus enormibus perjurii & violationis voti irretitos, univerſalem eccleſiam ſanctam Dei notosie ſcandalizantes, cum incorrigibilitate, contumacia & pertinacia, notoriis, evidentibus & manifeſtis: & ex his & aliis ſe reddidiſſe omni honore & dignitate, etiam papali, indignos: ipſoſque, & eorum utrumque propter præmiſſas iniquitates, exceſſus, & crimina, ne regnent vel imperent aut præſint, a Deo & ſacris canonibus fore ipſo facto abjectos & privatos, & etiam ab eccleſia præciſos. Et nihilominus, ipſos Petrum & Angelum, & eorum utrumque, per hanc definitivam ſententiam in his ſcripeis privat, abjicit & præſcindit: inhibendo eiſdem ne eorum aliquis pro ſummo Pontifice gerere ſe præſumat: eccleſiamque vacare Romanam, ad cautelam [d] decernendo: & inſuper omnes Chriſticolas quoſcumque, etiamſi imperiali, regali, vel alia qualiber præfulgeant dignitate, declarat ab eorum & cujuſlibet eorum obedientia (non obſtante quocumque fidelitatis juramento, aut alio quovis vinculo, quo illi vel eorum alteri tenerentur adſtricti) fore perpetuo abſolutos. Inhibendo iiſdem Chriſti fidelibus, ne prædictis de papatu contendentibus, ſeu eorum alteri, quomodolibet obediant, pareant, vel intendant; aut conſilium, auxilium, vel favorem ipſis præſtent, aut ipſos recipiant vel receptent, ſub pœna excommunicationis, & aliis a ſanctis patribus & ſacris canonibus inflictis, promulgatis, & ordinatis. Quodque ſi parere contempſerint huic ordinationi & ſententiæ, ipſos & eorum fautores, defenſores, adhærentes, & ſequaces, etiam per ſæculares poteſtates fore compeſcendos, & compeſci debere, juxta præcepta divina & ſacrorum canonum diſpoſitiones, eadem ſancta ſynodus pronunciat, decernit & definit: Ac inſuper, omnes & ſingulos proceſſus & ſententias excommunicationis, inhabilitatis, vel alterius cenſuræ & pœnæ, privationeſque ordinum & dignitatum, etiam cardinalatus, beneficiorum & officiorum, ac graduum quorumcumque, qualeſcumque fuerint, & quocumque nomine nuncupentur, ſeu nominentur, contra dominos cardinales per dictos Petrum de Luna, & Angelum Corarium latos & fulminatos, fuiſſe & eſſe nullos, caſſos & irritos, nullas, caſſas & irritas, ac nullius roboris, efficaciæ, vel momenti: & quatenus de facto proceſſerunt, eatenus annullandos, caſſandos & irritandos fore: ſicque etiam ad cautelam, quantum & quatenus expediat, omni modo & jure quo melius poteſt, annullat, caſſat & irritat. Et inſuper promotiones, immo [e] potius profanationes quorumcumque ad cardinalatum, per dictos contendentes de papatu, & eorum utrumque, attentatas, videlicet per dictum Angelum a die tertia Maii, & per Petrum antedictum, a die decimaquinta Junii anni proxime præteriti milleſimi quadringenteſimi octavi, fuiſſe & eſſe nullas, caſſas, irritas & inanes, & quatenus de facto proceſſerunt, annullandas, caſſandas & irritandas; & ſic etiam ad cautelam, quatenus expedit, omni modo & jure quibus melius poteſt, præfata ſancta ſynodus per hanc ſententiam definitivam caſſat, irritat & annullat.

Ad [a] providendum autem adverſus proceſſus, conſtitutiones & ſententias in præjudicium unionis, & alias, per Petrum de Luna, & Angelum Corarium, olim contendentes de papatu, ſeu colludentes præfatos, factas & latas contra reges, principes, Patriarchas quoque, archiepiſcopos, epiſcopos, & alios eccleſiarum prælatos, univerſitates quoque ſtudiorum & communitates, ac ſingulares perſonas eccleſiaſticas & ſæculares, & certas promotiones per ipſos olim contendentes factas ad dignitates quaſcumque, & ulterius procedendo ſuper aliis bonum univerſalis eccleſiæ tangentibus: ſancta ſynodus ſtatuit diem Lunæ proximam pro ſeſſione futura, quæ erit decima menſis præſentis: & aſſignavit eamdem diem Lunæ pro dicta ſeſſione, ad providendum ſuper aliquibus quæ concernunt ſtatum & bonum regimen eccleſiæ univerſalis. Quo facto, omnes cantaverunt, *Te Deum laudamus*: & fuit ordinata ſolemnis proceſſio ad diem craſtinam, octavam diem Sacramenti: fuitque ulterius ordinatum, quod nullus recedat de ſynodo abſque licentia, & donec ſe ſubſcripſerit in ſententia prælibata.

SASSIO XVI.

Qua die Lunæ, decima menſis Junii adveniente, ſervatis ſolemnitatibus, prout ſupra, archiepiſcopus Piſanus ſupradictus aſcendit pulpitum, & legit quamdam ſchedulam mentionem facientem, quod domini cardinales promittebant Deo ſic, quod procurarent toto poſſe, quod is qui in Papam eligeretur, reformaret eccleſiam, & quod non pateretur aut permitteret concilium diſſolvi, donec de concilio eſſet facta bona reformatio eccleſiæ, tam in capite, quam in membris.

Sequitur teror ſchedulæ.

Nos omnes & ſinguli epiſcopi, preſbyteri & diaconi cardinales, congregati in civitate Piſana pro ſchiſmatis exſtirpatione, unitate & bono ſtatu in Dei eccleſia inducendo, promittimus in verbo veritatis, Deo, eccleſiæ Romanæ, & ſanctæ ſynodo hic in Chriſti nomine congregatæ, quod ſi quis noſtrum in ſummum Romanum Pontificem eligatur, præſens concilium continuabit, nec diſſolvet, nec diſſolvi permittet, quantum in eo erit, uſquequo per conſilium ejuſdem concilii ſit facta debita, rationabilis, & ſufficiens reformatio univerſalis eccleſiæ & ſtatus ejus, tam in capite, quam in membris. Et promittimus etiam, quod ſi aliquem de dominis cardinalibus abſentibus, vel de extra noſtrum collegium, aſſumi contingat in Papam, veraciter & bona fide, antequam procedamus ad publicationem electionis illius, procurabimus toto poſſe, habere ab eo promiſſionem & ſufficientem ſecuritatem, quod ſervabit & implebit omnia & ſingula ſupradicta: & interim de lata ſententia contra contendentes, ſuper eorum ejectione de papatu, ſumus contenti, & ratum habemus, quod ſede vacante concilium continuetur; & quod in eo quantum commode fieri poterit, in dicta reformatione procedatur; & quod ſuper hoc

in pro-

[a] mſ. Vvildungen.
[b] mſ. proſequendum.
[c] in mſ. deeſt, hujuſmodi.
[d] mſ. Inſuper decernendo.
[e] mſ. vetius.
[a] mſ. procedendum.

in proxima ſeſſione alia ſeſſio indicatur. Et fuit aſſignata alia ſeſſio ad diem Jovis proximam, quæ erit XIII. dicti menſis Junii, ad providendum ſuper aliquibus, quæ notoria videntur pro bono unionis.

SESSIO XVII.

Dicta die Jovis [a] adveniente, ſervatis ſervandis, patriarcha Alexandrinus cum aliis duobus patriarchis, videlicet Antiocheno & Hieroſolymitano, aſcendit pulpitum, & legit quamdam ſchedulam, cujus tenor ſequitur, & eſt talis: Item quia hujus peſtiferi ſchiſmatis tempore, dominorum cardinalium in ſacro concilio exſiſtentium quidam ſunt a diviſis olim per contendentes de papatu creati, & nunc Deo dirigente procedendum eſt ad electionem unici & indubitati ſummi Pontificis: hoc ſacrum concilium univerſalem eccleſiam repræſentans, conſentit, diſponit, & ordinat, quod ipſi ſic a diviſis creati, ad electionem prædictam procedant, ſi & in quantum opus eſt hac vice, auctoritate hujus ſacri concilii. Nec per hoc poteſtati dominorum cardinalium circa electionem Romani Pontificis intendit in aliquo derogare, nec aliquid innovare; ſed hortatur omnes prædictos dominos cardinales, quod ipſi cum caritate ad electionem unius paſtoris procedant ſic unanimiter, quod de quacumque diſcordiæ ſcint lla notari non debeant.

[a] mſ. addit. XIII. Junii.

SESSIO XVIII.

Die Veneris XIV. menſis Junii, anno Domini milleſimo quadringenteſimo nono, facta proceſſione generali in civitate Piſana, in qua fuerunt domini cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, abbates, doctores, & totus clerus, & fuit Miſſa celebrata devote per cardinalem de Thureyo, ſuper facto unionis ſanctæ matris eccleſiæ. Poſtmodum comparuerunt illico ambaſſiatores regis Arragonum, & petierunt audientiam, quæ fuit eis conceſſa, dum tamen docerent de eorum mandato. Et quidam doctor, ambaſſiator ipſius regis, aſcendit pulpitum, & propoſuit bonam regis Arragonum intentionem, quam habet ad ſanctæ matris eccleſiæ unionem: & aſſerebat ſe ad hoc laboraturum: & petiit ſe de actis in concilio agitatis informari, quoniam informatione habita, paratus erat facere debitum. Proteſtabatur tamen, quod non intendebat approbare vel conſentire aliquo modo actis in dicto concilio, donec eſſet plenius informatus: de quo petiit inſtrumentum: & inſuper dixit, quod nuncii domini Benedicti Papæ XIII. erant in villa. Et fuit tunc ſibilatus & illuſus, quia dixit & vocavit eum Papam, & petiit audientiam pro eis. Ad quod fuit reſponſum, regratiando de voluntate regis Arragonum. Et fuit reſponſum, quod libenter darentur deputati auctoritate concilii, qui ipſos regis ambaſſiatores informarent ad plenum de omnibus, &c. Quoad nuncios Petri de Luna, dictum fuit, quod tarde venerant, & quod ad præſens audiri non poterant, & quod domini ſuper hoc deliberarent. Poſtea fuit deliberatum ea die, quod licet de jure contra ſententiam latam contra hæreticum audiri non debebant, tamen ob reverentiam regis Arragonum audirentur ad partem: & ſic concilium receſſit.

Eadem die Veneris, prandio ſumpto, in eccleſia ſancti Martini Piſanenſis [b] apparuerunt legati regis Arragonum, petentes audientiam pro nunciis Petri de Luna: quæ fuerat eis conceſſa. Et cum veniebant ad dictam eccleſiam, fuit clamatum contra eos, tamquam contra Judæos: & quando intraverunt locum concilii, nulla eſt eis reverentia facta, & fuit coram eis ſententia lecta, tribus cardinalibus deputatis audientibus. Cum unus ex ipſis ambaſſiatoribus Petri de Luna, ſcilicet archiepiſcopus Tarraconenſis, vellet proponere: ipſe primo dixit quod erant nuncii domini reverendi Papæ Benedicti XIII. Fuit magnus tumultus contra eos, & fuit vocatus nuncius hæretici & ſchiſmatici; & cum eo Joannes de Coſta olim epiſcopus Mimatenſis, qui ſe gerebat pro nuncio dicti Petri cum pluribus aliis: & ſilentio facto, iterum petiit audiri. Quo conceſſo incepit dicere, quod videbat certa capitula concordata inter dominos cardinales & communitatem Florentinorum; in quibus inter cetera continebatur, quod nullus huc veniens poſſet impugnare facta in concilio, vel contra venire, & quod habebat aliqua dicere, quæ forte non bene conveniebant actis in hoc concilio: ideo non poterat proponere injuncta ad plenum, niſi daretur ſibi ſecuritas, quod non obſtantibus ipſis capitulis poſſet libere loqui: & de hoc ſupplicabat. Cui per cardinalem Aquilienſem fuit reſponſum, quod omnes domini cardinales erant præſentes, & quod non habebant poteſtatem diſpenſandi contra dicta capitula: & quod ſi vellet loqui, quod loqueretur prout crederet expedire, alias non. Quo audito, legati regis Arragonum, & dicti Petri de Luna nuncii, locuti ſunt ad partem, & dixerunt quod volebant latius dicta capitula videre, & amplius deliberare: & petierunt dilationem ad craſtinum, quæ fuit eis conceſſa: & receſſerunt dicti nuncii Petri de Luna cum magno timore. Quo craſtino adveniente, quæ fuit dies ſabbati decima quinta Junii, ſupra nominati nuncii Petri de Luna, nulla audientia ulterius petita, hoſpite inſalutato receſſerunt.

[b] mſ. comparuerunt.

SESSIO XIX.

Dicta die ſabbati, decima quinta Junii, ſervatis ſolemnitatibus & cærimoniis ut ſupra conſuetis, fuit Miſſa celebrata in dicto concilio in eccleſia cathedrali, de ſancto Spiritu, per archiepiſcopum Lugdunenſem, & factus ſermo per epiſcopum Novarienſem, qui cepit pro themate: *Eligite meliorem, & eum ponite ſuper ſolium*, IV. Regum, decimo capitulo: & peroptime deduxit illam materiam: & ipſo finito, concilium receſſit.

Eadem die ſabbati hora veſperarum, domini cardinales numero viginti quatuor intraverunt in conclave cum magna devotione, & erat deputatus ad cuſtodiendum conclave Magiſter Rhodi, prout fecit cum pluribus aliis notabilibus viris, in domo domini archiepiſcopi dictæ civitatis: & ibidem ſteterunt uſque ad diem Mercurii, vigeſimam ſextam dicti menſis Junii.

Die autem Mercurii, vigeſima ſexta dicti menſis Junii, omnes domini cardinales unanimiter, nullo reclamante, exſiſtentes in prædicto conclavi, de mane circa horam Tertiarum, elegerunt in ſummum Pontificem, reverendiſſimum in Chriſto patrem & dominum, dominum Petrum de Candia, tituli baſilicæ duodecim Apoſtolorum preſbyterum cardinalem, Mediolanenſem nuncupatum, ordinis fratrum Minorum, nunc vero Alexandrum Papam V. Ipſe ſiquidem Papa poſt ſuam aſſumptionem ordinavit unam ſeſſionem pro concilio tenendo, videlicet ad diem Lunæ primam menſis Julii proxime [a] ſequentis.

[a] mſ. venientis.

SESSIO XX.

Qua die Lunæ adveniente, fuit celebratum concilium in eccleſia Piſana, ut ſupra: ac ſolemnitatibus

ANNO CHRISTI 1409.

& cærimoniis ſervatis, cardinalis de Thureio celebravit Miſſam: poſtmodum fuerunt cantata ſolita cantari, & litaniæ cum multis orationibus, & fuit lectum evangelium per unum diaconum cardinalem: poſtea Papa incepit hymnum, *Veni creator Spiritus*, &c. Et omnes de concilio reſponderunt. Quo cantato, cathedra Papæ fuit alte poſita ante magnum altare in medio, & ab oppoſito ipſius, verſus occidentem, in ultima parte ipſius concilii, fuerunt poſitæ tres altæ & magnæ cathedræ pro tribus Patriarchis, ſcilicet Alexandrino, Antiocheno, & Hieroſolymitano, qui ibidem ſederunt: & poſtea de mandato Papæ ibidem præſentis, fuit lectum decretum ſuæ electionis, in quo omnes cardinales ſe ſubſcripſerant. Quo lecto, cardinalis de Chalanco rogavit concilium, ut oraret pro ſtatu Papæ & ſanctæ Romanæ eccleſiæ. Quo facto, Papa fecit unum ſermonem, themate ſic incipiente: *Erit unum ovile & unus paſtor:* [a] multa pulcra dixit, narrando quomodo paſtor ſe habere deberet erga gregem, & grex erga Deum: & regratiabatur cardinalibus, & promittebat multa bona facere eis. Quo facto, cardinalis ſancti Euſtachii, dictus Bononienſis, aſcendit pulpitum, & ex parte Papæ Alexandri V. aliqua promulgavit, quæ ordinaverat dictus dominus noſter Papa.

Joan. 10.

[a] ms. multa bona dixit.

Et primo, omnes proceſſus, ſententias & ordinationes factas per dominos cardinales circa factum unionis eccleſiæ, a die tertia menſis Maii anni Domini milleſimi quadringenteſimi octavi, & omnia facta in concilio generali, approbavit & ratificavit, & omnem defectum juris & facti, ſi quis interveniſſet, ſupplevit, ſi & in quantum opus eſſet.

Item, duo collegia cardinalium univit, & unum fecit collegium, & pro uno in poſterum voluit haberi: [b] & dabit ſingulis ſingulos titulos, & de concurrentibus ordinabit.

[b] ms. & ſingulariter dabit, &c.

Item impedimentum appoſitum in beneficiis cardinalis de Chalanco, ſub prætextu, quod diu ſteterat cum Petro de Luna, ſub prætextu ſuarum excuſationum, alias per cardinales admiſſarum, relaxavit.

Item dixit, quod tantum faceret erga prælatos qui ad concilium venerant, quod ad eorum lares læti & gaudentes reverterentur.

Item dixit, quod ipſe volebat vacare circa reformationem eccleſiæ, prout fuerat per cardinales promiſſum ante ejus promotionem, & quod eligerentur probi viri & litterati de qualibet natione, pro ſuis, ad deliberandum cum ipſis cardinalibus ad reformationem eccleſiæ.

Item fuit ordinatum, quod die Dominica ſequenti coronaretur cum ſolemnitatibus, & aliis neceſſariis ad præmiſſa.

Item fuit ordinata alia ſeſſio ad diem Mercurii tunc proxime ſequentis, quæ erit die decima menſis Julii: & ſic dictum concilium receſſit.

SESSIO XXI.

Qua die Mercurii decima Julii adveniente, Miſſa celebrata per archiepiſcopum Januenſem, & aliis cærimoniis ſervatis circa officium divinum, domino noſtro Papa præſidente, pro parte communitatis Florentinorum aſcendit quidam juriſperitus pulpitum, incipiens pro themate: *Offer te Domino tuo, & redde ei debitum tuum:* in hoc themate cepit tria intelligenda. Primum fuit veneratio, ſecundum gratulatio, & tertium oblatio. Veneratio debita tantæ & tam ſolemni congregationi prælatorum & aliorum concilium generale conſtituentium. Secundum, gratulatio quam habebant Florentini de tam nobili aggregatione, quam pro tanto bono venerantur, ut finem debitum & intentum inveniat, ſanctam ſcilicet unionem eccleſiæ in unico univerſali vero & indubitato paſtore. Tertium fuit oblatio. Nam poſtquam dixit labores, miſerias & ambaſſiatas quas communitas Florentina fecerat in proſecutione unionis eccleſiæ, addidit quod civitas prædicta ſe offerebat ſecundum poſſibilitatem & uſque ad excidium proprium, proſequi exſtirpationem ſchiſmatis: & litteras exhibuit credentiæ, quas legit poſtmodum archiepiſcopus Piſanus.

Poſtea unius alius juriſperitus ex parte civitatis Senarum aſcendit pulpitum, & tria ex parte ipſorum expoſuit. Primo divinum auxilium imploravit: ſecundo orationem ſuam ſe abbreviaturum proteſtatus fuit: tertio condeſcenſuros, ad ea quæ ſibi commiſſa fuerant. Primitus dicere habuit, quod quarta Julii totus populus & clerus Senarum ſubtraxerat obedientiam Gregorio, & declaraverat ſe velle obedire domino noſtro Papæ Alexandro, & ſuo ſancto collegio. Recitavit diligentias & labores quos civitas Senarum fecit proſequendo unionem, & accepit pro themate: *Populus gentium qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam*, Iſaiæ IX. quod applicuit populo Senarum pro tempore quo obedivit Gregorio. Sed poſtquam converſus eſt ad obedientiam domini noſtri Papæ, vidit lucem magnam. Secundum thema quod applicuit ſacro concilio eccleſiæ fuit: *Genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis, quem revocavit de tenebris ad lumen ſuum:* & omnes partes hujus thematis oſtendit debite convenire huic ſacro concilio. In fine dixit, civitatem Senarum paratam exponere quidquid haberet ad proſecutionem unionis & exſtirpationem ſchiſmatis. Et recitavit quod inimici domini noſtri Papæ ſuccumbebant quotidie, & quod in uno conflictu recenter facto magna multitudo inimicorum perierat. Quibus ſic actis, cardinalis de Chalanco aſcendit pulpitum, & legit ſchedulam infra ſcriptam:

1. Petr. 2. 9.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus ſancti. Amen. Nos Alexander divina providentia Papa V. conſiderans, quod tam per Petrum de Luna, Benedictum XIII. & Angelum de Corario, Gregorium XII. a nonnullis nominatos, nuper de papatu contendentes, [a] quoniam per duos quondam, Bartholomæum archiepiſcopum Barenſem, Urbanum VI. Petrum de Thomacellis, Bonifacium IX. Coſmatum, Innocentium VII. & Robertum de Gebenna, Clementem VII. nominatos, dictorum nuper contendentium prædeceſſorum, durante tempore ſchiſmatis & occaſione ejuſdem, nonnulli proceſſus, ſententias excommunicationum, privationis, irregularitatis, inhabilitationis, ſuſpenſionis & interdicti, & alias cenſuras eccleſiaſticas in ſe continentes, in & contra collegia, diviſas perſonas, regna, juriſdictiones, communitates, univerſitates, collegia, loca, diſtrictus & territoria, fuerunt & ſunt hinc inde facti & promulgati: Ac [b] propter antiquos dictum ſchiſma, ac etiam quia multi notabiles doctores utriuſque juris, & magiſtri in ſacra pagina, ſcripſerunt pro & contra, ac publice & ſolemniter determinaverunt, ita ut in dubium vertatur a multis, quis a tempore dicti ſchiſmatis fuerit verus Romanus Pontifex, ſeu quis veri vicarii Jeſu Chriſti fungeretur officio: Ad exonerationem conſcientiarum utriuſque obedientiæ, quæ etiam per Dei gratiam ad unum ovile ovium redactæ ſunt; omnes & ſingulos hujuſmodi proceſſus & ſententias, qui vel quæ occaſione [c] prætextu ſchiſmatis & adhærentiæ utriuſque partis ſeu viæ neutralitatis aſſumptæ vel intro-

[a] ms. quam per.

[b] ms. propter antiquationem dicti ſchiſmatis.

[c] ms. & prætextu.

Anno Christi 1409.

ductæ, hinc inde, ut præmittitur, lati, decretati, ſeu fulminati fuerunt: quos omnes & ſingulos hic pro expreſſis haberi volumus: hoc ſacro approbante concilio, ex noſtra certa ſcientia tollimus & abolemus, ac pro ſublatis & abolitis in perpetuum haberi volumus, [a] nomine præfatis ſententiis aut proceſſibus eſſe ligatum vel involutum declarantes. Et nihilo minus ex abundanti ad cautelam, ac ſi & in quantum indigent, quoſcumque ſubditis proceſſibus comprehenſos a dictis ſententiis & cenſuris abſolvimus, & abſolutos haberi decernimus & declaramus, & ſuper irregularitatibus, ſi quas propter præmiſſa vel occaſione præmiſſorum contraxerint, diſpenſantes.

[a] mſ. neminem.

B Item fuit ordinatum, aliam ſeſſionem fieri debere ad diem Mercurii tunc proximam, quæ poſtea fuit de mandato domini noſtri Papæ prorogata, propter adventum regis Ludovici interim ſupervenientis, ad diem vigeſimam ſeptimam Julii.

SESSIO XXII.

Qua die vigeſima ſeptima Julii adveniente, Miſſa, cærimoniis, & aliis ſolemnitatibus ſervatis, dominus cardinalis de Chalanco indutus tunica diaconali & mitra, de mandato domini noſtri Papæ aſcendit pulpitum, pluribus prælatis aſſociatus, legitque articulos & capitula ſubſequentia.

C Item, ſacro approbante concilio, omnes & ſingulas promotiones, tranſlationes, confirmationes, collationes, & quaſcumque proviſiones, quibuſvis perſonis huic ſacro concilio & ejus determinationi adhærentibus, de quibuſcumque prælaturis, dignitatibus, beneficiis & officiis eccleſiaſticis, curatis, vel non curatis, conſecrationeſque epiſcoporum, & ordinationes clericorum, per ipſos contendentes de papatu, aut eorum alterum, ſeu ipſorum prædeceſſores, vel eorum mandato, aut auctoritate, temporibus & locis in quibus eiſdem realiter & libere præſtabatur obedientia, dum tamen ante ſententiam definitivam & alias canonice factæ ſint, & publice, ac pacifice tempore ſententiæ poſſederint, & in præjudicium unionis, aut [b] perſecutionis ejuſdem, vel huic concilio adhærentium, factæ non fuerint, ex certa D ſcientia & motu proprio ratificamus & approbamus, ac ratas haberi volumus atque firmas, & etiam ſi oporteat, de novo providemus.

[b] mſ. proſecutionis.

Ubi autem aliquis caſus emergeret, per quem appareret aliquem huic concilio adhærentem, gravatum per alterum ex contendentibus, a die tertia Maii quoad Angelum Corarium, & a die xv. Julii quoad Petrum de Luna, anni videlicet milleſimi quadringenteſimi octavi, placet concilio, quod dictus dominus noſter Papa provideat, ut ſibi juſtum eſſe videbitur. Item placet concilio, quod ſuper facto archiepiſcopi Januenſis dominus noſter provideat.

E Item electiones, poſtulationes, ipſarum admiſſiones, confirmationes, mutationes, conſecrationes clericorum, ordinationes, præſentationes, inſtitutiones, collationes & privationes quaſvis, proviſiones & diſpoſitiones quibuſvis perſonis, huic ſacro concilio & ejus determinationi adhærentibus, de quibuſcumque beneficiis eccleſiaſticis, de prælaturis, per electores confirmatores, patronos, ordinarios, & quoſcumque proviſores, ad hoc poteſtatem & auctoritatem habentes, canonice factas, temporibus & locis ſubtractionis & neutralitatis, in quibus hujuſmodi contendentibus obedientia præſtabatur, dummodo alias canonice factæ ſint, hoc ſacro approbante concilio ratificamus & approbamus, & ratas habere volumus atque firmas, ac omnem ſuſcipere roboris

A firmitatem, reſervationibus non obſtantibus quibuſque: declarationibus tamen & decretis hoc capitulum concernentibus, in aliis ſeſſionibus lectis, in ſuo robore permanentibus.

Item, ut unione & pace jam in Dei eccleſia per ipſius gratiam in capite confirmata, pax & tranquillitas ſubditorum perfectius procuretur, & litium anfractus, quarum dubii ſunt eventus, conſultius evitentur: hoc ſacro approbante concilio decernimus & declaramus, quod omnes & ſinguli beneficia eccleſiaſtica, dignitates, perſonatus, vel officia curata, vel non curata, titulo ordinario aſſecuti, & poſſeſſionem pacificam jam adepti, dum tamen canonice, & alias quam per privationem adhærentium B huic ſacro concilio & ejus determinationi, aſſecuti fuerint, beneficiis hujuſmodi libere & pacifice gaudeant; nec in jure, titulo, ſeu poſſeſſionibus ſuis, quomodolibet inquietentur, turbentur, ſeu graventur, etiam ſi ſpecialiter vel generaliter beneficia prædicta ſedi Apoſtolicæ fuerint reſervata.

Per præmiſſa vero, ſeu aliquod præmiſſorum, non intendimus derogare ordinationibus circa præmiſſos articulos factis in ultima congregatione prælatorum, & aliorum virorum eccleſiaſticorum, facta Pariſiis. Nec etiam ex præmiſſis, vel aliquo præmiſſorum volumus aliquod præjudicium generari venerabilibus fratribus noſtris cardinalibus, aut alicui ipſorum huic ſacro concilio & ejus determinationi C nunc adhærentium, in beneficiis, & alias per ipſos & quemlibet ipſorum canonice poſſeſſis. Per hoc autem etiam non intendimus fieri aliquod præjudicium venerabili fratri noſtro cardinali Albanenſi, in jure quod habet in archidiaconatu eccleſiæ Lucionenſis.

Item, ſacro approbante concilio, decernimus fore procedendum contra obedientes & adhærentes pertinaciter, ſeu fautores Petri de Luna & Angeli Corarii, nuper de papatu [a] contendentibus & colludentibus, per hoc ſacrum concilium de ſchiſmate & hæreſi notoriis, per definitivam ſententiam [b] condemnatis, modis quibus eſt contra credentes & fautores hæreticæ pravitatis, ſecundum ſacros canones, D procedendum.

[a] mſ. contendentium & colludentium.
[b] mſ. condemnatorum.

Item, ſacro approbante concilio, decernimus, [c] nos vel ſucceſſorem noſtrum ex certis magnis & arduis cauſis nos & hoc ſacrum concilium moventibus, iterum generale concilium fore convocandum hinc ad triennium, videlicet anno quo dicetur, anno Domini milleſimo quadringenteſimo duodecimo, in menſe Aprili, in civitate ſeu loco habili & decenti, qui locus declarabitur per annum ante tempus concilii, per nos vel per ſucceſſorem noſtrum.

[c] mſ. per nos.

Item, ſacro approbante concilio, decernimus & declaramus, quod ſi cardinalis de Fliſco intra duos menſes proximos perſonaliter ad nos venire, & obedientiam nobis præſtare, & determinationi hujus ſa- E cri concilii adhærere voluerit, benigniter recipiatur, cum integritate ſtatus & honoris, atque beneficiorum quæ decimo quinto Junii anni milleſimi quadringenteſimi octavi obtinebat.

Item, omnes diſpenſationes factas per epiſcopos diœceſanos in partibus neutralibus, ſuper defectu ætatis, cauſa aſſequendi & obtinendi beneficia, dignitates, prælaturas: item, omnes abſolutiones & habilitationes in foro pœnitentiali, tam per contendentes, quam per ordinarios prædictos ſchiſmate pendente factas, ſuper caſibus ſanctæ ſedi Apoſtolicæ reſervatis, ex certa ſcientia, hoc ſacro approbante concilio, ratificamus & approbamus.

Poſt prædicta archiepiſcopus Piſanus in pulpito

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ANNO CHRISTI 1409.

prædicto pronunciavit, quod dominus noſter Alexander Papa V. oculum miſericordiæ & viſcera compaſſionis & pietatis ſuæ convertens ad eccleſias deſolatas, ruinoſas, & in magna neceſſitate conſtitutas, liberaliter remittit & indulget omnia arreragia majora, minora ſervitia ab eis ſuæ cameræ Apoſtolicæ debita de toto tempore præterito uſque ad tempus ſuæ aſſumptionis.

Item, idem dominus noſter notificavit omnibus per organum dicti domini archiepiſcopi Piſani, quod non intendit amodo [a] ut antea reſervare bona ſeu ſpolia prælatorum & aliorum morientium prælatorum.

[a] Forte, in antea.

Item, quod non intendit reſervare fructus medii temporis beneficiorum vacantium.

Item ſupplicavit idem dominus archiepiſcopus nomine totius concilii dominis cardinalibus, quod portionem competentem eiſdem de arreragiis præteriti temporis vellent eccleſiis & viris eccleſiaſticis remittere liberaliter, quemadmodum dominus noſter fecerat in portione ipſum tangente: & petiit a concilio, an hoc placeret ſibi, & quod expreſſe diceret; Placet: dominus Cardinalis Albanenſis ſolus ſe oppoſuit.

Item, idem archiepiſcopus pronunciavit proxime futuram ſeſſionem fiendam ad diem Veneris ſequentem, de mandato domini noſtri Papæ; quod nullus interim recederet ſine licentia papali. De iſtis omnibus hac die expeditis promotor ſeu procurator eccleſiæ petivit unum vel plura inſtrumenta confici per clericos cameræ & notarios concilii, ad perpetuam rei memoriam.

Item in hac ſeſſione dictum fuit, quod dominus noſter provideret archiepiſcopo Januenſi ſuper archiepiſcopatu ſuo. Etiam placuit concilio, quod dominus cardinalis Albanenſis proſequeretur jus quod habere prætendebat in archidiaconatu Lucionenſi. Succeſſive præfatus dominus noſter Papa ſeſſionem fiendam, ceteris de cauſis animum ſuum moventibus, continuavit uſque ad diem Mercurii ſeptimam menſis Auguſti tunc proxime ſequentis.

Sxssio XXIII.

Die Mercurii ſeptima Auguſti adveniente, ſolemnitatibus & cæremoniis ſervatis circa officium divinum, ſanctiſſimus in Chriſto pater dominus noſter, ſacro approbante concilio, ordinavit, quod bona immobilia eccleſiæ Romanæ, ſeu aliarum eccleſiarum, nullatenus per ipſum vel alios prælatos alienentur, ſeu hypothecentur, uſque ad proxime indictum concilium, in quo ſuper hoc articulo maturius poterit deliberari.

Item, idem dominus noſter, eodem approbante concilio, ordinat & mandat celebrari ante concilium generale concilia provincialia, per metropolitanos & ſynodos, ac eorum ſuffraganeos, ſecundum formam juris & concilii generalis: quia ex eorum omiſſione multa inconvenientia ſequerentur.

Item, idem dominus noſter, eodem approbante concilio, ordinat & mandat, celebrari capitula [a] monochorum, magiſtrorum, & canonicorum regularium, ſecundum formam concilii generalis, & conſtitutiones felicis recordationis .... Benedicti XII. Et quia limitatio provinciarum facta per Benedictum XII. non poſſit de præſenti, obſtante temporis malitia, obſervari; ordinat dictus dominus noſter, quoad dicta capitula celebranda, ſtandum juri antiquo, durante impedimento prædicto; videlicet, ut provincia communis & vulgaris poſſit per ſe capitulum provinciale celebrare, ex quo commode cum alia non poſſit convenire: & deputabit dominus noſter præſidentes & executores ad præmiſſa exſequenda.

[a] mſ. monachorum nigrorum, & canonicorum regularium.

Item, idem dominus noſter, eodem approbante concilio; diſponit non facere tranſlationes de invitis, niſi parte vocata & audita, & de conſenſu majoris partis cardinalium, uſque ad proximum indictum concilium, niſi ex cauſis juſtis & rationalibus.

Item, dominus noſter, ſacro approbante concilio, decernit, quod ex parte ipſius domini noſtri cum cardinalium conſilio deputabuntur nuncii ſolemnes, qui mittentur ad reges & principes, & certos fideles, ad publicandum & proſequendum auctoritate domini noſtri Papæ & ſacri concilii, acta in hoc concilio.

Item, dominus noſter auctoritate Dei, Apoſtolorum Petri & Pauli, & ſua, concedit omnibus qui in hoc concilio interfuerunt, & ejus determinationi adhærentibus, abſolutionem plenariam a pœna & culpa, ſemel tamen in vita; ita quod quilibet de prædictis infra duos menſes, poſtquam ad ejus notitiam conceſſio hujuſmodi pervenerit, poſſit dictum beneficium abſolutionis aſſequi, in forma eccleſiæ. Similem conceſſionem facit dominus noſter ſingulis ſupradictis in mortis articulo, intelligendo tam de dominis, quam de familiaribus.

Item, cum dominus noſter Papa cum concilii intenderet reformare eccleſiam in capite & in membris, & jam multa per Dei gratiam ſunt expedita per ipſum dominum noſtrum Papam, & multa alia ſtatum & favorem prælatorum, & aliorum inferiorum concernentia reſtent, quæ propter regreſſum prælatorum & ambaſſiatorum, de præſenti expediri non poſſunt: propterea idem dominus noſter, ſacro requirente & approbante concilio, dictam reformationem ſuſpendit & continuat uſque ad proximum jam indictum concilium: Et præſens concilium prorogat & continuat uſque ad illum terminum, qui præfixus eſt omnibus ad concilium convocatis, redeundum ad proprias ædes, uſque ad terminum præfixum ſupradictum.

ADDITIO AD CONCILIUM PISANUM.

Ex tomo 6. Spicilegii Dacheriani.

Cardinalium Benedicti XIII. litteræ ad epiſcopos & alios de ejus obedientia.

Eos convocant ad concilium Piſanum.

Miſeratione divina epiſcopi, preſbyteri, diaconi, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, nunc in loco Liburnii diœceſis Piſanæ commorantes, una cum collegio reverendiſſimorum in Chriſto patrum dominorum in parte alia cardinalium nominatorum, pro nobis & aliis reverendiſſimis in Chriſto patribus dominis cardinalibus pro nunc abſentibus, nobis adhærentibus, & adhærere volentibus in hac parte: Reverendis in Chriſto patribus, archiepiſcopo, &c. ejuſque ſuffraganeis; ejuſque archiepiſcopi, & ſuffraganeorum prædictorum capitulis: necnon venerabilibus & circumſpectis viris abbatibus provinciæ exemptis & non exemptis, cujuſcumque religionis exiſtant, ſalutem, & promptum habere affectum ad pacem & unitatem eccleſiæ procurandam.

Quantæ magnitudinis amplioriſque infectionis &

facilioris incurſus exſiſtat ſcelus ſchiſmaticæ pravitatis, & quantum ſit exoſum in divinæ majeſtatis conſpectu, oſtendit pœna inflicta divinitus diſponentibus ſe ad ſchiſma acerbior, quos vivos cum ſuis omnibus hiatus terræ abſorbuit, & in infernum detraxit viventes ſine perſonarum delectu: quia cum tales inconſutilem Domini tunicam, per quam militans eccleſia figuratur, nituntur damnabili partitione dividere, quam Judæi & Gentiles milites Dei notitiam non habentes, Chriſtum crucifigentes, & morti diræ tradentes, indiviſam dimiſere, ipſis notantur deteriores. Se enim propoſito a Chriſti corpore & unionis caritate ultroneæ dividentes, Spiritum ſanctum a ſe abjiciunt, agnitam relinquunt veritatem, cupiditæ gloriæ & honoris gratia falſas opiniones gignunt, defendunt pertinaciter, & in errores damnatiſſimos prolabuntur; clerum decipiunt, populoſque ſeducunt, & demum innumeras animas eorum diabolica fraude deceptas ſecum ducunt ad barathrum catervatim, poſtremoque ex temporis diuturnitate in damnatas hæreſes irrevocabiliter deducuntur. Adverſus quos, Chriſti fideles tanto citius debent inſurgere, quanto eorum exceſſus corporis eccleſiæ infectivos perpendunt divinæ majeſtati evidentius diſplicere, fidei Chriſti, & omnium fidelium obviare ſaluti. Quæ hactenus provide attendentes & conſiderantes propenſius, ſchiſma, quod in Dei eccleſia fuit poſt mortem ſanctæ memoriæ domini Gregorii XI. qui Romæ, prout Deo placuit, diem ſuum clauſit extremum, ſuadente diabolo introductum, ipſiuſque diuturnitatem peſtiferam & nocivam, in fidei derogationem, animarum pericula multiplicia, multaque alia inconvenientia, quæ enarrare per ſingula longum eſſet, felicis recordationis domino Clemente VII. qui eidem ſucceſſit Gregorio, viam univerſæ carnis ingreſſo, antequam ad electionem ſummi Pontificis, nos, qui tunc cardinales eramus, procedere vellemus, pro unitate eccleſiæ facilius obtinenda, errore ſchiſmatis extirpato, promiſimus, & invicem juravimus, quod ſi aliquis noſtrum in ſummum aſſumeretur Pontificem, proſequeretur unionem eccleſiæ per omnes vias rationabiles & accommodas, etiam uſque ad renunciationem papatus incluſive, ſi cardinalibus, qui tunc erant, vel eorum majori parti, pro bono eccleſiæ viſum foret expedire, ſine dilatione quacumque, prout in quadam cedula ſuper hoc facta, manibus noſtris, qui tunc cardinales eramus, ſubſcripta, plenius continetur. Quæ cedula, ſeu ejus tenor, per dominum Papam Benedictum XIII. tunc cardinalem de Luna vulgariter nuncupatum, jurata fuit & manu propria ſubſcripta; ac demum, ea intentione quod præmiſſa adimpleret, electus, alias nullatenus eligendus, ut inter nos tunc publice dictum fuit, in ſummum Pontificem, & Benedictus XIII. nuncupatus, dictam cedulam approbavit, & de novo juravit inviolabiliter obſervare. Ortaque ex poſt inter ipſum Benedictum ex una parte, nos, ac nonnullos reges & principes noſtræ obedientiæ ex altera, ſuper proſecutione unionis controverſia; ac declarato per nos quod nedum in vim dictæ cedulæ & juramenti præſtiti ipſe tenebatur per viam ceſſionis proſequi unionem eccleſiæ, illamque offerre, immo jure communi etiam ad hoc pro tanto vitando ſcandalo tenebatur. Fuitque ex hoc conditio, quæ in cedula inſerta fuerat, purificata taliter, quod dominus prædictus fuit pure & ſimpliciter obligatus & adſtrictus præciſe ad proſequendum unionem eccleſiæ per viam ceſſionis. Et in illius controverſiæ ſedatione præfatus dominus, poſt dilationes multas, ſolemniter contenta in illa cedula ampliando & ſpecificando, promiſit per viam ceſſionis proſequi unionem eccleſiæ, & cedere papatui, adverſario cedente, mortuo, vel ejecto, ut in inſtrumentis authenticis, ad diverſas mundi partes directis, latius continetur.

Demum nonnullis effluxis annis, & unione non habita, defuncto in parte altera Bonifacio, nullaque facta diligentia de dando pacem eccleſiæ, ipſo mortuo, per viam ceſſionis, ſicut promiſſum & juratum fuerat, immo, ut aſſeritur, refutatum; & ſecundo, Tomaſio defuncto, qui fuit a ſuis Innocentius appellatus: reverendiſſimi patres, qui in parte alia cardinales nominantur, cupientes finem imponere ſchiſmati, & per unionis habendæ vinculum animarum providere ſaluti, inter ſe promiſerunt & ordinaverunt, quod ſi ipſorum aliquis ſecundum eos in Papam eſſet aſſumptus, pro unione in Dei eccleſia facilius obtinenda, papatui & juri ſuo prætenſo renunciaret, domino Benedicto patre noſtro cedente, dummodo nos vellemus cum ſuo prætenſo collegio taliter convenire, quod ex nobis & ipſis ſequeretur canonica electio unius indubitati paſtoris. Et prædicta fuerunt per ipſos juramento vallata, & voto ſolemniter roborata, ſpecialiter per Angelum Corario, qui tunc inter ipſos cardinalis Conſtantinopolitanus nominabatur, & demum poſt aſſumptionem illius ad illum quem gerit ſtatum, Gregorius nominatus, prædicta innovavit, voti & juramenti repetitis vinculis roboravit, & in publico quod tenuit conſiſtorio renovavit, & ſe obſervaturum ſub eiſdem vinculis publice prædicavit. Brevique ex poſt conſumpto dicturi curriculo, omnia domino Benedicto præfato, nobis & quampluribus principibus, & ad alias mundi partes varias, per ſuas litteras intimavit quæ præmiſſa ſunt, & quæ cenſebantur ad extirpationem ſchiſmatis neceſſario & rationabiliter pertinere: quæ fuere per ſæpe dictum dominum Benedictum approbata, ut in litteris ipſius plenius continetur. Multaque inter ipſum & Angelum prædictum hinc inde loca oblata, & finaliter propter difficultates, quas unus alteri ingerebat, petendo difficultates difficiles & inſolitas, adeo quod haberi non poterant ſeu concedi, & variando certa loca per ipſos oblata, etiam quia unus ipſorum loca maritima pro conventione petebat; alter vero omnia illa recuſabat; & alias ex ipſorum variis intentionibus effectum eſt, quod ad loci ſeu locorum concordiam nullatenus deventum eſt; compertumque quod ipſi duo contendentes, viam mutuæ ceſſionis recipere videbantur in verbo, non tamen in opere & mentis intentione. Cumque per præmiſſas difficultates voluntarias, quas unus alteri, & alias ad invicem ingerebant, quantum in eis erat, viam ceſſionis redderent adeo difficilem, ut cenſeretur impoſſibilitati æquari, & ſic pacis & unionis conſummatio ponebatur in deſperatione, & impediebatur abſque ſpe aliqua extirpationis ſchiſmatis mortiferi, & a cunctis fidelibus deteſtandi.

Propter quæ, & multas conſiderationes juſtas & rationabiles, immo verius neceſſarias, reverendiſſimi patres, qui in parte alias cardinales nominantur, ſeu eorum partes tres, ab ipſo Angelo receſſerunt, juxta divina mandata, & de Luca ad civitatem Piſanam ſe tranſtulerunt, ad hoc ut liberius indemnitati eccleſiæ, & extirpationi ſchiſmatis, ac tantis erroribus, poſſent conſulere; & eccleſiæ ſic deformatæ calamitatibus ſubvenire, & animarum ſaluti. Nos autem videntes manifeſtum ex præmiſſis præſtari impedimentum extirpationi ſchiſmatis & negotio unionis, & conſiderantes quod prætextu loci ſeu locorum, de quibus inter eos non erat concordia, unio tam ne-

Anno Christi 1409.

ceſſatia non debet impediri ſeu etiam retardari, cum abſque præſentia corporali domini Benedicti, & dicti Angeli qui nominatur Gregorius, poſſit ordinari de præambulis ad hoc negotium neceſſariis, ad quæ ipſi duo numquam condeſcendere voluerunt, ſed ſolum ad mutuam conventionem locorum, & etiam mutua ceſſio ſeu renunciatio fieri, & deinde ad electionem canonicam procedi: eidem D. Benedicto conſulumus, quatenus adverſario offerret ſe renunciaturum per procuratorem ſeu deputatum, ab ipſo habentem ad hoc ſpeciale mandatum & ſufficientem poteſtatem, Angelo renunciante in propria perſona, vel per procuratorem ſeu deputatum, ab eo habentem mandatum ſpeciale, & parilem poteſtatem. Quæ diximus & conſulumus ſecundum Deum poſſe & debere fieri: alias ſchiſmatis perpetuatio & diuturnitas recuſanti eſſet merito imputanda. Super quo reſponſum habere non potuimus, immo perpendimus ipſum ad hanc viam minime inclinari, poſtquam quatuor ex nobis ad locum Liburnii de voluntate ipſius acceſſerunt ad finem, ut cum reverendiſſimis patribus in parte alia cardinalibus nominatis, qui ab Angelo receſſerant, tractaretur & videretur de modis per quos eccleſia poſſet uniri, & ſchiſma exſtirpari facilius, contumaciis, ſeu pertinaciis non obſtantibus quibuſcumque.

Cum quibus in dicto loco Liburnii quatuor ex dominis alterius collegii perſonaliter convenerunt, & ipſis ad invicem tractantibus de his quæ poterant ad unionem dandam rationabiliter & neceſſario pertinere: dominus Benedictus præfatus a Portu Veneris receſſit, nullo dato alio ordine ſuper his quæ ad pacem eccleſiæ poterant pertinere, & verſus Cataloniam direxit greſſus ſuos, publicato poſt in loco Portus Veneris, quod in feſto Omnium Sanctorum, & in loco Perpiniani intendebat concilium convocare. Quod concilium ſi teneatur per eum, potius ad impedimentum unionis eccleſiæ, & eorum quæ inter nos & aliud collegium deliberata ſunt, quam ad pacem eccleſiæ cenſetur pertinere: attento quod per concilium unius partis, niſi concurrat alterius partis concilium, unio haberi non poſſit, nec ſchiſma utiliter exſtirpari.

Nos vero de receſſu ipſius domini adeo repentino, & aliis prædictis quamplurimum admirati, & pro eo etiam quia ex dicto receſſu cognovimus luculenter omnimodam indiſpoſitionem ad unionem habendam: maxime quia a nobis frequenter requiſitus ut convocaret concilium generale totius noſtræ obedientiæ in loco habili & decenti, in quo poſſet etiam pars adverſa convenire ad hoc, ut per deliberationem communem facilius & citius procedi poſſet ad exſtirpationem ſchiſmatis & unionem habendam, hoc facere prætermiſit & etiam recuſavit; quamvis aliquando per inſtrumentum, aliquando per bullam, infra certum terminum hoc facere promiſiſſet. Et perpendentes ex prædictis indiſpoſitionibus, tam ipſius domini Benedicti quam Angeli, unionem eccleſiæ patenter impediri, immo verius ſchiſma perpetuari, niſi celerites occurratur: convenimus in unum cum collegio partis alterius & nominatis cardinalibus, qui a dicto Angelo receſſerant, quos reperimus bene diſpoſitos ad exſtirpationem ſchiſmatis, & unionem in Dei eccleſia procurandam. Et conſiderantes ad invicem, quod ex indiſpoſitionibus prædictis, contumaciis & pertinaciis antedictis, ſi ſtaretur arbitrio duorum contendentium de papatu, numquam ſchiſma exſtirparetur, immo quodammodo perpetuaretur in ævum; & etiam attendentes, quod ſchiſma quos inquinat, æquat; & non ſolum qui ſchiſma facit & fovet, ſed etiam qui patitur & exſtirpare negligit, eodem involvitur crimine & delicto; conſiderato etiam, quod contendentes de papatu, non ſolum juramento & voto ac promiſſione multiplici, ſed etiam jure divino & canonico, & ſub pœna damnationis æternæ ſi refugerint, tenentur & multipliciter ſunt adſtricti pacem dare eccleſiæ per viam ceſſionis, attenta ſchiſmatis diuturnitate & involutione, ac magna adhærentia quam utraque pars habere dignoſcitur; quæ via etiam eſt ab omnibus Chriſti fidelibus approbata & neceſſaria reputata; & etiam conſiderato, quod ex indiſpoſitionibus prædictis quamplures ſe ſubtraxerunt & ſe neutrales fecerunt ab obedientia utriuſque, multique ſe parant ad ſimilem ſubtractionem ſeu neutralitatem faciendam: quodque ſi diffugia & dilationes contendentium ulterius attenderentur & exſpectarentur, qui ſe ſic ſimul ſeparant & diſpergunt, maxima quaſi ex propoſito ſeu condicto locorum diſtantia, ut de eorum reductione in unum ſeu mutua conventione ſpes nulla de cetero habeatur, errores ſucceſcerent: cum ſchiſma mater errorum exſiſtat, & inveteratum tranſit in hæreſim juxta divinas & canonicas ſanctiones; & ſic eccleſia ad irreparabilis deſolationis deduceretur opprobrium, in evidens & irreparabile periculum animarum; conſiderato etiam, quod duobus contendentibus de papatu, qui de facili ad pacem reduci nequeunt, concilium generale, ſeu eccleſia congregata, judex eſt competens controverſiæ prædictæ, quæ merito tangit fidem: & quod concilium eſt per cardinales, maxime in contumaciam, defectum, ſeu negligentiam contendentium, convocandum; cum ipſi duo contendentes, contra ſe & intentiones ſuas concilium nullo modo congregarent, ut experientia præteritorum docuit, & docet quæ occurrit in præſenti; cum etiam neutrales ſeu ſubtracti, de facili ad eorum convocationem non haberent convenire; & ſequerentur alia pericula evidentia in impedimentum tam deſideratæ unionis: habita ad invicem inter nos & collegium partis alterius deliberatione matura, & etiam cum multis prælatis, nobilibus, ac [a] magnis litteratis in theologia & canonica facultate & civili, ſequentes geſta & exempla ſanctorum alias virtuoſe in Romana eccleſia obſervata: deliberavimus quod per nos in parte & obedientia noſtra concilium ſeu eccleſia convocetur in certo loco & termino; & idem fiat per collegium ſeu cardinales nominatos alterius partis in eodem termino & loco; cum auxilio & benigno ſuffragio regum & principum utriuſque obedientiæ, quibus nunc Romana & univerſalis eccleſia permaxime noſcitur indigere; & qui, ut Deo devoti, dexteras ſuas eccleſiæ & nobis præbebunt adjutrices, & defenſionis ac protectionis præbebunt auxilia, ut devotiſſimos principes decet, & eorum convenit honeſtati: ad finem quod in dictis loco & termino convenientibus dicto domino Benedicto, & Angelo, qui Gregorius nominatur, quibus intimatur prædicta deliberatio, & requiruntur ut congregationi opem & aſſenſum ferant, & in eis conveniant, finiſque imponatur ſchiſmati per viam mutuæ ceſſionis, electioque fiat per utrumque collegium in unum conveniens unici & indubitati paſtoris. Quod ſi venerint & non renunciaverint cum effectu; vel alter renunciaverit, & alter recuſaverit; vel ambo non venerint: provideatur per eccleſiam congregatam, attentis promiſſis juratis & voto firmatis, & alias fere a cunctis Chriſti fidelibus approbatis, decernatur & declaretur, ut in præmiſſis neceſſarium fuerit,

Anno Christi 1409.

[a] Forte, magiſtris.

& etiam opportunum, taliter circa factum duorum contendentium, & neceſſitatem eccleſiæ imminentem, ut ipſorum vel alterius abſentia, ſeu pertinacia & contradictione non obſtantibus, ſchiſma exſtirpetur, & per electionem unici & indubitati paſtoris canonicam, unio perfecta in Dei eccleſia habeatur ad Dei ſervitium, gloriam, & honorem, fidei robur, ſalutem omnium fidelium, & eccleſiæ debitam reformationem.

Quocirca prædictam deliberationem fidei & eccleſiæ, ſic deliberate digeſtam, vobis & veſtrum ſingulis intimamus & notificamus; precamur, & ſub debito juramenti, quo eccleſiæ Romanæ tenemini, requirimus, quatenus, in quantum Deo placere cupitis, & defenſioni fidei aſſiſtere, & pro unitatis vinculo procurando, velitis in termino vigeſimæ quintæ diei menſis Martii proxime futuri (quem terminum ad hoc congruum eligimus; ad quem etiam terminum domini cardinales alterius partis nominati, prælatos, & alios ſuæ obedientiæ convocant) in civitate Piſana, cum domino Benedicto, ſi venire voluerit nobiſcum, qui in dictis loco & termino perſonaliter Deo auxiliante erimus, ac prælatis & aliis noſtræ obedientiæ, quos pari modo ad hoc ſpecialiter convocamus, ac cum deputatis regum & principum, quorum benignum auxilium in hoc Dei negotio, fidei & eccleſiæ neceſſarium, & quamplurimum opportunum imploramus, convenire & comparere, ad fines & effectus prædictos, inſpirante gratia Spiritus ſancti proſequendos, & feliciter conſummandos.

Quod ſi qui ex vobis, impedimentis cauſantibus, nequiveritis perſonaliter intereſſe, & ad dictos locum & terminum accedere, velitis pro Dei & eccleſiæ reverentia, & fidei neceſſitate, aliquos veſtri nomine Deum timentes, ſcientia & rerum experientia illuſtratos, deſtinare, ſuffultos ſpeciali & ſufficienti poteſtate ad effectus præmiſſos conſequendos; taliter in præmiſſis vos habentes, quod de promptitudine ſervitii divini, & defenſione fidei ac ſubventione eccleſiæ, apud Deum conſequamini & apud homines laudem & gloriam ſempiternam. Nec in hac parte & materia tam neceſſaria aliquo modo dubitetis, aut cujuſcumque terrore concutiamini: quia cum nos & vos cauſam Dei, & exſtirpationem ſchiſmatis proſequamur, ſub protectione Dei & eccleſiæ, de cujus congregatione agitur, & ad quam dominum Benedictum prædictum per alias noſtras litteras provocamus, & intimari facimus ut concilio interſit, ſecuri manebimus ab omni læſione proceſſuum. Quod ſi aliqui proceſſus contra nos & vos, fierent occaſione prædicta, nulli forent, & evidenter ſubjecti vitio nullitatis, tamquam impeditivi ſacratiſſimæ unionis. Eſt enim noſtra & collegii alterius partis præfati intentio, irrevocabileque propoſitum, quod cum his qui venerint ad dictos locum & terminum, provideatur fidei & eccleſiæ juxta effectus prædictos, aliorum qui non venerint abſentia non obſtante, prout alias factum fuit in generalibus conciliis, in quibus fuerunt per modum præmiſſum errores exſtirpari, fides exaltata, eccleſia reformata in vinculo pacis & unionis, extincto errore ſchiſmaticæ pravitatis.

Quia vero fidelibus non eſt tam de ſolicita inventione quacumque fidendum, quam de inſtantia orationis humilis & devotæ ſperandum; veſtras caritates precamur, ac per viſcera miſericordiæ Domini noſtri Jeſu Chriſti exhortamur, quatenus per vos, & hoc idem procuretis fieri per fideles veſtræ ſolicitudini commiſſos, humiles preces fundantur ad Dominum, & devotis orationibus inſiſtatur, ut ipſe qui concordiam operatur in ſublimibus ſuis, dignetur efficere, quod debita per hanc deliberationem ſequatur proviſio, celer, concors, & canonica, ut animarum ſalus & fidei neceſſitas exigit, ac totius orbis uolitas deſiderata expoſcit.

In quorum omnium & ſingulorum fidem & teſtimonium præmiſſorum, præſentes noſtras litteras fieri, & per notarium publicum infraſcriptum ſubſcribi & publicari mandavimus, ac noſtrorum trium priorum ſigillorum fecimus appenſione muniri.

Datum & actum in loco Liburnii ſupradicto, in clauſtro eccleſiæ dicti loci, nobis ibidem tunc Guidone Præneſtino, Nicolao Albanenſi, Petro Tuſculano, epiſcopis; Petro tituli ſanctæ Suſannæ preſbytero, Amedeo ſanctæ Mariæ novæ, & Petro ſancti Angeli, diaconis, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, congregatis, & perſonaliter conſtitutis; ac omnia & ſingula ſupraſcripta pro nobis, & aliis dominis cardinalibus abſentibus, nobis adhærentibus, & adhærere volentibus in hac parte, approbantibus & ratificantibus, & de præmiſſis, & de eorum ſingulis, unum & plura publica inſtrumenta nobis, & cuilibet noſtrum fieri petentibus. Sub anno a Nativitate Domini MCCCCVIII. Indictione I. & die XIV. menſis Julii: præſentibus reverendiſſimis in Chriſto patribus dominis Dei gratia Simone Patriarcha Alexandrino, adminiſtratore perpetuo eccleſiæ Carcaſſonenſis, Petro epiſcopo Meldenſi, ac venerabilibus & circumſpectis viris, magiſtris, Roberto de Queſneio doctore, Joanne Franciſci licentiato in decretis, & Joanne Petri magiſtro in medicina, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Cardinalium Gregorii XII. litteræ ad epiſcopos & alios de ejus obedientia.

Editæ quoque hæ litteræ ab Odorico Raynaldo ad an. 1408. num. 21.

Eos ad concilium Piſanum convocant.

MIſeratione divina, &c. *ut in convocatione facta per dominos alterius partis cardinales.* Quanta ſolicitudinis cura Salvator noſter Jeſus Chriſtus unitatem Apoſtolis commendaverit, quantoque nitore pulchritudinis unica ſancta mater eccleſia reſplenderet, ſacra docent eloquia, ex quibus poſtea ſanctæ emanarunt ſanctiones. Quanquam enim poſt reſurrectionem Apoſtolis omnibus parem tribuerit poteſtatem, dicens: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos: accipite Spiritum ſanctum*: tamen ut unitatem manifeſtaret, unitatis ejus originem ab uno incipientem, ſua auctoritate diſpoſuit. Hoc erant utique ceteri Apoſtoli, quod [a] Petrus erat, pari conſortio præditi honoris & poteſtatis: ſed exordium ab unitate proficiſcitur, ut eccleſia Chriſti una eſſe monſtretur. Quam unitatem ut diſcipulis ſuaderet & pacem, inquit: *Si duo ex vobis convenerint in terra, de omni re quamcumque petieritis, continget vobis a Patre meo qui in cælis eſt. Ubicumque enim duo fuerint aut tres collecti in nomine meo, ego ſum cum eis.* Quam unam in canticis prædicat Spiritus ſanctus ex perſona Chriſti, dicens: *Una eſt columba mea, perfecta mea: una eſt matri ſuæ, electa genitrici ſuæ.* Quod unitatis ſacramentum etiam docet Apoſtolus, dicens: *Unum corpus, & unus ſpiritus, una ſpes vocationis noſtræ, unus Dominus, una fides, unum baptiſma, unus Deus.* Hinc ſancti patres alienum, profanum, hoſtem, patrem Deum non habentem judicant, qui univerſalis eccleſiæ non tenet unitatem: & fidem erga Deum manifeſtant non habere, qui veluti quoſdam artus dividi & membra lacerari permittunt eccleſiæ. Cum enim propter eccleſiam

Joan. 20.

[a] Hæreſis, inquit Raynaldus, cardinalium Papam ſibi ſubjicere volentium.

Matth. 18.

Cant. 6.

Epheſ. 4.

Chriſtus paſſus ſit, & Chriſti corpus ſit eccleſia: non videtur ab his fides exhiberi Chriſto, a quibus evacuatur paſſio ejus atque diſtrahitur. Epiſcopatus ergo ſummus, unus eſſe debet: & eccleſia una, quæ in multitudine latius incremento fecunditatis extenditur. Et quomodo de fonte uno multi rivuli defluunt, & radii multi, ſed lumen unum; & rami arboris multi, ſed robur unum radice tenaci fundatum: ſic eccleſia, Domini luce perfuſa, per univerſum ſuos radios porrigit; unum tamen eſt quod ubique diffunditur; nec unitas corporis ſeparatur; ramos per univerſum orbem copia ubertatis extendit, profluentes largitur rivos; unum tamen caput, una origo, una mater eccleſia, una ſponſa Chriſti incorrupta & pudica, unam domum noſſe debet, unius cubiculi ſanctitatem ſancto pudore cuſtodire decet.

Sane (quod dolentes & ab intimis cordis contriti mœſtitia referimus, quod & vobis non arbitramur incognitum) eccleſia jam triginta annorum ſpatio crudelem patitur, & eſt paſſa ſciſſuram: diviſa eſt tunica Chriſti, quam, ut non ſcinderetur, Judæi in Chriſti paſſione ſortiri ſunt. Heu! proh dolor! obſcuratum eſt aurum, ſol obtenebratus eſt, mutatus eſt color optimus, fons exſiccatus, rivuli arefacti ſunt, diſperſi ſunt lapides ſanctuarii in capite platearum, in fabulam & ſibilum verſus eſt amictus varietatis ejus, odor unguentorum ejus in infamiæ pudorem, ſuavitas ejus in crudelem horrorem. Ut quid amplius immoramur? calamitates eccleſiæ atque diſpendia, poſtquam hoc maledictum viguit ſchiſma, manus non ſufficerent ad ſcribendum, lingua ad proferendum, aut memoria quantumcumque tenax ad retinendum. Nos autem caritatis fervore, officii noſtri debito, ut contra hanc peſtem de remedio provideremus opportuno, cum domino Gregorio tunc nobiſcum in minoribus exſiſtente, poſt obitum felicis recordationis Innocentii Papæ VII. & alii tunc domini cardinales in conclavi exſiſtentes, invicem promiſſionibus, juramentis, & votis, nos adſtrinximus pro ſchiſmatis exſtirpatione, principaliter quinque continentibus.

Primum, quod ſi quis noſtrum ad ſummi Apoſtolatus apicem aſſumi contingeret, pro redintegratione unitatis Chriſtianorum renunciaret ſummi Apoſtolatus dignitati & juri ſuo. Secundum, quod poſt aſſumptionem ſuam, approbaret publice votum & juramentum, & confirmaret domino Petro qui ex altera parte ſe Benedictum appellat, regibus & principibus, & aliis univerſitatibus, patentibus litteris intimando, & offerendo ſe illud impleturum, & paratum ad cedendum. Tertium, quod de fratrum conſilio deſtinaret ambaſſiatores ad eum, qui pro Papa ſe ex altera parte gerit, ad prædicta intimanda & locum eligendum. Quartum, quod tractatu pendente nullum crearet cardinalem, niſi cauſa coæquandi numerum pro numero alterius partis; niſi ex defectu alterius ſteterit, quod unionis præfatæ concluſio non ſequatur infra annum a certo tempore determinato inchoandum. Quintum, quod omnia promiſſa, inchoata & inchoanda, mediaremus & proſequeremur, nihil de contingentibus, neceſſariis, utilibus, aut quomodolibet opportunis, omittendo.

Poſt quæ dominus Gregorius præfatus ad apicem ſummi Apoſtolatus aſſumptus, in quem noſtra omnium repoſita erat fides, propter præteritam ejus apparentem vitam, quod prædicta abſque mora efficaciter adimpleret, poſt ſui aſſumptionem pluribus adſtantibus omnia & ſingula prædicta publice approbavit, confirmavit, atque ſubſcripſit, deſtinavitque

A ad eum qui pro altera parte ſe pro Papa gerit, & ad reges & principes, civitates quamplures, & univerſitates utriuſque obedientiæ, litteras patentes tam noſtras quam ſuas, in quibus prædicta notificans, ea ſe profitebatur adimpleturum. Et ſic ad quamplures reges & principes deſtinavit ambaſſiatores, hæc omnia viva voce confirmantes, & eum impleturum offerentes. Tamdem deſtinatis ambaſſiatoribus & facta concluſione de loco civitatis Saonæ, a qua, poſtquam illam ſuis litteris approbavit pro loco decenti, captatis occaſionibus receſſit: & aſſumpta hinc inde ab utraque parte ſuperflua diſceptatione locorum, circa illa multipliciter variando, tempus anni, & plus, inaniter eſt conſumptum: & cum multis varietatibus B & ambagibus, quas narrare longum eſſet, numquam ad loci concordiam eſt deventum, quamquam loca in medio fuerint oblata decentia & habilia, & cum ſecuritatibus debitis; quæ modo ab uno, modo ab alio contendentium de papatu, fuerunt occaſionibus frivolis reprobata, nobis contradicentibus, & omnibus ambaſſiatoribus, & aliis pro hoc negotio degentibus in curia, & repugnante communi omnium opinione.

Poſtea a domino Gregorio civitate Piſana multipliciter pro loco habili commendata, ac loco prædicto a nobis de ejus voluntate poſtulato, & deſtinatis ambaſſiatoribus ad dictum Petrum, pro alia parte, Benedictum nuncupatum; & ſe Liburnum, qui locus C eſt propinquus civitati Piſanæ prædictæ, ac ejuſdem diœceſis, accedere promittente, paratis Florentinis ad locum civitatis Piſanæ utrique concedendum: præfatus dominus Gregorius numquam tempus determinare voluit, infra quod accedere vellet: nec etiam, cum diceret plures ſibi neceſſarias ſecuritates, eas exprimere voluit: cum tamen ambaſſiatores Florentinorum una nobiſcum, & cum ambaſſiatoribus Venetorum, ac ambaſſiatoribus domini Petri de Luna, ex altera parte Benedicti nuncupati, ſuper hoc inſtarent; ipſis ambaſſiatoribus Florentinis ſe ad ea quæ concernerent Florentinos circa ſecuritates & alia, implere paratos offerentibus. Et tandem dominus Gregorius, quod dolentes referimus, per eum D captatis occaſionibus, a tractatu ſatis ignominioſe receſſit. Ex quibus ejus in prædictis non ſincera neque bona voluntas manifeſtiſſime propalata exſtitit & oſtenſa. Et ſic ſumus tracti per inania verba ſpatio anni, & ultra, ſub velamine difficultatum loci, qui nec ad cedendum erat de ſubſtantia requiſitus, nec ex forma juramenti ad hunc actum deſtinatus: cum ubilibet cedere potuiſſet uterque per procuratorem idoneum, aut in manibus collegii ſui, nobis & dominis cardinalibus ex altera parte, paratis ad omnia loca tam conventa quam oblata convenire, pro his quæ incumbebant implendis.

Et tandem ut nihil de contingentibus omitteretur, ad præcludendas vias unionis ſanctæ, & clau- E dendos aditus implementi juramenti & voti, ne quod boni agere nolebat, [a] aliis via pararetur: nobis fecit tria mandata pœnalia evidenter injuſta. Primum, ne ſub pœna perjurii collocutionem aliquam haberemus per nos, vel per interpoſitam perſonam, cum ambaſſiatoribus domini Benedicti, nec cum ambaſſiatoribus sereniſſimi principis regis Franciæ: qui pro nulla alia cauſa quam unionis proſequendæ degebant in curia. Secundum, ne ſub eadem pœna congregaremur inſimul abſque ejus licentia: cum tamen in factis eccleſiæ & fidei, conventiones & collocutiones ejuſmodi approbentur; nec verbum Dei, ut unionis & pacis eſt, ſecundum Apoſtolum ſic debuerit aut potuerit alligari. Tertium, ne ſub pœna privationis

[a] Forte, aliis viis.

vationis cardinalatus & beneficiorum, de Lucana civitate, in qua cum eo degebamus, extremus. Et hæc omnia, ut clauderentur viæ proſecutionis unionis & pacis, nec aliquid de ea quoquo modo valeret attentari. Et demum clariſſimis verbis voluntatem ſuam propalando aperuit, quam ante palliaverat, quod ſuæ intentionis non erat amplius, viam inſequi ceſſionis, quam pluries in publico multis adſtantibus reprobavit ut diabolicam: quæ tamen ante ab ipſo exſtiterat approbata, jurata, atque promiſſa, & a toto mundo recepta ut grata, ſancta, & juſta; & per quam ſolam facilius poterat hujus peſtiferi ſchiſmatis finis haberi: cum tamen ſe ab hac retrahere non debuiſſet, exemplo Chriſti, qui de cælo in humana membra deſcendit, ut ſalutem humano generi daret & pacem. Noviſſime contra votum & juramentum, antequam foret ab altera parte a tractatu receſſum, nobis renitentibus prius, poſtea abſentibus, in confuſionem unionis, quatuor de facto creavit cardinales, in propoſito non cedendi ſibi applaudentes, & eum in hoc multipliciter confirmantes. Ex quibus a populo Chriſti cum graviſſimo ejus ſcandalo de unione funditus exſtitit deſperatum.

Nos autem per manus præfati domini Gregorii, & alterius qui ſe Benedictum appellat, ſaluti & unitati populi Chriſti amplius provideri non ſperantes, cum & inter eos de colluſione permaxime ſuſpicaretur; & conſiderantes ſuper hoc nihil in præſentia domini Gregorii agi poſſe; tum quia reprobaverat viam ceſſionis, tum propter prædicta iniqua præcepta, tum propter notorias perſecutiones ipſius Gregorii & ſuorum, perſequentium omnes, nedum inſequentes, ſed & quoquo modo ſuadentes unionem, via jurata: & ut clarius loquamur, ut mortis & carcerationis injuſtæ periculum evidens evitaremus, prout in aliis noſtris expreſſimus litteris, ut cum libertate in talibus debita, quam in civitate Lucana habere non valebamus, negotium præfatæ unionis, ut multipliciter eramus adſtricti, proſequeremur; & circa illud cum quibus expediebat de opportuno remedio provideremus ſecundum Deum & canonica inſtituta, plus Deo quam homini parere volentes: diſceſſimus a civitate Lucana, in qua pro tunc cum præfato domino Gregorio degebamus, & Piſas acceſſimus, deinde Liburnum: ut cum dominis cardinalibus ex altera parte tractaremus de modis & viis quibus populo Chriſti pax daretur & unio. Et habitis & conſideratis maturis conſiliis *univerſitatum, magiſtrorum ſtudii Pariſienſis & Bononienſis, quæ univerſitates maxime inclinabant in has concluſiones, quarum plurimæ ad ſcripturam publicam & authenticam roboratam ſigillis ſunt redactæ:

* al. apud Odoric. Univerſitates, maximeque Bononienſis, inclinabant.

Videlicet primo, quod uterque, & dominus Gregorius, & qui ſe ex altera parte pro Papa gerit, ex debito officii paſtoralis veri vel prætenſi, jure communi, circumſcripto quomodolibet juramento & voto, ſtante ſchiſmate tam inveterato cum tanto populi ſcandalo, tenentur & debent cedere, ex quo propter dubia facti & juris ſuper papatu aliter non poteſt commode dari unio & pax in eccleſia Dei, ne plus temporalem dignitatem quam populi ſalutem & unitatem, ac æternam vitam appetere videantur; & quia finis paſtoralis officii eſt providere unitati gregis, paci & ſaluti animarum populi Chriſti. Secundo, quod longe fortius adſtringuntur concurrentibus tam ſolemnibus vinculis, ut promiſſionis, voti, & juramenti. Tertio, quod Papa, ſtante tali ſchiſmate, pertinaciter reſiſtendo in complendo quod vovit & juravit, ad quod etiam abſque voto & juramento tenetur, incurrit crimen notorium, propter quod ſubjicitur proviſioni concilii; & ultra hoc concluditur ſchiſmatis nutritor & fautor, cujus obſtinatione & vetuſtate deſcenditur in hæreſim, & fides læditur Deo & eccleſiæ debita, cujus etiam proviſio ſpectat ad concilium. Quarto, quod etiam ſtante dubio an hoc incrementum ſchiſmatis tranſeat in hæreſim, vel an tale ſit debitum, ex quo proviſio ſpectet ad concilium, quod cognoſcere in dubio ad idem pertinet. Quinto, quod ſtante dubio papatus inextricabili propter dubium facti & juris, ne in ſubverſionem fidei eccleſia ſic remaneat diviſa perpetuo, cum tanto ſcandalo & animarum perditione, proviſio ſpectat ad concilium & eccleſiam univerſalem, & utrumque eis non cedentibus poſſit a papatu ejicere. Sexto, quod ſtantibus terminis, ut ſtant, & ambobus detrectantibus implere quod juraruntur & voverunt, cum ex hoc nutriant ſchiſma manifeſtum, ſubditi poſſunt & debent ab eorum obedientia recedere & tenentur, cum ex eorum obedientia palpabiliter videant utrumque in ſuo malo nutriri propoſito: & etiam peccant ſi non ſubtrahunt, tamquam principaliter ſchiſma facientes, vel ſaltem indirecte auxilium præbentes nutritoribus ſchiſmatis antiquati, nec ſententiis contendentium de papatu aliquatenus propter hoc valent alligari. Ultimo ex factis & dictis, quæ ſupra ponuntur, quæ univerſo mundo notoria ſunt, ſatis notorie patet utrumque detrectare implere quod debebat, & ad quod tenetur ex debito officii & juramenti; cum ſaltem potuerint cedere per procuratores idoneos, vel uterque in manibus collegii ſui, & ſic dare pacem populo Chriſti; cum uterque de jure & forma juramenti arctetur ad nihil de utilibus, neceſſariis, aut quomodolibet opportunis omittendum; cum etiam ab utriuſque pendeat poteſtate, ſolvere perplexitatem conditionum juramenti, ſi qua ſubſit: & ſi quæ circa hoc excuſationes allegentur, frivolæ ſunt, & eorum cognitio eſt concilii.

Quibus viſis, & pluribus habitis inter nos conſiliis, firmavimus nos venire cum dominis alterius collegii, & Liburnum accedentibus nobis, qui locus eſt prope Piſanam civitatem ejuſdem diœceſis, ac eis dominis cardinalibus ex altera parte in ſufficienti numero nobiſcum congregatis, in unum nos univimus propoſitum, ut modis omnibus juſtis & ſanctis, & ſecundum canonicas ſanctiones, populo Chriſti de unione & pace provideremus. Et conſiderantes quod ipſi de papatu contendentes, contra ſe minime concilium integrum congregarent, ut præteritorum experientia docuit & docet, & etiam præterita negligentia, & maxime quia dominus Gregorius negavit ceſſionis viam, & eam ut diabolicam reprobavit, ad quam tractandam etiam concilium denegaſſe videtur; attendentes etiam, quod uterque permaxime eſt de convocando concilio ſuſpectus, ut aut nolit, aut nimium dilatet, aut etiam minus fideliter congreget, cum verbis & factis viam impediant ad ſchiſma tollendum, ad cujus finem concilium congregatur; cum perpendat uterque ſe congregato concilio veriſimiliter excludi, & uterque multifarie declaraverit ſe anhelare ut in papatu etiam cum diviſione remaneat; item propter probabiles dubitationes de papatu tam ex facto & facti antiquitate, quam ex jure deſcendentes, & propter obedientias ſeparatas, neuter quoad totam congregationem utriuſque obedientiæ, quæ in tali caſu tota eſt neceſſario congreganda, poteſt ſe oſtendere Papam indubitatum, nec in ſolida poſſeſſione pacifica papatus exſiſtit; ſic ut eo modo

quo oporteat valeat concilium totum congregare; nec uterque de facili ad hoc poteſt induci, ut congregent ſimul, tum propter eorum indiſpoſitionem ad hoc, quæ perpenditur ex retrofactis & dictis, tum propter nimiam eorum diſtantiam in re tantam celeritatem deſiderante, tum quia ſaltem caſu aliquo canones inferioribus concilii congregationem permittunt; nullus autem proportionabilior caſus iſto, tum quia ad congregationem concilii requiruntur per nos & per concilium requirentur, ut conſentiant; & ſi conſentiant, bene quidem, alias concilium procedere poterit; cum ab eorum poteſtate pendere non debeat, an de criminibus ſuis inquiratur, de quibus poteſt per concilium inquiri, nec ut perpetuo ſic eccleſia lacerata remanere debeat; cum etiam neutrales ſeu ſubtracti, de facili ad eorum convocationem non venirent, & ſequerentur pericula alia evidentia in impedimentum deſideratæ unionis; & attendendo quod ſi diffugia & dilationes contendentium ulterius attenderentur, qui ſic ſe ab invicem ſeparant & diſperguntur, maxima quaſi ex propoſito locorum diſtantia, ut de eorum convenientia in unum de cetero nulla ſpes habeatur, errores ſuccreſcerent; cum ſchiſma mater errorum exſiſtat, & inveteratum tranſeat in hæreſim, juxta divinas & canonicas ſanctiones; & eccleſia ad irreparabilis deſolationis deduceretur opprobrium, in evidens & irrecuperabile periculum animarum: [a]habita inter nos duo collegia matura deliberatione, cum multis prælatis notabilibus, & magnis litteratis in theologia, canonica & civili facultate, ſequentes exempla & geſta alias virtuoſe in eccleſia Romana ſervata, deliberavimus quod per nos in parte & obedientia noſtra concilium ſeu eccleſia convocetur in certo loco & termino, & idem fiat per collegium ſeu dominos cardinales ex altera parte in eodem termino cum auxilio & benigno ſuffragio regum & principum utriuſque obedientiæ, quibus nunc Romana & univerſalis eccleſia permaxime dignoſcitur indigere; & qui ut Deo devoti dexteras eccleſiæ & nobis præbebunt adjutrices, & defenſionis, ac protectionis præbebunt auxilia ut devotiſſimos principes decet, & eorum convenit honeſtati; ad finem, quod in dictis loco & tempore convenientibus, a domino Gregorio, & domino Petro de Luna ex altera parte, Benedicto nominato, quibus dicta deliberatio intimatur, & requiruntur, ut dictæ congregationi opem ferant & aſſenſum, & in eis conveniant, finiſque imponatur ſchiſmati per viam mutuæ ceſſionis, ut jurarunt, & electio fiat per utrumque collegium in unum conveniens unici & indubitati paſtoris. Quod ſi venerint & non renunciaverint cum effectu, vel alter renunciaverit, vel ambo non venerint, provideatur per eccleſiam congregatis, attentis promiſſis juratis & voto confirmatis, alias fere a cunctis fidelibus approbatis, decernatur & declaretur ut in præmiſſis neceſſarium fuerit, & opportunum, taliter circa factum duorum contendentium, & neceſſitatem eccleſiæ imminentem, ut ipſorum vel alterius abſentia ſeu pertinacia & contradictione non obſtantibus, ſchiſma exſtirpetur, & per electionem unici & indubitati paſtoris canonicam, unio perfecta in Dei eccleſia habeatur, ad Dei ſervitium, gloriam, & honorem, & eccleſiæ debitam reformationem.

[a] *Apud Odoricum ſequentia variant in manuſcr.*

Quocirca prædictam deliberationem neceſſariam fidei & eccleſiæ ſic deliberate digeſtam, vobis & veſtrum ſingulis intimamus, & notificamus, precamurque, & ſub debito juramenti & fidelitatis quo eccleſiæ Romanæ tenemini, requirimus, quatenus, in quantum Deo placere cupitis, & defenſioni fidei aſſiſtere, & unitatis vinculo procurando eccleſiæ Romanæ tenemini, velitis in termino Annunciationis beatæ Mariæ proxime futuro xxv. die menſis Martii, quem terminum ad hoc congruum elegimus, ad quem terminum domini cardinales alterius partis, prælatos, & alios obedientiæ ſuæ convocant, & ad civitatem Piſanam præfatam, & in ipſa cum domino Gregorio, ſi venire voluerit nobiſcum, qui in dictis loco & termino perſonaliter, Deo auxiliante, erimus, ac prælatis aliis obedientiæ noſtræ & partis, quos pari modo ſpecialiter ad hoc convocamus; ac cum deputatis regum, & principum, quorum regum, & principum benignum auxilium huic Dei negotio, fidei, & eccleſiæ neceſſarium, & quamplurimum opportunum, imploramus; convenire, & comparere ad fines & effectus prædictos, inſpirante gratia Spiritus ſancti proſequendos, & feliciter conſummandos.

Quod ſi qui ex vobis, impedimentis cauſantibus nequiveritis perſonaliter intereſſe ad dictos locum, & terminum, pro Dei & eccleſiæ reverentia, & fidei neceſſitate, aliquos veſtri nomine Deum timentes, ſcientia & experientia illuſtratos, deſtinare velitis, ſuffultos ſpeciali & ſufficienti poteſtate ad effectus præmiſſos conſequendos: taliter in his vos habentes, quod de promptitudine ſervitii divini, & defenſione fidei, & ſubventione eccleſiæ, apud Deum meritum conſequamini, & apud homines laudem & gloriam ſempiternam. Nec in hac parte, & materia neceſſaria, aliquo modo dubitetis, aut cujuſcumque terrore concutiamini: quia cum vos & nos cauſam fidei & exſtirpationem ſchiſmatis proſequamur, ſub protectione Dei & eccleſiæ, de cujus congregatione agitur, & ad quam etiam dominum Gregorium per alias noſtras litteras ſpecialiter provocamus, & intimari facimus, ut concilio interſit, manebimus ab omni læſione proceſſuum ſecuri. Quod ſi aliqui proceſſus contra vos & nos fierent occaſione prædicta, nulli forent, & evidenter ſubjecti vitio nullitatis, tamquam impeditivi ſacratiſſimæ unionis. Eſt enim noſtra, & dominorum de collegio alterius partis, intentio, & irrevocabile propoſitum, quod cum iis qui veniunt ad dictum locum & terminum, provideatur fidei & eccleſiæ, juxta effectus prædictos; aliorum, qui non veniunt, abſentia non obſtante, prout alias factum fuit in generalibus conciliis, in quibus fuerunt per modum prædictum errores exſtirpati, fides exaltata, eccleſia reformata in vinculo pacis & unionis, extincto errore ſchiſmaticæ pravitatis.

Quia vero fidelibus non eſt tam de ſolicita inventione quacumque fidendum, quam de inſtantia orationis humilis, & devotæ ſperandum: veſtras caritates precamur, ac per viſcera miſericordiæ Domini noſtri Jeſu Chriſti exhortamur, quatenus per vos, & hoc idem fieri procuretis per fideles veſtræ ſolicitudini commiſſos, humiles preces fundantur ad Dominum, & devotis orationibus inſiſtatur; ut ipſe qui concordiam operatur in ſublimibus ſuis, dignetur efficere quod debita per hanc deliberationem ſequatur proviſio celer, concors, & canonica; ut animarum ſalus & neceſſitas exigit, & totius orbis utilitas deſiderat & expoſcit.

Datum in Caſtro ſeu loco Liburni ſub trium priorum noſtrorum appenſione ſigillorum, vigeſima quarta menſis Junii, prima Indictione, anno a Nativitate Domini noſtri Jeſu Chriſti MCCCCVIII.

Subjungit Raynaldus his litteris ſchedam ſequentem, quæ nihil aliud videtur eſſe, quam eorumdem cardinalium appendix, ſuis addita litteris. Eam tamen Dacherii exemplar, veluti earumdem litterarum partem repræſentat.

Anno Christi 1409.

MIſeratione divina...... cardinales, &c. Poſtquam hæc noſtra deliberatio ad notitiam tranſivit utriuſque de papatu contendentium: factæ ſunt ab eis ordinationes de convocandis obedientiis ſuis ſeparatim, videlicet a domino Gregorio apud provinciam Ravennatem vel Aquileïenſem in die Pentecoſtes; a domino, qui ſe Benedictum dicit, apud Perpinianum in Aragonia ad feſtum Omnium Sanctorum: & ſecundo per dominum Gregorium alia bulla emanavit, ad omnes Chriſti fideles, ſub quarto Idus Julii, in qua declarat quod ſuæ fuit voluntatis, eſt, & ut in Deo ſperat, erit, pure & fideliter ſervare formam & intentionem ſuorum juramentorum, voti, & promiſſionis, in conclavi factorum; atque nos convocat ſecum cum cardinalibus, quos de facto creavit, ad tractandum ſuper negotio unionis. Quæ tam convocationes, quam litteræ domini Gregorii, qualiter ad finem tendant unionis, litterarum ſeries patenter oſtendit: tum quia ex convocationibus ſeparatis, & ad loca diverſa & remotiſſima, & diverſo tempore congregandis, nullatenus ſequi valet unio, nec aliquid concludi, cum talia ex utriuſque pendeant pacto; & quia ut detur unio, convocatio exigitur utriuſque obedientiæ ſimul, & conventio totius univerſalis eccleſiæ ſecundum canonicas ſanctiones, ſanctorum patrum inſtituta, & conſuetudinem hactenus in talibus obſervatam: noſtra autem convocatio univerſalis eſt, & de utraque obedientia, ex qua conſequi poteſt unio. Et ſi ambo de papatu contendentes bonæ forent voluntatis, ut oſtendunt, noſtræ potius conſentirent congregationi, ut requiruntur, de tota eccleſia, quam & novas, & particulares facerent ſic ſeparatas: ex quibus nihil aliud ſequi poteſt quam ſchiſmatis confirmatio. Et ex hoc etiam detegitur fraus ſecundæ bullæ domini Gregorii. Cum enim nihil reſtet noviter tractari, ſed ſola reſtat exſecutio voti & juramenti, quam agiliter poteſt expedire, procuratorem conſtituendo ad cedendum: ipſe tamen conatur illam ad novos reducere tractatus & anfractus ad primordialia reducendo principia, quaſi materia non ſit trita & notoria, & quaſi ſatis per ipſum varietatibus & vacillationibus retro non fuerit intricata; tum quia ex ſuis tractantibus, altera parte ſic in remotis partibus agente, nihil niſi ſchiſmatis confirmatio ſequi poteſt; tum quia in quantum nos ad ſe convocat, hoc non agit propter aliud, niſi ut nos ſegreget a collegio alterius partis, ut ſic convocatio univerſalis eccleſiæ, & utriuſque obedientiæ, ex qua ſola rebus ſic ſtantibus dari poteſt unio, de manibus noſtris auferatur, & ſic ſchiſma perpetuetur. Ex quibus ut ſupra narratis ſatis patet, qualiter retro fuerit bonæ intentionis, cum expreſſe viam renunciationis reprobaverit: qualiter etiam de præſenti ſit, & veriſimiliter in futurum erit. Nolite talia velut inania attendere, & quæ emanant in confuſionem unionis: ſed ad congregationem noſtram iter præparate, ex qua cum adjutorio Jeſu Chriſti pax & unitas dabitur in eccleſia ſua ſancta.

Litteræ clauſæ miſſæ domino Benedicto per cardinales partis ſuæ: una cum aliis litteris patentibus, de quibus infra, per quas ad concilium convocatur apud Piſas.

SAnctiſſime pater, & clementiſſime domine, humili & ſupplici recommendatione præmiſſa. Etſi ſanctitati veſtræ celerius non fecimus nota, quæ per nos cum reverendiſſimis patribus in parte alia cardinalibus nominatis proſecuta, & cum magna ac digeſta ſinceritate deliberata fuere, communi aſſenſu & concordi, operante, ut credimus, Spiritus ſancti gratia, qui unitis in unum in ſuo nomine pie ſubvenit, & in ore etiam ponit abſque alia præmeditatione ſolerti, quæ agere debeant, quemque promere ſermonem: veſtra ſanctitas in admirationem non debet adducere, ſeu ad aliud quod debito & honeſtati non congruat deputare: cum certum exſiſtat bonis operibus frequenter adverſitates ingeri, non in reprobationis præſagium, ſed potius in virtutis, conſtantiæ, & fortitudinis ſtabile fundamentum, quæ in hoc Dei negotio non defuere, ſed latenter interfuere, & interdum ſub fictis coloribus in ſcintillam aliquando prodiere: ob quas, etſi protractiones in concordandis virtuoſe conceptis affuerint, tamen illis animo conſtanti depulſis virtute Altiſſimi, res quæ gerebatur adeo ſerena effecta eſt, ut ſua valeat nunc firmitate & immobili fortitudine veſtræ ſanctitati & cunctis fidelibus nunciari.

Et ut narrationis ſeries a ſuo principio ſumat exordium: convenientibus nuper tribus ex nobis, & reverendiſſimo patre domino cardinali de Chalenro, reverendis patribus Rotomagenſi, Toloſano, Tarraconenſi, archiepiſcopis; ac venerabili viro magiſtro generali ordinis fratrum Prædicatorum, per ſanctitatem veſtram deputatis, in Liburno, cum quatuor ex dominis alterius collegii cardinalibus; ut de expedientibus, & neceſſariis ad cauſam unionis procurandæ pertinentibus curà haberetur ſolicita: cum alias tractatus pro exſtirpatione ſchiſmatis habitus, & diu per inanes altercationes inutiliter tractus, in evidenti foret ruptura; taliter quod piam habenobus mentem, & zelum caritate ardentem ad ſchiſmatis exſtirpationem, res ipſa in deſperationem viſa fuit excidiſſe. Ob quæ neceſſitate id expoſcente, & utilitate claro intuitu requirente, cum alias ſtatu rerum conſideratio ſchiſma exſtirpari non poſſet: de concordia & aſſenſu omnium per ſanctitatem veſtram deputatorum, aperta fuit via concilii generalis utriuſque obedientiæ in uno loco partium Italiæ, unoque termino congregandi; ad finem, ut in eodem termino & loco ſanctitate veſtra & Gregorio convenientibus, per viam mutuæ ceſſionis concordatæ, & multiplici firmitatis irrevocabilis vinculo roboratæ, præſente & approbante concilio finis imponeretur ſchiſmati peſtifero & nocivo: alias provideret concilium, & eccleſia congregata, ut foret ſecundum Deum, ac divinas & canonicas ſanctiones providendum. Quæ via illico in ſuo ortu per dominos alterius partis cardinales approbata exſtitit, & cum magna mentis exſultatione recepta, ac ab omnibus audientibus quamplurimum commendata. Per cujus viæ apertionem depulſa fuere quamplura aperta & mota, quæ ſic convenienter ad unitatis procurandum vinculum non cenſebantur merito pertinere. Demum habita præmiſſorum certitudine, viam ipſam ſanctitas veſtra approbavit; & in procinctu receſſus a Portu-Veneris ſanctitas veſtra per ſacriſtam Magalonæ mandavit nobis, ut viam apertam generalis concilii proſequeremur animo conſtanti, ac indefeſſo labore. Et quamvis ante notitiam veſtri receſſus ad partes tam remotas, via concilii generalis utriuſque partis & obedientiæ viſa fuerit neceſſaria, vobis & Gregorio exſiſtentibus in propinquo: multo fortius & evidentiori neceſſitate complexa vobis ad invicem abſentantibus, & ad loca tanta diſtantia ſeparata transferentibus, non ſine cordis lugubri lamentatione illorum, qui unitatem fidei & eccleſiæ gerunt in deſiderio caritatis. Si enim vobis ad invicem in propinquo conſiſtentibus pax eccleſiæ dari non potuit: quis ſanæ mentis & ſui compos exſiſtens æſtimabit, ſine via

utriuſque partis generalis concilii eccleſiam uniri poſſe, adeo longo terrarum ſpatio vobis exſiſtentibus ſeparatis? Et propterea juxta nobis a ſanctitate veſtra injuncta mandata, & ob majorem imminentem neceſſitatem, proſecuti ſumus cum dominis alterius collegii cardinalibus prædictam viam concilii utriuſque obedientiæ: & finaliter poſt multa exacta dierum curricula concorditer convenimus, nomine etiam reverendiſſimorum patrum dominorum cardinalium pro nunc a præſenti civitate abſentium, & nobiſcum in hac parte concordantium, ac ſincera caritate cum omnibus dominis cardinalibus alterius partis concordavimus, uno dumtaxat excepto, cujus tamen adventus parque concordia præſtolatur in brevi; ut generale utriuſque partis & obedientiæ concilium teneatur in hac civitate Piſana, per ſanctitatem veſtram, & Gregorium, alias electa & nominata in die Annunciationis Domini, quæ occurrit xxv. Martii proximi futuri, convocandum per nos in noſtra parte, & per dominos cardinales alterius partis in ſua, cum inſinuatione præmiſſorum facienda per nos ſanctitati veſtræ, & alios dominos nominato Gregorio, noſtra ex parte [a] S. V. cum humili ſupplicatione, ipſorum ex parte (quoad Gregorium, a cujus obedientia & communione ob evidentes, neceſſarias, & juſtiſſimas cauſas receſſerunt) requiſitione ſolemni, ut præfato concilio feratis opem & aſſenſum, vocando ex ſuperabundanti & ad cautelam, ut puſillis & ignorantibus ſatisfiat, per veſtras litteras, & Gregorius per ſuas, ad locum & terminum antedictos, eos qui ſanctitati veſtræ & illi obediunt; ut ſic veſtra, & illius, ac noſtra, dominorum quoque alterius partis, vocationibus in unum concurrentibus, res ipſa efficiatur validior; licet alias per ſe exſiſtat valida & omni firmitate ſubnixa: tollaturque frivola quorumdam quærentium quæ ſua ſunt allegatio, qua alias contra modum vocationis concilii impertinenter uti vellent ad differendum vel impediendum tam gratum Deo ſervitium, fidei & animarum ſaluti tam neceſſarium, ac toti reipublicæ opportunum; cum communis ſit omnium fidelium opinio, rei experientia comprobata, quod numquam Gregorius cum ſanctitate veſtra ſuper convocatione utriuſque partis concilii in loco & uno termino, concordaret; certumque exſiſtat, quod ad veſtram & illius generalem vocationem, ſi fieret, non obedientes, ſubſtracti & neutrales, nullatenus convenirent. Eſtque convenientius canonibus, veriſque conſonum opinionibus, & ſanctorum patrum exemplis merito imitandum, duobus de papatu contendentibus, quorum neuter ab univerſali eccleſia pro vero Pontifice habitus eſt ſeu receptus, & quorum obedientia per multorum ſubtractiones & neutralitates in dies diminuitur & aufertur, ſuper quorum controverſia Deo non grata, fidelibus nullatenus accepta, neceſſarium eſt utriuſque partis concilium convocandum; quod per cardinales partis utriuſque potius (in quibus, quantum ad membrorum cohærentiam attinet, eſt reformatum unitatis vinculum, fidelibus omnibus gratum, & qui ad hoc ſolum agunt, ut quantum ad ſubjectionem & communionem capitis, inter fideles exſiſtat uniformis caritas) convocetur univerſalis eccleſia in concilium generale: quorum vocationi potius parebitur, quam per ſanctitatem veſtram & Gregorium, quorum auctoritas ad effectus contemptu plenos in dies deducitur, negligiturque taliter, quod ad vocationem veſtram & ipſius, univerſalis qui quæritur non ſequeretur profectus.

Sunt etiam alia fundamenta lucida & ſufficienti ratione fulcita, per quæ hic modus vocationis juſtus eſt, canonicus, debita ac juſta conſideratione neceſſarius ac etiam opportunus: a quo, & concilio ipſo generali, veſtra & Gregorii non excluditur præſentia, ſed modis omnibus præſtolatur. Tollitque hæc conſideratio omnem objectionis intentum, quæ adverſus ipſum generale concilium, ejuſque modum vocationis, a volentibus ſubterfugere allegari poſſet.

Ad hoc autem, iſtud generale convocatur concilium, ut in illo ſanctitate veſtra & Gregorio convenientibus, ceſſio mutua promiſſa juramentis, & votis roborata, & a cunctis Chriſti fidelibus approbata, fiat: eaque facta, & diſpoſitis quæ videbuntur utiliter diſponenda, per cardinales utriuſque partis in unum deductos collegium, ad canonicam procedatur electionem unici, veri, & indubitati paſtoris; hæcque peragantur quacumque querela alia & accuſatione denunciationeque depulſis, & erga ſanctitatem veſtram & Gregorium omnis adhibeatur honorificentia debita, libertas & ſecuritas tribuantur modis poſſibilibus, ſufficientibus & honeſtis, & etiam omnibus ad ipſum concilium venientibus, in veniendo, ſtando & recedendo. Super quibus, cum Florentinis, quorum dominio ſubeſt Piſana civitas, certas habemus concluſiones & capitula, ſufficientibus promiſſionibus & cautelis debitis roborata. Quod ſi S. V. veniente, diſpoſita præmiſſa adimplere, Gregorio in damnata pertinacia & proterva contumacia permanente, fidei, unitati eccleſiæ & veritati evangelicæ obviante, vel ſi ſanctitas veſtra ſic diſpoſita non venerit; tunc in alterius, vel utriuſque contumaciam & defectum, provideatur per concilium & eccleſiam congregatam, ac ordinetur ut dictaverit Spiritus ſancti gratia, volunt & diſponunt canonicæ ſanctiones, doctorum dicta per eccleſiam approbatorum ſuadent, & oſtendunt geſta ſanctorum patrum pariter & exempla: Taliter, ut defectibus, contumaciis, & contradictionibus, & aliis non obſtantibus cauſis prætenſis, exſtirpetur ſchiſma, & unio in Dei eccleſia reducatur ſub uno vero & indubitato paſtore, modo præmiſſo, auxiliante Domino, eligendo.

Hæc eſt via, pater ſancte, ſic deliberata, ſincere de voluntate ſanctitatis veſtræ proſecuta, Deo grata, auctoritatibus veteris & novi Teſtamenti conveniens, geſtis Apoſtolorum, & ſanctorum patrum, dictiſque concordans, & a canonibus approbata, acceptaque prælatis, regibus & principibus, notabilibus, communitatibus, & omni clero & populo Chriſtiano, ad quos de illa pervenit veridica relatio: omniſque lingua illam commendat, approbat & exaltat; per iſtam ſolum exiſtimantes ſchiſma extingui poſſe, unitatis vinculum inter Chriſticolas reduci. Qui in iſta laborare neglexerit, & laborantibus in ea opem & auxilium præbere noluerit, juxta beatos Ambroſium, Auguſtinum, & Anſelmum, in eccleſia non exſiſtit, foris eſt, a trunco arboris ramus præciſus. Qui vero contradixerit, & impedimenta præſtiterit, ſchiſma diligit, nutrit, & facit; unitatem odit, fidem violat, veritati evangelicæ contradicit, & multo fortius a gremio eccleſiæ alienus exſiſtit. Itaque, ut ait beatus Cyprianus, tanta eſt macula, quod nec ſanguine abluitur: cum ſit inexpiabilis & gravis adeo culpa diſcordiæ, ut nec paſſione purgetur etiam pro fide Chriſti ſuſcepta.

Hæc, pater ſancte, cum caritatis zelo vobis ſignificamus, ſupplicantes etiam nomine reverendiſſimorum patrum dominorum cardinalium abſentium, & nobiſcum in hac parte convenientium, & nobiſcum facientium duas partes collegii, quatenus ad præmiſ-

[a] Sanctitatis veſtræ.

ſa, ac lamentabilem ſtatum eccleſiæ, animarum evidentia pericula, errorum ſuccreſcentium multitudinem peſtiferam, libertatis eccleſiaſticæ detrimenta, velitis aciem mentis dirigere, & attendere quod duæ partes veſtræ obedientiæ, & ultra, irretractabiliter, quantum ex modo colligi poteſt, a vobis receſſerunt, & ſe neutrales fecerunt: & in quo periculo ſunt illæ modicæ terræ eccleſiæ vobis ſubjectæ, quas murus & arma non protegent; ſed eis potius, ut formidamus, occaſionem dabunt ruinæ & diſperſionis lacrymis deplorandæ; & generali utriuſque partis concilio, ut præmiſſum eſt, congregando, opem & aſſenſum ferre, & in ipſo convenire perſonaliter in loco & termino antedictis, cum diſpoſitione præmiſſa incommutabili; quæ omnibus Chriſti fidelibus illico innoteſcat, quod veſtra ſanctitas intendit in ipſo concilio pro unionis bono renunciare papatui, Gregorio renunciante, mortuo, vel per judicium eccleſiæ dejecto & ſententialiter condemnato. Et de veſtra intentione ac propoſito in præmiſſis ſupplicamus humiliter ſanctitatem veſtram, dignetur per ipſius litteras nos certiores efficere, per venerabilem virum magiſtrum Joannem Guiardi archipreſbyterum Pictavenſem præſentium exhibitorem, quem pro præmiſſis ad ſanctitatem veſtram direximus, deferendas: ad hoc ut habita veſtræ intentionis a præmiſſis, ut ſperamus, minime deviaturæ, ſed in omnibus aſſentientis, certitudine, valeamus circa veſtram veſtrorumque ſecuritatem & libertatem in veniendo, ſtando, & redeundo, efficacius laborare, & de his congruo tempore veſtram ſanctitatem certificare, ac nos diſponere ad ſerviendum ſanctitati veſtræ in acceſſu ad dictum concilium, & in ipſo concilio, ut convenit & decens exſiſtit. Quamvis certum exſiſtat, quod accedente in præmiſſis veſtra concordia, & firma diſpoſitione, ceſſabit omne periculum, & inimicorum, ſi qui forent, feritas in manſuetudinem deducetur omnino, famoſaque oblocutio in famam virtuoſam merito convertetur; vobiſque erit pax & ſecuritas, inenarrabile quoad Deum præmium, hominum laus & gloria ſempiterna. A quibus, & tam neceſſario debito, ſub animæ & ſalutis æternæ imminente periculo, neque viarum diſcrimina mortiſque periculum, poſſunt ſubterfugientem reddere in conſpectu Altiſſimi & hominum judicio excuſatum. Et ſi, quod abſit, aliqua prætenderetur periculi cauſa, Dei timore poſtpoſito, & tam neceſſario contempto debito, cum adverſus concordata, & in debitum deducta neceſſarium, nulla competat exceptio: poſſent, quæ incumbunt, per procuratorem & deputatum habentem ad præmiſſa omnia ſpeciale & irrevocabile mandatum, exſecutioni debitæ demandari, omni excuſatione ceſſante.

Et ſupplicamus humiliter, quatenus ſanctitas veſtra nos dignetur habere excuſatos, ſi in hoc feſto Omnium Sanctorum ad eamdem non accedimus ſanctitatem; cum neceſſitas hic deliberatæ materiæ, Deo & hominibus gratæ, noſtrum a præſenti civitate & conſortio dominorum cardinalium partis alterius receſſum non patiatur præſentialiter evenire: cum ſequeretur ex hoc generalis concilii protractio, ne dicamus impedimentum, quod abſit, in magnam Dei offenſam, & ſcandalum, deſolationemque omnium, qui per hanc viam ſperant in brevi eccleſiam in pacis vinculo reformari; eſſetque ſeparatio prædicta, & ad ſanctitatem veſtram acceſſio, adeo periculoſa, ut ceſſantibus aliis periculis, terra marique occurrentibus, ſatis notis, nedum homines immo & lapides, ſi fas ſit dicere, noſtram inſurgerent in ruinam. Nec videmus, pater ſancte, qualiter particulare in Perpiniano tenendum concilium, in quo vix tertia pars obedientiæ veſtræ conveniet; etiam ſi tota obedientia conveniret, poſſit ad exſtirpationem ſchiſmatis pertinere: cum ex particularibus conciliis in diverſis terminis, & locis longa diſtantia ſeparatis, celebrandis, etſi ſequi valeat unionis impedimentum, non tamen exſtirpatio ſchiſmatis, quam evidenter inducit generalis concilii utriuſque partis diſpoſitio, ad quod tendimus, tendit & totus mundus. Hancque viam ſumus de voluntate ſanctitatis veſtræ conſtanti animo proſecuti, quam etiam uſque ad finem indeſinenti animo proſequemur. Veſtram ſanctitatem dirigere dignetur Altiſſimus feliciter & longæve, cum prompto deſiderio, & effectuali exſecutione præmiſſorum pro pace eccleſiæ celeriter obtinenda.

Scriptum Piſis, XXIV. Septembris, anno Domini MCCCCVIII.

Ad epiſtolæ finem ſubnotatum erat.

Hæc littera ſupraſcripta præſentata fuit Petro de Luna per magiſtrum Joannem Guiardi archipreſbyterum Pictavenſem in ea nominatum, ad hoc miſſum per dominos cardinales apud Perpinianum: cui dictus Petrus de Luna reſponſionem fecit per cedulam in forma quæ ſequitur:

Petri de Luna reſponſio ad ſuperiores cardinalium litteras.

Venerabilibus fratribus, Guidoni Prænestino, Nicolao Albanenſi, Petro Tuſculano, epiſcopis, Petro de Thurcïo preſbytero, Amedeo de Saluciis, & Petro ſancti Angeli, diaconis, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalibus, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

SPiritus ſanctus eccleſiæ corpus vivificans, dirigens & gubernans, non ſolum unitatis & pacis, quin immo dicitur Spiritus veritatis. Sic itaque eccleſiæ proſequi convenit unitatem, ut cum pace veritas, juxta mandatum propheticum, diligatur. Sane die vigeſima menſis Octobris litteras veſtras datas Piſis XXIV. menſis Septembris proximo præteriti nos noveritis recepiſſe, inter cetera continentes, quod de voluntate & mandato noſtro viam concilii proſequentes, cum anticardinalibus qui ſunt Piſis convenistis, & etiam accordaſtis ut per vos in civitate Piſana ad diem Annunciationis Dominicæ inſtantem convocaretur concilium, ut aſſeritis, generale: & quod hæc via per vos tres, Prænestinum, de Thurcïo, & ſancti Angeli, & dilectos filios Petrum Toloſanum, Antonium de Chalento, cardinales, & bonæ memoriæ Joannem cardinalem Armaniaci, tunc archiepiſcopum Rotomagenſem, ac venerabilem fratrem noſtrum Petrum archiepiſcopum Tarraconenſem, & dilectum filium Joannem de Podionucis magiſtrum generalem ordinis fratrum Prædicatorum, quos dudum Liburnum miſimus, fuit concorditer aperta, & per nos demum approbata: quodque in procinctu noſtri receſſus de Portu Veneris, per dilectum filium Joannem Malerufi ſacriſtam eccleſiæ Magalonenſis vobis mandavimus, ut præfatam viam proſequeremini animo conſtanti ac indefeſſo labore; adjicientes nobis etiam ſupplicando, quod cum prædicta via ſit Deo grata, & auctoritatibus veteris ac novi teſtamenti, patrumque exemplis ac ſacris canonibus approbata, & propter alia, quæ non exprimentes allegatis, lucida fundamenta ſufficienti ratione fulcita, per quam ſolum ſchiſma extingui poſſe, ut ſcribitis, æſtimatis; dignaremur

ANNO CHRISTI 1409.

præfato concilio ferre opem pariter & aſſenſum, vocando, ut dicitis, ex ſuperabundanti & ad cautelam illud in dictis loco & termino; ac perſonaliter ibidem conveniendo cum propoſito in certis caſibus renunciandi papatui in eodem.

Quibus viſis, ad aliqua ſolum quæ facti ſunt pro nunc duximus reſpondere, cum veritate facti ſeriem recitando: ut illi tres, qui ex vobis præmiſſis interfuiſtis, factum melius ad memoriam reducatis; & alii, immo etiam omnes Chriſti fideles, veritatis videant fundamentum, & quantum caute in tam arduo & periculoſo negotio eos oporteat ambulare. Scitis enim, cum ſatis notorium exſiſtat, nos pro exſecutione ſacræ & deſideratiſſimæ unionis, & eorum quæ pro ejus felici conſummatione ſcripta & oblata ſunt, ad omnia loca concordata, ut uſque ad fines noſtræ obedientiæ cum magnis damnis & laboribus, ſummiſque terræ & maris periculis acceſſiſſe; & demum ad loca inter Lucam & Portum Veneris conſtituta, & exſiſtentia in ipſius Angeli obedientia, & per ambaſſiatores Venetorum, & alios de obedientia dicti Angeli aperta, nos velle accedere, obtuliſſe.

Verum his omnibus per eumdem Angelum denegatis, & minime obſervatis, de Liburno pro nobis, & de Piſis pro ipſo Angelo, per eum aperte & publice oblata, licet inæqualia, & nobis periculoſa & incommoda loca, etiam contra aliquorum ex vobis opinionem, duximus acceptanda. Quæ omnia & multa alia præfatus Angelus, in ſuæ & multarum animarum periculum, & contra ſuorum prætenſorum cardinalium, multorumque magnórum de ſua obedientia conſilium, facere & adimplere publice recuſavit. Ceterum omnem tractatum unionis, & quamcumque audientiam, ſalvumque conductum, noſtris nunciis & aliis denegavit. Propter quæ & alii multi ex ſuis prætenſis cardinalibus, dictum Angelum in civitate Lucana deſerentes, Piſis ſe perſonaliter tranſtulerunt, nos cum inſtantia deprecantes, ut ad eos appropinquare vellemus, Liburnum accedendo.

Nos autem de veſtro & aliorum venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium conſilio, tunc ad dictum locum Liburni accedere decrevimus ſine mora. Sed quia ſalvus conductus prius a Florentinis ob ſecuritatem & victualia, & a domino Lucano propter tranſitum aliorum, qui per terram nos erant ſecuturi, neceſſarius videbatur: de noſtro & aliorum prædictorum fratrum noſtrorum conſilio, vos tres prædictos, una cum quinque ſupra nominatis, ad antedictos prætenſos præmiſimus cardinales pro illorum conſolatione, & ut pro hujuſmodi ſecuritatibus habendis veſtra circumſpectio laboraret cum bulla noſtra credentiali, ſed ad communes inſtructiones vobis omnibus traditas communiter referente. Quæ quidem inſtructiones per te, dilecte fili cardinalis ſancti Angeli, principaliter formatæ, & demum concorditer approbatæ, nihil aliud in effectu continebant nec continent, niſi quod antefatos prætenſos cardinales confortaretis in Domino, & informaretis de noſtro bono propoſito & brevi acceſſu ad Liburnum, audiretiſque & ſentiretis quas vias & modos pro unione eccleſiæ ſervare & proſequi intendebant, & de illis nos curaretis reddere certiores: ad hunc videlicet finem, ut cum prædictis fratribus communicato conſilio, poſſemus procedere commodius in agendis. Viſis igitur & recenſitis prædictis inſtructionibus in forma authentica, continentibus præmiſſa tantummodo, & auditis depoſitionibus dictorum cardinalium, Toloſani, & de Chalento, & Tarraconenſis, ac generalis Prædicatorum, publice & conſtanter aſſerentium, ſe nec vos tres ipſis præſentibus aliud quam ſit in dictis inſtructionibus, noſtra ex parte moviſſe ſeu aperuiſſe: hoc firmiter de vobis & ipſis credidimus & credimus, nec aliud credere veriſimiliter debeamus, quod videlicet præter inſtructiones noſtras attentaretis aliquid ex noſtra parte nobis inconſultis proſequi, nec etiam aperire.

Scitis præterea quod per dictos Florentinos & dominum Lucanum, non obſtante multiplici noſtra & veſtra, ac dictorum prætenſorum cardinalium aliorumque inſtantia, fuit vobis & nobis omnis ſalvus conductus & ſecuritas denegata. Ob quam rem nos adire non valuimus Liburnum, nec vos Piſas: ex quo oportuit quatuor ex prætenſis cardinalibus ad vos Liburnum ſe transferre. Poſtmodum vero per dilectum filium Simonem Salvatoris cum inſtructionibus per vos ſibi datis, de prolocutis inter vos & dictos prætenſos quatuor cardinales, nos & prædictos fratres noſtros informare curaſtis. Quibus inſtructionibus perlectis, nihil de prædicta via nobis innotuit, noſtro, ut aſſeritis, nomine proſecuta. Bene tamen ex veſtra parte per dictas inſtructiones & alias, verbo & ſcripto manu tua, dilecte fili cardinalis ſancti Angeli, correctis, fuimus nihilo minus informati, quod dictis prætenſis cardinalibus vobis ſeparationem a nobis, & cum ipſis conventionem, & concilii convocationem ſine nobis ſuadentibus, conſtanter in facie reſtitiſtis: per organum tuum, fili cardinalis ſancti Angeli, expreſſe allegando, quod hæc ſecundum Deum & juſtitiam per vos fieri non poterant, nec debebant vos de his requirere; & quod ad nos tamquam ad caput, qui promiſſa conventa & concordata ad unguem ſervavimus, convocare concilium generale, & unionis negotium tractare, principaliter ſpectabat, prout hæc multis rationibus fundaviſtis.

Poſtremo non ignoratis quod præfati quinque ad nos redeuntes, qui in ultima die tractatus, quæ fuit die undecima Junii, propter eiſdem imminentia pericula de Liburno recedentes, noſtram præſentiam adierunt, veſtrum trium & ſui ex parte nobis referentes, quod ultima collatio inter vos, & ſæpedictos prætenſos quatuor cardinales, habita fuerat, quod ordinarentur certæ requiſitiones dicto Angelo faciendæ: ante quarum quidem ordinationem, & aliam quamcumque receptam concluſionem, ſeu factam concordiam, ipſos, ut dictum eſt, recedere, & ad nos venire, eis gravi imminenti periculo, cogebantur. Qui ex parte veſtra nobis inſtanter conſuluerunt, ut dimiſſis illis partibus, noſtram & nos ſequentium perſonas in tuto, cujuſvis moræ ſublato diſpendio, poneremus: cum per certas miſſas litteras vobis conſtaret, quod de noſtra & eorum captione ibi mandatum venerat, unde poſſet grave in Dei eccleſia ſcandalum ſuſcitari. Quibus penſatis ſatiſque notorie divulgatis, de fratrum noſtrorum concordi conſilio, & eorum pulſanti inſtantia, ad locum tutum & ſecurum cum noſtris decrevimus nos transferre: volentes nihilominus, ex quo in illis partibus ulterius adeſſe perſonaliter nequibamus, ſolemnes nuncios cum plena poteſtate ibidem dimittere, qui ſuper agendis darent operam efficacem. Sed quemadmodum vobis & multis notum eſt, ſalvus conductus cum inſtantia poſtulatus, eis per gubernatorem Januæ, procurantibus ambaſſiatoribus cariſſimi in Chriſto filii noſtri regis Franciæ illuſtris, in ipſis partibus tunc moram trahentibus, exſtitit denegatus: licet non credamus, hoc de dicti regis voluntate & conſtantia aliquatenus proceſſiſſe. Propter quod nec eos dimittere, nec in illis partibus ſecure potuimus

Anno Christi 1409.

ulterius remanere. Tandem de dictorum fratrum noſtrorum & notabilium prælatorum aliorum conſilio, in noſtri receſſus procinctu generale concilium, brevi termino Omnium Sanctorum inſtanti, in villa Perpiniani Elnenſis diœceſis, ut pote propinquiori inter loca ſecura, ſolemniter & publice duximus convocandum. Hu igitur omnibus conſideratis, attendite cum ſcribitis, quod per ſacriſtam Magalonenſem prædictum vobis in noſtri receſſus procinctu injunxerimus ut conſtanter proſequeremini dictam viam. Hæc enim & præfatus ſacriſta palam atque conſtanter, & inſtructiones ſibi datæ, quæ de manu præfati Joannis cardinalis Armeniaci ſcriptæ manent, nihil continent ſuper illo. Ceterum ſi forſan teſtes & ſcripta authentica ſuperius allegata vobis non ſufficiant: hoc ſaltem vobis & cuilibet intelligenti ſufficiet evidenter; videlicet quod non eſt credibile, immo nec veriſimile, quod nos cum noſtro collegio, de noſtro & aliorum fratrum conſilio, cum tantu periculo recedentes, denegato vobis & nobis in Piſis & aliis partibus, ut dictum eſt, ſalvo conductu & ſecuritate, & convocato per nos, ut dictum eſt, concilio generali, vobis in eodem noſtri receſſus procinctu, prout ſcribitis, per dictum ſacriſtam mandaverimus, quod per vos concilium vocaretur: quod non valet quocumque verborum colore verificari. Ex quibus cuilibet recte inſpicienti conſtare poteſt, quod prædicta noſtro nomine & mandato, atque voluntate ſeu approbatione, ut veſtra continet littera, non feciſtis, nec facere potuiſtis.

De vobis igitur mirantur multi & magni, quid eſt quod vos quinque vel ſex, ut dictum eſt, nobis & noſtro collegio inconſultis, quem Papam & dominum veſtrum ſcitis, quique pro unione eccleſiæ ſanctæ Dei tot & tanta fecimus & obtulimus, & alia majora omni tempore parati ſumus facere pro hujuſmodi unione; & qui concilium generale non ſolum non denegamus, immo de fratrum noſtrorum conſilio convocamus, & in liminibus ipſius celebrationis exſiſtimus, & ad quem ſolum concilii generalis celebratio pertinet, ad ſimilia procedere tentaviſtis. Quæ tamen ſi ſancta, canonica, & juridica, ſicut aſſeritis eſſe, demonſtraveritis, non recuſabimus. Tantum nos allicit tranquillitas populi Chriſtiani. Super quibus cum noſtro collegio in hoc ſacro generali concilio de proximo in hac villa Perpiniani, loco utique celebri & inſigni, idoneo per nos celebrando deliberare intendimus; & ſuper allegatis & requiſitis per vos pro unione utilibus, quod juſtum & canonicum viſum fuerit, totis viribus proſequimur, & efficaciter cum ſuffragio divinæ gratiæ exſequemur.

Ad quod generale concilium vos in virtute ſanctæ obedientiæ per noſtras litteras convocavimus, & expreſſe harum ſerie convocamus: ſperantes indubie, cum omnis pro vobis & aliis ſe exhibeat ſecuritas, & illuc in allegato per vos tempore, ſi nobis utile viſum fuerit, revertendi tempus adſit ſatis longum, quod in dicto generali concilio perſonaliter ſtudebitis intereſſe. Et tunc lucida fundamenta quæ habere prætenditis, licet illa non explicaveritis, poteritis declarare: quæ libenter audiemus; & benigne, in quantum rationabilia viſa fuerint, admittemus. Præmiſſiſque diligenter attentis, credere non valemus, vos nec quemquam nobis poſſe cum ratione conſulere, ut convocato hic generali concilio, ad quod jam plurimi ex Hiſpaniarum, & aliqui Franciæ, Sabaudiæ, Provinciæ, atque Vaſconiæ partibus, prælati atque notabiles perſonæ adſunt, quidquam innovare ante celebrationem concilii debeamus.

Ad id tamen quod tangitis, ut perſonaliter vel per procuratorem Piſas conveniamus, papatui, in certis caſibus renunciaturi, & aliis in veſtra littera contentis, ſolum pro nunc reſpondemus: nos firmam in Domino ſpem habere, quod ipſo adjuvante, cujus recta ſunt conſilia, cum deliberatione dicti generalis concilii, talem, ſuper his & aliis veram unionem concernentibus, recipiemus concluſionem, quod breviter, quantum in nobis erit, hoc deteſtabile, & proh dolor! nimium diuturnum ſchiſma, tolletur de medio, & vera unio in Dei eccleſia ſubſequetur.

Datum Perpiniani Elnenſis diœceſis, ſeptimo Idus Novembris, Pontificatus noſtri anno decimo quinto.

Superioribus litteris ſubjuncta hæc erant in Dacheriano codice MS.

ITem ſciendum, quod etiam fuerunt aliæ litteræ patentes ex parte cardinalium præſentatæ dicto Petro de Luna apud Perpinianum, per magiſtrum Guillelmum Saigneti judicem ordinarium Nemauſenſem, qui propter hoc ad eum ex parte cardinalium fuit miſſus. Quarum litterarum tenor hic ſtatim ponitur: & in ſubſtantia idem continent, ſicut litteræ clauſæ ex parte eorumdem cardinalium per magiſtrum Joannem Guiardi præſentatæ, de quibus hic ſupra fit mentio ſecundo folio præcedenti. Et per iſtas patentes etiam dictus Petrus de Luna convocatur ad concilium Piſis congregandum. Et erant etiam aliæ patentes, per quas ad idem convocantur cardinales, qui erant cum eo quatuor: ſcilicet, Auxitanus, de Fliſco, de Chalento, & etiam Gerundenſis, qui tamen tempore præſentationis litterarum mortuus erat. Et dictus Guillelmus poſt præſentationem dictarum litterarum, & inſinuationem, requiſitionem, &c. ſicut ſibi erat injunctum, inſtitit pro reſponſione habenda. Ad quod finaliter dictus Petrus de Luna reſpondit: Habuimus alias litteras clauſas ex parte eorumdem cardinalium, ſuper ſimili materia, licet poſterioris datæ, ſed primo nobis præſentatæ, quibus reſponſionem dedimus: ideo ſuperfluum eſſet amplius reſpondere: dicens quod litteræ plura continent quæ aliter ſe habent, & quod de omnibus unionem eccleſiæ tangentibus, intendit deliberare in concilio ſuo generali apud Perpinianum celebrando, & ſperat bonam concluſionem recipere, &c. Dicti autem cardinales requiſiti pro reſponſione, dixerunt per eos cardinalis Auxitanenſis, quod idem cum dicto Petro de Luna reſpondebant in quantum eos tangebat. Et ita fuit relatum per dictum magiſtrum Guillelmum Saigneti, qui de omnibus attulit inſtrumentum ad longum.

Forma ſervata in celebratione concilii generalis apud Piſas, anno Domini MCCCCIX. *ſecundum morem Curiæ computando, die* XXV. *Martii, quæ erat dies Annunciationis beatæ Mariæ.*

Tomo 6. Spicilegio, pag. 851.

ET primo adveniente dicta die vigeſima quinta menſis Martii, ad quam diem erat dictum concilium convocatum apud Piſas, fuit facta proceſſio per cardinales & prælatos reveſtitos, ac alios qui ad dictum concilium convenerant, de ſancto Michaële, ubi eſt quædam abbatia monachorum, uſque ad eccleſiam cathedralem, & ibi dominus cardinalis de Thureio fecit Miſſam: & unus de ordine Prædicatorum, vocatus frater Leonardus de Florentia, fecit ſermonem. Et fuit iſta ſeſſio continuata ad diem proxime ſequentem.

Digitized by Google

SESSIO I.

Die igitur ſequente, ſcilicet quæ fuit dies Martis, vigeſima ſexta Martii, ſedit dictum concilium in dicta eccleſia cathedrali, & fuit una Miſſa ſolemnis celebrata per dominum cardinalem Vivarienſem, in qua erant omnes cardinales, prælati, & alii qui ad concilium convenerant; ac etiam legati ſeu ambaſſiatores regum & dominorum, aliique procuratores, ſedentes ſecundum ſedes ordinatas bene & decenter per longum navis dictæ eccleſiæ cathedralis. Et poſt Miſſam dominus cardinalis Mediolanenſis fecit ſermonem: quo facto omnes cardinales, & alii prælati, epiſcopi, & abbates, in locis ſuis ſe reveſtierunt cappis & mitris albis.

Poſtea clerici ad hoc ordinati cantaverunt certas antiphonas, & dicebantur certæ orationes, & poſtea per diaconum dicebatur alta voce ſub tono: *Orate.* Et tunc omnes flexis genibus & inclinato capite orabant ſub ſilentio, quilibet in loco ſuo. Deinde poſt modicum ſpatium diaconus & ſubdiaconus incipiebant alta voce litaniam: & omnes reſpondebant proſtrati in ſede ſua uſque ad finem litaniæ. Qua finita unus ex cardinalibus epiſcopis dicebat certas orationes & proprias ad propoſitum unionis. Quibus completis, quidam cardinalis diaconus legebat unum evangelium alta voce: & omnes ad evangelium audiendum aſſurgebant. Quo lecto dictus epiſcopus cardinalis incipiebat hymnum, *Veni Creator:* & omnes proſtrati ſimul perficiebant dictum hymnum, cantando. Quo finito, dictus epiſcopus cardinalis dicebat aliquas orationes, & manebant omnes proſtrati, quilibet in loco ſuo. Poſtea dictus diaconus qui inchoaverat prius litaniam, hymno finito, alta voce in tono dicebat: *Erigite vos:* & ſic omnes ſurgebant & ſedebant quilibet in loco ſuo.

His factis pro procedendo in negotio primo illa die Martis, qua erat prima ſeſſio, finitis dictis litaniis quidam legit de verbo ad verbum per cedulam, cap. *Fideli*, de ſumma Trinitate in Clem. & ſimiliter caput, *In loco*, factum in concilio Toletano, quod habetur v. Quæſt. iv. Poſtea etiam legit cedulam continentem quod hoc concilium tenere profitetur & credit omnia, quæ de ſumma Trinitate, & fide Catholica, & ſacramentis eccleſiæ, hactenus eccleſia tenuit, & docuit atque docet; firmiter tenens omnem hæreticum vel ſchiſmaticum cum diabolo eſſe damnatum, niſi ante finem vitæ fuerit reconciliatus aut redintegratus eccleſiæ. Poſtea etiam legit cedulam, qualiter concilium ordinabat ſeſſionem ad diem craſtinam, ſcilicet Mercurii diem xxvii. Martii. Poſtea concilium illa die creavit officiarios, ſcilicet mareſcallos ſedis Apoſtolicæ duos, auditores cameræ duos, advocatos pro hac cauſa tres, promotores ſive procuratores tres, notarios ſex. Et omnes iſti juraverunt ſua officia fideliter exſequi.

Poſtea advocatus propoſuit, quod cum domini cardinales utriuſque collegii ſe invicem unierint ad convocandum concilium generale contra Benedictum & Gregorium de papatu contendentes, qui eccleſiam tenent in ſchiſmate, nolentes cedere prout juraverunt, &c. ipſique ambo fuerunt citati & vocati, prout per inſtrumenta patebat; petebat quod hujuſmodi litteræ vocationis legerentur, & ulterius procederetur in cauſa. Fuerunt igitur lectæ litteræ convocationis, & inſtrumenta de exſecutione ipſarum. Poſtea advocatus requiſivit, quod dicti duo ad valvas eccleſiæ vocarentur. Et ita factum fuit per duos dominos cardinales, quos concilium ad hæc commiſit. Et cum rediiſſent, retulerunt quod

A nullus comparavit vel reſpondit: quare advocatus requiſivit contumaciam. Concilium autem ordinavit adhuc eos eſſe vocandos, & ad hoc ordinavit diem craſtinam pro ſecunda ſeſſione.

SESSIO II.

Secunda ſeſſio fuit die xxvii. Martii, ubi poſt Miſſam celebratam omnes prælati quilibet loco ſuo ſe reveſtierant cappa & mitra alba, & cantatæ fuerunt litaniæ, orationes, evangelium, *Veni Creator*, &c. ſicut in alia die factum fuerat. His factis, concilium adhuc ordinavit cum primis aliquos advocatos, promotores, & notarios, qui ſicut primi fecerunt juramentum, &c. Poſtea advocatus requiſivit,
B quod dicti duo contendentes vocarentur ad valvas eccleſiæ: & ita fuit factum per duos cardinales ad hoc commiſſos, qui retulerunt quod nullus comparebat. Quare advocatus, ſicut alias, petebat contumaciam dari contra eos. Et produxerunt promotores adhuc dictas litteras convocationis iſtorum duorum, ſicut alia die factum erat, & inſtrumentum qualiter fuerant exſecutæ. Concilium ordinavit adhuc dictos contendentes exſpectandos, & ad hoc pro tertia ſeſſione ordinavit diem xxx. Martii: declarando quod ſi ex tali exſpectatione aliquis oriretur defectus in proceſſu, illum volebat concilium ſupplere & ſupplebat, non intendens derogare poteſtati, juriſdictioni, & facultati competenti ſibi, ſed
C ad mitius agendum cum iſtis. Et promotores etiam de hoc fecerunt proteſtationem expreſſam, petendo ſemper de omnibus inſtrumentum.

SESSIO III.

Tertia ſeſſio fuit die prædicta xxx. Martii, in qua poſt Miſſam & litaniam ſicut prius, advocatus inſtitit quod dicti duo contendentes reputarentur contumaces, & adjudicaretur contumacia contra eos: & requiſivit quod domini cardinales Aquileienſis & Mediolanenſis, qui exſecuti fuerant litteram citationis contra Gregorium, de hoc facerent ſpecialem relationem: & ita ex parte concilii fuit eis injunctum, & illico fecerunt. Poſtea iterum, ſicut alias factum erat, dicti duo contendentes vocati fuerunt
D ad valvas eccleſiæ per duos dominos cardinales ad hoc ex parte concilii de ſede ſua miſſos ibi, qui retulerunt quod nullus comparuerat. Ideo fuit per concilium adjudicata contra eos contumacia per cedulam quam legit dominus cardinalis Præneſtinus, cujus cedulæ tenor eſt infra ſcriptus: per quam cedulam concilium ordinavit, quod domini cardinales abſentes, qui etiam vocati fuerant, quorum erat unus cum Gregorio, & tres cum Benedicto, & non comparuerant adhuc, ex cauſa exſpectarentur. Et fuit præceptum quod cedula illa ad valvas eccleſiarum civitatis affigeretur, ne poſſet aliquis ignorantiam allegare: & ita fuit factum. Fuit etiam ordinata ſeſſio
E ad diem xv. Aprilis, ſcilicet poſt feſta ſeptimanæ pœnalis, & Paſchæ.

Tenor autem dictæ cedulæ ſuper contumacia dictorum contendentium eſt talis, ut ſequitur:

SAncta ſynodus, ſeu hoc ſanctum generale concilium, dominum Petrum de Luna, Benedictum XIII. nominatum, & dominum Angelum Corario, Gregorium XII. nuncupatum, de papatu contendentes, & quantum in eis eſt eccleſiam Dei notorie in ſchiſmate tenentes, legitime requiſitos, vocatos, & provocatos in cauſa ſchiſmatis & fidei ad hoc præſens ſanctum & generale concilium, & omnia in eo agenda, non venientes, ſeu legitime comparentes per

ſe vel

ANNO CHRISTI 1409.

ſe vel alios, nec termino ſtatuto ſatisfacientes, licet exſpectatos poſt terminum per duas ſeſſiones, reputat, decernit, & declarat in cauſa ſchiſmatis & fidei contumaces, ponitque in contumaciam & defectum. Et ordinat in eorum contumaciam ad ulteriora debere procedi, & procedendum fore: ordinans ſeſſionem aliam fieri die Lunæ poſt Dominicam in Albis, quæ erit xv. dies futuri menſis Aprilis. Ad quam diem ordinat præſens ſanctum concilium, dominum cardinalem Tudertinum, domino Gregorio adhærentem, & dominos Joannem Sabinenſem epiſcopum ſancti Adriani, & ſanctæ Mariæ in via Lata, de Fliſcho & de Chalento vulgariter nuncupatos, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, domino Benedicto adhærentes, de benignitate exſpectandos fore cum intimatione. Quod ſi prædicti duo contendentes, & præfati domini cardinales, non comparuerint in dicto termino, ad ulteriora procedetur, eorum contumacia non obſtante. Ordinat nihilominus, præſentem ordinationem in valvis præſentis cathedralis eccleſiæ affigi publice, ne de præmiſſis valeant ignorantiam allegare. Super quibus quidem reputatione, decreto, & declaratione, præfati cauſæ hujus eccleſiæ Dei deputati petierunt fieri unum & plura publica inſtrumenta, in proceſſu cauſæ hujuſmodi regiſtranda. Datum die ſabbati, penultima menſis Martii, anno Domini milleſimi quadringenteſimi noni.

SESSIO IV.

Quarta ſeſſio fuit die Lunæ, quæ fuit die xv. Aprilis. Et fuit celebrata Miſſa ſancti Spiritus, & cantatæ litaniæ, more ſolito, ſicut prius. In qua die epiſcopus Verdenſis, & alii ambaſſiatores domini Ruperti de Bavaria [a] in regem Romanorum electi petierunt, & habuerunt audientiam, & ibidem propoſuerunt certas dubitationes ad difficultandum congregationem concilii & agendorum in eo; & illa poſtea per certos articulos tradiderunt in ſcriptis, quorum tenor infra ſcribitur. Et eadem die duo contendentes iterum vocati fuerunt ad valvas eccleſiæ, ad quod miſſi fuerunt juniores duo cardinales, ſicut in primis tribus ſeſſionibus factum fuerat. Et etiam fuerunt vocati, cardinalis Tudertinus, qui cum Gregorio remanſerat; ac tres cardinales, qui cum Benedicto adhuc erant, ſcilicet Auxitanenſis, de Chalento, & de Fliſcho. Et licet contra dictos duos contendentes jam fuiſſet decreta contumacia in alia ſeſſione, ſcilicet tertia: tamen adhuc iterum fuerunt reputati contumaces ex abundanti. Et dicti quatuor cardinales adhuc fuerunt exſpectati de gratia, ſicut in aliis ſeſſionibus etiam dictum fuerat eos eſſe exſpectandos ſub ſpe, &c. Et fuit dies aſſignata pro quinta ſeſſione ad diem Mercurii, quæ fuit dies xxiv. Aprilis.

[a] al. in edit. anni 1612. ſanctæ ſolis Imperatoriæ electoris.

Tenor autem propoſitorum per ambaſſiatores dicti domini Ruperti ſequitur, & eſt talis:

Reverendiſſimi patres & domini, excellentiſſimi principis & domini, domini Ruperti Romanorum regis ſemper Auguſti, oratores exponunt coram veſtris reverendiſſimis paternitatibus ſinceriſſimam affectionem, quam ſemper habuit & hodie habet ad promovendum felicem ſtatum, ac ſacratiſſimam unionem ſanctæ matris eccleſiæ, & poſſe tenus laborandum ad remotionem iſtius peſtiferi ſchiſmatis, ut ſublatis univerſis animi paſſionibus, ſcrupulis, perplexitatibus, dubiis, difficultatibus, altercationibus, involutionibus, & erroribus quibuſcumque, conſcientiæ ſingulorum etiam ab utraque parte poſſint ſerenari, & ſubſequenter ut ſincera, pura, integra, ac totalis unio Chriſti fidelium procurari valeat, & introduci, Domino concedente. Et quia omnibus & ſingulis circumſtantiis hinc inde, ac proceſſibus tam domini Gregorii, quam dominorum in Piſis exſiſtentium, maturis & frequentatis deliberationibus præhabitis, diligenter ponderatis, libratis & penſatis, regia majeſtas videre non poterat, quod ex concilio per dictum dominum Gregorium indicto ex una, vel etiam ex congregatione per veſtras reverendiſſimas paternitates in loco Piſarum facta ſeu fienda, parte ex altera, poſſet ſequi ſincera, pura, integra, & univerſalis unio Chriſtianorum, ex dubiis & motivis, quæ ex litteris factis & proceſſibus utrinque habitis collecta ſunt, atque luce clarius colligi poſſunt, inferius annotatis.

In primis quia cum quæritur quando ſubtracta ſit obedientia domino Gregorio per reverendiſſimos dominos, &c. reſponderetur, quod xi. Maii proxime præteriti, prout in litteris eorum ſub data Liburni prima die Julii univerſis Chriſti fidelibus directis clarius continetur, in quibus inter cetera ſic dicitur de verbo ad verbum: Die xi. menſis Maii proxime præteriti, omnem, quantum in nobis fuit, obedientiam juxta juris exigentiam abſtraximus, & receſſimus ab eodem: Dubium manifeſtum ſeu difficultas apertiſſima ſurgit ad oppoſitum. Nam dicti reverendiſſimi domini, in quibuſdam litteris præfato ſereniſſimo Romanorum regi per eos directis, ſub data Piſis die xii. Maii, inter cetera expreſſe ſcribunt in hæc verba: Nec noſtræ mentis eſt a fide veritateque noſtris erga præfatum dominum noſtrum (dummodo modis hactenus per eum retentis ſucceſſis, ipſum ad id quod tenetur effectualiter adimplere, diſpoſitum videamus) modo aliquo deviare; ſed tali eventu obedientiam & reverentiam debitas exhibere. Pro iſto etiam facit tenor appellationis per eoſdem reverendiſſimos dominos die xiii. dicti menſis Maii contra dominum Gregorium interpoſitæ: in qua dicunt in hæc verba: Coram ſanctitate veſtra, beatiſſime pater, cum omni debita reverentia in his ſcriptis appellando proponunt humiles ſervitores veſtri, &c. Et infra in eadem dicunt ſic: Quare, beatiſſime pater, cum omni obedientia, humilitate, & reverentia, &c. Et infra: A vobis, pater beatiſſime, irrationabiliter, & ſecundum non rectam informationem decernente, ad voſmet ſecundum rectam rationem & melius informatum. Et infra: A vobis, pater ſanctiſſime, ejus vicario, ad Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum. Notarii etiam eorum in inſtrumento interpoſitæ appellationis ſcribunt in hæc verba: Pontificatus vero ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Gregorii, divina providentia Papæ XII. &c.

Non obſtant quæ hic opponuntur, quia licet prima deliberatio de ſubſtractione facta fuit die xi Maii, tamen ex cauſa differebatur executio ſubſtractionis, ſicut in ſimili fit frequenter ex cauſa. Licet enim ex conſilio Apoſtoli redimere tempus, & aliqua tolerare alias non toleranda, quando dies mali ſunt. Eph. v. c. xvii. q. 6. §. ſi. Sicut etiam ſatis habetur ad Col. iv. c. *Redimentes*.

Reſponſio iſta & quæ ſequuntur [illegible] in margine [illegible] & hinc [illegible] abeſſe debent, cum non ſint concilii. Sed cum [illegible] fuerint a Baluzio, quæ hoc opere [illegible], prætermitti a nobis non debuerunt.

Item, quia dicitur in præfatis litteris dominorum reverendiſſimorum patrum, datis Liburni prima die Julii, quod omnem, in quantum eis fuit, obedientiam juxta juris exigentiam abſtraxerunt, ut ſuperius eſt [a] inductum: quæſtio ſurgit, ſive dubium, quæ ſolemnitas in hujuſmodi ſubtractione fuerit obſervata. Dicunt namque dicti domini in litteris regi Romanorum ſub data xii. die menſis Maii directis, quod xi. die menſis ejuſdem, hora xxii. receſſerunt de Luca: & xxii. hora ſolum per duas horas erat ante noctem: non videtur quod aliquam ſolem-

[a] al. indictum.

Digitized by Google

Anno Christi 1409.

nitatem adhibuerint, & maxime eis per viam & campos tranſeuntibus, & in motu exſiſtentibus, & in tam brevi tempore. Item ipſi dominum Gregorium numquam requiſierunt, nec monuerunt, &c. nec conſilium domini noſtri regis Romanorum, & aliorum principum, & prælatorum obedientiæ noſtræ, receperunt. Sed certe domini de collegio partis adverſæ non ſic fecerunt, qui cum ſemel ſubtraherent obedientiam Benedicto, ipſum de concilio regis Franciæ, & aliorum principum, maturis & digeſtis deliberationibus præhabitis, prius requirebant & monebant.

Reſponſio. In notoriis non requiritur ſolemnitas, ſed diligentia remedii: & antequam de Luca recederent, ſcilicet die XI. Maii, inter ſe deliberaverant de ſubſtractione, non in itinere, ut hic improperat, cujus deliberationis executio adhuc pendebat, ut ſupra dictum eſt.

Item cum dicti domini in ſuis litteris ſub data prima Julii ſuperius inductis dicunt in hæc verba: Requirimus & monemus, quatenus ab ipſius Gregorii obedientia penitus & omnino deſiſtatis & recedatis: nec ei aut cameræ Apoſtolicæ ſuo nomine de communibus vel minutis ſervitiis, ſeu annatis beneficiorum, &c. aliquatenus reſpondeatis. Dubium ſurgit quo juris ordine, & qua juſtitia, hujuſmodi requiſitionem & monitionem facere potuerunt.

Reſponſio. Dic ut ſupra, quia notorium, &c.

Item quæritur, vel dubitatur, numquid dominus Gregorius adhuc ſit Papa, & pro tali tenendus in obedientia noſtra? Quod ſi ſic, quare ſibi non eſt obediendum in licitis & honeſtis? Et quare non ligant ſententiæ ſuæ rationabiliter promulgatæ? Quod ſi non: quæritur quando, qua cauſa, & quomodo deſierit eſſe Papa, cum nondum ceſſerit, & ab eccleſia univerſali nondum condemnatus, nec a jure communi depoſitus ſit, nec coram ſuo judice de crimine hæreſis, vel alio notorie ſcandalizante convictus ſit vel confeſſus; immo expreſſe negat quæ ſibi ab aliquibus objiciuntur & impinguntur.

Reſponſio. Reſpondetur, quod quia ex actis & geſtis notoriis oſtendit ſe eſſe ſchiſmaticum, immo hæreticum, ceſſavit eſſe Papa: & licet non poſſit eligi alter Papa ante ſententiam, tamen ante ſententiam poteſt ab eo recedi XVI. q. VII. c. *Sane.* gloſſ. in cap. *Sacerdotes.* II. q. VII. gloſſ. in cap. *Cum non liceat.* de præſcript. maxime in caſu noſtro, ubi qualitercumque obediendo ſibi favetur in ſchiſmate, non obſtante cap. *Ratione* VIII. q. IV. quia ibi pro dubia ſuſpicione recedebatur. Item obediendo in aliis non favebatur ibi hæreſi vel crimini: hic ſecus, &c.

Item, dubium eſt utrum obedientia ſit ſubtrahenda ad faciendum unionem, cum non ſint facienda mala ut bona veniant.

Reſponſio. Reſpondetur, quod ſubſtrahere obedientiam non eſt malum, immo ſanctum, bonum, & juſtum, in caſu noſtro, attentis circumſtantiis & aliis attendendis.

Item, utrum obedientia fuerit ſubtrahenda ante ſententiam latam, & ante cauſæ, propter quam fieri debebat, cognitionem.

Reſponſio. Reſponſum eſt hic ſupra.

Item, numquid tenemur lucrifacere animas aliorum cum maximo damno propriarum? cum tamen *nihil prodeſt homini, &c.* Mirabile, immo deteſtabile eſſet ſe damnare, ut alii redimantur; egredi domum, ut alii ingrediantur; ſe dividere, ut alii uniantur; & ſe interficere, ut alii ſalutis optatæ compendium conſequantur.

Reſponſio. Reſponſum eſt hic ſupra.

Item, qua temeritate viri litterati & periti, qui ſunt vel ſaltem fuerunt de obedientia partis noſtræ, audent dicere vel aſſerere, quod viri obedientes Gregorio ſint ſchiſmatis fautores? cum tamen nihil innovaverint, ſed in terminis primis remanſerint, & obedientiam ſolitam continuaverint, ac per eccleſiam univerſalem de contrario nondum ſint informati, nec ad contrarium inducti? Hæc dubia inducta reſpiciunt ſubtractionem obedientiæ per aliquos factam, & aliis ſuaſam per eoſdem.

Reſponſio. Reſpondetur, quod ex parte perſonæ cui obediebatur, negotium eſt mutatum notorie, &c.

Deinde ſurgunt dubia circa indictiones concilii, & convocationes per dominum Gregorium, & etiam per reverendiſſimos dominos, &c. factas & promulgatas.

Et quia concilium domini Gregorii fuit indictum, prout ut bullis ſuis manifeſte habetur, tertio Nonas Julii, & convocatio reverendiſſimorum patrum, &c. fuit indicta die XXIV. menſis Junii, ut patet ex litteris eorumdem dominorum, quibus indicebant ſuam convocationem in Piſis: ſurgit dubium quare dicti domini ſcripſerunt ſereniſſimo domino noſtro regi Romanorum litteras ſub data Liburni XXVI. Julii continentes hæc verba: Deliberavimus autem convocare concilium generale ex utraque parte, cujus rei atque noſtri propoſiti intimationem determinato loco, ubi optandiſſima congregatio hujuſmodi fieri debeat, & oratorem noſtrum præcipuum mittemus in brevi ad majeſtatem veſtram. In quibus litteris videtur locum pro convocatione die XXVI. Julii nondum fuiſſe determinatum. Quomodo ergo die XXIV. menſis Junii immediate præcedentis, pluſquam per menſem ante, ad illum locum poterant indicere convocationem fiendam? Præterea eſt teſtimonium magnorum dicentium, quod per totum menſem Auguſti proxime præteriti nondum fuerunt certi de loco Piſarum.

Reſponſio. Reſpondetur, quod locus erat determinatus per eos die XXIV. Junii, ſed non incommutabiliter ſi forte locus aptior occurriſſet, vel de loco Piſarum impedimentum aliquod ſuperveniſſet. Ideo nihil eſt hic quod obſtet.

Item, ſi die XXIV. Junii convocationem ſuam indixerunt, quare in partibus Rheni non remotiſſime diſtantibus de menſe Octobris primo publicaverunt per quemdam nuncium, qui habuit litteras credentiales dictorum dominorum ſub data prima die Septembris.

Reſponſio. Reſpondetur, quod magis a loco Piſarum diſtantibus fuit citius intimandum, quam propinquioribus, qui de iſtis alias poterant eſſe certi, & quibus minor dilatio, ſeu minus ſpatium temporis ſufficiebat ante diem concilii.

Item, Gregorius qui ſecundum eos concilium ſuum poſterius indixit in partibus Alemanniæ, & præſertim Rheni, per duos menſes ſuum concilium prius publicavit quam domini ſupradicti.

Reſponſio. Reſpondetur, quod ex hoc arguitur ipſius Gregorii fervor & ſtudium ad impediendum concilium generale Piſanum, & executionem viæ ceſſionis quam juraverat, quæ ibi poterat habere effectum: ſed non in concilio particulari obedientiæ ſuæ potuiſſet habere effectum ſuum.

Item, in litteris dictorum dominorum pro convocatione & congregatione fienda in Piſis, cavetur quod hujuſmodi convocatio facta ſit per dominos de utroque collegio ad invicem unitos. Nam in principio earumdem litterarum dicitur in hæc verba: Miſeratione divina epiſcopi, preſbyteri, & dia-

Digitized by Google

Anno Christi 1409.

coni cardinales ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, nunc in loco Liburni Piſanæ diœceſis commorantes, una cum collegio reverendiſſimorum in Chriſto patrum & dominorum in altera parte cardinalium. Et infra verſus medium dicitur ſic: Habitis inter nos conſiliis firmavimus nos unire cum dominis alterius collegii. Et poſt pauca: In unum nos univimus propoſitum. Sed circa hoc oritur dubium: nam non videtur veriſimile, quod ambo collegia convocaverint, vel convocationem indixerint, ante ſuam confœderationem; ſed confœderatio primo facta eſt penultima Junii, ut patet ex tenore inſtrumenti deſuper confecti, per quatuor vel quinque dies poſt indictionem convocationis.

Reſponſio. Reſpondetur, quod tunc primo fuit deliberatio eorum intimata coram notariis ad conficienda inſtrumenta pro tempore futuro. Item fuit primo per ipſos cardinales facta ſubſtractio, ſed .... ſcilicet non obediendo in his quæ eſſent contra bonum unionis: ſed poſtea fecerunt alia vice ſubſtractionem talem, videntes ejus obſtinationem firmatam. Diſtingue ergo tempora, & non eſt aliqua contrarietas.

Item, nonne convocatio concilii pertinet ad Papam diſpoſitum ad convocandum, & qui, quantum in ſe eſt, concilium indixit & convocavit? Et reſpondent aliqui quod hoc ſit verum de Papa indubitato. Sed quomodo papatum Gregorii revocant in dubium, cum tamen in inſtrumento conclavis ſic dicatur: *Et intendentes ad remedia fortiora, non quid juris pro parte eorum juſtitia ſuadeat*: quod jus veriſſimum eſt, & plena veritate fulcitum.

Reſponſio. Reſpondetur, quod convocatio ipſius Gregorii erat impedire concilium generale, ut eſt notum: & ideo in ejus defectu, in caſu tam neceſſario, cardinales habebant hoc facere, etiamſi indubitatus Papa eſſet; immo in defectum eorum clerus Romanus potuiſſet convocare. Notant Oſtienſis, & Joannes Andreas in cap. *Licet*, de elect.

Item, ſi dubitant de papatu Gregorii, quare ſimili ratione non dubitant de ſuo cardinalatu? Quod ſi dubitant, videtur quod ex ſimili dubio non habent ſe intromittere de electione ſummi Pontificis contra practicam quam habent præ manibus.

Reſponſio. Reſpondetur, quod dubium de papatu ſurgit ex nova cauſa ſuperveniente in cauſa Gregorii, quia factus ſchiſmaticus vel hæreticus: & hoc non concernit cardinalatum præcedentem.

Item, pari ratione habebunt dubitare de papatu Innocentii VII. & Bonifacii IX. & fortaſſe Urbani VI. & ſic videntur in eadem opinione cum Gallicis, qui a principio diviſerunt eccleſiam, incidere: & in dando Gregorio & aliis in ſummos Pontifices, totam obedientiam noſtram videntur decepiſſe, ſi fas eſt dicere. Præterea in litteris quas ſcripſerunt Romanorum regi poſt aſſumptionem Gregorii ſub datis Romæ x. Decembris, dicunt in hæc verba: Poſt ſolemnes de futuri Pontificis electione tractatus, illo divinitus inſpirante, qui cuncta perpetua ratione gubernat, vota noſtra in reverendiſſimum in Chriſto patrem & dominum ex noſtro collegio, dominum Angelum tituli ſancti Marci presbyterum cardinalem, confratremque noſtrum, ad culmen dignitatis Apoſtolicæ, poſt divinæ gratiæ munera, univerſis ejus exigentibus meritis, nec immerito aſcenſurum, nemine diſcrepante direximus: ipſumque confratrem noſtrum die ultima Novembris in dominum noſtrum eligimus atque patrem, &c. In quibus verbis non prætendunt eum elegiſſe in Papam dubitatum: ſi enim de ſuo papatu dubitaverunt, quare eum elegerunt, & ut talem toti noſtræ obedientiæ promulgarunt?

Reſponſum eſt hic ſupra.

Item, dubium eſt utrum dominus Gregorius in convocatione facta in loco Piſarum teneatur comparere: & ſi non venerit, an poſſit judicari. Dubium autem ſurgit ex hoc, quia major pars prælatorum in Piſis exſiſtentium eſt de parte ſibi adverſa, quæ partem noſtram ſemper reputavit ſchiſmaticam & prædicavit. Alii autem fere omnes ſubtraxerunt domino Gregorio obedientiam, & fecerunt ſe partem contra eum, accuſaverunt eum, & crimina manifeſte impoſuerunt ante ſententiam latam: modo non videtur quod adverſarii ſint competentes judices vel conjudices; nec videtur quod quis ad vocationem talium teneatur comparere.

Reſponſio. Reſpondetur, quod neutrales & ſubſtracti, ſunt magis habiles & idonei ad cognoſcendum de iſto caſu ſchiſmatis & diviſionis de papatu, & ad introducendum unionem in eccleſia Dei, quam illi qui firmiter obediunt alteri, & ejus partem ſuſtinent & procurant. Ideo hoc non impedit quin vocatus comparere teneatur, ex quo vocatio alias eſt debite facta: nec poſſunt dici adverſarii vel inimici, quia ex culpa ipſorum vocatorum procedit hæc ſubſtractio, & criminis impoſitio juxta cap. *Si de rebus*. XXIII. q. VII. nec eſt diffidendum de determinatione quæ fiet per concilium generale, XXIV. q. I.

Item, convocatio concilii videtur habere vim citationis: quia quæ in ea aguntur, juriſdictionis ſunt. Dubium igitur remanet, quare dicti domini ſuam convocationem die feriato indixerunt, ſcilicet ipſo die ſancti Joannis Baptiſtæ; & ad diem feriatum convocarunt, ſcilicet ad feſtum Annunciationis proxime præteritum: cum talis convocatio, ſi ſaltem vim habeat citationis, nulla ſit ipſo jure.

Reſponſio. Reſpondetur, quod natura negotii, ſcilicet concilii congregandi, talis eſt, quod primo ſit proceſſio & preces ad Deum, & hoc in die feriata convenienter fit. & ita etiam de facto fuerat hic ſervatum, nec concilium ſedit illa die feriata. In cap. *Veniens* de accu. citatio ibi facta fuit ad diem Reſurrectionis Dominicæ. Idem habetur in cap. fi. de dilat. & in cap. *Tum ex litteris*, de in integr. reſti. §. fi. unde dies erat aſſignata hic ad ſe præſentandum, non ad procedendum, vel reſpondendum, quare, &c. notat Hoſt. in ſum. de feri. §. fi. in prin. immo quod plus eſt, citatio fuit facta ad reſpondendum, in cap. *Cum dilectis*, de dolo & contum. & valuit, quia intelligitur ſemper. Alioquin, &c. Item licet alii judices hoc facere non poſſent, tamen id licet de judice ſupremo.

Item, dubium eſt an convocatio concilii poſſit fieri ab illo, vel illis, qui nullam habet, vel habent auctoritatem ſuper convocandos, & præſertim ſuper concilium, cujus ipſi cardinales non ſunt ſuperiores: nec videntur habere aliquam auctoritatem ſuper ipſum, nec ordinariam, nec delegatam.

Reſponſio. Reſpondetur, quod ubi concilium eſt convocandum, ſicut in caſu noſtro, & Papa unius non vult, negligit, aut non poteſt, quia forte furioſus, vel alias, convocare concilium: non eſt dubium, quin cardinales hoc poſſint; quod facile poteſt oſtendi de jure. Nec eſt de ſubſtantia concilii, quod convocans habeat auctoritatem ſuper concilium, ut eſt notum: ſicut archiepiſcopus vocat concilium, & tamen concilium eſt ſuper eum, quia de eo appellatur ad concilium: cap. *Multis*, XVII. di. Cle. I. in fi. de ſent. excomm. §. de caſu, cap. *Si forte*. LXV. di. Sic duæ partes capituli vocant capitulum, notat Innocentius cap. I. de no. o. & tamen capitulum eſt ſupra, &c.

Item, videtur quod convocatio ad Piſas facta per reverendiſſimos patres, ipſo jure non mereatur dici concilium: eo quod concilium debet eſſe liberum, ſed iſtud eſt reſtrictum & limitatum. Unde dicitur in litteris convocationis in hæc verba, fere poſt medium vel circa: Finiſque imponatur ſchiſmati per viam mutuæ ceſſionis, &c. Et infra: Eſt enim noſtra & dominorum de collegio alterius partis intentio & irrevocabile propoſitum, quod cum his qui venerint ad dictum locum & terminum, provideatur

Anno Christi 1409.

fidei & eccleſiæ juxta effectus prædictos. Numquid volunt ipſi imponere legem Spiritui ſancto? Numquid non ſunt dabiles aliæ viæ rationabiles pro habendo unionem eccleſiæ ſanctæ, &c.

Reſponſio. Reſpondetur, quod ex quo via ceſſionis erat jurata, & erat bona & conveniens, non erat melius agendum, quam quod procuraretur ejus effectus & exſecutio celeriter, & hæc intentio erat bona & ſancta. Nec hoc imponit legem concilio, quin libere deliberet quid agendum, ſive per hanc viam, ſive per aliam.

Item, in caſu quo dictus dominus Gregorius veniret Piſas, & vellet renunciare, non veniente Benedicto: dubium eſt an deberet renunciare, cum poſtea poſſet contingere quod Benedictus manere vellet in ſua poſſeſſione; quia poſſet dicere: Ego jam ſum unicus, & nullum habeo contendentem de pari, cur vultis me privare vel compellere ad cedendum? Et iſtud veniret ad ignominiam & verecundiam partis noſtræ: & maxime quia dicitur, quod domini de parte adverſa nondum ſubſtraxerunt obedientiam ſuo domino.

Reſponſio. Reſpondetur, quod petebatur exſecutio mutuæ ceſſionis, ſicut juratum fuerat, non particularis ceſſionis.

Item, ſi Benedictus non veniret, vel nollet renunciare: videtur quod Gregorius non obligetur ad renunciandum, prout colligi poteſt ex tenore inſtrumenti conclavis.

Reſponſio. Reſpondetur, quod de hoc nihil ad propoſitum, quia de hoc nec ad hoc agebatur.

Item, terminus ad conveniendum aſſignatus videtur eſſe nimis brevis, quoad omnes noſtræ obedientiæ partes: quia plurimi fideles noſtræ partis tantum diſtant, quod modo humano non poſſent prælati vel alii eorum nomine ad locum Piſarum devenire. Si ergo non venient, non ſunt tamen contumaciter abſentes, & per conſequens congregatio hic facta non meretur dici concilium generale. Hæc circa convocationem & convocationis indictionem dubia occurrebant.

Reſponſio. Reſpondetur, quod voluntaria eſt hæc impugnatio: quia attenta celeritate & neceſſitate cauſæ, & ad evitanda majora pericula, quæ quotidie inſtant, terminus erat aſſignandus, quantumcumque brevior bono modo & commode poterat aſſignari: nec reſpondendum quod eſt nimis brevis.

Demum dubitatur circa dominorum unius collegii cum dominis alterius unionem, utrumne alterum iſtorum collegiorum ſit verum, & alterum prætenſum. Præterea quomodo, & quo jure potuit unum habilitare, reliquum abſolvere, diſpenſare, famæ reſtituere, in cardinales creare, utrum iſtud pertineat ad cardinales, &c. Plura alia multa poſſent induci dubia, quæ brevitatis gratia ſunt prætermiſſa.

Reſponſio. Reſpondetur, quod ambo collegia ſimul unum ſunt, & unire ſe invicem potuerunt pro neceſſitate proſecutionis unionis eccleſiæ. In quo caſu etiam cum excommunicatis & ſchiſmaticis communicare liceret XI. q. III. *Anteceſſor.* & cap. ſe. Nec requiritur habilitatio, vel cardinalatus creatio, quia etiam electores poſſunt ad eligendum ſecum aſſumere aliquos, qui jus eligendi non habent. Nec in cardinales poteſt aliquid objici circa cap. *Licet* de elect. & Cle. *Romani.* Item ex verbis juramenti facti in conclavi, quando Gregorius fuit electus Romæ, patet quod ambo collegia poterant ſimul convenire; &c. Et ſic talis modus quoad primos cardinales fuit ſatis auctorizatus.

Verum eſt, reverendiſſimi patres, quod non obſtantibus præmiſſis & pluribus aliis, ſereniſſimus princeps & dominus noſter dominus Rupertus Romanorum rex, acerbiſſimo cordis dolore tactus intrinſecus, corpore & rebus vellet, prout ſemper voluit, quod iſtud miſerabile diſcidium & deteſtandum ſchiſma auferretur penitus de eccleſia ſancta Dei, ſic quod fieret ſincera, pura, integra & univerſalis fidelium unio & concordia. Et quia conſilio & convocatione prælibatis timet, ut præmittitur, id fieri non poſſe: fretus magnorum principum, dominorum, & ſapientum concilio, commiſit nobis ſuis ambaſſiatoribus, quatenus dominum Gregorium, & reverendiſſimas paternitates veſtras, ad conveniendum pro *certo tempore congruenti in uno loco certo partibus congruo, in quo dominus Gregorius faceret id ad quod voto & juramento ſe adſtrinxit, pro parte regiæ ſuæ majeſtatis inclinaremus & induceremus: ut ſic omnibus dubiis, perplexitatibus, ſcrupulis & difficultatibus, ac novis diviſionibus, præcipue in parte noſtra, ſublatis & excluſis, ſincera & pura ac univerſalis unio ſequeretur in eccleſia Dei. Adjiciendo quod ſive dominus Gregorius in dictis termino & loco compareret, & debitum ſuum faceret, ſive non, nihilo minus ad effectum intentum, ſcilicet ad electionem unici ſummi paſtoris procederetur: quia ex tunc appareret quod dominus Gregorius nollet facere debitum ſuum: & vellet majeſtas regia deinceps cum eis laborare, & eis aſſiſtere totis viribus & conatibus, corpore & rebus. Et pro iſto, nomine dicti ſereniſſimi regis ſupplicamus, inſtamus, petimus & pulſamus, exhortando vos reverendiſſimos dominos, & omnes & ſingulos prælatos, patres ac dominos in iſta congregatione ſimul conſidentes, ſive exſiſtentes, quatenus propter ſanguinem Jeſu Chriſti & amorem intemeratæ virginis Mariæ, & totius curiæ cæleſtis, & propter ſalutem plurimarum animarum procurandam, & infinita pericula ſpiritualia & temporalia excludenda, ad id ipſum velitis adhuc hodie inclinari. Numquid pro una anima lucranda expediret rem magnam facere? multo magis incomparabiliter ad lucrandum plures animas, ad cavendum injurias & ſtrages, ad præveniendum deſtructiones, deſtitutiones, & deſolationes eccleſiarum, monaſteriorum & cœnobiorum, ac pro univerſali, integra atque pura unione facienda & procuranda, brevis mora, cum aſſignatione alterius loci bene commodi, nullatenus eſſet deneganda.

* al. certo termino temporis.

Anno Christi 1409.

Ego magiſter Conradus de Suſato ſacræ theologiæ profeſſor præſentavi die XVI. Aprilis, milleſimo quadringenteſimo nono, præſentem cedulam, dubia per epiſcopum Verdenſem expreſſa continentem.

SESSIO V.

Quinta ſeſſio fuit facta die XXIV. Aprilis. Et poſt Miſſas & litanias, dicti duo contendentes iterum vocati fuerunt ad valvas eccleſiæ per duos dominos cardinales, ſicut in aliis ſeſſionibus factum fuerat. Et quia non comparebant, requiſivit advocatus quod eorum contumacia non obſtante procederetur ulterius: & ita fuit ordinatum. Et illico per eumdem advocatum propoſiti fuerunt articuli continentes petitionem contra dictos duos contendentes, quorum articulorum tenor hic ſcribitur infra de verbo ad verbum. Et requiſivit advocatus, quod deputarentur per concilium aliqui examinatores ſeu commiſſarii ad examinandos teſtes ſuper notorietate propoſitorum contra eos. Et ita fuit ordinatum. Quodque in proxima futura ſeſſione daretur eis auctoritate concilii commiſſio ad teſtes examinandos. Et aſſignabatur terminus pro alia ſeſſione ad diem Martis, quæ erat dies ultima Aprilis. Et interim per provincias eligerentur & nominarentur de qualibet natione aliqui, quibus auctoritate concilii dicta ſeſſione daretur commiſſio ad actum examinationis ſupradictum.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1409.

Sequuntur articuli propoſiti contra duos de papatu contendentes, lecti & publicati in concilio generali apud Piſas, anno Domini MCCCCIX. die XXIV. Aprilis.

Coram hac ſancta & univerſali ſynodo hic præſentialiter Spiritus ſancti gratia congregata, pro parte procuratoris, promotoris, inſtigatoris, ſeu ſolicitatoris, deputatorum ad cauſam proſequendam pro exſtirpatione hujus deteſtandi & inveterati ſchiſmatis, & unione & redintegratione ſanctæ matris eccleſiæ, contra & adverſus dominos Petrum de Luna, a nonnullis Benedictum XIII. appellatum; & Angelum Corario, ab aliis vocatum Gregorium XII. de papatu damnabiliter & temerarie contra omne fas contendentes, & quantum in eis eſt, eccleſiam dividentes, ad hanc præſentem ſanctam ſynodum legitime vocatos, & per eamdem contumaces reputatos, & quemlibet eorum, proponitur, & pro plena informatione omnium in hac præſenti ſynodo reſidentium ſubjungetur plena narratio omnium, & quorumcumque geſtorum per quemlibet prædictorum duorum contendentium ſub forma infraſcripta.

I. Et ut ab exordio ſchiſmatis vera & notoria deſcribatur narratio: deputati ad facta infraſcripta colligenda & cauſas, dant & exhibent huic ſancto concilio, quæ in ſequentibus deſcribuntur, tamquam vera, manifeſta, & notoria.

Poſt mortem felicis recordationis domini Gregorii XI. qui Romæ obiit, anno Domini MCCCLXXVIII. & die XXVI. menſis Martii, reverendiſſimi in Chriſto patres domini cardinales, tunc Romæ exſiſtentes, metu, ut aiebant, Romanorum, petentium eligi Romanum ſeu Italicum, elegerunt dominum Bartholomæum, quondam Barienſem archiepiſcopum, qui fuit Urbanus VI. nominatus. Idemque domini cardinales reputantes hoc non obſtante Romanam vacare eccleſiam, ex poſt elegerunt dominum Robertum de Gebennis baſilicæ duodecim Apoſtolorum presbyterum cardinalem, qui ſic electus, fuit Clemens VII. appellatus. Quanta ex iſtis electionibus & ordinationibus inde ſecutis inſurrexerit in Dei eccleſia diviſio, in quantum turbo inde exortus concuſſerit clerum, & populum involverit Chriſtianum, cum notoria exſiſtant, & rei evidentia manifeſtat, illa proſequi ſupervacuum reputatur. Sicque invaluit ambitio, ut tempore Urbani, Clementis, & Bonifacii, aliqua reperta non fuit diſpoſitio, per quam ſchiſma exſtirparetur, ut unitas in Dei eccleſia reduci valeret. Quod advertentes domini cardinales, qui Clementi jam defuncto adhæſerant, & volentes futuris impedimentis & ambitionibus viam præcludere: poſt conclavis ingreſſum, antequam ad electionem procederent, adinvicem promiſerunt & juraverunt, firmaveruntque, quod ſi eorum aliquis in Papam eligeretur, proſequeretur exſtirpationem ſchiſmatis, & unitatis vinculum in Dei eccleſia reducendum, per omnes vias rationabiles & accommodas, per quas citius & brevius poſſet haberi unio, etiam uſque ad renunciationem papatus incluſive, ſi majori parti cardinalium eorum, qui tunc erant pro bono unionis, videretur expediens facere: ut hæc in quadam cedula ſuper præmiſſis facta, ſubſcripta manibus ipſorum dominorum cardinalium, plenius continetur. Et ſingulariter fuere prædicta jurata per dominum Petrum de Luna, tunc diaconum cardinalem ſanctæ Mariæ in Coſmedin. Et ex poſt ipſe dominus Petrus de Luna fuit electus in ſummum Pontificem ab ipſis dominis cardinalibus ea confidentia & intentione, ut tunc inter eos dictum fuit, quod præmiſſa obſervaret, alias nullatenus eum elegiſſent. Qui ſic electus, & Benedictus XIII. nuncupatus, iterata vice juravit prædicta inviolabiliter obſervare ad requiſitionem dominorum cardinalium prædictorum. Et tunc illico ipſe dominus Benedictus, ad varias mundi partes verbo & ſcripto mandavit & notificavit, quod erat omnino diſpoſitus renunciare pro bono unionis, adverſario pariter renunciante. Sed infra paucos dies ſic opinionem mutavit, quod de via ceſſionis verbum audire nolebat, illoſque exoſos habebat qui de illa mentionem faciebant; & tales eos publice reputabat.

Variat hic Odericus, & aliqua interponit.

II. Poſt vero ipſius domini Benedicti aſſumptionem, domini cardinales varia tenuerunt concilia ſuper modo uniendi eccleſiam. Et dum ipſa concilia inchoarent, fuit eis dictum per unum dominum ex parte ipſius domini Benedicti, quod de via ceſſionis non loquerentur: per quæ ſatis evidenter apparuit, quod ipſe dominus Benedictus viam ceſſionis per ipſum juratam proſequi non intendebat, ſed potius illam declinare. Nam ex, poſt quia aliqui domini cardinales aperte loquebantur de via ceſſionis, fuerunt in periculo captionis & incarcerationis; taliter quod interdum aliqui comminationum metu ſubito, & a conſiliis & a Miſſa recedebant, non petita licentia, nec fine exſpectato; aliqui metu territi, ſilentium imponebant ori ſuo, alii etiam ſubito a civitate Avenionenſi recedebant, capi timentes & incarcerari. Nam illi reputabantur ſibi inimici & adverſarii, qui de unione proſequenda loquebantur per viam mutuæ ceſſionis.

III. Deinde infra annum aſſumptionis domini Benedicti, ſereniſſimus princeps dominus Carolus rex Francorum, ad ipſum dominum Benedictum, illuſtres principes Bituricenſem & Burgundiæ, patruos, & Aurelianenſem fratrem, duces, cum notabili comitiva prælatorum, magiſtrorum in theologia, in jure canonico & civili, & aliorum virorum inſignium deſtinavit ad requiſitionem ipſius domini Benedicti, qui per ſuos poſtulaverat nuncios, ut rex mitteret ad eum tales, & ſic ſolemnes nuncios, cum quibus poſſet deliberare de facto unionis eccleſiæ, ut cum ipſo rege. Qui cum magna ſinceritate, humilitate, ac devotione, exhortati fuerunt dominum Benedictum ad proſecutionem unionis eccleſiæ, offerentes pro parte regis & ſua ac totius regni Francorum, conſilia, auxilia, & favores; requirentes ab ipſo domino Benedicto ut dignaretur regem & eos certificare de via, per quam exſtirpationem ſchiſmatis intendebat proſequi. Et quia dominus Benedictus aliud noluit ſpecifice aperire, quam viam compromiſſi, quam juſtitiæ appellabat, ac conventionem partium in certo loco faciendam; quæ fuere coram judicio dominorum cardinalium, ipſorum dominorum ducum, prælatorum & aliorum notabilium virorum, dilatoria & inania reputata, ac ad unionem in Dei eccleſia reducendam nullatenus pertinentia: præfati domini duces pro parte regis & ſua, & prælatorum regni, propoſuerunt, quod via mutuæ ceſſionis ipſius domini Benedicti, & ſui adverſarii, erat illa per quam ſchiſma exſtirpari poterat, attenta diuturnitate ſchiſmatis, magna partis utriuſque adhærentia, ac difficultatibus tam facti quam juris in cauſa ſchiſmatis occurrentibus. Et alias, multiplicibus modis & rationibus luce clarioribus oſtenderunt, viam ceſſionis neceſſariam exſiſtere, ſupplicantes ut vellet eam acceptare, offerre, & proſequi: maxime quia idem dominus Benedictus per antea regi per ſuos nuncios mandaverat, quod ipſe omnem viam

ſibi aperiendam rationabilem acceptaret, & nullam penitus refutaret, quæ poſſet ad exſtirpationem ſchiſmatis pertinere. Et etiam quia ipſe dominus Benedictus, exſiſtens legatus tempore Clementis in Francia, dixerat aliquibus ex dominis ducibus antedictis, & quibuſdam aliis viris notabilibus, quod erat neceſſarium & expediens, ut per viam mutuæ ceſſionis finis ſchiſmati imponeretur. Domini etiam cardinales iteratis & humilibus ſupplicationibus inſtantias fecerunt permaximas, ut ipſe dominus Benedictus prædictam viam ceſſionis acceptaret, offerret, & proſequeretur. Et ultra, quia videbant ſupplicationibus & rationibus non poſſe proficere, in vim cedulæ in conclavi juratæ dixerunt, quod erat omnino expediens pro bono unionis, ut ipſe dominus Benedictus per viam ceſſionis mutuæ proſequeretur pacem eccleſiæ, & ſchiſmatis exſtirpationem : & in vim prædictæ cedulæ juratæ ipſum ſolemniter requiſierunt, ut per viam ceſſionis pacem eccleſiæ proſequi vellet : quod facere expreſſe denegavit, aſſerens eam eſſe perniciosam & non bonam, &c.

IV. Ex poſt ſereniſſimi principes, reges, Franciæ, Angliæ, & Caſtellæ, ſuos ſimul nuncios ſolemnes deſtinaverunt ad ipſum dominum Benedictum in Avenione reſidentem, ſupplicantes inſtantius pro via ceſſionis per eum acceptanda & proſequenda ; pro qua ſimilem inſtantiam facere intendebant domino Bonifacio, qui tunc Romæ reſidebat. Quam viam ceſſionis publice impugnari fecit & reprobari in præſentia dominorum cardinalium, & nunciorum prædictorum, per dominum Bonifacium de Manatis. Et aliud dominus Benedictus reſponſum non dedit, ſed dixit quod per ſuos nuncios regibus antedictis ſuam infra breve notificaret intentionem : quod facere ex poſt omnino prætermiſit, & ſupplicationes dominorum cardinalium exaudire ſuper hoc recuſavit. Et licet nuncii prædictorum regum, ad dominum Bonifacium Romæ acceſſerint, tamen dominus Benedictus præmiſit ſuos nuntios ad dominum Bonifacium, videlicet epiſcopum Tiraſonenſem valde ſibi familiarem & domeſticum, & quoſdam alios, qui ſecreta & familiaria habuerant cum dicto domino Bonifacio & ſuis conſilia & colloquia, ante adventum nuntiorum regum prædictorum ; & nuntii dictorum regum ſimiles ſupplicationes eidem fecerunt de via ceſſionis acceptanda, & in effectu eadem dominus Bonifacius reſpondit, quæ dixerat dominus Benedictus, & eodem præmeditato ſermone, nullo alio ſubſecuto effectu : comprehenderuntque evidenter & notorie nuntii antedicti, & publice dixerunt, quod in domino Benedicto & Bonifacio nulla erat diſpoſitio ad viam ceſſionis, vel aliam, per quam pax in Dei eccleſia haberi poſſet; ſed potius inter ipſos erat colluſio & concordia, ut manerent in eorum damnatis cathedris & honoribus concupitis ; poſt terga ponentes quidquid de fide, eccleſia & ſalute [a]fidelium foret in eorum vita futurum. Et maxime colluſio antedicta evidenter colligitur, quia per antea ipſi duo contendentes miſerant ſibi adinvicem nuntios, & litteras abſque conſcientia dominorum cardinalium, quoad illa quæ erant tractaturi & proſecuturi. Et nuntiis ſuis, quos ad dominum Bonifacium deſtinaverat, in mandatis dedit, ut domino Bonifacio reverentiam papalem exhiberent, idemque fecerunt nuntii domini Bonifacii domino Benedicto publice & notorie, &c.

[a] al. fidelium jurarerunt.

V. Poſt hæc illuſtriſſimus princeps dominus rex Romanorum & Bohemiæ ſuos ſolemnes nuntios, inter quos fuit principalis reverendus pater dominus epiſcopus Cameracenſis, ad dominum Benedictum tunc in Avinione reſidentem deſtinavit. Et in publico conſiſtorio præſentibus dominis cardinalibus, prælatis, clericis & laïcis in copioſa multitudine, propoſuerunt ex parte dicti domini regis mala quæ ex diuturnitate ſchiſmatis obvenerunt toti Chriſtianitati, & difficultates occurrentes in iſtius peſtiferi ſchiſmatis exſtirpatione : quodque ipſi regi, & ſuo conſilio videbatur utilis & neceſſaria via mutuæ ceſſionis, & pro illa acceptanda & proſequenda ſupplicabat inſtantius, intendens ſimilem inſtantiam facere D. Bonifacio Romæ reſidenti. Cujus ſupplicationibus idem D. Benedictus nullatenus voluit aſſentire ; & in eodem publico conſiſtorio viam ceſſionis expreſſe refutando, publice dixit & notorie omnibus audientibus, quod de hac via ceſſionis proſequenda alias fuerat requiſitus, ſed illam non acceptaverat, nec intendebat in futurum acceptare, quia crederet peccare mortaliter, ſi illam acceptaret, & proſequeretur. Hæc autem aſſertio ſive dogmatizatio publice ſic facta audientes commovit quamplurimum, quia cum via ceſſionis mutuæ pro unione in Dei eccleſia reducenda, ſit juſta & ſancta, auctoritatibus novi & veteris teſtamenti conveniens, determinationi eccleſiæ, ſacris canonibus, & ſanctorum patrum dictis & exemplis, ſitque ſummæ caritatis & perfectionis, & ab omnibus Chriſti fidelibus approbata, ac neceſſaria in hoc caſu reputata, non videbant audientes a quo fonte poſſet procedere iſta aſſertio, niſi ſolum ex dominandi cupiditate, quæ frequenter, juxta beatum Auguſtinum, opiniones gignit legi & fidei contrarias. Et quid importet hæc aſſertio ſic publice & notorie prædicata, iſtius ſancti concilii eſt deliberare & decernere, prout fidei, eccleſiæ unitati, & ſaluti fidelium noſcitur expedire.

VI. His peractis oſtenderunt domini cardinales frequenter domino Benedicto claris & evidentibus rationibus, quod ſua via compromiſſi, cui nimis pertinaciter inhærebat, non erat bona & conveniens ad unitatem eccleſiæ procurandam, nec juridica : quia cum compromiſſum reprobetur a jure, cum de titulo beneficii eccleſiaſtici cujuſcumque agitur, multo fortius cum agitur de titulo papali, & habenda eccleſiæ unitate: illaque via non erat conſcientiarum ſerenativa, immo potius maculam inferens ; & adverſarius illam merito poterat rationabiliter refutare: ſupplicantes ut illi nollet inhærere, ſed potius viæ mutuæ ceſſionis per eum juratæ, & fere ab omnibus Chriſti fidelibus approbatæ. Quæ facere expreſſe denegavit, ſubjungens idem dominus Benedictus, in præſentia dominorum cardinalium tunc in ſua præſentia exſiſtentium, quod fruſtra ſibi fiebat mentio de via ceſſionis, quia ipſe numquam illam offerret, ſeu proſequeretur, etiamſi adverſarius renuntiare vellet, numquamque ſederet inter cardinales in eorum ſcamno : oſtendens per hoc evidenter, quod nullatenus renuntiare intendebat pro bono unionis, ſed potius teneret illum ſtatum quamdiu viveret in humanis. Nam pluries frequenter dixit publice & aſſeruit, quod cedula per eum jurata ad viam ceſſionis quæ bona non erat, nullatenus obligabat, nec illam intendebat aliquo modo acceptare, etiamſi totus mundus hoc ſibi conſuleret : poſito etiam quod omnes ſibi obedientes a ſua recederent obedientia. Et ſi hæc ad impedimentum unionis eccleſiæ, juramenti liciti tranſgreſſionem, notoriam ſcandalum, pertinaciam & contumaciam notorium evidenter pertineant, videant zelum Dei habentes, decernat & judicet hoc ſanctum & univerſale concilium.

VII. Ulterius quia multi reges & principes, prælati & alii, diſponebant ſe ſubſtrahere ab obedientia

ANNO CHRISTI 1409.

ipſius domini Benedicti, quia perpendebat evidenter & nototie ipſum indiſpoſitum, pertinacem & contumacem ad unionem eccleſiæ proſequendam; domini cardinales pro evitatione tantorum ſcandalorum eidem ſupplicaverunt, ut viam ceſſionis offerret & proſequeretur, vel ſaltem conſentiret & offerret, ut per omnem viam rationabilem & juridicam finis ſchiſmati imponeretur. Et quod via ceſſionis eſſet ultima, ſi per alias unio haberi non poſſet, vel conveniret cum adverſario in certo loco, & ibi ageretur de viis debitis & neceſſariis. Quæ omnia facere expreſſe & publice & frequenter denegavit: non curans, ut tunc publice & frequenter dixit, de ſubſtractione quacumque quæ ſibi fieret, etiam ſi totus mundus ſe ſubſtraheret: quia beatus Petrus, ut dicebar, non habuerat in ſua obedientia Franciam, nec alias partes de quarum ſubſtractione timebatur: ſubdens etiam publice in verbis ſuis quod plus merebatur ceſſionem non acceptando, quam poſſet demereri alias uno menſe: & quod ſi cogeretur ad ceſſionem, dimitteret eccleſiam in tali ſtatu, ut poſt ſuam mortem longo temporis ſpatio reparari non poſſet. Facta vero ſibi ex poſt in regno Franciæ generali ſubſtractione, domini cardinales eidem ſupplicarunt, ut pro evitatione tantorum periculorum, cum & regnum Caſtellæ ad ſimilem ſubſtractionem faciendam ſe diſponeret, & nonnullæ aliæ nationes, ut ex poſt fecerunt, vellet offerre viam ceſſionis, quia ipſi domini cardinales offerebant ſe interpoſituros & laboraturos ut ſubſtractiones factæ revocarentur, & aliæ non fierent. Ipſe dominus Benedictus præmiſſa facere recuſavit, & expreſſe denegavit. Et, quod longe deterius exſiſtit, tunc publice in eccleſia Prædicatorum Avinionenſium prædicari fecit per ſuum confeſſorem magiſtrum Vincentium, quod ipſe numquam acceptaret viam ceſſionis, pro quacumque ſubſtractione ſibi facta vel facienda; immo potius pateretur mortem, ſibi hac de cauſa inferretur, quam ceſſionem offerret. Si iſta bene ſonent, & impedimentum pacis & unionis eccleſiæ importent, & notorium eccleſiæ ſcandalum cum pertinacia & contumacia notoria, videat & judicet hoc ſanctum & univerſale concilium.

VIII. Subſtractione ipſi domino Benedicto facta durante, ipſe tunc ſuos defectus aliqualiter agnoſcens, obtulit ſaltem in verbo cum inſtrumento publico, quod fere ad omnes reges & principes ſuæ partis direxit, viam ceſſionis (quæ tunc ſibi viſa eſt juſta, licet per prius aſſereret illam peccatum mortale continere) adverſario volente pariter cedere, mortuo, vel ejecto. Promiſit etiam in eodem inſtrumento, quod ad congregationem, ſynodum vel concilium, quod inde contingeret teneri & celebrari pro unione eccleſiæ, ipſe dominus Benedictus accederet. Et propter hanc oblationem & alias conſiderationes reſtituta ſibi fuit obedientia, quia credebatur quod illa quæ verbo obtulerat, facto haberet adimplere. Et in reſtitutione obedientiæ inter ipſum dominum Benedictum, & dominos cardinales fuerunt initæ certæ conventiones ſub inſtrumentis publicis, inter quas una fuit, quod promiſit ſeu intendebat ipſe dominus Benedictus convocare & tenere concilium ſuæ obedientiæ ſuper bono regimine eccleſiæ, & unione eccleſiæ proſequenda. Et licet de hac fuiſſet facta ſpecialis mentio in caſtro Raynaldi, & Ponte Sorgiæ diœceſis Avinionenſis, in inſtrumentis ibidem confectis: tamen dominus Benedictus conatus fuit ex poſt ut notarii inſtrumenta in formam publicam redigerent, illo articulo de convocando concilio prætermiſſo, contra veritatem rei geſtæ. Et quia camerarius domini Albanenſis, qui fuerat unus de rogatis notariis, hoc facere recuſavit, ne crimen falſi incurreret, fuit per dominum Benedictum ſub arreſto tentus in curia per annum & ultra, & factæ ſibi graves comminationes incarcerationis, & quod igni traderetur, niſi hoc faceret. Sed in illo fuit firma conſtantia, adeo quod minis & terroribus ad hoc induci non potuit. Et per hoc patuit evidenter quod dominus Benedictus ſervare nolebat promiſſa de via concilii convocandi, & minus proſequi pacem eccleſiæ per viam ceſſionis, de qua facta ſibi reſtitutione etiam verbum audire [a] nolebat.

[a] al. noluit

IX. Ex actu ex poſt aliquorum temporum intervallis, dominus Benedictus ſuos deſtinavit nuntios ad dominum Bonifacium; & licet notificaverit dominus cardinalibus quod mittebat pro facto unionis, ut dicebat; tamen ad quid mittebat, & quæ debebant ibidem tractare, ſeu proſequi, ipſis dominis cardinalibus omnino occultum tenuit, prout & alias ſemper erat facere aſſuetus, quando ad dominum Bonifacium nuntios deſtinabat. Et prædicti nuntii, ut ex poſt dictum fuit, ipſum dominum Bonifacium requiſierunt de via conventionis ipſius, & domini Benedicti in uno loco; de via compromiſſi, quam juſtitiæ appellabant, & quibuſdam aliis. Et licet tunc in domino Bonifacio non fuit reperta diſpoſitio ad unitatem eccleſiæ proſequendam: tamen ipſo domino Bonifacio tunc infra breves dies defuncto, adhuc nuntiis Benedicti Romæ exſiſtentibus, domini cardinales qui domino Bonifacio adhæſerant, ipſos requiri fecerunt, quod ſi a domino Benedicto habebant mandatum ſeu poteſtatem de via ceſſionis offerenda hoc eis notificarent: quia eo caſu ipſi domini cardinales erant diſpoſiti ab electione ceſſare, & negotio unionis intendere; & ſi de hoc mandatum non habebant, quod mitterent ſuper hoc ad dominum Benedictum, & ipſi erant diſpoſiti exſpectare reſponſum. Qui quidem nuntii reſponderunt, quod nullum habebant mandatum de via ceſſionis offerenda: & per hoc non intendebant mittere ad dominum Benedictum, quia via ceſſionis non erat bona.

X. Subſequenter mortuo dicto domino Bonifacio, præfati reverendiſſimi domini cardinales in conclavi exſiſtentes, inter quos erat dominus Coſmatus tunc cardinalis Bononienſis appellatus, poſtea aſſumptus in Innocentium VII. antequam ad electionem procederent, ordinaverunt certa quæ tunc videbantur utilia pro unione eccleſiæ procuranda & facienda, prout in inſtrumento ſuper hoc confecto latius continetur. Et quia electo poſt præmiſſa per ipſos dominos cardinales, qui tunc Romæ reſidebant, domino Innocentio prædicto, ſatis infra breve apparuit evidentia facti, quod illa quæ fuerant per ipſos dominos cardinales præviſa & ordinata pro bono unionis, non fuerant ad pacem introducendam ſufficientia, malitia penſata hominum: propterea infra breve tempus defuncto domino Innocentio præfato, antequam ipſi domini cardinales ad electionem vellent procedere, in conclavi exſiſtentes inter ſe magno zelo diſpoſuerunt ad fortia manus ponere: ideo ſtatuerunt & ad invicem promiſerunt & convenerunt, juraverunt, & ſolemniter ſe voto adſtrinxerunt, quod ſi eorum aliquis in Papam aſſumeretur pro unione in Dei eccleſia reducenda, & ſchiſmatis exſtirpatione, renuntiaret papatui, & juri quod ſibi poſſet competere in illo, dum tamen Benedictus pariter renuntiaret, vel moreretur: dummodo domini cardinales, qui domino Benedicto adhæſerant, vellent ſic convenire cum dominis cardinalibus Romæ exſiſtentibus, quod ſequere-

ANNO CHRISTI 1409.

ANNO CHRISTI 1409.

tur electio unius veri & indubitati paſtoris & ſummi pontificis, ut in inſtrumentis ſuper hoc confectis plenius continetur. Et ſpecialiter prædicta juravit dominus Angelus Corario, tunc cardinalis Conſtantinopolitanus vulgariter nuncupatus, & poſtea in Papam ab ipſis dominis cardinalibus electus. Qui interrogatus per bonæ memoriæ dominum Florentium, priorem dictorum dominorum cardinalium, ut conſentiret electioni de ipſo factæ, dixit conſentire, & non velle contradicere voluntati divinæ, tantum ut daret unionem & pacem eccleſiæ. Et poſt Gregorius nominatus, prædicta de novo juravit & voto firmavit, & inſtrumenta ſuper hoc iterato manu propria ſub nomine Gregorii ſubſcripſit, ut in ipſis inſtrumentis plenius continetur. Miſitque litteras ſuas ſub media bulla bullatas fere ad omnes principes, & notabiles, communitates, univerſitateſque ſtudiorum præmiſſa continentes, & quod vellet ea obſervare inviolabiliter. Et poſt ſui coronationem in conſiſtorio generali, de novo prædicta omnia & ſingula promiſit, vovit & juravit, præſente multitudine cleri, & populi copioſa, increpando prædeceſſores ſuos, quod tantum neglexerant in dando unionem & pacem eccleſiæ. De quibus fuit velut Angelus Dei multipliciter commendatus, & fuiſſet peramplius ſi perſeveraſſet in in inceptis juratis & voto toties repetito firmatis.

XI. Item ipſe dominus Gregorius per ſuas litteras & nuntios, prædicta per eum jurata, & voto firmata, notificavit domino Benedicto in Maſſilia reſidenti: requirens eum, ut prædictis vellet annuere. Quod fecit tandem, attractus & quodammodo invitus, nec ſic ſimpliciter ut dominus Gregorius; licet per dominos cardinales & nuntios domini Gregorii fuiſſet ſæpius ſolemniter requiſitus, ut ſimpliciter conſentiret, ut fecerat & faciebat dominus Gregorius: Immo voluit partem ſibi ſervare in electione futura, quod non fecerat Gregorius, dum dixit in ſuis litteris: » Dummodo Gregorio domini » cardinales adhærentes velint nobiſcum & fratribus » noſtris taliter convenire, quod ſequatur canonica » electio; prout in litteris dicti domini Benedicti, reſponſivis litteris dicti domini Gregorii, & eidem miſſis, latius continetur. Ita quod ex modo agendi, loquendi, & circumſtantiis evidentibus deprehendebatur, quod dominus Benedictus viæ ceſſionis aſſentiebat in verbo, non autem in re & effectu. Et de hoc erat oblocutio & fama Maſſiliæ inter dominos cardinales, & alios quamplures tunc Maſſiliæ reſidentes.

XII. Et per antea audito de bona voluntate domini Gregorii, quam habere videbatur ad eccleſiæ unionem, magnificus dominus Malateſta de Malateſtis de Penſauro, etiam propriis expenſis ad ſereniſſimum dominum regem Franciæ, & ad dictum dominum Benedictum, tamquam fervens zelator hujus ſacratiſſimæ unionis, accedere ſe obtulit. Qui pro parte domini Gregorii, occaſione ipſa, ut ad urbem propterea ſe transferret, fuit requiſitus. Qui poſtquam cum honorabili comitiva Romam ad exſequendum oblata & requiſita applicuerat, ſupervenientibus nepotibus domini Gregorii, ſcilicet domino Antonio tunc epiſcopo [a] Montonenſi, & Paulo Corario, idem dominus Gregorius per ſuos nepotes jam dictos, ut creditur, ſeductus, & in reprobum ſenſum datus, variare & evidenter a promiſſis retrocedere incepit. Nam juxta conſilium omnium dominorum cardinalium ſuorum noluit mittere dictum Malateſtam ad legationem prædictam, ſed dictum dominum Antonium, cui arcana ſuæ mentis, (ut creditur, & poſt facto conſtitit) aperuit, aſſociatis ſibi bonæ memoriæ domino Guillelmo tunc epiſcopo Tudertino, & domino Antonio de Bucero utriuſque juris doctore, ad ſamam tantum, quia ipſi neſciebant ſecreta, ut ex poſt dixerunt publice prædicti domini epiſcopus & Antonius. Immo nec domini cardinales aliquid ſciverunt de ſecretis quæ portavit dominus Antonius ejus nepos, cui dedit unam bullam clauſam, cujus continentiam præfati domini cardinales ignoraverunt: quibus per aliam ſuam bullam de conveniendo in loco habili & decenti mandatum dedit. Per quos oratores tandem concluſum fuit de loco Saonæ cum dicto domino Benedicto & ſuo collegio, qui & præfatum dominum Gregorium in vim dicti mandati obligarunt, ut in certis terminis declaratis, cum ſuo collegio deberet ire Saonam: cum certis etiam modificationibus, prout in inſtrumento ſuper hoc confecto continetur.

XIII. Item, quod dictus domini Gregorius cum de dicta concordia loci Saonæ notitiam habuiſſet, ipſam concordiam commendavit, approbavit, & ratificavit, & coram ſuis dominis cardinalibus & aliis notabilibus perſonis ſæpius affirmavit, quod locus ille ſibi placebat, commendando nepotem prædictum, & increpando dominos cardinales qui illum ſuſpectum habuerant dum mittebat; confortando & ſollicitando eoſdem dominos cardinales, pro acceſſu ad dictum locum. Cum quibus dominis cardinalibus in diverſis conſiliis deliberavit, quod ſi galeas habere non poſſet, diſpoſitus erat ire in una [a] barchalina, ſeu pedes ſi aliter tranſire non poſſet: aſſentientibus & ad hoc confortantibus etiam dictis dominis cardinalibus. Scripſitque bullas ſuas ſereniſſimo domino regi Francorum, ſollicitando per ſuos oratores ut ea quæ ipſum tangebant, ſecundum tenorem conventionis capitula citeri executioni mandaret: ac per fratrem Joannem Dominici, dominum gubernatorem & regentem Januenſem, requiſivit pro celeri expeditione & exſecutione eorum quæ ad ipſos ſpectabant. Quæ omnia ex relatione dicti fratris Joannis Dominici per dictum dominum gubernatorem & regentem Januenſem fuere integraliter ſubſecuta. Et ſimiliter communitati Saonæ regratiando de prompta devotione & exſecutione eorum quæ ad ipſos pertinebant, illos hortando in Domino ad ulteriorem proſecutionem, per ſuas bullas conſcripſit, & ab oratoribus & ſyndicis dictorum communitatum Januæ & Saonæ in Roma exſiſtentibus, juxta continentiam conventionis prædictæ, juramentum fidelitatis recepit. Redeuntemque dictum dominum Antonium nepotem ſuum, pro bonis geſtis & meritis in legatione prædicta, in camerarium promovit. Deinde autem idem dominus Gregorius variare & evidenter retrocedere a promiſſis tam ſolemniter firmatis & ratificatis incepit, allegans aliquas frivolas excuſationes & cauſas impedimenti: videlicet galearum defectus & inopiam pecuniarum. Nam dum ab oratoribus domini Benedicti in Roma eſſet requiſitus de acceſſu ad Saonam ſine galeis: finaliter reſpondit, ſe nullo modo velle ire Saonam ſine galeis. Similem etiam reſponſionem fecit oratoribus ſereniſſimi Francorum regis. Etiam requiſiverunt domini cardinales tunc Romæ exſiſtentes, ut attenta indiſpoſitione domini Gregorii ad unionem, ſe declararent, an vellent Saonam accedere juxta promiſſa: eos etiam rogantes, ut ſi interim dominus Gregorius decederet, non procederent ad electionem futuri præſidentis. Qui de mandato domini Gregorii reſponderunt, quod ipſi facerent debitum eorum.

[a] al. Mothonenſi.

[a] al. barchella.

ANNO CHRISTI 1409.

eorum. Quoad ſecundum quæſitum reſponderunt etiam de ſuo mandato, quod ipſi non poterant obligare abſentes, ſed inſtarent cum domino Gregorio, ut ſuper hoc conſtitutionem faceret validam. Quam conſtitutionem facere promiſit, ut apparet per inſtrumentum publicum, manu domini Franciſci de Montepolitiano. Sed tamen poſtea recuſavit, ut ſcilicet etiam poſt mortem ſuam, quantum in ſe foret, ſicut in vita, unionem impediret. Et licet galeæ, quas etiam a domino gubernatore Januæ in Janua dictus nepos ſuus requiſiverat, & capitaneum, videlicet dominum Joannem Ultramarinum, ſibi exhibitæ & oblatæ fuiſſent per oratores ſereniſſimi regis Franciæ, etiam cum juramentis capitanei & patronorum, ac etiam obſidum datione de filiis & nepotibus prædictorum, & alia qualibet ſecuritate: illas tamen recuſavit, quamvis galeæ prædictæ oblatæ ſibi fuerint armatæ, vel tantum corpora galearum cum fulcimentis omnibus: ut ſi confidere noluiſſet de hominibus Januæ, armare potuiſſet de ſuis, licet prius acceptaſſet dicta corpora galearum. Et ſimiliter ire per terram omnimode recuſavit, non obſtante quod per conſilia juriſperitorum exſtiterit eidem domino Gregorio conſultum, quod per terram tranſire tenebatur, ſi non habebat galeas.

De pecuniis autem, quas multas exegit a clero magnæ partis ſuæ obedientiæ, occaſione unius caritativi ſubſidii per ipſum impoſiti, ut iret Saonam cauſa proſequendi unionem, ut in ſuis bullis deſuper confectis plenius continetur, pro expenſis neceſſariis exſtitit ſufficienter proviſum: licet inter nepotes & conſanguineos ſuos, non in facto unionis, ut in bullis ſuis narrabat, eaſdem diſtribuerit. Nec etiam idem dominus Gregorius voluit conſtituere procuratorem ad renunciandum, & Saonam tranſmittere: licet promiſiſſet idem dominus Gregorius per inſtrumentum publicum in certos caſum & eventum, quod ſi ire non poſſet aut nollet ad dictum locum Saonæ, idoneum mitteret procuratorem infra dictum terminum, cum pleno & ſufficienti mandato & poteſtate ad faciendum ea quæ ipſe facturus eſſet, ſi perſonaliter adeſſet, ſecundum juramentum & votum emiſſum, & ſecundam formam contractus facti in conclavi Romæ.

XIV. Item quod licet dictus dominus Gregorius, maxime ad importunam inſtantiam dominorum cardinalium, qui conabantur Saonam appropinquare, verſus Senas accedere dixiſſet: tamen dum in civitate Viterbii reſideret, totis conatibus quæſivit ſe Peruſium transferre, quæ via ſe elongabat ab acceſſu Saonæ, niſi cardinales ſe in hoc ſibi efficacius oppoſuiſſent: quorum quaſi devictus inſtantia, verſus Senas ſuos greſſus direxit. Et cum ibidem reſideret, & inſtaretur quod iret Saonam, dixit, per Lombardiam ad terras marchionis Montisferrati velle tranſire, & ibi morari & tractare de alio loco: & clare dicebat nolle ire Saonam, quæ via totaliter erat indiſpoſita, & impoſſibilis videbatur, tam propter hiemem, quam guerras tunc inſtantes. Et hæc omnia ex mala intentione ad impediendum proſecutionem & concluſionem ſacratiſſimæ unionis fieri evidenter apparebant. Sperabat enim ad aliquem locum declinare per viam illam, in quo fortiorem ſe reputaſſet; & dominis cardinalibus totaliter inhibuiſſet, ut amplius non loquerentur de materia unionis, ſicut in Luca poſtea fecit: ſed reſiſtentibus dominis cardinalibus propter indiſpoſitionem prædictam, & quia ipſe dominus Gregorius quærebat ſe divertere ad loca ubi potentior eſſet pro recedendo totaliter a proſecutione unionis prædictæ, ut ſupra dictum eſt, eumdem pro majori parte ſequi excuſantes, dum eum requirerent ut eos permitteret ire Saonam, & debitum eorum facere, ſecundum quod promiſerant, etiam de ſuo mandato negavit expreſſe. Et replicato per cardinales ut vellet ſe ſupponere juri, & ſtare conſilio univerſitatis Bononienſis, Pariſienſis, Senenſis, vel Romanæ curiæ, an cardinales tenerentur Saonam accedere, etiam eo nolente recuſavit, dicens: Ego ſum Papa, nec habeo me alicujus ſubjicere conſilio; immo ego ſum ſupra jus, & meæ ſententiæ debetis vos conformare in totum: in hoc dominos cardinales ne debitum ſuum facerent quantum poterat prohibendo. Tractarunt demum præfati domini cardinales, ut ad locum Petræ ſanctæ, dominii Lucani, unus ipſorum, ſcilicet dominus Gregorius, ſe transferret, quem locum de Petra ſancta per prius per ſuos oratores obtulerat domino Benedicto moranti in Saona: videlicet per protonotarium de Utino, ſcilicet magiſtrum Jacobinum Phyſicum, abbatem de Pratalia, & dominum Franciſcum Juſtinianum de Venetiis; & dominus Benedictus ad Portum Veneris appropinquaret; ex quo de loco Saonæ omnis erat penitus ſpes ſublata, ut mutua vicinitate poſſent facilius concordare, & materiam unionis juxta eorum vota & promiſſa perficere. Idem tamen Gregorius tot difficultates poſuit, quod pro tunc nullatenus voluit acceptare Petram ſanctam: aſſerens eum locum non ſibi ſecurum, licet ſecuriſſimus ſibi eſſet, ut Lucana civitas: nam ejuſdem domini & dominii erat, videlicet domini Lucani. Qui etiam pro ſecuritate ſua voluit ſibi domino Gregorio dare in obſidem unicum filium ſuum: & etiam ipſe dominus Lucanus homagium ſe ei præſtiturum offerebat, ac etiam roccam Petræ ſanctæ ponere volebat in manibus magnifici domini Berardi de Camerino, vaſſalli Romanæ eccleſiæ, & tunc ſtipendiarii domini Gregorii, de quo permaxime confidebat. Quæ omnia negavit, velut ille qui nullam voluntatem habebat eccleſiam uniendi: non obſtante quod Lucam iverit ſine aliqua dictarum ſecuritatum, quæ utique ſibi neceſſariæ non erant, attenta illius magnifici domini Lucani probata fidelitate.

XV. Tandem loco de Petra ſancta, ut præmittitur, prius oblato, & poſtea recuſato, intercedentibus oratoribus Venetis, & devictus precibus & inſtantia dominorum cardinalium, inclinatus eſt Gregorius in Lucam. Et ut dominis cardinalibus terrorem incuteret, nec ipſum ita pro unione ſolicitarent, voluit habere promiſſionem expreſſam a domino Lucano, ut libere poſſet in dominos cardinales animadvertere; qui tantam affectionem ad unionem habebant, quod mortem non timuerunt, immo tali promiſſioni conſenſerunt, quam aliter dominus Lucanus nullo modo facere diſpoſitus erat. Quem acceſſum ipſe dominus Gregorius male libenter fecit: adeo quod oportuit ipſos dictos dominos cardinales ſibi de eorum propria pecunia mutuare tria millia florenorum; de quibus adhuc eis non eſt plenarie ſatisfactum, licet ipſe aliunde haberet pecuniam neceſſariam pro acceſſu ad Lucam. Et dominus Benedictus, inſtantibus etiam ſuis dominis cardinalibus, ad locum Portus Veneris, ad finem quod ipſis exſiſtentibus in locis propinquis, convenientius poſſent concordare de loco mutuæ conventionis pro mutua ceſſione facienda, & danda eccleſiæ pace. Et licet tunc plures nuncii, & iteratis vicibus, miſſi fuerint per dominum Benedictum ad dominum Gregorium, & e contra: nunquam tamen domini cardinales partis utriuſque ſcire potuerunt ad quæ proſequenda mittebantur, immo ſemper fuit eis ipſa materia occultata. Et ulterius dominus Benedictus continue in civitatibus Senarum &

ANNO CHRISTI 1409.

Lucanæ, tenuit quoſdam ſuos ſervitores, & familiares ſpeciales, magiſtrum Simonem Salvatoris decretorum doctorem, fratrem Avenionenſem ordinis Prædicatorum, & quoſdam alios, qui abſque conſcientia dominorum cardinalium, de nocte & ſecretis horis familiaria & ſecreta colloquia habebant cum domino Gregorio & ejus nepotibus, pluries & frequenter. Et vice verſa idem dominus Gregorius tenebat cum dicto domino Benedicto, quemdam Michaëlem de Piſis ſuum ſecretarium in Portu Veneris, qui etiam cum dicto domino Benedicto, & ſuis, ſua ſecreta conſilia tenebat & habebat. Ex quibus velut evidentibus indiciis, inſurrexit in Luca & Portu Veneris fama & communis reputatio, prout hodie per amplius eſt, quod inter dominos Gregorium & Benedictum, erat mutua colluſio: quia circa loca adinvicem, ſic difficultarent hoc negotium electionis locorum & concordiæ, quod numquam ad mutuam ceſſionem devenirent. Et evidentius parebat fere omnibus in dictis locis exſiſtentibus ipſorum colluſio; quia circa loca adinvicem nominata, tantas ipſi duo contendentes de papatu, adhibebant difficultates, circa ſecuritates & munitiones caſtrorum eis tradendas, ſuperfluas, & adeo difficiles, quod poterant impoſſibilitati æquari: & ſic difficultaverunt ad invicem iſtud negotium electionis locorum, quod nulla inter eos fuit concordia de loco in quo haberent convenire pro mutua ceſſione facienda. Nolentes ipſi duo de papatu contendentes ſequi conſilia ſuorum cardinalium, immo penitus illa voluntarie & ſine cauſa refutabant. Et tamen domini cardinales cum domino Gregorio inſtarent, ut vellet de loco aliquo concordare, reſpondit: „ Fruſtra fieret talis concordia loci, „ quia ego ſcio quod dominus Benedictus nullo modo „ eſt diſpoſitus cedere. Unde autem talis notitia venerit, non apparet niſi ex mutua colluſione.

XVI. Præterea ut evidentius appareat de ipſorum dominorum contendentium de papatu colluſione; eſt veritas notoria, quod quando domino Benedicto fiebat mentio, quod ſi dominus Gregorius non faceret debitum ſuum juxta vota per ipſum præſtita, multi ſibi adhærentes ſubtraherent ſibi obedientiam, hoc ſibi diſplicebat & diſſuadebat hoc fieri. Nam egregiis & notabilibus viris dominis Maſin de [a] Albitis militi, & Laurentio de [b] Rodolph. decretorum doctori, & Nicolao de Uſano, civibus & oratoribus Florentinis, ad ipſum dominum Benedictum pro cauſa unionis profectis in Portu Veneris, expreſſe dixit non debere fieri ſubtractionem domino Gregorio. Necnon & certos ſuos nuntios diu tenuit in civitate Florentina, priorem ſcilicet ſancti Maximini in Provincia, & Joannem de Burgo; ad finem ut procurarent, prout & fecerunt, poſſe tenus, ut per inſigne commune Florentiæ nulla fieret ſubſtractio, vel alia novitas, domino Gregorio contumaci, & omnino indiſpoſito ad pacem eccleſiæ. Pari modo dum facta exſtitit mentio domino Gregorio & ſuis nuntiis, quod ſi dominus Benedictus non faceret debitum ſuum circa pacem eccleſiæ, ſibi adhærentes ſubtraherent obedientiam: dominus Gregorius, & ſui nuntii hoc diſſuadebant fieri, dicentes quod hoc non bene fieret. Et ſic fovebant & nutriebant notorie ſchiſma verbo & facto, & impedimenta præſtabant paci & unitati eccleſiæ procurandæ: habentes quidem facies diverſas; quia quilibet appetebat & appetit habere papatum in ſolidum, ſed caudas habent ad invicem colligatas, ut de vanitate conveniant. Et convenerunt in idipſum, videlicet ad difficultandum ſic iſtam materiam voluntarie & ſine cauſa: ut numquam perveniatur ad mutuam ceſſionem, nec ad pacem eccleſiæ & ſchiſmatis exſtirpationem. Et ulterius ipſi duo contendentes de papatu pati noluerunt, immo inhibuerunt dominis cardinalibus, ut de pace eccleſiæ non tractarent, ſed totus tractatus relinqueretur ipſis duobus: quia ipſi ad invicem eſſent bene concordes, prout & fuerunt ac ſunt, ad impediendum pacem eccleſiæ, & procurandum ſchiſmatis prorogationem ac perpetuationem.

[a] al. Alvicis.
[b] al. Rodolfis.

XVII. Exſiſtentibus autem præfatis dominis Gregorio & Benedicto in Luca & Portu Veneris, poſt multas oblationes & recuſationes locorum factas hinc inde, ut negotium dilataretur: tandem fuit oblatus locus in Liburno per oratores domini Benedicti cum communi æqualitate dominii, & roccarum & oppidi, a mutuatione pecuniarum, licet finalis deſtructio unionis fuiſſet, ſi ipſi habuiſſent totale dominium loci conventionis. Et licet dominus Gregorius omnem tractatum rumpere illico voluiſſet: tandem devictus inſtantia cardinalium, dixit ſe velle mittere ad videndum locum, & ſi habilis erat, acceptaret. Legatoſque pro hoc elegit reverendiſſimos patres quondam dominum Florentinum, dominum Militenſem, magnificum dominum Malateſta de Malateſtis de Penſauro, Paulum Cotario ejus nepotem, & Bartholomæum de [a] Zamiſbenis, cardinalibuſque dixit, ut invenirent pecuniam pro ejus acceſſu. Petiit enim per organum magnifici domini Malateſtæ de Penſauro a cardinalibus, pro eundo de Luca ad Liburnum, triginta millia [b] florenorum. Et eſt una parva dieta, licet cardinales obtulerint ſibi duorum millia Florenorum. Videte ergo quomodo ſuam diſcooperuit voluntatem. Tamen cum cardinales modum darent ut haberent pecunias neceſſarias pro acceſſu: finaliter ad videndum noluit mittere ad dictum locum, eumque tamquam inhabilem recuſavit pro ſuæ libito voluntatis. Qua recuſatione, ſicut præmittitur, facta, apertum & notum fuit per egregios viros veræ unionis amatores, nuntios & oratores Venetorum, a quibus ipſe Gregorius traxit originem, ut acceptarentur, pro ipſis duobus contendentibus & ſuis, loca de Carretia pro domino Gregorio, & de Avenſa pro domino Benedicto, ad invicem vicina, & conſiſtentia in obedientia domini Gregorii. Et licet nuncii domini Benedicti verbo & non in effectu in hoc conſentirent: tamen dominus Gregorius illa expreſſe refutavit ſine quacumque rationabili cauſa. Immo nec mittere voluit ad videndum eumdem locum de Carreria ſi habilis erat, ſed ſolum pro libito voluntatis eum recuſavit: licet dictus locus de Carreria exſiſtit & exſiſtat magis habilis & idoneus, quam ſit locus de Avenſa; & dominus Lucanus omnimodam ſecuritatem, necnon & fortalitium in Carreria conſtitutum, eidem domino Gregorio offerret, [c] & contra illa, quæ alias obtulerat, cum per prius obtuliſſet omnia loca obedientiæ ſuæ. Et hoc fecit contra conſilium & voluntatem dominorum cardinalium tunc in Luca exſiſtentium, & etiam contra conſilium oratorum, principum, notabilium, & communitatum tunc ibidem præſentium, in magnam ſui infamiam: quia evidenter cunctis apparebat quod ipſe dominus Gregorius nullatenus curabat de pace eccleſiæ, nec ſchiſmatis exſtirpatione.

[a] al. Sumabonis.
[b] al. decem.
[c] Forte, & obtenta illa.

XVIII. Videntes autem domini cardinales in Portu Veneris exſiſtentes, negotium pacis in rupturam venire: ipſi, ſeu eorum major pars, ſupplicaverunt domino Benedicto, & conſuluerunt, ut non teneret tot galeas nec gentes armigeras in tanto numero, ne occaſione hujuſmodi, tractatus pacis poſſet impediri; & quod vellet condeſcendere ad aliquem locum

Anno Christi 1409.

eligendum in terra conſiſtentem, & aliqualiter a mari remotum, quia dominus Gregorius refutabat loca maritima. Ipſe tamen dominus Benedictus præmiſſa nullatenus facere voluit, immo frequenter & publice reſpondit, quod nullo modo pro hac cauſa dimitteret loca maritima: & fruſtra ſibi dicebatur ſeu conſulebatur contrarium, quia ipſe volebat unum pedem tenere in aqua, & alium in terra, & quod nullo modo dimitteret galeas aut gentes armigeras, immo potius numerum augmentaret & augeret; & pro his tenendis ſeu agendis impignoraret, ſeu alienaret omnia bona & proprietates Romanæ eccleſiæ quando ſibi videretur; prout & fecit in magnum detrimentum Romanæ eccleſiæ, caſtra particularia eccleſiæ Avenionenſis, ad ſummam quadraginta millia ducatorum, ſine cauſa & voluntarie. Per quæ evidenter & notorie oſtendebat, quod in verbo, & non in re & effectu, quærebat unionem, & quod nullo modo volebat renunciare, ſed manere in illo ſtatu quamdiu viveret in humanis; & ſic difficultare negotium, ut numquam via ceſſionis in verbo concordata poſſet habere effectum. Et de hoc erat communis vox & opinio famaque publica in Portu Veneris, & fere inter omnes curiam ipſius domini Benedicti ſequentes.

XIX. Item pari modo dominus Gregorius alienavit multa bona eccleſiæ Romanæ mobilia pretioſa, ut mitras pretioſas, libros, & alia nobilia jocalia; necnon & terras notabiles, ut Romam, Peruſium, Beneventum, Tudertum, & alias in Marchia, & alibi exſiſtentes, & provincias maritimæ & Campaniæ, pro certa pecuniarum ſumma; ad ditandum ſuos fratres, nepotes, & alios agnatos ſuos, etiam de patrimonio Jeſu Chriſti, etiam ad procurandum ſibi fautores in ſchiſmate, illos ſaltem quibus hæc alienabat.

XX. Item quod idem dominus Gregorius, loquentes ſibi vel aliis, ubi ad ejus notitiam veniebat, de ſuo debito, videlicet renunciatione & aliis fiendis per eum ad unionem eccleſiæ, odio habuit, illoſque carcerari mancipavit, & alios fecit multipliciter moleſtari, & inter alios magiſtrum Michelinum de Novaria ſcriptorem litterarum Apoſtolicarum, procuratorem ordinis Carmelitarum, qui in quodam ſermone dictum dominum Gregorium exhortatus, ut ſervaret vota & juramenta ſua in conclavi emiſſa pro unione habenda; & unum familiarem domini cardinalis Laudenſis, qui ante palatium in Senis clamabat, ad Saonam, ad Saonam.

XXI. Demum domini cardinales, ſeu eorum major pars, ne tantum Dei negotium veniret in rupturam, conſuluerunt & ſupplicaverunt domino Benedicto, ut pro loco mutuæ ceſſionis offerret civitatem Piſanam, alias per ipſum oblatam cum publico inſtrumento; & quam dominus Gregorius non poterat recuſare, cum alias ipſam obtuliſſet. Et quod vellet ipſe dominus Benedictus contentari de communibus & ſufficientibus ſecuritatibus: & quod non peteret ita exactas, ut ſolitus erat petere, cum per hoc daret cauſam rupturæ. Ipſe reſpondit, quod nullatenus dictam civitatem Piſanam offerret, vel ſibi oblatam acceptaret, reputans valde temerarium hoc ſibi conſulere. Dixit etiam, quod ſemper intendebat petere ſecuritates alias per ipſum poſtulatas, & de aliis quæ eſſent minores nullatenus contentaretur, quidquid ſibi diceretur vel conſuleretur. Per quæ evidenter colligitur, & tunc omnibus apparebat, quod viam ceſſionis nullatenus intendebat proſequi; ſed ſic eam difficultare, ut numquam poſſet habere locum, & de hoc erat communis vox, fama & reputatio.

XXII. Conſequenter domini cardinales in Portu Veneris exſiſtentes, ſeu eorum major pars, videntes quod inter dominum Gregorium & dominum Benedictum nulla erat concordia ſuper loco mutuæ conventionis, nec in futurum ſpectabatur eſſe; quia quod unus ipſorum offerebat, alter voluntarie refutabat: ne tam neceſſarium fidei & animarum ſaluti negotium, in deſperationem & totalem rupturam deveniret, ſupplicaverunt & conſuluerunt domino Benedicto, quatenus offerret ſe renunciaturum per procuratorem habentem ad hoc ſpeciale & irrevocabile mandatum, domino Gregorio renunciante in perſona propria, vel per procuratorem habentem ſimilem poteſtatem. Oſtenderuntque ipſi domini cardinales, ſeu eorum major pars, ipſi domino Benedicto, quod hoc tenebatur facere de neceſſitate ſalutis, & ſe morti exponere pro exſtirpatione ſchiſmatis, & unione in Dei eccleſia reducenda. A quo præfati domini cardinales nullum reſponſum habere potuerunt: ſed perpenderunt ſatis evidenter ex indiciis & modis, quod hoc facere nullatenus intendebat, prout & rei probavit eventus, & præſens teſtatur experientia. Et in eadem opinione fuit dominus Gregorius, qui cum ſemel in publico diceret, quod numquam per procuratorem renunciaret, licet ſibi contrarium per dominos cardinales conſuleretur, quibus per antea ſe obtulerat per procuratorem renunciaturum, ut ſupra dictum eſt: fuit ſua reſponſio negativa per archiepiſcopum Tarraconenſem nuncium domini Benedicti, tunc in ſua præſentia conſtitutum, publice laudata, & multipliciter commendata. Ex quibus evidenter & notorie conſtitit, quod nec per ſe, nec per procuratorem, ipſi contendentes renunciare volebant, ſed potius eccleſiam in ſchiſmate & diviſione tenerent, quamdiu vitam ducerent in humanis. Et in hoc apparuit eorum colluſio & concordia: maxime quia idem archiepiſcopus Tarraconenſis, ſpecialis familiaris domini Benedicti, multa colloquia ſecreta habuit, rejectis ſociis ſuis, cum domino Gregorio, & ejus nepote tunc camerario, & aliis ſuis ſecretariis. Ex quibus inſurrexit vehemens ſuſpicio in Luca, & fama communis, quod inter ipſos duos contendentes de papatu erat colluſio, & damnata concordia; & quod ſic difficultarent hoc negotium, ut numquam in diebus ſuis ad mutuam ceſſionem deveniretur.

XXIII. Item dominus Gregorius in Luca exſiſtens obtulit domino Benedicto locum Piſarum diviſum flumine, ita quod unus ſtaret cum ſuis ab una parte civitatis, alter ab alia. Quem locum immenſiſſime commendavit, & inter alia dixit, quod iſte locus a natura omnia neceſſaria pro tali conventione habet, adeo quod ad hoc fabricatus penitus videbatur. Et hanc ſimilem oblationem voluit per cardinales fieri: quod & factum fuit in Portu Veneris per organum comitis Campaniæ, dominorum cardinalium oratorem. A qua oblatione reſilivit, dicens, ante concluſionem hujus oblationis velle a Florentinis aliqua pacta & ſecuritates: quas, ſi eſſent rationabiles, Florentini ſe obtulerunt facere, dummodo eis declararentur. Quam declarationem nullomodo facere voluit, nec etiam tempus, infra quod deberet Piſas venire, umquam voluit declarare: immo ex poſt facto venire Piſas penitus recuſavit.

XXIV. Subſequenter dominus Gregorius in Luca exſiſtens, nunciis domini Benedicti ibidem exſiſtentibus, qui in verbo potius quam in effectu loci concordiam proſequi videbantur; & nunciis sereniſſimi regis Francorum, qui re & effectu unionis materiam promovebant; denegavit ſalvum conductum prorogare, & de novo concedere: denegans eiſdem ſuam præſentiam & omnem audientiam, nedum ſu-

per via ceſſionis; immo ſuper aliis unionem tangentibus, receſſum indicendo, & mandando eiſdem nunciis ut a dicta civitate Lucana recederent. Dixit etiam idem dominus Gregorius publice & frequenter, quod via ceſſionis erat mala & injuſta ac diabolica, & quod eam de cetero proſequi nullomodo intendebat: contra juramenta & vota per ipſum præſtita notorie, veniendo in magnum ſcandalum eccleſiæ, cum pertinacia & contumacia notoria, a quibus diverti non potuit, etiam luce clariorioribus reſponſionibus ſibi factis: concordans in his cum domino Benedicto, qui eodem cupiditatis inſtinctu aſſeruit, & publice prædicavit, quod ſi viam ceſſionis proſequeretur pro unione habenda, crederet peccare mortaliter, ut in præcedentibus eſt deſcriptum. Quæ quantum erroris, etiam fidei oppoſiti, juxta multorum aſſertionem contineant, decernat & judicet hoc ſanctum concilium in Dei nomine aggregatum.

XXV. De præmiſſis non contentus dominus Gregorius, ut majora & evidentiora exſtirpationi ſchiſmatis præſtaret impedimenta, & ut haberet cupiditatis ſuæ & errorum ſuorum fautores ac defenſores, contra juramentum & vota præſtita, & in bullis ſuis ſcripta, etiam contra conſilium dominorum cardinalium, & ipſis abſentibus, quatuor de facto, cum de jure non poſſet, in cardinales promovit, ſuæ cupiditatis & errorum ſuorum fautores, ac unionis eccleſiæ notorios impeditores. Adhuc tractatu unionis pendente, oratoribus videlicet domini Benedicti in Luca exſiſtentibus, & oratore dominorum cardinalium de mandato domini Gregorii exſiſtente in Portu Veneris pro concordia loci, & contradicentibus omnibus cardinalibus, talem profanationem fecit. Et ideo contradicebant, quia de jure communi non poterat, cum talis profanatio eſſet notorie deſtructio unionis eccleſiæ. Et mala malis addens, ac pejora pejoribus, ac pacis eccleſiæ evidentiora impedimenta, dominis cardinalibus tunc in Luca exſiſtentibus paulo ante prohibuit & interdixit ſub magnis pœnis, privationis videlicet dignitatum & beneficiorum, ac perjurii, quas ipſo facto voluit incurrere, ne exirent civitate Lucana, nec per ſe, nec per medias perſonas participarent cum nunciis dicti domini Benedicti, & domini regis Franciæ, & ne auderent ſe inſimul congregare. Quæ duo ultima mandata clare contra unionem erant; nam niſi tractaretur cum oratoribus domini Benedicti, non poterat unio procurari; & ſic contra juramenta ſua & cardinalium: nec etiam unio tractari poterat ſine cardinalium congregatione. Et hoc revocare noluit, nec alias exſtirpationi ſchiſmatis intendere, quantumcumque fuit monitus & requiſitus per dominos cardinales, & quamplures alios viros notabiles. Et quia domini cardinales tunc in Luca exſiſtentes, non obſtantibus præmiſſis, intendebant & laborabant ut finis imponeretur ſchiſmati per viam ceſſionis juratæ, & voto firmatæ, etiam per eos & eorum quemlibet, pro qua conſequenda jurarunt nihil omittere de contingentibus, utilibus, neceſſariis, aut quomodolibet opportunis; nec ab his retrahi poterant minis vel terroribus: dominus Gregorius deliberavit cum ſuis, aliquos ex ipſis dominis cardinalibus capere & carceri mancipare, & aliquos tractare durius. Quod & feciſſet certa die in ſua domo & palatio adunatis in magno numero armigeris, niſi per dominum Lucanum, & ejus providentiam fuiſſet caute & honeſte obviatum.

XXVI. Videntes autem tunc domini cardinales in Luca exſiſtentes domini Gregorii pertinaciam, contumaciam, & diſpoſitionem notoriam, nedum in via ceſſionis juratæ, voto firmatæ, & in verbo cum domino Benedicto concordatæ, immo & ad omnem aliam viam per quam haberi poſſet unio; & quod ipſi domino Gregorio, abſque gravi offenſa Dei & ſchiſmatis perpetuatione, ac fautorio multorum eorum detrimento fidei, & notorio ac evidenti periculo animarum ac eccleſiæ deſolatione irreparabili, non poterant adhærere, nec vota nec juramenta per ipſos præſtita obſervare: ipſi domini cardinales tunc in Luca exſiſtentes, ſeu eorum duæ partes, & finaliter omnes, uno dumtaxat excepto, ab ipſo domino Gregorio receſſerunt, & ad hanc civitatem Piſanam, velut ad locum tutum ſe tranſtulerunt; cum firma intentione & propoſito, ut ſe conjungerent cum dominis cardinalibus, qui domino Benedicto adhærebant; ad finem ut ipſis ſimul unitis, utilius & liberius poſſent exſtirpationi ſchiſmatis intendere, prout vigore inſtrumenti in conclavi celebrati obligabantur & tenebantur; & ſecundum multorum valentium doctorum conſilia per ipſos dominos cardinales habita in Senis, de mandato expreſſo dicti domini Gregorii expreſſe tunc dicentis, quod contentabatur quod haberent conſilia, & ſecundum conſilia procederent: impedimentis, pertinaciis, & indiſpoſitionibus notoriis dominorum Gregorii & Benedicti non obſtantibus: cum evidenter foret notorium, quod ſi attenderetur ipſorum dominorum Gregorii & Benedicti voluntas, numquam ipſis viventibus exſtirparetur ſchiſma, ſed potius perpetuaretur, & Chriſti charactere inſigniti erroribus involverentur, ex eorum factis, dictis & damnatis perſuaſionibus, a cunctis Chriſti fidelibus deteſtandis.

XXVII. Moleſte autem gerens dominus Gregorius receſſum dominorum cardinalium, & de ſtatu ſuo dubitans, per ſuos armigeros inſequi fecit bonæ memoriæ cardinalem Leodienſem, quamplutimum affectatum ad unionis procurandum bonum, dato dictis ſuis armigeris mandato crudeli, ut ipſum quondam dictum dominum cardinalem ad dominum Gregorium vivum reducerent, vel inciſum per fruſta. Ecce mandatum Pontificis adeo crudele, ut videretur impius Menelaus contra Oniam ſacerdotem ſanctum ab inferis rediiſſe, cuncta diſſipans & civitatem inficiens bonorum ſanguine cruento. Sed Altiſſimus qui bonis aſſiſtit, & malis conſiliis obviare conſuevit, ſic protexit ipſum quondam dictum dominum cardinalem, ut in ſicariorum manus non incideret; ſed a Domino protectus, ad locum Libræfactæ Piſani diſtrictus, ſalvus & incolumis perveniret. Deinde die ſequenti tam ipſe bonæ memoriæ cardinalis Leodienſis, quam alii domini cardinales qui de Luca receſſerant, ad hanc civitatem Piſanam ſe perſonaliter contulerunt. Expoſita tamen exſtitit domus ipſius quondam domini cardinalis in Luca exſiſtens prædæ rapaci, & bona mobilia ibi reperta, fuerunt violenter ad domum tunc camerarii & nepotis domini Gregorii apportata. Et idem creditur quod fuiſſet factum de aliis dominis cardinalibus, niſi per dictum dominum Lucanam exſtitiſſet obviatum.

XXVIII. Ex quo vero domini cardinales in civitatem Piſanam convenerunt, voluerunt adhuc laborare ut dominus Gregorius debitum ſuum faceret, & veritatem agnoſceret, ac ad unitatem eccleſiæ procurandam procederet juxta vota & juramenta per ipſum præſtita. Et de his fecerunt ipſum requiri & exhortari, primo per eorum litteras, ſecundo per dominum cardinalem Burdegalenſem, tertio per duos notabiles epiſcopos, videlicet Varmienſem

Digitized by Google

Anno Christi 1409.

[a] & Lubucenſem; qoi licet exhortationibus piis, humilibus ſupplicationibus, & rationibus luce clarioribus inſtiterint, ut ipſe dominus Gregorius pertinacia depoſita veritatem agnoſceret, vota & juramenta ſervaret, & ulterius paci & unitati eccleſiæ ſe obicem non poneret, in ſuæ animæ detrimentum, & eccleſiæ ſcandalum; offerendo eidem quod in caſu quo præmiſſa faceret, ipſi domini cardinales omnem honorificentiam & adhærentiam debitam præſtarent & exhiberent. Requirentes eumdem, ut ad civitatem Piſanam veniret, ad quam venire debebat, quia ipſam obtulit, & in ſublimibus commendavit, quam etiam offerri fecit per ipſos dominos cardinales, & promitti quod ad ipſam irent, ut ſupra plenius tractatum eſt; vel ſi venire nollet, per procuratorem renunciaret. Ipſe tamen dominus Gregorius, velut io cor durum datus, acquieſcere noluit, omnia contemnens, & in ſua ſolita permanens pertinacia, impedimentis & erroribus antedictis.

[a] al. Barinenſem & Lubicenſem.

XXIX. Demum quatuor ex dictis dominis cardinalibus qui ad Piſanam ſe tranſtulerant civitatem, cum quatuot ex dominis cardinalibus qui domino Benedicto adhærebant, in Liburno diœceſis Piſani, de voluntate domini Benedicti & totius ipſorum collegii convenerunt ad tractandum de unione eccleſiæ celeriter procuranda. Et quia dominus Benedictus de tribus ſuis cardinalibus ad hoc deputatis confidentiam non habebat juxta ſuæ conſiderationis intentum: adjunxit eiſdem quatuor ſuos familiares, videlicet Rotomagenſem quondam, Toloſanum, & Tarraconenſem archiepiſcopos, ac magiſtrum generalem ordinis Prædicatorum. Et his omnibus exſiſtentibus in Liburno, poſt aliqua colloquia, aperta fuit inter eos via concilii generalis utriuſque partis & obedientiæ in uno loco partium Italiæ convocandi: ad finem, quod ibidem duo de papatu contendentes renunciarent juxta concordata juramento & voto firmata; alias in eorum contumaciam provideret concilium & eccleſia congregata, ut foret ſecundum Deum divinas & canonicas ſanctiones providendum. Quæ via ſic aperta, velut neceſſaria & canonica, accepta & grata fuit omnibus dominis cardinalibus partis utriuſque ibidem exſiſtentibus, & aliis per dominum Benedictum, ut præmittitur, deputatis; qui dominum Benedictum de hac via concilii ſic aperta certificaverunt, & ex poſt retulerunt, quod ipſe dominus Benedictus erat contentus de via concilii ſic aperta. Et idem retulit in Liburno magiſter Simon Salvator decretorum doctor, ipſius domini Benedicti familiaris, ad hoc deſtinatus. Et ex poſt antequam dominus Benedictus a Portu Veneris recederet, ſcripſit litteras credentiales dominis Prænestino, de Thureio, & ſancti Angeli, in Liburno exſiſtentibus, per ſacriſtam Magalonæ, qui in vim credentiæ ipſis expoſuit quod dominus Benedictus erat receſſurus ad partes Cataloniæ; & quod erat contentus ipſe dominus Benedictus, quod ipſi domini cardinales proſequerentur viam motam generalis concilii utriuſque partis & obedientiæ; & quod ipſe dominus Benedictus erat diſpoſitus dimittere aliquos de ſuis ad iſtam materiam proſequendam una cum ipſis dominis cardinalibus prædictis, dummodo a Gubernatore Januæ poſſet pro illis ſalvum conductum habere.

XXX. Concluſo vero tractatu de via generalis concilii in Liburno inter dictos cardinales prædictos utriuſque partis, & alios deputatos per dominum Benedictum: ſubito dominus cardinalis de Chalento, tres archiepiſcopi prædicti, & generalis ordinis Prædicatorum, e Liburno receſſerunt. Et ad Portum Veneris accedentes retulerunt domino Benedicto quæ geſta fuerant: & eidem conſuluerunt domini cardinales tunc in Portu Veneris exſiſtentes, & alii prælati ſui conſiliarii & familiares, ut omnino ſequeretur & amplecteretur viam concilii generalis utriuſque partis, de quo apertum fuit in Liburno inter cardinales partis utriuſque. Quorum ſprevit conſilium, & mutata voluntate deliberavit ad Perpinianum accedere; & volens viam generalis concilii utriuſque partis impedire, ibidem publicavit, quod in feſto Omnium Sanctorum in loco Perpiniani teneret concilium ſuæ obedientiæ. Dominus etiam Gregorius in Luca audiens & per dominum Benedictum certificatus, quod domini cardinales concluſerant de via concilii utriuſque partis, etiam deliberavit e Luca recedere. Et volens pariter viam concilii generalis utriuſque partis impedire, ibidem publicavit, quod teneret concilium ſuæ obedientiæ & partis in feſto Pentecoſtes futuro in provincia Aquileienſi, vel exarchatu Ravennatenſi. Per quæ concilia ſic diviſa, & in locis adeo remotis ac diverſis terminis, etſi impediri poſſet pax eccleſiæ juxta intentionem ipſorum duorum contendentium de papatu, qui una colluſione ac concordia damnata in hanc vanitatem conveniebant: nullo tamen modo poterat ſchiſma exſtirpari, ſed potius nutriri & foveri in magnum eccleſiæ detrimentum, & periculum animarum.

XXXI. Et poſt dominus Benedictus de menſe Junii proxime præteriti receſſit a Portu Veneris, ſuos greſſus dirigens ad regem Aragonum, & ad locum Perpiniani applicuit, nullo alio dato ordine ad ſchiſmatis exſtirpationem, immo tractatu pacis rupto, & proſecutione unionis eccleſiæ omnino deſerta, in dicto loco Perpiniani de menſe Septembris proximi præteriti promovit de facto quinque in cardinales, ſuos familiares, opinionum ſuarum & viarum in impedimentum unionis tendentium ſequaces, & pertinaces defenſores. Et pari modo dominus Gregorius de Luca recedens, & de unione eccleſiæ nullo modo curans, novem de facto in cardinales promovit. Et hæc per ipſos facta ſunt colluſione mutua, & concordia damnata, ut evidenter oſtendunt eorum facta & dicta in impedimentum unionis concurrentia; per hoc credentes plures habere ſequaces & defenſores, & facilius viam generalis concilii utriuſque partis impedire.

XXXII. Et poſt dominus Benedictus, cum fuit in Perpiniano, antequam ſuum inchoaret particulare concilium in impedimentum unionis, & ut ſuum concilium particulare majoris videretur auctoritatis, tres alios ſuos familiares in Patriarchas promovit, & tales qui contra ſuam voluntatem veritatem dicere non auderent: & demum per plures dies tenuit ſuum particulare concilium, in quo interfuerunt fere quadraginta prælati, archiepiſcopi, epiſcopi, abbates. Et ibidem legi fecit ſecundum ſe ſuæ aſſumptionis modum, & quæ fecerat pro unione habenda: ſed non fuerunt ibi deſcripti ſeu recitati ſui defectus, & impedimenta per eum paci eccleſiæ præſtita, nec alia quæ in præcedentibus ſunt veridica narratione deſcripta. Et ex poſt, ut fertur, dici fecit per concilium ſuum particulare, quod ipſe erat verus Papa, ac quod fecerat debitum ſuum in unione eccleſiæ procuranda, & quod ipſe ſemper fuerat catholicus abſque labe hæreſis & ſchiſmaticæ pravitatis. Fecit etiam publice dici & prædicari in Perpiniano, quod concilium in hac civitate Piſana convocatum teneri non poterat, nec convocari ſine ipſo; & quod ad ipſum in ſolidum pertinebat convocatio concilii gene-

ralis; contra veritatem juris, volens per hoc impedire hoc concilium generale utriuſque partis, & quod prælati Aragoniæ & Caſtellæ ad ipſum concilium non venirent. Et ſi iſta ad impedimenta unionis eccleſiæ, & ſchiſmatis nutrimentum pertineant, deliberet & decernat hoc ſanctum concilium.

XXXIII. Et licet per præmiſſa velut ex evidentibus & certis indiciis, ac præſumptionibus violentis, famaque communi & vulgata, appareat notorie de eorum colluſione & damnata concordia ad viam mutuæ ceſſionis per eos juratæ, & omnem aliam per quam poſſet haberi unio & ſchiſma exſtirpari: tamen ultra præmiſſa in Roma, Senis, & Luca, & Portu Veneris, inter curias ipſas ſequentes fuit & eſt communis fama & opinio; & aliqui notabiles viri dicunt ſe vidiſſe litteras & cedulas, continentes quod inter dominos Gregorium & Benedictum eſt & fuit confœderatio, concordia, & colluſio juramento firmata: quod ad hoc ut ipſi evitare & repellere valeant viam mutuæ ceſſionis, ipſi ſeipſos & ſuos dicunt ſe tractare debere materiam unionis, & non concilio dominorum cardinalium, principum, ſeu aliorum quorumcumque qui de ſuo conſilio & opinione non eſſent; quia ad ipſos, ut aſſerunt, & non ad alios, præciſe ſpectat proſequi unionem, niſi in quantum alii per eos eſſent requiſiti: & quod ipſi loca electa pro pace danda eccleſiæ poſſunt mutare pro eorum libito voluntatis; & dicere contrarium, eſt eccleſiæ, ut aïunt, contradicere & pacem impedire. Tenent etiam mutua concordia, quod melius eſt eccleſiam ſtare in diviſione, ut eſt, quam ſi cogerentur ad viam mutuæ ceſſionis. Tenent etiam & concordes exſiſtunt, quod ſi ſimul haberent in uno loco convenire, tractarent de reductione unius ad alterum de via compromiſſi & ſucceſſionis, ut ſic manerent, dum viverent, & uno defuncto ſuperſtes unicus Papa remaneret. Et iſtud aſſeritur plus placere contendentibus ipſis, ut aſſerunt viri notabiles, qui præmiſſa audiverunt, & aliquas ſcripturas ipſorum contendentium viderunt & legerunt.

XXXIV. Poſtquam autem dominus Benedictus receſſit a Portu Veneris ad partes Cataloniæ dirigens greſſus ſuos, diſpoſuit dominus Gregorius a Luca recedere, & ſic ſe abinvicem elongare, ut unus ad Occidentem, & alter ad Orientem viderentur intuitum dirigere, omnino deſerto unionis negotio, & in deſperationem poſito. Domini cardinales partis utriuſque in majori numero hinc inde in Liburno convenientes, quia adhuc non habebant alium locum accommodum pro conventione, & materia concilii utriuſque partis & obedientiæ ibidem apertam velut neceſſariam proſequentes, prævideruut fore utile & neceſſarium ut ipſum concilium generale partis utriuſque convocaretur, ut prius deliberaverant, ad vigeſimam quintam diem proximi præteriti menſis Martii, cum continuatione dierum ſequentium in hac civitate Piſana. Quæ civitas alias per ambos de papatu contendentes ad conſummandum pacis & unitatis vinculum fuerat electa, oblata & nominata, & idonea ac conveniens reputata: ſic quod per dominos cardinales, qui domino Gregorio adhæſerant, in eorum parte convocarentur domini cardinales abſentes, prælati, principes, & alii qui forent convocandi; & pariter per alios dominos cardinales in ſua parte ad prædictum locum & diem. Quod & factum exſtitit per ipſorum patentes litteras de communi & concordi ipſorum conſenſu, in forma canonica & juridica. Actum fuit etiam & concluſum, quod pari modo per ipſorum dominorum cardinalium litteras, præmiſſa omnia intimarentur domino Benedicto & Gregorio: & requirerentur ut vocationi ipſius concilii præſtarent conſenſum & opem, & ex ſuperabundanti vocarent ad prædictos locum & diem una cum dominis cardinalibus ſibi obedientibus. Et quod ipſi contendentes de papatu, vocarentur & provocarentur ad dictum concilium renunciare, ut promiſſum, juratum & voto firmatum & concordatum fuerat, per ſe, vel procuratores ſuos, ad hoc ſufficiens, ſpeciale & irrevocabile mandatum habentes; cum intimatione quod alias in ipſorum contumaciam, contradictionem vel recuſationem, provideret concilium, & eccleſia congregata, eorum vel alterius ipſorum abſentia non obſtante, prout foret ſecundum Deum, divinas & canonicas ſanctiones, providendum, & alias fuit in Romana eccleſia ſancte & virtuoſiſſime obſervatum. Quæ omnia fuerunt per patentes litteras dictorum dominorum cardinalium domino Benedicto intimata in perſona ſua propria in loco Perpiniani. Et ſolemniter fuit vocatus & provocatus ad hoc prius concilium, etiam in cauſa ſchiſmatis & fidei: ut conſtat litteris ipſius domini Benedicti, & publicis & authenticis inſtrumentis. Et nihilo minus præfati domini cardinales in vim cedulæ, in conclavi juratæ, de novo ipſum dominum Benedictum requiſiverunt per ſuas litteras, ut renunciaret, quia hoc reputabant & reputant pro bono unionis expedire. Ut autem præmiſſa omnia notificarentur domino Gregorio, duo domini cardinales, videlicet domini Aquilcïenſis & Mediolanenſis vulgariter nuncupati, de voluntate & mandato ac aſſenſu aliorum dominorum cardinalium, ad civitatem Senarum, in qua reſidebat dominus Gregorius, acceſſerunt. Et quia ibidem domini Gregorii non potuerunt habere præſentiam, ipſo impediente, nec ipſum perſonaliter ad prius concilium provocare, nec alia facere quæ ordinata fuere; licet ibidem cum Senenſibus ſolicitam facerent diligentiam, per plures videlicet octo dies, ut præſentiam ipſius domini Gregorii habere poſſent: litteras patentes provocationis ipſius ad concilium, in cauſa fidei & ſchiſmatis alias præmiſſa plenarie continentes, publice ac patenter ſub publico teſtimonio, in præſentia multorum clericorum & laïcorum poni fecerunt & dimiſerant in principali altari cathedralis eccleſiæ civitatis Senarum, & in valvis eccleſiæ ſancti Chriſtophori ejuſdem civitatis Senarum, ſub teſtimonio publico & multorum præſentia, affixerunt taliter, quod de illis dominus Gregorius non poſſet ignorantiam allegare: prout iſti ſacro concilio eſt per inſtrumentum facta fides; immo ad ejus notitiam pervenerunt, & haberi debent de jure, perinde ac ſi ſibi perſonaliter intimatæ fuiſſent.

XXXV. Et poſt dominus Gregorius per varios nuncios & alios conatus eſt impedire hoc ſanctum concilium in impedimentum unionis eccleſiæ: procurando ut domini cardinales, qui ſibi adhæſerant, mutarent locum & diem ordinatum, & convenirent cum ipſo domino Gregorio in alio loco & termino. Et quia domini cardinales evidenter perpenderunt, quod iſtud petebatur ad impedimentum unionis eccleſiæ, & ut impediretur hoc ſanctum & univerſale concilium utriuſque partis in hac civitate Piſana congregatum, cum in hoc tractatu nulla fieret mentio de domino Benedicto & parte quæ ſibi adhæſit, ſine quibus ſchiſma exſtirpari non poteſt, nec unio haberi: propterea præfati domini cardinales, conſtantes in inceptis permanſerunt, nec voluerunt, ſicut nec debuerunt, tam evidenti malitiæ & notorio impedimento unionis aliquatenus conſentire: ut etiam evidentibus reſponſionibus dicti domini cardinales osten-

tiis hoc tractantibus luce clarius oſtenderunt.

XXXVI. Et ulterius dominus Gregorius nedum viam concilii generalis, ſed omnem proſecutionem unionis impedire volens, notificavit per ſuas litteras, quas ad varias mundi partes direxit, quod dominos cardinales qui ſibi adhæſerant, & qui unionem eccleſiæ proſequebantur, privaverat dignitatibus & beneficiis, & contra prælatos & officiarios ſequentes dominos cardinales, & eis in unione proſequenda adhærentes, proceſſit ad privationem dignitatum, beneficiorum, officiorumque, nulliter & de facto, cum de jure hoc facere non poſſet in impedimentis unionis. Et pari modo dominus Benedictus volens impedire omnem proſecutionem unionis eccleſiæ, fecit de facto ceteros proceſſus contra dominos cardinales, prælatos, reges, & principes, & alios qui ſe a ſua obedientia ſubſtraherent. Et ut viam concilii generalis impediret, citari fecit coram ſe in Perpiniano comparituros ceteros prælatos, Univerſitatem Studii Pariſienſis, & nonnullos magiſtros & doctores, & alios viros litteratos, reſponſuros ſuper certis articulis in impedimentum unionis & concilii generalis, cum ipſi citati conſtanter proſequantur viam concilii generalis & ſchiſmatis exſtirpationem. Intendentes per hoc præfati dominus Gregorius & Benedictus, proſecutores unionis eccleſiæ & concilii generalis utriuſque partis terrere & avertere a proſecutione unionis & pacis eccleſiæ ac viæ concilii generalis utriuſque partis, in eorum animarum detrimentum, & eccleſiæ grave & notorium ſcandalum.

XXXVII. Ultra præmiſſa, verbis & litteris præfati domini Gregorius & Benedictus conati ſunt impugnare hoc ſanctum & univerſale concilium, & ejus vocationem, dicendo & aſſerendo quod hoc univerſale concilium non poterat ſe intromittere, vel cognoſcere, ſeu aliquid definire de cauſa ipſorum, & ſchiſmatis exſtirpatione; & ſic per conſequens nec de aliis erroribus quibus ipſi notorie, quantum in eis eſt, corpus eccleſiæ commaculant. Et hoc eſt ſatis evidens & notorium, ac etiam evidens exſiſtit & certum, quod ipſi, licet ſolemniter & ex ſuperabundanti cautela, requiſiti, noluerunt huic ſancto concilio aſſenſum ferre & opem, nec ad ipſum venire concilium, ut fuerant ſolemniter vocati, & etiam provocati, renunciaturi pro unionis bono, & juramento & voto multipliciter ſunt adſtricti, ut manifeſtum exſiſtit & notorium. Per quæ evidentius conſtat de eorum notoria contumacia hæreſim in hoc caſu importante, & ſummam damnationem ſecundum canones in eos dictante, incorrigibilitate & damnata pertinacia adeo evidenti & notoria, ut adverſus illam admittenda non ſit excuſatio.

XXXVIII. Quare pro parte dicti procuratoris, promotoris, ſeu ſollicitatoris, petitur, poſtulatur, & requiritur, per hanc ſanctam & univerſalem ſynodum, & ejus ſententiam, decerni & pronunciari: primo unionem & conjunctionem factam de duobus collegiis in unicum collegium, fuiſſe & eſſe legitimam & canonicam, ipſamque auctoritate præfatæ ſynodi roborari pro bono tam ſancti & pii negotii, ac validam & rationabilem declarari pro bono & evidenti neceſſitate ſanctiſſimæ unionis: ac etiam hanc ſanctam ſynodum per dominos cardinales utriuſque collegii ad tantum bonum ſimul legitime unitos & congregatos, rite & debite convocatam, ac etiam congregatam, & tempore congruo, in loco tuto, habili & idoneo, ſecuro & libero, & ad eam velut repræſentantem univerſalem Dei eccleſiam, cognitionem hujus cauſæ, ac etiam deciſionem, pertinere & ſpectare. Decerni etiam & de-

A clarari, omnia & ſingula ſuperius enarrata, fuiſſe & eſſe notoria, & ſuper eis etiam tamquam notoriis procedendum: & exinde memoratos contendentes, & eorum quemlibet, toti populo Chriſtiano denunciari, & oſtendi debere omni dignitate & honore, etiam papali, ſe reddidiſſe indignos, velut notorios ſchiſmaticos, notorios fautores, & ſchiſmatis nutritores, pertinaces hæreticos, & notoriis criminibus enormibus, perjurii, & violationis voti, irretitos; etiam notorie ſcandalizantes cum incorrigibilitate, contumacia & pertinacia evidentibus & manifeſtis; ipſoſque propter præmiſſas iniquitates, ne regnent vel imperent, ſeu præſint, a Deo & ſacris canonibus, fore abjectos, privatos, ac ab eccleſia B præciſos, ſuis ligatos peccatis; nihilo minus ſententiando privari, abjici & præcidi: & inſuper eiſdem & cuilibet eorum inhiberi, ne aliquis eorum pro ſummo Pontifice gerere ſe præſumat. Omnes & quoſcumque Chriſtianos ab eorum obedientia, non obſtante quocumque fidelitatis juramento, aut alio vinculo adſtrictos, perpetuo abſolutos declarari. Inhibendo etiam cunctis Chriſti fidelibus, ne dictis contendentibus, ſeu eorum alteri, tamquam Papæ ſeu ſummo Pontifici obediant, pareant, vel intendant; nec conſilium, auxilium, vel favorem præſtent, aut eos recipiant, vel receptent, etiam ſub pœnis excommunicationis, & aliis a ſanctis patribus & canonibus inflictis, promulgatis, & ordina- C tis. Et ſi parere contempſerint ordinationi & ſententiæ hujus ſacri concilii, decernendum fore & decerni, ipſos, & eorum fautores, defenſores & adhærentes, etiam per poteſtates ſæculares compeſcendos fore & compeſci, juxta ſacrorum canonum diſpoſitiones & divina mandata.

Et pari modo petitur, poſtulatur, & requiritur, decerni, & declarari, omnes & ſingulos proceſſus ac ſententias, per dictos contendentes, & eorum quemlibet factos, latos, & fulminatos; ac privationes ordinum, dignitatum, beneficiorum, & officiorum, ac graduum quorumcumque, & qualiacumque, ac quomodocumque nuncupentur, ſeu nominentur, contra dominos cardinales, & eis adhærentes, ac eos D ſequentes, ac etiam contra dominos reges & principes, prælatos & alios eccleſiaſticos & ſæculares cujuſcumque conditionis & ſtatus, ac etiam contra univerſitatos, Pariſienſem, Bononienſem, & alias univerſitates ſeu communitates, ac ſingulares perſonas; cum hæc omnia in odium proſecutionis & unionis, & impedimentum ejuſdem, appareant eſſe facta; fuiſſe & eſſe nullos, & caſſos & irritos, ac nullius vigoris vel momenti; & quatenus de facto proceſſerunt, annullandos, caſſandos & irritandos, ac annullari, caſſari, & irritari debere. Et nihilominus etiam promotiones vel potius profanationes cardinalium, velut in impedimentum unionis attentatas, & quæcumque alia, quomodocumque, & qualitercum- E que per eos, vel eorum alterum, geſta vel facta ſub colore Pontificalis officii in impedimentum unionis, fuiſſe & eſſe nullas, caſſas, irritas & inanes; & quatenus de facto proceſſerunt, annullari, caſſari, & irritari per hanc ſanctam & univerſalem ſynodum debere. Et conſecutive omnes ſententias excommunicationis, inhabitationis, vel alicujus alterius pœnæ, per eos vel eorum aliquem latas in adhærentes, neutrales, ſeu eis obedientiam ſubſtrahentes, auctoritate præſentis concilii nullas declarari. Et inſuper omnem ſuppleri defectum, ſi quis forſan intervenerit in præſenti proceſſu ex ſolemnitate juris omiſſa.

Et ad informandum plenius hanc ſanctam ſynodum, ſi prædicta omnia omnibus notoria non exſi-

Digitized by Google

Anno Christi 1409.

ſtant: licet omnia & ſingula prædicta ſint vera, manifeſta & notoria, ita quod aliquali tergiverſatione celari non poſſunt, nec indigeant clamore alicujus accuſatoris: tamen procurator ſeu promotor præfatus dat, exhibet, producit articulos præſentes, & contenta in eiſdem narrative & diſpoſitive. Et de quolibet ac conjunctim & diviſim, & in quantum videatur huic ſanctæ univerſali ſynodo, offert ſe probaturum in eis contenta, vel ea quæ ei ſufficient, ſeu ſufficere videbuntur, ad ſuum propoſitum conſequendum in toto vel in parte, & non aliter, nec alio modo. De quo ſolemniter proteſtatur, veſtrum benignum auxilium humiliter implorando.

Et prædicta omnia & ſingula dictus procurator ſeu promotor dat, exhibet, & producit omni meliori modo, via, forma, & cauſa, quibus poteſt & debet: ſalvo jure ſibi corrigendi, addendi, detrahendi, &c.

SESSIO VI.

Sexta ſeſſio fuit die ultima Aprilis: & ibi ſtatim poſt Miſſam & litanias propoſuit epiſcopus Saliſberienſis de Anglia, qui tempore medio cum multis aliis dominis Anglicis applicuerat Piſas, exhortans in effectu totum concilium ad procedendum in negotio ſecundum bonam juſtitiam & æquitatem: dicens ſe cum aliis habere ſufficiens mandatum ex parte regis Angliæ & regni ad tractandum & proſequendum cum aliis, & tenendum ſeu accordandum quidquid ibidem ordinaretur in facto eccleſiæ, ſeu unionis, &c. Et quia nondum ex parte dictorum Anglicorum, nec ex parte illorum de Alemannia, fuerant nominati per eos eligendi ad examinandum teſtes, de quibus dictum eſt in ſeſſione præcedenti; ideo fuit dies continuata ad diem ſabbati proximam, quæ erit dies quarta Maii: in qua, ſicut dictum fuit per advocatum ex parte concilii in hoc negotio ordinatum, dominus Petrus de Ancorano, utriuſque juris doctor Bononienſis, debebat dare reſponſiones ad propoſita alias in quarta ſeſſione per epiſcopum Verdenſem, & alios ambaſſiatores regis Ruperti, de quibus ibi dicitur:
» Et fiet etiam commiſſio nominandis
» ad examinandum teſtes (de quibus eſt ſupradictum:)
» Et ulterius in negotio procederetur prout fuerit rationis. Fuit etiam illico proteſtatum per dictum advocatum ad inſtantiam promotorum & procuratorum ad hoc totum negotium proſequendum, ex parte concilii ordinatorum, de proſequendo tempore & loco contra dictum epiſcopum Verdenſem, & alios ambaſſiatores dicti Ruperti (de quibus ſupra) qui non exſpectato reſponſo illicentiati receſſerunt: quodque ipſe & alii qui cum eo ſic receſſerant, & debebant concilio intereſſe, incurrerant pœnas juris contra ſic recedentes vel non venientes latas a jure, &c.

SESSIO VII.

Septima ſeſſio fuit die ſabbati quarta Maii: & ibidem poſt Miſſam & litanias, doctor Bononienſis, vocatus dominus Petrus de Ancorano, dedit reſponſiones ad propoſita alias per oratores & nuncios domini Ruperti, &c. de quibus ſupra facta eſt mentio in quarta ſeſſione. Poſtea fuerunt lecta nomina electorum pro qualibet patria ad recipiendum teſtes & inſtrumenta, ad probandum notorietatem propoſitorum in quinta ſeſſione contra iſtos duos contendentes: & illico fuit eis auctoritate concilii data commiſſio, de qua promotores petierunt inſtrumentum. Fuit etiam dictum, quod expediebat auctoritate totius concilii mittere ad regem Ladiſlaum Siciliæ, ad A exhortandum eum quod non impediret concilium, & quod ceſſaret ab impedimentis, quodque teneret & ſervaret ibi deliberanda, &c. Et ab omnibus fuit dictum: Placet. Et fuit dies continuata ad procedendum ulterius in hoc negotio ad diem Veneris, quæ erit dies decima Maii.

SESSIO VIII.

Octava ſeſſio fuit dicta die Veneris, decima die Maii, & poſt Miſſam & litanias, fuit poteſtas data in alia ſeſſione ad examinandum & recipiendum teſtes & inſtrumenta, continuata ad octo dies, videlicet ad diem Veneris, decimam octavam diem Maii. Ibidem etiam ad inſtantiam promotorum & procu- B ratorum, &c. fuit determinatum, unionem amborum collegiorum cardinalium propter bonum unionis eccleſiaſticæ & pro neceſſitate proſequendi hoc tam pium negotium alias factam, fuiſſe bene, rite, & debite factam: eamque ſynodus roboravit & confirmavit, & declaravit quod per eos potuit concilium eccleſiæ univerſalis congregari ad providendum iſti negotio; & quod hoc præſens concilium eſt ſufficienter repræſentativum totius eccleſiæ catholicæ, in loco tuto, idoneo & ſecuro, & tempore congruo congregatum; quodque hoc præſens concilium habet poteſtatem cognoſcendi de hoc toto negotio, &c. & decidendi, tamquam quod non habet alium quoad hoc ſuperiorem in terris. Et hæc om- C nia fuerunt illico per dictum concilium accordata, pronunciata, & concluſa per os domini patriarchæ, prout in cedula ſuper hoc facta & lecta continetur, cujus ſcriptus eſt tenor infra.

Item fuit auctoritate concilii dictum & declaratum, licet pro tunc non pronunciatum in ſcriptis, quod a tempore quo iſti contendentes recuſarunt adimplere juramenta ſua & vota de via ceſſionis per eos præſtita, licuit ab eis ſubſtrahere obedientiam, ab eo tempore quo viam ceſſionis proſequi omiſerant, &c. & quod pro nunc erat ab omnibus obedientia eis & eorum cuilibet ſubſtrahenda; & quod proceſſus, inhabilitationes, & cenſuræ, latæ per eos, aut eorum alterum, in præjudicium proſecutionis unio- D nis, erant irrita & caſſa, &c. ſed quia de hoc non erat littera ſeu pronunciatio dictata, fuit hoc ſic dimiſſum uſque ad aliam ſeſſionem, quæ fuit aſſignata ad decimam ſeptimam diem menſis Maii proximam. Tenor autem dictæ cedulæ in hac ſeſſione pronunciatæ ſequitur, & eſt talis:

Sancta ſynodus, habita plena & matura deliberatione decernit, pronunciat, & declarat, unionem & conjunctionem factam de duobus collegiis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, fuiſſe & eſſe legitimam & canonicam; ipſamque ſua auctoritate roborat, approbat, & confirmat, pro bono tam ſancti & pii negotii, ac evidenti & imminenti neceſſitate univerſalis eccleſiæ catholicæ, exſtirpatione ſchiſma- E tis, ac unione & redintegratione ipſius eccleſiæ: ac etiam hanc ſanctam ſynodum per dominos cardinales utriuſque collegii, ad tantum bonum ſimul unitos & congregatos, tempore congruo, & in loco tuto, habili, idoneo, ſecuro & libero, rite, debite, & canonice convocatam. Declarat inſuper, pronunciat, & decernit, per Dei gratiam hic eſſe generale concilium repræſentativum totius eccleſiæ univerſalis catholicæ, rite, juſte, & rationabiliter fundatum & congregatum: & ad hoc generale concilium, tamquam ad unicum ſuperiorem & judicem in terris pertinere hujuſmodi cauſæ, & omnium propoſitorum contra dominos Benedictum & Gregorium nominatos, contendentes, ſeu, ut aſſeritur, colludentes,

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1409.

dentes, cognitionem, examinationem, decifionem, A & omnimodam determinationem omnium ſingulorum ad dictam cauſam pertinentium, quoquo modo dependentium, incidentium, ſeu emergentium ex præmiſſis.

Item ſancta ſynodus habita matura ac plena deliberatione ex cauſis præmiſſis, pro ſecunda dilatione ad producendum teſtes ſtatuit terminum ab hodie ad octo dies: quæ erit decima ſeptima præſentis menſis Maii, & ad illum diem aſſignat proximam ſeſſionem.

SESSIO IX.

Nona ſeſſio fuit die Veneris XVII. Maii: in qua poſt Miſſam & litanias fuit ex parte concilii dictum B & declaratum, quod ordo ſedendi in concilio per quoſcumque prælatos ſive ambaſſiatores aliquorum, non faceret præjudicium eccleſiis, vel perſonis ſeu eorum dignitatibus aut prærogativis; quodque de hoc nullus de cetero contra alium poſſet ſe juvare in aliquo, tam in proprietate quam ſaiſina ſeu poſſeſſione, vel quaſi.

Item per os domini Patriarchæ Alexandriæ de mandato ſynodi fuit pronunciatum in ſcriptis, ſuper illis tribus de quibus in proxima ſeſſione dictum fuerat, ſed pro tunc non pronunciatum, videlicet:* „ Quod licuit, &c. ut in præcedenti ſeſſione dictum fuit; Et quod ſubſtractio obedientiæ ex nunc in antea curreret; & quod proceſſus contra hoc facti non te- C nerent, &c. ut ibi dictum eſt. Et ulterius in eadem ſententia pronunciatum fuit & declaratum, quod domini cardinales, & alii prælati, producti in teſtimonium in hac cauſa, poterunt eſſe conjudices, ac etiam teſtes. Tenor autem hujus cedulæ eſt infra ſcriptus.

Item, in eadem ſynodo commiſſio alias data examinatoribus teſtium fuit continuata ad diem Mercurii proximam, quæ erit dies vigeſima ſecunda Maii: quæ dies etiam fuit pro proxima ſeſſione aſſignata. Et fuit data auctoritate concilii poteſtas dictis examinatoribus addendi articulos alios novos, vel declarandi jam datos, &c. prout [a] videntur expedire pro cauſa. Tenor autem dictæ pronunciationis factæ in præ- D dicta ſeſſione ſequitur, & eſt talis:

[a] Forte, videntur.

Sancta & univerſalis ſynodus hic in Chriſti nomine congregata, declarat, pronunciat, & decernit, ex juſtis & rationabilibus cauſis a Petro de Luna, qui Benedictus decimus tertius, & Angelo Corario, qui Gregorius XII. dicebantur, improbe contendentes de papatu, & ab ipſorum cujuſlibet obedientia licuiſſe recedere libere & impune: videlicet a præfato Benedicto, ex eo tempore quo viam ceſſionis per eum juratam ſolemniter, realiter proſequi, & eamdem effectualiter adimplere, damnabiliter omiſit; & a præfato Gregorio, ex eo tempore quo viam ceſſionis per eum juratam & ſolemni voto firmatam & promiſſam, realiter proſequi, & effectualiter adim- E plere, damnabiliter prætermiſit.

Inſuper eadem ſancta ſynodus ex cauſis, quibus ſupra, pronunciat, ſtatuit, ordinat, & decernit, præfatis contendentibus de papatu, & ipſorum cuilibet, qui canonice requiſiti vocatique in præſenti cauſa ſchiſmatis & fidei, fuerant declarari legitime contumaces, fore a cunctis Chriſti fidelibus omnimodam obedientiam ſubſtrahendam, & ex nunc in antea ab omnibus pro ſubſtracta haberi, & ita obſervandum decernit, pronunciat, atque mandat.

Proceſſus autem & ſententias, condemnationes, privationes, inhabilitationes, & cenſuras quaſcumque, per ipſos contendentes, aut ipſorum alterum, in A præjudicium unionis eccleſiæ, aut proſecutionis ejuſdem contra ſubſtractos, aut in poſterum ſubſtrahentes, factos, aut in poſterum fiendos, hæc ſancta ſynodus decernit & declarat caſſos exſiſtere, & nullius eſſe roboris vel momenti: & eoſdem caſſat & annulat, quatenus de facto proceſſerunt, aut in futurum procederent.

Item, eadem ſancta ſynodus in favorem fidei, & pro ſchiſmatis exſtirpatione, ac lacerata eccleſia unienda & pacificanda, decernit, pronunciat, & declarat, omnes cujuſcumque ſtatus, etiamſi cardinalatus præfulgeant dignitate, qui in cauſa præſenti ſunt, & eſſe poſſunt judices ſeu conjudices in concilio, etiam eſſe poſſe legitimos teſtes, eorumque B tam ſententiis quam teſtimoniis, fidem eſſe indubiam adhibendam.

Item, cum propter diverſitatem & prolixitatem articulorum, in præſenti cauſa productorum, poſſet teſtium examinatio diſpendioſe protelari: propterea ſancta ſynodus decernit, pronunciat, & declarat, quod domini commiſſarii, ſeu examinatores, ad hoc per ſanctam ſynodum deputati, poſſunt dictos articulos declarare, ſpecificare, & in eis addere, detrahere, mutare, ac etiam novos articulos de novo recipere, & ſuper eis teſtes examinare, interrogatoria facere, prout utilitati & accelerationi cauſæ viderint expedire; & mittere etiam extra locum concilii, maxime Florentiam, ad recipiendum & examinandum C alios teſtes. Et ex prædictis cauſa cognita & deliberata, dat, ſtatuit, & decernit, tertiam dilationem ad probandum, & teſtes producendum, & ad ulteriora procedendum, prout eidem ſanctæ ſynodo videbitur expedire, diem Mercurii proximam, quæ erit vigeſima ſecunda hujus menſis; ad quam diem ſtatuit & ordinat proximam ſeſſionem.

SESSIO X.

Decima ſeſſio fuit die Mercurii vigeſima ſecunda Maii. Et primo poſt Miſſam & litanias fuit petitum, quod Benedictus & Gregorius de papatu contendentes, quibus alias data fuerat dilatio ad audiendum jurare teſtes, & dicendum contra eos, ſi quid dicere D vellent, nunc antequam fieret publicatio, vocarentur ad valvas: & ſi non comparerent, decernerentur quoad hoc contumaces, & in eorum contumaciam ulterius procederetur ad publicationem teſtium, &c. Et ita fuit factum. Poſtea illico decretum fuit, publicationem eſſe faciendam: & illico fuit incepta per hunc modum, quod unus de notariis legebat articulos, & unus de examinatoribus, ſcilicet archiepiſcopus Piſanus ad hoc deputatus, lecto articulo dicebat: Contenta in hoc articulo probantur notoria „ per tot teſtes: nominando in genere eorum dignitates, ſed non perſonas: & quia illa die non potuit perfici iſtud, iſte actus continuatus fuit ad diem ſe- E quentem, quæ pro alia ſeſſione fuit aſſignata.

SESSIO XI.

Undecima ſeſſio fuit die Jovis tertia Maii; in qua poſt Miſſam & litanias continuatus fuit actus heſterna die inchoatus: & poſt articulorum lecturam completam, ſecundum formam alia die inchoatam, petitum fuit requiſitum, quod per concilium decerneretur publicationem teſtium eſſe factam, & eſſe ulterius procedendum in cauſa, prout concilio videretur; ſuper quo ſi placeret, daretur dilatio ad diem ſabbati proximam ad reſpondendum ſuper iſtis, & deliberandum tempore medio, quid dicendum. Et ita fuit accordatum: & ad aliam diem ſabbati, quæ erit dies vigeſimaquinta hujus menſis Maii, fuit ſeſ- F

Anno Christi 1409.

ſio aſſignata. Et ulterius illico fuit requiſitum, quod de novo ad valvas eccleſiæ illa dies aſſignaretur duobus de papatu contendentibus, ad audiendum ordinationem concilii de modo ulterius procedendi; & audiendum decerni publicationem teſtium debite eſſe factam, & debere haberi pro facta, niſi dicant, vel aliquis pro ipſis cauſam quare, &c. Et ita in omnibus fuit accordatum.

Sessio XII.

Duodecima ſeſſio fuit die ſabbati vigeſima quinta Maii, quæ fuit vigilia Pentecoſtes: & poſt Miſſam & litanias fuit requiſitum per advocatum, quod dicti duo contendentes ad valvas vocarentur: & ita fuit factum per duos cardinales more ſolito. Et quia non comparuerunt, nec aliquis pro eis, fuerunt reputati contumaces, & in eorum contumaciam dictum fuit publicationem teſtium haberi pro facta, & ulterius procedendum. Et illico fuit per os domini Patriarchæ Alexandriæ pronunciatum auctoritate concilii, videlicet quod attenta notorietate eorum de quibus agitur, viſis atteſtationibus, receptis & publicatis, crimina & exceſſus & alia neceſſaria ad deciſionem cauſæ fuerunt & ſunt notoria; & pro talibus reputabat, decernens ulterius tamquam ſuper notorio eſſe procedendum. Poſtea fuit petitum & requiſitum ex abundanti, quod adhuc prorogaretur poteſtas alias data commiſſariis ad examinandum teſtes, de qua ſupra, uſque ad tempus latæ ſententiæ ad finem: quod ſi aliquæ literæ producerentur, quæ facerent ad cauſam, vel ſi fierent adhuc alii novi articuli ſuper illis, teſtes poſſent recipi: & ita fuit accordatum.

Item etiam petitum fuit & accordatum, quod pro bono cauſæ ſi cardinalibus videretur eſſe mittendum ad dominum Lucanum & ad Senenſes, pro aliquibus quæ ad hanc cauſam eſſent expedientia, ipſi cardinales ad hoc ſine alia congregatione poſſent nomine concilii ibidem mittere, & ad hoc eligere perſonas ſicut voluerint.

Item ad procedendum ulterius fuit dies & ſeſſio aſſignata ad diem Mercurii poſt feſtum Pentecoſtes, quæ erit vigeſima nona Maii: videlicet ad deliberandum de die aſſignanda dictis contendentibus ad audiendam ſententiam diffinitivam, & de citando eos ad illam diem ad ſententiam audiendam. Tenor vero pronunciationis factæ, de qua in hac præcedenti ſeſſione fit mentio, talis eſt:

Sancta ſynodus attenta eorum de quibus agitur notorietate, de qua per factorum evidentiam, depoſitionem teſtium, & alia documenta legitime conſtat, habita ſuper his deliberatione matura pronunciat & declarat, delicta, crimina & exceſſus, & alia ad deciſionem neceſſaria, in petitione præſentis cauſæ deducta contra dictos Benedictum & Gregorium de papatu contendentes, per promotores ſeu procuratores per hanc ſanctam ſynodum deputatos, fuiſſe & eſſe notoria, & tamquam ſuper notorio fuiſſe & eſſe ad ulteriora procedendum, & tamquam in cauſa in qua imminet ſcandalum, & periculum notorium eſt in mora.

Sessio XIII.

Tertiadecima ſeſſio fuit die Mercurii vigeſima nona Maii, quæ fuit in ſeptimana Pentecoſtes: in qua poſt Miſſam & litanias, magiſter Petrus [a] Plaoul pro univerſitate Pariſienſi dixit, & declaravit, opinionem Univerſitatis eſſe, iſtos duos contendentes debere reputari ſciſmaticos, & antiquati ſchiſmatis nutritores, & hæreticos pertinaces, firmans auctoritatem concilii ad decidendam hanc cauſam, & declarandum eos eſſe ab eccleſia præciſos, & abjectos, & eos quantum opus eſt abjiciendos & ejiciendos, &c. ſumens thema ſuum: *Congregabuntur filii Juda & Jeruſalem, & ponent ſibi caput unum, &c.* Poſtea immediate unus epiſcopus Italicus, dictus Novarienſis, legit quandam cedulam facientem mentionem, qualiter ſecundum ordinationem dominorum cardinalium, per dominum cardinalem Mediolanenſem fuerunt ſimul congregati omnes magiſtri in theologia, & licentiati, ac baccalaurei formati, qui ad dictum concilium de multis partibus & univerſitatibus convenerant: & inter eos fuerat habita plena deliberatio ſuper iſta materia, & poſtea in eamdem opinionem convenerant, & concordes fuerant; videlicet quod dictos ambos contendentes ſchiſmaticos tenent, & hæreticos, pertinaces, &c. ut ſupra, & omnium & ſingulorum nomina recitavit, quorum multi ſunt epiſcopi & prælati, & faciebant omnes numerum centum & trium.

a Plaoul.

Oſee 1. 11.

Item poſtea dixit, quod in eadem opinione fuit univerſitas Florentina, in qua fuerunt centum & viginti magiſtri ſubſcripti. Idem etiam deliberavit univerſitas Bononienſis, quæ de hoc miſit litteras: Idem univerſitates ſive ſtudia Aurelianenſis, & Andegavenſis, & Toloſana per ſuos ambaſſiatores præſentes ibidem.

Poſtea advocatus petiit, quod ad procedendum ulterius in hac cauſa, aſſignaretur dies Mercurii proxima peremptorie iſtis contendentibus, ad audiendum ſententiam diffinitivam in hac cauſa; & quod de hoc cedula affigeretur in valvis eccleſiæ, quod ad hoc agendum aſſignaretur ſeſſio ad diem Mercurii, quæ erit dies quinta menſis Junii.

Ulterius dixit, quod ſi placeret tempore medio, ſcilicet die ſabbati proxima, fieret una ſeſſio, in qua fieret relatio de teſtibus quibuſdam examinatis poſt relationem alias factam, qui ſcilicet fuerunt examinati ſuper quibuſdam novis articulis de novo additis & traditis, & etiam ſuper antiquis juxta ordinationem alias in proxime præcedenti ſeſſione factam; & ad faciendum etiam, ſi ſit opus, pleniorem relationem quam alias facta fuit ſuper examinatione teſtium alias receptorum, ad ſerenandum conſcientias aliquorum, ſi viſum fuerit expedire. Et ita fuit per concilium accordatum: & ſeſſiones iſtas ordinavit, ſcilicet unam ad diem ſabbati, quæ erit prima dies Junii; & aliam ad diem Mercurii ſequentem, quæ erit quinta dies Junii.

Sessio XIV.

Quartadecima ſeſſio fuit die ſabbati prima die Junii, in qua poſt Miſſam & litanias, examinatores ſive commiſſarii, ad examinandum teſtes alias dati, fecerunt per os domini archiepiſcopi Piſani, unius ex eis, recitari numerum teſtium, qui de veritate contentorum in articulis deponebant, deſignando eorum dignitates & titulos, non propria nomina, recitando ſummarie effectum articuli non ad longum, & poſtea ſubjungendo: « Iſte articulus probatur per tot teſtes de veritate, quorum teſtium tot ſunt cardinales, » tot talis ſtatus, &c. ſicut in ſimili ſuper notorietate fuit factum in decima & undecima ſeſſione, quando teſtes fuerunt recitati, qui de notorio deponebant. Et fuit hoc factum ad pacificandum aliquos qui volebant ſcire, ſi per teſtes probarentur eſſe vera illa, quæ dictis contendentibus opponebantur: quia interdum dicuntur aliqua notoria, quæ tamen non probantur eſſe vera. Et hoc facto ſubjunxit dictus archiepiſcopus, quod ſi aliquis vellet videre depoſi-

ANNO CHRISTI 1409.

tionem teſtium, ut magis probaret veritatem illorum quæ dicebantur, reperiret die Lunæ & Martis proxima apud Carmelitas, qui dictas depoſitiones oſtenderet cuicumque videre volenti; ſed non expediebat aliter publicare.

SESSIO XV.

Quinta decima ſeſſio fuerat ordinata ad audiendum jus ad diem Mercurii quinta die Junii, quæ fuit vigilia Sacramenti, & illa die fuit hujuſmodi ſeſſio. Et prius per advocatum, nomine procuratorum & promotorum in hac cauſa, fuit requiſitum, quod ad valvas eccleſiæ vocarentur duo contendentes, qui ad hanc diem vocati fuerant & citati, prout ex relatione, & per inſtrumentum apparet: & ſic fuit factum per duos cardinales more ſolito, nulluſque comparuit. Poſtea dictus advocatus requiſivit contumaciam contra eos, & quod ulterius procederetur ad ſententiam proferendam, ſicut alias fuerat ad hoc dies hæc aſſignata. Fuit reſponſum: Placet. Poſtea ſurrexit patriarcha Alexandriæ, qui de conſenſu ſynodi ſibi dato protulit nomine totius ſynodi ſententiam diffinitivam, per quam declaratur ac diffinitur, quod objecta contra dictos contendentes ſunt & fuerunt notoria; & quod ex his ſunt ſchiſmatici, & antiquati ſchiſmatis nutritores & fautores; quod etiam ſunt hæretici, & a fide devii, & ex hoc ab eccleſia præciſi, & adeo ne præſint dejecti & abjecti, & ſic declarat dicta ſynodus; & nihilo minus eos privat & dejicit ab omni honore & dignitate etiam papali. Et ultra hoc decernit, proceſſus per eos factos, aut eorum alterum, contra aliquos cardinales, ſententias, cenſuras, aut privationes, eſſe irritas & inanes, eaſque caſſat ad cautelam & irritat. Et ulterius decernit ſancta ſynodus, promotiones ſeu ordinationes, immo profanationes cardinalium, per dictos contendentes, & eorum utrumque factas, videlicet per Petrum de Luna a die xv. Junii, & per Angelum Cotario a die tertia Maii, anni milleſimi quadringenteſimi octavi, eſſe irritas & inanes; & quantum opus eſt, caſſat & irritat, &c. prout in forma quæ eſt hic infra ſcripta continetur. De quibus omnibus promotores petierunt inſtrumentum.

Poſtea etiam ex parte concilii fuit lecta una cedula, per quam concilium ordinat, quod ordo ſedendi in iſto concilio tentus & habitus, per quoſcumque ſit, non poſſit cuiquam facere præjudicium, nec etiam commodum, aut prærogativam afferre, &c. ſicut fuerat etiam factum in nona ſeſſione.

Poſtea etiam dixit dictus Patriarcha Alexandriæ, quod a multis petebatur ordinari & decidi, quid dicendum aut tenendum eſſet de promotionibus factis per iſtos contendentes, quoad alias dignitates quam cardinalatus; & ſimiliter de proceſſibus per eos factis contra alios, quam contra cardinales, de quibus omnibus in forma ſententiæ nulla facta eſt mentio: ſuper quo, ſi placeret, ordinaretur una ſeſſio ad diem Lunæ proximam, quæ erit die decima Junii, in qua decerneretur ſuper iſtis, & interim deliberaretur plenius ſuper hoc quid dicendum: & ſic fuit ab omnibus accordatum, & ad dictam diem fuit propter hoc ſeſſio ordinata. Fuit etiam petitum, quod in ſententia prædicta diffinitiva omnes ſe deberent ſubſcribere, quando eſſet poſita in forma; & ſic fuit accordatum, & etiam poſtea factum. Et illico etiam prohibitum fuit omnibus, ne de villa decederent, quouſque prædicta omnia eſſent completa. Et his factis & dictis ſtatim cœperunt clerici qui litanias dixerant, cantare, *Te Deum*, alta voce: & hymno perfecto omnes receſſerunt de eccleſia. Tenor autem pronun-

A ciationis ſententiæ diffinitivæ contra prædictos contendentes ſequitur, & eſt talis:

ANNO CHRISTI 1409. *Extat in actis ſupra editis. Sed cum differat ab iis multis hujus codicis lectionibus, iterum hic edenda fuit.*

Chriſti nomine invocato, ſancta & univerſalis ſynodus univerſalem eccleſiam repræſentans, & ad quam cognitio & deciſio hujus cauſæ noſcitur pertinere, Spiritus ſancti gratia in hac majori eccleſia Piſana congregata, ibique pro tribunali ſedens, viſis & diligenter inſpectis omnibus & ſingulis productis, probatis & agitatis in præſenti cauſa unionis eccleſiæ, fidei, & ſchiſmatis contra Petrum de Luna, Benedictum XIII. & Angelum de Corario, Gregorium duodecimum olim nuncupatos, quæ in præſenti proceſſu hujus cauſæ plenius continentur, ac quibuſcumque aliis ipſam ſanctam ſynodum ad infra ſcri-
B ptam diffinitionem moventibus & inducentibus, habita prius inter ſeipſos, & demum cum copioſa multitudine magiſtrorum in ſacra theologia, ac utriuſque juris doctorum, pluries & pluries diligenti collatione, & tandem deliberatione matura, omneſque pariter in hanc ſententiam reperiens unanimiter concordare omni modo, via & jure, quibus magis & melius poteſt in prædictorum contendentium, ſeu verius colludentium de papatu, & cujuſque eorum contumaciam: in his ſcriptis pronunciat, decernit, deffinit & declarat omnia & ſingula crimina, exceſſus, & alia cuncta neceſſaria ad infra ſcriptam deciſionem præſentis cauſæ deducta per providos viros magiſtros Henricum de Montelcone, Joannem Deſcri-
C vanis, & Bertholdum de [a] Wildunqhen promotores, inſtigatores & ſolicitatores, ſeu procuratores deputatos ad proſequendum præſentem cauſam, pro hujus deteſtandi & inveterati ſchiſmatis exſtirpatione, & unione atque redintegratione ſanctæ matris eccleſiæ, contra & adverſus prælibatos Petrum de Luna, Benedictum decimum tertium, & Angelum Corario, Gregorium duodecimum (de papatu damnabiliter contendentes) ab aliquibus nuncupatos, in petitione coram ipſa ſacra & univerſali ſynodo præſentata & exhibita, fuiſſe vera & eſſe, atque notoria, ipſoſque Angelum Corario, & Petrum de Luna de papatu, ut præfertur, contendentes, & eorum utrumque fuiſſe & eſſe notorios ſchiſmaticos, & antiqui ſchiſmatis
D nutritores, defenſores, fautores, approbatores, manutentores, pertinaces, necnon notorios hæreticos, & a fide devios, notoriiſque criminibus enormibus perjurii & violationis voti irretitos, univerſalem eccleſiam ſanctam Dei notorie ſcandalizantes, cum incorrigibilitate, contumacia & pertinacia notoriis evidentibus & manifeſtis. Et ex his & aliis ſe reddidiſſe omni honore & dignitate, etiam papali indignos, ipſoſque & eorum utrumque propter præmiſſas iniquitates, crimina & exceſſus ne regnent, vel imperent, aut præſint, a Deo & ſacris canonibus fore ipſo facto abjectos & privatos, ac etiam ab eccleſia præciſos: & nihilo minus Petrum & Angelum, & eorum utrumque, per hanc ſententiam diffinitivam in his
E ſcriptis privat, abjicit & præcidit; inhibendo eiſdem ne eorum aliquis pro ſummo Pontifice gerere ſe præſumat, eccleſiamque vacare Romanam ad cautelam inſuper decernendo.

[a] Vvilſing & Vuiadeghen.

Et inſuper omnes & quoſcumque Chriſticolas, etiam ſi imperiali, regali, vel alia qualibet præfulgeant dignitate, declarat ab eorum & cujuſlibet eorum obedientia, non obſtante quocumque fidelitatis juramento, aut alio quocumque vinculo, quo illis vel eorum alteri tenerentur adſtricti, fore perpetuo abſolutos: inhibendo eiſdem Chriſti fidelibus ne prædictis de papatu contendentibus, ſeu eorum alteri quomodolibet obediant, pareant, vel intendant; aut conſilium, auxilium, vel favorem ipſis præſtent, aut

Anno Christi 1409.

eos recipiant, vel receptent, ſub pœnis excommunicationis, & aliis a ſanctis patribus & ſacris canonibus inflictis, promulgatis & ordinatis. Quodque ſi parere contempſerint huic ordinationi & ſententiæ, ipſos & eorum fautores, defenſores, adhærentes & ſequaces, etiam per ſæculares poteſtates fore compeſcendos, & compeſci debere juxta præcepta divina & ſacrorum canonum diſpoſitiones, eadem ſancta ſynodus pronunciat & diffinit.

Ac inſuper omnes & ſingulos proceſſus, & ſententias excommunicationis, inhabilitationis, vel alterius cenſuræ & pœnæ, privationes quoque ordinum & dignitatum, etiam cardinalatus, beneficiorum & officiorum, ac graduum quorumcumque, qualiacumque ſint, & quomodocumque nuncupentur, ſeu nominentur, contra dominos cardinales per dictos Petrum de Luna & Angelum Corario factos, actos & fulminatos, fuiſſe & eſſe nullos, caſſos & irritos, nullas, caſſas & irritas, ac nullius roboris, efficaciæ vel momenti, & quatenus de facto proceſſerunt, eatenus annullandos, caſſandos & irritandos, annullandas, caſſandas & irritandas; ſicque & etiam ad cautelam quatenus expediat omni modo & jure quo melius poteſt annullat, caſſat & irritat.

Et inſuper promotiones, immo verius profanationes quorumcumque ad cardinalatum per dictos contendentes de papatu & eorum utrumque attentatas, videlicet per dictum Angelum a die tertia Maii, & per Petrum ante dictum, a die xv. Junii anni proximi præteriti milleſimi quadringenteſimi octavi, fuiſſe & eſſe nullas, caſſas, irritas & inanes, & quatenus de facto proceſſerunt, de facto annullandas, caſſandas & irritandas: & ſic etiam ad cautelam quatenus expediat omni modo & jure quibus melius poteſt, præfata ſancta ſynodus per hanc ſententiam diffinitivam caſſat, irritat & annullat.

Ad providendum autem adverſus proceſſus, conſtitutiones, & ſententias in præjudicium unionis, & alias per Petrum de Luna & Angelum Corario olim contendentes de papatu ſeu colludentes præfatos, factas & latas contra reges & principes, Patriarchas quoque, archiepiſcopos, epiſcopos, ac alios eccleſiæ prælatos, univerſitates ſtudiorum, communitates, ac ſingulares perſonas eccleſiaſticas & ſæculares, & circa promotiones olim per ipſos contendentes factas ad dignitates quaſcumque; & ulterius ad procedendum ſuper aliis bonum univerſalis eccleſiæ tangentibus, ſancta ſynodus ſtatuit diem Lunæ proximam pro ſeſſione futura, quæ erit decima menſis præſentis Junii.

SESSIO XVI.

Sextadecima ſeſſio fuit die Lunæ decima Junii, ſicut fuerat in proxima ſeſſione ordinatum. Et ibi fuit dominus cardinalis in Chalento, qui Petrum de Luna dimiſerat & ab eo receſſerat, & ad concilium venerat. Et in iſta ſeſſione primo fuit per os domini archiepiſcopi Piſani lecta una cedula, in qua omnes & ſinguli cardinales erant ſubſcripti, continens in effectum formam cujuſdam promiſſionis, quam fecerunt omnes prædicti & ſinguli cardinales ad ſatisfaciendum multis, qui requirebant & petebant, quod reformarentur uſurpationes quæ erant in eccleſiam introductæ in præjudicium libertatis eccleſiaſticæ, &c. per quam cedulam omnes & ſinguli prædicti cardinales promittunt, videlicet quilibet eorum, ſi eum contingat ad papatum aſſumi, quod intendet reformationi eccleſiæ tam in capite, quam in membris; & ſi eum contingat aſſumi ad papatum, erga eum inſtabunt & procurabunt fideliter & bona fide, quod circa dictam reformationem intendat, nec permittat, quantum in eo erit, quod hoc conſilium diſſolvatur, quouſque ſuper hoc proviſum exſtiterit. Et ideo placet eis quod adhuc concilium continuetur, &c. ut in forma cedulæ, cujus tenor eſt infra.

Poſtea venit advocatus per concilium alias deputatus, qui petiit & requiſivit, quod cum alias in proxima præcedente ſeſſione fuerit ſententia lata diffinitiva contra duos contendentes, &c. & parum eſſet, ſi non demandaretur executioni, quod placeret dare & ordinare commiſſarios ad publicandum dictam ſententiam, & executioni demandandum ubique, vel in diverſis mundi partibus ubi oportebit: ad quos nominandos, ſi placet, ordinet concilium, quod collegium dominorum cardinalium eos tales, ſicut voluerit, ad hoc idoneos poſſit & valeat nominare. Et ita fuit accordatum.

Item petiit & requiſivit, quod cum Angelus Corario olim ab aliquibus nominatus Gregorius XII. ſedem ſuam nitatur tenere in patriarchatu Aquilegienſi, & populum illius patriæ ad ſe allicere, ac ab obedientia domini patriarchæ Aquilegienſis faventis huic concilio retrahere; placet huic concilio mandare dominis illius patriæ, ac vaſſallis eccleſiæ, quod dicto patriarchæ Aquilegienſi pareant & intendant, & dicto Angelo ſeu Gregorio nullatenus obediant, &c. Et ita fuit ab omnibus accordatum.

Poſtea fuit dictum & publicatum, quod ſi placeret, continuaretur hoc concilium, & alia ſeſſio ordinaretur, ad providendum & ordinandum circa illa de quibus in proxima ſeſſione dictum fuerat, videlicet de promotionibus & proceſſibus, &c. & generaliter ad providendum circa illa quæ agenda reſtant: ad quod, ſi placeret, ordinaretur ſeſſio ad diem Jovis proximam, quæ erit decimatertia Junii. Et ita fuit accordatum. Tenor autem cedulæ continens juramentum dominorum cardinalium, de qua ſupra, ſequitur, & eſt talis:

"Nos omnes & ſinguli epiſcopi, preſbyteri & diaconi, cardinales, congregati in civitate Piſana pro ſchiſmatis exſtirpatione, unitate & bono ſtatu in Dei eccleſia reducendis, promittimus in verbo veritatis, Deo, ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & ſanctæ ſynodo hic in Chriſti nomine congregatæ, quod ſi quis noſtrum in ſummum Romanum Pontificem eligetur, præſens concilium continuabit, nec diſſolvet aut diſſolvi permittet, quantum in eo erit, uſquequo per ipſum, cum conſilio ejuſdem concilii, ſit facta debita, rationabilis, & ſufficiens reformatio univerſalis eccleſiæ & ſtatus ejus, tam in capite quam in membris. Promittimus etiam, quod ſi aliquem de dominis cardinalibus abſentibus, vel extra noſtrum collegium, aſſumi contingat in Papam, pure, veraciter & bona fide, antequam procedamus ad publicationem electionis illius, procurabimus toto poſſe habere ab eo promiſſionem, ac ſufficientem ſecuritatem, quod ſervabit & adimplebit omnia, & ſingula ſupradicta: & interim lata ſententia contra contendentes de papatu, ſuper eorum dejectione ſumus contenti; & ratum habemus, quod ſede vacante continuetur concilium; & quod in eo, quantum commode fieri poterit, in dicta reformatione procedatur; & quod ſuper hoc in proxima ſeſſione alia ſeſſio indicatur."

SESSIO XVII.

Septimadecima ſeſſio fuit die Jovis decimatertia Junii anno prædicto: in qua poſt Miſſam & litanias venit capitaneus, & poteſtas, ac vicarius villæ Piſa-

ANNO CHRISTI 1409.

næ. Et tunc advocatus aſcendit pulpitum, & dixit alte voce, quod quia inſtabat tempus intrandi conclave ad eligendum Papam, & juxta conſtitutionem Gregorii decimi, quæ incipit, *Ubi majus*, quæ eſt de elect. libro VI. domini temporales loci ubi eſt Papa eligendus, debent facere certa juramenta, ut in prima conſtitutione continetur : ideo ad hoc veniebant prædicti officiarii, qui pro parte dominorum Florentinorum, qui habent dominium civitatis Piſanæ, parati erant facere debita juramenta : & fecerunt. Poſtea ſubjunxit, quod etiam ſecundum tenorem dictæ conſtitutionis ſunt preces ad Deum porrigendæ pro habendo Papam, &c. Ideo ſi placeret, in craſtino fieret proceſſio generalis de eccleſia ſancti Martini uſque ad eccleſiam cathedralem : & ita fuit accordatum. Poſtea domini patriarchæ, Alexandrinus, Ieroſolymitanus, & alius de Bohemia, dictus Antiochenus, aſcenderunt pulpitum : & ibi legit patriarcha Alexandrinus cedulam continentem qualiter ſynodus ordinabat, quod pro hac vice ambo collegia cardinalium procederent ad electionem Papæ, non obſtante quod aliqui eorum ſunt promoti in una obedientia, alii in alia, ſeu ab alio Papa ; & quod poteſt eſſe dubium qui ſint cardinales vel non. Per hoc tamen, ut dicit cedula, non intendit ſynodus ſive concilium aliquid de novo ordinare vel immutare circa modum & poteſtatem eligendi Papam, quæ ſpectat ad dominos cardinales. Cujus quidem cedulæ tenor infra ſcribitur.

Item, legit aliam cedulam continentem in effectum, quod concilium ordinat, proceſſus & ſententias, inhabilitationes, privationes, immo etiam conſtitutiones papales, per iſtos contendentes, contra quaſcumque perſonas cujuſcumque ſtatus, patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, univerſitates, collegia, reges, principes, &c. videlicet per Angelum Corario dictum Gregorium duodecimum, a die tertia Maii, anni Domini milleſimi quadringenteſimi octavi, & a Petro de Luna, quicumque fuerit, factos ſeu factas in præjudicium unionis eccleſiæ, eſſe nullos, ſive nullas, & tales proceſſus ſive ſententias annullat & caſſat, &c. ut in forma cedulæ quæ hic infra ſcribitur.

Item etiam continebat hæc cedula, quod concilium ordinabat non eſſe ſtandum de cetero aliquibus bullis vel litteris, quæ ab aliquo dictorum duorum contendentium dicantur emanaſſe, quæ illis quibus dirigebantur alias prius non fuerint præſentatæ, vel aliis oſtenſæ ; ſic quod ſufficienter tollatur ſuſpicio, quod dictæ litteræ ſub antidata, vel alias in fraudem, factæ fuerint ; niſi iſto concilio ſedente, exhibeantur & oſtendantur in dicto concilio per illos qui eas habent, &c. ut in forma cedulæ, cujus tenor infra ſcribitur.

Item poſtea in dicta ſeſſione ſupervenerunt ambaſſiatores regis Arragoniæ, ſcilicet tres milites & unus doctor, & ſupplicaverunt pro audientia : quæ fuit accordata, dum tamen nihil ſcandaloſum dicerent in præjudicium ſeu diffamationem hujus concilii generalis, &c. Et in effectum propoſuit ille doctor, quod rex Arragonum audiverat hanc congregationem eſſe factam pro facto eccleſiæ ſeu unionis ; adeo ipſe affectans bonum unionis recommendabat huic congregationi factum hujuſmodi. Secundo dixit, quod rex Arragoniæ non vellet pro aliquo intereſſe particulari dare impedimentum unioni eccleſiæ ſive pro favore Petri de Luna ſive pro quocumque alio. Tertio quod Petrus de Luna, una cum concilio quod tenuerat apud Perpinianum, ordinaverat aliqua, quæ ad factum unionis habendæ poſſunt, ut creditur, proficere, ſuper quo miſerat ambaſſiatores ſuos, qui illa habent dicere : ideo ex parte regis Arragoniæ ſupplicabat quod ipſi ſuper iſtis audirentur, ſupplicans quod in hoc facto nihil innovaretur vel fieret de novo, quouſque fuiſſent auditi. Quarto ſubjunxit, quod dictus rex non fuerat aliqualiter informatus de illis quæ in hoc concilio facta erant : ideo de præſenti illa non poterat approbare ; ſed paratus erat informationes recipere ; & per Dei gratiam taliter in facto eccleſiæ ſemper faceret, quod omnes deberent contentari, nec ab aliquo poſſet reprehendi : de hoc tamen petiit inſtrumentum.

ANNO CHRISTI 1409.

Poſtea hoc facto, dictum fuit ſingulis prælatis, qualiter domini cardinales conſulebant debere reſponderi iſtis ambaſſiatoribus per hunc modum : videlicet quod concilium primo regratiaretur regi Arragonum de affectione quam habet ad bonum unionis. Secundo quod darentur libenter aliqui deputati notabiles, qui per cardinales poſſent nominari & deputari : & iſti eos informarent ad plenum de actis in hoc concilio, ut etiam ipſi de his poſſent regem ſuum informare : & ſperabatur quod de omnibus manerent bene contenti. Tertio quod placebat concilio audire illos nuntios Petri de Luna, dum tamen docerent de littera vel mandato ; & ad hoc etiam aliqui ex parte concilii deputarentur qui eos audirent, cum alias fieri non poterat bono modo, ſedente concilio, quia hora erat tarda, & iſta erat ultima ſeſſio ante introitum conclavis ; ideo aliter fieri non poterat, quod daret concilium poteſtatem cardinalibus eos nominandi. Et ab omnibus fuit reſponſum, quod placeret ita reſponderi. Poſtea ergo advocatus aſcendit pulpitum, & dictam reſponſionem dedit ex parte concilii dictis ambaſſiatoribus regis Arragonum ibidem præſentibus : & ſic receſſimus illa die.

Tenor autem primæ cedulæ, de qua in iſta ſeſſione fit mentio, ſequitur & eſt talis :

Quia hoc peſtiferi ſchiſmatis tempore, domini cardinales in hoc ſacro concilio exſiſtentes, quidam fuerunt a diverſis olim contendentibus de papatu creati, & nunc Deo dirigente procedendum eſt ad electionem unici & indubitati Papæ : hoc ſacrum concilium univerſalem eccleſiam repræſentans, vult, conſentit, diſponit & ordinat, quod ipſi a diverſis creati ad electionem prædictam procedant, ſi & in quantum opus eſt, hac vice auctoritate hujus concilii : nec per hoc poteſtati dominorum cardinalium circa electionem Romani pontificis intendit in aliquo derogare, vel aliquid innovare. Hortatur tamen prædictos cardinales, quod ipſi cum caritate ad electionem unius paſtoris procedant, ſic unanimiter, quod de quacumque diſcordiæ ſcintilla notari non debeant.

SECUNOA CEOULA.

OMnes & ſingulos proceſſus, ſententias excommunicationis, ſuſpenſionis, interdicti, maledictionis, ſeu alterius cujuſcumque cenſuræ pœnæ ; conſtitutiones papales, inhabilitationes, privationes ordinum, dignitatum, beneficiorum, officiorum & graduum quorumcumque, tam eccleſiaſticorum quam ſæcularium, contra proſequentes unionem ſanctæ matris eccleſiæ, videlicet tam contra principes, patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, & alios viros eccleſiaſticos, cujuſcumque ordinis vel ſtatus exſiſtant, quam contra ſingulares perſonas, cujuſcumque conditionis, ordinis, vel ſtatus exſiſtant, etiam ſi imperiali, vel regali, vel alia præmineant poteſtate ; necnon relaxationes, abſolutiones juramentorum, fidelitatis, confœderationis, & homagiorum,

ac etiam contra civitates, univerſitates ſtudiorum, collegia eccleſiaſtica vel ſæcularia, communitates villarum, caſtrorum, terrarum, ſeu diſtrictuum, ac ſingulares perſonas, per Petrum de Luna a quocumque tempore, & per Angelum Corario a die III. Maii, anni Domini milleſimi quadringenteſimi octavi, de papatu olim contendentes, immo verius colludentes, factas & illatas, & de ipſorum, ſeu alterius eorum mandato: hæc ſancta ſynodus decernit, declaratque, nullos ſeu nullas fuiſſe & eſſe; & quatenus de facto proceſſerunt, caſſat & annullat, vultque eſſe nullius roboris vel momenti, & pro infectis haberi.

Item ſi aliquæ bullæ, ſeu litteræ, ſub eorum ſeu alterius eorum titulis, ſeu nominibus, expeditæ reperiantur, ſeu exhibeantur a dictis diebus; videlicet a dicto Petro de Luna a quocumque tempore, & per Angelum Corario a die tertia Maii vel ante, contra proſequentes unionem ſupradictam: ſi illæ non ſunt ante dictos dies præſentatæ, vel exhibitæ ſub teſtimonio ſufficienti, capitulis vel eccleſiis, ſeu prælatis, aut aliis quibus diriguntur, ſeu ſcribuntur, conſimili modo ſint nullæ, & nullius roboris vel momenti, & pro infectis habeantur.

Die Veneris decimaquarta Junii, quæ erat craſtinum præcedentis ſeſſionis, ſicut in eadem ſeſſione fuerat deliberatum, facta fuit proceſſio generalis omnium prælatorum reveſtitorum, ab eccleſia ſancti Martini uſque ad eccleſiam cathedralem, cum cantu litaniarum & antiphonarum. Et in dicta eccleſia cathedrali fuit celebrata Miſſa ſolemnis de ſancto Spiritu per unum dominum cardinalem.

Eadem autem die poſt prandium venerunt nuntii Petri de Luna apud ſanctum Martinum, & intraverunt locum ubi erant aliqui domini cardinales ordinati ad audiendum eos: & cum difficultate intraverunt propter aſſiſtentiam populi & ſervitorum ac famulorum, qui deridendo contra eos proclamabant & ſibilabant. Ibi tamen poſtquam ingreſſi fuerunt, oſtio clauſo fuit eis denuntiata & intimata ſententia lata contra dictos contendentes de papatu, de qua ſupra in quintadecima ſeſſione.

Item etiam capitaneus villæ Piſarum erat ibidem, qui intimavit eis quod jam fecerant juramenta de cuſtodiendo conclave, & de multis aliis juxta formam cap. *Ubi majus*, de elect. lib. VI. inter quæ erant tria capitula, quæ principaliter concernebant; quod non permitteret dictus capitaneus quod aliquid fieret in præjudicium, ſcandalum, vel vituperium, ſeu impedimentum procedendi ad electionem unius Papæ. Et iſta tria capitula dictis nunciis intimavit explicite, eis denuncians quod quidquid facerent, aut dicerent, tamen caverent ſibi, quod contra iſta nullatenus attentarent. Ipſi autem dixerunt quod volebant habere copiam dictorum capitulorum, & ſuper hoc deliberare antequam aliquid proponerent; & hanc copiam habuerunt, & ſic pro tunc receſſerunt. Et die ſequenti, licentia non petita abierunt, & ſic nihil propoſuerunt, videntes eſſe diſpoſitionem negotiorum ad aliud, quam illud quod forſitan prætendere aut dicere volebant pro dicto Petro de Luna.

Die autem ſabbati immediate ſequente, quæ fuit dies quintadecima Junii, omnes cardinales de ſero intraverunt conclave, quod fuerat præparatum in domo archiepiſcopali civitatis Piſanæ, & ad electionem Papæ proceſſerunt: videlicet die Mercurii, quæ fuit dies vigeſima ſexta Junii: & elegerunt dominum [a] cardinalem Mediolanenſem, ordinis fratrum Minorum, qui vocatus eſt Alexander quintus.

[a] al. Petrum de Candia.

SESSIO XVIII.

Octavadecima ſeſſio fuit poſtquam dictus dominus Alexander Papa electus erat, ipſo ibidem præſidente die Lunæ prima Julii: in qua poſt Miſſam & litanias, per dominum cardinalem de Chalenro fuit lecta & publicata una cedula, omnium & ſingulorum cardinalium manibus ſubſcripta, per quam publicabant omnibus & nunciabant ſe elegiſſe in Papam concorditer dominum cardinalem Mediolanenſem, & in eum conſenſiſſe, & ideo ſe in dicta cedula omnes ſubſcripſiſſe.

Die autem Dominica immediate ſequente, quæ fuit dies ſeptima Julii, dictus dominus Papa Alexander fuit coronatus in eccleſia cathedrali, ubi fuit celebrata Miſſa ſolemnis. Et illa die fuerunt multa ſolemnia, ut puta de ſtupis combuſtis, dicendo, *Sic tranſit gloria mundi:* de epiſtola & evangelio in Miſſa Græce, Hebraice, & Latine: de impoſitione tiaræ, cum qua Papa reveſtitus equitat per villam, & omnes prælati reveſtiti cum equis de panno albo coopertis: de lege Judæorum, quæ Papæ per Judæos præſentatur; & de ſimilibus. Quæ omnia fuerunt debite & ſolemniter expedita.

SESSIO XIX.

Nonadecima ſeſſio fuit die Mercurii decima Julii: in qua poſt Miſſam & litanias conſuetas, unus ex parte Florentinorum aſcendens pulpitum propoſuit, offerendo obedientiam Papæ, laudando electionem ejus, &c. & ad idem ſtatim etiam idem dixit unus ex parte communitatis Senenſis. Hoc facto cardinalis de Chalenro legit per cedulam quomodo Papa revocabat omnes proceſſus & ſententias, ac cenſuras latas durante ſchiſmate per aliquem contendentium de papatu, decernens nullum de cetero debere reputari ligatum dictis ſententiis, & ad cautelam omnes abſolvit, &c.

Item legit unum alium articulum, per quem Papa approbat & ratificat ex certa ſcientia, ſacro concilio approbante, omnes diſpenſationes ſuper matrimoniis, & ſuper etiam caſibus concernentibus conſcientiam, aut forum pœnitentiale, factas per aliquem dictorum contendentium, quoad ſibi obedientes, etiam in partibus neutralibus aut ſubſtractis. Et de iſtis lectis tenor ſive copia ſcribitur infra.

Et poſtea idem dominus cardinalis dixit, quod quia Papa habebat intentionem laborandi ad reformationem eccleſiæ in capite & in membris, ſicut alias obtulit, ipſe ordinavit certos cardinales, tam epiſcopos quam preſbyteros & diaconos, uſque ad numerum octo cardinalium: quibus commiſit quod cum deputandis ex parte prælatorum, & aliorum de diverſis mundi partibus, haberent videre de illis quæ viderentur reformanda, circa quod hortabatur diligenter intendere. Et ad concludendum ſuper aviſatis ſeu aviſandis, aſſignabatur ſeſſio ad diem Lunæ proximam, quæ erit dies XV. Julii. Tenor autem cedulæ lectæ in hac ſeſſione ſequitur, & eſt talis:

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, Filii, & Spiritus ſancti, Amen. Nos Alexander divina providentia Papa quintus, conſiderantes quod tam per Petrum de Luna, Benedictum tertium, & Angelum Corario, Gregorium duodecimum, a nonnullis nominatos, nuper de papatu contendentes, quam per dominos quondam archiepiſcopum Barenſem, Urbanum ſextum, [a] Petrinum Thomacellum, Bonifacium IX. Coſmatum de Thomacellis, Innocentium ſeptimum, & Robertum de Gebennis,

[a] Oderic. al. Petrum.

Anno Christi 1409.

Clementem ſeptimum, nuncupatos, dictorum nuper contendentium prædeceſſores, durante præſente ſchiſmate & occaſione ejuſdem, nonnulli proceſſus ſententias excommunicationis, privationis, irregularitatis, inhabilitationis, ſuſpenſionis & interdicti, ac alias cenſuras eccleſiaſticas in ſe continentes, in & contra diverſas perſonas, regna, juriſdictiones, communitates, univerſitates, collegia, loca, diſtrictus, & territoria, fuerint & ſint hinc inde facti & promulgati; ac propter antiquationem dicti ſchiſmatis, & etiam quia multi notabiles doctores utriuſque juris, & magiſtri in ſacra pagina, ſcripſerunt pro & contra, ac publice & ſolemniter determinaverint; in dubium vertatur a multis, quis a tempore dicti ſchiſmatis fuerat Romanus Pontifex, ſeu quis veri vicarii Jeſu Chriſti fungeretur officio: ad exonerationem conſcientiarum utriuſque obedientiæ, quæ jam per Dei gratiam ad unum ovile redactæ ſunt, omnes & ſingulos ejuſmodi proceſſus & ſententias, qui vel quæ occaſione & prætextu ſchiſmatis, ac adhærentiæ utriuſque partis, ſeu viæ neutralitatis aſſumptæ vel introductæ, hinc inde, ut præmittitur, lati, decreti, ſeu fulminati fuerint; quos omnes & ſingulos hic pro expreſſis haberi volumus: hoc ſacro approbante concilio, ex certa noſtra ſcientia tollimus & abolemus, ac pro ſublatis & abolitis in perpetuum haberi volumus, neminem præfatis ſententiis aut proceſſibus eſſe ligatum vel involutum declarantes. Et nihilo minus ex abundanti, & ad cautelam, ſi & quatenus indigeant, quoſcumque ſub dictis proceſſibus comprehenſos, a dictis ſententiis & cenſuris abſolvimus, & pro abſolutis haberi decernimus & declaramus; etiam ſuper irregularitatibus, ſi quas propter præmiſſa, vel occaſione præmiſſorum, contraxerint, diſpenſantes.

Item, omnes & ſingulas diſpenſationes factas per contendentes, vel eorum alterum, ſeu eorum prædeceſſores, ſuper matrimoniis & aliis caſibus quæ forum conſcientiæ reſpiciunt, eorum durante obedientia, etiam in partibus neutralibus vel ſubſtractis, ex certa noſtra ſcientia ratificamus & approbamus.

SESSIO XX.

Viceſima ſeſſio, quæ erat aſſignata ad diem Lunæ prædictam, ſcilicet diem quintam decimam Julii, non fuit illa die, ſed per Papam ex cauſa fuit continuata ad diem Mercurii XXIV. Julii: & propter adventum regis Ludovici, iterum fuit continuata ad diem ſabbati inde ſequentem, quæ fuit dies XXVII. Julii. Et in hac ſeſſione interfuit rex Siciliæ Ludovicus: in qua poſt Miſſam & Litanias, per os domini cardinalis de Chalento ex parte domini Papæ pronunciata fuerunt in ſcriptis ea quæ ſequuntur, habita prius per aliquos dies deliberatione per pronuncias, & prælatos ad partem; tenor autem dictæ pronunciationis eſt infra ſcriptus.

Item poſtea dominus archiepiſcopus Piſanus in præſentia Papæ præſidentis in concilio alta voce dixit, quod a parte domini noſtri Papæ, qui præſens erat, dictus dominus noſter compatiens ſtatui eccleſiarum & paupertati, plene & libere revocabat reſervationes factas de ſpoliis defunctorum prælatorum. Item revocabat reſervationes fructuum obvenientium ſede vacante, quos fructus aliqui ſui prædeceſſores reſervaverant. Item revocabat reſervationes procurationum epiſcopalium & aliorum prælatorum ad quos ſpectant, nec illas vult habere. Item dixit, quos dictus dominus noſter Papa plenarie & liberaliter quittabat, & remittebat omnia arreragia, quæ per eccleſiaſticos, prælatos & alios beneficiatos ratione vacantium, ſeu annatarum, vel alias, cameræ Apoſtolicæ debebantur de toto tempore tranſacto uſque ad diem ſuæ aſſumptionis.

Item poſtea idem archiepiſcopus propoſuit, quod quia dominis cardinalibus, ſeu collegio cardinalium, quod ſolet recipere medietatem dictorum vacantium, quoad prælaturas, etiam ad cauſam hujus medietatis debebantur multa arreragia; expediens videbatur ſupplicare dicto collegio quod omnia arreragia ſibi debita remittere vellent, ſicut Papa: requirens quod prælati reſponderent ſi hoc eis placeret; omnes reſponderunt: Placet. Et ſtatim dictus archiepiſcopus ſe inclinans dixit alta voce: Vobis dominis meis cardinalibus pro parte omnium ſupplicatur quatenus iſta arreragia remittere dignemini; & licet nihil reſpondiſſent pro hora, tamen dictus archiepiſcopus ſtatim iterum dixit alta voce omnibus: Videatis ſi ſit expediens, quod omnia iſta ſint remiſſa & quittata, & ſuper hoc reſpondeatis ſi placet. Omnes ſtatim clamaverunt: Placet, Placet. Et ſtatim dictus archiepiſcopus nomine omnium de iſtis petiit inſtrumentum. Verum eſt quod ſatis ſciebatur per ante, quod quaſi omnibus cardinalibus ſatis placebat, excepto cardinale Albanenſi, qui ſæpius dixerat quod numquam remitteret, & ipſe etiam in dicta ſeſſione exſiſtens clamabat, quod ſibi non placebat. Et ad idem erat cardinalis Neapolitanus, cui etiam non placebat. Et pro aliis concernentibus reformationem eccleſiæ expediendis fuit adhuc una ſeſſio ordinata ad diem Veneris, quæ erit dies ſecunda Auguſti.

Dicta vero die Sabbati viceſima ſeptima Julii, anno prædicto milleſimo quadringenteſimo nono, præſidente ibidem domino Alexandro Papa V. per os domini cardinalis de Chalento pronuntiata fuerunt in ſcriptis ea omnia quæ ſequuntur in forma:

SAnctiſſimus dominus noſter Alexander Papa V. ſacro approbante concilio, omnes & ſingulas electiones, poſtulationes, promotiones, confirmationes, collationes, quaſcumque proviſiones, quibuſvis perſonis hodie pacifice poſſidentibus, & huic ſacro concilio, & ejus determinationibus adhærentibus, de quibuſcumque prælaturis, dignitatibus & beneficiis eccleſiaſticis, curatis vel non curatis; conſecrationeſque epiſcoporum, & ordinationes clericorum, per ipſos contendentes de papatu, aut eorum alterum, ſeu eorum prædeceſſores, eorum mandato vel auctoritate, temporibus & locis, in quibus eiſdem realiter & libere præſtabatur obedientia, dum tamen ante ſententiam, & alias canonice factæ ſint, & publice & pacifice tempore ſententiæ poſſederint, & in præjudicium unionis aut proſecutionis ejuſdem, vel huic concilio adhærentium factæ non fuerint; ex certa noſtra ſcientia, ac motu proprio, ſacro etiam approbante concilio, ratificamus & approbamus, ac ratas haberi volumus atque firmas, & etiam ſi oporteat de novo providemus. Ubi autem aliquis caſus emergeret, per quem appareret aliquem adhærentem huic concilio gravatum per aliquem ex contendentibus, a die tertia Maii quoad Angelum Corario, & a decimaquinta Junii quoad Petrum de Luna, anni milleſimi quadringenteſimi octavi; placet concilio quod dominus noſter provideat ſecundum quod ſibi videbitur.

Item placet concilio quod ſuper facto archiepiſcopi Januenſis dominus noſter provideat. Item electiones, poſtulationes, ipſarum admiſſiones, confirmationes, mutationes, conſecrationes, clericorum ordinationes, collationes, præſentationes, inſtitutio-

Anno Christi 1409.

nes, permutationes, privationes, & quaſvis proviſiones & diſpoſitiones quibuſvis perſonis, huic ſacro concilio & ejus determinationibus adhærentibus, de quibuſcumque beneficiis eccleſiaſticis & prælaturis per electores, confirmatores, patronos, ordinarios, & quoſcumque proviſores ad hoc habentes poteſtatem, & auctoritatem canonice factas, temporibus & locis ſubſtractionis & neutralitatis, in quibus hujuſmodi contendentibus obedientia non præſtabatur, dummodo alias canonice factæ ſint, hoc ſacro approbante concilio ratificamus & approbamus, & ratas manere volumus, atque firmas, ac omnem ſuſcipere roboris firmitatem, reſervationibus non obſtantibus quibuſcumque; declarationibus tamen & decretis hoc capitulum concernentibus in aliis ſeſſionibus lectis, in ſuo robore permanentibus.

Item, ut unione & pace jam in Dei eccleſia per ipſius gratiam in capite confirmata, pax & tranquillitas ſubditorum perfectius procuretur; & litium anfractus, quorum dubii ſunt eventus, conſultius evitentur; hoc ſacro approbante concilio decernimus & declaramus, quod omnes & ſinguli beneficia eccleſiaſtica, dignitates, perſonatus, vel officia curata, titulo ordinario aſſecuti, & profeſſionem pacificam jam adepti, dum tamen canonice & alias quam per privationem adhærentium huic ſacro concilio & ejus determinationi aſſecuti fuerint; beneficiis hujuſmodi libere & pacifice gaudeant, nec in jure, titulo ſeu poſſeſſione ſuis hujuſmodi quomodolibet inquietentur, turbentur ſeu graventur, etiamſi ſpecialiter vel generaliter beneficia prædicta ſedi Apoſtolicæ fuerint reſervata.

Per præmiſſa vero, ſeu aliquod præmiſſorum, non intendimus derogare ordinationibus circa præmiſſos articulos factis in ultima congregatione prælatorum & aliorum eccleſiaſticorum facta Pariſiis. Nec etiam ex præmiſſis vel aliquo præmiſſorum volumus aliquod præjudicium generari venerabilibus fratribus noſtris cardinalibus, vel alicui ipſorum huic ſacro concilio, & ejus determinationi nunc adhærentium, in beneficiis alias per ipſos & quemlibet ipſorum poſſeſſis canonice.

Item per hoc non intendimus fieri aliquod præjudicium fratri noſtro Albanenſi cardinali in jure quod habet in archidiaconatu Lucionenſi.

Item ſacro approbante concilio decernimus fore procedendum contra obedientes & adhærentes pertinaciter, ſeu fautores Petri de Luna, & Angeli Corario, nuper de papatu contendentium & colludentium, per hoc ſacrum concilium de ſchiſmate & hæreſi notoriis per diffinitivam ſententiam condemnatorum, modis quibus eſt ſecundum ſacros canones contra contendentes & fautores hæreticæ pravitatis procedendum.

Item ſacro approbante concilio decernimus [a] nos vel ſucceſſorem noſtrum ex certis, magnis & arduis cauſis nos & hoc ſacrum concilium moventibus, iterum generale concilium eccleſiæ fore convocandum, hinc ad triennium: videlicet anno quo dicetur Domini milleſimo quadringenteſimo duodecimo in menſe Aprilis, in civitate ſeu loco habili & decenti, qui locus declarabitur per annum ante tempus concilii per nos vel ſucceſſorem noſtrum convocationem facientem.

[a] Forte, per nos.

Item ſacro approbante concilio decernimus & declaramus, quod ſi cardinalis de Fliſco infra duos menſes proximos perſonaliter ad nos venire, & obedientiam nobis præſtare, & determinationi hujus ſacri concilii adhærere voluerit, benigne recipiatur cum integritate ſtatus & honoris, atque beneficiorum, quæ decimo quinto Junii milleſimi quadringenteſimi octavi obtinebat.

Item omnes diſpenſationes factas per epiſcopos diœceſanos in partibus neutralibus, cum defectum ætatis patientibus cauſa aſſequendi & obtinendi beneficia, dignitates aut prælaturas.

Item & omnes abſolutiones & habilitationes in foro pœnitentiali, tam per contendentes, quam dictos ordinarios pendente ſchiſmate factas ſuper caſibus ſanctæ ſedi Apoſtolicæ reſervatis, ex certa noſtra ſcientia ſacro approbante concilio ratificamus & approbamus.

SESSIO XXI.

Viceſimaprima ſeſſio, quæ erat aſſignata ad diem ſecundam Auguſti, fuit continuata ad ſeptimam Auguſti; in qua poſt Miſſam & litanias fuit lecta cedula continens aliqua expedientia pro bono regimine eccleſiaſtico; cujus tenor infra ſcribitur. Et dedit Papa plenam indulgentiam omnibus qui interfuerunt concilio prædicto generali, & ejus determinationi adhærent: ſic quod quilibet infra duos menſes a tempore, quo ad ejus notitiam devenerit, poſſit dictam abſolutionem exſequi; & etiam voluit quod quilibet prædictorum hac indulgentia uti poſſit in mortis articulo. Et hoc totum etiam extendit ad familiares & ſervitores illorum, qui in dicto concilio fuerunt, &c. Et dedit omnibus licentiam recedendi; & concilium continuavit uſque ad aliud concilium infra triennium convocandum, prout in dicta cedula continetur, cujus tenor eſt infra ſcriptus: & ſic finis.

Ipſa die ſeptima Auguſti præſidente domino Papa Alexandro V. in dicto concilio generali Piſano pronunciata fuerunt ea quæ ſequuntur, anno videlicet Domini MCDIX.

SAnctiſſimus dominus noſter ſacro approbante concilio ordinavit, quod bona immobilia eccleſiæ Romanæ, ſeu aliarum eccleſiarum nullatenus per ipſum, vel alios prælatos alienentur ſeu hypothecentur uſque ad proxime indictum concilium, in quo ſuper hoc articulo maturius poterit deliberari.

Item dominus noſter eodem approbante concilio ordinat & mandat celebrare concilia provincialia per metropolitanos, & ſynodos per eorum ſuffraganeos, ſecundum formam juris & concilii generalis; quia ex eorum omiſſione multa ſequuntur inconvenientia.

Item dominus noſter eodem approbante concilio ordinat & mandat celebrari capitula monachorum nigrorum, & canonicorum regularium ſecundum formam concilii generalis, & conſtitutiones Honorii tertii felicis recordationis, & Benedicti duodecimi. Et quia limitatio provinciarum facta per Benedictum duodecimum non poſſet obſtante temporis malitia obſervari, ordinat dominus noſter quoad dicta capitula celebranda ſtandum juri antiquo durante impedimento prædicto: videlicet ut provincia communis & vulgaris poſſit per ſe provinciale concilium celebrare, ex quo commode non poteſt cum alia convenire: & deputabit dominus noſter præſidentes & exſecutores ad præmiſſa exſequenda.

Item dominus noſter miſericordia motus liberaliter remittit, prout alias fecit, omnia arreragia majora, & minuta ſervitia ſuæ cameræ Apoſtolicæ, de toto tempore antiquo debita, ſibi dumtaxat competentia: etiamſi qui propter defectum ſolutionis hujuſmodi arreragiorum, ſententiam excommunicationis in-

nis incurrerint, eos auctoritate Apoſtolica abſolvit; & ſi aliqui propter cauſam prædictam, irregularitatem incurrerint, cum eis miſericorditer diſpenſat, & ad communionem ſacramentorum & ſuorum ordinum reſtituit; mandatque litteras & inſtrumenta tradi & confici omnibus petentibus de remiſſione prædicta.

Item dominus noſter ſacro approbante concilio diſponit non facere tranſlationes de invitis, niſi parte audita & vocata, & de conſenſu majoris partis cardinalium, niſi ex cauſis juſtis & rationalibus.

Item dominus noſter ſacro approbante concilio decernit, quod per dictum dominum noſtrum cum cardinalium conſilio deputentur nuncii ſolemnes, & mittantur ad reges & principes cunctos fideles, ad publicandum & proſequendum, auctoritate domini noſtri Papæ & ſacri concilii, acta in iſto ſacro concilio.

Item dominus noſter auctoritate Dei & Apoſtolorum Petri & Pauli, atque ſua, concedit omnibus qui in hoc ſacro concilio interfuerunt, & ejus determinationi adhærent, abſolutionem plenariam a culpa & pœna ſemel tantum.

Item quod quilibet de prædictis infra duos menſes poſtquam ad ejus notitiam hujuſmodi conceſſio pervenerit, poſſit dictum beneficium abſolutionis aſſequi in forma eccleſiæ.

Poſtquam articulus iſte per reverendiſſimum in Chriſto patrem dominum cardinalem de Chalento in pleno concilio lectus fuit, dominus noſter Papa Alexander V. voluit quod extenderetur dictus articulus in mortis articulo, & ſic eſt duplex. Voluit etiam quod ſervitores illorum qui ad dictum concilium venerant, & illis in veniendo & ſtando in loco concilii ſervierant, præfatam indulgentiam perciperent.

Item dominus noſter ſanctiſſimus cum conſilio concilii intendit reformare eccleſiam in capite & in membris. Et quia jam multa per Dei gratiam ſunt expedita, quæ ipſum dominum noſtrum, [a] & favorem prælatorum, aliorumque inferiorum concernunt, reſtentque alia quæ propter receſſum prælatorum & ambaſſiatorum de præſenti expediri non poſſunt; propterea dominus noſter ſacro requirente & approbante concilio dictam reformationem ſuſpendit, & continuat uſque ad proxime indictum concilium; & præſens concilium prorogat & continuat uſque ad illum terminum, qui præfixus eſt ad concilium jam dictum. Et interim dat licentiam omnibus ad concilium convocatis ad proprios lares redeundi uſque ad tempus præfixum, ut ſupra.

[a] al. ſtatum & favorem.

Et ſic finis dicti concilii.

Præſentes autem in dicto concilio, aut qui ad eum miſerunt, inferius ſunt ſubſcripti.

Sequuntur prælati, ambaſſiatores & procuratores; ſeu eorum nomina, qui in hoc ſacro concilio Piſano comparuerunt & fuerunt: quod concilium tentum & celebratum fuit anno MCDIX. computando ſecundum morem curiæ Romanæ, & incepit die XXV. Martii.

Et primo reverendiſſimi in Chriſto patres & domini, domini ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales.

Epiſcopi cardinales.

Reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Guido epiſcopus Præneſtinus.

R. in Chr. P. & D. D. Henricus epiſc. Tuſculanus, dictus Neapolitanus.

A R. in Chr. P. & D. D. Nicolaus epiſc. Albanenſis.

R. in Chr. P. & D. D. Joannes epiſc. Oſtienſis, dictus Vivarienſis, S. R. E. vicecancellarius.

R. in Chr. P. & D. D. Antonius epiſc. Præneſtinus, dictus Aquilegienſis.

R. in Chr. P. & D. D. Petrus epiſc. Tuſculanus, dictus de Podio.

Preſbyteri cardinales.

R. in Chr. P. & D. D. Petrus tit. S. Suſannæ, dictus de Thureio.

R. in Chr. P. & D. D. Angelus tit. S. Potentianæ, dictus Laudenſis.

B R. in Chr. P. & D. D. Petrus tit. S. Praxedis, dictus de Hiſpania.

R. in Chr. P. & D. D. Conradus tit. S. Chryſogoni, dictus Militenſis.

R. in Chr. P. & D. D. Franciſcus tit. ſanctorum Quatuor Coronatorum, dictus Burdigalenſis.

R. in Chr. P. & D. D. Jordanus tit. S. Martini in Montibus, dictus de Urſinis.

R. in Chr. P. & D. D. Joannes tit. ſanctæ Crucis in Jeruſalem, dictus Ravennatenſis.

R. in Chr. P. & D. D. Petrus tit. duodecim Apoſtolorum, dictus Mediolanenſis.

Diaconi cardinales.

C R. in Chr. P. & D. D. Amedeus S. Mariæ novæ, dictus de Salucus, ſacri collegii Camerarius.

R. in Chr. P. & D. D. Raynaldus S. Viti in Macello, dictus de Brancaciis.

R. in Chr. P. & D. D. Radulphus S. Nicolai in carcere Tulliano, dictus Barenſis.

R. in Chr. P. & D. D. Balthaſar S. Euſtachii, dictus S. Euſtachii.

R. in Chr. P. & D. D. Odo S. Georgii ad velum aureum, dictus de Columna.

R. in Chr. E. & D. D. Ludovicus S. Agathæ, dictus de Barro.

R. in Chr. P. & D. D Petrus S. Angeli, dictus Romanus.

D R. in Chr. P. & D. D. Petrus Blavi, dictus etiam S. Angeli.

Sequuntur ambaſſiatores regum, & primo illuſtriſſimi domini Romanorum & Bohemiæ regis.

R. in Chr. P. & D. D. Wenceſlaus patriarcha Antiochenſis.

R. in Chr. P. D. D. Simon epiſcopus Miſnenſis.

Magnificus Baro D. Boneccius [a] Coſmoi miles.

[a] al. Coſnich.

Ambaſſiatores domini Francorum regis.

R. in Chr. P. D. D. Simon patriarcha Alexandrinus.

R. P. D. Petrus epiſcopus Meldenſis.

E R. P. D. Ægidius epiſcopus Conſtantienſis.

Venerabilis vir D. Guillelmus Bonſtraterii, legum doctor.

Venerabilis vir D. Ioffredus de Peruſia, decretorum doctor.

Ambaſſiatores domini Anglicorum regis, & omnium ipſius regni prælatorum, & capitulorum eccleſiarum, ac totius eccleſiæ Anglicanæ.

R. P. D. Robertus epiſcopus Saliſberienſis.

R. P. D. Henricus Menevenſis.

V. vir D. Thomas abbas monaſterii B. Mariæ Iorevallenſis ordinis S. Benedicti.

D. Thomas prior Cantuarienſis ordinis S. Benedicti.

ANNO CHRISTI 1409.

D. Comes Sucfolchiæ.
D. Joannes Colme miles.
D. Ricardus Canyngſton legum doctor, canonicus & officialis Eboracenſis.

Ambaſſiatores regis Ludovici.

R. P. D. Joannes epiſc. Vapienſis, *ſeu* Vapincenſis.
D. Guillelmus de Rupibus, miles & cambellanus.
D. Joannes de Genoardis legum doctor, conſiliarius.
Magiſter Lucas de Caſtilione, ſecretarius.

Ambaſſiatores regis Poloniæ.

R. P. Dominus Petrus epiſcopus Cracovienſis.

Ambaſſiatores regis Cypri.

R. in Chriſto pater & dominus, dominus cardinalis S. Angeli.

Ambaſſiatores ducis Brabantiæ.

V. vir D. Joannes abbas monaſterii de Gemblous, ordinis S. Benedicti.
V. P. D. abbas monaſterii de Villari, ordinis Ciſtercienſis.
V. P. D. abbas monaſterii de Tungerloe, ordinis Præmonſtratenſis.
V. vir D. Petrus Guidonis legum doctor, cancellarius.
V. vir D. Joannes de Terouhont, licentiatus in legibus.
V. vir D. Godefridus de Orchenis, licentiatus in legibus.

Ambaſſiatores domini ducis Careſtii Auſtrienſis.

Sacræ Theologiæ magiſter Franciſcus, ordinis Prædicatorum.
Magiſter Petrus de Vingar vice-cancellarius univerſitatis ſtudii Viennenſis, magiſter in artibus.

Ambaſſiatores domini ducis Stephani Bavariæ.

V. P. D. Joannes, abbas monaſterii S. Giſleni in Cella, ordinis S. Benedicti, Cameracenſis diœceſis, ſacræ theologiæ profeſſor.
D. Thomas de Fraxino, miles.
D. Thomas de Reyngheſſieette, licentiatus in legibus, eccleſiaſticus S. Petri Luthoſenſis, Cameracenſis diœceſis.

Ambaſſiatores dominorum Henrici & Gontherii fratrum comitis de W'atſenburg.

V. vir dominus Joannes de Goch. præpoſitus eccleſiæ S. Sebaſtiani.

Ambaſſiatores ducis Clevenſis.

R. in Chr. P. & D. D. Guido, miſeratione divina epiſc. card. Præneſtinus.
V. D. Petrus Scalpipe canonicus Zauttenſis, Colonienſis diœceſis.

Ambaſſiatores domini Georgii Beuzon, domini Cronis.

V. P. Frater Pantheleon de Zuelis, ordinis Minorum, conſiliarius.

Ambaſſiatores domini Blandratæ.

R. P. D. Joannes *ſeu* Johannotus epiſcopus Navarienſis.

Ambaſſiatores domini Caroli ducis Lotharingiæ, & Marchionenſis.

D. Henricus Tronle, licentiatus in decretis, decanus

A eccleſiæ B. Mariæ in Ivodio, conſiliarius.
D. Gerſelus de Walderfringa, paſtor in Sinis, Treverenſis diœceſis, capellanus.

Ambaſſiatores domini ducis Mazoviæ ſenioris.

V. vir D. Paulus præpoſitus eccleſiæ S. Mariæ extra muros Placentiæ, ordinis Præmonſtratenſis.

Ambaſſiatores domini Judoci marchionis Brandeburgenſis & Moraviæ, archicancellarii ſacri Rom. Imp.

R. P. D. Joannes epiſcopus Lubecenſis.
V. vir D. Theodericus præpoſitus Tangermontenſis, in decretis licentiatus.

B *Ambaſſiatores domini Friderici comitis Mortenburg, & in Sternberg.*

D. Wlricus in Urſtin eccleſiæ rector, & D. Judocus in Feroſtomin eccleſiæ rector, dicti domini comitis ſecretarii.

Ambaſſiatores dominorum Friderici & Willelmi germanorum Lantgravi. Thuringiæ, marchionum Miſnenſium.

V. vir Nicolaus Lubiche, decanus eccleſiæ B. Mariæ Eoffordenſis, dictorum marchionum ſecretarius.

Ambaſſiatores R. P. archiepiſcopi Colonienſis.

C Magnificus vir Joffridus de .... præpoſitus Maguntinenſis, & theſaurarius eccleſiæ Colonienſis, comes.
Magnificus vir D. Theodericus de Murſe præpoſitus Uriennenſis, & archidiaconus eccleſiæ Colonienſis, comes.
D. Joannes Huepe, ſubdiaconus eccleſiæ Colonienſis.
D. Hemericus Weſtrihelrz, utriuſque juris doctor, ſacri palatii Auditor, decanus eccleſiæ S. Andreæ Colonienſis.
D. Hugo de Hernoiſt, miles.
D. Chriſtianus de Cipr. legum doctor, ſcholaſticus eccleſiæ S. Geronis Colonienſis.
D D. Henricus de Cipr. legum doctor, canonicus eccleſiæ S. Caſſii Biconienſis, Colonienſis diœceſis.
D. Baldelinus de Diclie, canonicus eccleſiæ S. Andreæ Colonienſis.

Ambaſſiatores domini archiepiſcopi Maguntini.

D. Joannes Kempen, præpoſitus S. Bartholomæi Frankfordenſis, Maguntinenſis diœceſis.
D. Conradus Curos, decanus B. Mariæ ad gradus Maguntini.
D. Henricus Herenſelle, decretorum doctor.
D. Weyſo, præpoſitus Jerheburgenſis.
D. Philippus Prælath, canonicus Maguntinenſis.

E *Ambaſſiatores R. P. domini archiepiſcopi Salzeburgenſis.*

V. vir D. Fridericus Deys, decretorum doctor, decanus Padeburnenſis.

Ambaſſiatores R. P. domini patriarchæ Aquilegienſis.

R. P. D. Joannes epiſc. in univerſali eccleſia.
Nobilis vir Franciſlinus de Panthera.
D. Andreas de Monticul, licentiatus in legibus.

Ambaſſiatores magiſtri ordinis de Pruſſia.

Procurator generalis S. Johannis Jeruſalem.

ANNO CHRISTI 1409.

A *Ambaſſiatores R. P. D. Joannis electi Leodienſis.*

Sacræ theologiæ profeſſor magiſter Girardus Rondelli, magiſter in theologia.
V. vir D. Lambertus de Stipite, decretorum doctor.
V. vir D. Ægidius de Iomalintue, in utroque jure licentiatus.
V. vir D. Andreas Sudemian, licentiatus in legibus.
V. vir D. Paulus de Cloringerii, in utroque jure licentiatus.

Sequuntur patriarchæ præſentes.

R. P. D. Simon, patriarcha Alexandrinus.
R. P. D. Wenceſlaus, patriarcha Antiochenus.
B R. P. D. Hugo de Robertis, patriarcha Ieroſolymitanus.
R. P. D. Franciſcus Laudo, patriarcha Gradenſis.

Protonotarii.

D. Arragonenſis de Maleſpinis.
D. Dominicus de Fliſco.

Archiepiſcopi præſentes.

Reverendi patres domini
Franciſcus Narbonenſis, camerarius.
Philippus Lugdunenſis.
Petrus Bituricenſis.
Nicolaus * ....
C Amelius Turonenſis.
Pileus Januenſis.
Vitalis Toloſanus.
Alamanus Piſanus.
Bertrandus Arborenſis.
Joannes Viennenſis.

* *Adde*, Sipontinus.

Epiſcopi præſentes.

Reverendi patres domini
Petrus Meldenſis.
Guillelmus Lexovienſis.
.... Albingaunenſis.
Dominicus Albienſis.
Gentilis Neocaſtrenſis.
Helias Anicienſis.
Bertrandus Apamianus.
Julianus Marſicanenſis.
Nicolaus Boſanenſis.
Benedictus Vintimilienſis.
Guillelmus Uticenſis.
Lanfrancus Bethlemitenſis.
Petrus Belvacenſis.
Ludovicus Vulturanus.
Petrus Famauguſtan.
Guillelmus Veſtanenſ.
Jacobus Florentin.
Ægidius Nemauſenſis.
Petrus Lomberienſis.
N. Nazareth.
Alvanus Ouerenſis.
Petrus Cracovienſis.
Nicolaus Antonius Lucerinenſ.
Petrus Cameracenſis.
Antonius Calenen.
Raimundus Petragoricenſis.
Jo. Lubecenſis.
Franciſcus Oſcenſis.
Blaſius Sulcitan.
Gregorius Landemerien.
Guillelmus *olim*. ep. Carleolen.
Simon Caſſinenſis.
Matthæus Piſtorienſis.

A Guillelmus Ebroicenſis.
Walterus Bonon.
Jo. Forjulienſis.
Guillelmus Mirapicenſis.
Jacobus Æduenſis.
Paulus Cetnienſ.
.... Aretinenſis.
Triſtanus Trecorenſis.
Paulus Maſſilienſis.
Jacobus Comaculenſis.
N. Siſtaricenſis.
Brandia Placentin.
Philippus Saonenſis.
Jo. Vapincenſ.
B Leonardus Fermanenſ.
Bertrandus Dignenſis.
Stephanus Dolenſis.
Bartholomæus Alarienſis.
Petrus Faventinus.
Martinus Atrebatenſis.
Alexius Bobienſis.
Jacobus Laudenſis.
.... Santonenſis.
Joannes in univerſali eccleſ.
Bertrandus Tutelenſis.
Ægidius Forojulienſis.
Ægidius Conſtantienſis.
Joannes Novarienſis.
C Imbertus Aginnenſis.
Franciſcus Cicen.
Joannes Vivarienſis.
Gundenis elect. Sconiginenſ.
Nicolaus Fanonem.
V. vir D. Leonardus, adminiſtrator eccleſiæ Chienſis.
V. pater magiſter Nicolaus ordinis Minorum, adminiſtrator eccleſiæ Tregeſtin.

Sequuntur abbates præſentes monaſteriorum infra ſcriptorum.

V. P. D. Bernardus abbas monaſterii S. Mariæ Vallis-umbroſæ Feſulan. diœceſis.
V. P. D. Jo. abbas Ciſtercienſis pro ſe & toto ſuo
D ordine.
V. P. D. abbas Camaldulenſis.
D. Jo. abbas S. M. de Agario, ordinis Camaldulenſis.
D. Andreas abbas monaſterii Caſæ-Dei, ord. S. Ben. Claromontenſis diœceſis.
D. A. S. Mariæ de Fraboro, ord. S. Benedicti Flor. diœceſis.
D. Guido abb. Ss. Sergii & Bacchi, ord. S. Bened. prope Andegavum.
D. Simon abb. Gemmeticenſis, ordinis S. Bened. Rotomag. diœceſis.
D. abb. S. Salvatoris de Septimo, ordinis Ciſtercienſis, Florentin. diœceſis.
E D. Petrus abb. Grandimontenſis.
D. Guillelmus abb. de Nucariis ordinis S. Benedicti, diœceſis Turonenſis.
D. Guido abbas Graſſenſis, ordinis S. Benedicti, diœceſis Carcaſſonenſis.
D. abb. de Thironio ordinis S. Benedicti Carnotenſis diœceſis.
D. Jo. abb. Pontiniaci, Ciſtercienſis ordinis.
D. I. abbas S. Juſtinæ de Padua, ordinis S. Benedicti.
D. Jo. abbas de Gringniano de Prato, ordinis Vallis-umbroſæ, Piſtorenſis diœceſis.
D. Bernardus abbas S. Michaëlis de Podiobonzi, ordinis S. Benedicti, Florent. diœc.

D. P....., abb. Camporum bonorum, ordinis Ciſtercienſis, Vivarienſis diœc. A
D. Marcus abb. S. Salvii de Florentia, ordinis Vallis-umbroſæ.
D. Balthaſar abb. S. Michaëlis de Paſignano, ordinis Vallis-umbroſæ, Floren. diœc.
D. Jo. abb. S. Petri ſuper Divam, ord. S. Bened. Sagienſis diœceſis.
D. abb. S. Michaëlis de Fuſculis de Piſtorio, ord. Vallis-umbroſæ.
D. Philippus abb. Anianæ, ord. S. Bened. Magalonenſis diœceſ.
D. Antonius abb. S. Michaëlis de Bargepiſano, Camaldulenſis ordinis.
D. Stephanus abb. Crudacii, ord. S. Bened. Vivarienſis diœc. B
D. P..... abb. S. Maxentii, ord. S. Benedicti.
D. P....., abb. monaſterii S. Auguſtini Lemovicenſis, ord. S. Bened. nominatus pro clero Lemovicenſis diœc.
D. Franciſcus abb. monaſt. S. Mariæ de Parciana, ord. Vallis-umbroſæ, Piſtorienſis diœc.
D. Guillelmus abb. de Gimondo, Ciſterc. ord.
D. Paulus abb. S. Anaſtaſiæ de Amandulo [a] Piſtorienſis diœceſis.
D. abbas S. Martini ad Pinum, ord.....
D. Stephanus abb. de Cantate, ord. Ciſterc.
D. Ægidius abb. S. Eligii, Noviomenſis diœc. ordinis ſancti Benedicti. C
D. P..... abbas S. Victoris Maſſilienſis.
D. Antonius abb. S. Pauli de Roſnello, ord. Vallis-umbroſæ, Feſulanenſis diœc.
D. Jo. abb. Celanenſis, ord.....
D. Jo. abb. S. Criſpini majoris Sueſſionenſis.
D. Guillelmus abb. de Cormelus, ord. S. Bened. Lexovienſis diœceſis.
D. Franciſcus abb. de Upolis, ord. Vallis-umbroſæ, Florent. diœceſis.
D. Guiſpardus abb. S. Trinitatis de Floren. ord. Vallis-umbroſæ.
D. Franciſcus abb. S. Genovefæ Pariſienſ. ord. S. Auguſtini.
D. Ricardus abb. monaſt. S. Pavacii de Floren. ord. Vallis-umbroſæ. D
D. Sebaſtianus abb. S. Salvatoris Camaldulenſis.
D. Nicolaus abb. S. Mariæ de Florentia.
D. Joan. S. Giſleni in Cella, ord. S. Bened.
D. abb. S. Dominici Piſan. ord.....
D. Joan. abb. S. Barono, ord. S. Benedicti, Piſtorienſ. diœc.
D. Laurentius abb. S. Petri de Ceveo, ord. Camaldulenſis.
D. Philippus abb. Caſſiani, ord. S. Bened. Vulteranenſis diœceſis.
D. Gregorius abb. S. Salvatoris de Salvamunda, ord. Camaldulenſis.
D. Joan. abb. S. Petri de Muchero, ord. Vallis-umbroſæ, Florent. diœceſ. E
D. Jacobus abb. S. Stephani de Cencono, ord. Camaldulenſis.
D. P. abb. Montis S. Michaëlis in Periculo maris, ord. S. Benedicti, Abrincenſ. diœc.
D. Mamilianus abb. S. Fadiacii de Piſis, ord. Camaldulenſis.
D. Salvator abb. S. Ægidii, ord. S. Bened. Nemauſenſ. diœc.
D. Radulphus abb. omnium Sanctorum Andegavis, ord. S. Auguſtini.
D. Ruffinus abb. S. Laurentii extra muros Novarienſes.

[a] al. Fremen.

D. Andreas abb. Galliaci, ord. S. Benedicti.
D. abbas de Gemblous, ord. S. Bened. Cameracenſ. diœc.
D. abb. de Villari, ord. Ciſterc.
D. Andreas abb. S. Bartholomæi Anglari, ord. Camaldul.
D. P. abb. Vezeliacenſis, ord. S. Bened. Eduenſ. diœc.
D...... abb. Moliſmenſis, ord. S. Bened. Lingonenſis diœc.
D. Bartholomæus abb. S. Bartholomæi de S. Jucunda, ord. Camaldul.
D....., abb. XII. Apoſtolorum, ord.....
D. Jacobus abb. S. Donati de Senis, ord. Vallis-umbroſæ.
D. Bartholomæus abb. S. Fidelis Puppio, ord. Vallis-umbroſæ, Aretin. diœc.
D. Landulphus abb. Saganen.
D. Matthæus abb. Claræ-vallis, ord. Ciſtercienſis, ſacræ theologiæ profeſſor.
D. Meſzilaus abb. monaſt. Curcienſ. ord. S. Benedicti Cracovienſ. diœc.

Generales ordinum.

R. P. Sacræ theologiæ magiſter Thomas de Fimo, ord. Prædicatorum magiſter, generalis dicti ord. partis Citramontanæ, pro ſe & toto ſuo ordine cum infra ſcriptis magiſtris:
Magiſtro Simone de Piſis, regente Florentiæ.
Magiſt. Michaële de Florentia, vicario nationis Tuſciæ.
Magiſt. Jacob. de Piſis.
Magiſt. Leonardo de Florentia.
Magiſt. Werturo Florentino, priore Florentino.
Magiſt. Andrea de Florentia.
Magiſt. Joanne de provincia Poloniæ, regente Cracoviæ.
Magiſt. Ardiſono de Padua, priore Paduano, & vicario generali provinciæ S. Dominici.

R. P. F. Antonius de Ponto, miniſter generalis ordinis Minorum patris Citramontanæ, pro ſe & nomine ſuo, una cum infra ſcriptis magiſtris in theologia videlicet:
Mag. Franciſco de Creppa, miniſtro provinciæ Mediolanenſis.
Mag. Joanne de Bononia, miniſtro provinciæ Bononiæ.
Mag. Matthæo de Palma, miniſtro provinciæ Romanæ.
Mag. Vitale Volentini, de provincia Provinciæ.
Mag. Joanne Joannis de Florentia.
Mag. Nicolao de Tergeſto.
Mag. Bartholomæo de Bononia.
Mag. Langalecto de Placentia.

R. P. F. Matthæus de Bononia ſacræ theologiæ profeſſor, generalis ordinis B. Mariæ de Monte Carmeli partis Citramontanæ, pro ſe & ſuo ordine, una cum infra ſcriptis magiſtris in theologia, videlicet:
Mag. Andrea de Luca, procuratore dicti ordinis.
Mag. Joanne de Florentia, vicario generali in provincia Tuſciæ.
Mag. Bartholomæo de Florentia, ſyndico univerſitatis Bononiæ.

R. P. Sacræ theologiæ magiſter Joannes Graſſi, generalis ordinis Carmelitarum partis Ultramontanæ, una cum magiſtro Raymundo procuratore generali dicti ordinis.

R. P. Sacræ theologiæ magiſter Nicolaus de Caſſia generalis ordinis fratrum Heremitarum partis Citramontanæ, pro ſe & toto ſuo ordine, una cum infra ſcriptis magiſtris in theologia, videlicet :

Mag. Boëcio de Tolentino, procuratore dicti ord.

Mag. Simone de Florentia, regente Florentiæ.

Mag. Bartholomæo de Piſis, regente Piſis.

Mag. Gabriele de Spoleto, regente Bononiæ.

Mag. Jacobo de Gueſſa, provinciali provinciæ vallis Spoleti.

R. P. Sacræ theologiæ magiſter Antonius de Bononia, generalis ordinis B. Mariæ Servorum, partis Citramontanæ, pro ſe & ordine ſuo una cum infra ſcriptis magiſtris :

Mag. Aoronio de Alexandria.

Mag. Urbano de Bononia.

Mag. Antonio de Paſſcingaro.

R. P. Sacræ theologiæ profeſſor magiſter Petrus de Vena, generalis fratrum Eremitarum S. Auguſtini, partis Ultramontanæ, una cum fratre Raymundo de Croſio.

Miniſtri ordinum.

V. F. Alanus David, miniſter provincialis ordinis Minorum provinciæ Turoniæ, nomine ſuæ provinciæ, & ut nominatus inter electos pro dicta provincia.

Præceptores præſentes præceptoriarum infra ſcriptarum.

Nobilis vir D. Jacobus de Algis miles, præceptor domus ſive præceptoriæ hoſpitalis S. Joannis Jeruſalem de Florentia, & procurator generalis dicti ordinis, nomine ſuo, & ut locum tenens D. Nilai de Urſinis, militis prioris Venetiarum, locum tenentis domus hoſpitalis dicti ordinis.

Religioſus vir F. Joannes, præceptor domus S. Antonii de Rinverſo, & cellerarius generalis monaſterii Viennenſis, pro ſe, & præceptoribus ſuæ dictæ præceptoriæ ſubjectis.

Religioſus vir F. Guillelmus de Unone, præceptor præceptoriæ ſive domus de eleemoſynatio, ord. S. Antonii, Biſuntinenſis diœceſis, ſuo nomine & ſuæ præceptoriæ.

Priores & procuratores generales ordinum præſentes.

R. vir F. Oneſimus, prior generalis totius ordinis Camaldulenſis, pro ſe, & quadraginta uno abbatibus, & ſeptuaginta prioribus dicti ordinis.

Religioſus vir F. Nicolaus de Balinibus, prior generalis S. Sepulchri Dominici.

R. vir D. Galterus Craſſi prior eccl. & conventus Rhodi, ordinis S. Joannis Jeruſalem, decretorum doctor.

R. vir F. Petrus procurator generalis ordinis B. Mariæ Teuthonicorum, nomiue ſuo ac procurarorio nomine magiſtri generalis dicti ordinis.

Sequuntur priores prioratuum tam conventualium quam aliorum, & tam ultra quam citramontanorum.

Religioſus vir D. Radulphus, prior prioratus S. Joannis in Moore.

R. vir F. Joannes prior prioratus S. Fabiani, Piſtorienſis diœceſis.

R. vir F. Joan. de Griffomonte, prior Vallis-viridis prope Pariſios.

R. vir F. Joannes Tuelli, prior prioratus Fontis-noſtræ-Dominæ, ordinis Carthuſienſis, Sueſſionenſis diœceſis.

R. vir F. Dominicus prior prioratus S. Bartholomæi prope Januam. Omnes tres eorum propriis nominibus, & pro toto ordine Carthuſienſium in regno Franciæ exſiſtentium.

R. vir F. Guillelmus de Soffer, prior prioratus conventualis S. Arnulphi de Criſpeio, Silvanectenſis diœceſis.

R. vir F. Franciſcus prior monaſterii de Popiena, ord. Camaldulenſis.

R. vir F. Joan. prior prioratus S. Mariæ de Setta.

R. vir F...... prior prioratus de Sarmaſia.

R. vir F...... prior prioratus convent. de Boudolena.

R. vir F. Petrus Mourandi, prior prioratus B. Mariæ de Cluterio, Dignenſis diœceſis.

R. vir F...... prior prioratus de Podio Caprenſi.

R. vir F...... prior prioratus coovenrualis de Boulonia.

R. vir F. Petus prior Tueris, Viennenſis diœceſis.

R. vir F. Petrus Dacres, prior prioratus Abbatisvillæ, Ambianenſis diœceſis.

R. vir F. Antonius de Reſtis, præpoſitus domus Pervercelinæ, Mediolani.

Ambaſſiatores univerſitatum ſtudiorum generalium: primo Studii Pariſienſis.

Venerabiles & circumſpecti viri, magiſtri, Dominicus Parvi, & Petrus Plaoul, in theologia magiſtri.

Robertus de Queſneyo, Petrus de Provine, decretorum doctores.

Joannes Petri in medicina magiſter.

Euſtachius de Foquembergue, in artibus magiſter, & licentiatus in decretis.

Poncius Simoneti, in artibus magiſter, & licentiatus in theologia.

Guillelmus Carpentarii, in artibus magiſter, & baccalaureus formatus in theologia.

Arnoldus Wiwit, in artibus magiſter & licentiatus in theologia.

Joannes Broulleti, dictus Franciſci, in artibus magiſter, & licentiatus in decretis.

Univerſitas ſtudii Bononienſis.

Univerſitas ſtudii Exonienſis.

Univerſitas ſtudii Toloſæ, pro qua erat præſens V. vir magiſter Joannes Garſis ordinis fratrum Minorum, in ſacra theologia profeſſor, dictæ univerſitatis procurator & ambaſſiator.

Univerſitas ſtudii Andegavenſis.

V. vir D. Guillelmus Maligeneris, utriuſque juris doctor.

V. vir D. Nicolaus de Melleio, legum doctor, dictæ univerſitatis ambaſſiator.

Univerſitas ſtudii Viennenſis.

Univerſitas ſtudii Cracovienſis.

Sacræ theologiæ magiſter Franciſcus ordinis Prædicatorum.

V. vir magiſter Petrus de Lingier, vice-cancellarius dictæ univerſitatis.

Univerſitas ſtudii Montiſpeſſulani.

V. vir D. Leonardus Alamandi, licentiatus in decretis.

Univerſitas Cantabrigæ.

Univerſitas ſtudii Pragenſis.

Univerſitas ſtudii Colonienſis.

ANNO CHRISTI 1409.

Sequuntur archiepiſcopi qui miſerunt ambaſſiatores & procuratores. A

Reverendi patres domini
Archiepiſcopus Colonienſis.
Archiepiſcopus Maguntinenſis.
Thomas Aquenſis.
Arthaudus Arelatenſis.
Archiepiſcopus Ebredunenſis.
Archiepiſcopus Turritanus.
Ludovicus Rotomagenſis.
Guido Remenſis.
Theobaldus Biſuntinenſis.
Hebehardus Salzburgenſis.
Gunthiernus Magdeburgenſis. B
Archiepiſc. Cantuarienſis de Anglia.
Archiepiſcopus Eboracenſis de Anglia.

Sequuntur epiſcopi qui miſerunt ſuos ambaſſiatores & procuratores.

Reverendi patres domini
Petrus Pariſienſis.
Aymo Gratianopolitanus.
Hugo Lemovicenſis.
Guillelmus Regenſis.
Leonardus Graſſenſis.
Joannes Vencienſis.
Joannes Glandarenſis.
Joannes Aptenſis. C
Joannes Tholonenſis.
Wlricus Lamecenſis.
Leonardus Cam.
Engelmarus Viennenſis.
Bertrandus Montis albani.
Joannes Ratizponenſis.
Joannes S. Pauli.
Stephanus Vabrenſis.
Conradus Olomucenſis.
Henricus Nannetenſis.
Gatianus Coriſopitenſis.
Guillelmus Ruthenenſis.
Joannes Caſtrenſis.
Guido Leonenſis.
Joannes Malleacenſis. D
Germanus Lucionenſis.
Joannes Laudunenſis.
Joannes Bajocenſis.
.... Abrincenſis.
Joannes Sagienſis.
Philippus Noviomenſis.
Bertrandus Biterrenſis.
Acadrus Conſeranenſis.
Hardouinus Andegavenſis.
Victor Suſſionenſis.
Martinus Tornacenſis.
Joannes Ambianenſis.
Carolus Cathalaunenſis. E
Matthæus Morinenſis.
Adam Cenomanenſis.
Martinus Carnotenſis.
Wlricus Brixinenſis.
Lanceſlaus Uratiſlavienſis.
Joannes electus Leodienſis.
Franciſcus Tenealbanenſis.
Henricus Tullenſis.
Fredericus Trajectenſis.
Milo Eduenſis.
Henricus Electenſis.
Petrus Papienſis.
Petrus Terdonenſis.
Bartholus Alexandriæ. A
Petrus Pacenſis.
Antonius Troienſis.
Gonſalvus Lamacenſis.
Joannes Briocenſis.
Michael Autiſſiodorenſis.
Stephanus Trecenſis.
Petrus Matiſconenſis.
Radulphus Metenſis.
Robertus Nivernenſis.
Georgius Patavienſis.
Jacobus Plotenſis.
Arnoldus Culmenſis.
Joannes Pomezanienſis.
Henricus Warmienſis. B
Henricus Sambienſis.
Henricus Claromontenſis.
Philibertus Cabilonenſis.
Girardus Pictavenſis.
Udalricus Neubergenſis.
Walterus Merſeburgenſis.
Bartholomæus Vintimilienſis.
Joannes Virdunenſis.
Petrus Auraicenſis.
...... Ploicenſis.
...... Bangorenſis.
...... Aſaphenſis.
...... Vigornienſis.
...... Lichefeldenſis. C
...... Conventrenſis.
...... Herefordenſis.
...... Roffenſis.
...... Elienſis.
...... Wintonienſis.
...... Londonienſis.
...... Barthonienſis.

Sequuntur abbates qui miſerunt procuratores cum plena poteſtate.

Ven. P. D. Gerentonus, abbas monaſterii S. Antonii Viennenſis, ordinis S. Auguſtini.

V. P. D. Raymundus, abbas monaſteri Cluniacenſis, pro ſe & toto ſuo ordine.

D — V. P. D. Eſtoldus, abb. Fiſcanenſis, ord. S. Benedicti, doctor decretorum.

V. P. D. Elias, abb. monaſt. Burgidolenſis, ord. S. Benedicti, Bituricenſis diœc.

V. P. D. Guillelmus, abbas monaſterii de Lezato, ordinis S. Bened. Rivenſis diœc.

D. Joannes, abbas monaſt. S. Cypriani extra muros Pictavenſes, ord. S. Benedicti.

D. Aymericus, abb. monaſt. S. Benedicti de Quinciaco prope Pictav. ord. S. Benedicti.

D. Pe. abb. monaſt. S. Crucis, ord. S. Auguſt. Pictavenſis diœc.

D. Joannes, abb. monaſt. Montis-majoris, ord. S. Bened. Arelatenſis diœc. E

D. Bertrandus, abb. monaſt. S. Hilarii, ord. S. Benedicti, Carcaſſonenſis diœc.

D. Jacobus, abb. monaſt. B. Mariæ de Quadraginta, ord. S. Auguſt. Narbonenſis diœc.

D. Joannes, abb. monaſterii Fontis-frigidi, ord. Ciſtercienſis.

D. Bern. .... abb. monaſt. S. Juſti de Ulteris, ordin. Camaldulenſis.

D. Leo, abb. monaſt. S. Petri de Tenolio, Præmonſt. ord. Laudunenſis diœc.

D. Michaël, abb. monaſt. montis S. Eligii, ord. S. Aug. Attrebat. diœc.

D. Philippus, abb. monaſt. S. Taurini, ord. S. Be-

ned. Ebroïcenſis diœc.

D. Gervaſius, abb. monaſt. de Bello-loco, ord. S. Auguſtini, Cenomanenſis diœc.

D. Joan. abb. monaſt. de Ybreïo, ord. S. Bened. Ebroïc. diœc.

D. Guillelmus, abb. monaſt. S. Petri de Cultura, ord. S. Bened. Cenomanen. diœc.

D. Joannes, abb. monaſt. S. Vincentii, ord. S. Benedicti, Cenoman. diœc.

D. Joan. abb. monaſt. de Vadacio, ord. S. Auguſtini, diœc. Cenomanenſis.

D. Joan. abb. monaſt. S. Georgii de Nemore, ord. S. Auguſt. Cenoman. diœc.

D. Joan. abb. monaſt. S. Carilephi, ord. S. Bened. Cenoman. diœc.

D. Petrus, abb. monaſt. de Vadoalneti, ord. S. Bened. Cenoman. diœc.

D. Joan. ab. monaſt. de Pelicia, ord. S. Bened. Cenoman. diœc.

D. Simon, abb. monaſt. de Ebronio, ord. S. Bened. Cenoman. diœc.

D. Prior & conventus monaſt. de Lonlayo, abb. ipſius monaſt. in remotis agente, ord. & diœc. prædictorum.

D. Guillelmus, abb. monaſt. S. Andreæ Avinionenſis, ord. S. Bened.

D. Joan. abbas monaſt. Præmonſtratenſis.

D. Joan. abb. monaſt. S. Petri ad montes, ord. S. Bened. Catalaunenſis diœc.

D. Guillelmus, abb. monaſt. omnium Sanctorum in Inſula, ord. S. Auguſt.

D. Joannes, abb. monaſt. S. Memmii in ſuburbio Catalaunenſi, ord. S. Auguſt.

D. Guido, abb. monaſt. de Uſarchia, ord. S. Bened. Lemovicenſis diœc.

D. Petrus, abb. monaſt. S. Mariæ S. Euſichii de Cellis, ord. S. Auguſt. Bituricenſis diœc.

D. Joan. abb. monaſt. de Virſione, ord. S. Bened. Bituricenſis diœc.

D. Guillelmus, abb. monaſt. de Caſalibenedicto, ord. S. Bened. Bituricenſis diœc.

D. Joan. abb. monaſt. S. Gildaſii ord. S. Bened. Bituricenſ. diœc.

D. Guillelmus, abb. monaſt. Fontis-combaudi, ord. S. Bened. Bituricenſ. diœc.

D. Joan. abb. monaſt. S. Genulphi ord. & diœceſis prædictorum.

D. Gacianus, abb. monaſt. B. Mariæ de Exolduno, ord. & diœc. prædict.

D. Jacobus, abb. S. Petri Villæ de Nato, ord. S. Bened. Vabrenſ. diœc.

D. Prior & conventus monaſt. de Millebeco, ord. S. Bened. Bitur. diœc.

D. Aymericus, abb. monaſt. S. Ambroſii, ord. S. Aug. Bituric. diœc.

D. Robertus, abb. monaſt. Miſeraïenſis, ord. S. Aug. Bituric. diœc.

D. Raimundus, abb. monaſt. Conchenſis, ord. S. Benedicti, Ruthenenſis diœc.

D. Aymericus, abb. monaſt. Pſalmodienſis, ord. S. Bened. Nemauſenſis diœceſ.

D. Germundus, abb. monaſt. S. Trin. de Maloleone, ord. S. Auguſt. Malleacenſis diœ.

D. Petrus, abb. monaſt. Cendratenſis, ord. S. Bened. Nemauſenſis diœc.

D. Jo. abb. monaſt. S. Laudi de S. Laudo, ord. S. Aug. Conſtantienſis diœc.

D. Jo. abb. monaſt. B. Mariæ de Angliis, ord. S. Aug. Lucionenſ. diœc.

D. Guillelmus, abb. monaſt. B. Mariæ de Hambeïa,

A ord. S. Bened. Conſtantienſis diœc.

D. Petrus, abb. monaſt. B. Mariæ loci-Dei in Iardo, ord. Præmonſtratenſis.

D. Michaël, abb. monaſt. S. Salvatoris Vicecomitis, ord. S. Bened. Conſtantienſis diœc.

D. Poncius, abb. monaſt. de Nobliaco, ord. S. Bened. Pictavenſis diœc.

D. Stephanus, abb. monaſt. S. Mariæ de Montiſburgo, ord. S. Bened. Conſtantienſ. diœc.

D...... abb. monaſt. de Bello-fonte, ord. S. Bened. Malleacenſis diœc.

D. Jo. abb. monaſt. S. Joannis Angeliacenſis, ord. S. Bened. Xanctonenſis diœc.

D. Nicolaus, abb. monaſt. S. Leodegarii, ord. S. Bened. Xanctonenſis diœc.

B D. Michaël, abb. monaſterii Villæ-magnæ, ord. S. B. Biterrenſis diœc.

D. Ademarus, abb. monaſt. Caroffenſis, ord. S. B. Pictav. diœc.

D. Raimundus, abb. monaſt. Jocundenſis, ord. S. Ben. Electenſis diœc.

D. Guillelmus, abb. monaſt. B. Mariæ de Becco-Helluini, ord. S. Bened. Rotomagenſis diœc.

D. Arnaudus, abb. monaſt. de Joncellis, ord. S. Ben. Biterrenſis diœc.

D. Joan. abb. monaſt. de S. Aniano, ord. S. Bened. S. Poncii Thomeriacenſis diœc.

D. Matthæus, abb. monaſt. ſæcularis eccleſiæ S. Affrodiſii, Biterrenſ. diœc.

C D. Bernardus, abb. monaſt. S. Tiberii, ord. S. Bened. Agathenſis diœc.

D. Jacobus, abb. monaſt. S. Mauri ſupra Ligerim, ord. S. Bened. Andegavenſis diœc.

D. Guido, abb. monaſt. S. Mariæ Ungiaci, ord. S. Aug. Eduenſis diœc.

D. Theobaldus, abb. monaſt. S. Albini Andegav. ord. S. Bened.

D. Jo. abb. S. Petri de Burgolio, ord. S. Bened. Andegav. diœc.

D. I. abb. monaſt. S. Martini Ruri-Cuſtrenſis, alias de Boſco, ord. S. Auguſt. Belvacenſis diœc.

D. Simon abb. monaſt. S. Nicolai prope Andegavum, ord. S. Bened.

D D. Reginaldus, abb. monaſt. S. Vitoni Virdunenſis, ord. S. Bened.

D. Radulphus, abb. B. Mariæ de Rota, ord. S. Aug. Andegav. diœc.

D...... abb. monaſt. Stabulenſis, ord. S. Bened. Leodienſis diœceſis.

D...... abb. monaſt. Gemblacenſis.

D. Petrus, abb. monaſt. B. Joannis Evang. Mellinenſis, ord. S. Aug. Andegav. diœc.

D...... abb. monaſt. S. Trudonis, ord. S. B. Leodien. diœc.

D. abb. monaſt. S. Umberti, ord. S. Bened. Leodien. diœc.

E D...... abb. monaſt. Uliderbatenſis, ordinis S. Bened. Leodienſis diœc.

D...... abb. monaſt. Alnenſis Ciſt. ord. Leodienſis diœceſis.

D. Guillelmus de Cadonio, prior monaſt. B. Mariæ de Caſſiano, Biterrenſis diœc. de monaſt. S. Ruffi prope Valentiam immediate dependentis.

D...... abb. Villarienſis.

D...... abb. Vallis S. Lamberti, ord. Ciſtercienſis, Leodienſis diœc.

D...... abb. monaſt. Villis-Dei, ord. Ciſterc. Leodien. diœc.

D...... abb. monaſt. Magni-Prati, ord. Ciſterc. Leodienſis diœc.

Anno Christi 1409.

D...... abb. monaſt. Floreſſienſis, ord. Præmonſtrat. Leod. diœc.

D...... abb. monaſt. S. Gerardi de Bronio, ord. S. Bened. Leodienſis diœc.

D...... abb. monaſt. Walchiodorenſis & Haſterienſis, ord. S. Bened. Leod. diœc.

D...... abb. monaſt. Florinenſis, ord. S. Bened. Leod. diœc.

D. Renerus abb. monaſt. S. Jacobi, Leod. diœc. ord. S. Bened.

D. Henricus abb. monaſt. S. Laurentii extra muros, Leod. ord. S. Bened.

D. Jo. abb. monaſt. XII. Apoſtolorum Belli-reditus Leod. ord. Præmonſtrat.

D. Guillelmus, abb. monaſt. S. Eligii in Pulcromonte prope Leodium, ord. S. Auguſt.

D...... abb. monaſt. Averbodienſis, ordinis Præmonſtr. Leod. diœc.

D. abb. monaſt. Parcenſis, Præmonſtr. ord. Leod. diœc.

D...... abb. monaſt. Leſſienſis, ord. Præm. Leod. diœc.

D...... abb. monaſt. Heliemenſis, ord. Præmonſtr. Leod. diœc.

D...... abb. monaſt. Novi-Monaſterii, ord. S. Auguſt.

D...... abb. monaſt. Florenſis, ord. S. Aug. Leodienſis diœc.

D...... abb. monaſt. Malonienſis ord. S. Aug. Leod. diœc.

D. Joannes abb. monaſt. ſanctarum Floræ & Lucillæ, Aretinenſis diœceſis, ord. S. Bened.

D. Antonius, abb. monaſt. S. Januaris & Copolonenſis, ord....... Aretinenſis diœc.

D. Jo. abb. monaſt. de Campuano, ord. Camald. Aretinenſis diœc.

D. ...... abb. monaſt. S. Andreæ de Sexto, ord. ..... Januenſis diœc.

D....... abb. monaſt. S. Benigni ord. ...... Januenſis diœc.

D....... abb. monaſt. S. Mariæ de Pervallo, ord. ...... Januenſis diœc.

D....... abb. monaſt. S. Bartholomæi de Foſſato, ord...... Januenſis diœc.

D....... abb. monaſt. S. Mariæ de Jubino, ord. ..... Januenſis diœc.

D....... abb. monaſt. S. Andreæ de Bonx, ord. ..... Januenſis diœc.

D....... abb. monaſt. de Maſſayo.

D....... abb. monaſt. de Vernuſſia.

D....... abb. monaſt. de Mareſſiis.

D....... abb. monaſt. S. Sulpicii.

D....... abb. monaſt. beatiſſimæ Trinitatis de Vindocino, ord. S. Bened. Carnot. diœc. ad Romanam eccleſiam nullo medio pertinentis.

D. Bernardus abb. monaſt. S. Polycarpi, ord. S. Bened. Narbon. diœc.

D. Joannes abb. monaſt. S. Trinitatis de Exaquio, ord. S. Bened. Conſtantienſis diœc.

D....... abb. monaſt. S. Honorati.

D....... abb. monaſt. de Croſſio.

D....... abb. monaſt. de Toroneto.

D....... abb. monaſt. de Salvarie.

D....... abb. monaſt. S. Salvatoris Lodovæ, ord. S. Bened.

Sequuntur domini abbates de Anglia qui miſerunt ambaſſiatores, ſive procuratores.

D....... abb. monaſt. S. Auguſtini extra muros Cantuarienſes.

D...... abb. monaſt. de Faveshan.

D...... abb. monaſt. de Bello.

D...... abb. monaſt. de Waidenve.

D...... abb. monaſt. de Coleheſte.

D...... abb. monaſt. de Hida.

D...... abb. monaſt. de Vervelle.

D...... abb. monaſt. de Cartheryz.

D...... abb. monaſt. de Abindonia.

D...... abb. monaſt. de Desherbonne.

D...... abb. monaſt. de Miletone.

D...... abb. monaſt. de Perne.

D...... abb. monaſt. de Abbatiſſinteye.

D...... abb. monaſt. de Malmeſbery.

D...... abb. monaſt. de Taneſtohe.

D...... abb. monaſt. de Evershan.

D...... abb. monaſt. de Glouceſtre.

D...... abb. monaſt. de Barchere.

D...... abb. monaſt. de Vincecombe.

D...... abb. monaſt. de Alteſcoe.

D...... abb. monaſt. de Temeſbeſbury.

D...... abb. monaſt. de Glaſconia.

D...... abb. monaſt. de Monchaileth.

D...... abb. monaſt. S. Albani.

D...... abb. monaſt. de Eushan.

D...... abb. monaſt. de Rameſey.

D...... abb. monaſt. de Burgo S. Petri.

D...... abb. monaſt. de Coruland.

D...... abb. monaſt. de Bardenay.

D...... abb. monaſt. de Ceſtria.

D...... abb. monaſt. de Sallopia.

D...... abb. monaſt. Burtonenſis.

D...... abb. monaſt. Ternei.

D...... abb. monaſt. de Burgo S. Edmundi.

Omnes ſupradicti ſunt ordinis S. Benedicti.

D...... abb. monaſt. de Werneley.

D...... abb. monaſt. de Forneſta.

D...... abb. monaſt. de Fontanis.

D...... abb. monaſt. de Riavalle.

D...... abb. monaſt. de Bellaloënda.

D...... abb. monaſt. de Meſta.

D...... abb. monaſt. de Viſcallis.

D...... abb. monaſt. de Orelay.

D...... abb. monaſt. de Nonconenrio.

D...... abb. monaſt. de Holinculcani.

D...... abb. monaſt. de Caldria.

D...... abb. monaſt. de Rethford.

D...... abb. monaſt. de Ruppe.

D...... abb. monaſt. de Buelfeed.

D...... abb. monaſt. de Titefordia.

D...... abb. monaſt. de Cumba.

D...... abb. monaſt. de Salbro.

D...... abb. monaſt. de Scoloay.

D...... abb. monaſt. de Parcoludo.

D...... abb. monaſt. de Strata florida.

D...... abb. monaſt. de Haylio.

D...... abb. monaſt. de Walledregia.

D...... abb. monaſt. de Turbinerer.

D...... abb. monaſt. de Regali loco.

D...... abb. monaſt. de Turtenna.

D...... abb. monaſt. de Doze.

D...... abb. monaſt. de Villisdenni.

D...... abb. monaſt. Hiltenſis.

D...... abb. monaſt. de Blande.

D...... abb. monaſt. de Selitished.

D...... abb. monaſt. de Lilyshellis.

D...... abb. monaſt. de Gracia.

D...... abb. monaſt. Walborum.

D...... abb. monaſt. de Lacres.

D...... abb. monaſt. Halnenſis.

Omnes

Anno Christi 1409.

Omnes ſupradicti ſunt ordinis Ciſtercienſis.

D...... abb. monaſt. de Walchen.
D...... abb. monaſt. de Loveeſerie.
D...... abb. monaſt. Conitenſis.
D...... abb. monaſt. Nortenſis.
D...... abb. monaſt de Oſtency.
D...... abb. monaſt. S. Jacobi Norbthantonne.
D...... abb. monaſt. de Darle.
D...... abb. monaſt. de Roboetoe.
D...... abb. monaſt. de Oſcy.

Priores prioratuum, monaſteriorum, & eccleſiarum infra ſcriptarum, in regno Angliæ.

Prior monaſt. de Davoyo.
Prior monaſt. Hertenſis.
Prior monaſt. eccleſiæ Roffenſis.
Prior monaſt. de Lubben.
Prior monaſt. de Boſgrohow.
Prior monaſt. eccleſiæ Wintonienſis.
Prior monaſt. S. Neoty.
Prior monaſt. de Walingford.
Prior monaſt. de Daventre.
Prior monaſt. Conventrenſis.
Prior monaſt. de Bonore.
Prior monaſt. eccleſiæ Elienſis.
Prior monaſt. Norwicenſis.
Prior monaſt. S. Nicolai Exonenſis.
Prior monaſt. de Barneſtahele.
Prior monaſt. Wigornienſis.
Prior monaſt. de Letheſt.
Prior monaſt. de Maluerne magna.
Prior monaſt. eccleſiæ Bathonienſis.
Prior monaſt. de Spaldoag.
Prior monaſt. de Terford.
Prior monaſt. de Caoſſale.
Prior monaſt. de Bronholme.
Prior monaſt. de Feſtome.
Prior monaſt. de Suapris.
Prior monaſt. de Wymadham.
Prior monaſt. de Bymahan.
Omnes prædicti ſunt ordinis S. Benedicti.

Sequuntur capitula eccleſiarum quæ miſerunt procuratores.

Toloſenſis.	Conſeranenſis.
Ambianenſis.	Tarvienſis.
Narbonenſis.	Januenſis.
Noviomenſis.	Dolenſis.
Aquenſis.	Albienſis.
Arelatenſis.	Electenſis.
Ebredunenſis.	Uticenſis.
Volienſis.	Cenomanenſis.
Regenſis.	Tornacenſis.
Focalquerii.	Pragenſis.
Graſſenſis.	Atrebatenſis.
Pimatenſis.	Carnotenſis.
Vencienſis.	Tutelenſis.
Dignenſis.	Vabrenſis.
Tholonenſis.	Ruthenenſis.
Forojulienſis.	Mimatenſis.
Aptenſis.	Nemauſenſis.
Siſtarienſis.	Leodienſis.
Maſſilienſis.	Florienſis.
Vapicenſis.	Silvanectenſis.
Nanvantenſis.	Pariſienſis.
Lomberienſis.	Senonenſis.
Nivernenſis.	Saonenſis.
S. Petri de Boneva.	Agathenſis.
Carcaſſonenſis.	Cameracenſis.

A

Rotomagenſis.	Vivarienſis.
Bituricenſis.	Avraicenſis.
Eduenſis.	Beatiſſ. Martini Turon.
Conſtantienſis.	Condomenſis.
Aretinenſis.	S. Flori.
Bononienſis.	Exonienſis.
Biterrenſis.	Sarezburienſis.
Novarienſis.	Elienſis.
Andegavenſis.	Bathonenſis & Vellenſis.
Mirapicenſis.	Roffenſis.
Tullenſis.	Herefordenſis.
Matiſconenſis.	Ciſtrienſis.
Metenſis.	Lichefeldenſis.
Cabilonenſis.	Cornenſis.
Lingonenſis.	Wigornenſis.
Claromontenſis.	Lincolnienſis.
Wintonienſis.	Londonienſis.
Dunelmenſis.	Norvicenſis.
Laudunenſis.	Menevenſis.
Viennenſis.	Bangorenſis.
Cathalaunenſis.	Aſaphenſis.
Anicienſis.	Culmenſis.
Magalonenſis.	Pomezanienſis.
Vigintimilienſis.	Warmienſis.
Virdunenſis.	Sambienſis.

B

Sequuntur procuratores civitatum & diœceſum, qui miſerunt ad id ſacrum concilium.

C

Cleri civitatis & diœceſis Ambianenſis.
Cleri civitatis & diœceſis Sueſſionenſis.
Cleri civitatis & diœceſis Bononienſis.
Cleri civitatis & diœceſis Januenſis.
Cleri civitatis & diœceſis Leodienſis.
Cleri civitatis & diœceſis Silvanectenſis.
Cleri civitatis & diœceſis Novarienſis.
Cleri civitatis & diœceſis Wratiſlavienſis.

Sequuntur provinciæ quæ miſerunt procuratores.

Rotomagenſis.	Aquenſis.
Turonenſis.	Mediolanenſis.
Remenſis.	Ravennatenſis.
Senonenſis.	Burdegalenſis.
Lugdunenſis.	Piſanenſis.
Ebredunenſis.	Cantuarienſis.
Arelatenſis.	Eboracenſis.

D

Sequuntur communitates quæ miſerunt ambaſſiatores.

Communitas Januenſis.
Communitas Florentinorum.

Adnotatio P. Gabrielis Coſſartii, Societatis Jesu.

Eorum qui huic concilio interfuerunt catalogum alium profert Raynaldus, breviorem quidem, ſed ex quo partim obſervari, partim etiam emendari nonnulla in ſuperiore poſſunt.

Inter cardinales epiſcopos, qui hic vocatur Henricus Tuſculanus, illic dicitur Sabinenſis. Utriuſque tituli cauſas intellige Henricus Minutulus, Neapolitanus archiepiſcopus (unde & cardinalis Neapolitanus vocatus) a Gregorio XII. cardinalis Tuſculanus creatus eſt: Petrus quoque de Podio, ejuſdem tituli cardinalis dictus eſt a Petro de Luna. Qui cum ambo Piſano concilio intereſſent, ambo Tuſculanis infulis inſignes: ne controverſia hæc, pacis, cui ſtudebatur, conſilia interverteret, Henricus ceſſit, & ad Sabinenſem ſedem tum vacuam tranſiit. Melius autem vocatur Sabinenſis, tum ob cauſam, quam mox attigi: tum quia Petrus de Podio ibidem vocatur Tuſculanus.

E

Inter eoſdem epiſcopus Oſtienſis Joan. vocatur, male in Raynaldi catalogo dictus Antonius: ut ex Oſtienſium epiſcoporum catalogo conſtat. Alia hic ſunt in quibus diſcrepant duo iſti indices, ſed manifeſto vitio Romani, aut ejus exſcriptoris. Cujuſmodi errata in hac obſervatione prætermitto.

Cardinalibus preſbyteris addit Romanus catalogus Antonium ſanctæ Praxedis, dictum Tudertinum, & Ludovicum de Baro: ſed falſo hunc poſteriorem, cum tempore concilii eſſet

Digitized by Google

diaconus cardinalis ſanctæ Agathæ, & vero in ſuperiori judice hunc locum obtineat : neque cardinalis preſbyter duodecim Apoſtolorum, niſi ab Alexandro V poſt concilium creatus ſit. Eum Romanus recenſet inter regni Francorum legatos.

Addit quoque, qui hic deſiderantur, legatos regni Portugalliæ, & omnium eccleſiaſticorum & prælatorum totius regni, Joannem epiſcopum Vlyſſiponenſem, epiſcopum Lamecenſem, Magiſtrum Laurentium provincialem ordinis ſancti Auguſtini, Magiſtrum ordinis Minorum, eumdemque regi a confeſſionibus.

Ex eodem diſcimus interfuiſſe Philibertum a Noylaco Magiſtrum Rhodiorum equitum, cum religioſis equitibus ſexdecim.

Hic archiepiſcopi præſentes enumerantur tantum decem, illic duodecim : adduntur que Franciſcus Smyrnenſis, & Joannes Vlyſſiponenſis : additur & nomen Sipontini, Nicolaus, quod hic expunctum. Hic epiſcopi tantum ſexaginta ſex enumerantur ; illic non nominantur quidem ulli, ſed octoginta fuiſſe narratur. Hic procuratores abſentium epiſcoporum LXXXVI. illic CII. Hic procuratores capitulorum, C. illic CIX.

De Concilio Piſano ſuper electione unici ſummi Pontificis celebrato : ex hiſtoria MS. Caroli VI. regis Francorum a monacho Sandionyſiano.

LOnge lateque per orbem qui Spiritus ſancti gratia inſpirati tamdiu ſub nefandiſſimo ſchiſmate fidelium univerſalem matrem eccleſiam dolebant ancillari, amborum contendentium de papatu & ſummo ejus culmine ambitionem improbam exſecrabiliter damnantes, conventionem utriuſque collegii cardinalium, ut viam facilem veniendi ad pacem & concordiam, commendabant. Ubique obtemperando eorum monitis, de Francia, Anglia, Boëmia, ceteriſque Chriſtianitatis regnis & dominiis, metropolitani, epiſcopi, & abbates, ex collegiis cathedralium eccleſiarum univerſitatibuſque regnorum jam ſolemnes nuntii mittebantur, & iter arripuerant gaudentes, ut in concilio Piſano intereſſent producturos ſchiſmate ſopiendo. Nec quemquam ex ipſis ſcio, qui non feliciter viæ finem attigerit præoptatum : niſi dominum Guidonem de Raya Remenſem archiepiſcopum, qui quamvis in colloquiis publicis hucuſque & coram principibus, Petrum de Luna tenuerit ſummis laudibus efferendum : quia tamen ad id beneplacitum Deo negotium cum cardinali de Baro obedientes procedebat, occaſum ſuum non immerito deflendum, hic inſerere dignum duco.

Cum enim ambo ad villam quandam duabus dietis a Janua diſtantem gratia hoſpitii divertentes, & orta verbali controverſia, occaſione equorum memorati cardinalis, mareſcallus ejus, alium qui hoc officium publice exercebat, occidiſſet : mox populares commoti & eidem ſubito vicem pro vice reddentes, & ad hoſpitium cardinalis accedentes, quinque ex ſuis, quos habuerunt obviam, ferali gladio peremerunt. Ulterius ad facinora volentes procedere, cum præfatus archiepiſcopus ad feneſtras domus ſe oſtendens eos verbis lenibus tentaret compeſcere, ictu jaculi trans præcordia confoſſus interiit, nec ultra vocem emiſit. Nec ſceleribus contenti, jam tentabant ut igne ſuffocatorio ceteri ſpiritum exhalarent : cum nuntius inopinate ſupervenit, qui tantam veſaniam auctoritate gubernatoris Januæ repreſſit. Qui, quia villa ſubdita ſibi erat, ad perpetuam memoriam facinus inultum non reliquit : ſed peractis archiepiſcopi exſequiis, quantis ſtudiis funus ullum celebrari poteſtas, quotquot ad deteſtabilem commotionem convenerant, conditioni, ætati, aut ſexui non parcendo, variis exterminari ſuppliciis, & domum in qua [a] locatus fuerat ſolo æquari præcepit.

Ad promotionem autem cauſæ eccleſiæ ſanctæ Dei rediens : quia domini cardinales vigeſimum quintum diem Martii aſſignaverant pro prima ſeſſione, in pulcra & ſpatioſa navi eccleſiæ cathedralis urbis Piſanæ celebranda, in qua & ſedes prælatorum ibidem aſſiſtentium aptari fecerunt : ſecundum exigentiam ordinum & dignitatum ibi convenientes nominandi, ſic fuerunt collocati. Primam namque ſedem altitudinis altaris conſtituti in introitu chori a dextra, ab eoque pedibus XII. diſtantem, domini cardinales, Præneſtinus, Albanus, Oſtienſis, Podienſis, de Tureio, de Salutiis, ac de ſancto Angelo, qui obedierant domino Benedicto, Neapolitanus etiam, Aquileiæ, de Columna, de Urſinis, de Brancacio, de Ravenna, de Laude, & de ſancto Angelo, qui Gregorio adhæſerant, occupaverunt, ut decebat : & in facie altaris ante dicti, cujus latera paulo longius ſacri palatii protonotarii ambiebant. De ambaſſiatoribus regis Franciæ, epiſcopus Meldenſis ſolus interfuit, pro rege Siciliæ Ludovico, epiſcopus de Gap, duo milites, quidam doctor in legibus, cum uno ſecretario ; necnon pro rege Angliæ, cum quodam milite unus doctor cum clerico qui de Alemannorum deliberatione facta apud Francquefort veniebant, ſolum præſentes fuerunt. Et his qui prælati erant epiſcopis & abbatibus, ab utroque latere dictæ navis uſque ad valvas eccleſiæ ſedes præparatæ erant : ſediumque ſcabella nuntii capitulorum & conventuum tenuerunt. In reſiduo capacitatis dictæ navis, longe humilioribus ſcamnis, ambaſſiatores regum non prælati, ceterorum [b] dominorum & comitatuum, cum doctoribus ceteriſque nuntiis capitulorum & conventuum, conſederunt. Et his debite locatis, dominus cardinalis Præneſtinus Miſſam de Spiritu ſancto celebravit ſolemnem. Quo finita, & a quodam doctore collatione facta, in qua diſertiſſime cauſam tangens congregationis concilii, cum aſſiſtentes orare monuiſſet devote pro unione eccleſiæ, nil amplius actum eſt ipſa die.

Die Martis, Martii ſcilicet XXVI. hujus ſacri concilii fuit ſecunda ſeſſio vel convocatio celebrata : & inter Miſſæ ſolemnia, quæ peregit quidam alterius partis cardinalis Mediolanenſis, omnes monitione ſolemni hortatus eſt ut Dominum devotiſſime orarent, quatenus cauſa eccleſiæ inchoata bono fine clauderetur. Et inde ſinguli prælati ſe cappis eccleſiaſticis induentes, albaſque mitras ſumentes, cum unus ex aſſiſtentibus capellanis alta voce intonuiſſet, *Orate*, tunc omnes flexis genibus ſpatio dicendi pſalmum, *Miſerere mei Deus*, proni in terram ſe dederunt. Pauſam iſtam quidam cardinalis una collecta finivit : & cum ſimilem dixiſſet poſt antiphonam a capellanis cantatam, unus eorum continuavit litaniam alta voce, cui prælati reſponderunt. Et cum poſt orationem idem hymnum, *Veni Creator Spiritus*, inchoaſſet : hymno dicto, *Erigite*, alta voce intonuit. Et ſic omnes ſurrexerunt : & erecti, a quodam cardinali dalmatica inſignito evangelium unum devotiſſime audierunt.

His peractis, publice indictum fuit auctoritate concilii, ut omnes, prælatis, nuntiis & doctoribus exceptis, ab eccleſia recederent. Inde unus advocatus, notarii, procuratores, & promotores plures ſtatuti ſunt ad accuſandum ambos contendentes de papatu. Quidam iterum eliguntur, qui nomina accedentium ad id ſacrum concilium in ſcriptis redigerent, & quamdiu in prælaturis vixiſſent, ut ſic ſecundum ſuum ordinem in ſedibus locarentur. Super officiis iſtis debite exſequendis, juramentis præſtitis, advocatus cathedram eminentem ad denunciandum ſtatuta in concilio aſcendens, intelligibilique vocis oraculo pertinaciam amborum contendentium recitans, quorum unum pro Benedicto, *beneſictum*, alterum pro Gregorio, *errorum*, pluries nominavit ; prolixiori ſermone propoſuit quamdiu in hoc deflendo ſchiſmate eccleſiam Dei tenuerant, & ut pro pace obtinenda fuerant ſufficienter ad ſacrum concilium evocati : concludens ut evocati publice ſi dedignarentur comparere, reputarentur contumaces. Cum autem dixiſſet de illis de Fleiſc, Auxitanenſi, de Chalento, qui ſub uno, atque de illo de Thode, qui ſub altero contendentium ſe cardinales dicebant ; unus ex promotoribus mox ſurrexit inſtanter poſtulans, ut quod advocatus requiſierat concilium approbaret ; & ſuper petitione a protonotariis clericis cameræ, ac ceteris notariis præſentibus fieri ſibi poſtulavit publica inſtrumenta ; ſervando judiciarium ordinem conciliorum, petitis aſſentiendo : inde duo cardinales cum uno archiepiſcopo, & uno epiſcopo, advocato quoque & notariis prædictis miſerunt ad valvas eccleſiæ, quas protinus aperientes, cum prænominatos alta voce evocaſſent, a popularibus ibi ſtantibus quærentes, ſi ſcirent aliquem ex eorum familiaribus in urbe locatum ; ad ſedes ſuas redeuntes ab ore unius retulerunt neminem eorum reperiſſe, ſicque accuſatores petierunt ut reputarentur contumaces, & ſuper hoc ſibi fieri inſtrumenta. Tunc cardinalis Præneſtinus, Pictavenſis alias nominatus, cunctis antiquior, & qui ante ſchiſma ad cardinalatum aſſumptus fuerat, ceteris quæſivit, quid agendum. Qui omnes negotium dignum duxerunt differri uſque ad diem ſequentem : quod cum ceteri aſſiſtentes approbaſſent iterando, Placet, placet, ſic illa ſeſſio ſoluta eſt.

Die igitur ſequenti tertia evocatio concilii celebratur cum ſolemnitatibus prius tactis : fueruntque dicti contendentes, [a] omminati qui prius ſibi adhærentes, evocati : qui cum non comparuiſſent, nec aliquis vir pro ipſis, promotoreſque inſtarent ut reputarentur contumaces ; de benignitate tamen omnium aſſiſtentium, quæ petebant, uſque ad diem ſabbati ſequentem, quæ fuit Martii dies ultima, dignum duxerunt differre : & ſic concilium illud ſolutum eſt.

Die dicta, quarta ſeſſione celebrata cum ſolemnitatibus ſolitis, cum prænominati contendentes minime comparuiſſent, ad advocati & promotorum requeſtam reputati ſunt contumaces : & in ſcripto quod tunc legit cardinalis Præneſtinus, dixit, quod de eis adhærentibuſque exſpectaretur uſque ad alteram ſeſſionem aſſignatam ad diem Lunæ poſt octavas Reſurrectionis Dominicæ ; quia illa hebdomada non debebant juriſdictiones exercere ; ſicque omnibus concedentibus quod eccleſia

[a] Forte, necatus.

[b] Forte, dominiorum.

[a] Corrige, nominatique prius, ſibi adhærentes.

ANNO CHRISTI 1409.

Piſana apta erat ad concilium celebrandum, ita diſceſſum eſt.

Quæ in ſynodo facta ac deliberata fuerunt a die Aprilis xv. uſque xxII. menſis Maii.

ULterius procedendo in facto unionis, xv. Aprilis iterum celebratum eſt ſacrum concilium cum obſervantiis prius tactis in ſeſſione ſecunda: ibique domini cardinales Mediolani, & de Bleo, qui Alemannorum deliberationi interfuerant apud Francquefort, venerunt: præſentes quoque fuerunt octoginta & decem archiepiſcopi & epiſcopi, nonnulli quoque abbates, doctores, clerici, notarii, qui non interfuerant in congregationibus antedictis. Et tunc quatuor prænominati cardinales, qui cum duobus contendentibus ſe tenebant, evocati iterum, minime comparuerunt: ſicque de benignitate aſſiſtentium fuit continuata dieta uſque ad aliam ſeſſionem, nuncios regum Franciæ, Angliæ, Hungariæ, Boëmiæ, ac multorum dominorum Alemanniæ, qui (ut fama referebat) veniebant, exſpectando.

Die dicta quidam archiepiſcopus, duo epiſcopi, & totidem clerici, qui ſe nuncios dicebant ducis Ruperti de Bavaria, quem Regem Romanorum nominabant, in concilium ſunt inducti: qui tamen cum aliis non ſederunt, nec, ſicut ipſi, decorati fuerunt indumentis eccleſiaſticis: ſed mox proponi fecerunt per epiſcopum dictum de Berde, & in ſua propoſitione ambiguitatibus plena ſolum fecit xxiii. quæſtiones, inter quas principaliores fuerunt: Si cardinales ſui collegii poterant ſe ſubtrahere ab obedientia ſui Papæ? ſi poterant evocare dictum Papam? ſi poterant [a]vocare concilium generale? ſi duo collegia poterant ſe mutuo habilitare ad tenendum concilium? Concludendo quod dictum concilium debebat mutari & differri, attento quod ille quem Papam nominabant ſuum, promptus erat comparere: dum tamen eſſet in alio loco, & promittebat complere quæ juraverat, ſi alter etiam adimpleret: dueque redarguendo ſuos cardinales dixit, quod injuſte & irrationabiliter fecerant ſubtractionem prædictam. Cum verbis finem feciſſet, & ſe paululum nuncii retraxiſſent, unanimi aſſenſu aſſiſtentium concluſum eſt, ut revocati, eiſdem præciperetur auctoritate concilii, ut ſcriptis quæ propoſuerant, traderent, & qualem a domino ſuo habebant auctoritatem: quod tandem non ſine difficultate magna peregerunt.

[a] Forte, ſe vocare.

Iterum dum hæc agebantur, qui extra valvas eccleſiæ cuſtodiebant equos ſuos, magnam contentionem commoverunt, & ad invicem rixati ſunt: præfati enim domini recedentes, in ſcandalum omnium aſpicientium mutuo altercabantur; indeque clare patuit, quod non venerant niſi ad impediendum factum eccleſiæ.

Nondum exacta hebdomada ad villam Piſanam venit quidam Ivo nominatus Karlus, malum caput, dominus civitatis Darmin, in qua tunc Gregorius vel Errorius morabatur. Qui ut erat litteratus, & facundus, & ſumme in rhetorica expertus, inſtantiſſime dominis cardinalibus requiſivit, ut concilium differretur, & locus mutaretur. Sed ad eum audiendum conſtituti valde ſolemnes clerici, domini cardinales Albanenſis & de Thureio de parte noſtra, de parte vero altera, Aquileiæ & Mediolani; qui multis rationibus oſtenderunt, hoc non poſſe fieri; & ſic inefficax, unde venerat, rediit.

Dominicæ Aprilis menſis die xxi. in præſentia omnium de concilio exſiſtentium, in eccleſia ſancti Martini archiepiſcopus Toloſanus Miſſam celebravit: & inter ſolemnia Miſſæ quidam frater Minor epiſcopus Dignenſis in Provincia ſermonem faciens, & pro themate capiens, *Mercenarius fugit*, oſtendit luculentiſſime quomodo duo contendentes non erant veri paſtores, ſed mercenarii, ideo expellendi, attentis viis quas tenuerant: propoſitiones eorum etiam evidentiſſime improbavit, nec tenendas oſtendit quas propoſuerant ambaſſiatores ducis Ruperti de Bavaria: qui tamen nuncii eadem die ſubito ſine reſponſione (neſcitur quo ducti ſpiritu) receſſerunt, quamvis aſſignata eis eſſet ad comparendum dies ſequens.

Aprilis xxiv. die, in majori eccleſia congregatio ſacri concilii facta fuit, Miſſaque cum obſervantiis prætactis celebrata. Quia domini cardinales totum proceſſum diviſionis eccleſiæ a principio & hue uſque, & quidquid ſummi pontifices, & ipſi interim egerant, in ſcriptis redigi fecerant: de conſenſu omnium aſſiſtentium advocatus ſacri concilii cathedram aſcendens, ſpatio trium horarum proceſſum illum alte, & intelligibiliter legit: indeque fuerunt lectæ requeſtæ promotorum, continentes, contra ambos contendentes: Primo quod concilium acceptabat aggregationem & unionem mutuam duorum collegiorum, & totum quod ex ea poterat dependere: approbabat etiam evocationem concilii generalis per eos factam: citationem & evocationem contra duos contendentes roborando, firmas etiam decernebat: iterum, & quod locus Piſanus habilis erat ad celebrandum concilium ulterius, attento quod ambo contendentes fuerant debite evocati, & contumaces reputati. Ultra, & quod contendentes privarentur a dignitate papatus: eorum quoque fautores omnibus beneficiis, dignitatibus, officiis privarentur: & ſi contra privationem iſtam aliquid attentarent, puniri poſſent per judices ſæculares. Iterum, quod omnes reges & principes, & generaliter omnes cujuſcumque ſtatus eſſent, penitus abſolverentur a juramentis præſtitis duobus contendentibus.

Ordinatum & tunc fuit in eodem concilio, ut viri litterati, honeſtæ converſationis, & bonæ conſcientiæ, eligerentur ad recipiendum reformationes, [a]teſteſque producendos per promotores præfatos contra duos contendentes, & ſpecialiter ſuper continuatione ſchiſmatis pertinaci, & ſuper concluſionibus mutuo inter ſe factis: & ad nominandum prædictos viros, ut procederetur ulterius in facto dicti concilii, fuit continuata dieta ad diem Martis propinquam, ultimam menſis Aprilis.

[a] Forte, informationes.

Ipſa die dominus Patriarcha Alexandrinus, magiſter Simon Cramant univerſitatis Pariſienſis, nuncii ducum Brabantiæ, Hollandiæ, ac patriæ Leodienſis, villam Piſanam ingreſſi ſunt: ſubſequenter quoque ambaſſiatores Angliæ, videlicet [b]archiepiſcopus Salberienſis, cum uno epiſcopo, duobus abbatibus, uno milite, & duobus doctoribus, in comitiva nobili ducentorum equitum. Applicuerunt poſtea ambaſſiatores archiepiſcopi Maguntinenſis & archiepiſcopi Colonienſis, cum apparatu inſigni: nuncii tamen Colonienſes ad duas dietas de villa Piſana, a gentibus marchionis de Mala Spina capti fuerant & detenti, ſed interventu & favore domini Bouſſicaudi gubernatoris Januæ, cum omnibus bonis ſuis fuerant liberati.

[b] epiſcopus.

Ultima die Aprilis congregato concilio, & Miſſa ab epiſcopo Luxovienſi in præſentia nunciorum Angliæ celebrata, poſt litanias & obſervantias prætactas, [c]archiepiſcopus Salberienſis Anglicus cathedram aſcendit: & ſermonem faciens, unum & alterum contendentium rationabiliter increpando, exhortatus eſt dominos cardinales & concilium, ut procederent diligenter ad unionem eccleſiæ. Nihilque amplius actum eſt die illa, ſed fuit continuata ad diem quartam Maii: dieque ſequenti cardinalis Burdegalenſis, altera quoque ſequente cardinalis Hiſpaniæ, villam illam ingreſſi ſunt.

[c] epiſcopus Saleſberienſis.

Die quarta Maii concilio congregato, dum epiſcopus Ebroicenſis divina celebrabat, Anglorum nuncii, qui tunc præſentes aderant, ad latus ſiniſtrum; Patriarcha vero, epiſcopi Meldenſis & Conſtantienſis, nuncii regis Franciæ, epiſcopus quoque de Gap nuncius regis Siciliæ, ad latus dextrum poſt cambellanum Romæ ſederunt. Peractiſque Miſſæ ſolemniis, cum prælati poſt conſuetas obſervantias, ornamenta ſumpſiſſent eccleſiaſtica, & Patriarcha poſt primum cardinalem epiſcopum, dominum ſcilicet Prænestinum, ſediſſet, ſicut ſtatutum fuerat: quidam excellentiſſimus doctor Bononienſis Petrus [d]d'Aquatan nominatus, cathedram aſcendens, quæſtionibus factis ab ambaſſiatoribus ducis Ruperti de Bavaria reſpondens, ſubtiliter & profunde oſtendit, contendentes per cardinales & concilium ſufficienter evocatos; & quod contra eoſdem poterant juſte procedere; ſed & illi domini ſub quibus tunc reſidebant prolatas dubitationes a nunciis dicti ducis Ruperti penitus annullando. Poſtea etiam advocatus aſcendens cathedram, dixit, quod ad examinandum teſtes per promotores producendos contra duos contendentes, cardinalis de Laude Italicus, & cardinalis ſancti Angeli, pro duobus collegiis; pro regno Franciæ epiſcopus Lexovienſis, & tres doctores; pro regno Angliæ unus doctor; pro Provincia unus; & pro Alemania duo; velut ad id idonei nominati fuerant: & hoc omnes approbaverunt aſſiſtentes. Addidit finem dans verbis, quod quia dominus Ladiſlaus, qui ſe dicebat regem Siciliæ, armis Saonæ urbem infeſtabat, quæ erat Florentinorum, impediendo ſacrum concilium, ut aliqui ad eum mitterentur, qui auctoritate concilii præciperent, ut inde recedens reſipiſceret ab inceptis. Et hic ſermo bonus in oculis omnium aſſiſtentium viſus fuit; dieſque continuata fuit ad diem x. Maii. In congregatione iſta, nuncii Maguntini & Colonienſes non interfuerant, ob diſcordiam motam inter eos pro prioritate ſeſſionis: ordinatumque exſtitit, ut reducerentur ad pacem.

[d] de Anchatano.

Octava die Maii in eccleſia ſancti Michaëlis, quia tunc celebrabatur feſtum Apparitionis ejuſdem archangeli, præſentes fuerunt in concilio cardinales, Miſſamque celebravit dominus Patriarcha: qui prædicationes faciens, ſex rationes poſuit, per quas, propoſitiones nunciorum ducis Ruperti de Bavaria, efficaciter deſtruxit & annullavit: quis ponebant in dubium, ſi cardinales poterant evocare Papam ſuum? ſi poterant ſibi ſubtrahere obedientiam? ſi ambo collegia poterant ſe habilitare mutuo? Nam luculenter probavit, quod hæc omnia rationabiliter poterant pro tanto bono, ſicut exſtirpatio ſchiſmatis, & unio univerſalis eccleſiæ; & quod quidquid tactum fuerat, concilium poterat confirmare, multaque ibi tetigit facientia ad bonum unionis. In iſto concilio interfuerunt archiepiſcoporum Maguntiæ & Colonienſis nuncii, & ſicut ſtatutum fuerat, intermixti conſederunt, & primus de Colonia: Miſſa-

ANNO CHRISTI 1409.

A que peracta per promotorem & unum [a] clientem, multi prælati citati ſunt ad comparendum die ſequenti in domo Carmelitarum coram commiſſariis per concilium ordinatis, ad jurandum in cauſa amborum contendentium. Iſta die poſt prandium in eccleſia ſancti Martini, cum dominis cardinalibus nuncii regum & prælati congregati: tunc cardinalis Præneſtinus dixit, quod fratres ſui in proſecutione unionis nihil agere intendebant ſine deliberatione concilii; & quia omnes nequibant in his deliberationibus intereſſe, bonum erat aliquos ordinare qui ſemper præſentes, cum deliberaretur, eſſent, & deliberata aliis nunciarent, & ſi aliquos dignos ad hoc reperirent, illos nominarent. Ad hoc Patriarcha dixit, jam concluſum pro natione Franciæ, ut de qualibet provincia archiepiſcopus, ſi præſens eſſet, & in abſentia epiſcopus, vel doctor hujus provinciæ intereſſet. Fueruntque nominati poſtea pro Francia Patriarcha, archiepiſcopi præſentes, pro provincia Senonenſi epiſcopus Meldenſis; pro Rotomagenſi epiſcopus Lexovienſis: & ſic de aliis: B pro Provincia, quæ ſemper cum Francis ſtabat, epiſcopus de Gap: ſtatuitumque, ut ſic de ceteris nationibus fieret, & ut ſoli nominati in deliberationibus remanerent.

[a] *Forte*, clericum.

Inde cardinalis Albanenſis novam materiam intrans, nuncios Petri de Luna nunciat brevi venturos: quærens tamen quomodo reciperentur, audirentur, vel etiam tractarentur. Addidit & requeſtis per promotores factis XXIV. Aprilis, ut per dictum decerneretur concilium, quod ad ipſum, ut repræſentans univerſalem eccleſiam cognitio pertinebat extirpationis ſchiſmatis, aut deciſionis ipſius: ſtatutumque eſt, in die craſtina poſt prandium, provinciarum deputati cum cardinalibus propter hoc congregarentur.

Super hoc 12. Maii locutus Patriarcha pro natione Franciæ & Provinciæ, dixit, quod matura deliberatione habita, cata habebant per cardinales poſtulata: adducens ultra, ut promotiones prælaturarum duorum contendentium, uſque ad limitatum tempus approbarentur per dictum concilium; C cui mox viſum fuit, quod in finalibus fieret. Quantum ad receptionem nunciorum Petri de Luna, indiſcuſſum reliquit, qualem honorem ipſis exhiberent, qui nondum ſcilicet ſubtraxerant obedientiam. Quoad audientiam concedendam, dixit quærendum ab eis qualem auctoritatem habebant, & quibus dirigebantur, antequam audirentur: nec negavit quin honeſtatem ſervando, ſine moleſtiis vel injuriis ſemper tractari deberent. Poſt Patriarcham locutus archiepiſcopus Salzburgenſis, pro natione Angliæ, in puncto unico D. Patriarchæ contradicens, mirari ſe dixit, quod aliqui ſubtraxerant, aliqui non: addens, quod neceſſe erat ut in concilio omnes eſſent unius voluntatis, & quod ſubtractio communis eſſet omnibus: concludens, quod nullus honor erat nunciis Petri de Luna exhibendus: in qua opinione tandem ſtetit Patriarcha, quidam epiſcopus de Cracovia regis Poloniæ nuncius, Maguntini & Colonienſes nuncii, & alii. Sed ſuper hoc, cardinales qui non ſubtraxerant, deliberationem petierunt.

D Veneris decima die Maii, poſt Miſſam celebratam ab epiſcopo Maſſilienſi, & obſervationes prætactas, cum electis provinciarum inito conſilio, cum advocatus propoſuiſſet quæ prolocuta fuerant, non faciendo de ſubtractione noſtrorum cardinalium mentionem, & [b] promotoribus Anglicis ſuper hoc interrogati adhuc deliberationes peterent: tandem ſuper hoc interrogati aſſiſtentes omnes, ſubtractionem debere eſſe communem unanimiter concluſerunt. Tunc dominus Patriarcha, ſedem ſuam, quam habebat inter duos cardinales antiquiores, relinquens, & cathedram aſcendens, pronunciavit alta voce, auctoritate concilii, ſubtractionem obedientiæ duorum contendentium licite fieri potuiſſe & debere; & illi qui eam fecerant, debebant, & poterant; nec deinceps a quoquam obediendum erat eis; & quod ſuper habilitatione promotionum per eos facta, de poſt quod ceſſaverant a proſecutione unionis eccleſiæ, mature deliberaretur ulterius. Et quia dies prima productionis teſtium contra duos contendentes ſervari non poterat, quia diebus feſtivis acciderat; pro ſecunda productione diem XVII. Maii aſſignavit ad procedendum ulterius in cauſa prædicta.

[b] *Corrige*, promotores Anglici.

Maii XI. die in præſentia electorum provinciarum, quidam epiſcopi & doctores fuerant deputati, qui minutam facerent ſubtractionis prætactæ, quæ traderetur concilio, ad corrigendum, ſi correctione indigeret, & correcta mitteretur ad omnes Chriſtianitatis nationes. Dieque XIII. hujus menſis, in generali concilio dominus cardinalis Præneſtinus dixit, quod omnes fratres ſui conſentiebant ſubtractioni per concilium ordinatæ.

Maii XVIII. die ad inſtigationem promotorum, in generali concilio ſtatutum eſt, ut ſubtractio prædicta in ſcriptis publice legeretur, ut conſuetum eſt de jure. Inſuper aliæ requeſtæ factæ & concordatæ fuerunt, quæ continentur in cedula ſequenti: aſſignataque eſt dies ad XXII. menſis Maii, qua, conA ſenſu univerſalis concilii dominus Patriarcha cathedram aſcendens, prædictam cedulam alta legit, quæ ſequentia continebat.

Anno Domini MCCCCIX. XVII. die menſis Maii quæ fuit Veneris, ſancta & univerſalis ſynodus, &c. *Ut ſupra, pag.* 81. D.

De electione Papæ Alexandri.

Ex eadem hiſtoria mſ.

UTriuſque collegii dominis cardinalibus a ſancta ſynodo auctoritate conceſſa, ut ad electionem procederent unici vicarii Chriſti, devotiſſima ejus ſponſa eccleſia (quam tamdiu obſtinata ambitio amborum contendentium ancillari coegerat) honorem recuperaret priſtinum, & regnis dominaretur univerſis: invocata Spiritus ſancti gratia, quæ agenda ſuſciperet dirigenda, conclave circa feſtum ſancti Joannis Baptiſtæ ingreſſi ſunt. Ne a ſemitis rectitudinis deviarent, preces validas B principum compatriotarum, favorem, opulentiam, vel quorumdam generis claritatem, juſto favorabilius attendentes, ut actu ſimili annales ſæpius referunt accidiſſe: quotquot peſtiferum ſchiſma oderant & reprobabant, devotis orationibus divinas aures pulſabant, ut votis eorum ſic condeſcendere placeret, quod inchoata valerent commendabili fine terminare. Qui regis aſſiſtebant aſſidue conſiliis, ambigendum dicebant, ne domini juſto remiſſius in agendis ſe habentes, mora nimia aliquod impedimentum intermedium allatura eſſet. Quapropter ipſis compendioſam epiſtolam accelerationis exhortativam miſit. Sed antequam nuncius medium itineris attigiſſet, eos audiens negotium conſummaſſe, non ulterius progredi dignum duxit. Sane ſanctæ converſationis ac devotionis virum Petrum de Candia ordinis fratrum Minorum, in ſacra pagina excellentiſſimum profeſſorem, de archiepiſcopatu Mediolanenſi ad cardinalatum aſſumptum, (quem ſciebant ex Candia Græciæ remotiſſima inſula, & ea ignota proſapia ortum, cui C nec opum acervi, ſed tenuis facultas res etiam familiares miniſtrabat) in ſummum Pontificem elegerunt circa finem Junii; Juliique VII. die Alexandrum quintum vocaverunt. Quæ cum Regi litteris intimaſſent ſui nuncii Pariſius miſſi, & quam laudabiliter olim ſtudii Pariſienſi ſacræ ſcripturæ flores odoriferos ubique longe lateque per orbem ſpargere docuerat: promotionem ejus tam favorabiliter accepit, ac ſi regnicola, vel de regio ſanguine procreatus extitiſſet.

P. Gabrielis Coſſartii additio altera ad acta concilii Piſani.

HAbuit Odoricus Raynaldus alia concilii Piſani acta, ex quibus excerpta quædam annalibus ſuis inſeruit. Nos ex iis delibabimus quæ ſingularia ſunt, & quorum nulla in actis ſuperioribus mentio.

Advocatus concilii, qui in prima ſeſſione concilium allocutus eſt, Simon Peruſinus vocabatur. Sessio I.

D *Seſſione* IV. Roberti Romanorum regis oratores quatuor, Joannes Rigenſis archiepiſcopus; Matthæus Vormatienſis, & Ulricus Rigenſis, epiſcopi, Conradus e Suſato Spirenſis eccleſiæ canonicus, & theologiæ profeſſor. Ulricus primo ſtatim acceſſu peroravit unus, ſeque ac ſuos venire profeſſus eſt, ut pacem inter Gregorium & cardinales conciliarent. Sessio IV.

Die conſequenti, qui fuit XVI. April. Conradus, non in publica ſeſſione, ſed in ſacrario eccleſiæ, coram cardinalibus, propoſuit dubitationes, ſupra deſcriptas, pag. 117. B. & ſeq. cum reſponſionibus quas eis lectas ſeſſione VII. a Petro Ancharano ipſarum auctore, conſtat ex actis ſuperius editis ex Dacherii Spicilegio, ſeſſione VII. & ex opuſculo, cui titulus: *Quæ in ſynodo geſta, &c.* pag. 118. C. D

IX. April. provocationem a Piſano concilio ad Gregorium ediderunt. Denique die Dominico XXI. ejuſdem menſis, ſalutato nemine clam abierunt. Provocationis autem a conciE lio, hoc inſtrumentum habe ex Raynaldo.

IN nomine Domini, Amen. Anno a nativitate ejuſdem milleſimo quadringenteſimo nono, Indictione ſecunda, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri domini Gregorii divina providentia Papæ XII. anno tertio, die decimanona menſis Aprilis, hora Primarum vel quaſi, in eccleſia S. Catharinæ ordinis Prædicatorum in civitate Piſarum, in notariorum noſtrorum teſtiumque ſubſcriptorum præſentia, perſonaliter conſtitutus honorabilis vir dominus Conradus de Suſato, canonicus eccleſiæ Spirenſis, in ſacra theologia & in artibus magiſter, procurator, & procuratorio nomine ſereniſſimi

ANNO CHRISTI 1409.

& glorioſiſſimi principis & domini D. Roberti Romanorum regis ſemper auguſti, conſtituentis, prout de ejus mandato per litteras patentes, ſigillo majeſtatis dicti Romanorum regis in cera crocea impendente ſigillatas, plenam fecit fidem: animo & intentione appellandi & provocandi, tenens in ſuis manibus quædam papyri folia, quandam appellationem ſeu provocationem in ſe continentia, hujuſmodi appellationem ſeu provocationem interpoſuit, appellavit, & provocavit, Apoſtolos petiit, & proteſtatus fuit, omniaque & ſingula alia fecit, & facere ſe dixit, quæ in dictis papyri foliis continentur, quorum tenor de verbo ad verbum ſequitur, & eſt talis:

Coram vobis diſcretis viris notariis publicis, tamquam perſonis authenticis & fidelibus, & teſtibus hic adſtantibus fide dignis, ego Conradus de Suſato, in ſacra theologia & in artibus magiſter, canonicus in eccleſia Spirenſi, procurator & nomine procuratorio ſereniſſimi & excellentiſſimi principis & domini D. Roberti Dei gratia Romanorum regis ſemper auguſti, præcipui defenſoris & advocati eccleſiæ ſanctæ Dei, animo & intentione appellandi & provocandi, & Apoſtolos petendi, & recipiendi atque præſtandi melioribus & efficacioribus modo, via, jure, cauſa, atque forma, quibus poſſum & debeo, dictuſque dominus meus poteſt & debet, dico & propono: quod licet dudum felicis recordationis D. Innocentio PP. VII. ab hac vita mortali ſubtracto, tunc epiſcopi, preſbyteri, & diaconi, ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, qui tunc erant, celebratis ejuſdem quondam D. Innocentii funeralibus, atque ejus corpore eccleſiaſticæ tradito ſepulturæ, pro electione ſummi Pontificis in conclavi ſecundum formam ſanctorum canonum congregati, omnium & ſingulorum vota omnia & ſingula, concorditer, nemine diſcrepante, in ſanctiſſimum in Chriſto patrem & dominum, D. Angelum tituli ſancti Marci preſbyterum cardinalem, ipſorumque confratrem, ejus exigentibus meritis, divinitus inſpirati direxerunt; ipſumque in ſummum Romanæ & univerſalis eccleſiæ Pontificem elegerunt, inthronizaverunt, & ut talem venerantes adorarunt. *Et nonnullis interjectis, quibus a cardinalibus, ut juſtum Pontificem habitum, promulgatamque toto orbe illius electionem deſcribit, ſubjungit:*

Nihilominus dicti domini olim cardinales, omnes & ſinguli, uno dumtaxat excepto, ſuæ ſalutis immemores, inobedientiæ filii, neſcitur quo ducti ſpiritu, foris egreſſi contra ſacerdotem Domini, & rebelto ſuo rege, rebellarunt, & eccleſiam ſanctam Dei, quæ in unitate conſiſtit, ad cujus defenſionem prælibatus ſereniſſimus dominus meus conſtituens adſtringitur & obligatur, ſcindentes & ſcindere molientes, ſe ſchiſmatis [a] contra Papam irreligioſa temeritate inſtituerunt, necnon ſua temeritate uſque ad hoc profilire; & ſuam diviſionem, catholicam eſſe credentes eccleſiam, cathedram ſibi conſtituere atque primatum aſſumere conantes, ab eo quod unum eſt ſemetipſos ſegregarunt. Et licet præfati olim domini cardinales die XI. menſis Maii proxime præteriti omnem obedientiam dicto ſanctiſſimo domino noſtro Gregorio ſe ſcripſerunt ſubtraxiſſe, prout in litteris ſuis datis Liburni primo die menſis Julii clariſſime continetur, in quibus dicitur inter cetera: Quod XI. menſis Maii proxime præteriti, omnem, quantum in nobis fuit, obedientiam juxta juris exigentiam abſtraximus, & receſſimus ab eodem: quæ, & tenorem litteræ ego procurator, prædicto nomine procuratorio, in quantum faciunt pro juſtificatione, & verificatione præſentis appellationis, haberi volo pro inſertis: plurimum tamen magni, potentes, & ſapientes viri, revocant in dubium, an dicta die, prout ſcripſerunt, ipſi obedientiam abſtraxerunt, eo quod [a] idem dum cardinales in aliis ſuis litteris datis Piſis XII. menſis Maii ſcribunt, quomodo die XI. Maii receſſerunt de Luca hora vigeſimaſecunda, hoc eſt, per duas horas ante noctem. Et in eiſdem litteris circa finem habentur hæc verba: Nec noſtræ mentis eſt, a fide veritaque juris erga præfatum dominum noſtrum (dummodo modis hactenus per eum retentis ſuccisis, ipſum ad id quod tenetur effectualiter adimplere, diſpoſitum videamus) modo aliquo deviare: ſed tali eventu obedientiam & reverentiam debitas exhibere. Cum igitur XII. die Maii non habeant intentionem ſubtrahendi juxta jam expreſſa: quomodo ſtabit, quod die immediate præcedenti ſubtraxerunt obedientiam?

Item die XIII. dicti menſis Maii appellationem quamdam interpoſuerunt, in qua coram domino Gregorio, tamquam ſanctiſſimo domino & patre ſanctiſſimo, cum omni reverentia, tamquam humiles ipſius ſervitores, appellarunt. Quinimmo dicunt in ea: A vobis, pater beatiſſime, irrationabiliter & ſecundum non rectam rationem decernentibus, ad voſmet ſecundum certam rationem & melius informatum. Notarii quoque ipſum in inſtrumento cui appellatio eſt inſerta, ſanctiſſimum in Chriſto patrem ſcribunt & appellant, &c. Ex quibus luce clarius habetur, quod tunc, ſcilicet die XIII. Maii, ipſi olim domini cardinales, & eorum notarii, dominum Gregorium pro ſanctiſſimo patre & domino & ſummo Pontifice manifeſte ſcripſerunt, nominarunt, & recognoverunt. Quomodo igitur ſcribunt, quod XI. die dicti menſis Maii obedientiam ſubtraxerunt? Ecce inculcationem, ecce involutionem, ecce dubitationem, mentibus principum, dominorum, & aliorum virorum ſapientum ingeſtam. Et ſi ſic erraverunt in principio: non eſt mirum, quod in fine gravius erraverunt. Dicitur namque: Parvus error in principio, maximus eſt in fine.

Eſto tamen quod præfati domini olim cardinales die XI. menſis Maii obedientiam D. Gregorio ſubtraxiſſent, quod tamen ex præmiſſis non apparet: quia tamen, ut ſcribunt in dictis litteris, hora vigeſimaſecunda, per duas ſcilicet horas ante noctem receſſerunt, evidentiſſime conſtat, quod nullam ſolemnitatem nec ordinem juris in re tam grandi & nova, ſicut merito ſervaſſent, ſervaverunt. Vix eis ſufficiebat tempus Piſas accedendi ante noctem: & ecce obedientiam ſubtrahere concluſerunt, & eam ſubtraxerunt, ipſumque ſanctiſſimum dominum noſtrum Gregorium contra juſtitiam & juris ordinem, ut apparet, ſpoliaverunt. Ubi deliberaverunt? in campo. Ubi concluſerunt? in diverſorio. Ecce præcipitationem facti in principio. Non enim immerito prius dominum Gregorium monuiſſent, quod niſi votis & juramentis ſatisfaceret, obedientiam ſibi ſubtraherent. Numquid attendere debebant, cum quadam maturitate, quanta rei ſolemnitate Gallici proceſſerunt cum ſuo domino, quem vocant Benedictum, cum ſemel ſibi obedientiam ſubtraherent? Litteras autem & inſtrumenta appellationum, & alia ſuperius inducta, in quantum faciunt pro juſtificatione præſentis appellationis, &c. ego procurator præſentibus haberi volo pro inſertis.

Præterea dicti olim cardinales, prioribus non contenti, ſed pejora malis adjicientes, præfato domino noſtro, ſanctiſſimo domino Gregorio, multiplices injurias verbis, ſcriptis, atque factis, cum nulla contra eum adhuc eſſet lata ſententia, cum etiam ipſi non

[a] Deeſt, auditores.

[a] Forte, idem cardinales.

ANNO CHRISTI 1409.

eſſent, nec deberent eſſe judices in cauſa propria, contra juris & juſtitiæ ordinem, & omnem æquitatem humanam, in multiplex opprobrium ſedis Apoſtolicæ, univerſalis eccleſiæ, obedientiæ noſtræ, & in cleri vilipendium, & totius cleri ſtatus denigrationem, multipliciter irrogarunt, ab exſecutione ſententiæ nondum latæ inchoantes. Sicque prædicti olim cardinales per litteras ſuas & pſeudoapoſtolos, præfatum ſanctiſſimum dominum noſtrum, nondum juſte convictum nec confeſſum, prædicarunt, intimarunt & publicarunt, quaſi per totam Chriſtianitatem, perjurum, votifragum, ſchiſmaticum, immo ſchiſmatis auctorem, & hæreticum. Numquid eſt hic modus procedendi tantorum virorum, olim in tanto faſtigio dignitatis conſtitutorum, ad quos oculi aliorum fidelium ſicut ſagittarii ad metam reſpiciunt, jurgiis, blaſphemiis, & maledictionibus partem adverſam, ante ſententiam latam, tam turpiter & deteſtabiliter informare? Numquid iſta ſunt media ad concordiam & unionem inducendam? Numquid bonus finis, bene etiam intentus, per bona & apta media bene, & rationabiliter eſt proſequendus? Numquid ſcriptum eſt: Quod juſtum eſt, juſte exſequaris?

Item quis eſt iſte modus a ſæculo inauditus, quod dicti olim domini cardinales, qui huc uſque a tempore domini Gregorii, & ſui prædeceſſoris, fuerunt duces noſtræ obedientiæ, anticardinales Gallicos pridem excommunicatos, anathematizatos, & indignos aliquo prælationis titulo nominare, quinimmo ſchiſmaticos, & illius nefandi ſchiſmatis in eccleſia ſancta Dei inductores & nutritores, vocant & ſcribunt reverendiſſimos patres & dominos, quinimmo & cardinales ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ; & ſanctiſſimum dominum noſtrum Gregorium vocant & ſcribunt ſchiſmaticum, & ſchiſmatis nutritorem? Bene hæc poteſt converſio in oppoſitam qualitatem appellari: cum tamen ipſe ſanctiſſimus dominus noſter nec ſchiſma induxit, ſed pluribus, proh dolor! annis ante eum fuit & duravit, nec iis, qui ſchiſma induxerunt, favet & aſſiſtit. Fomentum namque ſchiſmatis illis attribuitur, qui ſchiſma faciunt, vel fecerunt, inducunt vel induxerunt, & in hujuſmodi perſeverant, vel eiſdem aſſiſtunt, *&c.* ſed nihil ad eos, qui non ſunt ſibi conſcii alicujus culpæ in hoc facto. Sicut enim ſchiſma Græcorum non eſt Latinis imputandum: ita nec ſchiſma Gallicorum, ſeu per Gallicos introductum, capiti, vel membris obedientiæ Romanæ. Ipſe inſuper pro ſublatione ſchiſmatis, cum nondum duobus annis eſſet in pontificatu, concilium generale decernere voluit, decrevit & per ſuas patentes litteras, prout inferius plenius dicetur, induxit, ut unio & pax daretur eccleſiæ. Denique litteris ſuis & nuntiis, omnes & ſingulos ſub obedientia domini Gregorii conſiſtentes requiſiverunt & hortati ſunt; ipſiſque nihilominus mandaverunt, quantum in eis erat, ut ipſi & eorum ſinguli domino Gregorio obedientiam ſubtraherent: cum tamen ad hujuſmodi ſubtractionem nondum eſſent cauſæ ſufficientes ad lucem poſitæ. Mirabile viſum eſt, quod de tanto volebant ſe intromittere. Quis etenim conſtituit eos judices Gregorii, & totius obedientiæ noſtræ, & præſertim Germaniæ? Conſtat eos velle omnes a Romano Pontifice declinare. Quod ſi factum fuiſſet, quis tempore medio diſpenſaſſet in caſibus Papæ reſervatis? quis cognoviſſet in cauſis appellationum ad eum devolutis? quis etiam pallium dediſſet, & archiepiſcopos confirmaſſet? *&c.*

Præterea ſanctiſſimus dominus noſter Gregorius, videns ſe non poſſe proficere, nec concordare cum eo, qui ſe vocat Benedictum ab alia parte, ad viam ceſſionis perficiendam, concluſit pro unione in eccleſiâ Dei perficienda, viam concilii generalis, prout etiam illud convocavit, & indixit per certas litteras ſuas Apoſtolicas ſub data tertio Nonas Julii, in feſto ſcilicet Pentecoſtes proximo futuro: quarum litterarum tenorem, in quantum faciunt pro verificatione præſentis appellationis, & non aliter, ego procurator haberi volo pro inſertis. Et veriſimile eſt, quod ipſe dominus Gregorius diu ante, concilium concluſerat: ſed ante antequam litteræ conficerentur, habuit cogitare de congruis tempore & loco, quibus deberet convocari.

Verum ut ipſi domini cardinales præfatum dominum Gregorium etiam in hoc ſanctiſſimo propoſito prævenirent, præoccuparent, & impedirent; cum quibuſdam anticardinalibus & ſchiſmaticis, dudum per D. Gregorium, & ſuos prædeceſſores, ex cauſis anathematizatis, & quocumque prælationis titulo privatis atque condemnatis, & pro ſchiſmaticis reputatis, atque a gremio & conſortio ſanctæ matris eccleſiæ, eorum exigentibus demeritis, prorſus excluſis, ſe univerunt & junxerunt; ac unum quoddam cum eis, ut aſſerunt, prætenſum collegium, nullum caput habentes, neque recognoſcentes; de facto licet non de jure, effecti quoddam prætenſum concilium, quod potius conventiculum, vel conciliabulum dici debet, per certas ſuas literas ſub data anticipata, ut vehementer præſumitur, fabricatas, in civitate Piſarum, in feſto Annuntiationis virginis glorioſæ lapſo, ſub data Liburni, vigeſima quarta menſis Junii, indixerunt. Ex quibus quidem litteris quot dubitationes, quot inculcationes, & involutiones, in cordibus principum, & dominorum, & ſapientum ac Chriſti fidelium exortæ ſint, vix poterit calamo ſcribi, vel lingua explicari: eo quod iſti domini olim cardinales, quantum ex ipſis eorum litteris luce clarius habetur (quas etiam, in quantum faciunt pro verificatione præſentis appellationis, ego procurator haberi volo pro expreſſis) nova, numquam prius viſa, vel audita, attentare conati ſunt; ſemitas antiquorum, & ſanctorum patrum & ſacrorum canonum doctrinas omittentes, obliquas ac dubias ambulare cœperunt vias, prout & illas continuant de præſenti. Et nihilominus in neglectu poſuerunt omne id & totum quod eſt honeſtatis, conſolationis, & conſervationis obedientiæ noſtræ, & eccleſiæ ſanctæ Dei, de ſuis omnimodis confuſione, deſolatione, ruina atque diviſione minime curantes. Unde, ut de pluribus pauca tangantur, primo videamus de præoccupatione. Ex litteris namque pro concilio celebrando deſtinatis, de quibus ſtatim facta eſt mentio, manifeſte habetur, quod unio ipſorum olim cardinalium cum anticardinalibus, præceſſit ipſam prætenſi ſui concilii indictionem: dicentes prius ſe eſſe unitos, & poſtea matura deliberatione concluſiſſe concilium convocandum. Unde dicitur in dictis litteris inter cetera: Quibus viſis, & pluribus habitis inter nos conſiliis, firmamus nos venire cum dominis alterius collegii, & Liburnum accedentibus nobis, qui locus eſt prope civitatem Piſanam ejuſdem diœceſis, ac de eis dominis cardinalibus ex altera parte in ſufficienti numero nobiſcum congregatis, in unum nos univimus propoſitum, &c. Et nihilominus, ut habetur ex litteris ſuis ſuper eorum unione datis Liburni penultima die menſis Junii, litteræ concilii datæ ſunt per quatuor dies ante: quia vigeſimaquarta Junii. Ecce quomodo in ſcriptis eorum dant intelligere ſibi invicem contradictoria, quia ante indictionem convocationis concilii fuerunt

Anno Chriſti 1409.

nniti. Quis ſanæ mentis ex iſtis non inciperet dubitare de factis, & proceſſu dictorum dominorum? unde etſi dicti domini tempore ſuæ unionis cum anticardinalibus primo indixiſſent concilium: conſtat tamen, quod hoc factum fuiſſet per quatuor dies poſt datam litterarum convocationis concilii.

Item in quibuſdam litteris ſuis dicto ſereniſſimo Romanorum regi domino meo directis, datis Liburnii vigeſima ſexta Julii ſcribunt iſta verba: Deliberavimus invicem vocare concilium generale ex utraque parte, eiſdem loco & tempore; cujus rei atque noſtri propoſiti intimationem, determinato loco, ubi optandiſſima congregatio hujuſmodi fieri debeat, & oratorem noſtrum præcipuum, mittemus in brevi. Ex quibus litteris & verbis patet quod vigeſimaſexta Julii, quæ fuit pluſquam per menſam, poſt prætenſam datam litterarum convocationis ſui prætenſi concilii, ipſi deliberaverant convocare concilium: ſed nondum convocabant, quia nondum erat determinatus locus, ubi iſta congregatio fieri deberet. Igitur tempore datarum litterarum ſui prætenſi concilii, nondum erant concordes de loco. Igitur data eſt anticipata, & hoc in fraudem domini Gregorii, ut vehementer præſumitur, & ut videantur eum præveniſſe. Per ejuſmodi enim adinventiones exquiſitas vehementer ſuſpicatur & præſumitur, ipſos olim cardinales, fuiſſe & eſſe cauſas impedimenri unionis exoptatæ. Nonne quivis catholicus hoc concipere poterit evidenter, quod ſi hujuſmodi indictionem conciliabuli emiſiſſent, dictumque concilium Papæ fuiſſet ſortitum effectum, nec, ut prædicitur, impeditum, ſicut obedientia Benedicti in ſuo, ita & noſtra in papali concilio, unanimi voce & concorditer requiſiviſſet, & efficaciter induxiſſet dominum Gregorium ad obſervantiam voti & juramenti ſui pro reintegratione eccleſiæ ſanctæ Dei? neceſſariumque fuiſſet ipſum ad hoc attendere, omnis dilationis mora profligata; alias tota obedientia, vero ordine, & juxta omnem æquitatem, & cum bona conſcientia, receſſiſſet ab eodem tamquam fautore ſchiſmatis antiquari; nullaque fuiſſet in noſtra obedientia diviſio ſubillata, quin immo ex tunc ſincera unio per ambas obedientias procurata, & inducta. Quidam etiam abbas ambaſſiator dictorum dominorum olim cardinalium retulit, quod per duos menſes diſputarunt de loco, in quo indiceretur concilium. Et de hoc etiam habetur evidens magnumque teſtimonium eorum, qui adhærent ipſis dominis olim cardinalibus, dicentium quod per totum menſem Auguſti primo fuit concordatum de loco Piſarum cum Florentinis. Quod etiam patet ex hoc, quia nuncius qui deferebat litteras concilii cardinalium ad partes Rheni, habuit litteras credentiæ olim dominorum cardinalium ſub data primæ Septembris; poſt hæc receſſit de Piſis: & per conſequens tunc fuit primo expeditus. Et veriſimile eſt, quod illum, vel alium nuncium, citius deſtinaſſent, ſi de loco & tempore die vigeſimaquarta Junii concordaſſent. Item multi curteſſani, quorum aliqui tempore indictionis concilii, per Gregorium fuerunt in Luca, & aliqui in Piſis, & aliqui in Liburno, dixerunt quod dominus Gregorius publicaverat concilium ſuum per plures dies antequam audiretur de concilio olim cardinalium. Videtur igitur manifeſtum, quod datam prædictam callide anticipaverunt, volentes Gregorium & ſuum concilium prævenire. Quod ſi per impoſſibile non eſſet factum: quare ſic tarde intimaverunt ſuum concilium? nam dominus Gregorius bene per duos menſes ſuum concilium ante prætenſum concilium eorum per litteras patentes publicavit.

Inſuper etſi convocatio concilii generalis, juxta traditionem & decreta ſanctorum patrum, pertinet ad ſummum Romanæ eccleſiæ Pontificem, diſpoſitum ſaltem ad convocandum, & qui, quantum in ſe eſt, concilium generale indixit, & per ſuas patentes litteras Apoſtolicas publicavit: dicti tamen olim cardinales, & eorum in hac parte complices, in litteris & ſcriptis ſuis affirmant, & verbis prædicare non verentur, quod hoc veritatem habeat de Papa indubitato. Per quæ papatum domini Gregorii revocant in dubium, cum tamen in inſtrumento conclavis ad inſtantiam dictorum dominorum, ante electionem domini Gregorii in ſummum Pontificem, clare dicatur in hæc verba: Et intendentes ad remedia fortiora, non quid juris pro parte eorum juſtitia ſuadet. Quod jus veriſſimum eſt & plena veritate fulcitum. Dicti autem inſtrumenti conclavis tenorem, in quantum facit pro juſtificatione & verificatione præſentis appellationis, ego procurator prædictus volo haberi pro expreſſo.

Præterea ſi dubitant de papatu domini Gregorii; quare ſimili ratione non dubitant de ſuo cardinalatu? quod ſi dubitant, tunc etiam ex ſimili dubio non habent ſe intromittere de electione ſummi prætenſi Pontificis, contra prætenſam practicam quam habent præ manibus. Item pariformiter dicti domini, & eorum complices, habebunt dubitare de papatu Innocentii VII. Bonifacii IX. & fortaſſis Urbani VI. & ſic in eamdem videntur incidere opinionem, quinimmo & vetius errorem, cum Gallicis, qui a principio iſtius deteſtandi & horrendiſſimi ſchiſmatis, eccleſiam catholicam & inconſutilem Chriſti tunicam dividere præſumpſerunt. Ipſi etiam in dando dominum Gregorium, & alium, ſeu alios, ejuſdem prædeceſſorem ſeu prædeceſſores, obedientiæ noſtræ, in ſummos Pontifices: eamdem noſtram obedientiam totam videntur decepiſſe, ſubſannaſſe, & eidem illuſiſſe, ſi fas eſt dicere.

Item in litteris, quas ſcripſerunt ſereniſſimo domino meo, domino Ruperto Romanorum regi, poſt aſſumptionem dicti domini Gregorii, ſub data Romæ decima Decembris, ſcribunt in hac verba: Poſt ſolemnes de futuri Pontificis electione tractatus, illo divinitus inſpirante, qui cuncta perpetua ratione gubernat, vota noſtra in reverendiſſimum in Chriſto patrem & dominum ex noſtro collegio domini Angelum tituli ſancti Marci preſbyterum cardinalem confratremque noſtrum ad culmen dignitatis Apoſtolicæ, poſt divinæ gratiæ munera, univerſis ejus exigentibus meritis, nec immerito aſcenſurum, nemine diſcrepante, direximus: ipſumque confratrem noſtrum die ultima Novembris in dominum noſtrum eligimus atque patrem. In quibus verbis dant manifeſte intelligi, quod ipſum Gregorium ad culmen Apoſtolicæ dignitatis elegerunt & aſſumpſerunt, nullum dubium prætendentes. Quod ſi aliquod dubium prætendebant, quare ipſum omni dubio ſemoto in ſummum Pontificem elegerunt, & ipſum toti noſtræ obedientiæ pro ſummo Pontifice dederunt, præſentarunt, necnon verbis & ſcriptis, nunciis & ambaſſiatoribus, cum ſolemnitate debita publicarunt?

Præterea licet congregationem per dictos olim cardinales indictam in Piſis ad feſtum Annunciationis virginis glorioſæ proxime præteritum, prætendant eſſe concilium generale; & in eo tamquam in concilio generali poſſe & debere facta tractari univerſalis eccleſiæ, eaque habere vim & efficaciam; nihilo minus ex ratione, & ſimul ex ſcriptis eorum, & modo procedendi, contrarium luculenter apparet,

ANNO CHRISTI 1409.

Concilium namque generale debet eſſe liberum ſecundum traditiones ſanctorum patrum: ſed congregatio indicta per ipſos olim cardinales, expreſſe reſtricta eſt & limitata: unde in litteris ſuæ convocationis dicitur in hæc verba: Finiſque imponatur ſchiſmati, per viam mutuæ ceſſionis: & infra: Eſt enim noſtra, & dominorum de collegio alterius partis intentio, & irrevocabile propoſitum, quod cum bis, qui veniunt ad dictum locum & terminum, provideatur fidei & eccleſiæ juxta effectus prædictos. Item in litteris confœderationis, ſeu unionis dictorum dominorum cum anticardinalibus, dicitur & ſcribitur inter cetera ſic: Juramento & voto irrevocabili firmavimus, quod per viam mutuæ ceſſionis, [a] ambo de papatu, vel alterius alio mortuo vel canonice ejecto, proſequamur unionem.

[a] Forte, ambobus de papatu contendentibus.

Numquid iſti præſumunt imponere legem Spiritui ſancto, a quo dicitur regi concilium generale? numquid ſunt dabiles aliæ viæ rationabiles pro unione eccleſiæ ſanctæ, quam via ceſſionis? unde via hæc ceſſionis eſt a Gallicis pridem adinventa, & in particulari eorum conciliabulo determinata: quam pro lege iſti ponentes, per anticardinales Gallicos inducti, concilium limitare, & regulam ſeu legem Spiritui ſancto imponere minus provide, quinimmo & periculoſe, præſumpſerunt. Quaſi concilium, non quamcumque rationabilem viam pro unione eccleſiæ introducenda non inquirere, de ea deliberare, atque eam libere & abſolute aſſumere debeat atque poſſit.

Item terminus in litteris convocationis prædictæ expreſſus, videtur eſſe nimis brevis, quoad plures de noſtra obedientia; eo quod [b] plurima tantum diſtantia a loco Piſarum, quod poſt inſinuationem eis factam, per ſe, vel ſuos procuratores, ad locum Piſarum non poterunt modo humano pervenire. Si igitur non veniant, non tamen ſunt contumaciter abſentes, & per conſequens congregatio facta Piſis non meretur dici concilium generale. Præterea dicti prætenſi domini videntur aſſerere, dicere, & tenere, quod ſanctiſſimus dominus, dominus Gregorius, teneatur in Piſis in concilio prætenſo, per eos indicto, potius conciliabulo, comparere; & ſi veniret, quod poſſet ibidem judicari. Quod utique ex iis quæ geſta ſunt hactenus apparet: eo quod major pars prælatorum in Piſis exiſtentium eſt de parte ſibi adverſa, quæ partem noſtram ſemper reputavit & prædicavit ſchiſmaticam, ſicut e contra: alii autem omnes fere ſubtraxerunt domino Gregorio obedientiam diu ante concilii ſui prætenſi indictionem, & fecerunt ſe partem contra eum ipſum, incuſantes & crimina enormia imponentes ante ſententiam latam; ipſique olim cardinales ſunt excommunicati, omnique honore & dignitate privati & exuti. Quis autem compos rationis præſumat dicere, quod quis, quantumcumque etiam modicus, coram ſuis adverſariis, ſeu parte adverſa, comparere teneatur; ſeu etiam quod ſententia prætenſa, ſi quam ferret, ipſo jure ſubſiſteret?

[b] Corrige, plurimi tanta ſunt.

Præterea eſto quod dominus Gregorius veniret Piſas, & vellet renuntiare: non veniente Benedicto, dubium eſt an debeat renuntiare, cum contingere poſſet quod ille, qui vocat ſe Benedictum, parte ex adverſa poſt reſignationem Gregorii diceret: Ego jam ſum unicus, & nullum habeo contendentem de pari: cur vultis me privare vel compellere ad cedendum? Quod ſi fieret, utique cederet ad ignominiam & verecundiam permaximam totius obedientiæ noſtræ: & maxime quia dicitur, & ita dicunt aliqui ex olim cardinalibus noſtræ obedientiæ, quod anticardinales Gallici obedientiam ſuo Benedicto pridem reſtitutam nondum abſtraxerant. Præterea licet neceſſario aliqui de prætenſis olim dominis cardinalibus, & anticardinalibus, fuerint excommunicati, anathematizati, inhabilitati, & omnis prælationis titulo privati: nihilominus in vilipendium Apoſtolicæ poteſtatis clavium eccleſiæ, neſcitur quo jure, quo modo, & qua bona conſcientia, una partium alteram habilitavit, diſpenſavit, famæ reſtituit, & in cardinales creavit, & fortaſſis una aliam abſolvit. Quæ utique nullatenus ipſis vel alicui eorum, ſed ſoli Papæ, vel ſuam auctoritatem habenti, poſſunt convenire.

Item licet domini olim cardinales ex obedientia noſtra primo, & deinde ipſi & anticardinales Gallici ſimul pro parte ſereniſſimi domini, domini Roberti Romanorum regis conſtituentis, domini mei, & per ſuos ſolemnes oratores, fuerunt cum omni reverentia & debita inſtantia requiſiti & exhortati, quatenus amore Dei, & intemeratæ virginis Mariæ, & totius curiæ ſupercæleſtis, necnon contemplatione eccleſiæ militantis, & ad petitionem regiæ majeſtatis, vellent inclinari ad mutandum locum Piſarum, & ad reconveniendum in alio certo loco, dicto domino Gregorio, & eis congruo; ubi dominus Gregorius faceret id, ad quod obligatur, & ulterius ad electionem unici ſummi pontificis procederetur: quia ſperaret dicta regia majeſtas, quod per iſtum modum omnibus dubiis, ſcrupulis, perplexitatibus, difficultatibus, ac novis diviſionibus, præcipue in partibus obedientiæ noſtræ, ſublatis & excluſis, fieret pura, & ſincera, integra ac univerſalis unio in eccleſia ſancta Dei, quam per concilium indictum a domino Gregorio, vel etiam per congregationem in Piſis factam ſeu indictam, timeret non poſſe haberi. Quod ſi ad hoc inclinarentur, & ſic facerent, dicti oratores regiæ majeſtatis offerebant ipſis dominis plenam ejuſdem regiæ majeſtatis aſſiſtentiam: & ſive dictus dominus Gregorius in dicto loco compareret, & debitum ſuum faceret, ſive non, nihilominus ad electionem ſummi Pontificis procederetur: quia ex tunc clare appareret, quod dominus Gregorius nollet facere debitum ſuum.

Fuit etiam per eoſdem oratores dictum & allegatum, quod ſi pro anima hominis lucranda expediret, ſicut revera expedit, magnam, immo multum grandem rem facere: multo magis incomparabiliter ad lucrandum plures animas, ad cavendum innumeras ſtrages, ad præveniendum deſtructiones, deſtitutiones, & deſolationes eccleſiarum, monaſteriorum & cœnobiorum, atque univerſali integra ac pura unione facienda & procuranda, brevis mora, cum aſſignatione alterius loci bene commodi, nullatenus eſſet deneganda. Licet etiam dubia & difficultates, quibus multorum animi moventur & moti ſunt, in præſentia dictorum dominorum & aliorum prælatorum in eccleſia cathedrali Piſana congregatorum, die decimaquinta menſis Aprilis fuerunt explicata: propter quæ & alia plurima, prout tunc publice dicebatur, timor erat, & eſt dictum domino regi Romanorum, quod per congregationem in Piſis factam, ſincera & integra fidelium unio nequaquam haberetur: nihilominus dicti domini, quaſi indurati, obſtinati, & in alienum ſenſum miſerabiliter verſi, & primo & ſecundo reſponderunt præcipitanter, prompte, & ſatis irreverenter, quod impoſſibile eſſet mutare locum, quodque ſuper mutatione loci nihil vellent audire, vel tractare quoquo modo.

Et quia dicti olim cardinales, prout colligitur ex præmiſſis, conſideratis viis & modis per eos ſervatis, ab obedientia domini Gregorii ſummi Pontificis perperam receſſerunt, multiplices injurias verbis, ſcriptis, &

Anno Christi 1409.

tis, & factis, irrogarunt, & ipſum blaſphemarunt; prætenſum quoddam concilium, quinimmo conciliabulum, in loco Piſarum, ad præveniendum, præoccupandum, & impediendum concilium indictum per ſanctiſſimum dominum noſtrum Gregorium Papam duodecimum, quantum in eis fuit, indixerunt; datam litterarum, ut præſumitur, anticiparunt; locum ſui prætenſi concilii, verius conciliabuli, dudum antequam eis eſſet conceſſus, pro congregatione fienda nominarunt; ipſum dominum Gregorium, Papam dubitatum appellarunt & ſcripſerunt; ſuam congregationem prætenſam, quam concilium vocant, contra libertatem & naturam concilii, certis modis, tamquam legem imponentes Spiritui ſancto, limitarunt & reſtrinxerunt; terminum conventionis ſeu congregationis pro multis de noſtra obedientia nimis brevem aſſignarunt; in propria cauſa, cum ſint pars & manifeſti adverſarii, ſe judices, vel conjudices eſſe præſumpſerunt; ſe invicem, licet nulliter & de facto, habilitaverunt; petitiones, inſtantias, requiſitiones, & exhortationes per oratores dicti domini ſereniſſimi regis Romanorum, & pro parte ſua oblatas & factas, pro puta, ſincera, & integra unione fidelium inducenda (ut cum eorum bona venia loquar) animoſe, pertinaciter, & præcipitanter, temere, & irreverenter excluſerunt, & admittere recuſarunt. Et quia etiam, ut veriſimiliter timetur, dicti prætenſi olim cardinales in neglectu penitus ponentes omne id, quod eſt confuſionis, deſolationis, ruinæ, deſtitutionis, verecundiæ, ignominiæ, & diviſionis partis & obedientiæ noſtræ, quantum apparere poteſt ex iis quæ per eos acta ſunt, aguntur, & agentur veriſimiliter in futurum, ſanctam eccleſiam catholicam, & inconſutilem Chriſti tunicam, ſcindere, dividere, lacerare, laniare, proſternere, & conculcare, timore Dei prorſus excluſo, ſatagentes, plura ſcandala, diſſidia, & errores introducere, ac procurare, & quantum in eis erit, facere non ceſſabunt novum idolum, vitulum conflatilem, perverſum antichriſtum, & maledictionis æternæ filium nominando: & intrudendo ſuas praviſſimas, & perverſiſſimas affectiones, & errores inſequendo, quibus totum ſtatum ſedis Apoſtolicæ, & Chriſti fidelium, ad exitium & præcipitium intolerabile ponere, & integraliter ſubvertere nituntur: idcirco ego Conradus ſupradictus procurator, & procuratorio nomine præfati excellentiſſimi & glorioſiſſimi principis ac domini, domini Roberti Romanorum regis ſemper Auguſti, cernens dictos olim cardinales, & alios anticardinales, quibus dicunt ſe unitos, a ſuo prætento propoſito non poſſe revocari; ſed eos hujuſmodi velle intendere damnabiliter, & de facto inhærere: ſentienſque ſanctam & univerſalem eccleſiam catholicam, cujus ipſe Romanorum rex eſt defenſor, & advocatus præcipuus; ad quem ſpectat, ne eam aliquibus patiatur inſidiantium procellarum fluctibus illidi, & quietam faciem tempeſtatis inſolito timore turbari, & præſertim obedientiam noſtram, per omnia & ſingula præmiſſa, & alia plurima, quæ calamus non capit, attentata & præſumpta, in ſuoque prætenſo conciliabulo, per ſe & eos qui in eo confluunt & conveniunt, veriſimiliter, ut timetur, licet nulliter, & de facto, attentanda & præſumenda; dictumque dominum meum, ſereniſſimum dominum regem Romanorum, & jus ſuum ac quoslibet Romanæ eccleſiæ & ſacri Romani imperii fideles, & præcipue ſtatus, honores, & jura regum principum & prælatorum, communitatum, ac perſonarum tam ſpiritualium, quam ſæcularium, cujuſcumque ſtatus, conditionis, vel ſexus exſiſtant, præſertim eorum, qui hactenus fuerunt de obedientia domini Gregorii, & ſuorum prædeceſſorum, multipliciter læſa eſſe, vel ſaltem lædi, & gravari poſſe quomodolibet in futurum; ne etiam præfatus ſereniſſimus Romanorum rex per dictos olim cardinales, & anticardinales, ac eorum conciliabulum, nulliter & de facto attentata, fienda, & præſumenda, aut ipſorum aliqua, in præjudicium ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, ſacrique Romani imperii, ſive regni, regum, principum, prælatorum, communitatum, ac perſonarum, ſive ſpiritualium, ſive ſæcularium, atque prædictorum ejuſdem eccleſiæ & ſacri Romani imperii ſive regni ſubditorum quorumcumque, aliquatenus videatur approbare, aut in ea vel ipſorum aliquod conſentire quovis modo; & volens nedum contra prætetita illata, ac præſentia gravamina, quæ fortaſſis inferuntur, ſed & contra futura, licet nulliter & de facto, inferenda juris beneficiis, dictum dominum noſtrum Romanorum regem, ſanctam Romanam eccleſiam, ſacrum Romanum imperium ſive regnum, omnes & ſingulos ſupra nominatos defendere, & juvare a præmiſſis omnibus & ſingulis, & aliis gravaminibus quibuſcumque illatis, & inferendis, comminatis & comminandis, & omnibus ſequelis, ſeu illis quæ elici poterunt quomodolibet ex eiſdem, vel eorum altero, communiter vel diviſim; pro dicto domino ſereniſſimo Romanorum rege, & pro aliis regibus, principibus, prælatis, communitatibus, perſonis privatis, ſpiritualibus, vel ſæcularibus, & aliis quibuſcumque præſenti appellationi adhærentibus; necnon a dictis olim cardinalibus, anticardinalibus, conventiculo atque conciliabulo per eoſdem convocato, vel in poſterum convocando, contra ipſos & quemlibet ipſorum adhærentium eis, atque ſuum conciliabulum ſeu conventiculum ingredientium ſeu approbantium; quod cum de jure, & bona æquitate ac ratione poſſum, & debeo, & ipſe præfatus ſereniſſimus princeps dominus meus Romanorum rex poteſt & debet; ad Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ſponſum & caput præcipuum eccleſiæ militantis, judicem vivorum & mortuorum, nec non ad generale concilium legitime, rite, & canonice, atque debite convocatum, ſeu convocandum, in iis ſcriptis procuratorio nomine quo ſupra, provoco & appello: Apoſtolos peto primo, ſecundo, tertio, inſtanter, inſtantius, inſtantiſſime, ſi quis ſit qui eos mihi dare poſſit, velit, aut valeat, proteſtans, quod hac appellatione ſeu provocatione pendente contra præfatos, ſanctam Romanam ac univerſalem eccleſiam, & ſereniſſimum dominum meum Robertum Romanorum regem, ceteroſque reges, principes, prælatos, communitates, perſonas ſpirituales, & ſæculares, ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ & Romani imperii ſubditos, præſenti appellationi, & dicto Romanorum regi adhærentes, ſeu adhærere volentes, nihil omnino debeat attentari.

Submitto nihilo minus ego Conradus procurator nomine procuratorio quo ſupra, Domino noſtro Jeſu Chriſto & futuro generali concilio, rite, legitime, atque canonice convocato, vel convocando, prædictæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ jura, privilegia, honores, bona, immunitates, & libertates, atque ejuſdem eccleſiæ dictique domini Roberti Romanorum regis conſtituentis, domini noſtri, aliorumque regum, principum, prælatorum, communitatum, perſonarum, atque eccleſiæ & imperii ſubditorum, ac fidelium, omniumque & ſingulorum ſibi & præſenti ſuæ appellationi adhærentium, vel adhærere volentium, omnia atque ſingula bona præſentia, & futura, cum proteſtatione minuendi, corrigendi, im-

ANNO CHRISTI 1409.

mutandi, facti ſubſtantia non mutata, & alias prout eſt moris, cum proteſtatione etiam intimandi, inſinuandi, & publicandi, ubi, quando, quibus, & quoties videbitur expedire.

SESSIO X. & XI.

Lecti ſunt ſeſſionibus decima & undecima aliquot articuli adverſus Gregorium & Benedictum, iidem prorſus atque ii qui ſeſſione V. lecti fuerant. Hoc intereſt, quod in quinta ſeſſione eos promotor propoſuerit narrative & diſpoſitive, *ut ipſe ſub finem loquitur*, offerens ſe probaturum in eis contenta: *at his ſeſſionibus lecti ſint teſtium fide muniti. Itaque prius propoſiti ſunt accuſationis loco, nunc convictionis. Cum igitur deſcripti ſuperius, pag. 57. A. fuerint ſeſſione V. actorum ex Dacherii Spicilegio editorum: hic integros ex Odorici Raynaldi annalibus deſcribere ſuperſedeo: ſed ea tantum, quæ in his ſeſſionibus vel addita, vel mutata ſunt.*

Articuli producti coram ſancta ſynodo contra Petrum de Luna, Benedictum XIII. & Angelum Corario, Gregorium XII. nuncupatos, de papatu perperam contendentes, notorii probantur, ut ſequitur.

CORam hac ſancta & univerſali ſynodo, hic præſentialiter Spiritus ſancti gratia congregata, *&c. pag.* 57. A.

I. Articulus. Et ut ab exordio ſchiſmatis, vera & notoria deſcribatur narratio: deputati ad facta infraſcripta colligenda & cauſas, dant & exhibent huic ſancto concilio, quæ in ſequentibus deſcribuntur, tamquam vera, manifeſta, & notoria.

Poſt mortem enim, *&c. Ibidem uſque ad hac verba*, & unitas in Dei eccleſia reduci valeret, quamvis domini cardinales de utraque obedientia id permaxime anhelarent: ſed non poterant executioni demandare propter potentiam præſidentium.

Probatio primæ partis primi articuli eſt & probatur per quatuordecim teſtes, quorum tres ſunt cardinales, quinque epiſcopi, & unus ad certam eccleſiam cathedralem electus. Unus eſt abbas, tres doctores, & unus licentiatus in decretis.

Sed ſuperveniente domini Clementi tranſitu ab hac luce, iidem domini cardinales qui in Avinione erant, inter quos erat dominus Petrus de Luna diaconus cardinalis tunc, poſtea aſſumptus in Benedi-
D ctum XIII. quod ſemper geſſerunt in corde, diſpoſuerunt in actionem adducere, futuris impedimentis & ambitionibus viam præcludendo. Propter quod poſt conclavis ingreſſum, antequam ad electionem procederent, ad invicem promiſerunt, & juramento firmaverunt, quod ſi quis eorum in Papam eligeretur, proſequeretur extirpationem ſchiſmatis, & unitatis vinculum in Dei eccleſia reduceret, per omnes vias rationabiles & accommodas, per quas brevius poſſet haberi unio, etiam uſque ad renuntiationem papatus incluſive, ſi majori parti dominorum cardinalium eorum, qui tunc erant, pro bono unionis videretur expediens fore: ut hoc in quadam cedula ſuper præmiſſis facta, ſubſcripta manibus ipſorum do-
E minorum cardinalium, plenius continetur. Et ſingulariter fuere prædicta jurata per dominum Petrum de Luna, tunc diaconum cardinalem ſanctæ Mariæ in Coſmedin, *&c. uſque ad hac verba:* ad requiſitionem dominorum cardinalium prædictorum. *pag.* 58. A. 5.

Et iſta ſecunda pars primi articuli probatur per duodecim teſtes, quorum tres ſunt cardinales, quatuor epiſcopi, & unus electus ad eccleſiam cathedralem, unus abbas, duo legum & decretorum doctores, & unus licentiatus in decretis.

Et tunc illico ipſe dominus Benedictus ad varias mundi partes, verbo & ſcripto mandavit & notifica-
A vit, quod erat omnino diſpoſitus renuntiare pro bono unionis, adverſario pariter renuntiante. Sed infra paucos dies ſic opinionem mutavit, quod de via ceſſionis verbum audire nolebat, illoſque exoſos habebat, qui de illa materia mentionem faciebant.

Et probatur notorius per octo teſtes, quorum unus eſt cardinalis, duo ſunt epiſcopi, unus electus confirmatus ad eccleſiam cathedralem, unus abbas, duo doctores, tam legum, quam decretorum, & unus licentiatus in decretis.

II. Articulus. Poſt vero ipſius domini Benedicti aſſumptionem, domini cardinales, *&c. uſque ad finem articuli. pag.* 58. B.

Et probatur per octo teſtes, quorum tres ſunt car-
B dinales, unus epiſcopus, unus electus ad eccleſiam cathedralem, duo doctores decretorum, & unus licentiatus in decretis.

III. Articulus. Deinde infra annum aſſumptionis domini Benedicti, *&c. uſque ad hac verba*, quod erat neceſſarium & expediens ut per viam mutuæ ceſſionis finis ſchiſmati imponeretur. *pag.* 58. C. 5.

Et probatur iſta prima pars tertii articuli per decem teſtes, quorum duo ſunt cardinales, tres epiſcopi, unus ad eccleſiam cathedralem electus, unus abbas, & duo doctores juris canonici & civilis, unus licentiatus in decretis.

Deinde etiam cardinales iteratis & humilibus ſupplicationibus, *&c. uſque ad finem articuli tertii.*

C Et probatur iſta ſecunda pars tertii articuli per duodecim teſtes, quorum tres ſunt cardinales, quinque epiſcopi, unus ad eccleſiam cathedralem electus, unus legum doctor, unus abbas, & unus licentiatus in decretis.

IV. Articulus. Ex poſt ſereniſſimi principes, reges Franciæ, Angliæ, *&c. per totum.*

Et probatur quartus articulus per decem teſtes, quorum duo ſunt cardinales, quatuor epiſcopi, unus ad eccleſiam cathedralem electus, unus abbas, unus licentiatus in decretis.

V. Articulus. Poſt hoc illuſtriſſimus princeps, rex Romanorum & Bohemiæ, *&c. pag.* 59. E. 11. *uſque ad hac verba:* quia crederet peccare mortali-
D ter, ſi illam acceptaret & proſequeretur.

Et probatur illa pars prima quinti articuli per undecim teſtes, quorum quatuor cardinales, tres epiſcopi, duo legum doctores, & unus archipreſbyter eccleſiæ cathedralis, & unus licentiatus in decretis.

Hæc autem aſſertio ſive dogmatizatio ſic publice facta audientes commovit quamplurimum, *&c. uſque ad finem articuli.*

Et probatur iſta ſecunda pars quinti articuli per ſeptem teſtes, quorum quatuor ſunt cardinales, duo epiſcopi, & unus licentiatus in decretis.

VI. Articulus. His peractis, oſtenderunt domini cardinales frequenter domino Benedicto claris & evidentibus rationibus, *&c. per totum.*

E Et probatur iſte articulus per quinque teſtes, quorum duo ſunt cardinales, unus epiſcopus, unus electus ad eccleſiam cathedralem, unus licentiatus in decretis.

VII. Articulus. Ulterius quia multi reges, & principes, prælati, & alii, *&c. per totum.*

Et probatur iſte ſeptimus articulus per ſex teſtes, quorum tres ſunt cardinales, unus epiſcopus, unus ad eccleſiam cathedralem electus, & unus licentiatus in decretis.

VIII. Articulus. Subtractione ipſi domino Benedicti facta durante, *&c. uſque ad hac verba:* quod illa quæ verbo obtulerant, facto haberet adimplere, *pag.* 61. E.

Et probatur iſta prima pars octavi articuli per octo teſtes, quorum duo ſunt cardinales, tres epiſcopi, unus ad eccleſiam cathedralem electus, unus utriuſque juris doctor, unus licentiatus in decretis.

Et in reſtitutione obedientiæ, inter ipſum dominum Benedictum, *&c. Ibid. uſque ad finem articuli.*

Et probatur iſta ſecunda pars octavi articuli per teſtes quatuor, &c.

IX. Articulus. Exactis ex poſt aliquorum temporum intervallis, dominus Benedictus ſuos deſtinavit nuncios, *&c. per totum.*

Et probatur iſte nonus articulus per ſeptem teſtes, quorum tres ſunt cardinales, duo epiſcopi, unus ad eccleſiam cathedralem electus, & unus licentiatus in decretis.

X. Articulus. Subſequenter mortuo domino Bonifacio, præfati, *&c. uſque ad finem articuli.*

Et probatur iſte decimus per viginti quinque teſtes deponentes, aliquis ſuper toto, aliquis ſuper partibus: quorum quatuor ſunt cardinales, unus magnificus baro, tres auditores, unus magiſter in theologia, unus doctor legum, unus advocatus conſiſtorialis, unus clericus cameræ, duo ſcriptores litterarum Apoſtolicarum, unus ſcriptor pœnitentiariæ, unus licentiatus in decretis, unus nobilis de Janua, unus olim vicecamerarius, unus clericus capellæ, duo generales ordinum Mendicantium, unus alius ſcriptor litterarum Apoſtolicarum, procurator ordinis.

XI. Articulus. Item ipſe dominus Gregorius per ſuas litteras & nuncios, prædicta per eum jurata, *&c.*

Et probatur undecimus articulus per quatuordecim teſtes deponentes, quoſdam ſuper toto articulo, & quoſdam ſuper partibus; quorum quatuor ſunt cardinales, unus magnificus baro, duo auditores, unus licentiatus in decretis, unus clericus cameræ, duo ſcriptores litterarum Apoſtolicarum, unus ſcriptor pœnitentiariæ, unus clericus capellæ, unus advocatus conſiſtorialis.

XII. Articulus. Et per antea audito de bona voluntate domini Gregorii, *&c. uſque ad finem articuli.*

Et probatur iſte duodecimus articulus per quatuordecim teſtes, quorum tres ſunt cardinales, unus magnificus baro procurator, unus auditor, unus clericus cameræ, unus generalis ordinis Mendicantium, unus ſcriptor pœnitentiariæ, unus clericus capellæ, duo ſcriptores litterarum Apoſtolicarum.

XIII. Articulus. Item quod dictus dominus Gregorius, cum de dicta concordia loci Saonæ notitiam habuiſſet, *&c. per totum articulum.*

Et probatur iſte articulus per ſeptemdecim teſtes, quorum quatuor ſunt cardinales, quinque doctores, quatuor ſcriptores litterarum Apoſtolicarum, & quatuor nobiles viri.

XIV. Articulus. Item quod licet dominus Gregorius maxime ad importunam inſtantiam, *&c. uſque ad finem articuli.*

Et probatur iſte articulus per ſeptemdecim teſtes.

XV. Articulus. Tandem loco de Petra ſancta, us præmittitur, prius oblato, *&c.*

Et probatur iſte articulus XV. per XXIII. teſtes, quorum ſex ſunt cardinales, unus epiſcopus, quatuor doctores, unus magiſter in theologia, quinque ſcriptores Apoſtolici, & ſex alii notabiles viri.

XVI. Articulus. Prætetea us evidentius de ipſorum dominorum contendentium de papatu colluſione conſtet, *&c. uſque ad articuli finem.*

Et probatur iſte XVI. articulus per VIIJ. teſtes, quorum duo ſunt cardinales, unus epiſcopus, duo doctores, unus magiſter in theologia, unus ſcriptor, & unus magiſter baro.

XVII. Articulus. Exſiſtentibus autem præfatis dominis Gregorio & Benedicto in Luca, *&c. per totum art.*

Et probatur iſte XVII. articulus notorius per XIV. teſtes, quorum quatuor ſunt cardinales, duo doctores, unus magiſter in ſacra pagina, tres ſcriptores, & alii quatuor notabiles viri.

XVIII. Articulus. Videntes autem domini cardinales in Portu Veneris exſiſtentes *&c.*

Et probatur iſte articulus notorius per quinque teſtes, quorum tres ſunt cardinales, unus epiſcopus, & unus licentiatus in decretis.

XIX. Articulus. Item pari modo dominus Gregorius alienavit multa bona eccleſiæ Romanæ, *&c.*

Iſte articulus probatur notorius per XII. teſtes, quorum duo ſunt cardinales, unus doctor, unus magiſter in theologia, unus clericus cameræ, & tres ſcriptores, & quatuor alii notabiles viri.

XX. Articulus. Item quod idem dominus Gregorius loquentes ſibi vel aliis, *&c. uſque ad articuli finem.*

Iſte articulus notorius probatur per XIV. teſtes, quorum duo ſunt cardinales, unus epiſcopus, duo doctores, duo magiſtri in ſacra pagina, quatuor ſcriptores, & tres alii notabiles viri.

XXI. Articulus. Demum domini cardinales, ſeu eorum major pars, *&c.*

Iſte articulus probatur notorius per tres teſtes, quorum unus eſt cardinalis, unus epiſcopus, & unus licentiatus in decretis.

XXII. Articulus. Conſequenter domini cardinales in Portu Veneris exſiſtentes, *&c.*

Iſte articulus probatur notorius per XI. teſtes, quorum quinque ſunt cardinales, unus epiſcopus, unus magiſter in ſacra pagina, tres ſcriptores Apoſtolici, unus doctor.

XXIII. Articulus. Item dominus Gregorius in Luca exſiſtens, obtulit domino Benedicto locum Piſarum, *&c.*

Iſte articulus probatur notorius per XV. teſtes, quorum quatuor ſunt cardinales, tres doctores, duo magiſtri in theologia, quinque ſcriptores, unus magnificus baro.

XXIV. Articulus. Subſequenter dominus Gregorius in Luca exſiſtens, *&c.*

Iſte articulus probatur notorius per XVIII. teſtes, &c. quorum quinque ſunt cardinales, tres doctores, duo ſacræ theologiæ profeſſores, quinque ſcriptores, & tres alii notabiles viri.

XXV. Articulus. De præmiſſis non contentus dominus Gregorius, *&c.*

Iſte articulus probatur notorius per XVIII. teſtes quorum quinque ſunt cardinales, tres doctores, duo ſacræ paginæ profeſſores, quatuor ſcriptores, unus magnificus baro, & alii tres notabiles viri.

XXVI. Articulus. Videntes autem domini cardinales tunc in Luca exſiſtentes domini Gregorii pertinaciam continuam, *&c.*

Iſte articulus probatur notorius per XI. teſtes, quorum tres ſunt cardinales, quatuor ſcriptores, & unus miles.

XXVII. Articulus. Moleſte autem gerens dominus Gregorius receſſum dominorum cardinalium, *&c. pag. 72. C. 6.*

Iſte articulus probatur notorius per XIV. teſtes, quorum quinque ſunt cardinales, quatuor doctores, quatuor ſcriptores, & unus miles.

XXVIII. Articulus. Ex quo vero domini cardinales in civitate Piſana convenerunt, *&c. pag.* 72. E. 6.

Iſte articulus probatur notorius per VII. teſtes: tres ſunt cardinales, quatuor doctores, quatuor ſcriptores, & unus baro.

XXIX. Articulus. Demum quatuor ex dictis dominis cardinalibus, qui ad Piſas ſe tranſtulerunt, *&c. Ibid.*

Iſte articulus probatur notorius per duos teſtes, quorum unus eſt cardinalis, unus magiſter in theologia.

XXX. Articulus. Concluſo vero, *&c. pag.* 73. E. 9.

Iſte articulus probatur notorius per ſex teſtes, quorum quatuor ſunt cardinales, unus epiſcopus, & unus licentiatus.

XXXI. Articulus. Ex poſt dominus Benedictus de menſe Junii proxime præteriti, *&c. pag.* 74. C.

Iſte articulus probatur per quinque teſtes, quorum unus cardinalis, tres epiſcopi, & unus licentiatus.

XXXII. Articulus. Ex poſt dominus Benedictus, cum fuit in Perpiniano, *&c. pag.* 74. D. 6.

Iſte articulus probatur per quinque teſtes, quorum unus cardinalis, tres epiſcopi, & unus licentiatus.

XXXIII. Articulus. Et licet per præmiſſa, *&c. pag.* 75. A. 7.

Iſte probatur articulus notorius per unum teſtem epiſcopum, unum, *&c.*

XXXIV. Articulus. Poſtquam autem dominus Benedictum receſſit a Portu Veneris, *&c. Ibid.* C. 13.

Iſte articulus probatur per ſex teſtes, quorum duo ſunt cardinales, tres epiſcopi, & unus licentiatus.

XXXV. Articulus. Ex poſt dominus Gregorius, per vicarios nuntios, *&c. pag.* 76. D. 11.

Iſte articulus probatur notorius per tres teſtes, quorum duo ſunt cardinales, & unus licentiatus.

XXXVI. Articulus. Et ulterius dominus Gregorius nedum viam concilii generalis, *&c. pag.* 77. A 2.

Iſte articulus probatur notorius per tres teſtes, quorum duo ſunt cardinales, & unus epiſcopus.

XXXVII. Articulus. Ultra præmiſſa verbis & litteris, *&c. Ibid.* C. 3.

Iſte articulus probatur notorius per ſeptem teſtes, quorum quatuor ſunt cardinales, duo epiſcopi, & unus licentiatus.

Quinque ultimi articuli generales probantur notorii per viginti teſtes, quorum decem ſunt cardinales, unus patriarcha, duo epiſcopi, & quatuor doctores. *Hic deſinunt articuli a Raynaldo editi.*

Conditum deinde eadem ſeſſione hoc decretum, in iiſdem annalibus e Vaticano tabulario deſcriptum.

HÆc ſancta & univerſalis ſynodus univerſalem eccleſiam repræſentans, decrevit & declaravit, collegium cardinalium ex utraque parte congregatum, & per ipſum concilium unitum, ipſum concilium convocare potuiſſe, & hujuſmodi convocationem ad dictum ſacroſanctum collegium ſpectaſſe & pertinuiſſe, & ſpectare & pertinere hac vice, in hac cauſa deteſtandi & antiquati ſchiſmatis, & fidei: hic quoque concilium generale, ſeu ſanctam ſynodum, ipſam univerſalem eccleſiam repræſentans, pleno jure convocatum, ſeu convocatam, fuiſſe & eſſe, ipſamque ſynodum ad definitivam ſententiam in hac cauſa procedere poſſe & debere. Inſuper prædicta ſacroſancta ſynodus pronuntiavit & declaravit, in hac civitate Piſana pro nunc concilium, ſeu ſanctam ſynodum, univerſalem eccleſiam repræſentans, ſeu repræſentantem, in numero ſufficienti fuiſſe & eſſe congregatum & congregatam.

Item prædicta ſynodus pronuntiavit, decrevit, & declaravit, civitatem Piſanam fuiſſe, & eſſe locum idoneum, tutum, aptum, & ſecurum, pro præſenti concilio ſeu ſancta ſynodo, celebrando, ſeu celebranda. Item ſacroſancta ſynodus pronuntiavit, decrevit, & declaravit, Petrum de Luna Benedictum XIII. & Angelum Corario Gregorium XII. olim appellatos, ſufficienter & debite fuiſſe & eſſe ad prædictum concilium ſeu ſanctam ſynodum convocatos, atque citatos.

Hæc ſancta ſynodus univerſalem eccleſiam repræſentans, ambos contendentes citari facit in valvis & portis eccleſiarum Piſanarum, tam pro majori & aliarum * diverſarum ad audiendum definitivam ferri ſententiam, quæ ſequitur, vel dicendum cauſam rationabilem quare id fieri minime deberet.

Lata tandem eſt in utrumque ſententia, ſeſſione XV. quam ex iiſdem annalibus hic repræſento. Sess. XV.

Inſtantibus procuratoribus & promotoribus per hanc ſanctam ſynodum deputatis, fertur definitiva ſententia.

IN nomine Chriſti, Amen. Nihil eſt profecto Chriſtiano populo infelicius, nihilque periculoſius, nihilque quod illi magis poſſit officere, quam quod caput infectum inquinatumque nefario atque deteſtando infidelitatis errore miſerabile patiatur. Vulnerato namque paſtore, juxta verbum ſacratiſſimi canonis, quis curandis ovibus [a]adhibet medicinam? aut quem populum a rationis clypeo tueatur qui jaculis hoſtium ſeſe feriendum exponit? aut qualem fructum de ſe producturus eſt, cujus gravi peſte radix infecta eſt? Major ergo metuenda eſt illis calamitas, ubi tales interceſſores ad locum regiminis adducantur, qui magis in ſe Dei iracundiam provocent quam per ſemetipſos placare debuerunt. Sic e contra nihil eſt, cui magis atque ferventius, cunctis aliis poſtergatis, * totis mentis viribus, omnis anima invigilare, inſudare, atque intendere inceſſanter debeat, quam quod hujuſmodi morbo tamquam peſtifero remedium condecens apponatur; quod quippe, nedum in capite, quod omnibus in ſignum & ſpeculum datum eſt, verum & in membris, nobis cunctis Deus omnipotens manifeſtat, cum Saram conturbat, & ancillam ſuam Agar diris affligat verberibus: cumque rege Nabuchodonoſor, ut decretum tale prodeat: *Quicumque dixerint blaſphemiam in Deum Sidrach, Miſach, & Abdenago, in interitu erunt, & domus eorum in diſperſionem.* Dan. 3.

[a] Forte, adhibeat.

Quæ ſiquidem ab intimis cordis, ac etiam ineffabili mœſtoque pectore, ſacra hæc & univerſalis ſynodus diligentiſſime trutinans, & attendens quo profecto tali, proh dolor! morbo, ſancta Dei eccleſia in perſonis memoratorum Angeli Corarii Gregorii Papæ XII. & Petri de Luna Benedicti Papæ XIII. nuncupatorum, & a nonnullis, mirum quippe in modum lacrymabiliter eſt infecta; illique cupiens congruentem, juxta ipſius qualitatem & quantitatem, adhibere medicinam, nec ultra diſſimulare, clauſiſque oculis pertranſire: volens eorum, & cujuſlibet eorum notoria crimina, & exceſſus, quibus jam pæne piſcatoris eſt in totum ſubmerſa navicula, & ipſorum converſionem exſpectare ſine manifeſta & irreparabili cunctorum Chriſti fidelium excidio & ruina, maxime attentis illorum evidenti pertinacia & incorrigibilitate, quæ indubie non minor Pharaonis experientia media; quæ uſque in hæc tempora noſcitur exſtitiſſe. Ex quibus ſic compendioſe narratis, & aliis evidenter & notorie in proceſſu hujus cauſæ

Anno Christi 1409.

comprehenſis, & ſufficienter probatis, conſtat evidenter, quod ipſi duo contendentes de papatu, in impedimentum pacis & unionis eccleſiæ, & fidei detrimentum, graviſſima crimina infraſcripta, quæ nulla valent tergiverſatione celari, commiſerunt, & in quibus perſeverant; velut dati in ſenſum reprobum, cor durum, & deducti in profundum malorum.

Primo detrectaverunt multoties, & perſeverando continue detrectant de præſenti notorie & effectualiter, dum hactenus pertinaciter recuſarunt, & de præſenti recuſant, pacem & unitatem eccleſiæ dare per viam mutuæ ceſſionis ab ipſis alias approbatæ, juramento irrevocabiliter firmatæ, & ab ipſorum altero voto etiam roboratæ; ſcandalizantes in hoc enormiter eccleſiam Dei cum contumacia & pertinacia ac incorrigibilitate notoriis, hæreſim maxime in hoc caſu importantibus, cum per hoc, quantum in eis eſt, derogetur veritati catholicæ, quæ præcipit unicam eccleſiam eſſe debere in vinculo caritatis & pacis.

Secundo, quia notorie ex prædictis foverunt & nutriverunt antiquatum & inveteratum ſchiſma in Dei eccleſia, & impedimenta evidentiſſima unitati eccleſiæ & extirpationi ſchiſmatis præſtiterunt, & ſtant de præſenti; &, quod longe deterius eſt, fideles a ſua communione abjecerunt, & abjiciunt, ſchiſma notorie faciendo, dum inhærendo ſuis ambitionibus & damnatis opinionibus, potius voluerint pati ſubtractiones & neutralitates eis fieri, quam per viam mutuæ ceſſionis ſanctæ a cunctis Chriſti fidelibus approbatæ, ſchiſmati finem imponi: in quo caſu, juxta determinationem catholicam ſanctorum doctorum, ipſi, ſeu eorum alter, etiam qui alias fuiſſet verus Pontifex, poteſtatem & auctoritatem amiſit, nomenque epiſcopi habere ſeu retinere non poteſt; & juxta oracula divina a ſummo debet dejici ſacerdotio, in quo alias juſte & canonice inſtitutus fuiſſet.

Tertio, quia errores fidei oppoſitos & hæreſim continentes manifeſte & notorie ipſi duo contendentes de papatu tenuerunt pertinaciter, & indurate aſſeruerunt, prædicaverunt, ſeu alias publice dogmatizaverunt, & defenderunt; dum dixerunt in ſuæ ambitionis defenſionem, quod via mutuæ ceſſionis per ipſos juratæ, tam ſancta & juſta, auctoritatibus novi & veteris Teſtamenti conveniens, ſanctorum dictis pariter & exemplis, & determinationi eccleſiæ, & quæ ſummæ caritatis, & unitatis exſiſtit; continens ſummum & perfectum bonum; erat mala, iniqua, exoſa, pernicioſa, diabolica, & continens peccatum mortale ſi fieret, ſeu exſecutioni mandaretur pro unione habenda. Quæ aſſertiones ad derogationem fidei, & quantum in eis eſt, in corruptionem articuli fidei, *Unam ſanctam eccleſiam*, evidenter & inexcuſabiliter cenſentur pertinere. Et per hoc cenſentur & cenſeri debent a quacumque dignitate, quæ eis poſſet competere, projecti, & damnabiliter ejecti, ac effecti minores, ſeu inferiores quocumque catholico, &c.

Quarto, in prædictis damnatis aſſertionibus adeo fuerunt, & ſunt pertinaces, ut nec temporis curſu, nec caritativis monitis eis factis, ac offenſione veritatis, eas revocare voluerint. Et licet aliquando dixerint vel dicant quod ſunt parati renuntiare, hoc quod verbo dicunt vel alias dixerunt, facto impediunt per difficultates mutuas, *diffugia velut ex condicto ſeu mutua colluſione. Idque apparet violenter ex evidentibus & notoriis indiciis, taliter ut non pœnitentes in prædictis erroribus, ſed potius pertinaces & manifeſte hæretici merito ſint cenſendi.

* *Forte, & diffugia.*

Quinto evidentius apparet, & in prædictis ipſorum contumacia & damnata pertinacia, quia vocati & provocati legitime ad hanc ſanctam ſynodum ut venirent, renuntiaturi pro bono unionis, juxta juramenta & vota per ipſos præſtita; cum intimatione quod alias eccleſia congregata provideret & procederet in cauſa ſchiſmatis & fidei, eorum abſentia, ſeu contumacia non obſtante, ut foret ſecundum Deum providendum & canonicas ſanctiones; hoc facere contumaciter recuſarunt & recuſant; nec alias voluerunt ſeu volunt in ipſo concilio comparere: immo ſunt conati, & conantur hanc ſanctam & univerſalem ſynodum per præcepta, prohibitiones, & proceſſus pœnales, nullius tamen efficaciæ vel momenti, impedire & perturbare, *ut hæc ſancta & univerſalis ſynodus extirpationi ſchiſmatis intenderet; volentes per hoc ipſi duo contendentes in eorum damnationis ſtatibus permanere, & eccleſiam Dei contra omne fas in diviſione & antiquato ſchiſmate detinere; non curantes de Dei offenſa, tam gravi periculo fidei, & eccleſiæ, dum tamen valeant in eorum damnatis cathedris permanere.

* *Forte, ne hæc.*

P. Gabrielis Coſſartii additio tertia, continens epiſtolas aliaque ad concilium pertinentia.

Prætermiſſis ceteris, ea tantum hic edimus quæ proxime ad concilium ſpectant: ea ſcilicet, quæ a cardinalibus, poſtquam a ſuo quique pontifice diſcedentes, Piſas coierunt, vel contra eoſdem, eorumque conventum ſunt edita.

I.

LITTERÆ CARDINALIUM,

Quibus principes admonent ſe a Gregorio ſeceſſiſſe ac veniſſe Piſas.

Ex Theodorico Niemo.

ILluſtris princeps, & potens domine, amice noſter cariſſime, poſt ſalutem, reminiſcentes nos ſemper erga matrem eccleſiam ſanctam vos devotum, fidelem, ac pronum filium, pro illius ſtatu & honore, libenti animo laboraſſe; ideo quæ occurrerunt nuperrime, & occurrunt in eadem eccleſia, nobilitati veſtræ deliberavimus intimare: ut vobis, & aliis devotis & amatoribus ipſius, eccleſiæ faventibus & auxiliantibus, juſtiſſime & neceſſarie ejuſdem eccleſiæ ſumpta per nos ſanctiſſima & deſideratiſſima unio, ad quam ſolum & nihil aliud intendimus, ut ad ſalubrem deducatur exitum & votivum: ut, de quo certi ſumus, omni ſua poſſibilitate devotio veſtra faciet. Experientia nunc teſte probamus quod ſcribitur, nihil certi poſſe in humanis actibus polliceri: cujus utinam in re præſenti eſſemus expertes.

Novit veſtra nobilitas, novit etiam fere orbis totus, cum, Deo ita volente, ſanctæ mem. dudum dominus Innocentius Papa VII. eſſet ſublatus de medio, moti, ut tenebamur, una cum aliis reverendiſſimis dominis Cardinalibus S.R.E. compaſſione tamdiu ſciſſæ & laceratæ eccleſiæ; & cupientes pro pace & ſalute animarum gregis Domini, ut ſciſſura tam peſtilens, & tam inveterata, de eccleſia, * ſanctiſſime uniretur, juramentis, votis, & promiſſionibus (quamquam de juſtitia & veritate partis noſtræ dubitari non poſſet, aut poſſit) nos ipſos, inter quos erat dominus noſter, dominus Gregorius Papa XII. tamquam frater noſter, quanto arctius cognovimus, obligavimus. Cum quibus promiſſionibus, juramentis, & votis, ipſe dominus Gregorius fuit ad apicem ſummi Apoſtolatus aſſumptus: & ad quæ, ante & poſt aſſumptionem præfatam immediate, & in inthronizatione ſua, & deinde in conſiſtorio publico, illa ratificans, & ſe obligans, iterum promiſit, juravit & vovit; ut in inſtrumentis publicis, & manus propriæ ſcripturis, ac ſuis propriis bullis ad Chri-

ſtianorum principes, dominos, & communitates directis, luce clarius eſt. Et cum crederemus, ſicut ipſe aïebat, poſt conventum Saonæ locum, ſe aut navicula ſola, aut peditum ſolo baculo comitatum, ſi aliter nequiret, ad illum profecturum omnino; verbis tamen ſuis penitus effectu carentibus pluries reſtabatur, ut tam ſanctum unionis opus, tamque pium & deſideratum, ad quod aſſumptus erat, perficeret: nunc uno nunc alio dilationum variarum ſumpto & quæſito colore, uſque in hodiernam diem diſtulit, non curans, prout ſe jurejurando ac voto ut non ſemel, ſed pluries obligaverat, uſque nunc, in non modicum Chriſtianæ religionis & eccleſiæ detrimentum, votum & promiſſam rem conſummare. Et quamquam nos cum majori parte, immo cum tota quaſi Romana curia, quorſum incederet perpenderimus: tamen ſine motu & nocuo vel ſcandalo, quo res ipſa pollicita perficeretur, omnibus viis & modis honeſtiſſimis, gravibus, & maturis, cum ſanctitate ſua inceſſimus, ut tandem vellet eam ad ſalubrem & votivum exitum perducere. Verum quantum ſecum profecerimus, jam non ſine admiratione & ſtupore nobilitas veſtra percipiet. O bone Deus, quam difficile eſt cujuſquam intentionem, niſi experientia longa quæ vix ſufficiens eſt ad hominem oſtendendum, cognoſcere! Quis enim, qui verba ejus audiſſet tunc, ad credendum potuiſſet impelli, ut talem ſe poſtea effectibus oſtendiſſet? Elapſo jam tanto tempore, quod ipſe per inania verba conſumpſit, ad creationem novorum cardinalium, quantum in eo fuit (quia penitus juramento, voto, & promiſſione, ſuis & noſtris obſiſtentibus, prohibebatur) incepit velle prorumpere. Cui cum devotis, ſupplicibus & efficaciſſimis rationibus reſiſteremus pro debito & exoneratione conſcientiarum noſtrarum, intuentes conſenſum noſtrum nec debere nec poſſe adhiberi: paucis decurſis diebus, die Veneris quarta menſis inſtantis, nobis ad palatium congregatis, niſi ſibi, ut comperimus, facta reſiſtentia extitiſſet, fretus quorumdam pravis, venenoſis, & deteſtandis conſiliis, nos pro parte violenter in tetros carceres poſuiſſet, & pro parte crudeli nece vita privaſſet, ut multi auctoritatis non parvæ exiſtimant, & ſumus multifarie informati. Manifeſte quidem, ita & comperte loquimur. Nam ſatellitum & armatorum non mediocris numerus, per omnes Apoſtolici palatii partes, ad ſecretiores uſque conſpecti ſunt: & nonnullorum pallida ora, maximi ſceleris patrandi ſigna non dubia, effugimus, Dei miſericordia, tam grande evitantes periculum. Sed ut, qualis erat animo, talem ſe effectu oſtenderet: ſub gravibus nobis mandavit pœnis, ne aliquis cardinalium in Romana curia exiſtentium, de civitate Lucanenſi, ubi curia reſidebat præfata, exiret; ne congregaremur ad invicem, & ne per nos vel interpoſitam perſonam cum oratoribus Petri de Luna & Gallicis, qui ex parte sereniſſimi principis regis Francorum & univerſitatis Pariſienſis, pro tractanda unitate dictæ eccleſiæ venerant, pro qua ſolertiſſime laborabat, participaremus; ipſo illa minime mandare valente, cum honoris, unionis, & ſtatus eccleſiæ Dei, eſſent penitus deſtructivi. Non valuimus, quod ægre admodum ferebamus, invicem congregati pro tractando ordinandoque ad unionem opportuna, quæ ad conſolationem Chriſtiani populi & etiam veſtræ nobilitatis pertineant, vobis & aliis Chriſtianorum principibus cooperantibus: & ut præfata unio veniret in lucem. Et attentis præteritis, & duritie ac moribus hominis, nil aliud poteramus animis volvere, niſi tamquam ad immolandum victimas reſervatas.

Neque bis acquieſcens, die Mercurii ſequenti, nono die menſis ejuſdem, vota, promiſſiones, & juramenta ſua parvipendens; ſine noſtra præſentia, ſed nobis per prius expreſſa contradicentibus, ut de jure tenebamur, ad pronunciationem, quam nullatenus poterat, in quatuor cardinales devenit, quod numquam a rerum initio fuit in eccleſia Dei. Et nos ad conſenſum præſtandum, non ſine minaci ſupercilio, in immane periculum evaſuro, compellere intendebat; ſed Deus ſuæ eccleſiæ, de cujus unione jam merito deſperari poterat, miſertus eſt. Nos enim videntes, ita potenter naviculam Petri quaſſam & quaſi naufragantem, pro exoneratione conſcientiarum noſtrarum, proque univerſali ſtatu eccleſiæ, & Chriſtianorum pace, cum omnes alias vias conſpiceremus penitus obſeratas, die duodecima hujus, circa vigeſimam ſecundam horam, de præſenti civitate Lucanenſi, ut confuſionem eccleſiæ & tot pericula vitaremus, ac conſervationi præfatæ unionis conſuleremus, divinitus aut quaſi miraculo nobis occaſione præſtita, cum deliberatione receſſimus: & ad hanc Piſarum civitatem, magno cum honore recepti, devenimus. Unde illo favente, cujus res agitur, ſæpedictæ eccleſiæ ſtatum & honorem, quos uſque ad exitum proſequi omni via nobis poſſibili, ſecundum vota & juramenta noſtra, intendimus, tandem emanaturos ſperamus, &c.

Datæ Piſis, die XIV. menſis Maii, anno MCCCCVIII. ſub noſtrorum ſecretorum ſignetorum ſigillis.

II.

Provocatio cardinalium a Gregorio ad concilium œcumenicum.

In nomine Chriſti, Amen.

Ex Oderico Raynaldo.

ANno a nativitate ejuſdem MCCCCVIII. Indictione prima, die Dominica, XIII. menſis Maii, hora tertiarum, vel quaſi, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris, domini noſtri, domini Gregorii, divina providentia Papæ XII. anno II. in civitate Piſarum in archiepiſcopali palatio. *Et infra:* Coram beatitudine veſtra, beatiſſime pater, cum omni reverentia in his ſcriptis appellando proponunt humiles ſervitores veſtri, Angelus Oſtienſis, Antonius Præneſtinus, epiſcopi; Conradus tituli ſancti Chryſogoni, Jordanus tituli ſancti Martini in montibus, preſbyteri; Raynaldus ſancti Viti in Macello, Odo [a] ſancti Georgii ad Velum aureum, Joannes ſanctorum Coſmæ & Damiani, diaconi, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales: [b] quoad notitiam ſuam pervenit, quod eadem beatitudo veſtra, nondum decem diebus elapſis, eiſdem aliqua præcepta fecit, quæ de jure ſunt nulla; & quatenus eſſent aliqua, cum omni ſemper reverentia loquendo, ſunt iniqua & injuſta. Primi autem mandati tenor talis eſt: «Præcipimus omnibus & ſingulis cardinalibus exiſtentibus in Romana curia, ſub pœna privationis cardinalatus & beneficiorum ſuorum, quam quilibet ipſorum incurret ipſo facto, ne ab iſta die, quarta videlicet Maii, ıis antea, aliquis exeat de Luca ſine ſpeciali & expreſſa licentia noſtra, per nos ore tenus ſibi facta.» Cujus mandati nullitas & iniquitas manifeſta patet.

Primo, quia non poterant ibi morari cum ſecuritate perſonarum ſuarum, & ſine metu carceris aut mortis, qui alioqui cadere poſſet in conſtantem virum; maxime quia die Veneris quarta Maii cum irent ad palatium, invenerunt domum habitationis veſtræ etiam intrinſecus plenam viris & ſatellitibus armatis ultra ſolitum morem cuſtodiæ, & in locis in-

[a] *Hic poſtea Martinus V. fuit.*

[b] *Forte, Quod ad.*

ſolitis & ultra armaturam ſolitam : & dictum fuit eis a fide dignis & a veridicis perſonis, quod aliqui ex dictis cardinalibus debebant interfici ea die, quod poſtea rei declaravit eventus. Nam cum dominus cardinalis Leodienſis de Luca receſſiſſet, fuerunt (ut notorie patuit) poſt eum nonnulli ex armatis dictis deſtinati: quibus etiam mandatum exſtitit, ut eum caperent, & ſi ipſum captum ducere non poſſent, tandem dominum cardinalem occidere deberent : qui etiam inſequenter poſt reditum ipſorum per dominum Lucanenſem capti fuerunt, & in carcerem detruſi.

Item, quia domus præfati domini cardinalis Leodienſis poſtea per gentes beatitudinis veſtræ ultra omnem modeſtiam fuit poſita ad ſaccomannum in Luca, & familiares ejus capti & torti : & hoc abſque alia juſta cauſa, ſed tantum quod ſolicitabant cauſam unionis ſanctæ matris eccleſiæ, prout de jure & ex juramento & voto tenentur ; & quia non conſentiebant creationi novorum cardinalium, prout de jure non poterant, nec debebant ; quia nec vos, ſancte pater, de jure creare illos poteſtis, nec debetis, ſtante obligatione facta in conclavi, & per vos ratificata, ac etiam iterata poſt aſſumptionem veſtram ad apicem ſummi Apoſtolatus.

Item, quia in domo veſtra nocte præcedenti fuerunt fabricati cippi & compedes, pro carcerandis & detinendis dictis cardinalibus.

Item, quia non conſuevit, nec de jure debet, aut poteſt tam gravis pœna pro tam levi culpa, talibus viris, tantæque conditionis imponi, niſi ex graviſſimis tantum culpis, & cum magna ſolemnitate, quæ in tali præcepto ſervata non fuit, & ſervari tamen debet, ſi poſſint, ſeu debeant cardinales privari cardinalatu, & de jure non aliter fieri poterat.

Item, quia ſecundum obligationem factam in conclavi, & votum ac juramentum ipſorum, oportet eos convenire cum alio prætenſo collegio in loco idoneo. Cum autem civitas Lucanenſis fuit jam per aliam partem recuſata, tamquam locus non idoneus ; neceſſe erat ipſos exire dictam civitatem Lucanenſem pro proſequendo negotio unionis, & ſervando juramenta ſua.

Item, cum per vos, beatiſſime pater, & per ipſos cardinales de voluntate veſtra, fuerit oblatum de eundo ad civitatem Piſarum, ſi altera pars veniret Liburnium, quæ oblatio per aliam partem certo modo fuit acceptata : neceſſe erat eis ſe conferre Piſas, ut ſervarent etiam oblationem ſuam : quare dictum mandatum fuit omnino nullum & injuſtum.

Item, per ejuſmodi mandatum contra jus & juſtitiam eis indicebatur carcer, cum nihil deeſſet a carceribus mancipari, inter parietes murorum collocari; & incipiebatur ab exſecutione a carceribus contra viros in tanta dignitate conſtitutos, quod omnia jura deteſtantur.

Aliud mandatum quod fecit beatitudo veſtra eiſdem cardinalibus, fuit tale. » Item ſub pœna perjurii » quam incurrerent ipſo facto, præcipimus & manda- » mus eiſdem, ne ulterius congregentur in aliquo lo- » co ſine expreſſo mandato noſtro. Cujus quidem præcepti nullitas & iniquitas & injuſtitia manifeſte patet.

Primo, quia mandatum hoc eſt contra jus collegii, quod habent cardinales de jure & antiqua conſuetudine a tanto tempore : quod jus collegii principaliter conſiſtit in conveniendo ſimul, & tractando negotia ad ipſum collegium pertinentia. Quod jus & facultas ab eis ſine cauſa auferri non debet.

Item, cardinales tenentur collegialiter inter ſe tractare & conferre de cauſis fidei, & hæreſis, & ſchiſmatum, prout in conclavi ſe obligarunt ſolemniter per votum & juramentum : ac mutua fide tractare univerſaliter & ſingulariter de uniendo eccleſiam, quod fieri non poteſt niſi collegialiter congregentur. Hanc igitur facultatem nobis interdicere, eſt non ſolum nolle per ſe attendere ad unionem eccleſiæ, ſed etiam prohibere ipſis, ne ad eam attendant ; quod omnino eſt iniquum & abominabile.

Item, quia ſi numquam juratum fuit per ipſos cardinales, vel aliquem ipſorum, quod ſe non congregabunt : tunc juramentum fidelitatis vel obedientiæ, ſi quod præſtiterunt, non extenditur ad hoc, quod de jure facere poſſunt. Quare incongrua omnino & inconveniens ac injuſta fuit pœna perjurii, in tranſgreſſionem talis mandati vel præcepti conſtituta.

Tertium præceptum, quod fecit dominis cardinalibus beatitudo veſtra, fuit tale : Item ſub eadem « pœna perjurii præcipimus & mandamus eiſdem car- « dinalibus, ne aliquis eorum participet cum oratori- « bus Petri de Luna, neque cum oratoribus Gallicis, « ſive per ſe, ſive per interpoſitam perſonam. « Cujus quidem præcepti nullitas & iniquitas manifeſte patet.

Primo quia ex juramento ſunt adſtricti nihil omittere de contingentibus neceſſariis vel quomodolibet opportunis, ſeu utilibus : liceatque inchoata omnia proſequi, mediare, & finire, ad ſanctam unionem conſequendam; quæ obtineri & perfici non poteſt, niſi habendo tractatus & colloquia cum altera parte & cum nunciis ad hoc miſſis ; maxime qui per vos, pater beatiſſime, ad hoc tractandum fuerunt acceptati. Hoc præceptum manifeſte etiam eſt contra dictam obligationem, juramentum, & votum : & per conſequens nullum & injuſtum.

Item quia hoc præceptum eſt contra caritatem, in qua qui non manet, in Deo non manet : & quia quilibet fidelis Chriſtianus tenetur, quantum poteſt, errantes denuo revocare, quod utique fieri non poteſt abſque participatione & colloquio. Non ergo debuit prohiberi, maxime talibus viris, quorum affectus omnes debent revocare Chriſtianos ab hæreſibus & ſchiſmatibus. Quare, beatiſſime pater, præfati domini cardinales & ſervitores veſtri, cum omni obedientia & humilitate ac reverentia exponunt & dicunt, talia præcepta eſſe nulla, & de jure eos nullatenus adſtringere ad obſervationem ipſorum iniquitatum. Aut ſi forte forent aut cenſerentur alicujus roboris vel momenti : dicunt ipſa fuiſſe & eſſe iniqua & injuſta, & ſe ex ipſis præceptis fuiſſe & eſſe gravatos contra omnem juſtitiam ac debitum juris; & ab ipſis præceptis, ac omnibus aliis gravaminibus poſt prædicta forte ſecuturis, ſi quæ forte ſequentur in poſterum, præfati cardinales, in quantum eis licet & in quantum poſſunt, provocant, & in his ſcriptis appellant. Et primo quia ratio appetitui noſcitur eſſe ſuperior, & intellectus dominari ſenſibus, a vobis, beatiſſime pater, irrationabiliter & [a] ſecundum rectam rationem decernentibus, ad voſmet ſecundum rectam rationem & melius informatum ; item ſi diſcretio perſonarum requiritur, a vobis, pater ſancte, vicario, ad Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui judicaturus eſt mortuos & ſæculum per ignem ; item ad generale concilium, a quo & in quo ſolent geſta etiam ſummorum Pontificum quæcumque pertractari, decerni, & judicari ; item ad Papam & Pontificem futurum, cujus eſt geſta inordinata ſui prædeceſſoris in melius reformare.

[a] Corrige. contra rectam rationem.

Digitized by Google

Anno Christi 1409.

III.

Reſponſio ſuper appellatione olim cardinalium.

QUamvis appellatio facta, per quendam Angelum epiſcopum Oſtienſem ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalem, & ſuos ſequaces, die quarta Maii, ſuper quibuſdam mandatis eis factam per ſanctiſſimum in Chriſto patrem & dominum noſtrum, dominum Gregorium Papam XII. ſit offenſiva divinæ majeſtatis, ſedis Apoſtolicæ, fidei orthodoxæ, & ſacrorum canonum, ac indigna reſponſione: nihilo minus ipſe dominus noſter Papa ex compaſſione & benignitate decrevit, quod reſpondeatur: nimium dolens ex multiplici errore alias inaudito prædictorum appellantium.

Et primo dicetur de juſtitia & opportunitate prædictorum mandatorum ipſius domini noſtri Papæ, ſecundo de ipſa appellatione, tertio de falſitate cauſarum ipſius appellationis.

Pro primo dicitur, quod notorium eſt quod ab ipſo initio, quando venerunt Gallici ambaſſiatores Romam, cardinales nimium adhæſerunt ipſis Gallicis, qui etiam tunc procuraverunt ſubverſionem, & diviſionem partis noſtræ: quam diviſionem tandem ad effectum deduxerunt de pluribus ex cardinalibus.

Item notorium eſt, quod uſque ad diem quartam menſis Maii proxime præcedentis, qua die præfatus dominus noſter Papa fecit prædicta mandata, ipſe dominus noſter toleravit converſationem indifferenter ipſorum cardinalium cum ipſis ambaſſiatoribus Gallicis, ambaſſiatoribus Petri e Luna, & quibuſcumque aliis. Et e contra tam in domibus, quam extra, ac de die & nocte, conjunctim & ſeparatim, & ex quo cardinales uſurpaverunt ſe congregare collegialiter ſine licentia præfati domini noſtri, quod ſine licentia ejus ante non faciebant, ſæpius inceperunt cum prædictis non ſolum ſeparatim, ſed etiam collegialiter converſari: non obſtante quod præfatus dominus noſter quandoque oſtenderit humiliter, eſſe reprehenſibilem hujuſmodi congregationem collegialem, quam ſemel inhibuit Senis. Sed poſtea non fuit obſervatum ex nimia benignitate, clementia, & ſupportatione præfati domini noſtri: & in tantum hæc proceſſerunt, quod multi dolenter timuerunt de malo exitu futuro.

Item aliqui ex cardinalibus abutentes manſuetudine, benignitate, & clementia ipſius domini noſtri Papæ, cæca & inquieta cupiditate cœperunt machinari contra & adverſus præfatum dominum noſtrum, & fabricari facere certa conſilia ſchiſmatica & hæretica, & alios trahere ad ſe variis modis, conſurgere contra veritatem, & innocentiam præfati domini noſtri Papæ: qui continuo, pure & efficaciter intendens ad unionem per viam renuntiationis, eoſdem cardinales ſana conſilia vertentes, vias & bonos modos turbantes, ac partem adverſam foventes, ut merito redderent ſe ſuſpectos, necnon falſum ſuggerentes, quod præfatus dominus noſter nolit unionem, patienter ſupportans, nihil contra aliquem eorum attentavit facere, nec quod ſuperius dictum eſt.

Item cum varii tractatus habiti eſſent, & tandem tractaretur de loco Piſarum pro ipſo domino noſtro & ſua curia, & de loco Liburnii pro altera parte, ex quo altera pars ad nullum locum unicum pro utraque parte idoneum conſentiebat: emerſis novis caſibus, videlicet de occupatione urbis Romæ attentata per Petrum e Luna & ſuos ſequaces, ac traditione ejuſdem Romanæ urbis per Romanos facta regi Ladiſlao illuſtri, necnon conſpirationibus factis per cardinales & alios; quæ conſpirationes divulgabantur & copioſe diffamabantur: merito ex præfatis contingentibus tam gravibus turbato præfato tractatu pendente de Piſis & Liburnio, prædictus dominus Papa conſiderans tantam ſubito mutationem rerum & earum circumſtantias, necnon præterita & præſentia colligens, quæ brevis ſermo non explicat; ac informationes ſecretas, quas receſſus cardinalium verificat; ac periculum maxime eccleſiæ, & ſibi ſcandalum, & obedientiæ ſuæ ignominiam imminere ex tali cardinalium receſſu, unionis plurimum impeditivo, ſibi obicem & obſtaculum impoſitivo, eo quod membra ſequi caput, & non caput membra conveniat; diſconveniatque membra ſurripere ducatum & directionem, quæ ad caput ſpectare noſcuntur: pie decernens obviare, & quanto minus poterat providere, ne tanta ſequerentur mala, formidabilibus præceptis, ex debito pontificatus, ſtatuit rempublicam tueri juſte & opportune per infraſcripta præcepta, de quibus in appellatione prædicta fit mentio, die quarta menſis prædicti ea ſcriptis tradendo, ac eccleſiæ & ſibi conſulens, quatuor cardinales ſibi fidos poſtea creando: ad quæ providenda conſilium debitum defenſionis ſuam ſanctitatem arctavit, & manſuetudinem impulit, quæ quidem præcepta ſunt hæc.

Præcipimus omnibus & ſingulis cardinalibus exſiſtentibus in Romana curia, ſub pœna privationis cardinalatus & omnium beneficiorum ſuorum, quam quilibet incurrat ipſo facto, ne ab iſta die, quarta videlicet Maii incluſive, in antea, aliquis eorum exeat de Luca ſine ſpeciali & expreſſa licentia noſtra, per nos ore tenus ſibi facta. Item ſub pœna perjurii, quam incurrant ipſo facto, præcipimus, & mandamus eiſdem, ne ulterius congregentur in aliquo loco ſine expreſſo mandato noſtro. Item ſub eadem pœna perjurii, quam incurrant ipſo facto, præcipimus & mandamus eiſdem, ne aliquis eorum participet cum oratoribus Petri e Luna, neque cum oratoribus Gallicis, ſive per ſe, vel interpoſitam perſonam.

Item ſi conſideretur, quot & quantis criminibus receſſus prædictus, hos homines qui ab eo receſſerunt, maculavit: clare videbuntur juſtitia & opportunitas primi præcepti, ſuperius dictis declarantibus juſtitiam & opportunitatem ſecundi & tertii præceptorum. Nam hi homines adſtricti ſunt juramento obedientiæ & fidelitatis ipſi domino noſtro Papæ: nec fecerunt, nec facere potuerunt juramenta contra obedientiam: ergo fidem & juramentum fregerunt, & conſpiraverunt, & apoſtataverunt, uſurpaverunt divinum, & ſacrorum canonum ordinem perverterunt: qui in crimen læſæ majeſtatis multipliciter inciderunt, diffamando, detrahendo, & adverſus præfatum dominum noſtrum Papam ſcribendo, ab obedientia ipſius, quantum in eis eſt, alios detrahere nitendo, detractionem debitorum cameræ perſuadendo, falſa multifarie componendo: qui videntur viam pacis non cognoviſſe, ſed pallio unionis proſequentes cupiditatem ſanctiſſimum dominum noſtrum dejiciendi: & avertat Deus ne vadant in obſcurum hæreſum noviter inventarum.

De appellatione dicatur breviter. Hæc appellatio videtur potius inventa ad diffamandum, quam ad ſublevandum: hæc appellatio eſt contra ſacros canones: hæc appellatio non defendit, ſed gravat: hæc appellatio implicat falſitatem hæreticam: hæc appellatio implicat ignorantiam, vel malitiam, vel vanitatem: hæc appellatio oſtendit fictionem animi, comparatis partibus adinvicem, ex quibus judicatur dolus:

Digitized by Google

dolus : & per eam appellantes ſe ipſos accuſant, & impugnant.

Nunc reſpondeatur ad cauſas appellationis. Et primo dicunt in appellatione, mandatum primum eſſe injuſtum & iniquum : & reddunt pro cauſa, dicentes quod non poterant morari in Luca cum ſecuritate ſuarum perſonarum, ſine metu carceris & mortis, qui alioqui cadere poſſet in conſtantem virum. Et ut apparet in dicta appellatione, dictam inſecuritatem & metum incipiunt a quarta die Maii immediate præcedentis : quia revera ante illam diem nil poſſunt fundare, ut patet etiam ex dictis ſuperius : & uſque ad illum diem fuerunt manſuete & benigne tractati, adeo ut videretur multis ipſe dominus noſter reprehenſibilis ſuper tanta manſuetudine.

Ut igitur declaretur veritas, aliqualiter incipiemut a materia pertinenti ad præcedentem. Nam in medio Quadrageſimæ, dominus noſter Papa conſiderans modos non congruos ſuper tractatu unionis, difficultates, voluntates varias, & paſſiones non regulatas rectitudine rationis cardinalium, & quorumdam aliorum, per quæ omnia potius videbantur veniri ad præcipitium, ruinam, confuſionem, diviſionem, & ignorantiam, quam ad eccleſiæ integrationem : concepit pro utilitate unionis, creare camerarium nepotem ſuum ſolum in cardinalem, aſſignans congruam & efficacem rationem. Sed erant dicentes quod non poterat fieri, obſtantibus voto, juramento, & promiſſione : qui in hoc reputati ſunt voluntarii, non valentes reſpondere rationibus præfati domini noſtri Papæ in contrarium factis. Et quamvis licite tunc potuiſſet, & ſecundum aliquos pro honore ſuo debuiſſet : ceſſit tamen pro ſcandalo evitando ipſis cardinalibus tunc ei reſiſtentibus. Et quia ſuper iſtis dominus Lucanus fuerat pacificus mediator & diſcretus, & etiam cognoſcebat præfatum dominum noſtrum benigne portaſſe ſuper hac materia offenſam : prædicta quarta die menſis Maii, volens procedere ex cauſis ſuperius dictis ad proviſionem cardinalium novorum, & prædictorum præceptorum, ut fieret cum pace omnium, advocavit illo mane præfatum dominum Lucanum, ut eſſet mediator tranquillitatis, ut omnia cum pace fierent. Et quamvis tunc dominus noſter voluit creare aliquos novos cardinales : tamen leviter flexus ad preces humiles cardinalium, deſtitit creare, ſed prædicta mandata tunc edidit : & ex tunc omnes cardinales pacifice ſine aliqua moleſtia ad domos redierunt. Et quia præfatus dominus Lucanus ſe interpoſuit de materia creandi cardinales, habita promiſſione ab uno eorum, quod ſi congregarentur, fieret intentio domini noſtri Papæ. Qua congregatione facta, præfatus dominus Lucanus ſenſit ſe defraudatum : quibus diebus nulla moleſtia alicui fuit facta, nec verbo ; ſed omnia pacifice tranſierunt, domino noſtro inclinante ſe, & ſe ſubmittente ad quodque rationabile, & uſque ad creationem unius dumtaxat, venientibus & recedentibus cardinalibus ſecundum conſuetudinem benigne tractatis, & congrue ſe habentibus venientibus ad præſentiam domini noſtri, ſtando & recedendo. Nec poteſt dici cum vero, quod aliqua offenſa fuit illata, nedum cardinalibus, ſed nec alicui de familia eorum uſque in præſentem diem : niſi quantum inferius dicetur ſuper fuga Leodienſis, ſi tamen ibi offenſa appareat. Et hæc hic in Luca ſunt clara, & manifeſta. Ex qua veritate luculenter apparet falſitas conficta ſuper materia timoris mortis, carcerationis, compeditationis & torturationis.

Item præmiſſa etiam declarantur ex eo, quod die nona præfati menſis Maii, prædictus dominus noſter, volens creare cardinales ex præmiſſis cauſis, fecerat vocari cardinales, quorum aliqui venerunt. Et quia videbatur eis grave intereſſe, aliis abſentibus in creatione, qui ut plurimum dicebantur non bene ſani : præfatus dominus noſter, eoſdem qui venerant obedientes licentiavit, ne animo eſſent gravati propter abſentiam aliorum : dans eis intelligere, ut ſi crearet in præſentia, crearet tantummodo duos ; ſin autem in abſentia, crearet plures, quemadmodum quatuor creavit. Poſt quorum creationem tres ex antiquis reduxerant fere omnes alios, tranſmiſſi ab ipſo domino noſtro : & ad ſuggeſtionem ipſorum trium & aliorum, diſtulit actum publicum conſuetum fieri ſuper nova creatione cardinalium uſque ad diem ſabbati immediate ſequentem, ſcilicet duodecimam. Unde die Veneris de mane, die videlicet undecima, qua die prædicti appellantes receſſerunt ab ipſo domino noſtro, omnes antiqui cardinales exſiſtentes in curia, fuerunt cum præfato domino noſtro in camera paramenti, exceptis infraſcriptis, videlicet Aquileienſe, & Tudertino, qui vera infirmitate videbantur impediri venire ; & de Leodio, qui illis diebus oſtenderat ſe non bene ſanum, & die Jovis tarde prædictis tribus tranſmiſſis, non dederat clarum reſponſum : credebatur tamen venturus : & excepto de Columna, qui dixerat ſe venturum die ſabbati ante actum publicum, & cærimonias complendas ; & retulit Burdegalenſis ipſum de Columna ad eum miſiſſe pro excuſatione. Exceptis igitur iis quatuor prænominatis, omnes alii die Veneris de mane, ut ſupra dicitur, collegialiter & perſonaliter, pacifice & quiete, de bono animo, in quantum apparuit, dixerunt & promiſerunt ſe venturos inſequenti die ſabbati de mane ad complendas cærimonias fiendas per eos, quas dicebant ſe facturos ex mandato ejuſdem domini noſtri : quia ex quo fecerat eos, tenebant ipſos eſſe veros cardinales : quam concordiam aliqui ipſorum dixerunt ad extra, ex qua nata fuit pluribus lætitia. Quo tempore tempeſtive ille de Leodio occulte receſſerat : quem receſſum præfatus dominus noſter primo audivit cum eſſet in prandio, & ſtupuit : & cum ipſe eſſet in dormitione in meridie, camerarius audiens prædictum receſſum, mandavit ut aliqui irent poſt eum ad retinendum eum, ne faceret ſcandalum : qui habuerunt in mandatis ne tranſirent limites Lucanos in territorio Florentinorum. Qui redeuntes fuerunt carcerati per dominum Lucanum, ex eo quod aliqui eorum fecerant rixam cum aliquibus, qui exiverant caſtrum Libræ fractæ extra limites Lucanos in territorio Florentinorum. Quæ rixa tamen, ut poſtea apparuit, fuit ex culpa illorum qui exiverant dictum caſtrum. Sed ex quo iſte de Leodio non fuerat repertus infra confines Lucanos : duo ex tranſmiſſis per camerarium fuerunt uſque ad dictum caſtrum Libræ fractæ pro informatione habenda. Sed tamen illa tranſmiſſio multum diſplicuit præfato domino noſtro : nec circa domum, res, & familiam ipſius de Leodio, camerarius aliter ſe habuit, quam modeſte. Et quia aliqui ſe traxerant ad prædictam domum propter novitatem ; camerarius miſit ad ſedandum & recuperandum, & reſtituendum quæ per aliquos diſtrahebantur, ſicut factum eſt.

Quod autem dicitur de mandato mortis in ipſa appellatione, confictum eſt. Immo mandatum fuerat, quod deducerent eum modeſte : nec aliquis familiaris alicujus fuit tortus ; & hæc tortura non poteſt fieri, quin fuiſſet notum. Et totus proceſſus, & effectus, qui ſecuti ſunt, oſtendunt falſum eſſe quod dicitur, quod reliqui omnes dictorum cardinalium carcerari debebant. Nec etiam indicium de hujuſmo-

ANNO CHRISTI 1409.

di carceratione reperitur, quia talia clariſſime ſunt conficta: & per conſequens falſa eſt cauſa, quam reddunt. Mirum eſt quod audeant talia confingere: nec illa die quarta menſis Maii viderunt niſi conſuetos armatos, niſi illos qui ſolent aſſociare dominum Lucanum, & illos qui ſunt de familia nepotis ejuſdem domini noſtri, qui pauci ſunt, qui omnes ſociaverunt dominos ſuos, & eos exſpectabant armati, ut antea conſueti erant; ita quod nihil poſſunt colorare apud illos, qui noſcunt materiam. Item quod illa nocte fuiſſent fabricati cippi, non potuiſſet latere: tamen nullus reperitur qui ſciat. Unde claret quod eſt confictum.

Item ad id quod dicitur, quod non conſuevit, nec de jure debet, aut poteſt, tam gravis pœna, &c. reſponſum eſt ſuperius, ubi dicitur de juſtitia ipſius mandati.

Item ad illud quod dicunt, quia ſecundum obligationem factam in conclavi, & votum, ac juramenta ipſorum, oportet eos convenire cum alio prætenſo collegio in loco idoneo, &c. reſpondetur, quod ipſi debent advertere quantum peccatum ſit velle impugnare veritatem in tanta materia, & pervertere intellectum & intentionem ſcripturæ, & voti, & juramenti illius inſtrumenti facti in conclavi, & ſubvertere ordinem datum a Deo, & deſcriptum in ſacris canonibus, & etiam præconceptum & expreſſum in conclavi. Nec in hac parte poteſt ſic obſcurari veritas, ut non videatur depravatio voluntatis in præmiſſa damnabiliter incidere. Nam ad cardinales non ſpectat locum idoneum eligere, ſed ad Papam, etiam ſecundum tenorem prædicti inſtrumenti conclavis, ſicut in eo manifeſtum eſt: in quo [a] per Papam electio ad utramque partem, ſecundum intentionem voti & juramenti, debuerunt capita & membra ſimul convenire, ſcilicet dominus noſter Papa cum ſuo collegio, & antipapa cum ſuo prætenſo, & non membra ſine capitibus. Et ſic fuit dictum, tractatum, intellectum, conventum, & firmatum in conclavi. Et hæc ſeparatio manifeſte ſubvertit ordinem debitum; & eſt contra ſcripturam & intentionem voti & juramenti dicti inſtrumenti conclavis: & perverſitas ſeparationis membrorum a capite, eſt inchoatio novi ſchiſmatis, & non emendatio antiqui: nec votum, nec juramentum, poterant obligare ad hujuſmodi ſeparationem, cum manifeſte obviaret divinæ ordinationi, & ſacris canonibus. Non ergo fuit neceſſe exire de civitate Lucana, pro proſequendo negotium unionis, & ſervando juramentum; immo per talem exitum, magnum obſtaculum inductum eſt negotio unionis, ac importabilis turbatio, & alias inaudita confuſio, ut etiam ſuperius tactum eſt.

[a] F. rec, ut fiet Papa electio.

Nec velint depravare ſenſum ſcripturæ præfati inſtrumenti conclavis, ubi dicitur: „Dummodo velint ſic convenire, ac concordare, quod ſequatur, &c. Et ibi intelligitur de conventione & concordia animorum circa canonicam electionem: & debuit eſſe in loco electo, ut ſupra præſentibus capitibus ad actum renunciationis; ita quod illud verbum *ſic* dicit modum in actibus eligendum, & non modum loci: determinat enim ita illud, *inſimul concordare*, ſicut & illud infinitivum *convenire*. Nam ex modo actuum, & non ex modo loci, ſequitur juſte canonica electio. Sine enim qualitate in actibus non ſequitur canonica electio: quæ non habet ordinem ad qualitatem loci, niſi intelligatur per qualitatem loci diſpoſitio facta a capitibus, & præſentia eorum, ſecundum jam dicta, vel qualitas a jure petita. Et hujuſmodi qualitates non ſunt ſervatæ, nec poſſunt ſervari, niſi per diſpoſitionem Papæ, & antipapæ.

Nec valet quod dicunt, *in obligatione loci Piſarum & Liburnii*: quia manifeſtum eſt quod numquam fuit concluſum, nec nata aliqua obligatio: & tractatus ille pendebat; deluſorie tamen ex parte antipapæ, ut attentatio invaſionis Urbis per eum docet; & illa prædicta emerſerunt gravia ad illum tractatum pertinentia, quæ merito indigebant novo conſilio. Et cum dicunt: *neceſſe erat eis ſe conferre Piſas, ut ſervarent fidem*: aut intelligunt quod obligaverint ſe per fidem, ire Piſas ſine capite ſuo; & tunc ſe accuſant ſuper eo ad quod obviandum fuit factum præceptum & mandatum; ſi autem intelligunt cum capite ſuo ante firmationem contractus, qui pendebat, non debuerunt præſtare fidem; & ſi præſtiterunt, ſervanda erat ſecundum intellectum quem habuerunt; & ſic non tenebantur ſine capite. Verum falſitas involvit fallentem; & cum credit ſe tueri, falſo detegitur in aperto: & dum pro fide oſtentata frangit fidem Deo & homini ſibi præſidenti, merito damnabiliter convincitur.

Item ad id quod dicunt, ſe carceratos infra muros Lucanos: reſpondetur, quod contra tanta pericula non potuit aliquid mitius fieri. De qua materia plura poſſent dici pro juſtitia, & opportunitate illius mandati: ſed pro nunc ſufficiant quæ ſuperius dicta ſunt.

Item ad illud quod dicunt, de jure & conſuetudine congregationis cardinalium collegialiter, dicunt ſcienter manifeſte falſum: cum etiam tempore præfati domini noſtri ſolebant non ſe collegialiter congregare, nec aliquid tractare, nec litteras ad collegium tranſmiſſas legere, nec aperire, ſine licentia ipſius domini noſtri: ſicut ſemper ſervatum eſt, quouſque ceperunt uſurpare tempore præfati domini noſtri. Nec tenetur collegialiter de cauſis fidei, &c. ut dicunt; quia ad eos non ſpectat, niſi quantum Papæ placuerit. Et mirum eſt, quod contra tam notoria audeant affirmare. Nec ſe potuerunt obligare in diminutionem poteſtatis Papæ: ad quem ſpectat vocare cardinales, & non ad alium, & collegialiter cum eis tractare de unione eccleſiæ, & aliis occurrentibus.

Idcirco per illud præceptum ſecundum, ipſe dominus noſter nullam facultatem abſtulit ab eis: nec interdixit, neque prohibuit, ut non attenderent ad unionem eccleſiæ, quam pleno affectu proſequebatur, & toto conatu proſequi intendit: ſed providit ne perverſe laberentur in diviſionem, ſicut lapſi ſunt. Qui lapſus iniquus & abominabilis eſt; & non præceptum ipſius domini noſtri, quod juſtum & opportunum fuit, ut ſuperius dictum eſt.

Item ad illud quod dicunt, quod numquam juraverunt ſe non congregare, & quod de jure poſſunt ſe congregare, & quod juramentum fidelitatis & obedientiæ non ſe extendit ad hoc: ſatis videtur reſponſum, quia de jure non habent. Sed tamen adhuc reſpondetur ſibi, quod de jure non poſſunt ſe congregare contra præceptum Papæ, nec ad hoc potuerunt ſe obligare, nec etiam ſe obligaverunt, ex aliquo actu facto in conclavi, niſi poſtea temerarie attentaverint facere: ex qua attentatione non ſequeretur obligatio. Quin immo in conclavi expreſſe fuit per omnes negatum illud quod nunc faciunt & fecerunt, etiamſi eligendus, poſtquam fuiſſet electus, & in papatu, expreſſe non vellet ſervare obligationem factam per eum: ſicque tunc reprobaverunt, propter periculum, quod nunc fecerunt. Et tamen non ſunt, nec fuerunt in caſu, quod Papa non velit, qui fideliter proſequitur ad quod tenetur: & ſi non poteſt per unam viam, intendit per aliam: nec quidquam ſun-

ANNO CHRISTI 1409.

dari poteſt in contrarium. Advertant ergo, qualis ſit A aſſertio, quod congregare ſe contra præceptum Papæ, non eſt contra juramentum obedientiæ & fidelitatis. Hæc enim concluſio repugnat principatui a Deo inſtituto, & ſubvertit ſtatum papatus, & ordinem principatus, & firmitatem ejus; contradicit ſanæ doctrinæ & [a]antiquatæ obſervantiæ. Collegialiter ergo cardinales habent tractare cum Papa fideliter, prudenter, caritative, provide, ac mature pro unione: quod ipſe dominus noſter continue voluit, & utinam ii qui ab eo receſſerunt ſic feciſſent.

[a] Hoc eſt, antiquæ.

Ad illud autem quod dicunt de tertio præcepto ſive mandato, ſatis ex ſuperioribus patet reſponſio. Et utinam non talia & tanto tempore tractaſſent ſic ſine freno cum Gallicis & ſchiſmaticis, ac aliis: quia B tanta mala non fuiſſent ſecuta, & veriſimile credi poteſt, quæ in præſenti habentur & in futuro dubitantur. Et utinam ſervaſſent ſane & pure juramenta & vota ſua de inchoatis, meditatis, & finiendis, & nihil omittendo de contingentibus, &c. quantum in eis erat, id eſt, quantum ad eos ſpectat; quia non præſumpſiſſent, nec præſumerent.

Item ad ultimum quod dicunt, quod certum præ-
„ ceptum eſt contra caritatem, in qua qui non manet,
„ in Deo non manet; & quia quilibet fidelis Chriſtia-
„ nus tenetur quantum poteſt errantes ab erroris ſemi-
„ ta revocare: quod utique fieri non poteſt abſque
„ participatione & colloquio: non ergo debuit pro-
„ hiberi, maxime talibus viris, quorum officium eſſe C
„ debet revocare Chriſtianos ab hæreſibus & ſciſſuris.
Hoc ultimum hic præceptum de verbo ad verbum, quod ab eis poſitum eſt, ſecundum omnem partem facit contra eos: quæ res ſatis plana eſt, idcirco breviter ſumatur. Et primo revocent ſe a diviſione, quam fecerunt de ſemetipſis, & a ſciſſuris quas nituntur facere in alios per ſubtractionem obedientiæ, &c. alios ſi quos infecerunt. Secundo ab erroribus ſe, & alios quos induxerunt. Tertio provideant, ne ſe & alios in hæreſes immergant, tamquam fideles Chriſtiani, quod ad ſuum officium dicunt hoc ſpectare. Et utinam illa participatio & collocutio fuiſſent in caritate: quia præceptum, quod ſanctiſſimus dominus noſter fecit in caritate, non fuiſſet opportunum. D

Libenter igitur præfatus dominus noſter Papa ſubjicit ſe pleno corde, humili affectu, digna devotione, & recta voluntate, amantiſſimo Chriſto & ſibi amabiliſſimo, & ejus judicio, ex cujus providentia ejus vices gerit in terris, qui novit ſecreta cordis, & falli non poteſt. In quo poſuit fiduciam ſuam, ſperans per eum liberari a calumniis hominum, & veritatem & innocentiam ſuam illuſtrari, & per ejus manus miſericorditer pacem eccleſiæ dari, & integrationem. Et quia videt multiplices defectus ex ignorantia & malitia hominum, quos non valet reparare; vehementiſſime deſiderat concilium generale.

Datum Lucæ pridie Idus Junii, pontificatus noſtri anno ſecundo. E

V.

TRes cardinalium Benedicti litteræ, quarum binis Benedictum ipſum; aliis, omnes de obedientia ſua, ad concilium Piſanum convocant, editæ ſunt ſuperius, *pag.* 1. 23. 37. E. Et reſponſio Benedicti, *pag.* 42. C.

Item & litteræ cardinalium Gregorii ad epiſcopos, alioſque ſuarum partium eodem convocandos, *pag.* 30. C. Quibus litteris cum adſcripta eſſet dies XXIV. Junii, temporis notam falſo anticipatam contendebant Gregorii ſectatores, eoque conſilio, ut viderentur Piſani ſuum indixiſſe concilium antequam ſuum Gregorius Aquileiam convocaret litteris pridie Nonas Julii datis. Falſam autem eſſe hanc temporis indicationem duobus maxime argumentis probabant: altero, quod ſub fi- A nem tantum Auguſti facta cardinalibus copia fuerit a Florentinis celebrandi Piſis concilii, ac proinde Junio menſe non potuerint eo convocare; altero, quod datis ad Robertum Imp. litteris Liburni 26. Julii, ſcripſerunt ſe utriuſque partis convocare concilium ſtatuiſſe, breviqne locum deſignaturos; ex quo conſtet, litteras, quæ concilii locum Piſas deſignant, Junio ſcriptas minime fuiſſe. Priore argumento Piſanos cardinales urget Gregorius ipſe in litteris ad Florentinos datis, quas mox edemus; altero Cæſarei oratores, in dubiis quæ ſeſſione IV. propoſuerunt. Vide ſupra, *pag.* 52. B.C. cum reſponſione quam Petrus de Ancharano ſubjecit.

VI.

Inhibitio facta cardinalibus a Petro de Luna.

Ex tomo VI. Spicileg. pag. 188.

B *Ne opinionem ſuam de via ceſſionis traderent in ſcriptis dominis ducibus, vel in quadam cedula ſuper hac confecta ſubſcriberent.*

BEnedictus, &c. Cum ad noſtrum pervenit auditum, quod vos venerabiles fratres noſtri ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, requiſiti fueritis, quod in quadam cedula vobis tradita vos propriis manibus ſubſcribere debeatis, (quod ſi fieret, abſit, dubitari forſan poſſet quod pro tempore redundaret in perniciem libertatis Romanæ eccleſiæ, & contra ipſius honorem, ac etiam in Dei offenſam non modicam, & in occaſionem vobis detrahendi, debilitationem juſtitiæ noſtræ partis, & exaltationem & C obdurationem intruſi, & ſibi adhærentium:) noſque jam obtulerimus plures modos, & vias rationabiles, factibiles, Deo placentes, & juri convenientes: per quas utilius, verius, & expedientius ad honorem Dei & ſuæ ſanctæ eccleſiæ, & adhærentium juſtitiæ iſtius partius, unio in Dei eccleſia haberi poteſt, & ſchiſma eradicari & evelli, prout de apertione & oblatione modorum prædictorum, & viarum per nos oblatarum dilectis filiis ducibus, Joanni Bituricenſi, Philippo Burgundiæ, patruis, ac Ludovico Aurelianenſi, germano cariſſimi in Chriſto filii noſtri Caroli regis Francorum illuſtris, & per eumdem regem ad nos deſtinatis, ut in quibuſdam publicis inſtrumentis ſuper hæc confectis latius continetur. Idcirco præmiſſis & aliis multis attentis & D conſideratis, quæ in tanto Dei & eccleſiæ negotio attendi & conſiderari debent, loco & tempore opportunis latius explicandum, & etiam exponendum: vos omnes & ſingulos, venerabiles fratres noſtros, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, monemus, hortamur, & requirimus in virtute ſanctæ obedientiæ ac fidelitatis, quibus nobis & eccleſiæ Romanæ tenemini, ut nobis in proſecutione dictarum viarum per nos oblatarum, & aliorum in præmiſſis contentorum, quæ ad bonum unionis eccleſiæ tendunt, prout ad nos pertinuerit, aſſiſtatis, & adhæreatis fideliter & diligenter, abſque fraude, dolo, & machinatione quibuſcumque; nec ad impediendum unionem prædictam detis conſilium, auxilium vel favorem, directe E vel indirecte, publice vel occulte, prout etiam, virtute juramenti per vos ſuper hoc præſtiti, eſtis adſtricti. Et nihilominus inhibemus vobis, & veſtrum cuilibet, in virtute ſanctæ obedientiæ, ne in dicta cedula, ut præmittitur, vos ſubſcribatis nec etiam conſentiatis aliqualiter aliis quæ non licent, ſeu non decent; ſeu ex quibus occaſio forte præberi poſſet detrahendi, quod contra reverentiam, obedientiam, aut honorem nobis & eccleſiæ Romanæ per vos debitos, ſeu laudabiles mores per nos & vos, prædeceſſores noſtros & veſtros, obſervati conſuetos, aliqua fierent per vos, quod abſit, prout nec credimus quod facietis. Quod ſi contrarium per vos vel aliquem ve-

ANNO CHRISTI 1409.

ſtrum fieret, quod non credimus: poteſtamur contra vos & veſtrum quemlibet ſic facientes, de pœnis in jure ſtatutis, & aliis debitis pro tranſgreſſione præmiſſorum. Ad quæ vobis injungenda movemur, tum conſideratione præmiſſorum, tum etiam quia a pluribus dicitur, quod erga nos & nobis aſſiſtentes modi inconvenientes ſervantur; propter quos ſi aliud etiam a nobis fieret vel diceretur, cenſeretur forſitan non valere, & poſſent inconvenientia & ſcandala ſequi. De quibus modis qui erga nos & noſtros tenentur, ſolemniter proteſtamur: videlicet quod ſi per vos aliud fieret, ſeu diceretur, manente ſtatu negotiorum nunc occurrentium, id & ea, & quidquid ex eis ſequeretur, vel ob ea, reputamus & volumus non valere, & haberi pro infectis. Per præmiſſa vero venerabilibus fratribus noſtris, quorum honorem proſpicere ex noſtræ mentis affectu deſideramus, vel quibuſvis aliis in aliquo derogare non intendimus, nec præcipere aliquod illicitum; ſed tantum occurrere ſcandalis & animarum periculis, quæ veriſimiliter evenire poſſe timemus; & honori ac juri eccleſiæ Romanæ providere, ut juris ſeu rationis fuerit, & tenemur: & ita proteſtamur.

VII.

Ibid. pag. 190.

Litteræ utriuſque collegii cardinalium ad univerſitatem Pariſienſem.

Mittunt epiſtolam ſcriptam ad Carolum regem Francorum.

Miſeratione divina epiſcopi, presbyteri, & diaconi ſanctæ Romanæ eccleſiæ utriuſque collegii cardinales, venerabilibus & doctiſſimis viris, rectori, ceteriſque magiſtris ſacræ univerſitatis ſtudii Pariſienſis, ſalutem. Super ſtatu atque conditionibus præſentium rerum, & ſpe jamjam infima parte repoſita reipublicæ reformandæ, tollendique diſſidii de medio campo orthodoxæ fidei, ſcribimus quantum pro nunc velocitas rerum patitur, Chriſtianiſſimo domino regi Francorum in hæc verba:

Chriſtianiſſimo ac sereniſſimo principi domino Carolo Francorum regi, veſtri epiſcopi, presbyteri, & diaconi ſanctæ Romanæ eccleſiæ utriuſque collegii cardinales, ſalutem in eo per quem reges regnant, & diſperſiones Iſraëlis congregare. Certi ſumus devotionem veſtram non latere progreſſum amborum dominorum contendentium de papatu, neque ignorare ex veſtris accuratiſſimis ſtudiis, quibus oſtenſionibus, quibus palliationibus, quibuſve operibus aut affectibus, & ad quem exitum, cauſa unionis eccleſiæ ſanctæ Dei ab eiſdem contendentibus finaliter ſit perducta: immo, quod non ſine dolore revolvimus, niſi de medio occurratur, numquam magis prope in [a] exſilium coarctata. Nos itaque, quorum ex utraque parte præ ceteris maxime in hac rerum vertigine, & ſupremo animarum periculo, intereſt rebus tam gravibus obviare: utrinque decrevimus, Spiritu ſancto dictante, in uno loco pro ſummo remedio convenire, ut ſicut jam mutua noſtrorum vota in unum aſpirabant, illud palam cum expreſſione operis atque pro viribus demonſtraremus. Eo igitur Spiritu ſancto agente, annuit Deus piiſſimis votis noſtris, ut quod mente conceperamus, repente cum multorum admiratione impleremus. Venimus namque ad hanc terram veſtræ celſitudinis, & in ſumma pauculis diebus intermiſſis, ita in omni agendorum materia, dictæ unionis attingendæ convenimus, ita concordes tamquam ex una mente per omnia ad rem ipſam perficiendam percuſſi, ut divinum potius quam humanum fuerimus arbitrati. Rebus autem, sereniſſime princeps, ſic ſtantibus, ut præfertur, litteras veſtras regales cuilibet noſtrum collegio directas accepimus gaudenter: tum quia ex illis cognovimus circa cœpta veſtram laudabilem perſeverantiam huic ſancto operi non deeſſe, tum etiam potiſſime, quia noſter effectus cum veſtro non diſcrepat. Et quod regia majeſtas nobis per ſuas litteras ſuadebat, jam fere opere complevisse, prout per ea, quæ dominus patriarcha Alexandrinus conſiliarius veſter, qui abhinc infra breve recedet, particularius explicabit, veſtra regia majeſtas agnoſcet. Quam ille conſervare dignetur, cujus, &c.

a Forte, exilium.

Et quia ex præmiſſis, licet pauculis pro præſenti, attendere poteritis, quantum materia, de qua agitur, ad ſummum ejus divinis potius quam humanis conſiliis dirigatur; & per dictum dominum patriarcham, alioſque collegas redeuntes ad propria ob eamdem cauſam poteritis informari: nihilo minus quia interea poſſunt multa ad opus dictæ materiæ vobis ſolicitantibus procurari, hortamur igitur vos, quatenus circa illa velitis pro viribus inſiſtere juxta quod per litteras ambaſſiatorum regiorum hic exſiſtentium eritis medullitus informati.

Datum in villa de Liburno Piſanæ diœceſis, ſub ſigillis noſtrum ſex utriuſque collegii priorum, ultima die Junii, anno Domini MCCCCVIII.

VIII.

Ibid. pag. 190. & ex Theoderico Niemo.

Litteræ neutralitatis per cardinales Gregorianos.

Miſeratione divina epiſcopi, presbyteri, & diaconi ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, univerſis Chriſti fidelibus præſentes litteras inſpecturis, ſalutem in Domino ſempiternam.

Quamvis ea quæ circa pacem & unionem univerſalis eccleſiæ ſanctæ retroactis temporibus geſſimus, non dubitemus ex litteris & ſcripturis noſtris ad omnium veſtrum notitiam deveniſſe: nihilo minus tamen ulteriori cura miſerabili ſtatui ejuſdem eccleſiæ & populi Chriſtiani ſuccurrere & providere cupientes, pauca admodum prius acta reſumi convenit, dum ad ulteriora quæ reſtant, gratia nobis aſſiſtente divina, ſumus proceſſuri. Noviſtis enim ſatis quibus obligationibus, promiſſionibus, & modis, dominus Gregorius ad unionem in dicta eccleſia faciendam fuerit & ſit adſtrictus: & quibus pollicitationibus ſe illam facturum toti mundo promiſerit, oculi cunctorum ſuis litteris ſolicitati inſpexerunt: quorum omnium immemor, ſuis promiſſionibus, votis, & juramentis reiteratis vicibus factis per eum, ſpretis, & ad ludibrium tractis, damnatum ſchiſma, proh dolor! in ipſa Dei eccleſia inveteratum, notorie & pertinaciter fovere, & manutenere, Chriſtianumque populum ſecum in participium hæreſis trahere, non ſolum non abhorret, ſed ſumma diligentia nititur & procurat: ut ſic poſitus ad gubernationem populorum, factus ſit ruina multorum. Nos enim qui una cum diverſorum Chriſti fidelium, regum, & aliorum principum, ac civitatum, communitatum, oratoribus & ambaſſiatoribus, propterea curiam dicti domini Gregorii tunc ſequentibus, cum eodem Gregorio omnibus viis & modis, quibus potuimus, ut prædictum ſchiſma juxta promiſſiones, vota, & juramenta, tolleret, & eccleſiam Dei prædictam ad unitatem reduceret, diligenter indeſinenterque tractaveramus, & laboraveramus: conſiderantes, & per experientiam comprobantes, omnem diligentiam, omneſque labores &

ANNO CHRISTI 1409.

tractatus propterea factos, penitus irritos & inanes; quodque nulla ſupererat ſpes proficiendi in hujuſmodi unionis materia cum domino Gregorio antedicto, ſed ipſum in dies magis & magis ac pertinacius ad dictum ſchiſma fovendum manutenendo ſæviente, immo nobis ne de hujuſmodi unionis materia tractaremus publice in effectu prohibente: eumdem Gregorium, velut hæreticum & nutritorem ſchiſmatis antiquati, dereliquimus ſibi: cum juxta canonicas ſanctiones peccatum ſit ei obedientiam præſtare: die undecima menſis Maii proxime præteriti omnem, in quantum in nobis fuit, obedientiam juxta juris exigentiam abſtraximus, ac receſſimus ab eodem; diſpoſiti, ut oportet, ex adverſo conſurgere, & murum nos opponere pro domo Iſrael. Sic enim Dominica voce præcipitur, ſeparandum a tabernaculis talium duriſſimorum hominum, prout ipſe eſt, & eum ſequentes, ne ſimul pereamus cum peccatis eorum. Nam ſimili ſupplicio digni ſunt qui fuerunt peccatis eorum contaminati, juxta divinas & canonicas ſanctiones.

Vobis igitur omnibus & ſingulis intimamus & notificamus per præſentes, ab ipſius domini Gregorii obedientia penitus & omnino deſiſtendum & recedendum fore: ſibique in ſua pertinacia perfida aſſiſtentes, ac adhærentes, veluti ſchiſma foventes cenſeri debere mulctari: necnon omnes & ſingulas promotiones, & proviſiones metropolitanatum & cathedralium eccleſiarum, & monaſteriorum quorumcumque; necnon litteras, commiſſiones, & conceſſiones quaſcumque, ſive gratiam, ſive juſtitiam continentes, per eumdem Gregorium ſeu prætenſa ejus auctoritate ab eadem die & citra factas & in antea faciendas; ſimiliter omnes tam definitivas, quam alias ſententias in quibuſcumque cauſis per ipſum dominum Gregorium, ſeu ejus mandato, vel prætenſa auctoritate in ſua curia interim latas, & in antea faciendas, ipſo jure fore nullas & invalidas, eaſque, ac omnia & ſingula alia, quæ per eumdem Gregorium ſub titulo Romani Pontificis, aut ſua auctoritate ſupradicta, a dicta die & citra, ſive per modum juſtitiæ, ſive per modum gratiæ, etiam proprio vel alio quocumque modo, conceſſa ſeu facta ſunt, vel in futurum fieri contigerit, per primum Romanum Pontificem, prout juris fuerit, faciemus, gratia nobis aſſiſtente divina, nulla & invalida declarari, & in quantum de facto proceſſerunt, & expedierit, penitus caſſari, & etiam revocari. Idcirco etiam præſertim vos reverendos fratres & dominos, dominos legatos Apoſtolicæ ſedis, patriarchas, archiepiſcopos, [a] & alios quarumcumque patriarchalium, metropolitanatum, & cathedralium eccleſiarum, necnon monaſteriorum prælatos, rectores & beneficiatos, præcipue etiam & vos ſanctæ ſedis Apoſtolicæ officiarios, & alios Romanam curiam ſequentes; voſque etiam ſanctæ Romanæ eccleſiæ in ſpiritualibus & temporalibus vicarios, vaſſallos, ac omnes & ſingulos ab ipſa Romana eccleſia vicariatus, domos, feuda, terras, & poſſeſſiones, ſeu alia cujuſcumque generis bona tenentes, vel cenſum aut canonem, ſeu alias alicujuſmodi debitum cameræ Apoſtolicæ ſolvere debentes, tenore præſentium rogamus & hortamur in Domino, quantum in nobis eſt, requirimus & monemus: quatenus ab ipſius domini Gregorii obedientia penitus & omnino deſiſtatis & recedatis; nec ei aut cameræ Apoſtolicæ ſuo nomine de communibus vel minutis ſervitiis, ſeu annatis beneficiorum eccleſiaſticorum, vel vaſſallagiis ſeu cenſibus, aut alicujus alterius generis debito, quocumque nomine nominetur, per clericos vel per laïcos prædictæ cameræ quoquo modo ſolvi conſueto, aliquatenus reſpondeatis, nec per veſtros ſubditos reſponderi faciatis, aut etiam permittatis. [a] Si enim talibus honoribus boniſque temporalibus, obedientia inſuper & reverentia, viderit ſe denudatum, ab omni temeritate, & obſtinatione deſiſtet: & rubore ſuffuſus, ad humilitatis gratiam, ad ſanctiſſimæ unionis affectum, tam ipſe quam ejus conſultores, immo potius deceptores, debebunt veriſimiliter inclinari. Scituri quod contrarium facientes, velut inveteratum ſchiſma foventes & manutenentes, ut ſchiſmaticos & fautores inveterati ſchiſmatis proſequemur; & eos juxta ſacros canones, ut ſchiſmaticos, ſuſpenſos a ſuis beneficiis, dignitatibus, & omni honore eccleſiaſtico jam habitis & obtentis, nunciando; & inſuper ad ſolutionem debitam dictæ cameræ tempore congruo faciendam denuo compellentur. Et ſcientes, quod ad prædicta ſolvenda de cetero non vos adſtringunt promiſſiones, fidelitates, homagia, juramenta, & alia vincula quæcumque; immo de jure ab eis iſtis ipſo jure penitus abſoluti & liberati quoad ipſum. Et ne aliquis vel aliqui, prætextu ignorantiæ iſtius noſtræ notificationis, intimationis, & ſaluberrimæ monitionis, valeant ſeu valeat excuſari; vos reverendiſſimos patres & dominos, dominos cardinales, Apoſtolicæ ſedis legatos, patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, & alios ſupradictos, in Domino exhortamur, quod præſentem noſtram deliberationem & notificationem, tam utilem, quam neceſſariam ſanctiſſimæ unioni facilius obtinendæ, per veſtras legationes, provincias, diœceſes, & loca quælibet publicetis; ita quod ad omnium catholicorum notitiam veriſimiliter debeant pervenire. [b] Ceterum ad illorum conſolationem, qui nos pro hujuſmodi exſtirpatione ſchiſmatis, & univerſalis eccleſiæ unione continue ſatagentes, ſequendo, exercitio & emolumentis officiorum dictæ ſedis hactenus forſan fruſtrati, aut ipſis officiis, ſeu eorum beneficiis, aut eorum vicariatibus, ſeu feudis, aut aliis bonis vel moribus, per dictum dominum Gregorium, ſeu ejus prætenſa auctoritate, privati fuerint, vel in poſterum fruſtrari, ſeu privari de facto contigerit, intendentes, faciemus, Dei nobis gratia ad hoc aſſiſtente, cuilibet ipſorum ſic fruſtratorum, ſeu privatorum, de beneficiis, vicariatibus ſeu feudis, aut aliis bonis vel juribus, ſi quæ per adhærentes dicto Gregorio tenentur aut occupantur, ſeu de aliis eorumdem adhærentium bonis, juxta merita & conditiones fruſtratorum, & privatorum eorumdem, fieri recompenſam.

Datum Liburnii Piſanenſis diœceſis, ſub trium priorum noſtrorum impreſſione ſigillorum, die prima menſis Julii, prima Indictione, anno a Nativitate Domini noſtri Jeſu Chriſti, milleſimo quadringenteſimo octavo.

[a] *Deeſt, epiſcopos.*

[a] *Hic uſque Niemus.*

[b] *Hæc deinceps etiam habet Niemus.*

IX.

Litteræ Gregorii, quibus ſe purgat a criminationibus cardinalium.

Ad futuram rei memoriam.

AD protegendam innocentiam noſtram adverſus aſſertionem improvidam, & injuſtam obloquentium, detractorum, & erigentium cornua malignantium in chriſtum ſuum; quibus inter cetera puritatem mentis noſtræ, Apoſtolicæque poteſtatis plenitudinem, ac noſtram, damnabilibus infamiæ maculis deturpare, ac ſuis incurſibus irritare, temerarie non verentur, & etiam connituntur: aſſerentes, nos promiſſionem, votum, ac juramentum noſtra, circa

Ex Odorico Raynaldo, ad an. 1408. num. 45.

ANNO CHRISTI 1409.

deſiberabilis unionis in Dei eccleſia materiam ſalutarem in conclavi facta, emiſſa, & præſtita, contemnere realiter obſervare: ne falſa pro veris recipiantur, cum opprimatur ſæpe numero veritas, niſi ſalutaris defenſionis præſidio fulciatur; tenore præſentium notificamus & declaramus, quod noſtræ firmæ voluntatis fuit & eſt, & in Deo ſperamus erit, pure & fideliter ſervare formam & intentionem noſtrorum juramenti, voti, & promiſſionis in conclavi factorum hujuſmodi. Et quia die undecima menſis immediate præterito, quidam tunc ex venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ eccleſiæ, tunc cardinalibus, videlicet Antonius olim Præneſtinus epiſcopus, Conradus olim tituli ſancti Chryſogoni, Franciſcus olim tituli ſanctorum Quatuor Coronatorum, Jordanus olim tituli ſancti Martini in montibus, preſbyteri, Raynaldus olim ſancti Viti in Macello, Odo olim ſancti Georgii ad Velum aureum, diaconi, præfatæ eccleſiæ cardinales, mandata noſtra auſu temerario, contemnentes, & a nobis damnabiliter recedentes, mala malis adverſum nos accumulare damnabilius procurarunt, quos clementer exſpectantes, paterniſque affectibus; ſed incaſſum, ut redirent ſæpius excitatos ſupportavimus.

Volentes tamen oculos paternæ pietatis erga ipſos, ut convertantur & vivant, extendere, ſeveritatemque miſericordi temperare clementia, ipſos Antonium olim Præneſtinum epiſcopum, Conradum olim tituli ſancti Chryſogoni, Franciſcum olim tituli ſanctorum Quatuor Coronatorum, Jordanum olim tituli ſancti Martini in montibus, preſbyteros, Raynaldum olim ſancti Viti in Macello, & Odonem olim ſancti Georgii ad Velum aureum, diaconos, cardinales præfatos, & eorum quemlibet, de fratrum noſtrorum conſilio præſentium tenore requirimus & monemus, eiſque nihilo minus per ſcripta harum ſerie injungentes, quatenus infra præſcotem menſem Julii ad præſentiam noſtram, ubi nos eſſe contigerit, debeant perſonaliter & præſentialiter ſe conferre: qui, ſi venerint infra prædictum menſem, & caritative, ac provide voluerint tractare nobiſcum, & cum venerabilibus fratribus noſtris præfatæ eccleſiæ cardinalibus, ſuper negotio unionis hujuſmodi, eos benigne recipiemus, atque tractabimus, & abolentes omnem infamiæ maculam, ſive notam præmiſſorum, & aliorum patratorum occaſione contractam, remittemus eiſdem offenſionem quamlibet, atque pœnam. Et cum ſint perjurio maculati, & omnibus officiis, beneficiis, atque cardinalatibus privati, continuata etiam noſtra majori clementia eoſdem reintegrabimus, & in ſtatum priſtinum reponemus. Et præmiſſa omnia, & ſingula referri volumus, atque referimus ad Petrum olim ſancti Angeli diaconum cardinalem, qui ſæpe monitus, ex tranſgreſſione alterius mandati noſtri omnibus beneficiis & cardinalatu etiam eſt privatus.

Si autem (quod non remur) ad cor contritum & humile, & ad viam veritatis redire noluerint, confidimus, quod Altiſſimus providebit contra confuſionem & involutionem, quas tam exitiabiliter quam præcipitabiliter induxerunt; noſque excitabit ad faciendum, & providendum prout juſtum fuerit & etiam opportunum, & aliis recenſitis noverimus in Domino, temporum, atque rerum gravitate penſata, quomodolibet expedire: volentes nihilominus, & auctoritate Apoſtolica decernentes, quod hujuſmodi monitio proinde valeat, & plenum robur obtineat firmitatis, dictoſque Antonium, Conradum, Franciſcum, Jordanum, Raynaldum, Odonem, ac Petrum, olim præfatæ eccleſiæ cardinales, & quemlibet eorum perinde arctet, quacumque conſtitutione Apoſtolica contraria non obſtante, ac ſi eis, & eorum cuilibet intimata, & inſinuata perſonaliter, & præſentialiter exſtitiſſet, &c. *Dat fidem publicam, ne ſedem Apoſtolicam metu aliquo declinent: ac ne citatio ipſos lateat, ſed in omnium oculis collocetur, Lucanæ eccleſiæ oſtiis affigi diploma jubet.*

Datum Lucæ, IV. idus Julii, Pontificatus noſtri anno II.

X.

Litteræ cardinalium ad Gregorium.

Contendunt ab eo concilium œcumenicum neque celebrari neque indici poſſe.

DOminus & Salvator noſter Dei filius Jeſus Chriſtus, de ſummis cælorum ad ima mundi deſcendens, & tandem pro ſalute humani generis mortem ſubiens temporalem, aſcenſurus ad Patrem, ne gregem ſuum ſuo ſanguine redemptum ſine paſtore desereret, fundamenta ſuæ militantis eccleſiæ in beato Petro principaliter collocavit; & ut ab ipſo quaſi quodam capite, dona ſua velut in corpus omne diffunderet, & ut ſuæ ſtabilitate fidei ceteros in Chriſtiana religione firmaret, ut per hoc unum caput, unam originem, unamque eccleſiam deſignaret, quæ ramos ſuos per univerſum orbem copia ſuæ ubertatis extendit; ut per ipſa unam ſponſam Chriſti incorruptam & pudicam, caſto pudore caſtitatem cuſtodientem, beati Petri ſucceſſoribus & gregi Dominico demonſtraret.

Verum a triginta annorum citra curriculis decurſis, caput illud unum in duo diviſum, ipſam etiam beati Petri ſedem in duas ſimiliter ſedes diviſam, quod dolenter referimus, viderunt omnes fidei catholicæ prælati, reges, principes, & omnes Chriſtiani populi nationes: quibus cum hæc ſciſſura & decoloratio ſanctæ matris eccleſiæ diſpliceret, & plurimum continuo odioſa fuiſſet; ab ipſis dictam ſanctam eccleſiam ſic diviſam tenentibus, bona verba & ſpes optima de unione, per eorum litteras & nuncios ſemper data fuerunt: effectus autem tot verborum & bonæ ſpei quis & qualis ſecutus fuerit, uſque ad aſſumptionem veſtram per nos epiſcopos, preſbyteros & diaconos ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales factam ad ſummi Apoſtolatus apicem, in qua Gregorii XII. nomen, o utinam ſic te accepiſſetis, elegiſtis, vos & tota eccleſia catholica ſunt teſtes. Quot enim dicto tempore adverſa pertulerit, quotque repetitis malleis, crebriſque tunſionibus ſubjacuerit, atteſtantur quamplura. Defecerunt namque litterarum ſtudia, & per conſequens ad viros ignaros tranſlata eccleſiarum regimina: defecerunt jam univerſalis & aliarum fere omnium temporalia, & in ruinam proſtrata ſunt ipſarum magnifica ædificia: denique in laicis erga clericos deficit reverentia, & totaliter in contemptum populorum deducta eſt cenſura eccleſiaſtica, in clericis impunita maleficia: & in locum honeſtatis & ſcientiæ ſucceſſerunt præſumptio, temeritas & ſuperbia: ut ſic ex iſtis & aliis, non ſine mentis amaritudine perlegendis, de ipſa eccleſia cum Iſaïa dolenter concludere valeamus. *A planta pedis uſque ad verticem non eſt in ea ſanitas.* *Iſaïæ 1. 6.*

Nos autem una vobiſcum, qui de noſtro collegio tunc eratis, videlicet Angelo Corario tituli ſancti Marci preſbytero cardinali, vulgariter dicto Conſtantinopolitano, dicta ſede vacante per obitum bonæ memoriæ Innocentii VII. volentes tot animarum periculis & ſcandalis obviare, incepimus, ut ex debito officii tenebamur, attendere diligenter ut talem

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1409.

eligere, & in beati Petri ſede ponere curaremus, quem ex præſumptis bona vita & ſancta converſatione præterita crederemus Chriſti veſtigia imitari, qui velut paſtor bonus, animam ſuam poſuit pro ovibus ſuis; & qui æternam ſalutem præponendam crederet gloriæ temporali, ſequens in hoc etiam Chriſtum humilem & dicentem: *Regnum meum non eſt de hoc mundo.* (Joan. 18.)

Et non ſolum iſta de iſto cogitare, ſed etiam de humanæ conditionis fragilitate curavimus, quæ numquam permanet in eodem ſtatu; ac etiam aſtutiis inimici hominis, qui non deſinit *circuire velut leo rugiens, quærens quos devoret*, (1. Petr. 5.) & facta noſtra quandoque in principio, quandoque in medio quandoque in fine corrumpere ſuis aſtutiis; ut nonnumquam qui toto tempore vitæ ſuæ bona opera exercuit, & peregit, aliqua tentatione ſuborta, & oppoſita, cuncta ejus bona præterita ſupplantet, obruat, & corrumpat; unde de Saül, qui prius in oculis Dei bonus viſus, in fine ſui ſcribitur, quod ſpiritus malus deſcendit ſupra Saül. Et idcirco noſmetipſos & ſingulos de gremio collegii ſacri exiſtentes, & quemlibet futurum Romanum pontificem per nos de dicto gremio eligendum, curavimus obligare vinculo juramenti, voti, & promiſſionis, ſolemni, Deo & Virgini ſanctiſſimæ matri ejus Mariæ, beatis Apoſtolis Petro & Paulo, & toti cæleſti curiæ, eſſe vigiles, ſollicitos, & per omnia diligentes pro ſanctiſſima unione, & eam proſequi in principio, medio, & fine, & nihil omittere de neceſſariis, utilibus, & quomodolibet contingentibus, quod unio ſubſequatur: & ita & vos tunc cardinales, & nos omnes ſimiliter promiſimus, vovimus, & juravimus effectualiter, ut prædictum eſt.

Quibus quidem firmatis voto & juramento, ut ſupradictum eſt, in vos præfatum Angelum tunc cardinalem Conſtantinopolitanum, tamquam in præſtantiorem, doctiorem, ſanctiorem, & in omni virtute eminentiorem, direximus unanimi conſenſu vota noſtra. Nam in perſonam veſtram concurrere putabamus, ut apparebat, famam videlicet præclaram, ſanctitatis apparentiam multiplicem, honeſtatis fervorem, & zelum perfectæ caritatis, maturitatem ætatis, & inſuper ad ſanctiſſimam unionem ardens deſiderium, & per lacrymarum effuſionem ſæpius magnam oſtentationem voluntatis: ſperantes indubie per vos ſupradicta promiſſa juramento & voto firmata ſervari, & ſpe ab intentione vobis in conclavi patefacta, & ſimiliter voto, & juramento, elegimus, & aſſumpſimus in epiſcopum animarum noſtrarum & univerſalis eccleſiæ, & gregis Dominici directorem.

Poſtquam electionem, & ante inthronizationem, eamdem promiſſionem, votum, & juramentum, de novo præſtitiſtis: & ſubſequenter hæc omnia in publico conſiſtorio publicaſtis, & confirmaſtis, ac etiam de prædictis firmiter obſervandis, ad omnes fere mundi principes climatis Chriſtiani litteras direxiſtis. Solemnes inſuper oratores, & cum pleno mandato, ad dominum Petrum de Luna, per nonnullos Benedictum vulgariter nuncupatum, illico, ut tenebamini, deſtinaſtis, ipſum ad ſimilem ceſſionem, & renuntiationem ſui prætenſi papatus multipliciter exhortando, & de loco mutuæ ceſſionis concorditer eligendo, & in litteris ad eum directis utendo inter cetera (Iſaie 1.6.)
» iſtis verbis: Non enim ſemper de jure ſuo diſ-
» putandum eſt: ſæpe rigor ipſe utilitati & tempori
» cedit. Nam ſi mulier illa & juri ſuo renuntiare, &
» filio ſuo proprio ſpoliare ſe voluit, ne ſectionem
» unius pueri videret; quanto magis nos, ſi malitia ope-
» rante, ad optatam unionem pervenire non poſſumus,
» per vias juſtitiæ pie cedendum videtur?

Demum reſponſo ab eo habito, & convento de loco Saonæ per veſtros dominos oratores ad rectorem dicti loci litteras Apoſtolicas direxiſtis; inter alias continentes in effectu, quod oblationibus vobis factis ab eis uti intendebatis, & quod pro vobis veſtriſque fratribus dominis cardinalibus pararent neceſſaria, & taliter providerent ſuper ipſo acceſſu, quod poſſent merito commendari, prout planius in dictis litteris continetur. Tandem ad dictam civitatem ſive locum Saonæ accedere velle pluribus de cauſis minus juſtis recuſaſtis, nobis contrarium aſſerentibus propter obſervantiam promiſſorum. Deinde dicto domino Benedicto Papa prætenſo ad dictum locum ſe in termino conferente, & de acceſſu veſtro & noſtro ſimiliter requirente, pluribus aliis ad hoc vos exhortantibus, præcipue oratoribus ſereniſſimi regis Franciæ, in eodem propoſito non accedendi pertinaciter perſtitiſtis.

Similiter mediis notabilibus a dominis & oratoribus, maxime illuſtris ducalis dominationis Venetorum, pluribus locis ſucceſſive oblatis utrique parti ſecuris, in ipſis eligendis ac etiam recuſandis pluries variaſtis: & interim per vos indebite & injuſte diſſolutus fuit contractus dictæ conventionis loci concorditer eligendi, & per conſequens ſanctiſſimæ unionis: ut ſic merito qui ad tantum bonum optatum omni populo venerant, vel miſerant, dolenter poſſint dicere cum propheta: *Venerunt ad hauriendum aquam, & vaſa ſua vacua reportarunt*: (Jerem. 14.) & iterum illud: *Exſpectabamus pacem, & ecce turbatio; & juſtitiam, & ecce iniquitas: & judicium, & ecce clamor.* (Iſai. 59.) Si enim nihil tam conveniens humano generi, quam promiſſa ſervare: quid cenſendum eſt in ſublimi excelſoque ſolio præſidenti? Certe quædam dicit lex: Nihil eſt quod præclariore luce præfulgeat, quam recta fides in principe; cujus verbum aut ſanctum, aut ſacrilegum.

Quibus adhuc non obſtantibus, ſed remanentibus in civitate Lucana hac de cauſa proſequendi & exhortandi vos ad præfatam ſanctiſſimam unionem dominis oratoribus præfati regis Franciæ, & prædicti domini Benedicti; & ad idem multipliciter vos impellentibus juxta conventa, vota, & jurata; & nobis ad iſtud idem, & in eadem voluntate concurrentibus & laborantibus apud vos cum omni inſiſtere lenitate & manſuetudine: noſtra & omnium aliorum ſalubria monita contempſiſtis. Et tandem animum veſtrum in oppoſitum celare amplius non valentes, in ea verba & pluries atque pluries prorupiſtis, quod via ceſſionis & renuntiationis erat diabolica, & damnata, & eam ſequi nullatenus volebatis: nobiſque impie & invalide ſub pœna privationis cardinalatus, perjurii, & beneficiorum, ore tenus inhibuiſtis, ne cum prædictis ambaſſiatoribus Benedicti, vel regis Franciæ, de materia unionis amplius loqueremur; nec etiam nos auſi eſſemus de cetero ſine veſtro mandato ſimiliter amplius congregari: prædictis mandatis expreſſe tendentibus in præjudicium ſanctiſſimæ unionis, quæ ſine congregatione & colloquiis cum prædictis proſequi non poterat nec haberi; ac etiam in ſcandalum totius populi Chriſtiani, & inſuper in confuſionem, ruinam, & totale exitium omnium eccleſiarum, & totius ſtatus eccleſiæ temporalis deſtructionem; ac etiam contra ſæpius promiſſa vota & jurata, & populo toties publicata; quaſi per talia peccandi & dejerandi licentiam, ac vota & promiſſa tam ſolemniter tranſgrediendi per traditionem clavium regni cælorum aſſecuti fueritis poteſtatem.

ANNO CHRISTI 1409.

A Vere per iſta & alia, quæ de vobis vidimus & audivimus, ſemper hoc timendum eſt de eo, quod beatus Bernardus de Papa Eugenio verebatur, ne in multis occupationibus, quoniam multæ erant, frontem induraret, & in duritiam cordis iret, & inde in aver-
» ſionem : definiens quid eſt cor durum, videlicet
» quod ſemetipſum non exhorret, quia nec ſentit ip-
» ſum eſſe : quod nec compunctione ſcinditur, nec pie-
» tate mollitur, nec movetur precibus, minis non ce-
» dit, flagellis induratur, ingratum ad beneficia, ad
» conſilia infidum, ad pericula impavidum, temera-
» rium in divina, præteritorum obliviſcens, præſen-
» tium negligens, futura non providens : & ut bre-
» viter cuncta horribilis mali mala concludam, ip-
» ſum eſt, quod nec Deum timet, nec homines reve-
» retur.

Si in hanc cordis duritiam jam inceſſiſtis, ut ex prædictis & aliis quæ quotidie in veſtra curia & per veſtros conſiliarios agitantur, apparet : lacrymantibus cordis oculis contriſtamur, & plurimum anxiamur, quia præter & contra ſpem noſtram talia contigerunt. Per iſta quidem de electione veſtra ad apicem ſummi Apoſtolatus, gaudium in mœrorem & luctum, & exſpectata conſolatio unitatis in majus ſcandalum & labores fere intolerabiles ſunt converſi : ut ſic quilibet noſtrum dicere poſſit illud Job : *Job. 30.* *Converſa in luctum eſt cithara mea, & organum meum in vocem flentium* : & iterum illud : *Iſai. 5.* *Exſpectavi ut faceret uvas & fecit labruſcas* : labruſcas inquam, acerbiſſimas, quas comedere obſtupeſcunt reges, principes, populus catholicus, atque electus : conſiderantes excidiſſe a tanto tamque ſperato bono, & dimiſſos in tanto excidio abſque ſpe reconciliationis alicujus, & in pejori ſtatu quam prius fuerant, relaxati, protracti, & deluſi poſt longam moram & conſumptionem temporis, de loco conveniendo pro renuntiatione ac ceſſione verbali in quolibet certo loco, & ſi non per vos, ſaltem per procuratores idoneos de facili facienda ; ſi non quæ veſtra & veſtrorum ſunt, ſed quæ Chriſti, quærere & cogitare, ut veſtræ famæ & gloriæ congruebat, & juſtum fuerat, curaviſſetis.

Ex quibus, & aliis quæ quotidie vidimus de progreſſionibus veſtris & modis, Deo teſte, vobis compatimur : quæ patienter conniventibus oculis tranſiſſemus, ſi abſque Dei offenſa & tranſgreſſione juramentorum & votorum noſtrorum potuiſſemus quomodolibet tolerare. Verum quia ex tali tolerantia & patientia fuiſſemus prædictorum voluntarii tranſgreſſores, & per conſequens ut perjuri & infames ab omnibus reputati, & toti mundo exoſi, & (quod pejus eſt) inveterati ſchiſmatis nutritores, & ob hoc per conſequens juxta ſacros canones hæretici reputandi : ideo Spiritus ſancti gratia illuſtrati, obedire volentes Deo magis, quam hominibus, curavimus unanimiter & concorditer, ut iidem canones præcipiunt, a veſtris tabernaculis & conſortio ſeparari, ubi nihil proficere, quinimmo ex tali mora officere ſanctiſſimæ unioni plurimum fuerat viſum nobis.

Idcirco ne ſanctæ eccleſiæ, a qua ab ipſa noſtra pueritia enutriti & ſublimati ſumus, ingratiſſimi de tot beneficiis videamur, & ne Dominus & Redemptor noſter Jeſus Chriſtus conqueri de nobis poſſit, & illud Iſaïæ dicere : *Iſai. 1.* *Filios enutrivi & exaltavi, illi autem ſpreverunt me* : & iterum illud : *Pſalm. 40.* *Qui edebat panes meos, ampliavit adverſus me ſupplantationem* : & rurſum : *Deut. 32.* *Generatio prava & perverſa, hæc Domino retribuiſti?* veluti mus in pera, ignis & ſerpens in gremio, ſuis conſueverunt hoſpitibus exhibere : conſiderantes etiam pro majori parte noſtrum, ſenilem noſtram ætatem, immo quorumdam ſenio jam confectam, & per hoc de proximo migraturi ad vitam aliam ſine tempore, ſine fine, rationem ibidem reddituri in diſtricto judicio, & tremendo examine ; & ituri, ſi bona egerimus, in reſurrectionem vitæ ; ſi vero mala, veluti maledicti a Deo, in ſupplicium æternum ; & præſertim præſidentes, quibus duriſſimum judicium comminatur Deus, de quorum manibus ſubditorum ratio poſtulatur : quæ præeminentia ſi recto rationis judicio conſideratur, ut ait Gregorius, plus doloribus afficitur quam honoribus gaudet ; & omnis potentatus brevis, ſed etiamſi annis mille, amplius in eis labor & dolor : & conſide- B rantes etiam per receſſum veſtrum & alterius, videlicet Benedicti, a voluntaria ceſſione, & unum ab altero adeo elongatum, quin immo per vos etiam dicta via publice reprobata, prius tamen pluſquam millies approbata & ſtudioſe pertractata ; ac etiam viam juſtitiæ, ac juris utriuſque diſcuſſionem difficilem, & impoſſibilem, & veriſimiliter ſine exitu, ſine fine, non abſque periculo, & ſcandalo partis alterius obedientiæ, ſi alterum non habuiſſe jus in papatu fuiſſet per viam juſtitiæ declaratum, & per conſequens tantam multitudinem populi Chriſtiani, reges inſuper, principes, erraviſſe cum periculo, & diſcrimine animarum ſuarum : necnon videntes tot tergiverſationes, volubilitatem, & inconſtantiam utriuſ- C que veſtrum, juxta communem omnium opinionem invicem colludentium, ac etiam propter crimen immaniſſimum, quod ex tam longa mora & protractione in ſponte cedendo juxta ſacros canones incurriſtis : & propter nonnullas cauſas rationabiles, quæ ad infra ſcriptam convocationem ſacri concilii ſimul Dei gratia uniri, noſtros animos induxerint : dicimus, & de jure prætendimus, poteſtatem convocandi & congregandi ſacrum & generale concilium ad nos taliter devolutam, ex eo etiam maxime quod ex retro geſtis eſtis in dicta congregatione ſuſpecti ; cum non niſi poſtquam præſenſiſtis nos ad dictam convocationem parari, hoc umquam velle facere oſtendiſtis : & quia nec poſſibile ſit per ambos, vel in uno D loco tale generale concilium convocari ; nec vocatio illorum obedientiæ alterius partis poſſet recte dici concilium generale, nec in eo de altero irrequiſito aliquid definire ; nec requiſitus etiam cum parte ſua accederet ; & ſi accederet, & ſi ambo præſideretis, prout in uno Papa indubitato probabiliter dici poſſet, eſſetis in eodem corpore & unica eccleſia, duo capita quaſi monſtrum : nec jura, quæ de congregatione generalis concilii auctoritate Papæ loquuntur, vindicant ſibi locum, cum duo contendunt contra vota & juramenta ſua improbabiliter de papatu : & quia per mutuam ceſſionem abſque concilii vocatione, juxta præmiſſa tot vinculis confirmata, poſſetis ſine tot laboribus & diſpendiis dare eccleſiæ unita- E tem & pacem. Ex quibus & multis aliis, ſi duceretis dictum concilium congregandum, quid aliud præſumendum, quam velle rem trahere per longum, ut hactenus protraxiſtis ? & ad quem finem dicta convocatio fieret, poſtquam tot vinculis tenemini ad cedendum ſponte ? Utrumne ad finem diſcutiendi de jure utriuſque altera parte abſente ? & etiam ſi præſente, poteritiſne vos ambo ignari facti, niſi quatenus auditu percipere potuiſtis, plus coram dicto concilio etiam ſimul utriuſque obedientiæ congregato, in facto vel jure oſtendere, [a] quemadmodum oſtenſum fuſe hactenus per illos quodammodo, qui viderunt & tetigerunt, & contraria ſolemnium doctorum utriuſque obedientiæ pro ſe & contra ſe conſilia

[a] *Corrige*, quam oſtenſum.

ANNO CHRISTI 1409.

ſilia reportarunt? Præterea cum partes utriuſque obedientiæ congregatæ ſimul forent: quis contra partem ſuæ obedientiæ definiret? quinimmo procul dubio præſumendum foret, prælatos, reges & principes de veſtris moribus faſtiditos, & ad cedendum ſponte tot juramentis & votis, & vinculis obligatos, aliqua pœna grav.ſſima merito condemnare.

Ad prædicta igitur, tam ſalubriter, quam conſulte pro vobis cum caritate dicta, & ſcripta, placeat & dignemini, depoſito omni carnalitatis affectu, ſanæ mentis conſideratione attendere, & non errores erroribus accumulare, & per vias retrogradas veritatem confundere; & ſacro concilio univerſalis eccleſiæ, per vos ad quos pertinet, ut prædiximus, convocato impedimenta præſtare; ne ipſius generalis concilii, & totius populi Chriſtiani indignationem fortius incurratis. In nomine igitur Domini noſtri Jeſu Chriſti, cujus eccleſiæ militantis cauſam ſuſcepimus, & ſuſcipimus, totis mentis affectibus, & cum animarum ſinceritate feliciter inchoandam, mediandam, & totaliter terminandam, prout ex prædictis promiſſionibus per nos factis, juramenti & voti, ut prædicitur, vinculis roboratis & confirmatis, efficaciter obligamur, decrevimus & firmavimus, ac decernimus & firmamus, utrumque collegium unitum & in unum conjunctum, totam univerſalem eccleſiam ac ſacrum concilium revocare & congregare, prout juris ordo poſtular, & requirit, ut ad ipſum omnes, & ſinguli, qui de jure vel aliter ad ipſum accedere vel mittere decreverunt, pro exſequenda ſanctiſſima unione ſunt efficaciter adſtricti, venire & comparere debeant legitime ad civitatem Piſarum in provincia Tuſciæ, ad feſtum Annunciationis beatæ Mariæ virginis proxime ſecuturum: ut ſic adveniente dicto termino, coram dicto ſacro concilio hæc flebilis cauſa diuturni & nefandi ſchiſmatis, a Dei eccleſia exſtirpandi, radicitus proponatur, & taliter per ipſum concilium ordinetur & provideatur, quod per viam renunciationis & ceſſionis per vos promiſſam & juratam, diu abſque aliqua juſta cauſa tam protractam, in dicto ſacro concilio, ſancta unio & perfecta, ut expedit, habeatur in eccleſia ſponſa Chriſti. Ad ipſum igitur concilium infra prædictum terminum convocandum vos requirimus, & invitamus, & in Domino exhortamur; quatenus ad dictum locum & indictum terminum accedatis in dicto ſacro concilio, ad prædictam renunciationem, prout voviſtis & juraſtis, efficaciter adimplendam: certificantes vos, quod ſi venire neglexeritis, aut ſi veneritis, & ad quæ tenemini voto & juramento, efficaciter non ea adimpleveritis, dictum concilium contra vos vobiſque faventes, ſequaces, & adhærentes procedet, ut juſtum judicaverit coram Deo & ejus myſtico corpore, & pro pace & unitate expedire videbit, veſtra & aliorum pertinacia & obſtinatione non obſtantibus: pro meritis recepturi vos, & alii aſſiſtentes vobis in tanto ſcandalo & ſchiſmate nutriendo & fortius indurando, juſtitiæ complementum.

Datum in caſtro ſeu loco Liburnii Piſanæ diœceſis, ſub trium priorum noſtrorum ſigillorum appenſione, decima ſexta menſis Julii, prima Indictione, anno a Nativitate Domini noſtri Jeſu Chriſti MCCCCVIII.

Deſcripta eſt hæc epiſtola Cardinalium Piſanorum ad Gregorium ex Odorico Raynaldo, in Annalibus, ad annum Chriſti 1408. num. 33.

XI.

Litteræ Piſanorum cardinalium, ad præſules qui erant in Gregorii comitatu.

ANNO CHRISTI 1409. *Ex Annalibus Raynaldi ad annum 1408. num. 41.*

Conantur eos ad ſe allicere.

MIſeratione divina epiſcopi preſbyteri, & diaconi ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, univerſis & ſingulis reverendis patribus, dominis patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, ac venerabilibus patribus, dominis abbatibus, necnon venerabilibus & circumſpectis viris dominis contradictarum ſacri palatii cauſarum, & Apoſtolicæ cameræ auditoribus, dictæque cameræ & capellæ clericis, litterarum Apoſtolicarum & ſacræ pœnitentiariæ correctoribus, ſcriptoribus, & earumdem litterarum Apoſtolicarum abbreviatoribus, ac dictarum pœnitentiariæ contradictarum & palatii cauſarum audiendarum procuratoribus; necnon magnifico viro Mareſcalco, & nobilibus magiſtris hoſpitii & coquinæ; ac diſcretis viris armorum ſervientibus, magiſtris oſtiariis & curſoribus, ceteriſque tam clericis, quam laïcis officialibus, & non officialibus cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, dignitatis, aut præeminentiæ, curiam domini Gregorii in Senis exſiſtentis ſequentibus, ſalutem, & unionis ac pacis affectum.

Ad crudele & antiquatum ſchiſma de medio populi Chriſtiani evellendum ſcribitur in Levitico: *In una domo comedetis*, &c. In una domo veſcuntur ſecundum patrum inſtituta, qui in una catholica eccleſia veram hoſtiam Redemptoris immolant unici. Sola illa domus eſt, & unica, quæ intra ſe poſitos valida caritatis compage cuſtodit: unica eccleſia eſt, quæ apud duos eſſe non poteſt, nec diviſos in ſe populos tegit. Alieni ſunt, profani ſunt, fidem quam Chriſto debent nullatenus præbent, qui univerſalis eccleſiæ ſcindi patiuntur unitatem, qui tunicam Chriſti deſuper contextam minuratim per fruſta diſcerpunt; qui unicam Chriſti exterminant, qui domum Dei ſcindunt quæ ſupra petram unam ædificata eſt, & una populum in unitate concludit. Hic unitatis & pacis decor domus eſt, quem Pſalmiſta deſiderat; *Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ*, qui habitare facit unanimes in domo. Sane proh dolor! domus hæc unica, ſponſa ſine macula & ruga, hortus concluſus, fons ſignatus, puteus aquæ vivæ, jam triginta annorum ſpatio, ambitione de papatu contendentium, fruſtatim per membra diviſa eſt; arca Noë libidine dominandi per medium partita; induerunt duo Chriſti tunicam, & quæ duos non capit. Nunc autem duo illi in tanto monſtro præſidere ſatagentes, omnibus ſtudiis, multifariis conatibus, ſic Chriſti vineam conculcare moliuntur, quibus merito dici poteſt illud Jeremiæ: *Paſtores multi demoliti ſunt vineam meam, conculcaverunt partem meam, portionem meam deſiderabilem dederunt in vaſtum & deſertum ſolitudinis; poſuerunt eam in diſſipationem. Deſolatione deſolata eſt terra, quia non eſt qui recogitat ex corde.* Noviſſime autem cum nobis viderint cataractæ cæli & rores gratiæ Chriſti deſcendiſſe, propinata via clara ad peſtiferum hoc ſchiſma delendum, via ſcilicet renunciationis promiſſa, vota, atque jurata per utrumque contendentium de papatu, duriſſima corda mollita crederentur: ut merito cunctus populus exſultanti animo diceret, & canticum cantaret: *Lætatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus*: in domum unitatis, in domum unicam tranquillitatis & pacis, illud firma credulitate ſpetan-

Pſalm. 25. *Jerem. 12.* *Ibidem.* *Pſalm. 121.*

Pſalm. 131.

tes : *Ecce quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum :* ſcilicet cor unum, & anima una, in unum ovile, in uno ſalutari fonte gratiæ non deſcendentis niſi in habitantes in unum. Ecce concupiſcentia, radix omnium malorum, dominandi libido, atque ambitio in cathedra præſidendi, ſe oppoſuit ex adverſo : gaudium noſtrum verſum eſt in luctum, lætitia in mœrorem, riſus in planctum amarum, ut merito dicere cogamur : *Exſpectavimus pacem, & non eſt bonum ; & tempus curationis, & ecce turbatio.* Et ubi ſumma fide, & ineffabili ſpe, in eccleſia Dei ſperabatur unio, fictis coloribus diverſis, atque variis initis tractatibus, in nulla mentis concordia dominis de papatu contendentibus, ſpes pacis, unionis, & concordiæ, repente de manibus erepta eſt, & coacta eſt extra mundi partes exſulare.

Jerem. 8.

Jam enim per anfractus difficultatis de loco conveniendi, anni & pluris tempore fruſtrato, ſine quo potuiſſent, ut & pluries ſunt requiſiti, per procuratorem cedere, aut in manibus collegiorum : cum etiam multa in medio fuerint oblata loca communi hominum opinione habilia, quæ modo unus, modo alter de contendentibus refutavit injuſte : pluries etiam requiſito per nos domino Gregorio, & per ambaſſiatores pro hac cauſa degentes in curia, ut per aſperſionem ſanguinis Chriſti, viſcera ſua ſuper populi ſtragem commoverentur : ut memor eſſet finis paſtoralis officii, quod in ſalutem dirigitur animarum ; ac juramenti, promiſſionis, & voti, quæ tam ſolemniter præſtita ab eo, & toti mundo publicata fuere ; ut Chriſtum imitaretur, cujus vicariatum tenebat in terris, qui pro populi ſalute, nedum de cathedra, ſed de cælis in humana membra deſcendit, de Domino formam ſervi accipiens, nedum dignitate ſe exuerat temporali, ſed a tanta gloria deſcendens, noſtras neceſſitates, & miſerias aſſumere dignatus eſt, & ultimo crucis mortem. Quanto autem plus a nobis, & a quamplurimus aliis exhortatus eſt, tanto plus obtuſis auribus induratum ſe præbuit : nunc cardinales contra juramenta & vota, nobis primo renuentibus, poſtea abſentibus, quantum in eo fuit, de facto creando, ad propoſitum non cedendi quamplurimum impellentes : nunc præcepta iniqua & nulla, ad confuſionem unionis fulminando pœnalia ; ne invicem aut ambaſſiatoribus alterius partis, nec aliis, cum quibus ſolis poterat unio ad effectum perduci, loqueremur ; ne etiam de civitate Lucana diſcederemus ; ut quod eo præſente agi non poterat, in abſentia etiam ad effectum perduci non valeret : nunc aperte & clare viam renunciationis in publico ut diabolicam reprobando, quam ante laudaverat & juraverat, ut ſanctam aſſerendo ; necnon etiam ad nonnullos litteras deſtinando, quod illam amplius non erat intentionis proſequendi : tamdem omni conventionis & concordiæ rupto tractatu, factis & dictis derexit, omnino de unione deſperandum. Noviſſime autem fucatis coloribus dicti contendentes, ſic putantes Deo & mundo illudere, ſe pararunt ad receſſum : quod poſtquam a domino Gregorio diſceſſimus, uterque effectui mancipavit, domino Gregorio Senas, domino quidem Benedicto Perpinianum in Aragonia petentibus, uno ad Occidentem, altero ad Orientem greſſibus directis, ad ſchiſma perpetuandum, & unionis ſpem penitus evacuandam, in medio luporum abſque compaſſione, contra debitum caritatis & officii, gregem Chriſti, ut mercenarii, & quibus non erat cura de ovibus, ſed de ovium lana, morſibus luporum, ac dentibus rugientis leonis, non tam turpiter, quam impudenter deſeruerunt & inhumaniter ; quaſi facto acclamantes illud Jeremiæ :

A *Venite, & congregamini omnes beſtiæ terræ ; parate vos ad devorandum :* ecce derelictus eſt grex. Heu propheta Jeſu Chriſti, pro te ipſe de cælo deſcendit, dura verba, duriora verbera, duriſſima carnis vulnera ſuſtinuit, ad ultimum tam dira crucis morte, te ſuo pretioſiſſimo ſanguine redemit : nunc autem mercenarii abſque pietate crudeles, & dentibus inſidiatoris laniandum gregem exponunt, de vellere & lana contendentes, carnibus & animarum perditione paſcuntur, quærentes quæ carnis, & quæ ſua ſunt, & non quæ Jeſu Chriſti. Contra quos Dominus per Ezechielem : *Non quæſierunt paſtores mei gregem, ſed paſcebant ſe ipſos.* Væ tamen paſtoribus. *Vos diſperſiſtis gregem meum,* inquit paſtoribus, *ejeciſtis*

B *eos, non viſitaſtis eos : ecce ego viſitabo ſuper vos malitiam ſtudiorum veſtrorum.* O duriſſima, & præceps libido dominandi, quæ obtentu vix anni ſedis, nec ſuo parcit ſenio, nec defert officii debito ; deinde nec lateri Salvatoris, quod in aqua & ſanguine colligendi in fidei unitate populi obtulit, ne quis tentaret dividere quos ille colligeret. Cognoſcitur profecto Dominus juſtitiam faciens, qui nunc in membris quæ redemit injuriam patiens ignoratur.

Jerem. 12.

Ezech. 34.

Jerem. 23.

Ezech. 34.

Nos autem pietate & animarum compaſſione compuncti, tantam advertentes cordis duritiam dominorum de papatu contendentium, dum maxime in domino Gregorio, qui vir tantæ in principio ſanctitatis reputabatur, tantam cernimus cordis duritiam ;

C qui poſita manu ad aratrum, anteriora dimittens, retro, tam fixe, tamque immobiliter ad poſteriora verſus ſit, ut poſtpoſitis atque contemptis tam ſolemnibus vinculis, quibus Deo, & populo ſe adſtrinxit, abſque Dei timore, ſine ullo rubore verecundiæ, tantam populi ſtragem patiatur : Attendentes officii noſtri fore, tantam non diſſimulare populi perditionem, neque in tanto tacere diſcrimine ; tamquam illi, quibus major, negligente paſtore, cunctis Chriſtianæ religionis zelus incumbit : cum etiam error, cui reſiſtitur, probetur ; & non careat ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui dum poteſt, manifeſto facinori non deſinit obviare : Videntes penes dominum Gregorium nihil penitus proficere, qui magis & magis

D quotidie obſtinabatur : nec de unione quidquam in ejus præſentia tractare valentes propter præcepta injuſta, timores mortis, & carcerationis, quos juſte timebamus, plus Deo quam homini parere volentes, ut tenemur tam ex debito officii, quam ex vinculis voti & juramenti, quibus ad nihil neceſſariis, utilibus, aut quomodolibet opportunis in re hac omittendis adſtringebamur, Piſas acceſſimus ; quam civitatem dominus Gregorius ante elegerat pro loco decenti, ac multifarie laudaverat ; & ad quam ipſo mandante, ante accedere promiſeramus ; deinde Liburnum in dicta diœceſi Piſana, ubi cum reverendiſſimis dominis alterius collegii in unum propoſitum & voluntatem dandi pacem populo Chriſti nos jun-

E ximus : & habitis inter nos pluribus conſiliis, accerſitis etiam & habitis conſiliis tam prælatorum, ac aliorum tam divini quam humani juris peritorum quamplurium, viam elegimus concilii generalis, per quam commodius dari poterat exſecutio præmiſſorum, & pax, & unitas in eccleſia Dei : videlicet ut quodlibet collegium ſuam vocaret obedientiam in uno loco & termino, ſcilicet in civitate Piſarum prædicta, & in feſto Annunciationis glorioſiſſimæ Virginis Mariæ proxime futuro. Et ſic eos per alias litteras requiſivimus, ut per concilium eccleſiæ univerſalis utriuſque deliberetur quid ſit neceſſarium, aut opportunum taliter circa factum duorum de papatu contendentium, & neceſſitatem eccleſiæ imminen-

Anno Christi 1409.

tem, per viam juratam, & promiſſam; ut ipſorum vel alterius abſentia non obſtante, ſchiſma exſtirpetur, & per electionem unici & indubitati paſtoris, eccleſiæ providere valeremus, ut ſic cum Ezechiele dicere valeamus : *Salvabimus gregem noſtrum, & non erit ultra in rapinam, & ſuſcitabimus ſuper eum paſtorem unum.*

Ezech. 34.

Determinatis autem litteris noſtris concilii requiſitoriis, hæc præſentientes dicti domini de papatu contendentes, ad hanc ſalutarem viam perturbandam, & ut pax eccleſiæ dari nequiret, duo ordinaverunt conventicula, ſeu conciliabula, ad diverſos dies & diſtantes, ac loca diverſa, ab invicem remotiſſima; domino Gregorio in provincia Ravennati, aut Aquileienſi, & diem Pentecoſtes; altero, qui ſe Benedictum appellat, apud Perpignanum in Aragonia in feſto omnium Sanctorum : cum notorium ſit, ſic ſtantibus terminis, unionem nullatenus, aut aliquam viam ex conciliis diverſarum obedientiarum ſic diſperſim loco & tempore congregatarum dari poſſe : immo potius ſchiſma confirmari, & ſi bonæ forent voluntatis, potius huic noſtræ de univerſali eccleſia utriuſque obedientiæ, ex qua ſola ſecundum canonicas ſanctiones, & ſanctorum patrum inſtituta, ac conſuetudinem hactenus in talibus obſervatam, unio dari poteſt, prout requiruntur, conſentirent, quam novas facerent ſic loco & tempore diverſas; ex quibus nihil aliud ſequi poteſt, quam unionis confuſio, & ſchiſmatis perpetua confirmatio.

Ultra hæc, poſtea dictus dominus Gregorius, ut ſuum magis panderet propoſitum unionem confundendi, ſecundam dedit bullam univerſis Chriſti fidelibus ſub IV. Idus Julii : in qua ſuæ aſſerit fuiſſe voluntatis & eſſe, & quod gratia Chriſti in futurum erit, pure & fideliter ſervare formam & intentionem ſuorum juramentorum, voti, & promiſſionis, in conclavi factorum, nos convocando ad eum ad tractandum ſecum, & cum eis, quos de facto creavit cardinales, ſuper negotio unionis. Qui qualiter retro fuerit bonæ voluntatis, prænarrata, & quæ toti mundo ſunt notoria, oſtendunt : & qualiter ſit in præſenti, & veriſimiliter erit in futurum, ſeries ultimæ bullæ patenter oſtendit : cum quotidie domini de papatu contendentes, ab invicem ſe elongent, cum quibus ſimul hæc ſunt tractanda. Et convocatio, quam de nobis fecit, nulla alia cauſa fieri patenter oſtenditur, niſi ut nobis a collegio alterius partis ſeparatis, ſine quibus partem alterin obedientiæ habere non valeremus, quæ cum noſtra requiritur, ut tota detur eccleſiæ congregatio, via quam elegimus de manibus noſtris auferatur, & ſchiſma perpetuetur. Nos etiam vocat ad novos incipiendos tractatus, te ſolam exſecutionem deſiderante implementi juramenti notorii : & ſic rem, quæ jam eſt in exſecutione, ad primordialia nititur reducere & extranea principia. Ac quaſi ſatis materia trita non ſit, & quaſi eam ſatis difficultatibus, vacillationibus, & varietatibus non involverit inanibus concordia loci : eam nunc novis tractatuum anfractibus implicare conatur.

Nos autem ſecum humaniter agere volentes, eum requiſivimus, ac de novo requirimus ad cautelam per infinitam miſericordiam Jeſu Chriſti, quatenus viſcera ſua commoveantur ſuper gregem ſic diviſum, ſic laceratum, ſic ferarum dentibus expoſitum, ſic ejus & alterius culpa catervatim ad chaos & profundum inferni innumerabiliter deſcendentem; ne ſic immemor judicii æterni, coram quo ſanguis animarum eorum in diſtricto examine de manibus ejus excutietur; ne ſit immemor ſuæ ſalutis, nec juramenti, promiſſionis, & voti, quæ præſtitit tam ſolemniter; quorum ruptura populum peſſimis corrumpit exemplis, ac graviſſime ſcandalizat; nec in tantum ſit ſuæ famæ prodigus, quæ ab univerſo laceratur, & ſubſannatur, in ſui præjudicium, & omnium, qui amodo ſe ſervitio Dei mancipabunt, & ſpiritus vitam ingredientur, in qua permaxime vivere putabatur : ut dignetur quæ retro mala geſta ſunt emendare, unionem populi Chriſti accelerare, famam ſuam malam ad odorem bonæ convertere : & cum videat convocationes inutiles, quas una cum alio domino, qui ſe pro Papa gerit, agit, & nullam aliam viam propter abſentiam longam partis alterius utilem fore, tum, ut experientia docuit, ſimiliter noluit convenire; dignetur, & velit noſtræ congregationi, ex qua ſola ſequi poteſt unio, conſentire, & (ut tenetur) procuratorem ad renunciandum conſtituere : & ſic ratio male geſta emendabit, Deo primo, ſecundo hominibus ſe reconciliabit : famam ab univerſo juſte laceratam in odorem bonæ famæ convertet : apud Deum meritum, & vitam conſequetur æternam, apud homines laudem & bonum exemplum. Nos autem interim ante & uſque ad ceſſionem ad omne debitum ſibi offerebamus præbendum; & poſt ceſſionem eum tamquam patrem & dominum, venerandum, & tractandum. Videntes autem nihil proficere, & dominos, qui de papatu contendunt, præfatos magis & magis quotidie indurari; ſecundum normam evangelicam, cum nihil aliud adſit, deliberavimus dicere eccleſiæ univerſali quam convocamus, ac eos ut incorrigibiles, ſchiſma antiquatum deſcendens in hæreſim nutrientes, contra vota, & juramenta in populi ſcandalum, voti fractores, & perjuros notorios habemus, & ethnicos, & publicanos.

Et cum interim talibus præbere obedientiam nihil aliud ſit, quam eos in ſuo obſtinato fovere ac manutenere propoſito, & principaliter ſchiſma facere; & duo ſupra ſe capita tenendo, populum Chriſti in unitate a Deo prædeſtinata, dividere contra articulum fidei, *Unam ſanctam* : dicimus vobis cum ſcriptura : Separamini a tabernaculis duriſſimi hominis, & nolite tangere ea quæ ejus ſunt, ne pereatis in peccatis ejus : recedite a præſentia ſua, & ejus curiam, ut Polycarpus refert de Joanne, balnea ejus [a], ne ſuper vos corruant, qui eccleſiam Dei lacerat, qui vineam Chriſti conculcat, & inveteratum nutrit ſchiſma in contemptum, & ruinam eccleſiæ ſanctæ.

[a] *Forte deeſt, derelinquite, aut aliud ſimile verbum.*

Noſtro autem propoſito, divinitus (ut putamus) inſpirato, ut in ſalutem non tam noſtram, quam veſtram & totius populi Chriſtiani ordinato, qui unionem quærimus, qui vias Deo placitas, & ad unionem aptas, & ſacris canonibus approbatas eligimus, ut adhærere velitis, requirimus, obſecramus, & quantum in nobis eſt in virtute Spiritus ſancti injungimus, ut ad nos accedatis, ſi commode poteritis in conſiliis & auxiliis opportunis, & operationibus quibuſcumque aſſiſtentes; præſertim Dominum Deum noſtrum Jeſum Chriſtum, cujus res agitur, exorando, quatenus ſua pietate dignetur hoc ſanctum opus ad finem perducere & conducere optatum; ſcituri quod accedentibus, ſi fuerint indigentes, providebitur ad condecentiam ſui ſtatus; & quod contra contumaces in non recedendo, & remiſſos, dictumque Gregorium ſequentes tamquam contra foventes ipſum in ſchiſmate antiquato, quod in hæreſim deſcendit, loco & tempore opportunius procedetur ad privationem dignitatum, honorum, beneficiorum, & officiorum, inhabilitatemque ad illa, & ulte-

Anno Christi 1409.

rius, prout fuerit contra tales de jure procedendum.

Datum Piſis, ſub trium priorum noſtrorum ſigillorum appenſione, die undecima menſis Octobris, prima indictione, anno a Nativitate Domini noſtri Jeſu Christi MCCCCVIII.

XII.

Reſponſio cardinalium Piſanorum, data Senenſium oratoribus, qui hortati erant ad ſentiendum cum Gregorio, & unicum generale concilium celebrandum.

Ex eodem Raynaldo, num. 45.

I. EST noſtra intentio dare pacem eccleſiæ ſimul cum dominis de alio collegio, per viam juſtam, rationabilem, canonicam, & alias a ſanctis patribus obſervatam : ſcilicet viam concilii generalis utriuſque obedientiæ. Et licet ſecundum gloſſas & doctorum opiniones poſſent domini cardinales facere : tamen ut ſine ſcrupulo procedatur, tutiorem partem eligunt, ſcilicet concilii generalis utriuſque obedientiæ ubi ambo vocabuntur, ut adimpleant promiſſa & jurata : quorum altero veniente & implere volente, alter ſecundum ſententiam concilii ejicietur ; ambobus contendentibus non venientibus, etiam concilium procedet ſecundum juris regulas : adeo quod unio ſequetur in Dei eccleſia.

II. Si ergo dominus Gregorius vult unionem eccleſiæ, ut ore dicit, habet tenere aliquos modos : videlicet quod in convocatione concilii, quam nos facimus ſimul cum convocatione partis alterius, idem dominus Gregorius veniat, & renuntiet, domino Benedicto cedente, vel decedente, vel ejecto canonice, hoc eſt, per convocationem partis ſuæ & noſtræ : cum notorium ſit, ex ſeparatione obedientiarum nullatenus poſſe unionem conſequi : cum veriſimiliter conſtet, utrumque contendentium ex congregatione ſuapte duntaxat tam longinqua non poſſe dare pacem eccleſiæ : ſed neceſſarium eſt, ut ad pacem eccleſiæ ambæ obedientiæ conveniant, ut poſſint extrema ſimul conjungere, ut expedit.

III. Item, ſi hoc facere noluerit dominus Gregorius, ſaltem procuratorem conſtituat nobis fidum & irrevocabilem ad cedendum, domino Benedicto cedente, vel decedente, vel ejecto canonice, cum clauſulis opportunis ſuo tempore declarandis : tunc enim velle unionem oſtendet, & bonum ſuum * declarabit.

* Forte deeſt, affectum.

IV. Item, ſi dicat quod nos volumus eum ad plus obligare, quam ſit in primo inſtrumento, videlicet in caſu ejectionis quod ipſe renuntiet, non eſt verum; nam ex vi inſtrumenti ipſe ad hoc tenetur. Nam ipſe tenetur dare pacem eccleſiæ per omnem viam rationabilem, ex qua poſſit ſequi unio. Iſta eſt talis : ergo, &c. Item non obſtante inſtrumento, etiam de jure communi ipſe tenetur cedere pro gravi ſcandalo evitando, ergo, &c. Sumat ergo exemplum beati Clementis, qui ſponte ceſſit, ut in eccleſia ſcandalum non eſſet.

V. Item, ipſe vult concilium particulare ; nos volumus generale concilium utriuſque obedientiæ. Suum non poteſt dare pacem, ut diximus : noſtrum ſic. Veniat ipſe ad concilium ſine nova obligatione ſpecifica, niſi quod ſtet deliberationi noſtri concilii generalis : & pro loco non remanebit.

VI. Item eſſet expediens, quod populus Senarum ſupra ſe reciperet hoc onus : videlicet quod dominus Gregorius veniret ad concilium utriuſque obedientiæ. Et ſicut dictum eſt, non remanebit propter locum : ibi vel renunciabit, ut tenetur de jure, & etiam ex vigore voti & juramenti ; vel ſtabit determinationi concilii generalis : & hoc ſuis loco & tempore extendetur in bona & optima forma.

VII. Item prædicta practicentur : & notificatis nobis qualitatibus negotiorum, tunc forte mittetur Senas honorabilis ambaxiata. Aliter quidquid fieret, eſſet contra unionem, cujus contrarium quærit civitas Senarum.

VII. Item conſiderata fidelitate & voluntate illius magnificæ communitatis etiam hactenus erga ſanctam Romanam eccleſiam, nos ſumus apti eamdem civitatem honorare, & eidem facere ultra alias civitates Italiæ, ad cujus honorem & utilitatem offerimus nos paratos.

XIII.

Reſponſiones Gregorii, ad ſuperius ſcriptum cardinalium Piſanorum.

Ex eodem, num. 47.

EST noſtra intentio dare pacem eccleſiæ, &c. Factis oppoſitum demonſtratis, novum ſchiſma inchoantes, & ad illud fovendum, totum orbem invitantes prodicionibus, falſitatibus, mendaciis, dolis, & fraudibus utentes, ſicut litteræ veſtræ ſimul & verba verbis comparata inſtruunt.

Cum dominis de alio collegio, &c.

Utique nec apud nos, nec apud quoſdam, veram obedientiam ſequuntur : illi vero collegium faciunt ſed prætenſum, ſicut ſenſiſtis, dixiſtis, & ſcripſiſtis. Et ſi apud nos illi collegium facerent : vos nec cardinales eſſetis, nec collegium faceretis.

Per viam juſtam, rationabilem, &c. Id eſt, per viam concilii generalis utriuſque obedientiæ. Si ſic eſſet, cum ſuperſtite Papa nullus poſſit concilium generale celebrare, ſummo Pontifice excepto; & ſummus Pontifex ſit ſuperſtes, ſcilicet dominus Papa Gregorius, & ipſe indixerit concilium generale, etiam antequam vos de conciliabulo convocando aliquid publice tractaretis : quare vos, & alii ſchiſmatici, ad illud unum verum concilium non venitis, oſtenſuri ſi quid juris habetis ?

Licet ſecundum gloſſas & doctorum opiniones poſſent domini cardinales facere, &c. Salva reverentia, quia nullus textus, nulla gloſſa, nulla cujuſcumque doctoris opinio hoc, quod dicitis, tenet. Sed quia formatis caſum falſiſſimum, caſui falſiſſimo ſuffragantur gloſſæ, & opiniones, quas poſtea recitare vultis. Sed conceſſo vobis per impoſſibile, quod caſus, quem doloſe formatis, verus foret, adhuc non poteſtis concilium celebrare. Nam nec vos, nec illi eſtis cardinales : non vos, quia multipliciter, & multoties, eſtis ipſo jure & ipſo facto privati, necnon & declarati privati publice & occulte : illi vero quia numquam cardinales fuere, nec creati ſunt de novo, patet quod non ſunt cardinales. Sed eſto quod cardinales adhuc eſſetis (quod tamen omnimode denegamus) per proceſſus Urbani VI. quos approbaſtis, etiam eſſetis ipſo facto privati; quia cum ſchiſmaticis participatis in crimine, ac iniquitatibus eorum favetis.

Ubi ambo vocabuntur, &c. Si nil aliud ageretis quam id, hac temeritate ſuperba vos ſummi Pontificis judices conſtitueretis contra omnium patrum ſanctiones : & ſi dignitates aut beneficia vel officia haberetis, ipſo facto deponendi eſſetis; ſicut Archidiaconus, & nonnulli alii in XVII. diſtinct. notant.

Ad ſecundum capitulum : Si ergo dominus Gregorius vult unionem eccleſiæ corde, ut ore dicit, &c.

Ipſi ſcitis, quia unionem voluit vultque, & propter eam aſſequendum ſponte dimiſit terras eccleſiæ ab hoſtibus invadendas, celebrem famam propriam

expoſuit, aſſumpſitque pericula mortis. Sed vos qui nihil aliud quam ceſſionem quærebatis, veſtris factionibus, infamationibus, conſultationibus cum ſchiſmaticis, & aliis infernalibus viis, unionem impediviſtis; velut obliti juramentorum veſtrorum, votorum, & promiſſionum, de eligendo locum unum, præparatoriis præmittendis renuntiationi, & receſſu a capite non admittendo, etiamſi ipſum caput publice & manifeſte contradiceret unioni.

Ad tertium capitulum: Dominus Gregorius ſaltem procuratorem conſtituat, &c. Ipſum ſummum Pontificem vos perjurum efficere laboratis. Juravit enim una vobiſcum ad locum conventionis & electionis accedere, & de iis quæ pertinent ad unionem eccleſiæ perſonaliter pertractare. Item quæritis fieri, quod an fieri poſſit non eſt expreſſum in jure; videlicet quod ſummus Pontifex per procuratorem renunciare valeat.

Ad quattum capitulum: Item ſi dicat, quod nos volumus eum ad plus obligare, &c. Patet falſitas, vultis enim eum obligare ad grave peccatum: ſcilicet quod ſubjiciat ſe ſummum Pontificem vobis ſchiſmaticis, quod foveat & confirmet veſtrum ſchiſma, quod conciliabulum veſtrum approbet ut concilium, quod divinum & humanum ordinem pervertat, & quod renunciet nondum certus veriſimiliter, quod ex ſua ceſſione integritas unionis ſequatur in eccleſia Chriſtianorum, quod eſt expreſſe contra juramentum, & votum, ac promiſſionem, facta in conclavi.

Ita eſt talis: id eſt, rationabilis via. Negatur. Immo eſt contra omnem rationem, quod omni dignitate, officio, & beneficio [a], perjuri, irregulares, infames, crimine læſæ majeſtatis damnati, concilium celebrent, Papam citent; immo quod ſummus Pontifex talibus conventiculis interſit, niſi forte ad damnationem & exterminationem ſic convenientium.

Item non obſtante inſtrumento, etiam de jure communi ipſe tenetur cedere pro gravi ſcandalo evitando, ergo, &c. Falſum eſt hoc, eccleſiaſticæ unionis perpetualiter ſubverſivum. Nam per iſtam viam daretur occaſio inpoſterum cardinalibus, qui quacumque de cauſa de vero Papa non eſſent contenti, quod a ſuo capite rebellarent, ad hoc ut ipſe ſummus Pontifex pro tali ſcandalo evitando cederet. Et quia non ſunt facienda peſſima, ut ſequantur iniqua.

Sumat ergo exemplum beati Clementis, qui ſponte ceſſit, &c. Supponitis incertum pro certo, quia opinionem veſtram veram & certam non poteſtis fundare: immo famoſiores ſunt, qui ſeribunt Clementem non ceſſiſſe, quam qui arbitrantur oppoſitum. Sed ſumatis vos potius exemplum Cæleſtini, qui ſolus papatui realiter ceſſit, abſque dubio adhuc vivens ſucceſſorem habens. Et tamen eccleſia Gallicana cum univerſitatibus ſuis determinavit Bonifacium VIII. Papam non eſſe, quod prædeceſſor ſuus adhuc militaret in via: ut ſic diſcrete conſiderare poſſitis, quod dominus Papa ita prudenter ad viam ceſſionis accedit, ut omne dubium tollatur de medio, & integram pacem gregi Dominico largiatur.

Ad quintum capitulum: Ipſe vult concilium particulare: & nos volumus generale, &c. Salva pace, quia nec particulare, nec generale vultis, quia nullum erit concilium veſtrum (jura ſcientibus loquor) ſed ſolus ſummus Pontifex Papa Gregorius, quia eſt pater generalis, & communis, poteſt, & vult generale concilium: excepto, quod ad illud non venient Judæi, Sarraceni, Tartari, & quique ſchiſmatici; ſed fideles eccleſiæ catholicæ, de quorum numero non ſunt, niſi qui ſuæ ſanctitati adhærent. Celebravit Dominus Jeſus Chriſtus concilium cum XII. Apoſtolis, & fuit generale concilium: collegit Caïphas multorum Pontificum & Phariſæorum grande concilium, quod verius fuit conciliabulum.

Veniat ipſe ad concilium ſine nova obligatione ſpecifica, niſi quod ſtet determinationi noſtri concilii, &c. Iſta obligatio eſſet ſchiſmatica, ſapiens hæreſim: ideoque non ſolum alterius ſpeciei ab obligatione facta in conclavi, ſed & alterius generis: ſi tamen vitia, & mere privativa, ſub aliquo proprio genere cadunt. Præterea gratia veritatis videndæ, aut veſtrum concilium erit particulare, aut generale: ſi particulare, ergo nullum, & inique petitum: ſi vero generale, aut Papa de jure tenetur ſtare determinationi talis concilii, aut non: ſi ſic, fruſtra petitis; ſi non, ergo novam obligationem inducitis, quod tamen minus vere negatis. Item ſi erit concilium generale, quod negamus, & dominus noſter ejus determinationi reſiſteret: nonne tamen Chriſtianitatem haberet oppoſitam, ſicut vos dictis & litteris procuratis? Cur ergo petitis novam obligationem hanc, niſi quia ſcitis concilium veſtrum fore nullum, & vultis omnia clara involvere, & offuſcare?

Ad ſextum capinilum: Item eſſet expediens, quod populus Senarum ſupra ſe reciperet hoc onus, videlicet, quod dominus Gregorius veniret ad concilium, &c. Satis innoteſcit, quorſum tendat veſtra maligna iniquitas: ſcilicet ut a populo Senenſi dominus Papa Gregorius teneatur, ducaturque ad præſentiam veſtram captivus: ita ut quod plures veſtrum inſidiis non valuiſtis adimplere, nunc perficiatis cum dolis.

Ad ſeptimum capitulum: Aliter, quidquid fieret, eſſet contra unionem. Scripta dictis repugnant, quia doli veſtri latere non poſſunt. Oratores enim cum amplis promiſſionibus remiſiſtis directe contrariis eis quæ dediſtis in ſcriptis, & tamdem concluditis, aliter quidquid fierec eſſet contra unionem. Si vultis dominum noſtrum tranſeuntibus ſtare dictis, quare ſcripturas manſuras in oppoſitum datis? Si vero ſcripturas vultis in ſuo robore ſtare: cur verba volantia in oppoſitum fabricatis? niſi quia malitioſe contra ſanctum Domini machinantes, vultis quod iſ oratores lingua pandant in populis, vos offerre magnalia, ad magnificandas fimbrias veſtras & phylacteria dilatanda; præclaraque fama domini Papæ, quam ſuſtinere nequitis, obnubiletur in urbis: atque ſi dominus Papa renuerit acceptare, quod tam munifica verbo tenus, & ſpecie tenus offerri ei videantur, ipſe pravus, & vos optimi prædicemini: ſi vero admitteret, vos qui diſcordiam ſeminatis, reſpondeatis non eſſe veſtræ intentionis, cum appareat e converſo in ſcripturis traditis eis.

Ad octavum capitulum: Conſiderata fidelitate, &c. Hæc adulatoria verba ceteris principibus, & communitatibus ſcribitis, præferentes omnem locum omnibus locis apud eum qui dominatur in illo: per effectum vos oſtenditis eſſe mendaces per ea quæ dixiſtis, & velociſſime concludere cum Florentinis tractaſtis.

a Deeſt, privati.

ANNO CHRISTI 1409.

XIV.

Gregorii edictum, quo cardinales qui a ſe diſceſſerant, niſi intra tres menſes redeant, omnibus dignitatibus privat.

Ex eodem Raynaldo, num. 61.

Gregorius, &c. Ad futuram rei memoriam.

SUſcepti cura regiminis, vehementer nos angit, & urget caritas ſponſæ Chriſti, ut præſumptuoſis ac temerariis malignorum conatibus, opportunis obviemus remediis; & ut quos Dei timor a malo non revocat, & noſtra clementia copioſe diutius demonſtrata ad veniam capeſſendam non emollit, pro eorum exceſſibus vigor eccleſiaſticæ diſciplinæ competat; & ad declarationem pœnarum eis tam a jure quam ab homine inflictarum mediante juſtitia procedamus: ut & illorum comprimatur iniquitas, [a] & utique terreantur talia vel ſimilia attentare.

Sane cum ad eccleſiæ ſacroſanctæ integrationem per viam ceſſionis ſecundum formam in conclavi traditam totos noſtros pure, & ſincere, ac fideliter, continuo adhiberemus conatus; ſchiſmaticis ex adverſo, ſicut finalem patuit per effectum, dolis, fraudibus, involutionibus, inſidiis, & violentiis intendentibus; cum quibus nonnulli ex noſtris tunc cardinalibus, & ad invicem conſpirarunt, ut creditur, decepti & corrupti: ne ipſi tunc cardinales ad partes diviſionis malignæ defluerent, & optabile unionis bonum verſutiis, & malitiis malignantium contingeret impediri: quam etiam diviſionem ſchiſmatici inceperunt in Roma efficere: cum quibus ſchiſmaticis cardinales pro eorum libito voluntatis, libera, publica, & ſecreta habuerunt colloquia, & tractatus, a menſe Julii, uſque ad diem quartam Maii: cum ſic ad prædictam ſanctam unionem non proficerent, ſed officerent: nos, certis indiciis, & multorum relatibus [b] dignis prævidentes, ac ex iis quæ præceſſerant, eoſdem tunc cardinales, nos & Apoſtolicam ſedem velle relinquere; non timentes tam grave ſcandalum & turpe inferere, & contra proceſſus felicis recordationis Urbani VI. prædeceſſoris noſtri, approbatos, & obſervatos jam triginta annis elapſis, omni dignitate, officio, & beneficio, commodo, & honore, ipſo facto tranſgreſſores privantes, ſchiſmaticis adhærere, cum quibus actualiter tractabatur: ex quorum receſſu novum ſchiſma veriſimiliter poterat oriri, & roborari vetuſtum, ſicut demum rei malus probavit eventus; præcepimus tam provide quam juſte, ſimul & pie, ipſis omnibus & ſingulis cardinalibus exſiſtentibus in Romana curia, ſub pœna privationis cardinalatus, & omnium beneficiorum ſuorum, quam quilibet ipſorum incurreret ipſo facto, ne ab illa die, quarta videlicet Maii, in antea, aliquis eorum exiret de Luca, ſine ſpeciali & expreſſa licentia noſtra, per nos ore tenus ſibi facta. Item ſub pœna perjurii, quam incurrerent ipſo facto, præcepimus & mandavimus eiſdem, ne ulterius congregarentur in aliquo loco, ſine expreſſo mandato noſtro. Item ſub eadem pœna perjurii, quam incurrerent ipſo facto, præcepimus, & mandavimus eiſdem, ne aliquis eorum participaret cum oratoribus Gallicis, ſive per ſe, ſive per interpoſitam perſonam: quia noſtræ intentionis erat, ſicut & expreſſimus, cum prælibatis olim cardinalibus, per expeditivas, claras, & ſaluberrimas vias, ad deſideratam unionem procedere, palpato quod a ſchiſmaticis fueramus deluſi, & in fruſtratoriis verbis detenti: prout præcipue claruit tunc circa finem menſis Aprilis, quando inter arctos tractatus de locis conventionis, Petrus de Luna almæ urbi noſtræ, ut eam caperet, parabat inſidias: ad quod perficiendum ſuas direxit cum ſuis galeas armatas.

Quæ præcepta noſtra ſi ſervaſſent, & nobiſcum, ut volebamus & decebat, perſeveraſſent: jam, ut veriſimiliter arbitramur, eſſet ſtatus eccleſiæ reformatus, vel ſaltem reformationi vicinus. Ipſorum vero tunc cardinalium, quod dolentes referimus, quidam, videlicet Antonius olim Prænestinus epiſcopus, Conradus olim tituli ſancti Chryſogoni, Franciſcus olim tituli S. Martini in Montibus, de Urſinis, preſbyteri, Raynaldus olim ſancti Viti in Macello, Odo olim ſancti Georgii ad Velum aureum, diaconi, cardinales, ſuæ ſalutis immemores, divina pariter, & noſtra, ſummorumque pontificum prædeceſſorum noſtrorum, necnon juris humani, contemnentes præcepta; odibiles Deo, nobis rebelles, ſubverſores eccleſiæ, ſcandalum populorum, perjuri, & præmiſſorum juſſorum violatores, fugam ineuntes, receſſerunt a nobis, facto probantes ſe ex nobis non eſſe. Quos poſtea ſecutus eſt Petrus olim ſancti Angeli diaconus cardinalis, conſimiliter mandata noſtra contemnens: qui paulo ante valde damnabat fugam prædictorum. Qui omnes mala malis adverſum nos accumulantes damnabilius, procurarunt ſanctam matrem eccleſiam, quantum in eis fuit, viperinis conatibus laniare; & inconſutilem Domini tunicam ſcindere ſatagentes, ſcandalorum & ſchiſmatum ſeminaria præpararunt: & famæ ſuæ prodigi, & honoris proprii perſecutores effecti, non tantum ſeipſos nexibus peccatorum involvere, ſed in reprobum ſenſum dati, etiam alios ad præcipitium trahere conantur; curiales aliquos, & officiales noſtros pecuniis, promiſſionibus, minis, & aliis deceptionibus ſubtrahentes, notarios etiam cum regiſtris cauſarum, & libris curiæ, ad ſe traxerunt cum gravi ſcandalo, & etiam detrimento partium litigantium. Attentarunt etiam aliqua, quæ ad ſolum Romanum Pontificem pertinent: litteras quoque noſtras intercipientes, & nuntios, quos ad principes deſtinabamus & populos, pro celebrando concilio generali: litteras etiam ad nos & curiales noſtros directas, necnon quoſcumque ad nos & noſtram curiam adventantes, quantum in eis fuit, detineri fecerunt, contra proceſſus, & ſententias Apoſtolicas, in die Cœnæ Domini in talia perpetrantes promulgatas.

Quæſiverunt inſuper per ambaſſiatas frequentes, & litteras, quas ſub ſigillis, quibus, antequam eſſent privati, utebantur, ad prælatos, principes, & communitates, per diverſas mundi partes, ut obedientiam noſtram a nobis ſubtraherent, deſtinarunt. Et ut nihil omitterent ex iis, quæ pacem & deſideratam unionem poſſent impedire: unicum, & ſalutare ipſius unionis auxilium poſt tot mala relictum, generale concilium, quod die ſecunda Julii in feſto Pentecoſtes proxime futuro indiximus celebrandum miris & damnatis artibus conati ſunt impedire: etiam vero concilio ſuum conciliabulum opponendo. Et exiſtimantes loquacitatem, & maledicentiam, unionis bonum ſignum: prorupere ſæpius & publice in verba non tam blaſphema & ſchiſmatica, quam inſana, innocentiam noſtram apertis falſitatibus diffamantes.

Nos tamen more pii patris, qui ſalutem zelabamus ipſorum, ſperantes ipſos ad cor reverſuros, & viam veritatis repetituros: eos diutius exſpectavimus patienter, nullum de beneficiis per eorum privationem vacantibus alicui conferendo, uſque ad quatuor tempora Septembris; & exinde pauca contulimus. Et per diverſos probos viros magnæ auctorita-

a Forte, ceterique.

b Forte, fide dignis.

tis eos excitari fecimus: etiam per noſtras patentes litteras, ut infra certum terminum ad nos redirent, benigne requiſivimus & caritative monuimus: promittentes eiſdem quod, ſi cum caritate tractare vellent nobiſcum, & cum venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, ſuper negotiis unionis, eos benigne reciperemus atque tractaremus, abolendo omnem infamiæ maculam ſive notam, præmiſſorum & aliorum patratorum occaſione contractam, remittendo eiſdem offenſionem quamlibet atque pœnam: & cum eſſent perjurio maculati, & omnibus officiis, beneficiis atque cardinalatibus privati, continuata noſtra majori clementia eoſdem reintegraremus, & in ſtatum priſtinum reponeremus.

Ipſi vero in ſua pertinacia & ſuperbia obſtinati, neſcientes in ſemitis juſtitiæ dirigere greſſus ſuos, timoremque Dei præ oculis non habentes, etiam poſt dictam monitionem, & excitationes noſtras, contra nos & Romanam eccleſiam conſpirationes, colligationes, & machinationes diverſas continuarunt, & ſub prætextu unionis noſtram dumtaxat dejectionem quærentes, in eccleſia Dei majus ſchiſma & diviſionem ponere præſumpſerunt. Et ut in prædictis complices & fautores haberent, ſe cum ſchiſmaticis, & ſchiſma nutrientibus, videlicet cum quibuſdam anticardinalibus Gallicis, per proceſſus Apoſtolicos, ut præfertur, Urbani VI. prædeceſſoris noſtri, juſto Dei judicio condemnatis, juramentis, & aliis promiſſionibus ligaverunt, contra proceſſus hujuſmodi facere non verentes: & in ſcriptis ſuis ipſos anticardinales Gallicos, reverendiſſimos cardinales appellant, & ſic eos verbis & factis honorant, communicantes cum eis etiam, proh dolor! in divinis: aſſerentes, quod piæ aures refugiunt audire, dubium eſſe magnum & probabile tam de jure noſtri papatus, quam prædeceſſorum noſtrorum, a quibus ipſi cardinalatum, beneficia, & honores habuerunt, veritatem in mendacium commutantes.

Necnon poſt terminum prædictæ monitionis, iterato excitati per ambaſſiatam Senenſium per eos verbis deceptionis damnabiliter deluſam, ac deinde per Venetorum ambaſſiatam; reſtitutionis præmiſſæ noſtræ clementiæ ab utraque ambaſſiata facta promiſſione; quas vacuas remiſerunt; nec reductionem unici concilii per Venetos requiſitam conceſſerunt, niſi ad ſuum conciliabulum iremus. Congruum quidem pluribus videtur, ut unum fieri debeat concilium: non tamen ſuum uſurpatum, & a jure reprobatum, & ſuper hæreſi fundatum.

Hos tamen tempore & malitia longe ante præceſſit iniquitatis alumnus, & perditionis filius, damnatus Baldaſſar Coſſa olim ſancti Euſtachii diaconus cardinalis, qui tyrannice ſub mentito nomine legationis, noſtras & ſanctæ Romanæ eccleſiæ terras occupans, odiis & errorum furiis debacchatus fere per annum ante receſſum olim cardinalium prædictorum de Luca, ſtuduit per nonnullos ad hoc invitatos, & falſitatibus informatos, nos perjurii & ſchiſmatis maculis infamare: & fecit quantum potuit hoc contra nos publice divulgari, ſucceſſive ſollicitans adverſus nos inſurgere cardinales, prælatos, principes, communitates, & alias privatas perſonas: inter quos præcipue mendaciis, precibus, pretio, ac pollicitationibus, ſeduxit Petrum de Candia, tunc baſilicæ XII. Apoſtolorum, & Joannem, timorem eiſdem incutiendo, tunc ſanctæ Crucis in Jeruſalem, preſbyteros cardinales, ut ſibi ceteriſque rebellibus & ſchiſmatis adhærerent. Nec his malis contentus, exſecrabilia quædam mandata pœnalia fecit, ne quis nos Papam diceret aut ſcriberet; arma noſtra in noſtrum & ſedis Apoſtolicæ opprobrium turpiter & manifeſte de locis publicis & privatis faciens deleri, & captivari jubens nuncios noſtros: & quamplures ad curiam adventantes perturbavit, & pecuniis & bonis aliis ſpoliavit; præcludens omnem viam, quam potuit, ne litteræ noſtræ per nos de indicto concilio generali, & aliis veritatibus edocendis, ad prælatos, principes, & communitates, eorumque ad nos pervenirent.

Quorum errores ſecuti ſunt tandem Henricus olim Tuſculanus epiſcopus, Angelus olim tituli ſancti Potentianæ preſbyter, & Landulphus olim tituli ſancti Nicolai in carcere Tulliano diaconus, cardinales. Quorum duo priores nobiſcum, poſtquam primi fugerunt, ſteterunt Lucæ: nobiſcum etiam, & cum venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, concilio generali, quod indiximus, unanimiter conſentientes, & promotiones & quæcumque tractanda erant tractantes publice & private, uſque ad conſenſum incluſive procedendi contra præfatos apoſtatas & rebelles olim cardinales, etiam diſtributiones recipientes. Necnon quando de Luca receſſimus cum antedictis venerabilibus fratribus noſtris, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, petiere licentiam cum ſuis famulis nominatim expreſſis remanendi: quam in ſcriptis, ut voluerunt, conceſſimus, donec liberi forent a ſuis languoribus corporalibus: deinde ſe ad nos Senas venturos, ubi pro tunc noſtra reſidebamus cum curia, per replicatas litteras, & nuncios frequentatos ad nos, ultra promittentes nobiſcum perpetuo commorari. Landulphus vero, qui tunc temporis in noſtra civitate Peruſina & circum adjacentibus terris, erat vicarius, per ſuum oratorem ſolemnem ad præſentiam noſtram ſæpe tranſmiſſum, de conſtantia nos commendavit, confortavit ad patientiam; & ad procedendum contra ſæpe dictos olim cardinales rebelles nos animavit, uſque ad mortem nobis obedire promittens, & requirens quid ipſum facere juberemus: in hac confeſſione, ſolum verbali, ut ſuis factis oſtendit, perſeverans præciſe, quouſque noſtram & Romanæ eccleſiæ civitatem Aſſiſii, contra fidelitatis propriæ juramentum, tradidit pro pecunia, & eam ſibi imburſavit.

Nos igitur, attendentes quantum præmiſſa ſunt gravia, & graviorem, niſi efficax apponatur remedium, perniciem paritura; præſertim cum intendant eccleſiam novo idolo profanare: cum inſolentiæ, quæ ſine cautionis remedio per conniventiam tolerantur, animarum pericula & gravia ſcandala conſueverint generare: ac nequeuntes abſque indignatione majeſtatis æternæ, & tremore conſcientiæ, tam gravia ſcelera & exceſſus deteſtabiles amplius tolerare: poſtquam pluries per plurimos viros ſolemnes de noſtro beneplacito & conſenſu, ad reverſionem & plenam reſtitutionem & veniam fuerunt invitati, ipſique noſtra clementia & impunitate abutentes, iniquitatibus iniquitates accumularunt: adverſus præfatos iniquiſſimos viros olim ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, de fratrum noſtrorum conſilio, in virtute Altiſſimi decrevimus exſurgere, & ſuper præmiſſis contra ipſos procedere juſtitia mediante.

Quare Senis reſidentes in noſtro conſiſtorio, ipſos, Antonium olim Præneſtinum epiſcopum, Aquileienſem vulgariter nuncupatum, Jordanum olim tituli ſancti Martini in Montibus, de Urſinis, Corradum olim tituli ſancti Chryſogoni, Militenſem, & Franciſcum olim ſanctorum Quatuor Coronatorum, Bur-

ANNO CHRISTI 1409.

degalenſem, preſbyteros, necnon Raynaldum ſancti Viti in Macello, de Brancaciis, Odonem olim ſancti Georgii ad Velum Aureum, de Columna, Petrum olim ſancti Angeli, & Baldaſſarem Cuſſa olim ſancti Euſtachii diaconos, cardinales, declaravimus privatos, & reos tranſgreſſionis præceptorum noſtrorum, & de novo privavimus cardinalatibus, & eorum beneficiis, officiis, commodis, & honoribus: & vigeſimo octavo Septembris, de fratrum noſtrorum hujuſmodi conſilio etiam privavimus, & privatos declaravimus, omnes cardinales primis ſuperius privatis & declaratis privatis adhærentes & participantes in crimine, & nonnullos alios, omnibus dignitatibus, honoribus, gradibus, officiis, & beneficiis: intendentes, quam primum commode poſſemus, eoſdem olim cardinales privatos citare, & præfatas declarationes & privationes iterum innovare; non aliter (pro tunc malitia temporis ordinarium proceſſum impediente) habiliter valentes procedete.

Et quamvis prædicta & alia multa delicta, exceſſus, & crimina eorumdem, diu fuerint & exſiſtunt adeo notoria, quod nulla potuerint nec poſſint tergiverſatione celari, noſque propterea abſque alia citatione juſte potuerimus ac poſſimus declarare, prædictos [a] infra ſcriptas pœnas incidiſſe: ad majorem tamen cautelam & certitudinem præmiſſorum, & abundantiorem juſtitiam, necnon noſtram manſuetudinem exhibendam, & ad convincendam eorum malitiam, de fratrum noſtrorum prædictorum conſilio, tenore præſentium citamus prædictos, Antonium olim Præneſtinum, Aquileïenſem vulgariter nucupatum, Henricum olim Tuſculanum, dictum Neapolitanum, epiſcopos, Corradum olim tituli ſancti Chryſogoni, Militenſem, Jordanum olim tituli ſancti Martini in Montibus, de Urſinis, Petrum olim tituli baſilicæ XII. Apoſtolorum, Mediolanenſem, Joannem tituli ſanctæ Crucis in Jeruſalem, Ravennatem, Angelum olim tituli ſanctæ Potentianæ, Laudenſem, preſbyteros; necnon Raynaldum olim ſancti Viti in Macello, de Brancaciis, Baldaſſarem Coſſa [b] ſancti Euſtachii, Odonem olim ſancti Georgii ad Velum aureum, de Columna, Petrum olim ſancti Angeli, præfatæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconos, cardinales, & quemlibet eorum in ſolidum, io trigeſima die, a data præſentium computanda; de quibus triginta diebus proxime futuris, decem pro primo, alios decem pro ſecundo, reliquos vero decem pro ultimo & peremptorio termino aſſignamus; ſi die ea conſiſtorium erit, alioquin prima die tum ſequente qua per nos conſiſtorium teneri contigerit; compareant perſonaliter coram nobis humiliter & honeſte, ubicumque tunc erimus; viſuri ac audituri ſe declarari propter præmiſſa & alia fuiſſe & eſſe privatos, ac de novo privari officiis & beneficiis atque cardinalatibus, & tamquam hæreticos puniendos; & ad videndum & audiendum eaſdem declarationem & privationem per nos Senis factas, ut præfertur, innovari & publicari; necnon ad audiendum & videndum ſe declarari, & publicari ſe commiſiſſe crimina inobedientiæ, apoſtaſiæ, ariolandi, ſchiſmatis, blaſphemiæ & perjurii, conſpirationis, calumniæ, falſi, & læſæ majeſtatis; & propter præmiſſa crimina incidiſſe in pœnas & ſententias ſpirituales & temporales, in talia perpetrantes inflictas & promulgatas; ad audiendum etiam & videndum, per nos alias pœnas eiſdem infligi, prout nobis viſum fuerit, & juſtitia ſuadebit: certificantes eiſdem, quod, ſive venerint, ſive non, nos tamen in dicto termino ad declarationem & inflictionem hujuſmodi faciendas, prout juſtum fuerit, procedemus, eorum abſentia vel contumacia non obſtante.

Et quia audivimus, Franciſcum olim tituli ſanctorum Quatuor Coronatorum, Burdegalenſem, preſbyterum, & Landulphum olim ſancti Nicolai in carcere Tulliano, Barenſem, diaconum, præfatæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, ſe ad remotiores partes tranſtuliſſe adverſus noſtram innocentiam, contra eccleſiæ unionem & contra veritatem acturos pro poſſe; ipſos citamus, quatenus prima die, qua per nos conſiſtorium teneri contigerit, poſt tres menſes ab hodierna die proxime futuros; de quibus tribus menſibus unum pro primo, unum pro ſecundo, & reliquum pro ultimo & peremptorio termino aſſignamus; compareant perſonaliter coram nobis, ubicumque tunc erimus; viſuri & audituri per nos decerni & declarari, ipſos propter præmiſſa incidiſſe in omnes ſupra ſcriptas pœnas; & audiendum & videndum per nos alias pœnas eiſdem infligi, prout nobis viſum fuerit & juſtitia ſuadebit: certificantes eoſdem, quod ſive venerint, ſive non, nos tamen in dicto termino ad declarationem & inflictionem hujuſmodi procedemus juſtitia mediante, eorum contumacia ſeu abſentia non obſtante.

Ceterum volumus & auctoritate Apoſtolica decernimus, quod hujuſmodi citationes perinde valeant, & plenum robur obtineant firmitatis, dictoſque olim cardinales & eorum quemlibet perinde arctent, quacumque conſtitutione Apoſtolica contraria non obſtante, ac ſi eis & eorum cuilibet intimatæ, & inſinuatæ perſonaliter & præſentialiter exſtitiſſent, &c. *Subdit, ne metu judicium ſedis Apoſtolicæ declinarent, remve ipſos latuiſſe obtentarent, liberi & tuti commeatus ſyngrapham ſe dare, & in principis eccleſiæ Ariminenſis foribus, diploma defigendum juſſiſſe: denique hæc adjungit:*

Et ut nil omittamus de iis quæ quomodolibet ad ſacram unionem præſumi poſſunt pertinere, veſtigia noſtri Salvatoris ſequentes, qui non ſolum debitorem decem millium talentorum contritum & rogantem abſolvit, ſed & ſibi familiarem publicanum, honorandum, correctum tamen, aſſumpſit; & pœnitentem Petrum negatorem deitatis & perjurum, ſuo gregi præfecit; prælibatos olim cardinales ſuperius nominatos hortamur, & per aſperſionem ſanguinis Crucifixi obſecramus, quatenus infra terminum eis ad comparendum, ut præmiſimus, aſſignatum, ad cor revertentes, ſuoſque recognoſcentes errores, ad nos, benigne ſuſcipiendi, revertantur pœnitentes: certificantes eoſdem, quod ad cardinalatus commodum & honorem, necnon ad beneficia quæ primitus obtinebant, quorum tunc alteri non fuerit jus acquiſitum, miſericorditer reſtituemus; deletis inhabilitationibus, notis infamiæ, & quibuſcumque cenſuris, quas ob ſua ſcelera hujuſmodi incurriſſent, poſt prædictum terminum ſpe reſtitutionis penitus denegata: ut ſic pœnitentes reverſi, & a nobis pie reſtituti, ad ſacræ unionis effectum, quem mundus pernicioſo ſchiſmate fatigatus exſpectat, nobiſcum cum venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, tractandum & perficiendum aſſiſtant. Hoc ipſum referri volumus ad prædictos, Franciſcum olim tituli ſanctorum Quatuor Coronatorum preſbyterum, & Landulphum olim ſancti Nicolai in carcere Tulliano, diaconum, cardinales, ſi infra terminum trium menſium eis præfixum ad cor reverti & pœnitere voluerint. Nulli ergo, &c.

Datum Arimini, XIX. Kalend. Januarii, pontificatus noſtri anno ſecundo.

[a] Corrige, ſcripta.

[b] Deeſt, olim.

Sequens edictum, iiſdem omnino verbis hactenus conceptum eſt.

XV.

ANNO CHRISTI 1409.

XV.

Gregorii edictum alterum quo cardinales, qui ad conſtitutum diem reverſi non fuerant, omnibus dignitatibus privat.

Secundam tantum hujus edicti partem edimus, ex Raynaldi annalibus, ad annum Chriſti 1409. num. 9. ubi primam partem omiſit, quod iiſdem verbis, ac quæ ſuperius edictum, concepta ſit.

UT nil omitteremus de iis, quæ quomodolibet ad ſacram unionem præſumi poſſent pertinere, veſtigia noſtri Salvatoris ſequentes, qui non ſolum debitorem decem millium talentorum contritum & rogantem abſolvit; ſed & ſibi familiarem publicanum, honorandum, correctum tamen, aſſumpſit; & pœnitentem Petrum negatorem deitatis & perjurum, ſuo gregi præfecit: prælibatos olim cardinales ſuperius nominatos hortati fuimus, & per aſperſionem ſanguinis Crucifixi obſecravimus, quatenus infra terminum eis ad comparendum aſſignatum, ad cor revertentes, ſuoſque recognoſcentes errores, ad nos, benigne ſuſcipiendi, reverterentur pœnitentes: certificantes eoſdem, quod ad cardinalatus commodum & honorem, necnon ad beneficia quæ primitus obtinebant, quorum tunc alteri non foret jus acquiſitum, miſericorditer reſtitueremus, deletis inhabilitatibus, notis infamiæ, & quibuſcumque cenſuris, quas ob ſua ſcelera hujuſmodi incurriſſent, poſt prædictum terminum ſpe reſtitutionis penitus denegata: ut ſic pœnitentes reverſi, & a nobis pie reſtituti, ad ſacræ unionis effectum, quem mundus pernicioſo ſchiſmate fangatus exſpectat, nobiſcum cum venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus tractandum & perficiendum aſſiſterent.

Ac etiam attendentes, quod licet præfati olim cardinales cum anticardinalibus fuiſſent requiſiti, & inſtanter rogati, per ambaſſiatores ſolemnes cariſſimi in Chriſto filii noſtri Sigiſmundi illuſtris regis Hungariæ, & dilectorum filiorum Michaëlis Zeno ducis & communitatis Venetiarum pluries, necnon per oratorem dilecti filii Malateſtæ de Penſauro ad requiſitionem dilecti filii Caroli de Malateſtis; quatenus pro bono hujuſmodi unionis feliciter conſequendo, neve per ſuum conciliabulum a noſtro generali concilio ſeparatum dicta unio retardaretur, ſed forſan (quod abſit) omnino impediretur, vellent a loco Piſarum diſcedere; & ſi non in loco noſtri concilii ut dignum & juſtum eſſet, ſaltem in aliquo communi libero & ſufficiente, ad quem locum communem, dimiſſo noſtro loco, ſi quis per nos eſſet ſpecialiter nominatus, nos parati eramus accedere, & per hoc noſtram humilitatem & voluntatem, quam ſemper ad ſacram unionem habuimus, & habemus, efficaciter exhibere: iidem hoc facere pertinaciter, & obſtinate penitus denegarunt, nullam concordiam aliam volentes, niſi quod ſequamur eorum pravas affectiones, iniquitates, & errores, quæ totum ſtatum primæ ſedis, ſive Romanorum Pontificum, præcipitio exponunt: in tanta duritia permanentes, quod nedum videntur ſacram unionem, quam verbis prædicant, realiter & omnino refugere, ſed etiam, proh dolor! ad perpetuandum, quantum in eis eſt, hoc ſchiſma nefandum intendere, & novum idolum, id eſt alium antipapam, in Dei eccleſia velut conflatilem vitulum procurare. Quorum conſiderantes malitiam & contumaciam obſtinatam, pro bono univerſalis eccleſiæ, cui auctore Domino præſidemus, gravibus noſtri cordis aculeis pungimur, & ad procedendum contra eoſdem mediante juſtitia ſine prorogatione alterius termini perurgemur.

Adveniente igitur prædicta trigeſima die, videlicet heſterna, tunc propter feſti ſolemnitatem conſiſtorium non tenuimus, ſed die immediate ſequente, videlicet hodierna: nobiſque cum venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus in conſiſtorio publico conſiſtentibus, comparuit coram nobis dilectus filius Guillelmus Biordi de Larinis de Prato, Piſtorienſis diœceſis, procurator fiſcalis dictæ Romanæ eccleſiæ; & prædictorum olim cardinalium ad dictam diem citatorum, & non comparentium, & cujuſlibet ipſorum, contumaciam accuſavit, ac petiit ipſos & ipſorum quemlibet, per nos, contumaces & contumacem reputari, ac decerni, & declarari ipſos, & ipſorum quemlibet, in pœnas & ſententias prædictas, & in ipſis proceſſibus contentas, & alias propter præmiſſa a jure vel ab homine in talia perpetrantes inflictas, & quomodolibet promulgatas, ſeu etiam ordinatas, incidiſſe, & alias eis & eorum cuilibet pœnas per nos infligi, prout nobis videretur, & juſtitia ſuaderet.

Nos igitur dilectis filiis noſtris Bandello tituli ſanctæ Balbinæ preſbytero, Ariminenſi, & Petro Mariæ in Coſmedin diacono, de Venetiis vulgariter nuncupatis, cardinalibus, vivæ vocis oraculo mandavimus, ut ad portas palatii noſtri accederent, ut ibi per ſe & alios clamarent, & clamari facerent, ut ſi prædicti olim cardinales, vel aliquis eorum, vel aliqui aut aliquis pro eis vel eo, ibidem exſiſterent, dictum palatium intrarent, & ad noſtram præſentiam accederent. Et deinde prædicti Bandellus & Petrus, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, ad nos redeuntes, dixerunt, ſe ad prædictas portas acceſſiſſe, & ibidem per ſe & alios clamaſſe, & clamari feciſſe, prout eis a nobis mandatum fuerat, quod ſi iidem olim cardinales vel eorum aliqui ſeu aliquis, vel aliquis pro eis vel aliquo eorum, exſiſterent, dictum palatium intrarent, & ad noſtram præſentiam accederent; ac retulerunt ſe prædictos olim cardinales, aut eorum aliquem minime reperiſſe, nec etiam aliquem pro eis vel ipſorum aliquo. Propter quod prædictus procurator iterum petiit, prout primo petierat, & ſuperius eſt expreſſum.

Nos igitur præfatos, Antonium olim Prænestinum dictum, Aquikïenſem vulgariter nuncupatum, Henricum olim Tuſculanum, dictum Neapolitanum, epiſcopos, Conradum olim tituli ſancti Chryſogoni, Militenſem, Jordanum olim tituli ſancti Martini in montibus, de Urſinis, Petrum olim tituli baſilicæ XII. Apoſtolorum, Mediolanenſem, Joannem olim tituli ſanctæ Crucis in Jeruſalem, Ravennatem, olim tituli ſanctæ Potentianæ, Laudenſem, preſbyteros; necnon Raynaldum olim tituli ſancti Viti in Macello, de Brancacius, Baldaſſarem Coſſa olim ſancti Euſtachii, Odonem olim ſancti Gregorii ad Velum aureum, de Columna, & Petrum olim ſancti Angeli, præfatæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales diaconos, & quemlibet eorum, de fratrum noſtrorum conſilio reputantes, prout ſunt merito, contumaces; nec volentes nec valentes, ſalva conſcientia, tantam contumaciam, ac tot exceſſus notorios relinquere impunitos, in eoſdem olim cardinales, propter hujuſmodi contumaciam, excommunicationis ſententiam promulgamus: & declaramus eos fuiſſe & eſſe inobedientes, apoſtatas, ſchiſmaticos, blaſphemos, perjuros, conſpirationis, necnon ariolandi, falſi, & læſæ majeſtatis criminibus irretitos. Et inſuper propter eorumdem olim cardinalium exceſſus, & delicta, & alia ſupradicta, declaramus eos fuiſſe & eſſe privatos, ac de novo privamus, omnibus officiis, & beneficiis, dignitatibus, atque cardinalatibus, & eorum commodis & honoribus, & eos tamquam hæreticos decernimus puniendos.

Innovamus etiam & publicamus prædictas declarationes & privationes, per nos Senis factas: in quarum prima prædictos Antonium olim Præneſtinum epiſcopum, Aquileïenſem vulgariter nuncupatum, Jordanum olim tituli ſancti Martini in Montibus, de Urſinis, Franciſcum olim tituli ſanctorum Quatuor Coronatorum, Burdegalenſem, & Conradum olim tituli ſancti Chryſogoni, Militenſem, presbyteros, necnon Raynaldum olim ſancti Viti in Macello, de Brancatiis, Odonem ſancti Georgii ad Velum aureum, de Columna, Petrum olim ſancti Angeli, & Baldaſſarem Coſſa olim ſancti Euſtachii, diaconos, cardinales, de fratrum noſtrorum conſilio declaravimus privatos a die tranſgreſſionis præceptorum noſtrorum, quæ fuit undecima Maii proxime elapſi, & ipſos de novo privavimus cardinalatibus, officiis, beneficiis, & eorum commodis, & honoribus; in ſecunda autem declaratione & privatione, quæ fuit xxviii. Septembris, de fratrum noſtrorum conſilio privavimus, & privatos declaravimus omnes cardinales, prinus ſuperius privatis & declaratis privatis, adhærentes, & participantes in crimine, & nonnullos alios, omnibus dignitatibus, honoribus, gradibus, officiis, & beneficiis. Et nihilo minus præſente populi multitudine copioſa, per hanc noſtram ſententiam pronunciamus, decernimus, & declaramus, prædictos olim cardinales, propter prædictos exceſſus, in pœnas & ſententias in prædictis proceſſibus Urbani VI. prædeceſſoris noſtri contentas, & alias in talia perpetrantes, tam a jure, quam ab homine inflictas, & promulgatas, damnabiliter incidiſſe, ipſoſque fuiſſe & eſſe privatos, & eos privamus quibuſcumque dignitatibus, honoribus, privilegiis, & gratiis, necnon omnibus terris, locis, feudis, & bonis ac juribus, & juriſdictionibus quibuſcumque, quæ a nobis aut prædicta Romana eccleſia, vel quibuſvis aliis eccleſiis, aut perſonis eccleſiaſticis, vel Romano imperio, ſeu quibuſvis aliis, quocumque titulo obtinent; ipſorumque bona, & jura omnia, fuiſſe, & eſſe confiſcata, & ea confiſcamus; ipſorumque olim cardinalium perſonas, deteſtabiles, & infames eſſe declaramus. Et inſuper omnes, & ſingulos, qui præfatis olim cardinalibus, vel alicui eorum, juramento fidelitatis ſeu homagii, aut alterius cujuſcumque obſequii debito, ſubmiſſione, obligatione, vel pacto quacumque firmitate vallato, prius tenebantur adſtricti, abſolvimus, & decernimus abſolutos: ita quod nullus eis obedire, intendere, vel parere, nullus eis debita reddere, nullus eis reſpondere extra judicium, vel in judicio teneatur.

Monemus inſuper omnes & ſingulos patriarchas, archiepiſcopos, & epiſcopos, & alios eccleſiarum prælatos, necnon quoſcumque clericos cujuſcumque gradus, conditionis, vel ſtatus exiſtant, ne dictis olim cardinalibus vel alicui ipſorum, contra nos, & Romanam eccleſiam, vel noſtras, & ipſius eccleſiæ juriſdictiones & bona, ſervire vel adhærere præſumant. Quod ſi ſecus egerint, eo ipſo excommunicationis ſententiam, & omnes alias pœnas, in ſupradictos olim cardinales inflictas & promulgatas, incurrant.

Mandamus etiam omnibus & ſingulis Chriſti fidelibus, utriuſque ſexus, cujuſcumque ſtatus, ordinis, dignitatis, præeminentiæ, vel gradus exiſtant, etiamſi regali, reginali, imperiali, ſeu alia quavis præfulgeant dignitate, ſub pœna excommunicationis, & aliis cenſuris, & pœnis graviſſimis, per nos imponendis, prout nobis viſum fuerit, & juſtitia ſuadebit, ne ipſis olim cardinalibus, vel alicui eorum, contra nos & Romanam eccleſiam, vel noſtras & ipſius eccleſiæ juriſdictiones & bona, favere vel adhærere præſumant. Sint etiam ipſi olim cardinales inteſtabiles, nec teſtamenti habeant liberam factionem: ad bona quoque aliorum, ex teſtamento vel ab inteſtato, nullatenus admittantur: nulla fides, nulla eis credulitas adhibeatur; ſed a teſtimonio velut infames, & indigni totaliter repellantur. Sit eis judicatus, & cujuſlibet alterius officii publici exercitium interdictum.

Et inſuper ut prædictorum olim cardinalium eo major ſit confuſio, quo ipſorum culpæ potentius fuerint divulgatæ: omnibus & ſingulis patriarchis, archiepiſcopis, & epiſcopis, ſub excommunicationis pœna, quam ipſo facto incurrant, niſi mandato noſtro hujuſmodi, poſtquam ad eorum notitiam pervenerit, per noſtras litteras ipſis epiſcopis vel eorum metropolitanis directas, paruerint in effectu, diſtricte præcipiendo mandamus; quatenus ipſi prælati in ſingulis eorum eccleſiis, cum in eis major aderit populi multitudo, ſingulis diebus Dominicis & feſtivis, per unum menſem, campanis pulſatis, & candelis accenſis, & demum extinctis, & in terram projectis, per ſe vel alios, dictos olim cardinales publice & alta ac intelligibili voce denuncient fuiſſe & eſſe excommunicatos, inobedientes, apoſtatas, ſchiſmaticos, blaſphemos, perjuros, conſpiratores, necnon ariolandi, falſi, & læſæ majeſtatis criminibus irretitos; & ipſos ut tales tamdiu faciant a Chriſti fidelibus evitari, donec ad cor reverſi, ſuoſque recognoſcentes errores, a nobis, vel ſucceſſoribus noſtris Romanis pontificibus, abſolutionis beneficium meruerint obtinere.

Quod ſi forte dicti olim cardinales, vel ipſorum aliquis, in mortis articulo, ab alio quam a nobis vel ſucceſſore noſtro Romano Pontifice fuerint abſoluti: nihilo minus decernimus, & volumus, quod ipſi perpetuo careant eccleſiaſtica ſepultura. Et ſi ſupervixerint, volumus, quod quam cito commode poterunt, coram nobis vel dictis ſucceſſoribus noſtris ſe perſonaliter repræſentent, ſatisfacturi & recepturi, prout juſtitia ſuadebit. Alioquin, ne propter hoc cenſuræ eccleſiaſticæ eludantur, volumus quod ipſi olim cardinales in eamdem excommunicationis ſententiam reincidant ipſo facto: & quicumque eoſdem olim cardinales, vel eorum aliquem, ſcienter præſumpſerit eccleſiaſticæ tradere ſepulturæ, uſque ad ſatisfactionem condignam excommunicationis ſententiæ ſe noverit ſubjacere: nec abſolutionis beneficium obtinere mereatur, niſi propriis manibus ipſorum, vel ipſius, olim cardinalium vel cardinalis, corpora ſeu corpus exhumulent, & procul abjiciant ab eccleſiaſtica ſepultura: & nihilo minus locus ille perpetuo careat eccleſiaſtica ſepultura. Et niſi prædicti olim cardinales ſe correxerint a prædictis exceſſibus & delictis, ſine alia citatione aut monitione, pœnas alias, quas pro nunc miſericorditer omittimus, imponemus eiſdem, prout nobis viſum fuerit, & juſtitia ſuadebit. Nulli ergo, &c.

Datum Arimini, xix. Kalend. Februarii, Pontificatus noſtri anno iii.

XVI.

Gregorii Papæ epiſtola ad Florentinos.

Apologiam apud eos ſuam inſtituit.

Gregorius, &c. dilectis filiis nobilibus viris prioribus artium, & vexillifero juſtitiæ populi & communis Florentiæ, ſalutem, &c.

OMnis catholicus fidei Chriſtianæ zelator quantum tenetur pro fide Chriſti, & ſacræ unionis

Ex eodem Raynaldo, ibidem num. 3.

ANNO CHRISTI 1409.

dulcedine laborare, nec debet nec poteſt, ſi ſanæ mentis exſiſtat, ullatenus ignorare: cum & fidei documenta exhibeant, & ipſa natura, unitatis amorem in cunctis animantibus etiam repræſentet. Proinde cum nunc de re ipſa litteras parentes, dilectiſſimi filii, habuerimus per manus unius, qui ſe veſtrum dixit eſſe curſorem, ſub veſtri prioratus officii nomine, veſtrorum prædeceſſorum tempore datas, licet eorum geſta & ſcripta in hac materia potuiſſent & debuiſſent, prout vos ipſos noſſe putamus, non ita inhoneſta tranſire: attamen placide accepimus & libenter, ac ipſarum contenta perſpeximus diligenter; cum nil vere gratius poſſit noſtro præſentari conſpectui, quam de re ipſa tractari cum modis & mediis, per quæ poſſit non infici, ſed perfici, ſicut optavimus ſemper, & cupimus tota mente.

Et ut ſic firmiter videatis, nulla recognoſcentes erronea a dilectis filiis communitate veſtra catholica, ſed a quibuſdam civibus minus quam debita commotione deductis, quos in meliorem ſpiritum reducat Altiſſimus; & deſiderantes, ut prædiximus, exitum bonum rei: non tardabimus ultra ea, quæ oratores noſtri, quos nunc apud vos debetis habere, expoſuiſſe amodo debuerunt, etiam præſentibus reſpondere. Et ut præfatarum litterarum continentiæ ubetius ſatisfiat, ad ea quæ tangunt particulariter deſcendemus.

Dicunt ſiquidem in primordio, neminem eſſe debere, qui non habeat ad Dei eccleſiam, ſublato peſtifero ſchiſmate, uniendam intendere, & quærere ejus pacem: & cum, divina bonitate non ſitis inferius membrum ipſius, nulla in re debere vos enixe magis, atque diligentiori cura laborare indicatis, quam dare pro viribus operam tantæ rei. Contentamur certe & lætamur, quod nec infimi ſitis, ſed potentes pariter, & fideles noſcamini, & juvetis ut compleatur hoc ſanctum Dei deſiderium, atque noſtrum. Licite tamen & congrue, prout convenit, & aliter quam fuerint prædeceſſores ipſi veſtri, qui ad multa indecentia devenerunt: & ſi tot legationum vices, quot apud nos, & Petrum de Luna tranſmiſiſſe dicunt, pro re iſta non profuerint, dolemus corde tenus & affligimur.

Sed noſcit Deus, & homines viderunt, tam ex veſtris, quam aliis qui adfuerunt, ſi volunt veritati hærere, quod per nos numquam defuit, nec remanſit. Et ſi tot ſciverunt florenorum millia, quot proveniſſe ſcribunt de veſtrorum finium beneficiis ad hæc trahi: bene ſcitis vos, & ipſi qui ſic ſcribunt, quod multo plura fuere quæ ſub illo nomine pro veſtra republica remanſerunt, ſi illa modica volumus, & quæ habuimus, eſſe converſa pro Urbis tuitione, quam non potuimus propterea defenſare; neglectis etiam indigentiis propriis, quas portavimus pro tractatus unionis proſecutione; quam facimus tam ferventer, omiſſis omnibus cum proſtratione perſonæ, quam & in æſtatis ardore, & in hiemis glacie, omni ſubmiſimus periculo & jacturæ; deſerentes propria, & cum evidentia perſonalis diſcriminis, non ſemel ſed pluries per aliena viatoris more vagantes, & incaſſum hucuſque, malignorum operante verſutia, quam noviſtis.

Nil valuiſſe dicunt exhortationes, & preces, & oblationes factas nobis de Piſana, Florentina, & aliis civitatibus, oppidis veſtris, &c. Exhortationes ipſas equidem atque preces admiſimus, & habuimus gratas ſingulariter & benigne, &, quantum in nobis fuit, valuere continue, & valerent ſemper in omnibus poſſibilibus & honeſtis. Sed quæ de veſtrarum civitatum oblationibus tangunt, quomodo fuerint,

A ut alii intelligant, expedit aperire. Cum enim de provincia noſtri patrimonii diſceſſimus, & in Tuſciam declinavimus, non volentibus jam corruptis noſtris, qui tunc erant, cardinalibus, per viam Lombardiæ, ut deliberaveramus, tranſire, & appropinquare Saonam pro re iſta ſancta perficienda, ſi potuiſſemus: ad vos miſimus & quæſivimus inſtantiſſime Florentiam, vel in alia ex veſtris terris nobis magis grata, & facto accommoda, receptari; diſpoſiti ex tunc, cum Altiſſimi gratia, protectioni communitatis veſtræ principalibus inhærere. Et reſponſum fuit, non poſſe, nec velle, ſi pars adverſa non veniret. Et nos ut veniret inſtitimus totis viribus: eaque recuſante, non valuimus habere. Perreximus Lucam, & cum B gentibus veſtris & per terras veſtras, fidenter & domeſtice, quantum ſcitis: & dum Lucæ eſſemus, veſtra ſemper loca quæſivimus: & ut pars adverſa conveniret nobiſcum in Piſis, fecimus poſſe noſtrum. Dumque eſſemus in ſtrictiori tractatu, adverſarii ipſi pararunt inſidias contra Urbem; & contra perſonam noſtram etiam conſpirarunt: ut ſic aliquos ex ipſis tunc cardinalibus noſtris, contra nos etiam ad invicem conſpirantibus, ſubtraxerint a nobis: qui contra præcepta noſtra Piſas perrexerunt, ut noſtis, per aliquos ex veſtris ducti; qui ſub unionis colore talibus intendebant, ut tamen credimus, præter & contra mentem communitatis veſtræ. Fecerunt autem ſic, quod ubi nos cum noſtris minimum locum ex ve- C ſtris non potuimus habere, ipſi conſpiratores & fugientes a nobis Piſas obtinuerunt: & cum parte adverſariorum in ea poſtea ſe junxerunt. Quantum igitur iſta conformia fuerint oblationibus, quas tam amplas factas inquiunt & ſinceras, quantum bonæ caritati converterint, qualeque præparatorium fuerit unioni, quod a diviſione & ſcandalis inchoaſſent, prudentia veſtra judicet.

Sed his miſſis, quæ vitia non fuere erroris, veſtræ univerſitati, ut credimus, per antea tunc non nota: veniamus ad alia, quæ litteræ ipſæ dictant, ubi aiunt ſcriptum eſſe, non qui cœperit, ſed qui perſeveraverit ſalvum eſſe, & ob id ſuum habuiſſe conſilium a doctoribus & juriſperitis & timentibus Deum; ſyno- D dum ſpectare ad illos qui olim cardinales fuere, & alios a jam diu pro ſchiſmaticis & hæreticis condemnatos, & pro illa Piſas conceſſiſſe eiſdem. Reſpondeant qui talia ſcribunt, & qui tunc in veſtris magiſtratibus præfuerunt, qui fuere doctores, & qui iſti fuere periti & timentes Deum. Fuerunt perditionis filii, ille olim Aquileïenſis, & alter, qui appellatur de Tureio, & Baldaſſar Coſſa, qui Antonium de Butrio & Petrum de Ancharano, doctores ſuo jugo ſubmiſſos, mem præmiſerat, contra ſuam conſcientiam auctorantes. Qui Antonius, quæ dixerat & ſcripſerat, revocavit in mortis articulo, ut fideliter nobis conſtat. Fuerunt & illi, olim Mediolanenſis & Ravennas, qui ſeducti ſunt, & ſecuti Baldaſſarem præfa- E tum, tamquam mali caput. Fuerunt ne iſti conſultores, qui contra chriſtum Domini convenerunt in unum in civitate veſtra Florentiæ de menſe Auguſti proxime præteriti; dum pro conciliabulo ipſo, quod ſynodum vocant, Piſas obtinuerunt, pro ſacro generali concilio per nos indicto die ſecunda Julii præcedentis ad feſtum proximum Pentecoſtes, ſi potuiſſent, impediendo: non verentes, in tempore, ut in aliis, falſo uti; fingentes præfatum conciliabulum xv. Maii poſuiſſe celebrandum in Piſis, cum dicti loci conceſſionem, ut dictum & manifeſtum eſt, circa finem dicti menſis Auguſti tantummodo obtinuerint: Quam utinam non habuiſſent & modo forſan res eſſet meliori unionis diſpoſitioni propinqua.

Quare cum ab ambaſſiatoribus noſtris, qui tunc Florentiæ erant, quorum unus adfuit inter alios, vir ſingularis & doctor eximius dilectus filius noſter Petrus Mauroceno, tunc notarius noſter & modo ſuis meritis diaconus cardinalis, clare oſtenderetur eis omni ex jure contrarium, exaudire noluerunt? Quare & cives veſtri proprii doctores & magiſtri, tam religioſi, quam ſæculares, in opinione æquiſſima cum noſtris oratoribus concurrentes, recuſati fuere? Quare præclara conſilia veſtri populi veſtrique communis noluerunt admittere, dum negarunt præſtare aſſenſum, magnum cognoſcentes errorem tam de conciliabulo ipſo, quam de conceſſione civitatis Piſanæ; ut ſic illos tunc præſides veſtros oportuerit pro ſua & præfatorum malignitate fovenda ad vias pergere indirectas: & (prout apud nos notorium eſſe conſtat) civitatem ipſam conceſſerunt eiſdem per viam baliæ Piſanæ ad hæc totaliter impertinentis, niſi forſan pertinens facta fuerit, prout fertur, pro obſervatione & executione promiſſionum, quæ de ſubtrahenda obedientia noſtra facta fuiſſe dicuntur, quando cum gubernatore Januæ fuit conventum de habendo dominio civitatis Piſanæ? Multa autem cum præfatis civibus veſtris in ipſa conceſſione civitatis Piſanæ & conciliabuli offerta, minus quam licite interventa, nolumus aperire: quæ tamen communitati veſtræ non credimus fore ignota. Non fuit hæc perſeveratio bona: longe præſtantior & Deo acceptior extitiſſet accelerata peccati correctio.

Dicunt poſt hæc, ad nos miſiſſe, ut ad præfatum conciliabulum aſſentiremus accedere. Quod quantum abſurdum fuerit atque ſit, judicet ipſe Deus, & veſtrarum conſcientiarum maturitas velit juſto judicio intueri, poſtquam ipſi agnoſcere noluerunt: cum evidentiſſimis rationibus monſtraretur, omni jure omnique æquitate improbum & deteſtabile illud eſſe. Sed eſſe debebat, quod poſtea tempore ſuorum in officio ſucceſſorum, qui viri modeſtiſſimi fuere, ad preces & inſtantias cariſſimi in Chriſto filii noſtri regis Hungariæ illuſtris, & dilectorum filiorum ducis & communitatis Venetiarum, & ſubſecatione Caroli de Malateſtis, annuerimus loca mutari, & in uno loco communi, libero, & ſecuro, eſſe cum eis, ut ſic ex utraque parte fieret ſacrum generale concilium. Quod licet in auribus veſtræ communitatis, ut fertur, conſonum videretur: illi tamen reprobi renuerunt, in ſui conciliabuli obſtinatione damnabiliter perſiſtentes. Quamobrem dicunt ipſi veſtro officio præcedentes, per litteras eorum prædictas, exhortatos a multis obedientiam nobis tollere, poſtquam non volebamus noſtra juramenta, vota, & promiſſa ſervare, nec aliquorum partes audire, ob id convocaſſe prælatos, magiſtros & doctores, religioſos & alios ſanctos viros, degentes in locis ſuæ ditioni ſubjectis, & cum eorum conſilio obedientiam ſubtraxiſſe: prius tamen ad nos miſſo uno egregio & peritiſſimo domino Stephano Bonacurſi oratore ſuo, & in nihilo proficiente: & cum conditione, ſubtractionem ipſam feciſſe, quod non ante ſextum & vigeſimum diem præſentis menſis Martii locum habeat: declaraſſe quoque, quod ſi infra hoc tempus volumus ad præfatum concilium accedere, noſque libere & ſponte determinationi illius conciliabuli ſubmittere, atque quod determinationi præfatæ ſtare nos obligabimus; vel ſi decreverimus infra præfatum xxvi. diem per nos vel legitimum procuratorem noſtrum, cum pleno & irrevocabili mandato ad prædicta, renuntiare papatui in manibus præfatorum damnatorum Piſis exiſtentium, quos cardinales appellant, aut alterius cujuſcumque ſpeciale mandatum ad prædicta habentis ab eis, tunc in illis caſibus ſubtractio ipſa perinde ſit habenda ac ſi non facta eſſet: ad prædicta nos orantes & obſecrantes, cum oblatione ſalvi conductus pro nobis & ſocietate honeſta, ad dictum conciliabulum accedendi. Et hæc eſt ſumma ad contextum ſcriptionis illorum veſtrorum in officio prædeceſſorum.

Ah Pater omnipotens! unde tuis creaturis, quas de nihilo facis, præſumptio talis & tanta eſt, quod in ſedem tuam ſanctam, quam pro ipſis conſervandis & ſalvandis conſtituiſti in terris, non timeant inſurgere tam proterve? Unde eſt, quod calumnias & fallacias faciant ante te, qui omnia præſentia habes? Unde, quod non erubeſcant tuæ majeſtatis thronum, in ſæculo iſto tam dulciter inſtitutum, impellere & velle ducere velut monſtrum? Parce, parce eis miſericorditer, & ignoſce, oramus ſuppliciter, & ſuccurre: ne pereat grex tuus, pro quo tu mortis patibulum tolleraſti. Et vos, filii dilectiſſimi, ab intimis cordis penetralibus exhortamur, ut facies veſtras vertatis in cælum, corda veſtra figatis in Domino, nec veſtrorum prædictorum in officio prædeceſſorum veſtigia imitemini, qui dicunt convocaſſe concilium ad ſubtrahendum obedientiam Apoſtolicæ poteſtatis, pro damnatorum obſtinatione tuenda, quam debuiſſent & deberent reprimere penitus & opprimere.

Præſupponunt nos nolle juramenta, vota, & promiſſa noſtra ſervare, falſum totaliter affirmantes: cum & vota, & juramenta, & promiſſa ſemper voluerimus & velimus, & in futurum continue intendamus integraliter obſervare, & mortem potius ſubire vellemus, quam deſiſtere ab eiſdem. Laudes Altiſſimo, qui hanc firmitatis gratiam nobis indulget. Et firmum hoc teneatis, & tenere poſſint qui verum diligant, non ut illi, qui aiunt de ſuo dominio convocaſſe concilium: & ſaltem ſolum de ſua ditione vocaſſent, ut prætendunt. Sed ut alii ſciant, qui a longe diſtant, cum vobis, qui vidiſtis, dicere non ſit opus: quare & de Bononia nobis ſubjecta; ſed occupata tyrannide per principaliorem unionis hoſtem & pacis Baldaſſarem præfatum, convocarunt generales illos Prædicatorum, Minorum, & Carmelitarum, ac ſequaces ipſorum privatos, & juſto Dei judicio tam per proceſſus noſtros, quam aliorum prædeceſſorum noſtrorum ſummorum pontificum, condemnatos, propter conſpirationes & conjurationes ac ſacrilegia contra nos commiſſa per eos? Quare & alios quoſcumque, & undecumque potuerunt habere, nobis infeſtos & rebelles? quare & illos reprobos, Aquileïenſem, & de Tureio, & Mediolanenſem, fecerunt præſides in concilio; & dilectum filium noſtrum Lucam civem veſtrum ibidem exiſtentem, preſbyterum cardinalem, & Apoſtolicæ ſedis legatum, noluerunt admittere, ſicut prius receperant, & honoraverant in ſuo dominio, ut cardinalem pariter & legatum? Quare, ſi concilium, prout decet, liberum eſſe volebant, vexillifer ille juſtitiæ prima die ſurrexit in principio, dicens, præmiſſo aliquali libertatis colore, deliberatum eſſe per dominum Florentinum nullis bullis domini Papæ Gregorii obediri ſub eorum dominio, ſive per privationem, ſive per decoſſionem prælatorum eſſent; & adhuc determinatum nullum denarium domino Papæ Gregorio portari per collectores de juriſdictione ipſorum? Quid aliud hoc erat, niſi ſuadere omnibus, obedientiam nobis totaliter ſubtrahendam? Quare & ad hunc finem die ſecunda cancellarium ſuum in introitu concilii fecerunt dicere quæ dixit, & poſtea per dominum Laurentium de Rodulphis in publico

ANNO CHRISTI 1409.

etiam allegari ? Quare & illi tres viri Dei, qui ſoli reſtiterunt, & pro veritate noſtra dixerunt, etiam uno ex eis pro juſtitia monſtranda uſque ad ignis introitum ſe offerente, ſi quis ex contrariis voluiſſet intrare, compulſi fuerunt & minis attriti, ita ut eos tacere oportuerit, immo & alium ex eis, qui tacere noluit, ut aſſeritur, deſerere civitatem ? Suntne iſta liberi concilii oſtenſiva ? non certe.

Dicunt præfatum Stephanum oratorem ſuum præmiſiſſe, & nil profuiſſe : cum & ipſe a nobis non niſi ardentem noſtrum ad unionem affectum potuerit reportare, & deferre, per oratores ipſos noſtros quos actualiter nunc habetis, nos debite reſponſuros. Sed in hoc, prout in aliis, ſe geſſerunt, cum oratorem ipſum ſuum poſt dictam eorum congregationem miſerunt, & trium dierum terminum nobis dari fecerunt ad reſpondendum eidem. Litteras Florentiæ datas die qua hinc orator ipſe diſceſſit, poſtea tranſmiſerunt, præceptorias, & ſub gravibus pœnis minatorias ſubditis ſuis in noſtra curia exiſtentibus, ſi e veſtigio non diſcederent. Ambaſſiatorem ipſum dicunt nil profuiſſe, cum adhuc reſponſum non habuiſſent a nobis : quod habituri tamen erant, ut habuiſtis, minime exſpectarunt ; ſique illud, ut debet, admittitur, proficuum utique valde erit, & ſancti operis perfectivum. Sed ut nullus ex actibus ſuis ab altero diſcreparet, fecerunt ipſos in omnibus conſimiles, & conformes ad obedientiam etiam ſubtrahendam : licet parum reſtaverit ſubtrahendum, cum præceptum fuit ab eis litteras Apoſtolicas non ſervari, & introitus canonicos interdici. Solum ſupererat atque reſtat nomen papatus, circa quod principaliter cum promiſſionibus & pactis abhorrendis, illis veſtris civibus bene notis, omnis eorum aſtutia malignatur, & præfatorum reproborum ambitio tendit, non reſpicientium unionem, nec quidquam, dummodo id ſibi valeant quærere quovis modo. O cæca cupiditas ! o cupida rabies ! o inſana fragilitas hominum non verentium Dei ſedem offendere, ut illam condemnatione æterna ſibi valeant vindicare ! Procul vero ſunt ipſi a nobis, qui illam graviter aſſumpſimus,[a] & ſolum Dei timorem & amorem, cujus nutu percepimus electionem noſtram concorditer & ſpontanee factam eſſe, cepimus onus iſtud cum intentione & aviditate intentiſſima unionem & pacem dandi populo Chriſtiano : ad quæ ſuper omnia apud Deum noſtrum continue & ſincere retinemus intentum.

[a] Forte, & ob ſolum.

Et ob id prædictos noſtros ad præſentiam veſtram miſimus oratores, tria habentes a vobis principaliter procurare. Primum quod noſtra veritas, noſtraque juſtitia, immo Dei, locum habeat apud vos, pluſquam malignitas adverſantium. Secundum, quod inobedientiam velitis evadere, & in catholica fide & debita obedientiæ præſtatione perſiſtere : cum non hominibus, ſed Deo vivo & vero impendatis. Nec credatis quod hæc quæramus ob aliud, quam ob ſuam reverentiam, & ſalutem veſtram, & aliorum conſideratione fidelium, pro quorum etiam intereſſe tenemur & inſtitimus pluſquam noſtro : ne principes & magnates, communitates & univerſitates, & ceteri obedientiæ noſtræ, taliter videant cum Gallicorum gloria ſe deluſos, & exemplum perpetuum dimittatur in terris taliter & tam graviter excedendi. Tertium & ultimum eſt, quod non velitis noſtrum ſanctum propoſitum perturbare, ſed juvare, ut tenemini & debetis, & adverſantes illos inducere ad locum tertium, communem, liberum, & univerſale concilium celebrare, & pacem ac perfectam unionem dare, quam cupimus & ſperamus. Neque putetis, quod de loco tertio dicimus, dilatorie interponi. Parati ſumus, prout ab ipſis oratoribus noſtris etiam debuiſtis habere, nos virum eligere Deum timentem, pacem amantem, ſchiſma odientem, & cunctis reſpectibus unionem ſacratiſſimam procurantem, qui pro parte noſtra locum eligat ſupradictum, ſi ad idem poteſtis adverſarios pro eorum parte deducere : quod recuſare non debent, ſi pacem & unionem, quam ore prædicant, corde gerunt. Velit igitur, quidquid per veſtros actum ſit in præteritum, devotio veſtra, quam per illas ſtrictiores & magis pias, quas poſſumus atque ſcimus, obſecrationes in Domino requirimus, & monemus, his noſtris juſtis deſideriis ad tantum bonum perficiendum, juxta ſpem & fidem noſtram, reddere vos conformes. Et ſi nulla cauſa alia vos inducat : ſaltem moveat illa divina, quæ ſuper omnia eſt, bonitas & majeſtas.

Datum Arimini, IV. Idus Martii, Pontificatus noſtri anno tertio.

XVII.

Alexandri Papæ VI. diploma. Quo Piſani concilii acta confirmat.

Rerum omnium ſummi ac providi ordinatoris, Domini noſtri Jeſu Chriſti, vices, quamquam inſufficientibus meritis, gerentes in terris, exemplo ejus invitamur, ut de ſuprema Apoſtolicæ dignitatis ſpecula, ad ſingulas orbis partes, noſtræ conſiderationis aciem extendentes, ad ea potiſſimum, per quæ fides catholica roboretur, ac hæreſes & ſchiſmata procul ab eccleſia depellantur, ac illa, quæ ad hoc provide & ſolemniter geſta ſunt, & pro ſalute Chriſti fidelium executioni debitæ demandantur, opem atque operam, prout noſtrum requirit officium, impendamus.

Sane dudum, videlicet anno Dominicæ Incarnationis milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo octavo, in Romana eccleſia, hoſte humani generis procurante, gravis & peſtilens nimium exorta ſciſſura, magna populo Chriſtiano infra breve tempus attulit detrimenta : tota ipſius eccleſiæ fabrica per illam in duas partes diviſa, quarum uni quondam Urbanus VI. in ſua, & alteri quondam Clemens VII. in ejus obedientiis nuncupati, eodem tempore ut Romani Pontifices præſidebant ; Urbanus quidem in Italia, Clemens autem præfatus in Gallia, ſibi ſedem, adhærentium auxilio, vendicabant. Deinde ipſis duobus contendentibus ab hac luce ſubtractis, quondam Bonifacius IX. Urbano, & iniquitatis alumnus Petrus de Luna olim Benedictus XIII. in eorum obedientiis nuncupati, Clementi prædictis, ac etiam poſtea Bonifacio prædicto vita functo, quondam Innocentius, qui VII. ac demum etiam ipſi Innocentio, infra pauca tempora ſublato de medio, perditionis filius Angelus Corario, qui olim Gregorius XII. nominabatur, in hujuſmodi obedientiis ſucceſſerunt. Sed cum dicto Clemente vita functo, ageretur, ut alter in locum ejus ſubrogaretur ; cardinales de obedientia ipſius Clementis, de quorum numero tunc erat Petrus de Luna prædictus, ad extirpanda diſcrimina generalis incommodi, quæ ex ſchiſmate hujuſmodi continue pullulabant, adinvicem promiſerunt, & juramento firmarunt, ut ſi quis eorum in ſucceſſorem dicti Clementis eligeretur, proſequeretur extirpationem ſchiſmatis, & unitatis vinculum in Dei eccleſia, etiam uſque ad renunciationem ſui papatus incluſive, ſi majori parti cardinalium eorumdem pro bono unionis expediens

videretur : ut in quadam cedula ſuper præmiſſis facta, & ſubſcripta manibus ipſorum cardinalium, plenius continetur.

Hæc autem ipſe Petrus non ſolum una cum ceteris unanimiter promiſit, & juravit : verum etiam in verbis ſuis affectionem ac ſolicitudinem, erga unionem per hanc viam habendam, ardentiſſimam oſtendebat. Ex cujus aſſertione & verbis, cardinales prædicti, qui tunc pro electione celebranda convenerunt, potiſſime invitati dicuntur ad electionem de perſona ejur faciendam : credentes proculdubio, quod ea quæ ore & labiis prædicabat, etiam corde & opere cum ſinceritate exſequeretur. Sed præfatus Petrus, dicto Clementi ſurrogatus, licet ſtatim rebus adhuc recentibus iterato promiſerit & juraverit illa obſervare ; & per varias mundi partes verbo notificaverit & ſcriptura, ſe pro bono unionis eſſe omnino paratum renuntiare, adverſario ſuo pariter renuntiante : tamen paulo poſt, honoris faſtigio & dominandi cupiditate allectus, ac retrorſum converſus, primo paulatim tergiverſari, deinde aperte contradicere, & ſine ullo velamine impugnare viam ceſſionis incepit, omneſque exoſos habere, qui de hoc audebant ſibi facere mentionem. Augebantur miſerabiliter cardinales præfati, ſe & commodum Chriſtianitatis contra ſpem ſuam ludificari, atque decipi conſpicientes. Sed tantus erat imminentis periculi terror, qui in actibus atque verbis tam ipſius Petri, quam aliorum quorumdam intrinſecorum ejus proferebatur, ut alii ex eiſdem cardinalibus ori ſuo ſilentium imponere, alii qui liberius de hoc locuti fuerant, comminationum metu, interdum a conſiliis, & ab ipſis Miſſarum ſolemnibus, non petita licentia, nec exſpectato fine, recedere ; alii ex noſtra civitate Avenionenſi, in qua idem tunc Petrus degebat, ſubito abire, ob timorem captivitatis & carceris, cogerentur.

Nec ſolum cardinales ipſos contempſit, verum etiam principes & dominos temporales, qui ad hanc viam ipſum exhortabantur : inter quos cariſſimus in Chriſto filius noſter Carolus rex Francorum illuſtris, quo majori auctoritate ipſum Petrum, ad ea, quæ promiſerat, obſervanda induceret, dilectum filium nobilem virum Joannem Bituricenſem, & quondam Philippum Burgundiæ, patruos, ac Ludovicum Aurelianenſem, germanum, duces, cum notabili comitiva, prælatorum, ac magiſtrorum in theologia, & juris doctorum, & aliorum inſignium virorum, oratores ad eum tranſmiſit. Qui cum ad unionem Chriſtianorum ex parte ejuſdem regis ipſum Petrum hortarentur, & viam ceſſionis, tamquam breviorem & neceſſariam, præferrent ; & non ſolum promiſſiones & juramenta ab eodem Petro nuper ſuper hoc facta, ſed etiam verba ipſius allegarent, qui legatus exſiſtens in Francia, quibuſdam ex præfatis ducibus, & aliis notabilibus viris dixerat, fore neceſſarium & expediens, ut per viam mutuæ ceſſionis finis ſchiſmati imponeretur : ac etiam ipſi cardinales tunc ſimul ob præſentiam ducum congregati, hanc viam ceſſionis expedire pro bono unionis aſſererent, & de hoc ſibi ſupplicarent ; & quia ſupplicationibus, & rationibus nihil proficere poſſe videbant, in vim promiſſionis, & juramenti, eumdem Petrum ſolemniter requirerent, ut per viam ceſſionis pacem eccleſiæ proſequi vellet : præfatus Petrus calcato pudore, & dominandi cupidine obcæcatus, expreſſe facere denegavit.

Denique ne ſingula (quod nimis prolixum foret) conſectemur, hanc viam ceſſionis per varios regum & principum oratores ſibi propoſitam, per ſe improbavit, & per alios ejus intrinſecos fecit publice impugnari. Ac tandem, ut omnibus ſpem de illa præcideret, per ſuum confeſſorem in eccleſia fratrum ordinis Prædicatorum Avenione fecit publice prædicari, quod ipſe potius pateretur mortem, quam hujuſmodi viam quomodolibet acceptaret. Quin etiam cardinalibus præfatis aliquando in ſua præſentia conſtitutis ibidem Petrus affirmavit, fruſtra ſibi de hoc mentionem fieri, quia ipſe numquam illam viam proſequeretur, etiamſi adverſarius renuntiare vellet, & quod numquam ſederet inter cardinales in eodem ſcamno : per hoc evidenter oſtendens, ſe de ſtatu ſuo, non de unione, & pace Chriſtianorum, prout facere promiſerat & juraverat, cogitare.

Ob hæc igitur perjuria, perverſitates, & errores, eidem Petro obedientia in regno Franciæ ſubtracta : cum per aliqua temporum curricula hujuſmodi ſubtractio duraviſſet, ipſe tandem ſuos defectus aliqualiter recognoſcens, per inſtrumentum publicum, quod fere ad omnes reges & principes ſuæ partis direxit, viam obtulit mutuæ ceſſionis, adverſario cedente, mortuo, vel ejecto. Promiſit etiam dictus Petrus in eodem inſtrumento, quod ad congregationem, ſynodum, vel concilium, quod inde teneri vel celebrari contingeret pro unione eccleſiæ, ipſe accederet.

Et per hujuſmodi oblationem, & alias quaſdam conſiderationes, fuit tunc eidem Petro obedientia reſtituta. Credebatur enim, quod illa quæ verbo obtulerat, facto adimpleret. Sed exinde continuata perjuriorum ſerie, non magis poſtrema, quam priora ejur promiſſa ſervavit. Cumque poſtmodum ad Bonifacium præfatum ſuos dictus Petrus miſiſſet oratores : (quibus tamen, quid daret in mandatis, quidve illic facere aut tractare deberent, cardinalibus præfatis tenuit occultum ;) atque ipſe Bonifacius intra paucos dies, poſtquam dicti oratores ad eum venerant, deceſſiſſet : cardinales, qui eidem Bonifacio adhæſerant, dictos oratores tunc etiam Romæ exſiſtentes requiri fecerunt, & requiſiverunt, quod ſi a dicto Petro mandatum ſeu poteſtatem habeant de via ceſſionis offeranda, hoc eis notificarent, quia ipſi cardinales diſpoſiti erant in eo caſu ab electione ceſſare ; & ſi de hoc mandatum non habeant, quod mitterent ſuper hoc ad ipſum Petrum, & quod ipſi intendebant in electione ſuperſedere, & exſpectare reſponſum : præfati oratores ſe nullum habere mandatum de ceſſionis via offerenda, & quod pro hoc mittere nolebant ad dominum ſuum, reſponderunt : quoniam dicta via ceſſionis bona non erat. Ex quo non ſolum evidens, verum etiam palpatum fuit, ipſum Petrum ad oſtentationem dumtaxat, non ad aliquem unionis effectum, oratores prædictos in Italiam tranſmiſiſſe.

Poſt hæc igitur dictorum oratorum reſponſa, quæ tergiverſationem dicti Petri maxime detexerunt : cardinales præfati Romæ exſiſtentes, quibuſdam, quæ ad unionem habendam utilia credebant, præordinatis, ad electionem proceſſerunt. Et quia paulo poſt per experientiam manifeſtum fuit, quod illa, quæ tunc dicti cardinales circa unionem conſequendam ordinaverunt, non ſatis adverſus malitiam & cupiditatem hominum valida fuerant : propterea ipſo quoque Innocentio, qui dicto Bonifacio ſurrogatus fuerat, infra breve tempus vita functo, iidem cardinales, antequam ad electionem procedere vellent, magno zelo unionis inducti, diſpoſuerunt ad fortiora remedia pro pace & reintegratione Chriſtianorum manus apponere. Itaque præfati cardinales, inter quos etiam dictus Angelus Corario erat,

in palatio papali Romæ apud ſanctum Petrum, ad eligendum ſucceſſorem tunc inſimul congregati, univerſaliter ſinguli, & ſingulariter univerſi, unanimiter & concorditer promiſerunt, jurarunt adinvicem, ac Deo, beatæ Virgini, ſanctiſque Apoſtolis Petro & Paulo, & toti cæleſti curiæ voverunt, quod ſi quis eorum in ſucceſſorem dicti Innocentii foret aſſumptus, pro integratione Chriſtianorum, renuntiaret effectualiter juri ſuo & papatui, ſi & quatenus dictus Petrus, aut ejus ſucceſſor, qui eſſet pro tempore, ſimiliter renuntiaret ac cederet juri ſuo, ſive decederet: dummodo ipſius Petri cardinales cum ipſis cardinalibus ipſius Angeli vellent taliter convenire & concordare, quod ex ipſis hinc inde ſequeretur canonica electio unici Romani Pontificis; quodque ad creationem novorum cardinalium non procederet. At etiam multa tunc expreſſa promiſerunt ſe facturos, & curaturos in hac parte, omni dolo & fraude atque mala interpretatione ceſſantibus. Et ſic quilibet ipſorum juravit corporaliter, manu tactis ſacroſanctis evangeliis coram ſe præſennaliter præſentatis, ſervare, adimplere, ac exſequi; quodque a dictis promiſſione, voto, & obligatione, ac juramenti præſtatione, & ejus obſervatione, ac omnibus & ſingulis ſupradictis, nullus eorum abſolutionem peteret, ſeu impetraret, per ſe vel alios, nec impetratis aut impetrandis uteretur, & ſibi forte conceſſam nullatenus acceptaret, nec data poteſtate per ipſum * alterius faceret ſe abſolvi, ſeu etiam cum aliquo ſecum diſpenſari, ſed vellet dicto vinculo remanere perpetuo obligatus; quodque ad majorem certitudinem, & firmitatem præmiſſorum, quilibet eorum teneretur ſe ſubſcribere manu propria omnibus & ſingulis inſtrumentis exinde conficiendis: quorum quidem inſtrumentorum, quilibet eorumdem cardinalium unum, vel plura habere valeret, pro ejus arbitrio voluntatis.

Quibus quidem promiſſionibus, juramentis, votis, ut præfertur, emiſſis, idem Angelus tunc dicto Innocentio ſurrogatus, promiſſiones, juramenta, & vota hujuſmodi, etiam poſt eamdem ſurrogationem immediate, ac deinde in ejus conſiſtorio generali, ratificavit & renovavit, alios increpando, qui cum pacem & unionem potuiſſent Chriſtianitati præſtare, neglexerant: ac litteras ſuas, uti juxta tenorem ejuſdem inſtrumenti tenebatur, ad eumdem Petrum direxit, per quas prædicta a ſe promiſſa, jurata, & voto firmata notificavit, viam ceſſionis offerendo, ac ipſum Petrum requirendo & invitando, ut pro pace & unione Chriſtianorum iis oblatis annuere vellet. Quod tandem ipſe Petrus, poſt longam inſtantiam ſuorum cardinalium, ſuper hoc a quodam nuncio ejuſdem Angeli requiſitus, tamquam vulpes aſtuta, verbo tenus effecit: & deinde per ſuas litteras ad præfatum Angelum tranſmiſſas, verſa vice invitavit eumdem ad proſecutionem unionis, ac ſe paratum cedere verbis obtulit: licet ex circumſtantiis evidentibus comprehendebatur, quod dictus Petrus ceſſioni prædictæ non cum effectu, ſed verbis & oſtentatione dumtaxat, aſſentiebat, ut ante & poſt, in progreſſu hujus tractatus ſemper exſtitit manifeſtum.

Deinde Angelus præfatus, ad eumdem Petrum, ad firmandum locum, in quo convenire deberet, ſuos miſit oratores. Qui cum Petro & ejus cardinalibus antedictis, tunc Maſſiliæ reſidentibus, nomine dicti Angeli & pro eo concluſerunt, quod ex tunc in proximo inſtanti feſto ſancti Michaëlis archangeli de menſe Septembris, vel ex cauſa ſupervenientis impedimenti legitimi in ſequenti ex tunc immediate celebritate Omnium Sanctorum, Angelus & Petrus prædicti, cum eorum collegiis cardinalium Saonæ convenire deberent, ad faciendum ibidem unionem antedictam. Quæ omnia dictus Angelus, etiam poſtea ratificavit & approbavit: dicendo tunc frequentius, nihil adeo ſibi earum exſiſtere, ſicut quod eamdem facere poſſet cum Petro & ejus cardinalibus unionem; & quod, ſi galeas non haberet, in una barcha, vel pedes cum baculo, ad dictam civitatem Saonæ intendebat infallibiliter proficiſci. Quod tamen poſtea non curavit: quamvis prædicti cardinales qui eum elegerant, cum majori parte illorum, qui tunc eamdem curiam ſequebantur, omnibus viis & modis honeſtiſſimis, gravibus, & maturis, eum eodem Angelo intendentibus, ipſum, ut dictam unionem ad ſalubrem & votivum exitum ducere vellet, interpellare aſſidue non ceſſarent. Qui tamen apud eum per longa temporum intervalla proficere nullatenus potuerint. Nonnumquam enim ipſis per verba reſpondendo ambigua, dicebat, quod ſi dictam unionem per ejus ceſſionem fieri contingeret, profecto timeret, quod per hoc magis ſchiſma in eadem eccleſia ſuſcitaret. Quandoque vero, per quoſdam diverſorum Mendicantium ordinum fratres, pluresque alios quos ſibi ſub ſpe promotionum attraxerat, etiam in eccleſiis, & aliis locis publicis, coram multitudine populi copioſa prædicare fecerat, quod ſi papatui cederet, etiamſi ex hoc prædicta unio ſequeretur, animam ſuam in inferno damnaret. Et multa etiam alia iis ſimilia, fabuloſa ſeu figmenta reperiens, conabatur ſemper novas edere formas, quæ per * tempus redimens Romæ, ac in Viterbienſi & Senenſi civitatibus, donec dicti termini ad conveniendum Saonæ, ut prædicitur, præterirent.

Quippe cardinalibus præfatis, qui cum ipſo erant, Saonam accedere volentibus, ſub gravibus pœnis inhibuit, ne illuc accederent: ac omnes pro dicta unione laborantes habebat exoſos. Et ſucceſſive, cum poſt hæc magnis difficultatibus protracti præfati Angelus Lucam, & Petrus ad Portum Veneris acceſſiſſent, ac de uno medio loco, in quo ſimul convenirent, tractaretur: miris cavillationibus & fallaciis vota Chriſti fidelium, pacem & unionem affectantium, deluſerunt: cum ipſi duo contendentes, immo verius colludentes, per eorum intrinſecos, & antiquitatum ſuarum conſcios homines, quos uterque ipſorum, ſub ſpe promotionum & præmiorum, ſibi aſciverant, ſecretos inter ſe haberent tractatus, & interdum, nocturna & clandeſtina inter Angelum prædictum & nuncium quemdam ejuſdem Petri, & vice verſa, prædictum Petrum cum ſecreto nuncio dicti Angeli, traherentur colloquia, ac velut ex compoſito ad vexationem & ſcandalum Chriſtianitatis, invicem conſpirantes, ſic ſe habebant, ut quod unus offerret, alter ex oppoſito denegaret: nec ullo modo poterant, annitentibus tam ipſis cardinalibus, quam prælatis & oratoribus regum, principum, & communitatum, qui tunc iſta de cauſa illic convenerant, ad concordiam deduci: Petrus quidem, quoniam galeas tamquam ad bellum armatas habebat, nuſquam a littore diſcedere, nec locum acceptare volebat, niſi maritimum, & cujus dominium in ſuis manibus traderetur; Angelus alios ſcrupulos cum mirabili inconſtantia quæritabat. Unde oriebatur apud homines juſtiſſima quædam & intolerabilis indignatio: cernentes duos nequiſſimos, & in capita ſua deteſtabiliter mentitos ſenes, terreni honoris cupiditate corruptos, & in reprobum ſenſum datos, cum paucis nequitiarum fautoribus, contra deſiderium & zelum totius populi Chriſtiani, qui pacem & reintegrationem ſui mirabiliter affectabat, ſchiſma per-

* Forte, nec data poteſtate alteri, per ipſum faceret ſe abſolvi.

nicioſum deteſtabileque nutrire ac perpetuare velle; & ob hoc juramenta, promiſſiones, & vota, poſtpoſito Dei timore, & hominum verecundia, flagitioſiſſime conculcare. Ob hæc homines Deum timentes, & unionis zelatores, plurimum torquebantur: & piis precibus, ac ſanis exhortationibus apud eoſdem contendentes, non deſiſtebant inſtare, ut pacem, cujus debitores eſſe dignoſcebantur, Chriſtianitati reddere vellent.

Fruſtra vero multis precibus per aliquos menſes apud ſurdas eorumdem contendentium aures conſumptis, tamdem præfatus Angelus doluto, quem de non faciendo dictam unionem diu ante conceperat, intra ſe ulterius retinere non valens, contra promiſſiones, vota, & juramenta ſua prædicta, & in fomentum ſchiſmatis memorati, etiam devotis ſupplicationibus cardinalium, qui eum elegerant, & efficacibus rationibus aure ſurda penitus obauditis, ac præter & contra voluntatem eorumdem cardinalium & promiſſiones, juramenta, ac vota ſua, ad creationem quatuor, prout ipſe dicebat, cardinalium, de facto proceſſit; ac etiam quorumdam pravorum, ac nefandorum conſiliis ſeductus, eoſdem cardinales, qui eum elegerant, Dei timore, hominumque verecundia poſtpoſitis pro eo quod pro hujuſmodi tunc facienda unione apud ipſum vehementius laborabant, & in creatione dictorum novorum cardinalium contra promiſſiones, juramenta, ac vota ſua de facto, ut præmittitur, factorum, conſentire nolebant, (quod nefas eſt dicere) eos incarcerare, ac vita privare, ut apparebat manifeſtis indiciis, conabatur. Sed auxiliante Domino, prædicti cardinales, a facie arcus jam tenſi ut læderet, evaſerunt: nec propterea idem Angelus a præconceptis nequiter odio & rancore per ipſum contra eoſdem cardinales, qui eum eligere, deſiſtens, ſub privationis & aliis gravibus eis mandavit pœnis, ne aliquis eorum de præfata civitate Lucana exiret, nec ipſi cardinales congregarentur ad invicem, aut per ſe vel interpoſitam perſonam, cum oratoribus domini Petri, & illis qui ex parte ipſius regis Francorum, & dilectorum filiorum univerſitatis ſtudii Pariſienſis, pro tractanda unitate hujuſmodi ad eamdem civitatem Lucanam venerant, loquerentur. Quæ quidem mandata, omnem ſpem & tractatum unionis hujuſmodi totaliter ſuſtulerunt. Quadam etiam die in publico conſiſtorio, Lucæ adhuc exſiſtens, publice aſſeruit, quod ad faciendum unionem prædictam, viam ceſſionis ut pernicioſiſſimam ac diabolicam ſequi nollet.

Cum igitur tam dicti cardinales, quam ambaſſiatores, prælati, & fere omnes Chriſti fideles, unionem eccleſiæ affectantes, de hujuſmodi unione conſequenda ex facto ipſius Angeli omnimodo deſperarent: cardinales ipſi cogitantes, quod melius eſſet eis incidere in manus hominum, quam derelinquere legem Dei, & fieri tranſgreſſores promiſſorum, juramentorum, & votorum prædictorum, etiam ſi proinde exſilium, paupertatem, & omnia mala eos pati oporteret, verſus civitatem Piſanam, (quam etiam per prius dictus Angelus pro facienda unione prædicta in eadem, ut ad hoc valde idoneam, & ut ejus verbis utamur, quaſi ad hoc fabricatam, eidem Petro tunc recuſanti, licet prius in Maſſilia civitatem obtuliſſet eamdem ambaſſiatoribus dicti Angeli, tunc etiam recuſantibus, obtulerat;) acceſſerunt. Et dum ibi prædicti cardinales forent inſimul congregati, adhuc cum omni humilitate dictum Angelum per intermedios nuncios eorum aliquoties ſollicitarunt, ut ei placeret ad eamdem civitatem Piſanam accedere; atque una cum eis, quod ad perfectionem dictæ unionis, ſicut expediret efficaciter pertractare, & in hoc etiam ipſius Angeli induratum animum immutare minime potuerunt.

Prædictuſque Petrus interim ab eodem loco Portus Veneris recedens, tractatumque unionis totaliter derelinquens, ad Cataloniam declinavit: ubi plures in cardinales contra promiſſiones ſuas, & in præjudicium unionis eccleſiæ, profanavit: omnibuſque pæne ſuis cardinalibus, qui bonum unionis hujuſmodi exſpectabant, in diverſis caſtris ſive locis eidem loco Portus Veneris propinquis, remanentibus, ac de facto unionis per dictum Petrum perficiendæ etiam penitus deſperantibus.

Qui poſteaquam iteratis vicibus, & diverſis nunciis, eumdem Petrum ad dictam civitatem Piſanam accedere pro unione eccleſiæ, & ſuo debito exſequendo, monuerunt: cum dictis cardinalibus, qui dictum Angelum elegerant, in loco Liburnii Piſanenſis diœceſis convenientes, ſuper proſecutione reali ipſius unionis, inter ſe diverſa colloquia & tractatus longo tempore habuerunt: & demum per viam concilii generalis, tamquam viam rationabilem, & juridicam, ad hujuſmodi ſchiſma tollendum, procedendum fore decreverunt: & concilium ipſum, prout ad eos hoc caſu pertinebat, ad civitatem Piſanam, quæ ab utroque contendente, licet diverſis temporibus, approbata & oblata fuerat, & quæ ad id per omnes reputabatur idonea, & ſecura, convocarunt: ad eamdem civitatem, pro horum exſecutione, perſonaliter accedentes: interim prædicto Angelo ab eadem civitate Lucana ad dictam civitatem Senenſem, unde illuc venerat, recedente: ubi etiam mala malis accumulando, plures alios in cardinales, contra ſua promiſſa, juramenta, & vota, profanavit.

Convocato igitur per eoſdem rite hujuſmodi generali concilio ad civitatem Piſanam, & convocatione ipſius univerſis Chriſtianitatis partibus, regnis, ac provinciis, debito tempore ſolemniter publicata, ac ſucceſſive etiam Angelo & Petro præfatis, necnon illis qui eis adhærebant, & ſe pro cardinalibus tenebant, congruo tempore renuntiata; citatiſque eis, & vocatis peremptorie, ut per ſe vel alios eorum nominibus, & pro ipſorum intereſſe, ad dictum generale concilium in eadem civitate Piſarum celebrandum, & ad cauſam ſchiſmatis & hæreſis contra ipſos inſtituendam, etiam convenirent, ac comparerent, ac præſtita & oblata eis plena ſecuritate illic conveniendi, necnon ibidem morandi, & recedendi juxta eorum beneplacitum voluntatis: tandem adveniente præfinito termino, quo dictum generale concilium in eadem civitate Piſana fuerit celebrandum, & illic poſtea de partibus, regnis, & provinciis prædictis, ac per mare & per terram, quaſi innumera multitudine prælatorum, videlicet patriarcharum, archiepiſcoporum, epiſcoporum, abbatum, & etiam ambaſſiatorum, & procuratorum regum & principum, & prælatorum, & aliorum qui illuc perſonaliter accedere non potuerunt, ac etiam multorum inſignium locorum nuntiis & ambaſſiatoribus, necnon magiſtrorum in theologia, & juris doctorum, mira multitudine illic continuo concurrentibus eiſdem cardinalibus & prælatis, qui ad hujuſmodi concilium convenerant, ad formandum proceſſum pro unione eccleſiæ neceſſarium contra eoſdem Angelum & Petrum, ipſorumque ſequaces, pluries inſimul convenientibus; ipſis Petro & Angelo illic non comparentibus per ſe vel alios, & propterea contumacibus, prout erant, merito reputatis; ſervatis etiam ſervandis, poſt multorum temporum intervalla, & nonnullis ſeſſionibus, necnon aliis ſolemni-

lemnibus actibus, prout ordo juris & tanti negotii qualitas exigebat, per eoſdem cardinales, per patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, & abbates, qui locum in eodem concilio habebant, etiam publice & ſolemniter factis: tandem hujuſmodi generale concilium, dictorum Angeli & Petri, & ſuorum ſequacium, abſentia ſeu contumacia non obſtante, pronuntiavit, decrevit, definivit, & declaravit (prout hæc omnia in dicto proceſſu deducta, petita, & probata fuerunt) Angelum & Petrum præfatos, fuiſſe & eſſe notorios ſchiſmaticos, & ejuſdem ſchiſmatis nutritores, defenſores, fautores, approbatores, incorrigibiles & pertinaces; necnon notorios hæreticos, & a catholica fide devios, atque promiſſionum, votorum, & juramentorum ſuorum hujuſmodi tranſgreſſores, & eamdem eccleſiam notorie ſcandalizantes: & propterea omni honore & dignitate, etiam papali, ſe reddidiſſe indignos; ipſoſque etiam per ſacros canones ab eadem eccleſia fore abjectos, privatos, & præciſos, ac privavit, abjecit, & præcidit: inhibendo quoque eiſdem Angelo & Petro, ne quis eorum ſe pro Romano Pontifice gereret, aut nominare præſumeret: decrevitque dictam Romanam eccleſiam vacare, & per illos, ad quos hoc pertineret, ad ſummi Romani Pontificis electionem procedendum fore: ac omnes & ſingulos, etiamſi imperiali, regali, aut alia quavis dignitate fulgerent, juramento & obedientia, quibus forte eis tenerentur adſtricti, penitus abſolutos: inhibendo etiam Chriſti fidelibus ante dictis, ne alicui ipſorum Angeli & Petri parerent, obedirent, & intenderent, aut præſtarent auxilium, conſilium, vel favorem, ſub excommunicationis & aliis cenſuris, ſive pœnis in tales a canonibus promulgatis: illos etiam, qui forſan hujuſmodi ſententiæ prædicti concilii parere contemnerent, ac fautores, defenſores, & ſequaces Angeli & Petri prædictorum, eiſque adhærentes, etiam per ſæculares poteſtates compeſcendos fore, & compeſci debere: & inſuper proceſſus, ac excommunicationis, inhabilitationis, ſeu alias ſententias, & cenſuras, necnon privationis ordinum quorumcumque ac dignitatum, etiam cardinalatus, beneficiorum, & officiorum, ac graduum quorumlibet, contra eoſdem cardinales, qui hujuſmodi concilio adhæſerunt & interfuerunt; necnon promotiones quorumcumque ad cardinalatus honorem per Angelum a die tertia menſis Maii, ac Petrum, prædictos, a die quintadecima Junii, anni Domini milleſimi quadringenteſimi octavi, factas, fuiſſe & eſſe nullas, irritas, atque caſſas; illaſque, quatenus de facto proceſſerant, caſſavit, irritavit, & etiam annullavit, prout hæc omnia in prædicta ſententia plenius continentur.

Nos itaque, qui poſtea fuimus, divina favente clementia, ad apicem Apoſtolatus aſſumpti, de conſilio venerabilium fratrum noſtrorum S. R. E. cardinalium, prædictam ſententiam, & omnia alia & ſingula, quæ per concilium hujuſmodi, pro tollendo ſchiſmate prædicto, reintegratione memorata, facta fuerunt, utpote provide, & tantorum venerandorum patrum, immo univerſalis eccleſiæ, auctoritate & concordia facta, rata habentes & grata, ea auctoritate Apoſtolica ex certa ſcientia approbamus, & præſentis ſcripti patrocinio munimus; decernentes, non minoris exſiſtere vigoris & firmitatis hujuſmodi ſententiam, necnon omnia & ſingula acta & actitata in eodem generali concilio in hac parte, quam fuerunt & ſunt alia concilia in diverſis arduis negotiis ipſius eccleſiæ celebrata: volentes inſuper, & eadem auctoritate decernentes, quod eidem ſententiæ, in judicio, & extra, ſtetur firmiter, & omnino pareatur. Et quia turpis eſt pars, quæ ſuo non congruit univerſo: volumus etiam, & auctoritate prædicta decernimus, quod ſi quis contra eamdem ſententiam forſan verbo vel facto, quod abſit, temere facere aut venire præſumpſerit, tamquam ſchiſmaticus & hæreticorum fautor, necnon ut univerſalis eccleſiæ turbator & ſcandalizator, ab omnibus fidelibus habeatur, ac etiam evitetur; donec ab errore hujuſmodi reſipiſcens, ad gremium ipſius eccleſiæ præmiſſa ſatisfactione debita, cum humilitate & reverentia revertatur. Nulli ergo, &c.

Datum Bononiæ, 11. Kalendas Februarii, anno 1.

Haſtenus diploma Alexandri Papæ V. ex Annalibus Raynaldi, ad ann. MCCCCX. num. 7.

XVIII.

Scripta domini Caroli de Malateſtis.

De iis quæ ipſe cum cardinalibus Piſis tractavit, & in reditu cum Gregorio, a quo legatus ad cardinales fuerat.

Ex eodem Raynaldo, ad annum MCCCCIX. num. 40.

AIt ſanctitatem ſuam facere poſſe quod ſibi libebat: cum reverentia tamen, de his quæ titubat, ipſam adviſabat. Videlicet acceſſus ſui ad partes Forojulii accelerationem, futuram eſſe maximi ſcandali, non exſtirpandi forte diebus ſuis. Credere quidem poterat ſanctitas ſua, ipſi Carolo, ſi placebat, non dicturo in hoc mendacium: per ea enim quæ dum Piſis erat, comprehendere potuerat, multi erant qui ſollicitabant per publicos proceſſus ſanctitatem ſuam & adverſarium ſuum ejici, & opportunitatem ad honeſtandum negotium, quod optant, quærunt; cumque viderint beatitudinem eamdem diſceſſiſſe, calumnias exaſperabunt in eam, jus ſuum dilatantes, dicenteſque, Ecce viam ad conveniendum pro ſacra unione exſequenda. Atque ex hoc jam adepti, coram ſuis adſtantibus quos cupiebant proceſſus urgebunt: & poſtquam de tractatu unionis infecto illos palam inſtruere poterunt, eum perjurum, fautorem antiquari ſchiſmatis, & hæreticum adſtruent, neminemque ſic excuſare eum poſſe, cum cedendi tractatum quemlibet infecerit, nec alium proſequatur, per quem unionem fieri poſſibile ſit. Quidam patule dicent: Poteſt orbis univerſus cernere, quod non niſi ad ſubterfugiendum ceſſionem, & decipiendum fideles: illiuſmodi concilium indixit & proſequitur. Certus namque eſt, dominum Benedictum & ſuos ad illud acceſſuros non fore: ſimiliter neque majorem partem fidelium, quæ ad hoc verum & ſacrum concilium acceſſit & acceſſura eſt; & propterea ipſum cum pauciſſimis ſuis confluentibus non poſſe unionem per concilium illud facere: cum certiſſimus ſit, & certi quilibet eſſe debeant, quod non accedebant illuc ad unionem perficiendam, ſed quantum in eo fuerit, deſtruendam. De conſilio quidem domini Benedicti, qualem unionis fructum attuliſſet, patebat. Unde inferent, quod uterque eorum jam præciſus eſt, & notorie incorrigibilis, gravemque jacturam ſanctæ eccleſiæ imminere, ſi Apoſtolicam ſedem diutius vacare ſinatur: & exinde occaſione ſumpta, concorditer procedent ad ſententiam diffinitivam celeriter, & poſtmodum ad tertii, ut ſic dicatur, pontificis electionem. Quo facto (quod jam factum eſt) ipſo domino Gregorio Forojulium accedente, Carolus videre videbatur, & cum reverentia petebat, quomodo & quando putabat fieri unionem poſſe.

Et ſi diceret forte, quod alias dixerat, ſe paratum acquieſcere terminationi concilii ſui, quod vere & juridice univerſalem repræſentabat eccleſiam, & eccleſiæ univerſalis auctoritate fungebatur: petebat, dato quod ſic eſſet, quid in facto concilium illud pro-

ficiet unioni, & quid circa hoc conſulere poterit, aut definire. Si enim conſultum fuerit, & conceſſo etiam quod juridice terminatum, quod dominus Urbanus prædeceſſoreſque ſui, & ipſe, veri fuerint pontifices, & quod diligentiam debitam adhibuerint pro unione exſequenda: iterum terminent, ipſum tamquam verum pontificem ab omnibus venerandum fore. Ceterum terminent, aliorum congregationes, non concilia, ſed conciliabula fuiſſe; irritent, damnent eos & acta per eos.

Petebat a ſanctitate ſua, ſi alios credebat hujuſmodi acceptare ſententiam, dicens Carolus ſe certiſſimum eſſe, quod non: & propterea certiſſimus erat, quantum humana fragilitas de aliquo certificari poterat humana conſideratione, concilium ſuum per viam illam de facto unionem facere non poſſe.

Inſuper ſi dicerent quod dabitur modus in illo concilio reintegrandi obedientiam, quæ fuit domini Urbani, dato quod ſic fiat (quod tamen fieri quodammodo impoſſibile Carolus putabat) animadvertebat quod pars illa fuit per multos annos abſque ulla diviſione, multa principum proſperitate & potentia fulta: & tamen ſchiſma minime ſublatum fuit, quinimmo quotidie auctum & inveteratum. Unde etiam per viam illam concilium ſuum unionem producere poſſe, parum ſperandum erat.

Præterea, quod ipſe dominus Gregorius una cum concilio ſuo, omni poſtpoſita excuſatione, ubicumque in orbe terrarum fuerint adverſarii ejus utrique, videlicet qui dicitur dominus Benedictus, & unio collegii, terminaverit accedere, ubique ſuum debitum quodlibet implere plene & perfecte: non putabat tamen Carolus, quod ſi qui Piſis ſunt, electionem alterius jam fecerint, ſtante quod in facto expertus eſt modicam erga Dominum Deum reverentiam & caritatem; inſuper urgente in proximos odio, & privati honoris & commodi mundani ambitione proterva, non credit, licet unio fieri deberet, ipſam tamen fieri. Movebant quidem præſertim animum ſuum rationes iſtæ: nam dominus Gregorius adverſariis ejus non cedentibus, cedere debere atque teneri non credebat, ſed ſuum conſulere concilium, aut [a] diffinire.

Quod ſi huic viæ dominus Gregorius jam conceperat terminaveratque, ſuo concilio illam terminante, aſſentire: longe præſtantius penſabat Carolus certitudini unionis, & ipſi domino Gregorio fore, Piſtorium accedere, quam feſtinare ſuum concilium celebrare, ut talem exſequatur terminationem, poſtpoſitis quidem rationibus aliis publicis, & privatis.

Hæc propter unionis certitudinem apparebant præferenda: videlicet, primo cedere quam alius eligatur, quam poſt: ſi enim primo ceſſerit, dubia non eſt electio cauſa ſui. Si quidem, antequam cedat, alius eligatur, ſua ceſſio poſt factam electionem illam, niſi de facto tantum certificare non poteſt. Valeat licet pontifex cedere, non poteſt ſibi ſubſtituere pontificem. Et ſi mala ſeu inepta fuerit electio, illiuſmodi ceſſio poſt factum, ineptitudinem illius auferre non poterit, multo minus ſic validare. Si dicatur, diſpenſari poſſe electionem illam per eum prius quam cedat: quis dicet hoc certum eſſe de jure, an dubium potius eſt, an cuilibet juri canonico diſſonum & oppoſitum?

Præterea quis credet, electum illum & electores hujuſmodi, poſtulare diſpenſationem, vel gratis oblatam acceptare velle? At ſi dicatur: Ille talis, poſtquam fuerit electus, cedere poterit: dicebat Carolus quod bene faceret, ſed ratione multiplici, & præſertim præteritorum experientia, & præſentium qualitate ponderata, non putabat, quod ſi tertius eligatur, niſi invite numquam cedet. Aut enim cogitatur, eligendum eligi debere cum modo, ut cedat, aliis cedentibus, quiſquis electus fuerit cum voto ſolemni & juramenti cautione, quam magis de jure valide fieri queat. Et tunc vel credebatur, illos, qui Piſis erant, hujuſmodi electionem facturos eſſe, vel non. Detur quod ſic: tunc quærebatur, qua ratione humana habilior modus reperiatur, tres inſimul conventuros fore & ceſſuros, quam duo: Si namque difficultas negotii, cauſa impedimenti fuit: aucta cauſa difficultatis, addi impedimentum neceſſe erat. Qualis enim erat difficultas conveniendi inſimul duos, & modum reperiendi ad cedendum, opus reſte erat, ſi negotii difficultas, & non partium voluntas cauſa fuit impedimentum. Si quoque voluntas, credendumne eſt humanæ menti, liberum citius ceſſurum fore, quam eos, qui per vota ſolemnia & juramenta valida ad cedendum obligatos fore toto patebat orbi? Vel forte credendum erit, ſi tertius ille majorem ſibi ceteris favorem inſpiciat, citius, quam ceteri ceſſerint, cedere?

Quod autem electio illa non fieret cum obligatione ad cedendum, iis rationibus ipſe Carolus movebatur. Primo quidem putabat, quod ſi volebant, qui Piſis erant, concilium juridicum & indubitatum aſſerere, velut aſſerebant, eorum terminationes tam circa ejectionem, quam circa electionem, validas, indubitatas, & irrefragabiles omnimode fore, cunctis fidelibus conarentur oſtendere, & inde non cum obligatione illiuſmodi electionem facturos fore. Si quidem bono moverentur zelo, dubitandi maxima inerat ipſis cauſa, ſi cum modo cedendi debite elegerint: ne forte, ſi noluerit ille ſervare promiſſa, opus eis ſit (dato quod jus foveant) illum iterum, tamquam alios, velut perjurum, antiquati ſchiſmatis fautorem, & hæreticum, ejectum & præciſum, declarare, & ad quarti electionem pervenire. Unde quartum ſchiſma pro triſchiſmate fieret. Concludebat ergo de primo ad ultimum, quod in principio unius particulæ propoſuit: videlicet accelerationem ad concilium ſuum Forojulii, accelerationem poſſe eſſe, immo futuram eſſe credebat, accelerationis tertii ad nomen papatus eligendi. Quo facto, de unione diebus ſuis parum, quinimmo forte minime, erit ſperandum. Et ideo ſuppliciter ſanctitatem deprecabatur ſuam, modum adhibere, per quem tam proximum, maximum, peſſimumque ſcandalum non fiat in eccleſia ſancta Dei. *Et infra:* Præterea quoniam non ſolum per ea quæ clandeſtine perceperat, verum per ea quæ manifeſte viderat, & multis tam aliorum, quam eorum qui ſecum inerant, manifeſta etiam eſſe putabat, non credebat ſanctitatis ſuæ perſonam tutam Piſis eſſe, poteſtate civitatis exſiſtente, velut erat, in favorem congregatorum Piſis prompta, multo quidem minus concilium. Nec quoque putabat, quod ſumpta ſuſpicionis rationabili excuſatione apparenti, propter detrimentum ſui ſtatus, ſuæque civitatis, reive publicæ excidium evitandum, domini Florentini, fortalitia & poteſtatem civitatis Piſanæ, in manibus ſuſpectorum partibus eccleſiæ univerſalis traderent. Verum ex adverſo conſiderabat, quod concilium Piſtorii congregandum, non privatum, ſed commune eſſe oportebat, quia communi conſenſu & auctoritate congregari alii aſſerebant: nec amplius ſuæ præjudicabat ſanctitati ipſum Piſtorii congregari, communi partium conſenſu & auctoritate, quantum Bononiæ & ceteris locis, quibus ſic congregandum eſſe aſſenſerat, qui Piſis erant aſſentirent congregari. Credebat etiam per ea, quæ ſibi oblata

[a] *Forte, ut diffiniret.*

Digitized by Google

fuerant, quod domini Florentini, Piſtorium & fortalitia ejus in manibus non ſuſpectorum partibus eccleſiæ univerſalis deponerent, ad hunc actum celebrandum, ex quo tuta erit perſona ſua, & concilium tutum & liberum. Si quidem non deponent, tunc orbi patebit, quidquid ex parte ſui impleviſſe debuerit, feciſſe; illos vero minime, innoteſcat. Ceterum orbi humilitatis ejus abundantia, & ſuorum ſuperbia adverſantium, & multimode fallacia exquiſita, unde fortes animo efficerentur multi, conveniretque ad notoriam perverſorum malitiam ſuperandam: deque duobus alterum fieri neceſſe ipſi Carolo videbatur, ſi (non obſtante illorum, qui Piſis erant, non æqua petitione) Piſtorium humiliaverit ire; vel exhibita ſibi ex ſuis tutelæ ſufficienti cautione, unio fiet; vel apud Dominum Deum & homines juſtificatus erit penitus, cum nihil omiſiſſe de iis, ad quæ tenetur ad unionem perficiendam, & ultra, Deus noverit, & hominibus patens erit. Sicque a Domino Deo per ſe, & homines eccleſiæ ſanctæ, & ſanctitatis ſuæ cauſa fovebitur, ad optimumque dirigetur finem. Et cum multa, propter ſuſpicionem captam in eum, ei opponantur, & ipſi tamquam malefactori detrahant: ex bonis operibus conſiderantes eum, glorificabunt Dominum, & ſuæ venerabuntur ſanctitatis bonitatem.

Supplicabat igitur ſanctitati ſuæ, ne vellet propter modicum permittere, tot fidelium errare mentes; & peſſimum ſchiſma tot inveteratum annis plurificari, intendi, & extendi, cum ſanctitatis ſuæ maxima ignominia, & forte demerito: deprecabaturque ſanctitatem eamdem, quatenus animadvertere placeret, quale quantumque excidium dicto fieret in populo, ſi non concordabat ſe cum iis, qui Piſis erant. Et ſi ſe paſtorem reputat, ut credebat Carolus: penſet, quod de minima ove perdita rationem cogetur reddere a patrefamilias.

His auditis, dominus Gregorius replicavit, illos velle, ſe & eos qui fuerunt & ſunt ſibi fideles, in eorum manibus & poteſtate poni, & quod abſolute cedat concilio in manibus eorum & poteſtate poſito: & quod cognoſcebat hanc eſſe deſolationem ſui & ſuorum, dicens, ſi abſolute ceſſerit, quid fieret de cardinalibus ſuis, quid de rege Romanorum, & de rege Ladiſlao, & de rege Hungariæ, & de aliis ſuis curialibus & fidelibus, quos ſciebat, propter eorum conſtantiam erga eum, illis exoſiſſimos eſſe. Et concludebat, valde apud Dominum ſe errare credere, & maximam agere impietatem, ſi ſui & ſuorum perditionis cauſa foret, ut aliorum ſatiaret impiam voluntatem: & quod propterea nolebat Deum, & ſuos, & conſcientiam ſuam taliter lædere, ſed potius mortis periculo ſe ſubmittere, ſperans in Domino, quod ipſum & ſuos fideles adjuvabit.

Ad hæc Carolus ait, quod qui Piſis erant, promiſerant ipſum & ſuos bene & caritative tractare: quodque hoc & cetera particulariter promiſſa, ſibi, ipſo cedente, ſervabuntur, volebat promittere, & ſe obligare. Unicum collegium inſuper acturos, & curaturos fore cum effectu, quod ſacra ſynodus ſolemniter hoc idem faceret, etiam quod futurus Pontifex promiſſa illa ſervabit integre & inviolabiliter.

De cardinalibus vero ſuis & de aliis particularibus, nihil velut retulerat, nihil tractaverat. Sciebat namque ſanctitas ſua, quod nullam habuerat licentiam ſeu poteſtatem ab eo, tractandi ſuper aliquo cum eis, ſi non aſſentiebant prius ad aliquem propoſitorum locorum accedere, pro unico & communi concilio celebrando. Noluit igitur mandato & licentiæ contradicere. Verum opinabatur, per ea quæ comprehendere valuiſſet, quod cernentes qui Piſis erant, ipſius maximam humilitatem & liberalitatem multa mereri, ipſo cedente peoptet ſacram unionem eccleſiæ, contentarentur dominum Antonium nepotem ſuum cardinalem remanere, & forte camerarium, quamvis hoc ſibi difficilius videretur, propter duos collegii illius, hoc officium prætendentes. De aliis vero quibuſdam, quos non malos reputabant, forte hoc aſſentirent. De duobus quidem, videlicet de dominis vulgariter dictis Raguſienſi & Senenſi, nullo modo credebat, quoniam peſſimos viros reputabant: & eos, & quemlibet eorum, cauſam fuiſſe deſtruendæ unionis & omnis ſcandali, publice & communiter Piſis ferebatur: & propterea cunctis pluſquam exoſos eſſe palpaverat. Principes autem, qui ſuæ ſanctitati fideles fuerant, ſecuros de ſuo ſtatu fieri decentiſſimum erat: & parum circa hoc difficultatis eſſe certus erat. Alias quidem, quando via ceſſionis tractata eſt, recordabatur ipſe Carolus dictum fuiſſe, ad omnem futuri ſcandali inter partes fomitem extinguendum, opportunum fore, quod ea, quæ dominus Urbanus & ſui egerant ſucceſſores in obedientia ſua, firma & rata haberet univerſalis eccleſia: ſimiliter quoque, quæ ille qui dictus fuit dominus Clemens, ſucceſſorque ſuus. Namque aliter neceſſe foret litem juris papatus, ad quam delendam ceſſionis viæ partes aſſenſerunt, ſuſcitare, vel quæ partium jus proſecuta fuiſſet, auctoritatem executione non pari approbando terminare, eſto quod ſublata fuiſſent ſtrepitus & figura judicii. De ſuis quoque curialibus dixit putandum eſſe, quod benigne tractarentur.

Verum adjiciebat, dato quod ſuos cardinales alii nollent cardinales remanere, & ſuos cardinales in officiis eorum, numquid hoc unionem impedire debebat univerſi populi Chriſtiani? Audierat nempe a ſanctitate ſua pluries, ut faverent ei ad ſacram unionem perficiendum, ſuos feciſſe cardinales. Primos quidem, ne inter eos, qui adverſus eum jam conſpiraverant, & decipulas non ceſſabant ſuis tendere pedibus, ſolum ſe abſque conſilio reperiret & favore; alios quoque, ne rebellatis adverſus cardinalibus ſuis, ipſe ab eis cum tribus derelictus, cum ipſis tantum tribus remaneret. Audierat etiam a ſua ſanctitate, quod viros humiles, & quam meliores ſciverat, elegerat ad eccleſiam ſanctam Dei uniendam & reformandam, omni penitus ſpe humani favoris ejecta. Conceſſo igitur hoc, cum cardinales iſtos fecerit propter unionis favorem & ſanctæ eccleſiæ quietem; ſanctitatem rogabat ſuam Carolus, quod ne in detrimentum propoſiti ipſos feciſſe reperiatur. Putabat etiam ipſos debere velle ſuæ dignitati cedere, ne propter hoc ſanctæ eccleſiæ impediatur commodum & tranquillitas: videntes præcipue ipſius exemplum, qui poſt Dominum Deum ſuus erat pater & dominus & magiſter, & pontificali, quæ major erat, ſuæ dignitati renunciabat, ut quiete & commodo fruatur eccleſia. Si autem nollent, cum mala in hoc deprehendatur eorum ambitio, potius eccleſiæ commodum tolli a ſanctitate ſua ſupplicabat, quam ipſorum prava voluptas. De ſuis vero cardinalibus ſimiliter docebat, concludens in reſponſione hac, quod ſi videbatur ſanctitati ſuæ annuere petitioni eorum, qui Piſis erant, cum opportunum foret tractare de ſecuritate ſui acceſſus Piſtorium, & concilii tute ibi celebrandi, futurique pontificis libera electione: poterat, immo decens erat, de ſtatu ſuorum cardinalium futuro tractare, necnon de ſecuritate ſtatus principum qui fuerant conſtantes in obedientia ſua, & aliis ſuis ſequacibus, & fidelibus, &c.

XIX.

Reſponſio Cardinalium domini Gregorii.

Facta ambaſſiatori domini Malateſtæ de Penſauro, ad quadam capitula per ipſum dominum Malateſtam præta.

Ex eodem Raynaldo, num. 40.

AD capitulum ſecundum, videlicet : Dixi pro parte præfati fideliſſimi ſervitoris veſtri domini noſtri Malateſtæ, quomodo magnificus frater ſuus dominus Carolus ſibi pridem intimavit, quod pro unione conſequenda eidem videretur unicam tantum fore viam indubitatam, & ſine aliquo ſcrupulo enervativam penitus omnis ſcandali, & cujuſcumque dubitationis de mentibus fidelium : videlicet quod fiat unicum & generale concilium, in quo concurrat voluntas dicti domini Gregorii pariter, & veſtra. Alias ſi plura concilia in diverſis locis indicta fierent, ut ordinatum eſt : veriſimiliter & neceſſario multa ſcandala, diviſiones, ac hæreſes ſuborirentur exinde : & ſic, ubi pacem quærimus, multiplex diſcordia ſequeretur ; ſicque erit error poſterior pejor priore, &c. Reſpondent & dicunt ſic : quod veritas eſt, quod pro bono negotii, & ut in illo certius & ſecurius procedatur, & ad ſerenandas conſcientias omnium, utile & expediens eſt quod non teneantur plura concilia : quia ſunt ſolum ad impediendum, & non ad expediendum ſanctum negotium, de quo agitur. Ipſi ergo commiſerunt ſe ſimul, & fecerunt unicum collegium pro proſecutione ſanctæ unionis : & habitis inter eos multis deliberationibus, & diverſis ac repetitis conſiliis pro unica & ſola via dandi pacem eccleſiæ, elegerunt convocare concilium generale, & elegerunt locum communem infra Italiam, ſcilicet Piſarum : qui locus per contendentium quemlibet fuerit oblatus, ut patet per publica inſtrumenta. Nam primo dictum locum obtulit dominus Benedictus in Maſſilia, nepoti, & aliis ambaſſiatoribus domini Gregorii : locum eumdem in loco de Portu Veneris publice obtulerunt dicto domino Benedicto ; ad quam electionem etiam domini cardinales utriuſque collegii conſenſerunt : & præcipue collegium Italicum hoc procuravit de mandato dicti domini Gregorii, per organum magnifici militis comitis Campaniæ, quem ad hunc effectum miſerunt Portum Veneris ad dictum Benedictum & ſuum collegium. Et ideo dominus Gregorius habet quod quærit : nam Piſanus locus, ut prædicitur, eſt electus de communi conſenſu, ut ipſe vult, & nedum de communi conſenſu, ſed ad procurationem ejus ſolius, ut patet ex reſponſione ſua facta in Luca, & ex bulla quam ſuper hoc domino Benedicto tranſmiſit, cujus bullæ particula ſequitur in hæc verba, videlicet : Itaque nobis illa via magis placebit, & placet, ut ſub uno aliquo domino, vel dominio, in quo utraque pars tuta foret, hujuſmodi foret conventio perſonalis. Hæc enim via omnia impedimenta excludit, omnes ſcrupulos repellit, omnes amputat difficultates : pro cujus executione, Florentinorum & Senenſium loca habilia & decentia, tam maritima quam terreſtria, & inſuper civitatem Lucanam, ſibi pro parte veſtri fecimus offerri, & præcipue civitatem Piſanam : qui locus eſt idoneus, ut nullus magis valeat reperiri, diviſus flumine, galeis, ſecundum quod tu optare videris, acceſſibilis, abundans victualibus, capax multitudinis, tutus ab omni reſpectu, ſic accommodus, ut ad iſtam conventionem fabricatus videatur. In unius diei ſpatio nos per terram, & tu per mare, ad eum locum convenientes, pacem Chriſtianitati reddere poſſumus.

Itaque ad iſtum locum, tamquam ad locum per utrumque electum, dicti domini cardinales mandaverunt concilium generale, vocaveruntque ſolemniter & canonice utrumque dictorum contendentium ad dictum locum & præfixum diem : & ita nuntiaverunt per ipſorum ſolemnes nuntios, & litteras publicas & apertas, omnibus prælatis, regibus, principibus, ducibus, nobilibus, notabilibus, communitatibus totius Chriſtianitatis. Itaque concludunt, quoad iſtum articulum, quod per eos non ſtetit, nec ſtat, quin concilium generale fiat, ſicut fieri debet, ad quod ipſe & Benedictus, de cujus re ſimiliter agitur, ſpecialiter ſunt vocati.

Ad tertium articulum videlicet : Item dicit præfatus dominus Carolus, ſibi a certo innotuiſſe, multos principes & communitates concurrere ad hanc viam, tamquam præ ceteris meliorem : inſtitiſſe quoque cum præfato domino Gregorio, eidem ſupplicantes, ut ſibi placeret concurrere cum concilio ſuo in uno loco, veſtris reverendiſſimis paternitatibus veſtroque concilio : ſubjungens idem dominus Carolus, quod ſi altera partium,[a] V.R.P. videlicet, & præfati domini, ſe retraxerit a prædicta electione dicti unici loci communiter fienda ; (veriſimiliter hoc eventurum non aſſerit :) quod ab illa parte, quæ recuſaverit, omnis obedientia totaliter ſubtrahetur cum vilipendio, detrimento, & infamia maxima ejuſdem partis : cum manifeſte convinceretur nolle unionem per modum juſtum & æquum, attenta maxime promiſſione utriuſque, facta de non omittendo aliquid de contingentibus. Recuſare autem electionem dicti unici loci, eſſet omittere, & ſic contra promiſſa venire, &c. Reſpondent dicti domini cardinales, quod de fide, legalitate, & probitate, & pura intentione dicti domini Caroli circa unitatem eccleſiæ, dicti domini confidunt, ſicut de ſpeciali & ſingulari filio eccleſiæ Romanæ : & pro tanto, quidquid dicat, vel faciat, domini reputant eum bono zelo procedere. Sed poſſibile eſt, quod dominus Gregorius vellet eum circumvenire, ſi poſſet : ſed cum Dei auxilio ſperant dicti domini, quod ipſe eſt talis, qui non permittet ſe decipi vel ſeduci. Et quia dicitur in dicto articulo, quod poſſet multum imputari ad vilipendium, detrimentum, vel infamiam illius partis, quæ non acceptaret tertium locum eligendum ; cum manifeſte convinceretur eos nolle unionem, & per conſequens ab illa parte ſubtraheretur omnis obedientia, attento quod multi principes, & communitates concurrerunt ad hanc viam : reſpondent dicti domini cardinales, quod poſſibile eſt, quod aliqui domini & communitates, qui non ſunt plene informati de facto, de circumſtantiis, ad informationem ſeu ſuggeſtionem dicti domini Gregorii contentarentur ; & placetet eis, ſi poſſibile eſſet, quod fieret mutatio ad unicum locum de communi partium voluntate. Sed domini certificant dictum dominum Carolum, & dominum Malateſtam, quod ipſi habent nova de majoribus regibus & principibus Chriſtianis, & de majoribus prælatis totius eccleſiæ, quod ipſi acceptant, laudant, & approbant viam iſtam receptam per dominos cardinales, de concilio generali celebrando in Piſis : & venient ad dictum locum, & tempus, qui venire poterunt, legitimo impedimento ceſſante : & qui erunt legitime impediti, mittent procuratores plene inſtructos cum ſufficienti mandato : & erunt in tanto numero, quod bene admirabuntur uterque iſtorum contendentium.

Et nihilominus credunt dicti domini cardinales,

[a] Hoc eſt, Veſtrarum reverendiſſimarum Paternitatum.

Digitized by Google

quod omnes, qui pro nunc approbant mutationem loci, quando erunt informati de impoſſibilitate juris & facti, & malitioſa cautela, per quam iſtud procuratur per dominum Gregorium, recognoſcent veritatem, & concurrent cum majori & ſaniori parte regum, principum, communitatum, cleri, & populi Chriſtiani, & cum tota eccleſia auctoritative, canonice, & ſufficienter unita. Et ut dicti domini ſint de ſingulis informati, tamquam ſpeciales eccleſiæ filii: domini eis notificant, ipſoſque cum pura veritate informant, quod in caſu de quo agitur, quando ſcilicet ſunt duo contendentes de papatu, ut eſt in caſu præſenti, concilium generale eſt judex ordinarius & ſuperior utriuſque. Nam clarum eſt, quod propter dubium unus non eſt ſuperior altero: nec ambo ſimul, cum non poſſint eſſe duo capita, & eſſet contra articulum fidei: *Et in unam ſanctam, &c.* nec alter ipſorum per ſe habet in iſta materia aliquam juriſdictionem, nec convocandi, nec ordinandi, nec aliquod ſtatuendi. Nam alias quilibet eſſet judex in cauſa propria de titulo ſui papatus: nec unus cum parte ſibi obediente obediret, ſeu determinationi alterius. Ita quod oportet de neceſſitate, quod ſit dare tertium, qui judicet inter eos: & nullus eſt, niſi univerſalis eccleſia, quæ eſt ſuperior & mater utriuſque, quam reputant generale concilium in hoc caſu. Nam nullus eorum habet integram obedientiam, ita quod univerſalis eccleſia non eſt; neque eſſe poteſt apud aliquem eorum: & per conſequens neuter poteſt convocare concilium quod ſit generale totius eccleſiæ.

Opponuntur etiam contra eorum quemlibet fautoriæ ſchiſmatis, atque aſſeruntur notoriæ & probabiles, pertinacis & obſtinati ex dictis & factis eorum. Opponuntur enormia & gravia crimina, notoria facti permanentis, de quibus pluries & ſolemniter moniti, fuerunt incorrigibiles, pertinaces & obſtinati: & crimina ſunt talia, quæ enormiter ſcandalizant totam eccleſiam, immo ſunt in ſubverſione, niſi occurratur, totius ſtatus eccleſiaſtici. Iſtis pro vero præſuppoſitis, quæ ſunt luce meridiana clariora, quæ * præſidenda ſigna frenetica audebit aſſerere, quod ipſi, vel eorum alter, in iſta materia poſſit, vel debeat eſſe judex, & per conſequens auctoritative convocare concilium generale, cum multi opinentur eos jam eſſe præciſos?

Præterea clarum eſt, quod iſti ſunt principales Benedictus & Gregorius, de quorum facto agitur: ita quod de neceſſitate juris oportet eos requirere, & provocare ad cauſam, & aſſignare eis locum ſecurum. Et iſtud jam eſt factum per dominos cardinales: nam dominus Gregorius hunc locum recuſare non poteſt. Nam omnis locus in hoc articulo recuſatur, vel quia non eſt idoneus, vel inhabilis, vel quia non eſt tutus, vel quia non eſt electus per partes. Quoad idoneitatem vel habilitatem loci Piſarum non eſt inſiſtendum: primo quia notorium eſt: ſecundo etiam ultra alia loca mundi Gregorius commendavit locum Piſarum, ſicut eſt rei veritas. Item ex tunc ſe poſuit bis in manibus Florentinorum, in quorum eſt ipſe locus. Similiter dominus Benedictus, qui jam acceptavit hunc locum, non poteſt eum allegare ſuſpectum: & ut communiter contrarium etiam aſſeritur, & eſt magis veriſimile propter illam, quæ facti dicitur, & habentur litteræ a diverſis perſonis fide dignis: *Dominus Benedictus perſonaliter veniet ad iſtud concilium ad locum præſumptum. Si inveniat locum mutatum, factis juſtis & rationabilibus proteſtationibus ſuis recedet, & ſic concilium ruet, & ipſe prætendet ſe excuſatum.*

Præterea reges & principes, communitates, prælati, clerus, & populus totius Chriſtianitatis utriuſque obedientiæ, ſunt ſolemniter vocati ad iſtum locum & terminum, & a pluribus habetur reſponſio, quod venient vel mittent. Si inveniant locum mutatum, deluſi & fruſtrati, ſi venerint, recedent; & ſi per prius ea ſciverint, non venient, & arguent nos probabiliter varios, mutabiles, & inconſtantes, & per conſequens concilium ruet, ut ſupra. Et credant dicti dominus Carolus & Malateſta, quod multi venirent Piſas, qui propter multas rationabiles & juſtas cauſas, non tranſibunt magis profunde in Italiam.

Sunt & multa alia, ex quibus manifeſte convincitur, quod dictus Gregorius & ſui, qui vellent divertere, & impedire iſtud ſanctum negotium, procurant iſta diverticula. Quis ſanæ mentis non videat, quod quidquid agitur per dictum Gregorium & ſuos, eſt ad divertendum iſtud ſanctum concilium, per quod ſolum poteſt ſedari ſchiſma, & uniri eccleſia Dei? & quod malitioſe & nequiter procuratur ad impediendum tantum & tam optatum bonum, ita per Dei gratiam diſpoſitum & propinquum; & ſub fallaci & diſſimulata cautela petunt ſeu peti faciunt loci mutationem? Quæ enim eſt ratio, quod dominus Gregorius non veniat ad locum per eum nedum acceptatum, ſed tam publice & ſolemniter oblatum, & copioſe laudatum, niſi ut ſub verborum pampinis fruſtretur negotium? Nam ſi nunc, quod abſit, concilii congregatio impediretur: non eſſet ſpes, quod de tempore noſtro poſſet iterum congregari. Et ad iſtud tendunt iſti ſeductores populi Chriſtiani, & maxime bonorum virorum & ſimplicium devotorum, tractando & procurando per vias exquiſitas, quod divertatur negotium & concilium non teneatur, *&c.*

XX.

Dubia mota per Cardinales, qui fuerunt Piſis in anno Domini MCCCCIX.

Ex eodem Rayn. ad an. num. 48.

Quia in concilio univerſali poſſent duo contendentes de papatu, ſeu ipſorum alter, vel etiam ipſorum ſequaces, movere dubia, & dicere exceptiones, quæ ſequuntur: ideo ſuper illis eſt habenda ante diem concilii matura deliberatio.

I. Et primo forſan dicetur, & excipietur, quod cardinales non potuerunt vocare concilium, ſed potius ille, qui gerit ſe pro Papa in parte ſua: & hoc videtur habere colorem per omnia jura, di. XVII. Et niſi huic dubio clare ſatisfiat, non cenſebitur eccleſia congregata, nec eſſe ibi concilium, ſed potius conciliabulum, & ſic nullius auctoritatis, juxta c. mul. XVII. di.

II. Item moveri * aliud dubium. Si quilibet, qui ſe pro Papa gerit, petit ante omnia reſtitutionem propter ſubtractiones, & neutralitates ſibi factas: talis petitio videtur habere colorem per c. item ſummatus, qui eſt ſub §. Item cum Balaam, 2. q. 7.

* *Deeſt, poteſt.*

III. Item poterunt dicere prima facie contendentes, quod poſito quod cardinales poſſent vocare concilium, vocatio eſſet nulla: quia exſpoliatus epiſcopus ex quacumque cauſa vocari non poteſt de jure ad concilium, niſi fuerit reſtitutus, nec de aliquo crimine agi contra eum, ut volunt jura per expreſſum 3. q. 1. & 2. per totum. Et iſta eſt una exceptio, quæ prima facie videtur juridica per dicta jura: & in illis dominus Benedictus ſe fundavit tempore alterius ſubtractionis. Et niſi iſti dubio reſpondeatur, concilium nullius effectus redderetur.

IV. Item poſſet moveri dubium. Si Benedictus

vel Gregorius in concilio peterent, ſubtractos vel neutrales repelli a concilio, tamquam ibidem vocem non habentes : iſta petitio videtur habere colorem per §. huic etiam. 17. di. Et quia ſpoliati ſeu neutrales, ſpoliantes per hoc Papam, cenſentur eſſe inimici ſecundum jura vulgata : & ſic venient in concilio ut partes, non autem ut judices, vel vocem habentes.

Qui fuerit his dubitationibus ſatisfactum, ex nullo, quod exſtat, monumento conſtat.

ANNO CHRISTI 1412. 1413.

CONCILIUM ROMANUM,

Adverſus Wicleff & Huſſitas anno Domini MCCCCXII. & MCCCCXIII.

SUB anni MCCCCXII. finem, celebravit Joannes XXIII. Romæ concilium, in quo Wicleffi & Huſſitarum errores damnati ſunt : ut conſtat ex ejus ſynodali decreto, quod mox ſubjicimus. De hoc autem concilio duo diſcimus ex ejuſdem Joannis litteris, quibus Conſtantienſe concilium indixit : alterum, convocatum fuiſſe, ut mos gereretur Piſano concilio, quod generale concilium triennio poſt iterum convocandum ſtatuerat ; alterum, non convenisſe prælatos tanto numero, quantum rerum gerendarum gravitas poſtulabat.

Joannis XXIII. ſynodale decretum adverſus Huſſitas.

Integra deſcribitur in bulla Martini V. quæ incipit, In eminentis. in fine Concilii Conſtantienſis, in hoc ipſo tomo.

Joannes Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

IN generali concilio inter omnes Apoſtolicæ ſedis inſtantias, quas ad regimen Chriſtiani populi jugiter impendit, illa videtur eſſe præcipua, ut cum aliquam doctrinam ſuboriri ſenſerit, quæ oculos divinæ majeſtatis offendere, & grave in ſe periculum animarum continere poſſit, eam, ne propagetur ulterius, & per eam mentes fidelium damnabiliter capiantur, mox ſtudeat exſtirpare. Cum ergo in nonnullis mundi partibus, quidam curioſi ea diſcere atque docere, non quæ ad animarum ſalutem & augmentum fidei, ſed ad ſuum ſactum ampliandum, & catholicæ fidei ſubverſionem cedunt, quoſdam libellos ſeu volumina, vel tractatus & opuſcula, quæ dicuntur Joannis Wicleff (videlicet dialogum, trialogum, & alios plures libros, quos præſentibus haberi volumus pro expreſſis, nomine dicti Joannis Wicleff inſcriptos & intitulatos) non ſolum in ſcholis frequentare, ſed etiam ad populum in ſermonibus exponere nitantur : in quibus libellis, voluminibus, ſeu tractatibus, multa hæretica dogmata, multique continentur errores, & in fide minus recte ſonantes : per quos, ſimplices & indocti a veritatis tramite deviare, experti vero atque docti nimium ſcandalizari perhibentur, quæ ad noſtram & hujus ſacri concilii deducta ſunt publicam notionem : nos, ut ex injuncti nobis paſtoralis officii debito tenemur, volumus in iis, quantum cum Deo poſſumus, occurrere animarum periculis : ne (quod ait Apoſtolus) variis & peregrinis doctrinis Chriſti fideles in devium abducantur, quos etiam ſumma cura Salvator admonuit, ut caverent a fermento Phariſæorum : cujus rei pernicioſiſſimam peſtiferamque malitiam optimo fermenti manifeſtat exemplo. *Gal. 5. 9.* Nam veluti fermentum, teſtimonio Apoſtoli, totam maſſam corrumpit : ſic hæreticorum falſa doctrina, omnem catholicam eruditionem, cui admiſcetur, veluti rabidum venenum, niſi occurratur, inficeret. Quam etiam doctrinam, abominationem deſolationis idem Salvator appellavit, dicens : *Cum audieritis abominationem deſolationis* : *Marc. 13. Cum autem videritis.* quem locum doctor ſacer Hieronymus exponens, abominationem dicit poſſe intelligi omne dogma perverſum. Volentes autem in præmiſſis, licet notoria ſint, mature procedere, & omne ſcrupuloſitatis dubium amputare, certis ex venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, atque nonnullis epiſcopis, ſacræ theologiæ, utriuſque juris profeſſoribus, & aliis, commiſimus de præmiſſis inquirere, & negotium hujuſmodi diligenti examinatione diſcutere. Ex quorum proceſſu & relatione, nobis & eidem ſacro concilio conſtitit atque conſtat, præmiſſa, tam per facti evidentiam, quam per plures diffinitivas ſententias, tam auctoritate Apoſtolica, quam nonnullorum archiepiſcoporum in ſuis conciliis & locis inſignibus & diverſis, fuiſſe, & eſſe notoria atque vera.

Nos igitur eodem approbante concilio declaramus, & decernimus, illa eſſe notoria, quæ nulla poſſunt defenſione tueri ; & ſuper illis fore, tamquam ſuper notoriis, procedendum : & exſurgentes in Dei virtute contra hanc falſam, perverſam, peſtiferamque doctrinam, eodem ſacro approbante concilio, dictos libellos, tractatus & opuſcula, videlicet dialogum, trialogum, & omnes alios hujuſmodi libellos, & alia, quæ ejuſdem Joannis Wicleff nomine inſcribuntur & intitulantur, cujuſcumque artis & facultatis exſiſtant ; (attento maxime, quod in eis, licet aliqua vera ſcripta ſint, falſa tamen illis, veluti lepra in humano corpore, permixta ſunt ; & in eorum lectione periculoſe, tamquam inter ſcorpiones & colubros, Chriſti fideles verſarentur :) damnamus & reprobamus, atque Salvatoris ſententiam exſequentes, dicentis ; *Si quis in me non manſerit, mittetur foras, & ſicut palmes areſcet, & in ignem mittetur, & ardet* : *Joan. 15.* igne jubemus publice concremari. Ejuſdem etiam auctoritate concilii diſtrictius inhibentes, ne quis Chriſti nomine inſignitus, audeat aliquem vel aliquos, ſeu aliqua ex dictis libellis, tractatibus, & opuſculis, dicti Joannis Wicleff nomine inſcriptos aut intitulatos, legere, exponere, docere, vel tenere, aut illis, ac nomine & auctore Wicleff uti, vel illum ut auctorem, niſi forte in illorum reprobatione, allegare publice vel occulte. Et ut de medio eccleſiæ illa perículoſa ſpurciſſimaque doctrina eliminetur omnino : jubemus per locorum ordinarios, libros, tractatus, & opuſcula hujuſmodi, etiam auctoritate Apoſtolica, per cenſuram eccleſiaſticam, & ſi ſit opus, cum adjectione quod contra non parentes procedetur tamquam contra fautores hæreſis, inquiri, & repertos ignibus publice concremari. Si quis autem hujuſmodi ſententiæ, inhibitionis, decreti, atque juſſionis, violator aut contemptor exſtiterit : ſtatuimus, eodem approbante concilio, contra ipſum, veluti ſuſpectum de fide, procedi.

Monemus inſuper auctoritate præmiſſa omnes & ſingulos, qui voluerint tueri memoriam dicti Joannis Wicleff, ut infra novem menſes proxime futuros, quos pro primo, ſecundo, tertio atque peremptorio termino aſſignamus, compareant apud ſedem Apoſtolicam coram nobis, vel noſtro ſucceſſore canonice intrante, vel in hoc ſacro concilio, vel alibi ubi contigerit nos vel ſucceſſorem prædictum reſidere, dicturi, & allegaturi quidquid voluerint, ne idem Joannes, licet ab humanis ereptus, de hæreſi condemnetur. Nulli ergo, &c. Datum Romæ, apud S. Petrum IV. Non. Februarii, pontificatus noſtri anno III.

CONCILIUM LONDINENSE,

Adverſus Wicleffi ſectatores, anno Domini MCCCCXIII. a Cantuarienſi archiepiſcopo celebratum.

THOMAS *Walſinghamus ad hunc annum.* Eo tempore, *inquit*, Lolardi [a] qui doctrinam evangelicam & Apoſtolicam atque propheticam depravabant, fixerunt ſchedulas in valvis eccleſiarum Londoniis, quæ continebant, centum millia parata ad inſurgendum contra cunctos qui non ſaperent ſectam ſuam. Invitabantur [b] nempe viribus & ingenio cujuſdam, qui dicebatur Joannes Oldcaſtell, qui ob reverentiam nuptiarum quas contraxerat cum affine nobilis viri domini de Cobbam, cognomen dicti domini eſt ſortitus. Erat iſte Joannes fortis viribus, operi Martio ſatis idoneus, ſed hoſtis eccleſiæ pervicaciſſimus: Regi propter probitatem carus & acceptus, ſed tamen propter hæreticam pravitatem valde ſuſpectus.

Eo tempore facta Londoniis cleri convocatione per dominum Cantuarienſem, maxime jam cauſa prædicti Joannis: repertum fuit, quod idem Joannes fuit & eſt principalis receptator & fautor, protector & defenſor Lolardorum: & quod, præſertim in diœceſibus Londonienſi, Roffenſi, & Herefordenſi, ipſos Lolardos, ab ordinariis ſive diœceſanis locorum minime licentiatos, contra conſtitutionem provincialem inde factam, ad prædicandum tranſmiſit, eorumque prædicationibus nefariis interfuit; & contradictores, ſi quos repererat, minis, & terroribus, ac brachii ſæcularis poteſtate compeſcuit: aſſerens inter cetera, quod Cantuarienſis archiepiſcopus, & ejus ſuffraganei, non habuerunt, nec habent poteſtatem aliquam hujuſmodi conſtitutionem faciendi: aliterque ſenſit, & ſentit, ac dogmatizat, & docet, de ſacramentis altaris, & pœnitentiæ, peregrinationibus, & adorationibus imaginum, ac clavibus, quam Romana eccleſia docet & affirmat.

Quare ex parte totius cleri, dominus Cantuarienſis fuerat requiſitus, ut deſuper præmiſſis contra eumdem Joannem procedere dignaretur. Qui tamen ob reverentiam domini regis, cujus ad tunc idem Joannes familiaris exſtiterat, & ob honorem ordinis militaris, una cum omnibus ſuffraganeis tunc præſentibus, & magna parte cleri, acceſſit ad præſentiam domini regis, tunc in prædio ſuo de Kennyngthon exſiſtentis; declarans ei defectus ejuſdem. Ad inſtantiam tamen domini regis cupientis eum ſine dedecore revocare, ſuſpenſum fuit negotium magno tempore. Sed cum dominus rex circa reductionem ejus longum tempus triviſſet inaniter, ſignificavit domino Cantuarienſi ſe circa eum inutiliter laboraſſe.

Dominus ergo Cantuarienſis dictum Joannem, de & ſuper præmiſſis perſonaliter reſponſurum, coram eo ad certum terminum decrevit evocandum, ac nuntium ſuum litteris citatoriis ad dictum Joannem tranſmiſit, tunc in caſtro ſuo de Coulyng degentem: mandans dicto nuntio, ut ad caſtrum dicti Joannis nullo modo ingrederetur, niſi licentiatus: ſed per mediationem cujuſdam Joannis Butler oſtiarii cameræ domini noſtri regis, ipſum dominum Joannem requireret; quatenus daret dicto nuntio licentiam ingrediendi, ut citaret eumdem, ſeu ſaltem extra caſtrum ſuum prædictum faceret ſui copiam, ut ſic citatione poſſet apprehendi. Qui tamen Joannes Oldcaſtel dicto Joanni Butler ex parte domini regis ſibi præmiſſa exponenti, publice reſpondit, quod nullo modo citari voluit, nec citationem ipſius aliqualiter tolerare. His auditis, dominus Cantuarienſis decrevit eum citandum per edictum, in valvis Roffenſis eccleſiæ ſibi vicinæ publice affigendum: ut compareret coram eo xi. die menſis Septembris, ſuper præmiſſis, & aliis hæreticam pravitatem concernentibus, perſonaliter reſponſurus.

Quo die adveniente, dominus Cantuarienſis in capella majori infra caſtrum de Leder, quod tunc inhabitabat, ſedens pro tribunali, audita & recepta relatione, quod idem dominus Joannes ſe incaſtellavit & fortificavit in caſtro ſuo prædicto, ac opiniones ſuas defendit, claves eccleſiæ & poteſtatem archiepiſcopalem multipliciter contemnendo: fecit eum citari publice ac præconizari. Qui cum diu exſpectatus, nullo modo compareret prout initio, contumacem excommunicavit in ſcriptis. Et quia dictus Joannes in defenſionem erroris ſui contra claves eccleſiæ ſe incaſtellavit, & fortificavit: dominus Cantuarienſis decrevit iterato citare dictum Joannem, ſi poſſet apprehendi, vel alias per edictum, ſicut prius, ut compareret coram eo die ſabbati proximo, poſt feſtum ſancti Matthæi Apoſtoli & evangeliſtæ proximo futurum: cauſam rationabilem, ſi quam habet, quare contra eumdem ad graviora procedi non debeat, tamquam publicum hæreticum, ſchiſma- A ticum, & hoſtem & adverſarium univerſalis eccleſiæ; quare etiam pronuntiari non debeat, ac auxilium brachii ſæcularis contra eum ſolemniter invocari, perſonaliter reſponſurus, & recepturus, circa omnia & ſingula præmiſſa, quod juſtitia [a] ſuadebat.

Adveniente termino præfixo, domino Cantuarienſi ſedente pro tribunali in capitulo ſancti Pauli Londoniis, aſſidentibus ſibi dominis, Richardo Londinenſi, & Henrico Wintonienſi, epiſcopis, dominus Robertus Murley miles, cuſtos turris Londoniarum, ſecum præfatum dominum Joannem adduxit. Nam parum ante per regios miniſtros comprehenſus fuerat, & in turri clauſus. Cui dominus Cantuarienſis recitavit proceſſum memoratum: quomodo videlicet in convocatione cleri detectus & delatus exſtiterat, quomodoque citatus & propter ſuam contumaciam excommunicatus: unde dominus Cantuarienſis gratioſe ſe obtulit & paratum fore promiſit ad abſolvendum B eum. Sed ille abſolutionem domini Cantuariæ petere noluit: ſed divertens ad alia, dixit quod libenter recitaret coram domino Cantuarienſe fidem quam tenet. Extraxitque de ſinu ſuo ſchedulam indentatam, quam tradidit domino Cantuarienſi, poſtquam legiſſet. Qua ſchedula perlecta, dominus Cantuarienſis dixit: Ecce domine Joannes, in hac ſchedula veſtra, plura bona continentur, ac ſatis catholica: ſed habetis terminum iſtum ad reſpondendum ſuper aliis, errores & hæreſes ſapientibus, quibus per contenta in hac ſchedula non eſt plene reſponſum. Et propterea vos oportet ad eadem reſpondere qualiter ſentitis, & fidem veſtram plenius declarare: videlicet an credatis & affirmetis, quod in ſacramento altaris, poſt conſecrationem rite factam, remaneat panis materialis vel non. Item an teneatis, credatis, & affirmetis, quod in ſacramento pœnitentiæ neceſſarium fuerit, quod habens copiam ſacerdotis confiteatur de peccatis ſuis presbytero per eccleſiam ordinato. Qui reſpondit expreſſe, ſe nolle aliter prædicta declarare, quam in C dicta ſchedula continetur. Cui compatiens dominus Cantuarienſis, dixit: Caveatis domine Joannes, quia ſi ad hæc vobis injecta, clare non reſponderitis in termino legitimo vobis jam dato, poterimus vos denuntiare & declarare hæreticum. Sed dictus Joannes, aliter reſpondere contempſit.

Tunc dominus Cantuarienſis declaravit ei, quid ſancta Romana eccleſia, ſequens dicta beatorum Auguſtini, Hieronymi, & Ambroſii, & aliorum ſanctorum determinavit, quas determinationes oportet quoſcumque catholicos obſervare. Ad quæ dictus Joannes reſpondit, quod voluit credere & obſervare, quidquid ſancta eccleſia determinavit, ac quidquid voluit ſe credere & obſervare: ſed quod dominus Papa & cardinales, archiepiſcopi, epiſcopi, ceterique prælati eccleſiæ haberent poteſtatem talia determinandi, noluit ad tunc aliqualiter affirmare. Unde dominus Cantuarienſis ſibi compatiens, ſub ſpe me- D lioris deliberationis ſibi in Anglicis certis articulis, rogavit ut in die Lunæ proxime ſequente, plene & clare ſuum daret reſponſum ſuper eiſdem.

Quo die Lunæ, videlicet xxv. die menſis Septembris, coram domino Cantuarienſi, & ante dictos epiſcopos, adjuncto illis Bangorenſi epiſcopo domino Benedicto, comparuit dominus Robertus Murley cuſtos turris Londonienſis, ac præfatum dominum Joannem ſecum duxit, ac coram domino Cantuarienſi, & toto clero pro tunc congregato, ſtatuit. Cui archiepiſcopus affabiliter & ſuaviter recitavit acta prioris diei, & quomodo excommunicatus fuerat & eſt, ac rogavit & requiſivit eumdem, ut peteret ac admitteret in forma debita eccleſiæ abſolutionem. Quod ſe dictus Joannes facturum negavit, ſed a ſolo Deo abſolutionem petiturum. Conſequenter dominus Can- E tuarienſis ſuavi & modeſto modo rogavit & requiſivit eumdem, quatenus de & ſuper contentis in dicta ſchedula determinationem eccleſiæ eidem tranſmiſſam de ſibi oppoſitis clarum daret reſponſum. Et primum ſuper ſacramentum Euchariſtiæ. Ad quem articulum inter cetera reſpondit: quod ſicut Chriſtus in terra degens, habuit in ſe divinitatem & humanitatem, divinitatem tamen velatam & inviſibilem ſub humanitate, quæ in eo aperta & viſibilis fuerat: ſic in ſacramento altaris eſt verum corpus, & verus panis, videlicet quem videmus, & corpus Chriſti ſub eadem velatum, quod non videmus. Ad fidem circa ſacramentum hujuſmodi in ſchedula prædicta per dominum Cantuarienſem tranſmiſſa ſibi, perque ſanctam Romanam eccleſiam & doctores ſanctos determinatam, expreſſe negavit: dicens quod determinatio eccleſiæ facta eſt contra ſa-

[a] *Iidem ſunt ac Wicleffiſtæ.*

[b] *Forte*, ſuſcitabantur.

[a] *Forte*, ſuadebit.

ANNO CHRISTI 1413.

cram Scripturam, poſtquam eccleſia dotata eſt, & venenum A infuſum in eccleſiam, & non ante. Quod etiam ad ſacramentum Pœnitentiæ & confeſſionis dixit, & aſſeruit: quod ſi quis eſſet in aliquo gravi peccato conſtitutus, a quo ipſe ſurgere neſciret, expediret & bonum eſſet ſibi adire aliquem ſanctum & diſcretum ſacerdotem pro conſilio ab eo habendo: ſed quod confiteretur peccatum ſuum proprio curato ſeu alteri presbytero, etiamſi haberet copiam ejuſdem, non eſt neceſſarium ad ſalutem: quia ſola contritio peccatum hujuſmodi delere poſſet, & ipſe peccator purgari. Circa adorationem ſanctæ crucis, dixit & aſſeruit, quod ſolum corpus Chriſti, quod pendebat in cruce, debuit adorari, quia illud corpus ſolum, fuit, & eſt adorandum. Et interrogatus quem honorem faceret imagini ipſius crucis, reſpondit verbis expreſſis, quod illum honorem ſolum faceret ſibi, quod bene [a] mandaret eam, & poneret in bona cuſtodia. Quod autem ad poteſtatem clavium, dominum noſtrum Papam, & archiepiſcopos, & alios prælatos, dixit quod B dominus noſter Papa eſt verus antichriſtus, hoc eſt, caput ejuſdem; archiepiſcopi & epiſcopi, necnon alii prælati, ſunt membra; & fratres, cauda ejuſdem. Quibus Papæ, archiepiſcopis, & prælatis non eſt obediendum, niſi quatenus fuerint imitatores Chriſti & Petri, in vita, moribus, & converſatione: & quod dixit idem Joannes alta voce, manibus expanſis, alloquendo circumſtantes: Iſti qui judicant & volunt damnare me, ſeducunt vos omnes & ſeipſos, & vos ducent ad infernum, & ideo caveatis ab eis. Quibus omnibuſque per eum ſic dictis, dominus Cantuarienſis iterum ac ſæpius flebili vultu dictum dominum Joannem alloquebatur, verbis quibus potuit exhortando, ut ad unitatem rediret eccleſiæ, crederet & teneret quod eccleſia Romana credit & tenet. Qui reſpondit expreſſe, ſe aliter non credere, quam ſuperius expreſſit.

[a] Forte, mundaret.

Videns ergo dominus Cantuarienſis, ſe in nullo poſſe proficere, cum magna cordis amaritudine proceſſit ad prolationem C ſententiæ diffinitivæ, in hunc modum:

In Dei nomine, Amen.

NOs Thomas permiſſione divina, &c. In quadam cauſa ſive negotio hæreticæ pravitatis, de & ſuper diverſis articulis, ſuper quibus dominus Joannes Oldcaſtell miles, dominus de Cobham, [a] coram nobis in ultima convocatione cleri noſtræ Cantuarienſis provinciæ, in eccleſia ſancti Pauli celebrata: poſt inquiſitionem diligentem ibidem inde captam, reperimus eumdem Joannem fore & eſſe hæreticum, hæreticis credentem, ac in fide & obſervantiis ſacroſanctæ Romanæ & univerſalis eccleſiæ errantem, & præſertim circa ſacramenta Euchariſtiæ & Pœnitentiæ: ad quod tamquam iniquitatis & tenebrarum filius in tantum obduravit cor ſuum, ut

[a] Deeſt accerſitus eſt, aut aliquid ſimile.

ANNO CHRISTI 1413.

A non intelligat vocem paſtoris ſui, nec velit monitionibus allici, nec reduci blanditiis. Unde penſatis ipſius delictis & culpis, per ipſius damnabilem pertinaciam aggravatis, nolentes quod is qui nequam eſt, fiat nequior, & alios inficiat ſua labe; de conſilio & aſſenſu magnæ diſcretionis & ſapientium virorum venerabilium nobis aſſiſtentium, præfatum dominum Joannem Oldcaſtell militem, dominum de Cobham, de & ſuper hujuſmodi deteſtabili reatu convictum, & ad eccleſiæ unitatem pœnitentialiter redire nolentem, hæreticum, ac in iis quæ tenet, docet, determinat ſacroſancta Romana & univerſalis Romana & univerſalis eccleſia, & præſertim in articulis ſub- B ſcriptis, errantem judicamus, declaramus, & concedimus ſententialiter & diffinitive in his ſcriptis; relinquentes eumdem ex nunc tamquam hæreticum judicio ſæculari. Ipſum nihilo minus hæreticum, omneſque alios & ſingulos, qui eumdem de cetero in ſui favorem erroris receptaverint, defenſaverint, ſeu ſibi conſilium, favorem, vel auxilium in hac parte præbuerint, tamquam fautores, receptatores, & defenſores hæreticorum, excommunicamus, & excommunicatos denuntiamus in his ſcriptis.

His itaque peractis, dominus Cantuarienſis regem certificavit ſuper præmiſſis, vivæ vocis oraculo, poſtulans ut dominus rex dignaretur dicto Joanni damnato juridice, gratioſe concedere XL. dies ad inducias. Nam tam Rex, quam ponti- C fex, non ejus interitum, ſed vitam cupiebant affectualiter, & pro ſalute ſua laboravere non ſegniter. Unde factum eſt, ut ad turrim adduceretur, ubi ſub induciarum ſpatio ſibi conceſſarum poſſet reſipiſcere, & gratiam tam eccleſiaſticam quam regiam promereri. Sed iſta ſpecialis indulgentia facta fuit ſibi malignandi copia, dum citra præfixum terminum elapſus e cuſtodia, congregavit iniquitatem ſibi, nil aliud cogitans, quam de vindicta. Revera clam deſtinatis litteris ad ſequaces ſuos, tam milites, quam armigeros, qui non pauci fuere, hortabatur ut & ipſi ſcriberent ad amicos ſuos, ut & ipſi ſe ad vindictam mutuo conetarent. Igitur per omne tempus illud, quod fluxit ab evaſione ejus uſque ad Circumciſionem Domini, vel Epiphaniam, diſcurrebant undique Lolardorum nuntii, qui rurales & quoſcumque poterant, promiſſis amplis ſtipendiis, allectarent, quatenus in certum diem eis denuntiandum parati forent ad ſtandum viriliter, & actus Martios peragendum. Multis ignaris quærentibus cauſam pro qua vel in qua certare deberent, reſponſum fuit, non eſſe curandum, dummodo ſtipendia larga reciperent, & pro rebus bene geſtis affluenter remunerandos proculdubio ſe ſperarent.

DECRE-

DECRETA
ET ACTA
CONCILII CONSTANTIENSIS.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſilienſis in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam. Quoniam facile labitur humana memoria, & proclivis eſt hominum curſus ad novitates, ad regimen Dominici gregis feliciter & votive dirigendum maxime pertinere dignoſcitur, ut univerſalium geſta conciliorum, ſub fidelis approbatione teſtimonii ad poſteritatis memoriam pandantur, & in communi notitia teneantur. Namque cum ſæpe caſus eveniant, quorum ſimiles conſtat apud antiquos fuiſſe deciſos; utile quidem eſt ſcire, quale fuerit eorum, qui nos præceſſerunt, de ſimili re judicium. Et cum plerumque in rebus dubiis ad utramque partem rationes plurimæ adducantur; ad tollendas lites & contentiones, opportuna cernitur veterum auctoritas: & quæ ab antiquo facta legitur, ſanctorum definitio Patrum. Sic enim ſcriptum eſt: Interroga generationem priſtinam, & diligenter inveſtiga patrum memoriam. *Et iterum:* Interroga patrem tuum, & dicet tibi: majores tuos, & annuntiabunt tibi. *In conciliis præterea generalibus errores adverſus ſanctam fidem pro tempore inſurgentes reprobantur, determinantur quæſtiones ad catholicam fidem pertinentes; quæ denique, & qualiter intelligenda ſint divina mandata, declarant. Et quod illis proprium eſt, per ea ſacri canones eduntur, qui conſtringentes hominum vitas ſciri ab omnibus debent; ut præſcripto eorum manifeſtius cognito, vel inhibita declinent, vel permiſſa ſectentur. Hæc autem aliaque plurima attendentes, rem utilem & admodum fructuoſam eſſe cognoſcimus, magnæ Conſtantienſis ſynodi, quæ ad exſtirpationem ſchiſmatis, hæreſum, & errorum, ac reformationem eccleſiæ in capite & in membris fuiſſe dignoſcitur congregata, geſta in unum, de quo nemo ambigere habeat, ad perpetuam rei memoriam, librum redigi. Namque cum plurima ibidem negotia & digna memoratu peracta fuerint, quis non illa collaudet ad poſteritatis memoriam recondi perpetuam! Quis non operæ pretium duxerit ſciri ab omnibus Chriſti fidelibus, quomodo ſancta Conſtantienſi ſynodo operante, Eccleſia catholica, quæ per quadraginta fere annos horrendo ſchiſmate diviſa fuerat, ad perfectam unitatem pacis rediit, felicis recordationis Martino Papa V. ad ſummum Apoſtolicæ ſedis apicem aſſumpto! Quis determinationes & decreta illius ſynodi, per declarationem auctoritatis univerſalis eccleſiæ & generalium conciliorum eamdem repræſentantium, pro exſtirpatione prædicti ſchiſmatis, pro eliminatione hæreſum & errorum, ac pro reformatione eccleſiæ in capite & in membris edita, non libenter audire & cognoſcere velit! Nempe nos magnam atque evidentem utilitatem ex cognitione geſtorum illius ſanctæ ſynodi reſultare perſpicientes, ac volentes ſaluti publicæ & communibus conſulere commodis, decreta ibidem facta ex actibus ejuſdem concilii extrahi & colligi, ac fideliter conſcribi; Bulla quoque ſeu plumbo hujus ſacri concilii Baſilienſis communiri, adhibitis ſingulis ad id neceſſariis, voluimus & mandavimus. Ad cujus operis conſummationem dilectiſſimos Ludovicum ſanctæ Suſannæ, & Joannem ſancti Calixti, S. R. E. preſbyteros cardinales, venerabiles Guillelmum Vercellenſem, & Thomam Dunckeldenſem epiſcopos; nec non dilectos eccleſiæ filios, Thomam de Corcellis, & Martinum Boniſtii, in Theologia magiſtros, & Joannem de Wathenſtein, archidiaconum Zagabienſem, Decretorum doctorem, ordinavimus & deputavimus. Ipſi autem commiſſioni noſtræ multo tempore diligenti cura vacantes, juxta noſtrum mandatum, extraxerunt & collegerunt, ac fideliter conſcribi fecerunt, decreta & geſta nonnulla præfati ſacri concilii Conſtantienſis, in unum redigentes volumen: quorum tenores ſequuntur, & ſunt tales:*

Præfatio; Ex prima editione facta Hagenoæ, anno MD.

Job VIII. 8.

Deut. XXXII, 7.

Verius Compendium Actorum, ut in præfatione dictum eſt.

ACTA SACRI GENERALIS
CONSTANTIENSIS CONCILII.

Ex primo editione facta Haganoæ, anno MD. ad exemplar Baſileenſis ſynodi juſſu confectum. additis ſubinde variis lectionibus, ex collatione facta & cum aliis mſſ. mox appellandis, & cum antiquiſſimo codice mſ. Card. Capranicæ, unde diverſæ lectiones ad nos ſunt Roma tranſmiſſæ. Item additionibus ex mſſ. tum Laurentii Surii Carthuſiani, tum Brunſvicenſi, Lipſienſi, Volfenbuttelenſi, & Gothano, aliiſque bibliotheca Cæſareo, nuper in Germania editis. Prima ed ita Romano charactere repræſentatur. Additiones autem ex mſ. Surii, ſive Colonienſi & quatuor aliis Germanicis: Excerpta quoque Viri Cl. Feberi Cotelerii, ex plurimis codicibus mſſ. quæ olim tranſmiſit ad P. Philippum Labbeum Societatis Jeſu, Eminent. ſſ. Franc. Barberinus S. R. E. cardinalium decanus, (unde collectio Barberiniana a nobis oppellabitur,) exhibebuntur Italico charactere: ut & excerpta prolixiora ex mſ. card. Capranicæ: & ex mſſ. quibus uſus eſt Emmanuel Schelſtrate, olim bibliothecæ Vaticanæ præfectus, in tractatu de ſenſu decretorum concilii Conſtantienſis.

Ex prima editione.

IN nomine ſanctæ individuæ Trinitatis. Hic liber continet ordinationes, ſtatuta, conſtitutiones, decreta, & alia acta & geſta in generali Conſtantienſi concilio, præſidente ſanctiſſimo in Chriſto patre & domino noſtro domino Joanne divina providentia Papa vigeſimo tertio recollecta, viſa & ordinata per nos protonotarios, notarios & ſcribas infra ſcriptos, ad id per eumdem dominum noſtrum Papam, ipſo approbante concilio, deputatos, ſub annis Domini, indictione, pontificatu, menſibus, & diebus inferius annotatis.

Ex collectione Barberiniana: & mſſ. quatuor Vindob. quibus uſus eſt D. a Schelſtrate.

a Ita mſ. codex: ſed menſtroſo errore, pro MCCCCXIV.

b mſſ. Interim tamen.

IN hoc igitur generali concilio Conſtantienſi, in quo agendum fuit de pace & unione perfecta eccleſiæ, ſecundo de reformatione illius: a principio Novembris anni Domini [a] *XIX. quo ibi Papa & collegium erant, uſque ad finem Januarii, nihil omnino actum eſt, neque factum de materia unionis, quoniam apud aliquos erat morbus,* Noli me tangere. *Illi autem qui agere cupiebant pro abſentia Gallicorum & Anglicorum, in quibus apud omnes maxima ſpes erat, tangere non audebant.* [b] *Iterum autem pauca præparatoria acta ſunt per aliquos cardinales deputatos, ſed ſemper in concluſione fuerunt præpediti. In prima tamen conventione in palatio, abſente Papa, ex parte nationis Italicæ data eſt pro materia concilii cedula in effectu concludens, quod in concilio, primo ageretur de confirmatione Piſani concilii & executione, &c. & executione ſententiarum illius per aggravationes, & alios modos. Qua cedula lecta, dominus cardinalis Cameracenſis ſtatim porrexit aliam cedulam contrariam, quæ ante viſa fuerat per cardinalem ſancti Marci, & quoſdam alios prælatos & doctores Gallicos, concludens in effectu contrarium. Attento ambaſſiatores Petri de Luna, & Angeli Corrario veniebant donec ſaltem eſſent auditi, & ita ſiluit illa materia. Interim actum eſt contra quemdam hæreticum Bohemum dictum Joannem Hus, & de erroribus Joannis Wiclef Anglici. Tenor vero cedula domini D. cardinalis Cameracenſis talis eſt:*

Sequuntur aliquæ quæſtiones, ad quas probandas & defendendas coram concilio generali ſe offerunt aliqui prælati & doctores ſuper iis deliberationem concilii ſufficienter congregati requirentes. Sacrum concilium Piſanum obligat dominos Papam & cardinales ad hoc quod in præſenti concilio modis & viis rationabilibus tractent de perfecta & integra unione eccleſiæ, ſive pace & ejus debita reformatione in capite & in membris. Ad hoc non ſolum eos obligat dictum concilium Piſanum, ſed etiam jus naturale & divinum.

Ad hoc etiam obligantur prælati eccleſiæ ad præſens concilium convocati, vel etiam congregandi.

c mſſ. aſſerunt.

Illi qui pertinaciter [c] *aſſerent præſens concilium debere diſſolvi, ſine ejus continuatione ad aliud concilium, ubi dicta unio & reformatio finaliter concludatur, in caſu quo in præſenti non fieret,* [d] *eſſent fautores ſchiſmatis, & de hæreſi vehementer ſuſpecti.*

d mſſ. ſunt, & mox vehementer ſunt.

In præſenti concilio non eſt revocandum in dubium, ſed pro fundamento ſupponendum, quod concilium Piſanum fuit legitime & canonice celebratum, ac ideo ſtabile & firmum.

Concilium Piſanum, & præſens concilium unitate continuationis cenſeri debent unum concilium, quare iſtud reſpectu illius non habet proprie auctoritatem confirmandi, ſeu roborandi, ſed magis contra, cum hoc ab illo dependeat [e].

e Addee ex mſ. certe natura includende.

Petitio, quod concilium Piſanum per præſens concilium confirmetur antequam in ipſo plene congregato agatur de viis & modis dictæ unionis & reformationis eccleſiæ, eſt petitio de præſenti non admittenda ſeu recipienda.

Prudicta quæſtio. et favent unitati eccleſiæ & unitati fidei, & oppoſitæ ſapiunt ſchiſmati, & ſapiunt fautoriam hæreticæ pravitatis.

Poſtmodum venit rex Romanorum in nocte Dominica Nativitatis: & poſt illius adventum etiam quia veniebant nuntii Angeli, & Petri de Luna, quo tempore aliqui erant anticardinales, magna altercatio fuit ſi permitterentur ingredi cum rubeo capello, & pro bona parte obtentum quod ſic, & ita ingreſſi ſunt.

Venit etiam dux Bavariæ Ludovicus obediens Angelo Corrario dicto Gregorio: & tandem coram rege Romanorum nuntii Angeli propoſuerunt publice & in effectu fecerunt ſe fortes de via ceſſionis pro domino ſuo, nullum tamen mandatum oſtenderunt.

Schedula oblata per legatos pro Gregorio XII. Papatu abituro.

Mſ. Vindob. 1a. 1 cuja i gerit.

AD laudem & honorem omnipotentis Dei, pacem & conſolationem totius populi Chriſtiani, ſalutemque animarum, & hujuſmodi peſtiferi ſchiſmatis ſublationem & totalem exſtirpationem, exemplum humilitatis Chriſti inſequentes, nos Gregorius, divina diſponente clementia Papa XII. viam ceſſionis Papatus, cui Chriſto favente juſte præſidemus, Petro de Luna & Balthaſari Coſſa, jus in dicto Papatu licet indebite prætendentibus, ex nunc pura & ſincera intentione offerimus, per nos aut procuratores noſtros ad hoc ſufficienter & irrevocabiliter conſtituendos, juxta determinationem Concilii, per regiam majeſtatem de omnibus obedientiis & nationibus in hoc ſchiſmate in civitate Conſtantienſi congregati, dicto Balthaſare, qui a nonnullis Joannes XXIII. nuncupatur, non præſidente, nec intereſſente, cum effectu perficiendam, præfatis Petro de Luna & Balthaſare Coſſa idem facientibus. Et etiam in caſu quo illis vivis vel mortuis, vel uno eorum vivo & altero mortuo, eorum obedientiæ ad unicum & indubitatum paſtorem, nobis renuntiantibus, & non aliàs, ſe reducere vellent, & contra præmiſſa non venire, Deo & eccleſiæ ſuæ ſacroſanctæ,

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1414.

Ex collectione Barberiniana; & mſ. Vindob. Cæſareo.

cui præſidemus, promittimus & vovemus, litteras ſub bulla noſtra præfatis Petro & Balthaſari, ac etiam regibus, ducibus, principibus, & univerſitatibus, ad ordinationem præfati concilii dirigendas, concedendo.

Conſequenter auditi ſunt nuntii Petri de Luna, qui nihil aliud oſtenderunt niſi conventionem regis Romanorum cum rege Aragonum: quia P. de Luna & rex Romanorum, ut dicebatur, petiverant & nominaverant locum Niciæ & tempus in Aprili proximo: quibus nihil adhuc eſt reſponſum.

Poſt hoc dux Bavariæ Ludovicus coram rege Romanorum & pluribus prælatis, & aliis, publice proponi fecit contenta in cedula, cujus tenor ſequitur:

Si placet regiæ majeſtati, & aliis ad quos ſpectat, ingredi tractatum amicabilem ſuper via ceſſionis, quæ videtur etiam placere multis de diverſis obedientiis hinc & inde: tunc illuſtriſſimus princeps dominus dux Ludovicus & prælati de obedientia domini Gregorii Papæ XII. hic præſentialiter in Conſtantia exſiſtentes cum R. P. cardinali & patriarcha & nuntiis Apoſtolicis ſufficiente mandato ad hoc, ut creditur, fulcitis, volunt dare omnem, quam poterunt, operam quod per eam effectualiter procedatur: & ſi per practicam forſan deveniretur in illa via ad aliquam concluſionem unionis, ad quam ſecundum circumſtantias tunc adhibendas forte mandatum domini domini Gregorii Papæ videretur aliquibus non ſufficere uſquequaque, tunc dominus dominus dux Ludovicus & prælati de obedientia domini domini Gregorii, ſperant ſe obtenturos pleniùs & uberiùs mandatum in brevi temporis ſpatio ab eodem: ſicque per Dei gratiam dominus Papa Gregorius per ejus nuntios, per dominum Ludovicum & prælatos prædictos non ſtabit quominus per illam viam habeatur ſincera & integra unio, & unicus indubitatus paſtor eccleſiæ ſanctæ fidei. Inſuper prælati, doctores, & magiſtri de præfata obedientia domini Gregorii hic Conſtantiæ præſentialiter exſiſtentes ad honorem Dei omnipotentis pro reverentia Cæſarei culminis, & zelo unionis ac eccleſiæ reformationis, juxta deſiderium regiæ majeſtatis, ſe offerunt & exhibent una cum aliis reverendis ac venerabilibus prælatis, nuntiis, doctoribus & magiſtris in Conſtantienſi concilio per majeſtatem regiam, & in ejus præſentia congregato, pariter pro rata & ſtatu ſuo, & cujuſlibet eorum deliberare, tractare & conferre de omnibus mediis & viis ſinceræ & integræ unionis eccleſiæ ſanctæ Dei: necnon reformationis, aliiſque materiis, ſive negotiis in dicto concilio agitandis uſque ad concluſionem incluſive: ſic tamen quod ille qui de nonnullis vocatur, Joannes XXIII. non præſideat, nec interſit in concilio eodem: immo omnis obligatio per perſonas concilii ſibi ſpecialiter facta, quoad tractanda in concilio relaxetur, libertas conferendi, loquendi & tractandi de ſingulis nullatenus impediatur, & vota omnium & ſingulorum ſint libera atque pura. Cauſa quoque unionis eccleſiæ per idem concilium ante ejus diſſolutionem, aut ſeparationem diffiniatur. Et dominus Papa Gregorius XII. per regiam majeſtatem de conſenſu concilii, & per dictos ſibi obedientes ex nunc charitative cum inſtantia debita requiratur, & pie in Jeſu Chriſti viſceribus exhortetur, & infra certum terminum competentem per concilium ſtatuendum perſonaliter veniat, aut plenum & ſufficient mandatum mittat ad allegandum, ſi placuerit, jura ſua, ac ad determinationem dicti concilii, ut præmittitur, acquieſcendum. Et ſive aut dominus dominus Gregorius comparuerit aut mandatum hujuſmodi miſerit, ſive non, dicti tamen ſibi obedientes ut ſic volunt acquieſcere determinandis concilio in eodem.

Qua cedula publicata, cardinalis ſancti Marci,

A *videns quod oſtium apertum eſſet in Domino, quod tamen nullus volebat, aut audebat ingredi: & turbationes eſſent inter Papam & regem, & quod de unione erat ſilentium: Anglici etiam & Poloni venerunt, qui proponendo multa dixerant de pace eccleſiæ, ſed nihil expreſſe: cedulam compoſuit, quam dedit domino cardinali Cameracenſi, qui laudavit & approbavit illam. Et factum eſt quod venit ad manus regis: quam magna exultatione receptam ſtatim miſit tranſcriptam ad omnes congregationes omnium nationum. Et illam favorabiliter receperunt, & publicata eſt uſque ad domini Papæ notitiam: ex qua multa animorum plurium turbatio ſequuta eſt, & aliis generata*

B *lætitia. Et ſcivit dominus Papa quod dictam cedulam fecerat dominus cardinalis ſancti Marci, unde maxime turbatus fuit, & cardinalem odio habuit: idemque cardinalis hoc audito Papam adivit, & illam feciſſe pro pace eccleſiæ aſſeruit, & non negavit. Tenor autem dictæ cedulæ talis eſt:*

In generali concilio Conſtantienſi duo ſunt agenda principaliter, & ad hoc eſt congregatum.

Primum de pace & unione perfecta eccleſiæ. Secundum de reformatione ſtatus eccleſiaſtici.

Ad pacem & veram unionem eccleſiæ, ſublato ſchiſmate, plures modi dudum excogitati ſunt ante Piſanum concilium.

Primus per reductionem non obedientium. Secundus per diſcuſſionem, & determinationem juris con-

C *tendentium. Tertius per ceſſionem utriuſque contendentium.*

Et notandum eſt, quod ante Piſanum concilium duæ primæ viæ, tamquam pæne impoſſibiles attentatæ non fuerunt, ſed ſola via ceſſionis. Et quia duo contendentes illam viam per tot approbatam & juratam amplecti cum effectu noluerunt, ſed colludendo tergiverſati ſunt, fuerunt dejecti & condemnati & alius electus.

Et licet quælibet obedientia ſuum indubitatum tenet, fuit tamen viſum utrique obedientiæ, quod attento ſchiſmate ſcandaloſo, pro danda pace eccleſiæ, quilibet cedere teneatur, & ad hoc compelli poterat per concilium generale.

D *Nunc autem videndum eſt, per quam iſtarum viarum, vel aliam, rebus ſtantibus, ut ſunt, pax dari poſſet eccleſiæ, utrum per viam reductionis. Et videtur quod maxime, quantum ad Hiſpanias, & Petrum de Luna ſimilis ſit difficultas, quæ erat ante Piſanum concilium, immo forte major; quia in prima ante Piſanum concilium nulla condemnatio erat facta, quare cum minori ignominia & per conſequens una pars faciliùs ſe reduxiſſet ad alteram; nunc autem quia pars condemnata ſe reducens, clare videretur hæreticaſſe, numquam eſt ſperandum, quod ſe tali exponat infamiæ. De errore autem & ſua obedientia licet minor ſit, eadem tamen occaſio impediret.*

Secunda via diſcuſſionis & determinationis juris

E *indubitatum eſt, quod condemnati & obedientes eis ſe numquam ſubmitterent, quia nullus eſſet judex niſi concilium generale domini noſtri, cujus judicium numquam ſubvenit. Alium autem judicem dominus noſter & ſua obedientia non ſubvenit. Verum autem eſt quod ſicut reſpondit Angelus Corrario, poſſet fieri concilium omnium obedientiarum cui omnes ſe ſubmitterent, & per quod poſſet determinari, vel alia via media reparari; quod tamen difficillimum eſt, longum & laborioſum: tum propter electionem loci, ut patuit inter Petrum de Luna, & Angelum, tum propter contrarias voluntates, & facilem hominum ad diſſentiendum voluntatem, & multa alia. Nec creditur nec eſt veriſimile, quod Petrus de Luna illam viam ſuſcipe-*

Anno Christi 1414.

ret. Præterea turpe eſt & periculoſum Piſanum concilium in dubium revocare, & illud iterum judicio exponere.

Dicunt aliqui quod via belli reducerentur inobedientes. Hoc reputatur impoſſibile: tale enim bellum non fieri poſſet niſi per multos & magnos principes, & reges adverſus alios, quod non eſt ſperandum. Sequerentur præterea multa & infinita mala, quæ ſolent ex bellis evenire, & finis incertus.

Et ſi forte videretur poſſibile Angelum & Carolum Malateſtæ poſſe expelli per vim, & eſſe, quia Almani ſibi obedientes non eſſent propter hoc ſubjugati: Præterea etſi eſſent, vel ſi reducerentur ad obedientiam per regem Romanorum, aut alios, non eſſet pax, nec unio eccleſiæ, reſtantibus Hiſpanis cum Scotia & aliis regionibus.

Ex quibus videtur quod neutra iſtarum duarum viarum ſit aggredienda, ſtante alia quacumque facili & poſſibili: ultima ceſſionis fienda ab omnibus, quæ videtur facilis, & poſſibilis, & utilis ex multis cauſis.

Circa quam quæratur, utrum via ceſſionis, rebus ſtantibus, ut ſunt, pro ſequenda unione perfecta, ſit aggredienda.

Secundo utrum ad illam teneatur dominus Joannes, quia de aliis dicendum eſt, quod eis gratia fieret, ſi ad hoc admitterentur.

Tertio ſi idem dominus noſter ad illam, rebus ſtantibus, ut ſunt, poſſet legitime compelli.

Circa primam quæſtionem ponitur talis concluſio. Omnis via per quam pax, & perfecta unio eccleſiæ evidenter poteſt provenire, eſt bona & utilis eccleſiæ. Igitur aggredienda patet iſta concluſio, quia finis & terminus pacis & unionis perfectæ eſt quærendus: ergo omnis via per quam clare poteſt perveniri ad finem & terminum eſt quærenda.

Secunda concluſio, quod etſi plures viæ ſint perveniendi ad finem & terminum pacis perfectæ eccleſiæ, illa tamen præeligenda eſt, per quam citius & facilius eſt poſſe ad finem & terminum quæſitum perveniri.

Ex iſtis præmiſſis infertur tertia concluſio, quod via ceſſionis ad proventum pacis & unionis eccleſiæ, etiam rebus ſtantibus, ut ſunt, aggredienda eſt, & præ ceteris eligenda.

Patet quia per illam citius & facilius eſt ad terminum pacis & perfectæ unionis eccleſiæ perveniri; quinimmo aliæ viæ propter difficultates, & alia plura deſperatæ videntur.

Caſum autem appetit, qui poſtpoſitis certis gradibus, per abrupta quærit aſcenſum.

At quod per iſtam viam ceſſionis poſſit ad pacem & unionem eccleſiæ perveniri, patet ex præſuppoſitis ante Piſanum concilium, quod ipſa fuit illa via electa pro poſſibili, certiori & meliori. Si autem tunc per illam viam potuit ad pacem, & unionem eccleſiæ perveniri, quo tempore majus & fortius & magis radicatum erat ſchiſma; multo magis nunc poteſt. O quam igitur felix & glorioſus apud Deum & homines foret verus paſtor & Papa, ſi per illam viam facilem pacem eccleſiæ & toti populo Chriſtiano dari vellet, & illam gloriam ſuam non daret alteri, ſed alterum præveniret!

Quarta concluſio eſt ſuper ſecunda quæſtione, quod ultimo ſtante in caſu, in quo eſt manifeſte ſummus Pontifex, quanto verior paſtor eſt eccleſiæ, tanto libentius, ferventius & citius debet pro pace & unione eccleſiæ aggredi viam ceſſionis, & offerre. Patet concluſio ex dictis ſummi paſtoris dicentis: Bonus paſtor animam ſuam ponit pro ovibus ſuis. Hæc igitur boni paſtoris proprietas, ut animam ſuam ponat pro ovi-

A bus ſuis, quando opus eſt: ſi non ponit, non eſt bonus paſtor. Si autem animam tenetur ponere, quod eſt vitam ponere, multo magis accidentia vitæ, honorem, poteſtatem, dominatum, & hæc omnia, quæ ſi deſiderantur, vana ſunt, nec proprie aut juſte aſſumuntur, aut ab invitis, quia « Veniat invitus, invitatus effugiat. Nec intelligere poſſum doctrinam Chriſti de bono paſtore, ſi attento ſtatu eccleſiæ verus paſtor pro pace ejuſdem eccleſiæ cedere non teneretur, qui tenetur animam ponere. Probatur eadem concluſio, quod attento ſtatu eccleſiæ ſummus Pontifex pro pace & unione eccleſiæ tenetur mortem non evitare, igitur nec ceſſionem. Tenet conſequentia a minori ad majus, antecedens autem videtur eſſe de intentione proprietatis paſtoris boni, qui ponit animam pro ovibus.

B

Præterea miles armata militia tenetur non evitare mortem pro republica: Igitur nec miles Chriſti; pluſque tenetur ſequi Chriſtum Chriſti vicarius, quam alius eo inferior; tum quia immediatus, tum propter exemplum inferiorum, quos tenetur verbo & exemplo inſtruere, quia Jeſus incepit primo facere, poſtea docere.

Præterea probatur ex auctoritate geſtorum ante Piſanum concilium, quo fuit concluſum, ambos contendentes debere cedere: Igitur nunc: cum ſimilis ſit ratio, ut ſupra probatum eſt.

Tertia concluſio eſt ad tertiam quæſtionem, quod attento ſtatu eccleſiæ in omnibus, quæ omnia non exprimuntur de præſenti, ſummus Pontifex & paſtor eccleſiæ pro pace & unione eccleſiæ poſſet compelli offerre ceſſionem conditionaliter, ſi alii velint ab occupatione deſiſtere, & conditione cum effectu ut quod cedant « purificata cedere. Patet concluſio: quia ex præmiſſis tenetur ad hoc; igitur compelli poteſt, ſi recuſet, hoc eſt, juberi ut faciat; ut ſi non paret, compelli: ut non permittat Dei eccleſiam lacerari: quia qui reſtituere juſſus juſſioni non paret, manu militari auferatur ab eo, aut aliis modis, quibus quis compellitur ad factum: & ſi non paret deponi, tamquam ſcandalizans eccleſiam Dei, quam ipſe cuſtodire & tueri tenetur: Quia quod alium facientem prohibere ex officio neceſſe habet, hoc ipſe committere non de-

C

D bet, & committendo gravius punitur. Nec dubitandum quin generale concilium ſit judex competens in hac parte: alioquin Piſanum concilium viribus non ſubſiſteret, in quo eadem auctoritate, & ex eiſdem cauſis radicalibus fuit judicatum. Nec immutat auctoritatem perjurium contendentium: quia ſi propter crimen fuerunt damnati, timendum eſt magis nunc: multiſque aliis rationibus de jure divino, naturali & humano fundari poteſt generale concilium: & eſt ſuperius Papa in his, quæ concernunt univerſalem ſtatum eccleſiæ, ut in caſu præſenti, & aliis pluribus. Videtur tamen quod ſic & præmiſſa vera ſint, mitius tamen ab initio agendum eſt: ultimo quod humiliter & devote exponatur ſereniſſimo domino noſtro Joanni

E vero & ſummo pontifici, & gregis dominici paſtori, quatenus dignetur ſua ſanctitas veri & pii paſtoris ſupra ſuum gregem oculos aperire; conſiderare quantis rapacium luporum morſibus exponitur: quod oves devorare quotidie permittit, quinimmo & perpetuæ ſubverſionis ſubjacet grex Domini periculis: cum & per tales diviſiones eccleſia jam ſchiſma Græcorum tot annis ſuſtinuerit. Nec minus in præſenti periculum imminet Hiſpaniarum; quæ non eſt minor Chriſtianorum portio, quam Græca Chriſtiana; inſuper & multarum gentium Germaniæ & Italiæ: quamque monſtruoſum eſt in uno eccleſiæ corpore tot apparere capita: dignetur que non dictam, ut tenetur, animam, & vitam ponere, immo & membrum, aut quod minus eſt, offi-

Anno Christi 1414.

ANNO CHRISTI 1414.

cium membri, ſed proprii corporis & animi parcens laboribus, quietem ſibi parans, laudem, gloriam, & honorem Dei & hominum, præmiumque æternum acquirens, gregem ſibi commiſſum a luporum morſibus liberare, ſub unico ovili, & unico paſtore ac duce, monſtra hæc tollere per prædictam illam certam, facilem & honeſtam viam ceſſionis; & illam offerre, ſi alii gregis hujus veraces velint etiam renunciare juri, quod prætendunt, & illam viam uſque ad terminum per veros & ſinceros tramites ambulare. Nec dubium, ſi ita faciat, pax dabitur univerſali eccleſiæ Dei. Mentes enim omnium Chriſtianorum ſecura tranquillitate gaudebunt: nec umquam auditus eſt virtuoſior actus, nec ullius umquam Romani Pontificis major, celebrior, aut longævior fama, gloria, memoriaque manebunt; certuſque eſſe debet quod pro ſtatu ſuo eccleſia uberius providebit quam peteret: nec timor penuriæ ſtatus ſui debet eum a tanto bono, a tanta gloria, tamque grandi præmio retrahere quovis modo. Quæ ſi recuſet exaudire, conſideret duos gregis Dei lupos quantos ſe pro cauſa ſimiliter ſubjecerint ſcandalis, quæque ſibi poſſunt opponi & finaliter evenire.

Contra quam cedulam, quæ incipit, *In* [a] *generali*, quidam adulatores, ut vere dicatur, ſcripſerunt invectivas cedulas, ac nihil audentes aſſerere, dictaverunt per modum quæſtionum. Tenores autem dictarum cedularum ſunt tales:

[a] Eſt ea ſupra pag. 214. B. C.

Prima cedula.

Ut ait Tullius in libro de paradoxis, nihil eſt tam incredibile, quod dicendo credibile non fiat. Ideo ne per dicta aliquorum nefanda, quæ in callida ſubtilitate vergere videntur in eccleſia fidei detrimentum, credulitas infirmorum feriatur, non videtur ſuperfluum repugnantiam iſtam diſſolvere. Sed quoniam, ut docet Anſelmus libro primo, cur Deus homo, cap. 1. quæ per inveſtigationem, interrogationem, & reſponſionem inveſtigantur, multis & maxime tardioribus ingeniis magis patent. Eapropter ad tenebrarum effugationem, quæ ſcrupulum induxerunt ſuper faciem abyſſi, & lucis ſerenationem, quædam proponantur quæſtiones, ex quarum reſponſione veridica .... conſcientiæ ignorantiæ nebulis confuſcata ſerenabuntur.

An æquiparare hæreticis dominum Joannem Papam XXIII. canonicum & catholicum videatur ſacro Piſano concilio canonico, legitimo, ſtabili, & firmo in aliquo præjudicari.

An Papam dominum Joannem XIII. tamquam canonicum recipere, & acceptare dictam æquiparationem procurantes, poſſint, ſeu valeant notari de fautoria ſchiſmatis & hæreſis.

An hæreticus per eccleſiam canonice damnatus errorem ſuum non recognoſcens, ſed in ſua permanens pertinacia, ſit in petitionibus exaudiendus.

An Papa verus & canonicus de hæreſi non infamatus, nec ſuſpectus, poſſit contra ea, quæ ſunt ſui juris, ab aliquo compelli, vel arctari.

An ſolemniter non vere hæreticum tamquam hæreticum condemnantes, & dictam condemnationem juſtam & canonicam fore pertinaciter aſſerentes, hæretici ſint cenſendi.

Secunda cedula.

Licet per doctrinam Apoſtoli ad Titum tertio capite, ſtultæ quæſtiones ſint evitandæ, tamen adverſus garrulos ratiocinatores & latratores, & captiones, modus valet inquiſitivus ad confutandum adverſarios. Nam, ut ait Anſelmus in tractatu de corpore Chriſti, cap. 2. obſcuriſſimam determinate ſententiam claram omnibus [b] *confecimus Arianorum contentiones, & diſputationes ſubtiliſſimæ. Et paulo poſt ſubjungit: Si, inquit, non coegiſſet neceſſitas de re, de qua quærebatur, viros ſanctos & eruditos altius aliquid ſentire, & proferre, ſemper timidæ hominum mentes habuiſſent obſcurum. Quamvis igitur per tempora multa quæſtiones aliquæ a pluribus intactæ relictæ ſint, eo quod non videbatur eis de illarum ſententiis ambigendum; nunc autem a quibuſdam eorum quæritur ſerenatio, & veritatis, quæ impugnatur, ſolidatio; unde per modum quæſtionum tituli aliqui ſubſequuntur: licet ab aliis, qui ſanos habent mentis oculos, minime dubitetur.*

[b] Forte, ſic gerunt determinare, &c.

Sequuntur tituli quæſtionum.

Si concilium Piſanum fuit legitime & canonice convocatum.

Si concilium Piſanum fuit rite & canonice celebratum.

Si duo olim contendentes de papatu fuerunt juſte & canonice de eo ejecti & condemnati.

Si electio domini Alexandri Papæ V. fuit rite & canonice facta.

Si dicta electio ab illis qui fuerunt in concilio, fuit legitime & canonice acceptata.

Si hæreticus declaratus & condemnatus per eccleſiam ſit vero & indubitato ſummo Pontifici æquiparandus.

Si hæreticus non recognoſcens errorem ſuum, ſed permanens in ſua pertinacia, in ſuis petitionibus injuſtis ſit exaudiendus.

Si prælati, & officiales, & inſtituti a canonico & vero ſummo Pontifice in ſuis dignitatibus debeant permanere.

Si verus & canonicus Papa ſuſpectus de hæreſi contra jura, contra obligationes & promiſſiones ſibi factas poſſit ab aliquo compelli, vel arctari contra ea quæ ſunt juris ſui.

Si ſolemniter condemnantes non hæreticum tamquam hæreticum, & dictam condemnationem aſſerentes pertinaciter fuiſſe & eſſe juſtam & canonicam, hæretici ſint cenſendi.

Tertia cedula.

Via ceſſionis quæ domino noſtro proponitur pro reformatione & unione unius, ac univerſalis paſtoris, & indubitati, tamquam melior & brevior ceteris viis, quæcumque videntur eſſe, & eſt irrationabilis, & injuſta plurimas propter cauſas: & hoc primo quoad concilium Piſanum, & ſecundo quo in ſe & ad ſeipſam.

Primo quoad concilium Piſanum eſt irrationabilis & injuſta, quia eſt reprobativa, & annullativa ipſius concilii Piſani: nam ex hoc quod S. D. N. per præſens concilium inducitur ad cedendum, & cedere ſtatim [c] *datur intelligi, & monſtratur, quod ipſum concilium Piſanum fuit nullum & illegitime celebratum, & per conſequens ipſe dominus noſter non eſſet verus Papa: & ideo tamquam injuſtus & non verus deberet cedere, ſicut ille qui nullum jus haberet in papatu, & quem tale concilium non poterat in verum Papam procreare, cum ipſum fuiſſet nullum.*

[c] Deeſt forte, cogitur.

Secundo per ipſam viam ceſſionis datur intendere & declarare, quod fuit inutile & ſuperfluum in eccleſia Dei, [d] *quantumque fuerit utiliſſimum. Nam per iſtam viam monſtratur, quod non fuit verus Papa procreatus,* * *quod cedere: nec propter aliam cauſam, niſi ut cedendo faceret unionem: cum multo melius fuiſſet propter dictam viam exercendam conſentire in unum duorum illorum contendentium, ad eumdem appropinquare: vel ſaltem alterum ſic facilius flectere, ut reduceretur ad obedientiam, vel ad ceſſionem.*

[d] Forte, quantumcumque.

Tertio iterum datur intendere quod per dictum Piſanum concilium non fuerit unicum & indubitatum caput univerſalis eccleſiæ procreatum, ſed potius ſchiſma augmentatum, & errores multiplicatum, cum tunc

ANNO CHRISTI 1414.

ſolum eſſent duo capita contendentia, nunc vero exſtant tria. Et fortaſſi ſermo ſint omni dubio ex ceſſione Joannis per præſens concilium, quod per omnia eſt imitativum veſtigiorum Piſani, ſchiſma augmentabile uſque quartum, & ſemper vult procedere in infinitum, quod etiam animos fidelium cogitare eſt abſurdum.

Secundo videtur, quod dicta via ceſſionis eſt illegitima & injuſta quo in ſe, & ad ſe, & ad ipſam, multiplices propter cauſas. Primo, nam profecto valde injuſtum eſt & vere [a] obſcurum, quod unus juſtus Papa, & non condemnatus, nec pro hæretico declaratus, cedendo debeat ſe pariare cum injuſto & condemnato ac per eccleſiam pro hæretico declarato, vel cum pluribus ſimilibus; cum tales cedendo ſciant manifeſte nihil juris dimittere vel renuntiare.

[a] al. abſurdum.

Secundo ſi per iſtam viam poſſet eccleſia reformari in capitibus & in membris, inquam per ceſſionem, ſequeretur quod omnia jura & omnia concilia eſſent inutilia & ſuperflua in eccleſia, non ut ſic in ſummo caſu, vel juſtitia eſt ſumme dimittenda. Ad quid enim ſunt jura adinventa, niſi ut inter rixantes pax & veritas declaretur? aliter enim, quid valerent, ſi ſuo loco & tempore non convenirent, aut non deberent effectualiter obſervari?

Tertio etiam videtur, quod via ceſſionis ſit frivola & injuſta. Nam conſideratis temporibus, atque rebus ſicut nunc ſunt, quod alter contendentium eſt abſens & alter cedere penitus abnegat & recuſat, quod per eam non reformetur integre eccleſia Chriſtiana domino Joanne jam cedente.

Quarto via ceſſionis videtur fore injuſtiſſima, cum nec ex jure divino obligatur, nec humano, quod condemnatus de una re quantumcumque etiam exigua ſeu ingente, rationabili tamen atque juſta debeat ſuis juribus abnegare, & cedendo ea uni tertio reſignare, qui nullum jus habebat in re prænominata, tamquam externus & alienus: etſi [b] contrudendo augeretur cuſtodia ex ſalvatione ipſius rei: quoniam ex viſibilibus potius acquiritur meritum in perſiſtendo, quam cedendo vel ceſſando.

[b] Forte, contrudendo.

Quinto videtur ceſſio eſſe injuſta, [c] quia eſſet ex ipſo Chriſto, nunquam crederetur fuiſſe & eſſe obſervata. Nam ſi tempore Chriſti multi pſeudochriſti ſurrexiſſent, quorum quilibet ſe dixiſſet eſſe Chriſtum, & fuiſſent cum Jeſu Chriſto pares in obedientia, nullo modo creditur quod ipſe Chriſtus cum eis viam ſubiiſſet ceſſionis, ſicut nec unquam ſubiit, ſed uſque ad mortem conſtantiſſime ſervavit.

[c] Forte, quia ſi.

Sexto videtur ceſſio eſſe crudelis, & maxima crudelitatis ſit qui negligit famam ſuam.

Septimo via ceſſionis non approbatur per illam viam evangelii qua dicitur: Bonus paſtor ponit animam ſuam pro ovibus ſuis; ſed potius approbatur illa quæ ſequitur: Mercenario autem, & qui non eſt paſtor, cujus non ſunt oves propriæ, cum videt lupum venientem, fugit, quia mercenarius eſt, & non pertinet ad eum de ovibus. Nam ponere animam & vitam pro ovibus eſt quædam perſiſtentia & virilis concertatio, quæ pertinet ad bonum paſtorem: ſicut fecit David, cum eripuit agnum de leonis & urſi faucibus. Et ſicut ſanctus Thomas martyr Chriſti archiepiſcopus Cantuarienſis ſanctum verticem ſcindi fecit, & dedit pro Chriſti eccleſia. Sed ceſſio eſt quoddam aufugium, retroceſſio & declinatio a tali conflictu virtuoſo, qui proprie pertinet ad mercenarium, qui cum videt lupum venientem fugit & retrocedit, quia mercenarius eſt, & non pertinet ad eum de ovibus. Sanctiſſimus autem dominus noſter Joannes Papa XXIII. ſuas oves congregans de univerſis mundi partibus pro eccleſia Dei reformanda, dedit ſe in luporum manibus, quibus viriliter reſiſtere debet etiam uſque ad mortem, ſicut in hoc ſacro concilio elucet evidenter.

Octavo, nec iſta auctoritas evangelii approbat ceſſionem, qua dicitur Chriſtum nonaginta novem oves reliquiſſe in deſerto, & inſtitiſſe non perdita; aut de drachmis decem: qui licet filius Dei ad reinveniendam drachmam decimam, & ad recuperandam ovem centeſimam de cælis deſcendiſſe, & in terris ex Virgine humanitatem aſſumpſiſſe; tamen numquam ejus divinitas, quæ erat in cælis, & in terris, creditur oves ſuas ſine conſolatione reliquiſſe, nec ita receſſit ab eiſdem, quod ipſemet ad illas nullatenus auxilium..... Paſtor autem eccleſiæ qui cedit, non habet amplius ſpem redeundi: nihilominus autem ſanct. dominus noſter Papa Joannes XXIII. exemplo Chriſti deſcendit de Italia ad Conſtantiam, reliquit idem ſuam almam urbem, ac totum patrimonium, & omne illud quod jam eccleſia Dei diu perdiderat, & ſuſpendit eorum requiſitionem, & inſtat ovibus perditis, ut poſſit eas eripere de faucibus luporum contendentium: quas nullatenus recuperabit, ſi cedendo & fugiendo ſe puſillanimiter abſentabit.

Nono & ultimo verus Papa, ſtantibus terminis, prout ſtant, nulla ratione debet compelli ad ceſſionem, cum hoc eſſet manus ponere in chriſtum domini & violentare ipſum, & conturbare ac annullare hoc præſens concilium, cum nulla valeat confeſſio violenta. Nec per hoc etiam quoad præſens reformabitur: ſolum enim unus parvus tumultus, qui per Romanos olim dicitur commiſſus contra obedientiam Romanam, allegatur in æternum: quare non allegaretur ſcelus inauditum? Et ille ſcribens & proponens iſtam viam aſſeris non eſſe procedendum contra condemnatos per manus violentas, allegans ſuper hoc frivolas rationes. Et concedit [d] S. D. N. debere compelli vi brachii ſæcularis, aut via infamia abhorrenda: qui ſi foret bonus Chriſtianus & intelligeret ſcripturas, nullatenus deberet talia piis auribus impulſare, quia omnia iſta ſunt crudelitatis & injuſtitiæ in eccleſia ſancta Dei.

[d] Sanctiſſimum dominum noſtrum.

Quarta præciſe continet viam belli, &c.

Contra dictas cedulas ſcripſit dominus cardinalis Cameracenſis, & fecit cedulam contrariam reſponſivam, cujus tenor talis eſt:

Summopere caveant zelatores fidei & unionis eccleſiæ a doctrina illorum, de quibus prædixit Chriſtus: Attendite a falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. (Matth. 7. 15.) Hi ſunt in hoc ſacro concilio qui adulatores potentiæ magis quam amatores juſtitiæ garrientes detrahunt doctoribus veritatis, quos detractores vocat Apoſtolus, magiſtros prurientes auribus. De quorum numero ſunt quidam, qui quinque cedulas ad impediendum effectum hujus ſacri concilii præſentarunt, quarum prima incipit. Quia ſecundum Tullium. Secunda, Ut ait Tullius. Tertia, Licet per doctrinam Apoſtoli. Quarta, Dum exacta conſideratione, quæ viam belli ſuadet pro habenda pace eccleſiæ. Quinta quæ incipit, via ceſſionis quæ domino noſtro proponitur. Quibus omnibus cedulis, & ſeditioſis fallaciis reſpondetur per concluſionem ſequentem: ſuper quibus petitur deliberatio concilii generalis, & publica coram eo ſuper eis diſputatio pro inquiſitione veritatis.

Prima concluſio. Licet concilium fuerit legitime & canonice convocatum, rite & canonice celebratum, & duo olim contendentes de papatu juſte & canonice condemnati, & electio domini Alexandri V. fuerit canonice & rite facta, & dicta electio ab illis, qui fuerint in dicto concilio, fuerit legitime & canonice accepta, prout hæc omnia tenet obedientia domini noſtri

Papæ Joannis XIII. tamen duæ obedientiæ duorum conſendentium probabiliter tenent contrarium, in qua opinionum diverſa & adverſa varietate non ſunt minores difficultates juris & facti, quam ante concilium Piſanum erat de juſtitia duorum contendentium.

Ex quo ſequitur ſecunda concluſio, quod ſicut ante concilium Piſanum ad evitandum difficultates juris, & facti, & prolixitatem, & dilationem pacis eccleſiæ, tunc acceptata fuit ab omnibus Chriſti fidelibus, & laudata via ceſſionis amborum contendentium, ſic & nunc trium contendentium de papatu, ſimiliter autem majori ratione acceptanda eſt & laudanda.

Tertia eſt quod conſulere domino noſtro Joanni Papæ XXIII. acceptare & offerre dictam viam ceſſionis, in caſu quo ex hac oblatione ſequeretur perfecta pax ſeu unio eccleſiæ, non eſt æquiparare verum ſummum Pontificem hæreticis per eccleſiam condemnatis, nec ſacro Piſano concilio ſtabili & firmo in aliquo præjudicare, ſed magis intentionem ac finem dicti confirmare, ipſumque dominum noſtrum ſuper prædictos contendentes exaltare & ipſos deprimere.

Quarta concluſio eſt, quod præmiſſas quæſtiones aſſerentes non poſſunt juſte notari de fautoria ſchiſmatis vel hæreſis, ſed magis oppoſitum temerarie præſumentes aſſerere.

Quinta, licet hæreticus per eccleſiam damnatus errorem ſuum non recognoſcens, ſed in ſua permanens pertinacia non ſit in petitionibus ſuis errori faventibus exaudiendus: Tamen ea quæ afferentur a quibuſcumque ſchiſmaticis, vel hæreticis pro tractatu pacis & unionis eccleſiæ, non ſunt a catholicis reſpuenda, ſed favorabiliter audienda, & quantum expediens fuerit, exaudienda.

Sexta concluſio, Licet regulariter Papa verus & canonicus de hæreſi, aut nullo notorio crimine eccleſiam ſcandalizante non infamatus, nec ſuſpectus, nequeat ab aliquo particulari collegio, ſeu perſona ſingulari contra ea quæ ſunt ſui juris compelli, vel arctari: tamen ab univerſali eccleſia ſeu concilio generali ipſam repræſentante, attenta prolixitate caſus præſentis pro pace eccleſiæ celerius procuranda, juſte poſſet ad ceſſionem compelli.

Si in caſu prædicto Papa dictam viam pertinaciter recuſaret, legitime poſſet, tamquam ſchiſmaticus, & de fautoria ſchiſmaticæ pravitatis ſuſpectus rationabiliter condemnari.

Octava eſt quod in caſu prædicto Papam tamquam hæreticum, vel ſchiſmaticum condemnantes, & dictam condemnationem juſtam & canonicam fore firmiter aſſerentes, nullatenus hæretici ſunt cenſendi, ſed magis oppoſitum pertinaciter affirmantes.

Nona, qui nunc reprobant viam ceſſionis, dicentes eam eſſe irrationabilem, illegitimam & injuſtam, ſecundum ſe & ad ſeipſam, ſecundum rationes juris evertunt fundamentum Piſani concilii, ipſiuſque robur infirmant, & totam hanc obedientiam ſcandalizant.

Decima, qui vim belli ſuadent, & tractatum pacis & concordiæ ab adverſariis oblatum repudiant, in Spiritum ſanctum multipliciter peccant. Primo quia impediunt finem pacis, ad quem præſens concilium vocatum eſt, & principaliter ordinatum. Secundo quia obviant mediis quibus ad dictum finem facilius pervenitur. Tertio quia impugnant regulam per quam impedimentis ad finem prædictum & ejus media repugnantibus facilius obviatur. Ultimo & illam tam divini quam humani juris regulam; De duobus malis minus eligendum eſt.

Ad præmiſſa offeruntur rationes & allegationes tam divini quam humani juris, quando placebit ſuper his in concilio audientiam dare. A

Licet via executionis ſententiarum Piſani concilii, & via reductionis ſchiſmaticorum ad unitatem eccleſiæ, ad obedientiam domini noſtri Papæ Joannis XXIII. ſive ſponte, ſive coacte quantum in ſe, ſecundum communem juris formam, ſint juridica: tamen quia ſecundum circumſtantias non videntur eſſe poſſibiles, nec efficaces pacis & perfectæ unionis eccleſiæ, via ceſſionis omnium, per quam facile poteſt pax & perfecta unio eccleſiæ haberi ſecundum omnes circumſtantias, juſtior eſt, & ſimpliciter eligenda.

Secunda, reprobans viam ceſſionis, attento ſtatu eccleſiæ, fautor ſchiſmatis eſt cenſendus.

B *Tertia, attentatio & electio via executionis ſententiæ Piſani concilii vel reductivæ ſchiſmaticorum & condemnatorum per idem concilium ad obedientiam domini noſtri Joannis, ad pacem eccleſiæ, rebus ſtantibus, ut ſunt, eſt generativa ſuſpicionis fautoriæ ſchiſmatis, & plus favendi ſingulari perſonæ, quam univerſali eccleſiæ.*

Quarta, licet juſtum ſit ſecundum communem juris formam, dominum noſtrum Joannem in ſuo pontificatu perſiſtere, & ab illo non amoveri, quam ſchiſma diuturnum, & eccleſiam in tali ſtatu remanere.

C *Quinta, eccleſia univerſalis quæ vere vel interpretative, & virtualiter conſiſtit in concilio generali, poteſt quemlibet etiam ſummum ejuſdem eccleſiæ miniſtrum, per cujus perſiſtentiam ſtatus univerſalis ejuſdem eccleſiæ turbaretur, & per cujus admonitionem ad ſtatum debitum reduceretur, etiam ſine culpa miniſtri amovere.*

Sexta [a] etiam univerſalis, & ſupra poteſt quemlibet miniſtrum ejus, etiam ſummum & unicum, culpa ſua turbantem, & ſcandalizantem ſtatum univerſalis eccleſiæ amovere.

[a] Forte. Eccl. ſia univerſalis, ut ſupra, &c.

Ex parte nationum datæ ſunt aliæ cedulæ in effectu continentes, quod principaliter ageretur de unione eccleſiæ. Et hæ cedulæ fuerunt publicatæ.

His actis, incidit quæſtio, qui in concilio, in rebus diffiniendis admitterentur. Et volunt quidam, quod ſoli epiſcopi, eorumque majores prælati & abbates admitterentur. Contra quam opinionem cardinalis Cameracenſis ſcripſit cedulam, cujus tenor talis eſt: D

Ad obviandum protervia & inſcitiæ quorumdam dicentium, quod in hoc ſacro concilio Conſtantienſi in omnibus ſeſſionibus ſoli prælati majores, epiſcopi & abbates habent vocem in diffinitiva ſententia agendorum, conſideranda ſunt quæ ſequuntur.

Primo diſtinguendum eſt de agendis in concilio, quia vel illa eſſent, quæ ſolum pertinerent ad fidem catholicam, ſacramenta, & pure ſpiritualia eccleſiaſtica: de quibus antiquitus inter ſanctos patres in conciliis generalibus agebatur: in quo caſu ſæpe loquuntur jura canonica, & de iis de præſenti nihil ſcribitur.

E *Vel illa eſſent pertinentia ad exterminationem præſentis ſchiſmatis, & unionis ac pacis integræ procuranda, in quo caſu maxime habent locum ſequentia.*

Item ſciendum etiam quod ſicut a tempore naſcentis eccleſiæ ſchiſmatis circa electionem ſummi Pontificis, varii fuerunt modi obſervati, ſicut patet per jura & antiquas hiſtorias; ſic in modo congregationis & deliberationis conciliorum generalium. Nam ſicut patet in Actibus Apoſtolorum, & in hiſtoria Euſebii, quæ Actibus Apoſtolorum immediate ſubnectitur, [b] quandocumque in conciliis congregabatur tota communitas Chriſtianorum, quandoque epiſcopi, presbyteri, diaconi, quandoque ſoli epiſcopi ſine abbatibus, quandoque cum epiſcopis abbates; quandoque Imperator convocabat, & congregabat concilium, & præ-

Multa hic perturbate valde dubia & ſubſiſtit ſides, inquit Labbeus.

[b] Forte, quandoque.

ANNO CHRISTI 1414.

ſeas erat, etiam abſente Papa, de cujus cauſa agebatur, ſicut hæc varietas poteſt probari jure naturali & divino, & ex hiſtoriis ſupradictis cum quatuor conciliorum in Actibus Apoſtolorum celebratorum, quam ex dicta hiſtoria Euſebii libro VI. *cap.* XXXIII. *libro* VII. *cap.* XXVII. *&* XXVIII. *& libro* X. *cap.* V. *ubi multa ad propoſitum præſentis materiæ utilia recitantur.*

Item ſciendum eſt, quod quando in conciliis generalibus ſoli epiſcopi habebant vocem diffinitivam, hoc fuit, quia habebant adminiſtrationem populi, & erant viri ſancti, & docti & electi præ cæteris in eccleſia Chriſtiana. Poſtea fuerunt additi abbates eadem de cauſa, & quia habebant adminiſtrationem ſubjectorum: & eadem ratione addi deberent priores, aut majores quarumcumque congregationum, plus quam epiſcopi, vel abbates inutiles, ſolum titulares, & in quibus deficiunt conditiones ſupradictæ, & qui forte in hac materia ſunt ſuſpecti. Et mirabile videtur, quod unus talis archiepiſcopus, aut epiſcopus, vel abbas paucos, aut nullos ſuffraganeos habens, & parvum aut nullum ſibi ſubjectum, haberet tantam vocem in concilio, ſicut archiepiſcopus Moguntinus, ac alii magni prælati, & principes imperii, & multi particulares archiepiſcopi, & epiſcopi in Francia, & Anglia, & aliis regnis, qui plures habent parochiales eccleſias, in quibus eſt major populus, quam in pluribus archiepiſcopatibus, & epiſcopatibus prædictis.

Item eadem ratione, qua ſupra, non ſunt excludendi a voce diffinitiva ſacræ Theologiæ doctores, ac juris canonici, & civilis: quibus, & maxime theologicis, datur auctoritas prædicandi & docendi ubique terrarum: quæ non eſt parva auctoritas in populo Chriſtiano, ſed multo major quam unius epiſcopi, vel abbatis ignorantis, & ſolum titulati. Et quia antiquitus hæc doctorum auctoritas non erat introducta per modum ſtudiorum generalium, quæ hodie auctoritate eccleſiæ obſervatur, de iis non fit mentio in antiquis juribus communibus: ſed in concilio Piſano, & Romano eorum auctoritas allegatur, & in diffinitiva ſententia ſe ſubſcribunt. Quare eos in ſimili excludere per præſens concilium, quod eſt dicti Piſani continuatio, non ſolum eſſet abſurdum ſed dicti Piſani concilii quodam modo reprobativum.

Item eiſdem reſponſionibus, vel conſimilibus, idem dicitur de regibus & principibus, aut eorum ambaſſiatoribus, & de procuratoribus abſentium prælatorum, & capitulorum, & etiam ſicut patet ex bulla domini noſtri Papæ, quæ mandat præſens concilium, & maxime ex canonicis impedimentis cauſantibus ad hujuſmodi locum, & tempus concilii perſonaliter adeſſe nequiverint, tunc illi qui ſic impediti fuerint, aliquos ſuo nomine Deum timentes ſcientia & rerum experientia præditos, ac ſufficienti mandato ſuffultos mittere non poſtponant, vices eorum qui miſerunt, in dicto concilio impleturos.

Item quantum ad materiam terminandi præſens ſchiſma, & dandi pacem eccleſiæ, velle excludere reges, principes, aut ambaſſiatores eorum, maxime cum magnam & honorabilem partem faciant hujus concilii, a voce, ſeu determinatione etiam concluſiva, non videtur juſtum, æquum, aut rationi conſonum: cum hujuſmodi pacis concluſio ad eos, & populos eis ſubjectos valde pertineat; & ſine eorum conſilio, auxilio & favore non poſſint ea quæ in hoc concilio concludentur, executioni mandari.

Cardinalis ſancti Marci fecit aliam cedulam ad idem: ejus tenor talis eſt.

Tu quiſquis es, qui prætendis primo, ſolos majores prælatos, ut his verbis utar, epiſcopos & abbates habere vocem in generali concilio, & ita excludis doctores, archidiaconos, rectores parochialium eccleſiarum, cæteroſque dignitates habentes, quibus cura imminet animarum, ordines præterea eccleſiaſticos, ſacerdotes & diaconos, dic ubi illos non admittendos legiſti? & ſi legeris conciliorum antiquorum actiones, reperiſti ſacerdotes & diaconos admiſſos.

Sed ad primos excluſos per te redeo, ultimos doctores: Si theologus es, lege Paulum dicentem in meſſem Dominicam miſſos a Deo alios Apoſtolos, qui & ipſi epiſcopi; alios prophetas, & de illis non quæritur; alios doctores. Et tu illos excludis qui plus cæteris ſunt neceſſarii, & ſine quorum effectu, ſcilicet doctrina, cæteri gradus & ordines inepti ſunt, ſed repellendi, dicente Domino, Quia tu ſcientiam repuliſti, & ego te repellam. *Et quando Chriſtus Apoſtolos miſit, illos præcipue inſtruxit, & promiſit dare eis quid loquerentur, & quod mirabilius eſt, docuit omnes linguas. Attende igitur quantum in Apoſtolis doctrina ſit neceſſaria, Paulo eodem Apoſtolo & doctore,* [a] *& inquit per amplius doctrina collatum eſt munus, immo & amplius ipſo teſte, cæteris Apoſtolis locutus eſt linguis: indiguit tamen* [b] *Tito interprete linguæ Græcæ, adeo ut dixerit & ſcripſerit.* Cum veniſſem, inquit, Troade, *id eſt, Troin,* & oſtium mihi apertum eſſet in Domino noſtro Jeſu, non habui requiem ſpiritui meo, eo quod non invenerim Titum. *Quod exponens Hieronymus dixit, hoc ideo dictum a Paulo dicto, quod illo Tito maxime indigebat, & utebatur interprete linguæ Græcæ: pro cujus abſentia ibi non ſtetit, ſed valedicens Troadæ abiit in Macedoniam. Vide quantum doctores neceſſarii ſint in eccleſia Dei, ut doctor gentium doctore indiguerit. Præterea evangelium Marci ſcriptum eſt Petro narrante, Marco dictante, ut & Petrus interprete indiguerit.*

Si canoniſta es, vide textum canonis dicentem, quod doctorum ordo quaſi præcipuus eſt in eccleſia Dei. Illum ergo ordinem, & quaſi præcipuum ordinem repellis: & admittis indiſtincte epiſcopos, & abbates, quorum pars major indocta. Et attende quod rex, vel prælatus indoctus eſt aſinus coronatus. Cum illis ergo doctores admitte, ut illorum ſcientia defectum, qui tamen auctoritatem habent, iſtorum ſcientia & doctrina ſuppleant.

De cæteris autem, quos tacite excludis, vide quid agis. Omnes ſacerdotes qui non ſunt de tuis expulſis prælatis, & pellis, qui tamen præcipuus ordo eſt in eccleſia Dei: inter quos unus ſummus eſt & Papa, cæteri autem ſacerdotes ſunt: quibus etiamſi ſimplices ſunt, non eſt detrahendum, ſed in eis ſacerdotale officium honorandum, de quibus in lege ſcribitur, Diis non detrahas, *ſacerdotes intelligendo, qui propter excellentiam ordinis, & officii dignitate a diis nuncupantur, quos repellis; admittis tamen epiſcopos, inter quos ultimos epiſcopos & presbyteros quantum ad ordinationem & meritum Apoſtolus nullam differentiam facit, docens quod æqualem epiſcopum eſſe oporteat, & quis epiſcopus debeat ordinari; nihil dicit de presbytero, ſed tranſit ad diaconum inſinuans ſecundum proximam, eadem in presbytero & epiſcopo requirenda, & eumdem eſſe ordinem & dignitatem, licet iis temporibus multitudo fecerit viluiſſe: rariores ſunt epiſcopi, ideo pretioſiores, quia pulegium apud Indos pipere pretioſius eſt: & ii ſunt rectores parochialium eccleſiarum, qui etiam eccleſiarum prælati vocantur in jure. Cum eccleſia ſit in diverſis ordinibus & officiis conſtituta, cur ordines & officia repellis? Idem de diaconis dico, qui & ordo ſunt in eccleſia Dei, & officium gerunt, & hæc a primitiva eccleſia.*

Sed & poſtea a ſanctis patribus ſunt officia inſtituta,

Oſee 4. 6.

a Forte, & cui per.

b Lege, Tito. 2. Cor. 2, 12.

Exod. 22. 28.

De iis videnda Joannis de Polemar oratio in concilio Baſileenſi habita anno MCCCCXXXIII. nam hic multa ridicula evacuantur, inquit Labbeus. Eſt ea oratio in Tomo IV. Antiq. lect. Henr. Caniſii.

ANNO CHRISTI 1414.

A *tura, utpote archidiaconi, archipreſbyteri, & ex conſuetudine decani, & alia officia, quæ expreſſa reperio in jure, & in ordine eccleſiaſtico, cur illos repellis, & quoſvis epiſcopos indifferenter admittis?*

Audeo tibi dicere, quod in Galliis, Germaniis, Anglia, Hiſpania, ſunt mille curati parochialium eccleſiarum, quorum quilibet majorem [a] *adminiſtrationem & regimen plurium animarum; quos jus admittit, & nullo repelluntur: & tu iſtos, quorum multo plus intereſt ratione adminiſtrationis, vis repelli? Ego omnem hominem habentem ordinem, vel officium eccleſiaſticum, quia illius intereſt, omnemque doctorem, quia prodeſſe poteſt, dico admittendum & nullum talem repellendum, & in antiquis conciliis non reperio fuiſſe repulſos.*

a Forte deeſt, habet.

B *Quin immo vide Piſanum concilium, quod & iſtud idem reputatur, reperies in illo centum pene tales, maxime doctores, & licentiatos, admiſſos auctoritative, & ſubſcriptos in ſententia lata contra Petrum de Luna & Angelum.* [b] *Cum in iſto, quod ab illo vires accepit, aliud contrarium cenſeas, non video: quia immo in pluribus conciliis reperies, preſbyteros & diaconos fuiſſe admiſſos.*

b Forte, cur in iſto.

Et ſi forte in antiquis conciliis non legeris tales admiſſos, cum hoc ſtat, quod fuerint admiſſi, ſed principaliores nominantur, ne multitudo faſtidiat. Præterea quia forte pro paupertate, & locorum diſtantia non veniunt: ſed ſi veniant, neſcio, nec tu ſcis, cur repelli debeant.

C *Admittis indiſtincte abbates, neſcio cur Curatos parochialium eccleſiarum repellis, qui certum jus, & determinatum in eccleſiaſtico gradu habent officium: illi non iſti majorem animarum curam, & adminiſtrationem, quam illi: iſtorum quippe plures habent mille, immo duo, tria, quatuor, decem millia animarum. Abbates vero quidam decem monachos aut viginti, vel paulo plus: pauciſſimi ſunt, qui centum habeant.*

Hoc tamen quod iſti ſic Curati habent, in ordine & gradu eccleſiaſtico neceſſario eſt: illi autem præter ordinem & gradum, & neceſſitate miniſtrant.

D *Hos ergo gradus admitte in corpus, cujus ordinata & neceſſaria membra ſunt, ex neceſſitate, & pro ſuo intereſſe. Doctores autem propter eos, & propter te, ut etiam quod neſcis, te doceant & dirigant: illoſque ſcientes non repellas, ne videaris ſcientiam repuliſſe, ne Deus te repellat, ſed per eorum doctrinam inſtruat, & dirigat in viam ſalutis æternæ.*

De procuratoribus autem archiepiſcoporum, & epiſcoporum & aliorum præſcriptorum, qui ſunt admittendi, quos indiſtincte repellis; dico nunc nec uſquequaque repellendos, nec omnino admittendos; ſed dico legitime excuſatorum admittendos procuratores, aliorum non, ſicut in electione reperio conſtitutos. Nec tamen ſolemnitatem juramenti requiro, quia illa ſpecialiter ſtatuta eſt, & ſufficienter quomodocumque de legitimo impedimento [c] *conſtare.*

c Forte, conſtaret.

E *De ambaſſiata autem regum & principum clarum eſt, quod in iis, quæ conveniunt univerſalem eccleſiam, utpote unionem eccleſiæ & fidem, admittendi ſunt: ſed ſtare debent determinationi peritorum & doctorum in hiſque ſunt fidei.*

In aliis autem, quæ conveniunt mores, & ordines eccleſiaſticos, non pertinet ad eos. Sic etenim fecit Conſtantinus in Nicæno concilio, libellos accuſatorios igni ſubjiciens: & eccleſiaſticorum judicio relinquens, ſedit in cella infima. Et Theodoſius Imperator, profeſſus de iis nihil ad eum, præter reverentiam, pertinere.

Verum ex forma litterarum vocationis concilii apparet, procuratores impeditorum legitime, & ambaſſiatores regum debere admitti: quod tamen intelligen-

A *dum eſt ad ea in quibus habent intereſſe, & quæ præmiſſa ſunt.*

ANNO CHRISTI 1414.

In hac quæſtione pendente incidit quæſtio, quomodo deciderentur agenda in concilio, & fieret ſcrutinium votorum; utrum per nationes in genere, quarum quatuor erant [d] *ultimi Italia, Galliæ, Germania, & Angliæ: vel per capita ſingula. Et licet clarum de jure videatur,* [e] *per, ſcrutanda ſunt vota per capita ſingula; quia tamen plures ſunt prælati Italiæ pauperes, quam ſere de omnibus nationibus, præterea dominus noſter fecit in numero exceſſivo prælatos cubicularios ultra quinquaginta. Dicitur præterea quod multos voluit ſibi obligare juramentis, & muneribus, alios minis terra ſſe, & ita ſcrutando per capita nihil*

d Forte, ultimo.

e [illegible] ſcrutanda.

B *fieret, niſi quod vellet dominus noſter: in iſtis quæſtionibus concilium diu perpendit. Verum eſt quod major pars deliberavit ad viam ceſſionis.*

His mediis temporibus actum eſt de erroribus Wiclef, & ſcripta erat ſententia; ſed totum dilatum eſt per aperitionem illius viæ ceſſionis.

Dominus noſter noviſſime dixit, quod ipſe omnino vult dare pacem eccleſiæ.

Interim nationes ulterioris Galliæ, Germaniæ & Angliæ, & ita poſtea Italia per ſe ipſas ſe congregaverunt, & deciderunt de facto quæſtionem, utrum per nationes vel per capita ſingula procederetur. Et congregaverunt ſe ſeparatim, & finaliter omnes declinabant ad viam ceſſionis ſecundum formam primæ

C *cedulæ ſuper hoc datæ, per cardinalem ſancti Marci, quæ incipit. In concilio generali, &c.*

Supra, pag. 214. B 6.

Die ſabbati, quæ fuit XVI. menſis Februarii, Papa mandavit concilium de ſero: & præſente rege Romanorum, & toto concilio, primo quidem propoſuit de via ceſſionis: poſtea commiſit domino cardinali Florentino, ut hoc proſequeretur. qui ſatis eleganter propoſuit, & legit cedulam per Papam ſuper hoc ordinatam, cujus tenor talis eſt:

Sanctiſſimus dominus noſter Papa hic præſens, quamquam nullis votis, juramentis, promiſſionibus ad infra acta nullatenus adſtringatur; tamen propter quietem populi Chriſtiani propoſuit, & deliberabat ſponte, & liberaliter dare pacem eccleſiæ per viam

D *ceſſionis, ſi & in quantum Petrus de Luna, & Angelus Corrario per ſacrum generale Piſanum concilium de ſchiſmate & hæreſi damnati, & de papatu ejecti, juri quod prætenduat in papatu, ſufficienter renuntient, & hoc cum modis, & circumſtantiis, & tempore declarandis, & concludendis in tractatu ſuper hoc per eundem dominum noſtrum, vel ſuos deputandos cum deputandis per vos poſt hoc ſtatim tenendo.*

Quæ cedula ſic audita, & poſt hoc per ſingulas nationes maſticata, viſum fuit omnibus dictarum nationum ſuppoſitis, quod nimis vaga, dubia, obſcura foret & incerta; nec ad exſtirpandum ſchiſma & ceſſionem inducendam valitura. Unde ſupplicatum fuit domino noſtro Apoſtolico, quia [f] *viam ceſſionis appe-*

Ex mſ. Ceſa[illegible].

E *teret, mentem ſuam per verba clara & pura & unionem inducentia exprimeret. Unde idem dominus Apoſtolicus aliam cedulam nationum deputatis tradidit, ſub hac forma:*

f Forte, ſi vaa.

Sanctiſſimus dominus noſter dominus Joannes Papa XXIII. quamquam nullis votis, juramentis, aut promiſſionibus adſtringatur, tamen propter quietem populi Chriſtiani profitetur, ſpondet, & promittit Deo & eccleſiæ, ſponte & liberaliter dare pacem ipſi eccleſiæ per viam ceſſionis ſuæ per ſe, vel procuratores legitimos unum, vel plures ad hoc irrevocabiliter conſtitutos, & in quantum Petrus de Luna, & Angelus de Corrario, per ſacrum Piſanum concilium de ſchiſmate & hæreſi damnati, & de papatu ejecti, pa-

Ex collectione Barberiniana.

ANNO CHRISTI 1414.

paini, quem prætendunt, per ſe vel procuratores legitimos ſimiliter cedant, & hoc infra terminum: & de prædictis facere unam, vel plures litteras in bulla plumbea, prout expedierit. A

Et attendatur quod ex nunc, innovetur & aggravetur proceſſus Piſani concilii, contra dictos damnatos, ſuſpendendo tamen effectum proceſſus uſque ad tempus, quod dabitur eis ad ceſſionem.

Item quod rex Romanorum, & domini præſentes, ac omnes ambaſſiatores regum, & alii, ac totum concilium promittant domino noſtro in caſu quod illi damnati non ſe humilient ad ceſſionem, ſicut ipſe fecit, aſſiſtere ſuæ ſanctitati perpetuo contra ipſos, & eorum adhærentes, tam ſpiritualibus favoribus, quam temporalibus auxiliis.

B *Licet autem prima domini noſtri cedula nationibus non ſuffeciſſet, immo ſuſpicionem generaſſet; iſta ultima minus ſufficit, pluſque generavit ſuſpicionis quam prima. Primo quia non offert, niſi aliis cedentibus. Secundo propter verba irritativa, quia alii vocantur condemnati de hæreſi. Tertio propter terminum appoſitionis. Quarto propter proceſſuum innovationem & aggravationem.*

Ex mſ Cæſareo Vindobonenſi.

Dominica Reminiſcere, *ambaſiatores Univerſitatis Pariſienſis præſentati fuerunt per Romanorum regem nationi Germanicæ. Ubi dominus rex longum fecit ſermonem, hortando prædictos ambaſiatores, ut ſe noſtræ nationi & nationi Anglicæ conformarent: narrando multa acta hucuſque in concilio per nationes,* C *& difficultates de modo vota colligendi per nationes & non per capita: & de reſiſtentia nationis Italicæ: & de modo uniendi eccleſiam ſanctam Dei per viam ceſſionis omnium de papatu contendentium. Qui reſponderunt, quod parati eſſent concurrere in omni via rationabili & juſta, & quod multum placeret via ceſſionis: commendantes regiam majeſtatem de tanto opere laudabili, & diligentia in convocatione iſtius ſacri concilii, & diligentia ſua proſequendo effectum ſacratiſſimæ unionis. Deprecantes ne mutaretur ſuus glorioſus animus, aut remitteretur: quia ſine ipſius protectione & perſonali præſentia totus labor eſſet deſperatus.*

D *Item eadem die venerunt coram regia majeſtate Oratores regis Aragonum, legentes longam cedulam, continentem vocationem ad concilium ſacrum regis Arragonum & Petri de Luna, & impedimenta eorumdem de receptione termini oblati per regem Romanorum ad mutuam viſionem, qua ſperabatur ſequi poſſe perfectam unionem, & quod ſtetiſſent* XLVI. *diebus, & pluries reſponſum petiviſſent a rege Romanorum, & quod nihil obtinuiſſent, & imminerent eis pericula. Unde excuſaverunt dominum regem Arragonum, quod per eumdem non ſtetiſſet &c. Et petiverunt licentiam ad recedendum, & petiverunt inſtrumenta, &c.*

Ex collectione Baluzianæ.

E *Poſt hæc nationes viſis præmiſſis cedulis, compoſuerunt cedulam ſequentem, quæ fuit approbata per tres nationes, & demum per regem Romanorum, privatè oblata Papæ: ſuper qua multa habuit conſilia: & tandem ductus eſt quibuſdam mediis ad hoc, ut illam prima Martii publice coram rege, & concilio conceſſerit, & in propria perſona legerit, & decreverit litteras fieri: & die ſequenti facta ſeſſione ſolemni cum Miſſa ſolemniter publicavit:* Te Deum laudamus.

Tenor cedulæ talis eſt:

Ego Joannes Papa XXIII, propter quietem totius populi Chriſtiani, profiteor, ſpondeo & promitto, voveo & juro Deo, &c. ut infra.

ANNO CHRISTI 1414.
Ex mſ. card. Capranicæ.

A *Origo generalis concilii Conſtantienſis ex Piſano concilio cœpit. Cum enim magnum, & horrendum ſchiſma, quod cœpit in Urbe poſt obitum Gregorii XI. anno domini milleſimo treceenteſimo ſeptuageſimo octavo, jam triginta annis duraſſet, per tumultum & oppreſſionem Romanorum electus fuit Bartholomæus archiepiſcopus Barenſis, qui ſe Urbanum ſextum nominavit. Deinde per eoſdem cardinales, qui ab eo receſſerunt, aſſerentes eum per metum electum, fuit electus Robertus cardinalis Gebennenſis, qui ſe Clementem ſeptimum nominavit. In his duobus conſtitutum eſt illud magnum & famoſum ſchiſma, cui nullum ſimile, neque temporis diuturnitate, jam enim triceſimus ſeptimus annus agitur; neque cauſa, neque rei* B *dubietate, neque regnorum, & provinciarum diviſione præceſſit. Clementi obedi verunt omnes Galliæ ab Alpibus incluſive uſque ad oceanum Britannicum, præter Flandriam, Hannoniam, Brabantiam & Leodium. Item omnes Hiſpani præter Portugalliam. Item Scotia. Item Cypria & Rhodus, Majorica & inſulæ ſubditæ Hiſpaniæ, & tandem Janua, & Leodium. Urbano vero cetera regna & provinciæ, utpote Italia cum ſuis inſulis, omnes Alamania, Bohemia, Hungaria, Polonia & Anglia. Urbanus ſedit Romæ, Clemens Avenione. In parte Romana uſque ad iſtud concilium fuerunt quatuor, Urbanus VI. Bonifacius IX. Innocentius VII. & Gregorius XII qui vivit, & dictus Angelus Corrario de Venetiis. In parte Ave-* C *nionis duo tantum, Clemens prædictus VII. dictus Robertus de Gebennis, qui ſedit XVI. annis paucis diebus minus, & Benedictus XIII. dictus Petrus de Luna de Aragonia, qui adhuc vivit. Cum autem dictum ſchiſma triginta annis duraſſet, & præfati Benedictus & Gregorius, pro unione eccleſiæ cedere promiſiſſent & juraſſent, aſſignato loco Saona ad conveniendum pro ceſſione inſtante tempore conventionis, tot & tanta difficultates præſtandarum ſecuritatum uterque per colluſionem invenerunt, quod non convenerunt. Quibus per cardinales utriuſque obedientiæ conſideratis, iidem cardinales ab eis receſſerunt, & Petrus de Luna dictus Benedictus fugit in Aragoniam ad Perpinianum de Portu Veneris propter me-* D *tum regis Francorum qui jam ſibi ſubtraxerat obedientiam. Angelus autem dictus Gregorius retroceſſit Senas. Tunc præfati cardinales utriuſque obedientiæ convenerunt, & concorditer Piſanum concilium convocarunt, in quo dicti Benedictus & Gregorius fuerunt depoſiti de ſummo pontificatu, & elegerunt in Papam cardinalem Mediolanenſem Petrum de Candia de ordine Minorum, oriundum de Creta quæ Candia dicitur, de qua ſe cognominavit, famoſiſſimum theologiæ doctorem Pariſienſem, qui ſe Alexandrum nominavit. Verum præfato Petro de Luna omnes Hiſpaniæ præter Portugalliam, Angelo vero regnum Siciliæ, Neapolitanum, & Carolus de Malateſtis cum terris quas tenebat, & omnes duces Bavariæ, atque* E *archiepiſcopus Treverenſis & terra illis ſubjecta obedi verunt, dicta depoſitione non obſtante. Rex tamen Siciliæ Ladiſlaus poſtea illum Angelum repulit & venit ad obedientiam Joannis XXIII. de quo infra, per certa pacta inita inter illos. Qua electione Alexandri facta, Piſis illud concilium fuit, & per eumdem Alexandrum, illo approbante concilio, continuatum ad triennium; locum autem & diem ſummus pontifex, qui tunc foret, eligere & ſignificare debeat. Præfatus Alexander anno vix completo a ſua electione obiit Bononiæ, & electus fuit iſte Joannes XXIII. cardinalis dictus ſancti Euſtachii, legatus in Bononia dictus Balthaſar Coſſa de Neapoli. Quam electionem fuiſſe vitioſam fama eſt, & quantum ad merita per-*

ANNO CHRISTI 1414.

ſona certum. Idem Joannes XXIII. proſequens continuationem dicti Piſani concilii inſtanter biennio convocavit concilium generale Romæ ad primam Aprilis anno milleſimo quadringenteſimo [a] *vigeſimo ſecundo: ſed tam propter loci diſtantiam, tam propter viarum pericula, cum undique prope Romam bella gererentur, nec erat tutus acceſſus, nullus de extra curiam acceſſit, quæ impedimenta idem Joannes Papa, ut dicebatur, & creditur a multis, procurabat, & fovebat, ne fieret concilium. Demum Roma capta, curiaque repente fugata per Ladiſlaum Siciliæ regem, non ſine latiſſima culpa dicti Joannis Papæ, ipſoque cum curia ſua ſtante Florentiæ, sereniſſimus princeps Sigiſmundus Romanorum & Hungariæ rex miſit ad eumdem Papam legatos, poſtulans ſibi dari poteſtatem concilium generale, & eligendi locum & tempus. Cardinales autem videntes quod idem Papa refugiebat concilium generale, tantum inſtiterunt apud eum, quod miſit ad eam Curiæ in Italia cardinales de Chalanco & Florentinum, cum poteſtate eligendi locum & tempus celebrandi concilium, de conſilio & conſenſu dicti regis. Et ita elegerunt Conſtantiam, & diem Kalendarum Novembris anni* MCCCCXIV. *& pontificatus ejuſdem domini Joannis IV.* [b] *ſtatueruntque diem cum rege in menſe Novembris anni decimitertii, quo Papa & idem rex convenerunt in civitate Laudenſi. Et ita convenerunt cum omnibus cardinalibus: ibique Papa in generali conſiſtorio, rege præſente, generale hoc concilium Conſtantienſe ad Kalendas prædictas decrevit convocandum, & convocavit decretis litteris Apoſtolicis ſuper hoc, quarum tenor talis eſt,* ut infra, in ſeſſione I.

Poſt hanc decretam convocationem concilii, Papa cum ſua curia in principio Quadrageſimæ rediit Bononiam, & in menſe Auguſto ſequenti mortuus eſt Ladiſlaus regnum Siciliæ tenens; qui, ut præfertur, Romam ceperat, cum toto patrimonio & terris eccleſiæ præſertim in Tuſcia occupabat: propter quod idem dominus noſter Papa Joannes XXIII. voluit adire Urbem, ad illam & terras eccleſiæ recipiendas. Sed cardinales ſentientes, quod ſi illuc irent, non reverterentur ad concilium, & idem concilium non fieret, neque procuraretur unio & reformatio eccleſiæ, unde pene ſecutura timebatur magna eccleſiæ deſtructio; fortiter reſtiterunt, & concorditer inſtiterunt verbis & ſcriptis, quod negotia ſpiritualia & eccleſiaſtica, videlicet concilium ageret in perſona: temporalia vero per vicarios & legatos. Quibus, licet non libenter, annuit. Et prima die Octobris de Bononia iter cepit ad Conſtantiam: tranſiens autem per Meronam oppidum ducis Auſtriæ Frederici, pepigit ibi cum eo fœdus: & mediantibus pecuniis idem dux promiſit ſibi ſecuritatem, etiam in Conſtantia, & illam tenere ſecuram & liberum. Et quoniam vellet eum extra Conſtantiam ponere, & tenere ſecurum & liberum contra omnes, prout hæc idem dominus noſter Papa poſtea aperuit in Conſtantia, ut in ſequentibus apparebit: ex quo jam perpendi poterat quod idem dominus Papa non ſincero animo procederet ad concilium.

Introitus Papæ Joannis XXIII. ad Conſtantiam.

In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, anno a nativitate ejuſdem milleſimo quadringenteſimo decimoquarto, indictione ſeptima, die Lunæ, quinta menſis Novembris, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri domini Joannis divina providentia Papæ vigeſimitertii anno quinto, præfatus ſanctiſſimus dominus noſter Papa, qui alias continuando Piſanum generale concilium, ſtatuit ipſum concilium iterum convocandum ad hanc civitatem Conſtantienſem: quam civitatem, die Dominica XXVIII. menſis Octobris proxime decurſi, ſolemniter & honorifice intravit; & ita convocavit ad primum diem hujus menſis, ut patet per litteras Apoſtolicas, de quibus infra in ſeſſione diei [c] ſextædecimæ hujus menſis fit mentio. Sed propter celebritatem feſti Omnium ſanctorum, & commemorationem defunctorum, ad diem ſabbati tertiam, & deinde ipſam tertiam ex certis cauſis diſtulit ad hanc diem.

In ipſa tamen die Omnium ſanctorum dum idem dominus noſter miſſarum ſolemnia celebraret, inter ipſa ſolemnia facto ſermone ad clerum per egregium doctorem decretorum dominum Joannem [d] Volim, per reverendiſſimum in Chriſto patrem dominum Franciſcum, ſanctorum Coſmæ & Damiani diaconum Cardinalem, lecta fuit ſchedula hujus tenoris, videlicet:

Ad laudem omnipotentis Dei, & incrementum ſtatus, tranquillitatis, & pacis univerſalis eccleſiæ ſanctæ Dei. Cum ſanctiſſimus dominus noſter dominо Joannes divina providentia Papa XXIII. paterna pietate reſpiciens in civitate Laudenſi, V. idus Decembris, pontificatus ſui anno [e] V. continuando ſacrum Piſanum & generale concilium ſuper reformatione ſtatus ejuſdem eccleſiæ, de venerabilium fratrum ſuorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium conſilio indixerit iterum generale Concilium hujuſmodi celebrandum in hac civitate Conſtantienſi provinciæ Maguntinenſis, in proximo Kalendarum Novembris inchoandum, ipſum Piſanum concilium rurſum continuaturus, intimat de eorumdem fratrum conſilio, quod [f] intrabit dictum futurum Conſtantienſe concilium, Deo favente, die ſabbati de mane proxime futura, in hac eccleſia Conſtantienſi, (cum Miſſarum, ſermonis ac proceſſionum celebratione in talibus conſuetorum. Datum Conſtantiæ) Kalendis Novembris, pontificatus ejuſdem domini noſtri anno quinto.

Inchoatio ſacri concilii Conſtantienſis.

Item dominus noſter Papa ipſa die quinta, pro felici inchoatione dicti concilii præmiſſa ſolemni proceſſione, adſtante cum mitris & habitibus pontificalibus, tam reverendiſſimorum dominorum Cardinalium, quam Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, electorum abbatum, & aliorum prælatorum cœtu copioſo, Miſſam de ſancto Spiritu in eccleſia Conſtantienſi ſolemniter celebravit: & per religioſum virum fratrem Joannem de [g] Vercellis, ſacræ theologiæ magiſtrum, Priorem prioratus de [h] Pamonte, Bellicenſis diœceſis, Procuratorem ordinis Cluniacenſis, pronuntiatus eſt ſermo ad clerum, pertinens ad materiam & propoſitum. Et reverendiſſimus pater dominus Franciſcus, ſanctorum Coſmæ & Damiani diaconus Cardinalis prædictus, ex pulpito ligneo [i] quod aſcendit, hæc verba alta & intelligibili voce protulit, ſcilicet: *Sanctiſſimus dominus noſter Papa, ſacro approbante concilio, ſtatuit ſeſſionem tenendam die Veneris* XVI. *hujus menſis.* De & ſuper quibus omnibus & ſingulis magiſter Joannes de Scribanis, procurator fiſci, alta & intelligibili voce per protonotarios domini Papæ, & clericos, & notarios cameræ Apoſtolicæ, petiit fieri publicum & publica inſtrumenta ad perpetuam rei memoriam.

SESSIO I.

Die Veneris decimaſexta menſis Novembris, anno, indictione & pontificatu, quibus ſupra, ſacra & univerſali ſynodo in eccleſia Conſtantienſi

[a] Forte, duodecimo, eſt legendum.

[b] Forte deeſt, quinti.

Bulla eſt convocationis concilii, quæ habetur infra ſeſſ. I.

Ex primo editione.

[c] Mſſ. Brunſwic. Lipſ. & Gud. quintædecimæ.

[d] Pollin, mſſ. Lipſ al. Polni.

[e] Quarto, mſſ. Brunſwic. Lipſ. & Gud.

[f] Initiabit, mſſ. Gud. Inclusa parentheſi non ſunt in edit. Hagen. ſed ſunt in mſſ. tribus proxime appellatis.

[g] Al. Vincellis, mſſ. Lipſ. Uzellis.

[h] Imonte, mſſ. Lipſ.

[i] Mſſ. tres, quem.

Ex prima editione.

Anno Christi 1414. Seſſio I. Concilii.

præſidente præfato domino Papa, ſolemniter congregata, celebrataque Miſſa de Spiritu ſancto per reverendiſſimum in Chriſto patrem dominum Jordanum epiſcopum Albanenſem, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalem, de Urſinis vulgariter nuncupatum, cantatiſque litaniis, & aliis devotis orationibus pie porrectis ad Deum, idem dominus noſter Papa inchoans, *Veritatem diligite*, Zachariæ cap. VIII. & adducens auctoritates novi & veteris teſtamenti, allocutus eſt ſynodum, exhortans omnes ad meditandum, & ſolerter inſiſtendum ſuper ordinandis his quæ ad eccleſiæ pacem & ſtatum pertinent. Quo ſermone perlecto, reverendiſſimus in Chriſto pater dominus Franciſcus, ſanctorum Coſmæ & Damiani diaconus Cardinalis, Florentinus vulgariter nuncupatus, ſtans in thalamo eminenti, ubi dictus dominus noſter ſedebat, alta & intelligibili voce legit ſchedulam ſequentem, videlicet:

Zach. 8.

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad futuram rei memoriam.

INtendentes ad exſecutionem eorum quæ per felicis recordationis Alexandrum Papam V. prædeceſſorem noſtrum in Piſano concilio decreta fuerunt circa convocationem concilii generalis iterum faciendum, dum alias præſens concilium convocavimus per litteras noſtras, quarum tenorem hic duximus inſerendum.

Ex mſſ. Cardin. Captanicæ. & tribus Germanicis.

Et cum ad hunc locum perveniſſet idem Cardinalis, rediit ad ſedem ſuam: & continuo littera Apoſtolica ſequentes alta & intelligibili voce per venerabilem virum Job de Reſti domini noſtri Papa notarium, ſtantem in dicto thalamo, lecta fuerunt: quarum talis eſt tenor:

Joannes Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Bulla convocationis concilii.

AD pacem & exaltationem eccleſiæ, & tranquillitatem Chriſtiani populi prompto corde & efficaci deſiderio intendentes, ea libenter ordinamus & quærimus, per quæ hujuſmodi pax & exaltatio tranquillitatis merito valeat [a] promereri. Dudum ſiquidem felicis recordationis Alexander Papa V. [b] anteceſſor noſter, in ſacro generali Piſano concilio tunc præſidens, ex quibuſdam magnis & arduis cauſis eumdem moventibus, ipſo approbante concilio, inter cetera decrevit, iterum generale concilium extunc ad terminum per ſe vel ſucceſſorem ſuum, in loco de quo ſibi vel eidem ſucceſſori videretur, fore ſolemniter convocandum. Idemque prædeceſſor ea quæ circa reformationem eccleſiæ expedienda reſtabant, pro tunc ſuſpendit; ipſumque concilium uſque ad tempus triennii præfatum continuandum ſtatuit, & prorogavit. Poſtmodum vero ipſo Alexandro prædeceſſore, ſicut Deo placuit, vita functo, nobiſque divina favente clementia ad apicem ſummi apoſtolatus aſſumptis, dum tempus triennii ejuſdem jam [c] advenerat, & nos per veſtigia ejuſdem prædeceſſoris incedere, & ordinationem præfatam ab eo in concilio, ut præfertur, factam puro corde & recta voluntate adimplere properaremus; quibuſdam rationibus expreſſis animum noſtrum moventibus, concilium hujuſmodi in Romana urbe, quæ paulo ante de manibus hoſtium recuperata, præſentiam noſtram pro ipſius conſervatione plurimum flagitabar, debito tempore convocavimus. Verum quia veniente poſtea tempore conſtituto, prælati & ceteri qui hujuſmodi concilio intereſſe debebant, nequaquam in tanto numero convenerunt, quantum rerum agendarum pondus & magnitudo requireret vi-

a Mſſ. promoveri.

b Mſſ. prædeceſſor.

c Mſſ. adveniſſet.

A debatur: nos poſt alias prorogationes per nos factas, tandem concilium ipſum ad menſem Decembris nunc præſentem ſolemniter protogavimus, ac celebrandum ſtatuimus. Locum autem infra certum tempus reliquimus declarandum, ut interim ſuper eo maturius conſuleremus. Poſt hæc vero, infra dictum tempus nondum elapſum, per litteras cariſſimi in Chriſto filii Sigiſmundi, electi in regem Romanorum, & Hungariæ regis illuſtris, inſtantiſſime requiſiti, ut non properaremus in declaratione hujuſmodi loci pro concilio faciendo; ſed tam in declaratione loci prædicti, quam etiam in tempore dicti concilii celebrandi ſuperſedere vellemus, donec ipſe nuntios ſuos ſuper hoc inſtructos ad noſtram præſentiam B deſtinaret: nos votis ejuſdem regis, quæ ex zelo devotionis, & puritate fidei emanare conſpiciebamus, annuentes, adventum præfatorum nuntiorum de venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, & prælatorum, qui Romæ in generali conſiſtorio ad hoc vocati fuerunt, voluntate, conſilio & aſſenſu duximus exſpectandum. Deinde cum poſt Romanæ urbis miſerabilem caſum ad nos tunc apud Florentiam exſiſtentes ejuſdem regis nuntii acceſſiſſent, & ex parte ejuſdem regis multa nobis circa materiam ſuggeſſiſſent, eorum auditis relatibus, pro pleniori expeditione dilectos filios noſtros Antonium tituli ſanctæ Cæciliæ preſbyterum, & Franciſcum tituli ſanctorum Coſmæ & Damiani C diaconum, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, cum plena poteſtate ſuper hujuſmodi electione loci & deputatione temporis, ac ſimul cum eis dilectum filium noſtrum nobilem virum Manuëlem [d] Chiſolarenſem militem Conſtantinopolitanum, ad præſentiam ejuſdem regis tranſmiſimus: qui ad eum venientes, tandem de ipſius regis conſilio & aſſenſu civitatem Conſtantienſem provinciæ Maguntinenſis pro loco hujuſmodi concilii celebrandi concorditer elegerunt, ac tempus ad initiandum hujuſmodi concilium ſtatuerunt diem primum menſis Novembris proxime venturi. Deinde vero nos, qui pro quibuſdam arduis & magnis negotiis cum eodem rege juxta noſtrum & ipſius deſiderium perſonaliter convenientes, certificati ab eo de habilitate, capacitate & ſecuritate ci- D vitatis Conſtantiæ antedictæ, quam ſecuritatem ipſe rex ſe præſtiturum, & in ipſo concilio perſonaliter affuturum pollicetur, volentes, & ab intimis cupientes, ut præfata celebratio concilii ſalubriter impleatur, & optatum conſequatur effectum; hujuſmodi electionem loci & temporis, ut præfertur, factam, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium, de eorumdem fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu ratificamus, approbamus & confirmamus, ac ei Apoſtolici roboris adjicimus firmitatem: præfatumque concilium in civitate prædicta Conſtantienſi die prima menſis Novembris proxime venturi initiandum, & auctore Domino exinde celebrandum, eadem aucto- E ritate & conſenſu harum ſerie ſtatuimus, pronuntiamus & decernimus: venerabiles fratres noſtros patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos & dilectos filios, electos abbates, & ceteros eccleſiarum & monaſteriorum prælatos requirentes, hortantes, & monentes, ac in virtute præſtiti juramenti & ſanctæ obedientiæ eiſdem mandantes, quatenus perſonaliter: necnon cariſſimos in Chriſto reges & nobiles viros, duces, principes, marchiones, & alios qui hujuſmodi concilio intereſſe debent, vel qui prodeſſe poſſunt quoque modo, per viſcera caritatis Domini noſtri Jeſu Chriſti invitantes & exhortantes, quatenus pro pace eccleſiæ, & omnium Chriſtianorum, etiam perſonaliter; vel ſi perſonaliter non poſſint, per ſo-

d Chryſolorum, in mſſ. [illegible] Germanicis editis.

lemnes oratores congruo tempore concilio dicto debeant intereſſe : ut ſic congregata fidelium multitudine copioſa, ea quæ in eodem concilio agenda incumbunt, Deo auctore & adjutore ſalubriter ordinentur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ ratificationis, approbationis, confirmationis, pronuntiationis & decreti infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Datum Laude, quinto Idus Decembris, pontificatus noſtri anno quarto.

Qua lectione facta & per præfatum magiſtrum Job completa, idem dominus Franciſcus cardinalis ſurgens & ſtans ut ſupra, ſchedulam ipſam primam reſumens, legit ejus reſiduum, cujus reſidui tenor talis eſt :

Has additiones quæ minore charactere ſubinde occurrunt, primus edidit Surius Carthuſianus, ex cod. mſ. Colon. Facultatis Theologicæ; in quo mſ. fuere priores duæ hujus ſynodi ſeſſiones. ſunt & in tribus mſſ. ſupra laudatis.

Et ſubinde cum venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus & noſtra curia ad hanc civitatem Conſtantienſem venimus tempore conſtituto : & nunc per Dei gratiam hic exſiſtentes, cum hujus ſacræ Synodi conſilio intendimus inſiſtere ad pacem, exaltationem & reformationem eccleſiæ & tranquillitatem populi Chriſtiani. Et quia in hac re tam ardua non eſt propriis viribus aliquid præſumendum, ſed Dei adjutorio confidendum; ideo a cultu divino inchoantes, hoc ſacro approbante concilio ordinavimus, quod hac ipſa die ſpecialis Miſſa ad hoc conſtituta diceretur, ſicuti per Dei gratiam nunc celebrata eſt : quam Miſſam etiam ſtatuimus, & in hac, & ſingulis aliis eccleſiis collegiatis ſæcularibus & regularibus hujus civitatis, ſemel in hebdomada, videlicet feria quinta, hoc ſacro concilio durante, collegialiter celebrari. Et ut eo ferventius huic ſacræ celebrationi fideles inſiſtant, quo ampliori gratiæ munere ſenſerint ſe refectos, omnibus & ſingulis vere pœnitentibus & confeſſis, videlicet ſacerdotibus dictas Miſſas celebrantibus, pro ſingulis Miſſis unum annum; intereſſentibus vero quadraginta dies de injunctis [a] eis pœnitentiis in Domino relaxamus. Ad cujus etiam Miſſæ celebrationem exhortamur venerabiles fratres noſtros ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, necnon patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, & dilectos filios electos abbates, cæteroſque in ſacerdotio conſtitutos, ut & ipſi ad impetrandum prædictum divinum auxilium cum devotione ſingulis ſeptimanis prædictam Miſſam celebrent ſemel : quibus celebrantibus, & celebrationi intereſſentibus, ſimiles indulgentias elargimur. Exhortamur etiam in Domino omnes & ſingulos qui Chriſti nomine gloriantur, ut ad obtinendam optatam conſummationem tantæ rei diligenter inſiſtant orationibus, jejuniis, eleemoſynis & aliis piis operibus, ut Deus ex noſtra & ipſorum humiliatione placatus, dignetur felicem exitum huic ſacræ congregationi concedere.

[a] *Mſſ. tres,* ſibi.

Præterea conſiderantes, quod præcipuum agendum in concilio generali, ſecundum laudabiles [b] conſuetudines antiquorum conciliorum, eſſe debet de his quæ concernunt catholicam fidem : & attendentes, quod talia propter [c] ſummam arduitatem exigant diligentiam, tempus ſufficiens & ſtudium; exhortamur omnes habentes peritiam ſacrarum litterarum, ut diligenter ſecum & cum aliis illa cogitent atque tractent, quæ eis videbuntur ad hanc rem utilia & opportuna; & quamprimum commode poterunt, illa ad noſtram & hujus ſacræ ſynodi notitiam perducant : ut tempore opportuno poſſint ea determinari, quæ videbuntur tenenda vel repudianda pro utilitate & incremento ipſius catholicæ fidei : & ſpecialiter cogitent circa nonnullos errores, qui a certis temporibus dicuntur in nonnullis partibus pullulaſſe, & maxime circa illos qui ortum dicuntur habuiſſe a quodam Joanne dicto Wicleff. Inſuper etiam exhortamur omnes catholicos hic congregatos, & alios ad hanc ſacram ſynodum venturos, ut velint cogitare diligenter & proſequi; & ad nos, & ad eamdem ſacram ſynodum perducere ea, per quæ poſſit eccleſia & congregatio catholicorum ad debitam reformationem & optatam tranquillitatem, Deo juvante, perduci. Noſtræ namque intentionis ac voluntatis eſt, ut omnes hac de cauſa hic congregari cum omnimoda libertate poſſint dicere, conſulere & facere omnia & ſingula, quæ ad præmiſſa putaverint pertinere.

[b] obſervantias, *mſſ. tres.*

[c] ſuam, *mſſ. tres.*

Ut autem notus ſit modus, qui in hujus ſacræ ſynodi proceſſu ſervandus eſt, tam quo ad ea quæ dicenda & determinanda erunt, quam etiam quo ad conſenſum & geſtum & morem & [d] compoſitionem, putamus in hoc recurrendum eſſe ad obſervantias antiquorum patrum, quæ maxime colliguntur ex canone Toletani concilii, cujus tenorem duximus hic inſerendum.

[d] *Forte,* compunctionem.

Tolet. Concil. XI. cap. 1.

In loco benedictionis conſidentes Domini ſacerdotes, nullus debet aut [e] indiſcretis vocibus perſtrepere, aut quibuſlibet tumultibus perturbare : nullus etiam [f] fabulis vanis vel riſibus, & (quod eſt deterius) obſtinatis diſceptationibus tumultuoſas voces effundere. *Si quis enim,* ut Apoſtolus ait, *putat ſe religioſum eſſe, non refrenans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, hujus vana eſt religio.* Cultum enim ſuum juſtitia perdit, quando ſilentium judicii obſtrepentium turba confundit, dicente propheta : *Erit cultus juſtitiæ, ſilentium.* Debet ergo, quidquid aut conſultationibus conſidentium agitur, aut ab accuſantium parte proponitur, ſic mitiſſima verborum relatione proferri, ut nec contentioſis vocibus audientiam turbent, nec judicum vigorem de tumultu enervent. Quicumque ergo in conventu concilii hæc quæ præmiſſa ſunt, violanda crediderit, & contra hæc interdicta, aut tumultu, aut contumeliis, vel riſibus concilium [g] conturbaverit, juxta divinæ legis edictum, quo præcipitur : *Ejice deriſorem, & exibit cum eo jurgium :* cum omni dedecore de [h] conſeſſione abſtractus, a communi cœtu ſecedat, & trium dierum excommunicationis ſententiam ferat. Et quoniam [i] communiter contingere poteſt, quod aliqui ex conſidentibus non erunt in ſedilibus debitis collocati, eodem ſacro approbante concilio decrevimus, quod ex ſeſſione hujuſmodi nulli eccleſiæ vel perſonæ præjudicium generetur.

[e] *Al.* Indebitis.

[f] fallaciis, *mſſ. Germ.*

Jacob. 1.

Iſaiæ 32. 17.

[g] Perturbaverit, *mſſ.*

Prov. 22.

[h] Conſeſſione, *mſſ. German.*

[i] Continue, *mſſ. Capran.*

Articulus approbationis ſcripturarum protonotariorum per quatuor nationes deputatorum.

Item conſtituit, deputat & ordinat dicta ſancta ſynodus pro qualibet natione unum protonotarium : videlicet pro natione Gallicana Joannem de Trambleyo, pro natione Italica Jacobum Rhodini de Janua, pro natione Germanica Hermannum Dwergh, pro natione Anglicana Thomam Polton. Item notarios nationum, videlicet pro natione Gallicana Michaëlem de [k] *Bloſonis, & Joannem Gaiardi : pro natione Italica Bartholomæum de Guaſtu, & Joannem Azel : pro natione Germanica Gumpertum Fabri, & Giſelleram Boventen : & pro natione Anglicana Wilhelmum Porcel. Quibus dat auctoritatem & plenariam poteſtatem omnia & ſingula in præſenti ſacro Conſtantienſi concilio dicta, acta, activata, promulgata, publicata, lecta, petita, & omnia alia quæcumque geſta, facta; & omnia quæcumque in poſterum dicenda, agenda, jactitanda, promulganda, publicanda, legenda, pe-*

In mſſ. Lam. Surii, & tribus Germanicis, hæc addimus hoc loco.

[k] Mſſ. Boloſonis. & mox Girardi.

tenda & quæcumque alia in & pro dicto ſacro concilio, ad dictum ſacrum concilium, quomodolibet pertinentia, & facienda, & peragenda, in formam publicam redigendi, & alias conſcribendi. Approbatque dicta ſancta ſynodus omnia & ſingula per ipſos protonotarios & notarios in dicto ſacro concilio, & ad ipſum concilium quomodolibet pertinentia, conſcripta, & tam in publicam formam, quam alias in ſcriptis, & actis quomodocumque redacta, uſque nunc ſub quibuſcumque verbis per dictum ſacrum concilium fuerint ſtatuta, decreta, ordinata, pronuntiata, & quomodolibet definita.

Deputantur hic miniſtri & officiales concilii.

Ex prima editione.

Quia vero ad proſecutionem hujus concilii requiruntur certi miniſtri & officiales, ideo hoc ſacro approbante concilio deputamus infra ſcriptos, videlicet dilectos filios [a] Aragonum de Malaſpinis: loco cujus, quia promotus fuit poſtea ad eccleſiam [b] Eſinam, per nationem Italicam fuit electus & appoſitus dominus Jacobus Rhodini de Janua: Paulum [c] de Juvenaco, [d] Hermannum de Dwerck, Thomam [e] Polton, & Joannem de [f] Trembleyo, notarios noſtros; qui videndi omnes ſcripturas quæ in eodem concilio fient, curam habeant ſpecialem; ita quod concorditer & ordinate fiant, ſicut decens eſt: & omnibus ordinatis in præfato concilio ſe ſubſcribant. Nec non dilectos filios magiſtros Antonium de [g] Juſchis, Angelum de Reate, Job de [h] Geſtis, & Petrum de [i] Irilia, præfati concilii notarios & ſcribas, qui ſubalternent notariis ſupradictis. Dilectum filium nobilem virum Bertholdum de Urſinis, comitem [k] Suavonenſem & Palatinum, ipſius concilii cuſtodem. Dilectos filios magiſtros, Joannem [l] Baſiræ litterarum Apoſtolicarum [m] ſcriptorem, Jacobum de [n] Campis, cauſarum palatii noſtri auditorem, Angelum de [o] Stublionibus cauſarum Apoſtolicæ cameræ auditorem, & Petrum Pauli de Juſtinopoli canonicum Ravennatenſem, decretorum doctores, ſcrutatores votorum; quorum duo ex una, alii vero ex altera præfati concilii parte vota ſcrutentur: & cum ipſis duo ex eiſdem notariis, ac duo ex ſcribis ſupradictis in votorum [p] ſcrutamine ſemper debeant intereſſe. Dilectos filios magiſtros, Petrum de Anchorano utriuſque juris, Simonem de Peruſio juris civilis, Raphaëlem de Fulgoſiis utriuſque juris, & Ardecinum de Novaria juris civilis, doctores, præfati concilii advocatos. Nec non dilectos filios magiſtros, Joannem de Scribanis & Henricum de Piro, dicti concilii procuratores & promotores; magiſtros Garetcum de Piſtorio, Joannem Ponſeti, Bartholomæum de Pando, & Michaëlem [q] Boloſonis, ordinatores ſedere debentium in concilio ſupradicto.

Ex mſ. Surb.

Item eodem ſacro approbante concilio decernimus ſequentem ſeſſionem, Deo favente, tenendam die Lunæ decima ſeptima menſis Decembris proxime futuri.

Ex prima editione.

Lectis itaque ſchedula & bulla prædictis, præfatus dominus cardinalis alta & intelligibili voce interrogans, ſciſcitatus eſt, utrum omnia & ſingula in ſupradicta ſchedula contenta ipſi ſacræ ſynodo placerent. Ad cujus interrogationem omnes & ſinguli prælati in ipſa ſynodo exiſtentes concorditer, nemine diſcrepante, reſponderunt, Placet. De & ſuper quibus omnibus & ſingulis [r] magiſter Joannes de Scribanis fieri petiit per protonotarios [ſ] ad hoc per concilium deputatos, de quibus in præmiſſa ſchedula fit mentio, publicum & publica inſtrumenta, ad perpetuam rei memoriam.

[u] *Die Lunæ [t] XIX. menſis Novembris, cum frater Joannes Dominici dictus Cardinalis Raguſinus, qui pro parte Angeli Corrarii, dicti Gregorii, ad concilium deſtinatus, per plures dies in Rmeck diſtante de Conſtantia per quatuor, & in Albora diſtante per tria milliaria, moram traxerat, miſiſſet ad Oratores regis Romanorum Conſtantiæ exſiſtentes, & ad [x] Magiſtrum civium & conſules civitatis ejuſdem, ut domus pro ſua habitatione ſibi aſſignaretur: prædicti conventum Eremitarum ſancti Auguſtini, qui pro habitatione Angeli Corrario deputatus fuerat, pro ipſius fratris Joannis Dominici habitatione, ejus nuntio, qui pro hac venerat, aſſignarunt. Nuntius vero arma dicti Angeli Corrario, dicti Gregorii, in duabus valvis Conventus ipſius affixit, quadam in papyro, & quadam appendit in poſte, quæ ſequenti nocte deleta & amota fuerunt. Cumque ſuper affixione & appenſione dictorum armorum, & deletione ſive amotione eorumdem inter congregatos in concilio oriretur diſceptatio, mandatum eſt prælatos, & alios, qui ad concilium venerunt, congregari ſuper hoc.*

Die Martis XX. menſis Novembris, congregatis reverendiſſimis in Chriſto Patribus dominis S. R. E. cardinalibus numero decem & octo, prælatis, procuratoribus dominorum, magiſtris, & aliis in ſacro Conſtantienſi concilio exſiſtentibus, in aula inferiori palatii Apoſtolici pro cauſa ſupradicta, cum ſuper ea per unum ex dominis cardinalibus propoſitio fieret, variæ inter eos fuere ſententiæ: aliis aſſerentibus arma prædicta appendi ſive affigi potuiſſe: & per conſequens ex quo deleta fuerant, reponi debere: & hujus ſententiæ fuerunt dominus Feltrenſis & Concordienſis epiſcopi, & plures alii; aliis vero aſſerentibus, ſupradicta arma in locis prædictis in obedientia domini noſtri Papæ Joannis XXIII. conſiſtentis appendi ſive affigi non potuiſſe; & per conſequens ex quo deleta fuerant, reponi non debere: & hujus ſententiæ fuit dominus patriarcha Gradenſis, & alii: qui pluris quam alteri ſententiæ adhæſerunt; dicentes, niſi Angelus Corrario perſonaliter veniat, ipſius arma ibidem non debere depingi. Super hoc tamen, & ſuper eo quod in ſecunda ſeſſione XVII. menſis Decembris celebranda fieri tum erat, quod etiam propoſitum fuerat, dixerunt congregati, ſe velle deliberare.

Initio Januarii, anni MCCCCXV.

Ultimo petiit Dominus [y] rex, per concilium ſibi conſuli accelerato reſponſo, quid aut qualiter reſpondere debeat nuntiis Angeli Corrario ad petita in ſcriptis, & in præſenti cedula, quam [z] V. P. aſſignari mandavit deſignata, ut ſupra in alio folio & ſine alterius marginis. Ex qua quidem cedula variæ inter dominos ſententiæ & diſceptationes ortæ ſunt. Alii quidem aſſeruerunt, ſalvum conductum liberum iis eſſe dandum, & licentiam fratri Joanni Dominici concedendam, cum capello rubeo ingrediendi: & hujus ſententiæ fuit reverendiſſimus dominus D. Petrus tituli ſancti Chryſogoni preſbyter cardinalis Cameracenſis, & quidam alii. Alii vero aſſeruerunt, quod nedum licentia cum capello rubeo ingrediendi Conſtantiam tribuenda erat prædicto fratri Joanni Dominici: immo nec ipſe ſuus collega, nec Oratores Petri de Luna audiendi erant; & per conſequens ſalvum conductum eis dari non debere, maxime cum per reſponſiones Petri de Luna, & Angeli Corrario factas eidem domino regi Romanorum, non conſtaret de aliqua bona intentione ipſorum ad unionem eccleſiæ ſanctæ Dei: immo per eorum reſponſiones præſumi poterat, quod Oratores prædicti non veniebant niſi ad cavillandum, ſubterfugiendum, & tergiverſandum, ac impugnandum ſacrum concilium Piſanum: nec erat conveniens, quod unus qui erat ſchiſmaticus & hæreticus, & ab eccleſia præciſus, videlicet frater Joannes Dominici admitteretur ut car-

[a] Forte, Arragonum.
[b] Mſſ. quatuor. Brundu-ſinam.
[c] Juvenacio, mſſ.
[d] Mſſ. Petrum Donato, Hermannum &c.
[e] Mſſ. Polton.
[f] Mſſ. Tremoleia. edit. Hagen. Klembeyo.
[g] Mſſ. Luſchis.
[h] Fort. Reſtis, mſſ.
[i] Mſſ. Trillia.
[k] Mſſ. Suagonenſem.
[l] Mſſ. Baſire.
[m] Correctorem, mſſ.
[n] Mſſ. Campo.
[o] Forte. Ballionibus de Petr. Peruſio, mſſ. Capomalis, de Balbionibus tantum.
[p] Mſſ. ſcrutatione, & edit. Hagen.
[q] Mſſ. Germ. Baronium de Piſtorio.
[r] In mſ. Gurb. Magiſter de Piro.
[ſ] In mſſ. additur D. N. Papæ, & notarios, & ſcribas.
[u] Ex mſſ. duobus D. a Schelſtrate.
[t] Forte, anni MCCCCXIV.
[x] Forte, magiſtratum.
[y] Rex Romanorum.
[z] Veſtris Paternitatibus.

ANNO CHRISTI 1414. SESSIO I. CONCILII.

dinalis in loco Concilii : & hujus ſententia fuit reverendiſſimus dominus D. Antonius tituli ſanctæ Cæciliæ preſbyter cardinalis de Challant. Quamquam autem variæ ſuper prædictis eſſent ſententiæ, pro majori tamen parte in hoc convenerunt, quod ſalvus conductus petitus eis dari deberet : nihil tamen illo mane ſuper hoc concluſum exſtitit, propter varias opiniones & ſententias congregatorum.

Die Martis XXII. *menſis Januarii, dominus frater Joannes Dominici tituli ſancti Marci preſbyter cardinalis Raguſinus, ut cardinalis, & cum capello rubeo, medius inter dominos ducem Bavariæ & ducem Bigæ, ac dominus Joannes electus Conſtantinopolitanus in habitu prælati cum capello nigro, ſic in obedientia Gregorii nominati, ſequentibus eos dominis Wormacienſi, Spirenſi, & Verdenſi epiſcopis, in obedientia dicti Gregorii* [a] *perſiſtentes, qui omnes prædictis legatis dicti Gregorii extra Conſtantiam obviaverant, civitatem Conſtantiæ ſunt ingreſſi ; in conventuque Eremitarum ſancti Auguſtini, qui pro habitatione Gregorii & ſuorum aſſignatus fuerat, collocati ſunt.*

[a] Forte, perſiſtentibus.

Die prima menſis Martii, anno MCCCCXV. *a Nativitate,* &c. *in magna aula palatii inferioris Apoſtolici, undecima hora poſt mediam noctem, domino noſtro Joanne Papa XXIII. ibidem exſiſtente & præſente, ac Romanorum rege Imperatore ſereniſſimo, & quatuor congregatis nationibus inibi, fuit per dominum patriarcham Antiochenum nomine & ex parte totius concilii præſentata præfato domino noſtro Papæ quædam ſchedula : ſibique nomine dicti concilii fuit humiliter ſupplicatum per eumdem patriarcham, quatenus dignaretur dictam ſchedulam benigne acceptare. Et dictus dominus noſter Papa, recepta ſchedula, & ea ſecrete lecta, dixit quod fuit ſemper* [b] *intentionis, dare pacem eccleſiæ, & quod ad hoc venerat Conſtantiam. Et etiam dixit, qualiter dicto concilio, non vi nec metu compulſus, non coactus, ſed liberaliter & ſponte obtulerat viam ceſſionis ſui papatus, & obtulit, quod numquam fuit alterius intentionis. Demum dictus dominus noſter dictam ſchedulam legit, cujus tenor talis eſt :* Ego Joannes XXIII. &c. *ut in bulla continetur. Qua lecta, fuit regratiatum dicto domino noſtro Papæ per ſereniſſimum principem Regem Romanorum de bona & ſancta oblatione : deinde Cardinales ad idem fuerunt regratiati. Demum dominus patriarcha ad idem, & etiam Univerſitas Pariſienſis ad idem. Quo facto, dominus noſter voluit, quod in craſtinum, qua fuit ſecunda Martii, teneretur ſeſſio, in qua publicarentur hæc ſolemnius per eumdem.*

In mſſ. additur, *Indictione* VIII. *Pontificatus quo ſupra :* Ex Suecii cod. & tribus aliis mſſ. German.

[b] Forte, ſuæ intentionis.

Habetur infra in ſeſſ. ſeq.

SESSIO II.

Quando dominus noſter Papa obtulit ceſſionem ſui papatus.

ANno a Nativitate Domini MCCCCXV. indictione VIII. Pontificatus quo ſupra, [c] die vero Martis ſecunda menſis Martii fuit celebrata ſeſſio, in qua dominus noſter celebravit Miſſam in eccleſia majori, de Spiritu ſancto. Qua celebrata, fuerunt lectæ ſolemnitates, quæ conſueverunt fieri in ſeſſionibus. Demum dominus noſter ſedens in cathedra ante altare, converſus ad concilium ibidem congregatum, legit ſchedulam tenoris ſequentis per dominum Vitalem patriarcham Antiochenum nomine concilii traditam, alta voce ſic incipiendo :

Ex prima editione.

[c] *Ita editio prima, & mſſ. In imperiali edit. German. recitſum omnino erroneum illud eſt, quaſi deſit in tribus mſſ. Germanicis : ſuique inſtitutum ab aliis.* Do minus noſter celebravit. *Eo anno dies 2. Martii, fuit dies Sabbati, litt. Dom. C.*

Ego Joannes Papa XXIII. propter quietem totius populi Chriſtiani profiteor, ſpondeo, promitto, voveo & juro Deo, & eccleſiæ, & huic ſacro concilio, ſponte & libere dare pacem ipſi eccleſiæ per viam meæ ſimplicis ceſſionis papatus, & eam facere & adimplere cum effectu juxta deliberationem præſentis concilii, ſi, & quando Petrus de Luna Benedictus XIII. & Angelus de Corario Gregorius XII. in ſuis obedientiis, nuncupati, papatui quem prætendunt, per ſe vel procuratores ſuos legitimos [d] ſimpliciter cedant, & etiam in quocumque caſu ceſſionis vel deceſſus, aut alio in quo per meam ceſſionem poterit dari unio eccleſiæ Dei ad exſtirpationem præſentis ſchiſmatis. Et dum legebat illam clauſulam in præſcripta ſchedula, *Spondeo, promitto, voveo, & juro Deo,* flexit genua verſus altare : ponendo manus ad pectus, dixit hæc verba : *Et ita promitto obſervare.* Quo facto, [e] Imperator ſurgens de ſua cathedra, regratiatus fuit eidem domino noſtro nomine concilii & ſuo, flectendo genua, deponendo coronam, & oſculando pedes ejuſdem domini noſtri. Et etiam dominus patriarcha fuit regratiatus eidem nomine concilii. Poſt hæc cantores inceperunt cantare : *Te Deum laudamus, &c.* Et [f] procurator concilii, Joannes de Scribanis, petiit nomine concilii confici publicum inſtrumentum a protonotariis & notariis ac ſcribis ſedis Apoſtolicæ.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO II. CONCILII.

[d] Forte, ſimiliter, tres mſſ.

[e] mſſ. Gall. Romanorum rex.

[f] Mſſ. procurator et fiſcalis concilii.

Et ex poſt de mandato domini noſtri fuit ſuper præmiſſa ſchedula oblatione, una bulla confecta.

Seſſio quando domino noſtro Papa obtulit ſimpliciter ceſſionem ſui papatus aliis cedentibus.

Alia editio ejuſdem ſeſſionis, ex collectione Barberiniana.

ANno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo quindecimo, indictione octava, pontificatu quo ſupra, die vero menſis Martii primo, in magna aula inferiori palatii Apoſtolici, hora undecima poſt mediam noctem, domino noſtro Papa Joanne XXIII. ibidem exſiſtente præſente, ac Romanorum rege Imperatore ſereniſſimo, & quatuor nationibus ibidem congregatis, fuit per dominum patriarcham Antiochenum nomine & ex parte totius concilii præſentata prædicto domino noſtro quædam cedula, ſibique nomine dicti concilii fuit humiliter ſupplicatum per eumdem patriarcham quatenus dignaretur dictam cedulam benigne acceptare. Et dictus dominus noſter Papa accepta cedula & ea ſecrete lecta, dixit quod ſemper fuit intentionis dare pacem eccleſiæ, & ad hoc venerat Conſtantiam. Et etiam qualiter dicto concilio non vi, nec metu compulſus, non coactus, ſed liberaliter, & ſponte obtulerat viam ceſſionis ſui papatus, & obtulit, & quod numquam fuit alterius intentionis. Demum dictus dominus noſter dictam cedulam legit, cujus tenor talis eſt.

Cedula quam Joannes Papa XXIII. promiſit & juravit.

Ego Joannes Papa XXIII. propter quietem totius populi Chriſtiani profiteor, ſpondeo, promitto, & voveo Deo & eccleſiæ, ac huic ſacro concilio, ſponte & libere dare pacem ipſi eccleſiæ per viam meæ ſimplicis ceſſionis papatus, & eam facere & implere cum effectu, juxta deliberationem præſentis concilii, ſi & quando Petrus de Luna Benedictus XIII. & Angelus Corrario Gregorius XII. in ſuis obedientiis nuncupati, papatum, quem prætendunt, per ſe vel procuratores ſuos legitimos ſimiliter cedant. Et tunc in quocumque caſu ceſſionis, vel deceſſus, aut alio in quo per meam ceſſionem poterit dari unio eccleſiæ Dei, ad exſtirpationem præſentis ſchiſmatis.

Qua lecta, fuit regratiatum dicto domino noſtro per ſereniſſimum dominum regem Romanorum de bona & ſancta oblatione : deinde cardinales ad idem fuerunt

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO II. CONCILII.

regratiati. Demum dominus patriarcha prædictus ad idem, & etiam univerſitas Pariſienſis ad idem. Quo facto, dominus noſter voluit, quod in craſtinum quæ fuit ſecunda dies Martii, teneretur ſeſſio, in qua hoc idem ſolemniter publicaretur per eumdem: & fuit tenta. Et dominus noſter celebravit Miſſam in eccleſia majori de ſancto Spiritu. Qua celebrata, fuerunt ſolemnitates, quæ conſueverunt fieri in ſeſſionibus. Demum dominus noſter ſedens in cathedra ante altare, converſus ad concilium ibidem congregatum legit dictam ſchedulam per patriarcham nomine concilii traditam alta voce: videlicet: Ego Joannes, &c. ut ſupra. Et dum legebat illam clauſulam in cedula, ſpondeo, promitto, voveo & juro Deo, flexit genua verſus altare, ponendo manus ad pectus dixit hæc verba: Et ita promitto ſervare. Quo facto, Imperator ſurgens de ſua cathedra regratiatus fuit eidem domino noſtro nomine concilii, & ſuo, flectendo genua, deponendo coronam, & oſculando pedem ejuſdem domini noſtri. Et etiam prædictus dominus patriarcha fuit regratiatus eidem nomine totius concilii. Poſt hæc cantores inceperunt cantare, Te Deum laudamus, &c. Et procurator concilii prædicti Joannes de Scribanis ibidem exſiſtens petiit nomine totius concilii unum, vel plura inſtrumenta publica ad perpetuam rei memoriam a reverendiſſimis dominis ſedis Apoſtolicæ protonotariis ac notariis, & ſcribis ad hæc per concilium deputatis. Et poſt memoratus dominus noſter Papa ſuper præmiſſa ſua oblationis cedula ad publicandum eamdem oblationem principibus Chriſtianitatis ſecundum formam tenoris immediate ſubſequentis mandavit confici & ſcribi bullas, ſeu Apoſtolicas litteras.

Tenor bullæ ſeu Apoſtolicæ litteræ, de qua ſupra fit mentio, ſequitur.

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, univerſis Chriſti fidelibus præſentes litteras inſpecturis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

PAcem omnium bonorum excellentiſſimum eſſe propheta demonſtrat, qui Salvatorem venturum pacis principem appellavit. Unde etiam in ejus ortu chorus Angelorum decantans, Pax, *inquit,* in terra hominibus bonæ voluntatis. *Sicuti autem vox de ipſo Salvatore prophetica nuntiavit, ita in Chriſto fuit poſtmodum adimpletum. Pacem enim docuit verbo, pacem docuit exemplo, pacemque inter Deum & hominem proprio ſanguine firmavit, ſeipſum pro nobis in ara crucis offerens: & ejus merito propitiatus Deus nos ad æternæ pacis gratiam reſtituit, a qua primum hominis peccatum nos exſules effecerat. Quæ omnia intra mentis noſtræ aciem revolventes, ac ejuſdem Salvatoris, cujus vices licet immeriti gerimus in terris, cupientes quantum homini permittitur veſtigia, * decrevimus omnes noſtros conatus [a] ad illam dirigere, per quæ integra pax eccleſiæ catholicæ reddi poſſet. Sane neque ſacrum concilium Piſanum * divinitatem domini ante ſchiſmatica labe diviſum pro maxima parte ad unitatem reduxit, cum qua nonnulli reliquiæ peſtiferi ſchiſmatis quibuſdam in locis, ut de facto apparebat, remanſerant: ut aliquando hæc nefanda clades totaliter, & radicitus exſtirparetur, de venerabilium fratrum noſtrorum S. R. E. cardinalium conſilio cum cariſſimo in Chriſto filio noſtro Sigiſmundo Romanorum & Hungariæ rege illuſtri rurſum generale concilium in civitate Conſtantienſi provinciæ Moguntinæ certo tempore ad hoc deputato convocandum continuavimus. Ac poſtmodum venientes dicto tempore, licet multa noviter emergentia præſentiam noſtram in Italia flagitarent, tamen poſthabitis pro tanti boni confectione, una cum eiſdem fratribus noſtris non ſine magnis difficultatibus ad ipſum locum pervenimus. Sperabamus autem, & nobis ipſis ſuadebamus, Petrum de Luna, & Angelum Corrario, quos diligentiſſime & inſtantiſſime per ipſius regis nuntios, & litteras convocatos & invitatos eſſe ſciebamus, pro danda Chriſtianitati pace, ad ipſum concilium eſſe venturos. Convenientibus igitur prælatis, nec non oratoribus multorum regum & principum, ac univerſitatum, cum multitudine copioſa, pluribus etiam principibus perſonaliter venientibus, ipſoque Sigiſmundo rege perſonaliter aſſiſtente; & cum præfati Petrus de Luna, & Angelus Corrario nec per ſe venire nec per procuratores ſuos ad ipſum concilium pro concluſione tanti boni debite mittere curaviſſent: Nos propterea ut voluntas noſtra [b] in occulto lateret, ſed tanti boni, quantum ad nos attinet, ſequeretur effectus: licet certiſſimam, & univerſalem quaſi obedientiam, & omnia temporalia dominia Romanæ eccleſiæ, paucis exceptis, habeamus; tamen pro conſequenda pace mutare viam ceſſionis, quam omnibus conſideratis, promptiorem & aptiorem credimus, complete decrevimus: confidentes indubie, quod quanto plura quam illi relinquimus, tanto magis apud Deum præmium conſequemur. Hac igitur conſideratione inducti, in publica ipſius concilii ſeſſione, poſt Miſſam ſancti Spiritus per nos ſolemniter celebratam, ipſo ſacro approbante & laudante concilio, hanc viam ceſſionis obtulimus ut: Ego Joannes, &c. Quocirca univerſitatem veſtram requirimus & hortamur in Domino, quatenus pro confirmatione & complemento tanti boni pacis orationis & preces Altiſſimo in cordis humilitate effundere non poſtponatis: ut per ſupernam gratiam mundus optatam pacem, & eccleſia integram recipiat unitatem.*

Datum Conſtantiæ, VI. Nonas Martii, pontificatus noſtri anno quinto.

Alia concluſio ejuſdem Papæ Joannis XXIII.

Quocirca univerſitatem veſtram requirimus, & hortamur in Domino, quatenus hanc noſtram ſpontaneam oblationem grato ſuſcipientes affectu, pro conſummatione & implemento tanti boni, præfatos Petrum de Luna, & Angelum Corrario, eorumque obedientias ad viam pacis incitantes ad viam ceſſionis exſequendam ſimiliter inducatis, & effectualiter induci procuretis. Et nihilominus pias veſtras orationes & preces Altiſſimo in humilitate cordis effundere non poſtponetis: ut per ſupernam gratiam mundus pacem optatam, & eccleſia integram recuperet unitatem.

Datum ut ſupra.

Capitula facta, inita, & concordata inter ſereniſſimum & invictiſſimum principem & dominum dominum Sigiſmundum Dei gratia Romanorum ſemper Auguſtum & Hungariæ, *&c.* regem, ex una parte; & reverendiſſimum patrem dominum dominum Samorenſem epiſcopum, militeſque nobiles & honorabiles viros dominos Joannem Dixat, & Petrum de Falchia decretorum doctorem ambaſſiatores ſereniſſimi & invictiſſimi principis & domini domini Ferdinandi eadem gratia regis Aragonum & Siciliæ ex altera parte, ſuper mutua viſione habenda, & fienda inter dictos ſereniſſimos reges ad invicem ſuper facto unitatis & pacis eccleſiæ ſanctæ Dei. Quæ quidem capitula ſunt tenoris & continentiæ ſubſequentis.

I.

PRimo eſt initum, & concordatum, quod dictus ſereniſſimus princeps & dominus dominus Rex Romanorum, omni ceſſante impedimento infirmitatis,

Deo

Luc. 2.

a Forte, ad illa.

b F. ut, non in occulto.

Deo favente, accedat, veniat, & attingat ſic perſonaliter, & propria in perſona hinc per totum menſem Junii proxime inſtantis in civitate Niciæ, quæ eſt in Provincia: & dictus ſereniſſimus & invictiſſimus rex Arragonum & Siciliæ, una cum ſanctiſſimo in Chriſto patre & domino domino Benedicto divina providentia Papa XIII. omni ceſſante impedimento infirmitatis, Deo favente, accedat, veniat, & attingat hinc per totum dictum menſem Junii proxime inſtantis perſonaliter, & ſive in propria perſona in loco, caſtro, & portu de Villa Franca alias nominato, prout alias pro dicta viſione mutuo fienda inter perpetrandis, concludendis omnibus utilibus & neceſſariis in unionem eccleſiæ effective conſequendam.

II.

Item eſt initum & concordatum inter prædictos ſereniſſimum & invictiſſimum regem Romanorum & ambaſſiatores prædicti ſereniſſimi & invictiſſimi domini regis Arragonum & Siciliæ, quod dictus dominus ſereniſſimus Romanorum rex faciat operis effectum, quod dictus locus, caſtrum & portus & illius dominium, ſimpliciter, plene & indiſtincte tradantur, deliberentur, & transferantur abſque aliqua retentione juriſdictione, & alias dicto ſereniſſimo domino noſtro Papæ Benedicto, ſeu ejus, vel eorum legitimis procuratoribus: ita quod tam per ſereniſſimum dominum dominum regem Francorum, quam illuſtrem & potentem dominum comitem Sabaudiæ, homines ſubditi & vaſſalli dicti loci, caſtri, & portus Villafrancha C *legitime & effectualiter abſolvantur, & ſint penitus abſoluti a quocumque homagio, & fidelitatis juramento, & aliis obligationibus, & vinculis univerſis, quibus adſtricti ſeu ligati eſſent, ſint vel fuerint dicto ſereniſſimo regi Francorum, & præfato comiti Sabaudiæ domino eorum: & dicti ſubditi, & vaſſalli dicti caſtri & portus de Villafranca teneantur præſtare dictum homagium & fidelitatis juramentum prædicto ſanctiſſimo domino Benedicto Papæ & ſereniſſimo domino noſtro regi Arragonum & Siciliæ, vel eorum legitimis procuratoribus, dictoſque dominos recognoſcere pro veris dominis ſuis, durantibus dictis tranſlationibus, & deliberationibus, domini ac vaſſallorum homagio & fidelitatis juramento, quamdiu durabunt* D *dicta mutua viſio, & tractatus unitatis eccleſiæ, dicto domino noſtro Benedicto & Arragonum rege ibidem perſonaliter exſiſtente, & ante & poſt, quantum erit neceſſe pro accommodo receſſu eorum a dicto loco, caſtro, & portu.*

III.

Item eſt initum, & concordatum, quod dictus ſereniſſimus rex Arragonum & Siciliæ dicto medio tempore, & in receſſu tractet, & tractare teneatur dictos ſubditos & vaſſallos dicti loci favorabiliter, atque bene, & pro reſtituendo dicto loco, caſtro & portu de Villafranca dicto illuſtri comiti Sabaudiæ finita dicta mutua viſione, & in ejus receſſu, præſtet de E *præſenti, & eſt præſtare paratus, ante quam ſibi, vel ſuo legitimo procuratori corporalis poſſeſſio dicti loci, & caſtri detur, tradet omnes ſecuritates neceſſarias & opportunas.*

IV.

Item eſt initum & concordatum, quod dictus ſereniſſimus rex Romanorum habeat & habere teneatur in continenti ſecuritatem, & ſalvos conductus late & ample roboratos ſufficientibus ſecuritatibus & obligationibus ad onus, & ſub fide ejuſdem ſereniſſimi domini Romanorum regis taliter per ſubſcriptos dominos, ut alias ample aſſecurent, & ſalve conducere valeant, tam a ſereniſſimo domino rege Franciæ, quam a dicto domino comite Sabaudiæ, quam etiam ab alio

A *domino, qui a nonnullis dicitur Joannes Papa, quam Jannenſibus & .... nenſibus pro ſe & pro ſuis; Quod caſu quo per fortunam, quod Deus avertat, ſeu alias neceſſaria vel juſta cauſa dictus ſereniſſimus dominus noſter Papa Benedictus, ſeu ipſe rex Arragonum & Siciliæ, & ſeu eorum comitiva, vel eorum quilibet, ſeu aliquis eccleſiaſticus, vel ſæcularis cujuſcumque gradus, præeminentiæ, ſeu dignitatis fuerit, exire haberent in prædictis dominiis & terris, ac ſubditus aliquis eorumdem dominorum Papæ & regis, ob cauſam dictæ mutuæ viſionis, ad locum, caſtrum, portum ſupradicta propter neceſſitatem, vel alias per terram, & non per mare deliberaret accedere, per prædictorum terras & dominia tranſeundo: ipſe, & eorum quilibet* B *cum familiis, equitaturis, bonis, rebus, jocalibus, & pecuniis ſuis ſint ſalvi & ſecuri ab omnibus moleſtiis, & gravaminibus: & quod eorum pecuniis, pretiis tamen congruentibus illis, & eorum cuilibet in caſibus ſupradictis, vel alias, victualia, & alia neceſſaria miniſtrentur. Et vice verſa præſtetur ſecuritas pro parte dicti domini regis Arragonum, quod in caſibus prædictis applicationis ad dicta dominia, terras ſeu regna, damnum ſeu malum aliquod ibi non inferant: & ſi facerent, dicto ſalvo conductu minime gaudere poſſint perſonæ illa inferentes. & prædicti domini, quantum in eis fuerit, de eis ſatisfieri procurabunt, ac etiam illa emendare damna, & injuriam paſſis. Et verſa vice idem facere tenetur dominus rex Romanorum.*

V.

Item eſt initum, & concordatum, ne aliquid hinc inde turbativum ſurgat dicta mutua viſioni, ac unitati & paci eccleſiæ Dei ſanctæ, quod hinc per totum menſem Junii, & ulterius, durante videlicet dicta mutua viſione, & tractatibus ſupradictis uſque ad receſſum a dicto concilio & portu de Villafranca incluſive, dictus ſereniſſimus Romanorum rex faciat cum effectu, & de præſenti aſſecuret, & ſeponit in & ſub ſecuro, quod interim in congregatione, quæ de præſenti eſt, ſive eſſe aſſeritur in hac civitate Conſtantienſi, ſeu aliter, nihil innovetur, ſeu permittat innovari, quod poſſet turbare dictam unionem ſanctæ matris eccleſiæ, ſeu incentivum vel cauſam dare dictæ turbationi: faciendo incontinenti decerni, & declarari nunc, prout tunc, pro nunc eſſe irritum & inane quidquid in contrarium eſſet attentatum, ſeu contingeret attentari. Et dictus ſereniſſimus rex Arragonum & Siciliæ, ſeu prædicti ejus ambaſſiatores pro eo aſſecurant, quod idem ſereniſſimus dominus rex cum effectu faciet illud idem cum ſanctiſſimo domino noſtro Papa Benedicto, videlicet per viam concilii: nec aliquid innovabit turbativum dictæ unitatis, & eccleſiæ: & ſi fiat, illud ſit caſſum, irritum, & inane. Nam talia poſſent innovari hinc vel inde, quod per prædictam mutuam viſionem minime reparari poſſent.

VI.

Item eſt initum, & concordatum inter partes prædictas, quod talem ſalvum conductum, talemque ſecuritatem, quales ſereniſſimus dominus noſter rex Romanorum nomine & pro parte ſua, & illius qui a nonnullis dicitur Joannes Papa XXIII. præſtabit, & faciet ſanctiſſimo domino noſtro Benedicto XIII. & omnibus aliis de ſua obedientia exſiſtentibus eccleſiaſticis, vel ſæcularibus cujuſcumque ſtatus, dignitatis, aut præeminentiæ fuerint, ad loca & portum prædicta venientibus; præfatus dominus rex Arragonum nomine & pro parte dicti ſanctiſſimi domini noſtri Benedicti, & ſua præſtabit, & faciet eidem domino, qui a nonnullis dicitur Joannes Papa XXIII. & aliis de ſua obedientia exſiſtentibus ad loca & portum prædicta venientibus.

. Q

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO II. CONCILII.

VII.

Item eſt initum & concordatum, quod dicti ſereniſſimi & invictiſſimi domini Romanorum, Hungariæ, ac Arragonum reges, etiam fraternaliter aſſicurent, gardent, & ſalvo conducant ſe adinvicem, & ſuas perſonas proprias, & omnium cum eis, & eorum quilibet & omnium aliorum de tribus obedientiis ibidem cum iis, vel ſine eis, ratione dictæ unitatis venientium per terram, vel per mare ad dicta loca mutuæ viſionis; & maxime eorum qui per terram vel per mare portabunt victualia ad dicta loca Niciæ, vel Villafrancæ, cujuſcumque ſtatus, dignitatis, vel præeminentiæ fuerint: cum omnibus bonis, & rebus eorum, & quolibet eorum, quantum in eiſdem dominiis, & quolibet eorum ſit, vel fuerit, durante mutua viſione antedicta, & ante & poſt eundo ultra, vel veniendo ad dicta loca; ibidem ſtando, & recedendo ab iis, ita quod ſi alter ipſorum dominorum regum, ſcit, ſciret, audiret, vel ſentiret qualitercumque, quod malum aliquod, damnum vel injuria, in perſonis, rebus, vel bonis fieret, vel tentaretur directe vel indirecte, palam vel occulte, in ſeu contra alterius dominorum ipſorum, ſeu venientium cum eis, vel eorum cujuſlibet perſonas ſeu dominia, & res eorum, vel cujuſlibet eorum, illa alter pro altero evitabunt, & obviabunt, quantum in eis fuerit, & fraternaliter & amicabiliter incontinenti alter alteri ad reſiſtendum præmiſſis, & ſeſe ad invicem defendendum totis viribus, quibus ibi poſſint aſſiſtere.

VIII.

Item eſt initum & concordatum, quod prædicta omnia, & ſingula promittantur, firmentur & jurentur per quamlibet partium prædictarum, & de eis fiant duo publica inſtrumenta communicanda per notarios & ſecretarios ſereniſſimorum dominorum regum Romanorum, & Arragonum: & cum applicuerint ad dictum regem Arragonum facient & procurabunt cum effectu dicti ejus ambaſſiatores, quod dictus dominus rex Arragonum promittet, & jurabit perſonaliter omnia ſupradicta: de qua primo perſonalis ſit plena fides, & publicum inſtrumentum.

Pacta regis Arragonum miſſa ad dominum Imperatorem Conſtantiam.

Ex eadem Collectione, & ex mſ. Lipſienſi.

Pateat univerſis, quod nos Ferdinandus Dei gratia rex Arragonum & Siciliæ, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ & Corſicæ, comes Barchinonæ, dux Athenarum & Neopatriæ, ac etiam comes Roſſilhonis. Attendentes non eſſe diu inter ſereniſſimum Sigiſmundum regem Romanorum ex una parte, & ambaſſiatores domini Papæ ſanctiſſimi Benedicti XXIII. & noſtros ex altera, fuiſſe concordatum, & juratum in partibus Niciæ per totum menſem Junii proxime venientem ſimul & perſonaliter convenire & adinvicem ibidem celebrare ſuper materia, prout in quibuſdam capitulis inde confectis continentur hujuſmodi capitula facta, inita & concordata.

Cumque propter temporis antedicti nimiam brevitatem, negotiorum arduitatem & gravitatem partium de prorogatione dicti termini, ut & certe percepimus, fuerit perlectum; ſitque expediens, & dictis negotiis accommodum, in omnem caſum prorogationis, ipſam fieri, tenore hujuſmodi publici inſtrumenti, tempus ſeu terminum prænarratum ſub promiſſionibus, obligationibus, juramentis, vinculis, ſecuritatibus, ſtipulationibus, & cautelis in dictis capitulis prænarratis, per unum menſem, videlicet Julii immediate ſequentis duximus prorogandum, ipſo rege Romanorum illud idem faciendo & jurando, & non alias, nec ultra. Promittentes in noſtra bona fide regia etiam & jurato per crucem Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ejus ſancta quatuor evangelia in manibus noſtris corporaliter tacta, ſine derogatione infractionis, ſeu præjudicio dictorum capitulorum & inſtrumenti inde ſecuti, prædicta omnia & ſingula in eiſdem capitulis contenta tenere, complere & immutabiliter obſervare intra tempus dicti menſis Julii prorogatum. Hæc igitur, quæ dicta[a] *paſcimur in poſſe ſecretarii noſtri, & notarii infradicti pro dicto rege Romanorum, & alio ſeu aliis quibuſvis, quorum intereſt, & intereſſe poteſt, ſeu poterit in futurum legitime ſtipulandum. Quod eſt datum & actum Valentiæ in regali palatio civitatis ipſius, die* XXVII. *menſis Aprilis, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo quintodecimo, regnique noſtri quarto. Signum Ferdinandi Dei gratia regis Arragonum, Siciliæ, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ & Corſicæ, comitis Barchinonæ, ducis Athenarum & Neopatriæ, ac etiam comitis Roſſilhonis & Ceritaniæ: qui dicta laudamus, concedimus, juramus & firmamus, huicque publico inſtrumento ſigillum noſtrum pendens duximus apponendum. Ferdinandus. Sigillum mei Pauli Nicolai dicti ſereniſſimi domini regis Arragonum & Siciliæ ſecretarii, auctoritate regia notarii publici per totam terram, & ditionem ejuſdem, qui prædictis interfui, eaque de ipſius mandato ſcribi feci, & clauſi. Corrigatur autem in decima ſeptima linea, Viſionem minime*[b].

[a] Ita in autographo quod ſua non caret mendis.

[b] Ita in mſ.

Receſſus Joannis Papæ a concilio.

Die Mercurii viceſima Martii, dominus noſter Papa prædictus de nocte receſſit, aut verius fugit de civitate Conſtantienſi in habitu ſimulato ad modum ruſtici, & ivit uſque Schaphuſenſem Conſtantienſis diœceſis prope Conſtantiam ad quatuor milliaria Theutonicalia, ad terram illuſtris principis domini Frederici ducis Auſtriæ pro prima ſua diata.

Cedula Joannis Papæ propria manu.

Gratia Dei liberi ſumus in Schaphuſenſi, & non venimus animo declinandi ab iis quæ promiſimus per noſtram renuntiationem facere pro pace eccleſiæ ſanctæ Dei, ſed ut in libertate, & ſalute propria perſonæ nunc poſſimus ea executioni demandare.

Datum in Schaphuſen, viceſima prima menſis Martii, MCCCCXV.

Epiſtola Joannis Papæ ad Sigiſmundum.

Ex mſ. Cæſareo Vindob.

Joannes Papa XXIII. cariſſimo filio noſtro Sigiſmundo regi Romanorum. Cariſſime fili. Gratia Dei omnipotentis liberi ac convenienti aere ſumus in Schaphuſen, & venimus inſcio filio noſtro duce Auſtriæ, non animo declinandi ab his quæ promiſimus per renuntiationem noſtram facere pro pace eccleſiæ ſanctæ Dei: ſed ut in libertate & ſalute propriæ perſonæ poſſimus, prout indubie volumus, ea executioni demandare.

Datum in Schaphuſen, XXI. *die menſis Martii, anno Domini* MCCCCXV.

Et ſimiles litteras miſit collegio dominorum Cardinalium.

Joannes Papa curiales omnes ſuos ad ſe evocat.

Ex mſ. eodem Cæſareo.

Ex parte & de mandato ſanctiſſimi in Chriſto patris ac domini domini Joannis, divina providentia Papæ XXIII. præſentium tenore citantur, requiruntur, & monentur, omnes & ſinguli familiares, necnon officiales præfati domini noſtri & ſedis Apoſtolicæ, tam laici quam clerici, cujuſcumque etiam pontificalis dignitatis exſiſtant, in civitate ſeu diſtrictu Conſtantienſi nunc exſiſtentes, quatenus infra ſex dies

proxime ſecuturos, a data præſentium continue nominandos, quorum duo pro primo, duo pro ſecundo, & reliqui duo pro tertio, ultimo, & peremptorio termino, harum ſerie aſſignantur, venire debeant & teneantur, ad terram Schaphuſen, in qua idem dominus noſter præſentialiter moram trahit, ſub pœna excommunicationis & privationis omnium officiorum, quæ obtinent aut exercent. Volens idem dominus noſter, quod præſentes requiſitio, citatio, & monitio provide quoſlibet arctet, ac ſi unicuique ſingulariter exhibita exſtitiſſent: conſtitutionibus Apoſtolicis, necnon reclamationibus & appellationibus, interpoſitis aut interponendis, & aliis in contrarium facientibus, non obſtantibus quibuſcumque.

Datum Schaphuſen, Conſtantienſis diœceſeos, die XXIII. *menſis Martii.*

Litteræ Joannis Papæ ad regem Franciæ.

Ex eodem ms. *Cariſſime in Chriſto fili, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Revolventes dudum intra mentis arcana, quot & quanta mala animarumque pericula, ob errores & ſchiſmata, quæ nonnullorum exſecranda diſſeminavit ambitio, fideles Chriſti pertulerint; pia & paterna compaſſione compuncti vehementiſſime doluimus. Ac illius, cujus vices in terris licet immeriti gerimus, imitari veſtigia cupientes, qui pacem ſuis pro ſingulari hereditate reliquit, toto corde omnique poſſibilitate pacem, qua inter omnia nihil optabilius eſſe debet ipſis fidelibus, ut tandem a tot releventur miſeriis, diſponimus procurare. Et ut hujuſmodi noſtræ mentis conceptum opere compleremus, poſtergatis omnibus, qui noſtram præſentiam in Italiæ partibus neceſſario flagitabant, ad civitatem Conſtantienſem pro celebratione concilii generalis, quod antea per noſtras litteras ibi indixeramus tenendum, ante terminum ſtatutum acceſſimus. Ubi per plures menſes prælatorum & nunciorum regum, principum, aliorumque dominorum, & Univerſitatum ſtudiorum adventum pariter exſpectavimus. Tandem viam ceſſionis noſtri papatus, licet ad illam nullatenus eſſemus adſtricti, Angelo Corario Gregorio XII. & Petro de Luna Benedicto XIII. in eorum obedientiis nuncupatis, olim de papatu contendentibus, per ſacrum Piſanum generale* D *concilium damnatis & ejectis ſimiliter cedentibus, aperuimus; & illam proſequi promittentes, voto & juramento firmavimus, prout in ipſis noſtris deſuper confectis litteris, quas ad ſerenitatem tuam deſtinandas providimus, plenius continetur. Nam hæc via ceſſionis aptior, brevior, & ſecurior pro integra Chriſtianorum pace præ ceteris nobis viſa eſt. Quam uſque ad totalem conſervationem tanti boni proſecuti ſumus ſincere & cum conſtantia inconcuſſa. Putabamus namque, ex tanta noſtra liberalitate favores, auxilia, & aſſiſtentiam, omni profectu tam magni tantique pii operis promereri, qui pro aliorum quiete unicam in* [a] *urbe dignitatem altiſſimam non dubitavimus* E *dimittere. Sed ecce, quod dolenter referimus, nonnulli quos Apoſtolica gravitas nominari non patitur, appetitum rationi præponentes, & propria ſectantes commoda, honeſtatis & juris calle calcato, non ſicut in generalibus conciliis ſecundum ſanctorum Patrum inſtituta & obſervantias, hactenus per vota voces habentium & concorditer celebrantium procedi conſuevit, ut in ipſo procederetur concilio permiſerunt. Verum facto conſilio, & in quatuor nationes quæ per quatuor voces totam ejus auctoritatem præſentarent, diviſo concilio, quod numquam auditum eſt hactenus, ne qui per capita vota eorum in tam arduo negotio dare valerent, rem ad libitum deducere ſatagebant. Et ſi qui eorum inordinatæ voluntati contradicebant,* A *illos terrebant minis & injuriis, conviciis & illuſionibus affligebant. Nec his adhuc adquieſcentes, quæ ſatis deteſtanda erant, in libertatem ipſius concilii machinantes, portas ejuſdem Conſtantiæ civitatis per diem integrum, ne aliquis prælatus vel clericus exire poſſet, claudi fecerunt: & demum contra libertatem ſalutemque propriam conſpirare auſi ſunt. De cujus conſpirationis mediis honeſtius ad præſens tacere, quam ſcribere arbitramur. Et ſic per factiones & violentias reintegrationem & pacem univerſalis eccleſiæ impediri procurabant. Nos itaque talia intuentes cura angebamur continua; meditabamurque, quibus remediis poſſemus occurrere, quod non impediretur exſecutio tanti boni. Tandem cum nulla videretur eſſe alia via* B *ſalubris, de dicta civitate, in qua nos nec tuti nec liberi eramus, & concilium præfatum erat debita libertate privatum, incogniti receſſimus; & ad hoc oppidum, quod temporali domino, dilecto filio, nobili viro Friderico duci Auſtriæ ſuppoſitum exſiſtit, ab ipſa civitate Conſtantienſi per quatuor milliaria Teutonica diſtans, ubi plena potimur libertate, devenimus. Non enim ſine noſtro & eccleſiæ ac plurimorum ſcandalo evidenti, palam diſcedere volebamus. Quemadmodum nec valeremus diſcedere etiam occulte, non parvæ erant excubiæ & cuſtodiæ ante ordinatæ. Et ſi manſiſſemus ibi, noſtra perſona non curato periculo, nil ibi ordinare, diſponere, & decernere valebamus, quin ex præmiſſis metu & violentia arbitraretur extortum, &* C *in poſterum potuiſſet de nullitate notari. Hæc, fili cariſſime, in tuæ celſitudinis regiæ notitiam deducere properavimus per præſentes. Et plenius per inſtructiones præſentibus alligatas, quæ deinde per relationem nuntiorum noſtrorum ſolemnium, quod ad ipſius præſentiam deſtinare deliberamus, ſient tibi vivæ vocis oraculo clariora. Quoniam quorumcumque in Dei eccleſia occurrentium te decet eſſe principem, quem inter catholicos Chriſtianorum reges, qui etiam ipſam eccleſiam erigere & manutenere tenentur, mentis benevolentia amplectimur ſpeciali; ipſam celſitudinem tuam in Domino exhortantes, & affectuoſiſſime requirentes, quatenus nobis, qui pro reintegratione & pace præ ceteris firmiſſime ſumus diſpoſiti, plus effectibus agere, quam verbis teſtari ſatimus & ſcripturis;* D *placeat opportunis auxiliis & favoribus pro tam pia & neceſſaria rei totali conſervatione aſſiſtere & favere. Ex hoc enim apud Deum præmium non modicum, & apud homines promereberis ingentem gloriam & honorem.*

Datum in Schaphuſa Conſtantienſis diœceſeos, ſub annulo Piſcatoris, die XXIII. *Martii, anno quinto.*

PRIMA SESSIO

POST MISSAM PAPÆ,

Seu tertia in ordine Seſſionum.

E DIe [b] lunæ vigeſima quinta menſis Martii ſupradicti fuit ſeſſio generalis, in qua præſidebat dominus Petrus cardinalis Cameracenſis, tituli ſancti Chryſogoni presbyter cardinalis, qui dixit officium Miſſæ, in qua rex Romanorum in habitu [c] imperiali fuit cum ſuis nobilibus, prout decuit regem Romanorum: cui regi aſſiſtebat dominus Franciſcus cardinalis Florentinus, diaconus cardinalis tituli ſanctorum Coſmæ & Damiani. In qua quidem ſeſſione cantata Miſſa de Domina noſtra [d] de Annuntiatione, factum fuit officium litaniarum cum introitu, *Exaudi nos Domine, quoniam benigna, &c.* & collecta pro pace.

Subſequenter dominus cardinalis Florentinus jux-

a Potie, urbe.

Ex prima editione.
b *Mſ.* die Martis xxv. pro xxvi. *Hab.* m M. tii xxvi. *Acta Vichorma, &* Gobelinus, quæ addunt, tertia feria poſt Palmas.
c *Mſ. Lipſ.* regali.
d *Mſ.* diei Annuntiationis.

Concil. Tom. VIII.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO III. CONCILII. Ex eodem mſ.

ta deliberationem ſanctæ ſynodi pronuntiavit certos articulos, ſive conſtitutiones, ſervandos ad perpetuam rei memoriam, quorum tenores ſequuntur.

Primitus tamen oratione lecta, quæ fuit ſumpta de libro pontificali. Tenores vero dictæ orationis & conſtitutionum lectarum ſequuntur, & ſunt tales: Ecce ſanctiſſimi ſacerdotes, præmiſſis Deo precibus, fraternitatem veſtrarum cum pia [a] *exhortatione convenio, & per divinum nomen obteſtor, ut ea quæ a nobis de Deo & ſacris ordinibus vel ſanctis moribus vobis fuerint dicta, cum omni pietate ſuſcipiatis, & cum ſumma reverentia perficere intendatis. Quod ſi forſan aliquis veſtrum aliter quam dicta fuerint, ſenſerit, ſine aliquo ſcrupulo contentionis in veſtrorum omnium copulatione, & ipſa de quibus dubitaverit, conferenda reducat, qualiter (Deo auxiliante) aut doceri poſſit, aut doceat. Deinde vos obteſtatione obſecro, ut nullus* [b] *noſtrum in judicando aut perſonam accipiat, aut* [c] *quomodolibet favore vel munere pulſatus, a juſto judicio ſcienter avertatur aut diſcedat, ſed cum tota pietate quidquid cœtui noſtro ſe judicandum intulerit, pertractare curet; ut nec diſcordans contentio ad ſubverſionem juſtitiæ inter nos locum inveniat, nec in perquirenda æquitate vigor noſtri ordinis, vel ſollicitudo tepeſcat.*

[a] Exortatione, mſ.

[b] Mſſ. veſtrum.

[c] Quolibet, mſ.

Qua exhortatione facta, idem dominus cardinalis Florentinus, juxta deliberationem concilii & ſynodi prædictorum, pronuntiavit conſtitutiones quæ ſequuntur, videlicet has.

Ex prima editione.

Ad honorem, laudem & gloriam ſanctiſſimæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus ſancti, pacemque in terris hominibus bonæ voluntatis divinitus promiſſam, in Dei eccleſia conſequendam, hæc ſancta ſynodus, ſacrum generale concilium Conſtantienſe nuncupata, pro reformatione & unione dictæ eccleſiæ in capite & in membris fienda, in Spiritu ſancto legitime congregata, decernit, declarat, diffinit, & ordinat, ut ſequitur.

Et primo, quod ipſa ſynodus fuit, & eſt rite & juſte convocata ad hunc locum civitatis Conſtantienſis, & [d] ſimiliter recte & rite & juſte initiata & celebrata.

[d] Finaliter, mſ.

Item quod per receſſum domini noſtri Papæ de hoc loco Conſtantienſi, vel etiam per receſſum aliorum prælatorum, ſeu aliorum quorumcumque, non eſt diſſolutum hoc ſacrum concilium, ſed remanet in ſua integritate & auctoritate, etiam ſi quæ ordinationes factæ eſſent in contrarium, vel in futurum fierent.

Item quod iſtud ſacrum concilium non debet diſſolvi, neque diſſolvatur uſque ad perfectam exſtirpationem præſentis ſchiſmatis, & quouſque eccleſia ſit reformata in fide & moribus, in capite, & membris.

Item quod ipſum ſacrum concilium non transferatur ad alium locum, niſi ex cauſa rationabili, & de conſilio hujus concilii deliberanda & concludenda.

Item quod prælati, & alii qui debent intereſſe huic concilio, non recedant de hoc loco ante finitum concilium, niſi ex cauſa rationabili, examinanda per deputatos, ſeu deputandos ab hoc ſacro concilio. Qua cauſa examinata & approbata, poſſint recedere cum licentia hujus vel illorum, qui habet vel [e] habent auctoritatem: & tunc recedens teneatur dimittere poteſtatem ſuam aliis remanentibus, ſub pœnis juris, & aliis per hoc ſacrum concilium indicendis, & in contrarium facientes exſequendis.

[e] Mſ. habebunt.

Super his autem articulis lectis & approbatis per cardinales & concilium, magiſter Henricus de Piro, promotor & procurator concilii, nomine totius concilii & Imperatoris petiit inſtrumentum.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO III. CONCILII. In mſ. Card. Cam. hic ſola legitur.

Et ſuper iis magiſter Henricus de Piro promotor, & procurator concilii nomine totius concilii & Imperatoris petiit inſtrumentum & inſtrumenta per dominos protonotarios & notarios ad hoc deputatos per concilium ad perpetuam rei memoriam. Quibus conſtitutionibus lectis, & eis approbatis per eoſdem cardinales, & concilium, domini Petrus Cameracenſis cardinalis, & Franciſcus cardinalis Florentinus proteſtabantur, prout in quadam cedula lecta per eumdem dominum Franciſcum cardinalem Florentinum continebatur hujuſmodi ſub tenore inferius inſerti.

Tenor dictæ proteſtationis cedulæ, de qua ſupra fit mentio, ſequitur, & talis eſt:

IN nomine Domini Amen. Anno Domini milleſimo quadringenteſimo quintodecimo, indictione octava, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini domini Joannis divina providentia Papæ XXIII. anno V. die vero Martis, XXVI. menſis Martii, Conſtantiæ. Petrus miſeratione divina ſancti [f] *Griſogoni presbyter Cameracenſis, & Franciſcus ſanctorum Coſmæ & Damiani diaconus & Florentinus vulgariter nuncupati, S. R. E. cardinales conſtituti, coram ſereniſſimo principe Sigiſmundo Romanorum & Hungariæ rege, & coram reverendis in Chriſto patribus dominis archiepiſcopis & ceteris hic in Conſtantienſi concilio congregatis, & ad præſens exſiſtentibus in cathedrali eccleſia Conſtantienſi cauſa tenendi ſeſſionem, dixerunt & proteſtati ſunt in his ſcriptis, quod non ad præjudicandum huic ſacro concilio, nec prædictæ ſeſſioni, ſed ad conſervandum honeſtatem utriuſque & alterius ipſorum infraſcripta dicebant, & proteſtabantur; quod ſicuti pridie ſtatim poſt receſſum domini noſtri Papæ de hoc loco omnes domini cardinales tunc in palatio Apoſtolico congregati dixerunt domino regi & deputatis nationum in hoc concilio exſiſtentibus: ita prædicti domini Cameracenſis, & Florentinus cardinales dicunt & affirmant: videlicet quod domino noſtro prædicto ſtante in bono propoſito dandi pacem eccleſiæ per ſuam ceſſionem papatus, videtur eis honeſtum, & ita diſpoſiti ſunt ſibi aſſiſtere & obedire, prout tenentur. Si vero aliter eveniret, quod Deus avertat, tunc diſpoſiti ſunt huic ſacro concilio, & credunt quod primo caſu, ſcilicet ipſo perſiſtente in bono propoſito, ipſum etiam concilium teneatur, & velit eidem domino noſtro aſſiſtere, & ipſum in bono propoſito conſervare & augere.*

[f] Pro, Chryſogoni.

Dicunt etiam quod cum alias totum collegium dominorum cardinalium miſerit reverendiſſimos in Chriſto patres dominum Jordanum de Urſinis Albanenſem epiſcopum, & dominum Guillelmum ſancti Marci presbyterum, & dominum Amedeum de Saluciis ſanctæ Mariæ novæ diaconum, S. R. E. cardinales, ad ipſum dominum noſtrum Papam, ad informandum ſuam ſanctitatem de geſtis hic poſt ſuum receſſum, & ad ſentiendum de ſua intentione ſuper agendis in futurum per ipſos dominos cardinales: & ſuper hoc non habuerunt plenum reſponſum, multum deſideraſſent, quod placuiſſet ſacro concilio differre præſentem ſeſſionem uſque ad habitum dictum reſponſum. Sed quia non fuerit viſum dominis de concilio exſpectare extra hanc diem, ideo aliis cardinalibus qui ſunt hic, non convenientibus ad hanc, partim quia ſunt in infirmitate gravati, partim quia videretur eis honeſtum non intereſſe donec habeant reſponſum: prædictis Cameracenſi & Florentino cardinalibus viſum eſt, quod poſſint intereſſe. Et quia ſperant, quod ea, quæ agentur in hac ſeſſione, ſi recte & rite geſta fuerint, rata & grata habebuntur per eumdem dominum noſtrum Pa-

ANNO CHRISTI 1415 SESSIO III. CONCILII.

pam: & de prædictis rogaverunt, & rogant notarios publicos infraſcriptos, ut de ſupradictis omnibus, & ſingulis, unum, vel plura, ſi expedierit, publica conficiant inſtrumenta. Quibus ſic peractis, ſtatim dominus Petrus cardinalis præſidens tunc huic concilio, omnia & ſingula approbavit & ratificavit ad inſtantiam ſereniſſimi principis Sigiſmundi Romanorum regis, & magiſtrorum Henrici de Piro procuratoris, ſive ſyndici nationis Germanicæ, & aliorum ſyndicorum, ac Univerſitatum ſtudiorum, videlicet Pariſienſis, Oxonienſis, Tholoſanenſis, Montiſpeſſulanenſis, Canbergenſis, Wigennenſis, Erfordenſis, Colonienſis, Libicenſis, & Cracovienſis eccleſiarum, ambaſſiatoribus regum & principum, nomine illorum, quorum intereſt, approbavit. Super quibus prædictus dominus rex in ejus propria perſona petiit ſibi fieri juſtitiam per dominos protonotarios prædictos: & ſecundario magiſter Henricus de Piro nomine nationis Germanicæ, & univerſitatum ſtudiorum, ambaſſiatorum regum & principum, & alii prælati petierunt fieri inſtrumenta, præſentibus ambaſſiatoribus regis Franciæ, videlicet Ludovico duce Bavariæ, epiſcopo Carcaſſonenſi, & eorum ſociis, nobilibus Frederico & Joanne Burgraviis Nurembergenſibus, Ludolpho duce Saxoniæ, Magno comite de Hungaria, comitibus videlicet patre, & filio, marchionatus Montisferrati, ambaſſiatoribus regum Angliæ, Norvegiæ, Sueciæ, Poloniæ, Navarræ, & aliis dominis & principibus. Subſequenter poſt prandium fuit congregatio deputatorum quatuor nationum, in qua ſunt peracta hæc, quæ ſequuntur. Et primo fuerunt lecta certa capitula portata de Schaphuſenſi per dominum Almannum de Piſis. Quibus lectis & examinatis, fuit petita & tradita copia hujuſmodi ſub tenore.

Tenor dictorum capitulorum per cardinalem Piſanum portatorum de Schaphuſen a Joanne Papa.

I.

PRopoſita per dictum cardinalem Piſanum pro parte domini noſtri Papæ. I. Quod dominus noſter conſtituet procuratores irrevocabiles ad cedendum nomine ipſius, ipſo abſente, vel nolente; niſi detineatur invitus in omnem caſum, in quem dominus noſter ſecundum formam cedulæ datæ, ſuper ceſſione præmiſſa juratæ, & votæ cedere videretur, bona ſecuritas tolleret illam exceptionem de ſua detentione.

II.

Item quod procuratores erunt omnes cardinales; ita quod tres cardinales poſſint in forma prædicta facere ceſſionem etiam ſine prælatis, de quibus infra. Item conſtituit octo prælatos eligendos, ut ſequitur, videlicet quod concilium nominabit de diverſis nationibus triginta duos. Et ex illis dominus noſter eligit octo. Et ex illis octo tres de tribus nationibus mandatum ceſſionis exſequentur etiam ſine cardinalibus, de quibus ſupra.

III.

Item quod dominus noſter conſtituet vicarios ad negotium concilii, omnes & ſingulos dominos cardinales, qui erunt præſentes in Conſtantia, qui de ipſis unum conſtituant præſidentem.

IV.

Item quia continget aliquando domino noſtro, quamdiu erit abſens, indigere conſilio cardinalium, aut dicti cardinales, aut aliqui eorum indigebunt domino noſtro; habebunt libertatem ire, & redire quoties, & quemadmodum volent: remanentibus tamen ſemper in bono numero aliquibus in Conſtantia: & quicumque erunt, ſemper erunt vicarii.

V.

Item quod agatur de proviſione domini noſtri, poſt ceſſionem, quamvis ipſe non petat. Item dee bullam de non diſſolvendo concilium ante perfectum tractatum unionis, & reformationis eccleſiæ.

VI.

Item quod rex & concilium reddant dominum noſtrum ſecurum & liberum. Primo quod perſona ſua ubicumque fuerit, erit in ſecuritate, & libertate extunc, & in omni caſu. Et etiam poſt ceſſionem erit liber & quietus ab omni moleſtia & querela.

VII.

Item quod juxta petitionem ambaſſiatorum regis Franciæ permanebit in partibus iſtis vicinis ad unam, vel duas dietas, aut circa per ſpatium menſis, vel quinque ſeptimanarum, ſi dabitur bona ſecuritas ſanctitati ſuæ, tam in ſtando, quam poſtea in eundo. Et duci Auſtriæ non fiat novitas vel moleſtia guerræ, ſaltem ad certum tempus.

VIII.

De curia vero videtur ſanctitati ſuæ, quod deberet eſſe apud eum: quoniam ſummus Pontifex male poteſt eſſe ſolitarius, ſed in hoc datus eſt modus ad ſuſpenſionem cedulæ, & ſententiarum contra corteſanos uſque ad Dominicam Quaſi modo. Et interim mittetur ad ſanctitatem ſuam per dominos de collegio, ut ita diſponatur, quod nec ſanctitas ſua remaneat ſolitaria, nec detur concilio materia diſſolutionis.

Die Jovis XXIII. menſis Martii, ſupradicta fuit affixa cedula ſuſpenſionis monitionis alias factæ per Papam, de qua in præcedentibus articulis fit mentio, ita quod curiales ſine pœna poſſint remanere uſque ad Dominicam Quaſi modo geniti, proxime futuram

XXVIII. Martii, anni MCCCCXV. Eadem die poſt veſperas reverendiſſimi patres domini Jordanus epiſcopus Albanenſis de Urſinis, ac Guilelmus tituli ſancti Marci preſbyter, & Amedeus ſanctæ Mariæ novæ diaconus de Saluciis, qui fuerant pro parte ſacri collegii ad dominum noſtrum Papam legati deſtinati, nec non Alamannus tituli ſancti Euſebii Piſanus, atque Antonius tituli ſanctæ Cæciliæ de Challant preſbyteri, S. R. E. cardinales, redierunt a domino noſtro Papa in Schaphuſa morante: fueruntque omnes de eorum reditu valde contenti, ſperantes quod bona nova portarent: propter quorum reditum ſeſſio, quam in craſtinum nationes facere deliberaverant, prorogata eſt; quatuorque ex prædictis cardinalibus illo ſero cum domino rege & aliis cardinalibus, qui Conſtantiæ remanſerant, ac deputatis nationum in [a] conciliis tempore longo fuerunt: Dominus autem cardinalis de Urſinis labore itineris fatigatus intereſſe non potuit. Dixeruntque prædicti quatuor cardinales, quod in craſtinum bona nova de ſincera intentione domini noſtri Papæ referrent. Quibus reſponſum eſt pro parte ibidem exſiſtentium, quod ſi bonam intentionem haberet ipſe dominus noſter Papa, non feciſſet mandatum curialibus, quod ſub pœna excommunicationis, privationis beneficiorum & officiorum, eum infra ſex dies ſequi deberent. Quibus replicatum eſt, quod ſuper hoc provideri poterat, attento quod terminus nondum erat elapſus, & ipſi domini cardinales ſuper hoc mandatum habebant. Hac tamen replicatione non obſtante, illo ſero inter eos altercatio facta fuit.

Ex mſſ. duobus D. a Schelſtrate.

[a] Pro', conſilio.

Die Jovis XXVIII. menſis Martii, convenientibus in palatio epiſcopali Conſtantienſi domino rege Romanorum, dominis cardinalibus, nationibus, & oratoribus regum, & principum, dominorum, & univerſitatum, reverendiſſimus pater dominus cardinalis Piſanus, nomine aliorum ſuorum collegarum, & pro parte domini noſtri Papæ Joannis XXIII. expoſuit, qua-

liter dominus noſter Papa paratus erat conſtituere ſuos procuratores omnes & ſingulos dominos S. R. E. cardinales, ad renuntiandum papatui in omnibus caſibus cedula ultimo per ipſum facta. Ita quod, ſi tres ex eis ad invicem concordarent libere cedere, poſſent & ipſo nolente cedere. Et ſimiliter volebat conſtituere octo prælatos ex nationibus, dummodo nationes XXXII. *prælatos nominarent: ita quod tres ex dictis octo prælatis, ſi ad invicem concordaverint, cedere poſſint. Item quod dominus noſter Papa ſtabit prope Conſtantiam per unam vel duas dietas uſque ad deliberationem concilii. Item vult quod concilium non diſſolvatur, donec habeatur perfecta unio in eccleſia ſancta Dei. Item quod locus iſte concilii non mutetur ſine deliberatione concilii. Super quibus omnibus dictus dominus noſter Papa paratus erat Apoſtolicas bullas dare. Fuit etiam petitum pro parte domini noſtri Papæ per dictum dominum cardinalem Piſanum, quod daretur bona ſecuritas domino noſtro Papæ de ſua perſona non offendenda, & de non movendo guerram contra ducem Auſtriæ: & ſi hæc duo non fierent, nulla prædictarum oblationum diceretur facta fuiſſe. Quæ omnia tamquam* [a] *Iudicia & ficte pro parte domini noſtri Papæ oblata, per dominum regem Romanorum, & alios ibidem adſtantes, reputata fuerunt: fuitque ibidem unanimiter vociferatum: His non obſtantibus fiat ſeſſio, fiat ſeſſio: propter quæ tam ipſa die, quam die Veneris ſequenti altercationes maximæ fuerunt inter dominos cardinales & nationes.*

[a] Pro, ludicra.

Die Veneris XXIX. *menſis Martii, cum prædictæ tres nationes, videlicet Germanica, Gallica, & Anglicana deliberaſſent ſeſſionem celebrare in craſtinum, & capitula quæ volebant in ea ſtatuere, domini cardinales in palatio epiſcopali Conſtantienſi convenientes, habita inter ſe deliberatione, obtulerunt domino regi ibidem cum eis convenienti, pro parte domini noſtri Papæ, ultra ſupradicta infraſcriptas oblationes: quod dominus noſter Papa paratus erat, ipſum regem una cum dominis cardinalibus procuratores ad renuntiandum papatui conſtituere: ita quod ſi duo ex dominis cardinalibus ſimul cum ipſo domino rege concordarent papatui cedere, poſſent ipſo nolente cedere. Item paratus erat ipſe dominus noſter Papa curiam ſuam ſine deliberatione concilii* [b] *hinc transferre. Item obtulerunt dicti domini cardinales, quod ipſi parati erant ſeſſioni in craſtinum celebrandæ intereſſe, dummodo non fierent, utque ſtatuerentur alia capitula, niſi capitula infraſcripta: quibus ſic oblatis dominus rex receptis capitulis infraſcriptis dixit, ſe iterum ad nationes in clauſtro ſancti Franciſci congregatas, & cum eis prædicta capitula conferre velle, & eis poſtea reſpondere.*

[b] Lege, hinc non transferre.

Eadem die venit novum de Schaphuſa Conſtantiam, qualiter dominus noſter Papa timens, ne dominus rex caſtrum Schaphuſa obſideret, inde hora nona ante meridiem, nullo cardinali ſociatus, cum paucis ex ſua familia ſub ductu ducis Auſtriæ receſſerat, & verſus Friburgum perrexerat.

Eadem die hora tarda dominus rex a nationibus ad dictos cardinales rediens retulit, quod nationes ſuper infraſcriptis capitulis tantum in ſeſſione ſtatuendis non potuerant concordare. Sed obtinuerat ab eis, quod ſeſſio uſque ad horam decimam prorogaretur, & in craſtinum uſque ad illam horam viderent, ſi poſſent ad invicem concordare.

SESSIO IV.

In ordine.

Die ſabbati trigeſima & penultima menſis Martii ſupradicti, fuit ſeſſio generalis in eccleſia cathedrali Conſtantienſi prædicta; & celebravit Miſſam de Spiritu ſancto dominus patriarcha Antiochenus; • in qua ſeſſione fuit Romanorum rex in habitu & inſignus ad regem Romanorum ſpectantibus; & cardinalis Florentinus pronuntiavit articulos & conſtitutiones ſequentes.

Ex prima editione.

Mane ante [c] *prandium, in qua fuerunt ducenti patres,* [d] *&c. Et fuit ibidem peractum officium de Spiritu ſancto, cujus officii Miſſam celebravit dominus patriarcha Antiochenus. In qua ſeſſione fuit Romanorum rex in habitu & cum inſignus ad regem Romanorum ſpectantibus. Nec non reverendi patres domini Jordanus de Urſinus, Angelus Laudenſis, Antonius de* [e] *Salancho, Antonius Aquilejenſis, Amadeus Saluciarum, Ludovicus de Fliſco, Gulielmus ſancti Marci, Alamannus Piſanus, Franciſcus Florentinus. Cardinales vero Vivarienſis & Cameracenſis non interserant, licet in civitate Conſtantienſi exſtiterant. Officio vero Miſſæ facto, legebantur litaniæ cum introitu,* Exaudi nos Domine. *Quibus factis, ſtatim dominus cardinalis Florentinus legebat quaſdam conſtitutiones ſervandas per concilium, quarum tenores ſunt inſerti inferius. Quibus lectis & approbatis per generalem ſynodum, ſive concilium, Henricus de Piro procurator &* [f] *ſyndicus nationis Germanicæ, petiit ſibi nomine dictæ nationis a nobis notariis concilii, & eorum quolibet, ipſius concilii nomine, unum vel plura, publicum ſeu publica, inſtrumentum ſeu inſtrumenta. Sic ſimiliter procuratoris & ſyndici omnium nationum, regis Romanorum, Univerſitatum ſtudiorum, & ambaſſiatorum; præſentibus ibidem illuſtribus principibus, Friderico Burgravio Nurembergenſi, Rodulpho duce Saxoniæ,* [g] *comite Swartzburgenſi, magiſtro curiæ regis Romanorum, comite Bertholdo de Urſinis, ambaſſiatoribus regis Franciæ, Angliæ, Poloniæ, Norvegiæ, Cypri, Navarræ; nec non Joanne de Vicecomitibus de Mediolano,* [h] *marchione Montisferrati, aliiſque pluribus nobilibus, & reverendis patribus in multitudine copioſa, teſtibus, &c.*

Ex mſſ. Sveii, & quatuor German.
[c] Hora prandii, mſſ.
[d] Al. vel circa. In mſſ. Goth. ultra ducentos.
[e] Mſſ. Chalanco.
[f] Promotor concilii, mſſ.
[g] Mſſ. Guntero Comite Swartzburgenſi.
[h] Mſſ. Joanne Jacobo filio marchionis Montisferrati.

Tenor vero dictarum conſtitutionum, de quibus ſupra fit mentio, ſequitur, & eſt talis:

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus ſancti. Amen.

Ex prima editione.

HÆc ſancta ſynodus Conſtantienſis generale concilium faciens, pro exſtirpatione præſentis ſchiſmatis, & unione ac reformatione eccleſiæ Dei in capite & in membris fienda, ad laudem omnipotentis Dei, in Spiritu ſancto legitime congregata, ad conſequendum facilius, ſecurius, liberius & uberius unionem & reformationem eccleſiæ Dei, ordinat, [i] diſponit, ſtatuit, decernit & declarat, ut ſequitur:

[i] Diffinit, mſſ.

Ex primo, quod ipſa ſynodus in Spiritu ſancto congregata legitime, generale concilium faciens, eccleſiam catholicam militantem repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediate habet, cui quilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiam ſi papalis exſiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem & exſtirpationem dicti ſchiſmatis, (& reformationem generalem eccleſiæ Dei in capite & in membris.)

Incluſa parentheſi non ſunt hic, neque in prima editione, neque in mſſ. concilii Conſtantienſis duobus Vindobonenſibus, neque in Wolfenbuttelenſi. Brunſvic. Goth. & Lipſienſi, ut docent noſtri editores hujus Concilii in Germania, tom. IV. *parte 1. pag. 86. 87. 89. Et Schelſtratus Biblio. Vatic. olim præfectus, profert novem alios mſſ. in quibus pariter hæc non habentur: nec ullum a quoquam laudari cod. mſſ. vidimus, in quo ea legantur. In uno mſſ. additur in margine hæc admonitio: Iſte articulus imperfecte fuit factus, ut ſequitur: ideo ſuppleant in ſeſſione ſequenti. Vide etiam Gobelin. Perſon. in Coſmodrom. ætate 6. cap. 94.*

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO IV. CONCILII.

Item quod ſanctiſſimus dominus noſter Papa Joannes vigeſimus tertius Romanam curiam, & officia publica illius, vel illorum officiarios, ab hac civitate Conſtantienſi ad alium locum non mutet aut transferat, ſeu perſonas dictorum officiariorum ad ſequendum eum directe vel indirecte cogat, ſine deliberatione & conſenſu ipſius ſanctæ ſynodi; & hoc, quoad illos officiarios, vel illa officia, per quorum abſentiam concilium veriſimiliter diſſolveretur, vel læderetur. Et ſi contrarium feciſſet, ſeu faceret in futurum, aut aliquos proceſſus, ſeu mandata contra dictos officiarios, vel alios quoſcumque huic concilio adhærentes, etiam cenſuras eccleſiaſticas, aut alias pœnas quaſcumque continentes, ut ipſum ſequerentur, fulminaſſet, fulminaret, ſeu fulminaverit, id totum ſit irritum & inane; nec eiſdem proceſſibus, cenſuris & pœnis, tamquam irritis & inanibus, quomodolibet obediendum fore, & eas & eos irritat: quin immo dicti officiarii in dicta civitate Conſtantienſi ſuis officiis utantur, & illa exerceant libere ut prius, quamdiu ipſa ſacra ſynodus in eadem civitate celebrabitur.

Item quod omnes & ſingulæ tranſlationes prælatorum, nec non privationes eorumdem, aut aliorum beneficiorum quorumcumque, commendarum aut donationum revocationes, monitiones, cenſuræ eccleſiaſticæ, proceſſus, ſive acta & geſta, gerenda, agenda & fienda per præfatum dominum noſtrum, aut ſuos officiarios, ſeu commiſſarios, in læſionem concilii, ſeu adhærentium eidem, a tempore ſui receſſus, contra adhærentes huic ſacro concilio, vel exſiſtentes in eodem, aut in ipſorum præjudicium, ſeu alicujus eorumdem, quomodolibet ipſis invitis facti vel fienda, factæ vel facti, faciendæ vel faciendi, ipſo jure ſint nulla, caſſa, irrita & inania, caſſæ, irritæ & inanes, ac nullius roboris vel momenti, [a] ex ſua auctoritate caſſat, irritat & annullat.

[a] Mſ. & ſua.

Item fuit declaratum & concluſum, quod de qualibet natione eligantur tres, qui cognoſcant de cauſis recedere volentium, & pœnis recedentium ſine licentia infligendis.

Item quod pro bono unionis non creentur novi Cardinales. Et ne fraude vel dolo dicantur facti dudum Cardinales aliqui, declarat ſacrum concilium pro non cardinalibus haberi, qui non erant Cardinales publice reputati & tenti in receſſu ejuſdem domini noſtri Papæ a civitate Conſtantienſi.

Ex cod. Setti, & mſ. Beneſtric.

Item placeat reverendiſſimis paternitatibus, quod qualibet natio habeat eligere duos deputatos, qui vel eorum duo habeant cognoſcere de cauſis recedere volentium, atque habeant poteſtatem referendi præſidenti qui erit pro tempore: qui præſidens habebit auctoritatem dandi licentiam ſecundum caſus exigentiam: procuratores dimittendo, ac pœnas infligere recedentibus licentia non obtenta. Et quod in præmiſſis habeat dictus præſidens poteſtatem auctoritate præſentis concilii, juxta relationem & certificationem dictorum deputatorum.

Ex mſſ. Vendenbur. ell. & Card. Capranic.

Quibus lectis & approbatis per generalem ſynodum, Henricus de Piro, promotor concilii, petiit fieri a notariis concilii & eorum quolibet, ipſius concilii nomine, inſtrumentum, & inſtrumenta, præſentibus ibidem illuſtribus principibus Friderico Burgravio Nurembergenſi, Rodulpho Duce Saxoniæ, Comite de Swartzburg magiſtro curiæ regis Romanorum, Comite Bertholdo de Urſinis, ambaſſiatoribus regis Franciæ, Angliæ, Poloniæ, Norvegiæ, Cypri: nec non Joanne de Vicecomitibus de Mediolano, Joanne Jacobo filio marchionis Montisferrati, & aliis pluribus in multitudine copioſa.

Eadem die hora veſperarum, vel circa, ad ſupplicationem regis Romanorum fuerunt omnes deputati omnium nationum, & quamplures ambaſſiatores regum, principum, univerſitatum ſtudiorum, congregati in eccleſia majori Conſtantienſi; ubi ſereniſſimus Romanorum rex prælibatus propoſuit, qualiter alias dominus Reginaldus de Carnoto archiepiſcopus Remenſis, portaſſet litteram credititivam de domino Joanne Papa vigeſimotertio: qua recepta idem dominus archiepiſcopus dixit ſub nomine Papæ, [b] qualiter ipſe receſſiſſet de civitate Conſtantienſi, quod hoc erat propter aerem ſibi inconvenientem, non propter aliquam impreſſionem, vim, vel metum aut timorem, ſibi illatam ſeu illatum, inferendam ſeu inferendum per ipſum dominum regem, atque ſuos. Et alias prout dixit conſtare apud acta [c] mei notarii. Modo autem haberet idem Papa ſcribere dominis cardinalibus hic exſiſtentibus contrarium, videlicet, quod propter timorem ipſius domini regis, & aliorum dominorum ſuorum, cum domino rege exſiſtentium, receſſit. Et ad finem, quod omnis homo ſcire poſſit tunc verba propoſita & dicta per dictum dominum archiepiſcopum Remenſem nomine dicti domini Papæ, ſupplicavit ipſe domino archiepiſcopo, ut ipſe ſurgeret, & referret ambaſſiatam ſuam tunc ipſi regi nomine Papæ factam. Qui dominus Reginaldus archiepiſcopus levavit ſe, & dixit, quod nuper poſt receſſum Papæ de Conſtantia, ipſe mittebatur per dominos ambaſſiatores regis Franciæ ſuos collegas, ad oppidum Schaphuſen. In quo reperiebat Papam in vigilia Palmarum, referens & exponens Papæ ſibi injuncta per ſuos collegas. Quo expoſito, Papa ſibi dixit, quod non deberet recedere, quin loqueretur ſibi; cum vellet aliqua committere relativa cariſſimo filio ſuo regi Romanorum, & aliis Conſtantiæ exſiſtentibus: & ſi in caſu, quo ipſemet non committeret ſibi, tunc faceret ſibi dici per dominum cardinalem de [d] Salancho, qui ibidem ſimiliter exſiſtebat, quod dicere deberet domino regi & aliis Conſtantiæ exſiſtentibus. Ipſeque dominus Reginaldus archiepiſcopus ivit ad certam cameram, ibidem pauſando; & poſt ejus dormitionem venit ad eum dominus de Salancho, [e] Antonius cardinalis, & injunxit ſibi certa quæ deberet referre domino regi, & aliis certis Conſtantiæ exſiſtentibus, nomine Papæ, dans ſibi quatuor brevia. Quorum unum domino regi, aliud cardinalibus, tertium ambaſſiatoribus regis Franciæ, & quartum ambaſſiatoribus Univerſitatis ſtudii Pariſienſis. Receptiſque per eum hujuſmodi brevibus & informationibus a dicto domino cardinali de [f] Salancho nomine Papæ, receſſit de Schaphuſen, rediens ad Conſtantienſem civitatem. Aſcendenſque palatium papale, reperit ibidem ſereniſſimum principem regem Romanorum ſæpe dictum cum dominis cardinalibus, cumque ambaſſiatoribus regis Francorum, ambaſſiatoribus ſtudii Pariſienſis, & aliis deputatis nationum, porrigens ibidem brevia ſibi commiſſa, & præſertim breve directum Romanorum regi. Quo viſo & lecto, ipſe de mandato domini Papæ, & ejus juſſu dixit, qualiter dominus noſter Papa non receſſiſſet de Conſtantia ob aliquam impreſſionem, vim, metum, timorem, ſive aliam cauſam, ſive culpam, quam poſſet imponere domino regi, atque ſuis; ſed propter ſanitatem corporis: & offerret ſe impleturum omnia quæ promiſiſſet in concilio Conſtantienſi, & quod diligeret dominum regem ſicut umquam, & libenter vellet ſecum convenire, ſi contingeret ipſum ire Niciam ad Petrum de Luna, & ſecum conferre de modo unionis & reformationis eccleſiæ: & alia dixit, prout ſuperius in ejus relatione continetur, in die Lunæ poſt diem Palmarum facta: & ille dixit tunc, quod Papa injunxiſſet ſibi, non obſtante quod acceperat ab

[b] Quod licet, mſſ.

[c] Conſilii, mſſ.

[d] Chalanto, mſſ.

[e] Mſ. de Chalanto.

[f] Mſſ. Chalanco, & ſic ubique.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO IV. CONCILII.

a Forte, poſſe

ort cardinalis de Salancho, cum unum & idem reputaſſet Papam & cardinalem de Salancho, quoad hujuſmodi relationem: & ſi aliqui dicerent vel ſcriberent contrarium, non[a] poſſet in contrarium: & quod ſatis admiratur de hoc. Cardinalis vero de Salancho, qui ibidem erat præſens, dixit, quod Papa injunxiſſet ſibi talia dare in mandatis: licet dixit, quod non propter impreſſionem, vim, metum, aut timorem domini regis præciſe, ſed bene ob timorem aliquorum nobilium de curia ſua, de quibus habuiſſet Papa timorem; ſed de perſona regis non[b] diffidiſſet, quam diligit ſicut amicum. Super quibus ſereniſſimus dominus rex Romanorum petiit ibidem per protonotarios ſedis Apoſtolicæ, concilii, nationum, aliosque notarios & tabelliones ibidem exſiſtentes, fieri unum vel plura, publicum ſeu publica, inſtrumentum ſeu inſtrumenta. Similiter ambaſſiatores regis Francorum nomine archiepiſcopi Remenſis, & magiſter Benedictus de Univerſitate Pariſienſi, præſentibus ibidem ambaſſiatoribus Scotiæ & Poloniæ regum, filio marchionis Montisferrati, Joanne de Vicecomitibus de Mediolano, Rodulpho duce Saxoniæ, aliisque ambaſſiatoribus, prælatis & doctoribus in numero copioſo[c].

b Al. diffidaſſet: Al. timuiſſet.

c Mſſ. Goth. & quampluribus aliis fide dignis.

Ex cod. mſ. Lipſienſi.

Item fuit declaratum & concluſum, quod de qualibet natione eligantur tres, qui cognoſcant de cauſis recedere volentium, & pœnis recedentium ſine licentia infligendis.

Ex mſſ D. a Schelſtrate.

Die ſabbati, quæ fuit dies ſabbati ſancti, penultima menſis Martii, hora ſeptima ante meridiem convenientibus in palatio epiſcopali Conſtantienſi domino rege Romanorum, dominis cardinalibus, & nationibus, fuit plurimum ſuper infraſcriptis & aliis capitulis altercatum. Univerſitas etiam Parisienſis multum inſtitit apud regem, ne contra ducem Auſtriæ moveret guerram: dicentes, quod ſi guerra moveretur, [d] dubitandum erat quod concilium non diſſolveretur. Sed rex ſe durum in hoc ſemper exhibuit: & tamdem domini cardinales cum nationibus ſuper ipſis capitulis non valentes concordare, fuit incepta Miſſa pro ſeſſione celebranda. Tunc dominus rex iterum ad dominos cardinales ingreſſus eſt: & habito cum eis aliquali colloquio, domini ſancti Marci & Florentinus cardinales cum ipſo rege exeuntes, primam capellam eccleſiæ Conſtantienſis ſunt ingreſſi, jaſſeruntque ad ſe vocari deputatos nationum jam in choro paratos exſiſtentes pro ſeſſione celebranda. Quibus venientibus habita fuit non modica diſceptatio inter dominum regem, dominos cardinales, & deputatos nationum ſuper capitulis prælibatis: & tamdem divino flamine inſpirante in unam ſententiam convenerunt, quod tantum capitula infraſcripta in dicta ſeſſione ſtatuerentur. Fuit ergo dicta ſeſſio de conſenſu & voluntate domini regis, & omnium dominorum cardinalium, in Conſtantia exſiſtentium, quatuor nationum, & oratorum regum & principum celebrata: & omnes cardinales in Conſtantia exſiſtentes, qui non erant infirmitate gravati, interfuerunt. Cui ſeſſioni reverendiſſimus in Chriſto pater dominus Jordanus miſeratione divina epiſcopus Albanenſis cardinalis de Urſinis præſedit; & reverendus pater P. dominus Joannes patriarcha Antiochenus Miſſam celebravit. Qua finita, reverendiſſimus in Chriſto pater dominus F. miſeratione divina ſanctorum Coſmæ & Damiani diaconus cardinalis, ſacro Conſtantienſi approbante concilio, legit capitula infraſcripta. In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, &c. ut ſupra.

d Lege, dubitandum non erat, quod concilium diſſolveretur.

Sequuntur quædam[e] proviſiones utiles pro accelerandâ unione, quas offerunt domini cardinales, qui ſunt hic, ſe curaturos ut fiant per dominum noſtrum Papam.

Ex eiſdem mſſ.

e Forte, propoſitiones.

Primo, quod dominus noſter dabit bullam, quod hoc concilium non diſſolvetur, nec mutabitur ab iſto loco, ſine conſilio concilii.

Item quod domini de concilio faciant formam procuratorii, & ipſi cardinales facient, quod dominus noſter acceptabit in omnem cauſam, quo tenetur cedere ſecundum cedulam ſuper hoc conſcriptam.

Item quod concilium eligat conſtituendos in procuratores in certo numero de ſingulis nationibus uſque ad xxx. vel xxxx. de quibus dominus noſter eliget octo vel duodecim, quos conſtituet ultra dominum regem Romanorum, & dominos cardinales, quos etiam conſtituet procuratores ſecundum formam alterius cedulæ traditæ per dominos cardinales ſingulis nationibus: & erit forma, quod ex dominis cardinalibus tres vel duo cum domino rege Romanorum, & ex prædictis de concilio tres de tribus nationibus, qui etiam ſine cardinalibus poterunt exſequi ceſſionem.

Item quod oblata per quoſque dominos cardinales pro parte domini noſtri, quæ data ſunt in cedula ut ſupra, ſi videntur aliqua addenda vel corrigenda, reddunt ſe certos, & ita habent a domino noſtro, quod ipſe etiam approbabit, & bullas ſuper iis dabit.

Item de curia Romanorum offerunt ſe providere per modum alias dictum, taliter quod per hoc non præjudicabitur concilio.

Item promittent domini cardinales qui ſunt hic, quod ſi contingat mortis caſus domini noſtri Papæ, non eligent alium, uſquequo videatur, an per viam ceſſionis aliorum ſuperviventium poſſit dari pax eccleſiæ: & ſi videretur concilio utilius, quod aliquis eligeretur, obligabunt eum ad viam ceſſionis prosequendam & faciendam in omnibus, prout obligatus eſt dominus noſter, cum conſtitutione procuratorum in ſimili forma.

Item interim quouſque videatur, an per viam ceſſionis poſſit dari pax eccleſiæ, non conſentietur, quod creentur novi cardinales.

Item generaliter[f] offerunt, quod omnia quæ deliberabit concilium eſſe utilia & opportuna ad expeditionem unionis ſupradictæ, procurabunt per dominum noſtrum Papam expediri etiam ſub bulla.

f Forte, offerunt.

Præmiſſis attentis videtur attendendum circa prædicta, quæ directe reſpiciunt ad unionem eccleſiæ, ſuſpenſis ad tempus aliis materiis, quæ habeat magnas difficultates, & maturam exigunt deliberationem.

Item videtur omnino providendum de ſecuritate domini noſtri ante ceſſionem, & poſt, & promiſſione ſtatus ſui poſt ceſſionem.

Item de guerris, quod ceſſent.

Imperator dixit Concilio de facto Joannis Papæ.

Ex mſ Codice Cæſ.

Anno, Indictione, & Pontificatu, quibus ſupra, die Veneris, quinta menſis Aprilis, hora veſperarum, vel quaſi, ad ſupplicationem regis Romanorum fuerunt omnes deputati omnium nationum, & quamplures ambaſſiatores regum, principum, univerſitatum ſtudiorum, congregati in eccleſia majori Conſtantienſi, ubi ſereniſſimus Romanorum rex prælibatus propoſuit, qualiter alias dominus Reginaldus de Cormeto archiepiſcopus Remenſis portaſſet litteram credentivam de domino Joanne Papa XXIII. Qua recepta idem dominus archiepiſcopus dixit illi nomine Papæ, qualiter ipſe receſſiſſet de civitate Conſtantia, quod hoc erat propter aerem ſibi inconvenientem, non propter aliam impreſſionem, vim, metum, aut timorem ſibi illatos, vel inferendos per ipſum dominum regem, atque ſuos vel alios, prout dixit conſtare apud acta concilii: modo autem idem Papa haberet ſcribere cardinalibus hic exſiſtentibus contrarium, & ſcripſit; videlicet quod propter

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO IV. CONCILII.

propter timorem ipſius domini regis, & aliorum dominorum cum domino rege exſiſtentium, & ad finem quod omnis homo ſcire poſſet verba tunc propoſita, & dicta per dominum archiepiſcopum Remenſem nomine Papæ, ſupplicavit ipſi domino archiepiſcopo ut ſurgeret, & referret ambaſſiatam ſuam tunc ipſi regi nomine Papæ factam. Qui dominus Reginaldus archiepiſcopus levavit ſe, & dixit quod nuper poſt receſſum Papæ de Conſtantia, ipſe mittebatur per ambaſſiatores regis Francorum ſuorum collegarum ad oppidum Schaphuſenſe, & exponens Papæ ſibi injuncta per ſuos collegas. Quo expoſito Papa ſibi dixit, quod non deberet recedere, quin alloqueretur ſibi, cum vellet aliqua committere relativa cariſſimo filio ſuo regi Romanorum, & aliis Conſtantiæ exſiſtentibus: & ſi in caſu quo ipſemet non committeret ſibi, faceret ſibi dici per dominum cardinalem de Chalanco, qui ſimiliter ibi exſiſtebat, quod dicere deberet domino regi & aliis Conſtantiæ exſiſtentibus. Ipſeque dominus Reginaldus ivit ad certam cameram ibidem pauſando. Et poſt ejus dormitionem venit ad eum dictus cardinalis de Chalanco, & injunxit ei certa, quæ deberet referre domino regi, & aliis ceteris Conſtantiæ exſiſtentibus, & nomine Papæ dans ſibi quatuor brevia: quorum unum domino regi, aliud cardinalibus, tertium ambaſſiatoribus regis Francorum, & quartum ambaſſiatoribus ſtudii Pariſienſis. Receptiſque per eum hujuſmodi brevibus, & informatione a dicto domino cardinali de Chalanco nomine Papæ, receſſit de Schaphuſenſe. Rediens ad civitatem Conſtantienſem, aſcendens palatium papale reperit ibidem ſereniſſimum principem regem Romanorum ſæpedictum cum dominis cardinalibus, quinque ambaſſiatoribus regis Francorum, ambaſſiatoribus ſtudii Pariſienſis, & aliis deputatis nationum; porrigens ibi brevia ſibi commiſſa, & præſertim breve directum domino regi Romanorum. Quo lecto & viſo, de mandato domini noſtri Papæ, dixit, qualiter dominus noſter ei injunxiſſet ſibi dicere præfato domino regi, quod ipſe Papa non receſſiſſet a Conſtantia ob aliquam impreſſionem, vim, metum, & timorem, ſive aliam cauſam, ſive culpam quam poſſet imponere domino regi neque ſuis: ſed propter ſanitatem corporis: & offerret ſe impleturum omnia quæ promiſiſſet in concilio Conſtantienſi, & quod diligeret dominum ſicut umquam, & libenter vellet ſecum convenire, ſe contingeret ipſum ire Niciam ad Petrum de Luna, & ſecum conferre de modo unionis & reformationis eccleſiæ. Et alias dixit, ſicut ſuperius conſtat in ejus relatione in die Lunæ poſt diem Palmarum facta. Et ille dixit tunc quod Papa injunxiſſet ſibi, non obſtante quod receperat ab ore domini cardinalis de Chalanco, cum unum & idem repræſentet Papam, & dominum cardinalem, quoad hujuſmodi relationem. Et ſi aliqui dicerent vel ſcriberent contrarium, non poſſe in contrarium, & ſatis admiratur de hoc. Cardinalis vero de Chalanco, qui ibidem erat præſens, dixit, quod Papa injunxiſſet talia dare in mandatis: Licet dixit quod deberet dicere, quod non propter impreſſionem, vim, metum, domini regis; ſed præciſe bene ob timorem aliquorum nobilium de curia ſua, de quibus Papa habuiſſet timorem, ſed de perſona regis umquam diffidiſſet, quin diligeret ſicut umquam. Super quibus ſereniſſimus dominus rex Romanorum petiit ibidem per protonotarios ſedis Apoſtolicæ, concilii, nationum, alioſque notarios & tabelliones ibidem exſiſtentes fieri unum vel plura, publicum & publica inſtrumenta. Similiter ambaſſiatores regis Francorum nomine domini archiepiſcopi Remenſis, & magiſter Benedictus de Univerſitate Pariſienſi, præſentibus ibidem ambaſſiatoribus Sueciæ & Poloniæ regum, filio marchionis Montisferrati, Joanne de Vicecomitibus de Mediolano, Rodolpho duce Saxoniæ, aliiſque ambaſſiatoribus, prælatis, doctoribus in numero copioſo.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO V. CONCILII.

SESSIO V.

Ex prima editione.

DIe ſabbati, ſexta menſis Aprilis, anno a Nativitate Domini MCCCCXV. Indictione VIII. fuit ſeſſio generalis in eccleſia cathedrali Conſtantienſi deputata, in qua fuit ſereniſſimus Romanorum rex præfatus in veſte imperiali cum nobilibus ſuis miniſtrantibus ſibi in inſigniis. In qua ſeſſione inter alios cardinales ibidem exiſtentes præſidebat Concilio dominus Jordanus epiſcopus Albanenſis, Cardinalis de Urſinis. Et cantabatur Miſſa de Domina noſtra per dominum Raynaldum archiepiſcopum [a] Ravennatem, fueruntque pronuntiati articuli & conſtitutiones ſequentes per reverendum dominum Andream electum Poznanienſem.

[a] In mſſ. Brunſ. Ipſ. Goth. & Sangerman. Remenſem.

[b] *Remenſem. Qua cantata, juxta ritum aliarum ſeſſionum legebantur litania, cum introitu,* Exaudi nos Domine, *&c. & collecta pro pace* [c] *unionis, ac evangelio, & hymno,* Veni creator Spiritus, *&c. præſentibus ibidem dominis, Angelo Laudenſi, Antonio Aquileienſi, Guilielmo ſancti Marci, Antonio de Salancho, Almanno Piſano, preſbyteris; Amadeo Salutiarum, & Franciſco Florentino, diaconis cardinalibus: abſentibus vero Joanne Vivarienſi, Petro Cameracenſi, Franciſco Venetiarum, & Ludovico de Fliſco, cardinalibus, licet in dicta civitate præſentibus, ne publice ferebatur. Dictoque officio Miſſæ, litaniis cantatis & dictis, ſurrexit de mandato totius ſanctæ ſynodi reverendus pater dominus Andreas electus Poznanienſis, & certa capitula per modum conſtitutionum ſynodalium, prius per ſingulas quatuor nationes concluſa & deliberata, legit & publicavit:* [d] *quorum tenores ſequuntur, & ſunt tales:*

[b] In mſſ. prædictis, poſt vocem Remenſem, hæc adduntur.
[c] Mſ. & unione.
[d] Mſ. Tenores vero dictorum capitulorum ſeu conſtitutionum, de quibus ſupra fit mentio.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus ſancti. Amen.

Ex prima editione.

HÆc ſancta ſynodus Conſtantienſis generale concilium faciens, pro exſtirpatione ipſius ſchiſmatis, & unione & reformatione eccleſiæ Dei in capite & in membris, ad laudem omnipotentis Dei, in Spiritu ſancto legitime congregata, ad conſequendum facilius, ſecurius, [e] liberius unionem & reformationem eccleſiæ Dei ordinat, diffinit, decernit, & declarat, ut ſequitur.

[e] Uberius, mſſ.

Et primo declarat, quod ipſa in Spiritu ſancto legitime congregata, concilium generale faciens, & eccleſiam catholicam repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediate habet, cui quilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiam ſi papalis exſiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem & exſtirpationem dicti ſchiſmatis, & reformationem dictæ eccleſiæ in capite & in membris.

Declaratio facta a patribus, qui ſub obedientia erant Joannis XXIII.

Item declarat, quod quicumque cujuſcumque conditionis, ſtatus, dignitatis, etiam ſi papalis, qui mandatis, ſtatutis ſeu ordinationibus, aut præceptis hujus ſacræ ſynodi & cujuſcumque alterius concilii generalis legitime congregati, ſuper præmiſſis, ſeu ad ea pertinentibus, factis, vel faciendis, obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris ſubſidia (ſi opus fuerit) recurrendo.

Item diffinit & ordinat dicta ſancta ſynodus, quod dominus Joannes Papa XXIII. Romanam curiam, & officia publica illius, vel illorum officiarios de hac civitate Conſtantienſi non mutet ad alium locum, ſeu transferat, ſeu perſonas dictorum officia-

ANNO CHRISTI 1415 SESSIO V. CONCILII.

tionum ad ſequendum eum directe vel indirecte cogat, ſine deliberatione & conſenſu ipſius ſanctæ ſynodi. Et ſi contrarium feciſſet, aut faceret in futurum, aut aliquos proceſſus, ſeu mandata contra dictos officiarios, aut alios quoſcumque huic ſacro concilio adhærentes, etiam cenſuras eccleſiaſticas, vel alias pœnas quaſcumque continentes, ut ipſum ſequantur, fulminaſſet, fulminaret, ſeu fulminaverit, totum id ſit irritum & inane; nec eiſdem proceſſibus, cenſuris & pœnis, tamquam irritis & inanibus, quomodolibet obediendum fore: quinimo dicti officiarii in dicta civitate Conſtantienſi ſuis officiis utantur, & illa exerceant libere ut prius, quamdiu ipſa ſancta ſynodus in eadem civitate celebrabitur.

Item, ordinat & diffinit, quod omnes & ſingulæ [a] tranſlationes prælatorum, nec non privationes eorumdem, aut aliorum beneficiatorum, officialium, [b] adminiſtratorum, quarumcumque commendarum & donationum revocationes, monitiones, cenſuræ eccleſiaſticæ, proceſſus, ſententiæ, & quæcumque acta, geſta, gerenda, agenda & fienda per præfatum dominum Joannem Papam, aut ſuos officiarios & commiſſarios, in læſionem dicti concilii, ſeu adhærentium eidem, a tempore inchoationis ejuſdem concilii, & contra adhærentes huic ſacro concilio, vel exſiſtentes in eodem, aut in ipſorum ſeu alicujus eorumdem præjudicium, quomodolibet ipſis invitis facta vel fienda, factæ vel facti, faciendæ vel faciendi, auctoritate hujus ſacri concilii ipſo facto ſint nulla, caſſa, irrita & inania, caſſæ, irritæ & inanes, ac nullius roboris vel momenti, ex eadem auctoritate caſſat, irritat & annullat.

[a] Mſ. ordinationes.

[b] Mſ. miniſtrorum quorumcumque.

Item declarat, quod dominus Joannes Papa & omnes prælati, & alii ad hoc generale concilium vocati, & alii in eodem concilio exſiſtentes, in plenaria libertate fuerunt & exſiſtunt, ut viſum eſt dicto ſacro concilio, nec ad notitiam dictorum vocatorum, ſeu dicti concilii contrarium deductum eſt: & hoc teſtificatur dictum ſacrum concilium coram Deo & hominibus.

In cod. mſ. Surii, hæc ſunt adjecta.

Item declarat, decernit, ſtatuit & diffinit dicta ſancta ſynodus, quod dictus dominus noſter Papa renuntiare tenetur, nedum in quocumque caſu in ſchedula oblationis ſua comprehenſo, ſed etiam in quocumque, in quo ſua renuntiatio afferre poteſt magnam & evidentem utilitatem ad bonum unionis eccleſia Dei: quodque ſuper hoc dictus dominus Papa declarationi & diffinitioni hujus ſacri concilii ſtare tenetur.

Item ſtatuit, diffinit, decernit, declarat & deliberat dicta ſancta ſynodus, quod ſi dictus dominus noſter requiſitus pro bono unionis per hoc ſacrum concilium, papatui renuntiare contempſerit, vel plus debito diſtulerit, ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, pro abjecto a papatu omnibus Chriſti fidelibus habeatur, & omnis obedientia eidem ſit ſubtracta.

Item ſtatuit, diffinit & decernit dicta ſancta ſynodus, quod receſſus dicti domini noſtri Papa a civitate Conſtantienſi clandeſtine factus, fuit illicitus, bonoque unionis eccleſia Dei præjudicialis & nocivus. Quodque dictus dominus noſter Papa requirendus eſt ex parte dicti ſacri concilii, quod ad illud revertatur, facturus & adimpleturus quod promiſit, vovit & juravit pro unione danda eccleſia Dei: & cum intimatione, quod ſi infra terminum ſibi ex parte dicti ſacri concilii præfigendum, ad ipſum concilium redire contempſerit, aut plus debito diſtulerit, contra eum tamquam fautorem ſchiſmatis & ſuſpectum de hæreſi procedetur, ut requirunt ſacra & canonica ſanctiones.

Item ſtatuit, diffinit, decernit & declarat dicta ſancta ſynodus, quod ſi dictus dominus noſter Papa ad ipſum ſacrum generale concilium redire voluerit, & quæ promiſit, vovit & juravit, efficaciter juxta deliberationem dicti ſacri concilii pro dicta unione adimplere, eidem provideatur de bona ſecuritate, quod nec ante renuntiationem, nec poſt capietur, aut incarcerabitur, nec alias in perſona vel bonis moleſtabitur. Quin immo in plena ſecuritate & libertate tenebitur & tuebitur per dominum regem Romanorum ſereniſſimum, & etiam per dictum generale concilium. Et ulterius de bono ſtatu eidem domino noſtro, & ſuis familiaribus poſt dictam renuntiationem habendo, ad arbitrium quatuor per dictum ſacrum concilium eligendorum, provideatur. Quibus peractis reverendus pater dominus Andreas electus Poznanienſis, in materia fidei & ſuper materia Joannis Hus legebat quædam aviſamenta, quæ ſequuntur, & ſunt talia.

Ex mſ. cod. Surii & ribus mſſ. Germ.

Primo, quod juxta determinationem doctorum ſacræ theologiæ & juris canonici confirmatur & approbatur ſententia lata in concilio Romano de damnatione & doctrina Joannis Wicleff, etiam per combuſtionem librorum ejuſdem.

Item, quod in eadem ſeſſione committatur materia fidei per hoc ſacrum concilium cum plena auctoritate, quoad doctrinam ipſius Joannis Wicleff, nec non Joannis Hus, & ſuorum ſequacium, reverendiſſimis patribus dominis Cameracenſi & ſancti Marci cardinalibus, nec non dominis epiſcopo Dolenſi & abbati Ciſtercii: qui etiam aſſumptis doctoribus theologiæ & juris canonici, videant ſuper materia Joannis Huſſ, hic propter errorem ipſius Joannis Wicleff, detenti: quibus etiam aſſignetur [c] regimen proceſſus cauſæ per commiſſarios contra eumdem Joannem Hus facti.

[c] Mſſ. regiſtrum.

Item, quod iidem domini commiſſarii videant de modo procedendi ſuper condemnatione articulorum quadragintaquinque in ſpecie, in Pariſienſi & Pragenſi Univerſitatibus condemnatorum ſuper materia Joannis Wicleff.

Item, quod ſcribantur litteræ miſſivæ regibus, principibus, ducibus, comitibus, univerſitatibus ſtudiorum per mundum, ex parte hujus ſacri concilii de receſſu Papæ, & aliis circa præmiſſa occurrentibus, & quod quatuor prælati ex quatuor nationibus deputandi auctoritate ejuſdem concilii, dictas miſſivas ſuis ſigillis una cum ſigillo ſereniſſimi principis regis Romanorum ſigillent & corroborent. Super quibus concilium reſpondebat: Placet.

Item, & ſubſequenter idem dominus Andreas electus per ſimile aviſamentum verbale propoſuit, & per modum conſultationis, quod neceſſarium eſſet, quod concilium ſupplicaret domino regi Romanorum hic præſenti, ſuper reductione domini Joannis Papæ XXIII. ad civitatem Conſtantienſem, præſentem requirendo eum; quod adimpleret promiſſa facta eccleſiæ, & concilio Conſtantienſi, cum honore ipſius Papæ, & in libertate ejus. Reſponſumque fuit, Placet, per concilium.

Ad hoc enim reſpondendo ſurrexit rex Romanorum, proferendo & dicendo, quod ſcit, quod dictus dominus Joannes Papa eſt in oppido Louffemburg Baſilienſis diœceſis, & in manibus Friderici ducis Auſtriæ. Neſcit ſi ſupplicaret ſibi, quod reverteretur, an vellet redire ad concilium & civitatem Conſtantienſem: etiam ſi libenter vellet redire, an poſſet: quia forſan eum dux non vellet dimittere de manibus ſuis. Sed quidquid ſit de hoc, idem rex Romanorum obtulit ſe ad omnia mandata & præcepta concilii: & in caſu quo ipſi concilio placeret, ſibi Papæ ſcribere, & eum rogare ut rediret, & dirigere ſalvum conductum juxta deliberationem concilii pro ipſo Papa & omnibus ſecum redire volentibus, & ante & poſt, dummodo redire vellet, & adimplere promiſſa. Etiam

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO V. CONCILII.

in caſu, quo concilium velit, obtulit ſe idem dominus rex paratum, quod vellet ire, & dare omnem operam ad reducendum ipſum Papam, etiam ipſo duce volente, vel nolente. Reſponſum fuit communiter per concilium; Placet.

Idem etiam dominus rex propoſuit, qualiter miſit exercitum ſuum gentes armorum contra ducem Auſtriæ verſus & contra oppidum Schaphuſen, in quo aliqui cardinales & curiales eſſe dicuntur. Dans in mandatis illuſtri principi Friderico burgravio Nurembergenſi capitaneo ſuo, ut mandaret dici dictis cardinalibus in Schaphuſa exſiſtentibus, cæteriſque curialibus, & aliis redire volentibus ad Conſtantiam civitatem, quod nomine ipſius regis dictis dominis cardinalibus & curialibus redire volentibus dare deberet B ſalvum conductum, & eos facere conduci per gentes libere cum eorum perſonis, familia & rebus, ad civitatem Conſtantiam. Qui dominus Fridericus burgravius juxta commiſſionem miſit dictis dominis cardinalibus & curialibus dici verbo, & in ſcriptis. Et ad ipſorum dominorum cardinalium notitiam devento, reſcripſerunt ipſi Friderico burgravio, quod non vellent ſalvum conductum ſuum, nec redire ad civitatem Conſtantienſem, neque etiam ſequi dominum Joannem Papam XXIII. ſed ire ad urbem Romanam. & ſimilis opinionis eſſent cardinales, qui eſſent Conſtantiæ. Proteſtans nihilominus dominus rex, quod ſit paratus dare ipſis cardinalibus & Papæ, ac quibuſcumque redire volentibus ſalvum conductum ſuum juxta deli- C berationem & ordinationem concilii, & eos facere reduci per gentes ſuas libere ad præſentem civitatem Conſtantienſem: & nolentibus id habere, ſi qua impreſſio, ac alii caſus fortuiti & eventuales in acciderint, velit eſſe excuſatus. Super quibus omnibus & ſingulis protonotariis & tabellionibus ibidem præſentibus petiit fieri publica inſtrumenta, præſentibus teſtibus ſupradictis.

Ad illud reſpondendo ſurrexit reverendiſſimus pater dominus Franciſcus cardinalis Florentinus nomine ſuo & aliorum dominorum cardinalium ibidem præſentium, dicens: Quod domini cardinales qui remanſerunt in civitate Conſtantienſi, omnes poſt receſſum Papæ de Conſtantia, ipſi exſiſtentes in palatio Apoſtolico D concordarunt in hoc: videlicet, quod ſi dominus noſter Papa vellet ſequi viam quam obtulit, videlicet ceſſionis, ipſi vellent eum ſequi & fovere prout tenerentur, & eum defendere & tueri in honore ſuo. Et in caſu quo declinaret ab ea via, & non adimpleret promiſſa, vellent ab eo deſiſtere, & remanere cum concilio: & uſque huc non fuit ipſis viſum juxta ejus ſcripta & dicta, quod declinaret in contrariam viam: propterea ſalvaſſent honorem ſuum de hoc, quod cardinales (ut dicitur & refertur) ſcripſerunt, & dicunt de Schaphuſa, quod non velint venire, neque ſequi Papam, ſed ire Romam. Et quod ejuſdem intentionis cardinales Conſtantiæ exſiſtentes exſiſtant, nihil conſtat ſibi, neque aliis dominis cardinalibus Conſtantiæ exſiſten- E tibus, mirando ſatis, unde hujuſmodi relata procedant.

Ultimo fuit per eumdem dominum Andream electum Poznanienſem propoſitum, quod in ultima ſeſſione fuit concluſum & deliberatum: Quod nullus recederet, aut recedere deberet de concilio non obtenta licentia: licet compertum ſit contrarium, & quod aliqui recedunt in habitu diſſimulato. Et tunc fuiſſet petitum, licet non concluſum, quod executio contra tales ita recedentes deberet fieri per dominum regem, & pœna infligi, juxta deliberationem præſidentis concilio: fuit per ipſum Andream propoſitum & dictum, Si adhuc placet illis, reſpondeat concilium, Placet. Fuitque reſponſum per concilium: Placet.

A Super omnibus his per modum aviſamenti propoſitis, & aliis per modum ſupplicationum, &c. dictis & concluſis, hinc inde præfatus magiſter Henricus de Piro promotor hujus concilii, nomine & ut procurator nationis Germanicæ, petiit per reverendos patres dominos ſedis Apoſtolicæ protonotarios & tabelliones quoſcumque unum & plura ſuper his, publicum & publica, inſtrumentum & inſtrumenta, ad perpetuam rei memoriam.

Quibus articulis, ſive conſtitutionibus lectis, dictum concilium eos & eas uniformiter approbavit & concluſit. Super quibus Henricus de Piro promotor & procurator ipſius concilii, nomine ejuſdem concilii petiit inſtrumentum. *Ex prima editione.*

B Die ſabbati ſexta menſis Aprilis, cum per prius inter dominos cardinales & nationes altercatum fuiſſet ſuper correctione & emendatione capitulorum in præcedenti ſeſſione ſtatutorum, tandem ordinatum & concluſum eſt, quod ſupradicta capitula modo infraſcripto corrigerentur. Convenientibus itaque dicta die glorioſiſſimo principe domino Sigiſmundo Romanorum & Hungarorum rege ſemper Auguſto, reverendiſſimis dominis cardinalibus Conſtantiæ exſiſtentibus, cæteriſque principibus, prælatis, regum, principum, ac dominorum oratoribus & procuratoribus, & aliis in ſacro Conſtantienſi concilio exſiſtentibus in eccleſia cathedrali Conſtantienſi, præmiſſa per dominos cardinales & oratores regis Franciæ proteſtatione in came- C ra paramentorum palatii Conſtantienſis ſecrete facta, quod propter ſcandalum evitandum ad ſeſſionem ibant, non animo conſentiendi his quæ audiverant in ipſa ſtatui debere: maxime quod dominus noſter Papa & alii in concilio exſiſtentes in plena ſecuritate fuerant, quorum plura ſtatuta non ſunt, ſed ad ſeſſionem aliam reſervata; tandem quinta ſeſſio celebrata eſt, reverendiſſimuſque in Chriſto pater dominus Jordanus epiſcopus Albanenſis cardinalis de Urſinis in ipſa ſeſſione præſedit, & reverendus in Chriſto pater dominus Andreas Laſchari electus Poznanienſis, poſt finitum officium, pronuntiavit capitula infraſcripta: In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, &c. *Ex mſ. D. a Schelſtrate.*

D Quibus articulis ſive conſtitutionibus lectis dictum concilium eos & eas uniformiter approbavit & concluſit ita fore ſervandum. Super quibus lecturis & approbationibus magiſter Henricus de Piro promotor ipſius concilii, & nomine ejuſdem & omnium ibidem exſiſtentium, nomine procuratoris a reverendiſſimis patribus dominis ſedis Apoſtolicæ protonotariis ibidem exſiſtentibus, omnibuſque aliis notariis & tabellionibus per dictum concilium ad hoc deputatis, & eorum quemlibet unum, vel plura, tot quot fuerint neceſſaria, publicum & publica, inſtrumentum & inſtrumenta ad perpetuam rei memoriam. Præſentibus ibidem illuſtribus & magnificis viris domino Ludolpho duce Saxoniæ, Hermanno comite ſeniori Czul, Phi- E lippo Magno comite de Hungaria, Joanne de Vicecomitibus de Mediolano, marchione Montisferrati, ceteriſque nobilibus, & ambaſſiatoribus regum & principum, Univerſitatum ſtudiorum, ſeu communitatum in numero copioſo. *In mſ. Card. Capranicæ hæc habentur: & in cod. Lipſ. Gerh. Vvolfenbut. & Brunſvvic.*

Quibus itaque peractis ſupradictus R. P. D. Andreas electus Poſnanienſis legebat quædam aviſamenta in materia fidei, & ſuper materia Joannis Hus, detenti per concilium, [a] & quondam Joannem Wicleff, quæ ſequuntur hujuſmodi ſub tenore:

[a] Forte, & propter Joannem Wicleff.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO V. CONCILII. Bulla Joannis Papæ adverſus Joannem Vviclef exſtat ſupra, pag. 203.

Tenor aviſamentorum in materia fidei.

I.

PRimo quod juxta determinationem doctorum ſacra theologia & juris canonici confirmetur & approbetur ſententia lata in concilio Romano de condemnatione librorum & doctrina Joannis Wicleff, etiam per combuſtionem librorum ejuſdem.

II.

Item quod in eadem ſeſſione committatur materia fidei per hoc ſacrum concilium cum plena auctoritate ad doctrinam ipſius Joannis Wicleff, necnon Joannis Hus, & ſuorum ſequacium, reverendiſſimis patribus dominis Cameracenſi & ſancti Marci cardinalibus, necnon domino epiſcopo Dolenſi, & abbati Ciſterˉcienſi: qui etiam aſſumptis doctoribus theologia, & juris canonici, videant ſuper materia Joannis Hus hic propter errores Joannis Wicleff detenti: quibus etiam aſſignetur regiſtrum proceſſus cauſa per commiſſarios contra eumdem Joannem Hus factum.

III.

Item quod iidem domini commiſſarii videant de modo procedendi ſuper condemnatione memoria prædicti Joannis Wicleff, & per exhumationem oſſium ejuſdem.

IV.

Item quod ſimiliter videant iidem commiſſarii de condemnatione articulorum XLV. in ſpecie in Pariſienſi & Pragenſi univerſitatibus condemnatorum in materia ejuſdem Joannis Wicleff.

V.

His ſiquidem aviſamentis lectis, magiſter Henricus de Piro procurator concilii prædicti [a] inquiſivit, ſi placent dicta aviſamenta: & per concilium fuit concluſum quod placet, nemine diſcrepante.

[a] In mſ. Gorh. additur, & nationum.

VI.

Item idem dominus Andreas electus Poſnavienſis propoſuit per aviſamentum videlicet in hunc modum.

VII.

Item ſcribantur litteræ miſſivæ regibus, principibus, ducibus, communitatibus & Univerſitatibus ſtudiorum per mundum ex parte hujus ſacri concilii, de ſecuritate hujus loci, receſſu Papæ, & aliis circa præmiſſa occurrentibus. Et quod quatuor prælati ex quatuor nationibus deputandis auctoritate hujus ſacri concilii, dictas miſſivas ſuis ſigillis una cum ſigillo ſereniſſimi Romanorum regis ſigillent, & corroborent. Super quo concilium reſpondebat, Placet.

VIII.

Item & ſubſequenter idem dominus Andreas electus ſimile aviſamentum verbale propoſuit, & per modum conſultationis, quod neceſſarium eſſet quod concilium ſupplicaret domino regi Romanorum præſenti, ſuper reductione Joannis Papæ XXIII. ad civitatem præſentem Conſtantienſem: requirendo eum, quod adimpleret promiſſa facta eccleſiæ, & concilio Conſtantienſi cum honore ipſius Papæ, & in libertate ejus. Reſponſum fuit, Placet, per concilium.

Ad hoc enim reſpondendum ſurrexit rex Romanorum proferendo & dicendo ſic, quod dominus Joannes Papa eſt in [b] Lamfemberch oppido & Baſilienſi diœceſi, & in manibus ducis Frederici Auſtriæ: neſcit ſi ſupplicaret ſibi quod reverteretur, an vellet venire, & redire ad concilium, ad civitatem Conſtantienſem. Etiam poſſet eſſe, ſi libenter venire vellet, an poſſet, quia forſan dux non vellet dimittere eum de manibus ſuis. Sed quidquid ſit de hoc, idem dominus rex Romanorum obtulit ſe ad omnia mandata, & præcepta concilii. Et in caſu quo ipſi concilio placeret, vellet ipſi Papæ ſcribere, & eum rogare ut rediret, & dirigere ſibi ſalvum conductum, juxta deliberationem hujus ſacri concilii, pro ipſo Papa, & omnibus ſecum redire volentibus, & ante eum, & poſt, dummodo venire vellet, & adimplere promiſſa. Etiam in caſu, quo concilium vellet, obtulit ſe idem dominus rex paratum, quod vellet ire & dare omnem operam ad reducendum ipſum Papam, [c] etiam eo volente, aut nolente. Reſponſum fuit communiter per concilium, Placet.

[b] Melius, Lauffenberg, ut in mſ. Brunſvvic.

[c] In mſ. Brunſvvic. etiam ipſo duce volente, &c.

IX.

Item idem dominus rex propoſuit, qualiter miſit exercitum ſuum gentium armorum contra ducem Auſtriæ verſus, & contra oppidum Schaphuſenſe, in quo reliqui cardinales & curiales eſſe dicuntur, dans in mandatis illuſtri principi Frederico Burgravio Nurebergenſi capitaneo ſuo, ut mandaret dici dictis cardinalibus in Schaphuſenſi exſiſtentibus, ceteriſque curialibus, ſive curteſanis, & aliis volentibus redire ad civitatem Conſtantienſem quod nomine ipſius regis dictis dominis cardinalibus & curialibus redire volentibus dare deberet ſalvum conductum, & eorum perſonis & rebus ad civitatem Conſtantienſem: Qui dominus Fredericus Burgravius juxta commiſſionem miſit dictis cardinalibus & curialibus dici verbo & in ſcriptis. Et in ipſorum dominorum cardinalium notitiam deventum, reſcripſerunt ipſi Frederico Burgravio, quod non vellent ſalvumconductum ſuum, nec redire ad civitatem Conſtantienſem, neque etiam ſequi dominum Joannem XXIII. ſed ire ad urbem Romanam, & ſimilis opinionis eſſent cardinales qui eſſent Conſtantiæ. Proteſtans nihilominus dominus rex, quod ſit paratus dare ipſis cardinalibus & Papæ, & quibuſcumque redire volentibus ſalvumconductum, juxta deliberationem & ordinationem concilii, & eos facere reduci per gentes ſuas ad dictam præſentem civitatem Conſtantienſem: & volentibus id habere, ſi qua impreſſio, & alii caſus fortuito & eventualiter eis acciderent, velit eſſe excuſatus de hoc. Super quibus ab omnibus & ſingulis protonotariis & tabellionibus præſentibus fecit publica inſtrumenta, præſentibus ſupradictis teſtibus.

Ad illud reſpondendum ſurrexit reverendiſſimus pater dominus Franciſcus cardinalis Florentinus nomine ſuo, & aliorum dominorum cardinalium ibidem præſentium, dicens quod domini cardinales qui remanſerunt in civitate Conſtantia omnes poſt receſſum Papæ ibidem exſiſtentes in palatio Apoſtolico concordaverunt in hoc: videlicet quod ſi dominus noſter Papa vellet ſequi viam quam obtulit, videlicet ceſſionis, ipſi vellent eum ſequi, prout tenentur, & eum defendere, & tueri in honore ſuo. Et in caſu quo declinaret ab illa via, & non adimpleret promiſſa, vellent ab eo deſiſtere, & remanere cum concilio. Et uſque huc ipſis non fuit viſum, juxta ejus ſcripta & dicta quod declinaret in malam viam. Præterea ſalvaſſent honorem ſuum de hoc, quod cardinales, ut dicitur, & refertur, ſcripſerunt, & dicunt, de Schaphuſa non vellent venire, neque ſequi Papam, ſed adire Romam: & quod ejuſdem intentionis cardinales Conſtantiæ exſiſtentes exſiſtant, nihil conſtat ſibi, neque aliis dominis ſuis cardinalibus Conſtantiæ exſiſtentibus: mirando ſatis unde hujuſmodi relata procedunt.

X.

Ultimo fuit per eumdem dominum Andream electum Poſnanienſem propoſitum, quod in ultima ſeſſione fuit concluſum & deliberatum, quod nullus recederet, neque recedere deberet de concilio, non obtenta licentia: licet repertum ſit contrarium, quod aliqui recedunt in habitu ſimulato. Et tunc fuiſſet petitum, licet non concluſum, quod executio contra tales ita re-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO V. CONCILII.

cedentes deberet ſieri per dominum regem, & pœna infligi juxta deliberationem præſidentis concilii. Fuit per ipſum dominum Andream propoſitum, & dictum, ſi adhuc placeret illud, reſpondeat concilium, placet: Fuit reſponſum per concilium, Placet.

Super omnibus iſtis fuit per modum aviſamentorum propoſitum, & alias per modum ſupplicationis etiam dictis concluſum hinc inde. Præfatus magiſter Henricus de Piro promotor & procurator hujus concilii, nomine concilii petiit per reverendos patres dominos protonotarios & tabelliones præfatos, & quemlibet eorum unum, vel plura, publicum ſeu publica inſtrumenta, ſuper iis fieri ad perpetuam rei memoriam.

Ann. 1415.

Die Dominica ſeptima menſis Aprilis ſupradicti, fuit lecta bulla inter deputatos omnium hujus ſacri concilii nationum in domo fratrum[b] *Minorum, in loco congregationis nationis Germanicæ reperta, & miſſa cardinalibus per Papam, in qua allegavit metum, tenoris ſequentis:*

Bulla reperta, & miſſa cardinalibus a Papa Joanne.

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Univerſis & ſingulis Chriſti fidelibus præſentes litteras inſpecturis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Univerſitati veſtræ, & veſtrum ſingulis præſentibus innoteſcat, cum propter metum, qui merito cadere poterat in conſtantem, de civitate Conſtantienſi diſceſſimus, & ad terram Schaphaſenſem Conſtantia diœceſis pervenimus; credentes exinde poſſe omnia & ſingula practicare quæ forent ad pacem & unionem eccleſiæ ſanctæ Dei, quam de die in diem cordialiter exſpectamus; cauſante humani generis hoſte, impedimenta ſupervenerunt talia, quod exinde feria ſexta majoris Hebdomadæ poſt celebratum officium, ingraveſcente aëris tempeſtate permaxime, oportuit nos abinde diſcedere, etiam propter metum qui cadere poterat in conſtantem, & loco, & tempore congruis, & ſecuris, etiam in generali concilio, ubi & quando tutus patebit acceſſus, luce clarius oſtendetur. Et quamquam mors cenſeatur terribilium omnium ultimum, illam, nec illa, quæ nobis imminebant graviſſima pericula tantum formidamus, ſicut hoc unum. Hac ex hac occaſione captata Petrus de Luna Benedictus XIII. & Angelus Corrario Gregorius XII. in eorum obedientia nominati allegantes impreſſionem nobis illatam ſe quoquo modo retrahentes a ceſſione juris quomodolibet in papatu, & ſic perturbaretur effectus pacis, & unionis hujuſmodi, ad quorum verum & ſalutarem effectum ſuprema noſtra deſideria tendunt; & quantum in nobis eſt ad hoc, ut pax & unio ſubſequatur hujuſmodi in nullo ceſſabimus, ſeu ſtudia noſtra quomodolibet ſubtrahemus.

Datum Lauffemberch, diœceſis pridie nonas Aprilis, pontificatus noſtri anno quinto.

[a] *B. de Montepolitiano.*

[a] In mſſ. tribus Germanicis, G. de Montepolitiano.

Die[a] *Martis nona menſis Aprilis ſupradicti fuit congregatio deputatorum quatuor nationum, & juxta deliberationem eorum miſerunt quatuor, unum de qualibet natione, ad dominos Vicecancellarium primo ſuper commiſſione ſignanda & tenenda contraria, prout heri fuit deliberatum, per quamlibet nationem. & deinde ad Cameracenſem cardinalem ſuper expeditione materia fidei contra Joannem Wicleff, & contra Joannem Hus: & fuerunt hi videlicet de natione Italica, Antonius epiſcopus Raguſinus; de natione Gallicana, Galterius Prior conventus de Rhodis, ordinis ſancti Joannis Hieroſolymitani; de natione Anglicana Vilhelmus*[b] *Gerach ſacræ Theologiæ profeſſor; de natione Germanica, Petrus Dethinger Doctor decretorum.*

[b] In mſſ. Germ. Grach: & mox Detinger.

A *Qui quidem domini accedentes dominum Joannem Oſtienſem epiſcopum & Vicecancellarium, ipſumque requiſiverunt juxta eorum commiſſa. Dominus vero Joannes cardinalis Oſtienſis reſpondit & dixit, quod libenter juxta mandatum concilii velit procedere, & ſignare de juſtitia, acceptando benevole eorum requiſitionem; adjiciens quod ſuum non eſſet tenere conſiſtorium, quia non poſſet hoc facere abſque mandato Papæ, ſed alias eſſet paratus tenere cancellarium more ſolito. Præſentibus magiſtris Guillelmo Brilleti procuratore in curia Romana, & cubiculario dicti domini cardinalis. Deinde licentia ab eodem obtenta, acceſſerunt ad dominum cardinalem Cameracenſem, requirendo eumdem ſuper proceſſu in materia fidei, prout ſupra dicitur eſſe.* B *Qui dominus cardinalis qualiter vellet facere relationem ad mandatum concilii, ſuper doctrina Joannis Wicleff, licet quoad proceſſum nil intendat facere, cum non ſit de foro ſuo, ſed pertineat ad juriſtas; & etiam executio proceſſus cauſæ, & contra perſonas ſit commiſſum dominis ſancti Marci, & Florentino cardinalibus, qui ſunt juriſtæ, & qui ut ſperat, bonum debeant facere proceſſum contra perſonas. Et ſic multa verba inter eos volantia, tandem licentiati receſſerunt.*

Tenor dictæ cedulæ, ſive commiſſionis factæ dictis dominis, de qua ſupra.

Quod de qualibet natione deputetur unus, & quod C *illi quatuor hodie hora octava vadant ad dominum cardinalem Cameracenſem ad requirendum eum ſuper proceſſu facto in materia fidei.*

Item quod iidem quatuor vadunt ad dominum Vicecancellarium ad requirendum ipſum ex parte quatuor nationum, & hujus ſacri concilii, quatenus officio ſuo ſignando & juſtitia etiam de mandato, ac ſi dominus Papa eſſet præſens, & alia faciendo conſueta utatur, juxta diffinitionem in hoc ſacro concilio generali, & in ultima ſeſſione facta cum intimatione, quod ſi non faciat, concilium providebit prout fuerit rationis. Et de præmiſſis petitur inſtrumentum cum notario & teſtibus.

Die Jovis XI. menſis Aprilis prædicti fuerunt de- D *putati quatuor nationum ſimul congregati in loco congregationis nationis Germanicæ, ubi fuit concluſus ſalvusconductus pro magiſtro Hieronymo de Praga, & ſubſcribi per notarios nationum & concilii.*

Item fuit deliberatum juxta conſultationem unius cedula lecta, quod capitula generalia Mendicantium ſuſpendantur, quouſque generale concilium fuerit conſummatum.

Item fuit deliberatum, quod mittantur litteræ miſſivæ regibus & principibus de rebus geſtis in concilio generali.

Item fuit deliberatum quod eligantur duo de qualibet natione ad faciendum inſtitutiones Papæ ſuper via ceſſionis, & reformatione eccleſiæ ſibi per nationes mit- E *tendas.*

Item fuit deliberatum, quod pronuntietur in ſeſſione proxima quod proceſſus Papæ fuit illicitus, de fautoria ſchiſmatis, & hæretica pravitate ſuſpectus.

Item fuit deliberatum, quod quatuor nominentur de qualibet natione quos Papa habebit conſtituere in procuratores ultra ſuos, quos ipſe conſtituet.

Item fuerunt electi per deputatos nationum inter cardinales dominos ſancti Angeli, & Florentini ad eumdem Papam, & ad requirendum eum, ut det procuratorem in forma, quæ deliberatum extitit per nationes cum deputatis acto de nationibus quatuor.

Adviſamenta.

Die ſabbati tertiadecima menſis Aprilis ſupradicti, in loco Congregationis nationis Germanicæ fuerunt lecta certa ſecuritates, & proviſiones petita per archiepiſcopum Januenſem dando Papæ, dummodo adimpleverit, quæ promiſerat, ſub hoc verborum forma.

De ſecuritatibus, & proviſionibus videtur, quod detur per regem domino noſtro ſalvus conductus in plena forma, & cum libertate, ut per ſanctitatem ſuam dictabitur. Secundo in concilio decernatur ſecuritas, & libertas domini noſtri, tam tempore ante ceſſionem, quam poſt, & ſpecifice quod pro nullis geſtis poſſit inquietari, ſed ſit in omnibus liber, & quietus. Tertio quod ceſſetur a guerra cum duce Auſtriæ, & propter neceſſitates ipſius concilii, ut dominus noſter habeat tutum acceſſum, & quietam permanentiam in partibus iſtis.

Promiſſio vero omnino videretur eſſe liberalis, & abſque conditione, cum ſecum habeat conditionem annexam, ſi, & quando renuntiabit; hæc poteſt eſſe duplex. Primo quod remaneat cardinalis & legatus in tota Italia, cum plena & perpetua poteſtate. Et quia dicitur, quod magis vult ducere vitam quietam, remaneat ſolum cardinalis propter honorem, & detur ſibi comitatus Veneſinus ad vitam ſuam, & ulterius habeat XXX. millia florenorum annuatim hoc modo, quod exnunc ponatur una decima, ex cujus pecuniæ emanetur proventus Venetiis, Florentiæ, Januæ conjunctim, vel diviſim uſque ad quantitatem triginta millium florenorum annuatim ad vitam ſuam. Sed in hoc difficultas videretur, quod decima non in tanto imponetur, & ſi imponeretur, non exigeretur: & dubium eſt, ne facta ceſſione iſta ordinatio licet facta per ſacrum concilium deficiat in executione ſua, & circa hoc advertatur.

Subſequenter & ultimo fuit concluſum, & ordinatum, quod nullus priorum generalium ordinum Mendicantium, cum ſint proficui huic concilio, & alii vocati de dictis ordinibus debeant recedere de concilio, nec aliquod capitulum generale de dictis ordinibus in aliquo loco celebrare, durante hujuſmodi generali concilio Conſtantienſi: ſi vero ſecus factum fuerit, ille, qui in contrarium procuraverint, ſeu ordinaverint, pœna per ſacrum concilium ordinanda [a] multabuntur, prout in quadam cedula, cujus tenor inferius eſt inſertus, plenius habetur, & continetur hujuſmodi ſub tenore.

[a] Hic erat lacuna, quam addita voce mulctabuntur, ex mſ. German. explevimus.

Item quod nullus priorum generalium ordinum Mendicantium, cum ſint valde proficui huic ſacro concilio, quovis modo debeat recedere, & prout pro iſto anno ſuperſedeant a congregatione, ſeu generali concilio, ſub pœna privationis officii generalatus prædictorum: & ſub eadem pœna mandatur generalibus dictorum ordinum, qui receſſerunt de hoc concilio, quatenus infra triginta dies debeant ad hoc ſacrum concilium reverti: ſi vero eſſent aliqui ex ipſis contendentes de generalatu, mandatur eis præſentibus, quatenus infra quindecim dies, aliis vero poſtquam fuerint reverſi, etiam infra dictum tempus XV. dierum debeant ſe concordare de loco & tempore unius congregationis, ſeu generalis capituli celebrandi in anno futuro, ut & ipſi ordines optatam unionem conſequantur. Si vero non fuerint concordes in tempore aſſignato, tunc provideatur eis de omni caſu poſſibili ad ipſorum pacem de dicto loco & tempore generalis capituli per ſacram Cæſaris majeſtatem, ſub pœnis, & modis, quibus ſuæ videbitur celſitudini, ut & ipſa majeſtas ad eis eleemoſynas largiendas benignius inclinetur.

Eadem die videlicet tertiadecima menſis Aprilis A poſt prandium, fuit convocatio quatuor nationum in loco congregationis Germanicæ, in qua primo fuit deliberatum de formis litterarum miſſivarum dominis regibus, principibus, Univerſitatibus ſtudiorum, & communitatibus in modum qui ſequitur. Tandem fuit concluſum quod concluſiones, & principia ordinarentur juxta exigentiam perſonarum, quibus hujuſmodi mitti debent.

Tenor miſſivarum, de quibus ſupra.

Decet ea, quæ per hoc ſacrum concilium ad extirpationem præſentis ſchiſmatis peraguntur, cunctis Chriſti fidelibus, & maxime illis, qui propenſius hac in tempeſtate Dei eccleſiam juverint, atque defenderint, innoteſcere. B Etenim eorum, quæ agere tam peroptime, tam jugiter ad omnium ſalutem quietam cœpimus, quanto certior apud homines notitia ſupervenerit, tanto & orationibus, & precibus ad Deum porrectis, aliiſque humanis ſuffragiis, ut credendum eſt, intercedent, quo omnimodo ſacroſancta eccleſia conſtituatur integritas, cunctis etiam gregis Dominici ovibus pax reddatur. Sane dudum Piſis inclyta quidem ac inſigni civitate, tam mature, libere ac ſincere celebrato concilio prædicti acerbiſſimi ſchiſmatis executione ſperavimus, eorum quæ ibi geſta ſunt, ſententia, auctoritatibus ſanctorum patrum, juriumque inſtitutis comprobatum, tantam apud homines habere auctoritatem, tantamque fidem ſibi vindicare, ut unio in eccleC ſia Dei nec longe ſequi deberet. Verum non eo res perducta eſt, ſed, quod dolenter videmus, & graviter patimur, adhuc in regnis, & provinciis, partim Petro de Luna Benedicto XIII. Angelo Corrario Gregorio XII. in ſuis obedientiis nominatis adhærentibus, duriſſima, ac pernicioſiſſima ſciſſura vulneratam Dei eccleſiam deploramus. Verum hunc lacrymabilem, mœſtiſſimumque eventum etſi probare rerum geſtarum ſequi non debuiſſet, idem tamen Piſanum concilium malitia hominum evenire poſſe prævidit; quamobrem opportune ſtatuit ad certum tempus aliud concilium ſequenda unionis gratia in capite, & in membris fieri debere. Unde talibus inſtitutis adſtrictus dominus Joannes Papa XXIII. ac etiam a nonnullis principibus, D præcipue a ſereniſſimo Romanorum rege excitatus, ut ad dictum ſacrum concilium in loco habili, honeſtoque feſtinaret. Tandem habito ſuper hoc cum prædicto Romanorum rege ſolemni tractatu loco quidem amœniſſimo, affluentiſſimo, & ex omni parte idoneo id concilium teneri, & incipere Kalendis Novembris proxime præteriti publicavit, ac in eodem ad reformationem eccleſiæ Dei tam in capite, quam in membris profeſſus eſt intendere. Quam rem injunctam cum licentia, & animorum feſtivitate per ſingulas nationes homines intellexerint, & audierint, putantes per hoc ad unionem eccleſiæ poſſe pervenire, exitus ipſe docuit. Nam adveniente tempore, tanta hic principum, prælatorum, doctorum, & magiſtrorum copia adventavit, ut neE que quidquam viderint, audierint, aut fere legerint, tantam concilii cauſa conveniſſe; ita quod jam plene omnium pene regum & principum nuntiis maximorum & etiam prælatorum præſentia roborata concilio: quamquam idem Joannes ſolum confirmationem Piſani concilii procuraret, & ſic ſtatum ſuum unitati eccleſiæ anteponeret. Nos propius ad ipſam unitatem intendentes nuſquam a Piſani concilii * procurorit ordinationibus, & veſtigiis, * obſidentes; ſed illis potius inhærendo, viam ceſſionis horum trium contendentium tamquam faciliorem & ſecuriorem pro habenda unione tentamus. In qua re ſumma cum charitate, & manſuetudine proceſſo tam ab omnibus nationibus concordi prælatorum judicio approbata decretaque exſti-

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO V. CONCILII.

Seſſ. 2. Concilii Conſtantienſis.

tit. Eamque denique viam idem dominus Joannes Papa certo modo adimplere in publica concilii convocatione, poſtquam ad eam perficiendam coarctatur, exemplarum ſe obtulit. Cum tamen non plane ſatiſfacere videretur, poſt multa habita hinc inde colloquia, alio modo pleniora, & meliori per nos recepto die ſecunda Martii in publica ſeſſione cedere promiſit, vovit & juravit, prout in ſuis litteris Apoſtolicis ſuper inde confectis continetur. O quanta ea dies nobis gaudia obtulit! quanta toti populo Chriſtiano commoda indicavit! Nempe tot annis ab intimis concordia affectata parvo momento videbantur. Ob id cuncti ſumma ad eum Joannem devotione ferebantur, gratias tanti muneris agebant. Et quidem res iſta percunctis Chriſti fidelibus utilitatem quietemque; ipſi vero Joanni non ſolum honorem, ſed & gloriam perpetuam miniſtrabat. Et iis ſic geſtis, ſereniſſimus Romanorum rex cum dicti Petri de Luna oratoribus, regiſque Arragonum, nec non Angeli de Corrario, ad proſecutionem hujuſmodi tam deſiderati negotii, intendentes, conventionem cum dictis Petri & regis Arragonum oratoribus jurejurando firmavit, quod Kalendis Junii proximi Niciam proficiſceretur, ibique cum dicto Petro de Luna, & rege Arragonum perſonaliter conveniret; & rei prædictæ tam piæ, tamque neceſſariæ finem adimpleret. Hæc tam magna, arduaque negotia non ſolum utiliter ac prudenter, ſed quod in tanta multitudine mirum videtur, quiete, pacifice, omni prorſus tumultu ac ſuſpicione ceſſante, geſta fuere. Cum vero poſtea de prædictorum promiſſione, votique executione debito honeſtoque modo fienda ſolliciti eſſe cœperimus; cumque jam res perugi res videretur, ficta hominum nequitia ſive diabolica inſtigatione, aut utraque malitia operante, ad aliquam fractaram ventum eſt. Nam cum ad aures noſtras perlatum eſſet, quoſdam ex prælatis hic concilii cauſa acceſſitos diſſolvenda hujuſmodi ſynodi metam properare; ſpretaque populi Chriſtiani, religionis & eccleſiæ utilitate, ſpretaque licentia ad receſſum intendere, contra jam ordinata ſtatutaque; eumdem ſereniſſimum regem exoravimus, ne talium improbitas quoquam nocere poſſet, & nos a tanto bono diverteret, ut per cuſtodiam portarum provideret, ne quis ex prælatis licentia non obtenta exire poſſet, quoad ſuper hoc de remedio provideretur opportuno. Suſpicabamur enim, quod poſtea nobis clariſſimus exitus demonſtravit, ut excogitata quædam ambitio impudentiſſimaque cupiditas id efficeret. Idem autem noſtra non ſolum ductus exhortatione, per mediam fere diem exitum abnegavit: hanc rem laudabilem quidem idem dominus Joannes moleſtiſſime ferens, quaſi ſua libertatis angustanda cauſa, & ut minus de hoc loco recedere poſſet, attentatam increpabat; ſcandaloſam & ſalvi conductus violatricem inquiebat. Sed quis de ſuo receſſu unquam cogitare potuiſſet: cum ſingulis diebus publice aſſereret, uſque ad unionis & promiſſionis jam factæ concluſionem concilium Conſtantienſe ſerventurum? Ac Deus avertat, inquiebat, quod me ulla unquam de receſſu invaſerit cogitatio, quævis per antea [a] furorque diſſenſio fuit: ne ſuſpicandum eſſet. Quin immo tanta nos ad ipſum non ſolum reverentia, ſed dilectione ferebamur, quod cunctis apparere poterat evidentiſſime nos ardentiſſime non ſolum unitatem eccleſiæ, ſed ſtatum ſuum extollere velle. Attamen ut animus ejus paratiſſimus ab omni ſuſpicione mundatus redderetur, advocata maxima principum, prælatorum, doctorumque multitudine, dominus rex quo jure, qua ratione exire volentibus poteſtas inhiberi fieret: maximo cum fervore humilitatis apud dominum Joannem expoſuit, & ſincere profeſſus eſt, nullum ſuæ libertati, ſecuritatique præjudicium facere, ſed tamen defenſu-

A *rum, ſi qui in perſonam, aut ſtatum perperam molirentur, ac obtestatus eſt ipſius domini Joannis arbitrio eſſe commiſſum ſtare, recedereque velle, aut ſi majorem ſecuritatem expeteret, ſe ex optima intentione conceſſurum. Rurſus ſi idem Joannes quomodocumque eumdem regem in prædictis non modeſte proceſſiſſe arguerit, ſe & ſuo, & totius concilii judicio parere conſenſit. Iis dominus Joannes tamquam non ſolum honeſte, ſed vere, juſteque propoſitis ſternatus remanſit. Ulterius ad unionis proſecutionem intenti, habitis per ſingulas nationes maturiſſimis colloquiis ſumme intereſſe, ut idem dominus Joannes procuratores ad cedendum juxta promiſſionem votumque conſtitueret, obtinuit. Etenim quamquam idem dominus Joannes ſe Ni-*
B *ciam [a] nec non & perſonaliter impleturum aſſereret; cumque ob eum acceſſum de diſſolutione concilii, deque ejus reditu [b] ubique per illam conventionem res non ſortiretur effectum, non parva ſuſpicio haberi poterat, utilius arbitrabamur & pertinentius, procuratoris uſu, quam ſua præſentia rem eſſe gerendam. Nos enim, etſi ille modus ceſſionis oblatus ad unionem eccleſiæ nuſquam proſit, non tamen alias vias relinquere intendebamus, nec eas perdimus, quibus ipſius domini Joannis præſentia erat plurimum neceſſaria. Ceterum de concluſione fienda facillime ſimul de papatu certantibus in unum locum convenientibus merito erat dubitandum. Hæc enim alias experti ſuimus, atque nobis ea evidentia [c] demonſtravit in hac re peragenda reddere*
C *debet; denique exſtirpationem hæreticæ pravitatis inteſtina, aut ſi dixerimus fidei offenderetur, intendimus, in quo opere plurimum ſummi pontificis auctoritas ſuffragatur. Aliis etiam movebamur rationibus, quas & litteris non comprehendimus, [d] ſatius ingeniorum veſtrorum aculeis percipietis. Hæc plane, hæc dulciſſime humiliterque cum eodem Joanne Papa contulimus nos hic quærere ſolum communi utilitate, paceque totius populi Chriſtiani, neque furore quopiam incedere Deus novit. Quin immo ad hæc tractanda ejuſdem domini Joannis judicio vocati eſſe putabamus cum ſuis litteris de fienda in capite reformatione, tanta verborum efficacia denuntiavit. Verum quamquam ſuper præſcriptis modum adhibere videretur, nam in publica*
D *quadam [e] concione, reverendiſſimus dominus cardinalis Florentinus, eodem domino Joanne præſente, & ut ſic reſponderet imperante, quod dictus dominus Joannes de hoc loco numquam diſcedat, niſi ad ſacri concilii beneplacitum, etſi ob hoc mortis periculum eveniret; neque ad dicti concilii diſſolutionem intenderet: ſed immo illud cunctis conatibus augere, verborum elegantia dixerint, inſinuavit: quin tamen ſermonis ætatem quiſquis audivit, non ſolum Joannem ad receſſum feſtinare, ſed ubi abeſſet properare ad reditum crediſſet. Iis tamen duobus, vel tribus diebus ab inde prolapſis, noctis tempore habitu non ſolum transformato, ſed prorſus indecenti ab hac civitate Conſtantia diſcedens, Schaphuſenſem locum per ducem Au-*
E *ſtriæ detentum die XXI. menſis Martii profectus eſt. Vos igitur æſtimetis, an quidquam potuit turpius, damnabiliuſque committere, gregem ſuum ſuo conductu, ſua auctoritate ab extremis mundi partibus proficiſcentem graviſſimis ſumptibus, miro viarum diſcrimine, & non levibus periculis hic congregatum, ac in tanta rerum magnitudine ſanctitatem ſuam dereliquiſſe, ſeque ab eadem abdicaſſe: profecto ad lacrymas venire compellimur, nobiſmet compati, [a] ire poſſumus, ubi noſtrorum infelicitate temporum tanto paſtoris abuſu fœdamur, decoquimurque. Repetamus concilia hactenus celebrata, in quibus de flagitiis ſummorum Pontificum actum apparet, fuga eos non ſolum concilia vulneraſſe, ſed humiliter ſe eorum ſententiæ ſubjeciſſe,*

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO V. CONCILII.

[a] Forte deeſt, atram.

[b] Forte, quodque.

[c] Malè ſunt hæc mutila etiam in mſſ.

[d] MS. Goth. ſocius.

[e] Lacunam quæ hic erat, addita voce concione ex mſſ. Germ. explevimus.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO V. CONCILII.

ut de Symmacho legimus ac Sixto, qui apud concilium de enormibus criminibus accuſatus, quamquam evadere potuiſſet, voluit concilii judicio obtemperare, clariſſimum: Sed nec ſatis eidem Joanni, quod nobis non ſolum, ſed ſibimet ſe ſubtraxerit, jubebatur: quin immo [a] *editus palam propoſitus curiales omnes, quorum potiſſimi hic unionis cauſa experiebantur, duriſſimis & cruentiſſimis pœnis impellebat, ut ab hinc diſcedendo infauſtos tramites ſuos ſequerentur. Cujus rei cauſa multi eumdem comitati cœperunt in eo etiam furore eumdem ex reverendiſſimis dominis cardinalibus ſecuti ſunt, licet minime omnes pro majori parte redierunt. Hoc autem in tali caſu uſque &* [b] *humilitate Romanorum, & Hungariæ rex, ut ſtatim ejuſdem Joannis receſſu audito, nuntiare publice fecerat, ſi quis eumdem ſequi vellet, aut manere eligat, ſecurus ſit. Nulli ita que in tali ac tanto animorum anfractu quidquid moleſtum emerſit: ſed & procuIdubio ipſius Joannis diſceſſus tamquam per antea communis fama, & multiplici rerum evidentia manifeſte impedire poterat: nullus etiam inſanæ mentis ignorat, multa eidem domino regi circa id expoſita fuere. Sed ut vobis innoteſcat, Malo, inquit, libere Joannes hoc loco abeat, quam adverſum me de fide abrogata devoluta cujuſcumque libertate infamiam irrogaret. Hæc veriſſima ſunt, hæc Deo teſtamur, cunctiſque Chriſti fidelibus: quin immo quamquam idem dominus Joannes per ſuas literas de metu illato, qui cadere poterat in conſtantem, aſſereret; tamen metum non ſolum illatum, ſed unſquam metus inferri ſolet, dum a quodam invito exigere quamquam volumus. Sed nil procuIdubio occurrere poterat a domino Joanne exſpectandum, pro eccleſiæ unitate, quod autem facere non deberet; aut ſi facere excuſaverit, nos auctoritate noſtra peragere non poſſemus. Forſitan de illo timore ſentire videtur, quem omnis, qui apud judicem ſe excuſat, debet merito formidare. Hæ inanes oblocutiones veritate non ſolum, ſed veritatis conjectura carere noſcuntur. Præterea per reverendiſſimum dominum cardinalem de Chalanco de Schaphuſa venientem, ac reverendiſſimum patrem dominum archiepiſcopum Remenſem ad nos per eumdem dominum Joannem ex cauſis certis tranſmiſſos, in publico prælatorum quaſi omni conventu, ac præſente ſereniſſimo domino Romanorum, & Hungariæ rege nuntiatum eſt, ullo umquam caſu eumdem dominum Joannem dictum dominum regem timuiſſe, ac ſe ab eodem perſumma dilectione tentatum, neque regis ſuſpicione receſſui præbuiſſe occaſionem; ſed quod ex prælatis quoſdam permaxime veretur. Hoc idem dominus archiepiſcopus, ut ſicut refertur, in mandatis habuiſſe teſtatus eſt, prout de his omnibus publica habentur documenta: Nos igitur cum omnia diligenter penſamus, & maturo judicio deliberavimus, nil aliud eumdem attentaſſe conſpicimus, quam hujuſmodi concilii diſſolutionem, utpote ad unionem eccleſiæ intenderit; & veriſſima ſunt, & qui vidit, teſtimonium perhibuit, & verum eſt teſtimonium, novit ipſe. Tandem ne a Schaphuſenſi loco hic ſatis vicino diſcederet, affectabamus, & ſolum ut facilius, & commodatius ſecum tractanda perficerentur, ut eum ad noſtros oratores remittere curaremus, die Veneris ſancta, dum ſolemnia agerentur, ad caſtrum Leffenbterk abhinc per duas diætas remotum, procedere unſquam puduit: ibique paucis diebus accedens, ad Friburgum ejuſdem ducis Auſtriæ oppidum ſe contulit, ex quo omnes induceret quanta per totaſque varietates parantur ipſi unitati obnoxia, quot in poſterum oriri poterunt impedimenta, ſi in ſub ambagibus tempus incaſſum ducatur. Ceterum hoc ſcripſiſſe novimus, ne quorumdam procacitas, abſurdaque vocitatio auribus veſtris forſan obſerpens in abſurdam credulitatem, quod nuſquam opinamur, forſitan abduceret; ac ut in futurum intricatiſſimis obloquentia verbis, & veritati prorſus inſidiantibus, fidem non facilem adhibeatis. Hos enim non pulſanda cujuſque injuria tot ſumptibus, tot anguſtiis experimur, ſed pro omni ſtatu & ſacroſancta eccleſiæ firmitate. Denique non deerit, qui eumdem dominum Joannem humillima exhortatione ad reditum hujus loci, vel ſaltem vicini, præſtitis ſufficientiſſimis ſecuritatibus ad proſecutionem tanti boni exoratus, & pacifice quantum fas erit, procedamus. Quin immo duos ex reverendiſſimis in Chriſto patribus, & dominis cum aliis prælatis, ac venerabilibus viris tranſmittere ordinavimus, obſecrantes, ac eum totis viribus inducentes, ne hoc tam ſanctiſſimum opus, & omnibus acceptiſſimum derelinquat; intenderet & deſiderio hujus ſacri concilii homſtate, & rei convenientia abnegante, & recuſante ad juris remedia ſine cunctatione procedere. Vos igitur ſincere deprecamur in Chriſto, ut jejuniis & orationibus inſiſtatis, quatenus Deus per ſuam miſericordiam nos ad tanti boni perducat effectum, & pacem offerat ſalutarem.*

[c] *Datum Conſtantiæ, in ſeſſione publica Concilii generalis, anno a Nativitate Domini* MCCCCXV. *die Mercurii* XVII. *menſis Aprilis, ſub ſigillis reverendiſſimorum Joannis Patriarchæ Antiocheni, Joannis archiepiſcopi Rigenſis, Roberti Sariſburienſis, & Jacobi Adrienſis epiſcoporum, ad eaque per quatuor nationes dicti ſacri concilii deputatorum.*

[a] Forte, edictum . . . . propoſitum.

[b] Multa hic corrupta.

[c] Hæc abſilia eſt a ms Brunſvic.

Ex Annal. Bzovii an. MCCCCXV.

Sereniſſimo principi Wadiſlao regi Poloniæ, ſacroſancta ſynodus Univerſalem repræſentans eccleſiam in civitate Conſtantienſi feliciter congregata, Sereniſſime princeps & domine. Certum gerimus, & clariſſima experientia rerum magiſtra comperimus, quo zelo, quantaque devotione, ac ſtudio decorum domus Domini pacemque Univerſalis eccleſiæ diu a foribus ipſius exſulantem, veſtra diligit ac indefeſſe proſequitur ſerenitas: dum pro oppugnando peſtifero ſchiſmate, viros opere & ſermone, fortiſſimos bellatores; inclytos, inquam, utriuſque ſtatus ambaſſiatores veſtros ſic decenter ſicque magnifice, ceteris regum, principum, & aliorum orthodoxæ fidei patrum optimorum cuneis, dignum duxiſtis aggregare. Decet eatenus ut hoc quod de ejuſdem Univerſalis eccleſiæ præarduis geſtum eſt & geritur negotiis, veſtram non debeat aliquatenus latere claritatem. Dudum ſiquidem improbi terreni faſtus ambitio miſera, & contendentium de papatu cupiditas, & velut prodiens ex adipe iniquitas, ſponſam Domini unicam, ſcilicet catholicam eccleſiam innumeris deformavit erroribus. Nec dubium, quæ etiam tunica inconſutilis Jeſu Chriſti repræſentaſſe debuerat imaginem, cupidis manibus prædictarum bipertitam, & velut velum templi pridem ſciſſum per medium, nunc vero tripartitam eſſe, conqueri poteſt, & poterit, cum propheta: Quomodo ipſi contendentes de papatu, ſuper dolorem vulnerum plagas crudeliores cumulantes, immaniter, tamquam paſtores quondam Abrahæ, ſuper gregum craſſitudine rixati, templum Domini unicum & ſanctum ad inſtar Tripolis diſpartitum diverſa vitiorum materie depingere, & ſcandalorum non paucis denigrare maculis, hactenus non verentur? Eatenus omnipotens de alto proſpectans ad infirma, volens ejuſdem ſuæ ſponſæ afflictæ atrociter infirmitatibus compati propitius, tot tantoſque orthodoxorum patrum, ut ſtatus utriuſque clariſſimorum principum, virorumque quamplurium inclytos & ſapientiſſimos viros dignatus eſt ex diverſis mundi climatibus in virente ſancti Spiritus in hanc inſignem &

Cæſa-

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO V. CONCILII.

Cæſaream Conſtantienſem civitatem, Moguntinenſis provinciæ, feliciter convocare. Quæ quanta pacis ac perfectæ ſecuritatis abundantia, quantaque rerum victualium, necnon aeris redundat temperie, nullus in ea niſi mentis inops hoc ignorat. Ad quam quidem civitatem cum dominus Joannes Papa XXIII. victus devota precum inſtantia invictiſſimi Romanorum & Hungariæ regis &c. Kalendis Novembris proxime præteriti adventaſſet; dumque ipſi patres & almi pontifices circa exigua tanti operis exordia non ſegniter incumberent; ſicque, prout decet operarios in vinea ſabaoth, feliciter laborantes, ad exſtirpandum triceps quodammodo monſtrum horribile ſecurim ponerent ad radices: concors omnium noſtrum reſedit ſententia, ut per viam ceſſionis papatus tamquam unioni eccleſiæ magis propitiam, faciliorem, & celerem, ſchiſma horridum de medio tolleretur. Quam quidem viam ipſe dominus noſter approbans per prius in Apoſtolico palatio, demum in ſeſſione publica, ſecunda die menſis Martii proxime præteriti, [ce]ceſſurum ſpopondit, vovit, & jurisjurandi interveniente ſacramento pollicitus eſt, juxta cujuſdam cedulæ continentiam, quæ ſub tenore litterarum ſuarum, quarum vobis copias præſentibus interclusas dirigimus, continetur. Ex qua quidem oblatione, ut videbatur, ſic ſpontanea & ſincera, quantam corda noſtrum omnium exceperunt ſalutarem in Domino lætitiam, quotque prædulces lacrymas fidelium pro tunc diſtillarunt præcordia, credentes veriſimiliter pacem eccleſiæ fuiſſe in foribus! Sed ecce extrema gaudii luctus occupans, funeſtos intempeſtiva lætitia exitus præmittebat. Ceterum inſtante ſacro concilio apud dominum Papam, ſibique humiliter & devote ſupplicante, quatenus ad cedendum papatui procuratores conſtitueret idoneos, qui cum prælibato domino Romanorum & Hungariæ rege, tempore conventionis & mutuæ viſionis cum ſereniſſimo rege Romanorum & Petro de Luna Benedicto XIII. in ſua obedientia nuncupato, de menſe Junii proxime inſtanti, ſecundum quod inter ipſos coram nobis practicatum & juramentis hinc inde firmatum exſtitit, proficiſcentes in Niceam, dictam oblationem ceſſionis ſub certis modis & capitulis exſecutioni fideliter demandarent, habito ad hoc ſimili mandato ab Angelo Corrario Gregorio XII. in ſua obedientia nominato, de quo habendo nulla nobis reſtabat difficultas, nec nunc reſtat. Præterea eidem domino noſtro Papæ pro tunc fuerat devotius per concilium concorditer ſupplicatum, quatenus amore Jeſu Chriſti, ſicut bonum opus cœperat, dignaretur perficere; & hunc locum, ſic aptum, ſicque idoneum, ſine cauſa rationabili per concilium deliberanda, aliquatenus non mutaret. Qui aliquali deliberatione præhabita, primo per certos dominos cardinales, demum per ſe, quantum potuit; petitiones juſtiſſimas non admittens, aſſeruit, quomodo per ſe ſuam vellet in Nicæa vel in loco eidem vicino facere ceſſionem. Porro his ſic ſtantibus, contigit, quod circa portas civitatis, unico mane tantum, aliqualis ſuit appoſita cuſtodia; ad hoc, ut prælati, & alii intereſſe debentes concilio, ſine licencia recederent, tamdiu quouſque per ipſum dominum Papam de remedio proviſum fuiſſet opportuno; cum paſſim multi prælati, & alii notabiles viri, non obſtante mandato Papæ, recederent. Timebatur etenim, ne ultimo diſſipatum fuiſſet concilium, niſi celeriter hoc modo fuiſſet obviatum. Dominus vero Papa, nacta occaſione ex dictarum portarum quaſi momentanea cuſtodia, reputavit ſibi in hoc magnam injuriam fuiſſe irrogatam. Sed in veritate non potuit nec debuit cauſari de eo, quod ſine dolo pro conſervatione concilii fuerat utiliter ac concorditer conſtitutum. Propter quod convenientibus nobis una cum domino rege in palatio Apoſtolico, expoſitoque ſibi domino Papæ, quod de dictarum portarum cuſtodia, nec de aliquo ſiniſtro eventu ſuſpicari deberet: promittentibuſque ſibi domino rege atque nobis omnem & qualemcumque excogitare poſſet ſecuritatem, tam ante quam poſt ceſſionem: ſcilicet quod tutiſſimus eſſe deberet non tantum de perſona & rebus, verum etiam in ſtatu glorioſo, ceſſione facta, cum decenti proviſione deberet pro tam pio opere conſervari. Quapropter tam per dominum regem ac per nos ſibi iteratis vicibus fuit obnixius ſupplicatum, quatenus tantum gregem, Spiritu ſancto non ſine maximis laboribus & expenſis congregatum, nullatenus niſi data pace eccleſiæ deſereret, præſertim clandeſtine: ſed prout teneretur, nullum timens, præter Deum, ſacro præſideret concilio, daretque opem & operam ad perficiendum opus ſaluberrimum feliciter inchoatum. Ad quæ ipſe dominus Papa ſatis clare reſpondens, aſſeruit, quod omnino tutus eſſet, nec de quoquam mundi principe tantam haberet fiduciam, quantam ſe tunc dixit habere de domino rege Romanorum. Et ſubjunxit, quod hunc locum ſine deliberatione concilii, niſi data pace eccleſiæ, aliquatenus non mutaret, nec ab ipſo aptus eſſet recedere, maxime tempore nocturnali. Nobis ergo in bona ſpe iterum conſtitutis, & credentibus quod ſummus Pontifex voto ſuo vocem virtutis daret, & Altiſſimo reddere vota & juramenta, ut præfertur, nullatenus poſtponeret. Sed nimirum, ſicut rea mens ſibi conſcia timore ſervili afficitur, fugitque nonnumquam nemine perſequente: ſic quoque ipſe dominus Papa, (licet loqui pudeat, tacere tamen non expedit,) forte ſibimet conſcius, vano trepidans timore, ubi nec timoris teſte Deo erant veſtigia; noctis profunda exſpectata caligine, non attenta ſtatus ſui gravitate, habitu turpiter transformato, vigeſimoprimo menſis Martii proxime præteriti, alias in profeſto ſancti Benedicti, clam aufugit, & ad quoddam oppidum per ducem Fridericum de Auſtria quoad tunc occupatum, ejuſdem Friderici patrocinio uſque pervenit: ſecundum quod hoc per prius inter ipſos fuerat callida factione ſecurius commentatum. Verum quod ipſe dominus Papa in dicta Schaphuſa ſe ſic ſolitarium, ſicut paſſerem in tecto, recogitans, ſatagens mali exſilii ſua culpa cauſati habere participes & ſocios, mox omnes & ſingulos Romanæ Curiæ officiarios, quodam præcipiti edicto ſeu mandato formidabili ad dictum oppidum, a quo ſe ſciverit ſubito receſſurum, infra ſex dierum ſpatium ad ſe advocans, monuit & citavit. Qua de re ſecuti ſunt ipſum aliqui domini cardinales, qui fere omnes ipſum deſerentes ad ſacrum concilium ſunt reverſi. Alii nihilominus, ſed pauci, ſui pædagogi hucuſque ſpectant veſtigia, prædam verius, non eum ſequentes. Porro credentibus nobis, ipſum in dicto oppido, præſertim tempore Paſſionis Domini, aliquantulum quieviſſe; ipſe die Veneris ſancta, in qua contemplatio Crucifixi, cujus crucem ſaltem in mente bajulare debebat, non attento ſimplicium pernicioſo exemplo & ſcandalo, in quoddam aliud oppidum ejuſdem domini Friderici, dictum Loffenberg, ut transfuga ſeceſſit & deſertor. Ac ubi iterum ſaltem pro aliquo notabili tempore pauſaviſſe, ac inibi, ſi qua expedientia fuiſſent concilio, exſpectaſſe debuerat; quoddam aliud oppidum Friburg, ſic vagabundus & mobilis, quærens requiem & non inveniens, iterum ad magis extraneum locum ſupradicti ducis declinavit. Hoc modo paſtor noſter illius paſtoris boni Jeſu Chriſti imitatur veſtigia. Qui non lupum, quin immo agnum manſuetum videns, regem Romanorum piiſſimum, elongavit fugiens, & ductus eſt a ſpiritu, neſcitur quo, in deſertum. Quid ſi paſtor iſte lupum venientem, aut irati Neronis vidiſſet ſævitiam?

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO V. CONCILII.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO V. CONCILII.

Quantotius ſe relictis ovibus ad fugam convertiſſe. O dolor pudore, o pudor dolore admixtus permaxime! Ecce in quanta ſummi præſulatus apex, velut in abyſſo, demergitur infamia! ut relictis caſtris tutioribus, tot tantorumque patrum ſtipatus aciebus, infauſtus ſe perperam exponit periculis, & illic timore non trepidat incidere in latrones. Quo nempe pacto paſtor hujuſmodi contendat ſe bonum paſtorem fore, non videmus. Cum ipſa Veritas certam normam, per quam paſtor a mercenario ſecernitur, tradidit, inquiens : Mercenarius autem fugit, quia mercenarius eſt, &c. *Quis ergo niſi Deus omnipotens gregem ſic deſertum cuſtodiet? Quis de cetero niſi paſtor bonus Jeſus Chriſtus, vulnerato paſtore, ovibus languidis præbebit medicinam? Hæc ſunt, princeps inclyte, mandata & mirabilia teſtimonia, veriſſima tamen, præſertim de ſummo Pontifice. Qui etſi ſui honoris faſtigium vilipendere veritus non fuerit; attamen antequam tale ac tantum ſcandalum in eccleſia Dei naſci permitteret, debuit citius mori eligere, nec ſuam obedientiam in deriſum & deſpectum graviſſimum apud eccleſiæ æmulos ſic ignominioſiſſime detruſiſſe. Hæc ad veſtræ regiæ celſitudinis notitiam tatenus voluimus deducere, ne fama nugarum vel ſcripta contraria vos & veſtros quoſcumque falſis ſuggeſtionibus a via quoquo modo retorqueant veritatis. Nec dubitet majeſtas regia, ex receſſu Papæ hujuſmodi hoc ſacrum concilium perfici non debere : immo tanto ferventius Deo auſpice ad eradicandum tot ſpinas & tribulos de agro Domini inſiſtimus, quanto plus conſpicimus inimicum omnem zizaniam deſuper ſeminaſſe. Placeat igitur, velitque ipſa Serenitas hanc ſacroſanctam ſynodum ad laudem omnipotentis Dei & gloriam, necnon exaltationem ſanctæ matris eccleſiæ, devotis debitiſque proſequi & manu tenere favoribus : quatenus veſtris & aliorum regum & principum ſuffulta præſidiis ad unum ovile & indubitatum paſtorem, ſanctum & immaculatum, & a peccatoribus ſegregatum, citius & felicius reducatur. Suſcipientes per præſentes hujus ſacri conventus literas, veritatem clariſſimam de his, ſicut hactenus geſta ſunt, & quæ Deo propitio facienda imminent, devotius exſpectantes. Decreta in publica generalis concilii ſeſſione, XXII. menſis Aprilis, anno Domini MCCCCXV. & ſigillis quatuor deputatorum, ſcilicet Italicæ, Gallicæ Anglicæ, & Germanicæ, nationum, ſigillata.*

SESSIO VI.

Ex prima editione.

DIe Mercurii decima ſeptima menſis Aprilis ſupradicti, fuit ſeſſio generalis in cathedrali eccleſia Conſtantienſi ſupradicta celebrata : in qua primo, juxta morem & ritum aliarum ſeſſionum, fuit celebratum officium de Spiritu ſancto per reverendum patrem dominum Nicolaum archiepiſcopum Gneznenſem, & cantatæ litaniæ ac orationes more aliarum ſeſſionum, cum evangelio : *Ego ſum paſtor bonus.* In qua ſeſſione fuit rex * Romanorum in inſigniis regalibus : cui aſſiſtebant domini Jordanus de Urſinis, & Angelus Laudenſis, epiſcopi cardinales. Et idem ſeſſioni præſidebat pro tunc reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis, Vicecancellarius, cardinalis Vivarienſis : *Præſentibus Guillelmo S. Marci, Alamanno Piſano, Antonio de Chalanco, Antonio Aquileienſi preſbyteris, Amedeo Saluciarum, & Franciſco Florentino diaconis cardinalibus. Officio vero dicto & cantato fuit cantatus introitus etiam cum litaniis & evangelio,* Ego ſum paſtor bonus, &c. *ac hymno,* Veni creator Spiritus, &c. *una cum collectis & orationibus dictis per eumdem dominum epiſcopum Oſtienſem cardinalem Vivarien-*

Joan. 10.

Ex mſ. Swil, & tribus Germanicis.

A *ſem. Quibus peractis,* & aſcenderunt ambonem, in quo publicari ſolent conſtitutiones, & alia aviſamenta in concilio, reverendi patres epiſcopus Atrebatenſis pro natione Gallica, archiepiſcopus Rigenſis pro natione Germanica, Lichfeldenſis epiſcopus pro natione Anglicana, & abbas Florentinus pro natione Italica. Et de mandato concilii fuerunt pronuntiati articuli ſequentes per dictum dominum Atrebatenſem.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO VI. CONCILII. *Ex prima editione.*

In qua ſeſſione rex Romanorum in ſuis inſigniis imperialibus, cum ſuis nobilibus : & eidem ſeſſioni præſidebat dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis, cardinalis Vivarienſis, præſentibus octo aliis cardinalibus. Qua Miſſa finita, ac hymno, Veni creator Spiritus, B *& evangelio,* Ego ſum paſtor bonus, *&c. ſolemniter finitis, aſcendebat ambonem, in quo legi & publicari ſolent articuli & conſtitutiones & alia aviſamenta proponenda in concilio, epiſcopus Atrebatenſis pro natione Gallicana, archiepiſcopus Gneznenſis pro natione Germanica, Thomas Poltenſis ſedis Apoſtolicæ protonotarius pro natione Anglia, & Abbas Florentinus pro natione Italia : & de mandato ſanctæ ſynodi dominus epiſcopus Atrebatenſis legit & pronuntiavit articulos alias per quatuor nationes deliberatos, hujuſmodi ſub tenore :*

Ex cod. mſ. Swil.

Joan. 10.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus ſancti. Amen.

Ex prima editione.

C HÆc ſancta ſynodus Conſtantienſis generale concilium faciens, & eccleſiam catholicam repræſentans, in Spiritu ſancto legitime congregata, ad conſequendum facilius pacem & unionem eccleſiæ Dei, decernit, declarat, ordinat, ſtatuit, diffinit, ut ſequitur :

Et primo decernit & declarat, procuratorium ſuper renuntiatione papatus facienda per dominum Joannem Papam XXIII. per quatuor nationes hujus ſacri concilii deliberatum & ordinatum, eſſe bonum, utile & expediens pro unione ſanctæ matris eccleſiæ.

Item decernit & declarat, quod dictus dominus Joannes Papa XXIII. tenetur dare & facere dictum D procuratorium, ad cedendum papatui pro bono unionis & pacis eccleſiæ, juxta formam ſchedulæ per ipſum oblatæ : cujus procuratorii tenor ſequitur in hunc modum :

Procuratorium dandum per Papam Joannem XXIII. decretum per concilium.

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei.

PRidem ad laudem omnipotentis Dei, pacem & quietem totius populi Chriſtiani, unitatiſque eccleſiæ conſummationem, ac exſtirpationem præſentis ſchiſmatis, generali Conſtantienſi approbante concilio, viam ceſſionis papatus libere obtulimus, illamque per nos fiendam cum effectu, promiſſione, voto E & juramento firmavimus, ſicuti in quadam ſchedula per nos in ſacro concilio lecta latius continetur, & eſt talis :

Ex prima editione.

Ego Joannes Papa XXIII. propter quietem totius populi Chriſtiani profiteor, ſpondeo, promitto, voveo & juro Deo & eccleſiæ & huic ſacro concilio, ſponte & libere dare pacem ipſi eccleſiæ per viam meæ ſimplicis ceſſionis papatus, & eam facere & adimplere cum effectu juxta deliberationem præſentis concilii, ſi, & quando Petrus de Luna, Benedictus XIII. & Angelus de Corario, Gregorius XII. in ſuis obedientiis nuncupati, papatui quem prætendunt, per ſe vel procuratores ſuos legitimos * ſimpliciter cedant, & etiam in quocumque caſu ceſſionis

Sup. ſeſſ. 2.

* *Forte, ſimiliter.*

Anno Christi 1415. Seſſio VI. Concilii.

vel deceſſus, aut alio, in quo per meam ceſſionem poterit dari unio eccleſiæ Dei ad exſtirpationem præſentis ſchiſmatis. Ne autem proventus tanti boni quibuſvis ſortis humanæ caſibus impediri valeat, aut modo quolibet retractari, ſed expedire deſideratum producat effectum, quod deſideriorum noſtrorum maximum eſt; ad dictam ceſſionem & renuntiationem faciendam in omni caſu in dicta ſchedula præfatæ obligationis noſtræ comprehenſo, procuratores noſtros & nuntios ſpeciales in plenaria libertate & ſecuritate conſtituti, ſponte & ex noſtra mera [a] liberalitate conſtituimus & ordinamus tales & tales, & ex ipſis quoſlibet duos, ipſiſque ex eis quibuſlibet duobus cedendi & renuntiandi noſtro nomine & pro nobis papatui concedimus omnimodam auctoritatem, facultatem & poteſtatem; ita quod occupantis conditio melior non exſiſtat, nec per occupationem aliorum poteſtas impediatur. Et quod duo quicumque ex dictis procuratoribus conſtitutis, ſive aliis contradicentibus, ignorantibus & irrequiſitis, & coram nobis præſentibus, & ceſſionem perſonaliter facere volentibus, vel quod per alios quam per nos renuntiatio fieret, quomodolibet contradicentibus, uti eodem procuratorio poſſint, valeant & debeant ipſius renuntiationis actum expedire: paciſcentes & ex [b] tunc contrahentes pacto & contractu irrevocabilibus, cum ſancta Univerſali eccleſia, & hoc ſacro Conſtantienſi concilio, ipſam univerſalem eccleſiam repræſentante: promittentes, voventes & jurantes Deo & eccleſiæ, & dicto ſacro concilio, quod numquam dictos procuratores, aut eorum aliquem, & poteſtatem illis modo præmiſſo conceſſam, ex quavis occaſione & cauſa orta vel oritura, etiam a jure [c] expreſſa, & propter quam cauſam vel cauſas conſtitutus procurator revocatur, tacite vel expreſſe revocari poteſt vel poſſit, directe vel indirecte, revocabimus; nec ipſum procuratorium ratione formæ aut perſonarum conſtituendarum, vel conſtitutarum, impugnabimus; nec contra ipſum procuratorium, aut perſonas conſtitutas in eodem, quoquo modo, de jure vel de facto, in judicio vel extra excipiemus: quodque non diximus aut fecimus, nec dicemus aut faciemus in futurum, vel directe vel indirecte, quo minus dicti procuratores poteſtate ſibi data in eodem procuratorio, juxta ejus tenorem libere uti poſſint & valeant: renuntiantes expreſſe omnibus exceptionibus & juribus, quæ nobis competere poſſent de jure vel de facto, in præſenti vel futuro, circa revocationem, annullationem, invalidationem procuratorii & procuratorum hujuſmodi: quas quidem exceptiones & jura nolumus in hac parte aliqualiter nobis ſuffragari. Et hujuſmodi conſtitutionem & formam procuratorii, nec non renuntiationem per duos ex eis (ut præmittitur) fiendam, valere volumus & ſtatuimus, non obſtantibus quibuſcumque excommunicationis, ſuſpenſionis, & aliis inhabilitudinis ſententiis, a jure, a nobis, vel alio quocumque in eos, vel eorum aliquem, quacumque auctoritate vel cauſa promulgatis, ſeu promulgandis, quibus forſan nunc, vel tempore ceſſionis & renuntiationis hujuſmodi, ſeu interim procuratores hujuſmodi, ſeu aliqui eorumdem ſunt vel erunt ligati; quos & quorum quemlibet ad hujuſmodi procuratorium accipiendum, & prædictam renuntiationem faciendam, abſolvimus & habilitamus per præſentes, non obſtantibus etiam aliis contrariis quibuſcumque: volentes, quod renuntiatio hujuſmodi per eos fienda perinde valeat, ac ſi ceſſionem hujuſmodi perſonaliter feciſſemus: ſupplentes etiam de plenitudine Apoſtolicæ poteſtatis omnes defectus in hac noſtra conſtitutione procuratorum, ſi qui intervenerint; ita quod hujuſmodi procuratores per quaſcumque clauſulas, etiam contra naturam conſtitutionis procuratorum in ea expreſſas, ipſi & ejus eff. ctui nocivas aut inutiles, ſeu in ipſo utiles & neceſſarias non expreſſas, ſed deficientes, cujuſcumque tenoris vel effectus exſiſtant, nequeat quoquo modo impugnari, ſed firmum & validum in omnibus & per omnia exſiſtat, ac ſi in eo clauſulæ neceſſariæ vel utiles exſiſterent expreſſæ: quod quidem procuratorium, quo ad totalem ejus effectum, firmum & validum volumus remanere: quodque ad clauſulas hujuſmodi obſervandas, quæ eſſent contra naturam conſtitutionis procuratorum, ſi quæ eſſent appoſitæ, nos ex certa ſcientia, omni via & modo, quibus melius poſſumus, promittimus, juramus, & obligamus Deo & eccleſiæ, ac dicto concilio: declarantes ac ſtatuentes ex ſuperabundanti ipſa jura in quantum volunt, concedunt, aut favent, [a] procuratorem vel procuratores ex certis cauſis, vel alias revocari poſſe, vel irrevocabiliter non conſtitui ea, quantum ad caſum prædictum expreſſe, & ex certa noſtra ſcientia; cum hic agatur de ſtatu univerſalis eccleſiæ, & pace, ac publica utilitate totius Chriſtianitatis, volumus locum non habere, nec præjudicium aliquod afferre. Nec nos per præmiſſam procuratorii conſtitutionem ab obligatione qua ſumus adſtricti ad renuntiationem papatus facere juxta deliberationem dicti ſacri concilii, in quocumque caſu in dicta ſchedula obligationis noſtræ comprehenſo, volumus quomodolibet liberari: quin immo illam in ſuis integritate, robore & firmitate perſiſtere & permanere, quouſque per ceſſionem vel deceſſionem hujuſmodi, aut alium caſum quemcumque in prædicta ſchedula noſtræ obligationis comprehenſum, unio perfecta fuerit in eccleſia ſancta Dei. Et ſi quovis modo contingeret, hujuſmodi procuratorium aut procuratores revocare, etiam cum adjectione harum dictionum, videlicet, de fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium conſilio & aſſenſu, ſeu ipſum procuratorium, ſeu procuratores ipſos invalidare, impugnare, aut annullare, ſeu contra ipſum procuratorium vel procuratores, de jure vel de facto, & ex quavis cauſa vel occaſione excipere, ſeu ipſos procuratores directe vel indirecte, quo minus juxta tenorem ipſius procuratorii poteſtate, auctoritate & facultate ſibi data libere uti valeant, poſſint & debeant, impedire; in omnibus & ſingulis caſibus prædictis exnunc prout extunc, ipſi papatui cedimus & renuntiamus ipſo facto, & deinceps pro non Papa haberi ab omnibus Chriſti fidelibus volumus penitus & decernimus; abſolventes exnunc a juramento fidelitatis & obedientiæ debito ligamine omnes & ſingulos dictæ Romanæ eccleſiæ cardinales, nec non patriarchas, primates, archiepiſcopos, epiſcopos, prælatos, ac noſtros & ſedis Apoſtolicæ officiales, ac etiam noſtros familiares & officiarios Romanam curiam ſequentes, & quoſcumque alios eccleſiæ fideles, eccleſiaſticos & ſæculares, cujuſcumque ſtatus, gradus vel conditionis exſiſtant, ac etiam totum populum Chriſtianum; quos etiam tenore præſentium abſolvimus: & ultra præmiſſa promittimus habere ratum & gratum, quidquid per prædictos procuratores, aut eorum duos, actum, geſtum, factumve fuerit in præmiſſis, ſeu aliquo præmiſſorum, firmiter habiturum ſine aliqua contradictione. Datum, &c.

Quod Papa conſtituat in procuratorio perſonas infra ſcriptas.

Item decernit, ordinat, diffinit & declarat, quod

[a] Forte, libertate.

[b] Forte, nunc.

[c] Forte, præmiſſa.

[a] Forte, procuratorium.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO VI. CONCILII.

dictus dominus Joannes Papa in dicto procuratorio ad dictum ſuam renuntiationem faciendam, præter alios quos conſtituere velit, conſtituat procuratores ſuos perſonas infra ſcriptas. Et primo pro natione Gallicana, dominos Theobaldum archiepiſcopum Biſuntinum, Guillermum epiſcopum Ebroïcenſem, Joannem epiſcopum Gebennenſem, magiſtrum Benedictum Gentiani, magiſtrum in theologia, ordinis ſancti Benedicti. Pro natione Italica, Pileum archiepiſcopum Januenſem, Antonium epiſcopum Concordienſem, Jacobum epiſcopum Adrienſem, & Jacobum epiſcopum Tarviſinum. Pro natione Anglicana, Nicolaum epiſcopum Bathonienſem, Robertum epiſcopum Sareſbirienſem, Joannem epiſcopum Lichfeldenſem, Thomam abbatem ſanctæ Mariæ extra muros Eboracenſes, ordinis ſancti Benedicti. Pro natione Germanica, Joannem archiepiſcopum Rigenſem, Joannem epiſcopum Lutomuſtenſem, Petrum epiſcopum Ripenſem, Andream electum Poznanienſem. Omnes conſtituat, vel ſaltem de qualibet natione duos.

Concilium deputat legatos ad requirendam Papam ſuper procuratorio faciendo.

Item deputat dicta ſancta ſynodus, ac conſtituit & ordinat ex parte hujus concilii ſuos legatos infra ſcriptos. De dominis cardinalibus, reverendiſſimum patrem dominum tituli ſancti Marci, & Florentinum, cardinales. Pro natione Gallicana, [a] Theobaldum epiſcopum Carcaſſonenſem, Joannem [b] Datani in theologia, Jacobum de Spars in medicina, magiſtros. Pro natione Italica, epiſcopum Feltrenſem, abbatem ſanctæ Mariæ de Florentia. Pro natione Germanica, Conradum abbatem [c] Pinganienſem, Lambertum de Stipite, decretorum doctores, ordinis ſancti Benedicti. Pro natione Anglicana, Thomam Polton protonotarium ſedis Apoſtolicæ, [d] Bernardum de Planthea decretorum doctorem, ordinis ſancti Benedicti, ad dictum dominum Joannem Papam XXIII. ad petendum & requirendum ex parte dicti concilii, quod conſtituat procuratores ad renuntiandum papatui, infra duos dies, poſtquam fuerit requiſitus, & procuratorium ad dictam renuntiationem faciat & expediat pro bono unionis & pacis eccleſiæ, ſub dicta forma, & ſub bulla.

[a] In mſſ. Germanicis, Geraldum.
[b] Mſſ. Germ. Dachrei, & Dateri.
[c] Mſſ. Germ. Pegavienſem.
[d] Mſſ. Germ. Bertrandum de Plancha.

Quod prælati prædicti requirant Papam, quod veniat ad concilium.

Item decernit & ordinat, quod dicti legati ipſum Joannem Papam exhortentur, & requirant ex parte ſacri dicti concilii, ut veniat ad hanc civitatem Conſtantienſem, ſive ad villam Ulmæ, aut ad villam Ravenſpurg, vel ad civitatem Baſileenſem, ad tractandum & perficiendum per eum, quantum in eo, omnia & ſingula quæ expedire videbuntur pro unione & reformatione eccleſiæ, per hoc ſacrum concilium deliberata & deliberanda.

Quod dicti legati portent Papæ ſecuritates debitas.

Item quod dicti legati ſecuritates debitas ex parte hujus ſacri concilii, & ſereniſſimi principis domini regis Romanorum, ipſi domino Joanni Papæ portent, & cum effectu realiter illi offerant atque tradant, caſu quo juxta præmiſſa ad alterum de dictis locis cum effectu accedat.

In mſ. adduntur nomina legatorum: Biſuntinus, Ebroicenſis, Gebennenſis, Januenſis, Concordienſis, Adrienſis, Tarviſinus, Bathonienſis, Sareſberienſis, Lichfeldenſis, Rigenſis, Lutomiſtenſis, Ripenſis, Poſnanienſis.

Ex eod. mſ. Euro.

Item quod dictus dominus Joannes Papa promittat & juret unum de prædictis locis eligere infra duos dies, poſt requiſitionem ſuper hoc eidem faciendam computandos, & infra decem dies a tempore dictæ requiſitionis, ad dictum locum per eum eligendum accedere, & abinde non diſcedere ſine conſenſu dicti concilii, vel quouſque præmiſſa fuerint cum effectu adimpleta. Et in caſu quo oppoſitum faceret, recedendo ſine conſenſu dicti concilii, vel præmiſſa non adimplendo, extunc prout exnunc conſentiat per bullam haberi pro non Papa, &c. cum clauſulis opportunis. Et ſi non conſentiat, tunc propter hæc & multa alia procedatur contra eum, tanquam contra notorium fautorem hujus ſchiſmatis, & ſuſpectum hæreticum pravitatis, ut fuerit juris & rationis.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO VI. CONCILII. Ex prima edit.

Quod ſuperſedeatur a proceſſu contra Papam, donec habeatur reſponſio.

Item quod pendentibus iſtis, ſuperſedeatur de citatione & proceſſu contra eum faciendo, donec ſuper præmiſſis habeatur ejus reſponſio, dummodo ſalvus conductus ducis Auſtriæ in forma petita infra horam ſeſſionis diei craſtinæ, quæ erit Jovis decimaoctava præſentis menſis Aprilis, pro dictis legatis & cardinalibus mittendis habeatur. Et ſi non habeatur infra dictum terminum, decernatur citatorium per edictum, & alias procedatur contra dictum dominum Joannem Papam, ut fuerit rationis.

Si Papa adimpleverit præmiſſa, ceſſabitur a citatione.

Item quod in caſu quo dictus dominus Joannes Papa pro bono pacis & unionis eccleſiæ præmiſſa adimpleverit cum effectu, & dictum ſacrum concilium ſuper eiſdem contentaverit, ceſſabitur a citatione & proceſſu, & agetur ſecum de ſecuritate & proviſione ſtatus ejus cum omni caritate & honeſtate.

Quod dominus Vicecancellarius ſignet ſupplicationes conſiſtoriales, partibus auditis.

Item decernit, diffinit & ordinat dicta ſancta ſynodus, quod dominus cardinalis Oſtienſis, ſanctæ Romanæ eccleſiæ Vicecancellarius, ſupplicationes conſiſtoriales de juſtitia, partibus auditis, & alias ut in talibus in publico conſiſtorio eſt fieri ſolitum, ſignet & expediat: quod ſi non fecerit, procedatur contra eum, ut fuerit rationis.

Dantur commiſſarii contra Joannem Hus.

Item quod in materia fidei contra Joannem Hus auctoritate hujus ſacri concilii procedant archiepiſcopus Raguſinus pro natione Italica, pro natione Germanica epiſcopus [e] Flebbienſis, magiſter Urſinus Talwenda pro natione Gallicana, magiſter [f] Guillermus Comes pro natione Anglicana, in ſacra pagina magiſtri, cauſam dicti Joannis Hus & ſuorum ſequacium examinando, & in illa procedendo uſque ad diffinitivam ſententiam incluſive.

[e] Duo mſſ. Germ. Sleſvicenſis
[f] Mſſ. Germ. Vvillelmus Conu,gco &c.

Commiſſarii prædicti recipiant relationem dominorum cardinalium.

Item quod prædicti commiſſarii recipiant relationem dominorum cardinalium, Cameracenſis tituli ſancti Marci, Florentinenſis, de proceſſu facto ſuper condemnatione librorum & articulorum, tam quadragintaquinque in Pariſienſi & Pragenſi, quam etiam ducentorum ſexaginta in Oxonienſi, ſtudiis facta; nec non ſuper condemnatione memoriæ Joannis Wicleff, ac confirmanda ſententia lata in conci-

A lio Romano ſuper condemnatione & combuſtione librorum prædicti Joannis Wickff: & relationem ſuper præmiſſis faciant nationibus & huic ſacro concilio, quam citius commode illam facere poterunt.

Decernitur citatio contra Hieronymum de Praga.

Item decernit dicta ſancta ſynodus citationem contra Hieronymum de Praga de hæreſi infamatum, quodque dicta citatio contra eum exſequatur in forma quæ ſequitur:

Sacroſancta ſynodus generale concilium Conſtantienſe faciens, in Spiritu ſancto fideliter congregata, univerſalem eccleſiam militantem repræſentans, Hieronymo de Praga, qui ſe magiſtrum in artibus quam plurimorum ſtudiorum fore ſcribit & prætendit, quæ recta ſunt, ad ſobrietatem, & non amplius ſapere quam oportet. (Rom. 12.) Scriptum quoddam tamquam ex tui perſona affixum in portis eccleſiæ civitatis Conſtantienſis, alias die Dominica qua cantabatur in eccleſia Dei, *Quaſi modo geniti*, ad noſtram notitiam noveris perveniſſe: in quo tuis obtrectatoribus crimina erroris & hæreſis tibi objicientibus, te aſſeris publice reſponſurum: de quibus apud nos multipliciter infamatus exſiſtis, & præſertim de doctrina Joannis Wickff, nec non aliis doctrinis catholicæ fidei obviantibus: dummodo ad veniendum tibi ſalvus & ſecurus conductus præbeatur. Et quia noſtrum principalius intereſt, capere vulpeculas vineam Domini ſabaoth conantes demoliri; (Cant. 2.) idcirco perſonam tuam tamquam de multorum errorum doctrina temeraria aſſertione ſuſpectam, & multipliciter diffamatam, evocamus & citamus præſentium ſub tenore; quatenus infra terminum quindecim dierum a data præſentium computandorum, quorum quindecim dierum, quinque pro primo, quinque pro ſecundo, & reliquos quinque dies pro tertio & peremptorio termino, ac monitione canonica tibi præfigimus & aſſignamus in publica ſeſſione hujus ſacri concilii, ſi ipſo die ſeſſio fuerit celebrata; alias prima die ſequenti, qua ſeſſionem eſſe contigerit, compareas ſecundum tenorem prædicti tui ſcripti, reſponſurus ad ea quæ tibi aliquis vel aliqui in cauſa fidei voluerit objicere; recepturus & facturus in omnibus juſtitiæ complementum: ad quod a violentia, juſtitia ſemper ſalva, omnem ſalvum conductum noſtrum, quantum in nobis eſt, & fides exigit orthodoxa, præſentium tenore offerimus, & etiam plenius aſſignamus: certificantes, quod ſive in dicto termino compareas, ſive non, nihilo minus contra te per ipſum ſacrum concilium, vel ejus commiſſarios, vel commiſſarium, lapſo termino ſupra dicto, procedetur, tua contumacia in aliquo non obſtante.

Datum Conſtantiæ, in ſeſſione concilii generalis decima ſeptima die menſis Aprilis, ſub ſigillis præſidentium quatuor nationum.

Contra famoſi libellantes.

Item inhibet hæc ſancta ſynodus omnibus, cujuſcumque ſtatus, gradus, dignitatis vel conditionis exſiſtant, ne libellos famoſos per ſe vel per alium, ſeu alios, faciant contra quemcumque in hac civitate Conſtantienſi exſiſtentem, ſub pœna excommunicationis; quam, monitione canonica præmiſſa, contra facientes contrarium fert in his ſcriptis, etiam ſub pœna carceris. Quodque contra tales qui in præmiſſis culpabiles ſeu infamati reperientur, procedatur auctoritate hujus ſacri concilii, ut fuerit rationis.

Concilium decernit litteras miſſivas per mundum, informatorias de geſtis ſynodalibus.

Item decernit ſancta ſynodus, litteras miſſivas ad dominos reges, principes, & univerſitates per nationes hujus ſacri concilii ordinatas & ordinandas, quam citius fieri poterit fore mittendas, ſub ſigillis quatuor prælatorum & quatuor nationum præſidentium.

Poſt quorum articulorum publicationem fuit petitum per dictos dominos, Atrebatenſem & alios ſibi aſſiſtentes, an placerent. Et fuit reſponſum per B omnes, nemine diſcrepante, Placet, approbando. Et promotor concilii petiit inſtrumenta fieri. Dominus vero Vicecancellarius, quantum ad articulum eum contingentem, reſpondit, quod vellet ſignare commiſſiones de juſtitia, ſed non quæ contra jus ſcriptum.

Quibus factis & auditis, providus vir magiſter Henricus de Piro promotor præfatus, nomine concilii & nationum, ac omnium quorum intereſt, ſuper omnibus lectis, publicatis & approbatis, ordinatis atque diffinitis, petiit ſibi fieri per nos protonotarios ſedis Apoſtolicæ, ibidem de quatuor nationibus, videlicet Jacobum Rodini de Janua pro natione Italica, Thomam Polton pro natione Anglicana, Benedictum præpoſitum Albæ regalis pro natione Germanica, & Joannem C *de Ternubio pro natione Gallicana, exſiſtentes, ceteroſque notarios quatuor nationum, & alios tabelliones publicos, unum vel plura, publicum ſive publica, inſtrumentum ſeu inſtrumenta, ad perpetuam rei memoriam. Præſentibus ibidem illuſtribus & magnificis viris dominis* [a] *Rompoldo duce Sileſiæ, Joanne Jacobo filio marchionis Montisferrati, Friderico comite de Oetingen, Alberto pincerna de* [b] *Sniden barone, Joanne de Vicecomitibus de Mediolano, ambaſſiatoribus regis Angliæ, Norvegiæ, Sueciæ & Daciæ, Poloniæ, Franciæ, Cypri, & aliis, &c.*

Subſequenter vero venerabilis & circumſpectus vir dominus Benedictus magiſter [c] *theologiæ, ordinis ſancti Benedicti, unus de ambaſſiatoribus Univerſitatis ſtudii Pariſienſis, aſcendebat dictum ambonem, ubi* D *hujuſmodi decreta ſive publicationes per concilium fieri ſolent: & legebat ibidem certas litteras miſſivas directas, videlicet unam concilio, aliam ambaſſiatoribus præfatæ univerſitatis. In qua fuit inſertus tenor alterius litteræ miſſivæ directæ Papæ Joanni per eamdem univerſitatem, quorum tenores inferius ſunt inſerti: Recommendans nihilominus univerſitatem prædictam concilio memorato, offerens eamdem ad beneplacitum & confortationem concilii memorati. Tenor vero litterarum miſſivarum ambaſſiatoribus Univerſitatis Pariſienſis directarum ſequitur, & eſt talis:*

Venerabilibus & eruditis viris noſtris fidelibus & ſincere dilectis nuntiis ad ſacrum generale concilium Conſtantienſe noſtra ex parte deſtinatis. Graviter & E *cum magna cordis acerbitate ferimus, venerabiles viri, magiſtri & amici dilectiſſimi, ſanctiſſimi domini noſtri diſceſſum. Nihilominus ſua vota atque juramenta amplectentes, & ea omni ſtudio proſequi volentes, eidem domino noſtro ſcribimus in forma quæ ſequitur: Pacem eccleſiaſticam, beatiſſime pater, tot annis totque laboribus & expenſis quæſitam, per veſtram ſapientiam atque charitatem videtur operatura divinitas, ſi ſacri Conſtantienſis concilii ac veſtræ ſanctitatis idem fuerit animus pariter & affectio. Neque tantum valebit dividentis malignitas, quin vobis in unum convenientibus, Spiritus ſanctus animos fidelium in pacem agat & unitatem: cujuſmodi concordia non ſine divino motu nuper dedit ſtudioſam operam veſtra ſan-*

Ex cod. mſ. Iuſti, & mſſ. Germanicis.

[a] In mſ Lipſienſi, Rudolphus eſt.
[b] Mſſ Germ. Synde.
[c] In mſſ. German. Benedictus Gentian. Decretorum doctor, ordinis &c.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO VI. CONCILII.

ctitas, cum eccleſia ſancta dare pacem per viam puræ & ſimplicis ceſſionis, aliis per Piſanum concilium de papatu ejectis ſimiliter cedentibus, ac etiam in quocumque caſu haberi poſſit unio, ſpopondit, juravit & vovit. In quo patuit affectus religioſa pietatis, & veri patris ad filios debita compaſſio. Nam ſi vera mater probatur per Salomonem, quod maluit materno carere titulo, quam puerum permittere funeſtæ ſectioni: quanto magis ſummus Pontifex paternam affectionem patefecerit, ſi eccleſia jam diu lamentabiliter diviſa redintegrationi ſuum dominatum poſthabuerit, atque præſidentiam. Itaque non modo cum mente & intentione ſacri concilii, verum etiam cum piis deſideriis totius Chriſtianitatis & cunctorum mortalium, quos nulla iſtic agitat veſania, his votis atque juramentis veſtra ſanctitas videtur egiſſe. Non quod in hoc facto ejectis de papatu ſit deferendum, quamvis & eorum animos in Domino lucrifacere ſatagere debetis: ſed quia tot populis & regnis ac nationibus illos ſequentibus, & fortaſſis alterationem immenſæ diſcrepationis alias ventura, conſuli oportuit: quorum ſalutem veſtra præſidentia in veſtris votis & juramentis prætuliſſe videmini. Quod ſi operis [a] ab affectu probatum proſecutumque fuerit, quamdiu terrenum orbem mortale genus attollet, veſtras laudes celebrabit omnis ætas. Et pro abdicatione honoris momentanei, cum merito præmii ſempiterni erit vobis paratum nomen ceteris longe glorioſius. Verum, beatiſſime pater, in hac re nos unus movet ſcrupulus, quod audivimus veſtram ſanctitatem a Conſtantia Schaphuſam receſſiſſe. Non enim eſt ille locus potior ad amplitudinem ſacri concilii ad tantam rem gerendam: deinde Conſtantia per veſtram ſanctitatem fuit electa, & per veſtram obedientiam humiliter recepta, ceteris etiam gratior videbatur, utpote gravis, locuples, ornata civitas. Nec videtur quomodo tali vulneri medelam afferre poſſit hæc mutatio. Poſtremo in ea urbe veſtra ſanctitas habebat amantiſſimum, Chriſtianiſſimum & invictiſſimum Imperatorem, qui tranquillitatem & ſecuritatem præſtare poterat, & injurias omnes propulſare. Habebat ſacrum collegium cardinalium, quod non modo pro ſecuritate veſtra, verum etiam pro honore veſtro atque gloria uſquequaque decertaſſet. Habebat denique totam eccleſiam ſibi obedientem, longe ceteros ſuperantem. In qua erat non minima Galliarum natio, quæ non minimo quidem verbo veſtram ſanctitatem offendi permiſiſſet. Ubinam igitur, ſanctiſſime pater, perſona veſtra celebrius, ſecurius atque devotius tractabitur, quam in urbe vobis devota, per vos electa, cum eccleſia veſtra, cum Imperatore Chriſtianiſſimo, & cum ceteris de veſtris votis & juramentis ſanctiſſimis veſtra clementia omni die congratulantibus? Non eſt aliquis tam ignarus rerum, tam rudis in re Chriſtiana, tam nihil umquam de publica pace ac ſalute cogitans, quin intelligat, ubi in ſacramento pacis danda manebit ſanctitas veſtra, concilium ſacrum ac ejus partes univerſas omnem reverentiæ cultum, quem mortalem mortali præſtare fas eſt, veſtræ perſonæ præbituras. Poſtea cogitet ſanctitas veſtra, clementiſſime pater, quid eſt in tractatu quærenda pacis a ſacro concilio diſcedere, quid diſſidere. An primum ſuſpectum? an ſecundum damnatum? Et ſi probabilis diſcedendi caperetur occaſio, nulla tamen inveniretur diſſidendi. Quid ſi hoc velle quiſquam videbitur oppugnaturum, viderit ne ſacri Piſani concilii validius [b] calidi ſentiant inconcuſſa fundamenta. Abſit, beatiſſime pater, ut in tanta re ſanctitas veſtra a ſacro concilio diſcordet: hoc enim eſſet ab eccleſia Dei diſcordare. Abſit a gloria nominis veſtri, quod ſacrum concilium ſine præſentia veſtra rem tam grandem tractet vel terminet. Veſtri *eſt, ſanctiſſime pater, ut nullum in hac re habeatis [b] priorem, nec perſeverando fortiorem. Propterea ſupplices veſtram ſanctitatem oramus, & per ſanctam eccleſiam, extra quam qui ſe ponit, ſe perdit, obſecramus, ac etiam per pacem aſperſionis ſanguinis Jeſu Chriſti vos, pater, obteſtamur, ut viſcerum miſericordiæ Dei noſtri memores, ut ſacris votis & juramentis veſtris maneatis, & Conſtantiam ad veſtros fratres & filios devotiſſimos, immo ad eccleſiam Dei & veſtram redeatis, ovili Dominico papatus ambitione & dominandi libidine turpiter diviſo, pacem univerſalem cum conſilio eccleſiæ illic congregatæ daturi. Nec in hoc adduxerit ſanctitatem veſtram male conſulentis pernicies, ut occaſione talis diſceſſus, vel quæſita dilationis complendi juramenti, pax univerſalis per diem retardetur: nec prælatis ſumptibus & tædio confectis, ac ſancta ſynodo diſſipata, tantarum rerum [c] volumina rupta compage diffluant, majori poſtea periculo revocanda: immo properet ſanctitas veſtra ſacræ ſynodi conſiliis acquieſcere, & ejus concluſiones exſecutione feliciter demandare. Veſtram ſanctitatem, &c. Et quia de Conſtantienſis concilii fortitudine ac perſeverantia gerimus in Domino fiduciam, cum quo ſumus firmiter proceſſuri, ſperamus veſtris laboribus in melius [d] revocari concilium, unite ad hanc pacem quæſitam ferventius laborare, atque ex fortuna non optata conſequi finem optatiorem. Unde vos hortamur majori incumbere labori, & hanc noſtram mentem litteris præſentibus inſertam, univerſis pateſacere, & nobis ſæpius quæque ſupra hoc grata reſcribere. Dirigat mentes & perſonas veſtras, & conſervet Altiſſimus feliciter.*

Datum Pariſiis in congregatione noſtra generali, apud ſanctum Bernardum ſuper hoc ſpecialiter celebrata, die ſecunda menſis Aprilis.

Rector & Univerſitas Studii Pariſienſis.

Littera miſſiva Univerſitatis Pariſienſis, deſtinata archiepiſcopis, epiſcopis & doctoribus Italicæ nationis.

FEliciter eccleſia ſucceſſiſſe Dei, reverendiſſimi patres & domini, nuper exiſtimavimus, cum & Deo volente & vobis pro debito vocationis veſtræ cogentibus, dominus noſter ſummus pontifex viam vovit ceſſionis, atque juravit. Hinc in tanta animorum alacritate Deo gratias egimus, ac tanta devotione [e] in ſacrum Conſtantienſe Concilium fuimus permoti, ut hoc divinum concilium arbitraremur. Unde magis miramur, quod dominus noſter ab eo modo tali diſceſſerit, præſertim [f] cum ex eo fuerit cum ſumma laude eccleſia Dei fructum ampliſſimum allaturus. Nec venit in mentem nobis, iſtum diſceſſum [g] poſſe præſtare unionis incrementum. Equidem, reverendiſſimi patres, ex multis papatum vel ambientibus, vel occupantibus, bona verba ſæpe audivimus, ſed poſtea conatus eorum [h] percepimus pollicitis obviantes: [i] non quod iſtud de ſanctiſſimo domino noſtro cogitet noſtra filialis devotio, ſed quia [k] inniti debemus, ne minima quidem macula ſchiſmatis ab adverſariis ſibi poſſet impingi. Cognoſcitis quantum ſit periculum, in tractatu pacis eccleſiaſticæ Papam a concilio generali diſcedere; quantum nefas, ab eo diſſidere. Propterea egregiam nationem velimus [l] exoratam in Domino, ut in concilio generali Conſtantienſi perſiſtat, domino noſtro ad concilium generale redire perſuadeat, ac vota & juramenta domini noſtri amplectentes, pacem eccleſiaſticam, [m] nulla ſubterfugiendo diſcrimina, proſequatur. Eamdem nationem veſtram præſtantiſſimam tueatur ſumma æternitas. Scriptum in congregatione noſtra generali apud ſanctum [n] Bernardum ſu-

3. Reg. 3.

[a] Mſſ. Germ. ab effectu. leg. ad effectum.

[b] Lege, callidi.

[b] Mſ. Goth. compa. m.

[c] M lumina, mſſ. Germani.

[d] Forte, revocatu.

[e] In mſ. Vindob. in ſacrum Conſtant. Conc. trahebamur, ut hoc.

[f] Mſ. Vindob. cum ex illo fuerit cum ſumma laude eccleſia divinoque fructu ampliſſimo collocatus alacrius & decentius. Nec venit &c.

[g] Mſ. Vindob. in incrementum unionis poſſe aliquatenus provenire.

[h] Mſ. Vindob. percepimus ad contrarium inclinari.

[i] Mſ. Vindob. non quod iſtud ſanctiſſimo domino noſtro impingat.

[k] Mſ. Vindob. inniti debemus procurare, nec minima macula ſchiſmatis Dei Eccleſiæ ab adverſariis inquinetur.

[l] Al. exhortatam. Mſ. Vindob. exhortamur in Domino prudentiæ, ut &c.

[m] In mſ. Vindob. diſcrimina fugiendo.

[n] In mſ. Vindob. Benedictum.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO VI. CONCILII.

per hoc ſpecialiter [a] *celebrata, ſecunda die menſis Aprilis.* *Subſcriptio litteræ.*

Benevoli veſtri Rector & Univerſitas Studii Pariſienſis. [b] *Subſcriptio prædictæ litteræ.*

Reverendiſſimis in Chriſto patribus, archiepiſcopis, epiſcopis, doctoribus, & aliis dominis Italicam nationem in ſancta & Univerſali ſynodo Conſtantienſi repræſentantibus.

[a] In mſ. Vindob. facta.
[b] Forte, ſuperſcriptio.

Epiſtola Academiæ Pariſienſis ad Concilium, in hac ſeſſione per Benedictum Gentiani prælecta.

Ex mſ. Card. Capranicæ, & quatuor Germanicis.

EGregiis & inclytis patribus, viriſque ex omni gente electis almo & ſalutifero Conſtantienſi concilio adſtantibus. Egregii & inclyti patres, viri ex omni gente electi, almumque & ſalutiferum concilium. Pacis zelus, ſancta fidei, & catholicæ fidei exaltatio corda veſtra tanta incenderunt caritate, ut jugum Chriſti ſuave & onus leve veſtris piis humeris imponentes, labori operati, qui eſt in Chriſto Jeſu: Ipſe enim vocat vos, a diverſis orbis plagis contraxit in unum, ut digne ambuletis vocatione qua vocati eſtis: & portantes pacem, illuminantes patriam, dare requiem animabus veſtris adveneritis: Nec dubium veſtris laudabilibus cœptis tantiſque & tam ſinceris principiis divina aſpirante clementia. Et nos ipſi ſperamus in Domino, quia jam oſtendit nobis bona, dedit lætitiam in cordibus noſtris, exſpectantibus, ut in pace cum eo quieſcamus per viam illam ceſſionis, quæ a noſtris patribus tam laudata eſt, velut imitatrix Chriſti: qui in humilitatis exemplum obediens factus eſt uſque ad felicis vitæ ſuæ ceſſionem. Sed conturbamur, & rei novitate movemur, nec pro re ſatis admirari poſſumus, quod nunc ſupremo præſide qui viam pacis ſe aperturum noverat, careat: ægre ferimus, ut qui vos vocavit ad ardua, primus diſparuit. Sed hoc non de diſperſionis verum potius fortificationis ſit exemplum. Viriliter agite, & confortetur cor veſtrum in eo, cujus cauſa agitur: [c] *qui veſtris ſanctis judiciis, ſacriſque deliberationibus concilii acquieſcemus, & obediemus reverenter; noſtros labores, & cuncta grata tanta accommoda operi libere offerentes. Simul igitur laboremus, dum tempus habemus, operemur bonum omnes: ac gratiam Dei, quam fecit jam nobiſcum, non in vacuum recipiamus: ſed recta veſtra concilia per viam ceſſionis, quam Dominus oſtendit nobis, ad feliciora dirigantur: ne per devia in animarum perditionem, & tam celebris cœtus diſperſionem abbrevietur. Longe abſit eccleſia Dei, ut quod divina miſeratione tanto noſtrorum labore quæſivimus, jam ſine fructu relinquamus. O miſerum! O cælis terriſque invisum, ſi per quem maneat eccleſiaſtica pax tantos optata per dies, & nunc ejus natura deſuper noſtris ex oculis evaneſcit! Vos igitur vigilate, perſiſtite, quoniam ea perſeverantia coronatur, quæ virtutibus laudes ceteris imponit. Et quod apud nos incepit Dominus, ipſe perficiet, ad laudem & gloriam nominis ſui. Scriptum in noſtra congregatione generali apud ſanctum Martinum celebrata, die ſecunda menſis Aprilis.*

[c] Forte, quia.

Epiſtola Academiæ Pariſienſis ad Sigiſmundum Cæſarem, in Concilio exſiſtentem.

Ex mſ. Brunſwic.

SEreniſſimo, & victorioſiſſimo principi regi Romanorum, ſemper Auguſto, necnon Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Regi. Sereniſſime & victorioſiſſime princeps, ſemper Auguſte. Fama teſtatur & acta probant, quanta pro eccleſia Dei celſa veſtra majeſtas Imperatoria devote geſſerit: ut vos invictiſſimum vigilem, amantiſſimum & obſequioſum filium inveniat. Quod nec catholicorum tacebit devotio, nec Chriſtus incompenſatum derelinquet. Etenim gaudia relinquendo, ardua etiam regni pondera ſuſpendiſtis, ſolaque cura eſt ſequi Chriſtum, & quam veſtros per dies quæſivimus, populis concedere pacem. Vos ſacrum concilium habet protectorem, regem filium manſuetiſſimum, & patrem ad omnia quæ Dei ſunt dirigentem. O admirabilis & divinitus eccleſiæ conceſſa tuitio, quam Dominus elegit ut fructum afferat, & maneat fructus ejus. Felices veſtros labores ſecundet Altiſſimus, & det vobis jucunditatem, & deſideratum quam quæritis veſtris diebus aſpicere pacem. Sed perſeverantia nunc opus eſt, & cordis integritate. Jam etenim veſtros præ gaudio exſultantes animos rei novitas renverſit in triſtia, cum dominum noſtrum ſummum Pontificem ſe inopportune novimus abſentaſſe. Et nobis durum, ac ægre piis animis ferendum videbatur, verum paſtorem ſuum, tam celebri conventione vocatum, ovile improviſo relinquere, ubi ejus tam neceſſaria præſentia, ubi tanta pro ſuarum integritate ovium pollicitus eſt. An apud ſingulares amplior pax aut manſuetior communicatio, quam apud Univerſalem eccleſiam, quærenda ſit, quis dubitat? Sed nihilominus animos, quos Dominus conjunxit in unum, res lateralis non diſpergat; ſed inconcuſſi maneant, ferveant deſideria, nec illa tepeſcat caritas, quæ vos ad illum tam glorioſum cœtum numquam poſtea videndum perduxit: & illam probatiſſimam ceſſionem, quam ſpiritus almus inchoavit, proſequamini. Eſt enim magna pars totius, laudabile principium. Nec veſtris ſinceris laboribus noſtros, quales poterimus, abeſſe putetis. Nam & inviolabilem auctoritatem eccleſiæ, & ejus irrefragabilia conſilia ſubſequemur, deliberata per concilium firmas credentes eſſe veritates, & eidem reverenter obedire parati. Serenitatem veſtram roboret Deus, fortitudo & virtus noſtra; ut vos conſummatæ pacis mediatorem fidelium mentes venerentur in æternum. Scriptum Pariſiis in generali congregatione apud S. Martinum celebrata, die ſecunda menſis Aprilis.

Veſtræ Imperatoriæ majeſtatis humiles & ad ejus mandata parati Rector & Univerſitas Studii Pariſienſis.

Epiſtola Legatorum Univerſitatis Pariſienſis Conſtantiæ exſiſtentium ad Carolum VI. regem Francorum.

Ex mſ. Brunſwic.

SEreniſſimo ac Chriſtianiſſimo principi & domino, domino Carolo regi Franciæ illuſtri, domino noſtro gratioſiſſimo, incrementa deſideranda ſalutis, & in ſubſcriptis puram & ſimplicem agnoſcere veritatem. Victorioſiſſime & Chriſtianiſſime princeps. Quanta malorum graviſſimorum pericloſa diſpendia, inconſutili Salvatoris tunica lacerata, ultra ſeptem luſtrorum ſpatia continuata, inceſſanter attulerit contentioſa de ſummo Pontificatu ſciſſura, & ſponſa unica & immaculata Crucifixi, ſupervacaneum enarrare videtur. Et diſcere nemo valet, nec experientia, proh dolor! vera teſte ignorat totus mundus, & evidentiſſima diligentia veſtra regia majeſtatis, totius eccleſiæ Gallicanæ, & ſingulariter almæ matris Univerſitatis Pariſienſis, hactenus velut incaſſum edocta, multipliciter & non minus lamentabiliter comprobavit. Verendum vehementer exſiſtit, ut putamus, quod hæc monſtroſa ruptura ex monſtroſitate morum, de finibus Babylonis in terras noſtræ Hieroſolymæ militantis adducta, Altiſſimo permittente, non ex zelo ſalutis animarum, ſed ambitione faſtus terreni, gloriæ ſæcularis, & pecuniarum lucri, uſque ad tanta provectionis ætatem, tam pernicioſa ſuſcipit incrementa. Cujus quidem ſciſſura etſi in ſacro generali concilio Piſano alias celebrato ſperaremus totalem exſtirpationem, tamen ut veritas manifeſta demonſtrat, nedum quædam in reg-

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO VI. CONCILII.

nis, provinciis & terris reliquia periculoſa remanſerunt: ſed & tam in fide, quam in moribus errores & exorbitantia etiam graviſſima pullularunt. Et, glorioſiſſime rex, cum ſanctiſſimus Joannes Papa XXIII. agri Dominici, ut ſperamus, paſtor & cuſtos, & verus agricola, male gerens, per hujuſmodi ſpinas & tribulos triticum, in unum Dominicum horreum congregandum, debere veroſimiliter ſuffocare: Accedente primo invictiſſimi domini noſtri & ſereniſſimi principis, domini gratioſiſſimi domini Sigiſmundi, Romanorum & Hungariæ regis ſemper Auguſti, & ſubſequenter reverendiſſimorum in Chriſto patrum, dominorum S. R. E. Cardinalium conſilio pariter & aſſenſu, univerſale ſacrum concilium ad hanc civitatem Conſtantienſem, Moguntinenſis provinciæ, tanquam revera habilem, idoneum, aëreum, multitudinis capacem, & omnibus victualibus ac ceteris neceſſariis copioſius abundantem, per Apoſtolicas ſuas litteras, una cum dicti domini regis litteris ad omnes Chriſtianitatis regiones, regna, provincias, & terras deſtinatas, convocaſſet: Et nedum prædictorum dominorum mundi in ſpiritalibus & corporalibus, capitum & cardinalium, quam etiam multorum glorioſorum principum, prælatorum, ſuorumque oratorum, magiſtrorum, doctorum, Univerſitatum, Ambaſſiatorum & procuratorum multitudinem: cujus ſimile nec homo meminit, aut ſcripta commemorant umquam retractis temporibus; & feliciter congregaſſet: Poſt varios & multos inter quatuor hujus ſacræ congregationis nationes, Italicam videlicet, Gallicam, Germanicam, & Anglicam, tractatus habitos, & multiplicibus viis, quibus hoc ſchiſma delendum radicitus poſſit evelli, hinc inde tam diligenter quam ſubtiliter diſputatis, hujus ſacri concilii, ex cauſis & rationibus, ſeſſionibus aliqualiter reſervatis in ſuſpenſo; tandem omnibus nobis ſola via mutuæ ceſſionis, tamquam brevior, efficacior, purior, expedientior & melior placuiſſe videbatur, & una cum prædicto dominorum cardinalium cœtu per ſingulas nationes ſingulariter fuit approbata. Verum quod hanc viam, tamquam omnibus nobis ſufficienter acceptam, prædictus ſanctiſſimus dominus noſter Univerſitati Chriſtianorum, ut creditur, ex propria virtute præveniis offerendam, & immo ipſam in loco conſiſtoriali primo, & conſequenter in publica obtulit ſeſſione: prout in litteris Apoſtolicis deſuper confectis, quarum copias veſtræ regiæ majeſtati tranſmittimus interclusas, plenius continetur. O quanto tunc gaudio cum devotiſſima gratiarum actione perfuſa fuerunt pectora ſingulorum! nullatenus dubitantium, quin ex tam ſalubri virtuoſiſque oblato principio, firmius ad modum fundamenti ſtabiliter collocato, conſummati ædificii ac Davidicæ turris uſque ad ſummum conſurgere deberet altitudo: prout illuſtris princeps dominus noſter, dominus Ludovicus dux Bavariæ, necnon reverendiſſimi patres N. N. nobileſque N. N. &c. veſtræ Chriſtianiſſimæ celſitudinis oratores & nuntii, hæc hujuſmodi geſta, & ut feliciter celebrata, condignis præconiis commendarunt. Et dum hic, ut ſine majori tædio ad aliorum de papatu contendentium, & ſuorum procuratorum, cum rem ipſam maxime catholicam princeps dominus noſter, dominus Romanorum rex, & de illorum partibus ſimiliter bene diſpoſitam cognoviſſet, notitias expeditius valeret adducere, cum oratoribus illuſtriſſimi domini regis Arragonum, & domini Petri de Luna in ſua obedientia Benedicti XIII. nuncupati, ſuper mutua eorum cum præfato ſereniſſimo principe domino noſtro Romanorum rege ſemper Auguſto, ſuper conventione & viſione in civitate Niciæ & portu vicino villa Franciæ: fuiſſent firmata capitula, & tractatu ſimiliter habito cum oratoribus domini Angeli Corrario, in ſua obedientia Gregorii XII. nuncupati, ad viam dictæ ceſſionis, etiam ex parte ſui ſuper difficultatum intricationibus exſequendam: intervenit caſus, ut contra Apoſtolicum mandatum, eccleſiaſticarum cenſurarum comminationem, quibuſdam de prælatis & aliis recedentibus, & hujuſmodi mandatum non verentibus, ſupplicatum fuerit per quaſdam hujus ſacræ congregationis nationes dicto domino noſtro regi, ut de opportuno remedio per portarum cuſtodias hujuſmodi receſſum prælatorum, & aliorum qui ad hoc ſacrum convenirent concilium, & ipſius diſſipationem curaret, in quantum ſalubrius poſſet, prohibere: & pro boni univerſalis conſervatione, progreſſu, & tutela firmiori, nullum abire permitteret, hujus ſacri concilii, de receſſu ſuo non ſufficienter inſtructi, licentia non obtenta. Quam quidem prohibitionem unico ſolo mane factam, tamquam in ſui detentionem, domino regi Romanorum concitus fuit imponere, velut per hoc ſibi libertas eſſet adempta, & ſuos ſalvos conductus violatos: domino rege prædicto, ſe ſub dictarum nationum præſentium teſtimonio, coram eodem noſtro Papa & præſentia quampluriмorum prælatorum, principum, & magnatum, & cum ipſius regis non fallibili veritate conſtantius excuſante, & ſolemniter proteſtante, quod non fuiſſet, eſſet aut foret aliqualiter in intentione ſua, ipſum dominum noſtrum aliquatenus arreſtare, detinere, aut ejus proceſſum impedire quovis modo, ſed ſalvum conductum ſibi datum inviolabiliter obſervare: & ſi ſibi quomodolibet videtur ipſum in hujuſmodi exceſſiſſe, ſe juxta hujus ſacri concilii determinationem & declarationem emendaturum, & plenius ſatisfacturum offerebat. Et quia alio ceſſante murmure, cum hujus ſacri concilii nationes, quibus ex ante practicatis per dictos Petrum de Luna & Angelum Corario præſtabatur cautela periculis, qui dum viciniores præſentia corporali forent, unus videlicet in Luca; alter facta ſecreta colluſione, ad ceſſionis viam per eos juratam & votam, amplius fuerant elongati, etiam procuratorum conſtitutionem pro eorum ceſſione ſimpliciter denegantes, diſpendiis cogitarent obviare: ideo prædicto domino noſtro eadem nationes videbantur inſtare ſuppliciter, quatenus attento quod ſua ſanctitatis præſentia ad cedendum nullatenus neceſſaria, quin immo pro ulterioribus tractandis, in cauſa fidei & pro reformatione morum eccleſiæ inordinatorum multipliciter tam in capite quam in membris, foret admodum opportunum conſtituere procuratores ad cedendum ſecundum deliberationem hujus ſacri concilii, & ſecundum formam per ipſum promiſſam, votam, & juratam, ordinari curet, ne oblatio per ſuam ſanctitatem, &c.

Cetera deſunt in mſ.

Patriarcha tradidit nomine concilii legatis, qui debebant ire ad Papam, inſtructiones, & ſalvos conductus pro Papa.

Ex collectione Barberiniana, & mſſ. Germanicis Brunſ. Lipſ. Goth.

Die Veneris XIX. *menſis Aprilis ſupradicti, reverendiſſimus dominus patriarcha Antiochenus in medio deputatorum quatuor nationum apud fratres Minores, in loco, quo natio Germanica convenire, & congregari ſolet, præſentavit dominis legatis nationis Germanicæ abeuntibus ad Papam una cum dominis duobus cardinalibus & aliis legatis aliarum nationum articulos die Mercurii concluſos per concilium in forma unius inſtrumenti ſubſcripti* [a] *per magiſtrum Guinardi pro natione Gallicana, & me Guinbertum Fabri, pro natione Germanica notarios ſubſcriptos, injungendo dominis legatis, videlicet abbati Pingavienſi Merſburgenſis diœceſis, & Lambrico de Stipite Decretorum Doctori ordinis ſancti Benedicti, quod fide-*

[a] Mſſ. Germ. *per magiſtrum Joannem Guinardi,* . . . . *& me Guinbertum Fabri* . . . *abbati Pegavienſi* . . . . *& Lamberto de Stipite.*

Anno Christi 1415. Sessio VI. Concilii.

fideliter exerceant legationem eorum una cum aliis legatis, & juxta instructionem eis datas per concilium, recepto ab eis & eorum quolibet juramento fideliter eorum legationem exercere. Et ultra dicta in ipſo instrumento deſcripta, fuit ipſis injunctum in hac verba: Ex parte ſacri concilii Conſtantienſis requiruntur legati per dictum concilium ad dominum noſtrum Papam deſtinati, & cum omni caritate pro bono unionis & pacis eccleſia, ex eadem parte injungere, ne quando orunt cum domino noſtro antedicto, ſingulariter, ſeu ſigillatim cum eodem loquantur; ſed in ſimul contenta in inſtructionibus eis datis apud eumdem proſequantur: nulluſque ex dictis impetrationibus quantumque nomine ſuo, vel alieno, per ſe, vel alium, ſeu alios, [a] ſeu proſecutionem cujuſcumque materia ad dictam ambaſſiatam non pertinentes apud eumdem dominum Papam faciant, vel proſequantur, ante finem dicta ambaſſiata per eos conſecutum, & relationem dicta ambaſſiata, & geſtorum in eadem per eoſdem præfato concilio in eorum propriis perſonis factam. Et præmiſſa intimantur ex parte dicti concilii præfatis legatis per venerabilem patrem dominum Conradum abbatem monaſterii [b] Pragavienſis ordinis ſancti Benedicti Merſburgenſis diœceſis, & venerabilem virum dominum Lambertum de Stipite ejuſdem ordinis Decretorum doctorem [c] Leodienſem, renuntiatione papatus ex nunc fienda tantum excepta. Et requirantur etiam ut ad tardius infra duodecim dies a tempore receſſus eorum ab hac civitate Conſtantienſi computandos ad dictum concilium revertantur. Etſi non fecerint, ex nunc, prout ex tunc a dicta ambaſſiata [d] revocantur. Quibus injunctis, fuerunt ipſis data littera ſalvorum conductuum pro Papa, & ſuis ad veniendum, per regem & concilium ad ducem Auſtria.

[a] Mſ. Lipſ. ad proſecutionem.
[b] Mſſ. Germ. Pegavienſis.
[c] Mſſ. Germ. Leodienſis diœceſeos.
[d] Mſſ. Germ. revocantur. Et mox, al. veniendum ad regem, & Concilium, & Ducem Auſtriæ.

SESSIO VII.

Ex prima editione.

ANno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, indictione octava, & domini noſtri Joannis divina providentia Papæ XXIII. anno quinto, die Jovis ſecunda menſis Maii, fuit ſeſſio generalis in eccleſia Conſtantienſi majori ſupradicta, ad hoc deputata mane hora Tertiarum, in qua fuit ſereniſſimus princeps Sigiſmundus rex Romanorum & Hungariæ, &c. cum ſuis inſigniis regalibus, & nobilibus in prædictis ſibi ſervientibus: & in qua præſidebat reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis, cardinalis Vivarienſis: fuit cantata Miſſa de Spiritu ſancto per reverendum patrem dominum Joannem archiepiſcopum Raguſinum: qua cantata, legebantur litaniæ, &c. more aliarum ſeſſionum.

Et cod. mſ. Surii & reliquis German.

Et domini, Angelus Landenſis & Jordanus de Urſinis cardinales, ipſi domino regi nomine dictorum cardinalium aſſiſtebant. Et antequam aliquid fieret, more ſolito, fuit officium litaniarum cum introitu, Exaudi nos Domine, *&c. collectis & hymno,* Veni creator Spiritus, *& aliis orationibus more aliarum ſeſſionum, devote dictum & cantatum. Præſentibus ibidem reverendiſſimis patribus, [e] Blanda Placentino, Guilielmo ſancti Marci, Landulpho Barenſi, Amadeo Salutiarum, Ludovico de Fliſco, & Franciſco Florentino, cardinalibus, ultra alios tres cardinales [f] præſidentibus & aſſiſtantibus nominatis.*

[e] Branda, in mſſ. Germ.
[f] Mſſ. tres German. præſidentem & aſſiſtentes nominatos.

Ex prima editione.

Quibus quidem peractis, procedendo ad ulteriora, reverendi patres, Pileus archiepiſcopus Januenſis ad legendum & publicandum quæ legenda & publicanda erant, ad approbanda ea per concilium: ad approbandum vero eadem, Joannes patriarcha Antiochenus pro natione Gallicana, Antonius epiſcopus Concordienſis pro natione Italica, Joannes archiepiſcopus Rigenſis pro natione Germanica, & Thomas Guillermus abbas ſanctæ Mariæ extra muros Eboraci pro natione Anglicana, deputati per quatuor nationes, aſcenderunt ambonem, *ſive locum, in quo publicationes, ordinationes, ſive ſententia more ipſius ſynodi legi & publicari ſolent, pro hac vice ad infra ſcripta publicanda, legenda, reſponſiones dudum, & ordinanda, per nationes quatuor prædictas deputati. Quibus dominis (ut præfertur) nomine ſynodi ibidem exſiſtentibus, providi viri magiſtri Henricus [g] de Piro & Joannes de Scribanis de Placentia, tamquam promotores, inſtigatores, ſive procuratores dicta ſynodi, ipſo Henrico loquente, accuſarunt contumaciam cujuſdam Hieronymi de Praga, alias citati, & non comparentis; neque in hujuſmodi cauſa, quæ contra eum commiſſa extitit, ſuper ſibi objiciendis, & materia fidei reſpondentis, ſive in cauſa hujuſmodi ulterius, prout juris fuerit procedere, procedique videre curantis, accuſarunt: ipſumque contumacem reputari petierunt, & in ejus contumaciam citationem alias contra eum decretam repetierunt, eamque cum ejus exſecutione facta in valvis [h] certarum eccleſiarum civitatis Conſtantienſis factis, & in ſcriptis [i] reduxerunt. Eumdemque Hieronymum de Praga ulterius citari mandare per audientiam publicam litterarum contradictarum Romanæ curiæ, per ſanctam ſynodum inſtanter poſtularunt. Quam quidem citationem & ulteriorem proceſſum reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis, tamquam præſidens, & tota ſynodus, nemine diſcrepante, ipſi Henrico de Piro promotori, inſtigatori, ſyndico & procuratori id petenti conceſſerunt atque decreverunt, & eam ad proximam ſeſſionem fieri voluerunt [k].*

Quibus citatione & proceſſu decretis, iidem magiſtri Henricus de Piro & Joannes de Scribanis, nomine quo ſupra, expoſuerunt, quantis periculis præſens ſchiſma eccleſiam Dei laceraverit, & fidem catholicam non in modico diminuebat: quod tamen ſperabatur extingui, & pax dari eccleſia per vota, promiſſiones & juramenta domini Joannis Papa XXIII. in præſenti concilio Conſtantienſi facta, licet idem Joannes Papa in reprobum ſenſum datus, de loco concilii & præſenti civitate Conſtantienſi, ut dictum ſchiſma diutius nutriret & foveret, noctis tempore habitu transformato, in ſcandalum & vituperium totius eccleſia & fidei catholica ſive orthodoxa diminutionem, fugiebat, ſe ſucceſſivis temporibus ad diverſa loca declinando, cum hoc omnia mala quæ dici & excogitari poſſunt, committendo: prout hæc & alia in quadam papyri poſitionum ſchedula, quam ibi in ſuis tenebat manibus, eamque de verbo ad verbum perlegit, plenius continentur. Quapropter ut provideatur de remedio opportuno, idem magiſter Henricus ſibi citationem perſonalem per edictum contra dictum Joannem Papam XXIII. ejuſque fautores, receptatores & ſequaces, legitimam, & per ſimile edictum in Romana curia affigendum, per ſanctam ſynodum in Spiritu ſancto legitime congregatam, decerni & concedi poſtulavit: ulterius dari & decerni eidem Joanni Papa ad comparendum, & aliis comparere volentibus, per eamdem ſynodum & illuſtriſſimum regem Romanorum ibidem præſentem, prælibatum ſalvum conductum. Quos quidem ſalvum conductum & citationem reverendi patriarcha Antiochenus pro natione Gallica, Antonius epiſcopus Concordienſis pro natione Italica, Joannes archiepiſcopus Rigenſis pro natione Germanica, & [l] Thomas abbas ſancta Maria extra muros Eboracenſes pro natione Anglicana, præfati, loco quo ſupra judiciali conceſſerunt & decreverunt: videlicet ad novem dies [m] poſt exſecutionem, ipſamque citationem fi-

Anno Christi 1415. Sessio VII. Concilii. Ex mſ. cod. Surii, & reliquis German.

[g] De Piro, ſeu Pirovio, mſſ.
[h] Diſtarum, mſſ.
[i] Reproduxerunt, mſſ.
[k] Mſſ. addunt, & mandarunt.
[l] Guillelmus, mſſ.
[m] Al. pro exſecutione.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO VII. CONCILII.

ri voluerunt in formam publici inſtrumenti cum ſubſcriptionibus quatuor notariorum quatuor nationum, & ſigillis quatuor prælatorum dictarum quatuor nationum muniri & corroborari. Sereniſſimus vero Romanorum rex præfatus dixit, quod placet, quod detur ſibi ſalvus conductus nomine ſui & ſynodi, & ea proteſtatione, in quantum idem dominus rex tenetur ſibi dare de jure & ſervare ſibi ſalvum conductum ſibi datum, & non [a] alius. Proteſtatione domini regis facta,

[a] *Alias, mſſ. Ex primo editione.*

Henricus de Piro promotor concilii, petiit decerni & concedi per ipſam ſynodum citationem contra Joannem Papam & ejus fautores, &c. Et ulterius eidem Joanni Papæ ad comparendum, & aliis comparere volentibus, per eamdem ſynodum, & illuſtriſſimum Romanorum regem ibidem præſentem, ſalvumconductum concedi. Quibus conceſſis verbo per totam ſynodum & Romanorum regem, dictus reverendiſſimus pater dominus Pileus archiepiſcopus Januenſis legebat citationem decretam contra Joannem Papam & ſuos ſequaces ac receptatores, hujuſmodi ſub tenore:

Tenor citationis contra Joannem Papam XXIII.

Sacroſancta Conſtantienſis ſynodus generale concilium faciens, & eccleſiam catholicam repræſentans, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſis Chriſti fidelibus unionem & pacem eccleſiæ, ac gaudium ſempiternum.

PRidem poſt clandeſtinum receſſum domini Joannis Papæ XXIII. ab hac civitate Conſtantienſi, & hoc ſacro generali concilio Conſtantienſi, unionis & pacis eccleſiæ turbativum & impeditivum, ipſamque etiam eccleſiam ſcandalizantem, per nonnullos prælatos & alios notabiles viros, ad eum ex parte hujus ſacri concilii legatos tranſmiſſos, eumdem requiri ac moneri fecimus cum debita inſtantia, quatenus ad ipſum ſacrum concilium, & ad hanc civitatem Conſtantienſem rediret, ea quæ pertinebant ad exſtirpationem præſentis ſchiſmatis, & reformationem eccleſiæ in capite & in membris faciendam, impleturus, & cum effectu facturus; ſicut promiſerat, voverat, juraverat, & in ſuis litteris ſuper convocatione dicti concilii conceſſis, ſe facturum publicaverat: & cum id facere nolle, facto, non redeundo, & ad loca magis longinqua fugiendo, oſtenderet; fuimus per venerabiles viros magiſtros, Henricum de Piro licentiatum in decretis, & Joannem de Scribanis de Placentia, cauſarum & negotiorum hujus ſacri concilii promotores & procuratores, inſtanter requiſiti, quatenus ipſum dominum Joannem Papam XXIII. criminibus hæreſis, fautoriæ hujus præſentis ſchiſmatis, ſimoniæ, mala adminiſtratione, notoria dilapidatione bonorum & jurium Romanæ eccleſiæ, & aliarum eccleſiarum, & aliis criminibus gravibus nedum infamatum, ſed illis notorie in ſcandalum Univerſalis eccleſiæ irretitum, & in ſuis actibus & operibus, vita ac moribus notorie eccleſiam Dei ſcandalizantibus, incorrigibilem: qui ſic (ut præmittitur) clandeſtine, de nocte, hora ſuſpecta & habitu transformato, a dictis civitate & concilio generali fugit & receſſit, gregem Dominicum ut mercenarius deſerens, generalemque reformationem eccleſiæ & hæreſum exſtirpationem, per dictum ſacrum concilium in capite & in membris faciendam, evitare cupiens: ad redeundum & revertendum ad civitatem Conſtantienſem & hoc ſacrum concilium generale, debite compellere, & etiam ad hoc per edictum publicum in valvis eccleſiarum & aliorum locorum (ut eſt moris) affigendum, citare & evocare perſonaliter; citationemque ſuper hoc in forma juris [b] decretam contra eum & ejus fautores, receptatores & ſequaces decernere & concedere, interdicta ſibi exnunc omni alienatione, & alias in & ſuper præmiſſis contra eos procedere dignaremur, prout requirunt canonicæ ſanctiones. Nos autem conſiderantes petitionem hujuſmodi rationabilem, juſtam & conſonam juri, indemnitati eccleſiæ univerſalis & animarum periculis providere volentes; & nulli in exhibendo juſtitiam deficere (ſicuti nec debemus) intendentes, in cauſa & cauſis & negotio hujuſmodi rite & mature procedere, ac dante Domino juſtitiam miniſtrare, ut tenemur, inquiſitione ſuper infamia prius per nos diligenti præhabita: conſiderantesque quod ad locum ad quem idem dominus Joannes Papa ſic diſcedendo, immo verius fugiendo, contumaciter acceſſit, & reſidere dicitur de præſenti, ejuſque domicilium, ſive hoſpitium, pro hujuſmodi citatione exſequenda minime tute adiri poſſe, nec ad eum, ſeu propinquiorem locum, quam ad hanc civitatem Conſtantienſem haberi poſſit tutus acceſſus; auctoritate Chriſti eccleſiæ præfatæ veri ſponſi, qua fungimur in hac parte, per hoc præſens publicum edictum in ſeſſione publica dicti ſacri concilii, necnon in audientia publica litterarum contradictarum more Romanæ curiæ ſolito legendum, ac valvis, ſeu portis loci audientiæ ſacri cauſarum palatii Apoſtolici, nec non palatii Apoſtolici, ſive domus epiſcopalis Conſtantienſis, ubi dictus dominus Joannes Papa, dum in præſenti civitate Conſtantienſi habitabat, habitare ſolebat, majoriſque & ſancti Stephani hujus civitatis Conſtantienſis eccleſiarum, & ipſius civitatis januis affigendum & affixum, per certum temporis intervallum dimittendum, præfatum dominum Joannem Papam XXIII. principalem, ejuſque in dictis criminibus fautores, receptatores & ſequaces ſupradictos, ac omnes alios & ſingulos ſua [c] ſic per hoc intereſſe credentes, citandos eſſe decrevimus, & tenore præſentium peremptorie citamus ac citari volumus, decrevimus & mandamus: quatenus hinc ad novem dies proxime venturos a die exſecutionis hujuſmodi noſtræ citationis, ſic (ut præmittitur) legendæ, affigendæ, publicandæ & exſequendæ in antea proxime computandos, quos pro peremptorio termino & citatione canonica peremptorie aſſignamus per præſentes, ipſe dominus Papa ad præſentem civitatem Conſtantiam & hoc ſacrum concilium in propria perſona redeat & revertatur: ipſeque & ſui fautores, receptatores & ſequaces, perſonaliter compareant in eorum propriis perſonis Conſtantiæ in prima generali ſeſſione publica hujus ſacri concilii, poſt elapſum terminum prædictorum novem dierum, a præfata præſentium litterarum ſic (ut præfertur) fienda publicatione & exſecutione in majori eccleſia Conſtantienſi immediate celebranda: viſuri & audituri per nos ordinari, decerni & declarari, dictum ſuum clandeſtinum receſſum fuiſſe & eſſe eccleſiæ Dei damnoſum, ſcandaloſum & opprobrioſum, ac unionis & pacis ejuſdem eccleſiæ perturbativum, nocivum, impeditivum, ac hujus nefandiſſimi ſchiſmatis nutritivum & roborativum, hæreſiſque & ſuſpicionis fidei incentivum, ac a bono unionis & pacis eccleſiæ præfatæ, promiſſionibuſque, juramentis & votis per ipſum Joannem Papam ſuper hoc factis & promiſſis deviativum. Teſteſque ſuper notorietate dictorum criminum ad finem procedendi contra eum ſuper illis, tamquam ſuper notoriis jurare & admittere; cauſaſque, cur idem dominus Joannes Papa non debeat ſuſpendi a totali adminiſtratione papatus propter malam & ſcandaloſam adminiſtrationem, & notoriam dilapidationem, dictari; &

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO VII. CONCILII.

[b] *Debita, mſſ. Germ.*

[c] *Mſſ. ſuper hoc.*

ANNO CHRISTI 1415 SESSIO VII. CONCILII.

aliàs, in & ſuper præmiſſis, & aliis Univerſalem ecclesiam notorie ſcandalizantibus contra eum ad ejectionem a papatu, ſeu ejectionis hujuſmodi declarationem, & alias per ſupradictos promotores propoſitis & proponendis, de jure & juſtitia reſponſuri; cauſaſque, quod non debeat ſuſpendi a totali adminiſtratione, ac alias in cauſa & cauſis & negotio hujuſmodi debite proceſſuri, ac procedi viſuri, aliaſque dicturi, facturi & audituri, ut juris fuerit & rationis; indeque ſuper præmiſſis juſtitiæ complementum uſque ad ſententiam diffinitivam incluſive recepturi: certificantes nihilominus eumdem dominum Joannem Papam & ſuos ſequaces, [a] receptarores & fautores ſic citandos, quod ſive in dicto citationis hujuſmodi termino comparuerint, ſive non, ad præmiſſa omnia & ſingula, ad ulteriora, & alias (ut juſtum fuerit) contra eos per nos debite procedetur, juſtitia mediante, ipſorum abſentia, ſeu contumacia non obſtante. Loca vero ſeſſionis præfatæ audientiæ publicæ, litterarum contradictarum, & portarum palatii eccleſiarum, & locorum prædictorum, tamquam publica & idonea ad hujuſmodi citationem publicandam & exſequendam duximus eligenda; quæ præſentem citationem ad inſtar edictorum publicorum, quæ olim in albo prætoris ſcribebantur, ſuo quaſi ſonoro præconio & patulo judicio publicabunt. In quibus hujuſmodi citationem modo & forma præmiſſis decrevimus, & tenore præſentium decernimus publicandam & exſequendam: ne præfatus dominus Joannes & ſui fautores, & receptatores, & ſequaces ſic citandi, poſſint ſeu valeant de præmiſſis aliquam ignorantiæ cauſam prætendere, ſeu etiam allegare. Cumque non ſit veriſimile, apud ipſos ſic citatos incognitum remanere illud, quod tam patenter & notorie omnibus exſtitit publicatum; volentes nihilominus, & auctoritate prædicta decernentes, quod hæc præſens citatio modo & forma præmiſſis exſecuta, prænominatos dominum Joannem & ſuos ſequaces, receptatores & fautores ſic citatos, totaliter arceat & adſtringat; & perinde valeat, tantamque habeat roboris firmitatem, ac ſi ipſimet dominus Joannes & ſui fautores, receptatores & ſequaces in eorum propriis perſonis citati & apprehenſi fuiſſent; & eis hujuſmodi citatio [b] præſentialiter lecta, publicata & intimata fuiſſet. Et ne dictus dominus Joannes Papa & ſui ſequaces valeant aliquo modo ſe excuſare, quo minus juxta præmiſſum terminum compareant, ut præfertur, quamquam ad hoc non teneamur, nihilominus ex ſuperabundanti eidem domino Joanni & ſequacibus damus, & tenore præſentium concedimus tutum & liberum ſalvum conductum, ad veniendum ad hanc civitatem Conſtantienſem & ſacratiſſimam ſynodum; ita quod in acceſſu nullum debeat & poſſit habere impedimentum, & etiam in civitate ſtare, manere libere & ſecure: juſtitia tamen ſemper ſalva. Prædictum etiam ſalvum conductum ſub eadem forma fieri & concedi fecimus prædicto domino Joanni Papæ & ſequacibus ejus, a ſereniſſimo Romanorum & Hungariæ rege. De publicatione vero, lectura, affixione & exſecutione, ac ſalvi conductus præſtatione, datione & conceſſione præmiſſis, modo præmiſſo fiendis, volumus, decernimus & ordinamus unum & plura, publicum & publica fieri & confici inſtrumentum & inſtrumenta, quæ nobis plenariam faciant fidem de eiſdem. In quorum fidem & teſtimonium præmiſſorum, præſentes litteras citatorias ſuper hoc ſolemniter decretas fieri fecimus, & propriis ſigillis præſidentium quatuor nationum hujus ſacri concilii juſſimus & fecimus communiri.

[a] Al. receptatores.

[b] Mſ. Lipſ. perſo diver. Goth. præſentialem.

Datum Conſtantiæ provinciæ Moguntinenſis, in ſeſſione publica in eccleſia majori Conſtantienſi ſolemniter celebrata, die Jovis ſecunda menſis Maii, indictione vero octava, anno Domini milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, pontificatus præfati domini Joannis Papæ XXIII. anno quinto.

Præſentibus ibidem illuſtribus principibus, Rodulpho duce Sileſia, Friderico burgravio Nurembergenſi, Joanne Jacobo filio marchionis Montisferrati, Joanne de Vicecomitibus de Mediolano, & Sigiſmundo de [c] *Beſſanlz milite de Hungaria, & alia multitudine Chriſtianorum copioſa, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.*

Ex mſſ. tribus German.

[c] Mſſ. Loſſanls.

Et ego Joannes Ginardi, clericus Pitanenſis diœceſeos, publicus Apoſtolica & imperiali auctoritate in hoc ſacro generali Concilio pro natione Gallicana notarius, præmiſſis omnibus & ſingulis, dum, ut ſuperius deſcribuntur, in ſeſſione ſacroſancta Conſtantienſis ſynodi dicerentur, requirerentur, decernerentur, aſſignarentur, publicarentur, agerentur, & fierent, una cum prænominatis teſtibus, & notariis publicis infraſcriptis, præſens fui, eaque ſic fieri vidi, & audivi. Et propterea his præſentibus litteris citatoriis, manu alia ſcriptis, in hanc publicam formam redactis, manu mea propria una cum aliis notariis publicis infraſcriptis, me ſubſcribens, ſignum meum conſuetum una cum ſignis & ſubſcriptionibus dictorum infraſcriptorum notariorum, & ſigillis præfatarum quatuor nationum quatuor præſidentium præfati ſacri concilii, appoſui, in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum requiſitus. Et ego Giſelerus de Boventhen, clericus Moguntinenſis diœceſeos, pro natione Germanica ſcriba, &c. Et ego Bartholomæus de Gueſtis, clericus Jannenſis diœceſeos, &c. pro natione Italica ſcriba, &c. Et ego Joannes Rynoldi, clericus Sarenſis diœceſeos, &c. pro natione Anglicana ſcriba.

Ex mſ. Brunſvic.

Super quibus omnibus & ſingulis idem Henricus de Piro, & Joannes de Scribanis, ipſo Henrico loquente, a reverendis patribus ſedis Apoſtolicæ protonotariis ac notariis nationum & concilii, cæteriſque tabellionibus, nominibus quibus ſupra, ſibi fieri petierunt unum vel plura, publicum vel publica, inſtrumentum ſeu inſtrumenta, ad perpetuam rei memoriam. Præſentibus principibus ſupradictis, cæteriſque Chriſti fidelibus in multitudine copioſa.

Ex mſſ. tribus German.

Tenor vero exſecutionis citationis contra Hieronymum de Praga, de qua ſupra fit mentio, ſequitur, & eſt talis.

In nomine Domini. Amen.

ANno a Nativitate ejuſdem milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, indictione octava, die vero decimaoctava menſis Aprilis, hora Primarum, vel quaſi, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Joannis divina providentia Papæ XXIII. anno quinto, Conſtantiæ infra ſepta monaſterii ſancti Franciſci fratrum Minorum prope ambitum, in mei notarii publici infraſcripti, teſtiumque præſentia ſubſcriptorum ad hoc ſpecialiter vocatorum & rogatorum, conſtitutus perſonaliter honorabilis vir dominus Michaël de Broda Teutonicali, plebanus eccleſiæ ſancti [d] *Alberti ſubſidrax Pragenſis, inſtigator officii contra Joannem Hus ac ſuos complices, ad hoc ſpecialiter deputatus, habens & tenens in manibus ſuis quamdam in papyro conſcriptam citationem in ſe continentem contra quemdam Hieronymum de Praga, magiſtrum quampluribus ſtudiorum ſe aſſerentem, a ſacro concilio Conſtantienſi emanatam, & quatuor ſigillis præſidentium quatuor nationum ab intra im-*

Ex mſſ. Germanicis.

[d] Mſſ. Adelberti Subſidras Pragenſis.

Concil. Tom. VIII. T ij

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO VII. CONCILII.

preſſis ſigillatam. Cujus quidem littera tenor ſequitur per omnia in iis verbis.

Sacroſancta ſynodus Conſtantienſis, &c. *prout ſuperius eſt habitum. Quam quidem litteram citationis idem dominus Michaël anno exſequendi, notificandi & publicandi, prout tenebatur, ac ad univerſorum Chriſti fidelium notitiam deducendi, valvis, ſeu portis in ambitu dicti monaſterii affixit, & extendit ibidem cum magna multitudine hominum utriuſque ſexus infra Miſſarum ſolemnia, & præſertim infra publicum officium, quod tunc in dicto monaſterio celebrabatur, uſque ad finem dicti officii ſtare permiſit, præſentibus honorabilibus viris dominis, Joanne præpoſito quinque eccleſiarum, Joanne & Petro familiaribus ſuis teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis. Et ſtatim poſt præfatus dominus Michaël citationem conſimilem tenoris ſupraſcripti, & ſigillis (ut præſcribitur) ſigillatam ad valvas eccleſiæ ſancti Stephani pro audientia cauſarum Apoſtolicæ deputatæ affixit & extendit, & ibidem infra Miſſarum ſolemnia, præſertim infra publicum officium quod tunc in dicta eccleſia celebrabatur, uſque ad finem dicti officii ſtare permiſit, præſentibus teſtibus ſupradictis. Et ſtatim poſt præfatus dominus Michaël conſimilem citationem tenoris ſupraſcripti ad valvas eccleſiæ beatæ Mariæ Virginis majoris Conſtantienſis affixit, & extenſam ibidem infra Miſſarum ſolemnia, & præſertim infra publicum officium quod tunc in dicta eccleſia celebrabatur, ſtare permiſit, præſentibus ibidem venerabilibus & diſcretis viris, Wilhelmo Picardi licentiato in decretis, archipreſbytero Turonenſi, & Friderico Reſe curſore domini noſtri Papæ, & aliis quampluribus teſtibus ad præmiſſa vocatis & rogatis. Tandem vero hora ſexta, vel quaſi, præfatus dominus Michaël citationes hujuſmodi ab iiſdem valvis ſeu portis, finitis & peractis dictis Miſſarum & officiorum ſolemniis, debita cum proteſtatione removit & depoſuit, & ad ſe recepit. Super quibus omnibus & ſingulis præfatus dominus Michaël petiit ſibi per me notarium publicum infraſcriptum fieri & confici unum vel plura, publicum ſeu publica, inſtrumentum ſeu inſtrumenta, præſentibus ibidem venerabilibus & diſcretis viris dominis, Laurentio plebano eccleſiæ ſanctæ Mariæ Magdalenæ Pragenſis, Georgio de Walſchin, & Paulo de Herlbotz Pragenſis diœceſis ſupradictæ, & quampluribus aliis teſtibus ad præmiſſa vocatis pariter & rogatis.*

Et ego Joannes de Silichin de Lanſteyn clericus Treverenſis diœceſis, publicus Apoſtolica & imperiali auctoritatibus notarius, quia prædictis requiſitioni, publicationi, affixioni, depoſitioni, nec non omnibus aliis & ſingulis ſupradictis, dum ſic (ut præmittitur) ſucceſſive fierent & agerentur, una cum prænominatis teſtibus præſens interfui: ideoque hoc præſens publicum inſtrumentum per alium fideliter ſcriptum, exinde confeci, publicavi, & in hanc publicam formam redegi, ſignoque & nomine meis ſolitis & conſuetis ſignavi, rogatus & requiſitus in omnium & ſingulorum præmiſſorum fidem & teſtimonium.

Quibus omnibus, ut præmittitur, peractis, idem dominus archiepiſcopus Januenſis requiſivit a tota ſynodo, an placeret ſibi, quod die ſabbati [a] *proxima quarta* [b] *proxima dies menſis Maii, debeat teneri ſeſſio in materia fidei, videlicet ſuper condemnatione memoriæ Joannis Wicleff. Et fuit reſponſum per omnes de ſynodo, Placet, præſentibus ſupradictis teſtibus. Et ſic omnes domini de ſynodo receſſerunt.*

[a] Mſſ. proxime.
[b] Quarta, ut ſ.

Statim poſt & ante prandium de mandato quatuor præſidentium quatuor nationum, in eccleſia ſancti Stephani Conſtantienſi, & in bancho audientiæ litterarum contradictarum, reverendo patre domino de Camplo electo Pennenſi, locum tenente auditorum audientiæ contradictarum, ibidem ad banchum ſedente, ad horam illam pro audientia contradictarum, & actum infraſcriptum faciendum deputato, præſentibus reverendiſſimis patribus dominis Joanne patriarcha Antiocheno, & Joanne archiepiſcopo Rigenſi, de mandato ejuſdem domini Jacobi locum tenentis, venerabilis vir dominus Nicolaus de Habancho lector litterarum de juſtitia, & aliarum quæ inibi legi ſolent, legebat, & exſecutus fuit citationem ſupra proximam per ſanctam ſynodum decretam ad inſtantiam magiſtri Henrici de Piro promotoris & inſtigatoris dicti concilii. Qua lecta & exſecuta, idem Henricus petiit ſibi fieri de hujuſmodi lectura & publicatione publicum inſtrumentum, præſentibus ibidem magiſtris Henrico Golthardi, Joanne de Voarade, notariis publicis, & domino Petro Withoge preſbytero, Moguntinenſis, Leodienſis & [c] Trajectenſis diœceſum, teſtibus ad præmiſſa vocatis & rogatis.

[c] Ita Goth. At alii cod., Turnacenſis.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO VIII. CONCILII.

Die ſecunda Maii, MCCCCXV. *Cardinales autem licet præſentes in ſeſſione fuerunt, nunquam illam formam viderant. Eodem enim die circa horam ſeptimam de mane fuit data eis copia ad deliberandum ſuper illa, cum jam plures prælati ſederent, & imminiret relatio novorum fienda regi & deputatis nationum in ſacriſtia; in qua relatione præſentes fuere, nec poterant illam formam videre; cum ſtatim facta relatione perventum eſt ad ſeſſionem, quæ jam parata erat. Et ita pæne in omnibus decretis concilii factum eſt, cardinalibus ita arcto & brevi tempore oſtenſa ſunt decreta jam concluſa in nationibus, ut non fuerit in eorum poteſtate ſuper illis ſufficienter deliberare: immo in magnum contemptum habiti ſunt.*

Ex mſſ. quatuor D. a Schelſtrate.

Plures conqueſti ſunt Cardinales de contemptu, & finaliter petiverunt, quod cum eſſent in concilio quatuor nationes: una Anglia, in qua non erant viginti capita; de quibus tres ſolum prælati, & cardinales eſſent ſexdecim, & alii futuri; de quibus plures magni & inſignes doctores, propter dignitatem Collegii haberent vocem & auctoritatem tantam, ſicut natio Anglicana. Quod fuit recuſatum, & dictum, quod venirent ad ſuas nationes: ita quod nullam haberent auctoritatem.

SESSIO VIII.

Die ſabbati quarta menſis Maii prædicti, fuit ſeſſio generalis in cathedrali eccleſia Conſtantienſi ſupradicta, in qua more ſolito fuit dictum officium Miſſæ per reverendiſſimum in Chriſto patrem dominum Joannem patriarcham Antiochenum de beata Virgine. Quo officio completo, legebantur litaniæ, ut in ſeſſionibus fieri conſuetum eſt, cum evangelio, *Attendite a falſis prophetis,* &c. In ſeſſione inter cardinales præſidebat dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Vivarienſis. In qua etiam ſeſſione fuit ſereniſſimus Romanorum & Hungariæ rex, tamquam Imperator cum inſigniis regalibus & nobilibus ſuis.

Ex prima editione.

Quo dicto & cantato, fuit cantatus introïtus, Exaudi nos Domine, *&c. cum collectis ſuis & litaniis, ac evangelio,* Attendite a falſis prophetis, *&c. & aliis orationibus, ac hymno,* Veni creator Spiritus, *ſicut in aliis ſeſſionibus. Cui inter cardinales adſtabant domini Jordanus de Urſinis, & Angelus Laudenſis, Albanenſis & Tuſculanenſis epiſcopi: præſentibus ibidem reverendiſſimis patribus Wilhelmo ſancti Marci, Antonio de* [d] *Salancho, Amadeo Saluciarum, Ludovico de Fliſco, Landulpho Barenſi &*

Ex mſſ. codicibus Germanicis.

[d] Mſſ. Challanco.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO VIII. CONCILII.

A *peractis, reverendus pater dominus Vitalis epiſcopus Tolonenſis, natione Gallicus aſcendebat ambonem, & fecit ſermonem ad clerum cum themate :* Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem, *&c. Quo ſermone facto, ſurrexerunt magiſtri Henricus de Piro & Joannes de Scribanis promotores & procuratores concilii & ſynodi. Henricus loquens præſentavit citationem ad valvas eccleſiæ majoris & audientia contradictarum affixam ; necnon unam aliam in audientia cauſarum lectam, & citatorum in eiſdem citationibus non comparentium. neque memoriam hæreſimque ac* [a] *dogma quondam Joannis Wicleff, minime, quare condemnari non debet, videre curantium. contumaciam accuſarunt. Ipſoſque contumaces reputari petierunt, & in* B *eorum contumaciam pronuntiari, decerni & declarari dictum quondam Joannem Wicleff fuiſſe, dum vixit, notariam hæreticum & pertinacem, ac finaliter deceſſiſſe ab hac luce impœnitentem : ipſiuſque memoriam, errores, prætenſas doctrinas & dogmatizationes, & præſertim quadragintaquinque cum ducentis ſexaginta articulos per eum concluſos, condemnandos fore, & per ſanctam univerſalem ſynodum Conſtantienſem, ac paternitatem quatuor prælatorum pro præſenti die poteſtatem habentium, loco & nomine quatuor nationum condemnari, ac ejus oſſa, ſi ab aliorum Chriſti fidelium oſſibus ſeparari poſſint & ſecerni, exhumari & projici mandari, aliaſque pronuntiari, decerni & declarari, definiri atque fieri quod juſtum fuerit & expediens fidei orthodoxæ, inſtanter poſtularant.*

[a] Al. dogmatum al. dogmata.

Et domino Pileo archiepiſcopo Januenſi electo ad legendum quæ legi debebant nomine concilii, atque publicari, reverendis patribus dominis Joanne epiſcopo Lutomuſlenſi pro natione Germanica, Antonio epiſcopo Concordienſi pro natione Italica, Tolonenſi epiſcopo pro natione Gallicana, & Guillermo abbate monaſterii ſanctæ Mariæ extra muros Eboraci pro natione Anglicana, ad approbandum loco & nomine nationum, aſcendentibus in locum, in quo hujuſmodi juxta determinationem ſynodi fieri debebant, idem reverendus pater dominus Pileus archiepiſcopus Januenſis in ambone legit primo capitulum, Firmiter credimus. Quo lecto, domini Imperator, præſidens, & alii approbaverunt, & ita crediderunt. D

Ex prima editione.

Et alterius idem archiepiſcopus Januenſis, in contumaciam accuſatorum prædictorum, per dictos promotores pronuntiavit, diffinivit & declaravit, prout in quadam papyri pronuntiationis ſchedula, cujus tenor inferius eſt inſertus, continetur, condemnando memoriam ipſius Joannis Wicleff & ſuorum ſequacium, quoad quadragintaquinque articulos condemnatos in Pariſienſi ſtudiis : & licet quoad ducentos & ſexaginta articulos incepiſſet legere, ac omnes fuiſſent contenti de quadragintaquinque articulis, primo tamen ex interruptione domini Guilielmi cardinalis ſancti Marci interveniente, ipſi ducenti & ſexaginta articuli, & eorum lectura & condemnatio, [b] *fuerant reſervati ad proximam ſeſſionem generalem. Super quibus lectura, publicatione, pronuntiatione & diffinitione, ſive condemnatione, dicti promotores petierunt approbationem a domino præſidente, & a dictis Lutomuſlinenſi, Concordienſi, Tolonenſi, & abbate ſanctæ Mariæ petierunt reſponderi. an placet. Domini vero prædicti, primo dominus Joannes Oſtienſis præſidens approbavit. Subſequenter qualiter pro natione ſua approbavit. Super quibus iidem promotores, Henrico loquente, petierunt per reverendos patres dominos ſedis Apoſtolicæ protonotarios, ceteroſque notarios quatuor nationum, & tabelliones quoſcumque ibidem præſentes, unum vel plura fieri, publicum ſeu publica, in-*

Ex mſ. Surii, & tribus Germanicis.

[b] Forte, fuerat reſervata.

A *ſtrumentum ſeu inſtrumenta. Præſentibus dominis Ramboldo duce Sileſiæ, Friderico Burgravio Nurembergæ, Ludovico duce Bavariæ, Joanne comite de Friburg, Joanne Jacobo filio Marchionis Montisferrati, Joanne de Vicecomitibus de Mediolano, Nicolao Sarlano de Hungaria, necnon Poloniæ, Norvegiæ, Sueciæ, Daciæ, Cypri, Franciæ ambaſſiatoribus, ac multitudine Chriſtianorum copioſa.*

ANNO CHRISTI 1415 SESSIO VIII. CONCIL. 1.

Sacroſancta ſynodus Conſtantienſis in Spiritu ſancto legitime congregata, generale concilium faciens, Univerſalem eccleſiam militantem repræſentans, quibuſcumque damnandam memoriam, hæreſimque & perverſa dogmata quondam Joannis Wicleff damnandæ memoriæ defenſare volentibus, ſpiritum intellectus ſanioris & ad cor reverti. B

Ex mſſ. Surii & tribus Germanicis.

Licet pleriſque vicibus nonnulli ex vobis ſe diſputaturos in publico, & damnandam memoriam dicti Joannis multifarie per multa particularium locorum ſtudia univerſalia, jam damnata & reprobata, fama vaga & mortua obtulerunt ſcriptura defenſuros, noſque, ſi qui eſtis, crebris vos vicibus benigne audituri, & etiam in ſacro Romano concilio generali ultimo celebrato, ad id peremptorie citatos expectaverimus ; ad lucem tamen minime properantes, amplius veſtra exigente contumacia, diſſimulare nequivimus. Quare promotoribus & procuratoribus noſtris ad id inſtantibus, & ne ficus fatua ſuos extendat palmites, C *qui ad nihilum, ſacro teſtante eloquio, utilis eſt, niſi ut eradicata comburatur : voſque omnes alias & ſingulos, ipſam perfidam doctrinam Joannis Wicleff dogmatizantes, aut etiam quibuſvis rationibus vel apparatibus fucatis ſophiſmatibus defenſare præſumentes, tenore præſentium ex abundantia citamus, quatenus hodie, quæ eſt dies quarta menſis præſentis Maii, compareatis, & compareant Conſtantiæ in eccleſia majori in publica ſeſſione poſt Miſſam de Spiritu ſancto celebrandam hora tertiarum : ad videndum & audiendum dictum quondam Joannem Wicleff diffinitive pronuntiari & declarari, fuiſſe, dum vixit, notoriam hæreticum & pertinacem, ipſiuſque memoriam & errores, perverſaſque doctrinas & dogmati-* D *zationes, & præſertim quadragintaquinque articulos damnari, & ejuſdem oſſa, ſi ab aliorum Chriſti fidelium oſſibus ſecerni poſſint, exhumari & projici : vel ad dicendum, proponendum & allegandum cauſas rationabiles, ſi quas habeatis & habeant, cur præmiſſa fieri non debeant. Certificantes vos & quemlibet veſtrum, quod ſive comparere curaveritis, ſive non, nos nihilominus ad præmiſſorum exſecutionem auctore Deo procedemus, prout orthodoxæ fidei fundamentum exigit, ratioque dictaverit, & juris ordo.*

Datum Conſtantiæ, die quarta menſis Maii prædicti, anno Domini milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, ſub ſigillis quatuor præſidentium quatuor nationum.

Sacroſancta ſynodus Conſtantienſis in Spiritu ſan- E *cto legitime congregata, generale concilium faciens, univerſalemque eccleſiam militantem repræſentans, mandat in audientia publica litterarum contradictarum domini noſtri Papæ citari, & citat quoſcumque damnatam memoriam, hæreſimque & dogmata perverſa quondam Joannis Wicleff damnandæ memoriæ defenſare volentes, & perfidam doctrinam ejuſdem Joannis dogmatizantes, aut etiam quibuſvis rationibus vel apparatibus fucatis ſophiſmatibus defenſare præſumentes, quatenus hodie compareant Conſtantiæ in eccleſia majori in publica ſeſſione poſt Miſſam de Spiritu ſancto celebrandam hora tertiarum, ad videndum & audiendum, dictum quondam Joannem Wi-* *Franciſco Florentino cardinalibus. Deinde omnibus hic*

Ex eiſdem mſſ.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO VIII. CONCILII.

cleff diffinitive pronuntiari & declarari, fuiſſe, dum vixit, notorium hæreticum & pertinacem, ipſiuſque memoriam & errores, perverſaſque doctrinas & dogmatizationes, & præſertim quadragintaquinque articulos condemnari; & ejuſdem oſſa, ſi ab aliorum Christi fidelium oſſibus ſecerni poſſint, exhumari & projici; vel ad dicendum & proponendum ac allegandum cauſas rationabiles, ſi quas allegare voluerint, cur præmiſſa fieri non debeant. Alioquin ad præmiſſorum exſecutionem, & ulteriora (auctore Deo) procedetur, prout orthodoxa fidei fundamentum exigit, rationque dictaverit, & juris ordo, citatorum contumacia, ſeu abſentia non obſtante.

Datum Conſtantiæ, die quarta menſis Maii prædicti, pontificatus domini Joannis Papæ XXIII. anno quinto. B

Ex proſecutione. Deinde legit ſententiam damnationis doctrinæ Joannis Wicleff, & articulorum quadragintaquinque, cujus tenor ſequitur, & eſt talis.

Sententia damnationis doctrinæ Joannis Wicleff, & articulorum quadragintaquinque.

Sacroſancta Conſtantienſis ſynodus, generale concilium faciens, & eccleſiam catholicam repræſentans, ad exſtirpationem præſentis ſchiſmatis, errorumque & hæreſum ſub ejus umbra pullulantium eliminationem, ac reformationem eccleſiæ, in ſancto Spiritu legitime congregata, ad perpetuam rei memoriam.

Hebr. 11. Fidem catholicam, *Sine qua* (ut ait Apoſtolus) *impoſſibile eſt placere Deo*, a falſis ejuſdem fidei cultoribus, immo perverſis impugnatoribus, & per ſuperbam curioſitatem intendentibus plus ſapere quam oportet, mundi gloriam cupientibus, oppugnatam ſæpius, & contra illos per fideles eccleſiæ milites ſpirituales oppoſito ſcuto fidei defenſatam fuiſſe, ſanctorum patrum ſcripturis atque geſtis inſtruimur. Hæc quippe bellorum genera in bellis carnalibus Iſraëlitici populi adverſus gentes idololatras præſignata fuerunt. In his itaque ſpiritualibus bellis ſancta eccleſia catholica in fidei veritate ſuperni luminis radiis illuſtrata, Domino providente, & ſanctorum patrocinio opem ferente, ſemper immaculata permanens, erroris tenebris velut hoſtilibus profugatis, glorioſiſſime triumphavit. Noſtris vero temporibus vetus ille & invidus hoſtis nova certamina (ut probati temporis hujus manifeſti fiant) ſuſcitavit: quorum dux & princeps exſtitit quondam Joannes Wicleff pſeudochriſtianus: qui dum viveret, adverſus religionem Chriſtianam & fidem catholicam pertinaciter aſſeruit & dogmatizavit plures articulos, quorum quadragintaquinque huic paginæ duximus inſerendos, qui ſequuntur.

1. Cor. 11, 19.

Articuli Joannis Wicleff.

1. Subſtantia panis materialis, & ſimiliter ſubſtantia vini materialis, manet in ſacramento altaris.

2. Accidentia panis non manent ſine ſubjecto in eodem ſacramento.

3. Chriſtus non eſt in eodem ſacramento identice & realiter in propria præſentia corporali.

4. Si epiſcopus vel ſacerdos eſt in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non conſecrat, non baptizat.

5. Non eſt fundatum in evangelio, quod Chriſtus Miſſam ordinaverit.

6. Deus debet obedire diabolo.

7. Si homo debite fuerit contritus, omnis confeſſio exterior eſt ſibi ſuperflua & inutilis.

8. Si Papa ſit præſcitus & malus, & per conſequens A membrum diaboli, non habet poteſtatem ſuper fideles ab aliquo ſibi datam, niſi forte a Cæſare.

9. Poſt Urbanum ſextum non eſt aliquis recipiendus in Papam, ſed vivendum eſt more Græcorum ſub legibus propriis.

10. Contra ſcripturam ſacram eſt, quod viri eccleſiaſtici habeant poſſeſſiones.

11. Nullus prælatus debet aliquem excommunicare, niſi prius ſciat eum eſſe excommunicatum a Deo: & qui ſic excommunicat, eſt hæreticus ex hoc, vel excommunicatus.

12. Prælatus excommunicans clericum, qui appellavit ad regem vel ad concilium regni, eo ipſo traditor eſt regis & regni.

13. Illi qui dimittunt prædicare, ſive audire verbum Dei propter excommunicationem hominum, ſunt excommunicati, & in die judicii traditores Chriſti habebuntur.

14. Licet alicui diacono vel preſbytero prædicare verbum Dei, abſque auctoritate ſedis Apoſtolicæ vel epiſcopi catholici.

15. Nullus eſt Dominus civilis, nullus eſt prælatus, nullus eſt epiſcopus, dum eſt in peccato mortali.

16. Domini temporales poſſunt ad arbitrium ſuum auferre bona temporalia ab eccleſia, poſſeſſionatis habitualiter delinquentibus, id eſt, ex habitu, non ſolum actu, delinquentibus.

17. Populares poſſunt ad ſuum arbitrium dominos C delinquentes corrigere.

18. Decimæ ſunt puræ eleemoſynæ, & parochiani poſſunt propter peccata ſuorum prælatorum ad libitum ſuum auferre eas.

19. Speciales orationes applicatæ uni perſonæ per prælatos, vel religioſos, non plus proſunt eidem quam generales, ceteris paribus.

20. Conferens eleemoſynam fratribus, eſt excommunicatus ex facto.

21. Si quis ingreditur religionem privatam qualemcumque, tam poſſeſſionatorum, quam mendicantium, redditur ineptior & inhabilior ad obſervantiam mandatorum Dei.

22. Sancti inſtituentes religiones privatas, ſic inſtituendo peccaverunt.

D 23. Religioſi viventes in religionibus privatis, non ſunt de religione Chriſtiana.

24. Fratres tenentur per labores manuum victum acquirere, & non per mendicitatem.

Prima pars eſt ſcandaloſa & præſumtuoſe aſſerta, pro quanto ſic generaliter & indiſtincte loquitur: & ſecunda erronea, pro quanto aſſerit mendicitatem fratribus non licere.

25. Omnes ſunt ſimoniaci, qui ſe obligant orare pro aliis, eis in temporalibus ſubvenientibus.

26. Oratio præſciti nulli valet.

27. Omnia de neceſſitate abſoluta eveniunt.

28. Confirmatio juvenum, clericorum ordinatio, E locorum conſecratio, reſervantur Papæ & epiſcopis propter cupiditatem lucri temporalis & honoris.

29. Univerſitates, ſtudia, collegia, graduationes & magiſteria in eiſdem, ſunt vana gentilitate introducta, & tantum proſunt eccleſiæ ſicut diabolus.

30. Excommunicatio Papæ vel cujuſcumque prælati non eſt timenda, quia eſt cenſura antichriſti.

31. Peccant fundantes clauſtra; & ingredientes, ſunt viri diabolici.

32. Ditare clerum, eſt contra regulam Chriſti.

33. Silveſter Papa & Conſtantinus Imperator erraverunt eccleſiam dotando.

34. Omnes de ordine mendicantium ſunt hæretici; & dantes eis eleemoſynam, ſunt excommunicati.

Anno Chriſti 1415. Sessio VIII. Concilii.

35. Ingredientes religionem aut aliquem ordinem, eo ipſo inhabiles ſunt ad ſervandum divina præcepta, & per conſequens ad perveniendum ad regna cælorum, niſi apoſtataverint ab eiſdem.

36. Papa cum omnibus clericis ſuis poſſeſſionem habentibus, ſunt hæretici, eo quod poſſeſſionem habent, & conſentientes eis, omnes videlicet Domini ſæculares, & ceteri laïci.

37. Eccleſia Romana eſt ſynagoga ſatanæ, nec Papa eſt immediatus & proximus vicarius Chriſti & Apoſtolorum.

38. Decretales epiſtolæ ſunt apocryphæ, & ſeducunt a Chriſti fide: & clerici ſunt ſtulti qui ſtudent eas.

39. Imperator & Domini ſæculares ſeducti ſunt a diabolo, ut eccleſiam dotarent bonis temporalibus.

40. Electio Papæ a cardinalibus, per diabolum eſt introducta.

41. Non eſt de neceſſitate ſalutis credere Romanam eccleſiam eſſe ſupremam inter alias eccleſias.

* Error eſt, ſi per Romanam eccleſiam intelligat Univerſalem eccleſiam, aut concilium generale, aut pro quanto negaret primatum ſummi Pontificis ſuper alias eccleſias particulares.

42. Fatuum eſt credere indulgentiis Papæ & epiſcoporum.

43. Juramenta illicita ſunt, quæ fiunt ad roborandum humanos contractus & commercia civilia.

44. Auguſtinus, Benedictus, Bernardus, damnati ſunt, niſi pœnituerint de hoc, quod habuerunt poſſeſſiones, & inſtituerunt, & intraverunt religiones: & ſic a domino Papa uſque ad infimum religioſum omnes ſunt hæretici.

45. Omnes religiones indifferenter introductæ ſunt a diabolo.

Idemque Joannes Wicleff libros dialogum & trialogum per ipſum nominatos, & plures alios tractatus, volumina & opuſcula compoſuit, in quibus præſcriptos & plures alios damnabiles inſeruit & dogmatizavit articulos: quos libros ad ſui perverſi dogmatis publicationem publice legendos expoſuit, ex quibus inſuper multa ſcandala, damna animarum & pericula in diverſis regionibus, & præſertim Angliæ & Bohemiæ regnis, ſecuta ſunt: adverſus quos articulos atque libros in Dei [a] veritate exſurgentes magiſtri & doctores univerſitatum & ſtudiorum Oxonienſis & Pragenſis, articulos prædictos ſcholaſtice diu poſt reprobarunt. Reverendiſſimi inſuper patres, archiepiſcopi, epiſcopi, pro tempore Cantuarienſis & Eboracenſis, ſedis Apoſtolicæ legati in Angliæ, & Pragenſis in Bohemiæ regnis, condemnarunt. Libros etiam ejuſdem Joannis Wicleff comburendos fore, dictus archiepiſcopus Pragenſis ſedis Apoſtolicæ commiſſarius in hac parte ſententialiter judicavit, & eorum qui ſupereſſent, prohibuit lectionem.

[a] Al. virtute.

Rurſus his ad notitiam ſedis Apoſtolicæ & generalis concilii deductis, Romanus Pontifex in concilio Romano ultimo celebrato, dictos libros, tractatus & opuſcula condemnavit, jubens illos publice concremari, diſtrictius inhibendo, ne quis Chriſti nomine inſignitus auderet aliquem ſeu aliquos ſeu aliqua ex dictis libris, voluminibus, tractatibus & opuſculis legere, exponere vel tenere, aut illis quomodolibet uti, vel illos, niſi in ipſorum reprobationem, allegare publice vel occulte. Et ut de medio eccleſiæ illa perículoſa ſpurciſſimaque doctrina eliminaretur, juſſit omnes per locorum ordinarios, libros, tractatus, volumina & opuſcula hujuſmodi, auctoritate Apoſtolica per cenſuram eccleſiaſticam (etiam ſi opus eſſet, cum adjectione, quod contra non parentes procederetur tamquam contra fautores hæreſis) diligenter inquiri, & repertos ac reperta publice ignibus concremari.

Hæc autem ſancta ſynodus præfatos articulos quadragintaquinque examinari fecit, & ſæpius recenſeri per plures reverendiſſimos patres eccleſiæ Romanæ cardinales, epiſcopos, abbates, magiſtros in theologia, doctores juris utriuſque, & plures notabiles in multitudine copioſa: quibus articulis examinatis, fuit repertum (prout in veritate eſt) aliquos & plures ex ipſis fuiſſe & eſſe notorie hæreticos, & a ſanctis patribus dudum reprobatos; alios non catholicos, ſed erroneos; alios ſcandaloſos & blaſphemos, quoſdam piarum aurium offenſivos, nonnullos eorum temerarios & ſeditioſos. Compertum eſt etiam libros ejus plures alios articulos continere ſimilium qualitatum; doctrinamque in Dei eccleſia [b] veſanam, & fidei ac moribus inimicam inducere. Propterea in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti hæc ſancta ſynodus ſententias prædictorum archiepiſcoporum ac concilii Romani ratificans & approbans, prædictos articulos & eorum quemlibet, libros ejuſdem dialogum & trialogum per eumdem Joannem Wicleff nominatos, & alios ejuſdem auctoris libros, volumina, tractatus & opuſcula, quocumque nomine cenſeantur, quos hic haberi vult pro ſufficienter expreſſis, hoc perpetuo decreto reprobat & condemnat. Et eorumdem librorum & cujuſlibet ipſorum lectionem, doctrinam, expoſitionem & allegationem, niſi ad eorum reprobationem, omnibus Chriſti fidelibus prohibendo: inhibens omnibus & ſingulis catholicis ſub anathematis interminatione, & ne de cetero dictos articulos, vel ipſorum aliquem audeant publice prædicare, dogmatizare, ſive libros ipſos approbare, docere, tenere, vel quomodolibet allegare, niſi ad eorum reprobationem, ut dictum eſt: jubens illos libros & tractatus, volumina & opuſcula prælibata publice concremari, prout decretum fuerat in ſynodo Romana, ſicut ſuperius eſt expreſſum. Super quibus & exſequendis & debite obſervandis, mandat prædicta ſancta ſynodus ordinariis locorum vigilanter intendere, prout ad quemlibet pertinet, ſecundum jura & canonicas ſanctiones.

[b] Al. venenoſam.

Quia vero libris prædictis diligenter examinatis per doctores & magiſtros Univerſitatis ſtudii Oxonienſis, ultra dictos quadragintaquinque articulos, ducentos ſexaginta [c] extra pendentes collegerunt, quorum aliqui cum ſupradictis in ſententia coincidunt, licet non in eadem forma verborum: & ſicut de aliis ſuperius dictum eſt, quidam ipſorum erant & ſunt hæretici, quidem ſeditioſi, quidam erronei, alii temerarii, nonnulli ſcandaloſi, alii inſani, nec non omnes pæne contra bonos mores & catholicam veritatem, fuerunt propterea per dictam univerſitatem ſcholaſtice & debite reprobati. Hæc igitur ſynodus ſacroſancta cum deliberatione qua ſupra, prædictos articulos & eorum quemlibet reprobat & condemnat, prohibens, jubens, mandans & decernens, prout de aliis XLV. Eorumdem ducentorum ſexaginta articulorum tenores duximus inferius inſerendos.

Ex mſſ. Suil. & Germanicis.

[c] Extra pendo collegerunt, mſſ.

Concilium pronuntiat hæreticum Joannem Wicleff, ac memoriam ejuſdem condemnat, & mandat exhumari oſſa ipſius.

INſuper quia auctoritate ſententiæ & decreti Romani concilii, mandatoque eccleſiæ & ſedis Apoſtolicæ, datis dilationibus debitis, proceſſum fuit ſu-

Ex prima editione.

per condemnatione dicti Joannis Wicleff & ſuæ memoriæ, edictis propoſitis denuntiationibuſque ad vocandum eos qui eumdem ſive ejus memoriam defendere vellent, ſi qui penitus exſiſterent. Nullus vero comparuit, qui eumdem ſive ejus memoriam defenſaret. Examinatis inſuper teſtibus ſuper impœnitentia finali, pertinaciaque dicti Joannis Wicleff, per commiſſarios deputatos per dominum Joannem Papam modernum, & hoc concilium, ſervatiſque ſervandis, prout in tali negotio poſtulat ordo juris, de ejus impœnitentia ac finali pertinacia, per evidentia ſigna teſtibus legitimis comprobata, fuit legitime facta fides. Propterea inſtante procuratore fiſcali, edictoque propoſito ad audiendum ſententiam ad hanc diem, hæc ſancta ſynodus declarat, diffinit & ſententiat eumdem Joannem Wicleff fuiſſe notorium hæreticum, pertinacem, ac in hæreſi deceſſiſſe, anathematizando ipſum pariter, & ſuam memoriam condemnando : decernitque & ordinat, corpus & ejus oſſa, ſi ab aliis * fidelibus corporibus diſcerni poſſint, exhumari, & procul ab eccleſiæ ſepultura jactari, ſecundum canonicas & legitimas ſanctiones.

Subſequenter dicta ſeſſione (ut præmittitur) facta de mandato ipſius ſacri concilii & dominorum præſidentium nationum, [a] *Giſelerus Boventen & ego, notarii nationis Germanicæ antedictæ, acceſſimus ad portam vulgariter Switzport nominatam civitatis Conſtantienſis, per quam Papa Joannes dicitur fugiſſe,* C *pro executione ulteriori ipſius citationis : & ibidem dictam citationem contra eum decretam, ſigillatam & ſubſcriptam, clavis dictæ portæ affiximus, eamque affixam & extenſam ſtare dimiſimus per temporis ſpatium, deinde amovimus : & loco ejus ibidem copiam in papyro affiximus, & ſtare dimiſimus, præſentibus ibidem probis viris, Petro* [b] *Bannin notario publico, Gotfrido* [c] *Galſin, Henrico* [d] *Opterverde, clericis Leodienſis, Moguntinenſis & Hildesheymenſis diœceſium, teſtibus, ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.*

Die ſabbati eadem hora Veſperarum fuit congregatio generalis nationis Germanicæ. In qua primo magiſter Joannes [e] *Stalbergen, tamquam præpoſitus ecclesiæ ſancti Severi Erfordienſis, fuit intitulatus &* D *juravit, &c.*

Subſequenter fuit ibidem per dominum Joannem Abundi pro parte dominorum præſidentium propoſitum, quare ex conſultatione certorum zelatorum unionis eccleſiæ Dei, deberet natio deputare tres providos & diſcretos viros, qui haberent tractare materiam unionis juxta informationem dictorum zelatorum : & quia illa eſſent ipſis revelata in ſecreto & arcano, ideo non eſſet expediens neque neceſſarium committi pluribus : quia timeretur, quod fraus intervenire poſſet, ſi aliqua revelatio quæ multum foret nociva, cum dicta materia concernat practicam ad habendam unionem in eccleſia Dei : & quia practica dimiſſa, forſan per modica obſtacula poſſet impediri prædicta unio in eccleſia E *Dei. Et fuit deliberatum per omnes, quod deberent eligi tres de quinque aliis alias electis ſuper materia unionis. Et per illos quinque fuerunt electi hi : videlicet dominus Nicolaus Gneznenſis epiſcopus, Petrus Ripenſis epiſcopus, Albertus Ratiſponenſis epiſcopus, ſuper materia unionis.*

Die Dominica, quinta menſis Maii prædicti, fuit congregatio deputatorum quatuor nationum, hora quinta, in loco in quo natio Germanica congregari ſolet. Et erant archiepiſcopi & epiſcopi circiter quadraginta, abbates multi, & plures doctores de diverſis ſtudiis : nobiles inſuper & ambaſſiatores regum circa viginti.

A *Die* [f] *Dominica &c. & primo de natione Italica fuerunt XI. dominus Antonius epiſcopus Raguſinus, Jacobus epiſcopus Adrienſis, Jacobus epiſcopus Tarviſinus, Donadeus epiſcopus* [g] *Auximanus, Albertus epiſcopus Aſtenſis, Antonius epiſcopus Concordienſis, Matthæus epiſcopus Piſtorienſis, Jacobus* [h] *Redontenſis protonotarius de Janua, Petrus Paulus de* [i] *Aſtria utriuſque juris doctor, Ardecinus de Novaria advocatus conſiſtorii, Nicolaus abbas ſanctæ Mariæ de Florentia, Gaſpar de Peruſio advocatus conſiſtorii, Joannes de Opiſiis auditor palatii, Ottobonus de Vercellis utriuſque juris doctor.*

B *De natione Gallicana, Joannes patriarcha Antiochenus, Geraldus epiſcopus Carcaſſonenſis, Joannes epiſcopus Gebennenſis, Vitalis epiſcopus Tolonenſis, Martinus epiſcopus Atrebatenſis, Theobaldus archiepiſcopus Biſuntinus, Joannes archiepiſcopus Viennenſis, Joannes epiſcopus Vaurenſis, Guillelmus epiſcopus Ebroicenſis, Guillelmus Pulchri* [k] *nepotis magiſter in theologia,* [l] *Joannes de Villanova decretorum, Joannes de Spars in medicina, doctores : Simon Pinart, in artibus. De Univerſitate Pariſienſi, Petrus de Verſallis in theologia, ambaſſiator regis Franciæ, Galterus Craſſi prior conventus Rhodi, Decretorum. Simon abbas de Gemeticis, Decretorum ; Robertus abbas monaſterii ſancti Laurentii ſupra Ligerim ordinis ſancti Auguſtini Antiſiodorenſis diœceſis. Petrus* [m] *Caucon* C *Licentiatus in decretis ambaſſiator ducis Burgundiæ.*

De natione Anglicana Robertus epiſcopus Sariſburienſis, Nicolaus epiſcopus Batonnenſis, Joannes epiſcopus Lichelfeldenſis, Guillelmus Corve.

De natione Germanica, Joannes archiepiſcopus Rigenſis, Nicolaus archiepiſcopus Gneznenſis, Petrus epiſcopus Ripenſis, Benedictus protonotarius Albergales præpoſitus, Albertus epiſcopus Ratiſponenſis, Andreas electus Poſnanienſis, Jacobus epiſcopus Placentinus, Georgius epiſcopus Tridentinus, Paulus Voladmire ambaſſiator ſtudii Cracovienſis, Joannes Ardbrucii utriuſque juris, Bercholdus de Wildunghen auditor palatii, Theodoricus de monaſterio in theologia, Petrus [n] *Dettinger in decretis,* [o] *Lambertus de Nurenberg in decretis, doctores ſtatuenſi epiſcopus Vor-* D *macienſis, Ulricus epiſcopus Verdenſis, Conradus de Suſato in theologia, & quamplures alii. De nobilibus : Fredericus Burgravius Nurenbergenſis, Ludovicus dux Bavariæ, Rompaldus dux Zagonenſis, Nicolaus de Curia regni Hungariæ Palatinus, Pippo de Ozora comes Themazienſis, Sigiſmundus de Loſſonoze miles, David* [p] *Laſſca de Czange camerarius regis Romanorum, Laurentius de Dreor miles de Hungaria, Stephanus de Roſgen miles de Hungaria, magiſter Benedictus miles regni V. I. D.* [q] *Heranghus Bongheſmarbet camerarius regis Daciæ, Joannes de Thaliſchowe caſtellanus Callicienſis, Zawicius de Garbelo dictus Tinger,* [r] *Cimo de Starpenſten Vicedominus in Rynhavva Moguntina diœceſis, & am-* E *baſſiator Caroli de Malateſtis.*

Quibus omnibus ibidem vocatis per ſereniſſimum dominum Sigiſmundum Romanorum & Hungariæ regem, dictoque ſereniſſimo rege in medio ipſorum ſedente, propoſuit & expoſuit, qualiter fuiſſet guerram opportunam & neceſſariam contra ducem Fridericum Auſtriæ. Primo ex eo, quod idem Fridericus ſcandalizaſſet eccleſiam & concilium Conſtantienſe in hoc, quod abduxit Joannem Papam vigeſimumtertium noctis tempore : & quod non remanſit per eos, quin totaliter concilium per talem abductionem & Papæ fugam fuiſſet diſſolutum. Item ex eo, quod [s] *nonnullos epiſcopos de ſuis ſedibus expuliſſet, & abbates de eorum monaſteriis, retinens abbatias & epiſcopatus in*

mani-

Marginal notes:

* Forte, fidelium.

Ex mſſ. Germanicis, & Bathi

[a] Mſſ. me Gumbertus Fabri, & Giſelerus de Boventen clerici, &c. Moguntinæ diœceſis, notarii.

[b] Mſſ. Vanino.

[c] Mſſ. Vualeger.

[d] Mſſ. Op der Borde.

[e] Mſſ. Stalberch.

Ex mſſ. Card. Capranicæ & ſtribus Germanicis.

[f] Ex mſſ. lege : Die Dominica, quinta menſis Maii ſupradicti, fuit congregatio Deputatorum quatuor nationum, hora quinta, in loco, in quo natio Germanica congregari ſolet. Et primo de natione Italica fuerunt hi : dominus Antonius, &c.

[g] Mſſ. Germ. Nanetenſis.

[h] Mſſ. Rodiona.

[i] Mſſ. Auſtria.

[k] Mſſ. nepotis.

[l] Adde ex mſſ. Adam de Cameraco, Jorda ut Marinus ambaſſiator regis Franciæ. P. inditus Gentius in theologia. Joannes de Vilanova, &c.

[m] Mſſ. Cauthon.

[n] Mſſ. Dottinger.

[o] Ex mſſ. lege, Lambertus de Stopito, in Decretis : Petrus de Lamburga, Decretorum. Albertus de Nuremberg, in Decretis, Doctores epiſcopus, &c.

[p] Mſſ. Laska.

[q] Mſſ. Henningus Koningſmarke.

[r] Mſſ. Cuno.

Ex mſſ. Germanicis.

[s] Mſſ. nullos.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO VIII. CONCILII.

manibus propriis. Item ex eo, quod viduas & orphanos ſpoliaſſet bonis hereditariis, quorum multi propter hoc irent mendicatum per mundum. A

Et modo ille dux Fridericus, ut præfertur, vellet venire ad concordiam, & quod guerra ceſſaret, Quapropter [a] *petiit conſilium a dominis deputatis, quid in hac materia deberet facere, & qualem concordiam deberet inire; licet dixit, quod ille Fridericus forſan petat veniam, & ſtare velit judicio & ſimplici verbo domini regis & concilii.* [b] *Etiam quod honor ipſius regis, & ejus juramentum quod alias dixit ſe feciſſe, quod nunquam velit facere pacem neque treugam cum dicto duce. Et fuit per dominos deputatos diſputatum & concluſum, quod ex hoc nullum incurreret perjurium, quia ſimpliciter eum reciperet ad miſericordiam,* B *& tanquam hominem captivum, & dominium ejus captivum. Allegabant etiam multi, quod tale juramentum in præſenti caſu non habet eum ligare. Et ſic habitis conſultationibus, de voluntate domini regis fuerunt miſſi quatuor prælati ad aſſociandum dictum Fridericum ducem uſque ad præſentiam domini regis. Quibus exeuntibus, reverſi fuerunt cum eodem & illuſtribus principibus ſecum, videlicet Friderico burgravio Naremberginſe, & Ludovico duce Bavariæ; in quorum medio inceſſit tenendo ſe manibus: & veniendo ad præſentiam regis, proſtrati ſunt ad genua: ubi idem Fridericus burgravius nomine ipſius Friderici ducis Auſtriæ & ad ejus rogatum, dirigendo ſermonem ad regem, dixit: qualiter avunculus ſuus Fridericus dux Auſtriæ ibidem præſens, ſibi* C *ſupplicaſſet de intercedendo pro eo apud regiam majeſtatem; videlicet quod de offenſis quas ſibi intuliſſet regiæ majeſtati, ac ſacro concilio Conſtantienſi ac perſonis eccleſiaſticis, aut aliis perſonis temporalibus, nobilibus, ignobilibus, viduis aut orphanis, peteret a regia majeſtate veniam & miſericordiam; dans ſe & perſonam ſuam, dominia ſua & bona totaliter in manibus & poteſtate ipſius domini regis; promittens ſe Papam reducere velle, ſalvo tamen honore ipſius ducis Friderici: quod eidem Papæ, neque ſuis ſecum venientibus, non inferatur vis in eorum propriis perſonis, ſive bonis quæ ſecum apportaverint. His dictis, præfatus Fridericus dux Auſtriæ dixit, quod ita peteret & humiliter ſupplicaret regiæ majeſtati, ipſum* D *reciperet ad veniam & miſericordiam, ponens ſe & ſua dominia & bona quæcumque in manibus & poteſtate ipſius regis ſimpliciter diſponenda ad omnem ſuam voluntatem.* [c] *Supplicans tamen, quod Papa & ſuis ſecum reducendis, nihil fiat in perſona & rebus eorum quas adduxerint. Quam humiliationem sereniſſimus dominus rex recepit, tangens ſibi manum: & ulterius manibus junctis, idem dominus Fridericus dux promiſit, nunquam per ſe vel alium ſeu alios contra dictum sereniſſimum dominum regem quovis modo facere, ſed ſibi fideliſſimus ſervitor eſſe. Super quo venerabilis vir magiſter Joannes Abundi advocatus nationis Germanicæ, nomine omnium & ſingulorum petiit ſibi fieri per dominos Benedictum protonotarium,* E *præpoſitum Albæ Regalis, & Jacobum Rhodini protonotarium de Janua, ceteroſque notarios & tabelliones ibidem exſiſtentes, unum vel plura, publicum vel publica, inſtrumentum ſeu inſtrumenta, ad dictamen cujuſlibet ſapientis: præſentibus ibidem dictis dominis prælatis, abbatibus, doctoribus & nobilibus, aliiſque quampluribus in multitudine copioſa.*

Subſequenter eodem die fuit inter deputatos nationum de mandato domini regis lecta littera obligationis facta per dominum Fridericum ducem Auſtriæ domino regi, quam ipſe dominus rex voluit inſeri libris & actis concilii generalis & nationum, ad perpetuam rei memoriam.

[a] MSS. Germ. Fuit conſultum per dominos deputatos.

[b] MSS. Germ. Etiam quod honore . . . . & ejus juramento . . . . cum dicto duce.

[c] MSS. Additur ut prius, quod ſupplicaret, quod Papa.

Effectus litteræ [d] ſubmiſſionis ducis Auſtriæ, quæ ſcripta fuit in Teutonico, & ſigillo ſuo ſigillata, ſequitur & eſt talis;

NOs Fridericus, &c. recognoſcimus, &c. quod cum sereniſſimi principis indignationem inciderimus, venimus in propria noſtra perſona ad conſpectum dicti domini noſtri regis Conſtantiam. Et nos, perſonam noſtram, territoria, homines, civitates, fortalitia, & quidquid habemus & tenemus, nihil excepto ad ſuam regalem gratiam dedimus & [e] *ponimus vigore præſentium taliter, quod ipſe nobiſcum & cum eis facere* [f] *& ordinare poſſit pro ſua regalis libito voluntatis. Quidquid etiam qualibet perſona vel perſona eccleſiaſtica vel ſæculares, nobiles vel ignobiles, in quacumque dignitate vel ſtatu conſtituta, nemine excepto, contra nos* [g] *habet occaſionem pro quacumque cauſa, nulla excepta, hoc totaliter poſuimus & dedimus in arbitrium dicti domini noſtri regis, ſic & totaliter, quod quidquid ipſe dominus noſter rex juſſerit in hujuſmodi, ordinaverit & dictaverit, pro ſua voluntate per nos erga quemlibet faciendum, quod iſtud facere & adimplere & finire debemus abſque omni dilatione & contradictione. Debemus etiam & volumus facere & procurare: Papam Joannem ad Conſtantiam, ſeu alibi, quo dominus noſter rex voluerit, præſentare aut facere præſentare ad manus & poteſtatem dicti domini regis & ſacri concilii, quod præſentialiter Conſtantiæ celebratur. Sperantes, quod juxta verbum regium deſuper nobis factum, quod dictus Papa Joannes & omnes ſecum venturi Conſtantiam, aut ad alium locum deputandum, ſuarum vitæ & rerum ad eos pertinentium, quas ſecum ad hujuſmodi locum duxerint, ſint ſecuri. Et, ſi dictus Papa Joannes de papatu depoſitus fuerit vel ceſſerit, tunc in voluntate præfati Concilii ſtabit, quomodo eidem de ſtatu ſuo provideatur. Nos etiam volumus & debemus in hoſtagio Conſtantiæ manere, quouſque Papa Joannes Conſtantiam, aut alibi, quo præfatus dominus rex deputaverit, pervenerit, ut ſupra dictum eſt. Et quouſque omnes & ſinguli officiales, cives & incolæ munitionum, civitatum, & territoriorum in Suevia, Alſatia,* [h] *partibus Briſgoviæ, Comitatu Tirolis circa Atheſim, & valle dicta* [i] im Cal*, præfato domino noſtro regi & imperio ſacro fidelitatem* [k] *promiſerint & juraverint ad ſancta Dei evangelia ipſum reſpicere & ſibi obedire, donec omnia & ſingula per nos taliter & effectualiter facta fuerint & adimpleta. In quo & præfati domini noſtri regis ſimplicibus verbis, litteris aut intimationibus abſque probatione alia debent contentari; aut quouſque idem dominus noſter rex eoſdem fidelitatum, promiſſionum & juramentorum hujuſmodi per ſe vel ſuas litteras nuntiaverit abſolutos. Et in caſu quo præmiſſa in toto vel in parte non faceremus & impleremus, ſeu quomodolibet contravenirenus (quod Deus avertat) extunc præfatæ civitates, munitiones, territoria & homines noſtri præfato domino noſtro regi & ſacro imperio totaliter devolventur, & deinceps eidem tanquam juſto ordinario & naturali domino ſuo ſubjicientur & obedient, noſtra & cujuſlibet alterius contradictione non obſtante, omnibus fraude, dolo & nequitia totaliter ceſſantibus in præmiſſis. Et iſtud ad omnem firmitatem promiſimus noſtra principatus fiducia, & ad ſancta Dei evangelia juravimus virtute hujus litteræ totum id quod ſupra ſcriptum eſt, faciendum & adimplendum totaliter & cum effectu. Et in teſtimonium iſtius, ſigillum noſtrum ad litteram cum matura noſtra deliberatione appoſuimus, Et quia nos etiam iſtud præſcriptum totum de noſtra propria & libera voluntate fecimus, propterea rogavimus il-*

ANNO CHRISTI 1415 SESSIO VIII. CONCILII.

[d] Obligationis, MS. Ex iiſdem MSS. Sued. & Germanicis.

[e] MSS. poſuimus.

[f] MSS. Germ. tres, & demittere. Al. diſponere.

[g] MSS. habent admittes.

[h] MSS. partibus Rhenus & Briſgoviæ.

[i] MSS. Imthal.

[k] Al. promiſerunt & juraverunt.

luſtres principes, ducem Ludovicum, comitem Palatinum Rheni, ducem Bavariæ, & Griffinum de Morey noſtrum dilectum avunculum, & burgravium de Nurenberg noſtrum dilectum ſocerum, quod quilibet eorum ſuum ſigillum ad teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum ad præſentem litteram appoſuit, eoſdem Ludovicum, &c. indemnes tenendo.

Datum, &c.

Ex prima editione.

Super quibus lectura, publicatione, pronuntiatione & diffinitione ſive condemnatione, dominus Oſtienſis præſidens, & dicti quatuor nationum quatuor præſidentes, interrogati, an placeret, reſponderunt omnes, & primo Oſtienſis, deinde nationum præſidentes, quod placeret. Et approbaverunt omnia prædicta.

SESSIO IX.

In qua producebatur executio citationis contra Joannem Papam vigeſimumtertium.

Ex prima editione.

DIe Lunæ decimatertia menſis Maii ſupradicta, fuit ſeſſio generalis in eccleſia cathedrali Conſtantienſi ſupradicta; in qua præſidebat reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Vivarienſis. Cui ſeſſioni interfuit ſereniſſimus princeps Sigiſmundus Romanorum & Hungariæ rex, &c. cum ſuis nobilibus & inſignis regalibus, [*] *& imperialibus ſibi adminiſtrantibus*, & fuit cantata Miſſa de Angelis, videlicet, *Benedicite omnes Angeli*, &c. per reverendum patrem dominum Robertum epiſcopum Sareſbirienſem nationis Anglicanæ.

[*] Ex mſ. Surii.

Ex mſſ. Surii, & tribus Germanicis.

Præſentibus ibidem reverendiſſimis dominis, Joanne epiſcopo Oſtienſi cardinali, &c. Angelo Laudenſi, Franciſco Venetiarum, Alamanno Piſano, Jordano de Urſinis, Branda Placentino, Guillielmo ſancti Marci, Antonio de Salancho, preſbyteris, Amadeo Saluciarum, Raynaldo de Branchaſiis, Ludovico de Fliſco, Landulpho Barenſi, Odone de Columna, Franciſco Florentino, & Lucido de Comitibus, diaconis cardinalibus, abſentibus Petro Cameracenſi & Antonio Aquilejenſi cardinalibus, licet in civitate Conſtantienſi præſentibus. Qua Miſſa cantata, fuit cantatum officium, Exaudi nos Domine, *&c. cum litaniis, orationibus & collectis cum evangelio*, Erunt ſigna in ſole, *&c. ac hymno*, Veni creator Spiritus, *more ſolito.*

Luc. 21.

Quibus finitis, ſurrexit venerabilis vir magiſter Benedictus Gentiani, monachus ordinis ſancti Benedicti, ambaſſiator ſtudii Univerſitatis Pariſienſis; & propoſuit qualiter venerabiles magiſtri Univerſitatis ſtudii Pariſienſes recommendarent ſe præſenti concilio Conſtantienſi, mittendo ſibi unam litteram, quam ibidem in medium produxit: cujus tenor ſequitur inferius poſt lecturam aliorum, pro quibus ſeſſio fuit deputata.

Deinde ſurrexerunt honorabiles viri magiſtri Henricus de Piro & Joannes de Scribanis, promotores & procuratores concilii. Idem Henricus loquens: Nos procuratores & promotores hujus ſacri concilii dicimus & exponimus, citationem alias contra Joannem Papam vigeſimumtertium decretam, una cum ejus executione facta in publicis inſtrumentis, quorum tenores inferius ſunt inſerti.

Et ulterius recitando, primo, qualiter ultimo dominus Joannes Papa vigeſimuſtertius, & ejus receptatores, ſequaces & fautores fuerunt citati ad diem præſentem, ad comparendum, reſpondendum, & allegandum cauſam, &c. prout in dicta citatione continetur. Et ob hoc eorumdem Joannis receptatorum & ſequacium, ſive adhærentium non comparentium, neque alias

A *quas cauſas rationabiles allegantium, cur receſſus dicti domini Joannis Papa clandeſtinus pronuntiari non debeat fuiſſe & eſſe eccleſiæ ſanctæ Dei damnoſus, ſcandaloſus & opprobrioſus, ac unionis & pacis eccleſiæ perturbativus & nocivus, ac nefandiſſimi ſchiſmatis nutritivus & roborativus, hæreſiſque & ſuſpicionis fidei ſenſitivus, ac a bono unionis & pacis eccleſiæ præfata promiſſionibus, juramentis & votis per dominum Joannem Papam ſuper hoc factis deviativus. Nec non allegantium cauſas, quare teſtes ſuper notorietate criminum in citatorio expreſſorum recipi non debeant, & deinde notoria pronuntiari, & ſuper eiſdem tamquam ſuper notoriis criminibus procedi. Et cur ipſe dominus Joannes Papa vigeſimus tertius non*
B *debeat ſuſpendi a totali adminiſtratione papatus, propter notoriam, malam vel ſcandaloſam adminiſtrationem & dilapidationem. Ipſoſque dominum Joannem Papam, ſuos complices & ſequaces, primitus tamen diligenter per reverendiſſimos patres dominos ex dominis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, & quatuor præfatos quatuor nationum, diligenter ante valvas hujus majoris eccleſiæ Conſtantienſis præconizatos, ſi non comparuerint, neque reperiantur, petimus contumaces reputari, & in eorum contumaciam ſupradicta omnia & ſingula per hanc ſanctam ſynodum ſecundum formam citatorii pronuntiari, declarari & decerni, dictum receſſum ſuum fuiſſe & eſſe ſanctæ eccleſiæ Dei ſcandaloſum & opprobrioſum, &c. Nec*
C *non crimina in ipſo citatorio expreſſa, fuiſſe & eſſe notoria, & ſuper eis tamquam ſuper notoriis procedendum fore, & procedi debere declarari, dictumque dominum Joannem Papam a totali adminiſtratione papatus tam ſpiritualium, quam temporalium, propter præmiſſa lite pendente, ſuſpendendum fore & ſuſpendi debere: ipſumque ſuper prædictis criminibus fuiſſe & eſſe notorie irretitum, & penitus incorrigibilem, aliaſque procedi & declarari, prout juris fuerit & ordo dictaverit rationis.*

Item petimus ſimiliter ex benigniſſimo officio, quod humiliter pro tota Univerſali eccleſia & cuncto populo Chriſtiano imploramus, per hoc ſacrum concilium & hanc ſanctam univerſalem ſynodum aliquos
D *ex dominis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus antedictis, & aliquos alios etiam prælatos dari & deputari commiſſarios, coram quibus teſtes in hac cauſa produci valeant; quique juramenta eorumdem recipiant, ipſoſque examinent diligenter, & huic ſacro concilio proceſſum hujuſmodi habitum & habendum referant, aliaque faciant, quæ circa præmiſſa neceſſaria fuerint & quomodolibet opportuna. Præmiſſa omnia & ſingula cum debita petimus inſtantia inſtantius & inſtantiſſime fieri, decerni & adimpleri, ſalvo jure addendi, minuendi & mutandi, declarandi, &c. ut eſt* [a] *ſtili juris atque moris.*

[a] Al. ſideret.

Quibus factis, reverendiſſimus pater dominus Franciſcus cardinalis Florentinus ſurrexit, proponens quod
E *dominus Joannes Papa vigeſimuſtertius prædictis miſit dominis cardinalibus unam bullam in qua conſtituit procuratores ſuos ad hanc ſynodum, ad defendendum & agendum nomine ſui ſuper ſibi impoſitis & imponendis per dictam ſynodum: videlicet reverendiſſimos patres, dominum Petrum Cameracenſem, Guillelmum ſancti Marci, preſbyteros, & ipſum Franciſcum Florentinum diaconum cardinalem, licet ſui collegæ ipſi* [b] *non venirent ad concordiam, an vellent acceptare onus procuratoris; licet ipſe ſimiliter miſiſſet unum breve, exhortando eos, quod acceptarent pro eo onus procuratoris: tamen juxta id quod ſibi viſum fuerat, non poſſent bene tranſire, quin deberent acceptare. Sed extunc dixit, quantum in eo erat, pro*

[b] Mſſ. nondum venerunt.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO IX. CONCILII.

iſta vice nollet acceptare onus procuratoris, perſuaſiſſetque ſibi alias, quando fuerat ſecum, quod reverteretur & faceret illa quæ promiſerat. Dominus vero Guillelmus ſancti Marci levans ſe, dixit quod illam materiam ignoraſſet penitus, & nunquam veniſſet ad notitiam ejus, niſi hodie mane. Sed quidquid eſſet, ipſe non eſſet diſpoſitus ad acceptandum onus pro Papa, neque pro aliquo alio, renuntians ipſe omni acceptationi exnunc penitus & omnino. Exnunc tamen approbans perſuaſionem quam dominus Florentinus dixit feciſſe Papæ, qualiter reverteretur ad concilium, & impleret ea quæ voviſſet & juraſſet.

Quibus ſic propoſitis per dictos dominos Franciſcum Florentinum & Guillelmum ſancti Marci cardinales, ſtatim ſurrexit magiſter Henricus de Piro una cum magiſtro Joanne de Scribanis, ipſoque Henrico loquente dixerunt, quod citatio eſſet perſonalis, & cauſa criminalis, in qua nullus admitteretur per procuratorem: proteſtando ibidem, ex quo Joannes Papa XXIII. conſtituit procuratores ſuos ad hanc cauſam, quod manifeſtum & notorium eſſet, quod citatio venit ad ejus notitiam, & ſufficienter devoluta.

Subſequenter pro meliori expeditione hujus negotii ſunt rogati per concilium duo cardinales diaconi & quinque prælati nomine concilii, ad eundem ad portas ſive valvas eccleſiæ præſentis, ad inquirendum, ſi Joannes Papa XXIII. foret ibidem, ipſumque requirendo & ſuos ſequaces, receptatores & fautores, ut comparere deberent coram ſancta ſynodo Conſtantienſi, reſponſuri ſuper contentis in citatorio contra eos emiſſo.

Cardinalibus vero recuſantibus, licet petitis & exſpectatis, acceſſerunt ad portas eccleſiæ reverendiſſimus pater dominus Joannes patriarcha Antiochenus nationis Gallicanæ, Nicolaus Gueznenſis archiepiſcopus nationis Germanicæ, Antonius archiepiſcopus Raguſinus nationis Italicæ, & Nicolaus epiſcopus Bathonienſis nationis Anglicanæ, Stephanus epiſcopus Dolenſis nationis Gallicanæ, cum reverendis patribus Benedicto præpoſito Albæ Regalis, protonotario nationis Germanicæ, & Jacobo Rhodini nationis Italicæ, & quinque notariis ſive tabellionibus quatuor nationum. Quorum quilibet unus poſt alium in dictis & extra valvis tribus vicibus vocarunt Joannem Papam XXIII. & ſuos ſequaces alta & intelligibili ac clamoroſa voce, videlicet in hunc modum: Auctoritate ſanctæ ſynodi Conſtantienſis requirimus Joannem Papam vigeſimumtertium, citatum & ſuos ſequaces & fautores: ſi ſint hic, veniant coram dicta ſancta ſynodo, reſponſuri ſuper contentis in citatorio. Quibus inquiſitionibus factis ſucceſſive, nullus comparuit, neque reſpondit.

Reverſi ad eccleſiam & ad dictam ſynodum, fecerunt relationem. Primo dominus Joannes patriarcha, & deinde dominus Benedictus præpoſitus protonotarius, nomine notariorum, qualiter inquiſierunt dictum Joannem Papam & ejus ſequaces ac fautores juxta formam juris eis traditum: & nullus comparuit, neque comparebat pro eis; quod atteſtarentur coram Deo & dicta ſynodo Conſtantienſi.

Super quibus ſucceſſive dictis, petitis, relatis, atque injunctis, idem magiſter Henricus de Piro promotor una cum dicto Joanne de Scribanis, petiverunt ſibi per notarium ſedis Apoſtolicæ & alios tabelliones & notarios ſynodi, unum & plura confici, publicum & publica, inſtrumentum & inſtrumenta. Præſentibus ibidem illuſtribus principibus dominis Ludovico duce Bavariæ, Rompoldo duce Zaganenſi in Sileſia, Joanne Jacobo comite Aqueſanenſi filio [a] comitis Montisferrati, Joanne comite de Friburg, Joanne Carolo de Vicecomitibus de Mediolano, Philippo de Florentia, Nicolao de Gara [a] magno comite de Hungaria, & alia Chriſtianorum multitudine copioſa.

a Marchionis, mſ.

a M. C[illegible] magno in Hungaria.

Quibus ſic peractis, dominus Andreas electus Poznanienſis de mandato dictæ ſynodi aſcendebat in locum in quo publicabantur edicta concilii: & legebat ibidem certam ſchedulam alias in nationibus concluſam pro officialibus concilii, & cetera. Cujus tenor ſequitur inferius. Nec non litteram miſſam per Univerſitatem ſtudii Pariſienſis, cujus ſimiliter tenor ſequitur inferius. Quibus lectis, Henricus de Piro & Joannes de Scribanis, Henrico loquente, petierunt a tota ſynodo, an placeret; adjicientes, ſi aliquis eſſet cui non placeret, juxta auctoritatem & facultatem concilii, poſſet libere ſurgere & dicere id quod ſibi placeret. Et ſic de omnibus aliis fuit reſponſum per dominum præſidentem & omnes alios, Placet, *nemine diſcrepante.*

Qua quidem Miſſa cantata, legebantur litaniæ & alia more aliarum ſeſſionum, cum evangelio, *Erunt ſigna in ſole & luna,* &c. Deinde vero dominus Andreas electus Poznanienſis legebat quaſdam concluſiones & litteras, quarum tenores ſequuntur, & ſunt tales;

Ex prima editione. Luc. 21.

Sacroſancta Conſtantienſis ſynodus eccleſiam catholicam repræſentans, in Spiritu ſancto legitime congregata.

AUditis & intellectis prærpoſitis & petitis per procuratores hujus ſacri concilii generalis contra dominum Joannem Papam XXIII. intendentes in hac cauſa cum maturitate & manſuetudine & caritate in Spiritu ſancto procedere, præfatum dominum Joannem, quoad præmiſſa contra eum propoſita & petita, uſque ad diem craſtinum hora qua celebrabitur ſeſſio, de ſolita benignitate exſpectandum decernit, & ſuper jam propoſitis ſeu petitis pro parte ejus fore reſpondendum.

Concilium dat commiſſarios in cauſa inquiſitionis contra Joannem Papam vigeſimumtertium.

Item dicta ſancta ſynodus deputat & conſtituit [b] ſupra propoſitos contra dictum dominum Joannem Papam vigeſimumtertium commiſſarios reverendiſſimos dominos cardinales de Urſinis & tituli ſancti Marci; nec non reverendos patres dominos epiſcopos Concordienſem & Tarviſinum, ac Joannem de Bononia ſacri palatii Apoſtolici cauſarum auditorem, nationis Italicæ: & epiſcopum Dolenſem, & abbatem ſancti Lupi, nec non Guillermum [c] Malignis dicti palatii auditorem, nationis Gallicanæ. & epiſcopum Merburgenſem, & Andream electum Poznanienſem, & Bertholdum de Wildungen ejuſdem palatii auditorem, nationis Germanicæ: epiſcopum Lichfeldenſem, & abbatem beatæ Mariæ extra muros Eboraci, nationis Anglicanæ: quibus dat poteſtatem ſuper prædictis teſtes recipiendi, citandi & compellendi, ipſoſque examinandi ſecundum petitionem prædictorum promotorum, prout natura cauſæ requirit; ita quod quilibet ipſorum tres poſſint prædicta inchoare, perficere & finire, & ſuper notorietate & ſcandalizatione & incorrigibilitate dictorum criminum plenariam relationem facere; & ad finem procedendi contra dictum Papam, ut juris fuerit & rationis.

b Forte, ſuper propoſitum.

c Al. Millgeneti al. Malignotti.

Concilium deputat ſuos judices.

Item dicta ſancta ſynodus conſtituit & deputat in judices ſeu commiſſarios ad audiendum omnes cauſas, ad dictam ſanctam ſynodum per appellationem ſeu querelam deductas, devolutas, ſeu deducendas &

devolvendas, reverendiſſimos patres Matthæum epiſcopum Piſtorienſem nationis Italicæ, Joannem epiſcopum Vaurenſem nationis Gallicanæ, [a] Nicolaum epiſcopum Plocenſem nationis Germanicæ, & Robertum epiſcopum Sareſbirienſem nationis Anglicanæ; quibus dat poteſtatem in prædictis citandi in curia & extra eam, & alia faciendi quæ ad dictas cauſas pertinent & pertinebunt, uſque ad ſententiam diffinitivam excluſive.

[a] Jacobum, Mſſ. Germ.

Concilium deputat ſeſſionarios.

Item dicta ſancta ſynodus conſtituit & deputat ſeſſionarios pro ordinando dominos prælatos, ambaſſiatores & ceteros in ſeſſionibus concilii, prout fieri ſolitum eſt; videlicet de natione Gallicana antiquos nominatos, & de natione Italica dominum Joannem de ſancto Severino, & pro natione Germanica magiſtrum Everhardum Lupi.

Ex mſſ. Sutil. & tribus Germanicis.

Item ſupplicetur per legentem prædicta ſereniſſimæ regiæ majeſtati, quod loco domini comitis Bertholdi propter ejus abſentiam, provideat de uno alio ad ſuum officium ſufficiente.

In nomine Domini. Amen.

ANno a Nativitate ejuſdem milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, indictione octava, die quarta menſis Maii, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Joannis divina providentia Papæ vigeſimitertii anno quinto, in mei notarii publici & teſtium infraſcriptorum ad hoc ſpecialiter vocatorum & rogatorum præſentia, venerabilis vir dominus Nicolaus de Hubancho, litterarum ſcriptor, & pro tunc audientiæ publicæ litterarum contradictarum domini noſtri Papæ lector in eccleſia ſancti Stephani Conſtantienſi, pro audientia cauſarum Apoſtolica ſpecialiter deputata, mane hora conſueta quaſdam litteras citatorias perſonales a ſacroſancta ſynodo Conſtantienſi generale concilium faciente, & eccleſiam catholicam repræſentante, in Spiritu ſancto legitime congregata, ad inſtantiam venerabilium virorum magiſtrorum Henrici de Piro licentiati in decretis, & Joannis de Scribanis de Placentia, cauſarum & negotiorum dicti concilii promotorum & procuratorum, contra præfatum dominum Joannem Papam & ejus fautores, receptatores & ejus ſequaces emanatas, & propriis ſigillis præſidentium quatuor nationum hujuſmodi concilii munitas & ſigillatas, nec non per providos viros magiſtros, Joannem Gniardi pro Gallicana natione, Bartholomæum de Guaſtis pro Italica, Giſelerum a Bovencen pro Germanica, & Joannem Raynaldi pro Anglicana, nationibus, in prædicto ſacro generali concilio Conſtantienſi notarios ſubſcriptas & ſigillatas, quarum tenor ſic incipit: Sacroſancta Conſtantienſis ſynodus, &c. Et ſic finit: Datum Conſtantiæ provinciæ Moguntinenſis, &c. alta & intelligibili voce legit & publicavit ad præfatorum magiſtri Henrici de Piro & Joannis de Scribanis promotorum & procuratorum nomine quo ſupra, inſtantiam, qui ſibi de publicatione & lectura hujuſmodi per me notarium publicum infraſcriptum, unum vel plura, publicum ſeu publica fieri petierunt inſtrumentum ſeu inſtrumenta. Præſentibus ibidem venerabilibus & diſcretis viris magiſtris Michaele de [b] Boleſanis licentiato in decretis, Joanne de Scribanis in Romana curia procuratore, Conrado Baldevin, Henrico Hutenatels, Joanne Brunichuſen, Robino Colini, in dicta audientia procuratoribus, & Giſelero de Bovencen, ſacri palatii Apoſtolici cauſarum notariis, & quampluribus aliis teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

[b] Mſſ. Germ. Boloſanis.

Paulo poſt ego Fridericus notarius infraſcriptus prædictas litteras citatorias ad valvas dictæ eccleſiæ ſancti Stephani pro audientia cauſarum Apoſtolica ſpecialiter deputata affixi, & extenſas per tempus dimiſi, rogatus & requiſitus per dictos magiſtros Henricum de Piro & Joannem de Scribanis promotores & procuratores nomine quo ſupra, ut de hujuſmodi affixione publicum conficerem inſtrumentum. Præſentibus ibidem diſcretis viris magiſtris Nicolao Voure, Henrico Herbordi, Joanne Chriſtiani & Joanne Carpentarii in prædicta audientia procuratoribus, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Deinde vero hora Tertiarum dictæ diei, vel quaſi, ego Fridericus notarius infraſcriptus prædictas litteras citatorias de prædictis valvis removi, & ſtatim poſtea ad valvas eccleſiæ cathedralis Conſtantienſis affixi, & extenſas ibidem dimiſi per horam & ultra, rogatus & requiſitus, ut de hujuſmodi remotione & affixione publicum conficerem inſtrumentum. Præſentibus ibidem diſcretis viris magiſtris Nicolao de Hubancho lectore prædicto, Arnoldo Vortbem, Theodorico de Horſten, litterarum Apoſtolicarum ſcriptoribus, & Joanne Stade de Lothem, ſacri palatii Apoſtolici cauſarum notariis, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Ex poſt vero hora quaſi undecima dictæ diei, ego Fridericus notarius infraſcriptus prædictas litteras citatorias de prædictis valvis removi: & deinde in continenti ad valvas palatii Apoſtolici, ſive domus epiſcopalis Conſtantienſis, ubi dictus dominus noſter Papa, dum in præſenti civitate Conſtantienſi erat, habitabat & habitare ſolebat, affixi, & extenſas per tempus dimiſi.

Et deinde hora Nonarum, vel quaſi, eaſdem litteras de proxime dictis valvis removi, & mecum portavi, rogatus & requiſitus a ſæpe dictis promotoribus, ut de hujuſmodi affixione & remotione publicum conficerem inſtrumentum. Præſentibus ibidem honorabilibus viris magiſtro Theodorico de Horſten, Goſvino Muel, litterarum Apoſtolicarum ſcriptoribus, Hermanno [c] Coppardi canonico eccleſiæ ſancti Caſſii Bonnenſis, Colonienſis diœceſis, Henrico ten [d] Gangenhave de Reyt, Joanne [e] Walkingen, & Stephano Piloſi, ſacri palatii cauſarum Apoſtolici notariis, & Ricoldo von der Samitter, clericis Colonienſis, Monaſterienſis, Rneimenſis & Leodienſis diœceſum, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis. Et ego Fridericus de Arnhem clericus Colonienſis diœceſis, publicus Apoſtolica & imperiali auctoritatibus notarius, ac dictæ audientiæ publicæ litterarum contradictarum domini noſtri Papæ ſcriba, quia prædictis lecturæ, publicationibus, affixionibus & remotionibus una cum prænominatis teſtibus præſens interfui: ideo hoc præſens inſtrumentum manu mea propria ſcriptum & ſubſcriptum in hanc publicam formam redegi, ſignoque & nomine meis ſolitis & conſuetis ſignavi, rogatus & requiſitus, in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum.

[c] Mſſ. Coppardi.
[d] Mſſ. Langen have.
[e] Mſſ. Vuelling.

In nomine Domini. Amen.

ANno a Nativitate ejuſdem milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, indictione octava, die vero ſabbati, quarta menſis Maii, pontificatus domini Joannis Papæ vigeſimitertii anno quinto, paulo poſt horam nonarum, Ego Giſelerus notarius publicus infraſcriptus, in teſtium infraſcriptorum ad hoc ſpecialiter vocatorum & rogatorum præſentia, certas litteras citatorias perſonales, a ſacroſancta ſynodo Conſtantienſi generale concilium faciente, & eccleſiam catholicam repræſentante, in Spiritu ſancto legitime con-

Anno Christi 1415. Seſſio IX. Concilii.

gregata, ad inſtantiam & petitionem venerabilium virorum magiſtrorum Henrici de Piro licentiati in decretis, & Joannis de Scribanis de Placentia, cauſarum & negotiorum dicti concilii promotorum & procuratorum contra præfatum dominum Joannem Papam vigeſimumtertium & ejus fautores, receptatores & ſequaces emanatas, & ſigillis præſidentium quatuor nationum hujus concilii munitas & ſigillatas, ac etiam per quatuor earumdem nationum in prædicto ſacro generali concilio notarios ſubſcriptas & ſignatas. Quarum quidem litterarum citatorum tenor ſic incipit: Sacroſancta Conſtantienſis ſynodus, &c. Et ſic finitur: Datum Conſtantiæ, provincia Moguntinenſis, in eccleſia majori ſolemniter celebrata die Jovis ſecunda menſis Maii, indictione octava, anno Domini, &c. Ad inſtantiam & requiſitionem præfatorum magiſtrorum, Henrici de Piro & Joannis de Scribanis, promotorum & procuratorum, nomine quo ſupra, valvis ſeu portis civitatis Conſtantienſis, [a] *Guiſpore vulgariter nuncupatis, una cum earumdem vera copia affixi, & ibidem affixas & extenſas dimiſi.*

a Sonuſtat, mſ. al. Suetzmr.

Quarumquidem litterarum tenor ſic incipit. *Sacroſancta Conſtantienſis ſynodus generale concilium faciens, & eccleſiam catholicam repræſentans, in Spiritu ſancto legitime congregata univerſis Christi fidelibus unionem, pacem eccleſiæ, & gaudium ſempiternum,* Et ſic finit ante ſubſcriptionem notariorum; *Datum Conſtantiæ provincia Moguntina, in ſeſſione publica in eccleſia majori ſolemniter celebrata die Jovis* II. *menſis Maii, indictione* VIII. *anno vero Domini* MCCCCXV. *Pontificatus præfati domini Joannis Papæ XXIII. anno quinto, præſentibus ibidem illuſtribus principibus domino Rompoldo duce Sileſiæ, Friderico Burgravio Nurembergenſi, Joanne Jacobo filio marchionis Montisferrati, Joanne de Vicecomitibus de Mediolano, & Sigiſmundo de Loſſins de Hungaria militibus, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter, & rogatis, & quamplurimorum aliorum Chriſtianorum multitudine copioſa.*

Ex mſſ. Card. Capuanæ & Germanico.

Deinde vero hora prima poſt meridiem ejuſdem diei, ipſas litteras citatorias originales, copiis earumdem per me affixis ibidem dimiſſis, a dictis valvis ſeu portis amovi & mecum portavi, rogatus & requiſitus a ſupradictis magiſtris Henrico de Piro & Joanne de Scribanis promotoribus & procuratoribus nomine quo ſupra, ut de affixione & amotione hujuſmodi ipſis unum vel plura, publicum ſeu publica conficerem, inſtrumentum ſeu inſtrumenta. Præſentibus ibidem diſcretis viris magiſtris, Gumperto Fabri, & Petro Bannin de Deſter viel, ſacri palatii Apoſtolici cauſarum notariis clericis Moguntinenſis & Leodienſis diœceſum, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Paulo vero poſt præmiſſa, ego Giſelerus notarius infraſcriptus una cum prædictis litteris citatoriis ad dicta civitatis Conſtantienſis valvas ſeu portas, [b] *Rumphartorum vulgariter nuncupatas, acceſſi, & eiſdem valvis ſeu portis eaſdem litteras citatorias una cum earumdem vera copia affixi, & ibidem ipſas affixas & extenſas dimiſi. Demum vero ipſas citatorias originales litteras poſt horam Veſperarum ejuſdem diei ſupradicta, copia earumdem ibidem per me affixa, etiam in proxime dictis portis dimiſſa, removi & mecum deportavi; rogatus & requiſitus a ſupradictis magiſtris Henrico de Piro & Joanne de Scribanis, promotoribus & procuratoribus nomine quo ſupra, ut ipſis de hujuſmodi affixione & amotione unum vel plura, publicum ſeu publica conficerem inſtrumentum ſeu inſtrumenta. Præſentibus ibidem honorabilibus & diſcretis viris magiſtris Clemente de Cumis, & Baſſiono de* [c] *Putalactis de Lauda, litterarum Apoſtolicarum ſcriptoribus, & Joanne* [d] *Guinardi in dicto ſacro concilio pro natione Gallicana notario, clerico Pictavenſis diœceſis, teſtibus ad præmiſſa vocatis & rogatis. Et ego Giſelerus de Boventen clericus Moguntinenſis diœceſis, Apoſtolica & imperiali auctoritatibus notarius, & in ſacro Conſtantienſi generali concilio ſupradicto pro natione Germanica notarius, prædictas litteras citatorias per edictum & perſonales ſupradictis valvis & portis affixi, &, ut præmittitur, amovi: de quibus affixione & amotione præſens publicum inſtrumentum manu mea propria ſubſcriptum confeci, ſubſcripſi & publicavi, ſignoque & nomine meis ſolitis & conſuetis ſignavi, rogatus & requiſitus in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum.*

b Mſ. Germ. Rumphar. al. Rumpertoſtar.

c Mſ. de Paſtalaſtis.

d Mſ. Gwardis.

Egregiis inclytiſque patribus, viris ex omni gente [e] dilectis, in ſalutifero Conſtantienſi concilio Univerſalem eccleſiam repræſentantibus,

Univerſitatis Pariſienſis epiſtola, ex iiſdem mſſ.

e Electis, mſſ.

f Mſ. electi.

EGregii inclytique patres, viri ex omni gente [f] *dilecti, almumque & ſalutiferum concilium: Si labori, ſi gravibus operibus per diverſas vias pacem eccleſiæ quæſiviſtis, non corpori, non mundanis parcentes divitiis, ſed theſaurizantes in cœlo, jam conſtantius perſiſtendum, jam ambulandum cautius; jam opus eſt incumbere magis, cum turbidus Auſter primum dulce ſpirantes Zephyros a Petri navicula aliquantiſper repulit. Sed remis agendum, ut ad tranquillitatis portum ducatur incolumis. Jam in vobis ſpes catholici populi conſtituta eſt, vos columnas eccleſiæ firmas univerſi laudant & venerantur, & pacem orantes populi manus ad ſidera tendunt. Nam adaucta eſt eo fiducia per veſtram perſeverantiam, poſt quam domini noſtri Papæ diſceſſum agnoverint. Quamquam diſceſſum ægre feramus, multumque ſpes præcedens paſſa eſt detrimentum, ut nuper ſcripto vobis notum feciſſe putamus. Nunc igitur felix veſtris laboribus ſit eccleſia, fortunatique populi, quos invisum ſchiſma tanta per tempora conturbavit: non enim tantus cœtus in vacuum erat convocandus. Sed ut fructus labores ſequatur aſſiduos, non diſpergantur oves gregis propter paſtoris abſentiam, ſed occaſio ſit hæc in centuplo majoris unitatis: quoniam communia* [g] *noſtrum omnium vota, & univerſa fidelium mentes ſequentur, veſtra deliberata pro firmis veritatibus ſuſtinebunt, vobis in cunctis* [h] *innitentes, ut fidei* [i] *debita irrefragabiliter obligantur: & noſipſi de veſtra conſtantia gaudemus in Domino, vobis obedire, obſequi, revereri, atque ſemper aſſentire parati, teſte Domino, qui veſtros labores in conſummata pacis quietem dirigat, & in viam ſalutis æternæ.*

g Ita mſſ. forte, veſtrum.

h Al. mentes.

i Al. debito.

Datum Pariſiis in noſtra congregatione generali, apud ſanctum Martinum ſuper hoc ſpecialiter congregata, decimo [k] *quarto die menſis Aprilis. Veſtrarum paternitatum egregiarum zelantiſſimi devoti imitatores, Rector & Univerſitas Studii Pariſienſis.*

k In mſ. Lip. & Gotb. tertio.

Epiſtola Univerſitatis Pariſienſis ad Cæſarem Sigiſmundum.

Ex mſ. Bruntſvic.

SEreniſſimo ac victorioſiſſimo principi, regi Romanorum ſemper Auguſto, nec non Hungariæ, Dalmatiæ, &c. regi. Veſtris quas meritis laudes æquabimus? Sereniſſime ac victorioſiſſime princeps, & ſemper Auguſte. Quam glorioſa opera veſtris vocibus & litteris anteferunt! Vos eccleſiæ laboris miſerantem, rebus ſuccurrere feſſis conſpicimus. Vos ruinæ, quam minatur Jacobo robuſtus, ſupponitis humeros. Et regnum temporale ad cœleſte viam vobis ædificat ſalutarem. Quod ſi precibus divina flectitur clementia, ſi ejuſdem ineffabilis juſtitia nullum incompenſatum relinquat, æterna

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO IX. CONCILII.

præmia veſtra conſequetur ſerenitas. Nos autem ad gratiarum actiones condignas fruſtra niteremur, nec quidquid in orbe eſt ſufficeret. Sed Chriſtus id aſpiciat, & veſtros labores ad finem perducat beatum, qui noſtrum in ſæculum ſale dedit agris mortalibus & eccleſiæ præſidium: cujus operibus opibuſque freti, quam mundus dare non poteſt, quam neque priora potuere ſæcula, pacem exſpectamus videre venuſtam. Non vos ergo conturbent, ſi quæ de novo emergunt, ſi dominum noſtrum Papam ſpiritus neſcio quis avertit a ſynodo. Non frangat labor perſeverantiam, non rerum mutatio, [a] ſed immutatio voluntatum. Sed vos, magnanime princeps, & vir conſtantiſſime, ceteris explicate conſtantiam. Maneat ſacrum concilium, donec populum Domini, ad ipſum clamantem, & miſericorditer pacem de cælo pro terris implorantem, his nimirum, proh dolor! longævis miſeriis eripiat. Non leves occaſiones, non allegatæ neceſſitates receſſum perſuadeant. Sed quærat primum unuſquiſque regnum Dei, juſtitiam ejus, & pacem, & omnia adjicientur vobis.

[a] Forte, ſen.

Datum Pariſiis, in noſtra Congregatione generali apud ſanctum Martinum, ſuper hoc ſpecialiter congregata, die decimaquarta menſis Aprilis. Veſtræ Imperatoriæ majeſtatis humiles, & ejus ad mandata parati, Rector & Univerſitas Studii Pariſienſis.

Ex mſſ. Suril, & tribus Germanicis.

Eadem die qua ſupra, videlicet decimatertia menſis Maii poſt meridiem fuit congregatio nationis Germanicæ. In qua primo fuerant deputati per ſcrutinium pro parte ejuſdem nationis quinque venerabiles viri domini Hermannus [b] Dwergh, ſedis Apoſtolicæ protonotarius, Bertholdus de Wildungen ſacri palatii Apoſtolici cauſarum auditor, Joannes Abundi decretorum doctor, Petrus [c] de Tyger licentiatus in decretis, & Henricus de Piro licentiatus in decretis, ad ordinandam poſitiones & articulos, in cauſa inquiſitionis depoſitionis Joannis Papæ vigeſimitertii per ſynodum Conſtantienſem offerendos.

[b] Mſſ. Dwerck.

[c] Mſſ. Dethorgen.

Subſequenter venit ibidem dominus Romanorum rex cum deputatis aliarum trium nationum, præſentans unam copiam cujuſdam bullæ datæ Carolo de Malateſtis de Arimino. In qua Angelus de Corario, Gregorius duodecimus in ſua obedientia nuncupatus, dedit licentiam ipſi Carolo & ſuis de ejus obedientia, ad conſentiendum huic concilio: injungens idem dominus rex dominis deputatis, quod examinarent illam copiam: & ſi foret defectuoſa vel inſufficiens, vellet eam remittere Carolo, qui ſtatim diſponere deberet, quod omnia ſufficienter emendarentur ad voluntatem concilii.

Ex prima editione.

Prædictis lectis & publicatis, promotores petierunt ab ipſa ſynodo, ſi placeret: adjicientes, ſi aliquis eſſet cui non placeret, juxta auctoritatem & facultatem concilii poſſet ſurgere, & dicere id quod ſibi placeret. Et ſic fuit ab omnibus reſponſum per dominum præſidentem & omnes alios, *Placet*, nemine diſcrepante.

Ex mſſ. Card. Cameracæ, & duobus German.

Eadem die, qua ſupra, videlicet tertiadecima menſis Maii ſupradicti fuit congregatio deputatorum quatuor nationum in loco, in quo natio Germanica ſolet congregari, in præſentia ſereniſſimi principis Sigiſmundi Romanorum, & Hungariæ regis & ibidem idem rex præſentavit unam copiam cujuſdam bullæ datæ Carolo de Malateſtis de Arimino, in qua dominus Gregorius dedit licentiam ipſi Carolo, & ſuis de ejus obedientia ad conſentiendum huic concilio: injungens idem rex dominis deputatis, quod examinent illam copiam, an foret defectuoſa, inſufficiens, vellet eam remittere Carolo, qui ſtatim diſponere deberet, quod omnia ſufficienter ordinarentur in eadem ad voluntatem concilii. Subſequenter fuit lecta quædam littera miſſiva per dominum Carolum de Malateſtis nationibus hujus concilii, cujus tenor inferius deſcribitur:

Reverendiſſimis, venerabilibuſque & illuſtribus patribus, & dominis capitularibus nationum Conſtantiæ convenientibus.

NUmquam dormitat, atque dormitabit antiquus humani generis hoſtis, qui vel noverit, vel ſuſpicari valeat bonum allaturum, quantum ſibi permittitur, impedire, ea quoque, quæ melioris inimicitiæ eſt, quam boni, conatur advertere: potius hæc per ſe laborat, atque ſuos undique ſatellites conſtipat, ſatigatque, quibus aptius fiat: verum eo amplius debeat inſurgere illa exſequi, qui divino mancipantur obſequio, quos malos experiuntur ſibi adverſari in propoſito: evellitur quidem ambigua de corde illius perplexitas, an tenebra, an lumen ſit, quando exſequendi ipſi mens eſt. Cum ipſis patitur offendiculum in via, qua graditur: nuſquam enim adverſabitur ex propoſito impietati nequam. Ex iis itaque majores Altiſſimo gratias fero, quibus meum ad partes illas acceſſum impediri experior, magiſque ut compleam, gliſco. Scripſeram dominationibus veſtris, credi ſupplicans, quæ ſuper iis dicturi erant venerabiles viri Joannes Loboni, & prior in monte ſancti Laurentii. Hi vero cum a me diſceſſiſſent per dietam, & paulo poſt in manus latrunculorum quorumdam inciderunt, qui nec iras domini verentes ſui, nec religioſi habitum........ tuaſionibus adeo dictum priorem oratorem meum colliſerunt, quod læſum, & praveſactum deſtinandi illum principaliter facultas abeſt. Placet ergo non meæ voluntatis, ſed contingentis opportunitatis excuſationem admittere a prædicto domino Joanne: ac ſi prædictus venerabilis prior affuiſſet, credere expoſtulo mei parte una cum aliis meis oratoribus ibi exſiſtentibus. Brixiæ die XXVI. Aprilis, indictione VIII. Sanctiſſimi in Chriſto patris domini Gregorii Papæ XII. ſervulus, & revocabilis procurator ad ſacram unionem perficiendam, Carolus de Malateſtis.

Ex iiſdem mſſ.

Eadem die videlicet Lunæ XIII. ſupradicti menſis Maii, diſcretus vir Gotfridus [d] Durſtenſis ſedis Apoſtolicæ curſor retulit dominis commiſſariis deputatis ad examinandum teſtes ſuper informatione ſummaria judicum, ſeu deputatorum ſacri Conſtantienſis generalis concilii, de & ſuper notorietate criminum in citatorio contentorum, videlicet reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis de Urſinis, & ſancti Marci cardinalibus, & epiſcopo Dolenſi commiſſariis prædictis, & nobis [e] Giſlero Bovetzaſt, Guillelmo Parſſillis, & Guinpetro Fabri notariis publicis, & ejuſdem concilii ſcribis de ipſorum dominorum commiſſariorum mandato, & ad providi viri magiſtri Henrici de Piro promotoris, & procuratoris concilii jam dicti, paulo ante peremptorie citaſſe ſex teſtes ad jurandum de perhibendo teſtimonium veritati de & ſuper notorietate criminum in citatorio contentorum ad horam ſecundam poſt meridiem præſentis diei Conſtantiæ in monaſterio fratrum Minorum, prout & quemadmodum idem curſor habuit, ut aſſeruit, ab eiſdem dominis commiſſariis ſpecialiter in mandatis.

[d] Mſſ. Durſten.

[e] Mſſ. Giſlero Bovetzaen, Gall. Parſ ll, & Guinpetro Fabri.

Deinde incontinenti idem curſor iens, & paulo poſt rediens retulit dominis commiſſariis, & nobis notariis prædictis ſe de eorumdem commiſſariorum mandato, & ad ejuſdem promotoris, ſeu procuratoris inſtantiam, paulo ante citaſſe peremptorie ſimiliter ſeptem teſtes ad jurandum de perhibendo teſtimonium veritati de & ſuper notorietate criminum in eodem citatorio contentorum ad horam, & in loco * prioritatis, prout & quemadmodum idem curſor, etiam ut aſſeruit,

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO IX. CONCILII.

recepit ab eiſdem dominis commiſſariis ſpecialiter in mandatis.

Deinde adveniente hora ſecunda poſt meridiem præſentis diei magiſter Henricus de Piro procurator & promotor præfatus procuratorio nomine quo ſupra, Conſtantiæ in monaſterio fratrum Minorum in præſentia eorumdem dominorum commiſſariorum ibidem more ſolito congregatorum perſonaliter conſtitutus, ac teſtes ſuperius citatos, videlicet reverendiſſimos patres & dominos Hermanum [a] *de Wereck ſedis Apoſtolicæ protonotarium, Bertrandum epiſcopum ſancti Flori; necnon venerabiles & religioſos viros* [b] *fratrem Joannem Marimondi, magiſtrum in Theologia abbatem monaſterii Morimondi ordinis Ciſterciensis Lingonenſis diœceſis,* [c] *Hermangaudum de Caſſer licentiatum in decretis priorem prioratus de* [d] *Capiteſtanno Narbonnenſis diœceſis, Joannem* [e] *de Palek licentiatum in decretis præceptorem ſancti Antonii urbis Romanæ, ac honorabiles viros & dominos Joannem de ſancto Severino litterarum ſacræ pœnitentiariæ ſcriptorem, Joannem de Molino canonicum ſancti Pauli Leodienſis, Nicolaum de* [f] *Ubanto litterarum Apoſtolicarum abbreviatorem & ſcriptorem,* [g] *Oliverium Gaianet in medicina doctorem, & in decretis licentiatum, rectorem parochialis eccleſiæ in Breck Venetenſis diœceſis, & Guillelmum* [h] *Henualem clericum Murianenſis diœceſis ibidem præſentes & comparentes, ut & tamquam teſtes ad jurandum de notorietate criminum in citato contentorum exhibuit & produxit: quos admitti & eorum ſolita juramenta recipi, necnon interrogari & examinari per dominos commiſſarios præfatos debita cum inſtantia poſtulavit.*

[a] Mſs. Doverg.
[b] Mſs. fratrem Mar. mondum.
[c] Mſs. Hermengaudum de Caſſeri.
[d] Mſs. Campeſtanno.
[e] Mſs. de Poleso.
[f] Mſs. Ubanto.
[g] Mſs. Oliverum Germanum.
[h] Mſs. T'amelem. cl. clericum Monteſis &c.

Qui quidem domini commiſſarii prædicti ſupradictos teſtes ibidem præſentes, & ad jurandum & perhibendum teſtimonium veritati ſuper notorietate criminum hujuſmodi duxerunt admittendos & admiſerunt; qui dum admiſſi fuerunt, ſtatim & incontinenti ad mandatum ipſorum dominorum commiſſariorum, videlicet domini prælati manibus eorum dexteris ad pectora ſua poſitis loco juramentorum: alii vero teſtes præfati tactis ſcripturis ſacroſanctis ad ſancta Dei evangelia juraverunt & dixerunt, ac quilibet eorum juravit, & dixit ſe velle dicere, & deponere puram, meram, & omnimodam quam ſciverit ſuper notorietate dictorum criminum veritatem, prece, pretio, amore, favore, ira, odio, rancore, timore, & omni mala ſeu ſiniſtra voluntate in præmiſſis poſtpoſitis penitus ac ſemotis.

SESSIO X.

Ex prima editione.

Die Martis decimaquarta menſis Maii ſupradicti, fuit ſeſſio generalis in eccleſia cathedrali Conſtantienſi ſupradicta, in qua reverendus pater dominus [i] Bertrandus epiſcopus ſancti Flori, ambaſſiator regis Cypri, cantavit officium Miſſæ de ſancta Trinitate. Et præſidebat in eadem ſeſſione reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Vivarienſis, rege Romanorum ibidem præſente in inſigniis regalibus cum ſuis nobilibus. * Litaniis autem & aliis in ſeſſionibus legi conſuetis, lectis & peractis, reverendiſſimus pater dominus Joannes patriarcha Antiochenus legebat decretum ſuſpenſionis Papæ, cujus tenor ſequitur in hunc modum:

[i] Al. Bertoldus.

Ex mſſ. Suell, & tribus Germanicis.

* *Et reverendiſſimi patres domini Angelus Laudenſis, & Jordanus de Urſinis, cardinales, aſſiſtebant regi Romanorum ibidem præſenti in inſigniis regalibus cum ſuis nobilibus. Præſentibus ibidem Branda Placentino, Franciſco Venetiarum, Guillelmo ſancti Marci, Antonio de Salaatho, presbyteris; Amadeo Salutiarum, Raynaldo de Branckaſiis, Ludovico de Fliſco, Landulpho Barenſi, Odone de Columna, Lucido de Comitibus, & Franciſco Florentinenſi, diaconis cardinalibus: abſentibus tamen Petro Cameracenſi, Alamanno Piſano, Antonio Aquileienſi, & Thoma Tricaricenſi, cardinalibus, licet in eadem civitate præſentibus. Officio vero Miſſæ ſolemniter de ſancta Trinitate peracto, fuerunt lectæ litaniæ cum introitu:* Exaudi nos Domine, *&c. evangelio, orationibus & collectis ad hoc* [k] *deputatis, & hymno:* Veni creator Spiritus. *Quibus ſic cantatis, lectis & factis, ſurrexerant Henricus de Piro & Joannes de Scribanis promotores & procuratores prædicti.*

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO X. CONCILII.

[k] Mſs. ordinatis.

Henricus de Piro loquens propoſuit, qualiter iſta ſeſſio hodierna eſſet [l] *continuatio ſeſſionis diei heſternæ. Idcirco repetiit citationem alias per edictum contra Joannem Papam vigeſimumtertium decretam & heri reproductam, una cum ejuſdem exſecutionibus factis in valvis eccleſiarum & portarum juxta ſui decretum, & hodie reproduxit de novo. Petiitque per quatuor prælatos quatuor nationum & duos cardinales ad hoc deputatos, eumdem dominum Joannem requiri extra valvas ipſius eccleſiæ, in quibus dicta citatio fuit affixa & exſecuta, & ejus ſequaces, receptores & fautores; ad reſpondendum de & ſuper omnibus & ſingulis contentis in citatione, ut præmittitur, contra eum decreta,* [m] *ſeu cauſam, quare minime tenerentur ad hoc allegandum, inſtanter poſtulavit. Et ulterius in caſu quo repertus non fuerit, ipſum Joannem ſuſpendi ab adminiſtratione totali papatus in ſpiritualibus & temporalibus per ſanctam ſynodum Conſtantienſem.*

[l] Mſs. continuativa.
[m] Forte, ſeu ad dicendum cauſam, ut infra.

Prædicta requiſitione facta per promotores, acceſſerunt ad portas majores ejuſdem eccleſiæ, in quibus communiter hujuſmodi edicta publicari ſolent, reverendiſſimi patres Franciſcus cardinalis Florentinus, & Lucidus de Comitibus, cardinales, Joannes patriarcha Antiochenus de natione Gallicana, Nicolaus archiepiſcopus Gneznenſis, ſeu de natione Germanica, Antonius archiepiſcopus Raguſinus de natione Italica, & Nicolaus epiſcopus Bathonienſis de natione Anglicana. Præſentibus ibidem reverendis patribus dominis, Benedicto propoſito Albæ Regalis, Jacobo de Rhodinis de Janua, & Thoma Polton, ſedis Apoſtolicæ protonotariis ad hoc deputatis: nec non Joanne [n] *Guiardi pro natione Gallicana, Bartholomæo de Guaſtis pro natione Italica, Gumperto Fabri pro natione Germanica, cum Giſelero de Boventin, & Wilhelmo* [o] *Porcellit pro natione Anglicana, notariis & ſcribis. Quibus dominis in portis exſiſtentibus ex mandato & conſenſu aliorum, reverendiſſimus pater dominus Joannes patriarcha Antiochenus vocavit alta & intelligibili voce dominum Joannem Papam vigeſimumtertium, ſuos ſequaces, fautores & receptatores, ſi eſſent ibidem, quod comparerent coram ſancta ſynodo, ad præſens in eadem eccleſia congregata, reſponſuri, audituri, viſuri & allegaturi, quare juxta contenta in citatorio contra eos decreto, pronuntiari non debeant tales, quales in eodem citatorio dicuntur diffamati. Certificantes eoſdem, ſive comparuerint, ſive non, quod nihilominus eadem ſancta ſynodus ad ulteriora prout juris fuerit, procederet, eorum contumacia non obſtante: & alias ad dicendum cauſam, quare non debeat idem Joannes Papa ab adminiſtratione totali papatus rerum ſpiritualium & temporalium ſuſpendi. In quam quidem vocationem alii ibidem exſiſtentes prælati non inquirentes, conſenſerunt, & voluerunt eam ſufficere pro acta præſenti.*

[n] Mſ. Girardi.
[o] Mſs. Porcel.

Super quibus magiſter Henricus de Piro promotor petiit ſibi nomine dictæ ſanctæ ſynodi unum vel plura,

publicum ſeu publica confici inſtrumentum ſeu inſtrumenta. Præſentibus ibidem Friderico de Arnhem notario audientiæ contradictarum, Everhardo Lupi, Joanne de ſancto Severino, litterarum Apoſtolicarum & pœnitentiariæ ſcriptoribus, & aliorum Chriſtianorum multitudine copioſa. Et ſic ipſi domini cardinales & prælati quatuor nationum reverſi ſunt ad eccleſiam, & ad locum concilii.

Tunc reverendiſſimus pater dominus Franciſcus cardinalis Florentinus præfatus retulit toti ſynodo, [a] quatenus in valvis & extra valvas eccleſiæ prædictæ mox per vocem domini Joannis patriarchæ Antiocheni, dominum Joannem Papam vigeſimumtertium, ejuſque fautores, receptatores & ſequaces vocaſſent, juxta tenorem dicti citatorii contra eos emanati, ad reſpondendum ſuper ſibi objectis & objiciendis: & alias dixit & retulit, prout in eodem citatorio plenius continetur. Qui quidem dominus Joannes Papa, neque fautores, receptatores & ſequaces apparuerunt, neque comparuerunt ibidem. Et ſic ſimiliter præfati domini prælati quatuor nationum reſponderunt ſucceſſive, & retulerunt ſynodo præfatæ, eos dictum mandatum fuiſſe exſecutos, licet nemo apparuerit.

Quibus relationibus factis, ad inſtantem petitionem dicti Henrici promotoris, dominus præſidens primo reputavit dictum dominum Joannem Papam, ſuos ſequaces, receptatores & fautores, contumaces: & uniformiter dicti quatuor prælati quatuor nationum, & deinde tota ſynodus reputavit dictos citatos contumaces: & ulterius in eorum contumaciam ad petitionem inſtantem dicti Henrici de Piro promotoris, reverendiſſimus pater dominus Guillelmus ſancti Marci, deputatus una cum reverendiſſimo patre domino Jordano de Urſinis cardinale, ſimul cum reverendis patribus Antonio epiſcopo Concordienſi, Jacobo epiſcopo Tarviſino, & Joanne de Bononia pro natione Italica: Stephano epiſcopo Dolenſi, abbate ſancti [b] Rufi, ac Wilhelmo [c] Malignetii pro natione Gallicana: Nicolao epiſcopo Merſburgenſe, & Andrea electo Poznanienſi pro natione Germania: epiſcopo Lichfeldenſi, & abbate ſanctæ Mariæ extra muros Eboraci pro natione Anglicana, commiſſariis ad examinandum teſtes inducendos, & ex parte ſynodi in cauſa inquiſitionis, & etiam principali contra dominum Joannem, ſequaces, fautores & receptatores prædictos, ipſis in medio ſynodi exſiſtentibus retulit, qualiter de mandato dominorum de ſancta ſynodo Conſtantienſi, cum dictus dominus deputatus examinaſſet teſtes in numero decem: quibus examinatis, & eorum dictis in ſcriptis redactis, perlegerunt eorum dicta & depoſitiones.

Quapropter licet dolenter id referat, non cauſa impediendi juſtitiam, ſed quod tantum ad hoc devenit, quod hujuſmodi ſcandalum in eccleſia Dei ſit exortum: retulit qualiter reperit fore depoſitum ſufficienter, dictum dominum Joannem Papam fore dilapidatorem bonorum eccleſiæ Romanæ & univerſalis, ſimoniacum, ſcandaloſum & perturbatorem fidei Chriſtianæ, & alias talem, quod merito debuit ſuſpendi ab adminiſtratione bonorum eccleſiaſticorum ſpiritualium & temporalium: & illa retulit cum ſupportatione & correctione ſuorum collegarum. Subſequenter aſcendebat in altum reverendus pater dominus epiſcopus Dolenſis, unus ex collegis ipſius domini cardinalis: & retulit ſimiliter, prout ipſe dominus cardinalis referebat, & ſubſequenter ceteri collegæ omnium nationum ibidem congregati dixerunt relationem ſic eſſe prout facta erat.

Quibus relationibus ſic factis, magiſter Henricus de Piro promotor petiit per dominos deputatos ad hoc, pronuntiari dictarum dominum Joannem Papam ſuſpendendum fore ab adminiſtratione papatus & rerum ac jurium Romanæ & Univerſalis eccleſiæ, tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus, ſibique interdici eorumdem adminiſtrationem. Et mandari univerſis & ſingulis Chriſti fidelibus, quod de cetero non obediant eidem, neque quidquam adminiſtret quod pertineat ad Univerſalem eccleſiam.

Et fuit petitum per eumdem magiſtrum Henricum de Piro promotorem, an ſic placeat dominis, primo præſidenti, & deinde deputatis quatuor nationum. Et fuit reſponſum, quod placet, per dictos dominos præſidentes, videlicet reverendiſſimum patrem dominum Joannem epiſcopum Oſtienſem cardinalem Vivarienſem: deinde per dominum Joannem patriarcham Antiochenum pro natione Gallicana: Nicolaum archiepiſcopum Gneznenſem pro natione Germanica, Antonium archiepiſcopum Raguſinenſem pro natione Italica, & Robertum epiſcopum Sareſbirienſem pro natione Anglicana.

Quibus petitionibus, & reſponſionibus nomine nationum & concilii factis, auditis & intellectis, idem dominus Joannes patriarcha Antiochenus de mandato concilii pronuntiavit ſuſpendendum dominum Joannem Papam vigeſimumtertium, propter ejus contumaciam, ab adminiſtratione bonorum eccleſiæ Univerſalis, tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus, prout & quemadmodum in quadam papyri ſchedula, quam ibidem de verbo ad verbum publice alta & intelligibili voce perlegit, cujus tenor inferius eſt inſertus, plenius continetur.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, eccleſiam catholicam repræſentans, ad exſtirpationem præſentis ſchiſmatis, & reformationem eccleſiæ in capite & in membris faciendam, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſis Chriſti fidelibus unionem & pacem eccleſiæ, & omne bonum.

PRidem poſt clandeſtinum receſſum domini Joannis Papæ vigeſimitertii ab hac civitate Conſtantienſi & hoc generali Conſtantienſi concilio, unionis & pacis eccleſiæ perturbativum & impeditivum, ipſam eccleſiam ſcandalizantem, per nonnullos cardinales ac prælatos, & alios notabiles viros, ad eum ex parte hujus ſacri concilii legatos tranſmiſſos, eumdem requiri & moneri mandavimus & fecimus cum debita inſtantia, quatenus ad hoc ſacrum concilium & ad hanc civitatem Conſtantienſem rediret; ea quæ pertinebant ad exſtirpationem præſentis ſchiſmatis, & reformationem eccleſiæ in capite & in membris, impleturus, & cum effectu facturus, ſicut promiſerat, voverat juraverat, ac in ſuis litteris ſuper convocatione dicti concilii conceſſis ſe facturum publicaverat: & cum id facere nolle, facto, non redeundo, & ad loca magis longinqua fugiendo, oſtenderet, fuimus per venerabiles viros magiſtros Henricum de Piro in decretis licentiatum, & Joannem de Scribanis de Placentia, cauſarum & negotiorum hujus ſacri concilii promotores & procuratores, inſtanter requiſiti, quatenus ipſum dominum Joannem Papam, notorium ſimoniacum, notoriumque bonorum & rerum ac jurium Romanæ & aliarum eccleſiarum Dei dilapidatorem, fautorem hujus peſtiferi ſchiſmatis, ac aliis criminibus gravibus eccleſiam Dei ſcandalizantibus, nedum infamatum, ſed illis in ſcandalum eccleſiæ notorie irretitum & incorrigibilem: qui, ſicut præmittitur, clandeſtine hora ſuſpecta & in habitu transformato a dictis civitate & concilio generali fugit & receſſit, gregem Domi-

[a] Qualiter, Mss.
[b] Lupi, mss.
[c] Malignerii, mss.
Ex prima editione.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO X. CONCILII.

Dominicum ut mercenarius deſerens, hæreſumque exſtirpationem, & generalem eccleſiæ reformationem, cui ſe ſubmiſerat, per dictum ſacrum concilium in capite & in membris faciendam evitare cupiens: ad redeundum & revertendum ad civitatem Conſtantienſem & hoc ſacrum generale concilium debite compellere, & eum ad hoc etiam per edictum publicum in valvis eccleſiarum & aliorum locorum (ut eſt moris) affigendum citare & evocare perſonaliter, citationemque ſuper hoc in forma juris debita contra eum ac ejus fautores, receptatores & ſequaces decernere & concedere, & alias in & ſuper præmiſſis contra eos procedere dignaremur, prout requirunt canonicæ ſanctiones. Ob quam cauſam juſtitiæ debitum exſequi volentes, prout tenemur, B contra eumdem dominum Joannem Papam vigeſimumtertium, & alios præfatos citationem perſonalem decrevimus, ipſumque & alios prædictos per edictum publicum in valvis eccleſiarum majoris & ſancti Stephani ac portis dictæ civitatis affixum, nec non per audientiam contradictarum (ut eſt moris) ad comparendum coram nobis nona die ab exſecutione citationis hujuſmodi computanda, citari mandavimus & fecimus; viſuros & audituros per nos ordinari, decerni & declarari, dictum jam clandeſtinum receſſum fuiſſe & eſſe eccleſiæ ſanctæ Dei damnoſum, ſcandaloſum & opprobrioſum, ac unionis & pacis eccleſiæ perturbativum & impeditivum, hujuſque nefandiſſimi ſchiſmatis nutriticum & roborativum, C hæreſiſque & ſuſpicionis fidei incentivum, & a bono unionis & pacis eccleſiæ præfatæ, promiſſionibus, votis & juramentis per ipſum dominum Joannem Papam ſuper hoc factis deviativum: teſteſque ſuper notorietate dictorum criminum ad finem procedendi contra eos ſuper talibus tamquam ſuper notoriis, jurare viſuros; cauſaſque, cur ipſe dominus Joannes Papa ab omni adminiſtratione ſpirituali & temporali exnunc ſuſpendi non debet, propter ipſius malam adminiſtrationem notorie ſimoniacam, bonorum & jurium Romanæ & aliarum eccleſiarum dilapidationem notoriam, ejus facto culpabili contingentem, ac ipſius ſuper præmiſſis incorrigibilitatem manifeſtam, & D alias in & ſuper præmiſſis, & aliis eccleſiam Dei ſcandalizantibus notorie, contra eum ad ejectionem a papatu, ſeu ejectionis hujuſmodi declarationem, & aliis per prædictos promotores propoſitis & proponendis, de jure & juſtitia reſponſuros; ac alias in cauſa & cauſis & negotio hujuſmodi debite proceſſuros ac procedi viſuros; aliaſque dicturos, facturos & audituros, ut juris fuerit & rationis, indeque juſtitiæ complementum ſuper præmiſſis uſque ad diffinitivam ſententiam incluſive recepturos, ſicut in aliis noſtris inde confectis litteris & inſtrumentis, ſuper eorum exſecutione inde receptis, latius continetur. Et ſubſequenter dicta die nona, quæ fuit dies E Lunæ decimatertia hujus menſis Maii, coram nobis ſeſſionem publicam in eccleſia majori dictæ civitatis Conſtantienſis de mane celebrantibus comparuerunt prædicti promotores, & contumaciam dicti domini Joannis Papæ citati, perſonaliter non comparentis, accuſarunt: & in ejus contumaciam petierunt, illum ab adminiſtratione papali propter cauſas ſuperius expreſſas ſuſpendi, & alias contra illum juxta fines in litteris dictæ citationis comprehenſos procedi. Nos cum maturitate & manſuetudine & caritate in hac cauſa procedere intendentes, dictum dominum Joannem Papam per quatuor præſidentes quatuor nationum hujus ſacri concilii generalis Conſtantienſis; videlicet Joannem patriarcham Antiochenum, Anto-

A nium archiepiſcopum Raguſinum, Nicolaum archiepiſcopum Gneznenſem, & Nicolaum epiſcopum Bathonienſem, commiſſarios, & per nos ad hoc deputatos, in valvis dictæ eccleſiæ majoris alta & intelligibili voce vocari & proclamari trina vice fecimus ad cautelam, protonotariis ſedis Apoſtolicæ, & aliis notariis publicis cum eiſdem ad id rogatu, ibidem una cum populi multitudine præſentibus. Et tandem facta nobis illico ſuper hoc relatione per commiſſarios præfatos, quod idem dominus Joannes Papa ſic citatus, vocatus & proclamatus minime comparebat; adhuc ipſum de benignitate eccleſiæ ſolita uſque ad ſeſſionem diei præſentis in dicta eccleſia majori per nos celebrandam, exſpectandum decrevi- B mus, ut in proceſſu dictæ cauſæ & inſtrumentis inde receptis latius noſcitur contineri. Cum autem hoc die præſenti, quæ eſt decimaquarta hujus menſis Maii, comparuerint coram nobis dicti promotores, petentes per nos pronunciari, decerni & declarari, eumdem dominum Joannem Papam propter malam adminiſtrationem ejus notorie ſimoniacam, bonorumque & jurium Romanæ & aliarum eccleſiarum dilapidationem notoriam, facto & culpa ipſius domini Joannis Papæ contingentem, Deique eccleſiam ſcandalizantem, ab omni adminiſtratione papali & ſpirituali & temporali ante omnia ſuſpendi, & ulterius crimina præfata contra eum per dictos promotores propoſita, fuiſſe & eſſe notoria, & in illis tam- C quam ſuper notoriis contra eum fore procedendum, etiam per nos pronunciari, decerni & declarari, & alias contra eum procedi, ut juris eſt, & alias petitum fuit: nos debitum juſtitiæ exſequi, & indemnitati eccleſiæ ac periculis animarum, quantum cum Deo poſſumus, obviare volentes, præfatum dominum Joannem Papam ex ſuperabundanti, iterato in valvis majoris dictæ eccleſiæ alta & intelligibili voce ter vocari & proclamari fecimus per Franciſcum Florentinum & Lucidum de Comite cardinales, & alios commiſſarios prælibatos, ut eſt moris. Et deinde facta nobis relatione per eos, quod non comparebat, decernentes eumdem fore contumacem, ad noſtram ordinationem ſuper præmiſſis hinc inde pro- D poſitis & petitis, procedendum duximus in hunc modum:

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus ſancti. Amen.

QUia nobis legitime conſtat, dominum Joannem Papam vigeſimumtertium a tempore quo fuit aſſumptus ad papatum uſque nunc, papatum ipſum & politiam eccleſiæ, in ſcandalum notorium ipſius & eccleſiæ, male adminiſtraſſe, rexiſſe & gubernaſſe; vitaque ſua damnabili, ejuſque nefandis moribus, populis exemplum vitæ malæ præbuiſſe & præbere: & inſuper eccleſias cathedrales, monaſteria, prioratus conventuales & cetera beneficia eccleſiaſtica pretio E appretiato ſimoniace notorie diſtribuiſſe; bonaque & jura Romanæ & aliarum eccleſiarum plurium notorie dilapidaſſe; quodque caritative monitus a præmiſſis deſiſtere noluit, ſed continue perſeveravit & perſeverat, eccleſiam Dei in præmiſſis notorie ſcandalizando: eapropter per hanc noſtram ſententiam pronunciamus & decernimus & declaramus, dictum dominum Joannem Papam ab omni adminiſtratione papali, ſpirituali & temporali, cauſis præmiſſis fore ſuſpendendum, & ſuſpendimus; eique adminiſtrationem ipſam interdicimus in his ſcriptis: criminaque præmiſſa contra eum ſuper mala adminiſtratione ſimoniaca & dilapidatione notoria ac ejus mala vita eccleſiam ipſam ſcandalizante (prout præmittitur)

Ex prima editione.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO X. CONCILII.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO X. CONCILII.

propoſita, notoria exſiſtere, ac de & ſuper eis tamquam de & ſuper notoriis procedendum fore & procedi debere ad finem ejiciendi eum a papatu, prout juris fuerit, declaramus. Quocirca vos & quemlibet veſtrum in Domino exhortamur, vobiſque cuilibet in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub pœna fautoriæ dicti ſchiſmatis tenore præſentium diſtricte inhibemus, ne vos ſeu aliquis veſtrum, cujuſcumque conditionis, ſtatus, gradus ſeu dignitatis, etiam ſi regalis, cardinalatus, patriarchalis, archiepiſcopalis, epiſcopalis, ſeu alterius cujuſcumque eccleſiaſticæ vel ſæcularis exſiſtat, dicto domino Joanni Papæ ab omni adminiſtratione papali per nos (ut præmittitur) juſte ſuſpenſo, contra dictam noſtram ſuſpenſionis hujuſmodi ſententiam de cetero directe vel indirecte obediat, pareat, intendat; aut de bonis, rebus, juribus, ſeu aliis emolumentis Romanæ eccleſiæ ex quacumque cauſa debitis, & ad eum ac papatum pertinentibus & ſpectantibus quovis modo reſpondeat: decernentes exnunc contra facientes ſcienter contrarium, tamquam contra fautores dicti ſchiſmatis, ejuſque domini Joannis Papæ fautores & ſequaces, ad pœnas juris & alias (ut fuerit rationis) auctoritate ſanctæ ſynodi fore procedendum, nec non irritum & inane, quidquid a quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter in contrarium contigerit attentari.

Datum Conſtantiæ, provinciæ Moguntinenſis, in ſeſſione publica, in eccleſia majori ſolemniter celebrata, die Martis decimaquarta menſis Maii, anno Domini milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, indictione octava, pontificatus præfati domini Papæ vigeſimitertii anno quinto.

Ex mſſ. Baſil. & tribus Germanicis.

Qua ſchedula lecta, ſurrexit dominus Guillelmus ſancti Marci cardinalis, dicens, quod in ſententia continetur, quod idem Joannes Papa propter hæreſim ſuſpenderetur a papatu & adminiſtratione papali: ſuper quo dixit teſtes non depoſuiſſe, neque eſſe neceſſarium ad præſentem actum, quod teſtes ſuper hoc fuiſſent examinati. Sed tamen vellet ſe conformare dictis & [a] aſſertionibus majoris patris & aliorum dominorum de concilio. Subſequenter ſurrexit magiſter Benedictus Gentiani de Univerſitate Pariſienſi, proteſtando, quatenus ſi per ſuſpenſionem jus conferendi beneficia devolveretur ad prælatos, ſive locorum ordinarios, non conſentiret, cum ſtudiis deberet provideri taliter, quod homines litterati in ipſis poſſent vivere uti alii: & alias dixit, licet concludendo effective in modum prædictum. Et ſic auditis iſtis altercationibus verbalibus, ſententiatum & concluſum fuit per totam ſynodum, quod ſententia ſuſpenſionis deberet habere effectum. Sed illa duo puncta, videlicet quod per ſuſpenſionem hujuſmodi atque ſententiam non devolvatur collatio beneficiorum ad ordinarios, & quod articulus de hæreſi tactus per cardinalem ſancti Marci, in deliberatione reſervetur ad aliam ſeſſionem, & quouſque teſtes fuerint ſuper notorietate examinati.

[a] Al. aſſenſibus.

Et ſic placuit domino præſidenti & deputatis quatuor nationum, & [b] ſimiliter toti ſynodo. Super quibus petitionibus, lecturis, proteſtationibus, &c. idem magiſter Henricus, dominus cardinalis, & Benedictus Gentiani, petiverant ſibi fieri nomine concilii & propriis, per reverendos patres dominos Benedictum præpoſitum Albæ Regalis, Jacobum Rhodini de Janua, & Thomam Polcon protonotarium, & alios notarios & tabelliones prædictos, unum vel plura, publicum ſeu publica, inſtrumentum ſeu inſtrumenta. Præſentibus ibidem illuſtribus principibus & magnificis viris, dominis Rompoldo duce de [c] Zagan, Joanne Jacobo comite Aqueſanenſi, filio marchionis Montisferrati, Joanne comite de Friburg, Guntero comite de [d] Guartzeburg, Joanne Carolo de Vicecomitibus de Mediolano, domino Brunoro de Scala de Verona, pincerna Sinæ, Philiberto magiſtro de Rhodis ordinis ſancti Joannis Hieroſolymitani, & quamplurium regum, Franciæ, Angliæ, Poloniæ, Daciæ, Norvegiæ, Sueciæ & Cypri ambaſſiatoribus, aliiſque Chriſti fidelibus in numero copioſo.

[b] Forte, ſimiliter.

[c] Forte, Zagen.

[d] Forte, Suartzeburg.

Ex mſſ. quatuor D. a Schelſtrate.

Qua ſententia lecta ſurrexit cardinalis ſancti Marci, qui audierat in legendo, quod concilium declarabat notoria crimina propoſita per procuratorem concilii contra Papam; & ſuper illis tamquam ſuper notoriis procedendum, & dixit, quod attenderet concilium, quod procurator concilii propoſuerat, & in citatione continebatur, crimen hæreſis & fautoriæ ſchiſmatis, & alia quædam, de quibus non conſtabat. Neque idem cardinalis credebat illa eſſe notoria, eratque periculum ita decernere: & ob hoc poſtmodum illa ſententia correcta fuit in forma præſcripta.

Poſt hæc proceſſum eſt ad examinationem teſtium per commiſſarios, propter cardinalem ſancti Marci, qui graviter ægrotabat, & ægrotavit per menſem.

Inter hæc rex, cardinales, & deputati, pluresque alii tractaverunt materiam, quod Papa conſentiret ſententiæ ſuæ depoſitionis, & ex abundanti renuntiaret. Et fuit ordinatum quod aliqui cardinales, videlicet de Urſinis, Cameracenſis, de Challanco, Saluciarum, & Florentinus irent ad Papam, qui erat detentus in oppido Cellæ ad duo milliaria; non tamen ex parte concilii, ſed collegii, ad perſuadendum ſibi conſenſum in dicta cedula. Qui iverunt: & Papa conſenſit in forma cedulæ: cujus tenor ſequitur.

Ex mſſ. Card. Capranicæ, & quatuor German.

Eadem die, videlicet XIV. menſis Maii ſupradicti fuit congregatio deputatorum nationum quatuor, in qua fuit factum ſcrutinium ſuper mittendo cum rege Romanorum ad Petrum de Luna, & ad regem Arragonum, nihil tamen fuit concluſum.

Subſequenter fuit lecta cedula ex parte certorum nobilium de Bohemia, in qua continebatur, qualiter alias propoſuerant coram deputatis nationum, quomodo & qualiter magiſter Joannes Hus detinetur, & quomodo veniſſent ad concilium: concludentes quod peterent, quod ipſe audiretur in publico, &c. Reſpondendo ad illa communiter aliqui deliberaverunt, quod differretur reſponſio ad aliam diem. Epiſcopus vero Luthomiſlenſis dixit, qualiter fuiſſet ſibi præfixus terminus ad horam præſentem per deputatos omnium nationum, ad reſpondendum cedulis dictorum Bohemorum, quoad ultimam ejus partem, ubi dicunt, quod per detractores ſit dictum, quod ex informatione dicti Hus, ſanguis Chriſti portetur in flaſconibus: ipſe epiſcopus Luthomiſlenſis probando hujuſmodi portationem ſanguinis Chriſti in flaſconibus, produxit unam cedulam probationum ſuarum, quam petiit regiſtrari apud librum nationum; reſpondendo prout in eadem cedula, proteſtans, quod non remanſerit per eum, neque ſtet, quin reſpondeat propoſitis per dictos Bohemos: & de hoc petiit ſibi publicum inſtrumentum ſuper ejus diligentia. Præſentibus ibidem dominis Nicolao archiepiſcopo Gneznenſi, Joanne archiepiſcopo Rigenſi, Nicolao epiſcopo Merſburgenſi, & aliorum prælatorum, archiepiſcoporum, epiſcoporum, abbatum, doctorum, procuratorum, & ſuppoſitorum in numero bene ducentorum.

Tenor dictarum litterarum oblatarum per Bohemos in reſponſione per dominum epiſcopum Luthomiſlenſem ex adverſo oblatorum.

REverendiſſimi patres, & domini. Nobiles domini Bohemiæ, ac Poloniæ nationum hic præſen-

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO X. CONCILII.

tes coram veſtris paternitatibus proponunt, qualiter ſereniſſimus princeps & dominus dominus Sigiſmundus Romanorum & Hungariæ rex, fama audita, & diſſenſione in regno Bohemiæ, ipſiuſque regni honori, tamquam heres & dominus ſucceſſivus volens ſuccurrere, miſit nobiles dominos [a] *Venſclaum de Duba, & Joannem* [b] *de Chluz hic præſentes, ut magiſtrum Joannem Hus inducere vellent, & aſſecurare regio ſalvo; conductu & nomine quatenus pro expurganda dicti regni Bohemiæ, & ſua ſiniſtra infamia, ſub ſalvo conductu ipſius domini regis, & ſub ſacroſancti imperii protectione & defenſa patentes ipſi magiſtro Hus datis, exhibitis, venire vellet ad Conſtantienſe generale concilium, & ibi cuilibet parti ſe opponenti de fide ſua publicam reddere rationem. Quod & fecerunt prædicti domini una cum prænominato magiſtro Joanne Hus. Cum autem prætactus magiſter Joannes Hus ſub dicto ſalvoconductu liberi perveniſſet, ex tunc captus eſt, & graviter nulla audientia prævia carceratus, & hucuſque tam compedibus quam fame & ſiti anguſtiatur. Quamvis autem olim per Piſanum concilium damnati hæretici hic libere ſteterunt, & demum libere receſſerunt; ipſe tamen magiſter Hus prædictus, nec convictus nec damnatus, ſed nec tunc auditus, ſicut præmittitur, captus eſt, ubi tamen nedum hic regum aliquorum ſeu principum electorum, ſed nec univerſitatum pro tunc aſſerunt ambaſſiata. Et quamvis dominus rex prædictus una cum dominis hic præſentibus cum magna poſtularet & rogaret inſtantia, ut ita ipſius ſalviconductus provideretur honori, & ut dictus magiſter Hus audiatur publice, & de fide ſua reddat rationem; & ſi convictus fuerit pertinaciter, quidquam contra ſcripturam ſacram & veritatem aſſerere, quod in eo dictamini & deciſioni concilii debeat ſubjacere; illud tamen hucuſque impetrari non potuit, nec haberi: ſed circa hoc dictus magiſter Joannes Hus tam graviter tenetur in compedibus, & tenuiſſimis diætatus, ubi ſic ſitau exhauſtis & attenuatis viribus de ratione poterit periclitari. Et licet Bohemiæ domini hic præſentes de regno prædicto infamarentur graviter, eo quod dictum magiſtrum Joannem Hus huc venientem libere ad tantum ipſius ſalviconductus litteras manere negligenter, cur ad tantum ipſe talia patiatur, cum vergant in contemptum & vilipendium communis regni Bohemiæ, & linguagii prædicti, quod ab origine ſuæ pia Catholica fidei numquam ad ob edendum Romana eccleſia ſancta receſſit; ipſi tamen domini* [c] *ſtupefacti prædicta omnia & ſingula in ſe hujuſque patienter tolerarunt,* [d] *& occaſio turbationis quovis modo hujus ſacri concilii exſiſtere videantur. Quapropter, reverendiſſimi patres, & domini nobiles, domini ſupradicti paternitatibus veſtris præſentibus ſupplicant jugiter & attente, quatenus penſantes honorem ſalviconductus dicti domini regis, tam etiam famam præclari regni Bohemiæ conſervari cupientes, & veſtram adaugeri, in factis dicti magiſtri Hus finem celeriorem, cum ipſi periculum exſiſtat in mora, juſtitia divina mediante, velitis efficere, prout de dictarum veſtrarum paternitatum præclara rectitudine confidentiam gerunt ſpecialem. Et ſuper iis dicti domini petunt a veſtris paternitatibus reſponderi.*

Ceterum reverendiſſimi patres & domini, ad dictorum dominorum de Bohemia hic præſentium notitiam eſt deductum, qualiter quidam præclari regni Bohemiæ jamdicti tum in honore quam fama obtrectatores & æmuli ad aures paternitatum veſtrarum deduxiſſent, quomodo ſacramentum pretioſiſſimi Domini jam per Bohemiam in flaſconibus deportarent; quodque ſutores confeſſiones jam audirent & ſacroſanctum corpus aliis miniſtrarent. Quapropter rogant domini de Bohemia hic præſentes, quatenus talibus falſis delatoribus non credatis, [e] *cum tamen tam iniqua informationes coram domino, rege, & veſtris paternitatibus verſantur.*

Cum hæc ſancta ſynodus tam ſolemni utriuſque ſtatus principum & ſapientum numero, ſed & arduiſſimis eccleſiæ cauſis, & neceſſitatibus congregata ſit in Domino, & retroactis temporibus vix fuerit, & veriſimiliter noſtro ævo nulla ſimilis ſit futura, summopere habet intendere, ut in toto ſuo proceſſu nedum errorem vitæ, calumniari nitentibus obviare valeat; ſed & factum recti tramitis exemplum relinquat; præcipue natio noſtra Germanica in hoc ſollicitior eſſe debeat, ut veterem ſuæ oblocutionis notam aboleat; quæ quaſi inconſulta, furore dicitur, non conſilio regulari: ad quem proceſſum legitimum ac decentem inter plurima unum videtur maxime neceſſarium: ut videlicet omnia in concilio diffinienda, decernenda, & demandanda, & ſtatuenda, & alia quæcumque ardua totius nationis deliberationem exigentia, poſtquam per deputatos tractanda concordata in totius nationis deliberatione, proponatur, & particulariter & diſtincte, & dato ad minus unius diei intervallo, deliberandum, juxta rationabilem deliberationem ejuſdem nationis prius factam in craſtino ſcrutentur diſtincte vota ſingulorum, aut vocaliter; ut quidquid alterius ſententiam & motiva audient de veritate, & rationabiliori ſententia informari valeat, vel in ſcripto; ſic tamen quod cedulæ omnes publice legantur, pari de cauſa, & ex pluralitate votorum ex decreto concilii computandorum concors ſententia concluſa per deputatos nationis cum aliarum nationum concluſionibus ſententiis conferatur; & ſi inveniatur omnium nationum concordia tunc concluſa, ſigillis clauſa porrectur eis, qui ſeſſionibus diffinita habere, approbare nomine nationum, qui tunc aperient ſigilla de verbo ad verbum [a] *audiunt, pronuntians omnino ſervet eumdem tenorem, & ſic habeant approbare, reſpondendo,* Placet. *Si vero tenorem mutatum ſenſerint, habeant dicere,* Non ſic placet nationi, ſed placet ſic: *exprimendo ſententiam ſecundum tenorem cedulæ ſibi datæ. Si vero ſententia nationum apparent diſcordes, tunc ſingularum nationum deputati pro ſua parte quiete, pacifice, & caritative ſuadeant ex adverſo in reliquarum nationum de præſenti reverenter audiant: ut ſic motivorum validitudo, & concluſionum veritas, & diffiniendorum æquitas clarius eluceſcat; ut quantum natio rationabilioribus motivis alterius condeſcendenter dignetur: quia in hujuſmodi collativo tractatu non triumphus victoria diſputando, ſed rei veritas, & eccleſiæ utilitas, honorque Dei principaliter quæri debet. Cumque omnium nationum deliberationes per deputatos ad concordiam redacta fuerint,* [c] *iterum tamen .... fiat per ſingulas authentice præſentibus notariis, & ſecundum ſententiam majoris partis publice, & authentice concludat; ipſaque clauſula authentice per notarios conſcribatur, & clauſa ſub ſigillo præſidentis in natione procuratori nationis ejus nomine in ſeſſione publica approbare per* Placet *præſentetur, qui cum iiſdem cedulis in ſeſſione concilii agant, ſuperius eſt expreſſum.*

Iſte modus procedendi licet ſit laborioſus, tamen eſt valde neceſſarius & fructuoſus: Primo, ut aliis nationibus ipſum ſtricte ſervantibus conformetur, ne ab eorum diligentia & providentia reprehenſibiliter deficere videamur.

Secundo, cum hodie non deſint calumniatores ipſius proceſſus concilii, & plures magni & parvi veriſimiliter exſurgent, eo quod maxime eccleſia omnium

[a] Mſ. Venceſlaum.
[b] Mſ. de Chlum.
[c] Lege, ſtupefacti.
[d] Forte, ut occaſio.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO X. CONCILII.

[a] Mſ. cum ea quæ ... que informatores .... verſabantur.
[c] Lege ex mſſ. ... in natione ſiat.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO X. CONCILII.

ſtatuum perſonas tangentes reſtant tractanda, non eſt vitandus labor, quo ipſorum poſſint excludi calumnia. Excluderetur enim calumnia quam dominus Papa in inſtructionibus ducibus ª Bavarriæ, & Anceliani inſinuavit, aſſerens ſcrutinia votorum illegitime fieri per nationes: in quibus aſſerit colligi vota indiſtincte tam pertinentium quam non pertinentium ad concilium, immo perſonarum vilium, in exitium, vota antiſtitum in ſuis clamoribus obruentium.

ª Bavariæ & Anceliani. in mſs. Germ.

Item excluderetur calumnia de conſpiratione nationum. Similiter de impreſſione violenta, cum quilibet ſit liber, ſine impreſſione funderet ſua vota; ſicque fieret legitime ſcrutinium per ſingula capita in natione, & in ſeſſione publica per nationes: nec ſic admitterentur vota impertinentium concilio, & ſubſtantiales eidem ſuis vocibus fruſtrarentur. Ad id valde expediret quod per totum concilium determinaretur authentice qui debeant habere vota in concilio, & quorum vota ſint in nationibus, & in concilio computanda; & quod ſolum taliom vota in nationibus ſcrutentur, & ad concludendum concilio numerentur. Quodque noſtra natio Germanica in hoc conformet ſe laudabili obſervantiæ nationis Gallicanæ, quæ in ſuis congregationibus diſtinguit non habentes voces ab habentibus; ſed & in loco ſedendi; ſed & habentibus vota ordinate aſſignat ſua loca ab ceteris ſcribantis ſecundum ſuorum gradum, & ordinem dignitatum: & diſtincte ſub teſtimonio notarii publici vota colligit per ſingulos qui debent habere voces, & concludit ſecundum ſententiam majoris partis: nec in ſeſſione aliquid admittit, niſi prius fuerit in natione legitime præconcluſum. Satisfieret ſic etiam juribus, ſicque ſonare videretur diſtinctio habenda per capita ſingulorum, quia fieret in nationibus, & per procuratores ſingularum nationum vota in ſeſſione præſentarent.

Quarto, & tali legitimo modo procedendi multum rimari poterit auctoritas concilii, & omnis ejus diffinitio, ſeu decretum. Nam ſicut quilibet ea quæ priori voto approbavit, tamquam ſua propria, firmius poſtea tuebitur, & ex motivis in natione collative auditis, ea animoſius defenſabit. Sed ſecundum modum hucuſque ſervatum poſſet contingere, quod ſoli deputati, immo nec omnes ipſi ante ſeſſionem diffinienda præſcirent, & ſic ea alii eo minus gratiose acceptarent: immo quandoque diffiniendo nec majorem partem concorditer contingeret conſentire, quemadmodum nuper accidit, quod tota natio Gallicana de articulis ducentis & ſexaginta ipſius Wicleff ſe aſſeruit nihil ſcire.

Quinto, ſic vitarentur ſuſpitiones ſiniſtræ, & ſuppoſitorum nationum diſſenſiones mutuæ, quæ hucuſque ſervato proceſſu veriſimiliter orirentur.

Sexto, quia ſat vere, & ſecure habito tali ſcrutinio in nationibus dici poſſet, Placet toti ſynodo, *quia ratione majoris partis conſentientis, quod alique ſic fieri non poteſt, cum taciturnitas non ſemper haberi valeat pro conſenſu. Et præſertim quia forte, ſæpe multi diſſentientes tacerent propter verecundiam, vel contentionem vitandam, vel quia ſperant ſe non poſſe proficere.*

Septimo, quia ſic non in vanum fatigaretur tota natio multis propoſitionibus, ſchedulis, & adviſamentis quæ hucuſque ſæpe præſtiterunt impedimenta utilioribus & magis neceſſariis: quia hoc ſervato ordine deputati nationum juxta primam ejus ordinationem viderent hujuſmodi ſchedulas & adviſamenta ab aliis oblata undecumque, & quocumque, & debita reſponderet, & conſequenter per ipſam omnia authentice & utiliter diſponeret.

Octavo, per iſtum legalem modum procedendi provocarentur ſinguli ad ſollicitudinem deliberandi omnia, exercitarentur etiam ingenia, & ſimpliciores a peritioribus diſcerent, & vix poſſet indeprehenſa falſitas evadere, ſi omnium exponerentur in communi, & quibuſlibet conſiderando certa cauſa diligentiam adhiberent; ſed & valde ex hoc modo conſervaretur concilium indiſſolutum, quia omnes reputarent ſe ad aliquid utiles, qui ſic cum videant ſe in nullo requiri æſtimant ſe inutiles, immo otioſe perdere tempus & expenſas; ne hic degendo ſervire ſe Deo, nec prodeſſe eccleſiæ, nec proprium meritum augere, immo potius affixi tædio quærunt occaſionem receſſus, & forte aliquando ex induſtria revocationes ſuperiorum ſuorum procurant, & ſic remanere coguntur inviti, remurmurant & efficiuntur ad omnia quæ peraguntur in concilio.

Die Mercurii quintadecima menſis Maii ſupradicti fuit congregatio omnium nationum in præſentia ſereniſſimi principis Sigiſmundi Romanorum regis, in qua fuit lecta una bulla conſtitutionis procuratorum per dominum Gregorium Papam XII. in ſua obedientia nuncupatum. quæ fuit commiſſa per eumdem dominum regem legenda, & examinanda an ſufficiat, an non. In caſu quo ſufficiat, bene; in caſu, quo non, dixit rex tamdem velle remittere Carolo de Malateſtis, qui eam plenius procurabit expediri.

Ex iiſdem mſs.

Tenor vero dictæ bullæ, de qua ſupra fit mentio, ſequitur, & eſt talis.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Dilectis filiis Joanni tituli ſancti Sixti presbytero cardinali, Apoſtolicæ ſedis legato, & Joanni patriarchæ Conſtantinopolitano electo noſtris & ejuſdem ſedis nunciis, ac venerabili fratri Wernhero archiepiſcopo Treverenſi, necnon nobilibus viris Ludovico comiti palatino Rheni, & Carolo de Malateſtis, domicello Ariminenſi in provincia noſtra Romandiolæ pro nobis & S. R. E. rectori, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

TErrenas affectiones, &c. ut infra ſeſſione XIV. ubi bulla hæc integra rurſum legitur.

Die Jovis ſextadecima menſis Maii ſupradicti poſt meridiem in palatio epiſcopali retulerunt domini commiſſariis deputatis ad examinandum teſtes ſuper poſitionibus, & articulis dandis, & producendis contra dominum Joannem Papam XXIII. ad hujuſmodi actum ibidem congregatis in præſentia noſtrorum notariorum, videlicet Joannis ª Girardi, Guillelmi ᵇ Porcel, Bartholomei de Guaſtis, Joannis Azel, Giſeleri Boventen, Gumperti Fabri, providi viri Goſfridus de ᶜ Dorſen, Joannes ᵈ Snepper, Gerardus ᵉ Savugerii, & Mermetus ᶠ Carteri ſedis Apoſtolicæ curſores peremptorie citaſſe reverendos patres & honorabiles viros dominum Bartholomæum archiepiſcopum Mediolanenſem, Philibertum magiſtrum de Rhodo, ᵍ Almannum epiſcopum Leonenſem, Albertum epiſcopum Aſtenſem, Jacobum ʰ electum Pennenſem, Hermannum Duverg protonotarium ſedis Apoſtolicæ, Donadeum epiſcopum Narnienſem, dominum Fredericum Deyt, ſacri palatii Apoſtolici cauſarum auditorem, Holmanum Sack, Simonem Banchens licentiatum in decretis, archidiaconum Vapincenſem, Joannem de Polegia præceptorem de ⁱ Reinverſo, Angelotum de Roma clericum cameræ Apoſtolicæ, Petrum ᵏ Vardi auditorem, abbatem ſanctæ Mariæ de Columna Placentina diœceſis, Joannem ˡ Buridom magiſtrum in artibus, baccallarium in Theologia & jure canonico, canonicum ᵐ Medingenſem Cameracenſem, Guillelmum ⁿ Tas licentiatum in legibus rectorem parochialis eccleſiæ de Guyetri Rotomagenſis, Guidonem Carpentarii licentiatum in le-

Ex iiſdem mſs.

ª Mſs. Girardi.
ᵇ Mſs. Porcel.
ᶜ Mſs. Dorſen.
ᵈ Mſs. Gotſper.
ᵉ Mſs. Sagerii.
ᶠ Mſs. Carteri.
ᵍ Mſ. Guill. Almannum.
ʰ Mſs. epiſcopum.
ⁱ Mſ. Remverſo.
ᵏ Mſs. Nardi.
ˡ Mſ. Biridani.
ᵐ Mſ. Medegenum & Camerac.
ⁿ Tas.

gibus canonicum Dolenſem, Petrum [a] Corbibenſem licenciatum in legibus rectorem Emportegio Andegavenſis diœceſis, Petrum Wormedich procuratorem generalem ordinis beatæ Mariæ Theutonicorum, [b] Conczonem de Zmela ſacri palatii Apoſtolici cauſarum auditorem, Henricum [c] Hurlet canonicum Baſilienſem, Leonardum de Taranda de Verona domini Joannis Papæ XXIII. ſecretarium, Joannem præpoſitum eccleſiæ Quinqueeccleſienſis, Bartholomæum de [d] Vincio litterarum Apoſtolicarum ſcriptorem & abbreviatorem, Petrum de [e] Serato archidiaconum eccleſiæ Agienſis, Jacobum epiſcopum Laudenſem, Joannem Baſſiere litterarum Apoſtolicarum correctorem, Petrum [f] Nigrandi bacallarium in decretis litterarum Apoſtolicarum ſcriptorem, Galterum Graſſe decretorum doctorem priorem Rhodi ordinis ſancti Joannis Hieroſolymitani, Nicolaum epiſcopum Aſſiſinatenſem, fratrem Joannem de Meyronis priorem Vapincenſem ordinis ſancti Joannis Hieroſolymitani, Ogerium epiſcopum Auguſtenſem de Francia, Henricum Fleckel dicti palatii Apoſtolici auditorem, Petrum Colei in Romana curia cauſarum procuratorem, fratrem Joannem de Roka magiſtrum in ſacra pagina, Joannem epiſcopum Vaurenſem, Petrum epiſcopum Olorenſem, Georgium de Pala litterarum Apoſtolicarum ſcriptorem & abbreviatorem, ut & tanquam teſtes ad jurandum de perhibendo teſtimonium veritati, ſuper poſitionibus & articulis producendis in cauſa depoſitionis ſive inquiſitionis producendæ contra dominum Joannem Papam ad horam ſecundam poſt meridiem præſentis diei, ad inſtantiam magiſtrorum Henrici de Piro, & Joannis de Scribanis promotorum cauſarum & negotiorum ſacræ Conſtantienſis ſynodi. Subſequenter adveniente hora ſecunda poſt meridiem conſtitutus coram dominis commiſſariis ſæpefatis magiſter Henricus de Piro procurator nomine quo ſupra, & quaſdam citationem, unam pergameni in audientia contradictarum curiæ Romanæ de mandato ipſorum commiſſariorum poſitam, lectam, & executam, necnon aliam papyri ſigillo reverendiſſimi patris domini Jordani cardinalis de Urſinis unius ex commiſſariis, omnium conſenſu cedulam in valvis portarum eccleſiæ cathedralis Conſtantienſis munitas & executas tenorum [g] infractorum, facto, realiter, & in ſcriptis repræſentavit, citatorumque in eiſdem pergameni & papyri citationum cedulis contentorum non comparentium, neque dictos teſtes produci, recipi, jurare, & admitti videre curantium contumaciam accuſavit: ipſoſque contumaces reputari petiit, & in eorum contumaciam nonnullas poſitiones & articulos de facto realiter in ſcriptis [h] infractorum tenorum exhibuit, atque produxit, & nihilominus ipſos teſtes ibidem præſentes ad jurandum induxit. Quos, & eorum ſolita juramenta per dominos commiſſarios ibidem congregatos, licet domino Guillelmo ſancti Marci cardinale propter infirmitatem abſente, debita cum inſtantia recipi & admitti poſtulavit. Quos quidem teſtes ſic dicti domini commiſſarii reputatos primitus pro contumacibus in dictis citationum cedulis nominatis, dixerunt admittendos, & admiſerunt. Qui teſtes ſic admiſſi ſtatim ad mandatum ipſorum commiſſariorum, prælati pectoralia tangentes, cæteri vero in manibus dictorum commiſſariorum tactis ſacroſanctis ſcripturis ad ſancta Dei evangelia juraverunt ſe dicere, & deponere velle puram, meram, & omnimodam quam ſcirent in hujuſmodi cauſa veritatem, prece, pretio, ira, odio, rancore, timore, gratia ſeu quavis alia illicita machinatione, penitus & omnino ſemotis.

Tenores dictarum citationum pergameni & papyri cedularum, & poſitionum, ac articulorum ſequuntur, & ſunt tales.

MAndant reverendiſſimi in Chriſto patres & domini, domini Jordanus miſeratione divina epiſcopus Albanenſis de Urſinis, Guillelmus ſancti Marci preſbyter, [i] ſereniſſimi reverendiſſimi epiſcopi cardinales; ac reverendi patres domini Antonius Concordienſis, Stephanus Dolenſis, Jacobus Tervisienſis, Joannes Lichfeldenſis, Nicolaus Merſburgenſis epiſcopi: Andreas Poſnanienſis, Thomas beatæ Mariæ extra muros Eboraci, Nicolaus ſancti Lupi Trecenſis abbates; necnon magiſtri Joannes de Thomariis de Bononia, ac Vilhelmus Maligini ſacri palatii Apoſtolici auditores, judices & commiſſarii, & cauſæ, ac partibus infraſcriptis & a ſacroſancta ſynodo Conſtantienſi Univerſalem eccleſiam repræſentante ſpecialiter deputati, citari peremptorie in audientia publica litterarum contradictarum Romanæ curiæ, & citant dominum Joannem Papam XXIII. quatenus hodie hora veſperarum, & deinde ſingulis diebus non feriatis ex nunc infra octo dies proxime futuros inſtantibus de mane hora ſexta, & poſt de meridiem hora ſecunda compareant perſonaliter, & in propria perſona Conſtantiæ in palatio Apoſtolico, ſeu epiſcopali infra communitatem eccleſiæ Conſtantienſis ſito in ſala majori, in judicio coram eis, aut quiſlibet tribus eorum tunc inibi ad infraſcripta pro tribunali ſedentibus, ad videndum & audiendum produci, recipi, & admitti, & jurare nonnullos teſtes ſuper nonnullis poſitionibus, & articulis, hodie hora veſperarum antedicta pro parte venerabilium virorum magiſtrorum Henrici de Piro licentiati in decretis, & Joannis de Scribanis de Placentia procuratorum & promotorum, & inſtigatorum ejuſdem ſacræ ſynodi contra dictum dominum Joannem Papam dandis & producendis: vel ad dicendum cauſam rationabilem ſi quam habeat allegandam, cur præmiſſa fieri non debeant in cauſa & cauſis quæ vertitur & vertuntur, ſeu verti & eſſe ſperamur coram ea ſancta ſynodo inter prædictum dominum Joannem Papam citatum ex una, & promotores, & procuratores, & inſtigatores prædictos de & ſuper nonnullis, criminibus, ſimoniaca hæreſi, dilapidatione, & alienatione rerum, & bonorum Romanæ & aliarum eccleſiarum, incorrigibilitate, fautoria ſchiſmatis, & ſcandalis notoriis, quibus delatus exſiſtit, aliiſque rebus in articulis hujuſmodi latius deductis, & deducendis, & eorum occaſione parte ex altera: Alioquin in cauſa, & cauſis hujuſmodi ad præmiſſa & alias, prout juris fuerit & rationis, ulterius procedetur, ipſius domini Joannis Papæ citati abſentia, ſeu contumacia in aliquo non obſtante.

Datum Conſtantiæ, anno Domini MCCCCXV. die vero ſextadecima menſis Maii, indictione octava.

Citatio ad portas contra dominum Joannem Papam, ad videndum jurare teſtes.

NOs Jordanus miſeratione divina epiſcopus Albanenſis de Urſinis vulgariter nuncupatus, & Guillelmus ſancti Marci preſbyter, [k] ſereniſſimi reverendiſſimi epiſcopi cardinales, Antonius Dei gratia Concordienſis, Stephanus Dolenſis, Jacobus Tervisinus, Joannes Lichfeldenſis, Nicolaus Merſburgenſis epiſcopi; Andreas electus Paznanienſis, Thomas beatæ Mariæ extra muros Eboraci, & Nicolaus ſancti Lupi Trecenſis abbates: necnon Joannes de Thomariis de Bononia, & Guillelmus Malsigini ſacri palatii Apoſtolici cauſarum auditores, judices, & commiſſarii cauſarum, & cauſæ, & partibus infradictis

Anno Christi 1415. Sessio X. Concilii.

a Ml. Korbelm.
b Mſs. Contzonem de Zwelda.
c Mſs. Kreut.
d Mſs. Venco.
e Mſs. Lerato.
f Al. Nigrandi.
g Lege, infradictorum.
h Lege, infradictorum.
i Lege, S. R. E. hoc eſt, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ.
k Lege, S. R. E. hoc eſt, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO X. CONCILII.

a ſacroſancta ſynodo Conſtantienſi Univerſalem eccleſiam repræſentante ſpecialiter deputati, peremptorie citamus dominum Joannem Papam XXIII. quatenus hodie hora veſperarum, & deinde ſingulis diebus non feriatis exnunc infra octo dies proxime futuros inſtantibus, de mane hora ſexta, & poſt meridiem hora ſecunda perſonaliter & in ejus propria perſona Conſtantiæ in palatio Apoſtolico ſeu epiſcopali infra communitatem eccleſiæ Conſtantienſis ſito, in ſala majori in judicio coram nobis ad videndum & audiendum produci, recipi, admitti & jurare nonnullos teſtes ſuper nonnullis poſitionibus & articulis hodie hora veſperarum antedicta pro parte venerabilium virorum magiſtrorum Henrici de Piro licentiati in decretis, & Joannis de Scribanis de Placentia procuratorum & B inſtigatorum ejuſdem ſacræ ſynodi contra dictum dominum Joannem Papam dandis & producendis, vel ad dicendum cauſam rationabilem, cur præmiſſa fieri non debeant: Alioquin in cauſa & cauſis, quæ vertitur, vertuntur, ſeu verti & eſſe ſperantur coram eadem ſancta ſynodo inter prædictum dominum Joannem citatum, ex una, & promotores, procuratores, & inſtigatores prædictos, de & ſuper nonnullis criminibus, ſimoniaca, hæreſi, dilapidatione & alienatione rerum & bonorum Romanæ & aliarum eccleſiarum, incorrigibilitate, fautoria ſchiſmatis, & ſcandalis notoriis, quibus delatus exſiſtit, aliiſque rebus in cauſa, & cauſis hujuſmodi latius deductis, & deducendis, & eorum occaſione, parte ex altera: alio-C quin ad præmiſſa, & alias prout juris fuerit & rationis ulterius procedetur, dicti domini Joannis Papæ abſentia ſeu contumacia in aliquo non obſtante. Hanc autem citationem noſtram valvis dicti palatii, & majoris eccleſiæ Conſtantienſis, adinſtar edictorum publicorum, quæ olim in albo prætorio ſcribebantur, affigi, & apponi mandamus, ut per ipſius inſpectionem, ejus tenorem, & lecturam fiat cunctis manifeſtum; cum non ſit veriſimile apud ſic citatum remanere incognitum, quod tam patenter & notorie omnibus exſiſtit publicatum. In cujus rei teſtimonium præſentem citationem fieri fecimus, reverendiſſimi in Chriſto patris domini Jordani epiſcopi Albanenſis prædicti ſigilli, quo ad præſens ſecum utimur, impreſſione D communiri.

Datum Conſtantiæ, anno Domini MCCCCXV. indictione octava, die vero Jovis decimoſexto menſis Maii, per quemcumque curſorem.

Bartholomæus de Guaſtis, nationis Italicæ. }
Guinpertus Fabri, nationis Germanicæ. } notarii.
Joannes Guiardi, nationis Gallicanæ. }

Ex collectione Barberinana & mſſ. duobus Germanicis.

Die ſabbati decimaoctava menſis Maii ſupradicti poſt meridiem, diſcretus Fredericus R. ſ. ſedis Apoſtolicæ curſor retulit in palatio epiſcopali dominis commiſſariis deputatis ad examinandum teſtes ſuper poſitionibus & articulis ſuperius datis & productis contra Joannem Papam XXIII. ad hujuſmodi actum ibidem congregatis, & notariis ibidem præſentibus, vi-E delicet Joanne [a] Guiardi, Guillelmo [b] Pariſellis, Bartholomæo de Guaſtis, Joanne Azel, Grezlero Boventen & Gumperto Fabri, ſe de dictorum dominorum commiſſariorum & deputatorum mandato, & ad providorum virorum magiſtrorum Henrici de Piro, & Joannis de Scribanis promotorum & procuratorum ſupradictorum ſibi ſuper hoc, ut aſſeruit, facta inſtantia, peremptorie citaſſe reverendiſſimos in Chriſto patres & dominos, dominum Joannem Oſtienſem epiſcopum cardinalis Vivarienſis vulgariter nominatum ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ Vicecancellarium, Angelum epiſcopum Præneſtinum cardinalem Laudenſem

[a] Mſ. Guardi.
[b] Mſſ. Pariſel.

A vulgariter nuncupatum, Franciſcum Venetiarum, Almannum Piſanum, Branda Placentinum presbyteros cardinales, Ludolphum Barenſem, Amedeum Saluciarum, Ludovicum de Fliſco, Franciſcum Florentinum, Antonium Aquilegenſem diaconos cardinales Conſtantiæ perſonaliter apprehenſos, & inventos, ut & in quantum teſtes ad jurandum de perhibendo teſtimonium veritati ſuper poſitionibus, & articulis ſuperius, ut præmittitur in hujuſmodi cauſa depoſitionis ſive inquiſitionis contra dictum Joannem Papam XXIII. ad hanc horam decimaprima præſentis diei, prout & quemadmodum idem curſor dixit, ſe ſuperius a dictis dominis commiſſariis & deputatis ſpecialiter in mandatis recepiſſe, ſubſequenter dicti curſoris relatione facta, conſtitutus coram dominis com-B miſſariis ſæpefatus magiſter Henricus de Piro promotor & procurator, nomine quo ſupra, & quaſdam citationes ſuperius, ut præmittitur in ſupradicta cauſa exhibitas hic repetiit, & verbo de novo reproduxit: citatorumque in eis contentorum non comparentium, neque alias teſtes produci, jurare, recipi, & admitti videre curantium contumaciam accuſavit, ipſoſque contumaces haberi petiit; & in eorum contumaciam ſupradictos teſtes proxime, ut præmittitur, citatos ibidem præſentes ad jurandum induxit: quos & eorum ſolita juramenta per dominos commiſſarios ibidem congregatos, licet domino Guillelmo ſancti Marci cardinale propter ejus infirmitatem abſente, debita cum inſtantia recipi & admitti poſtulavit. Quos quidem te-C ſtes dicti domini commiſſarii, reputatis primitus pro contumacibus in dictis citationum cedulis nominatis, dixerunt admittendos, & admiſerunt. Qui teſtes ſic præmiſſi, ac ipſe reverendiſſimus pater dominus de Urſinis epiſcopus Albanenſis cardinalis, licet unus ex commiſſariis, ab aliis una cum deputatis juramenta teſtium recipiens tamen pro nunc, ut & tanquam teſtes una cum aliis reverendiſſimis patribus ſuperius, ut præmittitur pro teſtibus citatis ſtatim & incontinenti, ad mandatum ipſorum commiſſariorum ibidem exſiſtentium pectoralia tangentes juraverunt ad ſancta Dei evangelia, ſe dicere & deponere velle puram, veram & omnimodam, quam ſcirent in hujuſmodi cauſa veritatem, prece, pretio, odio, timore, amore, D ira, rancore, gratia, fraude, ſeu quavis alia illicita machinatione, penitus poſtpoſitis, ſemotis & excluſis.

Die Veneris vigeſimaquarta menſis Maii, ſupradicti fuerunt congregati commiſſarii, qui examinaverunt teſtes productos ſuper materia inquiſitionis contra Joannem Papam XXIII. & certi deputati omnium nationum ad examinandum depoſitiones teſtium examinatorum, & ad referendum concilio. Qui quidem commiſſarii & deputati legi fecerunt articulos & dicta, ſive atteſtationes ſuper quolibet ſingulariter, & ſingulatim facienda ſummaria ac omnibus. Quibus factis magiſter Henricus de Piro procurator & promotor in vim probationis dictarum poſitionum, & articulo-E rum produxit duas bullas, & proceſſus conceſſos aliquibus de ordine ſancti Joannis Hieroſolymitani, quorum tenores hic ſequuntur.

Tenores bullarum pro probatione dictarum poſitionum, & articulorum.

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.

AD ſacri Chriſti militum hoſpitalis ſancti Joannis Hieroſolymitarum perſeverantiam tantum nos decet paterni zeli ſinceritatem propenſius extendere, quanto ipſi pro offenſione perfidorum, veluti fideles athletæ, & conſtantes pugiles variis etiam per-

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO X. CONCILII.

[a] Lege ex mſſ. exponere ſe & ſua. Vide profecto ſi.

ſunalibus periculis non dubitant jugiter [a] exponere ſe . . . . pro facto ſi quando per vos geſta verſari comperimus in orthodoxæ fidei defenſionem, ac ipſorum diſpendium, & peremptorie ſatagimus ſtudiis ſummovere. Sane dudum intendentes de præceptoria domus Coloſi hoſpitalis ſancti Joannis Hieroſolymitani Nemeſienſis diœceſis, quam quondam Raymundus de Laſcuru tunc ipſius domus præceptor obtinebat, cum illam vacare contingeret, per Apoſtolicæ ſedis providentiam ordinari præceptoriam veſtram, videlicet VI. Kalendas Junii pontificatus noſtri anno primo, ordinationi & diſpoſitioni noſtræ duximus ea vice ſpecialiter reſervatam: decernentes ex tunc irritum & inane, ſi ſecus ſuper iis a quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contingeret attentari: & B deinde, videlicet VIII. Kalendas Decembris pontificatus ejuſdem anno IV. diem clauſit extremum, vacaret. Quodque dilectus filius Aloyſius de [b] Luſigano Nicoſienſis diœceſis, qui ut aſſerebatur, in [c] quinto anno ætatis ſuæ conſtitutus exſiſtebat, cupere cum dilectis filiis magiſtro & fratribus præfati hoſpitalis virtutum Domino famulari: nos dictum Aloyſium in dicto hoſpitali in fratrem recipi, ſibique juxta illius conſuetudinis regularem habitum exhiberi, necnon regularem profeſſionem per fratres hoſpitalis ejuſdem conſuetam admitti, eique domum de præceptoria ipſa, ſive ut præmittitur quovis modo aut alterius cujuſcumque perſonæ vacet; etiam ſi tanto tempore vacaviſſet, quod ejus collatio juxta Lateranenſis ſtatuta C concilii legitime devoluta, vel præceptoria ipſa diſpoſitioni Apoſtolicæ ſpecialiter reſervata exſiſteret, provideri mandamus: & nihilominus eidem Aloyſio a quibuſcumque tam clericis quam laicis cujuſcumque ſtatus, gradus vel conditionis exſiſteret, fructus, redditus, & proventus, emolumenta & obventiones, & quæcumque alia bona præceptoriam præfatam ſpectantia, quæ a tempore hujuſmodi prædicti Raymundi provenerant, auctoritate Apoſtolica petendi, liberandi, & abſolvendi, ac de ulterius non petendo promittendi, & obligandi facultatem & omnimodam poteſtatem conceſſimus; certiſque ſibi ſuper iis executoribus datis, prout in diverſis noſtris inde confectis litteris plenius continetur. Verum ſicut nuper ex ſupplici di- D lectorum filiorum Philiberti de Neaco magiſtri, & conventus hoſpitalis ejuſdem nobis exhibita certa petitione accepimus, idem magiſter pridem licet poſt reſervationem & decretum prædictam provide conſiderantes, quod bona dicti hoſpitalis per univerſum orbem diſperſa, quæ etiam inde & non beneficiales adminiſtrationes exſiſtunt, adeo forent, proh dolor, guerrarum, mortalitatum, ſchiſmatis, temporum, & hominum malitia cauſantibus, ex otiis diminuta, quod nedum ad catholicæ fidei defenſionem, ac Chriſti pauperum hoſpitalitatem ad hujuſmodi uſus utique dedicata fuerint; cum etiam & ipſorum conventus ſuſtentationem pæne ſufficienter requireret: matura deliberatione præ- E habita, præceptoriam ipſam etiam tunc per hujuſmodi obitum dicti Raymundi vacantem eidem conventui perpetuo annexerat, & etiam univerat: unde ſi unione ipſa * juſtum præfatæ litteræ ſuos ſortirentur effectus, defenſio præfatæ fidei, & hoſpitale prædictum non modico veriſimiliter exponerentur detrimento. Quare pro parte dictorum magiſtri & conventus nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut in præmiſſis opportune providere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur, ne, (quod abſit) ex præfatis noſtris litteris eiſdem defenſioni catholicæ fidei, & hoſpitali, & conventui cujuſpiam diſpendii fomentum, quod utique * ore procul fieri putamus, immineat, providere, ipſorumque defenſionis fidei, ac hoſpitalis & conventus ſtatum, A ad quem feliciter proſperandum totis præcordiis aſſicimur, noſtrarum litterarum hujuſmodi affectum congruo judicio præponere volentes, ac jus eo pro reſervationis, & noſtrarum litterarum hujuſmodi conceſſionibus a temporibus præceptoriam ipſam non adminiſtrationem, ſeu commendam ad nutum magiſtri pro tempore exſiſtentis hoſpitalis ejuſdem revocabile, ſed perpetuum beneficium per fratres hoſpitalis regi conſuetum credimus; mentem noſtram utique rei veritatis ignaram reputantes, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, ex præmiſſis, & ex certis aliis rationabilibus cauſis ad id animum noſtrum moventibus, hujuſmodi litteras noſtras, per quas Aloyſio de præceptoria provideri mandamus, quarum tenores per ſingula præſentibus B haberi volumus pro expreſſis, quatenus videlicet præceptoriam ipſam attingunt, etiamſi jam eas ad collationes & proviſiones, ac poſſeſſionis etiam pacificæ adeptionem dictæ præceptoriæ vel alias quomodolibet proceſſum fuerit: collationem quoque & proviſionem hujuſmodi, ſi factæ fuerint, necnon ſupplicationem ſuper quibus ipſæ litteræ emanaverint cum omnibus contentis in eis, & ex iis omnibus ſecutis, necnon etiam quaſcumque gratias & conceſſiones, alias ad ipſam præceptoriam, ſic aut alias quovis modo vacantem, cuicumque alteri pariter hactenus forſan factas; quatenus præceptoria ex regularibus inſtitutis ac ſtabilimentis hoſpitalis ejuſdem perpetuum beneficium non exſiſtis; auctoritate Apoſtolica ex certa noſtra ſcien- C tia, nullius exſiſtere roboris, vel momenti, nullumque fuiſſe per eas eidem Aloyſio, ſeu alteri in præceptoria ipſa, ſeu ad eam quomodolibet jus quæſitum, tenore præſentium decernimus ac etiam declaramus: ipſaſque litteras, collationes, proviſiones, proceſſus, ſupplicationes, & alia præmiſſa pro infectis habentes, ea omnia ex nunc caſſamus, irritamus, ac etiam annullamus: & tam litteras quam ſupplicationes hujuſmodi in regiſtris noſtris & alibi ubicumque etiam in judicio appareant, caſſari volumus & jubemus. Decernentes inſuper unionem, & annexionem de dicta præceptoria, & per præfatum Philibertum magiſtrum, ut prædicitur, factas perinde valuiſſe, & valere, vimque perpetuæ & Apoſtolicæ unionis, incorporationis & an- D nexionis obtinere, ſuumque ſortiri effectum debuiſſe & debere, ac ſi decretum interpoſitum, & litteræ hujuſmodi confectæ, aliæque gratiæ, & conceſſiones hujuſmodi obtentu, ceteraque præmiſſa ſecuta minime exſtitiſſent. Et nihilominus tam hoſpitalis, quam conventus, quam etiam præceptoriæ prædictorum fructuum, redditunm & proventuum veros valores, ſecundum communem æſtimationem præſentibus habentes pro expreſſis, præceptoriam ipſam, quatenus unio & annexio prædicta juris vel facti aut alium defectum quempiam patiantur, eidem conventui de novo auctoritate Apoſtolica in perpetuum cum omnibus juribus & pertinentiis ſuis incorporamus, annectimus, unimus, ac etiam applicamus: ipſi conventui liberam licentiam & po- E teſtatem omnimodam tam a præfato Aloyſio, quam etiam a quibuſvis aliis tam eccleſiaſticis, quam laicis perſonis cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis exſiſtant, omnes & ſingulos redditus, proventus, & alia quæcumque emolumenta, obventiones, & bona ad præceptoriam prædictam ſpectantia ubicumque, & in quibuſcumque rebus conſiſtant, & quæ a tempore hujuſmodi obitus dicti Raymundi provenerunt, etiamſi occaſione ipſorum lis, cujus ſtatum haberi volumus præſentibus pro expreſſo, inter quoſcumque, & ubicumque pendeat indeciſa, petendi, exigendi, & recuperandi, necnon de receptis, & recuperatis abſolvendi, & de recuperatis non petendo, paciſcendo, auxiliumque brachii ſæcularis, ſi opus fuerit,

[b] Al. Luſignano.

[c] Forte, decimoquinto.

Digitized by Google

invocando, tenore præſentium concedentes, nunc irritum & inane, ſi ſecus ſuper iis a quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus noſtris & aliis conſtitutionibus Apoſtolicis, necnon inſtitutis, & ſtabilimentis ejuſdem hoſpitalis, ceteriſque contrariis quibuſcumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ voluntatis, conſtitutionis, declarationis, caſſationis, revocationis, & annullationis, mandati, incorporationis, annexionis, unionis, amplexionis, & conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſuram.

Datum Romæ, Idus Auguſti, pontificatus noſtri anno quinto. *In plica,* F. de Monte Politiano.

Copia litterarum Apoſtolicarum fratri Aymardo de Soſſello ordinis ſancti Joannis Hieroſolymitani conceſſarum, videlicet gratioſe.

Joannes episcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Aymaro de Soſſello præceptori, Caſtellano nuncupato, domus caſtellaniæ nuncupatæ hoſpitalis ſancti Joannis Hieroſolymitani de Scallis, Gratianopolitanæ diœceſis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

RElligionis zelus, vita ac morum honeſtas, probitatis & virtutum merita ſuper quibus apud nos fide digno commendaris teſtimonio, nos inducunt ut tibi reddamur ad gratiam liberales. Hodie ſiquidem dilectum filium nobilem virum Jacobum de Viriaco militem Gebennenſis diœceſis tunc præceptorem caſtellanum nuncupatum, domus caſtellaniæ nuncupatæ hoſpitalis ſancti Joannis Hieroſolymitani, de Scallis Gratianopolitanenſis diœceſis licet abſentem, a vinculo quo ordini fratrum hoſpitalis ejuſdem cujus tunc [a] *profeſſor exſiſtebat, tenebatur, per alias noſtras litteras abſolvimus, eumque ad ſæcularem ſtatum reduximus: & volumus quod ipſe præceptoriam prædictam cum præceptoria domus ejuſdem ſancti Joannis de Morento hoſpitalis & diœceſis prædictorum ei canonice annexa, quam tunc obtinebat, & quam exnunc vacare decrevimus, realiter & omnino dimittero, prout in eiſdem litteris plenius continetur. Cum* [b] *ita propterea dicta præceptoria caſtellania nuncupata cum alia præceptoria prædicta apud ſedem Apoſtolicam vacare noſcantur, Nos volentes tibi, qui, ut aſſeritur, præfati Jacobi conſanguineus exſiſtis, præmiſſorum meritorum tuorum intuitu, nec non conſideratione cariſſimi in Chriſto filii noſtri Caroli regis Francorum illuſtris, pro te dilecto ſuo nobis ſuper hoc humiliter ſupplicantis, gratiam facere ſpecialem; præceptoriam caſtellaniam nuncupatam præfatam cum dicta præceptoria annexa, quæ per profeſſores ordinis prædicti, cujus ut aſſeritur, profeſſor exſiſtis, gubernari conſueverunt, & quarum fructus, reddítus, & proventus, illas pro tempore obtinenti, & in eis non reſidenti ultra quadraginta libras Turonenſium parvorum, ut aſſeritur, non valent annuatim ſive; ut præmittitur, ſive alias quovis modo, aut ex alterius cujuſcumque perſona vacet, etiamſi dignitates exſiſtant, & ad eas conſueverint quoad electionem aſſumi, cum omnibus juribus & pertinentiis ſuis Apoſtolica tibi auctoritate conferimus, & de illis etiam providemus. Decernentes prout eſt, irritum & inane, ſi ſecus ſuper iis a quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter attentatum forſan eſt hactenus, vel contigerit in poſterum attentari. Non obſtantibus quibuſcumque ſtabilimentis, ſtatutis, & conſuetudinibus hoſpitalis & ordinis prædictorum contrariis, juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quacumque firmitate alia roboratis. Aut ſi aliqui ſuper proviſionibus ſibi faciendis & præceptoriis hujuſmodi in illis partibus ſpeciales vel generales dictæ ſedis vel legatorum litteras impetraverint, etiamſi per eas ad inhibitionem, reſervationem & decretum, vel alias quomodolibet ſit proceſſum. Quibus omnibus * te in aſſecutione dictarum præceptoriarum alias præjudicium generari, ſeu ſi dilectis filiis magiſtro & conventui ejus hoſpitalis Rhodi, vel in quibuſvis aliis communiter vel diviſim a dicta ſede ſit indultum, quod ad receptionem vel proviſionem alicujus minime teneantur, & ad id compelli non poſſint. Quodque de præceptoriis hujuſmodi ad eorum collationem, proviſionem, & præſentationem, electionem, ſeu quamvis aliam diſpoſitionem conjunctim, vel diviſim ſpectantibus nulli valeat provideri per litteras Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem, & qualibet alia dictæ ſedis indulgentia generali vel ſpeciali cujuſcumque tenoris exſiſtat: per quam præſentibus non expreſſam, vel totaliter non inſertam effectus hujuſmodi gratiæ impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de qua, cujuſque toto tenore habenda ſit in noſtris litteris mentio ſpecialis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ collationis, proviſionis, conſtitutionis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.*

Datum Romæ, apud ſanctum Petrum, Nonis Junii, pontificatus noſtri anno quarto.

Copia eſt facta collatione. Franciſcus Huberti.

Copia exſecutoriæ, cujus tenor ſequitur:

Joannes episcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri epiſcopo Auguſtenſi, & dilectis filiis, Præpoſito eccleſiæ ſancti Andreæ diœceſis Gratianopolitanæ, ac Officiali Gebennenſi, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

RElligionis zelus, vita ac morum honeſtas, aliaque laudabilia probitatis & virtutum merita, ſuper quibus dilectus filius Aymarus de Soſſello præceptor, caſtellanus nuncupatus, domus caſtellaniæ nuncupatæ Hoſpitalis ſancti Joannis Hieroſolymitani de Scallis Gratianopolitanæ diœceſis, apud nos fido digno commendatur teſtimonio, nos inducunt, ut ſibi reddamur ad gratiam liberales. Hodie ſiquidem dilectum filium nobilem virum Jacobum de Viriaco militem Gebennenſis diœceſis tunc præceptorem caſtellanum nuncupatum dictæ domus, licet abſentem, vinculo, quo ordini fratrum hoſpitalis ejuſdem, cujus tunc profeſſus exſiſtebat, tenebatur, per alias noſtras litteras abſolvimus, eumque ad ſæcularem ſtatum deduximus; volumus quod ipſe præceptoriam prædictam cum præceptoria domus ejuſdem ſancti de Morento, hoſpitalis & diœceſis prædictorum, ei canonice annexa, quam tunc obtinebat, & quam exnunc vacare decrevimus, realiter & omnino dimitteret, prout in eiſdem litteris plenius continetur. Cumque itaque propterea dicta præceptoria caſtellania nuncupata, cum alia præceptoria prædicta apud ſedem Apoſtolicam vacare noſcantur; Nos volentes præfato Aymaro, qui, ut aſſeritur, prædicti Jacobi conſanguineus exſiſtit, præmiſſorum meritorum ſuorum intuitu, necnon conſideratione cariſſimi in Chriſto filii Caroli regis Francorum illuſtris, pro dicto Aymaro dilecto ſuo nobis ſuper hoc humiliter ſupplicantis, gratiam facere ſpecialem, præceptoriam caſtellaniam nuncupatam præfatam cum dicta præceptoria annexa, quæ per profeſſores ordinis prædicti cujus idem Aymarus, ut aſſeritur, profeſſor exſtitit, gubernari con-

[a] Forte, profeſſus.

[b] Forte, itaque.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO X. CONCILII.

conſueverunt, & quarum fructus, redditus & proventus illarum pro tempore obtinenti, & in eis non reſidenti, ultra quadraginta librarum Turonenſium parvorum, ut aſſeritur, non valeat annuatim: ſive ut præmittitur, ſive alias quovis modo, aut ex alterius cujuſcumque perſona vacarent, etiamſi dignitates exſiſterent, & ad eas conſueviſſent, quam per electionem aſſumi, cum omnibus juribus & pertinentiis, Apoſtolica auctoritate eidem Aymaro contulimus, & de illis etiam providimus. Decernentes, prout erat, irritum & inane, ſi ſecus ſuper iis a quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter attentatum forſan erat tunc, vel contingeret in poſterum attentari: non obſtantibus quibuſcumque ſtabilimentis, ac ſtatutis & conſuetudinibus hoſpitalis & ordinis prædictorum contrariis, juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quacumque firmitate alia roboratis. Aut ſi aliqui ſuper proviſionibus ſibi faciendis de præceptoriis hujuſmodi in illis partibus generales vel ſpeciales dictæ ſedis, vel legatorum ejus litteras impetrarint; etiamſi per eas ad inhibitionem, reſervationem & decretum, vel alias quomodolibet, ſit proceſſum. Quibus omnibus præfatum Aymarum in aſſecutione dictarum præceptoriarum volumus anteferri: ſed nullum per hoc eis, quoad aſſecutionem aliarum præceptoriarum, aliorum præjudicium generari: ſeu ſi dilectis filiis magiſtro & conventui ejuſdem hoſpitalis Rhodi, vel quibuſvis aliis communiter, vel diviſim a dicta ſit ſede indultum, quod ad receptionem vel proviſionem alicujus minime teneantur, & ad id compelli non poſſint: quodque de præceptoriis hujuſmodi ad eorum collationem, proviſionem, præſentationem, electionem, ſeu quamvis aliam diſpoſitionem communiter, vel ſeparatim ſpectantibus nulli valeat provideri per litteras Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem, & qualibet alia dictæ ſedis indulgentia generali vel ſpeciali cujuſcumque tenoris exſiſtat, per quam in noſtris litteris non expreſſam, vel totaliter non inſertam, effectus hujuſmodi gratiæ impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de qua cujuſque toto tenore habenda ſit in noſtris litteris mentio ſpecialis. Quocirca diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus veſtrum per vos vel alium, ſeu alios eumdem Aymarum, vel procuratorem ſuum ejus nomine in corporalem poſſeſſionem præceptoriarum, juriumque & pertinentiarum præfatorum inducatis auctoritate noſtra, & defendatis inductum; amoto exinde quolibet detentore, faciendo ipſum vel dictum procuratorem pro eo ad præceptorias ipſas, ut moris eſt, admitti; ſibique de ipſarum præceptoriarum fructibus, redditibus, proventibus, juribus & obventionibus univerſis integre reſponderi. Non obſtantibus omnibus ſupradictis, aut ſi magiſtro vel conventui ſupradictis vel quibuſvis aliis communiter, vel diviſim a prædicta ſede indultum exſiſtat, quod interdici, ſuſpendi, & excommunicari non poſſint per litteras Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem. Contradictores per cenſuram eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo.

Datum Romæ, apud ſanctum Petrum, Nonis Junii, pontificatus noſtri anno quarto.

Copia proceſſus ſuper litteris Apoſtolicis præfatis.

Venerabilibus & diſcretis viris, domino Magiſtro & conventui hoſpitalis Rhodi prædictorum, etiam dignitates, perſonatus, præceptorias, adminiſtrationes, ſeu beneficia aut officia quæcumque obtinentibus in eiſdem, aut omnibus aliis univerſis, & ſingulis, quorum intereſt, vel intererit, & quos infradictum tangit negotium, ſeu tangere poterit quomodolibet in futurum, ad quorum notitiam præſentem proceſſum noſtrum, omnia & ſingula in eo contenta contigerit pervenire, Petrus de Magiſtro præpoſitus eccleſiæ ſancti Andreæ Gratianopolitanæ, exſecutor ad infradicta, una cum infradictis collegis noſtris cum illa [a] *clauſula, Quatenus vos, vel duo, aut unus, a ſede Apoſtolica deputati: ſalutem in Domino, & noſtris, immo verius Apoſtolicis firmiter obedire mandatis. Litteras ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini domini Joannis divina providentia Papæ XXIII. unam videlicet gratioſam cum filis ſericis rubei croceique colorum, & alteram exinde exſecutoriam cum cordula cannabis veris bullis plumbeis ipſius domini noſtri Papæ more Romanæ curiæ bullatas, ſanas & integras, non vitiatas, non cancellatas, non obliteratas, non in aliqua ſui parte ſuſpectas, ſed omni prorſus vitio, & ſuſpicione carentes, nobis pro parte venerabilis viri domini Aymari de Soſſello præceptoris caſtellani nuncupati domus caſtellaniæ nuncupatæ hoſpitalis ſancti Joannis Hieroſolymitani de Scallis Gratianopolitanæ diœceſis, coram notariis, teſtibus infraſcriptis præſentatas. Nos cum ea, qua decuit, reverentia noveritis recepiſſe, cujus quidem litteræ gratioſæ tenor ſic incipit.*

[a] Ex mſ. ſupplevimus vocem *clauſula*, quæ deerat.

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto Aymaro de [b] *Caſſello præceptori Caſtellano nuncupato domus caſtellaniæ nuncupatæ hoſpitalis ſancti Joannis Hieroſolymitani de Scallis Gratianopolitanæ diœceſis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.*

[b] Al. *Soſſello.*

Religionis zelus, &c.

Alterius vero litteræ videlicet exſecutoriæ tenor ſic incipit.

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri epiſcopo Auguſtenſi, & dilectis filiis præpoſito ſancti Andreæ Gratianopolitani, ac officiali Gebennenſi, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

RElígionis zelus, vita ac morum honeſtas, aliaque laudabilia probitatis, & virtutum merita, ſuper quibus dilectus filius Aymarus de Soſſello, &c.

Poſtquam litterarum Apoſtolicarum præſentationem & domini Aymari cum inſtantia debita requiſiti, ut ad exſecutionem earum, & contentorum in eiſdem procedere curaremus, juxta traditam ſeu directam a ſede Apoſtolica nobis formam. Nos igitur Petrus exſecutor præfatus volentes tamquam obedientiæ filius mandatum Apoſtolicum ſupradictum ad inſtantiam dicti domini Aymari reverenter exſequi, ut tenemur, auctoritate Apoſtolica ſupradicta qua fungimur in hac parte, prout juxta formam & tenorem prædictarum litterarum Apoſtolicarum de jure poſſumus & debemus, præfatum dominum Aymarum in perſonam diſcreti viri domini Franciſci de Stabulo notarii & civis Gebennenſis procuratoris ſui in corporalem poſſeſſionem, ſeu quaſi, dictæ præceptoriæ caſtellaniæ nuncupatæ hoſpitalis ſancti Joannis Hieroſolymitani de Scallis Gratianopolitanæ diœceſis cum præceptoria ejuſdem domus ejuſdem ſancti de Morento hoſpitalis, diœceſis & ordinis prædictorum & canonice annexa ſidem domino Aymaro per dictum dominum noſtrum Papam ut præmittitur, collatarum, & univerſorum jurium, & pertinentiarum earumdem per noſtri birreti traditionem inducimus & inveſtimus per præſentes de eiſdem. Voſque dominos magiſtrum, & conventum, & omnes alios & ſingulos ſupradictos, quibus noſter præſens proceſſus dirigitur, tenore præſentium requirimus, & monemus primo, ſecundo, tertio, & peremptorie, communiter, & diviſim, ac vobis, & veſtrum cuilibet

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO X. CONCILII.

in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub infradictis ſententiarum pœnis diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus infra ſex dies poſt præſentationem ſeu notificationem prædictarum litterarum Apoſtolicarum, ac præſentis noſtri proceſſus vobis immediate ſequentes: quorum ſex dierum, duos pro primo, duos pro ſecundo, & reliquos duos dies vobis univerſis, & ſingulis ſupradictis pro tertio, & peremptorio termino ac monitione canonica aſſignamus, eumdem dominum Aymarum vel procuratorem ſuum ejus nomine, ad corporalem, realem, & pacificam poſſeſſionem præceptoriarum, juriumque & pertinentiarum prædictarum abſque difficultate & oppoſitione quibuſlibet recipiatis, & etiam admittatis, & per alios in quantum in vobis fuerit, faciatis recipi, & admitti: eidemque domino Aymaro vel procuratori ejus pro eo de ipſarum præceptoriarum earumdem fructibus, redditibus, proventibus, juribus & obventionibus univerſis & ſingulis, prout ad vos & veſtrum ſingulos pertinet, & pertinebit, reſpondeatis integre, & faciatis ab aliis reſpondere: amoventes ab iis cum effectu quoslibet illicito detentores quem nos etiam, in quantum poſſumus, auctoritate prædicta tenore præſentium amovemus, & denunciamus amotum. Quod ſi forte omnia, & ſingula præmiſſa non adimpleveritis, ut præfertur, vel monitionibus, & mandatis noſtris, immo verius Apoſtolicis, non parueritis cum effectu, aut aliquod contra ea & alia in prædictis litteris Apoſtolicis & præſenti noſtro proceſſu contenta feceritis, per vos vel alium, ſeu alios quoquo modo, in vos dominos magiſtrum, & ſingulos fratres, perſonas, conventus, hoſpitalis Rhodi ſancti Joannis Hieroſolymitani prædictos, necnon in ſingulas alias ſupradictas, ac impedientes, contradictores, & rebelles quoslibet, ac inobedientes, & contradicentibus dantes auxilium, conſilium, & favorem publice, vel occulte, directe vel indirecte, ex nunc, prout ex tunc, ſingulariter in ſingulos prædictos ſex dierum monitione in iis ſcriptis excommunicationis, in conventum vero prædictum ſuſpenſionis, & in ipſum monaſterium interdicti ſententias ferimus & etiam promulgamus. Ceterum cum ad executionem hujuſmodi mandati Apoſtolici ulterius faciendam nequeamus perſonaliter intereſſe, pluribus aliis negotiis occupati, venerabilibus & diſcretis viris dominis, priori de Licento ſacriſtæ & curato [a] *Stellarum, & priori dicti loci Gratianopolitanæ diœceſis, necnon univerſis & ſingulis dominis abbatibus, prioribus, decanis, archidiaconis, archipreſbyteris, præpoſitis, cantoribus, ſuccentoribus, ſcholaſticis, ſacriſtis, theſaurariis, canonicis tam cathedralium quam collegiatarum eccleſiarum, officialibus, curatis, & non curatis, capellaniſque perpetuis, notariis & tabellionibus publicis per civitatem & diœceſim Colocenſem, & alibi ubilibet conſtitutis, & eorum cuilibet, ſuper ulteriori executione dicti mandati Apoſtolici atque noſtri, tenore præſentium committimus plenarie vices noſtras, donec eas ad nos duxerimus revocandas: quos & eorum quemlibet primo, ſecundo, tertio, & peremptorie requirimus & monemus, eiſdem nihilominus & eorum cuilibet in ſolidum in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœnis infraſcriptis diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus ipſi vel eorum alter fuerit requiſitus, ita quod alter alterum non exſpectet, nec unus pro alio ſe excuſet, ad vos dominos magiſtrum & conventum prædictos, & omnes alios & ſingulos ſupradictos, necnon ad perſonas & loca quæcumque de quibus expediens fuerit perſonaliter accedant vel accedas, & prædictas litteras Apoſtolicas & hunc noſtrum proceſſum, & omnia, & ſingula in eis contenta legant, intiment, & fideliter publicare procurent. Quodque ipſum dominum Aymarum vel procuratorem ſuum ejus nomine, & pro ipſo in ipſarum præceptoriarum, jurium, & pertinentiarum earumdem corporalem poſſeſſionem inducant & defendant inductum, amoventes deinde quoslibet detentores, quos etiam nos tenore præſentium amovemus & denunciamus amotos, ſibique vel ejus procuratori pro eo de ipſarum præceptoriarum fructibus, redditibus, proventibus, juribus, & obventionibus univerſis reſpondeant, quantum in eis erit, & faciant ab aliis integre reſpondere. Et nihilominus omnia alia & ſingula nobis in hac parte commiſſa plenarie exſequantur, & quæ pro ulteriori executione dicti mandati Apoſtolici, atque noſtri erunt neceſſaria, ſeu etiam opportuna. Ita quod ipſi ſubdelegati noſtri, aut quicumque alii nihil in præjudicium ipſius domini Aymari attentare valeant, nec in proceſſibus noſtris hujuſmodi per nos habitis, & ſententiis latis aliquid abſolvendo, vel ſuſpendendo immutare. Et ſi contingat vos præmiſſorum in aliquo procedere, de quo vobis poteſtatem plenariam obſervamus, non intendimus propterea commiſſionem noſtram hujuſmodi in aliquo revocare, niſi de revocatione ipſa ſpecialem & expreſſam in noſtris litteris fecerimus mentionem. Per hunc autem noſtrum proceſſum nolumus, nec intendimus noſtris in aliquo præjudicare collegis, quominus ipſi, vel eorum alter, ſervato tamen hoc noſtro proceſſu, poſſint in hujuſmodi executionis negotio per ſe, vel alium, ſeu alios procedere, prout eorum alteri viſum fuerit expedire. præfatas quoque litteras Apoſtolicas, & hunc noſtrum proceſſum, & omnia & ſingula hujuſmodi noſtrum negotium tangentia penes dictum dominum Aymarum, vel ejus procuratorem volumus remanere, & non per vos vel quemcumque alium contra ipſorum voluntatem quomodolibet detineri: in contrarium vero facientes, dicta canonica monitione præmiſſa, præfatis noſtris litteris, ſententiis, prout in ſcripta latæ ſunt, volumus ſubjacere. Mandamus tamen vobis copiam fieri de præmiſſis, ſi eam petierint, & habere voluerint, veſtris tamen ſumptibus & expenſis. Abſolutionem vero omnium, & ſingulorum, qui præfatas noſtras ſententias, aut earum aliquam incurrerint quoquomodo, nobis vel ſuperiori noſtro tantummodo reſervamus. In quorum omnium & ſingulorum fidem, & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum præſentes litteras, ſive præſens publicum inſtrumentum proceſſum noſtrum hujuſmodi in ſe continentes ſeu continens fecimus fieri, per notarium publicum infradictum ſubſcribi & publicari mandavimus, noſtrique ſigilli juſſimus appenſione communicari. Datum & actum Gebennæ infra Capellam beatæ Mariæ Virginis juxta eccleſiam Gebennenſem, per reverendiſſimum in Chriſto patrem & dominum dominum Joannem epiſcopum Oſtienſem S. R. E. cardinalem & Vicecancellarium; fundatum & datum die XXII. menſis Septembris anno a Nativitate Domini MCCCCXIII. indictione ſexta cum eodem anno ſupraſcripta, pontificatus præfati domini noſtri Papæ anno IV. præſentibus notabilibus & diſcretis viris Gulielmo de Ponte Vitrio, Porcevallo de Archuhen domicellis, Nicoleta de Viriaco de Vardeman, & Joanne de Clauſo de Bona, clericis & notariis publicis, teſtibus vocatis ad præmiſſa ſpecialiter & rogatis.*

Et ego Joannes de [b] *Villincont de Blachio clericus Gebennenſis diœceſis, publicus Apoſtolica & imperiali auctoritatibus notarius, prædictarum litterarum Apoſtolicarum præſentationi & receptioni, monitionibus & mandatis, requiſitionibus, & ſententiarum promulgationibus & commiſſioni, necnon omnibus aliis & ſingulis præmiſſis dum ſic per dictum dominum præpoſitum executorem præfatum, & coram, ut præ-*

[a] Mſ. Sidarum.

[b] Mſ. Guillimont.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO X. CONCILII.

mittitur, agerentur, & fierent una cum prænominatis teſtibus ſub anno, die, menſe, indictione, pontificatu & loco prædictis, præſens fui, & ea omnia de ipſius domini executoris mandato in notam recipi & publicavi, & exinde hoc præſens publicum inſtrumentum manu mea propria ſcripſi, & in hanc publicam formam redegi, ſignoque meo ſolito, una cum ipſius domini executoris ſigilli appenſione ſignavi requiſitus, & rogatus in teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum.

Ex mſſ. quatuor D. à Schelſtrate.

Anno Domini MCCCCXV. *indictione* VIII. *menſis Maii, in oppido Sella, Conſtantienſis diœceſis, dominus Joannes Papa XXIII. auditis reverendiſſimis patribus dominis cardinalibus, ſcilicet de Urſinis, Cameracenſi, de Challumeo, Saluciarum, & Florentiæ, ibidem in præſentia ipſius domini Papæ conſtitutis, qui ad eum ex parte collegii venerunt, & per eundem dominum Papam lecta quadam cedula, quæ fuit adviſata ſuper modo procedendi ad ſententiam in inquiſitione, quam formavit ſacrum concilium Conſtantienſe contra ipſum dominum Papam: dixit atque reſpondit, qualiter miſerat ad dicendum certis prælatis dicti ſacri concilii per venerabiles fratres, fratrem Vitalem Tolonenſem, & Fredericum Auguſtenſem epiſcopos, atque dilectum filium magiſtrum Firon Sareſberienſem canonicum: quod volebat, & præſentialiter vult in omnibus ſtare, & ſe conformare omni ordinationi, deliberationi, & determinationi dicti ſacri concilii. quodque ſic, ut præfertur, miſit ad dicendum, ut dictis dominis cardinalibus dicit, ſpondet, & promittit, prompto corde, animoque voluntario, quod facere vult bona fide: & in caſu quo* [a] *prælati dicto ſacro concilio, quod ipſe dominus Joannes cedat papatui, paratus eſt ſtare juxta deliberationem & voluntatem dicti ſacri concilii: & in his omnem ſecuritatem ſibi poſſibilem vult dare, quod nunquam per ſe vel per alium, directe vel indirecte veniet contra ipſam ceſſionem. Porro ſi omnino dictum ſacrum concilium voluit procedere ad ſententiam, ſcilicet amovendo eundem dominum Joannem a papatu; affirmat quod non vult reclamare, nec reclamabit contra dictam ſententiam proferendam: quin immo ipſam ratificabit & approbabit, & eandem acceptabit, & in quantum in ſe fuit, confirmabit; & omni modo, via, & forma, quibus melius & utilius dicto ſacro concilio videbitur expedire, &c.*

[a] Forte pro, prælatis legendum placet.

Ego Joannes Papa XXIII. prælibatus, prædicta per alium de mandato meo ſcripta approbo, confirmo, ac ſponte & libere volo ad implere cum effectu, & ad robur præmiſſorum manu propria me ſubſcripſi.

SESSIO XI.

Ex primo editione.

Die ſabbati vigeſimaquinta menſis Maii ſupradicti, fuit tenta ſeſſio generalis in eccleſia majori Conſtantienſi ſupradicta, in qua præſidebat reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis, & erat ibidem præſens ſereniſſimus princeps dominus Sigiſmundus Romanorum & Hungariæ rex in inſignis regalibus cum nobilibus ſuis ſibi miniſtrantibus:

Ex mſſ. Sorill, & tribus Germanicis.

Cui aſtabant inter cardinales dominus Angelus epiſcopus Præneſtinus, Laudenſis vulgariter [b] *dictus, & Jordanus Albanenſis de Urſinis cardinalis. Præſentibuſque aliis dominis cardinalibus, videlicet Franciſco Venetiarum, Antonio Aquileienſi, Alamanno Piſano, Petro Cameracenſi, Branda Placentino, Antonio de* [c] *Salaucho, preſbyteris; Amedeo Saluciarum, Raynaldo de* [d] *Branchaſiis, Ludovico de Fliſco, Landulpho Barenſi, Lucido de Comite, & Franciſco Florentinenſi, & Odone de Columna, diaconis cardinalibus.*

[b] Forte, nuncupatus.

[c] Al. Chalanco.

[d] Al. Brancatiis.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO XI. CONCILII.

In qua quidem ſeſſione fuit cantata Miſſa de Spiritu ſancto per reverendum patrem dominum epiſcopum Atrebatenſem. Qua cantata, fuerunt lecta litaniæ more ſolito cum introitu, Exaudi nos Domine, *& collectis ac evangelio & hymno,* Veni creator Spiritus, *& aliis ad hoc requiſitis. Quibus factis, cantatis & dictis, honorabilis vir magiſter Henricus de Piro promotor & procurator cauſarum & negotiorum concilii, ſurrexit & propoſuit, quod pro parte ſanctæ ſynodi Conſtantienſis præſentis fuiſſent dati certi articuli, formati pro inquiſitione facienda contra dominum Joannem Papam vigeſimumtertium, ſuper notoria dilapidatione & mala adminiſtratione, fautoria ſchiſmatis, criminеque hæreſis, vita ſcandaloſa & incorrigibilitate ipſius Joannis, in bonis eccleſiæ & ſtatu papali per ipſum Joannem factis, habitis & perpetratis; dictaſque poſitiones & articulos fore probatos per plures & diverſos notabiles teſtes, quorum aliqui cardinales, aliqui archiepiſcopi, aliqui epiſcopi, & per alios magnos viros. Quapropter dictos articulos & eorum atteſtationes in ſumma per dominos commiſſarios pronuntiari, legi & referri concilio petiit: ipſique Joanni Papæ cum hoc ſtatui & præfigi terminum condecentem ad audiendum ſententiam diffinitivam per ſanctam ſynodum, & ſuper hoc aliquos deputari, qui ipſum ad hoc requirant, inſtanter poſtulavit. Et alias dixit, fecit & proteſtatus fuit, prout & quemadmodum in quadam petitionum papyri ſchedula, cujus tenor inferius eſt inſertus, plenius continetur & habetur. Qua petitione facta, aſcenderunt ambonem domini commiſſarii: videlicet dominus Jordanus de Urſinis cardinalis prædictus, abſente Guillelmo ſancti Marci cardinale propter ejus infirmitatem; Andreas electus Poznanienſis, & Bartholdus de Wildungen auditor, dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis, Joannes de Bononia de* [e] *commiſſariis.*

[e] Al. Zamariis, & Tomanes.

Ex primo editione.

In qua quidem ſeſſione fuit cantata Miſſa de Spiritu ſancto per reverendum patrem dominum epiſcopum Atrebatenſem. Qua cantata, legebantur litaniæ & alia in ſeſſionibus fieri conſueta. His autem peractis, dominus Andreas electus Poznanienſis legebat articulos formatos contra dictum Joannem Papam: & ſingulo articulo lecto, dominus Bartholdus Wildungen auditor in ſumma dixit & declaravit, ſi articulus erat probatus, exponens per tot teſtes cum eorum quantitate, qualitate & dignitate. Quibus articulis & ſummario atteſtationum expoſitis, fuit ad inſtantiam ipſius promotoris commiſſum eiſdem deputatis, ad portandum dictos articulos Papæ & ſummaria, ad reſpondendum eiſdem, & eundem ulterius citandum ad audiendam ſententiam ad proximam ſeſſionem,

Ex mſſ. Sorill, & tribus Germanicis.

Pro die Lunæ proxime futura, prout in ſchedula quam reverendiſſimus pater dominus Joannes Patriarcha Antiochenus de verbo ad verbum legebat, infraſcripti tenoris. Quibus articulis, ſummariis, ac commiſſionibus lectis,

Ex prima editione.

Poſt hæc autem fuit petitum per procuratorem concilii, an placeret omnibus, quod fieret proceſſus juxta per eum petita. Et primo dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis reſpondit pro collegio & ſeipſo, quod placeret. Subſequenter ipſi exiſtentes in ambone, videlicet archiepiſcopus Mediolanenſis pro natione Italica, Andreas Poznanienſis electus pro natione Germanica, abbas ſancti Lupi pro natione Gallicana, Thomas Polton protonotarius pro natione Anglicana, reſponderunt, *Placet*: & ulterius univerſaliter per totius ſynodi ſuppoſita reſponſum fuit, *Placet*,

ANNO CHRISTI 1415 SESSIO XI. CONCILII. Ex collectione Barberiniana, & mſſ. tribus Germanicis.

Quibus ſic peractis, ſtatim idem reverendus pater dominus Andreas electus Poſnanienſis quoddam decretum pro approbatione ſcripturarum, & deputationis de ſimili mandato dominorum protonotariorum & notariorum alta & intelligibili voce de verbo ad verbum ut infra ſequitur. Quo decreto lecto & publicato, fuit petitum per procuratorem prædictum, an placeret omnibus, prout pronunciatum & publicatum exſtitit. Et primo reſpondebat dominus Joannes Oſtienſis pro collegio reverendiſſimorum dominorum cardinalium & pro ſe ipſo, quod placet: ſubſequenter ipſi in ambone exſiſtentes, videlicet archiepiſcopus Mediolanenſis pro natione Italica, Placet. *Andreas Poſnanienſis pro natione Germanica reſpondit,* Placet. *Thomas Polsenſis pro natione Anglicana,* Placet. *Abbas ſancti Lupi pro natione Gallicana,* Placet: *& ulterius univerſaliter per totius ſynodi ſuppoſita reſponſum fuit,* Placet. *Super quibus, &c.*

Ex mſſ. Suell. & tribus Germanicis.

Super quibus omnibus & ſingulis magiſter Henricus de Piro promotor petiit ſibi nomine concilii fieri publicum inſtrumentum ſeu publica inſtrumenta, per protonotarios & notarios ſynodi & nationum, & alios notarios & tabelliones ibidem exſiſtentes. His expeditis, dominus Benedictus Gentiani ambaſſiator ſtudii Pariſienſis recommendavit Univerſitatem concilio: & oſtendebat certam litteram miſſivam directam ſynodo, quam de mandato concilii legebat in ambone: præſentibus ibidem venerabili & religioſo viro domino Philiberto magno magiſtro de Rhodis, Henrico Rompoli duce de Zagan, Joanne Jacobo comite Aquaſanenſi filio marchionis Montisferrati, Guntero comite de Zvartzburg, comite de Dochemburg, Friderico duce Auſtriæ, comite Bertholdo de Urſinis, Joanne comite de Frideburg, ambaſſiatoribus Franciæ, Poloniæ, Norvegiæ, Daciæ, [a] *Sueciæ, Cypri, Navarræ, regum, aliiſque nobilibus in numero copioſo.*

[a] Forte, Sueciæ.

Tenores petitionum, articulorum, commiſſionum ac litteræ miſſivæ, de quibus ſupra fit mentio, ſequuntur, & ſunt tales;

Ex mſſ. Card. Capranicæ & duobus Germanicis.

CORam vobis, ſancta ſynodo Conſtantienſi Univerſalem eccleſiam repræſentante, hic in Spiritu ſancto legitime congregata, Henricus de Piro licentiatus in decretis, & Joannes de Scribanis de Placentia, promotores & procuratores hujus ejuſdem ſanctæ ſynodi, dant & exhibent capitula, poſitiones & articulos infra ſcriptos, ad quos probandum ſe admitti petunt, citra onus ſuperflua probationis.

In primis denuntiant, dicunt, aſſerunt, ponunt, & ſi neceſſe fuerit, probare intendunt, quod dominus Papa Joannes vigeſimuſtertius a tempore juventutis ſuæ, ſeu dum Baltaſſar de Coſſa appellabatur, fuit homo malæ indolis, inverecundus, impudicus, mendax, parentibus ſuis rebellis & inobediens, pleriſque vitiis deditus, ac talis & pro tali fuit communiter dictus, tentus, creditus & reputatus ab omnibus ipſius notitiam habentibus: & adhuc dicitur, tenetur, creditur & reputatur pro tali, & ut talis: ac fuit & eſt de præmiſſis manifeſte ac palam, publice & notorie diffamatus.

Iſte primus articulus probatur verus & notorius per duos cardinales, per unum protonotarium, per duos auditores, per unum clericum cameræ, per unum licentiatum in decretis, per unum archiepiſcopum, per unum ſcriptorem & abbreviatorem, & per unum procuratorem unius magni ordinis, per unum canonicum unius magnæ eccleſiæ Metropolitanæ, per unum epiſcopum, & per multos alios notabiles viros de auditu, publica voce & fama.

Item quod dictus dominus Joannes Papa, tunc Baltaſſar Coſſa appellatus, per hujuſmodi illicitum quæſtum & ſimoniacam pravitatem, & procuratorem & mediationem ſimoniacam & alia media illicita, in paucis temporibus acquiſivit & congregavit multam iniquitatis mammonam, copioſumque pecuniæ theſaurum, propter quod exinde divitis nomen & ſtatum aſſumpſit, & ædificia ſibi comparavit. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium; ſicque, ut præmittitur, fuit dictum, tentum, creditum & reputatum communiter ab omnibus ipſius notitiam habentibus: & adhuc dicitur, tenetur, creditur & reputatur: & fuit & eſt de præmiſſis diffamatus manifeſte, publice, palam & notorie.

ANNO CHRISTI 1415 SESSIO XI. CONCILII.

Secundus articulus probatur per duos cardinales de notorietate & veritate, & per alios duos cardinales, de audita, publica voce & fama: per unum archiepiſcopum, per unum epiſcopum, per duos auditores de veritate & notorietate, & per quamplures alios notabiles viros & omni exceptione majores, de publica voce & fama.

Item quod deinde præfatus dominus Joannes Papa, tunc Baltaſſar nuncupatus, mediante hujuſmodi ſimoniaca & damnata pecunia, promotus fuit ad cardinalatum, pro quo ſolvit magnam pecuniarum ſummam: & appellatus fuit dominus Baltaſſar cardinalis ſancti Euſtachii. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium, ac de ipſis omnibus idem dominus Joannes fuit & eſt diffamatus palam, publice, &c.

Tertius articulus probatur per unum cardinalem, quod publice & notorie hoc tenebatur in curia Romana; per unum cardinalem probatur de veritate, & per alium cardinalem publice diffamatum & notorium, per unum archiepiſcopum de veritate. Similiter per unum procuratorem unius magni ordinis, & per plures alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quod poſtquam dictus dominus Baltaſſar, tunc cardinalis ſancti Euſtachii appellatus, civitatem Bononienſem ut legatus fuiſſet ingreſſus, viis tyrannicis quarens terras eccleſiæ, & cives & habitatores earum modo inhumano, impie, inique, & crudeliter rexit & gubernavit; & a Chriſtiana pietate & juſtitia divina humanaque totaliter alienus, diverſas datias, gabellas, exactiones, extorſiones & onera inſupportabilia eis impoſuit, & aliarum exactionum & onerum alias inauditorum fuit inventor. Et tam per illos modos conſimiles & exactiones nimium onerosas per tyrannidem & de facto taliter ſubditos oppreſſit, quod dictos civitatem, comitatum & terras eccleſiæ ac cives depauperavit, devaſtavit & depopulavit, ita quod tempore ſui regiminis, mala, tyrannica & violenta ſua gubernatione cauſantibus, multi fuerunt mortui, multi profugi, multi exſules, banniti & exhæredati, depauperati & deperditi. Et ita, ut prædicitur, fuit dictum, tentum, creditum & reputatum, & communiter ab omnibus divulgatum; & adhuc dicitur, creditur & reputatur, ac fuit & eſt verum. Ipſeque dominus Joannes de præmiſſis omnibus fuit & eſt graviter diffamatus palam, publice & notorie.

Quartus articulus probatur verus per unum archiepiſcopum, per unum protonotarium, per duos epiſcopos verus & notorius, per duos auditores verus & notorius. Similiter per unum ſcriptorem litterarum Apoſtolicarum & per multos alios de audita, publica voce, fama, & communi reputatione.

Item quod dictus dominus Joannes tunc Baltaſſar appellatus tantum practicare ſcivit, quod poſt mortem bonæ memoriæ Alexandri Papæ quinti in Romanum pontificem electus exſtitit, & ſe Joannem Papam vigeſimumtertium appellavit, & ab aliis nominari & appellari ſe fecit: & dum crederetur mutatione nomi-

nis homo de vitiis ad virtutes mutatus, fuit fallax opinio. Quin immo contra ſanctorum patrum decreta, & contra laudabiles Romanæ eccleſiæ conſuetudines veniendo, velut paganus divina officia contempſit: officium paſtorale non debite in divinorum adminiſtratione exercuit: Miſſis & Veſperis papalibus intereſſe non curavit: horas canonicas dicere, jejunia, abſtinentias, crimonias, & alia canonica inſtituta, ad quæ homines Chriſtiani, & præſertim clerici & eccleſiaſtici adſtringuntur, juxta formam eccleſiæ ſervare ſprevit. Et ſi aliquoties celebravit, hoc fuit curiater more venatorum & armigerorum: & plus, ne culparetur totaliter de hæreſi, & ne expelleretur de papatu, quam devotionis vel caritatis cauſa. Sicque, ut prædicitur, fuit dictum, tentum, creditum & reputatum, dicitur que, tenetur, creditur & reputatur, itaque de eis fuit & eſt publica vox & fama.

Quintus articulus probatur per duos cardinales verum: quoad ſecundam partem probatur verus & notorius: & per unum archiepiſcopum, per unum procuratorem unius magni ordinis, per unum licentiatum in decretis, & per multos alios viros de auditu, publica voce & fama & notorietate.

Item quod dictus dominus Joannes Papa fuit & eſt pauperum oppreſſor, juſtitiæ perſecutor, iniquorum columna, ſimoniacorum ſtatua, carnis cultor, vitiorum fæx, a virtutibus peregrinus, conſiſtoria publica fugiens, ac totus ſomno & aliis carnalibus deditus deſideriis, vitæ & moribus Chriſti totus contrarius, infamiæ ſpeculum, & omnium malitiarum profundus adinventor: adeo & intantum eccleſiam Chriſti ſcandalizans, quod inter Chriſti fideles vitam & mores ſuos cognoſcentes vulgariter dicitur diabolus incarnatus.

Sextus articulus probatur per unum archiepiſcopum de veritate. Similiter per unum epiſcopum, per duos auditores, per unum magnum procuratorem, & unum magnum priorem, per unum ſcriptorem & abbreviatorem litterarum Apoſtolicarum de veritate & notorietate, per unum licentiatum in decretis, per unum procuratorem in Romana curia, & per multos alios de auditu, publica voce & fama & notorietate.

*Item quod dictus dominus Joannes Papa vas omnium peccatorum, repulſis dignis, pro pecuniis indignos ad officia & beneficia promovit, dans gratias non gratis. Beneficia vacantia, prælaturas & dignitates eccleſiaſticas non magis meritis, ſed plus offerenti poſt venditionem expoſitam contulit & conferri mandavit: litteraſque bullatas per mercatorum & nummulariorum manus, ut de mercibus mercari ſolitum eſt, vendidit atque vendi juſſit & mandavit. Sicque, ut prædicitur, fuit dictum, tentum, * habitum & reputatum; atque fuit & eſt verum, publicum & notorium.*

* Al. creditum.

Septimus articulus probatur per duos cardinales de veritate & notorietate, & ſimiliter per tres epiſcopos, per unum auditorem, per unum magnum procuratorem, per unum clericum cameræ.

Item de veritate probatur per unum ſcriptorem litterarum Apoſtolicarum, per unum licentiatum in decretis, per unum procuratorem in Romana curia, per unum magnum procuratorem unius magni ordinis, & per quamplures alios de publica voce & fama, & ſimiliter notorietate & communi reputatione.

Item quod per præmiſſa in clero & in populo, totaque univerſali eccleſia, grave ſcandalum, graviſque domini Joannis Papæ & curiæ Romanæ infamia, exortum fuit & ſuſcitatum, atque exorta & ſuſcitata.

Octavus articulus probatur per unum cardinalem de veritate & notorietate, & per unum magnum magiſtrum, & etiam unum magnum priorem.

Item quod propter hæc & alia reverendiſſimi patres & domini ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales dictum dominum Joannem Papam vigeſimumtertium, anno primo pontificatus ſui, inter ſe & ipſum ſolum fraternaliter diverſis vicibus corripuerunt, ipſumque precibus humilibus & devotis atque ſalutaribus monitis cum inſtantia requiſierunt, ut Romanam & Univerſalem eccleſiam, per hujuſmodi ſpiritualium merces & venditiones ſcandalizaret: & ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.

Nonus articulus probatur per quinque cardinales de veritate, per unum archiepiſcopum, & per multos alios de auditu, publica voce & fama a cardinalibus.

Item quod dictus dominus Joannes Papa ob præmiſſam fraternam monitionem, animum in aliquo non mutans, avaritiæ cæcitate infectus, expoſt continue priſtina ſimoniarum mercimonia continuans, pejora prioribus perpetravit: & ubi primo ſub typo juſtitiæ, non niſi ſuis familiaribus commenſalibus datam coronationis ſuæ in exſpectativis gratiis dare conſuevit, poſtea poſt fugam ab urbe Romana cuilibet indifferenter pro certa florenorum ſumma, videlicet pro viginti quinque florenis auri de camera, dicta coronationis data publicæ venditioni exponebatur, in ſcandalum ſedis Apoſtolicæ & totius fidei Chriſtianæ. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.

Decimus articulus probatur per unum archiepiſcopum, per duos epiſcopos, per unum protonotarium, per unum auditorem, per unum magnum procuratorem, per unum magnum priorem, per unum decretorum doctorem & magnum officialem in curia, & per unum præceptorem & decretorum doctorem, & per multos alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quod dictus dominus Joannes Papa in vitiis invaleſcens fortius, & non ſe corrigens, certos referendarios & cubicularios ac ſecretarios creavit, fecit & ordinavit mediatores, proxenetas ac procuratores pinguium & groſſarum ſimoniarum eccleſiarum cathedralium, abbatiarum, monaſteriorum, prioratuum & beneficiorum vacantium & reſervatorum. Quodque ſubinde mediorum fructuum nondum natorum vel perceptorum, ante ſupplicationem vel ſaltem recuperationem litterarum Apoſtolicarum, impetrantem ſolvere oportuit certam ſummam ex pacto. Et niſi impetrans mox ſolviſſet, rediit vacuus abſque cujuſvis onere proviſionis. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.

Undecimus articulus probatur per unum cardinalem de veritate, & per unum alium cardinalem de veritate & notorietate, & per unum archiepiſcopum & unum epiſcopum, & per duos auditores de veritate & notorietate, & per unum ſecretarium Papæ de veritate: ſimiliter & per duos litterarum Apoſtolicarum ſcriptores, & per unum procuratorem in curia, & per unum magnum præpoſitum, & ſimiliter per unum magnum procuratorem unius magni ordinis, & per multos alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quod idem dominus Joannes Papa regiſtratoribus litterarum Apoſtolicarum per expreſſum inhibuit, ne cuiquam ſumptum ex regiſtris litterarum Apoſtolicarum traderent, niſi prius & ante omnia pecuniam promiſſam ſolutam fore probaretur: propter quod multos litigantes, qui tantam ſummam ſolvere non potuerunt, in clara ſua juſtitia ob probationis defectum ſuccumbere oportuit. Sicque avaritia & malitia dicti Joannis Papæ cauſantibus, iniquitas æquitati prævaluit, & beneficia poſſeſſa fuerunt abſque canonico ti-

Anno Christi 1415. Seſſio XI. Concilii.

tulo contra canonicas ſanctiones palam, publice ac manifeſte.

Duodecimus articulus probatur per duos auditores, per unum litterarum Apoſtolicarum ſcriptorem, per unum magnum procuratorem ordinis, & per unum procuratorem in curia Romana, & per unum notabilem præpoſitum & multos alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quod dictus Joannes Papa ultra in ſupra proximo articulo nominatos, certos in Romana curia deputavit mercatores, qui beneficia vacantia curiæ tribus vel pluribus diebus ad libram ponderarent, & plus offerentium ſupplicationem reciperent, & ſignari facerent, in dedecus ſedis Apoſtolicæ & perditionem animarum multarum. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.

Tertiuſdecimus articulus probatur per unum protonotarium, duos epiſcopos, & per unum litterarum Apoſtolicarum ſcriptorem, & per multos alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quod ſupradictus dominus Joannes Papa, ne aliqua ſupplicatio abſque ſimonia & ſolutione ſignaretur, omnibus & ſingulis referendariis injunxit, ut nullus ſibi ſupplicationem aliquam ſignandam præſentaret, niſi nomine referendarii eam præſentantis ſignata eſſet. Quodque nullus quamcumque ſupplicationem de vacantiis ſignari obtineret, niſi valorem totius vel mediæ ſummæ in ſupplicatione prius realiter recepiſſet, & ipſi Papæ reſponderet & traderet. Alioquin talis referendarius haberet tantumdem ſolvere de bono ſuo proprio, in pœnam tranſgreſſionis hujuſmodi prætexti mandati Apoſtolici. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.

Quartuſdecimus articulus probatur per unum protonotarium, per unum epiſcopum, per unum auditorem, per unum magnum priorem, per unum litterarum Apoſtolicarum ſcriptorem, & quamplures alios de auditu referendariis: ac etiam alios epiſcopos & auditores de veritate & notorietate, publica voce & fama, &c.

Item quod dictus dominus Joannes Papa ultra præmiſſa, ſæpe & ſæpius contra Deum & propriam conſcientiam ſuam ementibus pleriſque bullas ſuas vendidit. In quibus ſcripſit beneficia obtinentes & officia ea in ſuis manibus reſignaſſe, & tunc ſe per hujuſmodi confictam & mendoſam reſignationem, quæ nunquam accidit, contulit vel conferri mandavit pro pecuniarum certa concordata quantitate, multos ſic funditus uſque ad mendicitatem depauperando, palam, publice & notorie.

Quintuſdecimus articulus probatur per duos cardinales de veritate & notorietate, per unum epiſcopum, per duos auditores, per unum clericum cameræ, per unum ſecretarium Papæ, & per unum procuratorem unius ordinis, per multos alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quod per hoc dabatur occaſio multa beneficia emendi, conſcientiam laxandi, & temeritas timorem Dei poſtponendi: devenitque res ad tantum, ut qui majorem ſummam in ſupplicatione expreſſit & exſolvit, ſignaturam abſque difficultate obtinuit. Idem de ſacramentis, indulgentiis, diſpenſationibus & aliis eccleſiaſticis & ſpiritualibus donis. Sicque, ut prædicitur, fuit dictum, tentum, creditum & reputatum: diciturque, tenetur, creditur & reputatur palam, publice & notorie.

Sextuſdecimus articulus probatur per unum cardinalem de veritate, per duos auditores, per unum magnum præpoſitum, per unum licentiatum in decretis, per unum archiepiſcopum & unum magnum procuratorem unius ordinis, per unum * præceptorem decretorum doctorem, per unum epiſcopum, & per plures alios de publica voce & fama & communi reputatione.

* Al. procuratorem.

Anno Christi 1415. Seſſio XI. Concilii.

Item quod dictus dominus Joannes Papa unum & idem beneficium ſæpius pluribus diverſiſque perſonis, vel etiam uni & eidem repetitis vicibus vendidit, & plerumque uni venditum, per anticipationem antedatam alteri ementi conferebat. Et ſimiliter de gratiis exſpectativis, declarationibus & ſubrogationibus per impoſitionem ſilentiorum, jus jam quæſitum abſorbuit. Per quæ quaſi tota eccleſia eſt labe ſimoniaca deturpata, indignis repleta, tam in ſuperioribus, quam in inferioribus prælatis: omnique gradu eccleſiaſtico lacesſita, & per conſequens quaſi irreparabiliter ſcandalizata.

Decimuſſeptimus articulus probatur per teſtes ſuperius nominatos & quamplures alios.

Item quod dictus Joannes Papa canonice electos idoneos, uſque ad ſaturitatem appetitus ſui ſolvere non volentes, confirmare recuſavit. Quodque indignos & minus idoneos, ad ſummas deſideratas aſcendentes, ſcandaloſe duxit promovendos, & promovit: pleroſque etiam invitos de ſuis eccleſiis tranſtulit, ut viduatas vendere poſſet, in dedecus & ſcandalum Chriſti fidelium plurimorum, palam, manifeſte, &c.

Decimuſoctavus articulus probatur per teſtes jam nominatos, & quamplures alios.

Item quod dictus dominus Joannes Papa prædictus, concilio Piſano adſtrictus pro reformatione eccleſiæ in capite & in membris, in urbe Romana concilium generale convocavit, & ibi in pluribus ſermonibus etiam ante & poſt publice correptus & monitus, minime ſe emendavit.

Quin immo temporis ſucceſſu continue diabolico inſtinctu incorrigibilis, pejora prioribus perpetravit: & ſic fuit & eſt verum, &c.

Decimuſnonus articulus probatur per tres cardinales, per duos auditores, per unum ſecretarium Papæ, per unum archiepiſcopum, per unum licentiatum in decretis, per duos epiſcopos, per unum procuratorem unius ordinis, & per unum procuratorem in curia, & per alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quod dictus dominus Papa Joannes indulgentias in mortis articulo, prædicationem crucis, item a pœna & culpa abſolutiones, eccleſiarum & altarium portatilium conceſſiones, & epiſcoporum conſecrationes, & abbatum benedictiones, reliquias ſanctorum, ordines ſacros, poteſtatem in confeſſionibus abſolvendi a peccatis, actuſque qui per ſolas Spiritus ſancti operationes ad gratiam miniſtrari debeant, pecunia vendidit numerata, per quæ de novo eccleſia ſancta Dei in perſona dicti domini Joannis Papæ graviter diffamata fuit, & notorie ſcandalizata.

Vigeſimus articulus probatur per unum cardinalem, per unum archiepiſcopum, per duos epiſcopos, & duos auditores, per unum licentiatum in decretis, per unum procuratorem in curia, & per plures alios de auditu, publica voce & fama atque communi reputatione.

Item quod anno Domini milleſimo quadringenteſimo duodecimo, & de menſe Auguſti ejuſdem anni, quidam Nicolaus de Piſtorio mercator Florentinus, & dicti domini Joannis Papæ aſſertus ſecretarius, laicus conjugatus, nuntius & delegatus Apoſtolicus per dictum dominum Joannem Papam tunc deputatus, venit ad partes Brabantiæ habens ab eodem domino Papa poteſtatem exigendi & percipiendi quoddam ſubſidium, quod fuit decima pars fructuum omnium beneficiorum in Cameracenſi, Tornacenſi, Leodienſi, &

Digitized by Google

Trajectenſi, civitatibus & diœceſibus. Quodque non A *ſolventes excommunicare poſſet per certum ad hoc deputatum, vel deputandum ſubdelegatum; ac ſuſpenſionum in collegia, conventus & capitula, interdictique ſui ſententias in eorum eccleſias, qui ſibi hujuſmodi fructuum pecuniam non traderent: per quod eccleſiaſtica cenſura ad ludibrium & deriſum, & tota ſeptemtrionalis eccleſia graviter fuit & eſt enormiter ſcandalizata.*

Vigeſimusprimus articulus probatur per unum cardinalem, per tres epiſcopos, unum auditorem, unum procuratorem in curia, & per alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quod dictus dominus Joannes Papa ſupradicto Nicolao mercatore, ut præfertur, in legatione ex- B *ſiſtente, conceſſit, indulſit & commiſit, ut idem Nicolaus quibuſcumque hominibus utriuſque ſexus ad ſua libitum voluntatis deputare poſſit confeſſores. Et quod hujuſmodi confeſſores deputati abſolvere poſſint a pœna & a culpa, certis tamen pecuniis taxatis mediantibus. Quas quidem prætenſas indulgentias idem mercator publicavit & publicari fecit in certis locis, civitatibus & villis, utpote Trajecti, Machliniæ, Antuerpia, & alibi: de quibus maximas pecuniarum ſummas exhauſit & extorſit, Chriſti fideles ſeducendo, ac ſtatum &* [a] *vitam totius eccleſiæ catholicæ enormiter ſcandalizando.*

[a] Al. vitam.

Vigeſimusſecundus articulus probatur per duos epiſcopos, per unum auditorem, & unum procuratorem C *in curia Romana, & per plures alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.*

Item quod præmiſſa omnia & ſingula fuerunt & ſunt vera, publica & notoria, atque pro veris, publicis & notoriis apud clerum & populum civitatum & diœceſium prædictarum, cunctoſque Chriſti fideles ibidem aſſerta, credita, dicta, viſa, audita, palpata, & ut talia habita & reputata. Atque de ipſis & eorum quolibet fuit & eſt publica vox & fama, fuitque & eſt de præmiſſis omnibus & ſingulis dictus dominus Joannes publice diffamatus.

Vigeſimustertius articulus refert ſe ad depoſita per eos.

Item quod de anno Domini milleſimo quadringen- D *teſimo duodecimo, pontificatus dicti domini Joannis Papæ anno tertio, nonnulli ambaſſiatores tam ex parte illuſtris regis Francorum & prælatorum regni Franciæ, quam ex parte almæ Univerſitatis ſtudii Pariſienſis, Romæ apud ſanctum Petrum in palatio Apoſtolico & in camera magna paramentorum, & multitudine cleri & nobilium ibidem in publica audientia congregata, dicto domino Joanni Papæ vigeſimotertio diffamatam ſimoniam, malamque vitam, malamque ſuam famam per totum univerſum orbem divulgatas expoſuerunt: aſſerentes ob id mirabiliter eccleſiam Dei ſcandalizatam: monentes ſæpe & ſæpius caritative, & requirentes eumdem Papam Joannem, quatenus a ſimoniæ mercibus ceſſaret, atque fructus anteſitendo,* E *gratias & ſignaturas, & antequam beneficiandus percepiſſet eoſdem, cameræ Apoſtolicæ ſolvendos & dandos, tolleret & reſecaret, ſeque in vita & moribus emendaret, cum frequenti inſtantia fuerunt exhortati. Sicque fuit & eſt verum, publicum, &c.*

Vigeſimusquartus articulus probatur per quinque cardinales, quatuor epiſcopos, tres auditores, per unum ſecretarium Papæ, per unum clericum cameræ, per unum licentiatum in decretis, per unum procuratorem unius ordinis, & per unum protonotarium, & quamplures alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quod dictus dominus Joannes Papa XXIII. A *a ſupradictis & nonnullis aliis prælatis & ambaſſiatoribus, tam eccleſiaſticis quam ſæcularibus, quam etiam doctoribus & magiſtris univerſitatum, humili & devota monitione correptus, a criminibus prædictis & a ſcandalis prædictis non ceſſavit, immo continuavit mala prioribus accumulando. Et ſic fuit & eſt verum, publicum, &c.*

Vigeſimusquintus articulus probatur per quatuor cardinales, per quatuor epiſcopos, tres auditores, epiſcopum & unum magnum priorem, per unum ſecretarium Papæ, per unum clericum cameræ, per unum protonotarium, & quamplures alios de fama & credulitate.

Item quod idem dominus Joannes vigeſimustertius B *fuit & eſt de præmiſſis omnibus & ſingulis publice & notorie per totum mundum & cuncta Chriſtianitatum regna totaliter diffamatus & promulgatus, atque pro tali & ut talis in Romana curia & extra, ubicumque ipſius notitia habetur, habitus, tentus, nominatus & reputatus; atque tenetur, habetur & reputatur pro tali & ut talis, palam & publice.*

Vigeſimusſextus articulus probatur per teſtes proxime nominatos.

Item denuntiant, ponunt, & probare intendunt, quod ſupradictus dominus Joannes Papa bona temporalia eccleſiæ Romanæ, urbem videlicet Romanam & patrimonium eccleſiæ in Italia, peſſime & ſcandaloſe rexit, oppreſſiones, angarias & gabellas, ut theſau- C *rizaret, adauxit, & aliquas de novo adinvenit: totamque ſubditorum ſubſtantiam, quantum in eo fuit, exhauſit, & ſibi imburſavit. Ipſoſque eccleſiæ ſubditos depauperavit, turpia lucra undique ſcandaloſe recolligens: pluresque terras Romanæ eccleſiæ ſine evidenti neceſſitate vel utilitate hypothecavit & impignoravit, aliquas vero perpetuæ alienationis titulo diſtraxit. Et cum communi Florentinenſi de alienando Bononiam tractavit, urbemque Romanam & terras patrimonii eccleſiæ proditorie capi, invadi & occupari permiſit & tacito conſenſit. Et dum nuper de menſe Junii, anno Domini milleſimo quadringenteſimo decimotertio ſe in craſtino Romano populo Miſſam in eccleſia ſancti Laurentii in Damaſo, pro conſolatione* D *pacis & victoriæ belli contra quemdam Ladiſlaum Apuliæ regem, per ipſum Papam Joannem confici ſpopondiſſet, Romanum populum deſerens, curialeſque ſuos & oves in manibus luporum & inimicorum ſuorum tradens, ex culpa ſua receſſit ſcandaloſe. Propter quod multi curtiſani interempti, trucidati, capti, ſpoliati, & aliqui violenter per marinarios ad galeas capti, & in perpetuam ſervitutem redacti fuerant. Itaque fuit & eſt verum, & eſt publica vox & fama.*

Vigeſimusſeptimus articulus probatur per tres cardinales, unum archiepiſcopum, tres epiſcopos, tres auditores, unum clericum cameræ, per unum præpoſitum, per unum licentiatum in decretis, per unum magnum priorem unius ordinis, per unum procuratorem in Roma- E *na curia, & per multos alios de publica voce & fama & communi reputatione.*

Item quod propter præmiſſa, & ipſo culpante & cauſam dante, multa crimina, videlicet ſacrilegia, adulteria, homicidia, ſpoliationes, rapinæ & furta in urbe Romana fuerunt commiſſa. Et ita fuit & eſt verum, publica vox & fama.

Vigeſimusoctavus articulus probatur per unum cardinalem, per duos epiſcopos, duos auditores, unum præceptorem decretorum doctorem, unum licentiatum in decretis & unum procuratorem unius magni ordinis, & per unum procuratorem in curia Romana, & quamplures alios de publica voce & fama, &c.

Item quod communis & vulgata omnium hominum

opinio, aſſertio, credulitas, & manifeſta fama fuit & eſt, quod dictus dominus Joannes Papa tam in præmiſſis, quam in aliis innumerabilibus caſibus, univerſaliter in omnibus male & peſſime adminiſtravit tam in ſpiritualibus, quam & in temporalibus. Et quod fuit & eſt bonorum eccleſiæ Romanæ & ceterarum eccleſiarum, & rerum eccleſiaſticarum, ac etiam temporalium ad eccleſias pertinentium, maximus & plus quam de aliquo alio fuit lectum vel auditum, dilapidator & devaſtator ac diſſipator peſſimus, & inutilis & damnoſus adminiſtrator, atque univerſalis eccleſiæ & toti populo Chriſtiano ſcandaloſus, veneficus, homicida, fratrum interemptor, carnis vitia per omnia colens, incontinens, & infinitis criminibus irretitus, malæ famæ & peſſimæ conditionis: adeo quod in Italia, & quaſi toto mundo, capto vocabulo & ſimilitudine a quodam inhumaniſſimo gentium armorum capitaneo [a] *Balderinus appellato, etiam Papa Balderinus vocitatur. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.*

[a] Al. Baldrinus.

Vigeſimusnonus articulus probatur per quatuor cardinales de mala & ſcandaloſa adminiſtratione, vita mala, & publica diffamatione: per unum archiepiſcopum, duos epiſcopos de notorietate ſimiliter per duos auditores, per unum ſecretarium Papæ, per unum clericum cameræ, & per unum licentiatum in decretis, & per unum procuratorem unius ordinis, & quamplures alios de publica voce & fama & communi reputatione.

Item quod de præmiſſis omnibus idem dominus Joannes Papa, fuit & eſt publice & notorie diffamatus, & per totum mundum divulgatus & infamatus: & quod de ipſis & eorum ſingulis fuit & eſt publica vox & fama, & ut talis & pro tali fuit & eſt ubique, ubi de ipſo notitia habetur, dictus, tentus, creditus & reputatus, dicitur, tenetur, creditur & reputatur palam & publice, communiter & notorie, pro tali & ut talis.

Trigeſimus articulus probatur per teſtes proxime deſcriptos.

Item quod præfatus dominus Joannes Papa nonnulla diverſa bona mobilia & immobilia diverſarum eccleſiarum & monaſteriorum, titulorumque dominorum cardinalium, tam epiſcopatuum, quam aliorum preſbyteralium & diaconalium, collegiorum, prioratuum, eccleſiarum parochialium & capellarum, ceterorumque altarium, hoſpitalium & locorum eccleſiaſticorum dictæ urbis Romanæ, & præſertim eccleſiarum principis Apoſtolorum de urbe, ſancti Joannis Lateranenſis, ac alia ad canonicos & perſonas eccleſiaſticas dictæ urbis ſpectantia: nec non de bonis monaſteriorum ſancti Joannis & Pauli, ſancti Laurentii extra muros, ſancti Alexii, ſanctæ Sabinæ, & aliorum monaſteriorum, tam virorum quam mulierum, ſola avaritiæ cæcitate ſeductus, vendidit, alienavit, dilapidavit & diſſipavit, & aliqua eorum ad nihilum redegit, adeo quod in pleriſque ceſſat ſervitium divinum: & ubi erant decem, vel viginti, vel triginta religioſi, hodie non ſunt niſi unus, duo vel tres quaſi fame morientes. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.

Trigeſimusprimus articulus probatur per unum cardinalem, per unum epiſcopum, per unum clericum cameræ, per unum magnum præpoſitum, per unum auditorem, per unum præceptorem decretorum doctorem, per unum procuratorem unius magni ordinis, & unum litterarum Apoſtolicarum ſcriptorem, & per plures alios de publica voce & fama & communi reputatione.

Item quod idem dominus Joannes Papa etiam jura mobilia & immobilia eccleſiarum cathedralium & collegiatarum, monaſteriorum, prioratuum, ſtudiorum, collegiorum, hoſpitalium, eccleſiarum parochialium, capellarum & ceterorum beneficiorum & officiorum eccleſiaſticorum extra dictam urbem, tam in civitate & diſtrictu Bononienſi, quam in aliis civitatibus, villis & locis dicti patrimonii Romanæ eccleſiæ, quam extra ubique conſiſtentia, etiam vendidit, alienavit & diſſipavit, & præſertim plura bona epiſcopatus Bononienſis & eccleſiæ ſancti Petronii Bononienſis: & præſertim lapides, ligna, & totam materiam, de quibus debebat ædificari & fabricari dicta eccleſia. Et pecunias ad dictam fabricam ab antiquo ordinatas recepit, & opus omnino ceſſare fecit. Similiter omnes curias, poſſeſſiones, prædia ac bona mobilia & immobilia, ac dotationem totalem collegii Gregoriani in dicta civitate Bononienſi per felicis recordationis Gregorium Papam undecimum fundati, pro ſuſtentatione quinquaginta ſcholarium pauperum, &c. etiam vendidit & alienavit: ita quod de mobilibus nihil ibi remanſit, & de immobilibus vix poſſet ſuſtentari congrue unus ſolus ſcholaris. Et demum [b] *Saccardis habitandam tradidit, qui totaliter eam deſtruxerunt: & eam vendidiſſet, ſi reperiſſet emptorem. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.*

[b] Al. Sacardis.

Trigeſimusſecundus articulus probatur per unum cardinalem, unum archiepiſcopum, duos epiſcopos, unum auditorem, unum ſecretarium Papæ, unum ſcriptorem Papæ, & per multos alios de auditu, publica voce & fama.

Item quod dictus dominus Joannes Papa, præmiſſis non contentus, ſed etiam litterarum ſtudia per ſalarii ſubtractionem ſubtiliter extinguere conatus eſt. Doctoribus ſtudii Bononienſis per plures annos, & maxime a promotione ſua in papatum, ſtipendia eorum ab antiquo tempore dicti ſtudii eis debita, & unde vivere & perinde ſtudere & legere debebant, funditus abſtulit & removit: & totaliter fecit, quod tam nobile & ſolemne ſtudium quaſi ad nihilum reſpective devenit. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.

Trigeſimustertius articulus probatur per duos cardinales, per duos epiſcopos, unum præceptorem decretorum doctorem, unum licentiatum in decretis, per unum procuratorem in curia Romana, & plures alios de auditu, publica voce & fama, &c.

Item quod non ſolum dilapidavit bona & jura prædicta mobilia & immobilia eccleſiarum, ſed etiam ſuper perſonas eccleſiaſticas, tam urbis Romanæ & civitatis Bononienſis, ac in toto patrimonio eccleſiæ graviſſima onera, tallias & exactiones, inſupportabilia impoſuit: facultateſque eccleſiarum, unde perſonæ eccleſiaſticæ vivere & ſervire Deo debebant, ab iis extorſit, & ſibi applicavit: immo etiam ſuper alios prælatos eccleſiaſticos aliarum terrarum & dominorum ſæcularium, diverſa onera, tallias, exactioneſque ſolvendas dominiis & comitatibus ſæcularibus & præſertim regni Franciæ & comitatus Sabaudiæ, Provinciæ etiam, nec non [c] *civitatibus Florentinenſium, Venetiarum, Senarum, & pluribus aliis, cum quibus in pretio participavit, impoſuit: adeo & in tantum, quod dicti eccleſiaſtici fuerunt & ſunt tanta paupertatis anguſtia afflicti, ut poſt propriorum patrimonialium bonorum conſumptionem, neceſſitate famis libros, calices, & ornamenta eccleſiarum vendere ſint coacti. Sicque, ut prædicitur, fuit dictum, tentum, creditum & reputatum: diciturque, tenetur, creditur & reputatur palam, publice, &c.*

[c] Al. communicatibus.

Trigeſimusquartus articulus probatur per unum cardinalem & per teſtes proxime deſcriptos.

Item quod propter præmiſſa tota eccleſia Dei notorie fuit ſcandalizata. Et ita fuit & eſt verum, publicum & notorium.

Trige-

A Trigeſimusquintus articulus probatur per omnes cardinales, & per omnes alios teſtes.

Item quod horrida & deteſtandorum criminum domini Joannis Papæ antedicti fama, immo infamia, crebris inſinuationibus & multiplicatis vicibus non ſolum ſemel, ſed pluries & ſæpe Chriſtianorum principum, totiuſque populi Chriſtiani (proh dolor!) aures penetravit: intantum quod ſereniſſimus & invictiſſimus princeps dominus Sigiſmundus Romanorum & Hungariæ rex ſemper Auguſtus, in Lombardia exſiſtens, ad civitatem Laudenſem applicuit: dictumque Joannem Papam ibidem advenientem humili & devota prece rogavit, quatenus attento quod quaſi totus mundus in ejus perſonam ſcandalizatus eſt, ſua crimina diſſimulare non poſſet, mores & vitam emendaret in melius; & in unionem ſanctæ matris eccleſiæ tunc & nunc tripartitæ, ſummis vigiliis & curis intendere dignaretur, ut adſtrictus per Piſanum concilium tenebatur, & concilium generale in aliquo ſecuro loco, cuncto populo Chriſtiano commodoſo indiceret, ſuaſit; & ut eccleſia in capite & in membris reformaretur, etiam devote ſupplicavit. B

Trigeſimusſextus articulus probatur per unum litterarum Apoſtolicarum ſcriptorem, per unum licentiatum in decretis, per unum procuratorem in curia Romana, & per alios de credulitate, &c.

Item quod dictus dominus Joannes Papa XXIII. precibus dicti ſereniſſimi principis Romanorum & Hungariæ regis in parte condeſcendens, amplius a vitiis hujuſmodi ſcandaloſis, & præſertim ſimoniaca hæreſi, abſtinere ſpopondit: & hanc civitatem Conſtantienſem, pro loco multitudinis capace, & alias habili & idoneo, pro concilio generali celebrando elegit, quod anno Domini MCCCCIV. menſe Novembris inchoandum induxit, & per mundum publicavit. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium. C

Trigeſimusſeptimus articulus probatur, ut in bulla deſuper confecta continetur.

Item quod deinde dictus dominus Joannes Papa Bononiam rediens, in priſtinam & pejorem ſimoniam recidivavit: falſas datarum anticipationes vendidit, jus quæſitum pro numerata pecunia litigatoribus abſtulit: & ad ſolventium inſtantias, eorum adverſariis pluribus perpetuum pleriſque vicibus ſilentium impoſuit de facto, turpiter & ſcandaloſe. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium. D

Trigeſimusoctavus articulus probatur per duos cardinales, per tres epiſcopos, per unum auditorem, unum præceptorem & decretorum doctorem, unum ſecretarium Papæ, per unum licentiatum in decretis, unum magnum procuratorem unius ordinis, & quamplures alios de auditu, publica voce, & fama, & communi reputatione.

Item & ne per viam juſtitiæ oppreſſi relevarentur, idem Papa Joannes anno Domini MCCCCXIV, pleriſque vicibus dominis auditoribus per ſuos referendarios, & præſertim per dominum Jacobum de Camplo, nunc electum Pennenſem, dici fecit & mandavit, ne materiam anticipationis datarum admitterent in judicio: & ne datarum regiſtratores, aut alios officiarios quovis modo compellerent in his materiis privationem juris alterius concernentibus veritati teſtimonium perhibere, juſtitiam notorie opprimendo. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium. E

Trigeſimusnonus articulus probatur per duos auditores & unum procuratorem in Romana curia.

Item quod propter præmiſſa & plura alia, reverendus pater dominus epiſcopus Sareſbirienſis, & alii Chriſtianiſſimi principis regis Angliæ illuſtris ambaſſiatores dictum dominum Joannem Papam vigeſimumtertium monuerunt & corripuerunt caritative: ſupplicantes eidem, quod ſimoniam & beneficiorum venditionem dereſeret, & ſe in vita & in moribus emendaret. Alioquin non dubitaret propter ſcandalum ſubtractionem obedientiæ, & alia inconvenientia ſecutura. Quodque ipſe dominus Joannes Papa incorrigibilis factus, hujuſmodi monita ſalutaria ſprevit. Ipſumque & alios prælatos duris & aſperis verbis minatus eſt & injuriatus eſt palam & publice. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.

Quadrageſimus articulus probatur per duos cardinales, per unum procuratorem unius magni ordinis, & alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

B Item quod deinde præfatus dominus Joannes Papa ad Conſtantiam veniens, poſt diverſas perſuaſiones, exhortationes & rogamina per hoc ſacrum Conſtantienſe generale concilium devote factas & facta, ut pacem eccleſiæ daret & papatui cederet, cum alia tutior, promptior & ſecurior, quam via ceſſionis, non eſſet, ad unionem perfectam in eccleſia Dei conſequendam, attentis ſcandalis ex perſona ſua jam exortis, propter quæ exſiſtentes in aliis obedientiis retrahebantur ab eccleſiæ unitate: hoc anno Domini MCCCCXV. die Sabbati ſecunda menſis Martii, in ſeſſione generali Conſtantienſi, & in pleno concilio generali Conſtantienſi, univerſalem eccleſiam repræſentante, eccleſiæ Dei ſponſæ ſuæ promiſit, vovit & juravit cedere papatui, C ſponte & libere dare pacem eccleſiæ per viam ſuæ ſimplicis ceſſionis papatus juxta deliberationem ejuſdem concilii, prout in quadam ſchedula conſcripta, quam ſchedulam ſuamet viva voce alta & intelligibili legit, dixit, juravit, vovit & promiſit, & alia fecit, prout in eadem, ad quam ſe referunt promotores & procuratores antedicti, continetur. Cujus tenor ſequitur & eſt talis: Ego Joannes Papa vigeſimustertius propter quietem totius populi Chriſtiani profiteor, ſpondeo, voveo, juro & promitto Deo & eccleſiæ ac huic ſacro concilio, ſponte & libere dare pacem ipſi eccleſiæ per viam meæ ſimplicis ceſſionis papatus, & eam facere & adimplere cum effectu, juxta deliberationem præſentis concilii, ſi & quando Petrus de Luna Be- D nedictus decimustertius, & Angelus de Corario Gregorius duodecimus, in ſuis obedientiis nuncupati, papatui quem prætendunt, per ſe vel procuratores ſuos legitimos ſimiliter cedant. Et etiam in quocumque caſu ceſſionis vel deceſſus, aut alio, in quo per meam ceſſionem poterit dari unio eccleſiæ Dei ad exſtirpationem præſentis ſchiſmatis.

Quadrageſimusprimus articulus probatur per duos cardinales & per duos epiſcopos, & ex ſchedula Papæ.

Item denuntiant, ponunt, & ſi neceſſe erit, probare intendunt dicti magiſtri Henricus & Joannes promotores, quod dominus Joannes Papa XXIII. ſe huic generali concilio ſubmiſit & ejus ſententiæ, ac ejus E judicio ſtare promiſit in omnibus & ſingulis quæ pertinent ad reformationem eccleſiæ tam in capite quam in membris. Et hoc eſt verum, publicum & notorium, & manifeſtum; & ita ab omnibus publice tenetur & reputatur.

Quadrageſimusſecundus articulus probatur per unum auditorem & unum decretorum doctorem, unum [a] magiſtrum officiorum in curia Romana, & quamplures alios de notorietate.

[a] Al. magnum officialem.

Item quod dictus dominus Joannes Papa, poſtquam fuit in hac civitate Conſtantienſi, & poſt concilium jam inceptum, ſæpe & ſæpius, & maxime in publica ſeſſione, omnibus audientibus, cunctos monuit, quatenus contra ipſum dicerent & objicerent quidquid vel-

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO XI. CONCILII.

lent, cum intenderet ſtare determinationi hujus ſacri concilii, quæ a tempore ſui papatus geſſit & adminiſtravit. Et hæc ſunt publica, notoria & manifeſta, & ita ab omnibus tamquam notoria habentur, tenentur & reputantur.

Quadrageſimustertius articulus probatur per teſtes ſupra proxime deſcriptos.

Item quod deinde ut hujuſmodi profeſſio, votum & juramentum & promiſſio juxta deliberationem concilii ac practicam ceſſionis papatus, & per conſequens perfectæ unionis in eccleſia Dei conſequendæ, ponerentur, dictus dominus Joannes Papa requiſitus, quatenus procuratores aliquos ad præmiſſa adimplendum conſtitueret; ut dictus ſereniſſimus princeps & alii per hoc ſacroſanctum generale concilium deputandi & eligendi, in civitate Nicienſi Petro de Luna Benedicto XIII. in ſua obedientia nuncupato bonam domini Joannis Papæ voluntatem oſtenderent, & ut [a] ſimpliciter cederent; prout cum ambaſſiatoribus dicti Petri de Luna & illuſtris principis domini regis Arragonum tractatum & concluſum exſtitit; fuit pro parte nationum & hujus ſacri Concilii humiliter & devote rogatus & requiſitus.

[a] Al. ſimiliter.

Quadrageſimusquartus articulus probatur per duos cardinales, quatuor epiſcopos, tres auditores, unum ſecretarium Papæ, & per unum procuratorem in Romana curia, & quamplures alios de notorietate.

Item quod poſt hujuſmodi requiſitionem dictus Joannes Papa doloſe cogitavit ſe abſentare & clam recedere velle: & ſuper his fuit publica vox & fama.

Quadrageſimusquintus articulus probatur per duos auditores, per unum decretorum doctorem magnum officialem in curia Romana, & plures alios de notorietate, publica voce & fama & evidentia rei.

Item quod fama hujuſmodi receſſus Papæ tunc inſtantis ad aures ſereniſſimi principis domini Sigiſmundi Dei gratia Romanorum & Hungariæ regis deducta, idem dominus rex ante præſentiam reverendiſſimorum in Chriſto patrum & dominorum cardinalium, patriarchæ Antiocheni, epiſcoporum multorum, ducum & comitum atque prælatorum in multitudine copioſa, hortatus eſt & rogavit dictum dominum Joannem Papam, ne a civitate Conſtantia recederet, neve ante perfectam unionem eccleſiæ hujuſmodi ſacroſanctum generale concilium diſſolveret, perſuadens quantum meritum apud Deum, quantamque laudem humanam habiturus eſſet, ſi per ipſum perfecta unio fieri poſſet: dans ei & offerens uberiorem ſalvum conductum, atque ſalvam guardiam & pleniſſimam ſecuritatem perſonæ & bonorum omnium, familiarium & curtiſanorum, &c. Quodque dictus dominus Joannes Papa recedere numquam cogitaſſet, reſpondit: ſed utique remanere, perficere & implere cum effectu velle ea quæ vovit & juravit. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.

Quadrageſimusſextus articulus probatur per duos cardinales, tres auditores, per unum præceptorem decretorum doctorem, & unum magnum præpoſitum, & per unum licentiatum in decretis, per quatuor epiſcopos & multos alios.

Item quod extunc dominus Joannes Papa videns concilium hujuſmodi & totum mundum ad ſanctæ Dei eccleſiæ jam triginta octo annis vel circa ſciſſæ & diviſæ unionem & redintegrationem, necnon exſtirpationem hæreſis & vitiorum, ac ipſius eccleſiæ reformationem in capite & in membris anhelare, diabolico ſpiritu inſtigatus, hoc ſacroſanctum concilium diſſolvere quærens, ut reformationem hæreſum atque ſchiſmatum exſtirpationem prædictas evadere & impedire poſſit, & ſuam malam vitam continuare; ad

A *præterita vitia & ambitiones reincidens, contra vota, profeſſa, promiſſa, ac Deo & eccleſiæ jurata, id facere [b] renuit: & nuper hoc anno Domini milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, die Mercurii vigeſima menſis Martii, in noctis tenebris, habitu indecenti & diſſimulato, laicali more, non ut Romanum decuit pontificem, gregem ſibi commiſſum ut mercenarius deſerens, ab hoc ſacro Conſtantienſi concilio contumaciter ſe abſentando, aufugit & receſſit, in ſcandalum totius generalis concilii & totius populi Chriſtiani. Ita fuit & eſt verum, publicum & notorium atque manifeſtum.*

ANNO CHRISTI 1415 SESSIO XI. CONCILII.

[b] Al. renuit.

Quadrageſimusſeptimus articulus probatur per omnes teſtes, ſuum receſſum fuiſſe & eſſe notorie ſcandaloſum.

Item quod de poſt dictus dominus Joannes Papa ad oppidum Schafhuſen *ſe retraxit, & nonnullos cardinales, epiſcopos & prælatos, ac etiam curtiſanos & principum ambaſſiatores a præſenti civitate Conſtantienſi ad ſe venire juſſit, mandavit & practicavit; & nihilominus ſub certis prætenſis cauſis, pœnis & cenſuris ipſos ad ſe vocavit & venire juſſit: & eum ſequi volentibus aut non volentibus mandavit, ut ab hoc ſacro concilio recederent. Sic per ſuam fugam oves ſpargere, concilium ſacrum diſſolvere, & ſchiſma nutrire, & perpetuo eccleſiam Dei tenere monſtruoſam hæreſibus, & diviſam, & vitiis [c] deformatam procuravit, & quantum in eo fuit, voluit & deliberavit &* C *fecit. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.*

[c] Al. diffamatam.

Quadrageſimusoctavus articulus probatur per unum cardinalem, per duos epiſcopos, per duos auditores, per unum præceptorem decretorum doctorem, per unum ſecretarium Papæ, per duos licentiatos in decretis, & quamplures alios de notorietate.

Item quod poſt de dicto oppido Schafhuſen *ipſa die Veneris ſancta, tempore divini officii, hora tertiarum iter arripuit verſus oppidum Lauffembergenſe: & deinde ab oppido Lauffembergenſi iterum transformato habitu turpiter ulterius verſus oppidum Briſacum greſſus direxit, ſcandaloſe a dicto concilio & civitate Conſtantienſi plus & plus contumaciter ſe elongan-* D *do, totiſque conatibus, practica & opera datis, ire viſus eſt in Burgundiam. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.*

Quadrageſimusnonus articulus probatur per duos cardinales, per duos epiſcopos, duos auditores, unum decretorum doctorem, per unum ſecretarium Papæ & quamplures alios.

Item quod nuper hoc anno Domini MCCCCXV. *& de menſe Aprilis ejuſdem anni, dictus dominus Joannes Papa per reverendiſſimos ambaſſiatores, oratores, nuntios & epiſtolas pro parte hujus ſacri generalis concilii ad ipſum tunc in præfato oppido Briſaco reſidentem deſtinatos & deſtinatas, quatenus more pii paſtoris, qui animam ſuam poſuit pro ovibus ſuis, cu-* E *jus actionem & auctoritatem præſidentiam ita vita, exemplo & doctrina inſecutor eſſe dignaretur, ad gregem ſuam deſertum redire Conſtantiam, vel ſaltem ad unam de tribus civitatibus, oppidis ſeu locis utique inſignibus, videlicet civitatem Baſileenſem, [d] Olmam ſeu Ravemburg, civitati Conſtantienſi & loco concilii vicinam, de unione eccleſiæ Dei gratia Dei perficienda, ut ſecum in omni benignitate & caritate tractare poſſent, caritative cum reverentia debita fuit rogatus, monitus & requiſitus. Promittentes eidem & offerentes ex parte dicti concilii ſalvum conductum pleniſſimum, tunc jam paratum & ſigillo magno ſeu imperiali ſigillatum, & eidem domino Joanni lectum, oſtenſum & donatum, ſecuritatem vitæ & ſtatus, ac*

[d] Al. Ulmam.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO XI. CONCILII.

proviſionem honeſtiſſimam condecentem ſtatui ſuo, ſi reverteretur, atque vota, jurata & promiſſa adimpleret, prout iidem legati & ambaſſiatores id a prædicto concilio habuerunt in mandatis & obtulerunt, quemadmodum in inſtrumentis publicis deſuper confectis, ad quæ ſe referunt promotores & procuratores prædicti, latius continebatur.

Quinquageſimus articulus probatur per unum cardinalem, per tres epiſcopos, & inſtrumenta publica & diverſa brevia per ipſum Joannem Papam principibus & univerſitatibus miſſa.

Item quod dictus dominus Joannes Papa in reprobum ſenſum ductus, monita hujuſmodi more aſpidis aures obturantis ne audiat, obaudiens, ſe in craſtinum reſponſum dictis ambaſſiatoribus & legatis velle dare aſſerens, ipſos eo tunc redire juſſit. Noc craſtino exſpectato, poſt medium noctis ante diluculum, non dato reſponſo, ad oppidum Nuemburg aufugiens ſe tranſtulit habitu transformato. Et ſic ſacrum concilium diſſolvere, unionem & reformationem eccleſiæ, exſtirpationem hæreſum & vitiorum impedire, & ſuam vitam deteſtandam continuare ut poſſet, quæſivit, prout continuavit, in profundum malorum deditus, pejora prioribus committere non expavit, ſupradictis monitis, precibus & requiſitionibus minime condeſcendens. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.

Quinquageſimusprimus articulus probatur per teſtes ſupra proxime nominatos.

Item quod ſupradictus dominus Joannes Papa fuit & eſt homo duræ cervicis, pertinax peccator, induratus, incorrigibilis, eccleſiam Dei notorie ſcandalizans, fautor ſchiſmatis, aliaſque talis, quod papatu & ejus adminiſtratione ſe reddidit indignum. Et pro tali habetur, tenetur & reputatur.

Quinquageſimusſecundus articulus probatur per unum cardinalem, & per omnes teſtes ſuperius deſcriptos.

Item quod dominus Joannes Papa fuit & eſt de præmiſſis omnibus & ſingulis publice & notorie divulgatus & diffamatus, atque pro tali & ut talis, in Romana curia & extra, & ubicumque ipſius notitia habetur, habitus, tentus, nominatus & reputatus pro tali & ut talis palam & publice.

Item quod de præmiſſis omnibus & ſingulis fuit & eſt publica vox & fama.

Quinquageſimustertius & quartus articuli probati ſunt per omnes teſtes ſuperius deſcriptos publici & notorii.

In collectione Barberiniana hæc adduntur ſuperiora crimina.

In primis denunciant, dicunt, aſſerunt, ponunt, & ſi neceſſe fuerit, probare intendunt, quod dominus Joannes Papa vigeſimustertius a tempore juventutis ſuæ dum Baltaſſar Coſſa appellabatur, fuit homo malæ indolis, inverecundus, impudicus, mendax, parentibus ſuis rebellis & inobediens, pleriſque vitiis deditus: ut talis & pro tali fuit communiter dictus, tentus, creditus & reputatus ab omnibus ipſius notitiam habentibus. Et adhuc dicitur, tenetur, creditur & reputatur pro tali & ut talis. Ac fuit & eſt de præmiſſis diffamatus ac palam, manifeſte, publice & notorie.

Item quod dudum tempore Bonifacii Papæ IX. ſic in ſua obedientia nominati, præfatus dominus Joannes, tunc Balthaſſar de Coſſa appellatus, per illicita media procuravit ſe familiarem, & cubicularium præfati domini Bonifacii: & deinde inter dictum dominum Bonifacium, & quoſcumque alios pecunias habentes, & dare volentes pro beneficiis, & aliis ſpiritualibus, ſe mediatorem, tractatorem, & proxenetam fecit palam & publice.

Item quod dictus dominus Joannes tunc Baltaſſar appellatus, legatus Bononiæ exſiſtens, ad papatum illicitis mediis anhelans, in mortem bonæ memoriæ domini Alexandri Papæ exſtitit machinatus. & ut tam ipſe quam medicus ſuus magiſter Daniel de ſancta Sophia, artium & medicinæ doctor, veneno extinguerentur, prout extincti ſunt, operam dedit. Sicque, ut prædicitur, fuit dictum, tentum, creditum & reputatum; diciturque, tenetur, creditur & reputatur; atque fuit & eſt de præmiſſis in civitate Bononienſi, & extra per totum mundum publica vox & fama, fuitque & eſt graviter & notorie diffamatus.

Item quod dominus Joannes Papa cum uxore fratris ſui, & cum ſanctis monialibus inceſtum, cum virginibus ſtuprum, & cum conjugatis adulterium & alia incontinentiæ crimina, propter quæ ira Dei deſcendit in filios diffidentiæ, commiſit: & de his graviter & publice diffamatus & ſcandalizatus eſt. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.

Item quod ſupradictus Papa Joannes novum mandatum & ſimoniæ ſcelus perpetrando, ſex parochiales eccleſias Bononienſes & plura alia beneficia eccleſiaſtica pro pecunia numerata vendidit meris laicis, qui eas tamquam res profanas cum earum poſſeſſionibus, dotibus & juribus de facto poſſident. Ponuntque laici hujuſmodi presbyteros ad celebrandum Miſſas pro ſuæ libito voluntatis. Et plura alia enormia & majora fecit & commiſit in illis & aliis partibus: de quibus fama publica, immo verius infamia contra eum divulgata eſt per univerſum orbem. Sicque fuit dictum, tentum, creditum & reputatum: diciturque, tenetur, creditur & reputatur. Atque fuit & eſt publicum & notorium.

Item quod dictus Papa Joannes præceptoriam Cypri, ordinis ſancti Joannis Hieroſolymitani, contulit cuidam infanti in quinto anno conſtituto, baſtardo illuſtris domini regis Cypri, nomine Aloyſio, pro certa pecuniæ quantitate. Nec non fructus vacantiæ & ſpolia ultimi præceptoris defuncti, eidem Aloyſio infanti vendidit contra ipſius ordinis regularia inſtituta: præſertim cum hujuſmodi bona ſpolii & vacantiæ ſint bona fiſcalia pro ſolvendis ſtipendiariis contra infideles. Nec non eidem infanti in dicto quinto anno ætatis ſuæ conſtituto per bullam conceſſit, ut ea ætate poſſit profiteri & profeſſioni adſtringeretur, contra legem conſenſus qui per eum præſtari non poteſt. Et ſic fuit, &c.

Item quod dominus Joannes Papa numquam prædicta revocare voluit, niſi cum pactis & conditionibus quæ ſequuntur. Primo, quod reſtituerentur regi Cypri pecuniæ, quas dederat Papa pro emptione dictæ præceptoriæ pro rato.

Item quod darentur Papæ in continenti, & omnino ſex millia florenorum auri de camera: quod fieri oportuit: & ſoluti fuerunt realiter pro Hoſpitali per priorem Rhodi & procuratorem generalis religionis domino Nicolao de Roberts, Idibus Auguſti, anno quinto, & per manus Eduardi de Recis mercatoris Florentinenſis. Pro quibus ſic ſolutis, religio Hoſpitalis & prædicti remanent adhuc obligati penes mercatores. Ita reſervavit Papa tunc & ante omnia pro dicto baſtardo in quinto ætatis ſuæ anno conſtituto ſuper bonis religionis penſionem duorum millium florenorum de camera.

Item reſervavit pro dicto baſtardo cameram magiſtralem, quæ vocatur Negra & finica, quæ valet communiter duo millia florenorum annuatim. Ad quæ non conſenſerunt dicti prior & procurator. Quibus ſic peractis, Papa fecit eis dari per dictum Eduardum de Recis mercatorem bullas: qui dictas bullas reſervabat uſque ad ſolutionem dictorum ſex millium flore-

Digitized by Google

Anno Christi 1415. Sessio XI. Concilii.

norum: quas bullas eidem Eduardo dederat epiſcopus Vulteranus, donec ſolverentur ſex millia florenorum ſupradictorum. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.

Item quod dictus dominus Joannes Papa fratrem Jacobum de Viriaco majorem annis, expreſſe profeſſum religionis Hoſpitalis, a votis, regula & habitu religionis abſolvit de facto, & ad ſaculum reduxit, & contrahendi matrimonium licentiam dedit, ſexcentis ducatis primo datis. Et ſic fuit, &c.

Item quod dominus Joannes Papa prædictus caſtellaniam Scalarum dicti Hoſpitalis, quam dictus frater Jacobus tenebat, ſimul cum prædictis reſervavit, & deinde ipſam cuidam fratri Heymaco de Viſillo pecuniis datis contulit: quæ caſtellania eſt conventualis & regia, in qua deberent eſſe fratres capellani numero tredecim cum aliis clericis Deo ſervientibus. Sicque perit divinus cultus, & ordo tranſvertitur in ſcandalum Chriſti fidelium plurimorum palam & publice.

Item dicto Heymaco juveni ætatis quatuordecim annorum vel circa, concefferat dominus magiſter Rhodi licentiam ingrediendi religionem Hoſpitalis, ut indilate facta profeſſione & recepto habitu religionis, tranſiret ad conventum religionis cum equis & armis ſufficientibus, Deo & religioni contra inimicos fidei Chriſtianæ militaturus. Et quod ipſe frater Heymacus votorum ſuorum & ſalutis propriæ immemor, non ad conventum tranſiit; ſed ſtatim factus inobediens & rebellis, ad dictam caſtellaniam eundem ad Papam miſit. Quam caſtellaniam obtinens, omnia conventus, tam vacantem, quam reſponſionem annuam occupavit, prout occupat, licentia per dictum dominum Papam prius vendita & conceſſa.

Item quod ipſe dominus Joannes Papa prædictus multa gravia, inutilia & fruſtratoria onera etiam Gallicis in Avinione tyrannice ad diverſos fines damnatis impoſuit. Et præſertim tam in viagio facto apud Piſas cum galeis ſub colore eundi apud Avinionem, quam in combuſtione palatii Apoſtolici Avinionenſi per dominum Marinum nepotem ſuum, & ſuorum ſervitorum ad hoc (ut dicitur) miſſum & conſtitutum capitaneum dicti palatii, ad reparationem ejus, quam aliis diverſis modis, ac etiam de dictis civitate Avinionenſi & comitatu [a] *Venaiſſini, quos tractavit alienari diverſimode, & maxime in manibus dicti regis Ladiſlai ponere, mediantibus certis tractatibus contra unionem eccleſiæ, & magna pecuniæ quantitate. Quod & feciſſet, ſi ad optatum ſuum pervenire potuiſſet. Sicque (ut prædicitur) fuit dictum, tentum, creditum & reputatum; diciturque, tenetur, creditur & reputatur palam, publice & notorie.*

[a] Al. *Venay-ſino. & Venay-ſino.*

Item quod dictus Joannes Papa pecunia ſatiari nequiens, in Gallia ſimiliter abſque neceſſaria, nullaque rationabili cauſa ſubſiſtente, vendidit, diſtraxit, alienavit, & dilapidavit certos redditus, cenſus, & proventus, atque tributa annua ab antiquo Romanæ eccleſiæ debita per diverſos cives, & habitatores, ac communia civitatum, oppidorum, & locorum partium illarum, & præſertim Avinionenſis, & comitatus Venaiſſini, & oppidi ſeu villæ Montis Peſſulani; & præſertim Petro Gerandi, & certis aliis perſonis laicis, & ſecularibus: ſicque ut prædicitur fuit dictum, tentum, creditum, & reputatum; diciturque, tenetur, & reputatur, atque fuit, & eſt verum, publicum, & notorium.

Item quod dictus dominus Joannes Papa bona & dotem prædicti monaſterii ſancti Laurentii diviſit in tres partes diſſipando, & certis ex dominis cardinalibus particulariter per tripartitas particulas dividendo, quæ prius unita fuerunt pro ſuſtentatione monachorum multorum, Deo in religionis zelo laudabiliter prius ſervientium, nunc miſeria & paupertate apoſtatantium. Et ſic fuit & eſt verum, &c.

Item quod dictus dominus Joannes Papa præmiſſis non contentus, monaſterium ſancti Alexii prædictum vendidit Baptiſtæ de Sabellis, pro quodam impubere baſtardo ſuo; monaſterium ſanctæ Sabinæ domino Nicolao de Urſinis, & ita de cæteris. Et quod deterius eſt, caput ſancti Joannis Baptiſtæ quod erat in monaſterio monialium ſancti Silveſtri de dicta urbe, vendiderat, ſeu pactum de tradendo fecerat Florentinis pro pretio quinquaginta millium ducatorum: quod & feciſſet, niſi civibus Romanis id per eum revelatum fuiſſet. Et quia aliqui eorum de hoc in aperto locuti fuerunt, capti & incarcerati fuerunt, & in magnis pecuniarum ſummis redempti fuerunt, & exbanniti. Et alias niſi ſe ſeu vitam ſuam redemiſſent, propterea decapitati fuiſſent ejus juſſu. Et ita, ut prædicitur, fuit dictum, tentum, creditum & reputatum, diciturque, tenetur, creditur & reputatur. Et fuit & eſt verum, publicum & notorium atque divulgatum ubique, tam in urbe & tota Italia, quam Gallia etiam, palam, publice & notorie.

Item quod dictus Papa Joannes decimas caſtrorum Centi, & plures diœceſis Bononienſis, pertinentes ad menſam epiſcopalem Bononienſem, alienavit laicis fautoribus ſuis in perpetuum, pro iis & eorum ſucceſſoribus, in grave diſpendium eccleſiæ Bononienſis, quam penitus & totaliter depauperavit palam & publice.

Item quod communis hominum opinio, aſſertio, firma credulitas ac vera reputatio, commune dictum, rumor indubius, vulgata fama, atque verum & notorium fuit & eſt, quod dictus dominus Joannes Papa fuit & eſt homo peccator, notorie crimi noſus de homicidio, veneficio, & aliis gravibus criminibus, quibus irretitus dicitur graviter diffamatus, diſſipator bonorum eccleſiæ, & dilapidator eorumdem, notorius ſimoniacus, pertinax hæreticus, & eccleſiam Chriſti notorie ſcandalizans, incorrigibilis, & alias talis, quod ſe papatui & ejuſdem adminiſtrationi, ac ſedis Apoſtolicæ & univerſalis eccleſiæ regimini reddidit indignum.

Item quod dictus Joannes Papa vigeſimustertius ſæpe & ſæpius coram diverſis prælatis, & aliis honeſtis & probis viris pertinaciter, diabolo ſuadente, dixit, aſſeruit, dogmatizavit & adſtruxit, vitam æternam non eſſe, neque aliam poſt hanc. Quin immo dixit & pertinaciter credidit, animam hominis cum corpore humano mori & extingui ad inſtar animalium brutorum: dixitque mortuum ſemel, eſſe etiam in noviſſimo die minime reſurrecturum, contra articulum de reſurrectione mortuorum. Quodque de præmiſſis fuit & eſt dictus Joannes Papa apud clerum & populum graviter diffamatus. Sicque ut prædicitur, fuit dictum, tentum, creditum & reputatum; diciturque, tenetur, creditur & reputatur palam, publice & notorie.

Item quod dictus dominus Joannes Papa ſæpe & ſæpius publice dixit & profeſſus eſt, ſe velle omnia facere opportuna pro unione eccleſiæ ſanctæ Dei, etiam uſque ad mortem incluſive; nec in prædictis a voluntate hujus concilii aliquo modo diſcedere. Et hæc ſunt vera, publica & notoria; & ut notoria habentur, tenentur & reputantur.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO XI. CONCILII.

Littera miſſeva domini Joannis Papæ XXIII. miſſa domino regi Romanorum, de Cellis.

Cariſſimo in Chriſto filio Sigiſmundo Romanorum regi ſemper Auguſto, & Hungariæ, &c. regi. Ea ſalute qua Chriſtus & omnium vera ſalus eſt, perpetuo & feliciter [a] *adimplere.*

a In uno mſ. amopl e. In mſ. Surii, & tribus Germanicis, & collectione Babenbergiana.

LIcet, Cariſſime fili, prudentiam tuam præ ceteris hujus ævi regibus rex regum inſignіverit cunctarum varietate virtutum: lienit tamen ſæpe ſapins & profuit, ad vivaciora virtutum ſtudia mentes etiam pervigiles excitare. Propter quod & te, ut ad clementiam, quæ ſola ſolidat thronos regum, quæ ex innata bonitate ad miſerendum te quantumcumque pro tuis offenſoribus non ſolum liberalitate, ſed uſque ad B *prodigalitatis ſpeciem hactenus ſupererogaſſe dignoſceris, erga noſtram perſonam in præſenti, quam permittente Domino non abſque noſtra (fatemur) incuria incidiſſe, incidimus caſum, excitare poſſimus, quaſi confidentiſſimus ſuſurriis duximus flagitandum; plurima eorum quæ tibi per diverſos viva voce ſignificare curavimus, præſentibus repetentes; ut efficaciorem vim noſtræ petitionis tribuat modorum petendi multiplicatio frequentata. Quantis itaque, cariſſime ac dulciſſime fili, teneriimæ dilectionis affectibus a primordio aſſumptionis noſtræ ad ſupremi pontificatus apicem, erga te noſtra flagrarunt præcordia, liceat quæſumus cum tua ſerenitate fabulari. Nonne, ut plurima brevitatis gratia tranſeamus, defuncto felicis memoriæ* C *rege Ruperto, te non tam propter te, ſed univerſitatis populi Chriſtiani ſalutem, in cordis noſtri arcano cunctis viventibus præeligentes, prædeſtinavimus in regem Romanorum, tuam ad hoc ſerenitatem, ut onus illud aſſumere dignaretur, ſollicitudine ſupplici curavimus prævenire? Et ad eumdem effectum noſtros nuntios ad principes electores & alios iteratis, reiteratis non pigrіs vicibus deſtinare. Quantaque vigilantia, ne diverſa de te facta electio convaleſceret uſque ad perfectum atque profectum, non ceſſavimus inſudare, novit tua ſerenitas; noverunt etiam tui nuntii, variique ipſius negotii tractatores. Deinde cum noſtram præſentiam ipſa tua deſideraret ſerenitas, quanta quæſumus promptitudine mentis deſideriis tuis ſatagebamus occurrere? Nonne viarum diſcrimina, expenſarum onera, & alia nobis incumbentia peragenda, nobis pro nihilo fuerunt computata? Sed & in tractatibus hujuſmodi quanto qualique ſtudio ad tui honoris, tuæque conſolationis augmentum noſtros conatus extendimus, non alio quam tui ipſius teſtimonio relinquatur. Denique cum cogitantibus nobis de concilio convocando per tuos ad nos nuntios deſtinatos requireres, ut de tempore locoque celebrandi concilii tuis nos votis conformaremus, cardinales miſimus, qui ſine exceptione tua per omnia acquieſcerent voluntati. Denique cum de adventu noſtro ad Conſtantiam quam elegeras, per nuntios tuos ſollicitaremur, nonne acceperant pro reſponſo, quod ſanitate deſuper nobis con-* E *ceſſa, abſque dubio veniremus; infirmitate forſan gravati, geſtatoriis ferremur? Porro ſi pedum officiis, aut etiam claudicantibus calcaneis id foret agendum, id idem nihilominus ageremus. Demum etſi ab hac luce nos migrare contingeret, in ſatisfactionem præmiſſorum perfectam, corpus noſtrum illuc perferri præciperemus. In his omnibus tuæ dilectioni plus quam ſalvis conductibus & aliis quibuſcumque præſidiis ſincerrima fiducia innitentes, ſed pauca exiſtimantes quæ fecimus, de affectu locupletiſſimo quantumlibet majora faciendi, in noſtra poſſumus conſcientia gloriari. Et ecce negotiis in urbe Romana ac patrimonii ſancti Petri recuperatione prorſus poſtpoſitis, nullis*

A *diſſuadentium receptis ſuggeſtibus, ad Conſtantiam te, fili cariſſime, tempore promiſſo prævenimus, tuum adventum noſtri quantum & qualiter fuimus grato animo præſtolati. Hæc, fili cariſſime, ex dilectione puriſſima tuæ perſonæ; hæc, cariſſime fili, ad tui honoris ſublimationem duximus liberaliter peragenda. Cumque dilectio nullis valeat mercibus comparari, nullis aliis queat quam viciſſitudinaria dilectionis retributionibus recompenſari, ad te tamquam unicum poſt Deum ſpei noſtræ refugium dirigimus deſideria cordis noſtri, ad te devotiſſimas preces pro dilectione dilectionem requirentis effundimus; obſecrantes per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti, memor eſto viri tui, in quo nobis ſpem dediſti: hæc nos conſoletur in humili-* B *tate noſtra, &c. Et ſi cum cauſa & ſine cauſa iratus fueris, miſericordiæ recorderis. Nomenque egregium clementiæ ne (quæſumus) in hoc caſu pati patiaris inſtantiam. Sed qui aliis offenſoribus atrociſſimis parcendo te liberalem præbere conſueveras, parcere quoque nobis & miſereri ne ſpernas. Ne (quæſumus) pietatis tuæ præclaro titulo notam crudelitatis inferri permittas. Potes itaque, ſi velis, & ut velis depoſcimus, erga ſacrum concilium quod tua ſapientia tuaque potentia tamquam firmiſſimum fundamentum cum ſuffultus tuis interceſſionibus operari, ut tui contemplatione honoris, perſonam noſtram habeat recommendatam: & unione eccleſiæ ſemper ſalva, honorem, famam & ſtatum noſtros, poſt dimiſſionem pa-* C *patus, quam pridem obtulimus, atque dudum aliquoties in manibus tuis poſuimus, quantum poſſibile fuerit, ſalvare & cuſtodire dignetur, & alia ſalutem noſtram reſpicientia proſequatur magnifico cum effectu. Pro quibus apud diſtrictum judicem inter alios miſericordiæ cultores, cum omnes gratia egeamus, & in miſericordiam ac alia retributionum præmia ulterius conſequeris, & per univerſum orbem inter optimos Imperatores hujuſmodi clementiæ glorioſo titulo mereberis computari. Super quibus dilectionis virtus te cogat nobis celere piumque remandare reſponſum.*

Datum Cellis Conſtantienſis diœceſis, Dominica, vigeſimaſexta menſis Maii, pontificatus noſtri anno quinto. Joannes Papa XXIII. manu propria.

D Inſtrumentum ratificationis articulorum factum per dominum Baltaſſarem olim Papam Joannem vigeſimumtertium in oppido Cellis.

In nomine Domini. Amen.

PEr hoc præſens publicum inſtrumentum cunctis pateat evidenter, quod anno a Nativitate ejuſdem milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, & die Lunæ vigeſimaſeptima menſis Maii, indictione octava, circa horam Primarum in loco de Cellis Conſtantienſis diœceſis, in camera in qua dominus Joannes Papa vigeſimuſtertius ſtabat, per reverendos dominos Joannem Vaurenſem, Andream Poznanienſem, epiſcopos, Thomam ſanctæ Mariæ extra muros Eboracenſes, E *Gaſparem ſancti Joannis eremitæ de Peruſio, monaſteriorum abbates, per ſacrum concilium Conſtantienſe ad infraſcripta commiſſarios ſpecialiter deputatos, præſentibus infraſcriptis reverendis patribus Jacobo Rhodini de Janna, & Thoma Polton, ſedis Apoſtolicæ protonotariis, & aliis notariis publicis, venerabilibuſque perſonis aliis inferius nominatis, teſtibus adhibitis, &c. In primis dicti reverendi patres commiſſarii per organum dicti Vaurenſis epiſcopi domino Joanni Papæ ſupradicto alta & intelligibili voce propoſuerunt verba quæ ſequuntur: Pater ſancte, reverendi domini mei, domini commiſſarii & deputati hic præſentes, & ego una cum eis, ſumus tranſmiſſi ac deſtinati ad veſtram ſanctitatem ex parte ſacri Conſtan-*

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO XI. CONCILII.

tienſis concilii, ad inſinuandum primo, oſtendendumque & realiter exhibendum veſtræ ſanctitati articulos formatos, & coram eodem ſacro concilio contra perſonam veſtram productos, ſuper criminibus nonnullis gravibus & enormibus, de & ſuper quibus contra eamdem ſanctitatem per dictum ſacrum concilium proceditur, ad interrogandum & requirendum eamdem, ut ſuper eiſdem articulis omnibus & ſingulis ſufficienter haberetis reſpondere, eos confitendo, vel diffitendo, prout vobis videbitur. Ac etiam ad videndum & ſciendum, ſi huic proceſſui velitis vos opponere, ſeu aliqua pro veſtra defenſione in hac cauſa facere, dare vel allegare. Licet, pater ſancte, & hæc non ſint multum neceſſaria, attento conſideratoque grato benignoque reſponſo per ſanctitatem veſtram pridie in iſto B *oppido coram reverendis patribus dominis de Urſinis, de Salancho, de Salutiis, Cameracenſi, Florentinenſi, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, patribuſque reverendis Tolonenſi & Auguſtenſi epiſcopis, nonnulliſque aliis prælatis & viris notabilibus præſentibus & ad hoc vocatis. Quod quidem reſponſum in ſchedula manu ſanctitatis veſtræ ſubſcripta, dicto ſacro concilio relatum, pleneque notificatum exſtitit. Eapropter dictos articulos quos ſæpe dictus Vaurenſis epiſcopus in ſuis tenebat manibus, eidem domino Joanni Papæ exhibuit, obtulit & tradere voluit. Eumque ſuper eiſdem interrogando requiſivit, ut coram omnibus & ſingulis ſufficienter, ut ſuperius exprimitur, reſponderet, diceretque ac declararet vellet, ſi dicto* C *proceſſui, ejuſve parti ſe opponere, ſeu aliqua ad ſui excuſationem vel defenſionem dare vellet, eos offerendo hæc omnia libenter ſe recepturos. Quibus ſic, ut præmittitur, exhibitis, interrogatis, requiſitis, oblatis & propoſitis, idem dominus Joannes Papa dixit & verbo propoſuit, ipſum pro Dei eccleſia & ejus unione plura feciſſe, etiam antequam in Papam fuiſſet aſſumptus, præſertim tempore errorum, & circa concilium Piſanum, & ante hujus ſacri concilii Conſtantienſis congregationem; in quo etiam liberam ceſſionem ſui papatus obtulit, prout in ſchedula per eum in eodem concilio in publica ſeſſione tunc lecta & publicata, plenius continebatur. Subjungens triſti vultu, ut apparuit, quod a Conſtantia & dicto ſacro concilio poſt* D *ipſius ſchedulæ ceſſionem turpiter receſſerat, quod bene recognoſcebat; immo quod maluiſſet illa die ſine animæ ſuæ præjudicio mortuus eſſe, quam ita turpiter receſſiſſe. Eapropter idem dominus Joannes Papa ſucceſſive reſpondit, quod ipſe contra ſuperius recitata nullam defenſionem facere volebat: immo prout per dictam ſchedulam ſua manu ſubſcriptam, quam pridie ejus ex parte ab oppido quo ſupra cardinales ſuperius recitati ad concilium portaverunt, continebatur, volebat, & præſentialiter ſtare promiſit, in omnibuſque ſe conformare omni ordinationi, deliberationi & determinationi dicti ſacri concilii. Et inſuper omnimodum proceſſum per idem concilium contra eumdem habitum ratificabat & ratum habebat, aſſerens quod* E *non aliter voluit prædictis articulis reſpondere, affirmans concilium Conſtantienſe ſanctiſſimum eſſe, errareque non poſſe, ac Piſani concilii fore continuativum; & quod ipſe ſacro Conſtantienſi concilio numquam contradicere vellet, etiam ſi in Bononia, aut alio quovis loco ſibi magis accepto perſonaliter jam eſſet, cum id ſibi minus non eſſet, quam publice fateri ſe in papatu jus nullum habere. Inſuper, ut intelligeret idem Papa Joannes concilium non minus juſte, minuſve legitime contra eum in præmiſſis aut eorum aliquo proceſſiſſe, dictis teſtium ſuper criminibus in quibus proceſſum ſit & fuerat contra eum, productorum, ſæpe dictus Vaurenſis epiſcopus aperuit: & ſibi copiam*

A *dare obtulit, ad finem quod ſi contra eoſdem eorumve dicta quidquam opponere, aut defenſionem aliquam ſuſcipere vellet, id facere atque libere uti deberet & poſſet. Quibus per eumdem Joannem Papam, & omnimoda defenſione hujuſmodi, præterquam ut hic ſubſequitur expreſſius, renuntiatis, pro concilio prædicto ſe ſubmiſit; adjiciens: Volo quod concilium ſit defenſio mea, quod ſcio errare non poſſe: nec alia defenſione quacumque uti volo: ſupplicans ſe humillime per commiſſarios prænominatos eidem concilio ſinceriter recommendandum fore. Denumque ſucceſſive poſt præmiſſa epiſcopus Vaurenſis prælibatus, ſuo & commiſſariorum prædictorum nomine aperto ore dixit: Pater ſancte, nos ultra præmiſſa in mandatis habemus, vobis* B *aſſignare terminum ad ſententiam diffinitivam per dictum ſacrum concilium contra perſonam veſtram ſuper omnibus & ſingulis, in quibus jam contra eamdem proceſſerat, proferendam, & prout ipſius cauſæ qualitas & natura requirunt. Ideo vobis terminum aſſignamus ad hujuſmodi ſententiam audiendam in Conſtantia, ad diem craſtinam hora ſeſſionis conſueta. Qui dictus Joannes Papa inibi, ut apparuit, comparere non curans, reſpondit: Summe mihi placebit ſententia ipſa, quæ (ſupplico) quam cito lata ſit, mihi deferatur, quam cum omni reverentia, etiam cum birreti mei depoſitione recipiam: eamque, quantum in me fuerit, confirmabo, approbabo & emologabo, prout & dictum proceſſum, ac omnia contra me (ut ſupe-* C *rius eſt expreſſum) in concilio geſta, exnunc prout extunc, & extunc prout exnunc ratifico, approbo & confirmo, promittoque contra eum me aliquo proceſſu temporis non venire. Atque ſtatim porrectis & realiter ad manus traditis per dominum Gaſparem abbatem & commiſſarium ſuperius nominatum, articulis & teſtium dictis omnibus ſupradictis, ſupranominatoque protonotario domino Thoma Polton, epiſcopus Vaurenſis ſæpe dictus, dicto Joanne Papa audiente, eumdem dominum Thomam & Jacobum Rhodini protonotarios ſuperius expreſſos, alioſque publicos notarios hic inferius deſcriptos, ad præmiſſa & eorum occaſione vocatos, inſtanter requiſivit, ut ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis, ut ſupra recitantur dictis,* D *propoſitis, allegatis & reſponſis, aſſertis & geſtis, unum, duo vel plura conficerent publicum ſeu publica, inſtrumentum ſeu inſtrumenta. Et quod in his teſtes eſſent unuſquiſque eorum. Et reverendi patres domini Vitalis Tolonenſis, ac Fridericus Auguſtenſis, epiſcopi, honorabileſque viri magiſtri Wilhelmus Clynk in ſacra pagina profeſſor, Joannes Fitton Sareſburienſis eccleſiæ canonicus, Petrus Gajecanus canonicus Conſeranenſis, Henricus Surynk, Joannes Nederhove, notarii publici Paderbornenſis & Colonienſis diœceſium, & multi alii teſtes ſpecialiter requiſiti & rogati per epiſcopum Vaurenſem ſupranominatum. Conſequenterque ſine mora dictus dominus Joannes Papa eoſdem protonotarios & notarios cum inſtantia con-* E *formiter requiſivit, ut ſupra per eum præmittitur, dictis, reſponſis, promiſſis, habitiſque & geſtis teſtes ſibi fierent, eaque ſub eorum ſcriptis publicis facerent annotari, & quod tunc adſtantes ceteri nonnulli hic ſuperius expreſſi, & alii interſtantes plurimi, teſtes itaque ſibi fierent ad præmiſſa. Acta ſunt hæc in dicto oppido Cellis, de quo ſupra, anno Domini milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, indictione octava, pontificis ejuſdem Joannis Papæ anno ſexto.*

Quibus ſic peractis, idem Andreas electus Poznanienſis quoddam decretum pro approbatione ſcripturarum & deputationis legebat & publicabat, cujus tenor ſequitur & eſt talis;

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO XI. CONCILII.

Decretum deputationis notariorum.

Item conſtituit & deputat & ordinat dicta ſancta ſynodus pro qualibet natione unum protonotarium : videlicet pro natione Gallicana Joannem de Trembleyo, pro natione Italica Jacobum Rhodini de Janua, pro natione Germanica Hermannum de Dwerck, pro natione Anglicana Thomam Polton.

Item notarios nationum, videlicet pro natione Gallicana Michaëlem [a] Bolſonis & Joannem [b] Guiardi. Pro natione Italica Bartholomæum de [c] Gnoſt.s & Joannem Azel. Pro Germanica natione [d] Sumpertum Fabri, & Giſelcum Fonentem. Et pro natione Anglicana Guillermum [e] Porezell. quibus dat auctoritatem & plenariam poteſtatem, omnia & ſingula in ſacro præſenti Conſtantienſi concilio dictata, acta, actitata, promulgata, publicata, lecta, petita, & omnia alia quæcumque geſta & facta, & omnia quæcumque in poſterum dicenda, agenda, actitanda, promulganda, publicanda, legenda, petenda ; & quæcumque alia in & pro dicto ſacro concilio, & ad dictum ſacrum concilium quomodolibet pertinentia, facienda & peragenda, in formam publicam redigendi & alias conſcribendi. Approbatque dicta ſynodus omnia & ſingula per ipſos protonotarios & notarios in dicto ſacro concilio, & ad ipſum ſacrum concilium quomodolibet pertinentia, conſcripta : & tam in publicam formam, quam alias in ſcriptis ſeu actis quomodocumque redacta uſque nunc, ſub quibuſcumque verbis per dictum ſacrum concilium fuerint ſtatuta, decreta, ordinata, pronuntiata & quomodolibet diffinita. Quo decreto lecto, fuit petitum per procuratorem, an placeret prout pronunciatum extitit. Fuitque reſponſum per præſidentem ſeſſionis hujuſmodi, & etiam quatuor præſidentes quatuor nationum, & deinde per totius ſynodi ſuppoſita, per verbum, *Placet*.

[a] Mſ. Bolſonus.
[b] Mſ. Girardi.
[c] Mſ. Gnoſtis.
[d] Mſ. Gumpertum.
[e] Mſ. Portzell.

Commiſſarii iverunt ad Joannem Papam ad præſentandum articulos, & aſſignandum terminum ad audiendum ſententiam privationis.

Ex collectione Barberiniana, & mſs. Germanicis.

Die Dominica XXVI. menſis Maii ſupradicti, reverendiſſimi patres domini Joannes epiſcopus Vaurenſis, Andreas electus Poſnanienſis, Thomas Poltenſis protonotarius de Anglia, Gaſpar ſancti Joannis Eremi Peruſinæ diœceſis, & ſanctæ Mariæ extra muros Eboraci abbates, deputati ad intimandum domino Joanni Papæ XXIII. articulos, requirendum eum, ut reſpondeat eiſdem, & ulterius ad intimandum ſibi terminum ad audiendum ſententiam, receſſerunt cum commiſſione, & articulis prædictis transferendo ſe ad oppidum Cellis, in quo idem Joannes manſionem ad præſens ſolet habere, cum duobus notariis, videlicet magiſtro Joanne Guiardi, & Guillelmo Portzel.

Commiſſarii prædicti ſunt reverſi & retulerunt concilio acta per eos.

Ex eadem collect. & iiſdem mſs.

Die Lunæ XXVII. menſis Maii ſupradicti, fuit congregatio quatuor nationum deputatorum in loco in quo ſolet congregari natio Germanica, & ibidem ſupervenerunt legati, ſive commiſſarii, qui iverunt heri ad Joannem Papam, & prius præſentarunt unam litteram directam domino regi per ipſum dominum Joannem Papam, recommendatoriam, recommendans ſe domino regi Romanorum & ſynodo Conſtantienſi, cujus tenor inferius eſt inſertus : & nihilominus expoſuerunt ambaſſiatam eorum, referentes, quod iſto mane præſentaſſent articulos in Cellis Papæ una cum commiſſione, & petierunt, ac requiſierunt eum, ſi vellet reſpondere eiſdem, ſive contradicere eis, aut contra teſtes : & quod ipſe Joannes reſpondit quod non curaret videre articulos : & gratanter acceptavit dictos legatos, ſupplicans eiſdem, ut ſupplicarent concilio & nationibus, ut haberent recommiſſum in honore ſuo : & placeret ſibi, quod ſententia ferretur juxta deliberationem concilii : ſupplicans tamen quod attendatur honor ſuus in ordinatione ſententiæ, & contra ſententiam non vellet appellare, neque reclamare, ſive aliquo petere reductionem ; ſed eam per omnia, & in omnibus acceptare, probare & laudare. Quibus propoſitis & auditis erat deliberatum per deputatos omnium nationum, quod ex quo non poterat haberi ſeſſio in brevi, quod iidem legati, ſeu aliqui eorum revertantur ad eum ad intimandum ſibi prorogationem prolationis ſententiæ in die Mercurii proximo ; & hoc propter ejus honorem : & ex quo grate reſpondit, quod non vellet appellare, propterea ſententia limitetur, & ita rigoroſa, prout concepta fuit, proferatur cum notariis concilii. Et fuerunt reverſi ad eumdem domini abbas Conradus Pigavenſis ordinis ſancti Benedicti, & Brodt lector Budenſis ad actum ſupradictum una cum notariis, videlicet Giſelez de Bonmon, & Guillelmo Portzel, præſentibus Henrico Zurnig clerico Badeburnenſis diœceſis, & Joanne Goſſelni archipreſbytero eccleſiæ Aſtenſis in Pedemontio.

Commiſſarii intimari fecerunt Joanni Papæ diem, & terminum ad audiendum ſententiam.

Ex eadem collectione, & iiſdem mſs.

Eodem die videlicet Lunæ XXVII. menſis Maii Conſtantiæ apud Minores ante portam domus, in qua natio Anglicana negotiari ſolet, perſonaliter conſtituti reverendiſſimi in Chriſto patres domini, domini Joannes Dei & Apoſtolicæ ſedis gratia epiſcopus Vaurenſis, Thomas ſanctæ Mariæ extra muros Eboracenſes, & Gaſpar ſancti Joannis Eremi de Peruſio, monaſteriorum abbates una cum reverendo patre & domino Andrea [a] ejuſque gratia electo Poſnanienſi abſentibus, qui vices ſuas ad infraſcripta facientibus, commiſit, ut dixerunt, commiſſarii per quatuor nationes ſacri generalis Conſtantienſis concilii ad citandum dominum Joannem Papam XXIII. ad audiendum ferri diffinitivam ſententiam ſuper papatu, & contra perſonam ſuam ferri ad diem Martis proxime futuram ſibi per dictos commiſſarios alias ſignatam, & praſ xam, eumdem diem Martis in diem Mercurii proxime ſequentis, quæ erit XXIX. dies ſupradicti menſis Maii, ex commiſſione eis, ut aſſeruerunt, per dictas quatuor nationes facta continuarunt, & ad idem faciendum prorogarunt : quam quidem continuationem & prorogationem dicti domini commiſſarii præfato domino Joanni Papæ per quoſcumque cuſtodes ad cuſtodiendum eumdem per ſacrum generale concilium Conſtantienſe deputatos intimari quæſiverunt & mandarunt, præſentibus ibidem honorabilibus viris dominis, Joanne Goſſellini archipreſbytero eccleſiæ Aſtenſis, & Joanne Surring clerico Padeburnenſis diœceſis, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

[a] Forte, ejuſdem.

Deinde paulo poſt Conſtantiæ [b] habitationis reverendiſſimi in Chriſto patris & domini, domini Franciſci miſeratione divina S. R. E. cardinalis Florentini vulgariter appellati perſonaliter conſtituti præfati & reverendiſſimi patres & domini, domini Joannes Vaurenſis, Andreas electus Poznanienſis, & Thomas abbas monaſterii ſanctæ Mariæ extra muros Eboracenſes commiſſarii, idem domini Andreas electus Poznanienſis ratificavit & approbavit expreſſe acta & facta per eoſdem Joannem epiſcopum, Thomam & Gaſparem præfatos ſuo nomine quoad prorogationem termini præſcripti. Et nihilominus domini Joannes

[b] Mſ. in domo habitationis.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO XI. CONCILII.

epiſcopus, Andreas electus, & Thomas abbas commiſſarii præfati citra revocationem actorum & factorum per Joannem & Thomam, & Gaſparem abbates commiſſarios jamdictos, dictam diem Martis proxime futuram eidem domino Joanni Papæ XXIII. audiendo ferri ſententiam diffinitivam ſuper papatu, & contra perſonam ſuam, ut præmittitur, præfixam & aſſignatam, uſque in diem Mercurii proxime ſequentem de novo continuarunt & prorogarunt. Quam quidem prorogationem, ſeu continuationem iidem domini commiſſarii præfato domino Joanni Papæ XXIII. per quoſcumque cuſtodes ad cuſtodiendum per ſacrum generale Conſtantienſe concilium prædictum deputatos ex parte ejuſdem concilii intimari commiſerunt, & mandaverunt, præſentibus ibidem venerabilibus viris dominis Joanne de [a] *Badrenis & Paulo* [b] *Martini canonicis Poſnanienſibus teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.*

[a] Mſſ. Badrenis. [b] Mſſ. Marinis.

Die Martis XXVIII. menſis Maii ſupradicti fuerunt congregati deputati quatuor nationum in loco congregationis nationis Germanicæ: ſupervenerunt domini cardinales, Jordanus de Urſinis, Antonius de Chalanco, Petrus Cameracenſis, Andreas Salutiarum, & Franciſcus Florentinus nomine collegii cardinalium, & propoſuerunt per os domini cardinalis Florentini qualiter alias inter eos concordatum, quod quatuor cardinales deberent ire cum domino Imperatore, ad Petrum de Luna, & regem Arragonum: licet poſuerunt hoc in arbitrio regis: dummodo tamen id placeret, & quod id videbatur ipſis utile eſſe, neceſſarium, & honorabile pro concilio præſenti: & elegiſſent tunc dominos Joannem epiſcopum Oſtienſem, Vivarienſem vulgariter nuncupatum, Petrum Cameracenſem, Amedeum Salutiarum, & ipſum Florentinum: Modo autem videntes, quod appropinquat tempus recedendi, etiam quod Imperator præparat ſe, & nihil eis dixit: & ſi non iverint, illud tamen remanere debeat per eos, quin vadant, in caſu quo aliqua negligentia committatur ibidem, quam cardinales prædicti excuſari poſſent, proteſtantur exnunc, quod per eos non remanſit quin iviſſent, ſi concilium voluiſſet; & alias proteſtati fuerunt, prout, & quemadmodum in quadam cedula, quam ibidem produxerunt, cujus tenor inferius eſt inſertus, plenius continetur. Super quibus petierunt ſibi fieri per protonotarios ibidem exſiſtentes, & præſentes, & notarios, & alios tabelliones, unum vel plura, publicum & publica, inſtrumentum & inſtrumenta, præſentibus dictis deputatis & cardinalibus, ac domino Hermanno de W'erg protonotario ſedis Apoſtolicæ, epiſcopo Ripenſi, Jacobo epiſcopo Placentino, archiepiſcopo Colocenſi, abbate ſancti Lupi, epiſcopo Carcaſſonenſi, archiepiſcopo Biſuntino, archiepiſcopo Viennenſi, epiſcopo [c] *Addicenſi, Terviſienſi, Concordienſi epiſcopo, ac epiſcopo Sariſberienſi, ac multis aliis.*

[c] Lege ex mſſ. Adacenſi?

Tenor dictæ proteſtationis cedulæ, de qua ſupra fit mentio, ſequitur:

Ex eadem collectione, & iiſdem mſſ.

Dicatur domino regi pro parte collegii, qualiter alias ſuæ ſerenitati dictum fuit pro parte ejuſdem collegii, & deinde de licentia ipſius domini regis fuit dictum dominis deputatis nationum, quod collegio cardinalium videbatur maxime utile & expediens, quod aliqui cardinales aſſociarent ipſum dominum regem, & ſecum intereſſent in contractu agendo unionis eccleſiæ cum dicto Petro de Luna, & domino rege Arragonum, & hoc pro utilitate & honore Romanæ ſedis, & pro honore concilii, & ipſius domini regis Romanorum, & etiam pro honore & debito collegii, cum ad ipſum hæc materia principaliter pertineat, tamquam in qua agitur de papatu, attento quod collegium immediate ſe habet ad Papam. Fuit inſuper dictum domino regi, quod collegium ad hoc elegerat quatuor cardinales, dominos ſcilicet Oſtienſem, Cameracenſem, Salutiarum & Florentinum, & quod ponebat in arbrio ipſius domini regis, quod ſecum haberet prædictos, vel aliquos ex eis, vel ſi etiam ſibi placebat habere aliquos alios de collegio, & quot vellet. Ipſe autem rex reſpondit ſibi placere: & voluit quod deferretur ad deputatos nationum, qui etiam hoc probare principaliter haberent, licet non fecerint, nec ſuper hoc determinatam reſponſionem dederint. Nunc autem collegium ſentit, quod regreſſus regis erit feſtinus, nec dicitur ſibi aliquid, quod domini ituri parent ſe: Ideo collegium ordinavit, quod per nos ſex, qui ſumus hic, dicatur ſerenitati veſtræ id quod alias dictum eſt, & ſic dicimus. Et ſi rex aſſentit, quod vadant aliqui, non inſtetur plus, ſed ſolum ſciatur, qui ſunt illi de quibus rex contentatur, & illi poſſint ſe parare. Si autem rex dicat non expedire quod vadant, vel quid ſimile, tunc dicatur ſuæ ſerenitati, quod collegium pro conſervatione honoris ſui, ne poſſet per mundum nunc vel in futurum ſibi imputari negligentia in tanto negotio, deliberavit facere publicam proteſtationem, quod per ſe non ſtetit, nec ſtat quominus mittant aliquos: & de hoc adviſant ipſum dominum regem, ne poſtea quando fiet proteſtatio, recipiat admirationem. adviſantes tandem ſerenitatem, quod in proteſtatione non intendunt ad læſionem alicujus, ſed ſolum ad conſervationem honoris ſui, ex cauſis prædictis.

Secundo dicatur ſibi qualiter ſentit, quod ipſe loco ſui vult hic mittere ducem Ludovicum Bavariæ, comitem Palatinum Rheni, de quo dummodo quantum ad obedientiam iſtam ſint dominus rex publice dicit ſe habere in animo, bene contentatur collegium, quia audiverit multa bona de ipſo. Obſecrat tamen ipſum, quod ſecuritates alias data per ipſum dominum regem ipſi collegio, vel ſingulis de collegio renoventur per ipſum dominum ducem in bona forma & ſimiliter per magiſtrum civium cum conſilio civitatis. Et quod ipſe dux in ſeſſione publica deſerat obedientiam domini Angeli Corrario, & ſubmittat ſe huic Conſtantienſi concilio. Et in caſu quo dux prædicta recuſaret, non videtur collegio, quod cum honeſtate vel ſalute conſcientiæ ſingulorum de collegio poſſit approbare ipſum pro defenſore dicti collegii: maxime attento quod hoc aliud nihil eſt dicere, niſi quod tota obedientia ſit reducta ſub dicto domino Angelo: & videtur aperte, quod ſic publice ubique reputaretur & crederetur, quod eſſet cum intolerabili ſcandalo hujus concilii, ac totius Chriſtianitatis, & honoris ipſius domini regis, & periculo conſcientiarum, & honoris ipſius collegii, & ſingulorum cardinalium. Unde in illum caſum collegium obſecrat quod dominus rex non deputet ipſum, ſed alium bonum, & idoneum de noſtra obedientia: & in quantum placeret domino regi, deputare dominum Burgravium collegium bene contentaretur, propter bonam notitiam, quam habent ſinguli cardinales de ipſius virtutibus, & bonitate & nobilitate. Si autem dominus rex deputaverit ipſum ducem manentem ſub obedientia domini Angeli prædicti, tunc collegium præfatum adviſat ipſum dominum regem, quod pro conſervatione conſcientiarum, & honoris ipſorum cardinalium, deliberarunt publicam proteſtationem facere, quod non conſentiunt tali deputationi, nec ipſum recipere pro ſuo defenſore, tamquam alienum a noſtra obedientia. Et de hoc facere confici publica documenta ad conſervationem memoriæ.*

* Forte, ſicut dominus.

Teno-

Anno Christi 1415. Sessio XI. Concilii.

Tenores vero dictæ petitionis diffinitivæ ſententiæ, ac infraſcriptorum reportatorum de Cellis, de quibus fit mentio, ſequuntur :

Ex collectione Barbertinana, & duobus mſſ. Germanicis.

In nomine Domini. Amen.

ANno a Nativitate ejuſdem MCCCCXV. *indictione* VIII. *die vero Lunæ* XXVII. *menſis Maii in oppido Cellis Conſtantienſis diœceſis, in camera, in qua dominus Papa Joannes adſtabat, & habitare ſolebat, conſtituti reverendi patres & domini, Joannes Vaurenſis, & Andreas Poznanienſis epiſcopi, Thomas ſanctæ Mariæ extra muros Eboracenſes, & Gaſpar ſancti Joannis Eremi de Peruſio monaſteriorum abbates, per ſacrum concilium Conſtantienſe ad infraſcripta commiſſarii ſpecialiter deputati, in præſentia reverendorum patrum dominorum Jacobi de Rodini de Janua, & Thomæ Polton ſedis Apoſtolicæ protonotariorum, & aliorum notariorum publicorum, venerabiliumque perſonarum aliarum inferius nominatarum teſtium ad infraſcripta adhibitorum, & ſupradicto domino Joanni Papæ XXIII. ibidem præſenti, audienti & intelligenti per organum jam dicti Vaurenſis epiſcopi alta & intelligibili voce propoſuerunt verba quæ ſequuntur :*

Ex duobus mſſ. Germanicis, Lipſ. & Goth.

Pater ſancte, reverendi domini mei, domini commiſſarii & deputati, hic præſentes, & ego una cum eis, ſumus tranſmiſſi & deſtinati ad ſanctitatem veſtram ex parte ſacri Conſtantienſis concilii, ad inſinuandum primo oſtendendumque, & realiter exhibendum eidem ſanctitati, articulos formatos coram eodem ſacro concilio, contra perſonam veſtram productos, ſuper criminibus nonnullis gravibus & enormibus, de & ſuper quibus contra eamdem per dictum ſacrum concilium proceditur, ad interrogandum & requirendum eamdem, ut ſuper eiſdem articulis omnibus & ſingulis ſufficienter habeatis reſpondere, eos confitendo vel diffitendo : prout vobis videbitur, ac etiam ad videndum & ſciendum, ſi huic proceſſui velitis vos opponere, ſeu aliqua pro veſtra defenſione in hac cauſa dare, facere, vel allegare. Licet, Pater, ſancte, hæc non ſint multum neceſſaria, attento conſideratoque grato benignoque reſponſo per ſanctitatem veſtram, pridie in oppido iſto, coram reverendiſſimis patribus, dominis de Urſinis, de Chalanco, de Salaciis, Cameracenſi, & Florentino, S. R. E. cardinalibus, patribuſque reverendis Tolonenſi & Augaſtenſi epiſcopis, nonnulliſque aliis prælatis & viris nobilibus præſentibus ad hoc vocatis. Quod quidem reſponſum in ſchedula, manu veſtræ ſanctitatis ſubſcriptum, dicto ſacro concilio relatum pleneque notificatum exſtitit.

Eapropter dictos articulos, quos ſæpe dictus dominus Vaurenſis epiſcopus in ſuis tenebat manibus, eidem domino Joanni Papæ exhibuit, obtulit, & tradere voluit : eumque ſuper iiſdem interrogando requiſivit, ut eorum omnibus & ſingulis ſufficienter, ut ſuperius exprimitur, reſponderet, diceretque ac declarare vellet, ſi dicto proceſſui, ejuſque parti ſe opponere, ſeu aliqua ad ſui excuſationem vel defenſionem dare vellet, ea offerendo, hæc omnia libenter ſe recepturos.

Quibus ſic, ut præmittitur, exhibitis, interrogatis, requiſitis, oblatis, & propoſitis, idem dominus Joannes Papa dixit, & verbo propoſuit : Ipſum pro Dei eccleſia & ejus unione plura feciſſe, etiam antequam fuiſſet in Papam aſſumptus, præſertim tempore Erroris, & circa concilium Piſanum, & ante hujus ſacri concilii Conſtantienſis congregationem. In quo etiam liberam ceſſionem ſui papatus obtulit, prout in ſchedula per eum in eodem concilio in publica ſeſſione tunc lecta & publicata plenius continebatur. Subjungens triſti vultu, ut apparuit, quod a Conſtantia & dicto ſacro concilio poſt ipſius ſchedulæ conceſſionem turpiter receſſerat : quod bene recognoſcebat : immo quod maluiſſet illa die ſuæ animæ præjudicio mortuus eſſe, quam ita turpiter receſſiſſe. Eapropter idem dominus Joannes Papa reſpondit ſucceſſive, quod ipſe contra præmiſſa ſuperius recitata nullam defenſionem facere volebat. Immo, prout per dictam ſchedulam ſua manu ſubſcriptam, quam pridie, ejus ex parte, ab oppido, quo ſupra, cardinales recitati ſuperius, ad concilium portaverunt, continebatur, volebat, & præſentialiter ſtare promiſit in omnibus ſe conformare omni ordinationi, deliberationi & determinationi dicti ſacri concilii. Ac inſuper omnimodum proceſſum, per idem concilium contra eumdem habitum, ratificabat & ratum habebat. Aſſerens quod non aliter volebat prædictis articulis reſpondere : affirmans, concilium Conſtantienſe ſanctiſſimum eſſe, errareque non poſſe, ac concilii Piſani fore continuationem. Et quod ipſe ſacro Conſtantienſi concilio numquam contradicere vellet, etiamſi in Bononia aut alio quovis loco ſibi magis accepto perſonaliter jam eſſet : cum id ſibi minus non eſſet, quam publice ſe in papatum nullum jus habere.

Inſuper ut intelligeret idem dominus Joannes Papa, concilium non minus juſte, minuſve legitime contra eum in præmiſſis, aut eorum aliquo proceſſiſſe, dicta teſtium ſuper criminibus, in quibus proceſſum ſit vel fuerat contra eum productorum, ſæpe dictus Vaurenſis epiſcopus aperuit, & ſibi copiam dari obtulit. Ad finem, quod ſi contra eoſdem teſtes, eorumve dicta [a]quidquid opponere, aut aliquam defenſionem ſuſcipere vellet, id faceret, eoque libere uti deberet & poſſit.

Quibus per eumdem Papam Joannem, & omnimoda defenſione hujuſmodi, præterquam, ut hic ſubſequitur, expreſſius renunciatis, ſacro concilio prædicto ſe ſubmiſit. Adjiciens : Volo quod concilium ſit defenſio mea, quod ſcio errare non poſſe. Nec alia quacumque defenſione uti volo. Supplicans humillime, ſe per commiſſarios prænominatos eidem ſinceriter recommendandum fore.

Demumque ſucceſſive poſt præmiſſa epiſcopus Vaurenſis prælibatus, ſuo & commiſſariorum prædictorum nomine aperto ore dixit : Pater ſanctiſſime : Nos ultra præmiſſa in mandatis habemus vobis aſſignare terminum ad audiendum ſententiam definitivam, per dictum ſacrum concilium contra perſonam veſtram ſuper omnibus & ſingulis : in quibus jam contra eamdem proceſſerit, proferendam, ut ipſius cauſæ qualitas & natura requirunt. Ideo vobis terminum aſſignamus ad audiendum ſententiam hujuſmodi, in Conſtantia, in diem craſtinam, hora ſeſſionis conſueta.

Qui dictus Joannes Papa ibidem, ut apparuit, comparere non curans, reſpondit : Mihi ſumme placebit ſententia illa, ipſaque ſupra quam cito lata ſit, mihi deferatur ; quam omni reverentia, etiam cum bireti mei depoſitione, recipiam ; eamque quantum in me fuerit, confirmabo, ratificabo, approbabo, & [b]emologabo, prout & dictum proceſſum, ac omnia contra me, ut ſuperius eſt expreſſum, in concilio geſta, exnunc prout extunc, & contra, ratifico, approbo, & confirmo, promittoque contra eam me aliquo proceſſu temporis non venire.

Ad ſtatimque porrectis, & realiter ad manus traditis per dictum dominum Gaſparem, abbatem & commiſſarium ſuperius nominatum, articulis & teſtium dictis omnibus ſupra dictis, ſupra nominato protonotario, domino Thomæ Polton, epiſcopus Vaurenſis ſæpe dictus, dicto domino Joanni Papæ audiente,

[a] Forte, quidquam.

[b] Mſ. al. emulgabo.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO XI. CONCILII.

eumdem dominum Thomam & Jacobum Rodini protonotarios ſuperius expreſſos, aliosque publicos notarios hic inferius deſcriptos, ad præmiſſa & eorum occaſione vocatos, inſtantius requiſivit, ut ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis, ut ſupra recitatur, dictis, propoſitis, allegatis, & reſponſis, aſſertis & geſtis, unum, duo, vel plura conficerent, publicum vel publica inſtrumentum ſeu inſtrumenta, & quod in his teſtes eſſent unuſquiſque eorum alter alteri.

Ac reverendi patres, dominus Vitalis Tolonenſis, ac Fridericus Auguſtenſis, epiſcopi: honorabileſque viri, magiſter Guillelmus Cling, in ſacra pagina profeſſor: Joannes Fiten, Sariſberienſis eccleſiæ canonicus; Petrus Gaietan, canonicus Conſeranenſis; Henricus Suring, & Joannes Nederhove, notarii publici, Paterbornenſis & Colonienſis diœceſium, & multi alii teſtes, ſpecialiter requiſiti & rogati per epiſcopum Vurrenſem ſupra nominatum.

Conſequenter ſine mora dictus dominus Joannes Papa eoſdem protonotarios ac notarios cum inſtantia conformiter requiſivit, ut ſuper per eum, ut præmittitur, dictis, reſponſis, præmiſſis, habitiſque & geſtis, teſtes ſibi fierent, eaque ſub eorum ſcriptis publice facerent adnotari. Et quod tunc adſtantes ceteri nonnulli, hic ſuperius expreſſi, & alii intereſſentes plurimi teſtes item ſibi fierent de præmiſſis.

Acta ſunt hæc omnia & ſingula, prout ſuperius ſcribuntur & recitantur, in dicto oppido Celle, ſub anno, indictione, die, menſe, quibus ſupra, pontificatus ejuſdem domini Joannis Papæ XXIII. ſupradicti anno ſexto.

Joann. Ginardi	{	*notarii memorati, ad præmiſſa requiſiti.*
Guillelmus Porzel.	{	

Inſtrumentum, quo Joanni Papæ intimatus eſt terminus ad audiendum ſententiam diffinitivam privationis.

In nomine Domini. Amen.

Ex collectione Bathenana, & tribus mſſ. Germanicis.

ANno a Nativitate ejuſdem Domini MCCCCXV. *indictione* VIII. *die vero Martis* XXVIII. *menſis Maii, paulo poſt horam veſperarum in oppido Cella Conſtantienſis diœceſis, in domo quam dominus Joannes Papa XXIII. inhabitabat, conſtituti reverendiſſimi patres & domini, Conradus abbas* [a] *Pigavinſis ordinis ſancti Benedicti, ſedi Apoſtolicæ immediate ſubjectus, Merſburgenſis diœceſis, Aymericus de Arcus licentiatus in decretis, prior ſancti Benigni Auguſtæ, Guillelmus* [b] *Elnigh in ſacra pagina magiſter, Joannes* [c] *Fitonius in Theologia baccallarius, canonicus Sariſberienſis, Joannes Brode lector Veteris unda Colonienſis diœceſis, cuſtodes ad cuſtodiendum dictum dominum Joannem in dicto oppido per dominos de ſacro generali Conſtantienſi concilio deputati. Idem dominus Joannes lector ſuo & dictorum dominorum cuſtodum ſuorum nomine, auctoritate, & poteſtate ſibi & dictis ſuis cuſtodibus per deputatos quatuor nationum per dictum ſacrum concilium ad aſſignandum prælibato domino Joanni Papæ terminum ad ſententiam diffinitivam ferendam in cauſa quæ contra eum agitur, audiendum datis & conceſſis, expoſuit ipſi domino Joanni Papæ præſenti, audienti & intelligenti, qualiter ſereniſſimus princeps Sigiſmundus Romanorum, & Hungariæ rex de contentis in quadam litteræ per dictum dominum Joannem Papam ſibi deſtinata, ac memorati domini de concilio de reſponſione ab eodem Joanne Papa habita per dictos dominos deputatos eiſdem dominis de concilio facta, ſeu relata plurimum contenti exſtiterant; propter quæ, & alia dictos dominos de concilio moventia terminum dicto domino Joanni Papæ per dictos dominos deputatos ad audiendum ſententiam diffinitivam contra eum ferri & promulgari præfixum & aſſignatum uſque ad diem Mercurii proxime futuram quæ erat* XXIX. *præſentis menſis Maii, continuarunt. & dictam continuationem, ſeu prorogationem ſibi in propria perſona, melioribus via & forma, quibus potuit, intimavit. Quibus ſic expoſitis & intimatis, idem dominus Joannes Papa recommendationibus dicto domino regi, & dominis de ſacro concilio præmiſſis, reſpondit & dixit, prout aliis dominis deputatis ſe aſſeruit dixiſſe & reſpondiſſe. Similiter per prorogationem & intimationem hujuſmodi, & quidquid per dictum ſacrum concilium jam factum fuerit, & die craſtina, vel alias quandocumque fieret in futurum, grata extunc habebat, & haberet pariter & grata. Super quibus omnibus & ſingulis idem dominus Joannes lector nomine quo ſupra, unum vel plura, publicum ſeu publica petiit per nos notarios infraſcriptos fieri inſtrumentum ſeu inſtrumenta. Acta fuerunt hæc prout ſupra ſcribuntur, anno, die, menſe, & loco prædictis, præſentibus ibidem honorabilibus & diſertis viris fratribus Joanne Berto de Bononia, & Matthæo de Viterbio monachis monaſterii ſancti Michaelis prope Bononiam ordinis montis Oliveti, Petro Gattano canonico Conſeranenſi domicello, Alberto de Gorniz capitaneo dicti oppidi Cellis, & Joanne de* [a] *Aldendorp clerico Moguntinæ diœceſis, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter, & rogatis.*

a Al. Pegavienſis.

b Mſ. Cling.

c Mſs. Fiten.

a Mſ. Oldendorp.

Petitio per Henricum de Piro producta.

Et quia, reverendiſſimi patres & domini, ex actis cauſæ hujuſmodi crimina, ſcandala, incorrigibilitas, nutritio ſchiſmatis, aliaque contra dominum Joannem Papam XXIII. quæ ad ejus depoſitionem ſufficiunt, ſufficienter probata creduntur, relatione reverendiſſimorum patrum dominorum ambaſſiatorum & legatorum hujus ſacræ ſynodi, & protonotariorum ſanctæ ſedis Apoſtolicæ, & aliorum tabellionum de citatione in perſonam domini Joannis Papæ antedicti facta, & comparitionis expreſſa recuſatione, repetimus & reproducimus, ipſius contumaciam accuſando, & in ejus contumaciam petimus per veſtram diffinitivam ſententiam pronunciari in ſcriptis, decerni & declarari, receſſum per præfatum dominum Joannem Papam ab hac civitate Conſtantienſi, & dicto ſacro Conſtantienſi concilio clandeſtinum de nocte hora ſuſpecta in habitu diſſimulato & indecenti factum fuiſſe, & eſſe illicitum, eccleſiæ Dei, & dicto concilio notorie ſcandaloſum, pacis & unionis ipſius eccleſiæ turbativum & impeditivum, ſchiſmatis inveterati nutritivum, a voto, promiſſione, & juramento per ipſum [b] *dominum Joannem Papam ſimoniacum notorium, malumque ſpiritualium, & temporalium eccleſiæ adminiſtratorem, & diſpenſatorem fuiſſe, & eſſe; ſuis deteſtabilibus inhoneſtiſque vitæ & moribus eccleſiam Dei & populum Chriſtianum ante ejus aſſumptionem in papatum, & poſt uſque ad iſta tempora notorie ſcandalizantem; ipſumque per præmiſſa eccleſiam & populum Chriſtianum notorie ſcandalizaſſe & ſcandalizare. necnon poſt monitiones debitas & caritativas iteratis & crebris vicibus eidem factas in præmiſſis male pertinaciter perſeveraſſe. ipſumque propter præmiſſa & alia crimina in proceſſu dictæ cauſæ contra eum deducta & contenta, tamquam indignum, inutilem & damnoſum a papatu, & ejus adminiſtratione ſpirituali, & temporali amovendum, privandum & deponendum fore: & per vos ſanctam ſynodum amoveri, privari & deponi: univerſos & ſingulos Chriſticolas cujuſcumque ſtatus, dignitatis, vel conditionis exſiſtant, ab ejus obedientia, fidelitate, & juramentis abſolutos decla-*

b Deſunt hic al qua, ſupplenda ex pag. 176 C. ult. & ſeq.

Anno Christi 1415. Seſſio XII. Concilii.

rando, univerſiſque Chriſti fidelibus ne eundem a papatu, ut præmittitur, ſic depoſitum, de cetero in Papam recipiant, ſeu eum Papam nominent, aut illi tamquam Papæ adhæreant, aut quoquo modo obediant, inhibendum fore, & per vos inhiberi debere. Et nihilominus defectus, ſi qui circa præmiſſa intervenerunt, ex certa ſcientia ſuppleri, dictumque Joannem ad ſtandum, & morandum in aliquo loco ſub tuta & fida cuſtodia, donec quid agendum cum eo deliberaveritis; & eundem ſecundum canonicas ſanctiones condemnandum & puniendum fore, & per vos condemnari: præmiſſa omnia, & ſingula petimus promotores, procuratores antedicti, tam conjunctim quam diviſim, ac aliis omnibus melioribus modo, via, jure, cauſa, & forma quibus melius, & efficacius peti poſſunt & debent, veſtrum benignum officium in præmiſſorum quolibet implorantes.

SESSIO XII.

In qua commiſſarii ad Joannem Papam fecerunt relationem, & lata fuit ſententia diffinitiva contra ipſum.

Ex primo editione.

DIe Mercurii vigeſimanona menſis Maii ſupradicti, fuit ſeſſio generalis in eccleſia majori Conſtantienſi in qua præſidebat reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Vivarienſis, præſente ſereniſſimo principe Sigiſmundo Romanorum rege in inſigniis regalibus cum ſuis nobilibus in eiſdem ſibi ſervientibus.

Ex mſ. Sozil, & tribus Germanicis.

Cui aſtabant inter cardinales domini Angelus epiſcopus Prænestinus, Laudenſis, & Jordanus epiſcopus Albanenſis, de Urſinis nuncupati. Præſentibus etiam dominis Franciſco Venetiarum, Antonio Aquilienſi, Alamanno Piſano, Petro Cameracenſi, Branda Placentino, Antonio de Chalanco, Franciſco Florentino, Lucido de Comite, Odone de Columna, Landulpho Barenſi, Ludovico de Fliſco, Raynaldo de Brancaſiis, Amadeo Salutiarum, diaconis cardinalibus.

Ex primo editione.

Et fuit decantatum officium Miſſæ de Spiritu ſancto per dominum patriarcham Antiochenum. Quo completo, dicebantur litaniæ, &c. ut moris eſt. Quibus peractis, fuit facta relatio a legatis & nunciis Miſſis ad Joannem Papam per organum domini Joannis epiſcopi Vaurenſis, quemadmodum articulis & atteſtationibus contentis in proceſſu ſacri Conſtantienſis concilii contra ipſum dominum Joannem Papam eidem exhibitis: offerendo ex parte concilii ipſius, ſi quid vellet opponere, quod libere poſſet. Item intimato eidem termino ad proferendum ſententiam, quod reſpondiſſet verbo, ſe pro Dei eccleſia & ejus unione plura feciſſe, etiam antequam fuiſſet in Papam aſſumptus, & ante dicti concilii Conſtantienſis inchoationem, in quo etiam obtulit liberam papatus ſui ceſſionem. Et quod turpiter ab inde receſſerat, bene recognoſcebat: maluiſſetque illa die ſine animæ ſuæ præjudicio mortuus eſſe, quam ita turpiter receſſiſſe: quodque contra proceſſum ſacri concilii nullam defenſionem facere volebat, ſed prout per ſchedulam ſua manu ſubſcriptam, datam cardinalibus qui ad eum venerant, continebatur, vovebat & præſentialiter promittebat ſtare, ac ſe in omnibus conformare omni ordinationi, declarationi & determinationi dicti ſacri concilii; ac inſuper omnimodum proceſſum per idem concilium contra eumdem habitum ratificabat, aſſerens quod non aliter voluit prædictis articulis reſpondere, affirmans concilium Conſtantienſe ſanctiſſimum eſſe, errareque non poſſe, ac concilii Piſani continuativum: & quod ipſi ſacro Conſtantienſi concilio numquam contradicere vellet, etiam ſi in Bononia, aut alias quovis loco ſibi magis accepto perſonaliter jam eſſet, cum id ſibi minus non eſſet, quam publice fateri ſe in papatu nullum jus habere. De ſententia autem ferenda, quod ſumme ſibi placeret, ut quam cito lata foret, eidem referretur, quam omni reverentia, etiam cum bireti ſui depoſitione reciperet; & eam, quantum in ſe foret, confirmaret, ratificaret, approbaret & emologaret, prout dictum proceſſum, ac omnia contra ipſum in concilio geſta, extunc ratificabat, approbabat & confirmabat, promittebatque contra ea ſe aliquo proceſſu temporis non venire. Prædicta relatione completa, reverendus pater dominus epiſcopus Atrebatenſis legebat ſententiam diffinitivam contra Joannem Papam XXIII. ac conſtitutiones quaſdam, quarum tenores ſequuntur hoc modo.

Ex mſ. Sozil, & tribus Germanicis.

Poſt cujus quidem officii Miſſæ peractionem fuerunt lecta & dicta litania cum introitu, Exaudi nos Domine, *&c. more ſolito cum evangelio,* Nunc judicium eſt mundi, nunc princeps hujus mundi ejicietur foras, *ceteriſque collectis ac orationibus & hymno,* Veni creator Spiritus. *Quibus habitis, inſtante magiſtro Henrico de Piro promotore & procuratore prædicto, reverendi patres ac honorabiles & providi domini Joannes epiſcopus Vaurenſis, Andreas electus Poznanienſis, Gaſpar abbas Peruſinus, Thomas abbas monaſterii ſanctæ Mariæ extra muros Eboraci, Jacobus Rhodini de Janua, Thomas Polton ſedis Apoſtolicæ protonotarius, magiſtri Joannes* [a] *Guiardi & Wilhelmus Porcell notarii, legati & nuntii miſſi heri per ſacram ſynodum, & ad terram Celle, ubi Joannes Papa XXIII. exſiſtebat, per os domini Joannis epiſcopi Vaurenſis prædicti, ſibique ex parte ipſius ſynodi intimarunt, qualiter terminus ad ferendum ſententiam fuiſſet prorogatus in diem præſentem propter benevolam reſponſionem de non appellando, ſed eam acceptando, & eam approbare velle: & ex hoc mota dicta ſancta ſynodus ſive concilium, attendendo honorem ejus in hujuſmodi pronuntiatione, vellet limitare & mitigare verba ſententiæ. Eo non obſtante, ſi vellet opponere & defendere cauſam ſuam contra dictam ſententiam, poſſet & deberet ſibi dari tempus & hora atque locus pro ſua defenſione. Qui Joannes Papa ipſis nuntiis reſpondebat, quod non vellet videre neque atteſtationes, neque proceſſus, nec quidquam opponere ſive excipere, ſed eam approbare velle & acceptare. Et extunc acceptavit, approbavit, & placuit, quod concilium ferret ſententiam, dicens quod ſciret concilium errare non poſſe: & lata hujuſmodi ſententia obtulit ſe paratum ad ſubſcribendum eamdem. Et ulterius dixerunt, quod dicta ſententia deberet ferri die Lunæ proxima. Sed ex quo materia pro tunc non erat parata, idcirco de mandato concilii intimarunt ſibi dictam prorogationem: de quibus reddidit ſe idem Joannes contentum, regratiando ipſis nuntiis, ſupplicans ut recommendarent honorem & ſtatum ac perſonam ſuam domino regi Romanorum & concilio, prout in quodam publico inſtrumento in notam recepto per dictos notarios, tenoris infraſcripti, plenius continetur.*

Joan. 12.

a Mſ. Guardi.

Qua relatione facta, idem Henricus de Piro promotor & procurator petiit pronuntiari, prout & quemadmodum in quadam papyri ſchedula, quam ibidem in ſuis tenebat manibus, eamque de verbo ad verbum perlegebat, proteſtans, petens & dicens, ut in eadem ſchedula infraſcripti tenoris plenius continetur. Petitione lecta & data notariis ibidem nomine concilii præſentibus, & deinde toto concilio & ſynodo mandante, reverendi patres domini Joannes patriarcha Antiochenus, Martinus epiſcopus Atrebatenſis,

Antonius epiſcopus Concordienſis, Nicolaus epiſcopus Merſburgenſis, & Patricius epiſcopus Cortagenſis, aſcenderunt ambonem, in quo edicta concilii & ſynodi ſanctæ prædicta legi & publicari ſolent. Et de mandato concilii & ipſius ſynodi reverendiſſimus pater dominus epiſcopus Atrebatenſis, Chriſti nomine invocato, &c. pronuntiavit, & legebat dictam ſententiam diffinitivam de verbo ad verbum, prout in ſchedula, quam ſuis tenebat manibus, infraſcripti tenoris, plenius continetur.

Qua pronunciatione facta, ut præmittitur, reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Vivarienſis & præſidens propoſuit, quod ſi aliquis eſſet ibidem præſens, ſive magnus, ſive parvus, pauper aut dives, volens contradicere dictæ ſententiæ diffinitivæ, ſeu ejus pronuntiationi, dicat & ſurgat, cum poteſtas libera ſit per dictum concilium unicuique conceſſa ad dicendam voluntatem ſuam. Et in caſu quo non dixerit, habebitur pro conſentiente. Tunc nemine reſpondente ſive loquente, ipſo dominus epiſcopus Oſtienſis habuit reſpondere nomine collegii cardinalium, quod Placet. *Deinde ipſi commiſſarii in ambone, & inde quilibet pro natione ſua, videlicet Joannes patriarcha pro natione Gallicana, Nicolaus Merſburgenſis pro natione Germanica, Antonius Concordienſis pro natione Italica, & Patricius Cortagenſis pro natione Anglicana, reſponderunt,* Placet. *Et ſubſequenter omnes ibidem exſiſtentes in concilio & de concilio reſponderunt,* Placet. *Subſequenter dominus Franciſcus cardinalis Florentinus levavit ſe, & voluit legere unam ſchedulam papyream: fuitque dictum per omnes, quod non placeret: & ſic ſiluit, nihil legendo.*

Deinde de mandato concilii dominus Joannes archiepiſcopus Rigenſis bullam Papæ portavit, & præſentavit eam concilio tamquam ejus cuſtos. Qua præſentata, fuit per magiſtrum Henricum de Piro promotorem petitum, an placeret, quod dominus Vicecancellarius, tamquam ad eum pertinens, rumpi faceret [a] *arma Baltaſſaris, fuit reſponſum quod ita, & placuit omnibus. Qua bulla recepta, ſive ferro quo bulla fabricabatur, & ibidem in præſentia omnium per magiſtrum Arnoldum aurifabrum prædicta bulla fuit rupta, & arma ipſius Joannis deleta. Et abſolutus dominus Joannes archiepiſcopus Rigenſis ab ejus cuſtodia, & pronuntiatum, quod fideliter cuſtodiviſſet & præſentaſſet. Super quibus omnibus & ſingulis idem magiſter Henricus de Piro promotor petiit ſibi fieri nomine quo ſupra, & dictus dominus archiepiſcopus per ſe, unum vel plura, publicum ſeu publica, inſtrumentum ſeu inſtrumenta, per protonotarios ibidem præſentes, notarios & tabelliones, &c. Præſentibus ibidem illuſtribus principibus, duce Ludovico Bavariæ, comite Palatino Rheni, Henrico Rempolt duce* [b] *Zodanenſi de Sileſia, Joanne Jacobo comite Aquaſana filio marchionis Montisferrati, comite Bertholdo de Urſinis, Philippo comite de Naſſaw, & ambaſſiatoribus regum Poloniæ, Norvegiæ, Sueciæ, Daciæ, Navarræ & Cypri, & aliis Chriſti fidelibus in numero copioſo.*

[a] Al. nomen.

[b] MS. Zeganenſi.

Quod non procedatur ad electionem Papæ, ſi contingat ſedem vacare, ſine expreſſo conſenſu concilii.

Ex prima editione.

SAcroſancta generalis Conſtantienſis ſynodus eccleſiam catholicam repræſentans, ad exſtirpationem præſentis ſchiſmatis & errorum, eccleſiæque reformationem in capite & in membris faciendam, in Spiritu ſancto legitime congregata, ad facilius & liberius & utilius unionem eccleſiæ conſequendam, pronuntiat, decernit, ſtatuit & ordinat, ut ſi contingat ſedem Apoſtolicam quovis modo vacare, in prima illius vacatione ad electionem futuri ſummi Pontificis nullo modo procedatur ſine deliberatione & conſenſu hujus ſacri generalis concilii Conſtantienſis. Et ſi contrarium fieret, ſit ipſo facto irritum & inane auctoritate dicti ſacri concilii. Nulluſque electum contra hoc decretum in Papam recipiat, nec illi, ut Papæ, quomodolibet adhæreat vel obediat, ſub pœna fautoriæ dicti ſchiſmatis & maledictionis æternæ: puniaturque hoc caſu eligentes & electus, ſi conſentiat, ac illi adhærentes, pœnis per hoc ſacrum concilium ordinandis. Suſpenditque dicta ſancta ſynodus pro bono unionis eccleſiæ, omnia jura poſitiva, etiam in conciliis generalibus edita, & ipſorum ſtatuta, ordinationes, conſtitutiones & conſuetudines, privilegia quibuſcumque conceſſa, & pœnas contra quoſcumque editas, inquantum effectum dicti decreti impedire poſſent quoquo modo.

Sententia diffinitiva contra Joannem Papam vigeſimum tertium.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus ſancti. Amen.

Ex prima editione.

SAcroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, invocato Chriſti nomine, ſolum Deum præ oculis habens, viſis articulis in hac cauſa contra dominum Joannem Papam XXIII. formatis & oblatis, ac probationibus eorumdem factis, ejuſdem ſubmiſſione ſpontanea, una cum toto proceſſu hujus cauſæ, habita matura deliberatione ſuper eiſdem, per hanc ſententiam diffinitivam, quam fert in his ſcriptis, pronuntiat, decernit & declarat, receſſum per præfatum dominum Joannem Papam XXIII. ab hac civitate Conſtantienſi, & dicto ſacro Conſtantienſi concilio generali, clandeſtine & de nocte, hora ſuſpecta, in habitu diſſimulato & indecenti factum, fuiſſe & eſſe illicitum, eccleſiæ Dei & dicto concilio notorie ſcandaloſum, pacis & unionis ipſius eccleſiæ turbativum & impeditivum, ſchiſmatis inveterati nutritivum, a voto, promiſſione & juramento per ipſum dominum Papam Deo & eccleſiæ & huic ſacro concilio præſtitis deviativum; ipſumque dominum Joannem ſimoniacum notorium, bonorumque & jurium nedum Romanæ, ſed aliarum eccleſiarum plurium, & aliorum locorum piorum dilapidatorem notorium, malumque ſpiritualium & temporalium eccleſiæ adminiſtratorem & diſpenſatorem fuiſſe & eſſe; ſuis deteſtabilibus, inhoneſtis vita & moribus eccleſiam Dei & populum Chriſtianum notorie ſcandalizantem ante ejus aſſumptionem ad papatum, & poſt uſque ad iſta tempora; ipſumque per præmiſſa eccleſiam Dei & populum Chriſtianorum notorie ſcandalizaſſe & ſcandalizare; poſtque monitiones debitas & caritativas iteratis & crebris vicibus eidem factas, in præmiſſis malis & arrogantia pertinaciter perſeveraſſe, ſeque ex hoc notorie incorrigibilem reddidiſſe; ipſumque propter præmiſſa & alia crimina in proceſſu dictæ cauſæ contra eum deducta & contenta, tamquam indignum & inutilem & damnoſum a papatu & omni ejus adminiſtratione ſpirituali & temporali amovendum, privandum & deponendum fore. Et cum hoc dicta ſancta ſynodus amovet, privat & deponit, univerſos & ſingulos Chriſticolas, cujuſcumque ſtatus, dignitatis vel conditionis exſiſtant, ab ejus obedientia & fidelitate & juramento abſolutos declarando. Inhibendo inſuper univerſis Chriſti fidelibus, ne eumdem (ut præmittitur) a papatu ſic depoſitum, de cetero in Papam nominent, aut illi tamquam Papæ adhæreant, ſeu quoquo modo obe-

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO XII. CONCILII.

diant. Et nihilominus ex certa ſcientia & de plenitudine poteſtatis ſupplet dicta ſancta ſynodus omnes & ſingulos defectus, ſi qui forſan in præmiſſis, aut aliquo præmiſſorum intervenerunt; eumque ad ſtandum & morandum in aliquo bono loco & honeſto, ſub cuſtodia tuta ſereniſſimi principis domini Sigiſmundi Romanorum & Hungariæ, &c. regis, & univerſalis eccleſiæ advocati & defenſoris devotiſſimi, nomine dicti ſacri generalis concilii, quamdiu dicto ſacro concilio generali pro bono unionis eccleſiæ Dei videbitur condemnandum fore, & eadem ſententia condemnat. Alias vero pœnas, quæ pro dictis criminibus & exceſſibus inferri deberent juxta canonicas ſanctiones, dictum concilium arbitrio ſuo reſervat declarandas & infligendas, ſecundum quod [a] rigor juſtitiæ vel miſericordiæ ratio ſuadebit.

[a] Fort. vigor.

Quod neuter contendentium reeligatur in Papam.

Item ſtatuit, decernit & ordinat dicta ſancta ſynodus pro bono unionis eccleſiæ Dei, quod nullo unquam tempore reeligatur in Papam dominus Baltaſſar Coſſa nuper Joannes Papa vigeſimustertius, nec Angelus de Corario Gregorius duodecimus, nec Petrus de Luna Benedictus decimustertius, in ſuis obedientiis ſic [b] nominati. Et ſi contrarium fieret, id ſit ipſo facto irritum & inane. Nulluſque cujuſcumque dignitatis vel præeminentiæ, etiamſi imperiali, regali, cardinalatus, vel pontificali dignitate præfulgeat, eis vel eorum alteri contra hoc decretum ullo unquam tempore obediat, ſeu adhæreat, ſub pœna fautoriæ dicti ſchiſmatis & maledictionis æternæ: ad quas contra præſumptores, ſi qui in poſterum fuerint, etiam cum invocatione auxilii brachii ſæcularis, & alias rigide procedatur.

[b] Al. omnes pars.

Datum Conſtantiæ, provinciæ Moguntinenſis, in ſeſſione publica in majori eccleſia ſolemniter celebrata, die Mercurii XXIX. menſis Maii, anno Domini MCCCCXV. indictione VIII.

Quâ ſententia lecta concilium miſit ad Papam, detentum in oppido Cella: & Papa ſententiæ acquievit, & ex abundanti etiam renunciavit in forma prædicta cedula ſupraſcripta.

Et mſſ. quatuor D. a Schelſtrate.

Pro judicibus, quod vocentur prælati abſentes.

Ex prima editione.

Item decernit dicta ſancta ſynodus, quod quatuor generales judices deputati debeant vocare prælatos abſentes ad ſynodum, & punire non venientes, prout eis de jure & ſecundum Deum videbitur expedire. Datum, &c.

Commiſſarii reſponderunt, qualiter Joannes Papa acquievit ſententiæ.

Ex collectione Barberiniana, & mſſ. duobus Germanicis.

ANno Domini & indictione, quibus ſupra, ſede Apoſtolica paſtore carente, die vero ſabbati prima menſis Junii, fuit congregatio deputatorum quatuor nationum, in qua venerunt legati, ſive commiſſarii, qui heri iverunt ad reverendiſſimum in Chriſto patrem dominum Baltaſſarem Coſſam nuper Joannem Papam XXIII. nuncupatum ad publicandum & intimandum ſententiam contra eum latam, & expoſuerunt ibi ambaſſiatam eorum: referentes quod heri die Veneris, quæ erat ultima menſis Maii reverendiſſimo in Chriſto patri domino Baltaſſari ſupradicto in oppido Cella in camera ſua perſonaliter exſiſtenti ſignificabant & intimabant ſententiam diffinitivam depoſitionis a papatu, contra eum die Mercurii ultima præterita, quæ erat XXIX. menſis Maii, per ſacroſanctum generale concilium Conſtantienſe in ſeſſione publica latam & publicatam. Quam quidem ſententiam ibidem ſibi in ſcriptis exhibuerunt & realiter tradiderunt, dicendo, an eidem ſententiæ eamdem approbando acquieſcere, ſeu eidem in aliquo ſe opponere, vel contradicere vellet. Qui quidem dominus Baltaſſar ipſam ſententiam ſibi traditam reverenter recepit, & eam ad partem legit, & dictos legatos gratanter acceptavit, ſupplicans & reſpondens eiſdem, ut ſupplicarent concilio & nationibus, ut haberent eum recommiſſum in ſtatu & honore ſuo: & dixit, quod temporis intervallum habere voluit, ut ſuper reſponſione petitionum propoſitarum, ac eadem ſententia deliberare poſſet. Quibus commiſſariis tunc abeuntibus & per aliquod tempus, ſcilicet per duas horas pro audienda reſponſione ſuper præmiſſis, vocatis & coram domino Baltaſſare iterum conſtitutis reſpondendo dixit: Quod ſuper ſententia per eum viſa, intellecta, deliberaverat, & ideo eamdem ex certa ſua ſcientia approbabat & ratificabat, ac alias fecit, & dixit, prout, & quemadmodum in quodam publico inſtrumento deſuper confecto, cujus tenor inferius eſt inſertus, plenius continetur & habetur.

Inſtrumentum ratificationis ſententiæ factæ per dominum Baltaſſarem olim Papam, in villa de Cellis Conſtantienſis diœceſis.

In nomine Domini. Amen.

Ex prima editione.

PEr hoc præſens publicum inſtrumentum cunctis pateat evidenter, quod anno a Nativitate ejuſdem MCCCCXV. die Veneris ultima menſis Maii, indictione octava, circa horam duodecimam in loco de Cellis Conſtantienſis diœceſis, in domo habitationis reverendiſſimi in Chriſto patris & domini, domini Baltaſſaris Coſſæ nuper Joannis Papæ vigeſimitertii nuncupati, in camera ipſius Baltaſſaris, præſentibus infraſcriptis reverendis patribus, dominis Jacobo Rhodini de Janua, & Thoma Polton de Anglia, ſedis Apoſtolicæ protonotariis, aliiſque notariis publicis & etiam infraſcriptis teſtibus ad inferius recitata vocatis & rogatis, reverendi in Chriſto patres domini Joannes Vaurenſis epiſcopus, Gaſpar ſancti Joannis Eremitæ de Peruſio, decretorum doctores, & Thomas ſanctæ Mariæ extra muros Eboracenſes, monaſteriorum abbates perſonaliter exſiſtentes in præſentia dicti domini Baltaſſaris pridie Joannis Papæ vigeſimitertii nuncupati, per organum dicti domini Vaurenſis epiſcopi, ex parte ſacri generalis Conſtantienſis concilii ſibi ſignificabant & intimabant diffinitivam ſententiam depoſitionis a papatu, contra eum die Mercurii ultimo præterito, ſcilicet vigeſimonono præſentis menſis Maii, per dictum generale concilium in ſeſſione publica latam & publicatam fuiſſe. Quam quidem ſententiam ibidem ſibi in ſcriptis exhibuerunt, & realiter tradiderunt ad finem, quod ea plenius intellecta, diceret declararetque, an eidem ſententiæ, eam approbando, acquieſcere, ſeu eidem ſe in aliquo opponere, vel contradicere vellet. Qui quidem dominus Baltaſſar ipſam ſententiam ſibi traditam per ſeipſum ad partem legit. Et deinde ad reſpondendum eiſdem prælatis ſuper præmiſſis per eos propoſitis, ſpatium & temporis intervallum habere voluit, ut ſuper eadem ſententia & petitis deliberaret. Qui quidem prælati de hoc contenti, dixerunt eos habita deliberatione hujuſmodi ad ſuum beneplacitum, ad ipſum redire velle, ſuam reſponſionem in præmiſſis audituri. Et ſic ab ejus præſentia pro tunc receſſerunt. Et deinde eadem die & circa horam ſecundam poſt meridiem, iidem domini prælati ex parte dicti domini Baltaſſaris, & ad ejus præſentiam pro audienda reſponſione in præmiſſis vocati, ad eum perſonaliter acceſſerunt.

ANNO CHRISTI 1415. Seſſio XII. Concilii.

Quibus cum ſupradictis protonotariis, notariis & teſtibus in ejus præſentia conſtitutis, reſpondendo dixit, quod ſuper dicta ſententia per eum viſa, lecta, bene concepta, ac plenius intellecta deliberaverat: & ideo quantum poterat, & in eo erat, eamdem ſententiam, cujus tenor eſt talis: In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Amen, &c. ut ſupra, prout per dictum ſacrum concilium lata, & ab ipſo concilio proceſſerat & dictata erat, ex ſua certa ſcientia approbabat, ratificabat & emologabat: ac eidem [a] proceſſui contra eum ad ejus depoſitionem per concilium factam, acquieſcebat & conſentiebat. Apponendoque manus ad pectus ejus, aſſertione libera affirmabat, jurans corporaliter ſuo proprio motu, quod numquam contra eamdem ſententiam contra ipſum ſic, ut præmittitur, latam, quidquam opponere, nec contra eam reclamare publice vel occulte, aut ab ea appellare vellet, ſeu ſuper papatu [b] quandocumque controverſiam opponere; nec aliquo umquam tempore de eodem papatu ſe quovis modo intromitteret; immo eidem papatui & juri, ſi quod in eodem ſibi qualitercumque competierat, ſeu ſi quod ſibi nunc in eodem competebat, pure, ſimpliciter & abſolute, libereque & ſponte cedebat & renuntiabat. Et ibidem omni modo, via & forma, quibus melius potuit, reſignavit, ceſſit & renuntiavit expreſſe: & in hujus ſignum jam de camera ſua crucem papalem amoveri fecerat, ac ſi veſtes muratorias habuiſſet, omnia & ſingula inſignia papalia, ſicut diſpoſuerat dicta die Mercurii, qua dicta ſententia fuit lata, tunc coram prælatis prædictis depoſuiſſet. Dixitque quod nullo umquam tempore ſe pro Papa gereret ſeu nominaret, aut nominari faceret; voluiſſetque quod ad ipſum papatum numquam fuiſſet aſſumptus, quia ex poſt numquam habuit bonum diem. Et ſi contingeret caſus, quod in futurum reeligeretur, numquam ſuum præberet aſſenſum: adjiciens tamen, quod ſi aliqua perſona ſingularis poſt jam facta præmiſſa, in ſui perſonam quidquam criminis ulterius objicere vellet, ad ulteriorem proceſſum contra eum habendum, ſeu graviorem pœnam in ipſum infligendam, quod in hoc ſeipſum defendere vellet ſub dicti concilii generalis protectione, quod pro ſuo judice & defenſore recepit. Supplicans humiliter, quod in hoc & in aliis concilium ſacrum & regia ſerenitas ipſum haberent ſpecialiter recommiſſum; volens & requirens idem dominus Baltaſſar, quod de omnibus his & ſingulis præmiſſis fierent & retinerentur publica inſtrumenta pro bono unionis eccleſiæ ſanctæ Dei, ad perpetuam rei memoriam, per dominos protonotarios ſanctæ ſedis Apoſtolicæ, & alios notarios publicos ibidem præſentes: quod ad hoc vicibus repetitis inſtantius requiſivit. Quibus ſic per eumdem dominum Baltaſſarem & prælatos ſupra nominatos dictis, propoſitis, factis, geſtis, habitis & reſponſis, iidem domini prælati per organum dicti Vaurenſis epiſcopi petierunt & requiſierunt confici & perpetuo retineri publicum & publica, inſtrumentum & inſtrumenta, per dictos protonotarios & notarios publicos infraſcriptos. Acta fuerunt hæc anno, die, menſe, indictione, loco & hora quibus ſupra, præſentibus reverendis in Chriſto patribus, dominis Vitale Tolonenſi & Friderico Auguſtenſi epiſcopis, ac venerabilibus religioſis & circumſpectis viris dominis & fratribus, Eymerico de Arcis licentiato in decretis, priore prioratus ſanctæ Benignæ Auguſtenſis, Pantio Gaudæ baccalaureo in theologia, ordinis fratrum Minorum, Begone de Rogerio in decretis licentiato, Siſtaricenſis & Rigenſis eccleſiarum canonico, officiali Uticenſi, Petro Gajetano litterarum pœnitentiariæ ſcriptore, canonico Conſeranenſi; Joanne [a] Gonſalvi baccalaureo in decretis, archipreſbytero eccleſiæ Aſtenſis; Henrico de Gravia notario publico, clerico Leodienſis diœceſis, teſtibus, &c.

[a] Al. in proceſſu.

[b] Al. quandocumque.

ANNO CHRISTI 1415. Seſſio XIII. Concilii.

[a] Al. Gonſalvi & Gudiſalvi.

Quibus ſic (ut præmittitur) lectis, dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis præſidens propoſuit, quod ſi aliquis eſſet ibidem præſens, dictæ ſententiæ diffinitivæ contradicere volens, ſeu ejus pronuntiationi, ſurgeret & diceret: & in caſu quo non dixerit, habebitur talis pro conſentiente. Tunc nemine reſpondente, ſive loquente, ipſe dominus Oſtienſis habuit reſpondere nomine collegii cardinalium, quod Placet. Deinde ipſi commiſſarii in ambone, quilibet pro natione ſua, videlicet Joannes patriarcha Antiochenus pro natione Gallicana, Nicolaus Merſburgenſis pro natione Germanica, Antonius epiſcopus Concordienſis pro natione Italica, & Patricius Corragenſis pro natione Anglicana, *Placet*, reſponderunt.

SESSIO XIII.[b]

DIe Sabbati quintadecima menſis Junii anno a Nativitate Domini MCCCCXV. indictione octava, fuit ſeſſio generalis in eccleſia majori Conſtantienſi, in qua fuit cantatum officium Miſſæ de beata Virgine Maria per reverendum patrem dominum Joannem epiſcopum Lutomuſſenſem.

Quo completo, legebantur litaniæ, &c. more aliarum ſeſſionum, præſente ibidem ſereniſſimo principe Sigiſmundo Romanorum & Hungariæ, &c. rege. Præſidebat in eadem ſeſſione reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Vivarienſis. Ex deputatione vero ipſius ſynodi archiepiſcopus Mediolanenſis legebat quaſdam ordinationes & decreta de cetero in Romana eccleſia tenenda & obſervanda, quorum tenores inferius ſequuntur in hunc modum:

Et deinde officio Miſſa celebrato, fuerunt lecta litania cum introitu: Exaudi nos Domine; *cum diverſis collectis, evangelio, hymno,* Veni creator Spiritus, *juxta conſuetudinem & ritum aliarum ſeſſionum: præſente ibidem ſereniſſimo principe Sigiſmundo Romanorum & Hungaria, &c. rege. Cui adſtabant reverendiſſimi patres domini Cardinales de Urſinis & Laudenſis. Cui ſeſſioni, ſive ſynodo, inter cardinales & eorum nomine reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus Joannes Oſtienſis cardinalis Vivarienſis præſidebat, in præſentia dominorum Franciſci Venetiarum, Antonii Aquilegienſis, Branda Placentini, presbyterorum; Thoma Tricaricenſis, Odonis de Columna, Laudulphi Barenſis, Raynaldi de [c] Branckaſiis, & Franciſci Florentini, diaconorum Cardinalium. Quo officio Miſſa & litaniarum cantato, lecto atque dicto, Henricus de Piro & Joannes de Scribanis promotores & procuratores negotiorum dicta ſynodi, comparuerunt ibidem, & propoſuerunt coram tota ſynodo, dicentes quod in diverſis mundi partibus incepiſſent pullulare certa hæreſes, & antiquata continuari: & præſertim quod ſacerdotes aliqui hodie communicarent Corpus Chriſti poſt cœnam, & non jejuni, & ſic miniſtrarent [d] alii. Et alia dixerunt, prout & quemadmodum in quadam petitionum papyri ſchedula infraſcripti tenoris continetur: petente, que ſibi ſuper præmiſſis provideri, nominibus quibus ſupra, de remedio opportuno. Qua petitione oblata & recitata, placuit domino præſidenti, omnibuſque aliis & ſingulis ſuppoſitis hujuſmodi ſynodi, ſuper hoc remediari. Et ſtatim reverendi patres & venerabiles viri domini, Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis, Stephanus epiſcopus Dolenſis, Antonius epiſcopus Con-*

[b] Mſ nova adda, in macarii fidel. Et prima editione.

Ex mſſ. Sirll, & tribus Germanicis, &c.

[c] Al. Brancacius.

[d] Forte, aliis.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO XIII. CONCILII.

cordienſis, Andreas electus Poznanienſis, Nicolaus epiſcopus Merſburgenſis, & Patricius epiſcopus Cortagenſis decretorum doctor, aſcenderunt ambonem nomine nationum quatuor: & dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis ad hoc per ſynodum deputatus, legebat quaſdam ordinationes & decreta de cetero in eccleſia Romana obſervandas & tenendas, quarum tenores inferius ſequuntur:

Ex iiſdem mſſ.

Quia in nonnullis partibus mundi perverſus mos pullulare incepit, ut ſacerdotes, laïcos ſub utraque ſpecie, panis videlicet & vini, communicare non ceſſent, contra Romanæ & univerſalis eccleſiæ conſuetudinem approbatam, unde ſcandala & hæreſes veriſimiliter oriri ſuſpicantur: petimus nos promotores & procuratores hujus ſanctæ ſynodi, in Spiritu ſancto legitime congregatæ, per veſtras reverendiſſimas paternitates provideri ſalubriter eccleſiæ Dei.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus ſancti. Amen.

Ex prima editione.

CUm in nonnullis mundi partibus quidam temerarie aſſerere præſumant, populum Chriſtianum debere ſacrum Euchariſtiæ ſacramentum ſub utraque panis & vini ſpecie ſuſcipere; & non ſolum ſub ſpecie panis, ſed etiam ſub ſpecie vini populum laïcum paſſim communicent, etiam poſt cœnam, vel alias non jejunum, & communicandum eſſe pertinaciter aſſerant, contra laudabilem eccleſiæ conſuetudinem rationabiliter approbatam, quam tamquam ſacrilegam damnabiliter reprobare conantur: [a] hinc eſt, quod hoc præſens concilium ſacrum generale Conſtantienſe, in Spiritu ſancto legitime congregatum, adverſus hunc errorem ſaluti fidelium providere ſatagens, matura plurium doctorum tam divini quam humani juris deliberatione præhabita, declarat, decernit & diffinit: Quod licet Chriſtus poſt cœnam inſtituerit, & ſuis diſcipulis adminiſtraverit ſub utraque ſpecie panis & vini hoc venerabile ſacramentum; tamen hoc non obſtante, ſacrorum Canonum auctoritas laudabilis, & approbata conſuetudo eccleſiæ ſervavit & ſervat, quod hujuſmodi ſacramentum non debet confici poſt cœnam, neque a fidelibus recipi non jejunis, niſi in caſu infirmitatis, aut alterius neceſſitatis, a jure vel eccleſia conceſſo, vel admiſſo. [b] Et ſicut hæc conſuetudo ad evitandum aliqua pericula & ſcandala eſt rationabiliter introducta, quod licet in primitiva eccleſia hujuſmodi ſacramentum reciperetur a fidelibus ſub utraque ſpecie, tamen poſtea a conficientibus ſub utraque, & a laïcis tantummodo ſub ſpecie panis ſuſcipiatur; cum firmiſſime credendum ſit, & nullatenus dubitandum, integrum Chriſti corpus & Sanguinem tam ſub ſpecie panis, quam ſub ſpecie vini veraciter contineri. Unde cum hujuſmodi conſuetudo ab eccleſia & ſanctis patribus rationabiliter introducta, & diutiſſime obſervata ſit, habenda eſt pro lege, quam non licet reprobare, aut ſine eccleſiæ auctoritate pro libito [c] mutare. Quapropter dicere, quod hanc conſuetudinem aut legem obſervare, ſit ſacrilegum aut illicitum, cenſeri debet erroneum: & pertinaciter aſſerentes oppoſitum præmiſſorum, tamquam hæretici arcendi ſunt & graviter puniendi per diœceſanos locorum, ſeu officiales eorum, aut inquiſitores hæreticæ pravitatis, in regnis ſeu provinciis, in quibus contra hoc decretum aliquid fuerit forſan attentatum aut præſumptum, juxta canonicas & legitimas ſanctiones, in favorem catholicæ fidei, contra hæreticos & eorum fautores, ſalubriter adinventas.

[a] *Mſ. Remoſvic. hoc addit, a capite incipiendo.*

Hunc locum [illegible]. [b] Et ſimiliter, quod licet in primitiva eccleſia hujuſmodi ſacramentum reciperetur a fidelibus ſub utraque ſpecie, tamen hæc conſuetudo ad evitandum aliqua pericula & ſcandala eſt rationabiliter introducta, quod a conficientibus ſub utraque ſpecie, & a laïcis tantummodo, &c.

[c] *Al. mſ.* innovare, *al.* immutare.

Quod nullus preſbyter ſub pœna excommunicationis communicet populum ſub utraque ſpecie panis & vini.

ITem ipſa ſancta ſynodus decernit & declarat ſuper iſta materia, reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis patriarchis, primatibus, archiepiſcopis, epiſcopis, & eorum in ſpiritualibus vicariis ubilibet conſtitutis, proceſſus eſſe dirigendos: in quibus eis committatur & mandetur auctoritate hujus ſacri concilii ſub pœna excommunicationis, ut effectualiter puniant eos contra hoc decretum excedentes, qui communicando populum ſub utraque ſpecie panis & vini exhortati fuerint, & ſic faciendum eſſe docuerint: & ſi ad pœnitentiam redierint, ad gremium eccleſiæ ſuſcipiantur, injuncta eis pro modo culpæ pœnitentia ſalutari. Qui vero ex illis ad pœnitentiam redire non curaverint animo indurato, per cenſuras eccleſiaſticas per eos ut hæretici ſunt coërcendi, invocato etiam ad hoc (ſi opus fuerit) auxilio brachii ſæcularis.

Quibus lectis, magiſter Joannes de Scribanis & magiſter Henricus de Piro promotores petierunt reſponderi per dominos Imperatorem, cardinales & ceteros prælatos, an placeret. Præſidens autem dominus Oſtienſis reſpondit nomine collegii cardinalium, *Placet*. Similiter rex Romanorum. Sic ſucceſſive reverendiſſimi patres domini epiſcopi, Antonius Concordienſis pro Italia, Stephanus Dolenſis pro Gallicana, Nicolaus Merſburgenſis pro Germanica, & Patricius Cortagenſis pro Anglicana in ambone exiſtentes, reſponderunt, *Placet*.

Quibus factis, promotores & procuratores prædicti, Henrico de Piro loquente, petierunt nomine quo ſupra, deputari per dictam ſanctam ſynodum certos commiſſarios, in cauſa hæreſis ventilata ſeu ventilanda, & ad concilium ad præſens devoluta vel devolvenda, orta vel oritura, prout & quemadmodum in quadam petitionum papyri ſchedula, cujus tenor inferius eſt inſertus, plenius continetur. Qua petitione data & intellecta, juxta mandatum ipſius ſynodi reverendus pater dominus Andreas electus Poznanienſis in ambone legebat ſchedulam deputationis dictorum commiſſariorum cum eorum auctoritate & poteſtate, quæ inferius eſt inſerta.

Ex mſſ. quatuor Germanicis.

Qua lecta fuit quæſitum & ſcrutatum per dictos promotores & procuratores, per ipſius Henrici de Piro organum, an dicti judices placerent. Reſponſum fuit per dictum dominum præſidentem nomine collegii cardinalium & ſuo, Placet.

Et ſubſequenter per dominos Antonium Concordienſem, Dolenſem, Merſburgenſem, epiſcopos, & Cortagenſem, prædictos, nomine nationum ſuarum prædictarum, Placet: *& ſimiliter per omnes alios, præterquam per reverendum patrem dominum Martinum epiſcopum Atrebatenſem, ambaſſiatorem ducis Burgundiæ, qui dixit, domino ſuo fore ſuſpectum reverendiſſimum patrem dominum Petrum cardinalem Cameracenſem multis de cauſis, quas ſuo loco & tempore congruo dare vellet in ſcriptis: nullo modo conſentiendo in dictum dominum cardinalem tamquam commiſſarium, ſaltem in cauſa quæ ſperatur verti inter dominum ſuum ducem Burgundiæ & Pariſienſes, &c. Super qua proteſtatione ſibi fieri fecit & petiit unum vel plura, publicum ſeu publica, inſtrumentum ſeu inſtrumenta.*

Qua proteſtatione facta & admiſſa, promotores & procuratores prædicti petierunt ſibi nomine quo ſupra, ſuper omnibus & ſingulis cauſatis, dictis, lectis, diffinitis & declaratis fieri unum vel plura, & tot quot

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO XIII. CONCILII.

eſſent neceſſaria, publicum & publica, inſtrumentum & inſtrumenta, per dominos protonotarios ſedis Apoſtolicæ, dictæque ſynodi, ac omnes & ſingulos notarios & tabelliones ibidem præſentes, ad perpetuam rei memoriam. Præſentibus ibidem illuſtribus & nobilibus viris, Ludovico duce Bavariæ & comite Palatino Rheni, Friderico Burgravio Nurembergenſi, comite Bertholdo de Urſinis, Philippo Span de Hungaria pincerna [a] *Syndon, aliiſque nobilibus in numero copioſo.* A

Item cum experientia doceat, continue propter ſciſſuram eccleſiæ novas oriri hæreſes, & aliquas antiquas renovari, difficileque ſit pro ſingulis hujuſmodi cauſis [b] *primitivarum perſonarum de hæreſi ſuſpectarum ad hoc ſacrum concurrere generale concilium, pro celeriori hæreſum exſtirpatione, petimus nos promotores & procuratores ſupradicti, aliquos ex reverendiſſimis patribus dominis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, & aliquos alios ex ſingulis nationibus judices & commiſſarios per veſtras reverendiſſimas paternitates delegari & deputari ad hujuſmodi cauſas hæreſum audiendum & terminandum, ſaltem uſque ad concluſionem vel ſententiam excluſive, cum omnibus & ſingulis emergentibus, incidentibus, dependentibus & connexis.* B

[a] Mſ. de Sydow.

Ex iiſdem mſſ. quatuor Germanicis.

[b] privatarum, mſs.

Deputantur commiſſarii in cauſa fidei.

Hæc ſancta ſynodus Conſtantienſis in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, pro celeriori exſtirpatione hæreſum & eccleſiæ reformatione ſacroſancta, ſpecialiter deputat & eligit reverendiſſimos in Chriſto patres dominos, videlicet, Jordanum de Urſinis, Antonium Aquileienſem, Petrum Cameracenſem, & Franciſcum Florentinum, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales. Et pro Italica natione reverendos patres dominos Concordienſem, Alexandrinum & Laudenſem epiſcopos, & electum Pennenſem: pro Gallicana epiſcopum Gebennenſem, abbatem de Claravilla, & magiſtrum Urſinum de [c] *Callavando: pro Anglicana magiſtrum Wilhelmum Korff ſacræ theologiæ profeſſorem, magiſtrum Wilhelmum Kling, magiſtrum Hugonem* [d] *Hovets, &* *Joannem* [e] *Wewes decretorum doctorem. Pro natione Germanica electum Poznanienſem, magiſtrum Nicolaum* [f] *Dinckelſpuel, Theodoricum de Monaſterio ſacræ theologiæ profeſſorem, & Bertholdum Wildungen ſacri palatii Apoſtolici cauſarum auditorem, ad audiendum & examinandum cauſas, & in ipſis juridice procedendum, quarumcumque hæreſum & errorum in fide catholica & moribus, undecumque habuerint vel habeant originem,* [g] *& ſalubriter exſtirpentur; & contra quaſcumque perſonas, cujuſcumque fuerint ſtatus aut dignitatis, etiamſi pontificali, vel alia quavis eccleſiaſtica vel ſæculari præfulgeant dignitate; de eiſdem ſuſpectas petitiones, accuſationes & declarationes eiſdem propoſitas & proponendas recipiendum, partes vocandum, & in hoc ſacro concilio & extra citandum & publicandum, & alias ſervatis ſervandis procedendum, prout exigentia fidei & juris ordo poſtulabunt: nec non omnia & ſingula faciendum & exercendum, quæ in præmiſſis & circa ea neceſſaria fuerint, ſeu etiam quomodolibet opportuna, cum omnibus incidentibus, emergentibus & connexis, uſque ad ipſarum cauſarum concluſionem excluſive. Sic tamen, quod ſi omnes intereſſe non poſſint aut non velint, duæ partes ipſorum prædicta libere exſequantur.* C D E

[c] Mſ. Tallevande.

[d] Al. mſ. Helvvetz.

[e] Al. mſ. Vveller.

[f] Mſ. Dunckelſpohel.

[g] Melius, ut.

In cauſa vero hæreſis contra Joannem Hus jam diu ventilata, quæ [h] *circa concluſionem exſiſtit, per judices deputatos hucuſque in ea ulterius cognoſcatur & procedatur per eoſdem.*

[h] Forte, citra.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO XIV. CONCILII.

SESSIO XIV.

In qua Carolus de Malateſtis renuntiavit papatui nomine domini Gregorii XII.

ANno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, Apoſtolica ſede vacante, regnanteque ſereniſſimo & invictiſſimo principe domino Sigiſmundo, Romanorum, Hungariæ, &c. rege, regnorum ſuorum anno, Hungariæ vigeſimonono, [a] Romanæ electionis quinto, coronationis vero primo, die autem Jovis, quarta menſis Julii, fuit tenta ſeſſio generalis per ſanctam ſynodum Conſtantienſem in eccleſia cathedrali Conſtantienſi ſupradicta, præſente ibidem dicto ſereniſſimo domino Sigiſmundo Romanorum & Hungariæ, &c. rege, cum inſignius regalibus, & nobilibus ſibi in his ſervientibus; videlicet dominis, Ludovico comite Palatino Rheni in pomo ſive mundo, Henrico duce Bavariæ in enſe, Friderico burgravio Nurembergenſi in ſceptro, & Andrea filio [b] Suevalæ barone de Hungaria in corona, miniſtrantibus, ceteriſque principibus in numero copioſo. Præſentibus ibidem reverendiſſimis patribus, Joanne epiſcopo Oſtienſi & cardinali Vivarienſi, Angelo Laudenſi, Jordano de Urſinis, ceteriſque cardinalibus, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, & aliis patribus in copioſa multitudine. In cujus quidem ſeſſionis principio præfatus dominus Romanus rex indutus veſtibus regalibus, receſſit de ſua ſede ſolita, & tranſivit ad aliam ſedem poſitam in fronte altaris, tamquam præſidens pro tunc in concilio, Joanne Dominici tituli ſancti Sixti cardinali Raguſino, & Carolo de Malateſtis domicello Ariminenſi, procuratoribus domini Angeli de Corario, Gregorii XII. in ſua obedientia nuncupati, ad auctoriſandum concilium, & cedendum papatui nomine dicti Gregorii, ſedentibus juxta regem in quodam bancho reſpiciente verſus congregationem ſynodi Conſtantienſis. Deinde cantatis antiphona, *Veni ſancte Spiritus*, ac hymno, *Veni creator Spiritus*: dictaque collecta de pace per dictum dominum cardinalem Vivarienſem, ſubſequenter per venerabilem virum dominum Job Benner protonotarium domini Ludovici comitis Palatini, lectæ fuerunt duæ bullæ ſequentis tenoris. B C D

[a] Al. Romanorum.

[b] Al. Zvveſla.

Anno & indictione quibus ſupra, ſede Apoſtolica paſtore vacante, die vero Jovis quarta menſis Julii fuit ſeſſio generalis. In qua ſereniſſimus Romanorum & Hungariæ, &c. rex, tamquam Imperator in inſigniis regalibus præſidebat: cujus enſem geſſit dux Henricus de Bavaria, ſceptrum vero burgravius Nurembergenſis, mundiale ſive pomum dominus Ludovicus dux Bavariæ, comes Palatinus Rheni. De corona autem ejuſdem ſervivit comes. In qua etiam ſeſſione interfuerunt reverendiſſimi in Chriſto patres, dominus Joannes Oſtienſis dictus Vivarienſis, Jordanus Albanenſis dictus de Urſinis, & Angelus Tuſculanus dictus Laudenſis, epiſcopi: Antonius tituli ſanctæ Suſannæ Aquileienſis, Petrus tituli ſancti Chryſogoni Cameracenſis, Franciſcus tituli ſanctæ crucis in Jeruſalem Venetiarum, Thomas tituli ſanctorum Joannis & Pauli Tricaricenſis, Alamannus tituli ſancti Euſebii Piſanus, Branda tituli ſancti Clementis Placentinus, Petrus tituli ſancti Marci de ſancto Marco, Antonius tituli ſanctæ Cæciliæ de Salancho, presbyteri, Reynaldus tituli ſancti Viti in macello de Brancaſiis, Ludovicus ſancti Hadriani de Fliſco, Landulphus ſancti Nicolai Barenſis, Amadeus ſanctæ Mariæ in Coſmedin Salutiarum, Lucidus de comitibus, E

Ex mſ. Sciz. & tribus Germanicis.

Fran-

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO XIV. CONCILII.

Franciſcus ſanctorum Coſmæ & Damiani Florentinenſis, diaconi communiter dicti ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales. Cantatoque ſolemniter hymno, Veni creator Spiritus, cum verſiculo, ſequentia, & oratione, Deus qui corda fidelium, &c. per Joannem epiſcopum Oſtienſem lecta, reverendus pater dominus Joannes Dominici ſancti Sixti presbyter cardinalis in ſua obedientia, ac magnificus vir dominus Carolus de Malateſtis, quaſdam litteras bullatas, ſive certa procuratoria ſeu mandata pro ipſo Gregorio ad convocandum concilium generale, & in eo agenda & tractanda approbandum, auctorizandum, nec non ad tractandum & practicandum, procurandum & concludendum cum regia majeſtate, ac aliis quibus ſua prudentia videbitur expedire; & alia in ipſis procuratoriis ſeu mandatis, quorum tenores inferius inſeruntur, exhibuerunt & produxerunt. Quas quidem litteras bullatas ſuperius, ut præmittitur, exhibitas & productas de mandato domini regis ad tunc præſidentis, venerabilis vir Job publica & intelligibili voce perlegit. Quibus ſic lectis & peractis, reverendiſſimus pater dominus Joannes Dominici, cardinalis, & Carolus, prædicti procuratores dicti domini Gregorii duodecimi in ſua obedientia nuncupati, ante altare concilii prope ſedem præſidentis conſtituti, dictus Carolus prædicto reverendiſſimo patri ad legendum ſchedulam tenoris infraſcripti, maxime convocationem concilii, approbationem & ratificationem agendorum in eodem in ſe continentem, vices ſuas plenarie commiſit. Qua commiſſione ſic facta, ſurrexit præfatus dominus Joannes cardinalis, ſumpto themate, Omnes unanimes in oratione eſtote: factaque ſuper eodem ſamoſa collatione, prælibatam ſchedulam publice alta & intelligibili voce perlegit. Qua ſic, ut præmittitur, lecta, reverendus in Chriſto pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis, rogante & exhortante præfato domino præſidente, ad inſtantem petitionem magiſtri Henrici de Piro, hujus ſacri concilii Conſtantienſis promotoris, ambonem aſcendit, & in eo ſibi aſſiſtentibus reverendis patribus dominis Antonio Concordienſi pro natione Italica, Stephano Dolenſi pro natione Gallicana, Nicolao Merſburgenſi pro natione Germanica, & Patricio Cortagenſi pro natione Anglicana, epiſcopis in nationibus prædictis præſidentibus, quaſdam capitulorum tenoris infraſcripti ſchedulas, quarum una in effectu continebat, quod concilium memoratum dictam convocationem, auctorizationem & confirmationem, quantum ad eumdem dominum Gregorium pertinet & attinet, eas admittit: & collegium ipſius domini Gregorii duodecimi nuncupati, alteri collegio, videlicet olim Joannis Papæ XXIII. & e converſo, unitas omnino fore decernit. Altera vero continebat in effectu, quod notarii rogati de præmiſſis non faciant mentionem in inſtrumentis ſuis de Papa vel ſede Apoſtolica, ſed de Sigiſmundo Romanorum & Hungariæ, &c. rege, & regno Romanorum, uſque ad ceſſionem per Carolum nomine dicti Gregorii faciendam. Quibus lectis, dicti epiſcopi præſidentes nomine nationum ſuarum prædictarum, & Joannes epiſcopus Oſtienſis pro ſe & collegis ſuis cardinalibus, inſtante & petente magiſtro Henrico de Piro promotore prædicto, exhortanteque & rogante ſereniſſimo principe domino Sigiſmundo Romanorum, &c. rege tunc præſidente, reſponderunt per verbum, Placet. Super quibus convocatione, auctorizatione, confirmatione, admiſſione, ac unione, ac ſtatutis & decretis, magiſter Henricus de Piro promotor & procurator a ſancta ſede Apoſtolica protonotariis per dictum concilium deputatis, nec non a notariis quatuor nationum, & quibuſcumque aliis tabellionibus publicis ibidem adſtantibus, unum vel plura fieri & confici inſtrumentum ſeu inſtrumenta, publicum ſeu publica, tot quot eſſent neceſſaria, inſtanter requiſivit. Præſentibus ibidem Jordano de Urſinis, Franciſco Venetiarum, Antonio Aquilegenſi, Petro Cameracenſi, Thoma Tricaricenſi, Branda Placentino, Guillelmo ſancti Marci, Antonio de Chalanco presbyteris, Reynaldo de Brancatiis, Ludolpho Barenſi, Odone de Columna, Lucido de comite, Amedeo Saluciarum, Ludovico de Fliſco, & Franciſco Florentino diaconis cardinalibus: ſupervenientibus ibidem magiſtro domino Carolo de Malateſtis Arimini vicario generali in Romandiola, ac Joanne Dominici tituli ſancti Sixti cardinale Raguſino in obedientia Angeli Corrario, nomine domini Angeli de Corrario prædicti, ad faciendum, & complendum pro bono pacis & unionis in eccleſia, & populo Chriſtiano habenda, certas renunciationes & reſervationes nomine ſupradicti domini Angeli Corrario de papatu, quem ipſe domini Angelus prætendit habere, & alias prout inferius latius apparebit. Pro cujus quidem ſeſſionis introitu, & principio præfatus dominus rex Romanorum, indutus veſtibus regalibus receſſit de ſua ſede ſolita, & tranſivit in aliam ſedem poſitam in fronte altaris, tamquam præſidens pro tunc concilio, una cum ipſis Joanne Carolo, & Joanne Dominico ſedentibus juxta eum in quodam banco reſpicientes verſus congregationem ſynodi Conſtantienſis: ſtatim fuit cantata antiphona per cantores & capellanos ſynodi: Veni ſancte Spiritus, & ſubſequenter hymnus, Veni creator Spiritus. Quibus antiphona & hymno cantatis, & collecta dicta pro pace & unione per reverendiſſimum patrem dominum epiſcopum Oſtienſem cardinalem Vivarienſem venerabilem virum, dominus Job venerabilis protonotarius domini Ludovici comitis palatini prædicti legebat bullam conſtitutionis procuratoris ad renunciandum papatui miſſam ipſi Carolo, & Joanni & aliis in eadem expreſſis. Qua lecta, legebat unam aliam bullam auctorizationis. Bullis lectis, dominus Carolus, prout continetur in ipſis bullis, habens majorem auctoritatem quam ceteri, commiſit ipſi domino Joanni Dominici, cardinali Raguſino ſuo collegæ ſuas vices ad auctorizandum, & approbandum dictum concilium. Quam commiſſionem & auctoritatem ſive poteſtatem ipſe Joannes Dominici cardinalis Raguſinus in ſe recipiens, & pro themate ſuo recepit verba epiſtolæ diei Dominicæ præcedentis, videlicet, Omnes unanimes in oratione eſtote: & fecit unam brevem & ornatam collationem. Qua finita procedendo ad actum ſibi ſubdelegatum & commiſſum, auctorizavit & approbavit concilium Conſtantienſe, quantum ad eum & dominum ſuum ſpectabat, prout in quadam papyri cedula, cujus tenor inferius eſt inſertus, plenius continetur.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis, Joanni tituli ſancti Sixti presbytero cardinali, Apoſtolicæ ſedis legato, & Joanni in patriarcham Conſtantinopolitanum electo, noſtris & ejuſdem ſedis nuntiis; & venerabili fratri Wernero archiepiſcopo Trevirenſi: nec non nobilibus viris, Ludovico comiti Palatino Rheni, & Carolo de Malateſtis domicello Ariminenſi, in provincia Romandiolæ pro nobis & ſancta Romana eccleſia rectori, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Ex prima editione.

Terrenas affectiones humanas tenebrare mentes conſtat, liberandas pro modulo luminationis. Cum lux illa quæ dixit, Ego ſum lux mundi, ſe

1. Petr. 3. — Joan. 8.

Ex collectione Barberiniana, & tribus mſſ. Germanicis.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO XIV. CONCILII.

luminantem oſtendit : & pro quanto terreno detinentur affectu, minus illius ſplendorem contingunt. In quo edocemur, errorem cavendum, amoremque rectum ſequendum, & noſtra omnia ad illam pacem, quæ eſt cum Deo homini mortali, feliciter conferenda : contra quam negare non poſſumus impios errores commiſſos circa papatum, noſque adverſariorum aſtutiis repulſos, ad pacem & eccleſiæ Chriſti clarum ſtatum per viam renuntiationis, & progreſſum firmiter deſiderantes, ut cum ſpes aliqua ſcintillaret, occurrimus erogando. Ex eodem igitur affectu continuato, intellecta providentia regia, cum affectione concordi ad eccleſiæ pacem cum nationibus quas vocavit ad civitatem Conſtantienſem, exhilarati, libenti animo prompti ſumus, ut ſemper fuimus, pro exſtirpatione horrendorum ſchiſmatum, & integra unione merito optanda & perficienda, dimittere libere papatum : quamvis nobis clarum ſit, tam ex titulo ſanctæ memoriæ Urbani ſexti prædeceſſoris noſtri & canonica noſtra electione, quam etiam clariſſime ex noſtra puritate cum efficaci voluntate & recta. Quapropter potius & altius rem ipſam & effectum qui intenditur, ac ſerenitatis regiæ cor, mentem, animum & opera poſt ſiu adventum ad Conſtantiam fructuoſa advertentes, [a] quamque extrinſecus quovis artificio demonſtravit ; & confidentes exinde de ejus ſerenitatis diſpoſitione Deo grata, & in eo ſperantes cujus res geritur, quod ſerenitatem eamdem diriget in agendis, & vos etiam, qui pro præmiſſorum effectu eſtis ibidem : & ut poſſitis in prædictis proficere melius & valere, quo efficaciorem poteſtatem a nobis conſtiterit vos habere ; nobis ſeu illis ex nobis, quod ubi illi interfuerint, congregationem ipſam, in quantum per dictam ſerenitatem regiam, & non Baltaſſarem, ſe nuncupari facientem Joannem vigeſimumtertium, vocatam, vice noſtra ad prædictorum effectum convocandi & auctorizandi generale concilium, remota tamen omnino dicti Baltaſſaris præſidentia & præſentia ab eiſdem : nec non omnia, quæ poſtquam ſic feceritis, diſponentur pro vera redintegratione ac unione eccleſiæ, ac præfatorum ſchiſmatum exſtirpatione, per congregationem eamdem, remotis (ut præmittitur) præſidentia & præſentia dicti Baltaſſaris, vice noſtra ſimiliter auctorizandi, approbandi & confirmandi, plenam & liberam de plenitudine poteſtatis concedimus tenore præſentium facultatem.

a Forte. quæque.

Datum Arimini, tertio Idus Martii, pontificatus noſtri anno nono.

De Curia. G. de Imola.

In plica, M. de Strata. In dorſo, in camera.

Ex prima editione.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio nobili viro Carolo de Malateſtis domicello Ariminenſi, in provincia noſtra Romandiolæ pro nobis & ſancta Romana eccleſia rectori, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

CUm ad laudem omnipotentis Dei & bonum eccleſiæ ſuæ ſanctæ, pro unionis redintegratione & pace Chriſtianorum, & ſchiſmatum exſtirpatione, proh dolor, nunc vigentium, ultra alios nuntios noſtros te tamquam perſonam noſtram ad majeſtatem regiam Conſtantiam perſonaliter deſtinemus; nos volentes pariter & optantes, ut eo perfectius perficere valeas in præmiſſis, quo majori fueris auctoritate munitus ; tibi cum ſubordinata ſit renuntiatio, canonicæ & certæ electioni unici futuri ſummi pontificis, & alia etiam neceſſaria habeant intervenire; pro prædictorum effectu ſalubriter conſequendo, tibi ſubveniendo, aut illis, cum quibus tuæ providentiæ videbitur expedire, modis congruis & opportunis tractandi, practicandi & concludendi, quæ tibi viſa fuerint utilia & neceſſaria ad prædicta, etiam ſi forent talia, quæ mandata alia & tibi data excederent, quantumcumque mandatum exigerent ſpecificum & ſpeciale, & ſi videbitur tibi, aliqua magis convenire perſonæ eccleſiaſticæ, illa expediri faciendi per perſonam eccleſiaſticam quam elegeris, & ei ſic electæ & juxta tuam diſpoſitionem ſacturæ, præſentium tenore de plenitudine Apoſtolicæ poteſtatis plenam & liberam concedimus facultatem.

Datum Arimini, tertio Idus Martii, pontificatus noſtri anno nono.

De Curia. G. de Imola.

In plica, M. de Strata. In dorſo, in camera.

Ex prima editione.

Quibus bullis lectis, dominus Carolus (prout in eiſdem continebatur) habens majorem auctoritatem quam ceteri, commiſit præfato domino Joanni Dominici cardinali vices ſuas ad auctorizandum & approbandum dictum concilium. Quam commiſſionem in ſe recipiens, facta brevi collatione cum themate, *Omnes unanimes in oratione eſtote*, auctorizavit concilium, prout in ſchedula tenoris ſequentis continetur :

1. Petr. 3.

Ex mss. quatuor D. a Schelſtrat.

Die IV. Julii, MCCCCV. *cardinalis Raguſinus ſurrexit, & facta honeſta præfatione cum themate,* Quis eſt hic ? & laudabimus eum : fecit enim mirabilia in vita ſua : *quod applicuit domino ſuo : & tandem auctoritate domini ſui Gregorii iſtud concilium convocavit & auctorizavit, ac omnia in eo exinde gerenda : prout in cedula quam legit ; cujus tenor talis eſt :*

Schedula auctorizationis concilii.

Ex prima editione.

Quia ſanctiſſimus dominus noſter, dominus Gregorius Papa duodecimus audivit, intellexit, atque multipliciter eſt informatus de celebri fama hujus ſanctæ congregationis pro generali concilio Conſtantienſi in Chriſti nomine congregatæ, idcirco idem dominus noſter avidus eccleſiaſticæ unionis & reformationis, & exſtirpationis hæreticæ pravitatis, commiſſionem fecit, prout in ejuſdem litteris nunc lectis dignoſcitur contineri. Cujus quidem commiſſionis & mandati vigore ego Joannes miſeratione divina tituli ſancti Sixti preſbyter cardinalis, Raguſinus vulgariter nuncupatus, pro me & collegis meis in hac parte hic exiſtentibus, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, amen, auctoritate ipſius domini noſtri Papæ, quantum ad eumdem ſpectat, ut prædicta ſancta unio, reformatio, & hæreticæ pravitatis exſtirpatio, Deo auctore, meliorem ſortiantur effectum, & ut ſub diverſorum profeſſione paſtorum diſſidentes Chriſtiani in unitate ſanctæ matris eccleſiæ & caritatis vinculo conjungantur; iſtud ſacrum concilium generale convoco, & omnia per ipſum agenda auctorizo & confirmo, juxta modum & formam, prout in litteris domini noſtri nunc lectis plenius continetur.

Ex mss. quatuor D. a Schelſtrat.

Conſequenter concilium per organum archiepiſcopi Mediolanenſis ſtantis alte in pulpito cum quatuor prælatis quatuor nationum, dictam convocationem & auctorizationem admiſit, prout in cedula quam legit ; cujus tenor ſequitur. Et reſponderunt quatuor prælati, quod quatuor nationibus placet : & cardinalis Oſtienſis pro collegio cardinalium, Placet. *Et hoc nunc primo reſponſum eſt ex parte cardinalium.*

Ex collectione Barberiniana, & quatuor mss. Gemblac.

Subſequenter aſcendentibus ambonem, in quo ſententia, edicta, & alia facta concilii publicari ſolent, reverendis patribus dominus Bartholomæo archiepiſcopo Mediolanenſi, Stephano Dolenſi, Antonio Con-

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO XIV. CONCILII.

cordienſi, Nicolao Merſburgenſi, Patricio [a] *Carthaginenſi epiſcopis. Idem dominus archiepiſcopus Bartholomæus Mediolanenſis legebat capitula, & ordinationes conceptas per concilium Conſtantienſe ab una, & dominos Carolum, & Joannem Dominici & ambaſſiatores ipſius Angeli Corrario ad concilium miſſos, & illos de ejus obedientia parte ex altera; & deinde unum aliud capitulum, quorum tenores inferius ſunt inſerti. Quibus duobus capitulis lectis, fuit reſponſum more ſolito per dominum Antonium Concordienſem pro natione Italica, Stephanum Dolenſem pro natione Gallicana, Nicolaum Merſeburgenſem pro natione Germanica, & Patricium* [b] *Carthaginenſem pro natione Anglicana,* Placet. *Similiter per reverendiſſimum patrem dominum Joannem epiſcopum Oſtienſem, cardinalem Vivarienſem nomine collegii cardinalium,* Placet. *Super quibus lecturis, auctorizationibus & approbationibus, honorabilis vir magiſter Henricus de Piro promotor & procurator concilii petiit ſibi per protonotarios deputatos per concilium, notarios & tabelliones, unum vel plura confici, publicum & publica, inſtrumenta: præſentibus ibidem illuſtribus principibus dominis Ludovico comite palatino Rheni, Ludovico & Henrico ducibus Bavariæ, Frederico Burgravio Nurembergenſi, comite* [c] *Guintero de Suarſtburg, Pincerna de Subit, comite de Voinſberg, ambaſſiatoribus Franciæ, Angliæ, Poloniæ, Daciæ, Sueciæ, Norvegiæ, Cypri & Siciliæ regum, & reginæ Neapolitanæ, Ducis Burgundiæ, Comitis Sabaudiæ, & aliis ambaſſiatoribus in numero copioſo.*

[a] Lege ex mſ. Cartagenſi.

[b] Lege ex mſ. Cartagenſem.

[c] Mſ. Gunthero de Schwartzburg, Pincerna de Syndorf, comite Gunthero de Voinſberg.

Ex prima editione.

His autem peractis, reverendiſſimus pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis legebat capitula & ordinationes conceptas per concilium Conſtantienſe. Tenores vero dictorum capitulorum ſequuntur, & ſunt tales: Cum principium cujuſlibet rei potiſſima pars ſit, ut principium decens & amabile Deo, & poſſibilis eccleſiæ redintegratio fiat; ſacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis in Spiritu ſancto legitime congregata, eccleſiam catholicam repræſentans, ut iſtæ duæ obedientiæ, videlicet illa quæ profitetur Joannem vigeſimumtertium olim fuiſſe Papam, & illa quæ profitetur dominum Gregorium XII. eſſe Papam, uniantur una alteri, & altera alteri conjungantur ſub capite Chriſto, dictas convocationem, auctorizationem, approbationem & confirmationem nomine illius domini qui in ſua obedientia dicitur Gregorius XII. nunc factas, quantum ad ipſum ſpectare videtur, quia abundans ad certitudinem pro bono cautela nemini nocet, ſed omnibus prodeſt, in omnibus & per omnia admittit, & amodo has ſupradictas obedientias conjunctas & unitas eſſe decernit & declarat in uno corpore Domini noſtri Jeſu Chriſti, & hujus ſacri Univerſalis concilii generalis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.

Ex mſ. Suelli, & quatuor Germanicis.

Hæc ſancta ſynodus ex certis bonis aſpectibus ſtatuit & ordinat, quod per notarios qui de præmiſſis rogabuntur, in inſtrumentis per eos conficiendis nulla fiat mentio de Romano pontifice vel de ſede Apoſtolica, ſed de anno regnorum ſereniſſimi & invictiſſimi principis domini Sigiſmundi Romanorum & Hungariæ, &c. regis, & hoc uſque ad ceſſionem incluſive.

Quibus ſic factis, prædictus dominus Joannes Dominici cardinalis receſſit a loco ubi ante altare fuerat, ad ſcamnum ſeu locum in quo preſbyteri cardinales ſedebant, per Lucidum cardinalem de Comitibus prædictum introductus: & ad oſculum fraternale receptus, & oſculo prælibato, inter reverendiſſimos patres dominum Franciſcum Venetiarum, & Antonium Aquileienſem, preſbyteros cardinales prædictos collocatus ſedebat. Subſequenter vero invictiſſimus ac ſereniſſimus princeps dominus Sigiſmundus Romanorum & Hungariæ, &c. rex, de loco quo præſidebat, ad ſedem ſuam propriam regiam, in qua ſedere ſolet in ſeſſionibus generalibus, acceſſit, & ibi ſedebat. Præmiſſis omnibus, ſicut præmittitur, peractis, reverendiſſimus pater dominus Alamannus tituli ſancti Euſebii preſbyter cardinalis, Piſanus communiter dictus, Miſſam celebravit de ſancto Spiritu. Et venerabilis vir magiſter Theodoricus de Monaſterio ſacræ theologiæ profeſſor ſermonem fecit, cujus thema fuit: Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris. *Quo & dicta Miſſa finita, cantatoque reſponſorio ſeu introitu,* Exaudi nos Domine, *&c. dictiſque per reverendiſſimum patrem dominum Joannem epiſcopum Oſtienſem orationibus, lectoque evangelio,* Si quis venit ad me, *&c. hymnoque,* Veni creator Spiritus, *iterum ſolemniter cantato, ac aliis precibus conſuetis ad Deum devote profuſis: præſidente pro tunc domino Joanne epiſcopo Oſtienſi, memoratus Carolus quamdam aliam bullam Gregorianam, ſigillo plumbeo ſigillatam, ſanam, &c. tenoris infraſcripti exhibuit & produxit. Quam quidem bullam præfatus immediate præſidens per præfatum dominum Job legi fecit publice alta & intelligibili voce. Quibus peractis, ſurrexit præfatus dominus Carolus, & quamdam papyri ſchedulam tenoris infraſcripti, quam in ſuis tenebat manibus, alta & intelligibili voce perlegit. In qua effectualiter ponebatur petitio ſua: videlicet, an expediat quod ceſſio Gregorii fiat in Conſtantia antequam eatur Niciam: ſeu, an Petrus de Luna cedere velit aut nolit, experiatur. Qua lecta, præfatus reverendus pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis, adhuc ut ſupra in ambone cum præſidentibus prælibatis exiſtens, exhortante & rogante reverendiſſimo patre domino Joanne præſidente præfato, quamdam aliam ſchedulam certum in ſe continentem capitulum, in quo in effectu continebatur, quod concilium Conſtantienſe velit, quod reſignatio Gregorii fiat in Conſtantia pro utilitate & redintegratione fidei Chriſtianæ, antequam eatur ad Niciam, cujus tenor inferius ſequitur, alta & intelligibili voce legit. Ipſaque ſic, ut præmittitur, lecta, ſurrexit magiſter Henricus de Piro prælibatus promotor, petiitque per dictos præſidentes pro ſe & nationibus ſuis prælibatis & aliis reſponderi ſuper præmiſſis, per verbum,* Placet, *vel,* non placet. *Et tunc memorati præſidentes pro nationibus ſuis, & earum qualibet; nec non reverendiſſimus in Chriſto pater dominus epiſcopus Oſtienſis pro ſe & ſuis collegis cardinalibus, reſponderunt per verbum,* Placet. *Super quibus productis & lectis, dictus magiſter Henricus promotor & procurator petiit a reverendis patribus ſanctæ ſedis Apoſtolicæ protonotariis, ac a nobis per dictum concilium deputatis notariis, & a quibuſcumque aliis notariis & tabellionibus publicis ibidem adſtantibus, unum vel plura, publicum ſeu publica, tot quot eſſent neceſſaria, fieri & confici inſtrumentum & inſtrumenta. Præſentibus tunc ibidem teſtibus ſupradictis.*

Tolluntur proceſſus & cetera in duabus obedientiis hinc inde decreta occaſione ſchiſmatis.

Ex prima editione.

Sacroſancta ſynodus generalis Conſtantienſis, &c.

PRo majori pace & ſecuritate unionis eccleſiæ, omnes & ſingulos proceſſus, cenſuras, pœnas & ſententias in olim vocati Joannis, & ejus qui dicitur Gregorius duodecimus, obedientiis jam conjunctis, occaſione vel ex cauſa ſchiſmatis hinc vel inde latas, decretas, promulgatas ſeu fulminatas, & omnem exinde contractam maculam ſive notam juris

aut facti, quoad eaſdem obedientias, tollit, abolet & irritat atque caſſat. Omnes quoque & ſingulas perſonas dictarum obedientiarum cujuſcumque conditionis vel ſexus exſiſtant, in ſtatibus, dignitatibus & officiis, quæ alias canonice, ſeu rationabiliter tenent, poſſident & exercent, ad abundantem cautelam habilitat; & cum eis, quantum opportunum fuerit, aut indigent, diſpenſat hæc ſancta ſynodus ex certis bonis reſpectibus: ſtatuitque & ordinat, quod per notarios, qui de præmiſſis rogabuntur, in inſtrumentis per eos conficiendis nulla fiat mentio de Romano pontifice, vel ſede Apoſtolica, ſed de anno regnorum ſereniſſimi & invictiſſimi principis domini Sigiſmundi Romanorum & Hungarorum, &c. regis: & hoc uſque ad ceſſionem incluſive. His denique lectis, dictus dominus Joannes Dominici cardinalis Raguſinus per cardinales [a] ſiſtentes in concilio receptus eſt ad oſculum pacis: & collocatus eſt inter Franciſcum Venetiarum, & Antonium Aquileïenſem, presbyteros cardinales. Fuitque conſequenter cantata Miſſa de Spiritu ſancto per dominum † Almanum cardinalem Piſanum, cum ſermone ad clerum. Et poſtmodum Miſſæ officio finito, acceſſit ad locum præſidentiæ dictus dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Vivarienſis; fuitque dictum officium litaniarum, aliarum more ſeſſionum, cum evangelio, *Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, &c.* Et dictus dominus Job Venner legebat bullam dicti domini Gregorii ad ceſſionem papatus, tenoris ſequentis.

[a] Forte, aſſiſtentes.

Procuratorium ad [b] renunciandum, &c.

[b] Al. reſignandum.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio nobili viro Carolo de Malateſtis, domicello Arimini, in provincia Romandiolæ pro nobis & ſancta Romana eccleſia rectori, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Ex prima editione.

Divina gratia dirigente, fideliter & pure conati fuimus ab ipſo initio noſtræ aſſumptionis ſchiſma exſtirpare, & eccleſiam deducere ad clarum & pacificum ſtatum integraliter: & ut debuimus & voluimus, & continue cum potuimus advertere opportunitatem perficiendi, efficaci voluntate adhibuimus diligentiam noſtram: ſed fluxus diverſarum cupiditatum & tenebrarum, a timore Altiſſimi alienarum, multis & variis involutionibus ſancto propoſito obſtiterunt, & per vias duras multiplici debito nos adſtrictos incedere compulerunt. Et cum nuper veriſimiliter dubitaremus graviora præparari, recenter recepimus de cælo lumen aperiri, & regiam majeſtatem per maturos proceſſus pura mente ad lucem & pacem integram Chriſtianorum, ſchiſmatibus de eccleſia repulſis, deſideria pervenire, corruptis affectibus obviando, & rectas vias operando. De quibus gratias Altiſſimo reddimus, & ab eo lætitiam ſuſcipimus, ſine cujus gratia nullum recte efficitur fundamentum: a qua quidem divina gratia non dubitamus tuam nobilitatem & animum fuiſſe & eſſe conſtanter directum. Cum ergo deſtinaverimus Conſtantiam ad eamdem regiam majeſtatem dilectos filios Joannem tituli ſancti Sixti presbyterum cardinalem, ſedis Apoſtolicæ legatum, & Joannem in patriarcham Conſtantinopolitanum electum, noſtros & ejuſdem ſedis nuntios, cum certis litteris & mandatis noſtris fideliter conceptis, ſecundum opportunitatem quæ tunc videbatur: nunc vero ſpe bona concepta, dilatato corde, Chriſtianorum pacem & integram unionem in Domino deſiderantes, tuam nobilitatem, in qua plene confidimus, & cariſſimam ut perſonam noſtram tenemus, duce Domino ad regiam majeſtatem ipſam in Conſtantiam deſtinamus; ut animus tuus, quem ſemper invenimus ſacræ unionis amatorem, nobiſcum lætitia impleatur. Et propterea ad prædicta omnia plenarie exſequenda, te qui etiam in civitate noſtra Ariminenſi, & in nonnullis pro nobis & eadem eccleſia in temporalibus es vicarius, omni modo, via, jure & forma, quibus melius fieri poſſit, tenore præſentium de plenitudine Apoſtolicæ poteſtatis procuratorem noſtrum facimus ſpecialem: dantes & concedentes tibi ut procuratori noſtro, de plenitudine dictæ Apoſtolicæ poteſtatis, omnimodam, plenam & liberam facultatem noſtro & dictæ eccleſiæ nomine tractandi, procurandi, totaliter concludendi, & effectualiter inducendi ſinceram & integram unionem eccleſiæ ſanctæ Dei, per omnem & quamlibet rationabilem viam conjunctim & diviſim, quæ tibi procuratori noſtro videbuntur accommoda ac quomodolibet opportuna. Et ſpecialiter renuntiandi & cedendi omni juri papatus, ac titulo & poſſeſſioni, quod, quem & quam habemus in eodem, ſi ubi & [a] ante videbitur tibi pro unione hujuſmodi expedire: nec non omnia & ſingula facienda, quæ circa præmiſſa & quodlibet eorum erunt, aut tibi ut procuratori noſtro videbuntur quomodolibet opportuna; etiam ſi forent majora expreſſatis, & mandatum exigerent quantumcumque ſpeciale, & quæ nos ipſi facere poſſemus, ſi perſonaliter intereſſemus: promittentes Deo & eccleſiæ ſanctæ Dei, ratum, gratum & firmum perpetuo irrevocabiliter habituros, quidquid per te procuratorem noſtrum, actum, geſtum, ſeu factum fuerit in præmiſſis, idque facturos dante Domino inviolabiliter obſervari: promittentes bona fide, & ſub atteſtatione divini judicii, quod poteſtatem hujuſmodi tibi ſic (ut præmittitur) attributam & conceſſam revocare non intendimus, nec revocabimus re verbo publice vel occulte: & ſupplentes omnem defectum, ſi quis in præſenti mandato fuerit admiſſus, vel in eo aliquid eſt omiſſum.

[a] Al. quando.

Datum Arimini, ſexto Idus Martii, pontificatus noſtri anno nono.

De curia. G. de Imola.
In plica, M. de Strata. In dorſo, in camera.

Ex prima editione.

[b] Qua ſchedula lecta magnificus dominus Carolus levans ſe, dixit hæc verba: Cum ſanctiſſimus dominus noſter Gregorius Papa duodecimus me ſuum procuratorem conſtituerit ad cedendum modo & forma, prout in ſuis litteris lectis dignoſcitur contineri: Ego Carolus ſupradictus ſciens intentionem domini noſtri ſanctiſſimi Gregorii Papæ duodecimi fuiſſe & eſſe totalem ad redintegrationem Chriſtianorum, ſi poſſit largiente Domino fieri; & in hoc omnem, quantum in eo eſt, operam præſtare per futuram papatus ceſſionem per ſe & ſuos; & quod ab omnibus caveantur, quæ hoc ſanctum propoſitum impedire poſſent aut differre: per hoc ſacrum concilium declarari & determinari peto humiliter & inſtanter, utrum pro unione eccleſiæ ſanctæ Dei & totali redintegratione per Dei gratiam procuranda, ſacro concilio utile & expediens videatur, quod nomine præfati domini noſtri Papæ fiat hic Conſtantiæ ceſſio, antequam Niciam accedatur: ſeu, an Petrus de Luna, qui in ſua obedientia dicitur Benedictus decimustertius, cedere velit vel nolit, experiatur. Quibus dictis, præfatus dominus archiepiſcopus Mediolanenſis in ambone exſiſtens, deputatus per ſynodum, reſpondit in modum qui ſequitur:

[b] Mſ. Qua bulla.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis determinat & declarat, expediens & utile fore pro unio-

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO XIV. CONCILII.

ne eccleſiæ Dei & totali redintegratione per Dei gratiam procuranda, quod nomine illius domini, qui in ſua obedientia dicitur Gregorius duodecimus, fiat hic in Conſtantia ceſſio antequam Niciam accedatur: ſeu, an Petrus de Luna, qui in ſua obedientia dicitur Benedictus decimustertius, cedere velit vel nolit, experiatur. Subſequenter dictus dominus archiepiſcopus Mediolanenſis legit capitula quæ ſequuntur:

Ex mſ. Card. Capuanæ.

Ad quæ verba lecta & recitata per ipſum dominum Bartholomæum archiepiſcopum Mediolanenſem, fuit reſponſum per dominos Antonium Concordienſem, Stephanum Dolenſem, Nicolaum Merſburgenſem, & patricium Cortagenſem epiſcopos prædictos cum ipſo domino archiepiſcopo in ambone exſiſtentes, nomine ſuarum nationum, ac reverendum patrem Joannem Oſtienſem cardinalem Vivarienſem nomine collegii cardinalium: Placet *quod fiat ceſſio ut prædicitur, hic in Conſtantia.*

Ex mſ. Sancti.

Poſtea vero idem reverendiſſimus pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis, adhuc ut ſupra in ambone una cum prædictis præſidentibus ſibi aſſiſtentibus exſiſtens, ad inſtantem petitionem & requiſitionem magiſtri Henrici de Piro promotoris prædicti, ac exhortationem & rogatum domini Joannis præſidentis prælibati, quædam alia capitula, quorum primum in effectu continet, quod concilium ſtatuit, quod cardinales non procedant ad electionem futuri ſummi pontificis abſque conſenſu concilii, nec eligendus recipiatur, ſub pœna maledictionis æternæ: & quod concilium ſuſpendit jura poſitiva contra præſens decretum facientia. Secundum vero, quod electio futuri ſummi pontificis valeat fieri modo & forma, loco & materia, &c. per concilium ſiendis, & quaſcumque perſonas habilitare, recipere & deputare ad electionem hujuſmodi, tamen non obſtantibus & aliis in ipſa conſtitutione contentis. Et quod concilium non diſſolvatur donec electio fuerit celebrata. Et quod Imperator impendat, & verbo regio promittat, & litteras ſuas decernat, & alia plura, prout in eiſdem capitulis, quorum tenores inferius inſcribuntur, publice alta & intelligibili voce perlegit. Quibus ſic lectis, magiſter Henricus de Piro promotor & procurator prædictus petiit per dictos præſidentes in ambone, ut ſupra, exſiſtentes, pro ſe & nationibus ſuis prædictis & aliis, quorum intereſt, tunc præſentibus ibidem, reſponderi per verbum, Placet; *vel,* non placet. *Et tunc memorati domini præſidentes, ac Joannes epiſcopus Oſtienſis, nominibus quibus ſupra, reſponderunt per verbum,* Placet. *Sereniſſimus princeps dominus Sigiſmundus Romanorum, &c. rex, reſpondit per hæc verba,* Promittimus, & litteras decernimus. *Quibus ſic factis, venerabilis & circumſpectus vir dominus Joannes præpoſitus Quinqueeccleſienſis quaſdam litteras regias & ipſius domini regis ſigillo magno majeſtatis ſuæ cera glauca impreſſo ſigillatas exhibuit & produxit: eaſque publice, alta & intelligibili voce tenoris infraſcripti perlegit.*

Quod vacante ſede non procedatur ad electionem Romani pontificis.

Ex prima editione.

SAcroſancta generalis Conſtantienſis ſynodus, ad facilius, liberius & utilius integram unionem eccleſiæ conſequendam, pronuntiat, ſtatuit & ordinat, quod prætextu cujuſcumque ceſſionis aut vacationis ſedis Apoſtolicæ ſive papatus, durante præſenti concilio factæ vel faciendæ, ad electionem futuri Romani pontificis nullatenus procedatur ſine deliberatione & conſenſu hujus ſacri generalis concilii. Et ſi quid fieret, ſit ipſo facto auctoritate hujus ſacri concilii irritum & inane: nulluſque electum contra hoc decretum in Papam recipiat; nec illi ut Papæ quoquo modo obediat, ſub pœna maledictionis æternæ & fautoriæ ſchiſmatis. Puniantur que in hoc caſu eligentes & electus, ſi conſentiat, ac illi adhærentes, pœnis per hoc ſacrum concilium ordinandis. Suſpendit quoque dicta ſancta ſynodus pro bono unionis eccleſiæ omnia jura poſitiva in conciliis generalibus edita, & ipſorum ſtatuta, ordinationes, conſuetudines & privilegia quibuſcumque conceſſa, & pœnas contra quoſcumque editas, in quantum dicti decreti effectum impedire poſſunt quoquo modo.

Subſequenter ad hæc dominus archiepiſcopus legebat aliud capitulum hujuſmodi.

Quod electio Romani pontificis fiat modo & forma per concilium ordinandis: & quod concilium non diſſolvatur, donec ſit facta electio: & quod ad hoc rex Romanorum det operam.

Ex prima editione.

Sacroſancta generalis Conſtantienſis ſynodus, ut eccleſiæ ſanctæ Dei eo melius & ſincerius provideatur, ſtatuit & ordinat, pronuntiat & decernit, quod proxima electio futuri Romani pontificis fiat modo, forma, loco, tempore & materia per ſacrum concilium ordinandis. Et quod idem concilium poſſit & valeat in futurum quaſcumque perſonas, cujuſcumque ſtatus vel obedientiæ ſint aut fuerint, ad electionem hujuſmodi active & paſſive, & alios quoſcumque actus eccleſiaſticos, & omnia alia opportuna, non obſtantibus quibuſcumque proceſſibus, pœnis aut ſententiis, habilitare, recipere & deputare modo & forma, quibus etiam videbitur expedire. Quodque ſacrum concilium non diſſolvatur, donec electio hujuſmodi fuerit celebrata. Exhortans dicta ſancta ſynodus invictiſſimum principem dominum Romanorum & Hungariæ regem, pariter & requirens, quatenus tamquam pius eccleſiæ advocatus, & ſacri concilii defenſor & protector, omnem ad hoc operam efficaciter impendat, & verbo regio velle facere hoc promittat, ac litteras ſuæ majeſtatis deſuper fieri decernat.

Ex mſ. cod. S. Vict. & quatuor German.

Quo capitulo lecto, ſtatim domini deputati, videlicet Antonius Concordienſis, Stephanus Dolenſis, Nicolaus Merſburgenſis, & Patricius Cortagenſis, epiſcopi, nomine quatuor nationum reſponderunt, Placet. *Et ſimiliter reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis nomine collegii cardinalium reſpondit,* Placet. *Subſequenter ſereniſſimus princeps Romanorum rex ita reſpondit:* Ita [a] promiſimus, & litteras in bona forma fieri mandamus. *Quas quidem litteras decretas ſtatim prælibatus princeps Romanorum rex idem per venerabilem virum dominum Joannem præpoſitum Quinqueeccleſienſem legi fecit in hunc modum:*

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum, &c. rex, ſemper Auguſtus.

NOtum facimus tenore præſentium quibus expedit univerſis, ad futuram rei memoriam. Inter varias ſollicitudines, curaſque multiplices illa maxime nos urget anxietas, ut inter domeſticos fidei, qui Chriſtiano cenſentur nomine, & præcipue eccleſiaſticas perſonas, controverſia, ſeminante humani generis inimico, aliqualiter oriatur. Summopere igitur [b] *procurandum eſt, ut non creſcant jurgia; ſed juxta magiſtram bonorum omnium caritatem, quæ nihil ſapit extraneum, nil aſperum, nil confuſum, immo propria auctoritate nutrit concordiam, diſſociata conjungit, inter ſervos Dei, quos non oportet de bono propoſito reſilire, pax & unanimitas conſervetur. Æquum enim eſt, ut qui ſpiritu* [c] *diriguntur, nulla ſectione mentium,*

[a] promiſimus, mſ.

[b] Forte, concurrendum.

[c] Forte, aguntur.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO XIV. CONCILII.

nulla voluntate contraria, nulla novitate noxia dividantur: ne inde diſcordia ſumat initium, unde pacis fœdera & præcipue eccleſiæ tranquillitatis commoda debent ſuſcipere incrementum. Cum itaque ſacroſancta Conſtantienſis ſynodus in Spiritu ſancto legitime congregata, Univerſalem eccleſiam catholicam matrem noſtram repræſentans, pro bono unionis in eccleſia ſancta Dei conſequenda feliciter laborans, ac celeri (in quantum occurrentium caſuum qualitas, aliarumque circumſtantiarum neceſſitas, & præſentium temporum diſpoſitio patiuntur) unici, veri & indubitati ſummi Pontificis electione favente Domino celebranda; ut dum ædificationem ſpiritualis patris, filii, ſponſique ejuſdem matris ſanctæ eccleſiæ votivam enititur, parturientis partus experiens, conatus proſequens, & moleſtias perferens, acerbos dolores ſentiat ad inſtar illius; ut poſt acceptam de antiquo & peſtifero ſchiſmate victoriam, antiqua felicitatis antidota reſumat, ejuſdem eccleſiæ proviſioni cum omni diligentia ſolerter & ſtudioſe, ac inſtanter & ſedulo ſuccurrere feſtinat. Veruntamen conſultius idoneum pariendi tempus exſpectat, ne inconſulta feſtinantia impetu partum præcipitet in abortum. Sicque nonnumquam occulta forſan Dei diſpoſitione poſtponendus eligitur, & poſtponatur præferendus, prout his accidiſſe diebus ex humanorum defectuum ſupponimus conſideratione. Cum inter cetera provide ſtatuerit & ſalubriter ordinaverit, quod hoc ſacrum concilium non diſſolvatur, donec electio hujuſmodi futuri ſummi Pontificis fuerit celebrata: Nos qui tamquam Romanæ eccleſiæ advocatus, dictique concilii protector & defenſor, ipſius Romanæ eccleſiæ celerem proviſionem totis præcordiis affectamus, & dictæ ſanctæ ſynodi ſtatutis & ordinationibus colla noſtra ſubmiſimus, eiſdemque in omnibus parere & intendere volumus & debemus; animo deliberato ex certa ſcientia tenore præſentium verbo regio promittimus & nos obligamus, quod omnem ad hoc operam efficaciter impendemus, & bona fide curabimus, ac quantum in nobis eſt, legaliter faciemus, quod dicta ſancta ſynodus non diſſolvatur, ſed in ſuo robore conſervabitur, manutenebitur & protegetur, quouſque dicta electio largiente Altiſſimo fuerit celebrata, ac Spiritus paracleti virtus, alto ſuo & ſecreto conſilio obumbrante, eidem ſanctæ ſynodo conceſſerit ſpiritum unitatis ad felicem conſummationem & reformationem eccleſiæ ſuæ ſanctæ. Præſentium ſub noſtra majeſtatis ſigilli appenſione teſtimonio litterarum.

Datum Conſtantiæ, anno Domini milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, prima die menſis Julii, regnorum noſtrorum anno Hungariæ, &c. vigeſimonono, Romanorum electionis quinto, coronationis vero primo. Ad mandatum domini regis, Joannes prepoſitus de Strigonio Vicecancellarius.

Subſequenter præfatus reverendus pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis prædictus, adhuc prout ſupra in ambone cum prædictis nationum præſidentibus exſiſtens, ad mandatum & exhortationem dicti domini Joannis præſidentis, inſtante primitus & petente antedicto magiſtro Henrico promotore & procuratore, quædam alia capitula tenorum infraſcriptorum numero ſex, ſeriatim & ſucceſſive legit. Quorum tenores ſequuntur per ordinem, & ſunt tales:

Concilium omnia per Gregorium duodecimum in ſua obedientia alias canonice & rationabiliter geſta approbat & ratificat.

Ex prima editione.

SAcroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, &c. omnia & ſingula per illum dominum, qui dicitur Gregorius duodecimus in ſua reali obedientia, Apoſtolica auctoritate mediate vel immediate, alias canonice vel rationabiliter hucuſque geſta, facta, diſpenſata, ordinata, conceſſa & indulta, & etiam uſque ad tempus notitiæ ſuæ renuntiationis pro eo faciendæ, quod tempus ultra menſem poſt hujuſmodi renuntiationem nolumus extendi, taliter gerenda, facienda, diſpenſanda, ordinanda, concedenda & indulgenda, ex certa ſcientia ratificat, & ex ſuperabundanti cautela ad certitudinem boni approbat atque firmat: ſtatuens & ordinans, quod ex cauſa vel occaſione ſchiſmatis, vel cujuſcumque maculæ vel inhabilitatis ex eo provenientium, non valeant infringi, vel contra ea excipi, aut in dubium revocari: non obſtantibus diſpoſitionibus in contrarium facientibus quibuſcumque.

Decretum, quod non religatur Gregorius, non eſſe factum ad ipſius Gregorii inhabilitatem.

Sacroſancta ſynodus generalis Conſtantienſis declarat, ſtatutum ſeu ordinationem factam alias per iſtud ſacrum concilium, in quo inter alia cavetur, quod ille dominus qui dicitur in ſua obedientia Gregorius duodecimus, nullo umquam tempore religatur in Papam, non fuiſſe factam ad ipſius domini Gregorii inhabilitatem, tamquam non ſit capax papatus, ſed pro bono pacis eccleſiæ, & futuris ſcandalis, ſcrupulis & ſuſpicionibus evitandis.

Concilium reſervat, & ſe facturum declarat, quod providebit, ubi duo vel plures in eodem titulo ex diverſis obedientiis concurrunt.

Item ſacroſancta ſynodus Conſtantienſis reſervat, & ſe facturam declarat, ubi duo vel plures in eodem titulo ex diverſis obedientiis concurrunt, quod ſacrum concilium cum debita manſuetudine & rationabili æquitate; ita quod una pars alia deterius non tractabitur, utriuſque obedientiæ honore, quantum fieri poterit, ſalvo, per ſe vel ad hoc ſpecialiter deputandos, antequam ſeparabitur, providebit modo & tempore opportunis.

Concilium recipit & admittit in cardinales, cardinales domini Gregorii Papæ duodecimi.

Item ſacroſancta ſynodus Conſtantienſis, exnunc immediate poſt ceſſionem ſeu renuntiationem nomine illius domini, qui dicitur Gregorius duodecimus, de papatu per eumdem faciendam, ipſum dominum Gregorium & reverendiſſimos in Chriſto patres dominos Antonium epiſcopum Portuenſem, Joannem tituli ſancti Sixti, Gabrielem tituli ſancti Clementis, Angelum tituli ſanctorum Petri & Marcellini, Brandellum tituli ſanctæ [a] Sabinæ, presbyteros, & Petrum tituli ſanctæ Mariæ in Coſmedin diaconum, ſuæ obedientiæ cardinales, recipit & admittit, eoſque ut tales haberi vult, & ab omnibus venerari; nec non dignitate, emolumento, voce & aliis cardinalium privilegiis, ut ceteros cardinales uti, frui pariter & gaudere: ſalvis tamen aliis conſtitutionibus & ſtatutis in præſenti ſeſſione promulgatis & inferius promulgandis, de electione Romani Pontificis facientibus mentionem.

[a] Mſ. Sabinæ.

Quod officiarii domini Gregorii gaudeant eorum officiis.

Item ſacroſancta ſynodus Conſtantienſis, &c. ſtatuit & ordinat, quod omnes officiales & curiales ejuſdem domini, qui dicitur Gregorius duodecimus, in officiis & gradibus ipſorum alias canonice adeptis gaudeant, & ea rationabiliter adminiſtrent, prout alii

Anno Christi 1415. Seſſio XIV. Concilii.

officiales alterius obedientiæ indifferenter, ſalvo ubi in aliquo officio unicus vel certus numerus debet haberi ſecundum conſuetudinem Romanæ curiæ: circa quod ſacrum concilium ſibi reſervat providendum cum debita manſuetudine & rationabili æquitate; ita quod una pars alia deterius non tractabitur, utriuſque obedientiæ honore, quantum fieri poterit, ſemper ſalvo, per ſe vel ad hoc ſpecialiter deputandos, antequam ſeparabitur, providebit modo & tempore opportunis.

Quod nullus recedat ſine licentia.

Item ſacroſancta ſynodus, &c. Ne ante electionem futuri Romani Pontificis & aliorum in eodem concilio agendorum, ipſum ſanctum concilium diſſolvatur, perturbetur, aut contra ejus ſalutem vel proſperitatem aliquid machinetur, vel etiam ſancta ipſius ſtatuta & ordinationes quomodolibet moleſtentur aut tranſgrediantur; ſtatuit, ordinat & diffinit, quod quæcumque perſona concilii, cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis aut præeminentiæ exſiſtat, ab hoc ſacro concilio deinceps ſine licentia concilii, vel ad hoc deputandorum receſſerit; & quæcumque concilii, aut quævis alia perſona ipſum concilium quomodolibet perturbaverit, aut contra ejus ſalutem vel proſperitatem quidquam machinata fuerit; vel ipſius ſacri concilii, præſertim in hac præſenti ſeſſione, ſtatuta aut ordinationes temerarie violaverit, infregerit, aut tranſgreſſa fuerit ullo modo; tamquam unionem perturbans, ſchiſma faciens, de hæreſi ſuſpecta, aut rea criminis læſæ majeſtatis, perpetuo ſit infamis, omnique dignitate, honore, ſtatu, officio & beneficio, eccleſiaſticis & ſæcularibus, etiam ſi imperialis, regalis, cardinalatus, aut pontificalis exſiſtat, ipſo jure privata, ſpe promotionis omnino ſublata; nec aliquatenus aperiatur ei janua dignitatis aut honoris eccleſiaſtici aut mundani.

Quod Imperator det operam, ut concilium ſit tutum.

Item ſacroſancta ſynodus Conſtantienſis exhortatur invictiſſimum principem dominum Sigiſmundum Romanorum & Hungariæ regem, quatenus placeat, patentes litteras ſuæ majeſtatis ſigillis dare, & omnibus principibus, vaſſallis & ſubditis ſacri imperii, & præſertim civibus & incolis civitatis Conſtantienſis præcipere & mandare, quod manutenebunt & defendent prædictum ſacrum concilium in ſincera & totali libertate in omni eventu uſque ad electionem futuri ſummi Pontificis, & alias quamdiu duraverit: & quod ſi & quando ſacrum concilium deliberaverit, ad electionem ſummi Romani Pontificis hic fore procedendum, omnino ad hoc operam efficacem impendat, quod hujuſmodi electio ſit tuta, libera & ſecura. Hoc autem ſpecialiter jurent rectores & conſules hujus civitatis fideliter obſervare. Et quicumque iſtam libertatem, tutelam, aut ſecuritatem aliqualiter impediverit, fraudem circa eam fecerit, aut quantum in eo fuerit non obſervaverit, cujuſcumque dignitatis, præeminentiæ, ſtatus, aut conditionis exſiſtat, omni ceſſante privilegio, eo ipſo ſententiam imperialis banni incurrat, perpetuo ſit infamis, nec ei umquam portæ dignitatis pateant, nec ad aliquod officium publicum admittatur: quin immo omnibus feudis ac aliis bonis quæ a Romano tenet imperio, ſit ipſo jure privatus. Civitas autem, ſeu univerſitas Conſtantiæ, niſi conſules & rectores prædicta obſervaverint, aut ſi contra ea venerint, eo ipſo banno imperiali ſubjaceat, & omnibus privilegiis & libertatibus & gratiis imperialibus ſeu regalibus ſit penitus deſtituta.

Anno Christi 1415. Seſſio XIV. Concilii. Ex mſ. Sanl. & quatuor Germanicis.

Quibus ſic peractis, dictus magiſter Henricus de Piro promotor petiit a dictis præſidentibus, nominibus quibus ſupra, reſponderi per verbum, Placet; *vel,* non placet. *Memoratique præſidentes, & Joannes epiſcopus Oſtienſis, nominibus quibus ſupra, reſponderunt ut prius, per verbum,* Placet. *Sereniſſimus princeps dominus Sigiſmundus rex reſpondit ſub iſto verborum tenore:* Promittimus & litteras decernimus. *Præmiſſis ſic peractis, ſurrexit præfatus Joannes præpoſitus Quinqueeccleſiarum: litteraſque dicti ſereniſſimi principis ſuæ majeſtatis ſigillo magno cera glauca impreſſo ſigillatas exhibuit, eaſque legit, rogans & mandans prælibato domino Joanni epiſcopo Oſtienſi proximo præſidenti. Quibus ſic lectis, dictus magiſter Henricus promotor ſuper poteſtate cedendi & renuntiandi dicto Carolo a præfato domino, qui Gregorius duodecimus dicitur, tradita, ſtatutis & decretis promiſſis, petiit nominibus quibus ſupra unum vel plura, publicum ſeu publica, tot quot eſſent neceſſaria fieri & confici inſtrumentum & inſtrumenta, præſentibus quibus ſupra.*

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum rex ſemper Auguſtus, ac Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. rex. Notum facimus tenore præſentium, quibus expedit univerſis, ad futuram rei memoriam. Qui ſtatuit terminos gentium ſecundum numerum angelorum, & utrorumque miniſteria ordine miro diſpenſant, ſicut choros Angelicos variis dignitatibus, qui propriis vocabulis (teſte Apoſtolo) appellantur, mirabiliter inſignivit; ſic & eccleſiam adhuc militantem in terris, diverſis tam ſpiritualium quam temporalium diſtinxit titulis poteſtatum; ut pulcra fidelibus, & infidelibus terribilis apparens, ut caſtrorum acies ordinata, procedat proſpere, donec regina tandem dextris ſummi regis in veſtitu ſedeat deaurato, feliciter in perpetuum regnatura. Unde conſtat, quod omnis a Deo eſt poteſtas, qui ſolus poteſtatem habet in regno hominum, & quemcumque vult ſuſcitat ſuper illud. Nemo illi temere debet reſiſtere, ne, ſecundum Apoſtolum, poteſtati divinæ reſiſtere videatur: quin potius tenetur quilibet in operibus manuum Domini exſultare, per quæ ſemper juxta prophetam miſericordia & judicium conſtat. Sane cum propter vacationem ſedis Apoſtolicæ, Romani & ſummi Pontificis electio & proviſio in noſtra Conſtantienſi civitate, in qua ad præſens generale concilium celebratur, ſuo tempore juxta ejuſdem ſtatuta concilii immineat facienda: nos tamquam Romanæ eccleſiæ advocatus, dicti concilii defenſor, ac præſertim dictæ civitatis Conſtantienſis dominus naturalis, volentes dictam electionem fore tutam, liberam & ſecuram, omnibus & ſingulis principibus, vaſſallis & ſubditis ſacri imperii, & præſertim civibus & incolis dictæ civitatis Conſtantienſis noſtris fidelibus noſtris dilectis, diſtricte præcipimus & mandamus, quatenus dictum ſacrum concilium in pura, ſincera, pacificaque libertate manuteneant & defendant in omnem eventum, uſque ad electionem & perfectionem futuri ſummi Pontificis incluſive. Et quod ſi quando ſacrum concilium deliberaverit ad electionem Romani Pontificis in eadem noſtra civitate fore procedendum, omnem curam, diligentiam, ſollicitudinem & operam efficaciter impendant, quod electio hujuſmodi in plena libertate & ſecuritate debite defendatur. Specialiter autem rectoribus & conſulibus dictæ noſtræ civitatis Conſtantienſis injungimus, ut juxta ſacrorum canonum inſtituta, idipſum corporaliter jurent fideliter obſervare. Quicumque autem iſtam libertatem, tutelam aut ſecuritatem aliquatenus impediverit, violaverit, fraudem contra eam fecerit, aut quantum in eo fuerit, non obſervaverit, cujuſcumque dignitatis, ſtatus,

Deut. 32, 8. ex Græco.

ANNO CHRISTI 1415 SESSIO XIV. CONCILII.

præminentiæ aut conditionis exiſtat, omni ceſſante privilegio, eo ipſo ſententiam imperialis banni incurrat, perpetuo ſit infamis, nec ei umquam porta pateant dignitatis, nec ad aliquod officium publicum admittatur. Quin immo omnibus feudis & aliis bonis quæ a Romano tenet imperio, ſit ipſo jure privatus. Civitas autem, ſeu univerſitas Conſtantienſis, niſi conſules & rectores prædicta obſervaverint, aut ſi contra ea venerint, eo ipſo banno imperiali ſubjaceat, ac omnibus privilegiis, gratiis & libertatibus imperialibus, ſive regalibus ſit penitus deſtituta. Præſentium ſub noſtra majeſtatis ſigilli appenſione teſtimonio litterarum.

Datum Conſtantiæ, anno Domini milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, [a] *prima die Julii, regnorum noſtrorum anno Hungariæ, &c.* XXIX. *Romanæ electionis quinto, coronationis vero primo. Ad mandatum domini regis, Joannes præpoſitus de Strigonio Vicecancellarius.*

[a] quarto, mſs.

Poſtmodum vero ſurrexit Carolus prænominatus procurator, ſolemnemque & rhetoricam proferebat collationem in themate ſumpto, Facta eſt multitudo Angelorum, *&c. Qua ſiquidem collatione facta, ſæpe dictus Carolus quamdam ceſſionis & reſignationis ſchedulam, quam in ſuis tenebat manibus, ibidem perlegit: factoque ceſſit & renuntiavit, & alia fecit, prout in ſchedula continetur. Qua ſchedula, ut præmittitur, lecta, præfatus reverendus pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis, adhuc in ambone una cum præſidentibus nationum antedictis ſibi aſſiſtentibus, rogante & exhortante dicto domino Joanne epiſcopo Oſtienſi præſidente, quoddam capitulum, in quo effectualiter continebatur, quod concilium generale Conſtantienſe præfatum, dictam* [b] *conceſſionem ſeu renuntiationem admiſit, & nonnulla alia ut in ipſo capitulo tenoris infraſcripti plenius continetur, alta & intelligibili voce perlegit. Quo quidem capitulo, ut præmittitur, lecto, mandante & rogante dicto domino præſidente, prædictus magiſter Henricus petiit per hujuſmodi nationum præſidentes & alios ſupradictos, nominibus quibus ſupra, reſponderi per verbum,* Placet, *vel,* non placet. *Dictique præſidentes & alii ſupra recitati reſponderunt nominibus quibus ſupra, per verbum,* Placet. *Super ceſſione, reſignatione, ſtatutis, diffinitis & decretis, & aliis ſupra recitatis, præfatus Henricus promotor ſive procurator petiit a protonotariis & nobis notariis dicti concilii, ac aliis tabellionibus publicis quibuſcumque, unum vel plura, publicum ſeu publica, fieri & confici inſtrumentum & inſtrumenta, tot quot eſſent neceſſaria. Præſentibus teſtibus quibus ſupra.*

Luc. 2.

[b] Forte, ceſſionem.

His autem perlectis, dictus dominus Carolus, facta pulcra collatione cum themate: *Facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cæleſtis, &c.* perlegit ſchedulam de renuntiatione papatus nomine dicti domini Gregorii in forma ſequenti:

Ex prima editione. Luc. 2.

Carolus renuntiat papatui, procuratorio nomine domini Gregorii duodecimi.

Ego Carolus de Malateſtis Arimini & nonnullarum aliarum terrarum in temporalibus vicarius, nec non provinciæ Romandiolæ rector pro ſanctiſſimo in Chriſto patre domino Gregorio divina providentia Papa duodecimo, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ generalis, atque ejuſdem ſanctiſſimi domini noſtri Papæ procurator, habens ad infraſcripta plenum, ſpeciale & irrevocabile mandatum, quemadmodum conſtat per bullam authenticam ſanctiſſimi domini noſtri prædicti proxime lectam, nulla oppreſſus aut coactus violentia, aut nullo ductus errore, ut omnibus aperte pateat per effectum, quanta ſinceritate, quantaque cordis affectione ſacram unionem & redintegrationem Chriſtianorum in unitate ſanctæ matris eccleſiæ proſecutus fuit, proſequaturque per viam etiam renuntiationis incluſive; pure & libere & ſincere procuratorio nomine ipſius ſanctiſſimi domini noſtri, domini Gregorii Papæ XII. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti renuntio & cedo expreſſe in his ſcriptis, realiter & cum effectu, juri, titulo & poſſeſſioni, quod, quem & quam ipſe habet in papatu; & reſigno nomine præfati domini noſtri papatum, & omne jus papatus, titulum & poſſeſſionem, quod, quem & quam habet coram domino noſtro Jeſu Chriſto, qui eccleſiæ ſuæ ſanctæ eſt caput & ſponſus, in hac ſacroſancta ſynodo & univerſali concilio, ſanctam Romanam & univerſalem eccleſiam repræſentante.

Qua ſchedula lecta, archiepiſcopus Mediolanenſis loco quo ſupra reſpondendo ad prædicta, legebat in hunc modum.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam catholicam repræſentans, ceſſionem, renuntiationem & reſignationem pro parte illius domini, qui in ſua obedientia dicebatur Gregorius duodecimus, juri, titulo & poſſeſſioni, quod, quem & quam habuit in papatu, vel ſi quod, quem vel quam nunc [a] habuit in papatu, nunc per magnificum & potentem dominum Carolum de Malateſtis hic præſentem, ejuſque ad hoc procuratorem irrevocabilem, pro eodem domino qui dicebatur Gregorius duodecimus, factas admittit, approbat & collaudat in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti, Amen.

[a] Forte, habet.

Poſt hæc autem cantato, *Te Deum laudamus*, a ſæpe dicto archiepiſcopo Mediolanenſi legebatur ſequens capitulum.

Tandem vero hymno Angelico, Te Deum laudamus, *ſolemniter cantato, cum verſiculo & collectis ſequentibus, præfatus reverendus pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis, ad inſtantem petitionem magiſtri Henrici de Piro promotoris & procuratoris dicti ſacri concilii, nec non ad rogatum & exhortationem dicti domini præſidentis, legit quoddam aliud capitulum in effectu continens tempus reſignationis faciendæ Petri de Luna poſt requiſitionem: & alia, ut in eodem capitulo continentur, tenoris infraſcripti, ibidem alta & intelligibili voce perlegit. Quo quidem capitulo proxime ſuperius recitato, lecto, de mandato præfati præſidentis prælibatus magiſter Henricus inſtanter petiit, per nationum præſidentes & alios prætactos ſuper præmiſſis per verbum,* Placet, *vel,* non placet, *reſponderi. Et tunc dicti nationum præſidentes, & Joannes epiſcopus Oſtienſis prædictus, pro ſe & nationibus ſuis quibus ſupra, per verbum,* Placet, *ſolemniter reſponderunt. Et ſereniſſimus princeps dominus Sigiſmundus Romanorum & Hungariæ, &c. rex, promiſit, ut in capitulo continetur: & eidem præmiſſa recitata placuerunt. Super quibus omnibus ſingulis ſic actis, habitis, geſtis, ſtatutis, & diffinitis, promiſſiſque & dictis, memoratus magiſter Henricus promotor ut ſupra, a dominis protonotariis ſupradictis, necnon a nobis dicti concilii notariis, & aliis tabellionibus publicis quibuſcumque, unum vel plura, publicum ſeu publica, tot quot eſſent neceſſaria, fieri & confici inſtrumentum ſeu inſtrumenta, inſtanter requiſivit & petiit. Præſentibus tunc ibidem teſtibus quibus ſupra.*

Ex mſ. Sorb.

Quod

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1415. Seſſio XIV. Concilii. Ex prima editione.

Quod requiratur Petrus de Luna auctoritate concilii ad cedendum.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, &c.

CUm in Romana eccleſia dudum gravis & peſtilens exorta ſciſſura, humani generis inimico procurante, innumerabilia Chriſtiano populo attulerit detrimenta, quibus obviandis ac pro redintegratione fabricæ catholicæ quamvis multa quæſita fuerint remedia immenſis laboribus, ſollicitudinibus & expenſis, inter quæ præſtantius & validius toti pæne Chriſtianitati dudum, & nuper etiam huic ſacro concilio viſum ſit, ceſſionem & renuntiationem papatus fieri per quemlibet pro Papa ſeu Romano Pontifice ſe gerentem: nec hactenus ceſſio, ſeu renuntiatio hujuſmodi facta, non redintegratio, aut ſchiſmatis exſtirpatio fuerit ſubſecuta: miſericors tamen & miſerator Dominus ſponſam ſuam ſanctam eccleſiam diebus proximis reſpexit oculis pietatis: dum videlicet in hac ſancta Conſtantienſi ſynodo, præter nonnulla alia ſanctæ unionis eccleſiæ præparamenta, conjunctis ſub capite Chriſto in una eccleſia duabus, videlicet olim nuncupati Joannis, & illius qui dicebatur Gregorius duodecimus, obedientiis, magnificus dominus Carolus de Malateſtis pleniſſimum ad hoc habens mandatum pro præfato domino, qui dicebatur Gregorius duodecimus, ejuſque nomine omni juri, titulo & poſſeſſioni, quod, quem & quam, vel ſi quod, quem vel quam habuit in papatu, non ſine magno ipſius domini, qui dicebatur Gregorius duodecimus, laudis præconio ceſſerit, renuntiaverit expreſſe, realiter & cum effectu, & reſignaverit nomine prædicti domini, qui dicebatur Gregorius duodecimus papatum & omne jus papatus, titulum & poſſeſſionem, quod, quem & quam habuit in papatu. Cumque Petrus de Luna, in ſua obedientia Benedictus decimuſtertius nuncupatus, dudum memoratam ceſſionis & renuntiationis papatus viam acceptaverit, eamque diverſis promiſſionibus, votis & juramentis firmaverit, nec adhuc fecerit, ſed protelaverit uſque modo, & prout fere toti Chriſtianitati eſt notorium & manifeſtum: ſancta ſynodus Conſtantienſis ſupradicta, nihil, quantum in ea eſt, quod ad ſanctam unionem utile fuerit, volens relinquere improviſum, declarat, ſtatuit & diffinit, præfatum Petrum de Luna, ex ſuperabundanti per procuratores ſacri concilii ad hoc ſpecialiter conſtituendos, loco & tempore opportunis fore ſolemniter requirendum; ut infra ſpatium decem dierum, requiſitionem hujuſmodi immediate ſequentium, omni juri papatus, quod ſe prætendit habere, necnon titulo & poſſeſſioni ſeu detentioni ejuſdem cedat & renuntiet totaliter & abſolute. Quod ſi non fecerit, dicta ſancta ſynodus ipſum dominum Petrum exnunc prout extunc pronuntiat, decernit & declarat, fuiſſe & eſſe notorium ſchiſmaticum, antiqui ſchiſmatis nutritorem, defenſorem, fautorem, approbatorem, incorrigibilem, & pertinacem, hæreticum, a catholica fide devium, promiſſionum, votorum & juramentorum ſuorum tranſgreſſorem, & eccleſiam Dei notorie ſcandalizantem, & propterea omni honore & dignitate etiam papali ſe reddidiſſe indignum: ipſumque per ſacros canones fore abjectum, ejectum, privatum & præciſum ab omni jure ſeu poſſeſſione & detentione, quæ habet ſeu ſe prætendit habere in papatu: mandando & inhibendo eidem, ne ſe amplius pro Romano Pontifice gerere præſumat: omnibus Chriſti fidelibus, etiam ſi imperiali, regali, cardinalatus, pontificali, aut alia quavis eccleſiaſtica vel ſæculari dignitate præfulgeant, ne eidem Petro, aut ejus ſucceſſoribus in hac parte poſtea obediant, pareant vel intendant, aut auxilium, conſilium vel favorem præſtent ullo modo; ſed eum tamquam ſchiſmaticum, eccleſiaſticæ perturbatorem & hæreticum vitent & perſequantur toto poſſe, bona fide, realiter & cum effectu. Et huic ſacro concilio ac futuro per Dei gratiam Romano Pontifici eligendo, contra dictum Petrum, ejus ſucceſſores, fautores atque ſequaces, quos etiam dicta ſancta ſynodus tamquam ſchiſmaticos & hæreticos vult perſequi & haberi, aſſiſtant fideliter & cum effectu: invictiſſimum dominum principem Sigiſmundum Romanorum & Hungariæ, &c. regem, exhortans ſpecialiter & requirens, quatenus tamquam pius eccleſiæ advocatus & ſacri concilii defenſor, hoc idem ſe mox tunc facturum, & ſuis & ſacri imperii ſubditis mandaturum promittere dignetur, & fideliter obſervare.

ANNO CHRISTI 1415. Seſſio XV. Concilii.

Quo capitulo lecto, fuit reſponſum per deputatos quatuor nationum, *Placet*: necnon per dominum Oſtienſem nomine collegii cardinalium, & demum per regem Romanorum, *Placet*.

Ex cod. mſ. Surii.

Super quibus omnibus & ſingulis magiſter Henricus de Piro nomine quo ſupra per ſæpe dictos notarios, protonotarios & tabelliones ſibi unum vel plura, & tot, quot ſufficiant ad dictum ſapientis, petiit fieri publicum ſeu publica, inſtrumentum & inſtrumenta: præſentibus ibidem illuſtribus principibus, comitibus, ambaſſiatoribus, ceteriſque nobilibus teſtibus.

SESSIO XV.

Ex prima editione.

SAbbati die, ſexta dicti menſis Julii, fuit ſeſſio generalis concilii loco & hora conſuetis, in qua fuit Romanorum & Hungarorum rex cum nobilibus ſuis, * ſibi in inſignis regalibus ſervientibus, præſidente in eadem Joanne epiſcopo Oſtienſi cardinali Vivarienſi: fuitque in ea celebratum officium Miſſæ de Domina noſtra, per reverendiſſimum patrem dominum Nicolaum archiepiſcopum Gneznenſem. Qua cantata, legebantur reliqua more ſeſſionum: & reverendus pater dominus Antonius epiſcopus Concordienſis legebat quoddam ſtatutum, cujus tenor ſequitur, & eſt talis.

Ex mſ. Surii, & tribus Germanicis.

** Videlicet illuſtribus principibus, Ludovico comite Palatino Rheni in mundo, Friderico Burgravio Nurembergenſi & marchione Brandemburgenſi in ſceptro, Henrico duce Bavariæ in corona, & Stephano de Rofebon milite de Hungaria in enſe. Præſentibus ibidem reverendiſſimis patribus, dominis, Joanne epiſcopo Oſtienſi cardinali Vivarienſi ibidem præſidente nomine collegii cardinalium, Jordano de Urſinis, Angelo Laudenſi, epiſcopis, aſſiſtentibus ipſi domino regi Antonio Aquileienſi, Franciſco Venetiarum, Antonio de Salancho, Petro Cameracenſi, Branda Placentinenſi, presbyteris: Amadeo Saluciarum, Ludovico de Fliſco, Landulpho Barenſi, Raynaldo de* [a] *Brankaſiis, Odone de Columna, Lucido de Comitibus, & Franciſco Florentinenſi, diaconis cardinalibus. In qua quidem ſeſſione more ſolito cantata fuit Miſſa de beata Virgine Maria per reverendum patrem dominum Nicolaum archiepiſcopum Gneznenſem. Qua Miſſa cantata, fuit peractum officium litaniarum cum introitu,* Exaudi nos Domine, *&c. collectis & orationibus ad hoc requiſitis, juxta exigentiam temporum & officii: & evangelio,* Attendite a falſis prophetis, *&c. ac hymno,* Veni creator Spiritus. *Quibus Miſſa & officio litaniarum peractis, fuit introductus magiſter Joannes Hus, accuſatus & convictus tamquam hæreſiarcha, de regno Bohemiæ ad medium concilii, ubi erat levatus in unum altum ſcamnum pro eo ultra alia ſedilia communia ordinatum, ita quod omnis homo*

[a] Al. Brancaciis.

Matth. 7.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO XV. CONCILII.

en n ſufficienter videre poterat. Ipſo Joanne Hus hæretico, ſive hæreſiarcha ibidem conſtituto, aſcendit ambonem reverendus pater dominus epiſcopus Laudenſis de ordine fratrum Prædicatorum, & fecit unum brevem, compendioſum & laudabilem ſermonem, aſſumens pro themate, Deſtruatur corpus peccati, *&c. ad Romanos* VI. *cap. in epiſtola, ut aſſeruit, proximæ dicti Dominicæ. Quo ſermone finito, aſcenderunt ambonem, in quo e acta concilii publicari ſolent, & eadem approbari, reverendi patres Antonius Concordienſis, Stephanus Dolenſis, Nicolaus Merſburgenſis,* [a] *Guillelmus Tolonenſis, Patricius Cortagenſis, epiſcopi, & Bertholdus Wildungen ſacri palatii Apoſtolici cauſarum auditor, deputati per nationes ad approbandum acta, geſta & pronunciata nomine nationum. Antonius epiſcopus Concordienſes de mandato ſibi injuncto legebat quoddam ſtatutum, imponendo ſilentium univerſis & ſingulis in ſynodo exiſtentibus, in hunc modum:*

[a] Al. Vualdis, ut ſeſſ. XVI. & ſæpe ſupra.

Decretum ſilentii.

Ex prima editione.

Sacroſancta ſynodus Conſtantienſis, &c. præcipit & mandat ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, quam contravenientes incurrere vult ipſo facto, & ſub pœna carceris duorum menſium, & fautoriæ hæreſis, ne aliquis cujuſcumque ſtatus, auctoritatis, gradus, ordinis, præeminentiæ aut conditionis fuerit, etiam ſi imperiali, regali, cardinalatus, archiepiſcopali aut epiſcopali præfulgeat dignitate, in hac præſenti ſeſſione Deo auctore hodie celebranda, ipſam ſeſſionem, ſeu pronuntiantes & loquentes in eadem perturbet, murmuret, impediat, aut quemvis ſtrepitum voce vel manibus aut pedibus faciat. Et quia jam materia Deo annuente tractanda per omnes nationes & ſanctos patres, Spiritu ſancto dirigente, unanimiter & concorditer concluſa eſt, prout audieris, prohibet & mandat eadem ſancta ſynodus ſub ſimili pœna ac fautoriæ hæreſis, ne quis clamare, contradicere, aut etiam ſurgere, diſputare, vel defenſare, aut alta voce loqui audeat, niſi ad hoc ſit per ipſam ſanctam ſynodum deputatus: alioquin contra facientes decrevit eo ipſo excommunicationis vinculo innodatos, pœnas carceris & duriores expreſſatis, minime evaſuros. Quam quidem conſtitutionem deputati quatuor nationum, videlicet Antonius Concordienſis nomine Italicæ, Stephanus Dolenſis nomine Gallicanæ, Nicolaus Merſburgenſis nomine Germanicæ, & Patricius Cortagenſis nomine Anglicanæ, dominus Joannes Oſtienſis præſidens nomine collegii cardinalium, per verbum, *Placet*, approbarunt.

Ex mſſ. Sorb. & tribus Germanicis.

Quo quidem ſtatuto lecto & approbato, providus vir magiſter Henricus de Piro promotor & procurator ſurrexit, proponens, qualiter articuli prædicati per magiſtrum Joannem Hus in Bohemiæ regno & alias, de quibus eſt convictus, eſſent hæretici, ſeditioſi, captioſi, aurium piarum offenſivi, &c. per dominum præſidentem, dominum Romanorum regem, totamque ſynodum Conſtantienſem, condemnari, libroſque de quibus eſſent extracti, igne comburi debere, & alias ſibi fieri juſtitiæ complementum a prædicta ſynodo ſibi nomine quo ſupra, debita cum inſtantia poſtulabat: prout in quadam papyri petitionum ſchedula, quam ibidem legebat, cujus tenor inferius eſt inſertus, plenius continetur.

Ex iiſdem mſs.

Qua petitione in ſcriptis oblata, de mandato & voluntate ipſius ſynodi Conſtantienſis, venerabilis vir dominus Bertholdus de Wildungen prædictus incepit legere articulos formatos & dogmatizatos per Joannem Wicleff & Joannem Hus in hunc modum, quorum aliquos legit, & reſiduos dicta ſancta ſynodus habuit pro lectis.

Sicut Chriſtus eſt ſimul Deus & homo, ſic hoſtia conſecrata eſt ſimul corpus Chriſti ad minimum in figura, & verus panis in natura. Vel quod idem ſonat, verus panis naturaliter, & corpus Chriſti figuraliter.

Cum mendacium hæreticum de hoſtia conſecrata, inter hæreſes [a] *ſingulas teneat principatum, ut ipſa ab eccleſia exſtirpetur, ſecure denuncio modernis hæreticis, quod non poſſunt declarare nec intelligere accidens ſine ſubjecto. Et ideo omnis iſta ſecta hæretica in capitulo ignorantium Joannis quarto,* Nos adoramus quod ſcimus, *audacter prænoſtico omnibus iſtis ſectis & ſuis complicibus, quod non defendant fidelibus, quod ſacramentum erit accidens ſine ſubjecto, antequam Chriſtus & tota triumphans eccleſia venerit in finali judicio equitans ſuper flatum angeli Gabrielis.*

[a] Forte, ſingulares.

Sicut Joannes figuraliter fuit Elias, & non perſonaliter: ſic panis in altari figuraliter eſt corpus Chriſti: & abſque ambiguitate hæc eſt figurata locutio, Hoc eſt corpus meum: *ſicut iſta, Joannes eſt Elias.*

Fructus iſtius dementiæ, qua fingitur accidens ſine ſubjecto, fore blaſphemare in Deum, ſcandalizare ſanctos, & illudere eccleſiæ per [b] *verba accidentis.*

[b] Mſs. mendacia.

Diffinientes, parvulos fidelium ſine ſacramentali baptiſmo decedentes non fore ſalvandos, ſunt in hoc ſtolidi & præſumptuoſi.

Levis & brevis confirmatio epiſcoporum, [c] *cum additis ritibus tantum ſolemnizata eſt, ex natione diaboli introducta, & ut populus in fide eccleſiæ illudatur, & epiſcoporum ſolemnitas aut neceſſitas plus credatur.*

[c] Lege ex mſs. cum ad . . . ritibus ta tum ſole . . . eſt ex monitu diaboli, &c.

Quantum ad oleum quo epiſcopi ungunt pueros, & peplum lineum quod complexum eſt capiti, videtur quod ſit ritus levis, infundabilis ex ſcriptura, & quod iſta confirmatio introducta ſuper Apoſtolos, blaſphemat in Deum.

Confeſſio vocalis facta ſacerdoti, introducta per Innocentium, non eſt tam neceſſaria homini, ut diffinit: quia ſi quis ſolum cogitatu, verbo vel opere offenderit fratrem ſuum, ſolum cogitatu, verbo vel opere ſufficit pœnitere.

Grave eſt & infundabile, preſbyterum audire confeſſionem populi modo quo Latini utuntur.

In his verbis, Vos mundi eſtis, ſed non omnes, *poſuit diabolus pedicam* [d] *infidelem, qua pedem caperet Chriſtianum. Introduxit enim confeſſionem privatam & infundabilem. Et poſtquam confeſſori nota fuit, ut legem ſtatuit, quod non prodatur populo malitia ſic confeſſi.*

[d] Mſs. infidelem.

Conjectura probabilis eſt, quod talis qui rite vivit, eſt diaconus vel ſacerdos. Sicut enim cognoſco, quod iſte eſt Joannes: ſic probabili conjectura cognoſco, quod iſte ſancte vivendo, conſtitutus eſt a Deo in tali officio ſeu ſtatu.

Non ex teſtificatione hominis ordinantis, ſed ex [e] *juſtificatione operis capienda eſt probabilis evidentia talis ſtatus. Deus enim poteſt ſine tali inſtrumento digno vel indigno perſonam aliquam in tali ſtatu conſtituere. Nec eſt probabilior evidentia quam ex vita. Ideo habita vita ſancta & doctrina catholica, ſatis eſt eccleſiæ militanti.* Error in principio & in fine.

[e] Al. inſtitutione.

Converſatio mala prælati ſubtrahit acceptationem ordinum & aliorum ſacramentorum a ſubditis, qui tamen neceſſitate cogente poſſunt hoc ab eis capere, ſupplicando pie, quod Deus ſuppleat per miniſtros ſuos diabolos opus vel finem officii ad quod jurant.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO XV. CONCILII.

Antiqui ex cupiditate temporalium, ex ſpe mutuorum juvaminum, aut ex cauſa excuſanda libidinis, licet deſperent de prole, copulantur ad invicem, non vero matrimonialiter copulentur.

Hæc verba, Accipiam te in uxorem, eligibiliora ſunt in contractu matrimoniali, quam iſta, Ego te accipio in uxorem. Et quod contrahendo cum una per hæc verba de futuro, & poſt cum alia per hæc verba de præſenti, non debent fruſtrari verba prima per verba ſecundaria de præſenti.

Papa, qui ſe falſe nominat ſervum ſervorum Dei, nullo gradu eſt in opere evangelii, ſed mundano. Et ſi ſit in ordine aliquo, eſt in ordine dæmonum, Deo plus culpabiliter ſervientium.

Papa non diſpenſat cum ſimonia, vel voto temerario, cum ipſe ſit capitalis ſimoniacus, vovens temerarie ſervare ſtatum ſumme damnabiliter hic in via. Error in fine.

Quod Papa ſit ſummus Pontifex, eſt ridiculum. Et Chriſtus nec in Petro, nec in alio talem approbavit dignitatem.

Papa eſt [a] *patronus Antichriſti: non ſolum illa ſimplex perſona, ſed multitudo paparum a tempore dotationis eccleſiæ, cardinalium, epiſcoporum, & ſuorum complicum aliorum, eſt Antichriſti perſona compoſita monſtruoſa. Non tamen repugnat, quin Gregorius & alii Papæ, qui in vita ſua fecerunt multa bona de genere, fructuoſe finaliter pœnitebant.*

Petrus & Clemens cum ceteris adjutoribus in fide, non fuerunt Papæ, ſed Dei adjutores, ad ædificandum eccleſiam Domini noſtri Jeſu Chriſti.

Quod ex fide evangelii iſta papalis præeminentia cepit ortum, eſt æque falſum, ſicut quod ex prima veritate error quilibet exoritur.

Duodecim ſunt procuratores & diſcipuli Antichriſti: Papa, cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, archidiaconi, officiales, decani, monachi, bifurcati canonici, pſeudofratres introducti jam ultimo, & quæſtores.

Patet luce clarius, quod quicumque eſt humilior eccleſiæ ſervitor, & in amore Chriſti quoad ſuam eccleſiam amatior, eſt in eccleſia militanti major & proximus Chriſti vicarius reputandus.

Omnis injuſte occupans quodcumque bonum Dei, capit rapina, furto, vel latrocinio aliena.

Nec teſtium depoſitio, nec judicis ſententiatio, nec corporalis poſſeſſio, ſicut nec [b] *deſcenſus hereditarius, nec humana commutatio, ſive donatio confert homini ſine gratia dominium, ſive jus ad aliquod vel omnia iſta ſimul.* Error ſi intelligatur de gratia gratum faciente.

Niſi eſſet lex caritatis intrinſecus, nemo propter chartas vel bullas habet habilitatem vel juſtitiam plus vel minus.

Nos non debemus præſtare aut donare aliquid peccatori, dum cognoſcimus ipſum eſſe talem: quia ſic foveremus proditorem Dei noſtri.

Sicut princeps vel dominus tempore quo eſt in peccato mortali, non ſortitur nomen illius officii, niſi nomine tenus & ſatis æquivoce: ſic nec Papa, epiſcopus vel ſacerdos, dum lapſus fuerit in mortali peccato.

Omnis habituatus in mortali peccato caret quocumque dominio & uſu licito operis etiam boni de genere.

Ex principiis fidei eſt per ſe notum, quod quidquid homo in mortali peccato fecerit, peccat mortaliter.

Ad verum ſæculare dominium requiritur juſtitia dominantis, ſic quod nullus exſiſtens in peccato mortali, eſt dominus alicujus rei.

Omnes religioſi moderni ſeipſos neceſſitant, ut hy-

a Mſ. patulus.

b Mſ. deſcenſus.

A *pocriſi maculentur. Ad hoc enim ſonat ſua profeſſio, ut ſic jejunent, ut ſic induant, & ut ſic faciant, quidquid indifferenter ab aliis obſervatur.*

Omnis privata religio ſapit, ut ſic, imperfectionem & peccatum, qua homo indiſponitur ad Deo libere ſerviendum.

Religio ſive regula privata, ſapit præſumptionem blaſphemam & arrogantem ſupra Deum: & religioſi talium ordinum, per hypocriſim defenſionis ſuæ religionis, præſumunt ſe ſuper Apoſtolos exaltare.

Chriſtus in ſcriptura non docet aliquam ſpeciem ordinis de capitulo Antichriſti. Et ideo non eſt de ſuo B *beneplacito, quod ſunt tales. Capitulum autem iſtud in iſtis ſpeciebus duodecim continetur: quæ ſunt, Papa, cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, archidiaconi, officiales, decani, monachi, canonici, fratres de quatuor ordinibus, & quæſtores.*

Ex fide & operibus quatuor ſectarum, quæ ſunt clerus Cæſareus, [a] *vanus monachus, vanus canonicus, atque fratres, evidenter elicio, quod nulla perſona iſtarum eſt membrum Chriſti in ſanctorum catalogo, niſi in fine dierum deſeruerit acceptatam ſtolide ſectam ſuam.*

Paulus quondam Phariſæus propter meliorem ſectam Chriſti, de ejus licentia ſectam ſuam dereliquit. Et ob hac clauſtrales, cujuſcumque ſectæ fuerunt, [b] *debent libere ex mandato Chriſti* [c] *exire iſta vincula, &* C *induere libere ſectam Chriſti.*

Sufficit laicis, quod dent quandoque ſervis Dei decimas ſuorum proventuum, & cum iſtis paribus ſemper dant eccleſiæ, licet non ſemper Deo, clero Cæſareo a Papa vel a ſuis ſubditis aſſignato.

Poteſtas quæ fingitur a Papa & aliis quatuor novis ſectis, ſunt ficta, & ad ſeducendum ſubditos diabolice introducta: ut prælatorum Cæſareorum excommunicatio, citatio, incarceratio, & redditus pecuniarum vindicatio.

Multi ſacerdotes ſimplices ſuperant prælatos in hujuſmodi poteſtate: immo videtur fidelibus, quod magnitudo poteſtatis ſpiritualis plus conſequitur filium imitatorium Chriſti in moribus, quam prælatum qui per cardinales & tales apoſtatas eſt electus.

D *Subtrahit populus decimas, oblationes & alias privatas eleemoſynas ab indignis Antichriſti diſcipulis, cum hoc facere debeat de lege Dei. Nec eſt timenda, ſed gaudenter acceptanda maledictio vel cenſura, quæ infertur a diſcipulis Antichriſti.*

Dominus Papa, epiſcopi, omnes religioſi vel puri clerici, titulo perpetuæ poſſeſſionis dotati, debent renuntiare illis in manibus brachii ſæcularis. Quod ſi pertinaciter noluerint, [d] *per ſæculares debent cogi.*

Non eſt major hæreticus vel Antichriſtus, quam ille clericus, qui docet, quod licitum eſt ſacerdotibus & levitis legis gratiæ dotari in poſſeſſionibus temporalibus. Et ſi ſint aliqui hæretici vel blaſphemi, ſunt illi clerici, qui hæc docent. Non ſolum poſſunt domini E *temporales auferre bona eccleſiæ ab habitualiter delinquentibus: nec ſolum hoc eis licet, ſed debent hoc facere ſub pœna damnationis æternæ.*

Deus non approbat quemquam damnari civiliter, vel civiliter judicari.

Si fiat objectio contra impugnantes dotationem eccleſiæ, de beato Benedicto, Gregorio ac Bernardo, qui pauca temporalia in paupertate poſſidebant, dicitur, quod finaliter pœnitebant. Si iterum objicias, quod fingo ſanctos iſtos de iſta declinatione a lege Domini finaliter pœnitere: doce tu, quod ſint ſancti; & ego docebo, quod finaliter pœnitebant.

Si Scriptura ſacra & rationi debemus credere, patet, quod diſcipuli Chriſti non habent poteſtatem co-

a Mſ. vanus monachus, vanus clericus.

b Adde ex mſ. aut obligatorio vel quocumque juramento ſtulto obſtricti.

c Mſ. exuere.

d Mſ. per manus dominorum ſæcularium. Al. per ſæculares dominos.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO XV. CONCILII.

actic exigendi temporalia per cenſuras : ſed hæc attentantes ſunt filii Heli, filii Belial.

Qualibet eſſentia unum habet ſuppoſitum, ſecundum quod producitur aliud ſuppoſitum par priori. Et iſta eſt actio remanens perfectiſſima, poſſibilis natura.

Qualibet eſſentia ſive corporea, ſive incorporea, eſt communis tribus ſuppoſitis, & omnibus illis inſunt communiter proprietates, accidentia & operationes.

Deus nihil poteſt annihilare, nec mundum majorare vel minorare : ſed animas uſque ad certum numerum creare, & non ultra.

Impoſſibile eſt, duas ſubſtantias corporeas coëxtendi, unam continue quieſcentem localiter, & aliam corpus quieſcens continue penetrantem.

Linea aliqua mathematica continua componitur ex duobus, tribus, vel quatuor punctis immediatis, aut ſolum ex punctis ſimpliciter finitis. Vel tempus eſt, fuit, vel erit compoſitum ex inſtantibus immediatis. Item non eſt poſſibile, quin tempus & linea, ſi ſint, taliter componantur. Prima pars eſt error in philoſophia. Sed ultima errat circa divinam potentiam.

Imaginandum eſt, unam ſubſtantiam corpoream in principio ſuo ductam eſſe ex indiviſibilibus compoſitum, & occupare omnem locum poſſibilem.

[a] *Quodlibet eſt Deus.*

Qualibet creatura eſt Deus.

Ubique omne ens eſt, cum omne ens ſit Deus.

Omnia quæ evenient, abſolute neceſſariove evenient.

Infans præſcitus & baptizatus neceſſario vivet diutius, & peccabit in Spiritum ſanctum, ratione cujus merebitur ut perpetuo condemnetur : & ita nullus ignis poteſt ipſum comburere pro hoc tempore vel inſtanti. Ut ſidem aſſero, omnia quæ evenient, de neceſſitate evenient ei. Sic Paulus præſcitus non poteſt vere pœnitere, hoc eſt, contritione peccatum finalis impœnitentia delere, vel ipſum non habere.

Quibus articulis lectis, ſimilibus mandato & voluntate, dominus Antonius epiſcopus Concordienſis legebat unam ſchedulam per modum ſententiæ condemnatoria dictorum articulorum, hujuſmodi ſub tenore :

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, eccleſiam catholicam repræſentans, ad exſtirpationem ſchiſmatis, errorumque & hæreſum, in Spiritu ſancto legitime congregata : Auditis diligenter & examinatis libris & opuſculis damnatæ memoriæ Joannis Wicleff, per doctores & magiſtros ſtudii generalis Oxonienſis, qui de eiſdem libris & opuſculis ducentos & ſexaginta reprobos excerpendo collegerunt & ſcholaſtice reprobarunt articulos. Quos omnes hæc ſancta ſynodus [b] *petiit examinari, & ſæpius recenſeri per plures patres eccleſiæ Romanæ cardinales, epiſcopos, abbates, magiſtros in theologia, doctores utriuſque juris, & alios plures notabiles diverſorum & generalium ſtudiorum in multitudine copioſa. Quibus articulis ſic examinatis, fuit & eſt repertum, aliquos & plures ex ipſis fuiſſe & eſſe notorie hæreticos, & dudum a ſanctis patribus reprobatos : quoſdam blaſphemos, alios erroneos, alios ſcandaloſos, quoſdam piarum aurium offenſivos, nonnullos eorumdem temerarios & ſeditioſos. Et propterea in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti hæc ſancta ſynodus prædictos articulos & eorum quemlibet hoc perpetuo decreto reprobat & condemnat, inhibens omnibus & ſingulis catholicis ſub anathematis interminatione, ne de cetero dictos articulos, aut ipſorum aliquem audeat prædicare, dogmatizare, offerre vel tenere. Super quibus exſequendis & debite obſervandis, mandat prædicta ſancta ſynodus*
A *ordinariis locorum aut inquiſitoribus hæreticæ pravitatis vigilanter intendere, prout ad quemlibet pertinet ſecundum jura & canonicas ſanctiones. Si quis vero hujus ſacri concilii decretorum & ſententiarum temerarius violator exſtiterit, animadverſione debita per locorum ordinarios, quocumque privilegio non obſtante, ſacri hujus auctoritate concilii puniatur. Præfati vero articuli hic ſequuntur, de quibus aliqui, licet non omnes, recitabuntur ad præſens.*

Conſequenter epiſcopus Concordienſis legebat ſententiam contra Joannem Hus de regno Bohemiæ, qui fuit degradatus in præſentia concilii, & traditus curiæ ſæculari.

Ex prima editione.

B

Sententia contra Joannem Hus.

Sacroſancta generalis Conſtantienſis ſynodus, eccleſiam catholicam repræſentans, in Spiritu ſancto legitime congregata, ad perpetuam rei memoriam.

QUia teſte Veritate, arbor mala fructus malos facere conſuevit, hinc eſt, quod vir damnatæ memoriæ Joannes Wicleff ſua mortifera doctrina non in Chriſto Jeſu per evangelium, ut olim ſancti patres filios genuere, ſed contra Chriſti ſalutarem fidem velut radix virulenta plures genuit filios peſtiferos, quos ſui perverſi dogmatis reliquit ſucceſſores; adverſus quos hæc ſancta ſynodus tamquam contra ſpurios & illegitimos filios cogitur inſurgere, &
C eorum errores ab agro Dominico tamquam vepres nocivas, cura pervigili & cultro auctoritatis eccleſiaſticæ reſecare, ne ut cancer ſerpant in perniciem aliorum. Cum itaque in ſacro generali concilio nuper Romæ celebrato decretum fuerit, doctrinam damnatæ memoriæ Joannis Wicleff damnandam eſſe, & libros ejus hujuſmodi doctrinam continentes fore tamquam hæreticos comburendos; & doctrinam ipſam damnatam & libros ejus, tamquam doctrinam inſanam & peſtiferam includentes, combuſtos fuiſſe cum effectu; & hujuſmodi decretum auctoritate concilii fuerit approbatum; nihilominus tamen quidam Joannes Hus in hoc ſacro concilio hic perſonaliter conſtitutus, non Chriſti, ſed potius Joan-
D nis Wicleff hæreſiarchæ diſcipulus, poſt & contra damnationem & decretum hujuſmodi auſu temerario contraveniens, errores ejus plures & hæreſes, tam ab eccleſia Dei, quam etiam a certis olim reverendis in Chriſto patribus, dominis archiepiſcopis & epiſcopis diverſorum regnorum, & magiſtris in theologia plurium ſtudiorum condemnatos, dogmatizavit, aſſeruit & prædicavit; præſertim damnationi ſcholaſticæ ipſorum articulorum Joannis Wicleff factæ pluries in univerſitate Pragenſi cum ſuis complicibus in ſcholis & in prædicationibus publice reſiſtendo; ac ipſum Joannem Wicleff virum catholicum & doctorem evangelicum, in favorem ejus doctrinæ, coram multitudine cleri & populi declaravit : certos
E etiam articulos infraſcriptos & plures alios, & merito damnabiles, tamquam catholicos eſſe aſſeruit & publicavit, qui in libris ipſius Joannis Hus, & [a] opuſculis notorie continentur. Quapropter habita per prius plenaria informatione de præmiſſis, & diligenti deliberatione reverendiſſimorum in Chriſto patrum dominorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, patriarcharum, archiepiſcoporum, epiſcoporum & ceterorum prælatorum & doctorum ſacræ paginæ & juris utriuſque in multitudine copioſa, hæc ſacroſancta Conſtantienſis ſynodus declarat & diffinit, articulos infraſcriptos, qui habita collatione per plures magiſtros in ſacra pagina, reperti fuerunt contineri in ejus libris & opuſculis manu propria ſcri-

[a] Mſ. Qualibet eſt Deus.

[b] Mſ. fecit.

[a] Al. epiſtolis.

Anno Christi 1415. Seſſio XV. Concilii.

ptis, & quos etiam idem Joannes Hus in publica audientia coram patribus & prælatis hujus ſacri concilii confeſſus fuit in ſuis libris & opuſculis contineri, non eſſe catholicos, nec tamquam tales eſſe dogmatizandos; ſed ex eis plures eſſe erroneos, alios ſcandaloſos, aliquos piarum aurium offenſivos, pluresque eorum eſſe temerarios & ſeditioſos, & nonnullos eorumdem eſſe notorie hæreticos, & jamdudum a ſacris patribus & generalibus conciliis reprobatos & damnatos; ipſoſque prædicare, dogmatizare, aut quomodolibet approbare diſtricte inhibendo. Sed cum infraſcripti articuli expreſſe contineantur in libris, ſeu tractatibus ſuis, videlicet in libro quem intitular De eccleſia, & aliis ſuis opuſculis, ideo libros prædictos & doctrinam, & ſingulos alios tractatus & opuſcula in Latino ſive vulgari Bohemico per ipſum editos, aut in quocumque alio idiomate per alium, vel alios, tranſlatos, hæc ſacroſancta ſynodus reprobat atque condemnat: ipſos comburendos publice & ſolemniter in præſentia cleri & populi in civitate Conſtanoienſi & alibi, decernit & diffinit: adjiciens propter præmiſſa omnem ejus doctrinam merito eſſe & fore ſuſpectam de fide, & ab omnibus Chriſti fidelibus evitandam: & ut de medio eccleſiæ illa pernicioſa doctrina eliminetur, hæc ſacroſancta ſynodus prorſus jubet, per locorum ordinarios, tractatus & opuſcula hujuſmodi per cenſuram eccleſiaſticam, etiam, ſi opus fuerit, cum adjectione pœnæ & fautoriæ hæreſis, diligenter inquiri, & repertos ignibus publice concremari. Si quis autem hujus ſententiæ ac decreti violator aut contemptor exſtiterit, ſtatuit eadem ſancta ſynodus, per locorum ordinarios & inquiſitores hæreticæ pravitatis, contra talem vel tales, veluti ſuſpectum vel ſuſpectos de hæreſi, procedendum. Viſis inſuper actis & actitatis in cauſa inquiſitionis de & ſuper hæreſi contra prædictum Joannem Hus habitis & factis, habita per prius fideli & plenaria commiſſariorum in hujuſmodi cauſa deputatorum relatione, aliorumque magiſtrorum in theologia, ac doctorum juris utriuſque in, de, & ſuper actis, actitatis ac dictis teſtium fide dignorum & plurimorum, quæ dicta ipſi Joanni Hus palam & publice lecta ſunt coram patribus & prælatis hujus ſacri concilii, per quorum teſtium dicta apertiſſime conſtat, eumdem Joannem multa mala, ſcandaloſa, ſeditioſa, & periculoſas hæreſes dogmatizaſſe in publico, & per multa annorum curricula prædicaſſe: Chriſti nomine invocato hæc ſacroſancta ſynodus Conſtantienſis, ſolum Deum præ oculis habens, per hanc diffinitivam ſententiam, quam profert in his ſcriptis, pronuntiat, decernit & declarat, dictum Joannem Hus fuiſſe & eſſe verum & manifeſtum hæreticum, ipſumque errores & hæreſes ab eccleſia Dei dudum damnatas, & plurima ſcandaloſa, piarum aurium offenſiva, temeraria & ſeditioſa dogmatizaſſe, & publice prædicaſſe, in non modicam offenſam divinæ majeſtatis, ac univerſalis eccleſiæ ſcandalum, & fidei catholicæ detrimentum: claves etiam eccleſiæ & cenſuras eccleſiaſticas vilipendiſſe: in quibus per annos multos perſtitit animo indurato, Chriſti fideles per ſuam pertinaciam nimium ſcandalizans, cum appellationem ad Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, tamquam ad ſummum judicem, omiſſis eccleſiaſticis mediis interpoſuerit: in qua multa falſa & injurioſa poſuit & ſcandaloſa, ipſius ſedis Apoſtolicæ cenſurarum eccleſiaſticarum & clavium in contemptum. Idcirco propter præmiſſa & alia plura, præfatum Joannem Hus hæreticum fuiſſe & eſſe hæc ſancta ſynodus pronuntiat, & tamquam hæreticum judicandum & condemnandum fore judicat & condemnat per præſentes: dictamque appellationem tamquam injurioſam & ſcandaloſam & illuſoriam juriſdictionis eccleſiaſticæ reprobando, ipſumque Joannem Hus populum Chriſtianum, maxime in regno Bohemiæ, in prædicationibus ſuis publicis & ſcripturis per eum compilatis ſeduxiſſe, ac ejuſdem populi Chriſtiani non veracem prædicatorem evangelii Chriſti ſecundum expoſitionem ſanctorum doctorum, ſed fuiſſe verius ſeductorem: Verum quia per ea quæ hæc ſacroſancta ſynodus vidit & audivit, cognovit eumdem Joannem Hus pertinacem & incorrigibilem, & [a] adeo totaliter, quod non cupiebat ad gremium ſanctæ matris eccleſiæ redire, neque hæreſes & errores per eum publice defenſatos & prædicatos velle abjurare: Idcirco hoc ſacrum concilium Conſtantienſe eumdem Joannem Hus ab ordine ſacerdotali, & aliis ordinibus, quibus exſiſtit inſignitus, deponendum & degradandum fore declarat & decernit: committens nihilominus reverendis in Chriſto patribus archiepiſcopo Mediolanenſi, Feltrenſi, Aſtenſi, Alexandrino, Bagorenſi & Vaurenſi epiſcopis, ut in præſentia hujus ſacroſanctæ ſynodi dictam degradationem, ſecundum quod ordo juris requirit, debite exſequantur. Hæc ſancta ſynodus Conſtantienſis Joannem Hus, attento quod eccleſia Dei non habeat ultra quid gerere valeat, judicio ſæculari [b] relinquere, & ipſum curiæ ſæculari relinquendum fore decernit.

[a] Mſſ. adeo taſtum.

[b] Al. relinquit.

Articuli damnati Joannis Hus, de quibus ſupra fit mentio.

1. Unica eſt ſancta Univerſalis eccleſia, quæ eſt prædeſtinatorum univerſitas. *Et infra ſequitur.* Univerſalis ſancta eccleſia tantum eſt una, ſicut tantum eſt numerus unus omnium prædeſtinatorum. (1. Cor. 12.)

2. Paulus numquam fuit membrum diaboli, licet fecerit actus quoſdam actibus eccleſiæ malignantium conſimiles.

3. Præſciti non ſunt partes eccleſiæ, cum nulla pars ejus ab ea finaliter excidat, eo quod prædeſtinationis caritas, quæ ipſam ligat, non excidit.

4. Duæ naturæ, divinitas & humanitas, ſunt unus Chriſtus.

5. Præſcitus etſi aliquando ſit in gratia ſecundum præſentem juſtitiam, tamen numquam eſt pars ſanctæ eccleſiæ: & prædeſtinatus ſemper manet membrum eccleſiæ, licet aliquando excidat a gratia adventitia, ſed non a gratia prædeſtinationis.

6. Sumendo eccleſiam pro convocatione prædeſtinatorum, ſive ſint in gratia, ſive non, ſecundum præſentem juſtitiam, iſto modo eccleſia eſt articulus fidei.

7. Petrus non fuit, nec eſt caput eccleſiæ ſanctæ catholicæ.

8. Sacerdotes quomodolibet crimínoſe viventes, ſacerdotii polluunt poteſtatem, & ſicut filii infideles, ſentiunt infideliter de ſeptem ſacramentis eccleſiæ, de clavibus, officiis, cenſuris, moribus, cærimoniis, & ſacris rebus eccleſiæ, veneratione reliquiarum, indulgentiis, & ordinibus.

9. Papalis dignitas a Cæſare inolevit, & Papæ præfectio & inſtitutio a Cæſaris potentia emanavit.

10. Nullus ſine revelatione aſſereret rationabiliter de ſe, vel de alio, quod eſſet caput particularis ſanctæ eccleſiæ: nec Romanus Pontifex eſt caput Romanæ eccleſiæ.

11. Non oportet credere, quod iſte quicumque eſt particularis Romanus Pontifex, ſit caput cujuſcumque particularis eccleſiæ ſanctæ, niſi Deus eum prædeſtinaverit.

12. Nemo gerit vicem Chriſti, vel Petri, niſi ſequatur eum in moribus: cum nulla alia ſequela ſit pertinentior, nec aliter a Deo recipiat procuratoriam poteſtatem: quia ad illud officium vicarii requiritur & morum conformitas, & inſtituentis auctoritas.

13. Papa non eſt manifeſtus & verus ſucceſſor principis Apoſtolorum Petri, ſi vivit moribus contrariis Petro: & ſi quærit avaritiam, tunc eſt vicarius Judæ Scariothis. Et pari evidentia Cardinales non ſunt manifeſti & veri ſucceſſores collegii aliorum Apoſtolorum Chriſti, niſi vixerint more Apoſtolorum, ſervantes conſilia & mandata Domini noſtri Jeſu Chriſti [a].

[a] *In mſ. Brunſvic. ad iſtum hunc gloſſa:* Per condemnationem hujus articuli non datur intelligi, quod cardinales, non epiſcopi, ſuccedant Apoſtolis.

14. Doctores ponentes quod aliquis per cenſuram eccleſiaſticam emendandus, ſi corrigi noluerit, judicio ſæculari eſt tradendus, pro certo ſequuntur in hoc pontifices, ſcribas & Phariſæos, qui Chriſtum nolentem eis obedire in omnibus, dicentes, *Nobis non licet interficere quamquam*, ipſum ſæculari judicio tradiderunt, eo quod tales ſunt homicidæ graviores quam Pilatus.

Joan. 8.

15. Obedientia eccleſiaſtica eſt obedientia ſecundum adinventionem ſacerdotum eccleſiæ, præter expreſſam auctoritatem ſcripturæ.

16. Diviſio immediate humanorum operum eſt, quod ſint vel virtuoſa, vel vitioſa: quia ſi homo eſt vitioſus, & agat quidquam, tunc agit vitioſe: & ſi eſt virtuoſus, & agat quidquam, tunc agit virtuoſe; quia ſicut vitium, quod crimen dicitur, ſive peccatum mortale, inficit univerſaliter actus hominis vitioſi, ſic virtus vivificat omnes actus hominis virtuoſi.

17. Sacerdos Chriſti vivens ſecundum legem ejus, & habens notitiam ſcripturæ, & affectum ad ædificandum populum, debet prædicare, non obſtante prætenſa excommunicatione. Et infra: Quod ſi Papa vel aliquis [b] prælatus mandat ſacerdoti ſic diſpoſito, non prædicare, non debet obedire ſubditus.

[b] præpoſitus, mſ.

18. Quilibet prædicantis officium de mandato accipit, qui ad ſacerdotium accedit: & illud mandatum debet exſequi, prætenſa excommunicatione non obſtante.

19. Per cenſuras eccleſiaſticas excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, ad ſui exaltationem clerus populum laïcalem ſibi ſuppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit, & viam præparat Antichriſto. Signum autem evidens eſt, quod ab Antichriſto tales procedant cenſuræ, quas vocant in proceſſibus ſuis fulminationes, quibus clerus principaliſſime procedit contra illos qui denudant nequitiam Antichriſti, quam clerus maxime pro ſe uſurpavit.

20. Si Papa eſt malus, & præſertim ſi eſt præſcitus, tunc ut Judas Apoſtolus eſt diabolus, fur, & filius perditionis, & non eſt caput ſanctæ militantis eccleſiæ, cum nec ſit membrum ejus.

21. Gratia prædeſtinationis eſt vinculum, quo corpus eccleſiæ & quodlibet ejus membrum jungitur Chriſto capiti inſolubiliter.

22. Papa, vel prælatus malus & præſcitus, eſt æquivoce paſtor, & vere fur & latro.

23. Papa non debet dici ſanctiſſimus etiam ſecundum officium, quia alias rex etiam deberet dici ſanctiſſimus ſecundum officium, & tortores & præcones dicerentur ſancti: immo etiam diabolus deberet dici ſanctus, cum ſit officiarius Dei.

24. Si Papa vivat Chriſto contrarie, etiam ſi aſcenderet per ritam & legitimam electionem ſecundum conſtitutionem humanam vulgatam, tamen aliunde aſcenderet, quam per Chriſtum, dato etiam quod intraret per electionem a Deo principaliter factam. Nam Judas Scarioth rite & legitime eſt electus a Deo Jeſu Chriſto ad Apoſtolatum, & tamen aſcendit aliunde in ovile ovium.

25. Condemnatio quadragintaquinque articulorum Joannis Wicleff per doctores facta, eſt irrationabilis & iniqua, & male facta, & ficta eſt cauſa per eos allegata, videlicet ex eo quod nullus eorum ſit catholicus, ſed quilibet eorum aut eſt hæreticus, aut erroneus, aut ſcandaloſus.

26. Non eo ipſo quo electores, vel major pars eorum conſenſerit viva voce ſecundum ritus hominum in perſonam aliquam, eo ipſo illa perſona eſt legitime electa, vel eo ipſo eſt verus & manifeſtus vicarius vel ſucceſſor Petri Apoſtoli, vel alterius Apoſtoli in officio eccleſiaſtico. Unde ſive electores bene vel male elegerint, operibus electi debemus credere. Nam eo ipſo, quo quis copioſius operatur meritorie ad profectum eccleſiæ, habet a Deo ad hoc copioſius poteſtatem.

27. Non eſt ſcintilla apparentiæ, quod oporteat eſſe unum caput in ſpiritualibus regens eccleſiam, quod ſemper cum ipſa militante eccleſia converſetur & conſervetur.

28. Chriſtus ſine talibus capitibus monſtruoſis, per ſuos veraces diſcipulos ſparſos per orbem terrarum, melius ſuam eccleſiam regularet.

29. Apoſtoli & fideles ſacerdotes Domini ſtrenue in neceſſariis ad ſalutem regularunt eccleſiam, antequam Papæ officium foret introductum: ſic facerent, deficiente per ſumme poſſibile Papa, uſque ad diem judicii.

30. Nullus eſt dominus civilis, nullus eſt prælatus, nullus eſt epiſcopus, dum eſt in peccato mortali.

Sequuntur articuli [a] ex proceſſibus contra Joannem Hus ſufficienter deducti, & probati per teſtes fide dignos.

[a] Mſſ. duo, & proceſſu.

Ex mſ. Sueſſ, & tribus Germanicis.

ET primo articulus quartus, & etiam octavus, in quibus continetur, quod Joannes Hus pertinaciter articulos erroneos Wicleff in civitate Pragenſi, in ſcholis & prædicationibus publicis prædicavit & defendit.

Item articulus nonus, in quo continetur, quod propter præmiſſa, in civitate Pragenſi ſecuta eſt ſeditio grandis, facto, dolo & culpa Joannis Hus: in tantum, quod notabiles viri catholici & Deum timentes coacti ſunt exire & latere extra civitatem prædictam: ſtrageſque, deprædationes, ſacrilegia, aliaque horribilia & exſecrabilia orta & exſecuta ſunt opera, dante & procurante præfato Joanne Hus cum ſuis complicibus.

Item articulus decimus, in quo continetur, quod Joannes Hus continue & in dicta civitate Pragenſi fuit & erat ſectator, fautor & eruditor ac defenſor errorum quondam Joannis Wicleff hæreſiarchæ, & ut talis & pro tali habitus, nominatus & reputatus in civitate Pragenſi, & in aliis partibus circumvicinis.

Item articulus quintusdecimus, & etiam ſextus decimus, in quibus continetur, quod dominus archiepiſcopus Pragenſis, exſequendo mandatum domini Alexandri felicis recordationis Papæ quinti, quo ſibi commiſit & mandavit, ne extunc in antea aliquis auderet in locis privatis dictæ civitatis, niſi in eccleſiis cathedralibus, collegiatis, parochialibus, monaſteriis, & eorum cœmeteriis ad populum prædicare. Quodque præfatus dominus archiepiſcopus continuando exſecutionem litterarum Apoſtolicarum hujuſmodi, inhibuit

Anno Christi 1415. Seſſio XV. Concilii.

in generali ſynodo tunc Praga congregata. Ipſe vero Joannes Hus executioni dictarum litterarum, necnon ſententiæ & prohibitioni hujuſmodi de facto ſe oppoſuit; & poſt eamdem prohibitionem de menſe Junii, & præſertim die vigeſimaſecunda ejuſdem menſis & expoſt, pluribus & diverſis vicibus in quadam capella Bethlehem nuncupata, prædicavit, & ibidem populum copioſum convocavit, & convocari procuravit, contra inhibitionem antedictam.

Item articulus decimuſſeptimus, in quo continetur, quod præfatus Joannes Hus tam de dicto menſe Junii anno Domini milleſimo quadringenteſimo decimo, quam etiam ante & poſt, in dicta capella prædicando ad populum ibidem collectum, & etiam in diverſis aliis locis civitatis Pragenſis diverſis vicibus, B *multos errores & hæreſes tam ex dictis libris dicti quondam Joannis Wicleff, quam ex ſua protervitate & doloſitate adſtruxit, docuit, diſputavit, & pro poſſe defendit, maxime infraſcriptos, videlicet:*

Quod poſt conſecrationem hoſtiæ, in altari maneat panis materialis, vel ſubſtantia panis.

Item decimus octavus, in quo continetur, quod ſacerdos exſiſtens in mortali peccato non conficit corpus Chriſti, non ordinat, non baptizat, &c.

Item decimus nonus articulus, in quo continetur, quod indulgentia Papæ, ſive epiſcoporum conceſſa nihil proſunt.

Item vigeſimus primus articulus, in quo continetur, quod eccleſia ſit ſynagoga ſatanæ.

C *Item vigeſimuſquartus, in quo continetur, quod nulla hæreſis debet exterminari per potentiam, ſed per diſputationem in ſcholis.*

Item articulus vigeſimuſſextus, in quo continetur, quod dictus Joannes Hus ad ſeducendum populum & ſimplices, auſu temerario dixit, quod in Anglia multi monachi & alii magiſtri conveniſſent in quadam eccleſia ſancti Pauli contra magiſtrum Joannem Wicleff, & non potuerunt eum convincere: ſed ſtatim tonitruus & fulgur de cælo deſcendiſſet ſuper eos, & rupiſſet oſtium eccleſiæ, ita quod ipſi magiſtri & monachi vix evaſiſſent ad civitatem Londonenſem. Et hoc dixit ad auctorizandum dictum Joannem Wicleff. Unde prorumpendo in hæc verba, dixit ad populum hæc D *verba: Utinam anima mea eſſet ibi, ubi eſt anima Joannis Wicleff. Et poſt hæc, litteram quamdam falſificatam ſub ſigillo falſo Univerſitatis ſtudii Oxonienſis pluries publicavit. In qua continebatur, licet falſe, Joannem Wicleff fuiſſe virum catholicum, & doctorem evangelicum, bonæ famæ & laudabilis converſationis, ab avo ſuæ juventutis uſque in diem exitus ſui.*

Item articulus vigeſimus nonus, in quo continetur, quod ſæculares debeant auferre clericis bona temporalia: quod hoc eſſet meritorium.

Item articulus trigeſimus ſecundus, & etiam trigeſimuſſeptimus, in quibus continetur, quod Joannes Hus exſiſtens in excommunicatione & aggravatione, divi- E *nis ſe immiſcuit, populo prædicavit, & publice dixit, quod non curaret excommunicationem: quia non poteſt excommunicari aliquis ab homine, niſi prius ſit excommunicatus a Deo.*

Item articulus trigeſimus octavus, in quo continetur, quod Joannes Hus diverſos errores prædicavit, ex quibus ſcandala exorta ſunt inter prælatos & populum regni Bohemiæ, & magiſtros ac ſcholares ſtudii Pragenſis, & inobedientia ſubditorum quoad eorum prælatos, & deſtructio Univerſitatis ſtudii Pragenſis.

Item articulus ſeptimus, in partibus in cauſa inquiſitionis coram archiepiſcopo Pragenſi datus & A *oblatus contra eumdem Joannem Hus, in quo continetur, qualiter Joannes Hus ad populum dixit: Ecce Papa nuper defunctus, videlicet Alexander quintus, nuper ſcripſit archiepiſcopo Pragenſi pro exſtirpandis erroribus Joannis Wicleff in Bohemia & Moravia, quod ibi ſunt multi homines, opiniones & errores Wicleff contra fidem tenentes, quorum corda ſunt hæreſi infecta. Et ego dico & regratior Deo, quod ego nullum Bohemum vidi hæreticum: & quod ad verba præmiſſa populus clamabat, Mentitur, Mentitur.*

Item articulus nonus, in quo continetur, quod idem Joannes Hus dixit in vulgari ad populum: Ecce completa eſt prophetia, quam prædixerat Jacobus de Therano: Quod anno Domini milleſimo quadringenteſi- B *mo nono ſurget unus, qui evangelium, epiſtolas & fidem Chriſti perſequetur: per hæc denotando dominum Alexandrum, qui in ſuis bullis mandavit, libros Wicleff cremari.*

Item articulus undecimus, in quo continetur, quod Alexander Papa nuper defunctus, neſcio tamen ſi ſit in cælo vel in inferno, qui ſcribit in cutibus ſuis aſininis, quod archiepiſcopus cremare deberet libros Joannis Wicleff, in quibus multa bona continentur.

Item articulus alius de reſponſione ſua quam fecit, in quo continetur, quod dictus Joannes Hus litteram poſt ejus receſſum de Bohemia reliquit ad legendum populo, quæ continet: Ut penſantes laborem ejus ſollicitum, quem cum eis habuit, orarent pro eo, ſtarent C *in doctrina Domini noſtri Jeſu Chriſti: ſcientes, quia numquam eis errores prædicavit, quos ſibi inimici adſcribunt. Et ſi vinceretur per falſos teſtes, quod non turbarentur, ſed ſtarent fixi in veritate.*

Primus articulus in ſe continens, qualiter Joannes Wicleff diverſos libros & opuſcula in diverſis facultatibus, tam in theologia, quam in philoſophia compoſuit, videlicet dialogum, trialogum, &c. & quadraginta quinque articulos erroneos, probatur per libros Wicleff, per ſententiam in Romano concilio promulgatam.

Tertius articulus in quo continetur, quod ſupraſcriptæ concluſiones & articuli ſunt erronei, ſimiliter probatur per ſententiam in Romano & Conſtantienſi D *conciliis promulgatam.*

Quartus articulus in quo continetur, quod Joannes Hus ſæpe & ſæpius in diſputationibus & in ſermonibus publicis concluſiones, articulos & libros, &c. docuit & defendit, probatur per unum doctorem ſacræ theologiæ, qui dicit ſe vidiſſe intimationes, in quibus continebatur, quod Joannes Hus prætenſas concluſiones, libros & articulos tamquam catholicos voluit defendere, &c. per unum plebanum Pragenſis diœceſis fore verum, reddens cauſam ſcientiæ, quia ab ore ejus ſæpius audivit: per unum alium plebanum, ex communi fama fide dignorum: per unum vicarium cujuſdam eccleſiæ Pragenſis, de veritate; & reddit bonam cauſam ſcientiæ.

E *Quintus articulus qui incipit, quod præmiſſa omnia & ſingula ſunt vera, probatur per teſtes quoad depoſita per eos.*

Septimus articulus qui incipit, quod in civitate Pragenſi ſit ſtudium, &c. eſt notorius.

Octavus articulus, in quo continetur, quod Joannes Hus pertinaciter articulos erroneos Wicleff in civitate Pragenſi, in ſcholis publicis & prædicationibus publicis prædicavit & defendit, fore verum probatur per unum plebanum Pragenſis diœceſis, reddentem cauſam ſcientiæ, quia dicit ſe ſæpius ab eo audiviſſe in diſputationibus publicis, ac in prædicationibus & ſermonibus publicis prædicaſſe: per unum abbatem, qui dicit articulum fore verum & notorium ex

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO XV. CONCILII.

communi fama: per unum doctorem in theologia, fore verum de veritate: per unum decretorum doctorem, ex fama multimoda: per unum canonicum Pragenſem, ex communi fama: per unum alium plebanum Pragenſem ſimiliter de veritate, & reddit diverſas cauſas ſcientiæ: per unum magiſtrum in artibus & ſacra theologia profeſſorem ſimiliter ex communi fama: per unum alium plebanum Pragenſem, etiam ex communi fama: & per plures alios, ex auditu & communi fama.

Nonus articulus, in quo continetur, quod propter præmiſſa in civitate Pragenſi fuerunt magna ſeditio & ſcandala, &c. fore verum probatur per unum plebanum Pragenſis diœceſis; & reddit diverſas cauſas ſcientiæ. Per unum doctorem in ſacra theologia ſimiliter probatur fore verum: per unum abbatem, qui reddit ſimiliter diverſas cauſas ſcientiæ: per unum vicarium cujuſdam eccleſiæ Pragenſis, de veritate: per unum preſbyterum Pragenſis diœceſis: per unum alium doctorem in theologia, qui optime cauſas ſcientiæ reddit: per unum decretorum doctorem, ex audien fide dignorum: per unum magiſtrum in artibus, de veritate: per unum alium in artibus & ſacra theologia magiſtrum; & reddit optimam cauſam ſcientiæ: per unum preſbyterum Lutomuſlenſis diœceſis, ſimiliter de veritate: per unum protonotarium, de veritate & notorietate.

Decimus articulus, in quo continetur, quod præfatus Joannes Hus continue in dicta civitate Pragenſi fuit ſectator & fautor errorum Joannis Wicleff, &c. probatur de veritate per unum plebanum Pragenſis diœceſis, & per alios ſupra nominatos teſtes.

Undecimus & duodecimus articuli ſunt generales.

Tertiusdecimus articulus, in quo continetur commiſſio facta archiepiſcopo Pragenſi per Alexandrum Papam quintum bonæ memoriæ: & quartus decimus, in quo narratur, quod archiepiſcopus condemnavit libros Wicleff igni comburendos: probatur per bullam Alexandri & ſententiam archiepiſcopi Pragenſis, & per confeſſionem Joannis Hus, qui etiam confitetur a ſententia hujuſmodi condemnationis & combuſtionis librorum appellaſſe, ut patet in actis cauſæ.

Quintusdecimus articulus, in quo continetur exſecutio ſententiæ hujuſmodi & proceſſus archiepiſcopi, ſimiliter probatur per inſtrumenta, ut in actis. Et inhibitio facta quibuſcumque, ne prædicarent concluſiones Wicliff.

Sextusdecimus articulus, in quo continetur, quod Joannes Hus poſt exſecutionem litterarum Apoſtolicarum ac inhibitionem (ut præmittitur) factam, diverſis vicibus in capella de Bethlehem ad populum prædicavit, probatur per unum plebanum Pragenſem, de auditu: per unum doctorem in theologia, de veritate: per unum abbatem, ex communi fama: per unum vicarium cujuſdam eccleſiæ Pragenſis, de auditu a complicibus Joannis Hus: per unum preſbyterum Pragenſis diœceſis de veritate, qui dicit ſe vidiſſe & audiviſſe, prout articulatur: per unum doctorem in theologia optime, qui ſimiliter reddit bonas cauſas ſcientiæ: per unum doctorem in decretis de veritate: ſimiliter per unum magiſtrum in artibus, & per multos alios de auditu ex communi fama.

Item confitetur Joannes Hus, quod prædicavit reſpectu appellationis ſuæ, quod obtinuerat unam inhibitionem; & refert ſe ad acta cauſæ.

Decimusſeptimus articulus, in quo continetur, quod dictus Joannes Hus in dicta capella & diverſis aliis locis errores & hæreſes, &c. in civitate Pragenſi prædicavit & dogmatizavit, &c. & præſertim, quod

A *poſt conſecrationem hoſtiæ in altari manet panis materialis, probatur per unum plebanum Pragenſis diœceſis fore verum, reddentem cauſas ſcientiæ, quia ita audivit ab aliis ex communi voce & fama: & hoc etiam eſt publicum & notorium. Etiam quoad ſecundam partem articuli, ſimiliter per unum doctorem in theologia, qui dicit ſe audiviſſe ab ore Hus, quod tenuit iſtam, quod ſubſtantia panis poſt conſecrationem manet in ſacramento altaris. Et ſubjunxit, quod etiam audivit in quadam diſputatione, ubi præſidebat quidam magiſter Richardus, quod Joannes Hus conceſſit iſtam, quod Joannes Hus eſſet perſona in divinis. Et quod plures eſſent perſonæ in divinis quam tres. Similiter per unum doctorem in theologia, fore verum ex*
B *communi voce & fama: per unum abbatem ex communi fama: per unum vicarium cujuſdam eccleſiæ Pragenſis, qui dicit ſe audiviſſe ab ore ipſius Joannis Hus, prout articulatur. Per unum alium plebanum Pragenſis diœceſis, qui dicit ſe ſimiliter audiviſſe ab ore ipſius Joannis Hus, prout articulatur: per unum magiſtrum in theologia de veritate, & per multos alios, ex communi fama & credulitate fide dignorum. Per unum magiſtrum in artibus, plebanum Pragenſis diœceſis: per unum examinatum in partibus: per vicarium archiepiſcopi Pragenſis, qui dicit ſe audiviſſe magiſtrum Joannem Hus prædicaſſe in capella de Bethlehem de materia corporis Chriſti: & poſt multa concluſit, quod dictus Joannes Hus multis rationibus*
C *probabat, opinionem quam tenet eccleſia de ſacramento Corporis Chriſti, non fore veram. Similiter per unum plebanum Pragenſem de veritate, dicens ſe audiviſſe a dicto Joanne Hus, quod poſt conſecrationem maneat panis materialis, ſive ſubſtantia panis in Sacramento. Et cum idem teſtis replicaſſet, allegando dicta ſanctorum doctorum, ſcilicet Gregorii: dixit idem Joannes Hus, quod beatus Gregorius eſſet unus joculator, ſive rigmarius, & quod dicta ſua rigmarice compoſuiſſet. Per unum prædicatorem eccleſiæ Pragenſis, qui dicit, quod cum quadam vice iſte Joannes Hus fuiſſet in collatione cum aliis magiſtris, interrogatus quid ſentiret de iſto articulo, ſcilicet de ſacramento, dixit quod Joannes Hus reſpondit, quod hoc poſſit eſſe bene, quod*
D *poſt conſecrationem maneat panis. Et cum correptus fuiſſet per teſtem, tunc dictus Joannes Hus extraxit quemdam librum de manica ſua, & nitebatur probare, quod maneat panis poſt conſecrationem, ſicut nunc: quem ibi legebat, in quo error prædictus continebatur; & inter cetera legebat in eodem libro, dicens: Invenerunt ipſi unum vocabulum inuſitatum, videlicet, Tranſſubſtantiatio, ut ſimplices decipiant. Et extunc etiam idem Joannes obtulit ſe velle omnibus prædictum librum concedere. Per unum præpoſitum, qui videtur concordare cum proximo ſupra nominato teſte, qui ab eo audivit, quod poſt conſecrationem maneat panis. Per unum miniſtrum & pœnitentiarium cujuſdam eccleſiæ Pragenſis, qui dixit ſe ſemel interfuiſſe*
E *ſermonibus Joannis Hus, & hoc de anno Domini milleſimo quadringenteſimo ſexto, in æſtate, ubi magiſter Joannes Hus ad populum prædicando dixit: Ecce ſcribitur in Biblia:* Ego ſum panis vivus qui de cælo deſcendi, &c. *& hoc in vulgari Bohemico percutiendo manu librum, oportet* [a] *quod hoc excidam,* Ego ſum panis: *& ego dico, quod eſt Deus & panis poſt conſecrationem, quia vides albedinem, rotunditatem, ſaporem panis, & fracturam audis, &c. Per unum prædicatorem & pœnitentiarium, qui dicit ſe audiviſſe in ſermone magiſtri Joannis Hus in capella de Bethlehem: Ego dico vobis, quod ibi accidentia cum ſubjecto manent, ut in exemplo, homo in tunica, & anima in corpore, ſic Deus in pane. Per unum doctorem*

a Al. eſt quod evertam hoc de libro iſto.

ctorem in theologia Pragenſem, qui optime de veritate de hoc depoſuit. Similiter per unum plebanum, qui dicit articulum fore verum, quia audivit ab ore ipſius Joannis Hus, & ſimiliter depoſuit de tempore & loco: & ſubjunxit, quod audiviſſet ab eodem Joanne Hus, quod dicebat: Utinam Deus vellet, quod anima ſua eſſet ibi, ubi eſt anima Joannis Wicleff. Similiter per unum alium plebanum magiſtrum in artibus, qui dicit ſe audiviſſe ab ore ipſius Joannis Hus, quod non eſſet determinatio eccleſia, quod accidentia ſtarent in ſacramento altaris ſine ſubjecto: & multa alia depoſuit.

Decimusoctavus articulus, in quo continetur, quod ſacerdos exſiſtens in peccato mortali non conficit corpus Chriſti, &c. probatur per unum plebanum ex communi fama: per unum doctorem in ſacra theologia, articulum fore verum ex communi fama: per unum abbatem, ex communi fama fide dignorum & catholicorum: per unum alium plebanum, articulum fore verum, qui dicit ſe audiviſſe ab ore ipſius Joannis Hus. Per unum alium doctorem in theologia, de veritate: per unum canonicum, qui dicit ſe audiviſſe præmiſſa a ſequacibus dicti Joannis Hus: per unum protonotarium de veritate, qui dicit ſe audiviſſe ab ore ipſius Joannis Hus, prout articulatur. Et per multos alios de communi fama & credulitate ac auditu. Similiter per unum alium plebanum Pragenſem, qui dixit, quod magiſter Joannes Hus dixit: Hoc teneatis, quod ſi ſacerdos eſt in peccato mortali, tunc nihil facit, neque conſecrat, nec fit ibi corpus Chriſti, ſed manet ibi ſubſtantia panis ſicut ante. Et per plures alios teſtes in partibus productos coram vicario archiepiſcopi Pragenſis, de veritate & de auditu ab eodem.

Decimusnonus articulus, in quo continetur, quod indulgentia Papæ ſeu epiſcopi conceſſa, nihil proſunt, probatur per unum plebanum Pragenſis diœceſis ex communi fama, per unum doctorem in theologia, eſſe notorium, prout articulatur: per unum abbatem, de relatu fide dignorum: per unum vicarium, ex communi fama: per unum plebanum, fore verum, ex notoria fama fide dignorum. Similiter per unum alium plebanum, de veritate, qui dicit ſe audiviſſe ab ore ipſius Joannis Hus: per unum doctorem in ſacra theologia, ſimiliter de veritate: per unum decretorum doctorem, ex communi fama: per unum magiſtrum artium ſimiliter ex communi fama: per unum canonicum, qui dixit ſe hoc audiviſſe ab his qui hoc audiverunt ab ore ipſius Joannis Hus: per unum alium plebanum Pragenſem, ex communi fama: ſimiliter per unum protonotarium, qui dicit ſe hoc audiviſſe a familiaribus ſuis. Et per plures alios teſtes in partibus productos coram vicario archiepiſcopi Pragenſis, qui dixerunt ſe audiviſſe, quod Joannes Hus dixiſſet, quod indulgentia Papæ & epiſcopi non valent, niſi Deus indulgeat. Et ſuper hoc etiam eſt producta una ſchedula, quam confeſſus eſt ſe compoſuiſſe, prout in actu qua incipiunt, Pax Chriſti, &c.

Vigeſimusprimus articulus, in quo continetur, quod Romana curia, vel eccleſia ſit ſynagoga ſatanæ, probatur per unum doctorem in theologia, qui dicit ſibi tantum conſtare, quod Joannes Hus dixit, quod eccleſia catholica non eſſet, niſi numerus prædeſtinatorum: per unum abbatem de communi fama: per unum plebanum, ex communi fama: per unum canonicum, hoc eſſe verum ex auditu ab ore ipſius Joannis Hus, prout articulatur: per unum doctorem in theologia, de veritate: per unum decretorum doctorem, de communi fama: & per multos alios, qui audiverunt ab ore ipſius Joannis Hus: per unum magiſtrum artium, qui audivit ab ore dicti Joannis Hus, quod curia Romana eſſet ſynagoga ſatanæ.

Vigeſimusſecundus articulus, in quo continetur, quod præfatus Joannes Hus præfatos errores tenuit & defendit, probatur per omnes teſtes ſuperius nominatos, per unum doctorem in theologia, de veritate: per unum vicarium, articulum fore verum, ex fama notoria: per unum abbatem, articulum fore verum, ex communi fama: per unum plebanum, articulum fore verum, qui audivit ab ore Joannis Hus, &c. per unum doctorem in theologia, de veritate: & per multos alios, ex communi fama, & etiam veritate.

Vigeſimustertius articulus, in quo continetur, quod dictus Joannes Hus docentibus & defendentibus errores hujuſmodi adſtitit in defenſionibus eorumdem, &c. probatur per unum plebanum, per unum doctorem in theologia, qui dicit hoc patere per experientiam: per unum vicarium, articulum fore verum & notorium: per unum plebanum, fore verum, qui dicit ſe vidiſſe & audiviſſe: ſimiliter per unum doctorem in theologia, verum: per unum magiſtrum in artibus, verum: & per multos alios ex communi voce & fama, & etiam veritate.

Vigeſimusquartus articulus, in quo continetur, quod nulla hæreſis debet damnari per potentiam, ſed per diſputationem in ſcholis, probatur per unum abbatem, de auditu ab his qui audiverunt ab ore ipſius Joannis Hus: per unum vicarium, verum, ex communi fama: per unum doctorem in theologia, verum, qui reddit bonam cauſam ſcientiæ: & per multos alios de auditu communi voce & fama.

Vigeſimusquintus & vigeſimusſextus articuli omittuntur tamquam ſuperflui.

Vigeſimusſeptimus articulus, in quo continetur, quod populus non deberet credere bullis Papæ, probatur per unum plebanum, ex publica voce & fama: per unum abbatem, [a] *ab auditu ab his qui audiverunt ab ore ipſius Joannis Hus: per unum vicarium probatur, ut per proximum probatum eſt: per unum plebanum, de veritate, qui dicit ſe audiviſſe ab ore Joannis Hus: per unum doctorem in theologia, de veritate, qui reddit etiam bonas cauſas ſcientiæ: & per multos alios, de communi voce & fama & credulitate.*

[a] Forte, de.

Vigeſimusoctavus articulus, in quo continetur, quod magiſter Joannes Hus dixiſſet: Utinam anima mea eſſet ibi, ubi eſt anima Joannis Wicleff: probatur per unum plebanum, qui dicit articulum veriſſimum: per unum doctorem in ſacra theologia, qui dicit ſe audiviſſe ab ore ipſius domini Joannis Hus: per unum alium plebanum, de veritate. Similiter per unum doctorem in theologia, de veritate, qui reddit optimas cauſas ſcientiæ. Per unum alium plebanum de veritate, qui dicit ſe hoc audiviſſe ab ore Joannis Hus. Et per multos alios, qui dixerunt ſe hoc audiviſſe ab ore Hus in ſermonibus, & alias de publica voce, &c.

Vigeſimusnonus articulus, in quo continetur, quod ſæculares debent auferre clericis bona temporalia, & quod hoc eſſet meritorium, probatur per unum abbatem, de veritate; per unum vicarium ſimiliter, qui dicit ſe interfuiſſe ſermonibus, quando talia prædicavit coram familia regis Bohemiæ. Similiter per unum plebanum, qui ſimiliter dicit ſe hoc audiviſſe ab ore ipſius Joannis Hus, quia tales concluſiones etiam habentur in tractatibus ſuis. Et per multos alios de auditu, communi voce & fama, & etiam veritate.

Trigeſimus articulus omittitur, quia generalis eſt.

Trigeſimusprimus articulus, in quo continetur, quod præfatus Joannes Hus fuit excommunicatus, probatur per archiepiſcopum Pragenſem, & per litteras archi-

epiſcopi, & per confeſſionem ipſius Joannis Hus in actis.

Trigeſimus ſecundus articulus, in quo continetur, quod Joannes Hus poſt hujuſmodi excommunicationem divinis ſe immiſcuit & populo prædicavit, & quod non poſſit excommunicari per alium niſi per Deum, probatur per unum plebanum, quo ad celebrationem: per unum doctorem in theologia, verum; reſtringens tamen dictum ſuum, quoad prædicationem: per unum abbatem, verum de auditu: per unum alium plebanum, verum, qui dicit ſe ita audiviſſe in ſermonibus ſuis: per unum alium doctorem in theologia, verum. Similiter per unum alium plebanum, verum, quoad ſermones: & per plures alios, de communi voce, fama & credulitate: & per plures alios teſtes, in partibus coram vicario archiepiſcopi Pragenſis productos & examinatos.

Trigeſimus tertius articulus eſt ſuperius probatus.

Trigeſimus quartus articulus, in quo continetur, quod Joannes Hus commovit populum contra clerum in ſermone, dicens hæc verba in effectu: Vere foret neceſſarium, quod quilibet, prout in lege antiqua Moyſi fuit mandatum, ut qui vellet legem Dei defendere, ſe gladio præcingeret, &c. probatur per unum doctorem in theologia, verum: per unum plebanum, verum, ex communi & notoria fama; per unum plebanum, ex communi fama: per unum protonotarium, verum. Subjungens quod vidit plures ſchedulas affixas valvis eccleſiarum Pragenſium, ex inſtinctu magiſtri Joannis Hus, ſic caventes: Accingat ſe quilibet gladio ſuper femur ſuum, [a] & non pereat. Et per multos qui audiverant ab his qui fuerant in ſermonibus Hus.

Trigeſimusquintus & trigeſimusſextus articuli ſunt generales.

Trigeſimus ſeptimus articulus, in quo continetur, qualiter prædicavit, quod nullus poteſt excommunicari ab homine, niſi Deus excommunicaret eum, probatur per unum plebanum, qui dicit ſe hoc audiviſſe ab ore ipſius Joannis Hus: per unum alium plebanum, qui dicit ſe audiviſſe a ſequacibus ſuis: per unum doctorem in theologia, qui dicit, quod iſtum articulum docuit in tractatu ſuo de eccleſia: qui etiam allegat multas auctoritates & rationes dicti Joannis Hus, ad confirmandum concluſionem, ſeu articulum ſuperius nominatum. Et per omnes teſtes ſuperius deſcriptos, ex communi voce & fama & credulitate.

Trigeſimus octavus articulus, in quo continetur, quod Joannes Hus diverſos errores prædicavit, ex quibus magna diviſio inter magiſtros & ſcholares dicti ſtudii Pragenſis, archiepiſcopum, clerum & populum, eſt orta: quod etiam exorta ſint magna ſcandala & inobedientia populi ad archiepiſcopum & ſuos prælatos, &c. probatur per unum abbatem, verum, ex communi & notoria fama: per unum vicarium, verum & notorium: per unum plebanum ſimiliter verum & notorium: per unum doctorem in theologia, verum, qui reddit optimas cauſas ſcientiæ. Similiter per unum decretorum doctorem, verum de veritate: per unum canonicum, verum de veritate: per unum magiſtrum in artibus, verum de veritate: per unum protonotarium, verum & notorium; & per multos alios, ex communi fama & voce, & etiam auditu.

Trigeſimusnonus articulus, in quo continetur, quod Joannes Hus fuit fautor & [b] nutritor hæreſum, & de his publice diffamatus, probatur per unum doctorem in theologia: & ab omnibus, præterquam ab his qui ſuam tenent partem, pro tali tenetur. Per unum abbatem, verum: per unum vicarium, verum & notorium: per unum plebanum, verum de veritate: per unum doctorem in theologia, verum de veritate: per unum decretorum doctorem, verum de veritate: per unum canonicum, verum quoad primam partem. Similiter per unum alium doctorem in theologia, verum: per unum protonotarium, verum quoad primam partem. Similiter per multos alios de communi voce & fama.

[a] Al. [illegible]

[b] Al. imitator.

Quadrageſimus articulus eſt generalis, & probatus per omnes teſtes.

Super articulis in cauſa inquiſitionis contra Joannem Hus oblatis & productis in partibus coram vicariis archiepiſcopi Pragenſis, & primo ſuper articulo tertio, qui incipit:

Item ponunt, &c. in quo continetur in effectu, quod Joannes Hus in contemptu clavium exſiſtens excommunicatus, quoniam prædicabat & divinis ſe immiſcuit, &c. probatur per unum prædicatorem, qui dicit articulum fore verum, ſalvo quod immiſcuit ſe divinis: per unum altariſtam cujuſdam eccleſiæ Pragenſis, qui dicit, quod quaſi ſingulis diebus Dominicis & feſtivis prædicabat ad populum: per unum magiſtrum in artibus, verum: per duos notarios publicos, verum: per unum prædicatorem, verum: per unum alium notarium, fore verum: per unum clericum, qui dicit articulum fore verum, qui dicit ipſum prædicare & divinum officium peragere. Et ulterius dicit, quod idem Joannes Hus in ſermone ad populum circa feſtum ſancti Jacobi dixit: Pueri, ſciatis quod archiepiſcopus excommunicavit me, & alios appellantes; & non poteſt alias aliquem excommunicare, niſi quem excommunicat Chriſtus: & non timeatis excommunicationem eamdem. Et per multos alios teſtes de publica voce & fama.

Quartus articulus, in quo continetur, quod dictus Joannes Hus multos errores & hæreſes docuit, &c. probatur per unum plebanum, verum, qui reddit bonas cauſas ſcientiæ: per unum notarium publicum, verum, publicum & notorium: per unum clericum, verum. Et ſubjunxit, quod audivit, quod pluries collaudando ſe, dixit in ſermone ſuo: Veniant omnes magiſtri de Pariſius: Ego volo cum ipſis diſputare, qui libros noſtros cremaverunt, in quibus honor totius mundi jacuit. Et per ſex alios de publica voce & fama.

Quintus articulus, in quo continetur in effectu, quod dominus Joannes Hus populum in multitudine copioſa in capella Bethlehem congregatum diverſimode induxit, ſeu inſtruxit & confortavit in dictis erroneis opinionibus, probatur per unum prædicatorem, articulum fore verum, notorium & manifeſtum: per unum clericum, de veritate; & adjunxit bonas cauſas ſcientiæ: & per plures alios, de auditu, publica voce, &c.

Sextus articulus omittitur, qui tractat de excluſione Teutonicorum de civitate Pragenſi, & expulſione eorumdem, qui non tangit præciſe materiam Wicleff, licet videatur eſſe probatus.

Septimus articulus, in quo continetur, qualiter Joannes Hus ad populum dixit: Ecce Papa nuper defunctus, videlicet Alexander quintus, nuper ſcripſit archiepiſcopo Pragenſi pro exſtirpandis erroribus magiſtri Joannis Wicleff, etiam in Bohemia & Moravia: & quod ibi ſint multi homines, opiniones & errores dicti Joannis Wicleff contra fidem tenentes, quorum corda ſunt hæreſi infecta: & ego dico & Deo regratior, quod ego nullum Bohemum hæreticum vidi. Probatur per unum prædicatorem de veritate: per unum altariſtam de veritate, per unum baccalaureum in artibus de veritate, per duos notarios publicos de veritate, & per multos alios teſtes de veritate, publica voce & fama.

Octavus articulus, in quo continetur, quod ad verba præmiſſa totus populus clamavit, Mentitur, Mentitur, probatur per unum altariſtam verum, qui dicit ſe interfuiſſe: per unum baccalaureum, qui dicit quod clamaverint, Mentitur: per unum præpoſitum, qui dicit, clamaverunt: Mentiuntur, Mentiuntur. Et per plures alios numero ſex, de communi voce, &c.

Nonus articulus, in quo continetur, quod idem Joannes Hus dixit ad populum: Ecce impleta eſt prophetia, quam dixit Jacobus de Theramo, quod anno MCCCCIX. *ſurget unus, qui evangelium & epiſtolas & fidem Chriſti perſequetur, probatur per unum altariſtam de veritate, per unum baccalaureum in artibus, per unum notarium publicum, & per multos alios, &c.*

Decimus articulus, qui incipit, Item ponitur, &c. denotando dominum Alexandrum, probatur per unum altariſtam, articulum fore verum, qui dicit, quod interfuit, alii autem deponunt de publica voce & fama.

Undecimus articulus, in quo continetur, quod Papa nuper defunctus; neſcit tamen ſi ſit in cœlo vel in inferno, qui ſcribit in cutibus ſuis aſininis, quod archiepiſcopus cremare deberet libros Joannis Wicleff, in quibus multa bona continentur; probatur per unum præpoſitum de veritate, & per multos alios de publica voce & fama.

Duodecimus articulus, in quo continetur: Ecce appellavi contra mandata archiepiſcopi, & ex nunc appello: vultis mihi adhærere? ad quod totus populus clamavit in vulgari Bohemico: Volumus, & adhæremus: probatur per unum preſbyterum eſſe verum: per unum baccalaureum in artibus, eſſe verum: per unum notarium publicum, qui dicit, quod interfuit quando dixit: Si totus cœtus cardinalium cum Papa diceret, librorum combuſtionem juſtam eſſe, nollem conſentire. Per unum alium notarium publicum, per unum rectorem cujuſdam parochialis eccleſiæ, per unum altariſtam, & per multos alios de publica voce & fama.

Decimus tertius articulus non eſt multum pertinens: ideo omittitur, licet ſit probatus.

Decimus quartus articulus, qui incipit, Idem dixit, Ideo deberetis, ſi vultis, mihi adhærere: non timeatis excommunicationem, quia ſecundum ritum & conſuetudinem eccleſiæ appellaſtis mecum, &c. probatur per unum notarium publicum, qui dixit audiviſſe ſe a Hus, quod legitime poſſit ſe ingerere in divinis ſub tuitione appellationis: dicendo quod illam excommunicationem voluit habere pro benedictione: & per multos alios de publica voce, &c.

Decimus quintus & decimus ſextus articuli ſunt probati in Conſtantia per teſtes ibidem receptos, una cum articulis ſequentibus coram commiſſariis concilii; & per multos alios teſtes in partibus coram vicario archiepiſcopi Pragenſis, receptos ſimiliter & examinatos.

Item advertendum, quod coram commiſſariis ſunt nonnulli libri & opuſcula, videlicet liber de eccleſia, &c. quos libros dictus Joannes Hus fatetur ſe compoſuiſſe. Verumtamen quod ad articulos extractos ex dictis libris, in ſuis reſponſionibus non præciſe reſpondit, ſed certis modificationibus & limitationibus, ut apparet in actis.

Item ex actis apparet una proteſtatio, quæ videtur cruda; & alia in principio articulorum, ſi bene advertatur.

Item quoad libros & contenta in eis, remitto me ad dominos theologos.

Subſequenter magiſter Henricus de Piro promotor prædictus, nomine quo ſupra, expoſuit & dixit: ex quo proceſſus debite ſit tentus contra Joannem Hus, ejuſque doctrinam & dictos articulos, non reſtat aliud niſi concludere & ferre ſententiam.

Quapropter per cauſam hujuſmodi per ſynodum prædictam concludi & ſententiam ferri, juxta petitionem per eum datam, debita cum inſtantia poſtulavit.

Quibus factis dominus Bertholdus de Wildungen, auditor præfatus, loco quo ſupra exſiſtens, mandato & auctoritate ſynodi narravit totum proceſſum habitum coram dominis judicibus & commiſſariis, in hujuſmodi cauſa deputatis per concilium, & alias quomodo ab initio cauſa hujuſmodi fuit in curia Romana, & in partibus coram ordinario loci introducta de verbo ad verbum. Quo proceſſu recitato, idem dominus Bertholdus auditor & deputatus ad hoc, incepit articulos legere, incipiendo: Unica eſt ſancta eccleſia, *&c. & legendo quemlibet articulum, circa ipſum ſummarium teſtium, per quot, quantos, & quales perſonas, dominos, magiſtros, magnos aut parvos, probaretur. Et ſic uſque ad finem articulorum.*

Item idem dominus Bertholdus de Wildungen dixit, qualiter ipſe Joannes Hus alias in caſtro [a] Buelebenſi Conſtantienſis diœceſis exſiſtente, & ibidem detento, articuli memorati fuiſſent ſibi ibidem præſentati per certos deputatos, inter quos ipſe Bertholdus exſtiterat unus. Et idem magiſter Joannes Hus fuit interrogatus, an vellet dictos articulos defenſare, aut confiteri. Qui magiſter Joannes Hus tunc ſubmiſit ſe determinationi concilii. Et ſubſequenter uno alio tempore ſimiliter inter deputatos nationum, & in præſentia dominorum Cameracenſis & Florentini Cardinalium ſimiliter reſpondit. Tertio vero, ut prius interrogatus reſpondit, ut in ſchedula papyrea in hunc modum manu ſua ſcripta plenius continetur. Cujus ſchedulæ tenor ſequitur in hunc modum.

[a] Mſ. Gulebon.

Ego Joannes Hus in ſpe ſacerdos Jeſu Chriſti, timens Deum offendere, & timens incidere perjurium, nolo abjurare articulos omnes, & quemlibet ex illis, qui per falſos teſtes in atteſtationibus producti ſunt contra me: quia Deo teſte, non prædicavi, nec aſſerui, nec eos defendi, ſicut dixerunt me eos defendiſſe, prædicaſſe & aſſeruiſſe. Item de articulis extractis de meis libellis, ſaltem qui ſunt debite extracti, dico, quod quicumque ex illis includit aliquem falſum ſenſum, illum deteſtor. Sed timendo offendere Deum in veritate, & contra ſanctorum ſententiam dicere, non quemlibet eorum volo abjurare. Et ſi poſſibile eſſet, quod toti mundo vox mea nunc pateret, ſicut omne mendacium & omne meum peccatum in die judicii patebit, libentiſſime omnem falſitatem & omnem errorem, quem unquam ad dicendum conceperim vel dixerim, coram toto mundo revocarem. Iſta dico & ſcribo libere & voluntarie. Scriptum manu mea propria, prima die Julii.

Hi ſunt qui fuerunt commiſſarii nomine Concilii, miſſi cum articulis ad ipſum magiſtrum Joannem Hus una vice: videlicet, Joannes archiepiſcopus Rigenſis, Antonius archiepiſcopus Raguſinus, Bertholdus Wildungen, [b] Theodoricus de Monaſterio. Hi fuerunt teſtes; videlicet, Joannes de [c] Walden archidiaconus Lubecenſis, Petrus [d] Helpurg præpoſitus Wetzflorienſis, Henricus [e] Heuborch decanus ſancti Petri Trajectenſis, Petrus [f] de Merachor epiſcopus Trajectenſis.

[b] Mſs. addunt, auditor.
[c] Al. Voaldeorn.
[d] Al. Halburg.
[e] Al. Hemberg.
[f] Mſ.. de Monachor epiſcopus Trajectenſis.

Subſequenter die Veneris quinta Julii, in loco congregationis dominorum deputatorum, in domo fratrum Minorum, præſentibus Thoma de Amelia legum doctore, auditore ſacri palatii, dominus Cameracenſis,

Anno Christi 1415. Seſſio XV. Concilii.

dominus Florentinus, Cardinales; patriarcha Antiochenus, epiſcopus Bathonienſis, epiſcopus Sareſbirienſis, archiepiſcopus Rigenſis, archiepiſcopus Mediolanenſis, epiſcopus Feltrenſis, electus Poznanienſis, dictum magiſtrum Joannem Hus interrogaverunt, an vellet abjurare articulos quos confitetur, & qui ſunt in libris ſuis & manu ſua ſcripti: & illos etiam qui ſunt probati per teſtes, quos non negat ſe dogmatizaſſe, quantum probantur per teſtes: an vellet jurare, quod eos non tenet, nec tenebit, ſed vult ſimul cum eccleſia cavere contrarium. Reſpondit, quod velit ſtare in eo quod ſcripſit manu ſua in præſenti parte. Et factis ſic hinc inde ſuaſionibus, quod non vellet inhærere ſua opinioni, ſed potius ſtare cum tota eccleſia, & cum tot doctis viris, quot ſunt in hoc ſacro concilio, tandem perſtitit in propoſito ſuo præmiſſo.

Qua ſchedula ſic lecta, magiſter Henricus de Piro promotor prædictus, nomine quo ſupra, petiit per dominos præſidentes & ſanctam ſynodum libros ipſius Joannis Hus, videlicet librum intitulatum de eccleſia, & alios libros ſuos ſive opuſcula, in quibus præfati articuli reperiuntur conſcripti, condemnari ad comburendum, & ſibi ſuper his miniſtrari juſtitiæ complementum.

Petitione ipſius magiſtri Henrici promotoris facta, reverendus pater dominus Antonius epiſcopus Concordienſis, mandato & auctoritate concilii & generalis ſynodi procedendo ad ſententiam, protulit eam in ſcriptis, prout in ſchedula quam legebat de verbo ad verbum, cujus tenor inferius eſt inſertus, plenius continetur. Veniendo namque ad verbum, ſive dictamen, Verum quia ex nonnullis, &c. continens cum ſequentibus in caſu quo abjurare vellet, veniret alia pœna & prolatio ſententiæ: reperto demum, Joannem remanere in perverſitate ſua, & dicentem, quod propter homines quos docuit de oppoſito, non vellet abjurare, ſed milleſies comburi, quia per ejus abjurationem generaretur ſcandalum illis quos docuit de oppoſito: ergo nollet aliquo modo abjurare. Et tunc dominus Antonius epiſcopus obmiſit verba illa quæ pertinebant ad abjurationem, & proceſſit ad alia verba ſequentia, videlicet, & [a] ſumit ſententiam, tradendo per ſententiam eum judicio ſæculari. Et antequam foret proceſſum [b] ad ulteriora, idem Joannes Hus dixit publice & alta voce coram tota ſynodo, quod omnibus manifeſtaret, quare nollet revocare dicta & ſcripta ſua, propter tria: 1. dixit quod timeret Deum offendere. 2. perjurium incurrere. 3. populum cui olim prædicavit ſcandalizans ſeducere.

[a] Mſſ. finivit.

[b] Mſ. Goth. ad executionem.

Quibus factis, iverunt ad ipſum Joannem Hus reverendi patres domini archiepiſcopus Mediolanenſis, ſuffraganeus domini epiſcopi Conſtantienſis, epiſcopus Bangorenſis, pro degradatione ipſius Joannis Hus, ad locum ubi ipſe Joannes Hus exſiſtebat, auctoritate & mandato ipſius ſanctæ ſynodi Conſtantienſis, ad finem, quod curiæ ſæculari tradi poſſet, ipſum Joannem degradarunt, legendo verba ad hoc ordinata de libro pontificali, incipientia: O Juda: *amovendo ab eo tamquam ab indigno calicem: & ſubſequenter ſolemnitatibus ad quodlibet exhibitis, exuebant eum caſula, ſtola, tondentes ſibi crines, & ſimiliter amovendo ab eo omnia ſacerdotalia & clericalia.*

Quibus factis, curia ſæcularis recepit eum, & abduxit eum ad locum juſtitiæ.

Super quibus omnibus Henricus de Piro petiit approbationem & executionem. Fuitque reſponſum per dominos deputatos omnium nationum prædictos, ac dominum præſidentem, regemque Romanorum, Placet.

Ex prima editione.

Subſequenter fuit lecta per eumdem epiſcopum Concordienſem ſententia, condemnando illum articulum: Quilibet tyrannus, &c. Et fuit reſponſum per deputatos nationum quatuor, præſidentem & regem, *Placet.* Item, fuit lecta per dominum Stephanum epiſcopum Dolenſem ſchedula contra impeditores venientium ad concilia generalia.

Ex mſ. Seul. & libris Germanicis.

Subſequenter ad petitionem magiſtri Henrici de Piro idem dominus Antonius legebat unam aliam ſententiam, condemnando articulum illum, videlicet, Quilibet tyrannus, &c. *prout in ſchedula infraſcripti tenoris continetur. Qua lecta, fuit reſponſum per deputatos prædictos, præſidentem & regem,* Placet. *Præſentibus ibidem illuſtribus principibus, Henrico duce Bavariæ, Ludovico comite Palatino Rheni, Friderico Burgravio Nurembergenſi, Carolo de Malateſtis domicello Ariminenſi, Ludovico duce Bavariæ: Franciæ & Angliæ, Poloniæ, Norvegiæ, Sueciæ, Daciæ, Ludovici Neapolitani, ducis Mediolanenſis, ambaſſiatoribus, Guntero comite Schwarzburg, Everardo comite de Winſberg, comite de Fribarg, & aliis nobilibus prælatis & Chriſtianis in numero copioſo.*

Subſequenter fuit lecta una minuta per dominum Stephanum epiſcopum Dolenſem, contra impeditores venientium ad concilium, & recedentium ab eodem: cujus tenor ſequitur inferius.

Condemnatio illius propoſitionis, Quilibet tyrannus.

Ex prima editione.

Præcipua ſollicitudine volens hæc ſacroſancta ſynodus ad exſtirpationem errorum & hæreſum in diverſis mundi partibus invaleſcentium providere, ſicut tenetur, & ad hoc collecta eſt; nuper accepit, quod nonnullæ aſſertiones erroneæ in fide & bonis moribus, ac multipliciter ſcandaloſæ, totiuſque reipublicæ ſtatum & ordinem ſubvertere molientes, dogmatizatæ ſunt, inter quas hæc aſſertio delata eſt: *Quilibet tyrannus poteſt & debet licite & meritorie occidi per quemcumque vaſſallum ſuum vel ſubditum, etiam per clanculares inſidias, & ſubtiles blanditias vel adulationes, non obſtante quocumque præſtito juramento, ſeu confœderatione factis cum eo, non exſpectata ſententia vel mandato judicis cujuſcumque.*

Adverſus hunc errorem ſatagens hæc ſancta ſynodus inſurgere, & ipſum funditus tollere, præhabita deliberatione matura, declarat, decernit & diffinit hujuſmodi doctrinam erroneam eſſe in fide & in moribus, ipſamque tamquam hæreticam, ſcandaloſam, & ad fraudes, deceptiones, mendacia, proditiones, perjuria vias dantem, reprobat & condemnat. Declarat inſuper, decernit & diffinit, quod pertinaciter doctrinam hanc pernicioſiſſimam aſſerentes, ſunt hæretici, & tamquam tales juxta canonicas ſanctiones puniendi.

Conſtitutio concilii contra invaſores, ſeu ſpoliatores accedentium & recedentium a concilio.

Ex prima editione.

Sacroſancta generales ſynodus Conſtantienſis, Univerſalem eccleſiam repræſentans, in Spiritu ſancto ad exſtirpationem ſchiſmatis, hæreſumque & errorum, nec non ipſius eccleſiæ in capite & in membris debitam reformationem legitime congregata, ad futuram rei memoriam.

JUſtitiam & æquitatem exerceri non dubitatur, ſi quos noxiæ voluntatis adeo captivat perverſa intentio, quod proceſſibus Apoſtolicis impudenter obviantes, auctoritatem ſanctionis canonicæ contemnentes, in aliorum prolabuntur injurias & offenſas, eccleſiaſtica cenſura percellat, & pro demerito culpæ, rigorem adjiciat judiciariæ poteſtatis. Nam ſi quilibet per campum licentiæ, freno depoſito modeſtiæ, vagaretur impune, facile quiſque ſæviret in

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1415 SESSIO XV. CONCILII.

proximum, & nervus diſciplinantis juſtitiæ rumpe-retur. Sane licet nonnulli Romani Pontifices, antiquos Romanæ eccleſiæ morem & conſuetudinem obſervantes, prout ad eos ex debito Apoſtolatus ſibi injuncti officii pertinebat, per certos ſuos proceſſus in die cœnæ Domini annis ſingulis ſolemniter publicantes, inter omnes alios & ſingulos, qui ad ſedem Apoſtolicam venientes vel recedentes ab ea, nec non in illos omnes & ſingulos, qui per ſe, vel per alium ſeu alios, quaſcumque perſonas eccleſiaſticas vel ſæculares ad Romanam curiam ſuper eorum cauſis & negotiis accedentes, illaque in eadem curia proſequentes; aut procuratores, geſtores, advocatos & promotores ipſorum, ac etiam auditores ſeu judices, qui ſuper dictis cauſis ſeu negotiis deputantur, occaſione cauſarum ſeu negotiorum hujuſmodi verberant, mutilant vel occidunt, cujuſcumque dignitatis, ordinis, conditionis aut ſtatus forent, prædicta vel eorum aliqua committentes, excommunicationis & anathematizationis ſententias, a quibus nullus per alium quam Romanum Pontificem poſſet, præterquam in mortis articulo conſtitutus, abſolvi: nec etiam tunc, niſi de ſtando mandatis eccleſiæ, aut ſatisfactione præſtanda, ſufficienti cautione præmiſſa: candelis accenſis, & ad terram projectis, promulgaverant: & eis qui taliter excommunicatis & anathematizatis, vel eorum alicui præſumerent beneficium abſolutionis impendere, ſimilibus ſententiis innodaverunt, eiſque prædicationis, lectionis, adminiſtrationis Sacramentorum eccleſiaſticorum, & confeſſionem audiendi interdixerunt officium: nec non quicumque injuriatores quotumlibet ad ſacra concilia generalia venientium, ſeu ſtantium in ipſis, aut recedentium ab eiſdem, diverſas cenſuras eccleſiaſticas & pœnas tam ex canonis, quam divini juris diſpoſitione incurrant: tamen ſicut ad noſtram fide dignorum multitudine valida inſinuatione pervenit notitiam, nonnulli iniquitatis filii, perditionis alumni, hujuſmodi cenſuras vilipendentes, ac hujuſmodi ſacri concilii exſtirpationis ſchiſmatis, hæreſum ac errorum, ipſiuſque eccleſiæ reformationis perturbatores, diabolico ſpiritu inſtigante, nec dignitati, nec ordini deferentes, Dei timore poſtpoſito, nefariis ac ſacrilegis auſibus nonnullas perſonas eccleſiaſticas & ſæculares, etiam Pontificali dignitate præditas, ad ſedem Apoſtolicam vel Romanam curiam, ſeu præſens generale concilium in civitate Conſtantienſi provinciæ Moguntinenſis, ubi nunc Romana curia exſiſtit, in Spiritu ſancto legitime congregatum venientes, aut recedentes ab eiſdem, invadere, capere, arreſtare, detinere, incarcerare, mutilare, occidere, ac ſpoliare bonis ſuis, vel injuriis afficere quamplurimis: & alias male tractare, temeritate propria præſumpſerunt, & dietim præſumunt in Apoſtolicæ ſedis & ſacri concilii vilipendium & contemptum, ac ſeditionis, ſchiſmatis, reformationis eccleſiæ, & correctionis morum, nec non hæreſum & errorum prædictorum exſtirpationis diſturbium; ſuarumque animarum periculum, & ſcandalum plurimorum.

Nos igitur volentes in præmiſſis, nec non adverſus quoſcumque ad ipſum concilium, & quælibet alia futura generalia concilia accedentes, aut ſtantes in ipſis, ſeu recedentes ab eiſdem, ne aliis Deum non timentibus, temerariis injuriis infeſtentur & opprimantur violentiis, & ne quibuſvis delinquendi aut exceſſus committendi pateat audacia, de opportuno & ſalubri remedio providere: hujuſmodi, nec non omnes & ſingulos alios proceſſus, ſententias & cenſuras, adverſus quarumlibet perſonarum eccleſiaſticarum vel ſæcularium ad ſacra generalia concilia ve-A nientium aut ſtantium in ipſis, ſeu recedentium ab eiſdem, moleſtatores, perturbatores vel injuriatores, auctoritate Dei omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, extendentes, omnes & ſingulos cujuſcumque dignitatis, gradus, ſtatus vel conditionis fuerint, etiamſi pontificali, imperiali, regali, vel alia quacumque eccleſiaſtica vel mundana præfulgeant dignitate, qui quaſcumque perſonas eccleſiaſticas vel ſæculares, quæ ad hujuſmodi ſedem Apoſtolicam Romanam curiam hoc præſenti ſacro durante concilio, vel ad ipſum & quæcumque alia generalia concilia venientes, & ſtantes in ipſis, aut ab eis recedentes, temeritate propria per ſe, vel alium, ſeu alios arreſtare, invadere, capere, detinere, incarcerare, mu-B tilare, occidere, aut bonis ſuis ſpoliare, vel injuriis afficere, ſeu ipſos ſic delinquentes receptare, aut alias quomodolibet impedire; ſeu ea perpetrantium facta & commiſſa, rata & grata habere, vel eis dare auxilium, conſilium vel favorem, publice vel occulte, directe vel indirecte perſumpſerint vel præſument in futurum, ſimilibus excommunicationis & anathematizationis ſententiis innodamus eo ipſo. Terras quoque ipſorum & cujuſlibet qui in præmiſſis, vel eorum aliquo tranſgreſſor vel contemptor fuerit, dum [a] tamen uniuſcujuſque ſic tranſgreſſorum vel contemptorum ultra unam diœceſim non contineat: nec non omnia, civitates, villas, caſtra, oppida, & quælibet alia loca in quibus hujuſmodi exceſſuum patratores, ſeu eorum receptatores, vel ip-C ſis conſentientes, faventes aut dantes auxilium, conſilium vel favorem, publice morabuntur: nec non illa, in quibus hujuſmodi perſonæ quæ ſic temeritate propria detentæ fuerint, quamdiu exſtiterint in eiſdem, memorata auctoritate eccleſiaſtico ſupponimus interdicto. Quod ſi terra ejuſdem duas diœceſes vel amplius contineat, dominium domicilli principalis ipſius, & illam etiam in qua fuerit delictum commiſſum, ſi ſua ſit, & duas alias quæ ſub ipſo ſunt eidem loco magis [b] vicinæ interdicto ſubjacere volumus ſupradicto: ac etiam omnes & ſingulos hujuſmodi excommunicationis & anathematizationis ſententiis ligatos, in quibuſlibet eccleſiis, loco ubi tale delictum fuerit perpetratum, terris & locis pro-D pter hoc interdictis magis convicinis ubilibet exſiſtentibus, omnibus diebus Dominicalibus & feſtivis, pulſatis campanis, candelis accenſis, publice nunciari, ac certas, civitates, villas, caſtra, oppida & loca eccleſiaſtico interdicto prædicto ſuppoſita, donec ipſi ſic excommunicati meruerint ab hujuſmodi ſententiis beneficium abſolutionis obtinere, dictumque interdictum debuerit relaxari: ita tamen, quod nullus ex tranſgreſſoribus ac contemptoribus hujuſmodi per alium, quam per Romanum Pontificem, vel ſacri concilii auctoritate poſſit, niſi dumtaxat in mortis articulo conſtitutus, nec etiam tunc, niſi de ſtando mandatis eccleſiæ, ſatisfactione vel ſufficienti cautione (ſi hoc commode facere poſſint) primi-E tus præſtita, abſolvi, vel interdictum hujuſmodi relaxari. Eos vero cujuſcumque dignitatis, ordinis, ſtatus aut conditionis fuerint, etiam ſi Pontificali dignitate præfulgeant, qui contra tenorem præſentium proceſſuum, talibus vel eorum alicui abſolutionis beneficium impendere præſumpſerint, volumus, ſtatuimus & decernimus ſimilibus excommunicationis & anathematizationis ſententiis fore innodatos eo ipſo; ipſiſque prædicationis, lectionis, adminiſtrationis ſacramentorum, & audiendi confeſſiones officium auctoritate interdicimus ſupradicta: inſinuantes tranſgreſſoribus & contemptoribus in prædictis, quod ſpiritualiter & temporaliter (prout co-

a Al. tamen terra.

b Forte, vicl. duas.

ANNO CHRISTI 1415 SESSIO XV. CONCILII.

rum requirent exceſſus & demerita) gravius proce- A detur: non obſtantibus quibuſcumque conſtitutionibus & quibuſlibet privilegiis, indulgentiis & litteris Apoſtolicis, generalibus vel ſpecialibus, quorumcumque tenorum exſiſtant, eiſdem tranſgreſſoribus & contemptoribus, vel quibuſvis aliis communiter vel diviſim a dicta ſede conceſſis, etiam quod ſuſpendi vel excommunicari, aut eorum terræ, dominia, civitates, villæ, caſtra, oppida & alia loca interdici non poſſint, etiam ſi de ipſis eorum tenoribus eſſet in ipſis proceſſibus mentio ſpecialis facienda; quæ, ne contra hujuſmodi ſententias & proceſſus, quo minus includantur in eis, per ea valeant ſe, terras, do- B minia, civitates, villas, caſtra, oppida & loca hujuſmodi tueri, & quæ quoad hoc tollimus, & penitus revocamus. Et inſuper mandamus, ut hujuſmodi præſens proceſſus ad communem omnium notitiam deducatur, chartas ſive membranas proceſſus continentes eoſdem in majoris & ſancti Stephani Conſtantienſis eccleſiarum valvis affigi: qui proceſſus ipſos ſuo quaſi ſonoro præconio & patulo [a] judicio publicabunt: ut prædicti quos proceſſus concernent, nullam poſſint excuſationem prætendere, vel ignorantiam allegare, quod ad eos proceſſus hujuſmodi non pervenerint, vel ignoraverint eoſdem: cum non ſit veriſimile remanere incognitum, quoad ipſos, quod tam patenter fuit publicatum.

[a] *Forte*, indicio.

Ceterum omnibus & ſingulis dominis Patriarchis, C primatibus, archiepiſcopis, epiſcopis, ceterorumque locorum ordinariis præcipimus & mandamus, ut ipſi & eorum quilibet per ſe vel alium, ſeu alios, ſub pœna excommunicationis, quam ipſorum quemlibet, qui mandatorum noſtrorum hujuſmodi tranſgreſſor & contemptor fuerit, incurrere volumus ipſo facto, præſentes noſtros proceſſus per eorum, aut chartarum vel membranarum, ſeu tranſſumptorum continentium eoſdem, quibus ſicuti noſtris proceſſibus tantam volumus fidem adhiberi, in eccleſiarum valvis ſeu aliis locis affixionem publicent; & præfatos tranſgreſſores & contemptores hujuſmodi excommunicationis & anathematizationis ſententiis ligatos, ac terras, civitates, villas, caſtra, oppida & loca præfata hujuſmodi eccleſiaſtico interdicto ſup- D poſita, quamprimum ipſis, vel eorum alicui de hoc legitime conſtiterit, tamdiu in eccleſiis Dominicis & aliis feſtivis diebus, dum inibi major fuerit populi multitudo, campanis pulſatis, & candelis accenſis & extinctis, denuntient, & interdictum hujuſmodi inviolabiliter faciant obſervari per cenſuras eccleſiaſticas, aut alia juris remedia, invocato ad hoc (ſi opus fuerit) auxilio brachii ſæcularis: donec ipſi tranſgreſſores & contemptores meruerint ab hujuſmodi excommunicationis & anathematizationis ſententiis abſolutionis beneficium obtinere, dictumque interdictum merito debuerit relaxari: non obſtantibus omnibus ſupradictis, ſeu ſi aliquibus conjunctim vel diviſim a ſede prædicta indultum exſiſtat, E quod interdici, ſuſpendi vel excommunicari non poſſint per litteras Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum, de indulto hujuſmodi mentionem.

Datum Conſtantiæ, pridie Nonas Julii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, ſede Apoſtolica vacante, regnorum ſereniſſimi principis domini Sigiſmundi Romanorum & Hungariæ regis, videlicet electionis quinto, coronationis primo, Hungariæ vero vigeſimonono.

Finita autem ſeſſione, libri Joannis Hus fuerunt combuſti in platea palatii epiſcopalis: videlicet liber de eccleſia, & alia opuſcula ejuſdem.

ANNO CHRISTI 1415 SESSIO XVI. CONCILII. Ex mſſ. Sanſ. & Lipſienſ. [a] Al. Muſona.

A *Per eumdem compoſita, igne fuerunt combuſta & in cineres redacta, præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, domino Joanne epiſcopo Vaurenſi, & Petro Olorenſi, epiſcopis, Regone & Rogerio in legibus licentiato, Nicolao de Martenverder regia majeſtatis, & Joanne de* [a] *Matura de Inſula, notariis publicis, clericis Poznanienſis & Tornacenſis diœceſis, teſtibus ad præmiſſa vocatis & ſpecialiter rogatis.*

SESSIO XVI.

DIe Jovis undecima menſis Julii ſupradicti, fuit ſeſſio generalis in majori eccleſia celebrata B Conſtantiæ, in qua præſidebat reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Vivarienſis. Et fuit cantatum officium Miſſæ de Spiritu ſancto per reverendum patrem dominum Nicolaum epiſcopum Merſburgenſem. Quo completo, legebantur litaniæ, &c. more aliarum ſeſſionum: & dominus Andreas electus Poznanienſis legebat certa capitula & ordinationes ſervandas, tenoris ſubſequentis.

Ex mſſ. Sanſ. & duobus Germanicis.

Die Jovis undecima menſis Julii prædicti, fuit ſeſſio generalis, in qua præſidebat reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Vivarienſis, tamquam antiquior cardinalis: præſentibus ibidem reverendiſſimis patribus, Angelo Lau- C *denſi, Jordano de Urſinis, Joanne Raguſinenſi, Antonio Aquileienſi, Thoma Tricaricenſi, Branda Placentino, Franciſco Venetiarum, Petro Cameracenſi, Antonio de Salancho, Alamanno Piſano, preſbyteris, Landulpho Barinſi, Ludovico de Fliſco, Odone de Columna, Lucido de Comite, Amadeo Salutiarum, Raynaldo de Brancaſiis, & Franciſco Florentino, diaconis cardinalibus. Et fuit cantatum officium Miſſa de Spiritu ſancto per reverendum patrem dominum Nicolaum epiſcopum Merſburgenſem. Quo cantato, fuit factum & peractum officium litaniarum cum introitu ſolito, videlicet,* Exaudi nos Domine: *collectis & orationibus ad hoc requiſitis, ac evangelio,* Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem, *&c. & hymno* Veni creator Spiritus, *collectis, verſiculo, &* D Benedicamus. *Quibus habitis atque peractis, aſcenderunt ambonem, in quo edicta, ſive propoſita & proponenda ſolent legi, reverendi patres dominus Andreas electus Poznanienſis, Antonius Concordienſis, Nicolaus Merſburgenſis, Vitalis Tolonenſis, Patricius Cortagenſis, epiſcopi, tamquam deputati per quatuor nationes ad legendum, approbandum, &c. illa quæ ſynodus deliberaverit.*

Idem dominus Andreas electus Poznanienſis legebat certa capitula, ordinationes & conſtitutiones ſervandas de cetero, hujuſmodi ſub tenore.

Deputatio ambaſſiatorum ſacri concilii ad Arragoniam.

Ex prima editione.

E SAcroſancta Conſtantienſis ſynodus generale concilium faciens, in Spiritu ſancto legitime congregata, ſecundum mentem & effectum ordinationis ſeu decreti in ultima ſeſſione facti ſeu lecti, ad requirendum dominum Petrum de Luna, Benedictum decimumtertium in ſua obedientia nominatum, & alia faciendum quæ fuerint neceſſaria & opportuna, facit, conſtituit & ordinat procuratores generales & ſpeciales: videlicet reverendiſſimos in Chriſto patres dominos, Jacobum Turonenſem archiepiſcopum, Petrum Ripenſem, Jacobum Adrienſem, Joannem Gebennenſem, epiſcopos; Joannem abbatem ſancti Eligii Noviomenſem, Conradum de Suſaro, ſacræ theologiæ magiſtros, Joannem de [b] Opzis ſacri pala-

[b] *Al.* Opitis.

tii Apoſtolici auditorem, Petrum Paulum de Juſtinopoli utriuſque juris doctorem, Lampertum de Stripite priorem prioratus conventualis de [a] Bornia Leodienſis diœceſis, Joannem Wellis, Hugonem [b] Holbbabe, Bernardum de [c] Planta decretorum, & Joannem de Fabrica legum doctores, præſentes & acceptantes; & Benedictum Gentiani Univerſitatis Pariſienſis ſacræ theologiæ profeſſorem, abſentem tamquam præſentem: ita tamen quod ipſi omnes, aut ipſorum quatuor, una tamen cum conſenſu ſereniſſimi principis domini Sigiſmundi Romanorum & Hungariæ regis, ſi præſens fuerit, aliis non volentibus aut volentibus, cum ipſo domino Benedicto decimotertio in ſua obedientia nominato, aut aliis ab eo ſuper hoc ſufficientem poteſtatem habentibus, tractare & concludere, ac ipſum dominum Petrum Benedictum nominatum (ut præfertur) requirere, & alia conjunctim vel diviſim facere poſſint, ſic & prout in inſtrumentis publicis ſuper hoc fiendis vel conficiendis, eiſque tradendis, plenius videbitur contineri.

a *Al.* Bertia. b *Al.* Holbach', *al.* Homvveg. c *Al.* Plancha.

Quibus lectis, idem dominus Andreas electus Poznanienſis legebat certas minutas ſuper requiſitione Petri de Luna fienda, quarum tenores ſimiliter ſunt inferius inſerti, & quas in continenti ibidem tradidit ad ingroſſandum notariis atque ſcribis propter expeditionem celeriorem. Quibus lectis, juxta morem alias obſervatum ſuper approbatione illorum quæ ibi decernuntur & ſtatuuntur, reverendus pater dominus Antonius epiſcopus Concordienſis nomine nationis Italicæ reſpondit, Placet. *Subſequenter dominus Vitalis epiſcopus Tolonenſis pro Gallicana natione, Nicolaus epiſcopus Merſburgenſis pro natione Germania, & Patricius Cortagenſis pro natione Anglicana, reſponderunt*, Placet. *Similiter dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis præſidens nomine collegii cardinalium reſpondit*, Placet.

Ex mſ. Sirmondi, & duobus Germanicis.

Deinde magiſter Henricus de Piro [d] *procurator expoſuit, qualiter fuiſſent alias producta bulla pro parte domini Angeli de Corario tunc Gregorii duodecimi in ſua obedientia nominati, videlicet conſtitutiones ad renunciandum & reſignandum papatui ſuo; nec non auctorizationis concilii præſentis: quibus neceſſario ſereniſſimus princeps dominus Sigiſmundus Romanorum & Hungaria, &c. rex, una cum aliis ſupradictis procuratoribus per concilium deputatis, ad Petrum de Luna ituris, uti haberent. Sed quia pericula cuncta evitari debent, quæ evitari poſſunt: ne ergo propter dictarum bullarum captionem, deſtructionem, aut alias malam cuſtodiam, ipſi ſynodo Conſtantienſi periculum ſive damnum generari poſſet, idcirco dictas bullas transſumi mandari per protonotarios, ſive alios notarios concilii per dictum concilium, eiſque concilii Conſtantienſis auctoritatem & decretum interponi taliter, quod hic & alibi ipſi transſumpto merito fidei plenaria adhiberi poſſit. Et nihilominus repetitis in valvis eccleſiæ exſecuta, accuſans contumaciam omnium illorum quorum intereſt, non comparentium, atque ipſas bullas tranſſumi mandare videntium, ac interponi auctoritatem ſynodi ſupradicta curantium: & in eorum contumaciam dictas bullas tranſſumi per dictam ſynodum inſtanter poſtulavit, & ſuper hoc reſponderi per deputatos prædictos nationum quatuor, ac præſidentem*, Placet.

d *Al.* promotor.

Quibus ſic propoſitis, domini deputati, videlicet Antonius Concordienſis pro natione Italica, Vitalis Tolonenſis pro natione Gallicana, Nicolaus Merſburgenſis pro natione Germanica, & Patricius Cortagenſis pro natione Anglicana, & Joannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Vivarienſis pro collegio cardinalium, reſponderunt, Placet.

Subſequenter magiſter Henricus de Piro promotor, nomine quo ſupra, petiit per eamdem ſynodum declarari & decerni inſtrumenta depoſitionis papatus, renunciationis & approbationis factarum per Baltaſſarem de Coſſa in Cellis, & alia inſtrumenta ibidem per eum & nomine ejus confecta, regiſtranda & inſerenda locis congruis, præſentis cauſa regiſtro, ita taliter, quod auctoritate ipſius ſynodi ipſis inſtrumentis & aliis actis & habitis in concilio Conſtantienſi & in ſeſſionibus publicis, plenaria adhibeatur fides: & cetera alia petiit, prout inferius plenius continetur. Ad quæ reſponderunt ipſi domini prælati deputati & præſidens, Placet.

Quibus reſponſionibus factis & habitis, reverendus pater dominus Andreas electus Poznanienſis, auctoritate & mandato ipſius ſacroſanctæ ſynodi Conſtantienſis, pronuntiavit & declaravit quædam capitula ſive ordinationes in futurum ſervandas hujuſmodi ſub tenore.

Item eadem ſancta ſynodus ordinat, jubet & decernit, inſtrumenta in ratificatione ſententiæ depoſitionis per hoc ſacrum concilium nuper lata contra dominum Baltaſſarem de Coſſa, olim Papam vigeſimum tertium, necnon renuntiationis per eum facta de papatu, ſeu jure quod in eo poterat prætendere, apud acta ipſius concilii in loco ſuo congruo regiſtrari ſeu inſeri.

Item ordinat & decernit, bullas & inſtrumenta olim domini Gregorii Papæ duodecimi in ſua obedientia nuncupati, nuper in ceſſione papatus per eum, ſeu ejus nomine facta in dicto ſacro concilio producta, in formam publicam tranſſumi, ſeu de ipſis tranſſumpta publica fieri per protonotarios & notarios hujus ſacri concilii. Quibus tranſſumptis decernit fidem plenariam adhiberi, tamquam ipſis originalibus auctoritate ipſius concilii.

Datur judicibus poteſtas citandi ſub pœna privationis illos, qui clandeſtine receſſerunt a concilio.

ITem eadem ſancta ſynodus reverendis in Christo patribus, Sarisburienſi, Plocenſi, Vaurenſi & Piſtorienſi epiſcopis, alias pro audiendis cauſis ad præſens ſacrum concilium devolutis & devolvendis, ſeu alias ſpectantibus, per idem concilium deputatis, citandi etiam ſub pœna privationis per edictum in curia exſequendum, ſufficienti informatione prævia, omnes & ſingulos prælatos & curiæ officiales, alioſque ad ipſum concilium vocatos, qui ab hoc ſacroſancto concilio clandeſtine, ſeu ſine licentia receſſerunt, ut infra certum competentem terminum eis aſſignandum perſonaliter revertantur & redeant, plenam tribuit poteſtatem.

Ex prima editione.

Quod litteræ de juſtitia expediantur.

Item eadem ſancta ſynodus ordinat, ut litteræ de juſtitia, alias in curia expediri ſolitæ, dummodo prius ſecundum antiquam curiæ conſuetudinem debitum curſum ſuum faciant, ſub ipſius ſanctæ ſynodi nomine & ſigillo per reverendiſſimum patrem & dominum Joannem epiſcopum Oſtienſem ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalem & Vicecancellarium expediantur.

Quod præſidentes habeant poteſtatem dandi licentiam recedentibus.

Item eadem ſancta ſynodus quatuor præſidentibus nationum, ut ipſi omnes, aut eorum tres, ſingulis ad præſens concilium vocatis, ſeu vocem habentibus, & ab eodem recedere cupientibus (ubi ratio-

Anno Christi 1415. Seſſio XVI. Concilii.

nabilis cauſa ſuberit) licentiam recedendi dare poſſint, plenam tribuit facultatem.

Mandatur camerario, quod cardinalibus, ceteriſque indigentibus debeat de bonis cameræ providere.

Item præcipit & mandat domino Camerario ſanctæ ſedis Apoſtolicæ, aut ejus locum tenenti, ſeu Vicecamerario, ut dominis cardinalibus & prælatis, ceteriſque indigentibus in hoc ſacro concilio exſiſtentibus, de neceſſariis & utilibus debeat ſubvenire, & de bonis cameræ providere.

Quibus ordinationibus lectis & pronuntiatis ad requiſitionem ipſius magiſtri Henrici de Piro promotoris, totiuſque ſynodi, ipſi domini deputati ſucceſſive unus poſt alium, & demum dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis nomine cardinalium, reſponderunt, *Placet.*

Ex mſ. Surii, & duobus Germanicis.

Subſequenter magiſter Henricus de Piro promotor, nomine quo ſupra, expoſuit, qualiter ex plurium fide dignorum relatione, etiam hoc fama publica deferente, quod quidam Carolus de Duil dominus loci de Ramouilla, & Henricus de Turre, cum plurium armatorum comitiva, non tamquam nobiles, ſed more prædonum & turbatorum, dominos Carcaſſonenſem & Ebroicenſem epiſcopos, ac magiſtros Wilhelmum de Media decanum Silvanectenſem, domini regis Francorum conſiliatores, necnon Benedictum Gentiani in theologia, & Jacobum de Spais in artibus & medicina, magiſtros, per Univerſitatem Pariſienſem ad concilium deſtinatos, & per ſereniſſimum principem Romanorum regem ad dictum dominum Carolum regem Francorum tranſmiſſos, inhumaniter in ducatu Barenſi invaſerunt, eoſque captivarunt, ſpoliarunt bonis, rebus, equis, &c. & aliquos de eorum familia interfecerunt, aliquos vero letaliter vulnerarunt, Quapropter petiit par ipſam ſynodum recipere informationem ſuper tali infamia, & contra eos procedere, & procedendum fore, prout juris ordo & dictamen rationis id requirit atque poſtulat; & alias petiit, prout in quadam minuta inferius inſerta plenius continetur. Et ſi placet ſynodo, quod deputati reſpondeant, Placet.

Qua expoſitione querulosa (ut præmittitur) facta, domini deputati quatuor nationum, unus poſt alium, & ſubſequenter dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Vivarienſis, nomine collegii cardinalium reſponderunt, Placet: *& decreverunt proceſſus contra eoſdem & alios impeditores venientes & euntes ad concilium, & de concilio recedentes, ut ſequitur in minuta, quam dominus Bertholdus de Wildungen[a] adjutor legibat, prout ſequitur inferius. Super quibus idem magiſter Henricus de Piro promotor nomine procuratorio quo ſupra, petiit ſibi per protonotarios ac notarios concilii, alioſque notarios & tabelliones ibidem exſiſtentes, unum vel plura fieri inſtrumentum ſeu inſtrumenta, ad perpetuam rei memoriam. Præſentibus ibidem reverendis patribus dominis, Jacobo electo Pennenſi, Joanne de [b] Thoriariis de Bononia, auditoribus, ambaſſiatoribus ducis Burgundiæ, regis Daciæ, Sueciæ & Norvegiæ, omnibuſque dictam ſanctam ſynodum Conſtantienſem repræſentantibus, nobilibuſque[c] infinitis in multitudine copioſa.*

a Auditor, mſ.

b Thomariis, mſ.

c Fatiis, alias.

Tenor vero dictarum litterarum decretarum contra ipſos Carolum de Duil, & Henricum de Turre, de quibus ſupra fit mentio, ſequitur in hunc modum.

Bulla per Bertholdum Wildungenſem lecta, contra ſpoliantes ad concilium venientes.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, generale concilium faciens, ac Univerſalem eccleſiam catholicam repræſentans, in Spiritu ſancto legitime congregata, venerabilibus epiſcopis Pariſienſi, Metenſi, [a] Leonenſi, ac eorum vicariis, ſalutem in Domino ſempiternam.

a Legi, Tullenſi. a Tolo Leonum.

Ex mſ. Surii, & duobus Germanicis.

b Al. ordo, ſalbtus.

Nuper ſiquidem proceſſus noſtros contra quoſcumque [b] moleſtatores, perturbatores & injuriatores quarumcumque perſonarum eccleſiaſticarum & ſæcularium, ad Romanam curiam & præſens concilium, necnon quæcumque alia concilia generalia venientium, ſtantium in ipſis, aut recedentium ab eiſdem, in publica dicti ſacri concilii ſeſſione fecimus & publicavimus, cujus tenorem cauſa brevitatis hic volumus pro inſerto haberi. Cum autem ex plurium fide dignorum relatione, etiam fama publica referente, ad noſtri notitiam pervenerit, quod nobiles viri Carolus de Duil dominus loci de Ramozilla, & Henricus de Turre, cum plurium armatorum comitiva, non inſequentes facta nobilium, ſed ſuæ ſalutis immemores, tamquam iniquitatis filii, fideique catholicæ ac præſentis ſacri concilii turbatores, Chriſtianorum inimici, prædonum & tyrannorum more venerabiles Carcaſſonenſem & Ebroicenſem epiſcopos, ac magiſtros Wilhelmum[c] de Medo decanum Silvanectenſem, ſereniſſimi ac Chriſtianiſſimi principis Caroli regis Francorum conſiliarios, per ipſum, necnon Benedictum Gentiani in theologia, & Jacobum [d] de Spais in artibus & medicina, magiſtros, per Univerſitatem Pariſienſem ad præſens concilium deſtinatos: & qui per idem concilium, necnon ſereniſſimum & illuſtriſſimum principem Sigiſmundum Romanorum & Hungariæ, &c. regem ſemper Auguſtum, hujus ſacri concilii advocatum, protectorem & defenſorem, ad dominum Francorum regem pro bono univerſalis eccleſiæ dictique ſacri concilii, ac honore & utilitate ipſius Francorum regis, mittebantur cum ſua familia & aliis de hujuſmodi ſacro concilio & Romana curia redeuntibus, alias ignominioſe ac tyrannice in terris Romano imperio ſubjectis, uno ex capellanis perempto, & duobus ex ſcutiferis epiſcopi Carcaſſonenſis prædicti letaliter vulneratis, crudeliter & ſacrilege ceperunt, & nunnulis ex dicta familia & aliis per eoſdem nobiles & prædones, equis & bonis deprædatis, & per viam afflictis, & graviter injuriatis dimiſſis, præfatos epiſcopos, nuntios & alios, nec Pontificali dignitati, nec clericali ordini deferendo, ad caſtrum de [e] Satyn in ducatu Barenſi captivos inhumaniter duxerunt, eorum bona inter eos ut prædam dividendo. Et quod poſtmodum dictus Carolus præfatos epiſcopos & aliquos ex notabilioribus captivis prædictis, volens ipſos ducere longius & transferre, pœnis affligere acrioribus & tormentis, a dicto caſtro, reliquis captivis ibi remanentibus, extraxit tempore nocturno, ipſoſque per nemora & ſtagna, flumina pariter & devia inhumaniter longe perduxit a caſtro memorato, Quibus ad illuſtrium principum, videlicet Barenſis primo, & deinde Lotharingiæ, ducum notitiam deductis; ipſo videlicet Barenſis illos qui in dicto caſtro captivi remanſerant, eodem caſtro vi armorum capto, & Lotharingiæ ducis, epiſcopos & alios, quos ſecum duxerat Carolus prædictus, armatorum potentia, eis ad id communitatibus Metenſi, Tullenſi & Virdunenſi civitatum præbentibus auxilium, conſilium & favorem, reſtituerunt libertati, & per ſuas terras libere conduci fecerunt, eis equos, munera & victualia gratioſe concedendo. Nos o. c. præfatos duces & communitates de tan-

c Mſ. de Mera.

d Mſ. de Spes.

e Segn.

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO XVI. CONCILII.

tantis per eos ipſis epiſcopis, nuntiis & aliis memoratis, ob ſacri concilii, univerſaliſque eccleſiæ ac regum prædictorum favorem, gratiis impenſis, in Domino collaudantes: nolentéſque, ſicut nec decet, nec expedit, dictos ſacrilegos & quoſcumque alios ſuper hujuſmodi horrendis & deteſtandis exceſſibus, & eis præſtantes auxilium, conſilium vel favorem, abſque animadverſione relinquere incorrectos, circumſpectioni veſtræ auctoritate Dei omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, amen, committimus, & ſub excommunicationis pœna, quam quemlibet veſtrum, qui præſentibus noſtris mandatis non paruerit, legitima excuſatione ceſſante, & monitione præmiſſa, incurrere volumus ipſo facto, præcipiendo mandamus: quatenus vos, vel duo, aut unus veſtrum per vos vel alium ſeu alios auctoritate præſentis concilii, de omnibus & ſingulis præmiſſis exceſſibus & ea contingentibus, ſimpliciter & de plano, ſine ſtrepitu & figura judicii, ſollicita & fideli diligentia adhibita, tam in veſtris civitatibus & diœceſibus, quam in locis aliis, quibus expedire videritis, vos informetis: & prædictos nobiles, & omnes alios & ſingulos clericos, laïcos, cujuſcumque dignitatis, ſtatus vel conditionis fuerint, etiamſi regali, pontificali, vel alia quavis præfulgeant dignitate: quos per informationem reperiretis commiſiſſe & committi feciſſe, vel mandaſſe prædictos exceſſus, aut in eis committendis præſtitiſſe auxilium, conſilium vel favorem, ſeu eos gratos & ratos habuiſſe, vel ipſorum exceſſuum patratores receptaſſe nominatim: necnon illos de quibus vobis per informationem hujuſmodi nominatim conſtiterit, qui quomodolibet culpabiles fuerint in præmiſſis, juxta generaliter formam ac tenorem proceſſuum prædictorum, quos pro expreſſis hic volumus haberi: tamdiu excommunicatos & anathematizatos diebus Dominicis & feſtivis, pulſatis campanis & candelis accenſis, & ad terram projectis, in eiſdem eccleſiis atque locis, cum major in eis cleri & populi fuerit multitudo, publice nuntietis, & faciatis ab aliis publice nuntiari, & ab omnibus arctius evitari: dictumque interdictum in eccleſiis, & aliis ubilibet juxta tenorem proceſſuum prædictorum obſervari, donec nobis, præfatoque ſereniſſimo principi Romanorum regi, & prædictis epiſcopis & nuntiis, ac aliis de ſic eis commiſſis injuriis ac damnis & intereſſe ſatisfecerint, & ablata ſeu deprædata ab ipſis reſtituerint, aut ſuper iis cum eis concordaverint, & alias meruerint ab hujuſmodi excommunicationis & anathematizationis ſententiis abſolutionis beneficium obtinere, dictumque interdictum debuerit merito relaxari: ita tamen quod id quod fuerit per unum ex vobis inceptum, per alium ſeu alios valeat mediari & finiri. Quod ſi forte præfati nobiles & prædones de injuriis, damnis & intereſſe prædictis, eiſdem epiſcopis, nuntiis & aliis, aut alicui eorumdem ſatisfacere, & ablata eis reſtituere, ſeu ſuper hoc cum ipſis concordare per menſem poſt monitionem eis, vel in locis inſignibus per edicta publica ſuper hoc factam, diſtulerint: eos ad ſatisfaciendum de injuriis, damnis & intereſſe hujuſmodi, & eadem ablata reſtituendum, ſeu ſuper ipſis concordandum, ut præfertur, auctoritate prædicta prævia ratione compellatis, invocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis. Et nihilominus ad prædictorum noſtrorum proceſſuum executionem contra quoſcumque ipſorum tranſgreſſores & contemptores procedatis in omnibus & per omnia juxta ipſorum ſeriem & tenorem, contradictores per cenſuram eccleſiaſticam, & alia juris remedia, auctoritate prædicta compeſcendo: non obſtantibus felicis recordationis Bonifacii Papæ octavi conſtitutionibus, in quibus cavetur, ne aliquis extra ſuam civitatem & diœceſim, niſi in certis exceptis caſibus, ultra unam diætam a fine ſuæ diœceſis ad judicium evocetur. Sed quod judices a ſede deputati prædicta, extra civitatem & diœceſim, in quibus deputati fuerint, contra quoſcumque procedere, ſeu alii vel aliis vices ſuas committere, aut aliquem ultra unam diætam a fine diœceſis eorumdem trahere non præſumant, & de duabus diætis in concilio generali, quam aliis quibuſcumque conſtitutionibus a Romanis Pontificibus, tam de judicibus delegatis, quam de perſonis ultra certum numerum ad judicium non vocandis, & aliis editis, quæ noſtræ poſſent in hac parte juriſdictioni atque poteſtati, ejuſque libero exercitio quomodolibet obviare, necnon omnibus his quæ in dictis noſtris proceſſibus volumus non obſtare.

Datum Conſtantiæ, &c.

Quibus lectis, domini deputati, & demum dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis, præſidens, reſponderunt, Placet.

Mandat concilium regiſtrari inſtrumenta de ratificatione ſententiæ contra Joannem Papam XXIII.

Item eadem ſancta ſynodus ordinat, jubet & decernit inſtrumenta in ratificationibus ſententiæ depoſitionis per hoc ſacrum concilium nuper latæ contra dominum Baltaſſarem de Coſſa, olim Joannem Papam vigeſimum tertium, necnon renuntiationis per eum factæ de papatu, ſeu de jure quod poterat in eo prætendere, apud acta ipſius concilii in loco ſuo congruo regiſtrari & inſeri. *Ex prima editione.*

Mandat tranſſumi litteras de ceſſione Gregorii XII.

Item ordinat & decernit, bullas & inſtrumenta olim domini Gregorii Papæ duodecimi in ſua obedientia nuncupati, nuper in ceſſione papatus per eum ſeu ejus nomine facta, in dicto ſacro concilio producta, in formam publicam tranſſumi, ſeu de ipſis tranſſumpta publica fieri per protonotarios & notarios hujus ſacri concilii: quibus tranſſumptis decernit fidem indubiam adhiberi tamquam originalibus ipſis, auctoritate ipſius concilii. Super quibus pronuntiationibus & reſponſionibus prædictis magiſter Henricus de Piro promotor & procurator, nomine quo ſupra, petiit ſibi fieri publicum & publica, inſtrumentum & inſtrumenta, præſentibus dictis dominis, &c. teſtibus, &c. Deputati vero quatuor nationum, earum, & dictus dominus Oſtienſis collegii cardinalium, nominibus approbando, reſponderunt: *Placet.*

SESSIO XVII.

De receſſu domini Imperatoris, quem Concilium benedixit.

DIe Lunæ quintadecima ſupradicti menſis Julii, Conſtantiæ provinciæ Moguntinenſis, in eccleſia majori, in loco ſolito ad hoc ſpecialiter deputato, fuit tenta & ſolemniter celebrata ſeſſio generalis, præſente ibi ſereniſſimo principe domino Sigiſmundo Romanorum & Hungariæ, &c. rege, una cum quampluribus principibus, ducibus, comitibus, & nobilibus. In qua celebravit officium Miſſæ reverendus pater dominus [a] Udalricus epiſcopus Verdenſis: præſidebatque ſeſſioni hujuſmodi reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Vivarienſis, indutus pontificalibus: & ſingulis ordinatis, legebantur litaniæ, ac aliæ devotæ orationes more aliarum ſeſſionum. Ipſis autem omnibus expletis, dominus Sigiſmundus rex prædi- *Ex prima editione.*

[a] *Mſ* Ulricus.

ctus ſtetit ante altare genibus flexis in veſte non imperiali, ſed quotidiana, capite denudato, aſſiſtentibus eidem reverendiſſimis patribus dominis Laudenſi & de Urſinis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus. Fuitque interim cantata litania : & cum perventum eſt ad locum, *Ut eccleſiam :* dominus præſidens legit in hunc modum : *Ut eccleſiam tuam & regem noſtrum Imperatorem electum, hic præſentem, eccleſiæ tuæ advocatum & defenſorem, ad perfectam redintegrationem unitatis eccleſiæ præfatæ iter arripientem dirigere, protegere & conſervare digneris.* Fuit reſponſum : *Te rogamus audi nos*, Secundo dixit : *Ut eccleſiam tuam & eumdem regem electum ab omnibus inimicis viſibilibus & inviſibilibus præſervare & defenſare digneris.* Tertio dixit : *Ut eumdem Imperatorem electum etiam ad nos incolumem reducere digneris.* Fuitque reſponſum ſecundo & tertio, ſicut primo. Completa litania, ipſe præſidens convertit ſe ad Imperatorem, dicendo preces : *Salvum fac ſervum tuum Domine. Nihil proficiat inimicus in eo. Eſto ei Domine turris fortitudinis.* Et decantata oratione pro pace eccleſiæ, redeunteque Imperatore ad ſedem ſuam, dominus Antonius epiſcopus Concordienſis legit quamdam bullam & alia capitula infraſcripta tenoris ſequentis.

De receſſu domini Imperatoris, quem concilium benedixit.

Ex collectione Barberiniana, & mſ. Lipſienſi.

Die Luna XV. *ſupradicti menſis Julii, Conſtantia provincia Moguntinenſis in eccleſia majori, loco ſolito ad hac ſpecialiter deputato fuit celebrata ſolemniter & tenta ſacroſancti concilii generalis ſeſſio per reverendiſſimos in Chriſto patres & dominos, dominos S R E. cardinales, archiepiſcopos, epiſcopos, prælatos & ambaſſiatores, ceteroſque Chriſti fideles inibi tunc præſentes, in qua etiam sereniſſimus & invictiſſimus princeps, ac dominus, dominus Sigiſmundus Romanorum & Hungariæ rex auguſtus, una cum quampluribus principibus, ducibus, comitibus, & nobilibus interfuit perſonaliter. Pro cujus ſeſſionis introïtu & cauſa devotionis excitandæ reverendiſſimus in Chriſto pater dominus Ulricus epiſcopus Verdenſis cum magna devotionis ſolemnitate Miſſam celebravit: in qua Miſſa collationem ſive ſermonem ad clerum reverendus pater dominus Nicolaus epiſcopus Ceretenſis fecit : & pro hujus ſermonis themate, illud videlicet*, Corpus noſtræ humilitatis, *quod ſcribitur ad Philippenſes* III. *aſſumpſit. Qua Miſſa ſic cantata domini cardinales, archiepiſcopi, epiſcopi & alii, ad quos pertinuit, ſe ornamentis pluvialibus induerunt, capitibus mitras imponendo, ut eſt moris. Ac reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus Joannes miſeratione divina epiſcopus Oſtienſis S. R. E. cardinalis & Vicecancellarius, pontificalibus indutus huic ſeſſioni præſedit, & ſe ad locum ſolitum ante altare ad medium poſuit & locavit. His ſic ordinatis per actis hujus ſacroſancti concilii cantores inceperunt :* Exaudi. *Quo finito, & poſt aliqua intermedia, ut ſolitum eſt, dominus epiſcopus Oſtienſis & Vicecancellarius dixit hanc collectam :* Oremus : Mentibus noſtris : *& hac collecta ſic dicta, iterum cantores præfati inceperunt dicere :* Kyrie eleïſon, *& totam letaniam uſque ibi,* Ut eccleſiam, *excluſive perfecerunt. Tunc dominus Oſtienſis & Vicecancellarius hujuſmodi ſeſſionis præſidens dixit :* Ut hanc ſanctam ſynodum, *ter reſumendo. Deinde tota letania per ipſos cantores completa, idem dominus epiſcopus Oſtienſis, & Vicecancellarius dixit collectam orando videlicet :* Quæſumus, Domine. *Et poſt legebatur iſtud evangelium ſecundum Lucam :* In illo tempore : Deſignavit Dominus, *&c. Ipſo evangelio lecto, cantabatur per cantores prædictos hymnus :* Veni creator Spiritus, *ad finem. Et tunc iterum dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis & Vicecancellarius præſidens præfatus collectam dixit hanc :* Deus qui corda fidelium, *ad finem, & fuit reſponſum,* Amen. *Iterum dixit :* Dominus vobiſcum. *Reſpondebaturque,* Et cum ſpiritu tuo, *& ad finem dixit :* Benedicamus Domino : *& reſponſum fuit,* Deo gratias. *Iſtis omnibus ſic expletis iterum per cantores incepta fuit letania : & dominus Sigiſmundus rex prædictus ante altare ſedebat genibus flexis, in veſte non imperiali, ſed quotidiana, & capite denudato, ſibi aſſiſtentibus in habitu reverendiſſimis patribus dominis Laudenſi & de Urſinis S. R. E. cardinalibus, ipſaque letania ad hunc locum lecta, ſcilicet,* Ut eccleſiam ; *tunc dominus epiſcopus Oſtienſis præſidens prædictus dixit, & legit in hunc modum :* Ut eccleſiam tuam, & regem noſtrum Imperatorem electum hic præſentem eccleſiæ tuæ advocatum, & defenſorem ad perfectam redintegrationem unitatis eccleſiæ præfatæ iter arripientem dirigere, protegere, & conſervare digneris. *Fuit reſponſum :* Te rogamus audi nos. *Secundo dixit :* Ut eccleſiam tuam, & eumdem regem Imperatorem electum ab omnibus inimicis viſibilibus, & inviſibilibus præſervare & defenſare digneris. *Iterum reſpondebatur,* Te rogamus audi nos. *Tunc alterius fuit letania in totum per cantores completa, qua completa, ipſe dominus epiſcopus Oſtienſis præſidens dicens officium vertit ſe ad Imperatorem dicendo, & decantando preces, ſcilicet,* Salvum fac ſervum tuum Domine. *Et reſpondebatur,* Deus meus. *Secundo,* Nihil proficiat inimicus in eo ; *& reſponſum fuit :* Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. *Tertio dixit :* Eſto ei Domine turris fortitudinis. *Reſpondebatur,* A facie inimici. *Deinde dixit :* Domine exaudi orationem meam : *& reſponſum fuit :* Et clamor, *&c.* Dominus vobiſcum ; Et cum ſpiritu tuo. *Deinde dixit collectam, videlicet,* Oremus, *ad ponendum pacem in eccleſia Dei : Et tunc Imperator rediit ad ſedem ſuam. Iſtis omnibus cum devotione & ſolemnitate, ut decuit, pleniſſime expeditis & peractis, reverendiſſimi patres domini, Antonius Concordienſis, Vitalis Tholonenſis. Nicolaus Merſeburgenſis, & Patricius Cortagenſis, Dei & Apoſtolicæ ſedis gratia epiſcopi : Necnon reverendus in Chriſto pater & dominus Joannes divina providentia patriarcha Antiochenus, ambonem, in quo decreta, ordinata & diffinita concilii ſacroſancti prædicti ſolent legi & publicari, aſcenderunt ; in quo ipſi exſiſtentes dominus Antonius epiſcopus Concordienſis præfatus quamdam bullam proviſionis, cujus tenor inferius eſt inſertus, de mandato concilii antedicti publice, alta & intelligibili voce de verbo ad verbum publicavit & perlegit. Qua bulla ſic ad finem lecta, per omnes quatuor nationum reverendos patres dominos epiſcopos ad hoc deputatos prædictos, ac per dominum Joannem epiſcopum Oſtienſem, & hujus ſeſſionis præſidentem fuit concorditer reſponſum,* Placet. *Deinde dominus Joannes patriarcha Antiochenus adhuc in ambone publicationis ordinatorum in concilio exſiſtens, quamdam papyri articulatam cedulam, cujus tenor inferius eſt inſertus, de mandato dicti ſacri collegii publice, alta & intelligibili voce de verbo ad verbum legit & publicavit. Tunc ea integre perlecta, per omnes quatuor nationum præſidentes, & reverendiſſimum patrem dominum epiſcopum Oſtienſem, & Vicecancellarium præſidentem hujus ſeſſionis, fuit concorditer, ut ſupra,* Placet, *reſponſum. Super quibus omnibus, & ſingulis præmiſſis in hujuſmodi ſeſſione determinatis, lectis*

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO XVII. CONCILII.

& concluſis, atque factis, magiſter Henricus de Piro hujus ſacri concilii promotor & procurator, ſibi nomine dicti concilii per protonotarios, notarios, atque ſcribas ejuſdem concilii, unum & plura, ac tot, quot ſunt neceſſaria fieri publica inſtrumenta petiit: præſentibus ibidem illuſtriſſimis principibus dominis Ludovico Bavariæ duce, ac palatino Rheni, comite Frederico marchione Brandeburgenſi, & Burgravio Nurenburgenſi, ac generoſis viris Bertoldo de Urſinis, & Carolo de Malateſtis comitibus, aliiſque nobilibus & Chriſti fidelibus in numero copioſo.

Ex editione Bini.

Die Lunæ decimaquinta menſis Julii ſupradicti, fuit ſeſſio generalis in eccleſia cathedrali Conſtantienſi, mane hora conſueta, pro receſſu ac felici tranſitu sereniſſimi principis domini Sigiſmundi Romanorum & Hungariæ, &c. regis, ac conceſſionis fiendæ reverendiſſimo patri domino Angelo Corrario cardinali Conſtantinopolitano, olim Gregorio Papæ duodecimo in ſua obedientia nominato, nuperrime papatui ſuo renuntianti: præſente ibidem præfato domino Sigiſmundo Romanorum rege in habitu quotidiano: necnon præſentibus reverendiſſimis patribus dominis Joanne Oſtienſi, Angelo Præneſtino, Jordano Albanenſi, epiſcopis; Joanne ſancti Sixti Raguſinenſi, Antonio Aquilegienſi, Alamanno Piſano, Thoma Tricaricenſi, Branda Placentino, Antonio de Salancho, presbyteris: Amadeo Salutiarum, Rainaldo de Branckaſiis, Ludovico de Fliſco, Landulpho Barenſi, Odone de Columna, Lucido de Comite, & Franciſco Florentinenſi, diaconis cardinalibus. Quibus ſic exſiſtentibus, ut præfertur, ibidem fuit celebratum officium Miſſæ per reverendum patrem dominum Ulricum epiſcopum Verdenſem, de ſancto Spiritu: & ſermone ad clerum facto per reverendum patrem dominum Nicolaum Cartenſem epiſcopum, cujus ſermonis thema fuit, Corpus noſtræ humilitatis. *Officio vero Miſſæ ſolemniter peracto, fuit inceptum officium litaniarum cum introitu,* Exaudi nos Domine, *more ſolito, cum collectis, orationibus & evangelio:* Deſignavit Dominus & alios ſeptuaginta duos: *ac hymno,* Veni creator Spiritus. *His peractis, reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Vivarienſis, prædictus præſidens, acceſſit ad altare, sereniſſimo domino rege Romanorum tranſeunte ad locum præſidentiæ, ubi parabatur ſedes ipſi domino regi, cum dominis Jordano Albanenſi & Angelo Præneſtino epiſcopis cardinalibus, ipſi domino *reaſſiſtentibus in officii ſolemnitate. Quibus hinc inde in locis prælibatis exſiſtentibus, fuit ſecundario inceptum officium litaniarum per cantores ſynodi. Quibus litaniis dictis, rege in loco ſuo genibus flexis ſtante, prælibatus reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis & præſidens legebat:* Ut eccleſiam tuam, & Imperatorem electum hic præſentem, eccleſiæ advocatum & defenſorem, ad perfectiorem redintegrationem unitatis eccleſiæ præfatæ iter arripientem, dirigere, protegere & conſervare digneris. *Chorus reſpondebat:* Te rogamus, audi nos. *Subſequenter legit:* Ut eccleſiam tuam & eumdem Imperatorem ab omnibus inimicis viſibilibus & inviſibilibus præſervare & defenſare digneris. Te rogamus audi nos. *Tertio legebat:* Ut eumdem regem Imperatorem ad nos incolumem reducere digneris. *Chorus:* Te rogamus audi nos. *Tunc officium litaniarum ulterius more ſolito fuit completum per cantores ſive chorum. Quo finito, idem dominus revolvit ſe ad Imperatorem, legendo preces ad verſiculum:* Salvum fac ſervum tuum Domine. *Reſpondebatur:* Deus meus ſperantem in te. *Subſequenter:* Nihil proficiat inimicus in eo. *Reſpondebatur:* Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. Eſto ei Domine turris fortitudinis. *Reſpondebatur:* A facie inimici. Domine exaudi orationem meam; Et clamor meus ad te veniat. Dominus vobiſcum: Et cum ſpiritu tuo. *Ultimo legebat collectam ad ponendam pacem in eccleſia Dei. His itaque peractis, rex Romanorum præfatus receſſit de illa ſede, & reverſus fuit ad ſedem ſuam ſolitam, una cum dictis dominis cardinalibus ſibi in officio aſſiſtentibus. Tunc aſcenderunt ambonem, in quo edicta & ordinationes ſanctæ ſynodi Conſtantienſis ſolent legi & publicari, reverendi patres domini Antonius Concordienſis, Vitalis Tolonenſis, Nicolaus Merſburgenſis, & Patricius Cortagenſis, epiſcopi nomine quatuor nationum, ſupervenientе & aſcendente poſtremo domino Joanne patriarcha Antiocheno. Quibus ibidem exſiſtentibus, dominus Antonius de mandato & auctoritate ipſius ſanctæ ſynodi legebat ſchedulam papyream conceſſionum, legationum, ſalviconductus & aliorum indultorum, reverendiſſimo patri domino Angelo Corario cardinali Conſtantinopolitano per concilium & ſynodum conceſſorum & donatorum, in hunc modum.*

Philip. 3.

Luc. 10.

* Forte, regi aſſiſtentibus.

Sacroſancta generalis, &c.

Bulla legationis domini Angeli, olim Gregorii duodecimi, & proviſionis ejuſdem.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, Univerſalem eccleſiam repræſentans.

Ex prima editione.

CUm Chriſti fideles piis in Domino & devotis affectibus, multis temporibus, ſollicitudinibus, impenſis, laboribus atque curis occupati fuerint circa exſtirpanda ſchiſmata de eccleſia ſancta Dei, & poſt atque inter omnia alia hujus peſtiferi morbi quæſita remedia, toti pæne Chriſtianitati & hinc tandem ſacro concilio Conſtantienſi facilius & potius antidotum ad hoc exſequendum viſum fuerit, renuntiationes ac ceſſiones papatus fieri debere per quemlibet pro Papa, ſeu Romano Pontifice ſe gerentem; præcipue quoque propter pacem & tranquillitatem ſanctæ matris eccleſiæ ſupradictæ, totalis redintegrationis ordinem ad perfectionem auctore bonorum omnium deducendum, laudabili humilitate proſecutus ſit dominus, videlicet reverendiſſimus dominus Angelus de Corario, qui in ſua tunc obedientia Gregorius duodecimus dicebatur; renuntiando videlicet, cedendoque expreſſe in ſcriptis realiter & cum effectu, juri, titulo & poſſeſſioni, quod, quem & quam, vel ſi quod, quem aut quam habuit in papatu; & reſignando papatum, & omne jus papatus, titulum & poſſeſſionem, quod, quem & quam habebat, vel habere dicebatur, per manus magnifici & potentis viri domini Caroli de Malateſtis, pro ſancta Romana eccleſia Arimini & nonnullarum aliarum terrarum in temporibus vicarii & rectoris provinciæ Romandiolæ generalis, plenum & ſpeciale ad hoc mandatum habentis; quemadmodum in geſtis ſive actis publicis, in ſeſſione dicti ſacri concilii quarta die hujus menſis Julii facta, per inſtrumenta authentica comprobatur. Et attendens dicta ſancta ſynodus Conſtantienſis, quam ſponte & liberaliter in præſcriptis ceſſione, renuntiatione & reſignatione per ipſum dominum Angelum, & pro eodem proceſſum fuerit uſque ad effectum Deo gratum & commendabilem incluſive, & etiam ad ipſius ſanctæ ſynodi declarationem; antequam ille dominus, qui in ſua obedientia dicitur Benedictus, ceſſerit, aut cedere voluerit, experiretur; quantaque bona ex his ſanctæ matri eccleſiæ attulit, ac univerſo populo Chriſtiano proveniant, ſintque Domino largiente proventura; & quod sereniſſimus princeps &

Seſſ. XIV.

invictiſſimus dominus Sigiſmundus Dei gratia Romanorum & Hungariæ, &c. rex, ſupradicta etiam pia conſideratione advertens, quædam capitula ſeu articulos, perſonæ ſecuritatem, animi quietem, vitæ & ſtatus condecentiam dicti domini Angeli olim in ſua obedientia Gregorii duodecimi nuncupati, concernentia, dictæ ſanctæ ſynodo exhibuit atque porrexit; Volens dicta ſancta ſynodus, quod eccleſiæ ſanctæ filii videant, quanta ſibi benefacientes ipſa mater eccleſia gratitudine proſequatur, præcipue tanti filii & defenſoris precibus inclinata, ſtatuit, ordinat & decernit, quod dictus dominus Angelus inter ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales ſit, & eſſe debeat epiſcopali titulo, per præſens concilium, aut futurum Romanum Pontificem ſuo tempore pro pace eccleſiæ declarando, cum omnibus honoribus & emolumentis, & aliis debitis ſeu conſuetis perpetuo inſignitus, ſecundusque poſt Romanum Pontificem dignitate & ordine habeatur, nec aliquis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium ſibi in hoc præferatur; ſalvo, ſi dominus ille qui in ſua obedientia dicitur Benedictus, conſimiliter renuntiaverit & ceſſerit ſponte juri, titulo & poſſeſſioni papatus, quod, quem & quam ſe prætendit habere: & ipſos ambos in eodem loco ſive tractatu ſimul perſonaliter concurrere contingat: quod tunc in ſacri concilii ante electionem, & futuri Pontificis Romani poſt electionem poteſtate exſiſtat, inter ipſos duos gratificando, quis præemineat, ordinare. Inſuper dicta ſancta ſynodus ſtatuit, ordinat & decernit, quod dictus dominus Angelus quoad vixerit, ſit ſanctæ ſedis Apoſtolicæ in provincia Marchiæ Anconitanæ & præſidatus Farienſis, cum proviſione, ſalario, gagiis, muneribus & honoribus ſolitis, cardinalis legatus de latere in ſpiritualibus & temporalibus, atque vicarius generalis irrevocabiliter permanſurus: cum omnibus & ſingulis facultatibus & auctoritatibus hujuſmodi legatorum, quæ legatis talibus concedi per ſedem Apoſtolicam in forma pleniſſima conſueverunt: quodque eidem domino Angelo favores & gratiæ ſedis Apoſtolicæ in præbendis beneficiis & aliis proviſionibus largiſſime impendantur. Præterea dicta ſancta ſynodus ſtatuit, ordinat & definit, quod idem dominus Angelus, ratione & occaſione ſpiritualis & temporalis adminiſtrationis papatus vere ac putative, quomodocumque & qualitercumque uſque in præſentem diem, & quouſque per formam conſtitutionis pridie in dicta ſancta ſynodo factæ, eidem licebit, quem & quam habuit aliquando, aut cujuſvis legationis, vicariatus, ſeu nuntiationis ſedis Apoſtolicæ, aut alterius geſtionis, ſive adminiſtrationis nomine Romanæ eccleſiæ, & maxime in provincia Marchiæ Anconitanæ, vel alibi, dum minori fungebatur officio, ac etiam occaſione vel cauſa ſuæ perſonæ non poſſit, neque debeat de actis, geſtis, ordinatis, indultis, conceſſis, receptis, levatis, habitis & erogatis, donatis & alienatis ac effuſis, quitatis, liberatis, aut aliis quibuſcumque, ſeu qualitercumque factis ſeu peractis per eum, ſeu ejus nomine, aut quæ ad eum, vel poteſtatem ejus quoquo modo pervenerint, ad cujuſcumque officii vel cujuſcumque perſonæ inſtantiam, cujuſvis dignitatis, præeminentiæ, ſtatus, gradus, ordinis vel conditionis aut ſexus, etiam ſi papalis, pontificalis, imperialis vel regalis exſiſtat, de jure vel de facto, aut aliter qualitercumque conveniri, denuntiari, accuſari, vexari, inquietari, impediti ordinarie ſive extraordinarie, cum promotione vel ſine, in judicio ſive extra, per ſe vel per alium, Apoſtolica concilii præſentis, aut alia quavis auctoritate ordinaria vel ſubdelegata, ſeu alias moleſtari, nec contra eum inquiri valeat: nec ullo umquam tempore realiter vel perſonaliter, civiliter vel criminaliter, aut mixtim, ſeu alias quomodocumque, etiamſi dolus vel fraus, aut aliqua alia corruptela circa præmiſſa vel eorum aliquod re ipſa vel alias notari poſſent, aut dicerentur quomodolibet interveniſſe: quodque idem dominus Angelus non teneatur, nec debeat cuiquam (ut præmittitur) perſonæ in judicio vel extra de præmiſſis vel aliquo eorum, aut dependentibus, emergentibus aut connexis, ſive prorſus extraneis a præmiſſis vel aliquo præmiſſorum, reſpondere, rationem reddere, aut calculum facere, etiam coram gentibus Apoſtolicæ cameræ, vel aliis quovis modo, directe vel indirecte, publice vel occulte, niſi quatenus ſibi propria conſcientia, cui quoad hoc totaliter relinquatur, dictaverit faciendum. Dicta namque ſancta ſynodus ex ſuperabundanti liberat dictum dominum Angelum de his omnibus, univerſis & ſingulis, aliiſque, in quibuſcumque pondere, numero & menſura, cujuſvis qualitatis, quantitatis, generis vel ſpeciei, juris corpore comprehenſurum, vel non, exſiſtant, quæ omnia hic & eorum valores, nomina, cognomina, qualitates, genera ac ſpecies habere voluit, & vult pro ſpecifice & expreſſe declaratis, ac ſi de eis expreſſa mentio facta foret, etiam ſi ſacra fuerint aut profana, communiter vel diviſim, ſeu mixtim ad quemcumque valorem aſcendant; attenta libera & ſpontanea ceſſione juris papatus per ipſum dominum Carolum de Malateſtis procuratorem ejus, pridem in hujuſmodi ſancta ſynodo facta, pro pace & unione in eccleſia ſancti Dei prædicta, quantum in eo fuerit, modis omnibus promovendis, quibus Romanæ eccleſiæ obligatus aut obnoxius fuerit, vel dici potuerit, ſive poſſit; eximit, quitat, liberat penitus & abſolvit: necnon vult & nuntiat eum ab illis omnibus totaliter exemptum, quitatum, liberum & abſolutum: eidemque domino Angelo pro ſe vel ſuis heredibus ac ſucceſſoribus omnia & ſingula ſanctæ Romanæ eccleſiæ & Apoſtolicæ cameræ per eum qualitercumque debita, vel alias pro eo plenarie, libere & pure remittit, donat & largitur. Tollit denique ex certa ſcientia quoad præmiſſa omnia & ſingula, invalidat atque ſuſpendit dicta ſancta ſynodus, tam reſtitutionis in integrum, quam de vacatione ſedis, & omnia alia jura & beneficia, ſive privilegia, per quæ Romanæ eccleſiæ Apoſtolicæque cameræ prædictæ, aut futuro ejus Pontifici contra præmiſſa vel aliquod eorum ſubveniri, aut de ipſis vel eorum aliquid infringi, ſeu aliqualiter poſſent tranſgredi aut violari: decernens irritum & inane, ſi quid in contrarium a quovis, quavis auctoritate, vel quovis ingenio vel colore contigerit attentari; non obſtantibus quoad omnia & ſingula ſupradicta, tam canonicis, quam civilibus juribus & Apoſtolicis conſtitutionibus, generalium conciliorum conſtitutionibus, ac aliis diſpoſitionibus contrariis quibuſcumque. Statuens & ordinans dicta ſancta ſynodus, quod quilibet futurus Romanus Pontifex omnia & ſingula ſupradicta ſtudeat inviolabiliter obſervare, eaque ſuis Apoſtolicis litteris in forma plena, congrua & decenti approbet, ratificet, de novo concedat, indulgeat atque confirmet: & quod quicumque Romanum Pontificem eligentes, quoad hoc, ante ſui Apoſtolatus inthronizationem ſub vinculo præſtandi juramenti obligent efficaciter & adſtringant: mandans & præcipiens dicta ſancta ſynodus, quod ultra ſacri concilii publica geſta ſeu munimenta ſolito more ſuper præmiſſis conficienda, fiant ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis, & quoli-

bet eorum ad majorem certitudinem patentes litteræ, ſub ſigillo concilii in forma pleniſſima cum omnibus & ſingulis clauſulis, non obſtantibus neceſſariis, revocatoriis & derogatoriis, & aliis opportunis dicto domino Angelo, ſeu alteri vel aliis, pro eo recipienti vel recipientibus, aſſignandæ.

Ex mſ. S. Vict. & tribus Germanicis.

Quarum quidem ordinationum, conceſſionum, proviſionum & indulgentiarum ſchedula, ut præmittitur, lecta, reſponſum fuit ad contenta in eadem, primo per dominum Antonium Concordienſem pro Italica, Vitalem Tolonenſem pro Gallicana, Nicolaum Merſburgenſem pro Germanica, & Patricium Cortagenſem epiſcopos pro Anglicana nationibus prædictos, & Joannem epiſcopum Oſtienſem cardinalem Vivarienſem pro collegio cardinalium, Placet.

Quibus, ut præmittitur, factis, Joannes patriarcha Antiochenus eodem loco exſiſtens, de ſimilibus voluntate & mandato legebat unam ſchedulam certarum inhibitionis, cenſuræ & excommunicationis ſententias ac privationes in ſe continentes, contra omnes & ſingulos dantes & dari facientes impedimentum dominis prælatis, ambaſſiatoribus, nuntiis, procuratoribus, & aliis ad concilium venientibus, & de concilio recedentibus licentiatis. Necnon dictum impedimentum regiæ majeſtati & ſecum venientibus, ſeu itinerantibus, in eundo & redeundo Niciam, & de Nicia ſive aliis locis per quos tranſiverit, & in quos interim fuerit conventum de mutua viſione habenda, prout inferius ſequitur.

Item idem patriarcha nomine & auctoritate quibus ſupra, pro unione & felici ipſius regis tranſitu, & ſuorum, die Dominica eſſe proceſſionem generalem per prælatos ſanctæ ſynodi Conſtantienſis, & de cetero domino rege exſiſtente foras in itinere, omnibus diebus Dominicis eſſe debere proceſſionem generalem. Et fuit reſponſum per dominos deputatos prædictos ac cardinalem Vivarienſem: Placet. *Super quibus venerabilis vir magiſter Henricus de Piro promotor petiit ſibi fieri unum vel plura, ac tot quot ſufficiant, per protonotarios ſedis Apoſtolicæ, & notarios nationum & concilii Conſtantienſis, & alios ſingulos ibidem præſentes, publicum ſeu publica, inſtrumentum & inſtrumenta. Præſentibus ibidem illuſtribus principibus dominis Ludovico comite Palatino Rheni, Friderico Burgravio Nurembergenſi, Carolo de Malateſtis domicello Arimini, & pro ſancta Romana eccleſia in provincia Romandiola rectore generali, Guntero comite de Swartzburg magiſtro curiæ Romanorum regis, Bertholdo de Urſinis comite Suanenſi, Joanne* [a] *de Paltſthove, & Zaviſcho dicto Nigro, ambaſſiatoribus regis Poloniæ, aliiſque regum, principum & baronum, civitatum, univerſitatum, ſtudiorum ambaſſiatoribus, & ceteris Chriſtianis in multitudine copioſa.*

[a] Mſ. de Sedejſcvo.

Tenor vero dictæ ſchedulæ, per præfatum patriarcham Antiochenum lectæ, de qua ſupra fit mentio, ſequitur & eſt talis.

Quod impediens regem Romanorum in itinere ad regem Arragonum, ſit ipſo jure excommunicatus.

Ex prima editione.

QUia dignum eſt, laborantes pro pace ſacroſanctæ eccleſiæ plena libertate ſecuritateque gaudere, nulliſque impedimentis ſeu moleſtiis inquietari; hæc ſacroſancta Conſtantienſis ſynodus eccleſiam catholicam repræſentans, in Spiritu ſancto legitime congregata, ſtatuit, definit & ordinat, quod quicumque cujuſcumque ſtatus aut conditionis exſiſtat, etiam ſi regalis, cardinalatus, patriarchalis, archiepiſcopalis, epiſcopalis, ducatus, principatus, comitatus, marchionatus, ſeu alterius cujuſcumque dignitatis ſeu A ſtatus eccleſiaſtici vel ſæcularis exſiſtat, qui sereniſſimum & chriſtianiſſimum principem dominum Sigiſmundum Romanorum & Hungariæ, &c. regem, vel alios cum eodem, ad conveniendum cum domino rege Arragonum pro pace eccleſiæ, ad exſtirpationem præſentis ſchiſmatis per hoc ſacrum concilium ordinatos, ad dictam conventionem euntes vel redeuntes impediverit, perturbaverit vel moleſtaverit, aut aliquod damnum in perſonis aut bonis, aut familiis eorum intulerit, aut inferri per alium ſeu alios, directe vel indirecte, clam vel palam, ſeu quovis modo inferri procuraverit; ſententiam excommunicationis auctoritate hujus ſacri concilii generalis ipſo facto incurrat, abſolutione ejuſdem ipſi ſacro concilio, ſeu B futuro unico & indubitato ſummo Pontifici, præterquam in mortis articulo, ſpecialiter reſervata: & ulterius omni honore & dignitate, officio, beneficio eccleſiaſtico vel ſæculari ſit ipſo facto privatus.

Quod celebretur Miſſa ſingulis diebus Dominicis per concilium, & fiat proceſſio, & intereſſentes habeant centum dies indulgentiarum.

Item ut Deus præfati sereniſſimi principis & aliorum cum eo ad dictam conventionem eccleſiæ ſuæ greſſus dirigere, & corda illorum cum quibus acturi ſunt, ad eamdem pacem ſeu clementiam inducere, & illos cum dicta pace obtenta ad dictum ſacrum C concilium incolumes reducere dignetur; ſtatuit & ordinat ſancta ſynodus, quod ſingulis ſeptimanis die Dominico fiat proceſſio generalis in hac civitate Conſtantienſi cum Miſſa ſolemni: quibus proceſſioni & Miſſæ omnes prælati in hoc concilio exſiſtentes intereſſe teneantur, veſtimentis pontificalibus (ut eſt moris) induti. Conceditque dicta ſancta ſynodus cuilibet præmiſſorum intereſſenti centum dies indulgentiarum, & totidem cuilibet preſbytero unam Miſſam celebranti: & aliis qui devote ſemel in die, *Pater noſter* & *Ave Maria*, pro dicta incolumitate orando dixerint, quadraginta dies indulgentiæ in forma eccleſiæ conſueta. Lectis ſupradictis, per deputatos quatuor nationum, & dominum præſidentem, fuit concorditer reſponſum: *Placet.*

D

Epiſtola concilii ad Bohemos.

Ex cod. mſ. II. Inſtadienſi.

Sacroſancta ſynodus Conſtantienſis, univerſalem Dei eccleſiam repræſentans, in Spiritu ſancto legitime congregata, venerabili epiſcopo & dilectis nobis in Chriſto filiis, capitulo & ſuffraganeis, ac toti Clero Pragenſi, ſalutem in Domino. Magnum noſtris temporibus infortunium, grave nefas experti ſumus, optimi filii, ſi horrendi ſchiſmatis fœditatem, ſi hæreſium pernicioſiſſimam malitiam repetimus: & ex iis quanta clades, quanta animorum damnatio orta ſit, plane recenſeamus. Eoquidem tam obnoxia, tam prorſus intolerabilia paſſi ſumus, ut non mirandum E *ſit, tantum facinus quemadmodum pullulaverit: ſed quo pacto nos tot flagella, concertationes, ac diſturbia tolteremus. Ac ſi hominum forſitan diligentia gravitaſque has tempeſtates paſſim ſemovere minime curaverit, quod nos infeliciſſimum arbitramur; Deus tamen immortalis, qui impiorum ſævitiam & malignantium iniquitatem prorſus humanum genus inficere non ſinit, nos hoc adventare ſtatuit, quo fidei noſtræ orthodoxiſſimæ ac ſanctiſſimæ eccleſiæ reintegrationi opportune ſuccurrere curaremus. Itaque Deo auctore noſtro, has tam ingentia negotia conſultiſſime decentiſſimeque ingreſſi, tandem feliciter peragere inſtituimus; populumque Chriſtianum, tot adeo anguſtiis labefactatum, hæreſum etiam pravitatibus conci-*

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO XVII. CONCILII.

tatum, ad pacis dulcedinem & veritatis candorem reſtituere cœpimus: ſicque perfecte a nocivis vepribus liberare putavimus. Meminiſſe quidem oportet nefanda & deteſtabilis doctrina Joannis Wicleff, cujus tam ſordida, tam fœda ſententia exſtitit, ut non ſolum illam repetere, quotque ex ea errores definxerint, memorare grave ſit, ſed & ipſius reminiſci horrendum videatur. Nam fidem catholicam non tantum improbe interpretari, ſed a fundamentis evertere conatus eſt. Nemo tam umquam ſub velamine Chriſtianæ religionis inſtituto fidei oppugnavit, tam perverſe & ſcandaloſe contradixit eccleſiæ. Quamobrem in Oxonienſi primum, dein Pariſienſi, Pragenſique Studiis, articulis de ejus libris excerptis, memoriaque ejus damnata, tandem in generali concilio, Romæ jampridem celebrato, illa ſententia juſte, pie, & ſancte exſtitit confirmata, per librorum ejus condemnationem & combuſtionem. Et jam in præſenti Conſtantienſi concilio confirmatio prædictorum exſtitit innovata; & memoria ipſius Wicleff ob nefariam ipſius doctrinam condemnata, cum ſententia exhumationis oſſium ipſius in ſacro loco, ſi a fidelium oſſibus valeant ſeparari, ac extra ſacrum locum eorumdem oſſium projectionis.

Verum, ut experientia docet, venenoſa ejuſdem Joannis Wicleff perverſaque opinio, multos plurimorum infecit peſte ſua, damnabiliterque corrupit. Unde inpræſentiarum improbiſſimos & periculoſiſſimos teterrimoſque viros, quoadam Joannem Hus, Hieronymumque, ejuſdem Wicleff in multis damnatiſſimis articulis imitatores, non ſolum ad debilitandam, ſed ad enervandam quaſi militantis eccleſiæ diſciplinam, fidemque catholicam elidendam tendere, manifeſtiſſime cognovimus. Ob hoc quidem gentibus præclari regni Bohemiæ vere catholici, pro tam nefanda, tam obnoxia labe repellenda, plurimum, ut percepimus, excitatis, ac etiam manifeſtis jurgiis & concertationibus exortis, ingenti ſtudio & maturo judicio tractavimus, quo pacto regnum hoc veſtrum prædictum talibus hominibus perditiſſimis liberare valeremus.

Neque parva res videbatur. Etenim ſub colore catholicæ fidei tales hæreſiarchæ ſolent ſimpliciſſimos homines indoctos, etiam eruditos corrumpere, eoſque a fidei inſtitutis avertere. Itaque eos jam ſub noſtra poteſtate redactos examinare, & quemadmodum ſapiant perſcrutari voluimus.

Verum de Joanne Hus, qui primum huc venit, judicium orſi, diligentiſſime libris primum ſuis, deinde quamplurimorum teſtium fide dignorum, immo qui nullo pacto repudiari poſſunt, teſtimoniis, reperimus, inteſtina fidei noſtræ diſſipare, & populum notorie ad ſuam damnatiſſimam doctrinam adducere curaviſſe. Quæ ſi, ut nobis clariſſime liquet, cunctis regni veſtri gentibus manifeſta eſſent, minime dubitamus, pro ingenti veſtro erga fidem catholicam affectu, quin talem virum, ſuis meritis exigentibus notorie convictum, & jam ſanctiſſima juſtitia mediante deletum, perantea exterminandum curaviſſetis.

Scitote autem, nos eumdem Joannem Hus primo ex reverendiſſimis dominis cardinalibus, ex prælatorum & magiſtrorum excellentiſſimorum quamplurimibus examini ſuo deputatis, demum data ſibi publica audientia, ſereniſſimo Romanorum ſemper Auguſto ac Ungariæ rege aſſiſtente, quemadmodum intelligeret, auſcultaſſe. Denique cum obſtinatiſſimus, ne animæ ſuæ periculum pateretur, atque omnibus de noſtra diligentia gravitateque conſtaret, curavimus ipſum perſæpe vocare, accerſitis coram plurimis prælatis, doctoribus, & magiſtris, ſuæ mentis ſententias manifeſtare, defenſioneſque proferre. Multa enim penitus abſurda & a fide diſcrepantia ſe credere faſſus eſt. Eumdem tamen ut reſipiſceret, caritative, quanto ſtudio potuimus, monuimus: ſed nec profuit. Quippe non ſatis dici poſſit, quantum & publice & privatim, ut ſe emendare vellet, conati ſimus. Quo in caſu clementer agere volebamus, cupientes vitam potius quam mortem peccatoris amplecti. Sed neque etiam proficere valuimus. Quin immo obſtinatior, in ſuis opinionibus perverſior diabolica inſtigatione exſtitit. Itaque res ſe habet, ut in apertiſſima hæreſi & intolerabili deprehenſus & convictus, juris cenſura penitus relinqueretur: & ob idem in publica noſtri concilii ſeſſione damnatus ac demum degradatus, ſupplicio ultimo per curiam ſæcularem exſtitit judicatus.

Hæc perſcribimus, Viri eruditiſſimi, ut quod nos indefeſſe agimus, vos etiam, quos percepimus hujus hæreſis periculoſiſſimæ oppugnatores, ad ejuſdem exſtirpationem non ſolum opportune, ſed etiam celeriter intendatis. Ad quod ſereniſſimum regem veſtrum, Chriſtianiſſimum & piiſſimum, noſtrorum etiam conatuum promptum & officioſiſſimum, ut audivimus, imitatorem, ad ſolita ſuffragia excitetis. Neque enim dubitamus, eum piis noſtris conatibus favores opportunos impenſurum, cum a venerabili fratre noſtro, epiſcopo Luthomiſlenſi, aliiſque doctoribus & magiſtris ejus regni perſæpe audivimus, quam ardentiſſime expurgationem tam fœdiſſimæ peſtis affectaret. Cujus epiſcopi geſta non parva laude digna eſſent, ſi nos, quanta pro honore regis & regni Bohemiæ & catholicæ fidei defenſione geſſit, serioſe ſcribere curaremus. Quid enim Deo acceptius, quid populo Chriſtiano gratius agere poſſumus, quam tantam temeritatem & malignitatem opprimere? Profecto id unum memoriæ veſtræ commendamus. Si nos hæreſes ſuſtinemus, eaſque paſſim creſcere permittimus, longe Deo hominibuſque inferiores exſiſtimus.

Ne igitur tanta nota aigremur, o viri optimi, & vos hortamur, quantumcumque valemus, & per viſcera Domini Jeſu Chriſti obteſtamur, ut homines peſtiferos, doctrinam Wicleff & ejus ſectatoris Hus, hæreticorum damnatorum ſeminantes, prædicare & dogmatizare in veſtris civitate & diœceſi, quantum in vobis fuerit, non permittatis, ut labes illa peſſima ab ipſius regni finibus penitus exſtirpetur. Quin immo ea qua fungimur auctoritate, & ſub pœnis juris vobis enjungimus & mandamus, ut pro repellenda tam ſordida & maligna hæreſi, omnibus quibus poteſtis laboribus, curis, & diligentia intendatis. Meminiſſe enim oportet, frater venerabilis, Apoſtolos, in quibus in terra paſtoralis officii epiſcopos ſucceſſiſſe tenemus, pro abolendis hæreſibus a Chriſto Salvatore noſtro militantis eccleſiæ capite inſtitutos, & pro earumdem exſtirpatione ſpontaneam mortem & martyria graviſſima ſuſtinuiſſe. Velitis igitur, in catholicæ fidei tuitionem, juxta prædicta tradita a nobis præcepta accuratiſſime vigilare, ut ſic ſubjecti veſtri veſtra valeant cura ac diligentia ſalvari: ut evangelica doctrina tradit. Qui enim ſuorum, & maxime domeſticorum, curam non habet, hic fidem abnegavit, & infideli deterior eſt. 1 Tim. 5. 8. Propter quod tales vos in præmiſſis ex operum efficacia exhibere curetis, ut apud eum, cujus res agitur, meritum reportetis, & a nobis de bona diligentia collaudari merito valeatis. Scientes, ſi qui auſu temerario hanc noſtram ſententiam Deo gratiſſimam, totique Chriſtiano populo ſalutarem, quoquomodo impugnare tentaverint, & in eadem damnatiſſima hæreſi perſtiterint, aut in ea perſiſtentes juverint quomodolibet vel defenderint, ultra divinam vindictam, quam veriſimiliter debent exſpectare, nos in eoſdem debito modo & juxta canonicas ſanctio-

ues proceſſuros, ut ſic talium correctio aliis tranſeat merito in exemplum.

Datum Conſtantiæ, anno Domini MCCCCXV. *indictione octava, die* XXVI. *menſis Julii, ſub appenſione ſigillorum quatuor nationum. Quatuor nationes hæ ſunt: Italicorum, Francigenarum, Anglicorum, Germanicorum. Item pœna juris, ſub quibus præcipitur, ſunt hæ: major excommunicatio, beneficiorum privatio, & ſacerdotii degradatio. Amen.*

SESSIO XVIII.

Ex prima editione.

ANno & indictione quibus ſupra, die vero Sabbati decimaſeptima menſis Auguſti, fuit celebrata ſeſſio generalis in majori eccleſia Conſtantienſi, in qua præſidebat reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis & Vicecancellarius, fuitque decantatum officium Miſſæ * de Aſſumptione beatæ Virginis Mariæ per dominum Petrum epiſcopum Olorenſem. Quo finito, legebantur litaniæ, & alia fiebant more aliarum ſeſſionum. Quibus expletis, dominus Antonius epiſcopus Concordienſis legebat articulos inferius deſcriptos:

Ex mſſ. Sancti.

Miſſa celebrata, cum introitu, Gaudeamus omnes in Domino, *prout in feſto Aſſumptionis beatæ Mariæ Virginis: litaniis & orationibus,* Veni creator Spiritus, *evangelio, &c. Præſentibus ibidem reverendiſſimis patribus dominis, Joanne epiſcopo Oſtienſi cardinali Vivarienſi præſidente, Jordano de Urſinis Albanenſi, Angelo Laudenſi Præneſtino, epiſcopis; Franciſco Venetiarum, Joanne ſancti Sixti, Antonio Aquilegienſi, Branda Placentinenſi, Alamanno Piſano, Thoma Tricaricenſi, Guillelmo ſancti Marci, preſbyteris; Raynaldo de Branckaſiis, Amadeo Saluciarum, Landalpho Barenſi, Lucido de Comite, Ludovico de Fliſco & Franciſco Florentinenſi, diaconis cardinalibus. Quibus Miſſa & litaniarum officiis ſolemniter peractis, aſcenderunt ambonem, in quo ſententia, edicta, ſtatuta & ordinationes ſynodi Conſtantienſis publicari & legi ſolent, reverendi patres domini Antonius epiſcopus Concordienſis, Andreas electus Poznanienſis, Nicolaus epiſcopus Merſburgenſis, Vitalis epiſcopus Tolonenſis, & Thomas abbas ſanctæ Mariæ extra muros Eboraci ordinis ſancti Be- D nedicti. Idem Antonius epiſcopus Concordienſis de mandato ipſius ſanctæ ſynodi legebat quædam capitula, ſtatuta ſive conſtitutiones obſervandas ad perpetuam rei memoriam, hujuſmodi ſub tenore.*

Ex collectione Barberiniana, & mſ. Lipſienſi.

Anno & indictione, quibus ſupra, die vero ſabbati XVII. *menſis Auguſti, Conſtantiæ provinciæ Maguntinenſis, in eccleſia majori, & loco ſolito & conſueto ad hoc deputato fuit ſeſſio generalis ſacroſancti Conſtantienſis concilii ſexta, ac cum illa, qua decuit ſolemnitate celebrata: pro cujus ſeſſionis introitu, & cauſa devotionis excitandæ reverendus in Christo pater & dominus Petrus epiſcopus Olorenſis Miſſam de Aſſumptione beatæ Mariæ Virginis glorioſa celebra- E vit: & ipſius ſeſſionis reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus dominus Joannes miſeratione divina epiſcopus Oſtienſis S. R. E. cardinalis & Vicecancellarius fuit præſidens. Hujuſmodi namque Miſſa cum debita devotione, & humilitate celebrata, domini Romanæ ſacroſanctæ eccleſiæ cardinales, archiepiſcopi, epiſcopi, & prælati alii, ad quos pertinuit, ornamentis pluvialibus ſe induerunt, mitras capitibus imponentes. Quo ſic facto, inchoatum, & lectum fuit evangelium iſtud ſecundum Lucam:* In illo tempore: Deſignavit dominus alios ſeptuaginta duos: meſſis quidem multa. *Poſt quod evangelium alios actus devotionis ſacri concilii, & ſeſſionis hujuſmodi præſentis*

A *ſolitos, ac orationes & cantus conſuetos, reverendiſſimi patres domini, Antonius Concordienſis, Vitalis Tholonenſis, Nicolaus Merſeburgenſis, epiſcopi: necnon Andreas electus Poznanienſis, Thomas abbas extra muros Eboraci ordinis ſancti Benedicti, ambonem, in quo decreta, ordinata, & diffinita hujus ſacri concilii ſoleat publicari, aſcenderant: ipſiſque in illo ambone exſiſtentibus, dominus Antonius epiſcopus Concordienſis incepit legere nonnullos articulos, quorum tenores inferius ſunt inſerti: ipſoſque de mandato hujus ſacri concilii, publice, alta & intelligili voce de verbo ad verbum publicavit. Quibus articulis ſic perlectis, per omnes quatuor nationum deputatos prædictos, & reverendiſſimum patrem dominum Joannem epiſcopum Oſtienſem, & hujus ſeſſionis præſidentem* B *nomine collegii cardinalium fuit,* Placet, *concorditer reſponſum. Super quibus omnibus & ſingulis in hujuſmodi ſeſſione actis, factis, & publicatis præmiſſis magiſter Henricus de Piro hujus ſacri concilii procurator & promotor, petiit ſibi nomine dicti concilii, a dictis protonotariis, & notariis hujus ſanctæ ſynodi, unum vel plura, ac tot, quot fuerint opportuna, & neceſſaria fieri publica inſtrumenta. Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis Oſtienſi, Laudenſi de Urſinis, Venetiarum Joannis Dominici, Aquilegienſi, Piſano, Cameracenſi, Tricaricenſi, Placentino, ſancti Marci, Salutiarum, de Brancaciis, de Fliſco, Barenſi, de Columna, de Comitibus, & Flo-* C *rentino ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, ac Conſtantinopolitano & Antiocheno, patriarchis: necnon regum, ducum, principum, comitum, & nobilium quampluribus ambaſſiatoribus, aliorumque Chriſti fidelium multitudine copioſa.*

Datur poteſtas judicibus definiendi, & cauſas per duos cognoſcendi.

Ex prima editione.

NUper ſacroſancta & univerſalis ſynodus Conſtantienſis reverendos in Chriſto patres dominos Piſtorienſem, Vaurenſem, Plocenſem & Sareſbirienſem epiſcopos, ad audiendum cauſas & querelas ad ipſum concilium devolutas & devolvendas, deductas ſeu deducendas, uſque ad ſententiam excluſive deputavit. Nequiens igitur ipſa ſancta ſynodus, D diverſis aliis occupata negotiis, ipſarum cauſarum finali deciſioni intendere; nolenſque eas abſque finali deciſione diu propterea remanere, prædictis dominis epiſcopis etiam cauſas ipſas finaliter, ſummarie, ſimpliciter, & de plano ſine ſtrepitu & figura judicii, finiendas & terminandas, aſſumptis ſibi in rimandis proceſſibus & ſententiis proferendis quatuor aſſeſſoribus de quatuor nationibus ejuſdem ſynodi per eos eligendis, partibus non ſuſpectis, ſuper quo eorum conſcientiæ onerentur; cauſis tantum cathedralium eccleſiarum & majoribus earumdem cauſarum dumtaxat exceptis; plenariam tribuit poteſtatem. Et ut eo facilius negotia & cauſæ ad finem optatum perveniant, eadem ſancta ſynodus, ut ipſi qua- E tuor, aut tres, aut duos ex ipſis, aliis ſtatutis horis non venientibus, terminos ipſos in ipſis cauſis occurrentes, teneri & obſervari facere, & alias uſque ad definitivam ſententiam excluſive in cauſis ipſis procedere poſſint & valeant, ordinat, ſtatuit & decernit.

Quod adhibeatur fides bullæ concilii.

Item ſtatuit, ordinat & decernit dicta ſancta ſynodus, quod quibuſcumque veris litteris ſub bulla ipſius ſynodi conficiendis, in quibuſcumque cauſis, negotiis & factis ſtetur firmiter in judicio & extra, ubicumque exhibitæ fuerint vel oſtenſæ; illæque fi-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1415 SESS. XVIII. CONCILII.

des ipſis adhibeatur, quæ veris litteris Apoſtolicis bullatis conſuevit & debet merito adhiberi: ac eamdem vim, illudque robur habeant in omnibus & per omnia, quam & quod ipſæ litteræ Apoſtolicæ habent, & habere debent & poſſunt quoquo modo. Super cujus bullæ uſu & cuſtodia per concilium deliberabitur.

Quod committentes falſum circa bullam concilii, puniantur ſicut falſarii litterarum Apoſtolicarum.

Item prædicta ſancta ſynodus ſimiliter ſtatuit, ordinat & decernit, quod omnes & ſinguli qui dolum & fraudem ſeu falſitatem aliquam circa hujuſmodi litteras bullandas dictæ ſynodi pro tempore forſitan commiſerint, & illi etiam qui in hoc conſenſerint, aut talia fieri procuraverint, vel litteris falſis ſcienter uſi fuerint, illas cenſuras eccleſiaſticas & pœnas incurrant, quas falſificatores litterarum Apoſtolicarum, & qui illis litteris ſcienter utuntur, nec non participes [a] illius cauſæ, idem crimen incurrunt juxta canonicas ſanctiones.

[a] *Al.* in illo crimine.

Quod litteræ expediantur ſuper gratiis per olim Papam Joannem conceſſis, exceptis exorbitantibus, & exſpectativis.

Item ſimiliter ſtatuit, decernit & ordinat dicta ſancta ſynodus, quod litteræ ſuper omnibus & ſingulis gratiis per dominum Baltaſſarem tunc Joannem Papam vigeſimum tertium factis, uſque ad ipſius adminiſtrationis ſuſpenſionem in ſpiritualibus & temporalibus, ſcilicet, quæ fuit die Martis XIV. menſis Maii præſentis anni, ſignatis, poſſint & debeant per reverendiſſimum in Chriſto patrem & dominum, dominum Joannem epiſcopum Oſtienſem, ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalem & Vicecancellarium, & quatuor ſibi adjunctos de quatuor nationibus, videlicet dominos Concordienſem pro Italica, [b] Ariminenſem pro Gallicana: [c] Theodoricum [d] Voym pro Germanica, & dominum Robertum [e] Appellienſem pro Anglicana, auctoritate dictæ ſynodi ſub modis & formis, quibus ſummi Pontifices litteras gratiarum & conceſſionum ſuorum prædeceſſorum Romanorum Pontificum in ſimilibus expedire conſueverunt, juxta conſtitutiones & regulas ac obſervantias & ſtilum cancellariæ Apoſtolicæ, & ſub nomine & bulla dictæ ſynodi expediri, exſpectationibus & exorbitantiis duntaxat exceptis.

[b] *Mſ.* Anicienſem.
[c] *Mſ. hoc addunt,* Aſſeſſores Vicecancellarii. Theodericum &c.
[d] *Mſ.* Niem.
[e] *Mſ.* Appelton.

Ex mſſ. Sueſſ.

Ego Antonius epiſcopus Concordienſis, die Sabbati decimoſeptimo præſentis menſis Auguſti, milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, ſupraſcriptam ſcripturam, prout jacet, de mandato omnium quatuor nationum totius generalis ſynodi Conſtantienſis, legi, recitavi, & alta voce publicavi in ſeſſione publica totius ipſius generalis ſynodi Conſtantienſis in majori eccleſia Conſtantienſi congregata. In cujus fidem hic manu mea ſubſcripſi.

Ex mſſ. Sueſſ. & tribus Germanicis.

Qua quidem ſchedula lecta, idem dominus Antonius epiſcopus Concordienſis legebat unam aliam ſchedulam deputationis ambaſſiatorum ad Italiam nomine ſynodi prædictæ mittendorum, hujuſmodi ſub tenore.

Deputantur ambaſſiatores ad Italiam.

Ex prima editione.

Sacroſancta ſynodus Conſtantienſis mittit ambaſſiatores ſuos ad reverendiſſimum patrem & dominum, dominum Angelum Corarium epiſcopum cardinalem, olim Gregorium XII. in ſua obedientia nominatum, & dominos cardinales ſecum exſiſtentes, & ad alias partes Italiæ ſuper factis & negotiis unionis eccleſiæ, cum inſtructionibus & facultatibus deliberatis & concluſis: quorum ambaſſiatorum nomina ſunt hæc: videlicet, domini archiepiſcopus Mediolanenſis, archiepiſcopus Rhegiſinus, epiſcopus ſancti Flori, abbas Florentinenſis præpoſitus Quinqueeccleſiarum, magiſter Joannes [a] Scholii, &c. Quibus lectis, fuit per deputatos & præſidentem concorditer reſponſum: *Placet.*

[a] *Mſ.* Sein.

Ex mſſ. Sueſſ.

Ego Antonius epiſcopus Concordienſis de mandato quatuor nationum generalis ſynodi Conſtantienſis; præſentem ſchedulam legi & publicavi die decimoſeptimo menſis Auguſti, anno milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, in ſeſſione publica ejuſdem generalis ſynodi. Seſſio propter cauſas fuit prorogata ad aliam diem.

Epiſtola concilii Conſtantienſis ad Sigiſmundum Cæſarem, de rebus Huſſitarum.

Ex mſſ. Helmſtad. Paulo poſt hoc tempus ſcripta poteſt videri.

Sereniſſime princeps, ac Chriſtianiſſime rex ſemper Auguſte. Variis delationibus ac clamore valido, de malis quæ contigerunt, & hodie perpetrantur in regno Bohemiæ, quotidianæ querelæ in hoc ſacro concilio, a die receſſus veſtri, & per totam abſentiam, uſque ad præſens tempus continuatæ ſunt. Quæ quidem querelæ de die in diem in deteriora protenduntur. Nam, ut fama veridica loquitur, ſcandaloſa pericula & periculoſa ſcandala, videlicet errorum & hæreſum, ſeditionum & perſecutionum, quæ per longa jam tempora contra ſanam fidem eccleſiæ, & erga clerum & ſacerdotes Domini, necnon adverſus omnes catholicos pie credentes, ibidem velut ignis depopulatorius exarſerunt, nunc majori flammæ incendio eamdem patriam pervagantur. Vere etenim Belial, ſequaces & diſcipuli Wicleff, Joannis Hus, & Hieronymi, abundantes impietate & perfidia, uſque ad ſacrilegas nuptias procedere non verentur. Ipſos duos prænominatos, quos nuper hæc ſacra ſynodus tamquam erroneos & a fide devios juſto condemnavit judicio, in templis Dei pro beatis depingunt, in prædicationibus eos ſanctos fore aſſerunt, in officiis divinis ſuffragiis honorant, Miſſas ut pro martyribus canunt: & homines blaſphemos & hæreticos, traditos per ſanctam eccleſiam ſatanæ, velut cæli cives & domeſticos Dei colunt & venerantur. Inſuper perverſum eorum dogma, quaſi hereditario jure eis relictum, inceſſanter canonizant. Et non aliter quam univerſales ſucceſſores, errores per præfatos hæreticos ſeminatos, perpetuare cupientes, animas ſimplicium æternæ mortis laqueis innodant: & litteratos, & illiteratos, utriuſque ſexus homines, quotquot poſſunt in ſuam pertrahere perfidiam, multiplici fraude decipiunt & ſeducunt. Quantum autem hi exceſſus ab hominibus in contemptum majeſtatis Dei Altiſſimi cedunt, quantum vergunt in vilipendium ſanctæ matris eccleſiæ, cujus contemnunt ſententias & cenſuras, ſatis in certo eſt. Ut verum ſit quod dicitur, Peccator cum in profundum malorum pervenerit, contemnit. *Ipſi enim mandatis eccleſiæ, immo Dei, fortius quam hactenus obſiſtunt, pertinacius contradicunt, contemptibilius blaſphemant, & licentius ſæviunt. Sic quod nullatenus minuitur, ſed augmentatur, & ſupra orthodoxam fidem inſultat ſuperbia. Adeoque viribus & facinoribus progreditur, ut aſcendat uſque in altiſſima cæli. Creſcit ſimiliter contra eccleſiam Dei in rebellendo continuatio. Et cum ipſi, audita illorum perditiſſimorum hominum condemnatione & nece, facti ſunt in ſtudiis ſuis deteſtabiliores peſſimis, multo amplius quam antea fuerant. Et ut deſcendamus, in ſubſcriptis erroribus excedunt.*

Prov. 18. 3.

Primo, quod certi Wicleffiſtæ de univerſitate Pragenſi,

Anno Christi 1415 Sess. XVIII. Concilii.

genſi, & alii ſacerdotes per eos infecti, errores Wicliff & Huſſi, in concilio condemnatos, prædicarunt & prædicare non ceſſant die hodierna, prout in proximis expoſitum eſt majeſtati veſtræ. Et quod certi barones & nobiles regni Bohemiæ eos fovent, protegunt, & defendunt: qui alias per litteras ſuas ſigillis ipſorum appoſitis conſignatas ſacro concilio hoc ipſum declaraverunt.

Item ultra illos errores, contra determinationem ſacri concilii Conſtantienſis prædicant, populum debere communicare ſub utraque ſpecie, ſub pœna damnationis æternæ. Et ita populum paſſim communicant in civitatibus & villis.

Item clerus a pluribus annis ſine intermiſſione ſpoliatur per villas & civitates, non ſolum in cenſibus, ſed in aliis rebus mobilibus.

Item clerus catholicus male tractatur, percutitur, occiditur, nullo puniente. Et Judæi majori gaudent libertate, quam ſacerdotes.

Item fideles canonici, veri presbyteri, & plebani, a ſuis beneficiis & eccleſiis ſunt repulſi: & Wicleffiſtæ intruſi, qui populum ſeducunt, errores ſeminando.

Item interdictum in pluribus eccleſiis & monaſteriis ſervatur, propter præſentiam unius ex illis perſonæ & conditionis miſeræ, Joannis Jeſſenitz: ex quo multa centena Miſſarum quotidie negliguntur.

Item eccleſia Metropolitana, ubi conſuevit fieri cultus divinus die noctuque, jam amplius quam ab uno anno ſtat inofficiata, non ſolum propter interdictum, ſed & propter ſpolium cenſuum & bonorum; in quantum trecentæ perſonæ eccleſiaſticæ ſecundum gradus erant ſuſtentatæ per dotationem divinæ memoriæ & Chriſtianiſſimi principis Caroli, genitoris veſtri & glorioſiſſimi prædeceſſoris, ubi corporaliter requieſcit.

Item quod eadem eccleſia omnibus reliquiis, ad quas omnibus diebus in anno populus conſuevit convertere, eſt per multos annos ſpoliata.

Item quod certi barones hoc ſacrum concilium ſuis [a] diffamant, & invicem colligantur, ut prohibeant clero ipſis ſubjecto recipere mandata hujus ſacri concilii. Multi ex eis eorum plebanos ſpoliaverunt & expulerunt, qui mandatis ſacri concilii obediunt.

[a] Deeſſe vox aliqua videtur.

Inſuper illud egregium Studium Pragenſe, quod inter cetera majora orbis noſtri connumerabatur clenodia, qualiter occaſione illius ſectæ pereat, & in nihilum redactum ſit, non ſine maxima compaſſione omnium illorum, qui illud in ſtatu ſuo viderunt, plenius novit veſtra majeſtas. Nam ipſi primo alias nationes, quæ eis in erroribus adverſabantur, ut errores ſuos poſſent nullo contradicente libere prædicare, repulerunt, neminem contrarium moribus ſuis ibi poſſi ſunt morari; & quotquot reſiſtentes ſenſerunt, directe vel indirecte uſque ad exſilium pepulere. Sicque de tam ſpectabili univerſitate fecerunt locum habitationis deſertæ, vaſtitatem ſolitudinis abhorrendo: cujus magnitudinem ad ipſum contingentem ex dicta univerſitatis deſolatione, exprimere pro præſenti longum foret. Nam omnium Studiorum Germanicæ nationis illud maximum non immerito famabatur, ad quod de ſingulis regnis & dominiis Alamanniæ adoleſcentes ſimul & adultæ ætatis homines, virtutis & ſtudii amore confluebant, & theſaurum philoſophiæ & ſcientiæ quærentes, illum ibi copioſe invenerunt. Quot viros illuminatos ea univerſitas produxerit, magiſtri & doctores ejuſdem univerſitatis in diverſis mundi partibus diſperſi teſtantur; quorum doctrina plurima egregia loca, & ſolemnes civitates, generaliaque ſtudia tam ſacris moribus, quam eccleſiaſticis diſciplinis reguntur. Scholaſtico perſona, multi doctrinæ cupidi ſcholares, hunc locum olim tamquam bonis artibus

A plenum cumulate petiverunt. Nunc vero conſcientioſus, maxime alienigena, fugit tantos errores ibi vigentes, quibus metuit coinquinari. Hæc mala, & has turbationes, ſumma cum moleſtia, omnique cum piarum mentium conſternatione, audivit & indeſinenter audit præſens ſancta ſynodus: compatiturque miſericorditer tam catholico regno, quod a tempore, quo jugo Chriſtianæ religionis ſe ſubmiſit, ſemper immutabiliter perſtitit Chriſtianum. Cujus etiam regni populus, prout illi, qui ibidem morati vel converſati ſunt, licet aliunde procreati, teſtificantur, Deo devote ſe exhibuit, inſignem pietatem circa cultum divinum obſervavit, & omnia quæ requirit eccleſiaſtica obſervantia, exercuit diligenter & ſtudioſe, numquam a prælatis B ſuis accuſatus de inobedientia. Numquam autem debitam reverentiam ſuperiorum ſuorum viſus eſt remittere; quin immo numquam a veræ fidei primordio uſque modo aliqua præſertim per illam gentem audita eſt rebellio, nulla univerſalis fidelium perſecutio. Nec quaquam in dicto regno ſubſiſtere potuit ſecta, prava ſuperſtitione deturpata, excepto caſu præſenti, quo proh dolor! ob certorum regnicolarum perfidiam in ſupraſcriptis erroribus ipſum regnum non modica nota per univerſum orbem diffamatur.

Cum igitur ſacrum præſens concilium principaliter inter cetera inſtitutum ſit, ut hæreſes exterminet, & mundum erroribus infectum reformet; jam per gratiam optimi Dei, cujus res agitur, circa errorum exC ſtirpationem ad nonnulla ſalutaria ſalubriter proceſſit, idque quod potuit fecit. Unum de duobus illis, per ſententiam curiæ ſæculari tradidit: alterum reliquit: contra fautores & adhærentes proceſſus fulminando.

Cum igitur ſancta mater eccleſia circa ea quæ reſtant, videlicet exſecutionis [a] perſecutionum, ſubſidio & ampliori munimine regiæ potentiæ indigeat; ideo per reverendiſſimos in Chriſto patres, venerabiles egregioſque viros epiſcopos, doctores, magiſtros, omniumque Quinque nationum deputatos, brachium veſtræ celſitudinis inſtantiſſime flagitat & implorat. Et quia officii veſtri eſt, cum ſitis defenſor & advocatus eccleſiæ, perfidiam potenter deſtruere, ipſam ſanD ctam eccleſiam ejuſque fideles propugnare & protegere, nec minus ſub fide falſos & devios, quam Chriſtiani nominis hoſtes exſecutione compeſcere: ut in judicio veſtro ſeditioſi eliminentur a limine illius regni egregii: ab aliis locis quibuſcumque conſtituti doctores erronei amoveantur, a beneficiis male poſſeſſis intruſi exprimantur, eccleſiaſticarum perſonarum perſecutores evertantur, bonorum Deo dicatorum invaſores, ut procuratores in area Dominica domus mali, male perdantur. Fiat in opere veſtro, cleri, qui per diverſa mundi climata exſulat, reductio: redeat veſtro in nomine contionum & ſacrarum lectionum officium vacuas ad eccleſias: & veſtro proviſionis cooperatione miniſteria divina, quorum jam diutina maE net ceſſatio, altaribus reſtituantur.

[a] Forte, proſecutionem.

Cum vero, ſereniſſime princeps, adeo proficiendi nihil loci eſt, cernitis, heu, proh dolor! negligentiam fratris tui: qui quaſi illorum exceſſuum ad eum non ſpectaret interemptio, omnia ſimulat, ſingula ire ſuis caſibus patitur; & univerſa prædicta mala, quibus reſiſtere debuerat uſque ad ſanguinem & animam, in viſceribus regni tolerat; vel, quod flebilius famatur, illa confovet & ſuſtentat. O lamentabilis conniventia & deſidia! ſuprema pericula nihil pendens, ex primæ poteſtatis naufragio otioſum tempus ducit.

Agite igitur maturius: omnis cunctatio periculoſa, omnis mora nociva. Agite pro ſalute illorum, [b] qui conſpectu ſacri concilii, veſtro, & omnium cernen-

[b] Forte, qui in.

Anno Christi 1415. Seſſ. XVIII. Concilii.

cium perituri erant. Et hoc interim, dum ſupereſt aliqua ſpes ſalutis. Igitur, quod abſit, ſi invaleſcentia vetuſtate acceptum correptionis tempus negligatur, metuendum eſt, ne eveniat irrecuperabilis jactura. qua una cum recta fide ſimul & ſpirituale regnum periclitaretur, & cum ſpiritualibus temporalia, cum animabus corpora, una pericli ruina involverentur. Voluptuarie hoc agendo, virtutis triumpho glorioſus, juſtitia cultor egregius, cum mundi Salvatore, cujus typum geritis, ſine fine regnare mereamini. Quod mereri poterit pietas veſtra excelſa.

Litteræ Bohemorum ac Moravorum ad Conſtantienſe concilium.

Ex gemino mſ Helmeſtad. Harum litterarum mentio fit in ſuperiore epiſtola: ideo quæ viſæ ſunt hoc loco non omittendæ, tametſi nobis valde ſuſpectæ.

REverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, dominis cardinalibus, patriarchis, primatibus, archiepiſcopis, epiſcopis, ambaſſiatoribus, doctoribus & magiſtris, ac toti concilio Conſtantienſi, Noſzenko de Weſſele, alias de Wartenberg, ſupremus Burgravius Pragenſis; Lazko de Crawarz, capitaneus marchionatus Moraviæ; Bozko, ſenior de Cunſtatt, alias de Podiebrad: Hamiſſint de Lippa, ſupremus mareſcallus regni Bohemiæ; Petrus de Crawatz, alias de Straznitz, ſupremus Camerarius; Czude Olomucenſis; Joannes de Loviniz, ſupremus Camerarius; Czude Brunnenſis, Wilhelmus de Pernſteni, Mikeſſ de Pocniſteri, alias de Zambach; Henricus Skopek de Duba, Ulricus de nova domo, Joannes junior de Opotua, Varico de Bozcowiz, alias de Czrnahora; Joannes de Bretow, Alſo de Cunſtat, alias de Roſz; Smilo de Seternburg, Hinco Cruſſina de Liebtenburg, Bozko junior de Cunſtat, Bavor de Botenſtein, Joannes Priſca de Cunſtat, Baroſcius de Stebu, alias de Weſſele: Wocko de Holſtein, Erardus junior, Puſſa de Conſtat, Milota de Crawaz, Hermannus de Lanſtein, Joannes de Bozmital, Pucka de Czaſtolowiz, Sigiſmundus de Milota, fratres de Crzizanow, Petrus de Sowinez, Zdiſlaus de Zwizeziz, Wilhelmus de Botenſtein, Ernſtus de Richenburg, Petrus de Zwizeziz, Joannes de Vlaſſim, Joannes de Lentſtein, Zoenko Medek de Tinez, Zdenco de Bozmital, Cunico de Drabocuſſ, Stephanus de Warrenberg, Dobeſſius de Cunburg, Milota de Twockan, Henricus de Wolſen, Joannes Ozor de Bozcowiz, Henricus de Lippa, Nicolaus de Walſtein, Petrus de Janowiz, alias de Chumez; Arclebus de Vetczow, Gimram Dubrauca de Dubrawiz, Zbu ko de Dubrawiz, Sbinco de Stralek, Nicolaus de Machow, Joannes de Meliziz, alias de Coſtelez, & Joannes de Caſſinberg, magnates, barones, proceres & nobiles Chriſtianiſſimi regni Bohemiæ, & præclariſſimi marchionatus Moraviæ, affectum omnis boni, & obſervantiam Jeſu Chriſti Domini mandatorum.

a Forte, inferri. Matth. vii, 12. Rom. xiii, 9. 10.

Sane quia jure naturali & divino quilibet jubetur alii facere, quod ſibi vult fieri, & prohibetur alii [a] *inſieri quod ſibi nollet fieri, dicente Salvatore,* Omnia quæcumque vultis quod faciant vobis homines, & vos eadem facite illis: hæc eſt enim lex & prophetæ. *Immo & vas electionis clamat:* Plenitudo legis eſt dilectio: *& omnis lex in uno ſermone completur,* Diliges proximum tuum ſicut teipſum. *Nos itaque præfatæ legi divinæ & dilectioni proximi, quantum poſſumus, Deo auctore, intendentes, pro cariſſimo proximo noſtro, bonæ memoriæ, reverendo magiſtro Joanne Hus, ſacræ theologiæ baccalaureo formato, Prædicatore evangelico, quem nuper in concilio Conſtantienſi, neſcimus quo ſpiritu ducti, non confeſſum, nec legitime, ut decebat, convictum, nullisque contra eum deductis & oſtenſis erroribus & hæreſibus: ſed ad ſiniſtras, falſas &* [b] *opportunas dumtaxat ſuorum & regni noſtri, ac marchionatus Moraviæ capitalium inimicorum & proditorum, accuſationes, delationes, & inſtigationes, tamquam hæreticum pertinacem condemnaſtis, & condemnatum dira & turpiſſima morte affeciſtis, in noſtri regni Bohemiæ Chriſtianiſſimi, & marchionatus Moraviæ clariſſimi, ac omnium noſtrum perpetuam infamiam & notam. Quemadmodum ſereniſſimo principi & domino, domino Sigiſmundo, Romanorum & Hungariæ regi, heredi & domino noſtro ſucceſſuro, ſcripta ad Conſtantiam tranſmiſimus; quæ etiam in congregationibus veſtris lecta ſunt & publicata, & quæ hic pro inſertis habere volumus; & ea, ut refertur, in noſtrum dedecus & contemptum, ignis voragini tradidiſtis: Ita & nunc paternitatibus veſtris pro dicto magiſtro Joanne Hus litteras noſtras patentes præſentibus duximus deſtinandas: publice corde & ore profitentes & poteſtantes, quod ipſe magiſter Joannes Hus fuit vir utique bonus, juſtus & catholicus, a multis annis in regno noſtro vita & moribus ac fama laudabiliter converſatus: Legem etiam evangelicam, & ſanctorum prophetarum novi & veteris teſtamenti libros, juxta expoſitionem ſanctorum doctorum & ab eccleſia approbatorum, nos & ſubditos noſtros catholice docuit, prædicavit, & in ſcriptis multa reliquit: omnes errores & hæreſes conſtantiſſime deteſtando, & ad deteſtandum eoſdem nos & cunctos Chriſti fideles continue & fideliter admonendo; ad pacem quoque & caritatem, quantum ſibi fuit poſſibile, verbo, ſcriptis, & opere jugiter exhortando: Ita quod numquam audivimus, nec intelligere potuimus, etiam omni diligentia appoſita, quod præfatus magiſter Joannes Hus quemquam errorem vel hæreſim in ſuis ſermonibus docuiſſet, prædicaſſet, vel quovis modo aſſeruiſſet, ſeu nos vel ſubditos noſtros verbo vel facto quoquo modo ſcandalizaſſet: Quin immo pie & manſuete in Chriſto vivens, omnes ad ſervandam legem evangelicam & ſanctorum patrum inſtituta, pro ædificatione ſanctæ matris eccleſiæ & ſalute proximorum, quantum potuit verbo & opere diligentiſſime hortabatur. Nec præmiſſa omnia, in confuſionem noſtram, & regni noſtri & marchionatus præfatorum perpetrata, vobis ſufficerunt. Quin potius honorandum magiſtrum Hieronymum de Praga, virum certiſſime eloquentia lacteo fonte manantem, magiſtrum ſeptem artium liberalium, & philoſophum utique illuſtrem, non viſum,* [a] *auditum, non confeſſum, nec convictum, ſed ad ſolam ſuorum & noſtrorum proditorum delationem ſiniſtram, ſine omni miſericordia comprehenſum incarceraſtis, trucidaſtis etiam forte, ſicut & magiſtrum Joannem Hus crudeliſſima morte interemiſtis.*

a Forte, nec auditum.

Præterea ad noſtram, quod nimis dolenter referimus, pervenit audientiam, & ex ſcriptis veſtris collegimus evidenter, quomodo quidem detractores, Deo & hominibus odibiles, & noſtri regni Bohemiæ & marchionatus Moraviæ æmuli & proditores, coram vobis & concilio veſtro nos & regnum noſtrum ac marchionatum prædictos, graviſſime & nequiſſime detulerint, aſſerentes, licet falſe, mendoſe, & proditorie, quod in præfato regno Bohemiæ & marchionatu Moraviæ, diverſi errores pullularint, & corda noſtra, & multorum fidelium terrigenarum multipliciter & graviter infecerint: adeo quod niſi lima correctionis celeriter apponeretur, prædictum regnum & marchionatus, cum ſuis Chriſti fidelibus reciperent animarum ſuarum irrecuperabile damnum & ruinam. Equidem has atroces & pernicioſiſſimas injurias, [b] *multis noſtris exigentibus demeritis, nobis & præfatis regno & marchionatui, licet falſe & mendoſe impoſitas, quomodo ſuſtinere poſſumus? Cum per gra-*

b Forte, importunas.

b Forte, nullis.

Anno Christi 1415. Sess XVIII. Concilii.

tiam Dei, aliis fere omnibus mundi regnis ſæpe vacillantibus, ſchiſma & antipapas foventibus, regnum noſtrum Bohemiæ Chriſtianiſſimum, & clariſſimus marchionatus Moraviæ, a tempore quo fidem catholicam Domini noſtri Jeſu Chriſti ſuſceperunt, tamquam perfectiſſimus ſtrago nus, ſine vituperio, ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſemper conſtanter & indeſinenter adhæſeraat. Quantiſque impenſis ac laboribus maximis, quantove ſacro cultu & reverentia debita ſanctam matrem eccleſiam & ipſius paſtores, per principes & fideles ſuos venerati ſunt, univerſo orbi luce clarius patet. Et vos ipſi, ſi veritatem fateri vultis, univerſorum præmiſſorum teſtes eſtis. Ut autem juxta ſententiam Apoſtoli, provideamus bona non ſolum coram (Rom. XII, 17.) B *Deo, ſed etiam coram hominibus, & ne propter negligentiam celeberrima fama prædictorum regni & marchionatus noſtrorum, crudeles erga proximos noſtros reperiamur; ideo habentes in Chriſto Jeſu Domino noſtro firmam ſpem, puram & ſinceram conſcientiam, & intentionem, ac certam orthodoxamque fidem, tenore præſentium, veſtris paternitatibus, & univerſis Chriſti fidelibus innoteſcimus, inſinuamus, corde & ore publice profitentes: Quod quicumque hominum, cujaſcumque ſtatus, vel præeminentiæ, vel dignitatis, conditionis, gradus, vel religionis exſtiterit, qui dixit vel aſſeruit, dicit vel aſſerit, quod in præfatis regno Bohemiæ & marchionatu Moraviæ, errores & hæreſes pullulaſſent, & nos ac alios Chriſti fideles ipſorum (ut præmittitur) infeciſſent, ſola perſona sereniſſimi* C *principis & domini noſtri Sigiſmundi Romanorum & Hungariæ &c. regis, heredis & domini noſtri ſucceſſuri, ſemota, quem in præmiſſis credimus & ſperamus innoxium, omnes, & quilibet talis, ut præfertur,* Recte mentitur in caput ſuum, *tamquam nequam peſſimus, traditor & proditor prædictorum regni & marchionatus, ac noſter, perfidiſſimus, & ſolus atque hæreticus pernicioſiſſimus, omniſque malitiæ & nequitiæ, immo & diaboli filius, qui mendax eſt, & pater ejus. Nihilominus tamen præmiſſas injurias Domino, cujus eſt vindicta, & qui abundanter retribuet facientibus ſuperbiam, nunc committentes, apud futurum Apoſtolicum, quem Dominus Deus ſuæ eccleſiæ ſanctæ præfecerit, unicum & indubitatum* D *paſtorem, illas amplius & latius proſequemur. Cui, Deo volente, tamquam fideles filii, in his quæ ſunt licita & honeſta, rationi & legi divinæ conſona, reverentiam & obedientiam debitam exhibentes; petemus & poſtulabimus, in & ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis, juxta legem Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ſanctorum patrum inſtituta, nobis & præfatis regno & marchionatui provideri de remedio opportuno. Præmiſſis enim non obſtantibus, legem Domini noſtri Jeſu Chriſti, ipſiuſque devotos, humiles, & conſtantes prædicatores, uſque ad effuſionem ſanguinis, omni timore & ſtatutis humanis in contrarium editis poſtergatis, defendere volumus & tueri.*

E *Datum Pragæ, anno Domini* MCCCCXV. *die ſecunda menſis Septembris, in pleno concilio magnatum, baronum, procerum, & nobilium regni Bohemiæ & marchionatus Moraviæ, noſtrorum ſub appenſione ſigillorum.*

Ex mſ. Suell. & Goth.

Anno & indictione quibus ſupra, die vero Veneris vigeſima menſis Septembris, facta fuiſſe debuit ſacroſancti Conſtantienſis concilii ſeſſio; pro qua quidem ſeſſione fienda certa in valvis eccleſiarum Conſtantiæ fuerunt poſita ſchedula: quæ tamen ſeſſio certis de cauſis rationabilibus ipſum concilium moventibus ad diem Lunæ extunc proxime ſequentem fuit prorogata.

Anno Christi 1415. Sessio XIX. Concilii. a Sic eſt in mſ. Ex mſ. Caſſano.

A De ſalvo conductu [a] Huſſonis.

Sacroſancta ſynodus &c. Quia nonnulli nimis intelligentes, aut ſiniſtræ intentionis, vel forſan ſolentes plus ſapere quam oportet, nedum regiæ majeſtati, ſed etiam ſacro, ut fertur, concilio linguis maledictis detrahunt, publice & occulte, dicentes vel innuentes, quod ſalvus conductus per invictiſſimum principem dominum Sigiſmundum, Romanorum & Hungariæ &c. regem, quondam Joanni Hus hæreſiarchæ damnatæ memoriæ datus, fuit contra juſtitiam aut honeſtatem indebite violatus; cum tamen dictus Joannes Hus fidem orthodoxam pertinaciter oppugnans, ſe ab omni conductu & privilegio reddiderit alienum; nec B *aliqua ſibi fides aut promiſſio de jure naturali, divino, vel humano, fuerit in præjudicium catholicæ fidei obſervanda: idcirco dicta ſancta ſynodus præſentium tenore declarat, dictum invictiſſimum principem circa prædictum quondam Joannem Hus, non obſtante memorato ſalvo conductu, ex juris debito feciſſe quod licuit, & quod decuit regiam majeſtatem: ſtatuens & ordinans omnibus & ſingulis Chriſti fidelibus, cujuſque dignitatis, gradus, præeminentiæ, conditionis, ſtatus, aut ſexus exſiſtant, quod nullus deinceps ſacro concilio aut regiæ majeſtati, de geſtis circa prædictum quondam Joannem Hus, detrahat ſive quomodolibet obloquatur. Qui vero contrarium fecerit, tamquam fautor hæreticæ pravitatis, & reus criminis læſæ majeſta*C*tis irremiſſibiliter puniatur.*

SESSIO XIX.

Ex prima editione.

ANno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimo quinto, indictione octava, die Lunæ vigeſima tertia menſis Septembris, ſede Apoſtolica vacante, fuit celebrata ſeſſio generalis per ſynodum Conſtantienſem, in qua fuit celebratum officium Miſſæ per reverendum patrem dominum Nicolaum epiſcopum Aſſiſinatenſem. Qua Miſſa celebrata, incipiebantur litaniæ, & alia fiebant, ut in ſeſſionibus fieri ſolitum eſt. Præſidebat vero in eadem ſeſſione reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Vivarien D ſis. In qua ſeſſione Hieronymus de Praga per reverendiſſimum dominum Petrum cardinalem Cameracenſem & alios deputatos per concilium, in materia fidei inſtructus & informatus de fide recta ſanctæ matris eccleſiæ, qui jam fuerat accuſatus de hæreſi, & per concilium ſuper hoc incarceratus, quamdam revocationis ſeu abjurationis papyri ſchedulam, ſtans in ambone publice, alta & intelligibili voce legebat, revocans & abjurans, prout in eadem ſchedula, cujus tenor ſequitur, continetur.

Ego Hieronymus de Praga artium liberalium magiſter, cognoſcens veram catholicam eccleſiam & Apoſtolicam fidem, anathematizo omnem hæreſim, præcipue eam, de qua hactenus infamatus fui, & E quam præteritis temporibus dogmatizaverunt & tenuerunt Joannes Wickff & Joannes Hus in ſuis opuſculis, libellis ſeu ſermonibus ad clerum & ad populum, propter quam cauſam prædicti cum ſuis dogmatibus & erroribus damnati ſunt ab hac dicta Conſtantienſi ſynodo tamquam hæretici, & eorum doctrina prædicta ſententialiter damnata, maxime in nonnullis articulis expreſſis, in ſententiis per hoc ſacrum concilium contra ipſos latis. Conſentio autem ſanctæ Romanæ eccleſiæ & Apoſtolicæ ſedi & huic ſacro concilio; & ore ac corde profiteor in omnibus & per omnia, & præſertim de clavibus, ſacramentis, ordinibus, officiis & cenſuris eccleſiaſticis, indulgentiis, & reliquiis ſanctorum, & eccleſiaſtica li-

bertate, ac etiam de cærimoniis, & aliis omnibus ad religionem Chriſtianam pertinentibus, prout ipſa Romana eccleſia & Apoſtolica ſedes, & hoc ſacrum concilium profitentur: & ſpecialiter, quod prædictorum articulorum plures ſunt notorie hæretici, & dudum a ſanctis patribus reprobati: quidam vero blaſphemi, alii erronei, alii ſcandaloſi; quidam vero etiam piarum aurium offenſivi, & ipſorum nonnulli temerarii & ſeditioſi: & pro talibus fuerunt prædicti articuli per hoc ſacrum concilium & nuper condemnati; & inhibitum omnibus & ſingulis catholicis ſub anathematis interminatione, ne de cetero dictos articulos ſeu eorum aliquem aliquis prædicare, dogmatizare, vel tenere præſumeret.

Item ego Hieronymus antedictus, quia in nonnullis [a] artibus ſcholaſticis ad perſuadendam opinionem de univerſalibus realibus, & quod una communis generis eſſentia eſſet homo, leo, bos, &c. quodque una eſſentia ſpecificaſſet plura ejuſdem ſpeciei ſuppoſita & quodlibet eorum, ut Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, & ſic de ſingulis; & ad hoc inducendum velut exemplo ſenſibili deſcripſi quamdam triangularem figuram, quam ſcutum fidei nominavi: ideo ad excludendum intellectum erroneum & ſcandaloſum, quem fortaſſis aliqui ex hoc accipere potuerunt, dico, aſſero & declaro, quod dictam figuram non feci, nec eam nominavi ſcutum fidei ea intentione, quod vellem dictam opinionem de univerſalibus extollere ſuper opinionem contrariam, ſic quaſi eſſet ſcutum fidei, quod ſine ejus poſitione non poſſet fides aut catholica veritas protegi & defendi, cum nec dictæ poſitioni velim pertinaciter adhærere: ſed hoc ideo dixi, quia in dictæ figuræ triangularis deſcriptione ponebam exemplum, quod divina eſſentia eſt tria differentia ſuppoſita & quodlibet eorum, ſcilicet Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus; qui quidem Trinitatis articulus, eſt præcipuum ſcutum fidei, & veritatis catholicæ fundamentum.

[a] *Al.* actibus.

Præterea ut cunctis pateat, quæ fuerunt cauſæ, quare fui reputatus adhærere & favere dicto quondam Joanni Hus, notum facio per præſentes, quod cum multoties audiviſſem eum in prædicationibus & ſcholis, credidi eum virum bonum eſſe, nec in aliquo obviare traditionibus ſanctæ matris eccleſiæ ac ſanctorum doctorum. Immo etiam cum nuper in hac civitate mihi fuiſſent oblati articuli per eum poſiti, & per hoc ſacrum concilium damnati, prima fronte non credidi ſuos eſſe, ſaltem in ea forma. Cumque ab aliquibus egregiis doctoribus ac magiſtris in ſacra pagina audiviſſem affirmari quod ſui erant, poſtulavi pro mea plena informatione, mihi oſtendi libros manus ſuæ, in quibus dicti articuli contineri dicebantur. Quibus mihi oſtenſis, manu propria ejuſdem ſcriptis, quam ut meam propriam bene cognoſco, dictos articulos omnes & ſingulos in ea forma qua damnati ſunt, reperi eſſe conſcriptos. Unde non immerito comprehendi & comprehendo ipſum & ſuam doctrinam cum eorum ſequacibus per hoc ſacrum concilium damnatam & reprobatam fuiſſe, tamquam hæreticam & inſanam. Et hæc omnia ſupradicta dico pure & ſine conditione, ut jam plene & ſufficienter informatus de prædictis ſententiis latis per hoc ſacrum concilium contra doctrinas dictorum quondam Joannis Wickff & Joannis Hus, & contra ipſorum perſonas: quibus ſententiis tamquam devotus catholicus in omnibus & per omnia humiliter conſentio atque adhæreo.

Item ego idem ſupradictus Hieronymus, qui alias

A coram reverendiſſimis patribus dominis cardinalibus, & venerandis dominis prælatis & doctoribus, & aliis venerabilibus perſonis hujus ſacri concilii, in iſto eodem loco voluntarie, libere & ſpontanee exponens & declarans intentionem meam, inter alia loquens de eccleſia, eam trifarie diſtinxi; ut percepi poſtea, tunc a quibuſdam intellectum eſt, quod vellem dicere, quod in eccleſia triumphante eſſet fides, cum tamen credam firmiter, quod ibi ſit beatificata viſio, ænigmaticam cognitionem excludens: nunc dico, aſſero & declaro, quod numquam fuit intentionis meæ dicere, quod ibi eſſet fides ſub ratione fidei, ſed cognitio fidem ſubæquivalenter excedens. Et generaliter quidquid ibi vel antea dixerim, B refero & ſubjicio humili corde determinationi hujus ſacri concilii Conſtantienſis.

Inſuper juro, & per ſanctam Trinitatem & per hæc ſacroſancta evangelia, me in veritate eccleſiæ catholicæ ſemper & ſine dubio permanſurum, & omnes qui contra hanc fidem venerint, cum dogmatibus ſuis æterno anathemate dignos eos pronuntio. Et ſi ego ipſe aliquando (quod abſit) aliquid contra ſentire aut prædicare præſumpſero, canonum ſeveritati ſubjiceam, & æternæ pœnæ obligatus inveniar. Hanc autem confeſſionis & profeſſionis meæ paginam coram hoc ſacro concilio generali libere & voluntarie porrigo, & eidem me propria manu ſubſcripſi, & hæc ſingula conſcripſi.

C *Die Lunæ* XXXIII. *dicti menſis Septembris, ſede Apoſtolica vacante fuit celebrata ſeſſio generalis per ſynodum Conſtantienſem prædictam, in qua fuit primo ad laudem Dei, & curiæ cæleſtis dictum officium Miſſæ per reverendum patrem dominum Nicolaum epiſcopum aſſignatum celebratum cum introitu*: Exaudi nos Domine, *cum evangelio*: Sint lumbi veſtri præcincti: *cum antiphona*, Veni ſancte Spiritus; *ac hymno*: Veni creator Spiritus, *collectis & orationibus more aliarum ſeſſionum cantatis, atque dictis. Ubi inter cardinales reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis præſidebat, præſentibus ibidem reverendiſſimis patribus, Almano, Piſano, Branda, Placentino, Guillelmo ſancti* [a] *Marchi, Joanne* D *Raguſino, Franciſco Venetiarum, Petro Cameracenſi, Thoma Tricaricenſi, Antonio de Chalancho, & Antonio Aquilegenſi preſbyteris, Amedeo Saluciarum, Raynaldo de Brancaciis, Ludolpho Barenſi, Oddone de Columna, Ludovico de Fliſco, & Lucido de Comite diaconis cardinalibus. Quibus Miſſa & letaniarum officiis cantatis, & ſolemniter peractis, levavit ſe reverendiſſimus pater dominus Petrus cardinalis Cameracenſis unus ex deputatis & commiſſariis per concilium in materiis fidei, & propoſuit qualiter nuper magiſter Hieronymus de Praga accuſatus & delatus de hæreſi, & ſuper hac incarceratus per concilium, alias ad redeundum ad gremium ſanctæ matris eccleſiæ, & fidei orthodoxæ, ſermonem* [b] *loco ſeſſionis,* E *ſe revocare omnem hæreſim, quam incidiſſet in ſermonibus, collationibus, & ſequela Joannis Hus propter hæreſim combuſti per concilium; & proteſtatum fuiſſe, prout in quadam cedula pergameni manu ipſius magiſtri Hieronymi conſcripta, quam tunc de verbo ad verbum perlegit: ſed ex quo illud non videbatur ſufficere, quia non fuit in ſeſſione publica factum illud, ideo ſupradictus magiſter Hieronymus iterum veniſſet ad præſentem ſeſſionem, volens illa quæ tunc propoſuit & allegaverat, clarius quam tunc profiteri & revocare: Et tunc ipſe magiſter Hieronymus de Praga ſæpefatus aſcendit ambonem, in quo edicta, decreta & ordinata, ſtatuta, ſeu publicata fieri ſolent: præmittendo primitus quandam brevem, & ſolemnem prote-*

Ex collatione Barberina, & tribus mſs. Germanicis.

[a] Ita mſs.

[b] Videtur hic deeſſe quidpiam.

Anno Christi 1415. Seſſ. XIX. Concilii.

ſtationem, recommendando per eam reverendiſſimos A *patres dominos deputatos, & commiſſarios ſuper materia fidei de eorum bona atque ſalubri doctrina, & pia tractatione, & de aliis bonis ſibi per eos impenſis. Qua proteſtatione finita, levabat unam cartam in pergameno manu ſua propria conſcriptam, ut dixit, revocationem errorum, & doctrina contentorum in articulis Joannis Wicleff & Joannis Hus; proteſtans, faciens & dicens, ut in eadem cedula, cujus tenor inferius eſt inſertus, plenius continetur. Ipſa namque charta, ſive cedula lecta, proteſtatus fuit, quod ſi habuiſſet cognitionem per prius quam hodie, numquam tenuiſſet illos errores, ſed quidquid diſputavit & fecit contra ſanctam catholicam fidem, & Romanam ecclesiam, non tenuit, neque fecit pertinaciter, ſed diſputative, & tamquam non informatus tunc de veritate.* B *Etiam dixit, quod prædictam proteſtationem & revocationem, ac abjurationem non fecit propter detentionem; immo ſi in libertate conſtitutus eſſet, habendo cognitionem quam hodie habet, vellet facere, & gubernare ſe ſecundum quod legit & ſcripſit in eadem cedula: aſſerens animam ſuam tamquam adoleſcentulam ſponſa Chriſti, videlicet eccleſia ſancta: recommendans ſe omnibus dominis cardinalibus, archiepiſcopis, epiſcopis, prælatis, & toti concilio, regratiando ipſis de eorum bona doctrina, reductione ejus de erroribus ſuis ad fidem rectam, & eccleſia unitatem. Tenor vero dicta pergameni cedula:*

Articuli Joannis Wicleff, quos Hieronymus de Praga anathematizavit. C

Subſtantia panis materialis, & ſimiliter vini. &c. uſque ad 12. articulum incluſive, ut ſupra, ſeſſione VIII. pag. 299. E.

Articuli Joannis Hus per Hieronymum de Praga anathematizati.

Ex eadem col- [illegible] & ſ[illegible] dem tit.

13. *Unica eſt ſancta univerſalis eccleſia, qua eſt prædeſtinatorum univerſitas.* Et ibidem: *Univerſalis ſancta eccleſia tantum eſt una, ſicut tantum eſt unus numerus prædeſtinatorum.*

14. *Paulus numquam fuit membrum diaboli, licet fecerit quoſdam actus actibus eccleſia malignantium conſimiles.* D

15. *Praſciti non ſunt membrum eccleſia, cum nulla pars ejus ab ea finaliter excidat, eo quod prædeſtinationis caritas, qua eam ligat, non excidit.*

16. *Dua natura, divinitas & humanitas, ſunt unus Chriſtus.*

17. *Praſcitus ſi aliquando ſit in gratia ſecundum præſentem juſtitiam, tamen numquam eſt pars ſancta eccleſia: & prædeſtinatus ſemper manet membrum eccleſia, licet aliquando excidat a gratia adventitia, ſed non a gratia prædeſtinationis.*

18. *Sumendo eccleſiam pro convocatione prædeſtinatorum, ſive ſint in gratia, ſive non ſecundum præſentem juſtitiam, iſta modo eccleſia eſt articulus fidei.* E

19. *Petrus non eſt, nec fuit caput eccleſia catholica.*

20. *Sacerdotes quomodolibet damnoſe viventes ſacerdotii polluunt dignitatem, poteſtatem: & ſic ut filii infideles ſentiunt infideliter de ſeptem ſacramentis, de clavibus, officiis, cenſuris, carimoniis, & ſacris rebus eccleſia, veneratione reliquiarum, indulgentiis, & ordinibus.*

21. *Papalis dignitas a Cæſare inolevit, & Papa electio & inſtitutio a Cæſaris potentia emanavit.*

22. *Nullus ſine revelatione aſſeret rationabiliter de ſe, an de alio, quod eſſet caput eccleſia particularis factus, nec Romanus Pontifex caput Romana eccleſia.*

23. *Non oportet credere, quod iſte dictus Romanus* A *Pontifex ſit caput cujuſcumque eccleſia particularis factus, niſi Deus eum prædeſtinaret.*

24. *Nemo gerit vicem Chriſti vel Petri, niſi ſequatur eum in moribus, cum nulla alia ſequela ſit pertinentior, nec aliter recipiat a Deo procuratoriam poteſtatem: quia ad illud officium vicariatus requiruntur & morum conformitas, & inſtituentis auctoritas.*

25. *Papa non eſt manifeſtus, & verus ſucceſſor principis Apoſtolorum Petri, ſi vivit moribus contrariis Petro: & ſi quærat avaritiam, tunc eſt vicarius Juda Iſcariothis.*

26. *Cardinales non ſunt manifeſti & boni ſucceſſores collegii aliorum Apoſtolorum Chriſti, niſi vixerint more Apoſtolorum, ſervantes mandata & conſilia Domini noſtri Jeſu Chriſti.* B

27. *Doctores ponentes, quod aliquis per cenſuram eccleſiaſticam emendandus, ſi corrigi noluerit, ſæculari judicio eſt tradendus, pro certo ſequuntur Pontifices in hoc Scribas & Phariſæos, qui Chriſtum nolentem eis obedire in omnibus, dicentes, Nobis non licet interficere quemquam, ipſum ſæculari judicio tradiderunt: & quod tales ſunt homicida, graviores quam Pilatus*

28. *Obedientia eccleſiaſtica eſt obedientia ſecundum adinventionem ſacerdotum eccleſia, præter expreſſam auctoritatem ſcripturarum.*

29. *Diviſio immediata humanorum operum eſt quod ſunt vel vitioſa, vel virtuoſa: quia ſi eſt vitioſus, &* C *agit quidquam, vitioſe agit: & ſi eſt virtuoſus, & agit quidquam, agit virtuoſe: quia ſicut vitium, quod crimen dicitur, ſeu mortale peccatum inficit videlicet actus hominis vitioſi, ſic virtuoſus vivificat omnes actus virtuoſi.*

30. *Sacerdos Chriſti vivens ſecundum legem ejus, habens ſcriptura notitiam, & ad effectum ædificandi populum, debet prædicare; non obſtante prætenſa excommunicatione. Et infra: Quod ſi Papa vel aliquis prapoſitus mandat ſacerdoti ſic diſpoſito non prædicare, non debet ſubditus obedire.*

31. *Quilibet prædicantis officium de mandato accipit, qui ad ſacerdotium accedit: & illud mandatum debet exſequi, prætenſa excommunicatione non obſtante.* D

32. *Per cenſuras eccleſiaſticas excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, ad ſui exaltationem clerus populum laicalem ſibi ſuppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit, & viam præparat antichriſto. Signum autem evidens eſt, quod ab antichriſto tales procedunt cenſura, quas qui* [a] *denudant nequitiam antichriſti, qui clerum per ſe maxime uſurpavit.*

33. *Si Papa eſt malus, & præſertim ſi eſt præſcitus, tunc* [b] *ut Judas Apoſtolus, & filius perditionis, & non eſt caput ſancta militantis eccleſia, cum nec ſit membrum ejus.*

34. *Gratia prædeſtinationis eſt vinculum, quo corpus eccleſia & quodlibet ejus membrum jungitur ipſi capiti inſolubiliter.* E

35. *Papa vel prælatus malus, & præſcitus, eſt æquivoce paſtor, & vere fur & latro.*

36. *Papa non debet dici ſanctiſſimus ſecundum officium* [c] *& tortores, & prædones dicerentur ſancti: immo etiam diabolus deberet vocari ſanctus, cum ſit officiarius Dei.*

37. *Si Papa vivit contrarie Chriſto, etiamſi aſcenderet per veram & legitimam electionem ſecundum conſtitutionem humanam vulgatam, tamen aliunde aſcenderet quam per Chriſtum, dato etiam quod intraret per veram & legitimam electionem a Deo principaliter factam. Nam Judas Scarioth rite & legitime eſt*

Anno Christi 1415. Seſſio XIX. Concilii.

[a] Hic vox aliqua deeſt.

[b] Forte, tunc eſt ut.

[c] Forte deeſt: aliquos ſecundum officium.

electus a Deo Jeſu Chriſto ad Apoſtolatum, & tamen aſcendit aliunde in ovile ovium.

38. Condemnatio XLV. articulorum Wicleff per doctores facta eſt irrationabilis, & iniqua, & malefacta eſt cauſa per eos allegata, ſcilicet quod nullus ex eis eſt catholicus, ſed quilibet eorum aut eſt hæreticus, aut ſcandaloſus. Nam eo ipſo quo electores, vel major eorum pars conſenſerint viva voce, ſecundum ritum hominum, in perſonam aliquam, eo ipſo illa perſona eſt legitime electa, vel quod eo ipſo eſt verus & manifeſtus ſucceſſor, vel vicarius Petri Apoſtoli, vel alterius Apoſtoli in officio eccleſiaſtico: unde ſive electores bene vel male elegerint operibus electi debemus credere; nam eo ipſo quo quis copioſius operatur meritorie ad profectum eccleſiæ, habet a Deo ad hoc copioſius poteſtatem.

39. Non eſt ſcintilla apparentiæ, quod oportet unum caput eccleſiæ in ſpiritualibus eccleſiam regens, quod ſemper cum ipſa militanti eccleſia converſetur.

40. Chriſtus ſine talibus monſtruoſis capitibus per ſuos veraces diſcipulos ſparſos per orbem terrarum melius ſuam eccleſiam regularet.

41. Apoſtoli & fideles ſacerdotes Domini ſtrenui in neceſſariis ad ſalutem regularunt eccleſiam, antequam Papæ officium fuit introductum: ſic facerent deficiente per ſumme poſſibile uſque in diem judicii.

42. Nullus eſt dominus civilis, nullus eſt prælatus, nullus eſt epiſcopus, dum eſt in mortali peccato.

Ex prima editione. *a Al. de Vvildungen.*

Deinde dominus Bertholdus [a] de Wildung ſacri palatii Apoſtolici cauſarum auditor legebat quamdam ordinationis ſchedulam conceptam ſuper regula ſancti Franciſci, & alia infraſcripti tenoris ſubſequentis de conſenſu partium.

Dilectis eccleſiæ filiis, Generali & Provincialibus Miniſtris, Cuſtodibus, ceteriſque Ordinis Minorum profeſſoribus, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Ex prima editione. *b Al. placida.*

SUpplicationibus perſonarum, quæ voto religionis ſunt adſtrictæ, illis præſertim libenter annuimus, quas ad finem tendere conſpicimus, per quem perſonæ ipſæ ſub [b] pacata tranquillitate juxta ſuam poſſeſſionem quieſcant, ac ſedulum & tranquillum in humilitatis ſpiritu Domino reddere valeant famulatum. Nuper ſiquidem ſupplicatio pro parte religioſorum virorum guardianorum & fratrum veſtri ordinis conventuum, videlicet Sagienſis, de ſancto Audomaro Motinenſis diœceſis, de Vatennis Remenſis, de Dola Biſuntinenſis, de la Valle Cenomanenſis, de Elicio Nannetenſis, de Ambaſia Turonenſi, de ſancto Joanne Angeliacenſi Xantonenſis; de Bercorio, de Toleto & de Fontiniaco communitatis Maleacenſis diœceſis, infra provincias Franciæ, Burgundiæ, & Turonenſem, juxta modum dicti ordinis exſiſtentium, nobis humiliter præſentata continebat, quod divina cooperante clementia, temporibus his noviſſimis regularis obſervantia veſtri jam dicti ordinis in præfatis conventibus inceperat vigere; ſed variis obſtantibus impedimentis per miniſtros & cuſtodes illarum provinciarum eis præſtitis, in ipſa ſtricta obſervantia non mediocriter impediebantur, quorum impedimentorum occaſione ſcandala pullulabant: humiliter & devote ſupplicantes, quatenus eis de remedio opportuno providere dignaremur. Nos igitur eorum ſupplicationibus tamquam juſtis benigne annuentes, cupienteſque multa ſcandala veſtri ordinis tollere, atque unitate in eo conſervata fratres in pacis dulcedine conſervare; ſtatuimus & decernimus, eiſdem ſupplicationibus fore providendum, & de facto, tenore præſentium eis providemus, juxta formam per reverendiſſimos patres dominos, videlicet Jordanum epiſcopum Albanenſem de Urſinis, ipſius ordinis protectorem, & Petrum tituli ſancti Chryſogoni preſbyterum cardinalem Cameracenſem, vulgariter nuncupatos, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, & alios ex parte hujus ſacri concilii ſuper hoc deputatos, ſpecialiter aviſatam, ordinatam & traditam, atque per religioſum virum fratrem Joannem [c] Rhotani in ſacra pagina profeſſorem, & Vicarium Miniſtri Generalis antedicti, una cum aliis pluribus magiſtris & diſcretis patribus ipſius ordinis ex una parte, & fratres prænominatos conventus repræſentantes ex alia concordatam: Videlicet quod fratres conventuum prædictorum de cetero, & quouſque aliud ſuper hoc per ſacrum concilium generale fuerit ordinatum, poſſint & valeant, quilibet in ſua provincia, eligere de ſua ſtricta obſervantia unum fratrem idoneum, quem in ſcriptis miniſtro illius provinciæ præſentatum, ipſum dictus miniſter infra triduum poſt hujuſmodi præſentationem ſuum vicarium conſtituere debeat, ad ipſos regendum in ſolidum loco & vice ejus, & eis providendum in omnibus quibuſcumque & ipſis modis quibus ipſe miniſter provincialis etiam providere poſſet: ita quod de ipſorum fratrum regimine in nullo poſſint ſe intromittere dicti provinciales, vel cuſtodes, ſed ad ipſos vicarios cura & correctio eorum omnino pertineat; excepto quod ad ſuæ ſuperioritatis cognitionem miniſter provincialis ipſos poſſit, ſi voluerit, viſitare in propria perſona & tunc punire de conſenſu majorum & diſcretorum conventus, in quo fiet hæc viſitatio, quidquid punitione dignum repererit: quem ſi conſtituere renuerit modo prædicto, extunc conſtitutio ejuſdem præſentati ad vicarium miniſtri generalis inferius annotatum devolvatur & pertineat abſolute. Qui quidem vicarii hujuſmodi trium provincialium poſſint & debeant una cum fratribus diſcretis ſibi ſubditis, forma ſolita in electionibus ordinis ſervata, inſimul eligere inter ſe unum alium fratrem ad hoc ſufficientem & idoneum pro eorumdem vicariorum correctione & totius ſtrictæ hujus obſervantiæ in prædictis provinciis meliori regimine: quem per eos in ſcriptis miniſtro generali ordinis, qui erit pro tempore, humiliter præſentatum, ipſum miniſter ſuper illos ſuum vicarium conſtituere infra triduum poſt illam præſentationem benigne debeat & caritative: alioquin ipſo triduo tranſacto, ſit & habeatur vicarius ipſius generalis, auctoritate ipſius ſacri concilii conſtitutus. Qui quidem vicarius generalis in ſua congregatione, vel alias ſolus debeat & poſſit vicarios prætactos (quoties opus erit) punire, & ipſis ac fratribus aliis ſibi ſubditis providere in omnibus quibuſcumque caſibus, quibus miniſter generalis eis potuiſſet providere: ne ipſos, ut ſæpius contingit, quoties generali miniſtro indigent, longius oporteat evagari. Et pro hac vice primaria conſtituimus in præfatum generalis miniſtri vicarium, fratrem Nicolaum Rudolphi apud nos de hac obſervantia laudabili providentia ac diligentia ſolerti multipliciter commendatum, quem volumus [d] poſſe deponi, quoties vicariis & aliis fratribus diſcretis ſæpe dictis videbitur expedire. Poſſit tamen generalis miniſter qui eſt & qui erit pro tempore, ipſos fratres & conventus in ſua perſona, quoties voluerit, viſitare, prælibato vicario non obſtante; & punire, ſi quid in dicta viſitatione puniendum repererit, ſicut moris eſt in ordine, & alias facere conſuevit. Verumtamen non intendimus, quod prædicti vicarii propter mortem, depoſitionem ſeu mutationem illorum quorum vice

c MS. de Rhoca.

d Al. deponendum.

funguntur, poſſint a ſuis officiis removeri, vel in eis impediri, niſi ſuper hoc aſſenſus majorum & diſcretorum ſibi ſubditorum prius intervenerit, ad quos ſemper eos deponere, & alios eligere, antedicti generali provincialibuſque miniſtris præſentare modo & forma præmiſſis (quoties fuerit opportunum) volumus & decernimus pertinere. Inſuper poſſit & debeat ipſe generalis vicarius & ſui ſucceſſores, conventus ſibi pro tempore ſubditos, ad ſtatum dictæ ſtrictæ obſervantiæ conſonum, juxta [a] declarationes & ſtatuta ſedis Apoſtolicæ & ordinis, reducere: tollendo quaſcumque ſuperfluitates, ſive ſint in rebus mobilibus, ſive immobilibus, quantum fieri poterit bono modo, habito ſemper conſilio majorum & diſcretorum ſibi obedientium: eligendo (ſi opus fuerit) aliquos fideles, qui ipſas ſuperfluitates auctoritate hujus ſacri concilii vendant, commutent, aut alias in piis operibus convertant. Inſuper ſtatuimus, quod omnes & ſinguli conventus prædictarum provinciarum, quoties majori vel ſaniori parti fratrum in eis exſiſtentium placuerit, ad hanc ſtrictam obſervantiam ſe reducere, & vicariis antedictis ſe ſubdere, hoc libere facere poſſint; & etiam ſinguli fratres cujuſtibet conventus dicti ordinis, contradictione cujuſcumque non obſtante: a quorum vicariorum obedientia & ſubjectione nullus exire poſſit ſine ſpeciali licentia vicarii generalis antedicti. Non tamen per hoc intendimus, quin fratres & conventus, qui voluerint, poſſint ſecundum hanc ſtrictam obſervantiam vivere, manendo etiam immediate ſub cura miniſtrorum provincialium; exceptis tantum prænominatis conventibus & conventu de Mirabello Pictavienſis diœceſis, quem volumus expreſſe & ordinamus, curæ & regimini prædictorum vicariorum ſubeſſe, & ex cauſa; ut ſicut in eo hæc ſtricta obſervantia regularis in partibus illis ſumpſit exordium, ita in illo tamquam in aliorum ſpeculo ſemper eluceſcat. Cæterum cum juxta ſententiam Sapientis, volatilia ad ſibi ſimilia libenter conveniant, ſtatuimus, quod quando fratres hujuſmodi obſervantiæ, peregrinationis ſtudio, vel alias per mundum proficiſcuntur, ad loca conventus communitatis ordinis declinent, ſi voluerint: ad alia vero loca fratrum in obſervantia ſibi ſimilium ſemper declinare teneantur, juxta quod in ſtatutis ordinis continetur. Inſuper quilibet provincialis miniſter provinciarum præmiſſarum, vicario generali ſæpe dicto pro præſenti duos conventus in ſua provincia fideliter aſſignet, aptos ad manendum, munitos libris & aliis rebus pro cultu divino, quoties ab eodem vicario, per litteras aut alias in ſuo principali capitulo fuerit requiſitus, eligendos per ipſum provincialem: ita quod propter hanc aſſignationem mobilia quæcumque dictis conventibus pertinentia, quomodocumque ſit, non debeant abigi ſeu ſegregari, ſecundum diſpoſitionem cardinalis protectoris veſtri ordinis. Et ſi contigerit, quod miniſtri provinciales & cuſtodes, vel alii expulerint vel ejecerint fratres hujuſmodi obſervantiæ ab aliquo ſeu aliquibus conventuum prænominatorum a quindecim menſibus citra violenter, & alios loco eorum ibidem collocaverint, vel mobilia ad ipſos conventus ſeu aliquem ipſorum ſpectantia deportaverint: volumus & mandamus diſtricte, prædictos fratres indilate recedere & exire a dicto conventu, mandantes tenore præſentium prælibato vicario generali, quatenus auctoritate noſtra omnibus modis quibus fieri poterit honeſte & licite ipſos exire, & prædicta bona reſtituere compellat per cenſuras eccleſiaſticas, & alios fratres & ſubditos ſuos de novo ibidem collocando: omnibus quibuſcumque diſtricte prohibentes, ne quis eum ſuper hoc impedire præſumat ſub excommunicationis pœna; ſed magis ei præbeat unuſquiſque ſuper hoc requiſitus per ipſum potius auxilium & juvamen. Statuentes ulterius, ne deinceps fratres hujuſmodi ſtrictæ obſervantiæ fiant capellani honoris, vel maneant [a] continuo in domibus ſæcularium cauſa confeſſionis vel alia, citra tamen aliorum fratrum veſtri ordinis præjudicium; ne forſan freno obedientiæ laxato, vel profana converſatione fervor devotionis eorum tepeſcat. Præcipimus inſuper & mandamus diſtricte in virtute ſanctæ obedientiæ omnibus & ſingulis fratribus conventuum prædictorum, & aliis in futurum ſub cura & regimine prætactorum vicariorum conſtitutis, quatenus ipſis firmiter obediant & pareant cum effectu in omnibus, in quibus fratres illius ordinis ſuis generalibus & provincialibus miniſtris obedire debent aut tenentur. Cæterum cum prædicta ſint de voluntate partium (ſicut præfertur) per nos ſtatuta & ordinata, diſtrictius inhibemus omnibus & ſingulis miniſtris & cuſtodibus, qui ſunt & erunt in futurum, & aliis fratribus veſtri ordinis, ne occaſione controverſiæ prius ſuper his motæ, aut proſecutionis in præſenti concilio factæ, aut alia quavis cauſa fratres de hac obſervantia præſentes vel futuros inquietent, moleſtent, vel affligant, ſeu eorum vicarios vel de ſecta nova, vel reprobata quomodolibet vocent. Nec etiam fratres dictæ obſervantiæ alios fratres veſtri ordinis, aut eleemoſynas, aut oblationes ſibi dandas impedire præſumant. Quod ſi de cetero alii aliis facto circa præmiſſa aut eorum aliquid hinc inde injuriati fuerint, manus violentas in eis ponendo, eos incarcerando, arreſtando, libris ſpoliando, aut alias maculam hæreſis falſo imponendo, ſententiam excommunicationis ipſo facto incurrant injuriatores; a qua non poſſint, articulo mortis excepto, abſolvi, niſi per eumdem cardinalem, qui pro tempore hujus ordinis erit protector. De ceteris vero levioribus injuriis verbalibus, omnes quicumque fuerint in hoc culpabiles deprehenſi, per eorum prælatos puniantur, circa præmiſſa ſententiarum fulminationibus aut appellationibus interpoſitis, & litteris felicis recordationis Alexandri Papæ quinti, & earum confirmatione non obſtante: quas tenore præſentium revocamus, caſſamus & annullamus, ac nullius roboris vel momenti declaramus, & aliis quibuſcumque ſtatutis Apoſtolicis vel hujuſmodi ordinis in contrarium editis non obſtantibus. Nulli ergo, &c.

Datum Conſtantiæ, nono Kalendas Octobris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, Apoſtolica ſede vacante.

Qua ordinatione lecta & approbata, idem dominus Bertholdus auditor de ſimili mandato & voluntate legebat aliud ſtatutum, ordinationem ſeu decretum:

Quod non obſtantibus ſalvis conductibus Imperatoris, regum, &c. poſſit per judicem competentem de hæretica pravitate inquiri.

PRæſens ſancta ſynodus ex quovis ſalvoconductu per Imperatorem, reges, & alios ſæculi principes, hæreticis, vel de hæreſi diffamatis, putantes eoſdem ſic a ſuis erroribus revocare, quocumque vinculo ſe adſtrinxerint, conceſſo, nullum fidei catholicæ vel juriſdictioni eccleſiaſticæ præjudicium generari, vel impedimentum præſtari poſſe, ſeu debere declarat, quo minus, dicto ſalvoconductu non obſtante, liceat judici competenti & eccleſiaſtico, de hujuſmodi perſonarum erroribus inquirere, & alias contra eos debite procedere, eoſdemque punire,

[a] MS. Lipſ. ordinationes.

Eccli. 27.

[a] In mſ. Lipſ. quotidie.

Ex mſſ. Sorii & tribus Germanicis.

Ex prima editione.

Anno Christi 1415. Sessio XIX. Concilii.

quantum juſtitia ſuadebit, ſi ſuos errores revocare pertinaciter recuſaverint, etiam ſi de ſalvoconductu confiſi, ad locum venerint judicii, alias non venturi: nec ſic promittentem, cum fecerit quod in ipſo eſt, ex hoc in aliquo remanſiſſe obligatum.

Ex mſſ. Sueli, & aliis Germanicis.

Quo ſtatuto ſive ordinatione lectis, idem ſtatutum fuit approbatum per dominos epiſcopos nomine quatuor nationum, ac reverendiſſimum patrem dominum cardinalem epiſcopum [a] *Oſtienſem nomine collegii cardinalium, per verbum,* Placet. *Subſequenter mandato & voluntate ſynodi prædicta, idem dominus Bertholdus auditor legit unam aliam ordinationem, videlicet exſecutoriam ſuper conſtitutione Carolina, in qua mandatur domino Vicecancellario pro tempore dare litteras exſecutorias ſuper conſtitutione Carolina, prout habetur in libris cancellariæ, omnibus eas habere volentibus, hujuſmodi ſub tenore:*

a Duo mſſ. Brunſvic. & Goth. Vivarienſem: ſed idem ipſe eſt Oſtienſis, qui & Vivarienſis dictus.

Quod dominus Vicecancellarius expediat Carolinam ſub bulla ſacri concilii Conſtantienſis.

Cum in generalibus conciliis, maxime Lateranenſi, provide quædam fuerint ſtatuta, libertatem eccleſiaſticam concernentia, [b] quæ piæ memoriæ Fridericus ſecundus in fervore devotionis Romanæ eccleſiæ tunc perſiſtens, etiam quædam ſtatuit & adjunxit; & demum per felicis recordationis Honorium tertium fuit ejuſdem Friderici conſtitutio approbata, & conſequenter per divæ memoriæ Carolum quartum eadem fuit approbata, & quædam alia in favorem eccleſiaſticæ libertatis adjecta, quæ in libro cancellariæ Romanæ eccleſiæ latius continentur: hæc ſancta ſynodus decernit & mandat domino Vicecancellario ejuſdem Romanæ eccleſiæ, ut exſecutorias litteras ſuper ipſis expediat in forma dari ſolita.

Carolinam ipſam, quoniam mox in hac ſeſſione expedita non fuit, ſed ad quarto poſt. non hic, ſed in fine hujus ſynodi adjectam offendes.

b Forte, ad quæ.

Subſequenter fuit lectum ſtatutum ſeu ordinatio, in qua committebantur omnes & ſingulæ cauſæ hæreſis contra quaſcumque perſonas in regno Bohemiæ, & aliis certis judicibus inferius in eadem deſcriptis in hunc modum:

Committuntur cauſa hæreſis certis judicibus.

Item prædicta ſynodus Conſtantienſis omnes & ſingulas cauſam & cauſas hæreſum, ex erronea & perverſa doctrina damnatæ memoriæ Joannis Hus hæretici in regno Bohemiæ & in Moravia exortas ſapientes, etiam criminales ex eis, vel eorum occaſione contra quaſcumque perſonas, tam eccleſiaſticas quam ſæculares, cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis vel conditionis aut præeminentiæ exſiſtant, & quacumque præfulgeant dignitate, emergentes, dictique Joannis Hus & dogmatum falſorum ejuſdem fautores, defenſores & ſequaces, reverendis in Chriſto patribus & dominis, dominis Joanni patriarchæ Conſtantinopolitano, & Joanni epiſcopo Silvanectenſi, conjunctim & diviſim committit audiendas, decidendas, cognoſcendas, & fine debito terminandas, cum omnibus & ſingulis ſuis emergentibus, incidentibus, dependentibus & connexis; & cum poteſtate citandi perſonaliter omnes & ſingulos ſuſpectos in fide ibidem degentes, & coram eis in genere & in ſpecie nominandos conjunctim & diviſim, in Romana curia per edictum publicum & in partibus & in locis convicinis affigendum & publicandum; cum ad eaſdem partes, præſertim ad prædictos de fide ſuſpectos, pro hujuſmodi citatione exſequenda tutus non pateat acceſſus: habita tamen prius informatione ſummaria in præmiſſis, non obſtante, quod alias præfata ſynodus certis judicibus generaliter quarumcumque hæreſum cauſas commiſerit, uſque ad diffinitivam ſententiam excluſive cognoſcendi, & coram quibus aliquæ pendent indeciſæ, & aliis contrariis non obſtantibus quibuſcumque.

Anno Christi 1415. Sessio XIX. Concilii.

Item præfata ſancta ſynodus vult, ordinat atque decernit, quod in dictis aliis hæreſum cauſis, ex judicibus alias per concilium prædictum deputatis, decem eorum, aliis abſentibus, poſſint & valeant in ipſis procedere, & terminos in prædictis cauſis ſervare, ut eo facilius, commodius & celerius cauſa hujuſmodi terminentur, in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcumque.

Ex mſſ. Sueli, & aliis Germanicis.

Quibus ſtatutis & ordinationibus lectis fuit reſponſum per dominos deputatos epiſcopos nomine quatuor nationum; ac dominum reverendiſſimum patrem dominum epiſcopum Oſtienſem præſidentem, nomine collegii cardinalium: Placet.

Subſequenter fuit lectum ſtatutum de fructibus percipiendis unius beneficii per hos qui ſunt in concilio, hujuſmodi ſub tenore.

Quod beneficiati in concilio præſentes recipiant fructus beneficiorum eorum in abſentia.

Item cum abſentes cauſa reipublicæ eccleſiaſticæ perſonæ, in eccleſiis, in quibus beneficiati ſunt, præſentes merito reputantur, ideoque ut omnes & ſinguli beneficiati hujus ſacri concilii præſentes, & qui ad illud pro tempore acceſſerint, eo commodius ipſi concilio intereſſe, & in illo uſque ad finem valeant remanere: dictum concilium ſtatuit & decernit, quod ipſi omnes & ſinguli pro reſidentibus ſive præſentibus interim in ſuis beneficiis ſunt habendi: ita quod omnes & ſingulos redditus, fructus & proventus ſuorum beneficiorum ac reſidentiæ perſonalis in ipſis beneficiis, in quibus reſidebant, aut in quibus reſiderent, ſi ejuſdem concilii [a] proſecutio ſeu intereſſentia eis non obſtaret; ac alii etiam curiales beneficiati, qui de ſuis beneficiis ad præfatum concilium non acceſſerunt, alias tamen præſentes in curia in eodem concilio laboraverunt, etiam ſi primam non fecerint reſidentiam perſonalem conſuetam, unius tantum beneficii pro quolibet eorum, vigore hujus decreti: eorumdem beneficiatorum abſentiis, de aliis ſuis beneficiis, de jure & conſuetudine, privilegio aut licentia ſuorum ſuperiorum ſemper ſalvis, etiam ſi canonicatus, aut præbendæ, aut dignitates, aut perſonatus vel officia in cathedralibus & metropolitanis majores poſt pontificales, ſeu collegiatis eccleſiis hujuſmodi principales fuerint, durante ipſo concilio, eiſdemque in eodem concilio perdurantibus, etiam a tempore itineris arrepti hujuſmodi ad præfatum concilium, quouſque ad eadem ſua beneficia ipſi, concilio finito, commode redire potuerint, aut quamdiu curiales prædicti in eodem concilio laboraverint; cum ea integritate percipere valeant & debeant, cum qua illos perciperent, ſi in ſuis beneficiis prædictis interim perſonaliter reſiderent, & adminiſtrarent in eiſdem: quotidianis diſtributionibus dumtaxat exceptis, contrariis non obſtantibus quibuſcumque. & cum exſecutionibus exprimendis in cancellaria, ſi fuerit opportunum.

Ex primis edit.

a In duobus mſſ. præſentia.

Quo ſtatuto lecto, ut præfertur, fuit nomine quatuor nationum & cardinalium per prædictos dominos epiſcopos deputatos & cardinalem Vivarienſem reſponſum, Placet. *His habitis & factis, reverendus pater dominus Antonius epiſcopus Concordienſis nomine ſynodi prædicta legebat unum aliud ſtatutum & ordinationem ſuper expeditione litterarum proviſionum eccleſiarum, monaſteriorum, in hunc modum:*

Ex mſſ. Suel. & aliis Germanicis.

Quod

Digitized by Google

Anno Christi 1415. Seſſio XIX. Concilii.

Quod littera ſuper proviſionibus ad patriarchales, metropolitanas & alias eccleſias per olim Papam Joannem uſque ad ſuſpenſionem conceſſa, expediantur,

Ex prima editione.

ITem dicta ſancta ſynodus ſtatuit, ordinat & decernit, quod litteræ ſuper quibuſcumque proviſionibus ad quaſcumque patriarchales, metropolitanas & alias cathedrales eccleſias, ac etiam monaſteria, de quibuſcumque perſonis per dominum Baltaſſarem tunc Joannem Papam vigeſimum tertium, uſque ad ipſius adminiſtrationis in ſpiritualibus & temporalibus ſuſpenſionem factis, de quibus per libros reverendiſſimi patris domini Joannis epiſcopi Oſtienſis, ſanctæ Romanæ eccleſiæ Vicecancellarii, B & cancellariæ Apoſtolicæ conſtabit, per eumdem epiſcopum & cancellarium ſub nomine & bulla dictæ ſynodi poſſint & debeant expediri, quatuor deputatis nationum ſibi aſſiſtentibus: & hoc, niſi ex libro ipſo promotionum ſecundum ſtilum cancellariæ appareat obſtaculum, vel alias canonicum impedimentum. Præmiſſis vero lectis, fuit reſponſum per dominos epiſcopos deputatos nomine quatuor nationum, ac dominum Joannem epiſcopum Oſtienſem nomine collegii cardinalium, *Placet*. Contradicente tamen reverendo patre domino Elia Anicienſi epiſcopo pro ſe, & domino Dominico de Raguſio, ambaſſiatore & nuntio archiepiſcopi Spalatenſis, qui duo in hujuſmodi ſtatutum ſuper proviſionibus ad C patriarchales, &c. non conſenſerunt. Et dominus Dominicus dixit, ipſum ſtatutum ſecundum omnia ſua verba non placere, & præſertim ultimam clauſulam, videlicet: Et hoc, niſi ex libro promotionum ſecundum ſtilum [a] curiæ appareat obſtaculum.

[a] Cancellariæ. mſ. Ex mſ. Sucil, & tribus Germanicis.

Super quibus approbationibus & contradictionibus venerabilis vir magiſter Henricus de Piro, & Joannes de Scribanis, promotores & procuratores ſupradicta ſynodi petierunt per dominos protonotarios ſedis Apoſtolica, ac notarios concilii prædicti, ceteroſque tabelliones ibidem præſentes, unum vel plura fieri, publicum vel publica, inſtrumentum & inſtrumenta, ad perpetuam rei memoriam. Præſentibus ibidem reverendiſſimis patribus dominis cardinalibus, D protonotariis, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, doctoribus, nuntiis, & principum, univerſitatum & ſtudiorum ambaſſiatoribus, teſtibus, &c.

SESSIO XX.

Super monitorio contra ducem Auſtriæ pro epiſcopo Tridentinenſi.

Ex prima editione.

ANno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, indictione vero octava, die Jovis vigeſima prima menſis Novembris, fuit celebrata ſeſſio generalis in majori eccleſia Conſtantienſi, præſidente in eadem reverendiſſimo in Chriſto E patre domino Joanne epiſcopo Oſtienſi ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinali & Vicecancellario. Fuitque decantata Miſſa ſolemnis de glorioſa Virgine Maria, per reverendum patrem dominum Antonium epiſcopum [b] Zopoludenſem. Qua completa, fiebant ſolemnitates more aliarum ſeſſionum. Quibus expletis, reverendus pater dominus Antonius epiſcopus Concordienſis quaſdam legebat monitorii & aliarum ordinationum ſchedulas tenoris ſubſequentis.

[b] Mſ. Cephaludenſem.

Super monitorio contra ducem Auſtriæ per epiſcopum Tridentinum.

Ex collectione Barberiniana, & duobus mſſ. Germanicis.

ANno & indictione quibus ſupra, die vero Jovis XXI. *menſe Novembris, Conſtantia, provincia* A *Maguntinenſis in eccleſia majori, & loco ſolito ad hoc ſpecialiter deputato, cenca fuit ſacroſancti generalis Conſtantienſis prædicti ſeſſio, ſolemniter celebrata. Pro cujus quidem ſeſſionis introductione, & cauſa devotionis excitanda, reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus dominus Dei & Apoſtolica ſedis gratia epiſcopus Ceſaludenſis Miſſam de beata Maria Virgine glorioſa devote celebravit. Qua Miſſa ſic devote celebrata, reverendiſſimi patres & domini S. R. E. cardinales, archiepiſcopi, epiſcopi, & alii, quos decuit, ornamentis pluvialibus, mitras imponentes, ut moris eſt, ſe induerunt. Ac reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Joannes miſeratione divina epiſcopus Oſtienſis, S. R. E. cardinalis & Vicecan*B *cellarius, ſe pontificalibus induens, ad mediumque ante altare ad ſolitum ſeponens hujuſmodi ſeſſioni præſedit. Quibus ſic peractis, inceptum fuit evangelium iſtud ſecundum Marcum:* In illo tempore dixit Jeſus diſcipulis ſuis. Abeuntes Phariſæi conſilium fecerunt ut Jeſum caperent in ſermone. *Iſto evangelio, & aliis videlicet litaniis, & orationibus ad devotionem & ſolemnitatem ſeſſionis & concilii pertinentibus totaliter, ac devotionis magno fervore lectis, factis & completis, venerabiles & circumſpecti viri domini Ardecinus de Novaria legum doctor advocatus, ac magiſter Joannes* [a] *Hellines in Romana curia, & ſereniſſimi principis domini Frederici ducis Auſtriæ procurator, in medio ſurrexerunt, proponentes,* C *dominus Ardicinus advocatus ſic in effectu, qualiter in cauſa memorata nullus proceſſus fuit tentus, nec ſuper declaratoriis, & nihil in principali cauſa: & quod ipſe dicti ſui domini nomine nunquam potuit obtinere, quod fuiſſet auditus, licet hoc ſæpius cum inſtantia ſumma petiiſſet, & adhuc peteret: & in quo illud fuiſſet* [b] *ſubdenegatum proteſtatus fuit de nullitate proceſſus.*

[a] Mſ. Cling.

[b] Forte, ſibi denegatum.

Ex adverſo dominus Gaſpar de Peruſio advocatus domini Gregorii epiſcopi Tridentini dixit, quod in hujuſmodi cauſa fuiſſet proceſſum ſuper notorietate facti, & quod pars ducis ſibi adverſa fuiſſet ſufficienter audita in principali & acceſſorio. Et quod extunc forte dictum per partem adverſam, non eſſe D *dictum, nec allegatum niſi in cauſa diffugii: & petiit quantum in eo erat, cauſam terminari per concilium, & monitorium decerni in forma meliori contra dictum dominum Fredericum ducem Auſtriæ. Subſequenter Joannes de Scribanis procurator dedit petitionem in ſcriptis, petens, & proteſtans, prout in ea continetur.*

Ardecinus advocatus ducis replicando, quod numquam fuiſſet auditus in principali, ſed tantum in declinatorio, & hodie peteret ſibi dari audientiam: qua data, vellet & crederet oſtendere juribus & rationibus, quod juſtitia eſſet pro domino ſuo: & ſi ſecus fieret, proteſtatus fuit de gravamine & nullitate proceſſus.

E *Quibus proteſtationibus, propoſitionibus, & petitionibus factis, de mandato ſynodi aſcenderunt ambonem: ſuper quo publicationes, edicta, ſententia, & mandata ipſius ſynodi fieri ſolent, reverendiſſimi in Chriſto patres Antonius Concordienſis pro natione Italica, Vitalis Tholonienſis pro natione Gallicana, Nicolaus Merſeburgenſis pro natione Germanica, Patricius Cortagenſis pro natione Anglicana: inter quos reverendus pater dominus Antonius Concordienſis legebat unam cedulam pronuntiationis, pronuntiando monitorium fore decernendum contra dictum Fredericum ducem Auſtriæ, & decrevit in forma ſolita, & conſueta. Cujus monitorii tenor inferius eſt inſertus. Et ſubſequenter legebat unam aliam ordinationem*

Anno Christi 1415. Seſſio XX. Concilii.

ANNO CHRISTI 1415. Seſſ. XX. Concilii.

concilii; videlicet, quod prelati proviſi poſſent recipere munus conſecrationis in curia, de mandato & conceſſione, ſive auctoritate vicecamerarii. Et ulterius iis lectis, & pronuntiatis, dicta ſynodus per præfatos videlicet, Antonium Concordienſem, Vitalem Tholonienſem, Nicolaum Merſburgenſem, & Patricium Cortagenſem, epiſcopos, fuit reſponſum, Placet. *Et mandavit dicta ſynodus fieri publica inſtrumenta per protonotarios & notarios concilii, ad inſtantiam & petitionem domini Henrici de Piro promotoris dictæ ſynodi: Joanne Hellines procuratore ipſius domini ducis, in quantum pronuntiatio hujuſmodi fuerit contra dictum dominum ſuum proteſtabatur de nullitate proceſſus præſentibus dictis dominis cardinalibus, prælatis,* &c.

Tenores vero dictorum petitionis, decreti, & monitorii ſuperius lectorum ſequuntur.

REverendiſſimi patres & domini. Cum parum ſit ſententias ferri, niſi debitæ demandentur executioni; ſupplicat humiliter eiſdem reverendiſſimis patribus ſacrum concilium repræſentantibus, ac facientibus, dominus Gregorius epiſcopus Tridentinus, citra procuratorum ſuorum revocationem, per hoc ſacrum concilium pro executione ſententiæ diffinitivæ pro eodem domino epiſcopo & contra illuſtrem principem dominum Fredericum ducem, & omnes alios, & ſingulos eccleſiæ & civitatis Tridentinæ, ac caſtrorum, & bonorum aliorum, & juris ejuſdem eccleſiæ occupatores, & detentores, etiamſi ducalis, aut alterius cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, præeminentiæ fuerint, ſub pœnis & cenſuris juris tam canonici, quam civilis, quin immo canonibus etiam ſpecialiter ſub pœnis conſtitutis divæ memoriæ per Fredericum ſecundum, & Carolum quartum editis, & per ſedem Apoſtolicam canonizatis & confirmatis, ut ipſi & quilibet eorum infra certum brevem terminum ab occupationibus & detentionibus civitatis, eccleſiæ caſtrorum, terrarum & bonorum prædictorum deſiſtant, & quilibet eorum obediat, etiam per litteras. Tenores vero dictarum litterarum monitorii ſequuntur, & ſunt tales:

Decretum monitorii in cauſa Tridentina.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis univerſis & ſingulis Chriſti fidelibus ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Ex prima editione.

GRavem querelam venerabilis fratri noſtri Georgii epiſcopi Tridentini accepimus, continentem, quod illuſtris princeps Fridericus dux Auſtriæ ipſum in canonica poſſeſſione eccleſiæ & civitatis Tridentinæ, & oppidorum, caſtrorum, villarum, terrarum & locorum, juriumque & aliorum bonorum mobilium & immobilium, ad eamdem eccleſiam & ipſum epiſcopum pertinentium, alias ſexdecim annis pacifice exſiſtentem, eccleſia, civitate, oppidis, caſtris, terris, villis, locis ac juribus & bonis hujuſmodi temerarie & de facto ſpoliaſſet, eaque novem annis citra detinuiſſet, & adhuc detineret occupatas & occupata, fructus, redditus & proventus ſublevando & percipiendo ex eiſdem; ac ipſum cepiſſet, & [a] carceribus mancipatum affeciſſet pluribus gravibus violentiis ac injuriis: propter quæ anathematis, ſacrilegii, & alias pœnas a jure contra talia perpetrantes promulgatas incurriſſet: quibus inſorduiſſet per longa tempora, & inſordeſcet de præſenti: nonnullaſque promiſſiones ac etiam certa juramenta & litteras tempore ſuæ captivitatis, & ante ſeu poſt, in præjudicium libertatis eccleſiaſticæ, dictæque eccleſiæ Tridentinæ damnum non modicum, ab eodem epi-

[a] Al. tortoribus.

A ſcopo incuſſionibus & metu extorſit. Et ulterius idem Fridericus nuper dum inter ſereniſſimum principem Sigiſmundum Romanorum & Hungariæ regem, ac ipſum Fridericum ducem, poſt executionem juſtitiæ contra eumdem Fridericum per dictum dominum regem factam, ſubmiſſionis tractatus firmaretur, ſe juramenti vinculo adſtrinxiſſet, quod ſi quæ perſonæ tam eccleſiaſticæ quam ſæculares dicto regi de ipſo Friderico conquererentur, & ab ipſo rege ſibi peterent juſtitiæ complementum miniſtrari, ipſe Fridericus dux ſtare deberet ordinationi dicti regis, & facere quæ dictus rex diceret & ordinaret: quod quidem licet rex ipſe dicto Georgio epiſcopo de præmiſſis graviter coram eodem conquerente decreviſſet B & ordinaſſet, quod ipſe Fridericus dux eccleſiam, civitatem, oppida, caſtra, villas, terras, loca & jura & bona hujuſmodi, quibus ipſum Georgium epiſcopum notorie ſpoliaverat, notorieque detinet occupatas & occupata, eidem Georgio reſtitueret; ipſumque permitteret eorum poſſeſſione in poſterum pacifice uti & gaudere: nihilominus idem Fridericus dux pro parte dicti epiſcopi interpellatus & ſufficienter requiſitus, hoc facere non curaſſet hactenus, nec curat de præſenti. Quapropter antea præmiſſorum exceſſuum & ſpolii notorietate & rei evidentia, idem epiſcopus petiit, per nos ſuper præmiſſis de opportuno remedio ſibi provideri, & litteras monitoriales contra præfatum Fridericum ducem & alios C forſan occupatores & detentores eccleſiæ, civitatis, oppidorum, caſtrorum, villarum, terrarum, locorum & bonorum hujuſmodi, etiam ſi ducalis vel alterius cujuſcumque ſtatus, gradus, vel præeminentiæ eſſent, decerni & concedi; ipſumque Fridericum ducem & occupatores & detentores prædictos, ſub pœnis juris & conſtitutionis a divæ memoriæ Carolo quarto contra tales facinoroſos & ſacrilegos editæ, & aliis pœnis gravioribus requiri & moneri, quatenus infra certum terminum idem Fridericus dux & occupatores ac detentores prædicti, eccleſiam, civitatem, caſtra, oppida, terras, villas, jura, & alia bona hujuſmodi, quibus eumdem Georgium epiſcopum ſpoliaſſet, ſeu ſpoliavit, ac etiam quæcumque D caſtra & bona ante & poſt per prætactam ſpoliationem ad dictam eccleſiam Tridentinam devoluta, quæ detinerent ſeu detinent occupatas ſeu occupata, reſtitueret & reſtituerent, & alias ſibi circa injurias & percepta & alia debite ſatisfaceret & ſatisfacerent: nec non ſe, vaſſallos & ſubditos ſuos & eccleſiæ ſuæ prædictæ a prædictis juramentis & promiſſionibus abſolvi, & prædictas litteras caſſari, irritari & annullari, humiliter & cum inſtantia debita poſtulavit; & alias circa præmiſſa petiit & concluſit, ſicut in petitionibus pro parte ejuſdem epiſcopi verbo & ſcriptis, & in actis coram nobis inter dictas partes factis & redactis, plenius noſcitur contineri. Nos vero quia per notorietatem facti, & alias pra- E cticata in cauſa hujuſmodi, coram nobis & a nobis deputatis, nobis conſtitit & conſtat, petitionem hujuſmodi fore juſtam; ipſum Fridericum ducem & occupatores & detentores antedictos monendos, petitaſque litteras monitoriales contra dictum Fridericum ducem & occupatores & detentores hujuſmodi, partibus ipſis auditis, & ſervatis ſervandis, prædictis partibus ad hoc legitime citatis, decrevimus fore concedendas, decernimuſque & concedimus in forma quæ ſequitur:

Monitorium in forma debita contra ducem Auſtriæ.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis univerſos & ſingulos venerabiles fratres, patriarchas,

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO XX. CONCILII.

archiepiſcopos, epiſcopos & dilectos eccleſiæ filios abbates, priores, præpoſitos, decanos, cantores, ſcholaſticos tam cathedralium, quam collegiatarum canonicos, parochialiumque rectores eccleſiarum, ceteroſque preſbyteros, clericos & notarios & tabelliones publicos, per Alemaniam & Italiam, & alias ubilibet conſtitutos, & eorum quemlibet tenore præſentium requirimus & monemus, primo, ſecundo, tertio & peremptorie, communiter & diviſim, eiſque & eorum cuilibet in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſubſcriptis ſententiarum pœnis diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus infra ſex dierum ſpatium, poſtquam pro parte dicti Georgii epiſcopi vigore præſentium fuerint requiſiti, vel eorum alter fuerit requiſitus: quorum ſex dierum duos pro primo, duos pro ſecundo, & reliquos duos dies eis & eorum cuilibet pro tertio & peremptorio termino ac canonica monitione aſſignamus; ita quod in his exſequendis alter alterum non exſpectet, nec unus pro alio ſe excuſet; præfatum Fridericum ducem & quoſcumque alios eccleſiæ & civitatis Tridentinæ, nec non oppidorum, caſtrorum, terrarum, locorum, ac jurium & bonorum quorumcumque ad ipſam eccleſiam pertinentium, prædictorum forſan occupatores & detentores, vaſſallos & ſubditos, etiam ſi ducalis aut alterius cujuſcumque dignitatis, ſtatus ac præeminentiæ fuerint, in eorum propriis perſonis, ſi & ubi pro præmiſſorum ac infra ſcriptorum exſecutione ad eorum præſentias tutus patebit acceſſus. Alioquin per edictum publicum in audientia publica contradictarum legendum, nec non cathedrali & ſancti Stephani Conſtantienſis, ac locis circumvicinis, videlicet Aquileienſi, Salſburgenſi, Auguſtenſi, Friſingenſi, Brixinenſi, Curienſi, Feltrenſi & Veronenſi eccleſiis affigendum, & inibi publicandum ex parte noſtra, Fridericum ducem Auſtriæ & alios occupatores prædictos requirant & moneant, quos nos etiam tenore præſentium ſic requirimus & monemus; ipſique Friderico duci in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub anathematis, ſacrilegii, privationis omnium bonorum feudalium, quæ ab eccleſia ſeu imperio obtinet, & inhabilitationis ſuæ & filiorum ſuorum maſculorum ad obtinendum tam feuda, quam officia & beneficia uſque ad ſecundam generationem, & honoris & famæ ac communionis in conſiliis principum, quam ipſum Fridericum ducem juxta conſtitutionem divæ memoriæ Caroli IV. contra tales facinoroſos & ſacrilegos editam, a ſede Apoſtolica canonizatam & approbatam, quinimmo & perjurii ratione juramenti in manibus regis Romanorum per ipſum ducem præſtiti; & aliis ſæcularibus perſonis ſub excommunicationis & privationis [a] minorum feudalium: quas ipſas perſonas ſæculares ſupradictas, nec non eccleſiaſticis perſonis ſubdictæ excommunicationis ac privationis omnium beneficiorum eccleſiaſticorum, & inhabilitationis ad illa, & quæcumque alia beneficia in poſterum obtinenda, ac ſuſpenſionis a divinis quo ad capitula, nec non interdicti quo ad omnia territoria prædicti ducis Friderici, & ceterorum occupatorum & detentorum cenſuris & pœnis: quas eccleſiaſticas perſonas prædictas, ſi in præmiſſis deliquerint, & mandatis & monitionibus hujuſmodi non paruerint, ſeu non paruerit, incidere volumus ipſo facto; & quas in ipſas exnunc prout extunc, extunc prout exnunc, canonica monitione præmiſſa, ferimus in his ſcriptis, niſi mandatis hujuſmodi obedierint, diſtricte præcipiendo mandent, ſeu alter eorum mandet. Quibus nos etiam tenore præſentium ſic mandamus, quatenus ipſe Fridericus dux & alii forſan occupatores & detentores hujuſmodi, infra triginta dierum ſpatium poſt requiſitionem & monitionem immediate ſequentium; & quorum dierum decem pro primo, decem pro ſecundo, & reliquos decem dies pro tertio & peremptorio terminis ac monitione canonica, eis & eorum cuilibet aſſignamus; ab occupationibus & detentionibus eccleſiæ, civitatis, oppidorum, caſtrorum, terrarum & locorum, nec non jurium & bonorum prædictorum, & illorum quæ ante & poſt prætactam ſpoliationem ad illam eccleſiam Tridentinam ſunt devoluta, penitus & omnino deſiſtant, & eorum quilibet deſiſtat; ac ipſi Georgio, aut procuratori, ſeu procuratoribus ſub ejus nomine poſſeſſionem corporalem, realem & actualem eccleſiæ, civitatis, oppidorum, caſtrorum, terrarum & locorum, nec non jurium & bonorum prædictorum efficaciter & ſine dolo & fraude reſtituant, & reſtitui faciant & permittant, & eorum quilibet reſtitui faciat & permittat. Ipſe quoque Fridericus dux Georgio epiſcopo de perceptis hujuſmodi ſatisfaciat, invocato etiam ad hoc (ſi opus fuerit) auxilio brachii ſæcularis. Vaſſalli quoque & nobiles, officiarii, capitanei & ſubditi tam eccleſiaſtici quam ſæculares ſupradicti, infra ſex dies poſt lecturam & publicationem & affixionem præſentium, nec non lapſum dictorum triginta dierum terminum immediate ſequentium; quorum ſex dierum duos pro primo, duos pro ſecundo, & reliquos duos dies pro tertio & peremptorio termino eis & eorum cuilibet per ſimile dictum aſſignamus, & aſſignati præcipimus & mandamus: præfato Georgio epiſcopo tanquam eorum vero domino, & non ipſi Friderico duci, ſeu alteri cuiquam, in omnibus (prout alias conſueverunt) facere teneantur. Non obſtantibus quibuſcumque juramentis in contrarium præſtitis, a quibus eos (ut præmittitur) abſolvimus, efficaciter pareant, obediant & intendant, & eorum quilibet pareat, obediat & intendat. Et inſuper in caſu quo præfatus dux Fridericus & alii forſan occupatores & detentores, nec non vaſſalli, nobiles, officiarii, capitanei & ſubditi, & alii ſupradicti mandatis hujuſmodi infra terminos ſupradictos non paruerint, extunc prout exnunc, exnunc prout extunc, omnes & ſingulos vaſſallos, nobiles, officiarios, capitaneos, nec non occupatores & detentores in civitate & diœceſi Tridentina, ſeu alibi commorantes & conſtitutos, quorum præſentia pro exſecutione præmiſſorum & infra ſcriptorum facienda tute adiri non poteſt, per ſimile edictum pari modo & forma legendum, publicandum & affigendum, Fridericum ducem & alios occupatores & detentores tenore præſentium peremptorie citamus & mandamus, quatenus ipſe Fridericus dux, & alii forſan occupatores & detentores hujuſmodi moniti & requiſiti, octava die poſt lapſum dictorum triginta dierum eis aſſignatorum immediate ſequentium, ſi juridica fuerit; alioquin, proxima die juridica extunc ſequenti: alii vero, ut nobiles, capitanei, officiarii & ſubditi edictum hujuſmodi moniti & requiſiti, vigeſima die poſt lapſum dictorum ſex dierum eis aſſignatorum immediate ſequentium, ſi juridica fuerit; alioquin, proxima die juridica ſequenti compareant coram nobis vel judicibus per nos deputatis, ſeu interim deputandis, pœnas, cenſuras ac ſententias hujuſmodi declarari, & ipſe Fridericus dux, procedi, viſuri & audituri. Certificantes nihilo minus eoſdem, quod uſque ad declarationem pœnarum prædictarum procedemus juſtitia mediante. Venerabilibus vero fratribus, patriarchis, archiepiſcopis & epiſcopis, quibus ob reverentiam ſuarum pontificalium dignitatum duximus merito

[a] bonorum, mſ.

Anno Christi 1415. Seſſ. XX. Concilii.

deferendum, ſi in prædictis deliquerint, vel aliquis eorum deliquerit, ſex dierum canonica monitione præmiſſa, ingreſſum eccleſiæ interdicimus in his ſcriptis. Si vero hujuſmodi interdictum per alios ſex dies ſuſtinuerint, ſeu alter eorum ſuſtinuerit, ipſos ſuſpendimus a divinis. Si vero hujuſmodi interdicti & ſuſpenſionis ſententias animis (quod abſit) ſuſtinuerint, vel alter eorum (quod abſit) ſuſtinuerit induratis; ipſos exnunc prout extunc, & extunc prout exnunc, excommunicationis ſententia innodamus. Inferiores vero epiſcopis, qui in præmiſſis exſequendis negligentes fuerint, vel eorum aliquis negligens fuerit, poſt lapſum ſex dierum terminum excommunicationis ſententiam incurrere volumus ipſo facto. Abſolutionem vero omnium & ſingulorum, qui præfatas noſtras ſententias, aut earum aliquam incurrerint, vel aliquis eorum incurrerit quoquo modo, nobis aut ſummo futuro Pontifici tantummodo reſervamus. Loca vero audientiæ & valvarum prædictarum, tamquam publica & idonea ad executionem prædictorum (ut præmittitur) publicandam ad inſtar publicorum edictorum, quæ olim in albo prætorio ſcribebantur, duximus eligenda, quæ præſentes noſtras litteras ſuo quaſi ſonoro præconio & patulo [a] judicio publicabunt: in quibus noſtras litteras modo præmiſſo decernimus publicandas, ne prænominati moniti & citati de præmiſſis aliquam ignorantiam prætendere valeant, vel etiam allegare; cum non ſit veriſimile, apud dictos ſic citatos & monitos remanere incognitum, quod tam patenter & notorie exſtitit publicatum. Volentes nihilo minus & decernentes, quod præſentes noſtræ litteræ dictos monitos & citatos perinde arceant & adſtringant, ac ſi eorum propriis perſonis publicatæ fuiſſent. De exſecutione præmiſſorum, & de his quæ in præmiſſis & quolibet præmiſſorum vos præſcripti venerabiles fratres, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, voſque alii delegati noſtri feceritis, ſeu aliquis eorum fecerit, nos per inſtrumenta publica, ſeu alia legitima documenta legitime certificare non obmittatis ſub pœnis ſupradictis, quibus & cuilibet veſtrum in præmiſſis dabimus plenam fidem. Datum Conſtantiæ, undecimo Kalendas Decembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, Apoſtolica ſede vacante.

Quibus lectis, fuit reſponſum, dictum, & alta voce clamatum per dominos Concordienſem Italicæ, Tolonenſem Gallicanæ, Merſburgenſem Germanicæ, & Cortagenſem Anglicanæ, epiſcopos quatuor nationum, & per eorum quemlibet nomine ipſorum & cujuſlibet eorum, *Placet*: & per dictum dominum Oſtienſem nomine collegii cardinalium, *Placet*. Procurator vero præfati domini ducis proteſtatus fuit de nullitate monitorii, & de gravamine, & appellando petiit inſtrumentum.

Die ſabbati, VII. *menſis Decembris*, [b] *fuerunt deputati omnium nationum, una cum certis dominis cardinalibus in loco convocationis nationis Germanicæ. In qua congregatione fuit lecta una littera miſſiva, directa Concilio Conſtantienſi, per reverendiſſimum in Chriſto patrem & dominum, Angelum Corario, hujuſmodi ſub tenore:*

Sacroſancto univerſali concilio Conſtantienſi devotionem & [c] *objectionem cum humili recommendatione. Humana conditio poſt peccatum primi parentis fragilis facta eſt, nec ullum ex ſuis operibus perfectum conſiſtit, quando adjici ad perfectionem non poſſit, vel non accidat ad intentionem obſtaculum. Quia cum homo partes in ſe habeat ad invicem diſſidentes, ſecum rixatur. Et ille felix eſt, cui de cælo datum eſt,* A *appetitum voluntate, & voluntatem integra regi ratione. Et cum ſit difficile ad felicitatem, a ſe excludere rixam non eſt facile. Quanto magis ſocietatem, humanæ mentis finibus diviſum, ſuſpicionibus agitatum, detractionibus ſeductam, adverſis voluntatibus laceratam, opinionibus variatam, diſcordia liberari, & in perfectam uniri formam, eſt arduiſſimum reputandum. Et hinc magnum in actibus eſt arduum humanis: nec aliquid eſt magni in illis, niſi recta ratione approbandum. Sed cum duo mala incidimus, ſi alterum ſine peccato noſtro proſequimur, magnum reputamus. Eapropter ad congregationem, per regiam majeſtatem in Conſtantia habitam, & vocatam poteſtatem Petri, a Salvatore noſtro Jeſu Chriſto capite no-* B *ſtro ſibi Petro pro ſe & ſucceſſoribus ſuis datum, quam tunc in perſona noſtra ipſi indubie tenebamus, quando potuimus, participandam, miſimus per magnificum virum filium noſtrum cariſſimum, Carolum de Malateſtis, tamquam perſonam noſtram, ut ejus ſanctiſſimæ poteſtatis uſu ſchiſmata exſtirparentur, & univerſalis pax haberetur eccleſiæ, & clarus & verus Papa ſequeretur, quem liceret effectuoſiſſime adorare. Qua poteſtate per modum participationis, plene, ſufficienter, ad & circa præmiſſos effectus, per vos recepta, o ſynode ſacra, cui me ſubjicio, conſiderans ex intimis cordis, in uſu illius ſanctiſſimæ poteſtatis beatiſſimi Petri nobis participata, nullum fuiſſe defectum, & circa proviſionem, ex benigna providentia, pro* C *honeſtate Papatus, ut puto, mihi gratiam factam benevolam cognoſco, & fidelibus laboribus ſacro concilio me obmitto; ſupplicans humiliter eidem, ut fideliter & efficaciter intendat ad reintegrationem & ſchiſmatis exſtirpationem. Cui ſacro concilio tardavi ſcribere, exſpectans ambaſſiatam ejuſdem, quæ dicebatur mihi deſtinari, quatuor ambaſſiatorum, quæ nondum applicuit.*

Datum Rachaneti, die VII. *Octobr.* MCCCCXV. VIII. *Indictione. Humilis & devotus veſter, Angelus epiſcopus ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis.*

Quibus per præfatum dominum Antonium epiſcopum Concordienſem, lectis & publicatis, fuit reſponſum, dictum, & alta voce clamatum per præfatos do- D *minos Concordienſem Italicæ, Tholonienſem Gallicanæ, Merſburgenſem Germanicæ, Corthagenſem epiſcopos Anglicanæ, quatuor nationum deputatos præfatos concorditer, & per eorum quemlibet nomine dictarum nationum & cujuſlibet ipſarum,* Placet. *Et ſubſequenter præfatus reverendiſſimus in Chriſto pater, & dominus dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Vivarienſis Vicecancellarius tunc in dicta ſeſſione, & ſanctæ ſynodo præſidens reſpondit, & alta voce dixit, & nomine ſacri collegii reverendiſſimorum in Chriſto patrum dominorum S. R. E. cardinalium,* Placet, *in quantum placet nationibus concorditer. Et incontinenti præfatus Joannes* [a] *Hellines procurator, & nomine procuratorio præfati domini Frederici du-* E *cis Auſtriæ proteſtatus fuit de nullitate præfati monitorii, & proteſtatus fuit de gravamine, & de appellando, & petiit inſtrumentum. Quibus in dicta ſeſſione lectis & publicatis, atque reſponſis, ac per dictam ſanctam ſynodum, & præfatum concilium decretis, & conceſſis, & aliàs factis, & geſtis, venerabilis circumſpectus vir magiſter Joannis de Scribanis procurator, & nomine procuratorio præfati domini epiſcopi Tridentini, & idem Joannes de Scribanis, & magiſter Henricus de Piro licentiatus in decretis, promotores & procuratores ſacri concilii prædicti, nomine ipſius ſacri concilii petiverunt, & requiſiverunt, unum & plura, ac tot, quot ſufficiant; dicta ſancta ſynodus voluit, & mandavit per reverendiſſimos pa-*

Anno Christi 1415. Seſſio XX. Concil.

[a] Mſ. indicio.

Exemſ. Brunſvvic. & Gothſd valde ſuſpectæ fidei, ut alia multa, quæ ſunt in iiſdem mſſ.

[b] Anno 1415.

[c] Forte, ſubjectionem.

[a] Mſ. Elig.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1415. SESSIO XX. CONCILII.

tres dominos ſanctæ ſedis Apoſtolicæ protonotarios, & notarios publicos, & ſcribas dicti concilii ad ſcribendum acta ipſius ſacri concilii, & ea redigendum in ſcriptis ordinatos, & deputatos, & eorum quemlibet fieri, & confici, publicum & publica, inſtrumentum & inſtrumenta ad perpetuam rei memoriam. Datum & actum in majori eccleſia Conſtantienſi, in ſeſſione prædicta die Jovis XXI. *dicti menſis Novembris anno a Nativitate Domini* MCCCCXV. *indictione* VIII. *Apoſtolica ſede vacante. Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus dominis Antonio epiſcopo Portuenſi,* [a] *domino Bononienſi tituli ſanctæ Suſannæ, Almanno tituli ſancti Euſebii, Thoma tituli ſanctorum Joannis & Pauli, Gabriele tituli ſancti Clementis dicto Senenſi,* [b] *Angelo tituli ſanctorum Marcellini & Petri, dicto Veronenſi; Guillelmo tituli ſancti Marci, presbyteris; Amedeo de Salutiis* [c] *ſanctæ Mariæ in Coſmedin, Franciſco ſanctorum Coſmæ & Damiani Florentino diaconis S. R. E. cardinalibus, Joanne Conſtantinopolitano, & Joanne Antiocheno patriarchis, Stephano Dolenſi, Martino Atrebatenſi, Joanne Vaurenſi, & Joanne Silvanectenſi epiſcopis, nonnulliſque aliis dominis archiepiſcopis, epiſcopis, electis, & abbatibus, ac Franciæ, Angliæ & Poloniæ regum, principum, prælatorum, ducum, comitum, communitatum, & univerſitatum ſtudiorum ambaſſiatoribus, nuntiis & procuratoribus, & aliis nobilibus & egregiis magiſtris & doctoribus, ac circumſpectis viris in multitudine copioſa teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.*

a Mſs. dicto Bononienſi, Antonio tituli.

b Mſs. Antonio.

c Mſs. ſanctæ Mariæ novæ, Ludovico de Flisco ſancti Adriani, Ludovico de Comite ſanctæ Mariæ in Coſmedin.

Congregatio ad audiendum relationem ambaſiatorum miſſorum ad Petrum de Luna, & regem Arragonum.

Ex prima editione.

ANno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoſexto, indictione nona, die vero Jovis trigeſima menſis Januarii, fuit celebrata congregatio generalis in majori eccleſia Conſtantienſi, pro relatione ambaſiatorum miſſorum ad Petrum de Luna, in ſua obedientia Benedictum decimumtertium nominatum, & ſereniſſimum principem dominum Ferdinandum Aragonum regem: & reverendiſſimus pater dominus Jacobus archiepiſcopus Turonenſis, unus de ambaſiatoribus miſſis ex parte concilii, exſiſtens in ambone una cum collegis ſuis, nomine proprio & coambaſiatorum ſuorum fecit relationem legationis ſuæ. Qua facta, legit quoſdam articulos ſive capitula per ſereniſſimum principem dominum Sigiſmundum Romanorum & Hungariæ regem, ac ambaſiatores ſacri concilii ex una, & dominos de obedientia ipſius Petri de Luna Narbonæ concordata ex altera, partibus. Quorum capitulorum tenor de verbo ad verbum ſequitur, & eſt talis:

Capitula Narbonenſia.

Die Veneris decimatertia menſis Decembris, anno Domini milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, indictione octava, in capitulo novæ eccleſiæ Narbonenſis, in camera magna turris novi palatii epiſcopi Narbonæ, hora ſecunda poſt meridiem, ante tamen prandium; capitula ſequentia per ſereniſſimum dominum Romanorum regem, & dominos legatos concilii Conſtantienſis, ſic per ejus obedientiam nuncupati ab una parte; & dominos ambaſiatores illuſtriſſimorum regum & potentum aliorum dominorum principum obedientiæ domini Benedicti Papæ decimitertii, ſic etiam per ejus obedientiam nuncupati ab altera, pro unione in ſancta Dei eccleſia conſequenda, concordata exſtiterunt cum Dei adjutorio modo infra ſcripto.

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XX. CONCILII.

Facta fuit congregatio ad audiendum relationem ambaſſiatorum miſſorum ad Petrum de Luna, & regem Arragonum.

Ex collectione Barberiniana, & mſ. Lipſienſi.

ANno a Nativitate Domini MCCCCXVI. *indictione nona, die vero Jovis trigeſimo menſis Januarii Conſtantiæ in eccleſia cathedrali, & loco ſolito facta fuit de mane hora tertiarum pro relatione ambaſſiatorum miſſorum ad Petrum de Luna in ſua obedientia Benedictum XIII. nominatum, & ſereniſſimum principem dominum Ferdinandum Arragoniæ regem miſſorum, & reverſorum tunc facienda, generalis omnium prælatorum, vel quaſi hujus concilii congregatio: in qua reverendiſſimi patres, & domini* [a] *Jacobus Adrienſis epiſcopus, venerabileſque viri domini Joannes de Opizis ſancti palatii Apoſtolici cauſarum auditor, Hugo Hombſcher, Joannes Vellis, Bernardus de* [b] *Planphea doctores, Vicecancellarius epiſcopi Burdegalenſis ambaſſiatores hujus concilii ad Petrum de Luna, & regem, ut præmittitur, miſſi in ambonem in quo decreta, acta, ordinata, & finita ſæpefati concilii ſolent publicari, aſcendebant, & reverendiſſimus pater dominus Jacobus Turonenſis archiepiſcopus prædictus nomine proprio, & ſuorum coambaſſiatorum relationem ambaſſiata ſua fecit publicam, claram & ſolemnem. Qua facta, quaſdam litteras miſſivas illuſtriſſimi principis & domini, domini regis Arragonum prædicti huic ſacro concilio miſſas per eamdem, ac obedientiæ ſubſtractionem ipſius domini Petri de Luna per eumdem dominum regem, & ſuos factam: necnon capitula, ſive articulos per ſereniſſimum & invictiſſimum principem Sigiſmundum Romanorum & Hungariæ regem, ac ambaſſiatores præfatos nomine ſacri concilii, ex una, & dictos de obedientia Benedicti XII. in ſua obedientia ſic nuncupati, regem Arragonum, & alios dominos in Narbona concordata, appunctuata, & concluſa parte ex altera, de mandato hujus ſacri concilii facto ſibi ſuper hoc, publice & intelligibili voce ſucceſſive unum poſt aliud expreſſe perlegit, & publicavit.*

a Lege ex mſ. Jacobus archiepiſcopus Turonenſis, Joannes Gebennenſis Jacobus Adrienſis, epiſcopi.

b Mſ. Planchea.

Die Veneris XIII. *menſis Decembris, anni Domini* MCCCCXV. *indictione octava, in capitulo eccleſiæ novæ Narbonenſis in camera magna turris novi palatii patriarchi epiſcopalis Narbonæ hora ſecunda poſt meridiem, ante tamen prandium; capitula ſequentia per ſereniſſimum dominum Romanorum regem, & dominos legatos concilii Conſtantienſis, ſic per ejus obedientiam nominati ab una parte, & dominos ambaſſiatores dominorum illuſtriſſimorum regum, & potentum, & aliorum principum obedientiæ domini Benedicti Papæ XIII. ſic etiam per ejus obedientiam nuncupati ab altera, pro unione in ſancta Dei eccleſia exſequenda concordata exſtiterunt cum Dei adjutorio, modo infraſcripto.*

Tenor capitulorum concordatorum.

Ex prima editione.

Primo, quod convocatio fiat per prælatos, ceteroſque viros eccleſiaſticos in dicto concilio Conſtantienſi, ſic per ejus obedientiam (ut præfertur) nuncupato, exſiſtentes & congregatos de regibus & principibus prædictis, cardinalibus & prælatis, ceteriſque viris de obedientia dicti domini Benedicti Papæ decimitertii, ſic etiam per ejus obedientiam (ut præfertur) nuncupati, qui ad generale concilium debent & ſunt conſueti vocari per litteras opportunas dictorum dominorum de concilio Conſtantienſi, quæ emanent ab eis ſub nominibus generalibus, & ſub denominatione tituli dignitatum ſive nominum ap-

Anno Christi 1416 Sess. XX. Concilii.

pellativorum, ſine expreſſione propriorum nominum, vel propriarum dignitatum, ſecundum formam hic concordatam, & inferius inſertam. Et quod dictæ litteræ dirigantur, nedum ad dominos reges & principes & cardinales, ſed & ad alios quoſcumque prælatos obedientiæ prædicti domini Benedicti. Et quod dicti domini reges & principes ipſius obedientiæ ſumant onus faciendi præſentari dictas litteras convocatorias, quilibet in regno & principatu ſuo prælatis ſuæ juriſdictionis: & ſpecialiter dominus rex Aragonum ſumat onus faciendi præſentari dictas litteras convocatorias regibus & principibus dictæ obedientiæ iſta capitula firmantibus: & quod in dictis litteris convocatoriis præfigatur terminus ad intereſſendum in civitate Conſtantienſi pro uniendo ſe, & faciendo concilium generale una cum aliis ibidem congregatis, trium menſium computandorum a die præſentationis dictarum litterarum fiendæ domino regi Aragonum in Perpiniano, (ſi fuerit) vel alias in civitate Barcinonenſi (ſi fuerit præſens vel abſens) & in caſu abſentiæ ſufficiat præſentare litteras antedictas vicario regis, vel conſiliariis dictæ civitatis, aut majori parti eorumdem. Et vice verſa, quod præfati domini reges & principes maxime dictæ obedientiæ domini Benedicti, facient litteras convocatorias ad prænominatos prælatos ceteroſque dominos de concilio Conſtantienſi, ſimiles litteris convocatoriis ab illis de concilio emanandis, ut præfertur, vel per ſuos ambaſiatores, vel procuratores mittendos, ſufficienti poteſtate ſuffultos, ibidem in Conſtantia congregatos, convocabunt: hoc addito ac etiam intellecto, quod litteræ convocationis mittantur ad dominum regem Aragonum ſexaginta numero, videlicet viginti, quæ dirigantur ad ſereniſſimum dominum regem Caſtellæ, & prælatos regni ſui: & aliæ viginti, quæ dirigantur ad ſereniſſimum dominum regem Aragonum & Siciliæ, & prælatos regnorum ſuorum; & decem, quæ dirigantur ad illuſtriſſimum dominum regem Navarræ & prælatos juriſdictionis ipſius; & quinque, quæ dirigantur præpotenti domino comiti Fuxi, prout in eiſdem litteris debet ſerioſius contineri.

Ex prima editione.

Secundo, quod dictæ convocationes fiendæ per dominos de concilio Conſtantienſi, & etiam per dictos dominos reges, & alios, &c. nec non & congregatio & conſtitutio concilii generalis fienda per dictos dominos reges & ceteros de obedientia dicti domini Benedicti, &c. poſſint fieri & fiant generaliter, ut deferatur honori concilii Conſtantienſis jam dicti; ſcilicet pro exſtirpatione ſchiſmatis & hæreſum, pro ſancta unione Romanæ eccleſiæ, pro reformatione univerſalis eccleſiæ in capite & in membris, & pro unico eligendo paſtore, & pro aliis cauſis & rationibus quæ ad generale concilium de jure pertinent & ſpectant. Sed ad partem promittatur & firmetur per ſereniſſimum dominum Imperatorem, & per dominos prænotatos, prælatos & ceteros ſpectabiles viros huc miſſos ex parte dominorum de dicto concilio Conſtantienſi, nomine dicti concilii, & etiam proprio, mediante publico inſtrumento cum juramentis, quod in concilio Conſtantienſi uniendo & conſtituendo (ut præfertur) non tractabuntur, ordinabuntur, ſtatuentur, vel tractari, ordinari aut fieri permittentur directe vel indirecte, aliqua concernentia aut tangentia dictos dominos reges, principes, prælatos, & alios de obedientia dicti domini Benedicti, vel aliquem ex eis, non ſolummodo dumtaxat cauſa ejectionis dicti domini Benedicti, & electionis futuri ſummi Pontificis, & reformationis eccleſiæ in capite & in membris, & in cauſa hæreſum

A cum dependentibus & emergentibus, &c. Et quod dicti domini de dicto concilio Conſtantienſi ratificabunt & approbabunt hujuſmodi promiſſionem & obligationem mediantibus publicis inſtrumentis, ut ſupra. Et quod nihilo minus prædicta promiſſio, ratificatio & ſecuritas ſpecialiter confirmentur & rata habeantur, & noviter firmentur, & ſtatuantur per dictum formandum concilium ſufficienter, prout fieri debeat, & eſt ſolitum, antequam procedatur & procedi valeat ad aliquos actus, poſtquam fuerint uniti. Et quod, ſi contrarium fieret, domini reges & principes, & alii de obedientia dicti domini Benedicti ab expreſſo exnunc agunt & dicunt, quod illa ſic in contrarium facta per formandum & uniendum concilium, habeantur pro invalidis atque nullis ipſo jure; & quod ad obſervationem eorum, dicti domini reges & principes, & ceteri de prænominata obedientia dicti domini Benedicti, minime teneantur.

Tertio, quod præfatis de obedientia dicti domini Benedicti venientibus ad Conſtantiam, ſtatim fiat unio eorumdem ad dictum concilium Conſtantienſe, pro faciendo unum univerſale concilium. Quo facto quia dicti domini reges & principes, & alii de obedientia ejuſdem domini Benedicti, dicunt eſſe certiſſimum, quod non poſſunt licite obedire alicui in Papam eligendo, ut vero Papæ, niſi prius vacaret Papatus morte aut renuntiatione dicti domini Benedicti pure, licite & libere facta, prout de jure divino pariter & humano tenetur; vel per juſtam & legitimam ipſius depoſitionem, ſeu depoſitionis declarationem ac ejectionem a Papatu per dictum concilium, vel ejus auctoritate fiendam: propterea in favorem dictæ unionis conſequendæ, eſt concordatum inter ſereniſſimum dominum regem Romanorum, & alios dominos de concilio Conſtantienſi, quod ab eis factum concilium generale appellatur, & inter ambaſiatores & procuratores dictorum dominorum regum & principum, qui ſunt de obedientia dicti domini Benedicti; quod antequam ad electionem unici ſummi Pontificis procedi valeat per dictum concilium, vel per alios ad quos pertineat, procedatur per dictum concilium ſic unitum contra eumdem dominum Benedictum, nolentem aut ſubterfugientem renuntiare pure & libere, prout de jure divino pariter & humano tenetur; aut etiam quomodolibet delinquentem, prout de jure divino pariter & humano poteſt & debeat procedi per dictam juſtam & legitimam ejus depoſitionem, ſeu depoſitionis declarationem, & alias prout præfertur: Ita tamen, quod formetur & fiat proceſſus novus per dictum concilium contra eumdem dominum Benedictum juſte & legitime. Ad cujus verificationem & deciſionem, nullatenus habetur ratio ad proceſſum Piſani concilii, vel ſententias ibidem latas, ut illo vel illis dictum concilium in modum probationis, vel in vim proceſſus vel judicari non utatur. Et quod proceſſa, cognita & ſententiata per dictum concilium modo prædicto, dicti domini reges & principes, & ceteri obedientiæ dicti domini Benedicti, rata & grata habebunt, & illa minime impugnabunt. Item quod cardinales dicti domini Benedicti ſic vocati, ut ſupra in litteris convocatoriis, dum venerint ad dictum concilium, admittantur per idem concilium ad omnes actus ibidem expediendos, & etiam ad electionem futuri ſummi Pontificis ſuo caſu, & ſecundum quod alii cardinales vocatorum Gregorii & Joannis admittentur. Et ſi vocati ut ſupra, non venerint perſonaliter ad jam dictum concilium, ſed per alias perſonas ſufficiens procuratorium habentes, recipientur

Digitized by Google

Anno Christi 1416. Sess. XX. Concilii.

& admittentur perſonæ prædictæ ad omnes actus concilii, prout procuratores dominorum cardinalium dictorum dominorum Joannis & Gregorii admittentur & recipientur, & ſecundum quod dictum uniendum concilium circa prædictos omnes cardinales duxerit ordinandum.

Quarto, quod per dictum uniendum concilium, ſi & inquantum fuerit neceſſarium vel opportunum ad uberiorem cautelam, tollantur, aboleantur, annullentur & irritentur quicumque proceſſus, ſententiæ, decreta, ordinationes, ſtatuta & pœnæ, per olim Gregorium & Joannem & ſuos prædeceſſores, ac per concilium convocatum Piſis, a tempore exorti ſchiſmatis & citra, ex occaſione vel cauſa ipſius ſchiſmatis facta & factæ, prolatæ contra dominos reges, principes, & alios quoſcumque obedientiæ dicti domini Benedicti, ac etiam contra quaſvis alias perſonas, quæ dicto Benedicto non adhærent poſt dictam ejectionem, ſeu depoſitionis declarationem; & contra quaſcumque univerſitates, villas & loca, quatenus tangat & tangere poſſit dictos dominos reges & principes, & alios obedientiæ dicti domini Benedicti, & omnia & ſingula inde ſecuta, omnem effectum eorum tollendo, & omnem maculam, ſive notam, quæ contracta fuerit ob prædicta. Et idem intelligatur dictum de perſona dicti Benedicti, caſu quo renuntiaverit pure & libere & ante ſententias dictæ ejectionis. Intellecto tamen & declarato, quod dictum concilium non poſſit ſe juvare proceſſibus & ſententiis adverſus dictum dominum Benedictum latis in proceſſu & ſententia inde ferendis contra eumdem dominum Benedictum, de quibus in tertio articulo continetur. Et fiat ſimiliter de ſententiis latis per dictum dominum Benedictum contra obedientiam dicti concilii, dominos reges, principes, perſonas ſingulares, villas, loca: & quod ſtatuatur in prima ſeſſione dicti concilii, tempore quo fiet dicta unio, quod nunquam de cetero ratione vel occaſione dicti ſchiſmatis, aut adhæſionis dicti domini Benedicti & ſui prædeceſſoris domini Clementis, poſſit contra dominos reges, principes, prælatos, & alios de obedientia dicti domini Benedicti, quomodolibet procedi in judicio vel extra.

Quinto, quod per dictum formandum concilium approbentur, laudentur & confirmentur, & etiam meliori modo, quo fieri poſſit, pleniſſime firmentur omnes & ſingulæ conceſſiones, diſpenſationes, gratiæ factæ per dictum dominum Benedictum quibuſvis perſonis dictæ ſuæ obedientiæ, de quibuſvis dignitatibus, archiepiſcopatibus, epiſcopatibus & officiis, & beneficiis aliis quibuſcumque infra ſuam obedientiam, quæ nunc eſt, de his quæ nunc poſſident: & quæcumque infeudationes, inveſtituræ, contractus, & aliæ conceſſiones & gratiæ uſque in diem primæ requiſitionis factæ eidem Benedicto per reges & principes ſuæ obedientiæ, quibuſvis perſonis ſuæ obedientiæ infra ſuam obedientiam, quæ nunc eſt etiam ſæcularibus, tam regibus Aragonum, Caſtellæ, Navarræ, comitibus Armeniaci & Fuxi, quam filiis & liberis eorum, conjunctim & diviſim, de his quæ nunc poſſident, & etiam aliis cujuſvis conditionis exiſtant. Hoc tamen intellecto & declarato, quod ſi ab aliquibus prælaturis, ſeu magiſteriis, dignitatibus vel beneficiis quibuſcumque, durante ſchiſmate fuerint ſeparata, vel alias ſegregata aliqua membra, caſtra, villæ, ſeu alia bona, redditus, proventus, ſeu emolumenta ac reſponſiones cameræ, vel alia jura quæcumque, de quibus fuerit aliquibus forſan jam proviſum, vel facta collatio, ſeu infeudatio infra ſuam obedientiam conſtitutis, quod prædicta ipſis prælaturis, magiſteriis, ſeu magiſtratibus, dignitatibus & beneficiis, ut capiti reſtitui & redintegrari valeant per concilium antedictum; & ceteris de aliis dignitatibus & beneficiis provideatur, prout providentiæ concilii fuerit viſum, per dictas confirmationes & approbationes hic contentas nullum impedimentum his præſtetur. Et idem fiat e converſo de alia obedientia

Sexto, quod cardinales dicti domini Benedicti, ſi forſitan voluerint ire aut mittere ad jam dictum formandum concilium, ſeu ad electionem ſummi Pontificis, cum vacaverit papatus, altero de dictis tribus modis (ut ſupra in dicto tertio capitulo dictum eſt) faciendam, convocati modo quo ſupra, & adhærere volentes opinioni dictorum dominorum regum & principum obedientiæ dicti domini Benedicti, deputentur, recipiantur & admittantur, ut veri cardinales ſanctæ matris univerſalis eccleſiæ, & ut tales habeantur, & ab omnibus honorentur, nec non dignitatibus, emolumentis ac aliis cardinalatus privilegiis, præeminentiis & prærogativis (ut præmittitur) frui pariter & gaudere, ſalvis tamen aliis conſtitutionibus & ſtatutis per dictum concilium promulgandis, de electione Romani Pontificis facientibus mentionem.

Septimo, quod provideatur per dictum formandum concilium circa officiales Romanæ curiæ dicti domini Benedicti, dum tamen eidem domino Benedicto non adhæreant poſt ſubſtractionem obedientiæ (ſi eam fieri contingat) vel poſt ejectionem prædictam.

Octavo, quod ſi ante renuntiationem ſeu ejectionem dicti domini Benedicti prænominatam, ipſum contingat decedere, promittant dicti domini reges & principes ejus obedientiæ, atque jurent quod non permittent fieri in eorum regnis & terris electionem aliquam per cardinales ipſius, vel alios ipſorum vice: imo quantum in eis erit, modis omnibus prohibebunt. Et caſu quo fieret per illos electio, illi ſic electo per eos non adhærebunt, nec obedient quoquo modo, neque in eorum terris & regnis illum ſic electum aliquatenus ſuſtinebunt, vel ſuſtineri permittent. Sed electionem in dicto caſu per dictum formandum concilium permittent fieri, & electo per illud in Papam in dicto caſu, ut vero ſummo Pontifici indubie adhærebunt.

Nono, quod præfatum formandum concilium debite provideat, cum decenti manſuetudine & rationabili æquitate, quod ubi duo vel plures in eodem titulo ex diverſis obedientiis concurrunt, quilibet eorum in dicto concilio tractabitur, honore utriuſque obedientiæ ſemper ſalvo: & quod ante finem dicti concilii idem concilium providebit in dictis caſibus taliter, quod illorum quorumlibet honor & ſtatus, quamdiu vixerint, debite ſupportentur; & interim nihil innovetur contra aliquem prædictorum, quouſque per dictum concilium ad eumdem ſummum Pontificem eligendum proviſum fuerit debite ſuper iſtis.

Decimo, quod dictus dominus rex Romanorum, & domini qui ſunt præſentes ex parte dominorum de concilio Conſtantienſi, illorum nomine & etiam proprio, quantum ad eos ſpectat, & eorum quemlibet, bona fide aſſecurent & aſſecurari faciant per dominum regem Franciæ, & dominos ducem Aquitaniæ, Delphinum Viennenſem, & regem Ludovicum, & dominum comitem Sabaudiæ, & per totum dominium ipſorum, dictum dominum Benedictum, ſi ire voluerit, vel mittere ad dictum concilium, & omnes & ſingulos ambaſiatores & procuratores ip-

ſius domini Benedicti, & dominorum regum & principum, & alias quaſvis perſonas, ſive ſint cardinales & alii prælati, ſi accedere voluerint, ac alios quoſlibet obedientiæ dicti domini Benedicti, tam clericos, quam laïcos, cujuſvis ſtatus, gradus aut conditionis exſiſtant, cum gentibus & familiaribus ſuis, & bonis eorum, cum ſufficientibus litteris de ſalvoconductu, quod tute & libere poſſint ire, tranſire & morari per itinera & loca uſque ad Conſtantiam incluſive, & ſtare in dicta civitate Conſtantienſi, & in dicto concilio, quamdiu eis & cuilibet eorum placuerit, & reverti ab illis cum voluerint; & alias in omnibus & per omnia eundo, ſtando & redeundo, pleniſſima gaudeant libertate: & quod officiales & conſules Conſtantienſes in abſentia prædicti domini regis Romanorum, & alii ad quos ſpectat, jurent, & mediante eorum juramento promittant, quod fideliter obſervabunt, quantum ad eos ſpectat, & obſervari facient præmiſſa omnia ſingula, & defendent, & tuebuntur ſupradictos omnes & ſingulos in perſonis & bonis pro toto poſſe, omni fraude ceſſante; & nullam impreſſionem aut violentiam directe vel indirecte facient aut fieri permittent jam dictis perſonis, vel eorum ſingulis, nec bonis eorum quoquo modo: & omnia iſta firmabunt juramentis per dictum dominum regem Romanorum, per ſe & per alios dominos pro concilio Conſtantienſi hic præſentes, tam nomine dicti concilii, quam proprio. Quæ guidatica & aſſecuramenta mittentur domino regi Aragonum, una cum litteris convocatoriis dicti concilii, ad hoc ut dictus dominus rex poſſit certificare vocandos de dictis ſecuritatibus & ſalviſconductibus, ne dicti vocati dicta occaſione ſe valeant, abeundo ſeu mittendo ad dictum concilium, excuſare.

Undecimo, quod dictus dominus rex Romanorum ſuo nomine & pro ſucceſſoribus ſuis, & alii domini hic præſentes, nomine dictorum dominorum de concilio Conſtantienſi & proprio jurabunt ſingulariter & promittent, quod omnia & ſingula in prædictis capitulis & eorum quælibet contenta facient (quantum in eis erit) omni dolo ceſſante, per dominos cardinales, patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, & alios prælatos, ambaſiatores dominorum regum & principum, & alios in dicto concilio Conſtantienſi exſiſtentes, ut ſingulares per ſe vel perſonas ad hoc ſufficienti poteſtate ſuffultas, approbari, firmari & jurari, antequam concedantur dictæ litteræ convocatoriæ. Et quod in prima ſeſſione facta unione ad dictum concilium, pro dicto univerſali concilio prædicta facient, concedent, ſtatuent, ordinabunt & jurabunt. Et ſi contrarium præmiſſorum vel alicujus ipſorum fieret, vel prædicta omnia & ſingula non adimplerentur, fierent & exſequerentur, prout in dictis capitulis & eorum quolibet continetur, exnunc aiunt & dicunt dicti domini reges & principes, prælati, & alii ipſius obedientiæ domini Benedicti ab expreſſo, quod ipſo facto ſit irritum & inane, & quod ad obſervantiam præſentium capitulorum minime, vel etiam alicujus eorum teneantur. Et etiam ambaſiatores regum & principum hic præſentes obedientiæ domini Benedicti, firment & jurent dictis nominibus dictorum regum & principum, pro ſe & ſucceſſoribus ſuis, tenere & obſervare omnia & ſingula ſupradicta, quantum in eis erit.

Duodecimo, quod de prædictis omnibus & ſingulis firmentur & tradantur cuilibet partium prædictorum tot, quot neceſſaria fuerint, publica inſtrumenta.

Anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoſexto, indictione nona, die Martis quarta menſis Februarii, Conſtantiæ in eccleſia majori fuit congregatio generalis, & dominus archiepiſcopus Jacobus Turonenſis, unus ex ambaſſiatoribus concilii ad partes Arragoniæ, in ambone exſiſtens propoſuit, quomodo juxta conventa in capitulis Narbonenſibus omnes & ſinguli domini cardinales, prælati, ambaſſiatores & procuratores exſiſtentes in ipſo concilio, tenerentur mediis eorum juramentis dicta capitula approbare; & ſupplicavit ita fieri. Domini vero de concilio ibidem ſtantes, nemine diſcrepante, reſponderunt, *Placet*. Approbaruntque dicta capitula, & juraverunt ea fideliter obſervare; videlicet domini cardinales & prælati ad pectora ſua, ceteri vero domini ad ſancta evangelia corporale præſtitere juramentum; ſcrutantibus hujuſmodi juramenta a dextero latere dominis Joanne de Tremblcio, ſedis Apoſtolicæ & ſacri Conſtantienſis concilii protonotario: a ſiniſtro vero latere Gilbero Graſſi, priore eccleſiæ Rhodi ordinis ſancti Joannis Hieroſolymitani, cum nonnullis aliis ſacri concilii notariis & ſcribis.

Nomina illorum qui juraverunt approbationem capitulorum. Et primo cardinales.

[a] Joannes Oſtienſis Vivarienſis.
Angelus Præneſtinus Laudenſis.
Jordanus [b] Tuſculanus de Urſinis, epiſcopi cardinales.
Antonius Bononienſis.
Franciſcus Venetiarum.
Joannes Dominici Raguſinus.
Antonius Aquileienſis.
Gabriel Senenſis.
Petrus Cameracenſis.
Branda Placentinus.
Angelus Veronenſis.
Guillermus tituli ſancti Marci.
Almanus Piſanus.
Antonius de Chalanco, preſbyteri cardinales.
Rainaldus de Branckaſiis.
Amedeus Saluriarum.
Ludovicus de Fliſco.
Odo de Columna.
Lucidus de Comitibus.
Franciſcus Florentinus, diaconi cardinales.
Joannes patriarcha Conſtantinopolitanus.
Joannes Antiochenus patriarcha.
Nicolaus archiepiſcopus Gneznenſis, pro eccleſia ſua & rege Poloniæ.
Petrus archiepiſcopus Rigenſis, pro ſe & rege Daciæ, Sueciæ & Norvegiæ.
Jacobus epiſcopus [c] Placentinus, pro ſe & rege Poloniæ, & duce Vuiroldo.
Nicolaus epiſcopus Bathonienſis, pro ſe & rege Angliæ.
Robertus archiepiſcopus Sareſburienſis, pro ſe & rege Angliæ.
Andreas epiſcopus Colocenſis, pro ſe & rege Romanorum.
Nicolaus epiſcopus Merſburgenſis, pro ſe & archiepiſcopo Magdeburgenſi.
Joannes epiſcopus [d] Sileticenſis, pro ſe & rege Daciæ, Norvegiæ, &c.
Martinus epiſcopus Atrebatenſis, pro ſe & duce Burgundiæ.
Jacobus epiſcopus Adrienſis, pro ſe & archiepiſcopo Ravennatenſi.
Elias epiſcopus Anicienſis, nulli præterquam Romanæ ſubditus eccleſiæ.

Joan-

[a] *Mſſ.* Joannes epiſcopus Oſtienſis, cardinalis Vivarienſis nuncupatus.
[b] *Mſſ.* Jordanus epiſcopus Albanenſis, de Urſinis.
[c] *Lege ex mſſ.* Placenſis.
[d] *Mſſ.* Sileſvicenſis.

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XX. CONCILII.

A Joannes epiſcopus Vaurenſis, pro provincia Toloſana.
Fridericus epiſcopus Auguſtenſis.[a]
Patricius epiſcopus Cortagenſis.[b]
Jacobus epiſcopus Eſinus.
[c] Martinus epiſcopus Aprutinus.
Georgius epiſcopus Tridentinus.[d]
Henricus epiſcopus Feltrenſis.
Antonius epiſcopus Concordienſis, pro ſe & epiſcopo Aquenſi.[e]
Stephanus epiſcopus Dolenſis.[f]
Vitalis epiſcopus Tolonenſis.
Ludovicus epiſcopus Bangorenſis.
Ulricus epiſcopus Verdenſis.
Alanus epiſcopus Leonenſis.
Jacobus epiſcopus Laudenſis.
B Nicolaus epiſcopus Spoletanus.
Joannes epiſcopus Wormatienſis.
Joannes epiſcopus Firmanus, pro ſe & archiepiſcopo Brundufino, & abbate ſancti Nicolai de [g] Auſino.
Vlamingus epiſcopus Nolanus.
Nicolaus epiſcopus Aſſiſinas pro ſe & dominis Bertholdo Maſſanenſi & Andrea Nucerino.
[h] Auguſtenſis epiſcopus in Francia.
Thomas epiſcopus Emonenſis.
[i] Simonenſis pro ſe & abbate ſancti Georgii de Venetiis.
C Joannes Warmienſis procurator Pomezanienſis, Culmenſis, & Sambienſis epiſcoporum.
Franciſcus Tudertinus pro ſe & abbatibus [k] Marſianenſi, & ſancti Benedicti de Gogabo, de Organis.
Epiſcopus Caſſis pro ſe & tribus epiſcopis, & abbate Auguſtenſi in Francia.
Simon Anconitanus.
Blaſius Cluſinus pro ſe & Petruſinenſi, Cortonenſi, Vigilienſi, Meſſanenſi, & Caſertanenſi epiſcopis.
Joannes Silvanectenſis, ambaſſiator Univerſitatis Pariſienſis.
Thomas Senonenſis epiſcopus.
[l] Joannes Ravetenſis.
D [m] Andreas Poznanienſis, ambaſſiator regis Poloniæ, & magni ducis Witoldi, fratris, Lithuaniæ ducis.
[n] Aſtrogius Militenſis, procurator dominorum archiepiſcopi Simpratinenſis, & ſuorum ſuffraganeorum.
Joannes abbas Ciſtercienſis, procurator ſpecialis pro toto ordine Ciſtercienſi.
Gaſpar ſancti Joannis Eremi de Peruſio, decretorum doctor, ambaſſiator & procurator pro provincia Burdigalenſi.
Matthæus abbas Claræviallis, [o] ambaſſiator eccleſiæ Gallicanæ, in theologia magiſter.
Guillermus de Precibus ordinis Ciſtercienſis, Venetenſis diœceſis.
E Guillelmus ſancti Pauli [p] de Cormato, Turonenſis diœceſis.
Joannes Urſicampi, Noviomenſis diœceſis.[q]
Guillermus abbas ſancti Salvatoris [r] de mane, diœceſis Magalonenſis, [ſ] pro provincia Narbonenſi.
Guillermus abbas de monaſterio de Cellis Bituricenſis diœceſis, in decretis licentiatus.
Nicolaus abbas ſanctæ Mariæ de Columba, ordinis Ciſtercienſis, Placentinæ diœceſis, pro ſe & abbatibus de Strata, de Benedulo, de ſancto Thoma, ſanctorum Nazarei & Celſi Veronenſis.
Siffridus [t] de Evagen, ordinis ſancti Benedicti, Auguſtenſis diœceſis.
Everardus abbas in Lantz pro ſe & monaſterio ſuo,

Concil. Tom. VIII.

A & tamquam [a] pro parte omnium abbatum ordinis ſancti Benedicti Herbipolenſis diœceſis.
Hermannus de Argevillari abbas [b] ſancti Petri, ordinis ſancti Benedicti, Tollenſis diœceſis.
Alexander abbas monaſterii ſanctæ Mariæ de Bellofonte, ordinis veterum ſancti Benedicti diœceſis Malleacenſis, licentiatus in decretis, ambaſſiator eccleſiæ regni Franciæ pro provincia Burdigalenſi, & procurator epiſcopi Lucionenſis.
Henricus abbas utriuſque juris licentiatus, ambaſſiator univerſitatis Andegavenſis.
Abbas [c] Otto Burnenſis ordinis ſancti Benedicti.
Abbas [d] Rumenſis. Joannes abbas monaſterii de [e] Robſtodum, Ebredunenſis diœceſis.
Joannes abbas de Fontibus, [f] provincia Ebricenſi.
B Abbas ſancti [g] Maſſenſis, pro eccleſia regni Franciæ & Delphinatus.
Abbas de Bolo, in Anglia.
Abbas ſancti [h] Gilſadii.
Abbas de [i] Lanch.in.

Nomina ambaſſiatorum & procuratorum.

Stephanus de Galliaco canonicus & archidiaconus Loſatenſis, in eccleſia Toloſana procurator capituli.
Magiſter Joannes Baſiræ, procurator domini Ludovici archiepiſcopi Rothomagenſis.
Joannes de Trembleio, ſedis Apoſtolicæ protonotarius, procurator capituli Ebredunenſis.
C Magiſter [k] Jordanus Morini, magiſter Guillelmus [l] Pulcenepot, ambaſſiatores regis Franciæ.
Nicolaus [m] Augemii & Guillermus Brilleri, ambaſſiatores regis Cypri.
Thomas abbas beatæ Mariæ Eboraci, ambaſſiator regis Angliæ.[n]
Paulus [o] Vladung decretorum doctor, ambaſſiator regis Poloniæ.
Petrus Canthon, ambaſſiator ducis Burgundiæ.
Leo [p] de Naſteco licentiatus in legibus, canonicus decanus Biſuntinenſis, procurator capituli ejuſdem.
Joannes Ponceti licentiatus in decretis, & Bartholomæus in legibus, procuratores epiſcopi [q] Lambertienſis.
D Abbas ſancti Pauli Biſuntinenſis.
Theodoricus de monaſterio, pro univerſitate Colonienſi.
Joannes [r] Brum pro epiſcopo Halberſtadenſi.
Prior de Rhodis, pro hoſpitalibus ſancti Joannis Hieroſolymitani.
Antonius [ſ] Moſſi, pro epiſcopo Gratianopolitano & ordine Prædicatorum.
Abbas [t] Stoxii, pro rege Norvegiæ, & monaſterio ſuo, & epiſcopo Lincopenſi.
Petrus de Mera, pro epiſcopo & capitulo Trajectenſi.
Paulus de Praga, pro epiſcopo Luthomiſlenſi.
E Jacobus Baruth, pro abbate ſancti Lamperti, Saltzburgenſis diœceſis.
Raimundus de Novo bello, pro epiſcopo [u] Bituricenſi, & abbate ſancti Tiberii Agathenſis diœceſis.
Frater Angelus, abbas monaſterii in [x] Buna, Saltzburgenſis diœceſis, ordinis Ciſtercienſis, pro monaſterio ſuo, & [y] duce Erneſto duce Auſtriæ.
Petrus præpoſitus canonicorum regularium monaſterii in [z] Lægingen, pro monaſterio ſuo, & Joanne burgravio Nurenbergenſi.
Magiſter Petrus [*] de Pulchra, pro Univerſitate ſtudii Viennenſis.

Hh

[a] Mſſ. addunt, provinciæ Moguntinenſis.
[b] Mſſ. addunt, pro ſe & archiepiſcopo Caſſellenſi & ejuſdem provinciæ.
[c] Mſſ. Martinus epiſcopus Aprutinus, procurator pro reverendiſſimo patre domino Petro, ſanctæ Mariæ in Coſmedin diacono cardinali de Veneriis.
[d] Mſſ. addunt, pro ſe & rege Romanorum.
[e] Mſſ. addunt, in Lombardia.
[f] Mſſ. addunt, procurator Ducis Britanniæ, epiſcoporum Coriſopitenſis & Venetenſis.
[g] Mſſ. Aſino.
[h] Mſſ. Ogerius epiſcopus Auguſtenſis in Francia, hoc eſt, in Frementia.
[i] Mſſ. epiſcopus Lenonenſis, &c. Forte, Senenſis.
[k] Mſſ. de Merſeno... de Eugubio. Abbas Joannes de Parma, pro ſe & abbate ſanctæ Mariæ de Erganis.
[l] Mſſ. Joannes electus Ravennatis.
[m] Mſſ. Andreas electus Poznanienſis.
[n] Mſſ. Aſtrogus Meloenſis... archiepiſcopi Hydruntinenſis.
[o] Deſunt hæc verba in mſſ.
[p] Mſſ. Lipſ. Cameraco: legendum, de Cormeraco.
[q] Mſſ. addunt, magiſter in Theologia.
[r] Mſſ. de Nane.
[ſ] Mſſ. pro his verbis, pro provincia Narbon. habent Licentiatus in Decretis.
[t] Mſſ. abbas in Evragen.

[a] Mſſ. procurator omnium, &c.
[b] Mſſ. ſancti Apri.
[c] Mſſ. Ottoburenſis.
[d] Mſſ. Richnenſis.
[e] Mſſ. Buſledenſ.
[f] Mſſ. pro provincia Eboracenſi.
[g] Mſſ. Maſſenſis (lege, Maxenti) Pictavenſis.
[h] Mſſ. Gildaſii.
[i] Mſſ. Langheym.
[k] Mſſ. Joannes.
[l] Mſſ. de Pulceri nepotis.
[m] Al. Augemini.
[n] Mſſ. addunt, provinciæ Eboracenſis. Magiſter Guillelmus Cline, ſacræ paginæ profeſſor. Magiſter Robertus Appelton, canonicus eccleſiæ metropolitanæ Eboracenſis, pro tota provincia Eboracenſi.
[o] Mſſ. Vladamiri.
[p] Mſſ. de Naſteco licentiatus in legibus, decanus Biſuntinenſis, procurator capituli Biſuntinenſis.
[q] Forte, Lumbetienſis.
[r] Mſſ. Bruno.
[ſ] Mſſ. Nicoſt.
[t] Mſſ. Stoxo, pro regno Sueciæ Daciæ & Norvegiæ, &c.
[u] Forte, Biterrenſi.
[x] Mſſ. Ruma.
[y] Mſſ. domino Ernello.
[z] Mſſ. Lengentem.
[*] Mſſ. de Polka.

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XX. CONCILII.

Paulus [a] Ladaura, pro Univerſitate Cracovienſi.

Joannes [b] Hugueneti, pro Univerſitate Avinionenſi & certis abbatibus.

Henricus [c] de Abunden, pro Univerſitate Oxonienſi.

[d] Petrus Parihis ordinis Theutonicorum, pro dicto ordine.

Michael Boloſonis, pro capitulis Viennenſi, Narbonenſi, Vivarienſi, & [e] Ebredunenſi.

Andreas, cantor Lubecenſis, pro epiſcopo & capitulo Lubecenſi, nec non pro epiſcopo & capitulo Brandeburgenſi.

Joannes de Burnen, pro epiſcopo Monaſterienſi.

Guillelmus [f] Prothos, pro epiſcopo Ruſenſi, Aricanenſi, & Affricanenſi.

B Joannes [g] Gretz Reginæ, pro abbate Mohedeus Pragenſis diœceſis, ordinis ſancti Benedicti.

Matthias de Ville, pro præpoſito [h] in Vienna Patavienſis diœceſis.

Conradus, abbas [i] Pigamenſis, ordinis ſancti Benedicti.

Joannes Gerwer pro Henrico epiſcopo Verdenſi.

Jacobus Alberti pro archiepiſcopo Ebredunenſi, & capitulo.

Philippus de Lapſa, pro abbate [k] Pridenſi ordinis ſancti Benedicti.

Jacobus Alberti, pro archiepiſcopo Ravennatenſi, Ferrarienſi epiſcopo, Parmenſi epiſcopo, & Marchione Ferrarienſi.

C Joannes [l] Gigati pro capitulo Venetenſi.

Fridericus de Spiritu, pro archiepiſcopo Ravennatenſi, epiſcopo Ferrarienſi.

Parmenſi, & Marchione Ferrarienſi.

Benedictus [m] de Guillelactis clericus cameræ, pro epiſcopo Arcuatenſi.

Frater Antonius de [n] Pecotto, Generalis ordinis Minorum pro toto ordine.

Jacobus Conradini pro epiſcopis Cremonenſi, Famaguſtadenſi, & pro abbate ſancti Andreæ de Sexto, Januenſis diœceſis.

Joannes Tremoſinus, pro præpoſito [o] Thoalorenſi diœceſis Pragenſis, ordinis Præmonſtratenſis.

D Ægidius Petri, canonicus [p] Columbricenſis, pro epiſcopo Columbricenſi, & epiſcopo Viſenſi.

Joannes decanus Lemovicenſis, pro provincia Bituricenſi & epiſcopo Lemovicenſi.

Raimundus Gregorii, pro epiſcopo Siſtaricenſi.

Stephanus Poletz, pro domino epiſcopo Luthomiſlenſi, & Univerſitate ſtadii Pragenſis.

Elſinus archidiaconus Starenſis, pro epiſcopo [q] Starenſi.

Joannes de Fliſco præpoſitus ſancti Hadriani de Trigandio diœceſis Januenſis, pro epiſcopis Vercellenſi & Vigintimilienſi.

Laurentius Gnoda canonicus Lincopenſis, pro epiſcopo Lincopenſi.

E Frater Joannes epiſcopus Firmanus.

Abbas ſancti Petri Cibilonenſis.

Theodoricus [r] Cintemberg, cancellarius epiſcopi [s] Ubracenſis, pro ducibus Sileſiæ, &c.

[t] Voalmarus Sals & Luderus Rector pro epiſcopo Hildesheimenſi & capitulo ejuſdem.

Coante Amonie, pro duce Britanniæ, rege Scotiæ, comite Norvegiæ, & comite Sabaudiæ.

Petrus [u] Tetinger pro ſe & abbate Fuldentio, & præpoſito Nurembergenſi, Pataviensis diœceſis.

Joannes de Perona, canonicus & procurator [x] eccleſiæ capituli Turonenſis.

Frater Bernardus prior domus Carthuſiæ [y] prope Argentinam, procurator prioris majoris Carthuſiæ.

[a] Mſſ. Vladamira. [b] Al. Hugueti. [c] Mſſ. de Abendon. [d] Al. Petrus procurator ordinis, &c. [e] Mſſ. Ebredunenſi. [f] Mſſ. Potrel, pro epiſcopo Roſſenſi, Armacanenſi, & Oſſerienſi, [al. Affricanenſi] epiſcopos. [g] Mſſ. de Gratz reginæ, pro abbate in Oberdreus, &c. [h] Mſſ. in Vryna. [i] Mſſ. Pegavienſis. [k] Al. Cridenſi. [l] Al. Legoil. [m] Mſſ. de Guidelactis, clericus Cameræ Apoſtolicæ pro epiſcopo Adiacenſi. [n] Mſſ. Patetto. [o] Mſſ. Cheri Sobatenſis, al. Subenenſis, Rochuezana, diœceſis, &c. [p] Al. Colimbrienſis. [q] Al. Scarenſi. [r] Mſſ. Cartheburg, al. Cruteburg. [s] Mſſ. Vratiſlavienſis. [t] Mſſ. Vvolmarus Saack & Ludgerus Rorsorp. [u] Mſſ. Dei ingert, pro abbate Melli. cenſi Ord. ſancti Benedicti & Præpoſito Nuremb canonicorum regularium, Patav &c. [x] Mſſ. eccleſiæ metropolit. Turon. [y] Mſſ. prope Dergen.

A Guillermus de Forolivio [a] rector conventus fratrum Eremitarum ſancti Auguſtini de Forolivio, procurator domini Georgii de Ordelaſſis domini Forolivii.

Galterus Graſſe, [b] procurator & magiſter totius ordinis ſancti Joannis Hieroſymitani, utriuſque juris doctor.

Nicolaus, officialis Brixinenſis, pro epiſcopo & clero Brixinenſi, & Erneſto duce Auſtriæ.

Petrus de Holtzkyrchen pro ſe & abbate Fuldenſi, ordinis ſancti Benedicti Herbipolenſis diœceſis, & præpoſito Nurembergenſi Pataviensis diœceſis.

B Simon [c] Berbure, presbyter, procurator epiſcopi Vaſionenſis & abbatis ſancti [d] Engeri Turenſis.

Frater Antonius Coſtæ, ordinis Prædicatorum. [e]

Joannes de Vincellis procurator abbatis & conventus ac totius ordinis Cluniacenſis, & procurator abbatis ſancti Regnaudi, & Prioris de Carita.

Joannes de Gorello, ordinis Minorum conventus Pariſienſis, ordinis ante dicti regens, nec non fratris Joannis Quingonelli ordinis præfati in provincia Franciæ provincialis miniſtri procurator.

Frater Petrus [f] Corvilhelli, procurator abbatis ſancti Nicolai prope Andegavis.

Joannes Broſſandi, procurator epiſcopi & capituli Mirapicenſis.

C Simon [g] Doberheus archidiaconus Vapincenſis, procurator capituli ejuſdem, & Atrebatenſis.

Aymericus de [h] Atris, procurator præpoſiti [i] Montis Jovis & ſupra ordinis & abbatis Sanginaci.

[k] Jacobus Ciaſſeri, litterarum Apoſtolicarum ſcriptor, procurator capituli [l] Avenionenſis & Manatenſis.

Bugo de Rogeriis, in legibus licentiatus, procurator epiſcopi Uricenſis, & deputatus pro provincia Narbonenſi.

Berengarius [m] Miſerondi procurator conventus ſancti Guillermi de Deſertis, Lodovenſis diœceſis.

Magiſter Joannes Baſiræ decretorum doctor, litterarum Apoſtolicarum corrector.

D Joannes Seneſcalli procurator domini abbatis Præmonſtratenſis & totius ordinis, & Joannes [n] de Ponlexo, prior Romanæ curiæ, & cellerarius monaſterii ſancti Antonii, [o] & præceptor de Reverſo, ac procurator totius [p] ordinis ſancti Antonii & Auguſtini, ac procurator epiſcopi Taurinenſis.

Magiſter Nicolaus de Wordis doctor decretorum, ſacri palatii Apoſtolici cauſarum auditor.

Joannes [q] Wipperdus, decretorum doctor, procurator domini Ludovici archiepiſcopi Rothomagenſis; ac idem pro abbate Fiſcanenſi, ordinis ſancti Benedicti, Rothomagenſis diœceſis.

Paſquerius de Vallibus, baccalaureus in decretis, procurator abbatis ſancti Ricarii in Pontivo, ordinis ſancti Benedicti, [r] alias Ambianenſis diœceſis.

E Petrus [s] Ginecovi litterarum ſacræ pœnitentiariæ ſcriptor, & procurator epiſcopi & capituli Conſeranenſis.

Jacobus de Gramineis, de Padua, canonicus Concordienſis, procurator epiſcopi Concordienſis, provinciæ Aquileienſis.

Joannes de Boves, procurator regis Franciæ, & procurator monaſterii ſancti Auguſtini. [t]

Oliverius [u] Longuenet, in artibus & medicina magiſter, baccalaureus in decretis, procurator epiſcopi Trecorenſis, abbatum de [x] Buſagio, de Malareyo, de Begardo, [y] & Remenſis ſancti Bene-

[a] Ex mſſ. locus. [b] Mſſ. procurator magiſter totius, &c. [c] Mſſ. Becheti. [d] Mſſ. Engendo Nivernis. [e] Mſſ. ad marg. pro ... epiſcopi Granatenſis ..., & ... ordinis Prædicatorum. [f] Mſſ. de Carnillico. [g] Mſſ. de Bonchenx, al. ... [h] Mſſ. Arcils. [i] Mſſ. Montiſſiensis, & ſui ordinis, &c. [k] Mſſ. Joannes Caſieri. [l] Mſſ. Anicienſis & Mimatenſis. [m] Mſſ. Maiſtaudæ. [n] Mſſ. de Ponleyo. [o] Mſſ. & præceptor, & ... preceptor ... Remenſis. [p] Mſſ. ordinis ſancti Auguſtini. [q] Mſſ. Vulparar. [r] In mſſ. non eſt ... alia. [s] Mſſ. Gaiecaud. [t] Mſſ. addunt, prope Moriliunum. [u] Mſſ. Le Guenec. [x] Buſayo, mſſ. [y] Mſſ. & Ratoen.

dicti & Ciſtercienſis ordinum, Venctenſis, [a] & A Ravennatenſis, & Trecorenſis diœceſis.

[b] Godoffredus Dauli, licentiatus in legibus, procurator epiſcopi Lemovicenſis, & abbatis ſancti Martialis Lemovicenſis diœceſis.

Petrus [c] de Rococello, prior prioratus conventualis beatæ Mariæ de Aurate.

Theodoricus procurator domini archiepiſcopi Toloſanenſis, miſſus & nominatus pro provincia Toloſana, & epiſcopi Agathenſis.

Raimundus de [d] Remergueria licentiatus in decretis, prior majoris eccleſiæ Electenſis, procurator epiſcopi & capituli Electenſis.

[e] Marinus epiſcopus Aprutinenſis, procurator pro reverendiſſimo patre domino Petro ſanctæ Mariæ in Coſmedin diacono cardinali de Venetia.

B

Item pro domino archiepiſcopo [f] Brunuſino.

Tiericus de ſancto Deodato, licentiatus in legibus, & magiſter in artibus, ambaſſiator Univerſitatis Aurelianenſis, & procurator epiſcoporum Tullenſis & Xantonenſis.

[g] Verneus militis, decanus eccleſiæ Bambergenſis, Bremenſis diœceſis.

Henricus de Molendino canonicus Bremenſis, ambaſſiator domini [h] archiepiſcopi Bremenſis.

Guillelmus [i] Votis, in utroque jure baccalaureus, canonicus eccleſiæ Gratianopolitanæ. [k]

Guillelmus [l] Brucellis, domini Michaëlis archiepiſcopi [m] Amham primatus Hiberniæ, ac domini Thomæ epiſcopi Offorienſis procurator.

C

Guillermus de Spelunca canonicus [n] Nolenſis, miſſus nomine illuſtriſſimæ dominæ Joannæ Navarræ & Angliæ reginæ, & nomine proprio.

[o] Robertus, prior Celſinatum, vicarius & procurator abbatis Cluniacenſis, & ejuſdem conventus Mariſconenſis diœceſis, pro ipſis & ſuo Cluniacenſi ordine.

Simon [p] Quatadriorum canonicus ſancti Remigii, procurator dominorum [q] epiſcoporum Andegavenſis & Avenionenſis.

Thomas [r] Bonorant, licentiatus in legibus, procurator epiſcopi Andegavenſis, [ſ] & omnium ſanctorum Andegavenſium; & Joannes de Pratis monaſterii ordinis ſancti Auguſtini Maclovienſis diœceſis.

D

Alexander abbas monaſterii ſanctæ Mariæ de Bellofonte veteris ordinis ſancti Benedicti Malcacenſis diœceſis, licentiatus in decretis, ambaſſiator eccleſiæ regni Franciæ, pro provincia Burdigalenſi, cum aliis pro dicta provincia ad concilium venientibus miſſus, & procurator epiſcopi Lucionenſis.

[t] Ermogandus de Caſſeriis licentiatus in decretis, archipresbyter Narbonenſis, & prior de Capite ſtagno Narbonenſis diœceſis, ambaſſiator Univerſitatis ſtudentium utriuſque ſtudii Montiſpeſſulani, Magalonenſis diœceſis.

Antonius de Zwanewarde, procurator præpoſiti, decani & capituli eccleſiæ ſancti Salvatoris [u] Hexbeberenſis diœceſis, & decani & capituli eccleſiæ beatæ Mariæ, Curtracenſis, Tornacenſis diœceſis.

E

Hugo de [x] Teſſeto canonicus eccleſiæ Caturcenſis, procurator epiſcopi Caturcenſis.

Henricus abbas utriuſque juris doctor, & Joannes Honrode in eiſdem juribus licentiatus, ambaſſiatores Univerſitatis Andegavenſis ad ſacrum Conſtantienſe concilium deſtinati.

Joannes [y] Dolior licentiatus in legibus, archidiaconus de [z] Sabolio, & canonicus eccleſiæ Cenomanenſis provinciæ Turonenſis, procurator decani & capituli eccleſiæ Cenomanenſis.

Frater Petrus [a] de Saltente, cellerarius monaſterii Aureliaci ſancti Flori diœceſis, licentiatus in theologia & in decretis, vicarius epiſcopi Gratianopolitani, & procurator Vapincenſis epiſcopi, necnon abbatis Conchenſis, Ruthenenſis diœceſis.

Joannes [b] Honorodiæ utriuſque juris licentiatus, ambaſſiator Univerſitatis Andegavenſis.

Hugo Fabri magiſter in artibus & medicinis, procurator epiſcopi Cameracenſis.

[c] Elſius ſcholaris pro abbate ſancti Laurentii Faventinæ diœceſis.

Otto de [d] Milex præpoſitus eccleſiæ Herbipolenſis, pro ſe & epiſcopo Herbipolenſi.

Joannes [e] Habunde pro ſe & epiſcopo Eyſtetenſi & duce Franconiæ.

Lampertus de [f] Grolia, pro ſe & regno Hungariæ.

Bertholdus [g] Ruke præpoſitus Lubecenſis, pro ſe & epiſcopis Tarbacenſi, Ozilienſi, & Coromenſi.

Petrus Storch, in Theologia doctor, pro Univerſitate ſtudii [h] Lipſenſis.

Joannes Cruſte licentiatus in utroque jure, pro duce Guillermo Bavariæ, comite Hollandiæ, Hannoniæ & Zelandiæ.

Magiſter Albertus de Nuremberga, pro ſe & epiſcopo [i] Bambergenſi.

Philippus de Lumpreſſa litterarum Apoſtolicarum ſcriptor, pro ſe & Bartholomæo abbate monaſterii ſancti Laurentii extra muros Tridentinos.

Cuntzo de Sœola, auditor cauſarum ſacri palatii Apoſtolici, & Albertus [k] Varemptapp, pro ſe & archiepiſcopo Pragenſi.

Joannes & Arnoldus [l] Forcheim, litterarum Apoſtolicarum ſcriptores, pro ſe & electo [m] Getenſi.

Michael [n] de Ezſedal, rector parochialis eccleſiæ in Loſen, Uratiſlavienſis diœceſis, pro præpoſito [o] Martalenſi, ordinis Præmonſtratenſis, Conſtantienſis diœceſis.

Nicolaus de Ballionibus, prior & generalis ordinis ſancti ſepulcri Dominici.

[p] Germinianus pro ſe & abbate ſanctæ Trinitatis Veronenſis, ordinis Vallis Umbroſæ.

Baſilius [q] de Triſis, procurator epiſcopi Vicanenſis.

Fridericus epiſcopus Fulginas, [r] pro abbate montis, Caſſanenſis, & Jacobo epiſcopo Spoletano, epiſcopo Nucerino, & pro Nicolao abbate monaſterii de Cruce ſaxi vivi de Fulginco.

Dominus Arpinus de Alexandria, pro epiſcopo Albiganenſi.

Epiſtola Franciſci Narbonenſis epiſcopi ad quinque cardinales de unione in ita cum obedientia Benedicti XIII.

Reverendiſſimi patres, & domini precipui. Præmiſſa recommendatione, poſtquam ultimo V. R. P. ſcripſi, ſupervenerunt hic ambaſſiatores dominorum regum Caſtellæ, Arragonum, & Navarræ, ac comitum Fuxi: eo quia a domino Petro de Luna, nihil utile & efficax pro pace eccleſiæ potuit obtineri, nec amore, nec terrore: ideo per eos apertus fuit alius modus perveniendi ad optatum, videlicet ejectio ipſius a ſede Petri, & obedientiæ ſuæ unio cum noſtra. Et tandem poſt multas altercationes ad hac hodie conventum fuit & concordatum, quod certis modis & temporibus litteræ convocationis noſtræ & ſuæ obedientiarum ad ſacrum concilium Conſtantienſe fient. Die autem dictæ convocationis adveniente, ad quam ſui anticardinales citabuntur, etiam ad electionem futuram faciendam, dicti domini reges, & alii eis adhærentes in Conſtantienſi ſacro concilio ſe unient: ita

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XX. CONCILII.

[a] Lege ex mſſ. & Nannetenſis.
[b] Mſſ. Gaufridus Donill.
[c] Mſſ. de Roſello.
[d] Forte, Remegueria.
[e] Al. Marinus.
[f] Forte, Brundiſino.
[g] Mſſ. Verneus Milieti.
[h] Mſſ. domini Joannis ...
[i] Mſſ. Vo etiis.
[k] Mſſ. addunt: procurator epiſcopi Petracoricenſis, necnon capituli eccleſiæ Gratianopolitanæ.
[l] Forte, Purcellis.
[m] Al. Archam, al. Armacham.
[n] Mſſ. Baben. Lipſ. Vallenſis.
[o] Mſſ. Robertus Eſichen Deſiola, Prior, &c.
[p] Mſſ. Quaradryn: Lipſ. Quadrion.
[q] Mſſ. epiſcoporum (Forte, epiſcopi) Avenionenſis, & abbatis ſancti Andreæ ejuſdem diœceſis.
[r] Mſſ. Boniquant: Lipſ. Bonekamp.
[ſ] Mſſ. & omnium Priorum Andegav.
[t] Mſſ. Ermengadus.
[u] Mſſ. Habeleccenſis al. Haelebecenſis.
[x] Mſſ. de Boſſeto.
[y] Mſſ. de Leo, al. Colier. Forte, Dolier, ut infra.
[z] Mſſ. Gabolio.

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XX. CONCILII.

[a] Mſſ. de Galliente.
[b] Mſſ. Hontrode, &c.
[c] Mſ. Eſinus.
[d] Forte, Miles.
[e] Mſ. Abunde.
[f] Mſ. Gebia.
[g] Mſ. Ruke.
[h] Mſ. Libſienſis.
[i] Al. Bambergenſi.
[k] Mſſ. Varentappe.
[l] Mſſ. Vvorcheim.
[m] Mſſ. Metenſi.
[n] Mſſ. Geydel.
[o] Mſſ. Marchalenſi.
[p] Mſſ. Gemilianus de Prato, auditor, pro ſe. Pandulphus de Almann. pro ſe & abbate ſanctæ Trinitatis, &c.
[q] Mſſ. de Crotiſio, &c.
[r] Mſſ. pro domino Petro abbate monaſterii Caſſinenſis, &c.

Ex duobus mſſ. V. a Schelſtrate.

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XX. CONCILII.

quod ibidem per Dei gratiam erit univerſalis ſynodus [A] *totius Chriſtianitatis. Qua unione ſic facta per ipſum ſacrum concilium ſic firmatum & unitum, citabitur dominus Petrus de Luna, ut ibi compareat die certa ceſſionem realem facturus, ad quam de jure divino & humano tenetur. Quod ſi non venerit, vel veniens non ceſſerit, per ſententiam univerſalis concilii dejicietur: cui ſententiæ ſua obedientia parebit; & ſic ſine grege remanebit. Deinde fiet electio* [a] *unionis ſummi Pontificis; & ſic erit unum ovile & unus paſtor; prout hæc omnia, & quædam alia ſecreta, & multum utilia pro dicto negotio per dominum Conradum de Suſato in ſacra pagina magiſtrum horum portitorem, qui in omnibus utpote ambaſſiator ſacri concilii interfuit, plene ſcire poterunt P. V. R. Quibus totum tractatum per extenſum miſiſſem, ſed decentius mihi viſum eſt, quod per dominos meos legatos ſacri concilii illuc redeuntes, qui pro certo cum ſereniſſimo principe domino Romanorum rege labores vere magnos & multos, & quandoque dolores ſuſtinuerunt, vobis oſtendatur, & omnia referentur, quam per alium mitteatur in eorum aliqualem offenſionem. Altiſſimus vos conſervare dignetur. Scriptum Narbonæ, XIII. Decembris.*

a Forte, unitæ.

Copia ſubſtractionis per regem Ferdinandum facta domino Petro de Luna in ejus obedientia.

Ex collectione Barbertinana, & quatuor mſſ. German.

NOs Ferdinandus rex Arragonum. Per terrenum regnum ſæpe cæleſte proficit, ut qui intra eccleſiam poſiti contra pacem agunt eccleſiæ, rigore [C] *principum terreantur. Hinc eſt, quod* [b] *auctoritate pacis eccleſiaſticæ, aut abſoluta, haud immerito a ſæculi regibus ille rationem exigit, qui eorum putavit ipſam credendam eccleſiam* [c] *poteſtati. Illud quippe felix imperium, cujus diviſa in partes eccleſia legibus redit in unum. Et licet ab adoleſcentia naturaliter ad pacem ſanctæ matris eccleſiæ* [d] *inſtitutus fui amore, poſtquam regia apicem dignitatis, Altiſſimo diſponente, attigimus; tanto ad illam ferventius noſtra crevit affectio, quantum nos divinis humaniſque legibus ad* [e] *Chriſtianam populi procurandam concordiam dignitate antedicta* [f] *repræſentamus adſtrictos. Nec fuit noſtrum deſiderium hujuſmodi ſolius voluntatis contentum finibus; quin immo non ceſſavit in actum in-* [D] *defeſſis laboribus proſilire. Ut multa ſileamus, quibus pro deſiderato fine conſequendo ſecretam operam, ſollicitamque dedimus, & nonnulla etiam alia publica taceamus: illud tamen, quamvis notiſſimum, ſilentio minime tradere volumus, quod* [g] *pro celebrandis . . . . . . in ſereniſſimum dominum Papam Benedictum, & illuſtriſſimum dominum regem Romanorum fratrem noſtrum cariſſimum,* [h] *& non in villa Perpiniani prout exſtiterat concordatum* [i] *ſuper factis unionis ſanctæ matris eccleſiæ, totius humanæ affectionis immemores, ut ita dicamus, habentes odio carnem noſtram, valetudine corporali in civitate Valentiæ detenti, qua non diu ante, nos uſque ad mortis portas appropinquare coëgerat, contra medicorum noſtrorum omnium* [k] *nos* [E] *mari commiſimus. Et quamquam operante Domino propitius ſemper uſque ad terminum loci nos ventorum flatus pepulerit; qualem tamen, & quam gravem infirmitatem contraxerimus, nedum vicini populi, ſed longe diſtantes inſulæ* [l] *ſenſerunt. A qua licet auxilio erepti divino, non tamen adhuc omnino liberati ſumus. Nec nos ab inceptis mortis* [m] *terror poterat retrahere, conſummationem* [n] *exiſtimantes beatam, ſi illi diebus noſtris contingeret finem dare, ubi pax eccleſiæ Dei redderetur. Et vere* [o] *conſequendo breviter a dicto Benedicto ſine vocativo dubitandi locus minime videbatur; cum & dominus Angelus, vocatus apud ſuos Gregorius, & dominus Balthaſſar a ſuis Joannes*

b Lege ex mſſ. auctoritate pacis.

c Mſſ. pietati.

d Mſſ. inſitus fuit amor.

e Mſſ. Chriſtianam.

f Mſſ. repræſentamus adſtrictos. Nec fuit.

g Lege ex mſſ. pro celebrandis viſiſſe tunc ſæ. . . eſſiſſimum.

h Lege ex mſſ. & non, ut.

i Ex mſſ. ſuper factis.

k Adde ex mſſ. conſilium.

l Mſſ. audierunt.

m Mſſ. timor.

n Mſſ. æſtimantes bonam & beatam, ſi illo modo. Al. ſi illis, al. ſi illi.

o Mſſ. pro conſequendo . . . ſine votivo.

nominatus, poſt ipſius nominati Joannis condignam ſuis demeritis dejectionem, pure & ſimpliciter [a] *ceſſaverant omni juri, ſi quod forſan eis competeret in papatu. Eratque ideo impium ſuſpicari, quod* [b] *dictus Benedictus, qui ſe tot promiſſionibus, juramentis & pollicitationibus ad proſequendum unionem ſanctæ matris eccleſiæ per viam renuntiationis, omnibus illam aliis præferendo, adſtrinxerat, ut pene univerſo notum eſt orbi; quique ut ſæpius aſſeruit, adverſarium ſuum, ut convenirent in unum ad mancipandum effectum,* [c] *quem de ceſſione facienda promiſerat, toties agitavit, quod per eum non ſtabat, quo minus* [d] *veniret ad actum, aliter mente gereret* [e] *quam auribus verba ſonarent. Hac igitur tam veriſimili decepti fiducia,* [B] *poſtquam dictus ſereniſſimus Romanorum rex frater nobis cariſſimus, pro eccleſiæ Dei unione, & pace ſectanda, ad quam utique habere noſcitur ardentem zelum* [f] *pro dictis geſtis, & factis unionis jam dictæ, hujuſmodi noſtram villam Perpiniani multis prælatis, & viris egregiis ab iis, qui congregati ſunt in Conſtantia, &* [g] *quampluribus ambaſſiatoribus regum Franciæ, & Angliæ, ac quorumdam aliorum Chriſtianitatis principum ſociatus intravit, nonnullis ſupervacuis dilationibus locum dedimus; & non ſine magno totius eccleſiæ, ac negotii, de quo agebatur, diſcrimine, ut eidem domino Benedicto* [h] *mus tollerent diſſentiendo in materia, morem in diverſis prorogationibus geſſimus votis ſuis,* [i] *adhuc præcedentibus, quod finaliter non* [C] *deficeret tanto bono, aut quod* [k] *de labiis proceſſerat, irritum facere vereretur, præſertim caſu iſto, ubi etiamſi nulla præcedenti eſſet promiſſione adſtrictus, tenebatur, pro ut tenetur de neceſſitate ſalutis, jure divino pariter & humano, ſimpliciter renuntiare papatui pro tot evitandis ſcandalis in eccleſia Dei, ob tam evidentemque utilitatem ejuſdem, etiamſi de jure ſuo nullum dubium verteretur. Sed res verſa eſt, proh dolor! in obliquum; nam difficile in facile ſe in promptu reduxit, & quod facile putabamus, difficile experti ſumus. Quis enim dictum vocatum Joannem tanta inflatum potentia, ac tantorum principum obedientia communitum ſic dejiciendum credidit? aut tam ſæculariter viventem, ut fertur, quantumcumque ejectum* [D] *pure renuntiaturum putavit? Quis dictum nuncupatum Gregorium, per quem (ut idem dominus Benedictus aſſeruit) procuratum eſt retracto tempore quominus ceſſionis via executioni debitæ mandaretur, jus ſuum cogitavit tam liberaliter in ſui tanti nominis gloriam dimiſſurum? Quis utique ex adverſo* [l] *tam dicta eccleſia Dei unionem ſic ſe offerentibus, quas nedum homines procurare, ſed vix cogitare potuiſſent, cunctis vere Chriſtum confitentibus eidem humili inſtanti a ſupplicantibus præfatus dominus Benedictus ceſſionem ſuam ulterius differre tentaret, & ſacroſanctam unionem eccleſiæ, quam tam meritorie, & glorioſe prolatione unius verbi conſequi poterat, tam periculoſe, ac deteſtabiliter impediret? Nos autem poſt-* [E] *quam novimus, quod ex nonnullis credulis per eum in præſenti negotio datis, & aliis, & aliis ſuis tractatibus, nil aliud ſequi poterat, niſi ruptura perpetua totius negotii, irreparabiliſque populi Chriſtiani, & cuicumque fideli horrenda ſciſſura, habito maturo, atque digeſto conſilio ambaſſiatorum diverſorum regum, & principum dicti domini Benedicti, multorumve prælatorum, baronum, nobilium, doctorum in ſacra theologia magiſtrorum, & nuntiorum diverſorum regnorum, & civitatum noſtrarum in dicta villa Perpiniani pro dictis negotiis ſanctæ matris eccleſiæ unionis præſentium dilationem hujuſmodi quantum cum Deo poſſumus amputare, & ulterius minime diffugiis deliberavimus indulgere. Et dicto domino Benedicto per*

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XX. CONCILII.

a Mſſ. ceſſerunt omni juri.

b Mſſ. d. . . dominus Benedictus.

c Mſſ. quo.

d Mſſ. veniretur.

e Mſſ. quam humanis auribus.

f Mſſ. pro dictis geſtis & factis.

g Mſſ. quam plurimis aliis.

h Lege ex mſſ. omnes to lerenter diſſ . . . . do materia, morem, &c.

i Lege ex mſſ. adhuc præcedentes.

k Mſſ. de labiis ſuis.

l Lege ex mſſ. tam dura conditione diffi. . . & confirmandum poterat, quod omnibus circumſtantis ad obtinendam dictam eccleſia Dei, &c.

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XX. CONCIL.

inclytum Alphonſum primogenitum noſtrum cariſſimum, [a] in noſtri perſonam, cum nos tunc agritudine teneremur, ſupplicare, [b] & ipſum requiri fecimus; & una cum eo ambaſſiatores regis Caſtellæ nepotis noſtri cariſſimi, illuſtriſſimi regis Navarræ avunculi noſtri, præclari & egregii comitis [c] Arminiaci, & de Fuxo conſanguineis noſtri dilectis; eidem utique ſupplicarunt, & ipſum requiſierunt, quatenus omnibus ſupradictis attentis, [d] pro tanto ſacrificio, & bono prælibatæ unionis habendæ, dignaretur dictam renuntiationem facere pure & libere, prout utroque jure, ut ſupra dicitur, tenebatur. Cui quidem [e] ſupplicationi reſponſo, nullis per eum de vacantibus in regnis, & dominio noſtro eccleſiis ficte, ut dicitur, proviſionibus quibuſdam [f] familiaribus factis, deſerto totaliter dicto unionis ſancto negotio, ſimulato metu, cum nulla cauſa timoris adeſſet, a dicta villa Perpiniani receſſit, [g] in cujus caſtrum reſidebat tutela. Quis vero tam formidoloſus eſſe potuit, [h] qui intra tam fortiſſimi caſtri clauſtra reſidens, multiſque armorum gentibus conſtipatus, vallatuſque undique conſanguineis, ſervitoribus, & amicis, intra nationem propriam trepidaret? Quod plus eſt, nemine ſequente, [i] ad terrendum certe alios, potiuſquam timendum aderat ei facultas, in fugam potius quam occaſio fugiendi. Maxime quod ſecuritatibus, & guidaticis noſtris ſolemni juramento vallatus, [k] aut cautionibus & juramentis multorum baronum, nobilium, & aliorum potentium ditionis noſtræ, & gubernationis officialium, & conſulum dictæ villæ, fulcitus eſſet [l] ad verum; quibus veriſimile non erat [m] coactionem injuriarum ſeu compulſionem ſibi [n] aliquam irrogari. Nam ſi, quod abſit, in cor noſtrum aliqua contra perſonam ſuam cogitatio aſcendiſſet, receſſum ſuum potuiſſemus facile impedire, [o] cum nulla quam lacrymabili ſupplicatione nos objicere poſſumus. Et quidem licet [p] jam de ceſſione ſua, nec immerito, deſperati, & ad alia remedia cum cordis anxietate [q] proſequendæ pacis eccleſiæ noſtræ [r] figeremus omnimus conſiderationem, & intuitum, affectione tam ſingulari, quam ad ejuſdem domini Benedicti perſonam, honorem, ac ſtatum ſemper in corde geſſimus, inflammati, ad finem quod de conſenſu ſuo pax haberetur eccleſia, & in tam evidenti caſu ac ſingulari articulo ſui nominis gloriam exaltaret; continere minime potuimus, quin miſſis ad eum antequam navim ſeu galeam [s] in quoque ...... aſcenderet, nuntiis & procuratoribus noſtris, ac aliorum regum & principum præfatorum, requiſitionem, & ſupplicationem prædictas eidem fecimus humiliter [t] ſupplicari. Quibus infructuoſo dato per eum reſponſo, incontinenti ventorum ducatui ſe commiſit. Et denique percepto quod intra [u] noſtri dominium in caſtro de Paniſcola idem dominus Benedictus derelicto mari deſcenderat, etiam per nuntios, & procuratores noſtros, ac regum & principum prædictorum requiſitionem, & ſupplicationem prædictas eidem fecerimus. Sed minime ſupplicandi importunitas cor ſuum ad tanti boni & rationis vehiculum blandiri potuit; quin immo [x] propriæ pertinaciter adhæreret. Attendentes itaque, ſic labores noſtros debito fine fruſtrari, quod per omnes humani conſilii [y] noctes laborantes nullum potuimus boni operis manipulum ex [z] tam prolixe ſeminatis tractatibus adipiſci; laxare de cetero retia decrevimus, invocato Chriſti nomine, & ejus Virginis genitricis ſalubri ſuper iis jam dictorum omnium præmiſſorum conſilio: attento quod in civitate Conſtantia fere totus populus Chriſtianus, qui ſub obedientiis prædictorum vocatorum Gregorii, & Joannis [a] prius erant, tam per principes, & eorum ambaſſiatores ſolemnes, quam etiam per prælatos, & alios quam plurimos nobiles viros

A ros congregatus exſiſtit, cum affectione ſancta, pura & ſimplici, [a] obediendi ſummo Pontifici, quem univerſalis eccleſia ſibi canonice præficiendum decreverit: & quod nedum injuſtum, ſed inhumanum utique videretur illos ulterius noſtra communione privari, quos ad unitatem & pacem ſic conſtat eſſe affectos; deliberavimus, quod ambaſſiatores regum & principum prædictorum obedientiæ dicti domini Benedicti, & etiam omnes alii prælati, & alii eccleſiaſtici viri, qui ad generale concilium conſueverunt vocari, [b] ad jam dictam civitatem Conſtantienſem, ut infra certum terminum tenentur, tractaturi, una cum aliis ibidem, ut dictum eſt, congregatis, ut etiam futuris divino mediante præſidio, quod unio eccleſiæ orthodoxa jamdiu
B concupita, ſub uno indubitato, & ab univerſali eccleſia recepto paſtore legitime habeatur; prout in certis ſuper hoc capitulis inter ſereniſſimum regem Romanorum prædictum, & ambaſſiatores congregationis Conſtantienſis, & diverſos alios prælatos cum illis ex una parte, & nos ac alios reges, & principes ſupradictos obedientiæ dicti domini Benedicti, ſeu eorum ambaſſiatores ex altera, concordatis, & firmatis dignoſcitur contineri. [c] Non parum addit ad eam unionem, nos illud novum bonum, ab Oriente fidei apicibus, & relatione productum, quod Græci [d] ſuam in actu Latinorum deflentes ſciſſuram, ardore Chriſti perfuſi, Dominico gregi, ſi eidem unum, & indubitatum, caput præfiſſet, aggregari proponunt. Verum quia va-
C num eſſet deliberare ſalubria, niſi tollantur de medio ea quæ minime [e] venire deliberata permitterent ad effectum; conſiderantes, quod prælibata tam ſancta cauſa, [f] totius catholicæ fidei conſervata proviſio, ac deliberatio, non noſtra, immo divina nullatenus [g] produci ad condignum valeret effectum, quamdiu prælati, & alii ſubditi noſtri ſub obedientia dicti domini Benedicti exſiſtant, aut ejus juſſionibus, atque mandatis parerent: præſertim cum in reſponſione quam fecit dictæ ſupplicationi, & requiſitioni ultimæ, convocaturum ſe omnes prælatos ſuæ obedientiæ aſſerat, ut ad celebrandum cum eo concilium per totum menſem venientem Februarii [h] deliberaturi ibidem, ut aſſerit, quomodo reſpondeat dictis ſupplicationibus ſibi factis,
D quas ipſe jam expreſſe negavit: [i] ſed quod non ut cum eis deliberaret, tamen ne poſſint Conſtantiæ hujuſmodi vocationem ipſe facit inter alia; id eo ſatis apparet, quod dum erat in dicta villa Perpiniani, [k] negotia tractabantur eccleſiæ, [l] ſciſſionem aliquam in concilio idem per ſeptennium, & ultra dilatavit, tenere [m] voluit; unde convocatio hujuſmodi exquiſita de directo deliberationi, proviſioni, & concordiæ, per nos jam dictos facta certiſſime contradicit, & unionem ac pacem eccleſiæ Dei impedit manifeſte. Quamobrem prædictis omnibus, & aliis pluribus plene attentis, quæ aperte demonſtrant quod tam ſalutiferi, & evidentis progreſſui pacis ſanctæ matris eccleſiæ, [n] & in ejus inveterati ſchiſmatis æmulatione, obedire dicto
E domino Benedicto, aut ejus parere mandatis, notorium impedimentum adjiciat: de multorum prælatorum, comitum, baronum, militum, doctorum, & proborum, ac nunciorum hic præſentium diverſorum regnorum, & civitatum noſtrarum conſilio, providemus, & ordinamus per nos, & noſtros ſucceſſores, necnon per quoſcunque eccleſiarum prælatos, duces, barones, comites, principes, ac quaſlibet alias perſonas tam eccleſiaſticas, quam ſeculares cujuſcumque dignitatis, gradus, præeminentiæ, aut conditionis exſiſtant, nobis quomodocumque ſubditos, aut intra regna, ſeu ditionem noſtram degentes præfato domino Benedicto obediendum non eſſe aliquatenus, nec parendum: Ac præcipimus diſtrictius, & mandamus uſ-

[a] Ms. in noſtra perſona.
[b] Ms. & per ipſum.
[c] Ms. Armeniaci.
[d] Ms. pro tanto Dei ſacrificio.
[e] Lege ex mſſ. ſupplicationi tam humili atque juſtæ aurem obturare voluit. Et nullo congruo dato reſponſo, &c.
[f] Mſſ. familiaribus ſuis factis.
[g] Mſſ. in cujus ...
[h] Mſſ. quod.
[i] Mſſ. terrendo certe ... quam timendi; aderat ei facultas, & fugandi potius, &c.
[k] Mſſ. & cautionibus.
[l] Mſſ. ad verum.
[m] Mſſ. coactionem, injuriarum, &c.
[n] Mſ. unus, obliquam.
[o] Mſſ. cui nulla tam. Al. cui nulla quam.
[p] Mſſ. jam effectus de, &c.
[q] Mſſ. pro conſequenda.
[r] Mſſ. figeremus conſiderationis intuitum.
[s] Lege ex mſſ. in Coquoloberro aſcenderet.
[t] Mſſ. duplicare.
[u] Mſſ. noſtrum.
[x] Mſſ. in propria pertinacia adhæreret.
[y] Mſ. unus, nudus.
[z] Mſ. unus, tam prolixe ſchiſmatis ſtratibus.
[a] Mſſ. duo, præfuerat.

[a] Mſſ. ad obediendum.
[b] Mſſ. ad jam dictum concilium Conſtantienſe infra certum terminum venire. (al. et.) tenentur.
[c] Mſſ. Et non parum ad dictam eccleſiæ communionem nos illud novum bonum allicit, ab Oriente, &c.
[d] Mſſ. ſuam a cætu Latinorum.
[e] Mſſ. provenire.
[f] Mſſ. quam totius .... conſervetur.
[g] Mſſ. unus, perduci.
[h] Mſſ. addunt, convenientes.
[i] Mſſ. ſed jam dixerunt, ut cum eis deliberaret, ne poſſint ... Conſtantiam, &c.
[k] Mſſ. ubi negotia.
[l] Mſ. unus, & ſciſſionem.
[m] Al. inſ. voluit.
[n] Mſſ. & ejus ... ſchiſmatis æmulationi, obedire, &c.

Anno Chriſti 1416. Seſſio XX. Concilii.

dem, quatenus dicto domino Benedicto minime tanquam Papa obedire, adhærere, ſeu in aliquo parere præſumant: nec ejus bullas, aut quaſcunque litteras ſuas, vel ſuorum officiariorum ordinariorum, & delegatorum, collectorum, vel ſubcollectorum intra ditionem noſtram præſentare, ac collectoribus [a] & ſubcollectoribus prædictis, ſeu privilegiis quibuſvis aliis perſonis de fructibus, ſive redditibus ad cameram Apoſtolicam quomodolibet ſpectantibus reſpondere, præterquam illos, ad quos nos ad hoc duxerimus deputandos: Cum noſtræ intentionis exſiſtat illos, iis dumtaxat exceptis, quos in proſecutione unionis eccleſiæ expendere oportebit, futuro unico, & ab univerſali eccleſia recepto ſummo Pontifici, per fideles perſonas integraliter reſervare. Injungentes nihilominus, ac etiam ordinantes, quod omnes & ſinguli, qui beneficia eccleſiaſtica in regnis, & terris, ditioni, ac dominio noſtro ſubjectis, obtinent, cujuſcunque conditionis, aut ſtatus exſiſtant, etiamſi cardinalatus, aut Pontificali dignitate præfulgeant, in ſuis eccleſiis, aut beneficiis reſideant: nulluſque eorum præfatum dominum Benedictum, aut ejus curiam ſequi, ſeu in ea quovis modo morari præſumat. Alioquin per illos, quos ad colligendum fructus cameræ Apoſtolicæ duxerimus, ut prædicitur deputandos, omnes, & ſingulos redditus beneficiorum, quæ obtineret, præcipimus arreſtari, donec ſuper hoc aliud ordinetur. Etiam diſtrictius inhibentes univerſis, & ſingulis ſubditis noſtris, tam eccleſiaſticis, quam ſæcularibus, etſi Pontificali præfulgeant dignitate, vel quovis alio titulo, ſeu nomine cenſeantur; ne contra tenorem præſentium aliquid attentare, ſeu in aliquo contravenire præſumant, ſi pœnas graves cupiunt non ſubire. Mandamuſque demum omnibus & ſingulis gubernatoribus vicariis, juſtitiariis, calmedinis, bajulis, juratis, & aliis officialibus noſtris ubilibet conſtitutis, quatenus ſervato tenore hujuſmodi, prout ad eorum quemlibet pertinebit, quoſcumque deprehenderint, aut noverint aliquatenus contraire, ſub competenti cuſtodia teneri faciant, noſque ſuper hoc conſultare non differant, facturi deinde prout a nobis receperint in mandatis. In cujus rei teſtimonium [b] præſentem fieri juſſimus noſtro ſigillo pendenti munitam.

[a] Mſ. vel.

[b] Mſſ. præſentes.... munitas.

Datum Perpiniani, & propter indiſpoſitionem perſonæ noſtræ ſignatum manu noſtri primogeniti, die ſexta Januarii, anno a Nativitate Domini MCCCCXVI. Regnique noſtri V. Alphonſus Primogenitus. Dominus rex mandavit mihi Paulo Nicolai.

Copia litteræ clauſæ ex parte dicti domini Regis directæ domino Imperatori.

Ex collectione Barberiniana, & mſ. Lipſienſi.

SEreniſſimo principi Sigiſmundo Dei gratia Romanorum &c. regi, ſemper Auguſto, ac Hungariæ, Dalmatiæ, &c. regi, fratri noſtro cariſſimo, Ferdinandus eadem gratia rex Aragonum, Siciliæ, &c. ſalutem debitam cum honore. Sereniſſime princeps, frater noſter præcariſſime. Solicita cura præcipua circa conſummationem tractatus unionis ſanctæ matris eccleſiæ, & nec ignari ſerenitatem veſtram, pro qua recipere affectionis ſtudio ferventer [c] niſum dat, ſummopere gratulantem vobis præſentibus intimamus, quod hodie [d] data hujuſmodi, Dei nomine invocato, ad finem quod Dei eccleſia, unico nupta ſponſo, [e] Chriſtianus populus, qui totis pæne temporum naufragavit circulis, in pace quieſcat, ſubtraximus, & ſubtrahi juſſimus ubique [f] ditioni noſtræ obedientiæ dominum Benedictum; dictamque ſubtractionem hic ſignanter, & per alias etiam partes noſtræ ditionis, juxta ipſius formam, quam ſerenitati veſtræ mittimus cum præſenti, ſolemniter fecimus publicari: credentes indubie id idem uno eodem die factum fuiſſe per illuſtriſſimos reges, Caſtellæ, nepotem, & Navarræ, avunculum nobis cariſſimos; ac etiam comites Armeniaci, & Fuxi in eorum regnis, & civitatibus, prout exſtiterat concordatum. Super aliis vero, quæ remanent exſequenda tam [a] vigili, quam ſtudio procedere curabimus, quantum in nobis erit, quod ex eis ſperamus ſuffragante ope divina fructum votivum, & felicem exitum proditurum. Et ſi quæ de noſtris regnis, sereniſſime princeps, frater nobis cariſſime, grata vobis occurrunt, fiducialiter intimetis.

[c] Mſ. inſudat ... gratulamur.

[d] Mſ. dato.

[e] Mſ. ſive Chriſtianus.

[f] Mſ. ditionis noſtræ obedientiæ domini Benedicti.

Anno Chriſti 1416. Seſſio XX. Concilii.

[a] Mſ. vigilanter.

Datum Perpiniani ſub noſtro ſigillo ſecreto, & propter indiſpoſitionem perſonæ noſtræ ſignatum manu noſtri primogeniti, ſexta die Januarii, a Nativitate MCCCCXVI. Alphonſus Primogenitus.

Congregatio, in qua domini cardinales, archiepiſcopi, juraverunt capitula.

Ex collectione Barberiniana, & quatuor mſs. German.

ANno, indictione, quibus ſupra, die Martis quarta menſis Februarii, Conſtantiæ provinciæ Maguntinenſis, in eccleſia cathedrali, in qua ſeſſiones publicæ teneri, & ſervari ſolent, fuerunt congregatæ omnes nationes, & ibi omiſſis ſolemnitatibus quæ requirebantur ad ſeſſionem publicam, & abſque divino officio, reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus archiepiſcopus Turonenſis, unus ex ambaſſiatoribus videlicet qui fuerunt pro parte dicti concilii ad partes Aragoniæ miſſi, aſcendit ambonem, ubi ſententiæ, litteræ, decreta, ſtatuta, & ordinationes concilii legi ſolent: & propoſuit ibidem, quod juxta contenta in capitulis in Perpiniano initis, & ut ſupra concordatis, inter obedientias videlicet olim Joannis XXIII. & Gregorii XII. ex una, & Petri de Luna parte ex altera, omnes & ſinguli domini cardinales, prælati, ambaſſiatores, procuratores, nuncii quomodocunque in præſenti Conſtantienſi concilio exſiſtentes debeant & teneantur mediis eorum juramentis præſtandis ipſa capitula approbare. Et ut ad celerem concluſionem deveniatur, ſupplicavit dominis ibidem exſiſtentibus, ſacrumque concilium repræſentantibus quatenus ſtatim ſimilia juramenta præſtarent. Quibus propoſitis, ſtatim domini de concilio ibidem tunc exſiſtentes, nemine diſcrepante, reſponderunt, Placet. Et ſtatim ad verbum dicti domini archiepiſcopi approbaverunt dicta capitula, & juraverunt ea fideliter obſervare: videlicet domini cardinales, & prælati, ad pectoralia ſua, cæterique domini, & ambaſſiatores, ac procuratores in animam propriam ad manus dominorum infraſcriptorum, de obſervando dicta capitula, prout alias incontinenti lecta fuerunt: & quilibet eorum corporale præſtitit juramentum, & ſtatim pro celeriori expeditione præmiſſorum, de mandato & voluntate dicti concilii reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus, D. Joannes de Trembleyo ſedis Apoſtolicæ, & hujus ſacri concili Conſtantienſis protonotarius ex uno latere dictæ ſeſſionis, ſive congregationis, & Gualterus Graſſi prior eccleſiæ Rhodi ordinis ſancti Joannis Hieroſolymitani ex altera, cum nonnullis aliis hujus ſacri concilii notariis, & ſcribis eiſdem adjunctis, ad ſcrutandum juramenta omnium in congregatione præſenti, & alias in hoc concilio ſanctiſſimo congregatorum deputati, iverunt: & omnium infra inſertorum, tam principalium, quam procuratorum, & advocatorum & ambaſſiatorum in hoc concilio exſiſtentium juramenta per eoſdem, aut tactis ſcripturis ſanctis, aut more prælatorum, pectoralibus, ad ſancta Dei evangelia præſtita receperunt, ſuper tenendis, obſervandis inviolabiliter, & ad implendum pro poſſe capitulis ſupra, ut præmittitur, inter ſereniſſimum Romanorum, & Hungariæ reges factis, concordatis, & con-

claſit. Quorum quidem principalium, & ambaſſiatorum, ac procuratorum prædictorum aliqui ſi ſuaſque conſcientias, & juramenta magis alleviando, & clarificando ſuorum juramentorum cedulas, & quilibet cedulam obtulerunt atque prout inferius ſunt annexa. Super quibus omnibus & ſingulis præmiſſis petitum fuit per procuratorem hujus ſacri concilii, & eorum quemlibet ſibi fieri ad futuram rei memoriam unum, vel plura, publicum ſeu publica, ac tot, quot fuerint neceſſaria publica inſtrumenta. Præſentibus omnibus, & ſingulis infra nominatim expreſſis, aliiſque Chriſti fidelibus in numero copioſo.

Ex collectione Barberiniana.

Ego Hugo de Teſſero canonicus in eccleſia Caturcenſi procurator reverendiſſimi patris domini epiſcopi Caturcenſis, nomine ejuſdem, & meo, laudo, ratifico, approbo omnia, & ſingula capitula, & acta, & concordata per ſereniſſimum dominum noſtrum Romanorum regem, & reverendiſſimos ſacri concilii legatos cum rege Aragonum, & alios legatos, & prælatos obedientiæ D. Petri de Luna, & iis nominibus quibus ſupra promitto & juro habere & rata & grata.

Alexander abbas monaſterii beatæ Mariæ de Bellofonte veteris ordinis ſancti Benedicti Malleacenſis diœceſis licentiatus in decretis, ambaſſiator eccleſiæ regni Franciæ pro provincia Burdegalenſi, cum aliis qui pro dicta provincia ad concilium venerunt, miſſus & procurator epiſcopi Lucionenſis, promitto & juro.

Ego Joannes Doller licentiatus in legibus, archidiaconus de Sabolio, canonicus prabendatus in eccleſia Cenomanenſi provinciæ Turonenſis, ac procurator in præſenti concilio dominorum decani & capituli dictæ eccleſiæ Cenomanenſis, tam nomine proprio, quam nomine dictorum dominorum decani & capituli, laudo & approbo, & ratifico omnes, & ſingulos tractatus, & concordias factas inter ſereniſſimum principem D. regem Romanorum, & legatos, & ambaſſiatores præſentis concilii ex una parte, & dominum regem Arragonum, & legatos, ambaſſiatores obedientiæ Petri de Luna, & promitto & juro bona fide prædicta obſervare, & non contravenire.

Ego frater Petrus de Salonte, monachus & cellerarius monaſterii Aureliaci ſancti Flori, licentiatus in theologia, ac in decretis, necnon vicarius reverendiſſimi in Chriſto patris & domini D. Gratianopolitani epiſcopi, nomine proprio, & monaſterii prædicti, & nomine reverendiſſimorum patrum, & dominorum Gratianopolitani, Vapincenſis epiſcoporum, ac dicti abbatis, Conchenſis, Ruthenenſis diœceſis, quorum ſum procurator in hac ſancta ſynodo cum ſufficienti poteſtate, de qua conſtat penes magiſtrum Michaelem Bolo'onenſem, juro, approbo, laudo, & ratifico capitula, & acta nominibus, quibus ſupra, prout domini cardinales, & alii domini fecerunt.

Frater Joannes de Gorello ordinis Minorum, ac ſacra theologia Pariſius profeſſor, conventuſque Pariſienſis ordinis antedicti magiſter regens, necnon R. P. fratris Joannis Quingonelli ſacra theologia eximii doctoris prædicti ordinis Minorum in provincia Franciæ Provincialis miniſtri, ſacro generali Conſtantienſi concilio generalis procurator cum plenitudine poteſtatis conſtitutus, juro nomine procuratorio antedicti R. patris miniſtri provincialis habere grata & recepta omnia capitula lecta in publica ſeſſione die Martis quarta Februarii ſacri generalis concilii Conſtantienſis.

Nos Herveus abbas utriuſque juris, & Joannes Heurodia in eiſdem juribus licentiatus, ambaſſiatores univerſitatis Andegavenſis ad ſacrum Conſtantienſe concilium deſtinati, omnia & ſingula capitula inter ſereniſſimum regem Romanorum, & ambaſſiatores dicti concilii, & ſereniſſimos reges Arragonum, Caſtellæ & Navarræ, ceteroſque de obedientia Petri de Luna Benedicti XIII. in ſua obedientia nuncupati in villa Narbonenſi, & Perpiniani ſuper facto unionis eccleſiæ appunctuata, & concordata, nomine quo ſupra laudamus, approbamus, & ratificamus mediis noſtris juramentis, promittentes nullo unquam tempore contra præmiſſa capitula, vel eorum aliquod venire quovis modo.

Ego Hugo Fabri magiſter in artibus & medicina, procurator reverendiſſimi in Chriſto patris domini epiſcopi Cameracenſis, approbo, ratifico, atque juro omnia & ſingula capitula inter ſereniſſimum regem Romanorum, & reverendiſſimos dominos ſacri Conſtantienſis concilii parte ex una, nec non ambaſſiatores dominorum regum, & principum obedientiæ Petri de Luna parte ex altera [a] Narbone concluſa, & determinata, & hoc nomine procuratorio: in cujus teſtimonium præſentem cedulam manu propria ſcriptam ſignavi ſigneto meo ſolito manuali.

[a] Forte, in villa Narbonenſi, ut ſupra.

Ex collectione Barberiniana, & duobus mſſ. Germanicis.

Die Mercurii quinta menſis Februarii, prædicti reverendi patres domini Hermannus Dwerg, & Jacobus Rodini de Janua ſedis Apoſtolicæ protonotarii, nec non dominus prior Rhodi juxta mandatum eis heri in publica congregatione factum ſuper recipiendis juramentis a dominis S. R. E. cardinalibus tunc abſentibus ſuper approbatione capitulorum tunc lectorum, acceſſerunt ad reverendiſſimum patrem dominum Petrum cardinalem Cameracenſem in domo ſuæ habitationis exſiſtentem: qui D. cardinalis ad requiſitionem dictorum ipſorum dominorum protonotariorum & prioris juravit ad ſancta Dei evangelia tactis pectoralibus ſuis, juxta tamen moderationem certæ ſcripturæ, quam ibidem tradidit, cujus tenor eſt talis:

Cum per ſereniſſimum dominum regem Romanorum, & dominos legatos concilii Conſtantienſis ex una parte, & dominos ambaſſiatores dominorum illuſtriſſimorum regum, ac potentum aliorum dominorum principum obedientiæ domini Benedicti ab altera, certa capitula pro unione in ſancta Dei eccleſia conſequenda concordata exſtiterint, expreſſa atque jurata, & quod per dictum concilium debeant approbari, ratificari, & jurari; & ſi in aliquo præfatorum capitulorum, vel in eis contentorum eſſet defectus ex parte noſtra, quod pars altera per tractatum hujuſmodi nullatenus obligetur, prout hæc in inſtrumento publico ſuper hoc confecto plenius continetur. Ideo in favorem dictæ unionis eccleſiæ, & ne tam deſiderabile bonum quomodolibet impediri valeat, vel differri, dicta capitula in propria forma, qua in dicto inſtrumento continentur, quantum ad me pertinet, approbo, ratifico, atque juro. Quia tamen in quibuſdam capitulis videlicet in tertio, ſexto, & octavo prædictis tangitur, quod per futurum generale concilium, & hoc Conſtantienſi concilio ex altera obedientia uniendo fiat electio futuri ſummi Pontificis, cujus intellectus videtur aliquatenus dubius. Ideo ne dictum juramentum meum fiat de mihi dubio, vel juncto declarato, quantum ad hoc me intelligere debui·unt, quod dictum concilium eligat futurum ſummum Pontificem juxta modum & formam eligendi declararet, ita tamen quod non totaliter excludit illos, ad quos de jure pertinet electio.

In teſtimonium præmiſſorum me ſubſcripſi, Petrus cardinalis Cameracenſis.

Subſequenter, reverendiſſimi patres domini protonotarius & prior ad reverendiſſimum patrem dominum Amedeum cardinalem Saluciarum hora tertia poſt meridiem acceſſerunt, & ſimiliter juramentum ab eo requiſiverunt per eum præſtandum; Qui dominus cardinalis tactis pectoralibus ad ſancta Dei evangelia

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1419. SESSIO XX. CONCILII.

jurando confirmavit, apprebavit, & obſervare pre-miſit dicta capitula prout præmittitur inita & publicata: ſalva tamen proteſtatione infradicta videlicet, quod per approbationem hujuſmodi capitulorum non intendit quovis modo præjudicare juri & actioni particularis ſuper recuperatione beneficiorum ſuorum, quæ habuit, & credit habere in partibus in regnis Hiſpaniarum: qua proteſtatione ſalva, juravit ut prius, & alii qui ſupra juraverunt.

Deinde acceſſerunt ad domum domini cardinalis Tricaricenſis, ubi bina vice fuit reſponſum per familiares, eundem dominum cardinalem fore infirmum: & ſic tunc, nec hucuſque juravit.

Subſequenter iidem domini protonotarii acceſſerunt ad reverendiſſimum patrem D. Joannem cardinalem B *Raguſinum, qui poſt ſimilem requiſitionem approbavit & ratificavit meliori modo, quo potuit, & juravit obſervare, & non contravenire ſimpliciter, ut alii juraverunt.* Elſius [a] ſæcularis.

[a] *Al.* ſcholaris.

Die Jovis decimatertia menſis Februarii prædicti reverendiſſimi patres domini Nicolaus archiepiſcopus Gneznenſis, Jacobus epiſcopus [b] *Placenſinus, & Andreas Clericus Poznanienſis, ac ceteri ambaſſiatores ſereniſſimorum principum Uladiſlai Poloniæ regis, & Witoldi magni ducis Lituaniæ, propoſuerunt eorum querelam contra Magiſtrum generalem, & totum ordinem ſanctæ Mariæ Teutonicorum* [c] *pro eis domini Auguſtini de Piſis advocati conſiſtorialis, ac domini Petri de Cracovia, in loco ſeſſionis, præſentibus majori parte dominorum cardinalium, &* C *ſuppoſitorum nationum concilii Conſtantienſis, tamen obtenta per prius licentia in omnibus vacationibus. Quibus propoſitis nihil fuit per ſynodum reſponſum, nec querela, licet prædicta foret, notariis concilii tradita.*

[b] Lege ex mſ. Plocenſis.

[c] Mſ. per os.

*Eadem die Jovis XIII. menſis Februarii prædicti præſidentes omnium nationum exiſtentes in loco nationis Germanicæ ad ſupplicationem, & ſcripturam ſereniſſimi principis Sigiſmundi Romanorum regis ſæpe concilio Conſtantienſi ſuper hoc factas & directas miſerunt ad reverendiſſimum patrem D. Joannem vicecancellarium Romanæ curiæ certam litteram miſſivam, ſignatam & munitam eorum ſignetis, cujus tenor inferius eſt inſertus: petendo ipſum dominum vicecancellarium, ut mandaret dominis auditoribus ſa-*D*cri palatii Apoſtolici cauſarum, ut in cauſis primariarum precum ſuperſedere deberent uſque ad adventum domini regis Romanorum. Quibus precibus dominus vicecancellarius annuens, ſtatim miſit ad auditores prædictos, mandans ut de cetero ſuſpenderent proceſſus in cauſis ipſis, & nullatenus ulterius procederent, niſi poſt adventum ſupradicti Romanorum regis.*

Sequitur tenor litteræ, & eſt talis.

*Reverendiſſime Pater: Conſtat paternitatibus veſtris illuſtriſſimum principem, & dominum dominum Sigiſmundum Romanorum regem nationibus ſingulis patentibus ſuis litteris ſupplicaſſe, quod ipſi ordinare dignarentur apud auditores cauſarum, quatenus in cau-*E*ſis primariarum precum ſuarum uſque ad adventum ejus ſuperſedere procurarent. Cum igitur in ſingulis nationibus petitio præfati domini regis concluſa exſiſtat, ſupplicatur vobis per nationes univerſas, quod dictis auditoribus præcipere dignemini, ne ipſi in cauſis hujuſmodi procedant uſque ad adventum regis præfati. Præſidentes quatuor nationum ſuis ſigillis.*

Congregatio de officiis curiæ quondam Gregorii XII. & de Huſſitis citandis.

Die Jovis XX. ſupradicti menſis Februarii, Conſtantiæ in majori eccleſia, & loco ſolito tenta A *fuit congregatio generalis dominorum de concilio, mane hora tertiarum, hora deputata pro ſeſſionibus publicis per ſacrum generale concilium tenendis. Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus Joanne epiſcopo Oſtienſi vicecancellario, Vivarienſi, Antonio Bononienſi, Gabriele Senenſi,* [a] *Petro Veronenſi, Almanno Piſano, Branda Placentino, Antonio de Chalanco, Petro Fuxi, Amedeo Saluſſarum preſbyteris, Ludovico de Fliſco, Ottone de Columna, Lucido de Comite, & Franciſco Florentino diaconis cardinalibus, ſine ſolemnitatibus ſeſſionis, videlicet officiorum Miſſæ, litaniarum, & aliarum orationum ad ſeſſiones ſynodales pertinentes;* [b] *ſed alias unus & agendorum dicta ſynodus habere voluit, ac ſi ſeſſio ſuper* B *iis publice cum ſolemnitatibus prædictis fuiſſet obſervata.*

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XX. CONCILII.

[a] Al. Angelo Veneto.

[b] Lege ex mſs. ſed alias unus & eſſe unus agendorum.

In qua quidem congregatione honorabilis vir magiſter Henricus de Piro, & Joannes de Scribanis promotores & procuratores ipſius concilii Conſtantienſis [c] *in publica ad hoc deputata ſeſſione, quod omnes & ſinguli officiales domini olim Gregorii XII. ad ſingula officia, quæ in ſua curia exercuiſſent, tanquam officiales deberent admitti in obedientia Joannis Papæ XXIII. & quæ hodie per officiales ipſius domini Joannis exercentur, tamen cum conditione, cum honoribus, dignitatibus, emolumentis, ac omnibus, prout eadem officia exercuiſſent in curia ipſius olim Gregorii. Nihilominus tamen dicti officiales ſæpius conqueſti fuiſſent coram nationibus, quod hujuſmodi concordia, ſive* C *ſtatuta, & diffinita per officiales olim Joannis minime obſervarentur: ipſoſque officiales dicti Gregorii olim admittere recuſaverunt, in detractionem, & honorem atque dedecus concilii Conſtantienſis. Petens igitur per ipſum concilium ſive ſynodum Conſtantienſem ordinare, ſtatuere atque decernere, quod ipſi officiales ad officia hujuſmodi, dignitates, honores, atque emolumenta admitterentur ſine ulteriori dilatione.*

[c] Adde ex mſs. & omni ne procuratorum, ſive promotorum Henricus de Piro prædictus loquens proposuit. Quæ autem alias juxta libe... ea concilii, ſtatuta, & ... dinata per ſa... ſionem concilium Conſtantienſem publica, &c. quæ in Labbeana editione deſiderantur.

Item propoſuit, quod per nonnullos detractatores concilii Conſtantienſis prædicti reperirentur, & præſertim in regnis Bohemiæ, & Marchionatu Moraviæ, qui alias ad diverſas mundi partes, & ad civitatem præſentem Conſtantiæ ſuis litteris ſigillatim ſcripſiſſent, quod Joannes Hus damnatus nuper per ſynodum D *Conſtantienſem tanquam hæreticus, & notorius ſcandalizator fidei orthodoxæ, fuiſſet injuſte, & contra omnem veritatem crematus, qui apud illos ſcribentes fuiſſet vir ſanctus & bonæ fidei ac innocens, ſed propter invidiam cleri pinguis & incraſſati fuiſſet datus, & traditus morti innocue. Petens igitur magiſter Henricus de Piro nomine quo ſupra, per ipſam ſynodum Conſtantienſem ſibi provideri de remedio opportuno; citationemque ad partes perſonalem contra omnes & ſingulos qui hujuſmodi quid contra concilium ſcripſiſſent, & id in hoc diffamaſſent, & quorum ſigilla reperirentur in ipſis litteris per eos ad Conſtantiam miſſis, & ibidem publice per ſuos affixis forent impreſſa, ſeu affixa, & alios diffamatores, & faven-*E*tes hæreſim, & per edictum publicum, ſi opus fuerit, in partibus in locis circumvicinis affigendum decerni, & concedi debita cum inſtantia poſtulavit.*

Item memoratus magiſter Henricus nomine quo ſupra propoſuit, qualiter reverendus pater dominus Guillelmus electus Argentinenſis, familiareſque ſui, necnon venerabilis vir dominus Cantor Argentinenſis eſſent male tractati, captivati, ſpoliati, & ultra modum injuriati, hodieque tenentur captivati, & in vinculis, ſive compedibus ligati contra libertatem eccleſiaſticam, & hoc per capitulum, ſive communitatem Argentinenſem. Quare petiit ſuper præmiſſis ſibi provideri de remedio opportuno, monitoriumque contra detentores eoſdem,

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XX. CONCILII.

eoſdem, & eorum bona, atque in jutores, in forma ſolita decerni & concedi per dictam ſacroſanctam ſynodum Conſtantienſem debita cum inſtantia poſtulavit, & alias omni meliori modo per dictum concilium ſive ſynodum deliberandum.

Quibus per dictos promotores & procuratores debito modo, quo licuit, propoſitis, de mandato ipſius ſynodi Conſtantienſis aſcenderunt ambonem pro publicandis, ſtatuendis, ordinandis, ſive diffiniendis deputati reverendiſſimi patres domini Vitalis Tolonenſis pro Gallicana, Antonius Concordienſis pro Italica, Nicolaus Merſburgenſis pro Germanica, & Patricius Cortagenſis pro Anglicana epiſcopi; pro nationibus ad omnia reſponderunt, Placet, videlicet quoad admiſſionem officialium. Et idem primo Antonius epiſcopus Concordienſis nationis Italicæ nominavit pro commiſſariis ad examinandum titulos ipſorum officialium petentium ſe admitti, dominos Martinum epiſcopum Aprutinum, Jacobum electum Pennenſem, Vitalis epiſcopus Tolonenſis nomine nationis Gallicanæ nominavit Joannem Patriarcham Antiochenum, & Stephanum epiſcopum Dolenſem: Nicolaus epiſcopus Merſeburgenſis nomine nationis Germanicæ nominavit Ulricum epiſcopum Verdenſem, & Joannem Abundi utriuſque juris Doctorem: Patricius epiſcopus Cortagenſis nominavit pro natione Anglicana ſe ipſummet & dominum Thomam Polton protonotarium: cardinalis vero Vivarienſis nomine collegii cardinalium dominos Gabrielem Senenſem, & Amedeum Saluciarum cardinales nominavit.

Deinde ſimiliter reſponderunt, quoad decretum citationis contra adhærentes opinionibus & ſectæ damnatæ memoriæ Joannis Wicliff, & Joannis Hus, in regno Bohemiæ & marchionatu Moraviæ.

Similiter ad monitorium contra Argentinenſes in forma. Quibus ſic factis, venerabiles & circumſpecti viri dominus Petrus de Cracovia decretorum doctor, & Joannes [a] Ulis præpoſitus Quinqueeccleſienſis aſcenderunt ambonem eundem: & ipſe dominus Petrus de Cracovia, alias de Lymburga, legebat de mandato ſynodi ſive prædictæ congregationis cedulam ipſorum officialium. Joannes vero Uik legebat citationem decretam contra prædictos tenentes opinionem Joannis Wicliff, & Joannis Huſſ. Monitorium vero contra Argentinenſes non fuit lectum. Quarum cedula admiſſionis officialium, & citationis prædictæ de quibus ſupra fit mentio, ſequuntur tales:

[a] Mſ. Uſk, ut infra.

Sacroſancta & generalis ſynodus Conſtantienſis, quæ dudum ſtatuit & ordinavit, quod officiales & curiales venerabilis fratris Angeli epiſcopi Portuenſis tunc Gregorii in ſua obedientia nuncupati officiis, & gradibus ipſorum canonice adeptis gauderent, & ea rationabiliter adminiſtrarent, prout alii officiales obedientiæ olim Joannis Papæ XXIII. indifferenter, ſalvo quod ubi in aliquo officio unicus, vel certus numerus, ſecundum conſuetudinem Romanæ curiæ, deberet haberi, circa hoc perſonaliter deputandus ab eo: dicta ſacroſancta ſynodus reſervavit providens ad tollendum diviſiones & diſcordias inter officiales & curiales, ſuper admiſſione officialium & curialium hujuſmodi obedientiæ dicti Angeli tunc Gregorii XII. nuncupati, ad ſua officia & adminiſtrationes eorum exortas ſedandum, quieſcendum & ad paciſcendum decernit & ordinat, quod præfati officiales de hujuſmodi obedientia dicti Angeli tunc Gregorii XII. nuncupati, illi videlicet qui in [b] pitaffiis dictorum officialium per dominum Angelum ad nos miſſis deſcripti exſiſtunt, ex nunc ad hujuſmodi ſua officia, nulla ſuper canonica adeptione eorumdem officiorum diſcuſſione prahabita, ad ipſorum officiorum exercitium, & emolumentum una cum aliis officialibus admittantur juxta formam & tenorem ſtatuti & ordinationis prædictarum. Quod ſi aliqui ex eis forſan hujuſmodi officia canonice non ſunt adepti, per hujuſmodi decretum & admiſſionem nullum penitus ad hujuſmodi officia, quæ detinent, jus aut titulum acquirant, aut habeant quovis modo, nec ipſos intendit ſancta ſynodus per admiſſionem habilitare. Et inſuper dicta ſynodus volens, ut ſtatutum & ordinatio prædicta deducantur ad effectum, & nullus in officiis ipſis, qui canonice non ſunt adepti, remaneat; deputat duos cardinales, & duos de qualibet natione per cardinales & nationes electos, qui de titulis canonice adeptis per eaſdem officiales utriuſque obedientiæ cognoſcant & terminent, & eos qui hujuſmodi officia canonice adepti non exſiſtunt, repellant ab eiſdem, aliis duntaxat in ſuis officiis remanentibus: ſuper quibus dicta ſynodus præfatis deputatis concedit & tribuit poteſtatem.

[b] Forte, pictaciis.

Citatio contra adhærentes opinionibus Wicliff, & Joannis Hus, apparet infra in reproductione.

Tenor vero dicti monitorii, unde ſupra fit mentio, ſequitur, & eſt talis:

Ex collectione Barberiniana, & mſ. Lipſienſi.

SAcroſancta & generalis ſynodus Conſtantienſis, univerſis Chriſti fidelibus ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem. Dudum cum ad audientiam noſtram fama publica referente, perveniſſet, quod [a] Wolgelmannus de Vomſgurgen decanus, & Fredericus de [b] Zoerle canonicus, nec non Michael Melbrughe, [c] Rulmus Barpſe magiſter, & Ulricus Thet, alias Baſer, magiſter civitatis Argentinenſis, de capituli & canonicorum eccleſiæ, & etiam conſulum & proconſulum civitatis & communitatis prædictæ mandato, auxilio, favore, & aſſenſu, ſeu hoc ratum & gratum habentium, cum nonnullis in ea parte complicibus, dilectum eccleſiæ filium Guillelmum electum Argentinenſem, patrem, & paſtorem animarum ſuarum, cui obedientias debitas & devotas facere promiſerant, & præſtiterant, ac exhibere, & præſtare debebant ac etiam tenebantur, in oppido [d] Mallis Hey Argentinenſis diœceſis de menſa epiſcopali Argentinenſi exſiſtente, ad quod una cum præfato decano & canonico pro ipſius eccleſiæ utiliter pertractandis & promovendis negotiis acceſſerant, ſuadente diabolo, Dei timore ac reverentia & obedientia poſtpoſitis, una cum dilecta eccleſiæ filio [e] Frederico Debitz cantore ejuſdem eccleſiæ, ipſorumque electi & cantoris familia vi armata, auſu ſacrilego, manus injicientes violentas ignominioſe ad civitatem perduxerant, ac ex poſt detinuerant, prout detinebant carceratos, nec non eaſdem electum, & cantorem, ac familiam bonis & rebus ſpoliaverant, ſacrilegium, & excommunicationem aliaſque cenſuras eccleſiaſticas, & pœnas in jure, nec non in ſtatutis provinciæ Maguntinenſis, cujus dicta eccleſia exſiſtit, circa hoc editis prolatas damnabiliter incurrendo. Nos de tantis tamque gravibus exceſſibus propter nos, qui ad univerſalis eccleſiæ reformationem ſumus hic congregati, ad quos ſuper quibuſcumque quæſtionibus contra electum cantorem & familiam prædictas haberi poterat recurſus, taliter commiſſis, ſi veritate nitebantur, non immerito dolentes: volentes ſuper iis inquirere veritatem, venerabiles fratres Joannem Patriarcham Conſtantinopolitanum, & Nicolaum epiſcopum Merſiburgenſem ad civitatem prædictam cum plena poteſtate ſuper præmiſſis ſimpliciter & de plano inquirendi, & ſe informandi, & ſi ita eſſe reperirent, electum, & cantorem, & familiam prædictos cum rebus, & bonis hujuſmodi libere in noſtris manibus reſtituere

[a] Mſ. Hugelmannus de Vengurgen.
[b] Mſ. Zolre.
[c] Mſ. Rullmus Barpfenberg. & Ulricus Gueſen, alias Vader.
[d] Mſ. Molſheym.
[e] Mſ. Frederico Beiz.

faciendi, requiſitionemque, & monitionem, cetera circa hoc utilia & neceſſaria faciendi duximus deſtinandos, parati de ipſis electo, & cantore, ac familia querelantibus reddere bonum & breve juſtitiæ complementum. Verum ſicut poſtmodum ex patriarcha & epiſcopi nunciorum noſtrorum prædictorum, qui ad eandem propter præmiſſa acceſſerunt perſonaliter civitatem, relatione intelleximus, quod quamquam prædictas captionem detentionemque notorias repperiſſent, & de aliis præmiſſis eſſet publica vox & fama, ac decanum & canonicos dictæ eccleſiæ Argentinenſis, capitulum, & cives, magiſtros, conſules, proconſules, & communitatem prædictos noſtra pro parte requiſiviſſent, & monuiſſent, ut electum, cantorem, & familiam præfatos cum hujuſmodi bonis & rebus in B *noſtris manibus reſtituerent, ut debebant, ac etiam tenebantur; offerentes nos ipſis de dictis electo, cantore, & familia, ſi de eis conquererentur coram nobis, facere juſtitiæ complementum, ut præfertur, tamen ipſi decanus, & capitulum, ut præmittitur, ac cives & magiſtri, nec non conſules, proconſules & communitas prædicti hujuſmodi requiſitione & monitione obaudita, prædictos electum, cantorem, & familiam carceribus per eos detentos cum rebus & bonis hujuſmodi in noſtris manibus libere reſtituere denegaverant, vel ſaltem diſtulerant, & differebant. Nos autem attendentes, quod ſubditi in eorum prælatos, & laici in clericos nullam penitus habent juriſdictionem ac poteſtatem, & quod præmiſſa in libertatis eccleſiaſti*C*cæ & paſtoralis dignitatis vilipendium non modicum & ſcandalum plurimorum redundare dignoſcitur: nolentes hujuſmodi manifeſtam offenſam, ſicut nec debemus, ſub diſſimulatione tranſire. Et licet contra prædictos decanum & capitulum, cives, magiſtros, conſules, proconſules, & communitatem prædictos, & alios, qui culpabiles fuerint in præmiſſis, poſſemus juris ſeveritatem exercere; tamen ad eos magis convincendos, mitius agere volentes; conſiderantesque ſicut per ſummariam informationem ſuper iis per nos habitam reperimus ad ipſos decanum, capitulum, cives, magiſtros, conſules, proconſules, communitatem, & civitatem pro executione præſentium facienda tutus non patet acceſſus. Ne propterea tanti, tamque* D *graves, & manifeſti exceſſus noſtris conniventibus oculis remaneant impuniti: Idcirco Deum præ oculis habentes ex officio noſtro, ad quod utique ſpectat eccleſiaſticarum perſonarum injurias propulſare, ac libertatem eccleſiaſticam pro viribus defenſare, per hoc præſens publicum edictum in audientia publica contradictarum legendum & publicandum, & valvis majoribus Conſtantienſibus, ac in Hagenove, & in Sletzſtat oppidorum dictæ diœceſis eccleſiarum parochialium affigendum; dictos decanum, & capitulum, & alios eccleſiaſticos, ſi qui, & quis ſe fatebitur eſſe culpabilem, & fuerint culpabiles in præmiſſis; nec non conſules, proconſules, atque cives prædictos, ac quoſcumque alios in præmiſſis culpabiles, videlicet in eorum ſingulos ſub excommunicationis, & etiam interdicti iiſdem eccleſiæ, & civitate, ac terris, locis, & dominiis, eiſdem decano & capitulo, civibus, & communitati communiter, vel diviſim ſubjectis, pœnas quas ferimus in his ſcriptis, ſi monitioni hujuſmodi non paruerint cum effectu, primo, ſecundo, & tertio, & peremptorie requirimus, & monemus, quatenus infra duodecim dies poſt lectionem, publicationem, & affixionem præſentium, ut ſupra faciendas, immediate ſequentes; quorum duodecim dierum quatuor pro primo, quatuor pro ſecundo, & reliquos quatuor dies pro tertio & peremptorio termino & canonica monitione eiſdem decano, capitulo, conſulibus, & procon*A*ſulibus, civibus, communitati, & complicibus præfigimus & aſſignamus, præfatos electum & cantorem, cum hujuſmodi eorum familia abſque quolibet contradictionis obſtaculo plenarie in noſtris manibus, ſeu commiſſariorum a nobis ſuper hoc deputatorum libere reſtituant, ipſiſque oblata ipſa reddant, & reddi ac reſtitui faciant, aut ſatisfieri procurent competenter. Quod ſi forſan hujuſmodi monitioni & requiſitioni noſtris in dicto termino parere contempſerint, ex nunc prout ex tunc eoſdem decanum, & capitulum, conſules, proconſules, cives, communitatem, & complices; necnon omnes, & ſingulos dicti ſceleris patratores, & fautores per edictum ſimile peremptorie citamus, ut die duodecima præfatos duodecim dies immediate ſequente præfatos Volgemannum decanum, Fridericum* B *de [a] Zalze, nec non Rylinum [b] Barphemaig, Vicolricum Chet, alias Bader, & Michaelem Merbruet perſonaliter in eorum propriis perſonis; alii vero omnes legitime compareant Conſtantiæ coram nobis in loco publicæ ſeſſionis, ſi tam tunc fieri contigerit, alioquin in ſeſſione publica ex tunc immediate ſequente; ad videndum & audiendum ſe declarari in cenſuras, & pœnas tam juris prædictas, quam noſtras incidiſſe, vel ad dicendum & allegandum cauſam rationabilem, ſi quam habeant, quare parere, & declarari, ut præfertur, non debeant. Certificantes nihilominus omnes, & ſingulos ſupradictos, & eorum quemlibet, quod ſive hujuſmodi noſtris monitioni & requiſitioni parere & obedire, ac inſcriptis terminis comparere cu*C*raverint, ſive non, nos nihilominus ad omnia & ſingula præmiſſa, & alia juris remedia in præmiſſis opportuna quomodolibet procedemus, juſtitia mediante; ipſorum monitorum & citatorum ac quolibet ipſorum abſentia, ſeu contumacia eorum in aliquo non obſtantibus. Loca vero audientiæ contradictarum nec non valvarum prædictarum tanquam publica, & idonea ad hujuſmodi noſtras monitionis & requiſitionis litteras exſequendas duximus eligenda, in quibus eaſdem modo & forma præmiſſis decrevimus publicandas; quæ illas quaſi ſonoro præconio, & patulo judicio ad inſtar edictorum publicorum, quæ olim in albo prætorio ſcribebantur, publicabunt: volentes nihilominus, & in hac ſacra ſynodali auctoritate decernentes,* D *quod hujuſmodi noſtræ litteræ modo & forma præmiſſis executa dictos ſic monitos & requiſitos, & quemlibet ipſorum arctent taliter & adſtringant, ac perinde valeant, & plenam obtineant roboris firmitatem, ac ſi eiſdem & cuilibet eorum in propria perſona lecta & inſinuata fuerint, ac principaliter publicata. Cum non ſit veriſimile ipſis remanere incognitum, quod in locis tam [b] publicum exſtitit omnibus publicatum. Nos autem pro ipſius eccleſiæ Argentinenſis indemnitate ex certis cauſis omnem alienationem, hypothecationem, & quamvis obligationem, & tranſlationem jurium, poſſeſſionum, & quorumcumque bonorum eccleſiaſticorum immobilium, & pretioſorum mo*E*bilium dictæ eccleſiæ & menſæ epiſcopalis Argentinenſis, contra juris prohibitionem fiendam eidem electo penitus interdicimus: ipſaſque, & earum quamlibet, ſi forſan per eum fieri contingeret, nullas, prout erunt, ex nunc prout ex tunc decernimus, & etiam declaramus.*

Datum Conſtantiæ decimo menſis Martii, anno a Nativitate Domini MCCCCXVI. *Apoſtolica ſede vacante.*

[a] MS. Zalze. MS. Raphenmag. Ulricum Cot. alias Vaderi, & Mich. Meiburgbe.

[b] Forte, publicum.

Congregatio generalis.

Ex collectione Bachemiana, & aliis Germanicis.

DIe Lunæ vigeſima quarta menſis Februarii prædicti, Conſtantiæ in eccleſia majore, in qua ſeſſiones publicæ concilii Conſtantienſis ſervari ſolent, mane hora tertiarum, vel quaſi, ſancta ſynodus, ſive con-

cilium ibidem in congregatione generali pro infraſcriptis fiendis ſolemniter congregata, & juxta licentiam obtentam alias in omnibus nationibus quatuor, venerabilis & circumſpectus vir Ardecinus de Novaria ſacri conſiſtorii Apoſtolici advocatus, cum voluntate & licentia ſynodi Conſtantienſis ibidem in modum generalis congregationis convocata, una cum magiſtro Henrico de Piro de Colonia licentiato in decretis, & Gaſpare [a] Stinplug: idem dominus Ardecinus pro excuſatione dominorum magiſtri generalis ordinis ſanctæ Mariæ Theutonicorum, totiuſque ordinis, de impoſitis ipſis per ſereniſſimum regem dominum Uladiſlaum Poloniæ regem, & magnum ducem Witoldum ducem Lituaniæ, ac prepoſitis ad inſtantiam eorumdem regis & ducis in proxima alia congregatione, videlicet B decima tertia menſis Januarii præſentis proxime præteriti reſpondendo: fecitque idem dominus Ardecinus unam brevem collationem introductivam. Qua completa, magiſter Henricus de Piro legebat nonnulla capitula continentia formam & tractatus habitos inter dominos de ordine ex unâ, & regem atque ducem prædictos ex alia parte a longis temporibus citra; ipſoque magiſtro Henrico legente fatigato dominus Gaſpar [b] Stuenplug continuavit dictam lecturam, licet propter ipſius conſcripturæ capitulorum in ea contentorum prolixitatem, atque multitudinem non finivit, ſeque regratiando notario tradidit. Quibus factis, licet per congregationem nihil fuerit determinatum ſeu concluſum, de mandato ejuſdem congregationis idem magiſter Henricus C legebat unam aliam ſchedulam, in qua deputabantur commiſſarii per ſacroſanctam ſynodum Conſtantienſem, ac ipſam congregationem generalem ſynodum ipſam repræſentantem, reverendus pater dominus Joannes patriarcha Conſtantinopolitanus & Nicolaus [c] Druckel-Pichel ſacræ theologiæ profeſſor, ad examinandum & recipiendum teſtes, producendum in materia fidei contra magiſtrum Hieronymum de Praga, & referendum. Qua commiſſione facta, idem magiſter Henricus de Piro de mandato ſimili legebat unam aliam ſcedulam, in qua mandabatur omnibus & ſingulis officialibus olim obedientiæ Joannis XXIII. quatenus infra certum terminum omnes & ſingulos officiales domini Gregorii admittere debeant, ſub pœna D in ipſa ſcedula contenta: ac alias legit, atque dixit, ut in ipſis duabus ſcedulis, quarum tenores inferius ſunt inſerti, plenius continetur, & habetur. Quibus quidem ſcedulis lectis, ad requiſitionem domini Henrici de Piro, necnon magiſtri Joannis de Scribanis promotorum & procuratorum tota congregatio reſpondebat ad duas ſcedulas ultimas, paucis exceptis, per verbum, Placet. Tamen reverendus pater dominus Patricius epiſcopus Cortagenſis nomine nationis Anglicanæ ultra alias reſponſionem per generalem congregationem factam, reſpondit per verbum, Placet. Super quibus iidem domini Henricus de Piro, & Joannes de Scribanis promotores, & procuratores petierunt, E & quilibet eorum petiit a reverendis ſedis Apoſtolicæ protonotariis, ceteriſque notariis atque ſcribis ad hoc deputatis, ſibi fieri unum, vel plura, publicum, & publica, inſtrumentum, & inſtrumenta, ad perpetuam rei memoriam. Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus Joanne Oſtienſi, Angelo Præneſtino Laudenſi, Jordano Albanenſi Urſino, Antonio Bononienſi, Franciſco Venetiarum, Gabriele Senenſi, Almanno Piſano, Branca Placentino, [d] Petro Veronenſi, Antonio de Chalanco, Petro Cameracenſi, Guillelmo ſancti Marci, & Petro Fuxi preſbyteris cardinalibus, necnon Ludovico de Fliſco, Amedeo Salutiarum, Ottone de Columna, Lucido de Comitibus, & Franciſco Florentino diaconis cardinalibus,

[a] Mſſ. Schwenplug.

[b] Mſſ. Schwenplug.

[c] Mſſ. Dinkelſpuel.

[d] Al. Angelo.

A pro teſtibus infraſcriptis, ceteriſque regum Franciæ, Angliæ, Poloniæ, Jeruſalem, Arragoniæ, Cypri, Norvegiæ, Sueciæ, & Daciæ regum, necnon principum, prælatorum, univerſitatum ſtudiorum, ambaſſiatoribus, ac aliis prælatis, & nobilibus in numero copioſo.

Item ſcedulam commiſſariorum in cauſa fidei contra Hieronymum de Praga ſuper examinandorum teſtium inducendorum notarius non habuit. Tenores vero dictarum ſcedularum, videlicet concluſionis commiſſariorum ac admiſſionis officialium, de quibus ſupra fit mentio, ſequuntur & ſunt tales:

Decretum ſuper admiſſione officialium olim Gregorii.

Ex collectione Barberinianâ, & tribus mſſ. German.

B SAcroſancta ſynodus, &c. pro exſecutione promiſſorum domino olim qui Gregorius XII. dicebatur, mandat dominis vicecancellario, & ſummo pœnitentiario, vicecamerario, auditoribus tam contradictarum, quam ſacri palatii cauſarum Apoſtolici, reſcribendariis, & diſtributoribus tam cancellariæ, quam pœnitentiariæ, quatenus infra terminum quatuor dierum omnes protonotarios, auditores, abbreviatores, clericos cameræ Apoſtolicæ, ceteroſque officiales, qui curia dicti domini olim Gregorii fuerunt, & quatenus traditi ſunt per matriculas, vel pitaphia authentica, in ordine ſuo ſecundum temporis prærogativam recipiant; & admittant, & in matriculis, ſeu pitaphiis, & lo- C cis conſuetis deſcribi faciant & deſcribant cum honoribus, & oneribus, & emolumentis conſuetis, juxta formam decreti per dictam ſynodum in publica ſeſſione pridie die vigeſima Februarii ſuper promiſſione prædicta facti & determinati, non obſtante aliqua litis pendentis, aut alia quavis contradictione, vel appellatione, quas ex nunc tollit, irritat, & annullat. Et ſi quis prædictio contradixerit, vel ab eis appellaverit, cum per hoc videatur infringere fidem & promiſſionem ſacri hujus concilii factas cauſa unionis habendæ in Dei eccleſia, tamquam temerarius contradictor ſit ab omni officio, gradu, dignitate, ſi quod haberet in Romana curia, ipſo facto privatus. Et nihilominus aliter, & amplius puniatur, prout ejus temeraria D contradictio mereri viſa fuerit, niſi a contradictione & appellatione publice infra biduum reſipiſcat. Inſuper mandat judicibus pridie die vigeſima Februarii ad cognoſcendum & terminandum de titulis officialium deputatis, quatenus infra menſem a die realis & effectualis admiſſionis prædictorum, de titulis eorumdem officialium præſentium cognoſcant & terminent, juxta formam eis dicta die vigeſima Februarii traditam: Abſentium vero ſecundum diſtantiam locorum, & ſecundum quod dictis deputatis videbitur expedire, ſuper quibus dicta ſynodus tribuit eis poteſtatem.

Congregatio generalis, in qua auditus legatus Ferdinandi regis Arragoniæ.

Ex collectione Barberiniana, & tribus mſſ. Germanicis.

E ANno, & indictione, quibus ſupra, die Lunæ ſecunda menſis Martii, Conſtantiæ mane hora tertiarum, vel quaſi, fuit congregatio generalis ſynodi Conſtantienſis ad audiendum venerabilem virum dominum Antonium, generalem ordinis fratrum de Mercede, ac ambaſſiatores ſereniſſimi principis domini regis Arragonum. Præſentibus ibidem reverendiſſimis dominis Joanne Oſtienſi, Angelo Præneſtino, Jordano Albanenſi epiſcopis cardinalibus, Antonio Bononienſi, Franciſco Venetiarum, Almanno Piſano, Branda Placentino, Guilielmo ſancti Marci, Petro Cameracenſi, Antonio Aquilegienſi, Antonio de Chalanco, & Petro Fuxi preſbyteris, Amedeo Salutiarum, Oddone de Columna, Lucido de Comite, & Franciſco

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XX. CONCILII.

Florentino diaconis cardinalibus, aliiſque regum, principum, prælatorum, univerſitatum, & communitatum ambaſſiatoribus in numero copioſo. In qua congregatione præfatus dominus Antonius generalis aſcendebat ambonem: & antequam principiaſſet aliquid, produxit duas litteras miſſivas, unam ſereniſſimi principis Sigiſmundi Romanorum regis, aliam vero domini regis Arragonum, quæ littera ſucceſſive fuerunt per venerabilem dominum Petrum de Cracovia decretorum doctorem lectæ de mandato congregationis ſive ſynodi Conſtantienſis prædictæ, dictam generalem congregationem repræſentantis. Poſt quarum quidem litterarum lecturam memoratus dominus Antonius generalis, tamquam nuntius & ambaſſeator domini regis Arragonum, fecit unam brevem collationem ibidem ad congregationem ipſam, recommendando eccleſiam Dei concilio præſenti, quam eccleſiam in proceſſu ſuæ collationis comparavit civitati Hieruſalem; ulterius introducendo in eadem collatione magnam affectionem domini ſui regis Arragonum, quam geſſiſſet & gereret erga unionem eccleſiæ Dei: & quomodo ad oculum cum ſereniſſimo rege Romanorum ad hoc laboraſſet & intenderet laborare: & ex quo reſtitueret habere prælatos de Hiſpania Arragonum; ſupplicavit ibidem inter cetera toti concilio & ſynodo Conſtantienſi, quod non tæderet eos modicum exſpectare, cum indubie prælati illarum partium, & ad minus ambaſſiatores illorum regnorum venturi eſſent ad præſens concilium, juxta concordata in Perpiniano per dictos reges Romanorum, & Hungariæ, ac Arragoniæ, & ambaſſiatores concilii Conſtantienſis, & juxta eorum poſſibilitatem. Præſentibus ibidem dictis dominis pro teſtibus infraſcriptis.

Tenores dictarum litterarum, de quibus ſupra fit mentio, non fuerunt traditi notariis.

Congregatio generalis.

Ex collectione Barberiniana, & tribus mſs. German.

ANno, & indictione quibus ſupra, die Lunæ vigeſima ſeptima menſis Aprilis fuit congregatio omnium nationum in loco ſeſſionis in modum & formam ſeſſionis, ſive publicæ congregationis ſynodi Conſtantienſis. Præſentibus reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, dominis Angelo epiſcopo Praueſtino Laudenſi vulgariter dicto, Antonio Bononienſi, Antonio Aquilegenſi, Gabriele Senenſi, Petro Veronenſi, Petro Cameracenſi, Almanno Piſano, Antonio de Chalanco, Thoma Tricaricenſi, Branda Placentino, Guillelmo ſancti Marci, Petro Fuxi, preſbyteris; Amedeo Salutiarum, Lucido de Comite, Franciſco Florentino, Ludovico de Fliſca, Raynaldo de Brancaciis, Ottone de Columna, aliiſque prælatis, ambaſſiatoribus regum Romanorum, Hungariæ, Franciæ, Angliæ, Arragoniæ, Portugalliæ, Poloniæ, Sueciæ, Daciæ, Norvegiæ, Neapolitano, & Cypri, ceteriſque nobilibus, & Chriſtiano populo in numero copioſo. In qua quidem congregatione reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus dominus Joannes patriarcha Conſtantinopolitanus, & venerabilis vir magiſter Nicolaus [a] de Duckel Spuhel doctor in ſacra pagina, alias in publica ſeſſione ſive congregatione generali commiſſarii deputati per ipſam congregationem ac ſynodum Conſtantienſem in cauſa fidei mota contra Hieronymum de Praga magiſtrum in artibus, ſuper receptione & examinatione teſtium in ipſa cauſa inductorum & inducendorum, & poſt eorum examinationem concilio ſive ſynodo Conſtantienſi referendum, prout in quadam commiſſione ſive ſupplicationis ſcedula, cujus tenor ſuperius in die Lunæ vigeſima quarta menſis Februarii proxime præterita eſt deſcriptus, plenius continetur. Ipſique domini Joannes patriarcha, & Nicolaus de [a] Duckel Spuel receptis teſtibus, iiſque per eos examinatis, volentes juxta mandatum concilii & tenorem commiſſionis ipſorum facere relationem, aſcenderunt ambonem ipſius ſynodi Conſtantienſis, ſuper quo ſuas ſupplicationes, & decreta, &c. retulerunt per os præfati domini Joannis patriarchæ per quot & quos teſtes articuli dati contra ipſum magiſtrum Hieronymum probarentur. Et qui articuli probarentur per famam publicam, de notorietate, de ſcitu, credulitate, ſive alias, prout id in ſummario de & ſuper facto per dictos commiſſarios, & huic regiſtro inferius colligato dicitur contineri.

a Mſſ. de Duck Iſpuel.

Qui articuli, ſuper quibus teſtes depoſuerunt, fuerunt ibidem lecti per venerabilem virum magiſtrum Joannem de Rocha magiſtrum in theologia ordinis fratrum Minorum, quorum articulorum tenores inferius ſunt inſerti. Quibus articulis cum eorum convocationibus atque depoſitionibus lectis, fuit per ſynodum aviſatum, & concluſum, quod duo ultimi, videlicet domini Joannes patriarcha, & Nicolaus [b] Duckel Spuel illos articulos oſtendant ipſi Hieronymo.

b Mſ. ut ſupra, ac Duck Iſpuel.

Subſequenter venerabilis vir dominus Willelmus advocatus reverendi patris domini Hieronymi poſtulati ad eccleſiam Ariminenſem, levavit ſe in medium ipſius concilii ſive ſynodi Conſtantienſis, & petiit, tamquam advocatus ipſius domini Hieronymi poſtulati ad eccleſiam Ariminenſem, poſtulationem de eo canonice factam per ſynodum ſacroſanctam ſecundum juris ordinem * proteſtatus fuit, quod tempus a jure præfixum de conſecrandis epiſcopis ſibi currere & labi non poſſit, propter retardationem confirmationis prænominati. Et ſuper hoc petiit fieri a dominis protonotariis, ceteriſque notariis & ſcribis dictæ ſynodi unum vel plura, publicum & publica, inſtrumentum & inſtrumenta.

* Deeſt hic quidpiam.

Quibus ſic factis, ſimiliter venerabilis, & circumſpectus vir dominus Ardecinus de Novaria repetiit, & propoſuit confirmationem electionis domini Henrici Silveſii ad eccleſiam Senonenſem, & produxit proceſſum factum ſuper hujuſmodi electione, qui fuit traditus domino Jacobo Rodini, & ſedis Apoſtolicæ, & hujus ſynodi protonotariis; & proteſtatus eſt ut ſupra per dominum Guillelmum advocatum, &c. Ex adverſo vero reverendus pater dominus Antonius Amedeus Tollar electus Lugdunenſis, tanquam procurator capituli Lugdunenſis dixit eccleſiam Senonenſem eſſe ſubjectam eccleſiæ Lugdunenſi, petens conſervari jus eccleſiæ Lugdunenſis, non tamen dicendo quicquam in perſonam domini electi, &c. Quibus propoſitis venerabilis vir dominus Joannes de Scribanis, & Henricus de Piro procuratores, nomine quo ſupra petierunt ſibi fieri unum, vel plura, inſtrumentum publicum, ſeu publica inſtrumenta, ad dictamen ſapientis, &c. Præſentibus, &c. ut ſupra.

Subſequenter vero magiſter Joannes de Scribanis nomine procuratorio domini Willelmi electi Argentinenſis petiit declarari contentos in monitorio alias per ſynodum Conſtantienſem decreto incidiſſe pœnas in ipſo monitorio expreſſas per ſynodum memoratam. Ex adverſo ſurrexit venerabilis vir magiſter Henricus [c] Rivit, & dixit contentos & appenſos in dicto monitorio non fore declarandos incidiſſe pœnas in eo contentas, cum non forent, nec eſſent in aliquo contumaces. Timenſque ab eadem ſynodo ulterius gravari poſſe, appellavit in ſcriptis a nonnullis gravaminibus, ut aſſtruit, ſibi illatis per ſynodum ſive concilium, ſive judices, aut commiſſarios, & petiit Apoſtolos ſibi dari ſuper appellatione ſua prælibata. Et antequam fuiſſet reſponſum per dictam ſynodum ſuper datione Apo-

c Mſs. Revet.

Digitized by Google

ſtolorum prædictorum, circamſpectus vir dominus Gaſpar de Peruſio advocatus concilii, nec non electi Argentinenſis, dixit quod a decreto concilii non eſſet appellandum; & appellatio hujuſmodi interpoſita eſſet frivola, & fruſtratoria, & ab eodem concilio fore repellendam. Ardecinus de Novaria advocatus capitali Argentinenſis ex adverſo levavit ſe in medium, & dixit ipſum monitorium eſſe nullum, & aalliter expeditum, & ipſum revocari petiit, atque tolli per ſynodum ſacroſanctam præfatam. Gaſpar vero de Peruſio, ipſum monitorium eſſe validum, & efficax, & ulterius ad ipſius monitorii declarationem, ſive pœnarum contentarum in eodem per ſynodum præfatam procedi debere dixit, & allegavit.

Quibus verbis per advocatos, ſive partes hinc inde prolatis, levavit ſe in medium reverendus in Chriſto pater & dominus dominus Guillelmus cardinalis ſancti Marci & dixit, ſe monitorium examinaſſe, & circa clauſulam ibidem poſitam non proceſſiſſe juxta deliberationem aliorum dominorum cardinalium, cum eſſet impertinens ad hujuſmodi monitorium: domino Joanne patriarcha Antiocheno contradicente, & dicente ipſum monitorium eſſe validum de jure, & procedi debere, & declaratio fieri ſuper eodem per concilium ſacroſanctum Conſtantienſe.

Quibus ſingulis viſis, & auditis, ſynodus ſive congregatio præfata habita deliberatione ſuper hujuſmodi, prorogavit terminum declarationis ſtatim petitum ad diem Jovis proxime futuram ſuper declaratione alias fienda in ipſa cauſa, ac dandum & recipiendum Apoſtolos tales, quales Henricus [a] *Rivie procurator, habere debeat, ad eandem diem duxit præfigendum, & præfixerunt.*

Subſequenter & ultimo in eadem ſynodo, & per ipſam ſynodum ſanctam fuit decreta remiſſio ad partes ſuper examinatione trium ſanctorum de Suecia, Norvegia & Dacia regnis, ad inſtantiam domini abbatis Steyn tamquam procuratoris, prout in ſcedula, quæ inferius ponitur, continetur.

Super quibus omnibus, & ſingulis fuit reſponſum per deputatos de mandato concilii per verbum, Placet, *& mandat fieri inſtrumentum, & inſtrumenta, ut ſupra.*

Tenores vero poſitionum & articulorum contra Hieronymum de Praga oblatorum una cum eorum reſponſis factis per ipſum magiſtrum Hieronymum, nec non appellationis interpoſita per magiſtrum [b] *Rivie, ac bulla remiſſionum ad partes, de quibus ſupra fit mentio, ſequuntur, & ſunt tales:*

[a] Mſs. Kevot.

[b] Mſs. Kevot.

Articuli dati in cauſa fidei contra Hieronymum de Praga.

Ex eadem collectione, & iiſdem mſſ.

COram vobis reverendiſſimis patribus & dominis, per ſacrum generale concilium Conſtantienſe in materia fidei commiſſariis deputatis, promotor ejuſdem concilii in finem & effectum ut paternitatibus veſtris de hæreſi & aliis criminibus notariis ejuſdem Hieronymi de Praga, ut aſſerit, magiſtri in artibus, de hæreſi vehementiſſime ſuſpecti, & per hoc ſacrum concilium Conſtantienſe citati, Conſtantiæ poſiti, denunciat, dat, & exhibet poſitiones, & articulos infraſcriptos, quos, & ſe promotorio & inſtigatorio nomine ejuſdem concilii citra ſuperfluam probationem admitti petit.

In primis enim dicit, aſſerit, ponit, & probare intendit quod in regno Angliæ fuit quidam hæreſiarcha nomine Joannes Wicleff, qui nunc a ſæculis ereptus, & hæreſes ſuas prædicare auſus fuit, & dogmatizavit palam & publice.

Reſponſio Hieronymi.

Reſpondeo quod probationem ejus non impedio.

1. Quod ipſe quondam damnatæ memoriæ Joannes Wicleff quaſdam hæreſes ſeminavit, & nonnullos libros ſuper hoc, & opuſcula, videlicet quos dialogum, & trialogum diſtinxit, conſinxit, quoſdam in Anglia diverſimode, & diverſis mundi partibus diſtribuit, divulgavit, palam, publice.

Articulus iſte non me tangit: non nego tamen me vidiſſe, & legiſſe aliquot libros illius.

2. Item quod inter cæteros errores in dictis libris contentos continebantur errores infraſcripti. Et primo, Quod ſubſtantia panis materialis, & ſimiliter ſubſtantia vini maneret in ſacramento altaris poſt conſecrationem.

3. [a] *Item accidentia panis non manerent ſine ſubjecto in eodem ſacramento altaris.*

4. Item; Chriſtus non eſt in eodem ſacramento identice & realiter in propria præſentia corporali.

Fateor duas primas propoſitiones in ſuis libris legiſſe, de tertia non recordor.

5. Item quod dicti libri per pleroſque in theologia magiſtros & locorum ordinarios viſi diligenter & examinati fuerunt; & propterea in diverſis ſtudiis privilegiatis, & præcipue in Saxonia & in Praga tamquam diverſos errores, & hæreſes in ſe continentes reprobati, palam & publice.

Dico quod audivi.

6. Item quod poſtmodum modernis temporibus inſurrexerunt quidam iniquitatis filii, videlicet Joannes Hus, & Hieronymus de Praga prædicti: & ſcientes dictorum librorum, ut præfertur, condemnationem, & ſcandalum quod ex eorum dogmatizatione ſequi potuiſſet in civitate Pragenſi ac in toto regno Bohemiæ, & in diverſis aliis regnis, hujuſmodi libros, & errores ac hæreſes in eiſdem contentas dogmatizaverunt palam & publice.

Pro me tantum reſpondeo, quod falſum eſt, me dogmatizaſſe errores & hæreſes ex libris ejus. Verum hoc profiteor, cum eram adoleſcens, habens ardorem diſcendi perveni in Angliam, & audiens famam Wicleff, qui fuit vir ſubtilis, atque magnæ excellentiæ ingenii, dum exemplaria [b] *potui, dialogum, & trialogum tranſcripſi, & mecum in Pragam tranſduxi.*

7. Item quod dudum Papa Joannes XXIII. nunc dominus Balthaſſar Coſſa nominatus concilium generale pro reformatione eccleſiæ ſanctæ Dei & exſtirpatione hæreſum in alma urbe Romana de anno Domini MCCCCXIII. *palam & publice celebravit.*

Nihil mihi de eo conſtat, an hujuſmodi concilium fuit Romæ celebratum, immo quod factum fuiſſet Piſis, credebam.

8. Item quod omnes libri & opuſcula dicti quondam Joannis Wicleff cujuſcumque artis vel facultatis exſiſtentes, ejus nomine intitulati, legitime fuerant in dicto concilio ſententialiter damnati, & comburi mandati, & combuſti: & nihilominus fuit inhibitum ne quis Chriſti nomine inſignitus auderet aliquem, vel aliquos, ſeu aliqua ex dictis libellis, tractatibus, & opuſculis ſub dicti Joannis Wicleff nomine ſubſcriptos aut intitulatos legere, & exponere, docere, vel tenere, allegare publice, vel occulte, etiam auctoritate Apoſtolica per cenſuram eccleſiaſticam, etiamſi opus fuerit, cum adjectione quod contra non parentes, tamquam contra fautores hæreſum procederetur. Et ſi quis hujuſmodi ſententiæ inhibitionis, decreti, atque juſſionis violator atque contemptor exſiſteret, ſtatim idem concilium contra ipſum veluti ſuſpectum de fide procedere deberet: ut fuit, & eſt verum, publicum, & notorium.

[a] Forte, Item quod.

[b] Forte, reperire potui.

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XX. CONCILII.

9. *Item quod omnia, quæ in dicto concilio fuerunt facta, & præſertim dictorum librorum, ac errorum, & hæreſum condemnatio, & librorum ipſius Wicleff combuſtio ad indubitatam Hieronymi notitiam pervenit, & ipſum Hieronymum poſt duos menſes a tempore publicationis & combuſtionis hujuſmodi affecerunt & ligaverunt, & ſcire tenebatur, palam & publice.*

10. *Item quod poſt hujuſmodi librorum & hæreſum condemnationem per dictum Romanum generale concilium, librorum ipſius Wicleff combuſtionem, & eorumdem in eodem concilio actitatorum plenam & indubitatam notitiam antedictus Hieronymus de Praga habens, dictos libros, & hæreſes in eis deſcriptas & contentas publice dogmatizavit, & diſputavit in diverſis mundi partibus, & præcipue Bohemia, Hungaria, & Poloniæ regnis, & propterea fuit de regno Hungariæ expulſus. Et fuit, & eſt verum, publicum, & notorium.*

Reſpondeo quod non memoror me unquam alicubi aliquam hæreſim aut quemcumque errorem ſcienter dogmatizaſſe, nec Hungaria fui expulſus, ſed per litteras archiepiſcopi Pragenſis bonæ memoriæ contra me falſe ſcriptas, cum per regem fui archiepiſcopo Strigonienſi traditus, ille me ad quindenam pie tractavit; & tamdem rex quemdam baronem ad me direxit, & me plene abſque omni fidejuſſoria cautione liberavit.

11. *Item quod de anno* MCCCC. *nono die menſis Januarii ejuſdem anni quidam magiſter Matthias de* [a]*Glyxy, dictus pater, quamdam diſputationem publicam, quodlibetum nuncupatam, in univerſitate ſtudii Pragenſis intimavit; & in ea fuit magna congregatio magiſtrorum, doctorum, ſcholarium, & honorabilium virorum in diverſis facultatibus eruditorum, publice, & manifeſte.*

[a] Mſ. Glym.

12. *Item quod idem Hieronymus in dicta diſputatione, quodlibetum nuncupatum, interfuit, & cum intereſſet, dicere publice non erubuit Joannem Wicleff fuiſſe virum catholicum, & veriſſimos libros compilaſſe, ac omnia in eiſdem libris contenta fuiſſe, & eſſe veriſſima.*

Reſpondeo. Dixi Joannem Wicleff multa bona poſuiſſe, & ſcripſiſſe in libris ſuis; ſed non dixi quod omnia contenta in libris dictis fuiſſent & eſſent veriſſima: nam nec omnia vidi. Sed hoc dico, quod quæ bona Wicleff ſcripſit, de iis laus illi, non mihi; quæ vero mala ſcripſit, vituperium illi, non mihi.

13. *Item quod dudum de anno Domini* MCCCC. *dictus Hieronymus de Praga, etiam ad defenſionem dogmatum & errorum in dictis libris contentorum multos viros, & præcipue nonnullos cives Pragenſes magna prudentia, divitiarum & potentia induxit; ipſoſque, & nonnullos magnarum ſcientiarum illuminatos viros, & præcipue illuſtrium Burgundiæ & Brabantiæ ducum ambaſſiatores tunc in civitate Pragenſi exſiſtentes: ac ſecum ad defendendum errores & libros prædictos conſiſtentes* [b]*non vitavit, & quantum in eo fuit, ut dictos errores profiterentur, laboravit, & operam dedit palam, & publice.*

[b] Forte, invitavit.

Quoad primam partem negat articulum fore verum; quoad ſecundam partem dicit, quod invitavit illos ambaſſiatores ad quodlibetum, non ad ſuſtinendum errores, ſed ad honorandum eos, ut ſui domini regis hoſpites.

14. *Item quod ex poſt dictus Hieronymus expulſus de regno Hungariæ pervenit ad Auſtriam ad oppidum Viennenſe Patavienſis diœceſis. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum & notorium.*

15. *Item quod de anno Domini* MCCCCX. *de menſe Decembri dictus Hieronymus aſcendens de Hungaria venit Viennam, ubi propter infamiam hæreſum, quæ reſperſus erat, per officialem curiæ, ac hæreticæ pravitatis inquiſitorem, ad inſtantiam, & per ſcribam cauſarum conſiſtorii ejuſdem Patavienſis fuit arreſtatus, & coram quibuſdam a multis ſacra theologia, & decretorum doctoribus, atque aliis magiſtris, ac ſuppoſitis univerſitatis ſtudii Viennenſis, in eorum præſentia tactis ſacroſanctis evangeliis juravit, & ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, quam ab ipſo officiali latam ſponte in ſe recepit, promiſit de oppido Viennenſi nullatenus recedere, neque ſe quovis modo ab eodem oppido abſentare, donec reſponſione facta ad articulos ſibi objectos, & teſtibus contra ipſum productis, ipſa cauſa hæreſis contra ipſum mota, ſeu incœpta, ſententia calculo terminaretur. Et fuit, & eſt verum, publicum, & notorium.*

Reſpondeo, quod violenter arreſtatus fui, nec quicquam mecum, [a]*ſed violenter mecum actum eſt, nec habebat quamquam juriſdictionem ſupra me, quia de alia eram diœceſi.*

[a] Hic aliquid deeſt.

16. *Item quod in dicta cauſa aliqualiter per eumdem dominum officialem proceſſo, & teſtibus receptis in forma juris, ipſique Hieronymo certus terminus in hujuſmodi cauſa aſſignatus fuiſſet, dictus Hieronymus de dicto anno Domini* MCCCCIV. *clam, furtive, & contumaciter de oppido Viennenſi receſſit, & aufugit, hujuſmodi termino ſibi præfixo minime exſpectato; prædictiſque juramento & obligatione ſpretis, & contemptis.*

Nec furtive, nec contumaciter receſſi, ſed violentiam mihi ab eiſdem inſtigandam exſpectare non volui, prout nec tenebar, nec debui.

17. *Item quod hujuſmodi termino ſic, ut præmittitur, præfixo adveniente, & dicto Hieronymo minime comparente, ſed contumaciter abſente, præfatus dominus officialis juxta exigentiam termini judicialiter decrevit, pronunciavit, & declaravit ipſum Hieronymum contumacem, & contumaciter receſſiſſe, atque perjurum, & excommunicationis ſententiam propter ſuſpicionis hæreſis damnabiliter incurriſſe; ipſumque de hæreſi notabiliter ſuſpectum fore, prout ſic, vel aliter plus, vel minus in proceſſibus ſuper hujuſmodi ſententia confectis, & emanatis plenius, & clarius continetur.*

Dixit, quod poſt ſuum receſſum poterant ſcribere quicquid volebant.

18. *Item quod poſt præmiſſa, dicti proceſſus contra dictum Hieronymum decreti fuerunt ſolemniter publicati in valvis eccleſiarum Pragenſis & Cracovienſis, nec non omnium ſanctorum aliis ſancti Stephani Viennenſis, & in quampluribus aliis locis ſolemnibus & inſignibus diverſorum regnorum & terrarum publice affixi, & divulgati, & ſic fuit, & eſt verum.*

Scio quod fuerunt publicati in Praga, alibi neſcio an fuerint vel non.

19. *Item quod idem Hieronymus in dictis ſententiis jam per quinquennium, vel citra damnabiliter, vel contumaciter inſorduit animo indurato, claves eccleſiæ contemnendo perſeveravit, prout in eiſdem perſeverat, & ſordeſcit in hodiernum diem.*

Negat articulum eſſe verum in eo, quod contempſit claves eccleſiæ, & ſi unquam fuerit excommunicatus, petiit ſe abſolvi.

20. *Item quod reverendiſſimus pater dominus Dunerco archiepiſcopus Pragenſis, in ſubſidium juris ad litteras excommunicationis domini officialis Viennenſis, eumdem dictum Hieronymum coram advocatum & citatum, ac exigente ejus contumacia, ac hæreſi, criminibus notoriis, ſervatis ſervandis excommunicationis ſententia ſimiliter innodavit, & ſic excommu-*

nicatam publice denunciari mandavit, prout etiam tamquam talis denunciatus fuit, in quibus per multos annos inſorduit, prout ſordet incorrigibilis & pertinax, non curans ad gremium ſanctæ matris eccleſiæ reverti quovis modo. Dictus Hieronymus fuit ubicumque ejus notitia habetur, pro tali, & ut talis habitus, tentus, nominatus, & reputatus: atque pro tali, & ut talis habetur, & reputatur.

Credit quod archiepiſcopus Pragenſis proſecutus eſt proceſſum Viennenſem, numquam tamen vocato ipſo Hieronymo.

Etiam arguat, quod ſit incorrigibilis; & in caſu quo appareret ipſum aliquo tempore fuiſſe aliqua ſententia excommunicationis innodatum, iterum & iterum petiit ſe humiliter abſolvi.

21. Item quod dictus Hieronymus præmiſſis non contentus, ſed mala malis accumulans, ſciens ſe hujuſmodi ſententiis ligatum, in contemptum ſanctæ matris eccleſiæ, & ſcandalum totius cleri regni Bohemiæ; in eccleſia ſancti Michaelis majoris civitatis Pragenſis de anno Domini MCCCCX. & de menſe Aprilis, de manibus cujuſdam ſacerdotis communicavit, & ſacramentum euchariſtiæ ſumpſit. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum & notorium.

Quoad primam partem negat articulum eſſe verum, propter proxime dicta: ſed ad illam partem, quod de manibus cujuſdam ſacerdotis ſacramentum euchariſtiæ ſumpſit, fatetur articulum eſſe verum. Et adjunxit, quod tunc ille ſacerdos abſolvit ipſum ad cautelam, quouſque abſolutionem in poſterum poſſet obtinere.

22. Item quod veritas fuit, & eſt, abſque eo quod dictus Hieronymus umquam aliam abſolutionem a prædictis excommunicationis ſententiis humiliter petiviſſet, & obtinuiſſet.

Dixit, quod uſque ad hodiernum diem non ſcivit ſe excommunicatum, ſed ſive rite, ſive non ſit excommunicatus, non ſpernit, ſed petit abſolutionem.

23. Item ponit ut ſupra, quod dictus Hieronymus exſiſtens infamator, & calumniator aliorum, & præſertim eccleſiæ Dei, & ſuorum prælatorum, multos libellos ſcripſit contra Papam, & principes illuſtres dominum Erneſtum Auſtriæ, & Erneſtum Bavariæ duces, & eos affixit in mediaſtino & affigi procuravit; & ſpecialiter contra dominum Sbiaconem archiepiſcopum Pragenſem ſe ſubſcribens, libellum famoſum in multis locis affixit, & in Bethlem capella de quadam feneſtra caput exponens tempore ſermonis Joannis Hus, dominum [a] Sbinconem bonæ memoriæ infamavit graviter coram tota maxima multitudine populi, & contra ipſum populum concitavit. Et ſic fuit, & eſt verum.

[a] Mſ. Sbinconem.

Negat articulum eſſe verum quoad illos dominos temporales: ſed quoad archiepiſcopum Sbinconem fatetur, quod fecit querelam de eo, quod ipſo non vocato contra ipſum Hieronymum ad Hungariam, &c.

24. Item quod de anno Domini MCCCCXII. de menſe Septembris in monaſterio Carmelitarum in die ſancti Venceſlai martyris de menſe prædicto idem Hieronymus reliquias impoſitas, & per unum fratrem eas cuſtodientem, & ſubſidium pro fabrica mendicantem, illas reliquias contemptibiliter in terra per quoſdam laicos projici mandavit, & procuravit, & diſpoſuit, & fratres ibidem vituperavit, & percuſſit. Et fuit, & eſt verum.

Negat articulum eſſe verum, immo ſimpliciter fictum eſſe mendacium.

25. Item quod dictus Hieronymus ut ſacrilegus eccleſiarum & ſacerdotum Dei invaſor, de anno, & menſe prædictis, manu violenta dictum monaſterium invaſit cum multis armatis, & fregit: ubi aliquos monachos vulneravit, & unum Prædicatorum præcipue contra oratores Wicleff captivavit, & per multos dies in captivitate, & privatis carceribus habuit, & eidem multas intulit moleſtias & perſecutiones.

Fatetur. Tamen in caſu monaſterium intravi contendentes monachos cum duobus civibus, quorum ſervum incarceraverunt: & cum pacifice ibi loquebar cum eis, irruerunt ſuper me multi armati cum gladiis: qui licet præ manibus nihil tunc habui, cuidam laico gladium violenter arripiens contra eos, ut valui, me defendi, & poſt duos monachos judici tradidi, & unum pro me reſervavi.

26. Item quod dictus Hieronymus Beneſſium [a] de juvencis Boleſlaviæ, prædicatorem ordinis fratrum Minorum in platea coram multis injurioſe alapizavit: & extracto poſtea cultello volens eum percuſſiſſe cum eodem: quem veriſimiliter interfeciſſet, vel letaliter vulneraſſet, niſi per quemdam magiſtrum Zdiſlaum [b] de Zunetze tunc fuiſſet prohibitus, & impeditus.

[a] Mſ. de Iuvenon Boleſlaviæ.

[b] Mſ. de Zvi... fuiſſ.... &c.

Reſpondit, quod cum ille monachus ſuperbe reſponderet etiam nobilibus, Hieronymus de hoc eum increpans, ipſe Beneſſius verbis inſultavit contra Hieronymum, tunc manu reverſa tetigit eum per os.

27. Item quod idem Hieronymus fratrem unum ordinis Prædicatorum monaſterii ſancti Clementis de Praga ad apoſtaſiam induxit: & cum eo, & aliis multis armatis ad priorem veniens, ipſum habitum monachalem abjicere mandavit, & idem eum veſte induit ſæculari, quem poſtea fovit in apoſtaſia, qui etiam propterea ſubmerſus eſt. Et ſic fuit, & eſt verum.

Quoad armatos negat articulum: de juvene fatetur quod pietate motus, quod prior non providebat ei de neceſſariis, & quod ſponte poſuit cappam ad pedes prioris, ſponte receſſit, & tandem caſu fortuito balneando ſubmerſus eſt.

28 Item antedictus Hieronymus Petrum de Valentia excommunicatum a domino [c] Sbincone bonæ memoriæ, aggravatum & reaggravatum propter appellationem frivolam de non reſponſione librorum Joannis Wicleff, per multos annos ſcilicet ſex, vel ſeptem tenuit pro ſuo ſervitore, & pro ſuo ſervitore habuit, cenſuras eccleſiaſticas non advertens.

[c] Mſ. Sbincone.

Negat quod non adverteret cenſuras eccleſiaſticas: ſed fatetur, quod bona tanta, quanta poterat eidem Petro fecerat, non propter quod ſit excommunicatus, licet ſciret ipſum excommunicatum.

29. Item idem Hieronymus in regno Poloniæ diſſenſionem magnam fecit, & propter infamiam hæreſis cum captivari debuit, furtive receſſit, & evaſit.

Negat articulum eſſe verum.

30. Item quod de anno Domini MCCCCXIII. de menſe Aprilis, dictus Hieronymus ſeductor, perverſus prædicator, fideles factos ad religionem converſos ad infidelitatem errorum reducere conatus eſt: & præſertim in Lithuania, & Ruſſia intrans eccleſiam eorum fidem, ſeu perfidiam prætulit fidei Chriſtianæ a quibus magna munera ex hoc reportavit. Et de hoc fuit publica vox & fama in Polonia, & Bohemia.

Reſpondit, quod illi erant baptizati ſecundum ritum Græcorum: & ipſe Hieronymus interrogatus per ducem [d] Vicoldum, & epiſcopum loci illius, ſi erant baptizandi, Hieronymus conſuluit quod non, ſed ſimpliciter in fide Romana inſtruendi.

[d] Mſ. Vitoldum.

31. Item quod dictus Hieronymus ſuſpectus eſt articulis Wicleff quadraginta quinque, quorum condemnationi factæ in Praga ſemper contradixit, & præcipue de remanentia panis & vini in ſacramento altaris poſt conſecrationem ſacerdotis. Et de hoc apud

bonos & graves fuit, & eſt graviter accuſatus, ſive diffamatus.

Dixit, quod cum condemnatio fuit articulorum, tunc Jeroſolymis tram, nec puto illos eſſe W icleff, quin plures eorum.

32. Item præfatus Hieronymus exſiſtens laicus, in habitu & tonſura laicali incedens, multis & diverſis vicibus in diverſis regnis in mundi partibus, videlicet Polonia, Cracovia, Lithuania, Moraviæ, & aliis regnis, tam publice, quam in angulis, & domibus, in caſtris, & platea. prædicavit Joannem W icleff, & ejus doctrinam approbando, & multos ſuis blandis ſermonibus, & erroribus infecit, & corrupit, & pecuniam extorſit. Et ſic fuit, & eſt verum.

33. Item quod præfatus Hieronymus fuit & eſt fautor Joannis Hus præcipuus, ipſum in doctrina & hæreſibus ſuis approbans: per barones, nobiles tam in Bohemia, quam in Moravia ejus cauſam promovit: eumque quantum potuit, juſtificavit, & per hoc multos induxit ad ſuam ſequelam.

Reſpondit quod dilexit Joannem Hus, tamquam bonum hominem, & qui libenter exercuit officium ſuum, non diſcurrendo cum mulieribus: & a quo nihil audivit hæreticum, & quod multa imputabantur ſibi, de quibus nullam habuit culpam.

34. Item dictus Hieronymus in partibus, & in curia, per edictam publicum monitus fuit per proceſſus Apoſtolicos, ut hujuſmodi hæreſes, & fautoriam Joannis Hus abjuraret, & ab erroribus ſuis deſiſteret, minime facere curavit: & perſonaliter citatus ad curiam Romanam in materia fidei, ut ſe purgaret per annum & ultra, non curavit, ſed pertinax remanſit.

Negat quod ad ipſum unquam perveneris aliqua citatio.

35. Item quod idem Hieronymus profanis adhæſit, & eccleſias profanorum viſitavit, in ſancti Michaelis parochialem & capellam Bethleem majorem civitatis Pragenſis; & ad faciendum idem multos ſæculares induxit.

Negat articulum ſimiliter eſſe verum.

36. Item quod ipſe Hieronymus pluries apparuit in plateis cum centum, & aliquando cum ducentis armatis faciens ſeditiones in clerum & populum Wicleffiſtis repugnantes. Et ſic fuit, & eſt verum.

Dixit, quod aliquando cum ſeptuaginta apparuit, dum cum rege equitavit, ſed non ſuis. Negat ſimiliter articulum eſſe verum.

37. Item quod idem Hieronymus, dum illuſtris dominus rex Bohemiæ fecit, & commiſit juſtitiam Joannis de Hus, & de aliis W icleffiſtis, ipſe veniens tamquam mendicus ad regem in uno aſino nudipes, barba longa, & diſtrictus equitavit, ſimulans hypocritice, ſe Chriſti in hoc diſcipulum: ubi prædicando ad partem Wicleffiſtarum multos attraxit, & per hypocriſim hæreticos & ſeditioſos jam per regem damnatos a damnatione liberavit.

Neſcit quid dicit: ſed ſcit factum eſſe mendacium.

38. Item quod dictus Hieronymus ad confirmandum famam, & ſanctitatem ſimulatam ipſius W icleff, ut falſarius litterarum ſtudii Oxonienſis in fautorem W icleffiſtarum quamdam litteram falſificatam legit, & pronunciavit aſcendens ad cathedram, ſigillatam ſigillo univerſitatis ſtudii Oxonienſis, ut ipſe aſſeruit, licet falſe: quæ tamen littera fuit acquiſita falſe, & ſubreptitie, & per W icleffiſtas conficta, & fabricata.

Neſcit an fuit falſa, an non: fuit enim ſibi data dum eſſet in cathedra per quemdam juvenem, ut in ſcholis eam publicaret, quæ dixit ſe feciſſe.

39. Item quod dictus Hieronymus viſitavit ſæculares principes contra clerum, & induxit multos nobiles, & clientes ad ſpoliandum clerum: & ipſis ſpoliatoribus, ſcilicet [a] Wozoni, Ratzcovi, Reboli laicis, & eis frequenter adhæſit.

Negat articulum eſſe verum, quod non adhæſit Ratzcovi, Cobile, & W oxoni: ſed locutus cum eis eſt, non tamquam ſpoliatoribus, ſed tamquam regis ſui familiaribus.

40. Item produxit ſæculares ad non curandum cenſuras, ad vilipendendum reliquias ſanctorum, & indulgentias.

Negat articulum eſſe verum.

41. Item quod dictus Hieronymus eſt homo malæ famæ, & malæ conditionis, ſeditioſus, hæreſum inſecutor, & dogmatizator; atque pro tali, & ut talis habitus, tentus, & nominatus palam, & publice.

Dixit quod non ſunt conditiones caritatis illæ, quæ contra me ſcripſit. Videat ipſe ex qua conditione caritatis hoc ſcripſerit.

42. Item quod dictus Hieronymus ſæpe & ſæpius in diverſis locis, & præſertim Pariſius, Colonia, Heydelberga, has infraſcriptas concluſiones dogmatizavit, legit, tenuit, & pertinaciter defendit, eas eſſe veras, & catholicas aſſeruit.

In Deo ſive divina exſiſtentia non ſolum eſt trinitas perſonarum, ſed etiam quaternitas rerum, & quinternitas.

Item iſtæ res in divinis ſunt diſtinctæ, quod una non eſt alia, & tamen qualibet earum eſt Deus.

Item iſtarum rerum una eſt alia perfectior.

Item in rebus creatis, ut in anima hominis eſt ponere trinitatem rerum in una eſſentia, videlicet memoriam, intellectum, & voluntatem in eſſentia animæ humanæ.

Anima hominis eſt perfecta imago trinitatis, iſto ſolo dempto, quod anima hominis eſt creata, & finite perfecta.

Memoria Angeli, ſive voluntas ejus, ſeu intelligentia eſt eſſentia Angeli, & tamen non eſt perſona.

De potentia Dei abſoluta Deus Pater potuit non generare Filium.

Omnia futura de neceſſitate conditionata evenient.

Subſtantia panis vi conſecrationis non convertitur in corpus Chriſti.

Dixit Joannem W icleff non eſſe hæreticum, ſed ſanctum hominem.

43. Item dictus Hieronymus Pariſius in quadam determinatione publicavit, quod Deus nihil poterat annihilare. Propter quod fuiſſet per univerſitatem, & cancellarium compulſus ad revocandum, niſi clam a civitate receſſiſſet.

44. Item quod dictæ concluſiones, vel ſaltem aliqua earum fuerunt, & ſunt erroneæ. Et ſic fuit, & eſt verum.

Dixit quod iſtæ propoſitiones, quamquam ad debitum intellectam ſint veræ, tamen non ſunt in forma mea; quædam tamen ſanant ſententiam dictorum meorum.

45. Item quod de præmiſſis omnibus, & ſingulis fuit, & eſt publica vox, & fama.

Ad finem deliberandum, providendumque, & adviſandum de modo procedendi, & continuandi proceſſum contra Hieronymum de Praga aſſertum magiſtrum in artibus, delatum & multipliciter diffamatum de diverſis hæreſibus per vos reverendiſſimos patres dominos judices, & commiſſarios ad hujuſmodi cauſam deputatos, ne propter defectum plenariæ inſtructionis contingat evenire ſcandalum, quod poteſt formidari, ſi ad ipſius nimiam facilem expeditionem pro-

[a] Mſ. Vvozeni, & Ratzcovi, & Cobile.

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XX. CONCILII.

procederetur. Et quod in partibus Bohemiæ, & aliis diverſis mundi partibus quaſi totius Chriſtianitatis, pro homine mala fama, & de hæreſi vehementer ſuſpecto, & ſeditioſo haberetur: teneretur, & reputaretur, ac pro notorio haberetur: omnia infra deducenda, & multa alia erronea, de quibus notatus eſt: & inde rabies frementium contra doctrinam catholicam firmaretur, & augeretur: & debilitaretur fidelium & catholicorum voluntas. Et ſi evaderet debita cautela non adhibita, nunquam perfidia Ariana in tantum nocuit eccleſiæ catholicæ & religioni Chriſtianæ, quantum faceret ſecta Wicleffiſtarum. Propterea ultra jam dicta producta, & exhibita in cauſa hujuſmodi, inſtigator & promotor in cauſa eadem ex officio deputatus, inſtigatorio & promotorio nomine officii veſtri prædicti, addendo articulis pro parte ſua jam datis in meliori & aptiori loco quo fieri poteſt, adjungit articulos hic ſequentes: quibus petit per dominum Hieronymum de Praga principalem medio ſuo juramento ſingulariter ſingulis debite reſponderi: & ſi negati fuerint, ſe ad probandum petit admitti in curia, & extra: ad onus tamen ſuperflua probationis minime ſe adſtringens, ſed tantum ad quæ poterit, & ſufficient.

1. In primis dat, & probare intendit, quod quidam Joannes Wicleff damnatæ memoriæ ſe gerens dum viveret pro preſbytero, ac in artibus & theologia magiſtro in regno Angliæ, unde oriundus extiterat, compoſuit & compilavit diverſos libros, & dialogum trialogum, de ideis, de dominio epiſcopali, de univerſalibus realibus, & quamplura alia opuſcula: in quibus inſeruit diverſos errores, & dogmata hæretica & erronea, in fide & moribus, & ea prædicavit, & docuit, & dogmatizavit, palam, publice, & notorie. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum, & notorium.

2. Item quod de dicta doctrina, & libris præfati Joannis Wicleff fuerunt extracti per doctores & magiſtros ſtudii Oxonienſis, ad hoc legitime deputatos diverſi articuli errores & hæreſes continentes; quoſque dictum ſtudium Oxonienſe, doctoreſque & magiſtri ejuſdem doctrinaliter, & prout pertinuit ad eos, una cum libris, ex quibus extracti fuerunt, debite condemnaverunt; & ne legerentur, docerentur, aut dogmatizarentur, prohibuerunt. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum & notorium.

3. Item quod ſucceſſive archiepiſcopus Cantuarienſis Apoſtolicæ ſedis legatus ſuo generali concilio provinciali convocato, facta diligenti inquiſitione de libris & doctrina præfati Joannis Wicleff, quam reperiens erroneam in fide & moribus, ſcandaloſamque, & ſe extollentem adverſus dogmata catholicæ eccleſiæ, eam dicto provinciali concilio approbante, una cum libris, in quibus continebatur, condemnavit, & eam doceri, & prædicari prohibuit, notorie, & manifeſte. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum, & notorium.

4. Item quod poſt damnatum obitum dicti Joannis Wicleff damnatæ memoriæ Joannes Hus prædictos damnatos libros, hæreſes & doctrinam perverſam in ſe continentes, in partibus, & maxime in civitate, & diœceſi Pragenſi legit, & dogmatizavit, tam ad clerum, quam ad populum; Quodque in partibus eiſdem propter hujuſmodi perverſas prædicationes, & doctrinas (proh dolor!) in populo partium earumdem, & præſertim in civitate Pragenſi, perverſa ſecta Wicleffiſtarum inſurrexit, ac vigere incœpit, prout hodie viget: qui hæreſes, & errores dictorum Joannis Wicleff, & Joannis Hus damnatorum in animarum ſuarum periculum docent, prædicant, tenent, [a] favent, & defendunt, Wicleffiſtæ communiter appellati. Et ſic fuit, & eſt verum.

[a] Forte, fovent.

5. Item quod propter prædicta nonnulli clerici, nobiles, & laici utriuſque ſexus, & alii quamplurimi diverſarum facultatum, hujuſmodi hæreſes ſeu errores tenentes & dogmatizantes, Wicleffiſtæ nuncupati, alios diverſos Chriſti fideles utriuſque ſexus in fide catholica deceperunt, & decipiunt, clerum ſpoliaverunt, percutiunt, expellunt, & beneficiis eorum eos ſpoliant, alios Wicleffiſtas ad ea intrudunt, & intrudi procurant: claves & ſacram eccleſiam publice contemnunt, & ſuis prælatis, & plebanis non obediunt; ad profanandum clerum eccleſiæ Romanæ compellunt, abbates, preſbyteros, & alios clericos interficiunt, eccleſias vi executiunt, & ſeditionem contra clerum & Chriſti fideles faciunt, & procurant. Et ſic fuit, & eſt verum.

6. Item quod omnia & ſingula præmiſſa fuerunt & ſunt publica, & manifeſta: atque de eis omnibus, & ſingulis fuit, & eſt publica vox, & fama.

7. Item quod præfatus Hieronymus poſtquam ad annos diſcretionis pervenit, & aliquid in ſcripturis & artibus incipiebat ſapere, inclinatus fuit ad vias extraneas; ac perverſis novitatibus & erroribus gaudebat, & præcipue ad errores Joannis Wicleff damnatæ memoriæ totum ſuum conatum dirigebat. Et ſic fuit, & eſt verum.

8. Item quod dictus Hieronymus ad terras regni Angliæ proficiſcens diligenti ſtudio libros Joannis Wicleff inquirebat, ſeu per alios inquiri faciebat, ipſoſque inventos & repertos etiam propriis ſuis manibus ſingulari devotione conſcribebat. Et ſic fuit, & eſt verum.

9. Item quod dictos libros dicti quondam Joannis Hus ſic per eum etiam diverſis temporibus & laboribus conſcriptos, ut præfertur, in partes diverſarum terrarum, & præcipue dicti regni Bohemiæ portavit, & publicavit, ſeu portari & publicari procuravit, offerens coram diverſis fide dignis teſtibus hujuſmodi libros ab omnibus veram ſcientiam & notitiam habere affectantibus ſine affectione fore diligendos & tenendos. Et ſic fuit, &c.

10. Item quod dictus Hieronymus iis non contentus, ſed ut eo magis ſtudiis & univerſitatibus totius orthodoxæ fidei approbationem retrahere potuiſſet, & non ſolum libros Joannis Wicleff perſuaſit, ut præfertur, eligendos, & tenendos, ſed etiam alios libros a dicta ſacroſancta eccleſia & univerſalibus ſtudiis ut veros approbatos, & perverſis doctrinis dicti Joannis Wicleff contrarios, aſſeruit publice, non attendendos, ſed omnino rejiciendos. Et ſic fuit, & eſt verum.

11. Item quod dictus Hieronymus prioribus ſuis malis pejora cumulans, Pragæ in lectorio ordinariorum [a] diſputatione ubi tunc tota univerſitas Pragenſis erat congregata, ut eo magis & magis libros dicti Joannis Wicleff hæreticæ ſectæ & errorum fautor, proſecutor, nutritor, & dogmatizator extollere & magnificare potuiſſet, publice aſſeruit juvenes & ſcholares [b] dicti Joannis Wicleff non ſtudentes, ſolum & dumtaxat corticem ſcientiarum quærere, ac radicem veram, & vera fundamenta ſcientiarum minime invenire. Et ſic fuit, & eſt verum.

[a] Forte, diſputationum.

[b] Forte, libris dicti.

12. Item quod idem Hieronymus ſubſequenter & in eodem loco proxime ſupradicto, publice perſuaſit omnibus & ſingulis ſcholaribus, & ſecundum eum utiliter ſtudere volentibus, ut aliis libris a dicta ſacroſancta eccleſia receptis, & univerſitatibus ſtudiorum univerſis, ut præfertur, approbatis, penitus & omnino rejectis & dimiſſis, dumtaxat ad ſcientiam dicti Joannis Wicleff, & in ejus libris traditis anhelarent, quos dixit omnium verarum ſcientiarum firmas radices & vera fundamenta, palam & publice.

13. *Item quod de præmiſſis omnibus & ſingulis fuit, & eſt publica vox, & fama.*

14. *Item quod dictus Hieronymus ab uno, duobus, tribus, quatuor, quinque, ſex, ſeptem, octo, novem, decem, undecim, duodecim annis proxime præteritis & citra, & ſupra fuit, prout hodie eſt, homo malæ famæ, & malæ conditionis, ſeditioſus, hæreſum inſecutor novarum, & ſuſpectarum ſectator, & præcipue Joannis Wicleff hæreticæ ſectæ, & erroris fautor, proſecutor, nutritor, & dogmatizator, ac pro tali, & ut talis in regno Bohemiæ, & in aliis diverſis partibus quaſi totius Chriſtianitatis fuit habitus, tentus, nominatus, & reputatus, habeturque, tenetur, & reputatur, palam publice & notorie.*

15. *Item quod idem Hieronymus in ſuis falſis & perverſis doctrinis quamplures utriuſque ſexus homines olim catholicos in fide recta ſentientes non ſolum in errorem adduxit, ut in perfidiam, & pravitatem hæreticam ceciderint, ſed & nonnulli ex eiſdem ſic deducti in dictis perfidiis & erroribus ab hac luce damnabiliter deceſſerunt.*

16. *Item quod quamplures per eumdem Hieronymum totaliter ſeducti, ut præfertur, in dictis erroribus taliter obſtinati & excæcati fuerunt, & ſunt, ut ipſorum errores fore veritates evangelicas publice, & occulte, licet falſo, aſſerere præſumpſerunt, & præſumunt; ac evangelia, & doctrinas Chriſti in omnibus ſe jactant ſequi, hujuſmodi perverſis erroribus firmiter inhærendo, prout hæc omnia, & ſingula in & per diverſa loca regni Bohemiæ adeo ſunt publicata, & notoria, ut nulla, &c.*

17. *Item quod poſtmodum aliquo decurſo tempore Hieronymus de Praga reus, & delatus in cauſa hujuſmodi, præmiſſorum condemnationem librorum & doctrinæ Joannis Wicleff non ignorans, appetiit & voluit contaminari doctrina prædicta, in illa ſtuduit, quantum potuit, & libros eam continentes jam damnatos, ut præfertur, corripuit; & quorum exempla habere potuit, eos pro tunc in Anglia, & ſtudio Oxonienſi conſcripſit, & exquiſitos apud ſe habuit, & cuſtodivit, & eos ad ſtudium Pragenſe ſecum apportavit, videlicet dialogum trialogum de corpore Chriſti majorem, & minorem, de ideis, de compoſitione hominis, de ſimonia, de morte, de hypotheticis, quos habere potuit & notorie. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum, notorium & manifeſtum.*

18. *Item quod inſtructus in illa nefaria doctrina, & habitis paſſibus in libris, ut ſupra, eam continentibus, & apud ſe exſiſtentibus in Praga, ac in regno Bohemiæ ſæpe ſæpius, ac diverſis vicibus, anno Domini milleſimo quadringenteſimo ſecundo, tertio, quarto, quinto, ſexto, ſeptimo, octavo, nono, decimo, undecimo, duodecimo, decimo tertio, & decimo quarto, de menſe Januarii, Februarii, Martii, Aprilis, Maii, Junii, Julii, Auguſti, Septembris, Octobris, Novembris, & Decembris, ac per dies dictorum menſium, dogmatizavit, docuit, & plures in eo contaminavit, intrans domum virginum, & viduarum, & nobilium, tam in regno Bohemiæ, quam in terra Moravia, ipſos ſeduxit a veritate evangelica, & in perfidia Wicleffiſtarum inſtruendo, & inter ceteros Joannem Criſtaminum Hus damnatæ memoriæ primo inſtruxit, qui poſtmodum ſe totaliter ad illam dedit perverſam doctrinam, & contra fidem catholicam ſe erexit: & ipſi Hieronymo, Criſtomio, & Jacobello, & Joanne Hus mutuo ſe juvantibus cum ſibi adhærentibus, commoveri fecerunt tenentes perverſam dictam doctrinam, & ſectam Wicleffiſtarum, contra clerum & alios tenentes fidem, & doctrinam catholicam in civitate & diœceſi Pragenſi, cum ſcandalo maximo, palam, publice, & manifeſte: & ſic fuit, & eſt verum.*

19. *Item quod de præmiſſis omnibus & ſingulis fuit tunc, prout hodie eſt, publica vox & fama.*

20. *Item quod dudum de anno* MCCCCIII. *die decima octava menſis Maii, Pragæ in collegio Caroli, in ſtuba facultatis, fuit facta plena & generalis congregatio omnium magiſtrorum ſtudii Pariſienſis: ibidemque articuli quadraginta quinque extracti ex libris Joannis Wicleff damnatæ memoriæ per magiſtros prædictos fuerunt publice lecti, & condemnati: & mandatum fuit per rectorem pro tunc univerſitatis prædictæ, quod nullus de dicta univerſitate eoſdem de cetero teneret, dogmatizaret, aut defenderet quoquo modo, ſub pœna præſtiti juramenti. Et ſic fuit verum, publicum, notorium & manifeſtum.*

21. *Item quod ſubſequenter anno Domini* MCCCCIX. *de menſe Auguſti iidem articuli fuerunt condemnati ſcholaſtice, & prohibiti dogmatizandi ſub pœna excluſionis, & carentiæ omnium commodorum nationis in nova civitate Pragenſi, in domo nationis Bohemorum in foſſato, ubi quadraginta magiſtri erant præſentes, prohibitioni conſentientes, & damnationi, & multi bacalarii, & ſtudentes, inter quos creditur dictus Hieronymus fuiſſe unus. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum, notorium, & manifeſtum.*

22. *Item quod ſubſequenter de anno Domini* MCCCCX. *& de menſe Junii anni ejuſdem, libri Joannis Wicleff, videlicet dialogus & trialogus, per doctores & magiſtros ſtudii ad hoc legitime deputatos fuerunt diligenter examinati, & per epiſcopum Pragenſem in curia & domo epiſcopali, auctoritate Apoſtolica tamquam erronei, & hæreſes in ſe continentes ſolemniter fuerunt condemnati: & ceteri quaterni, in quibus dicti libri erant deſcripti, combuſti & prohibiti in generali ſynodo ſub pœna latæ ſententiæ prædicari, defendi, doceri, & quovis modo dogmatizari; palam, publice, & notorie.*

23. *Item quod ſubſequenter de anno Domini* MCCCCXII. *de menſe Januarii ejuſdem anni generale concilium in urbe Romana fuit, & erat legitime convocatum, & congregatum in eccleſia & baſilica ſancti Petri: & certa die ejuſdem menſis Papa præſidente in eodem concilio, ipſoque generali approbante concilio, omnes & ſinguli præmiſſi libri & opuſcula ejuſdem Joannis Wicleff, & ipſius nomine intitulati, cujuſcumque artis & facultatis exſiſterent, omniſque ejus doctrina & perverſa dogmata, fuerunt, & ſunt, ſolemni & matura deliberatione habita, ſententialiter & diffinitive condemnata: & prohibitum ſub pœna fautoriæ hæreſis, ne quis dictos articulos quadraginta quinque, aut doctrinam contentam in dictis libris Wicleff auderet vel præſumeret publice vel occulte docere, prædicare, dogmatizare, aſſerere, aut quovis modo defendere. Et dicti libri fuerunt mandati concremari ubicumque poſſent vel valerent reperiri. Palam, publice, & notorie.*

24. *Item quod de præmiſſis omnibus & ſingulis fuit tunc, prout etiam nunc eſt, publica vox & fama.*

25. *Item quod dictus Hieronymus de Praga reus & delatus in cauſa hujuſmodi prædictam condemnationem quadraginta quinque articulorum primo factam in Praga per univerſitatem, & poſtea librorum Wicleff cujuſcumque artis vel facultatis factam in urbe Romana, ut præfertur, ſcivit, & audivit, nec illorum ignorantiam prætendere potuit, neque poteſt, illoſque recipere, & admittere: & ſub pœna perjurii, & fautoriæ hæreſis, & excommunicationis, totaliter obedire debuit, & prout debet, tenetur adhuc, notorie & manifeſte.*

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XX. CONCILII.

26. Item quod de præmiſſis omnibus & ſingulis fuit, prout hodie eſt, publica vox, & fama.

27. Item quod poſtmodum præmiſſis non obſtantibus, præfatus Hieronymus fautor & defenſor dicti Wicleff & ejus nefandæ doctrinæ prædamnatæ ſe annis, & menſibus, ac diebus dictorum menſium oſtendit, & exhibuit ſæpiſſime in civitate Pragenſi in lectorio ordinariorum diſputationum, & in capella Bethleem, & diverſis aliis diœceſibus temere auſus fuit nominare, & nominavit palam & publice præfatum Wicleff virum præſanctiſſimum, & evangelicum prædicatorem, atque veræ fidei doctorem. Et ſic fuit verum, publicum, & notorium.

28. Item quod præfatus Hieronymus eumdem Joannem Wicleff damnatum, ut præfertur, habuit, & adhuc habet hodie pro viro ſancto: & in domo, quam inhabitat in Praga in quadam camera ejuſdem domus, eumdem Wicleff, ſeu ad ipſius repræſentationem quamdam imaginem pingi fecit cum diademate in circumferentia capitis ad modum ſancti; & eum venerabatur, & adorabat tamquam ſanctum: & quamplures induxit ad ipſum adorandum, & idoliandum, crimen idolatriæ & hæreſis damnabiliter in hoc committendo. Et ita fuit, & eſt verum, prout hodie dicta pictura demonſtrari poteſt palam, publice, notorie, & manifeſte.

29. Item quod præfatus Hieronymus poſt prædictas condemnationes in civitate Pragenſi, & pluribus locis aliis publice, & ſæpe & ſæpius dixit, & pertinaciter defendit, quod dictus Joannes Wicleff numquam erravit; quodque ejus damnati articuli, & doctrina erant & fuerant catholici, & evangelici; & quod injuſte, & irrationabiliter fuerant condemnati: & quod condemnantes non habebant poteſtatem eos condemnandi: per hoc defendens doctrinam hæreticam, & negans auctoritatem & poteſtatem eſſe apud ſedem Apoſtolicam & generale concilium condemnandi errores, & hæreſes, & præſertim quadraginta quinque articulos & libros dicti Joannis Wicleff, diverſimode, ut præmittitur, condemnatos: quod hæreticum eſt vere, & manifeſtum.

30. Item perſeverando obſtinate in fautoria, adhærentia, & defenſione dicti Wicleff, & ejuſdem librorum, & dogmatum damnatorum: & quod poſtquam fuit mandatum, quod omnes degentes in civitate vel diœceſi Pragenſi, habentes libros continentes doctrinam dicti Joannis Wicleff debeant eos portare archiepiſcopo Pragenſi, auſus fuit dictus Hieronymus, & præſumpſit certos libros, tractatus, doctrinas damnatas ejuſdem Joannis Wicleff, in ſtudio ſive ſcholis Pragenſibus publice, & locis diverſis aliis ſuſtinere, atque ſtuduit, & defendit, & contenta in eis prædicavit, docuit, & dogmatizavit. Et nihilominus quoſdam alios prætenſos magiſtros ſtudii Pragenſis ad valvas collegii Caroli, & diverſas eccleſias parochiales defendentes, docentes, & prædicantes certos alios tractatus, & libros dicti Joannis Wicleff induxit, & per eos defendi, prædicari diverſis vicibus fecit, ſeu procuravit in collegio Caroli, & univerſitate ſtudii Pragenſis, palam, publice, & notorie.

31. Item quod per exquiſitos & diverſos modos idem Hieronymus conatus eſt, & attentavit, atque de facto fecit defendere, & ſuſtinere doctrinam dicti Joannis Wicleff: & quoſcumque tam clericos, quam laicos adhærentes determinationi & condemnationi, tam in ſynodo archiepiſcopali Pragenſi, quam in Romano generali concilio ultimo ſolemniter celebrato factis, de libris & doctrina dicti Wicleff, diſſtantes eamdem doctrinam, quantum potuit, impugnavit, & impugnare fecit, & vexare per incarcerationes, bonorumque ſuorum occupationem, & per alia diverſa exquiſita vexativa remedia: ſic terrendo quos poterat, ut nullus auderet impugnare dictam peſtiferam doctrinam, in quantum valuit, & potuit, publice odio proſequebatur, palam, publice, & notorie. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum & notorium.

32. Item quod dictus Hieronymus, ſic odio proſequens catholicos, & detractioni eccleſiæ quoad damnationem librorum dicti Wicleff adhærentes, de anno Domini MCCCCXI. & de menſe Auguſti ejuſdem anni, honeſtum virum N. de Cultellifabris in dicta civitate Pragenſi moram trahentem, perverſas doctrinas dicti Joannis Wicleff, & Joannis Hus, & eorum falſas inſanias, & hæreticas aſſerentem, capi fecit, & **B** miſerabiliter incarcerari, & viliter tractari, & verberari publice in mediaſtino majori civitatis Pragenſis cum peponibus lapidibus impoſitis, & ovis putridis, tamquam maleficum, & a veritate devium, in fide orthodoxa vilipendium; Et ſic fuit, & eſt verum.

33. Item quod dictus Cultellifaber ſic, ut præmittitur, diverſis verberibus, & [a] violentus concuſſus, & afflictus, poſt paucos dies diem ſuum clauſit extremum. Et ſic fuit, & eſt verum.

a Bone, violenter.

34. Idem quod idem Hieronymus de anno Domini MCCCCXII. & in die ſancti Venceſlai martyris, & patroni regni Bohemiæ, quæ fuit penultima dies menſis Septembris ejuſdem anni, quemdam religioſum virum patrem Nicolaum monaſterii ſanctæ Mariæ in **C** Arena ordinis Carmelitarum dictæ civitatis Pragenſis ſervum Dei, in dicto monaſterio ad populum prædicantem doctrinam dicti Joannis Wicleff eſſe hæreticam, & ab eccleſia Dei reprobatam affirmantem, & prædicantem in dicto monaſterio, manu violenta & ſacrilega cepit, & captivavit, cum duobus aliis fratribus dicti monaſterii, & captivum adduxit; alios vero duos fratres judici ſæculari dictæ civitatis tradidit, qui eoſdem ad carceres dictæ novæ civitatis captivos poſuit inter latrones, & fures. Et ſic fuit & eſt verum.

35. Item quod dictus Hieronymus præfatum fratrem prædicatorem de dicto monaſterio captivum abduxit, & eum per plures dies in ſua captivitate in **D** carceribus detinuit, eidem plura diverſorum tormentorum genera intulit: ac poſtmodum iis non contentus, ſed pejora malis accumulans, eumdem fratrem fune ligatum & conſtrictum in flumine Multavia aqua vehementi & magna prope dictam civitatem Pragenſem decurrente de navi projecit, dicens ad dictum fratrem hæc, vel ſimilia verba: Dicas mihi, monache, nonne magiſter Joannes Wicleff fuit ſanctus, & evangelicus prædicator? volens eumdem compellere ad revocandum ea quæ dixerat in ambone de hæreſibus dicti Joannis Wicleff. Quodque eumdem fratrem ſubmerſiſſet, niſi auxilio cujuſdam clientis, & ſuorum familiarium ſupervenientium a tanto periculo liberatus fuiſſet. Palam, publice, & notorie.

E 36. Item quod dictus Hieronymus quampluries, ac ſæpe ſæpius in diverſis locis, & temporibus, & præſertim in civitate Pragenſi in regno Bohemiæ, & aliis locis circumvicinis, coram diverſis utriuſque ſexus hominibus, animo & intentione doctrinam quamdam Joannis Wicleff damnatæ memoriæ defenſandi, & manutenendi, & alios in ejuſdem doctrinas erroneas deducendi, ſæpe ſæpius, & diverſis vicibus, & præſertim de annis Domini milleſimo quadringenteſimo quarto, quinto, ſexto, ſeptimo, octavo, nono, decimo, undecimo, & decimo tertio, videlicet de menſe Januarii, Februarii, Martii, Aprilis, Maii, Junii, Julii, Auguſti, Septembris, Octobris, Novembris, & Decembris:

necnon diebus dictorum menſium, publice aſſeruit, dogmatizavit, & tenuit inter alios errores articulos erroneos infraſcriptos.

1. Item quod in ſacramento altaris poſt conſecrationem remaneat panis materialis, & quod panis in ſacramento altaris non tranſſubſtantiabatur in corpus Chriſti.

2. Item quod panis non tranſſubſtantiabatur in Corpus Chriſti in ſacramento principaliter, & corporaliter, ſed ut ſignatum in ſigno. Et ad ſic credendum induxit & ſeduxit quamplures, qui adhuc damnabiliter in dicto errore perſeverant. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum, & notorium.

3. Item quod in hoſtia ſive ſacramento altaris non eſt vere Chriſtus: & ad ſuum hujuſmodi errorem deducere tali vel ſimili perſuaſione arguebat. Nam Chriſtus paſſus eſt in cruce; ſed hoſtia altaris numquam eſt paſſa, neque patitur; ergo in hoſtia altaris non eſt Chriſtus.

4. Item mures non poſſunt comedere Chriſtum, ſed mures poſſunt comedere hoſtiam conſecratam. ergo hoſtia in ſacramento altaris non eſt Chriſtus.

5. Item hoſtia in ſacramento altaris non eſt Deus: quia presbyter non poteſt conſecrare creatorem ſuum, videlicet Deum: ſed presbyter conſecrat hoſtiam. ergo in hoſtia altaris non eſt Chriſtus.

37. Item quod ad firmandum doctrinam damnatam dicti Joannis Wicleff, & confundendam catholicam fidem, de annis, & menſibus, ac diebus, ut ſupra, dixit, aſſeruit, docuit, ac publice prædicavit, quod nullus quantum ad triumphum martyrii, ſeu aureolam confeſſorum atque virginum in cælis coronabitur, niſi credat, teneat, menteque & ore confiteatur fidem & doctrinam, quam dictus Joannes Wicleff ſcripſit, docuit, atque prædicavit, & in ſuis libris, & opuſculis continetur, nec extra illam eſt vera doctrina. Et ita fuit verum, publicum, notorium, & manifeſtum.

38. Item quod dictus Hieronymus ſentiens ſacerdotes & alios litteratos ſibi contrarios in ſupra proximo errore, ad hoc ut ſuam hæreſim executioni demandare poſſet, errores erroribus accumulavit, & de novo tenuit, & aſſeruit, quod virgines, & viduæ, immo cujuſcumque ſtatus atque ſexus ruſtici, atque plebeii, doctrinam dicti Wicleff credendo & veraciter defendendo, & realiter impugnando ea quæ in ſtudio Oxonienſi, & ſynodo Cantuarienſi, & ſancto Romano concilio generali ſunt ſucceſſivis temporibus in contrarium condemnata, poſt hanc vitam in cælis triumphatores repromiſit. Et ita fuit publicum, notorium, & manifeſtum.

39. Item quod dictus Hieronymus per * excommunicationem ſuæ furioſitatis in vulgari Bohemico fecit, ſeu fieri procuravit cantilenas & carmina, continentes in ſenſu & effectu verba canonis conſtituta & ordinata ad conſecrationem Chriſti, quas mechanici didicerunt, & eas cantant; & cum illis dicunt ſe conficere corpus Chriſti, quod perficere attentant diverſis horis: propter quod invaluit peſſimus error, & maxima commotio contra ſacerdotes, & illos de clero in partibus Bohemiæ, & partibus circumvicinis. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum & notorium.

* Lege ex mſ. per exſecutionem.

40. Item quod dictus Hieronymus ad confirmationem ſuorum errorum, & hæreſum, ut prædictos laicos in ſuo pertinaci errore confirmaret, & ut ſe habiliores & digniores reputarent ad præmiſſa, inſtruxit quantum potuit, & plurimas cantilenas confinxit, & compoſuit, in quibus textum bibliæ & ſacræ ſcripturæ expreſſit, & capitula convocavit: ut ipſi ſoli videantur, & non eccleſia Romana, neque alteri de clero ſacram ſcripturam intelligere: quas ad confuſionem illorum de eccleſia, quando places eis in plateis publicis de die & de nocte manifeſte decantant.

41. Item quod idem Hieronymus poſtquam diverſos laicos verba conſecrationis, & cantilenas hujuſmodi docuit, tenuit, dixit, & prædicavit, aſſeruit, quod laici utriuſque ſexus, videlicet viri & mulieres de ſecta Wicleffiſtarum exſiſtentes, & doctrinam Wicleff firmiter devote tenentes, poſſunt conficere corpus Chriſti, baptizare, confeſſiones audire, atque alia quæcumque eccleſiaſtica ſacramenta conferre, dummodo proferant verba apta & ordinata ad conſecrationem, & ſacramentorum collationem. Et quod talia ſacramenta ſunt tantæ efficaciæ & virtutis, ac ſi per ſacerdotes juxta formam eccleſiæ conficerentur, & conferrentur; per hanc damnabilem hæreſim volens taliter enervare poteſtatem & auctoritatem eccleſiæ, in damnationem animarum ex hoc: & corpus Chriſti poſſe confici per eos quandocumque vellent, & quacumque hora, etiam aſſeruit, & publice dixit. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum, & notorium.

42. Item quod de præmiſſis omnibus, & ſingulis fuit, & eſt publica vox & fama.

43. Item quod dictus Hieronymus de anno Domini MCCCCIX. die Dominica proxima poſt feſtum Aſſumptionis Mariæ Virginis, in civitate Pragenſi, & diverſis aliis locis, & ſpecialiter in capella Bethleem nuncupata prædicavit, docuit, & aſſeruit, ſimilem hæreſim, quam tenuit Joannes Hus, videlicet quod excommunicatio Papæ, epiſcopi, vel cujuſcumque alius miniſtri eccleſiæ non ſit timenda, nec curandum de ea, niſi de quo conſtaret excommunicatum prius a Deo; & propterea excommunicationes latæ in loco Pragenſi contra defendentes doctrinam Wicleff, & interdictum in loco appoſitum auctoritate Apoſtolica in nullo eſſe tenendum, neque de excommunicatione curandum; quia nec Papæ nec alicui alteri miniſtro eccleſiæ erat, neque unquam fuerat talis, neque tanta poteſtas attributa a Deo. Et propter hoc de facto in pluribus locis & civitatibus diœceſis Pragenſis fuerunt compulſi presbyteri & ſacerdotes per potentiam laicalem celebrare, & divina miniſtrare, non obſtante interdicto auctoritate Apoſtolica poſito in civitate Pragenſi: Et ita fuit, & eſt verum, publicum, & notorium.

44. Item quod de præmiſſis omnibus, & ſingulis fuit, & eſt publica vox & fama.

45. Item dixit, & prædicavit præfatus Hieronymus in ſua nequitia perſiſtens, & errores Wicleff & Joannis Hus ſeminando, & defendendo quod nulla poteſtas dandi indulgentias reſidet apud Papam, neque epiſcopos; quodque litteris Apoſtolicis, neque epiſcoporum, continentibus indulgentias, nulla fides ſit adhibenda; & quod indulgentiæ tales de nihilo proficiunt: prædicanteſque indulgentias impedivit & deſiſtere fecit, quando præſens fuit: prout de anno Domini MCCCCXII. & de menſe Auguſti in oppido Novadomo Pragenſis diœceſis, in perſonis dominorum Joannis de Altamuta, Luthomiſtenſis diœceſis, & Beneſii altariſtæ ſancti Michaelis in * Opatowichnave civitatis Pragenſis, attentavit in dote dictæ eccleſiæ parochialis exſiſtentibus animo & intentione dictas indulgentias per olim dominum Joannem XXIII. conceſſas in dicta eccleſia intimandi, & publicandi; præfatus Hieronymus de Praga ſtatim cum hoc audiviſſet, diabolico ſpiritu inſtigatus, perſonaliter ac propria in perſona eoſdem præfatos dominos, & Joannem & Wenceſlaum, vultu irato, & furibundo animo, & intentione eiſdem injuriandi prorupit in hæc verba, vel eis in effectu ſimilia, Exeatis vos viri mendaces cum veſtris mendaciis; Nam dominus veſter Papa ma-

* Al. Opa-

dax, hæreticus, & uſurarius eſt, nullamque poteſtatem indulgentias concedendi habet: ipſoſque dominos Joannem, & Beneſium manu armata invaſit, ac minis & terroribus ipſos exire dictam domum uſque ad eccleſiam parochialem ibidem intrare compulit. Et de hoc non contentus eoſdem cum terroribus & minis ſupradictis manu armata etiam extra dictam eccleſiam uſque ad extra portas oppidi ſupradicti inſecutus fuit. Qui domini Joannes & Beneſius una cum domino plebano dicti oppidi inſecuti fugientes vix manus dicti Hieronymi, & ſuorum complicum armatorum prædictorum evaſerunt. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum, & notorium.

46. Item quod idem Hieronymus publice aſſeruit & dixit, in contemptum clavium, & ſedis Apoſtolicæ, quod bullis papalibus non eſſet credendum, neque fides eis adhibenda: neque etiam indulgentiis Papæ eſſet credendum, quia nulla eſſent, nec etiam Papa poſſet indulgentias aliquas dare, aut concedere, & hoc in contemptum & vilipendium ſedis Apoſtolicæ, & etiam Romanæ curiæ, cujus caput eſt Papa. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum, & notorium.

47. Item quod de præmiſſis omnibus & ſingulis eſt publica vox & fama.

48. Item quod dictus Hieronymus dixit, tenuit, & aſſeruit, tam in civitate & diœceſi Pragenſi, quam extra, contra detractionem eccleſiæ, quod licitum eſt cuique laico litterato, vel alias intelligenti ubique, & quolibet ſuo, ſive in eccleſia, ſive extra, & ſine Papæ, epiſcopi, curati, aut cujuſcumque alterius licentia, prædicare verbum Dei, prout idem Hieronymus pluries in diverſis diœceſibus & regnis fecit publice, tam in Bohemia, quam in Moravia, cum longa barba publice & notorie, laicus exſiſtens verbum Dei ore * ſine cuiquam epiſcopo, vel alteri presbytero, eo quod videntur licentiati a Deo vocati, aut miſſi. Et ſic fuit, & eſt verum, & manifeſtum.

49. Item quod idem Hieronymus in Hungaria in Buda, coram ſereniſſimo principe & domino Sigiſmundo Romanorum & Hungariæ rege, &c. in capella regia caſtri Budenſis de anno Domini MCCCCX. in cœna Domini, laicus exſiſtens & in habitu laicali cum longa barba in præſentia domini regis, & multorum reverendorum patrum epiſcoporum & aliorum prælatorum, & etiam aliorum diverſorum ſtatuum, ſupra & infraſcripta, ac multa alia ſcandaloſa & erronea in fide, & etiam hæretica de ſacramento altaris, & alia contra ſtatutum eccleſiaſticum, & piarum aurium offenſiva, ex quibus poſſent ſequi ſeditiones & commotiones populares contra clerum per dominos temporales, nulla poteſtate ſuffultus, ſed errores Joannis Wicleff publice prædicavit. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum, & notorium.

50. Item quod propter præmiſſa præfatus dominus rex fecit dictum Hieronymum capi, & eum domino Strigonienſi captivum præſentari. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum, & manifeſtum.

51. Item quod de præmiſſis omnibus & ſingulis fuit, & eſt publica vox & fama.

52. Item quod dictus Hieronymus indulgentiarum prædicationem impedivit quando præſens fuit; & quando præſens non eſſet, deputavit certos præcenſos laicos, qui diſcurrebant per eccleſias civitatis Pragenſis, dum ibi ſermocinaretur, & prædicationem indulgentiarum impediverunt & turbaverunt, de mandato & inductione dicti Hieronymi, clamantes & dicentes dictos prædicatores eſſe mendaces, & deceptores, & ſeductores illorum de populo, * quibus indulgentias proficere. Quæ quidem indulgentia, ut dicti laici publice aſſerebant, non proficiebant in aliquo populo Chriſtiano. Et ſic fuit, & eſt verum.

53. Item quod dictus Hieronymus pro exſecutione ſuæ furioſitatis, præmiſſis malis non contentus, ſed pejora malis accumulando, de anno Domini MCCCCXI. feria tertia infra octavam Pentecoſtes, litteras Apoſtolicas indulgentias continentes, exhortatorias ad pia & meritoria opera, fecit capi, ac recipi, & in quodam curru cum meretricibus, quibus hujuſmodi bullæ ad mammillas appendebantur, poni procuravit; & palam ac publice de minori civitate, & per antiquam civitatem Pragenſem duci, circumſtantibus juxta currum Wicleffiſtis armatis cum fuſtibus & gladiis, juxta ipſius Hieronymi ordinationem clamantes & præconizantes, quod bullas & litteras unius hæretici & ruffiani ducerent ad comburendum. Et ſic in nova civitate Pragenſi in platea prope mediaſtinum tamquam hæreticas, & velut continentes errores, juxta ſententiam Joannis Wicleff, & Joannis Hus, hæreticorum, eas publice comburi fecit, ſeu fieri procuravit, & diſpoſuit: & ſic fuit, & eſt verum, publicum, notorium, & manifeſtum.

54. Item quod de præmiſſis omnibus & ſingulis fuit, & eſt publica vox, & fama.

55. Item quod dictus Hieronymus in ſua perfidia perſiſtendo dixit, & aſſeruit, & publice prædicavit ſuſcitando errorem alias per eccleſiam determinatum, quod imagines ad repræſentationem effigiei Chriſti, ſanctiſſimæ crucis, Virginiſque glorioſæ, vel cujuſcumque alterius ſancti canonizati, in eccleſiis nec in aliis locis non ſunt pingendæ, nec alicui tales venerandæ, ſed hoc facere eſt hæreticum; non attendens quod eccleſia hoc auctorizavit, & voluit fieri; & per objectum talium imaginum repræſentantium ſanctum, in cujus memoriam pictæ ſunt, moventur interiores potentiæ, & excitantur ad devotionem, & ſunt ſcriptura laïcorum: maxime forma vivificæ crucis, qua terretur dæmon & procul fugit.

56. Item quod dictus Hieronymus ſperabat veriſimiliter, [a]ut creditur, poſſe divertere populum a continuatione & viſitatione eccleſiarum, deteſtando, & condemnando imagines ſanctorum: credens etiam per hoc quod ipſum libentius ſequerentur, & audirent doctrinam ejus; & videns quod per hoc non [b]profiteretur, quadam die de menſe Martii, anni videlicet MCCCCXV. acceſſit ad monaſterium fratrum Minorum ſancti Jacobi in majori civitate Pragenſi, & imaginem Crucifixi ligneam extra eccleſiam in angulo ex oppoſito domus ſancti Kreiſſe, ad quam conſuevit eſſe curſus hominum cauſa devotionis ob memoriam paſſionis Chriſti, invaſit, & inſultavit in eam, & ſtercoribus humanis, & vilitatibus undique maculavit, dicendo hæreticum eſſe depingere imaginem Crucifixi, & cujuſcumque alterius ſancti: per quod fuerunt quamplurimi multum ſcandalizati. Et ſic fuit & eſt verum.

[a] Forte, ut, credidit.

[b] Forte, proficeret.

Et illud idem voluit, & diſpoſuit fieri dictus Hieronymus de anno prædicto die ſabbati proximo ante Dominicam, Domine ne longe, &c. in dicto monaſterio ſancti Jacobi per quemdam fabrum Wicleffiſtam de nova civitate Pragenſi de Portzitz: qui accedens præfatam imaginem Crucifixi cum ſtercoribus humanis [c]infra ſermonem dicendo, hæreticum eſſe depingere imaginem Crucifixi: per quod fuerunt quamplurimi adſtantes multum ſcandalizati. Qui quidem laicus fuit ibidem publice detentus, & recognovit, quod ex inductione dicti Hieronymi facere voluit. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum, & notorium.

[c] Adde, deturpavit.

Et illud idem fecit, ac procuravit fieri dictus Hieronymus in die Veneris ſancta, in monaſterio beatæ Mariæ in Arena in civitate nova Pragenſi, per quemdam

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XX. CONCILII.

laicum ſecta Wicleffiſtarum, qui crucem coram qua ſancta crux ſub effigie prædicta ipſius venerabatur, ſtercoribus deturpavit ac totaliter maculavit. Et ita eſt verum, publicum, & notorium.

57. Item quod de præmiſſis omnibus & ſingulis fuit, & eſt publica vox, & fama.

58. Item quod dictus Hieronymus perſiſtendo in erroribus Wicleffiſtis, ſpecialiter Joannis Hus damnatis, & eos defendendo, dixit, aſſeruit, & prædicavit, quod nullo modo reliquiæ ſanctorum ſunt venerandæ, nec adorandæ. Et hoc pluries, & ſæpe, ac etiam publice, & notanter in civitate Pragenſi, in cujus cathedrali eccleſia velum & peplum Virginis glorioſæ habetur, ac reverenter veneratur a Chriſti fidelibus, dixit, quod non pluſquam cutis illius aſini, in quo Chriſtus inſedit, debeat in reverentia haberi.

Et de menſe Septembris anni MCCCCXII. in die ſancti Wenceſlai, in monaſterio prædicto ſanctæ Mariæ in Arena, ipſe, & quidam laici Wicleffiſtarum, quaſdam reliquias repoſitas veneranter in quodam altari de facto extraxerunt, & ad terram viliter projecerunt, pedibus conculcando. Et aſſeruit idem Hieronymus, & publice tenuit, quod venerari, vel adorari reliquias ſanctorum, aut eas adornare auro vel argento, eſt hæreticum. Quod fuit, & eſt in enervationem fidei, & devotionem religionis Chriſtianæ, & in ſcandalum totius eccleſiæ. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum & notorium.

59. Item quod de præmiſſis omnibus & ſingulis fuit, & eſt publica vox & fama. Et quod præmiſſa ſunt vera, notoria, & manifeſta.

60. Item quod dictus Hieronymus tenuit, aſſeruit, & dixit, ac prædicavit, veram eccleſiam catholicam apud obſervantes ſectam & doctrinam Wicleffiſtarum, & Joannis Hus: quodque illi, qui pro ſuſtinendo, & [a] deferendo dictam doctrinam fuerunt veri, & glorioſi martyres Chriſti: & propterea tres nequiſſimos viros dicti factique obſtinatos in ea decapitatos in Praga de anno Domini MCCCCXII. de menſe Junii, Hieronymus cum ſuis ſequacibus cum aromatibus & incenſo ad tumulum fecit, ſeu procuravit portari proceſſionaliter cantando, Iſti ſunt qui pro teſtamento Dei ſua corpora tradiderunt ad ſupplicia: ad firmandum per hoc hæreticos illius ſectæ in eorum errore, & perfidia. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum, & notorium.

[a] Defendendo. MS.

61. Item quod dictus Hieronymus in craſtinum tumulationis dictorum hæreticorum, in capella dicta Bethleem multitudine illius ſectæ ordinata cantare procuravit, & fecit pro eorum memoria Miſſam de martyribus, & incepit officium Gaudeamus; & ſubjunxit, in honorem ſanctorum martyrum, de quorum effuſione ſanguinis gaudent angeli, crimen crimini damnabiliſſime adjungendo, videlicet idololatria: & ſic venerando ſacrilegos damnatiſſimos, & uſurpando auctoritatem ſedis Apoſtolicæ, ſine cujus auctoritate, & approbatione nullus pro ſancto debet haberi, vel venerari: & in tantum excitavit rabiem virorum & mulierum illius ſectæ, quod per quatuordecim dies, vel circiter ſucceſſive poſt decapitationem prædictorum ſingulis diebus erat concurſus quadraginta, aut quinquaginta venientium ad prætorium dictæ civitatis Pragenſis prope locum, in quo decapitati fuerant, dicentes, quod veri martyres erant, & pro vera Chriſti fide mortui, parati ſimilem mortem ſubire pro eadem fide, ut dicebant. Ex quo fuit grave ſcandalum contra fideles catholicos, & horror maximus, atque turbatio in civitate Pragenſi exorta. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum notorium, & manifeſtum.

62. Item quod de præmiſſis omnibus & ſingulis fuit, & eſt publica vox & fama.

63. Item quod dictus inſtigator & promotor repetit articulos per eum datos, videlicet viginti octo in numero poſitos ſic incipiendo: Item quod idem Hieronymus in regno Poloniæ diſſenſionem magnam fecit: Et viginti novem qui incipiunt, Item quod de anno Domini MCCCCXV. & de menſe Aprilis. Quibus repetitis addit, & tolerat articulos infraſcriptos.

64. Item poſuit, & probare intendit, quod in partibus Ruſſiæ a decem, viginti, triginta, quadraginta, quinquaginta, & ſexaginta annis proxime præteritis, & citra, & ſupra, & a tempore, & per tempus cujus initii ſive contrarii hominum memoria non exiſtit, fuit, eſſeque conſuevit, hodie eſt quoddam populoſum oppidum vocatum communiter & appellatum oppidum Viteſko, quodque a dictis temporibus, & per ipſa tempora in oppido dicto fuerunt, eſſeque conſueverunt, & hodie ſunt, homines pro majore parte Rutheni, ſive ſchiſmatici, ſectam Græcorum tenentes, a fide Chriſtiana plurimum deviantes, & errantes. Et ſic fuit, & eſt verum.

65. Item quod in dicto oppido ab eiſdem temporibus & per ipſa tempora fuit, eſſeque conſuevit, & hodie eſt quædam eccleſia cathedralis ſecundum ritum prædictorum Ruthenorum, nec non etiam quoddam monaſterium fratrum Prædicatorum ſecundum ritum verum Chriſtianorum viventium, & degentium.

66. Item quod juxta præfatum oppidum ab eiſdem temporibus fuit, eſſeque conſuevit, & hodie eſt quoddam flumen navigabile, per quod communiter homines partium prædictarum navigare ſolebant, & ſolent.

67. Item quod de anno Domini MCCCCXIII. & de menſe Aprilis ejuſdem anni, illuſtris princeps dominus Witoldus frater ſereniſſimi principis domini regis Poloniæ ad prædictum oppidum [a] Wiesko cum magno exercitu & comitatu acceſſit per flumen prædictum. Quodque magiſter Hieronymus de Praga ſimili modo in comitiva præfata interfuit perſonaliter.

[a] In uno MS. Vitſko.

68. Item quod fratres & religioſi Chriſtiani oppidi prædicti, anno & menſe prædictis, tempore prædicti acceſſus, ſecundum ritum fidelium Chriſtianorum, cum proceſſionibus, vexillis, & reliquiis ſacris dicto domino duci obviam venerunt, & ipſum in prædicto adventu ſuſceperunt.

69. Item quod tempore acceſſus prædicti Rutheni, ſive ſchiſmatici, cum reliquiis ipſorum prætenſis & tabulis depictis more ipſorum damnato, etiam cum proceſſione præfato domino duci obviam venerunt, & ipſum in prædicto adventu ſuſceperunt.

70. Item quod prædictus Hieronymus, tempore prædicti acceſſus, omiſſa & ſpreta proceſſione prædictorum fratrum religioſorum & Chriſtianorum, ivit ad prædictam proceſſionem prædictorum Ruthenorum ſchiſmaticorum, & infidelium gentium: nec non ibidem in præſentia quaſi quatuor vel quinque millia hominum ſexus utriuſque, flexis genibus, reliquias, & tabulas depictas prætenſas dictorum infidelium ſchiſmaticorum, & Ruthenorum, venerabatur, palam, publice & notorie ſe ad ſectam eorumdem infidelium, ſchiſmaticorum convertendo, & a communione fidelium ſe divertendo.

71. Item quod præfatus Hieronymus tempore proxime præſcripto prædictas reliquias & tabulas prætenſas genibus flexis venerabatur palam & publice, in contemptum religionis Chriſtianæ, dicens & affirmans expreſſe, quantum in eo fuit, & quantum potuit, dictam ſectam prædictorum Ruthenorum, & infidelium populorum inducere, ipſorumque fidem fore, & eſſe perfectam.

Digitized by Google

72. Item quod præfatus Hieronymus quantum potuit circa præfatum dominum ducem inſtitit, & laboravit, & conabatur dictum dominum ducem cum tota ſua gente Chriſtiana a fide Chriſtiana avertere, & ad permanendum in dicta ſecta Ruthenorum & infidelium populorum inducere. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum, & notorium.

73. Item quod ſuprafatus Hieronymus poſt prædicta coram reverendo patre domino epiſcopo Wilnenſi conſtitutus, dum de præmiſſis ſuis erroribus & exceſſibus reprehenderetur paterne, ore polluto in contemptum religionis Chriſtianæ ſuos errores confirmando dixit expreſſe, quod præfati ſchiſmatici & Rutheni eſſent boni Chriſtiani; Quodque idem dominus epiſcopus eidem Hieronymo in faciem ſuam tunc reſtitit, dicens, quod non diceret tot bonos Chriſtianos; ipſe vero Hieronymus in ſuis erroribus permanſit, eoſdem Ruthenos & fidem ipſorum præmiſſam approbando. Et ſic fuit, & eſt verum.

74. Item quod de præmiſſis omnibus & ſingulis fuit & eſt publica vox & fama.

75. Item ponit & probare intendit, quod a temporibus ſupra in proximo articulo deſcriptis, & per tempora ipſa in prædictis partibus Ruſſia fuit, & eſſe conſuevit quoddam vocatum communiter & appellatum [a] Pleskavvo, quodque idem oppidum diſtabat diſtareque ſolebat, & hodie diſtat a finibus Chriſtianorum per centum milliaria Theutonicalia.

a MS. Pleſkovv.

76. Item quod dictus Hieronymus de anno Domini MCCCCXIII. ad prædictum oppidum Pleskavo perſonaliter acceſſit, nec non eccleſiam ſive ſynagogam eorum Ruthenorum & infidelium populorum intravit, infra officium ipſorum ſacramentorum prætenſorum venerantur. Quodque idem Hieronymus tunc in præſentia nonnullorum Chriſti fidelium ibidem adſtantium, & in contemptum clavium, & opprobrium religionis Chriſtianæ, & ad confortationem ritus eorumdem infidelium populorum, genibus flexis aſſertum ſacramentum eorumdem ibi adorabat, palam, publice, & notorie.

77. Item quod ex præmiſſis quamplura ſcandala inter Chriſtianos & Ruthenos prædictos fuerunt & ſunt exorta, eo maxime quod idem Hieronymus tam publice infidelitatem, ſchiſma, & hæreſim dictorum Ruthenorum approbavit, ac ipſos in ipſorum erroribus confortavit. Et ſic fuit, & eſt verum.

78. Item quod idem Hieronymus ut magis ac magis prædictis infidelibus populis placere poſſet, eiſque quod eorum ſectam & perverſam fidem ſectaretur, oſtenderet, ſeque eis in moribus prout in fide conformaret, ad ritum eorumdem infidelium longam barbam detulit, atque defert: ac comam, habitum, & tonſuram clericales penitus abjiciendo, & admittendo. Et ſic fuit, & eſt verum.

79. Item quod de præmiſſis omnibus & ſingulis fuit & eſt publica vox & fama, præſertim in civitatibus & provinciis Gneznenſi & Pragenſi, nec non in regno Bohemiæ, & Poloniæ, ac marchionatu Moraviæ, & ulibi, ubi de præmiſſis notitia habetur.

Et ad clare oſtendendum quod juramento cuicumque per magiſtrum Hieronymum præſtito ſeu in futurum præſtando, non ſit aliqualiter credendum, quodque verba bona & dulcia, promiſſiones abjurationeſque [b] ſecit hucuſque, & offert ſe facturum in futurum, ſunt ficta, & aliter ſunt corde concepta quam ore ſuo polluto prolata: quodque ſub hypocriſi illa facit, & faceret, non ad effectum a ſuis erroribus deſiſtendo, aut eoſdem revocando, ſed ut occaſionem habeat effugiendi, & fuga (quod abſit) captata erro-

b Forte, quæ fecit.

A res hujuſmodi fortius ſeminandi, & Chriſti fideles amplius ſeducendi: ac etiam ad finem & effectum quod diligentior cuſtodia apud eumdem adhibeatur, & protervia, quæ in eo (proh dolor!) regnat, oſtendatur, & dante Domino ſalubrius exſtirpetur, inſtigator ſeu promotor officii veſtri dat articulos infraſcriptos.

80. Item cum dudum dictus Hieronymus per almam univerſitatem ſtudii Pariſienſis fuiſſet in magiſtrum dicti ſtudii aſſumptus, de articulis Wicleff conferre incepiſſet, alioſque ad conferendum induxit, laudaſſet, & commendaſſet dictum Joannem Wicleff, & ejus perverſam doctrinam: tandem in quadam diſputatione publica dictus Hieronymus certos errores publice tenuit: & præſertim quod Deus nihil poſſit
B [a] alienare, prout in articulis aliàs contra eum datis, ad quos ſe refert, plenius continetur. Tandem cum eſſet per plures notabiles magiſtros dicti ſtudii Pariſienſis fidei zelatores graviter notatus, ac vehementer de iis per eos habitus ſuſpectus, iidem magiſtri, & præſertim honorabilis Joannes [b] de Sarſuno, dicti ſtudii cancellarius, ipſum ad revocandum hujuſmodi errores compuliſſet: ſed dictus Hieronymus neſcitur per quem adviſatus occulte a dicta civitate & ſtudio receſſit.

a Edit. in Germ. annihilare.

b MS. de Gerſon.

81. Item quod de prædictis omnibus & ſingulis fuit & eſt publica vox & fama.

82. Item quod idem Hieronymus mala malis accumulando ſe transferens ad univerſitatem ſtudii Heidelbergenſis, ibidem etiam nonnullas concluſiones er-
C roneas ſive hæreticas in ſcholis publice determinavit: prout in certis articulis aliàs contra eum datis, ad quos ſe refert, plenius continetur.

83. Item quod dicta univerſitas Heidelbergenſis illas concluſiones ſentiens hæreticas, erroneas, & fidei catholicæ contrarias, conabatur etiam præfatum Hieronymum comprehendere, & ut eoſdem revocaret per juris remedia compellere. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum, & notorium.

84. Item quod idem Hieronymus iterum adviſatus de præmiſſis a dicta univerſitate clam receſſit.

85. Item quod idem Hieronymus de hæreſi multipliciter diffamatus in univerſitate Cracovienſi, & dum ad dictam civitatem perveniſſet, & dictæ univer-
D ſitati ac magiſtris dicti ſtudii, ac epiſcopo Cracovienſi innotuiſſet, ac dictum Hieronymum ſuper hujuſmodi hæreſibus, de quibus diffamatus fuit, examinare voluerunt, & portas civitatis claudi procurarunt, ipſum diligenter perquirendo, neſcitur unde aviſatus, furtive a dicta civitate receſſit. Et fuit, &c.

86. Item quod de præmiſſis omnibus & ſingulis fuit, & eſt publica vox & fama.

87. Item quod deinde dictus Hieronymus ſic de hæreſi multipliciter diffamatus & notatus veniens Viennam, eamdem univerſitas ſtudii Viennenſis ſentiens præmiſſa, procuravit eumdem Hieronymum per officialem in ſpiritualibus reverendi patris & domini Gregorii moderni epiſcopi Patavienſis & diœce-
E ſani capi, & ſub cuſtodia detineri: palam, publice, & notorie.

88. Item idem Hieronymus poſtquam pluribus diebus ſub hujuſmodi cuſtodia fuit conſervatus, tandem per dulcia, & blanda verba confingens ſe velle corrigere & revocare errores ſuos, tantum operatus eſt, quod dictus officialis recepto juramento præſtito per eumdem ad ſancta Dei evangelia tactis ſacroſanctis ſcripturis, nec non ſub pœnis excommunicationis lata ſententia, quam tunc dictus officialis in ipſum Hieronymum præſentem ac in ſe ſponte recipientem in ſcriptis tulit, quod vellet ſtare juri coram dicto domino officiali, & ab oppido Viennenſi nullatenus recedere, donec juſtitia mediante relaxaretur: palam, publice, & notorie.

89. Item quod dictus dominus officialis credens hujuſmodi ſuo juramento, præfatum Hieronymum poſt præmiſſa a carcere relaxavit: palam, publice, & notorie.

90. Item quod dictus Hieronymus juramenti hujuſmodi immemor, & vilipendens dictam excommunicationis ſententiam, captata opportunitate, a dicto oppido Viennenſi clam illicentiatus, & juri non volens ſtare prout juraverat, receſſit, ſeque ad civitatem Pragenſem tranſtulit: palam, publice, & notorie.

91. Item idem Hieronymus ad caſtrum Bethonicaſe Olomucenſis diœceſis veniens, ſuos errores confirmando, ſuoſque ſequaces amplius confortando, litteram ſubſcripti tenoris, manu & ſigillo proprio ſignatum & ſcriptam ad oppidum Viennenſe ſcripſit hujuſmodi ſub tenore:

Venerabili patri ac domino, magiſtroque meo, domino officiali eccleſiæ Pataviensis plebano in Laſa: [a] Dene.

a Editio Germ. deeſt.
b Mſs. cum omnis ſalutis.
c Mſs. Vveitovo.

Obſequio [b] cum conſalutis deſiderio, anteſcripto, Venerabilis pater, magiſter, & domine. Sciatis me jam Caſtro [c] it ietovo ſanum & lætum exſiſtere cum multis amicis vobis tam omnibus ſemper, & veſtris ſervire paratus. Et de exorta promiſſione circa vos me habeatis excuſatum, ſi debite ejus [a] perpedieus: etenim jus poſtponimus, cui ſemper ſub a bona cautione aſſidue parati exſiſtimus, ſed inter tot centena inimicorum ſtare ſolum, ſi me vere diligitis, mihimet nequaquam condoleretis. Supra enim dorſum meum fabricaverunt adverſarii mei, prolongaverunt iniquitatem ſibi. Verum anima mea ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium: Laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus. *Verum vobis regratior, & ſemper regratiabor. Sed omnes adverſarios meos mihi Pragam remittite cum teſtibus, & ego illic agam cauſam cum eiſdem: aut ſi eis commodioſiut videretur, aſcendamus curiam, ubi tantum illic illi quantum ego habebunt notitiam. Ceterum ſcire velitis, quod eram in veſtra eccleſia in Laſa, & ibidem magiſtrum ſcholæ invitaveram, & notariam civitatis memor veſtri beneficii, & ſi umquam potero, ſerviam vobis & veſtris. Valete. Scriptum in [d] Wiellama poſt nativitatem ſanctæ Mariæ feria ſixta.*

d Mſs. Vvietavia.

Magiſter Hieronymus de Praga,
Veſter ſemper.

92. Item quod de præmiſſis omnibus & ſingulis fuit & eſt publica vox & fama, & quod præmiſſa ſunt vera, notoria, & manifeſta.

93. Item quod dictus Hieronymus datus in abſtinationem mentis & ſuperbiam ſui intellectus, paratus ſit dare ad omnem perfidiam propter defendere dictam ſectam, & confortare, atque ſervare in ea, machinatos & ſedatos ad eam intimaverat, & publicari fecit in civitate Pragenſi apud illos de dicta ſecta in civitate Pragenſi, & in partibus Bohemiæ exſiſtentes, quod volebat venire Conſtantiam ad generale concilium cauſa ſuſtinendi & defendendi contra quoſcumque doctrinam dicti Wicleff, & ſuorum ſequacium condemnatorum, & propter etiam nonnullas alias: nec alia ratione affixit ſcedulas Conſtantiæ in locis diverſis, quas dirigebat domino Imperatori & generali concilio: ſcribendo, quod venerat ad purgandum & oſtendendum puritatem fidei ſuæ orthodoxæ prout in ſcedula melius continetur. Non quod vellet, quod ſignificabat, implere, nec ſe exhibere, ſed revertendo ad illos de dicta ſecta cum litteris teſtimonialibus, de quibus infra deducetur, ſeducendo eos diceret, ſe reportaſſe victoriam. Et quod ſecta & doctrina dicti Wicleff erat ſancta, juſta, atque catholica, & quod a nullo potuit reprobari. Et ſic fuit & eſt verum.

A *Tenor vero dictæ ſcedulæ intimationis, & affixionis, & litteræ teſtimonialis, quam ipſe compoſuit in Latino, & Theutonico, & in vulgari Bohemico, & per nominatos in ea ejuſdem ſectæ fautores ſigillari fecit, eſt talis:*

Sereniſſimo principi & domino, domino Sigiſmundo Romanorum regi ſemper Auguſto, & Ungariæ regi, &c. paritérque toti huic venerando concilio generali. Ego magiſter Hieronymus de Praga artium liberalium magiſter generalium ſtudiorum, videlicet Pariſienſium, Colonienſium, Heydelbergenſium, & Pragenſium, litteris præſentibus notifico, & quod in me eſt, ad notitiam univerſorum & ſingulorum
B *deduco, quod propter obtrectatores criminatoreſque, in eo diffamatores regni veſtri doloſos, paratus ſum ſponte libere venire Conſtantiam, & puritatem fidei meæ orthodoxæ, innocentiamque meam non latenter in angulis, aut coram privatis perſonis, ſed aperte & publice coram toto concilio oſtendere. Proinde ſi qui ſunt obtrectatores mei cujuſcumque nationis, aut conditionis qui contra me velint quidquam cujuſvis erroris aut hæreſis objicere: ii aperte & publice in mea præſentia coram toto concilio ex ſuis propriis nominibus obvient. Et ego pro innocentia mea paratus ſum aperte & publice coram toto concilio, ut ſcripſi, reſpondere, & puritatem fidei meæ orthodoxæ oſtendere. Et ſi compertus fuero in aliquo errore aut hæreſi, ex*
C *tunc non recuſo publice pati pœnam, prout erroneum, ſeu hæreticum quemlibet decet. Obſecro dominum regem, pariterque totum concilium, ut habeam ad hoc, ut præfertur, ſalvum atque ſecurum acceſſum: quod ſi veniens, & me tanta æquitati offerens ante probationem in me cujuſquam culpæ quæque arreſtatio, capio, vel violentia fieret, & tunc toti mundo pateſieret, ut hoc generale concilium non ſecundum juſtitiam atque æquitatem procederet, ſi me ſponte venientem a tam alta & rigida æquitate quovis modo repelleret, quod utique tam a ſacro ſapientum concilio longe puto relegatum.*

Littera teſtimonialis, quam Hieronymus fecit ſigillari ſuper expurgatione oblata.

a Mſs. Leſna.
b Mſs. de Chlum dictus Latzenbock, Joannes de Chlum, &c.
c Mſs. Meſka, Bohuſlaus de Dupovu & Bieda Stadowo.

D *Nos Wenceſlaus de Duba alias de [a] Leſtna, Henricus [b] de Chluvi dictus Latzenbock, Joannes de Chluvi reſidens in Swoykow, Wenzeſlaus de Hyadeck dictus [c] Matka, Rohaſlaus de Dapont, & Biede Straden, tenore præſentium publice proteſtamur univerſis præſentia viſuris & auditnris: quod honorabilis vir magiſter Hieronymus de Praga artium liberalium magiſter generalium ſtudiorum, Pariſienſium, Colonienſium, Heidelbergenſium, & Pragenſium, legationem fecit per ſuas litteras & nuncios ſereniſſimo principi & domino, domino Sigiſmundo Romanorum & Ungariæ regi, domino noſtro gratioſiſſimo, optans & deſiderans ab ipſo ſalvum conductum, & libertatem Conſtantiam veniendi, & ibidem*
E *fidem ſuam orthodoxam, & innocentiam contra & adverſus obtrectatores ſuos coram toto generali concilio poſſe in audientia publicare, promulgare. Ceterum ſalvum conductum ad audientiam publicam a toto generali concilio ſuper præmiſſis poſtulavit, ne ad præmiſſa impetranda, & amplius pateſcenda ſuas patentes intimationes in vulgari Bohemico, Theutonico, & Latino idiomatibus, in valvis & oſtiis eccleſiarum, clauſtrorum, & prætorii dictæ civitatis Conſtantienſis, ac domibus cardinalium & epiſcoporum affixit, quemadmodum hæc ſuprascripta ipſius intimationis copia clarius & plenius id denotat, quam & nos vidimus, & legi audivimus. Et nec præfatum ſalvum*

con-

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XX. CONCILII.

conductum, ac audientiam publicam ab ipſis poſtulatam quoquomodo potuit adipiſci. In quorum omnium evidentiam præſentes conſcripta ſunt, & ſigillorum noſtrorum appenſorum munimine vigoroſitata.

Datum in Conſtantia provincia Moguntina, feria tertia poſt octavum paſchatis, anno Domini MCCCCXV.

94. Item quod dictus Hieronymus talibus litteris falſis & fictitiis fulcitus, non ſequtus formam, ad quam ſe obtulit in prætenſa littera valvis affixa, ſed clam aſſociatis ſibi complicibus ſua ſecta verſus Bohemiam iter accipere voluit. Denique per ſacrum concilium in forma infraſcripta in valvis majoris, & ſancti Stephani, & Minorum monaſteriorum & eccleſiarum legitime citatus fuit, juxta formam & tenorem citationis, quæ ſequitur in hæc verba:

Citatio contra Hieronymum decreta.

Sacroſancta ſynodus generale concilium Conſtantienſe in Spiritu ſancto legitime congregata univerſalem eccleſiam militantem repræſentans, [a] Hieronyme qui te magiſtrum in artibus quamplurimorum ſtudiorum fore ſcribis, & non amplius ſapere quam oportet. Scripturam quoddam tamquam ex tui perſona affixum in portis civitatis Conſtantienſis, alias die Dominica, qua cantatur in eccleſia, Quaſi modo geniti, *ad noſtri notitiam pervenit: in quo tuis obtrectatoribus crimen erroris: & hæreſis tibi objicientibus te aſſeris publice reſponſurum: de quibus apud nos multipliciter diffamatus exſiſtis, & præſertim de doctrina Joannis Wicleff, necnon aliis doctrinis catholicæ fidei obviantibus, dummodo ad veniendum tibi ſalvus & ſecurus conductus præbeatur. Et quia noſtra principaliter intereſt prendere vulpeculas vineam Domini ſabaoth conantes demoliri, idcirco perſonam tuam tamquam de multorum errorum doctrina & temeraria aſſertione ſuſpectam & multipliciter diffamatam evocamus & citamus præſentium ſub tenore, quatenus infra terminum quindecim dierum a data præſentium computandorum, quorum quinque pro primo, quinque pro ſecundo, & reliquos quinque dies pro tertio & peremptorio termino & monitione canonica præfigimus & aſſignamus, in publica ſeſſione hujus ſacri concilii, ſi ipſa die ſeſſio fuerit celebrata, alioquin prima die immediate ſequenti, qua ſeſſionem eſſe contigerit, compareas, ſecundum tenorem dicti tui ſcripti reſponſurus ad ea quæ aliquis vel aliqui in cauſa fidei [b] voluerit objicere, recepturus & facturus in omnibus juſtitiæ complementum, ad quod violenta juſtitia ſemper ſalva, omnem tibi ſalvumconductum noſtrum, quantum in nobis eſt & fides exigit orthodoxa, tenore præſentium offerimus, & plenius aſſignamus. Certificantes te, quod ſive in dicto termino compareas, ſive non, nihilominus contra te per ipſum concilium vel ejus commiſſarios vel commiſſarium elapſo termino ſupradicto procedetur, tua contumacia in aliquo non obſtante. Datum Conſtantiæ in ſeſſione concilii, decima ſeptima menſis Aprilis, ſub ſigillo præſidentium quatuor nationum.*

a Mſ. Hieronyme, qui ſe ..... ſcribit & ſcateendit, quæ rebus non ad ſobrietatem, & non, &c.

b Mſſ. velint.

95. Item quod prædictus Hieronymus contumaciter ſic recedens, nec in termino ſibi per ſacrum concilium præfixo, [c] tamquam contumax in publica ſeſſione propter contumaciam fuit reputatus. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum, & notorium.

c Forte deeſt, compartus.

96. Item quod de præmiſſis omnibus & ſingulis fuit, & eſt publica vox & fama, & quod præmiſſa ſunt vera, publica, notoria, & manifeſta.

97. Item quod cum dictis litteris revertebatur, & reverſus Bohemiam ad firmandam dictam errorem Wicleffiſtarum, nec citatus per ſacrum concilium curavit die ſibi præſtituta comparere, ſed Deo cooperante præoccupatus eſt, in via captus, & de mandato ſacri concilii ad præſentem civitatem adductus. Quod ſi factum non fuiſſet, Deo diſponente, apud ſuos de ſecta Wicleffiſtarum ſe magnificaſſet, concilium ſacrum confudiſſet, licet falſe, quod ſalvum conductum aut audientiam publicam ſibi dare denegavit; ac per hoc dictos Wicleffiſtas in erroribus confirmaſſet, & ad non credendum ſacro concilio ipſos induxiſſet. Et ita fuit, &c.

98. Idem quod dictus Hieronymus de nolente factus volens, ſaltem ore, & ut ex præſcriptis & ſubſcriptis conjecturis ſatis poteſt elici, in finem ut iterum evaderet, prout præſens ſæpius evaſit, in ſacro Conſtantienſi concilio, & quando ei dabatur audientia ſuper articulis materiam fidei tangentibus, de quibus fuit, prout hodie eſt vehementer ſuſpectus; & publica ſeſſione celebrata die vigeſima tertia menſis Septembris publice damnavit & pro damnatis habere voluit, ut aſſerebat, tam perſonas, quam articulos Joannis Hus, & Wicleff damnatorum hæreticorum: pollicituſque eſt ſolemniter & expreſſe, quod ſcribere fideliter vellet, & ſcriberet ſereniſſimo principi domino Bohemiæ, & ſereniſſimæ dominæ reginæ, & univerſitati ſtudii Pragenſis, omnibus & ſingulis in Bohemia & alibi exſiſtentibus, ac illis, quibus deſuper foret ſcribendum, quod dicti Joannes Hus, & Wicleff, eorumque articuli, & doctrina prætenſa eſſent juſte, ſancte, & canonice condemnati, & condemnata; Quoſque licet dictus Hieronymus ſæpe & ſæpius monitus fuiſſet, ut hujuſmodi ſua ſcripta dirigeret, juxta ſua promiſſa, ut præfertur, nihilominus tamen hucuſque aliud corde gerens, quam ore dixerat, non ſine magna ſuſpicione hæreticæ pravitatis ſcribere prætermiſit. Et quod deterius eſt, ſe totaliter nolle ſcribere publice dixit. Et ſic fuit, & eſt verum, &c.

99. Item deinde dictus Hieronymus ſperans ſe ſic ſatisfeciſſe ſacro ſancto concilio, & per hoc evadere manus ſacri concilii, & cuſtodia, in qua ſervatur; nunc elatione, & rebellione ac pravitate in reprobum ſenſum datus, articulos contra ipſum ſuper hæreſi & certis erroribus ſufficienter reſpondiſſe, ac reſponſiones ſuas per juramentum dare recuſavit, ac hodie recuſat, licet hoc pollicitus ſit illius affixionis ſchedula ſuperius deſcripta. Et ſic fuit, &c.

100. Item non compunctus corde, ſed polluto ore omnia præmiſſa ſecut, & ut probabilia ſperantur, aſſerit, ſe ſemper fuiſſe bonum Chriſtianum, & innocentem a macula erroris, & hæreſi: nec vult talis quoque appellari, & repræſentari, ſed ſibi per quemquam imputetur, ad iracundiam mox promovetur: ſicque in profundum malorum deſcendens aſſerit, ſibi in captivitate & cuſtodia qua nunc tenetur, injuriam eſſe illatam: petiſque de injuria hujuſmodi, ac damnorum, expenſarum, & intereſſe horum occaſione illatorum refundi: dicens expreſſe, Ego innocens ſum, quis mihi refundet præmiſſa? volens gaudere ſe converſum, qui numquam doluit, prout nec ſe hodie dolet fuiſſe perverſum. Et ſic fuit, & eſt verum, &c.

101. Item quod dictus Hieronymus perſeverat in eadem obſtinatione. Et quidquid fingat ſuſtinendo carceres, profeſſionem publicam faciendo, proferendo verba habentia apparentiam compunctionis, ſemper tamen gerit in animo velle ſuſtinere & defendere doctrinam Joannis Wicleff augmentatam per Joannem Hus, & eam ſecutum. Et hoc ſatis clare conjecturari poteſt pro eo quod ſcripſit, & legit in loco publico ſeſſionis: ubi legit, & verbo expreſſit, atque extra ſcripturam dixit verba expreſſe fautoria dictæ doctrinæ Wicleff, & juſtificationem Joannis Hus, prout hoc proxima feria quarta in feſto Nativitatis ſanctæ Mariæ de

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XX. CONCILII.

anno Domini præſenti MCCCCXV. *in loco ſeſſionis majoris eccleſiæ Conſtantienſis publice aſſeruit, dixit, & in ſcriptis legit inter cetera hæc verba videlicet: In hoc Deum teſtor: non intendens in aliquo præjudicium facere aut perſonis, aut ſuis meo videre moribus, ac ſacris veritatibus pluſquam pluribus, quas audivi ab eodem, denotando præfatum Joannem Hus hæreticum condemnatum, & in ſcholis, & in prædicationibus popularibus plurimis; immo & verum fateor, propter ſuos dulces mores, & propter ſacras veritates quas inſtanter explanando verbum Dei ad populum referebat, intimus amicus eram perſonæ, & gratia veritatis defenſor ſui honoris ad quemcumque locum devenerant. Patet ex eo etiam quod recuſavit ſcribere domino regi, & reginæ Bohemiæ, & univerſitati ſtudii Pragenſis. Patet ex diverſis aliis conjecturis inferentibus vehementem præſumptionem, quæ ſufficit ad condemnationem talium ſic agentium. Et ſic fuit & eſt verum, publicum, notorium, & manifeſtum.*

502. *Item quod de præmiſſis omnibus & ſingulis fuit, & eſt publica vox, & fama.*

Inſtigatoris adverſus Hieronymum de Praga ſcedula.

VErum pro parte inſtigatoris veſtris reverendis paternitatibus humiliter exponitur, quod dictus Hieronymus in dicta cuſtodia ſic tentus, comeſſationibus & crapulis ſe ingurgitat, & epulis victum plus exorbitantem, quam ſi liber exſiſteret, ducit. Ecce quantum ſuper operationem Spiritus ſancti timet, quaſi non ubi vult ſpiritus ſpirat, & non quod ſibi placitum ſit, niſi ille timuerat, perficiat, & timeret quod Spiritus ſanctus locum propterea non reperiat, ubi gratiam recognoſcendi errores ſuos infundat. Nonne Chriſtus ante paſſionem ſuam quadraginta diebus jejunavit? Moyſes legiſlator, & Helias in cælum levatus? Daniel leonum triumphator per abſtinentiam fieri meruit? Quare petit dictus inſtigator, quatenus veſtra reverenda paternitas eumdem Hieronymum jejuniis afficiat, quæ ſunt tormenta clericorum, & maxime hæreticorum; deinde illum non ſufficientem, cum laicus ſit, & pro laico ſæpe ſe geſſit, & in habitu laicali, & cum longa barba ſemper inceſſit, & pro tali ſe habuit, tenuit, geſſit, & reputat, & talem, in publica ſeſſione notorie ſe oſtendit; reſpondeat ſufficientius articulis, quibus nondum ſufficienter reſpondit: & articulis ſibi denuo datis reſpondeat per verbum Credit, vel non credit, ſub tortura, ne ſub hypocriſi fugam, vel relaxationem conſecutus, tanquam Pharao induratus plus ſuos ſequaces in ſuis erroribus confortet. Cum de omnibus, & ſingulis ſupradictis rationabiliter poterit convinci, vel ſaltem probatio inferri, quod merito ſufficere poterit. Quod ſi negaverit feciſſe, aut commiſiſſe aliquid de præmiſſis, quod legitime probetur, ac probatum fuerit, & contumaciter perſeveraverit in negatione hujuſmodi, tunc ſine mora diſpendio, tamquam pertinax hæreticus, incorrigibilis relinquatur curiæ ſeculari juxta ſacrorum canonum conſtituta.

Et præmiſſa petit dictus inſtigator melioribus modo, via, jure, & forma, quibus melius, & efficacius fieri poteſt, & debet, benignum veſtrum officium ſuper præmiſſis implorando.

In cauſa Argentinenſi.

In nomine Domini. Amen.

ANno a Nativitate ejuſdem MCCCCXVI. *Indictione nona, Apoſtolica ſede vacante, die vero vigeſima ſeptima menſis Aprilis hora primarum, vel quaſi, tempore ſacri concilii generalis Conſtantienſis, in noſtrorum notariorum publicorum, & teſtium infraſcriptorum præſentia perſonaliter conſtitutus honorabilis vir dominus Henricus* [a] *Liboe dictus Bel, procurator, ut aſſeruit, & ſyndicus procuratorio & ſyndicatorio nominibus venerabilium virorum dominorum Huguelmani, decani, & capituli, nec non Friderici de* [b] *Zalze canonici venerabilis eccleſiæ Argentinenſis, ac excelſorum dominorum magiſtri officiariorum, nec non proconſulum, & univerſitatis magnæ civitatis Argentinenſis; nec non Roylini Barphemang, Hulrici Roiet, Michaelis Melburga civium Argentinenſium, tam conjunctim quam diviſim; habens & tenens ſuis manibus quamdam appellationis papyri ſcedulam, quam ibidem palam & publice, ac alta & intelligibili voce legit & publicavit, ac propoſuit, & appellavit, & proteſtatus fuit, aliaque dixit, & fecit, quemadmodum in eadem appellatione continetur, cujus tenor de verbo ad verbum ſequitur, & eſt talis:*

[a] Mſ. Kopoch dictus Bello.

[b] Mſ. Zalze.

Appellatio pro parte Argentinenſium coram concilio interpoſita.

COram vobis notariis publicis, ac teſtibus hic præſentibus & adſtantibus, ego Henricus [c] *Libos dictus Bel, ſindicus procuratorio & ſindicatorio nominibus venerabilium virorum dominorum Hulgelmanni decani, & capituli, necnon Frederici de* [d] *Zalze canonici venerabilis eccleſiæ Argentinenſis, ac etiam excelſorum dominorum magiſtri officiariorum, nec non proconſulum, conſulum, & univerſitatis magnæ civitatis Argentinenſis; nec non* [e] *Rolini Barphennig, Vlrici* [f] *Choe, & Michaelis Melburge, civium Argentinenſium, tam conjunctim, quam diviſim; proteſtor ſolemniter & expreſſe, quod per præſentem, & quemcumque alium actum per me dictis nominibus factum, aut faciendum, non intendo quibuſcumque rite, juſte, aut ſancte per dictum ſacrum concilium generale Conſtantienſe in Spiritu ſancto legitime congregatum diffinitis, decretis, ſtatutis, ordinationibus, ac diffiniendis, ſtatuendis, & ordinandis in aliquo opponere, aut contra ea facere, vel venire; quinimmo volo ſemper, & intendo diffinitionibus ſanctis, & juſtis, nec non decretis, & ſtatutis, & ordinationibus, atque mandatis prædicti ſacri concilii firmiter atque humiliter parere, & obedire, infraſcriptis tamen ſemper ſalvis. Proteſtor inſuper quod per præſentem actum, vel alium quemcumque per me factum aut faciendum, nolo, neque intendo ab appellatione, ſeu appellationibus per me nomine dictorum dominorum in præſenti cauſa interpoſita, & aggravaminibus eis illatis quoquomodo recedere, neque reſilire, ſed eiſdem volo firmiter obedire, & inhærere. Quibus proteſtationibus ipſis ſalvis appellando propono dictis nominibus, & dico, quod quamvis dicti domini decanus, canonici, & capitulum nuper deſolationem, dilacerationem bonorum, rerum, poſſeſſionum, terrarum, oppidorum, & caſtrorum venerabilis eccleſiæ Argentinenſis alienationem per Guillelmum* [g] *de Dreſt aſſertum electum ejuſdem eccleſiæ damnoſe & irrecuperabiliter factas; præſertim cum idem Willelmus tempore ſuæ damnoſæ & exſecrabilis promotionis prædictam eccleſiam Argentinenſem in triginta caſtris vel citra, & oppidis atque redditibus inveniſſet ad valorem triginta millium florenorum auri annuatim abundare, quæ omnia temporibus ſuis miſerrime dilapidavit, & diſſipavit, & quaſi ad nihilum reduxit: ita quod hodie dicta eccleſia Argentinenſis nullum hujuſmodi oppidorum & caſtrorum in poſſeſſione habet, quod deteſtabile eſt audire; propterea compatientes & cupientes quantum in*

[c] Mſ. Kopoch dictus Bello.

[d] Mſ. Zalze.

[e] Mſ. Rolinum.

[f] Mſ. Gut.

[g] Mſ. de Dieſt, al. Deſt.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1416 SESSIO XX. CONCILII.

tis erat, indemnitati eccleſiæ prædictæ providere, ac finali ipſius eccleſiæ extermino imminenti obviare, ad ipſius Wilhelmi arreſtationem tunc fugitivi, & ſuſpecti propter præmiſſa per eum commiſſa, & perpetrata, volens tunc, & intendens oppidum [a] Czalern ipſius eccleſiæ Argentinenſis penitus ab ipſa eccleſia [b] alleviare, prout publica vox & fama tunc de ipſo in partibus illis erat, quemadmodum & alienatum eſſe videtur, debita cum honeſtate proceſſiſſent; cum non erat ſuperior, ad quem poſſet ſtatim recurſus haberi, propter periculum inſtans: quem etiam in habitu laicali, & abſque tonſura clericali repererunt, quemadmodum etiam ſuperincedere ſolebat, & ſolet; & ſucceſſive prædicto ſacro concilio arreſtationem, alienationem, deſolationem, deſtructionem, & finalem terminum per ſuos legitimos procuratores, atque nuncios ſolemniter atque ſufficienter intimaſſent, cum exhortatione, & ſupplicatione, tam humiliter, tam devote deprecando, quatenus prædictum ſacrum concilium prædictis dominis decano, canonicis, & capitulo eccleſiæ Argentinenſis in præmiſſis paterne conſulere, ipſique eccleſiæ tam miſerabiliter deſtitutæ occurrere; necnon etiam dominum Bernardum comitem [c] Creſteyn [d] prædictis una cum Ulrico [e] de Humburg occupatorem & detentorem, tunc perſonaliter coram ſacro conſilio, ſeu certis tunc in cauſa hujuſmodi deputatis conſtitutos, ad reſtituendum eccleſiæ prædictæ oppidum prædictum, vel ad reponendum ipſum in manibus ipſius ſacri concilii compellere & adſtringere dignaretur; prout hæc, & alia inſtrumentis publicis deſuper confectis, ad quæ me nominibus quibus ſupra, refero ad ea, necnon omnia, & ſingula acta, facta, dicta, geſta in præmiſſis, & circa præmiſſa hic refero, & pro inſertis habere volo, quatenus tamen faciunt pro juſtificatione præſentis appellationis, & non alias, plenius continetur. Nihilominus tamen prædictum ſacrum concilium, cum omni benigna ſemper ſupportatione ejuſdem loquendo, majoribus, ut præſtitur, præpeditum negotiis, ſupplicationi, & exhortationi dictorum dominorum, decani, canonicorum, & capituli uſque nunc exaudire, eiſdemque in præmiſſis paterne conſulere, & occurrere, & indemnitati eccleſiæ providere diſtulit, atque differt; quamvis etiam prædicti decanus, canonici, & capitulum nuper reverendiſſimis in Chriſto patribus dominis Joanni patriarchæ Conſtantinopolitano, & Nicolao epiſcopo Merſeburgenſi in civitate Argentinenſi nomine dicti ſacri concilii exiſtentibus nonnullas vias rationabiles, juſtas, & ſanctas obtuliſſent, & etiam apud eos debita cum inſtantia inſtitiſſent, quatenus indemnitati eccleſiæ providerent, dictumque oppidum in manus ipſorum nomine prædicti concilii reciperent, & alias in præmiſſis eccleſiæ ſupradictæ ſalubriter ſuccurrerent; attentis maxime legitimis conſervatione, ſuſpicione, alienatione oppidi prædicti, ac etiam caſtri [d] Boja. Quocirca idem Comes Bernardus abſque alia requiſitione prædicti prætenſi electi, ac etiam ipſorum dominorum decani, canonicorum, & capituli de facto cum prædicto oppido occupat: quæ etiam cauſa coram eiſdem dominis ambaſſiatoribus allegata fuerunt continentes in effectu, videlicet ex eo, & pro eo quia idem Comes Bernardus abſque eorumdem dominorum decani, canonicorum, & quin immo contra ipſorum voluntatem ſe detentationi & occupationi eorumdem caſtri & oppidi intermiſit; licetque vaſſallus ſit eccleſiæ, tamen eadem oppidum & caſtrum, nec huic ſacro concilio, nec eccleſiæ Argentinenſi, nec etiam capitulo ejuſdem reſtituere curavit, neque curat, cum tamen fidelitatis juramento eccleſiæ adſtringatur. Secundo quod idem comes non obſtante juramento fidelitatis, quo eccleſiæ obligatur, ipſe ſe dominis decano, canonicis, & capitulo oppoſuit ſupradictis, expreſſe ſe partem contra eos faciens tam coram reverendiſſimis patribus prædictis, quam alibi. Quin immo etiam idem comes cum volentibus eccleſiæ prædictæ & capitulo movere guerras illicite converſatur, & ex fide alligatus exſiſtit; ac ſimiliter ipſis dominis decano, canonicis, & capitulo ex prædictis oppido & caſtro guerram movere minatur, ſtudens obeſſe eccleſiæ prædictæ; cum juxta exigentiam juramenti fidelitatis ſibi prodeſſe deberet, & ejuſdem indemnitati pro poſſe. Tertio, idem comes ſervitor & fautor ſpecialiſſimus fuit & eſt illuſtris principis domini Ludovici ducis Bavariæ comitis Palatini Rheni: qui etiam terras & oppida eccleſiæ una cum caſtro Ortemberg de facto & contra jus detinet. Et ſic vehementer ſuſpicatur eadem oppidum [a] Tzabern & Caſtrum Boyr ſibi uſurpare poſſe. Quarto quod potentia ipſius domini ducis, præfati Comitis Bernardi adeo eſt magna, quod in caſu ceſſus, vel deceſſus, aut privationis ipſius Wilhelmi, vel etiam hoc conſilio diſſoluto, numquam oppidum & caſtrum prædicta de manu ipſius comitis Bernardi evelli poſſent. Quinto quod apparuit & apparet etiam magna ſuſpicio contra eumdem comitem Bernardum ex eo, quia alias idem comes cœperit in hypothecam villam [b] Sezvach cum fortalitio pro ſexcentis florenis auri a præfato Wilhelmo ſine conſenſu capituli, ad finem ut eidem Wilhelmo in guerra contra dictos decanum, canonicos, & capitulum, & civitatem Argentinenſem aſſiſteret: idem etiam comes eamdem villam, cum fortalitio eccleſiæ Argentinenſi reſtituere noluit, niſi domini decanus, canonici, & capitulum hujuſmodi villam & fortilitium ab eodem comite pro ſexcentis florenis de bonis eccleſiæ relevarent; aliquando etiam in perpetuum ab eccleſia etiam eadem fuiſſet alienata. Sexto ex eo quod in inſtructionibus per dominos abbatem monaſterii [c] Okwango, & Cuſtianum de Apel hujuſmodi ſacri concilii nuntios nuper Argentinenſes exhibitis continebatur, & continetur inter cetera, quod idem comes Bernardus in omnem eventum retinere debet & debeat poſſeſſionem caſtri & oppidi prædictorum, & ea reſtituere dumtaxat dicto Wilhelmo, vel futuro præficiendo epiſcopo. Ex quibus etiam luculenter apparuit & apparet indemnitati eccleſiæ minime proviſum: quin immo etiam prædicta contra diſpoſitionem juris communis attentata videntur, Nam in caſu ceſſus, vel deceſſus præfati Wilhelmi, ac vacationis prædictæ eccleſiæ, gubernatio & cuſtodia caſtrorum, oppidorum, & poſſeſſionum eccleſiæ ad decanum, canonicos, & capitulum prædictos [d] pertinere de jure, iidem domini decanus, canonici, & capitulum in caſu hujuſmodi forent penitus deſtituti, ſi hujuſmodi oppidum & caſtrum in manibus ejuſdem comitis modo præmiſſo remanere deberent. Septimo apparuit & apparet ſuſpicio contra eumdem comitem; nam ab initio receptionis caſtri & oppidi prædictorum dixit idem comes coram pluribus fide dignis, ſe eadem ſubintraſſe, & ea detinere nomine imperii, & de juſſu prædicti domini ducis, tamquam ſubvaſſallus imperii: nunc dixit ſe eadem detinere & cepiſſe tamquam vaſſallus eccleſiæ, & pro eccleſia multa verba per eum dicta. Et quamvis prædicti domini ambaſſiatores & nuntii ſacri conſilii prædicti rationabilibus cauſis, modis, & viis eis per dictos dominos decanum, canonicos, & capitulum prædictos oblatis debuiſſent acquieviſſe, & eccleſiæ præfatæ circa ejus indemnitatem providiſſe; ipſi tamen domini patriarcha & epiſcopus, & alii nuntii prædicti omnes & ſinguli juſtas & ſanctas ac rationabiles cauſas & vias præfatas acceptare, & eccleſiæ prædictæ in præmiſſis providere penitus recuſarunt, & denegarunt: dicentes ſe ad prædi-

[a] Mss. Zabern. [b] Alienare, mil. [c] Mss. de Ebersteyn. [d] Forte, in prædicto. [e] Mss. de Humberg. [d] Mss. Bair, al. Vumer.

[a] Al. Zabern. [b] Mss. Selzbach, al. Sergbach. [c] Mss. in Elwangen. & Christianum de Erpel. [d] Forte, pertinent.

cta nullum habere mandatum. Et quamvis generalia concilia & prædictum ſacrum concilium Conſtantienſe regulare dicti domini mei firmiter credunt, & propterea ipſum ſacrum concilium in errore (quod abſit) aut tamquam juſtitiam in ipſo denegare per quemquam aſſerere, foret ipſum Spiritum ſanctum reprehendere, quod abſurdum nimium cenſetur; veruntamen quia prædicti domini veridica relatione didicerunt, quod præfatum ſacrum Conſtantienſe concilium in cauſa hujuſmodi ſupradicta eccleſia Argentinenſis in præmiſſis compatient, nonnullis dominis prælatis atque doctoribus ſexdecim in numero, videlicet de quatuor nationibus quatuor deputaverunt, qui cauſam hujuſmodi audiendam & cognoſcendam uſque ad ſententiam diffinitivam excluſive habuerunt poteſtatem. Qui quidem B *etiam domini ſexdecim commiſſarii de præſenti intereſſe deliberaverunt, & concluſerunt in hunc modum, videlicet. In primis applicando jura ad ea quæ facta ſunt in materia, diſcuſſoque primo an ſuper charactere clericali vel ordinis eccleſiaſtici ſacri vel non ſacri electi Argentinenſis excipientes in ſua exceptione perſeverant, ſit ante omnia pronunciandum; & utrum ab hujuſmodi exceptionibus excipientes ſint repellendi, diverſis conſiderationibus ad evitandum multa inconvenientia ex conſiſtentibus in præfata reſultantia, ad faciliorem expeditionem cauſa ſine ſuſpicione, & vitare habeant ſcandala, & pericula imminentia evitent: aviſando deliberarunt primo, quod cauſa hujuſmodi tam pro electo, quam contra eum, capitulum &* C *communitatem Argentinenſem, cum dependentiis, emergentiis, incidentiis, & connexis, committatur aliquibus judicibus per concilium cum plena poteſtate in forma juris tractanda in Baſilea, vel in alio loco inſigni extra Conſtantiam, & Argentinenſem civitates, ex cauſa, uſque ad ſententiam excluſive. Et cum ex officio nobili per inquiſitionem, quam mercenarie procedendo plenarie proceſſu inſtructo, & incluſo aſſignata die ipſi electo, & aliis, quibus fuerit, & videbitur aſſignanda Conſtantia ad comparendum perſonaliter, vel peremptorie ſecundum exigentiam caſus, vel materia coram concilio audituris relationes, proceſſus, & ipſius exhibitionem. Poſtmodum judicandum pro ipſius concilii deliberatione. Item adviſando delibera-*D*verunt, quod ante omnia deberent judicem monere, & requirere capitulum & communitatem Argentinenſem, ut dictum electum deliberent & relaxent in manibus judicum deputandorum nomine concilii, & hoc ſub pœna excommunicationis in ſingulares perſonas, & interdicti in capitulum, & civitatem, & in eorum territoriis, & dominiis, & aliis pœnis tam juris, quam aliis, de quibus videbitur eis, quas ipſi poſſint, debeant, & teneantur declarare caſu quo non fuerit & proceſſus factus contra particulares culpabiles. Item adviſando deliberaverunt quod electo deliberato, & in eorum manibus repoſito, immediate in eodem loco exſiſtentes debeant inducere, requirere, & monere, maxime dicti electi conſenſu interveniente, ut caſtrum* E *Tzebern & oppidum Boire detinentes debeant relaxare & remittere pure & libere in poteſtate & cuſtodia dictorum judicum nomine dicti concilii, & hoc ſine ſtipendiis, aut expenſis reſtitutionis, & hoc per conſimiles cenſuras, & interdicta, aut conſimiles declarationes & privationes feudorum, & aliarum pœnarum, de quibus eis videbitur. Item adviſando deliberaverunt, quod caſtrum & oppidum hujuſmodi debeant dari & committi in cuſtodia alicui non ſuſpecto, & fideli, habita deliberatione cum ipſo electo, & aliis de quibus videbitur, & quod ultra redditus annuos dictorum caſtri & oppidi pro cuſtodia expendi non poſſint, debeant, nec etiam tantum, ſi pro mino-*

A *ribus expenſis fieri poſſit; Et quod pro ſtipendiis ſuis, vel expenſis, quocumque caſu dato fortuito, vel alio, non poſſit nec debeat differre expeditionem & traditionem caſtri & oppidi prædictorum, ad decretum & beneplacitum concilii, vel ſpecialiter ad hoc deputatorum: & de hoc debeant recipi inſtrumenta, & obligationes & hypothecationes, & alia ſecuritates poſſibiles. Item adviſando deliberaverunt, quod qui caſtri & oppidi prædictorum cuſtodiam habebunt, debeant & teneantur jurare, & promittere non offendere capitulum, vel communitatem Argentinenſem: & eis debeat fieri inhibitio: & ſimiliter illis de capitulo, & communitati Argentinenſi ſub pœnis formidabilibus; donec per concilium vel ſuam auctoritatem aliud* B *ſuper hoc fuerit ordinatum. Et quatenus poſt prædictam deliberationem, & etiam ante, iidem domini ſexdecim domini deputati requiſiti fuiſſent, & cum inſtantia ab eis petitum fuiſſet, quod indemnitati eccleſia prædicta, maxime circa oppidum prædictum providerent; & ſi providiſſent, quod nondum apparuit, prædictos dominos decanum, canonicos, & capitulum de hoc certificarent, cum iidem domini tunc eſſent, & fuiſſent parati præfatum Wilhelmum relaxare, præſtita per ipſum ſola juratoria cautione de ſtando, & parendo juri coram prædictis dominis deputatis, & ſacro concilio, & quod etiam ipſi paratos ſe ſæpe obtulerunt. Prædicti etiam domini deputati indemnitati hujuſmodi ſaltem tacite, & pertranſeundo ſe delibe-*C*rationem, quam facere intendebant circa præmiſſa feciſſe aſſerebant: dictos tamen appellantes de proviſione indemnitatis hujuſmodi certificare non curantes; cumque & iidem domini deputati in cauſa hujuſmodi juxta eis per prædictum ſacrum concilium commiſſa procedere intendiſſent; aliqui tamen pauci numero partiales prælati a ſancto recedentes, ut prædicitur, ſeque pro rectoribus & magiſtris magnis inter ſtantes dominos ibidem in eodem ſpiritu congregatos, tamquam principales gubernatores reputantes, mittentes falcem in meſſem alienam, in angulis, & non in publico particulares feciſſe dicuntur in cauſa hujuſmodi deliberationes, a jure quaſi penitus devias, & exorbitantes: licet ſuper hoc a prædicto ſacro concilio nihil penitus* D *habuiſſent in mandatis, ſaltem ſic deliberandi: qui etiam omnibus & ſingulis per prædictos ſexdecim deputatos deliberationibus & concluſionibus contradixiſſe, & contrarium feciſſe comprobantur, ut res (proh dolor!) docuit, & hodie docet exitus. Et licet idem Spiritus ſanctus per organum prophetæ David locutus fuit, ſic inquiens:* Recte judicate filii hominum: *quod etiam judicium non immerito ipſe idem Spiritus ſanctus in prædicto ſacro concilio procul dubio fieri ſemper voluit, atque hodie vult; machinatione, partialitate, exorbitantiis, & particularibus deliberationibus iniquis & injuſtis perſonarum quarumcumque non obſtantibus quibuſcumque: quædam tamen prætenſa bulla, ſive littera ſacri concilii partialiter,* E *& abſque prædictorum ſexdecim deputatorum, quin immo præter & abſque * militaris quatuor nationum prædicti ſacri concilii ſcitum, conſenſum, voluntatem, & mandatum, cameraliter & angulariter contra omnem juris formam & debitum rationis, etiam ſubjective & ſubrepetitie contra præfatos dominos meos, etiam neſcitur ad cujus inſtantiam emanata eſſe dicitur. In qua de omnibus, & ſingulis oblationibus, requiſitionibus, exhortationibus dicto ſacro concilio per dictos dominos meos factis, nec non de alienationibus, deſolationibus, deſtructionibus, periculis, exterminiis, & aliis ſupraſcriptis dilapidationibus per dictum dominum Wilhelmum venerabili eccleſia Argentinenſi prædicta factis, atque præſtitis, nulla penitus mentio fa-*

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XX. CONCILII.

cta apparet: Quinimmo per eamdem prætenſam bullam exorbitationis prædicti domini mei per edictum per modum monitionis requiri dicuntur, quatenus infra duodecim dies poſt lectionem, publicationem, & affixionem ejuſdem prætenſæ bullæ in cæteris eccleſiis, & locis ibidem expreſſis factas, prædictum Wilhelmum aſſertum electum, necnon cantorem eccleſiæ prædictæ cum eorum familia, abſque quolibet contradictionis obſtaculo, plenarie in manibus dicti ſacri concilii, ſeu commiſſariorum ab eodem ſacro concilio ad hoc libere reſtituerent, ipſiſque ablata reſtituerent, & reſtitui facerent; vel de ipſis, ſi non exſtent, ſatisfacerent, vel ſatisfieri procurarent competenter; ſub excommunicationis, & interdicti, & aliis ſententiis, & cenſuris, & pœnis. Quod ſi forſan hujuſmodi monitionibus, & requiſitionibus in dicto termino comparere contempſerint, infra alios duodecim dies domini Hugelmannus decanus, Fredericus de Zolre, necnon [a] Rolinus Barphirininck, Ulricus Los, & Michael Melbruge perſonaliter in eorum propriis perſonis, & alii domini canonici, & capitulum, omnes legitime comparerent Conſtantiæ in loco ſeſſionis ad videndum & audiendum ſe declarari in cenſuras & pœnas tam juris, quam ſacri concilii prædicti incidiſſe. Certificando nihilominus omnes & ſingulos dominos ſupradictos, & eorum quemlibet, quod ſive hujuſmodi monitionibus & monitioni parere & obedire in præfatis terminis comparere curarent, ſive non: ipſa nihilominus ſancta ſynodus ad omnia & ſingula præmiſſa, & alia juris remedia in præmiſſis opportuna quomodolibet procederet. Quæ utique ab ipſa ſancta ſynodo proceſſiſſe miſericorditer [b] creduntur, ſed potius temeraliter, partialiter, atque furtive ſancta ſynodo penitus ignorante extorta præſumuntur: maxime ex eo, & pro eo, quia quod Gaſpar de Peruſio, qui ſemper atque frequenter prædictos dominos meos in prædicto ſacro concilio & in nationibus iniquiter & mendoſe tamquam advocatus diffamando prædictam prætenſam bullam, prætenſatum conſenſum & voluntatem dicti ſacri concilii, & ipſarum quatuor nationum, non per cancellariam, ſed angulariter, & cameraliter expediviſſe comprobatur, pecunia & muneribus corruptus, dictum ſacrum concilium vituperando, & ſcandalizando. Nam in eodem prætenſo monitorio inter cetera continetur, quod dicti domini decanus, & capitulum eidem Wilhelmo debitam obedientiam promiſerant, & præſtiterant, quod omni caret veritate. Quin immo idem Guilhelmus eiſdem decano, & capitulo ſolemne præſtitit juramentum de non alienando bona eccleſiæ prædictæ, cujus tamen contrarium fecit, perjurium incurrendo. Etiam non attendens eadem ſynodus, quod præfatus cantor fuit & eſt de juriſdictione dictorum dominorum decani, & capituli: quodque etiam de conſuetudine legitime præſcripta correctio, & punitio dictorum canonicorum dictæ eccleſiæ Argentinæ delinquentium, & etiam arreſtatio & detentio eorumdem ad eoſdem decanum & capitulum ſpectavit & pertinuit: quodque etiamſi apparere poſſet eumdem cantorem & canonicum per decanum & capitulum prædictos fuiſſe captum: quod hujuſmodi captura rite & legitime ipſius cantoris & canonici demeritis exigentibus facta fuit & eſt: præſertim ex eo, & pro eo, quia idem cantor, ut laicus ſine habitu & tonſura clericalibus, in armis equitando ſemper inceſſit: quodque etiam juxta juramentum per eum præſtitum decano præfato obedire ſæpe recuſavit, & contra juramentum ſuum veniendo, capitulum ejuſdem eccleſiæ rebus & bonis ſuis vi & manu armata ſpoliavit, & ſæpius debellare & prædari ſtuduit. Eoſdem etiam decanum & capitulum ad indebitas exactiones, ſpreto judicio & foro, atque juriſdictione ſpirituali, nec juſtitia in foro eccleſiaſtico contentari voluit: ſed eoſdem exauctorare, & deprædari ad ſuæ libitum voluntatis, & quamplura alia enormia contra juramentum fidelitatis & obedientiæ commiſit, & perpetravit: non attendens etiam ipſa ſancta ſynodus, quod præfatus Wilhelmus prætenſus electus non fuit, neque eſt in aliquo etiam clericaliter, vel minori ordine conſtitutus: Quodque tamquam purus laicus armatus ſæpe acceſſit ſine aliqua tonſura, quodque etiam tempore ſuæ arreſtationis ſic repertus fuit, & ſic etiam ejuſdem correctionem & punitionem ad prælatos dominos magiſtrum officiorum, rectores, officiales dictæ civitatis Argentinenſis [a] non eſt dubium. Quodque ad dictum ſacrum concilium de exceſſibus laicorum non ſpectat agnoſcere, & præſertim de exceſſibus in dicta civitate Argentinenſi, & ejus diſtrictu per dictum Wilhelmum de [b] Duſt commiſſis & perpetratis, inhibendo, mandando, vel alias qualitercumque diſponendo. Et licet prædictum prætenſum monaſterium præter ſcitum, conſenſum, voluntatem, atque mandatum dicti ſacri concilii, & contra juris & ſtyli curiæ Romanæ formam emanaſſe credatur, eique etiam tamquam nullo, & a jure communi exorbitanti; necnon ſurreptitie, & obreptitie exterto, fides aliqua non fuiſſet neque eſſet adhibenda: ſibique minime parendum neque obtemperandum per dictos dominos monitos, ut dicitur, atque citatos: quamvis de facto, & quamvis etiam in prætenſa forma dicti prætenſi monitorii teneatur expreſſe, quod dictum prætenſum monitorium per edictum foret publice in Romana curia, in partibus circumvicinis affigendum; nihilominus tamen prætenſa forma hujuſmodi in exſequendo minime ſervata eſſe dicitur: maxime cum originalis prætenſa bulla hujuſmodi reperiatur in aliquo locorum edicti hujuſmodi extra Romanam curiam fuiſſe in valvis eccleſiarum, ut moris eſt & juris, affixa. Et licet præfatus dominus Gaſpar de Peruſio advocatus dictæ partis adverſæ nuper coram omnibus dominis deputatis quatuor nationum hujus ſacri concilii, in cauſa hujuſmodi pro audientia illuſtris principis domini comitis de Wirtemberge, necnon Baſilienſis, & Conſtantienſis civitatum, necnon [c] Berneg Triercenſis, Scaphuſienſis, Lucernenſis, Werlingenſis, Revenſpurgenſis, Rewilenſis, Hudawinenſis, Phulemorſenſis, & Silvigenſis oppidorum imperialium ambaſſiatoribus danda in domo fratrum Minorum Conſtantiæ congregatis expreſſe poſtulaſſent, & petiviſſent, quemadmodum etiam ſæpe & ſæpius pro parte dictorum dominorum decani, canonicorum, & capituli petitum, & poſtulatum fuit; quatenus ad ſacrum generale concilium indemnitati eccleſiæ Argentinæ prædictæ provideretur: prædictique etiam ambaſſiatores coram eiſdem dominis deputatis & a ſacro concilio etiam cum inſtantia poſtulaſſent, quatenus reverendiſſimæ paternitates, & hoc ſacrum concilium intuitu Dei, & etiam propter bonum pacis & concordiæ, ac pro utilitate & ſtatu reipublicæ, & totius patriæ, terminum monitorii prædicti, necnon ſalvum conductum eiſdem dominis decano, canonicis, & capitulo, ac magiſtro officiorum, conſulibus, & proconſulibus dictæ civitatis Argentinenſis per idem concilium datum & conceſſum ad modicum temporis, videlicet terminum quindecim dierum proxime futurorum, prorogare dignarentur: attento maxime quod iidem domini ambaſſiatores mediante auxilio & conſilio ejuſdem ſacri concilii ſperabant inter partes hujuſmodi ſe taliter interponere, & amicabiliter tractare, quod cauſa hujuſmodi abſque magnis periculis concordaretur, & terminaretur; nihilominus tamen prædictæ reverendiſſimæ paternitates, ſeu ſaltem præfati domini deputati reverendiſſimo-

[a] Mſſ. Rolinus de Barphenning. Ulricus Giff. &c.

[b] Forte, non creduntur.

[a] Deeſt, pertinere.

[b] Mſſ. Deiſt.

[c] Mſſ. Bernenſis, Churicenſis. Rotwylenſis, Lindavienſis, Pfullendorfenſis, & Uberlingenſis oppidorum. Lipſ. Bernenſis, Scafuſienſis, Lucernenſis, Uberlingenſis, Ravenſburgenſis, oppidorum.

ANNO CHRISTI 1416. Seſſ. XX. Concilii.

rum dominorum S. R. E. cardinalium conſenſu, nec non votis nationum hujus ſacri concilii, ut creditur, minime ſuper hoc auditis, neque receptis, petitionem prædictam expreſſe, ſeu ſaltem admittere recuſaverunt. Et dictæ reverendiſſimæ paternitates (cum benigna ſemper ſupportatione earumdem reverendarum paternitatum loquendo) ut dicitur, de prædictis non ignari, aliaſque nulliter, & de facto in cauſa hujuſmodi procedentes ad executionem prætenſi monitorii, nec non pœnarum & cenſurarum prætenſarum declarationem, contra eoſdem dominos meos monitos atque citatos procedere nituntur. Quia prædicta omnia, & ſingula fuerunt, & ſunt vera, publica, & notoria: dictique etiam domini, & capitulum, necnon procurator & ſyndicus, nominibus quibus ſupra, & hodie ſunt probare parati, & ſe ad probandum prædicta, ſi neceſſe fuerit, admitti petunt, & quilibet ipſorum petit, in quantum onus probandi prædicta ſibi incumbit, de quo etiam proteſtatur. Ideo procurator præfatus, nominibus quibus ſupra, ſentiens ſe, & dominos ſuos, & jura ipſorum per prædicta omnia, & ſingula, & eorum quemlibet fore læſos, & læſa; timenſque in poſterum ſe ab eiſdem dominis prælatis & deputatis ſacri concilii tamquam male informatis, & a prædictis particularibus deliberationibus, & a prætenſo prædicto iniquo, nulloque & invalido monitorio, necnon & prætenſis pœnis & cenſuris in eodem contentis, & a ſingulis membris & capitulis in ipſo expreſſatis, nec non etiam a dicta prætenſa iniqua & injuſta executione, & etiam a dictorum petitionis, & inſtantiæ non admiſſione, & non exauditione, & a prædicto prætenſo proceſſu, prædictæque venerabilis eccleſiæ Argentinenſis irrecuperabiliter damnificatione, prædictorumque oppidi Tzabern, & caſtri Boir alienatione, & prædicti comitis Bernardi eorumdem occupatorie tali quali collectione, ipſiuſque comitis expulſione, denegatione, & ab omnibus, & ſingulis aliis gravaminibus, quæ ex præmiſſis & actis cauſæ hujuſmodi dari poſſent, & quæ ad appellandum ſufficiunt, tam conjunctim, quam diviſim, non tamen a prioribus appellationibus in cauſa hujuſmodi interpoſitis recedendo, ad ſanctam ſedem Apoſtolicam, & ad ſacrum generale concilium Conſtantienſe melius informandum, & ad futurum ſummum Pontificem, auctore Deo, per ipſum ſacrum concilium eligendum, in his ſcriptis dictis nominibus provocat, & appellat, & appellans petit primo, ſecundo, & tertio inſtanter, inſtantius, & inſtantiſſime ſibi dari, & exhiberi: ſubjiciens, & dictos dominos ſuos, & eorum quemlibet, atque jura, & bona ipſorum, eiſque adhærentium protectioni & tuitioni ſedis Apoſtolicæ, & hujus ſacri concilii. Proteſtans ſolemniter, & expreſſe, quod hujuſmodi appellatione pendente, nihil penitus contra dictos dominos ſuos attentari, ſeu innovari, quodque etiam hujuſmodi appellationem vult, & intendit proſequi, & fine debito terminare loco & tempore opportunis: & quod etiam præſentem appellationem poſſit & valeat corrigere & emendare, atque addere, & diminuere, & alias proteſtatur, ut fuit & eſt juris, atque moris, & ſtyli ſacri palatii Apoſtolici cauſarum curiæ Romanæ: requirens vos dominos notarios publicos infraſcriptos ut de præmiſſis omnibus & ſingulis conficiatis unum, vel plura, publicum, ſeu publica, & tot quot neceſſaria fuerint, inſtrumentum, ſeu inſtrumenta ad perpetuam rei memoriam. Acta fuerunt hæc in majori eccleſia Conſtantienſi ſub anno, die, & menſe, quibus ſupra: præſentibus ibidem reverendo in Chriſto patre domino Ludovico epiſcopo Bangarenſi, & venerabili ac provido viro magiſtro Joanne de Breda in medicinis licen-

A *tiato, & Petro [a] Annoti ſacri palatii Apoſtolici teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter, & rogatis.*

Joannes Vener notarius ad præmiſſa.

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XX. CONCILIUM.

[a] Mſ. Amidis.

Tenor vero cujuſdam Bullæ canonizationis trium ſanctorum in Swecia ſequitur, & eſt talis:

Sacroſancta, & generalis ſynodus Conſtantienſis, venerabilibus fratribus Aſloenſi, Abonenſi, & Vexionenſi epiſcopis ſalutem, & omnipotentis Dei benedictionem.

Ex collectione Bzoviana, & mſ. Lipſienſi.

FElix prorſus & ineffabilis eſt ſanctorum gloria, poteſtas inſuperabilis, incomparabilis pulcritudo, & beatitudo perennis. Non delebitur memoria eorum de libro vitæ, ſed apud omnes generationes
B *nomen eorum perſeverabit, in gloria reverebitur, & celebrabitur omne per ævum. Unde licet militans in terris eccleſia triumphantem in cœleſtibus eccleſiam filiali & devoto veneretur affectu, virtuteſque ſanctorum, ejus laudes & præmia, quantum ſinit humana fragilitas, digniſſimis commendat & attollit præconiorum titulis, & cum devotiſſimis precibus, & ritu ſolemni, vota, oblationes, & ſacrificia laudis offert ad decus & venerationem civium ſupernorum: nihil tamen per noſtras laudes, nihil per ſacrificia, & oblationes eis accreſcit nova perfectionis aut gloria, nec eorum plena & perfecta felicitas noſtris operibus, vel obſequioſo famulatu minui poteſt, vel augeri: cum per ſe ſufficiens ſit ſtatus eorum, omnique bonorum aggre-*
C *gatione perfectus. Sed miſericors & miſerator Dominus per merita, & interceſſiones ſanctorum, quos celebri devotione adoramus in terris, ſua mirabili & clementiſſima dignatione noſtrum imperfectum ſuppleri providit: ut quod noſtris precibus non valemus, eorum ſuffragantibus meritis aſſequamur. Quod cum crebreſcentibus miraculorum virtutibus nobis per ſucceſſus temporis variæ fiant diſpoſitione divina revelatione ſanctorum, ut in celebri memoria cum ſumma veneratione perpetuis temporibus habeantur a nobis; non ad eorum, ſed ad noſtram profecto cedit utilitatem & ſalutem. [b] Et dum geſta præclara & virtutes eorum recolimus, patrocinia ſentiamus: quocumque tenta refrigeſcerit caritas multorum, & ſuperabundaverit*
D *malitia, minuſque digni ſatimus Deum precibus alloqui, & in conſpectu illius comparere, ſanctos habemus mediatores propitios; quorum meritis præclaris valeat Altiſſimus, ac deſideratam nobis ſuæ propitiationis abundantiam tot multiplicatis interceſſoribus digniſſimus largiri dignetur. Quapropter ad imitationem & exemplar ſanctorum patrum, qui pro ſalute degentium adhuc in terris digna venerationi & legitima canonizationi ſanctorum dudum ſummis & devotiſſimis ſtudiis operam dediſſe leguntur; Nos qui pro unione ſanctæ matris eccleſiæ, & procurandum promovendumque [c] omnibus proſperitatem religionis Chriſtianæ, & communem omnium mortalium utilitatem & ſalutem concernere poſſent & augere, ſpeciali, ut pie credimus, providentia Dei in ſuo nomine congre-*
E *gati ſumus in unum: omnipotenti Deo gratiſſimum, & toti eccleſiæ ſalaberrimum eſſe cenſemus, ut inter cetera, quæ communi ſaluti fidelium excogitare, quantum datur ex alto, promoveri conamur; illis etiam vigilanter intendimus religioſis operibus, quibus legitima canonizatione ſanctorum, ut ipſi ſint in omni cognitione & veneratione ſolemni, devotionem plebis augere per benevolentiam, & gratiam prævenire ſanctorum, & per ipſos divinam clementiam nobis mercari poſſimus: & iis præſertim diebus neceſſitatis, & tribulationis eccleſiæ, quibus (proh dolor!) Deus omnia ſub peccato concluſiſſe, & totus orbis in mali-*

[b] Forte, Ut dum ..... & mox, uſque huc.

[c] Forte, omnibus modis, quæ proſperitatem.

Anno Christi 1416. Sessio XX. Concilii.

gno poſitus eſſe videtur, omniſque caro, nec jam caro, ſed omnis omnem corrupiſſe viam ſuam, ſuam intentionem, ſuam & operationem. Et cum ad manifeſtandum populis gloriam ſanctorum ſuorum & dignitatem ſublimem, antiqua prodigiorum ſigna & virtutes miraculorum renovaverit Altiſſimus, corda ſimul & mentes moveat fidelium, mundis ab omni contagione peccati, & virtutum gratiarumque donis adornes, ne deinceps patiatur eccleſiam proprio & martyrum ſanguine conſecratam, beatorumque confeſſorum & virginum ædificatam meritis, tantis ſchiſmatum & errorum periculis ſubjacere, & tot ubique fœdari ſpurcitiis & abominationibus vitiorum. Cum igitur pro parte cariſſimi eccleſiæ filii Errici Sweciæ, Daniæ, Norvegiæ regis illuſtris, & venerabilium fratrum Upſalenſis, Lundenſis, & Nidroſienſis archiepiſcoporum, necnon ſuffraganeorum epiſcoporum provinciæ Upſalenſis, ac quorumdam capitulorum, & conventuum, eccleſiarum, & monaſteriorum, necnon x procerum, & nobilium, ac communitatum quarumdam civitatum regni Sweciæ, juxta ſeriem quarumdam litterarum per regem, archiepiſcopos, epiſcopos, capitula, conventus, nobiles, & communitates hujuſmodi, Balthaſſari tunc Joanni Papæ XXIII. ante ejus depoſitionem a papatu, ſuis exigentibus demeritis per nos rite factam, ſuper hoc ſpecialiter directarum coram nobis poſt depoſitionem eamdem, cum ipſæ litteræ dicto Balthaſari, dum adhuc præeſſet papatui, non fuiſſent præſentatæ, ſic expoſitum; Quod celebris & recolendæ memoriæ Nicolaus Lincopenſis, [a] Birnulphus Stacenſis epiſcopi, & Nigridis monialis monaſterii monialium Olrovingnenſium ordinis ſancti Auguſtini ſub cura & ſecundum inſtituta fratrum Prædicatorum viventium Lincopenſis diœceſis, dum in hujus ærumnoſæ peregrinationis exſilio mortali vita potirentur, non humanis favoribus obſequi, ſed puro corde ſinceraque mente divinis oculis complacere ſtuduerunt: & per auſteritatem jugis pœnitentiæ corpus arctius ſuo ſpiritui ſervire cogentes, lubricas carnis contempſerunt illecebras, declinaverunt a voluptatibus, pudicitiæ conjuncti ſunt, & ſpreta fugaci fallacique gloria mundi, per devota orationis exercitium & laudabilium virtutum opera, ſummo judici Deo famulatum impendere, & ſibi ipſis & aliis ad æternæ vitæ merita proficere conati ſunt indefeſſi, verbis pariter & factis abundare; quibus re & converſatione ſe pios, prudentes, & humiles, ſobrios, & caſtos erga Deum ſumma veneratione, devotos vero erga pauperes & loca pia, caritate non ficta largiſſuos, conſtantes in fide ſacra, ſpe plenos, & aliis virtutibus claros eſſe comprobaverunt: propter quod mirabilis Deus in ſanctis ſuis, & faciens mirabilia magna ſolus, pro gloria eorumdem Nicolai, [b] Brunulphi, & Nigridis merita, tam ipſis in humanis agentibus, quam etiam poſt eorum felicem tranſitum ex hac luce, in variis locis Sweciæ, diverſiſque temporibus, plurima mirabilia dignatus fuerit operari. Quamobrem pro parte regis & aliorum ſic exponentium prædictorum nobis fuit ſupplicatum, ut aliquibus ex S. R. E. cardinalibus, & aliis prælatis in hoc ſacro Conſtantienſi concilio exſiſtentibus, de fide, vita, & meritis præfatorum Nicolai, Brunulphi, & Nigridis de hujuſmodi miraculis informaretur; & ea quæ per hujuſmodi reperirent informationem, nobis referre curarent: ut deinceps ſufficientibus & exquiſitis meritis ad hoc ſuffragantibus, ipſi Nicolaus, Brunulphus, & Nigridis aliorum ſanctorum catalogo adſcribi & aggregari poſſint, committere dignaremur. Nos ad eorumdem regis, & exponentium, & ſupplicantium devotam inſtantiam devotiſſimo eccleſiæ filio Petro tituli ſancti

A Griſogoni alias dicto Cameracenſi preſbytero, & Oddoni tituli ſancti Georgii ad velum aureum diacono ejuſdem eccleſiæ cardinalibus, ac venerabili fratri Jacobo Laudenſi epiſcopo, necnon dilectis eccleſiæ filiis Joanni de Gerſono cancellario eccleſiæ Pariſienſis, Lamberto de Gilria, Petro de Pulſa, Wilhelmo [a] Khuſt, & Joanni Blotvel in ſacra theologia profeſſoribus, in dicto concilio præſentibus, vivæ vocis oraculo commiſimus, ut litteris authenticis, necnon libellis, & inſtrumentis publicis per regem & alios exponentes prædictos ſuper hoc deſtinatis per eos viſis & examinatis, & ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis ſe diligenter informarent, & ea quæ per eamdem reperirent informationem, nobis fideliter referre curarent. Qui qui-
B dem commiſſarii procuratoribus regis, & aliorum exponentium præfatorum negotium hujuſmodi proſequentibus; eiſdem litteris, libellis, & inſtrumentis publicis per eos diligenter viſis & examinatis, nobiſque per ea, quæ exinde repererunt, apparebat de vita & meritis, necnon de fama & devotione populi, & miraculis tam in vita quam poſt mortem eorumdem Nicolai, Brunulphi, & Nigridis, quæ ipſe Deus ad ipſorum preces, ut credebatur, operatus fuerat, & in dies operatur, ſerioſius retulerunt. Nos igitur attendentes, quod de fama prædictorum, ac populi devotione, necnon de vita, & meritis dictorum Nicolai, Brunulphi, & Nigridis, & miraculis ſupradictis per hujuſmodi informationem receptam plene loqui non
C poteſt; ac etiam conſiderantes, quod eccleſiæ militanti difficillimum redditur agnoſcere ſpiritum clarificantem in eccleſia triumphanti; & quod propterea expediens videtur in talibus ea gravitate procedi, qua ipſa non decipiatur eccleſia militans, & virtutum...... juſtitia non lædatur, ſed in re tanta cum abundantiori cautela & majori maturitate procedatur. Quapropter cum pro parte regis, & aliorum exponentium præfatorum nobis cum omni inſtantia & debita reverentia fuerit ſupplicatum, ut cum ipſis præmiſſa probandi incumbat neceſſitas, & teſtes ad præſens in humanis agentes, per quorum depoſitiones probationes ipſæ fieri poſſe ſperantur: ſeu eorum aliqui, ſi (quod abſit) hujuſmodi executionem nimium contingeret
D protelari, interim de medio poſſent ſubmoveri, in negotio ipſo abſque mora diſpendio ad ulteriora procedere dignaremur. Nos hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, fraternitatibus veſtris, de quibus in iis & aliis gerimus in Domino fiduciam ſpecialem, per noſtra ſcripta committimus & mandamus, quatenus ad loca, in quibus præfati Nicolaus, Brunulphus, & Nigridis fuerunt, dum in humanis agerent, converſati, & illa ubi eorum corpora requieſcunt, perſonaliter accedentes, de fama præmiſſorum, ac devotione populi, vitaque & meritis ante dictis, & miraculorum hujuſmodi crebreſcentia, veritateque & eorum circumſtantiis univerſis, juxta datam vobis a Deo prudentiam a teſtibus diu, quantum humana ſinit fragilitas, exceptio-
E nibus majoribus exactis, diligenter, fideliter, & prudenter, ſecundum articulos, & interrogatoria, quæ ſub bulla noſtra vobis mittimus intercluſa, inquiratis perpenſius veritatem. Super quibus univerſis & ſingulis præmiſſis veſtras conſcientias oneramus, teſteſque hujuſmodi, qui fuerint nominati, ſi ſe gratia, odio, vel timore ſubtraxerint per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione ceſſante, compellatis veritati teſtimonium perhibere. Non obſtantibus tam felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. ac de una & duabus dietatibus in concilio generali, quam aliis conſtitutionibus Apoſtolicis contrariis quibuſcumque: ſeu ſi aliquibus communiter vel diviſim ab Apoſtolica ſit ſede indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommu-

a Mſs. Birnulphus Stavenſis.

b Mſs. hic & inferius, Brunulphus.

a Mſs. Kling.

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XX. CONCILII.

nicari non poſſint, per litteras Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem. Quidquid autem per hujuſmodi inquiſitiones inveneritis in præmiſſis, nobis, vel futuro ſummo Pontifici per litteras patentes eorum ſeriem continentes manibus plurimorum tabellionum bona fama conſcriptas, veſtriſque ſigillis munitas quantocitius intimare fideliter curetis, ut hujuſmodi veſtra informatione inſtructi, vel idem ſummus Pontifex inſtructus, in præmiſſis conſultius procedere valeamus, vel futurus Pontifex valeat auctore ad Dei & ſanctorum ejus gloriam, ædificationem eccleſiæ, & animarum ſalutem. Datum, &c.

Seſſio publica ſine ſolemnitatibus die 30. Aprilis.

Ex collectione Barberiniana, & tribus mſſ. German.

DIe Jovis ultima menſis Aprilis, Conſtantiæ in eccleſia majori, in loco ſeſſionis mane hora tertiarum, deputata fuit per ſynodum Conſtantienſem, tenta, & habita congregatio generalis ſine ſolemnitatibus officiorum & litaniarum fieri conſuetis in publicis ſeſſionibus: & hoc propter ambaſſiatores regis Arragonum, qui non vocabant Conſtantienſe concilium apud ſe, ſed congregationem generalem. Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, domino Angelo epiſcopo Prænæſtino Laudenſi vulgariter, Antonio Aquilegienſi, Almanno Piſano, Petro Veronenſi, Thoma Tricaricenſi, Branda Placentino, Guillelmo ſancti Marci, Antonio de Chalanco, Petro Fuxi presbyteris, Lucido de comitibus, Franciſco Florentino diaconis cardinalibus. In qua quidem congregatione de mandato & voluntate ipſius congregationis ſynodum Conſtantienſem repræſentantis, aſcendit ambonem, ſuper quo edicta & decreta publicantur & denuntiantur, reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Jacobus epiſcopus Laudenſis de ordine fratrum Prædicatorum: & fecit quemdam ſermonem de morte ſanctiſſimi principis domini Ferdinandi Arragonum regis, & de aſſumptione per regni incolas domini Alphonſi ejus filii in regem Arragonum: commemorando claræ memoriæ eumdem dominum Ferdinandum de geſtis tempore vitæ ſuæ per eum erga unionem eccleſiæ Dei habitis, & approbatione capitulum per dominum Alphonſum nunc ſuſceptum in regem facta initorum per ipſum regem Arragonum ex una, & ſereniſſimum principem Sigiſmundum Romanorum & Hungariæ regem, & ambaſſiatores & nuntios hujus ſacri concilii in Perpiniano, parte ex altera. Qua collatione ſic breviter facta, aſcendit eumdem locum ſive ambonem venerabilis vir Gaſpar de Peruſio advocatus ſacri concilii Conſtantienſis, & ſecretarius dicti concilii Conſtantienſis: & de ſimili mandato legebat quandam litteram miſſivam concilio præfato per venerabilem virum dominum Joannem de Opizis decretorum doctorem ſacri palatii Apoſtolici cauſarum auditorem nuntium, & ambaſſiatorem concilii Conſtantienſis miſſam; in qua continebantur geſta per eum in regno Arragonum. Factis iſtis, fuit quaſi ſimilis littera concilio per venerabiles & circumſpectos viros dominos Ottobonum utriuſque juris doctorem, Lambertum de Stipite decretorum doctorem, & Petrum de [a] *illa archidiaconum Albienſem nuntios antedicti concilii miſſa per ipſos ſuper geſtis eorum in regno Caſtellæ, ac Fuxi, & Arimuaci comitatibus. Quibus litteris lectis, venerabilis & circumſpectus vir dominus Antonius generalis ordinis ſanctæ Mariæ de Mercede, ambaſſiator & nuntius præfati domini regis Ferdinandi, & ſimiliter ut epiſcopus Laudenſis fecit unum ſermonem lamentando mortem domini regis ſui Ferdinandi prædicti.*

[a] Mſt. Trillic.

A *Quo completo levaverunt ſe in medio venerabiles viri domini Henricus de Piro, & Joannes de Scribanis dixit, quod ſicut alias petiviſſet declarari incidiſſe pœnas in monitorio contentas perſonas & dominos nominatos, & tunc procurator capituli Argentinenſis ab ipſo monitorio appellaſſet. Quapropter petiit parti adverſæ, videlicet capitulo dari Apoſtolos ſuper dicta ſua appellatione, & ulterius declarari dictos in monitorio nominatos incidiſſe pœnas in eo contentas. Henricus vero* [a] *Bwe procurator capituli ex adverſo ibidem præſens, dixit ipſum appellaſſe a gravamine parti ſuæ illato: quapropter petiit appellationem ſuam admitti, & ſibi dari Apoſtolos reverentiales cum omni reverentia, qua potuit, per eumdem ſynodum Conſtantienſem ſibi dari, & concedi poſtulavit: & in caſu,*

[a] Mſs. Kave.

B *quo gravamen fieret, proteſtatus fuit de nullitate ipſius monitorii, & totius proceſſus. Quibus auditis, ſurrexit reverendiſſimus pater dominus patriarcha Antiochenus, & petiit a toto concilio, ſive congregatione, ſi placeret, quod darentur Apoſtoli ſuper appellatione prædicta juxta deliberationem deputatorum, quod reſpondeatur per verbum,* Placet. *Tunc ipſa ſynodus reſpondebat per ſuos deputatos ad hoc, videlicet Antonium epiſcopum Concordienſem nomine nationis Italicæ, Joannem epiſcopum Vaurenſem nomine nationis Gallicanæ, Nicolaum epiſcopum Merſeburgenſem nomine nationis Germanicæ, Patricium epiſcopum Cortagenſem nomine nationis Anglicanæ, &*

C *Angelum Laudenſem nomine collegii cardinalium, per verbum,* Placet. *Quibus reſponſionibus factis, de mandato ipſius concilii ſive congregationis aſcendit eumdem ambonem venerabilis & circumſpectus vir dominus Joannes Abundi ſacræ theologiæ & decretorum doctor, & de ſimili mandato quandam ſchedulam papyream dationis Apoſtolorum legit. In qua ſchedula* [b] *Conſtantien . . . . . . ipſi magiſtro Henrico Bwe procuratori appellationem & Apoſtolos petenti reſpondit, quod appellationi ſuæ tamquam frivolæ, & inani, ac fruſtratoriis & inanibus cauſis interjectæ & interpoſitæ deferre non vellet, hanc ſuam reſponſionem per Apoſtolos refutatorios dedit atque conceſſit. Ardecinus vero de Novaria advocatus capituli petiit*

[b] Lege ex mſs. Conſtantienſe conciliu[m] ipſi, &c.

D *quod aſſignaretur terminus parti ſuæ, in quo comparere debeat ad allegandum cauſas, quare non teneatur parere monitorio contra eam decreto. Et tunc dominus Joannes patriarcha Antiochenus, nomine & de mandato ipſius concilii reſpondebat ad proxime per ipſum dominum Ardecinum propoſita, ipſi Ardecino & parti ſuæ ad diem ſabbati proxime futuram terminum præfixit & aſſignavit. Deinde & poſtremo fuit lecta una littera regis Francorum, in qua recommendavit cauſam concilio novem aſſertionum magiſtri Joannis Parvi, quod expediretur celeriter per viam juris. Super quibus omnibus & ſingulis Joannes de Scribanis, & Henricus de Piro procuratores, nominibus quibus ſupra, ſibi petierunt a dominis pro-*

E *tonotariis & notariis ad hæc deputatis, unum, vel plura, publicum, vel publica fieri inſtrumentum & inſtrumenta ad perpetuam memoriam.*

Tenores dictarum ſchedulæ dationis Apoſtolorum, & litteræ miſſivæ regis Francorum.

CUm appellationibus frivolis nec juſtitia deferat, nec ſit a judice deferendum; & conſtat appellationem in cauſa monitorii cujuſdam per ſacroſanctam ſynodum Conſtantienſem in cauſa Argentinæ, & quorumdam aliorum in inſtrumento publico dictæ appellationis nominatorum interjectam, ſuper cauſis non veris & frivolis fundatam, attenta notorietate injuſtæ detentionis perſonæ venerabilis electi eccle-

ſiæ

ſia Argentinenſis, quodque illa vera juſtitia...... ſit de jure qualificata monitorium prædictum quod non eſt procedendum contra appellantes præfatos, ſi in termino compareant, & rationabilem cauſam, cur parere non debeant, proponant, & juſtificent: ſicque ſemper intellexit præfata ſancta ſynodus dum dictum monitorium decrevit & expedivit: continetque eadem appellatio multa juri & rationi diſſona, ſicut ex tenore illius evidentius colligitur. Ea propter dicta ſancta ſynodus præfatam appellationem tamquam frivolam, fruſtratoriam, temerariam, & inanem, in materia & in forma peccantem non advertit, præſentem reſponſionem pro Apoſtolis refutatoriis concedendo, & pœnam temere appellantibus infligendam loco & tempore ſibi reſervando. Mandant, & præcipiens dictis appellantibus, ut ſi aliquam rationabilem cauſam habeant, quod dicto monitorio parere non debeant, teneantur illam in præſentiarum juxta aſſignationem alias eis factam proponant, ut inde ad ulteriora procedatur, prout fuerit juris & rationis.

Generalis congregatio.

Die vero Martis quinta menſis Maii Conſtantiæ in eccleſia majori prædicta, mane hora tertiarum, vel quaſi, in loco ſeſſionis fuit facta & tenta generalis congregatio, præſentibus ibidem reverendiſſimis patribus dominis Oſtienſi, Laudenſi, Aquilegenſi, Piſano, Venetiarum, Cameracenſi, Tricarienſi, Placentino ſancti Marci, Chalanco, de Fuxis presbyteris, de Columna, de Comite & Florentino diacono cardinalibus, ceteriſque, regum, principum, prælatorum, univerſitatis ſtudiorum, & communitatum ambaſſiatoribus, ceteriſque nobilibus, doctoribus, magiſtris, & ſuppoſitis ipſius concilii in numero copioſo. Inter cetera quæ ibidem acta atque geſta, venerabilis & circumſpectus vir Joannes [a] *Jarſonis cancellarius ſtudii Pariſienſis, univerſitatiſque, levavit ſe in medium replicando contra dicta alias, & in ultima congregatione per dominum epiſcopum Atrebatenſem prolata atque expoſita: Incepit narrare proceſſus cauſa hujuſmodi: videlicet novem aſſertionum in hunc modum, videlicet: Quod in cauſa ventilata in curia Romana, & præſenti concilio fuiſſet introducta ex parte regis Francorum, univerſitatiſque Pariſienſis, ſuper & occaſione novem aſſertionum adſcriptarum quondam magiſtro Joanni Parvi earum auctori: quas aſſertiones dixit eſſe erroneas, piarum aurium offenſivas, & alias in fide devias. & ibidem produxit & obtulit quemdam libellum in ſcriptis, cum quo probavit dictas novem aſſertiones; ponendo ſex concluſiones contra eaſdem, quas dixit ſe velle probare ad mandatum concilii, & eccleſiæ Romanæ: & oſtendere clare illas aſſertiones eſſe erroneas: & in qua ſua petitione petiit, quod darentur judices in cauſa appellationis in cauſa hujuſmodi interpoſita, videlicet a commiſſariis Urſino, Florentino, & Aquilegenſi cardinalibus. His propoſitis per dictum cancellarium, levavit ſe in medium reverendus pater dominus Martinus epiſcopus Atrebatenſis: & petiit terminum ad replicandum contra dicta & propoſita ipſius domini Joannis de Jarſonis cancellarii: cum vellet replicare, & oſtendere ea, quæ dicta eſſent per ipſum dominum Joannem cancellarium non eſſe, ut ipſe aſſeruerat: & taliter oſtendere, quod ſperaret concilium remanere contentum de relatis contra dominum Burgundiæ ducem. Auditis namque replicationibus cancellarii, ejuſque concluſione, & petitione domini Martini epiſcopi Atribatenſis, reverendiſſimus dominus Almannus cardinalis Piſanus ſurrexit, & reſumpſit thema propoſitum per dominum cancellarium Pariſienſem, quod fuit:* Deus judicium tuum regi da, &c. *Inducens per verba ſua, quod ſi partes hinc inde juſtitiam & judicium vellent, quod ponerent caſtodiam ori ſuo. & ſilentium tenerent. cum concilium ſanctaque ſynodus eſſent intentionis velle miniſtrare unicuique judicium & juſtitiam. Silentioque facto inter partes hinc inde in dicta congregatione, ſtatim venerabilis vir magiſter Joannes de Scribanis promotor, & procurator ſynodi Conſtantienſi propoſuit; Sicut in proxima ſeſſione fuiſſet prorogatus terminus ad diem præſentem ad audiendum voluntatem ſynodi ſuper tunc petitis & propoſitis, & ad quos tunc temporis partibus hinc inde fuiſſet prorogatus, & capituli Argentinenſis, & ejus adhærentium contumaciam accuſavit: petenſque per ſynodum ſanctam contentos in monitorio aliaſque decanum & capitulum eccleſiæ Argentinenſis, & eorum ſequaces, declarari incidiſſe in pœnas & ſententias in eodem monitorio contentas. Petitione namque facta, levavit ſe in medium venerabilis, & circumſpectus vir dominus Joannes Utk præpoſitus Quinqueeccleſienſis: & de mandato, conſenſu, ac voluntate ſynodi Conſtantienſis, ſive congregationis prælibata, aſcendit ambonem ipſius concilii, oſtendens quamdam litteram miſſivam ſacræ ſynodi per ſereniſſimum principem dominum Sigiſmundum Romanorum regem, & portatam per quemdam Henricum* [a] *Lanſberg militem Bohemum.*

[a] Mſ. Gerſon.

[a] Mſ. Lauwbeg.

Quæ littera ad mandatum ſynodi lecta per eumdem dominum præpoſitum Quinqueeccleſienſem, fuit repertum, quod dictus dominus rex Romanorum petiit ſuſpendi declarationem dictorum monitoriorum uſque ad ejus adventum ad civitatem Conſtantiæ, ſive alium locum, ubi concilium Conſtantienſe forſan foret tranſlatum. Qua littera lecta, de ſimili mandato idem dominus Joannes præpoſitus fecit unam proclamationem in hæc verba, vel ſimilia: Si eſt aliquis nomine capituli atque civium Argentinenſium, & aliorum nominatorum in monitorio decreto ad inſtantiam domini W'ilhelmi electi Argentinenſis, ad allegandum cauſas rationabiles, quare moniti prædicti non debeant declarari incidiſſe pœnas in monitorio contentas; compareat, ſi quis eſt, alleget, & audietur. Quam proclamans emiſit alta voce tribus vicibus; & nullo comparente idem dominus Joannes de mandato ipſius ſynodi ſacroſanctæ legebat unam ſchedulam in qua continebatur, quod ſynodus mandavit, quod omnes & ſinguli, quorum intereſt, qui ſunt apprehenſi & contenti in monitorio contra eos decreto & exſecuto, quatenus comparere debeant coram reverendis patribus dominis Martino epiſcopo Aprutino, ac electo Pennenſi, judicibus in dicta ſcedula per ſynodum deputatis, ad jurare videndum & admitti teſtes in ipſa cauſa monitorii producendos; nec non ad dandum interrogatoria pro examinatione dictorum teſtium infra hinc ad diem Jovis proxime futuram, ſuper plena informatione habenda de proceſſu cauſæ & pro juſtificatione ejus. & ulterius ad audiendum voluntatem, & deliberationem ipſius ſynodi die ſabbati tunc ipſum diem Jovis immediate ſequentem. Et dixit, & legit, prout in quadam ſcedula plenius continetur, & habetur.

Libellus novem aſſertionum Joannis Parvi.

Subſequuntur novem aſſertiones magiſtri Joannis Parvi, ordinis fratrum Minorum, Pariſius condemnatæ, orta ex homicidio ducis Aurelianenſis, per ducem Burgundiæ facto, quas omnes Mendicantes defendunt, & aſſerunt.

Ex mſ. Caſareo.

I. Licitum eſt unicuique ſubdito, abſque mandato quocumque vel præcepto, ſecundum leges, naturalem, moralem, & divinam, occidere, vel occidi facere

Anno Christi 1416. Sessio XX. Concilii.

quemlibet tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, vel malum ingenium machinatur contra ſalutem naturalem regis ſupremi domini, pro auferendo ſibi ſummam nobiliſſimam & altiſſimam dominationem. Et nedum licitum, ſed honorabile & meritorium, maxime quando eſt tanta potentia, quod juſtitia non poteſt bono modo fieri per ſupremum. Erronea in fide & moribus, & multipliciter ſcandaloſa.

II. Leges naturales, morales, & divina, auctorizant unumquemque ſubditum de occidi faciendo dictum tyrannum. Erronea in fide & moribus; & legibus, naturali, morali, & divinæ, injurioſa.

III. Licitum eſt unicuique ſubdito, honorabile & meritorium, occidere vel occidi facere ſupra nominatum tyrannum, proditorem & infidelem ſuo regi & ſupremo domino, per explorationes & inſidias. Et eſt propria mors, qua debent mori tyranni & infideles; occidere ſcilicet eos, Gallice, vilainement; *per optimas cautelas, explorationes, & inſidias. Et eſt licitum diſſimulare & ſilere voluntatem ſuam de ſic faciendo.* Falſa, erronea, & ſcandaloſa.

IV. Jus eſt, ratio, & æqualitas, quibus omnis tyrannus occidetur vilaint, Gallice vilainement, *per explorationes. Et eſt propria mors, qua debent mori tyranni infideles: occidere ſcilicet eos per bonas cautelas, explorationes, & inſidias.* Erronea, crudelis, & impia.

V. Ille qui occidit vel occidi facit tyrannum nominatum modis prædictis, non debet de aliquo reprehendi. Et rex non debet ſolum eſſe contentus, ſed debet habere factum acceptabile & auctorizare, quantum opus vel neceſſitas eſt. Erronea in fide & moribus, & regis dominationi injurioſa.

VI. Rex debet præmiare & remunerare illum, qui occidit modo qui dictus eſt, vel occidi facit tyrannum ſupra nominatum, in tribus rebus, ſcilicet opibus, honoribus, & divitiis, exemplo renunciationum factarum ſancto Michaëli archangelo pro expulſione Luciferi a regno paradiſi, & nobili homini pro occiſione ducis Zamri. Erronea in fide & moribus, ac regiæ dominationi injurioſa.

VII. Rex debet plus amare, quam prius, illum qui occidit vel occidi facit tyrannum ſupra nominatum modis ſupradictis, & debet facere prædicari ſuam fidem & bonam fidelitatem per regnum ſuum, & extra regnum facere publicari per litteras in modum epiſtolæ, & alias. Erronea in fide & moribus, ſcandaloſa, ac regiæ dominationi injurioſa.

VIII. Littera occidit, ſpiritus autem vivificat, hoc eſt dicere, quod ſemper tenere ſenſum litteralem in ſacra ſcriptura, eſt occidere animam ſuam. Expoſitio diſtorta & erronea.

IX. In caſu ſocialitatis, juramenti, promiſſionis, ſeu confœderationis, factarum ab uno milite ad alterum, quocumque modo iſtud fiat aut fieri poſſit, ſi contingat quod iſtud vertatur in præjudicium uni promittentium aut confœderantium, ſponſæ ſuæ, aut ſuorum liberorum, ipſe de nullo tenetur eas obſervare. Hoc probatur ex ordine caritatis, quo quilibet tenetur plus ſeipſum diligere, uxorem & liberos, quam alterum. [a]

a Hic nulla cenſura eſt in mſ.

Deputantur commiſſarii in cauſa Argentinenſi ad recipiendum teſtes per concilium.

Ex collectione Barberiniana, & duobus mſs. Germanis.

SAcrum concilium reputat contumaces non comparentes, & nihilominus decernit petitam citationem ad diem Jovis proxime venturam ad videndum jurare teſtes, & ad dandum interrogatoria pro receptione & examinatione dictorum teſtium, & verificatione, & clarificatione monitorii ad cautelam deputat dominos Aprutinum, & electum Pennenſem ad ulterius procedendum, prout juris & rationis fuerit, ad diem ſabbati proxime futuram ad horam octavam in loco ſeſſionis.

Die Veneris octava menſis Maii prædicti, Conſtantiæ in refectorio majori fratrum Minorum, in quo natio Germanica congregari ſolet, hora tertia, vel quaſi, in præſentia reverendiſſimorum in Chriſto patrum & dominorum Guillelmi ſancti Marci, Brandæ Caſtillionis Placentini, Antonii de Chalanco, & Franciſci Florentini cardinalium, necnon omnium præſidentium quatuor nationum in dicto concilio Conſtantienſi, & deputatorum earumdem nationum, vel ſaltem majoris partis conſtitutus [a] *......... miles dominus Henricus Lanzeberg familiaris & ſervitor, ſeu nuncius sereniſſimi principis domini Sigiſmundi Romanorum & Ungariæ, &c. regis: præſentibus ſimiliter reverendis patribus dominis Nicolao archiepiſcopo Gneznenſi, & Simone epiſcopo* [b] *Traguriano dominum Henricum militem introducentibus, & ſibi tamquam conſiliariis ejuſdem Regis. Qui dominus Henricus primo in lingua vulgari Bohemicali ambaſſiatam ſibi per regiam majeſtatem impoſitam expoſuit. Qua expoſitione facta, de mandato eorumdem dominorum cardinalium, & præſidentium quatuor nationum, levavit ſe in medium venerabilis & circumſpectus vir dominus Joannes Naſo utriuſque juris doctor ſacri palatii Apoſtolici cauſarum auditor: & expoſuit ambaſſiatam ipſius domini Henrici* [c] *Lanzeber in Latina lingua: & dixit, qualiter ipſe dominus noſter rex Romanorum præfatus ipſum dominum Henricum miſit ad concilium Conſtantienſe: intimando eidem, quod ipſe rex vult, quod dominus Wilhelmus electus Argentinenſis liberetur de captivationibus ſuis, & præſentetur concilio præfato, ubi debeat ſtare juri & omnimodo determinationi ejuſdem concilii, cum confidat bene; quod nihil per ipſum concilium fiet niſi bene factum, ſanctum, & æquum. Et ulterius, quod provideat perſonæ domini electi, & indemnitati eccleſiæ Argentinenſis. Item ſecundo dixit ſic quod dominus noſter rex ſenſiſſet, qualiter aliqui haberent loqui, & murmurare, quod ipſe tenderet habere Caſtrum Boir, & oppidum Tzabern, de quo ipſum excuſavit. Cum enim rex dixiſſet, & injunxiſſet ſibi concilio expreſſe dicere, quod nullo modo vellet ſe impedire de aliquibus terrarum & caſtrorum dictæ eccleſiæ Argentinenſis, ſalvo tamen jure imperiali, ſed quod fiat proviſio domino electo, & eccleſiæ Argentinenſi. Præſentibus ibidem dominis cardinalibus, archiepiſcopo, epiſcopo, necnon reverendis in Chriſto patribus dominis Roberto Sariſberienſi, Patriarcha Antiocheno, comite de Lupfen, & aliis præſidentibus, & aliis deputatis quatuor nationum in concilio præfato Conſtantienſi.*

a Lege ex mſs. Comparentibus ſtrenuo milite, domino Henr. Lanzenberg.

b Mſs. Tergeſtino.

c Mſs. Lanzenberg.

Congregatio generalis.

DIe Sabbati nona menſis Maii prædicti, in eccleſia majori, in qua ſeſſiones publicæ fieri ſolent, mane hora tertiarum, vel quaſi, fuit congregatio generalis in modum ſeſſionis publicæ ſynodi Conſtantienſis prædictæ. Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, dominis Jordano Albanenſi epiſcopo, Urſino vulgariter, Antonio Aquilegenſi, Almanno Piſano, Petro Veronenſi, Branda Placentino, Wilhelmo ſancti Marci, Antonio de Chalanco, Petro de Fuxis, Amedeo Salutiarum, Franciſco Florentino, & Ludovico de Comite cardinalibus. Et inter cetera, quæ fuerunt ibidem facta, de mandato ipſius ſynodi, ſive congregationis generalis, aſcenderunt ambonem venerabiles & circumſpecti viri domini Joannes patriarcha Conſtantinopolitanus, Vita-

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XX. CONCILII.

lis epiſcopus Tolonenſis, Gaſpar abbas ſancti Joannis, Henricus Peruſinus, Lambertus de Gelria, & Thomas epiſcopus Lubecenſis, Bernardus vicarius eccleſiæ Burdegalenſis in cauſa fidei mota contra magiſtrum Hieronymum: inter quos judices, & commiſſarios reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus Joannes patriarcha Conſtantinopolitanus [a] *recitavit . . . . cauſa concilio, incipiendo a capite ad finem: relationeque facta per eum, ceteri ejus collegæ ſecum in ambone exſiſtentes & ſupra nominati dixerunt publice & alta voce, ita eſſe ut relatum eſt per ſupraſatum Joannem patriarcham referentem, nihil addendo, nec diminuendo. Super quibus magiſter Joannes de Scribaniis, & Henricus de Piro promotores, nomine ipſius concilii unum, vel plura, publicum ſeu publica, inſtrumentum ſeu inſtrumenta ſibi fieri petierunt.*

[a] Mſs. recita- que certis cauſæ.

Quibus factis aſcendit eumdem ambonem venerabilis vir Petrus de Polonia decretorum doctor, & de mandato ſynodi præfatæ quamdam litteram miſſivam præſentavit ibidem [b] *per N. militem dominum Henricum Lanzeberg ambaſſiatorem & nuncium Romanorum regis, cujus tenor inferius eſt inſertus. Subſequenter idem dominus Petrus de Polonia de ſimili mandato legebat quamdam prorogationis ſchedulam in cauſa Argentina, in qua prorogabatur terminus capitulo Argentinenſi ad agendum ea, quæ pro præſenti die occurrebant, ad diem Lunæ proxime futuram, cujus tenor ſimiliter inferius eſt inſertus. Subſequenter legebat unam aliam ſchedulam, in qua concilium revocavit tranſlationes factas de dominis Vapincenſi & Militenſi epiſcopis, cujus tenor ſimiliter eſt inſertus. Qua lecta ad requiſitionem dominorum Henrici de Piro, & Joannis de Scribaniis promotorum præfatæ ſynodi per deputatos ſuos, videlicet Antonium epiſcopum Concordienſem, Nicolaum Merſeburgenſem, Patritium Corcagenſem, fuit reſponſum,* Placet: *licet præſidens nationis Gallicanæ, videlicet Joannes epiſcopus Vaurenſis reſpondebat quod non placet, cum non fuiſſet concluſum in natione Gallicana, quoad ſchedulam tranſlationis: ſed quoad alia reſpondebat,* Placet. *Ultimo idem dominus Petrus legebat duas alias litteras, unam regis Romanorum, & aliam univerſitatis Pariſienſis. Quibus omnibus factis, domini Joannes de Scribaniis, & Henricus de Piro procuratores & promotores petierunt inſtrumenta. Præſentibus dictis dominis cardinalibus, ambaſſiatoribus regum Romanorum, Franciæ, Angliæ, Arragonum, Navarræ, Neapolitano, Poloniæ, Cypri, Norvegiæ, Daciæ, Sveciæ. &c. ceterorumque nobilium, prælatorum, univerſitatum ſtudiorum, communitatum nunciis, ambaſſiatoribus, teſtibus, ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.*

[b] Mſs. per ſtrenuum militem Henricum Lanzeberg.

Tenores vero dictarum litterarum miſſivarum, de quibus ſupra fit mentio, ſequuntur.

CUm in Argentinenſi [c] *pendente coram ſacroſancta ſynodo Conſtantienſi contra decanum & capitulum Argentinenſis eccleſiæ, conſules, proconſules, & alios cives Argentinenſes in monitorio dicta cauſa nominatos ſuper reſtitutione perſonæ venerabilis electi, & aliorum in dicto monitorio comprehenſorum & expreſſorum, pendeat iſta die terminus ad videndum declarari ſupranominatos monitos incidiſſe in pœnas in præfato monitorio contentas & expreſſas, & alias ad procedendum in eadem cauſa, ut fuerit juris & rationis, ſereniſſimus dominus Sigiſmundus Dei gratia Romanorum & Ungariæ rex informatus de meritis hujus cauſæ, pro parte dictarum partium diſpoſuit, pro ſcandalis evitandis, dare operam, quod perſona dicti venerabilis electi ante omnia deliberetur, & ad manus dictæ ſacroſanctæ ſynodi pro juſtitia inde*

[c] Forte deeſt, cauſa.

A *miniſtranda perducatur; & inſuper reſtitutione bonorum, proviſionetque, cuſtodia caſtrorum & oppidorum ejuſdem eccleſiæ pro indemnitate ejuſdem eccleſiæ taliter ſecundum ſanctæ ſynodi ejuſdem deliberationem per viam amicabilem & rationabilem procedatur; provideaturque indemnitati ejuſdem eccleſiæ, & partium prædictarum ſufficienter procedatur, provideatur: & ad præmiſſa peragenda præfatus dominus rex Romanorum cum ſuis litteris me Henricum* [a] *Lanzenberg militem ad præfatam ſanctam ſynodum parteſque prælibatas deſtinavit. ſumque ego Henricus miles præfatus ex parte dicti domini regis Romanorum paratus adducere dictum dominum electum ad manus ejuſdem ſacroſanctæ ſynodi, & alia præmiſſa peragere: ita* B *quod non eſt neceſſe ad declarationem dictarum pœnarum contra prælibatos monitos procedere, ad quod me offero, & onus in me aſſumo. Hinc eſt, quod ego Henricus miles prælibatus pro parte domini regis Romanorum humiliter & devote ſupplico, quatenus dicta ſacroſancta ſynodus omnem proceſſum in eadem cauſa factum, & faciendum ſuſpendere & differre dignetur uſque ad viginti dies proximos: & ulterius aliquos prælatos notabiles inde adjungere cum poteſtate plena ex parte ſynodi recipiendi perſonam dicti electi, & ad manus ejuſdem ſanctæ ſynodi cum omni honeſtate debita adducendi, & alios captivos liberandi: terminumque præfatum, prout eis videbitur, prorogandum, & alia peragendum, quæ ad præmiſſa ſunt & erunt neceſſaria & opportuna: ſalvoſconductus tam per do-* C *minum Ludovicum ducem Bavariæ comitem Palatinum locumtenentem dicti domini regis Romanorum, quam partes prælibatas, unum videlicet alteri concedendum ſub debita forma decernendo.*

[a] Mſs. Lanzeberg.

Sancta ſynodus prorogat terminum hujus cauſæ Argentinenſis, qui eſt hodie, in ſtatu, in quo eſt, ad diem Lunæ proximum iſta hora: & tunc ſupplicationi domini regis reſpondebit, prout in ſchedula continetur, cujus tenor talis eſt:

Sacroſancta Conſtantienſis ſynodus informata de intentione ſereniſſimi principis Sigiſmundi, Dei gratia Romanorum, & Ungariæ, &c. regis, per Henricum [b] *Lanzeberg militem, ipſius domini regis ambaſſiatorem in cauſa venerabilis electi Argentinenſis, certificat partem dicti domini electi, ut perſona ejuſdem do-* D *mini electi eidem ſynodo abſque ulterius mora diſpendio præſentabitur. Et ſimiliter Fredericus cantor eccleſiæ prædictæ, ceterique captivi prædicti liberabuntur una cum plenaria reſtitutione eorum ablatorum, ſic tamen quod dictus Wilhelmus electus Argentinenſis coram ſancta ſynodo recipere debeat active & paſſive, ſuper iis quæ forum eccleſiaſticum concernere videbuntur juſtitiæ complementum. Idcirco pro nunc declarationi pœnarum alias in monitorio ab ipſa ſynodo decreto contentarum pro bono pacis & concordiæ, & de conſenſu partis electi viginti quinque dies poſt datam præſentium proxime futuros ſuperſedere deliberavit. Et ulterius committit venerabilibus, &c. Una* E *cum dilecto milite ambaſſiatore, ut præfertur, ad civitatem Argentinenſem ſe transferant, ipſos decanum, capitulum, atque cives Argentinenſes ſuper relaxatione dicti electi perſonæ & aliorum ſupradictorum requirant, & eis dictum electum ſic præſentatum recipiant, & cum honeſtate debita ad præſentiam ſanctæ ſynodi perducant: captivos præfatos liberari, bonaque eis ablata reſtitui procurent realiter cum effectu. Inſuper eadem ſancta ſynodus ordinat, & diſponit quod dictus electus cautionem juratoriam præſtet de ſtando juri ut præfertur. A qua quidem cautione non relaxetur, donec dictus electus ipſis monitis querelantibus, ac moniti electo prælibato ſuis querelis coram ſy-*

[b] Mſs. Lanzeberg.

modo, ſi quas proponere voluerint, hinc inde reſpondeant, & obediant, juſtitia mediante. Quod ſi dictus electus ceterique ſupradicti cum reſtitutione ablatorum, ut præmittitur, non fuerint relaxati in termino præfato, ex tunc dicta ſynodus certificat partes hinc inde, quod abſque alterius termini prorogatione ad declarationem hujuſmodi ſupradictam, & alia juris remedia indubie procedet, prout juſtitia ſuadebit, & ordo dictaverit rationis.

Congregatio in cauſa Argentinenſi.

DIe Lunæ undecima menſis Maii prædicti, Conſtantiæ in eccleſia majori hora tertiarum, vel quaſi, fuit congregatio generalis in modum ſeſſionis, & in loco ſeſſionis ipſius ſynodi pro danda reſponſione domini Wilhelmi electi Argentinenſis juxta continuationem termini ipſis ambaſſiatoribus in ultima congregatione ſtatuti, & prorogati die ſabbati proxime præterita, & antequam veniſſent in dicta congregatione reverendiſſimi patres domini S. R. E. cardinales, aliæ omnes nationes concilii Conſtantienſis, vel ſaltem major pars ipſius fuiſſent ibidem congregatæ, & congregata, pro hujuſmodi danda reſponſione: levavit ſe in medium reverendiſſimus pater & dominus Conradus epiſcopus Metenſis, & propoſuit quod juxta deliberationem nationum, quæ eſſet quod juſtitia fieret in cauſa Argentina, & quod declarentur moniti incidiſſe pœnas in monitorio contentas; & quod non remanſiſſet, neque remaneret per alios quam per dominos cardinales, qui hujuſmodi deliberationem impediviſſent, & hodie impedirent hujuſmodi fieri deliberationem, & juſtitia non habet locum: de quo fuit proteſtatus, & petiit ſibi fieri per protonotarios ſedis Apoſtolicæ, alioſque notarios & ſcribas concilii Conſtantienſis unum vel plura, inſtrumentum & inſtrumenta. Præſentibus reverendiſſimis patribus, venerabilibus, nobilibus, & egregiis dominis Romanorum, Ungariæ, Franciæ, atque Angliæ, Arragoniæ, Neapolitanorum, Cypri, & Navarræ regum, aliorumque prælatorum, principum, univerſitatum ſtudiorum, communitatum ambaſſiatoribus teſtibus.

Deinde venerunt domini cardinales, videlicet Almanus Piſanus, Guillelmus ſancti Marci, Jordanus de Urſinis, Antonius Aquilegenſis, Branda Placentinus, Antonius de Chalanco, Petrus de Fuxis, Oddo de Columna, ac ceteri alii prælati in numero triginta. Quibus ibidem exſiſtentibus, & in locis ſuis poſitis, ſurrexit magiſter Joannes de Scribanis procurator, & promotor concilii: nomine procuratorio produxit citationem audientium, & contentorum in eadem, non comparentium, neque aliquam cauſam, quare declarari incidiſſe in pœnas in monitorio contentas non debeant, rationabilem allegare cauſam, contumaciam accuſavit: ipſoſque monitos & contentos in tadem citatione incidiſſe pœnas in eodem monitorio contentas declarari per ſanctam ſynodum Conſtantienſem inſtanter poſtulavit.

Subſequenter vero venerabilis vir dominus Gaſpar de Peruſio advocatus domini Wilhelmi electi Argentinenſis, dixit qualiter idem dominus electus fuiſſet injuſte detentus, contra rationem, & fuiſſet factum per dominum regem Romanorum, Ungariæ, &c. & totum concilium Conſtantiæ laboratum pro deliberatione ipſius domini electi; & concilium Conſtantienſe miſiſſet ſuos ſolemnes ambaſſiatores ad finem quod bona concordia fieret inter partes, & civitatem Argentinenſem, & quod idem dominus electus relaxaretur. Quibus ambaſſiatoribus reverſis, & relationibus de geſtis per eos auditis, & viſis poſtea querelis, deventum fuiſſet ad decretum monitorii, & proceſſum ſuper

A *notorietate: & nihil reſtaret aliud niſi quod contenti in monitorio declarentur incidiſſe in pœnas in monitorio contentas. Et in caſu quo foret ſibi denegatum illud, proteſtatus fuit, quod nobiles, videlicet comes* [a] *de Silverei, & alii qui eumdem dominum electum aſſociaſſent ad præſens concilium Conſtantiæ, non poſſent plus ibidem perdurare, neque vellent propter diuturnitatem declarationis, & etiam propter pericula, quæ timerent eorum bonis evenire in eorum abſentia poſſe. Et ſi aliquod ſcandalum ex hoc contingeret, quod deliberatio non fieret, & quod eidem domino electo juſtitia non miniſtraretur, de hoc ipſi domini eum aſſociantes ad dictum concilium, aliique ſibi in juſtitia aſſiſtentes vellent eſſe excuſati.*

[a] Lipſ. Salvvert. al. Salmin.

B *Quibus dictis, & auditis per ipſam ſacroſanctam ſynodum, & per aliam partem, videlicet capituli eccleſiæ Argentinenſis levavit ſe venerabilis vir dominus Auguſtinus de Piſis ſacri conſiſtorii, & dictorum capituli Argentinenſis, &c. & dixit, quod concilium Conſtantienſe foret congregatum ad providendum ſingulis de jure & juſtitia, & quod non eſſet procedendum ad declarationem: & non ſolum ad hoc, quod electus Argentinenſis liberetur de captivitate ſua, ſed etiam quod indemnitati eccleſiæ Argentinenſis provideretur. Cum idem dominus electus non eſſet captivatus, ſed arreſtatus ne diſcederet de diœceſi Argentinenſi, & vadat ad patriam nativam: cum eumdem dominum electum dixit dilapidaſſe bona eccleſiæ Argentinenſis in maximo, & in tanto, quod quodammodo irrecuperabilia illa bona eſſent: concludens quod capitulum libenter vellet ſtare ordinationi regis Romanorum, qui miſit ſuos ambaſſiatores pro concordia ad providendum perſonæ electi, & eccleſiæ Argentinenſi: Cui concordiæ ſive determinationi idem dominus Auguſtinus tamquam patronus cauſæ pro parte capituli poſtulavit per ſynodum inſiſti. Et ſtatim venerabilis vir dominus Henricus* [b] *Kwot procurator produxit unum mandatum pro capitulo Argentinenſi, in ſcriptis proteſtanti, quod propter hujuſmodi productionem non vellet recedere ab aliis appellationibus in hujuſmodi cauſa productis, &* [c] *artibus, &c. & proteſtatus fuit de gravamine, ſi contrarium fieret, appellando. Gaſpar vero de Peruſio advocatus ipſius domini electi contra dicta ipſorum Auguſtini, & Henrici advocati, & procuratoris, dixit, quod ipſe dominus electus eſſet ignorans de ſibi impoſitis per capitulum prædictum, &c. & expoſuit qualiter ipſe dominus electus, quando ipſe primo venit ad eccleſiam Argentinenſem reperiebat intruſum in ea: & numquam ille intruſus voluit cedere poſſeſſionem: oportuit quod cum eodem fieret certa concordia: in qua concordia capitulum Argentinenſe contraxiſſet certa debita, & tamdem fuiſſent illa debita aſſecurata electo Argentinenſi, & ejus* [*] *tamen: in quibus contractibus fuiſſent obligata, & impignorata, pro pecuniis traditis tunc intruſo ad finem quod bona* [*] *velit dimitteret poſſeſſionem eccleſiæ, & caſtrorum, &c. modis & formis cum talibus: videlicet quod fructus caſtrorum, & terrarum obligatarum, & pignoratarum cederent & cedere deberent in ſolutionem pecuniarum tunc receptarum, & illis qui præſtaſſent ſuas pecunias, & terras, ſive caſtra tenerent. Et quod idem dominus electus ſperabat effluxiſſe omnem terminum obligationis, ſive impignorationis: & facere rationem voluit cum illis, qui tenuerunt terras capituli, & eccleſiæ pignora, ac de levatis, & perceptis, & ſic facere volent rationem, & calculum, & propter hoc veniens ad terram Tzabern, & caſtrum Boin fuit ibidem detentus, captivatus, & carceratus: & non videret remedium aliud niſi quod juſtitia fieret per concilium,*

[b] Mſs. Kwot.

[c] Vel ut, aliis.

Digitized by Google

in quo ita petitur provideri eccleſia, & indemnitati ejus ſicut perſona electi.

Quibus hinc inde partibus propoſitis reverendiſſimus pater dominus Almannus cardinalis Piſanus nomine collegii cardinalium expoſuit, qualiter domini [a] Simon Irgauerienſis, & Henricus Lanzenberg alias expoſuerunt intentionem domini regis Romanorum in materia, qua ſupra, & juxta illam intentionem provideret tam perſona electi, quam etiam indemnitati eccleſia. Et ex hoc viſum erat dominis cardinalibus, quod dominus Henricus [b] Lanzeberg miles, & ambaſſiator domini regis Romanorum iret cum aliis deputandis per concilium, & quod ſuperſederetur in declaratione per viginti dies proximos: cum relatum ipſius domini Henrici haberetur pro certo, quod perſona domini electi poneretur in manibus concilii, & ſimiliter caſtra, de quibus ſit quaſtio per capitulum in manibus eorum, de quibus concilium contentaretur: & de hoc viderentur partes hinc inde contenta: petens a concilio, an placeret illud omnibus. Et domini deputati per nationes ad reſpondendum & dicendum voluntatem nationis reſponderunt ut ſequitur.

[a] Mſs. Simon epiſcopus Tergeſtinenſis. & Henr. Lanzenbeg.

[b] Mſs. Lanzenberg.

Antonius epiſcopus Concordienſis reſpondit pro natione Italica per verbum, Placet. *Joannes præpoſitus Quinqueeccleſienſis pro natione Germanica reſpondit,* Placet. *Bertrandus epiſcopus ſancti Flori pro natione Gallicana, prout dixit habere a natione ſua, niſi in caſu, quo partes eſſent concordes in ſuperſedendo. Patriſius epiſcopus Cortagenſis pro natione Anglicana, quod fieret juſtitia: cum quo concordavit dominus Robertus Sariburienſis: Epiſcopus Bothavienſis dixit ibidem publice, quod natio Gallicana non fuiſſet ſuper hoc convocata neque deliberaverat. Quibus hinc inde propoſitis & reſponſis, domini prælati & tota ſynodus receſſerunt, & in nullo fuit concluſum propter varias reſponſiones ibidem factas. Antequam iidem domini prælati, & ſynodus ſe moviſſent ad recedendum, magiſter Joannes de Scribanis procurator & promotor, petiit ſibi a protonotariis dicti concilii, ſive ſynodi, ceteriſque notariis & ſcribis ejuſdem ſynodi ad hoc deputatis & alias pronunciatis, unum, vel plura, publicum vel publica, fieri inſtrumentum & inſtrumenta, ad perpetuam rei memoriam. Præſentibus ibidem præfatis dominis cardinalibus, & aliis teſtibus ad præmiſſa vocatis.*

Die vero Veneris decima quinta menſis Maii fuit congregatio generalis in eccleſia majori Conſtantienſi mane hora tertiarum, vel quaſi, in loco ſeſſionis. Præſentibus ibidem dominis cardinalibus, videlicet Joanne Oſtienſi, Jordano Albanenſi, Angelo Praneſtino epiſcopis cardinalibus, Antonio Bononienſi, Franciſco Venetiarum, Gabriele Senenſi, Petro Veronenſi, Almanno Piſano, Branda Placentino, Antonio de Chalanco, Petro de Fuxo preſbyteris, Oddone de Columna, Lucido de Comite, & Franciſco Florentino diaconibus cardinalibus, ceteriſque prælatis, dominorum, univerſitatum ſtudiorum, communitatum ambaſſiatoribus: inter quos venerabilis & religioſus vir magiſter Antonius generalis Ordinis ſancta Maria de Mercede fecit ibidem unum ſermonem brevem, & collationem: in quo ſermone introduxit de pactis, & finaliter concluſit, & ibidem publice dixit, quod firmitate & robore hujus ſacri concilii Conſtantienſis, quod clara memoria Ferdinandi ejus genitoris inita & facta cum ſereniſſimo & illuſtriſſimo principe Sigiſmundo Romanorum & Ungariæ, &c. rege, & cum ambaſſiatoribus ſacri Conſtantienſis concilii approbavit, & ratificavit medio ſuo juramento qua ad conſolationem præſentis concilii Conſtantienſis duxit publicanda. Super quibus venerabiles & circumſpecti viri domini Joannes de Scribanis, & Henricus de Piro promotores, nomine promotorio ipſius concilii, ſeu procuratorio petierunt ſibi fieri unum, vel plura, publicum, vel publica, inſtrumentum, ſeu inſtrumenta ad perpetuam rei memoriam, per reverendos dominos protonotarios ſedis Apoſtolica, & ſcribas ceteros ejuſdem concilii.

Congregatio in cauſa Argentinenſi.

DIe ſabbati decima ſexta menſis Maii prædicti, Conſtantia in eccleſia majori hora tertiarum, vel quaſi, fuit congregatio generalis in loco ſeſſionis prædicta. Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus dominis Antonio Aquilegenſi, Almanno Piſano, Antonio Tricarienſi, Branda Placentino, Guillelmo ſancti Marci, Petro de Fuxis preſbyteris, Franciſco Florentino cardinalibus; necnon illuſtriſſimorum principum dominorum Romanorum, Ungariæ, &c. Franciæ, Angliæ, Arragoniæ, Neapolitanorum, Cypri, Daciæ, Norvegiæ, Svetiæ, Poloniæ regum ambaſſiatoribus, aliorumque principum, & prælatorum ſpiritualium & temporalium dominorum, ſtudiorum, & communitatum ambaſſiatoribus, & ceteris Chriſtianis in numero copioſo, fuit congregatio præfata celebrata: Inter ceteras, & antequam ad alia fuiſſet proceſſum, retulit ibidem ipſi congregationi, ſive ſynodo Conſtantienſi, reverendiſque patribus ſedis Apoſtolica protonotariis, ipſiuſque ſynodi ſcribis, & aliis notariis, & ſcribis ſingularum nationum per ipſam ſynodum deputatis, providus vir Gerardus Savageri curſor ſedis Apoſtolica, hodie de mandato & auctoritate ſynodi Conſtantienſis, & providorum magiſtrorum Henrici de Piro, & Joannis de Scribanis promotorum, & procuratorum ipſius ſynodi peremptorie citaſſe magiſtrum Henricum Kovot, & venerabilium virorum decani, capituli, & canonicorum eccleſia Argentinenſis procuratorem & ſyndicum hodie perſonaliter apprehenſum, ad videndum, & audiendum declarare contentos in monitorio dicti electi Argentinenſis ex advocato decreto incidiſſe in pœnas in eodem contentas tunc ad præſentem horam ante dictam ſynodum Conſtantienſem aut per modum ſeſſionis publica, aut alias in modum generalis congregationis in eccleſia majori Conſtantienſi, pro hujuſmodi [a] aut congregatione contingat aut ſedere contigerit, prout, & quemadmodum ibidem ab eadem ſynodo, ut aſſeruit, ſuper hoc receperat in mandatis. Qua quidem relatione curſoris facta, de mandato ſynodi, ſive congregationis generalis [b] & circumſpectus vir dominus Petrus de Lamburga decretorum doctor aſcendit ambonem ad hoc deputatum: & legebat quamdam deputationis in hujuſmodi cauſa judicum ſchedulam, deputando ibidem de ſingulis nationibus ad cauſam Argentinenſem duos commiſſarios, & ſimiliter duos de reverendiſſimis patribus dominis cardinalibus ad audiendum hujuſmodi cauſam ulterius uſque ad ſententiam excluſive: committens eiſdem dominis ſuis commiſſariis procedere, ut in dicta ſchedula per eumdem dominum Petrum de [c] Lamburga alta & intelligibili voce lecta plenius continetur & habetur.

[a] Forte, ſeſſione aut.

[b] Adde, venerabilis & circumſpectus vir.

[c] Mſſ. Lamburga.

Tenor ejuſdem ſcedulæ ſequitur, & eſt talis.

Deputatio commiſſariorum in cauſa Argentina.

SAcroſancta ſynodus Conſtantienſis, dilectis eccleſia filiis Angelo Veronenſi, & Branda Placentino S. R. E. cardinalibus ſic vulgariter nuncupatis, nec non [d] Martio epiſcopo Aprutino, Thoma de Amelia ſacri palatii Apoſtolici cauſarum auditori pro Italica, Joanni patriarcha Conſtantinopolitano, Joanni epiſcopo Gebenenſi pro Gallicana, Jacobo epiſcopo [e] Placentino, Nicolao Verdis etiam dicti ſacri palatii

[d] Mſſ. Marino.

[e] Mſſ. Placenſi.

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XX. CONCILII.

Apoſtolici cauſarum auditori, pro Germanica; Patritio epiſcopo Corcagenſi & Richardo [a] *de Blin ſanctæ ſedis Apoſtolicæ notario pro Anglicana nationibus, commiſit omnes & ſingulas, cauſam & cauſas, tam civiles, quam criminales, quæ vertitur, vertuntur, ſeu verti & eſſe ſperantur inter dilectos eccleſiæ filios Wilhelmum Electum Argentinenſem ex una parte, & Hugelmanuum decanum, & Fredericum* [b] *de Boke canonicum & capitulum eccleſiæ Argentinenſis, &* [c] *Rolinum Barphenning & Michaëlem Melburge magiſtros civium, & conſules, & proconſules, ac communitatem civitatis Argentinenſis, & eorum ab utraque complices & adhærentes, conjunctim & diviſim partibus ex altera, de & ſuper captivationibus dictorum electi, & cantoris Argentinenſium, & ſuorum familiarium, & ſibi adhærentium in hac parte, necnon ſpoliis, violentiis, injuriis, alienationibus, dilapidationibus, & earumdem occaſione in hujuſmodi cauſa pro una parte contra aliam active & paſſive deductis, & deducendis, juxta tenorem ſcedulæ alias in ſeſſione publica in præſenti materia lecta audiendas, cognoſcendas, cum omnibus & ſingulis emergentibus, incidentiis, dependentiis, & connexis uſque ad ſententiam diffinitivam excluſive. Et cum poteſtate, quod ſi omnes judices prædicti intereſſe non poſſint, aut noluerint, ſaltem major pars in aliorum abſentia procedere valeat, indemnitati eccleſiæ Argentinenſi proviſo ſummarie, ſimpliciter, & de plano ſine ſtrepitu & figura judicii, feriis non obſtantibus, ſola facti veritate inſpecta, & terminis etiam ex officio cum poteſtate pro ceſſis jam decretos, vel in futurum fulminandos contra quoſcumque quorum contumacia hoc exegerit, aggravando, reaggravando, & brachium ſæculare invocando toties quoties opus fuerit. Et nihilominus decanum, & capitulum, necnon Rolinum, & Michaelem cives ſupradictos, ſingulareſque perſonas, tam capitulum Argentinenſe, quam communitatem ejuſdem civitatis a quibuſcumque cenſuris in forma juris abſolvendo, & interdictum occaſione præmiſſorum ubicumque poſitum relaxando vel ſuſpendendo, necnon omnes, & ſingulos proceſſus in hujuſmodi cauſa decretos & decernendos fulminatos & fulminandos, tam in concilio Conſtantienſi quam in partibus per edictum exſequendo, conſtitutionibus Apoſtolicis, & aliis contrariis nonobſtantibus quibuſcumque.*

Qua quidem deputatione eorum commiſſariorum lecta, ſubſequenter idem dominus Petrus de Lamburga de ſimili mandato legebat unam aliam papyri ſchedulam ſuſpenſionis declarationis per ſynodum fiendæ in cauſa Argentina, alta & intelligibili voce. Qua quidem ſchedula declarationis ſuſpenſionis lecta, dicta ſynodus per ſuos ad hoc deputatos approbavit, ratificavit omnia & ſingula præmiſſa: videlicet per ora dominorum Antonii epiſcopi Concordienſis pro natione Italica, Bertrandi epiſcopi ſancti Flori pro natione Gallicana, Nicolai epiſcopi Merſeburgenſis pro natione Germanica, Patricii epiſcopi Corcagenſis pro Anglicana, per verbum, Placet. *Et demum Franciſcus cardinalis Florentinus nomine collegii cardinalium ſimiliter per verbum,* Placet.

Super quibus lectis, ſtatutis, & approbatis, venerabilis vir Henricus de Piro, & Joannes de Scribanis procuratores & promotores præfati, nominibus dictæ ſynodi petierunt, & quilibet ipſorum petiit ſibi fieri unum, vel plura, publicum, vel publica, inſtrumentum ſeu inſtrumenta: præſentibus ſupradictis dominis cardinalibus, ambaſſiatoribus, doctoribus, &c. *pro teſtibus infraſcriptis.*

Subſequenter levaverunt ſe in medium venerabiles viri domini Gaſpar de Peruſio primo, & deinde Simon de Teramo ſacri conſiſtorii advocati: & Gaſpar propoſuit, qualiter reverendus pater dominus epiſcopus Vapincenſis male fuiſſet tranſlatus de eccleſia ſua ad eccleſiam Placentinam per olim Joannem Papam, & contra conſtitutionem & ordinationem concilii Piſani; quia eo non vocato, nec citato, & totaliter contra ejus voluntatem: & de hoc non fuiſſe aliam cauſam, niſi idem olim Joannes Papa habuit & recepit quamplures pecunias ab intruſo in dictam eccleſiam Vapincenſem, petens ſuper hoc remedium per ſynodum ſacroſanctam, & eum reſtitui ad eccleſiam ſuam Vapincenſem. Similiter petiit dominus Simon de Theramo pro domino Aſtrigio Militenſi, prout dictus dominus Gaſpar petiit pro domino epiſcopo Vapincenſi. Ex adverſo ſurrexit venerabilis vir dominus Ardecinus ejuſdem conſiſtorii advocatus, quoad eccleſiam Vapincenſem, & etiam Militenſem, bene fuiſſe proceſſum per olim Papam Joannem in hujuſmodi tranſlationibus, & cum maturo concilio dominorum S. R. E. cardinalium, ipſaſque tranſlationes non fore revocandas, prout juſte fecit eas fieri, per ſacram ſynodum Conſtantienſem eſſe canonizandas. Replicantibus nempe prælibatis dominis Gaſpare de Peruſio, & Simone de Theramo ſucceſſive contra dictum dominum Ardecinum ſynodus reſpondit ſe velle ſuper reſponſione danda hinc inde partibus deliberare.

Poſt quæ fuerunt literæ regis Francorum pro promoto ad eccleſiam Senonenſem in partibus Gallicanis. Ex adverſo vero Raymundo & domino Ardecino de Novaria ſe levantibus, & dicentibus eumdem dominum Raymundum eſſe electum per capitulum Senonenſe: & ſupplicarunt concilio, quod haberet eum tamquam canonice electum promotum ad dictam eccleſiam Senonenſem, confirmando electionem ejus. Et nihilominus proteſtatus fuit, quod non currat ſibi tempus diffinitum a ſacris canonibus de conſecrandis epiſcopis, & alias prout juris eſt proteſtabatur.

Iis propoſitis, & petitionibus factis ſuper tranſlatione, & confirmatione dictarum Vapincenſis, Militenſis, necnon & Senonenſis eccleſiarum factis, auditis, & plene per ſynodum intellectis: ipſa ſacroſancta ſynodus Conſtantienſis per os reverendi patris domini Joannis patriarchæ Antioch. ut reſpondit ſe velle deliberare ſuper reſponſionibus dandis. Super quibus & ſingulis præfati viri Henricus de Piro, Joannes de Scribanis, necnon Ardecinus, Gaſpar de Peruſio, Simon de Theramo advocati, & dominus Raymundus electus Senonenſis, nominibus quibus ſupra, petierunt ſibi per notarios præfatos ipſius concilii fieri inſtrumenta.

Congregatio generalis ubi referuntur reſponſiones Hieronymi Pragenſis ad objecta.

Die Sabbati vigeſima tertia menſis Maii prædicti Conſtantiæ hora ſeptima, vel quaſi, ante meridiem in eccleſia majori, & in loco conſueto fuit congregatio generalis ſynodi Conſtantienſis. Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus dominis, dominis Joanne epiſcopo Oſtienſi, Antonio Bononienſi, Antonio Aquilegenſi, Gabriele Senonenſi, Almanno Piſano, Angelo Veronenſi, Petro de Fuxis presbyteris, & Franciſco Florentino diacono cardinalibus: necnon ſereniſſimorum principum Romanorum, & Ungariæ, Franciæ, Arragoniæ, Angliæ, Neapolitanorum, Cypri, Daciæ, Norvegiæ, Sweciæ, Poloniæ regum ambaſſiatoribus, ac principum, aliorumque prælatorum, tam ſpiritualium, quam temporalium, univerſitatum ſtudiorum, & communitatum nunciis, ambaſſiatoribus, & procuratoribus, aliiſque dominis doctoribus, magiſtris, nobilibus, & aliis Chri-

[a] Mſ. Derlum.

[b] Mſſ. de Sabe.

[c] Mſſ. hic, Roylinum.

Ex collectione Baluziana, & aliis mſſ. Germanicis.

Digitized by Google

ſtianis ipſum ſanctam ſynodum Conſtantienſem ad audiendum relationem dominorum commiſſariorum deputatorum in cauſa fidei per magiſtrum Hieronymum de Praga. Et ante omnia aſcenderunt ambonem, ſuper quo ſtatuta & decreta ipſius ſynodi ſtatuuntur & publicantur, venerabilis & reverendus pater dominus Joannes patriarcha Conſtantinopolitanus, Gaſpar abbas Peruſinus, Joannes Vellet, Lambertus de Gelria, judices & commiſſarii una cum reverendiſſimo patre domino Branda Placentino, Guillelmo ſancti Marci, Antonio de Chalanco, in cauſa hæreſis contra magiſtrum Hieronymum de Praga. Ipſi domini Joannes patriarcha, abbas, Joannes Velles, & Lambertus de Gelria aſcenderunt ambonem: referentes qualiter magiſter Hieronymus de Praga ſæpius deſideraſſet habere audientiam publicam in loco ſeſſionis ad proponendum facta ſua coram toto populo, & ad reſpondendum articulis contra eum per procuratorem fiſcalem datis, ſeu alias per promotorem fidei. Quapropter juxta voluntatem ipſius ſynodi eidem magiſtro Hieronymo fuit & eſt dies hodierna & hora præſens ad reſpondendum articulis data in cauſa fidei contra eum. Ad quos poſt eorum lecturam poterit reſpondere affirmative vel negative juxta ejus conſcientiam, & juramentum præſtandum, prout ſibi viſum fuerit eſſe juris, & rationis, atque veritatis.

Et antequam ad aliquem actum ulteriorem fuiſſet proceſſum, fuit oblatum eidem magiſtro Hieronymo quod deberet præſtare juramentum antequam reſponderet ipſis articulis. Ipſe tamque Hieronymus renuit jurare, & ex eo quia ſperabat libere loqui poſſe toti concilio, & fuiſſe declarandam mentem & intentionem ſuam ſuper & circa ſibi in materia fidei objecta: ſed ex quo libere loqui non poſſet, aon vellet aliqao modo jurare. Et caſu vero quo fuerit libere permiſſus loqui primo, poſtea velit libenter jurare. Ex quo non juravit, fuerunt ſibi lecti articuli. Et primus dicebatur probatus per quatuor teſtes, ad quem nihil reſpondit.

Item ad octavum, eſſe verum quod vidit & ſtuduit libros Joannis Wicleff, ſed non quod vellet ſequi errorem ſuum; ſed ut libros magni philoſophi recipiendo materiam & doctrinam bonam, & dimittere malam.

Item ad tertium articulum & nonum in ordine nihil reſpondit: qui per quatuor teſtes......

Ad quartum & decimum in ordine nihil reſpondit, niſi communiter, quod ſtuduit libros Joannis Wicleff, non tamen ut hæreticos, & alias ut ſupra: & ille idem probatur per quatuor teſtes.

Ad quintum & ſextum articulum nihil reſpondit, niſi dixit quod laudavit Joannem Wicleff tamquam philoſophum, non tamquam hæreticum.

Ad ſeptimum, non credit, immo omnino negat.

Ad vigeſimum quintum articulum reſpondet, quod in camera ſua fecit depingere doctores philoſophorum, inter quos fuit image Joannis Wicleff, non cum diademate in capite.

Ad vigeſimum ſextam, negat articulum.

Ad vigeſimum ſeptimum, dicit quod docuit, & legebat tractatus de probationibus propoſitionum.

Ad trigeſimum tertinm reſpondet, quod ipſe Hieronymus habuit per prius verba injurioſa cum monacho in articulo deſcripto: & ipſe Hieronymus tranſiens per monaſterium, in quo fuit dictus monachus, vidit quod monachus habuit certos complices, & volebat invadere ipſum Hieronymum. Et ſic ipſe Hieronymus accepit unum cultellum ab uno ruſtico, & cauſa defenſionis veniebat contra monachum, & eum vicit, & captivavit; non tamen propter fidem, ſed propter ejus defenſionem.

Ad trigeſimum articulm dixit eſſe verum, quia defendit, & hodie defenderet.

Ad trigeſimum primum dixit, quod legebat opiniones Wicleff, prout articulatur, licet non tenuerit tas, ſed tenet ut verus Chriſtianus.

Ad trigeſimum ſecundum negavit ſimiliter trigeſimum tertium: & dixit, quod non diſputavit de ſacramento altaris in Bohemico, ſed una vice reſpondebat ad certam quæſtionem philoſophicam, quam quæſtionem diviſit in quatuor partes; & tunc iteravit certas concluſiones in vulgari Bohemico in præſentia multorum laicorum.

Ad trigeſimum quartum negat totaliter.

Trigeſimum quintum de cantilenis negat totaliter, immo dicit eſſe confictum.

Ad trigeſimum ſextum, & trigeſimum ſeptimum negat. Et trigeſimum octavum ſuper excommunicatione Papæ, & cardinalium, negat; licet quod dixit, quod Papa uſurarius focarius ſit, tamen ut ſacerdos conficit, licet non proſit ſibi. Etiam dixit excommunicationem injuſtam non valere.

Ad quadrageſimum negat totaliter.

Subſequenter dixit, ubi fuit interrogatus de indulgentiis prout articulatur, quid & quantum crederet. Reſpondit indulgentias Papæ & cardinalium eſſe rite datas, & conceſſas, & fieri poſſe, ſed indulgentias emptas, prout Papa communiter mittit quæſtuarios ſuos ad partes alienas ad extorquendum denarios ſancti Petri; qui communiter quæſtionarii emunt primo a Papa ad extorquendum majores ſummas, & deinde prædicant illas in partibus, in quibus eorum quæſtus fieri debet: quod illa indulgentia, non ſunt indulgentia, ſed abuſiones indulgentiarum.

Item fuit interrogatus ſuper materia combuſtionis bullarum Papalium, omnino negavit.

Item fuit interrogatus ſuper materia data contra eum, videlicet quod licet prædicare cuicumque laico verbum Dei. Negavit, & dixit, quod numquam hujuſmodi publice prædicavit: tamen [a] *dixiſſet feciſſe publice collationem, pro themate ſuo ſumpſit hæc verba,* Quemadmodum ego facio, ita & faciatis. *Et in iſta collatione introduxit quod licet laico prædicare verbum Dei, & clericis non ordinatis in ſacris. Alia materia dependent a præmiſſis, & prout in articulis & in reſponſionibus continetur, interrogatus fuit, & retulit. Quibus ſic peractis & factis, magiſter Henricus de Piro & Joannes de Scribanis petierunt ſibi fieri per dominos protonotarios ſedis Apoſtolicæ & alios notarios, & ſcribas ab ipſa ſynodo ad hoc deputatos ſuper prædictis interrogatoriis, & reſponſionibus ſic factis unum, vel plura, publicum, & publica, inſtrumentum & inſtrumenta: præſentibus ibidem reverendiſſimis patribus dominis cardinalibus, ambaſſiatoribus, prælatis, nobilibus, & ceteris ſuppoſitis ſingularum nationum, dictam Conſtantienſem ſynodum conſtituentibus, teſtibus.*

Congregatio generalis de cauſa ejuſdem Hieronymi Pragenſis.

Ex eadem collectione, & iiſdem mſſ.

DIe Martis vigeſima ſexta menſis Maii prædicti, Conſtantiæ in eccleſia majori in loco ſeſſionis prædicta, mane hora tertiarum, ubi generales ſeſſiones teneri ſolent, fuit facta & tenta generalis congregatio ſynodi, ſive concilii Conſtantienſis, ad inſtantiam magiſtri Hieronymi de Praga ad reſpondendum ulterius articulis per concilium contra eum formatis. Et antequam in hujuſmodi materia per eumdem magiſtrum Hieronymum, & concilium, ſeu ejus commiſſarios, aliquid foret factum, ſurrexit dominus Gaſpar de Peruſio advocatus conſiſtorialis: & expoſuit, qualiter

[a] Forte, dixit ſe.

dominus Angelus Corario legatus in Marchia Anconitana olim Gregorii XII. fulminaſſet certas ſententias in dominum comitem de Urbino Eugubenſis diœceſis, ſententiando privationem ipſius domini comitis prout in quadam littera miſſa concilio, quam ibidem de mandato, & ex licentia ipſius concilii legebat, continebatur. Qualiter idem dominus comes de Urbino ſe recommendavit concilio Conſtantienſi quoad ejus perſonam, territoria, & totum ſuum dominium, & bona: ſubmittens ſe totaliter determinationi concilii de & ſuper omnibus, quæ ſupra proponuntur. Quapropter petiit ſibi per concilium Conſtantienſe ſuper hoc provideri de remedio opportuno: & fieri litteras ad eumdem dominum Angelum legatum, ut hujuſmodi proceſſus revocet, vel ſaltem ſuſpendat, quouſque fuerit viſum per concilium quid juris. Ex adverſo vero dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis tanquam legatus in partibus Italiæ, & præſertim in illis partibus, petiit dictam litteram reduci in publicum inſtrumentum & authenticum, cum ſua crederet intereſſe, & ſibi tradi copiam jam lectam, & ſubſequenter ea authentica inſtrumenta. Et ſimiliter petiit fieri dominus Joannes de Montepoliciano ex parte domini Angeli Corario legati prædicti. Quibus ſic factis aſcenderunt ambonem ſynodi præfati reverendi patres & venerabiles viri domini Joannes patriarcha Conſtantinopolitanus, Gaſpar abbas Henrici ſanctæ Mariæ de Peruſio ordinis ſancti Benedicti, Thomas abbas Ebroicenſis, Lambertus de Gelria commiſſarii in cauſa prædicti magiſtri Hieronymi de Praga. Joannes ex voluntate collegarum ſuorum dirigens ſermonem, dixit Hieronymo de Praga prædicto: An eſſet deliberatus reſpondere articulis contra eum datis per juramentum: ulterius etiam quibus ipſe reſpondiſſet ultima die, dare reſponſiones per juramentum ſuum. Dictus Hieronymus vero reſpondebat, quod ordo eſſet ſibi perverſus: quapropter non vellet ibi præſtare juramentum, ſed alias continuare reſponſiones ſuas, prout inceperat. Et ex quo aliud non poterat haberi ab eo, magiſtri Joannes de Scribanis, & Henricus de Piro, tanquam promotores concilii petierunt a prædictis fieri inſtrumentum & inſtrumenta ad futuram rei memoriam: præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis Joanne Oſtienſi, Jordano Albanenſi, & Angelo Prœneſtino epiſcopis, & cardinalibus, videlicet Vivarienſi, Urſino, & Laudenſi, Antonio Bononienſi, Franciſco Venetiarum, Gabriele Senenſi, Antonio Aquilegenſi, Thoma Tricaricenſi, Almanno Piſano, Branda Placentino, Guillelmo ſancti Marci, Antonio de Calano presbyteris, Amedeo Salutiarum, Lucido de Comite, Franciſco Florentino: necnon Romanorum, & Ungariæ, Franciæ, Angliæ, Arragoniæ, Neapoleos, Poloniæ, Cypri, Norvegiæ, Daciæ, Sueciæ regum ambaſſiatoribus, aliorumque principum, prælatorum, univerſitatum ſtudiorum, communitatum ambaſſiatoribus atque nunciis in multitudine copioſa. Quibus ſic ſtantibus, abbas de Peruſio, tamquam unus de commiſſariis continuavit lecturam articulorum, videlicet materiam, in qua dicitur ipſum magiſtrum Hieronymum dixiſſe, non eſſe venerandas ſanctorum reliquias.

Ad quam materiam reſpondit ipſe Hieronymus dictum articulum in materia illa eſſe confictum, & mendaciter.

Abbas vero dixit, illum articulum eſſe probatum per tres teſtes.

Item ad quadrageſimum ſextum, & quadrageſimum ſeptimum articulos de quatuor interfectis, quos ipſe Hieronymus venerabatur ut ſanctos, & fecit proceſſionem cum ſocietate ſua, cantando, Iſti ſunt ſancti. *Reſpondit eſſe falſum, prout ponitur.*

Item ad aliam materiam ad diffamationem hæreſum, videlicet quod Hieronymus delatus & articulatus venit Viennam. Patavienſis diœceſis & pro probatione articuli lecta fuit una littera, quam reſcripſit officiali Viennenſi, qui tenuit eum in carceribus. Ad quem articulum reſpondebat ipſe verum; alias in articulo non credit. Iſte articulus probatur per octo notabiles teſtes.

Deinde fuerunt ſuper excommunicatione lecti alii articuli. Ad quam materiam reſpondit alias: quapropter fuerunt lectæ reſponſiones ſuæ ad eoſdem.

Subſequenter lectæ fuerunt concluſiones, quas defendit in diverſis univerſitatibus, cum ſuis reſponſionibus.

Subſequenter lectis ipſis articulis, & reſponſionibus, reverendus pater dominus Joannes patriarcha Conſtantinopolitanus ex voluntate collegarum ſuorum reſumpſit materias generaliter propoſitas contra ipſum magiſtrum Hieronymum quadrupliciter de hæreſi convictum; ſed ex quo petiiſſet ſæpe ſæpius audientiam publicam ſibi dari, ideo fuiſſet generaliter adviſatum, & conceſſum, quod audiri deberet ipſe Hieronymus in publico ad convincendum omnem oblocutionem inanem. Quapropter dixit ipſi magiſtro Hieronymo, ſi aliquid vellet dicere in præſentia concilii poſſet, cum præſens congregatio non propter aliud fuit facta. Et ſi aliqua vellet dicere, proponere, ſive allegare pro defenſione juris ſui, poſſet, etiamſi vellet revocare errorem ſuum, concilium tamquam pium & miſericorditer procedens eum vellet recipere ad gremium ſanctæ matris eccleſiæ. Cum multi hæretici fuiſſent in eccleſia, qui revocaſſent eorum errores; & emendarunt eorum vitam, & receperunt pœnitentiam de peccatis, quæ peregerunt. Et in caſu quo hujuſmodi nollet facere, & talia ſperneret, oporteret, quod juxta juris diſpoſitionem procederetur contra eum.

Hieronymus ex adverſo amplectens audientiam deſideratam incepit loqui, incipiens orare. Et poſt ejus orationem ſupplicavit omnibus ibidem præſentibus, quod dignarentur ſupplicare Deo, beatæ Mariæ virgini ejus matri, totique curiæ ſupernorum, quod dignarentur illuminare mentem & intellectum ſuos, ut quidquam loqui poſſet, quod tenderet, ſeu verteret in præjudicium animæ ſuæ, cum conſtitutus eſſet inter tot ſapientes viros; reducendo ad factum ſuum multos magnos viros, & ſapientiſſimos per falſos teſtes in teſtimonium interemptos. Ulterius dixit, quod licet per concilium Conſtantienſe ſibi fuiſſent deputati certi judices, quorum examini ſe ſubmiſiſſet, qui tamen judices nullam cauſam, ut ipſe aſſeruit, hæreticationis in eo inveniſſent, ut ex actis cauſæ illud dixit conſtare. Nunc vero ad inſtantiam & oppoſitionem æmulorum ſuorum fuiſſent mutati, & alii judices ſibi deputati, jam in cathedra exſiſtentes, quam cathedram reputavit ſibi peſtiferam, quorum judicium ulteriori examini numquam ſe ſubmiſit, neque eos pro judicibus reputare vellet. Quapropter ad eorum requiſitionem noluit reſpondere articulis propriis. Et ulterius continuando collationem ſuam incepit narrare plures notabiles viros interemptos, & exſilio relegatos, & carceribus mancipatos innocenter: & ſi ipſe Hieronymus tanquam creatura ſimiliter condemnaretur, non crederet eſſe primus, neque ultimus in hoc mundo: ſperans tamen in Deum creatorem ſuum, qui una vice poſt hanc vitam habuerit videre Hieronymum, denotando ſeipſum, eos præcedere, & eos omnes ad judicium vocare. Et quod tunc tenerentur Deo, & ſibi reſpondere, & reddere rationem, ſi quid injuſte contra eum egerunt. Ulterius dixit, quod Socrates, Boetius, Maro, Seneca,

neca, Plato, & multi alii illuſtres viri inſignes, injuſte fuiſſent interempti. Item dixit de Hieronymo doctore eccleſia, Helia, & Daniele propter hoc, & Suſanna, qua fuit condemnata per falſum teſtimonium duorum ſacerdotum, licet liberata per ſapientiam Danielis propheta. Item de ſancto Stephano protomartyre, qui ſimiliter per falſos teſtes ductus ad judicium, & incarceratus, & tandem lapidatus. Et ſic de multis aliis, ut ipſe aſſeruit, ſi per amulos & falſidicos teſtes igni condemnaretur. Et deſcendendo ad ſpeciem dixit, quod per neminem condemnaretur, niſi per ſuos de Bohemia, & Theutonicos, qui odio eum habuerunt. Et allegando cauſam odii, dixit, incipiendo, qualiter regnum Bohemia fuiſſet conſtructum, & Bohemi deſcendiſſent a Gracis, & quomodo fuiſſet invidia inter Gracos, & Theutonicos; & tandem devenisſet illud regnum Bohemia ad manus Imperatoris Caroli quarti; qui Carolus quartus exſiſtens rex Bohemia, videns Bohemiam terram opulentam victualibus, auro & argento non carens, niſi hominibus litteratis, & quod ſui ſubditi exierant regnum pro capienda doctrina ad alia loca, videlicet Pariſius, vel alibi, pro capiendis gradibus magiſtratus, & doctoratus. Volens ergo ipſe dominus Carolus dotare regnum Bohemia, & civitatem Pragenſem, fundavit, & erexit ſtudium univerſale ibidem: in quo ſtudio fuerunt plures Theutonici, & in prabendis eccleſiarum, & collegiorum, ita quod Bohemi nihil habebant. Et inde unus Bohemus fuit graduatus in artibus, ſi alias non habebat vivere, oportuit eum ire per villas, & oppida, & regere ſcholas particulares, acquirendo cum hoc vitam ſuam. Et Theutonici gubernabant ſtudium Pragenſe totaliter, & omnia beneficia*, & tenebant ſigillum fundationis ſtudii, & omnia clenodia dicti ſtudii Pragenſis. Et habebant in illo ſtudio tres voces, videlicet Bavaricam, Saxonicam, & pluſquam medietatem Polonorum, cum a dixit Flexitas, qui ſunt de natione Polonica, eſſent omnes Theutonici; ita quod veri Poloni minorem partem haberent. Et quidquid Theutonici facerent, & feciſſent in ipſo ſtudio, habebatur pro facto, Bohemi vero nihil potuerunt facere. Similiter dixit eſſe de laicis, qui omnia in civitate Pragenſi, & in concilio civitatis eſſent octodecim viri, quorum ſexdecim fuiſſent Theutonici, & duo Bohemi: & quod totum regnum gubernaretur per Theutonicos, & omnia officia ſacularia habebant, & laici Bohemi pro nihilo reputabantur. Ipſe vero Hieronymus videns hoc cum magiſtro Joanne Hus, quem ſemper tenebat pro valenti, juſto, & ſancto viro, volentes iis reſiſtere, iverunt ad regem Bohemia modernum exponendo ſibi talia, cum aliis nobilibus de Bohemia: concludendo, quod talia eſſent res mali exempli, & tenderent in deſtructionem lingua Bohemicalis. Et perſuaſit magiſtro Joanni Hus, quod in ſermonibus Bohemicalibus deberet inducere populum Bohemicalem, ut talia amplius non ſuſtinerent, quod ita tractarentur per Theutonicos; quem magiſtrum Joannem Hus dixit hominem ſanctum, & juſtum, rectum, & virum devotum, & quod numquam deviavit a veritate. Et quod tandem ipſe Hieronymus, & magiſter Joannes Hus, deduxerunt materiam illam cum adjutorio Bohemorum nobilium, vel aliorum ſic, quod ubi ſexdecim Theutonici fuerant in conſilio civitatis Pragenſis, fuerunt poſiti ſexdecim Bohemi, & loco duorum Bohemorum fuerunt poſiti duo Theutonici. Et quod ſigillum univerſitatis ſtudii Pragenſis, fundatio, ſive privilegia, & libertates ejuſdem ſtudii fuerunt ſublata Theutonicis, & data Bohemis. Quapropter dixit Theutonicos magiſtros indignatos contra Bohemos, & receſſerunt de civitate Pragenſi. Item dixit quod ipſe, & magiſter Joannes Hus, una die operati fuerunt tantum, quod multi Bohemi a Theutonicis fuerunt interfecti. Et ſubſequenter magiſter Joannes Hus pradicaſſet contra clerum, & ſtatum eccleſiaſticum: introducendo in ſuis ſermonibus, qualiter presbyteri, & clerus eccleſiaſticus incederet inhoneſto habitu, & non decenti; facerent convivia, expendendo in conviviis bona pauperum & qua deberent erogari pauperibus, & exceſſivos actus meretricales, & alios faſtus, & pompas illicitas: dicendo quod bona fuiſſent a Deo inſtituta, ut pauperes cibarentur, & hoſpitarentur, & eccleſia adificarentur; fructuſque non debere conſumi in conviviis, & fornicationibus, & veſtitibus, & aliis pompis. Ex quo dixit clerum Pragenſem inſurrexiſſe contra eos, & eos perſecutos fuiſſe; & ipſe clerus Pragenſis ob invidiam quam habuit, & recepit contra doctrinam magiſtri Joannis Hus, miſit Michaelem de Broda Theutonicum, quem non dixit eſſe Bohemum, ſed Theutonicum, ad curiam Romanam, ad citandum ipſum Joannem Hus. Et demum dictus magiſter Joannes Hus fuiſſet excommunicatus per judicem deputatum in curia Romana. Tamen ipſe magiſter Joannes Hus a dicta excommunicatione appellavit, licet fuerit ſibi vigore illius excommunicationis ſententia interdicta pradicatio ipſi Joanni Hus. Quibus viſis per ipſum Joannem Hus, & Hieronymum, ſuaſit ipſi magiſtro Joanni Hus, ut deberet ire ad concilium Conſtantienſe, ubi palam & manifeſte omnia proponere vellent, & eorum innocentiam coram tantis excuſare de ipſis ſiniſtre impoſitis. Ipſe namque magiſter Joannes Hus veniens ad concilium Conſtantienſe ſtatim erat poſitus ad carceres, ut dixit, & propoſita ſibi materia hareſis. Ipſe vero Hieronymus exſiſtens Praga, & ſciens detentionem magiſtri Joannis Hus, juxta promiſſa, prout aſſeruit, per eum facta domino Joanni Hus, eum fuit ſecutus, & venit Conſtantia: ubi ex perſuaſionibus magnorum, qui conſuluerunt ſibi, atque perſuaſerunt ut recederet cito de Conſtantia, aliter carceribus manciparetur. Et ſic ipſe Hieronymus recedens de Conſtantia, prope Conſtantiam ad unum milliare cum dimidio ad certum oppidum, quod non nominavit in ſpecie, in quo oppido permanſit per quinque dies, ſcribendo litteram regi Romanorum in effectu continentem, quod magna fieret injuria magiſtro Joanni Hus, ex quo venerat cum ſalvoconductu: ubi etiam quilibet Judaus, aut Saracenus deberet eſſe liber in veniendo, ſtando, morando, proponendo, dicendo, & recedendo juxta libitum ſua voluntatis, & juxta tenorem littera regia directa ipſi magiſtro Joanni Hus. Item dixit, quod plures litteras ſimiles miſit ad civitatem Conſtantienſem, qua fuerunt conclavata portis eccleſiarum, necnon oſtiis, & januis dominorum cardinalium: & eo non habito reſponſo verbo, vel in ſcriptis receſſit de eo loco, ubi permanebat, iter ſuum: & greſſum dirigendo verſus regnum Bohemia: & exeunte ipſo in partibus vicinis in territorio Joannis ducis Bavaria, & comitis Palatini Rheni, ibi ipſe fuit captus, & incarceratus per caſtellanum pralibati domini ducis Joannis: & ex litteris, & ſcripturis concilii ad ipſum caſtrum directis, ipſe caſtellanus miſit ipſum concilio Conſtantia ligatum. Eo devento, ſicque ligato ad civitatem Conſtantia, & praſentato in manibus concilii, ipſe fuit poſitus ad carceres: ubi ſibi fuit objecta materia hareſis ad inſtantiam ſuorum amulorum, & dati ſibi judices in dicta materia. In proceſſu namque cauſa fuit ſibi perſuaſum per magnos viros, ut reduceret ſe ad concilium, & ſubmitteret ſe legi ipſius, cum ſperarent, quod benigne tractaretur per concilium. Ipſe namque Hieronymus tanquam homo timens ignem, cujus intruſionem, & ardorem crudeliſſimum dixit eſſe, acquievit

a Forte, extra Flexitas.

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XXI. CONCILII.

perſuaſionibus, & adjuravit, & ſcripſit in Bohemiam ejus abjurationem. & conſenſit in condemnationem librorum Joannis Wicleff, & Joannis Hus, & eorum doctrinæ adjungens, quod non credit tamen contra conſcientiam feciſſe, cum doctrina Joannis Hus ſancta, & juſta erat, & ejus vita, cui vellet inhærere, & tenere eam firmiter. Et ad hoc confirmandum revocavit litteram quam ſcripſit Pragæ, & in qua revocationem opinionis & doctrinæ Joannis Hus. Ulterius dixit de libris Wicleff, & ejus doctrina, quod numquam vidit hominem bene & profunde ſcribere, cui ſcripturæ ſimiliter vellet inhærere, & male feciſſet contradicere, quia illud quod fecit, quoad revocationem opinionis & doctrinæ Joannis Wicleff, & Joannis Hus, non fecit quod vellet deſiſtere ab eorum doctrina, & opinionibus, ſed ex metu ignis. Sed ulterius ubi ipſe Joannes Wicleff, & Joannes Hus, quoad ſacramentum altaris dixerunt contra doctorum eccleſiaſticorum opiniones, quoad illam partem non ſequitur, neque eum tenet, immo tenet ſicut quatuor doctores eccleſiæ, & alii qui hodie tenent per eccleſiam.

Item dixit vitam papalem, cardinalium quoad collationes, & uſum beneficiorum, actus mere carnales; & quod cardinales candati incederent, dixit eſſe abuſionem, & nullo modo neque ratione ſubſiſtere, & contra ſcripturam, & ſtatum eccleſiaſticum. Et tenet ut Joannes Hus, & Joannes Wicleff tenent, & credit ſe bene in hoc credere.

Iis auditis, ſententiam diffinitivam contra eum in hujuſmodi cauſa proferendam ad diem ſabbati proxime futuram hora & loco in ſeſſione publica fieri audiendam, & in ſcriptis promulgandam præfixit, & aſſignavit. Super quibus honorabilis vir dominus Michael de Breda, Joannes de Scribanis, & Henricus de Piro promotores prædicti petierunt ipſis nominibus, quibus ſupra, unum vel plura fieri, publicum vel publica, inſtrumentum & inſtrumenta. Præſentibus ibidem reverendiſſimis patribus dominis Joanne Oſtienſi Vivarienſi, Jordano Albanenſi Urſino, & Angelo Præneſtino Laudenſi epiſcopo cardinalibus; Antonio Bononienſi, Franciſco Venetiarum, Gabriele Senenſi, Almanno Piſano, Branda Placentino, Angelo Veronenſi, Guillelmo ſancti Marci, Thoma Tricaricenſi, & Antonio de Chalanco preſbyteris, Amedeo Saluciarum, Ottone de Columna, Lucido de Comite, & Franciſco Florentino diaconis cardinalibus: illuſtriſſimorum principum, Romanorum & Ungariæ, Franciæ, Angliæ, Arragonum, Neapolitanorum, Cypri, Poloniæ, Norvegiæ, Sveciæ, Daciæ regum, aliorumque principum, ducum, marchionum, comitum, baronum, prælatorum, univerſitatum ſtudiorum, ambaſſiatoribus, & aliis Chriſtianis in multitudine copioſa ad hoc vocatis ſpecialiter & rogatis.

SESSIO XXI.

Ex prima editione.

ANno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimo ſexto, die vero ſabbati trigeſima & penultima menſis Maii, fuit celebrata ſeſſio generalis in majori eccleſia Conſtantienſi, præſidente eodem reverendiſſimo patre domino Joanne epiſcopo Oſtienſi cardinali Vivarienſi: in qua quidem ſeſſione dicebatur officium Miſſæ de Spiritu ſancto, cum litaniis & aliis [a] ſeſſionibus requiſitis. Quibus expletis, fiebat ſermo ad clerum per reverendum patrem Jacobum epiſcopum Laudenſem, qui pro ſuo themate aſſumpſit verba hæc, videlicet: *Exprobravit Deus incredulitatem eorum & duritiam cordis.* Et eo finito, magiſter Hieronymus de Praga in medio exiſtens, aſcendens quemdam bancum, replicavit contra præfatum dominum Jacobum & ejus ſermonem, & alia diverſa dixit & allegavit. Quibus & aliis pluribus auditis, reverendiſſimus pater dominus patriarcha Conſtantinopolitanus, unus de commiſſariis ipſius ſynodi, dicto magiſtro Hieronymo præſente & audiente, ſententiam definitivam contra eumdem Hieronymum de Praga alta & intelligibili voce in ſcriptis legit & promulgavit; prout & quemadmodum in quadam ſchedula papyrea, quam in ſuis manibus tenebat, tenoris inferius inſerti, plenius continetur & habetur. Qua ſiquidem ſententia lecta, & per ſynodum univerſaliter approbata, & per deputatos nationum, Antonium Concordienſem, Vitalem Tolonenſem, Nicolaum Merſburgenſem, & Patricium Corragenſem, epiſcopos, ac præfatum dominum Oſtienſem, per verbum, *Placet*: idem Hieronymus traditus eſt poteſtati ſæculari, & combuſtus fuit.

a Tert. in ſeſſionibus.

Marc. 16.

Tenor ſententiæ definitivæ latæ contra Hieronymum de Praga.

In nomine Domini. Amen.

CHriſtus Deus & Salvator noſter, vitis [a] matura, cujus Pater agricola eſt, diſcipulos ceteroſque fideles ſuos in illis inſtituens, inquit: *Si quis in me non manſerit, mittetur foras ſicut palmes, & areſcet.* Cujus ſummi doctoris & magiſtri doctrinam ſequens, & præcepta exſequens hæc ſancta Conſtantienſis ſynodus, in cauſa inquiſitionis hæreticæ pravitatis per eamdem ſanctam ſynodum mota, fama publica referente, & clamoroſa inſinuatione demonſtrante, contra magiſtrum Hieronymum dictum de Praga, dictum magiſtrum in artibus, laïcum, ex cujus cauſæ actis & proceſſibus conſtat eumdem Hieronymum tenuiſſe, aſſeruiſſe, dogmatizaſſe nonnullos articulos hæreticos & erroneos, dudum a ſanctis patribus reprobatos: quoſdam vero blaſphemos, & alios ſcandaloſos, & alios piarum aurium offenſivos, temerarios & ſeditioſos, dudum per damnatæ memoriæ viros Joannem Wicleff & Joannem Hus aſſertos, prædicatos & dogmatizatos, ac in nonnullis eorum libris & opuſculis inſertos. Quique doctrina & libri prædictorum Joannis Wicleff & Joannis Hus, ac Wicleff memoria, dictique Joannis perſona, per eamdem ſanctam ſynodum & ejus ſententiam de hæreſi damnati & damnatæ fuerunt. Quamque damnationis ſententiam idem Hieronymus poſtmodum, pendente hujuſmodi inquiſitionis cauſa, in eadem ſancta ſynodo cognoſcens & profitens veram, catholicam & Apoſtolicam fidem approbavit, & eidem conſenſit: anathematizavitque omnem hæreſim, præcipue eam, de qua erat infamatus, & ſe confitebatur infamatum, & quam prætereis temporibus dogmatizaverunt & tenuerunt Joannes Wicleff & Joannes Hus in ſuis opuſculis, ſermonibus & libellis; & propter quam ſeu quas, cum ſuis dogmatibus & erroribus ab eadem ſancta ſynodo damnati fuerunt tamquam hæretici, & eorum doctrina ſimiliter damnata; præmiſſorumque omnium damnationem profeſſus, & juravit ſe in hac fidei veritate permanſurum. Et ſi ipſe quidquam contra ſentire, vel prædicare præſumſerit, canonum ſeveritati ſubjacere, & æternæ pœnæ voluit obligari. Nec non ſuam profeſſionem manu ſua conſcriptam eidem ſanctæ ſynodo obtulit atque dedit. Poſt quas profeſſionem & abjurationem, multis diebus tranſactis, ſicut canis ad vomitum rediens, ut virus peſtilentiſſimum quod in ſuo latitabat pectore, publice evomeret, audientiam publicam ſibi dari in eadem ſancta ſynodo poſtula-

a mſſ. vera.

Joan. 15.

vit. Qua ſibi conceſſa, coram eadem ſynodo publice congregata aſſeruit, dixit & profeſſus eſt in effectu, quod præfatæ ſententiæ damnationis dictorum Joannis Wicleff & Joannis Hus inique conſenſerat, & illam ſententiam approbando mentitus fuit. Nec verebatur ſe confiteri mentitum; quin immo confeſſionem, approbationem & profeſſionem ſuas ſuper illorum damnatione revocabat nunc & in æternum; aſſerens ſe in libris Joannis Wicleff & Joannis Hus nullam unquam hæreſim vel errorem legiſſe, licet ante fuerit confeſſus, & probatum ſit evidenter, ipſum libros eorum diligenter ſtuduiſſe, legiſſe: & dogmatizaſſe, & in quibus conſtat plures errores & hæreſes contineri. Unde idem Hieronymus de ſacramento altaris & tranſſubſtantiatione panis in corpus profeſſus eſt ſe tenere & credere, quod eccleſia tenet; dicens, ſe plus credere Auguſtino & ceteris eccleſiæ doctoribus, quam Joanni Wicleff & Joanni Hus. Conſtat inſuper ex præmiſſis, eumdem Hieronymum prædictis Wicleff & Hus damnatis & eorum erroribus adhærere, illorumque fautorem fuiſſe & eſſe: propter quæ eadem ſancta ſynodus eumdem Hieronymum palmitem putridum, aridum, in vite non manentem, foras mittendum decernit: ipſumque hæreticum, & in hæreſim relapſum, excommunicatum, anathematizatum pronuntiat & declarat, atque damnat.

Ex collectione Barberiniana, & tribus mſſ. Germanicis.

Die vero Sabbati trigeſima & penultima menſis Maii prædicti, Conſtantiæ mane hora tertiarum, vel quaſi, in eccleſia cathedrali in loco ſeſſionis ſuis per ſynodum ſacroſanctam Conſtantienſem celebrata ſeſſio generalis, reverendiſſimis in Chriſto patribus ibidem præſentibus, & dominis dominus Joanne Oſtienſi, Angelo Praneſtino, & Jordano Albanenſi epiſcopis; Antonio Aquilegienſi, Gabriele Senenſi, Almanno Piſano, Angelo Veronenſi, Branda Placentino, Wilhelmo ſancti Marci, Petro de Fuxi, Antonio de Chalanco, & Franciſco Florentino cardinalibus vulgariter nuncupatis; necnon illuſtriſſimorum principum Franciæ, Angliæ, Arragonum, Neapolitanorum, Cypri, Poloniæ, Norvegiæ, & Sveciæ regum ambaſſiatoribus, diverſorumque aliorum principum, ducum, marchionum, comitum, prælatorum, univerſitatum ſtudiorum nunciis, & ambaſſiatoribus in numero copioſo. Et pro hujuſmodi ſeſſionis completione ſuis divinum officium Miſſæ de Spiritu ſancto cum litania, orationibus, & aliis requiſitis ad ſeſſionem ipſam. Quibus cantatis, & dictis, de mandato dictæ ſynodi reverendus pater dominus Jacobus epiſcopus Laudenſis aſcendit ambonem, ſuper quo ſermones dictæ ſynodi fiunt, & decreta, ordinationes, & ſtatuta ſive ſententiæ per ipſam ſynodum, & quæ de ejus mandato decernuntur, ſtatuuntur, ordinantur, ſeu promulgantur, atque ſtatui, decerni, ordinari, & promulgari ſolent; & fecit ſermonem pulcrum, recipiendo de ſuo themate hæc verba, videlicet, Exprobravit incredulitatem eorum, & duritiam cordis. *Quo ſermone quoad magiſtrum Hieronymum de Praga ibidem præſentem, & ad audiendum ſententiam ferri contra eum in cauſa mota per concilium ſuper fide, & promulgari, debite peracto, & concluſo; Idem magiſter Hieronymus in medio exſiſtens ſuper quodam banco levato, ut a cunctis videri & audiri potuerit, ſurrexit, inclamando dominos cardinales, patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, doctores, & magiſtros, ſinguloſque litteratos viros ibidem exſiſtentes; in genere dicens, qualiter dominus Jacobus ſermocinans quo ſpiritu locutus fuiſſet dictus ſermocinans perverſiſſe in ſenſum alium & perverſum, & contra ſenſum ipſius magiſtri Hieronymi: obſecrando omnes & ſingulos per ſanguinem ſ[…]*

A Chriſti, quo redemptis omnes, quod ex verbis dicti domini epiſcopi ſermocinantis concepit ipſum magiſtrum Hieronymum eſſe ſpretorem virorum eccleſiaſticorum: de quo reddere ſe innocentem ſperaret: quod ea quæ diſputaſſet, dixit in ſcholis in diſputationibus, & alias feciſſet propter bonum & utilitatem regni Bohemiæ, tanquam fidelis agricola; & quod æmuli ſui interpretati ſunt illa ad partem ſiniſtram & perverſam, & quod ſe crederet eſſe bonum Chriſtianum hominem, & quod talem ſermonem falſum & contra Deum quilibet poſſet confingere. Incipiendo venire ad factum cauſa mota ſuper hæreſi, & aliis contra eum, dixit quomodo alias reverendus pater dominus cardinalis Florentinus ibi præſens ipſum magiſtrum Hieronymum B inſtruxiſſet moribus bonis, & doctrinis: ita & taliter quod ex ejus inſtructione ipſe revocavit illa, quæ ſibi ſunt impoſita in articulis datis contra eum, & ſcripſit in Bohemia dictam revocationem, & quod fuiſſent ſibi deputati judices in cauſa, de quibus bene remanſiſſet contentus: ſed illi judices fuiſſent mutati: & ob illam mutationem dedignatus erat reſpondere articulis per juramentum: ſed tamen quod quilibet poſſet intelligere mentem ſuam, dixit quod articuli ultimo omnes non fuerunt lecti per illos commiſſarios ad hoc deputatos; proteſtans quod illud non diceret ob aliam obſtinationem cervicis, ſive duritiam: allegans Paulum diverſis vicibus ſuper doctrina Chriſtiana quæſtionatum fuiſſe cum Judæis; Non mirum ſi ipſum C Hieronymum pro fide & doctrina Chriſtiana pati oportet, profitendo unam ſanctam eccleſiam catholicam, quam dixit eſſe multitudinem ſalvandorum. Item eccleſiam triumphantem. Item militantem in terris. Item eccleſiam catholicam, videlicet omnium fidem Chriſti profitentium. Item eccleſiam catholicam, communionem prælatorum, & rectorum, & illis prælatis & rectoribus ſit obediendum etiam dyſcolis mandantibus legem Dei, non dyſcolis exterius. Item dixit tenere articulos. Item dixit cærimonias Miſſarum, officiorum, jejuniorum ſuper cærimoniis accidentalibus. Item dixit quod abjiciendum a clero, videlicet pompa, faſtus, ut dum clerus convertit patrimonium Chriſti in faſtus, pompas, quoad pulcros equos, domos, curias, veſtes, non miniſtrando pauperibus illa, quæ D clerus tenet ultra neceſſitatem ejus, & utitur bonis ſive patrimonio Chriſti quoad laſciviam, & alios actus mere carnales. Item revocavit litteram per eum ſcriptam Pragæ ſuper ejus revocatione alias facta in publica ſeſſione, quoniam revocavit impoſita ſibi, & prædicata contra fidem & errorem: cum dixerit quod non vellet eſſe occaſio tanti ſceleris, quod conſenſerat condemnationi Joannis Hus: in quo ita male fuit locutus, ſicut unquam fuit locutus, & contra conſcientiam: ſed dixit quod fecit talem revocationem propter metum ignis, cujus ardorem dixit eſſe crudeliſſimum. Et propterea ſcripſit dictam litteram Pragæ, in qua peſſime dixit ſcripſiſſe, & ſtetit, quia littera non, ſed E abjuratio, quam idem Hieronymus fecit in ſeſſione publica ſuperius ultima die Lunæ vigeſima tertia menſis Septembris præcedentis immediate miſit, ſtatim fuit ibidem de mandato ſynodi prædicta per reverendum patrem dominum Joannem patriarcham Conſtantinopolitanum. Qua adjuratione lecta publice, & alta voce, ejuſque ſubſcriptione per manum ipſius magiſtri Hieronymi viſa, idem magiſter dixit, quod verum erat eamdem adjurationem ſcripſiſſe ob timorem pœnæ ignis: tamen dixit ſe mentitum fuiſſe, ut fatuum, quando ſcripſerat & dixerat contenta in adjuratione prædicta: de quibus ſumme dolet: & præſertim ubi revocavit doctrinam Joannis Hus, & Wicleff, & conſentiendo condemnationi Joannis Hus, quem cre-*

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXI. CONCILII.

debat fuiſſe & eſſe ſanctum hominem, & peſſime feciſſe.

Quibus auditis, dictis, atque lectis magiſter Henricus de Piro procurator dictæ ſynodi, nomine quo ſupra, petiit fieri & promulgari in ſcriptis ſententiam diffinitivam contra eumdem magiſtrum Hieronymum, juxta petitionem & concluſionem articulorum ſuorum, ut aſſeruit, datorum, & oblatorum. Tunc reverendus pater dominus patriarcha Conſtantinopolitanus, unus ex commiſſariis, de mandato dictæ ſynodi Conſtantienſis, ipſo magiſtro Hieronymo præſente & audiente, ſententiam diffinitivam contra ipſum Hieronymum de Praga in ſcriptis legit alta & intelligibili voce promulgavit, & dixit, atque legit, prout & quemadmodum in quadam papyri ſchedula, quam ibidem in ſuis manibus tenebat, de verbo ad verbum publice, alta & intelligibili voce legebat, cujus tenor inferius eſt inſertus.

Paulo ante eſt edita, in hac ipſa ſeſſione. pag. 564.

Qua lecta, ipſa fuit per univerſalem ſynodum approbata, per deputatos nationum, videlicet Antonium Concordienſem, Nicolaum Merſeburgenſem, epiſcopos, per verbum, Placet. *Per Vitalem Tolonenſem, & Patricium Cortagenſem: item per reverendum patrem dominum Joannem Oſtienſem pro ſe, cum non habuerit* * *a dominis ſuis cardinalibus, per verbum,* Placet. *Super quibus lectis, & approbatis, ſententiatis, & diffinitis, ac proteſtatis, ſive confeſſatis, magiſtri Henricus de Piro, & Joannes de Scribanis promotores, & promotorio nomine præfati concilii petierunt & quilibet ipſorum petiit inſtrumentum ad futuram rei memoriam. Quibus ſic factis, concilium ſive ſynodus Conſtantienſis requiſivit & invocavit brachium ſæculari ſuper ſententia lata contra dictum magiſtrum Hieronymum: & ſtatim traditus eſt poteſtati ſæculari ibidem præſenti, quæ in ipſum habuit agere. Ipſe Hieronymus recommendavit animam ſuam Deo Altiſſimo, & incepit alta voce dicere,* Credo in Deum Patrem omnipotentem, &c. *& poſtea ſymbolum decantando, quem cantavit, eundo ligatus per plateas verſus locum ſupplicii in quo combuſtus fuit; licet prius domini prælati ſupplicabant poteſtati ſæculari, ut ipſi eum tractarent gratioſe; & orando Deum, ut converteret eum de ſuis peccatis.*

Affixio bullæ convocationis prælatorum.

Ex collectione Barberiniana, & duobus mss. German.

Die Dominica trigeſima prima, & ultima ſupradicti menſis Maii, & ſimiliter Martis ſecunda, & Mercurii tertia menſis Junii ſubſequentibus, fuit affixa quadam convocationis prælatorum & aliorum hujus ſacri concilii bulla, valvis ſeu portis majoris eccleſiæ ſancti Stephani Conſtantienſis, ac locis aliis publicis ejuſdem civitatis: ipſique prælati hinc inde concilio intereſſe debentes per eam vocati fuerunt & citati, prout & quemadmodum in dicta bulla, cujus tenor inferius eſt inſertus, plenius continetur:

Tenor vero dictæ bullæ convocationis prælatorum ſequitur, & eſt talis.

SAcroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis. Ad futuram rei memoriam. Quantum eccleſia ſancta Dei calamitatibus, quamdiu peſtifero lacerata ſchiſmate labo[a]verit, cuncti Chriſti fideles non ſolum [illegible]titiam, ſed malorum experientia didicere. Et inſuper quam multi in irritum catholicorum labores ad illud tollendum extirpandumque. Multa propterea ſecundum caſum fuerunt tentata remedia; forte ideo quia irato nobis Deo propter peccata noſtra nondum ſalutis tempus adveniſſet: nulla hominis ſollicitudo, nulla ſtudia ſuffecere, & conſilia, quinimmo velut in contrarium verſa pejora omnia fieri videbantur. Sed tandem poſt multos labores miſericordis Dei pietas ad eccleſiam ſuam proſpexit; effecitque, quod in ejus ſpiritu, qui ubicumque vult ſpirat, in hac civitate Conſtantienſi ſub Apoſtolica vocatione, & [a] *Chriſtiani principis domini Sigiſmundi Romanorum regis excitione convenimus: ubi ipſo operante Spiritu ſancto pro unione & pace ipſius eccleſiæ deinceps meliora nobis omnia quotidie ſucceſſerunt. Nam poſt olim dominus Joannes Papa XXIII. ſic in ſua obedientia nuncupati canonicam depoſitionem: ipſeque inſuper poſt ſententiam noſtram cui acquievit, & expreſſe conſenſit, ſpontaneæ papatus ceſſioni, dominus ille qui vocabatur Gregorius XII. Papa per procuratorem ſuum legitimum coram nobis in ſeſſione ſolemniter congregata, &* * *contendenti omni juri, quod prætendebat in papatu, & ipſi papatui ſponte ceſſit; & cum reſtaret tantum dominus Benedictus ſic in ſua obedientia nominatus, ut ſolemnem faceret ceſſionem,* [b] *& quod præter juramenti religionem, qua adſtrictus erat, de jure divino, humanoque tenebatur,* [c] *& id ſibi ſuadendum, eumdem requirendum præfatus rex Arragoniam accedere diſpoſuit, ut in tempore, & loco, ſicut jam oratoribus illuſtriſſimi principis domini Ferdinandi regis Arragonum, ac ipſius Benedicti, qui hinc ad ipſum Romanorum regem ab eis miſſi venerunt, præfixerat, cum eiſdem rege Arragonum, & Benedicto convenerunt; Et nos reverendos patres, & venerabiles viros, archiepiſcopos, & alios litteratos, & doctos viros ex ſacro concilio oratores noſtros ad idem peragendum, & proſequendum nonnulla alia ad unionem pertinentia cum dicto domino Romanorum rege, ſufficienti poteſtate ſuffultos deſtinavimus. Sicque præfatus Romanorum rex pro eccleſia Dei ſolita pietate* [d] *ſolitus, poſtpoſitis imperii & regnorum ſuorum urgentiſſimis, quæ ſibi imminebant, negotiis, per longa laborioſaque itinera alienas terras peragrare non dubitans, Perpinianum acceſſit, commeantibus ſecum oratoribus noſtris præfatis; ipſe vero rex Arragonum, qui tunc Valentiæ graviſſima ægritudine morti proximus tenebatur, contra valetudinem medicorumque conſilia, ut ipſe juxta promiſſa tanto Dei & eccleſiæ negotio non deeſſet, ſe mari cum magno vitæ periculo committere non expavit. Mira quidem tantorum principum pietas, qui ſuammet ſalutem voluerunt pro eccleſiæ ſalute negligere. Convenientibus autem præfatis regibus, & ipſo Benedicto, ac ipſis oratoribus noſtris, & præfatum Benedictum requirentibus, ut ſicut promiſerat, juraverat, & tenebatur, cederet, inſtantibus pariter requiſitioni hujuſmodi illuſtriſſimorum regum Franciæ, Caſtellæ, Siciliæ, atque Navarræ honorabilibus oratoribus, ac magnificis, & potentibus dominis comitibus Fuxi, & Armeniaci, necnon aliis nonnullorum principum eorumdem regnorum civitatum procuratoribus. Poſt multa ſubterfugia, quibus eos idem Benedictus ibidem* [e] *conatus eſt, ſuam tandem duritiem patefecit. Non enim illum Dei timor, non religionis vinculum, non honeſtatis conſideratio, non denique tantorum principum auctoritas, nec populorum ſupplicantium, nec totius Chriſtianitatis eamdem per dictam ſchiſma diviſa & lacerata calamitas mollire potuit, ut ad dandum eccleſiæ pacem inclinaretur: ſed in pejori duritia obſtinatiſſimus, omnibus ſpretis, deluſiſque Perpiniano receſſit: marique devectus ſe in Paniſcola arce, quam ipſe ſibi diu ante præmunierat, pro perfidia ſua cautela recondidit. Regum vero, & principum, ac populorum, qui ibi convenerant, legati, qui antea eidem Benedicto tamquam Papæ obedierunt, tunc pertinacem illum deteſtantes, eum & relinquere, & eccleſiæ Dei unioni cohærere ſanius propoſuerunt; & ſub certis, honeſtis, & æquis modis cum præfato Romanorum rege, & ipſis oratori-*

[a] Forte, per totum.

[a] Editio Germ. Chriſtianiſſimi.

[b] Forte, ad quod.

[c] Forte, ad id.

[d] Melius, ſollicitus.

[e] Deeſt, deludere.

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XXI. CONCILII.

bus noſtris conventionem inierunt, & ſtatuerunt; quod prælati videlicet ipſorum regnorum, ac terrarum, & locorum obedientiam ipſius Benedicti per certas tenorum litteras a nobis requirentes infra certum temporis ſpatium in ſanctam ſynodum Conſtantienſem convenirent nobiſcum, ad procedendum contra ipſum Benedictum ſecundum canonicas ſanctiones, de papatu, quem prætendit, dejectionem, & damnationem: ut exinde de unico paſtore Chriſti vicario eccleſia ſua ſancta provideretur, & ad alia quæ pro pace & tranquillitate, ac reformatione ipſius eccleſiæ viſa fuerint ſtatuenda; qui jam, Deo propitio, ſinceram ſuam mentem actionibus proſequentes, ac vocationem noſtram magnæ unionis zelo prævenientes, eidem Benedicto obedientiam univerſalem ſubtraxerunt; Ex quo, & aliis ipſorum B *regum & prælatorum diligentiis firmiſſime ſperamus, quod habitis litteris noſtris, per quas hodie juxta contenta eos duximus requirendos, abſque mora aliqua nobiſcum in hac civitate Conſtantienſi in unum corpus, & unum concilium* [a] *promiſſa convenient. Cum autem ipſis venientibus, nihil aliud reſtet, quam quod contra obſtinatam duritiem ipſius Benedicti ſynodali auctoritate procedatur, cum jam principes, & prælati, omnis denique Chriſti fidelium populus in ipſius eccleſiæ unitate conſentiat: ut prælati alii jamdudum Apoſtolica auctoritate vocati, & qui hactenus venire neglexerunt, in ipſo articulo & concluſione deficiant; ſed omnes ad hoc ſanctum opus, Deoque acceptiſſimum undique concurrant: eos, etiam licet non ſit opus amplius vocare, cum alias fuerint Apoſtolica auctoritate* C *ſufficienter vocati, tamen diutius* [b] *requirendum. Omnes igitur, & ſingulos patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, abbates, & ceteros eccleſiarum & monaſteriorum prælatos, necnon ipſos, & aliquos, licet paucos Romanæ eccleſiæ cardinales ab hac ſynodo abſentes ex abundanti, & ſine præjudicio prioris vocationis, ſed potius eam confirmando, hortamur in Domino, eoſque requirimus & monemus, ac eos in virtute ſanctæ obedientiæ auctoritate ſacri concilii tenore præſentium præcipimus, & mandamus; quatenus perſonaliter, illuſtriſſimos vero principes, reges, duces, marchiones, & alios, quos hujuſmodi concilio adeſſe æquum eſt, vel qui in eo prodeſſe poſſunt quoquomodo, per viſcera mi-* D *ſericordiæ Jeſu Chriſti invitamus, & hortamur; quatenus per ſe, vel ſolemnes ſuos oratores infra certum menſium ſpatium ipſi Conſtantienſi concilio interſint præſentes: ut ſic congregata fidelium multitudine, quæ in eodem concilio decernenda, diſponenda, expedienda que fuerint, adjutore Deo ſalubrius ordinentur. Indicentes nihilominus omnibus & ſingulis prælatis, quod per iſtam vocationem non intendimus deſiſtere a proſecutione unionis eccleſiæ, & aliorum in hac ſacra ſynodo agendorum: quibus expediendis quotidie inſiſtimus, & ſperamus plenius inſiſtere, & eam Dei adjutorio perficere, præcipue in adventu prælatorum, & aliorum de obedientia Benedicti prædicti, quos infra brevi tempore exſpectamus. Sed vos omnes & ſingulos,* E *cum veneritis, admittemini in eo ſtatu, in quo tunc erit hæc ſancta ſynodus: cujus poteſtatem & auctoritatem non intendimus per hanc vocationem in aliquo impedire, vel eſſe in ſuſpenſo. Volentes etiam quod contra hujuſmodi noſtram vocationem nulla licentia ſe ab hac ſynodo abſentandi, vel abeſſendi vobis, aut veſtrum ſingulis quacumque auctoritate conceſſa ſuffragentur: quas etiam in quantum opus ſit, expreſſe revocamus, & irritas & inanes eſſe decernimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ exhortationis, requiſitionis, monitionis, invitationis, voluntatis, revocationis, & conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc at-*

[a] Corr. juxta promiſſa.

[b] Forte deeſt, conjunxus.

A *tentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.*

Datum Conſtantiæ, undecimo Kalendas Junii anno a Nativitate Domini MCCCCXVI. *Apoſtolica ſede vacante.* [a] *De Cima, in camera Apoſtolica. Petrus de Marignaco. Regiſtrata.*

[a] Editio Germ. De Cuma.

Congregatio in modum ſcſſionis.

Ex eadem collectione & tribus mſſ. German.

ANno & indictione quibus ſupra, die vero Mercurii tertia menſis Junii Conſtantiæ, in eccleſia cathedrali prædicta, & loco ſeſſionis deputato, hora octava, vel quaſi, ſeu tertiarum ad tenendum ſeſſionem ſeu congregationem ſpecialiter deputata, ſacroſancta B *ſynodus Conſtantienſis ibidem univerſaliter in modum & formam ſeſſionis ſeu publicæ congregationis congregata pro infraſcriptis expediendis. Præſentibus ibidem reverendiſſimis patribus dominis Joanne Oſtienſi, Jordano Albanenſi, & Angelo Præneſtino epiſcopis cardinalibus, Antonio Bononienſi, Antonio Aquilegienſi, Angelo Veronenſi, Thoma Tricaricenſi, Branda Placentino, Antonio de Chalanco, Guillelmo ſancti Marci, Almanno Piſano, presbyteris, & Ottone de Columna, ac Franciſco Florentino diaconis cardinalibus, necnon illuſtriſſimorum principum regum Romanorum, & Ungariæ, Franciæ, Angliæ, Arragonum, Neapolitanorum, Cypri, Poloniæ, Norvegiæ, Daciæ, Sueciæ regum, aliorumque principum, præla-* C *torum, univerſitatum ſtudiorum, communitatum ambaſſiatoribus, nunciis & procuratoribus, ac quampluribus aliis doctoribus, magiſtris & ſuppoſitis quatuor nationum, ſanctam ſynodum Conſtantienſem conſtituentibus, pro teſtibus ad infraſcripta inſcriptis ad hoc rogatis. In qua quidem congregatione de mandato omnium dominorum ipſam congregationem conſtituentium, venerabilis & circumſpectus vir dominus Joannes Uvk præpoſitus Quinqueeccleſienſis ambonem prædictum aſcendit: & quamdam commiſſionem ſuper citatione decernenda per ſacroſanctam ſynodum Conſtantienſem contra certos prælatos, atque nobiles regni Bohemiæ, & marchionatus Moraviæ, qui dicuntur eſſe diffamati de hæreſi: in qua commiſſione petebantur judices qua-* D *tuor, unus de qualibet natione ipſius ſynodi, qui ſe ſummarie informare debebant ſuper contentis in dicta commiſſione, & referant ad finem & effectum, quod citatio per concilium decernatur. Qua commiſſione lecta, ſurrexit dominus Gaſpar de Peruſio advocatus conſiſtorii, tamquam unus de concilio: & petiit ipſis deputatis judicibus, ſive commiſſariis adjungere unum commiſſarium de collegio dominorum cardinalium, & ſic iſtis petitis nihil fuit reſponſum per congregationem ſive ejus nomine. Subſequenter venerabilis vir magiſter Henricus de Piro promotor dictæ congregationis, ſive ſynodi Conſtantienſis prædictæ ſurrexit: & quamdam citationem audientiæ litterarum contradictarum Romanæ curiæ, alias ab auditorio ſive audientia ſan-* E *ctæ ſynodi Conſtantienſis emanatam, & de ejus mandato ac voluntate inibi poſitam & lectam, ſignetoque ipſius audientiæ ſignatam, aliaſque debitæ exſecutioni demandandam repræſentavit, citatorum in eadem contentorum non comparentium, neque aliquam cauſam rationabilem, ſi quam haberent, quare in ſcriptis declarari incidiſſe in pœnam in monitorio alias decreto contentam non debeant, allegare, contumaciam accuſavit: ipſoſque contumaces reputari petens, & in eorum contumaciam eoſdem monitos in pœnas in monitorio contentas incidiſſe per ipſam ſanctam ſynodum, ſive congregationem generalem debita cum inſtantia poſtulavit. Tunc dicta ſynodus ſive congregatio monitos prædictos non comparentes, neque cauſam, ſi quam ha-*

Anno Christi 1416. Sess. XXI. Concilii.

A buunt rationabilem, quare declarare non deberent, incidiſſe pœnas in monitorio contentas, allegare ſen proponere curantes, licet ſatis exſpectatos, reputavit contumaces: & in eorum contumaciam ipſos monitos in monitorio contentos declaravit incidiſſe pœnas in monitorio expreſſas & alias declaravit, prout & quemadmodum in eadem declarationis papyri ſchedula in ambone per venerabilem virum dominum Joannem Usk prepoſitum prudictum de mandato ipſius ſynodi Conſtantienſis ſive congregationis de verbo ad verbum publice, alta, & intelligibili voce lecta, cujus tenor inferius eſt inſertus, plenius continetur. Qua ſententia lecta domini deputati per nationes ad reſpondendum ſuper approbationibus lectorum & petitorum, qui fuerunt Antonius Concordienſis, Vitalis Tholonenſis, B Nicolaus Merſeburgenſis, & Patricius Cortagenſis epiſcopi nomine quatuor nationum, Antonius Concordienſis reſpondit nomine nationis Italicu in hunc modum juxta deliberationem: Cum non conſtitit de petitione in natione Italica propoſita per advocatum ſuper adjunctione unius commiſſarii de collegio cardinalium vigore commiſſionis in cauſa fidei, per Joannem Usk prepoſitam, ſecluſa illa reſpondebat ad aliam, Placet, reſervata tamen deliberatione nationis & ſynodi, quod unus de cardinalibus poſſit adjungi. Patricius vero Cortagenſis nomine nationis Anglicana reſpondit ad omnia petita, Placet.

Subſequenter ad inſtantiam & petitionem reverendi patris domini Simonis epiſcopi Tragurienſis amC baſſiatoris ſereniſſimi regis Romanorum, fuit lecta una littera miſſiva per dominum regem Romanorum concilio & ſynodo Conſtantienſi directa, in effectu continens, quod rex deſiderabat unionem, & pacem in concilio, & inter ſuppoſita nationum, & concilium: & intimabat ejus adventum in tempore celeriori, quo poſſet: ulias recommendando ſe, & facta dominorum ambaſſiatorum & procuratorum ſuorum in eodem concilio exſiſtentium: & præſertim quod nihil ardui fiat, ſeu præjudiciale in ejus abſentia. Qua littera lecta venerabilis vir dominus Simon de Theramo ſacri conſiſtorii advocatus, & tanquam procurator ejuſdem domini regis Romanorum, ſuper iis petiit ſibi fieri unum D vel plura, publicum & publica, inſtrumentum & inſtrumenta, ad dictamen ſapientum, per protonotarios ſedis Apoſtolicæ, & ſcribas concilii ad hoc deputatos.

Subſequenter ad petitionem venerabilis viri domini Henrici [a] Vitart ambaſſiatoris & procuratoris reverendiſſimi patris domini archiepiſcopi Moguntinenſis, fuit lecta per eumdem dominum Joannem de Usk una littera miſſiva concilio prædicto per dominum archiepiſcopum Moguntinenſem: in qua continebatur in ſumma, qualiter idem reverendus pater dominus Joannes archiepiſcopus eſſet delatus innocenter apud regiam majeſtatem: excuſans ſe, quod non fecit unquam contra eccleſiam Romanam, neque concilium, ſive regiam majeſtatem, & jam eſſet in ſenio conſtitutus, deſiderans ultra omnem theſaurum pacem, & unionem in ecE cleſia, & in imperio, & quodammodo in toto orbe terrarum: ſupplicans ſynodo & concilio Conſtantienſi, eum propter neceſſitates ſuæ eccleſiæ Moguntinenſis adeſſe non poſſit, commode [b] pro excuſato.

[a] Mſ. Nitard.

[b] Forte, habere pro.

Subſequenter venerabilis vir dominus Dominicus de Ponte præſentavit litteras domini electi Fulginatenſis electionis ejuſdem & proviſionis, ſeu confirmationis facta: proteſtatus fuit quod non curras dicto electo tempus a canonibus inſtitutum, ſeu diffinitum, propter carentiam ſummi Pontificis; cui dictam electionem incontinenti poſt ejus creationem proteſtatus fuit præſentari per partem ſuam.

Item ſimiliter dominus Blaſius de ſancta Agatha A advocatus dicti conſiſtorii non recedendo ab aliis proteſtationibus per eum in concilio & in nationibus factis, ſimiliter fuit proteſtatus nomine fratris Hieronymi magiſtri in ſacra Theologia electi ad eccleſiam Ariminenſem, prout ſupra. Super quibus venerabilis vir magiſter Henricus de Piro promotor concilii petiit a protonotariis & aliis concilii ſcribis unum, vel plura, publicum, ſeu publica, inſtrumentum vel inſtrumenta ad dictamen ſapientis. Præſentibus dictis teſtibus ſuperius inſcriptis.

Tenor declarationis pœnarum Argentinenſium.

In nomine Domini, Amen.

B AD compeſcendos temerarios auſus ſubditorum in ſuperiores, & prælatos ſuos, necnon laicorum, quos clericis infeſtos oppido tradit antiquitas, in perſonas eccleſiaſticas, & præſertim paſtorale gerentes officium, tuendo eccleſiaſticam libertatem, hæc ſancta generalis ſynodus Conſtantienſis dudum ad eam fama publica referente, frequentique, & clamoſa inſinuatione rem pæne notoriam demonſtrante, quod Hugelmannus decanus, & Fredericus de [a] Zalre canonicus de mandato capituli eccleſiæ atque conſenſu proconſulum, rectorum, & communitatum civitatis Argentinenſis, necnon Michaëlis [b] Zalbrug, & Rolini Barphennig dictæ civitatis civium conſilio, auxilio, conſenſu, dilectos eccleſiæ filios Wilhelmum electum, necC non Fredericum cantorem dictæ Argentinenſis eccleſiæ cum nonnullis eorum bonis & rebus manu armata violenter & temere ceperunt in quodam caſtro ad ipſam eccleſiam pertinente, atque ad civitatem Argentinenſem invitos adduxerunt, carcerique mancipaverunt: dictique Hugelmannus, Fredericus, & alii prænominati, necnon capitulum, conſules, proconſules civitatis, & communitatis prædicta incluſos detinebant, prout adhuc detinent mancipatos: præfatos Hugelmannum decanum, Fredericum canonicum, necnon capitulum, conſules, proconſules, rectores, & communitates, atque Michaëlem, & Rolinum præfatos canonice, & peremptorie monuit; quatenus infra certa temporum ſpatia tunc futura, nunc autem, & diu D elapſa, prædictos Guillelmum electum, & Fredericum cantorem, ſub pœnis juris, & ſacrorum canonum, necnon excommunicationis in ſingulos, interdicti in eccleſiam, atque communitatem, civitatem, necnon in terras, dominia, atque loca ad capitulum & communitatem prædictas & prædicta communiter vel diviſim pertinentes & pertinentia, eidem ſanctæ ſynodo redderent, & relaxarent: niſi tamen cauſam, vel cauſas allegare vellent, quare ad præmiſſa minime tenerentur: ad quam [a] ſe & quas allegandum coram eadem ſancta ſynodo certum & peremptorie terminum præfixit, & aſſignavit, & ad hoc illos peremptorie citavit; alioquin eadem ſancta ſynodus præfatas ſententias & cenſuras ex tunc in ſcriptis promulgavit. Et quia præfati E nominati hujuſmodi monitioni parere, & coram eadem ſancta ſynodo legitime ad præmiſſa in aſſignato & prorogato termino, & eorum quolibet comparere, cauſamque vel cauſas præmiſſas allegare minime curaverunt, immo contumaciter contempſerunt, ad hæc tamen diutius exſpectati; idcirco eadem ſancta ſynodus præfatos Hugelmannum decanum, Fredericum canonicum, Michaëlem, & Rolinum cives, necnon conſules, & proconſules, & ſingulariter ſingulos excommunicationis. eccleſiam vero, civitatem & communitatem, necnon terras, dominia, & loca prædictas, & prædicta interdicti ſententias, & cenſuras incurriſſe, dictaſque perſonas ſingulariter ſingulas excommunicationis; eccleſiam vero, civitatem, & communitatem

[a] Mſ. Zalre.

[b] Mſ. Mecbburge.

ANNO CHRISTI 1416. Joanno XXI. Concilii.

atque terras, dominia, & loca, prædictas & prædicta, eccleſiaſtico ſubjacere interdicto pronunciat, & declarat: præmiſſaque mandat per omnes eccleſiæ ſubditos, qui fuerint debite ſuper hoc requiſiti, publicari, & de præmiſſis litteras confici opportunas, &c.[a]

[a] In mſſ. additur: Deſiciunt litteræ domini Regis, & domini Moguntini, concilio directæ.

Congregatio generalis.

Die Veneris quinta ſupradicti menſis Junii fuit tenta ſolemniter Conſtantiæ in loco ſolito ſeſſionis in eccleſia majori, hora octava poſt mediam noctem, hujus ſacri concilii, ut moris eſt, congregatio generalis: in quo venerabiles & egregii viri illuſtriſſimi principis domini regis Portugalliæ ambaſſiatores ambonem publicationis ordinatorum in concilio aſcenderunt: inter quos unus ex eiſdem propoſuit ſolemniter dominum ſuum recommendando. Poſt hoc dominus reverendus epiſcopus Sariſburienſis ſurgens verba proponendo[b] *confirmando, eumdem dominum regem in concilio mirifice recommendavit. Deinde dictorum ambaſſiatorum procurator, ſine mandato fuit locutus. His ſic peractis, reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Florentinus S. R. E. cardinalis, etiam ſurgens ſupradictum regem dominum Portugalliæ, ipſiuſque oratores ſive ambaſſiatores, & dominum epiſcopum Sariſburienſem eleganter recommendavit. Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, dominis Joanne epiſcopo Oſtienſi vicecancellario appellato Laudenſi, Antonio Aquilegienſi, Gabriele Senenſi, Almanno Piſano, Angelo Veronenſi, Thoma Tricaricenſi, Branda Placentino, Guillelmo ſancti Marci, Antonio de Chalanco, Petro Fuxi, Amedeo de Salutiis, Ludovico de Fliſco, Ottone de Columna, & Franciſco Florentino S. R. E. cardinalibus, ambaſſiatoribuſque pluribus, & Chriſti fidelibus in multitudine copioſa.*

[b] Forte, & confirmando.

Die Jovis undecima menſis Junii prædicti, Conſtantiæ in domo fratrum Minorum, in refectorio majori dictæ domus, in qua natio Germanica pro ſuis conſiliis, tractatibus habendis & adviſandis congregari ſolet, mane hora tertiarum, vel quaſi, conſtitutus magnificus dominus Everhardus comes de Nellsburg, locum tenens gubernatoris & cuſtodis ſacroſanctæ ſynodi Conſtantiæ, in abſentia illuſtris principis domini Ludovici comitis Palatini Rheni, & ducis Bavariæ. Præſentibus ibidem reverendiſſimis, reverendis, venerabilibus, & circumſpectis viris dominis Antonio cardinali Bononienſi, Joanne Conſtantinopolitano, & Joanne Antiocheno patriarchis, Joanne Rigenſi, Bartholomæo Mediolanenſi archiepiſcopis: Vitali Tolonenſi, Frederico Auguſtenſi provinciæ Maguntinæ, Amedeo electo Lugdunenſi, Simone Tragurienſi, Joanne Wormatienſi, Nicolao Merſeburgenſi, Gregorio Tridentino, Henrico Filtrenſi, Franciſco Argtunenſi, Ulrico Verdenſi, Antonio Concordienſi, Bertrando ſancti Flori, Elia Anicienſi epiſcopis, Nicolao Wordis utriuſque, Joanne Abnudi theologiæ, & decretorum[c]. *abbate in Olnagenſi, abbate Campicienſi, aliiſque doctoribus in numero ducentorum, vel quaſi, præſidentibus quatuor nationum & deputatis ad infraſcripta audienda conſtitutis ad hoc miſſis, & per os reverendi patris domini Huldrici epiſcopi Verdenſis propoſuit ibidem, qualiter idem dominus comes de Nellemburg a domino Conrado fratre carnali canonico eccleſiæ Argentinenſis heri recepiſſet certas litteras, in quibus continetur, quod idem Conradus canonicus per fidem & juramentum ſuum excuſaretur de captione domini Wilhelmi electi Argentinenſis: ſicque ipſe dominus Conradus nec verbo, neque in facto ſe intromiſerat, neque aliquid inde ſciviſſet, & ſumme dolet de captivatione: & in caſu quo aliqua pœna, vel ſententia cenſurarum quarumcumque promulgarentur contra capitulum & ſingulas perſonas eccleſiæ Argentinenſis, ſupplicaret concilio quod dignaretur talem proviſionem apponere, quod idem dominus Conradus comes de Nellemburg canonicus in illis pœnis & ſub comprehendi non poſſit, cum totaliter innocens eſſet hujuſmodi captivationis: recommendans ipſum dominum Conradum comitem concilio Conſtantienſi ad omnia ſibi poſſibilia. Præſentibus dictis dominis pro teſtibus infraſcriptis, necnon magiſtris Michaele Boloſonis, Wilhelmo Porcellis, Giſelero de Boveten notariis, &* [a]*Goffrido de Duſten curſore ſedis & protonotario dicti loci, ſive nationis Germanicæ, teſtibus ad præmiſſa vocatis, & rogatis.*

[c] Adde ex mſſ. Henrico Nithardt, decretorum, doctoribus; Abbate Sinſgenſi, (Lapl. in Elwangen) abbate Kempotenſi, aliiſque &c.

[a] Mſſ. Gobefrido de Duſten.

Congregatio generalis.

Die Sabbati vigeſima ſeptima menſis Junii prædicti, Conſtantiæ in eccleſia majori prædicta, & in loco ſeſſionis, mane hora octava, vel quaſi, fuit congregatio generalis omnium prælatorum, doctorum, ambaſſiatorum, magiſtrorum, & procuratorum prælatorum, principum, &c. ſynodum ſeu concilium Conſtantienſe conſtituentium, pro cauſa Argentina in eadem ſynodo ſuper captivatione domini electi Argentinenſis ventilata, atque vertente, & pendente. Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus dominis Joanne epiſcopo Oſtienſi vicecancellario [b]*Laudenſi, Angelo Præneſtino epiſcopis cardinalibus Antonio Bononienſi, Franciſco Venetiarum, Gabriele Senenſi, Angelo Veronenſi, Thoma Tricaricenſi, Branda Placentino, Guillelmo ſancti Marci, Petro de Fuxi preſbyteris, Ottone de Columna, Lucido de Comite, Franciſco Florentino, diaconis cardinalibus: necnon illuſtriſſimorum principum Romanorum & Ungariæ, Franciæ, Angliæ, Arragonum, Cypri, Neapolitanorum, Poloniæ, Sueciæ, Norvegiæ, & Daciæ regum, aliorum prælatorum, principum tam eccleſiaſticorum, quam ſæcularium, univerſitatum ſtudiorum, & communitatum ambaſſiatoribus, ceteriſque dominis & ſuppoſitis, ſynodum præfatam conſtituentibus, & aliis nobilibus, & clientibus ibidem adſtantibus in numero copioſo. Et pro concordia celerius habenda inter reverendum patrem dominum Wilhelmum electum Argentinenſem, & univerſitatem civitatis Argentinenſis, fuit ibidem dictus reverendus pater electus Argentinenſis in medium ductus. Quo ibidem exſiſtente, ſurrexit reverendus pater dominus patriarcha Antiochenus, & publicabat in generali cauſa Argentina, quare dictus dominus electus juxta aſſertionem dominorum de capitulo, fuiſſet captus: & humiliter narravit quadam capitula per nationes concluſa, modum, & formam, qualiter, & quomodo deberet procedi inter partes, videlicet electum, capitulum, & civitatem Argentinenſem continentia; quorum capitulorum tenores inferius ſunt inſerti, & ibi de verbo ad verbum recitati. Quibus ſic recitatis verbaliter, levavit ſe reverendus pater dominus Robertus epiſcopus Sariſburienſis nomine ſynodi Conſtantienſis, & fecit certam relationem in qua correxit mala commiſſa per negligentiam domini electi Argentinenſis & ſuorum: videlicet de collapſione bonorum, terrarum, & rerum eccleſiæ Argentinenſis: & e converſo, exceſſus commiſſos per capitulum, civitatem, & perſonas ſingulares, tamquam ſubditos in ſuperiorem & dominum commiſſos uſque factos. Quo ſermone completo juxta capitula ſuperius recitata fuerunt deputati ii, videlicet,*

[b] Lege, appellato Laudenſi, ut pag. ſup.

Branda Placentinus, Angelus Veronenenſis, cardinales.

Pro natione Germanica, Jacobus Placentinus epiſcopus Nicolaus Vordis auditor, utriuſque juris doctor.

Pro natione Italica, Marinus archiepiſcopus Aprutinus. Thomas de Amelia, auditor palatii cauſarum.

Pro natione Gallicana, Joannes patriarcha Conſtantinopol. & Joannes epiſcopus Gebennenſis.

Pro Anglicana, Patricius epiſcopus Cortagenſis. Richardus Derhin protonotarius.

Quibus judicibus & commiſſariis ſic deputatis, levavit ſe ſtrenuus miles dominus Henricus [a] *Lazenberk: & per os venerabilis viri domini Joannis Uek præpoſiti Quinqueeccleſienſis propoſuit, qualiter ſereniſſimus princeps Sigiſmundus Romanorum rex ſcripſit concilio ſuper relaxatione domini Wilhelmi electi Argentinenſis, & in perſona ipſius domini Henrici, & reverendi patris domini* [b] *Swonis epiſcopi Tragurienſis: & in caſu, quo concilium velit, quod ipſe vadat pro aliis captivis, videlicet cantore Argentinenſi & familiaribus eorum, videlicet electi & cantoris, captivatis; quod ſperat eos adducere, quemadmodum adduxit dictum electum. Quibus ſic factis, de mandato ſynodi prædicti ad omnia prædicta reſponderunt:* Placet: *videlicet Antonius Concordienſis, Nicolaus Merſeburgenſis, Vitalis Tolonenſis, Patricius Cortagenſis. Et demum Joannes Oſtienſis nomine collegii cardinalium per verbum:* Placet. *Approbatione namque hujuſmodi facta per ſynodum ſive congregationem præfatam, venerabilis magiſter Henricus de Piro promotor ipſius concilii petiit ſibi fieri unum, vel plura, publicum vel publica, inſtrumentum & inſtrumenta. Præſentibus prædictis teſtibus.*

[a] al. Lazenbeg.

[b] Mſs. Simonis, ut ſupra. In mſſ. etiam German. electi nomen abeſt.

Subſequenter venerabilis vir dominus Dominicus de Ponte advocatus ſacri conſiſtorii, præſentavit ibidem certas litteras miſſivas per regem Francorum ſuper promotione electi . . . . quarum tenores inferius ſunt inſerti. Quibus litteris lectis, ſurrexit venerabilis & circumſpectus vir dominus Auguſtinus de Piſis ejuſdem palatii ſive conſiſtorii advocatus, & nomine illuſtris principis Ludovici comitis Palatini ac ducis Bavariæ: & dixit, qualiter alias certæ litteræ fuiſſent lectæ in nationibus, tangentes ſtatum & perſonam ipſius Ludovici. Litteræ fuerunt directæ per dominos Joannem archiepiſcopum Maguntinenſem, duces Wilhelmum & Ottonem ipſius domini Ludovici fratres carnales, & marchionem Vadenſem: in quibus litteris miſſivis dixit contineri, qualiter ipſe dominus Ludovicus dux & comes conaretur injuriare dictis ſuis fratribus quoad ſucceſſionem bonorum patrimonialium: de quibus contentis in ipſis litteris ipſum dominum Ludovicum comitem, & ducem omnimodæ determinationi concilii Conſtantienſis & ſereniſſimi principis Sigiſmundi Romanorum regis: quorum determinationi in omnibus & per omnia, plenarie & integraliter uſque ad minimum obedire, & in nullo contrafacere, ſeu venire de jure, vel de facto. Et optavit ſive deſideravit illud fieri celeriter, ad finem quod toti mundo manifeſtaretur ejus juſtitia. Super quibus fuerunt petita inſtrumenta per reverendos patres dominos ſedis Apoſtolicæ protonotarios, ceteroſque notarios, atque ſcribas ad hoc deputatos, unum, vel plura, publicum ſeu publica, inſtrumentum ſeu inſtrumenta, ad dictamen cujuſlibet ſapientis. Præſentibus ſupradictis dominis & teſtibus.

Tenores vero dictorum capitulorum, ut præfertur, per dominum patriarcham Antiochenum recitatorum: necnon deputationis commiſſariorum cauſæ, de quibus ſupra fit mentio, ſequuntur, & ſunt tales:

Primo, quod perſona domini electi Argentinenſis offeratur ſacro concilio cras in congregatione generali in loco ſeſſionis facienda: ibique per habentem verba dicti concilii cum honeſtate & honoribus debitis recipiatur, ſecundum quod decet, honore ſacri concilii, & eccleſiæ Argentinenſis, ac perſona ejuſdem domini electi conſideratis.

Item quod attendatur, quod dicta perſonæ oblatio fiat pure & ſimpliciter ſine conditione & obligatione quacumque; & ſi forſan aliqua conditio vel obligatio interveniret, in dicta obligatione caſſetur ante omnia per dictum concilium, & pure præfata perſona recipiatur ad finem juſtitiæ inter perſonas & alias ex officio miniſtrandæ.

Item quod dictus electus ibidem offerat & præſtet cautionem idoneam de non recedendo a concilio ante finem cauſæ; & de ſtando juri, ac judicio ſiſti, & de parendo, contemperandoque, & obediendo judicatis ſuper omnibus propoſitis, & opponendis contra eum, tam ex officio, quam ad inſtantiam decani, & capituli, ac civium Argentinenſium, & maxime ſuper iis quæ concernunt indemnitatem eccleſiæ prædictæ Argentinenſis.

Item quod vice verſa decanus, capitulum, ac cives ſimilem cautionem præſtent, quoad propoſita & proponenda contra eos pro parte dicti electi, & alias ex officio, ne dictum ſacrum concilium in aliquo videatur claudicare.

Iſta ſuperius ſcripta non fuerunt lecta, ſed ſolum per dominum Joannem Patriarcham Antiochenum verbaliter dicta.

Item quod deputentur per ſacrum concilium de qualibet natione duæ notabiles perſonæ: ex parte collegii, duo domini cardinales, qui habeant plenam poteſtatem recipiendi cautiones caſu quo in prima congregatione non eſſent per concilium receptæ, & circa cuſtodiam perſonæ medio tempore providendi in dicto caſu, & etiam cauſam & cauſas ad querelas partium prædictarum, & alias ex officio motas, ac movendas audiendum, & examinandum, & generaliter omnia faciendum, quæ ad plenam diſcuſſionem hujuſmodi cauſarum, & querelarum pertinent ſeu pertinebunt uſque ad ſententiam diffinitivam excluſive. [a]

[a] In mſſ. addunt, Litteræ Regis Francorum in exemplari non habetur.

Congregatio generalis.

ANno & indictione, quibus ſupra, die vero ſabbati quarta menſis Julii, Conſtantiæ in eccleſia majori in loco ſeſſionis ſolitæ, hora decima poſt mediam noctem fuit more ſolito congregatio generalis, in qua reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Franciſcus cardinalis Florentinus fecit quamdam propoſitionem ſive ſermonem pro unione: & accepit illud, quod ſcribitur Joannis 27. Pater ſerva eos in nomine tuo, quos dediſti mihi, ut ſint unum, ſicut & nos, &c. *Propoſitione iſta facta venerabilis & circumſpectus vir dominus Joannes Abundi, utriuſque juris doctor, ambonem publicationis ſæpſatum aſcendens, de mandato ſacri concilii ſibi facto, quoddam inſtrumentum publicum per venerabilem virum dominum Joannem de Opizis ſacri palatii Apoſtolici auditorem cauſarum, ipſiuſque concilii ambaſſiatorem, publice de verbo ad verbum propoſuit & perlegit, cujus tenor inferius eſt inſertus: ipſoque inſtrumento perlecto, idem magiſter Joannes Abundi nomine dicti concilii a protonotariis & notariis hujus concilii fieri petiit ſuper præmiſſis unum vel plura, publicum ſeu publica inſtrumenta.*

Subſequenter magiſter Joannes Abundi quaſdam litteras clauſas huic ſacro concilio per ſereniſſimum principem dominum dominum regem Arragonum miſſas, ac inſtrumentum procurationis publicum reverendo patri domino Antonio Texal generali ordinis ſanctæ Mariæ de [illegible] *quorum tenores inferius ſunt in-*

hujus ſacri concilii facto publice,

blice, alta & intelligibili voce perlegit. Quibus omnibus ſucceſſive lectis, idem magiſter Antonius generalis & procurator, ambonem præfatum aſcendens, brevem, utilem, & bonam ſine themate fecit collationem: dominum ſuum regem prædictum recommendando mirifice, eumque de tardatione miſſionis ambaſſiatorum ſolemniſſime excuſando: ſupponitque in eadem quod ipſius ambaſſiatores regis ſui domini ad unum menſem exſpectarentur: ac etiam tamquam humilis orator illuſtriſſimorum principum dominorum regum Navarræ, & Caſtellæ, ac ſereniſſimorum virorum Fuxi & Armeniaci comitum, humiliter huic concilio ſupplicavit, quatenus eos de non miſſione ambaſſiatorum ſuorum excuſatos haberet, & ipſorum ambaſſiatores ſimiliter per menſem exſpectare dignaretur. Et ſuper iis per eum propoſitis & petitis per protonotarios & notarios hujus ſacri concilii, ſibi fieri & confici unum, vel plura publica petiit inſtrumenta.

Ordinate autem iis peractis, magiſter Joannes Abundi quamdam reſponſionis ad præmiſſa ſchedulam, cujus tenor inferius eſt inſertus, de mandato concilii ſibi ſuper hoc facto publice perlegit. Hac autem ſchedula lecta, fuit per nationum præſidentes, & Joannem epiſcopum Oſtienſem & vicecancellarium, nomine collegii cardinalium reſponſum, Placet. *Ipſaque reſponſione ſacri concilii, ut præfertur, lecta, fuit per dictum dominum Antonium generalem & procuratorem tamquam rata & grata accepta. Super quibus omnibus & ſingulis præmiſſis idem magiſter Antonius generalis & hujus ſacri concilii promotor, a protonotariis & notariis ejuſdem concilii ſibi fieri unum, vel plura publica petiit inſtrumenta.*

Demum idem magiſter Abundi quamdam commiſſionis ſchedulam pro egregio viro domino Joanne Cornelii decretorum doctore, & ſimili mandato hujus ſacri concilii de verbo ad verbum publice perlegit, cujus tenor ſimiliter inferius eſt inſertus. Quæ ſchedula ſic lecta per omnes nationum præſidentes, & dominum Joannem epiſcopum Oſtienſem & vicecancellarium [a] hujus ſacri concilii concorditer fuit reſponſum, Placet. *Præſidentibus ibidem reverendis patribus & dominis Vivarienſi, Angelo Laudenſi, Jordano de Urſinis, Angelo Bononienſi, Franciſco Venetiarum, Gabriele Senenſi, Almanno Piſano, Antonio Veronenſi, Guillelmo ſancti Marci, Thoma Tricarienſi, Antonio de Chalanco, Petro Fuxi, Ottone de Columna, Lucido de Comite, & Franciſco Florentino S. R. E. cardinalibus, necnon dominorum regum, ducum, principum, comitum, nobilium, ac prælatorum ambaſſiatoribus, Chriſti fidelibus in numero copioſo.*

[a] Forte, nomine hujus.

Tenores vero dictorum inſtrumentorum publicorum, litterarum miſſivarum, ac ſchedularum reſponſionis, & commiſſionis unde ſupra fit mentio, ſequuntur.

In nomine Domini, Amen.

NOverint univerſi, quod die Martis circa horam obſequii intitulatam, decima ſeptima menſis Martii, anno a Nativitate Domini MCCCCXVI. *in præſentia mei Arnoldi de Millaris regia auctoritate notarii publici Barchinonenſis, ac regentis ſcribaniam curiæ vicariæ Barchinonæ, pro venerabili Franciſco [b] Trireni curiæ Barchinonenſis domino utili prædicto ſcribente, & in præſentia etiam egregii viri Joannis comitis Cardonæ, honorabilis Bernardi de Ponto legum doctoris, [c] Speraindeo Cordona juris periti, Bonanati Petri licentiati in decretis, Bernardi [d] Suri, Raymundi de Plano, Golterandi [e] du Sank, & Petri de Torrentibus, & diſcreti Bernardi Splugner, [a] notarii, civium Barchinonæ, teſtium ad hæc vocatorum ſpecialiter & aſſumptorum, nobilis & ſpectabilis vir Joannes de Opizis, decretorum doctor, procurator & nuncius ſacri concilii, prout de ſua poteſtate conſtat per quamdam bullam plumbatam cum cordulis cannabis a ſynodo Conſtantienſi emanatam, datam Conſtantiæ ſecundo Nonas Febr. anno prædicto, & dicto nomine, præmiſſa quadam verbali explicatione de omnibus iis, quæ geſta, & nuper lecta fuerunt per congregatos Conſtantiæ, vocatum per tum concilium, juxta conventiones initas inter ſereniſſimos dominos reges Arragonum, Caſtellæ & Navarræ, ac comites Armeniaci & Fuxi: & recitando pacem, tranquillitatem maximam, & quietem, quæ erant in dicta civitate Conſtantienſi, & congregatos ibidem: & maximam devotionem, quam habent, ut hæc obedientia de facto uniatur cum eis pro conſequendo ſanctiſſimam unionem, & magnum gaudium de conventionibus & concordia auditis, de & pro quibus feſtivitatem ſolemnem cum magna lætitia celebrarunt. Explicando etiam apertum animum dictorum congregatorum, quem habent erga hanc civitatem, cui poſt Deum, & dominum Arragonum, dictæ conventionis & concordiæ bonum attribuunt: paratos ſe offerentes eidem civitati in gratiis omnibus complacere, gratis verbis inducenda eamdem, quod virtuoſos labores continuo tam circa dictum actum ſanctiſſimæ unionis obtulit, & præſentavit honorabili Joanni Aymerici, militi, vicario Barchinonæ, [b] Aquilarum & Valentiæ, Modihani, & Mediliani, pro ſereniſſimo principe & domino, domino Ferdinando Dei gratia Arragonum rege, ab hujuſmodi Barchinonæ civitate pro nunc abſente. Præſentibus ibidem honorabilibus Joanne [c] Salvalenum, Arnoldo de Torrente, Galcerando Carbona, & Joanne [d] Briſſotti conſiliariis hoc anno civitatis Barchinonæ, una cum venerabili Marco Turelli pro nunc abſente: & præſentibus etiam pluribus aliis civibus exſiſtentibus in domo concilii ipſius civitatis; quamdam chartam, ſive inſtrumentum confirmationis omnium & ſingulorum capitulorum quinque ſigillis appendentibus communitum. Item ſexaginta & unam litteras convocatorias, quamlibet earum quinque ſigillis pendentibus roboratam, & viginti pro regno Arragonum, & viginti pro regno Caſtellæ, & decem pro regno Navarræ, & quinque pro comitatu Fuxi, & alias quinque pro comitatu Armeniaci, prout fuit concordatum in dictis capitulis. Necnon etiam præſentavit præfatus honorabilis nuncius & procurator prænominatus honorabili vicario Bartholomæo decem ſalvos conductus prædicti concilii Conſtantienſis cum bullis plumbeis munitos. Item novem ſalvos conductus civitatis Conſtantienſis cum ſigillis pendentibus communitos. Item ſex ſalvos conductus in papyro ſcriptos. Ex quibus quidem ſexaginta & una litteris convocatoriis cauſa brevitatis fuit lecta una alta & intelligibili voce coram omnibus ibidem præſentibus. Et ex prædictis ſalvis conductibus fuit lectus unus. Item præſentavit præfatus honorabilis procurator & nuncius dicto honorabili vicario Barchinonenſi ſexaginta litteras convocatorias, quas, ut dixit, præfatum concilium ad cautelam fecit fieri: quæ omnes, ut aſſeruit, ſunt ſimiles, præterquam in tribus verbis ſuper depoſitione prædicta: videlicet ubi dicit quod dominus Gregorius XII. in ſua obedientia dicebatur, ſua ſponte ceſſit, ſic idem Joannes dictus XXIII. in ſua obedientia poſt ejus legitimam depoſitionem facere voluit atque fecit. Quibus ſiquidem litteris convocatoriis, ſalvis conductibus præſentatis, idem honorabilis nuncius & procurator nomine dicti concilii Conſtantienſis proteſtatus fuit per hujuſmodi præſentationem, quod non intendebat præ-*

[b] Mſs. Terreni curiæ Barchinonæ, domino utili prædicta ſcribente.
[c] Mſs. Speraindeo Cardona.
[d] Mſs. Serra, vel Serra.
[e] Mſs. du Say.

[a] Mſs. notariorum.
[b] Mſs. Aqualata.
[c] Mſs. Smalleno.
[d] al. Buſſoti.

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XXI. CONCILII.

judicare capitulis conventis & concordatis in Narbona. Et in caſu quo tacite vel expreſſe in aliquo præjudicaretur, ex nunc volo habere dictas litteras pro non præſentatis. Necnon etiam proteſtatus, quod prædictas ultimas litteras convocatorias per ipſum ultimate præſentatas præſentare non attendebat, nec eis uti, niſi ſi & inquantum præfato domino regi Arragoniæ, & aliis, quorum intereſt, gratum erit, nec in aliquo recedere a forma concordata. Volens, & requirens de prædictis oblationibus & præſentationibus ſibi dicto nomine fieri atque tradi publicum inſtrumentum ſeu inſtrumenta publica per notarios infraſcriptos; & ad majorem præmiſſarum litterarum convocatoriarum clarificationem, & deſignationem. Tenor tamen ex eiſdem in hujuſmodi præſentationis inſtrumento fuit inſertus, qui talis eſt:

Miſeratione divina epiſcopi, preſbyteri & diaconi cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, prælati, &c.[a]

[a] Dabitur inferius ſeſſione XXII. ex prima editione.

Ego Bruantius Diverg, inter decretorum doctores minimus, ac ſedis Apoſtolicæ notarius, quia præmiſſis omnibus & ſingulis, dum ſic, ut præmittitur, agerentur & fierent, una cum infraſcriptis dominis meis præſens interfui, eaque ſic fieri vidi & audivi: ideo præſentes litteras per alium ſcriptas de mandato dictorum dominorum meorum exinde confeci & ſubſcripſi, ſignoque & nomine meis conſuetis ſignavi rogatus & requiſitus, in fidem & teſtimonium præmiſſorum.

Et ego Joannes de Trembleyo decretorum doctor ſedis Apoſtolicæ notarius in omnibus prædictis præſens interfui, & una cum dictis collegis meis ea fieri vidi & audivi, & ad prædicta rogatus me ſubſcripſi, & ſigno meo manuali conſueto ſignavi in teſtimonium omnium præmiſſorum.

Et ego Jacobus Rodini de Janua ſanctæ ſedis Apoſtolicæ notarius præmiſſa omnia, dum ſic, ut præfertur, agerentur & fierent, una cum aliis dominis meis collegis deputatis ſic fieri vidi & audivi, ipſiſque omnibus interfui, ſignoque meo conſueto ſignavi, & manu propria me ſubſcripſi rogatus & requiſitus, in fidem & teſtimonium omnium præmiſſorum.

Joannes Oſtienſis Nationis Italicæ, N. Gallicana, N. Germanica, Joannes Lange Anglicana. Quibus omnibus ſic peractis, prænominatus honorabilis vicarius Barchinonæ, de conſilio venerabilis Spera-in-Deo Cardona, & Bonanati Petri ſuorum in iis aſſidentium ſeu conſiliariorum, retinuit ſibi in præmiſſis & ſuper ipſis deliberationem.

Subſequenter vero die Jovis, quæ fuit decima octava menſis Martii, anno prædicto a Nativitate Domini MCCCCXVI. præſentibus honorabilibus, Bonanato Petri in decretis licentiato, & Michaële de Sena civibus Barchinonæ, diſcretis Matthia Juſti ſcriptore præfati domini regis, & Joanne Bachallarii ſcriptore, teſtibus ad hoc vocatis ſpecialiter & rogatis aſſumptis, præfatus honorabilis vir Joannes Aymerici miles vicarius Barchinonæ, explicando in & ſuper præmiſſis ſuam deliberationem, tradidit mihi notario infraſcripto quamdam papyri ſchedulam ſcriptam, quæ eſt hujuſmodi ſerici. Præſentationi & oblationi litterarum bullarum, & aliarum ſupradictarum ſibi factarum, per nobilem & ſpectabilem virum dominum Joannem de Opizis decretorum doctorem, & nuncium congregationis, ſeu per eum vocati concilii Conſtantienſis provinciæ Moguntinæ. Reſpondit Joannes Aymerici miles vicarius civitatis Barchinonæ pro illuſtriſſimo principe domino ſuo rege Arragonum, & dicit, quod ipſe recipit & acceptat litteras convocatoriales, bullas & ſalvoſconductus, ſeu litteras ſalvorum conductuum in forma & modo prænotatis, ſub & cum conditioni-

A bus & proteſtationibus quæ ſequuntur.

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXI. CONCILII.

Primo, quod per receptionem & acceptationem prædictam non intendit recedere a capitulis dudum conventis, concordatis & firmatis in civitate Narbonæ, inter ſereniſſimum principem & dominum, dominum Sigiſmundum Dei gratia Romanorum regem & Ungariæ ſemper auguſtum, & [a] Romanos patres dominos prælatos, & quoſdam alios egregios & ſpectabiles viros nuncios dictæ congregationis Conſtantienſis parte ex una, & illuſtriſſimos principes dominos reges Arragonum, Caſtellæ, Navarræ, necnon & potentes dominos comites Armeniaci & Fuxi, ſeu ambaſſiatores & procuratores eorum ex altera, nec deviare in aliquo ab eiſdem, nec ſuper eiſdem aut contentis in eis ali-

B qualiter innovare.

[a] Forte, reverendos.

Secundo quod per hujuſmodi receptionem & acceptationem, & alia inde ſecuta nullum fiat præjudicium regi Arragonum jam dicto circa curſum termini trium menſium, qui currere debet a præſentatione dictarum litterarum, & ſalvorum conductuum, ut in dictis capitulis, ad quæ ſe refert, continetur: nec ad curſum alicujus temporis, vel termini; quare attento quod dictos omnes ſalvoſconductus non præſentat, & quod ſine eis non poteſt haberi tutus acceſſus ad Conſtantiam, dicti tres menſes nullatenus currere debent.

Tertio quod per receptionem & acceptationem quarumdam litterarum aliarum convocatoriarum in civitate Narbonenſi concordatarum, quarum ſeries & te-

C nor in prænominatis eſt inſertus, non intendit iade vicarius obligare præfatum dominum regem ad probandum & acceptandum dictas litteras & diverſas, & diſcrepantes a tenore convento, nec ad utendum eis, niſi ſi & ubi eidem domino regi placuerit: nec intendit iſtas litteras diſcedere in aliquo ab ipſis capitulis, & contentis in eiſdem. Quod ſi in dictis litteris convocatoriis, bullis, & aliis reſcriptis, aut tenore earum, & eorum aliqua in modo aliquo deficiuns, quod illis, quæ & ſi qua, aut ſi quæ forſan deficiant, nullatenus cenſeatur tacite: & minus expreſſe renunciatum, immo dicto domino regi remaneat jus plene ſalvum habendi, & recipiendi eas, & ea, & quæ, ſi quæ, aut quæ* quod tempus trium menſium prælibatum, aut aliud

D tempus interim non præcurrat: nec alias idem dominus rex, & conſtituat, aut cenſeatur eſſe conſtitutus in mora, donec omnia, quæ ſibi tradi, & præſentari debent, legitimum & debitum in forma, tenore, & modo complementum. Proteſtatur etiam pro domino rege Arragonum, & pro ſe de omnibus & ſingulis, de quibus licet proteſtari, & ſalvare jus regis ſui, de quibus, &c.

Quæ quidem papyri ſchedula tradita prælibatus honorabilis vicarius petiit & requiſivit tam in fine præmiſſorum inſeri & contineri, ſibique nomine dicti domini regis fieri atque tradi publicum inſtrumentum, & etiam publica inſtrumenta per notarios ſuperius & inferius ſcriptos.

E Poſtmodum vero die ſabbati in tertiis, quarta die Aprilis anno prædicto a Nativitate Domini MCCCCXVI. in præſentia Antonii Verii notarii [b] ſubſcripti in curia vicaria Barchinonæ, & in præſentia etiam Bononati Petri in decretis licentiati, & Joannis [c] Leſavaſſes civium Barchinonenſium, & [d] Marchiani Oliverii archidiaconi Vallipurii in eccleſia [e] Slicenſi teſtium ad hoc vocatorum ſpecialiter & aſſumptorum, prænominatus notabilis & ſpectabilis vir Joannes de Opizis procurator & nuncius antedictus pro ſatisfaciendo conventionibus & capitulis prædictis initis, & conventis, obtulit & præſentavit præfato honorabili Joanni Aymerici militi vicario Barchinonæ, Aqualatenſi & Vallenſi, Modilian & Modiliani, præſen-

[b] Lege ex mſſ. f. r. præſque ſinet.
[c] al. f. ſmaſſes.
[d] al. Matha. L.
[e] MS. Florenſ. Lipſ. Elſenſi.

tibus honorabilibus Arnoldo de Torrente, Galterando Carbona, & Joanne Boſſeti conſiliariis Barchinonenſibus prædictis, exſiſtentibus in prædicta domo conſilii ipſius civitatis, primo ſex ſalvoſconductus in pergameno ſcriptos ſereniſſimi Ludovici ſecundi Dei gratia regis Jeruſalem, &c. cum ſigillis pendentibus, & cera vermilia roboratis. Item alios ſalvoſconductus in pergameno ſcriptos ſereniſſimi Caroli Dei gratia Francorum regis, Delphini Viennenſis, cum ſigillis pendentibus, & cera vermilia roboratos. Item alios ſex ſalvoſconductus in pergameno ſcriptos egregii comitis Sabaudiæ principis ducis Chablaſii, Auguſtæ in Italia marchionis, cum ſigillis pendentibus & cera vermilia roboratos. Et etiam ultra prædictos ſalvoſconductus repræſentavit, & pro repræſentatis haberi voluit omnia alia & ſingula concordata Narbonæ, quæ jam die Martis decimaſeptima Martii lapſi præſentaverat prælibato honorabili vicario Barchinonenſi: & proteſtationes jam alias factas die prædicta pro repetitis haberi voluit, deprecans ipſum honorabilem vicarium, ut præfata mittere debeat illuſtriſſimo domino regi Arragonum, adeo ut celerius & brevius provideri poſſit circa expeditionem aliorum quæ facienda ſunt pro ſancta unione ſacroſanctæ univerſalis eccleſiæ. Quibus quidem ſalvis conductibus oblatis & præſentatis, præfatus honorabilis vicarius viſis prædictis præſentatione & reſponſione factis per dictum nobilem virum Joannem de Opizis, nomine quo ſupra, repetendo reſponſionem per eum ſupra aliis petitionibus factam, item de novo facit eamdem reſponſionem, ſtando & perſeverando in eadem, ſalvo & * proteſto, quod præfatus rex Arragonum poſſit addere & diminuere in eadem reſponſione, hæc omnia ſuæ regiæ diſpoſitioni remittendo. Et nihilominus pro majori agendorum expeditione idem honorabilis vicarius deprecatus fuit honorabilem Georgium [a] Ornis conſiliarium ipſius domini regis ibidem præſentem, ut prædictos ſalvoſconductus ſibi noviter præſentatos ad præfatum dominum regem præſentare debeat fideliter, atque bene, prout portavit omnia alia ſupradicta per dictum nobilem nuncium, & ambaſſiatorem præſentata. Qui quidem honorabilis Georgius [b] Ornis conſiliarius prædictus, receptando onus prædictum per dictum honorabilem vicarium ſibi commiſſum, propter reverentiam dicti domini regis, & pro expeditione dicti negotii libenter acceptavit prædictum onus portandi, & præſentandi prædictos ſalvoſconductus prælibato domino regi: & hoc juravit per dominum Deum, & ejus ſancta quatuor evangelia manibus ſuis corporaliter tacta, quod bene & legaliter ſe habebit in prædictis. De quibus omnibus & ſingulis ſic peractis eam prænominatus nobilis Joannes de Opizis nomine quo ſupra, quam præfatus honorabilis vicarius Barchinonæ petierunt, & requiſierunt eis, & utrique eorum fieri atque tradi tot quot voluerint & petierint publicum, ſeu etiam publica inſtrumenta per me notarium ſupra & infraſcriptum. Præſentibus teſtibus prædictis. Quæ fuerunt acta Barchinonæ, diebus, horis, menſibus, quibus ſupra, præſente me notario infraſcripto, & teſtibus ſupraſcriptis.

Signum mei, Antonii de Verii, auctoritate regia notarii publici & ſcriptoris jurati prædicti, qui præmiſſis per me receptis requiſitus præſens interfui, & in teſtimonium præmiſſorum hic propria manu me ſubſcripſi.

Signum mei, Arnoldi de [c] Milaciis, regia auctoritate notarii publici, ac regentis ſcribaniam curiæ vicariæ ipſius civitatis pro venerabili Franciſco [d] ferreni cive Barchinonenſi domino utili prædictæ ſcribaniæ, qui hic ſcribi feci, & clauſi, & ſigillo pendente ipſius curiæ ſigillavi, die Mercurii decimaquinta Aprilis,

* Forte, proteſtando.

[a] Mſs. Ortus.

[b] Mſs. Ortus.

[c] Mſs. Millaviis.

[d] Mſs. Terreni, ut ſupra.

A anno præfato a Nativitate Domini MCCCCXVI. cum litteris ſupradictis in quinquageſimaſexta linea, ubi legitur datum.

Littera miſſiva concilio per Joannem Abundi lecta.

Reverendis in Chriſto patribus, amicis & devotis noſtris miſeratione divina epiſcopis, presbyteris, diaconis, cardinalibus, necnon patriarchis, archiepiſcopis, prælatis, & ceteris in Conſtantia Moguntina provincia congregatis, Alphonſus Dei gratia rex Arragonum, Siciliæ, &c. ſalutem & honoris augmentum. Si tener & docilis noſter cogitatus circa unionem ſanctæ matris eccleſiæ curis agitatur continuis, B ſi laboribus una ſecum importabilibus mens & animus concutiuntur intrinſecus, inſtat nos & admonet, præterquam a Deo & fide orthodoxa omnis nobis creditum, illa catholica & ferventior inter Chriſtianos ſereniſſimi domini regis genitoris noſtri memoria recolenda inviſendæ intentio, & erga dictam unionem famelicus appetitus nos hortatur, & attrahunt ejus ſancta veſtigia recentes figuræ pedum ſuorum, & parata ſemita unitatis, in quam ingreſſus evaluit [a] ſupra montem diadematis poſitum cum Abraham primogenitum, laboris martyrum, corpus ſuum, & vitæ dies hujus Altiſſimo immolare, quam quod dilationis fugienda vorago, vitandusque ſopor deſidiæ illam inaſperam ſibi ſubverterunt infructuoſi, immo venenoſi palmites C labruſcarum, ſed diverſis arduis, & ſatis multis negotiis diffuſo ſtilo recenſitis dicti illuſtriſſimi domini regis genitoris noſtri cunctis orthodoxis deflendo deceſſum peremit . . . . noſtrum firmum propoſitum paternis monitionibus eruditum plus debito propalarunt: cumque juxta capitula concordiæ inita & firmata inter ſereniſſimum Romanorum regem & ambaſſiatores veſtros ex una parte, & nos, aliosque reges, principes, prælatos, & ceteros hujus partis ex altera convocati ad generale concilium pro unione in eccleſia Dei habenda, dictiſque negotiis & aliis cauſis legitimis irretiti, ambaſſiatores noſtros in numero pleniori, prout de præſenti mittimus, deſtinare nequivimus, uſque quo exiſtimemus quod infra terminum jam præfixum ob ipſius D proximitatem attingere non poſſe ad ibidem comparendum. Hoc idem paternitatibus veſtris ut excuſationi conſulere valeamus duximus intimandum. Rogantes ut ſi dictorum ambaſſiatorum adventus tam celer eſſe non poterit, velint præfatas legitimas cauſas intuentes cum patientia manſuetudine tolerare.

Datum Barchinonæ ſub noſtro ſigillo ſecreto, die decima Junii, anno a Nativitate Domini MCCCCXVI.

Rex Alphonſus.

Alia littera.

Reverendis & venerabilibus in Chriſto patribus, amicis & devotis noſtris miſeratione divina epiſcopis, presbyteris, diaconis cardinalibus, necnon paE triarchis, archiepiſcopis, prælatis, & ceteris in Conſtantia provincia Moguntina congregatis. Alphonſus Dei gratia rex Arragonum, Siciliæ, &c. Salutem & ad eccleſiæ Dei paſtoris electionem canonicam feſtinare. Venerabilem & religioſum, nobiſque dilectum oratorem fratrem Antonium Texal ſacræ paginæ profeſſorem, magiſtrum ordinis beatæ Mariæ Mercedis, unum de ambaſſiatoribus per nos ſtatim inibi pro electione prædicta deſtinandis ibi miſſum litteratorie inſtruximus, ſuper nonnullis, paternitatibus veſtris noſtri parte ore tenus referendis. Quocirca amicitiam & devotiones veſtras affectuoſe precamur oraculis, quatenus eidem oratori noſtro in ſuis relatibus velitis adhibere fidem credulam tamquam noſtris.

[a] Hæc valde intricata.

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXI. CONCILII.

Datum Barchinonæ ſub noſtro ſigillo ſecreto, ſexta die Junii ut ſupra. *Rex Alphonſus.*

Procuratorium per Joannem Abundi lectum.

In Chriſti nomine. Amen.

PAteat univerſis, quod nos Alphonſus Dei gratia rex Arragonum, Siciliæ, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ & Corſicæ, comes Barchinonæ, dux Athenarum & Neopatriæ, ac etiam comes Roſſilionis, ac etiam Ceritaniæ. Cum juxta capitula concordia inita & firmata inter ſereniſſimum Romanorum regem, & ambaſſiatores congregationis Conſtantienſis, & nos, alioſque reges, principes, prælatos & ceteros parte ex altera, convocati ad concilium generale pro unione in eccleſia Dei habenda, diverſis arduis, & factis multis negotiis diffuſo ſtilo recenſendis illuſtriſſimi domini regis genitoris noſtri glorioſæ memoriæ deflendo deceſſu, humeris noſtris regiminis ſupervenientis, qui noſtrum firmum propoſitum paternis monitionibus eruditum aliquantulum propalavit, occupati, ambaſſiatores in numero pleniori, prout de præſenti mittimus, deſtinare nequerimus uſquam, ſi tamen in mittendis audito ultra quam expediret negotio unionis jam dicta moroſi ſumus, ut noſtra excuſationi legitime conſulere valeamus, de veſtri venerabilis & religioſi, ac dilecti noſtri magiſtri Antonii Texal generalis magiſtri ordinis ſanctæ Mariæ Mercedis fide, cum probitate & morum gravitate conſpicua plene confiſi, nos eumdem magiſtrum Antonium Texal tenore præſentium conſtituimus, ordinamus, & ſolemniter deputamus procuratorem ſeu excuſatorem, & ambaſſiatorem noſtrum indubitatum, irrevocabilem & ſpecialem, ad infra ſcripta tamen generalem, videlicet ad narrandum, explicandum, & denunciandum pro nobis, & nomine noſtro in congregatione prædicta, & perſonis omnibus ipſius, quorum intereſt, omnes & ſingulas cauſas dilationis impedimenti prædictorum, & ius petendi confici & firmari faciendi unum vel plura, publicum ſeu publica inſtrumenta, omniaque alia & ſingula in & circa præmiſſa agendum & faciendum, quæ pro noſtri honoris revelatione neceſſaria fuerint & accommoda, etiamſi forent majora expreſſatis, & mandatum exigerent ſpeciale, quodque nos ipſi facere poſſemus, ſi perſonaliter conſtitueri. quomodo nos committendo vobis ſuper iis duntaxat vices noſtras plenarie cum præſenti committimus ſub fide noſtra regia in poſſe ſecretarii & notarii infraſcriptorum tamquam publica perſona hæc legitime recipiendum & ſtipulandum gratum, ratum, atque firmum perpetuo & irrevocabiliter nos habere quidquid per vos procuratorie ſeu excuſatorie noſtrum jam dictum, actum, geſtum, conventum, ſeu factum fuerit in præmiſſis, idque facere dante Domino irrefragabiliter obſervari, & nullo umquam tempore revocare, aliqua ratione vel cauſa, ſub noſtrorum bonorum omnium hypotheca. Quod eſt datum & actum in civitate Barchinonæ, decima die Junii, anno a Nativitate Domini* MCCCCXVI. *regnique noſtri primo.*

Signum Alphonſi Dei gratia regis Arragonum, Siciliæ, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ & Corſicæ, comitis Roſſilionis & Ceritaniæ, qui prædicta laudamus & firmamus, huicque publico inſtrumento ſigillum noſtrum proprium ſolitum, cum ſigillum regium nondum fuit factum, juſſimus apponendum. Rex Alphonſus. Teſtes fuerunt ad prædicta præſentes Berengarius de Bardozino, Michael de Vavers, & Gundiſalvus Garſia de ſancta Maria conſiliariid omini regis prædicti.

Signum mei, Pauli Nicolai, dicti domini regis ſecretarii, auctoritate regia notarii publici per totam terram & ditionem ſuam, qui prædictis interfui, eaque ſic ſcribi feci & clauſi. Corrigitur autem in prima linea ac etiam in duodecima.

Reſponſum concilii generalis Generali de Mercede, ambaſſiatori regis Arragonum factum.

PRo parte hujus ſacri concilii reſpondetur, reverendo patri domino magiſtro Antonio ambaſſiatori domini regis Arragonum, quod domini de concilio credunt, quod prædicti domini, & maxime præfatus dominus rex Arragonum, quantum in iis fuerit, obſervaverunt, & ita obſervabunt omnia & ſingula prædicta capitula in iis contenta, & ſic etiam dictum concilium obſervabit, diſpoſitum eſt obſervare & ex nunc, ſi ipſe dominus ambaſſiator, vel aliqui alii, aut aliquis pro parte dictorum dominorum voluerint ſeu voluerit ſe cum dicto concilio unire ſecundum formam in dictis capitulis concordatam, parati ſunt ad hoc, & ita ſe offerunt, inhærendo ſemper in dictis capitulis, & contentis in eis, & eorum ſingulis, de quibus recedere non intendunt. Et quantum ad excuſationes prædictas propoſitas per reverendum patrem dominum Generalem, dicitur pro parte dicti concilii, quod eas admittit in quantum de jure tenetur, non præjudicando dictis capitulis, quibus etiam non dubitat quod idem dominus rex Arragonum, & alii reges & principes, atque dictus dominus Generalis præjudicare non intendunt. Et de prædictis conficiantur publica inſtrumenta.

Commiſſio per Joannem Abundi lecta, pro doctore Toloſano.

SAcroſancta generalis Conſtantienſis ſynodus ea quæ injuſte & irrevocabiliter facta ſunt, in melius reformare deſiderans, & præſertim ubi contra partem inauditam, & minime defenſam, contra canonicas ſanctiones extitit proceſſum, proponit expreſſe de opportuno remedio provideri. Sane accepimus Joannem Papam XXIII. nunc Baltaſſarem nominatum, ante ſuum dejectionem dilecto eccleſiæ filio Joanni Cornelii decretorum doctori, tunc actu in ſtudio Toloſano legenti, nunc vero ejuſdem ſtudii in eorum concilio ambaſſiatori, & præſenti in jure ſibi quæſito vigore gratiæ expectativæ, & ſententia lata, quæ in rem tranſivit judicatam, in archidiaconatu Ulmeſi eccleſiæ Toloſæ, non vocato, non citato, nec audito, derogare, & quod deterius eſt, jus acquiſitum, ut præfertur, extinxiſſe & caſſaſſe, ſententiamque in favorem dicti Joannis latam revocaſſe, licet minus juſte. Et propter hoc ſancta ſynodus volens in hujuſmodi inordinatis proceſſibus, vel potius iniquitatibus ſicut expedit, obviare, vobis honorabili fratri Joanni epiſcopo Oſtienſi S. R. E. cardinali, & vicecancellario, committit & mandat, quatenus juxta adviſamenta quatuor deputatorum nationum in hac cauſa, & concluſionem inter eos acceptam, & manibus propriis ſignatam, maxime cum per eos fuerit audita, dictum Joannem Cornelii reſtituatis & reponatis, & reponi faciatis in ſtatu, in quo erat tempore revocationis & caſſationis prædictarum; caſſationem, extinctionem & revocationem prædictas retractando, & perinde procedatis, ac ſi prædicta omnia jure emanaſſent; Conſtitutionibus Apoſtolicis, regulis cancellariæ, & aliis in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcumque. Per hoc tamen indulto eccleſiæ conceſſo Toloſanæ poſt jus quæſitum & adjudicatum eidem Joanni Cornelii obtento occaſione hujuſmodi, quod pro expreſſo hic vult haberi, maxime cum in hoc idem Joannes ſuum præbeat aſſenſum, abſque tamen juris ſui præjudicio futuris temporibus, quod ad alios non intendit derogare.

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXI. CONCILII.

Ex quatuor mſſ. D. a Schelſtrate.

Die Martis XIV. Julii, venit unus Nuncius regis & reginæ Caſtellæ, & attulit litteras eorumdem ad congregationem quatuor nationum in Conſtantia: ſic enim intitulantur litteræ, quæ die Mercurii ſequenti lectæ fuerunt apud deputatos; & continebant, quod dicti rex & regina receperant litteras dictæ congregationis exhortatorias veniendi, vel mittendi Conſtantiam pro unione eccleſiæ, cui rei adhuc vacare non potuerant obſtante morte regis Arragonum tutoris regis Caſtellæ, qui regnum Caſtellæ & regem gubernabat; ſed in proximo tempore mitterent ad Conſtantiam ſuos nuncios ſolennes ſuper intentione ipſorum regis & reginæ plene inſtructos. Præfatæ autem litteræ lectæ ſolum fuerunt apud deputatos, & non in concilio, neque in nationibus, & collegio cardinalium, quamquam in deputatis fuerunt aliqui cardinales. Fuerunt dictis regi & reginæ reſcriptæ reſponſales litteræ nomine concilii, & ſub bulla, non tamen expeditæ per concilium.......

Interim per menſem uſque ad finem Septembris eſt actum per aliquos deputatos cum legatis regis Arragonum, quod vellent ſe unire cum concilio, & cetera facere, quæ in capitulis præſcriptis concordatis Narbonæ continentur; quia legati multis rationibus inſtiterunt, quod exſpectarentur legati Caſtellæ, & ſuper hoc inter partes per menſem diſceptatum, & nihil concluſum.......

Poſt hæc legati regis Arragonum dixerunt, quod vellent ſe unire concilio: non tamen reputare eſſe generale concilium, neque agi de rebus concilii generalis, donec venirent legati Caſtellæ.

Die Lunæ auditus eſt in loco ſeſſionis nuncius miſſus ad Scotiam ad inviſandum & exhortandum regem Scotiæ, qui tamen captivus tenebatur a rege Angliæ, (jam XII. vel circa annis detentus fuit:) & ducem Albaniæ gubernatorem regni, ad mittendum ad hoc concilium, & procurandam unionem eccleſiæ; & erat nuncius de Ordine Prædicatorum Baccalaureus in Theologia, natione Scotus; & retulit litteras dicti ducis Albaniæ gubernatoris Scotiæ, quibus revertenter, & per verba ſingularis numeri[a] *affectum habere ad unionem eccleſiæ, & ſe recommendat concilio, quod vocat congregationem in Conſtantia; & pollicetur ſe miſſurum legatos cum plena poteſtate ad omnia, quæ ad unionem eccleſiæ pertinebunt. Forma vero litterarum talis eſt:*

[a] Hic deeſt aliquid in mſſ.

Reverendiſſimi, reverendique Patres, doctores egregii, ſpectabiles domini, ceterique devoti viri, pro unione ſanctæ matris eccleſiæ in civitate Conſtantienſi congregati, quorum omnium cor unum & anima una in Domino. Qui igitur, &c.

Congregatio, in qua ſolum de cauſis particularibus fuit tractatum.

Ex collectione Barberiniana. & mſ. Lipſienſi.

Die ſabbati decimaoctava ſupradicti menſis Julii, Conſtantiæ provinciæ Moguntinæ, in loco ſeſſionis ſolito fuit facta de mandato congregatio hujuſmodi concilii generalis, & aliæ prout in earumdem cauſarum proceſſibus ad partem conſcriptis plenius continetur. Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, dominis Joanne Vivarienſi vicecancellario, Angelo Laudenſi, Thoma Tricaricenſi, Guillelmo ſancti Marci, Antonio de Chalanco, Petro Fuxi, Reinardo de Bertrandis, Ludovico de Fliſco, Ottone de Columna, Lucido de Comitibus, & Franciſco Florentino S. R. E. cardinalibus, aliiſque pluribus ambaſſiatoribus, & Chriſti fidelibus in numero copioſo.

Congregatio generalis in cauſa fidei.

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XXI. CONCILII.

ANno & indictione, quibus ſupra, die Veneris quarta menſis Septembris, Conſtantiæ in eccleſia major. prædicta, in qua ſeſſiones & congregationes publicæ per ſynodum Conſtaneiſnſem fieri ſolent, mane hora tertiarum pro hujuſmodi ſeſſionibus & congregationibus deputata fuit tenta congregatio generalis per ſynodum ſacram Conſtantienſem, præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus dominis Joanne Oſtienſi vicecancellario, Antonio Bononienſi, Franciſco Senenſi, Guillelmo ſancti Marci, Branda Placentino, Antonio de Chalanco, Alamanno Piſano, Thoma Tricaricenſi, Petro Fuxi, Angelo Veronenſi presbyteris, Ludovico de Fliſco, Ottone de Columna, Lucido de Comite, & Franciſco Florentino, diaconis cardinalibus vulgariter nuncupatis. Qui domini cardinales tarde venerunt pro hujuſmodi congregatione habenda: & pro excuſatione eorumdem cardinalium ſurrexit cardinalis Florentinus prædictus nomine dominorum cardinalium, & dixit, quod domini cardinales non fuiſſent adviſati de congregatione præſenti, nec vidiſſent ſchedulas, ſuper quibus ipſa congregatio fieri debebat: ergo ipſi tardaſſent tantum in veniendo, licet dixerit, quod alias vidiſſent unam ſchedulam in materia fidei, & jam eſſent plures dies; & hodie propter labilitatem memoriæ ipſi domini cardinales, cum hodie ipſis fuiſſet oſtenſa ſimilis ſchedula, dubitaſſent eamdem eſſe.

Similiter[a] *dixit de quadam ſchedula oſtenſa eis in cauſa Tridentina: quare ſupplicarunt ipſis dominis de concilio, ut de cetero tempeſtive ſchedulas legendas, & ſuper quibus deberent fieri congregationes ſive ſeſſiones ipſis dominis cardinalibus præſentare haberent: ut maturiorem deliberationem in ſingulis deliberandis & concludendis recipere poſſent, & ad evitandum ſcandala inter nationes & oblocutiones, quæ poſſent ea de cauſa fieri, cum ipſi domini cardinales ſint diſpoſiti concurrere cum nationibus in omnibus rationabilibus.*

[a] al. dixerunt.

Quibus ſic prepoſitis, levaverunt ſe venerabiles viri magiſtri Joannes de Scribanis & Henricus de Piro promotores prædicti, nomine promotorio, quo ſupra: & quamdam citationem alias decretam per concilium contra quoſdam nobiles de regno Bohemiæ, & marchionatu Moraviæ, una cum duobus publicis inſtrumentis factis in civitate Ratiſbonenſi, & oppido Viennenſi Patavienſis diœceſis: & accuſarunt contumaciam citatorum in dicta citatione nominatorum non comparentium, neque in cauſa, & cauſis contra eos motis, procedere, aut procedi videre curantium, & in eorum contumaciam reproduxit dictam citationem in forma bullæ Conſtantienſis concilii, & inſtrumenta executionis, & dictos nobiles ad dicendum & opponendum, quidquid verbo, vel in ſcriptis dicere & opponere voluerint, contra hujuſmodi executionis & citationis inſtrumenta, per eamdem ſynodum citari mandare, per audientiam publicam litterarum contradictarum ſedis Apoſtolicæ, ad certum peremptorium terminum ad hoc competentem per eamdem ſynodum, debita cum inſtantia poſtulaverunt. Et nihilominus expoſuerunt quomodo coram tot commiſſariis quot repræſentat concilium Conſtantienſe difficulter ſit litigare: tum propter gravitatem perſonarum, quam propter difficilem comportationem & congregationem tot ſuppoſitorum & dominorum in una cauſa. Quapropter petit ſibi provideri de remedio opportuno, alteri prælato in Romana curia & de concilio præfato Conſtantienſi committere & mandare, ut cauſam & cauſas hujuſmodi reſumat in eo ſtatu, quo remanſit coram eodem concilio; & ulterius audiat cum ſingulis ſuis incidentiis & dependentiis, annexis & connexis uſque ad concluſionem incluſive,

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XXI. CONCILII.

& ſi concluſerit, ipſi concilio referat merita ipſius cauſa, ad finem quod ſententia diffinitiva ferri poterit per concilium præfatum.

Et ulterius iidem promotores petierunt nomine quo ſupra, tamdem congregationem ſive concilium Conſtantienſe, ut certos judices ſive commiſſarios deputare velit de ſingulis nationibus, qui habeant videre & examinare executiones factas in partibus contra illuſtrem principem dominum Fridericum ducem Auſtriæ, de & ſuper monitorio in cauſa ad inſtantiam reverendi patris domini Gregorii epiſcopi Tridentini contra ſuprafatum dominum Fredericum ducem per ſynodum ſacroſanctam Conſtantienſem decreto, tenendum & obſervandum quoſcumque terminos neceſſarios & opportunos uſque ad declarationem excluſive, & ad referendum, B *aliaque decreta, obſervationes * quæ juris ordinem juxta commiſſionem in hujuſmodi cauſa præſentatam teneri habeant, atque ſervari, prout & quemadmodum in duabus papyri ſchedulis petitionis quas ibidem produxerunt, quarum tenores inferius ſunt inſerti, plenius continentur.*

Quibus ſic factis, venerabilis pater præpoſitus Quinqueecleſienſis de mandato ſynodi Conſtantienſis aſcendit ambonem: & juxta petitiones ipſorum procuratorum concilii ſacroſancti legebat unam ſchedulam deputationis commiſſariorum in cauſa fidei: in qua ſchedula ipſa ſynodus deputat reverendum patrem dominum Joannem patriarcham Conſtantinopolitanum ad reſumendum cauſam hujuſmodi in eo ſtatu, in quo remanſit coram concilio, & ulterius audiat, decidat cum C *ſingulis emergentiis, incidentiis & connexis uſque ad concluſionem incluſive, & ulterius ipſi concilio de meritis ejuſdem, prout in eadem ſchedula, cujus tenor inferius eſt inſertus, plenius continetur.*

Qua quidem ſchedula lecta, levavit ſe in medium reverendus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Vivarienſis, & dixit nomine collegii cardinalium, & nomine ſuo proprio, qualiter domini cardinales non fuiſſent de hujuſmodi ſchedulis omnes adviſati: & ex quo tangunt ita nobiles perſonas, cum primo tangitur regnum Bohemiæ, & alias magnum principem videlicet Fredericum ducem Auſtriæ, contra quas & quem ſummo opere & maturitate eſſet procedendum, D *& ex quo majores, & major pars dominorum de concilio ipſas ſchedulas examinaverunt, & videntur juſtæ, idcirco vellent eas approbare & concordare cum nationibus, quod non crederent niſi bonas & juſtas eſſe.*

Quo conſenſu adhibito & approbatione facta, prælibatus dominus pater præpoſitus Quinqueeccleſienſis legebat ſchedulam commiſſariorum in cauſa Tridentina de verbo ad verbum, cujus tenor inferius eſt inſertus. Qua lecta, præfata ſynodus dictas ſchedulas per dictos dominum Antonium Concordienſem, dominum patriarcham Conſtantinopolitanum, Nicolaum Merſeburgenſem, & Patricium Cortagenſem epiſcopos, nomine quatuor nationum, & reverendum patrem dominum Joannem epiſcopum Oſtienſem cardinalem Vivarienſem nomine collegii cardinalium per verbum, Placet, *approbavit. Super quibus iidem promotores, nominibus quibus ſupra, petierunt ſibi fieri unum, & plura, per dominos protonotarios ſedis Apoſtolicæ, ceteroſque ſcribas ipſius concilii publicum & publica inſtrumentum, & inſtrumenta, ad futuram rei memoriam, præſentibus ſupradictis dominis pro teſtibus infraſcriptis.*

Quibus omnibus factis ſurrexit venerabilis & circumſpectus vir dominus Juſtinus de Juvenacio ſacri conſiſtorii advocatus & expoſuit qualiter eccleſia Tranenſis in regno Neapolitano, quæ metropolitana exſiſte- A *ret, fuiſſet viduata paſtore, & ad eamdem fuiſſet electus reverendus pater dominus[a] .... per capitulum dictæ eccleſiæ, & ipſi legitime proviſum per dictam electionem, ſupplicando concilio eccleſiæ Tranenſi ſuccurratur per confirmationem in perſonam ipſius domini electi: & in caſu, quo ipſum concilium nollet ſe impedire de confirmationibus eccleſiarum, & præſertim metropolitanarum, ſed potius exſpectare ſummum futurum Pontificem, in eo caſu proteſtatus fuit nomine electi, & eligentium prædictorum, quod ipſi electo ſeu eligentibus non currat tempus de conſecrandis epiſcopis aut confirmationibus fiendis; & alias proteſtatus fuit omnia & ſingula quæ ipſi domino electo, & eligentibus in tardationibus confirmationis fiendæ nocere quo-* B *modolibet poſſent, vel obeſſe. Similiter fuit proteſtatus de eccleſiis, de quibus eſſet proviſum[b] per electiones R. P. D. de ...... eccleſiis, & proteſtando in omnibus, per omnia ſicut proteſtatus fuit de eccleſia Tranenſi ſuper quibus petiit nomine procuratorio unum vel plura, publicum ſeu publica fieri inſtrumentum & inſtrumenta per dominos protonotarios ſedis Apoſtolicæ, & ſcribas adhoc deputatos ad dictamen ſapientis. Præſentibus dictis dominis pro teſtibus infraſcriptis.*

[a] In teſt. dominus N. per cap.

[b] Mſ. per electiones vel eorum de partibus de eccleſiis.

Tenores vero petitionum, citationum, inſtrumentorum executionis, necnon deputationis commiſſariorum in cauſa fidei & epiſcopatus Tridentini, de quibus ſupra fit mentio, ſequuntur tales.

C Petitio in cauſa Tridentina ſuper deputatione commiſſariorum.

REverendiſſimi patres & domini, ego Joannes de Scribanis de Placentia procurator in Romana curia, ac procuratorio nomine reverendi in Chriſto patris & domini, domini Georgii epiſcopi Tridentini nomine procuratorio ejuſdem peto, & eiſdem veſtris reverendiſſimis paternitatibus ſupplico, quatenus in dicta cauſa dignemini deputare aliquos prælatos & commiſſarios, qui ſe informent ſummarie, ſimpliciter & de plano, ſine ſtrepitu, & figura judicii; an monitorium alias per hoc ſacrum concilium Conſtantienſe contra illuſtriſſimum principem dominum Fridericum ducem Auſtriæ, & quoſcumque alios occupatores & de- D *tentores eccleſiæ & civitatis Tridentinæ, necnon oppidorum, caſtrorum, terrarum, locorum, & aliorum jurium ad dictam eccleſiam Tridentinam ſpectantium decretum, ſit debite executum: cum poteſtate per edictum in valvis cathedralis eccleſiæ ſancti Stephani Conſtantienſis præfatos dominos ducem, & alios occupatores & detentores, ad dicendum & opponendum quidquid voluerint contra executionem ejuſdem monitorii, & ſubſequenter ad videndum & audiendum ſe propter non paritionem declarari incidiſſe pœnas & ſententias in dicto monitorio contentas, prout videbitur eiſdem veſtris paternitatibus.*

E Petitio per Henricum de Piro data contra fautores Wicleffiſtarum.

REverendiſſimi patres & domini. In cauſa fidei nos procuratores & promotores hujus ſacri concilii repræſentamus coram eiſdem veſtris paternitatibus reverendiſſimis citationem alias per dictum ſacrum concilium decretam contra nonnullos nobiles & barones regni Bohemiæ, & marchionatus Moraviæ, & ejus executionem, & accuſamus contumaciam dictorum citatorum non comparentium, & petimus eos reputari contumaces. Et cum ſit difficile, immo quaſi impoſſibile, pro quolibet termino ſervando congregare tot prælatos, ſeu facere fieri ſeſſionem, ſupplicamus, quatenus dictam cauſam dignemini committere alicui præfa-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXI. CONCILII.

eo, de quo videbitur eiſdem veſtris paternitatibus reſumendam in eo ſtatu, quo ultimo remanſit, & ulterius audiendum, & fine debito terminandum, ſaltem uſque ad concluſionem.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis conſtituit, & deputat commiſſarios ad infraſcripta, videlicet reverendiſſimos patres dominos Gmillelmum tituli ſancti Marci preſbyterum, & Franciſcum tituli ſanctorum Coſmæ & Damiani diaconum S. R. E. cardinales, & [a] Marcum epiſcopum Aprutinum, & Gaſparem abbatem de Peruſio pro natione Italica: Marinum epiſcopum Atrebatenſem, Stephanum epiſcopum Dolenſem pro natione Gallicana: Nicolaum epiſcopum Merſeburgenſem, Joannem de Abundis pro natione Germanica· Patritium epiſcopum Cortagenſem, & Bernardum de Planca Vicarium eccleſiæ Burdegalenſis pro natione Anglicana, alias [b] per certum dominum cardinalem, & ſingulas nationes in cauſa Tridentini epiſcopatus deputatos, ut ſe informent ſimpliciter, & de plano, ac ſine ſtrepitu & figura judicii, an monitorium alias per dictam ſynodum contra nobilem virum ducem Auſtriæ, & alios quoſcumque occupatores & detentores eccleſiæ & civitatis Tridentinæ; necnon oppidorum, caſtrorum, terrarum, bonorum, locorum & jurium ad dictam eccleſiam Tridentinam pertinentium decretum, ſit debite exſecutum: & cum poteſtate citandi dominum Fredericum ducem, & alios quoſcumque detentores, & occupatores ſupradictos, etiam per edictum publicum in Romana curia in valvis eccleſiarum, majoris, & ſancti Stephani Conſtantienſium affigendum; ad dicendum & opponendum quidquid verbo vel in ſcriptis dicere vel opponere voluerint contra dicti monitorii exſecutionem in dicta curia, & in partibus factam; ac etiam propter non paritionem hujuſmodi monitorio: ad videndum & audiendum ſe declarari per dictam ſanctam ſynodum in pœnas in dicto monitorio contentas incidiſſe. necnon etiam ad omnia alia & ſingula dicta ſancta ſynodus præfatis commiſſariis committit agenda, facienda, & exſequenda, & exercenda, quæ pro declaratione præmiſſorum neceſſaria fuerint, ſeu quomodolibet opportuna.

Die Veneris decima quarta Auguſti fuit lecta in natione Gallicana, & placuit, ſi placet aliis nationibus, M. Boloſonis notarius. Placet nationi Angliæ, ſi placet aliis nationibus: Willelmus Sylk, notarius.

Die Dominica decima ſexta menſis Auguſti, placuit nationi Germanicæ, quod procedatur, ut petitur. [c] Supradictus Fabri notarius nationis Germanicæ de mandato nationis.

Die ſabbati decima quinta menſis Auguſti, nona indictione, placuit nationi Italicæ retroſcripta ſchedula, prout in ea & per omnia continetur. Cynus de Lombardis notarius.

Commiſſio in cauſa fidei.

HÆc ſacroſancta ſynodus Conſtantienſis pro celeri exſtirpatione hæreſum, & eccleſiæ reformatione ſacroſancta, omnes & ſingulas cauſas hæreſum & errorum & perverſæ doctrinæ damnatæ memoriæ Joannis Hus hæretici in regno Bohemiæ, & marchionatu Moraviæ exortas ſapientes, etiam criminales ex eis & eorum occaſione quoſdam [d] Scheulionem de Weſſel, alias de [e] Vertemberg ſupremum burgravium Pragenſem, [f] Laczhonem de Cirtvarz capitaneum marchionatus Moraviæ, [g] Rolezkonem ſeniorem de Hunſtat, alias de Podyebrad, Willelmum de [h] Wuztuz, Joannem ſeniorem de Novadomo, Henricum Wortenberg burgravium [i] de Gretz, Reyne Milichonem de Potenſteyn, alias de Zampach, Henricum Scopek de Duba, Ulricum de Nova domo, Joannem juniorem

[a] Mſs. Marinum.

[b] Mſs. per certum dominorum cardinalium.

[c] Lege ex mſſ. Gompertus Fabri.

[d] Mſs. Czenkonem, al. Schenkonem.

[e] al. Vartemberg.

[f] Mſs. Lackonem de Krawarz.

[g] Mſs. Raykonem ... de Kunſtat, alias de Podybard.

[h] Mſs. Zwoterwietz.

[i] Mſs. de Gretz Reginæ, Miluſſonem de Potenſtein.

A [a] de Opezna, Scribonem de Stremberg, Huckonem Kenſmam de Lichtenburg, Roczkonem juniorem de Knuſtat, alias de Prydrvaad baronem de Potenſtem, Joannem Kuska de Hunſtat, Joannem de Lonzuyt, Milotam de [b] Craborcz, Hermannum de [c] Lancſtey, Joannem de Roznital, Pocam de Cracolo, Wsez Zdiſlaum de Zwrerzetiz, Arneſtum de Richenburg, Joannem de Wlaſſym, Joannem de Lanſtey Zdenconem Medetz de Tinetz, Zdeuchonem de Roznatal, Nicolaum Walſtyn, Petrum de Janovitz, alias de Clumetz, Joannem de Miligni, alias de Boſcolcez, Joannem de Coſſenberg, Nicolaum de Nimachoa, alias de Rotz Dialowiez, Nicolaum ſeniorem de Ledetz, Nicolaum juniorem de Ledetz, Sigiſmundum de Nul- B loſtowuz, Weatlaum de Oſtrow, Ronſtaum de Koſſe, Joannem de Onſtow, Theodoricum de Studeni, Joannem de Studeni, Alſſiconem de Martinutz, Mladotam de Crowada, Milotam de Rochdantza, Mskonam de Huorka, Ustiiazonem des Geriſſowiez, Wenſelaum de Swliſſawiez, [d] Craſmum de Ocroch, Leonardum de Huyerpowiez, Bohnkonem de Barmez, Boleconem de Dabawiez, Wichonem de Zhou, Mluokonem de Sempanow, Willelmum de Suitiez, Mathiam de Suiziez, Odolemum de Stupna, Traſmum de Beſſitz, Dumſeum de Perteleng, Laurentium de Brochdancze, Joannem de Proſſetz, Petrum Cuetzoaem de Oſtrow, Barticonem de Oſtrow, Joannem de Thermochod, Petrum de Luſtel, Albertum de Welchou, C Theodricum de Hotiziez, Proviziend Korum de Speczit, Oaſſoaem de Lavemez, Henricum de Leſſtma, Wencolaum Crowicow, Merskonem de Sala, Raporlteam de Ovruliez, Wrehonem de Zebuzuk, Joannem de Simam, Bobankonem de Proſſetz, Lewam Pizlhonem de Znam, Morquardum de Cacowitz, Wenceſlaam de Polna, Joannem de Loſſowitz, Martinardum del Hetez, Henricum de Czaslowitz, Mikazam de Petriwiez, Maiſſikonem de Alberovitz, Poſſiokonem de Alberoviez, Elmam de Coſſetiz, Petrum de Militin, Slaukonem de Komorowitz, Nicolaum de Gretzitz, Joannem de Briſtoin, Nicolaum de Tyziebeliz, Joannem de Polna, Beneſium de Wlatzich, Petrum de Witzap, Stephanum de Witzap, D Otumskonnem Byeſcuma, Joannem de Oſtrozna, Herwitonem de Saaczit, Martinum de Darſitz, Thanvalconem de Hoſtuwz, Raezkonem de Vidaw, Liberum de Hurek de Somiltiſtz, Joannem de Sachochesk, Proskononem de Choyzow, Albertum de Sebaſtrawitz, Joannem de Jevantize, Ulricum de Bronicow, Idiboniem de Lotha, Mathiam de Caſtowitz, Willelmum de Oſtoin, Joannem de Breſſewoci, Joannem Wilka, Joskonem de Thozie, Brunonem de Brela, Bartholomæum de Bravado, Idenkonem de Piſmilewuz, Martinum de Ideſlawitz, Zalbiſſinum de Zdeſlau, Petrum de Vrholz, Zediſlaum de Dobrawada, Thmara de Paulow, Pyredborum de Hontitz, Hunſonem Panlaw, Henricum de Browico, Petrum E de Malowitz, Joannem Sigiſmundum de Malowitz, Petrum de Patzou, Joannem de Traſſelow, Petrum de Diſſavitz, Joannem de Sorbrovicz, Wlaſconem Piezezyie, Willelmum de Maldrewitz, Huchonem de Brazow, Stribenum de Weſtre, Nicolaum de Dyebro Militz, Philippum de Zilitz, Petrum Baskonem de Wzdietow, Petrum de Duo, Henricum de Bruhodo, Willelmum Nieſſunz, Joannem de Wilernomez, Jodocum de Zileza, Nicolaum de Wilnowiz, Peſſikonem de Wzdierow, Petrum de Duo, Joannem de Bzawelgo, Wicham de Slaytut, Nicolaum de Pelantra, Lonipoldum de Meravize, Joannem de Stitap, Beneſſumroch de Dyeram, Leonardum de Muyth, Nicolaum de Mayth, Thraloném de Zdar, Joannem

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XXI. CONCILII.

[a] Mſs. de Opezna, Smyhonem de Sternberg, Hynconem Kruſſina de Lichtenburg, ... de Kunſtat, al. de Podiebrad, baronem de Bodenſtein, (al. Potenſtein.)

[b] Mſs. Crawarz.

[c] Mſs. Lanſteyn.

Sic nomina cetera in mſſ. vaste ſunt deformata.

[d] Forte, Eraſmum.

beant rationabilem, quare declarare non deberent, incidiſſe pœnas in monitorio contentas, allegare ſeu proponere curantes, licet ſatis exſpectatos, reputavit contumaces: & in eorum contumaciam ipſos monitos in monitorio contentos declaravit incidiſſe pœnas in monitorio expreſſas & alias declaravit, prout & quemadmodum in eadem declarationis papyri ſchedula in ambone per venerabilem virum dominum Joannem Uſk prepoſitum prædictum de mandato ipſius ſynodi Conſtantienſis ſive congregationis de verbo ad verbum publice, alta, & intelligibili voce lecta, cujus tenor inferius eſt inſertus, plenius continetur. Qua ſententia lecta domini deputati per nationes ad reſpondendum ſuper approbationibus lectorum & petitorum, qui fuerunt Antonius Concordienſis, Vitalis Tholonenſis, Nicolaus Merſeburgenſis, & Patricius Cortagenſis epiſcopi nomine quatuor nationum, Antonius Concordienſis reſpondit nomine nationis Italicæ in hunc modum juxta deliberationem: Cum non conſtitit de petitione in natione Italica propoſita per advocatum ſuper adjunctione unius commiſſarii de collegio cardinalium vigore commiſſionis in cauſa fidei, per Joannem Uſk propoſitam; ſecluſa illa reſpondebat ad aliam, Placet, reſervata tamen deliberatione nationis & ſynodi, quod unus de cardinalibus poſſit adjungi. Patricius vero Cortagenſis nomine nationis Anglicanæ reſpondit ad omnia petita, Placet.

Subſequenter ad inſtantiam & petitionem reverendi patris domini Simonis epiſcopi Tragurienſis ambaſſiatoris ſereniſſimi regis Romanorum, fuit lecta una littera miſſiva per dominum regem Romanorum concilio & ſynodo Conſtantienſi directa, in effectu continens, quod rex deſiderabat unionem, & pacem in concilio, & inter ſuppoſita nationum, & concilium: & intimabat ejus adventum in tempore celeriori, quo poſſet; alias recommendando ſe, & facta dominorum ambaſſiatorum & procuratorum ſuorum in eodem concilio exſiſtentium; & præſertim quod nihil ardui fiat, ſeu præjudiciale in ejus abſentia. Qua littera lecta venerabilis vir dominus Simon de Theramo ſacri conſiſtorii advocatus, & tanquam procurator ejuſdem domini regis Romanorum, ſuper iis petiit ſibi fieri unum vel plura, publicum & publica, inſtrumentum & inſtrumenta, ad dictamen ſapientum, per protonotarios ſedis Apoſtolicæ, & ſcribas concilii ad hoc deputatos.

Subſequenter ad petitionem venerabilis viri domini Henrici [a] Vitare ambaſſiatoris & procuratoris reverendiſſimi patris domini archiepiſcopi Maguntinenſis, fuit lecta per eumdem dominum Joannem de Uſk una littera miſſiva concilio prædicto per dominum archiepiſcopum Maguntinenſem: in qua continebatur in ſumma, qualiter idem reverendus pater dominus Joannes archiepiſcopus eſſet delatus innocenter apud regiam majeſtatem: excuſans ſe, quod non fecit unquam contra eccleſiam Romanam, neque concilium, ſive regiam majeſtatem, & jam eſſet in ſenio conſtitutus, deſiderans ultra omnem theſaurum pacem, & unionem in eccleſia, & in imperio, & quodammodo in toto orbe terrarum: ſupplicans ſynodo & concilio Conſtantienſi, cum propter neceſſitates ſuæ eccleſiæ Maguntinenſis adeſſe non poſſit, commodo [b] pro excuſato.

[a] Mſ. Nicard.

[b] Forte, habere pro.

Subſequenter venerabilis vir dominus Dominicus de Ponte præſentavit litteras domini electi Fulginatenſis electionis ejuſdem & proviſionis, ſeu confirmationis factæ: proteſtatus fuit quod non currat dicto electo tempus a canonibus inſtitutum, ſeu diffinitum, propter carentiam ſummi Pontificis; cui dictam electionem incontinenti poſt ejus creationem proteſtatus fuit præſentari per partem ſuam.

Item ſimiliter dominus Blaſius de ſancta Agatha advocatus dicti conſiſtorii non recedendo ab aliis proteſtationibus per eum in concilio & in nationibus factis, ſimiliter fuit proteſtatus nomine fratris Hieronymi magiſtri in ſacra Theologia electi ad eccleſiam Ariminenſem, prout ſupra. Super quibus venerabilis vir magiſter Henricus de Pire promotor concilii petiit a protonotariis & aliis concilii ſcribis unum, vel plura, publicum, ſeu publica, inſtrumentum vel inſtrumenta ad dictamen ſapientis. Præſentibus dictis teſtibus ſuperius inſcriptis.

Tenor declarationis pœnarum Argentinenſium.

In nomine Domini, Amen.

AD compeſcendos temerarios auſus ſubditorum in ſuperiores, & prælatos ſuos, necnon laicorum, quos clericis infeſtos oppido tradit antiquitas, in perſonas eccleſiaſticas, & præſertim paſtoralis gerentes officium, tuendo eccleſiaſticam libertatem, hæc ſancta generalis ſynodus Conſtantienſis dudum ad eam fama publica referente, frequentique, & clamoroſa inſinuatione rem pene notoriam demonſtrante, quod Hugelmannus decanus, & Fredericus de [a] Zalre canonicus de mandato capituli eccleſiæ atque conſenſu proconſulum, rectorum, & communitatum civitatis Argentinenſis, necnon Michaëlis [b] Zulbrug, & Rolim Barphennig dictæ civitatis civium conſilio, auxilio, conſenſu, dilectos eccleſiæ filios Wilhelmum electum, necnon Fredericum cantorem dictæ Argentinenſis eccleſiæ cum nonnullis eorum bonis & rebus manu armata violenter & temere ceperunt in quodam caſtro ad ipſam eccleſiam pertinente, atque ad civitatem Argentinenſem invitos adduxerunt, carcerique mancipaverunt; dictique Hugelmannus, Fredericus, & alii prænominati, necnon capitulum, conſules, proconſules civitatis, & communitatis prædicto incluſos detinebant, prout adhuc detinent mancipatos: præfatos Hugelmannum decanum, Fredericum canonicum, necnon capitulum, conſules, proconſules, rectores, & communitates, atque Michaëlem, & Rolinum præfatos canonice, & peremptorie monuit; quatenus infra certa temporum ſpatia tunc futura, nunc autem, & diu elapſa, prædictos Guillelmum electum, & Fredericum cantorem, ſub pœnis juris, & ſacrorum canonum, necnon excommunicationis in ſingulos, interdicti in eccleſiam, atque communitatem, civitatem, necnon in terras, dominia, atque loca ad capitulum & communitatem prædictas & prædicta communiter vel diviſim pertinentes & pertinentia, eidem ſanctæ ſynodo redderent, & relaxarent: niſi tamen cauſam, vel cauſas allegare vellent, quare ad promiſſa minime tenerentur: ad quam * ſe & quas allegandum coram eadem ſancta ſynodo certum & peremptorie terminum præfixit, & aſſignavit, & ad hoc illos peremptorie citavit; alioquin eadem ſancta ſynodus præfatas ſententias & cenſuras ex tunc in ſcriptis promulgavit. Et quia præfati nominati hujuſmodi monitioni parere, & coram eadem ſancta ſynodo legitime ad præmiſſa in aſſignato & prorogato termino, & eorum quolibet comparere, cauſamque vel cauſas præmiſſas allegare minime curaverunt, immo contumaciter contempſerunt, ad hæc tamen diutius exſpectati; idcirco eadem ſancta ſynodus præfatos Hugelmannum decanum, Fredericum canonicum, Michaëlem, & Rolinum cives, necnon conſules, & proconſules, & ſingulariter ſingulos excommunicationis; eccleſiam vero, civitatem & communitatem, necnon terras, dominia, & loca prædictas, & prædicta interdicti ſententias, & cenſuras incurriſſe, dictaſque perſonas ſingulariter ſingulas excommunicationis; eccleſiam vero, civitatem, & communitatem

[a] Mſ. Zalrn.

[b] Mſ. Meelburg.

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XXI. CONCILII.

atque terras, dominia, & loca, prædictas & prædicta, eccleſiaſtico ſubjacere interdicto pronunciat, & declarat: præmiſſaque mandat per omnes eccleſiæ ſubditos, qui fuerint debite ſuper hoc requiſiti, publicari, & de præmiſſis litteras confici opportunas, &c.[a] A

[a] In mſſ. additur. Definitivæ litteræ domini Regis, & domini Auguſtini, concilio directæ.

Congregatio generalis.

Die Veneris quinta ſupradicti menſis Junii fuit tenta ſolemniter Conſtantiæ in loco ſolito ſeſſionis in eccleſia majori, hora octava poſt mediam noctem, hujus ſacri concilii, ut moris eſt, congregatio generalis: in qua venerabiles & egregii viri illuſtriſſimi principis domini regis Portugalliæ ambaſſiatores ambonem publicationis ordinatorum in concilio aſcenderunt: inter quos unus ex eiſdem propoſuit ſolemniter B dominum ſuum recommendando. Poſt hoc dominus reverendus epiſcopus Sariſburienſis ſurgens verba proponendo[b] confirmando, eumdem dominum regem in concilio mirifice recommendavit. Deinde dictorum ambaſſiatorum procurator, ſine mandato fuit locutus. His ſic peractis, reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Florentinus S. R. E. cardinalis, etiam ſurgens ſupradictum regem dominum Portugalliæ, ipſiuſque oratores ſive ambaſſiatores, & dominum epiſcopum Sariſburienſem eleganter recommendavit. Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, dominis Joanne epiſcopo Oſtienſi vicecancellario appellato Laudenſi, Antonio Aquilegienſi, Gabriele Senenſi, Alamanno Piſano, Angelo Veronenſi, Thoma Tricaricenſi, Branda Placentino, Guillelmo ſancti Marci, Antonio de Cholanco, Petro Faxi, C Amedeo de Salutiis, Ludovico de Fliſco, Ottone de Columna, & Franciſco Florentino S. R. E. cardinalibus, ambaſſiatoribuſque pluribus, & Chriſti fidelibus in multitudine copioſa.

[b] Forte, & confirmando.

Die Jovis undecima menſis Junii prædicti, Conſtantiæ in domo fratrum Minorum, in refectorio majori dictæ domus, in qua natio Germanica pro ſuis conſiliis, tractatibus habendis & adviſandis congregari ſolet, mane hora tertiarum, vel quaſi, conſtitutus magnificus dominus Everhardus comes de Nelleburg, locum tenens gubernatoris & cuſtodis ſacroſanctæ ſynodi Conſtantienſis, in abſentia illuſtris principis domini D Ludovici comitis Palatini Rheni, & ducis Bavariæ. Præſentibus ibidem reverendiſſimis, reverendis, venerabilibus, & circumſpectis viris dominis Antonio cardinali Bononienſi, Joanne Conſtantinopolitano, & Joanne Antiocheno patriarchis, Joanne Rigenſi, Bartholomæo Mediolanenſi archiepiſcopis: Vitali Tolonenſi, Frederico Auguſtenſi provinciæ Maguntinæ, Amedeo electo Lugdunenſi, Simone Traguirienſi, Joanne Wormacienſi, Nicolao Merſeburgenſi, Gregorio Tridentino, Henrico Feltrenſi, Franciſco Argentinenſi, Ulrico Verdenſi, Antonio Concordienſi, Bertrando ſancti Flori, Elia Aniciacenſi epiſcopis, Nicolao Wordis uteriuſque, Joanne Abundi theologiæ, & decretorum[c], abbate in Olnagenſi, abbate Campicenſi, E aliiſque doctoribus in numero ducentorum, vel quaſi, præſidentibus quatuor nationum & deputatis ad infraſcripta audienda conſtitutis ad hoc miſſis, & per ex reverendi patris domini Huldrici epiſcopi Verdenſis propoſuit ibidem, qualiter idem dominus comes de Nellemburg a domino Conrado fratre carnali canonico eccleſiæ Argentinenſis heri recepiſſet certas litteras, in quibus continetur, quod idem Conradus canonicus per fidem & juramentum ſuum excuſaretur de captione domini Wilhelmi electi Argentinenſis: ſicqus ipſe dominus Conradus nec verbo, neque in facto ſe intromiſerat, neque aliquid inde ſciviſſet, & ſumme dolet de captivatione: & in caſu quo aliqua pœna, vel ſententia cenſurarum quarumcumque promulgarentur contra capitulum & ſingulas perſonas eccleſiæ Argentinenſis, ſupplicaret concilio quod dignaretur talem proviſionem apponere, quod idem dominus Conradus comes de Nellemburg canonicus in illis pœnis & ſub comprehendi non poſſit, cum totaliter innocens eſſet hujuſmodi captivationis: recommendans ipſum dominum Conradum comitem concilio Conſtantienſi ad omnia ſibi poſſibilia. Præſentibus dictis dominis pro teſtibus infraſcriptis, necnon magiſtris Michaële Boloſonis, Wilhelmo Porcellis, Giſelero de Boveten notariis, & [a]Goffrido de Daſten curſore ſedis & protonotario dicti loci, ſive nationis Germanicæ, teſtibus ad præmiſſa vocatis, & rogatis.

[c] Adde ex mſſ. Henrico Nithardi, decretorum doctoribus; Abbate Svingenſi, (Lipſ. in Elwangen) abbate Kemptenſi, aliiſque &c.

[a] Mſſ. Gothfrido de Daſten.

Congregatio generalis.

Die Sabbati vigeſima ſeptima menſis Junii prædicti, Conſtantiæ in eccleſia majori prædicto, & in loco ſeſſionis, mane hora octavo, vel quaſi, fuit congregatio generalis omnium prælatorum, doctorum, ambaſſiatorum, magiſtrorum, & procuratorum prælatorum, principum, &c. ſynodum ſeu concilium Conſtantienſe conſtituentium, pro cauſa Argentina in eadem ſynodo ſuper captivatione domini electi Argentinenſis ventilata, atque vertente, & pendente. Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus dominis Joanne epiſcopo Oſtienſi vicecancellario [b]Laudenſi, Angelo Preneſtino epiſcopis cardinalibus Antonio Bononienſi, Franciſco Venetiarum, Gabriele Senenſi, Angelo Veronenſi, Thoma Tricaricenſi, Branda Placentino, Guillelmo ſancti Marci, Petro de Faxi preſbyteris, Ottone de Columna, Lucido de Comite, Franciſco Florentino, diaconis cardinalibus: necnon illuſtriſſimorum principum Romanorum & Ungariæ, Franciæ, Angliæ, Arragonum, Cypri, Neapolitanorum, Poloniæ, Sueciæ, Norvegiæ, & Daciæ regum, aliorum prælatorum, principum tam eccleſiaſticorum, quam ſæcularium, univerſitatum ſtudiorum, & communitatum ambaſſiatoribus, ceteriſque dominis & ſuppoſitis, ſynodum præfatam conſtituentibus, & aliis nobilibus, & clientibus ibidem adſtantibus in numero copioſo. Et pro concordia celerius habenda inter reverendum patrem dominum Wilhelmum electum Argentinenſem, & univerſitatem civitatis Argentinenſis, fuit ibidem dictus reverendus pater electus Argentinenſis in medium ductus. Quo ibidem exſiſtente, ſurrexit reverendus pater dominus patriarcha Antiochenus, & publicabat in generali cauſa Argentina, quare dictus dominus electus juxta aſſertionem dominorum de capitulo, fuiſſet captus: & humiliter narravit quædam capitula per nationes concluſa, modum, & formam, qualiter, & quomodo deberet procedi inter partes, videlicet electum, capitulum, & civitatem Argentinenſem continentia: quorum capitulorum tenores inferius ſunt inſerti, & ibi de verbo ad verbum recitati. Quibus ſic recitatis verbaliter, levavit ſe reverendus pater dominus Robertus epiſcopus Sariſburienſis nomine ſynodi Conſtantienſis, & fecit certam relationem in qua correxit mala commiſſa per negligentiam domini electi Argentinenſis & ſuorum: videlicet de collapſione bonorum, terrarum, & rerum eccleſiæ Argentinenſis: & e converſo, exceſſus commiſſos per capitulum, civitatem, & perſonas ſingulares, tamquam ſubditos in ſuperiorem & dominum commiſſos atque factos. Quo ſermone completo juxta capitula ſuperius recitata fuerunt deputati ii, videlicet,

[b] Lege, appellato Laudenſi, ut pag. ſup.

Branda Placentinus, Angelus Veronenenſis, cardinales.

Pro natione Germanica, Jacobus Placentinus epiſcopus Nicolaus Vordis auditor, utriuſque juris doctor.

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXI. CONCILII.

Pro natione Italica, Mariaus archiepiſcopus Apruſinus. Thomas de Ameleia, auditor palatii cauſarum.

Pro natione Gallicana, Joannes patriarcha Conſtantinopol. & Joannes epiſcopus Gebennenſis.

Pro Anglicana, Patricius epiſcopus Cortagenſis. Richardus Derbin protonotarius.

Quibus judicibus & commiſſariis ſic deputatis, levavit ſe ſtrenuus miles dominus Henricus [a] *Lazenbork: & per os venerabilis viri domini Joannis Vsk præpoſiti Quinqueeccleſienſis propoſuit, qualiter sereniſſimus princeps Sigiſmundus Romanorum rex ſcripſit concilio ſuper relaxatione domini Wilhelmi electi Argentinenſis, & in perſona ipſius domini Henrici, & reverendi patris domini* [b] *Sivonis epiſcopi Traguriensis: & in caſu, quo concilium velit, quod ipſe vadat pro aliis captivis, videlicet cantore Argentinenſi & familiaribus eorum, videlicet electi & cantoris, captivatis: quod ſperat eos adducere, quemadmodum adduxit dictum electum. Quibus ſic factis, de mandato ſynodi prædicti ad omnia prædicta reſponderunt:* Placet: *videlicet Antonius Concordienſis, Nicolaus Merſeburgenſis, Vitalis Tolonenſis, Patricius Cortagenſis. Et demum Joannes Oſtienſis nomine collegii cardinalium per verbum:* Placet. *Approbatione namque hujuſmodi facta per ſynodum ſive congregationem præfatam, venerabilis magiſter Henricus de Piro promotor ipſius concilii petiit ſibi fieri unum, vel plura, publicum vel publica, inſtrumentum & inſtrumenta. Præſentibus prædictis teſtibus.*

Subſequenter venerabilis vir dominus Dominicus de Ponte advocatus ſacri conſiſtorii, præſentavit ibidem certas litteras miſſivas per regem Francorum ſuper promotione electi .... quarum tenores inferius ſunt inſerti. Quibus litteris lectis, ſurrexit venerabilis & circumſpectus vir dominus Auguſtinus de Piſis ejuſdem palatii ſive conſiſtorii advocatus, & nomine illuſtris principis Ludovici comitis Palatini ac ducis Bavariæ: & dixit, qualiter alias certa littera fuiſſent lecta in nationibus, tangentes ſtatum & perſonam ipſius Ludovici. Litteræ fuerunt directæ per dominos Joannem archiepiſcopum Maguntinenſem, duces Wilhelmum & Octonem ipſius domini Ludovici fratres carnales, & marchionem Vadenſem: in quibus litteris miſſivis dixit contineri, qualiter ipſe dominus Ludovicus dux & comes conaretur injuriare dictis ſuis fratribus quoad ſucceſſionem bonorum patrimonialium: de quibus contentis in ipſis litteris ipſum dominum Ludovicum comitem, & ducem omnimodæ determinationi concilii Conſtantienſis & sereniſſimi principis Sigiſmundi Romanorum regis: quorum determinationi in omnibus & per omnia, plenarie & integraliter uſque ad minimum obedire, & in nullo contrafacere, ſeu venire de jure, vel de facto. Et optavit ſive deſideravit illud fieri celeriter, ad finem quod toti mundo manifeſtaretur ejus juſtitia. Super quibus fuerunt petita inſtrumenta per reverendos patres dominos ſedis Apoſtolicæ protonotarios, ceteroſque notarios, atque ſcribas ad hoc deputatos, unum, vel plura, publicum ſeu publica, inſtrumentum ſeu inſtrumenta, ad dictamen cujuſlibet ſapientis. Præſentibus ſupradictis dominis & teſtibus.

Tenores vero dictorum capitulorum, ut præfertur, per dominum patriarcham Antiochenum recitatorum; necnon deputationis commiſſariorum cauſa, de quibus ſupra fit mentio, ſequuntur, & ſunt tales:

Primo, quod perſona domini electi Argentinenſis offeratur ſacro concilio cras in congregatione generali in loco ſeſſionis facienda: ibique per habentem verba dicti concilii cum honeſtate & honoribus debitis recipiatur, ſecundum quod decet, honore ſacri concilii, & eccleſiæ Argentinenſis, ac perſonæ ejuſdem domini electi conſideratis.

Item quod attendatur, quod dicta perſonæ oblatio fiat pure & ſimpliciter ſine conditione & obligatione quacumque; & ſi forſan aliqua conditio vel obligatio interveniret, in dicta obligatione caſſetur ante omnia per dictum concilium, & pure præfata perſona recipiatur ad finem juſtitiæ inter perſonas & alias ex officio miniſtranda.

Item quod dictus electus ibidem offerat & præſtet cautionem idoneam de non recedendo a concilio ante finem cauſæ: & de ſtando juri, ac judicio ſiſti, & de parendo, contemperandoque, & obediendo judicatis ſuper omnibus propoſitis, & opponendis contra eum, tam ex officio, quam ad inſtantiam decani, & capituli, ac civium Argentinenſium, & maxime ſuper iis quæ concernunt indemnitatem eccleſiæ prædictæ Argentinenſis.

Item quod vice verſa decanus, capitulum, ac cives ſimilem cautionem præſtent, quoad propoſita & proponenda contra eos pro parte dicti electi, & alias ex officio, ne dictum ſacrum concilium in aliquo videatur claudicare.

Iſta ſuperius ſcripta non fuerunt lecta, ſed ſolum per dominum Joannem Patriarcham Antiochenum verbaliter dicta.

Item quod deputentur per ſacrum concilium de qualibet natione duæ notabiles perſonæ: ex parte collegii, duo domini cardinales, qui habeant plenam poteſtatem recipiendi cautiones caſu quo in prima congregatione non eſſent per concilium receptæ, & circa cuſtodiam perſonæ medio tempore providendi in dicto caſu, & etiam cauſam & cauſas ad querelas partium prædictarum, & alias ex officio motas, ac movendas audiendum, & examinandum, & generaliter omnia faciendum, quæ ad plenam diſcuſſionem hujuſmodi cauſarum, & querelarum pertinent ſeu pertinebunt uſque ad ſententiam diffinitivam excluſive. [a]

Congregatio generalis.

ANno & indictione, quibus ſupra, die vero ſabbati quarta menſis Julii, Conſtantiæ in eccleſia majori in loco ſeſſionis ſolita, hora decima poſt mediam noctem fuit more ſolito congregatio generalis, in qua reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Franciſcus cardinalis Florentinus fecit quamdam propoſitionem ſive ſermonem pro unione: & accepit illud, quod ſcribitur Joannis 17. Pater ſerva eos in nomine tuo, quos dediſti mihi, ut ſint unum, ſicut & nos, &c. *Propoſitione iſta facta venerabilis & circumſpectus vir dominus Joannes Abundi, utriuſque juris doctor, ambonem publicationis ſæpefatam aſcendens, de mandato ſacri concilii ſibi facto, quoddam inſtrumentum publicum per venerabilem virum dominum Joannem de Opizis ſacri palatii Apoſtolici auditorem cauſarum, ipſiuſque concilii ambaſſiatorem, publice de verbo ad verbum propoſuit & perlegit, cujus tenor inferius eſt inſertus: ipſoque inſtrumento perlecto, idem magiſter Joannes Abundi nomine dicti concilii a protonotariis & notariis hujus concilii fieri petiit ſuper præmiſſis unum vel plura, publicum ſeu publica inſtrumenta.*

Subſequenter magiſter Joannes Abundi quaſdam litteras clauſas huic ſacro concilio per sereniſſimum principem dominum dominum regem Arragonum miſſas, ac inſtrumentum procurationis publicum reverendo patri domino Antonio Texal generali ordinis ſanctæ Mariæ de Mercede, quorum tenores inferius ſunt inſerti, de ſimili mandato hujus ſacri concilii facto publice,

[a] al. *Lezenbog.*

[b] Mſ. Simeonis, ut ſupra. In mſſ etiam German. electi nomen abeſt.

[a] In mſſ. additur, *Littera Regis Francorum in exemplari non habetur.*

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1416. Seſs. XXI. Concilii.

blice, alta & intelligibili voce perlegit. Quibus omnibus ſucceſſive lectis, idem magiſter Antonius generalis & procurator, ambonem præfatum aſcendens, brevem, utilem, & bonam ſine themate fecit collationem: dominum ſuum regem prædictum recommendando mirifice, eumque de tardatione miſſionis ambaſſiatorum ſolemniſſime excuſando: ſupponitque in eadem quod ipſius ambaſſiatores regis ſui domini ad unum menſem exſpectarentur: ac etiam tamquam humilis orator illuſtriſſimorum principum dominorum regum Navarræ, & Caſtellæ, ac ſereniſſimorum virorum Fuxi & Armeniaci comitum, humiliter huic concilio ſupplicavit, quatenus eos de non miſſione ambaſſiatorum ſuorum excuſatos haberet, & ipſorum ambaſſiatores ſimiliter per menſem exſpectare dignarentur. Et ſuperius per eum propoſitis & petitis per protonotarios & notarios hujus ſacri concilii, ſibi fieri & confici unum, vel plura publica petiit inſtrumenta.

Ordinate autem iis peractis, magiſter Joannes Abundi quamdam reſponſionis ad præmiſſa ſchedulam, cujus tenor inferius eſt inſertus, de mandato concilii ſibi ſuper hoc facto publice perlegit. Hac autem ſchedula lecta, fuit per nationum præſidentes, & Joannem epiſcopum Oſtienſem & vicecancellarium, nomine collegii cardinalium reſponſum, Placet. *Ipſaque reſponſione ſacri concilii, ut præfertur, lecta, fuit per dictum dominum Antonium generalem & procuratorem tamquam rata & grata accepta. Super quibus omnibus & ſingulis præmiſſis idem magiſter Antonius generalis & hujus ſacri concilii promotor, a protonotariis & notariis ejuſdem concilii ſibi fieri unum, vel plura publica petiit inſtrumenta.*

Demum idem magiſter Abundi quamdam commiſſionis ſchedulam pro egregio viro domino Joanne Cornelii decretorum doctore, & ſimili mandato hujus ſacri concilii de verbo ad verbum publice perlegit, cujus tenor ſimiliter inferius eſt inſertus. Quæ ſchedula ſic lecta per omnes nationum præſidentes, & dominum Joannem epiſcopum Oſtienſem & vicecancellarium [a] hujus ſacri concilii concorditer fuit reſponſum, Placet. *Præſidentibus ibidem reverendis patribus & dominis Vivarienſi, Angelo Laudenſi, Jordano de Urſinis, Angelo Bononienſi, Franciſco Venetiarum, Gabriele Senenſi, Almanno Piſano, Antonio Veronenſi, Guillelmo ſancti Marci, Thoma Tricarienſi, Antonio de Chalanco, Petro Fuxi, Ottone de Columna, Lucido de Comite, & Franciſco Florentino S. R. E. cardinalibus, necnon dominorum regum, ducum, principum, comitum, nobilium, ac prælatorum ambaſſiatoribus, Chriſti fidelibus in numero copioſo.*

[a] Forte, nomine hujus.

Tenores vero dictorum inſtrumentorum publicorum, litterarum miſſivarum, ac ſchedularum reſponſionis, & commiſſionis unde ſupra fit mentio, ſequuntur.

In nomine Domini, Amen.

NOverint univerſi, quod die Martis circa horam obſequii intitulatam, decima ſeptima menſis Martii, anno a Nativitate Domini MCCCCXVI. *in præſentia mei Arnoldi de Millaris regia auctoritate notarii publici Barchinonenſis, ac regentis ſcribaniam curiæ vicariæ Barchinonæ, pro venerabili Franciſco [b] Triveni curiæ Barchinonenſis domino utili prædicto ſcribente, & in præſentia etiam egregii viri Joannis comitis Cardonæ, honorabilis Bernardi de Ponte legum doctoris, [c] Speraindeo Cardona juris periti, Bonanati Petri licentiati in decretis, Bernardi [d] Suri, Raymundi de Plano, Galcerandi [e] du Sauk, & Petri de Torrentibus, & diſcreti Bernardi Splugnez*

[b] Mſs. Torreni tunc Barchinonæ, domino utili prædicta ſcribante.

[c] Mſs. Sperantio in Deo Cardona.

[d] Mſs. Serra, al. Sirra.

[e] Mſs. du Say.

A [a] *notarii, civium Barchinonæ, teſtium ad hæc vocatorum ſpecialiter & aſſumptorum, nobilis & ſpectabilis vir Joannes de Opizis, decretorum doctor, procurator & nuncius ſacri concilii, prout de ſua poteſtate conſtat per quamdam bullam plumbatam cum cordulis cannabis a ſynodo Conſtantienſi emanatam, datam Conſtantiæ ſecundo Nonas Febr. anno prædicto, & dicto nomine, præmiſſa quadam verbali explicatione de omnibus iis, quæ geſta, & nuper lecta fuerunt per congregatos Conſtantiæ, vocatum per eum concilium, juxta conventiones initas inter ſereniſſimos dominos reges Arragonum, Caſtellæ & Navarræ, ac comites Armeniaci & Fuxi: & recitando pacem, tranquillitatem maximam, & quietem, quæ erant in dicta civitate Conſtantienſi, & congregatos ibidem. & maximam devotionem, quam habent, ut hæc obedientia de facto uniatur cum eis pro conſequendo ſanctiſſimum unionem: & magnum gaudium de conventionibus & concordia auditis, de & pro quibus feſtivitatem ſolemnem cum magna lætitia celebrarunt. Explicando etiam apertum animum dictorum congregatorum, quem habent erga hanc civitatem: cui poſt Deum, & dominum Arragonum, dictæ conventionis & concordiæ bonum attribuunt, paratos ſe offerentes eidem civitati in gratiis omnibus complacere, gratis verbis inducendo eamdem, quod virtuoſos labores continuatim circa dictum actum ſanctiſſimæ unionis obtulit, & præſentavit honorabili Joanni Aymerici, militi, vicario Barchinonæ, [b] Aquilarum & Valentiæ, Modiliani, & Mediliani, pro ſereniſſimo principe & domino, domino Ferdinando Dei gratia Arragonum rege, ab hujuſmodi Barchinonæ civitate pro nunc abſente. Præſentibus ibidem honorabilibus Joanne [c] Salvatenum, Arnoldo de Torrente, Galcerando Carbona, & Joanne [d] Briſſatti conſiliariis hoc anno civitatis Barchinonæ, una cum venerabili Marco Turelli pro nunc abſente: & præſentibus etiam pluribus aliis civibus exſiſtentibus in domo concilii ipſius civitatis; quamdam chartam, ſive inſtrumentum confirmationis omnium & ſingulorum capitulorum quinque ſigillis appendentibus communitum. Item ſexaginta & unam litteras convocatorias, quamlibet earum quinque ſigillis pendentibus roboratum, & viginti pro regno Arragonum, & viginti pro regno Caſtellæ, & decem pro regno Navarræ, & quinque pro comitatu Fuxi, & alias quinque pro comitatu Armeniaci, prout fuit concordatum in dictis capitulis. Necnon etiam præſentavit præfatus honorabilis nuncius & procurator prænominatus honorabili vicario Bartholomæo decem ſalvos conductus prædicti concilii Conſtantienſis cum bullis plumbeis munitos. Item novem ſalvos conductus civitatis Conſtantienſis cum ſigillis pendentibus communitos. Item ſex ſalvos conductus in papyro ſcriptos. Ex quibus quidem ſexaginta & una litteris convocatoriis cauſa brevitatis fuit lecta una alta & intelligibili voce coram omnibus ibidem præſentibus. Et ex prædictis ſalvis conductibus fuit lectus unus. Item præſentavit præfatus honorabilis procurator & nuncius dicta honorabili vicario Barchinonenſi ſexaginta litteras convocatorias, quas, ut dixit, præfatum concilium ad cautelam fecit fieri: quæ omnes, ut aſſeruit, ſunt ſimiles, præterquam in tribus verbis ſuper depoſitione prædicta: videlicet ubi dicit quod dominus Gregorius XII. in ſua obedientia dicebatur, ſua ſponte ceſſit, ſic idem Joannes dictus XXIII. in ſua obedientia poſt ejus legitimam depoſitionem facere voluit atque fecit. Quibus ſiquidem litteris convocatoriis, ſalvis conductibus præſentatis, idem honorabilis nuncius & procurator nomine dicti concilii Conſtantienſis proteſtatus fuit per hujuſmodi præſentationem, quod non intendebat præ-*

ANNO CHRISTI 1416. Seſs. XXI. Concilii.

[a] Mſ. notariorum.

[b] Mſs. Aquilaris.

[c] Mſs. Sauldenis.

[d] al. Buſſeti.

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XXI. CONCILII.

judicare capitulis conventis & concordatis in Narbona. Et in caſu quo tacite vel expreſſe in aliquo prajudicaretur, ex nunc vult habere dictas litteras pro non præſentatis. Necnon etiam proteſtatus, quod prædictas ultimas litteras convocatorias per ipſum ultimate præſentatas præſentare non attendebat, nec eis uti, niſi ſi & inquantum præfato domino regi Arragoniæ, & aliis, quorum intereſt, gratum erit, nec in aliquo recedere a forma concordata. Volens, & requirens de prædictis oblationibus & præſentationibus ſibi dicto nomine fieri atque tradi publicum inſtrumentum ſeu inſtrumenta publica per notarios infraſcriptos; & ad majorem præmiſſarum litterarum convocatoriarum clarificationem, & deſignationem. Tenor tamen ex eiſdem in hujuſmodi præſentationis inſtrumento fuit inſertus, qui talis eſt:

Miſeratione divina epiſcopi, preſbyteri & diaconi cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, prælati, &c. [a]

[a] Dabitur inferius ſeſſione XXII. ex prima editione.

Ego Bruantius Dwerg, inter decretorum doctores minimus, ac ſedis Apoſtolicæ notarius, quia præmiſſis omnibus & ſingulis, dum ſic, ut præmittitur, agerentur & fierent, una cum infraſcriptis dominis meis præſens interfui, eaque ſic fieri vidi & audivi: ideo præſentes litteras per alium ſcriptas de mandato dictorum dominorum meorum exinde confeci & ſubſcripſi, ſignoque & nomine meis conſuetis ſignavi rogatus & requiſitus, in fidem & teſtimonium præmiſſorum.

Et ego Joannes de Trembleyo decretorum doctor ſedis Apoſtolicæ notarius in omnibus prædictis præſens interfui, & una cum dictis collegis meis ea fieri vidi & audivi, & ad prædicta rogatus me ſubſcripſi, & ſigno meo manuali conſueto ſignavi in teſtimonium omnium præmiſſorum.

Et ego Jacobus Rodini de Janua ſanctæ ſedis Apoſtolicæ notarius præmiſſa omnia, dum ſic, ut præfertur, agerentur & fierent, una cum aliis dominis meis collegis deputatis ſic fieri vidi & audivi, ipſiſque omnibus interfui, ſignoque meo conſueto ſignavi, & manu propria me ſubſcripſi rogatus & requiſitus, in fidem & teſtimonium omnium præmiſſorum.

Joannes Oſtienſis Nationis Italicæ, N. Gallicanæ, N. Germanicæ, Joannes Lange Anglicanæ. Quibus omnibus ſic peractis, prænominatus honorabilis vicarius Barchinonæ, de conſilio venerabilis Speru-in-Deo Cardona, & Bonanati Petri ſuorum in iis aſſidentium ſeu conſiliariorum, retinuit ſibi in præmiſſis & ſuper ipſis deliberationem.

Subſequenter vero die Jovis, quæ fuit decima octava menſis Martii, anno prædicto a Nativitate Domini MCCCCXVI. *præſentibus honorabilibus, Bononato Petri in decretis licentiato, & Michaele de Sena civibus Barchinonæ, diſcretis Matthia Juſti ſcriptore præfati domini regis, & Joanne Bachallarii ſcriptore, teſtibus ad hoc vocatis ſpecialiter & rogatis aſſumptis, præfatus honorabilis vir Joannes Aymerici miles vicarius Barchinonæ, explicando in & ſuper præmiſſis ſuam deliberationem, tradidit mihi notario infraſcripto quamdam papyri ſchedulam ſcriptam, quæ eſt hujuſmodi ſeriei. Præſentationi & oblationi litterarum bullarum, & aliarum ſupradictarum ſibi factarum, per nobilem & ſpectabilem virum dominum Joannem de Opizis decretorum doctorem, & nuncium congregationis, ſeu per eum vocati concilii Conſtantienſis provinciæ Moguntinæ. Reſpondit Joannes Aymerici miles vicarius civitatis Barchinonæ pro illuſtriſſimo principe domino ſuo rege Arragonum, & dicit, quod ipſe recipit & acceptat litteras convocatoriales, bullas & ſalvoſconductus, ſeu litteras ſalvorum conductuum in forma & modo prænotatis, ſub & cum conditionibus & proteſtationibus quæ ſequuntur.*

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXI. CONCILII.

Primo, quod per receptionem & acceptationem prædictam non intendit recedere a capitulis dudum conventis, concordatis & firmatis in civitate Narbonæ, inter ſereniſſimum principem & dominum, dominum Sigiſmundum Dei gratia Romanorum regem & Ungariæ ſemper auguſtum, & [a] *Romanos patres dominos prælatos, & quoſdam alios egregios & ſpectabiles viros nuncios dictæ congregationis Conſtantienſis parte ex una, & illuſtriſſimos principes dominos regem Arragonum, Caſtellæ, Navarræ, necnon & potentes dominos comites Armeniaci & Fuxi, ſeu ambaſſiatores & procuratores eorum ex altera, nec deviare in aliquo ab eiſdem, nec ſuper eiſdem aut contentis in eis aliqualiter innovare.*

[a] Forte, reverendos.

Secundo quod per hujuſmodi receptionem & acceptationem, & alia inde ſecuta nullum fiat præjudicium regi Arragonum jam dicto circa curſum termini trium menſium, qui currere debet a præſentatione dictarum litterarum, & ſalvorum conductuum, ut in dictis capitulis, ad quæ ſe refert, continetur; nec ad curſum alicujus temporis, vel termini; quare attento quod dictos omnes ſalvoſconductus non præſentat, & quod ſine eis non poteſt haberi tutus acceſſus ad Conſtantiam, dicti tres menſes nullatenus currere debent.

Tertio quod per receptionem & acceptationem quarumdam litterarum aliarum convocatoriarum in civitate Narbonenſi concordatarum, quarum ſeries & tenor in prænominatis eſt inſertus, non intendit inde vicarius obligare præfatum dominum regem ad probandum & acceptandum dictas litteras & diverſas, & diſcrepantes a tenore convento, nec ad utendum eis, niſi ſi & ubi eidem domino regi placuerit: nec intendit iſtas litteras diſcedere in aliquo ab ipſis capitulis, & contentis in eiſdem. Quod ſi in dictis litteris convocatoriis, bullis, & aliis reſcriptis, aut tenore earum, & eorum aliqua in modo aliquo deficiunt, quod illis, quæ & ſi qua, aut ſi quæ forſan deficiant, nullatenus cenſeatur tacite, & minus expreſſe renunciatum, immo dicto domino regi remaneat jus plene ſalvum habendi, & recipiendi eas, & ea, & quæ, ſi qua, aut quæ quod tempus trium menſium prælibatum, aut aliud tempus interim non præcurrat; nec alias idem dominus rex, & conſtituat, aut cenſeatur eſſe conſtitutus in mora, donec omnia, quæ ſibi tradi, & præſentari debent, legitimum & debitum in forma, tenore, & modo complementum. Proteſtatur etiam pro domino rege Arragonum, & pro ſe de omnibus & ſingulis, de quibus licet proteſtari, & ſalvare jus regis ſui, de quibus, &c.

Quæ quidem papyri ſchedula tradita prælibatus honorabilis vicarius petiit & requiſivit eam in fine præmiſſorum inſeri & contineri, ſibique nomine dicti domini regis fieri atque tradi publicum inſtrumentum, & etiam publica inſtrumenta per notarios ſuperius & inferius ſcriptos.

Poſtmodum vero die ſabbati in tertiis, quarta die Aprilis anno prædicto a Nativitate Domini MCCCCXVI. *in præſentia Antonii Verii notarii* [b] *ſubſcripti in curia vicaria Barchinonæ, & in præſentia etiam Bononati Petri in decretis licentiati, & Joannis* [c] *Letavaſſes civium Barchinonenſium, &* [d] *Marchiani Olivertii archidiaconi Vallipurii in eccleſia* [e] *Slicenſi teſtium ad hoc vocatorum ſpecialiter & aſſumptorum, prænominatus notabilis & ſpectabilis vir Joannes de Opizis procurator & nuncius antedictus pro ſatisfaciendo conventionibus & capitulis prædictis initis, & conventis, obtulit & præſentavit præfato honorabili Joanni Aymerici militi vicario Barchinonæ, Aqualatenſi & Vallenſi, Modilian & Modiliani, præſen-*

[b] Lege ex mſſ. ſcripturiſque Jurati.

[c] al. Laſſes.

[d] al. Matheu.

[e] Mſ. Elnenſi. Lipſ. Elienſi.

ANNO CHRISTI 1416 SESSIO XXI CONCILII.

tibus honorabilibus Arnaldo de Torrente, Galterando Carbona, & Joanne Boſſeti conſiliariis Barchinonenſibus prædictis, exſiſtentibus in prædicta domo conſilii ipſius civitatis, primo ſex ſalvoſconductus in pergameno ſcriptos ſereniſſimi Ludovici ſecundi Dei gratia regis Jeruſalem, &c. cum ſigillis pendentibus, & cera vermilia roboratis. Item alios ſalvoſconductus in pergameno ſcriptos ſereniſſimi Caroli Dei gratia Francorum regis, Delphini Viennenſis, cum ſigillis pendentibus, & cera vermilia roboratos. Item alios ſex ſalvoſconductus in pergameno ſcriptos egregii comitis Sabaudiæ principis ducis Chablaſii, Auguſtæ in Italia marchionis, cum ſigillis pendentibus & cera vermilia roboratos. Et etiam ultra prædictos ſalvoſconductus repræſentavit, & pro repræſentatis haberi voluit omnia alia & ſingula concordata Narbonæ, quæ jam die Martis decimaſeptima Martii lapſi præſentaverat prælibato honorabili vicario Barchinonenſi: & proteſtationes jam alias factas die prædicta pro repetitis haberi voluit, deprecans ipſum honorabilem vicarium, ut præfata mittere debeat illuſtriſſimo domino regi Arragonum, adeo ut celerius & brevius providere poſſit circa expeditionem aliorum quæ facienda ſunt pro ſancta unione ſacroſanctæ univerſalis eccleſiæ. Quibus quidem ſalvis conductibus oblatis & præſentatis, præfatus honorabilis vicarius viſis prædictis præſentatione & reſponſione factis per dictum nobilem virum Joannem de Opizis, nomine quo ſupra, repetendo reſponſionem per eum ſupra aliis petitionibus factam, item de novo facit eamdem reſponſionem, ſtando & perſeverando in eadem, ſalvo & ª proteſto, quod præfatus rex Arragonum poſſit addere & diminuere in eadem reſponſione, hæc omnia ſuæ regiæ diſpoſitioni remittendo. Et nihilominus pro majori agendorum expeditione idem honorabilis vicarius deprecatus fuit honorabilem Georgium ª Ornis, conſiliarium ipſius domini regis ibidem præſentem, ut prædictos ſalvoſconductus ſibi noviter præſentatos ad præfatum dominum regem præſentare debeat fideliter, atque bene, prout portavit omnia alia ſupradicta per dictum nobilem nuncium, & ambaſſiatorem præſentata. Qui quidem honorabilis Georgius ᵇ Ornis conſiliarius prædictus, receptando onus prædictum per dictum honorabilem vicarium ſibi commiſſum, propter reverentiam dicti domini regis, & pro expeditione dicti negotii libenter acceptavit prædictum onus portandi, & præſentandi prædictos ſalvoſconductus prælibato domino regi: & hoc juravit per dominum Deum, & ejus ſancta quatuor evangelia manibus ſuis corporaliter tacta, quod bene & legaliter ſe habebit in prædictis. De quibus omnibus & ſingulis ſic peractis tam prænominatus nobilis Joannes de Opizis nomine quo ſupra, quam præfatus honorabilis vicarius Barchinonæ petierunt, & requiſierunt eis, & utrique eorum fieri atque tradi tot quot voluerint & petierint publicum, ſeu etiam publica inſtrumenta per me notarium ſupra & infraſcriptum. Præſentibus teſtibus prædictis. Quæ fuerunt acta Barchinonæ, diebus, horis, menſibus, quibus ſupra, præſente me notario infraſcripto, & teſtibus ſupraſcriptis.

Signum mei, Antonii de Verii, auctoritate regia notarii publici & ſcriptorum jurati prædicti, qui præmiſſis per me receptis requiſitus præſens interfui, & in teſtimonium præmiſſorum hic propria manu me ſubſcripſi.

Signum mei, Arnoldi de ᶜ Milaciis, regia auctoritate notarii publici, ac regentis ſcribaniam curiæ vicariæ ipſius civitatis pro venerabili Franciſca ᵈ Forreni cive Barchinonenſi domino utili prædictæ ſcribaniæ, qui hic ſcribi feci, & clauſi, & ſigillo pendente ipſius curiæ ſigillavi, die Mercurii decimaquinta Aprilis, anno præfato a Nativitate Domini MCCCCXVI. *cum litteris ſupradictis in quinquageſimaſexta linea, ubi legitur datum.*

ª Forte, proteſtando.

ª Mſs. Ornes.

ᵇ Mſs. Ornes.

ᶜ Mſs. Millacii.

ᵈ Mſs. Terreni, ut ſupra.

Littera miſſiva concilio per Joannem Abundi lecta.

Reverendis in Chriſto patribus, amicis & devotis noſtris miſeratione divina epiſcopis, presbyteris, diaconis, cardinalibus, necnon patriarchis, archiepiſcopis, prælatis, & ceteris in Conſtantia Moguntina provincia congregatis, Alphonſus Dei gratia rex Arragonum, Siciliæ, &c. ſalutem & honoris augmentum. Si tener & docilis noſter cogitatus circa unionem ſanctæ matris eccleſiæ curis agitatur continuis, ſi laboribus una ſecum importabilibus mens & animus concutiuntur intrinſecus, tuſtat nos & admonet, præterquam a Deo & fide orthodoxa onus nobis creditum, illa catholica & ferventior inter Chriſtianos ſereniſſimi domini regis genitoris noſtri memoriæ recolendæ inviſenda intentio, & erga dictam unionem famelicus appetitus nos hortatur, & attrahunt ejus ſancta veſtigia recentes figuræ pedum ſuorum, & parata ſemita unitatis, in quam ingreſſus evaluit ª ſupra montem diadematis poſitum cum Abraham primogenitum, labores martyrum, corpus ſuum, & vitæ dies hujus Altiſſimo immolare, quam quod dilationis fugienda vorago, vitandusque ſopor deſidiæ illam inaſperam ſibi ſubverterunt infructuoſi, immo venenoſi palmites labruſcarum, ſed diverſis arduis, & ſatis multis negotiis diffuſo ſtilo recenſitis dicti illuſtriſſimi domini regis genitoris noſtri cunctis orthodoxis deflendo deceſſum pereminent . . . . noſtrum firmum propoſitum patrinis monitionibus eruditum plus debito propalarunt: cumque juxta capitula concordiæ initæ & firmatæ inter ſereniſſimum Romanorum regem & ambaſſiatores veſtros ex una parte, & nos, aliosque reges, principes, prælatos, & ceteros hujus partis ex altera convocati ad generale concilium pro unione in eccleſia Dei habenda, dictiſque negotiis & aliis cauſis legitimis irretiti, ambaſſiatores noſtros in numero pleniori, prout de præſenti mittimus, deſtinare nequivimus, uſque quo exiſtimemus quod infra terminum jam præfixum ob ipſius proximitatem attingere non poſſe ad ibidem comparendum. Hoc idem paternitatibus veſtris ut excuſationi conſulere valeamus duximus intimandum. Rogantes ut ſi dictorum ambaſſiatorum adventus tam celer eſſe non poterit, velint præfatas legitimas cauſas intuentes cum patientia manſuetudine tolerare.

Datum Barchinonæ ſub noſtro ſigillo ſecreto, die decima Junii, anno a Nativitate Domini MCCCCXVI.

Rex Alphonſus.

ª Hæc valde intricata.

Alia littera.

Reverendis & venerabilibus in Chriſto patribus, amicis & devotis noſtris miſeratione divina epiſcopis, presbyteris, diaconis cardinalibus, necnon patriarchis, archiepiſcopis, prælatis, & ceteris in Conſtantia provincia Moguntina congregatis, Alphonſus Dei gratia rex Arragonum, Siciliæ, &c. Salutem & ad eccleſiæ Dei paſtoris electionem canonicam feſtinare. Venerabilem & religioſum, nobiſque dilectum oratorem fratrem Antonium Texal ſacræ paginæ profeſſorem, magiſtrum ordinis beatæ Mariæ Mercedis, unum de ambaſſiatoribus per nos ſtatim inibi pro electione prædicta deſtinandis ibi miſſum litteratorie inſtruximus, ſuper nonnullis, paternitatibus veſtris noſtri parte oretenus referendis. Quocirca amicitiam & devotiones veſtras affectuoſe precamur oraculis, quatenus eidem oratori noſtro in ſuis relatibus velitis adhibere fidem credulam tamquam noſtris.

Datum Barchinonæ ſub noſtro ſigillo ſecreto, ſexta die Junii ut ſupra. Rex Alphonſus.

Procuratorium per Joannem Abundi lectum.

In Chriſti nomine. Amen.

PAteat univerſis, quod nos Alphonſus Dei gratia rex Arragonum, Siciliæ, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ & Corſicæ, comes Barchinonæ, dux Athenarum & Neopatriæ, ac etiam comes Roſſilionis, ac etiam Ceritaniæ. Cum juxta capitula concordiæ inita & firmata inter ſereniſſimum Romanorum regem, & ambaſſiatores congregationis Conſtantienſis, & nos, alioſque reges, principes, prælatos & ceteros partis ex altera, convocati ad concilium generale pro unione in eccleſia Dei habenda, diverſis arduis, & factis multis negotiis diffuſo ſtilo recenſendis illuſtriſſimi domini regis genitoris noſtri glorioſæ memoriæ deflendo deceſſu, humeris noſtris regiminis ſuperveniente, qui noſtrum firmum propoſitum paternis monitionibus eruditum aliquantulum propalavit, occupati, ambaſſiatores in numero pleniori, prout de præſenti mittimus, deſtinare nequiverimus uſquam, ſi tamen in mittendis audito ultra quam expediret negotio unionis jam dicta moroſi fuimus, ut noſtræ excuſationi legitime conſulere valeamus, de veſtri venerabilis & religioſi, ac dilecti noſtri magiſtri Antonii Texal generalis magiſtri ordinis ſanctæ Mariæ Mercedis fide, cum probitate & morum gravitate conſpicua plene confiſi, nos eumdem magiſtrum Antonium Texal tenore præſentium conſtituimus, ordinamus, & ſolemniter deputamus procuratorem ſeu exſecutorem, & ambaſſiatorem noſtrum indubitatum, irrevocabilem & ſpecialem, ad infra ſcripta tamen generalem, videlicet ad narrandum, explicandum, & denunciandum pro nobis, & nomine noſtro in congregatione prædicta, & perſonis omnibus ipſius, quorum intereſt, omnes & ſingulas cauſas dilationis impedimenti prædictorum, & ius poſtuli conficiendi & firmari faciendi unum vel plura, publicum ſeu publica inſtrumenta, omniaque alia & ſingula in & circa præmiſſa agendum & faciendum, quæ pro noſtri honoris revelatione neceſſaria fuerint & accommoda, etiamſi forent majora expreſſatis, & mandatum exigerent ſpeciale. quodquis nos ipſi facere poſſemus, ſi perſonaliter conſtituti. quomodo nos committendo vobis ſuper iis duntaxat vices noſtras plenarie cum præſenti committimus ſub fide noſtra regia in poſſe ſecretarii & notarii infraſcriptorum tamquam publica perſona hæc legitime recipiendum & ſtipulandum gratum, ratum, atque firmum perpetuo & irrevocabiliter nos habere quidquid per vos procuratorie ſeu excuſatorie noſtrum jam dictum, actum, geſtum, conventum, ſeu factum fuerit in præmiſſis, idque facere dante Domino irrefragabiliter obſervari, & nullo umquam tempore revocare, aliqua ratione vel cauſa, ſub noſtrorum bonorum omnium hypotheca. Quod eſt datum & actum in civitate Barchinonæ, decima die Junii, anno a Nativitate Domini MCCCCXVI. regnique noſtri primo.*

Signum Alphonſi Dei gratia regis Arragonum, Siciliæ, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ & Corſicæ, comitis Roſſilionis & Ceretaniæ, qui prædicta laudamus & firmamus, huicque publico inſtrumento ſigillum noſtrum proprium ſolitum, cum ſigillum regium nondum fuit factum, juſſimus apponendum. Rex Alphonſus. Teſtes fuerunt ad prædicta præſentes Berengarius de Bardozino, Michael de Vavers, & Gundiſalvus Garſia de ſancta Maria conſiliarii domini regis prædicti.

Signum mei, Pauli Nicolai, dicti domini regis ſecretarii, auctoritate regia notarii publici per totam terram & ditionem ſuam, qui prædictis interfui, eaque ſic ſcribi feci & clauſi. Corrigitur autem in prima linea ac etiam in duodecima.

Reſponſum concilii generalis Generali de Mercede, ambaſſiatori regis Arragonum factum.

PRo parte hujus ſacri concilii reſpondetur, reverendo patri domino magiſtro Antonio ambaſſiatori domini regis Arragonum, quod domini de concilio credunt, quod prædicti domini, & maxime præfatus dominus rex Arragonum, quantum in iis fuerit, obſervaverunt, & ita obſervabunt omnia & ſingula prædicta capitula in eis contenta, & ſic etiam dictum concilium obſervabit, diſpoſitum eſt obſervare & ex nunc, ſi ipſe dominus ambaſſiator, vel aliqui alii, aut aliquis pro parte dictorum dominorum voluerint ſeu voluerit ſe cum dicto concilio unire ſecundum formam in dictis capitulis concordatam, parati ſunt ad hoc, & ita ſe offerunt, inhærendo ſemper in dictis capitulis, & contentis in eis, & eorum ſingulis, de quibus recedere non intendunt. Et quantum ad excuſationes prædictas propoſitas per reverendum patrem dominum Generalem, dicitur pro parte dicti concilii, quod eas admittit in quantum de jure tenetur, non præjudicando dictis capitulis, quibus etiam non dubitat quod idem dominus rex Arragonum, & alii reges & principes, atque dictus dominus Generalis præjudicare non intendunt. Et de prædictis conficiantur publica inſtrumenta.

Commiſſio per Joannem Abundi lecta, pro doctore Toloſano.

SAcroſancta generalis Conſtantienſis ſynodus ea quæ injuſte & irrevocabiliter facta ſunt, in melius reformare deſiderans, & præſertim ubi contra partem inauditam, & minime defenſam, contra canonicas ſanctiones extitit proceſſum, proponit expreſſe de opportuno remedio providere. Sane accepimus Joannem Papam XXIII. nunc Baltaſſarem nominatum, ante ſuam dejectionem dilecto eccleſiæ filio Joanni Cornelii decretorum doctori, tunc actu in ſtudio Toloſano legenti, nunc vero ejuſdem ſtudii in eorum concilio ambaſſiatori, & præſenti in jure ſibi quæſito vigore gratiæ expectativæ, & ſententia lata, quæ in rem tranſivit judicatam, in archidiaconatu Ulmeſii eccleſiæ Toloſæ, non vocato, non citato, nec audito, derogare, & quod deterius eſt, jus acquiſitum, ut præfertur, extinxiſſe & caſſaſſe, ſententiamque in favorem dicti Joannis latam revocaſſe, licet minus juſte. Et propter hoc ſancta ſynodus volens in hujuſmodi inordinatis proceſſibus, vel potius iniquitatibus ſicut expedit, obviare, vobis honorabili fratri Joanni epiſcopo Oſtienſi S. R. E. cardinali, & vicecancellario, committit & mandat, quatenus juxta adviſamenta quatuor deputatorum nationum in hac cauſa, & concluſionem inter eos acceptam, & manibus propriis ſignatam, maxime cum per eos fuerit audita, dictum Joannem Cornelii reſtituatis & reponatis, & reponi faciatis in ſtatu, in quo erat tempore revocationis & caſſationis prædictarum: caſſationem, extinctionem & revocationem prædictas retractando: & perinde procedatis, ac ſi prædicta omnia jure emanaſſent; Conſtitutionibus Apoſtolicis, regulis cancellariæ, & aliis in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcumque. Per hoc tamen indulto eccleſiæ conceſſo Toloſanæ poſt jus quæſitum & adjudicatum eidem Joanni Cornelii obtento occaſione hujuſmodi, quod pro expreſſo hic vult haberi, maxime cum in hoc idem Joannes ſuum præbeat aſſenſum, abſque tamen juris ſui præjudicio futuris temporibus, quod ad alios non intendit derogare.

Anno Christi 1416. Seſſ. XXI. Concilii.

Ex quatuor mſſ. D. a Schelſtrate.

Die Martis XIV. *Julii, venit unus Nuncius regis* A *& reginæ Caſtellæ, & attulit litteras eorumdem ad congregationem quatuor nationum in Conſtantia: ſic enim intitulantur litteræ, quæ die Mercurii ſequenti lectæ fuerunt apud deputatos; & continebant, quod dicti rex & regina receperant litteras dictæ congregationis exhortatorias veniendi, vel mittendi Conſtantiam pro unione eccleſiæ, cui rei adhuc vacare non potuerant obſtante morte regis Arragonum tutoris regis Caſtellæ, qui regnum Caſtellæ & regem gubernabat; ſed in proximo tempore mitterent ad Conſtantiam ſuos nuncios ſolemnes ſuper intentione ipſorum regis & reginæ plene inſtructos. Præfatæ autem litteræ lectæ ſolum fuerunt apud deputatos, & non in concilio, neque in nationibus, & collegio cardinalium, quamquam* B *in deputatis fuerunt aliqui cardinales. Fuerunt dictis regi & reginæ reſcriptæ reſponſales litteræ nomine concilii, & ſub bulla, non tamen expeditæ per concilium.......*

Interim per menſem uſque ad finem Septembris eſt actum per aliquos deputatos cum legatis regis Arragonum, quod vellent ſe unire cum concilio, & cetera facere, quæ in capitulis præſcriptis concordatis Narbonæ continentur; quia legati multis rationibus inſiſterunt, quod exſpectarentur legati Caſtellæ, & ſuper hoc inter partes per menſem diſceptatum, & nihil concluſum.......

Poſt hæc legati regis Arragonum dixerunt, quod vellent ſe unire concilio: non tamen reputari eſſe generale concilium, neque agi de rebus concilii generalis, C *donec venirent legati Caſtellæ.*

Die Lunæ auditus eſt in loco ſeſſionis nuncius miſſus ad Scotiam ad invitandum & exhortandum regem Scotiæ, qui tamen captivus tenebatur a rege Angliæ, (jam XII. *vel circa annis detentus fuit:) & ducem Albaniæ gubernatorem regni, ad mittendum ad hoc concilium, & procurandam unionem eccleſiæ: & erat nuncius de Ordine Prædicatorum Baccalaureus in Theologia, natione Scotus; & retulit litteras dicti ducis Albaniæ gubernatoris Scotiæ, quibus reverenter, & per verba ſingularis numeri* [a] *affectum habere ad unionem eccleſiæ, & ſe recommendat concilio, quod vocat congregationem in Conſtantia; & pollicetur ſe miſſurum legatos cum plena poteſtate ad omnia, quæ ad* D *unionem eccleſiæ pertinebunt. Forma vero litterarum talis eſt:*

[a] Hic deeſt aliquid in mſſ.

Reverendiſſimi, reverendique Patres, doctores egregii, ſpectabiles domini, ceterique devoti viri, pro unione ſanctæ matris eccleſiæ in civitate Conſtantienſi congregati, quorum omnium cor unum & anima una in Domino. Qui igitur, &c.

Congregatio, in qua ſolum de cauſis particularibus fuit tractatum.

Ex collectione Barberiniana, & mſ. Lipſienſi.

DIe ſabbati decimaoctava ſupradicti menſis Julii, Conſtantiæ provinciæ Moguntinæ, in loco ſeſſionis ſolito fuit facta de mandato congregatio hujuſ- E *modi concilii generalis, & aliæ prout in earumdem cauſarum proceſſibus ad partem conſcriptis plenius continetur. Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, dominis Joanne Oſtienſi vicecancellario, Angelo Laudenſi, Thoma Tricarienſi, Guillelmo ſancti Marci, Antonio de Chalanco, Petro Fuxi, Reinardo de Bertrandis, Ludovico de Fliſco, Ottone de Columna, Lucido de Comitibus, & Franciſco Florentino S. R. E. cardinalibus, aliiſque pluribus ambaſſiatoribus, & Chriſti fidelibus in numero copioſo.*

Congregatio generalis in cauſa fidei.

Anno Christi 1416. Seſſio XXI. Concilii.

ANno & indictione, quibus ſupra, die Veneris quarta menſis Septembris, Conſtantiæ in eccleſia majori prædicta, in qua ſeſſiones & congregationes publicæ per ſynodum Conſtantienſem fieri ſolent, mane hora tertiarum pro hujuſmodi ſeſſionibus & congregationibus deputata, fuit tenta congregatio generalis per ſynodum ſacram Conſtantienſem, præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus dominis Joanne Oſtienſi vicecancellario, Antonio Bononienſi, Franciſco Senenſi, Guillelmo ſancti Marci, Branda Placentino, Antonio de Chalanco, Alamanno Piſano, Thoma Tricaricenſi, Petro Fuxi, Angelo Veronenſi presbyteris, B *Ludovico de Fliſco, Ottone de Columna, Lucido de Comite, & Franciſco Florentino, diaconis cardinalibus vulgariter nuncupatis. Qui domini cardinales tarde venerunt pro hujuſmodi congregatione habenda: & pro excuſatione eorumdem cardinalium ſurrexit cardinalis Florentinus prædictus nomine dominorum cardinalium, & dixit, quod domini cardinales non fuiſſent adviſati de congregatione præſenti, nec vidiſſent ſchedulas, ſuper quibus ipſa congregatio fieri debebat: ergo ipſi tardaſſent tantum in veniendo, licet dixerit, quod alias vidiſſent unam ſchedulam in materia fidei, & jam eſſent plures dies; & hodie propter labilitatem memoriæ ipſi domini cardinales, cum hodie ipſis fuiſſet oſtenſa ſimilis ſchedula, dubitaſſent eamdem eſſe.*

Similiter [a] *dixit de quadam ſchedula oſtenſa eis in* C *cauſa Tridentina: quare ſupplicarunt ipſis dominis de concilio, ut de cetero tempeſtive ſchedulas legendas, & ſuper quibus deberent fieri congregationes ſive ſeſſiones ipſis dominis cardinalibus præſentare haberent: ut maturiorem deliberationem in ſingulis deliberandis & concludendis recipere poſſent, & ad evitandum ſcandala inter nationes & oblocutiones, quæ poſſent ea de cauſa fieri, cum ipſi domini cardinales ſint diſpoſiti concurrere cum nationibus in omnibus rationabilibus.*

[a] al. dixerunt.

Quibus ſic propoſitis, levaverunt ſe venerabiles viri magiſtri Joannes de Scribanis & Henricus de Piro promotores prædicti, nomine promotorio, quo ſupra: & quamdam citationem alias decretam per concilium con- D *tra quoſdam nobiles de regno Bohemiæ, & marchionatu Moraviæ, una cum duobus publicis inſtrumentis factis in civitate Ratiſbonenſi, & oppido Viennenſi Patavienſis diœceſis: & accuſarunt contumaciam citatorum in dicta citatione nominatorum non comparentium, neque in cauſa, & cauſis contra eos motis, procedere, aut procedi videre curantium, & in eorum contumaciam reproduxit dictam citationem in forma bullæ Conſtantienſis concilii, & inſtrumenta executionis, & dictos nobiles ad dicendum & opponendum, quidquid verbo, vel in ſcriptis dicere & opponere voluerint, contra hujuſmodi executionis & citationis inſtrumenta, per eamdem ſynodum citari mandare, per audientiam publicam litterarum contradictarum ſedis Apo-* E *ſtolicæ, ad certam peremptorium terminum ad hoc competentem per eamdem ſynodum, debita cum inſtantia poſtulaverunt. Et nihilominus expoſuerunt quomodo coram tot commiſſariis quot repræſentat concilium Conſtantienſe difficulter ſit litigare: tam propter gravitatem perſonarum, quam propter difficilem comportationem & congregationem tot ſuppoſitorum & dominorum in una cauſa. Quapropter petit ſibi provideri de remedio opportuno, alteri prælato in Romana curia & de concilio præfato Conſtantienſi committere & mandare, ut cauſam & cauſas hujuſmodi reſumat in eo ſtatu, quo remanſit coram eodem concilio; & ulterius audiat cum ſingulis ſuis incidentiis & dependentiis, annexis & connexis uſque ad concluſionem incluſive,*

& ſi concluſerit, ipſi concilio referat merita ipſius cauſæ, ad finem quod ſententia diffinitiva ferri poterit per concilium præfatum.

Et ulterius iidem promotores petierunt nomine quo ſupra, eamdem congregationem ſive concilium Conſtantienſe, ut certos judices ſive commiſſarios deputare velit de ſingulis nationibus, qui habeant videre & examinare exſecutiones factas in partibus contra illuſtrem principem dominum Fredericum ducem Auſtriæ, de & ſuper monitorio in cauſa ad inſtantiam reverendi patris domini Gregorii epiſcopi Tridentini contra ſuprafatum dominum Fredericum ducem per ſynodum ſacroſanctam Conſtantienſem decreto, tenendum & obſervandum quoſcumque terminos neceſſarios & opportunos uſque ad declarationem excluſive, & ad referendum, aliaque decreta, obſervationes * quæ juris ordinem juxta commiſſionem in hujuſmodi cauſa præſentatam teneri habeant, atque ſervari, prout & quemadmodum in duabus papyri ſchedulis petitiones quas ibidem produxerunt, quarum tenores inferius ſunt inſerti, plenius continentur.

Quibus ſic factis, venerabilis pater præpoſitus Quinqueeccleſienſis de mandato ſynodi Conſtantienſis aſcendit ambonem: & juxta petitiones ipſorum procuratorum concilii ſacroſancti legebat unam ſchedulam deputationis commiſſariorum in cauſa fidei: in qua ſchedula ipſa ſynodus deputat reverendum patrem dominum Joannem patriarcham Conſtantinopolitanum ad reſumendum cauſam hujuſmodi in eo ſtatu, in quo remanſit coram concilio, & ulterius audiat, decidat cum ſingulis emergentiis, incidentiis & connexis uſque ad concluſionem incluſive, & ulterius ipſi concilio de meritis ejuſdem, prout in eadem ſchedula, cujus tenor inferius eſt inſertus, plenius continetur.

Qua quidem ſchedula lecta, levavit ſe in medium reverendus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Vivarienſis, & dixit nomine collegii cardinalium, & nomine ſuo proprio, qualiter domini cardinales non fuiſſent de hujuſmodi ſchedulis omnes adviſati; & ex quo tangunt ita nobiles perſonas, cum primo tangitur regnum Bohemiæ, & alias magnum principem videlicet Fredericum ducem Auſtriæ, contra quas & quem ſummo opere & maturitate eſſet procedendum, & ex quo majores, & major pars dominorum de concilio ipſas ſchedulas examinaverunt, & videntur juſtæ, idcirco vellent eas approbare & concordare cum nationibus, quod non crederent niſi bonas & juſtas eſſe.

Quo conſenſu adhibito & approbatione facta, prælibatus dominus pater præpoſitus Quinqueeccleſienſis legebat ſchedulam commiſſariorum in cauſa Tridentina de verbo ad verbum, cujus tenor inferius eſt inſertus. Qua lecta, præfata ſynodus dictas ſchedulas per dictos dominum Antonium Concordienſem, dominum patriarcham Conſtantinopolitanum, Nicolaum Merſeburgenſem, & Patricium Corcagenſem epiſcopos, nomine quatuor nationum, & reverendum patrem dominum Joannem epiſcopum Oſtienſem cardinalem Vivarienſem nomine collegii cardinalium per verbum, Placet, approbavit. Super quibus iidem promotores, nominibus quibus ſupra, petierunt ſibi fieri unum, & plura, per dominos protonotarios ſedis Apoſtolicæ, ceteroſque ſcribas ipſius concilii publicum & publica inſtrumentum, & inſtrumenta, ad futuram rei memoriam, præſentibus ſupradictis dominis pro teſtibus inſraſcriptis.

Quibus omnibus factis ſurrexit venerabilis & circumſpectus vir dominus Juſtinus de Juvenacio ſacri conſiſtorii advocatus & expoſuit qualiter eccleſia Tranenſis in regno Neapolitano, quæ metropolitana exſiſte-

A ret, fuiſſet viduata paſtore, & ad eamdem fuiſſet electus reverendus pater dominus [a] .... per capitulum dictæ eccleſiæ, & ipſi legitime proviſum per dictam electionem, ſupplicando concilio eccleſia Tranenſis ſuccurratur per confirmationem in perſonam ipſius domini electi: & in caſu, quo ipſum concilium nollet ſe impedire de confirmationibus eccleſiarum, & præſertim metropolitanarum, ſed potius exſpectare ſummum futurum Pontificem, in eo caſu proteſtatus fuit nomine electi, & eligentium prædictorum, quod ipſi electo ſeu eligentibus non currat tempus de conſecrandis epiſcopis aut confirmationibus fiendis; & alias proteſtatus fuit omnia & ſingula quæ ipſi domino electo, & eligentibus in tardationibus confirmationis fiendæ nocere quomodolibet
B poſſent, vel obeſſe. Similiter fuit proteſtatus de eccleſiis, de quibus eſſet proviſum [b] per electiones R. P. D. de . . . . . eccleſiis, & proteſtando in omnibus, per omnia ſicut proteſtatus fuit de eccleſia Tranenſi ſuper quibus petiit nomine procuratorio unum vel plura, publicum ſeu publica fieri inſtrumentum & inſtrumenta per dominos protonotarios ſedis Apoſtolicæ, & ſcribas adhoc deputatos ad dictamen ſapientis. Præſentibus dictis dominis pro teſtibus inſraſcriptis.

a In mſſ. dominus N. per cap.

b Mſ. per electiones reverendorum patrum de eccleſiis.

Tenores vero petitionum, citationum, inſtrumentorum exſecutionis, necnon deputationis commiſſariorum in cauſa fidei & epiſcopatus Tridentini, de quibus ſupra fit mentio, ſequuntur tales.

C Petitio in cauſa Tridentina ſuper deputatione commiſſariorum.

REverendiſſimi patres & domini, ego Joannes de Scribanis de Placentia procurator in Romana curia, ac procuratorio nomine reverendi in Chriſto patris & domini, domini Georgii epiſcopi Tridentini nomine procuratorio ejuſdem peto, & eiſdem veſtris reverendiſſimis paternitatibus ſupplico, quatenus in dicta cauſa dignemini deputare aliquos prælatos & commiſſarios, qui ſe informent ſummarie, ſimpliciter & de plano, ſine ſtrepitu, & figura judicii; an monitorium alias per hoc ſacrum concilium Conſtantienſe contra illuſtriſſimum principem dominum Fredericum du-
D cem Auſtriæ, & quoſcumque alios occupatores & detentores eccleſiæ & civitatis Tridentinæ, necnon oppidorum, caſtrorum, terrarum, locorum, & aliorum jurium ad dictam eccleſiam Tridentinam ſpectantium decretum, ſit debite exſecutum; cum poteſtate per edictum in valvis cathedralis eccleſiæ ſancti Stephani Conſtantienſis præfatos dominos ducem, & alios occupatores & detentores, ad dicendum & opponendum quidquid voluerint contra exſecutionem ejuſdem monitorii, & ſubſequenter ad videndum & audiendum ſe propter non paritionem declarari incidiſſe pœnas & ſententias in dicto monitorio contentas, prout videbitur eiſdem veſtris paternitatibus.

E Petitio per Henricum de Piro data contra fautores Wicleffiſtarum.

REverendiſſimi patres & domini. In cauſa fidei nos procuratores & promotores hujus ſacri concilii repræſentamus coram eiſdem veſtris paternitatibus reverendiſſimis citationem alias per dictum ſacrum concilium decretam contra nonnullos nobiles & barones regni Bohemiæ, & marchionatus Moraviæ, & ejus exſecutionem, & accuſamus contumaciam dictorum citatorum non comparentium, & petimus eos reputari contumaces. Et cum ſit difficile, immo quaſi impoſſibile, pro quolibet termino ſervando congregare tot prælatos, ſeu facere fieri ſeſſionem; ſupplicamus, quatenus dictam cauſam dignemini committere alicui præfa-

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXI. CONCILII.

to, de quo videbitur eiſdem veſtris paternitatibus reſumendam in eo ſtatu, quo ultimo remanſit, & ulterius audiendum, & ſine debito terminandum, ſaltem uſque ad concluſionem.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis conſtituit, & deputat commiſſarios ad infraſcripta, videlicet reverendiſſimos patres dominos Guillelmum tituli ſancti Marci preſbyterum, & Franciſcum tituli ſanctorum Coſmæ & Damiani diaconum S. R. E. cardinales, & [a] Marcum epiſcopum Aprutinum, & Gaſparum abbatem de Peruſio pro natione Italica: Marinum epiſcopum Atrebatenſem, Stephanum epiſcopum Dolenſem pro natione Gallicana: Nicolaum epiſcopum Merſeburgenſem, Joannem de Abundis pro natione Germanica: Patritium epiſcopum Cortagenſem, & Bernardum de Planca Vicarium eccleſiæ Burdegalenſis pro natione Anglicana, alias [b] per certum dominum cardinalem, & ſingulas nationes in cauſa Tridentini epiſcopatus deputatos; ut ſe informent ſimpliciter, & de plano, ac ſine ſtrepitu & figura judicii, an monitorium alias per dictam ſynodum contra nobilem virum ducem Auſtriæ, & alios quoſcumque occupatores & detentores eccleſiæ & civitatis Tridentinæ; necnon oppidorum, caſtrorum, terrarum, bonorum, locorum & jurium ad dictam eccleſiam Tridentinam pertinentium decretum, ſit debite exſecutum: & cum poteſtate citandi dominum Fredericum ducem, & alios quoſcumque detentores, & occupatores ſupradictos, etiam per edictum publicum in Romana curia in valvis eccleſiarum, majoris, & ſancti Stephani Conſtantienſium affigendum: ad dicendum & opponendum quidquid verbo vel in ſcriptis dicere vel opponere voluerint contra dicti monitorii exſecutionem in dicta curia, & in partibus factam; ac etiam propter non paritionem hujuſmodi monitorio, ad videndum & audiendum ſe declarari per dictam ſanctam ſynodum in pœnas in dicto monitorio contentas incidiſſe: necnon etiam ad omnia alia & ſingula dicta ſancta ſynodus præfatis commiſſariis committit agenda, facienda, & exſequenda, & exercenda, quæ pro declaratione præmiſſorum neceſſaria fuerint, ſeu quomodolibet opportuna.

Die Veneris decima quarta Auguſti fuit lecta in natione Gallicana, & placuit, ſi placet aliis nationibus, M. Boloſonis notarius. Placet nationi Angliæ, ſi placet aliis nationibus: Willelmus Sylk, notarius.

Die Dominica decima ſexta menſis Auguſti, placuit nationi Germanicæ, quod procedatur, ut petitur. [c] Supradictus Fabri notarius nationis Germanicæ de mandato nationis.

Die ſabbati decima quinta menſis Auguſti, nona indictione, placuit nationi Italicæ retroſcripta ſchedula, prout in ea & per omnia continetur. Cynus de Lombardis notarius.

Commiſſio in cauſa fidei.

HÆc ſacroſancta ſynodus Conſtantienſis pro celeri exſtirpatione hæreſum, & eccleſiæ reformatione ſacroſancta, omnes & ſingulas cauſas hæreſum & errorum & perverſæ doctrinæ damnatæ memoriæ Joannis Hus hæretici in regno Bohemiæ, & marchionatu Moraviæ exortas ſapientes, etiam criminales ex eis & eorum occaſione quoſdam [d] Schenlionem de Weſſel, alias de [e] Vertemberg ſupremum burgravium Pragenſem, [f] Laczlionem de Ciritvarz capitaneum marchionatus Moraviæ, [g] Rolezkonem ſeniorem de Hunſtat, alias de Podyebrad, Willelmum de [h] Wuztuz, Joannem ſeniorem de Novademo, Henricum Wortenberg burgravium [i] de Gretz, Rzyne Milichonem de Potenſteyn, alias de Zampach, Henricum Scopek de Duba, Ulricum de Nova domo, Joannem juniorem

A [a] de Opezna, Scribonem de Stremberg, Huckonem Kenſnam de Lichenburg, Roczkonem juniorem de Knuſtat, alias de Peydevaad baronem de Potenſtem, Joannem Kuska de Hunſtat, Joannem de Louzyt, Milotam de [b] Craborcz, Hermannum de [c] Langſtey, Joannem de Roznital, Pocam de Craſcolo, Wez Zdiſlaum de Zwrerzetiz, Arneſtum de Richenburg, Joannem de Wlaſſym, Joannem de Lanſtey, Zdeniconem Meditz de Tinetz, Zdeuchonem de Roznatal, Nicolaum Walſteyn, Petrum de Janovitz, alias de Clumetz, Joannem de Milgni, alias de Boſcolecz, Joannem de Coſſenberg, Nicolaum de Nimachon, alias de Rotz Dialovitz, Nicolaum ſeniorem de Ledetz, Nicolaum juniorem de Ledetz, Sigiſmundum de Nul-

B loſſowuz, Wencelaum de Oſtrow, Ranſlaum de Koſſe, Joannem de Onſtow, Theodoricum de Studeni, Joannem de Studem, Alſſiconem de Martinuz, Mladetam de Crowada, Milotam de Rochdantzo, Mitkonam de Huorka, Utiliazonem des Geriſſowicz, Wenſelaum de Swiſſawitz, [d] Craſmum de Ocroch, Leonardum de Huyeryowiez, Bohukonem de Barmez, Boleconem de Dabawuz, Wichonem de Zbou, Mluckonem de Semipanow, Willelmum de Suitcz, Mathiam de Suitiez, Odolenum de Stupna, Traſmum de Beſſiez, Druſeum de Perteleng, Laurentium de Brochdancze, Joannem de Proſſetz, Petrum Cuezonem de Oſtrow, Barticonem de Oſtrow, Joannem de Thrmochod, Petrum de Luſſel, Albertum de Welchou,

C Theodericum de Hotiziez, Provizieud Korum de Speczio, Oaſſonem de Lavenitz, Henricum de Leſſema, Wencelaum Crowicow, Merskonem de Sala, Raporlenm de Ovrnliez, Wrchonem de Zebuzuk, Joannem de Simam, Bobunkonem de Proſſetz, Lewam Pizlbonem de Zuam, Morquardum de Cacowitz, Wenceſlaum de Polna, Joannem de Leſſowitz, Martinardum del Hotiez, Henricum de Czaeloswitz, Mikazam de Petriwitz, Maiſſihonem de Alberovitz, Peſſiokonem de Alberovitz, Elmam de Coſſetiz, Petrum de Militin, Slaukonem de Komorowitz, Nicolaum de Grezzirz, Joannem de Briſtow, Nicolaum de Tyziebeliz, Joannem de Polna, Beneſium de Wlatzich, Petrum de Wlitzap, Stephanum de Witzap,

D Ocumskonnem Byeſcuma, Joannem de Oſtrozna, Herwitonem de Suaeziz, Martinum de Darſitz, Thanvalconem de Hoſtnwz, Ratzkonem de Vidaw, Liberum de Hurek de Semilitſtz, Joannem de Suchochesk, Proskononem de Choyzow, Albertum de Sebaſtrawitz, Joannem de Jevantizo, Ulricum de Bronicow, Idshonem de Lotha, Mathiam de Caſtowitz, Willelmum de Oſtain, Joannem de Breſſewoci, Joannem Wilka, Joskonem de Thozie, Brunonem de Brela, Bartholomæum de Bravado, Idenkonem de Piſinilewnz, Martinum de Ideſtawitz, Zalbiſſinum de Zdeſlan, Petrum de Vrholz, Zediſlaum de Dobrawada, Thmara de Paulow, Pyredborum de Hontitz, Humſonem Panlaw, Henricum de Browico, Petrum

E de Malowitz, Joannem Sigiſmundum de Malowitz, Petrum de Patzon, Joannem de Traſſelow, Petrum de Diſſavitz, Joannem de Sorbrovitz, Wlaſconem Piezezyie, Willelmum de Maldrewitz, Huchonem de Brazow, Striberinm de Weſtre, Nicolaum de Dyabro Militz, Philippum de Zeltz, Petrum Buskonem de Wzdietow, Petrum de Duo, Henricum de Brubodo, Willelmum Niſſunez, Joannem de Wikrnomiz, Jodocum de Zeleza, Nicolaum de Wilmowz, Peſſikonem de Wzdietow, Petrum de Duo, Joannem de Bzawelgo, Wicham de Slayvnt, Nicolaum de Pelantra, Lonipoldum de Meravize, Joannem de Stinp. Beneſſumroch de Dyrram, Leonardum de Muyth, Nicolaum de Muyth, Thralonem de Zdar, Joannem

[a] Mſſ. Marinum.

[b] Mſſ. per certum dominorum cardinalium.

[c] Lege ex mſſ. Gumpertus Fabri.

[d] Mſſ. Czenkonem, al. Schenkonem.

[e] al. Vertenberg.

[f] Mſſ. Laczkonem de Krawarz.

[g] Mſſ. Raſkonem ... de Kunſtat, alias de Podybard.

[h] Mſſ. Zwurzetiz.

[i] Mſſ. de Gratz Reginæ, Mikuſſium de Potenſtein.

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XXI. CONCILII.

[a] Mſſ. de Opzna, Smyſkonem de Stremberg, Hynconem Kreſna de Lichtenburg, ... de Kunſta, alias de Podiebrad, baronem de Rodenſtein, (al. Potenſtein.)

[b] Mſſ. Crawarz.

[c] Mſſ. Lantſteyn.

Sic nomina certa in mſſ. varie ſunt deformata.

[d] Forte, Eraſmum.

de Swilkon, Rynartinum de Wrſieſna, Chriſtinum de Nicowitz, Jodocum de Pezna, Hedonum de Boyzthitow, Jaroſlaum de Woychow, Joannem de Scopiez, Petrum de Scopiez, Piligrinum de Scopitz, Petrum de Dwoyatz, Tzsibrum de Hinburc, Bohuſlaum de Menuſſe, Joannem de Radienym, Joannem de Thoyz, Henonem de Comitz, Willelmum de Jozuz, Stephanum de Ezeſtitz, Wenceſlaum de Thodeni, Joannem de Pize Dalawitz, Willelmum Zelezowik, Petrum de Tiſſaba, Protmam de Udymbo, Petrum Woſtze, Rochonem de Miſkwity, Mrazchonem de Razymonitz, Ulricum de Dibronumzien, Reneſium de Treſetz, Beheſſium de Scholow, Woytiechum de Scolkow, Leonem de Zolnzie, Mrozkonem de Seuletz, Procopium de Thotzm, Nicolaum de Scracoſſiez, Sigiſmundum de Dobronalitz, Bohunkonem de Dyetrezy Thaluitz, Petrum de Jablana, Joannem de Vicotie, Pizibikonem de Dretzezy Thawisz, Petrum de Jablana, Henricum de Scropinsz, Joannem de Ratiborzitz, Petrum de Ratiborzitz, Licwinum de Pruditz, Wenceſlaum des Nilkow, Maſchonem de Petrowitz, Henricum de Bulroviez, Crodinum de Reſmeſtroniz, Joannem de Diafoſſitz, Swaskonem de Podele, Ulricum de Muyſch, Cnuſſonem de Trecobnz, Duskonem de Tedelau, Matthiam de Plaſna, Pizibkonem de Blaſiwa, Joannem de Brudiſtay, Wenceſlaum de Meſus, Joannem Ulloſm, Joannem dictum Wabaach de Wikow, Hoskonem de Hombitz, Nicolaum de Holoditz, Joannem de Pitziepich, Martinum de Sinezaw, Wenceſlaum de Hoſtowit, Stephanum de Wckatzomitz, Joannem de Oſtrezna, Georgium de Tileizitz, Joannem de Popovetz, Joannem Ribik de Holtzm, Maſſikonem de Nulska Lowich, Joannem de Kolodich, Joannem de Pize de Vorſitz, Joannem de Hyſeclin, Joannem de Tdanuz, Georgium de Hoka, Wenceſlaum de Sobitzitz, Berſonem de Podishuz, Nicolaum de Barchon, alias Dazstz, Habordum de Lommitz, alias de Moravat, Willelmum de Coſſamberg, alias de Thun, Matthiam dictum Heletz de Nemelitz de Ruyſſynow, Hlavatzawem de Komoraw, Joannem Heletz de Nemeſitz, Dunſium de Coſmiberg alias de Chlun, Wenceſlaum de Slawicow, Albertum de Byecona, Ulricum de Hohſowitz, Beneſium dictum Nibilz de Smzonam, Laurentium de Mutitz, Procopium de Sonykono, Beneſium dictum Bnizda de Domanitz, Bernardum Gieſcitziobezie, Joachin de Lukawitz, Anneſium de Simtzel, Joannem de Pazitz, Benſſium de Rekiſſ, Nicolaum de Kiſwa, Mepsonem de Pole, Joannem dictum Thiechlowetz de Dobiskow, Petrum de Brazadavſubz, Petrum de Habron, Rebmichonem de Holliſſonitz, Joannem de Marquart, Boshonem de Meſtezitz, Joannem de Roſſitz, Thematam de Sudenetz, Cruſſum de Tizibizich, Joannem Delrpha, Bohunkonem Patzapel, Stiberium de Geniſſowitz, Procopium de Hozynyewes, Zdonkonem de Radyn, Moricum de Dolasy, Paubkonem de Hortowit, Martinum de Jurw, Joannem de Buanvitz, Mauricium de Blacno, Joannem de Stzevetz, Willelmum de Herment, Joannem de Hoſcovitz, Philippum de Semſan, Vvilelmum de Holiſſowitz, Henricum de Palcobard, Nicolaum de Seſtavetz, Joannem dictum Ribik de Symzem, Wenceſlaum de Tizenſſitz, Petrum Nabochaz, Joannem de Wleznow, Nicolaum de Podrenſſ, alias de Slupnt, Joannem juniorem de Lukawitz, Latzkonem de Grawar marchionatus Moraviæ capitaneum, Willelmum de Prerenſtam, Joannem de Lonitz ſupremum camerarium Czuda Brunenſem, Petrum de Cruvar alias de Stanitz camerarium Zudolonitam, Hamuſſium Tolipa ſupremum mareſcallum regni Bohemiæ, Wankonem de Baskowitz, alias Emſwahora, Joannem de Beyerolw, Alconem de Conſtat, alias de Ratiz, Paroſlaum de Sternberg, alias de Weſta, Wokonem de Holſteym, Herardum juniorem, Puskum de Cunſtat, Sigiſmundum de Milo, Cham fratres de Kiſnaw, Petrum de Silvinetz, Crimikonem de Drahotus, Stephanum de Varinoberg, Doſtobrium de Cinbourg, Milosam de Tuarkon, Henricum de Waleſtaym, Joannem Czorde Bertowitz, Henricum de Lipa, Arclebum de Werterzow, Smitreum de Branka de Dubrawitz, Tzenkonem & Sbnikonem de Strab, Miliskonem de Malewonitz, Ulricum de Varantz, Tzenkonem de Scaron, Marcardum de Lizam, Nicolaum de Pinzenoczkonitz, Henſſonem de Seelzalezt, Dick de Kobrerzoti, Orſſonem de Linpnia, Petrum Heleb de Tovronitz, Nicolaum de Herſuz, Franchonem de Peluzirim, Beneſium de Opitowitz, Marquardum, de Malow, Joannem Suir Dewitz, Womkonem de Otzni, Suzanam de Tuſſow, Nicolaum de Ala, Smylonem de Henanitz, Sbrulionem Pulgranium de Janodraditz, Wlezkonem de Obarszevays de Taſſova, Sabarchte Zow, Beneſſium Sardik Jaalecha, Stirich de Bronſſud, Sigiſmundum Branſſud, Michaelem de Trechalim, Wankonem de Opatowa, Dobeſum de Opatowa, Bohuſſium de Wywyna, Joannem Spale, Joannem Mizinitz, Georgium de Karientiz, Siblonem de Ruſſewano, Beneſſium de Trabcnitz, Diſlaum de Harkis, Ulricum de Racodan, Bounkonem de Watiſlaw, Rynardum de Tremtz, Wolfardum Panlwnz, Stakonem de Hald, Teſchonem de Draſdon, Racodaw Dylbam Syſſna, Jan de Teſſowitz, Raszkonem de Wiskon, Ydembonem de Wyeyſek, Parezizolonem de Manyeſſ, Joannem de Peter Sival Zubiluch, de Ulezan, Wenceſlaum de Ledowitz, Stenikonem de Mareſſow, Petrum dictum Hyenſel de Zaaczowitz, Raackkonem de Conwalt, Henricum de Zrera Nowich, Veneſlaum de Cubonitz, Henricum de Hyn, Jeſſionem de Geſtizebie, Eraſmum Wyolevetz, Wlicum de Raco, Veneſlaum de Flatinia, Joannem Chizaw, Jan Donat de Polomie, Milekonem Donat de Polomie, Jan de Croanmſvia, Jan de Wicchana, Mikoſlas de Stadembra, Petrum Niger de Stitowcz, Mabeskam de Wibletz, Joannem de Linutzqdor, Barſſonem dictum Hladek de Zaurk, Joannem Dum de Salkonitz, Stibas de Hincqdorff, Dratzkonem de Stradek, Doneſſium de Tiſſa, Joannem de Enuſſim, Ruſtonem de Dolo Plaſſ, Delikonem de Riella, Wlokonem de Svminznic, Joannem de Rithemberg, Joannem de Zuiola, Pardum de Sunrawewicz, Jeſconem de Steicovicz, Joannem de Rynas, Ulricum de Delhosa, Alſonem Vahat, de Witkonicz, ª*Paſot, barones, milites & militarie regni Bohemiæ, ac marchionatus Moraviæ, per hanc ſynodum alias citatos ad comparendum perſonaliter in propriis eorum perſonis coram nobis Conſtantiæ, quinquageſima die ab exſecutione dictæ citationis computanda modo & forma in dicta noſtra citatione expreſſis, facta in loco ſeſſionis publica: ad reſpondendum in ea de certis articulis, & præſertim articulis per præfatum Joannem Hus dogmatizatis, ac etiam per nos condemnatis eamdem fidem concernentibus* * *eis oſtendendum reverendo patri domino patriarchæ Conſtantinopolitano commiſit reſumendum in eo ſtatu, in quo coram nobis indeciſa remanſerunt; ulterius audiendas per audientiam contradictarum, & valvis eccleſiarum,* * *procedendum, decidendum, cognoſcendum, & fine debito terminandum cum omnibus ſuis emergentibus, incidentibus, dependentibus & connexis, & cum poteſtate in eiſdem ex officio ſummarie inquirendi, & procedendi, uſque ad diffinitivam ſententiam incluſive. Non obſtante quod eadem ſynodus dicto patriarchæ cauſam & cauſas*

ª Ex mſſ. lege, prætenſos barones.

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XXI. CONCILII.

ſas contra quoſcumque hæreſum Wicleffiſtarum & Huſſitarum fautores, &c. etiam ſi fuerint criminales ubicumque, ſive in quibuſcumque diœceſibus fuerint conſtituti, cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, præminentiæ exſiſtant, &c. ſtatum cauſarum hujuſmodi, ac tenores hujuſmodi commiſſionum factarum; necnon obſtante quod alias præfata ſynodus certis judicibus generalem quarumcunque hæreſum, ſive errorum cauſas commiſerit audiendas uſque ad concluſionem excluſive, & aliis judicibus incluſive, coram quibus aliquæ dictarum cauſarum pendent indeciſæ; ſtatum omnium cauſarum hujuſmodi, ac tenores commiſſionum factarum, necnon quorumcumque nomina & cognomina judicum, & perſonarum citatarum, & citandarum hujuſmodi, ac omnium aliorum habentium, præſentibus pro ſufficienter expreſſis, conſtitutionibus Apoſtolicis, ſtilo palatii præmiſſis, & aliis in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcumque.

Die Lunæ decima Auguſti nona indictionis placuit nationi Italiæ, prout ſupra continetur, dummodo aliæ nationes cenſeant. Cynus de Lombardia.

Die Martis vigeſima dicti menſis Auguſti placuit nationi Germanicæ, ut ſupra continetur.

Vincentius del Rivo dictæ nationis notarius.

Die Mercurii duodecima dicti menſis Auguſti fuit lecta in natione Gallicana, & placuit, ut ſupra petitur.

M. Boloſonis.

Citatio contra fautores Huſſitarum.

Ex eadem collectione, Barbetiniana, & duobus mſſ. German.

SAcroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, univerſis & ſingulis, & præſertim Almaniæ & Bohemiæ nationum, Chriſti fidelibus, auxilium fidei in benedictione cæleſti. Quia ſtructura militantis eccleſiæ pro fundamento innititur orthodoxæ fidei, ceterarumque virtutum collegio, veluti ædificio, legibus vero & moribus velut ornamentis utitur, cujus excubias zelus fortitudinis, tanquam miles ſingulariter ſtrenuiſſimus obſervat ſollicite, ne quoſvis ſtructura ipſa patiatur incurſus. Et quia ſatanas a primævo huic ſtructuræ invidere dignoſcitur, quia ipſa de triumphantis eccleſiæ ſtructura conſurgit, de qua ipſe projectus in divinis eloquiis eſſe teſtatur; ideo per quoſdam ipſius militantis ſtructuræ perverſos filios, ut eam vertat & deſtruat, innumera machinata peſte, continuata experientia procurare non ceſſat. Quamobrem ingenio nobis ſpeculatoris officio complectentibus inſidet neceſſitas, & exquirit auctoritas, ut illius inſidiis proceloſo præſenti tempore, quo hujuſmodi fundamenta cum ſuis ædificiis [a] *per inimicos eccleſiæ ſatagit evertere, ferventius ſalutaribus in Domino remediis obviemus. Sane ex retroactis tam in præcedentibus, quam in præſenti Conſtantienſi generalibus conciliis, non dubitamus per mundi climata auribus percrebuiſſe fidelium,* [b] *quatenus ſatanas ipſe quoſdam hæreſiarchas ſuæ damnationis miniſtros,* [c] *& eccleſiæ ſanctæ . . . . &c maxime novis temporibus ſuſcitaverit, contra* [d] *ſcripturam totius eccleſiaſtici ædificii molientes evertere fidem Catholicam cum legibus & eccleſiaſticis moribus a ſanctis* [e] *patriarchis traditis, & hactenus per viros catholicos tenaciter obſervatis, ſcilicet quondam Joannem Wicleff, & Joannem Hus hæreſiarchas, ſicut patet clare ex eorum ſcripturis, & opuſculis: qui minus caute appetentes magiſterium, & apud plebeios legiſlatores novelli & rabbi vocari ſana quoque doctrina ſtudiis, & contradictionibus ipſorum patrum contemptis, ad inſanias falſas converſi, ſe uſque ad ſummum damnationis erroribus implicarunt, adeo* [f] *ut præſentes eorum prædicti ſatanæ ſectando veſtigia, qui ſuper omne quod colitur etiam in cælo ſe machinabatur extollere, a ſummo cælo ad inferni profunda dejectus eſt,*

a al. per privignos eccleſiæ.

b Mſſ. qualiter.

c Mſſ. & eccleſiæ ſanctæ dictæ privignos, & maxime.

d Lege, ſtructuram.

e Mſſ. patribus.

f Mſſ. ut pateres eorum.

A *quique ſecum quamplures in damnationis laqueos, & devia traxit, & trahere non quieſcit. Sic & iſti ſuper hierarchiam militantis eccleſiæ ſe ſuaſque traditiones laborantes extollere, ſibi quamplures adunarunt, etiam ſacerdotali dignitate circumfultos, exemplo* [a] *Theodæ Galilæi, qui ſe aliquos magnos novarum ſectarum legiſlatores fore prætendentes multitudinem ad ſe pertraxerunt in devium, ſicut ex Apoſtolorum Actibus colligitur evidenter. Et quod jam amplius* [b] *ſtupendius eſt, prænominatorum hæreſiarcharum currentibus temporibus iſtis adeo excrevit perverſitas & multitudo, prout ad noſtrum multorum relatione & fama publica referente, (proh dolor!) pervenit auditum, præſertim in regno Bohemiæ, & marchionatu* B *Moraviæ: quod nonnulli, qui etiam nobilitatis ſecundum carnem titulo præeminentiæ cenſentur, conſpirantes inſimul ad tenendos & defendendos tam Joannem Hus hæreſiarcham præfatum, quam ſuos errores, ſe impietatis vinculo adſtrinxerunt: quique noviſſime apponentes iniquitatem ſuper iniquitatem detractionibus & ſuperſtitioſis fabulationibus eorum non contenti, etiam libellos famoſos falſos calumniis injuriiſque refertos, ut aſſeritur, & copia inſuper ſigillorum diverſorum appendentium munitos; & in quibus eumdem Joannem Hus, juſto tamen Dei judicio, noſtro quoque tam rite, tam ſancte promulgata pravio ſententiæ calculo, ignis voragine conſumptum,* [c] *ad juſtificationem & laudem præconiis extollere ſatagunt. ſic quo-* C *que publice hæreſum exſecrandarum ejuſdem, & ſuorum ſectatorum, & ſuarum hæreſum prædicationibus uſque ad effuſionem ſanguinis defenſores eſſe volunt, & publice profitentur, ut de ſe monſtruoſum extremi deliramenti præberent ſpectaculum, pariter & exemplum, conſurgere nullatenus trepidaverunt, prout hæc & alia in eis venenoſis & calumnioſis litteris in congregatione noſtra ſolemniter exhibitis continentur.*

Licet itaque miſerandam tot taliumque filiorum perditionem & faſcinationem diabolicam noſtra materna pietatis viſcera abſque amariſſimo compunctionis dolore non poſſint neque debeant ſuſtinere; unde in reducendis eiſdem [d] *perverſis obſtinationibus ſatellitibus diaboli pro eorum ſananda inſania noſtra ſollicitudo* D *materna de contingentibus nihil omiſit: nam docendo, ſcribendo, legatos mittendo, diſſimulando, blandiendo, etiam ultra quam expediens forſan exſtitit, expectando, ſollicite fideliterque impendimus miſericordiæ officia univerſa. Sed proh dolor! apud eos utpote converſos in arcum pravum, ſalubria perniciem operantur: inobedientiam enim ſpernunt, ſalutares doctrinas auſcultare contemnunt, & prudentum pacem & veritatem evangelizantium ſermonibus & conſiliis ſanis acquieſcere nolunt: ſed toti eccleſiæ orthodoxæ ſe infeſtos reddere, & repugnare uſque ad defenſionem tam grandis peccati, ut etiam aſſeritur, damnabiliter, & injuſte præſumunt.*

Cum autem ex præmiſſis clare conſtet, omnes & ſin- E *gulos in dictis litteris ſive ſigillis deſcriptos fuiſſe, & eſſe laudatores, ſectatores, & fautores prænominati Joannis Hus, & ejus damnatæ & perverſæ doctrinæ: ideo nos tales ex iis non immerito habentes de fide ſuſpectos, contra eos in virtute ſanctæ Trinitatis inſurgere, & murum pro eccleſia Dei opponere nos oportet: ne tamquam diſſimulatores tantorum malorum, indignationem Altiſſimi, cujus res agitur, incurramus, pœnam ejus condignam præſtolando, exemplo illius ſummi ſacerdotis Heli: qui licet in ſe bonus exſiſteret, quia tamen filiorum exceſſus corrigere non curavit, in ſe pariter & in ipſis divina vindictam finaliter animadverſionis accepit, dum filiis ejus in bello peremptis, ipſe de ſella corruens, fractis cervicibus exſpiravit.*

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXI. CONCILII.

a Mſ. Theudæ & Judæ Galilæi.

b Ita Lipſ. mſ. in aliis ſtupendum.

c Mſ. juſtificationem & laudem.

d Forte, a perverſis.

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XXI. CONCILII.

Quapropter via regia contra præfatos oberrantes procedere cupientes, & ſummaria informatione præmiſſa, & fide dignorum teſtimonio depoſitionibus cognovimus Czenkonem de Weſſele, alias de Wartemberg ſupremum burgravium Pragenſem, Latzkonem de [a] Crawar capitaneum marchionatus, [b] & ceteros in duobus foliis proxime præcedentibus deſcriptos in præmiſſis fuiſſe & eſſe publice diffamatos, ac etiam de fide ſuſpectos; ipſorumque & aliorum in dictis litteris & eorum ſingulis monitoriis loca & domicilia tute adiri non poſſe: Idcirco per hoc publicum edictum in audientia publica litterarum contradictarum legendarum, ac in valvis ſeu portis ſancti Stephani Conſtantienſis, necnon Patavienſis, Ratiſponenſis, & ſancti Stephani in Vienna Patavienſis diœceſis eccleſiarum affigendum, ſupra nominatos Czenkonem, Latzkonem, Boczkonem, Willelmum, Joannem, Henricum, Miskonem, Henricum, Ulricum, Joannem, [c] Smilonem, Henkonem, Batzkonem, Baldworum, & alios ſuprafatos peremptorie citamus: quatenus ipſi & quilibet eorum perſonaliter in propriis eorum perſonis coram nobis, Conſtantiæ, vel alibi, ubi nos reſidere tunc contigerit, quinquageſima die ab executione præſentium nobis in forma prædictis facta, in loco ſeſſionis publico, ſi ipſa die ſeſſionem publicam celebrare contigerit, alioquin in proxima tunc ſeſſione publica immediate ſequenti compareant, & quilibet ipſorum compareat, ad reſpondendum in cauſa fidei certis articulis, præſertim articulis per præfatum Joannem Hus dogmatizatis, & per nos damnatis eamdem fidem concernentibus eis offerendis: & ad videndum contra eos ad omnia, & ſingula prout neceſſarium fuerit expedire contra ipſos, utpote de fide ſuſpectos; necnon ad videndum infligi ipſis, & eorum cuilibet pœnas, ſententias & cenſuras contra tales ab homine vel a jure promulgatas, & alias procedi uſque ad diffinitivam ſententiam incluſive, prout juſtitia ſuadebit, & ordo dictaverit rationis: vel ad dicendum & allegandum cauſas rationabiles, ſi quas habeant, quare præmiſſa fieri non debeant, vel non poſſint. Certificantes nihilominus citatos ipſos, ac ipſorum ſingulos, quod ſi comparere neglexerint in citationis termino ſupradicto, nihilominus contra ipſos, prout juſtum fuerit, ulterius uſque ad eamdem ſententiam diffinitivam procedetur, eorum abſentia ſeu contumacia in aliquo non obſtante.

Loca vero audientiæ, & valvarum prædictarum, tamquam publica & idonea ad hujuſmodi noſtram citationem publicandam ad inſtar publicorum edictorum, quæ olim [d] in albo prætorio duximus eligenda, quæ præſentem noſtram citationem ſuo quaſi ſonoro præconio & patulo judicio publicabant: in quibus præſentes noſtras litteras decrevimus publicandas: ne ipſi prænominati citandi de præmiſſis, quod ad eorum notitiam non pervenerint, aliqualem ignorantiam prætendere valeant, aut allegare. Et volumus & decernimus, quod ipſa littera noſtra citatoria poſt eamdem citationem, ut præfertur, faciendam, quemlibet dictorum citatorum perinde arceant & adſtringant, ac ſi ipſis & eorum cuilibet in propria ejus perſona intimata & ſufficienter inſinuata fuiſſent. Cum non ſit veriſimile cuiquam eorum fore incognitum, quod tam patenter & ſolemniter, & præſertim in loca generalis concilii extitit omnibus publicatum.

Datum Conſtantiæ, ſexto Kalendas Martii, anno Domini MCCCCXVI. *Apoſtolica ſede vacante.*

[a] Mſſ. Cravvar.
[b] Mſſ. addit, Moraviæ.
[c] Mſſ. Smykonem.
[d] Mſſ. in albo prætorio ſcribebantur, duximus, &c.

Executio citationis prædictæ in audientia facta.

In nomine Domini, Amen.

Anno a Nativitate ejuſdem milleſimo quadringenteſimo ſexto decimo, indictione nona, die vero quinta menſis Maii, ſede Apoſtolica vacante, in mei notarii publici, teſtiumque infraſcriptorum ad hoc ſpecialiter vocatorum & rogatorum præſentia perſonaliter conſtitutus honorabilis vir magiſter Ambroſius, fidelis audientiæ publicæ litterarum contradictarum pro tunc [a] lectarum Conſtantiæ, in eadem audientia contradictarum, mane ipſius hora conſueta, hanc reſcriptam bullam ab alio latere tantum, & contenta in ea publice & intelligibili voce legit & publicavit, ad inſtantiam honorabilis viri Michaelis de Broda Zentunitak promotoris & inſtigatoris officii hæreticæ pravitatis; qui ſibi nomine procuratorio dicti officii de hujuſmodi publicatione & lectura petiit per me notarium publicum inſtrumentum fieri publicum. Præſentibus ibidem diſcretis viris Nicolao [b] Wart, Conrado Balawim, Joanne Caſtiniani, & Joanne Carpentarii in dicta audientia contradictarum procuratoribus teſtibus ad præmiſſa vocatis pariter & rogatis.

Paulo poſt ego Fredericus notarius infraſcriptus hanc præſentem bullam valvis ſeu portis eccleſiæ ſancti Stephani Conſtantiæ pro audientia cauſarum Apoſtolica ſpecialiter deputata affixi, & extenſam ibidem dimiſi, rogatus & requiſitus, ut de hujuſmodi affixione publicum conficerem inſtrumentum. Præſentibus ibidem honorabilibus & diſcretis viris magiſtris Reyniero de Deuben litterarum Apoſtolicarum ſcriptore, ac dictæ audientiæ pro tunc lectore, Henrico Hengnel, Petro [c] Brep, & Henrico Huinate in ſupradicta audientia contradictarum procuratoribus teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis. Deinde vero hora tertiarum dicta diei, vel quaſi, Fredericus notarius infraſcriptus hanc præſentem bullam de prædictis valvis ſeu portis eccleſiæ beatæ Mariæ majoris, & cathedralis Conſtantienſis affixi, & extenſam ibidem dimiſi. Et deinde hora tertiarum, vel quaſi, ipſam retroſcriptam bullam de proximis dictis removi, & mecum apportavi, rogatus & requiſitus, ut de hujuſmodi remotione & affixione publicum facerem inſtrumentum. Præſentibus ibidem honorabilibus viris Henrico [d] Buwt alias Bol, Guillelmo Bulbeti in Romana curia procuratoribus, Joanne [e] Mynardi, & Joanne Baſt litterarum Apoſtolicarum ſcriptoribus, & Petro [f] Vannii ſacri palatii cauſarum Apoſtolici notario, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter, & rogatis.

Et ego Fredericus [g] de Auben clericus Colonienſis diœceſis, publicus Apoſtolica & imperiali auctoritatibus notarius, ac dictæ audientiæ publicæ litterarum contradictarum ſcriba, qui prædictis lecturæ, affixionibus & remotionibus una cum prænominatis teſtibus præſens interfui, ideo hoc præſens publicum inſtrumentum ab hujuſmodi latere totum manu aliena fideliter ſcriptum in hanc publicam formam redegi, ſignoque & nomine meis ſolitis & conſuetis ſignavi, requiſitus & rogatus, in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum.

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XXI. CONCILII.

[a] Mſſ. lectam.
[b] In mſſ. Vart ... Balevini ... Chriſtiani.
[c] al. Krep.
[d] Mſſ. Kowerth, alias Bel, Guillelmo Bolleti ....
[e] Mſſ. Grandi, & Joanne Kuſ.
[f] Mſſ. Vanni.
[g] Mſ. de Arnheim.

Executio in partibus facta.

In nomine Domini, Amen.

Anno a Nativitate ejuſdem MCCCCXVI. *indictione nona, die Dominica, quæ fuit tertia dies menſis Maii, hora tertiarum, vel quaſi, Apoſtolica ſede vacante. Ego Fredericus Juvenis clericus Bambergenſis diœceſis, notarius publicus infraſcriptus, habens & tenens in manibus meis quamdam bullam ſacri concilii Conſtantienſis, ac ejus vera bulla plumbea cum cordula cannabis pendente more Romanæ curiæ bullatam, ſanam & integram, ac omni prorſus vitio carentem, ad inſtantiam honorabilis viri domini Michaëlis de Broda Zentunitak [a] & plebano ſancti Adalberti*

ſub [a] Sdedras Pragenſi, inſtigatoris & promotoris officii citationis perſonalis contra & adverſus quoſdam, Czinkonem de Viſſdle, alias de Wartenberg, ſupremum burgravium Pragenſem, Lazkonem de Crawar capitaneum marchionatus Moraviæ, [b] Maczonem ſeniorem de Cunſtad, alias de Podieward, Willelmum de Zwyerzecz, Joannem ſeniorem de Nova domo, Henricum de Wertenberz burgravium de Gretz reginæ, ac multis aliis nobilibus & clientibus, militibus & militaribus, per ſacrum concilium citatos, & defenſores & adhærentes damnatæ memoriæ Joannis Hus hæreſiarchæ & ipſius doctrinæ damnatæ. Quam quidem bullam ego Fredericus notarius infraſcriptus animo exſequendi, notificandi & publicandi, & ad univerſorum Chriſti fidelium notitiam deducendi, eamdem bullam valvis ſeu portis majoris eccleſiæ Patavienſis affixi & extendi, & ibidem coram multitudine hominum utriuſque ſexus ultra duas horas horologii infra Miſſarum officia & ſolemnia, & præſertim infra publicum officium, quod tunc in eadem eccleſia celebrabatur, ſtare permiſi, [a] quoniam multi canonici, preſbyteri, & alii clerici legerunt. Tamdem vero ego Fredericus infraſcriptus hujuſmodi bullam ab iiſdem valvis & portis, finitis & peractis dictis Miſſarum & officiorum ſolemniis, debita tum proteſtatione removi & depoſui. Præſentibus ibidem honorabilibus & diſcretis viris dominis magiſtro Georgio Wiſpek, magiſtro Matthia [c] Engelſthab, magiſtro Joanne [d] Peligno rectore ſcholarum, & aliis quampluribus circa præmiſſa teſtibus fide dignis.

[a] al. Sdenas. [b] al. Boczkonem.

[a] Lege, quam.

[c] Mſ. Engelſchal. [d] Mſ. Pilgrino.

Item anno & indictione quibus ſupra, die Dominica, quæ fuit decima dies Maii ſupra ſcripti, hora tertiarum, vel quaſi; ego Fredericus notarius infraſcriptus prædictam bullam in valvis & portis eccleſiæ ſancti Stephani, alias omnium ſanctorum Viennenſis, Patavienſis diœceſis, affixi & extendi, & ibidem coram magna multitudine hominum ultra duas horas horologii infra Miſſarum ſolemnia, & præſertim infra publicum officium, quod tunc in eadem eccleſia celebrabatur, ſtare permiſi, quam multi canonici, magiſtri, preſbyteri, & alii legerunt. Tamdem vero ego Fredericus notarius hujuſmodi bullam ab iiſdem valvis ſeu portis, finitis & peractis divinis Miſſarum & officiorum ſolemniis debita cum proteſtatione removi, & depoſui. Præſentibus ibidem honorabilibus & diſcretis viris dominis Bartholomæo altariſta Miſſæ perpetuæ fundatæ in altari omnium ſanctorum in dicta eccleſia ſancti Stephani, alias omnium ſanctorum, Joanne [e] Bzpel de Laynaco notario publico, & Joanne Ulrici de Odenburg preſbytero baccalaureo in artibus, clerico Patavienſis, Aquilegenſis, & Jannenſis diœceſum teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

[e] Mſ. Operck de Laybaco, al. Gepel de Laynaco.

Tenor, ſive principium bullæ talis eſt.

SAcroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, univerſis & ſingulis, & præſertim Almaniæ, & Bohemiæ nationum Chriſti fidelibus, auxilium fidei in benedictione cœleſti. Quia ſtructura militantis eccleſiæ pro fundamento innititur orthodoxæ fidei, cæterarumque virtutum collegio veluti ædificium, legibus vero, ac moribus velut ornamentis utitur, &c. Finis vero erat talis. Cum non ſit veriſimile cuiquam torum fore incognitum, quod tam patenter, & ſolemniter, & præſertim in loco generalis concilii extiterit omnibus publicatum. Datum Conſtantiæ, ſexto Kalendas Martii, anno a Nativitate Domini MCCCCXVI. Apoſtolica ſede vacante.

Et ego Fredericus Juvenis, clericus Bambergenſis diœceſis, publicus imperiali auctoritate notarius, quia dictarum bullarum ſacroſanctæ ſynodi Conſtantienſis, de quibus ſupra fit mentio, in ſupradictis locis, ſive portis eccleſiarum affixionibus ſucceſſive factis, earumque depoſitionibus, omnibuſque & aliis præmiſſis ſingulis, dum ſic, ut præfertur, agerentur, & fierent, una cum prænominatis teſtibus præſens interfui, eaque ſic fieri vidi & audivi; idcoque hoc præſens publicum inſtrumentum exinde confeci, & publicavi, & in hanc publicam formam redegi, ſignoque & nomine meis ſolitis & conſuetis ſignavi requiſitus & rogatus, in fidem & teſtimonium omnium præmiſſorum.

Alia exſecutio in partibus facta.

In nomine Domini. Amen.

ANno a Nativitate ejuſdem MCCCCXVI, indictione nona, die vero Jovis, in feſto Corporis Chriſti, quæ fuit decimaquarta menſis Junii, hora ſecunda diei, vel quaſi, ſede Apoſtolica vacante & ſummo Pontifice carente, in eccleſia cathedrali Ratiſponenſi, in mei notarii publici, & teſtium infraſcriptorum ad hæc ſpecialiter vocatorum & rogatorum præſentia, perſonaliter conſtitutus diſcretus vir Caſpar [a] Suſtennedier clericus Patavienſis diœceſis, quaſdam litteras citatorias a ſacroſancto generali concilio Conſtantienſi emanatas contra & adverſus Czenkonem de Wartemberg, Laczkonem de Crawar, Bazkonem de Podiebrad barones, necnon & certos ipſorum complices in litteris citationum deſcriptos & nominatos, in numero quadringentos & quinquaginta duo, qui ſe ſententiæ contra dictum Joannem Hus hæreſiarcham per dictum ſacrum concilium canonice latæ oppoſuerunt, & ipſum ſacrum concilium Conſtantienſe per ſuas prætenſas litteras diffamaverunt, & dicto Joanni Hus adhæſerunt, & alia fecerant prout in præfatis litteris prælibati ſacri concilii vera bulla plumbea cum cordula cannabis more Romanæ curiæ impendente bullatas continetur: de mandato & voluntate venerabilis & circumſpecti viri domini Frederici de [b] Papager in decretis licentiati, ſcholaſtici, & canonici eccleſiæ Ratiſponenſis domini ſui, infra pulſum primarum Miſſarum dum in eadem eccleſia ſolemniter peragebantur, valvis præfatæ cathedralis eccleſiæ ubi communiter affixio bullarum fieri conſuevit, clavis ferreis affixit, & publice extendit: dictoſque citandos ſic, ut præfertur, citavit, quatenus quinquageſima die in prædicto ſacro concilio Conſtantienſi tamquam ſuſpecti de fide perſonaliter compareant, & ad reſpondendum certis articulis fidem catholicam concernentibus; & alia fecit quæ in talibus fuerunt neceſſaria & opportuna: præfataſque litteras originales bullatas ſic, ut præfertur, affixas & publice extenſas coram Chriſti fidelium multitudine copioſa ad eamdem eccleſiam ad divina officia audienda congregatorum ſtare continue permiſit ultra tres horas: & deinde dictas litteras tamquam ſufficienter inſinuatas & publicatas coram me notario publico, & teſtibus infra ſcriptis depoſuit & removit. Quarum quidem litterarum citatoriarum principium & finis inferius deſcribuntur. Super quibus omnibus & ſingulis præmiſſis præfatus Caſpar nomine domini ſui ſupradicti petiit ſibi fieri per me notarium infraſcriptum unum vel plura, publicum vel publica, inſtrumentum ſeu inſtrumenta. Præſentibus ibidem honorabilibus viris Nicolao [c] Statuer rectore parochialis eccleſiæ ſancti Adelberti Ratiſponenſis, Nicolao Widunna, Conrado Pechier, Joanne Zobeneum, Joanne Kawer Viſario Chori dictæ eccleſiæ Ratiſponenſis, teſtibus ad præmiſſa vocatis & rogatis.

[a] al. Suſtenwebker, al. Furſtenweber.

[b] Mſ. Parsberg.

[c] Mſ. Schoduer . . . . . Vvidman . . . Pechier . . . Zobemer . . . Hawer.

Deinde die Dominica infra octavam ſupradicti feſti Corporis Chriſti, quæ fuit vigeſima prima dicti menſis Junii, hora ſecunda diei, ſimiliter infra pulſum primu-

rum Miſſarum, prænominatus Caſpar Surſtennecher de mandato domini ſui ſupradicti præfatas litteras originales bullatas in præſentia mei notarii, & teſtium infraſcriptorum ad hoc vocatorum & rogatorum, valvis præfatæ eccleſiæ cathedralis Ratiſponenſis ut prius clavis ferreis affixit, & affixas ibidem publice coram multitudine fidelium iterum per duas horas & ultra continue ſtare permiſit, & demum removit, & ſibi inſtrumentum, ut ſupra, per me notarium fieri poſtulavit. Præſentibus ibidem diſcretis viris dominis Henrico Huchuel, Conrado Kek vicario, Conrado [a] Wrni ſubdiacono dictæ eccleſiæ Ratiſponenſis, & Joanne [b] Swabenberg clerico Sergenſis diœceſis, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

[a] Mss. Vvin.

[b] al. Schwanneberg.

B Poſtremo ius die Nativitatis ſancti Joannis Baptiſtæ, quæ fuit vigeſima quarta ejuſdem menſis Junii, ſimiliter ſecunda hora diei, vel quaſi, ſæpedictus Caſpar [c] Surſtennecker nomine, & ad mandatum dicti domini ſui ſupradicti, ex ſuperabundanti ſupradictas litteras citatorias originales infra pulſum primarum Miſſarum, ut prius, valvis præfatæ eccleſiæ cathedralis, ut ſupra, clavis ferreis iterato ibidem publice affixit coram Chriſti fidelibus, tunc ad dicta officia audienda congregatis. per duas horas ſtare continue dimiſit & demum de ibi removit, & ſecum portavit; requirens me notarium infraſcriptum nomine quo ſupra, ſuper præmiſſis unum, vel plura, & tot quot fuerint neceſſaria fieri inſtrumenta. Acta fuerunt hæc anno, indictione, diebus, horis, menſe, & loco, & ſede vacante quibus C ſupra. Præſentibus ibidem diſcretis viris dominis Conrado ſancti Blaſii, & Nicolao [d] Widinna ſancti Thomæ vicario, ſeu altariſta, Joanne Ruſt diacono chori præfatæ eccleſiæ Maguntinæ, & Joanne Capellano capellæ ſancti Sebaldi in civitate Ratiſponenſi, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

[c] Mss. ut ſupra.

[d] Mss. Vvidmann.

Tenor vero dictarum litterarum affixarum, cujus principium ſequitur in hæc verba:

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis univerſis & ſingulis, & præſertim Almaniæ & Bohemiæ nationum Chriſti fidelibus, auxilium fidei in benedictione cæleſti. Quia ſtructura militantis eccleſiæ pro fundamento innititur orthodoxæ fidei ceterarumque D virtutum collegio, veluti ædificio, legibus vero ac moribus veluti ornamentis virtutum, &c. Finis autem ipſarum litterarum talis erat: Datum Conſtantiæ ſexto Kalendas Martii, anno a Nativitate Domini MCCCCXVI. Apoſtolica ſede vacante.

Et ego Henricus Hak, clericus Bambergenſis diœceſis, publicus imperiali auctoritate notarius, quia prædictarum litterarum citatoriarum ſic, ut præfertur, affixioni, remotioni, omnibuſque aliis præmiſſis, dum ſic, ut præfertur, fierent & agerentur, una cum prænominatis teſtibus perſonaliter interfui, eaque ſic fieri vidi & audivi. idcirco hoc præſens publicum inſtrumentum manu mea propria ſcriptum exinde confeci, ſubſcripſi, & publicavi, & in hanc publicam formam E redegi, ſignoque & nomine meis ſolitis & conſuetis ſignavi, in fidem & teſtimonium omnium præmiſſorum rogatus & requiſitus.

Congregatio generalis.

Die Jovis decima Septembris ſupradicti, Conſtantiæ in eccleſia cathedrali, mane hora tertiarum, vel quaſi, fuit congregatio generalis omnium nationum in modum ſeſſionis, licet ſine ſolemnitatibus requiſitis ad ſeſſiones publicas, & hoc propter ambaſſiatores regis Arragonum, & regnorum ſuorum, qui habebant ibidem certa proponere nomine dicti regis & regnorum ſuorum: præſentibus ibidem reverendiſſimis patribus dominis Joanne epiſcopo Oſtienſi, Angelo Præneſtino, A Jordano Albanenſi epiſcopis cardinalibus, Antonio Bononienſi, Franciſco Venetiarum, Joanne Raguſino, Gabriele Senenſi, Angelo Veronenſi, Guillelmo ſancti Marci, Thoma Tricaricenſi, Antonio Aquilegienſi, Almanno Piſano, Branda Placentino, Antonio de Chalanco, Petro Fuxi preſbyteris, Reynaldo de Biricanciis, Amedeo Salutiarum, Lucido de Comitibus diaconis cardinalibus, necnon illuſtriſſimorum principum Romanorum, Francorum, Angliæ, Arragonum, Neapolitanorum, Cypri, Poloniæ, Norvegiæ, Daciæ & Siciliæ ambaſſiatoribus, aliiſque ambaſſiatoribus, nunciis & procuratoribus diverſorum principum, & dominorum ac univerſitatum ſtudiorum, & communitatum in numero copioſo. In qua quidem congregatione B magnificus, * ſereniſſimus, ac venerabiles & circumſpecti viri domini Reymundus Floch comes Cardonæ R. miles, Antonius generalis ſanctæ Mariæ de Mercede, Gundiſalvus de ſancta Maria, Speraindeo Cardona, & Michael Navers ambaſſiatores & nuncii ſereniſſimi principis Alphonſi Arragonum regis, aſcenderunt locum, in quo ambaſſiatores regum & principum proponunt. Qui quidem domini ambaſſiatores per organum venerabilis & circumſpecti viri domini Sperantis-in-Deo collegæ ipſorum expoſuerunt, quibus de cauſis illuſtriſſimus dominus Alphonſus rex Arragonum miſiſſet ad congregationem præſentem, nominando ſacrum generale Conſtantienſe concilium congregationem: videlicet primo pro exſtirpatione ſchiſmatis C & hæreſum, & pro unione eccleſiæ Dei, & reformatione ſtatus eccleſiaſtici in capite, & in membris, ac electione unici ſummi Pontificis. Quo completo, regratiatus fuit concilio in modum congregationis de exſpectatione & tolerantia ipſorum ambaſſiatorum adventus. Item de benigna tractatione & ſuſceptione eorum, & fratris Antonii Generalis ad honorem impenſum ipſis dominis ambaſſiatoribus per concilium in ſuſceptione eorum. Offerentes ſe paratos poſt eorum unionem & incorporationem ipſius concilii ad omnia implenda, omnia firmanda, & concluſa in capitulis inter ſereniſſimos principes Romanorum & Ungariæ, ac ambaſſiatores concilii Conſtantienſis ex una, & Arragonum regis ex altera parte, & ad faciendum ulteriora, quæ D fuerint neceſſaria ad unionem eccleſiæ, exſtirpationem hæreſum, reformationem & electionem futuri Romani Pontificis prædicta, juxta exigentiam & poteſtatem ipſis traditam per ipſorum dominum: cujus poteſtatis & auctoritatis ibidem produxerunt publicum inſtrumentum infraſcripti tenoris, quod ibidem de mandato concilii per venerabilem virum dominum Petrum de Lamberga de Cracovia, manuque ipſius domini regis novelli Arragoniæ ſubſcriptum de verbo ad verbum ibidem publice alta & intelligibili voce legebat. Qua ſiquidem ambaſſiata expoſita & oblatione facta, levavit ſe in medium reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Vivarienſis nomine totius concilii ſive congregationis, ad modum dictorum E ambaſſiatorum, & pro facienda reſponſione: & fecit collationem pulcram & ornatam: pro cujus proſecutione diſtinxit terminum manus, ſive dictionem manus tripliciter. In prima enim ſui diſtinctione commendavit regem modernum Arragoniæ, ejuſque patrem Ferdinandum, avum, ac reginam & matrem ipſius regis Alphonſi de eorum bonis intentionibus, labore, oblatione, & proſecutione teſtamenti conditi per regem Ferdinandum claræ memoriæ patrem & genitorem ipſius regis Alphonſi. In ſecunda vero diſtinctione manus reprehendis vitam Petri de Luna, adducens plures promiſſiones factas per eum de renunciatione per ipſum fienda, videlicet promiſſionem in Avenione, in Marſilia, & Janua per ipſum Petrum de renunciatione &

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XXI. CONCILII.

unione eccleſiæ ſanctæ Dei factas: contra quas omnes & ſingulas idem Petrus dixit veniſſe, & nihil de iis promiſſis adimpleviſſe. In tertia parte vero manus recommendavit ambaſſiatores ipſius domini regis Arragonum quoad perſonam, ſtatum & benevolentiam, offerens ipſis dominis ambaſſiatoribus totum concilium Conſtantienſe eſſe pro nunc paratum ad faciendum cum ipſis ambaſſiatoribus, in omnibus & ſingulis concurrentibus rationabilibus, licitis & honeſtis. Qua collatione ſic, ut præfertur, per reverendum patrem dominum Joannem Oſtienſem facta, ſurrexit reverendus pater dominus Franciſcus cardinalis Florentinus: & per brevem collationem ſive exhortationem nomine concilii præfati fuit exhortatus eoſdem ambaſſiatores, ut dignarentur eamdem ad bonum univerſalis eccleſiæ & reipublicæ ſtatum concurrere cum dominis de concilio, quos reperirent paratos atque benevolos ad omnia & ſingula quæ concernunt viam præfatam, quoad unionem eccleſiæ, ſtatum & tranquillitatem. Quibus ſic factis, venerabilis & circumſpectus vir dominus Sperantindeo præfatus nomine ipſorum dominorum ambaſſiatorum reſpondit ad verba & propoſita per dominos cardinales præfatos: dicens quod ob hanc cauſam veniſſent, & dominus eos ad eam miſiſſet, ut eccleſia Dei uniri poſſit; offerentes ſe ad vacandum circa ea cum dominis de concilio omni voce, prius habitis tamen viſitationibus dominorum cardinalium, quos oportet per prius viſitare. His factis, dictis, propoſitis & replicatis, una pars alteri, & altera alteri fuit regratiata, de beneficiis & oblationibus ſinceris. Super quibus omnibus & ſingulis propoſitis, dictis, geſtis & factis nomine procuratorio petiit ſibi unum & plura, publicum & publica fieri inſtrumentum & inſtrumenta ad dictamen ſapientum. Præſentibus ibidem præfatis reverendiſſimis patribus S. R. E. cardinalibus, ambaſſiatoribus, procuratoribus, nunciis, & aliis, pro teſtibus infraſcriptis ad hæc vocatis ſpecialiter & rogatis.

Tenor vero dicti procuratorii publici inſtrumenti de quo ſupra fit mentio, talis eſt:

PAteat univerſis, quod nos Alphonſus Dei gratia rex Arragonum, Siciliæ, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ & Corſicæ, comes Barcinonæ, dux Athenarum & Neopatriæ, ac etiam comes Ruſſilionis & Ceritaniæ. Quia ex his, quæ circa eccleſiæ ſacroſanctæ negotium infraſcriptum huc uſque nutu divino ſunt acta, quodammodo præſagium exoriri videmus, quod ineffabilis divina providentia ciſſiendo oculo ſuæ pietatis ſalvifica proſpiciens ab excelſo, Petri ſancti naviculam, [a] imperatoris ſeu potius impiorum nautarum ductu peſtifero naufragio proximam, & ruinoſis ſcopulis jam propinquam, ſaluti animarum Chriſticolarum, quas ſui aſperſione ſanguinis rubricavit in cruce, miſeratione deifica providendo per alios nautas induſtrios & providos ad ipſius Dei eccleſiam zelum habentes fervidum atque rectum, ipſam a modo regi & gubernari, fugato proinde navigio acephalato, ut firmiter ſperamus, faciet & diſponet, ut ipſa Petri navicula unico & vero ductore ad portum ſalutis in ejus laudem & totius Chriſtianitatis exaltationem & gloriam quietiſſime deducatur: ut etiam ſit [b] ſicut unus ſolus ibidem patronus & nauta, qui fugatis procelloſis ſchiſmaticorum erroribus, ipſam ſacroſanctam Dei eccleſiam regat & gubernet in ejus nomine, qui Spiritus ſancti gratia, [c] detruſo nunc buſto perpetuo ſchiſmatica beſtia, ſuis mortiferis dentibus unam ſanctam Dei eccleſiam catholicam devaſtante, veſtis divinæ jam morſibus lacerare, proh dolor! [d] valet & faciet inſitu ſuæ divinitatis mirifice reſarciri, & unire ſciſſuram. Scientes & accurata meditatione penſantes, dudum in civitate Narbona inter excellentiſſimum principem Sigiſmundum Romanorum regem, & ambaſſiatores & procuratores congregationis civitatis Conſtantienſis ex una parte; & dilectos, devotos & fideles noſtros Philippum de Medulia ſacræ paginæ profeſſorem, Sperantem-in-Deo Cardona juriſperitum, & Bonanatum Petri decretorum doctorem, ambaſſiatores & procuratores illuſtriſſimi & Chriſtianiſſimi principis domini [a] Ferdinandi de Quynnones, illuſtriſſimi regis Caſtellæ conſobrini noſtri cariſſimi, ambaſſiatores & procuratores, ac Didacum Ferdinandi [b] de Vadreto, milites, conſiliarios prædicti domini genitoris noſtri ex altera, quadam fuiſſe ſuper facto unionis acta & concordata capitula, quæ tam per dictum dominum genitorem noſtrum, quam per nos in villa Perpiniani laudata, approbata, auctorizata, promiſſa & jurata fuerunt, ſigilliſque utriuſque noſtrum poſtmodum roborata, ut in inſtrumento publico inde confecto plenius continetur.

Cum juxta contenta in capitulis concordiæ antedictæ per prælatos & ceteros viros eccleſiaſticos in civitate Conſtantienſi congregatos, per certi tenoris litteras in capitulis præfatis inſertas, convocatio fieri debuerit de regibus, principibus, cardinalibus & prælatis & aliis de obedientia domini Benedicti, qui ad generale concilium ſunt aſſueti vocari, quod certa die in eadem civitate Conſtantienſi comparerent ob ſchiſma ſedandum, unionem eccleſiæ procurandam, reformationem etiam ipſius eccleſiæ tam in capite, quam in membris complendam, & ejectionem ipſius Benedicti effectualiter faciendam & ad electionem unionis Romani Pontificis futuri procedendum, prout in litteris ipſius convocationis ad nos per præfatos prælatos & alios in dicta civitate Conſtantienſi congregatos nuper directis latius continetur. Et vice verſa præfati reges & principes obedientiæ præfati domini Benedicti facere tenerentur litteras convocatorias ad prænominatos prælatos, ceteroſque de dicta Conſtantienſi congregatione ſimiles litteras convocatorias, quæ ab ipſis de dicta congregatione emanarunt, vel per ſuos ambaſſiatores & procuratores mittendos ſufficienti poteſtate ſuffultos ibidem Conſtantiæ congregatos convocabunt.

Cum etiam ſuper omnia cordi geramus, quod omnia per præfatum dominum genitorem noſtrum, & nos, ut præmittitur, concordata, debitum ſortiantur effectum: tenore præſentium, confidentes ad plenum de fide, induſtria, ſcientia, & probitate laudandi, & longa rerum experientia approbati viri nobilis Ammiradi noſtrorum marium, Joannis Reymundi Floch comitis Cardonæ, venerabilis & religioſi viri fratris Antonii Tixal magiſtri in ſacra pagina, Generalis beatæ Mariæ de Mercede, Raymundi Xatinar militis, ac venerabilis doctoris Sperantis-in-Deo Cardona juriſperiti, Philippi de [e] Medulia ſacræ paginæ profeſſoris, Gundiſalvi Garſiæ de ſancta Maria decretorum, & Michaelis de Navert juris utriuſque doctorum conſiliariorum noſtrorum dilectorum, atque fidelium, facimus, conſtituimus & ordinamus vos omnes, & majorem partem ex vobis in ſolidum procuratores, actores, factores, ac certos & ſpeciales nuncios & ambaſſiatores noſtros, omnibus illis viis & modis & formis, quibus de jure melius valere poſſit, ad accedendum ad dictam congregationem præfatæ civitatis Conſtantienſis, & convocandum prælatos & ceteros in ipſa congregatione exſiſtentes, juxta modum & formam in præfatis capitulis contentam: ſic quod [d] præfati de obedientia dicti domini Benedicti venientes ad dictam civitatem Conſtantienſem ſtatim fiat unio veſtrum, & eorumdem ad dictam congregationem pro faciendo unum univer-

Marginal notes:

a Lege ex mſſ. imperitorum.

b In mſſ. non vox ea, ſicut.

c Mſſ. detruſo nunc, utinam buſto perpetuo.

d Mſſ. valet & faciet unitu ſuam, &c.

a Lege ex mſſ. Ferdinandi regis Arragonum, genitoris noſtri glorioſæ memoriæ, ac Didacum Ferdinandi, &c.

b Mſſ. de Vadreto.

c al. Meddia.

d Mſſ. præfatis . . . venientibus.

Digitized by Google

ſale concilium, ac in eodem concilio vice noſtra, poſtquam formatum fuerit, intereſſendum dumtaxat pro ſedatione ſchiſmatis, ac unione eccleſiæ modo prædicto, ac etiam alias procuranda: & pro cauſa ejectionis dicti domini Benedicti & electione futuri ſummi Romani Pontificis, & reformatione eccleſiæ in capite & in membris, & cauſa hæreſis cum dependentiis, emergentiis & connexis, prout in dictis capitulis concordia continetur: necnon ad petendum & requirendum quod omnia & ſingula in ipſis capitulis concordia contenta tam per dictum concilium, poſtquam formatum fuerit, quam per quoſcumque alios, ad quos quomodolibet pertinebat ante formationem dicti concilii, ſeu poſt prout facienda fuerint, deducantur debite ad effectum; omniaque alia & ſingula ſupradictos caſus tangentia, cum dependentiis, emergentiis & connexis ex eiſdem, tam in dicto concilio poſtquam formatum fuerit, quam ante ipſius formationem, petendum, inſtandum, requirendum & proteſtandum, ſeu impugnandum, approbandum & laudandum, quæ noſmet in propria perſona petere, requirere, inſtare, proteſtari, impugnare, approbare poſſemus, etiamſi talia ſint, quæ mandatum exigant magis ſpeciale. Concedentes vobis dictis procuratoribus, actoribus, factoribus, nunciis, ambaſſiatoribus noſtris, & majori parti ex vobis plenam & liberam poteſtatem exercendi præmiſſa omnia, & ſingula alias ſupradictos caſus tangentia quæ per nos quomodolibet, aut procuratores ſeu ambaſſiatores noſtros venirent exercenda. Et generaliter omnia alia & ſingula, quæ dicta ſedationi ſchiſmatis, & unione ſanctæ matris eccleſiæ per nos fieri aut exerceri valerent. Volenteſque quod quidquid per vos, vel majorem partem ex vobis dictis procuratoribus, factoribus, actoribus, nunciis & ambaſſiatoribus noſtris noſtro nomine actum, ſeu emanatum fuerit proinde obtineat firmitatem, ac ſi ab omnibus acta exſiſterint, ſeu etiam emanata, etiamſi aliquem vel aliquos ex vobis contingat abeſſe, aut fore præſentes, qui in agendis ſeu exercendis per majorem partem minime conſentirint.

Nos enim vobis promittimus in noſtra bona fide regia, & juramus per Dominum Deum, & ejus ſancta quatuor evangelia manibus noſtris corporaliter tacta, in [a] *poſſe notarii ſecretarii infraſcripti pro omnibus illis, quorum intereſt, & intereſſe poteſt, & poterit, hæc a nobis legitime ſtipulanda, & recipienda & paciſcenda, nos ſemper habere ratum, gratum & firmum quidquid per vos dictos procuratores, factores, actores noſtros & ambaſſiatores, vel majorem partem veſtrum, noſtro nomine in præmiſſis vel aliquo eorumdem actum, geſtum, tractatum laudatum, firmatum, approbatum & concluſum fuerit, in nullo tempore revocare, ſub bonorum noſtrorum omnium hypotheca. Quod eſt datum & actum Barchinonæ, decima die Julii anno a Nativitate Domini* MCCCCXVI. *regnique noſtri primo.*

Signum Alphonſi Dei gratia regis Arragonum, Siciliæ, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ & Corſicæ, &c. Comitis Barchinonenſis, ducis Athenarum & Neopatriæ, ac etiam comitis Ruſſilionis & Ceritaniæ, qui prædicta laudamus, concedimus & confirmamus, & etiam juramus: huicque publico inſtrumento ſigillum noſtrum commune, quo utebamur dum principatus Gerundæ fungebamur honore, cum noſtra ſigilla regia nondum ſint facta, juſſimus apponendum.

Rex Alphonſus.

Teſtes ſunt, qui ad prædicta fuerunt præſentes: Giraldus Almannus de Cerbilione Cathaloniæ, [b] *Oſſus de Procida regni Majoricarum gubernatores, milites, & Berengarius de Bradexino conſiliarii domini regis.*

Signum mei, Pauli Nicolai, dicti domini regis ſecretarii, auctoritate regia notarii publici per totam terram & ditionem ſuam, qui prædictis interfui, eaque de ipſius mandato ſcribi feci & clauſi. Corrigitur autem in lineis, decimaſexta, Sperantis-in-Deo Cardona juriſperiti, Philippi de Medulla ſacræ paginæ profeſſoris, *viceſima* per quoſcumque, & *viceſimaſexta* alios.

a Lege, præſenti.

b Mſ. Olphus de Proxida. & mox de Bardoxino.

Congregatio generalis.

DIe Mercurii decimaſexta menſis Septembris prædicti, Conſtantiæ in eccleſia majori prædicta, hora tertiarum, vel quaſi, pro publicis ſeſſionibus & congregationibus generalibus deputata, fuit tenta per concilium generale Conſtantienſe congregatio generalis pro infraſcriptis fiendis. Præſentibus ibidem reverendiſſimis patribus dominis Joanne Oſtienſi, Angelo Præneſtino, Jordano Albanenſi epiſcopis & cardinalibus, & Antonio Bononienſi, Franciſco Venetiarum, Joanne Raguſino, Antonio Aquilegienſi, Gabriele Senenſi, Almanno Piſano, Angelo Veronenſi, Thoma Tricaricenſi, Branda Placentino, Guillelmo ſancti Marci, Antonio de Chalanco, & Petro Fuxi preſbyteris, Ottone de Columna, Lucido de Comite, & Franciſco Florentino diaconibus cardinalibus. Et antequam ad aliquem actum publicum nomine ipſius concilii Conſtantienſis fuiſſet proceſſum, levavit ſe venerabilis & circumſpectus vir dominus Auguſtinus de Piſis ſacri conſiſtorii advocatus, & tanquam procurator, ſive nuncius illuſtris principis domini Ludovici comitis Palatini, & ducis Bavariæ, gubernatoris & locum tenentis pro concilio Conſtantienſi illuſtriſſimi principis Siſmundi Romanorum & Ungariæ regis: & nomine ipſorum dominorum regis Romanorum, ac Ludovici comitis dixit, qualiter foret deventum ad aures ipſius domini comitis tanquam gubernatoris, qualiter ambaſſiatores regis Jacobi de Neapoli, & dominæ Joannæ ejus uxoris reginæ hic præſentes haberent certa proponere, & litteras præſentare ipſi concilio, & quod prætenderent nominare dictum Jacobum regem Siciliæ, Ungariæ, &c. quod videretur tendere [a] *in . . . . & in præjudicium Romanorum regis, quoad regna ſua, videlicet Ungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Petens ergo per concilium provideri, taliter quod hujuſmodi præjudicia hic in concilio generali non fiant, ſubſequenter reverendus pater dominus Guillelmus cardinalis ſancti Marci tanquam procurator & nuncius illuſtriſſimi principis Ludovici Jeruſalem & Siciliæ regis ſimilem proteſtationem & petitionem, quoad regna Jeruſalem & Siciliæ, cum idem dominus ſuus Ludovicus ſit inveſtitus de eiſdem regnis per Romanam eccleſiam, & non noſcat alium regem in illis regnis quam dominum ſuum Ludovicum prædictum.*

Quibus propoſitis & proteſtatis factis, de mandato ipſius concilii aſcendit ambonem, ſuper quo edicta, ſtatuta & ordinationes, diffinitiones & decreta, & finem dicti concilii publicantur, & legi ſolent, venerabilis vir dominus Petrus de [b] *Guafardis ſecretarius concilii: & legebat quamdam ordinationem in quadam papyri ſchedula, in qua continebatur quod per denominationem titulorum nulli aliquid juris acquireretur, & alias prout in eadem ſchedula continebatur, cujus tenor inferius eſt inſertus. Et ſtatim quia apparuit dictam ſchedulam non eſſe concordatam per omnes de nationibus, ideo idem magiſter Petrus de ſimili mandato legebat unam aliam ſchedulam concordatam per omnes nationes, ut dixit, ſuper hujuſmodi de nationibus alta, & intelligibili voce, cujus tenor inferius eſt inſertus. Qua lecta, ſtatim de mandato dictæ ſanctæ ſynodi fuit approbata per reverendum patrem dominum Joannem patriarcham Conſtantinopolitanum, Nicolaum*

a Lege ex mſ. in detrimentum.

b Mſ. Godfordiis.

ſpiſcopum Merſeburgenſem, Patricium Cortagenſem A epiſcopum, nomine trium nationum; & Joannes epiſcopus Oſtienſis nomine collegii cardinalium approbavit ſecundam ſchedulam per verbum, Placet: refutando primam quam non approbavit, tamquam non concordatam per nationes. Iis factis, aſcenderunt ambonem ambaſſiatores regis Jacobi aſſerti Neapolitani, & præſentarunt litteras credentiæ ipſorum: quæ de mandato concilii fuerunt lectæ per dictum Petrum de [a] Gualfardis ſecretarium concilii prædicti: quarum litterarum titulis intellectis per ſuppoſita concilii, [b] ſedatio levavit ſe dominus Auguſtinus de Piſis nomine dicti sereniſſimi principis Romanorum regis, proteſtando, quod nullum præjudicium ipſi Romanorum, & Ungariæ regi quoad titulos, quos adſcribit ſibi dominus Jacobus B quoad regna Ungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, & alias proteſtatus fuit, ut ſupra proxime proteſtatus fuit; [c] nihilominus . . . . & reclamando dictam ſubſcriptionem ipſarum litterarum, miſſarum & præſentatarum ſtatim per ipſos dominos ambaſſiatores, in quibus titulis abſcribit ſibi titulos in dictis regnis. Similiter proteſtatus fuit prælibatus reverendus pater dominus Guillelmus cardinalis ſancti Marci, tamquam ambaſſiator, procurator, & nuncius illuſtriſſimi principis regis Ladovici, quoad titulos regnorum Jeruſalem & Siciliæ, quos dixit fore abſcribendos domino ſuo regi Ladovico, qui eſt inveſtitus per Romanam eccleſiam, & non ipſe rex Jacobus: nec ſciret aliquem inveſtitum de iiſdem, niſi præfatum dominum ſuum. Super quibus proteſtationibus prædicti domini Auguſtinus cardinalis, & epiſcopus Amicienſis petierunt a notariis ſedis Apoſtolicæ, & aliis ſcribis concilii unum & plura, publicum & publica, inſtrumentum & inſtrumenta ad perpetuam rei memoriam.

Quibus ſic factis levavit ſe ſimiliter venerabilis & circumſpectus vir dominus Ardicinus de Novaria ſacri conſiſtorii advocatus, nomine ipſorum ambaſſiatorum domini Jacobi regis exponens, qualiter ſatis ammiraretur de hujuſmodi proteſtationibus factis in præſenti congregatione quoad titulos regnorum ipſorum regis Jacobi. & Joannæ reginæ, [d] quomodo ambaſſiatores ipſorum non eſſent miſſi ad litigandum pro titulis, ſed venerunt ad præſens concilium, tamquam vocati per D Papam, tunc & [e] concilium poſtea, & etiam per regem Romanorum, pro unione ſanctæ matris eccleſiæ, & aliorum, pro quibus præſens concilium exſtitit convocatum: petens provideri per concilium, quod ipſis regi & reginæ, ac ambaſſiatoribus nominibus ipſorum nullum generetur præjudicium per hujuſmodi proteſtationes ſic, ut præfertur, contra eorum titulos factas; ad quod nondum reſponſo, venerabilis magiſter Laurentius de Neapoli, [*] & Eremitarum ſancti Auguſtini, unus de eiſdem ambaſſiatoribus incepit facere quemdam ſermonem, & recommendationem, pro cujus introductione accepit pro themate: Gaudete quoniam merces veſtra copioſa: diſtinguens in duas partes: In prima parte recommendavit concilium Conſtantienſe: in ſecunda E parte regem Jacobum & reginam Joannam concilio, & eccleſiæ Romanæ: offerens ipſos ad beneplacita cum totis regnis ipſorum, terris & dominiis ipſorum, ac perſonis atque bonis ad obedientiam ſanctæ matris eccleſiæ, & augmentum unionis eccleſiæ ſanctæ Dei. Quo ſermone pulchre introducto, & completo pro eorum ambaſſiatorum, & dominorum ſuorum recommendatione, levavit ſe in medium reverendus pater dominus Franciſcus cardinalis Florentinus, & fecit pulcram recommendationem: recommendando regem & reginam, ac ambaſſiatores, regratiando ipſis nomine concilii Conſtantienſis de bonis oblationibus & voluntate, quam habere dicuntur erga præſens Conſtantienſe concilium.

A Qua quidem recommendatione per dominum cardinalem Florentinum facta, idem magiſter Laurentius nomine collegarum ſuorum, & ſuo proprio præſentavit procuratorium, quod fuit ibidem lectum per dominum Petrum de Gualfardis de mandato concilii, cujus tenor inferius eſt inſertus. Quo procuratorio lecto venerabilis vir dominus Dominicus de Ponte petiit confirmari quamdam electionem cujuſdam abbatis Stephani ad monaſterium: & in caſu quo non, proteſtatur quod non incurrat ſibi tempus a jure ſtatutum de benedicendis abbatibus. Ex adverſo ſurrexit Ardecinus de Novaria advocatus, dixit hujuſmodi abbatem non fore electum, ſed intruſum, quapropter non debet confirmari, ſed potius expelli, &c. Super quibus petierunt inB ſtrumenta a dominis protonotariis, & notariis prædictis.

Subſequenter fuerunt lectæ litteræ regis Poloniæ per dominum Petrum de Polonia de mandato concilii in eodem loco. Et ex adverſo pro parte eorumdem Theutonicorum. Item una alia littera ex parte univerſitatis ſtudii Cracovienſis, quorum tenores ſequuntur. Super quibus omnibus & ſingulis Joannes de Scribanis & Henricus de Piro promotores petierunt, & quilibet eorum petiit ſibi nomine procuratorio unum vel plura fieri publicum, & publica, inſtrumentum & inſtrumenta, ad perpetuam rei memoriam.

Tenores vero dictarum ſchedulæ decreti, ac litterarum, & inſtrumenti procuratorii, per ipſos ambaſſiatoC res præſentatorum, ſequuntur tales.

Sacroſancta ſynodus Conſtantienſis declarat, ſtatuit & decernit, quod per quoſcumque actus nominationis, intitulationis, honoris, exhibitionis tam in ſede, quam in aliis quibuſcumque dictis & factis, dicendis & fiendis in hoc ſacro concilio, per quoſcumque prælatos, vel eorum, aut regum, principum, ac univerſitatum quorumcumque nuncios, vel legatos, ſeu ipſis, aut de ipſis, vel eorum altero in eodem ſacro concilio, nullum jus, ſeu poſſeſſum de novo acquiratur, nulliuſque præjudicium generetur, nulliuſque jus quodcumque in proprietate, vel poſſeſſione lædatur, & per præmiſſa, vel hujuſmodi legatorum admiſſionem, jus vel titulum alicujus approbare minime intendit.

D

Litteræ regis Poloniæ.

SAcroſancto generali Conſtantienſi concilio in Spiritu ſancto congregato Uladiſlaus Dei gratia rex Poloniæ, Lituaniæ princeps, & hæres Ruſſiæ, ea quæ ad pacem ſunt, & de felicibus univerſalis eccleſiæ ſucceſſibus licet in Domino gloriari. Si mundialis machinæ conditor, regum rex & dominus, vetuſtæ, novæque legis traditione bonum pacis adeo cenſuit commendandum, ut tantus filius ſuus [a] princeps, juſto nomine nuncuparetur vocabulo, qui tandem ſedibus ſupernis poſtergatis, ad vallem noſtræ fragilitatis deſcendens benigniter pacem protoplaſti tranſgreſſoris dolenter amiſſam reduceret: quæ pax circa ſuæ ſaluberrimæ naE tivitatis exordia concinentibus choris Angelicis de cælis in terram hominibus bonæ voluntatis miſericorditer exſtitit deſtinata. Hanc demum ipſe auctor pacis, amator caritatis, verbo prædicans, exemplo docuit; dum de hoc mundo ad Patrem unde venerat, tranſiturus, pacem ſuam, tamquam pignus optimum, fratribus legitur reliquiſſe, in ſuo teſtamento: in quo etiam [b] pacificatus filius Dei æquiparatos beatificat & commendat. [c] Nos præterea illo apice, qui nos de tenebris in admirabile lumen fidei vocavit catholicæ, ſceptraque regni Poloniæ contulit mirifice, ſacris dietim edocemur eloquiis, pacem [d] quæ in nobis eſt, habere cum hominibus, ſignanter cum fidei domeſticis, quos in domo Domini ſicut fratres in unum jucunde habitantes, de uno pane

[a] Mss. Gualfardorum.

[b] In mss. ſecundum levavit ſe.

[c] Lege ex mss. nihilominus deſit nihil & reclam.

[d] Forte, quando.

[e] Forte, per concilium.

[a] Ex mss. lege, princeps pacis, juſto nomine, &c.

[b] Ex mss. lege, pacifici ut filii Dei æquiparatos.

[c] Ex mss. lege, nos præterea illo auctore.

[d] Forte, quantum.

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXI. CONCILII.

& calict participare nos decet [a] expreſſi: quanto magis illos, qui turbis rerum ſæcularium peſſumdatis, ſe ſua ſponte rogare ea quæ ad pacem legati ſunt, convenit cum omnibus principibus catholicis in pacis dulcedine converſari. Inde eſt ut ſatore zizaniorum diabolo jam diu inter nos, noſtroſque adhærentes, & ordinem B. Mariæ domus Theutonicorum de Pruſſia occaſione certarum terrarum, jurium & munimentorum, atrocium multiplici diſcordiarum lolio ſeminato, paceque pulſa in exſilium, non modica ex armorum guerrarumque fremitu, ac bellorum dura frequentia emerſere diſpendia: quæ princeps Chriſtianiſſimus pacis propagator & cuſtos Sigiſmundus Dei gratia rex Romanorum & Ungariæ frater noſter cariſſimus ad pacis compendium ſatagens reducere, noſque cum parte adverſa per treugas amicabiles ad pacem perpetuo duraturam cupiens ex animo comportare: De fraterna igitur, & indubia, quam ad nos gerit fiducia, [b] merito ſibi principe præclariſſimo Carolo rege Francorum, & fratre etiam noſtro multum caro, certas treugas conceperit, de quibus veſtra ſancta paternitas prius exſtitit informata; ad quas ſuſcipiendas ſervandaſque veſtra concio veneranda una cum eodem invictiſſimo fratre noſtro rege Romanorum, &c. nos ſcriptis & nunciis hortabatur, quæ quidem hortamenta præcepta nobis [c] parabamus: Verum, patres recolendi, etſi Chriſtus Patri æterno pro pace fidelium factus obediens non dubitavit mortis diræ pati ſupplicium, Quis niſi mentis inops [d] hoc .... ut nos a veſtris, qui ſedetis ſuper thronos judicantes orbem ſalutaribus monitis [e] ...... avertere, & bonum pacis, quo nihil inter mortalia nobilibus, aufugere quovis modo debeamus? Qui etiam non tantum treugas hujuſmodi, verum quidem pacem nobis, ac regno noſtro perpetuam irrefragabilem viſceroſis [f] flagrantibus affectibus, ipſas treugas pacis, ſicuti concepta & prorogata ſunt, non obſtantibus quibuſcumque noſtris diſpendiis, ſuſcepimus fide inconcuſſa obſervandas. Nuſquam enim credimus contra pacis quæcumque fœdera cuiquam hominum irrogaſſe injuriam, ſicut nec de præſenti intendimus, nec volumus integritati fidei noſtræ in aliquo derogare.

[a] Mſ. ex præcepto.
[b] Lege ex mſſ. ſancto ſibi.
[c] Mſs. putabamus.
[d] Mſs. hoc antenact, ut.
[e] Mſs. autem avertere.
[f] Mſs. flagitantes.

Ceterum, Patres præſtantiſſimi, fidei veſtræ conſtantia mundo annunciatur univerſo: ex eo, quia a vinea Domini palmites peſtiferos, ſectas ſcilicet hæreticas ſcripturarum ſarculo frequenter præcidentes in ignem mittitis. Verumtamen nos, qui decorem [g] Domini non tantum diligere, ſed etiam contra hoſtes fidei conſuevimus audacius militare; quantum nobis congruit, & fidei expedit catholicæ, pervigilem commiſimus fieri cuſtodiam, [h] nec clam, ne palam, regnum noſtrum, ceteraque dominia noſtra lupi rapaces ſub ovina diploide ſubintrantes, tamquam ſerpentes, peſtiferi, callide [i] tamdem ad invicem colligati, virus effundant mortiferum, oves quoque dominicas pſeudodogmatibus inficientes mortificent. Et licet porta regni noſtri talibus ſint vetita, nihilominus ſi quempiam talium ad dogmatizandum aliqua contra fidem orthodoxam, & ſanctorum Patrum decreta intrare fecerit importuna præſumptio, tales [*] per eamdem viam, ſed nec per aliam in ſuam revertentur regionem.

[g] Forte, domus Domini.
[h] Mſs. ne clam vel palam.
[i] Lege ex mſſ. caudis ad.
[*] Forte, nec per.

Gaudeamus præterea in Domino, quod ſicut fidelis Deus, per quem vocati eſtis in ſocietatem Filii ejus Jeſu Chriſti, ſic & vos gentes, quæ Deum ignorant, filios ſcilicet ſatanæ [k] ad pura virginitatis lavacra fideliter convocatis. Datur enim nobis intelligi, & ſcribitur, [l] quomodo gentes dictam multitudinem verbis divinis allectam ad ſancta ſinum matris eccleſiæ aggregandam, quemdam reverendiſſimum patrem de gremio dominorum S. R. E. cardinalium illuc Chriſto duce debere proficiſci, junctis ſibi reverendis patribus

[k] Lege ex mſſ. ad pure purgatis lavacra.
[l] Mſs. ad gentes dictæ multitudinem magno divino adlectam, Lipſ. electum.

A Leopolienſi archiepiſcopo & [a] Bilvenſi: qui reductis ad fidem dictis fidelibus, tot quot forent neceſſe, tam cathedrales quam parochiales eccleſias, ac loca religioſa in nomine Domini, & ſacri generalis Conſtantienſis auctoritate concilii erigant, erecta ædificari, plantarique faciant; plantata ſacrarum ſcripturarum doctrinis irrigent, & uſque ad ſalutis ac virentum incrementa perducant. Ad quos nos una cum inclyto principe fratre noſtro Alexandro, alias [b] Vicaldo magno duce Lituaniæ, tamquam ad optimam orthodoxæ fidei propaginem, quantum nobis deſurſum a Patre luminum largitum fuerit, in iis quæ ad fidem & exaltationem ſanctæ matris eccleſiæ dictarum gentium, & aliarum qualiumcumque ſedi Apoſtolicæ rebellium, B quandocumque fuerint ſibi neceſſaria aut quomodolibet opportuna, [c] non concurremus. Niſi enim tot guerrarum impediti fuiſſemus anfractibus, jam duæ dictæ gentes, & aliæ de ritu Græcorum ad ſinum ſanctæ Romanæ eccleſiæ numeroſa multitudine convolaſſent.

[a] Lege, Vilnenſi.
[b] Mſs. Vvitoldo.
[c] Lege ex mſſ. non ſegniter concurremus.

Mittite ergo, precamur humiliter, quos miſſuri eſtis in agrum Domini operarios, ubi meſſis multa, operarii vero pauci: qui poſt meſſem colligatos fide, ſpe, & caritate exſultantes reportent manipulos, qui tandem dimiſſa mortalitatis palea, ad cœleſtem regni aream colligantur. Et hæc ad illius gloriam & honorem, qui ſuam illibatam ſponſam ſanctam matrem Eccleſiam, [d] tamquam in vaſtitate hoſtili poſitam, tot annorum luſtris, proh dolor! conſtitutam, ſciſſuramque C veſtris aſſiduis laboribus vult, ut ſperamus & oramus, iis diebus ad decus priſtinum, integritatemque reducere, ſibique unice unicum, indubitatum, & utinam, ut Aaron, vocatum & electum paſtorem, & animarum noſtrarum epiſcopum deſponſare: quem non ſine ingenti mentis jubilo exſpectamus, recommittentes [e] veſtro digniſſimo, ac futuro ſummo Pontifici nos, regnum, terras, ceteraque noſtra dominia, & ſignanter cathedralium, conventualiumque eccleſiarum prælatos & clericos: ſupplicantes humiliter, quatenus ipſorum abſentiam ob longa diſcrimina, ac alia quamplurima incommoda velitis noſtra contemplatione pro hac vice habere excuſatam: & ſignanter reverendum patrem dominum Albertum epiſcopum Cracovienſem, cujus D præſentia propter ardua regni noſtri negotia commode carere non poſſumus. Licet & aliis prælatis regni noſtri, qui vobiſcum degunt, non ſine aliquali diſpendio tanto tempore caruimus: ſed [*] tantum pro cauſa celebri & neceſſario opere univerſalis eccleſiæ patientiſſimi ipſorum abſentiam ſuſtinemus. De aliis vero noſtris negotiis lator præſentium vir circumſpectus Petrus de [f] Wolſam licentiatus in decretis, cantor eccleſiæ ſanctæ Mariæ [g] Wilicenſis nobis dilectus veſtras reverendas paternitates ſuo tempore informabit.

[d] Mſs. tamquam civitatem in &c.
[e] Mſs. veſtro cœtui digniſſimo.
[*] Forte, tamen.
[f] Mſs. Vvolſam.
[g] Mſs. Vvirlicenſis.
[h] Mſs. Chawennii.

Datum in caſtro noſtro [h] Chavennii, die ſecunda Auguſti, anno Domini MCCCCXVI.

E Eadem die fuit lecta littera ſequens, miſſa concilio per Magiſtrum generalem ordinis beatæ Mariæ Theutonicorum, cujus ſuperſcriptio eſt:

Reverendiſſimis in Chriſto patribus ſacroſanctum Conſtantienſe concilium agentibus dominis, & patribus meis metuendiſſimis.

Reverendiſſimi patres & domini metuendiſſimi, humillima ſemper recommendatione præmiſſa, cum filialis obedientiæ promptitudine ad ſingula veſtra arbitria & mandata. Dum nuper nobis reverendiſſimarum paternitatum veſtrarum litteræ fuiſſent præſentatæ, quas cum ea, qua decuit, reverentia ſuſcepimus, magna revera conſolationis ſpiritum concepimus, cum ex earum intellectu clara luce deprehendimus, quan-

to zelo

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXI. CONCILII.

to zelo [a] Pater futuri princeps pacis ſui ſpiritus præclaro cordium veſtrorum aciem, extinguendo flammas litium, ut in cordibus ſuorum fidelium reaccendi poſſit ille fervor caritatis, qui pacem tribuit, concordiam nutrit, unitatem fovet, & quæque diſpenſationum diſturbia in perfectæ tranquillitatis quietudinem ſolus commutare didicit, miſericorditer aſpiravit: profecto nihil jucundius audire potuimus, quam tantum ex vobis, & nobis adiſſe Dei pietatem, ex qua ſemotis guerrarum fremitibus, quibus æmuli pacis [b] procurandis verſutia, in humanæ, proh dolor! cladibus hæc miſera corruit Chriſtianitas. non immerito [c] non ſpirare poſſumus indubie nos adepturos perenniter cum fidei veſtræ domeſticis [d] perdulce bonum pacis, probata omnibuſque ſemper optavimus, quod laborioſis ſudoribus, & anxiis cum ſuſpiriis & [e] ſumptibus ubique terrarum fuimus, nec invenire potuimus uſque modo: ex eo potiſſime quod tantorum mediatorum & orthodoxorum patrum interventu authentico ad omnia nobis cernimus providentia procurari. Cum igitur, patres præclariſſimi, cordium noſtrorum ſic nos [f] beatitudinis noſtra obedientia cenſeat filios, quod exhortationum veſtrarum paterna caritas [g] parendum nobis ſingulis veſtris monitis præceptum ingerat, nulliuſque hæſitationis vento circumferamur: quando in obſervatione treugarum inter ſereniſſimum principem dominum regem Poloniæ, & ſibi adhærentes, noſque & noſtrum ordinem nunc [h] pendentem, uſque ad tempus prorogationis earumdem, cum ſingulis [i] veſtris ſubditis auctore Domino accurata ſolicitudine, ut tenemur, faciemus quod præcipitis, exſequemur firmiter quod mandatis; dominationes veſtras ex intimis noſtris præcordiis ſimpliciter exhortantes, quatenus una cum ſummo Pontifice & glorioſiſſimo principe, & domino domino Sigiſmundo Romanorum rege, domino noſtro gratioſiſſimo, [k] ipſius medio ad perficiendum inter præfatum dominum regem Poloniæ & noſtrum ordinem tantum pacis bonum, ut pro tuitione fidelium commiſſam nobis militiam contra fidei inimicos valeamus exercere, liberius illius vigilantiæ curas adhibere dignemini, quas [l] paternitas veſtra benignas nobis in præfatis veſtris litteris gratioſius repromiſit. Hac namque faciendo memoriam veſtram per cuncta ſæcula ea benedictione fundabitis, qua Deo, & ſuis fidelibus, quorum protectores adeo nos dilectos efficiet, quod merito perinde ſpectare poteritis, poſt fluxum hujus vitæ momentaneæ, pacem & requiem beatorum.

Datum in caſtro Marienberg, decima die menſis Julii, anno Domini MCCCCXVI.

Veſtrarum reverendiſſimarum dominationum humiles & devoti Michael [m] Cachineſter Magiſter generalis, conventus fratrum Ordinis beatæ Mariæ Theutonicorum.

a Mſs. Pater futuri pa.. ale, ... ſui ſpiritus præclaro inſtinctu, cordium &c.
b Lege ex mſſ. procurante.
c Lege ex mſſ. nunc ſperare.
d Mſs. prædulce donum pacis, quod votis omnibus ſemper, &c.
e Mſs. & ſingultibus ubique terrarum quæſivimus.
f Mſs. beatitudo veſtra &c.
g Mſs. parendi.
h Mſs. pendentem.
i Mſs. noſtris.
k Mſs. tempore medio.
l Mſs. Paternitatum veſtrarum benignitas.
m Mſs. Cochmeiſter.

Littera univerſitatis Cracovienſis ſacroſanctæ generali Conſtantienſi ſynodo eccleſiam militantem repræſentanti.

Sacroſanctæ generali Conſtantienſi ſynodo, patribus ſcilicet orthodoxis, eccleſiam repræſentanti militantem, ſua humilis devotaque magiſtrorum, doctorum, cæterorumque ſcholarium Cracovienſis in regno Poloniæ univerſitas.

INceptum feliciter opus in agro Domini [n] conſummare præceptis ſalutaribus excitamur, divinaque ſacrorum canonum inſtitutione attentius imbuimur, ut tuis veraciſſimis litterarum apicibus, tuis etiam, cœtus ſacratiſſime, jugiter recolendis ſanctionibus non impar cultus, nec alia a quatuor evangeliorum voluminibus debeatur devotio; nec minus tuorum decretorum, quam decalogi præceptorum mucro legis percellit tranſgreſſores. Hinc eſt, quod nuper de throno veſtrarum ſedium [a] certo veneratu digno, preceſſerunt epiſtolæ ad ſereniſſimum principem & dominum Wladiſlaum regem Poloniæ, ceterarumque terrarum quamplurimarum heredem & dominum, ad amplectendum, tenendumque treugas pacis alias per principes invictiſſimos Sigiſmundum Romanorum &c. & Carolum Franciæ reges, conceptas, [b] ac hortantes. Quæ cum quanta qualique devotione per ipſum dominum regem ſuſceptæ fuere, teſtis idoneus lator ipſarum præſentium vir circumſpectus dominus Petrus de [c] Walfram licentiatus in decretis, cantor eccleſiæ ſanctæ Mariæ Wiſlicenſis, ac prædictæ noſtræ univerſitatis membrum notabile, veſtras poterit paternitates reverendiſſimas clarius informare. Qui quidem ſereniſſimus [d] tamquam princeps pacis, veruſque miles orthodoxæ fidei, & athleta, obedientiam victimis quibuſcumque antepønens, ſedis Apoſtolicæ hortamenta quam [e] plerumque gravia fuiſſent, non rebellanter tranſilit, quinimmo patienter, reverenterque ſuſcepit: quanto plus [f] veſtris, qui nedum Apoſtolica, verum quidem catholica juſtitia deſignatis eccleſiam, paratus, & non turbatus cuſtodire mandata, & per omnia & in omnibus veſtris obſecundare hortatibus, quos in vim præcepti ſe ſuſcepiſſe exſtimat, prout hoc ex ſuarum liquere poteris ſerie litterarum. Nempe ſi ipſe dominus rex per treugas prædictas tantillo tempore duraturas grato animo complectitur; quanto gratius, fervidiuſque pacem ſibi, & regno perpetuam per hoc evidentiſſime dignoſcitur affectare? Revera non affectans ut pacem in diebus ſuis dumtaxat habeat, ſed ut [g] regnum ſuum ad jura, ſtatumque reducat, pacatoque, pacem omnem ſenſum exſuperat felicius. Nos præterea, ex experientia rerum magiſtra luce clarius cognoſcimus, legimuſque, quod non niſi pacis tempore perfecte colitur pacis auctor: quodque guerrarum, belliſque frementibus mens diſciplinis ſcholaribus dedicata non parumper a ſtudio exſulans elongat. Quæ de re ea quæ ad pacem ſunt non tantum regis & regni jam dictorum, ſub quorum alis in umbra degimus, militamus quoque hilariter, verum etiam ad tranquillitatis univerſalis eccleſiæ [h] .... ſex jam peractis, proh dolor! perditam accuratius flagitamus; videntes ipſam ſponſam Chriſti Jeſu unicam & virginem cupidis pollutiſque contendentium de ea manibus attrectari, ac ipſam ad inſtar Tripolis atrociter diſpertitam. Quam tamen illo auſpice, cujus res agitur, manuum veſtrarum conſilio, ſollicitudineque pervigili ſperamus de proximo reſarciri: quæ denique tamquam Petri navicula, in qua Judas, pane nauta diſtitutus patrociniis, ventis admodum turbata contrariis, & adeo ut [i] nunquam in oculis hominum naufraga putaretur, hanc [k] ſub parentis almi præſidio, vobis conſtanter remigantibus, juxta portum ſalutis appulſam latantes audivimus, ubi ancora fidei profundata, ſcripturarumque divinarum [l] ...... alligata, confractum, laceramque ſe veſtris doctiſſimis exhibet ingeniis, nedum ſolerter, ſed etiam neceſſario reformandam.*

Sane, patres conſcripti, quamquam circa reformationem tot rerum difformium [m] ſic ut putamus, altiſſimam innarrabilem malorum ſtatus utrinſque congerit perplexitas. nihilominus, Deo auctore, [n] non indiſcretæ hujus reformationis jam apparent indicia, dum a capite enormiter vulnerato tam ardua [o] pro neceſſitate qua incipit correctioni, qua ratione præambula ad membra conſequenter livida, plenaque diverſorum vitiorum [p] ulterius dirigitur, dum ſcilicet de vinea Domini ficu fatua, & arbore malos fructus [q] producente projecta, ad ſuſtentandos hæreticos palmites, & nequam propagines Joannis Wicleff, Hus, [r] & errorum damna-

a Mſ. certa veneratione digna præceſſ.
b Mſs. adhortantes.
c Mſs. Vualfram.
d mſſ. addunt, dominus noſter.
e al. pleriſque.
f Lege, veſtras ex mſſ.
g Mſs. regno ſuo al. pace paternoque ordinaſtis, pacatoque, pacem quæ omnem ſenſum exſuperat, feliciter ut ſatiſfaceret.
h Lege ex mſſ. lapſus ſex.
i Mſs. nunquam.
k Mſs. ſub pneumatis almi ducatu.
l Lege ex mſſ. vinculis alligata.
m Ex mſſ. ſic, ut putamus, altiſſimam ab .... congeriem, perplexitas.
n Mſs. non indiſcreta.
o Mſs. pro neceſſitate atque incipit correctione, qua ratione, &c.
p Mſs. vitiis.
q Mſs. parturiente.
r Mſs. & Hieronymi damnatorum.

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XXI CONCILII.

torum, juſtiſſime ſecuris poſita eſt ad radicem: ceteri vero eorumdem ſurculi, ſeu ſectatores, qui doctrinis ipſorum peregrinis & falſis uſque modo obducuntur, ſi fines inclyti regni Poloniæ tamquam vulpeculæ vineam Domini demolientes ſubintrare ſatagerent, [a] non ſegnis apud nos, nec aliter, ſicut & auctores ipſorum apud vos, [b] flammeas veſtes ſuis dogmatibus ignitas exciperent aures ad præfati domini regis ac noſtrorum cordium intima . . . . devotio, deſtructis iſtis erroribus, & aliis univerſitatibus univerſis, etiam Dei ſectura jugique gaudeat libertate. Eatenus, patres egregii, qui in virtute ſanctæ Trinitatis vivificæ, cujus opera ſunt indiviſa, triplicem funiculum, contendentium ſcilicet de papatu, feliciter reſolviſtis: diſſipate, precamur, de cetero colligationem impietatis, quibus tamquam funibus peccatorum circumplexa [c] ex iſtis: etiam ſolvite faſciculos deprimentes & opprimentes ſponſam Chriſti, ac ipſius libertatem auferte ab ea opprobrium & contemptum, quam tot annorum curriculis tam a clericis, quam laicis, deprehendiſtis laceſſitam; & qui ad horreum Domini [d] divinitus concurriſtis, diſcernite & cribrate lolium a tritico, ſemen ſcilicet peſſimum ſimoniæ, quo [e] ad agrum inimicum hominem uſquequaque conſperſum palpatis. Expurgate demum vetus fermentum horrendæ ambitionis in clericis, qui olim ad curiam Romanam [f] ad capeſſendum eccleſiaſticum paſſim non tardius, quam negotiatores ad nundinas confluentes, pro eiſdem auriis, quam pro bravio contendebant. Nec hactenus forſitan in præſentia veſtra verentur deſiſtere a tumultu. Fiat etiam, obſecramus, nova conſperſio in viris [g] religioſis, ſic vivere putantibus: quorum diverſitas [h] . . . . canonibus, & numeroſitas quorumdam torpens otio a regularibus ſanctorum Patrum diſciplinis non parum degenerans, faciem ſponſæ Chriſti devenuſtat. Evellite de agro Domini ſpinas avaritiæ & cupiditatis, quæ clericos, nec minus laicos exoculant & [i] enercant. Succidite vepres laſcivia, & germina acidiæ, quæ hortum eccleſiæ negligenter condenſatum dedecorant. Eradicate [k] & rurſus urticas ſuperbiæ, faſtuſque ac tribulos injuſtitiæ in viris eccleſiaſticis: ſed per prius in principibus ſacerdotum: [l] ut tantum purgato agro Domini, ac quantum deſuper pro nunc conceſſum fuerit, expedito, arbores de novo fructiferæ, viri ſcilicet ſcientiarum floribus redimiti, morum virtutumque ſuavitate redolentes replantentur; qui fructus honoris & honeſtatis, tamquam vites fructiferæ [m] in lateribus eccleſiæ fructificent. Circumdate præterea ſepibus fortiſſimis vineam eccleſiæ ſacrarum ſcripturarum irrefragabilibus ſententiis, quas [n] nulli piorum fas ſit de cetero tranſilire. Reficite poſtremo turrim fortitudinis, fidei ſcilicet Chriſtianæ, quam a facie inimici collapſam reſpicitis: ipſam muro inexpugnabili ſacrorum canonum vallantes, armis fulcite juſtitiæ. Cuſtodes, ſpeculatoreſque, magiſtros idoneos, ceteroſque viros pervigiles in ipſa extollite, qui ſicut lucerna ſuper candelabrum ingredientes lucere queant verbo pariter & exemplo. Hi ſunt nempe, qui plerumque paſtores dormitantes, torpidoſque, e ſomno deſidiæ tubis ſcripturarum reſuſcitant; & ne ipſi, ceteriſque quietem mentis & hilaritatem præparent, nocturnas frequentant excubias, ſeipſos conturbantes.

Quapropter, patres optimi, opus non tam dignum, quam neceſſarium in Dei eccleſia cognoſcitur, ut deſtitutos [o] ſcholarum generalium ad ſtatus competentiam reducentes, viros doctos, & alios pauperes non immeritos velitis in viſceribus attollere caritatis. Liquet enim, patres eximii, univerſitates ſtudiorum in eccleſia Dei genitas eſſe fecundiſſimas ac myſticas: quæ filios hujus ſæculi in filios lucis viciſſim transformare non ceſſant. Hæ ſunt quippe Marthæ matres ſollicitæ, quæ circa frequens fidei miniſterium ſatagentes turbantur erga plurima: quæquidem ſingulos veſtrum lactis ſcientiarum [a] obducatos erigentes de pulvere, cum principibus, immo quoſdam ſuper capita principum collocarunt. Dignum exinde juſtumque, ac ex præcepto decalogi inſtitutum convincitur, [b] in ipſos tamquam parentes, quibus non redditur æquivalens, multipliciter honorem, ac pietatis compendia rependere, ne in filiorum opprobrium mendicare compellantur. [c] Præterea Cracovienſem, quæ in ſua novitate ſicut novella olivarum in campo fidei audacter militans fructificat, velitis paternis complecti viſceribus, ipſamque cum ſuis, oppoſitis in agendis ſuo tempore gratioſius commendatam habere.

Poſtremo, patres & domini plurimum recolendi, qui tamquam cives & domeſtici Dei dare pacem gentibus, & liberare populum a diverſis orbis climatibus feliciter his diebus advenistis, expedit, ut quantum Deo placuerit reunita, reformata, ut ſponſa viro ſuo adornata ſancta Dei eccleſia, quæ unius [d] viri, quæ jam diu deſtituta paſtore, ipſam uni viro, qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, ſed ex Deo natus ſit, in virtute ſancti Spiritus concorditer deſponſetis. Pro quo ſuppliciter intercedendum, orandumque putamus, ut ſit paſtor & Pontifex ex hominibus aſſumptus, & pro hominibus conſtitutus: qui ſit pudicus, pius, humilis, prudens, ſobrius, caſtus & quietus, legi ſubjectus, [e] ſereniſſimus, non dubius, arduus, rectus, egregiuſque, plenus ſpiritu & ſapientia, ſacrarum ſcripturarum gnarus, & expertus; largus, non avarus, ſimoniam, [f] hæreticamque fœditatem exhorrens; qui prava in directa, & aſpera in vias planas faciens, in unico ovili unus paſtor gregem ſuum cuſtodiat, paſtoris boni Jeſu Chriſti ſcilicet ſectando veſtigia, oveſque paſcua ſua ad futuram, quam quærimus, perducat Jeruſalem; voſque pro tantis laboribus indefeſſis abundanter remuneret in futura patria beatorum.

Datum Cracoviæ, in Collegio illuſtriſſimi principis regis Wladiſlai, XII. die menſis Auguſti, anno Domini MCCCCXVI.

Procuratorium regis, & reginæ Neapolis.

In nomine Domini. Amen.

ANno a Nativitate ipſius MCCCCXVI. die vigeſima menſis Aprilis, nona indictione, Apoſtolica ſede vacante. Pateat univerſis præſens procuratorium, & ſcriptum publicum tam præſentibus, quam futuris, quod dicta die accerſito me Paſcale Regii de Camplo, Apoſtolica auctoritate notario, & teſtibus infra nominatis ad præſentiam inclytorum & ſereniſſimorum principum domini Jacobi Dei gratia Ungariæ, Jeruſalem, Siciliæ, Dalmatiæ, Croatiæ, [g] Ramæ, Serviæ, Galiciæ, Lodomeriæ, Bulgariæque regis, marchiæ [h] Carſtirenſis, Provinciæ, & Folquequerii, ac Pedemontii comitis, ac Joanna eadem gratia præfatorum regnorum regina inclyta, conjugum, in caſtro novo Neapolis, & in quadam ipſius caſtri camera ſuperiori ſereniſſimorum [i] dominorum, præfati domini rex Jacobus, & regina Joanna ſecunda, confiſi, ut aſſeruerunt, ab experto, de fide, prudentia, ſollicitudine, & legalitate infraſcriptorum, videlicet reverendi in Chriſto patris fratris Laurentii ordinis ſancti Auguſtini in ſacra theologia magiſtri electi Averſani, & magnificorum virorum Joannis de ſancto Pergeto domini [k] de Dapineto, alias marſcalli militis, Chriſtiani Caraculi de Neapoli ſancti Clerici, domini Berterami de ſancto Amico Galici, & Andreæ [l] Martia de Ca-

[a] Mſſ. non ſegnes.
[b] Mſſ. ſuccibus flammeis veſtitis . . . excipere aures. Et præfati . . . intima ſerunt devotio, ut deſtructis iſtis erroribus, ac aliis adverſitatibus univerſis, eccleſia Dei, &c.
[c] Mſſ. exſiſtis eccleſiæ. ſolvite.
[d] Mſſ. addunt, ad triticum & ad vindemiam, in vineam Domini devenitis.
[e] Mſſ. ad agrum Domini per inimicum.
[f] Mſſ. pro capeſſendis eccleſiaſticis.
[g] Mſſ. religioſis ſe vivere.
[h] Mſſ. nimiis canonibus.
[i] Mſſ. emundant.
[k] Mſſ. prorſus.
[l] Mſſ. ut tandem.
[m] Mſſ. adducunt, conſcantes.
[n] Mſſ. nulli piorum.
[o] Mſſ. ſcholarium.

[a] Mſſ. obducatos.
[b] Mſſ. ipſos tamquam . . . multipliciter honorari.
[c] Mſſ. uſque præterea.
[d] Mſſ. viduaque.
[e] Mſſ. ſereniſſimus.
[f] Mſſ. hæreticamque.
[g] Mſſ. Ramæ.
[h] Mſſ. Caſtrenſis.
[i] Mſſ. eorumdem in prima parte.
[k] Mſſ. de Arpineto, alias marcſcalli.
[l] Mſſ. Marra, al. Marthæ.

labria Sellia domini, juris civilis profeſſoris, ipſarum majeſtatum conſiliariorum; eoſdem electum Averſanum, Joannem, Chriſtianum, Berteramum, & Andream pari voce, conſenſu & unanimi voluntate coram me prædicto notario, & teſtibus infraſcriptis, elegerunt, ordinaverunt, & conſtituerunt ipſorum conſtituentium veros & legitimos procuratores, oratores, actores, factores, ſubſcriptorum negotiorum geſtores, ac certos & indubitatos nuncios ſpeciales, & quocumque alio nomine melius de jure cenſeri & nuncupari poſſunt & debent, præſentes, & onus præſentis procurationis in ſe ſponte ſuſcipientes; ita quod major pars ex eis libere exſequi valeat omnia infraſcripta, ac ſe pro ipſorum conſtituentium domini regis & reginæ nomine, & pro parte perſonaliter [a] conferentium ad præſentiam ſacroſanctæ & orthodoxæ ſynodi, ſeu ſacroſancti concilii Conſtantienſis, ſeu ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini domini futuri ſummi Pontificis, & collegii reverendiſſimorum patrum dominorum cardinalium ad civitatem Conſtantienſem, & alio quocumque ubi eos contigerit commorari, ac fuerit opportunum; & eidem ſacro concilio, ſeu dicto ſanctiſſimo domino ſummo Pontifici, & collegio dominorum cardinalium, ipſos dominos regem Jacobum & reginam Joannam tamquam humiles & reverentes filios, & vaſſallos ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ devote & humiliter recommendandum, & recommiſſos faciendum; optimamque intentionem, & ſinceram diſpoſitionem, ac voluntatem, quas habent erga præfatam ſacroſanctam Romanam matrem eccleſiam, dictumque ſacroſanctum concilium, & præfatum ſanctiſſimum dominum ſummum Pontificem circa ejus ſtatum, fidelitatem, obedientiam, gloriam & honorem, necnon erga præfatum collegium dominorum cardinalium, & eorum ſtatum, narrandum, & pariter declarandum, & liberalem & promptiſſimum offerendum eos dominos regem, & reginam ad omnia & ſingula quæcumque concernentia fidelitatem, & ſtatum, exaltationem, gloriam, & honorem dictæ ſanctæ matris eccleſiæ, & futuri ſummi Pontificis, præfatique ſacri concilii, & collegii dominorum cardinalium prædictorum; & generaliter & ſpecialiter omnia & ſingula in præmiſſis ac quolibet præmiſſorum, ac dependentium, emergentium, incidentium, & connexorum ex eiſdem, agendum, gerendum, & procurandum, faciendumque quæ quilibet veri & indubitati procuratores, oratores, actores, negotiorum geſtores, ac certi nuncii ſpeciales, omni ad prædicta poteſtate ſuffulti facere poſſunt & debent, prout ipſi conſtituentes facerent, & facere deberent & poſſent, ſi præmiſſis omnibus perſonaliter intereſſent, etiamſi talia forent, quæ mandatum exigerent magis ſpeciale. Dantes, & concedentes, & expreſſius committentes conſtituentes præfati, eiſdem procuratoribus, & oratoribus, & dictæ majori parti ipſorum coram me notario, & teſtibus infraſcriptis, in præmiſſis, & quolibet præmiſſorum, & dependentibus, emergentibus & connexis ex eiſdem totaliter & plenarie vices ſuas. Promittentes nihilominus præfati conſtituentes coram me prædicto notario & præfatis infraſcriptis nominatis teſtibus, & ſub verbo, & fide regalium firmiter pollicentes, habere ratum, gratum, & firmum, ac obſervare, & obſervari facere [b] mandari totaliter, & cum effectu, omne, totum, & quidquid per eoſdem procuratores & oratores prædictos ſeu dictam majorem partem ipſorum in præmiſſis, & quolibet præmiſſorum pro parte conſtituentium eorumdem, actum, geſtum, procuratum, & factum fuerit, ac etiam procuratum ſub hypotheca, obligatione omnium bonorum ſuorum feudalium, & burgenſaticorum, & aliorum quorumcumque eorumdem conſtituentium. Actum in dicta civitate Neapoli, anno, die, indictione prædictis, præſentibus reverendo in Chriſto patre domino Mello archiepiſcopo [a] Conſanſiano, & magnificis dominis, nobilibuſque viris dominis Jordano [b] Fermerii cancellario regni Siciliæ: domino Franciſco [c] Zuulo comite Montiſauri, logotheta & protonotario dicti regni, domino Frederico [d] de Broſortis, Vigiliarum; domino Gregorio de Almania, Pultini comitibus; domino Chriſtiano de Claramonte, Gallico; domino Franciſco de Richardis, de Orthona, [e] milite, & notario [f] Angelico de Capua, regio & reginali ſecretario, aliiſque quampluribus teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter, & rogatis.

Et ego ſupradictus Paſchalis publicus, ut ſupra, auctoritate Apoſtolica notarius, qui hujuſmodi ordinationi, & conſtitutioni, cæteriſque præmiſſis, dum ſic agerentur & fierent, pro notario publico rogatus interfui, eaque omnia ſicut præmittitur, una cum prænominatis teſtibus fieri vidi & audivi, idcirco præſens publicum inſtrumentum ad requiſitionem dictorum conſtituentium, pro certitudine & cautela quorumcumque intereſt & poterit intereſſe, manu mea propria ſcripſi, ac ſigno meo conſueto ſignavi, in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum.

Jacobus, & Joanna ſecunda, Dei gratia Ungariæ, Jeruſalem, Siciliæ, Dalmatiæ, Croatiæ, [g] Ramæ, Serviæ, Galiciæ, Commanæ, Bulgariæque rex, & regina, marchiæ Caſtrenſis, atque Provinciæ, & Folqualquerii, ac Pedemontis comites: univerſis & ſingulis præſentes litteras inſpecturis, notum facimus per eaſdem, quod nos confiſi de fide, prudentia, circumſpectione, ſollicitudine, & legalitate prudentis & circumſpecti viri Rodulphi de Verteo Gallici, ſecretarii familiaris, & fidelis noſtri dilecti præſentialiter Conſtantiæ commorantis, in rebus magnis, & arduis comprobati, per experientiam rerum magiſtram, eumdem Rodulphum numero & conſortio infraſcriptorum oratorum noſtrorum per nos Conſtantiam tranſmiſſorum, videlicet reverendi in Chriſto patris Laurentii de Neapoli ordinis ſancti Auguſtini ſacræ theologiæ magiſtri electi Averſani, & magnificorum ac nobilium virorum Joannis de ſancto Prageto Gallici militis domini de [h] Spinaco alias mareſcalli, Chriſtiani Carazuli de Neapoli domino ſancti [i] Clerî, Berterandi de ſancto Amico Gallici, & Andreæ Mathia de Calabria, Sylliæ domini, juris civilis profeſſoris, noſtrorum conſiliariorum, & fidelium dilectorum, tenore præſentium de certa noſtra ſcientia adjungimus, & etiam aggregamus, ad agendum, exſequendum, exponendum, & faciendum una cum eiſdem oratoribus noſtris, ea quæ eiſdem oratoribus noſtris commiſimus, habiturus vocem & poteſtatem in prædictis tamquam unus ex numero oratorum ipſorum per nos eis, ut prædicitur, aggregatus: Mandantes præterea præfatis noſtris oratoribus, quatenus eumdem Rodulphum ad dictum Oratoriæ officium, in eorum conſortio recipere & admittere debeant atque velint. In cujus rei teſtimonium præſentes litteras fieri, & magno noſtro pendente ſigillo juſſimus communiri. Datum in caſtro novo Neapolis per virum magnificum Jordanum Formerii de Lemoniano, dominum de Villeta, juris civilis profeſſorem, cancellarium regni noſtri Siciliæ, collateralem, conſiliarium, & fidelem noſtrum dilectum: anno Domini MCCCCXVI. die decima tertia menſis Julii, nona indictione, regnorum noſtrorum prædictorum regis anno primo, noſtra vero reginæ anno ſecundo.

De mandato regis, & reginæ: Angelicus.

Littera credentiæ regis & reginæ Neapoleos.

SAcroſanctæ ſynodo generali Conſtantienſi poſt debitam recommendationem. Certa commiſimus re-

[a] Mſs. conferendum.
[b] Mſs. mandata.
[a] Mſs. Conſentienſi.
[b] Mſs. Formerii. al. Fermerii.
[c] al. Zuulo, comes Montiſſauri.
[d] Mſs. de Brunfortis.
[e] Mſs. militibus.
[f] Mſs. Angelillo.
[g] Mſs. Raviæ.
[h] Mſs. de Arpinaro.
[i] Mſs. Clerici.

verendo in Chriſto patri fratri Laurentio de Neapoli ordinis ſancti Auguſtini, ſacræ theologiæ magiſtro, electo Averſano, ac magnificis & nobilibus viris Petro de ſancto [a] Pirreto domino de Apniaco alias mareſcallo, Gallico, militi; Chriſtiano Carazulo de Neapoli domino ſancti [b] Cleri, Bertrando de ſancto Antonio Gallico, & Andrea Mathia de Calabria [c] Callis, juris civilis profeſſori, conſiliario, & fidelibus noſtris dilectis per eos [d] S. V. R. ore tenus referenda: [e] quibus relatibus tamquam noſtris propriis fidem indubiam dignemini adhibere. Altiſſimus ad perfectam conſummationem ſacroſancta univerſalis eccleſia ab omnibus veris Chriſticolis tamdiu exoptata, ad quam tanto tempore indeſinenter vero animo vacaſtis, [f] vos pervenire dignetur. Datum in caſtro noſtro novo Neapolis ſub noſtro annulo ſecreto, die quarta menſis Aprilis, nona indictione.

Sacroſanctæ Romanæ ac univerſalis eccleſiæ humiles & reverentes filii Jacobus, & Joanna ſecunda, Dei gratia rex, & regina Ungariæ.

Congregatio generalis.

Die ſabbati decima nona menſis Septembris prædicti, Conſtantiæ in eccleſia majori prædicta, mane hora tertiarum, vel quaſi, in loco ſeſſionis fuit facta congregatio generalis totius concilii pro danda audientia venerabili viro domino Lamberto de Stipito decretorum doctori, Priori prioratus monaſterii de [g] Bertrixa, ordinis Cluniacenſis, diœceſis Leodienſis, & Petro de Trillia archidiacono Albienſi, ambaſſiatoribus & nunciis ipſius concilii verſus Arragonum, Hiſpaniæ, Navarræ regnorum, necnon Armeniaci, & Fuxi comitatuum partes deſtinatis. Præſentibus ibidem reverendis in Chriſto patribus & dominis, dominis Joanne Oſtienſi, Angelo Prænestino, epiſcopis & cardinalibus, Antonio Bononienſi, Franciſco Venetiarum, Antonio Aquilegienſi, Joanne Raguſino, Gabriele Senenſi, Almano Piſano, Angelo Veronenſi, Petro Cameracenſi, Thoma Tricaricenſi, Branda Placentino, Guillelmo ſancti Marci, Antonio de Chalanto, Petro de Fuxi, Amedeo Saluciarum, Reynaudo de Brancaciis, Lucido de Comite, & Franciſco Florentino diaconis S. R. E. cardinalibus. Idem domini Lambertus de Stipito, & Petrus de Trillia nuncii prædicti aſcenderunt ambonem, ſuper quo relationes hujuſmodi fieri ſolent: & per os ipſius Lamberti retulerunt geſta & facta per eos nomine concilii ſacroſancti Conſtantienſis in Arragonia, Hiſpania, & Navarra regnis: & antequam fecerint relationem, venientes ad punctum ſive introitum eorum regni Navarræ, produxerunt inſtrumentum ſubtractionis factæ per regem & regnicolas regni Navarræ Petro de Luna.

Item inſtrumentum confirmationis concordatorum in Narbona per eundem regem Navarræ, ſigillatum, & ſubſcriptum per eumdem regem.

Item præſentaverunt litteras credentiæ ejuſdem regis directas concilio, quæ fuerunt ibidem alta & intelligibili voce lecta, quarum tenores inferius continentur. Quibus lectis [h] commutavit proceſſum, & narravit ſingula propoſita regi, & reginæ, [i] & reginalibus qui erant de conſilio regis prædicti, & reſponſa reportata ab eis. concludendo, quod idem rex Navarræ cum ſuo regno obedulis ſe ad omnem viam æquam & juſtam, volens adhærere concilio Conſtantienſi.

Subſequenter retulerunt, quod venerunt ad regem Caſtellæ, & reginam, ubi ſteterunt per quatuor dies antequam potuerint habere audientiam: & quarta die habita expoſuerunt ambaſſiatam eorum dictis regi, & reginæ. Qua ambaſſiata expoſita, retulerunt reſponſum tunc ab eis obtentum, & pro confirmatione prædictorum præſentaverunt ibidem litteras, videlicet inſtrumentorum præſentationis litterarum convocatoriarum concilii Conſtantienſis: quæ litteræ convocatoriæ, ut retulerunt, fuerunt, ipſi regi Caſtellæ præſentatæ per unum nuncium regis Arragonum. Quibus litteris lectis, fuerunt lectæ litteræ regis Caſtellæ: Item litteræ convocatoriæ comitis Fuxi, quas dixit ſimilis tenoris eſſe cum rege Navarræ. Item fuit lecta littera una prioris Valliſoleti miſſa concilio Conſtantienſi. Quarum litterarum, ſicut præmittitur, miſſarum, & inſtrumentorum de quibus ſupra fit mentio, tenores ſequuntur: quarum tenores aliqui in prioribus deſcripti apud regiſtrum præſentis Conſtantienſis concilii ponuntur.

Poſtremo his factis & completis, aſcendit eumdem ambonem venerabilis vir dominus Joannes Uſk prapoſitus Quinqueeccleſienſis: & legebat unum ſtatutum, ſive commiſſionem alias, ut aſſeruit, concordatam per ſingulas nationes, continentem declarationem factam per concilium ſuper proceſſibus excommunicationis, interdicti, & ſuſpenſionis ſententiarum [a] in dominiis Henrici & Erneſti fratrum ducum Brunſvicenſium, & Ludovici Langraviorum Haſſiæ. Quæ ſchedula lecta fuit per reverendum patrem dominum epiſcopum Firmanum, patriarcham Conſtantinopolitanum, Nicolaum Merſeburgenſem, & Patricium Cortagenſem, nomine quatuor nationum ipſum concilium repræſentantium approbata. Super quibus, relationibus, litterarum exhibitionibus, lectionibus & approbationibus, venerabilis & circumſpectus vir dominus Auguſtinus de [b] Lantis de Piſis, nomine ducum Bavariæ, & Brunſvicenſis, ac Langraviorum Haſſiæ, Joannes vero de Scribanis promotor concilii petierunt, & quilibet eorum petiit pro parte ſua unum, vel plura, publicum & publica, de præmiſſis ſibi fieri inſtrumentum & inſtrumenta, ad dictamen cujuſlibet ſapientis. Præſentibus ibidem prælibatis reverendiſſimis patribus, dominis S. R. E. cardinalibus, ac Romanorum, Francorum, Ungariæ, Angliæ, Cypri, Neapolitanorum, Poloniæ, Norvegiæ, Siciliæ, & Daciæ regum, ac diverſorum principum, ducum, baronum, marchionum, archiepiſcoporum, abbatum, & communitatum, ac univerſitatum ſtudiorum ambaſſiatoribus, teſtibus ad præmiſſa vocatis & rogatis.

Tenores vero dictorum prædictorum & lectorum, quorum tenores in aliis ſeſſionibus non ſunt inſerti, ſequuntur tales.

Subtractio regis Arragonum obedientiæ factæ Petro de Luna.

Nos Ferdinandus Dei gratia rex Arragonum, Siciliæ, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ, & Corſicæ, comes Barchinonæ, dux Athenarum, & Neopatriæ, ac comes Ruſſilionis, & Ceretaniæ. Per terrenum regnum ſæpe cœleſte proficit, ut qui intra eccleſiam poſiti contra pacem agunt eccleſiæ, rigore principum terreantur. Hinc eſt, quod acta pacis eccleſiaſticæ, aut ſoluta, nec immerito a ſæculi regibus illæ rationem exigit, qui eorum putavit ipſam credendam eccleſiam pietati. Illud quippe felix imperium cujus diviſa in partes eccleſia legibus redit in unum, & licet ab adoleſcentia naturaliter nobis ad pacem ſanctæ matris eccleſiæ inſitus fuit amor, poſtquam apicem regiæ dignitatis, Altiſſimo diſponente, attigimus, tanto ad illam ferventius noſtra crevit affectio, quanto nos divinis humaniſque legibus ad Chriſtiani populi procurandam concordiam dignitate jam dicta reputamus adſtrictos: Nec fuit noſtrum deſiderium hujuſmodi ſolius voluntatis contentum finibus, quinimmo non ceſſavit in actum indefeſſis laboribus proſilire. Et ut mul-

[a] al. Pragelo.
[b] Mſs. Clerer.
[c] Mſs. Cellia domum.
[d] al. mſ. Paternitatibus Veſtris Reverendis.
[e] Mſs. quorum relatibus.
[f] Mſs. miſericorditer vos.
[g] Mſs. Bertrya.
[h] Mſs. continuavit.
[i] Mſs. & regnicolis.

[a] Mſs. in dominiis dominorum, Ludovici, Stephani, Ottonis, Joannis, fratrum, ducum Bavariæ, ac Henrici & Erneſti, fratrum, ducum Brunſvicenſium, ac Hermanni & Ludovici, &c.
[b] Mſs. Lanti.

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXI. CONCILII.

ta ſileamus, quibus pro deſiderato fine conſequendo ſecretis operam ſollicitam quam dedimus, & nonnulla etiam alia publica taceamus, illud tamen quamvis notiſſimum ſilentio nunc tradere nolumus, quod pro celebrandis geſtis inter ſanctiſſimum dominum Papam, &c. *ut ſupra, ſeſſione 20. pag. 487. C.*

Subtractio obedientiæ regis Navarræ Petro de Luna.

CArolus Dei gratia rex Navarræ, duxque Nemorenſis. Univerſis Chriſti fidelibus tam præſentibus, quam futuris. Notum facimus univerſis per præſentes, quod nos benigno, pie, filialique animo eccleſiæ ſacroſanctæ [a] *hic nimium deſolatæ ſcire cauſam* B *cogitavimus, ut noſter hic labor animo tam ſincero ſuſtipiatur, quam integra mente* [b] *compertus eſt. Cumque vigilantiſſimo mentis intuitu peſtem hanc ſchiſmaticam in Dei eccleſia firmiſſimis, (proh dolor!) radicibus creſcere cerneremus, juſtiſſimo mœrore, acerbiſſimoque dolore vehementer ac diutius angebamur: ita ut nos ferventiſſima caritate flagrantes, impulſi ſimus eidem manus præbere libentius adjutrices, ſalubri conſultationi cleri acquieſcendo, viamque opportunam* [c] *provenire cupientes, qua ſequeretur unio deſideratiſſima, ſublato funditus ſchiſmate, inventaque prælibata electiſſima* [d] *fore per omnes videlicet contendentes in papatu huic verbo,* cedo, [e] *beatiſſimi darent locum, cum domino Benedicto ſuper hoc multifarie, multiſque modis pro* C *viribus laboravimus: ut inde, teſte Deo, pax tranquilla, & unio ſua univerſali eccleſiæ redderetur, primo ad ſacrum concilium Conſtantienſe oratores noſtros, & demum ſolemnem & majorem ambaſſiatam noſtram ad eumdem dominum Benedictum deſtinando. Qui quidem in villa Perpiniani, & alibi cum illuſtriſſimis, cariſſimiſque conſanguineis noſtris regibus Romanorum, & Ungariæ,* &c. *& Arragonum, & certis dominis prælatis ab his, qui congregati fuerant in præfato ſacro concilio deſtinatis, & quampluribus ambaſſiatoribus regum Franciæ, Angliæ, ac ceterorum aliorum Chriſtianitatis principum, ex parte noſtra per publicas ſchedulas eumdem dominum Benedictum humiliter requiſierunt; ut attento quod dominus Angelus* D [*] *Gregorius, & dominus Balthaſſar alias Joannes in eorum obedientiis nuncupati, poſt ipſius Joannis condignam ſuis demeritis dejectionem, pure & ſimpliciter ceſſerunt omni juri, ſi quod eis forſan competebat in papatu: eratque ideo impium ſuſpicari quod præfatus dominus Benedictus ſi ſe tot promiſſionibus, juramentis, & pollicitationibus ad proſequendum unionem ſanctæ matris eccleſiæ per viam reſignationis, illam omnibus aliis præferendo adſtrinxerat, prout univerſo fere notum eſt orbi. Qui quidem dominus Benedictus, ut ſæpius aſſeruit, adverſarium ſuum, ut convenirent in unum ad mancipandum* [f] *effective quæ de ceſſione facienda promiſerant, toties agravit, quod per eum non ſtabat, quominus veniretur ad actum: aliter mente gereret, quam humanis auribus ejus verba ſonarent: &* E *ut omnis tolleretur diſſentiendi materia, prout tenebatur, & tenetur de neceſſitate ſalutis, jure divino pariter & humano, vellet cedere papatui. Et ipſo minime concedente, immo verius ab eadem ceſſione* [*] *multiplici fugiente, ſeu nullo congruo dato reſponſo deſereoque totaliter dicta ſancta unionis negotia, a præfata villa Perpiniani receſſit: & poſt receſſum ejus dicti oratores noſtri requiſierunt, eorum ſupplicatione pluries iterata, quatenus pro tam bono optato ad eorum, totiuſque Chriſtianitatis votum dictæ ceſſioni daret operam effectivam: & juri ſuo, ſi quod prætenderet habere in papatu, renunciare pure & libere dignaretur, prout tenebatur & debebat in* [g] *ſuo . . . . . . tam conſiderata pa-* A *ce eccleſia habetur. Quibus quidem ſupplicationibus & requiſitionibus ſupradictis aures ſuas nullatenus voluit aperire: videnteſque veram ſpem, laboreſque noſtros, necnon totius univerſitatis fidelium ſua pertinacia fruſtrari, invocato Chriſti nomine, ſalubri ſuper iis prædictorum regum, aliorumque ambaſſiatorum* [a] *juſto conſilio: attento quod in concilio Conſtantienſi totus fere populus Chriſtianus, qui ſub obedientiis memoratorum Joannis & Gregorii præſens erat, tam per principes & eorum ambaſſiatores ſolemnes quam etiam per prælatos, & alios quamplures nobiles viros congregatus exſiſtit, cum ſincera, & ſingulari affectione obediendi ſummo Pontifici, quem univerſalis eccleſia ſibi canonice præficiendum decreverit:* [b] *prælati noſtri am-* B *baſſiatores deliberaverunt una cum rege Arragonum, & aliis nunciis, ſeu oratoribus regum & principum obedientiæ dicti domini Benedicti, & etiam omnes prælati, & alii eccleſiaſtici viri, qui ad concilium generale conſueverunt vocari, ad jam dictam civitatem Conſtantienſem ire intra certum terminum tenerentur, ad tractandum una cum ibidem congregatis, & congregandis ſuper electione unici atque indubitati paſtoris eccleſiæ orthodoxæ facienda, divina gratia providente, prout in certis ſuper hoc capitulis inter ſereniſſimum regem Romanorum conſanguineum noſtrum prædilectum, & ambaſſiatores memorati concilii, & diverſos alios prælatos* [c] *ante eos ex parte una, & præfatos noſtros ambaſſiatores, & oratores, necnon alios re-* C *ges, & principes ſupradictos obedientiæ dicti domini Benedicti, ſeu eorum ambaſſiatores ex altera, concordatis, & firmatis dignoſcitur contineri. Conſiderantes* [d] *prædicta tam facta, & tam citius catholicæ fidei intentio obſervanda, ad optatam non poſſe pervenire effectum, niſi reges & principes & eorumdem ſubditi obedientiam ſubtraherent dicto domino Benedicto: Eapropter nos Deum tantummodo præ oculis habentes, ac eccleſiæ ſuæ integrationem debitam efficacius procurare volentes, ac conſervare ſinceram voluntatem quam ſemper geſſimus devote erga eccleſiam catholicam ſacroſanctam, ejus incommodis, ſcandalis, & periculis obviando,* [e] *& ad prædictam unionem citius valeamus, & facilius pervenire; habito ſuper hoc deliberato con-* D *ſilio, & maturo cum tribus ſtatibus noſtri regni, ob hanc cauſam de mandato noſtro, & in noſtra præſenti villa Sillenſi convocatis, & perſonaliter congregatis: attendentes fore ſanius atque ſalubrius ab obedientia prædicta recedere, quam proſequi, de conſilio, aſſenſu, & conſenſu prædictorum ſtatuum, videlicet prælatorum, comitum, vicecomitum, baronum, procerum, militum, civium, aliorumque ſubditorum noſtrorum, dit præſenti eidem domino Benedicto pro regno ſubditiſque noſtris in ditione noſtra ubilibet conſtitutis ſubtractionem obedientiæ, quam nos longe pro noſtra perſona fecimus,* [f] *fieri fecimus per præſentes dictam ſubtractionem per totum regnum noſtrum populis noſtræ ditioni ſubjectis publicari mandantes, & plenius ob-* E *ſervari: præcipienteſque eiſdem, & inhibentes ne de cetero dicto domino Benedicto tamquam Papæ obedire, aut in aliquo parere audeant, ſeu præſumant, nec ejus bullas, aut alias quaſcumque litteras ſuas, ſeu officialium ſuorum ordinariorum aut delegatorum, collectorum, ſeu ſubcollectorum, intra ditionem noſtram præſentatas, aut collectoribus ſeu ſubcollectoribus prædictis, ſeu quibuſvis aliis perſonis de fructibus, redditibus, ſeu proventibus ad cameram Apoſtolicam quomodocumque ſpectantibus reſpondere, præterquam* [g] *illos, quos nos ad hoc duximus deputandos: cum noſtra intentionis exſiſtat, illos, iis dumtaxat exceptis, quos in proſecutione unionis eccleſiæ expendere oportebit, unico, & ab univerſali eccleſia recepto ſummo Pontifici.*

[a] Mſs. heu ultimum, ut infra, in ſubſtractione Comitis Fuxi. quæ eſt omnino eadem.
[b] Mſs. deprompins.
[c] al. invenire.
[d] Mſs. fore per omnes, videlicet ut contend.
[e] Mſs. beatiſſimum.
[*] Lege, alias Gregorius.
[f] Mſs. effectui.
[*] Forte, multiplicitèr.
[g] Mſs. ut ſuo ... niſi tam deſiderata pax eccleſiæ habetur.

[a] Mſs. noſtro conſilio.
[b] Mſs. prædicabat.
[c] Mſs. cum eis.
[d] Mſs. quod prædicta tam ſancta & tam tenue catholicæ, &c.
[e] Mſs. ut ad.
[f] Mſs. mandavimus fieri, & facimus per.
[g] Mſs. illis.

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XXI. CONCILII.

per fideles perſonas integraliter reſervare. Injungentes nihilominus & etiam ordinantes, quod omnes, & ſinguli qui beneficia eccleſiaſtica in regno, aut terris ditioni, aut dominio noſtro ſubjectis obtinent, cujuſcumque conditionis, aut ſtatus exſiſtant, etiamſi cardinalatus, aut Pontificali dignitate refulgeant, in ſuis eccleſiis aut beneficiis reſideant: nulluſque eorum præfatum dominum Benedictum, aut ejus curiam ſequi [a] *præſumat quovis modo commorari; alioquin per illos, quos ad colligendos fructus cameræ Apoſtolicæ duximus, ut præfertur, deputandos, omnes & ſingulos redditus beneficiorum quæ obtinent, præcipimus arreſtari, donec ſuper hoc aliud duxerimus ordinandum. Etiam diſtrictius inhibentes univerſis & ſingulis ſubditis noſtris tam eccleſiaſticis, quam ſæcularibus, etiamſi pontificali præfulgeant dignitate, vel quovis alio titulo, vel nomine cenſeantur, nihil contra tenorem præſentium aliquid attentare, ſeu in aliquo contravenire præſumant, ſi pœnas graves cupiunt evadere. Mandamuſque demum omnibus & ſingulis merinis, ſubmerinis, juſticiis juratis, ballivis, & aliis officialibus noſtris: quatenus ſervato tenore hujuſmodi, prout ad eorum quemlibet pertinebit, quoſcumque deprehenderint, aut noverint aliquatenus contravenire, ſub competenti cuſtodia teneri faciant, noſque ſuper iis conſultare non differant, facturi deinde prout a nobis receperint in mandatis. In quorum omnium, & ſingulorum præmiſſorum teſtimonium ſigillum impendi juſſimus præſentibus apponendum, & per notarium publicum infra ſcriptum tranſcribendum & ſignandum. Acta fuerunt hæc* [b] *Stellæ, die decima ſexta menſis Julii, anno a Nativitate Domini* MCCCCXVI. *præſentibus notabilibus viris & dominis Ganfredo de Navarra comite Cortenſi, domino Joanne de Caruz vicecomite de Vaygium, domino Petro de Glano, & domino Bertrando de la Tarra proceribus: domino Joanne de Liedena legum doctore, & pluribus aliis teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.*

Et ego Sancius de Croinde prædicti domini noſtri regis ſecretarius in ejus majori curia & toto regno Navarræ auctoritate regia notarius publicus, & juratus, qui præmiſſis omnibus & ſingulis, dum ſic, ut præfertur, per dominum noſtrum regem agerentur, & fierent, una cum prænominatis teſtibus præſens fui, eaque ſic fieri, dici, mandari, & prohiberi vidi, & audivi, & in notam recepi: & exinde de mandato præfati domini regis præſens publicum inſtrumentum cum quodam interlineo, quod eſt ſupra vigeſimam quintam lineam, ubi legitur, pro noſtra perſona, fideliter confeci, manuque propria ſcripſi, ſignoque meo ſolito ſignavi in teſtimonium præmiſſorum.

[a] Mſ. ſeu in eo præſumat.

[b] Mſ. Oella. al. Scella. Forte, Stellæ, vel Stella.

Subtractio comitis Fuxi.

JOannes Dei gratia Comes Fuxi. Univerſis Chriſti fidelibus tam præſentibus, quam futuris, notum facimus per præſentes, quod nos benigno, [c] *filialique animo, eccleſia ſacroſancta, heu! nimium deſolata, ſcire cauſam cogitavimus, prout & nunc diligentius cogitamus, ut noſter hic labor animo tam ſincero ſuſcipiatur, quam integra* [d] *mente, ſi promptus eſt: cum vigilantiſſimo mentis intuitu peſtem hanc ſchiſmaticam in Dei eccleſia firmiſſimis proh dolor! radicibus creſcere cerneremus, juſtiſſimo mœrore, acerbiſſimoque dolore vehementer & diutius angebamur: ita ut nos ferventiſſima caritate flagrantes impulſi fuimus eidem manus præbere adjutrices, ſalubri* [e] *conſolationi cleri acquieſcendo, viamque opportunam invenire cupientes, qua ſequeretur unio deſideratiſſima, ſublato funditus ſchiſmate, inventaque practica electiſſima fere per omnes: videlicet ut contendentes in papatu hunc verbo,* Cedo, *beatiſſimum darent locum: cum domino Benedicto ſuper hoc multifarie multiſque modis pro viribus laborantes, ut inde, teſte Deo, pax tranquilla,* [a] *& ſua univerſali eccleſia redderetur: primo ad ſacrum concilium Conſtantienſe oratores noſtros, & demum nos in propria perſona, & poſtea ſolemnem & majorem ambaſſiatam noſtram ad eumdem dominum Benedictum deſtinando. Qui quidem in villa Perpiniani, & alibi una cum illuſtriſſimis principibus, & meritiſſimis dominis regibus Romanorum & Arragonum, & ceteris dominis prælatis ab his, qui congregati fuerant in præfato ſacro concilio deſtinatis, & quamplurimis ambaſſiatoribus regum Franciæ & Angliæ, ac ceterorum aliorum Chriſtianitatis principum, ex parte noſtra per publicas ſchedulas eumdem dominum Benedictum humiliter requiſiverunt: ut attento quod dominus Angelus, alias Gregorius, & dominus Baltaſar, alias Joannes, &c.* prout in ſupradicta regis Navarræ.

In quorum omnium & ſingulorum præmiſſorum teſtimonium ſigillum noſtrum impendens juſſimus præſentibus apponendum, & per notarium publicum infraſcriptum conſcribendum, & ſignandum. Acta fuerunt [b] *Ortheſii, die tertia Auguſti, anno Domini* MCCCCXVI. *Præſentibus magnificis & potentibus viris dominis Arcambaldo de Fuxo, domino de Novaliis, & Matthæo de Fuxo germanis militibus: Arnaldo de Albano canonico* [c] *Oloranenſi, bacallaurio in decretis, conſiliario, & Joanne de Garſio, ſecretariis noſtris.*

Et ego [d] *Menenaldus de Noſio, clericus diœceſis Conſtantienſis ſecretarius prædicti domini Comitis, notariuſque publicus generalis in omnibus terris, & ditionibus ejuſdem domini Comitis, ad mandatum ejuſdem domini Comitis, me hic ſubſcripſi, & ſignum meum appoſui.*

[c] Mſ. benigno. pro. filialique.

[d] Mſ. mente depromptus eſt.

[e] Mſ. conſolationem.

ANNO CHRISTI 1416 SESSIO XXI. CONCILII.

[a] Mſ. & una ſua.

[b] Mſ. Orbeſii.

[c] Mſ. Oloerſi.

[d] Mſ. Mendidus Danſio.

Sequitur decretum ſuſpenſionis ſententiarum, & proceſſuum in diverſis obedientiis.

SAcroſancta ſynodus Conſtantienſis, &c. Ut utraque olim dominorum [e] *obedientia per gratiam Dei ſimul* [f] *ac unite in pace concordari, & ſincera caritate, ſine cujus radice fructus bonus non ſurgit, vivere valeant, & confoveri, omnes & ſingulos proceſſus, ſententias, & cenſuras eccleſiaſticas per quoſcumque judices, commiſſarios, executores ab olim dicto Joanne, & aliis quibuſcumque deputatis ad quorumcumque inſtantiam contra quoſcumque, qui auctoritate dicti olim Gregorii mediate, vel immediate, quæcumque, ſeu qualiacumque beneficia eccleſiaſtica, in & ſub illuſtrium principum dilectorum eccleſiæ filiorum dominorum Ludovici comitis Palatini Rheni,* &c. *ac Joannis, Stephani, & Othonis Germanorum ſuorum Bavariæ ducum & Henrici & Wilhelmi ducum Brunſvicenſium & Lunæburgenſium, ac Hermanni, & Ludovici Langraviorum Haſſiæ dominiis aſſecuti ſunt, occaſione hujuſmodi beneficiorum emiſſas, latas, & fulminatas, & eorum effectum, & omnia & ſingula ex eis ſecuta tamdiu, donec per eamdem ſynodum, vel futurum ſummum Pontificem, ubi, quando, & in quibus locis realis obedientia dicti olim Gregorii dici fuiſſe debeat, declarari contigerit, ſuſpendit & relaxat: ac quaſcumque cauſas inter quoſcumque ſuper hujuſmodi beneficiis coram quibuſcumque & in quocumque ſtatu pendentes uſque ad dictam declarationem etiam ſimili modo ſuſpendit realiter, & cum effectu. Inhibens omnibus & ſingulis, etiam quacumque præfulgeant dignitate, ne contra ſuſpenſionem, & relaxationem hujuſmodi aliquid attentare præſumant. Ac decernens ex nunc irritum, & inane, ſi quid contra præmiſſa a quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari.*

[e] Mſ. addunt, Gregorii & Joannis.

[f] Mſ. adunitæ in pace, concordiæ, & ſincera.

Digitized by Google

Anno Christi 1416. Sessio XXII. Concilii. Ex prima editione.

SESSIO XXII.

De unione ambaſſiatorum regis Arragonum.

DIe Jovis decimaquinta menſis Octobris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoſexto, indictione nona, fuit celebrata ſeſſio generalis in majori eccleſia Conſtantienſi, ad hoc ſpecialiter deputata: & reverendiſſimus pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis ſchedulam tenoris ſubſequentis legit & publicavit.

Decretum locationis ambaſſiatorum regis Arragonum.

Sacroſancta ſynodus Conſtantienſis conſiderans, quod ad ſuam & ſuorum ad hoc deputatorum inſtantiam, oratores cariſſimorum eccleſiæ filiorum Jacobi & Joannæ, regis & reginæ Jeruſalem & Siciliæ illuſtrium, requiſiti fuerunt, ut quoniam exſpectantur oratores cariſſimi eccleſiæ filii regis Caſtellæ & Legionis illuſtris huc ad ſynodum venturi, ad perficiendum cum ipſa ſynodo eccleſiæ unionem; placeret eiſdem oratoribus dictorum regis & reginæ, dimittere locum, quem in loco ſeſſionis nunc tenent, tamquam qui eiſdem oratoribus dicti regis Caſtellæ venientibus debebitur: & durante præſenti concilio, vadant ad partem ſiniſtram immediate poſt ambaſſiatores etiam cariſſimi filii regis Angliæ illuſtris. Ideo eadem ſynodus decernit & ſtatuit, quod ob hoc, ſive veniant, ſive non veniant dicti oratores regis Caſtellæ, non præjudicetur eiſdem regi & reginæ & eorum regnis, nec dictis oratoribus ſuis eorum nomine, aut aliis quibuſcumque, quoad locum & honorem, qui ſibi in hac ſynodo debentur, tam in ſeſſionibus, quam in proceſſionibus & in aliis quibuſcumque. Et ſi contingat, quod medio tempore ante adventum oratorum dicti regis Caſtellæ, aliquis vel aliqui oratores alterius regis ſederent in loco prædicto, ambaſſiatoribus dictorum regis Jacobi & Joannæ reginæ dimiſſo; declarat eadem ſancta ſynodus, quod hoc erat de tolerantia, permiſſione & gratia, & pro hac vice dumtaxat; & quod per hoc illi vel illis nullum jus acquiratur ex ſeſſione prædicta, nec præjudicetur dictis ambaſſiatoribus regis & reginæ prædictorum, & regnis, ac proceſſionibus, vel aliis actibus, qui concurrerent in hac ſynodo.

Poſt hæc autem reverendus dominus magiſter Antonius Taxal generalis ordinis beatæ Mariæ de Mercede, in dicto ambone exiſtens, legit ſchedulam tenoris ſubſequentis.

Schedula lecta per ambaſſiatores regis Arragonum.

Nos Joannes Raimundi Floch comes Cardonæ, frater Antonius Taxal ſacræ paginæ magiſter, generalis ordinis beatæ Mariæ de mercede, Raimundus [a] Xatmar miles, Sperans-in-Deo Cardonæ juriſperitus, Gundiſalvus Garſiæ de ſancta Maria decretorum, & Michael de Navers utriuſque juris, doctores, oratores & procuratores illuſtriſſimi principis & domini noſtri domini Alphonſi regis Arragonum, &c. volentes & intendentes adimplere conventionem Narbonæ initam inter ſereniſſimum principem & dominum, dominum Sigiſmundum Romanorum & Hungariæ regem, & procuratores, nuntios & legatos præſentis congregationis Conſtantienſis ex una; & etiam oratores & procuratores ac nuntios dominorum regum Caſtellæ, Arragonum & Navarræ, necnon illuſtrium principum dominorum Fuxi & Armeniaci comitum ex alia partibus; præſentavimus

[a] Inſe Xamle.

A nos in hoc loco coram paternitatibus veſtris, offerentes nos ad exſequendam dictam conventionem, & omnia, & ſingula contenta in ea. Et ſic nunc attendentes, quod in primo capitulo dictæ conventionis continetur, quod convocatio fiat per prælatos ceteroſque viros eccleſiaſticos hujus congregationis, per litteras quæ dirigantur ad dominos principes & alios de obedientia domini Benedicti Papæ decimitertii quondam nominati, & vice verſa, quod præfati domini reges & principes de obedientia dicti domini Benedicti faciant per litteras convocatorias ad vos prænominatos prælatos, ceteroſque dominos de congregatione præſenti, vel per ſuos ambaſſiatores vel procuratores mittendos, vos hic in Conſtan- B tia congregatos convocabunt: & attento etiam quod convocatoriæ litteræ pro parte veſtra dicto domino regi Arragonum præſentatæ fuerunt, volumus & nos ſatisfacere dicto capitulo, cujus tenor, quantum ad litteras convocatorias quæ in eo continentur, talis eſt: Miſeratione divina epiſcopi, &c. Poſt lecturam vero præfatus dominus archiepiſcopus Mediolanenſis prædictas litteras convocatorias legit alta voce, in dicto ambone exiſtens.

Littera convocatoria.

Miſeratione divina epiſcopi, preſbyteri, diaconi, cardinales: patriarchæ, archiepiſcopi, prælati, & ceteri in Conſtantia provinciæ Moguntinenſis in C Chriſti nomine congregati; illuſtri principi Ferdinando Dei gratia Arragonum & Siciliæ regi, ſalutem & eccleſiaſticam unionem feliciter intueri.

QUamquam miſericordiæ Domini neque menſuram ponere, neque ejuſdem tempora definire poſſumus; in dies attamen, quos diligit, caſtigans, compertum habemus, quod flagellat; ut in tentatione proventum faciat, & probatos ampliori retributione proſequatur. Ipſo ſiquidem permittente, a triginta octo annis & amplius populus ejuſdem peculiaris, qui Chriſtiano nomine gloriamur, afflicti fuimus peſtifero & exſecrabili ſchiſmate præſen- D ti, cujus occaſione omnium pæne vivendi modorum ſtatus confractus eſt. Ut ceſſaret angelus percutiens, Altiſſimum exoravimus, & indeſeſſe ad id ſudores noſtros & animos aptavimus: propitietur populo ſuo miſericors Dominus, deprecamur, & ſecundum altitudinem cæli a terra corroboret miſericordiam ſuam ſuper timentes ſe. Unde quamquam varios perpeſſi fuimus pro pace eccleſiæ conſequenda labores, & per anni circulum & ultra circa hoc vacaverimus, nondum venit dies Domini, in qua pace frui optabamus; verum appropinquat: ſperamus in ejus auctore, quia arrhas ipſius reperimus. Nam dominus, qui Gregorius duodecimus in ſua obedientia dicebatur, ſua ſponte ceſſit: ſic & dominus, qui Joannes E XXIII. dicebatur, facere voluit, atque fecit. Ut autem hoc idem faceret dominus Petrus de Luna, qui Benedictus decimuſtertius in ſua obedientia nominatur, legatos & nuntios noſtros ad ſerenitatem veſtram, & ipſum cum ſereniſſimo Romanorum rege venerabiles & reverendos patres, & doctiſſimos viros archiepiſcopum Turonenſem, & alios collegas deſtinaveramus. Qui quidem dominus Petrus admonitus, rogatus, exhortatus & requiſitus humiliter, apte, debite & juridice, ceſſionem per ipſum jure divino pariter & humano & alias multipliciter debitam facere noluit; ſed hucuſque diſtulit atque differt in totius eccleſiæ ſcandalum, ac populi Chriſtiani jacturam & animæ ſuæ detrimentum. Quam qui-

Anno Christi 1416. Sessio XXII. Concilii.

dem ceſſionem ut faceret, per vos fuit dictus dominus Petrus de Luna requiſitus pluries per principes & comites notabiles obedientiæ ſuæ. Idcirco ut filii pii matri ſuæ compatientes, nitimur, & quantum in nobis eſt, niſi fuimus pacem prædictam obtinere, & animos virtuoſorum virorum ad hoc allicere: quatenus in illo, qui eſt verus eccleſiæ ſponſus, congregari in unum ſimul, matrem eccleſiam diviſam uniamus; & indecentia quælibet quæ dicti ſchiſmatis occaſione pullularunt, tollamus, & de medio auferamus. Hinc ſerenitatem veſtram obſecramus per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, & per aſperſionem ſui pretioſiſſimi ſanguinis, & per pretium redemptionis noſtræ exoramus, requirimus & monemus, quatenus ob Dei noſtri reverentiam ad tractandum una nobiſcum ſuper infra ſcriptis veniatis, & ſubditos veſtros, qui poſſint & debeant conciliis generalibus intereſſe, quos una vobiſcum præſentibus convocamus, moneatis, inducatis, & eoſdem auctoritate a Deo vobis tradita, qua poteſtatis culmina intra eccleſiam principatus proprio decore teneris, & de eadem reddituri eſtis rationem, juxta diſpoſitionis vobis traditæ modum convocetis, ut infra tres menſes immediate ſequentes, præſentationem Perpiniani aut Barcinone de præſentibus faciendam, concordatam in capitulis die decimotertio Decembris proxime lapſi Narbone ſuper materia unionis firmatis; (de qua quidem præſentatione certificabimini in Conſtantia:) compareatis ad ſchiſma ſedandum, unionem eccleſiæ procurandam, reformationem etiam ipſius eccleſiæ tam in capite quam in membris complendam, & dejectionem dicti Benedicti effectualiter faciendam, & ad electionem futuri Romani Pontificis procedendum, ac pro aliis cauſis & rationibus, quæ ad generale concilium de jure pertinent & ſpectant. Per hoc enim populum quem Chriſtus ſuo ſanguine pretioſo acquiſivit, in unum ovile ad gloriam æternam conſequendam, apta mente, ac debitum Deo & eccleſiæ matri noſtræ reddituri, æternæque retributionis præmia conſequi poteritis.

Datum & actum Conſtantiæ in eccleſia cathedrali dicti loci, in qua pro præmiſſis fueramus congregati ſecundo Nonas Februarii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoſexto, Apoſtolica ſede vacante.

Poſtquam autem præfatus arebiepiſcopus ſuam lecturam compleviſſet, ambaſſiatores dicti regis Arragonum volentes ſatisfacere dicto capitulo, dixerunt per organum præfati magiſtri Antonii Taxal, ut ſequitur:

Nos oratores & procuratores illuſtriſſimi principis domini Alphonſi, domini noſtri regis Arragonum, &c. convocamus vos omnes prælatos, & ceteros dominos de hac congregatione, juxta tenorem dicti capituli.

Deinde prælati, & ceteri in ipſa congregatione exſiſtentes, per organum dicti archiepiſcopi Mediolanenſis reſponderunt in hunc modum:

Nos miſeratione divina epiſcopi, presbyteri & diaconi cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, prælati, & ceteri hic congregati, dictam convocationem accepramus, & offerimus nos paratos ſine dilatione quacumque ad procedendum ad ulteriora. Et inſuper requirimus vos oratores & procuratores prædictos, quatenus ad unionem faciendam nobiſcum procedatis juxta tenorem tertii capituli conventionis prædictæ, quod incipit: Tertio, quod præfatis de obedientia domini Benedicti, &c. Oratores vero regis Arragonum reſponderunt per organum dicti domini Antonii Taxal, dicentes: Nos oratores & procuratores prædicti, dicto nomine unimus nos vobis juxta tenorem capituli antedicti. Mox domini prælati & ceteri dixerunt, & reſponderunt per organmm domini Bartholomæi archiepiſcopi Mediolanenſis, ut ſequitur:

Nos miſeratione divina epiſcopi, presbyteri & diaconi cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, prælati, & ceteri hic congregati, ſupradictam unionem veſtram acceptamus, & e converſo nos vobis procuratoribus prædictis dicto nomine juxta tenorem dicti capituli unimus. Et ſic tam prælati, quam ambaſſiatores prædicti dixerunt ſubmiſſa voce: *In nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti.* Et ſuper præmiſſis petierunt inſtrumentum & inſtrumenta hinc inde. Et præſidentes pro nationibus, ac cardinalis Oſtienſis pro collegio cardinalium, reſponderunt, *Placet.*

Quibus ſic peractis, præfati domini ambaſſiatores regis Arragonum deſcenderunt ambonem, & iverunt in ſcamno, in quo ſedebant ambaſſiatores regis Franciæ. Et interpoſiti fuerunt inter eoſdem in hunc modum. Primo enim in primo loco ſedebat egregius vir Joannes de Gerſono cancellarius eccleſiæ Pariſienſis, ſacræ theologiæ profeſſor, ambaſſiator Francorum regis. Et poſt eum ſedebat dominus Joannes Raimundus Floch comes Cardonæ, ambaſſiator Arragonum regis, & ſic de ſingulis.

Quibus ſic ordinatis, & in bona concordia completis, reverendiſſimi domini cardinales ac ceteri domini ac prælati pluvialibus ſe induerunt, mitras capitibus imponentes: & reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, in eadem ſeſſione præſidens exſiſtens, aſſumptis ſecum diacono & ſubdiacono, & aliis, ut eſt moris; diaconus dixit alta voce cantando: *Orate.* Et hoc dicto, omnes genibus flexis per aliquod temporis intervallum oraverunt, &c. omnibuſque cærimoniis completis ſolemniter, prout eſt de more aliarum ſeſſionum, lectoque evangelio, *Hoc eſt preceptum meum, ut diligatis invicem*, archiepiſcopus Mediolanenſis legit decreta & capitula ſequentia. *Joan. 15.*

Conceſſio vocum ambaſſiatorum regis Arragonum.

SAcroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis in Spiritu ſancto legitime congregata, ex certa ſcientia & etiam certis ex cauſis animos dictæ ſynodi ſpecialiter moventibus, pro bono pacis & unionis redintegrandæ in eccleſia ſancta Dei, ſtatuit & decernit, ac ſalva ſemper proteſtatione infraſcripta, quam in omnibus infraſcriptis capitulis, & in ſingulis eorum partibus voluit habere pro repetita, liberaliter concedit dilectis eccleſiæ filiis, nobilibus, religioſis & egregiis viris Joanni Raimundo Floch Cardonæ comiti, fratri Antonio Taxal ſacræ paginæ magiſtro, generali ordinis beatæ Mariæ de Mercede, & Raimundo de Xantin militi, Speranti-in-Deo Cardonæ juriſperito, Gundiſalvo Garſiæ de ſancta Maria decretorum, & Michaëli de Navers utriuſque juris, doctoribus, oratoribus, procuratoribus, ambaſſiatoribus & conſiliariis clariſſimi ipſius eccleſiæ filii Alphonſi regis Arragonum illuſtris; & pro majori robore & firmitate cum eiſdem oratoribus præſentibus convenit ac paciſcitur, quod oratores præfati præſentes, & alii venturi oratores ejuſdem regis, hic durante concilio, & pro hac vice tantum, tantam habeant vocem, tantæ virtutis & auctoritatis, quantæ eſſent voces omnium prælatorum, eccleſiaſticarumque perſonarum, regnorum & terrarum ipſius regis, quæ poſſidet citra & ultra mare, quæ ad generale concilium ſunt aſſuetæ vocari; &

hoc

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXII. CONCILII.

hoc in hac natione Hiſpanica in qua erunt; quodque per hoc concilium expediantur negotia per nationes, juxta modum qui in præſenti concilio hactenus obſervatus eſt.

Item quod [a] clariſſimi eccleſiæ filii, reges Caſtellæ, Portugalliæ, & Navarræ illuſtres, habeant eamdem gratiam, quæ etiam exnunc intelligitur conceſſa, inquantum ipſi vel procuratores eorum habere eam voluerint: ipſis tamen regibus Caſtellæ & Navarræ obſervantibus capitula in civitate Narbonenſi inter [b] clariſſimum eccleſiæ filium Sigiſmundum Romanorum & Hungariæ regem illuſtrem, & dilectos etiam ipſius eccleſiæ filios, procuratores & nuncios dictæ ſynodi ex una; & procuratores & oratores prædictorum regum Caſtellæ, Arragonum & Navarræ, & dilectorum eccleſiæ filiorum Fuxi & Armeniaci comitum partibus ex altera, concordata.

[a] Mſſ. cariſſimi.

[b] Mſſ. cariſſimum.

Item quod prædicta conceſſio valeat pro prælatis & perſonis eccleſiaſticis prædictis, tunc a concilio abſentibus. Item ſolemniter proteſtatur, quod prædicta conceſſio atque ſtatuta, decreta, conventiones, & pacta hujuſmodi omnino intelligantur facta ſine aliquo præjudicio capitulorum prædictorum, in dicta civitate Narbonenſi concordatorum: quibus capitulis concordatis ac concordiæ dicta ſancta ſynodus omnino ſtare intendit, nec ab eis in toto vel in parte recedere; & ita in præſentia oratorum prædictorum ſolemniter proteſtatur.

Subſequenter idem archiepiſcopus legit in ambone quæ ſequuntur:

SAcroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, viſo & conſiderato capitulo ſecundo ex capitulis Narbonenſibus, inter clariſſimum eccleſiæ filium Sigiſmundum Romanorum & Hungariæ, &c. regem illuſtrem, & dilectos etiam eccleſiæ filios, procuratores & nuntios dictæ ſynodi ex una; & procuratores & oratores clariſſimorum dictæ eccleſiæ filiorum, Caſtellæ, Arragonum & Navarræ regum illuſtrium, & dilectorum eccleſiæ filiorum Fuxi & Armeniaci comitum partibus ex altera, concordatis, quod incipit: *Secundo, quod dicta convocationis ſcedæ*, &c. Deinde finito dicto capitulo legebat hæc verba: videlicet:

Volens in omnibus obſervare dictum capitulum, promittit, ratum habet, ſecurat, & ſpecialiter confirmat ac noviter firmat, ac ſtatuit & decernit in omnibus & per omnia, prout in dicto capitulo continetur. Viſo etiam quarto capitulo dictorum capitulorum, quod incipit: *Quarto, quod per dictum uniendum concilium*, &c. abolet, tollit, annullat eadem ſancta ſynodus quoſcumque proceſſus, ſententias, ordinationes, ſtatuta & pœnas, ut in dicto capitulo quarto ſupra deſcripto continetur, uſque ibi: *Et quod ſtatuatur*, &c.

Item ſtatuit eadem ſancta ſynodus, quod numquam de cetero ratione vel occaſione dicti ſchiſmatis aut adhæſionis dicti domini Benedicti, & ſui prædeceſſoris domini Clementis, poſſit contra dictos reges, principes, & alios de obedientia dicti Benedicti quomodolibet procedi in judicio vel extra, ut in fine dicti capituli quarti ſupra deſcripti continetur. Viſo etiam quinto capitulo, quod incipit: *Quinto, quod per dictum formandum capitulum & concilium*, &c. eadem ſancta ſynodus approbat, laudat, confirmat, & meliori modo quo fieri poteſt, pleniſſime firmat omnes & ſingulas diſpenſationes, gratias & conceſſiones factas per dominum Benedictum prædictum quibuſvis perſonis ſuæ obedientiæ, de quibuſvis dignitatibus, ut in dicto quinto capitulo con-

A tinetur, uſque in diem primæ requiſitionis factæ eidem domino Benedicto per reges & principes ſuæ obedientiæ, ut in ipſo capitulo continetur. Viſo etiam undecimo capitulo, quod incipit: *Undecimo, quod dictus dominus rex*, &c. Et attento quod dicitur in dicto undecimo capitulo ibi: Et quod in prima ſeſſione dicti ſancta ſynodus, &c. facit, concedit, ſtatuit & ordinat in omnibus & per omnia, prout in dicto undecimo capitulo continetur.

Omnia præmiſſa tam prælati, ceterique notabiles viri ſeſſioni intereſſentes, quam oratores ſæpe fati, expreſſe juraverunt. Juramenta autem prædicta nomine concilii & aliorum quorum intererat, de ipſius concilii mandato requiſiverunt & receperunt reverendi patres domini Jacobus Rhodini a parte dex-
B tra, in qua ſedent epiſcopi & preſbyteri cardinales, & Thomas Polton ſanctæ ſedis Apoſtolicæ protonotarius a parte ſiniſtra, in qua ſedent diaconi cardinales & ceteri.

Quibus præſtitis præfatus dominus Mediolanenſis legit ſchedulam tenoris ſequentis: Et prædicta omnia & ſingula intelligantur, & locum habeant, ſemper attento tenore omnium & ſingulorum capitulorum Narbonæ concordatorum; quibus & eorum cuilibet dicta ſancta ſynodus ſtare intendit, nec ab eis, vel eorum aliquo in toto vel in parte recedere. Ad quam ex parte nationum & dominorum cardinalium fuit reſponſum, *Placet*. Deinde dominus Antonius Taxal legit quamdam ſchedulam tenoris
C ſubſequentis:

Schedula acceptationis, per ambaſſiatores regis Arragonum lecta.

NOs Joannes Raimundus Floch comes Cardonæ, frater Antonius Taxal ſacræ paginæ magiſter, Generalis ordinis beatæ Mariæ de Mercede, Raimundus Zatmar miles, Sperans-in-Deo Cardonæ juriſperitus, Gundiſalvus Garſiæ de ſancta Maria decretorum, & Michaël de Navers, utriuſque juris doctores, oratores, procuratores, ambaſſiatores & conſiliarii illuſtriſſimi principis & domini noſtri Alphonſi regis Arragonum, &c. dictis nominibus & quolibet ipſorum nominum, omnibuſque aliis
D melioribus modo, via, jure, forma, cauſa & nominibus, quibus validius & efficacius poſſumus & valemus, omnia & ſingula decreta, ſtatuta & proteſtationes, necnon conventiones ac pacta per ſacroſanctam generalem ſynodum Conſtantienſem nobiſcum dictis nominibus facta & edita, & quæ nunc ſunt ſerioſius lecta, ipſa habentes pro ſufficienter expreſſis, & ſolemniter repetitis, vice & nomine domini noſtri regis præfati, ac omnium regnorum & terrarum ſuarum, acceptamus, aſſentimus, approbamus, & ſolemniter confirmamus: & ſimiliter ſicut ipſa ſynodus proteſtata eſt, quod non intendit recedere a capitulis in prædicta civitate Narbonenſi concordatis, de quibus in decreto præſentis conci-
E lii nunc de proximo edito, quod hic volumus habere pro expreſſo & ſpecifice declarato, facta exſtitit mentio ſpecialis, ita & nos dictis nominibus & quolibet eorum ſolemniter proteſtamur. Et ſuper omnibus ſuperius deſcriptis, promotores concilii petierunt inſtrumenta. Et ſimiliter ambaſſiatores regis Arragonum per organum Antonii Taxal hoc idem petierunt.

Prædictis peractis, Antonius Taxal fecit collationem ad commendationem regis & reginæ Arragonum, aſſumens pro themate, *Rex tuus venit*, Matth. 21. Qua collatione facta, reverendiſſimus pater dominus Franciſcus tituli ſanctorum Coſmæ & Damia-

ANNO CHRISTI 1416. Seſs. XXII. Concilii.

ni cardinalis, nomine ſynodi reſpondendo Antonio Taxal, fecit brevem collationem, dicens: *Exſultemus omnes in Domino.* Poſt hujus collationem cœperunt omnes cantare hymnum, *Te Deum laudamus,* &c. Et oratione dicta, fuit cantata Miſſa de Spiritu ſancto per reverendiſſimum patrem cardinalem Aquileïenſem vulgariter nuncupatum. Acta fuerunt hæc anno, indictione, menſe & loco quibus ſupra, &c.

Seſſio de unione ambaſſiatorum Arragonum.

Ex collectione Barberiniana, & duobus mſſ. Germaniæ.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii & Spiritus ſancti. Amen. Noverint univerſi, & ſinguli, tam præſentes, quam futuri, quod anno a Nativitate Domini MCCCCXVI. *Indictione nona, die vero Jovis quinta decima menſis Octobris, hora ſexta poſt mediam noctem in eccleſia majori Conſtantienſe provincia Moguntina fuit ſeſſio ſacroſanctæ ſynodi ſolemniter & devote tenta, & celebrata pro unione ſanctæ matris eccleſiæ, & pro exſtirpatione horrendi peſtiferique ſchiſmatis inveterati, & aliorum peragendorum pro unione & concordia totius populi Chriſtiani. In qua ſeſſione acta fuerunt quæ ſequuntur.*

In primis egregii & honorabiles viri domini Ægidius Martini, & Valaſcus Petri legum famoſi doctores, ambaſſiatores & nuncii ſereniſſimi principis domini regis Portugalliæ & Algarbii quaſdam proteſtationes fecerunt, & de facto proteſtati fuerunt, prout in quadam papyri ſchedula, quam unus de præfatis ambaſſiatoribus præfati domini Portugalliæ regis de verbo ad verbum alta & intelligibili voce perlegit, plenius continetur, cujus quidem ſchedulæ tenor de verbo ad verbum ſequitur talis:

Proteſtatio Portugallenſium.

QUia licet poteſtas ſæcularis ſubjiciatur, & ſuccumbat ſpirituali & eccleſiaſticæ caſualiter; regulariter tamen una diſtincta eſt ab alia. nec altera illarum, quod ſpectat ad aliam uſurpare habet, nec ſuam falcem mittere: quia utraque a Deo omnium creatore, & ſingulorum directore conſtituta eſt, una, ut ſpiritualibus, & ſpiritualiter, alia vero ut corporalibus rebus & temporaliter præſit. Et propterea diſtincta ſunt [a] *omnia per reges & regna, quæ per Chriſtianos a Deo dominatore totius univerſi cognoſcuntur:* [b] *& civiliter regi commiſit gladium exſecutionis ad vindictam malorum, & protectionem bonorum: in quo includitur protectio catholicorum, & eccleſiæ ſanctæ Dei. Et inde ſcripſit Apoſtolus, quod obediendum eſt regi tamquam præcellenti & a Deo miſſo, propter quod honor cuilibet regi debetur a toto univerſo, qui ſibi exſolvendus eſt juxta auctoritatem ſacram dicentem,* Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari. *Ex quibus apparet, quod honor debitus cuilibet regi eſt pars ſuæ coronæ, ſuique dominii, & regiminis, ſive adminiſtrationis, quam remittere non poteſt ſine injuria, & honorificentiæ diminutione aliorum regum, regnique ſui, & regnicolarum ſuorum. Deſcendendo igitur ad ſpeciem appellativam ad prædicta; dudum emanarunt litteræ Apoſtolicæ a Papa tunc in ſede Petri ſedente, quarum tenore convocabatur, & convocatum fuit generale concilium ad civitatem Conſtantienſem Moguntinæ provinciæ: ad quod fuerunt convocati & invitati omnes reges, prælati, & principes, ac quicumque alii ad generale concilium convocari & invitari conſueti; & ſpecialiter ad tria in eiſdem litteris expreſſa, videlicet ad exſtirpationem ſchiſmatis, & eccleſiæ unionem, hæreſumque, reformationem ſtatus eccleſiaſtici in capite, & in membris; ratione quarum materiarum non ſolum expreſſi in eiſdem litteris intelliguntur convocati, ſed etiam omnes*

a Mſs. dominia.

b Mſs. & cuilibet regi.

catholici & fideles Chriſtiani, propter materias & cauſas convocationis, quæ omnes & ſingulos fideles Chriſtianos, & catholicos tangunt, & ab eis veniunt [a] *approbando determinatione, aut conſenſu. Deducto igitur ad notitiam ſereniſſimi principis regis Portugalliæ & Algarbii, quod mandatum Apoſtolicum hujuſmodi emanaſſet, & propterea vocatus & invitatus ad veniendum, aut mittendum ad generale concilium,* [b] *formam dicti mandati, licet juſta & rationabili cauſa potuiſſet ſe excuſare, cum* [c] *vacavit in exercitu & congreſſu contra inimicos fidei, contra quos* [d] *dextera ſibi aſſiſtente, prævaluit, & civitatem* [e] *Cepta nuncupatam in eorum territoriis obtinuerit, qui eſt portus ad ſuſcipiendum Catholicos, cum declinaverint ibi ad invadendam inimicos Crucifixi: tamen cupiens, & deſiderans* [f] *particeps tanti boni, ſicut illa tria, propter quæ convocatum eſt generale concilium: per hoc declarando mentem ſuam, quod ſuffragium, auxilium, & favorem, in quibus eccleſia ſancta Dei, totique populo Chriſtiano habet ſuffragari, conſiliari, & auxilium dare, non vult, nec intendit* [g] *derogare, hujuſmodi juſtis, & rationabilibus excuſationibus uſus, nec vult uti: quin immo ſuos ambaſſiatores, duos barones, & milites, & duos doctores ad ipſum concilium miſit, & deſtinavit cum ſufficienti mandato ad conſentiendum & peragendum juxta materias ſubjectas & incumbentes. Qui in generali congregatione propoſuerunt, admiſſique fuerunt & informati, quod concilium diſtinctum eſſet per nationes, & quod concludenda in concilio, primo in nationibus deliberarentur: quia nulli erant de natione Hiſpanica, qui adhuc incepiſſent ſe congregare per modum nationis ad deliberanda, concludenda, & decernenda per concilium, & in ſeſſione publica:* [h] *etiam invitati per quamplures & diverſos, oriundos de regno & natione Hiſpanica, voluerunt incipere nationem juxta modum & formam aliarum nationum, prout, & quemadmodum de jure & ratione ad ipſos ſpectabat. Sed requiſiti, &* [i] *exhortati pro parte nationum aliarum, videlicet Italicæ. Gallicanæ, Germanicæ & Anglicanæ, & per deputatos earumdem, ut diſſimulare vellent, & ſuperſedere, cauſa differendi gratioſe & amicabiliter ambaſſiatoribus ſereniſſimi regis Arragoniæ de proximo tunc venturorum, & ut per hoc alicerentur ad ſe uniendum cum aliis nationibus, & cum eis facerent concilium generale ad bonum unionis eccleſiæ univerſalis; & non percipientes aliquem dolum latere in his, ſicut nec forte latebat, annuerunt libenter propter tantum bonum quod affectat, & appetit rex ſereniſſimus Portugalliæ dominus eorum, qui eos ad hoc miſit, & etiam deſtinavit. Sed poſtquam applicuerunt Conſtantiam ambaſſiatores prædicti, & ſereniſſimi regis Arragonum propter aliud, quod gratioſe annuerunt antedicti ambaſſiatores regis Portugalliæ ſereniſſimi, incepit eis eſſe onerosum, & diminutivum juris & honoris regalis celſitudinis regis Portugalliæ: & inde ſecutum eſt, quod ambaſſiatores ſereniſſimi regis Arragonum, qui juxta capitula concordata in Narbona inter Romanorum regem invictiſſimum, & ambaſſiatores, ſive nuncios miſſos per generale concilium Conſtantienſe ex una, & ſereniſſimum regem Arragonum partibus ex altera: ſtatim, quod denotat ſemotionem temporis intervalli, debuiſſet obedientia ſua venire cum obedientia* [k] *faciendo generale concilium, & cum ea unum generale & univerſale concilium feciſſe, & deinde procedere ad ulteriora juxta tenorem dictorum capitulorum in Narbona concordatorum: Tamen intervenientibus quibuſdam plus ſapere volentibus, quam expediebat, & ad alios fines, quam fuit illi, propter quod fuerit generale concilium convocatum, prout ſatis intellexerunt & intelligunt præfati ambaſ-*

ANNO CHRISTI 1416. Seſs. XXII. Concilii.

a Mſs. approbantia.

b Lege ex mſſ. juxta formam.

c Mſs. vacabat.

d Mſs. dextera Dei ſibi.

e Ceuta ad fretum Herculeum in Africa.

f Mſs. eſſe participe.

g Mſs. derogare.

h Mſs. & invitati.

i al. exmoti.

k Mſs. facient ia.

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXII. CONCILII.

ſiatores sereniſſimi regis Portugalliæ, & per media exquiſita, loco & tempore ſpecificanda per eoſdem ambaſſiatores, diſtulerunt hoc facere fere per menſem [a] cum dimidio tempore tractatum eſt quod peterent, antequam unirentur, ſibi concedi, quod ipſi ambaſſiatores præfati sereniſſimi regis Arragonum, qui in numero ſunt ſex, quorum tres ſunt eccleſiaſtici, alii vero ſæculares, & laici, utrique viri maximæ nobilitatis, prudentiæque, litteraturæ, & gravitatis, a concilio, & per concilium, ne in natione Hiſpanica conſtituenda voces eorum eſſent tantæ virtutis, & auctoritatis quantæ eſſent voces omnium prælatorum & ſingulorum de clero vocari conſuetorum ad generale concilium, regnorum, terrarum, & dominiorum, quæ habet, & poſſidet ipſe rex Arragonum sereniſſimus citra mare & ultra mare, ſive inſulis, qui hoc petierunt, & per nationes certas obtinuerunt deputari etiam nomine collegii dominorum cardinalium etiam per modum pacti: & ſe faciunt audiri, quod per conſenſum nationum, & dicti collegii in ſeſſione publica, & generali concilio obtinebunt hæc ſibi concedi, & auctorizari. In quibus, & per quæ quamplurimum præfatus rex Portugalliæ sereniſſimus, juſque ſuæ coronæ, ſuique regni atque honor læditur, & juſtitia offenditur & etiam opprimitur, & non ſolum ipſe, ſed etiam rex, & regnum Caſtellæ, & etiam Navarræ. Sed dicitur quod cum illis dictis ambaſſiatoribus dicti regis Arragonum sereniſſimi bene ſe concordabunt, & ſic tota læſio retorquetur, remanetque, & reſidet in injuriam & detrimentum dicti regis Portugalliæ sereniſſimi, regnique ſui, ac ſuorum; ex eo quod præſuppoſita concordia inter prædictos dominos reges sereniſſimos, & ambaſſiatores eorum, videlicet Caſtellæ, & Navarræ, & dicti regis Arragonum, [b] ſive non erit, & eſt in poteſtate, & beneplacito ambaſſiatorum præfati regis Arragonum sereniſſimi concludere, & facere concludi ſecundum præfatam concluſionem, quod placebit eis in natione Hiſpanica, ſecundum morem hactenus obſervatum in nationibus prædictis, in quibus concluditur ſuper poſitis in deliberatione, [c] & pluralitate votorum; per hoc interveniendo obſervantiam antiquam generalium conciliorum, in quibus proceſſum eſt, & ſemper per capita, & voces: & ſic pro nihilo habebuntur, & habentur sereniſſimus rex Portugalliæ prædictus, regnumque ſuum, & prælati, ac illi de clero regnorum, & dominiorum ſuorum, & ambaſſiatores ſui in hoc ſacro concilio. Et per hoc ſubjici viderentur tacite & per quamdam conſequentiam rex ipſe, regnumque ſuum, & regnicolæ, clerusque, & populus ac dominia ſua regi Arragonum; qui tamen rex Portugalliæ tenet regna ſua, terras & dominia ſua libere, & libera ſine recognoſcendo a quocumque alio vivente in terris, niſi a Deo ſolo rectore ſuo, maxime in temporalibus, quemadmodum & ceteri reges Hiſpaniarum, prout dicunt, & recitant hiſtoriæ, [d] glorioſique doctores: Quorum regum Hiſpaniarum ipſe eſt unus; qui non poteſt, nec etiam debet facere, & qui numquam fecit novitatem, nec fieri permiſit in regnis ſuis, nec dominiis; Domuſque ſua Portugalliæ admiſit eccleſia Romana & ſedis Apoſtolicæ proviſionem, de qua [e] grandi non immerito fecit mentionem: quam alii reges, & principes dicuntur eam facere non potuiſſe, nec per conſequens hoc ſacrum concilium, in quo præſunt, dominantur, & concludunt prælati & perſonæ eccleſiaſticæ, nec detrahere, nec diminuere in tantum honori ſuo, & juri regnorum ſuorum. Et quia ultra prædicta abſorbentur totaliter voces, & vota prælatorum & aliorum de clero regnorum & dominiorum ſuorum catholicorum, & qui in obedientia eccleſiæ Romanæ ſemper perſtiterunt, per fictas voces illorum, de quibus ſcitur, quod non venirent

[a] Lege ex mſſ. cum dimidio. Et medio tempore.

[b] Mſſ. ſane.

[c] Mſſ. a pluralitate vocum: per hoc interveniendo.

[d] Mſſ. glorioſique. & doctores.

[e] Mſſ. de qua capitulum. Grande.

A ad hoc ſacrum concilium generale, ſed in ſchiſmate perſeverarent, ut opinioni ambaſſiatorum dicti domini regis Arragonum adhæreant: Opprimiturque juſtitia & veritas, quia prælati, & illi de clero regnorum Trinacriæ, Corſicæ, &c. qui ſunt in dominio regis Arragonum, & aliorum dominiorum ſuorum in inſulis poſitorum, qui veraciter ſunt alterius nationis, includuntur in dicta conceſſione, ut inde poſſit in dicta Hiſpanica natione reſiduum ſuperare, & ad beneplacitum & voluntatem dictorum ambaſſiatorum concludere, quod alter non poſſit. Unde Spiritus ſanctus ſuo ſancto dictamine per tales fictiones aut fallacias non influit gratiam ſuam, nec videtur adeſſe, ſed potius abeſſe: nec talia dictare, quæ tamen ſine tanto turbine B offenſaque juſtitiæ, & veritatis potuerunt melius fieri, & ordinari, prout petierunt dicti ambaſſiatores; videlicet quod ipſi cum dominiis ſuis, & sereniſſimo rege Navarræ ac dominiis ſuis facerent unam nationem. Idcirco nos Ægidius Martini, & Valaſcus Petri legum doctores, ambaſſiatores & nuncii sereniſſimi regis Portugalliæ, & Algarbii, non valentes hoc ſine diſſimulatione pertranſire, dubitantes non immerito aliter quamplurimum reprehendi, in abſentia præfatorum baronum, & militum, quorum ſumus collegæ abſentium de præſenti cauſa viſitandi invictiſſimum regem Romanorum, ad quem iverunt: proteſtamur in his ſcriptis, prædictam conceſſionem vocum prælatorum dicti regni Arragoniæ, ac terrarum eidem ſubjectarum factam prædictis ambaſſiatoribus C eſſe nullam ipſo jure, & minime debere obtinere roboris firmitatem.

Proteſtamur etiam in his ſcriptis ſæpe, & ſæpius, & inſtanter, ac inſtantiſſime, quod quidquid fuerit ordinatum, diſpoſitum, & concordatum deinceps poſt hujuſmodi proteſtationem per tales voces ſic contra jus, & juſtitiam conceſſas, ſit nullum, irritum, & inane; & etiam quidquid ex hujuſmodi vocibus, & aliis quibuſcumque hujus concilii, & aliorum prælatorum quorumcumque cujuſcumque conditionis, ſtatus, dignitatis aut præeminentiæ proceſſerit, ſit etiam nullum, nullum faciat ex eiſdem damnum, detrimentum, ſeu præjudicium sereniſſimo domino noſtro regi, nec regnis ſuis, nec etiam prælatis, & beneficiatis, aut qui D buſcumque perſonis, & terris, nec iiſdem domino noſtro ſubjectis, quodque nullam habeant, nec habere debeant executionem, nec obedientiam in regnis, terris aut dominiis præfati domini noſtri regis: niſi quatenus, & in quibus dominus noſter rex certificatus & informatus prius de mea præſenti proteſtatione, voluerit, ſibique videbitur, & placuerit; nec etiam faciat præjudicium aliis beneficiatis hic exiſtentibus prædictorum regnorum, cum ad eos ſpectat de jure, ut ſupradictum eſt, habere prædictas voces; & non alios nomine prælatorum abſentium, & non conſentientium præfato concilio, immo expreſſe contradicentium.

Et de hac proteſtatione, ac proteſtationibus per nos ambaſſiatores prænominatos facta & factis cum tenore E hujus ſchedulæ, petimus a vobis dominis Apoſtolicæ ſedis protonotariis & notariis hic præſentibus, & quolibet veſtrum unum, duo, ac plura, & quot expedierint inſtrumenta, & ſpecialiter a vobis Martino Luppi notario, ad perpetuam rei memoriam & teſtimonium præmiſſorum.

Quibus peractis, ut præfertur, in finem, & effectum, ut omnia, & ſingula agenda in concilio cum tranquillitate & concordia perpendi poſſint, de mandato concilii, & ſynodi prædictæ aſcenderunt ambonem, in quo litteræ, decreta, & actus dictæ ſynodi legi, & publicari ſolent, reverendiſſimi in Chriſto patres & domini, domini Joannes patriarcha Antiochenus, & Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis: Qui quidem ar-

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXII CONCILII.

chiepiſcopus legit alta, & intelligibili voce ſchedulam A *hujuſmodi tenoris :*

Sequitur decretum locationis ambaſſiatorum regis Arragonum : ut ſupra in hac ſeſſione.

Qua ſcedula, ut præfertur, lecta, reverendiſſimi in Chriſto patres domini Franciſcus Aretinenſis epiſcopus pro natione Italica, Joannes patriarcha Conſtantinopolitanus pro natione Gallicana, Nicolaus epiſcopus Merſeburgenſis, ſalvis proteſtationibus alias factis, pro natione Germanica, Patricius Cortagenſis pro natione Anglicana, ac etiam reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis S. R. E. cardinalis & vicecancellarius pro ſacro collegio cardinalium, reſponderunt. Placet.

B *Poſt quæ, proteſtatione facta per egregium legum doctorem dominum Ardecinum de Novaria advocatum conſiſtorialem, cujus proteſtationis tenor in quadam papyri ſcedula, quam idem Ardecinus in ſuis manibus tenebat, deſcribitur, & cujus ſcedula proteſtationem hujuſmodi continentis tenor de verbo ad verbum inferius deſcribitur; præfatique ambaſſiatores ſereniſſimi principis domini Francorum regis ſurrexerunt, & ad aliam partem, videlicet ad locum immediate poſt ambaſſiatores ſereniſſimi principis domini regis Angliæ acceſſerunt, ibidemque ſederunt, ſemper in ſuis proteſtationibus perſiſtendo, prout in dicta ſcedula per dictum Ardecinum tradita, de qua ſuperius fit mentio, continetur: cujus quidem ſcedula tenor ſequitur in hæc verba :*

C

Proteſtatio ambaſſiatorum regis Jacobi, & Joannæ Reginæ.

REverendiſſimi patres & domini. Audito & plenius intellecto hoc decreto præ entis ſacroſanctæ ſynodi Conſtantienſis in hoc ſacro concilio præſentialiter lecto, & divulgato, cujus tenor per omnia talis eſt, Sacroſancta ſynodus, &c. *ambaſſiatores prædictorum ſereniſſimorum principum regis Jacobi & reginæ Joannæ conjugum, ut retro ſedentes in hoc loco immediate poſt ſpectabiles ambaſſiatores ſereniſſimi regis Francorum, qui locus eiſdem competit, nomine & pro parte prædictorum dominorum ſuorum regis Jacobi & reginæ Joannæ, abſentibus ambaſſiatoribus ſereniſſimi* D *regis Caſtellæ, nequeuntes præfato decreto hujus ſacri concilii, in quantum eis forte contrarium eſt, conſenſum præſtare, cum ſuper hoc a dictis eorum dominis ſereniſſimis rege & regina mandatum non habeant, nec eidem decreto valentes contraire, tanquam obedientiæ filii, & pro bono ſanctæ unionis, Deo dante perficiendæ, a prædicto eorum loco & ſeſſione recedunt: & vadunt ad ſecundum locum eis deputatum immediate poſt prædictos ſpectabiles ambaſſiatores ſereniſſimi regis Angliæ juxta ſeriem decreti prædicti, qui locus eiſdem debetur & competit, adveniencibus dictis ambaſſiatoribus regis Caſtellæ: proteſtatione præmiſſa quod per hunc diſceſſum a dicto eorum loco, & acceſſum ad prædictum locum immediate poſt ipſos dominos ambaſſiatores regis Angliæ acceſſionem & moram ibidem fiendam* E *per ipſos dominos ambaſſiatores ſereniſſimi regis Jacobi, & reginæ Joannæ, nullum præjudicium generetur præfatis ſereniſſimis regi, & reginæ, aut prædicto eorum regno Siciliæ, aut prædictis eorum ambaſſiatoribus, in poſſeſſione, ſeu quaſi, dicti loci: nec per eos aut quoſcumque alios actus factos, vel fiendos jus aliquod ſeu poſſeſſio alicui, ſeu aliquibus acquiratur.* [a] *Cum enim non diffitrant, vel dimittant animo perdendi ipſius poſſeſſionem, ſeu quaſi,* [b] *in qua . . . . . in corpore & in animo inſiſtunt, & intendunt inſiſtere in futurum; ſed ab eo ea vice dumtaxat ſe transferunt, & ad prædictum alium locum, ut præfertur, deputatum accedunt, ex ipſis gratia & tolerantia pro hac vice dumtaxat conceſſa, de quibus ſupra fit mentio, pro bono unionis prædictæ, Deo auſpice, conſequendæ, juxta continentiam decreti prædicti. Quodque etiam nullum præjudicium generetur eiſdem regi & reginæ, aut prædicto eorum regno, aut dictis eorum ambaſſiatoribus in ſeſſionibus, proceſſionibus, vocibus, loquelis, & aliis actibus quibuſcumque factis & fiendis tam in hoc ſacro concilio præſenti, quam futuro, quam etiam in Romana curia, aut in alio loco, vel aliis locis quibuſcumque: Et petiit inſtanter & inſtantiſſime, tam de præfato decreto, quam de præfatis proteſtationibus, a vobis dominis protonotariis & aliis perſonis publicis in hac ſacroſancta ſynodo & congregatione præſentibus, & a veſtrum quolibet, unum, duo* [a] *& tria publica inſtrumenta, cum interclusione præſentium,* [b] *iis interfieri, & in debita & ſolemni forma* [*] *vallata eis tradi, idem continentia in effectu; & de iis, & maxime de prædicto decreto* [c] *& præfata ſancta ſynodo bullas hujus ſacri concilii eis concedi, ad prædictorum ſereniſſimorum dominorum ſuorum regis & reginæ, dictique eorum regni Siciliæ, & ipſorum ambaſſiatorum certitudinem, & cautelam, ad futurorum perpetuam memoriam. De quibus proteſtationibus, & petitionibus non recedunt per quemcumque actum huic forte contrarium, adverſum, vel diverſum, niſi expreſſe renunciarent eiſdem.*

a Mſſ. Cum enim deferant, nec dimit ant.
b Mſſ. in qua, verſo, in corpore. &c.

a Mſſ. vel tria.
b Mſſ. ea fier.
* Forte, bullata.
c Mſſ. a præfata.

Poſtea vero ſupervenerunt illuſtriſſimus princeps dominus Reymondus Floch, comes Cardonæ, magnæ religionis ac ſcientiæ vir, Fr. Antonius Taxal ſacræ theologiæ profeſſor, Generalis ordinis ſanctæ Mariæ de Mercede, nobilis & potens vir dominus Raymundus Xatinar, miles; nobilis vir Sperans in Deo Cardona juris peritus, ac venerabiles, & egregii viri domini Gundiſalvus Garſia de ſancta Maria decretorum, & Michael de Navers utriuſque juris doctores, oratores, procuratores, ambaſſiatores, & conſiliarii illuſtriſſimi principis domini regis Arragonum: & aſcenderunt ambonem prædictum. Et antequam aliquid dicerent, ſeu proponerent, venerabilis & circumſpectus vir magiſter Joannes Campani, præfati ſereniſſimi regis Francorum procurator, quaſdam proteſtationes fecit, & D *reuliter proteſtatus fuit, ut in quadam papyri ſcedula continetur, quam de verbo ad verbum alta & intelligibili voce legit, ut ſequitur :*

Proteſtatio pro rege Francorum.

CUm legati ſereniſſimi & Chriſtianiſſimi Francorum regis, qui ad tollendum difficultatem & contentionem quamdam inter quoſdam aliorum ſereniſſimorum regum legatos ſuper aſſignandis ſedibus & locis, legatis ſereniſſimi regis Arragonum ad hoc ſacrum concilium deſtinatis, ad uniendum eumdem dominum regem Arragonum cum eodem concilio, ne prætextu difficultatis hujuſmodi [d] *dicta fienda unio dicti domini regis Arragonum, quod ipſi una cum prædictis legatis præfati domini regis Francorum alternatæ* E *ſedeant pro iſta vice, & in iſto concilio, & loco Conſtantiæ dumtaxat: proteſtantur quod talis conceſſio, & alternata ſeſſio prædicta, ſereniſſimo Francorum regi, aut ſuo juri, ſuiſque legatis & honori prærogativæ ſedis in conciliis generalibus non præjudicet. nec per hoc præfato domino regi Arragonum, aut ſuis legatis jus ibidem alternatæ ſedendi cum legatis regis Franciæ acquiratur: ſed reputetur dicta conceſſio de ſpeciali gratia in favorem unionis, & pro iſta vice, ut præfertur, dumtaxat: & hanc proteſtationem petunt per hoc ſacrum concilium, & per legatos ejuſdem domini Arragonum admitti.*

d Mſſ. dicta ſi ndatenmen

Qua ſchedula proxime deſcripta, ut præfertur, per magiſtrum Joannem Campani, egregius & veneranda circumſpectionis vir magiſter Guillelmus Pulcrinepotis ſacræ theologiæ profeſſor, ambaſſiatorque una cum aliis ſpectabilibus, magnificis, & egregiis viris præfati ſereniſſimi principis domini Francorum Regis, & ambaſſiatores pro intereſſe prædicti Francorum Regis, & juris ſui, ac ſuo & dictorum ambaſſiatorum ſuorum nomine petiit, & inſtanter requiſivit, quod prædicta proteſtatio per dictum magiſtrum Joannem Campani procuratorem facta & lecta, ut ſuperius deſcribitur, per ſacroſanctam ſynodum Conſtantienſem, ac prædictos dominos ambaſſiatores illuſtriſſimi domini regis Arragonum ſupradicti admittatur, eamque admitti per eoſdem requiſivit.

Qua requiſita per prædictum magiſtrum Guillelmum Pulcrinepotis, ut præfertur, facta, prædicti domini ambaſſiatores dicti domini Alphonſi regis Arragonum libenter admiſerunt, & in ſignum hujuſmodi admiſſionis reſponderunt, Proteſtationem veſtram admittimus. *Et etiam dicta ſancta ſynodus dictam proteſtationem benigne admiſit, & in ſignum hujuſmodi admiſſionis, ſupradicti domini cardinalis Oſtienſis, patriarcha Conſtantinopolitanus, Franciſcus Aretinus, Nicolaus Merſburgenſis, & Patricius Cortagenſis epiſcopi, nominibus quibus ſupra, reſponderunt,* Placet. *De qua quidem proteſtatione, & ejus admiſſione idem magiſter Joannes Campani procurator, & prædictus magiſter Guillelmus Pulcrinepotis, ambaſſiatores domini Regis Francorum, & ſuis nominibus, & eorum quilibet petierunt, & inſtanter requiſierunt ſibi & cuilibet ipſorum fieri & confici unum & plura, publicum & publica, inſtrumentum & inſtrumenta, per reverendos patres dominos ſedis Apoſtolicæ protonotarios, ac ſacri concilii notarios, & eorum quemlibet; & ſi expediens fuerit, & eis videbitur opportunum, quod de præmiſſa proteſtatione & etiam admiſſione ejus, fiant litteræ opportunæ ſub bulla dicti ſacri concilii, ſive dictæ ſacroſanctæ ſynodi ad æternam rei memoriam. Et ſimiliter proteſtati fuerunt & requiſierunt prædicti domini procuratores, & ambaſſiatores illuſtriſſimi domini Alphonſi regis ſupradicti.*

Poſtea prædictus reverendiſſimus magiſter Antonius Taxal, Generalis ordinis beatæ Mariæ de Mercede, legit in dicto ambone, &c. ut ſupra, ſub initium ſeſſionis XXII. uſque ad ea verba, *In nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti.*

Super quibus fuerunt petita per magiſtrum Henricum de Piro, & Joannem de Scribanis promotores ſynodi unum vel plura, publicum vel publica inſtrumenta, necnon per eoſdem procuratores & oratores regis Arragonum hinc inde ad perpetuam memoriam.

Et nihilominus ad inſtantiam domini Antonii generalis, nomine ambaſſiatorum prædictorum, & requiſitionem, domini Aretinus pro natione Italica, Joannes patriarcha Conſtantinopolitanus pro Gallicana, Nicolaus Merſeburgenſis pro Germanica, Patricius Cortagenſis pro Anglicana nationibus reſponderunt, Placet; *Necnon Joannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Vivarienſis pro collegio cardinalium ſimiliter,* Placet.

Quibus ſic, ut præfertur, peractis, prædicti domini ambaſſiatores illuſtriſſimi principis domini Alphonſi regis Arragonum &c. ſupradicti, deſcenderunt de ambone, & iverunt in ſcamno, ubi ſedebant domini ambaſſiatores ſereniſſimi domini Regis Franciæ, & interpoſiti fuerunt inter eoſdem in hunc modum. Primo enim ſedebat in primo loco egregius & famoſus vir dominus Joannes de Gerſono cancellarius eccleſiæ Pariſienſis ſacræ Theologiæ profeſſor, ambaſſiator prædicti domini Francorum Regis; & poſt ipſum ſedebat illuſtriſſimus princeps dominus Raymundus Floch comes Cardona ambaſſiator prædicti Arragonum regis: Et ſubſequenter venerabilis & egregius vir dominus Jordanus Martini ejuſdem ſacræ Theologiæ profeſſor, Francorum. Subſequenter poſt ipſum magnæ religionis & auctoritatis vir frater Antonius Taxal ſacræ Theologiæ magiſter, Generalis beatæ Mariæ de Mercede, Arragonum: & venerabilis & magnæ circumſpectionis vir magiſter Guillelmus Pulcrinepotis ſacræ Theologiæ profeſſor, Francorum. Et poſt, nobilis vir Raymundus Xatmiar miles, Arragonum: Et ſubſequenter magnæ religionis & ſcientiæ vir dominus Petrus de Vercellis, prior prioratus de Calvo-monte ordinis ſancti Benedicti, Pariſienſis diœceſis, ſacræ Theologiæ profeſſor, Francorum. Et poſt egregius & magnæ circumſpectionis, & prudentiæ vir Sperans-in-Deo Cardona juriſperitus. Gundiſalvus Garſia de ſancta Maria decretorum, & Michael de Navers utriuſque juris doctores, Arragonum; regum ambaſſiatores ſedentes ordinate, prout immediate deſcribitur.

Quibus ſic ordinate peractis, & in bona concordia & pace completis, reverendiſſimi reverendique patres & domini S. R. E. cardinales, patriarcha, archiepiſcopi, epiſcopi, ceterique prælati, cappas eccleſiaſticas, ſive pluvialia induerunt, & mitras capitibus impoſuerunt, ut eſt moris: & reverendiſſimus in Chriſto pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis S.R.E. cardinalis & vicecancellarius, in eadem ſeſſione præſidens, exſiſtens in pluviali, & mitra pretioſa ornatus, ut eſt moris, aſſociatus diacono & ſubdiacono & multis aliis in habitibus, ut eſt fieri conſuetum, diaconus dixit alta voce cantando, Orate. *Et hoc per diaconum dicto, omnes flexis genibus per aliquod intervallum temporis oraverunt. Qua oratione facta, dominus præſidens, & ceteri omnes ſurrexerunt, & dictus dominus Joannes cardinalis Oſtienſis præſidens dixit cantando, ut eſt fieri conſuetum, orationem ſequentem:*

Adſumus, Domine ſancte Spiritus, adſumus peccati quidem immanitate detenti, ſed in nomine tuo ſpecialiter congregati. Veni ad nos, & eſto nobiſcum, & dignare illabi cordibus noſtris; & doce nos quid agamus, quo gradiamur, & oſtende quid efficere debeamus, ut te auxiliante [a] tibi complacere valeamus. Eſto ſolus ſuggeſtor & effector judiciorum noſtrorum, qui ſolus cum Deo Patre & ejus Filio nomen poſſides glorioſum. Non nos patiaris perturbatores eſſe juſtitiæ, qui ſummam diligis æquitatem: ne in ſiniſtrum nos ignorantia trahat, non favor inflectat, non acceptio muneris vel perſonæ corrumpat: ſed nos junge tibi efficaciter ſolius tuæ gratiæ dono, ut ſimus in te unum, & in nullo deviemus a vero: quatenus in nomine tuo collecti, ſic in cunctis teneamus [b] commoderare pietatem juſtitia, ut hic in nullo a te diſſentiat ſententia noſtra, in futuro [c] pro bono geſto conſequamur præmia ſempiterna. Amen.

Qua oratione facta, cantores & capellani inceperunt antiphonam, Exaudi nos Domine, quoniam benigna eſt miſericordia tua, ſecundum multitudinem, &c. Salvum, &c. Gloria Patri, &c. *Poſtea diaconus dixit alta voce,* Orate. *Quo dicto omnes flexis genibus orarunt, & poſt modicam orationem diaconus dixit:* Oremus. Mentibus noſtris quæſumus Domine Spiritum ſanctum infunde, quatenus in nomine tuo collecti, ſic in cunctis teneamus cum [d] moderatione pietatis juſtitiam, ut hic a te in nullo diſſentiat voluntas noſtra, ſed ſemper rationabilia meditantes, quæ tibi ſunt placita, exſequamur in factis. Per Dominum, &c.

Poſtea diaconus & ſubdiaconus ſupra altare inceperunt litaniam, quam cum adjutorio cantorum, &

[a] *Mſ.* tibi, in omnibus.

[b] *Mſ.* cum moderamine pietatis juſtitiam.

[c] *Mſ.* pro bene geſtis.

[d] *Mſ.* moderamine.

aliorum adſtantium uſque ad locum, Ut domnum Apoſtolicum, &c. *Et cum adventum eſt ad illum locum, dictus dominus præſidens, qui cum aliis flexis genibus ſtabat, ſurrexit, & cantando dixit, vertendo ſe ad congregationem, & dando benedictionem.* Ut hanc ſanctam ſynodum, & omnes gradus eccleſiaſticos ſervare digneris. *Et rurſum reſponſum per adſtantes qualibet vice*, Te rogamus audi nos. *Et poſtmodum completa fuit litania. Qua completa, prædictus dominus præſidens* [a] *dixit orationem:* Da quæſumus eccleſiæ tuæ miſericors Deus, ut ſancto Spiritu congregata hoſtili nullatenus incurſione turbetur. Per Dominum, &c.

[a] Mſ. dixit, Oremus. Et diaconus dixit, Flectamus genua. Et ſubdiaconus dixit, Levate. Et deinde præſidens dixit orationem, &c.

Et iis completis, diaconus, incenſis duobus cereis, dixit ſupra pulpitum evangelium illud: In illo tempore, dixit Jeſus diſcipulis ſuis, Hoc eſt præceptum, &c. *Quo evangelio lecto, prædictus dominus cardinalis præſidens incepit alta voce*, Veni Creator Spiritus: & *ſibi adſtantes compleverunt verſus, & alii dixerunt alium, & ſic alternis vicibus uſque ad complementum hymni. Quo hymno finito, dixerunt duo* [b] *adſtantes epiſcopo domino præſidenti in ſuperpelliciis*, Emitte Spiritum tuum, & creabuntur. *Reſponſum per adſtantes.* Et renovabis faciem terræ. *Poſtea prædictus dominus præſidens dixit*, Oremus, Deus qui corda fidelium ſancti Spiritus illuſtratione, &c. *Poſtmodum duo ex adſtantibus domino præſidenti, videlicet diaconus & ſubdiaconus dixerunt*, Benedicamus Domino. *Reſponſum per adſtantes*, Deo gratias.

[b] Mſ. adſtantes ipſi domino.

Quibus ſolemnitatibus, devotionibus & orationibus finitis ut ſupra, præfati domini Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis, & Antonius Taxal Generalis beatæ Mariæ de Mercede, ambaſſiatores prædicti aſcenderunt ambonem: & idem archiepiſcopus Mediolanenſis legit & publicavit in dicto ambone de mandato ſancti concilii, alta & intelligibili voce, nonnulla ſtatuta, decreta & capitula ſub his verbis: Conceſſio votorum ambaſſiatoribus regis Arragonum. Sacroſancta &c.

Eſt ſuperius in ſeſſione hac XXII. ex editione prima, ſub hoc titulo, *Conceſſio votorum*, &c. pag. 614. D.

Et attento quod dicitur in dicto XI. *capitulo ibi, Et quod in prædicta ſeſſione dicta ſancta ſynodus facit, concedit, ſtatuit, & ordinat in omnibus, & per omnia, prout in dicto* XI. *capitulo continetur. Quibus, ut ſuperius, deſcribuntur, tam ſolemniter lectis & peractis, reverendiſſimi reverendique in Chriſto patres & domini, domini S. R. E. cardinales, patriarcha, archiepiſcopi, epiſcopi, & alii prælati, doctoreſque magiſtri, ac etiam regum, principum, prælatorum, univerſitatum ſtudiorum, capitulorum, conventuum, communitatum, & aliorum abſentium ambaſſiatores, nuncii, oratores, & procuratores, ac cæteri nobiles viri, & alii in dicto concilio, ac ſeſſione prædicta exſiſtentes, expreſſe & ſpecialiter juraverunt, videlicet domini cardinales, patriarcha, archiepiſcopi, epiſcopi & prælati more prælatorum manum dexteram ad pectus ponendo: & regum ac principum, & univerſitatum, & diverſorum aliorum ambaſſiatores, nuncii & procuratores ſuper ſancta Dei evangelia eorum manibus corporaliter tacta; multitudo aliorum ibi exſiſtentium, cum preſſura eſſet magna propter nimiam multitudinem ibidem intereſſentium, & quilibet eorum levavit manus, verſus altare jurando & promittendo, ut ſingulares pro ſe, & etiam pro aliis, tamquam ad hoc ſufficienti poteſtate ſuffulti, prout in dicto* XI. *capitulo deſcribitur, & etiam continetur.*

Juramenta autem prædicta nomine dicti concilii, & aliorum [c] *intereſſe poteſt & poterit in futurum, de ipſius ſacri concilii mandato requiſiverunt & receperunt reverendi patres domini Jacobus Rodini a parte dextera, in qua ſedent epiſcopi & preſbyteri cardinales, & Tho-*

[c] Adde, quorum.

A *mas Polton ſanctæ ſedis protonotarius a parte ſiniſtra, in qua ſedent diaconi cardinales.*

Quibus juramentis, ut præfertur, præſtitis, prædictus dominus archiepiſcopus Mediolanenſis de mandato ipſius ſancti concilii legit quamdam ſcedulam tenoris ſequentis:

« *Et prædicta omnia, & ſingula intelligantur, &*
« *locum habeant ſemper, attento tenore omnium & ſin-*
« *gulorum capitulorum in Narbona concordatorum, qui-*
« *bus, & eorum cuilibet dicta ſynodus ſtare intendit,*
« *nec ab eis, vel eorum aliquo in toto, vel in parte rece-*
dere.

Qua ſcedula lecta, reverendi in Chriſto patres domini Franciſcus epiſcopus Aretinenſis pro natione Ita-
B *lica, Joannes patriarcha Conſtantinopolitanus pro natione Gallicana, Nicolaus Merſeburgenſis pro Germanica, Patricius Corcagenſis pro Anglicana, ac etiam reverendiſſimus in Chriſto pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis S. R. E. cardinalis, & vicecancellarius, tunc in dicta ſynodo præſidens, pro collegio dominorum cardinalium, reſponderunt quilibet eorum*, Placet.

Qua reſponſione per verbum, Placet, *per prædictos dominos ut immediate ſcribitur, facta, venerabilis & magna circumſpectionis vir dominus Antonius Taxal prædictus ambaſſiator aſcendit ambonem, & in ipſo ambone alta & intelligibili voce reſpondendo prædictis lectis per dominum archiepiſcopum Mediolanenſem, le-*
C *git quamdam ſcedulam, cujus tenor ſequitur de verbo ad verbum talis: Nos Joannes Raymundus Floch*, &c.

Eſt ſchedula acceptationis ſu, etiam editio, ſub finem ſeſſionis hujus ex prima editione, pag. 616. C. 4.

De quibus omnibus & ſingulis ſuperius deſcriptis, & poſt dictam unionem factam, lectis, approbatis, juratis, reſponſionibus, & aliis qualitercumque dictis & factis, prædicti venerabiles & circumſpecti viri magiſter Henricus de Piro de Colonia licentiatus in decretis, & Joannes de Scribanis de Placentia procuratores & promotores dicti ſacri concilii Conſtantienſis, petierunt & requiſiverunt inſtanter, inſtantiſſime, fieri & confici per reverendos patres dominos ſanctæ ſedis Apoſtolicæ protonotarios & notarios publicos ad conſcribendo acta dicti ſacri concilii deputatos, & ordinatos, & eorum quilibet unum & plura, publicum &
D *publica, inſtrumentum & inſtrumenta ad perpetuam rei memoriam. Et prædicti domini ambaſſiatores ſereniſſimi principis domini Alphonſi regis Arragonum, &c. Et per organum dicti magiſtri Antonii Taxal conſimiliter petierunt & requiſiverunt, eis fieri unum & plura, publicum & publica, inſtrumentum & inſtrumenta per quos ſupra, & eorum quemlibet pro prædicti eorum domini, regnorumque & terrarum ſuarum, ac etiam pro ſuo, & cujuſlibet ipſorum intereſſe & cautela ad perpetuam rei memoriam.*

Quibus, ut ſuperius ſeriatim deſcribuntur, ſolemniter & devote peractis, prædictus venerabilis, egregiuſque vir magiſter Antonius Taxal multum eleganter cum ſolemni & officiabili alloquio ad laudem &
E *honorem dicti ſacri concilii, & ad commendationem prædicti regis Alphonſi, necnon reginæ Arragonum matris prædicti regis ſolemnem collationem fecit, pro cujus aſſumpto accepit verba ſacri evangelii*, Rex tuus venit, *ſcripta* Matthæi 21 cap.

Qua collatione, ut præfertur, facta, idem reverendus magiſter dominus Taxal deſcendit de dicto ambone, & ivit ad dictum locum ſuum: & reverendiſſimus in Chriſto pater dominus Franciſcus ſanctorum Coſmæ & Damiani ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconus cardinalis, Florentinus vulgariter nuncupatus, aſcendit dictum ambonem: & nomine dicti concilii reſpondendo eidem domino Antonio Taxal, fecit unam brevem collationem in alto, claroque & profundo ſtilo, dicendo:

Anno Christi 1416. Seſſ. XXII. Concilii.

Exſultemus omnes in Domino Deo noſtro : *& mirabiliter deduxit exſultationem, quam habere debemus, cum pacem eccleſiæ Dei propinquare videamus. pro qua pace ſubjunxit :* Pax Chriſti exſultet in cordibus noſtris, in qua vocati eſtis nunc in uno corpore. Ad Coloſſenſes 3. capite, *Et cum brevi ſermone multum commendaſſet, verba præaſſumpta deduxit. Poſt cujus quidem collationem & deductionem, omnes inceperunt cantare hymnum,* Te Deum laudamus, *cum pulſatione campanarum. Quo hymno totaliter decantato, & dicta oratione per prædictum dominum Joannem Oſtienſem,* &c. *Cantores inceperunt cum nota Miſſam de ſancto Spiritu, quam ſolemniter & devote celebravit reverendiſſimus in Chriſto pater dominus cardinalis, Aquilegenſis vulgariter nuncupatus. Qua celebrata, & per eum ſolemni benedictione data, omnes receſſerunt.*

Acta fuerunt hæc anno, indictione, die, menſe, loco & hora, quibus ſupra, præſentibus ibidem & intereſſentibus reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis dominis Jordano de Urſinis Albanenſi, Angelo Laudenſi Præneſtinenſi, & Antonio Portuenſi Bononienſi epiſcopis. Franciſco tituli ſanctæ Crucis in Jeruſalem Venetiarum, Joanne tituli ſancti Sixti Raguſini, Almanno tituli ſancti Euſebii Piſanenſi, Gabriele tituli ſancti Clementis Senenſi, Antonio tituli ſanctæ Suſannæ Aquilegenſi prædictis : Angelo tituli ſanctorum Marcellini & Petri Veronenſi, Petro ſancti Chryſogoni Cameracenſi, Thoma tituli ſanctorum Joannis & Pauli Tricaricenſi, Branda tituli ſancti Clementis Placentino, Guillelmo tituli ſancti Marci, Antonio tituli ſanctæ Cæciliæ de Chalanco, & Petro de Fuxo presbyteris ; Amedeo de Saluciis ſanctæ Mariæ novæ, Raynaldo de Brancaciis ſancti Viti in Macello, Ludovico de Fliſco ſancti Adriani, Ottone de Columna ſanctæ Mariæ in Coſmedin, & Franciſco ſanctorum Coſmæ & Damiani Florentino nuncupato, diaconis S. R. E. cardinalibus, Joanne Conſtantinopolitano, & Joanne Antiocheno patriarchis, necnon dominis archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, magiſtris & doctoribus, ac etiam regum, principum, prælatorum, univerſitatum ſtudiorum, capitulorum, conventuum nonnullorum abſentium ambaſſiatoribus, nunciis & procuratoribus, nonnulliſque notabilibus & egregiis, magnificis & præclaris viris in grandi numero, & multitudine copioſa teſtibus intereſſentibus in præmiſſis.

SESSIO XXIII.

Ex prima editione.

JOvis die quinta menſis Novembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoſexto, indictione nona, fuit celebrata generalis ſeſſio in majori eccleſia Conſtantiæ, præſidente eidem ſeſſioni reverendiſſimo patre domino Joanne epiſcopo Oſtienſi, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinali & vicecancellario. Fuitque cantatum officium Miſſæ de Spiritu ſancto per dominum Joannem Patriarcham Antiochenum. Quo expleto, legebantur litaniæ, & alia fiebant quæ in ſeſſionibus fieri ſolent. Eiſdem completis, reverendiſſimus pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis legit & publicavit ordinationem ſanctæ ſynodi ſub tenore ſequenti :

Commiſſio deputatorum data ſuper informatione ſummaria facienda ad effectum citationis perſonalis, & per edictum contra Petrum de Luna.

SAcroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis in Spiritu ſancto legitime congregata, in auctore pacis [a] uno Deo noſtro Jeſu Chriſto, qui ſibi ſponſam unam ſanctam eccleſiam ſui pretioſi ſanguinis pretio comparavit : quæ in Chriſto Jeſu ſummo angulari lapide crevit in templum ſanctum in Domino, junctiſque ſimul parietibus fecit utraque unum, ut in pace fieret locus ejus : ad tollendum pacis obſtacula, uniendamque ſciſſuram fidelium, in qua ille [a] Chriſti adverſarius, caput eccleſiæ malignantium, dolens ſatis & erubeſcens, hominem conſtantem ex lutea materia, caritatem in terra tenere, quam in cælo nequiverat habere ; ipſius ſponſæ Chriſti per ſchiſma peſtiferum, proh dolor! ingens, & tam diuturnis, utpote triginta octo annorum, [b] temporibus jam peractis, caritatem vulneravit, reſcidit unitatem. Quæ licet in magna parte Spiritus ſancti gratia in præſenti ſacratiſſima generali ſynodo ad hoc præcipue inter cetera congregata cooperante, [c] conjuncta ſit per ejectionem & renunciationem domini Baltaſſaris olim Joannis vigeſimi tertii, & renunciationem Angeli de Corario, Gregorii duodecimi in ſua obedientia nuncupati, qui inter ſe cum domino Petro de Luna, Benedicto decimotertio in ſua obedientia nuncupato, de papatu contendebant ; quorum Joannis & Gregorii Dei gratia in eadem ſancta ſynodo obedientiæ ſunt unitæ : adhuc tamen hoſtis ille unitatis & pacis, in reliqua parte, videlicet in ſua obedientia dicti domini Petri, Benedicti decimitertii nuncupati, ſeu ejus parte, per ejuſdem domini Petri duritiam, pertinaciam & contumaciam, in grave & maximum ſcandalum univerſalis eccleſiæ & Chriſtiani populi, atque periculum fidei catholicæ & ruinæ fidelium animarum, ſciſſam detinet, & lacrymabiliter vulneratam : idcirco eadem ſancta ſynodus inter cetera ad ipſum ſchiſma & hæreſes alias extirpandum, procurandamque ipſius eccleſiæ unionem, præcipue congregata ; conſiderans quod præmiſſis attentis, totum hujus reliqui ſchiſmatis pondus in perſona dicti domini Benedicti conſiſtit, & quod in eo ſolo ſtat, quo minus ipſum ſchiſma radicitus extirpetur, & per conſequens reſultet præfata unio eccleſiæ ſanctæ Dei ; & attendens quod in tam diuturnis temporibus quibus hoc ſchiſma peſtiferum [d] pertractum eſt, omnium doctiſſimorum virorum Chriſti fidelium ingenia, etiam cum ſummis ſtudiis & laboribus, attentis maxime difficultatibus ejuſdem ſchiſmatis, nullam viam poſſibilem & ſecuram ſine fidelium ſcandalo ad præfatum ſchiſma extirpandum reperire potuerunt, præter ceſſionem de papatu omnium contendentium : quam viam idem dominus Benedictus vocatus a ſuis, velut multorum Chriſti fidelium vox teſtatur, ante ſuam electionem a ſuis in Papam, pro pace danda eccleſiæ laudaverat & approbaverat, atque in ipſo conclavi quando fuit electus, promiſit & juravit proſequi unionem eccleſiæ per omnes vias accommodas, uſque ad ceſſionem de papatu incluſive, ſi ipſum in Papam eligi contingeret, ut cardinalibus qui tunc erant, vel eorum majori parti expedire videretur, atque poſt ſuam electionem idem promiſit & juravit ; dictaque conditio poſtmodum etiam purificata extitit ; & deinde pro pace danda eccleſiæ promiſerit & juraverit papatui ſuo prætenſo cedere, altero videlicet, Joanne & Gregorio cum eo contendente, cedente, mortuo vel ejecto : quæ etiam conditio in ambobus, videlicet Joanne & Gregorio prædictis, ſolemniter impleta eſt, ut præfertur. Attendens igitur quod idem dominus, dictus a ſuis Benedictus, jam viginti duobus annis completis, papatum ſecundum ſe tenuit, quibus temporibus multifarie multiſque modis ex parte regum, principum, prælatorum & aliorum Chriſtianorum, tam ſuæ, quam alterius obedientiæ, etiam

Anno Christi 1416. Seſſ. XXIII. Concilii.

Epheſ. 2.

a Mſſ. pacis adverſarius.

b Mſſ. jam protractum temporibus.

c Mſſ. reunita ſit.

d Mſſ. protractum.

a Mſſ. uno Deo Domino Jeſu.

poſt purificationem conditionum prædictarum, fuit cum magnus & ictatis inſtantiis ſerioſe, ſolemniter, humiliter & devote requiſitus, quatenus pro tollendo hujuſmodi ſchiſmate, & pro unione eccleſiæ ſanctæ Dei vellet ſuo prætenſo papatui cedere, prout ſecundum omnium fidelium, ſeu majoris partis illorum judicium tenebatur jure divino pariter & humano: quod facere ipſe ſemper animo pertinaci atque effrenato, ſuperbiæ ac tumoris ſpiritu correptus, recuſavit, & ſubterfugia quædam adhibens, ad excuſandum excuſationes in peccatis, eccleſiam ipſam in hujuſmodi ſchiſmate, quod ipſe tollere potuit, relinquens, nullam debitam curam aut diligentiam ſufficientem & effectualem adhibuit ad ipſum ſchiſma tollendum, & eccleſiæ unionem conſequendam; ſed ad unum terrarum angulum in caſtro munitiſſimo Paniſcolæ in litore maris, ubi ad eum non eſſet tutus acceſſus, ſe recluſit, ubi omni ſuo poſſe præfatum inveteratum ſchiſma nutrit & fovet, & impedimenta quæcumque poteſt, præſtat & procurat, ne ad dictam unionem perveniri poſſit: quæ omnia ſecundum ſanctorum decreta hæreſim inferunt manifeſtam. Epropter ſuper præmiſſis & aliis declarandis in proceſſu, & latius exprimendis, volens eadem ſancta ſynodus evacuare quod ex parte eſt, ut ſequatur perfectum, & ad ipſum ſchiſma penitus ſubmovendum procedere: licet præmiſſa omnia, notoria & vera communiter habeantur & reputentur, & ſuper illis tota fidelium clamet multitudo, ſibi ipſi ſatagens providere, quaſi pro quodam hujuſmodi proviſionis remedii fundamento, committit devotiſſimis eccleſiæ filiis Guillermo tituli ſancti Marci, & Franciſco tituli ſanctorum Coſmæ & Damiani, dicto Florentino, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, Joanni electo patriarchæ Conſtantinopolitano, ac venerabilibus fratribus Stephano Dolenſi, Roberto Sariſburienſi, epiſcopis, ac dilectis eccleſiæ filiis Jacobo electo Parmenſi, Guillermo Pulcrinepotis, fratri Antonio Taxal generali ordinis beatæ Mariæ de Mercede, fratri Mauricio de Praga, ſacræ paginæ profeſſoribus, Michaëli de Navers, Nicolao Wordis juris utriuſque, & Joanni Belles decretorum, doctoribus, & eorum majori parti, quatenus ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis, ac eorum circumſtantiis, dependentibus & connexis, ac aliis ad ea quomodolibet facientibus, illorumque notorietate, fama & clamore, ac etiam quæ loca inſignia conſiſtant viciniora dicto caſtro Paniſcolæ, ad quæ ſit tutus acceſſus, ſummarie & diligenter inquirant; teſtes & alia probationum genera recipiant & examinent; eorumque dicta & atteſtationes, & alia quæcumque invenerint, in ſcriptis & forma publica redigant, ſeu redigi faciant, & ea etiam ſacræ ſynodo repræſentent & fideliter referant: ut exinde ipſa ſynodus procedat, decernat & ſtatuat, prout ad pacem & ſalutem eccleſiæ & fidelium, exſtirpationem ſchiſmatis & unionem ipſius eccleſiæ ſecundum juſtitiam videbitur expedire. Datque eiſdem commiſſariis & majori ipſorum parti, teſtes per cenſuram eccleſiaſticam compellendi veritati teſtimonium perhibere, & alios quoſcumque præſtantes ad prædicta impedimenta coërcendi, & alia faciendi circa præmiſſa neceſſaria & etiam opportuna, plenam & liberam poteſtatem. Lecta autem dicta ordinatione, dictus patriarcha Antiochenus pro omnibus dictæ ſynodi nationibus, & de ipſarum conſenſu reſpondit per verbum, *Placet*. Et præfatus dominus Oſtienſis nomine collegii cardinalium ſimiliter reſpondit: *Placet*.

Ex collectione Bathentiana & mſ. Lipſienſi.

ANno, indictione, & loco ſupradictis, die vero Jovis quinta menſis Novembris, hora octava poſt mediam noctem fuit ſeſſio ſacroſanctæ ſynodi ſolemniter & devote tenta, & celebrata pro unione ſanctæ matris eccleſiæ, & exſtirpatione horrendi peſtiferique ſchiſmatis inveterati, & aliorum peragendorum pro unione & concordia totius populi Chriſtiani: in qua ſeſſione acta fuerunt quæ ſequuntur.

In primis reverendus in Chriſto pater dominus Joannes patriarcha Antiochenus celebravit ſolemniter & devote Miſſam de ſancto Spiritu: poſt cujus celebrationem reverendiſſimi reverendique in Chriſto patres & domini domini ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, cæterique prælati cappas eccleſiaſticas, ſive pluvialia induerunt, & mitras in capitibus poſuerunt, ut eſt moris. Et reverendiſſimus in Chriſto pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis, præfatæ Romanæ eccleſiæ Cardinalis, Vicecancellarius in eadem ſynodo præſidens, ornatus pluviali & mitra pretioſa, diacono & ſubdiacono, & multis aliis in ſuperpelliciis, ut eſt moris, præfatus diaconus dixit alta voce, Orate. *Et facta oratione, & aliis ſolemnitatibus atque litania, diaconus incepit evangelium, alta voce cantando, dicens;* Dominus vobiſcum. *Reſponſum*, Et cum ſpiritu tuo. Sequentia ſancti evangelii ſecundum Matthæum. *Reſponſum*, Gloria tibi Domine. In illo tempore, Reſpiciens Jeſus in diſcipulos ſuos dixit Simoni Petro, *&c.*

Quo evangelio lecto, & aliis ſolemnitatibus & devotionibus finitis atque dictis, reverendus in Chriſto pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis, & egregius & famatus vir dominus Ardecinus de Novaria ſacri concilii Conſtantienſis & conſiſtorialis advocatus, aſcenderunt ambonem, in quo actus, litteræ, & negotia ſacroſanctæ ſynodi proponi, legi & publicari ſolent; & idem dominus Ardecinus de mandato præfatæ ſynodi verbotenus propoſuit, & pro aſſumpto dixit: Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem vos amici mei, &c. *dirigens in perſona eccleſiæ verba ſua ad ſacrum concilium & per multas ſuaſiones, & multa notabilia dicta, dixit in effectu quod a* XXXVIII. *annis citra fuerunt multi de papatu contendentes, qui proh dolor! eccleſiam Dei & populum Chriſtianum tenuerunt in diviſione, de quibus contendentibus Petrus de Luna, qui Benedictus XIII. in ſua obedientia nuncupatur, fuit unus; & nunc ipſe ſolus adhuc, quantum poteſt, nititur ipſam Dei eccleſiam ſacroſanctam tenere diviſam, & de facto ſciſſam detinet, & lacrymabiliter vulneratam, ſchiſma nefandum in ea poſſe tenus nutriendo, & velut alter ſatan*[a] *variis ſuis modis fallacibus & verſutiis exquiſitis ſatagendo: propter quod clamat ipſa mater eccleſia ad dominos in Spiritu ſancto in præſenti concilio in unum congregatos, tamquam ad fideliſſimos ejus amicos, quod ipſi miſereantur eidem,*[b] *ut ipſa tamdiu ſua privata . . . . lumen & decorem ſuſcipiat, & ad priſtinum unionis ſtatum perducatur.*

Recitavit etiam promiſſiones & juramenta ipſius Petri de Luna, de dando pacem ipſi eccleſiæ per viam ſuæ ceſſionis, & etiam[c] *requiſitos ſibi factas per S.R.E. cardinales & reges, principes & prælatos, & alios quamplures Chriſti fideles, pro danda pace ipſi eccleſiæ, ac univerſo populo Chriſtiano: de quibus omnibus non curavit, nec aliquid de juratis & promiſſis adimplere curavit; immo omnia pertinaciter recuſavit, & recuſat inceſſanter: Propter quæ concludendo requirebat idem dominus advocatus, & inſtanter requiſivit, quatenus contra ipſum Petrum de Luna Benedictum XIII.*

a Mſ. perpetuare ſuis &c.

b Mſſ. ut ipſa tamdiu ſua privatam lumine & decore ſuſcipiant.

c Mſſ. requiſitiones ſibi factas.

XIII. in ſua obedientia nuncupatum, in ſua malitia & protervia pertinacem, & pertinaciter ſchiſma notorie nutrientem, & a fide & unione devium, procedatur, prout ſacro præſenti concilio pro unione eccleſiæ ſanctæ Dei & tranquillitate totius populi Chriſtiani viſum fuerit expedire. Et etiam incontinenti propoſitione & requiſitione per ipſum dominum advocatum factis, magiſtri Henricus de Piro, & Joannes de Scribanis, ſacri concilii Conſtantienſis promotores & procuratores petierunt, & inſtanter requiſierunt procedi contra ipſum Petrum de Luna, prout præfatus dominus advocatus requiſierat. Poſt quæ de præcepto atque ordinatione, & voluntate dicti ſacri concilii præfatus dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis reſpondendo eidem domino Ardecino legit, & publicavit ordinationem, & decretum ſacroſanctæ ſynodi ſub his verbis:

[a] Eſt ea ſuperius in hac ipſa ſeſſione XXIII. ex prima editione, pag. 637. E 8.

[a] Commiſſio deputatorum, &c.

Poſt quam quidem lecturam, reverendiſſimus in Chriſto pater dominus Joannes patriarcha Antiochenus exſiſtens in ambone, pro omnibus nationibus, & de conſenſu earumdem nationum reſpondit, Placet.

Subſequenter venerabilis & circumſpectus vir dominus Sperans-in-Deo Cardona juriſperitus, unus de ambaſſiatoribus regis Arragonum nomine dicti regis, & collegarum ſuorum ejuſdem domini regis, ibidem una cum eis in medio aſſurgentium dixit, qualiter alias feciſſent certas proteſtationes coram deputatis nationum, tangendo Anglicanam: videlicet quod per eorum convocationem cum aliis nationibus in procedendo, ſedendo, ſigillando, incedendo, non intenderent, ſive intelligerent, aut tenerent Anglicanam nationem pro natione in ſacro concilio Conſtantienſi. Quam quidem proteſtationem ex nunc repeterent, & eam pro repetita habere vellent, eidemque proteſtationi jure, via, & modo quibus tunc facta fuiſſet ipſa proteſtatio, modo proteſtarentur, & etiam pro repetita haberi vellent.

Ex adverſo vero reverendi patres, Londonienſis, Bathonienſis, Sariſberienſis, Lichfeldenſis, Norvicenſis epiſcopi, aliique ambaſſiatores illuſtriſſimi principis regis Angliæ, cæterique de natione Anglicana ſe levaverunt: & per os venerabilis & circumſpecti viri domini Auguſtini de Piſis, ſacri conſiſtorii advocati, volentes, ut aſſeruerunt, ſimilem proteſtationem facere. Et quadam ſibilatione, vel ſaltem tumultuatione verbali facta per ſuppoſita concilii, prælibati domini ambaſſiatores domini regis Arragonum receſſerunt de congregatione. Quibus ambaſſiatoribus regis Arragonum recedentibus, & ſilentio in concilio facto, iidem domini epiſcopi de Anglia ambaſſiatores, cæterique domini protonotarii & procuratores dominorum prælatorum abſentium nationis Anglicanæ, & ſuppoſita ipſius nationis, e converſo ſe levaverunt: & per os præfati Auguſtini de Piſis repetierunt nominibus eorum propriis & procuratoriis, [b] *proteſtationem, decreta facta in aliis ſeſſionibus,* [c] *faciendo pro ipſo rege Angliæ, & toto regno, & natione Anglicana, illiſque proteſtationibus & decretis firmiter inhærere prætenderunt.*

[b] MSS. proteſtationes & decreta.
[c] MSS. ſatientia.

Quibus proteſtationibus factis, fuit verſum in dubium, an propter ſtrepitum factum, ſive ſibilationem in concilio, quod vox domini patriarchæ Antiocheni non fuiſſet bene per omnia ſuppoſita intellecta, per quam prius reſpondebat loco omnium nationum ad propoſitum, Placet. *Et pro habendo clariorem intellectum placuit congregationi, quod dominus patriarcha iterato aſcenderet ambonem, & de novo ad idem reſponderet. Qui quidem dominus patriarcha Antiochenus aſcendit ambonem de novo ad mandatum concilii ſive nationum concilium repræſentantium ad ſupradicta tunc propoſita, & etiam reſpondit,* Placet. *Similiter reverendiſſimus pater dominus Joannes Oſtienſis S. R. E. cardinalis, Vivarienſis, nomine collegii cardinalium,* Placet.

Quibus proteſtationibus, reſponſionibus, & aliis factis, incontinenti providus vir magiſter Joannes de Scribanis de Placentia, promotor & procurator dicti concilii Conſtantienſis, nomine proprio quo ſupra, de prædictis omnibus & ſingulis ſibi fieri petiit unum, vel plura, publicum & publica, inſtrumentum & inſtrumenta ad perpetuam rei memoriam. Præſentibus ibidem reverendiſſimis patribus & dominis S. R. E. cardinalibus, & illuſtriſſimo principe domino Ludovico comite palatini Rheni, duceque Bavariæ, & gubernatore in abſentia ſereniſſimi principis domini Sigiſmundi Romanorum regis; ac Franciæ, Angliæ, Arragoniæ, Neapolitanorum, Poloniæ, Norwegiæ, Cypri, regum, ducumque, aliorumque principum & prælatorum, univerſitatum ſtudiorum ambaſſiatoribus, cæteriſque notabilibus prælatis, doctoribus atque magiſtris, & aliis Chriſtianis in numero copioſo, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Proceſſus in cauſa hæreſis & ſchiſmatis contra Petrum de Luna, Benedictum XIII. in ſua obedientia nuncupatum, coram ſancta ſynodo Conſtantienſi, & ejus commiſſariis habitus.

Ex collectione Barberiniana, & duobus mss. Germanicis.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Amen. Sub anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo ſexto decimo, indictione nona, die vero Jovis quinta menſis Novembris, hora horologii octava poſt mediam noctem, ſeſſio ſacroſanctæ ſynodi Conſtantienſis pro unione, &c. ut ſupra in ſeſſione XXIII. pag 637. E: poſt ſchedulam ordinationis commiſſariorum, ſequitur:

Poſt cujus quidem ſeſſionis celebrationem domini commiſſarii ſupradicti in loco ſeſſionis ſupradictæ adhuc exſiſtentes, onus hujuſmodi commiſſionis eis, ut præmittitur, facta, ſponte & libere acceptantes, mandaverunt & commiſerunt nobis Cyno de Lombardis, Michaëli Beloſonis, Gumberto Fabri, Petro Margol, Vicentio de Rivo, Conrado de Velden, & Joanni Axel, publicis Apoſtolica & imperiali auctoritatibus notariis, ut tam ipſam commiſſionis ſchedulam, quam omnia quæ ejus occaſione & vigore conſcribenda occurrent, in actis noſtris publicis, & hujuſmodi cauſæ regiſtro conſcriberemus & regiſtraremus, ſeu per alium ſcribi & regiſtrari faceremus, & cum expediens foret in publica redigeremus documenta: partibuſque copiam petentibus, dum ipſis per ipſos commiſſarios decreta fuerit, fideliter traderemus ex eiſdem: necnon egregium virum dominum Ardecinum de Novaria prædictum advocatum hujuſmodi cauſæ, ac Henricum de Piro, Oliverium [a] *Guenec, Joannem de Scribanis, prædictos procuratores & promotores ejuſdem cauſæ, omneſque & ſingulos Romanæ curiæ curſores ad faciendum citationem, relationem, & affixionem, ac alia eorum officio incumbentia, & eorum quemlibet in ſolidum abſentes, tamquam præſentes, nomine dictæ ſacræ ſynodi, & ex commiſſione eis facta, omnibus melioribus, modo, via, jure & forma, quibus melius potuerunt & debuerunt, ordinaverunt & deputaverunt palatium epiſcopale Conſtantienſe pro eorum juriſdictione, & commiſſione exercenda, & actus judiciarios hujuſmodi cauſæ faciendos deinceps aſſignando. Præſentibus ibidem honorabilibus viris magiſtro Jacobo Cerretani, Jacobo de Eſcalo litterarum Apoſtolicarum ſcriptoribus, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter, & rogatis.*

[a] MSS. Guenner.

Hæc itaque ordinatione advocati, promotorum, notariorum, curſorum, & loci juriſdictione, ut præmit-

titur, facta: comparentes coram dominis commiſſariis prædictis in loco ſeſſionis prædicto magiſter Henricus de Piro, & Joannes de Scribanis promotores, inſtigatores & procuratores ſupradicti, nonnullas poſitiones, & articulos pro ſummaria informatione facto & realiter in ſcriptis infraſcripti tenoris obtulerunt, requirentes eoſdem commiſſarios, ut eis certos dies & horas aſſignarent, quibus teſtes ſuper ipſis articulis producere & jurare facere poſſent & valerent. Et tunc domini commiſſarii ſupradicti dixerunt, ſe omnibus diebus & horis eſſe paratos in loco aſſignato ſuperius in hujuſmodi cauſa procedere, teſteſque & alia probationis genera recipere juxta commiſſionem eis attributam. Præſentibus Jacobo Cerretani, & Jacobo de Eſculo litterarum Apoſtolicarum ſcriptoribus teſtibus ſupradictis.

Tenor vero dictarum poſitionum & articulorum, unde ſupra fit mentio, ſequitur, & eſt talis.

ARticuli ad teſtes examinandos pro informatione ſummaria & preparatoria ad proceſſum inquiſitionis contra dominum Petrum de Luna dictum a ſuis Benedictum XIII. in cauſa ſchiſmatis & hæreſis, ad finem ſuæ ejectionis a papatu per eum prætenſo, per concilium generale Conſtantienſe: quos articulos dictum concilium probare intendit.

Primo quod iſtud ſchiſma peſtiferum duravit triginta octo annis.

2. Item quod ex illis annis Petrus de Luna papatum ſecundum ſe in ſua obedientia tenuit viginti duobus annis completis. Et hoc eſt verum & notorium.

3. Item ponit, quod inter ſapientes & zelatores pacis & unionis eccleſiæ in diverſis regionibus fuerit ſæpe tractatum de viis & modis tollendi ſchiſmatis; finaliter tamen a multis jam temporibus, etiam ante viginti, quindecim, duodecim, aut ſaltem decem annos fuit viſum, deliberatum & concluſum per ſapientes & zelatores unionis eccleſiæ, præſertim per cardinales utriuſque obedientiæ, per reges, principes, prælatos, doctores & magiſtros univerſitatum ſtudiorum generalium, attentis difficultatibus in facto, & in jure præſentis ſchiſmatis, & diviſione regnorum & provinciarum in magnas partes, via ceſſionis utriuſque contendentium de papatu erat & eſt facilior, brevior & utilior, & maxime pacifica cura conſcientiarum Chriſti fidelium: Immo nulla alia via fuit ab aliqua partium reperta poſſibilis ad tollendum ſchiſma prædictum. Et hoc eſt notorium.

4. Item quod idem dominus Petrus de Luna exſiſtens cardinalis in obedientia domini Clementis in Avenione illam viam duxit eſſe meliorem, & illam approbavit, laudavit & dixit, fecitque publice coram eo in præſentia prælatorum, cleri, & populi multitudine prædicari: ſaltem fuit coram eo per unum magiſtrum in Theologia ſibi familiarem publice prædicata. Et hoc eſt, & fuit notorium Pariſius, & fama publica alibi.

5. Item quod ipſe exſiſtens cardinalis poſt obitum domini Clementis in Avenione, imminente electione ſummi futuri Pontificis in conclavi juravit ſolemniter tactis evangeliis ſuper altari, & ſuper ligno ſanctæ crucis in præſentia aliorum cardinalium congregatorum in conclavi, ceterique cardinales ſimiliter juraverunt, illum ex illis, qui in ſummum Pontificem eligeretur, ſi quem ex eis eligi contingeret, proſequi unionem eccleſiæ ſecundum formam ſchedulæ, cujus tenor ſequitur, & eſt talis:

« *Nos omnes & ſinguli ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales congregati pro electione futura in conclavi ante altare, in quo Miſſa communis celebrari conſuevit, pro Dei ſervitio, unitate eccleſiæ ſuæ ſanctæ, & ſalute animarum fidelium omnium promittimus, & juramus ad ſancta Dei evangelia corporaliter per nos tacta, quod abſque dolo, fraude, & machinatione quibuſcumque, ad unionem eccleſiæ, & finem imponendum ſchiſmati (proh dolor!) nunc in eccleſia Dei vigenti, quantum in nobis erit, laborabimus fideliter, & diligenter, & per nos, quantum ad nos pertinet, ſeu etiam pertinebit, dabimus patri noſtro & gregis Dominici, ac vicario Chriſti domino noſtro futuro, qui erit pro tempore, auxilium, conſilium & favorem; nec ad impediendum, vel differendum præmiſſa dabimus conſilium, vel favorem, directe vel indirecte, publice vel occulte. Et iſta omnia, & ſingula, & alias etiam ultra præmiſſa omnino vias utiles & accommodas ad utilitatem eccleſiæ, & unionem prædictam ejuſdem, ſine & veraciter ſine machinatione, ſeu excuſatione, vel dilatione quacumque ſervabit & procurabit quilibet noſtrum, etiamſi aſſumptus fuerit ad Apoſtolatum, etiam uſque ad ceſſionem incluſive per ipſum de papatu faciendam; ſi dominis cardinalibus, qui nunc ſunt, vel erunt in futurum de iis, qui nunc ſunt, vel majori parti eorumdem hoc pro bono pacis & unitatis prædictæ videatur expedire. Et ita fuit, & erat notorium inter ipſos dominos cardinales, qui erant viginti unus numero: & de hoc eſt fama communis.*

6. Item, quod idem dominus Petrus in illo conclavi electus in Papam, extra conclave juravit præſentibus cardinalibus ſimile juramentum: & hoc fuit, & eſt notorium apud cardinales præfatos.

7. Item, quod poſtea idem dominus Petrus ex parte regis Franciæ, ac univerſitatis Pariſienſis, per duces Bituricenſem, & Burgundiæ patruos, & Aurelianenſem fratrem regis, prælatos, & doctores plures, necnon cardinales ſuos flexis genibus humiliter & devote exſtitit requiſitus, qualiter vellet proſequi unionem eccleſiæ per viam mutuæ ceſſionis de papatu, videlicet per eum, & contendentem cum eo de papatu, & illam viam offerre: quam ſi offerre, vellet, intendebant iterum proſequi apud alium contendentem in[a] *Romana. Et declaraverunt dicti cardinales, vel eorum major pars, quod eis videbatur eccleſiæ expedire proſequi per illam viam unionem eccleſiæ; & quod ipſe hoc expreſſe denegavit; & hoc fuit, & eſt notorium, & de hoc eſt publica fama.*

8. Item, quod poſtmodum idem dominus Petrus fuit requiſitus ſolemniter, & publice ex parte regis Franciæ, Angliæ, Caſtellæ, ſimiliter per dictorum principum legatos ſolemnes, quatenus unionem eccleſiæ vellet proſequi per dictam viam ceſſionis utriuſque contendentium de papatu, & illam viam offerre, quam etiam ipſi legati apud alium cum eo contendentem de papatu proſequi intendebant. Ipſe autem hoc facere publice recuſavit: quinimmo illam viam fecit publice coram ſe, & dictis legatis reprobari, & dici, quod ſi illam viam proſequeretur, & cederet, peccaret mortaliter. Et hæc fuerunt notoria & vera, & ſuper hoc fuit, & eſt fama communis.

9. Item, quod poſtmodum fuit ex parte regis Romanorum tunc atque Bohemiæ per ſuos ſolemnes legatos, quorum principalis erat dominus Petrus epiſcopus Cameracenſis, nunc cardinalis, iterum humiliter & publice requiſitus, quatenus unionem eccleſiæ, & extinctionem ſchiſmatis vellet proſequi per dictam viam mutuæ ceſſionis amborum contendentium, illamque viam offerre; quod ipſe etiam publice recuſavit · illamque viam publice, videlicet in conſiſtorio generali vel publico fecit per advocatum publice reprobari, & dici, immo ipſe dixit in propria[b], *quod ſi illam viam proſequeretur, & cederet, crederet ſe peccare mortaliter. Et hæc fuerunt, & ſunt notoria, atque vera, & ſuper hoc fuit, & eſt fama.*

[a] Forte, Romæ.

[b] Forte dixit in propria perſona.

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXIII. CONCILII.

10. Item conſequenter rex Arragonum Martinus, de cujus regno idem dominus Petrus oriundus eſt, in propria perſona ad eum acceſſit, illique humiliter ſupplicavit, quatenus unionem eccleſiæ vellet proſequi per dictam viam ceſſionis utriuſque contendentium de papatu. Quod idem Petrus etiam recuſavit expreſſe. Et hæc fuerunt & ſunt notoria: & ſuper iis fuit, & eſt fama.

11. Item, quod poſtmodum ipſe in palatio Avenionenſi exſiſtente, ad inſtantiam ducis Aurelianenſis defuncti coram publicis notariis, & teſtibus juravit & vovit ſolemniter cedere papatui ſuo, altero contendente eum eo cedente, mortuo, vel ejecto. Et hæc ſunt vera; & ſuper iis fuit, & eſt fama.

12. Item quod ſimile juramentum, & votum præſtitit ad inſtantiam communitatis Januæ, antequam converteretur ad ſuam obedientiam. Et hoc fuit, & eſt notorium: & [a] ſemper fuit, & eſt fama.

[a] Mſ. ſuper hoc.

13. Item, quod ſimile juramentum, & votum præſtitit coram cardinalibus in loco Pontis Sorgiæ. Et hoc fuit, & eſt notorium, [b] fuit, & eſt fama.

[b] Mſ. & ſuper hoc fuit.

14. Item, quod poſt illa juramenta obiit dominus Innocentius ſic dictus alter contendens in Roma, nec idem dominus Petrus ceſſit, nec aliquam ſuper hoc diligentiam fecit.

15. Item, quod poſtmodum fuit electus in Roma dominus Gregorius ſic dictus, & obtulit dictam viam mutuæ ceſſionis eidem domino Petro dicto Benedicto, & miſit ſuper hoc litteras, & nuncios; & ipſe dominus Petrus dictus Benedictus illam viam acceptavit verbo, licet non facto, ut probavit eventus, quia nihil fecit. Et hoc eſt notorium, & ſuper hoc viget fama.

16. Item, quod facta dicta oblatione per dictum dominum Gregorium, rex Franciæ miſit ſolemnes legatos, patriarcham Alexandrinum, nunc cardinalem, plures epiſcopos & doctores; & cum illis miſit etiam univerſitas Pariſienſis legatos ad proſequendum iſtam viam ceſſionis mutuæ apud ambos contendentes, qui hoc proſecuti ſunt apud ambos diligenter. Et hoc eſt notorium, & verum: & ſuper his fuit & eſt fama communis.

17. Item, quod nonobſtantibus præmiſſis juramentis, votis, & requiſitionibus, ipſe Petrus per fraudes, dolos, & machinationes, & per diverſas ambaſſiatas miſſas ad dictum dominum Gregorium, procuravit quod dicta ceſſio non fieret: illamque per diverſa media, & difficultates ad conveniendum in unum per eum repertas evaſit, neque unquam veraciter, diligenter, neque efficaciter illam viam, proſecutus eſt, ſed effugit, ut potuit. Et hoc fuit, & eſt notorium, & verum: & ſuper hoc fuit, & eſt fama communis.

18. Item, quod poſt hæc acceſſit ad Perpinianum, ibique convocavit concilium generale ſuæ obedientiæ, in quo poſt multa tractata fuit deliberatum & concluſum per idem ſuum concilium generale ſuæ obedientiæ, quod ipſe proſequeretur unionem eccleſiæ per dictam viam mutuæ ceſſionis, & in publico in dicto concilio juravit, & vovit cedere ſuo papatui, altero contendente ſimiliter cedente, mortuo, vel ejecto. Et hoc fuit, & eſt notorium, atque verum.

19. Item, quod cum alias inſtaretur apud eum de via ceſſionis, ipſe reſpondit, quod ſi amplius infeſtaretur de illa, ipſe poneret eccleſiam in tali ſtatu, quod non repararetur. Et de hoc eſt fama communis.

20. Item, quod poſtmodum dominus tunc Joannes XXIII. fuit a papatu ſuo ejectus in generali concilio Conſtantienſi, & ex abundanti ratam habuit ejectionem, & renunciavit omni juri, quod unquam habuerat in papatu. Et hoc fuit, & eſt notorium, atque verum.

21. Item quod poſtmodum dictus dominus Gregorius alter contendens de papatu in dicto Conſtantienſi concilio per ſuum procuratorem legitimum pro pace eccleſiæ ſuo renuntiavit papatui publice & libere. Et hoc fuit, & eſt notorium, atque verum.

22. Item quod poſt dictas ejectionem, & renuntiationes nullus remanſit prætendens ſe jus habere in papatu, neque in illo contendens, aut illum occupans, niſi ſolus dictus dominus Petrus de Luna dictus Benedictus: & ſi ille ceſſiſſet, vel cederet, ceſſaret ex toto ſchiſma peſtiferum. Et hoc fuit, & eſt notorium, atque verum.

23. Item poſt ejectionem, & renuntiationes prædictas duæ obedientiæ illorum duorum, quæ ſunt multo major pars Chriſtianorum, immo totum præter Hiſpanias, & Scotiam, & partem comitatuum Armeniaci & Fuxi, fuerunt ſimul unitæ. & in generali concilio Conſtantienſi, quod illas repræſentat, unionem eccleſiæ proſecutæ ſunt, & proſequuntur. Et hoc fuit, & eſt notorium, atque verum.

24. Item quod poſt prædictas ejectionem, ceſſionem, & unionem dictarum duarum obedientiarum, fuit idem dominus Petrus dictus Benedictus, per dominum regem Romanorum, qui perſonaliter ad eum propter hoc acceſſit, ad regnum Arragoniæ in Perpiniano, & per dictum regem Arragonum, comites Arminiaci, & Fuxi perſonaliter, necnon per legatos concilii generalis Conſtantienſis, quod repræſentat totam Chriſtianitatem, & in quo unita erat, & eſt, præter Hiſpanias, & alias modicas partes præfatas; Necnon regum Franciæ, Angliæ, Caſtellæ, Navarræ, & aliquorum comitatuum Arragoniæ, præcipue Barcinonenſis, quatenus vellet tollere ſchiſma præſens, & dare pacem eccleſiæ ſic per ſuam ceſſionem per eum dudum laudatam & approbatam, & pluries juratam, & votam, & cum repetitis inſtantiis cum magna humilitate & devotione; quod facere pertinaciter recuſavit. Et hoc fuit, & eſt notorium, atque verum.

25. Item quod poſt hæc tranſtulit ſe ad caſtrum munitiſſimum in litore maris dictum Paniſcola, ubi ad eum non eſt tutus acceſſus, relicta eccleſia ſancta in tanto ſchiſmatis diſcrimine: nullumque remedium dedit ad pacem & unionem eccleſiæ & tollendum ſchiſma prædictum, ad hoc numquam diligentiam aut ſtudium viſus eſt adhibere. Et hæc ſunt notoria, atque vera: & ſuper hoc viget publica vox, & fama.

26. Item quod ex præmiſſis, & maxime in iſto ſchiſmate, & ex eo quod idem dominus Petrus non dat, neque dare voluit pacem eccleſiæ, neque per quamcumque viam dedit, neque viam ceſſionis proſequi voluit, neque poſt aliorum ceſſionem cedere, notorie ſcandalizatur eccleſia, & populus Chriſtianus, multa mala in eccleſia Dei proveniunt, & animarum atque fidei pericula; quæ omnino ceſſarent per ſuam ceſſionem.

27. Item quod ex præmiſſis idem Petrus dictus Benedictus, a Chriſti fidelibus, & præcipue a majori parte populi Chriſtiani, immo a toto, præter partem Hiſpaniarum, & alias paucas, reputatur fautor, nutritor & defenſor ſchiſmatis, atque ſchiſmaticus inveteratus & hæreticus. Et de hoc eſt contra eum publica vox & fama.

Cetera ſuppleant dominorum commiſſariorum immenſa prudentia & diſcretiones.

Curſor retulit, hodie citaſſe duos teſtes ad jurandum ad inſtantiam Henrici de Piro, Joannis de Scribanis, & Oliverii [a] Guenet promotorum hodie ad horam tertiam poſt meridiem.

[a] Al. Guenner.

Die vero Veneris ſexta menſis Novembris, diſcretus vir Fredericus Reſt ſedis Apoſtolicæ curſor retulit

in judicio dominis commiſſariis præfatis Conſtantia, in palatio epiſcopali pro audientia hujuſmodi cauſa ſpecialiter deputato, hora tertia poſt meridiem ad jura reddendum pro tribunali ſedentibus, & nobis notariis præſentis cauſa, atque ſcribis præfatis, ſe, de ipſorum dominorum commiſſariorum mandato ſibi ſuper hoc, ut aſſeruit, facto, & ad ſupradictorum magiſtrorum Henrici de Piro, Oliverii [a] Guenet & Joannis de Scribanis promotorum & procuratorum inſtantiam, hodie mane peremptorie citaſſe reverendiſſimos in Chriſto patres & dominos, dominos Joannem epiſcopum Oſtienſem, & Vicecancellarium, Joannem patriarcham Antiochenum, ut & tamquam teſtes ad jurandum de perhibendo teſtimonium in hujuſmodi cauſa veritati ſuper articulis pro ſummaria informatione ſuperius datis, ad horam tertiam prædictam præſentis diei, prout, & quemadmodum idem curſor ab eiſdem dominis commiſſariis dixit ſe ſuperius habuiſſe, & recepiſſe ſpecialiter in mandatis.

[a] Mſſ. Guenner.

Poſt cujus quidem curſoris relationem comparuit in judicio coram dominis commiſſariis præfatis, adhuc prout ibi ſupra ad jura reddendum in loco ſuo ſolito pro tribunali ſedenti & deputato, ac electo, magiſter Joannes de Scribanis unus de procuratoribus prædictis nomine procuratorio, quo ſupra: & ſupradictos teſtes præſentes, & comparentes, ut & tamquam teſtes ad jurandum ad perhibendo teſtimonium in hujuſmodi cauſa veritati ſuper poſitionibus & articulis in hujuſmodi cauſa pro ſummaria informatione datis exhibuit & produxit: quos recipi, & ad jurandum admitti per dominos commiſſarios præfatos debita cum inſtantia poſtulavit. Et tunc domini commiſſarii præfati ſæpefatos teſtes præſentes, & comparentes, ut & tamquam teſtes ad jurandum de perhibendo teſtimonium veritati ſuper articulis prædictis admittendos duxerunt & admiſerunt: Qui dum admiſſi fuerunt, ſtatim ad mandatum dictorum dominorum commiſſariorum, tactis per eos pectoralibus propriis ſuis ad ſancta Dei evangelia jurarunt, & quilibet eorum juravit, ſe velle dicere, & deponere puram, meram, & omnimodam quam ſciverint, & quilibet eorum ſciverit veritatem, prece, pretio, ira, odio, amore, favore, & omni mala machinatione in præmiſſis poſtpoſitis penitus & ſemotis.

Die vero ſabbati ſeptima ſupradicti menſis Novembris, retulerunt dominis commiſſariis præfatis Conſtantia in palatio epiſcopali pro exercenda eorum juriſdictione ſpecialiter electo, ad jura reddendum in loco ſuo ſolito pro tribunali ſedentibus, & nobis notariis præſentis cauſa, atque ſcribis prædictis, ſe de ipſorum dominorum commiſſariorum mandato ſibi ſuper hoc, ut aſſeruerunt, facto, & ad ſupradictorum magiſtrorum Joannis de Scribanis, Henrici de Piro, & Oliverii [b] Guenet procuratorum inſtantiam, hodie mane diſcretus vir Joannes Snepper reverendiſſimos reverendoſque in Chriſto patres & dominos Franciſcum Venetiarum, Antonium de Chalanco, Petrum Cameracenſem S. R. E. cardinales, Joannem Vaurenſem, & Vitalem Tolonienſem epiſcopos; Stephanum vero Ruſſi, Jacobum [c] Aduenſem, Franciſcum Aretinum, Blaſium [d] Cheſinum, Petrum Olorenſem, & Simonem Traguenſem epiſcopos: ac venerabiles viros Matthæum Rodyer in ſacra pagina, Joannem de Opizis, decretorum doctores; Gerardus autem [e] Sanageri, ſodis Apoſtolica curſor; fratrem Lucam Generalem ordinis ſancta Brigitta, Michaelem de Piſis litterarum Apoſtolicarum ſcriptorem, Hugonem [f] Habeoich, Sperantem-in-Deo juriſperitum, Guillelmum abbatem de Fuxo, Petrum [g] Canthonienſem vicedominum Remenſem, Nicolaum de [h] Wolania camera Apoſtolica clericum, Galterum

[b] Al. Guennet.

[c] Mſſ. Adrienſem.

[d] Mſſ. Claſſinum

[e] Al. Sagancas; al. Sanogeti.

[f] Mſſ. Halbvvich.

[g] Mſſ. Chancoo.

[h] Mſſ. Folanna.

A *[a] Garſii priorem conventus Rhodi, ordinis ſancti Joannis Hieroſolymitani; Lambertum de Stipite, priorem prioratus de Prareia, Leodienſem; Guidonem [b] de Beſto, magiſtrum capellæ, canonicum Rotomagenſem; Joannem [c] de Boſto bacallaureum in decretis, Joannem de Prato, Joannem Ferdinandi, Raymundum de Seyſſerea militem de Cathalonia, Bertrandum [d] Carrarii utriuſque juris, Joannem de Fabrica legum doctores, Ludovicum [e] de Maximis licentiatum in decretis, & Conradum de Suſato, ſacra Theologia profeſſorem, peremtorie citaſſe, ut & tanquam teſtes ad jurandum de perhibendo teſtimonium veritati ſuper articulis ſupradictis ad horam tertiam præſentem, prout & quemadmodum iidem curſores, & eorum quilibet habuerunt* **B** *& habuit, ut aſſeruerunt, ab eiſdem dominis commiſſariis in mandatis.*

[a] Mſ. Gratia.

[b] Mſ. de Boſſio.

[c] Mſ. de Boſſio.

[d] Mſ. Cerratorum.

[e] Mſ. de Maximis.

[f] Poſt quam quidem curſorum recuſationem, & relationes (ut præfertur) factas, comparuit in judicio coram dominis judicibus, & commiſſariis prædictis, adhuc prout ubi ſupra ad jura reddendum in loco ſolito pro tribunali ſedentibus, magiſter Joannes de Scribanis procurator prædictus nomine procuratorio, quo ſupra: & ſupradictos teſtes præſentes & comparentes, ut & tamquam teſtes ad jurandum de perhibendo teſtimonium veritati in hac cauſa ſuper articulis præfatis exhibuit & produxit: quos recipi, & ad jurandum admitti, necnon interrogari & examinari per dominos commiſſarios præfatos debita cum inſtantia poſtulavit. **C** *Et tunc domini commiſſarii præfati dictos teſtes præſentes, & comparentes ad jurandum de perhibendo teſtimonium veritati in hac cauſa ſuper articulis prædictis admiſerunt. Qui dum admiſſi fuerunt, ſtatim ad mandatum dictorum dominorum commiſſariorum, ipſi prælati tactis pectoralibus propriis, & non prælati ſacroſanctis evangeliis juraverunt, & quilibet juravit, ſe velle dicere, & deponere puram, meram & omnimodam, quam ſciverint, & quilibet eorum ſciverit, veritatem, prece, pretio, ira, odio, amore, timore, rancore, ac omni mala machinatione in præmiſſis poſtpoſitis penitus, & ſemotis.*

[f] Mſs. Poſt quorum .... recuſationem & relationes.

SESSIO XXIV.

D *Pro citatione decernenda contra Petrum de Luna.*

Die ſabbati vigeſimaoctava dicti menſis Novembris fuit ſeſſio generalis per ſynodum Conſtantienſem mane hora tertiarum, in eccleſia majori prædicta Conſtantienſi ſolemniter celebrata; in qua reverendiſſimus pater dominus Patriarcha Antiochenus officium Miſſæ celebravit. Quo finito, more aliarum ſeſſionum legebantur litaniæ. Præſidebat autem eidem ſeſſioni dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis. Reverendiſſimus autem pater dominus Stephanus epiſcopus Dolenſis, de mandato & ordinatione ſanctæ ſynodi & ordinatione ipſorum commiſſariorum, legebat citationem decretam contra **E** Petrum de Luna: cujus citationis tenor ſequitur, & eſt talis:

Ex prima editione.

Tenor citationis contra Petrum de Luna.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, univerſis & ſingulis venerabilibus fratribus, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis ac dilectis eccleſiæ filiis abbatibus, prioribus, præpoſitis, decanis, archidiaconis, tam cathedralium, quam collegiatarum canonicis, parochialium & conventuum ac regularium eccleſiarum rectoribus, ceteriſque viris eccleſiaſticis, necnon notariis & tabellionibus publicis quibuſcumque, ac aliis

ANNO CHRISTI 1416. Seſſ. XXIV. Concilii.

Chriſti fidelibus ubilibet conſtitutis, & cuilibet eorum in ſolidum, ad quos præſentes noſtræ litteræ pervenerint, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem, ac mandatis noſtris & eccleſiæ diligenter obedire.

Clamat ſancta fidelium mater eccleſia ſponſa Chriſti, clamat Chriſtiani populi multitudo, clamaverunt jam a multis annis ad Dominum, cum per hoc [a] tam urgens diuturnis temporibus ſchiſma peſtiferum tribularentur, & tribulantur, nec in totum adhuc exaudivit eos. Attendunt enim, quanta per hoc infauſtum peſtiferumque ſchiſma & diviſionis vulnus nefandiſſimum eſt univerſalis eccleſiæ calamitas, quam inveterata ſciſſura, quantaque letalis infirmitas; quamque poſtremo graves & prope caſum ruinæ jam, proh dolor, in vita & moribus, in ſtatu & honeſtate cleri, tam in libertatibus ſuis, & quod gravius eſt, in cultura Dei & officiis eccleſiaſticis, quodque graviſſimum eſt, in religione & fide Chriſtiana, ipſa deformatur eccleſia. Inſurrexerunt & pullulant in diverſis regionibus horrendæ hæreſes a tempore hujus perniciofiſſimi ſchiſmatis: & niſi eidem eccleſiæ de unico ſummo paſtore & indubitato Chriſti vicario provideant celeriter, per cujus providentiam cum Dei auxilio præfatis occurratur periculis, & tam gravibus univerſalis eccleſiæ morbis competens adhibeatur medela: pertimeſcendum eſt, ne labatur, prout jam [b] ſæpe lapſus eſt omnis decor ejus, deturque univerſis gentibus in contemptum; & ſtatus ejus ſit, ut jam eſſe incepit, in opprobrium & conculcationem, ex quibus eccleſia Dei & fideliſ populus Chriſtianus grave ſcandalum patiuntur. Et quod licet dominus Benedictus Papa decimus tertius, a viginti duobus annis citra ſic in ſua obedientia nuncupatus, præ ceteris iſtud ſchiſma, quod ante ejuſdem domini Benedicti electionem jam [c] ſexdecim annis ipſo exſiſtente cardinali duraverat, totis viribus tollere etiam uſque ad exponendum animum pro grege Dominico teneretur & teneatur: licet etiam eidem Benedicto eccleſiæ prædictæ calamitates, ſciſſuræ & alia pericula & ſcandala præmiſſa incognita non fuerint, nec ſint, ſed eidem & toti populo Chriſtiano notoria; ipſeque prædictis calamitatibus & ſciſſuris, periculis & ſcandalis obviare, ac totum prædictum ſchiſma tollere potuerit, & adhuc poſſet; attento maxime quod Joannes Papa vigeſimus tertius, ſic in ſua obedientia nuncupatus, a ſuo papatu tam per illius canonicam ejectionem, quam per ſuam renuntiationem amotus ſit: & Gregorius duodecimus, ſic in ſua obedientia nuncupatus, ſponte renuntiaverit, ſolo ipſo Benedicto pro Papa poſtmodum ſe gerente; [d] ſuper quem & in quo principaliter totum pondus dicti peſtiferi ſchiſmatis & facultas illud ſubmovendi, & a quo præmiſſa omnia mala & pericula provenerunt & perdurant, conſtat & conſiſtit adhuc: licet inſuper idem dominus Benedictus exſiſtens cardinalis, ante ipſius electionem, ad tollendum dictum ſchiſma viam renuntiationis mutuæ contendentium de papatu laudaverit, approbaverit, & dixerit eſſe utiliorem & faciliorem, & juraverit ſolemniter cum aliis cardinalibus ipſius obedientiæ imminente electione ſummi Pontificis Romani, in ſua obedientia per eos fienda, quod ſi ipſum in Papam contingeret aſſumi, prout fuit aſſumptus, ipſe unionem eccleſiæ ſine excuſatione, dilatione & machinatione quibuſcumque diligenter proſequeretur per omnes vias accommodas, etiam uſque ad ceſſionem papatus incluſive, ſi præfatis cardinalibus qui tunc erant, vel eorum majori parti videretur expedire: ipſeque in Papam aſſumptus idem juraverat, & poſtea dictis cardinalibus vel eorum majori parti, immo omnibus præter unum, viſum fuit expedire, quod ipſe unionem eccleſiæ proſequeretur per viam mutuæ ceſſionis, & quod illam offerret. Et hoc idem eidem Benedicto per eos in Papam aſſumpto exſtitit poſtmodum declaratum, & dicta purificata conditio. Fuitque deinde ex parte cariſſimi eccleſiæ filii Caroli Francorum regis per ſuos ſolemnes legatos claræ memoriæ duces Bituricenſem & Burgundiæ, patruos, & Aurelianenſem fratrem dicti regis, & alios plures ad eum propter hoc deſtinatos, necnon zelatores pacis eccleſiæ cardinales præfati Benedicti in ſua obedientia nominati, & poſtmodum ex parte dicti regis Franciæ, necnon cariſſimorum eccleſiæ filiorum Angliæ & Caſtellæ regum, per ſuos ſolemnes ambaſſiatores; & deinde ſpecialiter & ſingulariter ex parte ejuſdem eccleſiæ filii cariſſimi Venceſlai Bohemiæ, &c. tunc Romanorum regis; & conſequenter per alios plures cum magna devotione & humilitate ſupplicatum, & etiam in vim præſtiti juramenti per eum requiſitus, quatenus vellet proſequi unionem eccleſiæ per viam mutuæ ceſſionis ſuæ & alterius contendentis cum eo de papatu, apud quem ſimiliter proſequi habebant in mandatis, & intendebant. Quæ via fuerat, fuit & eſt ab omnibus Chriſti fidelibus, maxime a principibus & prælatis ac univerſitatibus generalium ſtudiorum, atque doctoribus & prudentibus viris diverſarum obedientiarum prædictarum, ac a majori parte eorumdem approbata: & in tam diuturnis temporibus nulla alia accommoda, ſecura, efficax & facilis ad tollendum ſchiſma præſens, attentis difficultatibus in jure & in facto, potuit reperiri: reputatumque fuit, & eſt a doctiſſimis viris & peritis divini & humani juris, quod idem Benedictus pro unione ipſius eccleſiæ, ac tollendo eccleſiæ ſcandalo & ſchiſmate, ſuo papatui cedere & tenebatur & tenetur. Licet inſuper idem Benedictus aliquorum devictus inſtantia, Deo & eccleſiæ promiſerit, juraverit & voverit, pro unione eccleſiæ cedere papatui, altero de papatu cum eo contendente, cedente, mortuo vel ejecto; & Joannes XXIII. ejectus fuerit & ceſſerit, ac Gregorius præfatus ceſſerit, ut præfertur: fuitque idem Benedictus poſt hæc omnia, nullo pro Papa ſe gerente, niſi ipſo, ex parte principum ſuæ obedientiæ, necnon univerſorum fere fidelium ſolemniter per cariſſimum eccleſiæ filium Sigiſmundum Romanorum, qui propter hoc ad eum perſonaliter acceſſit, & claræ memoriæ Ferdinandum Aragonum, reges, atque nonnullos alios principes & dominos ſuæ obedientiæ apud eum propter hoc perſonaliter accedentes, necnon legatos Franciæ, Angliæ & Caſtellæ prædictorum, necnon cariſſimi eccleſiæ filii Caroli Navarræ, regum, atque generalis concilii Conſtantienſis provinciæ Moguntinenſis, ſic per obedientias dicti Joannis & Gregorii tunc nuncupati, cum magna devotione, humilitate & inſtantia ſæpe requiſitus, quatenus præmiſſis attentis, cum non eſſet humanitus poſſibile dictas alias obedientias ad ſuam obedientiam reduci, & in eo principaliter conſiſtebat pondus ſchiſmatis & facultas illud tollendi; vellet dare pacem eccleſiæ, & ſchiſma tollere per ſuam de ſuo papatu renuntiationem, ad quod tenebatur de jure divino pariter & humano: præſertim cum nulla alia via ſedandi ſchiſmatis prædicti per tot prudentium ingenia & labores tam diuturnis temporibus potuerit ad hoc accommoda (ut præmittitur) reperiri.

Idem tamen Benedictus, tantorum regum ac principum, quin immo quaſi totius eccleſiæ, hujuſmodi toties iteratis precibus, requiſitionibus & admonitio-

[a] Mſ. vigens tam diuturnis.

[b] Mſ. jam eum pene lapſus.

[c] Al. mſ. quindecim.

[d] Al. Mſ. ſuper quo & in quem.

nibus contra propria juramenta recuſatis & ſpretis ac minime exauditis, præfatiſque ipſius eccleſiæ calamitatibus, ſcandalis atque periculis non compatiens nec providens, de loco Perpiniani, ad quem præfati reges & principes legati pro præmiſſis convenerant, cum armata manu receſſit, & ad Colliberium portum maris, ubi ſuas galeas armatas habebat, ſe tranſtulit. In quo loco exſiſtens, fuit adhuc de præmiſſis requiſitus, pro parte oratorum regum Caſtellæ, Arragonum & Navarræ, ac principum prædictorum. Quam requiſitionem tunc non exaudivit, ſed in longum protraxit; nec etiam poſtea exaudivit; & de dicto loco recedens, in munitiſſimo caſtro Paniſcolæ Dertuſenſis diœceſis, ubi ad eum non eſt tutus acceſſus, ſe recluſit. Ubi ex parte præfati regis Arragonum de præmiſſa ceſſione fienda pro pace eccleſiæ fuit iterum & tertio requiſitus, & iterum recuſavit, & ſuo poſſe præfatum tam inveteratum ſchiſma nutrit & fovet; & impedimenta quæcumque poteſt, præſtitit & præſtat, procuravit & procurat, ne ad prædictam unionem perveniri poſſit: quæ omnia ſchiſma & hæreſim inferunt, ſeu inferre cenſentur, per quæ etiam turbatur & ſcandalizatur, læditur & periclitatur ſtatus univerſalis eccleſiæ prædictæ, diuque fuit turbatus, ſcandalizatus, & læſus. Quod etiam ſcandalum tantum, quod attento univerſalis eccleſiæ ſtatu, nulla ratione poteſt de congregatione fidelium removeri, niſi ipſo cedente, mortuo vel ejecto, etiamſi haberet verum jus in papatu. Ex quibus idem Benedictus apparuit fuiſſe & eſſe fautor ac nutritor inveterati ſchiſmatis prædicti, atque ſchiſmaticus & hæreticus eſſe cenſendus. Et ſuper his omnibus fuit & eſt publice & diutius diffamatus, taliter quod ſine ſcandalo eccleſiæ diſſimulari non poteſt, nec ſine periculo tolerari. Super quibus clamore valido clamat & conqueritur populus Chriſtianus, & præmiſſa quæ in facto conſiſtunt, notoria reputat atque vera.

Convenientes igitur in unum more ſolito canonice convocati, ac repræſentantes univerſalem eccleſiam, confidentes in Domino, qui cœpit in nobis bonum opus, duobus jam ipſius auxiliante gratia remotis impedimentis, & ipſe perficiet, *& exſurgens miſerebitur Sion, quia tempus miſerendi ejus, quia venit tempus* (Pſal. 101. 14.): contra tertium, videlicet dominum Benedictum diu exſpectatum, ſed ad cor adhuc minime revertentem, decrevimus ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis fore ſummarie & de plano per nos procedendum. Propter quæ ſuper fama & notorietate præmiſſorum, ſummarie & ſimpliciter mandavimus per nonnullos venerabiles viros fratres, & dilectos eccleſiæ filios, cardinales ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & alios prælatos, & alios tam [a] ſanctæ paginæ quam utriuſque juris profeſſores, commiſſarios noſtros ad hoc ſpecialiter deputatos, inquiri, informationemque recipi; quam legitime receptam, referri juſſimus in publica ſeſſione noſtra totius ſacroſanctæ Conſtantienſis ſynodi. Qua plene audita & diſcuſſa, maturo decrevimus atque digeſto conſilio, in & ſuper præmiſſis, ſaltem quantum ad officium præſentis judicii pertinet, procedendum fore, ut in notoriis contra præfatum Benedictum: & ſi forſan attenta natura præfati proceſſus notorii, citandus minime juris rigore ſervato veniret, citandum fore ad cautelam, in hoc dumtaxat citationis articulo rigori juris indulgendo: non intendentes ſuper hoc quovis modo formam notorii proceſſus, ſeu ejus ordinem obmittere ſeu relaxare, & judicialis ſeu ordinarii proceſſus eligere ſeu exquirere formam. Et quia eumdem Benedictum feciſſe & facere, quo minus ad perſonam ſuam pateat tutus acceſſus, ſuper his recepta ſummaria & legitima informatione reperimus; nos ſpecialiter & ex certa ſcientia eumdem Benedictum citari decrevimus per edictum publicum, ad inſtar edictorum in albo prætorio poſitorum, citationemque in audientia publica ejuſdem ſacri concilii, quam vicem & effectum Apoſtolicæ curiæ & audientiæ Apoſtolicæ litterarum decernimus & decrevimus obtinere, publice faciendam. Vobiſque omnibus & ſingulis, & cuilibet veſtrum qui ſuper his exſequendis publice fueritis requiſiti, & fuerit requiſitus, in virtute ſanctæ obedientiæ præcipimus & mandamus, quatenus vigore litterarum noſtrarum præſentium per vos & alium, ſeu alios, citetis publice præfatum Benedictum, quem etiam nos earumdem litterarum tenore citamus. Ipſaſque litteras noſtras publice legatis, vel legi faciatis in audientia litterarum prædictarum, ac valvis majoris eccleſiæ Conſtantienſis affigatis, ſeu affigi faciatis. Inſuperque & ex ſuperabundanti, ut nihil in hac re ſine diligenti vigilantia videatur abſolutum, ad perſonam ejuſdem Benedicti, ſi ad ipſum vobis, vel alicui veſtrum, requiſitis vel requiſito, tutus forſan fuerit acceſſus: ſin autem, ad portas dicti caſtri, villæ, ſeu loci Paniſcolæ, ſi etiam illuc vobis vel veſtrum alicui (ut præmittitur) fuerit tutus acceſſus: alioquin in eccleſia Dertuſenſi, & in valvis eccleſiarum majoris villæ ſancti Matthæi, aut villæ aut caſtri [b] Certariæ ejuſdem Dertuſenſis diœceſis, aut in aliis locis circumvicinis, quæ ad hoc idonea decernimus, in ipſorum locorum eccleſiis inter ipſarum Miſſarum ſolemnia eaſdem noſtras litteras alta & intelligibili voce publice legatis, & legi faciatis per vos vel alium: eumdemque Benedictum citetis peremptorie, ac uno edicto peremptorio pro omnibus, quem etiam eodem noſtro nunc per eaſdem præſentes litteras citamus, ad comparendum perſonaliter in eccleſia cathedrali Conſtantienſi, & in loco ſeſſionis noſtræ ad diem centeſimum, videlicet a die lectionis earumdem litterarum noſtrarum in audientia publica prædicta, vel ad diem ſeptuageſimum a die citationis factæ, ad perſonam ſuam, vel ad valvas domicilii ſui; ſi, (ut præmittitur) ita fieri contingat, alioquin a die citationis factæ & publicatæ in eccleſia Dertuſenſi prædicta. Quem terminum pro primo, ſecundo, tertio & peremptorio terminis aſſignamus, ad videndum & audiendum ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis, & maxime ſuper crimine hæreſis & ſchiſmatis prædictorum, tamquam ſuper notoriis, & alias procedi ad omnes & ſingulos actus & articulos judicii ſeu cauſæ hujuſmodi, uſque ad definitivam ſententiam incluſive; ipſamque ſententiam videndum proferri & audiendum, prout juris fuerit, & prout utilitati prædictæ univerſalis eccleſiæ viſum fuerit expedire: intimando eidem publice, prout etiam nos per eaſdem litteras intimamus, quod ſive venerit, ſive non, nos etiam ipſius abſentia divina repleta præſentia, contra eum ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis uſque ad definitivam ſententiam incluſive procedemus, prout ad utilitatem ipſius univerſalis eccleſiæ, mediante juſtitia, videbitur faciendum.

Volumus autem & mandamus, quatenus eaſdem noſtras litteras, quas duplicandas & triplicandas, & etiam quoties opus fuerit, multiplicandas mandamus & decernimus, in valvis majoris eccleſiæ Dertuſenſis prædictæ affigatis, vel affigi faciatis, & affixas dimittatis per duas horas. Et deinde loco ipſarum noſtrarum litterarum ſic affixarum, copiam illarum ſub ſigno alicujus notarii, eiſdem litteris originalibus receptis, affigatis, vel affigi faciatis, & affixam

[a] Mſſ. ſacræ.

[b] Al. Cenatiæ.

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXIV. CONCILII.

dimittatis: quatenus toties & in tot locis facta earumdem litterarum & citationis publicatio, omnis ignorantiæ & tergiverſationis locum excludat. Decernentes, quod citatione hujuſmodi facta in audientia publica litterarum, necnon in eccleſia Dertuſenſi præfata, cum affixionibus ad valvas eccleſiarum prædictarum (ut præmittitur) & alterius ipſarum, & quælibet earumdem citationum ſic valeat, & illum arceat, poſt lapſum terminorum citationum ipſarum & cujuſlibet earumdem, ac ſi ad propriam ipſius perſonam citatus exſtitiſſet, & eidem perſonaliter noſtræ prædictæ litteræ lectæ & præſentatæ exſtitiſſent. Omnes & ſingulos reges, principes ac dominos temporales, & præcipue cariſſimum eccleſiæ filium Alphonſum regem Arragonum, omneſque ſæcularem ac temporalem exercentes juriſdictionem, quocumque nomine ſive titulo nuncupentur, requirimus in fide Chriſti & Dei, voſque nihilo minus ex parte noſtra requiratis, quatenus vobis aut veſtrum cuilibet in exſequendis præmiſſis præbeant auxilium, conſilium & favorem, voſque & veſtrum quemlibet ab omni impedimento vel impedimenti contra præmiſſa omnia & ſingula, quantum in eis erit, protegant & defendant, mandantes vobis & veſtrum ſingulis, prout ad quemlibet pertinebit, quatenus nobis in noſtra generali ſeſſione de geſtis per vos & reſponſis fideliter ſub publicis inſtrumentis infra terminos citationum ipſarum relationem faciatis, & debite præſentetis.

Datum Conſtantiæ, quatto Kalendas Decembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimo ſexto, in noſtra publica ſeſſione. Qua quidem citatione ſic lecta, reverendus pater dominus Antonius Concordienſis, Alanus Leonenſis, epiſcopi, Gundiſalvus Garſiæ de ſancta Maria decretorum doctor, Patricius Cortagenſis, & Nicolaus Merſburgenſis epiſcopi, nomine nationum hujus ſanctæ ſynodi, ac Joannes epiſcopus Oſtienſis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis & vicecancellarius, nomine ſacri collegii dominorum cardinalium reſponderunt, & quilibet eorum reſpondit, *Placet*.

Ex eadem collectione Barberiniana, & duobus mss. German.

Die ſabbati XXVIII. *menſis Novembris prædicti fuit ſeſſio generalis per ſynodum Conſtantienſem mane hora tertiarum in eccleſia majori prædicta Conſtantienſi pro citatione decernenda contra Petrum de Luna Benedictum XIII. nuncupatum tenta. In qua reverendiſſimus pater dominus patriarcha Antiochenus fecit officium Miſſæ: quo finito, more ſeſſionum aliarum fuerunt lecta litania cum introitu*, Exaudi nos Domine: *& evangelio:* Facta eſt contentio inter diſcipulos, quis videretur eſſe major, &c. *Quod evangelium ea de cauſa fuit dictum, quia nationes aliquæ diſcrepabant inter ſe de prioritate quoad locum ſeſſionis nationum, & incedendi in concilio generali Conſtantienſi. Litaniis finitis cum evangelio, hymno*, Veni creator Spiritus, &c. *orationibus & collectis finitis, dicta ſancta ſynodus volens procedere ad ulteriora, ſive decreta, juxta deliberationem nationum; de mandato ejus, reverendiſſimi, reverendique, ac venerabiles viri domini, ſancti Marci presbyter, & Franciſcus Florentinus diaconus, cardinales; Joannes patriarcha Conſtantinopolitanus de Italia, Jacobus electus Pennenſis, Stephanus epiſcopus Dolenſis, Guillelmus Pulcrinipotis ſacra Theologia profeſſor, Antonius Generalis ſanctæ Mariæ de Mercede, & Michael de Naverr, Robertus Sarburienſis epiſcopus, Joannes Wellis decretorum doctor, magiſter Mauricius de Praga ſacra Theologia profeſſor, deficiente ibidem venerabili viro Nicolao Wordis utriuſque juris doctore propter ejus infirmitatem, commiſſarii alias deputati ad ordinandum proceſſum contra Petrum de Luna, quoad citationem contra eum decernendam, quam ad totum proceſſum habendum contra ipſum, tamquam contra ſchiſmaticum, hæreticum notorium, ſcandalizantem ſtatum univerſalis eccleſiæ, & totius fidei orthodoxæ, & populi Chriſtiani totius*, &c. *aſcenderunt ambonem, ſuper quo ſtatuta, decreta, edicta, ordinata, & ſententiæ ipſius ſynodi leguntur, ſtatuuntur, decernuntur, ordinantur, & approbantur, &c.*

Et tamquam deliberati, de voluntate ipſorum dominorum commiſſariorum, reverendiſſimus pater dominus Franciſcus cardinalis Florentinus faciendo relationem ipſi concilio incepit cum quodam themate incipiente: Deus non vult, &c. *introducendo materiam, qualiter eccleſia Dei fuiſſet a longis temporibus citra propter pertinaciam prælatorum afflicta, & ſuperbiam & faſtum, & maxime per illos, qui ipſi præeſſe prætendebant. Ex quo jam non reſtaret unio populi Chriſtiani, & reſtitutio eccleſiæ Dei per alium, quam per Petrum de Luna Benedictum XIII. nuncupatum: qui toties per reges, principes, univerſitates, nobiles, & prælatos populi Chriſtiani requiſitus fuiſſet, ut daret pacem eccleſiæ, & toti populo Chriſtiano, per ejus ceſſionem de papatu ſuo prætenſo, juxta promiſſa per eum facta, publicata & prædicata, tamen eo ſemper in ſua malitia permanente. Quapropter ſancta ſynodus ipſos commiſſarios deputaſſet ad ordinandum proceſſum contra eum, ad finem quod pax dari eccleſiæ Dei, & unicus paſtor eligi, per quem eccleſia reformari, & hæreſes jam per mundum ſeminatæ exſtirpari poſſent. Quapropter iidem commiſſarii juxta mandatum & commiſſionem proceſſiſſent ad nonnullos actus, videlicet formando articulos, ſuper quibus teſtes examinaſſent, quoad citationem decernendam, & alias pro proceſſu totali, dictiſque teſtibus examinatis; repererunt ipſum Petrum de Luna fore citandum per edictum publicum in civitate Conſtantienſi, & partibus Hiſpanienſibus affigendum, & præſertim in locis circumvicinis, ubi dictus Petrus moram traheret, ut ad ejus notitiam devenire poſſet; ac alias perſonaliter & legitime, ſi ejus perſona commode haberi poſſet, ad comparendum coram dicta ſynodo Conſtantienſi, & in civitate Conſtantia, ad procedendum, & procedi videndum uſque ad ſententiam diffinitivam in cauſa contra eum per ipſum concilium mota, cum incidentiis, dependentiis & connexis. Quapropter per dictum concilium ad ulteriora procedi debere, & ipſam citationem, ut præfertur, decerni fore duxerunt, ut ipſi concilio retulerunt.*

[a] *Subſequenter .... prælibati domini cardinalis commiſſarii, venerabiles viri domini Henricus de Piro, & Joannes de Scribanis promotores ipſius concilii procuratoriis nominibus & ſyndicatoriis petierunt per dictum concilium citationem prælibatam decerni, & concedi inſtantia ſuprema. Quibus petitionibus per dictos promotores factis, ſacroſancta ſynodus Conſtantienſis, auditis relationibus commiſſariorum per eam deputatorum, cauſiſque juſtis & rationabilibus compertis, citationem perpetuam decrevit: & quoad decretum citationis hujuſmodi reſpondebat per ſuos deputatos ad hoc, videlicet Antonium epiſcopum Concordienſem, Joannem Vaurenſem, Gundiſalvum de ſancta Maria, Petrum Cortagenſem, & Nicolaum Merſiburgenſem epiſcopos, necnon Joannem cardinalem Vivarienſem nomine collegii, per verbum*, Placet.

Quo reſponſo facto, ſtatim de mandato ejuſdem ſynodi reverendus pater dominus Stephanus epiſcopus Dolenſis, juxta [b] *ordinem ipſorum commiſſariorum legebat citationem decretam contra ipſum Petrum de Luna de verbo ad verbum, loco quo ſupra. Qua lecta & audita, præfata ſynodus per dictos deputatos ad reſpondendum nomine ejus, videlicet Concordienſem, Vau-*

[a] Mſs. Et ſubſequenter facta relatione prælibati, &c.

[b] Mſs. ordinatores.

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXIV. CONCILII.

renſem, & Gundiſalvum de ſancta Maria decretorum doctorem, Patricium Cortagenſem, & Nicolaum Merſeburgenſem epiſcopos, & Joannem Vivarienſem cardinalem, ex parte collegii, reſponderunt, Placet. *Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Christo patribus dominis Joanne Oſtienſi, Angelo Prameſtinenſi epiſcopis, Antonio Bononienſi, Franciſco Venetiarum, Antonio Aquilegenſi, Gabriele Senenſi, Angelo Veronenſi, Petro Cameracenſi, Thoma Tricarienſi, Guillelmo ſancti Marci, Petro Fuxi, Antonio de Chalanco, Almanno Piſano, Branda Placentino, Amedeo Saluciarum, Reynaldo de Brancaciis, Ottone de Columna, Lucido de Comite, & Franciſco Florentino diaconibus cardinalibus: necnon illuſtriſſimo principe Ludovico comite palatino Rheni, gubernatore dicti concilii, cum ſuis nobilibus, ceteriſque ambaſſiatoribus regum, principum, prælatorum, univerſitatum ſtudiorum & communitatum, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.*

Tenor vero dictæ citationis, &c.

Ex collectione Barberiniana, & duobus mſſ. German.

QUa quidem citatione ſic lecta & audita, reverendus pater dominus Antonius Concordienſis, Alanus Leontuſis epiſcopi, Guillelmus de ſancta Maria decretorum doctor, Patricius Cortagenſis, & Nicolaus Merſeburgenſis epiſcopi, nomine nationum hujus ſanctæ ſynodi, ac Joannes epiſcopus Oſtienſis ſanctæ Romanæ eccleſiæ epiſcopus cardinalis, & Vicecancellarius, nomine ſacri collegii dominorum cardinalium, reſponderunt, & quilibet eorum reſpondit, Placet.

Super quibus omnibus & ſingulis ſuperius ſcriptis, & in præſenti ſeſſione habitis, factis, lectis & publicatis, magiſter Joannes de Scribanis, & Henricus de Piro procuratores & promotores prædicti, nomine quo ſupra, a reverendis patribus dominis protonotariis, necnon notariis & ſcribis hujus ſacræ ſynodi prædictæ ſibi fieri petierunt unum, vel plura, ac tot, quot fuerint neceſſaria publica inſtrumenta. Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, dominis S. R. E. cardinalibus, ac illuſtri principe domino Ludovico Bavariæ duce & comite palatino Rheni dictæ ſanctæ ſynodi in abſentia illuſtriſſimi principis domini Sigiſmundi Romanorum regis gubernatore, necnon nonnullorum regum, prælatorum, univerſitatum ſtudiorum, communitatum, capitulorum, conventuum, & aliorum abſentium nunciis, procuratoribus & ambaſſiatoribus, aliiſque Chriſti fidelibus in multitudine copioſa.

Ex eadem collectione & tribus mſſ. German.

Subſequenter ſtatim & incontinenti dicta ſeſſione ſic peracta, honorabilis vir magiſter Michael Boloſonis prædictæ ſanctæ ſynodi notarius & ſeſſionarius de mandato ipſius ſynodi prædictam citationem ad ſe recipiens, eamque una cum nobis notariis & ſcribis præſentis cauſa prædictis, ad audientiam publicam litterarum contradictoriarum, videlicet ad eccleſiam ſancti Stephani Conſtantienſis, ubi dicta audientia ſolet & ſolita eſt teneri, & tunc tenebatur, ibidem pro tribunali ſedente reverendo in Chriſto patre & domino domino Jacobo de Camplo ipſius audientiæ auditore, honorabili viro Ambroſio, fideli ejuſdem audientiæ lectori legendam tradidit & præſentavit. Qui quidem magiſter Ambroſius lector poſt quarumdam aliarum litterarum de juſtitia lecturam ibidem factam, ipſe citationem alta & intelligibili voce legens, ut moris eſt, ipſam diſcretis viris magiſtris Frederico de Arnben & Gilszero Boventen, dictæ audientiæ notariis, ulteriori executioni tradidit, ut fieri ſolitum eſt, demandandam. Super quibus omnibus & ſingulis ſic factis idem magiſter Michael Bolozonis ſeſſionarius a nobis notariis præſentis cauſa, & ſcribis præfatis ſibi nomine dictæ ſanctæ ſynodi unum, vel plura, publicum & publica fieri petiit inſtrumenta. Præſentibus ibidem providis viris magiſtris Nicolao Wurd, Henrico Hutnatsl, Conrado Balduini, Everhardo [a] *Bidenelt, Joanne Scalle, & Hermanno Boten, dictæ audientiæ procuratoribus, aliiſque procuratoribus ejuſdem audientiæ quampluribus teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter, & rogatis.*

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXV. CONCILII.

[a] Mſ. Bidenelt.

SESSIO XXV.

Ex prima editione.

ANno Domini milleſimo quadringenteſimo decimoſexto, indictione nona, die vero Lunæ decimaquarta menſis Decembris, fuit ſeſſio generalis in majori eccleſia Conſtantienſi ſolemniter celebrata pro unione oratorum & procuratorum magnifici domini comitis de Fuxo, & trium ſtatuum dominiorum ſuorum, ipſius & ſuorum illorum nominibus. Fuerunt autem dicti ambaſſiatores reverendiſſimus dominus Petrus ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis de Fuxo, ac reverendi patres Sancius Olorenſis, & Bernardus Adurenſis, epiſcopi. Fuitque ibidem modus & ordo ſervatus in hac ſeſſione, ſicut in unione ambaſſiatorum regis Arragonum, prout in ſeſſione vigeſima ſecunda ſupra continetur. Poſtquam vero facta fuit unio & incorporatio ad ſacrum concilium dictorum oratorum & procuratorum præfati magnifici comitis de Fuxo, triumque ſtatuum dominiorum ſuorum, reverendiſſimus in Chriſto pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis legebat ſchedulam tenoris ſubſequentis:

Decretum conceſſionis Olomucenſis eccleſiæ in commendam.

SAcroſancta Conſtantienſis ſynodus concedit & committit cuſtodiam, curam, regimen & adminiſtrationem eccleſiæ Olomucenſis in ſpiritualibus & temporalibus in regno Bohemiæ & marchionatu Moraviæ vacantis pro præſenti, & legitima adminiſtratione carentis per obitum bonæ memoriæ Venceſlai patriarchæ Antiocheni, qui auctoritate Apoſtolica quoad viveret, eam habebat in commendam, in favorem fidei, & ut neceſſitati & utilitati ipſius eccleſiæ occurratur, venerabili fratri Joanni epiſcopo Lutomiſlenſi, uſque ad electionem futuri ſummi Pontificis Romani, & expoſt ad tres menſes immediate ſequentes, mandans & committens venerabili fratri Joanni epiſcopo Oſtienſi ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinali & vicecancellario, litteras ſuper hoc opportunas in forma debita & gratis, de mandato, expedire.

Et poſt hæc de mandato concilii prædicti fuit reſponſum per dominos ad hoc deputatos, videlicet reverendos patres dominos Antonium epiſcopum Concordienſem pro Italica, Joannem protonotarium de Tiemblcio pro Gallicana, Gundiſalvum de ſancta Maria pro Hiſpanica, Patricium epiſcopum Cortagenſem pro Anglicana, Nicolaum epiſcopum Merſburgenſem pro Germanica, nationibus, & Joannem epiſcopum Oſtienſem cardinalem Vivarienſem nomine cardinalium, per verbum, *Placet.*

Ex collectione Barberiniana, & duobus mſſ. Germanicis.

ANno, indictione, &c. quibus ſupra, die Lunæ XIV. *menſis Decembris ſupradicti, fuit ſeſſio generalis in eccleſia majori Conſtantienſi hora tertiarum, ſuper unione fienda ambaſſiatorum comitis Fuxi & ejus comitatus, ac trium ſtatuum dominiorum ſuorum. Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis Joanne epiſcopo Oſtienſi, Angelo Prameſtinenſi epiſcopo, Franciſco Venetiarum, Gabriele Senenſi, Antonio Bononienſi, Almanno Piſano, Angelo Veronenſi,*

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1416 Seſſ. XXV. CONCILII.

neuſi, Thoma Tricaricenſi, Branda Placentino, Guillelmo ſancti Marci, Antonio de Chalanco, Petro de Fuxi preſbyteris, Reynaldo de Brancaciis, Amedeo Saluciarum, Ottone de Columna, Lucide de Comite, & Franciſco Florentino cardinalibus diaconibus: ac illuſtriſſimo principe Ludovico comite palatino Rheni; necnon Romanorum, Ungaria, &c. Arragonum, Anglia, Neapolitanorum, Polonia, Cypri, Dacia, Norwegia, & Suecia regum ambaſſiatoribus, caeterorumque principum, prælatorum, univerſitatum ſtudiorum & communitatum ambaſſiatoribus & nunciis in magno numero, ſynodum ſeu concilium generale Conſtantienſe repræſentantibus.

Et antequam fuiſſet ad aliquod divinum officium proceſſum, reverendi in Chriſto patres & domini, domini Xantius Olorenſis, Bernardus Adurenſis epiſcopi præfati domini comitis de Fuxo, necnon trium ſtatuum dominiorum ſuorum procuratores & nuncii ſpeciales, ad præſens Conſtantienſe concilium miſſi ſuper unione & incorporatione ipſorum comitis de Fuxo, & prælatorum, nobilium, & popularium trium ſtatuum fienda cum ipſo concilio, & ipſam unionem & incorporationem principiando, aſcenderunt una cum venerabili viro Petro de Cremona, decretorum doctore, ambonem, ſuper quo negotia, ſententia, decreta publicantur & decernuntur: & produxerunt unam litteram credentiæ in papyro ſigillatam ſigillo impreſſo ipſius comitis; qua littera per ſupradictum dominum Petrum de Cremona de mandato concilii lecta, ſtatim iidem domini epiſcopi ambaſſiatores produxerunt ſucceſſive duo inſtrumenta procurationis, & eorum auctoritate ſigillata ſigillis impendentibus ejuſdem domini comitis de Fuxo. Inſtrumenta procurationum ſimiliter ſucceſſive per eumdem dominum Petrum de Cremona fuerunt lecta ibidem, quorum inſtrumentorum, necnon littera credentiæ, de quibus ſupra fit mentio, inferius deſcribuntur hujuſmodi ſub tenore:

Littera credentiæ Comitis Fuxi.

Reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, dominis cardinalibus, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, ceteriſque prælatis, & aliis in Conſtantia congregatis.

REverendiſſimi in Chriſto patres & domini. Notum facio veſtris reverendiſſimis paternitatibus per præſentes, quod ſuper exſtirpatione ſchiſmatis & unione eccleſiæ orthodoxæ, mitto ad vos dominos meos Conſtantiæ congregatos, reverendos in Chriſto patres & dominos Xanctium Olorenſem, & Bernardum Adurenſem epiſcopos, in ſacra pagina profeſſores, juxta tenorem capitulorum Narbonæ concordatorum, de noſtra intentione plene informatos: vobis humiliter ſupplicans quatenus eorum relationibus, tamquam meis, velitis fidem indubiam adhibere.

Datum Orthęſii, XXIII. menſis Julii, anno a Nativitate Domini MCCCCXVI.

Joannes Comes Fuxi.

Inſtrumentum procurationis domini Comitis Fuxi, & trium ſtatuum dominiorum ſuorum.

In nomine Domini, Amen.

NOverint univerſi, quod coram illuſtri & magnifico principe potentique domino, domino Joanne Dei gratia Comite Fuxi conſtitutis perſonaliter gentibus trium ſtatuum ſui vicecomitatus Bearni, adjunctis etiam aliquibus de vicecomitatu Marſani ad infraſcripta de mandato & ordinatione præfati domini comitis more ſolito congregatis, in quadam congregatione præſentes erant de ſtatu eccleſiaſtico reverendi in Chriſto patres frater Bernardus Adurenſis, frater [a] *Xantius Olorenſis epiſcopi, venerabilis vir dominus Arnoldus de Gratalæuppo licentiatus in decretis, canonicus & archidiaconus Vallis veteris in eccleſia Laſcurenſi, vicariuſque reverendiſſimi in Chriſto patris & domini, domini Petri miſeratione divina* [a] *ſereniſſimi & reverendiſſimi epiſcopi cardinalis de Fuxo vulgariter nuncupati, adminiſtratoriſque perpetui præfatæ eccleſiæ Laſcurenſis, necnon reverendi in Chriſto patres,* [b] *frater . . . . de Luca, ordinis ſancti Benedicti Olorenſis diœceſis; frater Lubaeus, monaſterii ſancti Joannis de Caſtella, ordinis Præmonſtratenſis; frater Petrus monaſterii de Pontealto, ordinis S. Bernardi, Adurenſis diœceſis, abbates ac procuratores abbatum de Sylvalata, & de Reula, Laſcurenſis diœceſis.*

Et de ſtatu Baronum, ſive nobilium aderant ibi nobiles viri dominus [c] *Arelanaudus de Fuxo, D. de Novalliis, Raimundus dominus Dandaulis, Fortanerius dominus de* [d] *Luſtraino, Raimundus Arnoldi dominus* [e] *de Byraſa, Girardus dominus de Gancifcano, Raymundus dominus de* [f] *Goyeſſa barones; necnon domini Joannes* [g] *de Dondulis, dominus Fortanerius* [h] *de Luçon, dominus Petrus Arnoldi de Bearno, dominus Raymundus Arnoldi, dominus de Valentine milites, Arnoldus dominus de* [i] *Boro,* [k] *Fortunaterius dominus Deſſus, & Arnoldus Guillelmi dominus de Dorgurio, ſentiferi.*

Erant inſuper præſentes de ſtatu communitatum Joannes [l] *de Iriculos, & Arnoldus de Varden pro burgo ſive villa de Marlans, Petrus de Nadeos, & magiſter Raymundus Garſia* [m] *de Huntz, pro burgo ſive villa de Orthęſio, Arnoldus Guillelmi de Leduxio, & Petrus de Gotz, pro burgo ſive villa de Oloro,* [n] *Bertrandus de Dinas, & Joannes de Gotz, pro villa ſive burgo de* [o] *Salvateria; Arnoldus dominus de Vero pro Montanea Deſſan; Bertrandus* [p] *Diriert, & Raymundus de la Sala, pro Montanea de Aſpa; Genſorenus de Abbatia, & Joannes Donfraxo, pro Montanea de Barotos: Petrus Arnoldi de Fabrica, & Bertrandus Duprat pro villa* [q] *de Denavavier; Manaldus de la Barjona, & Guillelmus Arnoldi de Abbatia, pro villa de Salmis: Arnoldus* [r] *de Montlaur, & Bernardus* [f] *De iis-augas pro villa de* [t] *Monembro; necnon plures alii viri eccleſiaſtici homines de Paratico, & de communitatibus dictarum terrarum in multitudine copioſa.*

Præfatus dominus comes per organum ſupradicti domini Arnoldi de Grataluppo, denunciari & declarari effectualiter fecit, & mandavit capitula per ambaſſiatores ſive procuratores ſereniſſimorum dominorum regum & principum olim obedientiæ Benedicti Papæ XIII. ex una parte cum ſereniſſimo principe domino Sigiſmundo Dei gratia Romanorum, Ungariæ, Dalmatiæ, &c. rege ſemper Auguſto, & reverendiſſimis in Chriſto patribus dominis archiepiſcopis, epiſcopis, aliiſque honorabilibus viris legatis, nunciis, & procuratoribus congregationis Conſtantienſis in civitate Narbonenſi die XIII. *menſis Decembris, anno a Nativitate Domini* MCCCCXV. *pro exſtirpatione dolendi ſchiſmatis, ac unione ſanctæ matris eccleſiæ inita, firmata & concordata: & qualiter in vim præmiſſorum litteræ convocatoriæ ab eadem congregatione Conſtantienſi emanaverint, atque ad ipſum dominum comitem, aliaſque reges, principes, prælatos, & alias perſonas dictæ olim obedientiæ domini Benedicti Papæ, quæ & debent, & poſſunt in conciliis generalibus intereſſe, pervenerint: continentes in effectu obſecrationem, exhortationem, requiſitionem, convocationem, & monitionem, quod ob*

[a] Al. Xanctius.
[a] Lege, S. R. E. cardinalis.
[b] Mſ. frater Petrus, monaſterii de Luca.
[c] Mſ. Archandus. Infra, Archabaudus. 7 ag. 660. B
[d] Mſ. Dondulis, & mox de Luſtrino.
[e] Mſ. de Cranaſa: & mox de Gancſcano.
[f] Mſ. Goyſſa.
[g] Mſ. Dandulis.
[h] Mſ. de Laſſino.
[i] Al. Boro.
[k] Mſ. Fortanarius.
[l] Mſ. de Jonculos.
[m] Mſ. de Lunez.
[n] Mſ. Bernardus.
[o] Mſ. Salvaterra.
[p] Mſ. Divert.
[q] Mſ. de Navarreux.
[r] Mſ. de Monlaur.
[f] Mſ. Doys Augas.
[t] Mſ. Moneucho.

reverentiam Dei accederent Conſtantiam ad una cum congregatione prædicta ſchiſmata ſedanda, ad unionem eccleſiæ procurandam, ad reformationem ipſius eccleſiæ tam in capite, quam in membris complendam, ad ejectionem dicti domini Benedicti Papæ effectualiter faciendam, ad electionem unici futuri Romani Pontificis procedendum, ac pro aliis cauſis & rationibus, quæ ad generale concilium pertinent & ſpectant. Addendo poſt denunciationem & declarationem prædictorum utile, expediens, ſalutiferum, atque neceſſarium fore pro ipſis & prædictis trium ſtatuum hujuſmodi gentes tranſmittere, ad proſecutionem prædictorum fore procedendum.

Hinc eſt, quod ſuper iis habita matura deliberatione, tractata & conſilio, præfatus dominus Comes, genteſque trium ſtatuum prædictorum ſuperius nominatorum, nomine ipſorum, & abſentium, omnes ſimul, & quilibet ipſorum in ſolidum, melioribus modo & forma, quibus potuerunt & debuerunt, fecerunt, creaverunt, conſtituerunt, & etiam ordinaverunt ſuos veros legitimos & indubitatos ambaſſiatores, procuratores, & negotiorum ſuorum geſtores ſupra nominatos reverendiſſimum in Chriſto patrem dominum Petrum de Fuxo abſentem, reverendos in Chriſto patres Xantium Oloronſem, & Bernardum Adurenſem epiſcopos præſentes, & quemlibet ipſorum in ſolidum: ita quod non ſit melior conditio occupantis, ſed quod per unum inceptum fuerit, per alium proſequi valeat & finiri, ſpecialiter & expreſſe ad comparendum nomine ipſius domini Comitis, & aliarum prædictarum gentium hujuſmodi trium ſtatuum in civitate Conſtantienſi, & alibi, ubi expediens fuerit, & una cum præfatis dominis regibus & principibus, prælatis, & aliis olim obedientiæ dicti domini Benedicti, olim Joannis, olim Gregorii, ita ut ex omnibus unum generale ovile totius Chriſtianitatis fiat; necnon ad ſedandum & exſtirpandum ſchiſma & hæreſes, ad unionem eccleſiæ procurandam, ad reformationem ipſius eccleſiæ, tam in capite, quam in membris faciendam, ad electionem unici Romani Pontificis procedendum, ad petendum ab eodem unico Romano Pontifice gratias, confirmationes, habilitationes, abſolutiones a cenſuris eccleſiaſticis, indulgentias, diſpenſationes matrimoniales, & alias tam proprio domino comite, & aliis perſonis ſupradictis, & tam nomine ipſius domini comitis, quam ipſorum, dum tamen unicus eligatur Romanus Pontifex, & ad illas cauſas, & negotia quæ ad generale concilium pertinent & ſpectant, tractandum & exercendum: necnon ad exſequendum, complendum, faciendum, fineque debito terminandum, ponendum omnia & ſingula contenta in capitulis, & litteris convocatoriis ſuperius nominatis, cum dependentibus, emergentibus & connexis: Dantes & concedentes iiſdem dominorum ambaſſiatoribus & procuratoribus, & cuilibet eorum in ſolidum plenam & liberam poteſtatem ſuper præmiſſis omnibus, & ſingulis & ea tangentibus cum præfatis dominis regibus, principibus, prælatis & aliis perſonis obedientiæ olim domini Benedicti, necnon cum ſupranominato domino Romanorum rege, aliiſque regibus, principibus, prælatis, cæteriſque perſonis obedientiæ olim Joannis, & Gregorii nuncupatorum, ſeu eorum ambaſſiatoribus & procuratoribus conveniendum in unum & generale concilium eccleſiæ convocandum, faciendum, uniendum, congregandum, tractandum, firmandum, intereſſendum, jurandum, & concludendum, unum, duo, vel plures procuratores ſubſtituendum, & ipſos, & ipſorum quemlibet revocandum, & ſingula ac omnia alia faciendum, expediendum, quæ in præmiſſis & circa præmiſſa fuerint neceſſaria, ſeu etiam opportuna, etiamſi talia fuerint, quæ mandatum exigant magis ſpeciale; promittendo ſe habere perpetuo ratum, firmum, atque gratum quidquid per eorum dictos procuratores aut ſubſtitutos hujuſmodi, aut eorum alterum in præmiſſis, & cauſa præmiſſa, cum dependentiis, emergentiis & connexis actum fuerit, ſive geſtum ſub hypotheca & obligatione omnium bonorum ſuorum præſentium & futurorum. De quibus omnibus & ſingulis ſupranominatis dicti domini Comes, genteſque trium ſtatuum ſupranominatorum requiſierunt me notarium publicum infraſcriptum, quod de iis quæ dicta ſunt, & eorum quolibet, unum aut plura conficerem publica inſtrumenta. Quæ fuerunt facta in refectorio conventus Prædicatorum Orthefii. Præſentibus nobilibus viris dominis Gratiano de Acrimonte domino [a] Das, Archabundo de Campena domino [b] Dainio militibus, & venerabilibus viris dominis Arnaldo de Abbatia, Bertrando de Domonova canonicis eccleſiæ Oloronenſis, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Et me Bernardo de Platea clerico Laſcurenſis diœceſis Apoſtolica auctoritate, ac generali in omnibus terris & dominationibus dicti domini Comitis Fuxi, notario, qui præmiſſis omnibus & ſingulis, dum ſic, ut præfertur, fierent & agerentur, una cum prænominatis teſtibus præſens fui, eaque recepi, ſcripſi & publicavi, ſignumque meum ſolitum, facta prius diligenti collatione, manu mea propria appoſui requiſitus & rogatus, in fidem & teſtimonium ſingulorum præmiſſorum.

[a] Al. Daus.

[b] Al. Damio.

Procuratorium trium ſtatuum dominiorum Comitis Fuxi.

In nomine Chriſti. Amen.

NOverint univerſi quod cum de mandato illuſtris magnifici principis, & potentis viri domini noſtri Dei gratia Comitis Fuxi, vicecomitis Bearni, Caſtribani, Morſoni, Guardani, gentes trium ſtatuum dicti comitatus congregata exſtitiſſent in capitulo Monaſterii de Fuxo ordinis ſancti Auguſtini, Appamienſis diœceſis, in qua quidem congregatione præſentes erant de ſtatu eccleſiaſtico magiſter Guillelmus de [c] Negueriis licentiatus in artibus, dominus Ardus Papini, canonicus & Prior clauſtralis dicti monaſterii, vice & nomine, ac vicarii (ut dixerunt) reverendi in Chriſto patris & domini Guillelmi abbatis dicti [d] monaſterii Monſtazalis, dominus Jacobus Margos monachus, vicariuſque reverendi in Chriſto patris & domini Petri abbatis monaſterii de Bakone ordinis Ciſtercienſis, Mirapicenſis diœceſis, frater Raimundus Borcelli canonicus & vicarius reverendi in Chriſto patris & domini domini Jacobi abbatis monaſterii Combelongæ ordinis Præmonſtratenſis Conſeranenſis diœceſis.

Et de ſtatu baronum, ſive nobilium aderant ibidem præſentes nobiles viri dominus Joannes de Fuxo, dominus de [e] Pavaca; Almainus de Rupeforti, dominus de Druacho; Bernardus de Villamaro, dominus ſancti Pauli de Garco; Joannes de [f] Armana, dominus de Armana: Bernardus Sequeti, dominus de Calvomonte; Fortanerius de [g] Dribano, dominus de Monteacuto, milites; necnon nobiles Hugo de [h] Dordaro dominus de Caſanova; Jordanus de [i] Biſſato; Guillelmus de [k] Magloſio dominus de Bervcyolio; Ardemarius de Aura dominus de Bria, Bernardus de Lobenchiis, Boſianus de Rupeforti, Petrus de Noalhis, Bernardus de Gaſſioti dominus Belleladienſis, domicelli.

Erant inſuper præſentes de ſtatu communitatum comitatus, Raimundus Caroli, Bernardus Badonis, Arnoldus de Villacone conſules loci de Fuxo, magiſter Joannes de Lauzonis notarius, nomine & vice conſu-

[c] Mſs. Noguerius.

[d] Lege ex mſſ. dicti monaſterii: nobilis Jordanus de Biſſato, nomine & vice ejus fratris, reverendi in Chriſto patris domini Petri Rogerii, abbatis monaſterii Monſtraſalenſis, [illegible] diœceſis, ad infraſcripta poteſtatem habens, ut aſſerit:

[e] Mſs. Panaca.

[f] Mſ. Arvenna.

[g] Mſs. Durbano.

[h] Mſ. Jordano.

[i] Mſ. Buſſato.

[k] Mſ. Miglioſio dominus de [illegible].

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXV. CONCILII.

lum de Aquis, Joannes [a] Gembaut conſul loci Bor...... A Cor....... Bernardus Majoris conſul loci de [b] Vicedelles, Joannes Capri conſul loci de [c] Neronctis, Petrus d. Gardua, Arnoldus Favuria conſules loci de Vaſtitaſororum; Raimundus Solarii, Armandus de [d] Guillamacho conſules loci de [e] Manzoazili, Petrus de Bovana conſul loci de [f] Samarco, Petrus de Manſo conſul loci de Vordis, Raimundus [g] Verceri conſul dicti loci de Dalmazano, Stephanus de [h] Polliso conſul loci de Baſtitapulcuſplanis: Bernardus de [i] Scapusfuezz, conſul de ſancto Eparcio. magiſter Joannes Brandin, nomine viceconſulum de Savardono, Blaſius Rotli, [k] Joannes Rubei, conſul loci de Mazeriis · Petrus Madio, Joannes Adde [l] conſul loci de Montealto, Bernardus Arnauli, Petrus [m] Paticelli, conſules loci de Varillis: Joannes de Locania conſul loci de Monsegalbardo; Vitalis Arnoldi conſul loci de [n] Sanaro; Arnoldus de Peyrati conſul loci de [o] Canaarata; necnon etiam plures alii viri eccleſiaſtici, nobiles & communitates dicti comitatus in multitudine copioſa, & de mandato ejuſdem domini Comitis per organum diſcreti viri magiſtri Petri [p] Roberico juriſperiti judicis ordinarii, & majoris dicti comitatus, denunciata & declarata fuerunt effectualiter capitula per ambaſſiatores & procuratores ſereniſſimorum dominorum regum & principum olim obedientia dicti domini Benedicti Papa XIII. ex una parte, & ſereniſſimo principe domino Sigiſmundo Dei gratia Romanorum & Ungariæ, &c. rege ſemper Auguſto, & reverendiſſimis in Chriſto patribus dominis archiepiſcopo, &c. aliiſque venerabilibus viris legatis, nunciis & procuratoribus congregationis Conſtantienſis in civitate Narbonenſi die XIII. Decembris anno proxime elapſo pro exſtirpatione dolendi ſchiſmatis, & unione ſanctæ matris eccleſiæ, &c. ut ſupra in altero, [q] parum aut nihil mutato.

Acta fuerunt hæc in dicto capitulo dicti monaſterii de Fuxo die XVIII. menſis Auguſti ſub anno a Nativitate domini MCCCCXVI. Indictione IX. & ſede Apoſtolica vacante præſentibus diſcretis viris magiſtro Petro de [r] Robaureo ſupradicto judice, Jacobo de [s] Monteſſiano theſaurario, magiſtro Ugone [t] Veroni dicti comitatus, & nobili Arnoldo Willelmi de Lobenchis, domicello, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

D *Et me Joanne Sartoris, curia Appamienſis publica auctoritate Apoſtolica & imperiali notario, qui præmiſſis omnibus & ſingulis, dum ſic, ut præfertur, agerentur & fierent, una cum prænominatis teſtibus præſens fui, eaque omnia & ſingula ſupradicta recepi, publicavi, & in hanc publicam formam redegi; ſed aliis occupatus negotiis, per alium mihi fidum ſcribi feci, & facta collatione diligenti, hic me ſubſcripſi, & ſigno meo ſolito, quo utor, auctoritatibus prædictis, ſignavi requiſitus & rogatus in teſtimonium præmiſſorum.*

Sartoris.

Quibus quidem litteris credentiæ, inſtrumentis conſtitutionum procuratorum, de quibus ſupra mentio habetur, lectis, reverendus pater frater Xanctius epiſco- **E** *pus Olorenſis in ambone adhuc exſiſtens pro convocatione & unione hujuſmodi benigne facienda incepit facere ſermonem ad ſynodum prædictam aſſumens pro themate ſuo hoc, videlicet,* Congregavit bonos & malos Matth. 22. cap. *Quo ſermone completo, dixit & expoſuit: Nos oratores & procuratores magnifici comitis de Fuxo triumque ſtatuum ſuorum dominorum, volentes & intendentes adimplere conventionem Narbonæ initam inter ſereniſſimum principem & dominum dominum Sigiſmundum Romanorum & Ungariæ regem, ac procuratores & nuncios dominorum regum Caſtellæ, Arragonum & Navarræ, necnon illuſtriſſimorum* **A** *principum dominorum Fuxi & Armeniaci comitum partibus ex altera; & propterea præſentaſſent ſe in hoc loco coram congregatione prædicta, offerentes ſe ad exſequendam dictam conventionem, & omnia & ſingula contenta in ea. Et ſic nunc attendentes quod in præfato capitulo dictæ conventionis continetur, quod convocatio fiat per prælatos, cæteroſque viros eccleſiaſticos hujus congregationis per litteras, quæ dirigantur ad dominos principes, & alios de obedientia domini Benedicti XIII. in ſua obedientia ſic nuncupati. Et vice verſa quod præfati principes & alii de obedientia domini Benedicti facient litteras convocatorias ad vos dominos, vel per ſuos procuratores, vel ambaſſiatores mittendos, vos hic in Conſtantia congregatos convoca-* **B** *bunt. Et attento etiam quod convocatoria littera pro parte veſtra magnifico comiti de Fuxo, & aliis de obedientia domini Benedicti præſtatæ fuerunt, volumus & nos ſatisfacere dicto capitulo.*

Quibus quidem dictis & expoſitis reverendus pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis aſcendit ambonem, & de mandato & voluntate concilii incepit legere litteras convocatorias alta & intelligibili voce prædictas, quarum tenor ſequitur talis:

Miſeratione divina epiſcopi, preſbyteri, & diaconi cardinales, patriarcha, archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, decani, præpoſiti, archidiaconi, aliique eccleſiarum, & monaſteriorum, &c. ut ſupra, die quarta menſis Julii [a] anni præteriti.

Qua littera convocationis lecta uſque ad tertiam **C** *partem, vel circiter, ſynodus præfata habuit eam pro lecta totaliter. Et ſtatim prædicti domini epiſcopi, & ambaſſiatores, per organum dicti domini Xanctii reſpondendo legebant in hunc modum:*

Nos oratores & procuratores magnifici Comitis de Fuxo triumque ſtatuum ſuorum dominorum, cui quidem capitulo ſatisfacientes convocamus vos omnes prælatos & cæteros dominos de hac congregatione juxta tenorem dicti capituli.

Qua lecta ſchedula, reverendiſſimus in Chriſto pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis pro parte dictæ ſynodi, publice, alta & intelligibili voce unam aliam ſchedulam infraſcripti tenoris reſpondendo legebat:

D *Nos miſeratione divina epiſcopi, preſbyteri, & diaconi cardinales, patriarcha, archiepiſcopi, epiſcopi, prælati & cæteri hic congregati, acceptamus & offerimus nos paratos ſine dilatione quacumque ad procedendum ad ulteriora. Et inſuper requirimus vos oratores & procuratores prædictos quatenus ad unionem faciendam nobiſcum procedatis juxta tenorem tertii capituli conventionis prædictæ, quæ talis eſt, ut ſequitur:*

Tertio quod præfatis de obedientia dicti domini Benedicti XIII. ſic per ejus obedientiam, ut præfertur, nuncupati venientibus ad Conſtantiam ſtatim fiat unio eorumdem ad dictum concilium Conſtantienſe, ſicque, &c. *pro faciendo univerſale concilium, ut ſupra habetur.*

E *Quibus ſic peractis, dominus Xanctius epiſcopus Olorenſis, nominibus quibus ſupra, publice, alta & intelligibili voce, legit ſchedulam unionis dictorum ambaſſiatorum cum dicta ſynodo, hujuſmodi ſub tenore:*

Nos oratores & procuratores prædicti dicto nomine unimus nos vobis juxta tenorem capituli antecedentis. Et ſtatim dominus archiepiſcopus Mediolanenſis de mandato ſynodi præfatæ publice legebat ſchedulam acceptationis unionis prædictæ ſub his verbis.

Nos prælati, &c. *congregati, ut ſupra, dictam unionem veſtram acceptamus, & vobis oratoribus & procuratoribus præfatis dicto nomine juxta dicti capituli tenorem unimus.*

[a] Mſs. Gembaut conſul loci de Bemo · Bernardus, &c.
[b] Mſs. Vicedeſſes.
[c] Mſs. Monteneubus.
[d] Mſs. Guillamaro.
[e] Mſs. Manſionzilis.
[f] Mſs. Savarnato.
[g] Mſs. Mercerii.
[h] Mſs. Poliſio.
[i] Mſs. Schoprſurze.
[k] Mſs. conſules.
[l] Mſs. conſules.
[m] Mſs. Parrolli.
[n] Mſs. Sanaria.
[o] Mſs. Camarata.
[p] Mſs. de Roboreo.
[q] Hoc eſt, ut in procuratorio comitis Fuxi, ſuperius proxime poſito.
[r] Mſs. ut ſupra, Roboreo.
[s] Mſs. Monteſſilono.
[t] Mſs. Ferrin procuratore dicti, &c.
[a] Mſs. anni præteritis: Hæ litteræ convocatoriæ ſunt in ſeſſione XXII. pag. 622. C.

reverentiam Dei accederent Conſtantiam ad una cum congregatione prædicta ſchiſmata ſedanda, ad unionem eccleſiæ procurandam, ad reformationem ipſius eccleſiæ tam in capite, quam in membris complendam, ad ejectionem dicti domini Benedicti Papæ efficaliter faciendam, ad electionem unici futuri Romani Pontificis procedendum, ac pro aliis cauſis & rationibus, quæ ad generale concilium pertinent & ſpectant. Addendo poſt denunciationem & declarationem prædictorum utile, expediens, ſalutiferum, atque neceſſarium fore pro ipſis & prædictis trium ſtatuum hujuſmodi gentes tranſmittere, ad proſecutionem prædictorum fore procedendum.

Hinc eſt, quod ſuper iis habita matura deliberatione, tractatu & conſilio, præfatus dominus Comes, gentesque trium ſtatuum prædictorum ſuperius nominatorum, nomine ipſorum, & abſentium, omnes ſimul, & quilibet ipſorum in ſolidum, melioribus modo & forma, quibus potuerunt & debuerunt, fecerunt, creaverunt, conſtituerunt, & etiam ordinaverunt ſuos veros legitimos & indubitatos ambaſſiatores, procuratores, & negotiorum ſuorum geſtores ſupra nominatos reverendiſſimum in Chriſto patrem dominum Petrum de Fuxo abſentem, reverendos in Chriſto patres Xancium Olorenſem, & Bernardum Adurenſem epiſcopos præſentes, & quemlibet ipſorum in ſolidum: ita quod non ſit melior conditio occupantis, ſed quod per unum inceptum fuerit, per alium proſequi valeat & finiri, ſpecialiter & expreſſe ad comparendum nomine ipſius domini Comitis, & aliarum prædictarum gentium hujuſmodi trium ſtatuum in civitate Conſtantienſi, & alibi, ubi expediens fuerit, & una cum præfatis dominis regibus & principibus, prælatis, & aliis olim obedientiæ dicti domini Benedicti, olim Joannis, olim Gregorii, ita ut ex omnibus unum generale ovile totius Chriſtianitatis fiat; necnon ad ſedandum & exſtirpandum ſchiſma & hæreſes, ad unionem eccleſiæ procurandam, ad reformationem ipſius eccleſiæ, ſam in capite, quam in membris faciendam, ad electionem unici Romani Pontificis procedendum, ad petendum ab eodem unico Romano Pontifice gratias, confirmationes, habilitationes, abſolutiones a cenſuris eccleſiaſticis, indulgentias, diſpenſationes matrimoniales, & alias tam proprio domino comite, & aliis perſonis ſupradictis, & tam nomine ipſius domini comitis, quam ipſorum, dum tamen unicus eligatur Romanus Pontifex, & ad illas cauſas, & negotia quæ ad generale concilium pertinent & ſpectant, tractandum & exercendum: necnon ad exſequendum, complendum, faciendum, fineque debito terminandum, ponendum omnia & ſingula contenta in capitulis, & litteris convocatoriis ſuperius nominatis, cum dependentibus, emergentibus & connexis: Dantes & concedentes eiſdem dominorum ambaſſiatoribus & procuratoribus, & cuilibet eorum in ſolidum plenam & liberam poteſtatem ſuper præmiſſis omnibus, & ſingulis & ea ſangeneibus cum præfatis dominis regibus, principibus, prælatis & aliis perſonis obedientiæ olim domini Benedicti, necnon cum ſupranominato domino Romanorum rege, aliiſque regibus, principibus, prælatis, ceteriſque perſonis obedientiæ olim Joannis, & Gregorii nuncupatorum, ſeu eorum ambaſſiatoribus & procuratoribus conveniendum in unum & generale concilium eccleſiæ convocandum, faciendum, uniendum, congregandum, tractandum, firmandum, intereſſendum, jurandum, & concludendum, unum, duo, vel plures procuratores ſubſtituendum, & ipſos, & ipſorum quemlibet revocandum, & ſingula ac omnia alia faciendum, expediendum, quæ in præmiſſis & circa præmiſſa fuerint neceſſaria, ſeu etiam opportuna, etiamſi talia fuerint, quæ mandatum exigant magis ſpeciale; promittendo ſe habere perpetuo ratum, firmum, atque gratum quidquid per eorum dictos procuratores aut ſubſtitutos hujuſmodi, aut eorum alterum in præmiſſis, & cauſa præmiſſa, cum dependentiis, emergentiis & connexis actum fuerit, ſive geſtum ſub hypotheca & obligatione omnium bonorum ſuorum præſentium & futurorum. De quibus omnibus & ſingulis ſupranominatis dicti domini Comes, genteſque trium ſtatuum ſupranominatorum requiſierunt me notarium publicum infraſcriptum, quod de iis quæ dicta ſunt, & eorum quolibet, unum aut plura conficerem publica inſtrumenta. Quæ fuerunt facta in refectorio conventus Prædicatorum Orthiſii. Præſentibus nobilibus viris dominis Gratiano de Acrimonte domino [a] Dat, Archabundo de Campena domino [b] Dainio militibus, & venerabilibus viris dominis Arnaldo de Abbatia, Bertrando de Domonova canonicis eccleſiæ Oleronenſis, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Et me Bernardo de Platea clerico Laſcurenſis diœceſis Apoſtolica auctoritate, ac generali in omnibus terris & dominationibus dicti domini Comitis Fuxi, notario, qui præmiſſis omnibus & ſingulis, dum ſic, ut præfertur, fierent & agerentur, una cum prænominatis teſtibus præſens fui, eaque recepi, ſcripſi & publicavi, ſignumque meum ſolitum, facta prius diligenti collatione, manu mea propria appoſui requiſitus & rogatus, in fidem & teſtimonium ſingulorum præmiſſorum.

Procuratorium trium ſtatuum dominiorum Comitis Fuxi.

In nomine Chriſti. Amen.

NOverint univerſi quod cum de mandato illuſtris magnifici principis, & potentis viri domini noſtri Dei gratia Comitis Fuxi, vicecomitis Bearni, Caſtribani, Morſoni, Guardani, gentes trium ſtatuum dicti comitatus congregatæ exſtitiſſent in capitulo Monaſterii de Fuxo ordinis ſancti Auguſtini, Appamienſis diœceſis, in qua quidem congregatione præſentes erant de ſtatu eccleſiaſtico magiſter Guillelmus de [c] Neguerius licentiatus in artibus, dominus Arnaldus Pupini, canonicus & Prior clauſtralis dicti monaſterii, vice & nomine, ac vicarii (ut dixerunt) reverendi in Chriſto patris & domini Guillelmi abbatis dicti [d] monaſterii Monſtazalis, dominus Jacobus Margot monachus, vicariuſque reverendi in Chriſto patris & domini Petri abbatis monaſterii de Bakone ordinis Ciſtercienſis, Mirapicenſis diœceſis, frater Raimundus Borcelli canonicus & vicarius reverendi in Chriſto patris & domini domini Jacobi abbatis monaſterii Cobelonge ordinis Præmonſtratenſis Conſeranenſis diœceſis.

Et de ſtatu baronum, ſive nobilium aderant ibidem præſentes nobiles viri dominus Joannes de Fuxo, dominus de [e] Pavasa: Almarinus de Rupeforti, dominus de Durnacho; Bernardus de Villamuro, dominus ſancti Pauli de Garco; Joannes de [f] Armana, dominus de Armana; Bernardus Sequeti, dominus de Calvomonte; Fortanerius de [g] Dribano, dominus de Monteacuto, milites; necnon nobiles Hugo de [h] Dordaco dominus de Caſanova; Jordanus de [i] Biſſato; Guillelmus de [k] Magloſio dominus de Berveyolio; Ardemarius de Aura dominus de Bria; Bernardus de Lobenchiis, Beſianus de Rupeforti, Petrus de Noalhiis, Bernardus de Gaſſioti dominus Belleludenſis, domicelli.

Erant inſuper præſentes de ſtatu communitatum comitatus, Raimundus Caroli, Bernardus Badonis, Arnoldus de Villacone conſules loci de Fuxo, magiſter Joannes de Lanzonis notarius, nomine & vice conſu-

[a] Al. Dant.

[b] Al. Damo.

[c] Mſſ. Nogueriis.

[d] Lege ex mſſ. dicti monaſterii, videlicet Jordanus de Iſſato, nomine & vice ejus fratris, reverendi in Chriſto patris domini Petri Rogerii, abbatis monaſterii Monſtraſalenſis, Rivenſis diœceſis, ad infraſcripta poteſtatem habens, ut aſſerit.

[e] Mſſ. Panaſo.

[f] Mſ. Arvana.

[g] Mſſ. Durbano.

[h] Mſ. Iordato.

[i] Mſ. Luſſato.

[k] Mſ. Magloſio dominus de Vvarnoſio.

Anno Christi 1416. Sess. XXV. Concilii.

lum de Aquis, Joannes [a] Gembaut conſul loci Bor...... Cor....... Bernardus Majoris conſul loci de [b] Vicedelles, Joannes Caprei conſul loci de [c] Neroušlis, Petrus de Gardua, Arnoldus Favaria conſules loci de Vaſtitaſororum: Raimundus Solarii, Armandus de [d] Guillamacho conſules loci de [e] Manzoazili, Petrus de Bovana conſul loci de [f] Samarco, Petrus de Manſo conſul loci de Vordis, Raimundus [g] Verceriï conſul dicti loci de Dalmazano, Stephanus de [h] Pollico conſul loci de Baſtitapulenſplanis: Bernardus de [i] Scapuesveze, conſul de ſancto Eparcio; magiſter Joannes Branden, nomine viceconſulum de Savardono, Blaſius Roelli, [k] Joannes Rubei, conſul loci de Mazeriis: Petrus Madio, Joannes Adde [l] conſul loci de Montealto, Bernardus Arnauli, Petrus [m] Patiselli, conſules loci de Varilles: B *Joannes de Locania conſul loci de Montegalhardo, Vitalis Arnoldi conſul loci de [n] Sanaro; Arnoldus de Peyrasi conſul loci de [o] Camarata, necnon etiam plures alii viri eccleſiaſtici, nobiles & communitates dicti comitatus in multitudine copioſa, & de mandato ejuſdem domini Comitis per organum diſcreti viri magiſtri Petri [p] Roberico juriſperiti judicis ordinarii, & majoris dicti comitatus, denunciata & declarata fuerunt effectualiter capitula per ambaſſiatores & procuratores sereniſſimorum dominorum regum & principum olim obedientia dicti domini Benedicti Papæ XIII. ex una parte, & sereniſſimo principe domino Sigiſmundo Dei gratia Romanorum & Ungariæ,* &c. *rege ſemper Auguſto, & reverendiſſimis in Chriſto patribus dominis archiepiſcopo,* &c. *aliiſque venera-* C *bilibus viris legatis, nunciis & procuratoribus congregationis Conſtantienſis in civitate Narbonenſi die* XIII. *Decembris anno proxime elapſo pro exſtirpatione dolendi ſchiſmatis, & unione ſanctæ matris eccleſiæ, &c.* ut ſupra in altero, [q] parum aut nihil mutato.

Acta fuerunt hæc in dicto capitulo dicti monaſterii de Fuxo die XVIII. *menſis Auguſti ſub anno a Nativitate domini* MCCCCXVI. *Indictione* IX. *& ſede Apoſtolica vacante præſentibus diſcretis viris magiſtro Petro de [r] Robaureo ſupradicto judice, Jacobo de [ſ] Monteſpiano theſaurario, magiſtro Ugone [t] Veroni dicti comitatus, & nobili Arnoldo Willelmi de Lobenchis, domicello, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.*

D *Et me Joanne Sartoris, curiæ Appamienſis publico auctoritate Apoſtolica & imperiali notario, qui præmiſſis omnibus & ſingulis, dum ſic, ut præfertur, agerentur & fierent, una cum prænominatis teſtibus præſens fui, eaque omnia & ſingula ſupradicta recepi, publicavi, & in hanc publicam formam redegi; ſed aliis occupatus negotiis, per alium mihi fidum ſcribi feci, & facta collatione diligenti, hic me ſubſcripſi, & ſigno meo ſolito, quo utor, auctoritatibus prædictis, ſignavi requiſitus & rogatus in teſtimonium præmiſſorum.*

Sartoris.

Quibus quidem litteris credentiæ, inſtrumentis conſtitutionum procuratorum, de quibus ſupra mentio habetur, lectis, reverendus pater frater Xanctius epiſco- E *pus Olorenſis in ambone adhuc exſiſtens pro convocatione & unione hujuſmodi benigne facienda incepit facere ſermonem ad ſynodum prædictam aſſumens pro themate ſuo hoc, videlicet,* Congregavit bonos & malos Matth. 22. cap. *Quo ſermone completo, dixit & expoſuit: Nos oratores & procuratores magnifici comitis de Fuxo triumque ſtatuum ſuorum dominiorum, volentes & intendentes adimplere conventionem Narbonæ initam inter sereniſſimum principem & dominum dominum Sigiſmundum Romanorum & Ungariæ regem, ac procuratores & nuncios dominorum regum Caſtellæ, Arragonum & Navarræ, necnon illuſtriſſimorum*

A *principum dominorum Fuxi & Armeniaci comitum partibus ex altera; & propterea præſentaſſent ſe in hoc loco coram congregatione prædicta, offerentes ſe ad exſequendam dictam conventionem, & omnia & ſingula contenta in ea. Et ſic nunc attendentes quod in præfato capitulo dictæ conventionis continetur, quod convocatio fiat per prælatos, ceteroſque viros eccleſiaſticos hujus congregationis per litteras, quæ diriguntur ad dominos principes, & alios de obedientia domini Benedicti XIII. in ſua obedientia ſic nuncupati. Et vice verſa quod præfati principes & alii de obedientia domini Benedicti faciant litteras convocatorias ad vos dominos, vel per ſuos procuratores, vel ambaſſiatores mittendos, vos hic in Conſtantia congregatos convocabunt. Et attento etiam quod convocatoria littera pro* B *parte veſtra magnifico comiti de Fuxo, & aliis de obedientia domini Benedicti præſentata fuerunt, volumus & nos ſatisfacere dicto capitulo.*

Quibus quidem dictis & expoſitis reverendus pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis aſcendit ambonem, & de mandato & voluntate concilii incepit legere litteras convocatorias alta & intelligibili voce prædictas, quarum tenor ſequitur talis:

Miſeratione divina epiſcopi, preſbyteri, & diaconi cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, decani, præpoſiti, archidiaconi, aliique eccleſiarum, & monaſteriorum, &c. ut ſupra, die quarta menſis Julii [a] anni præteriti.

Qua littera convocationis lecta uſque ad tertiam C *partem, vel circiter, ſynodus præfata habuit eam pro lecta totaliter. Et ſtatim prædicti domini epiſcopi, & ambaſſiatores, per organum dicti domini Xanctii reſpondendo legebant in hunc modum:*

Nos oratores & procuratores magnifici Comitis de Fuxo triumque ſtatuum ſuorum dominiorum, cui quidem capitulo ſatisfacientes convocamus vos omnes prælatos & ceteros dominos de hac congregatione juxta tenorem dicti capituli.

Qua lecta ſchedula, reverendiſſimus in Chriſto pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis pro parte dictæ ſynodi, publice, alta & intelligibili voce unam aliam ſchedulam infraſcripti tenoris reſpondendo legebat:

D *Nos miſeratione divina epiſcopi, preſbyteri, & diaconi cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, prælati & ceteri hic congregati, acceptamus & offerimus nos paratos ſine dilatione quacumque ad procedendum ad ulteriora. Et inſuper requirimus vos oratores & procuratores prædictos quatenus ad unionem faciendam nobiſcum procedatis juxta tenorem tertii capituli conventionis prædictæ, quæ talis eſt, ut ſequitur:*

Tertio quod præfatis de obedientia dicti domini Benedicti XIII. ſic per ejus obedientiam, ut præfertur, nuncupati venientibus ad Conſtantiam ſtatim fiat unio eorumdem ad dictum concilium Conſtantienſe, ſicque, &c. *pro faciendo univerſale concilium, ut ſupra habetur.*

E *Quibus ſic peractis, dominus Xanctius epiſcopus Olorenſis, nominibus quibus ſupra, publice, alta & intelligibili voce, legit ſchedulam unionis dictorum ambaſſiatorum cum dicta ſynodo, hujuſmodi ſub tenore:*

Nos oratores & procuratores prædicti dicto nomine unimus nos vobis juxta tenorem capituli antecedentis. Et ſtatim dominus archiepiſcopus Mediolanenſis de mandato ſynodi præfatæ publice legebat ſchedulam acceptationis unionis prædictæ ſub his verbis.

Nos prælati, &c. congregati, ut ſupra, dictam unionem veſtram acceptamus, & vobis oratoribus & procuratoribus præfatis dicto nomine juxta dicti capituli tenorem unimus.

[a] Mſs. Gembaut conſul loci de Bemn: Bernardus, &c.
[b] Mſs. Vitedeſſes.
[c] Mſs. Moroucher.
[d] Mſs. Guillamato.
[e] Mſs. Monſoncellis.
[f] Mſs. Samarcato.
[g] Mſs. Mercerii.
[h] Mſs. Paleo.
[i] Mſs. Scbapeſorze.
[k] Mſs. conſules.
[l] Mſs. conſules.
[m] Mſs. Parcelli.
[n] Mſs. Sanato.
[o] Mſs. Comarara.
[p] Mſs. de Roborato.
[q] Hoc eſt, ut in procuratorio comitis Fuxi, ſuperius proxime poſito.
[r] Mſs. ut ſupra, Roboreo.
[ſ] Mſs. Monpellano.
[t] Mſs. Peroni procuratore dicti, &c.
[a] Mſs. anni præteriti: Hæ litteræ convocatoriæ ſunt in ſeſſione XXII. pag. 621. C.

Quibus ſic, ut præfertur, factis, de mandato concilii fuit reſponſum per dominos ad hoc deputatos, videlicet reverendiſſimos patres dominos Antonium epiſcopum Concordienſem pro Italica, Joannem protonotarium de Trembleyo pro Gallicana, Gundiſalvum de ſancta Maria pro Hiſpanica, Patricium epiſcopum Cortagenſem pro Anglicana, Nicolaum Merſeburgenſem pro Germanica, & Joannem epiſcopum Oſtienſem cardinalem nomine cardinalium, per verbum, Placet.

Super quibus lectis & approbatis, ac incorporatione & unione factis & geſtis, omnibuſque aliis & ſingulis, venerabiles viri domini Henricus de Piro, & Joannes de Scribanis promotores, &c. *a reverendis dominis ſanctæ ſedis Apoſtolicæ protonotariis, cæteriſque notariis ſanctæ ſynodi Conſtantienſis petierunt nominibus procuratoriis unum vel plura, publicum & publica, inſtrumentum & inſtrumenta.*

Tandem reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Franciſcus cardinalis Florentinus pro recommendatione ipſorum ambaſſiatorum, & domini comitis de Fuxo, & omnium illorum, qui ipſos ambaſſiatores huc ad concilium Conſtantienſe miſerunt, levavit ſe in medium, & aſſumpſit pro ejus themate hæc verba, Congregationes aquarum appellavit maria, &c. *& fecit pulcram collationem, recommendando comitem de Fuxo, & dominia ſua, & homines quorumcumque ſtatuum, de bona perſeverantia & diligentia, & ipſos ambaſſiatores de laboribus*, &c. *Recommendatione hujuſmodi facta, fuit cantatus pſalmus*, Te Deum laudamus, *per omnes de concilio. Quo cantato, alta voce fuit inceptum officium Miſſæ de ſancto Spiritu per reverendum patrem dominum epiſcopum Merſeburgenſem. Et poſt officium Miſſæ more aliarum ſeſſionum fuerunt lecta litania cum introitu*, Exaudi nos Domine, &c. *hymnus*, Veni creator Spiritus, &c. *& diverſis collectis, & evangelio*, Dixit Simon Petrus ad Jeſum.

Quibus factis, prælibatus reverendus pater dominus archiepiſcopus Mediolanenſis reaſcendit ambonem una cum domino Petro de [a] *Braconia, & ibidem exiſtentibus dominis Xanctio Olorenſe, & Bernardo Adurenſi epiſcopis ambaſſiatoribus prædictis, idem dominus epiſcopus Olorenſis legebat ſchedulam confirmationis capitulorum initorum inter ipſos & concilium Conſtantienſe, hujuſmodi ſub tenore:*

Nos Petrus miſeratione divina cardinalis de Fuxo, Xanctius Olorenſis, & Bernardus Adurenſis epiſcopi, procuratores & ambaſſiatores magnifici comitis de Fuxo, & trium ſtatuum dominiorum, ſive comitatuum ſuorum dictis nominibus, & quolibet ipſorum nomine, omnibuſque aliis, quibus validius & efficacius poſſumus & valemus, omnia & ſingula decreta & ſtatuta, ac proteſtationes, necnon conventiones, & pacta per ſacroſanctam generalem ſynodum Conſtantienſem nobiſcum dictis nominibus facta & edita, & nunc ſunt ſerioſius lecta, ipſa habentes pro ſufficienter expreſſis, & ſolemniter repetitis, vice & nomine domini noſtri comitis, ac omnium dominiorum & terrarum ſuarum acceptamus, aſſentimus, approbamus, & ſolemniter confirmamus, & ſolemniter confirmamus. Et ſimiliter ſicut ipſa ſynodus proteſtata eſt, quod non intendit recedere a capitulis in civitate Narbonenſi concordatis, de quibus in decreto præſentis ſynodi nunc de proximo edito, quod hic volumus habere pro expreſſo, & ſpecifice declarato, facta extitit mentio ſpecialis: Ita & nos dictis nominibus & quolibet eorum ſolemniter proteſtamur.

Qua ſchedula cum proteſtatione ſua lecta, dicta ſynodus Conſtantienſis per deputatos ſuos prædictos, videlicet Concordienſem epiſcopum, Joannem protonotarium de Trembleyo, Gundiſalvum de ſancta Maria, Patricium epiſcopum Cortagenſem, Nicolaum epiſcopum Merſeburgenſem, & Joannem epiſcopum Oſtienſem, cardinalem Vivarienſem, reſponderunt, Placet.

Super quibus approbationibus, lectionibus, & proteſtationibus Henricus de Piro, & Joannes de Scribanis procuratores prælibatæ ſynodi Conſtantienſis, nominibus, quibus ſupra, petierunt ſibi per protonotarios, cæteroſque ſcribas ad hoc deputatos unum, vel plura, publicum & publica fieri inſtrumentum & inſtrumenta.

Subſequenter prælibatus dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis, de mandato dicti concilii ſive ſynodi Conſtantienſis legebat ſchedulam conceſſionis adminiſtrationis tam ſpiritualium, quam temporalium eccleſiæ Olomucenſis reverendo patri domino Joanni epiſcopo Luthomiſlenſi uſque ad electionem futuri ſummi Romani Pontificis, & poſt electionem ejus ad tres menſes, prout in ſchedula ſub his verbis continetur.

Decretum conceſſionis. [a]

Quibus factis, idem dominus archiepiſcopus Mediolanenſis legebat unam ſchedulam deputationis commiſſariorum in cauſa Tridentina, nomine nationis Hiſpanicæ noviter unitæ concilio Conſtantienſi: in qua cauſa de qualibet natione ſunt deputati duo, & de collegio cardinalium ſimiliter duo. Et ad finem & effectum ut proceſſus cauſæ per totum concilium & integrum expediatur per ſententiam. Deputaverunt ſimiliter duos de natione Hiſpanica ad eamdem cauſam per commiſſarium, ut in quadam ſchedula per ipſum dominum archiepiſcopum facta plenius continetur, ſub his verbis:

Deputantur commiſſarii in cauſa Tridentina pro natione Hiſpanica.

SAcroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis nuper conſtituit, ordinavit, & deputavit commiſſarios infraſcriptos, videlicet reverendiſſimos patres Guillelmum tituli ſancti Marci preſbyterum, & Franciſcum ſanctorum Coſmæ & Damiani diaconum S.R.E. cardinales, Marinum epiſcopum Aprutinenſem, Gaſparem abbatem de Peruſio pro Italica natione, Martinum epiſcopum Atrebatenſem, Stephanum epiſcopum Dolenſem pro natione Gallicana, Nicolaum epiſcopum Merſeburgenſem, Joannem Abundi pro natione Germanica, Patricium Cortogenſem, & Bernardum de Planca vicarium eccleſiæ Burdegalenſis pro natione Anglicana, in cauſa Tridentina vertente inter venerabilem fratrem noſtrum Georgium epiſcopum Tridentinum ex una parte, & nobilem virum Fredericum ducem Auſtriæ parte ex altera: ad videndum & cognoſcendum, utrum executio monitorii contra eumdem dominum ducem, & alios quoſcumque occupatores & detentores eccleſiæ & civitatis Tridentinæ, necnon oppidorum, caſtrorum, terrarum, villarum, & jurium ad dictam eccleſiam Tridentinam pertinentium decreti ſint debite facta, prout in dicta conſtitutione ſive deputatione plenius continetur. Qui ad nonnullos actus in eadem cauſa proceſſerunt, nunc vero propter adventum ambaſſiatorum illuſtriſſimi principis domini regis Arragonum aliis nationibus unitorum pro natione Hiſpanica, deputat, & conſtituit Gundiſalvum Garſiæ de ſancta Maria archidiaconum Berbicenſem, & Michaelem de Navers archidiaconum in eccleſia de [b] *Yberden juris utriuſque doctores, in eadem cauſa, ad cognoſcendum & faciendum cum præmiſſis prius deputatis quæcumque erunt facienda, cum ea poteſtate, qua poterant & poſſunt primi deputati ſuperius adſcripti, vel major pars ipſorum.*

[a] Mſ. de Cracovia.

[a] Eſt in hac ipſa ſeſſione xxv. ex prima editione, pag. 656 C.5. Ex collectione Barberina, & duobus mſs. German.

[b] Forte, Ilerden.

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXV. CONCILII.

Subſequenter idem dominus archiepiſcopus Mediolanenſis legebat & pronunciabat, ut ſupra, alta & intelligibili voce capitulum approbationis capitulorum ſuper diſpoſitione & ordinatione ſolutionis cenſuum penſionalium domorum, lectorum & aliarum rerum receptarum, & recipiendarum per ſuppoſita concilii a civibus Conſtantienſibus. Quæ capitula fuerunt approbata per ſynodum & concilium Conſtantienſe, ut inferius continetur.

Quibus factis, præfata ſynodus per ſuos deputatos ad reſpondendum pro ea ad præmiſſa, videlicet Antonium Concordienſem epiſcopum, & Joannem de Tremblayo protonotarium, Gundiſalvum de ſancta Maria, Patricium Cortagenſem, Nicolaum Merſeburgenſem, ac Joannem epiſcopum Oſtienſem, cardinalem Vivarienſem & vicecancellarium prælibatum, reſpondit per verbum, Placet.

Qua approbatione facta Henricus de Piro, & Joannes de Scribanis promotores petierunt, ut ſupra, unum vel plura, publicum & publica, inſtrumentum & inſtrumenta per protonotarios & ſcribas, &c.

His factis, reverendus pater archiepiſcopus legebat quamdam bullam cujuſdam indulti pro monaſterio montis Caſſinenſis ordinis ſancti Benedicti. Qua lecta, domini deputati de mandato ſynodi approbaverunt eamdem bullam per verbum, Placet.[a]

Super quibus fuerunt petita inſtrumenta per protonotarios & ſcribas ſynodi per Henricum de Piro, &c. *ut ſupra, ad perpetuam rei memoriam, præſentibus ſupradictis dominis pro teſtibus infraſcriptis ad hæc ſpecialiter vocatis & rogatis.*

Cedula approbationis ſuper victualibus & penſionibus domorum cum civibus Conſtantienſibus.

SAcroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, ad futuram rei memoriam. Pro conſervatione ac publica utilitate præſentis generalis concilii Conſtantienſis, & ſuppoſitorum ejus, ac exſtirpatione ſcandalorum, & indebitorum onerum, ac etiam ex aliis certis rationabilibus cauſis animos noſtros moventibus, omnia & ſingula capitula, fœdera, necnon conventiones, & pacta ſuper penſionibus domorum ac dependentium, & nonnullis aliis, firmata & concluſa Calendis Aprilis proxime præteriti, inter dilectos eccleſiæ filios cariſſimos commiſſarios nationum nomine dicti concilii, & collegii venerabilium fratrum S. R. E. cardinalium ex una; & commiſſarios dilectorum filiorum univerſitatis, & ſingularum perſonarum civitatis Conſtantienſis, ejuſque comitatus, territorii, & diſtrictus provinciæ Moguntinenſis ex altera, partibus: Quæ capitula in litteris dilecti ejuſdem eccleſiæ filii nobilis viri Ludovici comitis Palatini Rheni defenſoris, cuſtodis tunc, ad præſens dicti concilii, &c. *ſub ejus pendente ſigillo ſerioſiſſime continentur. Et ſubſequenter etiam commiſſariorum collegii & nationum hujuſmodi ſuper præmiſſis & dependentiis, cum dilectis ipſius eccleſiæ filiis commiſſariis dilectorum etiam dictæ eccleſiæ filiorum electi, capituli & cleri civitatis & diœceſis Conſtantienſis prædicta, firmata & concluſa de menſe Maii proxime elapſi* [b] *die . . . . menſis Maii, de quibus conſtat per publica documenta, habentes ſtatum & formam omnium præmiſſorum, & cujuſlibet eorum, ac dependentium per eorum nomina, & qualitates, ſpecies, atque modos hic alias pro ſufficienter expreſſis, pro obſervatione dictorum capitulorum, & contentorum in illis; ea omnia, necnon litteras, inſtrumenta quæcumque deſuper confecta, auctoritate ipſius ſacri concilii, & ex certa ſcientia, tenore præſentium confirmamus, ratificamus & approbamus: caſſantes & prorſus enervantes omnia & ſingula pacta, conventiones, & promiſſiones poſt editionem dictorum capitulorum per quoſcumque locatores, ſeu conductores, vel alias quovis modo præter ſeu contra diſpoſitionem dictorum capitulorum, vel alicujus eorum firmata, vel promiſſa, etiam juramento vallata: quæ juramenta protinus relaxamus, & ſoluta ultra ſeu præter exigentiam & formam dictorum capitulorum inter commiſſarios tam nomine concilii, quam univerſitatis Conſtantienſis, electi, capituli & cleri prædictorum firmatorum reſtitui, vel de ſorte deduci debiti & excomputati pro beneplacito conductorum, vel jus eorum habentium poſſint & debeant; non obſtantibus hujuſmodi vel aliis fœderibus, ſeu abſolutionibus forſan in contrarium præter & ultra facts & contentis in illis: Mandantes nihilominus hujuſmodi taxam inter ipſos commiſſarios dicta firmata & contenta in illis poſſe & debere omnes, & ab omnibus cujuſcumque exſtiterint, etiam Pontificalis, vel alterius dignitatis, præeminentiæ, ſeu ſtatus eccleſiaſtici, ſeu mundani inviolabiliter exſequi & obſervari: commiſſariis autem nationum & collegii prædictis tam deputatis quam deputandis, vel majori parti ipſorum contra tranſgreſſores, vel turbatores, aut violatores dictorum capitulorum dictis nominibus per ipſos commiſſarios firmatorum, vel alterius eorum, ſeu contentorum in illis, & litterarum ſeu documentorum inde confectorum, necnon contradictores quoſlibet ſive rebelles cenſuris eccleſiaſticis, etiam excommunicationis, ac pœnis alias pecuniariis indictis, indicendis, infligendis, ac mulctando exſequi ac obſervari mandamus; & faciendo ipſa capitula & in illis contenta, ac per ſe vel alios comprimendo ad alia prout inſpexerint oportere, perſonarum & negotiorum conditionibus & qualitatibus compenſatis, etiam auctoritate præfata poteſtatem & facultatem plenarie earum ſerie concedentes; ac decernentes ſuper iis etiam litteras expediri ſub bulla concilii ad requiſitionem cujuſlibet, etiam cum inſertione capitulorum, litterarum, ſeu documentorum prædictorum cum ceteris nonobſtantiis & clauſis opportunis in forma plenaria, quatenus fuerit opportunum.*

Tenor vero capitulorum, de quibus ſupra dicitur, ſequitur talis:

NOs Ludovicus Dei gratia Comes Palatinus Rheni, ſacri imperii Romani archidapifer, & Bavariæ dux, ſacri Conſtantienſis concilii pro nunc cuſtos & defenſor, vice & nomine excellentiſſimi, & glorioſiſſimi principis & domini, domini Sigiſmundi Romanorum regis ſemper Auguſti, ac Ungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ regis domini mei metuendiſſimi, pro utilitate publica & conſervatione dicti ſacri concilii Conſtantienſis, & ſuppoſitorum ipſius, ſimiliter dominorum prælatorum, mercatorum, curtiſanorum, & aliorum cauſa concilii prædicti accedentium, præſentium, & ſupervenientium diverſitatem & differentiam, quæ fuit inter reverendiſſimos patres & dominos dominum Brandam tituli ſancti Clementis Placentinum, & dominum Franciſcum ſanctorum Coſmæ & Damiani diaconum Florentinum vulgariter nuncupatum, S. R. E. cardinales deputatos per ſacrum collegium dominorum cardinalium, & reverendos patres & dominos, egregioſque doctores, Franciſcum electum Aretinum, Antonium de [a] *Gunaldo Italiæ, Stephanum epiſcopum Dolenſem, Guillelmum abbatem Amana archidiaconum Turonenſem, Gallicanæ; Andream electum Poznanienſem, Conradum abbatem Patavienſem, Petrum* [b] *Vretinger, Germanicæ: Richardum Burenſem, Thomam Polton ſanctæ ſedis Apoſtolicæ protonotarios, Anglicanæ nationis, per quatuor nationes concilii ad infra-*

[a] In mſ. Lipſ. & Brunſvv. addunt: *Quæ tamen notariis tradita non fuit.*

[b] Mſ. die octava.

[a] Mſſ. Gonaldo.

[b] Mſſ. Dettinger.

ANNO CHRISTI 1416. SESSIO XXV.

Anno Christi 1410 Seſs. XXV. Concilii.

ſcripta ſpecialiter deputatos vice & nomine totius ſacri concilii & omnium prædictorum communiter vel diviſim, necnon ipſum ſacrum concilium parte ex una: & providos & ſpectabiles viros Conradum [a] Magola, Henricum Gnutiſveller magiſtros civium, Joannem [b] Suarthazath, Henricum Schilter, Caſparem Compoſt, & Henricum [c] Stwolim conſules; necnon Joannem Henricum protonotarium civitatis Conſtantienſis nomine totius communitatis, partibus ex altera: ſuper hoſpitiis & lectiſterniis, ac ſtabulis equorum pro bono pacis & concordiæ tamquam amicabilis compoſitor & mediator, habita ſuper hoc deliberatione matura conſiliariorum præfati domini regis, atque noſtrorum, quantum & quamdiu noſtra ſe extendit facultas, de conſenſu & voluntate expreſſa partium prædictarum B concordavimus, firmavimus, & concluſimus in modum ſubſcriptum inter partes prælibatas:

In primis, quod hoſpitia publica communia non occupentur, ſed reſerventur, ut venientes & recedentes hoſpitia habere valeant, prout hoc etiam per sereniſſimum Romanorum regem prius erat concordatum.

2. Item quod de quolibet lecto bono, bene fulcito, ſupellectilibus & linteaminibus, cuſſinis, & aliis linteaminibus neceſſariis ſecundum qualitatem perſonarum congruentibus, qui magnus eſſe debeat, & capax ad minus duarum notabilium perſonarum, ſolvatur de menſe quolibet uſuali, continente 30. vel 31. dies, unus florenus.[d]

3. Item quod de ſtabulo pro equo quolibet ſolvatur C ſingulis diebus naturalibus [e] tres haben. Et in fine cujuſlibet menſis pro rata lectorum & equorum conductor abſque alia contradictione, vel obſtaculo ſuo locatori de penſione hujuſmodi ſatisfacere debeat & teneatur, niſi de conſenſu ipſius locatoris dilationem obtinere valeat ampliorem.

4. Item quod occaſione penſionum domorum, aut ſtabuli, pro ſupellectilibus domus, cameræ, ſtuphæ, horti, ſalæ, menſæ, coquinæ, cellarum aut locis aliis, pro depoſitione victualium hominum & jumentorum neceſſariis, aut dependentiis a prædictis nulla alia penſio, ſeu merces, aut pretium quodvis poſſit aut debeat peti, aut exigi a quocumque, ſed pro omnibus ſupradictis dumtaxat. Penſio pro lectis etiam, pro domibus, D cameris, ſtuphis, ſalis & ſupellectilibus omnibus & ſingulis præmiſſis, necnon penſio pro ſtabulis ſuperius expreſſis, etiam pro camera vel loco, ubi avena, fenum ac polea, ut præfertur, reſervantur, & reponuntur, ad dependentia a prædictis aut aliquæ præmiſſorum ſufficiant, & de eiſdem locatores ſint contenti & præmiſſa in penſionibus prædictis comprehendantur & veniant, & comprehenſa intelligantur. quibus ſolutis locationibus de omnibus ſupradictis ſit pleniſſime ſatisfactum: ita quod ſolventes ſint ab omni repetitione & exactione occaſione præmiſſorum perpetuo liberi & ſoluti.

5. Item in caſu quo de utenſilibus, ſeu lectiſterniis per locatorem conductori traditis aliquid perderetur, E aliquid frangeretur, aut rumperetur violenter, ſeu alias præter uſum conſuetum, de hoc ipſe conductor ſatisfaciat locatori ſecundum valores per deputandos taxandos.

6. Item quod ſemper de quindecim diebus in quindecim dies commutentur linteamina, & dentur alia recentia mundata & lota.

7. Item quod mappæ, & menſalia, & manutergia commutentur ſingulis ſeptimanis ſemel.

8. Item quod in camera conductoris principalis & domini cujuſcumque amplitudinis camera exſiſteret, locari, ſeu poni non poſſint contra voluntatem ipſius conductoris principalis, niſi dumtaxat duo lecti, unus A pro domino principali, & alius pro familiari ſeu familiaribus.

9. Item quod in aliis cameris aſſignari ſeu poni poſſint lecti ſecundum perſonarum & locorum qualitatem, pro arbitrio taxatorum ad hoc deputandorum, quacumque conſuetudine hactenus obſervata non obſtante.

10. Item quod ad ſuccidenda ſcandala atque diſcordias, quæ inter locatores & conductores domorum, & aliorum prædictorum, aut alios quoſcumque oriri veriſimiliter poſſint, ſacra ſynodus deputabit de qualibet natione unum providum virum & expertum: & totidem deputabuntur per magiſtratus civium: qui octo, ſex, vel duo ex ipſis, ſic tamen quod ſemper ſint tot ex parte ſacri concilii quot erunt ex parte civitatis, & e contra, qui requiſiti per locatorem, aut conductorem, aut alterum eorum habeant pleniſſimam poteſtatem, videndi, taxandi, declarandi inter locatores & conductores lectos, lectiſternia, utenſilia, domus, ſtabula, & omnia ſupradicta, ut bona & congruentia aſſignentur, & etiam in aliis contra præmiſſa emergentibus & dependentibus quibuſcumque, diſcernere aut declarare habeant, prout noverint, viſis circumſtantiis univerſis, & attentis qualitatibus eorumdem quomodolibet expedire: quorum declarationi & taxationi per utramque partem irrefragabiliter ſtetur, omni exceptione remota.

11. Item quod prædicti deputandi omnes, octo, C ſex, vel quatuor, aut duo ex ipſis requiſiti, ut præfertur, habeant poteſtatem videndi, & conſiderandi [a] .... & amplitudinem domus, camerarum, ſtuphæ, ſalæ, ſtabulorum, numerum lectorum, & alia ſupra dicta, ut ſi forte conductor pauciores lectos, aut equos recipere vellet quam domus, aut ſtabuli capacitas, ſeu communis utilitas poſtularet, vel ſi forſan locator plures lectos ponere vellet, quam qualitas camerarum, aut perſonarum, aut conducentium exigeret, vel plures equos locare in ſtabulo quam loci capacitas, & commoditas flagitaret, in iſtis & in aliis emergentiis contra præmiſſa habeant poteſtatem taxandi, ordinandi, decernendi, & declarandi inter præfatos prout noverint expedire, viſis circumſtantiis univerſis, D & attentis qualitatibus eorumdem.

12. Item locator lectorum, domorum, & aliorum prædictorum per ſe, vel alium, directe vel indirecte, aut quovis quæſito colore non poſſit nec debeat conductorem, vel ſecum commorantem licentiare, ſeu de domo expellere, ſeu quovis modo moleſtare, vel vexare, quominus conductori, vel ſuis habitare placuerit, poſſit uti & frui domo, lectis, & aliis ſupradictis pro penſione ſuperius expreſſa, etiam ſi locator aſſereret, ſeu vellet domum locatam perſonaliter habitare, ſeu quovis alio modo.

13. Item in caſu quo aliquis conductor cum locatore conventiones, obligationes, vel pacta præmiſſa, vel ſequentia tempore præterito feciſſet, etiamſi ſuper illis E litteræ confectæ eſſent, tales conventiones, obligationes, litteræ, pacta etiam juramento vallata, omnino ſint ſublata, irrita & nulla, ſublata, irrita, & nulla, ac nullius momenti. Et ſi aliquis forſan tempore præterito pro futuro levaſſet, aut percepiſſet ab aliquo cenſum, aut penſionem domorum, lectorum, lectiſterniorum, ſtabulorum, aut aliorum prædictorum ultra taxam ſupra expreſſam, quod quilibet talis pro futuro tempore a data præſentium contentus ſit taxa ſuperius expreſſa, & ad reſtitutionem plenariam illius quod ultra taxam levavit pro futuro dumtaxat tempore a data præſentium teneatur, non obſtantibus quibuſcumque.

14. Item in caſu, quo contingeret aliquam domum locari ſine lectis & ſtabulis, vel utenſilibus, vel ſine

[a] Mſ. Margolt, & mox Gnuterſvveiler.
[b] Mſ. Suvartzaz.
[c] Stvvolin.
[d] Mſ. unus florenus Rhenenſis.
[e] Mſ. tres hallen.

Anno Christi 1410. Seſs. XXV. Concilii.

[a] Mſ. diſpoſitionem & amplitudinem.

neceſſariis & requiſitis, & cum defectu, in caſibus præmiſſis, deputati præfati declarandi, taxandi, & ordinandi contra præmiſſa habeant facultatem, habita informatione veram deficientium, & qualitate domus, prout viderint expedire.

*15. Item ſi contingat lectum conductorum extra domum ex neceſſitate, vel ex defectu locatorum**, *de quolibet lecto ſuperius qualificato cum lectiſterniis, & aliis ad ipſum requiſitis ſolvatur per menſem, ut ſupra, medius florenus Rhenanus. Si tamen lectus eſſet melior, præfati deputati habeant poteſtatem taxandi.*

16. Item ſi contigerit, quod quis aliquem in domum ſuam recolligere cum pauca familia, quæ domus capax eſſet unius notabilis domini, aut prælati, ad providendum communi utilitati præfati deputandi poteſtatem habeant diſponendi, & providendi, prout ſecundum bonam æquitatem viderint expedire.

17. Item ſi aliquis haberet domum capacem, & non vellet eam locare, præfati etiam habeant poteſtatem diſponendi & providendi, prout ſecundum communem utilitatem, circumſtantiis conſideratis, viderint expedire; reſervata tamen parte domus, in qua talis cum familia ſe poſſit conſervare.

18. Item in caſu quo præfati deputati octo, ſex, quatuor, duo ex ipſis, ut præfertur, requiſiti per locatorem & conductorem aut alterum eorumdem non poſſint contra præmiſſa, aut aliquod præmiſſorum in unam ſententiam concordare; Ex tunc nos Ludovicus comes palatinus Rheni prædictus, aut noſtras in abſentia vices gerens, per locatorem & conductorem aut per deputandos præfatos, aut alterum prædictorum eorumdem requiſitus, poteſtatem habebimus diſponendi, taxandi, concordandi, & declarandi inter partes ipſas infra terminum duorum aut trium dierum, cui declarationi partes ipſæ abſque quacumque contradictione ſine obſtaculo ſtare teneantur.

19. Item quod auditor cameræ Apoſtolicæ, vel alius per ſacrum concilium deputandus, quoad ſuppoſita concilii, & magiſtratus civium Conſtantienſium quoad ſibi ſubjectos, ad requiſitionem præfatorum deputandorum per locatorem & conductorem, aut alterum eorumdem, aut nos, vel vices noſtras gerentem requiſiti, in caſu diſcordiæ, ut præfertur, teneantur, & debeant, & poteſtatem habeant quaſcumque executiones facere contra quoſcumque tranſgreſſores, & eoſdem punire prout ſecundum qualitatem negotiorum & perſonarum viderint expedire, cujuſcumque ſtatus, ſive conditionis eccleſiaſticæ vel ſæcularis fuerint, non obſtantibus quibuſcumque.

*20. Item quod deputandi præfati jurare habeant, quod requiſiti per locatorem & conductorem, aut alterum eorumdem ipſorum, officium legaliter & fideliter ſine perſonarum acceptione, abſque odio, & favore, ad communem utilitatem, & commoditatem ipſius ſacri concilii, prout ſecundum ſuas conſcientias judicaverint, exercebunt. & præfata omnia & ſingula partes præfatæ quibus ſupra nominibus approbantes ſe** *ſecundum naturas aſſerunt bona fide. Et nihilominus nos Ludovicus comes palatinus Rheni, ſupradictus hujuſmodi ſcriptis præfatis dominis per ſacrum concilium in hac parte deputatis, ad præmiſſorum majus robur pro dictis civibus & civitate Conſtantienſi per eoſdem firmiter obſervari. In cujus rei teſtimonium duas ejuſdem tenoris litteras noſtro ſigillo munitas utriſque partium præfatarum unam duximus aſſignandam.*

Datum Conſtantiæ provinciæ Moguntinæ, anno Domini milleſimo quadringenteſimo decimo ſexto, menſis Aprilis prima die.

SESSIO XXVI.

Pro unione ambaſſiatorum regis Navarræ.

Die Jovis vigeſimaquarta menſis Decembris fuit ſeſſio generalis in majori eccleſia Conſtantienſi ſolemniter celebrata: in qua fuit facta unio ad ſacrum Conſtantienſe concilium nomine illuſtriſſimi principis domini Caroli regis Navarræ per ſuos ſolemnes ambaſſiatores, videlicet Guillelmum Arnoldi Baionenſem, & Nicolaum Aquenſem, epiſcopos, [a] Eximium Ayner canonicum & archidiaconum in eccleſia Pampilonenſi, in ſacra pagina magiſtrum, & Joannem [b] de Letova legum doctorem. Fuit autem in hac unione ſervatus idem modus & ordo, qui in unione oratorum regis Arragonum. Antequam vero ſupra nominati regis fieret dicta unio & incorporatio, reverendus pater dominus Franciſcus epiſcopus Aretinus legit quamdam ſchedulam certorum ordinationis & decreti, cujus tenor de verbo ad verbum ſequitur talis:

[a] *Mſſ. Eximinum de Aymar. al. Aynar.*
[b] *Mſſ. de Lothena.*

Decretum de non derogando juri alicujus nationis de prioritate votorum.

Sacroſancta generalis Conſtantienſis ſynodus in Spiritu ſancto legitime congregata, pro bono eccleſiaſticæ unionis, pacis & concordiæ nationum, ex certa ſcientia declarat, ſtatuit, ordinat & decernit, quod ſalvis ſemper honoribus, locis, prærogativis & excellentiis ſecundum morem laudabilem & conſuetudinem Romanæ eccleſiæ matris omnium Chriſti fidelium, ab antiquis debitis & conſuetis regibus ſingulis & principibus orthodoxis, & eorum ambaſſiatoribus & nuntiis, tam in præſentia ſummi Pontificis, quam alibi, etiam in hoc præſenti, & aliis quibuſcumque conciliis generalibus, ratione ordinis in hoc ſacro concilio obſervati hactenus, vel in poſterum obſervandi inter nationes, ſive in reſpondendo, ſive in ſcribendo, aut ſigillando, vel alias per quaſcumque ſcripturas, ſigillationes, proteſtationes, ſeu collationes, aut aliqua hujuſmodi geſta ab ipſis, aut eorum præſidentibus, communiter vel diviſim in ipſo ſacro concilio, ſive alias in congregationibus generalibus, ſive ſpecialibus, ſeu locis aliis quibuſcumque & qualitercumque, nihil omnino excellentiæ ſeu præeminentiæ, aut cujuſcumque alterius juris, proprietatis aut poſſeſſionis, vel quaſi alicui nationi per præmiſſa, vel aliquod eorum acquiratur, ſeu acquiſitum ſit, ſeu quovis modo accreſcat, ſeu accreviſſe cenſeatur, circa prioritatem vel poſterioritatem, aut alias circa præmiſſa: illaque prohibet in futurum ad præmiſſa, aut præmiſſorum aliquod quomodolibet allegari. Et inſuper ex ſuperabundanti cautela & ex certa ſcientia eadem ſacroſancta ſynodus omnia & ſingula, ex quibuſcumque, qualitercumque, quomodocumque, & ubicumque in præmiſſis habita ſive geſta aliqua, per quæ poſſit aliqua prioritas vel poſterioritas inter nationes eaſdem quomodolibet argui vel notari, omnino pro infectis habens, quantum ad effectum hujuſmodi, nullius efficaciæ, roboris vel momenti eſſe decernit: reſervans ipſis nationibus & cuilibet earum ante præſens concilium Conſtantienſe alias competentes & competentia, proviſo quod per præſentem ordinationem decretis, ſtatutis, ordinationibus & conſtitutionibus in prædicta ſancta ſynodo Conſtantienſi editis & promulgatis, non intendit alias in aliquo derogare, in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcumque.

ANNO CHRISTI 1414. SESS. XXVI. CONCILII. Ex collectione Barberiniana, & duobus mſſ. Germanicis.

Pro unione ambaſſiatorum regis Navarræ.

Die Jovis XXIV. *menſis Decembris prædicti Conſtantiæ in eccleſia majori mane hora octava vel quaſi, fuit per ſacroſanctam ſynodum Conſtantienſem tenta ſynodus generalis, pro unione & incorporatione fienda per reverendos patres venerabileſque viros dominos ambaſſiatores illuſtriſſimi principis Caroli Navarræ regis, præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis Joanne Oſtienſi & cardinale Vivarienſi, Antonio Veronenſi, Thoma Tricaricenſi, Guillelmo ſancti Marci,* [a] *Guillelmo de Fuxi presbyteris: Amedeo Saluciarum, Lucido de Comitibus, & Franciſco Florentino, diaconis cardinalibus: illuſtrique principe Ludovico comite Palatino Rheni locumtenente ſereniſſimi principis Sigiſmundi Romanorum, & Ungariæ Regis; necnon Francorum, Angliæ, Arragoniæ, Jeruſalem, Siciliæ, Cypri, Daciæ, Norwegiæ, Sueciæ, & Poloniæ regum, diverſorumque principum, prælatorum,* &c. *ambaſſiatoribus, procuratoribus & nunciis.*

[a] Al. *Petro*, al. *Antonio*.

Et antequam ad aliquam ſolemnitatem divinorum juxta conſuetudinem ſeſſionum generalium proceſſum foret, reverendus in Chriſto pater dominus Franciſcus epiſcopus Aretinus de mandato ipſius ſynodi ſacroſanctæ quamdam papyri ſchedulam ordinationis & decreti, videlicet quod per nominationem, ſigillationem, reſponſionem, proceſſionem, ordinationem factas & faciendas per quoſcumque ambaſſiatores quorumcumque dominorum ſpiritualium & temporalium nulli valeat in titulis, dominiis aut prærogativis novum jus acquiri, & alias prout in eadem papyri ſchedula, cujus tenor inferius inſertus habetur, publice, alta & intelligibili voce legit hujuſmodi ſub tenore: [b]

[b] Eſt Decretum in hac ipſa ſeſſione poſitum ex prima editione, pag. 670.

Qua quidem ſchedula, ut præfertur, lecta, de mandato totius congregationis, & ſynodi ſacroſanctæ reverendus pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis, nomine totius concilii & ſynodi, juxta ordinationem omnium nationum, quæ ad præſentem ſeſſionem reſpondit, & approbavit eamdem ſchedulam per verbum, Placet.

Super quibus lectis, & approbatis magiſter Henricus de Piro & Joannes de Scribanis promotores dictæ ſynodi & concilii, petierunt per protonotarios ſedis Apoſtolicæ, alioſque ſcribas & notarios ipſius ſynodi unum & plura, publicum & publica confici inſtrumenta, præſentibus prædictis.

His namque factis reverendi in Chriſto patres & domini, domini Guillelmus Arnoldi Baionenſis, & Nicolaus Aquenſis epiſcopi, & honeſti viri domini Eximinus de Aymar in ſacra pagina magiſter archidiaconus menſæ in eccleſia Pampilonenſi, & Joannes de Lotua legum doctor, [c] *Arcaldus curiæ majoris regni Navarræ, ambaſſiatores & nuncii, ſive procuratores illuſtriſſimi principis Caroli regis Navarræ: inter quos venerabilis vir dominus Eximinus præfatus expoſuit, qualiter idem rex Navarræ, clerus, nobilis, & homines trium ejuſdem regni ſtatuum recommendarent ſe præſenti concilio Conſtantienſi, quorum ipſi una cum ipſis collegis eſſet nuncius & ambaſſiator: ad quod oſtendendum produxit ibidem nomine dictorum regis & nobilium conſtitutionem procuratorum auctoritatis & poteſtatis ipſorum ambaſſiatorum & nunciorum per certa publica inſtrumenta, quorum tenores inferius ſunt inſerti. Quæ mandata ſive inſtrumenta eorum poteſtatis fuerunt omnia & ſingula per ordinem per venerabilem Petrum de Polonia decretorum doctorem de mandato concilii Conſtantienſis alta & intelligibili voce lecta in ambone præfato.*

[c] Mſſ. *Alcaldus*.

Quibus quidem inſtrumentis lectis ſupradictus dominus Eximinus incepit facere ſermonem, in quo primo recommendavit dominum ſuum regem Navarræ, offerens eumdem ad omnia beneplacita concilii Conſtantienſis, quoad unionem ſanctæ matris eccleſiæ ad exſtirpationem hæreſum, & ſchiſmatum, & reformationem; & alios tres ſtatus regni Navarræ, tamquam filios obedientiæ in omnibus, & per omnia velle concurrere cum ipſo concilio in præmiſſis, & aliis, in quibus fuerit neceſſarium concurrere.

ANNO CHRISTI 1414. SESS. XXVI. CONCILII.

Quo ſermone completo, volentes ſe unire concilio, idem dominus Eximinus legebat capitulum convocationis in hunc modum.

Nos Guillelmus Arnoldi Baionenſis, & Nicolaus Aquenſis, [a] *Aymar canonicus & archidiaconus in eccleſia Pampilonenſi in ſacra pagina magiſter, & Joannes de Letona legum profeſſor,* &c. *Oratores & procuratores, ambaſſiatores & conſiliarii illuſtriſſimi principis & domini, domini Karoli regis Navarræ,* &c. *volentes adimplere conventionem Narbonæ initam inter ſereniſſimum principem dominum Sigiſmundum Romanorum, Ungariæ,* &c. *Regem,* &c. ut in capitulo unionis Arragonum, [b] . . . . *Miſeratione divina epiſcopi, preſbyteri, & diaconi cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, præpoſiti, decani, archidiaconi, aliique eccleſiarum & monaſteriorum,* &c. ut ſupra.

[a] Mſſ. *Eximinus Aymar*.

[b] Mſſ. *Sextæ videlicet ſeſſionis: Miſeratione*, &c.

In ſeſſione XXII.

Qua littera convocationis lecta uſque ad finem, dominus Guillelmus legebat in hunc modum:

Nos oratores & procuratores regis Navarræ, aliorumque dominorum præfatorum, [c] *cui quidem capitulo ſatisfacientes convocamus vos omnes prælatos, & ceteros dominos in hac congregatione juxta tenorem dicti capituli.*

[c] Mſſ. *huic quidem*.

Qua ſchedula lecta, præfatus dominus Franciſcus epiſcopus Aretinus de mandato ipſius ſynodi Conſtantienſis, &c. *legebat ſchedulam reſponſivam infraſcripti tenoris:*

Nos miſeratione divina epiſcopi, preſbyteri, diaconi cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, prælati, & ceteri hic congregati dictam convocationem acceptamus, & offerimus nos paratos ſine dilatione quacumque ad procedendum ad ulteriora. Et inſuper requirimus vos oratores & procuratores prædicti, quatenus ad unionem faciendam nobiſcum procedatis juxta tenorem tertii capituli convocationis prædictæ qui talis eſt: Tertio, quod præfatis de obedientia dicti domini Benedicti XIII. Papæ, &c. *venientibus ad Conſtantiam ſtatim fiat unio eorumdem ad dictum concilium Conſtantienſe,* &c. *ut ſupra.*

Quibus peractis, dicti oratores & procuratores reſponderunt dicentes; Nos oratores & procuratores prædicti prædicto nomine unimus nos vobis juxta tenorem dicti capituli.

Et ſtatim dictus dominus Franciſcus Aretinus epiſcopus reſpondebat dictis procuratoribus nomine concilii in hunc modum:

Nos prælati, & alii congregati, ut ſupra, acceptamus dictam unionem, & e converſo nos vobis oratoribus & procuratoribus præfatis dicto nomine juxta tenorem dicti capituli unimus.

Qua unione ſic, ut præfertur, facta, reverendus pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis nomine ſacri concilii Conſtantienſis prædicti, ad omnia & ſingula prædicta ſuper approbatione eorum reſpondit per verbum, Placet.

Super quibus omnibus & ſingulis venerabilis vir magiſter Henricus de Piro de Colonia promotor & procurator concilii, nominibus quibus ſupra, ſibi petiit fieri inſtrumentum & inſtrumenta, &c. *Præſentibus dictis dominis cardinalibus & aliis pro teſtibus.*

Subſe-

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXVI. CONCILII.

Subſequenter reverendiſſimus in Chriſto pater do- A *minus Guillelmus titali ſancti Marci preſbyter cardinalis, nomine totius concilii Conſtantienſis levavit ſe in medium, & nomine quo ſupra, reſpondendo ipſis oratoribus fecit unam pulchram collationem, in qua recommendavit dominum regem Navarra, nobiles, clerum & regnicolas omnium ſtatuum, de diligentia & legalitate ipſorum, ac bona intentione, quam habent & gerunt ad unionem ſancta matris eccleſia: Deinde recommendando ipſos ambaſſiatores, & oratores de laboribus geſtis, &c. Qua collatione concluſa & finita, ſynodus incepit pſalmum cantare,* Te Deum laudamus. *Quo cantato, fuit inchoatum officium Miſſa per reverendiſſimum patrem dominum Jacobum epiſcopum Laudenſem cum introitu de ſancto Spiritu. Officio* B *Miſſa peracto juxta ritum & conſuetudinem aliarum ſeſſionum fuerunt lecta litania cum orationibus ipſius & evangelio,* Hoc eſt præceptum meum, &c. *& aliis requiſitis ad officium divinum in publicis ipſius concilii ſeſſionibus, factis, dictis, atque cantatis.*

Quibus ſic peractis pro complemento & concluſione ipſius ſeſſionis, & unionis integralis ipſorum oratorum cum concilio Conſtantienſi, prælibatus dominus Eximinus archidiaconus & procurator, nominibus quibus ſupra, legebat unum capitulum concludendo totaliter unionem inter ipſos ambaſſiatores, & concilium Conſtantienſe, in hunc modum:

» *Nos oratores prædicti nominibus, & quolibet ipſo-*
» *rum nominum, omnibus aliis modo, via, jure, cauſa,* C
» *forma & nominibus quibus validius & efficacius poſ-*
» *ſumus & valemus, omnia & ſingula decreta, ſtatu-*
» *ta, & proteſtationes, necnon convenientes & pacta*
» *per ſacroſanctam generalem ſynodum Conſtantienſem*
» *nobiſcum dictis nominibus facta, & decreta edita, &*
» *quæ nunc ſunt ſerioſius lecta, ipſa habentes pro ſuffi-*
» *cienter expreſſis & ſolemniter repetitis, vice & no-*
» *mine dicti regis præfati, & omnium regnorum & ter-*
» *rarum ſuarum, cæterorumque quorum nominibus hic*
» *ſumus, & pro quibus habemus mandatum ſpeciale, ac-*
» *ceptamus, aſſentimus, approbamus, & ſolemniter con-*
» *firmamus. Et ſimiliter ſicut ipſa ſynodus proteſtata*
» *eſt, quod non intendit recedere a capitulis in prædicta*
» *civitate Narbonenſi concordatis, de quibus in decreto* D
» *præſentis ſynodi nunc de proximo edito, quod hic volu-*
» *mus habere pro expreſſo & ſpecifice declarato, facta*
» *exſtitit mentio ſpecialis; ita & nos dictis nominibus,*
» *& quolibet eorum ſolemniter proteſtamur.*

His ſic peractis, magiſter Henricus de Piro procurator, & procuratorio nomine concilii præfati, petiit ſibi fieri de præmiſſis omnibus & ſingulis a protonotariis ſedis Apoſtolicæ, cæteriſque notariis & ſcribis ipſius concilii Conſtantienſis, unum vel plura, publicum & publica inſtrumenta.

Procuratorium regis Caroli Navarræ.

CArolus Dei gratia rex Navarra, dux Nemoſienſis. Univerſis & ſingulis præſentes litteras E *noſtras inſpecturis ſalutem, & ad glorioſa benedicta unionis complementum quacumque ſalubriter operari. Ex providentia judicis æterni, de cujus vultu recta judicia prodeunt, jura prodiiſſe noſcuntur, quæ terram judicent, juſtitiam diligant, & reſpiciant æquitatem. Hæc ſi quidem velut Dei teſtamentum, quo fœdus generis humani conſiſtit, corde puro, ſollicitudine vigili, ſtudio diligenti, & debita ſunt ſtabilitate ſervanda; nam pacem pariunt, moleſtiam tollunt, lites perimunt, unicuique quod ſuum eſt tribuunt, jurgiorum materias reprimunt, lædi alterum ab altero non permittunt, ac perpetientibus injuriam ſubvenitur. Abſit ergo, quod illi, quorum oportet juſtitiam in conſpectu gentium re-* A *velare, juxta illud,* Diligite juſtitiam, qui judicatis terram, *a juris veritate divertant:* Quia veritas de terra orta eſt, & juſtitia de cælo proſpexit. *Ipſe enim judex æternus, lux, via, veritas, & vita eſt, qui ex alto proſpectans populum, quem ipſe creavit, protoplaſti [a]ac imo damnationis ſententiam meruiſſe, regem pacificum unigenitum [b]Dominum Jeſum Chriſtum miſericorditer pro ipſius redemptione populi deſtinavit: qui carnem noſtræ mortalitatis indutus, populum eumdem ab æterna cruciatu mortis eripuit, & de ſuo pretioſo ſanguine redemit, virginem matrem ſanctam eccleſiam catholicam ſibi conjugem formavit. quam poſt reſurrectionem & aſcenſum * ad ipſum, Simoni Joannis Apoſtolo, ut capite conſtituto ſchiſmatis tolleretur* B *occaſio, ſucceſſive commiſit, cum juridica [c] plenaria ligandi atque ſolvendi poteſtate divina. Nos itaque conſiderantes cum ingenti cordis noſtri amaritudine prædictam ſanctam matrem eccleſiam ambitione obſtinata, & diffugiis contendentium de papatu adeo conteri & turbari, ut nullus ſit, qui ad compaſſionem ejuſdem ſanctæ matris eccleſiæ moveri non teneatur, providereque omni modo poſſibili: concernenteſque, [d] & in æterna noſtra mentis acie revolventes guerrarum turbines, ſeditionum ſcandala, & alia nonnulla corporum & animarum pericula, quæ retroactis temporibus propter hoc deteſtandum & abhorrendum ſchiſma, & diutum malorum inveteratum per univerſum orbem exorta fuere; & cupientes quantum cum Deo poſſumus eiſdem* C *obviare, eaque Deo propitio ſedare, & bona diſpoſitione præeunte, penitus adnullare: ad inſtantiam & requiſitionem ſacroſanctæ ſynodi, quæ pro ſuffragiis debitis & opportunis unionem præfatam concernentibus majeſtatem exorare, & deprecari vivaciter non ceſſavit; necnon ad inſtantiam & requiſitionem sereniſſimi principis regis Arragonum conſanguinei noſtri cariſſimi, [e]recol…. me, … qui nos ad ſui conventionem cum excellentiſſimo Romanorum rege fratre noſtro cariſſimo fiendam Perpiniani incitavit; in tanta neceſſitatis articulo propoſuimus auctore Domino opportunum conſilium adhibere. O utinam deſuper datum nobis eſſet, ut cum honore Dei & eccleſiæ, & ſalubri ſtatu fidelium poſſet commode circa tantum negotium no-* D *ſtra præſentia corporalis exhiberi: quod ubi vigilanter mente exſiſtimus, ibi præſentialiter proprios explicaremus effectus. Verum quia innumera negotiorum varietate diſtrahimur, & humana natura non patitur, ut ejuſdem eſſentia corporalis tota ſimul in diverſis locis exhibeat ſe præſentem; illos in parte noſtræ regiæ ſollicitudinis nonnumquam aſſumimus, quibus forte percepimus cæleſti dono proviſum, ut in altis & arduis negotiis ſciant & poſſint proinde conſulere, ac utili conſilio providere. Ac propterea confidentes ab experto de fide, prudentia, induſtria, & legalitate reverendorum in Chriſto patrum & dominorum Guillelmi & Nicolai Dei gratia Baionenſis & Aquenſis epiſcoporum, necnon venerabilium magiſtrorum Eximini de* E *Aymar archidiaconi menſæ in eccleſia Pampilonenſi, & Martini de [f] Guecontaria ſacræ theologiæ profeſſorum, & etiam domini Joannis de [g] Lacena in legibus doctoris, conſiliariorum noſtrorum, de certa noſtra ſcientia, conſulto & deliberato, dictos dominos Guillelmum & Nicolaum epiſcopos, Eximinum & Martinum magiſtros, ac Joannem in legibus doctorem, conſiliarios noſtros, deſtinamus ambaſſiatores, & nuncios ſingulares, ſpecialiter & expreſſe, ad tractandum, conſentiendum, concordandum, concludendum & firmandum tam cum dicto rege quam alio ſeu aliis perſonis, corporibus, collegiis, aut congregationibus cujuſcumque obedientiæ, vel ſint eis, in omnibus & ſingulis actibus dictam materiam tangentibus & incidentibus, depen-*

a Lege ex mſſ. delicto.
b Mſſ. addunt, Salvatorem ſuum.
c Mſſ. & plenaria.
d Mſſ. & in æterna mentis noſtræ acie.
e Mſſ. recolendæ memoriæ.
f Mſſ. Guecontaria ſeu Gartana.
g Mſſ. Lacena.

dentibus & emergentibus ex eadem ſeu eidem annexis: necnon ad intereſſendum vice & nomine noſtro ac pro nobis in ſacroſancto generali concilio Conſtantienſi, pro uniendo nos, & faciendo unum generale concilium cum aliis ibidem congregatis, ob deteſtandum & horrendum ſchiſma ſedandum, exſtirpandum & reſecandum, & bona diſpoſitione præeunte adnullandum, unionem univerſalis & piæ matris eccleſiæ procurandum, reformationem etiam ipſius matris eccleſiæ tam in capite quam in membris complendum, & ad electionem unius Romani Pontificis procedendum, & pro aliis cauſis, & rationibus, quæ ad generale concilium de jure ſpectant & pertinent: & generaliter ad faciendum & complendum omnia & ſingula[a] *in articulis tractatis & firmatis in Narbona*[a] *ſpecificatas ... & declarant; & in noſtram animam quodlibet licitum juramentum jurandum firmandumque & exercendum. prædictos omnes & ſingulos actus: una cum ambaſſiatoribus illuſtriſſimorum regum Arragonum & Caſtellæ, quos nos facere, & requirere, firmare & exercere poſſemus in & circa præmiſſa, & quodlibet eorum, ſi ibi perſonaliter intereſſemus: unum vel plures, procuratorem vel procuratores loco ſui, qui ſimilem habeant poteſtatem ſubſtituendum & illum revocandum toties quoties eis, vel eorum ali cui videbitur expediens. Dantes & concedentes noſtris ambaſſiatoribus & nunciis jam dictis & cuilibet eorum in ſolidum licentiam & liberam poteſtatem ad omnia & ſingula ſupradicta. Et promittimus in verbo regio ſub hypotheca & obligatione omnium bonorum noſtrorum præſentium & futurorum, quod nos habebimus ratum, gratum & firmum, quidquid per ambaſſiatores noſtros prædictos, aut quemlibet ipſorum, ſeu ſubſtituendum, vel ſubſtituendos ab eis, vel eorum aliquo, nomine noſtro fuerit tractatum, concordatum, firmatum, actum, dictum, geſtumve in præmiſſis, & quolibet præmiſſorum. In cujus rei teſtimonium præſentes noſtras hujuſmodi litteras ſigilli noſtri fecimus appenſione muniri. Requirentes & mandantes notario publico, infraſcripto quatenus de præmiſſis retineret & conficeret unum publicum inſtrumentum, ſeu publica inſtrumenta. Acta fuerunt hæc in villa Pontis reginæ regni Navarræ, in palatio regio, ubi de mandato præfati domini regis Navarræ curia generalis dominorum prælatorum. procerum, baronum, militum, generoſorumque, & aliorum populorum ipſius regni fuit convocata & congregata, die* XII. *menſis Septembris ſub anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimo ſexto.*

Teſtes hujus rei ſunt nobilis miles dominus Joannes Dezpeleta regni Angliæ, venerabiles viri domini[b] *Garſias de Rauſa de Vallis, Guillelmus de*[c] *Lepis ſcutifer honoris, & alii quamplurimi, qui ibidem interfuerunt vocati, pariter & rogati.*

Et ego Pellegrinus[d] *Luxi de Luſſareta, clericus Pampilonenſis diœceſis, publicus Apoſtolica auctoritate notarius, qui præmiſſis omnibus & ſingulis, dum ſic, ut præfertur, per præfatum ſereniſſimum principem & dominum noſtrum, dominum regem Navarræ in præfata curia generali agerentur & fierent de ipſius domini regis mandato, una cum prænominatis teſtibus præſens interfui, eaque ſic fieri vidi & audivi, in notam ſumpſi, ex qua hoc præſens publicum inſtrumentum manu propria in forma ſuperius annotata ſcripſi, hic me ſubſcribens, ſignumque meum ſolitum & conſuetum una cum appenſione ſigilli ipſius domini regis appoſui rogatus, & requiſitus in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum.*

[a] Lege, quæ in.
[a] Mss. ſpecificantur & declarantur.
[b] Mss. Garſias Rauſa: infra, de Rufis de vallibus.
[c] Mss. de Exes: infra, de Serex.
[d] Mss. Lupi

Procuratorium ſtatus cleri regni Navarræ.

In nomine Domini Jeſu Chriſti, Amen.

PRæſentis publici inſtrumenti ſerie cunctis pateat evidenter, quod de mandato ſereniſſimi & excellentiſſimi ac domini noſtri domini Caroli Dei gratia regis Navarræ, ducisque Nemoſienſis, fuit in villa Pontis reginæ regni Navarræ in palatiis regalibus curia generalis tam dominorum epiſcoporum, prælatorum, quam multorum nobilium dominorum & procerum, baronum, militum, infantonum, generoſorum, burgenſium, ac venerabilium hominum, ſeu virorum civitatum bonarum, villarum, totiuſque alterius populi dicti regni, per ſpeciales nuncios & procuratores poteſtatem plenariam ab univerſitatibus habentes ad infraſcripta peragenda, ſpecialiter & ab expreſſo congregata, ac etiam celebrata: præfatuſque dominus noſter rex cum ingenti, ut aſſuevit, cordis ſui amaritudine univerſalem, ſanctam, & piam matrem eccleſiam, ambitione, obſtinatione atque diffugiis contendentium de papatu adeo concuti & turbari reſeravit, ut nullus eſt, qui ad compaſſionem ejuſdem matris eccleſiæ moveri non teneatur, providereque omni modo poſſibili. Ideo ad comparendum & intereſſendum vice & nomine ipſius in ſacroſancto generali concilio Conſtantienſi, & ad procurandum unionem ſacroſanctæ matris eccleſiæ, & ad tractandum, & concordandum, ac ad concludendum, faciendumque omnia alia & ſingula, quæ ad generale concilium ſpectant & pertinent ratione hujuſmodi unionis, certos ambaſſiatores & nuncios ſpeciales conſtituiſſe declaravit. Quapropter reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus dominus Lancelotus de Navarra ſedis Apoſtolicæ protonotarius, præfati domini noſtri regis filius, & eccleſiæ Pampilonenſis perpetuus adminiſtrator; necnon alii domini epiſcopi, prælati, ac etiam proceres, barones, infantones, generoſi, burgenſes, venerabiles homines civitatum, & bonarum villarum, totiuſque alterius populi procuratores & nuncii ſpeciales, veſtigia & intentionem prærogativam præfati ſereniſſimi domini ſui regis, & unionem ipſius univerſalis eccleſiæ aſſequi ex totis viribus & animis cupientes, confidentes de fide, prudentia, & legalitate reverendorum in Chriſto patrum dominorum Guillelmi & Nicolai Dei gratia Baſonenſis, & Aquenſis epiſcoporum, necnon venerabilis magiſtri Eximius de Aymar archidiaconi menſæ in eccleſia Pampilonenſi, & magiſtri Martini[a] *de Guitana ſacra theologia profeſſoris, & domini Joannis de Lacena in legibus doctoris, præfati domini regis conſiliariorum, ex ſua certa ſcientia ac ſponte & libere, omnibus melioribus modo, via, vice, cauſa & forma, quo, & quibus melius & efficacius de jure poſſunt & debent, fecerunt, conſtituerunt, ordinaverunt & creaverunt ſuos veros, certos, legitimos, & indubitatos procuratores ſuos & nuncios, ſpeciales & ſingulares, præfatos dominos epiſcopos Baſonenſem & Aquenſem, Eximinum & Martinum in ſacra theologia profeſſores, & dominum Joannem de Lacena doctorem, abſentes, tamquam præſentes, ſpecialiter & expreſſe ad omnia & ſingula, ad quæ præfatus dominus noſter rex ipſos deſtinavit ambaſſiatores & nuncios ſingulares: videlicet ad tractandum, concludendum & firmandum tam cum illuſtriſſimo rege Romanorum, quam cum alio ſeu aliis perſonis, corporibus, collegiis, aut congregationibus cujuſcumque obedientiæ, vel ſine eis, in omnibus & ſingulis actibus dictam materiam tangentibus, ac incidentibus, dependentibus, ac emergentibus ex eadem, ſeu eidem annexis; necnon ad intereſſendum vice ac nomine dictorum dominorum conſtituentium, &*

[a] Mss. hic, Guitarte.

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXVI. CONCILII.

pro eis in ſacroſancto & generali concilio Conſtantienſi pro uniendo & faciendo unum concilium generale una cum aliis ibidem congregatis, ob deteſtandum & horrendum ſchiſma ſedandum, exſtirpandum, reſecandum, & bona diſpoſitione precunte annullandum, unionem univerſalis ſanctæ matris eccleſiæ procurandum, reformationem etiam ipſius ſanctæ matris eccleſiæ tam in capite quam in membris complendum, & ad electionem unici Romani Pontificis procedendum, & pro aliis cauſis & rationibus quæ ad generale concilium de jure ſpectans & pertinent: & ad faciendum & complendum alia omnia & ſingula, quæ in articulis tractatis, & firmatis in Narbona ſpecificantur & declarantur, & in animas eorum, & [a] cui vult eorum quodlibet licitum juramentum præſtandum firmandumque, jurandum & exercendum; prædictos & omnes & ſingulos alios actus una cum ambaſſiatoribus illuſtriſſimorum regum Arragonum & Caſtellæ, quos præfati domini conſtituentes facere, requirere, firmare & exercere poſſent, in & circa præmiſſa & quodlibet ipſorum, ſi ibi perſonaliter intereſſent. unum vel plures, procuratorem ſeu procuratores loco ſui, qui ſimilem habeant poteſtatem ſubſtituendi, & eum, vel eos removendi toties, quoties eis, vel eorum cuilibet videbitur expedire. Et cum unio præfata univerſalis ſanctæ matris eccleſiæ ſortiatur effectum, ſpecialiter & expreſſe ad impetrandum litteras opportunas cujuſvis tenoris a ſummo Pontifice, pro erigendo, duas, tres, quatuor vel plures eccleſias cathedrales & epiſcopatus in præfato regno, ad decorandum & augmentandum honorem, & utilitatem memorati domini noſtri regis & regni Navarræ: necnon etiam litteras diſpenſationum pro ipſius domini regis filiabus & nepte, ut matrimonium contrahere & habere poſſint, non obſtante impedimento cujuſvis gradus conſanguinitatis, vel affinitatis; & hoc propter grande bonum, utilitatem & honorem præfati domini noſtri regis, & regni, & totius populi; & generaliter quaſcumque litteras reipublicæ augmentationem, honorem & utilitatem concernentes impetrandum, & obtinendum: ac faciendum, dicendum, gerendum & exercendum omnia alia & ſingula, quæ boni, veri & legitimi procuratores facere poſſunt & debent, & quæ in præmiſſis & circa præmiſſa, & quodlibet præmiſſorum dependentium & emergentium ex eis neceſſaria fuerint ſeu etiam opportuna; & quæ ipſimet domini, conſtituentes dicerent, facerent, gererent, exercerent, dicere, facere, & exercere poſſent, ſi in præmiſſis omnibus & ſingulis perſonaliter intereſſent; etiam ſi ſint, quæ mandatum exigant magis ſpeciale, & majora, & graviora eſſent, [b] quæ in præſenti procuratorio ſint expreſſa, ac etiam talis naturæ forent, quod meritu præſentiam perſonæ requirant. Dantes & concedentes præfati domini conſtituentes dictis ſuis procuratoribus, & cuilibet ipſorum in ſolidum, plenam & liberam poteſtatem, & mandatum ſpeciale, omnia & ſingula ſupradicta nomine ipſorum dominorum conſtituentium faciendi & exercendi. Promittentes præfati domini conſtituentes mihi notario publico infraſcripto, ut publicæ perſonæ legitime ſtipulanti & recipienti, vice & nomine omnium & ſingulorum, quorum intereſt, vel intererit, ratum, gratum, & firmum perpetuo habituros id totum, & quidquid per dictos procuratores ſuos, & eorum quemlibet, aut ſubſtituendum, vel ſubſtituendos ab eis, vel eorum aliquo, factum, actum, geſtum, vel ordinatum fuerit in præmiſſis, & quolibet præmiſſorum, ſub hypotheca & obligatione omnium & ſingulorum bonorum ſuorum, ac eccleſiarum, civitatum, villarum, locorum & univerſitatum præfatorum, ſub omnibus juris & facti renunciationibus ad hæc neceſſariis, pariter & cautelis. De quibus omnibus & ſingulis ſupradictis domini conſtituentes requiſiverunt me antefatum & infraſcriptum notarium publicum, quatenus conficerem & retinerem unum, vel plura, publicum inſtrumentum, ſeu publica inſtrumenta.

[a] Forte, conſuluerit.

[b] Lege, quam quæ.

Acta fuerunt loco Pontis reginæ prædicto, die XII. menſis Decembris, ſub anno a Nativitate Domini MCCCCXVI. præſentibus nobilibus viris dominis Garſia Luppi de Reſci de vallis, Willelmo de Serch ſcutifero honoris, & multis aliis notabilibus teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Et ego Peregrinus Luppi de Luſſarreta clericus Pampilonenſis diœceſis auctoritate Apoſtolica notarius publicus, & juratus, qui præmiſſis omnibus & ſingulis, dum ſic agerentur & fierent, una cum prænominatis teſtibus præſens perſonaliter interfui, eaque ſic fieri vidi & audivi, ad inſtantiam & requiſitionem præfatorum reverendiſſimorum dominorum, ac nobilium, & aliorum dominorum conſtituentium in notam ſcripſi; ex qua hoc præſens publicum inſtrumentum procurationis manu propria ſcripſi: cui me ſubſcribens ſignum meum ſolitum & aſſuetum, rogatus & requiſitus in fidem, & teſtimonium præmiſſorum cum interlineo ubi legitur, Et epiſcopatus. Datum, & actum, ut ſupra.

Procuratorium domini Decani beatæ Mariæ de Tutela.

In nomine Domini. Amen.

PRæſentis publici inſtrumenti ſerie cunctis pateat evidenter, quod anno a Nativitate ejuſdem Domini MCCCCXVI. Indictione nona, die vero XII. menſis Octobris reverendus in Chriſto pater & dominus Xanctius, miſeratione divina decanus eccleſiæ collegiatæ beatæ Mariæ de Tutela Tiraſonenſis diœceſis, in mei notarii publici, & teſtium infraſcriptorum ad hæc ſpecialiter vocatorum & rogatorum præſentia perſonaliter conſtitutus, propoſuit & dixit: Quod cum ſecundum certa capitula inter ambaſſiatores totius fere Chriſtianitatis ultimo in civitate Narbonenſi ſuper exſtirpatione præſentis peſtiferi ſchiſmatis, & hæreſum, & pro reformatione univerſalis eccleſiæ in capite & in membris concordata & firmata fuerint per reverendos in Chriſto patres dominos prælatos, ceteroſque viros eccleſiaſticos in civitate Conſtantienſi, ut aſſerunt, ad concilium generale congregatos, per ipſorum litteras convocatorias, ad complendum contenta in dictis capitulis, ſic, ut præfertur, in civitate Narbonenſi concordatis ad dictam civitatem Conſtantienſem accederet. Et ipſe volens quantum poteſt contenta in dictis articulis, ut præfertur, ſic concordatis adimplere; quia pluribus aliis negotiis occupatus perſonaliter accedere non poteſt; idcirco ex certa ſcientia ſua conſtituit, fecit, creavit, & ordinavit ſuos veros & certos, legitimos, & indubitatos procuratores, actores, factores, defenſores, & negotiorum ſuorum geſtores, & nuncios ſpeciales & generales, videlicet reverendos in Chriſto patres & dominos Guillelmum Arnoldi Baionenſem, & Nicolaum Aquenſem epiſcopos, & honeſtos viros dominos Eximinum de Aymar in ſacra pagina magiſtrum, archidiaconum menſæ in eccleſia Pampilonenſi; & Joannem de [a] Lacena legum doctorem, Alcaldum curiæ majoris regni Navarræ, licet abſentes, tamquam præſentes, & quemlibet eorum in ſolidum, ad comparendum nomine ipſius conſtituentis & pro eo in dicta civitate Conſtantienſi; & ad intereſſendum pro uniendo ſe dicto aſſerto concilio ad faciendum concilium generale una cum ibidem congregatis; & ad tractandum, ordinandum, & ſtatuendum una cum dictis dominis de concilio prædicto illa quæ pro exſtirpatione

[a] Mſs. Lerna.

Digitized by Google

*prædicti peſtiferi ſchiſmatis, & hæreſum, pro unione ſanctæ eccleſiæ, pro reformatione univerſalis eccleſiæ in capite & in membris, & pro unico eligendo paſtore, & pro aliis cauſis & rationibus, quæ ad generale concilium de jure ſpectant & pertinent, fuerint tractanda, ſtatuenda, & ordinanda, cum dependentiis, emergentiis, & connexis: & ad ratificandum, & approbandum omnia & ſingula in dicto concilio, tractata, ſtatuta, & ordinata, pœna, vel juramento, prout eis, vel eorum alteri videbitur expedire, faciendum. Et generaliter omnia alia & ſingula faciendum, dicendum, gerendum, procurandum, & exercendum, quæ boni, veri, & legitimi, ac idonei, & ſufficientes procuratores facere poſſunt & debent, & quæ in præmiſſis, & circa præmiſſa & quolibet præmiſſorum ac dependentium, & connexorum, incidentium, & emergentium ex eis neceſſaria fuerint, & etiam opportuna, prænominatis capitulis inviolabiliter obſervatis: & quæ ipſemet diceret, faceret, gereret, dicere, facere, & exercere poſſet, ſi in præmiſſis omnibus & ſingulis perſonaliter intereſſet: etiam ſi quæ ſint quæ mandatum exigant magis ſpeciale, & majora eſſent neceſſaria, quam ea quæ in præſenti procuratorio ſunt expreſſa: ac relevans ex nunc, & relevatos eſſe volens idem dominus conſtituens dictos ſuos procuratores, & eorum quemlibet ab omni onere ſatiſdandi: promittens bona fide mihi notario publico infraſcripto præſenti, ſtipulanti, & ſtipulationem hujuſmodi in me ſolemniter recipienti, vice & nomine omnium & ſingulorum * bonorum, ſe gratum, ratum, atque firmum perpetuo habiturum totum illud in toto, vel in parte, per dictos procuratores ſuos & eorum quemlibet in præmiſſis, & circa præmiſſa, & quodlibet præmiſſorum dictum, factum, & geſtum fuerit, ſeu etiam quomodolibet procuratum. De quibus omnibus & ſingulis ſupradictis dictus dominus conſtituens requiſivit me notarium publicum infraſcriptum, quatenus retinerem, & conficerem ſibi publicum inſtrumentum, quod ſuo proprio impendenti [a] ſigillari fecit. Acta fuerunt hæc Oliti, Pampilonenſis diœceſis, anno, indictione, die, & menſe, quibus ſupra. Præſentibus diſcretis viris domino Joanne [b] Acrilas preſbytero, & portionario dictæ eccleſiæ ſancti Petri de Olito: & Joanne de Olito carpentario vicino dictæ villæ de Olito, diœceſis Pampilonenſis, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.*

[a] Forte, ſigillo ſigillari.

[b] Mſs. Acrilas.

Et me Garſia de Senoſia clerico Pampilonenſi publico auctoritate Apoſtolica notario, qui præmiſſis omnibus, & ſingulis dum ſic, ut præfertur, per dictum dominum conſtituentem agerentur, & fierent, una cum prænominatis teſtibus præſens fui, eaque ſic fieri vidi, & audivi, & in notam recepi: de qua hoc præſens publicum inſtrumentum procurationis manu propria ſcriptum in hanc publicam formam redegi, cui me ſubſcripſi, & ſigno meo conſueto cum appenſione ſigilli dicti domini Decani de Tutela conſtituentis ſignavi, in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum requiſitus & rogatus.

Inſtrumentum procurationis domini abbatis de Oliva Pampilonenſis diœceſis.

UNiverſis, & ſingulis præſentes litteras inſpecturis notum facimus per præſentes, quod nos Joannes miſeratione divina abbas monaſterii beatæ Mariæ de Oliva ordinis Ciſtercienſis, regni Navarræ, diœceſis Pampilonenſis, frater Joannes Felix prior, frater Petrus de Sangoſſa ſubprior, frater Martinus de [b] Cadreta cellerarius, frater Petrus de Eſtela infirmarius, frater Michael de Gallipenſio ſacriſta, monachi dicti monaſterii de Oliva, congregati, ut moris eſt, ad ſonum campanæ in palatio infirmariæ, quæ eſt ante

[b] Al. Cadreyta.

A *capellam Jeſu Chriſti in dicto monaſterio: quem locum pro capitulo & loco capituli ad infraſcripta peragendum elegimus, capitulantes, & conventum dicti monaſterii facientes. Cum ſecundum certa capitula inter ambaſſiatores totius fere Chriſtianitatis ultimo in civitate Narbonenſi ſuper exſtirpatione præſentis peſtiferi ſchiſmatis, & hæreſum, & pro reformatione univerſalis eccleſiæ in capite & in membris concordata & firmata, fuimus per reverendos in Chriſto patres & dominos, dominos prælatos, ceteroſque viros eccleſiaſticos in civitate Conſtantienſi ſic, ut aſſerunt, ad concilium generale congregatos, per ipſorum litteras convocati: ut ad implendum contenta in dictis capitulis, ſicut præfertur, in civitate Narbonenſi concordatis, ad dictam*

B *civitatem Conſtantienſem accederemus: Et nos volentes, quantum poſſumus, contenta in dictis capitulis, ſicut præfertur, concordatis adimplere, quampluribus arduis negotiis dicti noſtri monaſterii occupati perſonaliter accedere non poſſumus. Idcirco ex noſtra certa ſcientia conſtituimus, creamus, & ordinamus omnes ſimul & in ſolidum noſtros veros, certos, legitimos, & indubitatos procuratores, actores, factores, defenſores, & negotiorum noſtrorum geſtores, ac nuncios ſpeciales & generales, videlicet reverendos in Chriſto patres & dominos, dominos Guillelmum Arnoldi Bayonenſem, & Nicolaum Aquenſem epiſcopos, & honeſtos viros dominum Eximinum de Aymar in ſacra pagina magiſtrum, archidiaconum menſæ in eccleſia Pampilonenſi, & Joannem de [a] Lacena legum doctorem Alcaldum curiæ majoris regni Navarræ, licet abſentes, tanquam*

[a] Mſs. Lacuna.

C *præſentes, & quemlibet ipſorum in ſolidum ad comparendum nomine noſtro & pro nobis in dicta civitate Conſtantienſi; & ad intereſſendum pro uniendo ſe dicto aſſerto concilio, & faciendo concilium generale una cum aliis ibidem congregatis; & ad tractandum, ordinandum, & ſtatuendum una cum dictis dominis de dicto concilio, illa quæ pro dicta exſtirpatione dicti peſtiferi ſchiſmatis & hæreſum, pro ſancta unione eccleſiæ in capite & in membris, & pro unico eligendo paſtore, ac pro aliis cauſis & rationibus, quæ ad generale concilium de jure pertinent & ſpectant, juxta & ſecundum articulos, qui, ut præfertur, Narbonæ concordati fuerunt, tractandum, faciendum, & ordinandum, cum dependentiis, emergentiis, & connexis; &*

D *ad ratificandum & approbandum omnia & ſingula in dicto concilio tractata, ſtatuta, & ordinata, pœna, vel juramento, prout eis vel eorum alteri videbitur faciendum. Et generaliter omnia alia univerſa & ſingula dicendum, faciendum, procurandum & exercendum, quæ veri procuratores facere poſſunt & debent, & quæ in præmiſſis & circa præmiſſa, & quolibet præmiſſorum, ac dependentium, connexorum, incidentium & emergentium ex iis neceſſaria fuerint, ac etiam opportuna, prænominatis capitulis inviolabiliter obſervatis: & quæ noſmet diceremus, faceremus & exerceremus, dicere, facere, & exercere poſſemus, ſi præmiſſis omnibus & ſingulis perſonaliter intereſſemus:*

E *etiamſi quædam ſint, quæ mandatum exigant magis ſpeciale, & majora eſſent, quam ea, quæ in præſenti procuratorio ſunt expreſſa. Et relevantes ex nunc, & relevatos eſſe volentes dictos procuratores noſtros, & eorum quemlibet ab omni onere ſatiſdandi, promittimus bona fide notario infraſcripto ſtipulanti, & receptionem ſtipulationis hujuſmodi in ſe recipienti, ſub hypotheca omnium & ſingulorum bonorum dicti noſtri monaſterii, nos ratum & firmum perpetuo habituros totum id, & quidquid in toto vel in parte per dictos procuratores noſtros, & eorum quemlibet in præmiſſis & circa præmiſſa dictum, factum, & geſtum fuerit, ſeu etiam quomodolibet procuratum. In cujus rei teſtimonium præ-*

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXVI. CONCILII.

ſentes litteras, ſeu præſens procurationis publicum inſtrumentum per notarium publicum infraſcriptum fieri fecimus, & ſigillorum noſtrorum abbatis & conventus appenſione muniri. Datum & actum in præfato monaſterio, XV. die menſis Octobris, anno a Nativitate Domini MCCCCXVI. præſentibus viris diſcretis Arnoldo Garſia de [a] Stagma portionario eccleſiæ parochialis de Caro-Caſtro, & Didaco [b] de Mediano ſcutifero, teſtibus ad præmiſſa vocatis pariter & rogatis.

[a] Mſs. Schagana. [b] Mſs. de Mendoma.

Et ego Joannes Martini de Cilletis preſbyter diœceſis Pampilonenſis auctoritate Apoſtolica notarius præmiſſis omnibus & ſingulis, dum ſic, ut præfertur, agerentur & fierent, una cum prænominatis teſtibus præſens perſonaliter interfui: & de mandato dictorum dominorum conſtituentium hoc præſens publicum procurationis inſtrumentum mea manu propria ſcriptum, B ſtipulationemque præfatam vice & nomine omnium & ſingulorum, quorum intereſt, ſeu intereſſe potuit quomodolibet in futurum, ſolemniter, ut præfertur, recipienti, ſignoque meo conſueto ſignavi, in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum requiſitus & rogatus.

Procuratorium abbatis de Tiraſona, Tiraſonenſis diœceſis.

In nomine Domini, Amen.

PEr hoc præſens publicum inſtrumentum cunctis pateat evidenter, quod anno a Nativitate Domini MCCCCXVI. indictione IX. die vero XXIII. menſis C Julii, ſubtractione facta in regno Navarræ, in mei notarii publici infraſcripti, teſtiumque infraſcriptorum ad hæc ſpecialiter vocatorum & rogatorum præſentia exſiſtentes & conſtituti perſonaliter, congregati ad ſonum campanæ, prout eſt fieri conſuetum, reverendus in Chriſto pater frater Michaël de Gallipiento abbas, frater Bartholomæus de Tiraſona prior, frater Ægidius ſubprior, frater Michael [c] de Facibus cellerarius, frater Joannes de Araciel monachi, & conventus monaſterii de Fitero in regno Navarræ, ordinis Ciſtercienſis, & Tiraſonenſis diœceſis, gratis, & ex eorum certa ſcientia, ac voluntate ſpontanea, omni eo meliori modo, via, vice, cauſa & forma, quibus de jure potuerunt & debuerunt, D fecerunt, creaverunt, & ſolemniter ordinaverunt ſuos veros, certos, legitimos, & indubitatos procuratores, actores, & negotiorum ſuorum geſtores, ac nuncios ſpeciales & generales, ita quod ſpecialitas generalitati non deroget, nec e converſo, videlicet multum honorabiles & magnæ circumſpectionis viros dominos Eximinum de Aymar magiſtrum ſacra pagina, archidiaconum menſæ in eccleſia Pampilonenſi, nobilem virum Martinum de la Cayra militem, fratrem Martinum de [d] Gantarra magiſtrum in ſacra pagina ordinis Minorum, [e] & Joannem de Rhedana decretorum doctorem, nuncios ſive ambaſſiatores ſereniſſimi principis regis Navarræ, abſentes, tamquam præſentes, & eorum quemlibet in ſolidum ſimiliter, ad conſentiendum, approbandum, ratificandum, & E omologandum in electione ſummi Pontificis facienda in concilio Conſtantienſi, in præſentia regis Romanorum, dominorum cardinalium, dominorum præſidentium quatuor nationum ibidem exſiſtentium, vel aliorum quorumcumque ad hoc poteſtatem habentium. & ad præſentandum ſupplicationes, articulos, libellum, ſeu libellos, & quaſcumque petitiones, ſummarias, alias ſcripturas, quæcumque negotia tangentes, & ad jurandum in animam dictorum conſtituentium de ſtando & parendo mandatis ſanctæ matris eccleſiæ, vel aliud quodcumque licitum juramentum. & demum generaliter omnia alia univerſa & ſingula faciendum, dicen-

[c] Mſs. de Falcibus cellerarius. frater Xanctius de Secuero, frater Antonius de Yanguas, & frater Joannes, &c.

[d] Mſs. Gartayra. [e] Mſs. & Martinum de Lodana.

A dum, procurandum & exercendum, quæ in præmiſſis, & quolibet præmiſſorum * ſemper perſonaliter intereſſent, & quæ cauſarum & negotiorum merita poſtulant & requirant, etiamſi talia forent, quæ mandatum aliud exigerent magis ſpeciale. Promiſeruntque mihi notario publico infraſcripto, ut perſonæ publicæ, ibidem præſenti, ſtipulanti, & ſolemniter recipienti, vice & nomine omnium illorum & ſingulorum, quorum intereſt, intererit, ſeu intereſſe poterit quomodolibet in futurum, ſe ratum, gratum, & firmum perpetuo habituros totum id, & quidquid per dictos procuratores, ſeu eorum alterum actum, dictum, factumve fuerit in præmiſſis, & quolibet præmiſſorum, vel alias quomodolibet procuratum. De quibus omnibus & ſingulis ſupradictis, dicti domini conſtituentes voluerunt, B conſenſerunt, petierunt & requiſiverunt, ſibi & dictis procuratoribus recipi, fieri, atque tradi unum vel plura, publicum & publica, inſtrumentum & inſtrumenta, per me notarium publicum infraſcriptum. Acta fuerunt hæc in capitulo præfati monaſterii anno, indictione, die & menſe, quibus ſupra. Præſentibus venerabilibus & diſcretis viris Joanne de ſancto Martino, & ſcutifero habitante Tutella Tiraſonenſis diœceſis, & Joanne de ſancto Petro loico diœceſis Baionenſis, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXVI. CONCILII.

Et ego Garſias de Carparroſio preſbyter Pampilonenſis diœceſis, publicus Apoſtolica auctoritate notarius, præmiſſis omnibus & ſingulis, dum ſic, ut præ- C fertur, agerentur & fierent, una cum prænominatis teſtibus præſens fui, eaque omnia & ſingula ſic fieri vidi & audivi, & in notam recepi: ex qua hoc præſens publicum inſtrumentum manu mea propria ſcriptum in hanc publicam formam redegi, ſignoque meo conſueto ſignavi, in fidem & teſtimonium præmiſſorum.

Procuratorium abbatis de Irancio Pampilonenſis diœceſis.

UNiverſis & ſingulis præſentes litteras inſpecturis. Notum facimus per eaſdem, quod nos Fernandus de Vaquidano miſeratione divina abbas monaſterii beatæ Mariæ de Trancio, ordinis Ciſter- D cienſis, regni Navarræ diœceſis Pampilonenſis, frater Arnaudus de Anartuca prior, frater Michaël de Anarteca ſubprior, frater Xantius de [a] Ymrita ſacriſta, frater Joannes de Irmuilla, frater Petrus de [b] Recea, monachi in prædicto monaſterio beatæ Mariæ de Trancio congregati, ut moris eſt, ad ſonum campanæ ante altare beatæ Catharinæ in dicto monaſterio, quem locum pro capitulo, & loco capituli ad infraſcripta peragenda idoneum elegerunt. Quod cum ſecundum certa capitula inter ambaſſiatores totius fere Chriſtianitatis ultimo in civitate Narbonenſi ſuper exſtirpatione præſentis ſchiſmatis & hæreſum, & pro reformatione univerſalis eccleſiæ tam in capite quam in mem- E bris, concordata & firmata, fuimus per reverendos in Chriſto patres & dominos prælatos, ceteroſque viros eccleſiaſticos in civitate Conſtantienſi, ſicut aſſerunt, ad concilium generale congregatos per ipſorum litteras convocati, & ad complendum contenta in dictis capitulis, ſicut præfertur, in dicta civitate Narbonenſi concordatis, ad dictam civitatem Conſtantienſem accederemus. Et nos volentes, &c. ut ſupra in procuratorio abbatis de Oliva. Idcirco ex noſtra ſcientia conſtituimus, &c. Omnes in ſimul, & in ſolidum noſtros veros, legitimos, &c. Procuratores, &c. reverendos in Chriſto patres & dominos Guillelmum Arnoldi Baionenſem, & Nicolaum Aquenſem epiſcopos, & reverendum in ſacra pagina magiſtrum Eximinum de

[a] Mſs. de Tirata. [b] Mſs. Rgeta.

ANNO CHRISTI 1416. Seſs. XXVI. Concilii.

Aymar, &c. *necnon*, &c. *dominum Joannem de* [a] *Lacena legum doctorem egregium, abſentes, &c.* ut ſupra. *In cujus rei teſtimonium præſentes litteras*, &c. *per notarium publicum infraſcriptum fieri fecimus, & ſigillorum noſtrorum abbatis & conventus appenſione muniri. Datum & actum in dicto noſtro monaſterio die* XIII. *menſis Octobris, anno a Nativitate Domini* MCCCCXVI. *præſentibus diſcretis viris dominis fratre* [b] *Joanne Dalbets, ordinis ſancti Auguſtini conventus Scellenſis, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.*

[a] Mſs. Laterna.

[b] Mſs. Joanne Darb y a, & fratre Joanne Dalbetz.

Et ego Michaël Sancii de Vidawo preſbyter, auctoritate Apoſtolica notarius publicus, præmiſſis omnibus, & ſingulis dum, ſicut præfertur, fierent & agerentur una cum prænominatis teſtibus præſens interfui perſonaliter; & de mandato dictorum dominorum conſtituentium hoc præſens procurationis publicum inſtrumentum me aliis occupato negotiis per alium ſcriptum, de nota per me recepta extraxi, ſtipulationemque hujuſmodi, prout ſupra deſcribitur, immediate vice & nomine omnium & ſingulorum, quorum intereſt, vel intererit, recepi: cui me ſubſcribens ſigno meo conſueto ſignavi, in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum requiſitus & rogatus, una cum appenſione ſigillorum dictorum dominorum abbatis & conventus.

Procuratorium abbatis de Irachis, Pampilonenſis diœceſis.

UNiverſis & ſingulis præſentes litteras inſpecturis, Notum facimus per præſentes eaſdem, quod nos Joannes miſeratione divina abbas monaſterii beatæ Mariæ de Irachis, ordinis ſancti Benedicti, regni Navarræ, & diœceſis Pampilonenſis, Sancius Michaelis de [c] *Aregny prior, Joannes* [d] *Exin Deſchauav prior ſancti Clementis, Sancius Garſia de* [e] *Minica hoſpitalarius, & Martinus Remigii de* [f] *Aariſt ſacriſta, monachi monaſterii prædicti beatæ Mariæ de Irachis, congregati ad ſonum campanæ, ut moris eſt, in clauſtro dicti monaſterii, quem locum pro capitulo & loco capitulari ad infraſcripta peragenda idoneum elegerunt. Quia cum ſecundum certa capitula inter ambaſſiatores totius fere Chriſtianitatis ultimo in civitate Narbonenſi, ſuper exſtirpatione præfatis peſtiferi ſchiſmatis & hæreſum, pro reformatione*, &c. *Idcirco ex noſtra certa ſcientia conſtituimus, creavimus & ordinavimus, omnes ſimul & in ſolidum noſtros veros, certos, legitimos & indubitatos procuratores, actores*, &c. *omnes ſimul & eorum quemlibet in ſolidum, videlicet reverendos in Chriſto patres & dominos dominos Guillelmum Arnoldi Baionenſem, & Nicolaum Aquenſem epiſcopos, & reverendum in ſacra pagina magiſtrum dominum Eximinum de Aymur canonicum*, &c. *necnon magnæ litteraturæ dominum Joannem de* [g] *Lacena legum doctorem, abſentes, tanquam præſentes, & eorum quemlibet in ſolidum, ad comparendum nomine noſtro & pro nobis in civitate Conſtantienſi, ubi plures prælati, ceterique viri eccleſiaſtici, qui pro ſancto concilio, & pro negotiis expediendis*, &c. *ut ſupra in alio abbatis Pampilonenſis. In cujus rei teſtimonium præſentes litteras*, &c.

[c] Mſs. Aygny.

[d] Mſs. Eximinus de Schaner.

[e] Mſs. Vinnea.

[f] Mſs. Ayreſt.

[g] Mſs. Laterna.

Datum & actum in dicto noſtro monaſterio, die XIV. *menſis Octobris, anno a Nativirate Domini* MCCCCXVI. *præſentibus diſcretis viri dominis Michaele Sancii de Much, & Joanne Martini de Lexat preſbyteris dictæ diœceſis Pampilonenſis teſtibus*, &c.

Et ego Michael Sancii de Vidawe preſbyter auctoritate Apoſtolica notarius, præmiſſis omnibus & ſingulis, &c. ut ſupra in proximo.

A Procuratorium perſonarum unius eccleſiæ collegiatæ Tiraſonenſis diœceſis.

In nomine Domini, Amen.

PEr hoc præſens publicum inſtrumentum cunctis pateat evidenter, quod anno a Nativitate Domini MCCCCXVI. *indictione nona, die vero quarta menſis Auguſti, ſubſtractione facta in regno Navarræ, in mei notarii publici infraſcripti, teſtiumque*, &c. *exſiſtentes & conſtituti perſonaliter, congregati in capitulo ad ſonum campanæ, prout fieri eſt conſuetum, honorabiles & diſcreti viri domini magiſter Joannes Eximini Ocilluedo theſaurarius, Michaël de* [a] *Lecaratz*
B *ſcholaſticus, Guillelmus de Lantagne, Petrus de Gaſpera vicarius, Michael de Salnus, Sancius de Labora, Lupus de Populaçon, Michaël de Manamus, Joannes de Taſſalia, Petrus Fiatz, Martinus Lupi de Simbum, Joannes de Fuſeinaria, & Leo Colludo canonici collegiatæ eccleſiæ beatæ Majoris* [b] *Tutilla, Tiraſonenſis diœceſis, gratis, & ex eorum ſcientia, & voluntate ſpontanea, omni eo modo, via, jure, cauſa, quibus melius, citius & efficacius de vice potuerunt & debuerunt, fecerunt & conſtituerunt, & ſolemniter ordinaverunt ſuos veros, certos, legitimos & indubitatos procuratores, actores, factores, & negotiorum ſuorum geſtores, ac nuntios ſpeciales & generales, ita tamen quod ſpecialitas generalitati non deroget, nec e converſo; videlicet multum honorabiles & magnæ circumſpectionis*
C *viros dominos Eximinum de Aymar magiſtrum in ſacra pagina, & archidiaconum*, &c. *nobilem virum Martinum de la Carta militem, fratrem Martinum de Gutaria magiſtrum ſacræ paginæ ordinis Minorum, & Joannem de* [c] *Latina decretorum doctorem, nuncios ſeu ambaſſiatores ſereniſſimi principis regis Navarræ abſentes, tamquam præſentes, & quemlibet eorum in ſolidum, ſcilicet ad comparendum, approbandum*, &c. *electionem ſummi Pontificis faciendum in concilio Conſtantienſi*, &c. *in præſentia domini Imperatoris, dominorum cardinalium, dominorum præſidentium quatuor nationum ibidem exſiſtentium, vel aliorum quorumcumque, &c.* ut ſupra in procurato-
D rio abbatis de Tiraſona. *Acta fuerunt hæc in Tutela, in choro præfatæ eccleſiæ, anno, indictione, die & menſe quibus ſupra. Præſentibus diſcretis viris dominis Simone de Eſtava portionario prædictæ eccleſiæ, & Martino de Giarra preſbytero Pampilonenſis diœceſis, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.*

[a] Mſs. Lecarotz.

[b] Mſs. Tutella.

[c] Mſ. Ms. Ledena.

Et ego Garſias de Carparroſio preſbyter Pampilonenſis diœceſis, publicus Apoſtolica auctoritate notarius, præmiſſis omnibus & ſingulis, &c. *una cum prænominatis teſtibus interfui, eaque omnia & ſingula ſic fieri vidi & audivi, & in notam recepi; ex qua hoc præſens publicum inſtrumentum per alium fidelem ſcriptum aliès*, &c. *ſignoque meo conſueto*, &c *rogatus & requiſitus*, ut ſupra.

E Procuratorium prioris & conventus [d] Roſti de Vallibus, Pampilonenſis diœceſis.

[d] Mſs. Roſch.

In nomine Chriſti, Amen.

PRæſentis publici inſtrumenti ſerie cunctis pateat evidenter, quod anno a Nativitate Domini MCCCCXVI. *indictione nona, die vero ſexta menſis Octobris, in mei notarii publici, & teſtium infraſcriptorum præſentia conſtituti perſonaliter, reverendus in Chriſto pater & dominus, dominus Xanctius de Mues miſeratione divina prior pauperum Chriſti hoſpitalis beatæ Mariæ de* [e] *Roſti de Vallibus, ordinis ſancti Auguſtini regni Navarræ, & diœceſis Pampilonenſis, ma-*

[e] Mſs. Roſch.

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXVI. CONCILII.

ſter, & venerabiles domini religioſi Petrus de Mocs bachalarius in decretis camerarius, Petrus de Sancto-Joanne ſacriſta, Lupus de [a] Bnigaim cantor, Petrus de Caſanova infirmarius, Joannes de [b] Grondinis, Robertus [c] de Foeſnay, Garſias de [d] Octavo, Petrus Ochor, Michael de Roſti de Vallibus, in camera nova ipſius hoſpitalis ad ſonum campanæ ad infraſcripta peragenda, ſeu expedienda, & ibi capitulum facientes, ſeu celebrantes, ut eſt moris, propoſuerunt & dixerunt, quod prout fere toti Chriſtianitati divulgatum extitit, nuper convenientibus in unum apud civitatem Narbonenſem ſereniſſimo principe domino Sigiſmundo Romanorum & Ungariæ rege, & legatis congregationis reverendorum patrum ceterorumque virorum eccleſiaſticorum apud civitatem Conſtantienſem provincia Moguntina in dicto ſic per eos concilio congregatorum ex una, & ambaſſiatoribus illuſtriſſimorum dominorum regum & principum obedientiæ pro tunc domini Benedicti ſic in ſua obedientia vocati partes ex altera, fuerunt, pro extirpatione ſchiſmatis peſtiferi, & pro unione in ſancta Dei eccleſia conſequenda, quædam capitula inter eos concordata, ac per eos juramento firmata: in quibus inter cetera cavetur, quod per dictos prælatos, ceteroſque viros eccleſiaſticos in Conſtantia per eos vocato concilio congregatos, fueris convocatio litteralis de regibus, ac principibus, & prælatis, & ceteris de obedientia pro tunc domini Benedicti in ejus obedientia ſic vocati, quod certo termino per ſe, vel ſuos ambaſſiatores & nuncios, ſeu procuratores ſufficientes comparerent in dicta civitate Conſtantienſi pro tractanda, & Deo propitio conſequenda unione in ſancta Dei eccleſia, & alia peragenda quæ inter eos fuerint pro tunc concordata, atque vice verſa per prædictos dominos reges, principes, & prælatos de obedientia pro tunc domini Benedicti, vel per eorum ambaſſiatores & nuncios, ſeu procuratores ad hoc ſufficienti poteſtate ſuffultos mittendos, ut præfertur, per eos ad Conſtantiam ibidem fieret ad prænominatos prælatos, ceteroſque dominos de dicto ſic per eos Conſtantienſi concilio ſimilis convocatio litteralis, ut ſic utraque obedientia uniretur, & fieret unum generale & univerſale concilium totam univerſalem eccleſiam repræſentans; tandem per prænominatos reverendos patres, ceteroſque dominos de dicto ſic per eos Conſtantienſi concilio fuerunt ad præmiſſa peragenda litteratorie convocati. Dicti igitur conſtituentes, ut aſſerunt, pacem & unitatem eccleſiæ orthodoxæ, & quæ ex ea dependet, proſperitatem fidei Catholicæ totis deſideriis zelantiſſime quærentes & volentes, quæ tunc fuerunt concordata, quantum ipſis poſſibile eſt, effectualiter adimplere, cum perſonaliter nequeant accedere, ex eorum certa ſcientia, ac ſponte & libere omnibus modo, via, jure, cauſa & forma, quo, & quibus melius & efficacius de jure poſſunt & debent, fecerunt, conſtituerunt, ordinaverunt & creaverunt, faciunt, conſtituunt, creant & ordinant ſuos veros, certos, legitimos & indubitatos procuratores, ſyndicos, œconomos, actores, factores, defenſores, & negotiorum ſuorum geſtores, & nuncios ſpeciales & generales, ita quod ſpecialitas non deroget generalitati, nec e contra, videlicet reverendos in Chriſto patres & dominos, dominos Guillelmum Arnoldi Baionenſem, & Nicolaum Aquenſem epiſcopos, & reverendum in ſacra pagina magiſtrum dominum Eximinum de [e] Aymar canonicum & archidiaconum de menſa in eccleſia Pampilonenſi, & conſiliarium domini noſtri regis; necnon magnæ litteraturæ & circumſpectionis virum dominum Joannem de Lacena legum egregium doctorem, abſentes, tanquam præſentes præſentium exhibitores, & quemlibet eorum in ſolidum ad comparendum pro eis & eorum nomine in dicta civitate Conſtantienſi, & dominos, qui ibidem ſic in dicto per eos concilio congregati exſiſtunt, ad generale concilium convocandum, & uniendum ſe cum eis, pro uno generali & univerſali concilio, & ibidem ratificandum, & ſi opus fuerit, de novo ſtatuendum omnia & ſingula in prædictis capitulis Narbonenſibus concordatis & juratis contenta, antequam ad alios actus procedatur, poſtquam prædictum generale concilium fuerit ſic unitum, prout tunc fuerit promiſſum & juratum, & demum in dicto concilio generali tractandum, audiendum, ſtatuendum, & effectualiter proſequendum quidquid fuerit utile, neceſſarium & expediens, ſeu etiam opportunum pro extirpatione ſchiſmatis peſtiferi & hæreſum, pro ſancta unione conſequenda, & reformatione univerſalis eccleſiæ, tam in capite, quam in membris; & procedendum contra quoſcumque hæreticos & ſchiſmaticos, & perturbatores unionis ſanctæ matris eccleſiæ, nutritoreſque & fautores ſchiſmatis, prout caſus requiret, uſque ad depoſitionem, vel dejectionem, vel dejectionis declarationem incluſive, & tandem pro unius univerſalis eccleſiæ eligendo paſtore, & pro aliis cauſis, & rationibus ac quibuſcumque negotiis, quæ ad generale concilium, ſicut præfertur, unitum in præmiſſis, & circa præmiſſa fuerunt tractata, ordinata, & ſtatuta, & peragendum, & adimplendum omnia alia & ſingula, quæ in capitulis ſupra ſæpius nominatis Narbonæ, ut prædicitur, concordatis continentur, eiſdem capitulis inviolabiliter obſervatis, & in aliquo non infractis: & generaliter omnia alia, & ſingula faciendum, dicendum, gerendum, procurandum & exercendum, quæ veri procuratores facere poſſunt, & debent, & quæ in præmiſſis, & circa præmiſſa, ac quolibet præmiſſorum, & emergentiis, connexis, incidentibus & dependentibus ex eis neceſſaria fuerint, ſeu etiam opportuna, prænominatis capitulis inviolabiliter obſervatis, & quæ ipſimet conſtituentes dicerent, facerent & exercerent, ſeu dicere, facere & exercere poſſent, ſi in præmiſſis omnibus & ſingulis perſonaliter intereſſent; etiamſi talia ſint, quæ mandatum exigant magis ſpeciale, & majora eſſent, quam ea, quæ in præſenti procuratorio ſunt expreſſa. Et relevantes ex nunc, & relevatos eſſe volentes dictos procuratores ſuos, & eorum quemlibet ab omni onere ſatiſdandi, promiſerunt bona fide mihi notario publico infraſcripto ſtipulanti, & ſtipulationem hujuſmodi in ſe recipienti, ſponte, vice, & nomine omnium & ſingulorum, quorum intereſt, ſeu intereſſe poterit in futurum, ſe ratum, gratum & firmum perpetuo habituros totum id, & quidquid per dictos procuratores ſuos, & eorum quemlibet in præmiſſis, & circa præmiſſa dictum, factum & geſtum fuerit, ſeu etiam quomodolibet procuratum, ſub hypotheca & obligatione omnium bonorum dicti hoſpitalis ſeu monaſterii beatæ Mariæ de [a] Roſti de Vallibus. In cujus rei teſtimonium præſens publicum inſtrumentum ſigillorum dictorum dominorum, prioris, & conventus, & capituli fecerunt appenſione muniri. De quibus omnibus & ſingulis, &c. Acta fuerunt hæc in dicto monaſterio beatæ Mariæ de [b] Roſti de Vallibus, anno, die & menſe prædictis, præſentibus honeſtis & diſcretis viris dominis Viciano rectore parochialis eccleſiæ de Villanova, & Garſia de [c] Roſti de Vallibus presbytero Pampilonenſis diœceſis pro teſtibus ad præmiſſa vocatis pariter & rogatis.

Et ego Alphonſus Didaci de [d] Arenda presbyter Pampilonenſis diœceſis publicus Apoſtolicus notarius præmiſſis omnibus & ſingulis, &c. una cum prænominatis teſtibus præſens interfui, eaque ſic fieri vidi & audivi, & in notam ſumpſi, ex qua hoc præſens publicum procurationis inſtrumentum me occupato, &c.

a Mſſ. Borgia.
b Mſſ. Grandonis.
c Mſſ. de Feſnay.
d Mſſ. de Octavo, Petrus Ochor de Sactla, Michael de Roſti, &c.
e Mſſ. hic, Aymar.

a Mſ. Roſti.
b Mſſ. Roſti.
c Mſſ. Roſti.
d Mſſ. Arrenda.

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXVI. CONCILII.

per alium fidelem, &c. hic me ſubſcripſi, ſignum meum ſolitum & aſſuetum, una cum appenſione ſigillorum dictorum dominorum, &c. eidem appoſui rogatus & requiſitus.

Procuratorium adminiſtratoris, & capituli Pampilonenſis.

UNiverſis & ſingulis Chriſti fidelibus. Nos Lancilotus de Navarra ſedis Apoſtolicæ protonotarius, & adminiſtrator perpetuus eccleſiæ Pampilonenſis, Rodericus de [a] Arbetu baccalarius in decretis prior, & Eximinus de [b] Aymar in ſacra pagina magiſter archidiaconuſque de menſa, Martinus de Ayos, Martinus de Boartogium licentiatus in decretis theſaurarius, Michaël de Saltu, Luxus Ægidii de Saraſſa hoſpitalarius, Ægidius de Vixiaries, Lupus de Moes baccalarius in decretis archidiaconus [c] ſanctæ .... Lupus de Burutain infirmarius, Michaël de Aynorz licentiatus in decretis, Lupus de Eſperca, Martinus de la Carra, Petrus de Aynar, Garſias de Murgandoeta vicarius, Garſias de Xanwras baccalarius in decretis, cantor, [d] Martinus de Garſa baccalarius in decretis archidiaconus Valloniſilla, Jacobus de Swſte prior de Vallaco, Martinus de Arnatuta archidiaconus de Egniart, Joannes de Retha archidiaconus ſancti Petri de [e] Viuiu, Joannes Cruſati archidiaconus baccalarius de Aynar, & Petrus de [f] Orbariis, canonici prædictæ eccleſiæ Pampilonenſis, in capitulo novo dictæ noſtræ eccleſiæ Pampilonenſis, ubi capitulum conſuevimus celebrare, ut moris eſt, ad infraſcripta peragenda per ſonum campanæ ad capitulum congregati, ſalutem, & veram unionem eccleſiæ ſanctæ Dei, ſincerum affectum pariter & effectum. Univerſitati veſtræ notum facimus per præſentes, quod prout fere toti univerſitati divulgatum exſtitit, nuper convenientibus in unum apud civitatem Narbonenſem ſereniſſimo principe domino Sigiſmundo Romanorum & Ungariæ rege, ac legatis congregationis reverendorum patrum prælatorum, cæterorumque virorum eccleſiaſticorum, apud civitatem Conſtantiæ, &c. ut ſupra in proximo præcedenti. *Ex noſtra certa ſcientia, fecimus, conſtituimus, creavimus, &c. noſtros veros, certos, legitimos & indubitatos procuratores, actores, &c. omnes ſimul & quemlibet in ſolidum, ſcilicet reverendos patres in Chriſto & dominos, dominum Guillelmum Arnoldi Baionenſem, & Nicolaum Aquenſem epiſcopos, & reverendum in ſacra pagina magiſtrum Eximinum de [g] Aymar canonicum noſtrum & archidiaconum de menſa in eccleſia noſtra Pampilonenſi conſiliarium domini noſtri regis, necnon magnæ litteraturæ, &c. dominum Joannem de [h] Lactena legum egregium doctorem, præfatum dominum archidiaconum præſentem, & onus hujuſmodi procurationis in ſe ſponte ſuſcipientem, cæteros vero abſentes, tamquam præſentes, præſentium exhibitorem, ſeu exhibitores, & ad comparendum pro nobis & nomine noſtro in dicta civitate Conſtantienſi, & dominis, qui ibidem in dicto ſic per eos concilio congregati exſiſtunt, ad generale concilium convocandum, &c. ut ſupra in proximo. In cujus rei teſtimonium præſentes litteras, &c. fieri fecimus & ſigillorum noſtrorum protonotarii, & capituli appenſione fecimus communiri. Datum & actum Pampilonæ in dicto capitulo novo eccleſiæ Pampilonenſis, die* XVI. *menſis Auguſti, anno Domini* MCCCCXVI. *præſentibus honorabilibus & circumſpectis viris dominis Sancio de [i] Schetta decano eccleſiæ collegiatæ beatæ Mariæ de Tutela diœceſis Tiraſonenſis, & dicti domini noſtri regis conſiliario, & Petro Arnaldi de ſancto Stephano præfati domini noſtri regis portionario, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.*

A *Et ego Martinus Michaelis de [a] Sabacurca civis Pampilonenſis, publicus Apoſtolica auctoritate notarius, præmiſſis omnibus & ſingulis, dum ſic, ut præfertur, agerentur & fierent, &c. præſens perſonaliter interfui: & de mandato dictorum dominorum conſtituentium hoc præſens procurationis publicum inſtrumentum, me aliis occupato negotiis per alium ſcriptum de nota, &c. vice & nomine omnium & ſingulorum præmiſſorum rogatus & requiſitus, una cum appenſione ſigillorum dictorum dominorum protonotarii & capituli, &c.*

Procuratorium abbatis monaſterii de Urdacio, Baïonenſis diœceſis.

B *In nomine Domini. Amen.*

PEr hoc procurationis publicum inſtrumentum cunctis pateat evidenter, quod anno Domini MCCCCXVI. *Indictione nona, die vero [b] ......, menſis Octobris, ſubtractione facta in regno Navarræ, in mei notarii publici infraſcripti, teſtiumque, &c. perſonaliter conſtitutus reverendus in Chriſto pater dominus frater Petrus [c] Saxonuea abbas monaſterii ſancti Salvatoris Urdacii, vel alias de Urdacio, Præmonſtratenſis ordinis, Baionenſis diœceſis, propoſuit & dixit, quod cum dictum monaſterium de Urdacio fuerit & ſit ædificatum & conſtitutum ac conſtructum in eremo de loco vaſtæ ſolitudinis, ac etiam a locis ac villis inſignibus ſegregatum; canonicique ejuſdem monaſterii, qui ſunt neceſſarii pro regimine curæ animarum parochialium, ſint & remaneant in rectoriis, grangiis, domibus, xenodochiis, & locis a dicto monaſterio ſeparatis, propter paupertatem monaſterii prædicti & tenuitatem, non poſſint congregari ſimul in dicto monaſterio ad celebrandum capitulum pro eorum, & dicti monaſterii negotiis expediendis, niſi cum maximis expenſis, & labore, nec etiam copia peritorum haberi, ſeu reperiri poſſit, nec tabelliones, & perſona publica, cum eis neceſſarium ſit, præſertim de præſenti, cum ambaſſiatores illuſtriſſimi & excellentiſſimi ac potentis principis domini noſtri domini Caroli Dei gratia regis Navarræ, ſint feſtini, & parati pro arripiendo iter ad generale concilium Conſtantienſe, de & ſuper concordia, ſeu proviſione ſummi Pontificis fienda. Idcirco dictus frater Petrus pro ſe, & una cum fratre Petro Sancii de Urdacio canonici memorati monaſterii, ac vice & nomine reverendorum fratrum Dominici de [d] Aynona prioris, Joannis de [e] Caſaniſana ſubprioris, Joannis de Borda ſacriſtæ, Martini de [f] Ayonia proviſoris, Michaelis de Bandinar rectoris parochialis eccleſiæ de Guni, Petri Cellarii, Sancii de [g] Anno rectoris parochialis eccleſiæ de Glicando, Michaelis [h] Dignio-re, Sancii de ſancto Petro, Michaelis de Aroqui, & Joannis de [i] Cuatzor canonicis dicti monaſterii de Urdacio, & firmando, ſi & in quantum requiritur neceſſario, & facere potuit & poteſt, ſibique licet pro eis, & eorum quolibet, gratis, & ejus certa ſcientia, quibus de jure potuit & debuit, fecit, conſtituit, creavit, & ſolemniter ordinavit ſuos veros, certos, legitimos & indubitatos procuratores, actores, factores, & negotiorum ſuorum geſtores, ac nuncios ſpeciales & generales, ita quod ſpecialitas generalitati non deroget, nec e contra: videlicet multum honorabiles & magnæ circumſpectionis viros dominos Eximinum de Aymar magiſtrum ſacræ paginæ, & Joannem de [k] Lacena decretorum doctorem, nuncios ſive ambaſſiatores dicti domini noſtri regis Navarræ, abſentes tamquam præſentes, & eorum quemlibet in ſolidum: ſcilicet ad conſentiendum, approbandum, ratificandum & emologandum in electione ſummi Pontificis facienda in generali*

Margin notes, left column: [a] Mſſ. Arbetu. [b] Mſſ. Aynar. [c] Mſſ. ſanctæ Gemæ. [d] Mſſ. hic addunt, Eximinus de Tayrnor, baccalarius in decretis, cantor: Martinus de Garſa, &c. [e] Mſs. de Uſun. [f] Mſs. Orbarz. [g] Mſs. Aynar. [h] Mſs. Lotena. [i] Mſs. Schyeta.

Margin notes, right column: [a] Mſs. Sacaburia. [b] Deeſt in mſſ. [c] Mſſ. Dayemua. [d] Mſs. Aynona. [e] Mſs. Canoſana. [f] Mſs. Ayoua. [g] Mſs. Ayano. [h] Mſs. de Gonnoi. [i] Mſs. Gaſſuy. [k] Mſ. Lydena.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1416. SESS. XXVI. CONCILII.

rali concilio Conſtantienſi in præſentia regis Romanorum & dominorum cardinalium, dominorum præſidentium quatuor nationum ibidem exſiſtentium, &c. ut ſupra in procuratorio abbatis de Tiraſona. *De quibus omnibus & ſingulis ſupradictis dictus conſtituens voluit & conceſſit, petiitque & requiſivit, ſibi & dictis procuratoribus ſuis recipi & fieri atque tradi unum & plura, &c. inſtrumenta per me, &c. una cum appenſione ſigilli abbatis & capituli prædictorum.*

Et me Martino Joannis de Eginereta clerico Pampilonenſis diœceſis publico Apoſtolica auctoritate notario, qui præmiſſis omnibus & ſingulis, &c. una cum prænominatis teſtibus præſens perſonaliter interfui, &c. hoc præſens publicum procurationis inſtrumentum extraxi, meaque manu propria ſcripſi, &c. ſignum meum ſolitum & aſſuetum feci cum appenſione ſigillorum dictorum abbatis & capituli, &c.

Procuratorium abbatis monaſterii ſancti Salvatoris Legerenſis, Pampilonenſis diœceſis.

In nomine Domini, Amen.

PRæſentis publici inſtrumenti ſerie tam præſentibus, quam futuris cunctis pateat evidenter, quod anno a Nativitate Domini MCCCCXVI. *die vero* XIV. *menſis Octobris in eccleſia ſancti Stephani, Villæ ſeu loci de Huart prope Pampilonam, reverendo in Christo patre & domino, domino Raymundo de civitate, baccalario in decretis, abbate; & venerabili ac diſcreto viro domino Joanne Ideoni priore monaſterii ſancti Salvatoris Legerenſis Pampilonenſis diœceſis; necnon diſcretis & religioſis viris dominis Xantio de* [a] *Vizane, & Joanne de Sparxa monachis ejuſdem monaſterii, ut aſſerebatur, expreſſe profeſſis, in mei notarii & teſtium infraſcriptorum ad hoc ſpecialiter vocatorum præſentia perſonaliter conſtitutis: Et propoſito* [b] .... *ex parte eorum, quod mota & ferò inter cunctos Chriſtianos orbis terrarum principes, & alios dominos tam ſæculares orthodoxæ & catholicæ fidei cultores, quam eccleſiaſticos, eorumque omnium ſubditos, de mundi univerſi Chriſtum colentibus partibus Conſtantiam eundi, & pro tollendo horrendo & inveterato ſchiſmate jam, proh dolor! & Dei eccleſia reformanda, & reſtauranda ſancta & tamdiu deſiderata unione, in ea congregandi, faciendi, tenendi & celebrandi ibidem concilium generale,* [c] .... *prout ad eorum pervenit notitiam, concordata materia, dictus dominus abbas, quatenus cum dies ſeu terminus ad dictum concilium intrandum, tenendum & celebrandum præfixus appropinquaret, jamque appropinquaſſet, eſſetque neceſſarium, immo rectiſſimum, quod tales ſicut ipſi & ſibi ſimiles haberent intereſſe, & interiſſent facto hujus concilii; & in eo ipſe quoque propter hoc, & tale, & tantum, & tam ſanctum opus verſus ipſam Conſtantienſem civitatem & ad eam ire & accedere curaret, ex parte dominorum terræ inſtanter foret & eſſet requiſitus ad propoſita ex parte eadem; ſubſecuta continebat reſponſio, quod licet teneretur ipſe dominus abbas, & totum dicti eorum monaſterii capitulum fuiſſet & eſſet intentionis, quod idem dominus abbas iret & accederet ad dictam Conſtantienſem civitatem, juxta ſibi factam reſponſionem, hoc tamen ipſi commode facere non poterant: cum ad tollendas itinerum, & alias ad hoc neceſſarias expenſas bona non ſuppeterent prædicti eorum monaſterii: ſed audiſſent quod multum honorabiles, & circumſpecti viri dominus Eximinus de* [d] *Aymar ſacræ paginæ magiſter, canonicus & archidiaconus in eccleſia Pampilonenſi, & Joannes de Lacena legum doctor, ſereniſſimi & illuſtriſſimi principis & domini, domini regis Navarræ*

A *negotiorum promotores, cum ambaſſiata ejuſdem domini regis, & adminiſtratores, & pro eis intrando ituri erant & acceſſuri* [a] *omnium aliorum monachorum, & capitali ejuſdem, cum ibi ad infraſcripta peragenda notarium publicum commode habere nequiſſent, & accederet ad præfatum locum de Huart, tamquam & quia locum ipſum civitati propinquum, ubi ab eadem civitate ad eadem peragenda commode habere intendebant notarium competentem: congregatique in dicta eccleſia & domo ſancti Stephani tamquam & quia in loco & monaſterio principali ſubdito & annexo, in modum capituli & capitulantium ad ſonum ejuſdem eccleſiæ campanæ, & in fine omnium præmiſſorum ad eadem infraſcripta peragenda in mei notarii publici & teſtium, ut præfertur, infraſcriptorum præſentia, modo, quo ſupra, & alias prout melius de jure poterant, conſtituti & congregati, ne omnino de negligentia valeant reprehendi & notari, confidentes non immerito, de ſapientia, prudentia, fidelitate & diſcretione prædictorum dominorum Eximini & Joannis nunciorum ſeu ambaſſiatorum præfatorum, & cujuſcumque eorum: & alias, non vi, nec metu, ſed gratis, & ex eorum & cujuſlibet eorum certa ſcientia, & cauſis præmiſſis, omnes ſimul & conjunctim: videlicet dictus dominus abbas cum aliis capitulantibus, & iidem capitulantes cum ipſo domino abbate pro ſe, ac vice & nomine totius prædicti & eorum principalis monaſterii, ac omnium & ſingulorum monachorum expreſſe profeſſorum ejuſdem, & conſequenter dictus dominus abbas* C *per ſe, & pro ſe, & deinceps quilibet ipſorum per ſe, & in ſolidum, prout eos & eorum quemlibet conjunctim & diviſim præſens tangebat & tangere poterat quomodolibet in futurum negotium, faciebant, ordinabant, creabant & conſtituebant, prout de facto fecerunt, ordinaverunt, creaverunt & conſtituerunt, cum & ſub ea, qua decuit, reverentia, in ſuos certos, legitimos, veros & indubitatos procuratores, & nuncios ſeu ſyndicos ſpeciales & generales, ita tamen quod ſpecialitas generalitati non deroget, nec e contra, eoſdem dominos nuncios, ſeu ambaſſiatores regios abſentes, tamquam præſentes, & eorum quemlibet in ſolidum, ſic quod occupantis conditio melior non exſiſtat, ſed quod unus eorum inceperit, alter valeat proſequi,* D *mediare & finire: videlicet ad intrandum dictum generale concilium, & ad intereſſendum eidem, & in eo quantum oportuerit, & tractandum in ipſo de dicta unione, vice & nomine ac loco eorumdem conſtituentium, & cujuſlibet ipſorum, necnon eorum, & pro eis, pro quibus ipſi conſtituebant & conſtituerunt, una cum aliis dominis in eodem concilio intereſſentibus, prout iidem domini duxerunt, & dixerunt ordinandum & concordandum; & deinceps laudandum, approbandum, & ratificandum perpetuo, vice & nomine, ac loco ejuſdem, quidquid per dictum generale concilium, vel ejus ſaniorem partem pro dicta unione conſequenda actum fuerit & ordinatum. Dantes iidem domini conſtituentes & concedentes dictis ſuis dominis nunciis &* E *procuratoribus, ſeu ſyndicis, & cuilibet eorum in ſolidum, modo & forma, quo & qua eos conſtituerunt, plenam & liberam poteſtatem, quatenus in eis eſt, dictum concilium, & ad ipſum cum & quoties oportuerit, & vice & nomine, ac loco quibus ſupra, intrandi, & in eo ac eidem intereſſendi, necnon in ipſo de dicta unione tractandi, & quidquid in eodem concilio ratione & cauſa dictæ conſequendæ unionis ordinatum fuerit & actum laudandi, approbandi & ratificandi: & ſuper omnia & per omnia cum eodem concilio, vel ejus ſaniori parte in hujuſmodi negotio ſtandi vice & nomine ejuſdem ſtandi & accordandi. Et deinceps generaliter omnia alia & ſingula, quæ ad expe-*

a Mſs. Humane.

b Mſs. conſequenter ex parte, &c.

c Mſs. unde nomen Domini benedictum, prout, &c.

d Mſs.

ANNO CHRISTI 1416 SESS. XXVI. CONCILII.

a Deeſſe videtur, nunc & [illegible]

Anno Christi 1416. Seſs. XXVI. Concilii.

ditionem faciunt & facere poſſunt in præmiſſis, & A qua iidem domini conſtituentes & alii pro quibus conſtituerunt, circa ea & in eis, ſi eiſdem perſonaliter intereſſent, poſſent facere & deberent, etiamſi ſint majora quam ſuperius expreſſata, & ſine quibus præmiſſa expediri non poſſent, & etiam talia, quæ de ſui natura exigerent & exigant mandatum ſpeciale, vice & nomine & loco prædictis gerendi, cum libera adminiſtratione, ac faciendi & exercendi, necnon ſi opus ſit, ſeu viſum fuerit eis expedire, quoties ſibi placuerit, ad hujuſmodi negotium loco ſui unum, vel plures cum pari, vel majori poteſtate ſubſtituendi, & hujuſmodi ſubſtitutum vel ſubſtitutos tacite vel expreſſe revocandi; unuſque præſentis procurationis in ſe & ad ſe iterum aſſumendi quo & quibus ſupra: dicti B domini conſtituentes volentes relevare & relevando facto prædictos dominos ſuos procuratores & nuncios, ſeu ſyndicos, & eorum quemlibet circa omnia præmiſſa & eorum ſingula, necnon ſubſtitutum & ſubſtitutos ab eis, vel eorum altero ab omni onere ſatiſdandi: Promiſeruntque mihi notario publico infraſcripto ſtipulanti, & hujuſmodi ſtipulationem vice & nomine quorum intereſt, ſeu intereſſe poterit quomodolibet in futurum recipienti, ſe, modo & forma, quibus conſtituerunt, necnon & eos omnes, pro quibus ipſi conſtituerunt, gratum & ratum, ac firmum perpetuo habere quidquid in & ſuper præmiſſis, & circa eos per prædictos ſuos procuratores & nuncios, ſeu ſyndicos, ſubſtitutum, ſeu ſubſtitutos ab eis, vel eorum altero actum C fuerit, & quomodolibet procuratum, & judicio ſiſtere, ac judicatum ſolvere cum ſuis clauſis opportunis univerſis; obligantes ad hæc omnia, & ſingula bona dicti eorum monaſterii præſentia & futura ſub omni juris, & facti renunciatione, & cautela ad hæc neceſſaria. Acta fuerunt hæc anno, menſe, die, & loco quibus ſupra. Præſentibus venerabilibus & diſcretis viris dominis Martino de Monte Regali, & Sancio de Huart parochialium eccleſiarum ſancti Joannis de Huart, & ſanctæ Marinæ de Arleta Pampilonenſis diœceſis Evangeliſtis, ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Et me Ferdinando Joannis de Huart, diœceſis ejuſdem clerico auctoritate Apoſtolica publico, & jurato D notario, qui præmiſſis omnibus & eorum ſingulis, dum ſic, ut præfertur, per dictos dominos conſtituentes dicerentur & fierent, una cum prænominatis teſtibus præſens interfui perſonaliter, eaque ſic fieri vidi & audivi, & in notam rogatus & requiſitus ſumpſi: de qua præſens publicum inſtrumentum manu propria ſcriptum, ſignoque meo ſolito ſignatum, in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum extraxi.

Et ego Raymundus de Civitate, abbas ſupradictus ſupra dictæ conſtitutioni præſens interfui perſonaliter, & procuratores in ea conſtitutos, prout in ea conſtitui; pro cujus rei fide, & teſtimonio præſentibus manu propria me ſubſcripſi, & ſigillum ſecretum in defectum E authentici eidem appoſui.

Et nos frater Joannes de Ydoqui, Prior: frater Dominicus de [a] Borg, frater Antonius de [b] Alico, & frater Sancius de [c] Huvani expreſſe profeſſi ſupradicti monaſterii ſancti Salvatoris Legerenſis, & in eodem monaſterio ad ſonum campanæ ejuſdem, prout eſt moris, congregati ad capitulum in eo loco ſolito, videlicet die ſabbati juridica XVII. *menſis Octobris, anno a Nativitate ejuſdem Domini* MCCCCXVI. *ſupradicta in procurationis conſtitutione & ſtipulatione ac obligatione in ea contentis laudavimus & approbavimus, ac etiam ratificavimus. In cujus rei teſtimonium præſentibus ſigillum capituli ejuſdem monaſterii appendentes A & nomina noſtra manibus propriis conſcribentes.*

[a] Mſs. *Vonrt.*
[b] Mſs. Olite.
[c] Mſs. Hunnal.

Ego frater Joannes de Ydoqui prior, frater Dominicus de Burgo, frater Antonius de [a] Alico, frater Sancius de Vnan, frater Michael de Salvas, frater Rodericus de Spinoſa.

Anno Christi 1417. Seſs. XXVII. Concilii.

SESSIO XXVII.

In cauſa Tridentina.

Ex prima editione.

ANno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoſeptimo, indictione decima, die vero ſabbati vigeſima menſis Februarii, fuit celebrata ſeſſio generalis in majori eccleſia Conſtantienſi, præſidente in eadem reverendiſſimo patre domino Joanne epiſcopo Oſtienſi, ſanctæ Romanæ B eccleſiæ cardinali & vicecancellario. Fuitque peractum officium Miſſæ per reverendiſſimum patrem dominum Joannem patriarcham Antiochenum. Et ipſo officio Miſſæ expleto, legebantur litaniæ & aliæ devotæ orationes more aliarum ſeſſionum. His vero peractis, fuit accuſata contumacia Friderici ducis Auſtriæ, & aliorum in monitorio nominatorum, non curantium audire relationem fiendam per epiſcopos commiſſarios dictæ ſynodi ſuper exſecutionis validitudine. Et deinde reverendus pater dominus Martinus epiſcopus Aprutinus, unus ex commiſſariis in hujuſmodi cauſa, legit quamdam relationis papyri ſchedulam tenoris infra ſcripti.

C *Relatio facta per commiſſarios in cauſa Tridentina ſuper exſecutione monitorii.*

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis.

DEvoti commiſſarii noſtri in cauſa eccleſiæ Tridentinæ dudum per hanc ſanctam ſynodum deputati, ut ſe informarent ſimpliciter & de plano, ac ſine figura ac ſtrepitu judicii, an monitorium alias per eamdem ſanctam ſynodum contra illuſtrem principem dominum Fridericum ducem Auſtriæ, & alios quoſcumque occupatores & detentores eccleſiæ & civitatis Tridentinæ, necnon oppidorum, caſtrorum, terrarum & locorum, ac bonorum & jurium ad di-D ctam eccleſiam Tridentinam pertinentium, decretum ſit debite exſecutum; & cum poteſtate citandi dictum dominum Fridericum ducem & alios quoſcumque detentores & occupatores ſupradictos per edictum publicum in curia Romana, in valvis eccleſiarum majoris & ſancti Stephani Conſtantienſis affigendum, ad dicendum & opponendum quidquid voce vel in ſcriptis dicere vel opponere voluerint contra dicti monitorii exſecutionem, in dicta curia & in partibus factam; ac etiam propter non apparitionem hujuſmodi monitorii, ad videndum & audiendum ſe declarari per dictam ſanctam ſynodum in pœnas in dicto monitorio contentas incidiſſe: Et poſtea per eamdem ſanctam ſynodum commiſſum exſtitit, quod E præfati commiſſarii vel major pars ipſorum præmiſſa facerent & exſequerentur, & quæ ſuper his reperiſſent, eidem ſanctæ ſynodo fideliter referrent: Dicunt & referunt eidem ſacræ ſynodo, quod coram ipſis pro tribunali ſedentibus, vocato dicto domino duce, & aliis pro parte dicti domini epiſcopi, inſtrumenta & alia probationum genera dictarum exſecutionum monitorii, tam in hac civitate Conſtantienſi, quam in partibus in omnibus locis in ipſo monitorio deputatis per edictum publicum, cum conſtet de non tuto acceſſu, fuerunt producta, & ſervatis ſervandis per eos ſecundum formam eis traditam, auditoque procuratore & defenſore dicti domini ducis ad ſingulos actus citato, conſtet eiſdem ex productis dictas

ANNO CHRISTI 1417 SESS. XXVII. CONCILII.

exſecutiones & monitiones fuiſſe & eſſe debite in locis debitis factas & exſecutas ſecundum formam prædicti monitorii, non obſtantibus exceptionibus pro parte adverſa propoſitis; & terminum in dicto monitorio dicto domino duci & occupatoribus prædictis conſtitutum, dudum lapſum eſſe, nec eoſdem monitos docuiſſe ſatisfactum, aut paritum monitioni.

In cauſa Tridentina.

Ex collectione Barberinia-na, & duobus mſſ. German.

ANno a Nativitate Domini MCCCCXVII. *indictione* X. *die ſabbati* XX. *menſis Februarii fuit celebrata Conſtantiæ in eccleſia majori mane hora tertiarum ad hoc deputata ſeſſio generalis, & pro ejus introitu more ſolito fuit celebratum officium Miſſæ per reverendiſſimum patrem dominum Joannem patriarcham Antiochenum: qua celebrata, juxta ritum aliarum ſeſſionum fuit peractum officium litaniarum per reverendiſſimum patrem dominum Joannem epiſcopum Oſtienſem vicecancellarium curiæ Romanæ ipſi ſynodo præſidentem cum introitu,* Exaudi nos Domine; *litaniis, hymnis, collectis, & orationibus ad hujuſmodi officium requiſitis: Præſentibus ibidem ultra prædictum dominum Joannem epiſcopum Oſtienſem & vicecancellarium, reverendiſſimis patribus dominis Antonio Bononienſi, Gabriele Senenſi, Angelo Veronenſi, Thoma Tricaricenſi, Guillelmo ſancti Marci, Antonio de Chalanco, Petro de Fuxo preſbyteris; Amedeo Saluciarum, Raimundo de Brancaciis, Ottone de Columna, Lucido de Comite, & Franciſco Florentino, diaconis cardinalibus; aliiſque dominorum regum, videlicet Romanorum, Ungariæ, &c. Franciæ, Angliæ, Arragonum, Navarræ, Norvegiæ, Daciæ, Sueciæ & Poloniæ, necnon principum, ducum, baronum, archiepiſcoporum, epiſcoporum, univerſitatum ſtudiorum & communitatum ambaſſiatoribus, & aliis in numero copioſo. Et antequam fieret per ſynodum, ſive concilium Conſtantienſe ad aliquem actum proceſſum, ſurrexit venerabilis vir Auguſtinus de Piſis ſacri conſiſtorii advocatus, & propoſuit, qualiter reverendus pater dominus epiſcopus Eſinus ſit poſtulatus concorditer ad eccleſiam Narnienſem, petens dictam poſtulationem confirmari, ſibique munus conſecrationis impendi per ſacroſanctam ſynodum inſtanter poſtulavit. Item ſimiliter petiit dominus Dominicus de Ponte ejuſdem conſiſtorii advocatus pro electo ad eccleſiam Caſſanenſem in regno Neapolitano, ut ejus electio confirmetur. Item dominus Ardecinus ſæpedicti conſiſtorii advocatus pro quodam abbate in Italia videlicet....*

In mſſ. hic eſt. &c.

.... petens ejus electionem confirmari, & munus conſecrationis impendi mandari; & in caſu quo ipſa ſynodus non vellet ad præſens ſe intromittere de proviſionibus eccleſiarum, & monaſteriorum, ſed exſpectare futurum eligendum ſummum Pontificem, ipſi domini Auguſtinus de Piſis, Dominicus de Ponte, & Ardecinus de Novaria advocati nominibus ipſorum poſtulati, & electorum, proteſtabuntur publice, quod ipſis non generetur aliquod præjudicium in curſu temporis de conſecrandis epiſcopis ac abbatibus benedicendis; ac alias proteſtabantur meliori modo, jure & forma, quibus de jure potuerunt, & quilibet pro ſua parte potuit. Super quibus petierunt, & quilibet petiit a notariis ſedis Apoſtolicæ, & aliis, &c. unum & plura, publicum, &c. inſtrumenta.

Quibus factis, venerabilis vir magiſter Joannes de Scribanis promotor dictæ ſynodi, ac procurator, & procuratorio nomine reverendiſſimi in Chriſto patris & domini, domini Gregorii epiſcopi Tridentini in cauſa vertente coram ipſa ſynodo inter ipſum dominum Georgium epiſcopum ex una, & illuſtriſſimum principem dominum Fredericum ducem Auſtriæ, de & ſuper A *eccleſia & civitate Tridentina, caſtris, terris, oppidis, juribus & juriſdictionibus ad civitatem & eccleſiam Tridentinam ſpectantibus, ac rebus aliis per ipſum dominum Fredericum ducem Auſtriæ, ſuos receptores, & alios in proceſſu cauſæ hujuſmodi deductis, quamdam citationis pergameni ſchedulam de mandato commiſſariorum ſuper viſione & examinatione exſecutionis monitorii, per ipſam ſynodum decreti in dicta cauſa,* datorum in audientia publica litterarum contradictarum ſedis Apoſtolicæ, ſive curiæ Romanæ lectarum poſitam ſignatam, & alias inibi debite exſecutam tenoris infraſcripti repræſentavit, citatorumque in eadem citatione contentorum, non comparentium, neque relationem fiendam per ipſos commiſſarios ipſi ſynodo ſuper exſecutionis valitudine audire curantium contuma-* B *ciam accuſavit, ipſoſque contumaces reputari per eamdem ſynodum Conſtantienſem debite poſtulabat; petens nihilominus ipſos dominos commiſſarios audiri in eorum relatione, & ulterius declarare, prout in quadam papyri ſchedula, cujus tenor inferius eſt inſertus, plenius continetur.*

Tunc ſynodus dictos citatos non comparentes, neque hujuſmodi dici termino ſatisfacere curantes, licet ſatis exſpectatos, reputavit, prout erant, contumaces, & in eorum contumacia mandavit dictis commiſſariis, ut relationem de meritis exſecutionis monitorii facere deberent. Qui quidem domini commiſſarii per os reverendi patris domini Martini epiſcopi Aprutini unius ex C *collegis in ambone publico ſuper quo edicta, ſtatuta, ordinationes, ſententiæ, &c. ipſius ſynodi leguntur & publicantur, retulerunt, prout & quemadmodum in quadam papyri ſchedula prius per ipſos dominos commiſſarios concordata, cujus tenor inferius eſt inſertus, plenius continetur.*

Qua relatione alta & intelligibili voce facta per os ipſius domini Martini epiſcopi, collegæ ſui, videlicet reverendiſſimi patres domini Guillelmus ſancti Marci, Franciſcus Florentinus cardinales, reverendique patres & venerabiles viri Nicolaus epiſcopus Merſburgenſis, Joannes electus Curienſis, Martinus Atrebatenſis, Stephanus Dolenſis epiſcopi, Gaſpar ſancti Eremi Peruſienſis abbas, Gundiſalvus Garſia doctores, ſucceſſive approbaverunt ipſam relationem factam, & pro- D *nunciatam per ipſos per os dicti domini Martini epiſcopi Aprutini; & dixerunt eam ita eſſe concordatam per eos, & in hoc nemine diſcrepante. Et ulterius ex quo ipſa ſynodus ſtatim ad declarationem pœnarum in monitorio contentarum procedere non volens; idcirco ſæpefatus magiſter Joannes de Scribanis procurator & promotor, nominibus quibus ſupra, dictos citatos ulterius citare per dictam audientiam litterarum contradictarum, necnon procuratorem ipſius ducis partis ſibi adverſæ per curſorem ad certum peremptorium terminum competentem per ipſam ſynodum debita cum inſtantia poſtulavit. Quam quidem citationem eadem ſynodus ipſi magiſtro Joanni de Scribanis procuratori & promotori per quemcumque ſedis Apoſtolicæ curſo-* E *rem, qui ſuper hoc fuerit requiſitus ad proximam ſeſſionem peremptoriam fieri voluit & mandavit: & hoc per reſponſum prælibati domini Joannis epiſcopi Oſtienſis cardinalis Vivarienſis, qui nomine dictæ ſynodi reſpondit,* Placet.

Quo reſponſo prædicta ſynodus de omnibus prædictis proteſtatis, relatis & approbatis mandavit fieri inſtrumentum & inſtrumenta per notarios ſedis Apoſtolicæ, & ceteros notarios, & ſcribas ad inſtantiam & petitionem magiſtri Joannis de Scribanis procuratoris & promotoris prædicti.

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXVIII. CONCILII.

decernere monitorium, ipſumque valere, ac ſi in publica ſeſſione decretum foret & lectum, cum citatione per edictum publicum in locis & partibus vicinis publicandum & affigendum, in forma debita & conſueta; & ad ulteriora procedere juſtitia mediante, perinde ac ſi cognitio dicta veritatis iterum eſſet in publica ſeſſione notificata, & monitorium ibidem decretum. Nonobſtante quod alias præfata ſynodus certis judicibus generaliter quaſcumque cauſas ad ſacrum concilium devolutas & deductas, devolvendas & deducendas commiſerit audiendas & decidendas, &c. & aliis in contrarium faciendis, non obſtantibus quibuſcumque.

Sabbati ſecunda Februarii lecta fuit in ſeſſione publica per dominum Petrum de Polonia, & concilium deputavit commiſſarios a tergo deſcriptos.

[a] *Hermannus protonotarius.*

a Io Lipſ. mſ. *Henricus.*

SESSIO XXVIII.

In cauſa Tridentina.

Ex prima editione.

DIe Mercurii tertia menſis Martii fuit ſeſſio generalis in majori eccleſia Conſtantienſi ſolemniter celebrata, præſidente in eadem domino Joanne epiſcopo Oſtienſi. Fuitque celebratum in ea officium Miſſæ cum introitu, *Cum ſanctificatus fuero, &c.* per reverendiſſimum patrem dominum Joannem patriarcham Antiochenum. Et prædicto officio completo, supervenit ibidem ſereniſſimus princeps dominus Sigiſmundus Romanorum & Hungariæ, *&c.* rex, cum ſuis nobilibus. Deinde vero legebantur litaniæ & aliæ orationes, quæ in ſeſſionibus legi ſolent. Prædictis vero peractis, accuſata prius contumacia domini Friderici ducis Auſtriæ, & aliorum non audientium ſe declarari incidiſſe pœnas contentas in monitorio, reverendus pater dominus Nicolaus epiſcopus Merſburgenſis in contumaciam dictorum ducis Auſtriæ & aliorum, pronuntiavit eoſdem incidiſſe in pœnas contentas in monitorio, prout in ſchedula quam manibus tenebat & legebat de verbo ad verbum, cujus tenor eſt inferius inſertus, continetur. Et veniendo in eadem ſchedula ad inſertionem monitorii, propter prolixitatem & laborem dominus Petrus de Lomburga, alias de Polonia, legebat monitorium, alias decretum. Et eo finito, dominus Nicolaus epiſcopus præfatus continuavit ſententiam declarationis uſque ad finem.

Declaratio in cauſa Tridentina.

Sacroſancta generalis Conſtantienſis ſynodus eccleſiam catholicam repræſentans, in Spiritu ſancto legitime congregata, ad futuram rei memoriam.

DEcet ſanctam matrem eccleſiam, eos qui ſalutis monita obſtinata elatione contemnunt, non dimittere incorrectos, neque impiorum proterviam ſine digna caſtigatione præterire. Sane cum dudum de anno Domini milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, & menſe Auguſto, gravis querela venerabilis fratris Georgii epiſcopi Tridentini ad nos perveniſſet, quod nobilis Fridericus dux Auſtriæ ipſum in canonica poſſeſſione eccleſiæ civitatis Tridentinæ, ac oppidorum, caſtrorum, terrarum, villarum, locorum, jurium & aliorum bonorum ad eamdem eccleſiam pertinentium, alias ſexdecim annis pacifice exiſtentem, temere & de facto ſpoliaſſet, ac eamdem per novem annos detinuiſſet ac detineret indebite occupatam, ac ipſum cepiſſet, & in carceribus mancipatum pluribus gravibus violentiis affeciſſet; litteraſque quaſdam promiſſionis & juramenta metu & impreſſionibus extorſiſſet contra ſuam & eccleſiaſticam libertatem ab eodem: quodque idem Fridericus [a] clariſſimo eccleſiæ filio Sigiſmundo Romanorum regi ſemper Auguſto, cui ſuper hoc per ipſum Georgium epiſcopum fuerat delata querela, vinculo juramenti ſe adſtrinxiſſet, ejuſdem ſereniſſimi regis ſuper his ſtare præceptis: dictoque rege per ſententiam declarante & præcipiente eccleſiam & bona ſpoliata ac præfata occupata eidem Georgio per ipſum ducem reſtituenda fore; facere prætermiſit, notam perjurii manifeſte incurrens. Quapropter hæc ſancta ſynodus, vocato dicto duce, qui tunc in dicta civitate Conſtantienſi aderat, auditiſque ſuis defenſionibus per ſuos advocatos & procuratores, tam in ſeſſionibus publicis, quam aliis congregationibus, ſtatutis & deputatis ad eamdem cauſam, quæ jura & munimenta partium receperunt hinc inde producta, cum inſtaret dictus Georgius epiſcopus per litteras monitorias præfatum Fridericum ducem & alios occupatores & detentores, necnon vaſſallos, nobiles, capitaneos, officiales & ſubditos eccleſiæ Tridentinæ & civitatis, & aliorum bonorum prædictorum, ſub pœnis, ſententiis & conſtitutionibus divæ memoriæ Caroli quarti contra tales facinoroſos & ſacrilegos editis, & aliis gravioribus, requiri & moneri pro reſtitutione dictæ eccleſiæ, & bonorum prædictorum, ac plenaria ſatisfactione, & alias ſibi de opportuno remedio provideri. Quapropter eadem ſacroſancta ſynodus ſuper notorietate & aliis ſervatis ſervandis in cauſa hujuſmodi certiorata ad plenum, eamdem notorietatem & facti evidentiam, & alia in ipſa cauſa agitata attendens; volens indemnitati eccleſiæ providere, nec minus animarum ſaluti dicti ducis & aliorum occupatorum & detentorum, necnon vaſſallorum, nobilium, capitaneorum, officiariorum & ſubditorum prædictorum conſulere, præhabita deliberatione matura, undecimo Kalendas Decembris ſequentis ejuſdem anni monitorium decrevit, cujus tenor ſic incipit:

a Fi., Fr. v. cariſſimo.

Decretum monitorii.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, univerſis & ſingulis Chriſti fidelibus, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem.

GRavem querelam venerabilis fratris noſtri epiſcopi Tridentini, *&c. & ſic finit.* Litteras monitoriales contra dictum Fridericum ducem & occupatores & detentores hujuſmodi, partibus ipſis auditis, & ſervatis ſervandis, prædictis partibus ad hoc legitime citatis, decrevimus fore concedendas, decernimus & concedimus in forma quæ ſequitur, quæ quidem forma ſic incipit:

Monitorium decretum in forma.

Supra, ſeſſ. xx.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, univerſos & ſingulos venerabiles fratres, patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, *&c. ſic finit.* Quibus & cuilibet veſtrum in præmiſſis dabimus plenam fidem. Datum Conſtantiæ undecimo Kalendas Decembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, Apoſtolica ſede vacante.

Poſt hæc de anno Domini milleſimo quadringenteſimo decimoſexto, cum jam dictus Fridericus dux per antea de hac civitate Conſtantienſi receſſiſſet, ipſa ſynodo inconſulta, præfatumque monitorium in ejus præſentia & ſuorum advocatorum & procuratorum præſentia decretum, propter quemdam tractatum concordiæ, quem ſperabat in actis cauſæ plene conſtare, in ejus perſonam legitimam non potuerit habere executionem, per edictum ſecundum for-

mam monitorii antedicti. Et quia per eamdem ſanctam ſynodum conſtituti fuerunt commiſſarii tam de ſacro collegio reverendiſſimorum patrum dominorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, quam de nationibus ſingulis, ad cognoſcendum, videndum & examinandum, an antedictum monitorium eſſet debite exſecutum: dictiſque commiſſariis referentibus, ex productis conſtare, dictum monitorium fuiſſe debite & in locis deputatis exſecutum; conſtetque notorie dictum Fridericum ducem & alios occupatores & detentores, necnon vaſſallos, nobiles, capitaneos, officiarios & ſubditos ſupradictos nullatenus præceptis in dicto monitorio contentis paruiſſe; ſed eumdem Fridericum ducem & alios occupatores & detentores ſupradictos dictam eccleſiam Tridentinam, civitatem, terras, oppida, caſtra, villas & alia jura & bona prædicta tenere indebite & contumaciter occupatas & occupata, contra ſententiam & præceptum ſereniſſimi regis Romanorum, cui jurejurando ſtare promiſit; de quo & ejus obligatione conſtat publicis documentis: ideo volens præfata ſynodus tantam inobedientiam & rebellionem notoriam ulciſci cum Apoſtolo, ne tanti mali perverſitas tranſeat præſumptoribus in exemplum, per hanc ſententiam, quam fert in his ſcriptis, pronuntiat, decernit & declarat, dictum Fridericum ducem Auſtriæ anathematis & ſacrilegii vinculis innodatum, perjuriique reum; necnon pœnas privationis & inhabilitationis in conſtitutione Carolina prædicta contentas, eumdemque Fridericum ducem & alios occupatores & detentores, tam eccleſiaſticos, quam ſæculares, vaſſallos, nobiles, capitaneos, officiarios & ſubditos inobedientes & rebelles eccleſiæ & civitatis Tridentinæ, ac oppidorum, caſtrorum, terrarum, villarum & locorum, necnon jurium & bonorum dictæ eccleſiæ, cujuſcumque ſtatus, gradus, conditionis, dignitatis aut præeminentiæ, etiam ſi ducalis fuerint, in pœnas, ſententias & cenſuras alias in dicto monitorio comprehenſas & expreſſas incidiſſe; ipſiuſque Friderici ducis Auſtriæ & aliorum occupatorum, detentorum, necnon vaſſallorum, nobilium, capitaneorum, officiariorum & ſubditorum prædictorum civitates, oppida, caſtra, terras, & alia loca quæcumque eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto. Unde eadem ſacroſancta ſynodus diverſos & ſingulos venerabiles fratres patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, ac dilectos eccleſiæ filios abbates, priores, præpoſitos, decanos, archidiaconos, ſcholaſticos, cantores, theſaurarios & canonicos, tam cathedralium quam collegiatarum, parochialiumque eccleſiarum rectores & locatenentes eorumdem, ceteroſque plebanos, curatos, clericos, notarios & tabelliones publicos per Italiam & Alemaniam conſtitutos, & alias ubilibet, & eorum quemlibet in ſolidum, ad quem, vel ad quos præſentes noſtræ litteræ pervenerint, tenore præſentium requirit, atque monet primo, ſecundo, tertio & peremptorio terminis, communiter & diviſim, eiſque & eorum cuilibet in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna latæ ſententiæ diſtricte præcipiendo mandat, quatenus ſtatim viſis præſentibus dictum Fridericum ducem Auſtriæ anathematis & ſacrilegii vinculis innodatum, perjuriique reum, necnon pœnas privationis & inhabilitationis prædictas, [a] ac eorumdem & occupatores ac detentores, vaſſallos, nobiles, capitaneos, officiarios & ſubditos inobedientes & rebelles, in prædictas pœnas, cenſuras & ſententias alias in dicto monitorio contentas incidiſſe, ſingulis diebus Dominicis & feſtivis in eorum eccleſiis, monaſteriis & capellis infra Miſſarum ſolemnia, dum ibidem populi multitudo ad divina audiendum, aut alias congregata fuerit, etiam alias ubi & quando & quoties expediens fuerit. Et poſtquam vigore præſentium ipſi, ſeu aliquis eorum, requiſiti fuerint, ſeu fuerit requiſitus, pulſatis campanis, candelis accenſis, & demum extinctis & in terram projectis, publice denuntient & evitent, & ab aliis publice, quantum in eis erit, denuntiari & evitari ab omnibus Chriſti fidelibus faciant & permittant. Et præſentem noſtram declarationem ſeu ſententiam, & omnia & ſingula in eis contenta publicent, inſinuent, & ad intellectum Chriſti fidelium adſtantium exponant, & plenarie exſequantur; donec & quouſque ſuper præmiſſis abſolutionis beneficium meruerint obtinere, & a prædictis rebellionibus deſtiterint, & debite ſatisfecerint, aut aliud a dicta ſacroſancta ſynodo, vel futuro ſummo Pontifice habuerint in mandatis.

Et quia idem Fridericus dux Auſtriæ, Pharaonis imitatus duritiem, more aſpidis ſurdæ obturavit aures ſuas, hujus ſanctæ ſynodi preces & monita, ſuorumque amicorum & præfati regis ſententiam & juſjurandum deſpiciens; tanta exigente duritia, cogitur hæc ſancta ſynodus de finali remedio providere; cum nihil proſit ſententias ferre, niſi ſit qui eas debitæ exſecutioni demandet. Committit ergo præfata ſancta ſynodus præfato [a] clariſſimo filio eccleſiæ defenſori & advocato Sigiſmundo regi Romanorum ſemper Auguſto, cujus ſpecialiter intereſt, ad requiſitionem eccleſiæ contritas & oppreſſas eccleſias reſtaurare, & eccleſiaſticas perſonas a violentiis & injuriis defenſare, & eamdem ſententiam exſecutioni demandare; & ceteris principibus ac Chriſti fidelibus, ut ad reſtitutionem dictæ eccleſiæ & civitatis Tridentinæ, & omnium bonorum & jurium ipſius, & ejus integram libertatem & indemnitatem ſervandam, contra dictum Fridericum Auſtriæ ducem, & alios occupatores & detentores præfatos, ut noſtrum præfatum monitorium realem exſecutionem obtineat, brachium impendant, favorem & auxilium gladii & potentiæ omnimodæ ſæcularis.

Decernit inſuper hæc ſancta ſynodus ad pleniorem exſecutionem habendam, proceſſum contra omnes intruſos & intrudendos in dicta eccleſia & civitate Tridentina, ac caſtris, oppidis, terris, villis, locis, poſſeſſionibus, juribus & bonis ejuſdem, & contra adhærentes eidem duci Friderico & occupatoribus & detentoribus, ac intruſis & intrudendis, ac contra dantes auxilium, conſilium aut favorem. Quem quidem proceſſum, etiam omnes & ſingulos proceſſus neceſſarios & opportunos committit venerabili Petro epiſcopo Strataurienſi, cum poteſtate ſubdelegandi, & aliis clauſulis in forma debita & conſueta, ſupplens quoque eadem ſynodus omnem ſolemnitatis defectum, ſi quis forſan fuerit in præmiſſis. Lectis autem his, reverendiſſimus dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Vivarienſis, juxta conſenſum & voluntatem omnium nationum, & alias propter diſcordiam nationum quoad ordinem, reſpondit pro vice præſenti per verbum, *Placet*.

In cauſa Tridentina.

ANno, indictione, quibus ſupra, die vero Mercurii tertia menſis Martii, fuit celebrata ſeſſio generalis loco & hora, quibus ſupra, dominis cardinalibus nondum ſupervenientibus, fuit inceptum & cantatum officium Miſſæ cum introitu, Dum ſanctificatus fuero, &c. *& evangelio:* Si quis diligit me, &c. *Quod officium Miſſæ fuit celebratum per reverendiſſimum dominum Joannem patriarcham Antiochenum. Quo celebrato, ſupervenit ibi ſereniſſimus princeps Si-*

[a] *Mſſ.* ac eorumdem ducem, & occupatores, *&c.*

[a] *Forte,* cariſſimo.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXVIII. CONCILII.

giſmundus Romanorum & Ungariæ, &c. rex, ſuiſque nobilibus, videlicet Frederico Burgravio Nurembergenſi, Magno comite de Hungaria, Bernone de Scala, & aliis nobilibus, comitibus, baronibus, militibus, in numero copioſo. Quibus exſiſtentibus, intraverunt locum ſeſſionis reverendiſſimi patres domini Joannes Oſtienſis cardinalis Vivarienſis, Jordanus Albanenſis de Urſinis, & Angelus Prameſtinus Laudenſis, epiſcopi: Antonius Bononienſis, Franciſcus Venetiarum, Joannes Raguſinus, Gabriel Senarum, Almannus Piſanus, Antonius Aquilegenſis, Angelus Veronenſis, Brauda Placentinus, Petrus Cameracenſis, Guillelmus ſancti Marci, Thomas Tricaricenſis, Antonius de Chalanco, & Petrus de Fuxo, preſbyteri: Amedeus Saluciarum, Raynaldus de Brancatiis, Ludovicus de Fliſco, Otto de Columna, Lucidus de Comite, & Franciſcus Florentinus, diaconi cardinales. Quibus præſentibus, & aliis prædictis, fuit inceptum officium litaniarum cum introitu, Exaudi nos Domine: *evangelio*, Hoc eſt præceptum meum; *hymno*, Veni creator Spiritus, & aliis collectis, & orationibus ad hoc requiſitis. Quibus officio Miſſæ & litaniarum peractis, levavit ſe in medium venerabilis vir dominus Simon de Teramo ſacri conſiſtorii advocatus, ac reverendi in Chriſto patris & domini Georgii epiſcopi Tridenti, in cauſa vertente inter ipſum dominum epiſcopum, & illuſtriſſimum principem Fredericum ducem Auſtriæ, de & ſuper civitate, eccleſia, terris, locis, juriſdictionibus, villis, &c. ad dictam eccleſiam Tridentinam ſpectantibus, & ipſum dominum Georgium epiſcopum Tridentinum partibus ex altera, coram concilio Conſtantienſi advocatis: ipſe vero dominus Simon advocatus ipſius domini Georgii epiſcopi propoſuit, qualiter dominus Fredericus dux eumdem dominum ſuum dicta eccleſia, civitate, terris, locis, caſtris, villis, juriſdictionibus, rebus, & bonis ad ipſam civitatem, epiſcopatum, & perſonam dicti Georgii epiſcopi Tridentini pertinentibus & ſpectantibus dudum ante plura tempora ſpoliaſſet, & hodie teneret ſpoliatum: & ſæpius per diverſos principes, nobiles, & alios fuiſſet tractatum de reſtitutione fienda, atque ſuper ea requiſitus, numquam tamen effectum ſuper hujuſmodi reſtitutione fores conſecutus. Quapropter ad querelam domini epiſcopi prædicti concilium præſens Conſtantienſe eumdem dominum Fredericum ducem, & officiales ejus, necnon occupatores, detentores dictorum civitatis, caſtrorum, terrarum, juriſdictionum, & rerum, atque bonorum prædictorum monuiſſet, & moneri mandavit, ut eccleſiam, civitatem, terras, caſtra, bona, res, & juriſdictiones prædicta infra certum terminum tunc in ipſis litteris monitoriis contentum & expreſſum, nunc vero per * elapſum reſtituere deberent, per edictum publicum, prout & quemadmodum in ipſis litteris monitoriis debite exſecutis, & productis coram commiſſariis ad hoc deputatis, alias deputandis ſuper valore exſecutionis monitorii in publica ſeſſione: & jam conſtaret, quod præfatus dominus dux de omnibus his non curaret. Quapropter idem dominus Simon advocatus, & nomine domini ſui epiſcopi Tridentini actoris, petiit per præfatum concilium ulterius fore procedere, & procedi debere; Ipſumque dominum ducem, & alios prænominatos juxta vim, & effectum monitorii in pœnas in eodem monitorio contentas declarari incidiſſe, debita cum inſtantia poſtulavit, auxiliumque ſæcularis brachii invocandum. Qua quidem petitione facta providus vir magiſter Joannes de Scribanis prædictus, nomine procuratorio ipſius epiſcopi, quo ſupra, quam quidem citationem in pergameni ſchedula in audientia litterarum contradictarum ſedis Apoſtolicæ poſitam, atque lectam, ſignoque ipſius audientiæ ſignatam, & ſigillatam, atque inibi debite exſecutam, cujus tenor inferius eſt inſertus, repræſentavit: citatorumque in eadem contentorum non comparentium, nec aliquam cauſam rationabilem, quare in pœnas contentas in monitorio non incidiſſet, ſi quam haberent allegandam, contumaciam accuſavit. eoſque in pœnas prædictas juxta tenorem ſuæ petitionis, ut præfertur, oblata incidiſſe declarari, inſtanter poſtulavit.

Dictum namque concilium prælibatos ducem Fredericum & alios monitos non comparentes, neque in hujuſmodi termino in aliquo ſatisfacere curantes, licet ſufficienter exſpectatos, reputavit contumaces: & in eorum contumaciam, de mandato ipſius concilii, aſcendit ambonem, ſuper quo edicta, ſive ſtatuta, & ordinationes concilii publicari, legi, & pronuntiari ſolent, reverendus prædictus Nicolaus epiſcopus Merſiburgenſis: & in contumaciam, ut præfertur, ipſorum citatorum, pronuntiavit dictos monitos incidiſſe in pœnas contentas in monitorio, prout in ſchedula, quam legebat de verbo ad verbum, cujus tenor inferius eſt inſertus; Et veniendo in eadem ſchedula declarationis ad inſertionem monitorii, & propter prolixitatem & laborem, venerabilis vir dominus Petrus de [a] Lamburga, alias de Polonia, legebat monitorium alias decretum. Quo monitorio lecto ad finem, præfatus dominus Nicolaus epiſcopus Merſiburgenſis continuavit lecturam declarationis uſque ad finem: in qua quidem ſchedula continebatur in fine exſecutio brachii ſæcularis ſereniſſimo principi Sigiſmundo Romanorum, Ungariæ, &c. regi. Qua quidem ſchedula declarationis lecta, & quia in fine ipſius ſchedulæ fuerunt poſita verba hæc, ſede Apoſtolica vacante; ſurrexit venerabilis & circumſpectus vir dominus Guillelmus de Ludena unus de ambaſſiatoribus Arragonum regis, & proteſtabatur nomine domini regis, & regnorum, quod in illam particulam (ſede vacante) non conſentiret, cum non teneretur hodie, Apoſtolicam ſedem vacare: ſed in ſingulis aliis bene conſentiret in eadem ſchedula expreſſa, & lecta per verbum, Placet. Dominus vero Oſtienſis Vivarienſis cardinalis, tamquam præſidens, juxta conſenſum & voluntatem omnium nationum, & alias propter diſcordiam nationum quoad ordinem ad lecta reſpondendo, reſpondit pro vice præſenti ad omnia ſupra lecta, & proteſtata per verbum, Placet. His quidem lectis, diffinitis, atque proteſtatis, levaverunt ſe venerabiles viri domini Auguſtinus de [b] Lance de Piſis, nomine regis Romanorum præſentis, & Simon de Theramo ſacri conſiſtorii advocatus, & ipſe Auguſtinus nomine domini regis Romanorum: Simon vero, nomine Georgii epiſcopi Tridentini, petierunt, & quilibet eorum nominibus quibus ſupra, petiit fieri unum, vel duo, aut plura, publicum ſeu publica, inſtrumentum & inſtrumenta.

Quibus quidem inſtrumentis petitis, ſurrexerunt ambaſſiatores, ut dicitur, Francorum regis: & per os magiſtri Joannis Campani procuratoris aſſerti ipſius regis Francorum, legerunt certas proteſtationes in ſcriptis: & poſt aliquam lecturam, fuit factus unus ſibilus in concilio per ſuppoſita concilii, & talis tumultus, ſive pulſatio propter verba contumelioſa, quæ, ut dicitur, fuerunt læſa per dictos aſſertos ambaſſiatores & procuratores, verſus ſuppoſita ſingularia concilii, cum apparuerint multis inhoneſta eorum proteſtata; Ita quod prædictus magiſter Joannes præ nimio tumultu lecturam ſuam finire non potuit. Videns idem Joannes Campani lecturam ſuam ſive proteſtationem finire non poſſe, proteſtatus verbaliter, ut in dicta ſchedula continetur, cujus tenor ſequitur inferius, & petiit ſibi fieri tot quot neceſſaria fuerint publica inſtrumenta per notarios ibidem

[a] Mss. Lymburga.

[b] Mss. Lance.

Anno Christi 1417. Seſſio XXVIII. Concilii.

præſentes, tam concilii, quam alios notarios publicos.

Proteſtatione namque facta, ſereniſſimus princeps Romanorum, Ungariæ, &c. rex, primo per os venerabilis viri domini Auguſtini de [a] Lantis de Piſis advocati conſiſtorialis præfati, & ſubſequenter ore proprio proteſtatus fuit de hujuſmodi [b] lectura per nationes, & concilium, tendente & vergente in magnum dedecus concilii, & in diſſolutionem ejuſdem. Et ſicut alias ſæpius concluſum & ſtatutum ſit, quod nullus aliquid proponat in publicis ſeſſionibus, quod vergat in præjudicium concilii: & ſupplicavit omnibus, primo concilio, & deinde ſingulis nationibus de iis providere, quod non fiant de cetero, & præſertim talia, quæ ſunt impeditiva unionis eccleſiæ Dei, ſicut proteſtatio jam per dictum Joannem Campani lecta. Nihilominus petiit conſilium a concilio, quid ipſe dominus rex, tamquam advocatus concilii Conſtantienſis, & eccleſiæ ſanctæ Dei in ſimilibus actibus & etiam præſenti facturus ſit, ad finem & effectum, quod ſimiles violentiæ de cetero non fiant; cum idem rex non velit, ut debet, quidquam facere, niſi de mandato & ordinatione ipſius concilii: ad cujus mandatum ipſe dominus rex ſemper obtulit ſe eſſe paratum, & præſertim in concernentibus unionem eccleſiæ Dei. Super quibus ipſe dominus Rex pro ſe, Auguſtinus tamquam advocatus & procurator regis, Henricus vero de Piro, & Joannes de Scribanis, ut promotores & procuratores concilii præfati, petierunt, & quilibet eorum petiit ſibi fieri unum vel plura, publicum, &c. inſtrumenta. Præſentibus ibidem ſupradictis dominis cardinalibus, nobilibus, & aliis pro teſtibus infraſcriptis.

[a] Ms. Lanct.
[b] Ms. lectura inania facta per nationes, &c.

Tenores vero dictarum citationis pergameni, necnon declarationis, & proteſtationis, de quibus ſupra fit mentio, ſequuntur, & ſunt tales:

Mandat ſacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis citari peremptorie in audientia litterarum contradictarum Romanæ curiæ, & citat, ut moris eſt, illuſtriſſimum principem ducem Auſtriæ, & occupatores, & detentores, necnon vaſſallos, nobiles, capitaneos, officiarios, & ſubditos, etiamſi ducalis, aut alterius cujuſcumque ſtatus, gradus, conditionis, vel præminentiæ fuerint, civitatum, caſtrorum, terrarum, jurium, & rerum eccleſiæ Tridentinæ, & alios in monitorio contentos, omneſque alios, & ſingulos ſua communiter vel diviſim intereſſe putantes, & eorum procuratores, ſi qui in Romana curia, & civitate Conſtantienſi fuerint pro eiſdem: quatenus in proxima ſeſſione, ſive congregatione generali compareant coram ipſa ſancta ſynodo Conſtantienſi, in eccleſia majori Conſtantienſi, in qua ſeſſiones, ſive congregationes, fieri & teneri ſolent, mane hora ſeſſionum publicarum, ſive congregationum generalium, ad jura reddendum in eadem eccleſia Conſtantienſi congregata, ad audiendum & videndum ferri ſententiam, ſeu declarari incidiſſe pœnas in monitorio alias per ipſam ſynodum Conſtantienſem decreto contentas, in cauſa & cauſis vertentibus, & quæ verti, & etiam ſperantur inter dictos citatos, ex una, & reverendum patrem dominum Georgium epiſcopum Tridentinum, ſpoliationeque ipſius epiſcopi, & bonorum, caſtrorum, terrarum, jurium, juriſdictionum, & rerum earumdem, & aliis in hujuſmodi cauſa deductis, & eorum occaſione, partibus ex altera. Alioquin in cauſa & cauſis hujuſmodi per ipſam ſynodum Conſtantienſem ad præfata & ulteriora procedetur, dictorum citatorum abſentia ſeu contumacia non obſtantibus.

Datum Conſtantiæ, die vigeſima prima menſis Februarii, anno Domini MCCCCXVII. Indictione decima, ſede Apoſtolica vacante.

Gumpertus Fabri notarius.

Sequitur declaratio, ſive decretum monitorii, jam ſuperius editum, in ſeſſione XX.

Proteſtatio ambaſſiatorum regis Franciæ pro juſtitia ejuſdem regis elucidanda.

Ex collatione Barberinæ, & mſ. Lipſienſi.

Ad invincibilem veritatem, & juſtitiam, atque honorem Chriſtianiſſimæ regiæ majeſtatis Franciæ oſtendendum, damnumque & intereſſi eccleſiæ Romanæ, immo univerſalis, ac totius Chriſtianitatis demonſtrandum, oratores, & ambaſſiatores Chriſtianiſſimi regis Francorum dicunt & proponunt in hoc ſacro concilio Conſtantienſi, & totius eccleſiæ facie, quæ ſequuntur.

In primis, quod cum Chriſtianiſſimus Francorum rex præ cunctis regibus Chriſtianis ſpecialiter laboraverit pro unione antedicta eccleſiæ, ambaſſiatores nihil umquam dixerunt, ſcripſerunt, aut profitenti ſunt animo impediendi ſacram unionem eccleſiæ, aut turbandi præſens concilium, ſeu ipſum impediendi a rebus in eo gerendis, circa ea, pro quibus principaliter eſt congregatum, ſicut falſe eis impoſitum eſt ab æmulis: nec animo injuriandi cuicumque, & ſpecialiter ſereniſſimo regi Angliæ, aut regno ejus, vel ambaſſiatoribus ſuis, ſed ſolum pro tuitione juris Romanæ ac univerſalis eccleſiæ, & honoris certorum regum Chriſtianitatis, & præcipue dicti domini regis Francorum, & regni ſui intereſſe diverſis reſpectibus.

Item quod numquam fuit intentio eorum dicere, quod dictus rex Angliæ, & regnum ſuum non faciant ſeu non repræſentent unam nationem, ſicut quodlibet regnum facere poſſet; aut quod non habeant vocem magnæ nobilitatis, & auctoritatis, cum hoc etiam concedant de quolibet alio rege, immo etiam de quibuſdam particularibus nationibus non habentibus regem appropriatum: ſed fuit eorum intentio, quod de jure non habent, nec habere debent, vel poſſunt talem nationem, quæ habeat vocem, ſeu auctoritatem repræſentativam quartæ aut quintæ partis Chriſtianitatis, ſeu totius obedientiæ Romani Pontificis, & quæ debeat, aut poſſit de jure æquiparari voci, ſeu auctoritati totius Italiæ, vel totius Galliæ, ſeu Hiſpaniæ, vel totius Germaniæ, quæ quatuor nationes principales multa regna, & nationes particulares continent, quæ particularia regna dicto regno Angliæ merito poſſunt æquiparari: & quod iſta fuit eorum intentio, manifeſte patet ex ſupplicatione ſuper hac materia primo exhibita in natione Gallicana, cujus tenor ſequitur:

Supplicatur tribus inclytis nationibus, Italiæ Galliæ, & Germaniæ, quatenus pro debito hujus ſacri concilii ordine diſponendo, dignentur attente providere, atque prævidere ſuper iis quæ ſequuntur.

Benedictus XII. in extravaganti, Vas electionis, ubi ordinat ſuper procuratoribus prælatorum, & taxationibus eorumdem, ac etiam de ſubſidio, diſtinguit obedientiam papalem in quatuor generales partes, ſeu nationes. Prima pars in Francia, Navarra, & Majoricarum regnis, ac terris, partibus, & provinciis adjacentibus, & in viciniis ejuſdem; necnon in Delphinatu, & Burgundia, Sabaudia, Provincia, Foulcaquerii comitatibus. Secunda pars in Alemania, Angliæ, Ungariæ, Bohemiæ, Poloniæ, Norvegiæ, Daciæ, Scotiæ, & Sueciæ regnis, ac terris, partibus, & provinciis eiſdem adjacentibus. Tertia pars in Caſtillæ, Legionis, Arragoniæ, & Portugalliæ, ac partibus adjacentibus, & viciniis eiſdem, excepto Corſicæ & Sardiniæ regnis. Quarta pars in Apulia, Calabria, Terra Laboris, Sicilia, Tuſcia, Sardinia, Corſica, & ter-

ANNO CHRISTI 1417 SESSIO XXVIII. CONCILII.

a Lege, Sclavoniæ, ex mſ.

& terris [a] aliis Italiæ partibus; necnon [a] Salimoniæ, Achaiæ, Cypri, & terris, regnis, inſulis, aliis provinciis, ac partibus omnibus ultramarinis, & tranſmarinis. Ex quo jure patet, quod ſi hoc generale concilium Conſtantienſe rationabiliter debeat dividi per nationes, convenientius dividitur per quatuor, quam per plures: quia talis diſtinctio ſeu diviſio eſt juri & rationi conformis.

Secundo ſequitur de eodem, quod adveniente natione Hiſpanica ad hoc generale concilium, natio Anglicana debeat reduci ad nationem Alemaniæ, cujus ipſa eſt pars, & ei immediate conjungitur, ut patet ex jure prædicto. Unde quod hæc natio Angliæ hucuſque diviſa fuit a natione Alemaniæ, fuit permiſſum, ut ſic eſſent in hoc concilio quatuor nationes: & B hoc ex certa & ſpeciali cauſa, quæ maxime ceſſabit, adveniente natione Hiſpanica: ſicut poteſt faciliter declarari ex iis, quæ alias ſcripta ſunt, quando in principio hujus concilii actum fuit de diſtinctione nationum.

Tertio ſequitur, quod ſi adveniente natione Hiſpanica, natio Anglicana maneat quinta, eadem & fortiori ratione aliæ tres nationes prædictæ debebunt proportionaliter diſtingui in plures nationes æquales. Verbi gratia regnum Franciæ quod eſt notabilius, debebit facere nationem: & reliqua portio nationis Gallicanæ, quæ non ſubeſt regno Franciæ, debebit facere unam nationem. Nam hæ duæ portiones nationis Gallicanæ multo majores & notabiliores ſunt quam natio C Anglicana: & maxime regnum Franciæ quam Angliæ: cum in Francia multo plures & notabiliores ſint provinciæ quam in Anglia, multo plures eccleſiæ epiſcopales, multo plures & notabiliores univerſitates ſtudiorum. Quæ omnia attendenda ſunt in diſtinctione nationum, ut in eis ſit æqualitas & proportionalitas conveniens, & ut decenter fundetur auctoritas concilii generalis, deturque in futurum conciliis forma & exemplum imitationis ex iis, quæ in præſenti fiunt concilio: & quod hic exempli gratia dictum eſt de natione Gallicana, multo magis dicendum eſt de aliis nationibus, ut infra patebit.

Quarto adveniente natione Hiſpanica juxta unum ex capitulis tractatis in Narbona, ſtatim fiat unio eorum ad nos pro faciendo unum univerſale concilium: D & per conſequens hoc facto, ſicut illud erit quaſi novum concilium, & noviter ex eis & nobis integratum; ſic ad illius nationis honorem debebit fieri novus ordo, ſeu ordinari novus procedendi modus, immo verius renovari mos antiquus in diſtinctione nationum obſervatus, ut præfertur, juri & rationi conformis.

Pro declaratione vero, & confirmatione præmiſſorum facit, quod idem dominus Benedictus XII. qui Burdegalenſis fuit nationis, & per conſequens favens regi & regno Angliæ, cum de terra ei ſubdita eſſet, volens tamen diſtinguere terras & provincias ſubditas obedientiæ Romani Pontificis pro capitulis mona- E chorum nigrorum provincialibus celebrandis, in prima rubrica ſui operis in fine ejuſdem diſtinxit præfatas terras, & regna in triginta ſex provincias, ita dicens: » Ut igitur de provinciis in quibus fuerint hujuſ» modi capitula celebranda, diſtincta limitatio habea» tur, ne de ipſis in poſterum haſitetur, quamlibet pro» vinciam, prout ſequitur, deputavimus. Et conſequenter in regno Franciæ, & partibus adjacentibus ponit ſex provincias, videlicet primo Remenſem, & Senonenſem pro una: ſecundo Rotomagenſem & Turonenſem pro alia. Tertio Bituricenſem, & Burdegalenſem cum epiſcopatu Anicienſi pro alia. Quarto Narbonenſem, Toloſanam, Occitanam pro alia: Deinde vero ponit A Lugdunenſem, Biſuntinam, & Tarantaſienſem pro alia. & conſequenter Viennenſem, Arelatenſem, Aquenſem, & Ebredunenſem pro alia: in regno vero Angliæ ponit Cantuarienſem & Eboracenſem pro una provincia.

Ex quibus patet, quod nec juri nec rationi conſonum eſt æquare ſeu æquiparare regnum Angliæ regno Franciæ in concilio generali, vel nationem Gallicanam generaliter ſumptam nationi Anglicanæ. Et multo minus nationem Italicam, Germanicam, vel Hiſpanicam. Quare omnino abſurdum eſſet dictam Anglicanam nationem fieri quintam partem ſeu nationem hujus ſacri concilii, cum ipſa ſecundum juris diſpoſitionem ſit trigeſima ſexta pars ſive provincia totius B obedientiæ Romani Pontificis.

Præmiſſis itaque conſideratis, ſupplicatur & requiritur, quod in hac materia provideatur altero trium modorum. Primo quod adveniente natione Hiſpanica, ceſſet dicta natio Anglicana, & fiat pars nationis Alemaniæ, ut præmittitur. Secundo ſi hoc non placet, ſed omnino velit dicta natio Anglicana a dicta natione Alemaniæ diviſa eſſe, conſequens videtur, quod dictæ tres aliæ nationes diſtinguantur ſingulæ in plures nationes particulares dictæ nationi Anglicanæ proportionales; alioquin non eſſet juſta æqualitas, nec æqua partitio nationum in hoc ſacro concilio; & videretur fieri injuria & gravamen Chriſtianiſſimo regi Franciæ, & regno ſuo, ac toti nationi Gallicanæ: & multo ma- C gis nationi Hiſpanicæ, vel Germanicæ, & inſuper nationi Italicæ: cum quælibet aliæ plura regna, & plures provincias contineat non minus notabiles, quam regnum Angliæ, ut patet ex prææallegatis. Tertio ſi dictæ nationes non vellent condeſcendere ad talem ſubdiſtinctionem, & multiplicationem, ſicut nec apparet expediens, videretur eſſe providendum, quod rediretur ad jus commune, & antiquum modum procedendi, & concludendi in conciliis generalibus, in quibus non legitur facta fuiſſe talis diſtinctio nationum. Super præmiſſis igitur ſupplicatur & requiritur hujus ſacri concilii declaratio, & determinatio.

Item dicunt & proponunt dicti ambaſſiatores regis Franciæ Chriſtianiſſimi, quod cum dicta ſupplicatio D peteret declarationem concilii ſuper una disjunctiva ſeu alternativa trium membrorum, non excludendo ſimpliciter, quod dicti Anglici non deberent habere nationem, ſed moderandum, ut prædictum eſt; tamen ipſi hanc materiam impatienter audiverint, & ita ſibi reputaverint injurioſam, ut inde ex parte ipſorum, quædam ſecuta fuerunt ſcandala, loco & tempore plenius explicanda.

Item dicti ambaſſiatores regis Franciæ occaſione præmiſſorum, & pro tuitione juris eccleſiæ, ac domini regis Franciæ, propoſuerunt facere certas proteſtationes, a quibus multum & ſæpe fuerunt impediti.

Quia adveniente inclyta natione Hiſpanica ad hoc ſacrum concilium, & cum eo unita, dictum concilium E habet quatuor partes, in quas ſecundum obſervantias ſanctorum patrum tota eccleſia dividitur: videlicet in nationem Italicam, Gallicanam, Hiſpanicam, & Germanicam, ut patet in extravaganti Benedicti XII. quæ incipit, Vas electionis. Et quia tali unione facta, domini ambaſſiatores ſereniſſimi regis Angliæ nolunt reduci ad nationem Germanicam, [a] cum membrum & portio fuerit ſecundum antiquam obſervantiam ſanctorum patrum, quia propter abſentiam nationis Hiſpanicæ in concilio ſub obedientia Joannis olim Papæ XXIII. congregato fuit eis ex certa cauſa [b] diſſimulata, permiſſum quartam partem concilii facere; ſed iterum nunc ubi advenit natio Hiſpanica, & ceſſante evidenter & notoria cauſa, tamen voluerunt nationem

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXVIII. CONCILII.

a Forte, cujus.

b Al. eis diſſimulanter.

facere, & quintam partem Chriſtianitatis repræſentare, nedum in iſto, ſed in quibuſque aliis futuris conciliis ex hoc novum jus acquirere: quod perpenditur ex hoc, quod cum natione Hiſpanica contendunt, immo tam præcedere voluerunt, vel nationem Germanicam, quod nulli juri conſonum videtur: videlicet quod unum regnum, ſicut eſt Angliæ, in concilio Chriſtianitatis æquiparetur uni nationi majorem partem cleri & populi incomparabiliter continenti, & inſuper in magnum præjudicium & gravamen totius eccleſiæ militantis, cæterorumque regum & principum Chriſtianitatis: quorum aliqui habent dominia & regna excedentia regnum Angliæ in multitudine eccleſiarum archiepiſcopalium, & epiſcopalium, cleri, & univerſitatum: & præcipue in magnum præjudicium Chriſtianiſſimi regis Francorum domini noſtri; & amplius eſſe poſſit in futurum diverſimode ac diverſis reſpectibus; prout aliqua etiam ſequuntur, maxime cum regnum ejus & dominium contineat undecim provincias centum & unius eccleſiarum cathedralium, & ultra: & regnum Angliæ ſolum duas contineat provincias: & adhuc ſecurius eſſet loquendum ſecundum diviſionem dicti Benedicti XII. qui diſtinxit certam obedientiam Romani Pontificis in [a] viginti ſex provincias. Quare abſurdum videretur quod in concilio generali una iſtarum provinciarum, inter quas Anglia ſolum pro una computatur, faceret quintam partem eccleſiæ reſpectu viginti ſex aliarum provinciarum.

[a] Lege ex mſſ. ut ſuperius, viginti ſex.

Quapropter nos antedicti ambaſſiatores Chriſtianiſſimi regis Francorum, hæc inconvenientia & præjudicia, & quædam alia ſuis locis exprimenda conſiderantes, inſuper quod hæc auctoritas nulli regum Chriſtianitatis conceditur, videlicet quod ſuum regimen habeat quintam vocem Chriſtianitatis in generali concilio, nec etiam regi Romanorum, immo nec ſacro collegio cardinalium Romanam eccleſiam repræſentanti volunt permittere quod faciant ſextam vocem: neque de hac poteſtate dominis Anglicis concedenda quicquam per ſacrum concilium generale decretum eſt, neque expediens videretur decerni, immo periculoſiſſimum eſſet, niſi conſentientibus cæteris regibus Chriſtianitatis, quorum intereſt: maxime etiam daretur occaſio, quod idipſum cæteri reges æquales vel majores facere vellent, aut poſſent, cum non ſubſit ratio, quare minus illis, quam regi Angliæ debeatur: quod ſi fieret ita, non parum unioni eccleſiaſticæ pareret impedimentum clare & evidenter.

Idcirco nos ambaſſiatores prædicti, proteſtamur dicti domini noſtri regis nomine, & pro eo, & etiam regno ſuo, ac eis adhærere volentibus, quod ipſi domini Anglici ad dandam vocem in gerendis per hoc ſacrum concilium tamquam natio quinta, ſeu faciens quartam aut quintam partem generalis concilii ab aliis diſtinctam minime admittantur.

Proteſtamur etiam in his ſcriptis ſæpe ſæpius inſtanter, & inſtantiſſime, quod cum illis geſta, diſpoſita, aut ordinata tamquam cum quinta parte hujus concilii, quatenus concernerent, aut concernere poſſent ſtatum regni noſtri, aut eccleſiæ ejus quovis modo, nulla ſint, & irrita, niſi quatenus, & in quibus dominus noſter rex, certificatus, & prius informatus de præſenti noſtra proteſtatione voluerit, ſibique videbitur expedire.

Proteſtamur denique, quod ſi contra præmiſſam dictam quintam vocem de facto occuparent ſine ſpeciali deliberatione & conceſſione hujus ſacri concilii, & decreto, quod nec de præſenti in futurum jus aliquod vel poſſeſſio juris acquiratur, aut quovis modo acquiſitum in futuris conciliis aliis, ex nunc prout ex tunc, & præmiſſis, & reſultantibus ex eis, & quolibet eo-

A *rum, quod ad hoc ſufficiat quo ſupra nomine, & quorumlibet adhærentium, & adhærere volentium in his ſcriptis ad ſacrum generale concilium, & Romani Pontificem præſidentiam canonice in eo, appellamus: & Apoſtolos, ſi quis eſt, qui eos dare teneatur, debeat, & dare velit, petimus ſæpe ſæpius, & inſtanter cum ſuis clauſulis, & capitulis opportunis: cum proteſtatione quod hanc ſuam appellationem, provocationem, ſeu proteſtationem, & contenta in eis conjunctim, & diviſim ipſi ambaſſiatores, ſeu procuratores, quo ſupra nomine, adhærentiumque, & adhærere volentium in hoc ſacro concilio aliquatenus derogare, [a] & de..... ..... conjunctim & diviſim proſequi poſſint, & valeant per viam ſimplicis querelæ, appellationem ſeu provocationem ad cauſam attentatorum, poſſeſſorum, injuria-* B *rum, & omni alio meliori modo, jure, & forma, quibus libebit, & poterit, & tempore opportuno, & quoad audientiam ſecundum materiam adjacentem habere valebunt, ſeu quilibet ipſorum habere poterit, & valebit, & cum proteſtatione addendi, diminuendi, & alias prout de jure.*

[a] Mſſ. & de cetero conjunctim, &c.

Et inſuper proteſtamur, quod per præmiſſa non intendimus actis in hoc ſacro concilio aliquatenus derogare. Et de omnibus præmiſſis per nos ambaſſiatores prædictos hic [b] expreſſos, petimus a vobis notariis publicis, ac quolibet veſtrum, unum, vel plura inſtrumenta, ad perpetuam rei memoriam.

[b] Al. expreſſe petimus.

Item omnia & ſingula proteſtamur, & volumus C *habere pro repetitis ſicut nova proteſtatione in omnibus & ſingulis actibus, in quibus dicti domini Anglici, aut eis adhærentes ſeu favorem dantes, vellent facere quintam partem ſeu vocem hujus ſacri concilii.*

Item dicunt, & proponunt, quod occaſione dictarum proteſtationum ab æmulis ac inimicis curioſe hoc [c] provocantibus, in præſenti concilio fuerunt multipliciter lacerati, [d] & vocati, quaſi eſſent impeditores unionis eccleſiæ, aut turbatores hujus ſacri concilii, in grave præjudicium & dedecus Chriſtianiſſimi regis Francorum, cujus in hoc ſacro concilio præſentiam repræſentant. Ideo poſt regreſſum domini Imperatoris ſuæ regiæ majeſtati exhibuerunt ſchedulam, cujus tenor ſequitur:

[c] Mſſ. procurantibus.

[d] Mſſ. & vocati.

Ad finem, quod ſacrum concilium cum domino Im- D *peratore melius intendere valeat ad illa tria, propter quæ principaliter eſt congregatum, videlicet ad extirpationem errorum, ad finem unionis, & reformationem eccleſiæ, expedire videntur, quæ ſequuntur.*

Primo, quod contentiones, & diſcordiæ in dicto concilio exortæ amicabiliter ſopiantur, ut præſtent impedimentum ad præmiſſa.

Item quod hujuſmodi contentiones, quantum ad perſonales injurias, quæ in eccleſiaſticorum animis minime debent permanere, penitus obmittantur, & fiat omnium unanimis pax & concordia ad inſtantiam domini Imperatoris, exemplo ſui prædeceſſoris Conſtantini.

Item quod contentiones ſeu querelæ ſuper honori- E *bus, dignitatibus, privilegiis vel auctoritatibus regum & principum ac nationum, ſeu numero ac ordine earumdem, quas pro nunc per viam diſcuſſionis terminare longum eſſet, & parere poſſet occaſionem ſcandalorum, quas etiam ambaſſiatores dictorum principum diſſimulare cum ſua fidelitate nequeunt; videretur ſtatuendum eſſe, quod hujuſmodi ambaſſiatores jura ſua & allegationes ſuas tradant in ſcriptis, & exhibeant in una ſeſſione, & remaneant in manu concilii ſub ſigillo, reſerventurque ſummo futuro Pontifici diſcutienda; ita tamen quod per acta, ſeu geſta, agenda, ſeu gerenda in hoc ſacro concilio nullum jus, ſeu poſſeſſio in præjudicium talium cauſarum alteri parti acquira-*

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXVIII. CONCILII.

tur, non derogando aliàs actis & decretis in hoc ſacro concilio, immo potius confirmando.

Item quod ſedatis hujuſmodi diſcordiis, intendatur diligenter ad ea, quæ jam adviſata per dominos deputatos ſuper reformatione eccleſiæ; & omittantur particularia, uſquequo de generali reformatione fuerit tractatum, ne ex particularibus cauſis nova diſcordia & contentiones oriantur.

Ratio hujus ultimi articuli eſt, quia non minus utile videtur dictas cauſas particulares pro quiete & pace hujus concilii relinquere diſcuſſioni ſummi Pontificis, quam præmiſſas contentiones ſeu querelas.

Item dicunt & proponunt dicti ambaſſiatores regis Franciæ quod quanto humilius in præmiſſis exhibuerunt ſe, tanto quorumdam adverſariorum ſuorum ſuperbia aſcendit ſemper, prout parati fuerunt in ſeſſione publica declarare; & ad hoc inſtanter ſæpe ſæpius petierunt audientiam, quam obtinere nequiverunt.

Ideo ego Joannes Campani dicti Chriſtianiſſimi Francorum regis procurator, & procuratorio nomine dico, propono, & proteſtor tum dictis ambaſſiatoribus, ut ſupra, provocoque, & appello prout infra continetur: Nonnumquam evenit, ut quæ pro publica utilitate facta creduntur, experientia monſtrante, tendere reperiuntur ad noxia: ſic evenit in hoc ſacro concilio Conſtanticnſi in ejus initio, cum ad illius diſſolutionem per quoſdam diverſis modis tendebatur, unde ſpes unionis & reformationis eccleſiæ exſtitiſſet penitus evacuata: Zelator unionis & reformationis eccleſiæ, prælati, & alii, perſonæque in eo exſiſtentes ex certis cauſis tunc utilibus, & exſiſtentibus, nunc ceſſantibus, ad obviandum præmiſſæ diſſolucioni per nationes, & ſeparatim de rebus in concilio gerendis deliberaverunt per nationem: itaque illi de Italia ſeorſum, illi de Gallia ſeorſum pro ſe, illi de Germania ſeorſum pro ſe congregati acceperunt nomina nationum, nullo decreto tamen concilii, nullaque ordinatione interveniente, quæ res in tantum paulatim irrepſit, ut domini de natione Anglicana prætenderunt facere quartam partem ejuſdem concilii generalis, & nunc poſt adventum dominorum de natione Hiſpanica prætendant facere quintam partem. Unde ego, Joannes Campani, magiſter in legibus, & licentiatus in decretis, procurator, & nomine procuratorio Chriſtianiſſimi principis & domini Caroli Francorum regis, necnon nomine omnium regum, & principum, nationum, prælatorum, univerſitatum, ac omnium, & ſingulorum mihi in ſequentibus adhærere volentium, & hoc ratum habere volentium, ad honorem, atque juſtitiam, & utilitatem univerſalis eccleſiæ, & hujus ſacri concilii; necnon ſpecialiter pro jure, honore, & intereſſe dicti Chriſtianiſſimi Francorum regis, & ſui regni, dico, & propono, & proteſtor coram hoc ſacro concilio, & totius eccleſiæ conſpectu & præſentia, quod licet tres nationes, videlicet Italia, Gallia, & Germania, & qualibet illarum ſint ampliſſimæ nationes, ac multas illarum quælibet regiones contineat; natio vero Angliæ, in qua non ſunt niſi duæ eccleſiæ provinciales, multoque, & ſine comparatione minor, quam aliqua ex ceteris nationibus, cum in illa ſint ſolum duæ provinciæ, ut eſt dictum, Eboracenſis, quæ tres ſolum habet ſuffraganeos archiepiſcopo Eboracenſi, ſaltem regi Angliæ obedientes; reliqui ſunt de regno Scotiæ non ſubditi sereniſſimo regi Angliæ, neque ſibi obedientes, & qui non ſunt, neque eſſe vellent de natione Anglicana: & provincia Cantuarienſis, cujus magna pars eſt Vallia, quæ etiam dicto regi Angliæ non obedit, neque prælati, & clerus illarum partium ſunt, neque volant eſſe de natione Anglicana, ut apparet in hoc ſacro concilio.

Natio autem Germanica habet primo regnum Alemaniæ, & provincias in Germania conſtitutas in quadruplo majores quam regnum Angliæ, ut notorium eſt. Habet enim provincias quindecim: & provinciæ ultra numerum centum viginti octo eccleſias, atque monaſteria in maximo numero. Habet ultra præmiſſas provincias, Lituaniam, cujus legati fuerunt hic. Item Ruſſiam, & alias provincias plures ſeptentrionales, in quibus creduntur eſſe triginta diœceſes: ita quod illa natio, ſicut in præſenti concilio congregatur, habet longe ſine comparacione decies in gremio eccleſiæ pluſquam regnum Angliæ.

Italia vero, & natio Italiæ, adhuc juncto regno Angliæ nationi Germaniæ, ſicut eſt pars illius, in magnificentia regnorum, & pluralitate dominorum magnorum, & provinciarum eccleſiaſticarum, & diœceſum, ac eccleſiaſticorum locorum, adhuc longe excedit nationem Germanicam, prout certum eſt. Et breviter, apud nationem Italicam reſidet caput orbis urbs Romana, & ſine Græcia habet provincias viginti ſeptem, & diœceſes trecentas & tredecim. Habet inſuper inſulas magnas plures habentes eccleſias, & loca eccleſiaſtica.

De natione vero Gallicana, cujus portio regnum Franciæ eſt potior, & principalis, [a] in quo plures comitatus ſunt quatuor, vel quinque comitatus ſpacioſiores in terrarum latitudine, civitatibus, caſtris, & villis clauſis, & quilibet ipſorum, regno Angliæ ſive aliis. Habet undecim provincias, & centum & unam diœceſes latas & ſpatioſas: Tota vero Anglia non habet niſi duas provincias, & viginti quinque diœceſes, ut eſt dictum. Eam extollere amplius non intendo, quia res ipſa ſeipſam diverſimode magnificet, & extollat. Et extra regnum Franciæ, habet provinciam Provinciæ, in qua ſunt duæ provinciæ eccleſiaſticæ, & ſeptemdecim eccleſiæ cathedrales, & totidem diœceſes. Habet comitatum Sabaudiæ, in quo ſunt provincia una, & decem diœceſes. Habet Delphinatum, in quo ſunt duæ provinciæ eccleſiaſticæ, & quatuor diœceſes. Habet totam Lotharingiam, in qua ſunt tres magnæ diœceſes. Et breviter, a mari Oceano uſque ad mare Mediterraneum, & Hiſpanicum, a montibus Pyrenæis uſque ad Alpes, & uſque ad regnum Galliæ limitantur, quot, & quanta civitates, clerus, & populus in illo ſituentur ſpatio, ſcitur, quod ultra decies regnum Angliæ excedit in ſpatioſitate civitatum, & diœceſum numero, & aliis quibuſcumque.

Natio autem Hiſpanica, quæ quatuor, immo quinque habet regna, computando regnum Majoricarum, immo octo, computando Legionem, Valentiam, & Alguarbiam, de quibus duo, aut majora, aut ſaltem non minora toto regno Angliæ, in qua natione ſunt provinciæ eccleſiaſticæ ſex, & diœceſes quinquaginta ſex. Eſt inſuper Sclavonia habens unam ampliſſimam provinciam, & undecim diœceſes. [b] Eſt inſuper Hibernia, quæ habet quadraginta octo diœceſes, quarum duæ tantum obediunt regi Angliæ, ſine aliis terris, & dominiis, quæ hic non ſcribuntur, obedientiam eccleſiæ Romanæ habentes diœceſes ultra numerum viginti.

Eſt inſuper in præſenti ſacro concilio dominorum cardinalium collegium, in quo ſunt viginti duo cardinales, qui Romanam [c] repræſentant, quæ omnium eccleſiarum mater eſt, & qui merito debent in concilio generali vocem & auctoritatem habere: de quibus ſunt quatuor epiſcopi, duodecim preſbyteri, & ſex diaconi, omnes magni prælati, & pro majori parte una cum dignitate, ſolemnes doctores: quos aliqui domini Anglici niſi ſunt ab auctoritate in concilio repellere: & ſeipſos, qui non fuerunt, nec ſunt tot nec dignitate, nec numero, nec merito, conſtituere quartam aut quintam partem concilii generalis.

[a] Lege ex mſ. in quo ultra plures diœceſes, ſunt quatuor vel quinque comitatus, &c.

[b] Adde ex mſſ. Eſt inſuper Scotia, quæ habet non 10 diœceſes. Eſt inſuper, &c.

[c] Adde, eccleſiam.

Quibus omnibus ſimul collectis, apparet quod in obedientia Romana eccleſiæ ſunt ſeptingenti & triginta quinque epiſcopi, & cardinales hodie viginti duo, qui bene æquivalent viginti duobus epiſcopis, de quibus in Anglia non ſunt niſi viginti quinque, præter provincias, de quibus notitiam non habeo. Ex quibus apparet manifeſte, quod regnum Angliæ, & maxime quantum ad ſtatum eccleſiaſticum, nec alias facit trigeſimam partem Chriſtianitatis, & eccleſiæ univerſalis, ſicut in obedientia Romana eccleſia exſiſtens: neque facit quartam partem regni Franciæ. Et licet præmiſſa notoria, & vera, cum tamen iſto ſacro concilio per diſtinctas nationes expreſſum eſt, ut præfertur, prælati & alii viri eccleſiaſtici de regno Angliæ prædicto, & qui pauci in numero erant, & in perſonis in concilio generali vocem habentes, numerum duodecim non excedebant, nec forte de præſenti numerum viginti quatuor non excedunt: ſed per ſe, & ſeorſum ab aliis quibuſcumque ſe ſeparaverunt, & conſtituerunt ſibi nationem unam, & vocaverunt ſe, & vocari fecerunt, & faciunt nationem Angliæ. Et licet uſque ad adventum dominorum de Hiſpanica natione totum concilium, præter Anglicos, eſſet in tres partes, & tres nationes, Italicam, Gallicam, & Germanicam, diſtinctum, quæ tantæ, & tam amplæ ſunt, ut præfertur; dicti tamen domini de regno Angliæ de facto ſe conſtituerunt quartam nationem: & uſi ſunt, & nituntur gerere vocem & auctoritatem quartæ, & poſt adventum nationis Hiſpanicæ quintam partem hujus ſacri concilii univerſalis eccleſiæ, quæ in hoc ſacro concilio repræſentatur: & non ſolum facere nationem, ſed ſe in natione Angliæ æquiparare, & æquare nationibus aliis, ſcilicet Italiæ, Galliæ, Germaniæ, Hiſpaniæ, & quod [a] numquam abſurdum, & contra rerum naturam eſt, vertitur in magnum præjudicium diminutionis juris, & honoris nationum, regnorum, ducatuum, provinciarum, & aliarum partium prædictarum, immo totius univerſalis eccleſiæ, vergitque in grave præjudicium, damnum, & diminutionem juris, & honoris Chriſtianiſſimi regni ampliſſimi, & regis Francorum, atque eccleſiarum, locorum, & perſonarum eccleſiaſticarum, & eccleſiaſticorum principum, nobilium, & populorum regni ſui: iſtique diverſis reſpectibus magnum intereſſe, loco & tempore opportunis latius declarandum, & ſpecificandum. Cum enim minor majori comparatur, ut ait Hieronymus, minoris comparatio majori injuria eſt, neque patet juſtitia. ratio non ſuſcipit, intellectus non capit, quod ita exigua terrarum portio Chriſtianitatis, & univerſalis eccleſiæ, qualis eſt regnum Angliæ, exiguam dico in comparatione aliarum nationum in conciliis generalibus, & rebus eccleſiæ gerendis & moderandis, alicui nationum prædictarum, quæ, ut dictum eſt, tantum excedunt, comparetur. nullus profecto ſanæ mentis hoc diceret, quin immo eſſe injuſtiſſimum quiſque luculentiſſime cognoſceret, & judicaret.

Præterea cum ſancti patres noſtri, & ſummi Pontifices aliqua ſtatuerunt, in quibus opus fuit diſtinguere nationes, & omnes terras ſub obedientia Romana eccleſiæ exſiſtentes dividere, totam eccleſiam Romanam diviſerunt in quatuor partes, regnum Angliæ nulla eſt illarum partium, ſed ſolum eſt pars unius illarum quatuor partium, & ponitur cum Germania conſtituta, ut apparet in extravagante Benedicti Papæ XII. quæ incipit, Vas electionis. Idemque ſummus Pontifex in ſtatutis ſuis pro reformatione ordinum regularium tractans de generalibus capitulis illorum ordinum celebrandis, quæ materia exactiorem diviſionem provinciarum exigebat, totam Romanæ eccleſiæ obedientiam diviſit in triginta ſex partes, quas vocavit provincias, ex quibus triginta ſex provinciis, Angliam totam & Scotiam, unam conſtituit. Ex quibus evidenter apparet regnum Angliæ nedum non facere, neque dicere, aut poſſe facere quartam partem univerſalis eccleſiæ & concilii generalis, ſed neque trigeſimam ſextam, immo nec quadrageſimam: cum illa duo regna Angliæ, & Scotiæ non faciant niſi unam partem de triginta ſex partibus: immo & adhuc de Anglia abſit tota Wallia, quæ magna ejus pars eſt, nec in Hibernia, quæ non eſt pars inſulæ Angliæ, quæ non tenet niſi duas diœceſes, nec reſiduum cognoſcit eum ut dominum.

Ne igitur tanta difformitas, tamque iniqua abſurditas in Dei eccleſia, & in generalibus conciliis introducatur, & invaleſcat: & ne per hoc ceteris nationibus, regniſque, & regibus, & maxime Chriſtianiſſimo regi Francorum, & regno ſuo prædictis, pro quibus ſpecialiter ago, tantum gravamen, præjudicium, damnum, & injuria inferatur. ego procurator prædictus tam vigore mandati regii, quam etiam de mandato legatorum & nunciorum ſereniſſimi regis Franciæ in hoc eodem ſacro concilio pro eodem domino rege præſentium, communicato etiam conſilio cum quibuſdam aliis notabilibus prælatis fidelibus & benevolis ejuſdem regis, & regni, proteſtor, & dico regnum Angliæ, neque prælatos, aut perſonas quaſcumque illius regni ſive pro ſereniſſimo rege ejuſdem, ſicut alias in eodem præſenti ſacro concilio, neque in aliis futuris ſacris conciliis nullo modo poſſe, nec debere, aut licere, illiſque jus non eſſe, neque debuiſſe, potuiſſe, licuiſſe, juſque non fuiſſe facere, ſeu gerere inter nunc dictas nationes Italiæ, Galliæ, Germaniæ, & Hiſpaniæ ad inſtar illarum, aut alterius earumdem, quartam, neque quintam nationem, immo neque triceſimam partem ſacri concilii præſentis, vel alterius futuri concilii generalis, neque gerere, vel habere vocem, vel auctoritatem quartæ, aut quintæ, immo neque triceſimæ partis concilii generalis, vel univerſalis eccleſiæ in concilio generali repræſentatæ, neque ipſos ad hoc debuiſſe, neque debere admitti. Dicens etiam, & proteſtans, quod ſi regnum Angliæ faceret aliquam quotam partem concilii generalis, regnum Franciæ deberet, & poſſet facere, & repræſentare, & ad hoc admitti ſex, immo plures tales quotas, & portiones, quales regnum Angliæ faceret, aut repræſentaret. attentis numero, & quantitate provinciarum, diœceſum, monaſteriorum, & locorum eccleſiaſticorum, qui & quæ ſunt in utroque regno: attentis nobilitate & excellentia dicti regni Franciæ, ac diuturnitate temporum quando recepit fidem Chriſti, a qua numquam deviavit, in comparatione regni Angliæ.

Dico inſuper & proteſtor, quod cum omnes prælati regni Angliæ, qui ſunt in præſenti concilio, maxime dicant, & dicunt ſe ambaſſiatores ſeu legatos ſereniſſimi regis Angliæ, & pro talibus gerunt ſe in omnibus locis, & ſedibus, tam in generali ſeſſione, quam in omnibus congregationibus, quæ fiunt propter agenda in concilio generali, non debent habere vocem, neque auctoritatem, niſi nomine dicti regis. Quodque abſurdum & inconveniens eſt, legatos & ambaſſiatores ejuſdem regis repræſentare quartam vel quintam partem concilii, & univerſalis eccleſiæ. Quare proteſtor, & dico illis non eſſe jus, neque licere talem partem concilii repræſentare, nec illos ad hoc debuiſſe, neque debere admitti; præmiſſaque notoria ſunt, & vera, nullaque poſſunt tergiverſatione celari: quod ita fieri peto, & requiro, & alias ſuper hoc de juris remedio provideri. Et quia præfati, & alia perſonæ regni Angliæ, præſentes, & qui fuerunt in iſto concilio, niſi ſunt, & nituntur feciſſe, & facere, ac repræſentare unam nationem, quam volunt, & voluerunt dici, &c.

[a] Forte, perquam.

dixerunt quartam, & poſt adventum dominorum de A *natione Hiſpanica dixerunt, & dicunt quintam nationem concilii generalis, & univerſalis eccleſiæ: atque inſiſtunt, & nituntur facere, & repræſentare quartam, & poſt adventum iſtorum Hiſpanorum quintam partem concilii generalis, & eccleſiæ univerſalis, atque talis quartæ, & poſtea quintæ partis vicem & auctoritatem habere, & illa uti conantur, ac ſe jactaverunt omnia & ſingula præmiſſa, in quantum eis trahere in conſequentiam velint in futurum, quod cedere noſcitur in præjudicium ac dedecus generalis concilii & præſentis, & futurorum, ac univerſalis eccleſiæ, necnon omnium, & ſingularum nationum, & aliorum regum, regnorum, & provinciarum, & præſertim in gravamen, damnum, & præjudicium, atque injuriam* B *sereniſſimi regis Francorum, atque ſui regni, & eccleſiarum ejuſdem.*

Idcirco ego procurator prædictus pro & nomine dicti Francorum regis, & ſui regni, atque omnium prædictorum mihi in iis adhærentium, & adhærere volentium, prædictos omnes, & ſingulos prælatos, & alios de regno Angliæ in præſenti concilio exſiſtentes, & futuros, & qui ſe pro natione Angliæ gerunt ſuper præmiſſis ad judicium hujus ſacri concilii, illis tamen excluſis, ſeu ſummi Pontificis una cum concilio, aut ejuſdem ſummi Pontificis pro tempore, & ſedis Apoſtolicæ communiter, vel diviſim, ad cauſam provoco & appello, & quatenus opus eſt, Apoſtolos inſtanter, inſtantius, inſtantiſſime peto ab iis, ad quos pertinet, C *mihi dari. Et proteſtor, quod hanc noſtram provocationem, & appellationem ad cauſam poſſim pro dicto domino Francorum rege, ac ſibi adhærere volentibus, & mihi liceat proſequi, & agere in præſenti concilio, vel coram futuro ſummo Pontifice, aut futuris ſummis Pontificibus, vel apud ſedem Apoſtolicam conjunctim, vel diviſim, ubi & quando mihi, aut dicto ſereniſſimo Francorum regi, vel ſuis melius videbitur expedire. Proteſtor tamen quod per hanc proteſtationem, provocationem, ſeu appellationem non intendo aliquatenus geſtis in hoc ſacro concilio derogare. Proteſtor inſuper de addendo, diminuendo, declarando, corrigendo & interpretando, ac emendando in omnibus & ſingulis præmiſſorum; & de probando de præmiſſis,* D *quæ mihi ad intentum ſufficient, ad probationem ſuperfluam nullatenus me adſtringens.*

Et de omnibus iſtis a reverendis patribus dominis ſanctæ ſedis Apoſtolicæ protonotariis, ac omnibus aliis notariis publicis peto mihi fieri inſtrumentum & inſtrumenta, publicum & publica, ad futuram rei memoriam.

SESSIO XXIX.

Ex prima editione.

ANno & indictione quibus ſupra, die vero Lunæ octava menſis Martii, fuit celebrata ſeſſio generalis in eccleſia Conſtantienſi, pro accuſatione contumaciæ domini Petri de Luna, Benedicti decimitertii in ſua obedienna nuncupati: in qua reverendus pater dominus Nicolaus epiſcopus Aquenſis Miſſam de Spiritu ſancto celebravit: & reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis & vicecancellarius, præſedit. Litaniis autem, aliiſque orationibus cum evangelio, *Dixit Jeſus Petro, Si peccaverit in te frater tuus*, completis, fuit ſervatus iſte ordo. Primo fuit lecta per dominum Stephanum epiſcopum Dolenſem ſchedula, cujus tenor ſequitur in hunc modum:

Matth. 18. Luc. 17.

Deputatio procuratorum & notariorum in cauſa contra Petrum de Luna.

SAcroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis ſynodus conſtituit & deputat dilectos eccleſiæ filios, magiſtros Joannem de Scribanis & Henricum de Piro, & eorum quemlibet in ſolidum, ita quod non ſit melior conditio occupantis, promotores, proſecutores & miniſtros cauſæ & proceſſus inquiſitionis contra dominum Benedictum decimumtertium a ſibi obedientibus nominatum: & inſuper omnes & ſingulos ſedis Apoſtolicæ, & alios nationum in eadem ſancta ſynodo exſiſtentium notarios, & eorum quemlibet in ſolidum, notarios atque ſcribas in cauſa & proceſſu prædictis. Qua lecta, dominus cardinalis præſidens reſpondit pro toto concilio, *Placet.* Quo facto, advocatus conſiſtorialis, inſtantibus dominis proſecutoribus & miniſtris, propoſuit decretum citationis per edictum, & illius exſecutionem ad diem centeſimum, qui illa die incidebat: & produxit bullam decreti citationis & inſtrumentum exſecutionis, aſſerens ſigna notariorum in inſtrumento poſita, eſſe ſigna illorum, quorum eſſe inſcribuntur in illis. Et accuſavit contumaciam dicti domini Petri, & petiit illum alta voce vocari ad valvas eccleſiæ, & ad hoc deputari duos ultimos cardinales diaconos, videlicet de Comitibus & Florentinum, duos ſedis Apoſtolicæ, & alios concilii notarios: & reſpondit præſidens pro toto concilio, *Placet.* Tunc dicti cardinales & notarii iverunt ad valvas eccleſiæ: & reverſi, retulerunt per cardinalem Florentinum, illum vocaſſe trina vice alta voce, & neminem comparuiſſe. Et advocatus conſiſtorialis facta relatione, petivit iterum dominum Petrum reputari contumacem. Tunc cardinalis præſidens mandavit legi per epiſcopum Dolenſem ſchedulam infra ſcripti tenoris.

Ordinatio lecta ſuper contumacia domini Petri de Luna.

HÆc ſacroſancta ſynodus præmiſſa propoſita & petita per advocatum conſiſtorialem admittit, ſi & inquantum ſint admittenda de jure: & mandat notariis ejuſdem ſynodi & cauſæ præſentis, propoſita, petita & producta hujuſmodi, atque vocationem & relationem præmiſſas. Et quod idem dominus Benedictus ſic vocatus & ſufficienter expectatus, minime comparuit, nec comparet, redigi inter acta. Et de præmiſſis fieri publica inſtrumenta, quotquot fuerint opportuna, ut eadem ſynodus ſuper præmiſſis deliberet, judicet & decernat, prout de jure fuerit faciendum: quam deliberationem dicta ſynodus ſibi retinet faciendam, quando ſibi viſum fuerit opportunum.

Qua lecta, idem dominus præſidens pro toto concilio reſpondit, *Placet.* Et quod vox præſidentis ſit E vox totius concilii, quando primo de conſenſu omnium nationum conſtiterit. Namque propter diſcordiam nationum Hiſpanicæ & Anglicanæ, quæ prior reſponderet pro toto concilio, *Placet*: & de aliis prærogativis fuit per nationes & cardinales ordinatum, quod præſidens reſponderet pro toto concilio, *Placet.* Et ad hoc ſuper quolibet actu fiendo haberet conſenſum cardinalium, & ſchedulam illius actus ſignatam per notarios nationum, & conferret cum lectura quæ fieret.

ANno & indictione quibus ſupra, die vero Lunæ octava menſis Martii, hora octava, vel quaſi, poſt mediam noctem, Conſtantiæ in loco ſeſſionis ſolita fuit

Ex collectione Barberinia-na.

ANNO CHRISTI 1417. SESS. XXIX. CONCILII.

tenta, & ſolemniter, ut moris eſt, celebrata ſeſſio generalis ſacroſanctæ ſynodi Conſtantienſis: in qua ſeſſione omnia acta & ordinata in proceſſu inquiſitionis contra Petrum de Luna Benedictum XIII. a nonnullis nuncupatum, plenius continentur, & hic ideo inſeri ſunt propter brevitatem omiſſa.

Fuit ſeſſio celebrata cum Miſſa, & aliis ſolemnitatibus, ut moris eſt.

Ex collectione Barberiniana, & tribus mſſ. Germanicis.

ANno a Nativitate Domini MCCCCXVII. *indictione decima, die vero Lunæ octava menſis Martii, hora octava poſt mediam noctem; Conſtantia in loco ſeſſionis ſolita, ſeſſio generalis dictæ ſanctæ ſynodi facta, tenta fuit, & ſolemniter, ut moris eſt, celebrata. In qua quidem ſeſſione reverendus pater dominus Nicolaus epiſcopus Aquenſis Miſſam de ſancto Spiritu celebravit. Qua Miſſa finita, reverendiſſimi, reverendique patres domini S. R. E. cardinales, archiepiſcopi, epiſcopi, ceterique ad quos pertinuit, & præſentes mitras capitibus imponendo, cappas pluviales more ſolito induerunt: reverendiſſimuſque pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis S. R. E. cardinalis & Vicecancellarius hujuſmodi ſeſſioni præſedit; conſequenter orationibus, & aliis ſolemnitatibus conſuetis factis, litania, & evangelio iſto, ſcilicet;* In illo tempore. Dixit Jeſus Simoni Petro, Si peccaverit in te frater tuus, &c. *& cum collectis & attinentiis devote lectis & peractis, reverendus in Christo pater & dominus, dominus Stephanus epiſcopus Dolenſis ambonem publicationis decretorum & negotiorum hujus ſanctæ ſynodi ſæpefatum aſcendens, quamdam deputationem procuratorum & promotorum, ac notariorum hujus proceſſus, ſive cauſa contra Petrum de Luna fienda, de mandato ipſius ſanctæ ſynodi ſibi ſuper hoc facto, publica, alta, & intelligibili voce de verbo ad verbum perlegit & publicavit in hunc qui ſequitur modum:*

Sacroſancta Conſtantienſis ſynodus, &c. ut ſupra in hac ſeſſ. XXIX. pag. 714. A.

Ex collectione Barberiniana.

Deinde venerabilis vir dominus Ardecinus de Novaria advocatus, &c. *quamdam citationis bullam,* &c. *una cum inſtrumento executionis ejuſdem,* &c. *repræſentavit & produxit.*

Citatio reproducta per Ardecinum advocatum.

Sacroſancta & generalis ſynodus Conſtantienſis univerſis & ſingulis venerabilibus fratribus, patriarchis, &c. ut ſupra ſeſſ. XXIV.

Inſtrumentum exſecutionis lectum & productum.

In nomine Domini, Amen.

PEr hoc præſens publicum inſtrumentum cunctis pateat evidenter, quod anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo ſexto decimo, indictione nona, die vero vigeſima octava menſis Novembris, Apoſtolica ſede vacante, hora ad hoc ſpecialiter deputata, in noſtrorum notariorum publicorum, teſtiumque infraſcriptorum ad hoc ſpecialiter vocatorum & rogatorum, præſentia, venerabilis vir magiſter Michael Boloſonis, ſacroſanctæ generalis ſynodi Conſtantienſis ſeſſionarius, habens & tenens in manibus ſuis quaſdam litteras citatorias vera bulla plumbea ipſius ſanctæ ſynodi in cordula canabis more Romanæ curiæ impendente bullatas, ſanas & integras, non vitiatas, non cancellatas, neque in aliqua ſui parte ſuſpectas, ſed omni prorſus vitio, & ſuſpicione carentes, contra & adverſus dominum Benedictum Papam XIII. in ſua obedientia nuncupatum a dicta ſancta ſynodo emiſſas, reverendo patri & domino domino Jacobo electo Pennen auditori audientiæ publicæ litterarum contradictarum locum tenenti ex parte dictæ ſanctæ ſynodi ad legendum, publicandum, exſequendum in audientia publica litterarum contradictarum antedicta, tradidit, atque præſentavit. Quarum quidem litterarum citatoriarum tenor ſic incipit; *Sacroſancta & generalis ſynodus,* &c. & ſic finit; *Datum Conſtantiæ, IV. Kalendas Decembris, anno a Nativitate Domini* MCCCCXVI. *in noſtra publica ſeſſione. Quas quidem litteras citatorias idem dominus Jacobus electus, & locumtenens, de manibus ipſius Michaelis Boloſonis ſeſſionarii cum ea, qua decuit, reverentia recepit; eaſque incontinenti in eccleſia ſancti Stephani Conſtantienſi, in qua audientia litterarum contradictarum prædicta teneri ſolet, & pro nunc tenebatur, honorabili viro magiſtro Ambroſio Fideli litterarum Apoſtolicarum ſcriptori, & pro tunc dictæ audientiæ publicæ litterarum contradictarum lectori, ad legendum, publicandum, & exſecutioni debitæ demandandum tradidit, atque dedit.*

Sunt ea quæ in Seſſ. XXIV.

Qui quidem magiſter Ambroſius lector mox dictas litteras citatorias alta & intelligibili voce de verbo ad verbum legit & publicavit. De quibus lectura & publicatione venerabiles viri magiſter Joannes de Scribanis & Henricus de Piro, promotores & procuratores cauſarum & negotiorum dictæ ſanctæ ſynodi ſibi per nos notarios publicos infraſcriptos unum vel plura, publicum ſeu publica fieri petierunt inſtrumentum ſeu inſtrumenta. Præſentibus ibidem diſcretis viris magiſtris Joanne Trich, Gerardo de Verdena, Petro Orstemberg, Nicolao [a] Wyrut, Henrico Hengel, Conrado Balduini, & Joanne Carpentarii, in Romana curia, & in dicta audientia contradictarum procuratoribus, & quampluribus aliis teſtibus fide dignis ad præmiſſa vocatis ſpecialiter, & rogatis.

[a] Mſ. Vuert.

Paulo poſt hora undecima dicta diei, vel quaſi, Nos [b] Rodericus & Gileſertus notarii infraſcripti dictas litteras citatorias ad valvas dictæ eccleſiæ ſancti Stephani pro audientia cauſarum Apoſtolicarum ſpecialiter deputatas affiximus, & ibidem per ſpatium unius horæ dimiſimus extenſas, rogati & requiſiti per dictos magiſtros Joannem de Scribanis, & Henricum de Piro promotores & procuratores nomine quo ſupra, ut de hujuſmodi affixione unum vel plura, publicum ſeu publica conficeremus inſtrumentum vel inſtrumenta. Præſentibus ibidem diſcretis viris Joanne [c] Guiardi litterarum Apoſtolicarum ſcriptore, & dictæ ſynodi notario, Henrico Huvale, Colino Robini, Joanne Siquel, Henrico Wilkini, Nicolao [d] Tyſonis, & Petro [e] Rati, in ſupradicta audientia contradictarum procuratoribus, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter, & rogatis.

[b] Mſs. Tridericus, ut infra.

[c] Mſ. Girardi.

[d] Mſ. Teloms.

[e] Mſ. Rak.

Deinde vero hora duodecima ejuſdem diei, vel quaſi, Nos Fredericus & Gileſtrus notarii infraſcripti prædictas litteras citatorias de prædictis valvis removimus, & ſtatim poſtea valvis ſeu portis eccleſiæ cathedralis Conſtantienſis affiximus, & extenſas etiam ibidem dimiſimus. Et deinde hora veſperarum, vel quaſi, ejuſdem diei, de proxime dictis valvis removimus, & nobiſcum portavimus; Et rogati & requiſiti a dictis magiſtris Joanne de Scribanis & Henrico de Piro promotoribus & procuratoribus, ut de hujuſmodi remotione & affixione unum vel plura, publicum ſeu publica conficeremus inſtrumentum ſeu inſtrumenta. Præſentibus ibidem honorabilibus, & diſcretis viris magiſtro Ludolpho Robring cameræ Apoſtolicæ, Joanne de Azel ſacri palatii Apoſtolici cauſarum notariis, Coſmo Laverii, & Jacobo Stenberg, clericis Virdunenſis & Caminenſis diœceſis, Frederico Reſo, [f] Nicobaldo Jo nnis, & Franciſco de Mediolano ſedis Apoſtolicæ curſoribus, & pluribus teſtibus aliis fide dignis ad præmiſſa vocatis ſpecialiter, & rogatis.

[f] Mſ. Theobaldo.

ANNO CHRISTI 1417. SESS. XXIX. CONCILII.

[a] Mſſ. *Arnbem.*

Ego Fredericus de [a] Arbuen, clericus Colonienſis diœceſis, publicus Apoſtolica & imperiali auctoritatibus notarius, ac dicta audientia publica litterarum contradictarum ſcriba, quia prædictis lecturæ & publicationi, affixionibus & remotionibus, una cum prænominatis teſtibus præſens interfui; ideo hoc præſens publicum inſtrumentum manu aliena fideliter ſcriptum, in hanc publicam formam redactum, & manu propria una cum notario infraſcripto me ſubſcribens, ſignoque & nomine meis ſolitis & conſuetis ſignavi, rogatus & requiſitus, in fidem & teſtimonium omnium præmiſſorum.

Ego Giſelerus de Boventen, clericus Moguntina diœceſis, publicus Apoſtolica & imperiali auctoritatibus notarius, dictaque audientia contradictarum ac ſacroſanctæ & generalis ſynodi Conſtantienſis pro natione Germanica ſcriba ſpecialiter deputatus: quia prædictarum litterarum contradictarum lecturæ & publicationi, affixionibus & remotionibus, una cum ſupradictis magiſtro Frederico notario requiſito, & teſtibus præſens interfui, eaque ſic fieri vidi & audivi; idcirco hoc præſens publicum inſtrumentum per alium fidelem ſcriptum exinde confectum una cum eodem notario manu propria ſubſcripſi, ſignoque & nomine meis ſolitis & conſuetis, in fidem & teſtimonium præmiſſorum, rogatus & requiſitus roboravi, &c.

Quibus quidem citationis bulla, & ejus exſecutionis inſtrumento ſic, ut præfertur, oblatis, dominus Ardecinus advocatus prædictus adhuc in ambone publicationis exſiſtens, aſſerens ſigna & manus notariorum inſtrumento ſupradicto appoſita eſſe illorum, quorum eſſe dicuntur, domini Petri de Luna Benedicti XIII. in ſua obedientia nuncupati non comparentis, neque hujuſmodi termino ſatisfacere curantis contumaciam accuſavit. Necnon eumdem Petrum alta voce ad valvas dictæ eccleſiæ majoris Conſtantienſis per duos reverendiſſimos patres S. R. E. diaconos cardinales ultimos, ſcilicet Lucidum de Comitibus, Franciſcum dictum Florentinum, ac duos reverendiſſimos patres dominos epiſcopos videlicet [b] Ultrenſem & Merſeburgenſem, duoſque protonotarios, una cum notariis, & hujuſmodi cauſæ ſcribis, ac curſore uno præcone juxta mores antiquos vocari inſtanter requiſivit. Super qua requiſitione per reverendiſſimum in Chriſto patrem & dominum, dominum Joannem Oſtienſem S. R. E. cardinalem & vicecancellarium, nomine hujus totius ſanctæ ſynodi per verbum, Placet, *fuit reſponſum.*

[b] Mſſ. *Veltrenſem.*

Subſequenter reverendiſſimi, reverendique patres & domini, domini cardinales S. R. E. ac epiſcopi deputati prædicti, necnon Jacobus Rodini, & Thomas Polten ſedis Apoſtolicæ protonotarii, Gumbertus Fabri, Giſelerus Boventen, Cynus de Lombardis, Joannes Azel, Bartholomeus de Ernaſtis, Joannes [c] Guiardi, Vincentius de Rivo, Guillelmus de Parcellis, Antonius de Caſadanalis, dictæ ſanctæ ſynodi & hujus cauſæ notarii & ſcribæ, una cum diſcreto viro Franciſco de Mediolano ſedis Apoſtolicæ curſore & præcone, locum ſeſſionis exeuntes ad valvas principales hujus majoris eccleſiæ Conſtantienſis iverunt & acceſſerunt; ubi Franciſcus de Mediolano curſor & præco præfatus, alta & intelligibili voce trina voce proclamavit, & dixit hæc verba, vel ſaltem eis ſimilia in effectu:

» *Eſt hic dominus Benedictus XIII. ſic in ſua*
» *obedientia nuncupatus, aut aliquis pro eo, qui velit*
» *comparere coram hoc ſacro concilio in cauſa ſchiſmatis*
» *& hæreſis contra eum mota?*

Super qua vocatione trina, ut dicitur, facta, præfati domini, Ardecinus advocatus, Joannes de Scribanis, & Henricus de Piro, promotores & procuratores nomine quo ſupra, a nobis hujuſmodi cauſæ notariis & ſcribis prædictis petierunt ad futuram rei memoriam unum vel plura, publicum & publica confici inſtrumenta. Præſentibus ibidem venerabilibus & honeſtis viris dominis, Petro de [a] Lamburga decretorum doctore, Raphaele de Beſſis, ac Joanne Cordureri, litterarum Apoſtolicarum ſcriptoribus, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

[c] Mſſ. Giuardi . . . Rivo . . . Porcellis . . . Caſadavallis.

[a] Mſſ. *Lymburga.*

Deinde dominis cardinalibus, epiſcopis, protonotariis, & notariis, aliiſque prædictis ad ſua redeuntibus, reverendiſſimus pater dominus Franciſcus cardinalis Florentinus retulit huic ſanctæ ſynodo, præfatum dominum Petrum de Luna per curſorem & præconem trina vice alta voce, ut præmittitur, fore vocatum: ſed nec ipſe, nec alius pro eo ibidem comparuit, nec reſpondit. Super quibus vocationibus & relatione prælibatus dominus Ardecinus advocatus, a protonotariis & notariis hujus ſanctæ ſynodi fieri petiit unum vel plura, publicum ſeu publica inſtrumenta. Inſuper omnia & ſingula præmiſſa per præſentes cauſæ notarios atque ſcribas prædictos, apud acta hujus cauſæ & præfata ſynodi ſcribi & regiſtrari, necnon dominum Petrum de Luna Benedictum XIII. in ſua obedientia nuncupatum contumacem reputari per ſanctam ſynodum præfatam inſtanter requiſivit. Quibus ſic factis, reverendiſſimus pater dominus epiſcopus Dolenſis ambonem publicationis ſæpefatum aſcendens, de mandato ſanctæ ſynodi ſibi ſuper hoc expreſſe facto, quamdam ſchedulam papyri publice alta & intelligibili voce de verbo ad verbum perlegit, cujus tenor ſequitur, & eſt talis.

Hæc ſacroſancta ſynodus, &c. [b]

[b] Ut in hac ſeſſione ſuperius poſitum eſt ex editione prima pag. 714. C. 11.

SESSIO XXX.

In qua concilium approbat ſubtractionem obedientiæ factam per regem Arragonum ipſi Petro de Luna.

Ex prima editione.

Die Mercurii decima ſupradicti menſis Martii fuit ſeſſio generalis in majori eccleſia Conſtantienſi ſolemniter celebrata. In qua quidem ſeſſione reverendus pater dominus [c] Stephanus epiſcopus Cephaludenſis officium Miſſæ de Spiritu ſancto decantavit: & reverendiſſimus in Chriſto pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis & vicecancellarius, hujuſmodi ſeſſioni præſedit. Interfuit etiam ſereniſſimus princeps dominus Sigiſmundus Romanorum & Hungariæ rex, cum multis ſibi adſtantibus principibus. Et lectis litaniis, ac aliis devotis orationibus cum evangelio: *Dixit Jeſus diſcipulis ſuis, Quoniam oportet ſemper orare, & non deficere, &c.* nuntii & oratores concilii, qui fuerant per concilium ad hoc deſtinati, fecerunt relationem per organum domini Bernardi de [d] Planca decretorum doctoris, quomodo in caſtro Paniſcolæ Dertuſenſis diœceſis, cum favore & auxilio illuſtriſſimi principis domini Alphonſi regis Arragonum fuerant, & Petrum de Luna Benedictum decimumtertium in ſua obedientia nuncupatum, in propria perſona apprehenderant; ac quod ipſum citaverant juxta formam & tenorem citatorii ab ipſo concilio decreti. Ipſeque Petrus de Luna reſponſionem dederat, prout hæc & alia in ipſis inſtrumentis per dictum dominum Bernardum exhibitis, ac de verbo ad verbum perlectis, plenius continetur. Promotores vero concilii petierunt apud acta regiſtrari. Poſt hæc autem venerabilis vir dominus Petrus de Lompurga in decretis licentiatus quamdam decreti ſchedulam perlegit tenoris ſubſequentis.

[c] Antonius.

[d] al. Plancha.

ANNO CHRISTI 1417. SESS. XXX. CONCILII.

Concilium approbat ſubtractionem obedientiæ factam per regem Arragonum.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis in Spiritu ſancto legitime congregata.

QUoniam inter alia virtuoſa & laude digna, quæ piæ memoriæ quondam Ferdinandus rex Aragonum & Siciliæ pro exſtirpatione exſecrandi ſchiſmatis, quod ab octo fere luſtris citra non permiſit eccleſiam catholicam ſub unico gubernari paſtore, dignoſcitur peregiſſe; ordinationem quamdam adverſus idem ſchiſma & pro unione eccleſiæ catholicæ felicius conſequenda eum promulgaſſe cognovimus: eadem ſacroſancta ſynodus Conſtantienſis, cauſis & motivis in præfata ordinatione expreſſis plene inſpectis & diligenter examinatis, de quorum veritate facta exſtitit eidem ſynodo plena fides; & attento præcipue tunc atque nunc univerſalis eccleſiæ ſtatu, & quod ſine regia proviſione præfata perpetuandi ſchiſmatis imminebat & immineret periculum; ac præſtabatur & præſtaretur facto præfato concilio, & conſequenter unioni eccleſiæ periculum manifeſtum; eo præſertim, quod idem dominus Benedictus ſic in ſua obedientia nominatus, conabatur per ſibi adhibitam obedientiam jam dictum prius concilium multipliciter impedire, & impedivìſſet de facto, ſi mandatis ejus obtemperatum fuiſſet. Quod inter alia ex eo ſatis apparet, quod etiam [a] cum obedientia ſibi ſubtracta fuerat, per litteras ſuas prælatis & capitulis, ne ad dictum ſacrum concilium accederent, inhibere præſumpſit. Ideo eadem ſacroſancta ſynodus ex certa ſcientia, & cauſa debite cognita, ad perpetuam rei memoriam, & ut cunctis clareat rei veritas bene geſta, declarat ordinationem prædictam a prædicto Ferdinando quondam rege juſte & legitime editam & promulgatam fuiſſe, & per eum ac illuſtrem principem dominum Alphonſum, ejuſdem domini Ferdinandi primogenitum & regem modernum, ſervatam. Ipſamque præſenti decreto dictis ex cauſis approbat & confirmat: decernitque illam per omnia debuiſſe & debere ab omnibus fidelibus obſervari, juxta ipſius ſeriem ac tenorem.

[a] *Mſ. ubi obedientia.*

Concilium revocat quamdam conſtitutionem Petri de Luna, quæ incipit, Ad futuram.

Eſt infra, in ſeſſione xxxvii. in appendice, quæ Italico charactere editur.

EAdem quoque ſancta ſynodus Conſtantienſis quamdam conſtitutionem dudum (ut dicitur) a dicto domino Benedicto ſic in ſua obedientia nuncupato editam, quæ incipit, *Ad futuram rei memoriam. In dierum ſucceſſu creſcente malitia ſic videmus mundum*, &c. & finit, *Datum Maſſiliæ apud ſanctum Victorem, decimoquarto Kalendas Junii, Pontificatus noſtri anno decimotertio*: declarat nullatenus comprehendere caſum regiæ ordinationis prædictæ; conſequenter reges ipſos dictam ordinationem condendo, promulgando, obſervando, vel obſervari faciendo, etiam alios obſervatores ejuſdem contra dictam conſtitutionem in aliquo non veniſſe: ipſamque, ſi & in quantum regiæ ordinationi præfatæ in caſu præmiſſo factæ, aut promulgatæ, aut obſervatoribus ejus quomodolibet obviaret, tamquam impeditivam in hac parte unionis eccleſiæ, inveteratique ſchiſmatis nutritivam, omniaque inde ſecuta decernit & pronuntiat nullius fuiſſe aut eſſe roboris, efficaciæ vel momenti.

Ad quæ decreta, ſtatuta, ac etiam [b] declarata reverendiſſimus dominus præſidens cardinalis Vivarienſis nomine totius hujus ſacri concilii, ut procurator & promotor ejuſdem; ac etiam reverendus in ſacra pagina Philippus de [a] Axdallia magiſter, pro ſereniſſimo Arragonum rege, ſua & vice aliorum ejuſdem domini regis coambaſſiatorum ibidem præſentium, petierunt a ſingulis ſanctæ ſedis Apoſtolicæ protonotariis, & aliis notariis ſingularum nationum hujus ſacri concilii, ſibi retineri publica inſtrumenta ad futuram rei memoriam. Poſt prædicta dictus reverendiſſimus dominus cardinalis vicecancellarius nomine totius ſynodi reſpondit, *Placet.*

[b] *Lipſ. mſ. ordinata.*

[a] *Mſ. Lipſ. Medalia.*

Super quibus omnibus & ſingulis præmiſſis magiſter Henricus de Piro promotor & procurator prædictus, nomine procuratorio quo ſupra, ac etiam egregius in ſacra pagina magiſter Philippus de Axdallia pro ſereniſſimo domino rege Arragonum, a protonotariis & notariis dictæ ſynodi ſibi fieri petierunt unum vel plura inſtrumenta ad perpetuam rei memoriam. Præſentibus reverendiſſimis in Chriſto patribus dominis Joanne Oſtienſi, de Urſinis, Bononienſi, Venetiarum, Raguſino, Aquilejenſi, Senenſi, Piſano, Veronenſi, Cameracenſi, Tricaricenſi, Placentino, ſancti Marci, de Chalanco, de Fuxi, Salutiarum, de Branckaſiis, de Fliſco, de Columna, de Comitibus, & Florentino, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, ac regum, principum, dominorum, prælatorum, communitatum, univerſitatum, collegiorum & ſtudiorum ambaſſiatoribus, aliiſque Chriſti fidelibus in multitudine copioſa.

Ex mſſ. Sixil. & Lipſienſi.

DIe Mercurii decima ſupradicti menſis Martii, hora octava poſt mediam noctem in eccleſia majori Conſtantienſi, in loco ſeſſionis ad hoc deputato, fuit generalis ſacroſanctæ ſynodi Conſtantienſis prædicta ſeſſio ſolemniter celebrata. Pro cujus ſeſſionis introductione reverendus pater dominus Cephaludenſis Miſſam de ſancto Spiritu devote celebravit. Qua decantata, reverendiſſimi patres & domini ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, &c. mitras capitibus imponentes, reverendiſſimus in Chriſto pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis, &c. hujuſmodi ſeſſioni præſedit. Deinde ante, & in principio officii devotione ſolita, sereniſſimus princeps & dominus, dominus Sigiſmundus Romanorum, &c. rex, multis ſibi adſtantibus principibus, & ſecum introeuntibus, deinde locum ſeſſionis ſolitum intravit. Subſequenter ſolemnitatibus, orationibus, litania & evangelio iſto, ſcilicet, In illo tempore. Dixit Jeſus diſcipulis ſuis: Quomodo oportet ſemper orare, ut non deficiant, &c. *devote factis, lectis & peractis; Venerabiles ac magna prudentia & ſcientia viri domini Lambertus de Stipite, Bernardus de Plancha decretorum doctores, [b] Eynuncius de Archis, Jacobus de [c] Sarrerainis, ad exſequendum citatorium per ipſam ſanctam ſynodum contra Petrum de Luna decretum per idem ſacrum concilium oratores, & nuncii deſtinati jam reverſi, ambonem publicationis ſolitum prædictum aſcenderunt: dominus Bernardus de Plancha prædictus de conſenſu ſuorum cooratorum, aſſumpto ſibi themate iſto:* Et nunc reges intelligite, erudimini qui judicatis terram, &c. [d] *multum gratam & fructuoſam fecit propoſitionem. Qua facta, fecit relationem, quomodo citatorium contra Petrum de Luna exſequendum a dicta ſynodo receperant, iterque arripuerant; & quomodo ipſi cum favore & auxilio illuſtriſſimi principis domini Alphonſi Arragonum regis idem citatorium exſecuti exſtiterant; demumque Petrum de Luna Benedictum XIII. in ſua obedientia nuncupatum in propria perſona apprehenderant & citaverant juxta formam & tenorem citatorii ſuperius decreti, ab ipſoque Petro de Luna reſponſum petierant. Quod ipſe dominus Petrus reſponderat eis, prout hæc, & alia in quibuſdam publicis inſtrumentis, tunc ibidem*

Ex collectione Barberiniana, & ceteris mſſ. Germanicis.

[b] *Mſſ. Enricus.*

[c] *Mſſ. Cerretanis.*

[d] *Mſſ. multis . . . . ſuo ſermonis propoſitionem.*

Digitized by Google

Anno Chriſti 1417. Seſſ. XXX. Concilii.

dem ſactis, & in ſcripeis per eumdem dominum Bernardum pro luctis & exhibitis, ac de verbo ad verbum p rlectis plenius continetur. Quorum quidem exſecusionis & reſponſionis publicorum inſtrumentorum tenor ſequitur, & eſt talis:

Inſtrumentum reſponſionis per Petrum de Luna factæ, productæ, & lectæ.

In nomine Domini. Amen.

UNiverſis & ſingulis publicum inſtrumentum viſuris & audituris, pateat evidenter: quod anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimo ſeptimo, die vero vigeſima prima menſis Januarii, hora tertiarum, vel quaſi, in præſentia mei Raymundi Bajuli ſereniſſimi domini Arragonum, & Siciliæ regis ſecretarii, regiaque auctoritate notarii publici per totam terram & ditionem ejuſdem, ac etiam teſtium ſubſcriptorum, ante præſentiam ſanctiſſimi & reverendiſſimi in Chriſto patris & domini, domini Benedicti divina providentia Papa XIII. in quadam aula caſtri Paniſcola Dertuſenſis diœceſis, in ipſius Apoſtolica ſede more ſummi Pontificis audientiam publicam præbentis, ſedentis, & perſonaliter exſiſtentis, ubi etiam erant præſentes cum eo reverendiſſimi patres & domini, domini Carolus, &c. ſancti Georgii ad velum aureum, Alphonſus ſancti Euſtachii, & Petrus, &c. ſancti Angeli miſeratione divina ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconi cardinales, necnon reverendi patres & domini [a] *Guigo Flandini protonotarius, Gulielmus Vaſionenſis, Didacus Carthaginenſis, Rodericus Giennenſis epiſcopi: Petrus* [b] *Camoll...... ſubdiaconus, Franciſcus Rovire ſecretarius dicti ſanctiſſimi domini Benedicti, frater Petrus de Podiolo monachus, Franciſcus de Randa donatus monaſterii Portocili, ordinis Cartuſienſis; frater Rodericus de Luna commendator* [c] *Montiſſoni, ordinis Hoſpitalis ſancti Joannis Hieroſolymitani, Exemenus* [d] *Dale auditor,* [e] *Jordeus Garſia, Julianus de Loba clericus cameræ Apoſtolicæ, Simon Salvatoris decretorum doctor, familiares dicti ſanctiſſimi domini Benedicti, & plures alii in multitudine copioſa conſiſtenti perſonaliter; multum honeſti religioſi, ac magnæ circumſpectionis viri domini Lambertus de Stipite Prior conventualis de Bertreya, ordinis Cluniacenſis, Leodienſis diœceſis; ac Bernardus de Planchea ſacriſta ſanctæ Crucis Burdegalenſis, ordinis ſancti Benedicti; decretorum doctores; jam dictus dominus Lambertus, præmiſſis nonnullis verbis Latinis alta & intelligibili voce per eum prolatis, continentibus in effectu, quod de mandato ſacroſanctæ ſynodi Conſtantienſis venerat cum dicto venerabili viro domino Bernardo ad præſentiam dicti ſanctiſſimi domini Benedicti, ad faciendum & exſequendum ea, quæ inferius continentur; & legit publice & alta voce, taliter quod ad auditum dicti ſanctiſſimi domini Benedicti, & omnium in aula prædicta exſiſtentium poterat ſive potuit veriſimiliter pervenire, quaſdam litteras pergamenas quadam bulla plumbea in cordulis canabis impendentibus munitas in una parte, cujus quidem bullæ demonſtrabantur figuræ capitum beatorum Petri & Pauli; in parte vero altera duæ claves. Quarum quidem litterarum tenor ſequitur in hunc modum:*

Sacroſancta & generalis ſynodus Conſtantienſis univerſis & ſingulis venerabilibus fratribus patriarchis, archiepiſcopis, &c. ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem. Clamat ſancta fidelium mater eccleſia ſponſa Chriſti. Clamat Chriſtiani populi multitudo. Clamaverunt etiam multis annis ad Dominum, cum per hos viginti infauſtum peſtiferumque ſchiſma, &c.

ut ſupra ſeſſ. XXIV.

Legit nihilominus idem dominus Lambertus, & publicavit incontinenti poſt lectionem & publicationem præfatarum litterarum, quamdam papyri ſchedulam ſcriptam tenoris ſequentis:

Et idcirco ego Lambertus de Stipite Prior conventualis de Bertreya ordinis Cluniacenſis, Leodienſis diœceſis, decretorum doctor, mandatis ipſius ſacroſanctæ ſynodi obedire volens, Vos dominum Benedictum Papam XIII. ſic in obedientia veſtra nuncupatum, poſt lectam coram vobis præſentem citationem alta & intelligibili voce, publice, cito, peremptorie, ac uno edicto peremptorio pro omnibus ad comparendum perſonaliter in eccleſia cathedrali Conſtantienſi in loco ſeſſionis ipſius ſacræ ſynodi, ad diem videlicet ſeptuageſimam a die citationis præſentis quam nunc facio, quem terminum vobis pro primo, ſecundo, & tertio peremptorio termino aſſignamus, ad videndum & audiendum ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis, & maxime ſuper crimine ſchiſmatis & hæreſis prædictorum, tamquam ſuper notoriis, aut alias, procedi per eamdem ſacroſanctam ſynodum ad omnes & ſingulos actus & articulos judicii ſeu cauſæ hujuſmodi, uſque ad diffinitivam ſententiam incluſive; ipſamque ſententiam proferri videndum & audiendum, prout juris fuerit, & prout utilitati prædictæ univerſalis eccleſiæ viſum fuerit expedire; intimando vobis & publice, prout etiam per eaſdem litteras intimatur, quod ſive veneritis, ſive non, per eamdem ſacroſanctam ſynodum veſtra abſentia divina repleta præſentia, contra vos ſuper omnibus & ſingulis præmiſſis uſque ad ſententiam diffinitivam incluſive procedetur, prout ad utilitatem ipſius univerſalis eccleſiæ, mediante juſtitia, videbitur faciendum, & hæc in ſupradicta nunc vobis lecta citatione latius continentur. Et inſuper requiro & rogo omnes & ſingulos protonotarios, notarios & tabelliones hic adſtantes, quatenus de prædictis omnibus & ſingulis conficiant unum vel plura, & tot, quot fuerint opportuna, inſtrumentum vel inſtrumenta, conjunctim, vel diviſim.

Quibus quidem litteris, & ſchedula per prædictum Lambertum ſic (ut præfertur) lectis & publicatis, immediate dictus dominus Bernardus de Planca incepit legere quaſdam alias litteras pergamenas ſimili bulla plumbea deſignatis ſuperius impendentibus munitas, ſimiles omnino litteris præinſertis, & ejuſdem ſeriei atque tenoris. Et cum ſanctiſſimus dominus Benedictus audiret, & certificatus fuiſſet, quod dictæ litteræ, quas dictus dominus Bernardus legere inceperat, erant ſimiles litteris, quas legerat dictus dominus Lambertus præinſertis, ac unius ejuſdemque ſeriei, atque tenoris, dixit, quod habeat eas pro lectis, & propterea dictus Bernardus dimiſſa lectura dictarum litterarum, quas legere inceperat (ut præfertur) proceſſit ad legendum, & de facto legit & publicavit alta & intelligibili voce quamdam papyri ſchedulam ſcriptam hujuſmodi ſeriei:

Et idcirco ego Bernardus de Planca ſacriſta, ſanctæ Crucis Burdegalenſis ordinis ſancti Benedicti, decretorum doctor, mandatis ipſius ſacroſanctæ ſynodi obedire volens, Vos dominum Benedictum papam XIII. ſic in veſtra obedientia nuncupatum primo lecta coram vobis præſenti citatione alta & intelligibili voce, publice, cito, peremptorie, ac uno edicto peremptorio pro omnibus ad comparendum perſonaliter in eccleſia cathedrali Conſtantienſi in loco ſeſſionis ipſius ſacroſanctæ ſynodi, ad diem videlicet ſeptuageſimam a die citationis præſentis, quam nunc facio, quem terminum pro primo, ſecundo, & tertio peremptoriis terminis aſſigno, ad videndum & audiendum ſuper præmiſſis om-

[a] Mſ. Guido.
[b] Mſ. Camollus.
[c] Mſ. Montiſſoni.
[d] Mſ. Dalo.
[e] Mſ. Tornbus.

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXX. CONCILII.

» nibus & ſingulis, & maxime ſuper crimine ſchiſmatis & hæreſis prædictorum, tamquam ſuper notoriis, aut alias, procedi per eamdem ſacroſanctam ſynodum, & omnes actus, & ſingulos articulos judicii, ſeu cauſæ hujuſmodi uſque ad diffinitivam ſententiam incluſive; ipſamque ſententiam proferri videndum & audiendum prout juris fuerit, & prout utilitati prædictæ univerſalis eccleſiæ viſum fuerit expedire; intimando vobis, & publice, prout etiam per eaſdem litteras intimatur, quod ſive veneritis, ſive non per eamdem ſacroſanctam ſynodum, veſtra abſentia divina repleta præſentia, contra vos ſuper omnibus, & ſingulis præmiſſis per eamdem ſacroſanctam ſynodum uſque ad ſententiam diffinitivam incluſive procedetur, prout ad utilitatem ipſius univerſalis eccleſiæ mediante juſtitia videbitur faciendum, & hæc in ſupradicta nunc lecta vobis citatione latius continentur. Et inſuper requiro, & rogo vos omnes, & ſingulos protonotarios, notarios & tabelliones hic adſtantes, quatenus de prædictis omnibus & ſingulis conficiatis unum, vel plura, publicum ſeu publica, & tot, quot fuerint opportuna, inſtrumentum, & inſtrumenta, conjunctim, vel diviſim.

Legit inſuper confeſtim poſt præmiſſa dictus dominus Bernardus quamdam aliam papyri ſchedulam ſcriptam tenoris ſequentis:

MOls reverent paire. Juſta cauſa es, que los qui ſon appellats per teſtimonio fieri certificato del fayt, ſobre lo qual han teſtificat [a] con aci hara cavelliers, que ventura non intendere lo latine, los quales ſe dever prene per teſtimonio, majorment [b] con ſi an aci tremes per le mot clar ſeynor rey d'Arragon, [c] de treſtreſtine, & una ſancta, & molt haute colamna de la amon de ſancta mayre ygleſia, al qual han referri noſtre eſequcion: pero en lenga maternal à lor intelligibile entende, & retournar vi a execucione. Yo Barnart de la Planca ſecretari de ſancte Cros [d] de Bordeuwel ordre de ſant Veneſie, doctor in decret, per virtat de la bulla preſent, [e] nel ſant concily general de Conſtan a: vos, mos reverent paire noſtre ſaat paire Beneſet Papa XIII. appellat en voſtra obedien a, cici & peremptoriament, & una citation peremptoria per totas autras citacions, que vous [f] compariſcats perſonalment en la ygleſia catedral de Conſtança, en lo loch de la ſeſſion del ſant concily, à ſettanta jorn de queſt jorn preſent, lo qual terme pour lo prime, ſegont, tert terme perempteri vos [g] aſſibni, ſobre les cauſes contegnudes en la dicta bulla, & majorment ſobra lo crims de lo ſchiſma, & de heretgia, & a veſer, & auſir procedere aiſt come ſobre lo notori, & plus a veſer & auſir procedir à toutes, & ſinglos actes, & articulos del juciament, [h] en croy à la ſentencia diffinitiva; & veſer, & auſir donar la dixa ſentencia, ſego que ſerà viſt fà ſtder de droyt, & à utilitat de la ygleſia univerſal, denuncia [i] à vobn, ſobredit molt reverent paire, que ſi vos aveis, [k] & coriſtantes, & noyanats, non contraſtant voſtra abſentia, ſarà procedis contra vos per lo ſant concily ſobre las cauſas totas [l] doſno dixas, & à donar ſentença diffinitiva, [m] aiſy cauſa ſarà ail à la univerſal ygleſia, meranſan juſtitia. Et de toutes aqueſtas cauſas, & caſtums de lor vos protonotarios, notarios aſſy [n] putens, & quaſcun de vous requiri fara un & dos inſtramens, o tant como ſera neceſſario, & contra aultres perſonas de qualque dignitat ò condicion que ſian, requiri per teſtimonis tant como ſeran neceſſari.

[a] Mſs. com aſſi aye cavallers.
[b] Mſs. com ſiem aſſi tramis per lo molt clar.
[c] Mſs. & treſcretien.
[d] Lege ex mſſ. de Bordeu, del orde.
[e] Mſs. del ſant.
[f] Mſs. comparaſcats.
[g] Mſs. aſſigni.
[h] Mſs. entro a la.
[i] Mſs. a vos.
[k] Mſs. a conſtances, o noy avets.
[l] Mſs. deſus dictas.
[m] Mſs. aiſſi com ſera.
[n] Mſs. preſents.

Quibus omnibus ſic, ut præfertur, per ordinem ſubſecutis dictus ſanctiſſimus dominus, dominus Benedictus, verbo in effectu dixit quod requirebat protonotarios, notarios quoſcumque, quod inſtrumentum requiſitum fieri de præmiſſis non clauderent abſque ejus reſponſione quam infra paucos dies facere intendebat in ſcriptis.

Et tamen verum, quod dictus ſanctiſſimus dominus Benedictus, cum litteræ & ſchedulæ præinſertæ legebantur per prænominatos dominos Lambertum & Bernardum, & erant in illis partibus, ubi fit mentio de crimine ſchiſmatis & hæreſis, dicebat, Non eſt verum.

Dixit etiam alia plura verba idem ſanctiſſimus dominus Benedictus, quæ cum per me dictum & infraſcriptum notarium recitari commode nequiviſſent, & idem ſanctiſſimus dominus Benedictus in ſcriptis dare obtuliſſet, hic inſeri omittuntur.

Dicti autem domini Lambertus de Stipite, & Bernardus de Planca dixerunt verbo in effectu, quod in requiſitione facta per jam dictum dominum Benedictum non conſentiebant, immo diſſentiebant eidem expreſſe; præſertim cum verba prædicta, videlicet, infra paucos dies, incertum & indeterminatum [a] deſignarent. Et dictus ſanctiſſimus dominus Benedictus dixit ſe in dicta ſua requiſitione perſiſtere & perſeverare, & dicti domini Lambertus & Bernardus dixerunt ſe omnino diſſentire. Et immediate poſt præmiſſa, ego jam dictus & infraſcriptus notarius petente & requirente dicto ſanctiſſimo domino Benedicto copiam præinſertarum literarum, & ſchedularum correctam & [a] reprobatam per me cum eorum originalibus eidem ſanctiſſimo domino Benedicto obtuli & tradidi, ſive dedi.

[a] Mſs. terminum deſignarent.

De quibus omnibus & ſingulis jam dicti domini Lambertus & Bernardus petierunt, & requiſierunt eis & eorum cuilibet fieri & tradi unum & plura, publicum & publica inſtrumenta, per me jam dictum & infraſcriptum. Et præſentibus in aliam honorabilibus viris dominis Raymundo Xatinar, & Ludovico de [b] Pencoibus, militibus: Guillelmo Raymundo [c] Cale, & Berengario de Villacons, domicellis: & Joanne Lamberti cive Barcinonenſi ad hæc pro teſtibus convocatis, & ſpecialiter aſſumptis.

[b] Mſs. Pontionibus.
[c] Mſs. Coll.

Deinde autem die Dominica intitulata, viceſimaquarta die dicti menſis Januarii anno prædicto MCCCCXVII, dicto ſanctiſſimo domino Benedicto Papa XIII. in quadam camera dicti caſtri Paniſcolæ perſonaliter exiſtente, in ejus præſentia & teſtium ſubſcriptorum, honorabilis & circumſpectus vir dominus Franciſcus Romea, ſecretarius dicti ſanctiſſimi domini Benedicti, tradidit mihi Raymundo Bajal ſecretario & notario prædicto, & infraſcripto, nomine & pro parte dicti ſanctiſſimi domini Benedicti, quamdam ſcripturam in diverſis foliis papyri contentam, quam eſſe dixit reſponſionem dicti ſanctiſſimi domini Benedicti ad præmiſſa. Quique idem ſanctiſſimus dominus Benedictus interrogatus per me dictum & infraſcriptum notarium, ſi ipſe faciebat aut dabat pro reſponſione ad præmiſſa dictam ſcripturam, dixit quod ſic: requirens verbo in pede præmiſſorum omnium dictam ſcripturam inſeri & continuari, & inde de omnibus ſibi fieri & tradi unum & plura, publicum & publica inſtrumenta. Tenor vero dictæ ſcripturæ talis eſt:

Sanctiſſimus & beatiſſimus dominus noſter Papa Benedictus XIII. cuidam prætenſæ citationi ſibi in caſtro Paniſcolæ Dertuſenſis diœceſis, die viceſima prima menſis Januarii, anno a Nativitate Domini MCCCCXVII, Pontificatus ſui anno viceſimo tertio, per diſcretos viros Lambertum de Stipite, priorem prioratus conventualis de Bertreya, ordinis Cluniacenſis, Leodienſis diœceſis: & Bernardum de Planca, ſacriſtam ſanctæ crucis Burdegalenſis, ordinis ſancti Benedicti, prætenſos, & decretorum doctores, aſ-

ANNO CHRISTI 1417. SESS. XXX. CONCILII.

ferentes ſe nuncios congregationis Conſtantienſis, quam generalem vocans ſynodum, præſentata, reſpondet per modum qui ſequitur: Proteſtando tamen quod per quæcumque, ſeu qualiacumque facta, vel facienda, dicta ſeu dicenda ſub quacumque forma, non intendit dictam congregationem, aut ejus prætenſam citationem approbare, nec citationem ipſam quomodolibet exaudire, aut ei quemcumque, ſeu qualemcumque vigorem, tamquam a notario nullam poteſtatem habente emanatam, quoquo modo tribuere ſeu præſtare; immo ipſam, & alia quæcumque, facta, ſeu facienda, ordinata ſeu ordinanda contra ipſum & Romanam eccleſiam, cum ſint de facto præſumpta, pro eo pronunciavit & decrevit, & declaravit, pronunciat & decernit, & declarat caſſa, irrita & nulla ipſo jure, & de iis eſt etiam ſolemniter proteſtatus. Et primo cum dicitur in prætenſa citatione, quod clamat ſancta mater eccleſia, clamatque populi Chriſtiani multitudo, &c. Idem dominus noſter Papa reſpondet, quod nedum clamat vera, quæ apud ipſum eſt, ſed etiam ingemiſcit eccleſia; dum a nonnullis, capitis aſſiſtentia, velut membra præciſa a corpore, deſtituta, [a] ſub clipea veſte multitudinis, ſacroſancta & generalis ſynodi nomine rapitur, & plurimis turbationum fluctibus agitatur; cum ut a ſanctis & Apoſtolis eſt diffinitum, generalis ſynodus abſque auctoritate Romani Pontificis non valeat congregari: maxime cum prædictus dominus noſter Papa a portu Veneris citra convocaverit generale concilium, quod in Perpiniano celebrari incepit.

[a] Mſſ. ſub clypeo veſtræ multitudinis, &c.

Deinde ad id quod in dicta narratione aſſeritur, videlicet quod ipſe totum [b] ſchiſma tollere potuit & adhuc poſſet; & quod ſuper ipſum, & in ipſo totum pondus dicti ſchiſmatis, & facultas illud ſubmovendi conſiſtit; reſpondet dominus noſter Papa, quod diligenter attentis viis & practicis, utique rationabilibus atque juſtis, per ipſum a tempore ſuæ aſſumptionis apertis & oblatis ad unionem eccleſiæ conſequendam potuiſſet ipſe divina mediante gratia, atque poſſet dictum ſchiſma tollere, ſi dicta via, ſeu practica acceptata, & non impedita fuiſſent; ſed injuſta denegatio dictarum viarum & practicarum, & impedimenta ſibi præſtita ipſum impediverunt, & perturbaverunt dare pacem, & unionem eccleſiæ, & ſedare ſchiſma præfatum, prout etiam nunc impedit & perturbat. Quibus conſideratis, liquidum eſt videre quod ſuper dictum dominum noſtrum & in ipſo non conſiſtit totum pondus dicti ſchiſmatis, neque illud ſubmovendi facultas.

[b] Mſſ. ſchiſma præſens tollere.

Super eo vero quod dicitur, quod idem dominus noſter Papa exſiſtens cardinalis, ante ipſius electionem ad tollendum dictum ſchiſma viam renunciationis mutuæ contendentium de papatu laudaverit, approbaverit, & dixerit eſſe utiliorem & faciliorem, &c. Idem dominus noſter Papa reſpondet, quod viam renunciationis ipſe nec ante ſuam electionem, nec poſt umquam reprobavit, ſeu refutavit; ſed nec eam utiliorem & faciliorem dixit, vel reputavit aliis viis ordinariis & aliàs a ſanctis patribus in eccleſia practicatis.

Cum autem ſubjungitur de ſchedula per eum cum aliis cardinalibus in conclavi jurata, reſpondet, ſe juramentum prædictum non violaſſe, immo potius obſervaſſe a principio ſuæ aſſumptionis citra, offerendo, & pro viribus proſequendo modos, vias & practicas, juſtos & juſtas, & rationabiles, viam renunciationis etiam includentes, & conſtat authenticis documentis. Conſequenter ad id quod de requiſitione dudum facta ex parte regis Francorum, & etiam Caſtellæ, & Angliæ ac Bohemiæ ſereniſſimorum regum, dicitur, idem dominus noſter Papa reſpondet, quod rex Bohemiæ eumdem dominum noſtrum ſuper prædicta via nullatenus requiſivit, immo viam ipſam renunciationis domino noſtro Papæ, ut conſtat per ſuas litteras, & aliàs, diſſuaſit: cui diſſuaſioni idem dominus noſter nullatenus acquieſcens, ceteris dominis regibus ſupradictis, aut aliis quibuſvis principibus, ſive perſonis nec viam renunciationis mutuæ denegavit, nec ad illam ſolam aliis omnibus excluſis, ſicut ab aliquibus petebatur, ſimpliciter ſe adſtrinxit, ſed dum omnes vias rationabiles & accommodas obtulit, prædictam viam renunciationis etiam non excluſit, ſed incluſit.

Amplius vero cum dicitur, quod idem dominus noſter Papa promiſit, juravit, & vovit pro unione eccleſiæ cedere papatui, cum eo contendente cedente, mortuo vel ejecto; Reſpondet, quod ipſe numquam de iſta materia vovit aliquid, nec credit: quod poſtquam in Papa fuit aſſumptus, juraverit. Eſt tamen verum, quod ad effectum & finem unionis eccleſiæ conſequendæ obtulit, ſeu promiſit ſe renunciaturum papatui, altero cum eo de papatu, ut prædicitur, contendente cedente, mortuo vel ejecto: quæ ſemper ſervare voluit, & ſervaſſet, manentibus terminis, ſicut fuit concordatum, niſi per longam ſuæ perſonæ detentionem in palatio Avenionenſi, & per graves innovationes contra prædictæ oblationis, & pactionis concordiam, & optatum finem veræ unionis eccleſiæ factas, præcipue in congregatione Piſana, impeditus fuiſſet. Prædicta etiam aſſerentes attendant, quod dicta oblatio ſeu promiſſio non adſtringit, neque obligat dictum dominum Papam ad cedendum papatui, etiamſi alii ſecum contendentes ceſſerint aut fuerint dejecti, ubi veriſimiliter ex ceſſione, quæ per ipſum fieret, vera unio non ſequeretur eccleſiæ: hunc enim ſenſum importat & infert ſane intelligentibus forma oblationis, ſeu [a] promiſſionis prædictæ.

[a] Al. mſ. renunciationis.

Rurſus autem ad illud quod ſubſequitur, quod ex parte principum ſuæ obedientiæ, & univerſorum ferè fidelium, necnon per dominum Sigiſmundum, qui ſe nominat regem Romanorum, qui ad ipſum perſonaliter acceſſit, & claræ memoriæ Ferdinandum Arragonum reges, ac nonnullos alios principes, & dominos ſuæ obedientiæ, legatoſque Franciæ, Caſtellæ, & Angliæ prædictorum, & Caroli Navarræ regum fuerit requiſitus de dicta renunciatione facienda, &c. & quod eorum precibus condeſcendere, ut aſſeritur, noluit, ſed a Perpiniano manu armata ad Caucoliberum recedens in caſtro de Paniſcola ſe recluſit, in quo etiam, ut dicitur, fuit de præmiſſa renunciatione facienda iterum, ac tertio requiſitus: Idem dominus noſter Papa reſpondet, quod in dicto loco Perpiniani, ubi convenerunt dicti reges & principes, idem dominus noſter Papa zelo unionis eccleſiæ conſequendæ ad inſtantiam dicti domini Sigiſmundi, eidem domino noſtro Papæ, ut aperiret vias & practicas pro habenda dicta unione eccleſiæ requirentis duas vias aperuit, juſtitiæ videlicet & ceſſionis cum ſuis practicis, prout hæc, & alia in oblationibus ſatis notoriis inde factis latius continentur. Quæ quidem viæ & practicæ non indigebant, prout nec indigent longo diſcurſu temporis; non timebant, prout nec timent, infectionis periculum, aut multitudinis, ſeu congregationis tumultuoſæ diſcrimen; neque errorem, ſeu impreſſionem potentis principis, ſeu alterius formidabant, prout nec etiam formidant. & quæ, ſeu earum aliqua, ſi acceptata fuiſſent, ſecutus jam foret unionis effectus.

Ambaſſiatores inſuper prædictæ congregationis Conſtantienſis; & alios per dictum dominum Sigiſmundum deſtinatos rogavit, hortatus eſt, & monuit, & inſtantius requiſivit, quatenus practicas, vel alteram

Anno Christi 1417 Seſſ. XXX. Concilii.

earum acceptarent, vel cauſas dicerent, vel dubia moverent, cur acceptandæ non eſſent, nam paratum ſe exhibebat, & promptum dictis eorum ſatisfacere, & dubia declarare: Et ſi aliqua eſſent in dictis practicis rationabiliter corrigenda, emendanda, addenda, vel mutanda, illa volebat & ſe offerebat corrigere, emendare, vel mutare, aut quod ipſi aliam viam, ſeu practicam rationabilem aperirent, quam idem dominus noſter Papa acceptaturum ſe obtulit, dum tamen per ipſam pax & unio eccleſiæ ſequeretur. Qui quidem prætenſi tam nuncii dictæ congregationis, quam miſſi per dictum dominum Sigiſmundum nihil de ſuis, vel dominorum eos mittentium intentionibus ſeu conceptis ſuper dictis practicis, vel materia unionis eccleſiæ, dicere vel aperire volentes, reiteratis ſibi pro parte ipſius domini noſtri Papæ monitionibus, rogationibus, exhortationibus, & requiſitionibus antedictis ab ejus præſentia receſſerunt.

Ex quibus clare liquet quod idem dominus noſter Papa in promiſſis, nec oblatis per eum non defecit: & per conſequens inveteratum ſchiſma non nutrit, nec fovet, nec impedimenta præſtitit aut præſtat, nec procuravit aut procurat contra eccleſiæ unionem: & propterea nec ſchiſmaticus, nec hæreticus, ut ipſi aſſerunt, eſt cenſendus. Sed impedimenta unionis, ſchiſmatumque ac ſubſchiſmatum nutrimenta illis debent rationabiliter imputari, qui viam juſtitiæ & unitatis, nec alias utiles & accommodas, & in ſimilibus caſibus a ſanctis patribus practicatas objecerunt, & objiciunt, & viam oblatæ ceſſionis multipliciter impedierunt, & impediunt, non acceptantes dictas practicas; vel alteram earum per eum apertas, nec aliam rationabilem aperientes, per quam, vel per quas potuerit Chriſtianitas deſiderata pace gaudere.

Subſequenter ſuper receſſu Perpiniani, & ad Paniſcolæ caſtrum acceſſu prætactis, idem dominus noſter Papa reſpondet, quod cum dictus dominus Sigiſmundus & alii qui erant ibi pro congregatione Conſtantienſi de Perpiniano ruptis tractatibus receſſiſſent: videns idem dominus noſter Papa, quod non poterat ibidem in agendo proficere, & ex certis aliis cauſis, quas omittit dicere de præſenti; tutius quo valuit, [a] ſe in eccleſiam Dei poſuit in ſecuro, ut melius & liberius quid inde ſuper negotiis eccleſiæ deberet agere, provideret.

[a] Forte, ſe & eccleſiam.

Et cum dicitur, quod ad prædictum caſtrum Paniſcolæ non eſt tutus acceſſus; Reſpondet quod contrarium magiſtra rerum experientia demonſtrat: cum nec per eum, nec per ſuos ſteterit, aut ſtet, quin quicumque volentes pacifice tute poſſint ad dictum caſtrum venire. Hi enim qui prætenſæ citationis litteras præſentarunt, fuerunt benigne accepti; in magna libertate & ſecuritate patienter auditi; & cum voluerunt, receſſerunt libere & ſecure. Ceterum cum dicatur, quod ſcandalum tantum eſt, quod attento ipſius eccleſiæ univerſalis ſtatu præſenti, nulla ratione poteſt de congregatione fidelium removeri, niſi prædicto domino Papa cedente, mortuo, vel ejecto, etiamſi haberet verum jus in papatu: Reſpondet idem dominus noſter Papa, quod licet prædicta careant ſubſiſtentia veritatis, nihilominus tamen ipſe, ut verus paſtor eccleſiæ su[illegible]bi compatiens fuit, & eſt paratus viam renunciat[illegible] proſequi, præcedentibus practicis per eum, ut prædicitur, datis, vel earum altera, aut aliqua alia rationabili ad dictam unionem eccleſiæ conſequendam.

Item ad id quod aſſeritur, dominum noſtrum eſſe diffamatum de crimine ſchiſmatis, ſeu fautoriæ ejuſdem: Reſpondet, quod apud bonos & graves non fuit, nec eſt de prædictis criminibus diffamatus: licet æmuli, & inimici ſui, & eccleſiæ ſchiſmatici, vel hæ-

A retici, quorum multi per eum reputant ſe offenſos, vel quia eorum exceſſus repreſſerit, vel quia ſuis inordinatis ambitionibus non ſatisfecit, conati fuerunt, & conantur contra Deum & veritatem ſibi detrahere, & ipſum pro viribus.

Poſtremo cum in prætenſa citatione continetur, quod convenientes in unum canonice convocati, & repræſentantes ipſam univerſalem eccleſiam decreverunt, &c. Reſpondet idem dominus Papa, quod prædicti congregati in Conſtantia non ſunt generalis ſynodus, nec univerſalem eccleſiam repræſentant; cum ſint excommunicati, ac omnibus eccleſiaſticis dignitatibus, gradibus, auctoritate, & juriſdictione privati, & per conſequens nullas partes judicii potuerunt

B aſſumere, neque poſſunt, ſicut nec etiam juriſdictionem aliquam exercere, præcipue cum minor in majorem, & maxime in Papam, quem nec juris auctoritas, nec rationis debitum, nec alicujus obligationis neceſſitas ad hoc arctant, actum imperioſum exercere non poſſit. Quod bene claruit Theoderici regis temporibus: dum patres a principe pro concilio convocati eidem catholice ſuggeſſerunt, Papam, & non alium, etiam cum de ſua cauſa agitur, etſi accuſaretur de hæreſi, debere ſynodum convocare. Et in ſacro Chalcedonenſi concilio, dum in condemnatione Dioſcori patriarchæ Alexandrini propter hoc, quod Papam judicare præſumpſerat, priores ſceleris maculas, videlicet fautoriam hæreſis iniquitatem, Dioſcorus ipſe dicitur tranſcen-

C diſſe.

Inſuper conſtat manifeſte, quod actu præſidentes in dicta congregatione ſunt ſuſpecti eidem domino noſtro Papæ: plures enim ipſorum fuerunt & ſunt in ſchiſmate felicis recordationis domini Clementis VII. ejus prædeceſſoris ac ſui in Dei eccleſia adverſarii, obedientes intruſi; & multi alii ſe ab ejus obedientia ſubtrahentes ipſum in Avenione in ſuo palatio obſeſſum & captum diutius tenuerunt; & deinde adverſus eum, & prædictam eccleſiam conſpirantes in congregatione Piſana enormiter exceſſerunt: quorum plures hodie exſiſtunt prædictæ congregationis Conſtantienſis principales.

Et poſito quod pro unione matris eccleſiæ vel aliàs

D idem dominus noſter Papa deberet in loco aliquo convenire, notum eſt quod in civitate Conſtantienſi, quæ eſt ſub dominio & potentia domini Sigiſmundi dicti, domino noſtro Papæ ex notoriis cauſis ſuſpecti: non poſſet ſtare ſecure, nec ad ipſam tute accedere; cum ad eam non valeret, niſi per terras & loca principum alterius partis, vel ab ejuſdem domini noſtri Papæ obedientia ſubtractarum, acceſſus haberi; nec in tam brevi termino, grandi diſtantia civitatis Conſtantienſis prædictæ, ſtatu ipſius domini noſtri Papæ, ac perſona magna antiquitate penſatis.

Demum quia dicta Conſtantienſis congregatio nititur, quantum in ſe eſt, licet falſo, eidem domino noſtro Papæ crimina ſchiſmatis & hæreſis imponere, ac

E ipſum de fautoria ſchiſmatis & hæreſis diffamare, cujus contrarium in veritate conſiſtit, quod utique faciunt, ut ex iis factis occaſionibus contra eum in Romanam eccleſiam inſurgant; ipſe vero, qui ſub illius nomine præſidet eccleſiæ, cujus fides nullam umquam hæreſim fovit, contra prædictorum morſus venenatos ſeipſum in Romanam eccleſiam numerando dixit, & etiam profitetur, quod in veritate fidei, & veritate eccleſiæ catholicæ ſemper fuit, & eſt, ſemperque ſe fuiſſe & permanſiſſe firmiter credit, nec ab aliis umquam modo aliquo deviavit, ſicut nec deviare intendit: nec favorem ſchiſmati & hæreſi aliquo modo dedit, ſicut nec dare intendit; immo ſemper tenuit, & tenet, firmiterque credidit & credit quod ſancta Romana ec-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1417. SESS. XXX. CONCIL.

clesia catholica tenuit, & tenet, profitetur & docet, A *nec aliud quod a prædictis deviet, dicere, facere, ſcribere, docere, tenere, ſeu credere intendit in poſterum gratia divina eidem aſſiſtente; nihilque pertinaciter, ſeu incorrigibiliter dixiſſe, ſeu dicere voluit, nec intendit; ſed omnia præterita, præſentia & futura quæcumque dicta, & dicenda, facta & fienda, ſcripta & ſcribenda, credita, & credenda, docta & docenda ſubjicit, & ſubjecta eſſe voluit correctioni, & determinationi catholicæ eccleſiæ ſanctæ. Et ſi contra præmiſſa, vel aliquid præmiſſorum dixerit, ſcripſerit quovis modo, quod non credit, paratus eſt ſemper ſtare correctioni dictæ ſanctæ matris eccleſiæ, in cujus unitate vivere intendit, atque mori, ſicut catholicus & fidelis, & facere, & complere ea, ad quæ adſtringitur in præmiſſis & quolibet præmiſſorum.*

Cumque dominus noſter Papa obtulerit, & nunc etiam ſe offerat vias, & practicas inferendas inferius, per quas exſtirpato ſchiſmate radicitus, vera, perfecta & indubitata unio in Dei eccleſia breviter ſequi poterat, atque poteſt. ſic per eum non ſteterit, nec ſtat, nec ſtabit, duce Domino, quin Chriſtianitas vera pacis & unionis conſequatur optatum; immo per illos qui eum impediunt, & perturbant, ne via ipſa, ſeu earum aliqua cum practicis per eum datis ſuum effectum debitum ſortiantur; contra prædictos impeditores & æmulos, de fautoria ſchiſmatis & hæreſis, de juribus & prærogativis, præeminentiis & privilegiis ſanctæ Romanæ eccleſiæ præſervandis, & contra uſurpantes & infringentes eamdem, & eorum quemlibet, eiſdem dantes auxilium, conſilium, vel favorem de pœnis in jure ſtatutis, & per eum in prædeceſſores ſuos fulminatis, attentius contra tales ſolenniter proteſtatus eſt, & etiam proteſtatur.

Practicæ per Petrum de Luna datæ ad ſedandum ſchiſma.

Tenor vero viarum, & practicarum per eumdem dominum noſtrum Papam oblatarum, & quas offert etiam de præſenti, de quibus ſupra fit mentio, eſt iſte qui ſequitur:

Ex eadem collectione, & mſ. Cæſareo.

CUm per ſereniſſimum dominum Sigiſmundum regem Romanorum fuerit ſupplicatum domino noſtro Papa Benedicto XIII. quod ipſe, qui propter antiquitatem, & ſcientiam, & negotiorum experientiam debet præ ceteris iſta ſcire, velit viam, vel vias aperire, per quam, vel quas poſſit in Dei eccleſia breviter unio haberi; prædictus dominus Papa reſpondet, quod ad providendum ſaluti animarum, & ad obviandum erroribus, & ſchiſmatibus, qui ſunt, & oriri poſſunt, via ſecurior & ſalubrior eſt via juſtitiæ, quam ipſe ſemper obtulit, & offert, & quæ faciliter videri poteſt. Si tamen præfatus dominus rex, & alii ad præfatam viam condeſcendere nolunt, ſed in via renunciationis perſiſtunt, dominus noſter reſpondet, quod amoto obſtaculo Piſano, ſicut continetur in ſchedula tradita per epiſcopum Zamorenſem, prout alias obtulit, nullam aliam viam excludendo, paratus eſt propter Dei ſervitium, & ipſius eccleſiæ unionem renunciare papatui; proviſo tamen ſufficienter, quod reges, & principes Chriſtianitatis aſſumendo, vel eligendo in poſterum ad [a] Papam, tamquam vero Chriſto vicario obediant; & quod futura electio fiat canonice & in loco ſecuro ſtatim poſt ejus renunciationem. Super quorum practica & exſecutione placet domino noſtro aliquas perſonas aſſignare, quæ ſimul cum aliquibus per dictum dominum regem Romanorum aſſignandis præmiſſa breviter videant, & concordent.

[a] Mſſ. Papatum.

Tenor vero dictæ ſchedulæ per dictum epiſcopum Zamorenſem traditæ talis eſt.

NOs tales, & tales, &c. ambaſſiatores & nuncii miſſi per concilium nunc reſidens Conſtantiæ provinciæ Maguntiæ, habentes poteſtatem ad infraſcripta, prout conſtat de eadem per publicum inſtrumentum tenoris ſequentis: (inſeratur) Anhelantes ad unionem pervenire, reducenteſque ad memoriam proceſſus, acta, enunciamenta, ſententias, & pronunciationes dudum Piſis contra dominum Petrum de Luna in ſua obedientia Benedictum XIII. nominatum per cardinales, principes, & alios ſibi obedientes factos, & facta, & latas, anno a Nativitate Domini MCCCCIX. & inter cetera ſententiam, ſeu pronunciationem anno B *prædicto [a] die . . . . . . menſis . . . . . promulgatam tenoris & continentiæ ſequentis (inſeratur) nomine ſupradicto dicimus, recognoſcimus, annunciamus, & declaramus prædictos proceſſus, acta, enunciamenta, ſententias, pronunciationes nullos, & nulla fuiſſe, & eſſe, & ad majorem cautelam, ſi & in quantum indigeant, caſſamus & annullamus, & pro caſſis & nullis haberi volumus & habemus.*

[a] Sic in mſſ.

Prima practica.

Sequitur practica ſuper via renunciationis aperta per dominum noſtrum Papam Benedictum, ad inſtantiam illuſtriſſimi principis domini Sigiſmundi Romanorum regis: cum proteſtatione tamen, quam ſemper C *fecit idem dominus noſter Papa, quod nullam aliam viam, vel practicam intendit excludere, per quam poſſit ſchiſma tolli, & eccleſia debite uniri. Quod dominus noſter Papa Benedictus eligat, ceſſione per ipſum facta, hac vice Romanum Pontificem: quæ quidem via rationem habere videtur. Nam totum fundamentum, quod prætenditur ad juſtificandum viam ceſſionis, [b] & propter dubitatem, quæ eſſe dicitur ſuper jure papatus: [c] & ex dubitate, ſi dubietas eſt, ex conſequenti [d] ſurgit dubietas circa jus eligendi Papam: videlicet, quæ ſint illæ perſonæ, ad quas ceſſione per dictum dominum noſtrum facta, pertineat poteſtas eligendi ſummum Pontificem. [e] Nunc eſt, quod penes dominum noſtrum videtur eſſe jus certum eligendi ſummum Pontificem. Quæ quidem juris certitudo, non redditur dubia* D *ex dubia exceptione adverſarii, vel quod exceptio alicujus alias certa reddatur dubia ex dubia [f] triplicatione adverſarii.*

[b] Mſſ. eſt.
[c] Mſſ. & ex hac dubitate.
[d] Lege ex mſſ. unſurgit dubietas papatus & ex hac dubietate, ſi dubietas eſt, ex conſequente inſurgit dubietas circa jus. &c.
[e] Mſſ. Nunc eſt ſic, quod.
[f] Mſſ. replicatione.

Quod autem apud dominum noſtrum ceſſione facta reſideat certum jus eligendi Papam, probatur: quia jus cardinalatus indubii, quod habuit tempore indubii Papæ ſecundum adverſariorum opinionem, apud ipſum reſidere videtur poſt dictam ceſſionem papatus; & hoc, ſive dicamus quod cardinalis aſſumptus in Papam non amittit ipſo jure jus cardinalatus, cum ipſum non [g] poterunt ligare aliqua jura poſitiva facientia vacare priora beneficia per conſecrationem Pontificis; ſive dicamus quod poſito quod ipſo jure vacaſſet cardinalatus, per quem tamen propter prætenſum E *dubium papatus petitur via ceſſionis, poſt ceſſionem factam papatus recuperat dignitatem priſtinam cardinalatus. Et prædicta multum ſunt juri & rationi conſona, ut patet per jura & opiniones doctorum, quæ ſi audire placuerit, poterunt explicari, & ad propoſitum applicari. Et iſta videtur brevis, & utilis ad conſequendam veram unionem eccleſiæ, & per quam tolluntur multa dubia, & pericula, quæ in aliis practicis oriri poſſunt.*

[g] Mſſ. poterant.

Alia practica. Si tamen practica ſupradicta non placet, dominus noſter ad oſtendendum [h] ſummarium affectum quem ſemper geſſit, & gerit ad pacem eccle-

[h] Mſſ. ſummum.

ANNO CHRISTI 1417. SESS. XXX. CONCILII.

ſia conſequedam, aperit cum proteſtationibus ſupradictis practicam ſequentem. Quod de conſenſu præfati domini noſtri Papæ domini cardinales compromittant de electione futura, quæ poſt ceſſionem imminere fienda in certos compromiſſarios in numero, de quo concordabitur. Qui quidem compromiſſarii poteſtatem habeant faciendi omnes, vel eorum major pars dictam electionem: & conſimiliter alii domini, qui in alia obedientia ſe cardinales faciunt nominari in perſonas alias compromittant, dantes eis conſimilem poteſtatem cum approbatione congregationis Conſtantienſis. Qui quidem compromiſſarii tam iſti, quam illi, ponantur in loco ſecuro, & ſub tuta, & fideli cuſtodia, de quo fuerit concordatum: incluſi quilibet ad partem ſuam diſpoſito; quod deliberatio utrorumque compromiſſariorum concurrat ad unam & eamdem perſonam aſſumendam ad papatum. Poſtea vero dicti commiſſarii, videlicet utrique ad partem ſuam, & per ſe, ante actum electionis faciant ſcribi in inſtrumentis authenticis deliberationem per ſe habitam de eligenda illa perſona. In qua quidem deliberatione concurrant vota omnium, vel majoris partis compromiſſariorum cujuſlibet prædictarum duarum partium; & per aliquas medias perſonas utrique parti notificari inſtrumenta dictarum deliberationum. Quibus quidem notificationibus factis, commiſſarii alterius partis eligant perſonam concordatam, antequam fiat ceſſio, & poſtea fiat ceſſio: Qua ceſſione facta, ſtatim eligant compromiſſarii prædictorum cardinalium domini noſtri Papæ dictam perſonam concordatam; & ſtatim poſt hæc eodem tempore fiat præſentatio utriuſque electionis ſeparatim ipſi electo. Qui quidem electus acceptet papatum, & exinde pro vero Romano Pontifice habeatur. Et ad hoc ut dicti compromiſſarii non poſſint negotium dilatare, ſervetur reſtrictio contenta in cap. Ubi majus periculum. §. Verum de elect. lib. 6. *hoc addito, quod cum ipſi electores juxta tenorem dicti §. pervenerunt ad victum panis, vini, & aquæ tantum, ut in dicto cap. continetur, & ſic perſeveraverunt per decem dies, quod non* [a] *eligant Papam, ex tunc vero miniſtretur eis, niſi panis & aqua.*

[a] Mſs. elegerint Papam, ex tunc non miniſtretur, &c.

Additio facta ad practicam ſupra proximam. Et pro breviori expeditione dicti negotii ad Dei ſervitium & animarum ſalutem, placet eidem domino noſtro deſignando numerum compromiſſariorum, de quibus fit mentio in practica per ipſum oblata, ad hoc condeſcendere: videlicet, quod compromiſſarii de ſuo conſenſu per dominos cardinales eligendi ſint ſex: per illos autem dominos, qui in alia obedientia ſe cardinales faciunt nominari, ſi de totidem pars alia [b] *contentetur; ſive octo, vel decem, aut ſi voluerint, duodecim. Præterea volens idem dominus noſter ad deſignationem loci venire, de quo ſecundum* [c] *practicam eſt concordandum, offert locum & loca idonea infra ſuam obedientiam aſſignare, cum ſufficientibus ſecuritatibus; quæ loca ſi pars alia acceptare noluerit, licet multis attentis ea non debeat refutare: nihilominus placet tamen eidem domino noſtro condeſcendere ad acceptandum Maſſiliam cum ſancto Victore, Niciam cum Villafranca, vel Saonam; non obſtante quod ſint in alia obedientia conſtituta, dum tamen de ſufficientibus ſecuritatibus ſit proviſum.*

[b] Mſs. non contentatur, ſint octo, &c.

[c] Mſs. dictam practicam eſt concordatum.

Alia practica conceſſa in Paniſcola per dominum noſtrum Papam, cujus tenor in ſui forma talis eſt.

Ubi aliqua ex dictis practicis per eos nullatenus acceptetur, ad magis exonerandum conſcientiam noſtram, & ut Deus & mundus cognoſcat, quod non ſtetit nec ſtat per nos, quin unio vera in Dei eccleſia habeatur, & Deus in extremo judicio requirat de manibus illorum, qui turbarunt, ſeu impedierunt & turbant, ſeu impediunt pacem eccleſiæ; parati ſumus renunciare juri noſtro veriſſimo, quod in papatu habemus, ſi illi, qui in parte alia ſe dicunt cardinales, & alii de congregatione Conſtantienſi, ſublato per prius impedimenta Piſano, juxta formam præmiſſæ ſchedulæ, de mandato domini Sigiſmundi per ſupradictum dominum epiſcopum Zamorenſem nobis tradita, acceptaverint practicam ſequentem, videlicet:

[a] *Quod nos, cum conſenſu venerabilium fratrum noſtrorum S. R. E. cardinalium, & etiam approbante ſacro concilio, quod continuatur, ubicumque nos fuerimus, eligantur certæ perſonæ; & per illas qui in alia parte ſe dicunt cardinales, cum conſenſu dictæ congregationis, eligantur totidem perſonæ, vel plures, ſi plures voluerint: quæ omnes perſonæ ſic electæ habeant convenire in uno loco ſecuro, & intrare conclave ſub tuta, & fideli cuſtodia: quas perſonas nos de plenitudine poteſtatis, tollendo proceſſus, & ſententias, quantum ad actum electionis requiratur,* [b] *habilitamus meliori modo & forma quibus poterimus, in quantum claves Eccleſiæ ſe extendunt. Quibus omnibus per nos cum conſenſu dictorum S. R. E. cardinalium, & approbatione noſtri ſacri concilii, dabitur poteſtas eligendi ſummum Pontificem, poſt ceſſionem noſtram: ſic quod illud, quod omnes, vel major pars perſonarum cujuſlibet partis faciat, ſit firmum & validum. Et ſi perſonæ electæ per illos vocatos cardinales, & alios partis adverſæ acceptaverint ſimpliciter poteſtatem per nos eis, ut ſupra continetur, conceſſam, procedant omnes ſimul, facta ceſſione noſtra, quæ fieri habeat, &* [c] *non ante, quando dictæ perſonæ omnes eſſe clauſæ in conclavi ſub tuta, & ſufficienti cuſtodia: & juraverint, & alias ſe obligaverint, procedere fideliter cum effectu in negotio, prout fuerit concordatum. Si autem dictæ perſonæ alterius partis acceptaverint poteſtatem per ſe, & in quantum, quod tunc perſonæ ipſius partis proteſtentur publice, vel ſecrete, quod in quantum perſonæ alterius partis innituntur poteſtati catholicæ, in tantum cum ipſis* [d] *intendant, & ſimul eligere: in quantum autem committuntur* [e] *poteſtati, non veræ non intendunt cum ipſis eligere, ſed tantum ſuæ veræ poteſtati inniti, & ſecundum illam procedere, & eligere verum Papam.*

[a] Mſs. Quod per nos.

[b] Al. mſ. habilitabimus.

[c] Mſs. non antequam dictæ perſonæ omnes eſſent clauſæ, &c.

[d] Mſs. intende procedere & ſimul, &c.

[e] Mſs poteſtati non veræ, non intendunt, &c.

Et ut negotium acceleretur, ſi detur ad illos, ad quos ſpectabit, modus, quod ſecure poſſent ire, ſtare, & redire: dabimus plenam poteſtatem certis perſonis Deum timentibus, quæ accedant ſtatim, habitis ſecuritatibus, ad dictam congregationem Conſtantienſem, vel ad alium locum, ſi in alio loco fuerint perſonæ habentes poteſtatem a dictis aſſertis cardinalibus, & a dicta congregatione; quæ perſonæ per nos mittendæ, vel major earum pars poſſint concordare de Maſſilia cum monaſterio ſancti Victoris, aut de Nicia cum portu de Villafranca, ſeu de loca de Monacho cum alio loca propinquo, vel de Saona, aut de Piſis cum Liburnio, ſeu de Civitate Vetula cum aliquo loco propinquo, [f] *cum aliqua expeditione prædictorum: & de ſecuritatibus, & cuſtodia fideli conclavis, & de numero perſonarum quæ eligere habeant, & de modo conclavis, & de tempore conventionis; necnon de ſecuritatibus ſufficientibus pro nobis, & noſtris, ſi perſonaliter vellemus in dicto loco eſſe: & ſi nollemus, aut eſſemus infirmitate corporali impediti, pro noſtro vel noſtris procuratoribus. Quæ omnia per dictas perſonas concordata, & obligata, quantum ad nos ſpectabit, promittimus auxiliante Domino adimplere. Nulli ergo,* &c.

[f] Mſs. præexpeditione.

Ad proſequendum autem negotium unionis eccleſiæ dominus noſter Papa jam ante præſentationem prætenſæ citationis prædictæ, non obſtantibus perſecutionibus,

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXX. CONCILII.

ac injuriis (proh dolor) ſibi, & eccleſiæ illatis, & quæ continue inferuntur, deliberavit ſuos Apoſtolicos nuncios in brevi mittere ad congregatos Conſtantiæ, ut in ultimo de ſupra inſertis practicis continetur. Super quorum expeditione continuam & pervigilem adhibet curam, taliter ut hinc iter aſſumant celeriter, de intentione ſua ſuper dicto negotio plenius informati, ac ſufficienti poteſtate muniti; ut apud Deum, cui de ſua eccleſia eſt redditurus rationem, a quavis culpa & negligentia ſuper dicto nefando ſchiſmate immunis habeatur & liber: agnoſcantque Chriſti fideles, quod per dictum dominum noſtrum Papam non ſtetit nec ſtat, quominus Dei eccleſia conſequatur deſideratiſſimam unionem.

Quæ fuerunt acta locis, diebus, menſe, & anno prædictis, præſentibus reverendiſſimis in Chriſto patribus, & dominis, dominis Carolo ſancti Georgii ad Velum aureum, Alphonſo ſancti Euſtachii, & Petro ſancti Angeli, S. R. E. cardinalibus ſupradictis; necnon dominis Guigone Flandini protonotario, Franciſco Romeo ſecretario, Petro Cornolis ſubdiacono dicti ſanctiſſimi domini Benedicti, Franciſco Daranda, Exhemeno [a] *Dale auditore, Simone Salvatoris,* [b] *Jorolvo Garſia, & Juliano de Sola ſuperius nominatis, ad hæc pro teſtibus vocatis ſpecialiter, & rogatis; ac me Raymundo Bajuli notario infra ſcripto.*

a Mſ. Dabe.
b Mſ. Torobio.

Subſcriptio notarii.

Signum mei Raymundi Bajuli, ſereniſſimi domini Arragonum & Siciliæ regis ſecretarii, regiaque auctoritate notarii per totam terram & ditionem ejuſdem, qui præmiſſis omnibus & ſingulis, dum ſic, ut præmittitur, agerentur & fierent, una cum prænominatis teſtibus præſens fui, eaque ſic fieri vidi, & audivi, & in notam recepi, poſteaque in mundum [c] *redigens, per alium ſcribi feci in duobus pergamenis cum quadam membrana pergamena junctis. In quorum primo ſunt centum & ſeptem lineæ dumtaxat, & non plures; quarum ultima incipit* (Eum cum aliis) *& finit* (rationabilem viam.) *In ſecundo vero dictorum pergamenorum ſunt nonaginta tres lineæ tantum, quarum prima incipit* (Renunciationis) *& finit*, quod rex. *Et de rivo clauſi cum raſuris & correctis. In primo pergameno in lineis 44.* exquire, *& 45.* Apoſtolicæ curiæ, *& 46.* litterarum noſtrarum, *& 65.* utilitatem ipſius, *& 74.* tamen verum, *& 76. lineæ ſecundi pergameni*, exonerandum, &c.

c Mſ. redigens.

Inſtrumentum exſecutionis in perſonam factæ.

In nomine Domini, Amen.

Ex eadem collectione & duobus mſſ. German.

PEr hoc præſens publicum inſtrumentum cunctis pateat evidenter, quod anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimo ſeptimo, indictione decima, die vero Jovis vigeſima prima menſis Jannarii, de mane ante meridiem, infra octavam & undecimam horas, venerabilibus & circumſpectis viris dominis Lamberto de Stipite, priore conventuali prioratus de Bertreya ordinis Cluniacenſis, Leodienſis diœceſis, & Bernardo de Plancha ſacriſta monaſterii ſanctæ Crucis Burdegalenſis, ordinis ſancti Benedicti, decretorum doctoribus; a ſacroſancta & generali ſynodo Conſtantienſi ad infraſcripta faciendum nunciis, una cum aliis venerabilibus, & circumſpectis viris dominis Emerico de Arciis priore ſancti Benigni, Auguſtenſis, licentiato in decretis; & Jacobo de Cerretanis cantore Taurinenſi juriſperito in Dertuſa: ex ordinatione illuſtriſſimi principis domini Alphonſi Arragonum & Siciliæ regis, ad cautelam & ſecuritatem remanentibus ſpecialiter deputatis, in caſtro, ſeu loco de Paniſcola Dertuſenſis diœceſis, coram domino Benedicto Papa XIII. ſic in ſua obedientia nuncupato, pro tunc in quadam aula dicti caſtri in quadam ſede ad dandam publicam audientiam ſedente: ubi tunc cum eo fuerunt præſentes & adſtantes ſui inter alios; videlicet Carolus ſancti Georgii ad Velum Aureum, Alphonſus ſancti Euſtachii, & Petrus ſancti Angeli diaconi cardinales, ac Guigo Flandini protonotarius, Guillelmus Vaſionenſis, Didacus Carthaginenſis, Rodericus Giennenſis, epiſcopi: Petrus Cornolis ſubdiaconus, Franciſcus Romeo ſecretarius, frater Petrus de [a] *Padiola monachus, Franciſcus de Randa donatus monaſterii Portecili, ordinis Cartuſienſis; frater Rodericus de Luna, commendator Monſſoni, ordinis ſancti Joannis Hieroſolymitani;* [b] *Gyemerus Dabe auditor,* [c] *Carolus Garſia, Julianus de Sola, clericus cameræ dicti Benedicti, & Simon Salvatoris decretorum doctor, familiares ejuſdem Benedicti, aliaque copioſa & magna populi multitudo; in noſtrorumque publicorum notariorum, teſtiumque infraſcriptorum ad hæc ſpecialiter vocatorum & rogatorum præſentia perſonaliter conſtituti iidem domini Lambertus, & Bernardus communiter, & diviſim, animo & intentione exſequendi, nomine & pro parte ipſius ſacroſanctæ ſynodi litteras citatorias, veris plumbeis bullis ejuſdem ſacroſanctæ ſynodi bullatas, ſanas, & integras, non vitiatas, non cancellatas, nec in aliqua ſui parte ſuſpectas, ut prima facie apparebat, per ipſam ſacroſanctam ſynodum contra dictum dominum Benedictum decretas, & fulminatas, in eorum manibus tenentes & habentes, ac uterque eorum habens, & tenens, ipſe dominus Lambertus* [d] *præmiſſa talia verba in effectu: Reverendiſſime pater, anno Domini* MCCCCXVI. *quinta die menſis Decembris, in civitate Conſtantiæ, Moguntina provincia, in domo fratrum Minorum, per reverendos patres dominos præſidentes omnium nationum ſacroſancti generalis concilii Conſtantienſis, in præſentia deputatorum, & notariorum, hoc præſens mandatum fuit exhibitum cum præcepto, & mandato, ut facerem ſequentia. Primo hoc præſens citatorium vobis legerem. Secundo ut illud exſequerer.*

a Mſ. Padiola.
b Mſ. Exemenus.
c Mſ. hic, Carolus.
d Mſ. præmiſit.

Quantum ad primum incepit legere dictas litteras citatorias, quas publice, alta, & intelligibili voce de verbo ad verbum continuavit, taliter quod lecto hujuſmodi ad auditum dicti Benedicti & aliorum in dicta aula exſiſtentium, & circa lecturam hujuſmodi diligenter advertentium poterat veriſimiliter pervenire. Quarum quidem litterarum tenor ſequitur, & eſt talis:

Sacroſancta, & generalis ſynodus Conſtantienſis univerſalem, &c. ut ſupra. *Dumque ipſius citationis lectura fieret, ut præfertur, & fieret mentio de hæreſi & ſchiſmate prædicti Benedicti, ipſe movendo caput ſemper reſpondebat*, Non eſt verum, vel falſum eſt; *& ſemel reſpondebat*, mentiuntur. *Præfatiſque litteris citatoriis, ſicut præfertur, lectis, dictus dominus Lambertus ad exſecutionem earumdem litterarum procedens, quamdam papyri ſchedulam etiam alta & intelligibili voce legit hujuſmodi ſub tenore: Et idcirco ego Lambertus de Stipite, prior conventualis de Bertreya, ordinis Cluniacenſis, Leodienſis diœceſis, decretorum doctor, mandatis ipſius ſacroſanctæ ſynodi obedire volens, Vos dominum Benedictum Papam XIII. ſic in veſtra obedientia nuncupatum, prius lecta coram vobis præſenti citatione alta & intelligibili voce, publice, cito, peremptorie ac uno dicto peremptorio pro omnibus, ad comparendum perſonaliter in eccleſia cathedrali Conſtantienſi, in loco ſeſſionis ipſius ſacroſanctæ ſynodi, ad diem videlicet ſeptuageſimam a die præſentis citationis, quam nunc facio: quem terminum pro*

Ut in ſeſſione XXV.

» *primo, ſecundo, & tertio peremptoriis terminis aſſig-*
» *no ad videndum, & audiendum ſuper præmiſſis om-*
» *nibus & ſingulis, & maxime ſuper criminibus ſchiſma-*
» *tis & hæreſis prædictorum, tamquam ſuper notoriis,*
» *aut alias procedi per eamdem ſacroſanctam ſynodum*
» *ad omnes & ſingulos actus & articulos judicii ſeu*
» *cauſæ hujuſmodi, uſque ad diffinitivam ſententiam*
» *incluſive; ipſamque ſententiam proferri videndum, &*
» *audiendum, prout juris fuerit, & prout utilitati præ-*
» *dictæ univerſalis eccleſiæ viſum fuerit expedire. Inti-*
» *mando vobis, & publice, prout etiam per eaſdem lit-*
» *teras intimatur, quod ſive veneritis, ſive non, per*
» *eamdem ſacroſanctam ſynodum, veſtra abſentia divi-*
» *na repleta præſentia, contra vos ſuper omnibus &*
» *ſingulis præmiſſis per eamdem ſacroſanctam ſynodum*
» *uſque ad ſententiam diffinitivam incluſive procede-*
» *tur; prout ad utilitatem ipſius univerſalis eccleſiæ,*
» *mediante juſtitia, videbitur faciendum, ut hic in ſu-*
» *prædicta nunc vobis lecta citatione latius continetur.*
» *Et inſuper requiro & rogo omnes & ſingulos pro-*
» *tonotarios, notarios, ac tabelliones hic adſtantes, quod*
» *de prædictis omnibus & ſingulis conficiant unum,*
» *vel plura, & tot quot fuerint opportuna inſtrumen-*
» *tum, vel inſtrumenta, conjunctim, aut diviſim.*

Quibus ſic peractis, præfatus dominus Bernardus ad ſimilem executionem intendens, & præmittens verba infraſcripta, videlicet: Reverendiſſime Pater, par commiſſio huic recitata per dominum & collegam meum exſtitit mihi facta; quapropter ut filius obedientiæ parere volens mandatis ſacroſanctæ ſynodi, intendo procedere ad eadem, ſeu ſimilia, ad quæ dictus collega meus per ordinem proceſſit.

Hujuſmodi litteras citatorias ſimiles præfatis litteris per eumdem dominum Lambertum, ut præfertur, lectis, aperiens, eaſque publice legere volens, præfatus Benedictus interrogavit, an litteræ ipſæ eſſent ejuſdem tenoris cum litteris ante lectis; cui per eumdem dominum Bernardum reſponſum fuit, quod ſic. illeque Benedictus tunc reſpondit, quod ſic habebat eas pro lectis. Tuncque incontinenti idem dominus Bernardus duas, unam in Latino, & aliam in ſuo vulgari, ut domini milites & armigeri plures non litterati adſtantes, & pro teſtibus eorum aliqui inferius deſcripti ſerioſius ſingula intelligere poſſent, alte & intelligibiliter legit. Quarum ſchedularum tenores ſubſcribuntur, & prima ſchedula in latino deſcripta tenor talis eſt:

» *Ea idcirco ego Bernardus de Planca ſacriſta ſanctæ*
» *Crucis Burdegalenſis ordinis ſancti Benedicti decreto-*
» *rum doctor, mandatis ipſius ſacroſanctæ ſynodi obe-*
» *dire volens, Vos dominum Benedictum Papam XIII.*
» *ſic in veſtra obedientia nuncupatum, prius lecta coram*
» *vobis præſenti citatione, alta & intelligibili voce pu-*
» *blice cito, & peremptorie, ac uno edicto peremptorio*
» *pro omnibus ad comparendum perſonaliter in eccleſia*
» *cathedrali Conſtantienſi in loco ſeſſionis ipſius ſacro-*
» *ſanctæ ſynodi ad diem videlicet ſeptuageſimam a die*
» *præſentis citationis, &c.* ut ſupra in alia.

Alterius vero ſchedulæ in vulgari deſcriptæ ſequitur tenor in hunc modum:

Jam hæc ſchedula ſuperius edita eſt, cum hac conferenda.

MOlt reverent paire. Juſta cauſa es, que los que ſon appellats per teſtimonis, ſian certificat, cum aſſi aya cavalliers, que per ventura nou entende la Latius, los quales ſe deven pareire pour teſtimonis, majoremen con ſian aſſi tramet, per lo molt clar ſegnour Roy d' Arragon e tres Creſtien, & una ſancte & molt aulte columna de la unione de ſancta mayre gleſia, al qual an referri noſtra execution per ſo in lang maternal a lor intelligibile intende a retournar ma extention, Yo Barnart de Planca ſacreſtain de
A *ſancte Croç de Bordeux, de l'ordie de ſaint Beneſit, doctor en decret, per virtut de la bulle preſent dil ſant concilli general de Conſtança, vos molt reverent paire meſſer Beneſit Papa XIII. appellat en votra obedienç a citi, & peremtoriament, è una citation peremtoria per totas autras citations, que vos compariſtas perſonalmant en la gleſia catedral de Conſtançes, en lo loch de la ſeſſion de ſan concilli, a ſeptanta jorn de queſt jorn preſent: lo qual terme pour le prime, ſegon, tres terme peremptori vous aſſigni, ſobre leſtans contegnudes en la dicta bulla, & majorement ſobre le crimi de ſciſma, è de hyregia: & a veſir, & auſir procedir auſſi con ſobre notorii; & plus a veſir procedir a totos & ſinglos actos & articlos de intimament, entro y a*
B *la ſintencia diffinitiva: e veſir, e auſir donar la dixa ſintentia ſegond que ſera viſt faſedor de dirit, e a utilitat de la gleyſa univerſal: denuntiando a vos molt reverent paire, que ſi vos anaits a Conſtança, a no y anaits, non contreſtant veſtra abſença, ſera procedit contra vos per lo ſant concilli ſobre la cauſas contas de ſobre dictes, e a donar ſentencia diffinitiva, ayſi com ſara util a la univerſal gleyſa meranſan juſtitia. E de totas aqueſtas cauſas, e quaſcunne de lor vos protonotarios, notarios, a ſy preſents, & quaſcun de vos requiri far uno, o dos inſtruments, o tant e ſerant neceſſari & totas autras perſonas de qualque dignitat, o condicion que ſian requiri per teſtimonis tant com ſaran neceſſari.*

C *Quibus quidem litteris & ſchedulis per prædictos Lambertum & Bernardum, ſicut præfertur, lectis & publicatis, dictus Benedictus ante receptionem copiarum litterarum citatoriarum, & ſchedularum prædictarum ſibi per honorabilem virum dominum Raymundum Bajuli præfati illuſtriſſimi domini regis Aragonum ſecretarium, ac per ditiones & terras ejuſdem domini regis notarium, in præſentia noſtrorum notariorum ſubſcriptorum realiter exhibitorum, reſpondit per talia verba, vel eis in effectu ſimilia: Quia* «
in dicta prætenſa citatione multa continentur magna «
& ardua, quæ indigent magna deliberatione, ad præ- »
ſens non poſſumus plene reſpondere. Nihilominus ta- »
men habita deliberatione cum fratribus noſtris cardi- »
D *nalibus reſpondebimus infra breve tempus. Et etiam* «
requirimus omnes protonotarios, ſed non eſt hic niſi «
unus, ac notarios præſentes, quatenus nullus eorum »
ſuper lectis & petitis per iſtos dominos, niſi per nos »
plene reſponſum fuerit, claudat inſtrumentum. »

Et ſubſequenter idem Benedictus quamdam aliam longam materiam intravit, verba ſua in longum protrahendo, & in effectu ſe excuſando, qualiter non eſſet, neque fuiſſet hæreticus, neque ſchiſmaticus, & quod ſemper libenter vidiſſet unionem in Dei eccleſia, mediantibus practicis ſuis.

Quibus ſic per dominum Benedictum dictis, præfatus dominus Bernardus dixit, quod ſuam requiſitionem de clauſura inſtrumentorum non admittebat, immo
E *contradicebat: præſertim cum reſponſum dicti Benedicti incertitudinem temporis propter verbum, breve, contineret: & requirebat, ut ſupra.*

Tuncque dictus dominus Lambertus requiſitionibus & rogationibus de inſtrumentis fiendis ſuper prædictis in dictis ſchedulis contentis, nihilominus requiſivit, & rogavit, ut ſupra: fuitque proteſtatus, quod cum reſponſum dicti Benedicti ſic, ut præfertur, datum, eſſet incertum, ipſum præſtolari non intendebant, ſed poſt prandium recedere. Et ſuper hic, & omnibus aliis præmiſſis iterate, ut ſupra, petiit inſtrumenta. Tuncque continenti, ipſe Benedictus dixit, ſe præmiſſa per eum prolata non dediſſe pro reſponſo, ſed infra paucos dies velle dare reſponſum ſufficiens. Super quibus omnibus

ANNO CHRISTI 1417 Seſſ. XXX. CONCILII.

nibus & ſingulis prædicti domini Lambertus & Bernardus, conjunctim & diviſim, petierunt, & uterque eorum petiit ſibi fieri a nobis notariis ſubſcriptis, & quolibet noſtrum, unum vel plura publica inſtrumenta, tot, quot fuerint opportuna. Et ſic præfati domini Lambertus & Bernardus, inclinatis capitibus abinde receſſerunt, proferente domino Lamberto hæc verba: Dominus ſit vobiſcum. quia dominus nobiſcum eſt.

Acta fuerunt hæc anno, indictione, die, menſe, hora, & loco quibus ſupra. Præſentibus ibidem ſtrenuis dominis Raymundo Xatinar, & Ludovico de [a] *Pontonibus militibus, ac honorabilibus & honeſtis viris Guillelmo Raymundi Call, & Berengario de Villa Leonis, domicellis: Joanne Leopart cive Barchinonæ, necnon magiſtro Meynardo de Crukenberg litterarum Apoſtolicarum ſcriptore, & Joanne* [b] *Freraces, clerico Leodienſis diœceſis, & aliis quampluribus teſtibus fide dignis, ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.*

[a] Mſ. Pontonibus.

[b] Mſ. Freraes.

Et ego Theodericus Batenſoen litterarum Apoſtolicarum ſcriptor, clericus Leodienſis diœceſis, publicus Apoſtolica & imperiali auctoritatibus notarius, quia præmiſſis omnibus, & ſingulis, dum ſicut præmittitur, agerentur, & fierent, una cum dominis Joanne & Meynardo notariis infraſcriptis ac teſtibus, & aliis ſuperius nominatis interfui: ideo hoc præſens publicum inſtrumentum per eoſdem notarios & me in notam receptum exinde confecimus: quod manu mea propria ſcripſi, ſignoque & nomine meis conſuetis ſignavi rogatus & requiſitus, in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum.

Et me Joanne de Tempore, clerico Meldenſis diœceſis, publico Apoſtolica & imperiali auctoritatibus notario, qui de præmiſſis per me una cum honorabili magiſtro Theodorico notario præſcripto in notam ſumptis præſens publicum inſtrumentum inde confectum ſigno quo actibus inſtrumentatis una cum nomine: & ſubſcriptione meis uti conſuetis ſignavi in fidem & in teſtimonium veritatis præmiſſorum requiſitus.

Et ego Meynhardus Crukenberg litterarum Apoſtolicarum ſcriptor, clericus Mindenſis diœceſis, publicus imperiali auctoritate notarius, quia præmiſſis omnibus & ſingulis, dum, ſicut præfertur, fierent & agerentur, una cum honeſtis magiſtris Theodorico & Joanne notariis præſcriptis teſtibuſque, & aliis ſuperius nominatis interfui: idcoque hoc præſens publicum inſtrumentum per eoſdem notarios & me in notam receptum exinde confecimus, quod ſigno & nomine meis conſuetis ſignavi, rogatus & requiſitus, in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum.

Poſt quorum quidem inſtrumentorum lectionem, & relationem, ut præmittitur, factas, magiſtri Henricus de Piro, & Joannes de Scribanis promotores & procuratores hujus ſanctæ ſynodi, de præmiſſis relatione, & lectione, ac omnibus aliis & ſingulis, nomine quo ſupra, ſibi fieri petierunt a dominis protonotariis, & notariis hujus ſacræ ſynodi, publicum & publica inſtrumenta, præmiſſaque inſtrumenta, ac ipſam relationem apud acta regiſtrari. Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, dominis S. R. E. cardinalibus, illuſtriſſimo ac sereniſſimo principe domino, domino Sigiſmundo Romanorum & Ungariæ rege, necnon principibus, ac regum, ducum, comitum, nobilium, prælatorum, univerſitatum ſtudiorum, communitatum ambaſſiatoribus, & aliis Chriſti fidelibus in numero copioſo.

SESSIO XXXI.

ANNO CHRISTI 1417 Seſſ. XXXI. CONCILII. Ex primo edito.

DIe Mercurii ultima ſupradicti menſis Martii, in eccleſia majori Conſtantienſi fuit ſeſſio generalis celebrata; & in eadem ſeſſione fuit dictum officium Miſſæ de Spiritu ſancto per reverendiſſimum patrem dominum Martinum epiſcopum Aptutinenſem: reverendiſſimus vero pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis, hujuſmodi ſeſſioni præſidebat. Litaniis autem & aliis orationibus expletis per dictum dominum præſidentem, more ſolito pontificalibus indutum, legebantur per dominum Antonium epiſcopum Concordienſem, & Petrum de Polonia, ſucceſſive ea quæ ſequuntur.

Monitorium contra Comitem Virtutum.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, univerſis Chriſti fidelibus ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem.

DUdum, cum ad audientiam noſtram perveniret, fama publica referente, quod nobilis vir Philippus comes Virtutum, nonnullique alii in hac parte commiſſarii & officiales ſui ipſius de mandato & aſſenſu, ac ratum & gratum habendo, contra venerabilem fratrem Albertum epiſcopum Aſtenſem, patrem & paſtorem animarum ſuarum, cui obedientiam & reverentiam debitas facere tenebantur, & qui una nobiſcum in hoc ſacroſancto concilio generali onera humiliter ſupportavit; ac de ſpeciali licentia noſtra ad ſuam ſe tranſtulit Aſtenſem eccleſiam, nulla ſumpta occaſione juſta, temerarie & injuſte in dictum dominum epiſcopum vi armata, auſu ſacrilego, manus injicientes violentas, eumdem ignominioſe ad caſtrum, quod Vetus dicitur, dictæ civitatis Aſtenſis perduxerunt, ibique carceribus manciparunt & detinuerunt, prout detinent etiam incarceratum de præſenti; ſacrilegium & excommunicationem, aliaſque cenſuras eccleſiaſticas & pœnas juris & conſtitutionis provinciæ Mediolanenſis eccleſiæ, cujus dicta Aſtenſis eccleſia ſuffraganea exſiſtit, circa hoc editas & prolatas, & in partibus per ordinarios declaratas, damnabiliter incurrendo: Nos de tantis tamque gravibus exceſſibus (ut ſupra fertur) nobis relatis, qui inter cetera ad univerſalis eccleſiæ reformationem ſumus hic congregati, ad quos ſuper quibuſcumque quæſtionibus, ſi quas intentare volebat contra epiſcopum præfatum, habere poterat recurſum, non immerito dolentes; volentes ſuper his inquirere veritatem, ipſo Comite, ut dicebatur, procurante per ſuos nuntios, venerabilibus fratribus Papienſi & Novarienſi epiſcopis dari conceſſimus in mandatis, ut ſuper objectis per ipſum Comitem adverſus ipſum epiſcopum diligenter inquirerent veritatem: & vocatis præfato Philippo comite, & qui forent evocandi, de præmiſſis omnibus & ſingulis, ac eorum circumſtantiis univerſis, ſimpliciter & de plano ſine ſtrepitu & figura judicii ſe diligentius informarent. Et ſi dictum epiſcopum in aliquo culpabilem reperirent, ipſum ſub fida cuſtodia retinerent, ac retineri facerent, donec aliud a nobis, ſeu Romano futuro Pontifice haberent in mandatis: necnon informationem hujuſmodi in ſcriptis fideliter redactam, ſub eorum [a] clauſis ſigillis, ad noſtram præſentiam tranſmitterent, ut inde ſuper hoc conſultius agere valeremus. Si vero per informationem eamdem dictum epiſcopum minime culpabilem reperirent, ipſum facerent plena libertate gaudere. Cujus quidem conceſſionis

[a] Mſ. clauſam.

Anno Christi 1417. Seſſio XXXI. Concilii.

mandati tenorem hic haberi volumus pro ſufficienter expreſſo. Verum poſtmodum nonnullorum fide dignorum relatione percepimus, quod litteræ oostræ ſuper hujuſmodi conceſſionis mandato exſecutæ non fuerunt, dictique epiſcopi propterea ſuper præmiſſis procedere minime valuerunt. Nos igitur ſuper præmiſſis prius ſummaria informatione auctoritate noſtra facta, attendentes quod ſubditi in eorum prælatos, & laici in clericos nullam habent juriſdictionem & poteſtatem; & quod præmiſſa in libertatis eccleſiaſticæ & paſtoralis dignitatis vilipendium non modicum & ſcandalum plurimorum redundare dignoſcuntur; nolentes hujuſmodi offenſam (ſicut nec debemus) ſub diſſimulatione tranſire; & licet contra prædictos comitem, ejuſque commiſſarios & officiales, in præmiſſis poſſemus juris ſeveritatem exercere, tamen ad eos magis convincendos mitius agere volentes, committimus infraſcriptis fratribus noſtris, vel eorum alteri, quod ſi per ſummariam informationem, quod ad ipſum comitem, ejuſque commiſſarios & officiales tutus non pateat acceſſus, conſtiterit; ne propterea tanti tamque graves exceſſus noſtris conniventibus oculis remaneant impuniri, per hoc præſens publicum edictum legendum & publicandum, ac in valvis majoris Papienſis & Novarienſis & Aſtenſis eccleſiarum cathedralium affigendum, dictum Philippum comitem, ejuſque commiſſarios, officiales, & quoſcumque alios, qui culpabiles fuerint in præmiſſis, in eos & eorum quemlibet ſub excommunicationis & interdicti, & in eiſdem eccleſiis, civitate Aſtenſi, ac ceteris terris & locis dictæ civitati & eidem comiti ſubjectis quocumque titulo, pœnis quas ferimus in his ſcriptis, (ſi monitioni hujuſmodi non paruerint cum effectu) primo, ſecundo, tertio requiratis & moneatis, quem & quos tenore præſentium requirimus & monemus, quatenus infra duodecim dies poſt lectionem, publicationem & affixionem præſentium, ut ſupra faciendas, immediate ſequentes, quorum duodecim dierum quatuor pro primo, quatuor pro ſecundo, & reliquos quatuor dies pro tertio & peremptorio termino ac canonica monitione prædicta, Philippo comiti, ejuſque commiſſariis & officialibus hujuſmodi præfigimus & aſſignamus; præfatum epiſcopum abſque quolibet contradictionis obſtaculo infra tres menſes a die relaxationis ipſius coram oobis perſonaliter acceſſurum, & ibidem juri pariturum, libertati ſuæ priſtinæ reſtituat, cum familia univerſiſque bonis ſuis abſque diminutione aliqua, realiter & cum effectu; offerentes dicto comiti & cuilibet poſcenti bonum & breve juſtitiæ complementum de perſona præfati epiſcopi miniſtrare. Quod ſi forſan hujuſmodi noſtris monitioni & requiſitioni in dicto termino parere contempſerint, ne propter viarum diſcrimina dicti epiſcopi Aſtenſis differatur libertas, & ut parcatur laboribus & expenſis; præfatis venerabilibus fratribus Papienſi & Novarienſi epiſcopis, ſtantibus prope dictam civitatem Aſtenſem ad duas diætas, ſecundum conſuetudinem patriæ committimus & mandamus; quatenus ſimul, aut ipſorum alter qui primo fuerit requiſitus, poſt ejuſdem termini lapſum auctoritate noſtra eamdem civitatem Aſtenſem, & terras, dominia & loca ad dictam civitatem ſpectantia & pertinentia, interdicti ſententias incurriſſe; dictumque comitem, ejuſque commiſſarios, officiales, & ipſius perſonam excommunicationis ſententiam eadem auctoritate incidiſſe declarent: eccleſiam vero, ac etiam civitatem & communitatem ac terras, dominia & loca, prædictas & prædicta, eccleſiaſtico ſubjacere interdicto, juxta conſtitutionem Viennenſis concilii, quæ incipit, *Si quis ſuadente*, vocatis evocandis; in earumque Papienſi & Novarienſi, & aliis quibuſcumque eccleſiis, tam cathedralibus quam collegiatis univerſis, infra Miſſarum ſolemnia, aliiſque eccleſiis, populo ibidem ad divina audiendum congregato publice per ſe vel alios denuntient & evitent, & ab aliis ita denuntiari & evitari faciant & permittant tamdiu, donec a nobis, vel futuro Romano Pontifice aliud deſuper habuerint in mandatis. Et ſi, quod abſit, prædictas pœnas ioterdicti & excommuoicationis dictus Philippus comes ac commiſſarii & officiales prædicti animis ſuſtinuerint induratis; ad omnes alias pœnas ſpirituales & temporales auctoritate præſentium procedere valeant, quibuſcumque aliis pœnis eis a jure vel ab homine occaſione prædicta ibidem illatis & inferendis, in ſuo robore permanſuris; nec ab aliquo abſolutionis beneficium, oiſi a futuro Romano Pontifice, vel a nobis, præterquam in mortis articulo, valeant obtinere. Volentes nihilominus, & hac ſacra ſynodali auctoritate decernentes, quod hujuſmodi litteræ noſtræ modo & forma præmiſſis exſecutæ, dictos ſic requiſitos & monitos, & quemlibet eorum arceant taliter & adſtringant, ac perinde valeant, plenamque obtineant roboris firmitatem, ac ſi eiſdem & eorum cuilibet in propria perſona lectæ & inſinuatæ fuerint, ac præſentialiter publicatæ: non obſtante quod eidem Philippo comiti, vel quibuſvis aliis communiter vel diviſim a ſede Apoſtolica indultum exiſtat, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per litteras Apoſtolicas, non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem; contradictores cenſura ſimili, appellatione poſtpoſita, compeſcendo, non obſtantibus etiam conſtitutionibus, ſeu aliis editis in contrarium quibuſcumque.

Datum Conſtantiæ, ſecundo Kalendas Aprilis, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoſeptimo, indictione decima, Apoſtolica ſede vacante.

Decretum ſuper redintegratione eccleſiæ Baïonenſis.

SAcroſancta generalis Conſtantienſis ſynodus, &c. Attendens ad reformationem & rediotegrationem univerſalis, ac etiam omnium cathedralium eccleſiarum, quæ ſchiſmate præſenti durante habebant vel habent epiſcopos diverſarum obedientiarum, per quos ipſæ cathedrales eccleſiæ monſtruoſe in capite & in membris videbantur & videntur gubernari; ſtatuit & ordinat, quod eccleſia Baïonenſis, quæ etiam duos ſimul per plures annos habuit epiſcopos, & inter alios bonæ memoriæ Petrum, qui fuit de obedientia Baltaſſaris, tunc Joannis Papæ vigeſimitertii in ſua obedientia nuncupati, noviter defunctum, & ſuperſtitem venerabilem fratrem Guillermum hic præſentem, qui fuit creatus per Petrum de Luna, Benedictum decimumtertium in ſua obedientia nuncupatum, deinceps per Guillermum epiſcopum regatur; ac verus epiſcopus ipſius eccleſiæ, necnon epiſcopatus Baïonenſis unicus cenſeatur, & illi clerus & populus civitatis & diœceſis Baïonenſis in omnibus conſuetis, licitis & honeſtis, ut eorum vero epiſcopo & paſtori obediant, & ipſe eos benigne vice verſa pertractet, prout ad ejus Pontificale officium pertinet de conſuetudine, vel de jure. Inhibentes nihilominus venerabili capitulo ipſius eccleſiæ, ne ad electionem alicujus loco ipſius defuncti epiſcopi ullatenus procedant, ſed in illa ſuperſedeant, prout etiam juxta quædam capitula dudum per oratores noſtros ex una, & quoſdam alios tunc de prædicta obedientia præfati Petri exiſtentis in regno Arragoniæ

Anno Christi 1417. Seſſ. XXXI. Concilii.

fuit definitum & concluſum, quæ quidem capitula per nos ſolemniter approbata fuerunt. Quodque etiam venerabilis frater archiepiſcopus Auxitanus, cui prædicta eccleſia metropolitano jure ſubeſt, ad confirmationem alicujus electionis forſitan factæ, vel fiendæ, ad proviſionem alicujus in epiſcopum eccleſiæ prædictæ non procedat. Et quia etiam prædictus Petrus, ſeu Clemens ſeptimus etiam in eadem obedientia nominatus, ejus prædeceſſor, quatuor aliis de quatuor canonicatibus & præbendis ejuſdem eccleſiæ, licet in dicta eccleſia pro parte obedientiæ dicti Baltaſſaris numerus canonicorum ab antiquo inſtitutus completus fuiſſet, prout de præſenti, providit; quibus quidem domino Guillermo epiſcopo & canonicis quatuor aſſignavit, quod bona immobilia, necnon jura, fructus, redditus, proventus & emolumenta ad capitularem menſam dictæ eccleſiæ pertinentia, in Caſtellæ & Navarræ regnis exſiſtentia; & illa etiam ad jus & proprietatem ipſius menſæ reducimus: ita quod ipſi quatuor canonici deinceps poſſint apud eamdem eccleſiam perſonaliter reſidere, ac horis conſuetis & divinis officiis intereſſe, ac ſtallum in choro & locum in capitulo cum ipſis aliis canonicis dictis habere, ac in omnibus fructibus, redditibus, &c. prædictæ menſæ, ut veri canonici ipſius eccleſiæ participare, dicto canonicorum numero non obſtante; quodque nullus in locum alicujus decedentis, aut aliter canonicatus & præbendas ſuas ipſius eccleſiæ quomodolibet, præterquam per ſpontaneum ceſſum dimittentium, ipſius eccleſiæ canonici Apoſtolica vel ordinaria auctoritate admittantur, quouſque ad dictum numerum ſit deventum: ac decrevit dicta ſancta ſynodus irritum & inane, ſi ſecus ſuper his factum fuerit, aut fieret in futurum.

Ex collectione Barberiniana, & mſ. Lipſienſi.

Die Mercurii ultima ſupradicti menſis Martii, in eccleſia Conſtantienſi, & in loco ſeſſionis, mane hora tertiarum, vel quaſi, fuit per ſynodum Conſtantienſem tenta & celebrata ſeſſio publica. Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, dominis miſeratione divina Joanne Oſtienſi vulgariter Vivarienſi, Angelo Præneſtinenſi epiſcopis, Laudenſi, Antonio Bononienſi, Gabriele Senenſi, Angelo Veronenſi, Thoma Tricaricenſi, Guillelmo ſancti Marci, Antonio de Chalanco, Simone Remenſi presbyteris, Amedeo Saluciarum, Ludovico de Fliſco, & Lucido de Comite, diaconis cardinalibus; necnon ſereniſſimorum, illuſtriumque principum Franciæ, Arragoniæ, Angliæ, Siciliæ, Cypri, Daciæ, Sueciæ, Norvegiæ, & Poloniæ regum, ac Navarræ, Comitum Fuxi, Clivenſis, univerſitatumque ſtudiorum, & communitatum ambaſſiatoribus. Pro cujus ſeſſionis introitu fuit celebratum officium Miſſæ per reverendum in Chriſto patrem dominum Martinum epiſcopum Aprutinum de ſancto Spiritu. Quo officio Miſſæ finito, antequam fuerit proceſſum ad ulteriora, levavit ſe in medium venerabilis & circumſpectus vir dominus Ardecinus de Novaria ſacri conſiſtorii advocatus; & propoſuit qualiter ad præſens vacaret decanatus eccleſiæ Lugdunenſis immediate eccleſiæ Romanæ ſubjectus, necnon abbatia N. in civitate Neopolitana ſimiliter ipſi Romanæ eccleſiæ ſubjecta immediate: Et ex quo ipſum concilium, ſive ſynodus uſque modo non voluit ſe intromittere de proviſionibus eccleſiarum, & beneficiorum quorumcumque eccleſiæ Romanæ ſubjectorum: quapropter proteſtatus fuit nomine dictarum eccleſiarum, quod non currat tempus contra hujuſmodi proviſiones fiendas. Qua quidem proteſtatione facta, & inſtrumentis petitis per eumdem dominum Ardecinum, fuit inchoatum officium litaniarum more ſolito, & peractum per reverendiſſimum patrem dominum Joannem epiſcopum Oſtienſem cardinalem Vivarienſem tamquam ſeniorem de collegio cardinalium, cum hymnis, evangeliis, antiphonis requiſitis ad hujuſmodi officium. Quo officio litaniarum completo, de mandato & voluntate ipſius ſynodi aſcenderunt ambonem prædictum reverendi patres domini Thomas Polton protonotarius de Anglia, tamquam ambaſſiator regis Angliæ, & nomine ipſius, & ejus procurator, & Antonius epiſcopus Concordienſis nomine ipſius ſynodi. Præfatus dominus Thomas protonotarius, ut procurator regis Angliæ, & nomine ipſius, ac ſui & omnium aliorum ambaſſiatorum ipſius regis procuratorum proteſtatus fuit, ut in quodam quaterno papyreo, quem ibi produxit, qui propter ejus prolixitatem non fuit lectus, & cujus tenor inferius eſt inſertus.

Qua proteſtatione facta, memoratus Antonius epiſcopus Concordienſis quoddam monitorium decernendum per ipſam ſynodum contra illuſtriſſimum principem dominum Philippum comitem Virtutum, & ſuos officiarios, in favorem reverendi patris domini Alberti epiſcopi Aſtenſis in Lombardia detenti & incarcerati, ut dicitur, per ipſum dominum Philippum comitem Virtutum, prout in dicto monitorio, cujus minuta ibidem fuit lecta, cujus tenor inferius eſt inſertus. Quo monitorio, ſive ejus minuta lecta, ad inſtantiam procuratoris & promotoris, videlicet Joannis de Scribanis, & Henrici de Piro, fuit reſponſum per dominum epiſcopum Oſtienſem nomine totius concilii, Placet. *Deinde de ſimili mandato venerabilis vir dominus Petrus de Polonia decretorum doctor legebat unam ſchedulam miſſivam dicti domini comitis Virtutum. Qua lecta, dominus Auguſtinus* [a] *advocatus conſiſtorii palatii Apoſtolici, petiit per concilium mandari ipſi comiti Virtutum, ſeu ejus officialibus, quod dominum Albertum epiſcopum Aſtenſem remittant, & eum ſibi tamquam ſuo metropolitano præſentent, & præſentari faciant: & in caſu, quo non, proteſtatur de injuria ſibi illata, quod ſuus ſuffraganeus per talem modum incarcerari debeat.*

[a] Mſ. addit. de Piſis.

Qua requiſitione, ſive proteſtatione facta, levavit ſe in medium honorabilis vir dominus Georgius, &c. *frater carnalis, ut aſſeruit, domini epiſcopi Aſtenſis, narrando cauſam detentionis domini epiſcopi Aſtenſis fratris carnalis ſui. Dixit eumdem dominum captum, incarceratum ex eo quod cum ipſe epiſcopus reverſus eſt ad patriam de concilio Conſtantienſi, gubernator civitatis Aſtenſis, nomine comitis Virtutum petiit duo millia ducatorum, & duo caſtra, quæ non exprimebat; & quod deberet diffidare certos nobiles: & quoniam illa recuſavit facere, fuiſſet captus & incarceratus, & omni vice quando illa faceret, eſſet liberatus. Ita quod ipſe comes Virtutum propter demerita ſua non mandavit captivari; ſed ad finem & effectum, ut poſſent ab eo extorqueri dicta ſumma florenorum, caſtra, & diffidatio nobilium.*

Expoſitione hujuſmodi facta, dominus Petrus de Polonia de mandato ſynodi pronunciabat quoddam decretum, infligens pœnam illis qui affigerent libellos famoſos; & in ſignum quod libelli famoſi rumpi & lacerari deberent, laceravit quamdam litteram, quam tenebat in manibus ſuis.

Deinde legebat unum aliud decretum ſuper proviſione eccleſiæ Baionenſis, in quo continebatur, qualiter eccleſia Baionenſi vacante, fuit proviſum per Petrum de Luna, & ſimiliter per Joannem XXIII. Quare mandaret in ipſo decreto, quod nullus reciperetur per capitulum in epiſcopum, quouſque talis proviſio non fuerit diſcuſſa per concilium, aut futurum ſummum Pontificem.

Item dominus Nicolaus epiſcopus Gnezuenſis pro-

d...t unam litteram miſſivam regis Poloniæ, quam petiit legi: & domino Ardecino de Novaria advocato ordinis ſanctæ Mariæ Theutonicorum allegante, quod non deberet legi, juxta conſtitutionem, quod nihil legi debeat, niſi concordatum in nationibus: & ſic ſynodus mandavit ſuperſederi in lectura dictæ litteræ miſſivæ. Subſequenter idem Petrus de Polonia legebat decretum perinde directum ad [a] *Camnenſem, Zwerinenſem & Raſeburgenſem diœceſes, ut nullus conveniatur pro debito pecuniario laicus. Subſequenter idem Petrus de Polonia legebat decretum mandandum ad provinciam Marchiæ Anconitanæ, ut ſubditi Marchiæ Anconitanæ, ac præſidatus Farſtenſis, obediant reverendo patri domino Angelo legato, ut eorum vero legato, juxta bullas ſuæ legationis ſibi deſuper conceſſas. Et minuta decreti præfati fuit ibidem bullatoribus tradita ad bullandum, de mandato totius concilii.*

[a] Mſ. Camnenſem. Zwerinenſem, &c.

Inſuper idem dominus Petrus de Polonia legebat aliud decretum, in quo ſubrogabantur domini Jacobus Placenſis nationis Germanicæ, Petrus Olorenſis nationis Anglicanæ, & Thomas Emonenſis epiſcopi nationis Italiæ, loco dominorum Ulrici Verdenſis, Patritii Cortagenſis, & Lazari [b] *Czinenſis epiſcoporum in cauſa fidei de regno Bohemiæ. Qua deputatione, ſive ſubrogatione facta, fuit deputatus ſive ſubrogatus in una alia cauſa fidei de regno Bohemiæ reverendus pater dominus Hieronymus electus Ariminenſis, loco bonæ memoriæ domini Bartholomæi epiſcopi Alexandrini in Lombardia. Quarum proteſtationum, decretorum, & litterarum, de quibus ſupra fit mentio, tenores inferius ſunt deſcripti. Ad quorum probationem reverendus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis nomine totius ſynodi pro hac vice poteſtatem habens, reſpondebat,* Placet.

[b] Mſ. Eyinenſis.

Super quibus venerabiles viri magiſter Henricus de Piro, & Joannes de Scribanis, petierunt ſibi fieri unum vel plura publica inſtrumenta a dominis protonotariis & aliis notariis, ſive ſcribis ad hoc deputatis. Præſentibus dictis dominis pro teſtibus infraſcriptis.

Quibus omnibus factis, de licentia ipſius ſynodi ſæpe dictus Petrus de Polonia legebat certam litteram miſſivam directam concilio Conſtantienſi per regem Poloniæ, & ducem Witoldum, in qua littera excuſabant ſe de pace non facta inter eos & ordinem Theutonicum, ut in eadem littera, &c.

Tenores vero dictarum proteſtationum Anglicorum, monitorii contra comitem Virtutum, decreti contra libellos famoſos, miſſivæ litteræ comitis Virtutum, decreti eccleſiæ Baſonenſis, decreti perinde decreti ad Marchiam Anconitanam, decreti ſubrogationis judicum in cauſa fidei, decreti deputationis Ariminenſis in cauſa fidei, & litteræ miſſivæ regis Poloniæ ſequuntur & ſunt tales.

Proteſtationes Anglicanorum.

Ex eadem collectione, & mſ. Lipſ.

UT inſuperabilis veritas & juſtitia eo validius, & ſecurius probata perſiſtant, quo ferventius adverſantium inſultus factionibus præſertim inimicorum præſidiis rationum inſtantium de victoria impugnata fuerint, nos ambaſſiatores & oratores ſereniſſimi principis Henrici Dei gratia regis Angliæ, ad honorem & profectum hujus ſacri concilii generalis, elucidationemque veritatis occultatæ & diſſimulatæ diutius, ac impeditæ, per quoſdam adverſarios objecta dicimus & proponimus in hac ſacra ſynodo Conſtantienſi, & totius eccleſiæ conſpectu quæ ſequuntur.

In primis proteſtamur publice in his ſcriptis, quod non fuit, eſt, nec erit intentionis noſtræ quidquam dicere, ſeu proponere in præjudicium determinatorum in A *hac ſacra ſynodo, ſicuti nec fecimus, aut faciemus in futurum. Nec dicimus aut proponimus infraſcripta animo vel intentione litem conteſtatam ſubeundi, ſeu quomodolibet firmandi, ingrediendi, vel cognoſcendi judicium, aut jus ſereniſſimi dicti domini noſtri regis, ſive nationis inclytæ Anglicanæ, alias Britannicæ, in forum contentioſum, aut litem deducere ullatenus intendimus; ſed contradicimus & reclamamus publice, & expreſſe ex cauſis ad hoc nos moventibus infraſcriptis, & aliis pro tempore declarandis, & præſertim ne ex hoc jus hujus inclytæ nationis, quod eſt tam ſuper titulo, quam ſuper poſſeſſione, vel quaſi notorium toti mundo, & præſertim univerſali eccleſiæ in hoc ſacro concilio* [a] *repræſentatæ congregatæ, revocetur in dubium;* B *& maxime ad inſtantiam quorumdam, qui nullum quomodolibet exquiſitum poſſunt prætendere intereſſe; ſed ſolum dumtaxat pro oſtentatione veritatis, juris & juſtitiæ univerſalis eccleſiæ, & ceterorum regum, regnorum, ac nationum, & præſertim dicti ſereniſſimi Angliæ regis, nationiſque inclytæ Anglicanæ, alias Britannicæ, ut ſcribentibus* [b] *exemplo ſatisfiat; ne tot ac tantis flatibus veritas ipſa velata declinet, tamque ac tam injuſta materia intacta remaneat; neve reſponſionis penuria ſilere credamur, & exinde in auditorum ſeu lectorum animis quiſquam credulitatis ſcrupulus relinquatur, aliquid ſaltem in hac parte dicere neceſſitas jam impellit.*

[a] Mſ. repræſentatæ.

[b] Mſ. ex adverſo ſatisfiat.

Certiſſimum enim eſt, [c] *quod nonnulli ambaſſiatores,* C *oratores adverſarii Franciæ regis ſe dicentes, & præſertim* [d] *unus ex eis cum ſuis adhærentibus plures diſſenſionum, diviſionumque materias concilio generali noxias & turbativas nationibus in plena concordia exſiſtentibus in eodem, & præſertim contra indubitatam nationem inclytam Anglicanam, alias Britannicam, inter cetera per ſuum tractatum de eccleſiæ poteſtate intitulatum in præſenti ſynodo ſuſcitarunt: Nos tamen ambaſſiatores & oratores dicti ſereniſſimi Angliæ regis, quamquam ex præmiſſis & eorum quolibet noſtrum regem antedictum & regnum ſuum Angliæ, ceteraque nonnulla ſua dominia, ac nos eorum nomine, necnon inclytam nationem Anglicanam prædictam, alias Britannicam, non modicum injuriatam ſenſerimus, ac gra-*D *vatam: nihilominus pro bono unionis in proximis, dante Domino, conſequendo, has & alias multiplicatas injurias ſuſtinuimus patienter; huc uſque ſperantes, quod cum ad cor reverſi fuiſſent, licet non noſtri, unionis tamen univerſalis eccleſiæ intuitu deſtitiſſent ab inceptis. Sed jam ex cumulatis gravaminibus novis* [e] *& conviciis didicimus ab experto, quod abſque gravi Dei offenſa, ac univerſalis eccleſiæ, unioniſque periculo, præmiſſa tam graviſſima Deo ac toti mundo notorie contraria ſub ſilentio diſſimulare prolixius, ſeu præterire non poſſumus, quin ſub debita reverentia hujus ſacri concilii generalis veritatem pro oſtenſione juſtitiæ dicere cogamur, ne conſentire videamur errantibus, dum ad reſecandum, quæ corrigi debent, non oc-*E *currimus: quia error, cui non reſiſtitur, approbatur; & veritas opprimitur, cum minime defenſatur.*

[c] Mſ. quod licet nonnulli.

[d] Petrus de Alliaco, Card. Cameracenſis.

[e] Mſ. & injuriis.

Quamquam enim divinitus ſancitum ſit, ne ſacerdotes Domini in ſacra ſynodo indiſertis verbis perſtrepere audeant, aut quibuſlibet tumultibus perturbare, obſtinatiſve diſceptationibus tumultuoſas voces effundere, & ut ait Apoſtolus: Qui ſe putat religioſum eſſe, & non refrenat linguam ſuam, ſed ſeducit cor ſuum, hujus vana eſt religio; *cultum enim ſuum juſtitia perdit, quando ſilentia judicii obſtrepentium turbo confundit, dicente propheta,* Erit cultus juſtitiæ ſilentium. *Quodque licet pro bono unionis & honore concilii deliberatum fuerat in nationibus, &* [f] *concurſum, & obſervatum in concilio pro lege diutius, quod*

Jac. 1, 26.

Iſai. 32. 17.

[f] Mſ. concluſum.

Digitized by Google

in ſeſſionibus ſacræ ſynodi nihil penitus proponeretur, aut diceretur, niſi prius in nationibus fuerit concordatum; dicti tamen prætenſi ambaſſiatores adverſarii, iis non obſtantibus, ſed præter & contra præmiſſa in concilio, tertia die menſis Martii jam inſtantis, niſi ſunt proponere & publicare quaſdam materias, de quibus ſupra & infra fit mentio, & prout in eiſdem per ipſos propoſitis liquet evidenter. Inter cætera vero dicitur, quod licet rex Angliæ & regnum ſuum unam nationem repræſentare valeat, ſicuti quædam nationes particulares, etiam regem appropriatum non habentes, attamen de jure non habent, nec habere debent, vel poſſunt rex Angliæ & regnum ſuum repræſentare vocem ſeu auctoritatem repræſentativam quartæ aut quintæ partis Chriſtianitatis, ſeu totius obedientiæ Romani Pontificis, quæ debeat aut poſſit de jure æquiparari in conciliis generalibus voci ſeu auctoritati totius Italiæ, vel totius Galliæ, vel totius Hiſpaniæ, vel totius Germaniæ, quæ ſunt quatuor nationes principales; & ad præmiſſa fundandum inter cætera tres cauſas [a] *immo verius allegant principales.*

a MS. immo verius rationes allegant, &c.

Primo, quod Benedictus XII. in Extravagante Vas electionis, *ubi ordinat ſuper procurationibus prælatorum,* &c. *diſtinguit obedientiam papalem in quatuor generales partes, ſive nationes, videlicet in Franciam, Alemaniam, Caſtellam, Italiam; & in ſecunda parte ſub natione Alemaniæ Anglia poſita eſt: & ſic Anglia non eſt natio, ſaltem quartam aut quintam partem obedientiæ Romani Pontificis repræſentans, cum ſit pars Germaniæ,* &c.

Secundo dicunt & allegant, quod pro declaratione & confirmatione præmiſſarum facit, quod idem Benedictus XII. qui Burdegalenſis nationis fuit, & per conſequens favens regi & regno Angliæ, cum de terra ei ſubdita oriundus eſſet, volens diſtinguere terras & provincias ſubditas obedientiæ Romani Pontificis, pro capitulis monachorum nigrorum celebrandis, in prima rubrica ſui operis diſtinxit in fine præfatas terras & regna in triginta ſex provincias, ubi in regno Angliæ ponit Cantuarienſem & Eboracenſem pro una provincia: & ſic cum ſit trigeſima ſexta pars obedientiæ papalis, ut dicunt, & non tota, non debet natio Anglicana quartam vel quintam partem facere in concilio generali.

Tertio vero dicunt, quod nec juri nec rationi conſonum eſt, æquare ſeu æquiparare regnum Angliæ regno Franciæ in concilio generali, vel nationem Gallicanam generaliter ſumptam nationi Anglicæ, attentis numero & æqualitate provinciarum, diœceſium, monaſteriorum & locorum eccleſiaſticorum regni Franciæ: cum habeat undecim provincias, centum & unam diœceſes latas & ſpatioſas; & Anglia habeat tantum duas provincias.

Attentis etiam nobilitate & excellentia dicti regni Franciæ, ac diuturnitate temporis, a quo recepit fidem Chriſti, a qua non deviavit in comparatione regni Angliæ: Attento etiam quod in regno Franciæ plures ducatus ſunt, & quatuor comitatus ſpatioſiores in terrarum latitudine, civitatibus, caſtris, ac villis clauſis, & quilibet ipſorum, regno Angliæ, ideo abſurdum eſt & irrationabile, ut dicunt, quod natio Anglicana repræſentaret quartam vel quintam partem concilii generalis; regnum Franciæ deberet repræſentare ſex, immo plures tales quotas & portiones, quales regnum Angliæ faceret, aut repræſentaret, attentis ſupradictis. Ideo ex parte eorum ſupplicata & requiſita fuerunt in ſcriptis infraſcripta.

Primo, quod adveniente natione Hiſpanica, ceſſaret dicta quinta natio Anglicana, & fieret pars nationis Alemaniæ, ſicut eſt, & ei immediate conjuncta, ut patet ex jure prædictæ extravagantis, Vas electionis. *Unde quod hæc natio Angliæ huc uſque diviſa fuerit a natione Alemaniæ, permiſſum fuit, & hoc ex certa & ſpeciali cauſa diſſimulata, quæ ceſſavit adveniente natione Hiſpanica.*

Secundo, ſi hoc non placet, ſed vult diviſa remanere ab Alemania, conſequens videtur, quod aliæ nationes diſtinguantur in plures nationes nationi Anglicanæ proportionales; aliaquin non eſſet juſta æqualitas; & videretur fieri injuria & gravamen regi Franciæ & regno ſuo, & toti nationi Gallicanæ, & multo magis aliis nationibus, ut patet ex præallegatis.

Tertio, ſi dictæ nationes nollent condeſcendere ad talem multiplicationem nationum, ſicut nec apparet expediens; videretur eſſe providendum, quod rediretur ad jus commune & antiquum modum procedendi in conciliis generalibus, in quibus non legitur fuiſſe, ut aſſerunt, talis diſtinctio nationum. Circa quæ minus bene propoſita, jurique, rationi & veritati contraria, diverſas fecerunt proteſtationes, ſupplicationes, requiſitiones & appellationes frivolas & ineptas, prout in infradicendis declarabitur manifeſte.

Ad primum vero (ſemper ſalva, & hic repetita proteſtatione præmiſſa) reſpondetur, quod, eorum ſic ſcribentium gratia ſemper ſalva, mirandum eſt qua fronte, quo ſpiritu, in facie univerſalis eccleſiæ tam litterati viri, & ſacerdotes præſertim, præſumere audeant tam manifeſte & errone ad ſenſum diſtortum dictam Extravagantem reducere, cum in nihilo ad finem faciat, quem intendunt per ipſos recitatum. Quod clare liquet ex ipſius Extravagantis cauſa triplici, materiali, formali videlicet, & finali. Cauſa materialis illius eſt, quod viſitantes jure ordinario in Francia, Navarra, & Majoricarum regnis, ac terris, provinciis, & partibus adjacentibus, & vicinis eiſdem tantum nomine procurationum recipiant. In Alemania quoque, Anglia, Ungaria, Bohemia, Polonia, Norvegia, Scotia, Dacia, & Swecia regnis, ac terris, provinciis, & partibus eis adjacentibus [a] *tantum recipiant plus, quam in regno Franciæ viſitantes. In Caſtella quoque, Legionis, Arragonia & Portugallia, & partibus adjacentibus, & vicinis tantum* [b] *recipiant. In Napolia vero, Calabria, Terra-Laboris, Sicilia, Lombardia, Tuſcia, Sardinia, Corſica,* [c] *& ceteris regnis, inſulis, aliis provinciis, & partibus omnibus ultramarinis tantum recipiant. Ex qua cauſa materiali patet, quod Papa non intendebat in illa Extravagante diſtinguere nationes, quia ponit primo, ſive in prima parte regnum Navarræ & Majoricarum, comitatumque Roſſilionis, & alias terras, quæ notorie fuerunt & ſunt in & de alma natione Hiſpanica, & nullatenus in nec de natione Gallicana; licet in prima parte dictæ Extravagantis poſt regnum Franciæ immediate dicta regna Navarræ & Majoricarum, & cetera ponantur pari modo; ſic in ſecunda parte dictæ Extravagantis, licet regnum Angliæ ſcriptum ſit immediate poſt Alemaniam, tamen in, de, aut ſub natione Alemaniæ per dictam Extravagantem, ejuſve cauſam materialem legiſlator non incluſit, ſicut minime intendebat, quod patet aperte in Extravagante Benedicti prædicti, quæ incipit,* Statuimus, *inferius allegata; ubi ponuntur duæ provinciæ Angliæ, Cantuarienſis ſcilicet, & Eboracenſis inter provincias linguæ Occitanæ & provincias Hiſpanorum. & ſex aliæ provinciæ ejuſdem nationis Anglicanæ inter provincias alias, & nullatenus inter, ante, nec immediate poſt provincias in regno Alemaniæ exſiſtentes. Et ſic patet ex materia illius Extravagantis, quod natio Anglicana in, de, & ſub natione Alemaniæ* [d] *dicitur quovis modo.*

a MS. tantum recipiant plus tamen quam, &c.
b MS. recipiant. &c. In Apulia vero, &c.
c MS. & ceteris regnis, & aliis Italiæ partibus, necnon Sclavoniæ, Achaiæ, Cypri & ceteris regnis, insulis &c.
d MS. non dicitur.

Item hoc patet ex cauſa formali ejuſdem, quia dictam Extravagantem pro nationibus, ſeu ordinandis in concilio generali ipſa non concepit. Nam forma ordinis nationes ponendi eſt, ipſas ponere ſecundum ſuas antiquitates & dignitates: quia ſi nationes in dicta Extravagante ordinaſſet, antiquiorem in fide priorem & digniorem, eccleſiæ Romanæ ac imperii cauſa, nationum videlicet Italiæ prepoſuiſſet Franciæ regno, & deinde alias nationes in ſuo ordine poſuiſſet: quod non fecit, qui Franciam prepoſuit etiam [a] *non ſecundam, & Italiam in cauda conſcripſit. Hoc etiam patet in multis aliis locis dictæ Extravagantis.*

Item hoc patet ex cauſa finali dictæ Extravagantis, quæ eſt, quia non obſtantibus juribus in hac parte editis, prælati in procurationibus ſic ſe oneroſos reddiderunt, ut ſubditi oppreſſi onera nequiverunt ſupportare. Ideo cupientes certum modum [b] *viſitandi, & ſtabilem viſitatis in præmiſſis fore obſervandum; ſtatuit, ut prædicitur: & ſic principaliter & finaliter intendebat per illam Extravagantem viſitantibus & viſitatis certum modum dare in procurationibus* [c] *ſolvendis & recipiendis. Ad alios ergo caſus non extendenda; quia leges, & præſertim caſus ſpeciales ad alios caſus extendere de jure non debemus. In jure etiam obedientia papalis in duas partes dividitur, in ultra, & citra montanas; ergo duæ tantum ſunt nationes: non ſequitur.*

Præterea ſcribunt, quod Benedictus prædictus in dicta Extravagante, Vas electionis, *in ſecunda parte ſub natione Germanica ponit Alemaniam, Angliam, Hungariam, & plura alia regna.*

Ad quod reſpondetur, quod in loco præallegato dictæ Extravagantis, ſic dicitur: In Alemannia quoque, Angliæ, Hungaria, Bohemia, &c. regnis ac terris, provinciis, & partibus eiſdem adjacentibus, archiepiſcopi & epiſcopi viſitantes tantum recipiant, &c. Ex qua lectura liquet, quod dicta Extravagans nihil loquitur de natione Germanica, nec de aliqua alia natione facit mentionem. Ex dictis enim dictorum ſic ſcribentium, quod cum omnes reges per ſeriem ſcribuntur in libro cærimoniarum, & aliis libris unus poſt alium, quod rex in ſecundo loco ſcriptus priori ſubjiceretur, ut illius foret ditionis; ſic rex Franciæ foret in, de, & ſub imperio Græcorum; & ſic de aliis regibus: quod fatuum eſſet dicere.

Ad ſecundum autem (ſalva ſemper, & hic repetita proteſtatione antemiſſa) reſpondetur, Quod licet Benedictus prædictus Burdegalenſis fuerit nationis, id eſt, nativitate; poſtea tamen nutritus & beneficiatus fuit in & ſub ditione regis Francorum, & ad prælaturam aſſumptus; & ſicut Gallicus fuerat regno Franciæ nimis favens, Extravagantem prout fecit, promulgando, ſicut ex tenore & ordine Extravagantis ſuæ clare conſtat: ubi regnum Franciæ, etiam non ſecundandum, primo conſcripſit, & regnum principalius, & Francia multo nobilius, videlicet Italiam, ultimo collocavit. Præterea Extravagans Benedicti, quæ incipit, Statuimus, *in prima rubrica ſui operis ad confirmationem prædictorum ſcriptorum per eos non facit, quod in regno Angliæ ponit Cantuarienſem & Eboracenſem provincias pro una; ergo natio Anglicana, ſive Britannica unicam habet provinciam in concilio generali. Peſſima eſt argumentatio; nam in pluribus eorum ſcriptis de ſolo regno Angliæ concludunt totam nationem Anglicanam, & ſic inordinate ſcribunt antedicti. Diſtinxit enim Benedictus XII. in dicta Extravagante,* Statuimus, *provincias pro capitulis monachorum nigrorum celebrandis; ergo pro aliis capitulis, actibus, negotiis, conciliis generalibus provinciæ remanent in limitatione antiqua: quia quod de uno dicitur, de alio denegatur. Quod probatur clare ex textu proœmii dictæ Extravagantis,* Statuimus, *verſiculo* Per editionem, *ubi ſic dicitur:* Per editionem *nempe ſtatutorum, & ordinationum prædictarum,* non intendimus aliis juribus aliquatenus derogare, ſed illa potius comprobare.

Item probatur, quod dicta limitatio provinciarum ad alia non extenditur per textum dictæ Extravagantis in principio, dum dicitur, Statuimus, quod in ordine monachorum nigrorum in ſingulis provinciis per nos inferius deputatis, fiet de triennio in triennium, ſalvo jure diœceſanorum pontificum, commune ſeu provinciale capitulum abbatum & priorum, &c. *Ex quo textu aperto patet de errore dictorum ſcribentium, dictam Extravagantem minus bene reducentium, cum ad celebranda capitula monachorum nigrorum dumtaxat extendatur.*

Præterea notorie patet, quod illa Extravagans, Statuimus, *non facit in aliquo, quod natio Anglicana eſſet pars immediate conjuncta nationi Alemaniæ, nec ad illam reduci deberet, ut ad propriam nationem, prout prædicti domini minus bene ſcribunt. Clarum enim eſt, quod in dicta Extravagante,* Statuimus, *provincia Cantuarienſis & Eboracenſis pro una provincia pro capitulis monachorum celebrandis, non inter immediate poſt, nec ante provinciam, ſeu provincias regni Alemaniæ ſcribuntur, ſed inter provincias Narbonenſem, Toloſanam & Auxitanenſem ex parte præ, & Compoſtellanenſem & Hiſpalenſem a parte poſt. Sed ſi ipſe voluiſſet ipſam dictam nationem Anglicanam partem eſſe nationis Alemaniæ, illas duas provincias Angliæ inter provincias linguæ Auxitanæ & Hiſpanorum minime poſuiſſet.*

Item liquet, quod non fuit legiſlator, & ſi poſuiſſet in propoſito nationem Anglicanam partem nationis Alemaniæ facere, [a] *nec limitare: quia in eadem Extravagante,* Statuimus, *quinque provincias in, de, & ſub natione Anglicana notorie exſiſtentes, videlicet* [b] *Vimachinenſem, Dublinenſem, Caſſallenſem &* [c] *Cumanenſem in Hybernia; & provinciam regni Scotiæ non inter immediate poſt, nec ante provinciam, ſeu provincias regni Alemaniæ; ſed inter provincias Strigonienſem,* [d] *Olocenſem & Gneznenſem a parte præ, & provincias Bohemiæ, Daciæ, Norvegiæ, Sueciæ, Sardiniæ, Corſicæ & Cypri poſuit a parte poſt. Si vero dicti ipſius intentionis fuiſſet, ſeu propoſiti nationem Anglicanam unam eſſe cum natione Alemaniæ,* [e] *duas provincias una cum provinciis Vaſconiæ, & aliorum locorum nationis Anglicanæ notorie exſiſtentes non diviſim cum provinciis aliarum nationum, ſed cum provinciis regni Alemaniæ poſuiſſet, prout in dicta Extravagante,* Statuimus, *clare conſtat. Nec ſequitur per dictam Extravagantem,* Vas electionis, *quod natio Anglicana de natione eſſet Alemaniæ: quia ſcribitur immediate poſt regnum Alemaniæ, ergo eſſet de natione Alemaniæ, peſſima eſt argumentatio.*

Præterea illa Extravagans, Statuimus, *ad confirmationem illorum ſic ſcribentium non facit; videlicet quod natio Anglicana unam dumtaxat habeat provinciam in concilio generali; ſed ad expreſſam reprobationem ſuorum dictorum, notorium eſt toti mundo, quod licet in, de, & ſub inclyta natione Anglicana regna fuerunt plura antiquitus, & ſunt, quodlibet per ſe longe commodius & ſolemnius, quam regnum Franciæ per ſe; attamen ſubſtantialiter, præter ducatus, terras, inſulas, ac dominia, in numero copioſo, ſunt regna octo, videlicet Angliæ, Scotiæ, Walliæ, quæ tria majorem integrant Britanniam; regnum etiam de mari,* [f] *& de Hibernia juxta Angliam quatuor regna & notabilia, videlicet Catholicomenſe, Calenſe, Mo-*

[a] Mſ. non ſecundandam, & Italiam in cauda ultimo conſcripſit.
[b] Mſ. viſitantibus.
[c] Mſ. ſolvendum & recipiendum.

[a] Mſ. & limitare.
[b] Mſ. Armachanam.
[c] Mſ. Tuamenſem.
[d] Lege, Colocenſem.
[e] Mſ. dictas provincias.
[f] Mſs. & in Hibernia.

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXI. CONCILII.

rania & [a] Mentchatelnia, velut in catalogo Chriſtianorum regum regiſtra Romana curia, una cum aliis expreſſe & ſigillatim commemorant, principatuſque [b] notabiles Joannis principis inſularum Orcadum, & aliarum numero circa ſexaginta; quæ etiam inſulæ ſunt æquales, ſeu majores dicto regno Franciæ. Dicta Extravagans, Statuimus, octo provincias in, de, & ſub natione Anglicana, ſive Britannica notorie exſiſtentes pro capitulis monachorum nigrorum celebrandis in quatuor limitat provincias: [c] in Hiberniam, Borerniam; Cantuarienſem & Eboracenſem pro alia; regnum Scotiæ pro tertia; & Burdegalenſem, pro quarta.

a MS. Mentchatenæ.
b MS. notabilis.
c MS. in Hiberniam pro una; Cantuarienſem, &c.

Ex qua Extravagante probatur clare, quod male, immo (eorum gratia ſemper ſalva) minus bene ſcribunt, ſic fundando intentionem ſcripturæ ſuæ ſuper illam Extravagantem, Statuimus, nationem Anglicanam unam habere provinciam, juxta limitationem dictæ Extravagantis, [d] vigeſimam ſextam partem dictæ obedientiæ papalis eſſe, cum in numere ſunt decem provinciæ in ea: de quibus ſunt obedientiæ nationis Anglicanæ octo ſuperius limitatæ, & de illis in temporalibus ſeptem rex Angliæ poſſidet plena pace, & in brevi Dei gratia ceteras poſſidebit. Habet etiam dicta natio Anglicana centum & decem diœceſes, ut inferius recitatur.

d MS. vigeſimam.

In quantum enim ſcribunt, quod Wallia Angliæ regi non obedit, neque prælati, & clerus illarum partium eſſe volunt de natione Anglicana, ut apparet in præſenti concilio: Salva proteſtatione præmiſſa, reſpondetur, Quod erubeſcere poſſunt tam notoriæ veritati contrarium ſcribentes: quia tota Wallia archiepiſcopo Cantuarienſi in ſuo primatu in ſpiritualibus, & ſereniſſimo regi in temporalibus obedit pacifice, & quiete, prout in partibus patet, & in hoc concilio, cum in inclyta natione Anglicana plures venerabiles doctores, & ceteri graduati, & clerici de Wallia hic exſiſtunt. Conformiter [e] enim patenter minus bene dicunt de Hibernia, quæ quatuor provincias, & ſexaginta diœceſes ſpatioſas, & amplas in ſe continet; quæ provinciæ & diœceſes de natione Anglicana indubie & notorie exſiſtere dignoſcuntur.

e MS. etiam.

In quantum enim inſuper ponunt, quod ſuffragantes de regno Scotiæ non ſunt, nec eſſe volunt de natione Anglicana, proteſtatione præmiſſa ſemper ſalva reſpondetur, quod de natione Anglicana, alias Britannica notorie ſunt, & eſſe debent: cum nullo modo negare poſſunt, quia Scotia ſit pars Britanniæ, licet non tanta, ſicut Anglia, prout notum eſt toti orbi, & etiam cum Anglicis eamdem linguam habent. Mirabile [f] enim eſt tales litteratos ſic ſcribere velle, Hiberniam, & alliam, aut etiam Scotiam de natione Anglicana non eſſe, quia regi Angliæ non obediunt. Hoc dato, & non conceſſo, nihil facit ad propoſitum, quia notorium eſt, quod nihil refert, an natio quævis uni duntaxat principi obediat, vel diverſis. Nonne in natione Hiſpanica plus ſunt regna, quæ regi Caſtellæ principali Hiſpanorum non obediunt; & tamen non ſequitur, quod de natione Hiſpanica non ſunt? Nonne provinciæ Delphinatus, Sabaudiæ, Burgundiæ, Lotharingiæ, & aliæ terræ plures, quæ nihil habent agere cum adverſario Franciæ, & tamen in natione Franciæ comitatur?

f MS. etiam.

Ad tertium [g] nempe (ſalva ſemper, & hic repetita proteſtatione prius dicta) reſpondetur, Verum eſt, quod nec juri, nec rationi conſonum eſt, aliquam comparationem facere inter regna, cum odioſa ſiat, & a principe tenebrarum primitus adinventa. In quantum vero ſic intelligunt ſcribentes [h] exemplo de ſuperioritate & nobilitate regni Franciæ ad regnum Angliæ, ſine tamen injuria, ſeu comparatione cujuſquam loquendo, at [a] ex ad. .. , ... ſcribentibus ſatisfiat, non minoris antiquitatis, auctoritatiſve, quin verius antiquioris & majoris fidei, dignitatis & honoris, ſeu ſaltem æqualis in omnibus, regalis etiam potentiæ, clerique & populi multitudinis, ac opulentia rerum, glorioſum regnum Angliæ divinis favoribus, quam dictum regnum Franciæ dignoſcitur prædotatum. A tempore vero ſecundæ ætatis mundi illa domus præcellens regalis Angliæ crevit, quæ hucuſque continuata realiter exſtitit. Domus inſuper illa regalis Angliæ inter plures ſanctos palmites, quos produxit, qui de facili narrari non poterunt, ſanctam Helenam cum ſuo filio Conſtantino Magno Imperatore nato in urbe regia Eboracenſi educere comperta eſt. Qui infidelium terras plures, ac crucem Domini de manibus infidelium ad Chriſtianorum manus & fidem reduxerunt. Glorioſiſſimus inſuper vir ille primus licentiam dedit per univerſum orbem ſuo degentibus imperio, non ſolum fieri Chriſtianos, ſed & fabricandi eccleſias: & prædia conſtituit illis tribuenda, dona immenſa contulit, & fabricam templi primæ ſedis beati Petri inſtituit: adeo quod ſedem imperialem relinqueret, & beato Petro, ſuiſque ſucceſſoribus [b] profutura concederet. Hic etiam ad deſtructionem hæreſum & ſchiſmatum primus licentiam dedit Chriſtianis generalia concilia libere congregare. Hic inſuper tantum honoravit eccleſiam, quod ipſius clericos deos appellavit. Illa domus inſuper potentiſſima regalis Angliæ ab obedientia Romanæ eccleſiæ nunquam diſceſſit, ſed ſub ea huc uſque Chriſtianiſſime militavit. In ceteris vero prærogativis & donis Dei illius domus glorioſæ ad ſpeciem deſcendendo membrana plurima non ſufficerent.

g MS. etiam.
h MS. ex adverſo.
a MS. ex adverſo.
b MS. pro ſuturo.

In quantum enim prædicti domini regnum Franciæ exaltare nituntur ad ſydera, nolentes illud regno Angliæ in aliquo comparare, propter multiplicationem provinciarum, & diœceſum ejuſdem regni Franciæ, ſcribentes undecim provincias, centum & unam diœceſes latas & ſpatioſas regnum Franciæ continere; Reſpondetur, quod in re dubia, vel incerta ii domini, ut videtur, incredibilia [*] penata dicerent, cum in re tam aperta, & nota toti mundo tam notorie a vero deviare conſtet. Conſtat enim quod regnum Franciæ duas provincias Remenſem & Senonenſem, & viginti diœceſes tantum continet, & regnum ſolum Angliæ duas provincias largiſſimas, videlicet Cantuarienſem & Eboracenſem, & viginti quinque etiam ſecundum tot diœceſes continet. In ditione autem adverſarii Franciæ ſunt circa ſexaginta diœceſes, & in ditione regis Angliæ centum & decem ſatis. Eccleſia inſuper regni Franciæ vix uno legato nato [c] a lege mortua docetur: ſed eccleſia regni Angliæ duobus legatis natis vice domini Papæ in provinciis ſibi decretis degentibus perenniter inſignitur. In regno [d] enim Franciæ quamquam adverſarii quatuor Comitatus exſiſtere affirmant, quorum quilibet major eſt regno Angliæ, cujus contrarium verum eſt; in regno tamen Angliæ præter ducatus, & baronias, plures triginta duobus comitatus ſatis ſpatioſi reperti ſunt, de quibus quatuor, aut quinque pro toto regno Franciæ, præterquam in hujuſmodi verbis ſuperfluis ad omnia nutu Dei gerenda ſufficiunt. Britannia vero prædicta tam ampla, & ſpatioſa eſt, quod ipſius ſpatium a parte ſeptentrionali uſque ad partes meridianas ejuſdem etiam directe tendendo ad octingenta milliaria, quæ quadraginta dietas legales continent, ſe extendit, dubium non exſiſtit: & ſic non regnum Franciæ, ut communiter dicitur. In regno [e] enim Angliæ, præter cathedrales & collegiatas eccleſias, monaſteria & prioratus, hoſpitalia, xenodochia & alia pia loca in numero copioſa, ſunt eccleſiæ parochiales honorabiles multum numero

c MS. a lama docetur.
d MS. etiam.
Ita etiam mſ.
e MS. etiam.

ANNO CHRISTI 1417. SESS. XXXI. CONCILII.

ultra quinquaginta duorum millium dotata inſigniter.

Unde ergo proceſſit hæc opinio dicere illud gratioſum regnum Angliæ Franciæ regno non poſſe comparari? Si enim diligenter attenderent ſic ſcribentes conſideranda in omnibus, potius facerent de regno Angliæ plura regna reſpectu Franciæ, & de natione Anglicana plures nationes reſpectu nationis Gallicanæ: ſalvo tamen in omnibus honore illius inclytæ nationis Gallicanæ.

In ſcripturis inſuper, & aliis documentis pluribus reperitur, quod ſeptem ſunt eccleſiæ Chriſtianitatis principales; quarum prima eſt Romana eccleſia, ſecunda Conſtantinopolis, tertia Gallicana, quarta Anglicana, quinta Hiſpanica, ſexta Pannonica, & ſeptima Germanica. Certiſſimum enim eſt, quod ſi ad honorem eccleſiæ Anglicanæ, & dignitatis Pontificalis [a] *tendent, tot diœceſes, & provincias limitare & erigere, prout in Francia, & in nonnullis certis partibus per ipſos deſcriptis eriguntur, & ipſas conformiter dotare, prout dotantur provinciæ, epiſcopatus, & diœceſes partium prædictarum, circumſtantiis omnibus penſatis, regnum Franciæ incomparabiliter non poſſet tot provincias, & diœceſes erigere, decenterque fovere, ſicut regnum per ſe poterit Anglicanum. In quo regno, præter & citra Hiberniam & Scotiam, principatus & inſulas plures* [b] *quadraginta, & ultra nationem Anglicanam pertinentes, ſunt parochiales eccleſiæ, ut prædicitur, numero* [c] *. . . . . . . de quibus ad minus mille epiſcopatus omni comparatione & conſideratione habita, adeo magni boni, & fertiles & honorifici erigi poterunt, æquales ſeu majores, quam in regno Franciæ communiter erecti ſunt.*

[a] Mſ. tenderent.
[b] Mſ. ſexaginta, & ultra, ad nationem, &c.
[c] Mſ. ultra quinquaginta duorum millium. De, &c.

Item, quantum vero nimis exaltare regnum Franciæ nituntur ſuper regnum Angliæ dicendo, quod attentis nobilitate & excellentia regni Franciæ, & diuturnitate temporis, a quo recepit fidem Chriſti; Reſpondetur primo & quando regnum Franciæ, & qualiter in regno Angliæ fides Chriſti continue ſtetit hucuſque: quamquam temporum intervallis infidelium ſævientium grandinoſa tempeſtas ipſum regnum ſic impleverit, quod fidem Chriſti ibidem pro parte extinguere conata eſt, non utique ſic ſcripſiſſent. Statim enim cum poſt paſſionem, Joſeph ab Arimathia nobilis decurio, qui Chriſtum de cruce depoſuit, cum duodecim ſociis vineam Domini de mane colendam, Angliam videlicet ingreſſus eſt, & populos ad fidem convertit. Quibus rex duodecim hidas terræ [d] *in diœceſi Bachonenſi pro victu aſſignavit; qui in monaſterio Blaſconienſi Bachonienſis diœceſis, ut ſcribitur, tumulantur. Super quibus duodecim hidis prædictis dictum monaſterium antiquitus dotatum dignoſcitur. Sed regnum Franciæ tempore ſancti Dionyſii, & ejus miniſterio fidem Chriſti recepit. Regnum inſuper Angliæ (laudetur Altiſſimus) ab obedientia Romanæ eccleſiæ numquam diſceſſit, nec tunicam Domini inconſutilem ſcindere, nec umquam Romani Pontificis illudere obedientiam conatum eſt.*

[d] Mſ. & diœceſi v Bathoniensem.

[e] *Satis enim conſtat ſanctum Albertum magnum, & Bartholomæum de proprietatibus rerum, quod toto mundo in tres partes diviſo, videlicet Aſiam, Africam & Europam, Europa in quatuor dividitur regna. Primum videlicet Romanum, ſecundum Conſtantinopolitanum, tertium regnum Hiberniæ, quod jam tranſlatum eſt in Anglicos, & quartum regnum Hiſpaniæ. Ex quo patet quod rex Angliæ, & regnum ſuum ſunt de eminentioribus, antiquioribus regibus & regnis totius Europæ: quam prærogativam regnum Franciæ non fertur obtinere. Unde ergo proceſſit hæc inæqualitas regni Franciæ ad regnum Angliæ comparari? Unde audent domini ſic ſcribentes ſcribere regnum Franciæ ſex, & plures quotas portiones facere ad regnum Angliæ? Æſtimatur enim, quod ſicuti nonnulli eiſdem faventes pro ſingulari gloria in mappa-mundi civitatem Pariſienſem plus occupare de loco, quam totum regnum Angliæ, ſicut videtur, præſumere vellent ſcribentes inæqualitatem inter regna prædicta in terra continentia, & certis qualitatibus, cujus contrarium verum eſt, ut ſupra dictum eſt.*

[e] Mſ. Satis etiam conſtat ſecundum Albertum, &c.

Ad hoc [a] *enim quod ſcribere non verentur, quod nec juri, nec rationi conſonum eſt,* [b] *nationem Gallicanam generaliter ſumptam nationi Anglicanæ, attentis per ipſos pluribus ſæpius recitatis; Dicimus (ſalva proteſtatione præmiſſa) non modicum mirandum, quod ii nationem inclytam ſic abhorrent Anglicanam, nolentes Gallicæ comparari. Nonne has duas nationes æquiparant jura, rationes, & ſcripta plura? Omnia enim neceſſaria ad eſſe nationis auctorizabilis quartam aut quintam partem obedientiæ papalis, ſicut natio Anglicana, ſive ſumatur natio ut gens ſecundum cognationem &* [c] *collationem ab alia diſtincta, ſive ſecundum diverſitatem linguarum, quæ maximam & veriſſimam probant nationem, & ipſius eſſentiam, jure divino pariter & humano, ut infra dicetur; ſive etiam ſumatur natio pro provincia æquali, etiam nationi Gallicanæ, ſicut ſumi deberet. una eſt de quatuor, ſive de quinque nationibus, ex quibus obedientia papalis exſiſtit, natio inclyta Anglicana, alias Britannica; & tanti vigoris, & auctoritatis eſt (abſque tamen comparatione, vel injuria cujuſquam loquendo) ſicut natio inclyta Gallicana. In jure enim provinciæ, id eſt, natio Anglicana, provinciæ, id eſt, nationi Franciæ, ſive Gallicanæ comparatur. Ordinatur enim in jure, quod in Romana curia, Pariſienſi, Oxonienſi,* [d] *Pannonienſi & Salmanticenſi ſtudiis ſcholæ erunt ſub tribus generibus linguarum. Ubi dicit Gloſſa, quod ordo iſte aſcriptus in textu procedit non ordine ſtudiorum, ſed ex gratificatione provinciarum, id eſt, nationum,* [e] *ſecundum Jac. & alios. Ex quibus textu & Gloſſa, & aliis liquet, quod Italia ponitur pro una provincia, id eſt, natione: Francia pro alia,* [f] *& cetera pro alia: & regnum Hiſpaniæ pro alia. Ex qua gratificatione & ordine concilii generalis, Anglicana, alias Britannica pro unica, id eſt, natione, fuit ſemper, &* [g] *ab aliquo debitum & approbatum, & continuatum exſiſtit. Conformiter ſcribit* [h] *Cadonnenſis epiſcopus Caroli regis Francorum, in tractatu ſuo de ſedando ſchiſmate, parte ſeptima, ſic dicens:* Jam claret læta Chriſti hereditas; plurimos fideles filios habet per Italiam, Alemaniam, Franciam, Angliam, & Hiſpaniam, & breviter in omnem terram unitas cognoſcitur. *Ex quo patet quod obedientia Romanæ eccleſiæ in iis quinque provinciis, id eſt, nationibus exſiſtere dignoſcitur. Item ſanctus Bernardus* [i] *in epiſtola cap. 2. Hildeberto Turonenſi archiepiſcopo ſcribit, circa medium dicens:* Numquid non omnes principes cognoverunt, quod ipſe verus eſt Dei electus Francorum, Anglorum, & Hiſpanorum? *Quarum nationum ordinem poſitio & pariſicatio eſſentiam illarum quarumlibet præſuppomit: quia rerum non exſiſtentium ordo dari nequit: & non entis non ſunt ſpecies, neque differentia, ſed entis dumtaxat. Ubi enim natio Anglicana habet pro majori parte unam linguam vulgariter intelligibilem, in toto ſaltem vel in parte* [k] *nationem omnem per circuitum; natio tamen Anglicana, alias Britannica, in, de, & ſub ſe quinque linguas habet, videlicet nationes, quarum una aliam non intelligit, videlicet Anglicanam, quam Angli & Scoti conformem habent, Wallicanam & Hybernicam, Vaſconicam &* [l] *Corimbricam: & ſic cum omni jure repræſen-*

[a] Mſ. etiam.
[b] Mſ. æquiparare nationi.
[c] Mſ. collectionem.
[d] Mſ. Bononienſi.
[e] Mſ. ſecundum Joannem Andreæ, & alios.
[f] Mſ. Anglia, &c. pro alia.
[g] Mſ. ab antiquo.
[h] Mſ. Condomienſis epiſcopus Caroli regis, &c. Hujus nomen eſt Bernardus Alemandus, in illo mſ. tractatu.
[i] Lege, in epiſt. 124.
[k] Mſ. nationes.
[l] Mſ. Cornubicam.

Digitized by Google

Anno Christi 1417. Sess. XXXI. Concilii.

præſentare poteſt tot nationes, quot linguas diſtinctas habet. Fortiſſimo[a] enim jure unam nationem principalem, quartam aut quintam partem obedientiæ papalis in concilio generali & aliis locis repræſentare debet: præſertim cum æqualitatem habeat in quantitate & qualitate, tam in terrarum amplitudine, regnis, ducatibus, comitatibus, baroniis, & aliis dominiis temporalibus, quam etiam cathedralium, monaſteriorum, collegiatarum, & eccleſiarum parochialium excellentia, & multitudine, & aliis, in ſe ipſa natio Anglicana, alias Britannica, abſque injuria loquendo, ſicut habet per ſe natio Gallicana.

Præterea in, de, & ſub natione Anglicana, alias Britannica, ſunt octo provinciæ, & centum & decem diœceſes, ſive eccleſiæ cathedrales, & ultra, & in tota natione Gallicana ſunt vix centum & decem. Comparatione igitur habita de provinciis ad provincias, de diœceſibus ad diœceſes unius nationis, & alterius, liquebit ſatis quod provinciæ & diœceſes cum monaſteriis, & cathedralibus eccleſiis, & parochialibus, nationis Anglicanæ & Britannicæ, provincias & diœceſes nationis Gallicanæ, etſi ſecundum tot non excedant, ſalva tamen comparatione, merito adæquantur.

Prætermittendum non eſt advertere quomodo ad inæqualitatem nationum laborant ii ſcribentes, qui cum natione Anglicana, alias Britannica, & Germanica ſimul conjunctis, æqualem ſcribunt, & concludunt nationem Gallicanam vocem & auctoritatem in conciliis generalibus habere. Quæ duæ nationes Anglicana & Germanica dimidiam partem obedientiæ papalis continent in effectu. In quantum etiam nituntur ii ſcribentes nationem Anglicanam, alias Britannicam, [b] propter ſui exiguitatem, a fortiori ratione inducant nationem Gallicanam propter ſui exiguitatem minime [c] poſſe nationi Italicæ comparari: [d] cum natio habeat in ſe ſecundum tot ſolum centum triginta quinque diœceſes, & natio Italica trecentas & tredecim diœceſes. Ex quo patet quod potius natio Gallicana per Italicam, [e] quam Anglicana, in concilio generali privari debeat voce ſua.

In quantum [f] enim ii ſcribentes niſi ſunt totam obedientiam papalem in quatuor partes ſive nationes dividere principales: non utique in iis quatuor, quas ipſi intendunt, videlicet Italicam, Gallicanam, Hiſpanicam & Germanicam, dividi deberet: ſed ſicut ſecundum Albertum magnum Europa dividitur in quatuor partes, ſive regna principalia, ut ſuperius dicitur; ſic oportet totam obedientiam papalem, quæ in Europa continetur, in quatuor plagas ſive nationes dividi principales: videlicet in Orientalem eccleſiam, Occidentalem, Aquilonarem, & Meridionalem. Orientalis vero plaga, ſive eccleſia Chriſtianitatis obedientiæ papalis in Europa eſt Hungaria, Bohemia, Polonia & Alemania. Occidentalis etiam pars, ſive eccleſia eſt Francia, ſive Hiſpania; Aquilonaris, ſive ſeptentrionalis pars ſive eccleſia totius Europæ eſt Anglia, Wallia, Scotia & Hybernia cum earum inſulis, Dacia, Suecia, Norvegia: Meridionalis eſt Italia, & ſi qui Græci ſunt de obedientia noſtra, puta Cyprii, & Cretenſes in Candia. Sicuti enim dividendo obedientiam papalem prout magis naturale eſt, Anglia in, de, nec ſub natione Alemaniæ eſt. [g] In iis enim quatuor partes ſive nationes ſecundum quid permanens & interminabile ditio nationum permanet, [h] ſuper eadem etiam in conciliis futuris perpetuo: & ita convenientius eſt obedientiam papalem per has quatuor partes dividi, quam ſecundum idiomata, quæ plura ſunt quam quatuor; ſive regna, vel dominia, quæ plura ſunt quam quatuor; vel ſecundum quid aliud mutabile ſecundum excellentiam regnorum in divitiis & potentia, quæ augeri poſſunt, vel ſecundum diverſas conſtellationes & politias diminui totaliter vel extingui. Quia enim denominatio nationum a certis regnis eſt odioſa aliis regnis, quia præjudicialis & ambitioſa, ut puta, quod illi debeant denominari a Francis, ſeu Gallicis, qui nec Franci, nec Gallici ſunt, neque ſub illis exſiſtunt, & ſic de aliis nationibus. Ideoque ad hæc odioſa removendum non eſt aliquid tam debite, ſicut diviſio iſta per quatuor plagas Europæ. Itaque ſi denominaretur natio ſive eccleſia Occidentalis obedientiæ papalis, tunc ſine præjudicio alicujus regni, terræ, vel dominii, [e] eſt diviſio permanens ſemper eadem, immutabilis, & tam neceſſaria, quod Gallici & Hiſpanici ſunt inevitabiliter Occidentales, ſive repræſentantes eccleſiam Occidentalem in Europa, nec poſſunt eſſe alibi quam ibi. Conformiter Anglici, Wallici, Hybernici cum inſulis, & Scoti, Daci, Sueci & Norwegi neceſſario ſunt Aquilonares, & eccleſiam Aquilonarem repræſentantes totius Europæ. Hungari, Bohemi, Poloni & Alemani Orientales, & Orientalem eccleſiam repræſentantes. Italici, Cyprii, & Cretenſes meridionales ſunt, & eccleſiam meridionalem repræſentantes in Europa. Hæc enim diviſio ſecundum quatuor plagas terræ videtur olim ſervata fuiſſe in conciliis prioribus, & aliis locis, prout in multis paſſibus ſcriptura fit mentio de eccleſia Orientali & Occidentali: & qua ratione admittuntur illæ denominationes, eadem ratione & iſtæ denominationes, videlicet eccleſia Aquilonaris & Meridionalis. & ſic per iſtam congruentem omni jure permanentem naturalem & invariabilem diviſionem nationum ſecundum quatuor plagas terræ Europæ, ſive quatuor eccleſias principales ejuſdem, naturaliter, inevitabiliter, neceſſario & immutabiliter fuit, eſt, & erit natio Anglicana, alias Britannica, ſive Aquilonaris præfata quarta pars, & una de quatuor nationibus principalibus obedientiæ papalis in Europa.

Ad hoc vero quod Joannes Campani in provocatione ſive appellatione prætenſa & frivola inſeruit inter cetera, quod aliqui domini Anglici niſi ſunt ab auctoritate in concilio repellere viginti duos reverendiſſimos in Chriſto patres & dominos S. R. E. cardinales, & ſeipſos, qui non fuerunt, nec ſunt tot, nec dignitate, nec numero, conſtituere quartam partem, aut quintam concilii generalis. Ex quibus per ipſum Joannem recitatis apparet manifeſte, quod tam pauci in numero regni Angliæ, videlicet viginti quatuor perſonæ, conſtituerunt ſibi nationem unam, quam vocarunt & vocari fecerunt & faciunt nationem Angliæ, &c. Reſpondetur quod duo directe veritati contraria ſcribit iſte Joannes. Quantum ad primum veriſſimum eſt, quod numquam fuit, eſt, nec erit intentionis aliquorum dominorum de natione Anglicana, reverendiſſimos dominos cardinales ab auctoritate de jure eis competente in concilio, vel alibi repellere: ſed eos cum omni reverentia, eo honore tractare, ſicut hactenus factum eſt. Videtur tamen quod domini cardinales ſuis vocibus dumtaxat dandis in nationibus ſuis, quarum ſunt ſuppoſita, merito debeant contentari. Quantum ad ſecundum, ſicut jus collegii, vel univerſitatis in una perſona, vel duabus perſonis reſidere noſcitur; ſic in una, vel duabus perſonis jus integræ nationis in concilio generali remanere poterit & debebit, quod non ſolum ſeipſos, ſed alias innumerabiles perſonas repræſentant. Et quatenus propter nimiam locorum diſtantiam, viarumque diſcrimina, natio Anglicana ſicut aliæ nationes, quæ in proximis ſunt, reſpectu ad illam, in tanta copia perſonarum ad concilium generale venire de facili non poterunt: in hoc tamen concilio præſentes fuerunt & ſunt de natione inclyta Anglicana (lau-

[a] Mſ. itaque.
[b] Mſ. propter ſui exiguitatem impugnate; a fortiori, &c.
[c] Mſ. poſſe.
[d] Mſ. cum natio Gallicana habet, &c.
[e] Mſ. quam Anglicana per Gallicam in concilio, &c.
[f] Mſ. etiam.
[g] Mſ. in his.
[h] Mſ. ſuper eadem eccleſia.
[e] Mſ. eſt hæc diviſio.

detur Altiſſimus) decem epiſcopi, duo electi, duo protonotarii, ſeptem abbates, & unus prior ſolemnis eccleſiæ cathedralis, in theologia ſexdecim magiſtri, in jure canonico & civili undecim doctores, in theologia artibus & utroque jure alii graduati viginti quinque, & citra. Et præter iſtos ſunt eccleſiaſticæ perſonæ, procuratores prælatorum, & capellaniarum eccleſiarum cathedralium nationis prædictæ ſexaginta, & ultra, & alii inferiores litterati ultra numerum centum.

Ex quibus & aliis patet evidenter, quod ſupplicatio & requiſitio dictorum ambaſſiatorum & oratorum regis Franciæ tria membra disjunctim continentes ſuperius recitata, tanquam frivola, fruſtratoria, minus vera, ac unionis univerſalis eccleſiæ turbativa de medio tollenda ſunt. Primo, quia natio Anglicana, adveniente natione Hiſpanica, ceſſare non debet; cum non ſit pars Alemaniæ, ut ſuperius dicitur, nec dicta natio Anglicana hucuſque diviſa fuit a natione Alemaniæ, quia nunquam una natio fuerunt. Nam ſicut privatio habitum, ſic omnis diviſio unitatem primam in talibus præſuppoſuit; nec permiſſum fuit ex certa cauſa diſſimulative, ut prætendunt ſic ſcribentes, quod natio Anglicana eſſet natio uſque ad adventum Hiſpanorum, ſaltem permiſſione alicujus nationis, quia par in parem non habet imperium, nec major in majorem; ſed eadem permiſſione divina, qua aliæ permittuntur fieri & eſſe nationes, permiſſum fuit, ut eſſet natio Anglicana, ſicut & alia natio quæcumque exiſtens in concilio: nec ideo fient diſtinctiones nationum prout iſti requirunt, cum ſic via ad ſchiſmatis nutrimentum: nec concedenda eſt requiſitio tertia, videlicet quod redeatur ad jus commune & antiquum, videlicet ad ſcrutinium ſecundum numerum, & capita prælatorum. Ad quod ª dicendum ad effectum, ut a ſapientibus principaliter laborant. Nam conſiderata mente jurium antiquorum, utilitateque hominum, & temporis præſentis, quibus jura conveniunt, & ſecundum eorum varietates, variare debent & jura, exemplo Dei, qui nonnulla, quæ edidit in veteri teſtamento, mutavit in novo: melius, utilius & rationabilius eſt concilia generalia per nationes, quam per ſcrutinium dirigi. Generalia enim concilia diverſis modis, ut legitur, celebrata fuere, nunc uno, nunc alio. In quibuſdam vero conciliis proceſſum licet fuerit per votorum ſcrutinium, attento quod jura erant juſta, rationabilia, communia & poſſibilia omnibus: his diebus præſertim rationabile non videtur, quod numeroſitas unius plagæ prælatorum ad modiciſſimas diœceſes & titulos, ut alios ſuperaret in conciliis, aſſumptorum, omnes mundi partes diverſos modos vivendi & uſus habentes, reducerent in conciliis ſuæ voluntati. Cujus rei, & aliorum ᵇ concilium obſervantium ſchiſma, prout fertur, Græcorum cauſavit, eccleſiamque Dei ad ſtatum flebilem in quo reſidet, jam deduxit. Ex quibus legis diffinitio deſtructa foret, & obſervantia politiæ. Nihil enim tam firmum eſt, quam quod omnium conſenſu ſtatutum eſt. Aliter leges condere, eſt fructus in arbore privata radicibus reperire; quia leges inſtituuntur, cum promulgantur: ſed firmantur, cum conſenſu approbantur utentium. Omnia ſuis debent concurrere temporibus; quia jura ex cauſa, loco, tempore & perſona conſideranda ſunt. Quorum modi quando medullitus non indagantur, in erroris labyrinthum nonnulli intricando impinguntur; cum ante judicant, quam intelligunt; ante inculpant, quam iterato lecta perquirunt. Ait enim Hieronymus : Neceſſe eſt ut juxta diverſitates locorum, temporum, & hominum, quibus ſcripta ſunt, ᶜ diverſa argumenta, & origines habeant. *Joannes enim evangeliſta in Apocalypſi ſua ſeptem ſcribens eccleſiis, in unaquaque earum vel ſpecialia reprehendit, vel virtutes probat. Ita Doctor egregius gentium per ſingulas eccleſias vulneribus medetur illatis, nec inſtar imperiti medici uno collyrio oculos omnium vult ſanare. Nam ſic in eccleſia agendum eſt, ut mederi poſſit hoc tempore vulneribus illatis. Procedere ergo per nationes juxta decretum & uſum concilii magis appropriatur, & videtur via Spiritus ſancti, quam procedere per ſcrutinium; quæ via ſcrutinii magis eſt intricabilis, periculoſa & anfractibus involuta. Legitur in libro Numerorum, quod quando Dominus præcepit Moyſi, ut mitteret viros de ſingulis tribubus ad conſiderandum terram Chanaan, quam Dominus daturus fuerat illis; ille de unaquaque tribu unum tantum miſit ad conſiderandum terram illam; non obſtante quod plura capita erant in una tribu, quam in alia.*

ª Mſ. deducendum ad effectum, ut a ſa[illegible] [illegible] creditur, principaliter, &c.

ᵇ Mſ. conſiliorum obſervantium, ſchiſma, &c.

ᶜ Mſ. diverſas cauſas, argumenta, &c.

Item jure canonico in præſentatione plurium patronorum, quæ electio nominatur, voces dabuntur per ſtirpes, & non per capita, licet plures fuerint de una ſtirpe, quam de alia. Item jure civili ſucceſſio ex inæqualibus partibus æqualiter tranſit in heredes. Item ſtatutis & uſibus ª univerſitatum. . . . . . . & civitatum, in arduis decidendis conſideratur numerus facultatum, ſive artium; & non perſonarum numerus earumdem. Sic conformiter nationes in concilio æqualiter conſiderandæ, & æquale jus habet quælibet natio, licet plura ſint ſuppoſita in una, quam in alia, cum non ſeipſos tantum, ſed alios innumerabiles repræſentent, prout ſuperius eſt deductum.

ª Mſ. univerſitatum quamplurium & civitatum.

Ex præmiſſis igitur, & aliis quampluribus ſcripturis authenticis, clare conſtat, & conſtare poterit luculenter, quod natio inclyta Anglicana, alias Britannica, tam ratione pluralitatis ſedium epiſcopalium, eccleſiarumque collegiatarum & parochialium, necnon monaſteriorum, prioratuum, & aliorum piorum locorum, quam etiam præeminentiæ, dignitatis, honoris, & amplitudinis regnorum, & aliorum dominiorum, multitudiniſque numeroſæ cleri, & populi exiſtentium in eadem, merito repræſentare debeat, & habere in concilio generali tantæ auctoritatis vocem, ſicut quælibet alia natio: hujuſque auctoritatis vocem in quibuſdam conciliis præteritis, in quibus intererat, repræſentavit, prout de jure repræſentare & habere debuerit, atque debit, ſive per nationem, ſive alio modo proceſſum fuerit in eiſdem. ſicut etiam repræſentavit, & habuit, repræſentat & habet in hoc ſacro concilio Conſtantienſi, & ſingulis actis, ſive gerendis in eodem, ac aliis generalibus futuris conciliis per Dei gratiam repræſentare, & habere intendit; non obſtantibus quibuſcumque proteſtationibus, provocationibus, & appellationibus frivolis & ineptis per ambaſſiatores, & procuratores ſe dicentes adverſarios Franciæ, factis, & interpoſitis. Propter quod omnes & ſinguli proteſtantes, provocantes, & appellantes etiam in impedimentum concilii, ac eorum adhærentes, & fautores, tamquam turbatores ſanctæ unionis ſanctæ matris eccleſiæ, juxta præſentis concilii conſtitutiones & decreta, ac alias legitimas ſanctiones, omnino puniri debeant, & maxime in exemplum aliorum: cum ordinem procedendi in concilio generali datum & obſervatum de conſenſu in eodem exiſtentium tacito, vel expreſſo, nullus in mundo princeps, ª qui interrumpere poterit, vel mutare, abſque nota perturbationis, & impeditionis ſanctæ ſynodi, ac geſtorum, & gerendorum in eadem: cum in hoc caſu princeps quiſquam nullum omnino habeat aut prætendere poterit quomodolibet intereſſe.

Et quia pro unione in eccleſia Dei, ipſo favente, facienda, extirpatione hæreſum, & errorum, necnon

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXII. CONCILII.

reformatione eccleſiæ in capite, & in membris per dictum illuſtriſſimum dominum noſtrum regem, & eccleſiam Anglicanam, alias Britannicam, ſolummodo, & non pro aliis miſſi ſumus; proteſtamur, & ex ſuperabundanti palam & publice in his ſcriptis, quod propter provocationem, & appellationem, ſeu proteſtationes adverſariorum, quas notorie inanes & frivolas manifeſte reputamus, ac aliqua per dicta, vel dicenda, poſita vel proponenda de uni ſuper ſtatu nationis Anglicanæ, alias Britannicæ, ſeu ejus jure, quod conciliis generalibus habere debet ex juris poſſeſſione, vel quaſi, quæ omnia, & ſingula penes nos indubitata habemus, judicium cum quoquam, & præſertim cum præfatis ambaſſiatoribus principalis adverſarii Franciæ, qui nullum in hac parte intereſſe habet, vel de jure habere poteſt, nullo modo ſubire intendimus, nec ſuper iis tamquam notoriis, & manifeſtis aliqualiter diſceptare. Proteſtamur inſuper de addendo, diminuendo, declarando, mutando, corrigendo, interpretando, & emendando in omnibus & ſingulis præmiſſis, prout opus fuerit, locis & temporibus opportunis.

SESSIO XXXII.

Ex primo editione.

ANno & indictione quibus ſupra, die vero Jovis prima menſis Aprilis, Conſtantiæ in eccleſia majori in loco ſeſſionis ſolito prælatis exſiſtentibus in pluvialibus & cum mitris, fuit generalis hujus ſanctæ ſynodi Conſtantienſis ſeſſio celebrata: pro cujus introitu reverendiſſimus pater dominus Joannes patriarcha Antiochenus Miſſam de beata Virgine celebravit. Reverendiſſimus vero pater dominus epiſcopus Oſtienſis, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis & vicecancellarius, indutus pontificalibus, hujuſmodi ſeſſioni præſedit. Ac demum litaniis & orationibus conſuetis cum debita ſolemnitate completis, inſtantibus promotoribus concilii, fuit accuſata contumacia Patri de Luna per dominum Ardecinum advocatum. Et juxta petitionem ipſius dictus dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis hujuſmodi ſeſſioni præſidens, nomine concilii deputavit reverendiſſimos patres dominos Odonem de Columna, & Lucidum de Comitibus, diaconos cardinales tunc in ordine cardinalium poſtremos, reverendoſque patres Feltrenſem & Merſburgenſem epiſcopos: quibus dedit in mandatis, ut ipſi una cum protonotariis & notariis atque ſcribis hujus cauſæ, cum curſore ſedis Apoſtolicæ, dictum Petrum de Luna ad valvas eccleſiæ juxta mores antiquos vocarent, & ipſi ſynodo vocationem referrent. Qui quidem domini deputati, una cum Jacobo Rhodini & Thoma Polton protonotariis Apoſtolicæ ſedis & hujuſmodi cauſæ notariis, ac Franciſco de Mediolano Apoſtolicæ ſedis curſore, locum ſeſſionis exeuntes, acceſſerunt ad valvas ejuſdem eccleſiæ. Et præfatus Franciſcus curſor ipſum Petrum de Luna alta voce vocavit ſub his verbis: » Eſtne hic dominus Petrus de Luna, Benedictus » decimuſtertius in ſua obedientia nuncupatus, vel ali- » quis pro eo qui compareat, reſponſurus coram ſacro » concilio in cauſa ſchiſmatis & hæreſis contra ipſum » mota? Cumque nec ipſe, nec aliquis pro eo comparuiſſet, aut reſponſum dediſſet, dicta vocatione trina vice facta, ipſius ſynodi promotores, & una cum eis Benedictus [a] de Guildelotis de Peruſio, cameræ Apoſtolicæ clericus, nomine hujus ſanctæ ſynodi ſuper hujuſmodi vocatione & non comparitione, & non reſponſione, petierunt inſtrumentum & inſtrumenta.

[a] *Mſ. de Guidelottis.*

Quibus ſic peractis, cardinalis de Columna unus ex deputatis præmiſſis, commiſſionem eis factam a dicto concilio adimpleviſſe, dictumque Petrum de Luna modo præmiſſo per curſorem trina vice vocaſſe, nec ipſum Petrum, vel aliquem pro eo ibidem comparuiſſe, aut reſponſum dediſſe, dictæ ſanctæ ſynodo retulit: & deinde Franciſcus de Mediolano curſor præfatus de præmiſſa vocatione fecit relationem. His ſic peractis, dominus Ardecinus advocatus prædictus vocationem & relationem hujuſmodi petiit inter acta hujuſmodi cauſæ regiſtrari. Et deinceps reproducta bulla citationis, alias contra ipſum Petrum de Luna decreta & exſecuta; dominus Bernardus de Planchea, unus de exſecutoribus dictæ citationis per concilium deputatis, de his quæ circa ſæpe dictæ citationis exſecutionem feciſſet, fecit relationem; dicens in effectu, quod ab ipſo concilio receperant ipſe & collegæ ſui in mandatis, ut Petrum de Luna Benedictum decimumtertium in ſua obedientia nuncupatum citarent juxta formam & tenorem litterarum citatoriarum. Quas quidem litteras citatorias jam de novo factas, & in ſcriptis reproduxit: adjungens, quod nuper vigore illarum litterarum ipſe & egregius vir Lambertus de Stipite ſuus collega ad caſtrum Paniſcolæ Dertuſenſis diœceſis acceſſerunt, & eumdem dominum Benedictum decimumtertium, a ſibi obedientibus ſic nominatum, perſonaliter apprehenſum, præſentibus pluribus ſuis cardinalibus & aliis prælatis, clericis, ac hominum multitudine copioſa, ſecundum formam & tenorem litterarum citatoriarum ad perſonam ſuam citarunt, eaſdem de verbo ad verbum in ſua præſentia legerunt, ipſaſque & contenta in eiſdem exſecutioni demandarunt, prout in quodam exſecutionis inſtrumento publico etiam die relationis alias per eum & ſuos collegas factæ exhibito, dixit plenius contineri: quod inſtrumentum iterum facto reproduxit, & de poſt publice idem exſecutionis inſtrumentum fuit lectum, & ſufficienter per teſtes recognitum. Quæ omnia præmiſſa dominus Ardecinus advocatus petiit inter acta regiſtrari, & præfati Petri de Luna ſic (ut præmittitur) citati contumaciam accuſavit. Ipſumque, quoniam nec in primo termino, qui erat octava die Martii, nec etiam in præſenti termino comparuit, contumacem reputari, & in cauſa hujuſmodi ad ulteriora procedi per ipſam ſynodum, inſtantiſſime poſtulavit. Iſtis ſucceſſive (ut præmittitur) factis, reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis hujuſmodi ſeſſionis præſidens fecit legi quoddam decretum per reverendum patrem dominum Stephanum epiſcopum Dolenſem tenoris ſequentis:

Hæc ſacroſancta ſynodus, auditis & conſideratis relatis, propoſitis, productis & petitis, præfatum Benedictum ſic in ſua obedientia nuncupatum, legitime citatum, vocatum & exſpectatum, non comparentem, & qui in octava Martii, ad quam etiam citatus extiterat, non comparuit, pronunciat, reputat & declarat contumacem; decernitque in ejus contumaciam, ejus abſentia Dei repleta præſentia non obſtante, fore in cauſa hujuſmodi ulterius etiam uſque ad definitivam ſententiam incluſive procedendum. Volens autem in eadem cauſa mature & cum ſumma gravitate procedere, committit dilectiſſimis eccleſiæ filiis Guillelmo tituli ſancti Marci presbytero, & Franciſco tituli ſanctorum Coſmæ & Damiani, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, atque Joanni electo patriarchæ Conſtantinopolitano; necnon venerabilibus fratribus Roberto Sareſburienſi, Joanni Lichfeldenſi, & Stephano Dolenſi, epiſcopis, ac dilectis eccleſiæ filiis Guillermo Pulcrinepotis, Franciæ; Joanni de [a] Podemitis, Generali ordinis Præ-

[a] *Mſ. Podomeu.*

dicatorum, in obedientia Petri de Luna, Benedicti decimitertii nuncupati in ſua obedientia, magiſtris in ſacra pagina; Michaëli de Navers utriuſque juris, Arragonum; & Joanni de Ledena, legum, Navarræ regum illuſtrium oratoribus; Jacobo electo Parmenſi, Hermanno de Dwerk, ſedis Apoſtolicæ protonotario, Roberto abbati Cluniacenſi, Nicolao Wordis utriuſque juris, Petro Nardi, Henrico Fleckel, decretorum, ſedis Apoſtolicæ capellanis, & auditoribus cauſarum palatii Apoſtolici, & Joanni Wellis, decretorum doctoribus; quatenus ipſi vel eorum major pars examinent articulos, quos offerri contigerit, coram dicta ſynodo, vel coram dictis commiſſariis; & eis examinatis, ſuper illis qui ipſis vel eorum majori parti admittendi videbuntur, de quorum articulorum receptione & eorumdem admiſſione præfata ſynodus dictis commiſſariis, vel eorum majori parti, plenam confert & committit poteſtatem. Ipſi autem duo ex eis ad minus ſuper articulis prædictis, & aliis offerendis, & eorum veritate & notorietate teſtes & alia probationum genera recipiant, jurarique faciant, & examinent diligenter: ita quod occupantium conditio melior non exſiſtat, neque per aliquorum inchoationem aliorum derogetur poteſtati: ſed duobus aut pluribus negotium hujuſmodi examinationis & receptionis teſtium inchoantibus, ceteri & quilibet duo, ſive bini ex illis, etiam ſcorſum & ſeparatim, ac eodem vel diverſis temporibus teſtes & alia probationum genera etiam ſuper articulis & aliis inchoatis recipere, examinare, ac mandatum hujuſmodi valeant exſequi; teſtiumque atteſtationes & probationes alias, vel eorum effectum eidem ſacræ ſynodo fideliter referant: ut exinde eadem ſancta ſynodus ſuper præmiſſis procedat, decernat & judicet, prout ſecundum Deum, juſtitiam & æquitatem, fuerit faciendum.

Mandat inſuper & committit eadem ſancta ſynodus præfatis commiſſariis, & duobus, ut præmittitur, ex illis, quatenus ad dies, horas & loca opportuna eumdem Benedictum, ſicut præmittitur, nominatum, citent & citari faciant peremptorie publice coram ipſis in locis prædictis, ad videndum etiam recipi, produci, jurare teſtes & alia probationum genera in cauſa hujuſmodi, quatenus opus erit, cum poteſtate citandi & cogendi teſtes præfatos quoſcumque, ſi qui forſan a dicta depoſitione ſe ſubtraxerint.

Proteſtatur etiam eadem ſancta ſynodus, quod per quoſcumque actus, ordinem ſeu terminos judiciarios ſervatos vel ſervandos in hac cauſa, formæ proceſſus, quæ de jure ſervanda eſt, aut ſervari ſufficit in notariis, renuntiare non intendit, neque ad ſervandum judiciarium ordinem ſe obſervare adſtringit quovis modo. Qua ſchedula lecta, reverendiſſimus pater dominus Oſtienſis præſidens, nomine hujus ſanctæ ſynodi ſuper dicta ſchedula & contentis in ea reſpondit per verbum, *Placet*.

Fuit celebrata ſeſſio XXXII. cum Miſſa, & ſolemnitatibus conſuetis.

Ex collectione Barberiniana, & tribus mſſ. Germanicis.

ANno, & indictione, quibus ſupra, die vero Jovis prima menſis Aprilis, hora octava poſt mediam noctem, Conſtantia in eccleſia majori in loco ſeſſionis ſolita, fuit generalis hujus ſancta ſynodi ſeſſio debitis ſolemnitatibus adhibitis tenta & celebrata. Pro cujus ſeſſionis introitu reverendiſſimus in Chriſto pater, dominus Joannes patriarcha Antiochenus Miſſam de beata Virgine devote celebravit. Poſt cujus celebrationem, reverendiſſimi, reverendique patres, & domini S. R. E. cardinales, patriarcha, &c. mitras capitibus, &c. Reverendiſſimuſque *in Chriſto pater, & dominus, dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis,* &c. *hujuſmodi ſeſſioni praſedit. Deinde orationibus,* &c. ut ſupra: *collationeque per reverendiſſimum patrem dominum Raguſinum dicta eccleſia cardinalem facta, & finita, ſapedictus dominus Ardecinus advocatus, una cum magiſtris Henrico de Piro, & Joanne de Scribanis, promotoribus & procuratoribus inſtantibus, inſtigantibus & requirentibus, dominus Ardecinus advocatus proponens qualiter ipſa ſancta ſynodus pradicta alias in cauſa hujuſmodi certam citationem contra Petrum de Luna Benedictum XIII. in ſua obedientia nuncupatum decrevisset: qua utique citatione idem dominus Petrus de Luna apprehenſus eſſet, & perſonaliter facta immediate ſequenti perſonaliter coram ipſa ſancta ſynodo compareret, & alia faceret, prout in dicta bulla citationis latius continetur. Quodque hujuſmodi citationis & comparitionis terminus in praſentem caderet diem, qua eſt prima menſis Aprilis. Quare hujuſmodi exſecutionis in propria perſona fuit inſtrumentum ſacto & in ſcriptis, prout ſuperius eſt apud hujuſmodi cauſa acta regiſtratum, exhibuit, & produxit.*

Et nihilominus dicti domini Petri de Luna non comparentis contumaciam accuſavit, ipſumque contumacem reputari, ac duos cardinales S. R. E. duos epiſcopos, duoſque ſedis Apoſtolica protonotarios ad vocandum dictum Petrum de Luna juxta mores antiquos ad valvas eccleſiarum, una cum dicta & hujuſmodi cauſa notariis, & curſore dicta ſedis, deputari per ſanctam ſynodum praſatam inſtanter poſtulavit.

*Qua petitione & requiſitione factis, dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis hujuſmodi ſeſſioni praſidens, nomine dicta ſancta ſynodi deputavit reverendiſſimos in Chriſto patres & dominos Odonem de Columna, & Lucidum de Comitibus diaconos cardinales, tunc in ordine cardinalium poſtremos, cum dominus cardinalis Florentinus non erat praſens, reverendoſque patres dominos *Felsenſem & Merſburgenſem epiſcopos: deditque eis in mandatis, ut ipſi una cum dominis protonotariis, & notariis atque ſcribis hujus cauſa, & dicta ſynodi, & pracone, ſeu ſedis Apoſtolica curſore, dictum dominum Petrum de Luna ad valvas eccleſia juxta mores antiquos vocarent, & ipſi ſancta ſynodo vocationem referrent.*

* Mſ. Feltrenſem.

Qui quidem domini cardinales & epiſcopi una cum reverendis patribus & dominis Jacobo Rodini, ac Thoma Polton ſedis Apoſtolica protonotariis, & cum praſentis cauſa notariis, & ſcribis, ac Franciſco de Mediolano Apoſtolica ſedis curſore, locum ſeſſionis ſolita exiverunt, ad valvas ejuſdem majoris eccleſia accedentes, per organum dicti Franciſci curſoris, publice & alta voce trina vice dictum dominum Petrum de Luna vocaverunt, ſub his verbis, videlicet: « Eſt hic dominus Petrus de Luna Benedictus XIII. in ſua obedientia nominatus vel alius pro eo, qui compareat reſponſurus coram ſacro concilio in cauſa ſchiſmatis, & hareſis contra ipſum mota? » *Cumque ipſe Petrus de Luna, nec aliquis pro eo comparuiſſet, & verbum reſponſivum dediſſet, magiſtri Henricus de Piro, & Joannes de Scribanis, procuratores pradicti, egregiuſque vir dominus Benedictus de Guidoletis de Peruſio camera Apoſtolica clericus, nominibus hujus ſacra ſynodi, & camera Apoſtolica pradictarum, ſuper hujuſmodi vocatione trina vice facta, non comparitione, & non reſponſione, a nobis praſentis cauſa notariis atque ſcribis ſibi unum, vel plura, publicum, & publica fieri petierunt inſtrumenta. Praſentibus ibidem, videntibus, & audientibus honorandis & diſcretis viris magiſtro*

Guillelmo [a] Haberti artium, & medicinæ magiſtro, Simone Northow in decretis bacallario, Norvicenſis diœceſis; Bertrando de Stella clerico Convenarum diœceſis, & aliis teſtibus fide dignis ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Quibus ſic factis, domini cardinales, epiſcopi, & protonotarii una cum notariis & curſore prædictis, locum ſeſſionis prædictæ reverſi introierunt, & ad loca ipſorum ſolita ſe poſuerunt. Tunc dominus cardinalis de Columna de conſenſu ſuorum collegarum, ut præfertur, deputatorum, commiſſionem eis a dicto concilio factam adimplevisſe, dictamque Petrum de Luna modo præmiſſo per curſorem trina vice vocaſſe, nec ipſum dominum Petrum de Luna, vel aliquem pro eo ibidem comparuiſſe, aut reſponſum dediſſe huic ſacro concilio duxit referendum. Deinde dictus Franciſcus de Mediolano curſor præfatus de præmiſſa vocatione per eum facta fecit relationem.

His ſic peractis, dominus Ardecinus advocatus prædictus iſtam vocationem & relationem, ut præfertur, factas inter acta hujuſmodi cauſæ & ſacri concilii petiit regiſtrari. Et ad probandum citationem decretam contra dominum Petrum de Luna bullam citationis, ſive litteras bulla plumbea ipſius ſanctæ ſynodi, bullatas, ſanas, & integras, ac ad probandum facto & in ſcriptis repræſentavit, prout ſuperius apud acta hujuſmodi cauſæ eſt regiſtrata. Ac etiam ad probandum ejuſdem citationis executionem egregium virum dominum Bernardum de Plancha, decretorum doctorem, unum de executoribus dictæ citationis per ipſum concilium deputatis, ſimiliter exhibuit, & produxit; ſibique ut referret, quæ circa hujuſmodi citationem executus fuiſſet, & acta, & facta eſſent, mandari per dictam ſanctam ſynodum inſtanter poſtulavit. Et tunc dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis S. R. E. cardinalis, & vicecancellarius, hujuſque ſeſſionis præſidens, dicto domino Bernardo de Plancha ſupradicto, & præſenti, ut de præmiſſis relationem huic ſanctæ ſynodo faceret, nomine ejuſdem ſynodi, mandandum duxit, & mandavit. Si quidem dominus Bernardus de Plancha executor præfatus hujuſmodi mandato nomine dictæ ſanctæ ſynodi in ſe ſponte ſuſcepto, aſſiſtentibus ſibi honeſtis viris Emerico de Archiis, & Jacobo de [b] Secretariis cononuciis, & coambaſſiatoribus ſuis ad exſequendum citationem prædictam, in ambone publicationis ſæpe dicto exſiſtens, huic retulit ſanctæ ſynodo in effectu, qualiter dudum ab ipſo ſacro concilio receperant ipſe & collegæ ſui in mandatis, ut dictum dominum Petrum de Luna in ſua obedientia Benedictum XIII. nuncupatum citarent juxta formam, & tenorem litterarum citatoriarum, die ſua relationis alias factæ [c] productis, ... plenius continetur. Quas quidem litteras jam iterum, & de novo, facto, realiter, & in ſcriptis exhibuit, & produxit, prout ſuperius ſunt apud acta præſentis cauſæ de verbo ad verbum conſcripta. Adjungens, quod nuper volens mandatis dictæ ſanctæ ſynodi libenter, ut tenetur, obedire, vigore illarum litterarum ipſe & egregius vir Lambertus de Stipite, ſuus collega ad caſtrum Paniſcolæ Dertuſenſis diœceſis, acceſſerunt; & ibidem dominum Benedictum XIII. a ſuis obedientibus nominatum, perſonaliter apprehenſum, præſentibus pluribus ſuis cardinalibus, & aliis prælatis, clericis, ac hominum multitudine copioſa, ſecundum formam & tenorem dictarum litterarum citatoriarum ad perſonam ſuam citaverunt, eaſque de verbo ad verbum in ſua præſentia legerunt: ipſaſque & contenta in eiſdem executioni demandarunt, prout in quodam executionis inſtrumento publico etiam die relationis alias per eum & ſuos collegas factæ exhibito

A *dixit plenius contineri. Quodque inſtrumentum iterum facto & in ſcriptis exhibuit, & produxit, prout ſimiliter ſuperius exſtat apud præſentis cauſæ acta regiſtratum.*

Hujuſmodi relatione finita, reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Joannes Oſtienſis epiſcopus S. R. E. cardinalis, & vicecancellarius, & præſidens præfatus hujuſmodi executionis inſtrumentum de verbo ad verbum per egregium virum dominum Petrum de Lamburga nomine dictæ ſynodi juſſit legi & publicari. Qui quidem dominus Petrus de Lamburga hujuſmodi mandatis acquieſcens, ambonem publicationis ſolitum aſcendens, dictum executionis inſtrumentum de verbo ad verbum, citationem inſertam obmittens, cum alias in ſeſſione publica lecta fuiſ- B *ſet, publice, alta & intelligibili voce perlegit, & publicavit.*

His omnibus ſic peractis, præfatus dominus Ardecinus advocatus, inſtigantibus eam magiſtris Henrico de Piro, & Joanne de Scribanis, procuratoribus & promotoribus prædictis, inſtrumentum executionis ſupradictum repetiit, & reproduxit: Et nihilominus ſuper recognitione ſignorum, & manuum notariorum illius inſtrumenti diſcretos viros [a] Theodericum Batenſem, litterarum Apoſtolicarum ſcriptorem, Joannem de Tempore Apoſtolica & imperiali auctoritatibus notarios, qui dictum inſtrumentum confecerunt, & ſubſcripſerunt; necnon Fredericum de Arnheim ſuper recognitione ſignorum, & manuum notariorum inſtru- C *menti executionis primæ in Conſtantia civitate facti, exhibuit & produxit; quos tamquam teſtes ſuper eiſdem recipi, ad jurandum admitti, ac etiam interrogari inſtanter per ipſam ſanctam ſynodum poſtulavit.*

Qui quidem teſtes producti, recepti, admiſſi, jurati, & interrogati recognoverunt, & quilibet recognovit manum & ſignum ſuos. Quibus factis, dicto domino Ardecino advocato inſtante, hujuſmodi ſigna & manus recognita fuerunt per ipſum concilium habita pro recognitis. Quæ omnia & ſingula, ſcilicet teſtium productionem, receptionem, & recognitionem idem dominus Ardecinus petiit inter acta regiſtrari.

Et quia idem dominus Petrus de Luna Benedictus XIII. ſic in ſua obedientia nuncupatus in cauſa ſchiſmatis & hæreſis contra ipſum mota prædictus legiti- D *me citatus ſufficienter & exſpectatus, nec per ſe, nec per alium curat comparere; ipſius contumaciam accuſavit: ipſumque cum nec in primo termino, ſcilicet qui erat octava die Martii menſis prædicti, nec etiam in præſenti termino comparuit, contumacem reputari, in cauſaque hujuſmodi in ejus contumaciam, ejus abſentia divina repleta præſentia, ut ipſi ſanctæ ſynodo videbitur expedire, & univerſali eccleſiæ ſanctæ Dei neceſſarium fuerit & utile, ad ulteriora procedi per ipſam ſanctam ſynodum inſtantiſſime poſtulavit: requirenſque dominos protonotarios & notarios hujus ſanctæ ſynodi, & præſentis cauſæ, ut omnia in hujuſmodi cauſa acta & producta ac ordinata, apud acta* E *concilii, & hujus cauſæ regiſtrarent.*

Succeſſive iſtis petitionibus & requiſitionibus, ſicut præfertur, factis, nulloque pro dicto domino Benedicto Petro de Luna comparente, nec reſpondente, nec per ſe ibidem præſente, reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Joannes miſeratione divina epiſcopus Oſtienſis S. R. E. cardinalis & vicecancellarius, & hujus ſeſſionis præſidens præfatus, quamdam ſchedulam ſive quoddam decretum per reverendum patrem dominum Stephanum epiſcopum Dolenſem nomine dicti concilii juſſit publicari & legi. Qui quidem dominus Stephanus epiſcopus Dolenſis mandato hujuſmodi ſe libenter obtemperans, dictam ſche-

[a] Mſ. *Haberte.*

[b] Mſ. *Cretetanus.*

[c] Mſ. *productarum, ut plenius, &c.*

[a] Mſs. *Dodericum Batenſem.*

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXII. CONCILII.

Ut in hac ipſa ſeſſione XXXII. ex prima editione, pag. 758. D. 9. Ex eadem collectione, & iiſdem mſſ.

dulam publice alta, & intelligibili voce de verbo ad verbum perlegit in ambone publicationis conſueto, & ad publicationem negotiorum concilii deputato, cujus ſchedulæ tenor ſequitur, & eſt talis:

Sacroſancta ſynodus generalis, auditis, &c.

Super quibus omnibus & ſingulis præmiſſis actis, lectis, publicatis, decretis & ordinatis, dominus Ardecinus advocatus præfatus, inſtigantibus eum magiſtris Henrico de Piro & Joanne de Scribanis promotoribus & procuratoribus prædictis, a dominis protonotariis, & dictæ ſynodi & præſentis cauſæ notariis atque ſcribis ſibi fieri & confici unum vel plura, publicum ſeu publica, inſtrumentum ſeu inſtrumenta, & tot quot ſunt neceſſaria & opportuna. Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, dominis S. R. E. cardinalibus, patriarchis & epiſcopis, illuſtrique principe & domino Frederico Burgravio Nurenbergenſi, necnon regum, ducum, principum, prælatorum, communitatum, univerſitatum ſtudiorum ambaſſiatoribus, aliiſque Chriſti fidelibus in multitudine copioſa.

Congregatio generalis, poſt ſeſſionem XXXII. in qua dabatur audientia ambaſſiatoribus regis Caſtellæ.

Ex collectione Barberiniana, & mſſ. duobus Germanicis.

ANno, & indictione ſimiliter, quibus ſupra, die vero ſabbati tertia menſis Aprilis ſupradicti, loco, & hora ſupradictis fuit tenta & ſolemniter celebrata generalis congregatio; ubi fuit data & conceſſa per ſacrum generale concilium audientia ambaſſiatoribus illuſtriſſimi principis regis Caſtellæ & Legionis in eccleſia Conſtantienſi, & in loco ſeſſionis mane, hora tertiarum, vel quaſi: & ſolemnitatibus divinorum, propter adhæſionem, quam fecerunt adhuc Petro de Luna, omiſſis, concilio per ſuos prælatos & ſuppoſita in modum generalis congregationis convocato & coadunato, de voluntate ipſius ſynodi generalis, reverendi patres & venerabiles viri domini Didacus Concheaſis, & Joannes Placentinus epiſcopi, Ferdinandus Petri de Tala, Martinus Ferdinandi de Corduba, Ferdinandus Martini canonicus Palatinus, Joannes Ferdinandi de Rupeforti, legum doctores, Petrus Ferdinandi de la Guardia archidiaconus de Grado [a] in eccleſia Ovetenſi, frater Ludovicus in ſacra pagina profeſſor, ambaſſiatores præfati domini regis Caſtellæ, aſcenderunt ambonem, ſuper quo ambaſſiata, & aliæ publicationes fieri ſolent. Et antequam proceſſiſſent ad aliquem actum, produxerunt duas litteras credentiæ regis & reginæ Caſtellæ & Legionis. Quibus litteris credentialibus per venerabilem virum dominum Petrum de Lamburga, de mandato concilii lectis, prælibati domini ambaſſiatores per organum reverendi patris domini Didaci epiſcopi Conchenſis, expoſuerunt ambaſſiatam eorum per unum ſermonem publicum, recommendantes concilium de diligentia & continuatione concilii. Deinde recommendantes dominum regem Caſtellæ, & ejus matrem, ad honorem & debitum ſtatum concilii, offerentes ſe, & eorum regna concilio prælibato; promittentes inſuper eorum producere mandata, dummodo advenerit tempus eorum huic concilio uniendi. Oblationibus, & ſermone factis, reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis, & Vicecancellarius Romanæ curiæ, de mandato concilii reſpondebat ad expoſita atque propoſita dictorum dominorum ambaſſiatorum, concludendo, concilium eſſe diſpoſitum & congregatum ut fieret unio in eccleſia Dei, & propter hoc exſpectaſſet concilium adventum eorum deſiderio magno; deſiderans, quod ipſi concurrere debeant cum ipſo ad dictam unionem, diu in eccleſia Dei deſideratam, plenarie faciendam: acceptando eoſdem ambaſſiatores nomine ipſius concilii, humiliter & benigne offerendo eis omnem viam juſtam & rationabilem, ut ſe uniant: & quod ex dicta unione poſſit ſequi unio perfecta in eccleſia Dei, diuturnis temporibus a cuncto populo Chriſtiano deſiderata. Quibus factis, reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis prædictus, nomine totius concilii, pro hac vice mandavit fieri de prædictis unum, vel plura, publicum, vel publica, inſtrumentum, & inſtrumenta, ad requiſitionem magiſtri Henrici de Piro promotoris dicti concilii, per ſedis Apoſtolicæ protonotarios, ac notarios, & ſcribas concilii. Præſentibus ibidem reverendiſſimis patribus S. R. E. cardinalibus, exceptis ab eiſdem dominis Angelo epiſcopo Preneſtino, Laudenſi, Placentino, & Florentino cardinalibus, illuſtriſſimorumque principum Romanorum, & Ungariæ, ac Croatiæ, Dalmatiæ, Francorum, Angliæ, Navarræ, Cypri, Neapolitanorum, Arragoniæ, Norwegiæ, Daciæ, Sueciæ, & Poloniæ regum ambaſſiatoribus, cæterorumque principum, prælatorum, univerſitatum ſtudiorum nunciis, & procuratoribus in numero copioſo, teſtibus ad præmiſſa vocatis.

a Mſ. in eccleſia Lucenſi.

Die Jovis, viceſimaſecunda ſupradicti menſis Aprilis, domini commiſſarii præfati Conſtantiæ in eccleſia majori in loco ſeſſionis ſolito, hora tertiarum vel quaſi, conſtituti, de communi eorum conſenſu onus commiſſionis ipſis factæ per ſacroſanctam ſynodum præfatum acceptantes pro obſervatione terminorum in hujuſmodi cauſa neceſſariorum, & eorum juriſdictione exercenda, relationi locum ſeſſionis, & horam tertiarum immediate ſupradictam deputaverunt & aſſignaverunt. Qua quidem deputatione ſic facta, comparuit coram dominis judicibus & commiſſariis præfatis, adhuc prout ubi ſupra ad jura reddendum pro tribunali ſedentibus, magiſter Henricus de Piro promotor & procurator prædictus, nomine procuratorio quo ſupra, dictam commiſſionem dominis commiſſariis factam in hac cauſa repetiit & reproduxit, & nihilominus dictum Petrum de Luna Benedictum XIII. ſic in ſua obedientia nuncupatum citari mandari, ad recipiendum & dari videndum nonnullas poſitiones & articulos in hujuſmodi cauſa per audientiam litterarum contradictarum curiæ Romanæ, necnon in valvis eccleſiæ majoris Conſtantienſis prædicta per dominos commiſſarios præfatos, necnon omnes alios ſua communiter vel diviſim intereſſe putantes, debita cum inſtantia poſtulavit. Quam quidem citationem domini commiſſarii prædicti dicto magiſtro Henrico de Piro promotori & procuratori inſtanti & petenti decreverunt, atque conceſſerunt; eamque, prout petita exſtitit, ad diem ſabbati proxime futurum, qua eoſdem dominos commiſſarios vel majorem partem eorum Conſtantiæ in eccleſia majori in loco ſeſſionis ſolito ad hoc deputato mane hora tertiarum ad jura reddendum pro tribunali ſedere contigerit, per audientiam publicam litterarum contradictarum curiæ Romanæ, necnon in valvis ſeu portis dictæ majoris eccleſiæ peremptorie fieri voluerunt, atque mandarunt: volenteſque & decernentes quod citationibus in valvis in hujuſmodi cauſa exſequendis reverendiſſimi patris & domini, domini Guillelmi tituli ſancti Marci, cardinalis, & egregii viri domini Michaelis de Navert utriuſque juris doctoris ſigillis & aliæ citationes per audientiam prædictam exſequendæ, ſigneto reverendi patris domini Jacobi electi Pennenſis, dictæ audientiæ auditoris & licentiati, & in hac cauſa cum aliis ſuis collegis commiſſarii, ſigillentur & muniantur, ad majorem roboris firmitatem.

Die ſabbati viceſimaquarta ſupradicti menſis Aprilis, diſcretus vir Jacobus Denono, ſedis Apoſtolicæ curſor, retulit nobis præſentis cauſæ notariis at-

que ſcribis prædictis, Conſtantiæ in majori eccleſia, in loco ſeſſionis ſolito, paulo ante horam tertiarum, ſeu hora ſeptima horologii ante meridiem, ſe de ipſorum commiſſariorum mandato ſuper hoc ſibi, ut aſſeruit, facto, & ad ſupradicti magiſtri Henrici de Piro promotoris & procuratoris inſtantiam, heri de mane infra Miſſarum ſolemnia, quamdam citationem in papyro ſcriptam, ſigilliſque reverendiſſimi patris domini Guillelmi tituli ſancti Marci cardinalis, & egregii viri domini Michaëlis de Navers prædictorum ſigillatam, valvis eccleſiæ majoris Conſtantienſis affixiſſe: eamque ibidem debite, ut moris eſt, fuiſſe exſecutam, prout & quemadmodum idem curſor ab eiſdem dominis commiſſariis dixit ſe ſuperius habuiſſe & recepiſſe in mandatis.

Adveniente vero hora tertiarum, ſive horologii ſeptima, pro hora audientiæ præſentis cauſæ deputata, comparuit in judicio coram dominis commiſſariis præfatis Conſtantiæ in eccleſia majori, & loco ſeſſionis ſolito ad hoc ſpecialiter deputato prædicto, ad jura reddendum pro tribunali ſedentibus, magiſter Henricus de Piro promotor & procurator prædictus, nomine quo ſupra procuratorio: & quaſdam citationes, unam audientiæ pergameni a dictis dominis judicibus commiſſariis emanatam, de eorumque voluntate, & mandato in audientia publica litterarum contradictarum Romana curia poſitam, lectam, & ab intra ſignatam, ſigilloque a tergo, ut moris eſt, ſigillatam, aliaſque inibi debite exſecutam: Aliam vero papyri ſchedulam in valvis majoris eccleſiæ Conſtantienſis, ut moris eſt, debita exſecutioni demandatam facto realiter & in ſcriptis infraſcriptorum tenorum repræſentavit, citatorumque in eis contentorum non comparentium, neque aliquas poſitiones & articulos dari & recipi videre curantium, contumaciam accuſavit: ipſoſque contumaces reputari, & in eorum contumaciam pro validiori proceſſu, & ex abundanti eoſdem vocari ad valvas eccleſiæ, & pro illorum vocatione aliquos de commiſſariis ſupradictis deputari per dominos judices & commiſſarios præfatos debita cum inſtantia poſtulavit. [a] Et tunc domini commiſſarii præfati volentes rite & legitime, ac valide procedere, ad ſupradicti magiſtri Henrici de Piro promotoris inſtantiam venerabiles & circumſpectos viros dominos Henricum Flechel, & Petrum Nardi decretorum doctores ſacri palatii Apoſtolici cauſarum auditores collegas ſuos ad vocandum ſupradictos citatos ad valvas dictæ majoris eccleſiæ una cum magiſtro Henrico de Piro promotore & nobis notariis ſupradictis, & diſcreto viro [b] Tmbaldo Alo ſedis Apoſtolicæ curſore præſenti, deputaverunt & aſſignarunt.

a Mſs. Ex tunc.

b Mſs. Umbaldo, ubique.

Qui quidem domini Henricus Flechel, & Petrus Nardi ſacri palatii auditores & commiſſarii una cum dicto magiſtro Henrico de Piro promotore, nobiſque dictæ præſentis cauſæ notariis & ſcribis, ac Tmbaldo curſore prædictis, ad valvas dictæ majoris eccleſiæ Conſtantienſis acceſſerunt: dictoſque citatos per organum dicti Tmbaldi curſoris alta & intelligibili voce trina
» vice vocaverunt ſub his verbis in effectu: Eſt hic Pe-
» trus de Luna Benedictus XIII. in ſua obedientia nun-
» cupatus, vel aliquis pro eo? Compareat coram dominis
» commiſſariis ſynodi Conſtantienſis, ad recipiendum ar-
» ticulos & capitula ad inſtantiam ipſius ſynodi pro-
» ducendos & producenda, eos & ea ſibi exponi viden-
» dum in cauſa & cauſis motis contra eos per dictam ſy-
» nodum. Qua quidem vocatione ſic trina vice facta, dicti domini Henricus Flechel, & Petrus Nardi commiſſarii, & Henricus de Piro promotor, ſuper præmiſſis vocatione & non reſponſione a nobis notariis præſentis cauſæ, atque ſcribis prædictis, ſibi unum vel plura, publicum vel publica fieri petierunt inſtrumentum & inſtrumenta. Præſentibus ibidem honeſtis magiſtris Stephano Piſoni ſacri palatii Apoſtolici cauſarum notario, & Henrico Hucvatel litterarum ſacræ pœnitentiariæ procuratore, aliiſque notabilibus viris, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

His namque factis, præfati domini Henricus Flechel & Petrus Nardi, ſacri palatii Apoſtolici cauſarum auditores, & commiſſarii, ad dominos judices & commiſſarios revertentes & reverſi, una cum aliis ſupradictis, ipſe magiſter Henricus Flechel nomine ſuo & nomine collegæ referebat hujuſmodi vocationem per organum curſoris ſupradicti feciſſe, ut præfatum eſt, nullumque ibi comparuiſſe, nec reſpondiſſe pro præſentibus actui & termino ſatisfaciendo. Quo facto, magiſter Henricus de Piro promotor & procurator dictos citatos non comparentes iterum contumaces reputari petiit, & in eorum contumaciam nonnullas poſitiones & articulos facto realiter & in ſcriptis infraſcripti tenoris obtulit, & produxit. Et nihilominus eoſdem poſitiones & articulos ac capitula ad probandum per partem eoſdem producentem in curia & extra admitti per dominos judices & commiſſarios prædictos debita cum inſtantia poſtulavit. Et tunc domini commiſſarii præfati dictos citatos non comparentes, neque hujuſmodi dici termino in aliquo ſatisfacere curantes, licet diutius & ſufficienter exſpectatos, reputaverunt, prout erant, quoad actum & terminum hujuſmodi exigente juſtitia, contumaces: & in eorum contumaciam ſupradictos poſitiones & articulos ad probandum in civitate Conſtantienſi, vel alibi, ubi ſacrum generale concilium fuerit, in quantum ſunt de jure admiſſibiles, admittendos duxerunt & admiſerunt.

Qua quidem admiſſione ſic, ut præfertur, facta, magiſter Henricus de Piro promotor & procurator prædictus adhuc ibidem præſens, & judicialiter comparens, eoſdem citatos ulterius citari mandari ad videndum & audiendum produci teſtes ſuper dictis articulis ſupra admiſſis, & alia probationis genera produci videndum, ac ad dandum interrogatoria, juxta & ſecundum quæ ſupradicti teſtes producendi interrogari & examinari voluerint, per audientiam publicam litterarum contradictarum Romanæ curiæ, ac ad valvas majoris eccleſiæ Conſtantienſis ad certum peremptorium terminum competentem per dominos judices & commiſſarios præfatos, debita cum inſtantia poſtulavit. Quam quidem citationem domini commiſſarii præfati dicto magiſtro Henrico de Piro procuratori & promotori inſtanti & petenti decreverunt & conceſſerunt; eamque ad produci, recipi & jurare videndum teſtes ad diem Lunæ proxime futurum, qua eoſdem dominos commiſſarios Conſtantiæ in eccleſia majori hora tertiarum ad jura in loco ſolito pro tribunali ſedere contigerit, ac etiam ad dicendum & excipiendum in & contra dictos teſtes, & eorum dicta ad eamdem diem; necnon dandum interrogatoria ad diem Lunæ & ſequentem immediate prædictas, ac pro aliis teſtibus in poſterum producendum & inducendum ad receptionem & aliam immediate ſequentem dies, per audientiam publicam litterarum contradictarum Romanæ curiæ, & ad valvas majoris eccleſiæ ſupradictas peremptorie fieri voluerunt & mandarunt, decreverunt, ordinarunt, & aſſignarunt.

Tenores vero dictarum citationum, ſchedularum, necnon poſitionum & articulorum unde ſupra fit mentio, ſequuntur, & ſunt tales:

MAndant reverendiſſimi in Chriſto patres & domini, domini judices & commiſſarii, per ſacroſanctum generale Conſtantienſe concilium ad infraſcripta ſpecialiter deputati, in audientia publica

litterarum contradictarum Romanæ curiæ citari, & citant dominum Petrum de Luna Benedictum XIII. in ſua obedientia nuncupatum, omneſque alios & ſingulos ſua intereſſe putantes, quatenus die ſabbati proxime futura, hora ſeptima mane compareant in eccleſia Conſtantienſi, in loco ſeſſionis, quo eoſdem, vel majorem partem ex ipſis dominis judicibus pro tribunali ſedere contigerit: ad videndum dari, & ſibi exponi articulos, ſive capitula, ſuper quibus in cauſa & cauſis hujuſmodi inquiſitionis contra eumdem dominum Petrum Benedictum nuncupatum, idem ſacrum concilium procedere intendit, & procedit, juxta & ſecundum formam citationis deſuper decreta & executa. Alioquin in cauſa & cauſis hujuſmodi ad ulteriora procedetur, dictorum citatorum abſentia, ſeu contumacia in aliquo non obſtante.

Datum Conſtantiæ, XXII. die menſis Aprilis, anno a Nativitate Domini MCCCCXVII. *indictione decima.*

Citatio in valvis ad reproducendum articulos.

NOs judices & commiſſarii per ſacroſanctam generalem ſynodum Conſtantienſem ad infraſcripta ſpecialiter deputati, peremptorie in valvis eccleſiæ majoris Conſtantienſis citari mandamus, & tenore præſentium citamus dominum Petrum de Luna Benedictum XIII. in ſua obedientia nuncupatum, omneſque alios & ſingulos ſua conjunctim vel diviſim intereſſe putantes, quatenus die ſabbati proxime futura, qua nos, vel majorem partem ex nobis in eccleſia Conſtantienſi prædicta in loco ſeſſionis publicæ, mane hora ſeptima ante meridiem ad jura reddendum pro tribunali ſedere contigerit, compareant in judicio legitime coram nobis ad videndum dari, & ſibi exponi articulos, ſive capitula, ſuper quibus in cauſa & cauſis contra eumdem dominum Pſrum de Luna Benedictum XIII. nuncupatum dicta ſancta ſynodus procedere intendit, & procedit. Alioquin in cauſa & cauſis hujuſmodi ulterius prout juſtum fuerit, procedetur, dictorum citatorum abſentia, ſeu contumacia in aliquo non obſtante. Hanc vsro noſtram citationem valvis ſeu portis dictæ eccleſiæ duximus affigendam, quæ præſentem noſtram citationem ſuo quaſi ſonoro præconio, & patulo judicio publicabunt; in quibus noſtram citationem modo præmiſſo decernimus publicandam, ne prænominati ſic citati de præmiſſis aliquam ignorantiam prætendere valeant, ſeu etiam quomodolibet allegare; Cum non ſit veriſimile apud ſic citatos remanere incognitum, quod tam patenter, & notorie exſtitit publicatum. In cujus rei teſtimonium præſentem citationis ſchedulam exinde fieri fecimus, ſigillorumque reverendiſſimi in Chriſto patris & domini, domini Guillelmi tituli ſancti Marci S. R. E. cardinalis, & egregii utriuſque juris doctoris domini Michaelis de Navers fecimus impreſſionibus communiri.

Datum Conſtantiæ, die vigeſimaſecunda menſis Aprilis, anno a Nativitate Domini MCCCCXVII. *indictione decima, Apoſtolica ſede vacante. Per quemcumque curſorem.*

Gumbertus Fabri notarius.
Ginardi notarius.

Articuli contra Petrum de Luna Benedictum XIII. in ſua obedientia nuncupatum.

AD multiplices, continuaſque querelas, & planctus lamentabiles ſanctæ fidelium matris eccleſiæ, ſui faſtidium ſcandaloſum, ſciſſuramque peſtiferam jam octo pæne luſtris inenarrabilibus gemitibus deplorantis; ad validum, vehementemque clamorem populi Chriſtiani, magiſtri Joannes de Scribanis, & Henricus de Piro, ad proſecutionem cauſæ inquiſitionis contra Petrum de Luna Benedictum XIII. in ſua obedientia nuncupatum per ſanctam generalem Conſtantienſem ſynodum, miniſtri, & proſecutores præfati deputati, dicunt & proponunt, & probare intendunt, quatenus probatione opus eſt, contra dictum Petrum de Luna Benedictum XIII. in ſua obedientia nuncupatum, omnes & ſingulos articulos infraſcriptos, quos dant & offerunt coram eadem ſancta ſynodo, vel deputatis ab illa in cauſa inquiſitionis, ad quam idem Benedictus, ſicut præfertur, nuncupatus, coram eadem ſancta ſynodo citatus exſtitit; quos articulos, & eorum quemlibet, atque omnia & ſingula contenta in illis aſſerunt eſſe vera & notoria. Proteſtantur autem de probando ea ſolum, quæ ad fines intentos ſufficiant, & probatione egebunt, ad probationem ſuperfluam ſe nullatenus adſtringentes.

De tempore quo duravit ſchiſma.

1. In primis dicunt, proponunt, & probare intendunt, ut ſupra, quod præſens ſchiſma peſtiferum, ſeu ſciſſura eccleſiæ jam duravit triginta octo annis, & amplius, de quibus annis dominus Petrus de Luna pro Papa ſe geſſit viginti duobus annis ultimis, vocatus in ſua obedientia Benedictus XIII. & ante ſuam aſſumptionem jam ſexdecim annis duraverat, ipſo exſiſtente cardinali in obedientia Clementis VII. ſic in ſua obedientia nuncupati, Urbano VI & Bonifacio IX. & Innocentio VII. & Gregorio XII. in ſua obedientia nuncupatis per dicta tempora ſucceſſive, & ab alia parte contendentibus in papatu: quibus annis eccleſia Dei fuerat & erat per dictum ſchiſma, ſeu dictam ſciſſuram eccleſia afflicta, & plurimum fatigata, ipſo domino Petro de Luna ſciente & vidente: ex quo dictum ſchiſma cenſetur inveteratum, ſeu inveterata diviſio eccleſiæ, & ſciſſura. Et hæc notoria ſunt atque vera.

Quibus modis poteſt ſchiſma tolli.

2. Item quod præfatis temporibus inter reges & principes, prælatos, doctores, & alios ſapientes, etiam in ſtudiis generalibus & in curiis contendentium de papatu ſæpe tractatum & conſultum fuit, quibus modis poſſit tolli illud ſchiſma peſtiferum, ſeu eccleſiæ ſciſſura: & multi per diverſos reges & principes, prælatos & doctores, labores adhibiti, nullaque via plene ſedativa ſchiſmatis humano ingenio potuit a longis temporibus citra, nec poſt inveniri de præſenti, per quam poſſit tolli ſchiſma hujuſmodi, & eccleſia Dei uniri, niſi via ceſſionis mutuæ, omniumque contendentium de papatu, obſtantibus difficultatibus pluribus in facto & in jure conſiſtentibus, imminentibus in aliis viis, atque diverſitate & diviſione regnorum & provinciarum in maximas partes. Et hoc eſt verum & notorium.

Concluſio dictorum, quod contendentes de papatu de jure tenentur cedere.

3. Item quod a dictis temporibus fuit deliberatum, viſum, & judicatum, & concluſum per dictos doctores, & in ſtudiis generalibus, præſertim Pariſienſi, Bononienſi, & aliis, quod attentis difficultatibus prædictis, & diviſione, ac ſciſſura eccleſiæ in maximas partes, quod dictus dominus Petrus de Luna, Benedictus, ut præfertur, nuncupatus, altero cedente, immo omnes contendentes de papatu, pro unione eccleſiæ, & tollendo tam periculoſo, quam ſcandaloſo ſchiſmate, cedere ſuo papatui juri divino & humano tenebantur. Quæ concluſio exſtitit approbata, & maxime per notabiliores & famoſiores doctores & theologos, & juriſtas, in eccleſia Dei pro tempore exſiſtentes.

Quod

Digitized by Google

Quod via ceſſionis eſt facilior.

4. Item quod attentis difficultatibus prædictis in facto & in jure, ac diviſione regnorum & provinciarum in diverſas obedientias, diuturnitate ſchiſmatis, ſeu ſciſſura eccleſiæ, fuit viſum, deliberatum & concluſum ante annos novem, aut decem, etiam per contendentes de papatu, & ſuos cardinales & curias, necnon in ſtudiis generalibus, ac per plures congregationes prælatorum & doctorum, comprobantibus etiam regibus & principibus, & per majorem partem cleri & populi Chriſtiani, quod via ceſſionis mutua omnium contendentium de papatu, erat & eſt facilior, brevior, melior, & maxime pacificativa conſcientiarum Chriſti fidelium: immo nulla alia reperta, & quæ poſſet habere exſecutionem ad tollendum plene ſchiſma prædictum, & Dei eccleſiam uniendum, niſi mutua ceſſionis prædicta: & hoc fuit, & eſt verum, atque notorium.

Quod Petrus exſiſtens legatus in regno Franciæ viam ceſſionis approbavit.

5. Item quod idem Benedictus ſic, ut præfertur, nuncupatus, exſiſtens cardinalis in obedientia Clementis VII. ſic in ſua obedientia nuncupati, circa annum Domini MCCCXCI. *per eumdem dominum Clementem ſic vocatum fuit miſſus legatus, ſeu nuncius, ut ita dicatur, Apoſtolicus ad ſereniſſimum regem regni Franciæ, in qua legatione, ſeu nunciatione ſtetit fere triennio in civitate Pariſienſi, & aliis locis dicti regni: quo tempore durante, cum ſæpe coram eo tractaretur de via unionis eccleſiæ per ipſum, & plures principes, prælatos, & doctores, & ſapientes, ipſe viam mutuæ ceſſionis contendentium de papatu pluries laudavit & approbavit: dixitque quod nulla erat alia via, per quam poſſet uniri eccleſia Dei, & ſchiſma tolli, niſi illa. Et hoc fuit, & eſt verum, atque notorium.*

De fama Petri, quod viam ceſſionis laudavit.

6. Item quod ex tunc tanta dicti domini Petri de Luna vocati, ut præfertur, Benedicti XIII. fama invaluit, qualiter bonum unionis diligeret, viam ceſſionis intrepide laudaret, hancque conſtanti animo perſuaderet, adeo quod multorum mentibus irrepſit, ſi dictus Petrus de Luna eſſet Papa, certe quod voce prædicabat, opere adimpleret. Et ſic fuit, & eſt verum.

De juramento facto in conclavi poſt obitum Clementis.

7. Item quod ipſe reverſus de dicta legatione, & poſt obitum dicti Clementis, ſicut præfertur, nuncupati, cum in civitate Avenionenſi in palatio Apoſtolico, anno Domini milleſimo trecenteſimo nonageſimoquarto, in menſe Septembris, cardinales illius obedientiæ eſſent pro electione futuri Papæ in conclavi congregati: ipſe Petrus de Luna tunc cardinalis, ceterique cardinales omnes & ſinguli, qui erant numero viginti duo, juravit, & juraverunt ſolemniter tactis ſacroſanctis evangeliis, ſe, & illum quemlibet ex illis in Papam eligendum, ſi quem ex eis eligere contigerit, proſequi unionem eccleſiæ, etiam per viam ceſſionis de papatu: & alias juravit & promiſit, & juraverunt & promiſerunt illico coram ipſis omnibus publice & notorie ſecundum formam & tenorem cujuſdam ſcripturæ, cujus tenor ſequitur, & eſt talis:

[a] Nos autem & ſinguli S. R. E. cardinales congregati pro electione futura in conclavi, ante altare, in quo Miſſa communis celebrari conſuevit, pro Dei ſervitio, unitate eccleſiæ ſuæ ſanctæ, & ſalute animarum fidelium omnium, promittimus & juramus ad ſancta Dei evangelia per nos corporaliter tacta, quod abſque fraude, dolo, & machinatione quibuſcumque ad unionem eccleſiæ & finem imponendum ſchiſmati, proh dolor! nunc in eccleſia vigenti, quantum in nobis erit, laborabimus fideliter & diligenter, & per nos quantum ad nos pertinet, ſeu etiam pertinebit: & dabimus paſtori noſtro, & gregis Dominici, ac vicario Chriſti domino noſtro futuro, qui erit pro tempore, auxilium, conſilium, & favorem, nec ad impediendum, vel differendum præmiſſa dabimus conſilium, vel favorem directe, vel indirecte, publice, vel occulte. Omnia iſta & ſingula & alias etiam ultra præmiſſa omnes vias utiles & accommodas ad utilitatem eccleſiæ, & unionem prædictam ejuſdem, ſane, veraciter, & ſine machinatione, ſeu excuſatione, vel dilatione quacumque ſervabit & procurabit quilibet noſtrum, etiamſi aſſumptus fuerit in Apoſtolatum, etiam uſque ad ceſſionem incluſive per ipſum de papatu faciendam; ſi dominis cardinalibus qui nunc ſunt, vel erunt in futurum de iis qui ſunt nunc, vel majori parti eorumdem in hoc pro bono eccleſiæ & unitate prædicta videatur expedire.

a Mſ. nos omnes & ſinguli.

De morte Clementis & de electione Petri de Luna, dicti Benedicti.

8. Item quod ſupradicto quondam domino Clemente VII. in ſua obedientia nuncupato, divina diſpoſitione ſublato de medio, reverendiſſimi patres domini cardinales illius obedientiæ in dicto conclavi conſiderationis intuitu ad perſuaſiones, aſſertiones, prædicationem & affectionem ſaltem diſſimulatam dicti domini Petri de Luna tunc cardinalis, ad unionem ſanctæ matris eccleſiæ, infixerunt, ipſumque hac conſideratione, ut vel per viam ceſſionis ſchiſma tolleret, anno Domini MCCCXCIV. *de menſe Septembris ejuſdem anni, in dicto palatio Avenioni, in eorum Romanum Pontificem elegerunt. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum & notorium.*

9. Item ſupradictus Petrus de Luna paulo poſt hujuſmodi electionem, ſicut præfertur, factam loco & menſe ſupra proxime ſpecificatis, in præſentia dictorum ſuorum cardinalium in palatio papali Avenionenſi, hujuſmodi per ipſum ſolemne præſtitum juramentum ſecundum formam & tenorem ſchedulæ anteſcriptæ ſolemniter renovavit, realiter jurando iterum & approbavit; ſicque, ut prædicitur, fuit, & eſt verum, publicum & notorium, atque de ipſis fuit, & eſt publica vox & fama.

10. Item quod poſtquam fuit coronatus, ex tunc in ante Petrus de Luna antedictus in tantum ceſſionis viam refugit & abhorrebat, quod [a] plerumque ex dominis ſuis cardinalibus ceſſionis viam perſuadentibus graves injurias intituli, & terrores: adeo quod aliqui eorum metu juſto fugerunt, aliqui in ſuis libratis ſeu domibus manentes, palatium viſitare non auſi fuerant: Quodque ipſe Petrus de Luna quoſlibet viam ceſſionis perſuadentes pro integranda eccleſia, odio habuit, & ſuos inimicos reputavit, & perſecutus eſt palam & publico: ſicque, ut prædicitur, fuit & eſt dictum, tentum, creditum & reputatum, dicitur que, & tenetur, creditur & reputatur, atque fuit, & eſt verum, publicum & notorium.

a Mſſ. pleriſque.

11. Item quod ſereniſſimus princeps dominus Carolus Francorum rex, anno Domini MCCCXCVII. *vel circa illum annum, credens ſupradictum dominum Petrum de Luna Benedictum, ut præfertur, nominatum ad hujuſmodi ceſſionis viam inclinare, & ut ob reverentiam illuſtrium principum nunciorum, & alios*

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXII. CONCILII.

ob dictam viam ceſſionis amplectendo magis adhuc inclinaretur; illuſtres principes, dominos Bituriæ, Burgundiæ, & Aurelianenſium duces, pluresque prælates, milites, nobiles & doctores ad ipſum Petrum de Luna in Avenione reſidentem, deſtinavit palam, publice, & notorie.

12. Item quod antedicti domini duces, & alii ambaſſiatores ſolemnes pro parte dicti domini regis Franciæ, ut præfertur deſtinati, & ejus nomine, anno & loco proxime dictis, præfato domino Petro de Luna humiliter & devote flexis genibus, & proni in terram, poſt ſinceras & debitas recommendationes cum magna devotione ſupplicaverunt, quatenus per viſcera miſericordiæ Domini noſtri Jeſu Chriſti dignaretur eccleſiæ ſanctæ Dei, & ejuſdem miſeriis, & calamitatibus, & ærumnis compati & miſereri, atque viam ceſſionis offerre, caſu quo alius contendens cum eo de papatu ſimiliter cederet, & exinde unicus Chriſti vicarius aſſumeretur. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum & notorium.

13. Item quod omnes reverendiſſimi in Chriſto patres & domini, qui illum elegerant in papam, cardinales, præter unum, vel ſaltem eorum major pars, tempore proxime dicto, tantorum principum, nobilium, prælatorum & doctorum devotione compuncti, eidem domino Petro de Luna ſerioſe, & reverenter expoſuerunt, quod ipſis & eorum cuilibet pro eccleſia ſancta Dei expedire videbatur: ut ipſe dominus Petrus de Luna Benedictus nuncupatus ceſſionem & renunciationem ſui papatus offerret, & unionem eccleſiæ proſequeretur, per viam ceſſionis, caſu & ſub conditione, quibus contendens antedictus ſuo papatui, quem hinc inde contendentes prætendebant, ſimiliter cedere, & renunciare vellet. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum & notorium.

14. Item quod antedictus dominus Petrus de Luna ſupplicationibus, precibus & requiſitionibus proxime dictis obauditis, & penitus ſpretis, illas expreſſe verbis & factis eaſdem temere in grave damnum & eccleſiæ Dei ſcandalum recuſavit & contradixit, perjurium incurrendo. Sicque, ut prædicitur, fuit, & eſt verum & notorium, publicum & manifeſtum; atque de præmiſſis fuit, & eſt publica vox & fama.

15. Item quod communis opinio, rumor indubius, reputatio, & publica vox, & fama, fuit, & eſt, quod ſupradicti domini duces, cardinales, prælati, nobiles atque doctores, loco & tempore proxime dictis, præfatum dominum Petrum de Luna etiam in vim præſtiti per ipſum in antedicto conclavi, & extra, juramenti, poſt varias devotas ſupplicationes requiſiverunt, ut præfertur; Quodque ipſe dominus Petrus expreſſe tam verbis, quam factis viam ceſſionis caſu prædicto recuſaverit & contradixerit. Et ſic fuit, & eſt verum.

16. Item quod præmiſſa, omnia & ſingula fuerunt & ſunt vera, publica & notoria, atque de eis & eorum quolibet fuit & eſt publica vox, & fama.

17. Item ponunt & probare intendunt promotores antedicti, quod poſt præmiſſa illuſtriſſimi principes domini [a] Francorum rex, necnon Angliæ, & Caſtellæ reges ſperantes in Deum, quod ſupradictus dominus Petrus de Luna tantorum principum precibus etiam multiplicatis prompto pacem univerſali eccleſiæ largiretur; eidem domino Petro [b] de Luna deinde per ſuos ſolemnes legatos, ipſumque rogari, exhortari, & requiri fecerunt, quatenus eccleſiam ſanctam Dei tantis afflictam miſeriis vellet conſolari, & unire: viamque mutuæ ceſſionis, & renunciationis acceptare & offerre, cum id faciliter facere poterat; attento etiam quod ad id juramento adſtrictus tenebatur. Sicque, ut prædicitur, fuit, & eſt dictum, tentum, creditum, & communiter reputatum, diciturque, & tenetur, & communiter reputatur; atque fuit, & eſt verum, publicum, & notorium, publica vox & fama.

[a] Mſs. Francorum rex iterato, necnon, &c.

[b] Mſs. de Luna dixerunt per ſuos, &c.

18. Item quod idem dominus Petrus de Luna obſtinatus, & induratus nullatenus flecti potuit, & moveri; quinimmo id facere per expreſſum recuſavit: &, quod deterius eſt, tempore proxime dicto ſupradictam ceſſionis viam, quam toties in juramento approbavit, & quæ a Chriſti fidelibus, maxime principibus, & prælatis, & viris doctis approbata fuit; recuſavit expreſſe, perjurium incurrendo: quin immo illam fecit publice reprobari, dicens ſe credere peccare mortaliter, ſi illam viam ceſſionis offerret, vel faceret. Sicque, ut prædicitur, fuit, & eſt tentum dictum, aſſertum, creditum & reputatum, diciturque, aſſeritur, creditur & reputatur, atque fuit, & eſt verum, publicum & notorium, publica vox & fama.

19. Item quod ſereniſſimus princeps Wenceſlaus tunc Romanorum & Bohemiæ rex, per ſuos ſolemnes legatos, quorum unus erat dominus tunc epiſcopus Cameracenſis, nunc vero S. R. E. cardinalis in civitate Avenionenſi, & in quodam publico conſiſtorio, quod tunc ſupradictus Petrus de Luna tenebat, requiri ſolemniter & inſtanter fecit, quatenus viam ſupradictæ ceſſionis amplecteretur, atque per ſuæ ceſſionis modum eccleſiæ ſanctæ Dei pacem reſtitueret, quemadmodum ad id juramenti vinculo ſe adſtrinxiſſet, & eſſet obligatus. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum & notorium.

20. Item quod ſupradictus dominus Petrus de Luna per hujuſmodi requiſitionum multiplicationem magis extitit induratus, dictiſque ejuſdem domini Romanorum regis legatis bina vice, atque ore proprio, loco & tempore proxime ſpecificatis reſpondit, dictam ceſſionis viam nullatenus acceptare; eamque publice reprobari fecit: ſubjungens, quod ſi renunciaret, ut præfertur, crederet ſe peccare mortaliter. Sicque, ut prædicitur, fuit, & eſt verum, publicum & notorium, ac publica vox & fama.

21. Item quod poſt hujuſmodi, & multas repetitas magnorum principum & prælatorum humiles & devotas ſupplicationes, ac etiam requiſitiones ſerioſas, & recuſationes, & denegationes verbo, & facto a dicto domino Benedicto factas, nonnulli principes eidem vocato Benedicto tunc obedientes, videntes per experientiam dictum dominum Petrum de Luna ambitione dominandi cæcatum, & in propria animæ ſalutis diſpendium unionem eccleſiæ ſanctæ Dei fugere, ſe, & regna ſua, & ſubditos ab obedientia dicti Petri de Luna ſubtrahere diſpoſuerunt, ſicut & poſtea ſubtraxerunt, palam, publice, & notorie.

22. Item & quod poſt requiſitiones & ſupplicationes principum & cardinalium, atque declarationes factas per cardinales & recuſationes prædictas, nonnulli principes obedientiæ dicti domini Petri videntes duritiam, & obſtinationem ſuam, & recuſationes proſequendi unionem eccleſiæ per viam ceſſionis, quam ipſe, ut præfertur, approbaverat & juraverat, proponerent, & publice dicerent eidem domino vocato Benedicto obedientiam in ſuis regnis, & dominiis ſubtrahere, prout & fecerunt ut prædicitur, domini cardinales ſua obedientia cupientes & deſiderantes unionem eccleſiæ providere, ne dicta ſubtractio fieret, eidem domino vocato Benedicto præmiſſa expoſuerunt, & eidem ſupplicaverunt, quatenus pro bono unionis vellet procurare conventionem cum alio contendente cum eo de papatu, & cum eo unionem

eccleſiæ etiam per viam ceſſionis mutuæ, aut alias vias accommodas, nullam viam excludendo: & hoc ſe velle facere ſignificaret regi Franciæ, & aliis principibus, quibus expediens videretur.

23. Item quod antedictus dominus Petrus de Luna Benedictus, ut præfertur, nuncupatus, omnia, & ſingula petita & ſupplicata prædicta expreſſe & publice denegavit, dicens etiam de quorumcumque ſubtractione non curare, etiamſi totus mundus a ſua obedientia ſe ſubtraheret. Sicque, ut prædicitur, fuit, & eſt in civitate Avenionenſi & toto regno Franciæ, & alibi, ubi ipſius domini Petri notitia habetur, communiter tentum, creditum & reputatum, diciturque, tenetur, creditur & reputatur, palam & publice; atque fuit, & eſt verum, publicum & notorium.

24. Item quod præmiſſa omnia & ſingula fuerunt & ſunt vera, publica & notoria, de eiſque omnibus, & ſingulis fuit & eſt publica vox & fama.

25. Item proponunt, & probare intendunt proſecutores & miniſtri prædicti, quod dudum anno Domini MCCCCI. in menſe Martii, præfatus Petrus de Luna, Benedictus, ut præfertur, nuncupatus, in palatio Apoſtolico Avenionenſi ad inſtantiam ſereniſſimi principis domini Caroli Francorum regis, atque claræ memoriæ domini Ludovici ducis Aurelianenſis, illuſtris fratris ejuſdem regis, qui ad eum Petrum dictum Benedictum pro Papa tunc ſe gerentem ſuos legatos, & nuncios propter hoc tranſmiſerunt, promiſit coram pluribus perſonis inſignibus atque publicis notariis, quod altero contendente cum eo de papatu cedente, mortuo, vel ejecto, ipſe Petrus pro Papa ſe gerens renunciaret papatui, ad finem quod eligeretur unus verus paſtor, & vicarius Jeſu Chriſti: nihilque facere, vel procurare per quod unio eccleſiæ valeat retardari, vel via mutuæ ceſſionis quomodolibet impediri, & renunciavit omnibus proteſtationibus per eum in contrarium factis.

26. Item ponunt & probare intendunt, quod poſtmodum quondam dominus Bonifacius Papa IX. ſic in ſua obedientia nuncupatus dudum de anno Domini MCCCIV & in menſe Octobris ejuſdem anni, ſicut Domino placuit, fuit in urbe Roma, in qua tunc cum ſua curia reſidebat, vita functus. Et ſic fuit, & eſt verum.

27. Item quod reverendiſſimi in Chriſto patres & domini, domini cardinales tunc Romæ, & ſub obedientia dicti domini Bonifacii exſiſtentes poſt hoc, videlicet de anno & menſe proxime dictis dominum Coſmatum cardinalem Bononienſem in ſummum Romanum Pontificem elegerunt: qui deinde de menſe Novembris immediate ſequentis exſtitit Romæ coronatus, & Innocentius VII. a ſibi obedientibus nuncupatus. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum & notorium.

28. Item quod dictus dominus Innocentius dum Romæ in conclavi exſtiterat una cum aliis dominis cardinalibus juravit, vovit & promiſit, quod ſi in Romanum Pontificem eligeretur, & dominus Petrus de Luna, vel forſitan ejus ſucceſſor pro bono pacis & unionis eccleſiæ ſuo, quem prætendebat, papatui renunciare vellet, paratus eſſet ſimiliter juri, quod ipſe Innocentius per electionem ad papatum in papatu haberet, vel habiturus eſſet, cedere cum effectu. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum, & notorium.

29. Item quod hujuſmodi Innocentii votum & promiſſum per totam Chriſtianitatem, etiam uſque ad aures Petri de Luna, atque principum in ſua obedientia exſiſtentium, devenerunt palam, publice, & notorie.

30. Item quod deinde ſupradictus dominus Innocentius antequam hujuſmodi mutua ceſſio de papatu **A** contendentium adimpleretur, de anno Domini MCCCCVI. & de menſe Decembris ejuſdem anni in urbe Roma diem vitæ ſuæ clauſit extremum, nec tamen ceſſit dictus dominus Petrus. Et ſic fuit, & eſt verum & notorium.

31. Item quod mors ſupradicti Domini Innocentii de menſe Decembris anni MCCCCVI. ſupradicti ad præfati domini Petri de Luna indubitatam notitiam venit, palam, publice & notorie, nec tamen ceſſit ſuo prætenſo papatui, ut eſt notorium.

32. Item quod præmiſſa omnia, & ſingula fuerunt & ſunt vera, publica, & notoria, atque de eis & eorum quolibet fuit, & eſt publica vox, & fama.

B 33. Item quod poſt quam idem dominus Petrus de Luna dictus, ut præfertur, Benedictus, toties de unione eccleſiæ per viam mutuæ ceſſionis exſtitit requiſitus, ipſe fraudulenter procuravit apud aliquos prælatos, & illis mandavit ad ſuam excuſationem & recuſationem illius viæ ceſſionis, quod ſcriberent, & ſibi mitterent ſchedulas, per quas diſſuaderent ſibi viam mutuæ ceſſionis, & ad hoc allegarent rationes quas poſſent.

34. Item ponunt & probare intendunt, quod deinde anno Domini MCCCCVI. poſt vigeſimumquartum diem menſis Novembris, & ante vigeſimumquartum diem menſis Decembris ejuſdem anni, reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus **C** Angelus tunc cardinalis fuit in obedientia dicti domini Innocentii in urbe Roma & in conclavi palatii papalis in Romanum Pontificem ejuſdem obedientiæ electus, coronatus & inthronizatus, atque Gregorius XII. appellatus, palam, publice, & notorie.

35. Item quod dictus dominus Angelus, Gregorius XII. appellatus, adhuc in conclavi, loco & tempore proxime dictis exſiſtens, ſacro dominorum ſuorum cardinalium collegio inſtante, vovit, juravit & promiſit, quod papatui, ſi eligeretur, in effectum & finem unionis conſequendæ, cederet, prout in inſtrumento, ad quod ſe referunt, plenius continetur. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum & notorium.

36. Item quod poſtmodum idem dominus Grego**D**rius electus obtulit dictam viam mutuæ ceſſionis dicto domino Benedicto ſic vocato, miſitque ſuper hoc eidem domino Benedicto litteras & nuncios: ipſeque Benedictus illam viam acceptavit verbo, licet non facto, ut probavit eventus, quia non ceſſit, & hoc eſt notorium.

37. Item cum ſereniſſimus Francorum rex anno Domini MCCCCXVII. menſe Junii per ſuos ſolemnes legatos, poſt oblatam renunciationem per dictum Gregorium, unionem eccleſiæ proſequeretur apud dictum Petrum de Luna dictum Benedictum, & alterum dominum Gregorium; idem Petrus de Luna ad turbandum intentionem dicti domini regis Franciæ, & ponendum ſcandalum in ſuo regno, cum idem dominus **E** *dictus Benedictus præſentaret, quod niſi proſequeretur unionem eccleſiæ per dictam viam ceſſionis oblatam, fieret ſibi in regno Franciæ ſubtractio obedientiæ, fecit fraudulenter; & in odium dicti regis qui proſequebatur unionem eccleſiæ per viam mutuæ ceſſionis, unam conſtitutionem, ſi conſtitutio dici meretur, & illam miſit ad dictum dominum regem Franciæ; & eidem præſentari fecit per unam bullam continentem, quod quicumque, etiam reges & principes, aut alii quicumque ſe, vel regna ſua, & dominia ab obedientia ſeu Romani Pontificis, cujuſmodi ipſe in dicto regno ſuo idem dominus Petrus dictus Benedictus habebatur, ſubtraherent, excommunicationis, & anathematis ſententiam incurrerent, eſſentque ipſo facto omni digni-

* Forte dicto Benedicto.

tate, etiam regali privari; vaſſallique, & fideles eorum ab omni homagio & juramento fidelitatis tali ſubtrahenti præſtitis vel debitis liberi & immunes, & plura alia continens, cujus tenor ſequitur, & eſt talis:

Bulla Benedicti XIII.

Benedictus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

IN dierum ſucceſſu creſcente malitia, ſic videmus mundum in deteriora jugiter prolabi, ſic hominum mentes aſſueta depravari nequitia, malis paſſim cumulum ſuperaddi, ut & boni, qui alias oderunt virtutis amore delinquere, interdum cum perverſis admixti eorum inficiantur malitia, vel errore. Eſt igitur compeſcenda præſumptorum audacia, ut ſaltem pœna formidini retrahantur a noxiis, ſicque boni ſectando virtutem meliores effecti non videantur perire cum illis. Ad noſtrum ſiquidem auditum fama publica notoriante pervenit, quod nonnulli perditionis filii, tam eccleſiaſtici, quam ſæculares, dum altiora ſe petunt, dum præpoſteris & turbatis gradibus cupiunt venturi in magnis & mirabilibus ſupra ſe ambulare conantur, illius deluſi fallaciis, qui ſe, ut alios decipiat, in lucis Angelum transfigurat, ſibi ruinam, inferioribus ſcandalum, ſolidioribus autem vexationis materiam paraverunt, pro viribus ſatagentes catholicam eccleſiam iteratis ſubſchiſmatibus noviter lacerando, impedire ejus ſacratiſſimam unionem. Nam licet poſt aſſumptionem ad apicem ſummi Apoſtolatus, & etiam ante, dum nos minor ſtatus haberet, ad exſtirpationem hujus horrendi ſchiſmatis in Dei eccleſia a triginta fere annis (proh dolor!) nunc vigentis, & procurandum pacem & unitatem in ipſa eccleſia tanto accuratius & ardentius, quanto rem ipſam ad nos peculiarius ſpectare cognoſcimus, debitam, Deo ac conſcientia teſtibus, operam adhibuimus, & intendimus indefeſſis ſtudiis adhibere; & poſt varios tentatoſque labores, & incaſſum, peccatis exigentibus, quandoque deductos, poſt oblatam per nos Angelo Corrario, in ſede Apoſtolica intruſo, qui ab adhærentibus ſibi in hoc pernicioſa ſchiſmate ſe facit Gregorium nominari, viam renuntiationis per nos fiendam pure, libere, & ſimpliciter, prout in litteris noſtris Apoſtolicis datis Maſſiliæ, pridie Kalendas Februarii, pontificatus noſtri anno inſraſcripto, plenius continetur, ad executionem eorum, quæ pro præmiſſis agenda reſtant fienda de loco conventionis perſonalis, noſtri ſcilicet, & dicti Angeli, & tempore & numero perſonarum ab utraque parte ad conventionem hujuſmodi ducendarum, & de aliis circumſtantiis ad rem hanc pertinentibus inter nos & venerabiles fratres noſtros S. R. E. cardinales, cum nuntiis dicti Angeli, & ſui prætenſi collegii, illorum ſcilicet qui apud partem ſuam cardinales nuncupantur, ſic facta, & concluſa concordia inſerta brevi termino, præſtante Domino, exſequenda, prout in publicis inſtrumentis plenius continetur. Tamen præfati iniquitatis filii, nos & dictos fratres noſtros nituntur totis conatibus, modiſque exquiſitis & illicitis, ac quibuſdam fraudibus & fucatis coloribus in hac ſalubri proſecutione & exſecutione dictæ unionis impedire, & ſub quodam unionis ſimulato zelo eccleſiaſtica vincula contemnentes, non abſque temeritatis audacia ſtabilem, firmamque Chriſtianæ fidei compaginem reſcindere moliuntur; ac ſe a noſtra, & eccleſiæ Romanæ obedientia temere ſubtrahendo, a nobis, quod de jure non licet, de facto ad defenſionem ſui erroris appellationes varias interponunt. [a] *Nos licet aliquamdiu cum patientia tolerando præmiſſa diſſimulaverimus, ut ſaltem timor Dei, & pœna jam contra tales a nobis, & ſacris canonibus inflicta eos ad pœnitentiam provocarent, & facerent ad ſinum piæ matris redire;* [a] *videremus tamen eos adhuc in majoris præſumptionis audaciam proſilire. Quamobrem Zelus fidei, & fervor compaſſionis animarum merito nos inducunt, ut contra iſtorum audaciam quaſi publicam peſtem per Apoſtolicæ proviſionis remedium occurramus. Idcirco habita ſuper iis deliberatione matura, hac conſtitutione perpetuo duratura in omnes & ſingulos, qui præfatam eccleſiæ unionem ſcienter, ſeu perſonam noſtram, vel perſonas venerabilium fratrum noſtrorum S. R. E. cardinalium in exſecutione præmiſſorum per nos oblatorum & concordatorum cum dicto Angelo, & cum ſuis nuntiis impediverint, aut turbaverint, vel a nobis, ſeu ſucceſſoribus noſtris Romanis pontificibus canonice intrantibus appellare præſumpſerint, ſeu a noſtra, vel ipſorum ſucceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum canonice intrantium obedientia receſſerint, ac ſe ſubtraxerint, vel in præmiſſis ſubtractione, aut appellatione perſeveraverint, ſeu perſtiterint; ſeu eis in præmiſſis impedimentis, appellationibus, ſubtractionibus, vel perturbationibus per ſe, ſeu alium, vel alios quavis occaſione, ſeu colore quæſito dederint auxilium, conſilium, vel favorem, & qui perſonaliter aſſeruerint illos qui præmiſſa committunt, per noſtras ſententias non ligari, cujuſcunque ſtatus, gradus, dignitatis vel conditionis exſiſtant, etiamſi cardinalatus, patriarchali, archiepiſcopali, epiſcopali, regali, aut quacumque eccleſiaſtica vel mundana præfulgeant dignitate, ex nunc auctoritate Apoſtolica excommunicationis ſententiam promulgamus; a qua nullus, præterquam a Romano Pontifice, niſi dumtaxat in mortis articulo, a dicta ſententia abſolvi contigerit, volumus, & auctoritate prædicta duximus declarandum, quod taliter abſolutus, ſi quam cito commode poterit, poſt reſumptam convaleſcentiam ſe coram Apoſtolica ſede admiſerit præſentare, mandatum ipſius humiliter recepturus & ſatisfacturus, prout juſtitia ſuadebit, in eamdem excommunicationis ſententiam reincidat eo ipſo, quam quidem ſententiam ſuperius per nos latam ſi* [b] *per viginti dies ſuſtinuerit, animo indurato, ſi laicus quicumque & cujuſcumque gradus, ſtatus, conditionis, vel dignitatis, etiam de ſuperius nominatis, princeps, vel alia ſæcularis perſona fuerit, terras, villas, civitates, & caſtra, & loca quæcumque, quæ obtinerit & obtinebit, eccleſiaſtico ſupponimus interdicto. Si vero univerſitas fuerit, ſimiliter eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto. Et quia merito beneficia plerumque propter ingratitudinem revocantur, ſupradictos omnes & ſingulos, ac ex eis tam clericos, quam laicos, ſeu ipſis ſuper præmiſſis quomodolibet adhærentes, aut præſtantes auxilium, conſilium, aut favorem, ut præfertur, ſi per viginti dies dictos, viginti immediate ſequentes, ſententias ſuſtinuerint antedictas, eoſdem omnibus privilegiis, indulgentiis, gratiis, & libertatibus, & immunitatibus realibus & perſonalibus, ipſis communiter vel diviſim ſub quacumque forma vel expreſſione verborum ab Apoſtolica ſede conceſſis; dictoſque clericos omnibus beneficiis eccleſiaſticis, dignitatibus, perſonatibus, & officiis, cum cura, vel ſine cura, etſi archiepiſcopalis, patriarchalis aut cardinalatus, vel quævis alia dignitas forſan exſtiterit, ex nunc Apoſtolica auctoritate duximus privandas de plenitudine poteſtatis ipſo facto, & de certa ſcientia privamus, & privatas eſſe decernimus, prædictorum omnium tam eccleſiaſticorum quam ſæcularium, & cujuſlibet ipſorum vaſſallos, & omnes a juramento fidelitatis, & alia quacumque obligatione, quibus eis tenentur, ſeu tenebuntur quomodolibet abſolventes; ſeu-*

[a] Mſs. nos autem licet.

[a] Mſs. videmus.

[b] In mſ. Lipſ. ſi per xxx.

da quoque, jura, honores, officia, & alia bona immobilia eorumdem, quæ ubilibet a dicta Romana eccleſia tenentur, confiſcamus. Aliis vero juribus, feudis, honoribus & officiis, ac aliis immobilibus bonis, quæ a quibuſvis habent & habebunt eccleſiis, ſint ipſo jure privati; ſicque libere ad eaſdem revertantur eccleſias, quod de illis earum rectores pro ſua valeant diſponere voluntate: nec cauſa quacumque ad eorum, vel alterius ipſorum, aut alias præmiſſorum audientiam proferant; nec ipſorum valeant ſententia, vel proceſſus, etiam inſtrumenta confecta per illos, & eos qui tabellionatus obtinebunt officia, nullam habeant roboris firmitatem. Et inſuper omnes & ſinguli, qui cum prædictis, vel eorum aliquo, ipſorum contumacia perdurante, confœderationem, ſocietatem, obligationem, ſeu ligam fecerint, vel ipſos juverint, aut dederint auxilium, conſilium, vel favorem, directe vel indirecte, publice, vel occulte, in rebellione & aliis prædictis, ſi perſonæ ſingulares fuerint, etiamſi epiſcopali, archiepiſcopali, patriarchali, cardinalatu, imperiali, vel regali, ſeu quavis alia, ut præfertur, fulgeant dignitate, eccleſiaſtica, vel mundana, aut communitas vel collegium fuerit, quibuſcumque privilegiis & gratiis a nobis, vel prædeceſſoribus noſtris conceſſis ſint ipſo facto privati, & nihilominus eccleſiaſtici ſubjaceant interdicti ſententiis; a quibus nullus, præterquam ab eodem Romano Pontifice abſolutionem, ſeu relaxationem poſſit, niſi dumtaxat in eodem mortis articulo ab eadem anathematis, ſeu excommunicationis ſententia, ſicut in caſibus antedictis exprimitur, obtinere. Prædictas, & quaſvis alias confœderationes, colligationes, & ligas, necnon & pactiones, conventiones & obligationes quaſcumque inter prædictos hujuſmodi exceſſuum patratores, & quaſvis alias ſingulares perſonas quacumque dignitate fulgentes, ſeu communitates & univerſitates ſub quavis verborum forma factas, & quas in poſterum fieri contigerit, etſi fuerint juramentis, promiſſionibus, & pœnarum adjectionibus, & alia quacumque firmitate vallata, annullamus, caſſamus, irritamus, & vacuas viribus nunciamus, ac nullam habere decernimus roboris firmitatem; pœnis alias contra tales, a nobis & prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus editis, & conceſſis quibuſcumque, & qualitercumque, & ſub quacumque forma verborum, etiamſi de illis & totis eorum tenoribus de verbo ad verbum ſpecialis & expreſſa eſſet mentio facienda, & qualemcumque clauſulam derogatoriam contineant, quam & quas de certa ſcientia & plenitudine poteſtatis tenore præſentium revocamus, in quantum poſſent prædictorum effectum ſuſpendere, impedire, vel ſibi in aliquo derogare. [a] Seu ſi aliquibus a ſede prædicta ſit indultum, quod excommunicari, ſuſpendi, vel intereſt uſque per litteras Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto prædicto, ac eorum perſonis & locis, nominibus propriis, vel ordinibus, ſeu dignitatibus mentionem, & aliis contrariis quibuſcumque. Nulli ergo, &c. noſtræ promulgationis, privationis, confiſcationis, annullationis, caſſationis, irritationis, nunciationis, & conſtitutionis ac voluntatis infringere, &c. Datum Maſſiliæ apud ſanctum Victorem, XIV. Kalendas Junii, Pontificatus noſtri anno decimotertio.

[a] Mſs. Vel ſi.

Ex qua conſtitutione execrabili, ſecundum doctores aliquos, attentis circumſtantiis rerum, & ſtatu eccleſiæ, ac diviſione ſcandaloſa illius, & omnibus circumſtantiis & cauſis ſeu occaſionibus condendi per eumdem vocatum Benedictum hujuſmodi conſtitutionis, concludi, & referri poteſt dictam conſtitutionem eſſe hæreticalem; illius conditorem Petrum de Luna, deinde Benedictum nuncupatum, fuiſſe, & eſſe hæreticum, atque ſchiſmaticum.

37. Item quod facta dicta oblatione per dictum dominum Gregorium, quod rex Franciæ miſit ſolemnes legatos, patriarcham Alexandrinum, & dominum Cameracenſem epiſcopum, nunc S. R. E. cardinales, pluresque alios prælatos, doctores, & cum illis miſit etiam univerſitas Pariſienſis legatos ad proſequendum viam ceſſionis mutua apud ambos contendentes, qui hac fuerunt proſecuti diligenter apud ambos. Et hoc eſt notorium & verum, & ſuper hoc fuit, & eſt communis vox & fama.

38. Item quod idem Petrus vocatus Benedictus, ut præfertur, anno Domini MCCCCVI. in Maſſilia exſiſtens iterum ſolemniter coram pluribus cardinalibus, & aliis legatis regis Franciæ promiſit proſequi unionem eccleſiæ per viam ceſſionis præ omnibus aliis viis. Et hoc eſt verum & notorium.

39. Item quod non obſtantibus præmiſſis juramentis, promiſſionibus & requiſitionibus, ipſe per fraudes, dolos & machinationes & per diverſas ambaſſiatas miſſas ad dictum dominum vocatum Gregorium, ſine conſenſu, & conſilio ſuorum cardinalium, & per colluſiones inter nuncios factas cum dicto vocato Gregorio, fecit, quod ille receſſit ad unam partem, & ipſe Petrus ad alteram; & ita procuravit, quod dicta ceſſio non fieret, illamque per diverſa, media, & difficultates conveniendi in unum, atque ſecuritatem per eum petitarum evaſit; neque umquam veraciter, diligenter, neque efficaciter illam viam proſecutus fuit. ſed refugit, ut potuit. Et hoc eſt verum & notorium, & ſuper hoc eſt fama communis.

40. Item dicunt, & probare intendunt dicti proſecutores, & miniſtri, quod idem dominus Petrus, vocatus, ut præfertur, Benedictus, poſtquam diſſolutus fuit tractatus conventionis inter ipſum, & dominum Gregorium, convocato, ut prætendebat generali concilio in Perpiniano, ad dictum Perpinianum acceſſit, & convocavit ibidem concilium quod vocavit generale, in quo plures cardinales, prælati & doctores comparuerunt.

41. Item quod in eodem concilio idem dominus vocatus, ut præfertur, Benedictus, dicto concilio [a] ſedente expoſuit quædam, quæ dicebat ſe feciſſe pro unione eccleſiæ conſequenda: petiitque [b] a dicto quatenus conſuleretur & deliberaretur, quid ulterius per eum, aut alias, videretur agendum pro eadem unione efficaciter conſequenda.

[a] Mſs. ſedente.

[b] Mſs. a dicto eumdem.

42. Item & quod tunc per idem concilium fuerunt deputati certi prælati, videlicet unus cardinalis, & alii prælati, & doctores uſque ad numerum viginti octo, vel circa, ad deliberandum ſuper præmiſſis expoſitis, & petitis per eumdem dominum vocatum Benedictum; & tandem ex iis fuerunt electi ſexdecim [c] ad illam ſententiam ſpecialiter conculcandam. Et hoc fecit, & eſt verum & notorium.

[c] Mſs. ad illam [illegible] ſpecialiter conſultandam.

43. Item quod ex illis ſexdecim ſic deputatis, quindecim deliberaverunt & concluſerunt inter ſe, quod pro unione eccleſiæ dictus dominus Petrus, vocatus, ut præfertur, Benedictus, iret, vel mitteret procuratores irrevocabiles cum plena poteſtate Piſis, ubi aliud concilium congregabatur pro unione eccleſiæ ad renunciandum papatui, pure & libere, dicto vocato in ſua obedientia Gregorio cedente, mortuo, vel ejecto, aut illius dicti Gregorii ſucceſſoribus mortuis, vel ejectis. Et de hoc fecerunt unam ſchedulam, & ſcripturam præmiſſa continentem, & eidem domino Benedicto porrigendam, & in concilio publicandam; in qua ſchedula quindecim concordarunt, & decimus ſextus noluit conſentire.

44. Item quod dicta ſchedula continent delibera-

tionem prædictum, fuit eidem domino Petro dicto, ut præfertur, Benedicto præſentata, & contenta in illa expoſita. Ipſe autem reſpondit, quod contenta in dicta ſchedula, & deliberationem in dicta ſchedula non faceret; & quod bene ſciebat quod illi deputati ſexdecim non erant concordes. Et cum diceretur ſibi, quod omnes in hoc erant concordes præter unum, dixit, quod ille melius dicebat & ſentiebat quam cæteri. Et finaliter nullo modo voluit illi deliberationi conſentire.

45. Item & quod poſt præmiſſa, cum idem dominus Benedictus ſcivisſet, quod reverendiſſimus in Chriſto pater dominus cardinalis de Chalanco fuiſſet unus de illis quindecim, & timeret, quod illa deliberatio publicaretur in concilio, prohibuit ſibi in virtute obedientiæ, ne in concilio loqueretur, præſertim de illa materia. Dixit inſuper eidem domino cardinali, Vos vultis me ſcandalizare. *Cumque idem dominus cardinalis reſponderet,* Non volo vos ſcandalizare, ſed dico quæ mihi videntur in concilio; *Replicavit idem dominus Petrus, dictus Benedictus,* Ego faciam vos poni in tali loco, quod non videbitis ſolem forte de vita veſtra. *Et hoc fuit, & eſt verum, & notorium, & ſuper hoc fuit, & eſt publica vox, & fama.*

46. Item quod idem dominus Petrus, dictus Benedictus, mandavit archiepiſcopo Tarraconenſi, quod diceret ſex aliis deputatis prædictis, qui erant de illa opinione ſchedulæ prædictæ, quod omnia tacerent, & nihil de ea loquerentur.

Item quod præmiſſa omnia & ſingula fuerunt & ſunt publica, & notoria: atque de eis & eorum quolibet eſt publica vox, & fama.

47. Item dicunt, & proponunt proſecutores & miniſtri prædicti, quod poſt Piſanum & Perpinianí ita vocata concilia, idem dominus Petrus, vocatus Benedictus, ut præfertur, fecit aut fieri fecit plures tractatus & ſcripturas, quos & quas approbavit, & veros & catholicos reputavit, in quibus continentur plures concluſiones erroneæ, & errores contra fidem, & ſacræ ſcripturæ veritatem, qui, & quæ ſequuntur. Primo in tractatu quem fecit, aut fieri fecit, & ab alio factum approbavit, & ratum habuit, intitulato, * *De ſubſchiſmate, ponit concluſionem ſequentem: Et ponitur*
» *concluſio ſequens: Nulli convenit poteſtati, nec divi-*
» *næ, nec humanæ, quod quid ſit intra unum locum, &*
» *extra eundem. Dictam concluſionem pertinaciter aſſeruit & ſuſtinuit, quæ hæretica, & contra ſacram ſcripturam, & divinam potentiam, cum Deus ſit intra & extra eumdem locum. Et hoc eſt notorium.*

* Mſ. De ſchiſmate.

48. Item quod dixit, ſcripſit, vel ſcribi fecit idem dominus, vocatus, ut præmittitur, Benedictus, quod ſi iviſſet ad Piſanum concilium, vel miſiſſet ad illud ad cedendum papatui, ut aliqui ſibi conſuluerant & conſulebant, jam non eſſent claves in eccleſia, niſi Deus iterum incarnatus fuiſſet, & claves de novo diſſet. Et hoc eſt notorium.

49. Item quod in tractatu, quem fecit, ſeu fieri fecit, & factum approbavit, & ratum habuit contra Piſanum concilium, quod incipit, Quia nonnulli, *in IV. parte, via tertia,* §. ſubſequenter, *aut alibi in dicto tractatu, dixit & aſſeruit, & pertinaciter ſuſtinuit, quod ſtante dubio hujus ſchiſmatis, aliqui, qui non poſſunt certificari de veritate & juſtitia alterius contendentis de papatu, primo electo obediendo, Papæ Benedicto XIII. ſcilicet ſibi, quoad Deum in conſcientia ſunt & eſſent ſecuri. Et hoc eſt notorium.*

50. Item dicunt & proponunt dicti proſecutores & miniſtri, quod idem Petrus, vocatus, ut præfertur, Benedictus, poſt præmiſſum per eum prætenſum Perpinianum concilium, dixit & aſſeruit pertinaciter & conſtanter, quod ſi totus mundus diceret ſibi, quod cederet papatui, & ſibi videretur, quod non ſequeretur inde unio eccleſiæ, aut videretur ſibi, quod non deberet cedere; ipſe non cederet. Et ſi totus mundus diceret ſibi, quod non cederet, & ſibi videretur, quod deberet cedere, ipſe cederet per hoc ſuum judicium, immo potius errorem, pertinaciter præferendo omni humano, & eccleſiæ univerſalis judicio, quod manifeſte probat pertinaciam in errore.

51. Item ponunt & probare intendunt, quod domino Balthaſſari in Joannem Papam XXIII. ſubſequenter aſſumpto, inthronizato, & coronato, & deinde in hac præſenti civitate Conſtantienſi de anno Domini MCCCCXIV. *generali concilio indicto & congregato, ad nonnullos tractatus, pro unione & reformatione univerſalis eccleſiæ exſiſtis proceſſum; & tandem idem dominus Joannes ſuis demeritis & culpis exigentibus, anno Domini* MCCCCXV. *& in menſe Maii ejuſdem anni, ab omni culmine honoris, atque papalis dignitatis, per ipſum generale concilium ſervatis ſervandis, rite & canonice depoſitus fuit & ejectus, palam & publice. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum & notorium.*

52. Item quod dictus dominus Balthaſar olim Joannes XXIII. in ſua obedientia nuncupatus ſe indignum tantæ dignitatis recognoſcens hujuſmodi ejectionem, atque depoſitionem per dictum ſacrum concilium factas, tamquam juſtas, ſanctas & canonicas laudavit & approbavit, atque in eamdem depoſitionem factam annuit & conſenſit. Et nihilominus poſt hujuſmodi depoſitionem, ad majorem cautelam, etiamſi quid juris ſibi remanſiſſet, pure, & ſimpliciter ceſſit & renuntiavit. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum & notorium.

53. Item quod poſt depoſitionem, ejectionem & ad cautelam renuntiationem, ſicut præfertur, factas, ſupradictus reverendiſſimus in Chriſto pater dominus Angelus Corrario, olim in ſua obedientia Gregorius XII. nuncupatus fidei zelo ductus, ac laceratæ eccleſiæ compatiens, volens, quantum in eo erat pacem dare eccleſiæ Dei, nuper anno Domini MCCCCXV. *ſupradicto, & in menſe Julii ejuſdem anni, in præſenti ſacro concilio & in publica ſeſſione per præſens publicum concilium generale in majori eccleſia Conſtantienſi ſolemniter celebrata, per ſuos ſolemnes procuratores, legatos & oratores ſufficiens ad id mandatum habentes, papatui ſuo, quem prætendebat, partemque jure, oneri & honori ſibi quomodolibet competentem in eodem, pure & ſimpliciter ceſſit ſolemniter, & renuntiavit. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum & notorium.*

54. Item quod præmiſſa omnia & ſingula fuerunt & ſunt vera, publica & notoria, ac de ipſis & eorum quolibet fuit & eſt publica vox & fama.

55. Item ponunt & probare intendunt, quod poſt præmiſſa & eodem anno proxime dicto, ſupradictum ſacrum concilium generale Conſtantienſe conſiderans reſiduam partem impedimentorum unionis perficiendæ in ſupradicto domino Petro de Luna conſiſtere, ſereniſſimum & invictiſſimum principem dominum Sigiſmundum Romanorum & Ungariæ regem ſemper Auguſtum, una cum nonnullis dominis archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, doctoribus, & prælatis ſolemnibus legatis ad dictum dominum Petrum de Luna, atque ad conveniendum cum illuſtriſſimo principe Ferdinando tunc Arragonum rege, & conventione eorumdem regum, & ad præmiſſa ſibi intimandum, necnon tractandum, rogandum, exhortandum, requirendum dictum Petrum de Luna, quatenus pacem eccleſiæ dare, atque cedere ſuo prætenſo papatui vellet, miſit, & deſtinavit. Et ſic fuit, & eſt verum, &c.

56. *Item quod ſupradicti domini Romanorum rex, & ambaſſiatores hujuſmodi, legationem & ambaſſiatam devote amplectentes, ſe ad regnum Arragonia, & dictum Petrum de Luna anno proxime dicto cum litteris, munimentis, ſcripturis authenticis, pro præmiſſorum certificatione fienda tranſtulerunt, palam, publice, & notorie.*

57. *Item quod ſereniſſimus Romanorum & Ungaria rex & ambaſſiatores ſupradicti, una cum illuſtriſſimo principe domino Ferdinando tunc rege Arragonum, ac nobilibus principibus Armeniaci, & Fuxi comitibus, atque legatis ſolemnibus illuſtriſſimorum principum dominorum Franciæ, Angliæ, Caſtellæ, & Navarræ regum, anno prædicto, in Perpiniano, cum ſupradicto domino Petro de Luna convenerunt. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum & notorium.*

58. *Item quod ſupradicti Romanorum rex & ambaſſiatores concilii Conſtantienſis, atque regum Franciæ & Angliæ prænominatum, dominum Petrum de Luna Benedictum XIII. necnon dominum regem Arragonum, ceteroſque principes & oratores antedictos in Perpiniano, ut præfertur, congregatos de ejectione & depoſitione, ac ad cautelam renunciatione papatus, quem dictus dominus Balthaſar de Coſſa, olim Papa Joannes XXIII. necnon per ſupradictum reverendiſſimum patrem dominum Angelum Corrario, olim in ſua obedientia Gregorium XII. nuncupatum, de ceſſione ſui papatus, quem antea prætendebat, ut præmittitur, facta, per litteras hujuſmodi, ſub bulla ſacri concilii Conſtantienſis, nec litteras & ſcripturas authenticas, atque publica documenta, & munimenta, etiam manibus propriis dictorum dominorum Joannis, & Gregorii, olim de papatu contendentium, ſubſcriptas, & ſubſcripta in dicto loco Perpiniani certificatum. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum & notorium.*

59. *Item quod dominus Petrus de Luna antedictus omnia & ſingula hujuſmodi, ſcripturas, inſtrumenta, & munimenta originalia vidit, & tetigit, palpavit, & examinavit, & poſt hujuſmodi originalium viſionem, tactum, palpationem, & examen, atque ipſorum copiam ſub manu authentica habitam, dixit ſe deliberare, & eiſdem dominis gratum reſponſum dare velle: ſicque, ut prædicitur, fuit, & eſt dictum, tentum, creditum, & reputatum, diciturque, tenetur, creditur, & reputatur palam, publice atque notorie.*

60. *Item quod præfati domini Romanorum rex, & legati concilii generalis Conſtantienſis, atque regis Franciæ, & Angliæ dictum dominum Benedictum ſic, ut præfertur, vocatum cum inſtantia requiſiverunt quatenus attentis præmiſſis depoſitione Joannis, ac illius dicti domini Gregorii renunciatione, poſt quam totum pondus ſchiſmatis, ſeu diviſionis eccleſiæ, & facultas illam uniendi in eo conſiſtebat, vellet dare pacem, & unionem eccleſiæ per ſuam ceſſionem, ad quam præmiſſis promiſſionibus, & attentis juramentis ſuis, & aliis tenebatur jure divino pariter & humano. Et hoc eſt notorium, & verum.*

61. *Item quod cum dictus dominus Petrus de Luna ſuum reſponſum ſuper præmiſſis malitioſe & callide differret, atque poſt multos tractatus cum eodem ſuper ceſſione fienda habitos cavillaſſet, & diſſimulatione evadere niſus fuiſſet, ipſe Petrus de Luna anno Domini* MCCCCXV. *anno dicto, pluries per antedictos reges, legatos, comites, prælatos, nuncios, & oratores conjunctim & diviſim iterum requiſitus, interpellatus, ſæpius, & iteratis vicibus fuit, quatenus præmiſſis attentis vellet per ſuam renunciationem dare pacem eccleſiæ Dei, jam fere per quadraginta annos afflictæ, laſſæ, & diviſæ, quemadmodum tam jure divino, & humano, quam ſuis propriis repetitis promiſſionibus, & juramentis per ipſum præſtitis, & emiſſis, & per univerſum orbem publicatis ad id tenetur. Sicque, ut prædicitur, fuit dictum, habitum, tentum, creditum, & reputatum, diciturque, habitur, tenetur, creditur, & reputatur, atque fuit, & eſt verum, publicum & notorium.*

62. *Item quod idem dominus Benedictus, ſicut præmittitur, vocatus, dominum Sigiſmundum Romanorum & Ungariæ regem, ac legatos hujus ſacri concilii generalis Conſtantienſis, regis Franciæ, & Angliæ ex una parte, necnon dominos regem Arragonum, comites Armeniaci, & Fuxi perſonaliter præſentes, atque legatos dominorum regum Caſtellæ & Navarræ tenuit in tractatibus per ſpatium duorum menſium, & amplius, nullo tamen ius utili, & efficaci reſponſo dato ſuper renunciatione prædicta, ſed per vias obliquas, & dilatorias procedens, ita illos tædio affecit, quod manifeſte perceperunt, quod apud illum ad prædictum finem in vanum laborabant: & ita vacui & infecto negotio prædicto, dicti rex Romanorum & legati concilii hujus, atque regis Franciæ, & Angliæ recedere coacti ſunt, & receſſerunt. Et hoc fuit, &, eſt verum, atque notorium.*

63. *Item quod ſereniſſimus Arragonum rex Ferdinandus, & illuſtres comites Armeniaci, & Fuxi; necnon legati ſereniſſimorum regum Caſtellæ & Navarræ eidem domino Petro dicto Benedicto etiam obedientes diu apud eumdem inſtitiſſent, quod vellet pro unione eccleſiæ conſequenda renuntiare papatui, quod recuſavit, & per vias obliquas, & dilatorias, ac nullius efficacia evaſit. Tamdem ex parte dictorum regum, comitum, & ambaſſiatorum omnium, & ſingulorum prædictorum, etiam ſingulariter ex parte ſingulorum regum, & comitum eorumdem, fuit publice & ſolemniter requiſitus de ceſſione & renunciatione prædicta per eum fienda, ſecundum formam ejuſdem ſchedulæ ſibi exhibitæ, & coram eo lectæ, cujus tenor ſequitur, & eſt talis:*

Beatiſſime pater. Cum negotium exſtirpationis ſchiſmatis peſtilentis antiquati, & nimium (proh dolor) radicati, & aſſecutionis ſanctæ unionis eccleſiæ diutius præſtolatæ noviter ſit deventum, ſeu deductum in ſtatum, quod ille Angelus de Corrario, qui ſe Gregorium XII. intitulabat, renunciavit, pure, & libere papatui, & cuique juri, quod in eo ſibi prætendebat competere, & habere, & aliqua alia fecit, quantum in eo fuit, ad facilitatem & diſpoſitionem prænominatæ ſacræ unionis habendæ. Etiam ille Balthaſſar de Coſſa Joannes XXIII. in ſua obedientia nuncupatus, nihilominus a prætenſo papatu, in quo ſe jus habere dicebat, realiter fuit ejectus, & etiam renunciavit: ſereniſſimuſque princeps Sigiſmundus Romanorum rex perſonaliter, necnon quamplures alii reges, & principes Chriſtiani, & magna pars Chriſtianitatis per ſuos ſolemnes oratores & nuncios venerunt ad hanc villam Perpiniani, petentes inſtantiſſime a veſtra ſanctitate, quatenus dignaremini renunciare papatui, & omni juri vobis competenti in eo pro dicta unione habenda, allegantes ad id veſtram ſanctitatem multipliciter teneri. Et propterea ut ſanctitas veſtra non ignoret præmiſſa per ſpatium duorum menſium, vel circa, hic moram trahentes, nihil clarum & efficax ab eadem ſanctitate, ut aſſeritur, obtinere valentes, ſcandalizati, & vacui receſſerunt. Verum, beatiſſime pater, cum graviſſima pericula, & ſcandala permaxime univerſalia, non ſolum temporalia, ſed etiam ſpiritualia, quod deterius eſt, ſint mora hujuſmodi renunciationis per veſtram ſanctitatem fiendæ, ut ex præmiſſis, & aliis deprehenditur manifeſte, pro tanto Dei ſervitio & bono prælibatæ unionis habendæ, necnon pro tantorum

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXII. CONCILII.

evitatione periculorum, & ſcandalorum ſupplicat ſanctitatem veſtram humiliter & devote humilis filius veſter Ferdinandus rex Arragonum, & Siciliæ, &c. & nihilominus obſecrat per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti, & etiam ſolemniter & reverenter requirit ſanctitas veſtra, quatenus dignetur dictam renunciationem facere, pure, & libere ſine dilationibus, ad quam præmiſſis attentis, & aliis attendendis tenemini utroque jure, divino & humano. Et hoc eſt notorium.

Quæ requiſitio pro parte domini regis Arragonum fuit facta per illuſtrem principem dominum Alphonſum primogenitum dicti domini regis Ferdinandi, & principem Girundæ, nunc vero Arragonum regem, & per comites Armeniaci, & Fuxi perſonaliter, & ambaſſiatores, & legatos aliorum regum prædictorum. Et hoc fuit, & eſt notorium.

64. Item & quod poſt præmiſſas requiſitiones idem dominus Petrus dictus Benedictus, indignatus ex hoc receſſit de Perpiniano cum armatis, & quaſi cum uno exercitu ad locum & portum maris Colliberim, ubi cum aliquamdiu ſtetiſſet, præfatus dominus rex Arragonum Ferdinandus iterum miſit ad eum ſuos oratores & legatos ſolemnes, & etiam cum illis acceſſerunt legati & procuratores regum Caſtellæ, & Navarræ, ac comites Armeniaci, & Fuxi: & iterum per eoſdem oratores fuit requiſitus de præmiſſis, & aliis, prout in ſchedula infraſcripta continetur, quæ fuit ſibi præſentata, & lecta, cujus tenor talis eſt.

Beatiſſime pater. Supplicationi, & requiſitioni factis & oblatis die nona præſentis menſis veſtræ ſanctitati ſub hac forma: Beatiſſime pater, Cum negotium exſtirpationis ſchiſmatis, &c. reſpondit eadem ſanctitas, die duodecima dicti menſis ſub hac forma: Ut appareat veritas proceſſus, &c. Verum, ſanctiſſime pater, urgentibus cauſis, & motivis in dicta ſupplicatione & requiſitione expreſſis, via paratur opportunius quam a die orti ſchiſmatis uſque nunc ad conſequendam eccleſiæ unionem. Nam facta per ſanctitatem veſtram ceſſione, de qua exſtitit ſupplicatum, ſperatur veriſimiliter, quod in concilio generali univerſalis eccleſiæ, quod dante Domino, in brevi congregabitur, providebitur ſanctæ matri eccleſiæ, per eos, ad quos pertineat, de unico & indubitato, ac univerſali paſtore, forte per aliquam de practicis jam apertis, vel per alias, aut aliter: prout in eodem concilio per eos, ad quos pertinebit, dirigente Spiritu ſancto, diſponetur, & ordinabitur; cum aliter nequeat in prædictis legitime provideri: exſtirparique ſperatur ſchiſma peſtiferum: & ſic obviabitur ſcandalis, & diviſionibus ob dictum ſchiſma uſque nunc pullulatis, & quæ timentur oriri in poſterum, niſi de renuntiationis remedio occurratur. Idcirco, beatiſſime pater, [a] Raymundus de Plano Bononienſis legum, & Petrus Syra, decretorum doctores, ambaſſiatores & procuratores illuſtriſſimi domini Ferdinandi regis Arragonum, Siciliæ, &c. filii veſtri devoti cum debita reverentia veſtræ ſanctitatis, videntes per veſtram reſponſionem ſupplicationi & requiſitioni prædictis non fuiſſe, ut debuit, & congruit neceſſitati unionis eccleſiæ, ſatisfactum, ſtantes & perſeverantes ſupplicationi & requiſitioni jam factis, cum repetita reverentia, ob Dei ſervitium, & dictum beneficium unionis, & ex cauſis ſupradictis, & aliis pluribus veſtræ ſanctitati notiſſimis, & etiam toti mundo; ſupplicant ſanctitati prædictæ ſemel, ſecundo, & tertio, ac ſæpe ſæpius, ac inſtanter, & cum geminata inſtantia, & dictis vicibus, & cum dicta reverentia pariter eamdem ſanctitatem obſecrant, & requirunt, quatenus exſequatur, & impleat operis [b] perfectum per ſe, vel ſuos procuratores ad id plena & irrevocabili poteſtate ſuffultos. Alioquin, beatiſſime pater, ſi veſtra ſanctitas ſupplicata & requiſita, quod non creditur, realiter non exſequatur; dicti ſupplicantes, & requirentes ſolum Dei ſervitio [a] intendentes, cui primo obligati exſiſtunt, & zelo unitatis ſanctæ matris eccleſiæ, & totius reipublicæ omnium Chriſtianorum, & quieti pacificæ eorumdem, cum ejuſdem ſanctitatis repetita reverentia proteſtantur de omni jure univerſalis eccleſiæ, & ipſorum ſupplicantium, & alterius cujus intereſt, & de recurrendo ad remedia licita, juridica, & honeſta. Ceterum, beatiſſime pater, quamvis poſſit concilium generale eccleſiæ univerſalis in hoc caſu tanta neceſſitatis eccleſiæ congregari, & in eo poſſint & valeant convenire omnes tam obedientiæ veſtræ, quam obedientiæ olim Joannis, & olim Gregorii, qui alias conſueverunt ad concilium congregari: quarum dictarum obedientiarum olim Gregorii & Joannis magna pars ſit in Conſtantia congregata, [a] ab aliquibus curioſis in dubium revocetur: quamvis dubitatum non ſit, an valeant illi dictarum obedientiarum [b] ſimul de veſtra obedientia in concilio generali eccleſiæ univerſalis congregari, pro exſtirpando hoc nefando ſchiſmate, & unione jam dicta conſequenda, & debite providendo de unico & indubitato ſummo Pontifice univerſalis eccleſiæ: Ideo ex ſuperabundanti cautela, & ut tollatur omnis dubitationis ſcrupulus eidem ſanctitati ſupplicant dicti ambaſſiatores, & procuratores, quatenus alicui, vel aliquibus perſonis, de quibus merito confidere debeant dicti dominus rex, & alii reges & principes veſtræ obedientiæ, [c] totis conatibus proſequuntur, & proſequi intendunt exſtirpationem dicti ſchiſmatis, & conſecutionem dictæ unionis, committere dignemini vices veſtras, & poteſtatem plenam dare convocandi dictum concilium generale; & auctorizandi, approbandi, & confirmandi per ipſum concilium peragenda, ac tollendi, irritandi, abolendi, atque caſſandi omnes, & ſingulos proceſſus, ſententias quaſcumque, ac pœnas factas, latas, decretas, & promulgatas in obedientia dictorum Gregorii, & Joannis, & ſingulares earumdem occaſione, vel ex cauſa dicti ſchiſmatis, & contra maculam, ſive notam juris, aut facti, exinde contractam in omnes & ſingulas perſonas dictarum ſuarum obedientiarum, [d] habitandi, & cum eis diſpenſandi quatenus opportunum ſit, aut indigebunt, & providendi, & ordinandi, quod non poſſit excipi de dictis ſententiis aut pœnis contra intervenientes in dicto concilio, aut contra perſonas deputandas in dicto concilio: nec contra eligentes Papam, nec eum qui fuerit in Papam electus; ipſaſque perſonas ad dicta omnia, & ſingula habilitandi, ac omnia alia & ſingula faciendi, quæ erunt neceſſaria, expedientia, ſeu opportuna circa prædicta, & alia dependentia, incidentia, aut emergentia ex eiſdem: & mandare dignemini eiſdem perſonæ, ſive perſonis fulcitis dicta poteſtate, quatenus ex quo veſtra ſanctitas, receſſit ab hac villa, ubi tractatur ad præſens de præparatoriis dictæ unionis, reſideant in hac villa, & vadant ubi [e] diſponatur per reges, & principes, & alios de veſtra obedientia hic rationis prædicta congregatos. Et poterit facilius per alium, vel alios veſtra poteſtate ſuffultos expediri, quam, pater ſanctiſſime, per vos perſonaliter in ætate [f] & gravitate perſonæ veſtræ, & ſtatu veſtræ eximiæ dignitatis. Veruntamen ubi ſanctitas veſtra nolit id committere, ſupplicant eidem ſanctitati, ipſamque exhortantur, obſecrant, & reverenter requirunt, qualiter illico revertatur ad villam Perpiniani, ubi de dictis præparatoriis in negotio unionis tractatur. Et prædicta omnia & ſingula, quæ eſſent, ut præfertur, per dictos commiſſarios fienda, & exſequenda, faciat, & exſequatur; offeruntque ſe eidem

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXII. CONCILII.

[a] Mſs. Raymundus de Plano. Bonaventura Vetri, legum; & Petrus Syra. (al. Sarrał) &c.

[b] Mſs. profectum.

[a] Mſs. intendentes.

[b] Mſs. ſimul cum illis de veſtra.

[c] Mſs. qui totis.

[d] Mſs. & rehabilitandi.

[e] Mſs. deponatur.

[f] Mſs. unius, & dignitatis.

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXII. CONCILII.

dem ſupplicantes, quod per ſe, & etiam una cum aliis hic ratione prædicta congregatis providebunt, & provideri facient per eos, ad quos pertineat, de ſalvo conductu, & ſecuritatibus tam veſtræ ſanctitatis ſuo caſu, quam etiam caſu dictæ perſonæ, ſive perſonarum. Hæc quidem ſunt utilia, opportuna, ac etiam accommoda tractari in negotio dictæ unionis & quietativa conſcientiarum omnium, ſignanter quæ ſunt de noſtra obedientia; & ſic etiam factu fuere per commiſſarios dicti olim vocati Gregorii, habentes ad id poſſe legitimum, tempore quo procurator ipſius Gregorii nomine ejuſdem renuntiavit prætenſo juri, quod idem Gregorius in papatu ſe habere dicebat. Et iterum etiam prædicti ſic fieri ſupplicant, obſecrant, & reverenter requirunt. Alias enim proteſtantur de omni jure univerſalis eccleſiæ, & alterius cujuſvis. Et hoc fuit & eſt notorium.

Cui requiſitioni, quantum concernit renuntiationem, nihil aliud voluit reſpondere, niſi quod dicebat ſe in Perpiniano reſpondiſſe. Ad alia nihil niſi frivolum reſpondit, & ineptum. Et hoc fuit, & eſt verum, & notorium.

65. Item & quod paulo poſt præmiſſam requiſitionem idem dominus dictus Benedictus receſſit de Caucoliberi; & per mare ad unum terræ angulum ad caſtrum munitiſſimum Paniſcolæ ſe recepit cum ſuis armatis, ubi adhuc dicitur reſidere. Et hoc eſt notorium.

Conſequenter ex parte dicti regis Arragoniæ, fuit idem dominus Petrus in caſtro prædicto Paniſcolæ iterum requiſitus, ſecundum formam ſcripturæ ſibi præſentatæ & lectæ, cujus tenor talis eſt:

Sanctiſſime & beatiſſime pater. Pro parte non ſolum ſereniſſimi regis Arragonum, ſed etiam illuſtriſſimorum regum Caſtellæ, & Navarræ, & comitum Armeniaci, & Fuxi, fuerunt præſentatæ veſtræ ſanctitati ſub diverſis calendariis & partibus in diverſis locis, primo in villa Perpiniani, & alia, & ſecunda Caucoliberi poſt receſſum veſtrum a dicta villa Perpiniani duæ ſupplicationes & reverentiales requiſitiones, quarum ſeries, & tenor per ordinem ſic ſe habent: Sanctiſſime ac beatiſſime pater. Cum negotium extirpationis ſchiſmatis, &c. [a] & ad dictas ſupplicationes, & requiſitiones eadem ſanctitas reſpondit ſub diverſis calendariis in villa & loco antedictis: quarum reſponſionum ſeries ſequitur prout infra: Prima, Ut appareat veritas proceſſus, &c. ſecunda: Cum per ultimam ſchedulam, &c. Verum, beatiſſime pater, Cum reſponſiones veſtræ ſanctitatis facta detegant in aperto cuilibet intuenti, quod eadem ſanctitas non renunciavit, nec renunciare curavit papatui; nec practicas & formas electionis futuri Pontificis relinquere vult ordinationi & diſpoſitioni concilii generalis univerſalis eccleſiæ [b] congregandi, ad quod de jure pertinet dicta electio: quod cum Spiritus ſancti adjutorio diſponet & ordinabit de practicis nobis aliiſque ſalubribus & brevioribus circa electionem jam dictam: nec alia adimpleverit veſtra ſanctitas, quæ in dictis requiſitionibus continentur, quod etiam aperte detexit receſſus ſubitus ſine cauſa rationabili, cum reverentia loquendo ſanctitatis veſtræ. Quia ubi præceſſerant fides & gui latica dicti ſereniſſimi regis Arragonum, & etiam ſinæ guidaticis, ubi dicti domini regis erat præſentia, & in ſua obedientia ejuſdem ſanctitatis, quæ nunc uſque ad tuta defenſa, & prout voluit, ibidem cum omnimoda libertate permanſit, timere non debuit, immo nec de ſiniſtro aliquo dubitare, nec cum fictis coloribus, ſemper cum reverentia veſtræ ſanctitatis loquendo. Veritate victrice omnium prædicante contrarium, rem aliter ſe habere poteris de induſtria. Ideo Raymundus Xatinar miles, & Petrus Baſſeti legum doctor, conſiliarius, ambaſſiatores dicti domini regis Arragonum, veſtræ intimant ſanctitati, quod ob non factam renunciationem prædictam, quam eadem ſanctitas veſtra facere debuit jure divino pariter & humano: & tum offerre nudo verbo non fuit ſufficiens; & ob non implementum aliorum, quæ ſupplicata & requiſita facere, dictos reges & principes licet invitos, cum ſciunt ſe reddituros rationem pro eccleſia, quam a Chriſto tuendam ſuſceperunt: quia ſive augeatur pax & diſciplina eccleſiæ per dictos principes, ſive ſolvatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum poteſtati eccleſiam tradidit committendam, urgentque zelo fidei, & neceſſitatis opportunitate perveniendi ad unitatem univerſalis eccleſiæ, quæ ab initio producti ſchiſmatis uſque nunc attingi non potuit: oportebit pro defenſione juris dictæ univerſalis eccleſiæ pro Dei ſervitio, & exoneratione ſuæ conſcientiæ, & reſpectibus aliis, tam in iis, quam in aliis ſupplicationibus & requiſitionibus poſitis, uti debitis remediis licitis & permiſſis. Et licet amplius ſupplicare non ſit neceſſarium, ad uberiorem tamen cautelam, non interdicta facultate utendi ſuo caſu dictis remediis, cum dictis regibus & principibus viſum fuerit, ſanctitatis veſtræ reſponſione nullatenus expectata, immo omni facultate retenta, iterum & iterum, ac quantum poſſunt geminatis vicibus ſupplicant & requirunt cum debita reverentia ſanctitatis ejuſdem, quatenus pro Deo principaliter, & pro beneficio celeriori perveniendi ad unionem ſanctæ matris eccleſiæ, & compatiendo tanto animarum diſcrimini, & infinitis occurrendo ſcandalis per effectum operis, hæc [a] ſupplicatus per ambaſſiatores dictorum regum, & principum, ſecluſa omni mora adimpleat. [b] Significantes eidem ſanctitati, ut illuſtriſſimus rex Romanorum & aliæ perſonæ miſſæ per congregationem Conſtantienſem ſunt, vel tempore ſuæ miſſionis erant in Narbona, & continue per ſuos ambaſſiatores tractant ſeu tractabant in dicta villa cum dicto domino rege Arragonum, & ambaſſiatoribus aliorum regum, & principum, pro bono juridico, compendioſo, & concordi remedio ad exſtirpandum ſchiſma peſtiferum, & perveniendum ad beneficium unionis: alias dicti ambaſſiatores & procuratores, nominibus ſupradictis in dictis ſupplicationibus perſiſtentes, cum debita reverentia ad effectus expreſſos in dictis prima & ſecunda ſupplicationibus, & requiſitionibus, & ad omnes & ſingulos alios [c] effectus vocatos, ſeu utiles actui ſanctæ unionis jam dictæ, proteſtantur, quod dicti reges & principes utentur remediis debitis, licitis & permiſſis, & turbari naviculam ſancti Petri amplius, quantum in eis fuerit, non permittent. Et hoc eſt notorium.

Cui requiſitioni nihil efficax reſpondit, ſed in ſua duritia, & pertinacia non cedendi, & ceſſionem per vias fraudulentas & obliquas ſemper evaſit per quamdam frivolam reſponſionem ſub inſtrumento publico contentam, quod inſtrumentum volunt proſecutores prædicti ſic haberi pro inſerto, ſi & quatenus faciat pro ipſis, & ad probationem præmiſſorum; & non alias, nec ad alios fines, & effectus. Et hoc eſt verum, publicum, & notorium.

66. Item quod præfatus Petrus de Luna potens verbo ceſſionis eccleſiam Dei tot annorum curriculis laceſſitam unire, id tamen facere renuit, regum, principum, prælatorum, & legatorum prædictorum monita, exhortationes, & requiſitiones contemnens, precibus minime flexus eſt: quinimmo in præfata ſua duritia & pertinacia perſeveravit, & perſeverat: ipſamque eccleſiam Dei Chriſti ſponſam vulneribus peſtiferi ſchiſmatis afflictam deſeruit & deſerit abſque mode-

[a] Ex mſs. adde: Et ſecunda: Beatiſſime Pater: ſupplicationes & requiſitiones factas, & oblatas, &c.

[b] Mſs. benevoler congregandi.

2. Eſdr. 4. 41.

[a] Mſs. ſupplicata.

[b] Mſ. omnia ſupplicantes.

[c] Mſ. omnes, eſſe tamen neceſſarios.

la, totam univerſalem eccleſiam notorie, incorrigibiliter, & pertinaciter ſcandalizando: ſicque, ut prædicitur, fuit & eſt dictum, tentum, creditum, & reputatum, diciturque, tenetur, & reputatur, palam, & notorie: & ſic fuit & eſt verum, & notorium.

67. Item quod poſt requiſitiones, ſupplicationes, & exhortationes, ut præmittitur, factas eidem Petro de Luna, ſuamque recuſationem, & fraudulentas ac intricatas reſponſiones, & receſſum ad Paniſcolam, & iterum requiſitionem, & ex parte dicti regis Arragonum ſibi factam, idem rex Arragonum, qui erat de obedientia dicti Benedicti nuncupati, congregato & habito maturo & magno concilio prælatorum, procerum, atque doctorum, & ſapientum regni ſui, decrevit ſe & regnum ſuum, atque perſonas illius quaſcumque, attentis recuſatione & receſſu, pertinacia atque duritia dicti domini Benedicti in non tollendo ſchiſma præſens & eccleſiam uniendo, quod facere potuiſſet & poterat per ſuam liberam ceſſionem papatus: ab illius dicti Benedicti obedientia recedere & ſubtrahere, receſſitque, & ſubtraxit; & hoc fecit per totum regnum ſuum Arragonum, atque Siciliæ, & alia dominia, publicari & obſervari. Et hoc fuit & eſt verum, & notorium.

68. Item quod poſt præmiſſam ſubtractionem obedientiæ eidem Petro, dicto Benedicto in dictis regnis & dominiis factam, ſereniſſimus rex Arragonum modernus eamdem ſubtractionem per patrem ſuum dominum Ferdinandum olim ſereniſſimum regem, ut præfertur, factam, confirmans & approbans, & obſervans ſe, per ſuos ſolemnes legatos & procuratores, ad hoc poteſtatem habentes, ſe pro ſe, ac regnis & dominiis ſuis cum eadem ſancta Conſtantienſi ſynodo univit: & vocatione generali facta ex duabus obedientiis olim Joannis & Gregorii prædictorum, ac regis Arragonum pro ſe, & regnis ſuis, ac dominiis eſt unum generale concilium conſtitutum, & procedi voluerunt contra eumdem dominum Benedictum, ad illius canonicam ejectionem. Et hoc eſt verum, & notorium.

69. Item quod pari forma rex Navarræ convocato magno concilio regni ſui, videlicet epiſcoporum, abbatum, capitulorum, procerum, nobilium, & communitatum, tribus videlicet ſtatibus regni ſui, [a] & meris in regno in rebus arduis decernendis, ex cauſis eiſdem prædictis, ſe, regnum ſuum, dictique ſtatus cleri, nobilium, & totius populi, a dicti Benedicti ſic vocati obedientia receſſerunt, & ab illius obedientia ſe ſubtraxerunt. Et eſt verum, & notorium.

70. Item quod eadem ſancta ſynodus poſt unionem dicti ſereniſſimi regis Arragonum, etiam vigore conventionum dudum habitarum de anno MCCCCXV. inter ſereniſſimum dominum Sigiſmundum Romanorum regem, & legatos hujus ſacri concilii, & legatos ſereniſſimorum regum Caſtellæ, Arragonum, & Navarræ, ac comitis Fuxi, ex altera parte, & poſtea per eoſdem dominos reges Arragonum, & Navarræ, & per dictum comitem Fuxi approbatarum, eadem ſancta ſynodus unitis legatis dicti domini regis Arragonum proſequens unionem eccleſiæ: & conſiderans quod attento quod idem dominus Petrus de Luna vocatus Benedictus toties & tam pertinaciter recuſaverat, & recuſabat cedere: & quod nullam aliam viam videbat, per quam eccleſia poſſet uniri, quam per dicti Petri vocati Benedicti a ſuo papatu ejectionem, decrevit contra eumdem Benedictum: & ad illius dejectionem prædictam fore procedendum, & contra illum citationem perſonalem decrevit, prout inter hujuſmodi cauſa acta continetur. Et hoc eſt notorium.

71. Item ſimiliter illuſtris Comes Fuxi pro ſuis terris & dominiis, in quibus eidem Benedicto obediebatur, a ſua obedientia propter cauſas dictas receſſit, & ſe ab eadem obedientia ſubtraxit. Et hoc eſt notorium.

72. Item quod conſequenter ſereniſſimus rex Navarræ & illuſtris Comes Fuxi, clerusque, proceres, & nobiles dicti regni, comitatus, & dominiorum, ac per ſuos ſolemnes legatos & procuratores ad hoc ſpecialem poteſtatem habentes ſe cum eodem concilio univerunt, & cum aliis qui prius adhærebant unum generale concilium conſtituerunt. & e converſo, concilium univit ſe ipſis: & ſic procedi voluerunt contra eumdem dictum Benedictum ad illius canonicam ejectionem. Et hoc eſt notorium.

73. Item quod [a] in præmiſſis uniones eidem ſacræ ſynodo factas, dicta citatio ad perſonam ejuſdem domini dicti Benedicti, etiam poſt unionem dictorum regum Navarræ, & comitis Fuxi, clerique, & nobilium, ac populi prædictorum, fuit legitime executa, prout etiam ex productis & relatis coram eodem ſacro concilio conſtat & apparet. Et hoc eſt notorium.

74. Item dicunt, & probare intendunt dicti promotores, proſecutores, & miniſtri, quod idem Petrus vocatus Benedictus, ut præfertur, citatione hujuſmodi intellecta, & audita, ac contra eum executa, in ſua pertinacia & duritia fovendi ſchiſmatis, & contra unionem eccleſiæ ſanctæ Dei perſeverans, & intendere eidem unioni eccleſiæ manifeſte recuſans: dixit, & aſſeruit, tam verbo publice, & notorie, quam in ſcriptis, quod non intendebat, nec intendit præfatum ſacrum generale concilium Conſtantienſe, quod vocabat congregationem Conſtantienſem, quod tamen fuit & eſt ex tot obedientiis, tot regnis, & provinciis, ut præfertur, conſtitutum, & canonice convocatum, approbare: nec illius citationem quomodolibet exaudire, aut ei qualemcumque vigorem tribuere: quia, ut dicebat, dicta citatio eſt emanata a notorie nullam poteſtatem habentibus, immo ipſam congregationem, & quæcumque facta in ea, vel fienda, ſeu ordinata, vel ordinanda contra ipſum, pronunciavit, & declaravit, quantum in ſe fuit, nulla, & irrita ipſo jure.

75. Item, quod idem dominus Benedictus indignatus de citatione prædicta, & contra ipſum ſacrum Conſtantienſe concilium proſequens unionem eccleſiæ tam diuturnis & indefeſſis laboribus, quos ex fervore devotionis ad unionem eccleſiæ ſuſtinuit annis duobus, menſibus quinque, cum gravibus expenſis, relictis propriis [b] laboribus, & rebus omnibus poſtpoſitis, dixit, aſſeruit, verbo [c] publico, & authentico, quod eccleſia Dei erat apud eum; & quod exſiſtentes in Conſtantia ſunt ſine capitis aſſiſtentia, & velut membra præciſa a corpore: qui ſub clypeo vaſtæ multitudinis, & nomine generalis ſynodi Dei eccleſiam [d] dirumpunt, multiſque modis perturbant. Subjungens falſum teſtimonium, dicens, quod a ſanctis Apoſtolis eſt diffinitum, quod abſque auctoritate Romani Pontificis non valeat generalis ſynodus congregari.

76. Item quod hoc ſacrum generale concilium, auctoritate Romani Pontificis, qui per multos multoque majorem partem Chriſtianorum pro Romano & ſummo Pontifice habebatur notorie, videlicet per Joannem XXIII. ſic in ſua tam ampla, ut dictum eſt, obedientia nuncupatum, & ad proſecutionem ſereniſſimi domini Sigiſmundi Romanorum regis, & inter reges omnes ſummi, & præcipui exſtitit convocatum, approbantibus & eidem concilio obedientibus aliis ſereniſſimis regibus, & regnis, Franciæ, Angliæ, Arragoniæ, Siciliæ, Ungariæ, Navarræ, Poloniæ, Da-

[a] Mſ. ut eſt moris.

[a] Mſ. poſt præmiſſas.

[b] Mſ. unos, laribus.

[c] Mſ. publico.

Confer ſeſſ. XXV.

[d] Mſ. diripiunt.

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXII. CONCILII.

cia, Norvegia, Suecia, Dalmatia, Croatia, totaque Italia, Gallia, Germania, Anglia, Hibernia, & circumadjacentibus ceteris regionibus atque provinciis.

77. Item dixit idem Petrus vocatus Benedictus contra dictam citationem, quod ipſe non eſt de crimine, ſeu fautoria ſchiſmatis diffamatus apud bonos & graves; ſed ſui & eccleſiæ inimici, ſchiſmatici, & hæretici conantur contra veritatem notoriam ipſum de hujuſmodi crimine & illius fautoria diffamare, quod videtur intelligere de iſto ſacro concilio. Et hoc eſt notorium.

78. Item dicunt, & proponunt iidem promotores, proſecutores, & miniſtri, quod præmiſſa in proximo articulo contenta, & dictum per dominum Benedictum ſic vocatum referuntur, & intelliguntur per eum, & neceſſario referri debent ad ſacrum Conſtantienſe concilium; quomodo idem Benedictus ſic vocatus illa dixit & aſſeruit, contra citationem a dicta ſacro concilio emanatam contra ipſum Benedictum: in qua citatione idem ſacrum concilium eumdem Petrum vocatum Benedictum aſſerit de ſchiſmate, & illius fautoria diffamatum, ut ex tenore litterarum citationis apparet. Quæ omnia prædicta cedunt in gravem contumeliam & injuriam dicti ſacri concilii. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum & notorium.

79. Item dicunt, & proponunt idem promotores, & proſecutores, quod idem Petrus vocatus Benedictus contra dictam citationem opponens, dixit & aſſeruit verbo, & in ſcriptis authenticis, quod congregati in Conſtantia (ſic enim vocat illos) non ſunt generalis ſynodus, nec univerſalem eccleſiam repræſentant; aſſerens verbo & in ſcriptis authenticis cauſam per eum prætenſam, & dicens; quia ſunt excommunicati, & omnibus dignitatibus eccleſiaſticis, gradibus, & auctoritatibus, ac juriſdictione privati: & conſequenter quod nullas partes judicii poterant aſſumere, neque poſſunt, neque etiam juriſdictionem aliquam exercere: & præcipue, ut dixit, & aſſeruit ſupra, quod minor in majorem, & permaxime in papam, quem nec juris auctoritas, nec rationis debitum, nec alicujus obligationis neceſſitas ad hoc arctant, actum imperioſum exercere non poſſunt. In quibus aſſertionibus qui & quales errores ſequantur, & quot & quales contineant dicta aſſertiones, judicet ipſum ſacrum concilium; præmiſſaque notoria ſunt, & vera.

80. Item quod in ipſa reſponſione dicti Petri vocati Benedicti, & in inſtrumento de illius mandato & voluntate ſuper illa reſponſione confecto, & eidem ſacro concilio producto, & exhibito, & apud notarios ejuſdem ſacri concilii & cauſa exſiſtentes, plures alii errores, & contumelia, & blaſphemia continentur, prout ex illius inſpectione poterit apparere.

81. Item dicunt, & proponunt, & probare intendunt, quod diviſa eccleſia univerſalis in tam magnas partes adeo firmata eſt, & qualibet pars in ſua credulitate de papatu ita ſolidata, quod etiam attentis promiſſionibus & juramentis factis per dictum dominum Petrum de ceſſione fienda, requiſitionibus ſibi factis, & recuſationibus, cavillationibus, & diffugiis per eum quæſitis, impoſſibile eſt humanitus, aut ſaltem reputatur, & communiter creditur, quod numquam pars ſibi non obediens, quæ eſt major in decuplo totius populi Chriſtiani, ad illius obedientiam trahi, nec adduci poſſet, etiamſi verum jus haberet; nec hodie, nec a multis jam annis poſſet eccleſia judicare utrum jus habuerit, vel non: deficientibus neceſſariis ad hoc probationibus facti, & obſtantibus difficultatibus in jure, in tam magnas partes opinionum diviſas, & firmatas, & per conſequens ſchiſma, vel ſciſſura eccleſiæ tolli non poſſet, neque poteſt, niſi per ſuam ceſſionem, & per conſequens cedere tenetur, & ſi non vult, prout non vult, nec voluit, [a] a ſuo prætenſo papatu amoveri, etiamſi non eſſet ſchiſmaticus, & hæreticus, aut alias crimimoſus.

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXII. CONC. LIB. [a] Adde ex miſs. debet & pote propter ſcandalum proſter & - am univerſalis eccleſiæ a papa, &c.

Ex quibus omnibus, & ſingulis propoſitis, & articulatis tam conjunctim, quam diviſim conſtare & apparere poteſt, eumdem Benedictum XIII. ut præfertur, nuncupatum, & ex ſua tam diuturna tarditate, repugnantia, pertinacia, recuſatione uniendi eccleſiam, fuga, reſponſionibus, conſtitutione, & aſſertionibus, incorrigibilitate, ſcandalo notorio, ac aliis prædictis: & præſertim cum poſt depoſitionem Joannis olim XXIII. ac ejuſdem domini vocati Gregorii renunciationem, totum pondus ſchiſmatis fuiſſe & eſſe ſupra dictum prædictum Benedictum noſcatur: & in ſua poteſtate fuiſſe & eſſe tollere ſchiſma, & unire eccleſiam per ſuam ceſſionem, quod facere toties & tam pertinaciter recuſavit, & recuſat, & aliis præmiſſis fuiſſe, & eſſe nutritorem, & fautorem ſchiſmatis inveterati, [b] tamquam gravis & ſcandaloſæ ſciſſuræ & diviſionis eccleſiæ jam fere quadraginta annis, pacis & unionis eccleſiæ turbatorem, & impeditorem, perjurum: ipſamque eccleſiam ſic diviſam, & quam unire poteſt, in tantum & tam notorium ſcandalum populi Chriſtiani, & ipſius eccleſiæ, in diviſione, per quam turbatur univerſalis ſtatus eccleſiæ, & ſcandalizatur: in quibus indurate, incorrigibiliter, & pertinaciter perſeverat. Quare perjurus ſcandalizator univerſalis eccleſiæ, ſchiſmaticus, & hæreticus incorrigibilis eſt cenſendus, & ab eccleſia Dei ipſius Dei juſto judicio præciſus, aut ſaltem a ſuo prætenſo papatu amovendus.

[b] Forte, tamque.

Quare petunt proſecutores, & miniſtri præfati per hanc ſanctam ſynodum, & ejus diffinitivam ſententiam pronunciari, decerni, & declarari, præfatum dominum Petrum de Luna Benedictum XIII. a nonnullis nominatum, fuiſſe & eſſe perjurum, univerſalis eccleſiæ ſcandalizatorem, fautorem & nutritorem inveterati ſchiſmatis, ſeu inveteratæ ſciſſuræ, & [c] unionis eccleſiæ ſanctæ Dei, incorrigibilem notorium, & manifeſtum: & propterea omni titulo, gradu, honore, & dignitate, ſe reddidiſſe indignum, & a Deo ejectum, & præciſum, & omni jure eidem in papatu, & ſummo Pontificio, & Romana eccleſia quomodolibet competente ipſo jure privatum; & a catholica eccleſia tamquam membrum aridum, abjectum, & præciſum, necnon per eamdem ſacram ſynodum ſententiandum, ad omnem cautelam, & etiam de facto, quatenus de facto papatum ſecundum ſe tenet, privari & abjici: eidem inhiberi, ne deinceps pro Papa, vel Romano Pontifice ſe gerat: omneſque Chriſticolas ab ejus obedientia, & omni debito obedientiæ ipſius, & juramentis eidem quomodolibet præſtitis abſolutos fore declarari, & ad cautelam abſolvi: ac omnibus Chriſti fidelibus inhiberi ſub magnis & formidabilibus pœnis, ne eidem ſchiſmatico, & hæretico notorio, incorrigibili, & pertinaci declarato, depoſito, conſilium, auxilium, vel favorem præſtent, aut eidem tamquam ſummo Pontifici obediant, pareant, vel intendant, aut eum quovis modo ſuſtineant, vel recepent; & alias prout de jure, ſalubrique ſtatu ſanctæ Dei eccleſiæ præfatæ expediens viſum fuerit, pronunciari, decerni, ſeu declarari. Omneſque inhibitiones, proceſſus, ſententias, conſtitutiones, & alia quæcumque per eum facta, & factas, quæ poſſent præmiſſis obviare, irritas, inanes declarari, & irritari, revocari, & annullari, ac alias declarari, judicari, pronunciari, decerni, &

[c] Forte, diviſionis.

ſtatui quidquid juris fuerit, atque rationis, ex præmiſſis & ſingulis præmiſſorum.

Proteſtantur autem præfati promotores, proſecutores & miniſtri, de addendo præmiſſis articulis, diminuendo de illis, corrigendo & interpretando in omnibus & ſingulis præmiſſorum, prout eis videbitur expedire.

Die Lunæ vigeſima ſexta ſupradicti menſis Aprilis diſcreti viri Thebaldus Stephanus Ruſi, Wenceſlaus, Clemens Groſſi, Gerardus Sanageti, [a] Nermetus Ciciteti, & Jacobus Meinardi, ſedis Apoſtolicæ curſores retulerunt, nobis notariis præſentis cauſæ atque ſcribis prædictis, Conſtantiæ in loco ſeſſionis prædicta, paulo ante horam ſeptimam, vel tertiarum, ſe de ipſorum dominorum judicum, & commiſſariorum mandato ſibi, ut aſſeruerunt, ſuper hoc facto, & ad ſupradicti magiſtri Henrici de Piro promotoris & procuratoris inſtantiam, heri peremptorie citaſſe multos teſtes, videlicet reverendiſſimos reverendoſque in Chriſto patres & dominos, dominos Joannem epiſcopum Oſtienſem vicecancellarium, Antonium Bononienſem, Simonem Remenſem presbyteros; Antonium de Chalanco, Petrum Cameracenſem, Franciſcum Venetiarum, Amedeum Saluciarum diaconos S.R.E. cardinales, Joannem Conſtantinopolitanum, Joannem Antiochenum; patriarchas: Stephanus vero Ruſi, Guillelmum Baiocenſem, Nicolaum Aquenſem, Bernardum Adurenſem, Xantium Olorenſem, Vitalem Telonenſem, epiſcopos: Bertrandum Dignenſem, Jacobum archiepiſcopum Turonenſem, Joannem Gerſon cancellarium Pariſienſem, Bertrandum de Planca vicarium Burdegalenſem, Joannem de Podio generalem ordinis Prædicatorum obedientiæ Petri de Luna, Sperantem in Deo juriſperitum de Cardona, Joannem Ferdinandi, Raymundum [b] Ceyſſerreca militem, & Raymundum Fabels comitem de Cardona: Wenceſlaus autem magiſtrum Conradum de Suſato in Theologia profeſſum, Joannem de Opizis decretorum doctorem, Michaelem de Piſis litterarum Apoſtolicarum ſcriptorem: Merinetus quidem, dominos Petrum [c] Canthon ambaſſiatorem illuſtris principis domini ducis Burgundiæ, Michaelem Boloſenis, archidiaconum Narbonenſem; Joannem [d] Guiardi, notarium publicum & litterarum Apoſtolicarum ſcriptorem, Joannem Trich, canonicum eccleſiæ beatæ Mariæ Trajectenſis: & Clemens Groſſi, dominos Petrum epiſcopum Olorenſem juniorem, Nicolaum de Vellonia canonicum Wratiſlavienſem, & clericum Cameræ, Galterum priorem conventus Rhodi, Joannem de Prato litterarum Apoſtolicarum ſcriptorem, Rodulphum licentiatum in decretis, Matthæum Rodel in theologia profeſſum, necnon Jacobum Meinardi, Joannem de Fabrica legum doctorem, Joannem de Boſco, & Bertrandum epiſcopum Apamiarum perſonaliter apprehenſos: ut & tamquam teſtes ad jurandum, de perhibendo teſtimonium in hujuſmodi cauſa veritati, ſuper articulis ultimis [e] ſuper hujuſmodi cauſa oblatis, ad primam diem juridicam, qua eoſdem dominos judices & commiſſarios Conſtantiæ in loco ſeſſionis ad hoc ſpecialiter electo, ad jura reddendum, hora tertiarum, pro tribunali ſedere contigerit; videlicet ad diem præſentem, prout & quemadmodum iidem curſores ab eiſdem dominis judicibus & commiſſariis dixerunt, & quilibet eorum dixit ſe ſuperius habuiſſe, & recepiſſe ſpecialiter in mandatis.

Subſequenter adveniente hora ſeptima, ſeu tertiarum præſentis diei, diſcretus vir Goffridus [f] Durtenſis ſedis Apoſtolicæ præfatæ curſor, retulit in judicio [g] dominis judicibus & commiſſariis præfatis Conſtantiæ, in loco ſeſſionis ſolito, in eccleſia majori, ad hoc ſpecialiter electo ad jura reddendum pro tribunali ſedentibus, & nobis præſentis cauſæ notariis atque ſcribis prædictis, ſe de ipſorum dominorum judicum & commiſſariorum mandato ſibi ſuper hoc, ut aſſeruit, facto, & ad ſupradicti magiſtri Henrici de Piro promotoris & procuratoris inſtantiam, heri quamdam citationis papyri ſchedulam, ſigillis reverendiſſimi patris domini Guillelmi cardinalis ſancti Marci, & Marcelli de Navers commiſſariorum, munitum & ſignatam, valvis, ſeu portis eccleſiæ majoris Conſtantienſis publice affixiſſe; eamque inibi debitæ exſecutioni, ut moris eſt, demandaſſe infra Miſſarum ſolemnia, prout & quemadmodum idem curſor ab eiſdem dominis judicibus & commiſſariis dixit ſe ſuperius habuiſſe, & recepiſſe ſpecialiter in mandatis.

Poſt cujus quidem curſoris relationem comparuit in judicio coram dominis judicibus & commiſſariis præfatis, adhuc prout ubi ſupra, ad jura reddendum in loco ſuo ſolito & conſueto pro tribunali ſedentibus, magiſter Henricus de Piro promotor, & procurator prædictus nomine procuratorio, quo ſupra; & quaſdam citationum, unam videlicet pergameni a dominis commiſſariis prædictis emanatam, de eorumque voluntate & mandato in audientia publica litterarum contradictarum Romanæ curiæ poſitam, lectam, & ab intra ſignatam, ſigilloque & ipſius audientiæ a tergo, ut moris eſt, ſigillatum, aliaſque debite exſecutam; & aliam papyri ſchedulas in valvis eccleſiæ majoris Conſtantienſis debitæ exſecutioni demandatam, facto, realiter, & in ſcriptis infraſcriptorum tenorum repræſentavit: [a] citatorum in eis contentorum non comparentium, neque teſtes in hujuſmodi cauſa [b] produci, & jurare videre, nec interrogatoria pro eorumdem teſtium producendorum examinatione dare curantium, contumaciam accuſavit; ipſoſque contumaces reputari, & in eorum contumaciam ad abundantiorem cautelam eoſdem citatos ad valvas eccleſiæ prædictæ per aliquos dominos ex commiſſariis prædictis, ut moris eſt, vocari ad actus præſentes per dominos commiſſarios & judices præfatos, debita cum inſtantia poſtulavit. Et tunc domini judices & commiſſarii præfati, ad dicti magiſtri Henrici promotoris inſtantiam, venerabiles viros dominos Henricum Flechel, & Petrum Nardi, ſacri palatii Apoſtolici cauſarum auditores collegas ſuos ad vocandum dictos citatos ad valvas eccleſiæ prædictæ, una cum notariis & curſoribus, ut moris eſt, & fuit ab antiquo, deputandum duxerunt, & deputaverunt.

Qui quidem domini Henricus Flechel, & Petrus Nardi deputati, una cum præſentis cauſæ notariis atque ſcribis prædictis, & diſcreto viro [c] Gaufrido Durſtenſi, ſedis Apoſtolicæ curſore, locum audientiæ ſuæ exeuntes ad valvas prædictæ eccleſiæ acceſſerunt: ubi per organum dicti Gaufridi curſoris prædictos citatos tribus vicibus vocaverunt in hunc modum: Eſt hic Petrus de Luna Benedictus XIII, in ſua obedientia nuncupatus? Compareat hic coram dominis commiſſariis ſynodi Conſtantienſis, ad videndum recipi, jurare, & admitti nonnullos teſtes, ad perhibendum teſtimonium veritati ſuper articulis & capitulis per ipſam ſynodum datis, necnon ad dandum interrogatoria ad hodie & cras per totam diem, & ſic de ſingulis diebus in antea, hora & loco prædictis. Qua quidem trina vocatione, ut præfertur, facta, nemineque comparente, nec reſpondente, præfati domini deputati, nomine ſuo & collegarum ſuorum a nobis præſentis cauſæ notariis atque ſcribis prædictis, ſuper præmiſſis fieri petierunt unum, vel plura, publicum, vel publica inſtrumenta. Præſentibus ibidem honeſtis viris dominis Nicolao [d] Hetzenpletz, canonico Colo-

[a] Mſs. Mermetus Ciceteti.

[b] Mſs. Ceyſſerrena, & mox Falcho.

[c] Mſs. Canthon.

[d] Mſs. Guardi.

[e] Mſs. ſupra in hujuſmodi.

[f] Mſs. Durſten.

[g] Mſs. coram dominis judicibus.

[a] Mſs. citatorumque.

[b] Mſs. producti, recipi, & jurare.

[c] Mſs. Gotfrido Durſten.

[d] Mſs. Hetzenpletz.

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXII. CONCILII.

nienſi, Henrico Hucvatel & Hermanno Bothen, litterarum ſacra pœnitentiaria procuratoribus, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter, & rogatis.

Deinde dictis dominis deputatis una cum aliis ſupradictis ad locum audientiæ, & ad collegas ſuos redeuntibus, ipſe Henricus Flechel, nomine deputatorum, & Gaufridus curſor, dictam vocationem, ut præmiſſum eſt, factam, neminemque ibi comparuiſſe, nec reſpondiſſe, ut præfertur, retulerunt dominis commiſſariis præfatis, & retulit quilibet eorum. Qua quidem relatione facta, magiſter Henricus de Piro promotor & procurator prædictus, adhuc præſens, & judicialiter comparens, præfatorum citatorum non comparentium iterato contumaciam accuſavit, ipſoſque contumaces reputari petiit, & in eorum contumaciam ſupradictos teſtes omnes, exceptis dominis Petro [a] *Canten, & Rodulpho licentiatis in decretis præſentes, & comparentes, ut & tamquam teſtes ad jurandum de perhibendo teſtimonium in hujuſmodi cauſa veritati ſuper articulis prædictis exhibuit, & produxit; quos recipi, & ad jurandum admitti, necnon interrogari per dominos judices commiſſarios præfatos debita cum inſtantia poſtulavit. Et tunc domini judices & commiſſarii præfati dictos citatos non comparentes, neque hujuſmodi termino in aliquo ſatisfacere curantes, licet diutius, & uſque ad horam debitam ſufficienter exſpectatos, reputarunt merito, prout erant, exigente juſtitia, contumaces; & in eorum contumaciam ſupradictos teſtes præſentes & comparentes, ut, & tamquam teſtes ad jurandum de perhibendo teſtimonium in hujuſmodi cauſa veritati ſuper articulis ſupradictis admittendos duxerunt. Qui dum admiſſi fuerunt, ſtatim ad mandatum dictorum commiſſariorum, & judicum, & in eorum manibus aliqui, ſcilicet prælati tactis pectoralibus propriis, alii non prælati tactis corporaliter ſacroſanctis evangeliis, juraverunt, & quilibet eorum juravit, ſe velle dicere, & deponere puram, meram, & omnimodam veritatem, quam ſciverint, & quilibet eorum ſciverit, in hujuſmodi cauſa ſuper articulis ſæpefatis veritatem, prece, pretio, ira, odio, timore, favore, amore, rancore, & omni mala machinatione in præmiſſis poſtpoſitis & ſemotis.*

Quo facto idem magiſter Henricus de Piro promotor & procurator, adhuc ibidem præſens, & judicialiter comparens, prædictorum dominorum Petri [b] *Canthim, & Rodolphi, teſtium citatorum non comparentium, nec teſtimonium veritati in hac cauſa perhibere curantium, contumaciam accuſavit; ipſoſque contumaces reputari, & in eorum contumaciam eoſdem moneri mandare ſub pœna excommunicationis ad idem, per aliquem ſedis Apoſtolicæ curſorem, ad tertium peremptorium terminum competentem per dominos judices & commiſſarios præfatos cum debita inſtantia poſtulavit. Et tunc domini commiſſarii præfati dictos dominos Petrum, & Rodolphum, non comparentes, neque hujuſmodi diei termino in aliquo ſatisfacere curantes, licet diutius & uſque ad horam debitam ſufficienter exſpectatos reputarunt merito, prout erant, quoad actum, & terminum hujuſmodi, exigente juſtitia, contumaces; & in eorum contumaciam per petitam promotoris inſtantiam, & petenter decreverunt, atque conceſſerunt, eamque prout petita extitit ad primam diem juridicam proxime futuram, qua eoſdem commiſſarios in loco ſuo ſolito mane hora tertiarum pro tribunali ad jura reddendum ſedere contigerit, per quemcumque ſedis Apoſtolicæ curſorem, qui ſuper hoc requiſitus fuerit, peremptorie fieri voluerunt, atque mandarunt.*

Iis ſic, ut præfertur, peractis, magiſtro Henrico de Piro promotore & procuratore prædicto inſtante, & petente, domini judices & commiſſarii præfati, reverendis patribus & dominis Roberto epiſcopo Sariſberienſi, & Hermanno [a] *Duvergo Apoſtolicæ ſedis protonotario collegis ſuis, ab illuſtriſſimo principe domino Sigiſmundo Romanorum & Ungariæ, &c. rege, reverendiſque patribus dominis Joanne archiepiſcopo* [b] *Regenſi, & Ottone Bono dictæ ſedis protonotario teſtibus citandis, ut ſolitum reciperent juramentum, committendum duxerunt, & commiſerunt.*

Subſequenter dominis commiſſariis recedentibus, ſolum præfatis Roberto epiſcopo Sariſberienſi, & Hermanno Duergh remanentibus, acceſſerunt locum audientiæ ſolitum ſereniſſimus princeps dominus Sigiſmundus rex, & Otto Bonus præfati: & ſe fore citatos ad perhibendum teſtimonium veritati in hujuſmodi cauſa per eorum Apoſtolicæ ſedis curſorem dixerunt, & allegarunt, ideo ad ſatisfaciendum citationi, & parendum mandatis, ibi veniſſent, & ſe commiſſariis præſentarent. Tunc domini Robertus epiſcopus Sariſberienſis, & Hermannus Dwerch præfati juxta commiſſionem eis ſupra factam, a dictis dominis rege, & Ottone Bono ad ſancta Dei evangelia de dicendo in hujuſmodi cauſa veritatem ſuper articulis ſæpefatis in hac cauſa productis ſolitum receperunt juramentum.

Tenores vero dictarum citationum papyri, & pergameni ſchedularum, unde ſupra fit mentio, ſequuntur.

MAndant domini judices, & commiſſarii per ſacroſanctam & generalem ſynodum Conſtantienſem ad infraſcripta ſpecialiter deputati, citari peremptorie in audientia publica litterarum contradictarum Romana curia, ut moris eſt, & citant dominum Petrum de Luna Benedictum XIII. in ſua obedientia nuncupatum, omneſque alios, & ſingulos, ſua conjunctim vel diviſim intereſſe putantes, quatenus hodie hora ſeptima, vel circa, ante meridiem, qua ipſos dominos judices, vel duos ex eis in eccleſia Conſtantienſi in loco ſeſſionis publicæ pro tribunali ſedere contigerit, compareant in judicio legitime coram eis ad videndum & audiendum produci, recipi, jurare, & admitti teſtes ſuper articulis & capitulis productis, & admiſſis, aliaque probationis genera producendos, & producenda per totam diem hodiernam, ac alios dies, & horas competentes, & opportunas; necnon ad dandum interrogatoria hodie, & cras per totam diem, & ſucceſſive, pro aliis teſtibus adducendis, diebus quibus admiſſi fuerint, & ſequentibus, ſi qua dare voluerint, pro examinatione teſtium eorumdem, in cauſa & cauſis, in quibus contra eumdem dominum Petrum Benedictum nuncupatum dicta ſancta ſynodus intendit procedere, & procedit; alioquin in cauſa & cauſis hujuſmodi ulterius, prout juſtum fuerit, procedetur, dictorum citatorum abſentia ſeu contumacia in aliquo non obſtantibus.

Datum Conſtantiæ, die XXVI. *menſis Aprilis, anno a Nativitate Domini* MCCCCXVII, *indictione decima.*

Citatio in valvis ad idem.

Nos judices & commiſſarii per ſacroſanctam generalem ſynodum Conſtantienſem ad infra ſcripta ſpecialiter deputati, peremptorie in valvis eccleſiæ Conſtantienſis citari mandamus, & tenore præſentium citamus dominum Petrum de Luna Benedictum XIII. in ſua obedientia nuncupatum, omneſque alios, & ſingulos, ſua conjunctim vel diviſim intereſſe putantes, quatenus die Lunæ proxime futura, qua nos, vel

[a] Mſ. Canthon.

[b] Mſ. Canthon.

[a] Mſ. Dverch.

[b] Mſ. Regenſi. & Ottone Bono.

duo ex nobis in eccleſia Conſtantienſi prædicta in loco ſeſſionis publicæ hora ſeptima de mane pro tribunali ſedere contigerit, compareant in judicio legitime coram nobis, ad videndum & audiendum produci, recipi, jurare, & admitti teſtes ſuper articulis & capitulis, productis, exhibitis, & admiſſis, aliaque probationum genera per illam diem, ac alias dies, & horas competentes, & opportunas; necnon ad dandum interrogatoria dicta die Lunæ, & die ſequenti, & ſucceſſive pro aliis teſtibus admittendis, diebus quibus admiſſi fuerint, & ſequentibus, ſi quæ dare, & exhibere voluerint pro examinatione teſtium eorumdem in cauſa & cauſis, in quibus contra eumdem Petrum Benedictum XIII. nuncupatum dicta ſancta ſynodus Conſtantienſis procedere intendit, & procedit; alioquin in cauſa & cauſis hujuſmodi ulterius, prout juſtum fuerit, procedetur, dictorum citatorum abſentia ſeu contumacia in aliquo non obſtantibus. Hanc vero noſtram citationem valvis, ſeu portis dictæ eccleſiæ duximus affigendam, quæ præſentem noſtram citationem ſuo quaſi ſonoro præconio, & patulo judicio publicabunt, in quibus noſtram citationem modo præmiſſo decrevimus publicandam, ut privati ſic citati de præmiſſis aliquam ignorantiam prætendere valeant, ſeu etiam quomodolibet allegare. In cujus rei teſtimonium præſentem citationis ſchedulam exinde fieri fecimus, ſigillorumque reverendiſſimi in Chriſto patris & domini, domini Guillelmi tituli ſancti Marci S. R. E. cardinalis, & egregii utriuſque juris doctoris domini Michaelis Navers fecimus impreſſione communiri.

Datum Conſtantiæ, die [a] vigeſima quarta menſis Aprilis, anno a Nativitate Domini MCCCCXVII. indictione decima.

Gumbertus Fabri notarius.
M. Beloſonis notarius.

ANno & indictione, quibus ſupra, die vero Jovis ſexta menſis Maii, conſtitutus coram dominis judicibus & commiſſariis præfatis Conſtantiæ in palatio epiſcopali, in aula majori, hora veſperarum, vel quaſi, ad infraſcripta ſpecialiter congregatis, magiſter Henricus de Piro promotor & procurator prædictus, nomine procuratorio, quo ſupra, & nonnullas poſitiones & articulos additionales, [b] probationum materiam hujuſmodi cauſæ, ſcilicet ſchiſmatis & hæreſis, realiter & in ſcriptis infraſcripti tenoris obtulit & produxit, [c] quos ad probandum in prædicta ſancta ſynodo infra quindecim dies proxime, & immediate ſequentes admittendos duxerunt & admiſerunt.

Quibus articulis ſic admiſſis, diſcretus vir Jacobus Meinardi, ſedis Apoſtolicæ curſor, retulit dominis judicibus & commiſſariis præfatis adhuc prout ubi ſupra congregatis, & nobis præſentis cauſæ notariis, atque ſcribis prædictis, ſe de ipſorum dominorum judicum & commiſſariorum mandato ſibi ſuper hoc, ut aſſeruit, facto, & ad ſupradicti magiſtri Henrici de Piro promotoris & procuratoris inſtantiam, hodie mane peremptorie citaſſe, unum teſtem, videlicet reverendum in Chriſto patrem & dominum, dominum epiſcopum Aurienſem in hoſpitio ſuo perſonaliter repertum, ut & tamquam teſtem ad jurandum de perhibenda teſtimonium, in hujuſmodi cauſa veritati, ſuper articulis tam additionalibus quam principalibus, in hujuſmodi cauſa datis, ad horam veſperarum præſentem, prout & quemadmodum idem curſor ab eiſdem dominis judicibus & commiſſariis præfatis adhuc, prout ubi ſupra, ad jura reddendum exſiſtentibus magiſter Henricus de Piro promotor & procurator prædictus, nomine procuratorio quo ſupra, & ſupraſatum teſtem ad jurandum de perhibendo teſtimonium veritati, in hujuſmodi cauſa ſuper articulis ſupradictis exhibuit & produxit: quem recipi, & ad jurandum admitti, necnon interrogari & examinari per dominos judices & commiſſarios præfatos debita cum inſtantia poſtulavit.

Quem quidem teſtem præſentem & comparentem domini judices & commiſſarii præfati, ut & tamquam teſtem ad jurandum de perhibendo in hujuſmodi cauſa teſtimonium veritati ſuper articulis ſæpedictis admittendum duxerunt & admiſerunt. Qui dum admiſſus fuerat, ſtatim ad mandatum dictorum dominorum judicum & commiſſariorum, & in eorum manibus tactis per eum pectoralibus ſuis propriis ad ſancta Dei evangelia juravit, ſe velle dicere & deponere puram, meram, & omnimodam, quam ſciverit in hujuſmodi cauſa veritatem, ſuper articulis ſupradictis, prece, pretio, ira, odio, timore, favore, amore, rancore, ac omni mala machinatione, in præmiſſis poſtpoſitis penitus, atque ſemotis. Cujus quidem teſtis examen domini judices & commiſſarii præfati reverendiſſimo in Chriſto patri & domino, domino Joanni patriarchæ Antiocheno, & venerabili viro domino Guillelmo Pulchri-nepotis eorum collegis commiſerunt fideliter faciendum.

Demum magiſter Henricus de Piro promotor & procurator prædictus adhuc ibidem præſens, & judicialiter comparens, ſupraſatum dominum Petrum de Luna, omneſque alios ſua intereſſe putantes ulterius citari mandari, ad producendum, & produci videndum omnia & ſingula jura, inſtrumenta, acta, litteras, ſcripturas, & munimenta, aliaque quæcumque probationum genera, necnon produci, recipi, videndum recipi, & jurare admitti teſtes tam ſuper dictis poſitionibus, & articulis additionalibus, quam recognitione ſignorum, ſigillorum, & manuum notariorum, juribus & munimentis productis appoſitorum & appenſorum per audientiam publicam litterarum contradictarum Apoſtolicarum, necnon in valvis eccleſiæ majoris Conſtantienſis, per dominos judices & commiſſarios præfatos, debita cum inſtantia poſtulavit. Quam quidem citationem domini judices & commiſſarii præfati prælibato magiſtro Henrico de Piro promotori inſtanti & petenti decreverunt, atque conceſſerunt, eamque prout petita exſtitit, ad diem Lunæ proxime futuram, qua eoſdem dominos judices & commiſſarios Conſtantiæ in loco ſeſſionis ſolito ad hoc ſpecialiter electo & deputato, mane hora tertiarum, ad jura reddendum pro tribunali ſedere contigerit, per audientiam litterarum contradictarum, ad valvas ſeu portas præfatas peremptorie fieri voluerunt, atque mandarunt.

Addunt proſecutores & miniſtri deputati per ſacrum generale Conſtantienſe concilium in cauſa inquiſitionis mota contra dominum Petrum de Luna Benedictum XIII. coram eodem ſacro concilio articulis dudum per eos datis in dicta cauſa: dicuntque, & proponunt, & probare intendunt articulos qui ſequuntur.

Primo, quod dudum anno Domini MCCCCVIII. cum dictus dominus Petrus, vocatus, ut præmittitur, Benedictus, & Angelus tunc dictus Gregorius XII. pro unione eccleſiæ, & ceſſione mutuo facienda debuiſſent ex eorum promiſſionibus convenire; ipſeque dominus Benedictus fuerit & fuiſſet, ac eſſet tunc in Portu-Veneris, dominus vero nuncupatus Gregorius eſſet & fuiſſet in Luca, ipſi domini numquam convenerunt, totque difficultates fecerunt in ſecuritatibus ſibi præſtandis, quod finaliter de dictis locis receſſerunt infecto negotio: & dictus Petrus ex una parte ad Perpinianum ſe tranſtulit; ille vero Senas. Et hoc fuit, & eſt verum, atque notorium.

[a] Al. mſ. xxv.

[b] Mſſ. probationes materiarum.

[c] Lege ex mſſ. quos ad probandos ſe ad dictam ſanctam ſynodum admitti per dominos judices & commiſſarios præfatos, debita cum inſtantia poſtulavit. Et tunc domini judices & commiſſarii præfati ſupradictos poſitiones & articulos additionales ad probandum in prædicta, &c.

A B C D E

2. Item quod propter illorum receſſum, & diſceſſum dominorum cardinalium utriuſque obedientiæ, ſua major pars illorum dimiſerant dictos dominos Benedictum & Gregorium, & ſe invicem univerunt & tractarunt de modis unionis proſequenda.

3. Item quod inter ſe convenerunt & concordarunt, quod in defectu illorum duorum contendentium de papatu, ipſi domini cardinales convocarent concilium generale. prout & quantum in eis fuit, convocarunt ad civitatem Piſarum ad proſequendum & agendum unionem eccleſiæ.

4. Item quod domini cardinales de obedientia dicti domini vocati Benedicti, eumdem dictum Benedictum, ad dictum ſic vocatum concilium, & ad civitatem Piſarum per ſuas litteras, & nuncium convocarunt, invitaverunt, & exhortati fuerunt, quatenus ibidem certo tempore compareret ipſe, vel per alium, ad proſequendum eccleſiæ unionem per viam mutuæ ceſſionis dictorum dominorum contendentium, & alias prout melius fieri poſſet & deberet: cum proteſtatione quod ſi non veniret, ipſi ad hoc procederent, quantum cum Deo poſſunt, cum dicto concilio.

5. Item quod ſimiliter cardinales de obedientia dicti domini vocati Gregorii eumdem Gregorium convocarunt, invitarunt, & exhortati ſunt ad locum, & tempus eoſdem, & ad præmiſſa per ſe, vel alium faciendum.

6. Item & quod in dicto loco Piſarum tempore conſtituto convenerunt dicti cardinales utriuſque obedientiæ, ſeu major pars illorum, convenitque magna multitudo prælatorum & doctorum, atque perſonarum eccleſiaſticarum, necnon legatorum regum & principum utriuſque obedientiæ, fuitque ibidem magna congregatio, quam vocarunt concilium generale utriuſque obedientiæ.

7. Item & quod in dicta congregatione fuerunt multi tractatus habiti, & factæ plures deliberationes pro unione eccleſiæ conſequenda.

8. Item quod dictus dominus Petrus vocatus, ut præmittitur, Benedictus ad dictam congregationem vocatus, invitatus, & exhortatus venire noluit; immo expreſſe recuſavit, neque ulterius unionem eccleſiæ proſequi: ſed de ipſa quidquam agere omnino neglexit: & dimiſit ſic eccleſiam Dei in diviſione, & ſchiſmate inveterato: quod non caret ſcrupulo ſchiſmaticæ pravitatis, immo ſchiſmaticus videtur cenſendus.

9. Item quod noviſſime poſtquam idem Petrus, dictus, ut præfertur, Benedictus, fuit auctoritate hujus concilii perſonaliter citatus in cauſa præſenti, inter cetera ſua reſponſa dixit. & aſſeruit, verbo & in ſcriptis pertinaciter, quod verum eſt, & erat, quod ad effectum unionis conſequendæ oblatio, ſeu promiſſio ſe renuntiaturum papatui, altero cum ipſo de papatu contendente cedente, mortuo, vel ejecto; tamen dicta oblatio, ſeu promiſſio, ipſum non adſtringit, nec obligat ad cedendum papatui, etiamſi alii contendentes ceſſerint, aut ejecti fuerint, ubi veriſimiliter ex ceſſione, quæ per ipſum fieret, vera unio non ſequeretur eccleſiæ, quod non caret ſcrupulo hæreticæ pravitatis; immo hoc ſic aſſerere hæreticum eſt.

Die Lunæ, decima ſupra dicti menſis Maii, diſcretus vir Franciſcus de Mediolano, ſedis Apoſtolicæ curſor retulit dominis judicibus & commiſſariis præfatis, Conſtantiæ in eccleſia majori, in loco ſeſſionis ſolito ad jura reddendum in hujuſmodi cauſa ſpecialiter deputato pro tribunali ſedentibus, & nobis præſentis cauſæ notariis atque ſcribis prædictis, ſe de ipſorum dominorum judicum & commiſſariorum mandato ſibi ſuper hoc, ut aſſeruit, facto, & ad ſupradicti magiſtri Henrici de Piro promotoris & procuratoris inſtantiam die ſabbati proxime præterita infra Miſſarum ſolemnia quamdam citationem, ſigillis reverendiſſimi in Chriſto patris & domini, domini Guillelmi ſancti Marci cardinalis, & egregii utriuſque juris doctoris domini Michaelis Nautri, commiſſariorum præfatorum, ſigillatam, valvis majoris eccleſiæ Conſtantienſis publice affixiſſe, eamque inibi debitæ exſecutioni, ut moris eſt demandaſſe, prout & quemadmodum idem curſor ab eiſdem dominis judicibus & commiſſariis dixit ſe ſuperius habuiſſe & recepiſſe ſpecialiter in mandatis. Poſt cujus quidem curſoris relationem comparuit in judicio coram dominis judicibus & commiſſariis præfatis, adhuc prout ſupra, ad jura reddendum in loco ſolito pro tribunali ſedentibus, magiſter Henricus de Piro promotor & procurator prædictus, nomine quo ſupra; & quaſdam citationes, unam videlicet pergameni a dominis commiſſariis præfatis emanatam, deque eorum voluntate & mandato in audientia publica prædicta poſitam, lectam, & ab intra ſignatam, ſigilloque ipſius audientiæ a tergo, ut moris eſt, ſigillatam, aliaſque inibi debite exſecutam, & aliam papyri ſchedulas in valvis ſeu portis eccleſiæ majoris Conſtantienſis debitæ exſecutioni demandatam facto, realiter, & in ſcriptis infraſcriptorum tenorum repræſentavit, citatorumque in eis contentorum non comparentium, neque jura & inſtrumenta, acta, litteras, ſcripturas, munimenta, aliaque probationis genera producere, & produci videre, neque teſtes ſuper recognitione ſignorum, ſigillorumque, & manuum notariorum dictis juribus appoſitorum, & appenſorum produci, recipi, & jurare admitti videre non curantium, [a] contumaciam ex abundanti; eoſdemque per aliquos de dominis commiſſariis præfatis ad valvas dictæ eccleſiæ majoris vocari mandare, ſeu ad vocationem hujuſmodi deputari per dominos judices & commiſſarios præfatos, debita cum inſtantia poſtulavit. Et tunc domini judices & commiſſarii præfati ad vocandum dictos citatos ad valvas ſupradictas, ad præfati magiſtri Henrici de Piro promotoris inſtantiam, venerabiles & circumſpectos viros dominos Henricum Flechel, & Petrum Nardi, ſacri palatii Apoſtolici cauſarum auditores collegas ſuos deputandos duxerunt & deputarunt.

Qui quidem domini ſic deputati una nobiſcum præſentis cauſæ notariis, atque ſcribis prædictis, ac diſcreto viro Franciſco de Mediolano ſedis Apoſtolicæ curſore locum audientiæ præfatæ cauſæ exeuntes, ad valvas eccleſiæ majoris acceſſerunt; & ibidem per organum dicti Franciſci curſoris ſupradictos citatos trina vice vocaverunt in hunc, qui ſequitur, modum:
„ Eſt hic Petrus de Luna Benedictus XIII. in ſua obedientia nuncupatus, vel aliquis pro eo? Compareat coram dominis commiſſariis ſacroſanctæ ſynodi, ad producendum, & produci videndum omnia & ſingula jura, acta, litteras, ſcripturas, inſtrumenta, munimenta, aliaque probationum genera; necnon videndum produci, recipi, jurare, & admitti nonnullos teſtes ſuper recognitione ſigillorum, ſignorum, & manuum notariorum dictis juribus appoſitorum & appenſorum in cauſa & cauſis inquiſitionis contra dominum Petrum de Luna pendentibus coram eiſdem.

Qua quidem vocatione trina, ut prædicitur, facta, nemineque reſponſum dante, præfati domini deputati, & magiſter Henricus de Piro promotor, ſuper præmiſſis a nobis præſentis cauſæ notariis, atque ſcribis, ſibi unum, vel plura, & tot, quot ſufficiens ſibi fieri, & confici publica inſtrumenta. Præſentibus honeſtis viris Frederico de [b] Ainhon canonico Xantenſi, Colonienſis diœceſis, & Henrico Huevatel, & Hermanno Boem, litterarum ſacræ pœnitentiariæ pro-

[a] Lege ex mſſ. contumaciam accuſatam, ipſoſque contumaces reputari, & in eorum contumaciam ex abundanti &c.

[b] Mſs. Arnhem.

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXII. CONCILII.

curatoribus, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter, & rogatis.

Deinde dicti domini deputati una cum aliis prædictis ad locum audientiæ, & ſuos collegas redeuntes, dominus Petrus Nardi auditor, nomine deputatorum, primo; & Franciſcus curſor, præfati, ſecundo, de præmiſſa vocatione, & non reſponſione, ut præfactum eſt, retulerunt collegis ſuis, & commiſſariis, & retulit quilibet eorum. Qua itaque relatione facta, dominus Henricus de Piro promotor & procurator præfatus adhuc ibidem præſens, & judicialiter comparens, dictos citatos non comparentes iterato reputari petiit contumaces; & in eorum contumaciam propoſitionum & articulorum [a] ſuper hujuſmodi cauſa oblatorum probatione, quoddam inſtrumentum certi contractus inter tunc cardinales factum publicum, per multos & diverſos notarios publicos, & manibus propriis multorum dominorum S. R. E. & tunc in illa obedientia omnium, ut prima facie apparuit, ſubſcriptum obtulit, atque dedit, cujus tenor infra de verbo ad verbum eſt inſertus; & etiam quoddam aliud reſponſionis Petri de Luna, alias Benedicti XIII. a ſibi obedientibus nuncupati inſtrumentum facta & in ſcriptis produxit, prout ſupra apud acta præſentis cauſæ exſtitit regiſtratum. Deinde diſcretus vir Theobaldus ſedis Apoſtolicæ curſor, retulit in judicio dominis judicibus & commiſſariis præfatis, ad hoc, prout ubi ſupra, ad jura reddendum in loco ſolito & conſueto pro tribunali ſedentibus, & nobis præſentis cauſæ notariis, atque ſcribis prædictis, ſe, ipſorum dominorum judicum & commiſſariorum mandato ſibi ſuper hoc, ut aſſeruit, facto, ad ſupradicti magiſtri Henrici de Piro promotoris inſtantiam, ſtatim & incontinenti peremptorie citaſſe plures teſtes, videlicet venerabiles viros dominum Barontum de Piſtorio, Clementem Bogiarum, Henricum Reiner, Paulum Bitti, Joannem [b] Erimois clericum Colonienſis diœceſis, & Petrum Margal ſecretarium regis Arragonum, ut & tanquam teſtes ad jurandum de perhibendo teſtimonium in hujuſmodi cauſa veritati ſuper recognitione ſigillorum, ſignorum, & manuum notariorum, jurium productorum, & producendorum ad ſtatim, videlicet ad horam tertiarum præſentem, prout & quemadmodum idem curſor ab eiſdem dominis judicibus, & commiſſariis dixit ſe ſuperius habuiſſe & recepiſſe in mandatis ſpecialiter.

Poſt cujus curſoris relationem comparuit in judicio coram dominis judicibus & commiſſariis præfatis adhuc, prout ubi ſupra, ad jura reddendum in loco ſuo ſolito & conſueto pro tribunali ſedentibus, magiſter Henricus de Piro promotor prædictus, quo ſupra nomine: & in ſimilem contumaciam prædictos teſtes citatos præſentes & comparentes, ut & tanquam teſtes ad jurandum de perhibendo teſtimonium in hujuſmodi cauſa veritati, ſuper recognitione ſigillorum, ſignorum, & manuum notariorum, jurium & munimentorum productorum in hac cauſa, & producendorum, exhibuit & produxit: quos recipi, & ad jurandum admitti, necnon interrogari, & examinari per dominos judices & commiſſarios præfatos debita cum inſtantia poſtulavit. Et tunc domini judices & commiſſarii præfati dictos citatos non comparentes neque hujuſmodi dicti termino in aliquo ſatisfacere curantes, licet diutius & uſque ad horam debitam ſufficienter exſpectatos, reputarunt merito, prout erant quoad actum & terminum hujuſmodi, exigente juſtitia, contumaces, & in eorum contumaciam ſuprafatos teſtes præſentes & comparentes, ut & tanquam teſtes ad jurandum de perhibendo teſtimonium in hujuſmodi cauſa veritati, ſuper recognitione ſignorum, ſigillorum, & manuum notariorum admittendum duxerunt & admiſerunt.

Qui dum admiſſi fuerunt, ſtatim ad mandatum dictorum dominorum judicum & commiſſariorum, & in eorum manibus, tactis per eos & eorum quemlibet ſcripturis ſacroſanctis, corporaliter præſtito juramento, oſtenſis atque viſis per eos & eorum quolibet ſignis & manibus inſtrumentorum contractus in conclavi factorum, & reſponſione Petri de Luna ſupradictorum; & per dominos judices & commiſſarios præfatos interrogati, & quilibet interrogatus dixerunt omnes præter Petrum Margal teſtem prædictum ſigna, & manus notariorum, ac etiam dominorum cardinalium primum inſtrumentum contractus bene agnoſcere, & eſſe illorum quorum eſſe dicuntur; ipſe vero Petrus Malgal ſignum & manum notarii inſtrumenti reſponſionis prædicti bene agnoſcere, & eſſe cujus eſſe dicitur. Dixeruntque etiam notarios fore legales, & ad illos, ut ad tales, communem hominum fieri recurſum. Quo facto domini judices & commiſſarii præfati, prælibato magiſtro Henrico de Piro promotore inſtante, inſtrumentum contractus in conclavi facti primum pro approbato, ſignaque & manus notariorum ejuſdem pro recognitis habuerunt, & haberi voluerunt. Secundum vero inſtrumentum reſponſionis tanquam approbatum per unum teſtem haberi voluerunt.

Subſequenter idem magiſter Henricus de Piro promotor & procurator prædictus, nomine procuratorio, quo ſupra adhuc ibidem præſens, & judicialiter comparens, exponendo dixit, nonnulla acta, inſtrumenta, & munimenta, litteras, & proceſſus fore & eſſe penes dictum dominum Petrum Margal, regis Arragonum ſecretarium, necnon certum aliud regiſtrum per dominum Petrum de [a] Julhia hic dimiſſum, quæ fuerunt protocollata & authenticata alias, quando ſereniſſimus princeps Sigiſmundus Romanorum & Hungariæ rex, ac dictæ ſanctæ ſynodi ambaſſiatores, & aliorum regum & principum, fuerunt in Perpiniano apud dominum Petrum de Luna, & in aliis illis partibus, ſuper petitionibus, requiſitionibus, reſponſionibus, & aliis tractatibus hinc inde ibidem habitis & factis apud quoſdam alios, quæ ad probationem in hujuſmodi cauſa faciendam valde ſunt neceſſaria, & ſine quibus timet ſuam & dictæ ſanctæ ſynodi intentionem poſſe fruſtrari. Quare dictum Petrum Margal, & alios prædictos ad tradendum hujuſmodi jura, proceſſus, regiſtra, & inſtrumenta ſub forma authentica, quod eis fides valeat adhiberi, compelli per dominos judices & commiſſarios præfatos debita cum inſtantia poſtulavit.

Et tunc domini judices & commiſſarii præfati prælibato domino Petro Margal præſenti, ut ſub pœna excommunicationis omnia & ſingula jura, inſtrumenta, regiſtra, proceſſus, & munimenta cauſa hujuſmodi tangentia, & penes eum exſiſtentia, præfatis dominis commiſſariis traderet ad ſtatim, mandandum duxerunt & mandarunt. Quo namque mandato ſic facto, præfatus dominus Petrus Margal quemdam proceſſum, ſive magnum regiſtrum ſuper requiſitionibus, petitionibus, & reſponſionibus ſupradictis factum, & compoſitum, ad manus dictorum dominorum commiſſariorum, facto, realiter, & in ſcriptis præſentavit: dicens, & aſſerens dicta acta in ipſo regiſtro conſcripta nondum fore authenticata. Deinde domini judices & commiſſarii memorati videntes hujuſmodi regiſtrum nondum authenticatum, ſæpefato domino Petro Margal hujuſmodi regiſtrum, & actitata in ipſo authenticari, & ipſum ad diem craſtinam in loco, & hora præſentibus, vel ſimilibus ipſis dominis judicibus repræſentare, duxerunt mandandum & mandarunt: de quo ipſe dominus Petrus Margal contentus receſſit. Deinde [b] honeſtus vir quemdam alium proceſſum con-

ſcri-

[a] Mſs. ſupra in hujuſmodi.

[b] Al. Emnyt.

[a] Mſs. Trilhia.

[b] Mſs. honorabilis.

ſcriptum, & authenticatum per manum honeſti viri domini Petri de [a] Julbia, cameræ Apoſtolicæ notarii, facto, realiter, & in ſcriptis obtulit & produxit. Qua productione facta, magiſter Henricus de Piro procurator & promotor prædictus, ſupradictum N. & Joannem de Ermoie teſtes præſentes, ut & tamquam teſtes ad jurandum de perhibendo teſtimonium veritati ſuper recognitione ſigni & manus dicti proceſſus, ſcilicet Petri de Julbia exhibuit & produxit: quos recipi; & ad jurandum admitti, necnon interrogari & examinari per dominos judices & commiſſarios præfatos debita cum inſtantia poſtulavit. Et tunc domini judices & commiſſarii præfati dictos teſtes præſentes & comparentes, ut & tamquam teſtes ad jurandum de perhibendo teſtimonium veritati in hujuſmodi cauſa ſuper recognitione admittendos duxerunt & admiſerunt. Qui dum admiſſi fuerunt, ſtatim ad mandatum dictorum commiſſariorum, & in eorum manibus, tactis per eos & eorum quemlibet ſcripturis ſacroſanctis, ad ſancta Dei evangelia corporali præſtito juramento, viſis & oſtenſis ſignis & manu ultimi proceſſus, & per dominos judices & commiſſarios præfatos interrogati, dixerunt ſe illa bene cognoſcere, & eſſe dicti Petri de [b] Julbia, ipſumque Petrum fore notarium legalem, & ad eum, ut ad talem, communem hominum fieri recurſum; & tunc dicto magiſtro Henrico de Piro promotore inſtante & petente, domini commiſſarii memorati hujuſmodi proceſſum ultimum, & ſigna & manus notarii ejuſdem habuerunt pro recognitis. Poſtremo domini judices & commiſſarii præfati videntes proceſſum per Petrum Margal ſupradictum in hac cauſa productum propter brevitatem temporis non poſſe per eumdem authenticari; quare terminum præſentis diei per totum hodiernum & craſtinum dies, & ad omnes eorumdem dierum horas duxerunt prorogandum. Et nihilominus ſuper hujuſmodi continuatione & prorogatione intimationem in valvis eccleſiæ majoris Conſtantienſis ad modum citationis in hujuſmodi cauſa fieri conſueta & per dominos commiſſarios decretorum prædictos fieri voluerunt, atque mandarunt. Præſentibus ibidem venerabilibus patribus dominis cardinali ſancti Marci, aliiſque fide dignis teſtibus, ad præmiſſa vocatis & rogatis.

Tenores vero dictarum citationum, ſchedularum, necnon inſtrumenti contractus publici, unde ſupra fit mentio, ſequuntur, & ſunt tales:

MAndant reverendiſſimi patres & domini, domini judices & commiſſarii per ſacroſanctam generalem ſynodum ad infraſcripta deputati, in audientia publica litterarum contradictarum ſedis Apoſtolicæ citari Benedictum XIII. in ſua obedientia nuncupatum, omneſque alios & ſingulos, ſua conjunctim vel diviſim intereſſe putantes: quatenus die Lunæ proxime futura, mane hora ſeptima, compareant coram eis Conſtantiæ in eccleſia majori, & in loco ſeſſionis, ad producendum quidquid producere voluerint, necnon ad videndum & audiendum produci, recipi, & admitti nonnulla inſtrumenta, documenta & munimenta, aliaque probationum genera; necnon recipi, & jurare teſtes ſuper recognitione ſignorum & ſigillorum, ac manuum notariorum [c] eiſdem inſtrumentis: alioquin ad præmiſſa omnia & ſingula procedetur, dictorum citatorum abſentia ſeu contumacia in aliquo non obſtantibus.

Datum Conſtantiæ, die ſeptima menſis Maii, anno Domini MCCCCXVII. *indictione decima.*

Citatio in valvis ad idem.

Nos judices & commiſſarii per ſacroſanctam generalem ſynodum Conſtantienſem ad infraſcripta ſpecialiter deputati, peremptorie in valvis eccleſiæ Conſtantienſis citari mandamus tenore præſentium dominum Petrum de Luna, Benedictum XIII. in ſua obedientia nuncupatum, omneſque alios & ſingulos, ſua conjunctim vel diviſim intereſſe putantes, quatenus die Lunæ proxime futura in eccleſia Conſtantienſi prædicta, in loco ſeſſionis publicæ, mane hora ſeptima, compareant in judicio legitime coram nobis, ad producendum quidquid producere voluerint, necnon ad videndum & audiendum produci & admitti nonnulla inſtrumenta, documenta & munimenta, aliaque probationum genera: ac recipi, & jurare teſtes, tam ſuper principali, quam ſuper recognitione ſignorum & ſigillorum, ac manuum notariorum eiſdem inſtrumentis & munimentis appenſorum & appoſitorum, in cauſa & cauſis pendentibus coram dicta ſancta ſynodo & nobis, contra eumdem Petrum de Luna Benedictum XIII. nuncupatum, ac in cauſa & cauſis hujuſmodi ulterius, prout juſtum fuerit, procedendum, dictorum citatorum abſentia, ſeu contumacia, ſi non comparuerint, non obſtantibus. Hanc vero noſtram citationem valvis ſeu portis dictæ eccleſiæ duximus affigendam, quæ præſentem noſtram citationem ſuo quaſi ſonoro præconio & patulo judicio publicabunt, in quibus noſtram citationem modo præmiſſo decrevimus publicandam, ne prænominati ſic citati de præmiſſis aliquam ignorantiam prætendere valeant, ſeu etiam quomodolibet allegare. In cujus rei teſtimonium præſentem citationis ſchedulam exinde fieri, ſigillorumque reverendiſſimi in Chriſto patris & domini, domini Guillelmi tituli ſancti Marci S. R. E. cardinalis, & egregii viri utriuſque juris doctoris domini Michaëlis Navers, fecimus impreſſionibus communiri.

Datum Conſtantiæ, die ſexta menſis Maii, anno a Nativitate Domini MCCCCXVII. *indictione decima.*

Cinus de Lombardis } *notarii.*
M. Boloſonis }

Inſtrumentum contractus in conclavi factum per Henricum de Piro datum.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Amen.

ANno a Nativitate Domini noſtri Jeſu Chriſti MCCCCXVII. *indictione decimaquarta, die Martis vigeſimatertia menſis Novembris in die ſancti Clementis, Apoſtolica ſede vacante, per obitum felicis recordationis domini Innocentii Papæ ſeptimi, congregati, ad invicem collegialiter coadunati, pro futura electione ſummi Pontificis celebranda, infraſcripti reverendiſſimi in Chriſto patres & domini, domini Angelus Oſtienſis Florentinus, Henricus Tuſculanus Neapolitanus, Antonius Preneſtinus Aquilegenſis epiſcopi, Angelus tituli ſanctæ Potentianæ Laudenſis, Conradus tituli ſancti Chryſogoni Militenſis, Angelus tituli ſancti Marci Conſtantinopolitanus, Jordanus tituli ſancti Martini in Montibus Urſinus, Joannes tituli ſanctæ Crucis in Jeruſalem Ravennas, & Antonius tituli ſanctæ Praxedis Tudertinenſis presbyteri; Reynaldus ſancti Viti in Macello de Brancaciis, Landulphus ſancti Nicolai in carcere Tulliano Barenſis, Otto ſancti Georgii ad velum aureum de Columna, Petrus ſancti Angeli, & Joannes ſanctorum Coſmæ & Damiani Leodienſis vulgariter nuncupati, diaconi S. R. E. cardinales, in communi capella ſacri palatii Apoſtolici, Romæ apud ſanctum Petrum, intra conclave conſuetum, quam pro loco ad infraſcripta idoneo elegerunt, ac etiam deputarunt, in præſentia mei Clementis, & aliorum notariorum, &*

a Mſſ. Tulbia.
b Mſſ. Tulbia.
c Mſſ. in eiſdem.

teſtium infraſcriptorum, conſiderantes Chriſtianæ religionis infamiam, detrimenta, & graves fidelium moleſtias, ac pericula, quæ hactenus emerſerunt, & emergere veriſimiliter eſt cenſendum, niſi ſalubriori remedio in tempore divina favente clementia, cujus res agitur, occurratur ex peſtifero & damnabili ſchiſmate, quod tantis (proh dolor!) temporibus in ſciſſura Chriſtianæ fidelitatis, graviſſime perduravit, & durat, nec piam proviſionem, alias pro ejuſdem ſchiſmatis remotione per eos factam, effectum aliquem produxiſſe: ac intendentes ad remedia fortiora non quid juris pro parte eorum juſtitia ſuadet, quod jus veriſſimum eſt plenum veritate fulcitum; ſed quid pro integratione & unitate Chriſtianorum ex malitia temporis de facto, etſi non de jure expediat eligentes: & in ſpeculam eorum conſiderationem extollentes, quanti poſſit eſſe diſcriminis, ſi dilatio in electione ſummi Pontificis fiat, temporum malignitate penſata: univerſaliter ſinguli, & ſingulariter univerſi, unanimiter & concorditer nemine diſcrepante, ex certa ſcientia convenerunt, voverunt Deo, & ejus matri Virgini glorioſæ, ac ſanctis Apoſtolis Petro & Paulo, totique cæleſti curiæ juraverunt, ad invicem unus alteri, & e converſo ſe obligandi ſolemniter promiſerunt: Quod ſi quis eorum aſſumptus erit ad apicem ſummi Apoſtolatus, pro integratione unitatis Chriſtianorum renunciabit, & cedet prætenſo juri ſuo & papatui, ſive decedat, dummodo anticardinales effectualiter velint ut cum eodem ſacro collegio, & ipſis, conſequatur juſte canonica electio unici ſummi Romani Pontificis: Ac etiam promittentes ſe facturos, omni dolo & fraude, ac maligna interpretatione ceſſantibus, pro poſſe. Quod ſi quis ex dominis abſentibus, vel de extra collegium per eos aſſumatur in Papam, eamdem faciat obligationem, ac quod infra menſem a die ſuæ inthronizationis [b] intimandum, per ſuas extenſas Apoſtolicas litteras regi Romanorum, antipapæ, ejus prætenſo collegio, regi Franciæ, & omnibus aliis regibus illuſtribus, principibus, prælatis, & aliis univerſitatibus & communitatibus Chriſtianitatis, ſecundum videre præfatorum dominorum de collegio præmiſſa omnia indicabit; & ea ſe offeret impleturum, & paratum ad ceſſionem modo prædicto, & ad omnem aliam viam rationabilem, per quam præfatum ſchiſma tollatur, & unionis ſubſequatur integritas in eccleſia Chriſtianorum. Et quod ſuper omnibus ſupradictis ultra præmiſſa ſuos ſolemnes deſtinabit oratores infra tres menſes a die inthronizationis prædictæ computandos, illos, quibus de conſilio præfatorum dominorum ſacri collegii ſui videbitur, & ipſis ambaſſiatoribus fideliter impones, cum conſilio eorumdem dominorum, de locis decentibus eligendis ab utraque parte, eiſdem poteſtatem plenariam dabit de loco convenienti, & habili, & decenti: ac etiam promittet ſimiliter, ut præfertur, quod pendente tractatu hujuſmodi effectualiter & realiter ex utraque parte, non creabit nec faciet aliquem cardinalem, niſi cauſa coæquandi numerum ſui ſacri collegii cum numero prætenſi collegii anticardinalium prædictorum; niſi ex defectu ſteterit adverſæ partis, quod unionis præfatæ concluſio infra annum a fine dictorum trium menſium computandum non fuerit ſubſecuta. Quo caſu eidem liceat cardinales eligere ac creare prout pro ſtatu ſanctæ matris eccleſiæ eidem videbitur convenire. Et hoc de non creando cardinales, niſi modo prædicto in forma congrua inſinuabit antipapæ, & ſuo prætenſo collegio ſupradictis, ut ipſi ſimiliter ſic: necnon quod omnia præmiſſa inchoata & inchoanda mediabit, proſequetur, & fine debito terminabit. Nihil de contingentibus, neceſſariis, vel quomodolibet opportunis omittendo, quantum in eo fuerit. Quodque ſtatim poſt ejus electionem, & ante ipſius publicationem omnia & ſingula ſupradicta confirmabit, approbabit authentico modo; & de novo ſimilem promiſſionem faciet in omnibus, & per omnia coram dictis dominis de collegio, teſtibus, & notariis: & ſubſcriptionem faciet manu propria [a] inſtrumentis, prout infra de cardinalibus continetur; & conſimilem hujuſmodi ratificationem, approbationem, votum, & promiſſionem effectualiter faciet in primo conſiſtorio publico, vel generali, quod poſt coronationem ſuam ad hoc modo conſueto, & congruo tempore celebrabit.

a Lege ex mſſ. & papam, pure, libenter, & ſimpliciter. Et ſi quando Antipapa qui eſt, & qui pro tempore fuerit, ſimiliter renunciabit, & cedet prætenſo juri ſuo, & papatui, ſive decedat, &c.
b Al. numerandum.
a Mſſ. in inſtrumentis.

Inſuper præfati domini cardinales voverunt, juraverunt, & ad invicem promiſerunt, quod per ſuas litteras infra menſem a die inthronizationis prædictæ collegialiter intimabunt de electione facta, necnon de voluntate & promiſſione, quoad unionem proſequendam, & omnia ſupradicta præfatis dominis, prout & ſicut facere tenetur, qui erit electus: ac etiam inchoata mediabunt, proſequentur, & finient, quantum in eis erit; nihil de contingentibus, neceſſariis, opportunis quomodolibet ſeu utilibus omittendo. Quæ omnia & ſingula promiſerunt inter ſe ad invicem & viciſſim, ut ſupra attendere, obſervare, facere, exſequi, & effectualiter adimplere bona, & ſincera fide, omni dolo, & fraude ceſſantibus. Et ſic quilibet ipſorum juravit, corporaliter manu tactis ſacroſanctis evangeliis coram eis præſentialiter poſitis, obſervare, adimplere, ac exſequi, prout ſuperius continetur. Quodque a prædictis promiſſionibus voto, & obligatione ac juramenti proteſtatione, & ejus obſervatione, omnibuſque aliis & ſingulis ſupradictis, nullus eorum abſolutionem petat, ſeu impetrabit per ſe, vel alios, & impetratis, & impetrandis utetur, & ſibi conceſſam nullatenus acceptabit, nec data poteſtate per ipſum alteri faciet ſe abſolvi, ſeu etiam ſecum in aliquo diſpenſari, ſed vult perpetuo dicto vinculo remanere obligatus. Et nihilominus ad majorem certitudinem & firmitatem præmiſſorum, quilibet ex dominis de collegio ſupradicto teneatur ſe ſubſcribere manu propria omnibus & ſingulis inſtrumentis conficiendis exinde: quorum inſtrumentorum quilibet ex ipſis dominis de collegio unum vel plura habere valeat pro ejus arbitrio voluntatis. Acta in capella prædicta præſentibus venerabilibus, & circumſpectis viris dominis Franciſco de Duce Apoſtolicæ cameræ clerico, Jacobo de Calvis, & Petro Sacco canonicis baſilicæ Principis Apoſtolorum de urbe, Joannello Caraczolo litterarum Apoſtolicarum ſcriptore, Nicolao Blaſii Narnienſi, Antonello Surracha, & Joanne Caraczolo litterarum ſacræ pœnitentiariæ ſcriptoribus. Laurentio [b] Turnibacca ſanctæ Mariæ in Tranſtiberim, Nicolao de Leonibus ſanctorum Coſmæ & Damiani de urbe, Joanne Prento juniore, ſanctæ Crucis in Jeruſalem, eccleſiarum, canonicis; Andrea [c] de Cancellariis de Sicilia, Galeato de Ricaſolis de Florentia, Leyſio domino Gobacii, de Mornulis, de Neapoli, domicellis; presbytero Paulo Petri de Famenis de Roma, Materno clerico Wormienſis diœceſis, Franciſco Paulucii clerico Peruſino, Petro Surimunt clerico Trajectenſi, & Salvato [d] Lilli cive Romano, teſtibus ad præmiſſa ſpecialiter vocatis & rogatis.

b Al. mſ. Tornabaſſe.
c Mſſ. de Cavalleriis.
d Al. Lolli.

Subſcriptiones notariorum.

Et ego Clemens de Boargiis Cumanus, litterarum Apoſtolicarum ſcriptor, publicus imperiali auctoritate notarius, quia præmiſſis omnibus & ſingulis dum ſic, ut præfertur, agerentur & fierent per præfatos reverendiſſimos dominos cardinales, una cum ſupradictis teſtibus & infraſcriptis notariis præſens fui, ideoque hoc præſens publicum inſtrumentum confeci, publicavi, authenticavi, & in hanc pu-

Digitized by Google

blicam formam redegi, ſignoque, & nominis meis ſolitis & conſuetis ſignavi rogatus, & requiſitus, in fidem & teſtimonium omnium, & ſingulorum præmiſſorum.

Et ego Barontus Philippi de Piſtoria, litterarum Apoſtolicarum ſcriptor & abbreviator, ac publicus Apoſtolica auctoritate notarius, præſens interfui omnibus & ſingulis ſupradictis, cum aliis notariis, rogatus tradidi & confeci inſtrumentum, & me propria manu ſubſcripſi.

Et ego Stephanus [a] Gerii Beni de Prato, dicti ſacri collegii clericus, & publicus Apoſtolica & imperiali auctoritatibus notarius, præſens interfui omnibus & ſingulis ſupradictis, cum aliis notariis, rogatus tradidi & confeci inſtrumentum, & me propria manu ſubſcripſi.

Et ego Garlacus Buc de Eſch, clericus Colonienſis diœceſis, litterarumque Apoſtolicarum ſcriptor, ac publicus Apoſtolica auctoritate notarius, præſens interfui omnibus & ſingulis prædictis, cum aliis notariis, tradidi, & confeci inſtrumentum, & me propria manu ſubſcripſi.

Et ego Joannellus Bramercius, baſilica Principis Apoſtolorum de urbe clericus, capella domini Papæ, publicus auctoritate Apoſtolica notarius, præſens interfui omnibus & ſingulis ſupradictis, cum aliis notariis rogatus, tradidi, & confeci inſtrumentum, & me manu propria ſubſcripſi.

Et ego Franco dictus Hosſteger de Buſcoducis, Leodienſis diœceſis, Apoſtolica & imperiali auctoritatibus notarius, præſens interfui omnibus & ſingulis ſupradictis, cum aliis notariis, rogatus tradidi, & confeci inſtrumentum, & me propria manu ſubſcripſi.

Subſcriptiones dominorum cardinalium.

Ego Angelus, epiſcopus Oſtienſis, cardinalis Florentinus, ſicut præfertur, vovi, promiſi, & juravi, & in teſtimonium præmiſſorum me propria manu ſubſcripſi.

Ego Henricus, epiſcopus Tuſculanus, cardinalis Neapolitanus, ſicut præfertur, vovi, promiſi, & juravi, & in teſtimonium præmiſſorum me propria manu ſubſcripſi.

Ego Antonius, epiſcopus Præneſtinus, cardinalis Aquilegenſis, ſicut præfertur, vovi, promiſi, & juravi, & in teſtimonium præmiſſorum me propria manu ſubſcripſi.

Et ego Angelus, tituli ſanctæ Potentiæ preſbyter cardinalis, Laudenſis, ſicut præfertur, vovi, juravi, & promiſi, & in teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum me manu propria ſubſcripſi.

Ego Conradus, tituli ſancti [b] Griſogoni preſbyter cardinalis Militenſis, ſicut præmittitur, vovi, promiſi & juravi, & in teſtimonium præmiſſorum me manu propria ſubſcripſi.

Ego Angelus, tituli ſancti Marci preſbyter cardinalis Conſtantinopolitanus, ſicut præfertur, vovi, promiſi & juravi, & in teſtimonium præmiſſorum me manu propria ſubſcripſi.

Ego Jordanus, tituli ſancti Martini in Montibus preſbyter cardinalis de Urſinis, ſicut præfertur, vovi, promiſi, & juravi, & in teſtimonium præmiſſorum me manu propria ſubſcripſi.

Ego Joannes, tituli ſanctæ Crucis in Jeruſalem preſbyter cardinalis Ravennas, ſicut præfertur, vovi, promiſi & juravi, ac in teſtimonium præmiſſorum me manu propria ſubſcripſi.

Ego Antonius, tituli ſanctæ Praxedis preſbyter cardinalis Tudertinus, ſicut præfertur, vovi, promiſi & juravi, & in teſtimonium præmiſſorum me propria manu ſubſcripſi.

Ego Raynaldus, ſancti Viti in Macello diaconus cardinalis, ſicut præfertur, promiſi, vovi & juravi, ac in teſtimonium præmiſſorum me propria manu ſubſcripſi.

Ego Landolphus, ſancti Nicolai in carcere Tulliano diaconus cardinalis Barrenſis, ſicut præfertur, promiſi, juravi & vovi, & in teſtimonium præmiſſorum me propria manu ſubſcripſi.

Ego Oddo ſancti Georgii ad velum aureum diaconus cardinalis, ſicut præfertur, vovi, promiſi & juravi, & in teſtimonium præmiſſorum me propria manu ſubſcripſi.

Ego Petrus, ſancti Angeli in foro Piſcium diaconus cardinalis ſancti Angeli, ſicut præfertur, vovi, promiſi & juravi, & in teſtimonium præmiſſorum me propria manu ſubſcripſi.

Et ego Joannes, ſanctorum Coſmæ & Damiani diaconus cardinalis Leodienſis, ſicut præfertur, promiſi, vovi & juravi, & in teſtimonium præmiſſorum me propria manu ſubſcripſi.

Ego Gregorius XII. hodie ultima die Novembris MCCCCVI. aſſumptus in Romanum Pontificem, omnia ſupradicta, ſicut præmittitur, voveo, promitto & confirmo.

DIe Martis undecima ſupradicti menſis Maii, diſcretus vir Lancelaus Joannis, ſedis Apoſtolicæ curſor, retulit dominis judicibus, & commiſſariis memoratis Conſtantiæ in eccleſia majori, & loco ſeſſionis ſolito ad hoc concorditer electo, mane hora tertiarum, vel ſeptima, ad jura reddendum pro continuatione termini heſterni pro tribunali ſedentibus, & nobis præſentis cauſæ notariis, atque ſcribis prædictis, ſe de ipſorum dominorum judicum & commiſſariorum mandato ſibi ſuper hoc, ut aſſeruit, facto, & ad ſupradicti magiſtri Henrici de Piro promotoris & procuratoris inſtantiam, hodie mane quamdam intimationem prorogationis termini heſterni in hujuſmodi cauſa factæ, papyri ſchedulam, ac citationem, ſigillis reverendiſſimi in Chriſto patris domini Guillelmi ſancti Marci S. R. E. cardinalis, & egregii doctoris Michaëlis Navers ſigillatam, valvis ſeu portis eccleſiæ majoris affixiſſe, eamque ibidem debitæ exſecutioni demandaſſe, prout & quemadmodum idem curſor ab eiſdem dominis judicibus & commiſſariis dixit ſe ſuperius habuiſſe & recepiſſe ſpecialiter in mandatis.

Poſt cujus quidem curſoris relationem comparuit in judicio coram judicibus & commiſſariis præfatis adhuc prout ubi ſupra, ad jura reddendum in loco ſuo ſolito & conſueto pro tribunali ſedentibus magiſter Henricus de Piro promotor & procurator prædictus, nomine procuratorio quo ſupra, ad dictam intimationem prorogationis termini heſterni, & citationis ſchedulam a dominis judicibus emanatam, & de eorum voluntate & mandato in valvis eccleſiæ majoris prædictæ legitime exſecutam, facto, realiter, & in ſcriptis infraſcripti tenoris repræſentavit, citatorumque in ea contentorum; nec teſtes ulterius ſuper recognitione ſigillorum, ſignorum, & manuum notariorum produci, recipi & jurare, neque jura, litteras, ſcripturas, & munimenta ulterius producere, aut produci videre curantium contumaciam accuſavit, ipſoſque contumaces reputari: & in eorum contumaciam inſtrumentum reſponſionis Petri de Luna Benedicti XIII. in ſua obedientia nuncupati ſupra in hujuſmodi cauſa productum repetiit, & prout eſt ſupra productum, reproduxit.

[a] Mſ. Gerii.

[b] Pro, Chryſogoni.

Deinde venerabilis vir Petrus Margal, ſecretarius regis Arragonum præfatus, proceſſum per eum heri oſtenſum, tunc non authenticatum, ad manus dictorum dominorum judicum & commiſſariorum ſacte, realiter, & in ſcriptis tradidit, atque dedit.

Subſequenter magiſter Henricus de Piro, promotor & procurator præfatus, adhuc ibidem præſens, & judicialiter comparens, tam dictum proceſſum per dominum Petrum Margal, quam alium per Petrum [a] Julbia ſubſcriptos, & in hac cauſa productos in quantum pro ſe & pro re ſua facerent reproduxit, qui præſentibus proceſſibus exſiſtunt connexi & alligati: Et nihilominus nonnullos teſtes per eum nominandos, & in hujuſmodi cauſa neceſſario producendos, tam ſuper recognitione, quam tota cauſa citari mandari ad perhibendum teſtimonium veritati, per certum ſedis Apoſtolicæ curſorem, ad certum peremptorium terminum competentem, per dominos judices & commiſſarios præfatos, debita cum inſtantia poſtulavit. Et tunc domini judices & commiſſarii præfati dictos citatos non comparentes, neque hujuſmodi diei termino in aliquo ſatisfacere curantes, licet diutius exſpectatos, reputarunt merito, prout erant, quoad actum & terminum hujuſmodi exigente juſtitia contumaces. Et in eorum contumaciam præfatam citationem prælibato magiſtro Henrico promotori & procuratori inſtanti & petenti decreverunt, atque conceſſerunt, eamque prout petita exſtitit, ad ſtatim, videlicet ad horum cauſarum præſentem, per diſcretum virum Jacobum Meynardi ſedis Apoſtolicæ curſorem præſentem, audientem, & ut aſſeruit intelligentem, peremptorie fieri voluerunt, atque mandarunt. Qui quidem curſor hujuſmodi citationis mandato in ſe ſponte ſuſcepto mox iens, & paulo poſt rediens, retulit in judicio dominis judicibus & commiſſariis, adhuc prout ubi ſupra ad reddendum jura pro tribunali ſedentibus, & nobis præſentis cauſæ notariis, atque ſcribis prædictis, ſe de ipſorum dominorum judicum & commiſſariorum mandato ſibi ſuper hoc, ut aſſeruit, facto, & ad ſupradicti magiſtri Henrici de Piro promotoris inſtantiam, ſtatim & incontinenti peremptorie citaſſe nonnullos teſtes: videlicet honeſtos viros Andream Heyſt diœceſis Dertuſenſis, & Antonium Alboin Viennenſis diœceſis clericos, ſuper recognitione ſignorum & manuum notariorum; necnon dominos fratrem Michaelem [b] Merteri præceptorem domus [c] Maela ordinis Ciſtercienſis, & militiæ de Calatrava Cæſariæ Auguſtenſis diœceſis, & Petrum [d] Canthen ducis Burgundiæ ambaſſiatores, ut & tamquam teſtes ad jurandum de perhibendo teſtimonium veritati in hujuſmodi cauſa, ſuper poſitionibus & articulis, ſupra in hujuſmodi cauſa datis, ad horam cauſarum præſentem, prout & quemadmodum idem curſor ab eiſdem dominis commiſſariis dixit ſe ſuperius habuiſſe & recepiſſe ſpecialiter in mandatis.

Poſt cujus quidem curſoris relationem comparuit in judicio coram dominis judicibus & commiſſariis præfatis, prout ubi ſupra, &c. pro tribunali ſedentibus, magiſter Henricus de Piro procurator prædictus, & nomine procuratorio quo ſupra: & in ſimilem contumaciam prædictos teſtes præſentes & comparentes, ut & tamquam teſtes ad jurandum de perhibendo teſtimonium in hujuſmodi cauſa veritati exhibuit & produxit: quos recipi, & ad jurandum admitti, necnon interrogari & examinari per dominos judices & commiſſarios præfatos debita cum inſtantia poſtulavit.

Et tunc domini judices & commiſſarii præfati dictos citatos iterum reputantes contumaces, juſtitia exigente in eorum contumaciam ſupradictos teſtes, ut & tamquam teſtes ad jurandum de perhibendo teſtimonium in hujuſmodi cauſa veritati, admittendos duxerunt & admiſerunt. Qui dum admiſſi fuerunt, ſtatim ad mandatum dictorum dominorum judicum & commiſſariorum, & in eorum manibus, tactis per eos & eorum quemlibet ſcripturis ſacroſanctis ad ſancta Dei evangelia, ipſi frater Michael præceptor, & Petrus [a] Canthen juraverunt, & quilibet eorum juravit, ſe velle dicere & deponere puram, meram, & omnimodam, quam ſciverint, & quilibet eorum ſciverit, in hujuſmodi cauſa veritatem, ſuper articulis ſupra in hac cauſa oblatis, prece, pretio, ira, odio, timore, favore, amore, rancore, & omni mala machinatione in præmiſſis poſtpoſitis penitus & ſemotis. Quorum teſtium examen domini judices & commiſſarii præfati duobus ex eis, quibus eis videbitur, reſervarunt committendum. Ipſi autem Andreas & Antonius ſimiliter tactis ſcripturis ſacroſanctis ad ſancta Dei evangelia corporali præſtito juramento, viſis per eos primitus ſignis & manibus notariorum jurium ſupradictorum, & interrogati per dominos judices & commiſſarios præfatos, & quilibet interrogatus, dixerunt bene ſe cognoſcere ſigna & manus Raymundi Petri Margal, & Petri de [b] Julbia notariorum, inſtrumento reſponſionis, & regiſtris ſupradictis appoſita & inſcripta; ipſoſque notarios fore legales, & ad eos, ut ad tales, communem hominum fieri recurſum. Quo facto domini judices & commiſſarii præfati dicto magiſtro Henrico de Piro promotore inſtante & petente, hujuſmodi inſtrumentum & regiſtra habuerunt pro approbatis, eorumque ſigna & manus notariorum pro recognitis.

Poſtremo domini commiſſarii præfati videntes eorum auctoritatem, & poteſtatem in commiſſione per dictam ſanctam ſynodum eis traditam & datam non eſſe forte ſufficientem ad dicta teſtium publicanda: Quare de unanimi conſenſu omnium eorumdem commiſſariorum ad omnia [c] malivolentia in futurum obſtruenda ora, decreverunt & ordinaverunt die craſtina, qua erit Mercurii duodecima dicti menſis Maii, loco & hora ſolitis pro publicatione dictorum teſtium, & atteſtationum fieri debere ſeſſionem publicam & generalem.

Tenor vero dictæ intimationis prorogationis termini ſchedulæ, unde ſupra fit mentio, ſequitur:

NOs judices & commiſſarii, per ſacroſanctam ſynodum generalem Conſtantienſem in hac parte ſpecialiter deputati, in valvis eccleſiæ Conſtantienſis domino Petro de Luna Benedicto XIII. in ſua obedientia nuncupato, omnibuſque aliis & ſingulis, ſua communiter vel diviſim intereſſe putantibus, tenore præſentium intimamus, inſinuamus, & notificamus, quod terminum hodiernum, ad quem dictum Petrum de Luna, & ceteros præfatos citari fecimus & citamus, videlicet ad producendum quidquid producere vellent; necnon ad videndum teſtes tam ſuper principali, quam ſuper recognitione ſignorum, ſigillorum, ac manuum notariorum, eiſdem inſtrumentis & munimentis appoſitorum & appenſorum, in cauſa & cauſis pendentibus coram ſancta ſynodo, & nobis, contra eumdem dominum Petrum de Luna, Benedictum XIII. nuncupatum, ac in cauſa & cauſis hujuſmodi, prout juſtum fuerit, procedendum, prout in noſtris citatoriis inde confectis latius continetur. Quibuſdam ex iis expeditis, ob multiplicationem tunc agendorum continuavimus, & continuamus per præſentes ad diem craſtinam, quæ erit duodecima menſis infraſcripti, in eccleſia Conſtantienſi prædicta, & loco pu-

Margin notes (left): [a] Mſ. Trilbia. [b] Al. Mercedi. [c] Al. Marla. [d] Al. Canchen.

Margin notes (right): [a] Mſ. Canchen. [b] Mſ. Trilbia. [c] Mſs. malevolentum.

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXIII. CONCILII.

blica ſeſſionis mane hora ſeptima ante meridiem. Ad quos etiam diem & horam dominum Petrum de Luna, & alios ſupradictos peremptorie citamus, ad præmiſſa perſici videndum, & alias procedendum. Hanc vero noſtram citationem, inſinuationem, notificationem, & citationis ſchedulam valvis ſeu portis dictæ eccleſiæ duximus affigendam modo præmiſſo, decrevimus publicari; ne prænominati de præmiſſis aliquam ignorantiam prætendere valeant, ſeu etiam quomodolibet allegare. In cujus rei teſtimonium præſentem ſchedulam exinde fieri, ſigillorumque reverendiſſimi in Chriſto patris & domini Guillelmi tituli ſancti Marci S. R. E. cardinalis, & egregii viri juris utriuſque doctoris, domini Michaëlis Navers, fecimus impreſſione communiri.

Datum Conſtantiæ, die decima menſis Maii, anno a Nativitate Domini MCCCCXVII. *indictione decima.*

SESSIO XXXIII.

Ex prima editione.

ANno & indictione quibus ſupra, die vero Mercurii duodecima menſis Maii, fuit celebrata ſeſſio generalis in majori eccleſia Conſtantienſi. In qua reverendiſſimus pater dominus Nicolaus archiepiſcopus Gneznenſis Miſſam celebravit. Fuitque præſidens huic ſeſſioni reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis, vicecancellarius, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis. Et intererat hujuſmodi ſeſſioni ſereniſſimus princeps dominus Sigiſmundus Romanorum & Hungariæ rex, indutus veſtimentis imperialibus, coronam in capite habens, adſtantibus ſibi reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, domino Angelo Prænestino, & Jordano Albanenſi, epiſcopis, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus; illuſtriſſimis principibus Rodulpho Saxoniæ in enſe, Ludovico Bavariæ ducibus in pomo, & Friderico marchione Brandeburgenſi in ſceptro, & habitibus conſuetis ſibi ſervientibus. Demum lectis litanils una cum aliis devotis orationibus, ut moris eſt, aſcenderunt ambonem deputati & commiſſarii in cauſa hæreſis, &c. contra Petrum de Luna, in qua reverendiſſimus pater dominus Guillermus tituli ſancti Marci ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyter cardinalis fecit relationem: dicens in effectu, quod ipſi commiſſarii proceſſiſſent in cauſa, ad ea quæ eis fuiſſent commiſſa: quia primo ipſum Petrum de Luna, Benedictum decimumtertium in ſua obedientia nominatum, ad dandum & dari videndum articulos vocaſſent, & deinde certos articulos per procuratores cauſæ oblatos recepiſſent, eoſque ad probandum admiſiſſent: teſteſque octo & triginta, cardinales, archiepiſcopos, epiſcopos, prælatos, doctores, & alios ſuper eiſdem recepiſſent, jurareque feciſſent, ac eos diligenter examinaſſent. Inſuper dicto Petro de Luna ſic ſufficienter vocato, nonnulla jura per procuratores producta in modum probationis recepiſſent, eaque probari feciſſent, & probata eſſe decreviſſent: & hæc omnia & alia per eos in hac cauſa acta, in actis redigi feciſſent, prout in regiſtro in hac cauſa per eos fieri mandato plenius continentur; offerentes ſe plenius & explicite magis relaturos, quando ſynodus duxerit mandandum. Relatione autem hujuſmodi facta, accuſabatur contumacia Petri de Luna, non videntis aperiri dicta teſtium in hujuſmodi cauſa productorum: & in contumaciam petebatur iterum in valvis majoris eccleſiæ vocari, & ad vocandum aliquos deputari. Atque extunc reverendiſſimus pater dominus Joannes Oſtienſis hujuſmodi ſeſſioni præſidens, nomine ſynodi deputavit reverendiſſimos patres & dominos, ad vocandum præfatum Petrum de Luna: videlicet Odonem de Columna, Lucidum de Comitibus, cardinales; Viennenſem archiepiſcopum, Feltrenſem, Tridentinenſem & Liehfeldenſem epiſcopos, & Antonium Taxal generalem ordinis ſanctæ Mariæ de Mercede, Thomam * Polten & Jacobum Rhodini, ſedis Apoſtolicæ protonotarios, una cum præſentis cauſæ ſcribis, & Franciſcum de Mediolano ſanctæ Apoſtolicæ ſedis curſorem. Qui deputati vocarunt & citarunt præfatum Benedictum per curſorem antedictum, in hunc modum: “Eſt hic Petrus de Luna, Benedictus decimustertius in ſua obedientia nuncupatus, vel aliquis pro eo, qui compareat pro eo, ad videndum aperiri dicta teſtium, &c.” Deinde dictis deputatis de valvis revertentibus, dominus Lucidus cardinalis de Comitibus nomine condeputatorum retulit, ipſam vocationem per curſorem antedictum trina vice fuiſſe factam, neminemque ibi comparuiſſe, aut aliquod verbum reſpondiſſe. Quo facto, & iterum petito publicari dicta teſtium, & decerni terminum ad dicendum contra dicta hujuſmodi, reverendus pater & dominus, dominus Stephanus epiſcopus Dolenſis legebat quamdam decreti papyri ſchedulam tenoris ſubſequentis:

ANNO CHRISTI 1417. SESS. XXXIII. CONCILII.

* *Mſs* Polton.

Decretum de publicatione atteſtationum, & citatione ad contra objiciendum.

HÆc ſacroſancta generalis ſynodus, Petrum de Luna, Benedictum decimumtertium in ſua obedientia nuncupatum: vocatum legitime & non comparentem, reputat contumacem, & in illius contumaciam teſtes, atteſtationes, & dicta teſtium in præſenti cauſa inquiſitionis mota & pendente, contra eumdem Petrum de Luna, Benedictum decimumtertium a nonnullis nuncupatum, productorum & examinatorum, publicat, ac pro publicatis habet; & decernit eidem Petro de Luna Benedicto copiam dictarum atteſtationum, & totius præſentis proceſſus fieri: & aſſignat eidem Petro de Luna, Benedicto (ut præmittitur) vocato, terminum peremptorium, ad diem ſabbati proximum, mane hora ſeptima, in præſenti eccleſia, & loco ſuperiori prope altare ſeſſionis; ad dicendum, objiciendum & proponendum coram commiſſariis nuper ad teſtes recipiendos & examinandos, & cetera per eamdem ſynodum deputatis, quidquid dicere, objicere vel proponere voluerit contra teſtes in hac cauſa productos, & eorum dicta; necnon contra inſtrumenta, regiſtra, & alia quæcumque producta, & in tota ipſa cauſa & ſingulis ejus diſcurſibus: & ad hoc ipſum peremptorie citat, præfatiſque commiſſariis & eorum majori parti, ceteriſque etiam minime impeditis, ad audiendum & recipiendum omnia, quidquid dicere, objicere & proponere voluerit, & ſuper illis cognoſcendum, atque omnia & ſingula faciendum, quæ ad cauſam & proceſſum hujuſmodi pertinent & pertinebunt, uſque ad ſententiam definitivam excluſive, ac ſuper eorum dependentibus, emergentibus & connexis, dat eadem ſancta ſynodus plenam & liberam poteſtatem. Proteſtatur autem eadem ſancta ſynodus, quod per hunc proceſſum, aut alium quemcumque in futurum fiendum in hujuſmodi cauſa, a forma proceſſus ſuper notoriis, quam ſufficit ſervare de jure, recedere non intendit.

Qua itaque decreti ſchedula lecta, per reverendiſſimum in Chriſto patrem & dominum, dominum Joannem epiſcopum Oſtienſem, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalem & vicecancellarium, hujuſmodi ſeſſioni præſidentem, nomine ſynodi fuit reſponſum, *Placet.*

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXIII. CONCILII. Ex collectione Barberiniana, & mſſ. duobus Germanicis.

Fuit celebrata ſeſſio XXXIII. cum ſolemnitatibus ſolitis, & intererat rex Romanorum imperialibus habitibus indutus.

Die Mercurii duodecima menſis Maii, hora octava ante meridiem, Conſtantia in eccleſia majori in loco ſolito fuit dicta ſynodi ſeſſio generalis ſolemniter tenta & celebrata. Pro cujus ſeſſionis introductione reverendus pater dominus Nicolaus archiepiſcopus Gneſnenſis Miſſam celebravit. Intererat hujuſmodi ſeſſioni ſereniſſimus princeps dominus dominus Sigiſmundus Romanorum & Hungaria, &c. rex, veſtimentis imperialibus indutus, coronam in capite habens, adſtantibus ſibi reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, dominis Angelo Praneſtino, & Jordano Albanenſi epiſcopis S. R. E. cardinalibus, illuſtriſſimis principibus Rodulpho Saxonia in enſe, Ludovico Bavaria ducibus in pomo, & Frederico marchione Brandeburgenſi in ſceptro, in habitibus conſuetis, ſibi ſervientibus. Hac namque Miſſa finita, reverendiſſimi reverendique patres & domini, domini S. R. E. cardinales praſentes, archiepiſcopi, &c. mitras capitibus imponentes, &c. Deinde orationibus, litania, evangelio, &c. devotiſſime peractis, domini commiſſarii in hujuſmodi cauſa deputati pradicti ambonem publicationis ſolitum decretorum & negotiorum hujuſmodi ſancta ſynodi aſcenderunt: in quo reverendiſſimus pater & dominus, dominus Guillelmus ſancti Marci S. R. E. cardinalis de conſenſu & unanimi voluntate ſuorum collegarum relationem fecit in effectu de praſenti cauſa in hunc modum. Quod ipſi commiſſarii pradicti juxta commiſſionem a ſacro ſancta ſynodo eis traditam proceſſiſſent ad ea, qua eis fuiſſent commiſſa; quia primo Petrum de Luna Benedictum XIII. in ſua obedientia nuncupatum ad dandum & dari videndum poſitiones & articulos vocaſſent, & vocari feciſſent; denique per promotores & procuratores hujuſmodi cauſa certis articulis oblatis & datis recipiendis, eoſdem ad probandum admiſiſſent: teſteſque triginta octo tam cardinales, patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, pralatos, doctores, & alios ſuper eiſdem recepiſſent, jurareque feciſſent, ac eos diligenter examinaſſent. Inſuper dicto Petro de Luna ſic ſufficienter vocato, nonnulla jura, videlicet inſtrumenta, & regiſtra coram eis per promotores & procuratores pradictos producta in modum probationis recepiſſent; ſignaque, & ſubſcriptiones notariorum dictis inſtrumentis, & regiſtris appoſita probari feciſſent, & probata eſſe decreviſſent. Et hac omnia, aliaque per eos in hac cauſa geſta in actis redigi feciſſent, & ſuper illis regiſtrum fieri per notarios praſentis cauſa, & ſcribas pradictos confici decreviſſent, quod eſſet apud notarios ſupradictos; & illud regiſtrum iidem domini commiſſarii per eoſdem notarios huic ſancta ſynodo referant, quemadmodum in ipſo regiſtro plenius continetur. Offerentes ſe plenius explicare magis relaturi, quando ipſis ipſa ſynodus duxerit mandandum.

Qua quidem relatione facta, diſcretus vir N. ſedis Apoſtolica curſor, retulit huic ſancta ſynodo, & commiſſariis ſupradictis, adhuc prout ubi ſupra, in loco ſeſſionis, & ſeſſione publica congregatis, & nobis praſentis cauſa notariis atque ſcribis pradictis, ſe de ipſorum dominorum commiſſariorum mandato ſibi ſuper hoc, ut aſſeruit, facto, & ad ſupradicti magiſtri Henrici de Piro promotoris & procuratoris inſtantiam, heri infra Miſſarum ſolemnia quandam citationem, ſigillis reverendiſſimi in Chriſto patris & domini Guillelmi, tituli ſancti Marci S. R. E. cardinalis, & egregii doctoris Michaëlis Navers, ſigillatam, eccleſia majoris Conſtantienſis valvis ſeu oſtiis affixiſſe, ipſamque ibidem debita executioni demandaſſe, ut moris eſt, prout & quemadmodum idem curſor ab eiſdem dominis commiſſariis dixit ſe ſapius habuiſſe in mandatis.

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXIII. CONCILII.

Poſt cujus quidem curſoris relationem ſurgentes in ſeſſione pradicta magiſtri Henricus de Piro, & Joannes de Scribanis, promotores & procuratores dicta ſancta ſynodi & hujus cauſa, & quaſdam citationes, unam videlicet pergameni a dictis dominis judicibus & commiſſariis emanatam, de eorumque voluntate & mandato in audientia publica litterarum contradictarum Romana curia poſitam, lectam, ab intra ſignatam, ſigilloque ipſius audientia ad hoc ſpecialiter deputato a tergo, ut moris eſt, ſigillatam, aliaſque inibi debita executioni, aliamque papyri ſchedulas in valvis majoris eccleſia Conſtantienſis executioni debita demandatas, facto, realiter, & in ſcriptis infraſcripti tenoris repraſentavit; citatorumque in eis contentorum non comparentium, neque dictorum teſtium in hujuſmodi cauſa productorum, & totius regiſtri praſentis cauſa decerni, neque terminum ad dicendum contra eoſdem ſibi aſſignari videre curantium contumaciam accuſavit: ipſoſque contumaces reputari, & in eorum contumaciam eoſdem in valvis eccleſia majoris vocari, & ad vocandum eoſdem certos deputari & aſſignari per dictam ſanctam ſynodum debita cum inſtantia poſtulavit.

Et tunc de mandato reverendiſſimi patris domini Joannis, epiſcopi Oſtienſis, vicecancellarii S. R. E. cardinalis, & hujus ſeſſionis praſidentis, nomine hujus ſancta ſynodi facto, reverendiſſimi reverendique patres domini, domini Otto de Columna, Lucidus de Comitibus S. R. E. cardinales; Viennenſis archiepiſcopus, [a] Velbenſis, Tridentinus, Liebveldenſis epiſcopi; & Antonius [b] Cazal, Generalis ordinis ſancta Maria de Mercede, Thomas [c] Polton, & Jacobus Rodini ſedis Apoſtolica protonotarii una nobiſcum praſentis cauſa notariis & ſcribis, & diſcreto viro Franciſco de Mediolano dicta ſedis curſore, locum ſeſſionis ſolitum exeuntes, ad valvas dicta majoris eccleſia acceſſerunt: in quibus valvis exiſtentes, ſupradictos citatos tribus vicibus per organum dicti Franciſci curſoris vocaverunt in hunc modum: Eſt hic Petrus de Luna, Benedictus XIII. in ſua obedientia nuncupatus, vel aliquis pro eo, qui compareat ad videndum aperiri & publicari teſtium dicta & atteſtationes ſuper articulis examinatorum, & copiam eorumdem, ac aliorum productorum jurium decerni, terminumque ad dicendum contra perſonas, & eorum dicta, ac jura alia producta, competenter aſſignari in cauſa & cauſis ſchiſmatis & hareſis contra eumdem dominum Petrum de Luna motis? Hujuſmodi trina vocatione facta, nemine comparente, nec reſpondente, hujuſmodi deputati, & magiſtri Henricus de Piro, & Joannes de Scribanis, promotores & procuratores ſibi ſuper pramiſſis a nobis praſentis cauſa notariis atque ſcribis, unum vel plura, publicum ſeu publica fieri petierunt inſtrumenta. Praſentibus ibidem diſcretis viris magiſtris Petro [d] Gop, Henrico Hucvatel, litterarum ſacra pœnitentiaria procuratoribus, & Michaele de Piſis litterarum Apoſtolicarum ſcriptore, teſtibus ad pramiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis. Deinde dictis dominis deputatis, una cum aliis ſupradictis ad locum ſeſſionis, & loca eorum ſolita revertentibus, dominus Lucidus cardinalis de Comitibus pradictus, nomine condeputatorum, & eorum conſenſu, retulit ipſam vocationem per organum dicti Franciſci de Mediolano curſore trina vice,

[a] Mſs. Vel- [illegible]
[b] Mſs. Traval.
[c] Mſs. Polton.
[d] Mſs. Cop.

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXIII. CONCILII.

*ut præfertur, ſactam, neminemque ibi comparuiſſe, nec verbum aliquod reſpondiſſe. Quo facto magiſtri Henricus de Piro, & Joannes de Scribanis promotores & procuratores, dictos citatos iterum contumaces reputari, & in eorum contumaciam dicta teſtium, ſive atteſtationes in hujuſmodi cauſa examinatorum aperiri & publicari, copiamque eorumdem, necnon jurium aliorum productorum & totius proceſſus hujuſmodi ſibi decerni, terminumque ad dicendum, & excipiendum quidquid dicere, & excipere voluerunt contra perſonas, & eorum dicta producta * alia competentia, eiſdem citatis deputari, & aſſignari per dictam ſanctam ſynodum debita cum inſtantia poſtularunt. Et tunc reverendus pater dominus Stephanus epiſcopus Dolenſis de mandato hujus ſancta ſynodi ſibi ſuper hoc facto ambonem publicationis ſolitum aſcendens, prædictam quamdam decreti papyri ſchedulam publice, alta & intelligibili voce, de verbo ad verbum perlegit, cujus tenor inferius eſt inſertus in hæc verba:*

Decretum per dominum epiſcopum Dolenſem lectum.

Ut jam ſupra in hac ſeſſione XXXIII. ex prima editione.

HÆc ſacroſancta generalis ſynodus, &c. Qua itaque decreti ſchedula lecta, per reverendiſſimum in Chriſto patrem & dominum, dominum Joannem epiſcopum Oſtienſem, & Vicecancellarium S. R. E. cardinalem, ac hujuſmodi ſeſſioni præſidentem, nomine hujuſmodi ſancta ſynodi fuit reſponſum, Placet.

Super quibus omnibus & ſingulis præmiſſis magiſtri Henricus de Piro, & Joannes de Scribanis, promotores prædicti, quo ſupra nomine, a dominis protonotariis, & hujuſmodi cauſa notariis & ſcribis, ſibi unum, vel plura, & tot, quot fuerint neceſſaria, fieri petierunt publica inſtrumenta. Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, dominis Joanne epiſcopo Oſtienſi, & vicecancellario, Angelo Præneſtino, & Jordano Albanenſi epiſcopis: Gabriele Senenſi, Franciſco Venetiarum, Almanno Piſano, Angelo Veronenſi, Guillelmo ſancti Marci, Thoma Tricaricenſi, Antonio de Chalanco, Simone Remenſi, Ottone de Columna, Lucido de Comitibus, & Petro Fuxi S. R. E. cardinalibus, sereniſſimoque, & illuſtribus principibus dominis, dominis Sigiſmundo Romanorum & Ungariæ rege, Rodolpho Saxoniæ, & Ludovico Bavariæ ducibus, ac Friderico Marchione Brandeburgenſi, necnon regum, principum, nobilium, prælatorum, communitatum, univerſitatum ſtudiorum, ac aliorum ambaſſiatoribus, aliiſque Chriſti fidelibus in multitudine copioſa.

Tenores vero dictarum citationum, ſchedularum, unde ſupra fit mentio, ſequuntur tales.

MAndant reverendiſſimi patres, domini judices & commiſſarii, per ſacrum generale concilium Conſtantienſe ad infraſcripta deputati, citari peremptorie in audientia publica litterarum contradictarum, & citant Petrum de Luna, Benedictum XIII. in ſua obedientia nuncupatum, & omnes alios ſua intereſſe credentes, quatenus hodie compareant, in eccleſia Conſtantienſi, in loco publicæ ſeſſionis, mane hora ſeptima, ad videndum & audiendum atteſtationes, & dicta teſtium in cauſa inquiſitionis contra ipſum pendente productorum, aperiri, & publicari: necnon copiam earumdem atteſtationum ſibi decerni, ac etiam terminum ad dicendum contra hujuſmodi teſtium dicta, & perſonas, & cetera munimenta, inſtrumenta, & probationum genera in hac cauſa producta, quidquid verbo, vel in ſcriptis objicere, opponere, & allegare voluerint, præfigi, & aſſignari, alioquin in hac cauſa ad præmiſſa & ulteriora procedetur, prout fuerit rationis; dictorum citatorum contumacia non obſtante. Datum Conſtantiæ, die duodecima menſis Maii, anno a Nativitate Domini MCCCCXVII. *indictione decima.*

*Nos judices & commiſſarii per ſacrum generale Conſtantienſe concilium ad infraſcripta deputati, per hac in valvis eccleſiæ Conſtantienſis, citari mandamus publice, & tenore præſentium citamus Petrum de Luna, Benedictum XIII. in ſua obedientia nuncupatum, & omnes & ſingulos ſua intereſſe credentes, quatenus die Mercurii proxime futuro compareant in dicta eccleſia Conſtantienſi, in loco ſeſſionis, mane hora ſeptima, ad videndum atteſtationes & dicta teſtium in cauſa inquiſitionis * contra . . . . pendente producta, aperiri & publicari; necnon copiam earumdem atteſtationum ſibi decerni; ac etiam terminum ad dicendum contra hujuſmodi dicta teſtium, & perſonas, & cetera munimenta, inſtrumenta & probationum genera in hac cauſa producta, quidquid verbo, vel in ſcriptis dicere, objicere, proponere, vel allegare voluerint, præfigi & aſſignari. Alioquin in hac cauſa ad præmiſſa & ulteriora procedetur, prout fuerit rationis, dicti citati contumacia in aliquo non obſtante.*

* Mſs. contra ipſum pendente.

Datum die Martis, undecima menſis Maii, anno a Nativitate Domini MCCCCXVII, *indictione decima.*

Fuit vocatus Petrus de Luna in valvis.

DIe vero Sabbati, quinta decima ſupradicti menſis Maii, comparuit in judicio coram judicibus & commiſſariis memoratis, Conſtantiæ, in eccleſia majori, in loco ſeſſionis ſolita, ad hoc ſpecialiter deputato, mane hora ſeptima, vel tertiarum, ad jura reddendum pro tribunali ſedentibus, magiſter Henricus de Piro promotor & procurator prædictus, nomine procuratorio quo ſupra, & domini Petri de Luna, Benedicti in ſua obedientia nuncupati non comparentis, neque quidquam verbo, vel in ſcriptis contra perſonas teſtium & eorum dicta, ac jura alia, & munimenta ſupra in hujuſmodi cauſa producta dicere, ſive excipere curantis, contumaciam accuſavit: ipſumque contumacem reputari, & in ejus contumaciam eumdem in valvis eccleſiæ, ut moris eſt, vocari, & ad vocandum eumdem aliquos ex commiſſariis deputari ad majorem validationem proceſſus per dominos judices & commiſſarios præfatos, debita cum inſtantia poſtulavit.

Et tunc domini judices, & commiſſarii præfati ad ſupradicti magiſtri Henrici de Piro promotoris inſtantiam ad vocandum in valvis, ut moris eſt, venerabiles, & circumſpectos viros dominos Nicolaum W'ordis utriuſque juris, & Henricum Flechel decretorum doctores ſacri palatii cauſarum auditores collegas ſuos deputarunt, & ordinarunt. Qui quidem dominus Nicolaus W'ordis, & Henricus Flechel deputati, una cum notariis præſentis cauſæ, & ſcribis prædictis, necnon diſcreto viro Jacobo de Sabaudia, ſedis Apoſtolicæ curſore, a loco audientiæ & ſeſſionis exeuntes, ad valvas eccleſiæ majoris acceſſerant: ubi dictum Petrum de Luna, per organum præfati Jacobi Curſoris, juxta commiſſionem eis deſuper factam, publice, & alta voce vocaverunt tribus vicibus ſucceſſive in hunc modum: Eſt hic Benedictus XIII. in ſua obedientia » nuncupatus, vel aliquis pro eo, qui compareat coram » dominis commiſſariis ad dicendum, objiciendum, & » proponendum quidquid dicere, objicere, vel proponere » voluerit contra teſtes & eorum dicta alias examinatos, » inſtrumenta, regiſtra, jura, acta, actitata, quæ- » cumque alia probationum genera in hujuſmodi cauſa » producta in cauſa inquiſitionis contra dictum Petrum » de Luna coram eiſdem commiſſariis pendente? alioquin »

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXIII. CONCILII.

„ contra eum procedetur ulterius, ipſius contumacia in „ aliquo non obſtante.

Qua vocatione trina vice facta, neminique reſpondente, domini deputati prædicti, ac magiſter Henricus de Piro promotor, quo ſupra nomine, ſuper præmiſſis a nobis præſentis cauſa notariis atque ſcribis prædictis, ſibi unum, vel plura, publicum ſeu publica fieri petierunt inſtrumenta. Præſentibus ibidem venerabilibus viris dominus Joanne Crevel præpoſito ſancti Ludgerii Monaſterienſis, Joanne [a] *Scade de Lochen, & Frederico Stanthaymer, ſacri palatii Apoſtolici cauſarum notariis, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter, & rogatis. Deinde domini deputati prædicti, una cum aliis ſupra nominatis, ad locum audientiæ, & collegas ſuos revertentes, & reverſi, eiſdem per organum dicti domini Jacobi curſoris retulerunt vocationem, ut præfertur, in valvis, ſeu portis eccleſiæ majoris prædictæ factam, ut moris eſt, & fuiſſe nemineque ibi verbum aliquod ſuper præmiſſis, & præſentis termini obſervatione pro dicto domino Petro de Luna reſpondiſſe.*

[a] Mſs. Schade de Lochem.

Relatione hujuſmodi facta, Henricus de Piro promotor & procurator prædictus adhuc ibidem præſens, & judicialiter comparens, dicti domini Petri de Luna non comparentis iterato contumacem reputari, & in ejus contumaciam ſibi viam excipiendi, ſive objiciendi ulterius contra perſonas teſtium, & eorum dicta, ac jura, acta, inſtrumenta, & munimenta ſupra in hujuſmodi cauſa producta præcludi, per dominos commiſſarios præfatos debita cum inſtantia poſtulavit.

Et tunc domini commiſſarii præfati dictum dominum Petrum de Luna non comparentem, neque hujuſmodi diei termino in aliquo ſatisfacientem, licet ſufficienter exſpectatum, reputarunt merito, prout erat, quoad actum & terminum hujuſmodi, exigente juſtitia, contumacem, & in ejus contumaciam matura deliberatione præhabita, viſiſque dicti Petri de Luna contumaciis, de unanimi conſenſu interloquendo, verbo dumtaxat pronunciarunt, declararunt, & decreverunt, prælibato domino Petro de Luna, Benedicto XIII. nuncupato, abhinc in antea viam objiciendi, & excipiendi contra perſonas teſtium, & eorum dicta productorum in hac cauſa, juraque, inſtrumenta, acta, acticata, regiſtra, & alia probationum genera exhibita & producta, fore præcludendam, & præcluſerunt. Præſentibus ibidem honeſtis viris magiſtris Joanne Crevelt & Frederico Stanthaymer prædictis, & Lodulpho Robring notario cameræ Apoſtolicæ, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Die Veneris, vigeſima prima ſupradicti menſis Maii, reverendiſſimi, reverendique patres, & domini, ac venerabiles & circumſpecti viri, Guillelmus tituli ſancti Marci cardinalis, Joannes electus patriarcha Conſtantinopolitanus, Robertus Sariſberienſis, Stephanus Dolenſis epiſcopi, Hermannus Dwerch ſedis Apoſtolicæ protonotarius, Jacobus electus Pennenſis, Michael Navers, Joannes de Lydena, & Petrus Nardi, majorem partem commiſſariorum prædictorum facientes, ſuis collegis abſentibus, Conſtantiæ in eccleſia majori in loco ſeſſionis ſolito, ad hoc ſpecialiter deputato, mane hora ſeptima, ſive tertiarum, ad jura reddendum pro tribunali ſedentes, volentes evitare, & aufugere cavillationem, & verba inutilia, quæ forſan facta ſunt, ſeu in poſterum fieri poſſent, & oriri propter brevitatem termini peremptorii domino Petro de Luna Benedicto XIII. in ſua obedientia nuncupato, ad dicendum, objiciendum, & proponendum quidquid verbo, vel in ſcriptis dicere, excipere, & proponere volebat contra jura, acta, litteras, ſcripturas, inſtrumenta, regiſtra, & munimenta, necnon per- A *ſonas teſtium, & eorum dicta in hujuſmodi cauſa ſuper articulis examinatorum, & productorum præfixi, & aſſignati, & jam elapſi: idcirco ad majorem, & ſuperabundantiorem cautelam, eumdem dominum Petrum de Luna, in ſua obedientia Benedictum XIII. nuncupatum, ad idem ſecundo citari, ad diem Martis proxime futuram, quæ erit viceſima quinta menſis præſentis, quæ eoſdem dominos commiſſarios, vel majorem partem ex iis, Conſtantiæ in eccleſia majori, in loco ſeſſioni ſolito, ad hoc ſpecialiter deputato, mane hora ſeptima, pro tribunali ſedere contigerit, per evidentiam publicam litterarum contradictarum Romanæ curiæ, necnon in valvis eccleſiæ majoris prædictæ peremptorie voluerunt atque mandarunt.*

B Curſor retulit affixiſſe citationem in valvis eccleſiæ majoris.

Die Martis viceſima quinta ſupradicti menſis Maii diſcretus vir Jacobus de Sabandia ſedis Apoſtolicæ curſor, retulit in judicio reverendiſſimis reverendiſque in Chriſto patribus, ac venerabilibus & circumſpectis viris dominis Guillelmo tituli ſancti Marci S. R. E. cardinali, Joanni patriarchæ Antiocheno, Joanni electo patriarchæ Conſtantinopolitano, Roberto Sariſberienſi, Stephano Dolenſi, & Joanni Liechfeldenſi epiſcopis, Michaeli Navers, Joanni de Lydena, Hermanno Dwerch, Henrico Flechel, Petro Nardi, & Joanni Vellis judicibus, & commiſſariis præfatis, C *aliis ſuis collegis in hac parte legitime abſentibus, Conſtantiæ in eccleſia majori, in loco ſeſſionis ad hoc ſpecialiter deputato, mane hora ſeptima, ad jura reddendum pro tribunali ſedentibus, & nobis præſentis cauſæ notariis atque ſcribis præſcriptis, ſe de ipſorum dominorum judicum & commiſſariorum mandato ſibi ſuper hoc, ut aſſeruit, facto, & ad ſupradicti magiſtri Henrici de Piro promotoris & procuratoris inſtantiam, die Veneris proxime præterita, quamdam citationem, ſigillis reverendiſſimi patris domini Guillelmi S. R. E. cardinalis, & Michaëlis Navers præfatorum ſigillatam, valvis ſeu portis eccleſiæ majoris ſupradictæ affixiſſe, eamque debitæ exſecutioni, ut moris eſt, demandaſſe, prout & quemadmodum idem* D *curſor ab eiſdem dominis judicibus & commiſſariis dixit ſe ſuperius habuiſſe & recepiſſe ſpecialiter in mandatis.*

Poſt cujus quidem curſoris relationem comparuit in judicio coram dominis judicibus & commiſſariis præfatis, adhuc prout ubi ſupra ad jura reddendum in loco ſuo ſolito & conſueto pro tribunali ſedentibus, magiſter Henricus de Piro procurator & promotor prædictus, nomine quo ſupra promotorio, proponens qualiter ſupradicto domino Petro de Luna, Benedicto XIII. in ſua obedientia nuncupato, certus peremptorius terminus ad dicendum & opponendum quidquid in verbo & in ſcriptis dicere & opponere volebat contra regiſtra, acta, litteras, ſcripturas, inſtrumenta, & mu- E *nimenta, teſtiumque in hujuſmodi cauſa productorum, & examinatorum perſonas & dicta, fuiſſet præfixus, & modo elapſus; in quo termino ſervando contumax, juſtitia exigente, fuiſſet reputatus. Et nihilominus ad majorem cautelam, & ad obſtruendum ora multorum, in hac parte forte obloqui canantium, domini judices & commiſſarii præfati, ſeu major ipſorum pars, eumdem dominum Petrum de Luna, Benedictum XIII. in ſua obedientia nuncupatum, ad conſimilem actum de novo & ſecundo citari mandarunt, & fecerunt ad diem & horam præſentes. Quapropter idem magiſter Henricus de Piro promotor, quo ſupra nomine, quaſdam citationum, unam videlicet audientiæ pergameni, a præfatis dominis commiſſariis, ſeu eorum majori parte ema-*

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXIII. CONCILII.

te emanatam, de eorumque voluntate & mandato in audientia publica litterarum contradictarum Romana curia poſitam, lectam, ab intra ſignatam, ſigilloque ipſius audientia ad hujuſmodi citationes ſigillandas ſpecialiter deputato a tergo, ut moris eſt, ſigillatam, aliaque inibi debita exſecutioni demandata; ac aliam papyri ſchedulam, in valvis majoris eccleſia prædicta exſecutam, facto, realiter, & in ſcriptis infraſcripti tenoris repræſentavit: citatorumque in eis contentorum non comparentium, neque hujuſmodi termino ſatisfacere curantium contumaciam accuſavit; ipſoſque contumaces reputari, & in eorum contumaciam ulterius in valvis eccleſia prædicta majoris vocari, ac ad eos vocandum aliquos de commiſſariis, ut moris eſt, deputari per dominos judices & commiſſarios præfatos debita cum inſtantia poſtulavit. Et tunc domini judices & commiſſarii memorati ad vocandum ſupra dictos citatos, ad valvas eccleſia præfata, ut moris eſt, venerabiles & circumſpectos viros dominos Henricum Flechel, & Petrum Nardi, ſacri palatii Apoſtolici cauſarum auditores, collegas ſuos, deputandos duxerunt, & deputarunt. Qui quidem domini Henricus Flechel, & Petrus Nardi deputati, onus hujuſmodi vocationis ſponte aſſumentes, locumque ſeſſionis præfatum una cum diſcretis viris Frederico Reſe, & Jacobo de Sabaudia, ſedis Apoſtolica curſoribus, nobiſque præſentis cauſa notariis atque ſcribis prædictis exeuntes, ad valvas eccleſia majoris prædicta acceſſerunt: ibique ſæpefatos citatos, per organum præfati Jacobi curſoris, tribus vicibus ſucceſſive, publice, alta, & intelligibili voce vocaverunt, & requiſierunt in effectu in hunc modum: Eſt hic Petrus de Luna Benedictus XIII. in ſua obedientia nuncupatus, vel aliquis pro eo qui compareat, in eccleſia Conſtantienſi in loco ſeſſionis ſolito ad dicendum, & opponendum quidquid verbo, vel in ſcriptis dicere, & opponere voluerit contra nonnulla regiſtra, jura, & munimenta, teſtes, & eorum dicta productos, & examinatos in cauſa inquiſitionis, coram ſynodo & judicibus pendente?

Qua vocatione, ut præfertur, facta, nemineque comparente, nec reſpondente, domini deputati ſupradicti a nobis præſentis cauſa notariis atque ſcribis prædictis ſuper præmiſſis ſibi fieri petierunt unum vel plura, publicum, ſeu publica inſtrumenta, præſentibus ibidem diſcretis viris magiſtris Ulrico Wernheri, Henrico Hucvael, Joanne de Boſco, ſacra pœnitentiaria litterarum procuratoribus, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter, & rogatis.

His ſic peractis, domini deputati prædicti, una cum aliis ſupra nominatis, ad locum audientia hujuſmodi cauſa, & ſeſſionis ſolitum revertentes, & reverſi, dominus Petrus Nardi prædictus, ſuo & ipſius collega nominibus primo, & deinde præfatus Jacobus de Sabaudia, ſedis Apoſtolica curſor, ſecundo hujuſmodi vocationem ad valvas præfato eccleſia factam, nemineque comparuiſſe, nec reſpondiſſe, ut præmiſſum eſt, dominis judicibus & commiſſariis memoratis retulerunt, & retulit quilibet eorum. Quibus quidem relationibus, ut præfertur, factis, magiſter Henricus de Piro promotor prædictus, nomine quo ſupra, dictos citatos iterato contumaces reputari, & in eorum contumaciam ulterius contra eos juxta exigentiam & qualitatem cauſa procedi, per dominos judices & commiſſarios præfatos, debita cum inſtantia poſtulavit.

Et tunc domini judices & commiſſarii præfati, dictos citatos non comparentes, neque hujuſmodi diei termino in aliquo ſatisfacere curantes, licet diutius, & uſque ad horam debitam ſufficienter exſpectatos, reputarunt merito, prout erant, quoad actum & terminum hujuſmodi, exigente juſtitia, contumaces: & in eorum contumaciam, ad præfati magiſtri Henrici de Piro promotoris inſtantiam, ulterius contra eos juxta exigentiam cauſa & qualitatem procedendum decreverunt. Præſentibus ibidem reverendiſſimo in Chriſto patre domino, domino Branda S. R. E. cardinale Placentino vulgariter nuncupato, & providis viris Willelmo Brilleti, in Romana curia procuratore, Yvone Loyer, ſacri palatii Apoſtolici cauſarum notario, & Franciſco de Hiſpania, ſervienti armorum palatii Apoſtolici, aliiſque pluribus teſtibus fide dignis, ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Tenores vero dictarum citationum audientiæ pergameni, & in valvis papyri ſchedularum, unde ſupra fit mentio, ſequuntur tales.

MAndant reverendiſſimi patres, domini judices & commiſſarii, per ſacroſanctam & generalem ſynodum Conſtantienſem in hac parte ſpecialiter deputati, citari peremptorie in audientia publica litterarum contradictarum, ut moris eſt, & citant ex ſuperabundanti, & ad omnem malitiam convincendam, dominum Petrum de Luna, Benedictum XIII. in ſua obedientia nuncupatum, omneſque alios & ſingulos, ſua conjunctim vel diviſim intereſſe putantes, quatenus die Martis proxime futura, mane hora ſeptima, compareant in eccleſia Conſtantienſi, in loco publica ſeſſionis prope altare ejuſdem ſeſſionis, ad dicendum & excipiendum quidquid verbo, vel in ſcriptis dicere, vel excipere voluerint contra nonnulla munimenta, regiſtra, teſtes & eorum dicta, & atteſtationes in cauſa & cauſis coram dicta ſynodo, & eiſdem judicibus, contra ipſum dominum Petrum de Luna pendente productos, & producta, ac ſuper tota cauſa hujuſmodi, & in eadem ulterius, prout viſum fuerit, procedi videndum, dictorum citatorum abſentia ſeu contumacia in aliquo non obſtante.

Datum Conſtantia, die vigeſima prima menſis Maii, anno a Nativitate Domini MCCCCVII. *indictione decima.*

Citatio in valvis ad idem.

Nos judices & commiſſarii, per ſacroſanctam, & generalem ſynodum Conſtantienſem in hac parte ſpecialiter deputati, in valvis eccleſia Conſtantienſis ex abundanti, & ad omnem malitiam convincendam, peremptorie citari mandamus, & præſentium tenore citamus dominum Petrum de Luna, Benedictum XIII. in ſua obedientia nuncupatum, omneſque alios & ſingulos, ſua intereſſe putantes, quatenus die Martis proxime futura, mane hora ſeptima, compareant in dicta Conſtantienſi eccleſia, in loco publica ſeſſionis, ad dicendum, & excipiendum quidquid verbo, vel in ſcriptis dicere, ſeu excipere voluerint contra nonnulla munimenta, regiſtra, teſtes & eorum atteſtationes, in cauſa & cauſis coram dicta ſynodo, & nobis, contra ipſum dominum Petrum pendente productos, & producta, ac ſuper tota cauſa hujuſmodi prædicta, & in eadem ulterius, prout juſtum fuerit, procedi videndum. Hoc vero noſtra citationis mandatum valvis ſeu portis dicta eccleſia duximus affigendum, modoque præmiſſo decernimus publicandum, ne prænominati ſic citati aliquam ignorantiam prætendere valeant, ſeu etiam quomodolibet allegare. In cujus rei teſtimonium præſentes noſtras litteras exinde fieri, ſigillorumque reverendiſſimi in Chriſto patris & domini, domini Guillelmi tituli ſancti Marci S. R. E. cardinalis, & egregii viri utriuſque juris doctoris domini, domini Michaelis Navers, fecimus impreſſione communiri.

Datum Conſtantia, die Veneris vigeſima prima menſis Maii, anno a Nativitate Domini MCCCCXVII.

Anno Christi 1417. Seſſio XXXIII.

indictione decima. Proteſtamur nihilominus nos judices & commiſſarii prælibati, quod per actum hujuſmodi a proceſſu notarii recedere non intendimus quovis modo.

ᵃ Gumpertus Fabri
Antonius de Caſadaval } *notarii.*

ᵃ Mſs. Gumpertus Fabri, notarius. Antonius de Caſadaval, notarius pro natione Hiſpanica.

DIe Jovis, vigeſima ſeptima prædicti menſis Maii, Conſtantiæ, in palatio epiſcopali, hora tertiarum, vel quaſi, omnes commiſſarii, & judices memorati, domino Franciſco cardinale Florentino dumtaxat excepto, pro expeditione cauſæ præcedentes congregati, venerabilibus & circumſpectis viris dominis Michaeli Navers, Petro Nardi, & Joanne Wellis conjunctim collegis ſuis præſentibus, & ſponte acceptantibus examinationem regiſtri, ſive proceſſus in cauſa præſenti habiti, & viſitationem, depoſitionem teſtium, & reductionem eorumdem ad certum ᵇ ſummarie legendum, & explicandum per ipſos commiſſarios præfatos in publica ſeſſione toti concilio, committendum duxerunt, & commiſerunt, juxta poteſtatem, & commiſſionem eis in præſenti cauſa in publica ſeſſione per dictam ſacrum generale Conſtantienſe concilium attributam.

ᵇ Mſs. ſummarium.

Anno, & indictione quibus ſupra, die vero Martis, prima menſis Junii, conſtitutus Conſtantiæ in palatio epiſcopali, mane hora tertiarum, vel quaſi, coram reverendiſſimo reverendiſque patribus ac venerabilibus, & circumſpectis viris dominis, dominis Guillelmo cardinale ſancti Marci, Joanne electo patriarcha Conſtantinopolitano, Roberto Sariſberienſi, Stephano Dolenſi epiſcopis, Hermanno Dwerch ſedis Apoſtolicæ protonotario, Michaele Navers, Jacobo electo Pennenſi, abbate Cluniacenſi, Guillelmo Pulchrinepotis, Nicolao Wordie, Petro Nardi, & Joanne Wellis commiſſariis & judicibus præfatis, aliis eorum collegis abſentibus, magiſter Henricus de Piro promotor & procurator prædictus, nomine procuratorio quo ſupra, factaque relatione primitus per præfatum dominum Michaelem Navers, unum de commiſſariis prædictis, ſuper toto proceſſu in præſenti cauſa habito, ac depoſitionibus teſtium in eadem præſenti cauſa examinatorum ipſis commiſſariis præfatis corrigendo, emendando articulum octuageſimum tertium ſupra inter articulos datum incipiens, Item & hoc ſacrum concilium, &c. *tollit in eodem articulo hæc verba, ſcilicet* (Arragonum, & Navarræ) *& loco illorum in fine ipſius articuli addit hæc verba ſequentia, videlicet :* Quodque ᶜ ſequenter ſecundum capitula conventa in Narbona inter reges & principes obedientiæ dicti domini Petri de Luna, Benedicti appellati, fuit per dictam obedientiam convocatum iſtud concilium, quatenus ad eos pertinebat ; & poſtea reges Arragonum, & Navarræ præfato concilio ex utraque conventione ſe univerunt, & incorporarunt, unum ſimul concilium facientes, & contra. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum, & notorium.

ᶜ Mſs. conſequenter.

Quo quidem articulo ſic, ut præfertur, emendato & correcto, idem magiſter Henricus de Piro promotor & procurator adhuc præſens dictum articulum, ſeque & partem ſuam ad probandum in Romana curia in civitate Conſtantiæ, ac extra admitti per dominos judices & commiſſarios præfatos debita cum inſtantia poſtulavit. Quem quidem articulum ſic correctum & emendatum domini judices & commiſſarii memorati, inſtante magiſtro Henrico de Piro promotore & procuratore ad probandum in Romana curia, & civitate Conſtantiæ dumtaxat infra decem dies proximo, & immediate ſequentes, admittendum duxerunt, & admiſerunt ; retenta ſibi nihilominus poteſtate plenaria eumdem admittendi extra Romanam curiam, & civitatem Conſtantiæ, ſi ſibi in poſterum viſum fuerit expedire.

Anno Christi 1417. Seſſio XXXIV. Conciliorum.

SESSIO XXXIV.

Ex prima editione.

DIe ſabbati quinta menſis Junii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoſeptimo, indictione decima, fuit ſeſſio generalis per ſanctam ſynodum Conſtantienſem in majori eccleſia Conſtantiæ ſolemniter celebrata : in qua reverendus pater dominus Thomas ᵃ Senonenſis epiſcopus Miſſam de tempore celebravit. Præſedit autem reverendiſſimus dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis & vicecancellarius. Et dictis demum litaniis & orationibus conſuetis, cum evangelio ſecundum Lucam, *Homo quidam fecit cœnam magnam*, domini commiſſarii in cauſa contra Petrum de Luna aſcenderunt ambonem : & reverendiſſimus pater dominus Guillelmus cardinalis tituli ſancti Marci, de ſuorum collegarum conſenſu ſibi aſſiſtentium, pro themate aſſumens, *Tempus eſt ut veniat judicium a domo Dei*, &c. quod perpulcre deducens, proceſſum per ipſum & ſuos collegas contra Petrum de Luna, a quibuſdam Benedictum decimumtertium nuncupatum, juxta commiſſionem eis deſuper factam, habitum, integre narravit & recitavit, una cum probationibus articulorum ſimpliciter in hujuſmodi cauſa productis. Et facta dicta relatione, reverendi patres domini Dolenſis & Lichfeldenſis epiſcopi reſpondendo articulos legerunt : videlicet ſummam probationum ſcriptam ſuper quolibet articulo, dicendo poſt lecturam articuli ; Iſte articulus de veritate & notorietate probatur per tot teſtes & tales : declarando dignitates & gradus teſtium. Et his peractis, reverendus pater & dominus epiſcopus Concordienſis legebat quoddam decretum, cujus tenor ſequitur :

ᵃ In prima editione Conciliorum. Nullum mſ. habet Senonenſis. Nec alius tunc fuit Thomas Senonenſis.

Luc. 14.

1. Petr. 4. 17. ubi Vulgata editio habet, incipiat.

Hæc ſacroſancta ſynodus, audita relatione proceſſus & probationum & aliorum actorum in cauſa inquiſitionis pendente coram eadem ſancta ſynodo contra Petrum de Luna, Benedictum decimumtertium a nonnullis nuncupatum, ſuper ferenda ſententia & aliis in cauſa hujuſmodi fiendis deliberabit : poteſtatem autem alias conceſſam commiſſariis in dicta cauſa, præterquam ad citandum eumdem Petrum de Luna ad audiendum ſententiam per eamdem ſynodum ferendam, non intendit revocare ; ſuper qua citatione atque ſententia nullam dictos commiſſarios vult habere poteſtatem. Super præmiſſis dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis hujuſmodi ſeſſioni præſidens nomine ſynodi reſpondit, *Placet.*

Die ſabbati, quinta ſupradicti menſis Junii, fuit dicta ſacroſancta ſynodi Conſtantienſis ſeſſio generalis, Conſtantiæ, in eccleſia majori, in loco ſolito & conſueto, mane hora ſeptima poſt mediam noctem, tenta, & ſolemniter celebrata. Pro cujus ſeſſionis introductione reverendus pater dominus Thomas epiſcopus ᵇ Cirienſis Miſſam de tempore devote celebravit. Qua quidem Miſſa ſic decantata, reverendiſſimi, reverendique patres & domini, domini S. R. E. cardinales, patriarcha, archiepiſcopi, epiſcopi, ceterique ad quos pertinuit, mitras capitibus imponentes, ſe cappis pluvialibus induerunt. Subſequenter litaniis, & orationibus conſuetis, cum evangelio ſecundum Lucam : In illo tempore : Dixit Jeſus parabolam hanc, Homo quidam fecit cœnam magnam, &c. *cum collectis devote lectis, & peractis: domini commiſſarii hujuſmodi cauſæ memorati, ambonem publicationis ordinatorum dictæ ſanctæ ſynodi aſcenderunt : in quo exiſtentes, reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus dominus Guillelmus cardinalis ſancti Marci, de*

ᵇ Mſs. Conenſis.

Anno Christi 1417. Seſſio XXXIV. Concilii.

conſenſu & expreſſa voluntate ſuorum collegarum ſibi aſſiſtentium, pro themate aſſumens, Tempus eſt ut veniat judicium de domo Dei, &c. *quod pulcre deducens, proceſſum per ipſum & ſuos collegas contra Petrum de Luna, a quibuſdam Benedictum XIII. nuncupatum, juxta commiſſionem eis a dicta ſancta ſynodo deſuper factam, habitum integre narravit, & recitavit, una cum probationibus articulorum ſimiliter in hujuſmodi cauſa productorum. Deinde hujuſmodi relatione facta, reverendi patres domini Dolenſis, & Lichfeldenſis epiſcopi de mandato dictæ ſanctæ ſynodi, videlicet epiſcopus Dolenſis articulos in hunc modum, ſcilicet.* Ad multiplices, &c. In primis, &c. *Et dominus Lichfeldenſis reſpondens, legerunt probationem in hunc modum.* Prima pars, &c. (B) *prout & quemadmodum in quibuſdam papyri foliis inferius apud acta præſentis cauſæ regiſtratis plenius continetur.*

His ſic peractis, reverendus pater dominus epiſcopus Concordienſis, de mandato ſacroſanctæ ſynodi ambonem prædictum aſcendens, quoddam decretum hujus ſynodi, publice, alta & intelligibili voce perlegit, cujus tenor inferius apud acta extat regiſtratus. Super quibus omnibus & ſingulis præmiſſis, & præſertim ſuper decretoria ſupra lecta, dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis, S. R. E. cardinalis, & vicecancellarius, ac hujuſmodi ſeſſionis præſidens, nomine dictæ ſanctæ ſynodi reſpondit, Placet. *Deinde magiſter Henricus de Piro promotor & procurator prædictus, quo ſupra nomine, ſibi ſuper præmiſſis, a protonotariis & notariis ipſius ſanctæ ſynodi, unum vel plura, publicum vel publica petiit inſtrumenta. Præſentibus ibidem reverendiſſimis patribus, & dominis, dominis Joanne Oſtienſi, Landenſi, de Urſinis, Bononienſi, Senenſi, Piſano, Veronenſi, Cameracenſi, Tricaricenſi, Placentino, ſancti Marci, Chalanco, Fuxi, Saluciarum, de Brancaciis, de Fliſco, de Columna, de Comitibus, S. R. E. cardinalibus prædictis; & illuſtribus principibus dominis Frederico marchione Brandeburgenſi, & Henrico Bavariæ duce, regumque, ducum, principum, prælatorum, communitatum, & univerſitatum ambaſſiatoribus, aliiſque Chriſtianis in numero copioſo.*

SESSIO XXXV.

Unio ambaſſiatorum domini regis Caſtellæ & Legionis.

Ex prima editione.

DIe Veneris decimaoctava menſis Junii ſupradicti, ſeſſio generalis in majori eccleſia Conſtantienſi fuit ſolemniter celebrata: cui interfuit ſereniſſimus princeps Sigiſmundus Romanorum & Hungariæ, &c. rex, cum inſigniis regalibus, & multis principibus & nobilibus ſibi adſtantibus & ſibi ſervientibus. Et ante iſtius ſeſſionis officium, ſive orationes ſolitas & conſuetas, prælati pluvialibus induti, mitras capitibus impoſuerunt. Conſequenter reverendi patres & domini, nobiles & ſtrenui viri ſereniſſimi principis domini Joannis regis Caſtellæ & Legionis ambaſſiatores, & cum eis Petrus de Lamburga de Polonia, ambonem aſcenderunt: ac ipſi ambaſſiatores tria in effectu facere pro præſenti ſeſſione propoſuerunt, videlicet primo concilium Conſtantienſe convocare: ſecundo, præſenti congregationi in Conſtantia ſe unire: tertio, ſubjectionem obedientiæ factam in Narbona juxta capitula ibidem concordata approbare. Et deinde Petrus de Lamburga legit quoddam procuratorium regis Caſtellæ. Quo lecto, frater Ludovicus de Valle Oleti, unus de ambaſſiatoribus dicti regis, de conſenſu ſuorum (A) coambaſſiatorum legit quamdam ſchedulam convocationis, una cum bulla concilii convocatoria, domino regi Caſtellæ prædicto per ſynodum miſſa, juxta capitula concordata Narbonæ, cujus ſchedulæ convocationis tenor talis eſt:

Anno Christi 1417. Seſſio XXXV. Concilii.

Schedula convocationis.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis.

NOs Didacus Conchenſis epiſcopus, & Ferdinandus Petri de Ayala major præfectus Guiſpuſtiæ, ſereniſſimi domini regis Caſtellæ conſiliarii, Joannes epiſcopus Pacenſis, Martinus Ferdinandi domicellorum præſes, Ferdinandus Martini de [a] Davaben, Segobienſis, & Didacus Ferdinandi Palentinenſis, eccleſiarum decani, decretorum doctores, frater Ludovicus de Valle Oleti ordinis Prædicatorum, in theologia magiſter Pariſienſis, Joannes Ferdinandi de Rupeflore decretorum doctor, oratores & procuratores præfati ſereniſſimi domini Joannis regis Caſtellæ & Legionis, ac ſereniſſimæ dominæ reginæ Caſtellæ matris & tutricis ejuſdem, regnorumque gubernatricis, [b] & omnium quorum intereſt, & intereſſe poteſt. Ad pacem & unionem ſanctæ matris eccleſiæ puris ac ſinceris affectibus anhelantes, volenteſque & intendentes adimplere conventionem in Narbona initam inter ſereniſſimum principem & dominum Sigiſmundum Romanorum & Hungariæ (C) regem ſemper Auguſtum, ac reverendos patres procuratores, nuntios & legatos præſentis congregationis Conſtantienſis ex una, & oratores ac procuratores ſereniſſimi principis domini Ferdinandi claræ memoriæ Arragonum & Siciliæ regis, tam ſuo proprio nomine, quam tutorio & tutoris nomine præfati ſereniſſimi domini regis Navarræ, necnon illuſtris principis Joannis comitis Fuxi ex alia partibus; præſentamus nos in hoc loco coram paternitatibus veſtris, offerentes nos ad exſequendum dictam conventionem, ac omnia & ſingula in ea contenta. Et ſumus nunc attendentes, quod in primo capitulo dictæ conventionis continetur, quod convocatio dictarum obedientiarum fiat per prælatos, ceteroſque viros (D) eccleſiaſticos hujus congregationis per litteras directas ad reges, principes, prælatos, ac alias perſonas de obedientia dicti domini Benedicti ſic nuncupati. Quod vice verſa præfati domini reges, principes, prælati, & aliæ perſonæ dictæ obedientiæ domini Benedicti ſic nuncupati, debeant vos præfatos dominos prælatos & ceteros de congregatione præſenti per ſuos ambaſſiatores aut litteras hic in Conſtantia convocare. Et attento etiam, quod litteræ convocatoriæ pro parte veſtra domino noſtro regi Caſtellæ jam præſentatæ fuerunt, quas etiam ipſe omnibus prælatis & aliis perſonis, quibus dirigebantur, intimari fecit modo debito, prout per inſtrumenta inde confecta patebit, cum fuerit opportunum, volumus (E) & nos ſatisfacere dicto capitulo, cujus tenor quantum ad litteras convocatorias quæ in eis continentur, talis eſt:

" Miſeratione divina epiſcopi, presbyteri & dia-
" coni cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſco-
" pi, prælati & ceteri in Conſtantia provinciæ Mo-
" guntinenſis in Chriſti nomine congregati, illuſtri
principi, prout [c] ſuperius continetur, &c. Qua ad
finem lecta, idem frater Ludovicus legit, ut ſe-
" quitur: Cui quidem capitulo ſatisfacere volentes,
" convocamus vos omnes prælatos, & ceteros domi-
" nos de hac Congregatione, juxta tenorem dicti ca-
" pituli.

His ſic lectis reverendiſſimus pater dominus Bar-

[a] Mſ. Davalos.

[b] Hic ſuppleadum ex mſ. hic præſentium & perſonaliter conſtitutorum nomine præfatorum ſereniſſimorum dominorum regis & reginæ Caſtellæ, & omnium, &c.

[c] Seſſione XXIV.

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXV. CONCIL.

tholomæus, archiepiſcopus Mediolanenſis, [a] aſcendens in ambonem, legit in hæc verba:

[a] *Mſſ. etiam aſcendens, de mandato dictæ ſanctæ ſynodi ſibi ſuper hoc facto, publice, alta & intelligibili voce, ſchedulam acceptationis dictæ convocationis per ambaſſiatores regis Caſtellæ prædicti, ut præfertur, factæ, legit in hæc verba:*

Schedula acceptationis convocationis.

Nos miſeratione divina epiſcopi, presbyteri & diaconi cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, prælati, & ceteri hic congregati, dictam convocationem acceptamus, & offerimus nos paratos ſine dilatione quacumque ad procedendum ad ulteriora.

Et inſuper requirimus vos oratores & procuratores prædictos, quatenus ad unionem faciendam nobiſcum procedatis juxta tenorem tertii capituli convocationis prædictæ, quæ talis eſt: Tertio, quod præfatis de obedientia dicti domini Benedicti decimitertii per quoſdam, &c. ut ſuperius continetur: cujus tamen totum tenorem legebant. Et expoſt frater Ludovicus de Valle Oleti [b] præfatus, quo ad ſecundum principale, quamdam unionis ſchedulam legebat in hæc verba:

[b] *In mſſ. ambaſſiator, nomine & conſenſu ſuorum coambaſſiatorum prædictorum, quo ad ſecundum principale agendum, quamdam ſchedulam unionis publice, alta & intelligibili voce, de verbo ad verbum perlegit ſub his verbis:*

Schedula unionis.

Nos oratores & procuratores prætacti, dictis nominibus unimus nos vobis juxta tenorem capituli Narbonenſis prædicti, approbantes & laudantes omnia quæ poſt unionem [c] Arragonenſem contra dominum Benedictum agitata ſunt & proceſſa pridem, & eodem modo, ac ſi per hanc unionem noſtram ab hac ſancta ſynodo nobis intereſſentibus facta foret. Qua unione facta, præfatus dominus archiepiſcopus Mediolanenſis legebat in hunc modum:

[c] *Mſſ. Arragonum.*

Schedula acceptationis unionis.

Nos prælati & ceteri congregati ut ſupra, dictam unionem [d] noſtram accepiamus, profitentes vos vice & nomine præfati sereniſſimi domini regis Caſtellæ per omnia debitis modo & forma ac tempore contentis in dicto capitolo tertio ſatisfeciſſe, & e converſo nos vobis oratoribus & procuratoribus prædictis nominibus juxta tenorem ejuſdem capituli unimus.

[d] *Mſſ. veſtram.*

Quibus ſic factis, reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis & vicecancellarius nomine totius ſynodi reſpondit per verbum, *Placet.*

Subſequenter oratores & procuratores illuſtriſſimi domini Infantis Henrici, ac ordinis ſacræ militiæ ſancti Jacobi de Spata generalis magiſtri, ambonem aſcendentes, omniaque & ſingula facta & acta per dominos ambaſſiatores & oratores regis Caſtellæ prædictos approbantes & laudantes, convocationem fecerunt ſimili modo, ut ipſius regis Caſtellæ ambaſſiatores; & ſimiliter ſe huic congregationi unierunt, prout ſuper iſtis convocatione & unione frater Joannes de ſancto Jacobo, ordinis Minorum, unus de ambaſſiatoribus prædictis, de ſuorum coambaſſiatorum conſenſu quamdam papyri ſchedulam legebat ſub hujuſmodi tenore.

Schedula convocationis Infantis Henrici.

Nos Vitalis de Soto miles commendator de Caravagua, frater Joannes de ſancto Jacobo ſacræ paginæ profeſſor, Garſias de [e] Vergara miles, Joannes Alphonſi, decretorum baccalaureus, procuratores & oratores illuſtriſſimi domini Infantis Henrici, ac ordinis ſacræ militiæ ſancti Jacobi de Spata generalis magiſtri, ſimili modo convocamus vos omnes prælatos & ceteros dominos de hac congregatione, juxta tenorem dicti capituli. Deinde idem frater Joannes legit, ut ſequitur:

[e] *Mſſ. Vergaia.*

Schedula unionis ejuſdem.

Nos oratores ſupradicti, dicto nomine, unimus nos vobis juxta tenorem capituli prædicti. Super quibus omnibus & ſingulis promotores concilii petierunt inſtrumentum & inſtrumenta: & depoſt fuit cantatum, *Te Deum laudamus.* Quo finito, reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis ad præſidendum ivit, & officium ſeſſionis ſolitum ſolemniter incipiebatur. Et lectis litaniis, aliiſque conſuetis, præfatus archiepiſcopus Mediolanenſis una cum ambaſſiatoribus regis Caſtellæ ambonem aſcendit, & legit ſchedulam ſequentem, legendo etiam illa capitula concordata Narbonæ, de quibus ſupra faciebat mentionem, quæ ſuperius inſerta fuerunt, ubi agebatur de confirmatione eorum.

Confirmatio capitulorum.

Sacroſancta generalis Conſtantienſis ſynodus in Spiritu ſancto legitime congregata, viſo & conſiderato capitulo ſecundo ex capitulis Narbonenſibus, inter cariſſimum eccleſiæ filium Sigiſmundum Romanorum & Hungariæ regem illuſtrem, & dilectos ipſius eccleſiæ filios, promotores & nuntios dictæ ſynodi ex una, & procuratores ac oratores cariſſimorum dictæ eccleſiæ filiorum dominorum, Ferdinandi claræ memoriæ Arragonum & Siciliæ regis, tam ſuo proprio nomine, quam tutorio & tutoris nomine, Joannis Caſtellæ & Legionis; necnon oratores Navarræ regum, & illuſtrium & dilectorum ejuſdem eccleſiæ filiorum Fuxi & Armeniaci comitum, partibus ex altera, concordatis: cujus quidem ſecundi capituli tenor ſequitur ſub his verbis: *Secundo, quatenus dicta conventionis*, &c. volens in omnibus obſervare dictum capitulum, promittit, ratum habet, ſecurat ſpecialiter, confirmat, & noviter firmat, & ſtatuit, & decernit in omnibus & per omnia, prout in dicto capitulo plenius continetur. Viſo etiam quarto capitulo incipiente: *Quarto, quod per dictum uniendum concilium*, &c. abolet, tollit & irritat quoſcumque proceſſus, ſententias, decreta, ordinationes, ſtatuta & pœnas, &c. ut in dicto capitulo continetur, uſque ubi, *& quod ſtatuatur.* Item ſtatuit, quod numquam de cetero ratione vel occaſione dicti ſchiſmatis aut adhæſionis dicti domini Benedicti, & ſui prædeceſſoris domini Clementis, poſſit contra dictos dominos reges, principes, prælatos, & alios de obedientia dicti domini Benedicti quomodolibet procedi in judicio, vel extra, ut in fine dicti capituli continetur. Viſo etiam quinto dictorum capitulorum incipiente: *Quinto, quod per dictum formandum concilium*, &c. approbat, laudat, firmat, & meliori modo quo fieri poteſt, pleniſſime confirmat omnes & ſingulas conceſſiones, diſpenſationes & gratias factas per dominum Benedictum prædictum quibuſvis perſonis ſuæ obedientiæ de quibuſvis dignitatibus, &c. ut in dicto capitulo continetur. Viſo etiam undecimo dictorum capitulorum incipiente: *Undecimo, quod dictus dominus rex Romanorum, &c.* & attento quod dicitur ibi; *& quod in prima ſeſſione, &c. dicta ſancta ſynodus facit, concedit, ſtatuit & ordinat in omnibus & per omnia*, prout in dicto capitulo continetur. Quibus ſic lectis & completis, reverendi patres Jacobus Rhodini ſedis Apoſtolicæ protonotarius, & Joannes litterarum Apoſtolicarum corrector, tenens librum evangeliorum a parte dextra; & a parte ſiniſtra dominus Thomas [a] Polten dictæ ſedis protonotarius, & venerabilis dominus Jacobus [b] Moreſim ſacri palatii Apoſtoli-

Supra ſeſſ. xx. *Supra ſeſſ. xx.* *Supra ſeſſ. xx.*

[a] *Mſſ. Polton.*
[b] *al. Moreſſini.*

Digitized by Google

Anno Christi 1417. Sessio XXXV. Concilii.

ci cauſarum auditor, tenentes libros ſanctorum evangeliorum, acceſſerunt ad dominos in hac ſeſſione præſentes, recipientes ab eis juramenta. Et primo ſereniſſimus dominus Sigiſmundus Romanorum & Hungariæ rex, conſequenter vero & domini cardinales, archiepiſcopi, epiſcopi, ceterique prælati & ambaſſiatores, omnia & ſingula capitula Narbonæ concordata in omnibus & per omnia obſervare juraverunt, & quilibet eorum juravit, ac ea, quantum in eis fuit, receperunt.

Quibus juramentis ſic præſtitis, Henricus de Piro promotor, nomine præfati ſereniſſimi principis domini Sigiſmundi ſurgens, publice dixit & inquiſivit: Si aliquis eſſet in prædicta ſeſſione, qui haberet mandatum ſufficiens illuſtris principis comitis Armeniaci, quod illud exhiberet. Cancellarius autem ſtudii Pariſienſis ſurgens dixit, ambaſſiatores Chriſtianiſſimi regis Francorum certa habuiſſe ſcripta, quod dictus dominus comes ſequi vellet veſtigia prædicti domini regis. Tunc dictus dominus Henricus nomine quo ſupra dixit: Ex quo non apparet mandatum ſufficiens pro ipſo domino comite, nullo modo per juramentum ſupra per eum præſtitum, ad obſervationem dictorum capitulorum io Narbona concordatorum, quo ad præfatum dominum comitem Armeniaci, vellet arctari, publice & ſolemniter fuit proteſtatus.

His autem ſic peractis, præfatus archiepiſcopus Mediolanenſis legit quamdam papyri ſchedulam tenoris ſubſequentis:

» Item domini cardinales, patriarchæ, archiepiſco-
» pi, epiſcopi, & alii prælati ambaſſiatores domino-
» rum regum & principum, & alii in dicto concilio
» exſiſtentes, & ſingulares perſonæ, & tamquam per-
» ſonæ ſuffultæ ad hoc ſufficienti poteſtate, jurent,
» prout ſufficienter in dicto undecimo capitulo conti-
» netur. Quæ prædicta omnia & ſingula intelligantur
» & locum habeant, retento tenore omnium & ſingu-
» lorum capitulorum prædictorum Narbonæ concor-
» datorum; quibus & eorum ſingulis dicta ſynodus
» ſtare intendit, nec ab eis vel eorum aliquo in toto vel
» in parte recedere.

Ad quæ omnia & ſingula dominus epiſcopus Oſtienſis vicecancellarius & hujus ſeſſionis præſidens præfatus, nomine totius concilii reſpondit per verbum, *Placet*.

Subſequenter dominus & frater Ludovicus de Valle Oleti prædictus, exſiſtens in ambone, legit ſchedulam ſequentem.

Schedula approbationis capitulorum Narbonæ facta per oratores regis Caſtellæ.

NOs Didacus Conchenſis epiſcopus, & Ferdinandus Petri de Ayala major præfectus Guiſpuſtiæ, ſereniſſimi domini regis Caſtellæ conſiliarii, Joannes epiſcopus Pacenſis, Martinus Ferdinandi domicellorum præſes, Ferdinandus Martini de [a]Clavalos Segobienſis, & Didacus Ferdinandi Palentinenſis, eccleſiarum decani, decretorum doctores, frater Ludovicus de Valle Oleti ordinis prædicatorum in theologia magiſter Pariſienſis, Joannes Ferdinandi de Rupeflore decretorum doctor, oratores & procuratores ſereniſſimi domini Joannis Caſtellæ regis ac Legionis, ac ſereniſſimæ dominæ reginæ matris & tutricis ejuſdem regnorum gubernatricis, hic præſentes & perſonaliter conſtituti, dictis nominibus quibus validius & efficacius poſſumus, jure videlicet, forma, modo, via, cauſa melioribus, omnia & ſingula decreta, ſtatuta, proteſtationes per ſacroſanctam & generalem ſynodum Conſtantienſem nunc facta & edita, & quæ nunc ſunt ſerioſius lecta, ipſa habentes pro ſufficienter expreſſis & repetitis ſolemniter, vice & nomine regis & reginæ noſtrorum præfatorum omnium regnorum & terrarum ſuarum acceptamus, approbamus, aſſentimus, & ſolemniter affirmamus. Et ſimiliter ſicut ipſa ſancta ſynodus proteſtata eſt, quod non [a]velit recedere a capitulis in dicta civitate Narbonenſi concordatis, ita & nos dictis nominibus ſolemniter proteſtamur. Ad quæ tunc reverendiſſimus pater & dominus epiſcopus Oſtienſis, hujus ſeſſionis præſidens, nomine totius ſynodi reſpondit, *Placet*. Et conſequenter præfatus archiepiſcopus Mediolanenſis legit decretum tenoris infra ſcripti.

[a] Mſ. Devalos.

[a] Intendit, mſſ.

Quod non obſtantibus juramentis, licuit ab ejus obedientia recedere.

SAcroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis in Spiritu ſancto legitime congregata, pro bono unionis eccleſiæ ſacroſanctæ auctore Deo felicius conſummandæ, conſiderans quod per cariſſimam eccleſiæ filiam Catharinam reginam illuſtrem, cariſſimi ipſius eccleſiæ filii Joannis regis Caſtellæ & Legionis matrem atque tutricem, regnorumque & terrarum illius gubernatricem, atque per nonnullos prælatos, barones & notabiles perſonas regnorum & terrarum regis præfati, requiſita & præſtita fuerunt juramenta & promiſſiones de non recedendo ab obedientia domini Petri de Luna, Benedicti decimitertii a nonnullis ſic nuncupati, ſub certis formis, de quibus in actis & inſtrumentis inde confectis latius continetur: quæ quidem acta & inſtrumenta, & alias quaſcumque probationes prædictorum, præfata ſynodus de ipſis plene certificata, vult hic habere pro ſufficienter expreſſis: quodque hujuſmodi juramenta & promiſſiones requiſita & præſtita fuerunt impedimentum præfatæ unionis, propter quæ & illa nulla & irrita eſſe cenſentur: ſtatuit, decernit atque declarat, præfata omnia juramenta & promiſſiones, ac omnia & ſingula inde ſecuta, fuiſſe & eſſe caſſa, irrita & nulla, nulliuſque efficaciæ, roboris vel momenti. Et nihilominus ad cautelam, quatenus de facto proceſſerunt, ea relaxat & caſſat, irritat, ac revocat, declarans præfatos (ut præmittitur) jurantes & promittentes ad obſervantiam prædictorum minime teneri & obligari.

Quo decreto lecto, fuit per dictum dominum præſidentem nomine totius ſynodi reſponſum per verbum, *Placet*. Et depoſt præfatus frater Ludovicus legit, ut ſequitur.

Schedula ſubtractionis obedientiæ confirmationis, per unum de ambaſſiatoribus regis Caſtellæ lecta.

NOs Didacus, &c. ambaſſiatores & procuratores præfati, nomine procuratorio quo ſupra, confirmamus, & etiam apprnbamus ſubtractionem obedientiæ dudum factam in Perpiniano domino Papæ Benedicto decimotertio, per felicis memoriæ dominum Ferdinandum Arragonum & Siciliæ regem, nomine ſereniſſimi regis Caſtellæ & Legionis domini noſtri, & per ſuas litteras, ſicut in eiſdem latius continetur: etiam ex ſuperabundanti cautela eam nomine quo ſupra de novo facimus, ſicut in dictis litteris continetur, & alio meliori & firmiori modo, quo fieri poteſt & debet: de quo offerimus litteras præfati domini regis & matris iu valida & expedienti forma daturos.

Deinde dominus Petrus de Grado, unus etiam de ambaſſiatoribus regis Caſtellæ & Legionis prædicti, quamdam ſchedulam ſubtractionis obedientiæ

Anno Christi 1417. Seſſio XXXV. Concilii.

a Supple ex mſſ. per prædictum dominum regem Caſtellæ factam.

[a] factam, in vulgari Caſtellano ſcriptam, publice legit. Et quia a multis non intelligebatur, præſentibus igitur non eſt inſerta. Deinde frater Ludovicus præfatus ſolemniter fecit collationem : & facta collatione, pro complemento hujus ſeſſionis reverendiſſimus pater dominus Joannes patriarcha Antiochenus Miſſam de Spiritu ſancto celebravit.

Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, dominis Joanne Oſtienſi, de Urſinis, Bononienſi, Venetiarum, Senenſi, Piſano, Veronenſi, Cameracenſi, Tricaricenſi, Placentinenſi, ſancti Marci, de Chalanco, de Fuxo, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, ac illuſtriſſimo principe domino Sigiſmundo Romanorum & Hungariæ, &c. rege præfato, illuſtribuſque principibus & dominis Friderico marchione Brandeburgenſi, & Ludovico duce de Burga : necnon regum, principum, nobilium, prælatorum, communitatum, univerſitatum, ſtudiorum ambaſſiatoribus, & aliis Chriſti fidelibus in multitudine copioſa.

Unio ambaſſiatorum domini regis Caſtellæ.

Ex collectione Barberiniana, & mſſ. Lipſienſi.

DIe Veneris, decima octava menſis Junii ſupradicti, fuit Conſtantiæ, provinciæ Moguntinæ, in eccleſia majori in loco ſolito, hora ſexta, vel circa poſt mediam noctem, dicta ſacra ſynodi Conſtantienſis ſeſſio publica tenta, & debitis ſolemnitatibus celebrata. Cui ſeſſioni interfuit ſereniſſimus & invictiſſimus princeps & dominus, dominus Sigiſmundus divina clementia Romanorum & Hungariæ rex Auguſtus, corona & habitu regali inſignitus, multis principibus & nobilibus ſibi adſtantibus, & ſervientibus : & ante illius ſeſſionis officium, ſive ordinationes ſolitas & conſuetas, reverendiſſimi, reverendique patres, & domini S. R. E. cardinales, patriarcha, archiepiſcopi, epiſcopi, ceterique prælati, ad quos pertinuit, ſe cappis pluvialibus induentes, mitras capitibus impoſuerunt. Quo facto reverendi patres, nobiles, & ſtrenui viri ſereniſſimi principis & domini, domini Joannis Dei gratia Caſtellæ & Legionis ambaſſiatores, in infraſcripto procuratorio nominatim expreſſi, ambonem publicationis decretorum, & ordinatorum ſacra ſynodi prædictæ ſolitum, & cum eis venerabilis vir Petrus de Lamburga de Polonia, in jure canonico licentiatus, aſcenderunt, ac ipſi procuratores, & ambaſſiatores prædicti tria in effectu facere pro præſenti ſeſſione propoſuerunt : videlicet primo concilium Conſtantienſe vocare ; ſecundo congregationi præſenti in Conſtantia ſe unire ; tertio ſubtractionem obedientiæ factam in Narbona juxta capitula ibidem concordata approbare. Primo & ante omnia mandatum ſuæ procurationis offerentes facto, & realiter, quod dictus dominus Petrus de Lamburga de mandato ſanctæ ſynodi hujuſmodi publice, alta & intelligibili voce de verbo ad verbum legit, & publicavit hujuſmodi ſub tenore :

Procuratorium regis Caſtellæ.

Joannes Dei gratia rex Caſtellæ & Legionis, univerſis, & ſingulis Chriſti fidelibus per has noſtras præſentes procurationis, commiſſionis, & poteſtatis litteras, notum facimus, quod nos inter ceteras reipublicæ curas, quæ noſtrum animum aſſiduis meditationibus [b] agunt, ad veram pacem, & indubitatam unionem ſacroſanctæ matris eccleſiæ, noſtrorum progenitorum more, ſupremis affectibus aſpirantes : cum jamdudum ad proſecutionem & in proſecutione pacis & unionis hujuſmodi, velut pius & catholicus eccleſiæ filius, per omnes vias & modos congruos & honeſtos, cum omni mentis ſinceritate, & fidei puritate, Deum ſolum præ oculis gerentes, operam ſolicitam adhibuerimus indefeſſe : nunc tandem in dicta proſecutione tanto vigilantius, & devotius inſiſtentes, quanto ad dictæ unionis aſſecutionem, divina favente clementia, materiæ diſpoſitionem imminere conſpicimus : de legalitate, fide, prudentia, & circumſpectione dilectorum & fidelium naturalium noſtrorum reverendi in Chriſto patris Didaci Conchenſis epiſcopi, conſiliarii noſtri, nobiliſque & ſtrenuiſſimi militis Ferdinandi Petri de Ayala, noſtri etiam conſiliarii, & majoris præfecti Guiſpuſtiæ ; atque reverendi in Chriſto patris Joannis Pacenſis epiſcopi, nobiliſque & ſtrenui militis [a] Fernandi, domicellorum noſtrorum præſidis, ac eximiæ religionis viri fratris [b] Fernandi de Tleſtis ordinis Minorum, quondam inclytæ memoriæ regis Joannis avi noſtri confeſſoris, noſtrique conſiliarii, necnon circumſpecta providentia virorum Fernandi Martini de Davalos decretorum doctoris, & Segobienſis eccleſiæ decani, noſtræque audientiæ auditoris, & Didaci Fernandi de Valleoleti decretorum doctoris eccleſiæ Palentinæ decani, religioſique viri fratris Ludovici de Valleoleti ordinis Prædicatorum in theologia licentiati, ac Joannis Fernandi de Rupeſiore decretorum doctoris, præſentium exhibitorum, pleniſſime fidentes ; ipſos omnes ſimul, & eorum quemlibet, meliori modo, via, & forma, quibus de jure, & bona æquitate juxta rei hujus exigentiam poſſumus, & debemus, noſtros ſolemnes ambaſſiatores, oratores, nuntios, & procuratores ſufficientes, generales & ſpeciales facimus, conſtituimus, creamus, ordinamus, pariter & deſtinamus, videlicet ad eundum, proficiſcendum, accedendum, & perveniendum ad civitatem Conſtantiæ provinciæ Moguntinæ, ibidemque & alibi ubicumque ſequentia tractari, agitari, & celebrari contingat, vice, & nomine noſtris, & pro nobis, regniſque & dominiis noſtris, ac nomine omnium & ſingulorum, quorum intereſt vel intereſſe poterit in futurum, una cum ceteris mundi nationibus, & aliis gentibus, & perſonis cujuſcumque ſtatus, ordinis, præeminentiæ, gradus, dignitatis, & conditionis exſiſtant, quorum intereſt vel intereſſe poterit, inibi pro unione ſanctæ matris eccleſiæ congregatis, vel alibi, ſi contingat, vel expediat, congregandis, conveniendum ; caſque nationes, gentes, & perſonas ad dictum unionis negotium, & alia ſequentia convocandum, ſeque ipſos, nomine, quo ſupra, eiſdem conciliariter, vel alias uniendum, adunandum, & incorporandum, labem ſchiſmatis exſtirpandum, eccleſiæ pacem & unionem proſequendum, dandum, procurandum, & aſſequendum ; ipſius eccleſiæ reformationem, tam in capite, quam in membris faciendum, ordinandum, & ſtabiliendum ; hæreſes, & errores exſtirpandum, evellendum, eliminandum, & ab eccleſia Dei penitus auferendum : & ſuper iis omnibus & ſingulis eorum cum ceteris ab eis, & in eis, & eorum quolibet dependentibus, incidentibus, emergentibus, & connexis, ac aliis quibuſcumque in præmiſſis, & circa præmiſſa, nos, regna, & dominia noſtra quovis modo tangentibus, & concernentibus, in quantum nos attinet, vel attinere poteſt, tractandum, agendum, procedendum, faciendum, dicendum, petendum, concludendum, conſentiendum, aſſentiendum, diſſentiendum, contradicendum, proteſtandum, juramentum & juramenta quæcumque ſuper iis neceſſaria & opportuna in animam noſtram præſtandum, omnia, & ſingula, quæ veri & indubitati ambaſſiatores, oratores, nuncii, & procuratores ſufficientes, generales & ſpeciales, tractare, agere, facere, dicere, petere, concludere, concordare, conſentire, aſſentire, diſſentire, contradicere, proteſtari, jurare poſſent, & deberent, & quæ noſmet facere, di-

Anno Christi 1417. Seſſio XXXV. Concilii.

a Mſſ. Martini Ferdinandi.

b Mſſ. Ferdinandi de Gleſtis.

[b] Mſſ. augent.

cere, & exercere modis præmiſſis poſſemus, & deberemus, ſi præſentes perſonaliter intereſſemus; etiamſi ſalia ſint, quæ mandatum exigant magis ſpeciale, modis, viis, temporibus, & opportunitatibus, quibus eiſdem noſtris ambaſſiatoribus, vel eorum duabus partibus expedire videbitur faciendum, dicendum, procedendum, & exercendum: Promittentes in verbo regio quidquid per dictos ambaſſiatores, oratores, nuncios, & procuratores noſtros vel duas eorum partes actum, factum, proceſſum, dictum, geſtum, conſenſum, concordatum, aſſenſum, diſſenſum, contradictum, proteſtatum, juratumve fuerit in præmiſſis, & circa præmiſſa, & eorum ſingula, ſive aliàs quomodolibet procuratum, firmiter, & immobiliter per nos tenere, & obſervare, & per regna, & dominia noſtra teneri & obſervari facere cum effectu. Super quibus omnibus & ſingulis dilectum etiam noſtrum prudentem virum Petrum Fernandi de la Guardia, archidiaconum de Grado in eccleſia Ovetenſi, ſecretarium noſtrum, unacum ambaſſiatoribus, & procuratoribus noſtris tranſmittimus: ut per eumdem cuncta in præmiſſis negotiis, & circa ea geſta, & gerenda in formam publicam, & authenticam redigant ad noſtram informationem, & juris tuitione. In cujus rei teſtimonium has noſtras præſentes litteras propria manus ſubſcriptione sereniſſima & amantiſſima domina regina Catherina genitricis & nutricis, regnorumque, & dominiorum noſtrorum gubernatricis roboratas ab intra: necnon archiepiſcopi Toletani Hiſpaniarum primatis & majoris cancellarii Caſtellæ, noſtri conſiliarii, & aliorum baronum, militum, & doctorum noſtrorum, etiam conſiliorum ſubſcriptionibus, ut moris eſt, a tergo munitas, ſigillo noſtro plumbeo impendente ad totius roboris firmitatem fecimus communiri.

Datum apud Vallemoleti, viceſima quarta die menſis Octobris, anno Domini MCCCCXVI.

Yo la Reyna.

Petrus archidiaconus de Grado.

A tergo hujus procuratorii, ſive earum litterarum ſcriptum erat in hunc modum, qui ſequitur:

Ego archiepiſcopus Toletanus. yo Condeſtabils. yo Elmirante. Yo Diego Lopez. Sanxi legum doctor. Yo Johan Roderici. Yo Johan de Velaſco.

Schedula convocationis.

Eſt ſuperius in hac ipſa ſeſſione, ex editione prima, ubi & alia huc pertinentia.

Schedula unionis ejuſdem.

NOs oratores ſupradicti, dicto nomine, nos vobis, juxta tenorem capituli prædicti.

Super quibus omnibus, & ſingulis præmiſſis magiſter Joannes de Scribanis procurator, & promotor prædictus, nomine quo ſupra, ſibi a protonotariis atque notariis & ſcribis hujus ſanctæ ſynodi unum, vel plura, publicum, ſeu publica ad futuram rei memoriam petiit fieri inſtrumenta.

Deinde domini ambaſſiatores regis Caſtellæ præfati ambonem publicationis deſcenderunt, & immediate poſt ambaſſiatores regis Franciæ ſe poſuerunt, & fuit inceptum canticum: Te Deum laudamus, &c. *& alta voce finitum. Quo finito reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Joannes miſeratione divina epiſcopus Oſtienſis cardinalis, & vicecancellarius ad præſidendum ivit ad locum ſolitum, & huic ſeſſioni præſidebat, & officium ſeſſionis ſolemniter incipiebatur. Deinde litaniis, evangelio, collectis, & orationibus, ac ſolemnitatibus aliis ad officium ſeſſionis requiſitis, ut moris eſt, devotiſſime peractis: item reverendus pater & dominus archiepiſcopus Mediolanenſis, & Ludovicus de Valleoleti ambaſſiator præfati sereniſſimi regis Caſtellæ ſupradicti ſæpe ſatum ambonem publicationis aſcenderunt, & de mandato hujus ſanctæ ſynodi dominus archiepiſcopus Mediolanenſis quamdam ſchedulam publice, alta & intelligibili voce legit in hunc qui ſequitur modum:*

Confirmatio capitulorum.[a]

[a] Eſt ſupra in hac ipſa ſeſſione, ex prima editione.

Quibus, ſic lectis, & complete peractis, reverendi patres Jacobus Radini ſedis Apoſtolicæ protonotarius, & Joannes litterarum Apoſtolicarum corrector, librum evangeliorum recipientes, primo ad præfatum sereniſſimum principem dominum, dominum Sigiſmundum Romanorum & Hungariæ regem, & deinde ad omnes dominos S. R. E. cardinales, archiepiſcopos, epiſcopos, ceteroſque prælatos, & ambaſſiatores ſingulos ad dexteram; & reverendus pater Thomas Polten etiam dictæ ſedis protonotarius, ac venerabilis vir dominus Jacobus Morſtini, ſacri palatii Apoſtolici cauſarum auditor, ſimiliter librum evangeliorum ſacroſanctorum recipientes, ad dominos cardinales, patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, ceteroſque prælatos, & ambaſſiatores ſingulos a latere ſiniſtro præſentes acceſſerunt: & ab eis, & ab eorum quolibet, tactis per eorum aliquos pectoralibus propriis, & per alios ſacroſanctis Dei evangeliis, de obſervando omnia, & ſingula capitula in Narbona concordata in omnibus, & per omnia, quantum in eis eſſet, receperunt juramenta. Quibus juramentis ſic, ut præfertur, receptis, magiſter Henricus de Piro nomine dicti invictiſſimi principis & domini, domini Sigiſmundi Romanorum, & Hungariæ regis præſentis, & id fieri jubentis, ſurrexit, ac publica & expreſſa voce dixit, & inquiſivit ſic in effectu: Si quis eſſet in prædicta ſeſſione, qui haberet mandatum ſufficiens illuſtris principis domini comitis Armeniaci, quod ille ſurgeret, & illud produceret, & exhiberet. Qua inquiſitione ſic facta, dominus cancellarius ſtudii Pariſienſis ſimiliter ſurgens, & publice reſpondit, quod domini ambaſſiatores Chriſtianiſſimi domini Francorum regis certa habuiſſent ſcripta, quod dictus dominus Comes Armeniaci ſequi vellet veſtigia Chriſtianiſſimi regis Francorum ſupradicti.

Deinde dominus magiſter Henricus de Piro ſurgens nomine invictiſſimi principis domini Sigiſmundi Romanorum & Hungariæ regis præſentis, & jubentis, dixit, quod ipſe dominus, &c. rex præfatus, ex quo non appareret mandatum ſufficiens pro dicto domino comite Armeniaci, nullo modo per juramentum ſupra per eum præſtitum, ad obſervationem capitulorum in Narbona concordatorum præfatorum, quoad prædictum dominum comitem Armeniaci vellet arctari, publice & ſolemniter fuit proteſtatus.

His omnibus completis, dominus archiepiſcopus Mediolanenſis præfatus adhuc in ambone exiſtens, de mandato ejuſdem ſanctæ ſynodi ſibi facto, publice, alta, & intelligibili voce quamdam papyri ſchedulam de verbo ad verbum perlegit, cujus tenor ſequitur, & eſt talis:

Item domini cardinales, patriarchæ, &c. ut ſupra.

SESSIO XXXVI.

Ex prima editione.

ANno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoſeptimo, die vero Jovis vigeſimaſecunda menſis Julii, fuit celebrata ſeſſio generalis in majori eccleſia Conſtantienſi. Pro cujus introductione reverendiſſimus pater epiſcopus Attrebatenſis Miſſam de ſancto Spiritu celebravit: præſidebatque in eadem ſeſſione dominus reverendiſſimus epiſcopus Oſtienſis, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardi-

nalis & vicecancellarius. Et lectis litaniis, aliiſque devotis orationibus ſolitis, dominus Antonius epiſcopus Concordienſis legit quamdam citationem contra Petrum de Luna factam, ad audiendum ſe privari, & ſententiam ferri, cujus tenor ſequitur:

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, venerabilibus fratribus Henrico Feltrenſi, Stephano Dolenſi, Joanni Pacenſi, Jacobo [a] Placentino, & Patricio Cortagenſi, epiſcopis, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem.

[a] In aliis mſſ. duobus, Placenti.

FRuſtra judicium cognoſcendo geritur, niſi quod cognitum eſt, judiciali calculo terminetur. Cum itaque eadem ſancta ſynodus de meritis cauſæ inquiſitionis pendentis coram eadem ſancta ſynodo contra Petrum de Luna, a quibuſdam Benedictum decimumtertium nuncupatum, plene cognoverit, & in eadem cauſa ad omnes actus & terminos requiſitos rite & canonice proceſſerit: decernit & mandat eadem ſancta ſynodus eumdem Petrum de Luna, Benedictum decimumtertium (ut præmittitur) nuncupatum, citari publice in valvis eccleſiæ Conſtantienſis alta & intelligibili voce, dum in eadem eccleſia divina celebrantur officia, & cum affixione præſentium litterarum eiſdem valvis, cum de præſenti audientia litterarum contradictarum minime teneatur: atque citat peremptorie & uno edicto peremptorio pro omnibus, ad diem Lunam vigeſimamſextam hujus menſis Julii, ad comparendum in eccleſia Conſtantienſi mane, hora qua dicta ſancta ſynodus ſedebit, & ſedere conſuevit, ad audiendum jus & definitivam ſententiam per eamdem ſynodum proferri & pronuntiari in cauſa prædicta. Quocirca paternitatibus veſtris eadem ſancta ſynodus mandat & committit, quatenus vos aut duo veſtrum, vocatis ad hoc aliquibus ex notariis & ſcribis in dicta cauſa deputatis, vel aliis, præſentis citationis litteras in valvis ejuſdem eccleſiæ per alterum ex dictis notariis, vobis aut duobus veſtrum præſentibus, publice alta voce & intelligibili legi faciatis: ac eumdem Petrum de Luna, Benedictum decimumtertium (ut præmittitur) nuncupatum, in forma præmiſſa citari, litteraſque præſentes eiſdem valvis affigi: ita quod citatio hujuſmodi veniat in publicam vocationem, & eidem ſacræ ſynodo tempore ſeſſionis proxime futuræ de geſtis per vos in præmiſſis faciatis relationem fidelem. Datum Conſtantiæ, præfata ſynodo ſedente in dicta Conſtantienſi eccleſia, undecimo Kalendas Auguſti, anno Nativitatis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo decimoſeptimo.

Lecta autem præſcripta citatione, idem dominus Antonius adhuc in ambone exſiſtens, de mandato
„ ſanctæ ſynodi dixit in effectu. Ne propter feſtum
„ hodiernum, quod tamen in corpore juris minime re-
„ peritur, aliqui dubitarent præſentem diem feriatam
„ eſſe, in præmiſſis ſupplet defectum, ſi intervenisset.
Super hujuſmodi lectis & propoſitis dominus Oſtienſis hujuſmodi ſeſſionis præſidens nomine concilii reſpondit per verbum, *Placet*.

Quibus ſic factis, reverendi patres Stephanus Dolenſis & Henricus Feltrenſis epiſcopi, una cum notariis præſentis cauſæ, ad tres januas majoris eccleſiæ Conſtantienſis acceſſerunt, & in ipſarum qualibet ſupradictam citationem infra Miſſarum ſolemnia per Joannem [b] Guiardi præſentis cauſæ notarium alta voce legi fecerunt, dictumque Petrum de Luna, Benedictum decimumtertium a quibuſdam nuncupatum, juxta tenorem citationis citarunt & citari fecerunt.

[b] Mſſ. Ginardi.

Lecta vero hujuſmodi citatione (ut præmittitur) ipſi eamdem citationem per bullam triplicatam in qualibet dictarum portarum unam affigi per eumdem Joannem [a] Guiardi fecerunt: ſuper quibus lectione & affixione ipſis commiſſarii petierunt fieri inſtrumentum ac inſtrumenta. Deinde venerabilis vir Petrus de Lamburga licentiatus decretorum, in ambone ad hoc ordinato exſiſtens, legit decretum ſequentis tenoris:

[a] Mſſ. Ginardi.

Decretum caſſationis pœnarum factarum per Petrum de Luna, vigore cujuſdam conſtitutionis pro ambaſſiatoribus regis Caſtellæ.

SAcroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ex certis & juſtiſſimis cauſis ad hoc eamdem ſynodum moventibus & inducentibus, annullat, irritat atque caſſat, irritaſque, nullas & caſſas eſſe decernit atque declarat, omnes privationes ſive pœnas, aut privationum ſive pœnarum declarationes, per dominum Benedictum decimumtertium in ſua obedientia nuncupatum, a die nona menſis [b] Novembris anni a Nativitate Domini milleſimi quadringenteſimi decimiquinti citra factas, promulgatas, fulminatas, ſeu pronuntiatas, tam virtute cujuſdam prætenſæ conſtitutionis per eumdem dominum Benedictum dudum promulgatæ, ſub data Maſſiliæ apud ſanctum Victorem, decimotertio Kalendas Junii, pontificatus ſui anno decimotertio, quæ incipit: *Benedictus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad futuram & perpetuam rei memoriam. In dierum ſucceſſus creſcente malitia ſic videmus mundum*, &c. Quam ex quacumque alia cauſa, occaſione, colore, aut ratione privationis ſive pœnæ, aut declarationis prædictæ fuerint de beneficiis eccleſiaſticis, dignitatibus, feudis, juribus, ſtatibus, honoribus, ſive de quibuſcumque aliis rebus temporalibus ſive ſpiritualibus, & de quibuſcumque perſonis regularibus aut ſæcularibus, regibus ſive principibus, archiepiſcopis, epiſcopis, & aliis eccleſiarum prælatis, magiſtris ordinum, communitatibus, congregationibus, collegiis, univerſitatibus, & quibuſcumque aliis perſonis laïcis, ſive eccleaſiſticis, omneſque alios proceſſus excommunicationis aut interdicti, ſive ſuſpenſionis, aut cujuſcumque tenoris ſententias ſuper hujuſmodi privationibus aut pœnis factos ſive factas, promulgatos ſeu promulgatas, & omnia inde vel ob id ſecuta, una cum eadem conſtitutione; & eamdem tamquam contrariam & impeditivam unionis ſanctæ matris eccleſiæ, ſimili modo irritat atque caſſat, & irritas ſive irrita eſſe decernit atque declarat; etiam ſi ſuper præmiſſis vel aliquo præmiſſorum appareant quæcumque litteræ ſive bullæ ſub anteriori data, quæ tamen ante diem prædictum non fuerint plenariæ exſecutioni mandatæ. Et nihilo minus ad cautelam abſolvit, & abſolutos decernit, omnes & ſingulos ſupradictos, & quoſcumque alios, a prædictis ſententiis excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, ſeu privationis, ſi quas virtute dictæ conſtitutionis, vel alias quovis modo ex ſupradictis cauſis & aliis in prædicta conſtitutione contentis, contraxerint: necnon omnes proceſſus, tam ſuper proprietate, quam poſſeſſione, privationes etiam beneficiorum quæ poſſidebant, & collationes de eiſdem aliis factas, aut excommunicationis, ſuſpenſionis, vel quaſcumque alias ſententias in, ſeu contra venerabiles fratres & dilectos eccleſiæ filios Didacum Conchenſem epiſcopum, nobilem virum Ferdinandum Petri de Ayala militem, cariſſimi eccleſiæ filii Joannis regis Caſtellæ & Legionis conſiliarios, Joannem epiſcopum Pacenſem, & Martinum Ferdinandi militem

[b] Ita etiam mſſ. Gerundenſis.

Eſt in ſeſſione XXXII.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXVI. CONCILII.

rem præpoſitum domicellorum dicti regis Caſtellæ & Legionis, & religioſum virum fratrem Ferdinandum de Yleitis ordinis Minorum, ejuſdem regis conſiliarium, Ferdinandum Martini Segobienſis, & Didacum Ferdinandi Palentinenſis, eccleſiarum decanos & decretorum doctores, fratrem Ludovicum de Valle Oleti in Theologia magiſtrum Pariſienſem, & Joannem Ferdinandi de Rupeſlore decretorum doctorem, ambaſſiatores & procuratores præfati regis Caſtellæ, & Petrum Ferdinandi archidiaconum de Grado, in eccleſia Ovetenſi, ipſius regis ſecretarium, conſanguineos & familiares eorum, a die prima menſis Aprilis anno Domini milleſimo quadringenteſimo [a] decimoquinto citra factos & promulgatos irritat, caſſat, irrita atque caſſa eſſe denuntiat: ſtatuitque & decernit ambaſſiatores prædictos, conſanguineos, necnon eorum familiares, &c. periode ad ſtatum priſtinum reducendos, ac ſi privationes, collationes, proceſſus & aliæ ſententiæ prædictæ minime fuiſſent latæ, factæ aut promulgatæ; etiam ſi ſuper proceſſibus, privationibus, aut collationibus vel ſententiis prædictis aliquæ litteræ vel bullæ appareant ſub anteriori data, quæ tamen ante diem prædictam non fuerint in partibus præſentatæ, & plenariæ executioni demandatæ. Eadem quoque ſancta ſynodus omnes proviſiones, promotiones & tranſlationes de quibuſcumque eccleſiis cathedralibus ſive collegiatis, ſeu ad quaſcumque eccleſias cathedrales ſive collegiatas, & generaliter omnes conceſſiones beneficiorum ſeu dignitatum quarumcumque, etiam per privationes dominorum cardinalium ſanctæ Romanæ eccleſiæ per præfatum dominum Benedictum ſic (ut præmittitur) nuncupatum factas, aut morte, ceſſione, vel quovis alio modo vacantium, omneſque & ſingulas conceſſiones, gratias, & diſpenſationes, tam ſuper matrimoniis contrahendis, quam etiam ſuper beneficiis, & quibuſcumque aliis, regibus, principibus aut prælatis, ſeu etiam quibuſcumque aliis perſonis, communitatibus & collegiis, & generaliter omnia alia per eumdem dominum Benedictum ſic nuncupatum, infra limites ſeu dominia aut terras præfati cariſſimi eccleſiæ filii Joannis regis Caſtellæ & Legionis ſubjectas aut ſubjecta, uſque ad diem decimamoctavam menſis Junii tunc currentis acta, conceſſa & diſpenſata, quæ per præſens decretum non ſint aut fuerint caſſata, caſſave denuntiata; & ſuper quibus bullæ, ſeu quæcumque aliæ litteræ ante diem prædictum non fuerint confectæ, præſentatæ & executæ, pro bono quietis & pacis laudat, approbat & confirmat, atque approbata & laudata eſſe declarat: ita tamen, quod per approbationem ſeu confirmationem prædictas nullum præjudicium fiat cariſſimo eccleſiæ filio Alphonſo Arragonum regi illuſtri, nec ipſius regis matri, uxori aut fratribus, vel familiaribus, ſive conſiliariis alicujus eorum, nec contra eorum aliquem valeat in judicio vel extra præfata confirmatio vel approbatio allegari. Vult etiam eadem ſancta ſynodus atque ſtatuit, quod per præmiſſa cariſſimo eccleſiæ filio Carolo Navarræ regi, liberiſve ejus, aut magiſtro, Hoſpitali & conventui Rhodi nullum præjudicium generetur: hoc tamen declarato & intellecto, quod ſi ab aliquibus prælaturis, magiſteriis ſeu magiſtratibus, dignitatibus vel beneficiis quibuſcumque durante ſchiſmate fuerint ſeparata, vel alias diſgregata aliqua membra, caſtra, villæ, ſeu alia bona, redditus, proventus vel emolumenta ac reſponſiones cameræ, vel alia jura quæcumque, de quibus fuerit aliquibus jam proviſum, vel facta collatio vel infeudatio infra limites, dominia ſeu terras præfati cariſſimi eccleſiæ filii regis Caſtellæ ſupradicti conſtituta, quin prædicta ipſius prælaturis & magiſteriis ſeu magiſtratibus, dignitatibus vel beneficiis, ut capiti reſtitui & redintegrari valeant per concilium antedictum, & in quacumque parte præjudicaretur alicui de cardinalibus ſanctæ Romanæ eccleſiæ, dicta ſancta ſynodus providebit, ut melius expedire videbitur. Per præmiſſa autem ſancta ſynodus capitulis Narbonenſibus non intendit in aliquo contravenire. Quo decreto lecto dominus præſidens nomine ſynodi reſpondit per verbum, *Placet.*

[a] Mſ. decimoſexto.

Super quibus omnibus & ſingulis præmiſſis, & eorum quolibet, magiſter Henricus de Piro promotor & procurator nomine quo ſupra, & venerabilis vir dominus Joannes de Rupeſlore procuratorio nomine domini Joannis regis Caſtellæ & Legionis illuſtris prædicti, ſibi a protonotariis atque ſcribis ipſius ſanctæ ſynodi, ad futuram rei memoriam, unum vel plura, & tot quot fuiſſent neceſſaria fieri petierunt, & quilibet eorum petiit publicum ſeu publica inſtrumenta. Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, dominis Joanne Oſtienſi, Laudenſi, Hiſpano, de Urſinis, Bononienſi, Venetiarum, Senenſi, Piſano, Veronenſi, Cameracenſi, Tricaricenſi, [a] Placentino, de Fuxo, de Chalanco, Salutiarum, de Fliſco, de Branckaſiis, de Columna, & de Comitibus, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, ac illuſtri principe domino Friderico marchione Brandeburgenſi, necnon regum, principum, prælatorum, nobilium, communitatum, univerſitatum ſtudiorum & collegiorum ambaſſiatoribus, aliiſque Chriſti fidelibus in multitudine copioſa.

Ex collectione Barberiniana.

[a] In mſſ. Placentino, ſancti Marci, Remenſi, de Saluzzo, &c.

ANno, & Indictione quibus ſupra, die vero vigeſima ſecunda menſis Julii fuit dicta ſancta ſynodi Conſtantienſis generalis, in loco ſolito majoris eccleſiæ Conſtantiæ, hora ſexta poſt mediam noctem, vel circa, publica ſeſſio tenta, ut moris eſt, & ſolemniter celebrata. Pro cujus ſeſſionis introductione reverendus pater dominus epiſcopus Atrebatenſis Miſſam de ſancto Spiritu devote celebravit. Qua ſiquidem Miſſa finita, reverendiſſimi, reverendique patres & domini, domini S. R. E. cardinales, patriarcha, archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, cæterique ad quos pertinuit, mitras capitibus imponentes, ſe cappis pluvialibus induerunt. Ac reverendiſſimus in Chriſto pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis, & vicecancellarius, huic ſeſſioni præſedit. Deinde litaniis, evangelio, atque collectis, aliiſque orationibus ſolitis devotiſſime lectis, & peractis, reverendus in Chriſto pater & dominus, Antonius epiſcopus Concordienſis ambonem publicationis decretorum & ordinatorum hujus ſanctæ ſynodi ſolitum aſcendit, & in eo de mandato hujus ſanctæ ſynodi ſpeciali ſuper hoc facto, publice alta & intelligibili voce quamdam citationem contra Petrum de Luna factam, ad videndum ſe privari, & alia [a] ſua videndum, prout in ipſa citatione plenius continetur, publicavit, & perlegit ſub his verbis.

Ex collectione Barberiniana, & duobus mſſ. Germanicis.

Citatio ad audiendum ſententiam.

Sacroſancta, & generalis ſynodus Conſtantienſis, &c. habetur ſupra in hac ſeſſione.

Qua quidem citatione ſic lecta idem reverendus pater dominus Antonius Concordienſis, adhuc in ambone exiſtens, de mandato dictæ ſanctæ ſynodi ſimiliter ſibi ſuper hoc facto, dixit in effectu, ut propter feſtum hodiernum, quod tamen in corpore juris minime reperitur, aliqui dubitarent præſentem diem feriatam fore, tunc ipſa ſancta ſynodus prædicta omnem in præmiſſis ſuppleat defectum, ſi interveniſſet. Super

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXVI. CONCILII.

quibus omnibus lectis & propoſitis, prædictus reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis, S. R. E. cardinalis, & vicecancellarius, hujuſmodi ſeſſioni præſidens præfatus, nomine hujus ſanctæ ſynodi reſpondit, Placet. De & ſuper quibus omnibus & ſingulis, & eorum quolibet, magiſter Henricus de Piro dictæ ſanctæ ſynodi promotor & procurator, nomine quo ſupra, a protonotariis, notariis, & ſcribis ejuſdem ſynodi, ad futuram rei memoriam, unum vel plura, publicum ſeu publica, fieri petiit inſtrumenta. Præſentibus ibidem reverendiſſimis reverendiſque patribus dominis Joanne Oſtienſi epiſcopo Laudenſi, Jordano de Urſinis, Bononienſi, Venetiarum, Senenſi, Piſano, Veronenſi, Cameracenſi, Tricaricenſi, Placentino, Remenſi, ſancti Marci, de Fuxo, de Chalanco, Salutiarum, de Fliſco, de Brancaciis, de Columna, de Comitibus, S. R. E. cardinalibus; Antiocheno, & Conſtantinopolitano patriarchis: ac illuſtri principe & domino, domino Frederico marchione Brandeburgenſi, aliiſque regum, ducum, principum, nobilium, prælatorum, communitatum, univerſitatum ſtudiorum ambaſſiatoribus, ac Chriſti fidelibus in numero copioſo.

Qua quidem ſeſſione ſic peracta, ſtatim reverendi patres & domini, Stephanus Dolenſis, & Henricus Feltrenſis, epiſcopi, mandatum & commiſſionem de citando prædictum ſponte aſſumentes, una cum præſentis cauſæ notariis atque ſcribis prædictis, ad tres januas eccleſiæ majoris Conſtantienſis acceſſerunt, & in ipſarum qualibet prædictam citationem infra Miſſarum ſolemnia, per magiſtrum Joannem Guiardi etiam præſentis cauſæ notarium & ſcribam, publice alta & intelligibili voce legi fecerunt, dictumque dominum Petrum de Luna, Benedictum XIII. a quibuſdam nominatum, juxta tenorem ipſum citationis citarunt, & citari fecerunt. Deinde ipſa citatione, ut præfertur, lecta, ipſi tamdem citationis bullam triplicatam in qualibet dictarum portarum ſive valvarum unam affigi per eumdem magiſtrum Joannem [a] Guiardi mandarunt, & fecerunt. Super quibus lectione, & affixione, ac aliis præmiſſis, ipſi domini commiſſarii, necnon magiſter Joannes de Scribanis dictæ ſynodi promotor, quo ſupra nomine, ſibi fieri petierunt a nobis præſentis cauſæ notariis & ſcribis, publicum & publica inſtrumenta. Præſentibus ibidem honeſtis viris dominis Bernardo de [b] Phorbea vicario Burdegalenſi, Joanne [c] Burſaudi litterarum Apoſtolicarum ſcriptore, aliiſque pluribus fide dignis teſtibus, ad præmiſſa vocatis ſpecialiter, & rogatis.

[a] Mſs. Guiardi.

[b] Mſs. Plancha.

[c] Mſs. Bruſſardi.

Subſequenter Miſſarum ſolemniis diei præſentis finitis, Nos Joannes [d] de Azal, & Joannes Guiardi præſentis cauſæ notarii, & ſcriba prædicti, in præſentia teſtium infraſcriptorum, hujuſmodi citationis bullam ſic, ut præfertur, portis ſupradictis affixam, & extenſam, de ipſis portis ſeu valvis amovimus, & ad nos duximus recipiendum, & recepimus, juxta ſuper hoc nobis factum mandatum. Super quibus exſecutione, amotione, & receptione, præfatus magiſter Joannes de Scribanis promotor, quo ſupra nomine, ſibi fieri petiit unum, vel plura, publicum ſeu publica inſtrumenta. Præſentibus ibidem honeſtis viris Bernardo de Plancha, vicario domini epiſcopi Burdegalenſis, & Joanne [e] Bruſandi litterarum Apoſtolicarum ſcriptore, aliiſque quampluribus fide dignis teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter, & rogatis.

[d] Mſs. de Azel. & mox Guiardi.

[e] Mſs. Bruſſandi.

SESSIO XXXVII.

Ex prima editione.

DIe Lunæ vigeſimaſexta ſupradicti menſis Julii, Conſtantiæ in eccleſia majori loco ſolito fuit publica ſeſſio ſolemniter celebrata, pro cujus in-

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXVII. CONCILII.

A troductione reverendiſſimus pater dominus Guillermus tituli ſancti Marci ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis presbyter Miſſam de Spiritu ſancto devotiſſime celebravit. Seſſioni autem interfuit ſereniſſimus princeps dominus Sigiſmundus Romanorum & Hungariæ, &c. rex, cum inſignis regalibus & ſuis nobilibus in eiſdem ſibi ſervientibus. Præſidebatque ſeſſioni hujuſmodi pontificalibus inſignitus reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis & vicecancellarius. Lectis deinde litaniis, aliiſque orationibus conſuetis, ſermoneque, cujus thema erat, *Juſtum judicium judicate*, per reverendum patrem dominum electum in patriarcham Conſtantinopolitanum finito, B contumacia fuit accuſata Petri de Luna non comparentis, neque diffinitivam ſententiam [a] audientis. Et inde fiebat relatio exſecutionis citationis in ultima ſeſſione decretæ per dominum Henricum Feltrenſem epiſcopum, unum de commiſſariis deputatis pro exſecutione citationis hujuſmodi. Facta autem relatione, ac iterum contumacia ipſius dicti Petri de Luna accuſata, reverendiſſimi patres domini de Comitibus & de Fuxo cardinales, per ſanctam ſynodum ad hoc ſpecialiter deputati, de ejuſdem ſynodi mandato una cum protonotariis, & præſentis cauſæ notariis, & Joanne Snepper ſedis Apoſtolicæ curſore, locum ſeſſionis exeuntes, acceſſerunt ad valvas eccleſiæ, & ibidem per organum curſoris prædicti præfatum Petrum C de Luna trina vice vocarunt, dicendo: Eſt hic Petrus de Luna, ab aliquibus Benedictus decimuſtertius nuncupatus, vel aliquis pro eo, qui compareat coram ſancta ſynodo ad audiendum in ſcriptis ferri ſententiam definitivam in cauſa ſchiſmatis & hæreſis contra eum mota? Ipſe autem nec aliquis pro eo comparuit ibidem, aut reſpondit: de quo fecerunt relationem. Facta autem relatione hujuſmodi, iterato accuſabatur contumacia ipſius Petri de Luna per magiſtrum Henricum promotorem concilii, inſtantiſſime poſtulando, ipſum reputari contumacem. Et nunc dominus Stephanus epiſcopus Dolenſis quoddam decretum, ſive quamdam ſchedulam legit in hæc verba:

Joan. 7.

[a] Forte, promulgari audire contentis, ut e ſin.

D Hæc ſacroſancta ſynodus Petrum de Luna, Benedictum decimumtertium a nonnullis nuncupatum, legitime citatum, vocatum, non comparentem, declarat & reputat contumacem, decernitque in ejus abſentia Dei repleta præſentia, fore in præſenti cauſa inquiſitionis contra eum coram eadem pendente, per eamdem ſynodum ad definitivam ſententiam procedendum.

Iſta ſchedula ſic lecta, reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis hujuſmodi ſeſſionis præſidens, nomine ipſius ſynodi per verbum, *Placet*, reſpondit. Et extunc reverendiſſimus pater dominus Guillermus tituli ſancti Marci presbyter cardinalis quamdam definitivæ ſententiæ ſchedulam E legit hujuſmodi ſub tenore.

Sententia contra Benedictum Papam decimumtertium in ſua obedientia nuncupatum.

DE vultu ejus hoc judicium prodeat, qui ſedet in throno, & ex ejus ore procedit gladius bis acutus; cujus ſtatera juſta eſt, & æqua ſunt pondera; qui venturus eſt judicare vivos & mortuos, Domini noſtri Jeſu Chriſti. Amen. *Juſtus eſt Dominus, & juſtitias dilexit, æquitatem vidit vultus ejus. Vultus quidem Domini ſuper facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum. Pereat*, inquit ſanctus Propheta, *memoria illius, qui non eſt recordatus facere miſericordiam, & qui perſecutus eſt hominem inopem &*

Pſalm. 10. Apoc. 20. Ibid. 19. Levit. 19. Pſalm. 10. Ibid. 33. Pſalm. 108.

Anno Christi 1417. Sessio XXXVII. Concilii.

mendicum : quanto magis pereat illius, qui omnes homines & eccleſiam univerſalem perſecutus eſt & perturbavit, Petri de Luna, Benedicti decimitertii a nonnullis nuncupari, memoria? Qui quantum in eccleſiam Dei & univerſum populum Chriſtianum peccaverit, ſchiſma & diviſionem eccleſiæ fovens, nutriens atque continuans : quantis, quamque frequentibus, devotis & humilibus regum, principum & prælatorum precibus, exhortationibus & requiſitionibus caritative juxta doctrinam evangelicam admonitus fuerit, ut pacem daret eccleſiæ, & illius ſanaret vulnera, ac ejus partes diviſas in unam compaginem & corpus unum reficeret, quemadmodum ipſe juraverat, & diu fuit in ſua poteſtate; quos tamen caritative corripientes nullatenus voluit exaudire : quot ſint poſtmodum teſtes adhibiti, quibus etiam minime exauditis, neceſſe fuit ſecundum prædictam Chriſti evangelicam doctrinam dicere eccleſiæ : quam quia etiam non audivit, habendus ſit tamquam ethnicus & publicanus : capitula in cauſa inquiſitionis fidei & ſchiſmatis coram præſenti ſancta ſynodo generali ſuper præmiſſis & aliis contra eum edita, ac eorum veritas & notorietas, declarant manifeſte. Super quibus rite ac canonice proceſſo, & omnibus rite actis & diligenter inſpectis, habitaque ſuper illis deliberatione matura, eadem ſancta ſynodus generalis univerſalem eccleſiam repræſentans, in dicta inquiſitionis cauſa pro tribunali ſedens, pronuntiat, decernit & declarat per hanc definitivam ſententiam in his ſcriptis, eumdem Petrum de Luna, Benedictum decimumtertium (ut præmittitur) nuncupatum, fuiſſe & eſſe perjurum, univerſalis eccleſiæ ſcandalizatorem, fautorem & nutritorem inveterati ſchiſmatis & inveteratæ ſciſſuræ & diviſionis eccleſiæ ſanctæ Dei, pacis & unionis ejuſdem eccleſiæ impeditorem & turbatorem, ſchiſmaticum & hæreticum, ac a fide devium, & articuli fidei, *Unam ſanctam catholicam eccleſiam*, violatorem pertinacem, cum ſcandalo eccleſiæ Dei incorrigibilem, notorium & manifeſtum, ac omni titulo, gradu, honore & dignitate ſe reddidiſſe indignum, a Deo ejectum & præciſum, & omni jure eidem in papatu, & Romano Pontifici ac Romanæ eccleſiæ quomodolibet competente, ipſo jure privatum & ab eccleſia catholica tamquam membrum aridum præciſum. Ipſumque Petrum, quatenus de facto papatum ſecundum ſe tenet, eadem ſancta ſynodus papatu & ſummo eccleſiæ Romanæ pontificio, omnique titulo, gradu, honore, dignitate, beneficiis & officiis quibuſcumque ad omnem cautelam privat, deponit & abjicit, eidemque inhibet, ne deinceps pro Papa aut Romano & ſummo Pontifice ſe gerat. Omneſque Chriſticolas ab ejus obedientia & omni debito obedientiæ ipſius atque juramentis & obligationibus eidem quomodolibet præſtitis abſolvit, & abſolutos eſſe declarat, ac omnibus & ſingulis Chriſti fidelibus inhibet ſub pœna fautoriæ ſchiſmatis & hæreſis atque privationis omnium beneficiorum, dignitatum & honorum eccleſiaſticorum & mundanorum, & aliis pœnis juris, etiam ſi epiſcopalis & patriarchalis, cardinalatus, regalis ſit dignitatis, aut imperialis; quibus, ſi contra hanc inhibitionem fecerint, ſint auctoritate hujus decreti ac ſententiæ ipſo facto privati, & alias juris incurrant pœnas; ne eidem Petro de Luna ſchiſmatico & hæretico incorrigibili, notorio, declarato & depoſito, tamquam Papæ obediant, pareant, vel intendant, aut eum quovis modo contra præmiſſa ſuſtineant, vel receptent, ſibique præſtent auxilium, conſilium vel favorem. Declarat inſuper & decernit omnes & ſingulas inhibitiones, omneſque proceſſus & ſententias, conſtitutiones & cenſuras, & alia quæcumque, per ipſum factos, factas & facta, quæ poſſent præmiſſis obviare, irritos, irritas, irrita, atque irritat, revocat & annullat : ceteriſque pœnis, quas in præmiſſis caſibus jura ſtatuunt, ſemper ſalvis.

Hac ſchedula ſive ſententia lecta, prædictus Stephanus epiſcopus Dolenſis ex parte ipſius ſynodi dixit in effectu : Quamvis in proceſſu cauſæ hujuſmodi nullus poſſet defectus allegari, tamen ſancta ſynodus prædicta ad ſuperabundantem cautelam omnes ſupplet defectus, ſi qui interveniſſent. Ad quæ omnia & ſingula dominus præſidens nomine totius concilii reſpondit, *Placet*.

Ex collectione Barberiniana & duobus mſſ Germanicis.

Die Lunæ vigeſima ſexta ſupradicti menſis Julii, Conſtantiæ in eccleſia majori, in loco ſolito, hora horologii ſexta, vel circa, poſt mediam noctem, fuit hujus ſanctæ ſynodi generalis Conſtantienſis publica ſeſſio ſolemniter debita cum devotione tenta & celebrata. Pro cujus introductione fuit per reverendiſſimum patrem dominum Guillelmum, tituli ſancti Marci preſbyterum S. R. E. cardinalem, Miſſa de ſancto Spiritu devotiſſime celebrata : ipſique ſeſſioni interfuit ſereniſſimus & invictiſſimus princeps, dominus dominus Sigiſmundus divina providentia Romanorum, & Ungariæ, &c. rex ſemper auguſtus, corona & habitu regali inſignitus, ſervientibus ſibi illuſtribus principibus dominis, Frederico Marchione Brandeburgenſi in ſceptro, comite de Anhalt in corona, Bartoldo de Urſinis in gladio, Ludovico de Ottingen, De comitibus in pomo.

Subſequenter Miſſa ſucceſſive finita, reverendiſſimi, reverendique patres & domini, domini S. R. E. cardinales, patriarcha, archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, ceterique ad quos pertinuit, mitras capitibus imponentes, ſe veſtibus, ſive cappis pluvialibus induerunt : reverendiſſimuſque pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis S. R. E. prædictæ cardinalis, & vicecancellarius, pontificalibus inſignitus, huic ſeſſioni præſidebat. Deinde litaniis cum collectis, orationibus, & aliis devotionibus conſuetis, peractis, ſermoneque cujus thema erat, Juſtum judicium judicate, *&c. per reverendum patrem dominum Joannem patriarcham Conſtantinopolitanum finito : in medio ſurgens magiſter Henricus de Piro, promotor & procurator prædictus, quo ſupra nomine, & domini Petri de Luna Benedicti XIII. a quibuſdam nuncupati non comparentis, neque ſententiam diffinitivam in hujuſmodi cauſa proferri & promulgari audire curantis, contumaciam accuſavit, ipſumque contumacem reputari, relationemque de exſecutione citationis in ultima ſeſſione decreta fieri mandari per ſanctam ſynodum ſuprafatam, inſtanter poſtulavit. Et tunc reverendus pater dominus Henricus Feltrenſis epiſcopus, & alii ſecum pro exſecutione citationis prædictæ commiſſarii deputati, ambonem publicationis decretorum & ordinatorum hujus ſynodi ſolitum aſcenderunt : præmittentes quomodo ipſi eſſent ad exſequendam ſæpefactam citationem commiſſarii per ipſam ſanctam ſynodum deputati : jam de mandato ejuſdem ſynodi per organum dicti reverendi patris domini epiſcopi Feltrenſis, ipſius citationis exſecutionem in ſcriptis retulerunt ; lecta nihilo minus primitus ipſa citatione de verbo ad verbum, prout ſuperius apud acta cauſæ præſentis exſtitit regiſtrata, prout in quadam relatione papyri ſchedula, quam dominus epiſcopus Feltrenſis, publice, alta & intelligibili voce, de verbo ad verbum perlegit, cujus tenor ſequitur in hæc verba.*

Anno Christi 1417. Sessio XXXVI. Concilii.

Anno Christi 1417. Seſſio XXXVII. Concilii.

Reverendiſſimi patres. Reverendus pater & dominus Dolenſis, & ego Feltrenſis, epiſcopi, per veſtras reverendiſſimas paternitates deputati, die Jovis proxime præterita, quæ fuit dies vigeſima ſecunda præſentis menſis Julii, poſt decretum citationis contra dominum Petrum de Luna, ad audiendum ſententiam ad hodiernam diem, quæ eſt vigeſima ſexta dies dicti menſis in ſeſſione publica tunc facta conceſſum, dum eſſent incepta divina officia acceſſimus, una cum pluribus protonotariis, & notariis, ad tres principales hujus eccleſiæ cathedralis Conſtantienſis valvas, & in iis dictæ citationis litteras ſub bulla plumbea hujus ſacri concilii confectas, per alterum de notariis prædictis, alta & intelligibili voce legi fecimus: & dictum dominum Petrum de Luna, juxta & ſecundum dictarum litterarum tenorem, citavimus; & deinde litteras ipſas eiſdem valvis affigi, ipſaſque ſic affixas, donec divina officia eſſent celebrata, ibidem dimitti fecimus. De quibus tam nos, quam Joannes de Scribanis promotor hujus ſacri concilii, petivimus fieri publica inſtrumenta, ad perpetuam rei memoriam. Hæc refer imus eiſdem reverendiſſimis paternitatibus.

Qua ſchedula, & relatione in ſcriptis lecta, & facta, nos præſentis cauſæ notarii, atque ſcribæ prædicti, hujuſmodi exſecutionem, ſicut prædicitur, fore factam etiam verbo confirmamus, ipſam relationem per omnia approbantes.

His ſic peractis, magiſter Henricus de Piro promotor & procurator prædictus, quo ſupra nomine, iterum dicti domini Petri de Luna, ab aliquibus Benedicti XIII. nuncupati non comparentis, neque ſententiam ferri in hac cauſa audire curantis, contumaciam accuſavit; ipſumque contumacem reputari, & in valvis eccleſiæ præfatæ per certos commiſſarios vocari mandari, ut juris eſt, ad ſuperabundantiorem cautelam per ſanctam ſynodum præfatam inſtantius poſtulavit.

Ex tunc reverendiſſimi patres & domini, domini de Comitibus & de Fliſco cardinales, per ſanctam ſynodum ad hoc ſpecialiter deputati, de ejuſdem ſanctæ ſynodi mandato, una cum protonotariis, & præſentis cauſæ notariis, ac Joanne Sueſſionenſi ſedis Apoſtolicæ curſore, locum ſeſſionis ſolitum prædictum exeuntes, ad valvas eccleſiæ præfatæ acceſſerunt, & ibidem per organum prælibati Joannis Sueſſionenſis curſoris, publice & alta voce, tribus vicibus ſucceſſive dictum Petrum de Luna, Benedictum XIII. ab aliquibus nuncupatum, vocarunt, in hæc verba, vel ſaltem in effectu ſimilia. Eſt hic Petrus de Luna ab aliquibus Benedictus XIII. nuncupatus, vel aliquis pro eo, qui compareat coram dicta ſancta ſynodo ad audiendum in ſcriptis ferri ſententiam diffinitivam in cauſa ſchiſmatis, & hæreſis contra ipſum mota? Qua vocatione ſic facta, nullus pro dicto domino Petro, nec ipſe, comparuit, aut reſponſum dedit.

Super quibus omnibus, & ſingulis præmiſſis tam dicti domini deputati, quam magiſter Joannes de Scribanis promotor, quo ſupra nomine, ſibi petierunt fieri unum vel plura, publicum vel publica inſtrumenta. Præſentibus ibidem honeſtis & diſcretis viris magiſtris Eraſmo Angeli de Viterbio litterarum Apoſtolicarum ſcriptore, Joanne Herſevelt ſacræ pœnitentiariæ procuratore, teſtibus ad præmiſſa vocatis & rogatis.

Deinde domini deputati ſupradicti, una cum aliis ſupradictis ad locum ſeſſionis ſolitum, & eorum loca ſolita & conſueta redeuntes, de ſupraſcripta vocatione, ut præfertur, facta, dominus cardinalis de Fliſco de conſenſu ſui collegæ, publice & alta voce fecit ipſi ſanctæ ſynodo relationem. Qua facta, iterum & tertio magiſter Henricus de Piro promotor, & procurator prædictus, quo ſupra nomine, dictum Petrum de Luna, Benedictum XIII. ab aliquibus nuncupatum, contumacem reputari inſtantiſſime poſtulavit. Et tunc dominus Stephanus epiſcopus Dolenſis præfatus, ſupradictum publicationis ambonem aſcendens, quoddam decretum, ſive quamdam ſchedulam, de mandato ipſius ſanctæ ſynodi, publice & alta voce perlegit ſub his verbis:

Hæc ſacroſancta ſynodus Petrum de Luna Benedictum XIII. a nonnullis nuncupatum, legitime citatum, vocatum, non comparentem, declarat, & reputat contumacem, decernitque in ejus abſentia, Dei repleta præſentia, fore in præſenti cauſa inquiſitionis contra eum coram eadem pendente, per eamdem ſynodum ad diffinitivam ſententiam procedendum.

Iſta ſchedula ſic lecta, reverendiſſimus pater & dominus, dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis S.R.E. cardinalis, & vicecancellarius, ac hujuſmodi ſeſſionis præſidens præfatus, nomine totius ſynodi ſive concilii reſpondit, Placet.

Deinde magiſter Henricus de Piro promotor, nomine quo ſupra, ſententiam diffinitivam in hac cauſa in ſcriptis ferri & pronunciari per ipſam ſanctam ſynodum prædictam, debita cum inſtantia poſtulavit. Et tunc reverendiſſimus pater, dominus Guillelmus tituli ſancti Marci preſbyter cardinalis, adhuc in ambone publicationis exſiſtens, quamdam diffinitivæ ſententiæ ſchedulam de ſimili mandato ipſius ſynodi ipſi ſuper hoc facto, publice alta & intelligibili voce perlegit hujuſmodi ſub tenore:

De vultu ejus hoc judicium prodeat, &c. Ut ſupra, pag. 836. E. 4.

Tum hæc ſequuntur.

Super quibus omnibus & ſingulis præmiſſis, magiſter Henricus de Piro promotor præfatus, quo ſupra nomine, a protonotariis & notariis ſanctæ ſynodi, ad futuram rei memoriam, unum vel plura fieri petiit inſtrumenta. Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus S. R. E. cardinalibus omnibus pro tunc, domino Joanne Dominici Raguſino vulgariter nuncupato dumtaxat excepto, ac illuſtriſſimo & illuſtribus principibus dominis, Sigiſmundo Romanorum, &c. rege, Frederico Marchione Brandeburgenſi, Bertolda de Urſinis comite, ac regum, principum, prælatorum, univerſitatum, communitatum ambaſſiatoribus, aliiſque Chriſti fidelibus in multitudine copioſa.

Tenor vero dictæ ſententiæ ſub bulla concilii ſequitur, & eſt talis.

SAcroſancta, & generalis ſynodus Conſtantienſis, ad futuram rei memoriam. Convenientes in unum Spiritus ſancti gratia legitime congregati, unam ſanctam catholicam & Apoſtolicam profitentes & repræſentantes eccleſiam. Illam palmam noſtræ profeſſionis eſſe credimus, ſi quod illius paci, & unioni opponitur, reducere vel exſtirpare valeamus. Sane Dominus Jeſus Chriſtus ejuſdem caput eccleſiæ regnans in cælis, orbis terrarum imperium non relinquens, ſicut illa una eſt, unius capitis, & ſponſi ſolius indiſſolubilis Jeſu Chriſti, ita inter ejus miniſtros præeſſe voluit unicum ejus vicarium, quem Papam appellamus, qui gereret inter ceteros principatum, beatum Petrum Apoſtolum, & ejus ſucceſſores Romanos Pontifices, ſui operis vicarios, & rectores. Verum antiqui hoſtis invidia hanc in eccleſiæ corpore, & in capite, & in membris ferre unionem non valens, etſi alias & pluries per diviſiones & ſchiſmata

hanc pro tempore reſciderat unionem : iis tamen noſtris noviſſimis temporibus adeo pernicioſius per quadraginta paue annos hanc ita diviſis eccleſiam, at ipſum corpus eccleſiæ aliquando, & diu in duas partes, & duo velut capita, aliquando in tres, & tria, ſi fas eſſet dicere, capita, monſtruoſitate mirabili, ſed profecto miſerabili, deformatum exſtitit & diviſum. Ad cujus horrendi, exitialiſque plus credito peſtiferam & abominabilem monſtri deformitatem de pulcritudine corporis eccleſiæ ſponſæ Chriſti penitus exſtirpandam, opem & auxilia efficaciter præbente cariſſimo eccleſiæ filio Sigiſmundo Romanorum & Ungariæ, Dalmatiæ, & Croatiæ rege illuſtri, in hac ſua Conſtantienſi civitate inter cetera, præcipue tamen ad hoc convenientes, ut præfertur, ſublata primum duorum capitum, & obedientiarum ſuarum, Joannis XXIII. & Gregorii XII. in ſuis prædictis obedientiis nuncupatorum, diviſione, & illis membris redactis in unum, cum tertium caput Petrus de Luna Benedictus XIII. in ſua obedientia nuncupatus cum obedientibus ſibi reliquam partem facerent : cupientes omnia membra pariter in unum eccleſiæ corpus uniri, quod tamen attenta hujus ſchiſmatis ſeu diviſionis diuturnitate quadraginta fere annorum prædicta, ex quibus idem Petrus de Luna, tunc a ſibi obedientibus Benedictus XIII. nuncupatus, viginti duobus annis & amplius, papatum ſecundum ſe & ſibi obeditates tenuit, obſtantibus etiam difficultatibus in jure & contrariis opinionibus partium prædictarum, atque factorum incertitudine, quorum iis temporibus humanitus haberi non poterat certitudo. Inſuper quod aliæ partes, multoque majores eidem non obedientes, numquam ad illius obedientiam potuiſſent aut poſſent veriſimiliter adduci, perfici non erat in humanam poteſtate, præterquam per ipſius Petri obitum, cujus vitæ terminos Deus ipſe conſtituit, aut illius renunciationem papatus, vel ejuſdem a papatu dejectionem. Idcirco per viam renunciationis ab omnibus Chriſti fidelibus approbatam, ad quam communi fidelium aſſertione, attento ſtatu eccleſiæ, jam Petrus tenebatur jure divino pariter & humano, præfatam proſequi perficereque prius curavimus unionem. Cum igitur præfatus cariſſimus eccleſiæ filius & advocatus, Sigiſmundus Romanorum rex, & plures alii ſolemnes prælati, & doctores ad eumdem Petrum, regeſque & principes ſuæ obedientiæ, ac ad regnum Arragonum fuerint deſtinati, fuitque idem Petrus per eumdem Sigiſmundum Romanorum regem, qui pro fervore fidei & unionis eccleſiæ ad partes perſonaliter dignatus eſt accedere, & per prædictos prælatos & doctores, deſtinatos cum eodem, ac per legatos cariſſimorum eccleſiæ filiorum regum Franciæ, & Angliæ, necnon per claræ memoriæ Ferdinandum Arragonum regem, & per legatos regum Caſtellæ, & Navarræ illuſtrium, atque dilectos eccleſiæ filios nobiles viros comites Fuxi, & Armeniaci, de ipſius Petri obedientia tunc exſiſtentium, cum omni devotione & caritate rogatus, exhortatus, & requiſitus pluries, & iteratis vicibus, præſertim ex parte dicti Arragonum regis, prout etiam alias, & multoties, ex parte plurium regum præfatorum fuerat ſolemniter rogatus & requiſitus, quatenus attento quod totum pondus ſchiſmatis ſeu diviſionis eccleſiæ per ſuam renunciationem papatus, ad quod per præmiſſa, etiam vigore per eum dudum juramenti præſtiti, tenebatur jure divino pariter & humano, & erat in ſua poteſtate, quod facere ſæpius pertinaciter recuſavit. Ea propter vice rationis ceſſante, cum per præmiſſa, & alia plurima, de ſchiſmate & hæreſi ſuſpectus merito haberetur ; oportuit pro unione eccleſiæ ad viam alteram, ſcilicet ipſius ejectionem, venire. Propter quæ juxta prius Narbonæ concordata inter Romanorum regem, & legatos præfatos ex una, ac præfatorum regum Caſtellæ, Arragoniæ, & Navarræ, ac comitis Fuxi nuncios & procuratores ex alia partibus celebrata, in hac civitate Conſtantienſi mutua unione illius obedientiæ, & aliarum duarum, formatoque ſic per unionem uno univerſali & indubitato eccleſiæ ſanctæ generali concilio, idem Petrus in cauſam inquiſitionis ſchiſmatis, & hæreſis, ac ſuper aliis, per citationem ipſius perſonalem tractus exſtitit coram nobis, in citatione ad perſonam ipſius executioni mandata reſpondens : ac etiam in nonnullis ſuis ſcripturis & dictis plura temeraria, erronea contra fidem, & eccleſiæ unitatem, in eccleſiam Dei injurioſa & contumelioſa inſeruit, & aſſeruit ; prout hæc & alia in proceſſu ſuper iis agitato plenius & expreſſius continentur. Ipſoque legitime vocato ſuper præmiſſis, & aliis editis contra ipſum capitulis inquiſitionis, proceſſuque ; nihilominus ad uberioris cautelæ ſuffragium, rite & canonice, ſuper illis, quæ etiam ut plurimum notoria exſiſtebant ; factaque commiſſione nonnullis venerabilibus fratribus cardinalibus, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, magiſtris, & doctoribus, & aliis ; ac per eoſdem ſuper ipſis editis capitulis, teſtibus cardinalibus, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, magiſtris, & doctoribus, & aliis omni exceptione majoribus rite receptis, juratis, & diligenter examinatis, nonnulliſque inſtrumentis & ſcripturis productis, & per præfatos commiſſarios receptis, quamquam multa contenta in ipſis capitulis notoria, ut præfertur, exſiſterent ; eorumque teſtium atteſtationibus publicatis, ipſoque Petro ad dicendum & objiciendum in teſtes & eorum dicta, atque alia probationum genera, quidquid vellet, necnon ad ſingulos cauſæ actus, & noviſſime ad audiendum jus, & diffinitivam ſententiam in cauſa hujuſmodi, legitime vocato, ſufficienter expectato, non comparente, & per nos contumace reputato, ſervatis ſervandis, ac omnibus rite actis, habita ſuper proceſſu & cauſa hujuſmodi, proceſſimus in ejus abſentia Dei repleta præſentia, & per nos lata fuit diffinitiva ſententia, in forma ſequenti : De vultu ejus hoc judicium prodeat, &c. ut ſupra.

Lecta, & recitata fuit hæc noſtra diffinitiva ſententia per dilectiſſimum eccleſiæ Dei filium Guillelmum tituli ſancti Marci S. R. E. preſbyterum cardinalem, de mandato noſtro, nobis pro tribunali in eccleſia Conſtantienſi more ſolito ſedentibus, ſeptimo Kalendas Auguſti, anno a Nativitate Domini MCCCCXVII. Apoſtolica ſede vacante.

Subſcriptio protonotariorum.

Et ego Hermannus Dwerch inter decretorum doctores minimus, & ſedis Apoſtolicæ notarius, quia præmiſſæ ſententiæ per ipſum ſacrum concilium promulgationi, & aliis præmiſſis, dum ſic, ut præfertur, agerentur, & fierent, una cum aliis infraſcriptus præſens interfui, eaque ſic fieri vidi & audivi : ideo præſentes ſigno & nomine meis ſolitis & conſuetis ſignavi rogatus, & requiſitus, in fidem & teſtimoninm omnium & ſingulorum præmiſſorum.

Et ego Joannes de Trembleio, decretorum doctor, ſedis Apoſtolicæ notarius, præmiſſis, dum ſic fierent, & agerentur præſens fui : eaque, dum ſic fierent & agerentur, fieri vidi & audivi, & ad præmiſſa rogatus, una cum dominis & collegis meis, me manu propria ſubſcripſi, & ſigillo meo manuali ſignavi in teſtimonium omnium præmiſſorum.

Anno Chriſti 1417. Seſſio XXXVIII. Concilii.

Et ego Jacobus Rodini de Janua, ſanctæ ſedis Apoſtolicæ notarius, una cum aliis dominis & collegis meis per ſacrum Conſtantienſe concilium deputatis, dum præfata omnia ſic, ut præfertur, fierent & agerentur, præſens interfui, eaque ſic fieri vidi, & audivi. Ideo ſigno meo conſueto ſignavi, & manu propria me ſubſcripſi rogatus & requiſitus, in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum.

ᵃ Mſſ. Polton.

Et ego Thomas ᵃ Polton ſupradictæ ſedis Apoſtolicæ notarius Anglicus, præmiſſis omnibus & ſingulis, una cum dominis & collegis meis ſupradictis præſens perſonaliter interfui, eaque ſic fieri vidi, & audivi. Ideo præſentes litteras per alium ſcriptas, ſigno & nomine meis conſuetis ſignavi rogatus & requiſitus, in fidem & teſtimonium omnium præmiſſorum. Deo gratias.

SESSIO XXXVIII.

Ex prima editione.

DIe Mercurii vigeſimaoctava ſupradicti menſis Julii, Conſtantiæ in eccleſia majori fuit ſeſſio publica ſolemniter celebrata. Et reverendus pater dominus Nicolaus Aſſiſinatenſis Miſſam de beata Virgine Maria celebravit: reverendus vero pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis & vicecancellarius, hujuſmodi ſeſſioni præſedit. Et litaniis & aliis orationibus & ſolemnitatibus ſolitis lectis atque peractis, venerabilis vir dominus Petrus de Lamburga legit quædam decreta tenoris ſubſequentis.

Decretum irritans pœnas latas contra ambaſſiatores infantis Henrici.

Supra, ſeſſ. xxxvi.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis in Spiritu ſancto legitime congregata, ex certis & juſtiſſimis cauſis eamdem ſanctam ſynodum moventibus, nuper omnes proceſſus tam ſuper proprietate, quam poſſeſſione, privationes etiam beneficiorum quæ poſſidebant, & collationes alias de eiſdem factas, aut excommunicationis, vel ſuſpenſionis, vel quaſcumque alias ſententias, in ſeu contra venerabiles fratres & dilectos eccleſiæ filios ambaſiatores & procuratores cariſſimi eccleſiæ filii Joannis regis Caſtellæ, conſanguineos & familiares eorum, a die primo menſis Aprilis anni Domini milleſimi quadringenteſimi decimiſexti citra factas, aut promulgatas, irritavit & caſſavit, irritaque & caſſa denuntiavit: ſtatuitque & decrevit, ambaſiatores prædictos, conſanguineos, vel familiares ipſorum, perinde ad ſtatum priſtinum reducendos, ac ſi privationes, collationes, proceſſus & aliæ ſententiæ prædictæ latæ aut promulgatæ minime fuiſſent; etiam ſi ſuper proceſſibus, proviſionibus, ac collationibus & ſententiis prædictis aliquæ bullæ, ſive litteræ appareant ſub anteriori data, quæ tamen ante diem prædictam non fuerant in partibus præſentatæ, & plenariæ executioni demandatæ. Volens itaque eadem ſancta ſynodus ex ſimilibus cauſis mota, dilectos eccleſiæ filios Vitalem de Soto Commendatorem de Caravaqua, & fratrem Joannem de ſancto Jacobo ordinis fratrum Minorum, in theologia magiſtrum, & Garſiam de Vergara militem ordinis ſancti Jacobi de Spata, ac Joannem Alphonſi baccalaureum in decretis, ambaſiatores & procuratores dilecti eccleſiæ filii illuſtris Henrici, Infantis Arragoniæ, Siciliæ, &c. ac dicti ordinis ſancti Jacobi de Spata magiſtri, ſimili favore proſequi, ac eadem, quoad præmiſſa, prærogativa gaudere, ſtatutum & decretum, irritationes & caſſationes prædictas ad præfatos ambaſſiatores prædictorum Infantis Henrici & magiſtri, & ad conſanguineos & familiares ipſorum decernit perinde extendi, ac ſi in ſupradicto decreto aut ſtatuto fuiſſent una cum prædictis ambaſſiatoribus regis Caſtellæ ac ſpecialiter ᵃ deputati.

ᵃ Mſſ. dominagi.

Quo facto idem magiſter Petrus de Lamburga adhuc in loco, ſeu ambone publicationis prædicto exſiſtens, de ſimili mandato dictæ ſanctæ ſynodi ſuper hoc facto quoddam aliud decretum alta & intelligibili voce de verbo ad verbum perlegit ſub hujuſmodi tenore.

Decretum revocationis vocum ambaſſiatoribus regis Arragonum conceſſarum.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis.

CUm nuper in capitulis Narbonæ concordatis inter cetera cautum fuerit, quod non ordinarentur, ſtatuerentur, vel fierent aliqua directe vel indirecte concernentia aut tangentia dominos reges, principes, prælatos, & alios de obedientia Petri de Luna, olim Benedicti decimitertii nuncupati, vel aliquem ipſorum; & poſt per hanc ſynodum conceſſum fuerit ambaſiatoribus & oratoribus cariſſimi eccleſiæ filii regis Aragonum, præſentibus tunc & aliis venturis, etiam per modum conventionis & pacti, quod dicti oratores in natione Hiſpanica hoc durante concilio haberent vocem tantæ virtutis & auctoritatis, quantæ eſſent voces omnium prælatorum & eccleſiaſticarum perſonarum, regnorum & terrarum dicti regis, quæ poſſidet citra & ultra mare, quæ ad generale concilium ſunt aſſuetæ vocari: cum proteſtatione tamen hinc inde facta, quod præmiſſa intelligerentur conceſſa ſine præjudicio dictorum capitulorum, prout in decreto deſuper confecto latius continetur. Verum cum ambaſiatores cariſſimi eccleſiæ filii regis Portugalliæ illuſtris, publice conceſſioni hujuſmodi ſe oppoſuerint, & cum de hujuſmodi conceſſione tractaretur, & timeretur, quod advenientibus ambaſiatoribus cariſſimi eccleſiæ filii regis Caſtellæ illuſtris, ipſi veriſimiliter de hujuſmodi conceſſione ſive decreto turbarentur & conquererentur, prout jam ſuper hoc gravem expoſuere querelam; aſſerentes hujuſmodi conceſſionis obſervantiam in eorum tendere læſionem, ac ſui honoris non modicum præjudicium, & fore contra contra capitula prædicta concordata: pendenteque hujuſmodi tractatu, præfati ambaſiatores regis Aragonum ſæpius in effectu dixerunt & aſſeruerunt, quod dictos ambaſiatores regis Caſtellæ redderent contentos, & cum eiſdem ſuper hoc bene concordarent, & contra eorum voluntates dictis vocibus uti nollent: propter hoc & rationabiles alias cauſas, attento etiam quod ex hac quæſtione agenda in hac ſynodo differri & impediri poſſent, prout hactenus nonnulla bonum unionis eccleſiæ concernentia retardata & dilata fuerunt: eademque ſancta ſynodus volens in omnibus & per omnia eiſdem capitulis inhærere, & unumquemque in ſua juſtitia confovere, pro bono pacis & concordiæ partium prædictarum ac nationis Hiſpanicæ & ſuppoſitorum ejuſdem, ex certa ſcientia decernit & declarat, quod ambaſiatores regis Aragonum prædictis vocibus prælatorum & aliorum abſentium, quod ad concilium conſueverunt evocari, quæ eiſdem conceſſæ fuerunt, extra Hiſpaniam (ut profertur) uti nullo modo poſſint, nec debeant in natione Hiſpanica ſupradicta: ſed quod ſingulæ ambaſiatæ regum Caſtellæ, Aragoniæ, Portugalliæ & Navar-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXVIII. CONCILII.

ræ, habeant & repræſentent in natione prædicta voces omnium prælatorum & aliorum abſentium, qui conſueverant ad concilium evocari ſolum, & regnorum dumtaxat & dominiorum ſuorum quæ habent in Hiſpanica natione.

Quo lecto decreto, Sperans-in-Deo, unus de ambaſſiatoribus regis Aragonum, in medio ſurgens, dictumque decretum in nationibus non fuiſſe poſitum allegans, de nullitate ipſius decreti fuit proteſtatus: & expoſt nationum quatuor præſidentes expreſſe dixerunt & retulerunt, hujuſmodi decretum in nationibus fore lectum, & ipſis nationibus placuiſſe ut legeretur. Et tunc reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis hujuſmodi ſeſſionis præſidens, nomine totius ſynodi ſuper omnibus præmiſſis, *Placet*, reſpondit.

Ex eadem collectione Barberiniana, & mſ. Brunſwic.

DIe Mercurii, vigeſima octava ſupradicti menſis Julii, Conſtantiæ, in majori eccleſia, in loco ſolito, hora horologii ſexta, vel quaſi, ante meridiem, fuit tenta dicta ſancta ſynodi ſeſſio publica, & ſolemniſſime celebrata. Pro cujus ſeſſionis introductione, reverendus pater dominus Nicolaus Aſſiſinatenſis Miſſam de beata Virgine glorioſa devote celebravit. Et Miſſa finita reverendiſſimi, reverendique patres, & domini S. R. E. cardinales, patriarcha, archiepiſcopi, epiſcopi, ceterique, ad quos pertinuit, mitras capitibus imponentes, ſe cappis pluvialibus induerunt, reverendiſſimuſque in Chriſto pater & dominus dominus Joannes, &c. epiſcopus Oſtienſis, &c. pontificalibus indutus hujuſmodi ſeſſioni præſedit. Deinde litaniis, evangelio, &c. lectis & peractis, venerabilis vir Petrus de [a] Lamburga ambonem publicationis aſcendens de mandato dictæ ſanctæ ſynodi ſibi ſuper hoc facto, quoddam decretum publice, alta, & intelligibili voce, ac de verbo ad verbum perlegit ſub his verbis.

a Mſ. Lymburga.

Decretum irritans pœnas, &c.

Ut ſupra, in hac ſeſſione.

Adjunguntur commiſſarii in cauſa Argentinenſi.

*SAcroſancta & generalis ſynodus Conſtantienſis pridem conſtituit, ordinavit, & deputavit certos commiſſarios, videlicet reverendiſſimos patres dominos Angelum Veronenſem, & Brandam Placentinum S. R. E. cardinales ſic vulgariter nuncupatos; necnon Joannem patriarcham Conſtantinopolitanum, Martinum Apruſinum, Joannem Gebennenſem, Jacobum Placenſem, Patricium Cortagenſem epiſcopos, Richardum Derhan ſanctæ ſedis Apoſtolicæ protonotarium, Thomam de [b] Omeña, & Nicolaum Wordis ſacri palatii Apoſtolici cauſarum auditorem, in cauſa Argentinenſi inter dilectum eccleſiæ filium Willelmum electum Argentinenſem, Fredericum de Buz cantorem Argentinenſem & eorum litis conſortes ex una, & Hugelmannum de Vinſtengen decanum, Fredericum de Zolre canonicum, & capitulum ejuſdem eccleſiæ, ac Paulinum Barphenningq, Michaelem [c] Melbruge magiſtros civium, conſules, & proconſules, ac communitatem civitatis Argentinenſis, & eorum ab utraque parte complices, & adhærentes conjunctim & diviſim: parte ex altera, de & ſuper captivatione, violentia, dilapidatione, & aliis tunc expreſſis, tam ex officio, quam alterutrius partis inſtantia parte ex altera motis: [d] & captis, in quibus ad nonnullos actus per eoſdem commiſſarios eſt proceſſum, prout in commiſſione eis facta, & proceſſu habito plenius continetur: Eadem ſancta ſynodus certis ex cauſis, præfatis judicibus commiſſariis & deputatis aggregat, & adjungit, deputat, & conſtituit conjudices dilectos eccleſiæ filios, Michaëlem de Navers utriuſque, & Joannem de Lydena legum doctores, cum poteſtate reſumendi cauſam, in eo ſtatu, in quo eſt, & pendet coram ipſis, ſtatum [a] ipſum habentes pro ſufficienter expreſſo: continuandique, procedendi, cognoſcendi, decidendi, & audiendi cum prædictis prius datis, & deputatis judicibus, & commiſſariis, omniaque ulterius faciendi, juxta formam commiſſionis primis commiſſariis judicibus & deputatis facta, ac poteſtate conſimili; ita quod valeant, & roboris firmamentum obtineant facta per majorem partem ex eis, etiam cum poteſtate in hujuſmodi cauſa quamcumque ſententiam interlocutoriam, etiam vim diffinitivæ habentem proferendi, proceſſus neceſſarios decernendi, declarandi, aggravandi, & reaggravandi, ac invocandi ad hoc, ſi opus fuerit, auxilium brachii ſæcularis; reſervato tantummodo ſacræ ſynodi calculo finalis, & principalis diſtinctiva ſententiæ in ſeſſione publica ſuper * indemnitatis eccleſiæ Argentinenſis, relatione proceſſus prius facta, proferendi.*

b al. Amella.

c al. Melburge.

d Mſs. cœptis.

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXVIII. CONCILII.

a Mſs. ipſum.

Subſequenter magiſter Petrus de Lamburga præfatus, adhuc in ambone publicationum prædicto exſiſtens, unum vel aliud decretum de mandato conſimili ipſi ſanctæ ſynodi facto ſibi publice, alta, &c. ad verbum perlegit in hunc modum:

Decretum revocationis vocum, &c.

Ut ſupra, in hac ſeſſione, pag. 844.

Quo decreto lecto, Sperans-in-Deo unus de ambaſſiatoribus regis Arragonum prædicti in medio ſurgens, dictumque decretum in nationibus non fore poſitum allegans, idem de nullitate ipſius decreti fuit proteſtatus. Et poſt reverendi patres, & domini Jacobus Turonenſis Gallicanus, abbas monaſterii Caſtridinani Italica, Petrus Dettinger Germanica, Bernardus de Plancha Anglicana nationum præſidentes expreſſe dixerunt, & retulerunt hujuſmodi decretum in nationibus fore lectum, & ipſis nationibus placuiſſe, ut legeretur: & tunc reverendiſſimus pater dominus Joannes, &c. epiſcopus Oſtienſis vicecancellarius, & hujuſmodi ſeſſionis præſidens, nomine totius ſynodi ſuper omnibus præmiſſis reſpondit, Placet.

Super qua quidem decreti lectione, & aliis præmiſſis venerabilis, & circumſpectus vir dominus Decanus Segobienſis ambaſſiator regis Caſtellæ nomine ejuſdem domini regis a protonotariis, & notariis hujus ſacri concilii atque ſcribis prædictis, & dominus Auguſtinus de Piſis advocatus conſiſtorialis nomine archiepiſcopi Piſani, ſimiliter ad futuram rei memoriam petierunt, & quilibet eorum petiit unum, vel plura, publicum & publica inſtrumenta.

Deinde magiſter Henricus de Pire promotor, & procurator prædictus, nomine quo ſupra, a protonotariis, & notariis præfatis unum, vel plura, &c. petiit inſtrumenta.

Quibus ſic peractis idem magiſter de Lamburga adhuc in loco publicationis, ſive ambone prædicto exſiſtens, quamdam bullam pro domino epiſcopo Spoletano, non tamen de mandato concilii publice, alta, &c. perlegit.

Quæ lecta ſimiliter pro concilio non fuit reſponſum, Placet. *Et quia de mandato concilii non fuit lecta, ac etiam non concilium, ſed privatam perſonam reſpexit; ideo hic inſeri eſt omiſſa. Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis Joanne Oſtienſi, Laudenſi, Hiſpano, Bononienſi, Venetiarum, Piſano, Veronenſi, Tricaricenſi, Placentino, ſancti Marci, Remenſi, Fuxi, de Brancaciis, de Fliſco, de Comitibus, & Florentino S. R. E. cardinalibus ſic vulgariter nuncupatis: Necnon regum, principum, nobilium, prælatorum, univerſita-*

Digitized by Google

Anno Christi 1417. Seſſio XXXVIII. Concilii.

ſum, collegiorum, communitatum ſtudiorum, & aliorum dominorum ſpiritualium, & ſecularium ambaſſiatoribus, aliiſque Chriſti fidelibus in multitudine copioſa.

Die Veneris tertia menſis Septembris, in eccleſia majori in loco ſolito, mane hora ſexta, vel quaſi, fuit dicta ſancta ſynodi [a] ſeſſio publica ſolenniter celebrata, prout & quemadmodum in proceſſu contra Petrum de Luna:

[a] In mſ. Lipſ. additur, ideoque hæc eſt omiſſa.

Edidit D. a Schelſtrate, ex mſſ. Romanis.

Proteſtatio cardinalium, contra reformationem electioni Pontificis præmittendam: die IX. Septembris, anno 1417.

SAncta Romana eccleſiæ cardinales, non volentes per infra ſcripta vel dicenda reformationem eccleſiæ impedire quomodolibet vel differre, attendentes de præſenti Romanam eccleſiam vacare, & apud omnes vacare cenſeri, cujus diuturna vacatio damnoſa plurimum & periculoſa exſiſtit, univerſumque populum Chriſtianum futurum ſummum Pontificem ingentibus deſideriis exſpectare: ſe paratos offerunt ad omnia facienda, quæ ipſis pro electione Romani Pontificis, ſive de jure ſcripto, ſive ex oblatione modi electionis per eos ſacro concilio facta, aut alias quocumque modo facienda incumbunt. Et dicunt, quod per eos non ſtat, neque ſtabit, quominus omnia illa debito tempore faciant. Et illa facerent, ſi nulla eis fuiſſent & eſſent, prout fuerunt & ſunt oppoſita obſtacula, propter quæ illa faciendi non habent liberam facultatem, prout de jure habere deberent. Et hæc dicunt & offerunt, ne quid eis negligentiæ vel defectus circa electionem prædictam valeat imputari, aut præjudicium generari. Rogant autem & exhortantur, quod ad reformationem prædictam taliter procedatur, quod prætextu illius negotium electionis non impediatur, aut diu differatur. Et hæc ego procurator dictorum reverendiſſimorum dominorum cardinalium, & illorum nomine, veſtris paternitatibus & dominationibus intimo, offero, exhortor, & rogo. Et hæc intimarem toti concilio, ſi poſſem illud reperire congregatum.

Proteſtatio ex parte [b] trium nationum, ac etiam collegii cardinalium. Die XI. Septembris 1417.

[b] Italicæ, Gallicæ, & Hiſpanicæ, contra Germanicam.

Ex mſſ. Vaticanis, quos edidit D. a Schelſtrate.

AUdite hæc omnes gentes, auribus percipite qui habitatis orbem, & attendat univerſa fidelium eccleſia, quæ jam quadraginta annis in deſerto ſchiſmatis & diviſionis inter ſe ſub diverſis ducibus velut eccleſia capitibus manſit afflicta: quæ cum in hoc ſacro generali concilio Conſtantienſi terram promiſſionis intraſſe crederetur, & jam ſublata capitum pluralitate monſtruoſa, membriſque corporis eccleſiæ jam in unum reductis corpus ipſum eccleſiæ per unius capitis aſſumptionem, unici videlicet Paſtoris, & Vicarii Jeſu Chriſti, perfecte reintegrari ſperet, & ſponſam ſponſi ſui thalamum introire quietis & pacis, oblataque jam & aperta via plana per dominos S. R. E. cardinales, per quam verus & indubitatus ſponſus eccleſiæ Chriſti Vicarius haberi poterat; videlicet quod ad eligendum ſummum Pontificem aliqui de ſingulis nationibus cum cardinalibus per ſacrum concilium deputarentur, quorum tamen numerus cardinalium numerum non excederet, & alias prout in cedula oblata ſuper hoc continentur: ecce jam ſponſa lugente differtur, ecce nova diſcordia, & ab illa via plana devia ſuſcitantur. Licet enim illa via per dominos cardinales omnibus in hoc ſacro concilio nationibus & congregationibus, quæ per nationes ſunt, oblata exſtiterit, & tres nationes, Italia videlicet, Gallia, & Hiſpania, quæ faciunt multo majorem & ſaniorem partem concilii, & ultra dicti domini cardinales illam acceptaverint; & juſtam, ſanctam, & ad perfectam unionem eccleſiæ efficacem reputaverint & reputent: iſta tamen natio venerabilis Germaniæ ſuper hoc ſæpius interpellata reſpondere noluit, immo reſpondere jam tribus menſibus diſtulit. Conſiderantes autem præfati S. R. E. cardinales, qui præfatam viam obtulerunt, & dictæ tres Italiæ, Galliæ, & Hiſpaniæ nationes: & attendentes eccleſiam apud omnes vacare & jamdiu vacaviſſe: quamque ſit periculoſa, quamque damnoſa ſedis Apoſtolicæ ac univerſalis eccleſiæ præſens vacatio; & quod præter communia & nota pericula, atque damna ſpiritualia, tamen majora & periculoſiora his temporibus imminent: renovandi videlicet deterioris & pene inſanabilis ſchiſmatis; cum vulnus iteratum tardius ſanatur, eo maxime quod clerus & populus nonnullorum regnorum & provinciarum nondum ſolide & clare huic ſacro concilio adhæſerint; ſed ut communiter fertur, exſpectant fiendæ electionis ſummi Pontificis eventum; ut ſi electus fuerit canonice, illi obediant, alias non. Necnon etiam, quod quorumdam, qui eidem concilio adhæſerunt, propter rumores diſcordiarum, & quaſi impreſſionum, quas in eodem concilio fieri audiunt, fides jam de eodem concilio dicitur vacillare. Ob quæ jam ſcriptum & relatum eſt a pluribus magnatibus, & aliis zelatoribus pacis & unionis eccleſiæ, in Italia plurimum dubitari, ne in urbe Romana prætextu rumorum & dilationis prædictorum, aliquis pro ſummo Pontifice aſſumatur, cui forſan præmiſſis attentis tota Italia obediret. Attendendo etiam, quod durante vacatione hujuſmodi Urbe Romana, & totum ejuſdem eccleſiæ patrimonium a tempore depoſitionis & renunciationis olim Joannis XXIII. per tyrannos occupantur. Vos præfatam venerabilem nationem Germaniæ, ſingulaque ejus ſuppoſita pluries & inſtanter exhortati ſunt & requiſiverunt, quatenus attentis prædictis periculis eccleſiæ ſanctæ Dei, velletis per vos vel deputatos veſtros cum dictis tribus nationibus Italiæ, Galliæ, Hiſpaniæ, & cardinalibus ſuper modo futuræ electionis, maxime de electoribus, tractare, tegere, & convenire; ut ſuper hoc per ſacrum concilium ordinato ad ſummi Pontificis electionem procederetur tempore opportuno: quod facere, & ſuper hoc reſpondere jam multis diebus diſtuliſtis, & non feciſtis, licet aſſeratis ſine veſtro conſenſu & ordinatione concilii, ſuper modo, forma, loco, tempore & materia, ad dictam electionem non poſſe procedi, obſtantibus quibuſdam hujus concilii decretis, quibus nos Hiſpanica natio, etiamſi alias valida exſiſterent, non ligamur.

Et quia procedente tempore etiam præfata pericula atque damna ſemper augentur, & noſtris foribus aſſiſtunt, nos deputati ex parte & nomine trium nationum prædictarum, Italiæ, Galliæ, & Hiſpaniæ, atque ſacri dictorum dominorum cardinalium collegii, & noſtro, ac omnium his adhærere volentium de præſenti vel in futurum, vos nationem prædictam Germaniæ, & veſtra ſingula ſuppoſita exhortamur, & requirimus, iterum ac tertio monemus, exhortantur, requirunt, & monent tres nationes & cardinales prædicti, per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti, per aſperſionem ſui pretioſi ſanguinis, cujus pretio hanc ſuam redemit eccleſiam, quæ jam eſt in tantis periculis conſtituta, velitis per vos, vel deputatos, aut deputandos a vobis, cum aliis nationibus & cardinalium collegio, vel cum deputatis aut deputandis ab illis de modo fiendæ electionis, & maxime de materia quantum ad electores, celeriter & ſine mora diſpendio tractare,

concur-

Anno Christi 1417. Seſſio XXXVIII. Concilii.

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXVIII. CONCILII.

concurrere, convenire, & concordare ad vitanda prædicta pericula, ut in tanta concordia fiat electio, quod in ea concordet totus populus chriſtianus.

Proteſtamur autem nomine quo ſupra, & obteſtamur, proteſtantur & obteſtantur tres nationes & cardinales prædicti Deum Patrem omnipotentem, Filium, & Spiritum ſanctum, omnes ſanctos, ac virtutes cælorum, invocantes ſuper vos cælum & terram. Quod ſi deinceps eccleſiam ipſam ſanctam Dei pro carentia ſummi Pontificis canonice eligendi, ſeu prætextu dilationis & moræ electionis ipſius, ſeu fiendæ ordinationis, modi electionis ejuſdem, aut alias, detrimenta aut damna aliqua vel pericula, in ſpiritualibus vel temporalibus incurrat, nihil eiſdem tribus nationibus, & collegio cardinalium, aut earum alteri, vel ſuppoſitis ipſorum & ipſarum, ac his conſentientibus valeat imputari: ſed ſuper his ſint & habeantur inſontes; ſed vobis nationi Germaniæ & veſtris ſuppoſitis poſſit & debeat merito imputari. Cum ſi ante dictam proviſionem eccleſiæ de paſtore, aut ſaltem modi electionis illius, ſuppoſitis hujus concilii decretis, quibus omnia jura circa electionem ſummi Pontificis edita dicuntur eſſe ſuſpenſa: ex quo ſequeretur eccleſiam Dei eſſe ſine capite, & ſine lege, & ordinatione electionis ſummi Pontificis, hoc concilium caſu aliquo diſſolvetur, prout jam multæ cauſæ timentur imminere; eccleſia in periculo remaneret: quia vix unquam ſummus Pontifex indubitatus poſſet haberi; quia vix congregaretur indubitatum concilium deficiente capite, ad quod pertinet convocare.

Proteſtantur etiam de proſecutione legitima ſuper damnis atque detrimentis prædictis, & aliis adverſus illos, per quorum culpam contingerent: præſertim cum ſecundum plurium doctorum juris divini & humani opiniones, talis moroſa dilatio procedendi in negotio electionis Papæ, præſertim ordinationis modi electionis ejuſdem, ſine cauſa rationabili, non careat ſcrupulo fautoriæ ſchiſmatis. Nullam autem omnino cauſam, immo nec occaſionem habere videtur dicta natio & ejus ſuppoſita, aſſerendi præmiſſa; nec ullam cauſam allegant, niſi quod ante electionem fiat reformatio: quæ cauſa nulla eſt; quoniam & fieri reformationem dictæ tres nationes & cardinales volunt & cupiunt, prout jam ad hoc ſuos cum ceteris nationibus deputatos dederunt, qui ad hoc agunt; & illis agentibus poteſt etiam eodem tempore agi de modo electionis ſummi Pontificis, prout eidem nationi ſæpe fuit expoſitum & petitum. Præterea ſi reformatio fienda eſt ac deformatis; quæ major eſt & eſſe poteſt in corpore deformitas, quam carere capite, & acephalum eſſe? Illa igitur prior tamquam magis neceſſaria debet eſſe reformatio, quæ corpus ipſum ad caput reformet, & informet; & contrarium aſſerere vel facere, non videtur eſſe ſecurum.

Allegant præterea, quod agere de modo electionis ante reformationem, eſſet contra decreta concilii, & capitula Narbonæ concordata. Iſta, ſalva dicentium reverentia, non ſunt in re: nulla enim decreta contradicunt, immo volunt contrarium. In omnibus enim locis, ubi vel concilium, vel dicta capitula de agendis in iſto concilio loquuntur, ſemper præponunt unionem: quæ unio non eſſet, nec dici poteſt perfecta, niſi eccleſia unum caput miniſteriale habeat, cui corpus eccleſiæ uniatur. Duplex enim ſecundum ſacros doctores eſt unio eccleſiæ: una membrorum invicem, quæ jam creditur eſſe facta[a]*: altera membrorum ad caput, ut conſtituatur corpus integrum & perfectum: & iſta non eſt facta: igitur primo loco fienda. Præterea, ſi ex ordine litteræ capitulorum Narbonenſium arguitur, proprium & principale capitulum illorum* A *capitulorum ſuper iſta materia, & quid & qualiter eſſet agendum in iſto concilio, ponit ordinem, quod agatur de ejectione Petri de Luna, de electione ſummi Pontificis, & de reformatione eccleſiæ in capite & in membris; & ita electio præponitur. Præterea eadem ratione prius ageretur de reformatione membrorum, quam capitis, quia in eodem ordine ponuntur, quod uſque ad annum, immo ſine ſummo Pontifice numquam eſſet factum, nec poſſe fieri videtur.*

Nec juvare poteſt dilationem, quod dicitur, ſereniſſimum Romanorum regem, & aliquos cardinales, & prælatos alios, aut doctores aliarum nationum eidem nationi adhærere: cum ad præfatum ſereniſſimum Romanorum regem præmiſſa tractare aut differre non B *pertinet: cujus magis intereſt pro ſuo honore electionem ſummi Pontificis, quæ erit ſumma perfectio unionis, accelerari, quam tardari. Cardinales autem, atque prælati, & alii, ſi qui illi nationi in præfata dilatione adhærere dicuntur, certe non illi nationi, ſed dicto domino regi adhærent, quem in ſuis votis ſequuntur, & illi aſſentiunt, & tamen pauciſſimi ſunt. De cardinalibus enim ſunt ſolum duo; qui licet in toto præſenti cardinalium collegio ſunt viginti quatuor, illi duo ſoli a ceteris; & tanto ac tam gravi collegio, in quo ſunt tanti patres, ſe minus honeſte, ac magna eorum verecundia ſegregant: qui ſi partes tanti collegii eſſe merentur, videant ne turpe dici poſſint, quæ ſuo non congruunt univerſo. Ceteri vero* C *prælati, & alii de tribus nationibus, qui adhærere dicuntur, non illi nationi adhærent; ſed, ut præmittitur, dicto domino regi, & in rebus eccleſiaſticis & ſpiritualibus regem ipſum & ejus vota, relictis prælatis & perſonis eccleſiaſticis, pro ſua voluntatis libito ſequuntur, & aſſentiunt illi. Attento autem modo agendi in iſto concilio per nationes, & quod unuſquiſque ſtat in ſua natione in ea ſuper propoſitis dicturus ſententiam, ſingulariter & præſumptuoſe incedentes ſe inhoneſte a ſuis ſegregent nationibus. nec debent alibi ullam vocem vel auctoritatem habere; immo a dictis duabus nationibus, de quibus nec membra nec partes ſunt, repelli. Nulla igitur cauſa ſubeſt differendi tractatum ſuper modo futuræ electionis; qui* D *ſi per prædictam venerabilem nationem ulterius plus debito differatur, proteſtamur nomine dictarum trium nationum, & collegii cardinalium, & proteſtantur eadem nationes & collegium de providendo eccleſiæ Dei per remedia opportuna: maxime cum præter collegium cardinalium, ad quod de jure ſcripto magis pertinet electionis prædicta materia, dictæ nationes tres, & multo magis cum dicto cardinalium collegio, multo majorem partem & saniorem hujus ſacri concilii faciunt, & majorem partem univerſalis eccleſiæ repræſentant.*

Quænam hanc proteſtationem conſecuta ſint.

Ex iiſdem mſſ. Vaticanis.

Ex præmiſſis congregationibus, lectura, & propo- E *ſitione, rex & natio Germanica*[a] *plurimum turbati fuerunt. Credebat enim rex, quod in illa congregatione, multa multoque duriora fierent; quia credebat quod illæ duæ nationes & cardinales vellent recedere, & plura alia quæ numquam cogitaverant, facere. Item fuit relatum regi & nationi Germanicæ, quod in illa ſcriptura, lectura, & propoſitione fuerant vocati hæretici & ſchiſmatici, de quo nihil erat: quamquam plures dicant, quod cum ille Patriarcha Antiochenus & alii recederent de eccleſia & congregatione, unus dixit, Recedant hæretici. Ex his multa machinamenta facta ſunt; & fuit ſecrete mandatum, & dictum pluribus cardinalibus per ſuos amicos, quod rex habebat armatum, & diſpoſuerat capere principales cardina-*

[a] In uno mſ. hic additur: & res dubia per prætacta remanent.

[a] In mſ. eod. additur, & lectura de die ſabbati.

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXVIII. GENERAL.

les, & alios: & creditur eſſe verum. Retulerunt autem legati Caſtellæ & Navarræ, præter aliquot doctores qui remanſerunt: ſed nulli ex illis potuerunt tranſire ultra unum milliare, prohibiti per regem ultra tranſire.

Poſt plura alia in eiſdem geſtis ſequitur. *His diebus magnus terror & turbatio erat in concilio: fama enim erat communis, & multi ſcientes de conſiliis regis & adhærentium ſibi, dixerunt amicis, quod rex proponebat, & deliberaverat aliquando capere omnes cardinales; & poſtea reſtrinxit ad ſex, & conſequenter poſuit octo, & alios prælatos; & illi erant de notabilioribus, proſcripti ut ducerentur ad diverſa loca. Sed cardinales & alii, de quorum etiam proſcriptione dicebatur, conſtantes ſteterunt, nec obmiſerunt loqui & proſequi quæ juſta eis videbantur. Cauſa autem odii regis in eos dicebatur, quod rex volebat habere Papam ad voluntatem ſuam, & illis ſtantibus non poterat.*

Et poſt alia. *Patriarcha Antiochenus, archiepiſcopus Mediolanenſis, epiſcopus Adrienſis, & duo cardinales, Bononienſis, & Senenſis, & alii de Gallia & Italia, qui adhæſerant regi, dimiſerunt regem, & rex dimiſit eos: & ſunt reverſi ad ſuas nationes, & obtulerunt cardinalibus eſſe cum eis, qui fuerant hoſtes eorum. Antiochenus autem multum viſus eſt adhærere cardinalibus: & in congregationibus deputatorum ingerebat ſe non deputatus nec requiſitus. tentavit reſiſtere nationi ſuæ Gallicanæ: ſed nullus audebat proponere in natione, ne contra eum clamaretur.*

Rex autem, qui pro concordia cardinalium credebatur velle accelerare materiam electionis, iterum retroceſſit, & recepit materiam reformationis, & ſemper fuit in concilio magna controverſia. Quatuor enim nationes, Italia, Gallia, Hiſpania, & Anglia, quæ ad mandatum regis Angliæ dimiſit in illa materia regem Romanorum & collegium cardinalium, inſiſtebant accelerationi electionis; rex & natio Germaniæ, quod reformatio præcederet. Et tandem dicta natio petivit aſſecurationem, & cautionem per decretum irritans, quod poſt electionem Papæ fieret reformatio ante coronationem Papæ & adminiſtrationem aliquam. Poſtea fuerunt facta diverſa formæ decreti ad hoc. Tandem fuit dictum, quod Papa electus ligari non poteſt. Et ſemper agebatur per deputatos cardinalium & nationum omnium de concordando articulos reformationis. Sed pauci & vix poterant concordari: una natio volebat uno modo, alia alio: & diu fuit laboratum, & parum actum.

His pendentibus venerunt nova, quod epiſcopus Vintonienſis in Anglia, patruus regis Angliæ, erat in Ulma, ad duas dietas de Conſtantia, & quod ibat in Jeruſalem; & fuit per Anglicos ſignificatum cardinalibus; & perſuaſum, quod multum afficiebatur unioni eccleſiæ: & quod ſcriberent ſibi, quod veniret Conſtantiam; quod faceret cum rege Romanorum quidquid vellet: quod fecerunt. Rex etiam ſcripſit, & ivit ad illum epiſcopus Lichefeldenſis, & adduxit eum Conſtantiam in habitu peregrini cum cruce; & ſic intravit, & ſtetit in Conſtantia pluribus diebus; & iverunt ſibi obviam rex & tres cardinales. Tractatum eſt per cardinales & deputatos omnium nationum, paucos tamen, cum rege, per medium illius Vintonienſis; & finaliter deventum ad hoc, quod daretur per decretum concilii in forma infraſcripti cautio de fienda reformatione poſt electionem Papæ, & expedirentur capitula reformationis concordata per omnes nationes, & darentur deputati ad ordinandum modum electionis. Forma autem cautionis & decreti prædictorum talis eſt:

Sacroſancta &c. Ipſum eſt primum decretum ſeſſionis XL. inferius ſuo loco edendum.

Proteſtatio nationis Germanicæ, facta in concilio, contra electionem Papæ, reformationi præmittendum.

Ex mſ. Bellovacenſi. Nobis admodum ſuſpectæ fidei, nec digna ſatis videtur Germanica gravitate, pietate, ac reverentia ergo ſanctam ſedem.

REverendiſſimi patres & domini. Multoties ac iteratis vicibus per hos dies ad dandum deputatos tractatus electionis futuri ſummi Pontificis, profeſſione & ordine quodam præpoſtero, prout quoſdam veſtros prædeceſſores ſimiliter acceleraſſe compertum eſt, veſtræ paternitates ſatis importune, ut videtur, ſalva in omnibus ſanctæ earum reverentia debita & condigna, requiſierunt inter cæteras orbis nationes, in religione Chriſtiana & divini cultus, ut ſperat, Deo devotam, patientem, & humilem nationem Germanicam, per Dei gratiam non magis impotentem, ſed præter imperialem monarchiam, octo regna inclyta, ducatus, marchionatus, & alios principatus, potentatus, & comitatus lucidiſſimos & potentiſſimos, dominiaque & communia proxima, inconfracta viribus, parante Domino, continentem; ex retardata mora multa etiam excogitata pericula, guerrarum, peſtis & famis, allegando. Et quibus quidem de nobis, ut fama referente cognovimus, aſſerere videntur, eamdem nationem eccleſiaſticæ unionis impeditricem: immo, ſicut quorumdam ſcripta videntur innuere, fautricem hæreſis quondam Joannis Wicleff & Joannis Huſſ maculatam. Quas quidem injurias & calumnias, abſque facti veritate inductas, propter bonum pacis & ſervandæ concordiæ, hactenus magis voluit dicta natio patienter tolerare, quam quod impatienter exſurgens in laboribus propriis de fraterna turbatione & turbatis ſerenitate & quiete vellet per cætera orbis regna notari quovis modo.

Non credant paternitates veſtræ reverendiſſimæ, quod ipſa natio ſua fama præclara, quin immo propriæ ſalutis oblita, non vellet toto conatu unionem & pacem eccleſiaſticam quærere, quæſitam & inventam firmiſſimis, in quantum poſſet, fundamentis ſtabilire. Nec eſt aut erit aſſertrix, nec unquam intravit ejus mentem hæreſiarcha hæreſeos infectio, ut eccleſiam ſine ſummo Pontifice debite hierarchizari putet, aut ulteriu ejus vacationem diutius protelatam. Quam tamen non præſidente concilio periculoſiorem fore putat. Et forſan magis periculoſum jam fuiſſe per biennium, quo hoc ſacrum concilium adverſarios plures quam nunc habet & habuit, reges & regna, quæ & quæ de Dei gratia nunc eodem nunc concurrunt in unitate vera pacis contra leviora nunc pericula imminentia, eamdem vacationem exiſtimat. Et tamen iſti in biennalis vacationis tempore non oportuit electionis ſummi tractatus tam ardenter incumbere, & eamdem nationem tam importune requirere. Quoniam, ut nunc, magis videbatur neceſſarium, alia prava & perfecta monumentia propagare. In quibus ſi dicta natio cum ſereniſſimo Romanorum, Ungariæ, &c. rege ſemper auguſto, quid minus debite aut negligenter præ ceteris egerit, judicet is qui pariter omnia novit. Et in eo clara & pura conſcientia teſtimonium abſque fallacia nec poterit invenire.

*Et quia plagam ſchiſmatis ſive diviſionis eccleſiæ præcedens deformatio meruit; ideo pro futuris ſchiſmatibus, quæ in electionibus ſummorum Pontificum oriri timentur, evitandis, omnium agendorum ſumme neceſſarium, proxima parte reſtans, eſt reformatio capitis & curiæ Papalis: cui & neceſſario electio futura habet innitì, & ex ea legibus ſanctiſſimis ſtabiliri. Quam per ambulam reformationem ſummus ille Pontifex in cruce moriens, eccleſiamque militantem, ex parte vicarii capitis tunc vacantem, dimittens, deformatis omnibus electis Apoſtolis, antequam cœlis ſublimaretur, ſed lapſum ſuum lacrymanti & converſo, reliquos, ut creditur, confirmanti, paſcendas oves committeret tanquam Papæ, multis argumentis reformatoris per dies plures exemplo * cariſſimo præcavit, ut mundatum paſtorem præficiendum cum ovibus præmundaret.*

* Forte, clariſſimo.

A quo quidem tempore naſcentis eccleſiæ, per ipſum probatiſſimum Petrum, Apoſtolorum principem, reliquoſque Apoſtolos, & eorum ſucceſſores, ſanctiſſimos & doctiſſimos paſtores, non pecuniarum, ſed animarum, ſic hierarchizata & recta per mille & ducentos annos, immo & quamdiu cœleſtia plus quam carnalia ſapuerunt, legitur, & majorum traditione comprobatur. In qua ſummi Pontifices, ſaluberrima & directiva omnium aliarum eccleſiarum ſubditarum, viam ſequerent, virtutes plantarent, corrigerent vitia, errantes dirigerent, oppreſſos defenderent, relevarent pauperes, & ſingula deformata reformarent. Pro quibus exſequendis, ſicut in eis crevit devota religio, ita temporali ſubſidio magnificentiſſime fuerunt prædotati; necnon Chriſtianorum Imperatorum, regum, & principum donationibus ſufficienter exaltati. Qui & ſuis finibus contenti, diſtincta ſubditarum eccleſiarum jura nequaquam invadenda,

quin immo ea contra adverſas poteſtates defendenda puta-runt.

Sed, ut dolentiſſime refertur, de poſt a centum quinquaginta fere annis citra, nonnulli ſummi Pontifices, ipſorumque aſſeſſores, cum ſua curia Romana, carnalitati dediti, inebriati deliciis, & ſic ad deteriora prolapſi, paulatim in ſuo ſalutari deficientes, cœleſtia deſerentes, ad puraque ſpiritualium diſpoſitionem & animarum ſalutem nullatenus, ſed ad ea quæ quæſtus & lucri pecuniarum venativa fuerunt, intendentes, aliarum eccleſiarum jura omnibus ingeniis & cautelis invaſerunt: nunc generales, nunc ſpeciales, aut aliis modis excogitatas reſervationes eccleſiarum, monaſteriorum, & dignitatum, necnon minorum & majorum eccleſiaſticorum beneficiorum, in everſionem ſacratiſſimarum electionum, poſtulationum, & diſpoſitionum aliarum, fundatiſſimis juribus multipliciter ſtatutarum, faciendo. Commendas in ſuppreſſionem divini cultus, fraudem fundatorum, ac deſolationem ac exterminationem piorum locorum, concedendo: collationes omnium beneficiorum eccleſiaſticorum, tam majorum, quam minorum, per nimiam multiplicationem & collationem gratiarum exſpectativarum, & ſuam datarum anticipatarum, antelatarum, caſſatarum, renovatarum, & interpoſitarum, immo interdum pro ignotiſſimis, licet non omnino pauperibus, ſed ignaris aut malæ vitæ, motu proprio ſignatarum, ſibi & ſuæ curiæ totaliter uſurpando: Annatas, ſive ſervitia communia, majora & minora, de eccleſiis, monaſteriis, dignitatibus, officiis & beneficiis, præſertim eo tempore, dum miſerandæ vacationis & viduitatis inſtant incommoda, inhumaniter extorquendo: ſpolia mortuorum, quæ ſucceſſoribus conſervari, aut in pios uſus ſecundum teſtatoris voluntatem converti deberent, auferendo: omnia ſibi judicia in quibuſcumque cauſis, immo & profanis, indifferenter attrahendo: lites per diverſas commiſſiones & cavillationes, cum maximo eccleſiarum & perſonarum diſpendio protrahendo. in foroque pœnitentiali, quod horrendius eſt quam ſimoniacæ pravitatis vitium, ubi non in remedium animarum, ſed ſub colore appretiandarum chartarum, crimina delinquentium, aut gratiis diſpenſationum præciſe ſecundum qualitatem ſuam, ut res profanæ, taxantur, abuſiones manifeſte nefandas committendo: Indulgentias inconſuetas pro pecuniis largiendo: clericos vagos & profugos indifferenter pro pecunia ad ſacros ordines admittendo: & demum tantum aurum congregando, ut quidam ex eis ſuos parentes, fratres, ſorores, & conſanguineos ditando, etiam uſque ad faſtigia principatuum terrenorum eos contenderunt exaltare.

Ex quibus, & ſpecialiter propter non continuationem ſacrorum conciliorum reformatoriorum in præmiſſis, avaritia, quæ eſt idolorum ſervitus, ambitio eccleſiaſticarum dignitatum, hæreſis, & ſimonia, & periculoſiſſima ſchiſmata, quæ quorumdam diverſarum & forſan adverſarum nationum cardinales, affecti carnaliter, inchoaverunt, & inchoata nutriverunt, faſtuſque & pompæ ſurrexerunt, & creverunt in clero. Ita ut ex hoc ſtudia litterarum & litteratos deſeruiſſe, eccleſiarum, monaſteriorum, dignitatum & beneficiorum ædificia ſolemnia corruiſſe, & immobilia bona inculta permanſiſſe, pretioſaque mobilia diſtracta, ſolos pecunioſos, nummularios, quondam expulſos de templo, leves & vagabundos, ignaros, vitioſos, & minus idoneos, ſpretis viris moribus & corpore gravibus, litteratis, devotis, & ſanctis, nedum promotos, ſed & in templo Dei, velut ex invictiſſima ſucceſſione, prælatos fuiſſe; ſibique de tantis abuſibus feciſſe licentiam, cernens populus laicalis, velut ſcandalizatus ex his, eccleſiaſticum ſtatum, quem ab olim devoto cultu reverebatur, nunc tamquam amplius viguiſſet, leviſpendat, ut & illum apud aliquos magis antichriſtianum quam Chriſtianum fore putet.

Idcirco, reverendiſſimi patres, natio prædicta cautelam accipiens ex eventibus præteritorum, quibus etiam in Piſis juratam & promiſſam de futuro reformationem, etiam poſt dum electiones nedum impeditam, ſed ad pejorem & nefandiorem priori ſtatu delapſam, tamquam decepta conſiderat: volenſque talium inordinationem antichriſtianam, & flagitiorum abominabilium, & forſan amplius quam ſcribi ſinunt, nunc exterminari, horrendorum & peſſimorum morum deformitates, ſecundum ſanam conſcientiam & ſacros canones nullatenus tolerandas, ex ovili Dominico tamquam infectivam putredinem, antequam Paſtor Apoſtolicus mundatus, ſanctus, & juſtus, & per mundatos, ſanctos, & juſtos eligatur, præmundare, & domum Dei ab inveteratis, fœtidis, mundandis maculis expiare, materiam pro introducenda forma diſponere, & pro ſequenda ſanitate corporis antidota ſalutaria præparare: licet diutius per alios impedita, maturius tamen deliberatis, deſiderat omnes prædictas deformitates taliter auferri ac tolli, ut eccleſia ſancta Dei ad inſtar illius regiminis ſalutaris, quo ipſa ante dictos centum & quinquaginta annos, & ſecundum ſacros canones antiquorum Patrum & ſanctorum doctorum, feliciter recta fuerat, in præmiſſis amplius gubernetur: ſublatis ſtatutis ſeu decretis prædictis inordinatioribus, ac in favorem quoad hæc curiæ Romanæ promulgatis. Adjiciens, fore ſalubrius & tolerabilius, ſacro præſidente concilio, Romanam pro certo tempore vacare eccleſiam, quam quod illotis manibus, hoc eſt, membris capitis viciniorbus, compaginetur ipſum caput, aut cranium etiam contrectetur, & ſpurcitia manuum coinquinetur, vel unguibus non præciſis vulneretur. Et clarius prius loquendo, expedire videtur omnino, pontificalem cathedram prius diligenter purgari, & Romanam eccleſiam decoris moribus illuſtrari, quam futurum præſulem, etiamſi ſanctiſſimus eligatur, virtutum veſtimenta, in iſtis abuſionibus fœdando, commaculare, picem pravæ conſuetudinis tangere; aut quo vadat, palpitando in tenebris, ignorare: ut mox Papa electus, ſanctis armatus legibus & ſtipatus agminibus, contra importunas quaſlibet inſtantias valeat ſe tueri.

Vos reverendiſſimos patres, ſub debito veſtræ profeſſionis, & pœna intimationis divini judicii, primo, ſecundo, & tertio, requirens & exhortans, inſtanter, inſtantius, & inſtantiſſime, quatenus dicta natione Germanica in præmiſſis conpuntes, ad reformationem præmiſſorum & aliorum Romanæ curiæ inordinatorum, taliter & tam efficaciter cum ea procedere velitis: ut aptatis capitulis effectualibus, omnium prædictorum reformatio in publica ſeſſione concludi, conſequenter ad tractatum electionis, quæ tunc facilior erit; & ad ipſam electionem, cujus fictionem effugiet ſpiritus diſciplinæ præconceptus, ſecundum hujus ſacri concilii decretum procedi valeat: Et quod exinde unicus, reformatus, ſummus, & indubitatus Pontifex, conſequenter cum ſacro concilio infectiora membra reformaturus, ritè præſtatur, & perfecta ſtabiliſque unio ſubſequatur.

Inſuper quoque proteſtatur hæc dicta natio Germanica coram Deo, tota curia cœleſti, univerſali eccleſia, & vobis; quod niſi feceritis præmiſſa modo & ordine ſupradictis, quod non per eam, ſed per vos ſtat, ſtetit, & ſtabit, quo minus ſponſa Chriſti, ſancta mater eccleſia, ſuo ſponſo inconvulſa, aut in ſtabili unitate, ſine ſchiſmatum, inordinationum, ſimoniarum prædictarum, & errorum incluſione ſolita, purior & immaculata reformetur, & reformata ad perfectam reducatur unitatem.

Intendit & ſingula præmiſſa omnibus regibus, prælatis, principibus & univerſis Chriſticolis demandare & ſcribere; & ſibi nihilominus de ſalubri, in quantum cum Deo poterit, cum ſibi aſſiſtentibus, remedio providere.

Quamvis autem præmiſſis aliqualiter reſponſa videantur prætenſis quibuſdam monitibus, requiſitionibus, atque proteſtationibus, in quadam ª ſchedula, quæ incipit, Audite, &c. contentis, & nonnullis aliis, per reverendiſſimos patres die ſabbato præterita lectis & propoſitis. quæ tamen non decuit, nec oportuit ita fieri, ſed melius & honeſtius potuiſſetis ſ perſidere, ſaltem donec dicta, ac aliarum inclytarum, videlicet Hiſpanicæ & Anglicanæ nationis, venerabiles nuncios, vos pie in hoc ſtudio intercipere cupientes, audiſſetis: nihilominus dicta ſchedula, & per vos propoſitis dicta die ſabbati, quantum hæc propoſuerunt, dicta natio per ſingula reſpondere curabit.

ª Paulo ante hanc proteſtationem edita, pag. 847. D.

Rex qui pro concordia cardinalium, credebatur velle accelerare materiam electionis, iterum retrocesſit, & recepit materiam reformationis. Et ſemper fuit in concilio magna controverſia. Quatuor enim nationes, Italia, Gallia, Hiſpania, & Anglia, quæ ad mandatum regis Angliæ dimiſſi in illa materia regem Romanorum, & collegium cardinalium, inſiſtebant accelerationi electionis. Rex & natio Germanica, quod reformatio præcederet.

Ex mſ. Romano codice D. a Schelſtrate, in ſupra, pag. 851. C. 1.

Congregatio habita inter ſeſſiones XXXVIII. & XXXIX.

In qua dantur commiſſarii ſuper concordia nationis Hiſpanicæ facienda.

ANno & indictione, quibus ſupra, die vero Jovis vigeſima tertia menſis Septembris fuit congregatio generalis Conſtantienſis in eccleſia majori, & in loco ſeſſionis, hora tertiarum prædicta pro ſeſſionibus tenendis ſpecialiter deputata. Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus, dominis Joanne epiſcopo Oſtienſi cardinali Vivarienſi, Angelo epiſcopo Præneſtino cardinali Laudenſi, Petro Hiſpano, Jordano epiſcopo Albanenſi cardinali, [illegible]ſino Franciſco Venetiarum, Antonio Aquilegienſi, Angelo Veronenſi, Branda Placentino, Willelmo ſancti Marci,

Ex collectione Baluſiana & tribus mſſ. Germanicis.

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXVIII. CONCILII.

A *Petro de Fuxis preſbyteris, Amedeo Solutiarum, Oddone de Columna, & Lucido de Comite diaconis cardinalibus, ceteriſque illuſtriſſimorum principum Romanorum, Franciæ, Angliæ, Caſtellæ, Arragoniæ, Portugalliæ, Cypri, Neapolitanorum, Daciæ, Sueciæ, Norvegiæ, & Poloniæ, regum ambaſſiatoribus, ceteriſque in multitudine numeroſa: ubi fiat ſolemniter officium Miſſæ, & litaniarum in ſeſſionibus fieri ſolitum, de mandato congregationis, ſive ſynodi, atque concilii Conſtantienſis, venerabilis vir dominus Petrus de Polonia, alias de Lamburga, &c. aſcendit ambonem ſynodi: & ibidem quamdam commiſſionem in ſchedula papyrea, cujus tenor inferius eſt inſertus, legebat: in qua ſchedula, ſive commiſſione committitur* B *judicibus in dicta ſchedula contentis, ut cauſam motam ſive movendam inter venerabiles viros dominos ambaſſiatores regis Caſtellæ ex una parte, & ambaſſiatores Arragonum, de & ſuper pluralitate vocum abſentium prælatorum de Trinacria & Sardinia regnis per dominos ambaſſiatores regis Arragonum habenda, prout ipſis ambaſſiatoribus Arragonum alias in eorum unione plenarie fuit conceſſum, & committit, prout in dicta commiſſione continetur. Quæ quidem commiſſio fuit approbata per ſynodum, per organum domini vicecancellarii epiſcopi Oſtienſis per verbum,* Placet.

Tenor vero dictæ commiſſionis ſequitur, & eſt talis:

C *SAcroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, venerabilibus fratribus Jordano epiſcopo Albanenſi, Franciſco ſanctæ Crucis in Jeruſalem S. R. E. cardinalibus, Joanni Lubecenſi, Sanctio Oloroenſi, Patricio Cortagenſi, Petro Olorenſi, Joanni Botoſenſi epiſcopis, dilectis eccleſiæ filiis, Gaſpari abbati monaſterii ſancti Heremi Perusinæ diœceſis, & Thomæ de Berengar ſanctæ ſedis Apoſtolicæ capellano, & ſacri palatii Apoſtolici cardinali auditori, ſalutem & Dei omnipotentis benedictionem. Cum venerabili nationi Hiſpaniæ in eadem ſynodo exſiſtenti, inter venerabiles fratres epiſcopos, & dilectos eccleſiæ filios nobiles, & doctores legatos regis & reginæ Caſtellæ, & Legionis, ac Navarræ illuſtrium & alios de dictis regnis ex* D *una parte; ac non nobiles, doctores, & alios legatos regum Arragonum, & Siciliæ, ac Portugalliæ illuſtrium aliosque de dictis regnis in eiſdem ſynodo, & natione exſiſtentes parte ex altera, nonnullæ controverſiæ ſint exortæ, præſertim ſuper præſidentia in illa natione, & aliis rebus, quæ poſſent perfectioni unionis eccleſiæ, ceteriſque in eadem ſynodo agendis non modicum impedimentum afferre: ut qui pacem, & concordiam univerſalis eccleſiæ quærimus, id in pace, & concordia agere valeamus; vobis committimus, & mandamus, quatenus vos, aut major pars veſtrum, vocatis partibus, controverſias, & quæſtiones præfatas, præſentes & futuras inter eaſdem partes, uſque ad electionem ſummi Pontificis, ſive ad inſtantiam par-* E *tium, vel ex officio mero, ſummarie, & de plano, ſine ſtrepitu, & figura judicii,* [a] *appellatione remota...... ad concordiam terminetis, æquitatem ſequentes potius quam rigorem;* [b] *vobiſcum ad omnia, & ſingula præmiſſa faciendum, & quæ ad ea neceſſaria fuerint, & quomodolibet opportuna cum dependentibus, emergentibus, &* [c] *connexis concedimus plenitudinem poteſtatis.*

[a] Mſs. appoſitione remota, judicio vel concordia.
[b] Mſs. vobiſque.
[c] Mſs. annexis.

SESSIO XXXIX.

Ex prima editione.

ANno Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoſeptimo, indictione decima, die vero Sabbati, nona menſis Octobris, Conſtantiæ A in eccleſia majori, in loco ſolito, fuit tenta & celebrata ſeſſio publica, in qua reverendiſſimus pater dominus archiepiſcopus Viennenſis Miſſam de Spiritu ſancto celebravit: reverendiſſimus vero pater & dominus, dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis & vicecancellarius, hujuſmodi ſeſſioni præſedit. Lectiſque litaniis & aliis devotis orationibus legi ſolitis, cum evangelio ſecundum Lucam; *Eſtote miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt:* reverendiſſimus pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis ambonem aſcendit, legit & publicavit decreta quæ ſequuntur:

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXIX. CONCILII.

Luc. 6.

B *De conciliis generalibus, & proviſione erga futura ſchiſmata.*

Frequens generalium conciliorum celebratio, agri Dominici cultura eſt præcipua: quæ vepres, ſpinas & tribulos hæreſum & errorum & ſchiſmatum exſtirpat, exceſſus corrigit, deformata reformat, & vineam Domini ad frugem ubertimæ fertilitatis adducit. Illorum vero neglectus præmiſſa diſſeminat atque fovet: hæc præteritorum temporum recordatio & præſentium conſideratio ante oculos noſtros ponunt. Eapropter hoc edicto perpetuo ſancimus, decernimus & ordinamus, ut amodo concilia generalia celebrentur: ita quod primum a fine hujus concilii in quinquennium immediate ſequens, ſecundum C vero a fine illius immediate ſequentis concilii in ſeptennium, & deinceps de decennio in decennium perpetuo celebrentur, in locis quæ ſummus Pontifex per menſem ante finem cujuſlibet concilii, approbante & conſentiente concilio, vel in ejus defectum, ipſum concilium deputare & aſſignare teneatur; ut ſic per quamdam continuationem ſemper aut concilium vigeat, aut per termini pendentiam exſpectetur: quem terminum liceat ſummo Pontifici de fratrum ſuorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium conſilio ob emergentes forte caſus abbreviare: ſed nullatenus prorogetur. Locum autem pro futuro celebrando concilio deputatum abſque evidenti neceſſitate non mutet. Sed ſi forte caſus aliquis occurreD ret, quo neceſſarium videretur, ipſum locum mutari, puta obſidionis, guerrarum, peſtis, aut ſimilis, tunc liceat ſummo Pontifici de prædictorum fratrum ſuorum, aut duarum partium ipſorum conſenſu atque ſubſcriptione, alium locum prius deputato loco viciniorem & aptum, ſub eadem tamen natione, ſubrogare: niſi idem vel ſimile impedimentum per totam iſtam nationem vigeret, tunc ad aliquem alium viciniorem locum alterius nationis aptum hujuſmodi concilium poterit convocari: ad quem prælati, & alii qui ad concilium ſolent convocari, accedere teneantur, ac ſi a principio locus ille fuiſſet deputatus. Quam tamen loci mutationem, vel termini abbreviationem per annum ante præfixum E terminum teneatur ſummus Pontifex legitime & ſolemniter publicare & intimare, ut ad ipſum concilium celebrandum prædicti poſſint ſtatuto termino convenire.

Proviſio adverſus ſchiſmata futura.

Si vero (quod abſit) in futurum ſchiſma oriri contingeret, ita quod duo vel plures pro ſummis pontificibus ſe gererent, a die qua ipſi duo vel plures inſignia pontificatus publice aſſumpſerint, ſeu miniſtrare cœperint, intelligatur ipſo jure terminus concilii tunc fore ultra annum pendens, ad annum proximum abbreviatus. Ad quod omnes prælati & ceteri qui ad concilium ire tenentur, ſub pœnis juris

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXIX. CONCILII.

& aliis per concilium imponendis, abſque alia vocatione conveniant; necnon imperator, ceterique reges & principes vel perſonaliter vel per ſolemnes nuncios, tamquam ad commune incendium extinguendum per viſcera miſericordiæ Domini noſtri Jeſu Chriſti exnunc exhortati, concurrant: & quilibet ipſorum pro Romano Pontifice ſe gerentium, infra menſem a die qua ſcientiam habere potuit, alium vel alios aſſumpſiſſe papatus inſignia, vel in papatu adminiſtraſſe, teneatur ſub interminatione maledictionis æternæ & amiſſione juris, ſi quod forte ſibi quæſitum eſſet io papatu, quam ipſo facto incurrat, & ultra hoc ad quaſlibet dignitates active & paſſive ſit inhabilis, concilium ipſum ad terminum anni prædictum in loco deputato prius indicere & publicare ad celebrandum, & per ſuas litteras competitori vel competitoribus, ipſum vel ipſos provocando ad cauſam, & ceteris prælatis ac principibus, quantum in eo fuerit, intimare; nec non termino præfixo ſub pœnis prædictis ad concilii locum perſonaliter ſe traosferre, nec inde diſcedere, donec per concilium cauſa ſchiſmatis plenarie ſit finita: hoc adjuncto, quod nullus ipſorum contendennum de papatu in ipſo concilio ut Papa præſideat: quinimmo ut tanto liberius & citius eccleſia unico & indubitato paſtore gaudeat, ſint ipſi omnes de papatu contendentes, poſtquam ipſum concilium inceptum fuerit, auctoritate hujus ſynodi ipſo jure ab adminiſtratione ſuſpenſi: nec eis, aut eorum alteri, donec cauſa ipſa per concilium terminata fuerit, quomodolibet a quoquam ſub pœna fautoriæ ſchiſmatis obediatur. Quod ſi forte electionem Romani Pontificis per metum (qui caderet in conſtantem virum) ſeu impreſſionem de cetero fieri contingat, ipſum decernimus nullius efficaciæ vel momenti, nec poſſe per ſequentem conſenſum, etiam metu prædicto ceſſante, ratificari, vel approbari: oon tamen liceat cardinalibus ad aliam electionem procedere, niſi ille ſic electus forte renuntiet, vel decedat, donec per generale concilium de electione illa fuerit judicatum. Et ſi procedant, nulla ſit electio ipſo jure: ſintque ſecundo eligentes & electus (ſi ipſe papatui ſe ingeſſerit) omni dignitate & ſtatu etiam cardinalatus & pontificali ipſo jure privati, & inhabiles de cetero ad eoſdem, ac etiam ad papalem. Nec etiam in aliquo eidem ſecundo electo, ut Papæ, ſub pœna fautoriæ ſchiſmatis obediatur quoquo modo: & eo caſu concilium de electione Papæ provideat illa vice: ſed liceat, immo teneantur electores omnes, aut major pars ipſorum, quam cito ſine perſonarum periculo poterunt, (etiam ſi periculum omnium bonorum immineat) transferre ſe ad locum tutum, & metum prædictum allegare coram notariis publicis & notabilibus perſonis ac multitudine in loco inſigni: ita tamen, quod allegantes metum hujuſmodi habeant in ipſius metus allegatione exprimere ſpeciem & qualitatem dicti metus, & jurare ſolemniter, quod metus taliter allegatus ſit verus, & credunt ſe ipſum poſſe probare, & quod per malitiam ſeu calumniam, hujuſmodi metum non proponunt, nec ultra proximum futurum concilium ullo modo poſſit differri allegatio dicti metus. Teneaotur inſuper poſtquam ſe tranſtulerint, & metum allegaverint, modo prædicto provocare ſic electum ad concilium: quod concilium ſi ultra annum pendeat a die provocationis hujuſmodi, iotelligatur ad annum, ut ſupra, ipſo jure terminus breviatus. Et nihilo minus electus ipſe ſub pœnis prædictis, & cardinales provocantes ſub pœna amiſſionis cardinalatus & omnium beneficiorum ſuorum, quam ipſo facto incurrant, infra menſem a die pro-

A vocationis concilium ipſum (ut ſupra dicitur) indicere & publicare, & qoam citius poterunt intimare: ac cardinales ipſi, ceterique electores ad locum concilii tempore convenienti perſonaliter ſe transferre, & uſque ad finem cauſæ exſpectare. Teneaotur quoque prælati, ceterique ut ſupra, ad convocationem cardinalium tantum, ſi forte ſic electus convocare ceſſaret, accedere: qui ſic electus in concilio ipſo non præſideat, quinimmo ſit a termino initiandi concilii ipſo jure ab omni adminiſtratione papatus ſuſpenſus, nec ſibi a quodam ſub pœna fautoriæ ſchiſmatis quomodolibet obediatur. Quod ſi infra annum ante diem indicti concilii contingant ſupradicti caſus: videlicet quod plures gerant ſe pro Papa, vel
B quod unus per metum vel impreſſionem eligatur: cenſeantur ipſo jure tam ſe gerentes pro Papa, quam electus per metum ſeu impreſſiooem, & cardinales ad dictum concilium provocati: teneanturque io ipſo concilio comparere perſonaliter, cauſam exponere, & judicium concilii exſpectare. Sed ſi dictis caſibus occurrentibus, contingat forte caſus aliquis, quo neceſſarium ſit locum concilii mutare, ut obſidionis, guerræ aut peſtis, vel ſimilis, teneantur nihilo minus tam omnes ſupradicti, quam omnes prælati, ceterique qui ad concilium ire tenentur, ad locum proximiorem (ut præmittitur) qui ſit habilis ad concilium, convenire. Poſſitque major pars prælatorum, qui infra menſem ad locum certum declinaverint, il-
C lum ſibi & aliis pro loco concilii deputare. Concilium autem (ut præfertur) coovocatum & congregatum, de hujuſmodi ſchiſmatis cauſa cognoſcens, & io contumacia electorum ſeu gerentium ſe pro Papa, vel cardinalium (ſi forte venire neglexerint) litem dirimat, atque cauſam definiat; ac culpabiles in ſchiſmate procurando ſeu nutriendo, vel in adminiſtrando ſeu obediendo, & adminiſtrantibus favendo, ſeu contra interdictum ſuperius eligendo, vel calumnioſe allegando metum, etiam ultra prædictas pœnas, cujuſcumque ſtatus, gradus aut præeminentiæ exſiſtant, eccleſiaſticæ, vel mundanæ, ſic puniat, ut vindictæ rigor luceat ceteris in exemplum. Ut autem metus ſeu impreſſionis moleſtia in electione Papæ eo
D formidoloſius evitetur, quo toti Chriſtianitati lamentabilius eorum incuſſio ſeu factio perpetratur: oltra prædicta duximus ſpecialiter ſtatuendum, quod ſi quis hujuſmodi metum vel impreſſionem aut violentiam electoribus ipſis aut alicui ipſorum in electione Papæ intulerit, ſeu fecerit, aut fieri procuraverit, vel factum ratum habuerit, aut in hoc conſilium dederit vel favorem, ſcientes ſcienter receptaverit, vel defenſaverit, aut negligens in exſecutione pœnarum inferius comminatarum exſtiterit, cujuſcumque ſtatus, gradus aut præeminentiæ fuerit, etiam ſi imperiali, regali, pontificali, vel alia quavis eccleſiaſtica aut ſæculari præfulgeat dignitate, illas pœnas ipſo facto incurrat, quæ in conſtitutione felicis
E recordationis Bonifacii Papæ octavi, quæ incipit, Felicis, continentur, illiſque effectualiter puniatur. Civitas vero (quod abſit) etiam ſi urbs Romana fuerit, ſeu alia quævis univerſitas, quæ talia facienti auxilium vel conſilium dederit, aut favorem, vel infra menſem ſaltem taliter delinquentem (prout tanti facinoris enormitas exegerit & facultas ei adfuerit) non duxerit puniendum, eo ipſo eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto. Et nihilo minus præter dictam urbem pontificali (ut ſupra) ſit dignitate privatus, non obſtantibus privilegiis quibuſcumque. Volumus inſuper, quod in fine cujuſlibet generalis concilii hoc decretum ſolemniter publicetur, necnon quandocumque & ubicumque Romani Pontificis electio

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXIX. CONCILII.

imminebit facienda, ante ingreſſum conclavis legatur, & publice intimetur.

Forma de profeſſione Papæ facienda.

Quanto Romanus Pontifex eminentiori inter mortales fungitur poteſtate, tanto clarioribus ipſum decet fulciri fidei vinculis, & ſacramentorum eccleſiaſticorum obſervandis ritibus illigari. Eapropter, ut in futurum Romanis pontificibus in ſuæ creationis primordiis & ſingulari ſplendore luceat plena fides, ſtatuimus & ordinamus, quod deinceps quilibet in Romanum pontificem eligendus, antequam ſua electio publicetur, coram ſuis electoribus publice confeſſionem & profeſſionem faciat ipſa ſcriptas:

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus ſancti. Amen.

ANno a Nativitate Domini milleſimo, &c. ego N. electus in Papam, omnipotenti Deo, cujus eccleſiam ſuo præſidio regendam ſuſcipio, & beato Petro Apoſtolorum principi corde & ore profiteor, quamdiu in hac fragili vita conſtitutus fuero, me firmiter credere & tenere ſanctam fidem catholicam, ſecundum traditiones Apoſtolorum, generalium conciliorum & aliorum ſanctorum patrum, maxime autem ſanctorum octo Conciliorum univerſalium, videlicet primi Nicæni, ſecundi Conſtantinopolitani, tertii Epheſini, quarti Chalcedonenſis, quinti & ſexti Conſtantinopolitanorum, ſeptimi item Nicæni, octavi quoque Conſtantinopolitani, nec non Lateranenſis, Lugduenſis & Viennenſis generalium etiam conciliorum. Et illam fidem uſque ad unum apicem immutilatam ſervare, & uſque ad animam & ſanguinem confirmare, defenſare & prædicare, ritum quoque pariter ſacramentorum eccleſiaſticorum catholicæ eccleſiæ traditum, omnimode proſequi & obſervare. Hanc autem profeſſionem & confeſſionem meam per notarium ſcriniarium ſanctæ Romanæ eccleſiæ me jubente ſcriptam, propria manu ſubſcripſi, & tibi omnipotenti Deo pura mente & devota conſcientia ſuper tali altari, &c. ſinceriter offero in præſentia talium, &c. Datum, &c.

Ne prælati transferantur inviti.

Cum ex prælatorum tranſlationibus eccleſiæ ipſæ de quibus transferuntur, plerumque gravibus in ſpiritualibus & temporalibus ſubjaceant diſpendiis & jacturis; prælati quoque nonnumquam jura & libertates eccleſiarum ſuarum tranſlationis formidine non adeo ſolerter ut alias proſequantur; ne ad importunitatem quorumdam, quæ ſua & non quæ Jeſu Chriſti quærentium, Romanus pontifex forſan ut homo facti neſcius, in hujuſmodi circumveniatur, aut alias leviter inclinetur, præſentibus ſtatuimus & ordinamus; invitorum epiſcoporum & ſuperiorum tranſlationes, abſque magna & rationabili cauſa, quæ vocata parte cognita fuerit & deciſa de conſilio ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, vel majoris partis eorumdem, & cum ſubſcriptione, de cetero fieri non debere. Inferiores vero, ut abbates, aliique perpetuo beneficiati, inviti abſque juſta & rationabili cauſa cognita amoveri ſeu privari non debeant. Adjicientes, quod in mutationibus abbatum ſubſcriptio cardinalium interveniat, ſicut in epiſcopis eſt præmiſſum; ſalvis conſtitutionibus, conſuetudinibus & privilegiis eccleſiarum, monaſteriorum & ordinum quorumcumque.

Philipp. 2.

De ſpoliis & procurationibus.

Cum per papam facta reſervatio & exſequtio & A perceptio procurationum, ordinariis & aliis inferioribus prælatis debitarum ratione viſitationis, necnon & ſpoliorum decedentium prælatorum, aliorumque clericorum, gravia eccleſiis, monaſteriis & aliis beneficiis, eccleſiaſticiſque perſonis afferant detrimenta; præſenti declaramus edicto, rationi fore conſentaneum, & reipublicæ accommodum, tales per Papam reſervationes, ac per collectores & alios auctoritate Apoſtolica deputatos ſive deputandos, exactiones ſeu perceptiones de cetero nullo modo fieri ſeu attentari: quin immo procurationes hujuſmodi quorumcumque prælatorum, cardinalium etiam, vel ipſius Papæ familiarium, officialium & aliorum quorumvis clericorum, in curia Romana vel extra, B ubicumque & quandocumque decedentium, ſpolia ſeu bona eorum mortis tempore reperta, plene & libere pertineant illis, & per illos recipiantur, quibus alias, præfatis reſervationibus, mandatis & exactionibus ceſſantibus, competerent & pertinere deberent. Prælatis etiam inferioribus & aliis hujuſmodi, ſpoliorum exactiones præter & contra juris communis formam fieri interdicimus, conſtitutione felicis recordationis Bonifacii Papæ octavi, quæ incipit, Præſenti, ſuper hoc edita ſpecialiter, in ſuo robore duratura.

Poſt hæc autem venerabilis vir magiſter Petrus de Lamburga legit decretum tenoris ſubſequentis:

C *Poteſtas definiendi poſſeſſorium cauſa epiſcopatus Cumanenſis.*

SAcroſancta & generalis ſynodus Conſtantienſis univerſalem Dei eccleſiam repræſentans, venerabilibus fratribus [a] Placenſi, Piſtorienſi, & Vautenſi epiſcopis, quos alias ad audiendum cauſam & cauſas ac querelas ad nos devolutas ſeu deductas, & devolvendas ſeu deducendas, deputavimus, etiam eccleſiarum cathedralium, uſque ad definitivam ſententiam excluſive, quam in cauſis ipſarum eccleſiarum cathedralium nobis reſervavimus: ut cauſam ſuper poſſeſſorio judicio eccleſiæ Cumanenſis, & pertinentibus ad eamdem, inter venerabilem fratrem Antonium epiſcopum Cumanenſem agentem ex una, & D dilectos eccleſiæ filios canonicos & capitulum, & fratrem Franciſcum de [b] Crinellis ordinis Minorum, pro electo dictæ eccleſiæ ſe gerentem, defendentes partibus ex altera, quæ coram ipſis pendet indeciſa; habentes ſtatum cauſæ hujuſmodi pro ſufficienter expreſſo, ac non valentes diverſis occupati negotiis finali deciſioni ejuſdem intendere finali ſententia, vocatis ſecum aliquibus terminare valeant, plenariam concedimus facultatem. Quibus ſic lectis, dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis præſidens nomine totius concilii reſpondit per verbum, *Placet*.

Super quibus omnibus & ſingulis præmiſſis & eorum quolibet, magiſter Joannes de Scribanis promotor & procurator prædictus, nomine quo ſupra, & E Xanthes advocatus nomine præfati domini fratris Antonii, petiit a protonotariis & notariis hujus ſacri concilii unum vel plura, publicum aut publica, inſtrumentum ſeu inſtrumenta, præſentibus reverendiſſimis dominis in Chriſto patribus ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, Oſtienſi, Laudenſi, de Urſinis, Bononienſi, Hiſpano, epiſcopis; Venetiarum, Aquileienſi, Senenſi, Placentino, Veronenſi, Tricaricenſi, Piſano, ſancti Marci de Chalanco, Remenſi, de Fuxo, preſbyteris; de Fliſco, de Branckaſiis, de Columna, & de Comitibus, diaconis cardinalibus; necnon egregiis viris dominis Auguſtino de Piſis, Dominico de Ponte, Ardecino de Novario ſacri conſiſtoris advocato, & Luca de Fliſco milite Januenſi,

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XXXIX. CONCILII.

[a] Mſ. Placentinenſi.

[b] Mſ. Carellis.

Anno Christi 1417. Seſſio XXXIX. Concilii.

aliiſque dominorum regum, principum ac prælatorum ambaſſiatoribus, & aliis Chriſti fidelibus in multitudine copioſa.

Ex collectione Barberiniana.

DIe vero ſabbati nona menſis Octobris Conſtantiæ in eccleſia majori in loco ſolito, hora octava, vel quaſi, ante meridiem fuit tenta dicta ſacroſancta ſynodi ſeſſio publica, & ſolemniſſime celebrata; in qua reverendiſſimus pater, & dominus dominus archiepiſcopus Viennenſis Miſſam de ſancto Spiritu magna cum devotione celebravit: Præſentibus reverendiſſimis in Chriſto patribus, dominis Joanne Oſtienſi, Landenſi, Urſinenſi, Bononienſi, Hiſpano, epiſcopis, Venetiarum, Aquilegienſi, Senenſi, Placentino, Veronenſi, Tricaricenſi, Piſano, ſancti Marci, de Chalanco, Remenſi, de Fuxo preſbyteris; de Fliſco, de Brancaciis, de Columna, de Comitibus, diaconis cardinalibus. Hujuſmodi Miſſa finita, reverendiſſimi, reverendique patres, & domini cardinales præfati, patriarcha, archiepiſcopi, epiſcopi, ceterique ad quos pertinuit, mitras capitibus imponentes ſe pontificalibus induerunt, præfatuſque reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus Joannes Oſtienſis cardinalis, & vicecancellarius hujuſmodi ſeſſioni præſedit. Deinde litaniis, & evangelio ſecundum Lucam, In illo tempore: Dixit Jeſus diſcipulis ſuis. Eſtote miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt, &c. *ac aliis orationibus, & ſolemnitatibus ſolitis lectis, & peractis, reverendiſſimus in Chriſto pater dominus archiepiſcopus Mediolanenſis ambonem publicationis aſcendens de mandato ſanctæ ſynodi ſibi ſuper hoc facto, decreta, quæ ſequuntur, publice, alta, &c. ad verbum legit, ſub his verbis.*

De conciliis generalibus, &c. ut ſupra, pag. 856. B.

SESSIO XL.

Ex primo editione.

DIe ſabbati trigeſima ſupradicti menſis Octobris, fuit celebrata generalis ſeſſio in majori eccleſia Conſtantienſi. Pro cujus quidem ſeſſionis introductione reverendiſſimus pater dominus Jordanus epiſcopus Albanenſis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis, de Urſinis vulgariter nuncupatus, Miſſam de Spiritu ſancto celebravit: reverendiſſimus vero dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis & vicecancellarius, pontificalibus indutus, hujuſmodi ſeſſioni præſedit. Lectiſque litaniis & aliis orationibus in ſeſſionibus legi ſolitis, reverendiſſimus pater dominus Guillermus tituli ſancti Marci presbyter cardinalis quædam decreta publice legit ſub his verbis:

Ex collectione Barberiniana.

DIe ſabbati trigeſima ſupradicti menſis Octobris, Conſtantiæ in majori eccleſia in loco ſolito hora horologii ſexta, vel quaſi, ante meridiem, fuit tenta dicta ſacroſancta ſynodi ſeſſio publica, & ſolemniſſime celebrata. Pro cujus ſeſſionis introductione reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Jordanus miſeratione divina epiſcopus Albanenſis S. R. E. cardinalis, Miſſam de ſancto Spiritu devote celebravit, & hujuſmodi Miſſa finita reverendiſſimi, reverendique patres & domini, domini S. R. E. cardinales, patriarcha, archiepiſcopi, &c. ut ſupra in proxima.

Deinde litaniis cum evangelio ſecundum Joannem, In illo tempore: Dixit Jeſus diſcipulis ſuis: Si manſeritis in me, & verba mea, &c. reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus dominus Guillelmus tituli ſancti Marci preſbyter cardinalis ambonem publicationis ſolitum aſcendens de mandato ſanctæ ſynodi, &c. quædam decreta publice, alta, & intelligibili voce, ac de verbo ad verbum perlegit ſub his verbis:

Reformationes fiendæ, &c. ut ſequitur.

Anno Christi 1417. Seſſ. XL. Concilii. Ex primo editione.

Reformationes fiendæ per Papam una cum concilio, antequam concilium diſſolvatur.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ſtatuit & decernit, quod futurus Romanus pontifex per Dei gratiam de proximo aſſumendus, cum hoc ſacro concilio, vel deputandis per ſingulas nationes debeat reformare eccleſiam in capite & in membris, & curiam Romanam, ſecundum æquitatem & bonum regimen eccleſiæ, antequam hoc concilium diſſolvatur, ſuper materiis articulorum alias per nationes in reformatorio oblatorum, quæ ſequuntur.

I. *Primo, de numero, qualitate & natione dominorum cardinalium.*
II. *Item de reſervationibus ſedis Apoſtolicæ.*
III. *Item de annatis, communibus ſervitiis & minutis.*
IV. *Item de collationibus beneficiorum & gratiis exſpectativis.*
V. *Item de confirmationibus electionum.*
VI. *Item de cauſis in Romana curia tractandis, vel non.*
VII. *Item de appellationibus ad Romanam curiam.*
VIII. *Item de officiis cancellariæ & pœnitentiariæ.*
IX. *Item de exemptionibus & incorporationibus tempore ſchiſmatis factis.*
X. *Item de commendis.*
XI. *Item de fructibus medii temporis.*
XII. *Item de non alienandis bonis Romanæ eccleſiæ.*
XIII. *Item propter quæ & quomodo Papa poſſit corrigi & deponi.*
XIV. *Item de exſtirpatione ſimoniæ.*
XV. *Item de diſpenſationibus.*
XVI. *Item de proviſione Papæ & cardinalium.*
XVII. *Item de indulgentiis.*
XVIII. *Item de decimis.*

Hoc adjecto, quod facta per nationes deputatione prædicta, liceat aliis de licentia Papæ libere ad propria remeare.

Ex primo editione.

Quod procedatur ad electionem Romani Pontificis, abſentia cardinalium Petri de Luna non obſtante.

SAcroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, attendens ea quæ jamdudum Narbonæ pro unione eccleſiæ de admittendis in eadem ſynodo cardinalibus obedientiæ Petri de Luna, olim Benedicti decimitertii in ſua obedientia nuncupati, concordata fuerunt, quodque poſt notoriam ejectionem dicti Petri de Luna, præfati cardinales dudum ſecundum eadem concordata ante ejectionem hujuſmodi vocati, infra tres menſes & amplius a die ejectionis prædictæ exſpectati non venerunt, ſtatuit & decernit fore ad electionem Romani Pontificis juxta decernenda per eamdem ſynodum, ejuſdem ſynodi auctoritate procedendum, ipſorum abſentia non obſtante: quos, ſi ante conſummatam electionem futuri ſummi Pontificis venerint, & eidem concilio adhæſerint juxta diſpoſitionem juris & decernenda per concilium, una cum aliis ad electionem prædictam admittendos eſſe declarat.

De modo & forma eligendi Papam.

Ad laudem, gloriam & honorem omnipotentis

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XL. CONCILII.

Dei, & ad pacem & unitatem univerſalis eccleſiæ ac totius populi Chriſtiani, ut electio futuri Romani & ſummi Pontificis proxime celebranda, firmiori auctoritate & plurium roboretur aſſenſu; & ne attento ſtatu eccleſiæ ſuper dicta electione, in poſterum ulla retractio, ullusve ſcrupulus in mentibus hominum reſideat, ſed ex illa ſequatur unio certa, vera, pleniſſima & perfecta fidelium; ſacroſancta ſynodus Conſtantienſis, communi utilitate penſata, de ſpeciali & expreſſo conſenſu & voluntate concordi ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium in eadem ſynodo perſonaliter exſiſtentium, & collegii eorumdem ac omnium nationum præſentis concilii, ordinat, ſtatuit & decernit, quod hac vice dumtaxat ad eligendum Romanum & ſummum Pontificem, una cum cardinalibus ſex prælati, vel aliæ honorabiles perſonæ eccleſiaſticæ in ſacris ordinibus conſtitutæ, de qualibet natione in eadem ſynodo pro tunc exſiſtentes, quos ſeu quas quælibet ipſarum nationum pro ſe ad hoc infra decem dies duxerit eligendas, ipſis cardinalibus adjungantur. Quibus omnibus eadem ſynodus eligendi Romanum pontificem ſecundum formam hic expreſſam (quatenus opus eſt) tribuit poteſtatem; videlicet, quod ille abſque ulla exceptione ab univerſali eccleſia Romanus pontifex habeatur, qui a duabus partibus cardinalium in conclavi exſiſtentium, & a cujuſlibet nationis duabus partibus eiſdem cardinalibus adjungendorum, & tunc adjunctorum, electus fuerit & receptus: quodque non valeat electio, nec electus pro ſummo Pontifice habeatur, niſi duæ partes cum cardinalibus ad eligendum adjungendorum & tunc adjunctorum, conſenſerint & conſenſerint in Romanum pontificem eligendum. Statuit inſuper, ordinat & decernit, quod vota quorumcumque in electione hujuſmodi emittenda ſint nulla, niſi (ut præmittitur) duæ partes cardinalium, & duæ partes cujuſlibet nationis adjungendorum, & tunc adjunctorum prædictorum, præſentialiter ſeu per acceſſionem in unum concurrant. Hoc etiam adjecto, quod prælati & alii cum cardinalibus ipſis ad electionem hujuſmodi adjungendi, & tunc adjuncti, omnes & ſingulas conſtitutiones Apoſtolicas etiam pœnales circa electionem Romani Pontificis editas, atque conſuetudines obſervari conſuetas, quemadmodum ipſi cardinales obſervare teneantur, & ad illorum obſervantiam adſtringantur. Teneantur inſuper jurare, & jurent dicti electores, & cardinales, & alii, antequam ad electionem procedant, quod in hujuſmodi electionis negotio attendant, quod eis imminebit (cum de creatione agitur vicarii Jeſu Chriſti, ſucceſſoris beati Petri, univerſalis rectoris eccleſiæ, gregis Dominici directoris) puris & ſinceris mentibus (& quantum credant publicæ utilitati univerſalis eccleſiæ proficere, omni cujuſcumque nationis perſonæ vel alio inordinato affectu, odio, gratia vel favore abjectis) procedere: ut eorum miniſterio de utili & idoneo & univerſali eccleſiæ paſtore provideatur. Ordinat inſuper, ſtatuit & decernit eadem ſancta ſynodus, quod infra decem dies exnunc continue numerandos, quos decem dies omnibus & ſingulis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus præſentibus & abſentibus, & ceteris electoribus ſupradictis, attenta Romanæ eccleſiæ notoria vacatione, ad intrandum conclave in hac civitate Conſtantienſi in majori domo communitatis ejuſdem civitatis ad hoc jam ordinata, præfigit & aſſignat, præfati electores, cardinales & alii ſupradicti, intrent ipſum conclave ad electionem hujuſmodi celebrandam, ceteraque faciendum, obſervandum & proſequendum, quemadmodum in ceteris, præter præmiſſa de cardinalibus & aliis in electione Romani Pontificis juxta ſtatuunt & decernunt; quæ omnia, præmiſſis obſervatis, vult eadem ſancta ſynodus in ſuo robore permanere. Hanc autem formam & hunc modum electionis approbat, ordinat, ſtatuit ac decernit pro hac vice: & ad omnem ſcrupulum ſubmovendum eadem ſancta ſynodus omnes & ſingulos in eadem ſynodo præſentes & venturos, qui eidem ſynodo adhærebunt, ad omnes actus legitimos in eadem ſynodo agendos active & paſſive (quatenus opus eſt) habilitat & habiles eſſe declarat, ceteris ejuſdem concilii decretis ſemper ſalvis, ſupplens omnes defectus (ſi qui forſan intervenerint) in præmiſſis: Apoſtolicis etiam & generalibus conciliis editis, & aliis conſtitutionibus non obſtantibus quibuſcumque. Quibus decretis ſic lectis, dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis hujuſmodi ſeſſionis præſidens, ipſius ſynodi nomine reſpondit, *Placet*.

Super quibus omnibus & ſingulis præmiſſis & eorum quolibet, magiſter Henricus de Piro promotor & procurator præfatus, nomine quo ſupra, ſibi a protonotariis, notariis & ſcribis ipſius ſanctæ ſynodi ad futuram rei memoriam, unum vel plura, ac tot quot fuerint neceſſaria fieri petiit, publicum ſeu publica, inſtrumentum ſeu inſtrumenta. Præſentibus reverendiſſimis in Chriſto patribus ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, Oſtienſi, Laudunenſi, de Urſinis, Bononienſi, Hiſpano, epiſcopis; Venetiarum, Aquileienſi, Senenſi, Placentino, Veronenſi, Tricaricenſi, Piſano, ſancti Marci, de Chalanco, Remenſi, de Fuxo, presbyteris; de Fliſco, de Branckaciis, de Colonna & de Comitibus, diaconis cardinalibus; ac illuſtri principe domino Friderico marchione Brandeburgenſi, ſacri Romani imperii archicamerario, ac magnificis & generoſis dominis Bertholdo de Urſinis, Ludovico de Oetingen, & Eusbero de Ravarezburg, comitibus, aliiſque regum, principum, prælatorum, nobilium, communitatum, univerſitatum, ſtudiorum & collegiorum ambaſiatoribus, aliiſque Chriſti fidelibus in multitudine copioſa.

Ex collectione Barberiniana.

ANno & indictione, quibus ſupra, die vero Lunæ octava menſis Novembris, Conſtantiæ in majori eccleſia in loco ſolito, hora horologii ſeptima, vel quaſi, ante meridiem, fuit tenta dictæ ſacroſanctæ ſynodi ſeſſio publica, & ſolemniſſime celebrata. Pro cujus ſeſſionis introductione reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus D. Guillelmus ſancti Marci S. R. E. presbyter cardinalis Miſſam de Spiritu ſancto, sereniſſimo & invictiſſimo principe domino Sigiſmundo Romanorum rege prædicto cum ſuis inſignibus regalibus intereſſente, devote celebravit. Qua Miſſa finita, reverendiſſimus pater dominus Jacobus epiſcopus Laudenſis ambonem ſolitum aſcendens, ſolemniſſimum ſermonem ad ſynodum ſanctam fecit, pro cujus introductione ſermonis accepit pro themate, Eligite meliorem. Reg. IV. Quod electores Romani Pontificis eligerent bonum Papam, & meliorem, pulcherrime perſuadendo. 4. Reg. 10. 3. *Miſſaque, & ſermone finitis, reverendiſſimi, reverendique patres, ac domini, domini S.R.E. cardinales, archiepiſcopi, epiſcopi, ceterique ad quos pertinuit, mitras, &c. ut ſupra in alia.*

Deinde litaniis cum evangelio ſecundum Joannem: In illo tempore: Dixit Jeſus diſcipulis ſuis. Si diligitis me, mandata mea ſervare, &c. *ac hymno* Veni Creator Spiritus, *cum orationibus, & ſolemnitatibus conſuetis lectis, & peractis, venerabilis vir dominus Petrus de Lamburga licentiatus in decretis, apud dominum præſidentem ſtans; & de mandato ſupradictæ*

ſanctæ

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XLI. CONCILII.

* Clemens, &c. ut infra; nam hæc pertinent ad ſeſſionem XLI.

Ex prima editione.

ſancta ſynodi ſuper hoc facto, quamdam conſtitutionem felicis recordationis Clementis VI. ſuper modo & forma tenendis ſuper victualibus dominorum cardinalium pro electione Romani Pontificis in conclavi exſiſtentium, alta, &c. perlegit ſub his verbis: *

SESSIO XLI.

DIe Lunæ octava menſis Novembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoſeptimo, indictione decima, fuit tenta ſeſſio generalis in majori eccleſia Conſtantienſi. Pro cujus ſeſſionis introductione reverendiſſimus pater dominus Guillermus tituli ſancti Marci ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyter cardinalis, Miſſam de Spiritu ſancto, ſereniſſimo principe domino Sigiſmundo Romanorum rege cum inſigniis regalibus interveniente, devote celebravit. Et Miſſa finita, dominus Jacobus epiſcopus Ludenſis ſolemnem fecit ſermonem ad ſynodum, aſſumens pro themate, *Eligite meliorem*. Reverendiſſimus vero pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis, huic ſeſſioni præſedit. Litaniis igitur lectis, aliiſque in ſeſſionibus legi ſolitis, cum evangelio ſecundum Joannem, *Si diligitis me, mandata mea ſervate:* dominus Petrus de Lamburga licentiatus in decretis, ſtans in ambone ſolito, quamdam conſtitutionem felicis recordationis Clementis Papæ ſexti, & alia quæ ſequuntur, legit hujuſmodi ſub tenore:

4. Reg. 10. Eſt hic ſermo editus in coll. Conſt. edit. German. tom. 3. parte II. ſeu vol. 1. pag. 931. ſed videtur eſſe exercitatio pædagogi alicujus ætatis. Tom. 14.

Conſtitutio Clementis Papæ ſexti ſuper modo & forma tenendis ſuper victualibus cardinalium in conclavi exſiſtentium.

Clemens epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

LIcet in conſtitutione a felicis recordationis Gregorio Papa decimo prædeceſſore noſtro ſuper electione Romani Pontificis edita in concilio Lugdunenſi, inter cetera caveatur expreſſe, quod ſi eumdem Pontificem in civitate, in qua cum ſua curia reſidebit, diem claudere contingat extremum, cardinales in palatio, in quo idem pontifex habitabat, omnes conveniant, & in eo ſinguli ſingulis tantummodo, niſi illi quibus ex patenti neceſſitate duo permittuntur haberi, contenti ſervientibus clericis vel laïcis (prout elegerint) unum conclave, nullo intermedio pariete vel alio velamine, inhabitent in communi: & quod diebus certis, non facta proviſione de paſtore, decurſis, panis, vinum & aqua tantum eiſdem cardinalibus, donec ſubſequetur proviſio, miniſtretur: quia tamen, ſicut frequenti multorum aſſertione & in cardinalatu conſtitutorum percepimus, nonnulli ex cardinalibus in obſervatione conſtitutionis ipſius gravati alias nimium extiterunt, multi quoque ex ipſis duos in conclavi prædicto habuerunt ſervientes, non abſque ſcrupulo conſcientiæ propter ambiguitatem dictorum verborum, videlicet, Quibus ex patenti neceſſitate duo permittuntur haberi, in dicta conſtitutione (ut præmittitur) contentorum: Nos providere ſuper his cupientes, ex his & certis aliis cauſis rationabilibus, quæ noſtrum ad id animum induxerunt, rigorem conſtitutionis ipſius, & etiam ad fratrum noſtrorum ſupplicationem, in his providimus temperandum: auctoritate Apoſtolica ſtatuentes, quod cardinales, poſtquam conclave hujuſmodi, ſeu clauſuram, pro dicta celebranda electione intraverint, ſinguli duos ſervientes tantum clericos vel laïcos, prout duxerint eligendos, ac etiam ſingulis præter panem, vinum & aquam in prandio & in cœna dumtaxat unum ferculum ſeu miſſum carnium unius ſpeciei tantummodo: aut piſcium ſeu ovorum, cum uno potagio de piſcibus vel carnibus principaliter non confectis & decentibus ſalſamentis habere valeant, ultra carnes ſalitas, & herbas crudas, ac caſeum, fructus ſive electuaria: ex quibus tamen nullum ſpecialiter ferculum conficiatur, niſi ad condimentum fieret, vel ſaporem. Nullus vero eorum de alterius ferculo veſci poſſit. Liceat etiam eis ex decentia honeſtatis habere in clauſura hujuſmodi, cum in lectis cauſa quieſcendi vel dormiendi eſſe voluerint dumtaxat, intermedia ſeu velamina ſimplicium tantummodo cortinarum, prædictis & felicis recordationis Clementis Papæ V. prædeceſſoris noſtri & aliis conſtitutionibus Apoſtolicis contrariis, quibus per hoc in aliis derogare nolumus, non obſtantibus quibuſcumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Avenione, octavo Idus Decembris, Pontificatus noſtri anno decimo.

Deinde idem dominus Petrus in eodem loco exſiſtens, de ſimili mandatu capitula, quæ cardinales & alii electores Romani Pontificis infra ſcripta obſervare, & cuſtodes conclavis jurare facere obſervari tenentur, alta & intelligibili voce perlegit:

Capitula juranda per electores Romani Pontificis, & cuſtodes conclavis.

ISta ſunt, quæ cardinales & alii electores Romani Pontificis in concilio generali Conſtantienſi obſervare, & cuſtodes jurare & facere obſervari tenentur, & ad quæ non ultra compelli poſſint per cuſtodes conclavis.

Primo, quod infra decem dies a die jam lati per concilium decreti intrent conclave, videlicet hodie Lunæ octava menſis Novembris infra occaſum ſolis.

Secundo, quod quilibet non habeat ultra duos ſervientes clericos vel laïcos, quos duxerit eligendos; & ſimpliciter permittantur duos habere per conſtitutionem Clementis ſexti, licet in conſtitutione, *Ubi majus*, non liceret habere duos, niſi ex patenti neceſſitate.

Tertio, quod in conclavi ſimul inhabitent, nullo medio pariete vel alio velamine, niſi quando dormient vel quieſcent; & tunc licet habere intermedia ſeu velamina dumtaxat ſimplicium cortinarum, quæ cortinæ conceduntur per dictam conſtitutionem Clementis ſexti.

Quarto ita claudatur conclave, reſervato aditu ad ſecretam cameram, quod nullus, poſtquam incluſi fuerint, intrare valeat vel exire. Nullus ad eoſdem electores aditus pateat, vel facultas ſecrete loquendi aliquid cum eis, nec ipſi aliquos ad ſe venientes admittant, niſi de conſenſu omnium aliqui pro his quæ ad electionem pertinent, vocarentur.

Quinto, quod nulli liceat ad ipſos electores nuntium vel ſcripturam mittere.

Sexto, quod in ipſo conclavi competens ſit feneſtra, per quam electoribus & ſervitoribus vitæ neceſſaria miniſtrentur, per quam tamen nulli patere poſſit acceſſus.

Septimo, quod in ſingulis diebus poſtquam conclave intraverint, præter panem, vinum & aquam in prandio unum dumtaxat ferculum carnium unius ſpeciei tantum, aut piſcium ſeu ovorum, cum uno potagio de piſcibus ſeu carnibus principaliter non

confectis & decentibus ſalſamentis habere valeant, ultra carnes ſalitas & herbas crudas ac caſeum, fructus ſeu electuaria: ex quibus tamen nullum ſpecialiter ferculum conficiatur, niſi ad condimentum fieret, vel ad ſaporem. Et in iſtis cibis reſtringitur per Clementem ſextum conſtitutio, *Ubi majus*, pro tribus primis diebus, quibus nulla ciborum erat limitatio, & pro ſequentibus moderatur.

Octavo, quod eſt de mente conſtitutionis, *Ubi majus*, per Clementinam, *Ne Romani*, quod nullus intrare compellitur conclave, niſi omnes recuſarent, quia tunc cogendi ſunt.

Nono, quod volentibus exire permittitur. Sed ſi omnes exirent, Papa non electo, reintrare compellantur, niſi quos excuſat infirmitas. Sed qui ſine cauſa infirmitatis exiverit, amplius non admittitur, niſi omnes (ut præmittitur) exirent.

Decimo, quod exiens pro cauſa infirmitatis, ac etiam abſentes, ſi ſupervenerint re integra, videlicet antequam de Papa ſit proviſum, admittantur in conclavi, in ſtatu in quo erit electionis negotium.

Cuſtodes conclavis jurent, quod præmiſſa omnia ſine fraude & dolo inviolabiliter faciant obſervari, neque cardinales & alios electores ultra præmiſſa coarctabunt, nec permittent, aut aliquatenus ſinent per alios coarctari. Item quod eadem die omnes cuſtodes, & maxime qui addentur ultra illos, quibus de jure competit, nominatim deputentur per concilium, & jurent præmiſſa. Item videtur, quod ſi dominus rex eſt præſens, debeat pro ſuæ majeſtatis reverentia, ab eo ſedente in ſede ſua per duos cardinales recipi juramentum.

Nomina jurandorum.

Fridericus marchio Brandeburgenſis, Guillermus comes de Hennenberg, [a] Philippus magiſter Rhodi, [b] Bronorius de la Scala dominus Veronenſis miles, Joannes Raimundi Floch comes de Cardona, Ferdinandus Petri de Ayala miles de Caſtella, Martinus Ferdinandi miles, Raimundus [c] Ayrmar miles, Bertholdus comes de Urſinus, Guntherus comes de Schwartzburg, Ludovicus comes de Ottingen, Humbertus de Sabaudia baſtardus miles, Hugo comes de [d] Hawgheberg, Sancius miles, Stanſlaus miles, ambaſſiatores regis Poloniæ. Quibus [e] omnibus ſic lectis, venerabilis & egregius vir dominus Petrus [f] Clantiger decretorum doctor, omnibus & ſingulis perſonis ſupradictis præſentibus & intelligentibus, alta voce capitula ſupradicta per eos juranda de verbo ad verbum in Teutonico ſermone ad intellectum expoſuit. Quibus capitulis ſic ad intellectum expoſitis, duo ex reverendiſſimis dominis cardinalibus (prout ordinatum fuerat) ad ſereniſſimum principem dominum Sigiſmundum Romanorum regem, in ſede ſua regia exſiſtentem, una cum libro evangeliorum & cruce ſancta acceſſerunt. Ipſeque dominus Sigiſmundus Romanorum rex, tactis cruce & evangelio prædictis, in manibus dictorum dominorum cardinalium prædicta capitula obſervare juravit. Quo juramento præſtito, omnes & ſinguli prædicti ſingulatim ad pedes dicti domini præſidentis acceſſerunt, ibique tactis corporaliter & cruce & evangeliis, in manibus ejuſdem præſidentis (ut præmittitur) dicta capitula firmiter obſervare juraverunt. Deinde reverendus pater dominus Antonius epiſcopus Concordienſis, & Ludovicus de Palude abbas Trenorchienſis pro collegio cardinalium, Pandulfus protonotarius de Albiano pro Italica, Theobaldus archiepiſcopus Biſuntinenſis pro Gallicana, Nicolaus epiſcopus Merſburgenſis pro Germanica, Petrus epiſcopus Olorenſis pro Anglicana, decanus Segobienſis pro Hiſpanica, nationibus, pro cuſtodia conclavis deputati, in manibus dicti præſidentis tactis cruce & evangeliis prædictis, ut præmittitur, juraverunt. Quibus juramentis ſic, ut præmittitur, præſtitis & receptis, reverendus pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis legit ſequens decretum ſub his verbis:

[a] Mſſ. Philibertus.
[b] Mſſ. Brunorius.
[c] Mſſ. Xaimar.
[d] Mſſ. Helligenberg.
[e] Mſſ. nominibus.
[f] Mſſ. Deninger.

Decretum de electoribus Romani Pontificis pro hac vice.

SAcroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, exſequendo ejuſdem ſynodi ordinationem, decretum & ſtatutum nuper edita ſuper modo & forma electionis hac vice Romani Pontificis, ad eligendum eadem vice Romanum Pontificem, adjungit reverendiſſimis in Chriſto patribus ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, ex eorum voluntate & conſenſu expreſſis, venerabiles Joannem patriarcham Conſtantinopolitanum, Joannem Rigenſem Germanicæ, Guillermum Bituricenſem Gallicanæ, Nicolaum Gneznenſem Germanicæ, Bartholomæum Mediolanenſem Italicæ, Jacobum Turonenſem Gallicanæ, archiepiſcopos; Ricardum Londonienſem, Nicolaum Bathonienſem Anglicanæ: Didacum Conchenſem, Joannem Pacenſem Hiſpanicæ: Joannem Gebennenſem Gallicanæ: Franciſcum [a] Melfitenſem, Henricum Feltrenſem Italicæ: Nicolaum Aquenſem Hiſpanicæ: Simonem Tragurienſem Germanicæ: Joannem Lichfeldenſem, Joannem Norvicenſem Anglicanæ, epiſcopos: ac dilectos eccleſiæ filios Jacobum Pennenſem electum Italicæ, Robertum Cluniacenſem Gallicanæ, Thomam ſanctæ Mariæ Eboracenſem Anglicanæ, monaſteriorum abbates; Leonardum generalem ordinis Prædicatorum ſacræ paginæ, Italicæ; Thomam decanum Eboracenſem ſedis Apoſtolicæ notarium, Anglicanæ; Pandulphum de Malateſtis archidiaconum Bononienſem, Italicæ; Walterum Graſſi priorem Rhodi decretorum, Gallicanæ; Philippum de Madalia archidiaconum, pœnitentiarium in eccleſia Barcinonenſi, ſacræ paginæ, Hiſpanicæ; Lambertum de Stipite priorem de Berckenyo, Gundiſalvum Garſiæ archidiaconum de Bruneſta decretorum, Walaſchum Petri utriuſque juris, Hiſpanicæ; Nicolaum de Dinckelſpuel, Conradum de Suſato ſacræ paginæ doctores, Germanicæ, nationum prædictarum, in eadem ſynodo exſiſtentium & nominatorum, & per eaſdem nationes quemlibet per ſe ad hoc electorum: præfatiſque ſic, ut præmittitur, electis & adjunctis, eligendi cum ipſis cardinalibus, de eorum voluntate & conſenſu expreſſis, Romanum & ſummum Pontificem ſecundum formam ordinationis & decreti præmiſſorum, tribuit poteſtatem, ſupplens omnem defectum, ſi quis forſan in electione prædictorum adjunctorum intervenerit. Quo decreto lecto, idem dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis continuavit ſub his verbis:

[a] Mſſ. Melfienſem.

Decretum de non ſpoliando eligendum in Papatu.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, ad perpetuam rei memoriam.

OMnis ætas ab adoleſcentia ſua prona eſt ad malum, ad id præſertim, ad quod cupiditatis & avaritiæ ſtimulis incitatur. Fiunt autem & factæ ſunt leges, ut earum metu humana refrenetur audacia, tutaque ſit inter improbos innocentia, & refrenetur nocendi facultas. Cum itaque nonnumquam eveniſſe comperimus, quod electo Romano Pontifice, non-

Anno Christi 1417. Seſſio XLI. Concilii.

nulli ſub prætextu cujuſdam abuſivæ licentiæ, res & bona ſic electi, quaſi culmine divitiarum adepto, falſo prætendentes occupanti concedi; nedum illius ſic electi, immo aliquando nonnullorum, quos electos eſſe mendaciter confingunt, domos, res & bona illorum, necnon & aliquando bona cardinalium aut electorum Romani Pontificis, & aliorum in loco conclavis exſiſtentium, etiam violenter invadunt, recipiunt, occupant & tranſportant, lucrifacta exiſtimantes: ex quibus (ſi permitterentur) plura pericula, ſcandala, rapinæ, furta, & nonnumquam homicidia ſequerentur. Nos igitur tam ſceleratæ temeritatis & audaciæ viam præcludere, & hujuſmodi periculis & ſcandalis obviare volentes, præfatum damnantes ſceleratum abuſum, talia fieri hoc edicto prohibemus; ſtatuentes, quod quicumque, cujuſcumque ſtatus aut conditionis exſiſtat, contra hoc præſumpſerit attentare, aut ad hoc auxilium, conſilium vel favorem præbere, præter pœnas quas in violentos raptores & occupatores hujuſmodi, jura atque Apoſtolicæ & imperiales conſtitutiones ſtatuunt, eo ipſo excommunicationis ſententiam incurrat; a qua niſi per iſtam ſanctam ſynodum aut futurum Romanum Pontificem, præterquam in mortis articulo & ſatisfactione, abſolvi nequeant; & omni officio, beneficio, privilegiis, ac dignitate eccleſiaſtica & mundana, feudiſque & rebus aliis, ſi quæ, aut quas in Romana vel aliis eccleſiis obtinebit, ſit privatus, & inteſtabilis active & paſſive exſiſtat: civitas vero quæ in præmiſſis culpabilis fuerit, eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto: huic adjicientes ſanctioni, ut domini temporales, rectoreſque & officiales civitatis vel loci, ubi electionem Romani Pontificis contigerit celebrari, illa imminente, præmiſſa fieri ſub gravioribus pœnis publice & realiter prohibeant, & prohibitionem diligenter faciant obſervari, ceteris conſtitutionibus circa talia editis, in ſuo robore duraturis.

Decretum annullationis proteſtationum, conventionum, necnon ſuſpenſionum cauſarum, & audientiæ litium.

SAcroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, ut purius, ſincerius & liberius ad electionem Romani Pontificis proxime celebrandam procedatur, omnes & ſingulas proteſtationes, quæ poſſunt puritati, ſinceritati, libertati & efficaciæ electionis hujuſmodi obviare, necnon conventiones, pactiones, promiſſiones, obligationes, juramenta, condicta & intendimenta circa materiam electionis hujuſmodi factas & facta, fiendas & fienda, ex abundanti damnat, reprobat, annullat & exſecratur, prout etiam de jure ſunt nulla: mandans ſub obteſtatione divini judicii, & ſub excommunicationis pœna, quam in contrarium facientes vult & ſtatuit eo ipſo incurrere, & præcipiens, ne quis (ſi quis forſitan talia fecerit) illis utatur, aut illas vel illa obſervet, cum plus Deo placeant talium tranſgreſſores, quam obſervatores: illoſque ab illorum vel illarum obſervatione abſolvit & liberat, ac liberos & abſolutos eſſe declarat. Præterea ut ad tam neceſſarium & ſalubre electionis negotium attentius procedatur, audientiam & omne cauſarum & litium exercitium in eadem ſancta ſynodo & illius auctoritate conſtitutam & conſtitutum, præter audientiam curiæ cameræ Apoſtolicæ, uſque ad aſſumptionem Romani Pontificis incluſive ſuſpendit & prohibet, irritum decernens & inane, quidquid in contrarium fuerit attentatum. Quibus decretis, ac omnibus & ſingulis (ut præmittitur) lectis & peractis, dominus præſidens totius concilii

A nomine, per verbum, *Placet*, reſpondit. Deinde vero de mandato ſacræ ſynodi idem reverendiſſimus dominus præſidens voluit habere decretum de ſecuritate præſentis civitatis Conſtantiæ, alias ſtatutum & ordinatum, pro lecto & repetito in eadem ſeſſione.

Super quibus omnibus & ſingulis præmiſſis magiſter Henricus de Piro procurator & promotor prædictus, nomine quo ſupra, ſibi a protonotariis, notariis atque ſcribis ipſius ſanctæ ſynodi, ad futuram rei memoriam, unum vel plura, ac tot quot fuerint neceſſaria, fieri petiit publicum ſeu publica, inſtrumentum ſeu inſtrumenta. Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, dominis
B Joanne Oſtienſi, Laudenſi, Hiſpano, de Urſinis, Bononienſi, epiſcopis; Venetiarum, Aquilcienſi, Senenſi, Piſano, Veronenſi, Cameracenſi, Tricaricenſi, Placentino, de Chalanco, Remenſi, de Fuxo, presbyteris; de Branckaſiis, de Fliſco, de Comitibus, diaconis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, & ceteris prædictis, aliiſque regum, principum, prælatorum, nobilium, communitatum, univerſitatum, ſtudiorum & collegiorum ambaſſiatoribus, aliiſque Chriſti fidelibus in multitudine copioſa.

Introitus conclavis.

Eadem die hora tertia vel quaſi poſt meridiem, reverendiſſimi, reverendique patres & domini ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, patriarcha Con-
C ſtantinopolitanus, archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, venerabileſque domini priores, decani, archidiaconi, doctores, ceterique electores prædicti, domini communitatis civitatis Conſtantienſis domum pro conclavi paratam, pro electione Romani Pontificis celebranda, more ſolito intraverunt.

Electio Papæ.

Die Jovis in feſto ſancti Martini epiſcopi, undecima ſupradicti menſis Novembris, reverendiſſimi, reverendique patres & domini ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, patriarcha, archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, aliique electores prædicti in conclavi prædicto exſiſtentes, reverendiſſimum in Chriſto pa-
D trem & dominum, dominum Odonem de Columna, ſancti Georgii ad velum aureum, diaconum cardinalem, de Columna vulgariter nuncupatum, natione Romanum, concorditer in Romanum Pontificem elegerunt, qui Martinus Papa quintus nominari voluit. Et ſic per ſereniſſimum & invictiſſimum principem dominum Sigiſmundum Romanorum regem, una cum ſancta ſynodo, apud prædictam eccleſiam majorem hujus civitatis Conſtantienſis maximis cum ſolemnitatibus & lætitia fuit inthronizatus.

Coronatio Papæ.

Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Martini divina providentia Papæ
E quinti anno primo, die Dominica vigeſima prima ſupradicti menſis Novembris, idem ſanctiſſimus dominus noſter more ſolito & in coronationibus Romanorum Pontificum hactenus obſervari conſueto, fuit apud eccleſiam Conſtantienſem honorifice coronatus, & demum per dominos ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, abbates, alioſque prælatos, ambaſſiatores, & Romanæ curiæ officiales in ſacroſancta ſynodo prædicta præſentes, necnon illuſtriſſimum principem dominum Sigiſmundum Romanorum regem, &c. a dextero; & illuſtriſſimum principem dominum Fridericum marchionem Brandeburgenſem, ſacri Ro-

Anno Christi 1417. Seſſio XLI. Concilii.

ANNO CHRISTI 1417. SESSIO XLII. CONCILII.

mani imperii archicamerarium & electorem, a ſiniſtro, lateribus ejuſdem domini noſtri Papæ per equi frenum in quo ſedebat, una cum populoſa multitudine proceſſionaliter ab eccleſia Conſtantienſi prædicta uſque ad monaſterium ſancti Auguſtini conductus, & per circuitum ad Conſtantienſem eccleſiam prædictam fuit ſolemniſſime reductus.

SESSIO XLII.

Ex prima editione.

ANno Domini milleſimo quadringenteſimo decimoſeptimo, indictione undecima, die vero Martis, vigeſimaoctava menſis Decembris, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini, domini Martini divina providentia Papæ quinti anno primo, fuit ſeſſio generalis in eccleſia majori Conſtantiæ, ſanctiſſimo domino noſtro Papa prædicto perſonaliter præſente ibidem & præſidente. In qua reverendiſſimus pater dominus Antonius epiſcopus Concordienſis Miſſam de ſanctis Innocentibus devote celebravit. Qua celebrata, reverendiſſimus pater dominus Guillermus tituli ſancti Marci ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyter cardinalis, de mandato ſanctiſſimi domini noſtri ac ſanctæ ſynodi prædictorum, in ambone ſolito ſtans, quamdam bullam infraſcripti tenoris publice legit.

Ex collectione Barberiniana, & mſ. uno Germanico.

ANno Domini MCCCCXVII. *indictione undecima, die vero Martii vigeſima octava menſis Decembris, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Martini divina providentia Papæ quinti anno primo, Conſtantiæ in eccleſia majori in loco ſolito ſupradicto, mane hora horologii ſexta, vel quaſi, fuit congregatio generalis prædicta ſacra ſynodi, ſanctiſſimo domino noſtro Papa prædicto perſonaliter ibidem præſente: in qua reverendus pater dominus Antonius epiſcopus Concordienſis Miſſam de ſanctis Innocentibus devote celebravit: qua celebrata, reverendiſſimus in Chriſto pater dominus, dominus Guillelmus tituli ſancti Marci S. R. E. prædicta presbyter cardinalis* [a] *ſanctiſſimi domini noſtri, ac ſynodi prædictorum ambonem publicationis decretorum aſcendens, quamdam bullam infraſcripti tenoris alta & intelligibili voce publice perlegit ſub his verbis:*

[a] Adde, de mandato.

Bulla liberationis facta domino Imperatori de cuſtodia olim Joannis vigeſimitertii Papæ, & traditione domino noſtro Papa facta.

Ex prima editione.

Martinus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Sigiſmundo regi Romanorum illuſtri, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

DUdum præſens ſacrum generale concilium Conſtantienſe perſonam Baltaſſaris Coſſa, olim Joannis Papæ vigeſimitertii in ſua obedientia nuncupati, poſt illius a papatu per definitivam ſententiam ejuſdem concilii canonicam depoſitionem, per eamdem ſententiam ad ſtandum & morandum in aliquo bono & honeſto loco ſub cuſtodia [b] tuta nomine dicti ſacri concilii, quamdiu eidem ſacro concilio pro bono unionis eccleſiæ Dei videretur, condemnavit: quem hucuſque fideliter & diligenter tam per te, quam per dilectum filium nobilem virum Ludovicum ducem Bavariæ & comitem Palatinum Rheni, tuo nomine ſub fide & tuta cuſtodia, honeſte & debite, tamquam unionis & pacis zelator & devotus conſervaſti.

[b] Mſ. cuta tua.

Cum autem nuper nos & nonnullos nationum in eodem concilio exiſtentium deputatos, inſtanter & ſæpe requiſiveris, quatenus perſonam dicti Baltaſſaris prædictam de tua cuſtodia recipere, teque & eumdem ducem de ejuſdem Baltaſſaris prædicta cuſtodia liberare & exonerare vellemus: Nos attendentes, quantis laboribus & ſtudiis pacem & unionem eccleſiæ omnipotentis Dei noſtri fueris proſecutus, ſatiſque eſſe, quod tu onus dictæ cuſtodiæ jam per biennium & pæne per ſex menſes laborioſe, quod pro magno habemus beneficio, ſubiſti; volentes te ac eumdem ducem, ut juſtum eſt, ab omni onere liberare; eodem ſacro approbante concilio, decernimus & ordinamus, perſonam eamdem dicti Baltaſſaris nobis, aut deputandis a nobis fore tradendam & aſſignandam: decernentes & declarantes, ac volentes, eodem ſacro approbante concilio, per traditionem & aſſignationem hujuſmodi deputandis a nobis, per te aut dictum ducem, vel alium ſeu alios tuo nomine faciendam, eo ipſo quod illas fieri continget, te & ducem eumdem ab omni onere, debito & obligatione dictæ cuſtodiæ, & alias occaſione illius contractis apud nos & idem ſacrum concilium ac eccleſiam univerſalem, eſſe ac perpetuo remanere liberos, ſolutos penitus & immunes. Si quis autem hanc paginam decreti, ordinationis, declarationis & voluntatis noſtræ infringere præſumpſerit, aut ei auſu temerario contraire, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Datum Conſtantiæ in concilio generali, [a] ſexto Kalendas Januarii, Pontificatus noſtri anno primo.

[a] Mſ. quinto.

Quo decreto lecto dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis & vicecancellarius, totius ſynodi nomine per verbum, *Placet*, reſpondit.

Super quibus omnibus & ſingulis egregius legum doctor dominus Auguſtinus de Piſis, ſacri conſiſtorii & fiſci domini domini noſtri Papæ advocatus; necnon magiſter Joannes de Scribanis & Henricus de Piro promotores & procuratores dicti ſacri concilii, nominibus quibus ſupra, ſibi a protonotariis, notariis atque ſcribis dicti domini noſtri Papæ & ſacri concilii, ad futuram rei memoriam, unum vel plura, ſeu tot quot eſſent neceſſaria, fieri petierunt, & quilibet ipſorum petiit inſtrumentum publicum, ſeu publica inſtrumenta. Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis Joanne Oſtienſi, Laudenſi, de Urſinis, Venetiarum, Piſano, Veronenſi, Cameracenſi, Tricaricenſi, Placentino, de Chalanco, de Fuxo, de Comitibus, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus; necnon regum, principum, prælatorum, nobilium, univerſitatum, ſtudiorum, communitatum & collegiorum ambaſiatoribus & nuntiis, aliiſque Chriſti fidelibus in multitudine copioſa.

Ex mſ. Brunſwic.

ANno, indictione, & Pontificatu, quibus ſupra, die luna, XXIV. *menſis Januarii, fuit congregatio generalis facta ad mandatum domini noſtri Papæ prædicti, in eccleſia majori, & loco ſeſſionis prædicto, ad modum conſiſtorii generalis. Præſentibus ibidem prædicto domino noſtro Papa, & sereniſſimo principe Sigiſmundo, Romanorum & Ungariæ, &c. rege, ſuper confirmatione ipſius domini noſtri regis, & juramenti fidelitatis Romanæ eccleſiæ præſtationis.*

Ubi reverendus pater dominus Joannes epiſcopus Curienſis, fecit collationem nomine Imperatoris. Qua facta, dominus noſter Papa mandavit ſedere ad faciem concilii. Ubi ipſe dominus rex Romanorum venit. Et Papa auctoritate Apoſtolica confirmavit electionem factam de eo, & ſupplevit omnes defectus intervenientes in electione, ſi qui erant commiſſi.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1418. SESSIO XLIII. CONCILII.

Qua confirmatione facta, ſtatim ipſe dominus rex juravit fidelitatem eccleſiæ Romanæ ſervandam ſuper cruce ſancta: præſentibus ibidem dominis cardinalibus, ambaſſiatoribus regum, Franciæ, Angliæ, Hiſpaniæ, Arragoniæ, Navarræ, Cypri, Apuliæ, Norwegiæ, Daciæ, Sueciæ, & Poloniæ, aliorumque principum, ſpiritualium & ſæcularium, in numero copioſo, pro teſtibus ad prædicta rogatis.

SESSIO XLIII.

Ex prima editione.

ANno Domini milleſimo quadringenteſimo decimooctavo, indictione duodecima, die vero Lunæ, vigeſimaprima menſis Martii, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri Martini divina providentia Papæ quinti anno primo, Conſtantiæ in eccleſia majori fuit tenta & celebrata ipſius ſacroſanctæ & univerſalis ſynodi Conſtantienſis ſeſſio publica, ſanctiſſimo domino noſtro Papa prædicto præſidente. Pro cujus ſeſſionis introductione reverendiſſimus pater dominus Guillermus tituli ſancti Marci ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyter cardinalis Miſſam de Spiritu ſancto celebravit. Et juxta ritum ſolitum litaniis & aliis devotis orationibus lectis, idem reverendiſſimus pater dominus Guillermus cardinalis nonnulla decreta, ſive ſtatuta per dominum noſtrum Papam ac ſynodum eoſdem facta, publice perlegit ſub his verbis:

De exemptionibus.

C

Martinus epiſcopus ſervus ſervorum Dei.

ATtendentes, quod a tempore obitus felicis recordationis Gregorii Papæ undecimi prædeceſſoris noſtri, nonnulli Romani Pontifices, aut pro Romanis Pontificibus ſe gerentes, & in ſuis diverſis obedientiis reputati, pro ſua voluntate, aut [a] per importunitatem petentium, nonnullas eccleſias, monaſteria, capitula, conventus, prioratus, beneficia, loca & perſonas a juriſdictionibus Ordinariorum tempore dicti Gregorii nullatenus exemptas, vel exempta, de novo a dictorum Ordinariorum juriſdictionibus exemerunt, in grave ipſorum ordinariorum præjudicium: Nos volentes hujuſmodi præjudicio D obviare, omnes exemptiones eccleſiarum cathedralium, monaſteriorum, capitulorum, conventuum, prioratuum, beneficiorum, locorum, perſonarum quarumcumque, etiam ſi ex prædictis aliquod monaſterium fuerit exemptum, & poſtea ſubjectum monaſterio diverſi habitus vel coloris, a tempore obitus dicti Gregorii undecimi, per quoſcumque pro Romanis pontificibus ſe gerentes, (etiam ſi per nos forſan approbatæ fuerint ex certa ſcientia, vel innovatæ parte non vocata,) de novo factas, quæ tamen ante exemptionem hujuſmodi nulla exemptione gaudebant, ſed ſimpliciter ſubjiciebantur [b] ordinariæ juriſdictioni, nullumque ante illud tempus habuerunt initium; exceptis etiam exemptionibus, quæ uni toti ordini & quæ eccleſiis, monaſteriis, capitulis, conventibus, beneficiis ſive locis, a prædicto tempore ſub modo exemptionis aut conditione fundatis, aut contemplatione novæ fundationis, ſeu Univerſitatibus ſtudiorum generalium, aut collegiis ſcholarium, aut per modum confirmationis, augmenti aut additionis factæ fuerunt, aut conceſſæ; aut ſuper quibus præſentibus & auditis, quorum intererat, auctoritate competente ordinatum fuerit; ſeu in quibus ordinarii conſenſerint; (& omnes exemptiones perpetuas per inferiores a Papa factas,) ſacro approbante Concilio revocamus, (etiam ſi ſuper ipſis lis pendeat indeciſa, ipſam penitus extinguentes,) eccle- A ſias, monaſteria, & alia loca prædicta in priſtinam ordinariorum juriſdictionem [a] reducimus. Ceteris autem exemptionibus ante obitum dicti Gregorii habitis vel conceſſis, nullum volumus per hoc præjudicium generari. Inſuper non intendimus exemptiones de cetero facere, niſi cauſa cognita, & vocatis quorum intereſt.

a *MS. Vindobon.* pro importunitate.

Quæ ſunt incluſa parentheſi, non ſunt in Vindob. mſ.

b *Vindob.* ordinariorum.

Quæ ſunt incluſa parentheſi, non ſunt in Vind.

a *Vind.* reducentes.

De unionibus.

Martinus epiſcopus ſervus ſervorum Dei.

[b] Uniones & incorporationes a tempore obitus Gregorii undecimi factas ſeu conceſſas, cum certa regula dari non poſſit, ad querelas eorum, quorum [c] intereſt, (niſi fuerint impetrantes beneficia ſic uni- B ta,) ſi non ex rationabilibus cauſis & veris factæ fuerint, licet Apoſtolicæ ſedis auctoritas intervenerit, revocabimus juſtitia mediante.

b *Vind.* Circa alias vero uniones, &c.

c *Vind.* intererit. Et quæ ſunt incluſa parentheſi, non ſunt in Vind.

De fructibus percipiendis.

Martinus, &c.

Fructus & proventus eccleſiarum, monaſteriorum, beneficiorum, vacationis tempore obvenientes, juris & conſuetudinis vel privilegii diſpoſitioni relinquimus, illoſque nobis vel Apoſtolicæ cameræ prohibemus applicari.

De ſimonia.

C Martinus, &c.

Multæ contra ſimoniacam pravitatem ab olim factæ ſunt conſtitutiones, quibus morbus ille non potuit competenter extirpari. Nos volentes de cetero, ut poſſumus, attentius providere, ſacro approbante concilio declaramus, quod ordinati ſimoniace ab executione ſuorum ordinum ſint eo ipſo ſuſpenſi. Electiones autem, poſtulationes, confirmationes, & quævis proviſiones ſimoniacæ eccleſiarum, monaſteriorum, dignitatum, perſonatuum, officiorum & beneficiorum eccleſiaſticorum quorumcumque deinceps factæ, nullæ ſint ipſo jure, nullumque per illas jus cuiquam acquiratur; nec promoti, confirmati, aut proviſi faciant fructus ſuos; ſed ad illorum reſtitutionem, tamquam inique ablata percipientes, D teneantur. Statuentes inſuper, quod dantes & recipientes ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant, etiam ſi pontificali aut cardinalatus præfulgeant dignitate.

De diſpenſationibus.

Martinus, &c.

Quoniam beneficia propter officia conceduntur, reputamus abſurdum, ut qui beneficia obtinens, recuſent aut negligant officium exercere. Nos igitur, ſacro approbante concilio, omnes diſpenſationes a quibuſcumque pro Romanis Pontificibus ſe gerentibus conceſſas quibuſcumque electis, confirmatis, ſeu E proviſis ad eccleſias, monaſteria, prioratus conventuales, decanatus, archidiaconatus, & alia quæcumque beneficia, quibus certus ordo debitus eſt vel annexus, ne munus conſecrationis epiſcopi, ſive [d] benedictionem abbatis, aut ceteros debitos aut annexos ordines ſuſcipiant, præter illas quæ ſecundum formam conſtitutionis Bonifacii octavi, quæ incipit, *Cum ex eo*, factæ ſunt, revocamus: ſtatuentes, ut qui de præſenti illos vel illa obtinens, infra ſex menſes a die publicationis hujuſmodi conſtitutionis noſtræ, & qui in poſterum obtinebunt, infra terminum juris ſe faciant conſecrari, aut benedici, ſeu ad alium debitum ordinem promoveri. Alioquin ſint ipſis monaſteriis, eccleſiis, dignitatibus, perſonatibus, offi-

d *Vind* benedictionis habentes.

Sexto decret. lib. 1. tit. 4. cap. 14.

ANNO CHRISTI 1418. SESSIO XLIII. CONCILII.

ciis & beneficiis pro ipſo jure privati, & aliis libere conferantur, aut provideatur de illis, ceteris conſtitutionibus circa hoc editis in ſuo robore duraturis.

De decimis & aliis oneribus eccleſiaſticis.

Martinus, &c.

Præcipimus & mandamus, jura quæ prohibent inferioribus a Papa decimas & alia onera eccleſiis & perſonis eccleſiaſticis imponi, diſtrictius obſervari. Per nos autem nullatenus imponantur generaliter ſuper totum clerum, niſi ex magna & ardua cauſa & utilitate, univerſalem eccleſiam concernente, & de conſilio & conſenſu & ſubſcriptione fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium & prælatorum, quorum conſilium commode haberi poterit. Nec ſpecialiter in aliquo regno vel provincia, inconſultis prælatis ipſius regni vel provinciæ, & ipſis non conſentientibus, vel eorum majori parte, & eo caſu per perſonas eccleſiaſticas & auctoritate Apoſtolica dumtaxat leventur.

De vita & honeſtate clericorum.

Martinus, &c.

Inter ceteros prælatorum & clericorum exceſſus hoc maxime inolevit, quod ſpreta in veſtibus forma eccleſiaſticæ honeſtatis, plurimi delectantur eſſe deformes, & cupiunt laïcis conformari, quodque mente gerunt, habitu [a] confitentur. Unde patres cetera quæ circa veſtes, tonſuram & habitus clericorum, tam in formis quam in coloribus, atque comam ſeu capillos, vitamque & honeſtatem clericorum jura ſtatuunt, & quæ nimium collapſa ſunt tam in ſæcularibus quam in regularibus, ſacro approbante concilio innovamus, & præcipimus diligentius obſervari. Illum ſpecialiter abuſum, eodem approbante concilio, decernimus penitus abolendum, quod in quibuſdam partibus nonnulli clerici & perſonæ eccleſiaſticæ ſæculares & regulares, etiam (quod magis exſecramur) prælati eccleſiarum, manicas ad cubitum pendentes, & longas cum magna ſumptuoſa ſuperfluitate veſtes, etiam fiſſas retro & in lateribus cum fodraturis ultra oram excedentibus etiam in fiſſuris deferunt, & cum talibus in eccleſiis cum ſuperpelliciis ac aliis veſtibus ad cultum & officium eccleſiaſticum ordinatis, etiam intra eccleſias ipſas, in quibus beneficiati exſiſtunt, non verentur divinis officiis intereſſe. Hanc veſtium deformitatem in quibuſcumque perſonis eccleſiaſticis reprobamus, ac uſum talium inhibemus: contrarium autem facientes, ut tranſgreſſores canonum puniantur: ſpecialiter ſtatuentes, ut quicumque beneficiatus, aut officium in eccleſia gerens, in habitu hujuſmodi divinis officiis præſumpſerit intereſſe, pro qualibet vice a participatione proventuum eccleſiaſticorum per menſem noverit ſe ſuſpenſum, fructuſque illi fabricæ illius eccleſiæ applicentur.

[a] Forte, profitentur.

Martinus, &c.

Decernimus & declaramus, ſacro approbante concilio, per decreta, ſtatuta & ordinata, tam lecta in præſenti ſeſſione, quam concordata cum ſingulis nationibus ejuſdem concilii, & quæ in noſtra cancellaria poni volumus, & litteras in forma publica ſub ſigillo vicecancellarii volentibus, litteras confici, atque tradi huic ſacro concilio, ſuper articulis contentis in decreto ſuper reformatione fienda, die ſabbati trigeſima menſis Octobris proxime præteriti promulgata, fuiſſe & eſſe jam ſatisfactum.

Quibus decretis ac ſtatutis ſic, ut præmittitur,

A lectis, reverendiſſimus pater dominus Joannes epiſcopus Oſtienſis, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis & vicecancellarius, de voluntate nationum ac ipſius ſynodi, & eorum nominibus (ut aſſeruit) reſpondit in hunc modum: De mandato nationum reſpondeo, quod placent nationibus decreta recitata, & cuilibet nationi placet concordia cum ipſa per dominum noſtrum facta, & per præmiſſa fatentur dicto decreto jam eſſe ſatisfactum, non intendentes propterea, quod concordata cum una natione, in aliquo alteri nationi afferant præjudicium.

Ex mſs. Barb. & Lipſ.

Super quibus omnibus & ſingulis præmiſſis, & eorum quolibet, magiſter Joannes de Scribanis promotor & procurator ſacræ ſynodi prædictæ, & fiſcalis camera Apoſtolica, petiit ſibi tam domini noſtri Papa quam ſynodi prædictorum nominibus a protonotariis, notariis, atque ſcribis ejuſdem ſynodi fieri unum vel plura, publicum ſeu publica inſtrumenta, ad perpetuam rei memoriam. Præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, dominis Angelo Laudenſi, Petro Hiſpano, epiſcopis, Antonio Bononienſi, Franciſco Venetiarum, Antonio Aquilejenſi, Branda Placentino, Antonio de Chalanco, Thoma Tricaricenſi, Petro de Fuxo, presbyteris, Ludovico de Fliſco, Raynaldo de Branckaſiis, & Lucido de Comitibus, ſancta Romana eccleſia cardinalibus, necnon dominorum regum, principum, & univerſitatum ambaſſiatoribus, aliiſque Chriſti fidelibus in multitudine copioſa.

Ex collectione Barberiniana, & uno mſ. Germanico.

*A*NNO MCCCCXVIII. *& indictione XI. de quibus ſupra, die vero Luna vigeſima prima menſis Martii, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Martini divina providentia Papa quinti anno primo, Conſtantia in eccleſia majori in loco ſolito, hora horologii ſexta, vel quaſi, ante meridiem, fuit ſacroſancta & univerſalis ſynodi Conſtantienſis prædicta, ſanctiſſimo domino noſtro Papa præſidente, ſolemniter more ſolito, ſeſſio publica celebrata: pro cujus ſeſſionis introductione, reverendiſſimus in Chriſto pater, & dominus, dominus Guillelmus tituli ſancti Marci S. R. E. presbyter cardinalis Miſſam de ſancto Spiritu devotiſſime celebravit: hujuſmodi quoque Miſſa finita, reverendiſſimi, reverendique patres & domini S. R. E. cardinales, &c. mitras, &c. ut in aliis. Reverendiſſimus pater dominus Guillelmus cardinalis prædictus ambonem, &c. aſcendit, & de mandato domini noſtri Papa, ac ſynodi prædictorum, ſibi ſuper hoc ut aſſerait facto, nonnulla decreta ſeu ſtatuta per dominum noſtrum Papam, ac ſynodum eoſdem facta publice, alta, & intelligibili voce perlegit ſub his verbis.*

I.

E De numero, & qualitate dominorum cardinalium, & modo promotionis eorum.

Ex mſſ. Card. Capranicæ, & Vindobonenſi.

*S*TATUIMUS, *ut deinceps numerus cardinalium S. R. E. adeo ſit moderatus, quod nec ſit gravis eccleſia, nec ſuperflua numeroſitate vileſcat: qui de omnibus partibus Chriſtianitatis proportionabiliter, quantum fieri poterit, aſſumantur: ut notitia cauſarum, & negotiorum in eccleſia emergentium facilius haberi poſſit, & æqualitas regionum in honoribus, eccleſiaſticis obſervetur: ſic tamen quod numerum* [a] *XXIIII. non excedant, niſi pro honore nationum, quæ cardinales non habent, unus, vel duo, pro ſemel de conſilio, & conſenſu Cardinalium aſſumendi viderentur. Sint autem viri in ſcientia, mori-*

[a] Mſ. Vindob. & Victorin. viginti quatuor.

ANNO CHRISTI 1418. SESSIO XLIII. CONCILII.

bus, & rerum experientia excellentes: doctores in theologia, aut in jure canonico vel civili; præter admodum paucos, qui de ſtirpe regia, aut ducali, aut magni [a] *principis oriundi exſiſtant, in quibus competens litteratura ſufficiant: non fratres, aut nepotes ex fratre vel ſorori alicujus cardinalis viventis; nec de uno ordine Mendicantium ultra unum, non corpore vitiati, aut alicujus criminis, vel infamia nota reſperſi: nec fiat eorum electio per auricularia vota ſolummodo, ſed etiam cum conſilio Cardinalium collegialiter, ſicut in* [b] *pronunciatione epiſcoporum fieri conſuevit: qui modus etiam obſervetur quando aliquis ex cardinalibus in epiſcopum aſſumetur.*

[a] Mſs. iidem, principe.
[b] Mſ. Vind. promotione. Victoriu promotionibus.

II.
De proviſionibus eccleſiarum, monaſteriorum, prioratuum, dignitatum, & aliorum beneficiorum.

B *Sanctiſſimus dominus noſter Papa Martinus V. ſuper proviſionibus eccleſiarum, monaſteriorum, & beneficiorum quorumcumque, vult, & intendit, & mandat obſervari, quod exceptis eccleſiis,* [c] *monaſteriis, & ceteris beneficiis reſervatis in jure, & deſignatis in extravaganti,* Ad regimen, [d] *modificatum, quantum ad numerum* [e] *officiorum reducendum ad numerum conſuetum. Item quoad* [f] *capellanos, quod beneficia eorum* [g] *non reſervata, niſi ſint magiſtri, vel doctores, vel licentiati in theologia, jure canonico vel* C *civili; quorum diſpoſitio ad Papam ſpecialiter pertineat. In eccleſiis & monaſteriis fiant electiones canonicæ. De monaſteriis autem non exemptis,* [h] *quorum ſervitia ſuam taxationem decima vigeſima, Italiam & Hiſpanos centum quinquaginta, in Italia vero, & Hiſpaniis ſexaginta librarum Turonenſium parvorum valorem annuum non excedant, fiant confirmationes aut proviſiones per ordinarios ſecundum canonicas ſanctiones.* [i] *De monaſteriis non excedentibus ſummas prædictas, necnon cathedralibus eccleſiis, electiones ad ſedem Apoſtolicam deferantur: quatenus ad tempus ſtatutum in conſtitutione Nicolai III. quæ incipit;* Cupientes, [k] *præterea exſpectat: quo tranſacto, ſi non fuerint præſentata, vel ſi præſentata minus canonica fuerint, Papa provideat. Si vero canonica fuerint, Papa eas confirmet; niſi ex cauſa rationabili &* D *evidenti, & de fratrum conſilio, de digniori & utiliori perſona duxerit providendum:* [l] *proviſi & confirmati per Papam nihilominus metropolitanum, & aliis præſtent debita juramenta & alia conſueta. De monaſteriis monialium Papa non diſponat, niſi ſint exempta. Ad epiſcopales autem dignitates,* [m] *ut ſupra, nullus eligatur, niſi doctor, aut licentiatus, cum rigore examinis in theologia, aut jure canonico, vel civili. De ceteris vero dignitatibus, officiis, & beneficiis ſæcularibus, & regularibus ultra reſervationes prædictas duæ partes ſint in diſpoſitione Papæ, & tertia pars remaneat in diſpoſitione Ordinariorum, ita quod duo prima cedant Papæ, & tertium Ordina-* E *rio: ita quod per quamcumque aliam reſervationem, aut prærogativas non minuatur. Item beneficia vacantia per reſignationem ſimplicem, vel ex cauſa permutationis* [n] *neutri parti computentur. Item nec vult, nec intendit gratias exſpectativas dare, niſi ad unicum beneficium: niſi in Italia, & in Hiſpania, & in aliis partibus, ubi beneficia* [o] *ſint exilia: neque ad dignitates majores poſt Pontificales in cathedralibus, neque ad principales in collegiatis, neque ad prioratus conventuales. Dignitates vero majores poſt Pontificales in cathedralibus, & principales in collegiatis, nullis niſi doctoribus aut bacalauriis formatis in theologia, vel doctoribus, aut licentiatis in jure* A *canonico, vel civili, conferri valeant: nec ad illas quis aſſumatur, niſi forte propter tenuitatem ipſorum infra menſem a die vacationis nullus inveniatur talis, qui* [a] *illam voluerit acceptare. Ceteris autem litteratis in prærogativis* [b] *litterarum providebitur. Item quod in parti data gratiarum exſpectativarum ad earum collationem graduatus non graduato præferatur: &* [c] *in gradibus diœceſanus præferatur non diœceſano.*

[c] Mſ. Vind. monaſteriis, dignitatibus, & ceteris.
[d] Mſ. Vind. modificata.
[e] Mſ. Vind. officialium.
[f] Vind. capellanos honoris.
[g] Vind. non ſint reſervata.
[h] Vind. quorum fructus ſecundum taxationem communem decimæ extra Italiam & Hiſpaniam, &c.
[i] Vind. De monaſteriis vero excedentibus.
In ſexto decret. lib. 1. tit. 6. cap. 16.
[k] Vind. Papa exſpectet.
[l] Vind. proviſi quod confirmati & proviſi ... metropolitanis & aliis, &c.
[m] Vind. & ſupra.
[n] Vind. neutræ Papæ computati.
[o] Vind. ſunt.

[a] Vind. illa.
[b] Vind. datarum.
[c] Vind. in gradibus paribus.

III.
Decretum.

Multorum temporum experientia docuit, quod dilationes eligendi, aut alias providendi eccleſiis, mo- B *naſteriis vel aliis dignitatibus, quibus de jure, vel conſuetudine per electionem eſt providendum, quæ a noſtris prædeceſſoribus etiam in generalibus conciliis ſtatuuntur, tam prætextu vocationis abſentium, quam alias, nimirum diuturnas damnationes, vexationes & onera gravia expenſarum inducant: quibus providere volentes, ſacro approbante concilio ſtatuimus, ut deinceps vacantibus eccleſiis* [d], *ii, ad quos pertinebat eligere, a die notæ vacationis* [e] *ab eccleſia, monaſterio, ſive loco per xx. dies* [f] *continue abſentes exſpectent: quibus elapſis, ii qui præſentes fuerint, abſque alia vocatione abſentium libere ad electionem procedant.* [g] *Si infra quadraginta dies a die notæ vacationis prædicta non elegerint, locum habeant ſtatuta* C *ſuper hoc in generali concilio: quæ* [h] *& alia circa hoc edita volumus in ſuo robore permanere.*

[d] Vind. addit, monaſteriis & dignitatibus prædictis.
[e] Vind. in eccleſia.
[f] Vind. continue exſpectent.
[g] Vind. Quæ ſi.
[h] Vind. & alia jura circa, &c.

IV.
De annatis rubrica.

Pro ſuſtentatione ſummi Pontificis, & fratrum ſuorum S. R. E. cardinalium de eccleſiis, & monaſteriis virorum dumtaxat, vacantibus, & vacaturis, ſolventur pro fructibus primi anni a die vacationis, ſummæ pecuniarum in libris cameræ Apoſtolicæ taxatæ, quæ communia ſervitia nuncupantur. Si quæ vero [i] *male taxata ſunt, juſte* [k] *taxentur: & provideatur ſpecialiter in gravatis regionibus, ſecundum qualitatem rerum, temporum & regionum, ne nimium* D [l] *pergraventur: ad quod dabuntur commiſſarii, qui diligenter inquirant, &* [m] *taxent. Taxa autem prædicta pro media parte* [n] *infra annum: Et ſi infra annum bis vacaverit, ſemel tantum ſolvetur. Nec debitum hujuſmodi in ſucceſſorem in eccleſia, vel monaſterio tranſeat. De ceteris autem dignitatibus, perſonatibus, officiis, & beneficiis ſæcularibus, & regularibus quibuſcumque, quæ auctoritate ſedis Apoſtolicæ conferuntur, vel providebitur in eiſdem, præterquam vigore gratiarum exſpectativarum, aut cauſa permutationis, ſolvetur valor fructuum, primi anni pro media parte infra ſex menſes a die* [o] *adeptæ poſſeſſionis: & infra alios ſex menſes pro alia media parte: & debitum hujuſmodi in ſucceſſorem beneficio* E *non tranſeat.*

[i] al. exceſſive.
[k] Vind. retaxentur.
[l] Vind. prægraventur.
[m] Vind. retaxent.
[n] Vind. infra annum a die habitæ poſſeſſionis ſolventur: & pro media parte alia infra ſequentem annum. Et ſi bis in anno vacaverit, &c.
[o] Vind. habitæ.

V.
De cauſis tractandis in Romana curia, vel extra.

Cauſæ quæ ad forum eccleſiaſticum de jure, vel conſuetudine non pertinent, per curiam Romanam non [p] *arripiantur, de illis cognoſcendo in curia vel extra committendo, niſi de conſenſu partium:* [q] *qui non ad forum eccleſiaſticum, ut præmittitur, pertinent, & de jure ſunt per appellationem aut aliter ad Romanam curiam devolutæ, aut de ſua natura* [r] *tractandæ, in ea tractentur. Ceteræ committantur in partibus, niſi forte pro cauſa,* [s] *aut perſonarum qualitate illas tractari in curia expediret, pro juſtitia conſequenda, vel*

[p] Vind. recipiantur.
[q] Vind. quæ vero ad forum, &c.
[r] Vind. in illa tractandæ, tractentur in ea.
[s] Vind. aut perſonarum al. &c.

ANNO CHRISTI 1418. SESSIO XLIII. CONCILII.

de partium conſenſu in curia tractarentur. Matrimoniales tamen cauſa in prima inſtantia, prater appellationem, non committantur in curia, niſi [a] in caſibus proxime dictis. Item ad refrenandum appellationes fruſtratorias, qua ante diffinitivas ſententias interponuntur; ordinamus, quod [b] injuſta ſeu frivola appellationis ab interlocutoria, vel gravamine, ultra condemnationem expenſarum, damnorum & intereſſe, in decem [c] florenis, ſi appellatio interponatur in curia; & in viginti, ſi de partibus ad curiam parti appellatu condemnetur. Et quod ſuper eadem [d] interlocutoria, vel gravamine, ſecundo appellare non liceat, niſi haberent vim diffinitiva.

[a] Vind. in caſis.
[b] Vind. injuſte ſeu frivole appellantes.
[c] Vind. florenos.
[d] Vind. lecutoria.

VI.
De exemptionibus.

Attendentes quod a tempore obitus felicis recordat. Gregorii Papa XI. prædeceſſoris noſtri, nonnulli Romani Pontifices, aut pro Romanis Pontificibus ſe gerentes, & in ſuis diverſis obedientiis reputati, pro ſua voluntate, aut pro importunitate petentium, nonnullas eccleſias, monaſteria, capitula, conventus, prioratus, beneficia, loca, & perſonas a juriſdictionibus ordinariorum tempore dicti Gregorii nullatenus exemptas, vel exempta, de novo [e] apud dictorum ordinariorum juriſdictionem exercuerunt, in grave ipſorum ordinariorum prajudicium. Nos volentes hujuſmodi prajudicio obviare, omnes exemptiones eccleſiarum, monaſteriorum, capitulorum, conventuum, præpoſiturarum, beneficiorum, locorum, & perſonarum quarumcumque, etiamſi ex prædictis aliquod monaſterium fuerit exemptum, & poſtea ſubjectum monaſterio diverſi habitus, vel coloris, a tempore obitus dicti Gregorii XI. per quoſcumque pro Romanis Pontificibus [f] ſe gerentibus, de novo factas; qua tamen ante exemptionem hujuſmodi nulla exemptione gaudebant, ſed ſimpliciter ſubjiciebantur [g] ordinaria juriſdictioni, nullumque ante illud tempus initium habuerunt: etiam exceptis exemptionibus, qua uni toti ordini, & qua eccleſiis, monaſteriis, capitulis, conventibus, beneficiis, fundatoribus, ſive Univerſitatibus ſtudiorum generalium, aut per modum confirmationis, augmenti, aut additionis, facta fuerunt aut conceſſa: aut ſuper quibus praſentibus & auditis quorum intererat, auctoritate competenti ordinatum fuerit: ſeu in quibus ordinarii conſenſerint: ſacro approbante concilio, revocamus: eccleſias, monaſteria, & alia pradicta in priſtinam [h] ordinariorum juriſdictionem reducentes. Ceteris autem exemptionibus ante obitum [i] dicti Gregorii XI. per eos qui pro ſummis Pontificibus in eorum obedientiis reputati fuerunt, factas, ſeu conceſſas, qua effectum non ſortita fuerunt. Item omnes etiam qua effectum non ſortita fuerunt de perpetuis vicariis factas, & eo ceſſiones omnes juris patronatus, ſeu praſentandi, factas laicis eccleſiarum ſeu beneficiorum, qua non fundaverunt [k] ſeu dotaverunt. Circa alias vero uniones qua effectum jam ſortita fuerunt cum certa regula dari non poſſit, [l] & querelas eorum, quorum intererit, ſi non ex rationabilibus cauſis vel veris facta fuerint, licet Apoſtolica ſedis auctoritas ſupervenerit, revocabimus juſtitia mediante, vel aliter ſecundum juris exigentiam providebimus: [m] (vel ſi nationibus placet, fiat revocatio pro præſenti.)

[e] Vind. a dictorum ordinariorum juriſdictionibus exemerunt.
[f] Vind. ſe gerentes.
[g] Vind. ordinariorum.
[h] Vind. non habet ordinariorum.
[i] Vind. dicti Gregorii habetur vel conceſſis, nullum volumus per hoc prajudicium generari. Revocamus etiam omnes uniones & incorporationes a tempore obitus Gregorii XI.
[k] Vind. aut dotaverunt.
[l] Vind. ad querelas, & mox intererit.
[m] Quæ ſunt incluſa parentheſi non ſunt in Vindob.

VII.
De commendis.

Item dominus noſter Papa [n] ordinavit, quod in poſterum monaſteria, aut magni prioratus conventuales, habere conſueti his temporibus ultra decem religioſos in conventu, & officia clauſtralia; dignitates majores poſt Pontificalem in cathedralibus, ſive eccleſia parochiales, nulli prælato [a] etiam cardinali, dentur in commendam: Data autem & dati [b] quandoque commendatoriis loco illorum [c] de aquivalenti providetur: poſt pacificam poſſeſſionem adeptam [d] illas dimittant. Una etiam eccleſia metropolitana uni cardinali, vel patriarcha concedi poterit, proviſionem aliam ſufficientem non habenti.

[n] Vind. ordinat.

ANNO CHRISTI 1418. SESSIO XLIII. CONCILII.

[a] Vind. etiam cathedrales, dentur.
[b] Vind. quandoque commend.
[c] Vind. de aquitate.
[d] Vind. illos.

VIII.
De fructibus medii temporis.

Item ſanctiſſimus dominus noſter Papa fructus & proventus eccleſiarum, monaſteriorum, & beneficiorum vacationis tempore obvenientes [e] (juris & conſuetudinis, vel privilegii diſpoſitioni) relinquit, illoſque ſibi, vel Apoſtolica camera prohibet applicari.

[e] Quæ ſunt incluſa parentheſi non ſunt in Vind.

IX.
De non alienandis, & alienatis rebus eccleſiaſticis.

Volentes [f] eccleſiarum indemnitatibus providere, omnes alienationes rerum immobilium & jurium, necnon conceſſiones vicariatuum, terrarum, civitatum & dominiorum Romana eccleſia, ultra quinquennium ſine Concilii conſenſu, & ſubſcriptione majoris partis cardinalium illius obedientia: necnon omnes alienationes rerum ſimilium aliarum eccleſiaſticarum, monaſteriorum, & aliorum beneficiorum, ſine conſenſu libero rectorum & miniſtrorum eorumdem per quoſcumque pro Romanis Pontificibus ſe gerentes, a tempore felicis recordationis Gregorii XI. prædeceſſoris noſtri, factas & conceſſas, ſacro approbante concilio penitus revocamus. Alienationes vero per prælatos, rectores [g] & miniſtros de rebus ſimilibus eccleſiarum, vel monaſteriorum, aut aliorum ſuorum beneficiorum, prater aut contra juris formam factas, nullas fuiſſe & eſſe declaramus, & etiam revocamus: res ipſas, aut terras, civitates atque dominia, ad jus & proprietatem eccleſiarum, monaſteriorum & beneficiorum ipſorum reducentes. Volumus etiam, & intendimus, quod regimina terrarum, provinciarum, civitatum & dominiorum eccleſia Romana, quas pro tempore poſſidebit, nulli niſi Cardinali vel prælato eccleſiaſtico, & ultra quam in iis, qua requirunt miniſteria laicorum: ſed nec vicariatus terrarum eccleſia Romana ultra triennium, & de cardinalium conſilio concedantur, vel etiam committantur. De ceteris autem alienationibus, ſi qui gravari ſe ſenſerint, querelam exponant apud Apoſtolicam ſedem, per quam, ut fieri poterit, providebitur de remedio competenti.

[f] Vind. non habet eccleſiarum.
[g] Vind. aut miniſtros.

X.
De ſimoniacis.

[h] Multa per ſimoniacam pravitatem olim ab Joanne facta ſunt conſtitutiones, quibus morbus ille non potuit exſtirpari. Nos volentes, ut poſſumus, attentius providere, ſacro approbante concilio, declaramus quod ordinati ſimoniace ab executione ſuorum ordinum ſint eo ipſo ſuſpenſi. Electiones autem, poſtulationes, confirmationes & qua proviſiones eccleſiarum, monaſteriorum, dignitatum, perſonatuum, officiorum & beneficiorum eccleſiaſticorum quorumcumque, ſeu ad illa, nulla ſint ipſo jure, nullumque per illas jus cuiquam acquiratur; nec faciant fructus ſuos: ſed ad illorum reſtitutionem tamquam inique ablatorum, percipientes teneantur. Statuentes inſuper, quod dantes & recipientes ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant, etſi Pontificali aut cardinalatus præfulgeant dignitate. Diſtrictius inhibentes, juxta etiam antiqua ſtatuta

[h] Vind. Multa contra ſimoniacam pravitatem ab olim facta ſunt, &c.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1418 SESSIO XLIII. CONCILII.

ſtatuta canonum, quod pro ordinibus, etiam clericali tonſura, ordinans nihil recipiat, cum ad id ſint fructus eccleſiaſtici deputati. Quodque notarii pro litteris ſuper ordinum prædictorum collatione pro prima clericali tonſura [a] unum, pro quatuor minoribus ordinibus unum, pro quolibet ſacro ordine [b] ſimiliter unum groſſum de camera, quorum decem faciunt florenum de camera, recipiant. Quod ſi contra [c] fecerint, canonicis ſubjaceant inſtitutis.

a Vind. non ultra unum.
b Vind. non habet, ſimiliter.
c Vind. fecerunt.

XI.
De diſpenſationibus.

Quoniam beneficia propter officia conceduntur, reputantes abſurdum, ut qui beneficia obtinent, renuſent aut negligant officium exercere. Nos igitur, ſacro approbante concilio, omnes diſpenſationes a quibuſcumque pro Romanis Pontificibus ſe gerentibus conceſſas quibuſcumque [d] clericis conſecratis, ſeu proviſis ad eccleſias, monaſteria, prioratus conventuales, diaconatus, archidiaconatus, & alia quæcumque beneficia, quibus certus ordo debitus eſt, vel annexus, aut de illis, ut munus conſecrationis epiſcopi, ſeu benedictionis habens, aut ceteros debitos aut annexos ordines ſuſcipiant: præter [e] illos qui ſecundum formam cap. Cum ex eo, factæ ſunt, revocamus: ſtatuentes ut qui de præſenti illas vel illa obtinent, infra ſex menſes a die publicationis hujuſmodi conſtitutionis noſtræ, & qui in poſterum obtinebunt, infra annum a die poſſeſſionis adeptæ ſe faciant conſecrari aut benedici, ſive ad alium debitum ordinem promoveri; alioquin ſint ipſis eccleſiis, monaſteriis, dignitatibus, perſonatibus, officiis & beneficiis prædictis ipſo jure privati, & aliis libere conferantur, aut provideatur de illis. Ceteris conſtitutionibus circa hoc editis, in ſuo robore duraturis.

d Vind. electis, confirmatis, ſeu proviſis.
e Vind. illas quæ.

XII.
Decretum.

Et quia multi epiſcopi, & eorum ſuperiores, atque abbates, in quibus major debet eſſe ſolicitudo curæ [f] & Pontificalis officii, plerumque extra eccleſias, diœceſes & monaſteria commorantur, propter quod negligitur officium paſtorale: eodem approbante concilio, ſtatuimus quod epiſcopi, & ſuperiores hujuſmodi in ſuis eccleſiis & diœceſibus, abbates autem in ſuis monaſteriis perſonaliter reſideant: a quibus ſi ſex menſes [g] continue abfuerint, a perceptione fructuum [h] & proventuum per biennium ſint privati: qui fructus & proventus in utroque caſu cathedralibus eccleſiarum, & conventibus monaſteriorum applicentur. Si vero per biennium abfuerint, ipſis eccleſiis, & monaſteriis decernimus eſſe privandos; nullumque eis in aliquo caſuum prædictorum cujuſvis generalis ſtudii, privilegium ſuffragetur, nec illis gaudeant quovis modo.

f Vind. & officii paſtoralis.
g Vind. continuos.
h Vind. & proventuum per annum integrum; & ſi per annum abfuerint, ab eorum fructuum & proventuum perceptione per biennium, &c.

Ordinat dominus noſter, quod ad eccleſias cathedrales, monaſteria, prioratus conventuales, aut parochiales eccleſias ſuper defectu ætatis ultra triennium nullatenus diſpenſetur: niſi forte in eccleſiis cathedralibus ex ardua & evidenti cauſa de conſilio cardinalium, ſeu majoris partis illorum, videretur aliter diſpenſandum.

Item dominus noſter in gravibus & arduis caſibus ſine conſilio cardinalium non intendit diſpenſare.

Circa beneficia incompatibilia obtinentes, in quibus multi reperiuntur exceſſus, conſtitutionem felicis recordationis Joannis XXII. prædeceſſoris noſtri, quæ incipit, Execrabilis, ſalva moderatione in eo quod in ea dicitur de uno curato beneficio cum non curato [i] compatibili, tamen licite retinendis. ad duo etiam curata, dummodo non ſint duæ parochiales eccleſiæ, extendimus, ſacro approbante concilio, innovamus, atque contenta in illa ſecundum illius formam & tenorem de novo ſtatuimus, & ordinamus, contenta in illa volentes diligentius obſervari.

Extravag. Joan. XXII. tit. 3. cap. 1.
i Vind. incompatibili.

XIII.
De proviſione Papæ & cardinalium.

Romano Pontifici & S. R. E. cardinalibus pro illorum ſuſtentatione rebus Romanæ eccleſiæ ſtantibus, ut ſunt, non videtur aliter poſſe provideri, quam hucuſque factum eſt: ſcilicet per beneficia, & communia ſervitia, quæ vacantia nuncupantur. Verum circa beneficiorum qualitatem taliter duximus providendum, quod nulli cardinali monaſterium, prioratus conventualis, ultra numerum x. religioſorum ſecundum moderna tempora habere conſuetus, nulla major dignitas poſt pontificalem in cathedralibus, aut parochialibus, etiam nullum officium clauſtrale, nullum xenodochium, hoſpitale, eleemoſynaria, ſeu leproſaria in titulum vel adminiſtrationem conferantur. Et ſi quæ talia nunc obtinent, quamprimum Papa loco illorum de alio æquivalenti providebit, illa dimittere teneantur, ſicut ſuperius de commendis eſt dictum. Proviſo, quod nullus cardinalis de proventibus eccleſiaſticis non habeat ultra valorem ſex millium florenorum.

Statuimus quod ſinguli cardinales, monaſteria, aut prioratus conventuales habentes ultra numerum XII. religioſorum ſecundum conſuetudinem temporum modernorum, habeant in illis vicarium generalem in ſpiritualibus & temporalibus religioſum. Poterunt tamen iidem cardinales ad regimen temporalium [a] ſub dicto vicario alias perſonas ſubſtituere: & nitentur quantum poterunt per eccleſiaſticas perſonas hoc agere. [b] Conſtitutus tamen ad regimen hujuſmodi dictus vicarius ſine conſenſu cardinalis non valeat removeri. In minoribus autem beneficiis conſtituant vicarium in ſpiritualibus: cetera per alias perſonas, & quantum poterunt, ut præmittitur, per eccleſiaſticas hoc faciant. Nulli autem laico monaſteria, aut beneficia hujuſmodi locent, aut ad firmam, aut [c] arrendamentum dent. Teneantur etiam [d] illi tenere unum religioſum ſecundum moderna tempora conſuetum: & maxime [e] qui erant antequam cardinales, quando illa beneficia, aut monaſteria obtinerent: niſi poſtmodum fructus, & redditus eorum ſine culpa cardinalium eſſent adeo diminuti, quod ad ſuſtentationem prioris & tot religioſorum non ſufficerent. Superiores autem dictorum monaſteriorum & prioratuum, quibus jus viſitandi competit, illa poterunt viſitare, & defectus caritative corrigere; & quæ in illis reparanda viderint, aut [f] relapſa maxime per culpam cardinalium, [g] vel eorum miniſtrorum, tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus, illa gubernatoribus illorum injungant reparari, ſecundum facultatem monaſteriorum, & beneficiorum hujuſmodi: deducto, quantum abbas, & prior, ſi eſſent, ſecundum communem modum pro ſtatu ſuo expenderent. Quod ſi in [h] perficiendis iis, quæ in præmiſſis injuncta fuerint, gubernatores prædicti fuerint negligentes; ſuperiores ipſi tantum ſedi Apoſtolicæ & cardinalium dignitati deferant, quod ſemel ſummo Pontifici & cardinalibus ipſis ſtudeant intimare, qui ſuper iis providere curabunt. Quod ſi non fecerint infra terminum competentem, ſuperiores ipſi ſua auctoritate provideant, [i] ſecundum jura facere poſſunt, ſi per abbates, & religioſos dicta monaſteria, vel prioratus obtinerentur, quocumque privilegio non obſtante.

a Vind. ſub dicto vicario.
b Vind. Conſtitutus, & ſtatim revocare.
c Vind. arrendamentum.
d Vind. in illis tenere numerum religioſorum.
e Vind. quot erant, antequam cardinales ipſi illa, &c.
f Vind. collapſa.
g Vind. vel ſuorum.
h Vind. conficiendis.
i Vind. ſecundum ſuam & earumdem facultates procedendo contra gubernatores ipſorum principales, &c. quemadmodum facere poſſent, ſi per, &c.

XIV.
De indulgentiis fiat decretum.

Cavebit dominus noſter Papa in futurum nimiam indulgentiarum effuſionem, ne vileſcant; & in præteritum conceſſas ab obitu Gregorii XI. citra perpetuas; item quæ dicuntur de pœna & culpa, ſive de plena remiſſione, conceſſas locis; item omnes conceſſas ad inſtar alterius indulgentiæ, revocat & annullat.

XV.
De decimis, & aliis oneribus eccleſiaſticis.

Præcipimus & mandamus jura, quæ prohibent inferioribus a Papa decimas & alia onera eccleſiis & perſonis eccleſiaſticis imponere, diſtrictius obſervari. Per nos autem nullatenus imponentur, quod & noſtris ſucceſſoribus indicamus non imponi generaliter ſuper totum clerum, niſi ex magna & ardua cauſa & utilitate univerſalem eccleſiam concernente, & de conſilio & conſenſu ac ſubſcriptione fratrum, & prælatorum, quorum conſilium faciliter haberi poterit: nec ſpecialiter in aliquo regno, vel provincia, inconſultis prælatis illius regni, vel provinciæ.

Ex mſ. Pariſienſi Bibliothecæ S. Victoris.

Copia certarum Conſtitutionum, in Concilio generali Conſtantienſi factarum, quæ fuerunt præſentatæ in curia Parlamenti regii Pariſienſis, per dominum Martinum epiſcopum Atrebatenſem, anno Domini MCCCCXVIII. die x. menſis Junii; ſed non acceptatæ per eamdem curiam.

Univerſis & ſingulis, Joannes miſeratione divina epiſcopus Hoſtienſis, S. R. E. cardinalis & vicecancellarius, ſalutem in Domino, & præſentibus fidem indubiam adhibere. Si juxta laudabilem antiquorum ſententiam & providum ſapientum conſilium, dignum eſt ea quæ in majorum conſultiſſima providentia in ſubjectorum gratiam & commoda geruntur, ſcripturæ teſtimonio redigere; dignum eſt per conſequens & rationi conſentaneum, ut adeo nota fiat eccleſiæ eorum veritas, quod inde nec deſit pacificis opportuna proviſio, nec uſquequaque perverſis ſub ignorantia variandi ſupina facilitas relinquatur. Cum itaque nuper inter ſanctiſſimum in Chriſto patrem & dominum noſtrum, dominum Martinum, divina providentia Papam V. & reverendos patres, prælatos, necnon egregios & circumſpectos viros, ambaſſiatores, procuratores, doctores & magiſtros, ceteroſque, venerabilem nationem Gallicanam in generali concilio Conſtantienſi repræſentantes & facientes, nonnulla capitula concordata, & ab utraque parte ſponte ſuſcepta, necnon de dicti domini noſtri Papæ mandato in libro cancellariæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ, in quo Romanorum Pontificum conſtitutiones & ordinationes ſolent conſcribi, ad futuram rei certitudinem, nobis operam dante, prout ad noſtrum ſpectat officium, die xv. menſis Aprilis, Pontificatus domini noſtri Papæ anno primo, conſcripta fuerunt; ac demum de ſimili mandato in audientia contradictarum, die ſecunda menſis Maii, anno quo ſupra, lecta & publicata; adjectoque quod ſub noſtrarum litterarum teſtimonio indigens quiſque ſibi teſtimonium ſumere valeat, in toto, vel in ea parte, qua indigeret eorumdem; nos ad reverendi patris in Chriſto domini Martini epiſcopi Atrebatenſis inſtantiam, capitula hujuſmodi, ſicut præfertur, concordata & ſponte ſuſcepta, ex integro ea libro prædicto de verbo ad verbum fideliter tranſſcribi & præſentibus annotari fecimus, quorum tenor ſequitur in hunc modum:

I. De numero & qualitate dominorum cardinalium.

Martinus &c. Statuimus, ut deinceps numerus cardinalium S. R. E. adeo ſit moderatus, quod nec ſit gravis eccleſiæ, nec ſuperflua numeroſitate vileſcat. Qui de omnibus partibus Chriſtianitatis proportionaliter, quantum fieri poterit, aſſumentur; ut notitia cauſarum & negotiorum in eccleſia emergentium facilius haberi poſſit, & æqualitas regionum in honoribus ecclesinſticis obſervetur. Sic tamen quod numerum viginti quatuor non eacedat, niſi pro honore nationum, quæ cardinales non habent, unus vel duo pro ſemel de conſilio & affeaſu cardinalium aſſumendi viderentur. Sint autem viri in ſcientia, moribus, & rerum experientia excellentes, doctores in Theologia, aut in jure canonico, vel civili, præter admodum paucos, qui de ſtirpe regia, vel ducali, aut magni principis oriundi exſiſtant, in quibus competens litteratura ſufficiat: non fratres aut nepotes ex fratre vel ſorore alicujus cardinalis viventis: nec de uno Ordine Mendicantium, ultra unum: non corpore vitiati, aut alicujus criminis aut infamiæ nota reſperſi. Nec fiat eorum electio per auricularia vota ſolummodo, ſed etiam cum conſilio cardinalium collegialiter, ſicut in promotionibus epiſcoporum fieri conſuevit. Qui modus etiam obſervetur, quando aliquis ex cardinalibus in epiſcopum aſſumetur: niſi dominus noſter pro utilitate eccleſiæ, & de conſilio majoris partis cardinalium aliter uſque ad duos pro ſemel dumtaxat duxerit providendum. Die Lunæ XXI. Martii, anno Domini MCCCCXVIII. in ſeſſione generali ſacri concilii lecta & publicata, per organum domini cardinalis ſancti Marci, in ambone.

II. De proviſione eccleſiarum, monaſteriorum, & reſervationibus ſedis Apoſtolicæ, ac collationibus beneficiorum, & gratiis exſpectativis: necnon de confirmatione electionum.

Sanctiſſimus domiaus noſter Papa Martinus V. ſuper proviſionibus eccleſiarum, monaſteriorum, & beneficiorum quorumcumque, utetur reſervationibus juris ſcripti & conſtitutionis, Exſecrabilis, *&* Ad regimen, *modificata ut ſequitur:*

Ad regimen eccleſiæ generalis quamquam immeriti ſuperna diſpoſitione vocati, gerimus in noſtris deſideriis, ut debemus, quod per noſtræ diligentiæ ſtudium ad quarumlibet eccleſiarum & monaſteriorum regimina, & alia beneficia eccleſiaſtica juxta divinum beneplacitum & noſtræ intentionis affectum viri aſſumantur idonei, qui proſint & præſint committendis eis eccleſiis, monaſteriis, & beneficiis prælibatis. Præmiſſorum nempe conſideratione inducti, & ſuadentibus nobis aliis rationabilibus cauſis, nonnullorum prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum veſtigiis inhærentes, omnes patriarchales, archiepiſcopales, epiſcopales eccleſias, monaſteria, prioratus, dignitates, perſonatus & officia, necnon canonicatus & præbendas ac eccleſias, ceteraque beneficia eccleſiaſtica, cum cura vel ſine cura, ſæcularia & regularia, quæcumque & qualiacumque fuerint, etiamſi ad illa perſonæ conſueverint vel debuerint per electionem vel quemvis alium modum aſſumi; tunc apud ſedem Apoſtolicam quocumque modo vacantia, & in poſterum vacatura; necnon per depoſitionem, vel privationem, ſeu tranſlationem, per nos ſeu auctoritate noſtra factas, & in antea fiendas, ubilibet: necnon ad quæ aliqui in concordia vel diſcordia electi vel poſtulati fuerint; quorum electio caſſata, ſeu poſtulatio repulſa, vel per eos facta renunciatio & ad-

ANNO CHRISTI 1418. SESSIO XLIII. CONCILII.

miſſa auctoritate noſtra exſtiterit, ſeu quorum electorum vel poſtulatorum, & in antea eligendorum vel poſtulandorum electionem caſſari, vel poſtulationem repelli, aut renunciationem admitti per nos vel auctoritate noſtra continget, apud ſedem Apoſtolicam, vel alibi ubicumque, & etiam per obitum cardinalium ejuſdem Romanæ vel officiorum dictæ ſedis, quamdiu ipſa officia actualiter tenebunt; videlicet vicecancellarii, camerarii, ſeptem notariorum, auditorum litterarum contradictarum, & Apoſtolici palatii cauſarum auditorum, correctorum, centum & unius ſcriptorum litterarum Apoſtolicarum, & xxiv. pœnitentiariæ præfatæ ſedis, & xxv. abbreviatorum ſedis ejuſdem; necnon verorum commenſalium noſtrorum, & aliorum xxv. capellanorum ſedis ejuſdem, in pictacio deſcriptorum: & etiam quorumcumque legatorum ſeu collectorum, ac in terris Romanæ eccleſiæ rectorum, & theſaurariorum, aut miſſorum hactenus deputatorum, ſeu deputandorum aut mittendorum, in poſterum vacantia, & in antea vacatura; ubicumque dictos legatos vel collectores, ſeu rectores aut theſaurarios, antequam ad Romanam curiam redierint ſeu venerint, rebus eximi contigerit ab humanis: necnon quorumlibet pro quibuſcumque negotiis ad Romanam curiam venientium, vel etiam recedentium ab eadem, ſi in locis a dicta curia ultra duas dietas legales non diſtantibus jam forſan obierint, vel eos in antea tranſire de hac luce contigerit. Ac etiam ſimili modo quorumcumque curialium, peregrinationis, infirmitatis aut recreationis ſeu alia quacumque cauſa ad quævis loca ſecedentium, ſi antequam ad dictam curiam redierint, in locis ultra duas dietas ab eadem curia, ut præmittitur, non remotis, dummodo eorum proprium domicilium non exſiſtat, jam ſe ſan deceſſerint, vel in poſterum eos contigerit de medio ſubmoveri, nunc per obitum hujuſmodi vacantia & in poſterum vacatura: rurſus monaſteria, prioratus, decanatus, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, officia, canonicatus, præbendas & eccleſias, ceteraque beneficia eccleſiaſtica, ſæcularia & regularia, cum cura vel ſine cura, quæcumque & qualiacumque fuerint, etiamſi ad illa perſonæ conſueverint ſeu debuerint per electionem ſeu quemvis alium modum aſſumi, quæ promoti per nos vel auctoritate noſtra ad patriarchalium, archiepiſcopalium vel epiſcopalium eccleſiarum, necnon monaſteriorum regimen obtinebunt tempore promotionum de ipſis factarum, nunc quocumque modo vacantia ſeu in poſterum vacatura. Necnon etiam quæ per aſſecutionem pacificam quorumcumque prioratuum, perſonatuum, officiorum, canonicatuum, præbendarum eccleſiaſticarum ac beneficiorum aliorum, per nos ſive auctoritate litterarum noſtrarum immediate collatorum, ſeu conferendorum in poſterum; præterquam ſi virtute gratiæ exſpectativæ aſſecutio fiat, nunc vacantia & in antea vacatura: plena ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis cum fratribus noſtris collatione prehabita, & matura deliberatione ſecuta, ordinationi, diſpoſitioni, ac proviſioni noſtræ uſque ad quinquennium, de ipſorum fratrum noſtrorum conſilio, auctoritate Apoſtolica reſervamus. Decernentes ex nunc irritum & inane, ſi ſecus ſuper præmiſſis & quolibet eorumdem per quoſcumque quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus quibuſcumque conſtitutionibus, a prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus editis, quatenus obſiſtere poſſent ſuperius enarratis articulis, vel alicui ſeu aliquibus eorumdem, dicto quinquennio durante. Alias autem conſtitutiones & reſervationes contrarias per nos factas ſeu in cancellaria ſervari mandatas revocantes. Nulli ergo hominum liceat, &c.

In ceteris vero eccleſiis & abbatiis fiant electiones canonicæ. De abbatiis autem, ſedi Apoſtolicæ non immediate ſubjectis, quarum fructus, ſecundum taxationem decimæ, cc. librarum Turonenſium parvorum, in Italia vero & Hiſpania, lx. librarum Turonenſium parvorum valorem annuum non excedunt, fiant confirmationes aut proviſiones canonicæ per illos ad quos alias pertinet; nec communia nec minuta pro eis ſolvantur ſervitia.

De abbatiis vero excedentibus ſummas prædictas, necnon cathedralibus eccleſiis, electiones ad ſedem Apoſtolicam deferantur, quas ad tempus conſtitutum in conſtitutione Nicolai III. quæ incipit, Cupientes, Papa exſpectet. Quo facto, ſi non fuerint præſentatæ, vel ſi præſentatæ, minus canonicæ fuerint, Papa provideat. Si vero canonicæ fuerint, Papa eas confirmet: niſi ex cauſa rationabili, & de fratrum conſilio aliter duxerit providendum: proviſo, quod confirmati & proviſi per Papam, nihilominus metropolitanis & aliis præſtent debita juramenta, & alia, ad quæ de jure vel conſuetudine tenentur.

De ceteris autem beneficiis, ſalvis reſervationibus jam dictis, majoribus dignitatibus poſt Pontificalem in cathedralibus, & principalibus in collegiatis, & prioratibus, decanatibus ſeu præpoſituris conventualibus; jure ordinario provideatur per prælatos, & alios proviſores inferiores, ad quos alias pertinet, nec computentur in turno ſeu vice eorum.

De aliis quibuſcumque dignitatibus, officiis, & beneficiis medietas ſit in diſpoſitione Papæ, alia medietas in diſpoſitione collatorum, patronorum, & conſtituentium ordinariorum, ſeu proviſorum. Et alternatis vicibus unum cedat Apoſtolico, & aliud collatori, patrono, aut proviſori. Ita quod per quamcumque aliam reſervationem, ſeu affectationem, aut prærogativas, ultra prædictas, vel alias diſpoſitiones Apoſtolicas, ſeu gratias exſpectativas, non fiat collatori, patrono, vel proviſori, præjudicium in dicta medietate.

Ubi autem in his quæ cadunt ſub exſpectativis non appareret aliquis exſpectans, infra menſem legitime acceptans, & proviſus, intra tres menſes collatorem ſeu ejus vicarium certificans, a die notæ vacationis in loco beneficii, is ad quem pertinet, conferat ſeu diſponat, diſpoſitioque medio facta tempore valeat, nec ei computetur in ſua vice.

Item beneficia vacantia per reſignationem ſimplicem non cadent ſub exſpectativis. Et iſta, & illa, quæ ex cauſa permutationis conferentur, neutri parti computentur. Quia circa qualitates graduatorum, nobiliumque, & litteratorum, ad effectum promotionis eorum ad dignitates, honores, & beneficia eccleſiaſtica, quorum ſuffragiis indigere noſcitur eccleſia, nondum haberi potuit plenaria concordia; dominus noſter cum deputandis ad hoc per nationes ſingulas, quantum fieri commode poterit, providebit.

III. De Annatis.

Sanctiſſimus dominus noſter, penſatis guerrarum cladibus atque variis diſpendiis, quibus, proh dolor! regnum Franciæ his temporibus concutitur: pio ei compatiens affectu, non vult nec intendit levari ſeu percipi ultra medietatem fructuum primi anni, ſeu communium & minutorum ſervitiorum, eccleſiarum, ſeu abbatiarum, quæ in ipſo regno, & provincia Delphinatus in poſterum vacabunt, uſque ad quinquennium: Quam medietatem vult levari atque exſolvi pro media parte infra octo menſes, a die habita

poſſeſſionis pacifica computandos: pro alia vero medietate infra alios octo menſes ſubſequentes. Et idem vult & intendit obſervari circa jam promotos & aſſumptos a tempore aſſumptionis ejuſdem. Nec debitum ejuſmodi in ſucceſſorem in eccleſia vel monaſterio tranſeat. Si vero eccleſia vel bis in anno vacaverit, vel pluries: vult & ordinat, quod non ſolvatur niſi ſemel commune ſervitium, ſed nec etiam minuta. De cæteris autem dignitatibus, perſonatibus, & beneficiis, ſæcularibus & regularibus quibuſcumque, quæ auctoritate ſedis Apoſtolicæ conferentur; præterquam vigore gratiarum exſpectativarum, aut cauſa permutationis, perſolvatur taxa fructuum ſecundum moderationem extravagantis, Suſcepti regiminis, *domini Joannis Papæ XXII. pro medietate infra ſex menſes, a die poſſeſſionis pacificæ computandos, & pro medietate alia infra alios ſex menſes ſubſequentes. Et debitum hujuſmodi ad ſucceſſorem in beneficio non tranſeat. Nec aliquid ſolvatur de beneficio, quod valorem* XXIV. *florenorum non excedit. De monaſteriis autem monialium nihil penitus ſolvatur.*

Quæ omnia in præſenti capitulo contenta locum habeant pro tota natione Gallicana: excepta dumtaxat remiſſione communium & minutorum ſervitiorum. Debita temporis præteriti remittuntur pro medietate, ſolventibus aliam medietatem infra ſex menſes: quæ debita ſolvantur collectoribus in Galliis; qui tamen non habeant aliquam coercitionem niſi in Galliis, ubi dominus noſter diſponet.

Item non intendit dominus noſter, nec vult, quod gratiæ exſpectativæ ſe extendant ullo modo ad officia clauſtralia, quorum fructus quatuor librarum Turonenſium parvorum, oneribus ſupportatis, valorem annuum non excedunt; nec etiam ad hoſpitalia, xenodochia, eleemoſynaria, vel leproſaria. Nec computentur in turno ſeu vice collatorum ſeu proviſorum.

IV. De cauſis in Romana curia tractandis vel non.

Cauſæ quæ ad forum eccleſiaſticum de jure vel conſuetudine non pertinent, per curiam Romanam non recipientur, de illis cognoſcendo in ipſa, vel extra committendo, niſi de conſenſu partium. Quæ vero ad forum eccleſiaſticum, ut præmittitur, pertinent, & de jure ſunt per appellationem aut aliter ad Romanam curiam legitime devolutæ, aut de ſui natura in illa curia tractandæ, tractentur in illa. Cæteræ committantur in partibus: niſi forte pro cauſarum aut pro perſonarum qualitate illas tractare in curia expediret, pro juſtitia conſequenda; vel de partium conſenſu, in curia tractentur. Matrimoniales tamen cauſæ in prima inſtantia, præterquam per appellationem, non committantur in curia, niſi in caſibus proxime dictis.

Item ad refrenandum fruſtratorias appellationes, quæ ante definitivas ſententias interponuntur, ordinamus, quod injuſte ſeu frivole appellans ab interlocutoria, ultra condemnationem expenſarum, damnorum intereſſe in quindecim florenos, ſi appellatio interponatur in curia; & in viginti florenos, ſi de partibus ad curiam, parti [a] *appellanti condemnetur: & quod ſuper eadem interlocutoria vel gravamine ſecundo appellare non liceat, niſi haberent vim definitivæ.*

[a] Supra, appellatæ.

V. De Commendis.

Ordinat idem dominus noſter, quod in poſterum monaſteria, aut magni prioratus conventuales, quæ vel qui conſueverunt habere octo religioſos in conventu, officia clauſtralia, dignitates majores poſt pontificales in cathedralibus, ſive eccleſiæ parochiales, nulli prælato etiam cardinali dentur in titulum ſeu commendam. Niſi propter urgentem neceſſitatem, ad ſuccurrendum capiti, ſcilicet eccleſiæ vel monaſterii ſuperiori, de membris Papa aliud cenſeret faciendum.

Item de hoſpitalibus, xenodochiis, & leproſariis. Item de beneficiis non aſcendentibus valorem quinquaginta florenorum, oneribus ſupportatis. Una autem eccleſia, etiam metropolitana, uni cardinali vel patriarchæ concedi poterit, proviſionem aliam non habenti ſufficientem. Ubi vero aliqui prælati eſſent expulſi ſine culpa ſua a prælaturis ſuis, vel adeo diminuti, quod non poſſent commode vivere, tunc Papa eis rationabiliter provideat.

VI. De Indulgentiis.

Circa articulum indulgentiarum, habita deliberatione matura, nihil intendimus circa eas immutare ſeu ordinare.

VII. De Diſpenſationibus.

Ordinat dominus noſter, quod ad eccleſias cathedrales, monaſteria, prioratus conventuales, aut parochiales eccleſias, ſuper defectu ætatis ultra triennium nullatenus diſpenſabit, niſi forte in eccleſiis cathedralibus ex ardua & evidenti cauſa, de conſilio cardinalium ſeu majoris partis illorum, videretur aliter diſpenſandum.

Item dominus noſter in gravibus & arduis cauſis ſine conſilio cardinalium non intendit diſpenſare.

Item ſanctiſſimus dominus noſter & venerabilis natio Gallicana voluerunt & proteſtati ſunt, quod per ordinationem & obſervantiam omnium & ſingulorum præmiſſorum nullum jus novum alicui eorum quæratur, aut præjudicium aliquod eis vel alteri ipſorum generetur. Ut auctoritate Apoſtolica & ſuprema poteſtate ſemper ſalvis & illibatis remanentibus, ipſa venerabilis natio ſub Apoſtolica protectione & paterno regimine ſanctiſſimi domini noſtri, immunitatibus atque privilegiis ſuis ſalvis, tranquillam agens vitam, liberius Deo poſſit famulari, ſemper parata ad devota obſequia ſanctiſſimi domini noſtri. Et quod tolerentur uſque ad quinquennium proximum dumtaxat. Et cuilibet volenti habere capitula prædicta vel aliquod eorum, in forma authentica, & ſub ſigillo domini Vicecancellarii, dentur taliter, quod fidem facere poſſint in quocumque judicio & extra.

Hæc ita univerſitati veſtræ tenore præſentium firmiter atteſtantes, eaſdem noſtras præſentes litteras in eorum fidem & teſtimonium præfato domino epiſcopo Atrebatenſi conceſſimus, ſigilli noſtri munimine roboratas.

Datum & actum Conſtantiæ, provinciæ Moguntinæ, in domo habitationis noſtræ, die octava menſis Maii, ſub anno a Nativitate Domini MCCCCXVIII. *& Pontificatus prædicti.* Sign. [a] *Bobtunius.*

[a] vel Lobunius.

Martini V. Papæ & Germanicæ nationis concordata in concilio Conſtantienſi.

Ex mſſ. Cæſareis & Brunſvic.

Præfatio ac teſtimonium Joannis cardinalis & vicecancellarii.

Ex mſ. Cæſareo.

EGo Joannes epiſcopus Oſtienſis, S. R. E. cardinalis & vicecancellarius, infraſcripta conſtitutiones & ſtatuta tranſvidi in cancellaria, de mandato domini noſtri Martini Papæ V. die XV. menſis Aprilis, Pontificatus dicti domini noſtri Papæ anno primo. Et in libro cancellariæ feci ſcribi de eodem mandato. Et juxta ejuſdem domini noſtri mandatum ſic obſervari mandavi. Et mihi extrahi ea feci & mandavi per notarium ſubſcriptum, & in hanc publicam & authenticam for-

ANNO CHRISTI 1418. SESSIO XLIII. CONCILII.

mam redigi, inſerendo ea de verbo ad verbum, prout in quaternis ſeu libris dictæ cancellariæ originaliter conſcripta exſiſtunt. Ut in quocumque judicio & extra, tam in curia Romana, quam extra, fidem plenariam faciant, illiſque ſtari debeat incommutabiliter, ſicut propriis originalibus. Voluit inſuper, mandavit, ſtatuit, & ordinavit idem dominus noſter Papa, quod omnia & ſingula hic ſubſcripta, firmiter & immobiliter obſerventur. In quorum omnium teſtimonium ſigillum meum cum notarii publici infraſcripti ſubſcriptione apponi feci & mandavi.

Alia præfatio, cum ſimili teſtimonio.

Ex mſ. Brunſvic.

Univerſis & ſingulis Joannes, &c. Ut proxime pro natione Gallicana. *Cum itaque nuper inter ..... venerabilem nationem Germanicam, &c. Nos ad N. inſtantiam, capitula hujuſmodi, &c.*

I. De numero & æqualitate cardinalium, & eorum creatione.

Statuimus, ut deinceps, &c. ut ſupra, uſque ad ea verba, *in epiſcopum aſſumatur.*

II. De proviſione eccleſiarum, monaſteriorum, prioratuum, dignitatum, & aliorum beneficiorum.

Sanctiſſimus, &c. ut ſupra, uſque ad ea verba. *Nulli ergo hominum liceat, &c.* Deinde ſequitur:

In eccleſiis cathedralibus, & etiam in monaſteriis Apoſtolicæ ſedi immediate ſubjectis, fiant electiones canonicæ, quæ ad ſedem Apoſtolicam deferantur. Quas etiam ad tempus conſtitutum in conſtitutione C *Nicolai III. &c.* uſque ad ea verba, *de jure vel conſuetudine tenentur.*

In monaſteriis autem, quæ non ſunt immediate ſubjecta ſedi Apoſtolicæ, necnon in aliis beneficiis regularibus, ſuper quibus pro confirmatione ſeu proviſione non conſuevit haberi recurſus ad ſedem Apoſtolicam, non teneantur venire electi, ſeu illi quibus providendum eſt, ad curiam, ad habendam confirmationem ſeu proviſionem. Nec etiam dicta beneficia regularia cadant in gratiis exſpectativis.

Ubi autem in monaſteriis ad curiam Romanam pro confirmatione venire vel mittere conſueverunt, ibi Papa non aliter confirmet aut provideat, quam ſuperius de eccleſiis cathedralibus eſt expreſſum.

D *De monaſteriis monialium Papa non diſponet, niſi ſint exempta: & tunc per commiſſionem in partibus.*

De ceteris dignitatibus & beneficiis quibuſcumque, ſæcularibus & regularibus, vacaturis ultra reſervationes jam dictas, majoribus dignitatibus poſt pontificales in cathedralibus, & principalibus in collegiatis eccleſiis, exceptis: de quibus jure ordinario provideatur per illos inferiores, ad quos alias pertinet: nec computentur in turno ſeu vice eorum.

Idem dominus noſter ordinat, quod per quamcumque aliam reſervationem, gratiam exſpectativam, aut quamvis aliam diſpoſitionem, ſub quacumque verborum forma per eum aut ejus auctoritate factam E *vel faciendam, non velit, neque volebat, neque intendebat, nec intendit facere aut fieri, quo minus de media parte illarum & illorum, cum vacabunt, alternis vicibus libere diſponatur per illos, ad quos collatio, proviſio, præſentatio, electio aut alia quævis diſpoſitio pertinebit, prout ad ipſos ſpectabit de conſuetudine vel de jure. Ita quod, cum de una dignitate, perſonatu, officio, vel beneficio ex illis, ad electionem, proviſionem, collationem, ſeu quamvis aliam diſpoſitionem alicujus ſpectante, fuerit auctoritate Apoſtolica proviſum, aut alias diſpoſitum, ille ad cujus electionem vel quamvis diſpoſitionem primo loco pertinebat, de alio immediate poſtea vacaturo provi-*

A *deat, aut diſponat, prout ad eum pertinebat. Et ita conſequenter de ſingulis hujuſmodi dignitatibus, perſonatibus, officiis, & beneficiis vacaturis, auctoritate ejuſdem domini noſtri Papæ, & aliorum prædictorum, alternatis vicibus diſponatur. Reſervationibus, aut aliis præmiſſis diſpoſitionibus, auctoritate ejuſdem domini noſtri Papæ factis vel faciendis, non obſtantibus quibuſcumque.*

Quoties vero aliquo vacante beneficio, cadente in vice & in gratia exſpectativa, non apparuerit infra tres menſes a die notæ vacationis in loco beneficii, quod aliqui de illo ſecundum prædictas ordinationes fuerit auctoritate Apoſtolica proviſum; Ordinarius vel alius, ad quem illius diſpoſitio pertinebit, de il- B *lo libere diſponat: nec ſibi in ſua vice computetur. Beneficia etiam, quæ per ſimplicem renunciationem aut permutationem vacaverint, ª neutra Papæ computentur.*

ª Supl., neutra parte.

Sanctiſſimus dominus noſter Papa Martinus V. ad exaltationem fidei catholicæ, & ſpiritualem profectum populi Chriſtiani, de conſenſu ac beneplacito nationis Germanicæ ſtatuit, & ordinavit, ac decrevit, quod deinceps in metropolitanis & cathedralibus eccleſiis nationis Germanicæ ejuſdem, ſexta pars canonicatuum & præbendarum ſic pro doctoribus aut licentiatis in ſacra pagina, vel altero jurium, vel in Theologia baccalaureis formatis, aut magiſtris in medicina, qui per biennium; ſeu magiſtris in arti- C *bus, qui per quinquennium poſt magiſterium, in Theologia aut altero jurium ſtuduerunt in ſtudio generali. Sic videlicet, quod ubicumque non fuerit ſaltem ſexta pars canonicorum præbendatorum, in metropolitana vel cathedrali eccleſia, taliter graduatorum, ibi quacumque deinceps canonicatus & præbenda vacaverint, quacumque etiam Apoſtolica vel alia auctoritate, nonniſi taliter graduatis conferantur, quouſque dicta ſexta pars compleatur taliter graduatis: ſi tamen infra menſem, a tempore vacationis hujuſmodi canonicatus & præbendæ numerandum, repertus fuerit taliter graduatus, & alias idoneus, qui per ſe vel per procuratorem voluerit acceptare. Quod poſtmodum continuetur, ut ad minimum dictus nume-* D *rus ſextæ partis canonicorum, taliter, ut præmittitur, graduatorum, in ipſis metropolitanis & cathedralibus eccleſiis habeatur.*

Ubi autem ſoli conſueverunt illuſtres, aut de comitum vel Baronum genere, vel ex utroque genere militares in canonicos admitti: taliter graduati, qui acceptare voluerint, ſi taliter nobiles, ut præmittitur, fuerint, in illis eccleſiis, ceteris etiam nobilibus ſaltem uſque ad dictum numerum præferantur.

Item, quod in aliis collegiatis eccleſiis ejuſdem nationis, ſimiliter ſexta pars canonicatuum & præbendarum deinceps modo præmiſſo conferatur, ſicut præmittitur, graduatis, aut ſaltem in medicina, aut in artibus, magiſtris vel licentiatis, aut in Theologia, E *vel altero jurium baccalaureis examinatis per rigorem, cum limitatione, modo & ordine ſupradictis.*

Item quod parochiales eccleſiæ, habentes communi æſtimatione, quæ ſecundum famam publicam attendatur, duo millia communicantium, vel plures, deinceps non conferantur, etiam Apoſtolica vel quacumque alia auctoritate, niſi doctoribus vel licentiatis in ſacra pagina, vel jure canonico, vel civili, & baccalaureis in Theologia formatis: ſi tamen infra menſem, a tempore vacationis numerandum, reperiatur taliter graduatus, qui per ſe vel per procuratorem voluerit acceptare. Decernendo irritum & inane, ſi ſecus in præmiſſis, tam circa canonicatus & præbendas, quam parochiales eccleſias, vel earum

ANNO CHRISTI 1418. SESSIO XLIIII CONCILII.

aliquod, à quoquam, quavis etiam auctoritate Apoſtolica fueris acceptatum. Salvis ſemper laudabilibus conſuetudinibus & ſtatutis eccleſiarum, quæ præmiſſis non adverſantur. In contrarium autem facientibus non obſtantibus quibuſcumque.

Item quatenus prædicta conſtitutio, ſeu ordinatio, pluribus proſit, & humanæ ambitioni frenum imponatur, ordinat, ſtatuit, & decernit idem dominus noſter Papa, quod vigore præſentis conſtitutionis ſeu ordinationis, nemo graduatorum poſſit ultra unum eccleſiaſticum beneficium adipiſci.

Item vult quod in pari data ad eamdem collationem graduatus non graduato præferatur: prærogativis & diligentia non obſtantibus quibuſcumque.

Item, quod vicaria ad certa chori officia in eccleſiis cathedralibus & collegiatis deputata, non conferantur etiam Apoſtolica auctoritate, niſi talibus, qui hujuſmodi beneficia cantando, legendo, & alias ſciverint & poterint perſonaliter adimplere.

III. De Annatis.

De eccleſiis & monaſteriis virorum dumtaxat, vacantibus & vacaturis, ſolventur pro fructibus primi anni a die vacationis ſummæ pecuniarum, in libris cameræ Apoſtolicæ taxatæ, quæ communia ſervitia nuncupantur. Si qua vero, &c. ut ſupra, tit. IV. de annatis, uſque ad finem.

De beneficiis vero, quæ valorem XXIV. florenorum de camera non excedunt, nihil ſolvatur. Debitis omnibus præteriti temporis, uſque ad aſſumptionem domini noſtri, communium ſervitiorum & annatarum, pro medietate relaxatis, ſolventibus aliam medietatem infra ſex menſes a die publicationis.

IV. De cauſis tractandis in Romana curia, nec ne.

Sanctiſſimus dominus noſter Papa Martinus V. ſtatuit, & ordinat, quod nullæ cauſæ in Romana curia committantur, niſi quæ de jure & natura cauſæ in Romana curia tractari debebunt. Et quod cauſæ quæ ad forum eccleſiaſticum de jure vel conſuetudine non pertinent, per Romanam curiam, etiam prætextu Crueeſignationis laicorum, extra tempus paſſagii generalis, non recipiantur, de illis cognoſcendo in curia, vel extra committendo, niſi de conſenſu partium. Quæ vero ad forum eccleſiaſticum pertinent, & de jure ſunt per appellationem aut alias ad Romanam curiam devolutæ, ac de ſui natura in eadem tractandæ, tractentur in ea: Ceteræ committantur in partibus. Niſi forſan pro cauſæ & perſonarum qualitate, in commiſſione exprimenda, illas tractare in curia expediret, pro juſtitia conſequenda: vel de partium conſenſu, in curia tractentur.

V. De Commendis.

Ordinat dominus noſter Papa, &c. ut ſupra, tit. VII. de Commendis.

VI. De ſimonia in foro conſcientiæ providetur ut ſequitur.

Ut autem, conſiderata malitia aliquorum temporum proxime præteritorum, quibus labes ſimoniaca tam in ordinibus, quam in beneficiis eccleſiaſticis, tunc conferendis & percipiendis, ac religionibus ingrediendis, fuit heu nimium frequentata, læſis in hoc conſcientiis, ad puriorem adminiſtrationem & perceptionem ſacramentorum, ſalubriter conſulatur: omnibus & ſingulis patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, abbatiſſis, ceteriſque prælatis, necnon clericis ac perſonis eccleſiaſticis, religioſis ac

A *ſæcularibus utriuſque ſexus, ut quilibet eorum infra tres menſes poſt publicationem aut inſinuationem præſentium, ſibi aut in diœceſi, ubi domicilium habuerit, factam, aliquem in ſacra pagina, vel in jure canonico doctorem aut licentiatum vel baccalaureum formatum, ubi talis commode poterit reperiri; vel ubi talis non reperitur, lectorem, ſeu alias intelligentem ſacerdotem, diſcretum ac bonæ famæ, curatum, vel non curatum, eligere valeat confeſſorem: qui infra prædictum tempus, quantocius commode fieri poterit, ejus confeſſione audita, ipſam perſonam confitentem, a ſuis peccatis, & a quibuſcumque excommunicationum, ſuſpenſionum & interdicti, aliiſque ſententiis, cenſuris ac pœnis, quas forſan propter ſimoniam in*
B *ordine vel beneficio eccleſiaſtico, religionis ingreſſu, aut alias qualitercumque, active vel paſſive commiſſam, uſque ad tempus publicationis prædictæ dignoſcitur incurriſſe, in foro conſcientiæ dumtaxat abſolvere, necnon ſecum ſuper irregularitate, ſuper eo quod hujuſmodi ſententiis aut earum aliqua ligata forſan Miſſas vel alia divina officia celebraſſe, aut ſe illis immiſcuiſſe cenſebitur, uſque ad tempus prædictum contracta, ipſaque propter præmiſſa aut eorum aliquod a ſuorum ordinis vel officii exſecutione ſuſpenſa, quod in illis nihilominus miniſtrare, illa exercere beneficia adepta, vel ſtatum in quo eſt retinere, & ad ulteriora promovere poſſit, in dicto foro valeat diſpenſare, ac eidem beneficia quæ obtinet, ob hoc forſitan vacantia vel vacatura, ſi & poſtquam dimi-*
C *ſerit, reconferre, omnemque inhabilitatis, irregularitatis, necnon infamiæ maculam ſive notam atque aliam labem, per eum occaſione prædicta uſque ad tempus prædictum contractam, in eodem foro totaliter abolere; fructus quoque beneficiorum eccleſiaſticorum, quos indebite percepit, & quos percipere potuiſſet, aut quidquid occaſione prædicta fuerit refundendum, dummodo perſona ipſa, ad refuſionem faciendam deducto, ne egeat in ſtatu in quo tunc fuerit, aut alias abſque nota vel ſcandalo ſufficiens non fuerit, in dicto foro remittere, ac eam de his quitare & liberare, tenore præſentium miſericorditer indulgemus: Conſtitutionibus Apoſtolicis & aliis in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcum-*
D *que.*

VII. De non vitandis excommunicatis, antequam per judicem fuerint declarati & denunciati.

Inſuper ad vitanda ſcandala & multa pericula, ſubveniendumque conſcientiis timoratis, omnibus Chriſti fidelibus tenore præſentium miſericorditer indulgemus, quod nemo deinceps a communione alicujus in ſacramentorum adminiſtratione, vel receptione, aut aliis quibuſcumque divinis, vel extra, prætextu cujuſcumque ſententiæ aut cenſuræ eccleſiaſticæ, a jure vel ab homine generaliter promulgatæ, teneatur abſtinere, vel aliquem vitare, ac interdictum eccleſiaſticum obſervare. Niſi ſententia vel cenſura hu-
E *juſmodi fuerit in vel contra perſonam, collegium, univerſitatem, eccleſiam, communitatem, aut locum certum, vel certa, a judice publicata vel denunciata ſpecialiter & expreſſe: Conſtitutionibus Apoſtolicis & aliis in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcumque: ſalvo, ſi quem pro ſacrilegio & manuum injectione in clerum, ſententiam latam a canone adeo notorie conſtiterit incidiſſe, quod factum non poſſit aliqua tergiverſatione celari, nec aliquo juris ſuffragio excuſari. Nam a communione illius, licet denunciatus non fuerit, volumus abſtineri, juxta canonicas ſanctiones.*

ANNO CHRISTI 1418 SESSIO XLIIII. CONCILII.

VIII. De Diſpenſationibus.

Ordinat etiam dominus noſter, *&c.* ut ſupra, tit. VII. de diſpenſationibus.

IX. De proviſione Papæ & cardinalium.

Romano Pontifici, *&c.* ut ſupra, tit. XIII. de proviſione Papæ, &c.

X. De Indulgentiis.

Cavebit dominus noſter Papa in futurum nimiam indulgentiarum effuſionem, ne vileſcant. Et in præteritum conceſſas ab obitu Gregorii XI. ad inſtar alterius indulgentiæ, revocat & annullat.

XI. De horum concordatorum, Papæ Martini V. & nationis Germanicæ, valore.

B *Item ſanctiſſimus dominus noſter Papa, & inclyta natio Germanorum conſenſerunt & poteſtati ſunt, quod omnia & ſingula ſupradicta durare & tolerari debeant uſque ad quinquennium dumtaxat, a data præſentium numerandum: Conſtitutionibus Apoſtolicis, regulis Cancellariæ factis & fiendis, & aliis in contrarium facientibus, non obſtantibus quibuſcumque. Quodque per obſervantiam illorum nullum jus novum Romano Pontifici, aut alicui alteri eccleſiæ vel perſonæ, acquiratur, ſeu præjudicium generetur. Sed lapſo dicto quinquennio, qualibet eccleſia & perſona prædicta liberam facultatem habeat utendi quolibet jure ſuo, non obſtantibus ſupradictis. Et quod capitula prædicta, & quodlibet eorum, dentur cuilibet ea habere volenti, communiter ſeu diviſim, in authentica forma, ſub ſigillo domini vicecancellarii, cum ſubſcriptione notarii: ſic quod fidem faciant exhibita ubicumque. Pro toto autem non ſolvantur ultra duodecim groſſi Turonenſes.*

Ex mſ. Cantabrigienſi.

Martini Papæ V. & nationis Anglicanæ concordata in Conſtantienſi concilio conſcripta.

UNiverſis & ſingulis Joannes, &c. Cum itaque nuper inter..... venerabilem nationem Anglicanam &c. Nos igitur, ad venerabilis viri Roberti de Nevilli, canonici eccleſiæ Eboracenſis, parochialis eccleſiæ de Spoffoord Rectoris, inſtantiam &c. ut ſupra pro natione Gallicana, mutatis tantum, ut hic, nominibus.

I. De numero & natione cardinalium.

In primis quod numerus cardinalium S. R. E. adeo ſit moderatus, quod non ſit gravis eccleſiæ, nec nimia numeroſitate vileſcat. Qui indifferenter de omnibus regnis & provinciis totius chriſtianitatis, & cum conſenſu & aſſenſu collegii dominorum cardinalium, vel majoris partis eorum, eligantur & aſſumantur.

II. De Indulgentiis.

Item, quod cum occaſione diverſarum indulgentiarum, ac litterarum facultatum a ſede Apoſtolica conceſſarum, ad abſolvendum quoſcumque viſitantes, ſive offerentes in certis locis, & quæſturarum quamplurimarum, quæ in Anglia plus ſolito nunc abundant; nonnulli peccandi audaciam frequenter aſſumant, ac contemptis ſuis propriis curatis, & eccleſiis ſuis parochialibus dimiſſis, ad ipſa loca ſpe indulgentiarum & confeſſionum accedunt, decimas, oblationes, & debita dictarum eccleſiarum parochialium ſubtrahunt, ſeu ſolvere differunt minus juſte: committatur diœceſanis locorum, ad inquirendum ſu- A *per qualitate earum, cum poteſtate ſuſpendendi omnino auctoritate Apoſtolica illas, quas invenerint ſcandaloſas, & illas denunciandi Papæ, ut illas revocet, &c.*

III. De appropriationibus, unionibus, incorporationibus, eccleſiarum, & vicariatuum.

Item. De cetero nullæ fiant appropriationes eccleſiarum parochialium motu proprio: ſed committatur epiſcopis locorum ad inquirendum de veritate ſuggeſtionum. Et in eventum, quo per debitam & juridicam notionem conſtare poterit, quod cauſa appropriationum deſint, legitime procedatur ad appropriationem, prout fuerit juris illarum ordinariorum. Quæ jam ſunt ſortita effectum, nulla fiat, ſi ex revocatione ſequi poſſit ſcandalum. Alias vero committatur, quod inquirant &c. Et quas invenerint fieri merito non debuiſſe, vocatis tunc ad hoc vocandis, caſſent &c.

Item. Omnes uniones, incorporationes, approbationes, & conſolidationes vacariarum perpetuarum in eccleſiis parochialibus, ex quibuſcumque cauſis factæ a tempore ſchiſmatis, indiſtincte revocentur; & vicarii perpetui in iiſdem per ordinarios locorum hac vice ordinentur & inſtituantur. Ac in ſingulis eccleſiis parochialibus ſit unus vicarius perpetuus, qui curæ inſiſtat animarum, bene & competenter dotatus, pro hoſpitalitate ibidem tenenda, & omnibus debitis ſupportandis: litteris Apoſtolicis & ordinariorum C *compoſitionibus, ſtatutis, & conſuetudinibus, ac aliis in contrarium factis, non obſtantibus quibuſcumque.*

IV. De ornatu pontificali inferioribus prælatis non concedendo.

Item omnia privilegia, citra obitum felicis recordationis Gregorii Papæ XI. conceſſa prælatis inferioribus, de utendo Pontificalibus, ſcilicet mitris, ſandaliis, & hujuſmodi ad dignitatem Pontificalem pertinentibus, revocentur. Quæ vero ante obitum ipſius Gregorii conceſſa fuerint, in ſuo robore permaneant & effectu.

V. De Diſpenſationibus.

D *Item, licet pluralitas beneficiorum canonibus exoſa exſiſtat, aut ſuper ea diſpenſationes jure hoc dictante fieri non debeant, niſi perſonis nobilibus & viris eximiæ liberalitatis: nunc tamen in curiis dominorum tam ſpiritualium quam temporalium tales diſpenſationes irrepſerunt: præmiſſa, ſeu eis conſimilia de cetero non fiant, ſed in præmiſſis ſervetur concilium generale. Illa tamen quæ ſunt ſortita effectum, in ſuo robore permaneant: niſi forte aliqua fuerint & ſint ſcandaloſa. De quibus fieri mandamus conceſſionem locorum ordinariis: & ordinarii certificent, & revocentur ſcandaloſa.*

Item, quia modernis temporibus plus ſolito cum di- E *verſis perſonis, infra regnum & dominia prædicta, beneficia curata obtinentibus, per ſedem Apoſtolicam contra jura communia diſpenſatum exſiſtit, ut per tres, quatuor, quinque, ſex & ſeptem annos vel ultra, aut in perpetuum beneficiati prædicti ipſa beneficia poſſidere & occupare valeant, ſic ut ad ordines debitos interim ordinari minime teneantur, in grave ſcandalum eccleſiæ, &c. omnes diſpenſationes hujuſmodi indiſtincte revocentur. Et beneficiati hujuſmodi ordinationi juris communis in hac parte omnino ſubdantur. Si tamen beneficiati prædicti ſint alias habiles ad hujuſmodi ordines ſuſcipiendos.*

Anno Christi 1418. Sessio XLIII. Concilii.

Item, quia propter diſpenſationes ſedis Apoſtolicæ, nonnullis perſonis infra regnum & dominia prædicta, ſuper non reſidentia, necnon archidiaconis ad viſitandum per procuratores, factas, non ſolum animarum cura negligitur, ſed etiam poteſtas epiſcopalis per impetrantes diſpenſationes hujuſmodi contemnitur: nullæ diſpenſationes deinceps fiant abſque cauſa rationabili & legitima, in litteris diſpenſationum hujuſmodi exprimenda. Conceſſæ autem abſque cauſa rationabili ſive legitima, revocentur: de quibus fiat commiſſio ordinariis.

Item, omnes litteræ facultatum conceſſæ religioſis quibuſcumque, infra regnum & dominia prædicta, de obtinendo beneficia eccleſiaſtica, curata vel non curata, quæ non ſunt ſortita effectum, indiſtinctè revocentur. Abſtineatur de cetero ab hujuſmodi litteris facultatum concedendis.

VI. De Anglis ad officia Romanæ curiæ aſſumendis.

Item, quod aliqui etiam de natione Anglicana, dummodo tamen ſint idonei, ad ſingula officia curiæ Romanæ aſſumantur una cum aliis de ceteris nationibus indifferenter, &c.

Item, quod ſuper omnibus & ſingulis præmiſſis dominus noſter ſummus Pontifex mandet & fieri faciat prædictæ nationi Anglicanæ unam, vel plures, ac tot quot fuerint requiſitæ, litteras ſuas bullatas, in bona forma ac gratis de mandato, ad perpetuam rei memoriam.

Has itaque univerſitati veſtræ tenore præſentium firmiter atteſtantes, eaſdem noſtras litteras præſentes, in horum fidem & teſtimonium, præfato Roberto Nevilli conceſſimus, noſtri ſigilli munimine roboratas. Datum Gibennis, in domo habitationis noſtræ, ſub anno a Nativitate Domini MCCCCXVIII. *indictione* XI. *die vero* XXI. *menſis Julii, pontificatus præfati domini noſtri Papæ anno primo.*

SESSIO XLIV.

Ex prima editione.

ANno, indictione & pontificatu quibus ſupra, die tertio Martis decimanona menſis Aprilis, Conſtantiæ in ipſius eccleſia majori, ſanctiſſimo domino noſtro Papa Martino præſidente, more ſolito publica ſeſſio ſolemniter celebrata fuit, ſereniſſimo principe domino Sigiſmundo Romanorum, &c. rege, inſigniis regalibus induto intereſſente: pro cujus ſeſſionis introductione reverendiſſimus pater dominus Nicolaus Aſſiſinatenſis Miſſam de Spiritu ſancto celebravit. Et hujuſmodi Miſſa finita, lectiſque litaniis, & aliis orationibus legi conſuetis, debite peractis, reverendiſſimus pater dominus Antonius ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyter cardinalis, de Chalanco vulgariter nuncupatus, quoddam decretum ſive ſtatutum alta voce legit in hæc verba:

Decretum de loco futuri concilii proxime celebrandi.

Martinus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad futuram rei memoriam.

CUpientes ac volentes decreto hujus generalis concilii ſatisfacere, inter alia diſponenti, quod omnimodo generalia concilia celebrentur in loco quem ſummus Pontifex per menſem ante finem hujus concilii, approbante & conſentiente concilio, deputare & deſignare teneatur pro loco dicti proxime futuri concilii celebrandi ſupradicti; eodem conſentiente & approbante concilio, civitatem Papienſem tenore præſentium deputamus & etiam aſſignamus, ſtatuentes & etiam decernentes, quod prælati, & etiam alii qui ad generalia concilia debent convocari, tempore prædicto civitatem ipſam Papienſem accedere teneantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ deputationis & etiam aſſignationis, ſtatuti, decreti & conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Datum & actum Conſtantiæ, in loco ſeſſionis publicæ, decimotertio Kalendas Maii, Pontificatus noſtri anno primo.

Quo decreto lecto, dominus epiſcopus Oſtienſis cardinalis Vivarienſis, nomine totius ſynodi reſpondit, *Placet*. Et ſubſequenter dominus Ardecinus de Novaria, ex parte ſereniſſimi principis Sigiſmundi Romanorum regis ibidem præſentis, & ejus nomine, idem decretum approbavit & laudavit. Et ſubſequenter dominus Auguſtinus de Lante de Piſis legum doctor, ſacri conſiſtorii advocatus, nomine domini noſtri Papæ dictum locum ſive civitatem Papienſem approbavit, laudavit, & ad concilium hujuſmodi celebrandum habilem eſſe dixit.

Ex mſſ. Smil. & quibusd. Germanicis.

Super quibus omnibus & ſingulis præmiſſis, domini Ardecinus & Auguſtinus præfati, nominibus quibus ſupra, necnon magiſter Joannes de Scribanis promotor & procurator ſacri concilii prædicti, & ejus nomine, a protonotariis, notariis atque ſcribis domini domini noſtri Papæ, & ipſius ſanctæ ſynodi, unum vel plura fieri & confici petierunt, & quilibet eorum petiit publica inſtrumenta, ad perpetuam rei memoriam. Præſentibus ibidem reverendiſſimis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, Joanne Oſtienſi, Laudenſi, Hiſpano, Bononienſi, Aquileienſi, Senenſi, Veronenſi, Tricaricenſi, de Fuxo, de Comitibus, & Venetiarum, juniore Joanne Conſtantinopolitano, Joanne Antiocheno patriarcha, ac regum, principum, prælatorum, nobilium, communitatum, univerſitatum, ſtudiorum & collegiorum ambaſiatoribus, ac aliis Chriſti fidelibus in multitudine copioſa.

Viginti quatuor articuli, a patribus concilii Conſtantienſis præſcripti, ad reducendos ab Huſſitica hæreſi Bohemos.

Ex mſ. Vindobon. Joannis Fabri epiſc.

I. *Ut rex Bohemiæ juret, eccleſiam Romanam, & alias eccleſias ſuæ ditioni ſubjectas in ſuis libertatibus conſervare, & confirmare: & non imponat moleſtias clero & religioſis per Wicleffiſtas vel Huſſitas introductas.*

II. *Ut omnes magiſtri & ſacerdotes, qui hæreſes & errores dogmatizando vel prædicando in prædicto regno ſeminaverunt, & ceteros ibidem infecerunt, errores ipſius Joannis Wiclef & Joannis Huſſ, in hoc ſacroſancto concilio condemnatos, abjurent: & quos prædicaverunt vel dogmatizarunt, revocent; ac ipſam condemnationem doctrinæ & perſonarum publice in ambone approbent, & juſtam pronuncient.*

III. *Ut ii, qui in materia fidei non comparuerunt, nec comparere curaverunt, ſed in ſententiis ſorduerunt, abjurent: & contra quos eſt proceſſum ad annum vel plures, qui cenſuras non curaverunt poteſtatem clavium contemnentes, pœna condigna puniantur.*

IV. *Ut ipſi ſæculares, qui Wicleffiſtis & Huſſitis adhæſerunt, ipſos defenderunt & protexerunt, jurent eis amplius non adhærere, ac eos proſequi, nec eos amplius fovere, & geſta concilii ſuper condemnatione articulorum Joannis Wicleff & Joannis Huſſ, approbent & rata habeant. Et idem de condemnatione perſonarum.*

V. Ut

ANNO CHRISTI 1418. SESSIO XLIV. CONCILII.

V. *Ut ſatulares, qui clerum ſpoliaverunt, ad reſtituendum compellantur, quia peccatum non dimittitur &c. Et quod obligent ſe & jurent ampl.us libertatem eccleſiaſticam non impedire.*

VI. *Ut expulſi a beneficiis ad ſua beneficia reſtituantur, & intruſi expellantur & puniantur.*

VII. *Ut profani omnes ac ſinguli, ſive in favore Wiclephiſtarum, ſive propter temporalia, puniantur, juxta legitimas ſanctiones, ne contemptus clavium approbetur ſeu approbari videatur.*

VIII. *Ut omnes qui cauſam fidei in curia promoverunt, & extra, ad ſua beneficia reſtituantur, & ſecuritatem habeant in regno permanendi. Quod ſi facere recuſaverint, & cum effectu non fecerint, ſignum eſt, quod non intendant reverti; cum illos ad reverſionem inducentes, ſi veri eſſent pœnitentes tales, fovere deberent, & ſe erraſſe & ſeductos fateri.*

IX. *Ut reliquia ablata, & alia eccleſiaſtica, & theſauri Pragenſes, reſtituantur ex integro, & bona alia mobilia, ſive redditus ejuſdem eccleſiæ, vel aliis eccleſiis ablata vel ablati per regna Bohemiæ & Moraviæ.*

X. *Ut univerſitas Pragenſis reformetur, & Wiclephiſtæ qui eam deſtruxerunt, realiter puniantur & amoveantur. Quia alias univerſitate non reformata, & Wiclephiſtis atque Huſſitis in ea dominantibus, illi errores non ceſſabunt.*

XI. *Ut hæreſiarchæ principales, & doctores illius ſectæ, ad curiam & ſedem Apoſtolicam venire compellantur: & ſunt hi: Joannes Jeſſenitz, Jacobellus de Miſna, Simon de Tiſna, Simon de Rokinſano, Chriſtianus de Brochatiz, Joannes cardinalis, Zdenko de Loben præpoſitus omnium ſanctorum, Zdiſlaus de Snietitz, & Michael de Czisko.*

XII. *Et omnes ſæculares qui communicaverunt ſub utraque ſpecie, vel alios compulerunt, & præſertim poſt inhibitionem ſacri concilii, abjurent illam hæreſim, & jurent illam communionem non promovere, ſed pro poſſe impedire.*

XIII. *Ut preſbyteri, vel alii ordinati per dominum Hermannum ſuffraganeum archiepiſcopi Pragenſis, captum per dominum Zeukonem de Wartenberg, cum eis non diſpenſetur, ſed ad ſedem Apoſtolicam remittantur.*

XIV. *Ut tractatus Joannis Wicleph, tranſlati in vulgare per Joannem Huſſ & Jacobellum, atque alii per ipſos in vulgare editi, in quibus errores ſuos poſuerunt, omnes & ſinguli reponantur ad manus legati vel ordinarii, ſub pœna excommunicationis, quia illis non ablatis errores non ceſſabunt.*

XV. *Ut tractatus Joannis Huß hæretici, condemnatus in hoc ſacro concilio, ſub pœna excommunicationis reponatur apud eoſdem.*

XVI. *Ut omnes tractatus Jacobilli, ſub compoſitione de utraque ſpecie, & de Antichriſto, in quo Papam vocat Antichriſtum, reponantur & comburantur. Et ſimiliter tractatus editus per ipſum, De remanentia panis poſt conſecrationem in altari.*

XVII. *Ut omnes cantilenæ introductæ in præjudicium ſacri concilii & virorum catholicorum cujuſcumque ſtatus, qui Wicleffiſtis obſtiterunt & Huſſitis: vel cantilenæ in commendationem Joannis Hus & Hieronymi hæreticorum condemnatorum; prohibeantur in omnibus civitatibus, villis, & oppidis, & quibuſcumque manſionibus decantari, ſub pœna graviſſima.*

XVIII. *Ut prohibeatur, ne paſſim per clerum ſine miſſione ordinarii prædicetur verbum Dei, & ſine auctoritate plebanorum. Quomodo enim prædicabunt niſi mittantur?*

XIX. *Ut ordinarii & alii prælati juriſdictionem habentes, in ſua juriſdictione per quempiam ſæcularem non impediantur, ſub pœna excommunicationis. Si enim illa hæreſis maledicta debet exterminari, oportet quod libere exerceatur contra ſpirituales & ſæculares de hæreſi vel erroribus ſuſpectos, aut de fautoria perſonarum condemnatarum.*

XX. *Ut mandetur omnibus & ſingulis de ſubdita obedientia ſub pœna excommunicationis: quicumque aliquem Huſſitam vel Wiclephiſtam, vel ipſorum doctrinam promoverit, vel perſonas cognoverit, & libros ipſos ſuſpectos ſciverit, diœceſano vel ſuis officialibus denunciet, qui contra eos ex officio procedant juxta canonicas ſanctiones.*

XXI. *Ut colligatio, quam fecerunt ſæculares cum ſæcularibus & ſpiritualibus, in præjudicium ſacri concilii, ſedis Apoſtolicæ, ac eccleſiæ Romanæ, in favorem iſtorum hæreticorum condemnatorum, Joannis Hus & Hieronymi, & prædictorum iſtius ſectæ, ſub pœnis graviſſimis diſſolvatur: de qua colligatione per litteras patet evidenter a ſacro concilio decretas.*

XXII. *Ut ritus & cærimoniæ religionis Chriſtianæ circa cultum divinum, imagines venerationes reliquiarum, obſerventur, & talium tranſgreſſores puniantur.*

XXIII. *Ut omnes & ſinguli, ſpirituales & ſæculares, qui errores vel hæreſes Joannis Huſſ & Joannis Wicleff, in ſacro hoc concilio Conſtantienſi condemnatos prædicant, dogmatizant vel defendunt; & perſonas Joannis Hus & Hieronymi catholicas & ſanctas pronunciant vel tenent, & de hoc convicti fuerint, tamquam hæretici relapſi lapſi puniantur ad ignem.*

XXIV. *Ut omnes ſæculares per Ordinarios moniti & hortati, contra exorbitantias in prædictis, ſub pœna fautoriæ hæreſis, teneantur auxilium præbere & favorem.*

ANno, indictione, & Pontificatu, quibus ſupra, die vero Martis decima nona menſis Aprilis, Conſtantiæ in eccleſia majori in loco ſolito, hora ſeptima ante meridiem, fuit ſacroſancta & univerſalis ſynodus Conſtantienſis prædicta, ſanctiſſimo domino noſtro Papa Martino ſupradicto præſidente, more ſolito ſolemniter ſeſſio publica celebrata, ſereniſſimo & invictiſſimo principe & domino domino Sigiſmundo Romanorum, &c. *rege, inſigniis regalibus Romanorum regis induto intereſſente: pro cujus quidem ſeſſionis introductione reverendus in Chriſto pater dominus Nicolaus epiſcopus Aſſiſinatenſis Miſſam de Spiritu Sancto devotiſſime celebravit. Qua quidem Miſſa finita, ac litaniis cum evangelio,* &c. *per reverendiſſimos reverendoſque patres & dominos S. R. E. cardinales,* &c. *cappis pluvialibus,* &c. *ut ſupra, reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Antonius tituli ſanctæ Cæciliæ S. R. E. preſbyter cardinalis de Chalanco vulgariter nuncupatus, de mandato ipſius domini noſtri Papæ, atque ſynodi,* &c. *ambonem,* &c. *aſcendens, quoddam decretum ſeu ſtatutum alta,* &c. *perlegit in hæc verba:*

Decretum de loco futuri concilii.

Quo quidem decreto ſic ut præfertur lecto, reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Joannes miſeratione divina epiſcopus Oſtienſis S. R. E. cardinalis, & vicecancellarius, ſacroſanctæ ſynodi prædictæ nomine, ac ejuſdem ſibi ſuper hoc, ut aſſeruit, facto mandato, reſpondit, Placet.

Subſequenter egregius doctor legum dominus Ardecinus de Novaria ſacri conſiſtorii advocatus, de mandato ſereniſſimi principis & domini, domini Sigiſ-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1418. SESSIO XLV. CONCILII.

mundi Romanorum, &c. *regis*, *tidem ſuper hoc ſpecialiter*, *ut aſſeruit*, *facto*, *nenon ipſius nomine præſentis & audientis dixit*, *quod idem dominus Sigiſmundus illam civitatem Papienſem approbabat*, *laudabat*, *& acceptabat*, *quia habilis & idonea exſiſtit pro futuro concilio celebrando.*

Conſequenter egregius vir dominus Auguſtinus da Lante de Piſis legum doctor, *ſacri conſiſtorii atque fiſci advocatus*, *nomine domini noſtri Papæ dictum locum ſeu civitatem Papienſem approbavit*, *laudavit*, *& ad concilium hujuſmodi celebrandum habilem eſſe dixit. Super quibus omnibus & ſingulis*, &c.

SESSIO XLV. ET ULTIMA.

De diſſolutione concilii.

Ex prima editione.

DIe Veneris, vigeſimaſecunda menſis ſupradicti Aprilis, fuit celebrata ſeſſio generalis in majori eccleſia Conſtantienſi, ſanctiſſimo in Chriſto patre & domino, domino noſtro Martino divina providentia Papa quinto in eadem præſidente, ſereniſſimo principe domino Sigiſmundo Romanorum, &c. rege, inſigniis imperialibus induto intereſſente. Pro cujus ſeſſionis introductione reverendiſſimus pater dominus Antonius tituli ſanctæ Suſannæ, ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyter cardinalis, Aquilejenſis vulgariter nuncupatus, Miſſam de Spiritu ſancto devotiſſime celebravit. Qua finita, & litaniis cum ſolitis orationibus finitis & peractis, reverendiſſimus C pater dominus * Umbaldus miſeratione divina tituli ſancti Viti in macello diaconus cardinalis, de mandato ipſius domini noſtri totiuſque ſacri concilii, prout aſſeruit, alta & intelligibili voce pronuntiavit hæc verba, videlicet:

* *Infra, pag. 901. Ymbaldus.*

Abſolutio concilii.

Domini, ite in pace. Et reſponſum fuit per adſtantes: *Amen*. Quo facto, reverendus pater Joannes de * Podimiſis epiſcopus Catanenſis, frater ordinis Prædicatorum, ſacræ theologiæ profeſſor, de mandato domini noſtri Papæ, & conſenſu ſacri concilii, ut aſſeruit, ambonem aſcendit. Antequam autem ad talia ſe diverteret, ſeu procederet, ambaſiatores D ſereniſſimi principis Uladiſlai Poloniæ regis, & illuſtriſſimi principis domini Alexandri, alias Wituldi magni ducis Lituaniæ, petierunt nomine dictorum dominorum quemdam libellum, & in eo contenta cujuſdam fratris Joannis Falkemberg, notorie crudeliſſimos errores & hæreſes (ut dixerunt) continentem, rite damnatum tamquam hæreticum per deputatos in cauſa fidei, ac etiam per omnes nationes concilii, ac per collegium cardinalium concluſum (prout dixerunt) conſtare publicis inſtrumentis, in ſeſſione publica per ſacrum concilium damnari, ſeu publice damnatum pronuntiari, antequam præſens concilium diſſolveretur, ſanctiſſimo domino noſtro Papæ præfato humiliter ſupplicarunt: E alioquin nomine quo ſupra proteſtabantur de gravamine & de appellando ad futurum concilium. Quibus ſic factis, ſanctiſſimus dominus noſter Papa dixit reſpondendo ad prædicta, quod omnia & ſingula determinata, concluſa & decreta in materiis fidei per præſens concilium conciliariter, tenere & inviolabiliter obſervare volebat, & numquam contraire quoquo modo. Ipſaque ſic conciliariter facta approbat & ratificat, & non aliter, nec alio modo. Et illud idem iterato fecit dici per organum domini Auguſtini de Piſis fiſcalis & ſacri conſiſtorii advocati prædicti, qui nomine Papæ a protonotariis & notariis ad ſcribendum acta concilii ordinatis &

* *Podyomhls.*

A deputatis petiit inſtrumenta publica fieri. Et extunc prælibatus dominus epiſcopus Catanenſis fecit collationem ſolemnem, aſſumendo pro themate hæc verba, videlicet: *Vos nunc triſtitiam habetis*, *iterum autem videbo vos*, *& gaudebit cor veſtrum.* Qua quidem facta collatione, reverendiſſimus pater dominus Antonius tituli ſanctæ Cæciliæ, ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyter cardinalis, de Chalanco vulgariter nuncupatus, de mandato ipſius domini noſtri Papæ & voluntate concilii (ut aſſeruit) quædam decreta publice legit hujus tenoris:

Joan. 16.

Martinus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

B Hoc etiam requirente præſente ſacro concilio, ex certis & rationabilibus ac juſtis cauſis ipſum concilium abſolvimus, omnibuſque & ſingulis in eo exſiſtentibus ad propria remeandi, ipſo approbante concilio, licentiam impartimur. Item auctoritate Dei omnipotentis & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus, & noſtra, concedimus omnibus & ſingulis, qui in hoc ſacro concilio & cauſa ipſius interfuerunt, abſolutionem plenariam ſemel in vita; ita quod quilibet de prædictis infra duos menſes poſtquam ad ejus notitiam conceſſio hujuſmodi pervenerit, poſſit dictum beneficium abſolutionis allegare in forma: ſimilem conceſſionem facimus in mortis articulo. Et intelligimus tam de dominis, quam C de familiaribus eorumdem: ſic tamen, quod a die notitiæ præſentium pro abſolutione in vita jejunent per annum ſexta feria, & pro abſolutione in mortis articulo per alium annum, niſi legitime fuerint impediti, quo caſu habeant alia pietatis opera peragere. Poſt ſecundum vero annum debeant etiam uſque ad finem vitæ feria ſexta jejunare, vel aliqua opera pietatis peragere. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ abſolutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum.

Datum & actum Conſtantiæ in loco ſeſſionis pu- D blicæ dicti concilii, decimo Kalendas Junii, Pontificatus noſtri anno primo.

Quibus decretis & ſtatutis, & aliis, ut præmittitur, lectis & peractis, reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Joannes miſeratione divina epiſcopus Oſtienſis, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis & vicecancellarius, Vivarienſis vulgariter nuncupatus, nomine ſacri concilii prædicti, ſicut aſſeruit, reſpondit, *Placet*. Et per dominum Auguſtinum de Lante de Piſis, advocatum ſacri conſiſtorii, fiſcique, & prædicti nomine Papæ & concilii (ut aſſeruit) petitum eſt inſtrumenta publica fieri ad perpetuam rei memoriam a protonotariis ſedis Apoſtolicæ, notariis ac ſcribis dicti ſacri ge- E neralis concilii.

Seſſio de diſſolutione concilii.

Ex collectione Barberiniana, & mſ. Lipſ.

DIe Veneris vigeſima ſecunda ſupradicti menſis Aprilis, Conſtantiæ in eccleſia majori in loco ſolito, mane hora ſeptima, fuit ſacroſancta & univerſalis ſynodi prædicta, ſanctiſſimo in Chriſto patre & domino, domino Martino divina providentia Papa quinto præſidente, more ſolito ſolemniter ſeſſio publica celebrata, ſereniſſimo principe domino Sigiſmundo Romanorum, &c. *rege inſigniis imperialibus induto intereſſente. Pro cujus quidem ſeſſionis introductione reverendiſſimus*, &c. *dominus Antonius S. R. E. tituli ſanctæ Suſannæ presbyter cardinalis Aquilegenſis*

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1418 SESSIO XLV. CONCILII.

vulgariter nuncupatus, Miſſam de ſancto Spiritu ſolemniter ac devotiſſime celebravit. Qua finita reverendiſſimis, reverendiſque, &c. ſe cappis pluvialibus, &c. ut ſupra; reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Tribaldus miſeratione divina ſancti Viti in Macello S. R. E. diaconus cardinalis, de mandato domini noſtri Papæ, totiuſque ſacri concilii, & conſenſu, prout aſſeruit, alta & intelligibili voce pronunciavit; hæc videlicet:

Domini, ite in pace. *Et reſponſum fuit per adſtantes*, Amen.

Quo facto, reverendus in Chriſto pater dominus Joannes de [a] *Podomicis epiſcopus Cathanenſis frater ordinis Prædicatorum ſacræ Theologiæ profeſſor, de mandato ipſius domini noſtri Papæ, & conſenſu dicti ſacri concilii, ut aſſeruit, ambonem publicationis decretorum, & ſtatutorum ſolitum aſcendit.*

Antequam autem ad alia ſe diverteret, ſeu ad actus aliquos procederet, reverendi in Chriſto patres, nobiles, venerabileſque & circumſpecti viri domini, & magiſtri Nicolaus archiepiſcopus Gneznenſis, Jacobus epiſcopus Plocenſis, Petrus [b] *Baleſta protonotarius Apoſtolicæ ſedis, præpoſitus eccleſiæ Dominæ Mariæ* [c] *Lauricenſis, Gneznenſis diœceſis: Paulus Wladimiri canonicus, & cuſtos eccleſiæ Cracovienſis, Joannes de* [d] *Tolliſtabo caſtellanus Caliſienſis, & Zaviſſius Niger de* [e] *Carboſo capitaneus Surcienſis, milites, oratores, & ambaſſiatores ſereniſſimi principis Wladiſlai Dei gratia Poloniæ regis, necnon illuſtriſſimi principis domini Alexandri alias Witoldi Magni ducis Lithuaniæ, per organum venerabilis & circumſpecti viri, domini Gaſparis de Peruſio advocati ſacri conſiſtorii, eidem domino noſtro, & ſacro concilio, per modum ſupplicationis, & cum inſtantia & reverentia, qua decuit, exponi fecerunt nomine dominorum regis & ducis præfatorum, quatenus libellus cujuſdam fratris Joannis Falckenbergh notorie crudeliſſimas hæreſes continens, per judices in cauſa fidei a ſacro Conſtantienſi concilio deputatos, rite, recte, cum omnique debita ſolemnitate, & maturitate, tanquam notorie hæreſes continens, ut hæreticalis damnatus; necnon etiam per omnes nationes ejuſdem concilii, ac ſacrum collegium reverendiſſimorum patrum dominorum S. R. E. cardinalium, dictum ſacrum concilium integrantium, & conſtituentium, concluſum, & ordinatum, prout publicis & authenticis ſcripturis, ſive inſtrumentis, per ipſum ibidem exhibitis, & oſtenſis, liquide apparet, quod idem libellus tanquam hæreſes, & alia multa, & quaſi infinita mala, & errores continens, in ſeſſione publica per ſacrum concilium, cum hæreſibus, & erroribus in eo contentis, & deſcriptis publice damnaretur, ſeu publice damnatus nunciaretur. Et propterea humiliter, & devote ſupplicabant oratores, & ambaſſiatores præfati, prædicto ſanctiſſimo domino noſtro Papæ, quatenus ante diſſolutionem ejuſdem concilii dictus libellus cum hæreſibus & erroribus in eo contentis, & ſcriptis in ipſa ſeſſione publica tanquam hæreticalis, hæreſeſque & errores continens damnaretur, ſeu damnatus nunciaretur; cum ad exſtirpandam hæreſim præfatum concilium ſacroſanctum eſſe inter cetera principaliter convocatum, & congregatum: alioquin nomine quo ſupra proteſtabantur de gravamine, & de appellando ad futurum concilium, & de proſequendo appellationem & appellationes, interponendam & interponendas, loco ſive locis, ac diebus, temporibus, & horis, de quibus ipſis dominis regi, ac duci, & eorum oratoribus, & procuratoribus, ac eorum cuilibet viſum fuerit expedire: & multa alia dixit, petiit, & proteſtatus fuit, prout quemadmodum in quadam papyri ſchedula petitionem, proteſtationem, & alia per ipſum requiſita continente, quam in ſuis tenebat manibus, plenius continetur: cujus lecturam, & publicationem ipſe nomine, quo ſupra, obtulit facere, aut per alium fieri facere.*

Quibus ſic propoſitis, proteſtatis, requiſitis, & oblatis, præfatus ſanctiſſimus dominus noſter Papa, cum nonnulli alii multum dicerent, & tumultum facerent, impoſito omnibus ſilentio, dixit, reſpondendo ad prædicta: Quod omnia, & ſingula determinata, concluſa, & decreta in materia fidei per præſens ſacrum concilium generale Conſtantienſe conciliariter, tenere & inviolabiliter obſervare volebat, & nunquam contravenire quoquo modo; ipſaque ſic conciliariter facta approbat, & ratificat, & non aliter, nec alio modo. Et illud idem iterato fecit dici per organum venerabilis & circumſpecti viri domini Auguſtini de Piſis fiſcalis, & ſacri conſiſtorii advocati prædicti: qui de hoc a dominis Apoſtolicæ ſedis protonotariis & notariis, ad conſcribendum acta concilii ordinatis & deputatis, ac aliis præſentibus, & eorum quolibet, petiit nomine dicti domini Papæ publicum ſeu publica inſtrumenta, per eos & eorum quemlibet conficienda ad futuram rei memoriam.

Et ex poſt venerabilis & circumſpectus vir dominus Paulus Voladimiri decretorum doctor, unus de ambaſſiatoribus ipſorum dominorum regis, & ducis, volens proponere, & adimplere, quæ per dictum dominum Gaſparem de Peruſio advocatum omiſſa fuerant ſuper libello præfato; ac etiam volens ſchedulam, de qua ſupra fit mentio, legere, & publicare, incepit loqui, & proponere. Et cum vellet legere, & publicare illam ſchedulam præfatam, fuit ſibi per dictum dominum Auguſtinum de Lante de Piſis advocatum, de mandato domini noſtri Papæ, ut idem dominus Auguſtinus aſſeruit, ibidem coram eodem domino noſtro Papa ſtante impoſitum ſilentium ſub pœna excommunicationis. Quo quidem ſilentio impoſito, idem Paulus tacuit: & dictam ſchedulam notariis ad conſcribendum acta ejuſdem concilii ordinatis & deputatis tradidit, & de omnibus, & ſingulis petiit, & inſtanter dictos dominos protonotarios, & notarios atque ſcribas, & eorum quemlibet requiſivit cum inſertione dictæ ſchedulæ ſibi fieri & confici unum vel plura publica inſtrumenta.

Quibus quidem omnibus & ſingulis, ut præfertur, ſigillatim peractis, præfatus dominus epiſcopus Cathanenſis fecit collationem ſolemnem, & pro themate collationis hujuſmodi ſumpſit hæc verba, videlicet, Vos nunc triſtitiam habetis; iterum autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum, Joan. XVI. cap. *Qua quidem facta collatione reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Antonius tituli ſanctæ Ceciliæ, preſbyter cardinalis de Chalanco vulgariter nuncupatus, de mandato ipſius domini noſtri Papæ, ac de voluntate & conſenſu ſacri Conſtantienſis concilii generalis, aſcendit ambonem ſupradictum: ibique de ſimili mandato, voluntate, ſeu conſenſu, ut aſſeruit, quædam decreta abſolutionem ſacri concilii, & licentiam ad propria remeandi cuilibet impertitam, ac indulgentiam plenariam nonnullis in eiſdem decretis contentis ſemel in vita, & etiam in mortis articulo continentia, publice, alta, & intelligibili voce perlegit, & publicavit in hæc verba, videlicet:*

Martinus epiſcopus, &c. *ut ſupra, pag.* 900.

Super quibus omnibus & ſingulis præmiſſis dominus Auguſtinus de Lante de Piſis advocatus prædictus, ſanctiſſimi domini noſtri Papæ, necnon, ut aſſeruit, ſacri generalis concilii Conſtantienſis nominibus, a dominis protonotariis ſedis Apoſtolicæ, necnon notariis, atque ſcribis dicti ſacri concilii generalis, & eo-

[a] Mſ. Podiomiri.... Cathamenſis.
[b] Mſ. Boleſte.
[c] Mſ. Lavatenſis.
[d] Mſ. Tolliſchov.
[e] Mſ. Strubaſo. al. Carbolo.

rum quolibet ſibi fieri & confici petiit unum, vel plura, ſeu tot, quot ſibi neceſſaria fuerint publica inſtrumenta ad perpetuam rei memoriam. Præſentibus ibidem reverendiſſimis ac reverendis in Chriſto patribus & dominis, dominis Joanne Oſtienſi, Angelo Laudenſi epiſcopo Prœneſtino, Antonio Portuenſi epiſcopis, Franciſco tituli ſanctæ crucis in Jeruſalem, Gabriele tituli ſancti Clementis dicto Senenſi, Thoma tituli ſanctorum Joannis & Pauli, Branda tituli ſancti Clementis dicto Placentino, Antonio tituli ſanctæ Cæciliæ de Chalanco nuncupato, Petro de Fuxo preſbyteris, Raynaldo de Brancaciis ſancti Viti in Macello, Lucido ſanctæ Mariæ in Coſmedin de Comitibus, & Petro ſanctæ Mariæ in ſchola Græca de Venetiis vulgariter nuncupato, diaconis S.R.E. cardinalibus: B Joanne Conſtantinopolitano, & Joanne Antiocheno patriarchis, aliiſque dominorum regum, principum, prælatorum, & ducum, comitum, baronum, univerſitatum, ac ſtudiorum ambaſſiatoribus, nunciis, & procuratoribus, & pluribus aliis Chriſti fidelibus in multitudine copioſa teſtibus ad præmiſſa, &c.

Tenor vero ſchedulæ papyri petitionis prædictæ, unde ſuperius fit mentio, de verbo ad verbum ſequitur:

Proteſtatio ambaſſiatorum regis Poloniæ.

NOs humiles oratores ſereniſſimi principis & domini, domini regis Poloniæ, & potentis fratris ejus Alexandri, alias Witoldi magni ducis Lithuaniæ, cum omni humilitate, & inſtantia, ac qua C decet reverentia ſanctitati veſtræ ſupplicamus, quatenus ſanctitas veſtra libellum cujuſdam fratris Joannis de [a] *Fallemberg, tamquam hæreticum notorie crudeliſſimum, recte, & cum omni debita ſolemnitate, & maturitate damnatum: necnon etiam per omnes nationes & ſacrum collegium reverendiſſimorum patrum dominorum cardinalium, ſicut patet his publicis ſolemnibus inſtrumentis: damnare, ſeu eumdem damnatum publice pronunciare dignetur, & exſtirpando ipſam crudeliſſimam hæreſim, ſe judicio omnium Chriſti fidelium, ſeu omnium Chriſticolarum nationum conformare. De quibus ſupplicatione & requiſitione cum omni humilitate & reverentia factis, nos præfati ſereniſſimi regis, & præpotentis fratris ejus oratores, D omnium reverendiſſimorum patrum, & dominorum ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, necnon ceterorum oratorum ſereniſſimorum regum, & principum, & etiam reverendorum patrum, & dominorum ſanctæ ſedis Apoſtolicæ notariorum ceterorumque prælatorum, aliorumque notabilium virorum & publicorum notariorum, & tabellionum hic exſiſtentium authenticum teſtimonium ſcripto, & verbo, prout melius, videbitur expedire, petimus, & requirimus, ad noſtrum oratorum excuſationem: ne quovis loco & tempore nobis valeat aliqua negligentia adſcribi, vel aliquo modo imputari coram Deo, ſanctitate veſtra, ac omnibus ſub Chriſtiano nomine militantibus: dicimus, proponimus, & proteſtamur, quod per nos non ſtetit, E quominus principalis intentio, ſeu principale propoſitum hujus ſacri concilii Conſtantienſis, videlicet hæreſes exſtirpandi, propter quod eſt, Deo auctore, legitime congregatum, debitum ſortiatur effectum: quominus ipſæ hæreſes tam crudeliſſimæ, pro quibus exſtirpandis hoc ſacrum concilium, quantum in eo fuit, efficit, debite exſtirpentur: & quo minus injuriam deteſtandam Chriſtianæ religioni, & eorum principibus ex ipſo libello, ſeu tractatulo, & ejus protracta condemnatione, illam fuerimus, quantum in nobis eſt, proſecuti. De qua etiam proteſtatione, proſecutione, & requiſitione eorumdem reverendiſſimorum patrum, & dominorum, regum, & principum, oratorum, protonotariorum, prælatorum, aliarumque ſpectabilium perſonarum, & ceterorum publicorum notariorum teſtimonium ſolemniter requirimus, & petimus.*

Verum quia attento quod hoc ſacratiſſimum generale [a] *concilium inter cetera pro hæreſum exſtirpatione exſtitit convocatum: ob eam cauſam nos oratores præfati ex dictorum ſereniſſimorum principum piiſſima & devotiſſima ad fidem catholicam intentione, huc profecto libentiſſime venimus, utpote maxima cum aviditate errorum exſtirpationem expoſcentes, curavimus, ne qua in Dei eccleſia difformitas remaneret. In qua re, Deo primum, Chriſtianæ religioni, & militanti eccleſiæ, ceteris, & dictis ſereniſſimis principibus ſumme certe exiſtimamus placuiſſe. Cum autem ex protractione damnationis præfati libelli, necnon adjutorum ejuſdem, videamus* [b] *tam adverſum fidem catholicam, quam ad hoc ſacrum concilium, cujus membra exſiſtimus, necnon ſanctitatem veſtram, quam omni devotione, & animorum ſinceritate veneramur, ſcandala evenire: volentes potius Deo, quam homini ſatisfacere, & noſtrum propoſitum, propter quod huc venimus, pro parte dictorum principum adimplere: in conſpectu ſanctitatis veſtræ, & totius celeberrimi hujus cœtus proteſtamur, &* [c] *indicimus, nihil omiſiſſe, quominus exſtirparentur omnes hæreſes, & errores nunc eccleſiam moleſtantes, potiſſime inſurgentes ex prava intolerabilique dicti Joannis* [d] *Fallemberg doctrina per omnes judices fidei hujus ſacri concilii, perque nationes omnes, & reverendiſſimos patres dominos cardinales damnata, ſeu damnari declarata. Et etiam proteſtantes, & inſinuantes, quod cum ad ipſos ſpecialiter pertineat, honoremque ſtatuum ſereniſſimorum principum regis Poloniæ, & ducis* [e] *Witoldi etiam defendere, & augere, qualiter ex negligentia intolerabili ſuper præfata libelli in publica ſeſſione condemnatione: attento quod idem Joannes ſpecialiter in opprobrium & confuſionem præfatorum principum, & eorum regnorum talia dogmatizare & prædicare non formidavit; multa, & gravia ſcandala ſequi poterunt tam contra fidem catholicam, quam contra ſtatum principum præfatorum, multis ex odio* [f] *& revocare eamdem doctrinam licet notorie diabolicam confoventibus. Quarum ne veſtra ſanctitas, totumque ſacrum concilium poſſit ex aliqua ignorantia excuſari, hæc de novo ad ejuſdem ſanctitatis veſtræ memoriam reducuntur. Petentibus & requirentibus dictis oratoribus ſuper iis ab omnibus hic adſtantibus unum vel plura confici publica inſtrumenta ad æternam rei memoriam. Necnon attento quod* [g] *hæc fidem catholicam tangit, & bonum univerſalis eccleſiæ, quæ ſpectat ad generalia concilia decidere, & terminare: Ideo etiam cum omni debita reverentia & humilitate, in quantum ante diſſolutionem hujus ſacri concilii debite non provideatur, juxta jam per nationes dicti ſacri concilii reverendiſſimoſque dominos cardinales, & judices determinata, de appellando ad futurum proxime generale concilium proteſtamur, &c.*

Poſtremo vero pro finali concluſione ſacri Conſtantienſis concilii generalis hujuſmodi ſurrexit egregius doctor legum dominus Ardecinus de Novaria ſacri conſiſtorii advocatus præfatus: qui de mandato, ſeu præcepto ſereniſſimi domini Sigiſmundi Romanorum regis ibidem præſentis eidem ſuper hoc ſpecialiter, ut aſtruxit, facto, primo propoſuit, explicando, quomodo civitas Conſtantia præſens concorditer & unanimiter fuerat pro loco generalis concilii deputata: & explicatis laboribus, viarumque formidabilibus diſcriminibus, ac ſumptuoſis expenſis per eumdem, in quibus conſtitutus erat factus, & habitis, pro deſiderata ſanctæ matris eccleſiæ unionis proſecutione feliciter

[a] Mſ. Falkenberg, & mox, crudeliſſimas continentem hæreſes, per judices concilii, a ſacro Conſtantienſi concilio deputatos, tam recte, &c.

[a] Mſ. Conſtantienſe concilium.

[b] Mſ. tam ad verum.

[c] Mſ. indicamus.

[d] Mſ. Falkenberg.

[e] Mſ. Witoldi.

[f] Mſ. & revocare.

[g] Mſ. hoc.

Bulla Martini V. contra errores Wicleff, &c. *jam obtenta, regratiando nomine regis prælibati reverendiſſimorum dominorum S. R. E. ſacro collegio cardinalium, aliiſque reverendis patribus, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, ac prelatis; necnon dominorum regum, principum, ducum, comitum, baronum, ſtudiorum univerſitatum & communitatum ambaſſiatoribus, & nunciis quibuſcumque, de perſeverantia & proſecutione unionis prædicta bona ſive fideli; promittenſque nomine præfati domini regis, eumdem in S. R. E. dictique domini noſtri Papæ obedientia fideliter, & perpetuo permanſurum: quam defenſare & proſequi etiam contra quoſcumque inobedientes per eumdem firmiter aſſerebat.*

Quibus & aliis per eumdem dominum Ardecinum pulere inductis, & compendioſe propoſitis, venerabilis & egregius legum doctor dominus Auguſtinus de Lante de Piſis ſacri conſiſtorii, fiſcique advocatus, nomine ſanctiſſimi domini noſtri Papæ, & ſanctæ ſedis Apoſtolicæ, de præmiſſis omnibus & ſingulis, ut præfertur, habitis & peractis, a dominis Apoſtolicæ ſedis protonotariis dictique ſacri generalis concilii notariis, atque ſcribis, & ipſorum quolibet, unum, vel plura, ſeu tot, quot ſibi neceſſaria fuerint confici & fieri petiit publica inſtrumenta ad perpetuam rei memoriam.

Præſentibus omnibus ſupradictis, &c.

ERRORES JOANNIS WICLEFF DE ANGLIA, & Joannis Hus de Bohemia, damnati in hoc ſacro generali Conſtantienſi concilio.

Martinus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiſcopis & epiſcopis, ac Inquiſitoribus hæreticæ pravitatis ubilibet conſtitutis, ad quos litteræ præſentes pervenerint, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Ex prima editione. INter cunctas paſtoralis curæ ſolicitudines, quibus premimur inceſſanter, illa potiſſime fortius nos angit, ut hæreticis de finibus Chriſticolarum expulſis, ſuiſque falſis doctrinis & erroribus perverſis penitus, quantum nobis ex alto conceditur, extirpatis, orthodoxa & catholica fides integra & illibata permaneat, ac populus Chriſtianus in ejuſdem fidei ſinceritate, quolibet obſcurationis ſemoto velamine, immobilis & inviolatus perſiſtat. Sane dudum plus quam omnibus retroactis temporibus in nonnullis regionibus & dominiis, præſertim in regno Bohemiæ & Marchionatu Moraviæ, ac locis & diſtrictibus illis vicinis, adverſus fidei catholicæ dogmata, & ſanctæ matris eccleſiæ traditiones, non ſolum contra unum, quinimmo contra plures fidei catholicæ dogmata inſurrexerunt quidam hæreſiarchæ, circumcelliones, ſchiſmatici & ſeditioſi, Luciferina ſuperbia & rabie lupina evecti, dæmoniorum fraudibus illuſi, de vanitate in idipſum (licet forent de diverſis mundi partibus oriundi) convenientes, & caudas colligatas habentes, damnatæ videlicet memoriæ Joannes Wicleff de Anglia, Joannes Hus de Bohemia, & Hieronymus de Praga, qui utinam alios ſecum ad infidelitatis interitum non traxiſſent. Nam ubi hujuſmodi peſtilentes perſonæ perverſa dogmata pertinaciter ſeminabant, in ſuæ doctrinæ peſtiferæ primordio prælati & alii judiciariæ poteſtatis regimina exercentes, tamquam canes muti non valentes latrare, nec ulciſcentes cum Apoſtolo in promptu omnem inobedientiam, hæreſiarchas ipſos peſtiferos & doloſos, eorum lupinam rabiem truculentam ſtatim (ut adſtricti fuerant) canonice coercere, eoſque de domo Domini corporaliter ejicere *1. Cor. 10.* non curarunt: ſed ſacrilegam, falſam & pernicioſam ipſorum doctrinam per longas moras negligenter convalere permiſerunt: populorum multitudo, illorum opinionibus falſis decepta, pro veris accepit, quæ diu mendaciter & pernicioſe ac damnabiliter ſeminaverunt, eiſque credendo, a recta fide cecidit turba multa, & errore devio involvitur, proh dolor, paganorum adeo: quod per diverſa illarum, eiſdemque convicinarum partium climata, oves Chriſti catholicas hæreſiarchæ ipſi ſucceſſive infecerunt, & in ſtercore mendaciorum fecerunt putreſcere. Quapropter generalis Conſtantienſis ſynodus tantam fidelium & fidei orthodoxæ plagam & ruinam videns, exclamare compulſa eſt cum Auguſtino: Quid *Epiſt. 167. ad Fauſt.* faciet eccleſiæ medicina, ſalutem omnium materna caritate conquirens, tamquam inter phreneticos & lethargicos æſtuans? numquid contemnere, numquid deſiſtere vel debet vel poteſt? certe non, ſecundum eumdem; immo utriſque ſit neceſſe eſt moleſta, quæ neutris eſt inimica. Nam & moleſtus eſt medicus furenti phrenetico, & pater indiſciplinato filio: ille ligando, iſte cædendo; ſed ambo diligendo. Si autem negligant, & eos perire permittant, (inquit Auguſtinus) iſta manſuetudo potius *Epiſt. 50 ad Bonif.* falſa crudelitas eſt. Proinde ſynodus præfata ad omnipotentis Dei gloriam, ipſiuſque catholicæ fidei ac chriſtianæ religionis conſervationem, augmentum, & animarum ſalutem & præſervationem, eoſdem Joannem Wicleff, & Joanuem Hus, & Hieronymum, qui inter cetera de ſacro Euchariſtiæ ſacramento, & aliis ſacramentis eccleſiæ & articulis fidei aliter quam ſancta Romana eccleſia credit, & tenet, & prædicat, & docet, quamplurima temere & damnabiliter credere ac tenere, prædicare atque docere pertinaciter attentabant, velut hæreticos & pertinaces ac obſtinatos jam a communione fidelium ſeparatos, de domo Dei corporaliter ejecit, & ſpiritualiter ejectos declaravit: & alia nonnulla circa præmiſſa utilia & ſalubria ſtatuit & decrevit, per quæ alii qui cauſantibus hæreſiarchis, eorumque falſis doctrinis hujuſmodi ſpiritualiter de domo Dei exierunt, per vias canonicas reducerentur ad ſemitas veritatis. Et quia (ſicut dolenter accepimus) non ſolum in regno Bohemiæ & Marchionatus, dominiis & locis ſupradictis, verum etiam in quibuſdam partibus & provinciis contiguis, ſeu vicinis eiſdem, etiam nonnulli ex ſectatoribus & ſequacibus hæreſum ac errorum hæreſiarcharum prædictorum, timore divino & pudore humano prorſus abjectis, nec de ipſorum, & præſertim Joannis Hus & Hieronymi interitu miſerabili ſumentes converſionis & pœnitentiæ fructum; ſed tamquam in profundum preſſi peccatorum, Dominum Deum blaſphemare non ceſſant, ducentes in irritum nomen ejus: quorum mentes pater mendacii ſic damnabiliter excæcavit, *Joan. 8.* ut prædictos libros, codices & opuſcula, hæreſes & errores continentes ſeu continentia, dudum etiam per ſynodum præfatam damnatos & damnata, ac ignibus concremanda deputata & concremata, legunt, ſtudent, ac ex eis in ſui & multorum ſimplicium periculum, nedum contra ſtatuta, decreta & ordinata in ſynodo ſupradicta, ſed etiam contra canonicas ſanctiones dogmatizare præſumunt, in animarum periculum, ac puritatis fidei denigrationem & ſcandalum plurimorum. Nos igitur attendentes, quod error cui non reſiſtitur, approbari videtur, ac malis & pernicioſis erroribus hujuſmodi reſiſtere, ac eos de medio Chriſti fidelium, & præſertim de ſupradictis Bohemiæ & Moraviæ dominiis & diſtrictibus ac confinibus & viciniis eorum, ne amplius

ANNO CHRISTI 1418.

& latius ſe extendant, funditus evellere cupientes, diſcretioni veſtræ, ſacro approbante concilio Conſtantienſi, per Apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus vos archiepiſcopi & epiſcopi ac electi, & quilibet veſtrum per ſe, ſeu alium vel alios, quos graves & idoneas perſonas ſpiritualem juriſdictionem habentes eſſe volumus, omnes & ſingulos cujuſcumque dignitatis, officii, præeminentiæ, ſtatus vel conditionis exſiſtant, & quibuſcumque nominibus cenſeantur, qui de præexcelſo, ſalutifero & ſupermirabili ſacramento corporis & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti, vel de baptiſmate, ſeu peccatorum confeſſione, pœnitentiæ pro peccatis injunctione, vel reliquis eccleſiaſticis ſacramentis, ſeu fidei articulis, aliter ſentire aut docere, quam ſacroſancta Romana eccleſia & univerſalis docet, prædicat & obſervat; aut articulos ſeu libros & doctrinas præfatorum hæreſiarcharum Joannis Wicleff & Joannis Hus, & Hieronymi, per eamdem Conſtantienſem ſynodum cum ſuis auctoribus (ut prædicitur) damnatos & damnatas, tenere, credere & dogmatizare, ac vitæ finem ipſorum hæreſiarcharum publice vel occulte pertinaciter quomodolibet laudare vel approbare præſumpſerint, eorumque receptatores, defenſores & fautores quoſlibet etiam, contemplatione prædictorum errorum; necnon credentes & adhærentes eiſdem, tamquam hæreticos judiceris, & velut hæreticos ſæculari curiæ relinquatis. Receptatores quoque, fautores & defenſores hujuſmodi peſtiferarum perſonarum, quæ erroribus ipſis crediderint, nec favore aut contemplatione errorum ipſorum, ſed forte carnalis amoris cauſa, vel occaſione alia hujuſmodi perſonas peſtiferas receptaverint, præter pœnas ab utroque jure talibus inflictas, per judices competentes tanta ſeveritate pœnarum in tam enormi ſcelere ultionem accipiant, quod cedat ceteris graſſantibus in exemplum; ut quos Dei timor a malo non revocat, ſaltem coërceat ſeveritas diſciplinæ. Cum reliquis vero hujuſmodi ſecta damnabili quomodolibet infectis, qui poſt competentem monitionem ac frequentem exhortationem, qua pie erga eos, ſpe correctionis & emendationis, ac ad melioris vitæ frugem converſionis, uſum eſt, a prædictis erroribus & ſecta noluerint reſipiſcere, & ad gremium unitatemque ſanctæ matris eccleſiæ, ac fidem catholicam, quæ ſola ſalvare poteſt, ſine qua nulli veræ ſalutis ſubſidium contingit, plene recognoſcere & confiteri, juſtitiæ ſeveritas (prout facti popoſcerit qualitas) dulcore miſericordiæ temperetur. Et nihilominus omnes Chriſtianæ & catholicæ fidei profeſſores, imperatorem, reges, duces, principes, marchiones, comites, barones, milites, poteſtates, rectores, conſules, proconſules, ſcabinos, communitates & univerſitates regnorum, provinciarum, civitatum, oppidorum, caſtrorum, villarum, terrarum, aliorumque locorum hujuſmodi, necnon ceteros juriſdictionem temporalem exercentes, juxta juris formam & exigentiam auctoritate Apoſtolica exhortando moneatis & requiratis, ut de regnis, provinciis, civitatibus, oppidis, caſtris, villis, terris & omnibus aliis locis ad dominiis ſupradictis, omnes & ſingulos hæreticos hujuſmodi, ſecundum tenorem Lateranenſis concilii, quod incipit, *Sicut ait*, ad inſtar etiam irretitorum crimine uſurarum, quos publice vel manifeſte per facti evidentiam cognoverint eſſe tales, tamquam oves morbidas gregem Domini inficientes expellant, donec & quouſque a nobis, ſeu vobis, vel aliis judicibus eccleſiaſticis, vel inquiſitoribus, fidem & communionem Romanæ eccleſiæ tenentibus, aliud recipiant in mandatis; nec eoſdem in ſuis diſtrictibus prædicare, domicilia tenere, larem fovere, contractus inire, negotiationes & mercantias quaſlibet exercere, aut humanitatis ſolatia cum Chriſti fidelibus habere permittant. Et ſi tales hæretici publici ac manifeſti, licet nondum per eccleſiam declarati, in hoc tam gravi crimine deceſſerint, eccleſiaſtica careant ſepultura, nec oblationes fiant aut recipiantur pro eiſdem: bona tamen ipſorum a tempore commiſſi criminis ſecundum canonicas ſanctiones confiſcata non occupentur per illos, ad quos alias pertinerent, donec per hujuſmodi judices eccleſiaſticos ſuper hoc poteſtatem habentes ſententia declaratoria ſuper ipſo hæreſis crimine fuerit promulgata. Qui autem de hæreſi per judicem competentem eccleſiaſticum inventi fuerint ſola ſuſpicione notati ſeu ſuſpecti, niſi juxta conſiderationem & exigentiam ſuſpicionis, qualitatemque perſonæ, ad arbitrium judicis hujuſmodi propriam innocentiam congrua devotione monſtraverint, in purgatione eis canonice indicta deficientes, & ſe canonice purgare non valentes, aut pro hujuſmodi purgatione facienda, obſtinatione damnabili jurare renuentes, tamquam hæretici condemnentur. Qui vero dictam innocentiam monſtrare ex quadam negligentia ſeu deſidia, & purgationem hujuſmodi facere omiſerint, anathematis gladio feriantur, & uſque ad ſatisfactionem condignam ab omnibus evitentur; ita quod ſi per annum in excommunicatione hujuſmodi perſtiterint, extunc velut hæretici condemnentur. Si quis vero ſuper aliquo ſæpe dictæ peſtiferæ doctrinæ hæreſiarcharum prædictorum, vel aliquibus articulis dumtaxat ſcandaloſis, temerariis, ſeditioſis, vel piarum aurium offenſivis, culpabilis repertus fuerit, canonice puniatur. Si vero propter ſolam infamiam aut ſuſpicionem dictorum articulorum, vel alicujus ipſorum, quis repertus fuerit ſuſpectus, & in purgatione canonica propter hoc ſibi indicta deficeret, pro convicto habeatur, & tamquam canonice convictus puniatur. Et inſuper felicis recordationis Bonifacii Papæ octavi prædeceſſoris noſtri, quæ incipit, *Ut inquiſitionis negotium*, renovantes, & etiam exſequentes, univerſas poteſtates & dominos temporales & judices antedictos, quibuſcumque dignitatibus vel officiis ſeu nominibus cenſeantur, exhortando requirimus, & mandamus eiſdem, ut ſicut reputari cupiunt & haberi fideles, ac filii eccleſiæ nuncupari, & in Chriſti nomine gloriari, ita pro defenſione fidei vobis archiepiſcopis, epiſcopis & electis, ac inquiſitoribus hæreticæ pravitatis, & aliis judicibus ſeu perſonis eccleſiaſticis per vos ad hoc (ut præmittitur) deputandis, fidem & communionem ſanctæ matris eccleſiæ tenentibus, pareant & intendant, præbeantque auxilium & favorem, in hæreticorum, necnon credentium, fautorum, receptatorum & defenſorum ipſorum inveſtigatione, captione, cuſtodia diligenti, cum ab eiſdem fuerint requiſiti, ut præfatas perſonas peſtiferas alios ſecum perdere molientes, in poteſtatem ſeu carcerem per vos archiepiſcopos, epiſcopos, electos & inquiſitores prædictos aut deputandos a vobis, vel ad locum de quo vos vel ipſi mandabitis, infra eorumdem dominorum poteſtatem, rectorum, ſeu judicum diſtrictum ducant, vel duci faciant ſine mora: ubi per viros catholicos a vobis archiepiſcopis vel epiſcopis, electis ſeu inquiſitoribus, ſeu deputandis perſonis hujuſmodi, vel veſtrum aliquo deputato, ſub exacta & diligenti cuſtodia, ne fugiant, ponendo eos, etiam compedibus & manicis ferreis teneant, donec eorum negotium per eccleſiæ judicium terminetur: & quod de hæreſi a judice eccleſiaſtico competenti, qui fidem & com-

Bulla Martini V. contra errores Wicleff. &c.

Hebr. 11.

Lateran concil. ſub Alexand. 3. cap. 27.

Digitized by Google

Bulla Martini V. contra errores Wicleff, &c.

munionem dictæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ teneat, condemnentur, præfati domini temporales, ſeu rectores, judices, vel eorum officiales, ſeu nuntii, ſibi relictos, recipiant indilate, animadverſione debita puniendos. Verum ne in præjudicium & ſcandalum præfatæ fidei orthodoxæ religionis Chriſtianæ, prætextu ignorantiæ quemquam in hoc circumveniri, aut verſutos homines ſub frivolæ excuſationis velamine in hac materia palliare contingat; & ut de convincendis ſeu cognoſcendis hæreticis, receptatoribus, defenſoribus, fautoribus, credentibus & adhærentibus, necnon de hæreſi ſuſpectis, & aliis hujuſmodi perverſa doctrina quomodolibet maculatis, plenior habeatur in futurum inſtructio, tam ad regnum Bohemiæ & convicinas illi, quam alias quaſlibet partes, in quibus hæc ſuperſtitioſa doctrina quomodolibet pullulaverit, articulos infraſcriptos, ſectam dictorum hæreſiarcharum concernentes, pro directione dictæ fidei decernimus tranſmittendos, & etiam deſtinandos: ſuper quibus vobis & aliis omnibus archiepiſcopis, epiſcopis & electis ac commiſſariis & inquiſitoribus in virtute ſanctæ obedientiæ præcipimus & mandamus, ut quilibet eorum infra limites & loca ſuæ juriſdictionis, necnon regno & marchionatu & locis eis vicinis prædictis, etiam ſi loca ipſa extra juriſdictionem eamdem ultra duas diætas conſiſtant, circa exſtirpationem & correctionem errorum ac hæreſum, & hujuſmodi ſectæ peſtiferæ, in favorem ipſius fidei orthodoxæ diligenter invigilent: & omnes infamatos ſeu ſuſpectos de tam peſtifera labe ſub confeſſari criminis, excommunicationis, ſuſpenſionis, interdicti, aut alia formidabili pœna canonica vel legali, prout, quando & quemadmodum eis videatur expedire, & facti inquireret qualitas, ad ſingulos hujuſmodi articulos per juramentum corporaliter præſtitum, tactis ſacroſanctis evangeliis, ſeu ſanctorum reliquiis, imagine Crucifixi, ſecundum quorumdam locorum obſervantiam, juxta infraſcripta interrogatoria ad quemlibet articulum convenientia, reſpondere compellant. Nos enim contra omnes & ſingulos archiepiſcopos, epiſcopos, & electos, & inquiſitores, qui ſuper extirpando hæreticæ pravitatis fermento, & expurgando ſuum territorium, diſtrictum, ſeu locum; de talibus malis & ſceleratis hominibus, negligentes fuerint, ſeu remiſſe egerint, uſque ad privationem, ſeu depoſitionem Pontificalis dignitatis procedere intendimus, & procedemus, ac procedi faciemus; alioſque loco illorum ſubſtituemus, qui pravitatem hæreticam poſſint & valeant confundere; & ad alias pœnas contra tales a jure inflictas, & alias graviores, ſi expediat, infligendas, procedemus, procedique faciemus, juxta juris & facti exigentiam, ac hujuſmodi culpæ & criminis fœditatem. Tenores vero eorumdem articulorum, ſeu capitulorum, de quibus ſupra fit mentio, ſequuntur per ordinem in hæc verba.

Supra, ſeſſ. viii. pag. 299.

Et primo ſequitur tenor articulorum Joannis Wicleff.

1. Subſtantia panis materialis, & ſimiliter ſubſtantia vini materialis, remanent in ſacramento altaris.
2. Accidentia panis non manent ſine ſubjecto in eodem ſacramento.
3. Chriſtus non eſt in eodem ſacramento identice & realiter in propria præſentia corporali.
4. Si epiſcopus vel ſacerdos exiſtat in peccato mortali, non ordinat, non conſecrat, non conficit, non baptizat.
5. Non eſt fundatum in evangelio, quod Chriſtus Miſſam ordinaverit.
6. Deus debet obedire diabolo.
7. Si homo fuerit debite contritus, omnis confeſſio exterior eſt ſibi ſuperflua & inutilis.
8. Si Papa ſit præſcitus & malus, & per conſequens membrum diaboli, non habet poteſtatem ſuper fideles ſibi ab aliquo datam, niſi forte a Cæſare.
9. Poſt Urbanum ſextum non eſt aliquis recipiendus in Papam, ſed vivendum eſt more Græcorum ſub legibus propriis.
10. Contra ſcripturam ſacram eſt, quod viri eccleſiaſtici habeant poſſeſſiones.
11. Nullus prælatus debet aliquem excommunicare, niſi prius ſciat eum excommunicatum a Deo: & qui ſic excommunicat, fit ex hoc hæreticus vel excommunicatus.
12. Prælatus excommunicans clericum, qui appellavit ad regem, vel ad concilium regni, eo ipſo traditor eſt regis & regni.
13. Illi qui dimittunt prædicare, ſive audire verbum Dei, propter excommunicationem hominum, ſunt excommunicati, & in Dei judicio traditores Chriſti habebuntur.
14. Licet alicui diacono vel presbytero prædicare verbum Dei, abſque auctoritate ſedis Apoſtolicæ, ſive epiſcopi catholici.
15. Nullus eſt dominus civilis, nullus eſt prælatus, nullus eſt epiſcopus, dum eſt in peccato mortali.
16. Domini temporales poſſunt ad arbitrium ſuum auferre bona temporalia ab eccleſia, poſſeſſionatis habitualiter delinquentibus, id eſt, ex habitu, non ſolum actu delinquentibus.
17. Populares poſſunt ad ſuum arbitrium dominos delinquentes corrigere.
18. Decimæ ſunt puræ eleemoſynæ: & poſſunt parochiani, propter peccata ſuorum prælatorum, ad libitum ſuum eas auferre.
19. Speciales orationes applicatæ uni perſonæ per prælatos vel religioſos, non plus proſunt eidem quam generales, ceteris paribus.
20. Conferens eleemoſynam fratribus, eſt excommunicatus eo facto.
21. Si aliquis ingreditur religionem privatam qualemcumque, tam poſſeſſionatorum, quam Mendicantium, redditur ineptior & inhabilior ad obſervationem mandatorum Dei.
22. Sancti inſtituentes religiones privatas, ſic inſtituendo peccaverunt.
23. Religioſi viventes in religionibus privatis non ſunt de religione Chriſtiana.
24. Fratres tenentur per labores manuum victum acquirere, & non per mendicitatem.

Prima pars eſt ſcandaloſa & præſumptuoſe aſſerta, pro quanto ſic generaliter & indiſtincte loquitur: & ſecunda erronea, pro quanto aſſerit mendicitatem fratribus non licere.

25. Omnes ſunt ſimoniaci, qui ſe obligant orare pro aliis, eis in temporalibus ſubvenientibus.
26. Oratio præſciti nulli valet.
27. Omnia de neceſſitate abſoluta eveniunt.
28. Confirmatio juvenum, clericorum ordinatio, locorum conſecratio, reſervantur Papæ & epiſcopis propter cupiditatem lucri temporalis & honoris.
29. Univerſitates, ſtudia, collegia, graduationes & magiſteria in eiſdem, ſunt vana gentilitate introducta, & tantum proſunt eccleſiæ ſicut diabolus.
30. Excommunicatio Papæ vel cujuſcumque prælati

Anno Christi 1418.

ANNO CHRISTI 1418.

non eſt timenda, quia eſt cenſura Antichriſti.

31. Peccant fundantes clauſtra; & ingredientes ſunt viri diabolici.

32. Ditare clerum, eſt contra regulam Chriſti.

33. Silveſter Papa & Conſtantinus Imperator erraverunt eccleſiam dotando.

34. Omnes de ordine Mendicantium ſunt hæretici: & dantes eis eleemoſynam ſunt excommunicati.

35. Ingredientes religionem, aut aliquem ordinem eo ipſo inhabiles ſunt ad obſervanda divina præcepta, & per conſequens ad perveniendum ad regnum cælorum, niſi apoſtataverint ab eiſdem.

36. Papa cum omnibus clericis ſuis poſſeſſionem habentibus ſunt hæretici, eo quod poſſeſſiones habent: & conſentientes eis, omnes videlicet domini ſæculares & ceteri laïci. B

37. Eccleſia Romana eſt ſynagoga ſatanæ, nec Papa eſt proximus & immediatus vicarius Chriſti & Apoſtolorum.

38. Decretales epiſtolæ ſunt apocryphæ, & ſeducunt a fide Chriſti: & clerici ſunt ſtulti, qui ſtudent eas.

39. Imperator & domini ſæculares ſunt ſeducti a diabolo, ut eccleſiam dotarent bonis temporalibus.

40. Electio Papæ a cardinalibus, a diabolo eſt introducta.

41. Non eſt de neceſſitate ſalutis, credere Romanam eccleſiam eſſe ſupremam inter alias eccleſias. C

Error eſt, ſi per Romanam eccleſiam intelligat univerſalem eccleſiam, aut concilium generale, aut pro quanto negaret primatum ſummi Pontificis ſuper alias eccleſias particulares.

42. Fatuum eſt credere indulgentiis Papæ & epiſcoporum.

43. Juramenta illicita ſunt, quæ fiunt ad corroborandum humanos contractus & commercia civilia.

44. Auguſtinus, Benedictus & Bernardus damnati ſunt, niſi pœnituerint de hoc, quod habuerunt poſſeſſiones, & inſtituerunt & intraverunt religiones: & ſic a Papa uſque ad ultimum religioſum, omnes ſunt hæretici. D

45. Omnes religiones indifferentes introductæ ſunt a diabolo.

Supra, ſeſſ. xv. pag. 410.

Tenor autem articulorum Joannis Hus ſequitur, & eſt talis.

1. Unica eſt ſancta univerſalis eccleſia, quæ eſt prædeſtinatorum univerſitas. Et infra ſequitur: Univerſalis ſancta eccleſia tantum eſt una, ſicut tantum unus eſt numerus omnium prædeſtinatorum.

2. Paulus numquam fuit membrum diaboli, licet fecit quoſdam actus actibus eccleſiæ malignantium conſimiles.

3. Præſciti non ſunt partes eccleſiæ, cum nulla pars ejus finaliter excidet ab ea: eo quod prædeſtinationis caritas, quæ ipſam ligat, non excidet. E

4. Duæ naturæ, divinitas & humanitas, ſunt unus Chriſtus.

5. Præſcitus etſi aliquando eſt in gratia ſecundum præſentem juſtitiam, tamen numquam eſt pars ſanctæ eccleſiæ: & prædeſtinatus ſemper manet membrum eccleſiæ, licet aliquando excidat a gratia adventitia, ſed non a gratia prædeſtinationis.

6. Sumendo eccleſiam pro convocatione prædeſtinatorum, ſive fuerint in gratia, ſive non ſecundum præſentem juſtitiam, iſto modo eccleſia eſt articulus fidei.

Bulla Martini V. contra errores Wicleff. &c.

A 7. Petrus non eſt, nec fuit caput eccleſiæ ſanctæ catholicæ.

8. Sacerdotes quomodolibet criminoſe viventes, ſacerdotii polluunt poteſtatem: & ſic, ut filii infideles, ſentiunt infideliter de ſeptem ſacramentis eccleſiæ, de clavibus, officiis, cenſuris, moribus, cærimoniis & ſacris rebus eccleſiæ, veneratione reliquiarum, indulgentiis, & ordinibus.

9. Papalis dignitas a Cæſare inolevit, & Papæ perfectio & inſtitutio a Cæſaris potentia emanavit.

10. Nullus ſine revelatione aſſereret rationabiliter de ſe vel alio, quod eſſet caput eccleſiæ particularis: nec Romanus Pontifex eſt caput Romanæ eccleſiæ particularis.

B 11. Non oportet credere, quod iſte quicumque eſt Romanus Pontifex, ſit caput cujuſcumque particularis eccleſiæ ſanctæ, niſi Deus eum prædeſtinaverit.

12. Nemo gerit vicem Chriſti vel Petri, niſi ſequatur eum in moribus, cum nulla alia ſequela ſit pertinentior, nec aliter recipiat a Deo procuratoriam poteſtatem: quia ad illud officium vicariatus requiritur & morum conformitas, & inſtituentis auctoritas.

13. Papa non eſt verus & manifeſtus ſucceſſor Apoſtolorum principis Petri, ſi vivit moribus contrariis Petro: & ſi quærit avaritiam, tunc eſt vicarius Judæ Scarioth. Et pari evidentia cardinales non ſunt veri & manifeſti ſucceſſores collegii aliorum Apoſtolorum Chriſti, niſi vixerint more Apoſtolorum, ſervantes mandata & conſilia Domini noſtri Jeſu Chriſti. C

14. Doctores ponentes, quod aliquis per cenſuram eccleſiaſticam emendandus, ſi corrigi noluerit, ſæculari judicio eſt tradendus, pro certo ſequuntur in hoc Pontifices, ſcribas & Phariſæos, qui Chriſtum non volentem eis obedire in omnibus, dicentes, *Nobis non licet interficere quemquam*, ipſum ſæculari judicio tradiderunt; & quod tales ſunt homicidæ graviores quam Pilatus. *Joan. 18.*

15. Obedientia eccleſiaſtica eſt obedientia ſecundum adinventionem ſacerdotum eccleſiæ, præter expreſſam auctoritatem ſcripturæ. D

16. Diviſio immediata humanorum operum eſt, quod ſunt vel virtuoſa, vel vitioſa: quia ſi homo eſt vitioſus, & agit quidquam, tunc agit vitioſe: & ſi eſt virtuoſus, & agit quidquam, tunc agit virtuoſe: quia ſicut vitium quod crimen dicitur ſeu mortale peccatum, inficit univerſaliter actus hominis vitioſi; ſic virtus vivificat omnes actus hominis virtuoſi.

17. Sacerdotes Chriſti viventes ſecundum legem ejus, & habentes ſcripturæ notitiam, & effectum ad ædificandum populum, debent prædicare, non obſtante prætenſa excommunicatione. Et infra: Quod ſi Papa, vel aliquis prælatus mandat ſacerdoti ſic diſpoſito, non prædicare, non debet ſubditus obedire. E

18. Quilibet prædicantis officium de mandato accipit, qui ad ſacerdotium accedit: & illud mandatum debet exſequi, prætenſa excommunicatione non obſtante.

19. Per cenſuras eccleſiaſticas excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, ad ſui exaltationem clerus populum laicalem ſibi ſuppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit, & viam præparat Antichriſto. Signum autem evidens eſt, quod ab Antichriſto tales procedunt cenſuræ, quas vocant in ſuis proceſſibus fulminationes, quibus clerus principaliſſime procedit contra illos qui denudant

Bulla Martini V. contra errores Wicleff, &c.

dant nequitiam Antichriſti, qui clerum pro ſe maxime uſurpabit.

20. Si Papa eſt malus, & præſertim ſi eſt præſcitus, tunc ut Judas Apoſtolus eſt diabolus, fus & filius perditionis, & non eſt caput ſanctæ militantis eccleſiæ, cum nec ſit membrum ejus.

21. Gratia prædeſtinationis eſt vinculum, quo corpus eccleſiæ, & quodlibet ejus membrum jungitur Chriſto capiti inſolubiliter.

22. Papa vel prælatus malus & præſcitus, eſt æquivoce paſtor, & vere fur & latro.

23. Papa non debet dici ſanctiſſimus, etiam ſecundum officium, quia alias rex deberet etiam dici ſanctiſſimus ſecundum officium: & tortores & præcones dicerentur ſancti, immo etiam diabolus deberet dici ſanctus, cum ſit officiarius Dei.

24. Si Papa vivat Chriſto contrarie, etiam ſi aſcenderet per ritam & legitimam electionem ſecundum conſtitutionem humanam vulgatam, tamen aliunde aſcenderet quam per Chriſtum, dato etiam quod intraret per electionem a Deo principaliter factam. Nam Judas Scarioth rite & legitime eſt electus a Deo Chriſto Jeſu ad epiſcopatum, & tamen aſcendit aliunde in ovile ovium.

25. Condemnatio quadraginta quinque articulorum Joannis Wicleff per doctores facta, eſt irrationabilis & iniqua & male facta, & ficta eſt cauſa per eos allegata: videlicet ex eo, quod nullus eorum ſit catholicus, ſed quilibet eorum aut eſt hæreticus, aut erroneus, aut ſcandaloſus.

26. Non eo ipſo quo electores, vel major pars eorum conſenſerit viva voce ſecundum ritus hominum in perſonam aliquam, eo ipſo illa perſona eſt legitime electa, vel eo ipſo eſt verus & manifeſtus ſucceſſor vel vicarius Petri Apoſtoli, vel alterius Apoſtoli in officio eccleſiaſtico: unde ſive electores bene, ſive male elegerint, operibus electi debemus credere. Nam eo ipſo quo quis copioſius operatur meritorie ad profectum eccleſiæ, habet a Deo ad hoc copioſius poteſtatem.

27. Non eſt ſcintilla apparentiæ, quod oporteat eſſe unum caput in ſpiritualibus regens eccleſiam, quod ſemper cum ipſa eccleſia militante converſetur & conſervetur.

28. Chriſtus ſine talibus monſtruoſis capitibus per ſuos veraces diſcipulos ſparſos per orbem terrarum melius ſuam eccleſiam regularet.

29. Apoſtoli & fideles ſacerdotes Domini ſtrenue in neceſſariis ad ſalutem regularunt eccleſiam, antequam Papæ officium foret introductum: ſic facerent, deficiente per ſumme poſſibile Papa uſque ad diem judicii.

30. Nullus eſt dominus civilis, nullus eſt prælatus, nullus eſt epiſcopus, dum eſt in peccato mortali.

Super præmiſſis autem articulis quilibet de eis ſuſpectus, ſeu in eorum aſſertione deprehenſus, juxta modum interrogetur infra ſcriptum.

In primis, utrum cognoverit Joannem Wicleff de Anglia, Joannem Hus de Bohemia, Hieronymum de Praga, ſeu aliquem eorum: & unde habuerit eorum notitiam, & utrum cum eis, vel eorum aliquo, dum viverent, converſationem vel amicitiam habuerit.

Item, utrum ſciens ipſos ſeu aliquem ipſorum excommunicatos, ſcienter participaverit cum illis, reputans & dicens talem participationem non eſſe peccatum.

Item, utrum poſt mortem eorum pro eiſdem ſeu aliquo eorum oraverit, & publice vel occulte opera pietatis exercuerit, aſſerens eos fore beatos & ſalvos.

Anno Christi 1418.

Item, utrum eos vel aliquem eorum ſanctos reputaverit & dixerit, & eis venerationes velut ſanctis exhibuerit.

Item, utrum credat, teneat & aſſerat, quod quodlibet concilium generale, & etiam Conſtantienſe univerſalem eccleſiam repræſentet.

Item, utrum credat, quod illud quod ſacrum concilium Conſtantienſe, univerſalem eccleſiam repræſentans, approbavit & approbat in favorem fidei & ad ſalutem animarum, quod hoc eſt ab univerſis Chriſti fidelibus approbandum & tenendum: & quod condemnavit & condemnat eſſe fidei vel bonis moribus contrarium, hoc ab eiſdem eſſe tenendum pro condemnato, credendum & aſſerendum.

Item, utrum credat, quod condemnationes Joannis Wicleff, Joannis Hus, & Hieronymi de Praga, factæ de perſonis eorum, libris & documentis per ſacrum generale Conſtantienſe concilium, fuerint rite & juſte factæ, & a quolibet catholico pro talibus tenendæ & firmiter aſſerendæ.

Item, utrum credat, teneat, aſſerat Joannem Wicleff de Anglia, Joannem Hus de Bohemia, & Hieronymum de Praga, fuiſſe hæreticos & pro hæreticis nominandos ac deputandos, & libros & doctrinas eorum fuiſſe & eſſe perverſos, propter quos & quas, & eorum pertinacias, per ſacrum concilium Conſtantienſe pro hæreticis ſunt condemnati.

Item, utrum habeat in ſua poteſtate aliquos tractatus, opuſcula, epiſtolas, vel quæcumque alia ſcripta in quocumque idiomate per Joannem Wicleff, Joannem Hus & Hieronymum hæreticos, ſeu eorum pſeudodiſcipulos & ſequaces editos vel tranſlatos, edita vel tranſlata; quod illos vel illa ordinario loci, vel ejus commiſſario, ſeu inquiſitori ſub juramento præſentet.

Quod ſi apud ſe ſcripta hujuſmodi ſe habere non cognoverit, ſed alibi, quod juret illa circa ſuum ordinarium, vel alios ſupradictos infra certum terminum ſibi præfigendum deponere.

Item, utrum ſciat aliquem vel aliquos habentes præfatorum tractatus, opuſcula, epiſtolas, vel quæcumque alia ſcripta in quocumque idiomate compoſita ſive tranſlata, quod illum vel illos detegat vel manifeſtet pro purificatione fidei, ſive executione juſtitiæ.

Item, ſpecialiter litteratus interrogetur, utrum credat ſententiam ſacri Conſtantienſis concilii ſuper quadraginta quinque Joannis Wicleff, & Joannis Hus triginta articulis ſuperius deſcriptis latam, fore veram & catholicam: ſcilicet, quod ſupradicti quadraginta quinque articuli Joannis Wicleff, & Joannis Hus triginta, non ſunt catholici, ſed quidam ex eis ſunt notorie hæretici, quidam erronei, [a] alii temerarii & ſeditioſi, alii piarum aurium offenſivi.

[a] *Mſs addunt, alii blaſphemi, alii periculoſi.*

Item, utrum credat & aſſerat, quod in nullo caſu ſit licitum jurare.

Item, utrum credat, quod ad mandatum judicis juramentum de veritate dicenda, vel quodlibet aliud ad cauſam opportunum, etiam pro purificatione infamiæ faciendum, ſit licitum.

Item, utrum credat, quod perjurium ſcienter commiſſum, ex quacumque cauſa vel occaſione, pro conſervatione vitæ corporalis propriæ vel alterius, etiam in favorem fidei, ſit mortale peccatum.

Item, utrum credat, quod deliberato animo contemnens ritum eccleſiæ, cærimonias exorciſmi & catechiſmi, aquæ baptiſmatis conſecratæ, peccet mortaliter.

ANNO CHRISTI 1418.

Item, uttum credat, quod poſt conſecrationem ſacerdotis in ſacramento altaris ſub velamento panis & vini non ſit panis materialis & vinum materiale, ſed idem per omnia Chriſtus, qui fuit in cruce paſſus, & ſedet ad dexteram Patris.

Item, utrum credat & aſſerat, quod facta conſecratione pet ſacerdotem, ſub ſola ſpecie panis tantum, & præter ſpeciem vioi, ſit veta caro Chriſti & ſanguis & anima & deitas & totus Chriſtus, ac idem corpus abſolute & ſub una qualibet illarum ſpecierum ſingulariter.

Item, utrum credat, quod conſuetudo communicandi perſonas laïcales ſub ſpecie panis tantum, ab eccleſia univerſali obſervata, & per ſacrum concilium Conſtantiæ approbata, ſit ſervanda ſic, quod non liceat eam reprobare, aut ſine eccleſiæ auctoritate pro libito immutare. Et quod dicentes pertinaciter oppoſitum præmiſſorum, tamquam hæretici vel ſapientes hæreſim, ſint arcendi & puniendi.

Item, utrum credat, quod Chriſtianus contemnens ſuſceptionem ſacramentorum confirmationis, vel extremæ onctionis, aut ſolemnizationia matrimonii, peccet mortaliter.

Item, utrum credat, quod Chriſtianus ultra contritionem cordis, habita copia ſacerdotis idonei, ſoli ſacerdoti de neceſſitate ſalutis confiteri teneatur, & non laïco ſeu laïcis quantumcumque bonis & devotis.

Item, utrum credat, quod ſacerdos in caſibus ſibi permiſſis poſſit peccatorem confeſſum & contritum a peccatis abſolvere, & ſibi pœnitentiam injungere.

Item, utrum credat, quod malus ſacetdos cum debita materia & forma, & cum intentione faciendi quod facit eccleſia, vere conficiat, vere abſolvat, vere baptizet, & vere conferat alia ſacramenta.

Item, uttum eredat, quod beatus Petrus fuerit vicarius Chriſti, habens poteſtatem ligandi & ſolvendi ſuper terram.

Item, utrum credat, quod Papa canonice electus, qui pro tempore fuerit, ejus nomine proprio expreſſo, ſit ſucceſſor beati Petri, habens ſupremam auctoritatem in eccleſia Dei.

Item, uttum credat, auctoritatem juriſdictionis Papæ, archiepiſcopi & epiſcopi in ſolvendo & ligando eſſe majorem auctoritate ſimplicis ſacerdotis, etiam ſi curam animarum habeat.

Item, utrum credat, quod Papa omnibus Chriſtianis vere contritis & confeſſis ex cauſa pia & juſta poſſit concedere indulgentias in remiſſionem peccatorum, maxime pia loca viſitantibus, & ipſis manus ſuas porrigentibua adjutrices. Et,

Utrum credat, quod ex tali conceſſione viſitantes eccleſias ipſas & manus adjutrices eis porrigentes, hujuſmodi indulgentias conſequi poſſint.

Item, utrum credar, quod ſinguli epiſcopi ſuia ſubditis ſecundum limitationem ſacrorum canonum, hujuſmodi indulgentias concedere poſſint.

Item, utrum credat & aſſerat, licitum eſſe, ſanctorum reliquias & imagines a Chriſti fidelibus venerari.

Item utrum credat religionea ab eccleſia approbatas, a ſanctis Patribus rite & rationabiliter introductas.

Item, utrum credat, quod Papa vel alius prælatus propriia nominibus Papæ pro tempore expreſſis, vel ipſorum vicarii, poſſint ſuum ſubditum eccleſiaſticum ſive ſæcularem propter inobedientiam ſive contumaciam excommunicare, ita quod talis pro excommunicato ſit habendus.

Bulla Martini V. contra errores Wicleff. &c.

Item, utrum credat, quod inobedientia ſive contumacia excommunicatorum creſcente, prælati, vel eorum vicarii io ſpiritualibus habeant poteſtatem aggravandi & reaggravandi, interdictum ponendi, & brachium ſæculare invocandi; & quod illia cenſuris per inferiores ſit obediendum.

Item, utrum credat, quod Papa, vel alii prælati, & eorum vicarii in ſpiritualibus habeant poteſtatem ſacerdotes & laïcos inobedientes & contumaces excommuuicandi, ab officio, beneficio, ingreſſu eccleſiæ & adminiſtratione eccleſiaſticorum ſacramentorum ſuſpendendi.

Item, utrum credat, quod liceat perſonis eccleſiaſticis abſque peccato hujus mundi habere poſſeſſiones & bona temporalia.

Item, utrum credat, quod laïcis ipſa ab eis auferre poteſtate propria noo liceat; immo quod ſic auferentes, tollentes & invadentes bona ipſa eccleſiaſtica, ſint tamquam ſacrilegi puniendi, etiam ſi male viverent perſonæ eccleſiaſticæ bona hujuſmodi poſſidentes.

Item, utrum credat, quod hujuſmodi ablatio & invaſio cuicumque ſacerdoti, etiam male viventi, temere vel violenter facta, vel illata, inducat ſacrilegium.

Item, utrum credat, quod liceat laïcis utriuſque ſexus, viris ſcilicet & mulieribus, libere prædicare verbum Dei.

Item, utrum credat, quod ſingulis ſacerdotibus libere liceat prædicare verbum Dei, ubicumque, quandocumque & quibuſcumque placuerit, etiam ſi non ſint miſſi.

Item, utrum credat, quod omnia peccata mortalia, & ſpecialiter manifeſta, ſint publice, corrigenda & exſtirpanda.

Volumus inſuper, ac ſtatuimus & decernimus, quod ſi quis per ſecretam informationem per vos recipiendam, vel alias repertus fuerit infamatus, ſeu ſuſpectus de quacumque ſpecie hæreſis peſtiferæ ſectæ, vel doctrinæ peſtilentium Joanoia Wicleff, Joannis Hus & Hieronymi de Praga hæreſiarcharum prædictorum; aut de fovendo, receptando, defendendo præfatos damnatos homines, dum viverent in humanis; vel ipſorum perfidoa ſequaces & pſeudodiſcipulos, aut ipſorum erroribus eredendo, pro ipſis defunctis vel aliquo ipſorum poſt obitum orando, vel inter catholicos nominando & defendendo, vel ipſos ut ſanctos colendo, prædicando vel adorando, vel alias circa eos ſuſpecte agendo; citetur per vos ſeu alterum veſtrum, perſonaliter coram vobis ſeu altero veſtrum compariturus, ſemotia procuratore & advocato, reſponſurus medio juramento per ipſum ſic (ut prædictum eſt) corporaliter præſtito, de plana & mera veritate dicenda ſuper prædictia articulia, ſeu eorum ſingulis, vel aliis opportunis, ſecundum exigentiam caſus & occurrentium circumſtantiarum ad arbitrium veſtrum, & prout vobis ſeu alteri veſtrum videbitur expedire, vel alias contra eoſdem ipſorum ſingulos, (prout præſentibus exprimitur, vel alias) canonice procedatis; necnon præſentes litteras, excluſia articulis & interrogatoriis ſuperius poſitis atque omiſſis, in civitatibus, diœceſibus, terris & locia aliis, ubi tute fieri poterit, auctoritate noſtra ſolemniter publicetia & publicari faciatis, omnes & ſingulos hæreticos hujuſmodi, necnon ſectatores ipſarum hæreſum & errorum utriuſque ſexus, tenentes & etiam defendentes eoſdem, aut hæreticis ipſis quomodolibet publice vel occulte in divinis vel alias participantes, etiam ſi patriarchali, archiepiſcopali, epiſcopali, regali, reginali, ducali, aut alia quavis eccleſiaſtica

Bulla Martini V. contra errores Wicleff. &c.

Anno Christi 1418.

vel mundana præfulgeant dignitate: necnon advocatos & procuratores quoſlibet, qui hæreticos hujuſmodi aut eorum credentes, ſequaces, fautores, defenſores & receptatores ſuper crimine hæreſis aut credulitatis, ſequelæ, fautoriæ, defenſionis & receptationis hujuſmodi defenderint, excommunicatos ſingulis diebus Dominicis & feſtivis in præſentia populi nuntietis, & per alios nuntiari faciatis. Et nihilo minus contra eoſdem omnes & ſingulos utriuſque ſexus, hujuſmodi errores tenentes, approbantes, defendentes, dogmatizantes, ac fautores & receptatores & defenſores eorumdem, exemptos & non exemptos, & quemlibet ipſorum, cujuſcumque dignitatis, ſtatus, præeminentiæ, gradus, ordinis vel conditionis (ut præfertur) exiſtant, auctoritate noſtra diligenter inquirere ſtudeatis: & eos quos per inquiſitionem hujuſmodi diffamatos, vel per confeſſionem eorum ſeu per facti evidentiam, vel alias, hujuſmodi hæreſis & erroris labe reſperſos reperietis, auctoritate prædicta etiam per excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, necnon privationis dignitatum, perſonatuum & officiorum, aliorumque beneficiorum eccleſiaſticorum ac feudorum, quæ a quibuſcumque eccleſiis, monaſteriis ac aliis locis eccleſiaſticis obtinent, ac etiam bonorum & dignitatum ſæcularium ac graduum ſcientiarum quarumcumque facultatum, & per alias pœnas, ſententias & cenſuras eccleſiaſticas, ac vias & modos, quos ad hoc expedire ſeu opportunos eſſe videritis, etiam per captiones & incarcerationes perſonarum, & alias pœnas corporales, quibus hæretici puniuntur, ſeu puniri jubentur aut ſolent juxta canonicas ſanctiones. Similiter & clericos ipſos & eccleſiaſticas perſonas, uſque ad degradationem incluſive, ſi eorum culpa ac pertinacia vel rebellio id exigat aut requirat, corrigatis & puniatis, ac diligenter corrigi & puniri faciatis: necnon contra eoſdem, ipſorum, laïcorumque bona ſecundum canonicas ſanctiones & legales, contra hæreticos & eorum ſequaces editas, quibus eoſdem ſectatores ſive ſequaces ſubjacere decernimus, animoſe conſurgatis juxta modum & formam ſupradictos. Et qui de præmiſſis hæreſibus vel articulis, vel aliquo præmiſſorum infamati fuerint, ad arbitrium veſtrum ſe purgare teneantur. Alii vero qui per teſtes ſeu propriam confeſſionem vel alias legitimas probationes convicti fuerint de prædictis hæreſibus vel articulis, vel aliquo præmiſſorum, eoſdem articulos & errores ſolemniter & publice revocare, abjurare, pœnitentiam condignam, etiam ad immurationem (ſi delictum exegerit) ſubire cogantur: necnon quod errores & hæreſes hujuſmodi, cujuſcumque generis vel ſpeciei cenſeantur, de cetero verbo, nutu vel facto non fovebunt, ſeu alios ad credendum illis verbo vel de facto, publice vel occulte, directe vel indirecte, aut alio quovis modo inducent, ſufficientem & idoneam cautionem præſtare teneantur. Quod ſi forſan eoſdem articulos ſolemniter & publice revocare & abjurare, & pœnitentiam condignam, etiam ad immurationem perpetuam vel temporalem juxta veſtræ diſcretionis arbitrium, ſine dilatione ſubire, ac ſufficientem cautionem, quod errores & hæreſes ipſas de cetero non tenebunt, nec fovebunt, nec alios ad credendum vel verbo vel facto, publice & occulte, directe vel indirecte, vel quovis quæſito colore inducant præſtare, ſeu aliquid præmiſſorum facere voluerint, extunc contra ipſos, juxta qualitatem errorum ac delictorum ſuorum (etiam ſi expediat) tamquam contra hæreticos aut hæretica labe reſperſos, auctoritate noſtra juxta canonicas & legales ſanctiones ſummarie & ſimpliciter, ac de plano ſine ſtrepitu & figura judicii, & etiam ex officio, appellatione, ſeu appellationibus quibuſcumque ceſſantibus, procedatis, ac ipſos juxta eaſdem canonicas traditiones puniatis, etiam ſi opus fuerit, curiæ ſæculari relinquendo: contradictores per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compeſcendo, invocato ad hoc (ſi opus fuerit) auxilio ejuſdem brachii ſæcularis. Non obſtantibus tam felicis recordationis Bonifacii Papæ octavi prædeceſſoris noſtri, qua cavetur, ne quis extra civitatem & diœceſim ſuam, niſi in certis exceptis caſibus, & in illis ultra unam diætam a fine ſuæ diœceſis ad judicium evocetur, ſeu ne judices a ſede Apoſtolica deputati extra civitatem & diœceſim in quibus deputati fuerint, contra quoſcumque procedere, ſive alii vel aliis vices ſuas committere, aut aliquos ultra unam diætam a fine diœceſum eorumdem trahere præſumant, & de duabus diætis in concilio generali, quam aliis quibuſcumque conſtitutionibus Romanorum Pontificum, tam a judicibus delegatis, quam perſonis ultra certum numerum ad judicium non vocandis, aut aliis editis, quæ poſſint in hac parte veſtræ juriſdictioni aut poteſtati, ejuſque libero exercitio quomodolibet obviare, ſeu ſi aliquibus communiter vel diviſim ab eadem ſit ſede indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari, ſeu ultra vel extra loca ad judicium evocari non poſſint, per litteras Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi & eorum perſonis, locis & ordinibus & nominibus propriis mentionem, & qualibet alia dictæ ſedis indulgentia generali vel ſpeciali, cujuſcumque tenoris exiſtat, per quam præſentibus non expreſſam, vel totaliter non inſertam, veſtræ juriſdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri, & de qua cujuſque toto tenore de verbo ad verbum in noſtris litteris habenda ſit mentio ſpecialis.

Datum Conſtantiæ, octavo Kalendas Martii, Pontificatus noſtri anno primo.

Ex Regeſto authentico vetere Martini V. ejus bulla confirmatoria Actorum contra hæreſes, inquit D. a Schelſtrate, qui primus edidit, pag. 174.

MArtinus &c. Ad perpetuam rei memoriam. In eminentis Apoſtolicæ dignitatis ſpecula superni diſpoſitione conſilii conſtituti, inter ſollicitudines alias innumerabiles noſtris humeris incumbentes, aſſidua cura revolvimus, & in votis noſtris gerimus deſideranter, ut fides catholica, quæ Chriſtianæ religionis firmiſſimum eſt fundamentum, noſtris proſperetur temporibus, ac a contagioſis hæreticorum dogmatibus, quibus illam quaſi tenebroſi fumi caligine obſcurare ſatagunt, conſervetur; hæreticaque pravitas de finibus fidelium exſtirpetur; ne innoxii & religione hujuſmodi inſigniti, hujuſmodi dogmatibus, inſtigante etiam ſatore malorum operum, inſici valeant & involvi. Sane cum dudum damnatæ memoriæ Joannes Hus de Bohemia, & Hieronymus de Praga hæreſum quondam nefandæ memoriæ Joannis Wicleff de Anglia pertinacis hæretici reprobi ſectatores, puritatem atque ſplendorem ipſius fidei, necnon immaculatam eccleſiam Domini noſtri Jeſu Chriſti ſponſam vulpina calliditate per diverſas doctrinas ſacrilegas, atque errores multifarios partim inferius deſignatos obumbrare, ac regni Bohemiæ, & partium illi vicinarum incolas inficere, eiſque peſtiferum virus inferre per tempus & tempora, nequiter in ſuarum, necnon incolarum prædictorum, ac aliorum animarum periculum, & ſcandalum plurimorum molirentur, Baldaſſar tunc Joannes XXIII. in ſua obedientia, de qua partes illæ fuerant, nuncupatus, volens, prout ſuo incumbebat officio, hujuſmodi doctrinas & errores e mundi limitibus evellere

Anno Christi 1418.

& penitus exſtirpare, habitis primitus & præcedentibus diverſis tam auctoritate Apoſtolica, quam nonnullorum archiepiſcoporum in ſuis conciliis & locis, inſignibus ſuper iis proceſſibus in concilio per eum tunc Romæ celebrato, ad ulteriora procedens, libellos, volumina, tractatus, libros, ſive opuſcula ipſius Joannis Wicleff doctrinas & errores hujuſmodi continentes, de quibus infra fit mentio, condemnavit; mandans illos & illa publice concremari: diſtrictius etiam inhibendo, ne quis Chriſti nomine inſignitus, aliquem, vel aliquos, ſeu aliqua ex dictis libellis, voluminibus, tractatibus, & libris ſive opuſculis legere, exponere, docere, vel tenere, aut illis quomodolibet uti, vel illos niſi in ipſorum reprobationem allegare publice vel occulte auderet; ac univerſis ipſius Joannis Wicleff tunc defuncti memoriam, quominus de hæreſi damnaretur, defendere volentibus tertium tunc expreſſum terminum aſſignavit; & etiam in generali Conſtantienſi concilio ad nonnullos alios actus ſuper præmiſſis proceſſit: ſubſequenter vero, poſtquam ipſe Baldaſſar tunc Joannes XXIII. dictæ obedientiæ præeſſe deſierat, ad audientiam præfati Conſtantienſis concilii crebris clamoribus deducto, quod ſupradictus Joannes Wicleff diverſos, & inter alios Dialogum, & Trialogum per ipſum nominatos libros, atque opuſcula & volumina compoſuerat; in quibus inter cetera quadraginta quinque damnabiles inſeruerat & dogmatizaverat erroneos articulos, prout Joannes Hus & Hieronymus ſupradicti, nonnullorum potentum, etiam ſequacium dictorum errorum, protectione ſuffulti legerent, & etiam dogmatizarent; ſimplicibus primo bonum vinum ponentes, paulatim fel draconis in calice Babylonis, perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis contra ipſius catholicæ fidei veritatem procaciter inſtillando; ac ignorantes Dei juſtitiam, & propriam gloriam inaniter quærentes ſtatuere: molliendo ſuper oleum ſermones ſuos, quibus tanquam jaculis corda vulnerabant infirmorum, linguas ſuas acuendo, ut immaculatos interimerent in occulto: ex quibus multa ſcandala atque damna & animarum pericula in Bohemiæ ſupradicto & Angliæ regnis ſunt ſecuta: prædictum Conſtantienſe concilium, quia per diligentem inquiſitionem ſuper hoc de ejus mandato factam, præmiſſa & plura alia reperit fore vera atque notoria; idcirco prædictos per eumdem Baldaſſarem tunc Joannem XXIII. ut præfertur, habitos proceſſus approbando, eoſdem quadraginta quinque articulos, ac Dialogum ac Trialogum prædictos, & quoſcumque alios libros, tractatus & opuſcula, per eumdem Joannem Wicleff conceptos atque factos reprobavit; necnon illos & illa, ac memoriam ipſius Joannis Wicleff damnavit; ipſum fuiſſe & eſſe notorium & pertinacem hæreticum, ac in hæreſi deceſſiſſe, nihilominus declarando: nonnullorum quoque temerariam aſſertionem, adſtruere præſumentium Euchariſtiæ ſacramentum ſub utraque ſcilicet panis & vini ſpecie a fidelibus ipſis ſumendum, ſimiliter reprobavit. Et deinde poſtquam nutu Dei, cujus incomprehenſibilia ſunt judicia, Joannes Hus, [a] etiam a nonnullis murmure gerebantur, aliquorum potentum ſæcularium ſalvo conductu ſuffultus perſonaliter venerat, ac Hieronymus præfatus adductus fuerat, ut conſummarentur peccata illorum, ad Conſtantienſe concilium: ſupradictum utique concilium ipſum, quia ex fama publica ad eos devenerat, Joannem Hus & Hieronymum prædictos præfatis erroribus eſſe implicatos, ipſos carcerali cuſtodia ſucceſſive mancipaſi, & ibidem tamdiu teneri fecerat, quouſque ſuper præmiſſis veritas eluceret. Tandem cum de prædictis eſſent ſententialiter convicti, præfatum Conſtantienſe concilium triginta erroneos articulos dicti Joannis Hus, necnon quemdam libellum per ipſum compoſitum, & per eum *De eccleſia* intitulatum, qui etiam inferius deſcribitur, ſimiliter reprobavit: ac eumdem Joannem Hus presbyterum prius caritative monitum, ut errores ipſius prædictos, prout de jure facere tenebatur, ſolemniter & publice abjuraret & revocaret; ipſo tamen in ſua pertinacia damnabiliter perſiſtente, a ſuis ordinibus degradatum, nudatum quoque & privatum omni privilegio clericali, de crimine hæreſis condemnavit: & nihilominus quod ex quovis ſalvo conductu per quemcumque ſæcularem principem conceſſo nullum fidei catholicæ vel juriſdictioni eccleſiaſticæ præjudicium generaretur, declaravit: & ſubſequenter dictum concilium præfatum Hieronymum laicum, magiſtrum in artibus, in hæreſim errorum ſuorum, quos prius ſimiliter caritativis monitis in concilio ſupradicto publice abjuraverat & revocaverat, prout infra continetur, velut canis ad vomitum reproba temeritate relapſum, etiam de crimine hæreſis condemnavit. Verum quia non ſine diſplicentia grandi nuper ad noſtrum pervenit auditum, quod nonnulli Joannis Hus & Hieronymi prædictorum, quos ſæcularis poteſtas propter eorum demerita & peccata, ignis incendio juſtitia exigente conſumpſit, reprobi ſequaces & aſſeclæ in profundum malorum deſcendentes, fidelium animas damnabiliter ſauciantes, adhuc prædictas hæreſes ſequi ac dogmatizare, non ſine divini numinis offenſa, & [a] opprobrium fidei ſupradictæ conantur, in hujuſmodi animarum periculum & ſcandalum plurimorum; & nimis grave exſiſteret ad exterminationem pravitatis prædictæ non agere, quod ipſius contagioſa enormitas agendum requirit; ideo ad Dei gloriam & ejuſdem fidei augmentum, prout ex debito nobis commiſſi officii incumbit, ſectam deteſtabilem, & præmiſſos ipſius execrandos errores, ne propagentur ulterius, & corda fidelium corrumpant, exſtirpare, errantesque hujuſmodi in viam veritatis reducere, ac animas eorum Deo ſua nobis cooperante gratia lucrifacere totis conatibus affectantes; præmiſſa omnia & ſingula, necnon ea quorum tenores inferius deſcribuntur & annotantur, ad publicam notionem cunctorum fidelium præſentium & memoriam futurorum deduci volumus per præſentes, ne quiſquam affectatam ſeu quamvis aliam valeat ignorantiam prætendere, ſeu quælibet allegare; ſed potius certitudinaliter de iis quæ pro exſtirpatione hujuſmodi hæreſum & errorum tam Joannis Wicleff, quam Joannis Hus & Hieronymi prædictorum, hactenus geſta fuerunt, informentur: & in primis ſiquidem ſequuntur tenores litterarum præfati Baldaſſaris tunc Joannis XXIII. ſuper condemnatione librorum & opuſculorum Joannis Wicleff, per eumdem Baldaſſarem tunc Joannem XXIII. in concilio per eum Romæ celebrato facta; quarum videlicet condemnationis hujuſmodi gratioſæ tenor eſt talis:

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. In generali concilio inter omnes Apoſtolicæ ſedis inſtantias &c. [b] Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis, decreti, damnationis, reprobationis, juſſionis, inhibitionis, ſtatuti, monitionis, & aſſignationis, infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, IV. Nonas Fe-

Bulla Martini V. contra errores Wicleff. &c.

[a] *Forte*, ut jam ... murmura.

[a] *Forte*, opprobrio.

[b] *Eſt ſuperius edita tomo VII.*

Bulla Martini V. contra errores Wicleff. &c

bruarii, Pontificatus noſtri anno tertio.

Aliarum vero ſcilicet exſecutoriarum, de quibus ſupra proxime fit mentio, litterarum tenor talis eſt:

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Venerabilibus fratribus, univerſis archiepiſcopis, & epiſcopis, ac dilectis filiis electis, Abbatibus, Prioribus, præpoſitis, decanis, archidiaconis, & aliis eccleſiarum & monaſteriorum prælatis, ac inquiſitoribus hæreticæ pravitatis, ad quos præſentes litteræ pervenerint, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Nuper in generali concilio, quod adhuc in baſilica principis Apoſtolorum de Urbe, pro reformatione & confirmatione proſperi ſtatus univerſalis eccleſiæ celebratur, eodem approbante concilio, quoſdam libellos vel tractatus quondam Joannis Wicleff, ſeu per ipſum editos, inſcriptos, & intitulatos, damnavimus & reprobavimus, & alia fecimus, prout plenius continetur in noſtris inde confectis litteris, quarum tenor ſequitur in hæc verba:

Ipſa eſt, quam ſupra diximus editam eſſe tomo VII. a qua [illegible] de ſcribenda ſuperſedemus.

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. In generali concilio inter omnes Apoſtolicæ ſedis inſtantias, &c. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, IV. Nonas Februarii, Pontificatus noſtri anno tertio.

Cum autem ad noſtram non ſine diſplicentia grandi fide digna relatione pervenerit auditum, quod in nonnullis regnis & provinciis plerique clerici & laïci, eoſdem libellos & tractatus, ſeu eorum copias aut transſcripta, tam in latino quam vulgari idiomatibus compoſitos penes ſe retineant, & errores hæreticales dicti Joannis Wicleff in eis deſcriptos damnabiliter teneant, approbent, & defendant: ipſorumque clericorum aliqui in derogationem catholicæ fidei, & eorum periculum animarum in ſermonibus publicis in eccleſiis, quidam vero ipſorum etiam in ſcholis eos legere atque dogmatizare, necnon adſtruere etiam publice non formident; non attendentes quod ſecundum canonicas ſanctiones pertinaciter tenentes hæreſes & errores devios a fide præfata & a determinatione ſacrorum generalium conciliorum, & doctorum per eccleſiam approbatorum, & etiam tenentibus ipſis in præfatis erroribus faventes aut quomodolibet conſentientes, ſeu ipſis quomodolibet publice vel occulte participantes, cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, etiamſi regali vel Pontificali aut alia quavis præfulgeant dignitate, ipſo facto ſunt excommunicati, & majori anathemate laqueati, a quo niſi per ſummum Pontificem, præterquam in mortis articulo, & ſuos recognoſcendo errores, & eoſdem publice abjurando, poſſint abſolvi: Nos, ne per hujuſmodi clericorum & laïcorum ac eorum hæreſeos labem & geſtus & actus deteſtabiles ovile contingat Dominicum in iiſdem regnis & provinciis infirmari, infici, vel diſpergi, ſed totius populi Chriſtiani illarum partium animarum ſaluti totius præ videre ſuper præmiſſis paſtorali ſolicitudine cupientes; diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus ab eiſdem regnis & provinciis, illis videlicet in quibus eccleſiæ & veſtræ dignitates exſiſtunt, ac in ultimis locis inſignibus, ubi commode & tute fieri poterit, vos & quilibet veſtrum in ſolidum, per vos vel alium ſeu alios, præſentes litteras auctoritate noſtra ſolenniter publicetis & publicare faciatis, ac omnes & ſingulos hujuſmodi errores pertinaciter tenentes & defendentes, ſeu ipſis quomodolibet publice vel occulte participantes, excommunicatos majori anathemate publice nuncietis & nunciare faciatis: & contra eoſdem omnes & ſingulos clericos & laïcos utriuſque ſexus, hujuſmodi errores tenentes, approbantes, & defendentes, dogmatizantes ſeu adſtruentes, ac fautores, receptatores, & defenſores eorumdem, ſeu ipſis quomodolibet publice vel occulte in divinis vel aliis loco quocumque participantes, exemptos, & non exemptos, ac quemlibet ipſorum, de quibus vobis conſtiterit, etiam cujuſcumque gradus, ordinis, ſtatus, ſeu dignitatis vel conditionis exſiſtant, ſuper erroribus ipſis auctoritate noſtra diligenter inquirere ſtudeatis: & eos, quos per inquiſitionem hujuſmodi, aut per confeſſionem eorum, ſeu per facti evidentiam, vel alia hujuſmodi hæreſis vel erroris labe reſperſos repereritis, auctoritate prædicta, etiam per excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, necnon privationis dignitatum, perſonatuum, officiorum, & beneficiorum, aliorumque eccleſiaſticorum ac feudorum, quæ a quibuſcumque eccleſiis ſeu monaſteriis aut aliis locis eccleſiaſticis obtinent, necnon honorum & dignitatum ſæcularium, & graduum ſcientiarum quarumcumque facultatum, & per alias pœnas, ſententias, cenſuras, ac vias, & modos quoſcumque, quos ad hoc quomodolibet expedire ſeu opportunos eſſe videritis, etiam per captiones & incarcerationes perſonarum, & alias per pœnas corporales, quibus hæretici puniuntur ſeu puniri ſolent juxta canonicas ſanctiones, etiam clericos ipſos & eccleſiaſticas perſonas uſque ad degradationem incluſive, ſi eorum pertinacia ſeu rebellio id exigat aut requirat, corrigatis & corrigi faciatis, & debite ac diligenter puniatis & puniri faciatis: ipſoſque ad tradendum & exhibendum vobis codices ſive libros eorum, etiam in vulgari compoſitos, ut præfertur, in quibus dictos libellos ſeu tractatus forſan habent inſcriptos, & abjurandum perpetue, etiam ſolenniter & publice ipſos errores per prædictas cenſuras compellatis; & eoſdem libellos, quos vobis forſan tradi contigerit, etiam in deteſtationem tanti criminis in aſpectu populi, clero illius loci, in quo illud fieri contigerit, per vos ad id primitus convocato, etiam comburi publice faciatis: & nihilominus univerſis & ſingulis utriuſque ſexus hominibus, etiamſi, ut præmittitur, regali vel Pontificali, aut alia quacumque ſpirituali vel temporali præfulgeant dignitate, ubilibet conſtituti, inhibendo, ne ipſi aut aliquis ipſorum, dictos errores ſive libellos aut tractatus, per nos, ut præmittitur, damnatos & etiam reprobatos, vel contenta in eis, ſeu aliqua ipſorum, utpote a catholicis mentibus reſpuenda, tenere deinceps audeant, vel audeat, ſeu defenſare quomodolibet vel docere; & alias contra prædictos tam clericos quam laïcos & ipſorum laïcorum filios, de quibus poteſt haberi veriſimilis ſuſpicio, contra eos ſuper prædictis omnibus juxta formam canonum procedere cum omni diligentia ſtudeatis; contradictores per cenſuram eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo, invocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis. Non obſtantibus tam fel. recordationis Bonifacii PP. VIII. prædeceſſoris noſtri, qua cavetur, ne quis extra civitatem ſuam & diœceſim, niſi in certis exceptis caſibus, & in illis ultra unam dietam a fine ſuæ diœceſis ad judicium evocetur, ſeu ne judices a ſede Apoſtolica deputati extra civitatem & diœceſim, in quibus deputati fuerint, contra quoſcumque procedere, ſive alii vel alius vices ſuas committere, aut aliquos ultra unam dietam a fine diœceſis eorumdem trahere præſumat, & de duabus dietis in concilio generali; [a] quod aliis quibuſcumque conſtitutionibus a prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus, tam de judicibus delegatis, quam perſonis ultra certum numerum ad judicium non vocandis, aut aliis editis, quæ poſſent

Anno Chriſti 1418.

[a] *Forte, quam.*

Anno Christi 1418.

» in hac parte noſtræ juriſdictioni aut poteſtati, ejuſque libero exercitio quomodolibet obviare : ſeu ſi aliquibus communiter vel diviſim ab eadem ſit ſede indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari, aut ultra vel extra certa loca ad judicium evocari non poſſint, per litteras Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum, de indulto hujuſmodi & eorum perſonis, locis, ordinibus, & nominibus propriis mentionem; & qualibet alia dictæ ſedis indulgentia generali vel ſpeciali cujuſcumque tenoris exſiſtat, per quam præſentibus non expreſſam, vel totaliter non inſertam, noſtræ juriſdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri, & de qua cujuſque toto tenore de verbo ad verbum in noſtris litteris habenda ſit mentio ſpecialis. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, VI. Id. Febr. Pontificatus noſtri anno tertio.

Sequuntur deinde in bulla Martini V. Decreta quinque concilii Conſtantienſis, totidem verbis ſuperius edita, quæ idcirco, quoniam ſunt prolixiora, hic prætermittimus. Primum eſt, damnatio XLV. articulorum Wicleffi, incipitque, *Fidem catholicam* : eſt in ſeſſione VIII. alterum, de communione ſub unica ſpecie ; & incipit, *Quia in nonnullis mundi partibus* : eſt in ſeſſione XIII. Tertium, damnatio eſt XXX. articulorum Joannis Hus ; & ſic incipit : *Quia teſte veritate* : eſt in ſeſſione XV. Quartum, de ſalvo conductu hæreticis dato, & incipit, *Præſens ſancta ſynodus*. Exſtat in ſeſſione XIX. Quintum denique, condemnatio eſt Hieronymi de Praga, incipitque ſic : *In nomine Domini, amen. Chriſtus Deus.* Eſt in ſeſſione XXI. Atque huic decreto ſtatim ſubjungitur ;

Bulla Martini V. contra errores Wicleff, &c.

Nos igitur declarationes, decreta, diffinitiones, reprobationes, mandata, inhibitiones, ſtatuta, necnon condemnationes & ſententias ſupraſcripta rata habentes & grata, illaque auctoritate Apoſtolica, ex certa ſcientia, tenore præſentium confirmantes, & præſentis ſcripti patrocinio communientes, ſupplentes quoque omnes defectus, ſi qui forſan propter ſolennitates juris in procedendo non ſervatas intervenerint in eiſdem. Volumus etiam & eadem auctoritate decernimus, quod declarationes, diffinitiones, reprobationes, mandata, inhibitiones, ſtatuta, necnon condemnationes & ſententiæ præinſertæ, plenam vim, plenumque robur, & vigorem per omnia habeant, & ad ea ubilibet probanda hæ noſtræ litteræ plene ſufficiant, quandocumque & ubicumque eas ſive in judicio vel alibi exhiberi contigerit vel oſtendi. Nullo ergo &c. noſtræ approbationis, ratificationis, confirmationis, communitionis, ſuppletionis, voluntatis & conſtitutionis infringere, &c. Si quis &c. Datum Conſtantiæ, octavo Kal. Martii, anno primo.

Confirmatio conſtitutionum Friderici II. & Carolinæ.

CONFIRMATIO CONSTITUTIONUM

FRIDERICI SECUNDI ET CAROLINÆ,

cum multis adjectionibus per concilium Conſtantienſe in decimanona ſeſſione, quibus libertati eccleſiaſticæ plurimum favetur, & ob id adjiciendam præfato operi conſtituimus, ut ex illa, quantum deferendum ſit eccleſiæ, quiſque agnoſcat.

a Forte, In ſpeculum ſe conſiderationis.
Ex editione Pariſienſi anni 1516.

Sacroſancta ſynodus Conſtantienſis [a] in ſpeculum ſuæ conſiderationis extollens, quam graviſſima diſpendia eccleſiæ, monaſteria, hoſpitalia, xenodochia, & alia pia loca ac perſonæ eccleſiaſticæ ſic tempore guerrarum & lugubris ſchiſmatis, proh dolor, cauſante malitia & ambitione mentium humanarum, ad talia diverſis coloribus, modis & titulis inhiantium improbe, hactenus pertulerint, maxime a tempore felicis recordationis Urbani Papæ ſexti inclusive citra, ac perferant inceſſanter, in talliis, collectis, exactionibus, occupationibus, invaſionibus, detentionibus, diſtractionibus, conceſſionibus, venditionibus, infeudationibus, emphyteoticis & aliis locationibus, donationibus, dimembrationibus, dationibus, permutationibus, & aliis variis & diverſis alienationibus regnorum, provinciarum, comitatuum, dominiorum, territoriorum, diſtrictuum, civitatum, caſtrorum, villarum & aliorum locorum, bonorum, jurium etiam ſpiritualium, ac juriſdictionum ad Romanam & eccleſias alias, monaſteria, hoſpitalia, xenodochia, & pia loca, ac perſonas hujuſmodi communiter vel diviſim ſpectantium, aliiſque gravaminibus hactenus a dicto tempore citra, & per ipſum tempus, ſeu ipſo tempore uſque in præſentem diem, præter ſeu contra diſpoſitionem juris ſcripti quomodocumque & qualitercumque impoſitis, illatis, factis ſeu præſumptis, aut attentatis : Ac intendens, & cupiens circa reformationem immunitatis eccleſiarum & eccleſiaſticarum perſonarum, ac recuperationem bonorum & jurium ſuorum diligenter intendere ; quamvis dudum contra ſæculares poteſtates, necnon conſules civitatum, ac alios, qui eccleſias & viros eccleſiaſticos talliis, collectis & exactionibus aliis aggravare nitebantur, in Lateranenſi concilio immunitati eccleſiæ proviſum fuit, per quod hujuſmodi præſumptio ſub anathematis diſtrictione prohibita fuit ; & illius fautores & tranſgreſſores excommunicationi ſubjacere præcepit hujuſmodi concilium, donec ſatisfactionem earumdem impenderent competenter ; ac etiam conſtitutiones & ſententiæ, quæ a talibus vel de ipſorum mandato forent promulgatæ, inanes & irritæ haberentur, nullo tempore valituræ. Et ut nullus vano in hoc deciperetur errore, ut infra tempus ſui regiminis hujuſmodi anathema ſuſtineat, quaſi poſt illud non eſſet ad ſatisfactionem debitam compellendus, decretum fuit in eodem concilio, & ipſum qui ſatisfacere recuſaret, & ſucceſſorem illius, niſi ſatisfaceret infra menſem, manere debere eccleſiaſtica cenſura concluſum, donec ſatisfaceret competenter, cum etiam ſuccedere debeat in onere, qui ſubſtituitur in honore. Et licet etiam in ſacris legibus pro libertate & immunitate eccleſiaſtica, ſive eccleſiarum & eccleſiaſticarum perſonarum, multa ſalubria & favorabilia ſtatuta fuerint, dudum felicis recordationis Honorius Papa tertius attente conſiderans, quod quondam Fridericus ſecundus olim Romanorum Imperator, tunc ſub obedientia & devotione ſanctæ Romanæ eccleſiæ perſiſtens, ad laudem ejuſdem eccleſiæ & ſacri decus Romani imperii, cupiens, ut expurgatis quorumdam erroribus, & iniquis ſtatutis penitus deſtitutis, de cetero eccleſiæ & eccleſiaſticæ perſonæ plena vigerent quiete, & ſecura libertate gauderent ; ac pie & juſte attendens, quod quorumdam perverſorum iniquitas adeo abundaverat, ut non dubitarent contra eccleſiaſticam diſciplinam & ſacros canones ſtatuta ſua confingere adverſus eccleſiaſticas perſonas & eccleſiaſticam libertatem ; edictali lege hujuſmodi ſtatuta iniqua irritaverat, & præceperat irrita annuntiari, & omnia ſtatuta & conſuetudines [b] contra civitates &

Concil. Later. ſub Innocent. III. cap. 44.

b pro contra, videtur legendum, quæ

Confirmatio conſtitutionum Friderici II. & Carolina.

loca, poteſtates vel conſules, aut quæcumque aliæ perſonæ contra libertatem eccleſiæ & eccleſiaſticas perſonas hujuſmodi edere aut conſervare tentaverint contra canonicas & imperiales ſanctiones, de ipſorum capitularibus infra duos menſes poſt hujuſmodi legis publicationem penitus aboleri facerent: & ſi de cetero talia attentarent, illa ipſo jure decrevit eſſe nulla, & eos ſua juriſdictione privatos: necnon locum ubi talia deinceps præſumpta fuiſſent, banno mille marcarum auri fiſco imperiali præceperat ſubjacere: poteſtates vero, conſules, ſtatutarii & ſcriptores ſtatutorum prædictorum, necnon conſiliarii locorum ipſorum, qui ſecundum ſtatuta & conſuetudines memoratas judicarent, extunc eſſent ipſo jure infames, quorum ſententias & actus legitimos ſtatuerat aliqualiter non tenere: quodque ſi per annum præfatarum conſtitutionum inventi forent contemptores, bona eorum per totum ſuum imperium mandavit impune ab omnibus occupari, ſalvis nihilominus aliis pœnis contra tales in generali concilio promulgatis. Et inſuper voluerat tunc idem imperator, quod nulla communitas vel publica perſona ſeu privata collectas ſeu exactiones, angarias vel parangarias, eccleſiis vel aliis piis locis, aut eccleſiaſticis perſonis hujuſmodi imponeret, aut invadere eccleſiaſtica bona præſumeret: quod ſi ſecus faceret, & requiſita ab eccleſia vel imperio hujuſmodi emendare contemneret, tripliciter refunderet, & nihilominus banno imperiale ſubjaceret, quod ſine ſatisfactione nullatenus remitteretur. Statuerat inſuper, quod quæcumque communitas vel perſona per annum in excommunicatione propter libertatem eccleſiæ violatam perſiſteret, ipſo jure banno imperiali ſubjaceret, a quo nullatenus extraheretur, niſi prius ab eccleſia beneficio abſolutionis obtento. Et inſuper ordinaverat, ut nullus eccleſiaſticam perſonam in criminali quæſtione vel civili ad judicium ſæculare præſumeret trahere contra canonicas ſanctiones, & contra conſtitutiones imperiales: quod ſi ſecus faceret, actor a ſuo jure caderet, & judicatum non teneret, & judex foret extunc judicandi auctoritate privatus: quodque judices temporales, qui clericis & perſonis eccleſiaſticis juſtitiam denegare præſumerent, tertio requiſiti, ſuam juriſdictionem amitterent, prout dicta imperiali edictali conſtitutione plenius continetur. Dictuſque Honorius conſtitutionem ipſam de conſilio etiam fratrum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, qui tunc erant, auctoritate Apoſtolica approbans & confirmans, ipſam mandavit inviolabiliter obſervari: necnon ſtatutarios & ſcriptores prædictos, excommunicatos eadem auctoritate nuntiari.

Concil. Later. ſub Innoc. III. cap. 44.

Et deinde ad evidentiam divæ memoriæ Caroli quarti etiam Romanorum imperatoris ſemper Auguſti deducto, quod nonnullæ ſæculares perſonæ in poteſtatibus & officiis publicis conſtitutæ, videlicet duces, marchiones, comites, & alii domini temporales, necnon conſules civitatum, oppidorum, villarum & locorum rectores, in eorumdem provinciis, Dei timore poſtpoſito, ſtatuta ſingularia & iniquas ordinationes motu proprio & de facto, contra perſonas eccleſiaſticas & eccleſiarum libertates, & harum privilegia, condiderant, illiſque de facto & publice utebantur contra canonicas & legitimas ſanctiones: utpote quod nulla bona temporalia in vim & poteſtatem eccleſiaſticam transferantur, & ne clerici in ſacris conſtituti ad agendum & teſtificandum in civilibus, & maxime in piis cauſis, aliquatenus admitterentur; quodque excommunicati laïci & publice denuntiati in foro civili minime repellerentur. Et inſuper cum prædicti domini temporales, conſules & rectores per ſæcularem poteſtatem res ac bona clericorum occuparent, arreſtarent, & oblationem Chriſti fidelibus minuerent atque reſtringerent; exactiones & tallias indebitas de bonis & redditibus eccleſiarum exigerent & extorquerent, poſſeſſiones eccleſiarum & perſonarum earumdem devaſtarent incendiis & rapinis; contractus inter clericos & laïcos factos legitimos, ac libros civitatum, caſtrorum, villarum & aliorum locorum prædictorum inſcribere & ſigillare recuſarent; donataque & legata ad fabricas eccleſiarum ſtructuras, contra dictorum & præfatorum voluntatem, & aliorum quorum intererat, contra juſtitiam uſurpare præſumerent; ac in fraudem & odium clericorum de bonis eccleſiæ, rebus clericorum, quæ non cauſa negotiationis, ſed pro eorum propriis uſibus per eorum terras & dominia ducebant, & duci faciebant, teloneum exigere & recipere non verebantur; & confugientes atque currentes ad eccleſias & earum cœmeteria, inde extrahere contra canonicas & imperiales ſanctiones præſumpſerant: Idem Carolus Imperator tamquam Chriſtianiſſimus princeps, volens & in præmiſſis providere de remedio ſalutari, etiam de quorumdam principum, ducum, comitum, baronum, fideliumque aliorum conſilio, auctoritate imperiali quæcumque ſtatuta & conſuetudines prædictas, tamquam per canonicas & civiles ſanctiones expreſſe reprobata, caſſavit, irritavit & annullavit, ac caſſa & irrita, nulliuſque roboris eſſe voluit penitus & momenti: præcipiens ſub indignatione banni imperialis univerſis & ſingulis principibus ac dominis temporalibus, conſulibus, poteſtatibus, & aliis in officiis publicis conſtitutis, quatenus extunc ipſorum ſtatuta & ordinationes, ſicut in præjudicium eccleſiaſticæ libertatis edicta fuerant, omnia revocarent & de luce tollerent: quodque ſecundum ea non judicarent amplius, nec ſententias ferrent, aut eiſdem in judicio, vel extra judicium quomodolibet pro & contra eccleſiaſticam libertatem potirentur. Pronuntiavitque inſuper & eadem decrevit auctoritate, quod quicumque laïcus, cujuſcumque ſtatus, gradus aut conditionis exſiſteret, auſu ſacrilego & propria temeritatis audacia ſacerdotem vel clericum ſæcularem vel religioſum diffidaret, proſcriberet, captivaret, ſpoliaret, occideret, mutilaret, aut in carcere detineret, ac hujuſmodi maleficia perpetrantes & facientes ſcienter receptaret, vel eis favorem præſtaret, præter pœnas a ſacris canonibus, imperialibus & legalibus ſanctionibus in tales promulgatas, eo ipſo redderetur infamis, ac omni honore privatus, nec ad placita vel conſilia nobilium admitteretur quovis modo. Hortans inſuper in Domino & requirens eccleſiaſticos prælatos, in illis partibus, in quibus committerentur talia conſtitutos, ut legem imperialem hujuſmodi per eorum eccleſias & ſynodos publicarent, ne tranſgreſſores hujuſmodi per ſimulatam ignorantiam ſuas in hac parte valeant malitias excuſare, prout in edictali lege prædicta plenius continetur. Quia non tantum in provinciis & regnis, quæ Romanum profitentur imperium, ſed fere modernis temporibus ubique in toto Chriſtiano orbe neglectis hujuſmodi Lateranenſis concilii conſtitutionibus, imperialibus ac ſacris ſanctionibus quibuſcumque, ab impiorum malitia adverſus eccleſias & clericos nulla reverentia, nullo Dei timore, nulloque animarum interitu penſatis, eorumdem temere audacia crevit inſolenter. Igitur auctoritate Dei omnipotentis prædicta omnia innovat, ſtatuit & confirmat, perpetuiſque futuris temporibus ab omnibus Chriſti

Anno Christi 1418.

ANNO CHRISTI 1418.

fidelibus ubilibet in omnibus & per omnia, juxta ipſarum conſtitutionum tenores, ſub bannis aliiſque pœnis & cenſuris ſupra in eiſdem comprehenſis inviolabiliter obſervandis.

Concil. Lateran. ſub Alex. III. cap. 19. & ſub Innoc. III. cap. 64.

Ceterum in eodem Lateranenſi concilio ſtatutum & ordinatum fuit, quod epiſcopus ſive ordinatius cum conſenſu ſui cleri, ad relevandas communes utilitates & neceſſitates, ubi laïcorum non ſuppetunt facultates, abſque ulla coërcitione poſſit eccleſiaſticas perſonas compellere ad aliqua ſubſidia laïcis conferenda, prius Romano Pontifice conſulto: & hac ſumpta occaſione, laïci in quampluribus partibus, minis vel terroribus, ſeu aliquibus aliis modis aut coloribus diverſis ducunt, ut tallias, collectas, ſubſidia, impoſitiones, vel alia quævis onera, quocumque vocabulo ſeu nomine nuncupentur, eccleſiis vel clericis imponant, aut imponi conſentiant, vel permittant, cum facultate interdum per ipſoſmet laïcos aut alios exigendi. Ex quo conſtitutio Lateranenſis, quæ ob pietatem laïcorum fuit ordinata, in impietatem & grave damnum & jacturam eccleſiarum & eccleſiaſticarum perſonarum vertitur. Ideo dicta ſancta ſynodus hoc perpetuo ſtatuit & ordinat, quod nulla perſona ſæcularis cujuſcumque dignitatis aut ſtatus & conditionis exſiſtat, etiam ſi imperiali, regali vel quacumque præfulgeat dignitate, ſub prætextu conſenſus epiſcopi, clero tallias, impoſitiones & onera vel ſubſidia imponat, exigat vel recipiat, niſi prius Romano Pontifice conſulto, ſub pœnis, bannis & cenſuris eiſdem.

Idem per omnia, Romano Pontifice dictas tallias vel collectas imponente, vel imponi mandante, conſenſu epiſcopi vel cleri non accedente; epiſcopi vero, qui contra prædictum concilium Lateranenſe vel hanc conſtitutionem, imponendo vel imponi conſentiendo, vel exigendo conſenſerint, eis ingreſſus eccleſiæ ipſo facto ſit tamdiu interdictus, donec læſis eccleſiis & clericis ac eccleſiaſticis perſonis plenariam fecerint ſatisfactionem. Prælati quoque qui contra ſacrorum canonum diſpoſitionem, & contra conſtitutionem Bonifacii octavi, quæ incipit, *Vas electionis*, viſitando, vel caritativum ſubſidium, necnon tallias & collectas imponendo, eccleſiaſticas perſonas quocumque modo gravant, ipſo facto ab omni adminiſtratione temporalium & ſpiritualium (etiam ſi in Pontificali vel alia dignitate exſiſtant) ſint privati, aliis quidem pœnis in jure expreſſis in ſuo robore permanſuris.

Item conſiderans, quod nonnulli ſummi Pontifices ex captata opportunitate nonnullorum regum, dominorum, comitum, & aliarum quarumvis perſonarum temporalium, aut ad ipſorum benevolentiam captandam, vel alio ſpiritu ducti, conceſſerunt & licentiam dederunt eaſdem tallias, collectas, ſubſidia, impoſitiones, datias, pedagia, aut alia quævis onera hujuſmodi imponendi vel exigendi ab eccleſiis, clero vel eccleſiaſticis perſonis in eorumdem dominio vel diſtrictu aut alibi conſtitutis & commorantibus, alias ad tempus, alias ad certam ſummam, ſub diverſis modis, formis vel conditionibus, in confectis litteris Apoſtolicis vel aliis hujuſmodi licentiæ comprehenſis, idcirco omnes & ſingulas conceſſiones & licentias hujuſmodi, etiam ſi de plenitudine poteſtatis Romanorum Pontificum aut Apoſtolicæ ſedis, quovis modo & quibuſdam perſonis ſub quibuſcumque verborum tenoribus conceſſas, revocat, caſſat, annullat & irritat. Dictiſque dominis, comitibus & aliis, ut ſupra expreſſis, mandat & jubet in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœnis, bannis & cenſuris, necnon in triplum reſtitutionibus ſupra expreſſis, quas incurrent ipſo facto, quod ab inde inantea dictis conceſſionibus, licentiis, aliqus & aliquibus ex ipſis nullo modo per ſe vel alium aut alios, directe vel indirecte, palam, publice vel occulte, imponendo vel exigendo, quoquo modo utantur: quinimmo privilegia, conceſſiones & ſcripturas hujuſmodi ſuper dictis conceſſionibus & licentiis confectas de luce aboleri faciant.

Confirmatio conſtitutionum Friderici II. & Caroli.

Item eadem auctoritate ſtatuit, ordinat, decernit & declarat, quod regna, provinciæ, comitatus, dominia, territoria, civitates, diſtrictus, terræ, villæ, caſtra, fortalitia, poſſeſſiones, ædificia, grangiæ & quævis alia bona, res, jura, juriſdictiones, actiones reales & perſonales, ſpirituales & temporales, ac patronatus & pertinentiæ eorumdem, & eccleſiarum cathedralium diœceſes, quæ Romanæ ſeu patriarchalibus, metropolitanis, cathedralibus, abbatialibus & quibuſvis aliis collegiatis ſæcularibus vel regularibus eccleſiis, monaſteriis, prioratibus, menſiſque cathedralibus & abbatialibus, capitulis, collegiis ſeu conventibus, hoſpitalibus, xenodochiis, & quibuſvis aliis piis locis, alicui vel aliquibus ex ipſis temeritate vel audacia, dolo, vi vel fraude, quomodocumque & qualitercumque per quaſvis perſonas eccleſiaſticas vel laïcales, capitula, collegia, dominos, comitatus & univerſitates, etiam ſi imperiali, regali, cardinalatu, pontificali, vel alia quavis eccleſiaſtica vel laïcali præeminentia & dignitate præfulgerent, a tempore felicis recordationis Gregorii undecimi incluſive citra (poſt cujus quidem Gregorii deceſſum ſchiſma præſens, proh dolor, in Dei eccleſia ortum habuit) quavis occaſione, ſeu colore quæſito fuerint invaſa, occupata, uſurpata, captata, ſeu detenta, hujuſmodi eccleſiis, monaſteriis, prioratibus, menſiſque cathedralibus & abbatialibus, capitulis, collegiis, ſeu conventibus, hoſpitalibus, xenodochiis & piis locis, videlicet illi & illis, cujus, quorum vel quarum tempus & in tempore invaſionis, occupationis, uſurpationis, captionis ſeu detentionis hujuſmodi erant & nunc ſunt; dummodo tempore invaſionis, occupationis, uſurpationis, ſeu detentionis prædictæ, vel prius, poſſeſſiones, eccleſias, monaſteria, prioratus, menſas cathedrales & abbatiales, capitula, conventus, hoſpitalia, xenodochia & pia loca, aut per aliquem vel aliquod ex ipſis, coram aliquo de executoribus, ſive conſervatoribus, de quibus infra fit mentio, probetur infra tempus quadrimeſtre a die probationis prædictæ continue currendum; vel ſi fama de dicta poſſeſſione, aut ſecuta invaſione, occupatione, uſurpatione, captione, ſeu detentione hujuſmodi erit in diœceſi eccleſiæ, monaſterii, prioratus, menſuram cathedralium, abbatialium, capituli, collegii, conventus, hoſpitalis, xenodochii, vel pii loci hujuſmodi, ſimiliter infra ſimile quadrimeſtre continuandum a die legitimæ citationis, monitionis ſeu requiſitionis perſonaliter factæ; vel ſi poſſeſſoris copia commode haberi, aut bene tute ac legitime citari non poſſit, tunc & eo caſu moneri & requiri valeat per edictum in aliquo loco diœceſis, vel ipſi diœceſi propinquo, ubi invaſor, occupator, uſurpator, captor, ſeu detentor habitare conſueverat, ad habitandum vacua & expedita, plenarie, realiter & cum effectu, omni ceſſante excuſatione & exceptione, reſtituantur, reddantur & redintegrentur, ac pacifice dimittantur, ſub pœnis, bannis & cenſuris, & ſub aliis ut ſupra, & ſub triplicata reſtitutione, & ſub infamia & occupatione & juris amiſſione ſuperius nominatis: quas negligentes, inobedientes, tranſgreſſores, rebelles, & contra facientes incurrent ipſo facto; a quibus

Digitized by Google

Confirmatio conſtitutionum Friderici II. & Caroline.

quibus pœnis & cenſuris & aliis prædictis non poſſint abſolvi, niſi prius factis (ut præfertur) plenis & integris reſtitutionibus. Et nihilo minus ex abundanti cautela ipſa ſancta ſynodus ex certa ſcientia prædicta bona, regna, civitates & cetera ut ſupra, illis quibus erant (ut præfertur) reſtituit, reddit & redintegrat per præſentes. Et inſuper liceat prælatis, capitulis, conventibus & rectoribus eccleſiarum, monaſteriorum & locorum hujuſmodi, quorum talia regna, bona, & cetera erant, & nunc ſunt, eorumque ſucceſſoribus, aut eorum procuratoribus & ſyndicis, auctoritate propria, alicujus conſenſu vel licentia minime requiſita, poſſeſſionem illorum intrare, capere aut detinere libere & impune: conſtitutionibus & privilegiis Apoſtolicis & imperialibus, & aliis quarumvis perſonarum, nequaquam obſtantibus. Rurſus, quia contractus celebrari, necnon conceſſiones ſuper regnis, provinciis, civitatibus, caſtris, villis, & aliis bonis ſupra expreſſis, viro non purgato, veriſimiliter ad vexationes redimendas facti vel factæ præſumerentur: eapropter ipſa ſancta ſynodus ex certa ſcientia omnes & ſingulas conceſſiones, donationes, venditiones, alienationes, pignorationes, diviſiones, ſeparationes, dimembrationes, diſtractiones, extenuationes, permutationes, obligationes, declarationes, revocationes, infeudationes, reinfeudationes, pacta, proviſiones, promiſſiones, ſententias & alios contractus quoſque, etiam ſi juramentis fuerint convalidatæ & convalidati, etiam per viam aut modum cujuſcumque contractus, etiam in illis contenta, ſub quacumque verborum conceptione appareant, poſt invaſiones, occupationes, uſurpationes, captiones vel detentiones regnorum, provinciarum, civitatum, & aliorum alicujus vel aliquorum bonorum hujuſmodi, & ante eorumdem bonorum plenariam reſtitutionem, de, in, pro, aut ſuper eiſdem alicui vel aliquibus ex regnis, & aliis bonis hujuſmodi, vel ipſorum aut eorum aliquibus juribus, juriſdictionibus, actionibus & pertinentiis realibus & perſonalibus atque mixtis, ſpiritualibus & temporalibus quibuſcumque, quibuſvis dominis, dominiis, comitatibus, univerſitatibus, capitulis, collegiis, patriarchalibus, vel aliis eccleſiis quibuſvis, ſive eorum menſis, aut aliis perſonis quibuſcumque eccleſiaſticis vel laicalibus, etiam ſi imperiali, regali, Pontificali, vel alia eccleſiaſtica & temporali præfulgeant dignitate, quavis occaſione, a dicto tempore Gregorii incluſive citra, quomodocumque & qualitercumque factis & conceſſis, faciendis, concedendis per Romanos Pontifices motu proprio ex certa ſcientia de plenitudine poteſtatis, cum omnium defectuum ſupplemento, ac de & cum conſenſu & conſilio ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, ſive per modum, aut viam contractuum quorumcumque, vel alias & quavis auctoritate, etiam Apoſtoſtolica, imperiali, regali, legatorum, nuntiorum aut vicariorum ſedis Apoſtolicæ, ſive ordinaria, legata vel delegata, etiam ſi factum & conceſſum fuerit per illas perſonas, aut de & cum conſenſu illarum, ad quas in talibus de jure & de conſuetudine facere, concedere & conſentire pertinuerit; nullas & nullos, nulliuſque juris, efficaciæ, firmitatis, roboris & momenti, atque viribus evacuatos & evacuatas fuiſſe & eſſe decrevit & declaravit. Et nihilominus ex abundanti cautela, ipſas & ipſos revocat, caſſat, abolet, irritat & annullat, ac viribus evacuat: ipſaque regna & provincias, civitates & alia bona cum juribus & omnibus aliis ſupradictis, tenore præſentium illis, quorum vel quarum (ut præfertur) erant & ſunt, reddit, reſtituit &

Anno Christus 1418.

redintegrat. Statuens quoque & præcipiens, decernens & declarans, ipſa omnia & ſingula reddenda, reſtituenda & redintegranda, quibus (ut præfertur) erant & ſunt, vacua & expedita plenarie, realiter & cum effectu, omni ceſſante excuſatione, infra dictum quadrimeſtre, ſub eiſdem pœnis, bannis & cenſuris, & aliis, quas incurrent ipſo facto, & a quibus non poſſint abſolvi, niſi ut ſupra continetur; aliis tamen juris remediis pro prædictis exſecutioni demandandis in ſuo robore permanſuris. Et nihilo minus liceat prælatis & aliis, quorum talia bona (ut præfertur) erant & ſunt, poſſeſſiones intrare, & cetera, ut ſupra continetur.

Item dicta ſancta ſynodus eadem auctoritate ex certa ſcientia decernit & declarat, omnes & ſingulas conceſſiones, donationes, obligationes, venditiones, extenuationes, pignorationes, diviſiones, ſeparationes, dimembrationes, diſtractiones, permutationes, obligationes, declarationes, revocationes, infeudationes, reinfeudationes, ac cenſuum, fructuum, ſeu reſponſionum altarum, quocumque nomine ſeu vocabulo nuncupentur, extenuationem, extinctionem, pacta, promiſſiones, proviſiones, ſententias, & alios contractus quoſcumque, etiamſi juramentis fuerint convalidatæ & convalidati, etiam per viam aut modum cujuſcumque contractus, & in illis contenta, ſub quacumque verborum conceptione appareant, quibuſvis patriarchis, primatibus, archiepiſcopis, epiſcopis, eorumque eccleſiis cathedralibus ſive antiquis, ſive poſt dictum ſchiſma erectis, aut eorum menſis, capituliſque, collegiis, comitatibus, ſeu univerſitatibus & perſonis, etiam imperialis, regalis, reginalis, Pontificalis, cardinalatus, aut cujuſvis eccleſiaſticæ vel mundanæ fuerint dignitatis, præeminentiæ, ſtatus vel conditionis, de, in, pro aut ſuper regnis, provinciis, comitatibus, dominiis, territoriis, civitatibus, diſtrictibus, terris, villis, caſtris, fortalitiis, poſſeſſionibus, ædificiis, grangiis, & quibuſvis aliis bonis, rebus ac pertinentiis ſuis, juribuſque, juriſdictionibus & actionibus realibus & perſonalibus atque mixtis, cathedraliumque eccleſiarum diœceſibus, ac patronatuum juribus, & quibuſvis aliis tam ſpiritualibus quam temporalibus ſine aliquo vel aliquibus prædictorum ad Romanam, patriarchales, metropolitanas, cathedrales, abbatiales, & quaſvis alias collegiatas & non collegiatas, regulares & ſæculares eccleſias, monaſteria, prioratus, menſaſque ipſarum eccleſiarum, capitula ſeu conventus eorum, aliquos vel aliquas ex ipſis factas & factos, præter vel contra diſpoſitionem juris ſcripti, a dicto tempore Urbani Papæ VI. incluſive citra, quomodocumque & qualitercumque, uſque in præſentem diem, ſub quibuſvis titulis, juribus, actionibus, cauſis, modis, conditionibus, viis ſive formis, & quavis occaſione, etiam motu proprio, ex certa ſcientia & de plenitudine poteſtatis, ac cum ſuppletione omnium defectuum, etiam de & cum conſilio & conſenſu ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, ſive per viam aut modum contractuum quorumcumque vel alias & auctoritate quacumque, etiam Apoſtolica, imperiali, regali, reginali, legatorum, nuntiorum aut vicariorum ſedis Apoſtolicæ, ſive ordinaria, delegata vel ſubdelegata, vel quacumque alia, etiam ſi factum & conceſſum fuerit per illas perſonas, aut de & cum conſenſu illarum, ad quas in talibus de jure & conſuetudine facere, concedere & conſentire pertinuerit; fuiſſe & eſſe ipſo jure nullos & nullas, ac nullius efficaciæ, roboris & momenti, viribuſque evacuatos & evacuatas; & perinde cenſeri & haberi, ſub & cum modificationibus infra ſcriptis, ac ſi fa-

Anno Christi 1418.

cti & factæ non fuiſſent. Conceſſioneſque, donationes, & cetera hujuſmodi, & alias quaſvis, quæ cum detrimento vel læſione eccleſiarum, monaſteriorum, menſarum, capitulorum, conventuum, locorum ſeu perſonarum alicujus vel aliquarum hujuſmodi factæ a dicto tempore Urbani Papæ VI. citra, ex certa ſcientia & auctoritate prædicta hac edictali conſtitutione, ſub & cum ſupra & infra dictis modificationibus revocat, caſſat, irritat & annullat; & nihilo minus, ad abundantiorem cautelam tollit & penitus viribus evacuat: dictaque regna, loca, territoria, diſtrictus, jura, juriſdictiones, &c. ac bona hujuſmodi ad jus & proprietatem eccleſiarum, monaſteriorum, locorum, menſarum, capitulorum, conventuum & perſonarum hujuſmodi, ad quæ ſeu quas ſpectabant & nunc ſpectant & pertinent, ſub & cum ſupra & infra ſcriptis modificationibus reſtituit, reddit & reincorporat penitus per præſentes. Quorum omnium poſſeſſionem vacuam, liberam, expeditam nihilo minus illi qui talia bona tenuerint & tunc tenebant, debeant ac etiam teneantur infra dictum quadrimeſtre a die probationis vel citationis, monitionis ſeu requiſitionis ut ſupra fiendæ, libere, totaliter & cum effectu vacua & expedita relaxaſſe & dimiſiſſe eccleſiis, menſis, monaſteriis, hoſpitalibus, locis, & aliis perſonis hujuſmodi, ad quas ante conceſſiones prædictas ſpectabant & pertinebant, & nunc ſpectant & pertinent, ſeu ſpectare & pertinere poſſunt; ſub pœnis, bannis & cenſuris, & aliis ut ſupra, quas incurrent ipſo facto, & a quibus abſolvi non poſſint, niſi prius ſatisfecerint & reſtituerint, ut ſupra continetur. Et nihilo minus liceat prælatis, capitulis, conventibus ac rectoribus eccleſiarum, monaſteriorum & aliorum locorum hujuſmodi, quorum talia bona fuerunt, & nunc ſunt, eorumque ſucceſſoribus & ſyndicis auctoritate propria, alicujus conſenſu vel licentia minime requiſitis, cautione tamen prius præſtita, ut inferius denotatur, poſſeſſionem illorum intrare, capere & recipere libere & impune: non obſtantibus conſtitutionibus, privilegiis ſedis Apoſtolicæ ejus auctoritate conceſſis, factis, concedendis & faciendis, ac impetrationibus ſub quacumque verborum expreſſione & tenoribus conceſſis; & etiam ſi de ipſorum tenoribus expediret facere mentionem ſpecialem de verbo ad verbum, in totum vel in partem: quorum & quarum omnium ipſa ſancta ſynodus hic pro expreſſis, lectis & inſertis haberi vult & decernit: necnon præſcriptionibus, conſuetudinibus & aliis contrariis & repugnantibus, aut quovis modo huic conſtitutioni de cetero nequaquam obſtantibus quibuſcumque.

Prædicta quoque, quæ de declarationibus ac revocationibus hujuſmodi dicta ſunt, non vindicent ſibi locum in infeudationibus, reinfeudationibus, conceſſionibus & locationibus quibuſvis perpetuis, ſolitis ante dictum tempus domini Gregorii Papæ, XI. fieri & dari in feudum, reviſendum vicariatum, aut emphyteoſim, & regnis, provinciis, civitatibus, terris, caſtris, villis, locis, territoriis, diſtrictibus & aliis bonis ſeu juribus hujuſmodi, aliquo vel aliquibus eorumdem, dummodo utile dominium eorumdem per pacificam tenutam corporalis poſſeſſionis ante hujuſmodi infeudationem, reinfeudationem, conceſſionem, non fuerit cum directo dominio incorporatum & ſolidatum; ac etiam quod canon & cenſus antiquitus ante tempus domini Gregorii Papæ XI. pro illis præſtari & dari ſoliti, conſueti ſeu admiſſi, ſi qui præſtabantur, debite perſolvent. Nec etiam locum habeant in venditionibus bonorum, juſta pretia apparabunt & probabuntur, conventuum & locorum hujuſmodi, quorum (ut præfertur) erant dumtaxat, verſa eſſe in permutationibus factis, verſis in evidentem utilitatem eccleſiarum, monaſteriorum & aliorum hujuſmodi. Nec locum ſibi vindicent in conceſſionibus per Romanos Pontifices pro dotatione in totum vel in partem, ac pro alia quavis ſubventione in totum vel in partem, ac pro alia quavis ſubventione aliquarum eccleſiarum cathedralium & aliarum indigentium quarumcumque civitatum factis de aliquibus eccleſiis inferioribus & bonis earum: dummodo hujuſmodi civitates ab antiquo & ante dictum ſchiſma habuerint famam, titulum & nomen civitatis; & dummodo etiam hujuſmodi conceſſa non fuerint alicujus eccleſiæ cathedralis, ſed ab abbatialibus inferiorum eccleſiarum.

Confirmatio conſtitutionum Friderici II. & Carolina.

Nec etiam ſibi ſortientur effectum in venditionibus, & aliis alienationibus bonorum, hoſpitalium, xenodochiorum & aliorum piorum locorum quorumlibet, quæ hoſpitalia, xenodochia, & pia loca, ut ſunt, ad Sancta ſanctorum, ſancti Spiritus in Saxia de Urbe, beatæ Mariæ novæ de Florentia, de Scala, de Seminis, ac de Miſericordia, de Paradiſo, & ſimilia, pro ſuſtentatione pauperum & hoſpitalite conſervanda conſueverunt ab antiquo bona eorum vendere, aut taliter alienare, locare, aut uſumfructum concedere, ſecundum eorum ſtatuta ſeu laudabiles & antiquas conſuetudines pacifice hactenus obſervatas: privilegiis etiam antiquitus a Romanis Pontificibus quibuſvis religioſorum ordinibus bonorum & rerum hujuſmodi indultis, ac etiam ſuis conſuetudinibus in talibus ab antiquo obſervatis, in ſuo robore permanſuris. Nec etiam in vicariatibus, gubernationibus & miniſtrationibus, ſeu locationibus aut feudis provinciarum, terrarum, caſtrorum, locorum, ſeu bonorum hujuſmodi ad tempus novem annorum, vel abinde infra dumtaxat duraturis: prædictis tamen modificationibus non ſe ad prædicta invaſa, occupata, uſurpata, capta ſeu (ut præfertur) detenta, aliqualiter extendentibus. Ceterum decrevit præfata ſancta ſynodus eadem auctoritate, quod quicumque ex juſtis & rationabilibus cauſis probaverit legitime ſe, de, aut ſuper regnis, provinciis, civitatibus, terris, caſtris, locis, vel bonis hujuſmodi, vel eorum aliquo, pro pretiis perſolutis, vel ex cauſa depoſiti, ſive mutui, aut alias ex juſtis cauſis recipere debere a Romana ſeu aliis eccleſiis, monaſteriis, prioratibus, hoſpitalibus vel locis ipſis, ſeu eorum aliquo, aut ex prælatis, ſeu rectoribus eorumdem, occaſione dumtaxat eccleſiarum, hoſpitalium ſeu locorum præfatorum, ad quæ ipſa bona pertinuiſſent vel pertinerent, aliquas florenorum, ſeu pecuniarum ſummas, aut res alias; ac illas verſas eſſe in utilitatem evidentem eccleſiarum ſeu monaſteriorum aut locorum hujuſmodi, quod facta coram loci ordinario deductione, aut defalcatione fructuum aut proventuum perceptorum arbitrio dicti ordinarii loci, ſive rerum & bonorum de quibus ageretur, ſuper quo ipſius ordinarii conſcientiam oneraverit & onerat; non obſtantibus quibuſcumque conventionibus, ſeu pactis initis, vel adjectis, etiam auctoritate Apoſtolica, vel alia quomodolibet roboratis, ac juramento vallatis, maxime quoad probandum pretia, res vel pecunias, verſa eſſe in evidentem utilitatem, vel quorum talia bona fuiſſent, ſeu ut fructus in ſortem computare quis minime teneretur, aut quod faceret fructus ſuos, ſeu aliis contrariis & aliter diſponentibus quovis modo, eccleſia, ſeu monaſterium, hoſpitale vel locus hujuſmodi reſiduum, quod declaratur ad reſtituendum illi qui ſolviſſet, aut ejus he-

Confirmatio conſtitutionum Friderici II. & Carolina.

Anno Christi 1418.

redibus, ſeu jus vel cauſam aut titulum ſuum habentibus, infra annum a die talis declarationis continue computandum, vel ad hujuſmodi bona obligata uſque ad ſatisfactionem, ut infra declaratur, ipſis creditoribus reſtituendum, pro dicto reſiduo declararo; eo ipſo prælatus, capitulum, conventus ac rectores talis eccleſiæ, monaſterii, hoſpitalis vel loci, cujus vel quorum (ut præfertur) ipſa bona erant, ſub pœna excommunicationis ſint adſtricti. Et nihilo minus pro ſecuritate creditorum ſuper ſatisfactione hujuſmodi, nullus ex prælatis & aliis ſupradictis poſſit aut debeat per ſe aut per alium poſſeſſionem talium bonorum intrare, capere vel retinere, niſi idonea cautione prius per ipſos præſtita coram loci ordinario, ipſius vel ipſorum creditorum, & hujuſmodi ordinario recuſante, coram loci ordinario debitoris de eo quod ab eccleſiis, monaſteriis, hoſpitalibus, vel locis aliis, ſeu perſonis ſupradictis ratione declarationis hujuſmodi tenerentur habere creditores ipſi infra dictum annum perſolvendo: bona quoque talibus vendita, pignorata, ſeu aliter obligata, alienata, vel ut ſupra conceſſa, illis uſque ad ſatisfactionem ſpecialiter obligata remaneant & exſiſtant. Si autem infra dictum annum ſatisfactio quantitatis declaratæ facta non fuerit, (ut præmittitur) prævijs tribus proteſtationibus, diverſis diebus per creditores, ſeu eorum procuratores factis, præfatis capitulis, conventibus aut rectoribus hujuſmodi ſuper dicta ſatisfactione, ſaltem infra menſem a die primæ proteſtationis facienda: tunc lapſo dicto menſe liceat hujuſmodi creditoribus, aut heredibus, jus vel cauſam, ſeu titulum habentibus ab illis, per ſe vel procuratores ſuos auctoritate propria poſſeſſionem bonorum hujuſmodi intrare, capere, ac illa tenere & poſſidere, fructuſque & emolumenta ex illis percipere. Deducendo tamen de ſorte ipſius debiti quouſque eidem fuerit de quantitate hujuſmodi debiti, ut præfertur, declarata integraliter ſatisfactum: ita tamen proviſo circa præmiſſa & quodlibet prædictorum, quod pro debito Romanæ vel alterius cathedralis vel inferioris eccleſiæ, hoſpitalis, aut pii loci, prælatus, rector, ſive alia perſona hujuſmodi, niſi ſolitum pro ſua eccleſia, hoſpitali, & pio loco, in cujus evidentem utilitatem dumtaxat probabiliter, ut præfertur, pretium & valorem verſum eſſe fidejubere, vel alias cautionem de debitis declaratis, vel alias minime præſtare teneatur: nec hujuſmodi bona pro aliis debitis quoquo modo remaneant obligata; nec etiam de ipſis reſtitutio & redintegratio, ut ſupra eſt declaratum, quovis modo valeat nec debeat retardari. Ceterum quia lex ſalubris præteritis intendit & futuris caſibus providere, decemit ipſa ſancta ſynodus eadem auctoritate, quod de cetero præmiſſis & infraſcriptis nulla feudatio, locatio, donatio, venditio, permutatio, pignoratio, obligatio, ſive quævis alienatio, aut declaratio, de aut ſuper regnis, provinciis, civitatibus, terris, caſtris, locis, juribus ac juriſdictionibus, ſeu bonis prædictis, aut aliquo eorumdem, auctoritatibus hujuſmodi, ſeu earum aliqua, vel alias ſine expreſſa deliberatione concilii generalis, vel ſaltem provincialis, cum evidenti tamen utilitate eccleſiæ & pii loci hujuſmodi fieri poſſit, vel debeat, quovis colore quæſito, ſeu jam facta confirmari, extendi vel prorogari, aut de novo concedi quovis modo. Salvo, quod locationes uſque ad prædictum tempus novem annorum, vel abinde infra, & non ultra, tam Apoſtolica quam ordinaria auctoritate valeant celebrari, cum dicta præſtatione tamen cenſus ſoliti ſive rationabilis. Ita tamen, quod fiant cum evidenti utilitate hujuſmodi, tam per Romanum Pontificem, quam per prælatos & rectores ſecundum juris ſcripti formam, etiam infeudationes, emphyteoticæque conceſſiones, occupationes & revocationes de bonis feudalibus ac emphyteoticis ante dictum tempus Gregorii undecimi infeudari ſolitis, ad eccleſias, monaſteria, hoſpitalia, vel pia loca hujuſmodi quomodolibet devolutis & devolvendis in poſterum, cum modificationibus infraſcriptis pro cenſu & canone ſolitis, aut adauctis ante præfatum tempus Gregorii undecimi, & non de aliis, aut aliter ullo modo poſſint etiam fieri conceſſiones vicariatuum, gubernationum & adminiſtrationum, regnorum, provinciarum, civitatum, terrarum, caſtrorum, locorum præfatæ eccleſiæ Romanæ, quæ ante hujuſmodi tempus concedi in vicariatum ſeu adminiſtrationem per Romanam eccleſiam conſueverunt per Romanos Pontifices ad tempora novem annorum, & ab inde infra, & non ultra, cum reſponſionibus, canonibus & cenſibus conſuetis, melioratis ſeu adauctis ante tempus præfatum: hoc addito, declarato ac reſervato, quod vicariis non ſolventibus eidem Romanæ eccleſiæ cenſum ac canonem debitum in terminis appoſitis, vel ſaltem infra menſem poſt lapſum terminum, eo ipſo abſque aliqua declaratione ad cenſum & canonem duplicatos perſolvendos præfatæ Romanæ eccleſiæ teneantur ac adſtricti ſint. Et ſi primum & duplicatum cenſum ſeu canonem prædictos infra alium menſem ſequentem non ſolverint, ipſo facto ſententias, banna & pœnas hujuſmodi incurrent. Si autem infra ſemeſtre a lapſu primi termini præfati ſolutionem hujuſmodi non fecerint de cenſu & canone, ut præfertur, ipſo jure cadant ab omni poſſeſſione vicariatus, gubernationis & adminiſtrationis hujuſmodi, & conceſſa ad liberam ordinationem Romani Pontificis & Romanæ eccleſiæ præfatæ devolvantur, & devoluta ipſo facto intelligantur eſſe, & ſint, cum omni rerum integritate & cauſa. Et illud idem intelligatur ſervari, & fiat in & de vicariis, gubernationibus & adminiſtrationibus provinciarum, civitatum, terrarum, caſtrorum & locorum aliorum quorumvis, eccleſiarum, monaſteriorum, hoſpitalium & locorum aliorum prædictorum, & cujuſlibet eorumdem. Præmiſſa quoque extendantur ad ſolutionem feudorum, bonorum emphyteoticorum, & aliorum locatorum reſponſiones quovis titulo, tam ad Romanam, quam ad alias eccleſias, monaſteria & loca alia ſupraſcripta, communiter vel diviſim, prout de cenſibus & canonibus vicariatuum prædictorum ſuperius continetur. Diſtrictius nihilo minus inhibens, ne qua prorogatio, ſeu nova conceſſio vicariatuum, gubernatiunum ſeu adminiſtrationum hujuſmodi de regnis, provinciis, civitatibus, terris, caſtris & locis dictæ Romanæ eccleſiæ fieri poſſit aut debeat, niſi de conſilio & aſſenſu Romanorum Pontificum & dominorum collegii ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, eorum ſcrutatis votis, vel ſaltem per duas partes dicti collegii in concordia, & non niſi pro evidenti cauſa, ſtatu & honore eccleſiæ præfatæ: ita tamen, quod debeant ipſi cardinales in litteris Apoſtolicis vel contractibus deſuper factis, una cum Romano Pontifice propriis manibus ſe ſubſcribere, adinſtar antiquorum privilegiorum Apoſtolicorum in perpetuum. Et ſi aliter, ſecus, ſeu alio modo in præmiſſis & infraſcriptis omnibus & contentis in præſenti capitulo, vel circa ea facta, ſeu declarata etiam motu proprio, & de cardinalium conſilio ſeu conſenſu, ſeu alias, & Apoſtolica vel quavis alia auctoritate, non teneant ipſo jure, & nullum jus contrahentibus vel recipientibus aliter acquiratur. Et nihilo mi-

ANNO CHRISTI 1418.

nus vicarii ipſi, gubernatores & adminiſtratores, & alii recipientes, quovis nomine nuncupentur, vel titulo, vel modo, etiam ſi ſponte concederentur, vel alias contrarium facientes, ipſos proceſſus, banna, ſententias & pœnas ipſo facto ſe noverint incurriſſe: conceſſionibus, conſtitutionibus, privilegiis Apoſtolicis, ac aliis quarumcumque perſonarum, necnon conſuetudinibus & aliis quibuſvis in contrarium facientibus, nequaquam obſtantibus. Hoc ſane intellecto, quod modificationes ipſæ ſupraſcriptæ, & ipſarum aliqua, aliis qui tenent & tenuerunt regna, provincias, civitates, terras, caſtra, ſive alia bona, ut in alio infraſcripto capitulo continetur, ſcilicet, invaſa, occupata, capta, ſeu (ut præfertur) detenta, non valeant in aliquo ſuffragari: quin immo ad plenarie reſtituendum, reddendum, & ad alia fa- A ciendum (ut in eodem capitulo continetur) protinus ſint adſtricti.

Confirmatio conſtitutionum Friderici II. & Caroline.

Ex eodem concilio Conſtantienſi, quando ſolvenda ſit, ſive deneganda decima.

Vide ſupra, ſeſſ. XLIII.

Cum paterna pietas filiis hominum providere debeat, licet in caſu neceſſitatis urgentis valeat viciſſitudo laudabilis, declarat ſancta ſynodus, non licere Romano Pontifici indictiones ſive exactiones quaſcumque ſuper eccleſiam vel eccleſiaſticas perſonas imponere per modum decimæ, vel alio quovis modo. Si vero cum neceſſitas acciderit Papæ, qua eſſet eidem debite ſubveniendum, vocato generali concilio, ſecundum quod expediens videbitur & utile, ſecundum decretum concilii provideatur eidem.

MODUS OBSERVANDUS IN PUBLICA SESSIONE

Conciliorum generalium, practicatus & obſervatus in concilio generali Conſtantienſi.

Ex prima editione.

PRimo, in loco ubi tenetur ſeſſio, celebrabitur Miſſa ſolennis de Spiritu ſancto quocumque tempore per cardinales, vel alium prælatum ad hoc deputatum. Qua Miſſa durante, omnes prælati ſuis habitibus conſuetis ſunt induti, & ſedent in loco dictæ ſeſſionis ſecundum ſuas dignitates & prærogativas. Prædicta autem Miſſa finita, omnes prælati in eadem ſeſſione exſiſtentes induunt ſe pluvialibus, & & habent mitras albas, ſolo præſidente vel celebrante in concilio excepto, qui habet mitram auriphrygiatam & gemmatam ac notabiliter ornatam. Qui quidem præſidens vel celebrans, aſſociatis diacono & ſubdiacono, ac aliis multis in habitibus eccleſia- C ſticis, ſedet in cathedra in medio chori, habens dorſum ad altare, & vultum ad alios prælatos. Prælatis igitur ſic indutis & ornatis, cantores cantant antiphonam: *Exaudi nos, Domine, quoniam benigna eſt miſericordia tua, ſecundum multitudinem miſerationum tuarum reſpice nos Domine.* Verſus: *Salvum me fac Domine, quoniam intraverunt aquæ uſque ad animam meam. Gloria Patri & Filio & Spiritui ſancto.* Qua antiphona cantata, diaconus clamat alta voce: *Orate.* Quo dicto, omnes prælati flectunt genua, & per aliquod intervallum orant ſub ſilentio ſecundum devotiones ſuas. Et poſtquam in illa oratione per ali- D quod competens intervallum ſteterunt, idem diaconus iterum clamat alta voce: *Erigite vos.* Et tunc omnibus prælatis ſurgentibus & ſtantibus, ipſe præſidens vel celebrans etiam erectus, hanc dicit orationem alta voce:

Oremus.

Adſumus, Domine ſancte Spiritus, adſumus, peccati quidem immanitate detenti, ſed in nomine tuo ſpecialiter aggregati. Veni ad nos, adeſto nobiſcum, dignare illabi cordibus noſtris: doce nos quid agamus, quo gradiamur: oſtende quid efficere debeamus, E *ut te auxiliante, tibi in omnibus complacere valeamus. Eſto* [a] *ſalus, ſuggeſtor & effector judiciorum noſtrorum, qui ſolus cum Deo Patre & ejus Filio nomen poſſides glorioſum. Non nos patiaris perturbatores eſſe juſtitiæ, qui ſumme diligis æquitatem: ut ſiniſtrum nos non ignorantia trahat, non favor inflectat, non acceptio muneris vel perſonæ corrumpat: ſed junge nos tibi efficaciter ſolius tuæ gratiæ dono, ut ſimus in te unum, & in nullo deviemus a vero: quatenus in nomine tuo collecti, ſic in cunctis teneamus cum mode-* B *ramine pietatis juſtitiam, ut hic a te in nullo diſſentiat ſententia noſtra, & in futuro pro bene geſtis conſequamur præmia ſempiterna.* Amen.

[a] *ſolus, tuſ.*

Prædicta vero oratione finita, cantores concilii incipiunt antiphonam, *Exaudi nos Domine, quoniam benigna eſt miſericordia tua, ſecundum multitudinem miſerationum tuarum,* &c. ut ſupra. Qua antiphona cantata, omnes, ut præmiſſum eſt, flexis genibus orant. Et facto parvo intervallo, diaconus iterum dicit alta voce: *Erigite vos.* Tunc omnibus erectis, præſidens vel celebrans dicit iterum hanc orationem.

Oremus.

Mentibus noſtris, quæſumus Domine, Spiritum ſanctum benignus infunde: quatenus in nomine tuo collecti, ſic in in cunctis teneamus cum moderamine pietatis juſtitiam, ut hic a te in nullo diſſentiat voluntas noſtra: ſed ſemper rationabilia meditantes, quæ tibi ſunt placita exſequamur in factis. Per Dominum, &c.

Quibus ſic peractis, omnes flectant genua, & diaconus & ſubdiaconus, vel alii duo ad hoc deputati, ante altare ſtantes, incipiant litaniam, cantoribus & aliis reſpondentibus. Et quando venitur ad illum locum, *Ut domnum Apoſtolicum*, præſidens vel celebrans, qui cum aliis ſtabat flexis genibus, ſurgit: & vertens ſe ad congregationem, & dando benedictionem, cantando ter dicit: *Ut hanc ſanctam ſynodum & omnes gradus eccleſiaſticos benedicere, regere & conſervare digneris*: cantoribus reſpondentibus qualibet vice prædicta, *Te rogamus, audi nos.* Completa vero litania, præſidens vel celebrans dicit; *Oremus.* Quo dicto, diaconus dicit: *Flectamus genua.* Et ſubdiaconus dicit: *Levate.* Deinde celebrans dicit hanc orationem: *Da, quæſumus, eccleſiæ tuæ miſericors Deus, ut Spiritu ſancto congregata, hoſtili nullatenus incurſione turbetur. Per Dominum,* &c.

His vero completis, diaconus habens librum ſupra pulpitum inter altare & celebrantem diſpoſitum, accenſis duobus cereis circa ipſum pulpitum, incipit evangelium, *Vos eſtis ſal terræ*: vel quod ad legendum ſibi eſt ordinatum. Quo evangelio perlecto, celebrans primo facit collationem, exhortando omnes & ſingulos ad ſolicitam meditationem & curam Dei, & ſuper omnibus cauſis, propter quas ſacroſancta ſynodus eſt congregata. Deinde flexis geni- *Matth. 5.*

bus, incipit alta voce hymnum: *Veni creator Spiritus:* quem hymnum cantant alternatim exſiſtentes in ſeſſione cum cantoribus. Quo hymno ſolemniter & devote decantato, duo clerici induti ſuperpelliceis & adſtantes præſidenti, dicunt verſiculum: *Emitte Spiritum tuum, & creabuntur.* Et cantores reſpondent: *Et renovabis faciem terræ.* Poſtea celebrans dicit hanc orationem:

Oremus.

Deus qui corda fidelium ſancti Spiritus illuſtratione docuiſti, da nobis in eodem Spiritu recta ſapere, & de ejus ſemper conſolatione gaudere. Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum filium tuum, qui tecum vivit & regnat in unitate Spiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

Poſtmodum duo prædicti clerici, vel diaconus,

A vel ſubdiaconus, dicunt: *Benedicamus Domino.* Et adſtantes reſpondent: *Deo gratias.*

His autem omnibus completis, idem præſidens, vel celebrans, & omnes alii prælati ſedent, & ponunt mitras in capitibus ſuis. Et tunc unus prælatorum ad hoc deputatus legit decreta in illa ſeſſione expedienda. Et in eodem ambone cum dicto prælato legente ipſa decreta erant præſidentes nationum tempore concilii Conſtantienſis, & reſpondebat quilibet præſidens, *Placet*, pro natione ſua. Præſidens vero generalis in dicta ſeſſione reſpondebat etiam, *Placet*, etiam pro ſacro concilio & collegio generali. Decretis vero perlectis, & reſponſo *Placet*, & dicto, *Te Deum laudamus*, cum oratione de Spiritu ſancto, omnes depoſitis pluvialibus & mitris, reſumunt habitus ſuos conſuetos, & recedunt.

Ex prima editione, quæ exhibet exemplar compilationis Actorum Conſtantienſium juſſu ſynodi Baſileenſis confectum.

NOs igitur præinſerta geſta ac decreta, ne cujuſvis impugnationis jaculis ſubjaceant tempore procedente, auctoritate univerſalis eccleſiæ volumus, ſtatuimus ac decernimus & mandamus, quatenus præfatis decretis & geſtis ſuperius inſertis, in judiciis & extra ubicumque producta exhibitaque fuerint, vel oſtenſa, in omnibus & per omnia ſtetur, ac fides plenaria adhibeatur, perinde ac ſi bulla ejuſdem Conſtantienſis ſynodi bullata forent, nec ad illorum probationem aliud adminiculum quomodolibet requiratur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ voluntatis, ſtatuti, decreti & mandati infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & univerſalis eccleſiæ ſe noverit incurſurum. Datum Baſileæ, pridie Nonas Februarii, anno a Nativitate Domini MCCCCXLII.

a Forte, concordatis.

Subſcripta geſta & decreta ſacri concilii Conſtantienſis, [a] *concordatis cum volumine & tenore ſub bulla ſacri Concilii Baſileenſis plumbea bullatis, & manibus propriis dictorum dominorum deputatorum ſubſcriptis, facta collatione per me Michaëlem Galteri notarium ipſius ſacri Concilii Baſileenſis, redacta in nonaginta octo chartis ſeu foliis, præſenti in numero hujuſmodi computato.*

Prima editio hujus concilii Conſtantienſis facta Hagenoæ anno 1400. non ad ipſummet autographum Baſileenſe exacta eſt, ſed ad exemplar ſive apographum Joannis Huoberi, quod ipſum ex altero exemplari Michaëlis Galteri exceptum hic dicitur, anno 1490. ad fidem vero aſſerendam exemplari Huoberi, additum eſt teſtimonium notarii Strinbachii.

Ego Joannes Huober ex Inderdorff, quam alias Villam baſſam vocant, Brixnenſis diœceſis, artium liberalium magiſter, & ſacræ Theologiæ baccalaureus, ſeſſiones & decreta ſacroſancti magni & generalis Concilii Conſtantienſis præſcripta, ab exemplari authentico collationato, & bulla plumbea pendente in chordula ſerici roborato, in uno miſſionis Spiritus ſancti in ſpecie columbæ, in altero vero lateribus horum verborum, Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, ſculpturas ſupra in principio depictas continente, & præfata chordula ſericea per omnes chartas inferioris marginis tranſeunte, manu propria deſcripſi atque conſummavi, decimo Kalendas Julii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo nonageſimo.

Concordant ſeſſiones & decreta ſupraſcripta ſacri generalis Concilii Conſtantienſis cum exemplari, de pergameno, bulla plumbea ſacræ generalis ſynodi Baſileenſis, modo, forma, & notario, quibus ſupra, bullato, & auſcultato, facta una cum præfato magiſtro Johanne ſupraſcriptorum ſcriptore collatione diligenti, per me Matthiam Strinbach clericum Eichſtetenſis diœceſeos, publicum ſacra Apoſtolica auctoritate notarium, ſubſcriptum, rogatum, & requiſitum, in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum, redacta in centum viginti tribus foliis, præſenti in numero computato: quod proteſtor manu & ſigneto ſolito meis propriis.

ACTORUM SYNODALIUM COMPENDIOSA RELATIO,

ex Severino Binio.

Seſſio I.

PRima ſeſſio quæ poſt acceſſum Joannis Papæ ad quintam Novembris indicta, ſed propter emergentes cauſas dilata fuerat, habita eſt decimaſexta Novembris anno MCCCCXIV in qua poſt recitatam bullam convocati concilii, notarii, ſcribæ, aliique miniſtri ſynodales deputati & conſtituti fuerunt, moB nituſque ad reſignandum & cedendum papatui Joannes, ſe id facturum ultro ſpopondit.

Secunda ſeſſio habita fuit MCCCCXV. die Martis tertia Martii, indictione octava ejuſdem Pontificatus, in qua lectis ſolemnitatibus quæ in ſeſſionibus obſervari deberent, Joannes Seſſio II.

Papa jurato promiſit ſe propter bonum pacis pontificatui promptiſſime renunciaturum, ſi idem Gregorius duodecimus & Benedictus decimuſtertius antipapa facere non recuſarent. Quod cum feciſſet, eique Imperator magnas gratias egiſſet, magno omnium gaudio ſacer patrum conſeſſus ſecundus finem accepit.

Seſſio III. Tertia ſeſſio habita fuit vigeſimaſexta menſis ſupradicti, in qua Florentinus cardinalis, præmiſſa quadam adhortatiuncula ad epiſcopos habita de perſonis in judicando non accipiendis, juxta deliberationem ſanctæ ſynodi promulgavit, hanc ſynodum legitime convocatam, & Conſtantiæ inchoatam uſque ad exſtirpationem ſchiſmatis, nequaquam a Pontifice diſſolvi, vel alio transferri poſſe aut debere: quodque prælatis citra cauſam juſtam a concilio diſcedere non liceat.

Seſſio IV. Quarta ſeſſione trigeſima Martii ejuſdem anni habita, declaratur, concilii auctoritatem Pontificia ſuperiorem eſſe; ipſique Papæ prohibetur, ut perſonas hic congregatas transferat vel avocet: ſimulque annullantur omnes proceſſus & cenſuræ, quas Pontifex concilio adhærentibus intentaverat. Inſuper decretum fuit, ut tres judices de qualibet natione eligantur, qui abeuntium cauſas dijudicent: & ut pro bono pacis facilius obtinendæ nulli cardinales novi creentur. Joannes qui interea Conſtantia diſceſſerat, per litteras in publico patrum conſeſſu lectas & ad Imperatorem directas nunciavit, ſe nullo metu, ſed tantum aëris intemperie coactum Conſtantia diſceſſiſſe, factæque promiſſioni adhuc inhærere.

Seſſio V. Quinta ſeſſio habita fuit die ſabbati ſexta Aprilis ejuſdem anni, in qua repetitis & approbatis conſtitutionibus quinque præcedentium ſeſſionum promulgatis, declaratum & approbatum eſt, Joannem illicite Conſtantia diſceſſiſſe, tenerique eumdem ſub pœna depoſitionis adimplere, quod de reſignando Pontificatu promiſerat: quodque recuſans Conſtantiam redire, corporalibus pœnis & vinculis innodari poſſit ac debeat. Poſt hæc confirmata eſt ſententia concilii Romani in Joannem Wicleffum ejuſque libros & pronuntiata. In cauſa autem Joannis Hus conſtituti ſunt quatuor judices commiſſarii, qui aſſumptis ſecum theologiæ canonumque ſacrorum peritiſſimis viris, dogmata illius diſcutiant, & proceſſum contra eumdem dirigant, deque ſingulis actis poſtea ſynodum informent. Poſt hæc rogatu ſynodi in ſe recepit rex Sigiſmundus, quod Pontificem in Schaffhauſen ſub tutela Friderici Auſtriaci degentem, volentem, nolentem, ad concilium reducere velit.

Seſſio VI. Sexta ſeſſio habita fuit præſide Joanne Oſtienſi epiſcopo, in qua de mandato concilii epiſcopus Atrebatenſis duos articulos edidit. Et primo quidem decrevit, procuratorium ſuper renuntiatione papatus facienda eſſe bonum pro unione eccleſiæ. Secundo declaravit, prædictum dominum Joannem Papam vigeſimumtertium teneri dare & facere dictum procuratorium ad cedendum papatui pro bono unionis eccleſiæ, juxta formam ſchedulæ per ipſum oblatæ: conſtituitque ſancta ſynodus diverſarum nationum legatos, qui taliter a concilio conſtituti requirant Papam, ut veniat ad concilium, afferantque ipſi ſecuritates debitas, quatenus vel ad urbem Conſtantiæ, vel ad villam Ulmæ, vel ad villam Ravenſpurg, vel ad civitatem Baſileenſem accedat; jureque, unum de dictis locis eligere infra duos dies, nec ab eo abſque conſenſu concilii diſcedere. Inſuper quoque decernunt, quod ſuperſederi debeat a proceſſu contra Papam, donec habeatur reſponſio: & ſi præmiſſa adimpleverit, ceſſabitur a citatione. Inhibuit quoque ſancta ſynodus, ne quis ullo modo contra quemcumque in civitate Conſtantienſi famoſos libellos ſub pœna carceris conficiat. Mandat ulterius, litteras & miſſivas informatorias rerum in concilio geſtarum omnibus nationibus communicari. Poſt hæc recitatæ ſunt duæ epiſtolæ: quarum alteram univerſitas Pariſienſis ad ſuos legatos; alteram ejuſdem academiæ rector ad epiſcopos Italiæ tranſmiſit. Ad extremum decreta eſt citatio contra Hieronymum Pragenſem. Plura Gobelinus habet.

Seſſio VII. Septima ſeſſio celebrata fuit anno MCCCCXV. die Jovis II. Maii, in qua Henricus de Piro concilii promotor allegans contumaciam Hieronymi Pragenſis citati & non comparentis, contra eum ulteriora decreta petivit & impetravit. Accuſata deinceps Joannis Papæ fuga & contumaci abſentia, eumdem citari, metumque mali alicujus allegandi & prætendenti, ſalvum conductum concedi obtinuit.

Seſſio VIII. Octava ſeſſio habita fuit quarta Maii anni ejuſdem, in qua poſt reproductam citationem contra ſectarios Wicleffi emanatam, lecta fuit ſententia damnationis articulorum quadragintaquinque. Wicleffum hæreticum fuiſſe, adeoque oſſa ejuſdem exhumari & ab eccleſiæ ſepultura efferri, necnon libros ejuſdem comburi debere, publico decreto eſt definitum. Cumque hac eadem ſeſſione Fridericus dux Auſtriæ in gratiam Sigiſmundi regis recipi opearet; rex vero ob juramentum præſtitum de illo numquam in gratiam recipiendo, petitioni illius non acquieſceret; ſynodali ſententia definitum fuit, regem allegato juramento non obligari; eoque non obſtante poſſe ac debere pœnitentem Auſtriacum in gratiam recipere. Qua definitione prævia, rex Sigiſmundus Friderico Auſtriaco veniam conceſſit ſub iſtis conditionibus, ut Joannem Papam ad concilium reduceret, ſe ſuaque dominia regiæ majeſtati ſubjiceret, ſeque nil umquam ſimile deinceps admiſſurum eſſe promitteret. Accepit conditiones oblatas, publico inſtrumento conceptas, & ſigillo ſuo munitas, Fridericus dux Auſtriæ.

Seſſio IX. Seſſione IX. quæ habita fuit decimatertia Maii, procuratores concilii citationis contra Joannem Papam factæ executionem reproduxerunt: accuſataque ejus contumacia, petierunt commiſſarios deputari, coram quibus in hac cauſa teſtes produci & examinari poſſent. His peractis, Franciſcus cardinalis Florentinus bullam pontificiam recitavit, qua Joannes Papa Petrum Cameracenſem & Guillelmum ſancti Marci preſbyteros procuratores conſtituit. Cumque illi oblatum munus ea parte recuſaſſent, & Henricus de Piro promotor concilii dixiſſet, in cauſa hac perſonali & capitali procuratorem admittendum non eſſe, tandem mandatum fuit duobus cardinalibus & quinque prælatis, ut eumdem viva voce extra portam urbis citarent. Qua re peracta, lecta eſt epiſtola univerſitatis Pariſienſis, qua ſe concilio commendatam exoptat.

Seſſio X. Seſſione X. quæ ſub præſidio Joannis patriarchæ Antiocheni celebrata fuit decimaquarta Maii, anno MCCCCXV. ad inſtantiam Henrici de Piro promotoris concilii citationem præcedenti die contra Joannem Papam ad ſuſpenſionem uſque procedi petentis, requiſitus eſt iterum extra portas Pontifex Joannes cum ſuis fautoribus. Cumque facta citationis executione nemo compareret, inſtante prædicto promotore concilii Henrico declaratus eſt contumax; examinatiſque teſtibus ſuper ſimoniæ, ſacrilegii, aliiſque quæ illi objiciebantur criminibus, communi omnium ſuffragio lata & publice recitata eſt contra eum ſententia, qua ab omni adminiſtratione & functione eccleſiaſtica ſuſpenſus fuit.

Seſſio XI. Seſſione XI. quæ celebrata fuit decimaquinta Maii, anno MCCCCXV. promotores concilii plus minus ſexaginta crimina articulatim congeſta una cum deſignatione teſtium deſuper examinandorum, contra Joannem Papam exhibuerunt. Quos cum decreto ſynodali Joannes Papa ad reſpondendum ſibi inſinuatos accepiſſet, reſpondit, ſe neque articulos ſibi objectos negare, neque dicta teſtium impugnare, ſed potius ſe totum ſynodali judicio & definitivæ ſententiæ ſubjicere: oblatam initio papatus ceſſionem voluntariam iterum nunc offerre; ſynodum Conſtantiæ legitime congregatam errare non poſſe, libenter profiteri & agnoſcere: adeoque plane obtemperaturum ſententiæ, qualemcumque patres concilii protulerint & promulgarint: ſaltem hoc ſi rogare dixit, ut quam poſſet fieri primum, copiam latæ ſententiæ aſſequeretur.

Seſſio XII. Seſſio XII. habita eſt vigeſimanona Maii: in qua reproductis iis quæ Joannes Papa deputatis a ſynodo commiſſariis ſuper objectis criminibus reſponderat, ad inſtantiam promotorum concilii lata eſt contra eum ſententia definitiva, qua ille Pontificatu deponitur, omneſque Chriſti fideles ab ejuſdem obedientia abſolvuntur. Poſt latam ſententiam conſtitutum fuit, ut quiſquam ex tribus ſchiſmaticis Pontificibus de novo eligeretur. Sententiam ſibi per quoſdam a concilio deputatos inſinuatam Joannes quondam Pontifex approbavit, eique realiter & cum effectu cedendo papatui obtemperavit.

Seſſio XIII. Seſſione XIII. anno Domini MCCCCXV. die ſabbati decimaquinta Junii celebrata, poſt conſuetas preces habitas, promotores concilii allegarunt, reperiri inter ſacerdotes Petrum Dreſdenſem & Jacobellum Miſnenſem Joannis Hus ſocios, (ita Cochlæus) qui laicis non jejunis poſt cœnam euchariſtiam ſub utraque ſpecie porrectam diſtribuebant: ſimulque contra antiquiſſimam eccleſiæ conſuetudinem publice docebant, cuilibet etiam laico in participatione, ſumptione & communione hujus ſacramenti utramque ſpeciem panis & vini neceſſario diſtribuendam eſſe. Quæ cum eccleſiæ conſtitutionibus & conſuetudinibus repugnarent, eorum petitione ex quatuor nationibus diverſis conſtituti ſunt cognitores judices; qui habita deſuper deliberatione communi voto & ſuffragio patrum concilii, erroneam & hæreticam doctrinam de euchariſtia extra ſacrificium ſub utraque ſpecie neceſſario ſumenda damnaverunt: ſimulque ſacerdotibus omnibus inhibuerunt, ne ſub pœna excommunicationis ulli homini utramque ſpeciem panis & vini communicent.

Seſſio XIV. Seſſione XIV. quæ habita fuit die Jovis quarta Julii, Joannes Dominicus cardinalis ſancti Sixti, & Carolus de Malateſtis, a Gregorio XII. ad id conſtituti, auctoritate ejuſdem Gregorii congregatum ob cauſam tollendi ſchiſmatis ſynodalem patrum conſeſſum approbarunt. Cumque judicio patrum intellexiſſent, magis expedire, ut Gregorius papatum reſignet prius, quam hac de cauſa Benedictus antipapa ſolicitetur pacis conciliandæ gratia, Pontificatum quem ille legitima electione acceperat, reſignavit. Reſignatione iſta per ſynodum

acceptata, patres concilii cardinales utriuſque obedientiæ univerunt, atque proceſſus iiſdem intentatos, caſſos atque irritos reddiderunt. De electione autem novi Pontificis conſtituerunt, ne cardinales citra conſenſum concilii hac in re aliquid moliantur, neque tamen ultra finem concilii electio differatur. Inſuper etiam declararunt, acta & geſta Gregorii duodecimi rata ſervari debere, utpote qui legitime electus, ſolius pacis gratia pontificatui ultro ceſſit. Et quamquam dignus judicaretur, qui denuo poſt factam reſignationem eligeretur: tamen ad majoris ſchiſmatis periculum evitandum, illud intermittendum eſſe ſunt proteſtati.

Seſſio XV. Seſſione XV. ſexta Julii habita, Joannes Hus de hæreſi accuſatus & convictus, ex carcere in conſeſſum patrum introductus, altoque ſedile, ut ab omnibus videri poſſet, conſtitutus fuit. Cumque ſub pœna excommunicationis & incarcerationis patres concilii ſingulis ſilentium indixiſſent, Henricus de Piro concilii promotor & procurator, Huſſiticam doctrinam articulatim congeſtam producens, petiit eamdem tamquam pravam & hæreticam una cum auctore condemnari, ejuſque libros igni adjudicari & concremari. Qua petitione prævia, poſt longam inquiſitionem damnatis prædictis hæreſibus, combuſtiſque pernicioſis codicibus, degradatus eſt auctor hæreſeos; nolenſque reſipiſcere, juſto judicio per rogum & incendium e vivis eſt ſublatus. Circumſtantias rei geſtæ apud acta concilii nequaquam exſtantes plures deſcribit Cochl. lib. 2. hiſtor. Huſſit.

Seſſio XVI. Seſſio XVI. habita eſt undecima Julii, eaque conſtituti ſunt procuratores, qui Benedictum antipapam requirant, acceptiſque de reſignatione Gregorii duodecimi, & depoſitione Joannis vigeſimitertii, inſtrumentis vel eorum copiis, eumdem facilius inducant. Poteſtas citandi eos qui clam ſe a concilio ſubduxerunt, judicibus deputatis conceditur; & ad inſtantiam Henrici de Piro contra turbatores, prædones & ſpoliatores perſonarum quæ concilio interfuerant, proceſſus decernuntur.

Seſſio XVII. Seſſione XVII. die decimaquinta Julii celebrata, rex Sigiſmundus ad regem Aragonum pro inducendo ad reſignandum Benedicto decimotertio antipapa ſchiſmatico profecturus, non niſi plurimis precibus & orationibus Deo commendatus, eſt dimiſſus, ſtatuta pœna excommunicationis in eum, qui pia de cauſa abeuntem impediret. Contra vero quadraginta dierum indulgentiæ conceſſæ ſunt ei, qui pro felici reditu ejuſdem regis ſingulis Dominicis diebus unam orationem Dominicam cum ſalutatione Angelica ſub proceſſione hac de cauſa etiam celebranda oraret. Angelus de Corario quondam Gregorius duodecimus, non tantum in numerum cardinalium eſt relatus, verum etiam perpetuus legatus a latere in provincia marchiæ Anconitanæ eſt conſtitutus.

Seſſio XVIII. Seſſione XVIII. decimaſeptima Auguſti, editis quibuſdam ſynodalibus conſtitutionibus, quatuor judicibus ſupra nominatis delegata eſt poteſtas judicandi excluſive uſque ad ſententiam definitivam omnes cauſas quæ ad concilium devolvebantur, quodque corruptores epiſtolarum ſynodalium inſtar eorum qui bullas Apoſtolicas corruperunt, puniri debeant.

Seſſio XIX. Seſſio XIX. celebrata eſt vigeſimatertia Septembris, in qua Hieronymus de Praga de hæreſi accuſatus & convictus, edita fidei profeſſione hæreſim ſuam abjuravit. Franciſcanis indultum eſt, quod teneantur provinciales approbare, quem fratres communi vel potiore ſuffragio vicarium ſive guardianum ſibi elegerunt. Inſuper declaratum eſt a ſynodo, non obligari patres concilii per ſalvumconductum a ſæculari poteſtate hæreticis conceſſum, eoſque pertinaciter in hæreſi permanentes juſto judicio puniendi poteſtatem habere. Sitne hæreticis ſervanda vel deneganda fides (ut aſſerunt novatores noſtri temporis) nihil hic eſt definitum. Inquiſitio hæreticorum duobus cardinalibus eſt demandata, ſimulque eſt definitum, eos qui concilio intereſſent, omnes beneficiorum fructus juſte acquirere.

Seſſio XX. Seſſione XX. die vigeſimaprima Novembris celebrata, ad inſtantiam Gregorii Tridentini epiſcopi, contra Fridericum Auſtriæ ducem propter invaſa bona & jura eccleſiæ Tridentinæ decretum & exſecutum eſt monitorium: approbataque ſunt duodecim capita Narbonenſia, quæ ad exſtirpationem ſchiſmatis Sigiſmundus, legatique Conſtantienſis concilii, una cum legatis Benedicti decimitertii Narbonæ conſtituerant. Quorum primo ſtatuitur, qua forma concilium convocari, vel potius de novo intimari debeat. Secundo, quod in eo tantum agendum ſit de ſchiſmate exſtirpando, paceque eccleſiæ ineunda. Tertio, quod ſtatim cum corpore eccleſiæ uniri debeant, qui Benedicto adhæſerunt. Quarto, quod omnes proceſſus Benedicti ſectatoribus & fautoribus intentati annullari debeant. Quinto, ut confirmentur gratiæ per Benedictum quibuſvis perſonis. Sexto, ut cardinales ad electionem novi Pontificis tamquam veri & legitimi admittantur. Septimo, officiales Romæ per eumdem Benedictum conſtituti non rejiciantur aut depo-

A nantur. Octavo, electio alterius Pontificis non aliter quam per concilium fiat. Nono, utrimque conſtitutum fuit, ut ſi fortaſſe ejuſdem tituli duo cardinales conſtituti eſſent, uterque quoad viveret honorifice tractetur & habeatur. Decimo, ut Benedicto, ejuſve ſectatoribus ad concilium venire volentibus, de ſalvoconductu tutoque itinere per regem & ſæculares principes provideatur. Undecimo, ut rex Sigiſmundus, omneſque epiſcopi ea quæ utrimque concordata ſunt, juramento firment. Duodecimo, ne denegentur inſtrumenta pactorum, quiſquis ea habere voluerit. Quæ duodecim pacis & concordiæ ineundæ capitula dum poſt regem omnes epiſcopi & legati juramento confirmaſſent, finita eſt ſeſſio vigeſima.

Seſſio XXI. quæ habita eſt anno Domini MCCCCXVI. die trigeſima Maii, Hieronymus Pragenſis, poſt recantatam emiſſæ profeſſionis fidei palinodiam, de hæreſi eſt condemnatus: traditusque poſt ſolitam degradationem poteſtati ſæculari, combuſtus fuit. Qua ratione vero illud acciderit, pluribus idem B refert Cochl. lib. 3. hiſtor. Huſſit. Seſſio XXI.

Seſſione XXII. decimaquinta Octobris celebrata, legati regis Aragonum ad conſeſſum ſynodalem intromiſſi, decretoque patrum debite locati, eas quas de convocando juxta initam concordiam concilio, ſuppreſſo nomine Benedicti antipapæ, ejus fautores epiſcopi ad regem Sigiſmundum ſcripſerant epiſtolas, recitari procurarunt. Quibus ex ambone recitatis, conſtitutione ſynodali legatis regis Aragonum, Caſtellæ, Portugalliæ & Navarræ ex gratia & ſingulari dumtaxat privilegio pro hac vice tantum eſt conceſſum, ut habeant ſuffragium tantæ auctoritatis, quantum omnium epiſcoporum ſuarum provinciarum valeret. Poſt hæc impleta ſunt ea quæ in capitulis Narbonenſibus ſupra ſeſſione vigeſima relatis concordata fuerant. Seſſio XXII.

Seſſione XXIII. anno Domini MCCCCXVI. quinta Novembris celebrata, conſtituti ſunt duodecim judices commiſſarii, qui vel omnes vel pro majore parte congregati poteſtatem C habeant decernendi & dijudicandi, qua ratione contra Petrum de Luna, ſive Benedictum antipapam, uſque ad perfectam ſchiſmatis exſtirpationem procedatur. Seſſio XXIII.

Seſſio XXIV. habita eſt vigeſima Novembris prædicti anni, eaque per commiſſarios ſupra commemoratos decreta, lecta & approbata eſt citatio contra Petrum de Luna emanata. Seſſio XXIV.

Seſſione XXV. quæ habita eſt decimaquarta Decembris, comes de Fuxo per procuratores ad id conſtitutos, ad concilii unionem eſt receptus eo modo quo rex Arragoniæ. Eadem ſeſſione adminiſtratio Olomucenſis eccleſiæ, quæ per obitum Wenceſlai patriarchæ Antiocheni vacabat, decreto ſynodali commendata eſt Joanni epiſcopo Lutomuſlenſi, uſque ad novi Pontificis electionem. Seſſio XXV.

Seſſione XXVI. vigeſimaquarta Decembris, ad unionem concilii per ſuos ad hoc deputatos legatos & procuratores receptus eſt rex Navarræ modo quo rex Aragonum. Ne vero diverſorum legatorum conſeſſus concilio aliquid turbarum afferret, optimo conſilio patres conſtituerunt, nullum præjudicium cujuſquam dignitatibus & honoribus præjudicari debere, D quomodocumque legati regum ac principum in concilio præſentes ſederent. Seſſio XXVI.

Seſſione XXVII. anno Domini MCCCCXVII. die vigeſima Februarii celebrata, facta eſt relatio executi monitorii nuper contra Fridericum Auſtriæ ducem, ad inſtantiam Tridentinenſis eccleſiæ contra ipſum emanati: accuſataque ejus contumacia, ad ulteriora eſt proceſſum. Seſſio XXVII.

Seſſione XXVIII. tertia die Martii, poſt ulteriores citationes Friderici reproductis, ejuſque contumaciam graviſſime accuſatam, excommunicatus eſt Fridericus dux Auſtriæ, donec jura Tridentinenſis eccleſiæ invaſa, eidem eſſent reſtituta. Seſſio XXVIII.

Seſſione XXIX. octava Martii prædicto anno celebrata, in cauſa contra Petrum de Luna conſtituti ſunt procuratores & notarii. Cumque ſemel atque iterum citatus idem Petrus de Luna non compareret, judicio ſynodali contumax eſt declara- E tus, atque ulteriores contra eum citationes decretæ fuerunt. Seſſio XXIX.

Seſſione XXX. decima Martii habita, nuntii & oratores concilii, qui fuerant a concilio deputati, de exſecutione citationis contra Petrum de Luna, quem in caſtro Paniſcolæ in propria perſona convenerant, relationem fecerunt: approbatumque eſt factum regis Aragonum, qui ſe ab obedientia pſeudopontificis Benedicti ſubtraxerat. Seſſio XXX.

Seſſione XXXI. Martii trigeſimaprima, ad inſtantiam epiſcopi Aſtenſis eccleſiæ, decretum & ex ambone promulgatum eſt monitorium contra Philippum comitem Virtutum, qui prædictum epiſcopum vi armata, manuque ſacrilega captum carceribus mancipaverat. Baionenſi eccleſiæ, quæ tempore ſchiſmatis duos epiſcopos, alterum a Joanne vigeſimotertio, alterum a Benedicto decimotertio conſtitutum habuerat, ſancta ſynodus inhibuit, ne in locum defuncti Petri, qui fuerat de obedientia Joannis vigeſimitertii, alium per electionem Seſſio XXXI.

ſufficiat, unique Guillelmo, quem Benedictus decimuſtertius nominaverat, deinceps obtemperet.

Seſſ. XXXII. Seſſione XXXII. prima Aprilis poſt accuſatam contumaciam Petri de Luna, noviſſime citatus eſt viva voce Pontifex ſchiſmaticus. Cumque nemo ejus nomine compareret, mandata eſt cauſæ diſcuſſio judicibus commiſſariis: qui habita poteſtate eumdem peremptorie citandi, teſteſque examinandi, uſque ad ſententiam contra eum procedant.

Seſſ. XXXIII. Seſſione XXXIII. judices commiſſarii retulerunt, quod prævia citatione debita, articulos quoſdam contra Petrum de Luna oblatos recepiſſent, eoſque probari feciſſent; ſed nemo ejus nomine ad effectum videndi iſta comparuerit. Publicatis itaque teſtium dictis, communicataque illi teſtimoniorum actorumque aliorum copia, terminum contradicendi peremptorium illi præfixerunt.

Seſſ. XXXIV. Seſſione XXXIV. quinta Junii, facta eſt relatio actorum in cauſa Petri de Luna. Quæ vero ſententia in eum ferri ac pronuntiari deberet, ſingulorum conſultationi uſque ad ſubſequentem ſeſſionem eſt relictum.

Seſſ. XXXV. Seſſione XXXV. Joannes rex Caſtellæ per ſuos legatos ad id ſpeciali mandato conſtitutos, juxta capitula Narbonenſia ſupra recenſita, una cum concilio unionem & concordiam univit.

Seſſ. XXXVI. Seſſione XXXVI. die vigeſimaſecunda Julii decreta, lecta & promulgata eſt citatio Petri de Luna, ad audiendum ſententiam privationis & depoſitionis auctoritate concilii proxima ſeſſione promulgandam. Qua peracta, eadem ſynodus legatos regis Caſtellæ a cenſuris eccleſiaſticis abſolvit, quibus eos Petrus de Luna innodaverat.

Seſſio XXXVII. Seſſione XXXVII. vigeſimaſexta menſis Julii, poſt reproductas binas Petri de Luna citationes, poſtque accuſatam ejuſdem contumaciam, ad petitionem promotoris concilii lata eſt in eum ſententia definitiva, qua ille Pontificatu deponitur, omneſque fideles ab ejuſdem obedientia abſolvuntur.

Seſſio XXXVIII. Seſſione XXXVIII. abſolutio legatis regis Caſtellæ conceſſa, ad Henricum infantem alioſque nonnullos extenditur: datumque legatis regis Aragoniæ privilegium de ſuffragii ſui auctoritate, quam ſupra commemoravi, iterum revocatur.

Seſſ. XXXIX. Seſſione XXXIX. pro evitandis futuris ſchiſmatibus conſtitutum eſt, ut a fine hujus concilii quinto anno, poſt illud, ſeptimo, & deinceps decimo quoquo anno generalia concilia A celebrentur: quodque Pontifex locum celebrandi concilii ante finem illius quod habetur, deſignare debeat, eumque citra juſtam cauſam mutare non debeat. Eadem ſeſſione præſcripta eſt certa formula profeſſionis fidei & juramenti, quod recens electus Pontifex emittere & profiteri debet.

Seſſio XL. Seſſione XL. quæ trigeſima Octobris celebrata fuit, conſtitutum fuit, quod futurus Pontifex eccleſiam in moribus reformare, numerum cardinalium supplere & redintegrare, aliaque præcipue ad reſervationes, annatas, collationes & confirmationes beneficiorum, exſtirpationem ſimoniæ, diſpenſationes, indulgentias & decimas concernentia corrigere teneatur: quodque non obſtante abſentia cardinalium Petri de Luna, ad electionem novi Pontificis procedi debeat.

Seſſio XLI. Seſſione XLI. quæ habita eſt octava Novembris anno B MCCCCXVII. poſt promulgatam formam a cardinalibus in conclavi exſiſtentibus ſuper electione Pontificis obſervandam, & a Clemente ſexto ante hæc tempora conſtitutam, poſt emiſſa juramenta quæ ejuſdem decreto præſtare tenentur cardinales, una cum triginta aliis e quatuor nationibus ad id deputatis conclave ingreſſi, Martinum V. elegerunt.

Seſſio XLII. Seſſione XLII die vigeſimaoctava Decembris, lecta & approbata eſt quædam bulla Martini Papæ vulgo V. qua Sigiſmundum regem a cuſtodia Baltaſſaris de Coſſa, quondam Joannis vigeſimitertii, prout ille petierat, liberare, vinctumque ad ſe tranſmitti volebat.

Seſſio XLIII. Seſſione XLIII anno Domini MCCCCXVIII. die vigeſimaprima Martii celebrata, Martinus Papa conſtitutiones nonnullas edidit, quibus eccleſiam, prout conſtitutum fuerat, in C iis quæ ad ſimoniam, diſpenſationes, fructuum & decimarum perceptiones, vitam honeſtatemque clericorum pertinent, emendavit & reformavit.

Seſſio XLIV. Seſſione XLIV. pro futuri poſt quinquennium (prout ſupra ſtatutum fuit) œcumenici concilii celebratione, deſignata eſt civitas Papienſis.

Seſſio XLV. Seſſio XLV. & ultima habita eſt anno Domini MCCCCXVIII. die Veneris vigeſimaſecunda menſis Aprilis, qua cum Pontifex omnia & ſingula decreta ſynodalia materiam fidei concernentia approbaſſet, eaque firma fide teneri ac doceri præcepiſſet, omnibus & ſingulis ibidem exſiſtentibus ſuffragio totius concilii, abeundi licentiam conceſſit.

1415.

CONSTITUTIO

VENERABILIS IN CHRISTO PATRIS HENRICI CHICHLEY CANTUARIENSIS ARCHIEPISCOPI,

pro feſto ſancti Georgii martyris magis duplici tenendo, necnon de feſtis ſancti David, ſancti Ceddæ, & ſanctæ Wenefredæ celebrandis.

Ex vid. MS. in reg. ſtro pontificali domini archiepiſc. Cantuar. [illegible] Chichley, vol. 1. fol. [illegible]

HEnricus, &c. venerabili fratri noſtro, &c. Londonenſi epiſcopo, ſalutem & fraternam in Domino caritatem. Ineffabilis & imperſcrutabilis potentiæ Dominus, cujus altitudo prudentiæ nullis incluſa limitibus, nullis terminis comprehenſa, recti cenſura judicii cæleſtia pariter & terrena gubernat; etſi cunctos ejus miniſtros magnificet, altis decoret honoribus, & cæleſtis efficiat beatitudinis poſſeſſores; nonnullos tamen apud diverſarum Chriſtianiſmi regionum incolas, laudis & præmiorum, uberiori retributione proſequitur, quos ipſarum regionum habitatoribus patronos & interceſſores ſpeciales diſpoſuit: ut ſic ipſos merito collaudet, ingentior devotio populi ſub tanto patrono & interceſſoris præſidio, per Dei clementiam aſſidue ſtabilita: Hujus itaque diſpoſitionis ex clementiſſima & benigniſſima Dei Salvatoris noſtri miſericordia procedentis conſideratione, nationis Anglicanæ plebs fidelis, etſi Deum in Sanctis ſuis omnibus laudare ex debito teneatur, ipſum tamen ut orbis affatus, ipſaque gratiæ deſuper conceſſæ experientia, rerum cunctarum interpres optima, atteſtantur in ſuo martyre glorioſiſſimo beato Georgio, tamquam patrono & protectore dictæ nationis ſpeciali, ſummis tenen- D tur attollere vocibus, laudibus perſonare præcipuis, & ſpecialibus honoribus venerari; Hujus namque, ut indubitanter credimus, interventu, nedum gentis Angligenæ armata militia contra incurſus hoſtiles bellorum tempore regitur; ſed & cleri pugna militaris in ſacræ pacis otio, ſub tanti patroni ſuffragio celebriter roboratur; Hinc eſt quod nos, qui Dei laudem in Sanctis ſuis quibus glorioſus exſiſtit, in noſtra provincia cupimus ampliari, regis & regni incolarum ad hoc hortatibus excitati, confratrumque noſtrorum & cleri provinciæ ducti conciliis, quin immo & noſtri provincialis concilii robore ac decreto ſuffulti, antiquorum Patrum pium erga Sanctos Dei devotionis affectum proſequentes, feſtum beati Georgii martyris prædicti, ſub officio duplici, & ad modum majoris duplicis feſti, tam per clerum, quam per populum noſtræ Cantuarienſis provinciæ, per univerſas eccleſias ejuſdem, de expreſſo conſenſu confratrum noſtrorum & cleri antedicti, volumus, ſtatuimus, & præcipimus annis ſingulis perpetuis futuris temporibus ſolemniter celebrari; & in ipſo feſto ab omni ſervili opere per omnes civitates & loca ipſius provinciæ, ſicut & prout in feſto Natalis Domini præcipimus feriari: quo magis in ipſo

ANNO CHRISTI 1415.

in ipſo feſto plebs fidelis ad eccleſias conveniant, A Deum laudent, & ipſius ſancti & omnium beatorum patrocinia devotius implorent, & pro regis & regni ſalute ferventius inſtent & exorent.

Ad hæc dicti provincialis concilii auctoritate decernimus, & etiam ſtatuimus per præſentes, quod feſta ſanctorum David & Ceddæ epiſcoporum, & Wenefredæ virginis, de cetero per totam provinciam noſtram antedictam, ſuis temporibus, videlicet, ſancti David primo, ſancti Ceddæ ſecundo menſis Martii diebus; Wenefredæ autem tertio die Novembris, cum regimine chori & novem lectionum, perpetuis futuris temporibus etiam celebrentur. Vobis venerabili confratri noſtro, tenore præſentium mandantes, & firmiter injungentes, quatinus feſta prædicta ſingulis annis de cetero, ſic ut præfertur, ſolemniter celebretis, & per veſtras civitatem & diœceſin faciatis, tam per clericos quam per laïcos, modo præmiſſo ſolemniter celebrari. Volumus etiam & mandamus, quatinus vobis, confratribus, & coepiſcopis noſtris eccleſiæ noſtræ Cantuarienſis, ſuffraganeis omnibus & ſingulis, per literas veſtras, auctoritate noſtra ac dicti concilii injungatis, & mandetis, quibus & nos modo conſimili injungimus & mandamus, quod ipſorum ſinguli eadem feſta ſic, ut præmittitur, ſingulis annis ſolemniter celebrent, & per ſuas civitates & diœceſes modo præmiſſo faciant perpetuis temporibus futuris, a clero & populo ſolemniter celebrari. Et quid feceritis in præmiſſis, ac quomodo, & ſub qua forma præſens noſtrum mandatum executi fueritis, nos citra feſtum Purificationis beatæ Mariæ virginis proximo futurum, diſtincte certificetis per litteras veſtras, harum ſeriem habentes ſigillo veſtro conſignatas. B Mandantes etiam ſingulis confratribus noſtris prædictis, quod & ipſi ſingillatim quatinus præſens mandatum noſtrum ipſorum civitates & diœceſes concernit, nos citra feſtum Paſchæ proximo futurum, per litteras ſuas modo conſimili certificare non omittant, ſub pœna quæ incumbit tam vobis quam ipſis, ſi contra factum fuerit, canonice infligenda.

Datæ in manerio noſtro de Otteford, quarto die menſis Januarii, anno Domini MCCCCXV. & noſtræ tranſlationis anno ſecundo.

1416.

CONSTITUTIO

VENERABILIS IN CHRISTO PATRIS DOMINI HENRICI CHICHLEY, Cantuarienſis archiepiſcopi, ſuper approbatione teſtamentorum.

Ex cod. MS. in regiſtro principali dom. archiepiſc. Cantuar. (nuncupato Chichley, vol. 1.) fol. 9. b.

HEnricus, &c. venerabili fratri noſtro R. Dei gratia Londonenſi epiſcopo ſalutem, &c. Quia nos in convocatione ultima in eccleſia ſancti Pauli London celebrata, attentis & conſideratis clamoribus populorum & vulgi regni Angliæ, contra ordinarios & viros eccleſiaſticos, juriſdictionem eccleſiaſticam exercentes, & præſertim de & ſuper indiſcreta commiſſione adminiſtrationis bonorum teſtato vel ab inteſtato decedentium, nimiaque & exceſſiva perceptione pecuniarum pro inſinuationibus teſtamentorum hujuſmodi, necnon auditione compoti, ſi aliquæ dimiſſione executorum deputatorum in eiſdem; de veſtra, & aliorum confratrum noſtrorum aſſenſu, ad ſedandum clamores prædictos remedium ſub forma quæ ſequitur duximus apponendum; [a]viz. quod unuſquiſque ad quem in quibuſcumque locis noſtræ Cantuarienſis provinciæ juriſdictio in hac parte dignoſcitur pertinere, ſtatim poſt mortem cujuſque defuncti, quam cito commode poterit, bona ejuſdem faciat ſequeſtrari, ac ſub fideli cuſtodia fideliter conſervari, expenſis funeralibus dumtaxat exceptis, donec teſtamentum ſi quod fecerit exhibeatur, ac per teſtes idoneos, aut alias legitimis documentis ſufficienter probetur: ita quod non ſtatim committatur adminiſtratio, ſed injungatur executoribus in eodem teſtamento nominatis: ſuper quo primitus ad ſacra Dei evangelia corporale præſtent juramentum, quatinus infra brevem terminum ordinariorum ſeu alias juriſdictionem hujuſmodi obtinentium arbitrio, juxta facti qualitatem moderandum, de omnibus bonis defuncti, de quibus teſtare potuit, fidele & clare faciat inventarium; quo exhibito, & per diligens examen reperto idoneo, tunc & non ante committatur eiſdem executoribus adminiſtratio omnium bonorum in eodem inventario contentorum: injuncto eiſdem ſub pœna excommunicationis majoris, ne de aliis bonis quam in dicto inventario contentis ſe adminiſtrando quomodolibet intromittant, quouſque de illis noviter receptis inventarium fecerint, exhibuerint, & adminiſtrationem C receperint de eiſdem; quodque iidem executores onerentur, ac ad ſancta Dei evangelia jurent, & ſi opus fuerit ſufficienter caveant, quod quam cito commode poterunt, & præſertim infra annum ſi poſſibile fuerit, omnia bona quorum adminiſtratio eiſdem commiſſa eſt in fideles & pios uſus ſecundum voluntatem ejuſdem defuncti, plenarie adminiſtrabunt, ac de adminiſtratione hujuſmodi incontinenti, poſt ipſam adminiſtrationem completam, ſeu ſaltim cum ad hoc moniti fuerint, diſtincte, particulariter, & aperte, ipſis ad quos pertinet, fidelem & plenam reddent rationem: nihil de bonis antedictis tacite vel aperte, præter id quod eiſdem per ipſos ordinarios allocatum, ſeu in teſtamento rite & legitime D relictum titulo emptionis, aut aliter ſibi quomodolibet retinendo; quodque ordinarii & juriſdictionem hujuſmodi exercentes, in redditione hujuſmodi compoti, & circa illud ſic ſe & miniſtros ſuos diligenter habere curent, ut abſque dolo & fraude, bona defunctorum fideliter & plenarie, prout eorum animarum ſaluti magis conveniens fuerit, ſine dilatione qualibet, quatenus poſſibile fuerit, diſponantur; ac pro inſinuatione inſuper teſtamentorum hujuſmodi, necnon calculi ſive ratiocinii auditione, ſive dimiſſione finali executorum eorumdem, ultra quinque ſolidos nullatenus exigentes, aut quomodolibet recipientes, uſque ad unum annum a data præſentium E continue numerandum: Bona quoque inteſtatorum in ſuo caſu pro animabus ipſorum defunctorum, cum celeritate poſſibili diſponi faciant, prout per jura communia, conſtitutioneſque provinciales, in ea parte eſt plenius ordinatum. Vobis igitur in virtute obedientiæ, & ſicut periculum quod in hac parte incumbit evitare volueritis firmiter injungendo mandamus, quatinus ordinationem hujuſmodi ſecundum omnem vim, formam, & effectum ejuſdem, per veſtras civitatem & diœceſin debite publicari facientes, illam in omnibus & per omnia obſervetis, & per alios ut mandatur obſervari faciatis: Intimantes inſuper omnibus & ſingulis ſuffraganeis noſtris, quod & ip-

[a] *Hoc eſt, videlicet.*

ANNO CHRISTI 1416.

ſi omnes & ſinguli eamdem per ſuas civitates & diœceſes modo præmiſſo publicari facientes illam inviolabiliter obſervent, & faciant per ipſorum ſubditos firmiter obſervari. Et quid feceritis in præmiſſis nos citra feſtum ſancti Petri ad vincula proximo futurum A debite certificetis, per litteras veſtras patentes, harum ſeriem continentes, ſigillo veſtro conſignatas.

Datæ in hoſpitio noſtro London, primo die menſis Julii, anno Domini MCCCCXVI. & noſtræ tranſlationis anno tertio.

ORDINATIO SUPER INSINUATIONIBUS teſtamentorum.

Ex cod. MS. in registro principal. archiepiſc. Cantuar. [nunc in Chich. vol. 2.] fol. 216. b.

RIchardus permiſſione divina Londonenſis epiſcopus, venerabili viro Cuſtodi epiſcopatus Ciceſtrenſis, ſede ibidem vacante, ſalutem in omnium ſalvatore. Literas reverendiſſimi in Chriſto patris & domini, domini Henrici Dei gratia Cantuarienſis archiepiſcopi, totius Angliæ primatis, & Apoſtolicæ ſedis legati, ſexto die præſentis menſis Julii recepimus in hæc verba:

** Eadem cons. ſuper est, paucis variis exceptis.*

*Henricus permiſſione divina Cantuarienſis archiepiſcopus, totius Angliæ primas, & Apoſtolicæ ſedis legatus, venerabili fratri noſtro domino Richardo Dei gratia epiſcopo Londonenſi ſalutem, & fraternæ dilectionis continuum incrementum. Quia nos in convocatione noſtra ultima, in eccleſia ſancti Pauli London celebrata, attentis & conſideratis clamoribus popularium & vulgi regni Angliæ, contra ordinarios & viros eccleſiaſticos juriſdictionem eccleſiaſticam exercentes, & præſertim de & ſuper indiſcreta commiſſione adminiſtrationis bonorum teſtato vel ab inteſtato decedentium, nimiaque & exceſſiva perceptione pro inſinuationibus teſtamentorum hujuſmodi, necnon auditione compoti, finalique dimiſſione executorum deputatorum in eiſdem; de veſtro, & aliorum confratrum noſtrorum aſſenſu, ad ſedandum clamores prædictos remedium ſub forma quæ ſequitur duximus apponendum; viz. quod unuſquiſque ad quem, in quibuſcumque locis noſtræ Cantuarienſis provinciæ, juriſdictio in hac parte dignoſcitur pertinere, ſtatim poſt mortem cujuſque defuncti, quamcito commode poterit, bona ejuſdem faciat ſequeſtrari, ac ſub fideli cuſtodia fideliter conſervari, moderatis expenſis funeralibus dumtaxat exceptis; donec teſtamentum, ſi quod fecerit, exhibeatur, ac per teſtes idoneos, aut aliis legitimis documentis ſufficienter probetur: ita quod non ſtatim committatur adminiſtratio, ſed injungatur executoribus in eodem teſtamento nominatis: ſuper quo primitus ad ſacta Dei evangelia corporale præſtent juramentum, quatinus infra brevem terminum, ordinariorum ſeu alias juriſdictionem hujuſmodi obtinentium arbitrio, juxta facti qualitatem moderandum, de omnibus bonis defuncti, de quibus teſtari potuit, fidele & clarum facient inventarium; quo exhibito, & per diligens examen reperto idoneo, tunc & non ante committatur eiſdem executoribus adminiſtratio omnium bonorum in eodem inventario contentorum, injuncto eiſdem ſub pœna excommunicationis majoris, ne de aliis bonis, quam in ipſo inventario contentis, ſe adminiſtrando quomodolibet intromittant, quouſque de illis noviter repertis inventarium fecerint, exhibuerint, & adminiſtrationem receperint de eiſdem; quodque iidem executores onerentur, ac ad ſancta Dei evangelia jurent, & ſi opus fuerit ſufficienter caveant, quod quamcito commode poterunt, & præſertim infra annum ſi poſſibile fuerit, omnia bona quorum adminiſtratio eiſdem com- B miſſa eſt, in fideles & pios uſus ſecundum voluntatem defuncti plenarie adminiſtrabunt, ac de hujuſmodi adminiſtratione incontinenti, poſt ipſam adminiſtrationem completam, ſeu ſaltem cum ad hoc moniti fuerint, diſtincte, particulariter, & aperte, ipſis ad quos pertinet, fidelem, & plenam reddent rationem, nihil de bonis antedictis tacite vel aperte, præter id quod eiſdem per ipſos ordinarios fuerit allocatum, ſeu in teſtamento rite & recte relictum, titulo emptionis, aut aliter ſibi quomodolibet retinendo: quodque ordinarii & alii juriſdictionem hujuſmodi exercentes, in redditione hujuſmodi compoti, & circa illud ſic ſe & miniſtros ſuos diligenter habere curent, ut abſque dolo & fraude, bona defunctorum fideliter & plenarie, prout eorumdem anima- C rum ſaluti magis conveniens fuerit, ſine dilatione qualibet, quatinus poſſibile fuerit diſponantur. Pro inſinuatione inſuper teſtamentorum hujuſmodi, necnon calculi ſive ratiocinii auditione, ſive dimiſſione finali executorum eorumdem, ultra quinque ſolidos nullatenus exigant aut quomodocumque recipiant uſque ad unum annum a data præſentium continue numerandum; bona quoque inteſtatorum in ſuo caſu pro animabus ipſorum defunctorum cum celeritate poſſibili diſponi faciant, prout per jura communia, conſtitutioneſque provinciales in ea parte plenius ordinatum. Vobis igitur in virtute obedientiæ, & ſicut periculum, ſi quod in ea parte incumbit, evitare volueritis, firmiter injungendo mandamus, quatinus D ordinationem hujuſmodi, ſecundum omnem vim, formam, & effectum ejuſdem, per veſtras civitatem & diœceſim debite publicari facientes, illam in omnibus & per omnia obſervetis, & per alios ut mandatur obſervari faciatis. Intimantes inſuper omnibus & ſingulis ſuffraganeis noſtris, quod & ipſi omnes & ſinguli eamdem per ſuas civitates & diœceſes modo præmiſſo publicari facientes illam inviolabiliter obſervent, & faciant per ipſorum ſubditos firmiter obſervari. Et quid feceritis in præmiſſis, nos citra feſtum ſancti Petri ad vincula proximo futurum debite certificetis per litteras veſtras patentes, harum ſeriem continentes, ſigillo veſtro conſignatas. Datæ in E hoſpitio noſtro London, primo die menſis Julii, anno Domini MCCCCXVI. & noſtræ tranſlationis anno tertio.

Quarum auctoritate litterarum vobis harum ſerie intimamus, & etiam injungendo mandamus, quatinus ordinationem ſupradictam ſecundum omnem vim, formam, & effectum ejuſdem, per civitatem & diœceſin Ciceſtrenſem publicari debite facientes, illam inviolabiliter obſervetis, & per ſubditos veſtros faciatis firmiter obſervari.

Datæ ſub ſigillo noſtro in palatio noſtro London, nono die dicti menſis Julii, anno Domini ſupradicto, & noſtræ tranſlationis anno nono.

STATUTUM HENRICI CHICHLEY CANTUARIENSIS ARCHIEPISCOPI

contra hæreticos, editum primo Julii, anno Domini MCCCCXVI.

Ex cod. MS. in regiſtro principali archiep. Cantuar. [nuncupato Chichley, vol. 2.] fol. 5. a.

HEnricus, &c. venerabili fratri noſtro R. Dei gratia Londonenſi epiſcopo ſalutem, &c. Nuper in convocatione noſtra ultima in eccleſia ſancti Pauli London celebrata, de veſtro, & aliorum confratrum noſtrorum, ac cleri noſtræ provinciæ aſſenſu, conſtitutionem infraſcriptam nos meminimus edidiſſe. Cum inter ceteras noſtras ſolicitudines illa debet eſſe præcipua, ut hæreticos, qui tamquam vulpeculæ in vinea Domini latitant, capiamus, ut negligentiæ pulvis de noſtris & fratrum noſtrorum pedibus penitus excutiatur: in hac prælatorum & cleri convocatione ſtatuimus, ut ſinguli confratres noſtri ſuffraganei, ſingulique archidiaconi noſtræ Cantuarienſis provinciæ, per ſe aut ſuos officiales ſive commiſſarios in ſingulis ſuis juriſdictionibus, in quolibet decanatu rurali ad minus bis in anno de perſonis de hæreſi ſuſpectis diligenter inquirant, ac in ſingulis decanatibus hujuſmodi, ſingulisque parochiis in quibus fama eſt hæreticos habitare, tres vel plures boni teſtimonii viros, ad ſacra Dei evangelia jurare faciant, ut ſi quos hæreticos ſive occulta conventicula celebrantes, aut a communi converſatione fidelium vita & moribus diſcrepantes, hæreſeſve aut errores tenentes, ſive libros ſuſpectos io lingua vulgari Anglicana conſcr ptos habentes, aut perſonas de hæreſibus ſive erroribus ſuſpectas receptantes, eiſdemve faventes, aut infra loca hujuſmodi habitare, converſari, ſive ad eadem recurſum habere ſciverint, ipſas perſonas cum ſingulis circumſtantiis de quibus habentur ſuſpectæ, eiſdem noſtris ſuffraganeis, archidiaconiſve, aut eorumdem commiſſariis, quam cito commode poterint in ſcriptis denuncient & revelent, ipſique archidiaconi ſingulique commiſſarii ſupradicti, nomina hujuſmodi perſonarum denunciata, una cum ſiogulis circumſtantiis eorumdem diœceſiorum locorum ſub ſuis ſigillis ſecrete tranſmittant: ipſi quoque diœceſani proceſſus legitimos contra eos faciant cum effectu, ac prout rei qualitas exigit effectualiter decernant, definiant atque exſequantur: Et ſi quas perſonas convictas forſan curiæ ſeculari non relinquant, ipſas ad carceres perpetuos ſive temporales prout rei qualitas exegerit ad minus uſque ad proximam prælatorum & cleri Caotuarienſis provinciæ convocationem duraturam realiter committant, & in eiſdem ſecundum juris exigentiam ſervari faciant: ac de omnibus & ſingulis ſupradictis quo videlicet inquiſierunt, repererunt, ac in proceſſibus ſe habueruut, perſonas hujuſmodi convictas cuſtodiri fecerunt, diligentiis aut negligentiis archidiaconorum ſive commiſſariorum prædictorum aliiſque omnibus & ſingulis circumſtantiis præmiſſis quomodolibet concernentibus; ac præſertim de abjurationibus, ſi quos interim hæreſes abjurare contingat; in proxima prælatorum & cleri convocatione, ſub forma publica diſtincte & aperte, nos & ſucceſſores noſtros certificare curent, & eoſdem proceſſus officialis curiæ Cantuarienſis effectualiter liberent, penes eumdem ſeu in regiſtro curiæ noſtræ Cantuarienſis remanſuros; ſic videlicet, quod quilibet cujus intereſt pro exſecutione ulteriori eorumdem proceſſuum, ad eumdem officialem recurſum habere poterit cum effectu. Vobis igitur mandamus, quatinus conſtitutionem antedictam per civitatem & diœceſin veſtram, locis & temporibus ad hoc aptis publicari facientes eamdem in omnibus & per omnia obſervetis, ac per alios ſic obſervari faciatis: Mandantes inſuper omnibus & ſingulis confratribus & ſuffraganeis noſtris, quod & ipſi eamdem ſimiliter per ſuas civitates & diœceſes publicari faciant & obſervent, & per alios etiam obſervari faciant cum effectu. Et quid feceritis in præmiſſis nos citra feſtum ſancti Petri ad vincula proximo futurum, debite certificeris per litteras veſtras patentes harum ſeriem continentes, ſigillo veſtro conſignatas.

Datæ in hoſpitio noſtro London, primo die Julii, anno Domini MCCCCXVI. & noſtræ tranſlationis anno tertio.

STATUTUM VENERABILIS IN CHRISTO PATRIS; DOMINI HENRICI CHICHLEY CANTUAR. ARCHIEP.

pro feſto ſancti Joannis Beverlaci celebrando.

Ex cod. MS. in regiſtro principali archiep. Cantuar. [nuncupato Chichley, vol. 2.] fol. 8. b.

HEnricus permiſſione divina Cantuarienſis archiepiſcopus, &c. Dilecto in Chriſto filio venerabilis fratris noſtri domini Richardi Dei gratia Londonenſis epiſcopi in remotis agentis Vicario in ſpiritualibus generali, ſalutem gratiam & benedictionem. Anglicanæ eccleſiæ, cujus laudes & præconia in Dei & ſanctorum ſuorum devota veneratione præ ceterarum regionum & provinciarum eccleſiis orbis attollit univerſus, ſacra promeretur auctoritas, ut ipſorum laudibus eadem eccleſia magis exuberet; jocundaque devotione gaudentius exſultet, quorum patrocinio & miraculorum gratia ſe reflorere lætatur: ac quorum piis interceſſionibus ne dum ipſius eccleſiæ, ſed & totius regni res publicæ, cum pacis & quietis interiori dulcedine, hoſtiumque ipſam exterius impugnantium optata victoria, per juſtos rectores ſtrenue defenſatur. Hujus ſiquidem opitulaminis gratiam, etſi Deus eidem eccleſiæ ſuæ, ipſiuſque regni Angliæ incolis per diverſorum ſanctorum merita, quibus undique glorioſa refulget, ſæpius oſtendere decreverit; ipſos tamen novissimis his diebus almifici confeſſoris & Pontificis ſui beatiſſimi Joannis de Beverlaco, ut veraciter confidimus, ſuffragio ſpeciali eccleſiam prædictam, una cum præfatis regni proceribus, incolis, & membris univerſis, miraculoſius dignatus eſt, & evidenter ſpecialius conſolari. O nempe conſolatio ineffabilis noſtris præſertim temporibus, omnique ævo jocunda, ac ſemper memoriæ revocanda; Chriſtianiſſimi videlicet principis Henrici regis Angliæ quinti & ſui exercitus in bello de Agincourt nuper in partibus Picardiæ commiſſo, glorioſa victoria, quæ in Feſto tranſlationis dicti ſancti, ad laudem divini nominis & Regni Angliæ honorem, ex immenſa Dei miſericordia Anglicis eſt

Anno Christi 1416.

conceſſa! In quo ſiquidem tranſlationis feſto, dum inter noſtrates & Gallicos, conflictus, de quo præmittitur, haberetur; ſicut ad noſtrum & confratrum noſtrorum auditum in ultima convocatione noſtra quamplurium, & præſertim incolarum dictæ patriæ deduxerat vera fama de ipſius tumba ſacrum ſtillantibus guttis ad modum ſudoris emanavit oleum, divinæ miſerationis erga plebem ſuam [a] non dubium præfati ſanctiſſimi viri meritis oſtenſionem. Volentes igitur in noſtra provincia divini cultus augmentum, & ſpecialiter ad tanti patroni celebriorem laudis extollentiam, dilatare: de fratrum noſtrorum & cleri in eadem convocatione præſentium voluntatibus, conſilio, & aſſenſu; & nihilominus ad dicti Chriſtianiſſimi principis noſtri inſtantiam ſpecialem, memorati confeſſoris ſanctiſſimi memoriam, ubique per noſtram provinciam prædictam votivis & devotis affectibus duximus exaltandam: Statuentes, & de prædictorum fratrum noſtrorum se cleri conſilio & aſſenſu, pro futuris temporibus ordinantes, quod feſtum depoſitionis dicti ſancti, quod ſeptimo die Maii, videlicet in craſtino ſancti Joannis ante portam Latinam, contingere dignoſcitur, ad modum feſti unius confeſſoris & Pontificis Paſchalis temporis cum tegimine chori, ſecundum uſum Sarum eccleſiæ, per provinciam noſtram prædictam futuris temporibus perpetuo celebretur. Ceterum quia in feſto tranſlationis ejuſdem, quod viceſimo quinto die menſis Octobris etiam contingit annuatim, de ſanctix Criſpino & Criſpiniano, ſecundum uſum Sarum eccleſiæ conſuevit, quaſi per omnes eccleſias provinciæ noſtræ prædictæ celebrari, & ſervitium fieri ab antiquo: ne unius feſti introductio alterius diminutio exſiſtat, ſed magis ſub una celebritatis lætitia dicti martyres, quorum etiam die & meritis tantæ viſitationis gratia gentem Anglicanam Dominus ex alto proſpicere decreverat, una cum præfato confeſſore almifico pariter honorentur: de fratrum noſtrorum & cleri prædictorum conſenſu unanimi, ſtatuimus, decernimus, & ordinamus, quod de cetero ſingulis annis dictus dies viceſimus quintus menſis Octobris, ob tam notabilis rei memoriam ubique per provinciam noſtram prædictam, cum novem lectionibus celebris habeatur; quarum tres primæ erunt de proprietate ſanctorum Criſpini & Criſpiniani, tres mediæ de tranſlatione ſancti Joannis prædicti, & tres ultimæ de expoſitione evangelii plurimorum martyrum, cum ſervitio ſecundum uſum Sarum in talibus fieri conſueto. Volumus ergo & vobis firmiter injungendo mandamus, quatinus ſtatutum & ordinationem noſtra prædicta per civitatem & diœceſin Londonenſem debite publicantes feſta prædicta faciatis annuatim de cetero celebrari. Mandantes omnibus & ſingulis confratribus & ſuffraganeis noſtris, quibus & uos tenore præſentium ſic mandamus, quod & ipſi eadem feſta modo præmiſſo celebrent, & per ſuas civitates & diœceſes de cetero etiam conſimiliter faciant celebrari; & quid feceritis in præmiſſis, nos citra feſtum Purificationis beatæ Mariæ Virginis proximo futurum certificare curetis per litteras veſtras patentes, harum tenorem habentes, ſigillo officii veſtri conſignatas.

Datæ in manerio noſtro de *Olteford*, ſub ſigillo noſtro ad cauſas, XVI. die menſis Decembris, anno Domini MCCCCXVI. & noſtræ tranſlationis anno tertio.

[a] *Forte*, ad non dubiam præfati ſanctiſſimi viri meritorum.

1417.

ORDINATIO VENERABILIS IN CHRISTO PATRIS, DOMINI HENRICI CHICHLEY CANTUAR. ARCHIEP.

pro promotione graduatorum in Academiis Oxonii & Cantabriggiæ facta in convocatione cleri in eccleſia catholica ſancti Pauli Londonienſis, incœpta VI. die menſis Novembris, anno Domini MCCCCXVII.

Ex cod. MS. in regiſtro principali archiep. Cantuar. [nuncupato Chichley, vol. 1.] fol. 13. b.

HEnricus, &c. Gravi etiam & frequenti querela multorum filiorum noſtrorum in univerſitate Oxonii ac Cantabriggiæ noſtræ Cantuarienſis provinciæ ſtudentium, ac quereloſo clamore nuper ad nos delato percepimus; necnon experimenta præſentium temporum manifeſte declarant, quomodo univerſitates hujuſmodi almæ matres pariter & matrices quorumcumque ſtudentium in eiſdem, jam a multis retro temporibus plurimo ſuccubuerant deſolationis opprobrio, ac vix fuit qui alicujus eccleſiaſticæ promotionis opportuno remedio conſolaretur eaſdem ex omnibus caſis ſuis. Proinde igitur attendentes, Apoſtoli atteſtante doctrina, laborantem agricolam de fructibus oportere percipere, ne terræ deficiente cultura ſterilitatis immenſæ jactura proveniat: ac univerſitates jam dictæ ſpe firma concepta de futura promotione condigna juxta filiorum ſuorum exigentiam meritorum gentem multiplicent magnificatione lætitiæ, ac multiplici fructu ſcholaſticæ diſciplinæ pingueſcant; & ne continuata vigilia graduatorum ac graduandorum in poſterum in eiſdem in deſperationem aliquam promotionis jam dictæ labatur, & diſciplinæ religio naufragetur; dignumque, juſtum, ac etiam ſalutare merito reputantes, ut dignis digna rependere valeamus; ac potioribus attollamus beneficiorum inſigniis, quos digniores agnoſcimus & labor commendat ingentior meritorum; de noſtrorum fratrum ac cleri provinciæ noſtræ Cantuarienſis prædictæ conſilio & aſſenſu, ad Dei laudem, gloriam, & honorem, ſanctiſſimæque virginis matris ſuæ Mariæ, ac omnium ſupernorum civium ordinamus, & præſentium tenore per decennium duraturum ſtatuimus; quod promoveantur doctores ſacræ theologiæ, decretorum, legum, & in medicinis licentiati in eiſdem facultatibus, baccallariique in ſacra theologia, qui formam opponendo & legendo debite compleverunt; ac magiſtri in artibus, qui in univerſitate in qua inceperint per unum annum integrum a tempore inceptionis ſuæ continue numerandum debite rexerunt in eiſdem; ac etiam baccallarii in decretis, qui unum librum decretalium pro forma in ſcholis publice & non curſarie: baccallarii vero in jure civili, qui libellum inſtitutionum etiam pro forma ſua, ut præmittitur, perlegerint debite & complete: proviſo ſemper, quod perſonæ prædictæ gradus ſupradictos per gratias de cetero non attingant, exceptis perſonis infraſcriptis, videlicet religioſis viris, qui quodam obſtante ſtatuto univerſitatem prædictam in artibus regere non valebunt; atque ſcholaribus juris canonici, qui abſque verbo complete de audiendo lecturam decretalium, & triennio in jure civili qui in ipſo ſtudere non poſſunt, cum quibus univerſitates Oxonii & Cantabriggiæ ſupradictæ ſuper impedimentis prædictis uſque ad de-

ANNO CHRISTI 1417.

cennium diſpenſabunt. Quodque doctores in facultatibus antedictis promoveantur ad beneficia curata, ad verum valorem annuum ſecundum communem æſtimationem ſexaginta marcarum vel ſupra; ad beneficia non curata quadraginta marcarum vel ſupra. Licentiati vero in facultatibus prædictis, ac baccalarii in theologia ſuperius limitati, ad beneficia curata quinquaginta marcarum; non curata triginta marcarum vel ſupra. At magiſtri & bacallarii prædicti ad beneficia curata quadraginta marcarum; non curata viginti marcarum vel ſupra, niſi graduati prædicti de beneficiis minoribus voluerint contentari.

Et volumus ac etiam ordinamus, quod omnes & ſinguli ſpirituales patroni infra noſtram provinciam Cantuarienſem conſtituti, & quilibet eorumdem ad quorum collationem, præſentationem, nominationem, ſeu quamvis aliam diſpoſitionem, beneficia hujuſmodi occaſione patronatus eccleſiaſtici pertineant, ſive infra dictam provinciam noſtram ſive extra, primum beneficium hujuſmodi in proximum vacaturum alicui de perſonis prædictis quam duxerint eligendis conferre aut ad hujuſmodi beneficium aliquam perſonam de ſuperius expreſſatis, ut præmittitur, præſentare, ſive nominare, uſque ad tempus prædicti decennii de cetero teneantur. Et deinde expedita & exſecuta hujuſmodi primæva vacatione patroni prædicti in qualibet tertia vacatura conſimiliter teneantur perſonis antedictis providere de beneficiis ſuperius expreſſatis.

Statuimus inſuper ac etiam ordinamus, quod ſi quibuſvis ſupradictis beneficia prænominati valoris offerantur, & ipſa beneficia infra tres dies continuos a tempore oblationis eorumdem admittere recuſaverint, ipſæ perſonæ ab omni beneficio hujus ordinationis eo ipſo de cetero ſint excluſæ, & bene liceat patronis eorumdem, & teneantur aliis perſonis ſuperius nominatis providere; & ſic uſque ad tertiam perſonam: Et ſi ipſa tertia perſona beneficium hujuſmodi recuſaverit, infra tempus prædictum, bene liceat eiſdem patronis de ipſo beneficio diſponere, pro ſuæ libito voluntatis ordinatione prædicta non obſtante; ſalva ordinatione prædicta, quo ad alia beneficia poſtea vacatura; ſalvo etiam eo, quod patroni de fundatione regia exſiſtentes, qui ratione vacationum dignitatum, loci, monaſteriorum ſuorum diverſis clericis domini noſtri regis in certis penſionibus annuis ſunt adſtricti; quouſque ipſi aliqua beneficia competentia eiſdem clericis obtulerint, & ipſa acceptaverint, ſeu ipſa recuſaverint ordinatione præſenti non arctentur.

Et in eventu quo penſionarii hujuſmodi beneficia ſic eis oblata admittere recuſaverint, quod ipſi patroni de beneficiis hujuſmodi perſonis prædictis in

A forma ſupradicta providere teneantur: quodque patroni ſupradicti beneficia quæcumque quibuſvis perſonis offerre minime teneantur, nec de eiſdem providere illis perſonis graduatis quæ ad ſummam prædictam jam promotæ ſunt, vel in futurum tempore vacationis beneficiorum hujuſmodi contigerit promoveri, & quod omnes & ſinguli graduati prædicti antequam ad beneficia hujuſmodi promoveantur, litteras teſtimoniales ſub ſigillo univerſitatis, in qua gradus ſuos adepti fuerunt, patronis, & ordinariis locorum, de gradibus & lecturis ſuis exhibeant realiter & oſtendant.

Ac inſuper ſtatuimus & ordinamus, ut ordinatio prædicta exſecutioni debitæ demandetur, ac de B nominibus promotorum publice conſtare poterit, quod omnes & ſinguli ad quos inſtitutiones beneficiorum pertinere debeant, de nominibus & cognominibus promotorum hujuſmodi ac beneficiorum ad quæ promoti fuerint, necnon de valore eorumdem de convocatione in convocationem durante tempore ſupradicto, dominum archiepiſcopum Cantuarienſem diſtincte certificent & aperte: proviſo, quod ſi per ſedem Apoſtolicam contra quam nullatenus attemptare intendimus, alias pro promotione dictorum graduatorum infra tempus prædictum proviſiones generales dudum conſuetas fieri contingat, quod extunc omnino ceſſet ordinatio antedicta, nec per C eam arctentur, aut quomodolibet obligentur collatores aut ſupradicti. Poſt quam quidem ordinationem ſic factam, incontinenti oſtenſa erat in publico quædam ſupplicatio in ſcriptis redacta, ex parte duarum facultatum, theologiæ ſcilicet & juris canonici concepta, remedium & emendationem expoſtulans gravaminum prædictorum: ſuper qua ſupplicatione, habita in concilio deliberatione matura, tandem placuit toti concilio, quod hujuſmodi ſupplicatio, una cum copia ordinationis prædictæ tranſmitteretur ad univerſitates prædictas; ad illum finem, quod ſi magiſtri regentes & non regentes, ac illi quorum in hac parte intereſt eamdem ſupplicationem admitterent, & eidem conſentirent, & ſuper conſenſu ſuo D hujuſmodi litteris ſub ſigillis dictarum univerſitatum communibus præfato reverendiſſimo patri archiepiſcopo, citra feſtum Purificationis beatæ Mariæ proximo futurum, tranſmitterent, tunc primo & non ante ligaret ordinatio prænotata; & tunc etiam primo & non aliter deberet eadem ordinatio per eumdem reverendiſſimum patrem, ut moris eſt, per provinciam ſuam Cantuarienſem tamquam conſtitutio generalis, auctoritate & aſſenſu unanimi totius provincialis concilii legitime facta & approbata publice promulgari.

1415.

EPISTOLA REGI CAROLO VI.

Directa per prælatos eccleſiæ Gallicanæ Bituricis exſiſtentes in menſe Septembri, anno Domini MCCCCXV. ad obtinendam exemptionem & libertatem ſubſidii quadraginta ſolidorum ſupra qualibet, ut vulgo vocatur, cauda vini de novo impoſiti.

Chriſtianiſſimo Francorum regi domino noſtro ſupremo.

Ex tom. IV. Spicilegii D. Lucæ Dacherii, pag. 314.

CHriſtianiſſime ac excellentiſſime princeps, ſupreme domine noſter. Divinæ legis novi & veteris teſtamenti, ſacrorumque jurium auctoritate colligimus, patrum & prædeceſſorum noſtrorum exemplis ſalutaribus provocamur, ut libertatis eccleſiaſti- E cæ materiam, quam & injuncti nobis miniſterii juramentis ſana & ſalva conſcientia, & abſque graviſſimarum cenſurarum periculis prætermittere non poſſumus, verbo, ſcriptis & nuntiis apud veſtram regiam majeſtatem perſequamur, pro qua glorioſum martyrii ſanctorum plurimos legimus ſubiiſſe triumphum; qui ſe murum firmiter pro domo Domini opponentes plus formidarunt æternum quam tempora-

Anno Christi 1415.

a *ſg. ſed eo.*

lem offendere principatum. ᵃSed Deo major obſecrandi nobis datur occaſio, quod experientia manifeſte cognoſcimus veſtram celſitudinem majoribus quam nunc opprimi ærumnis, neceſſitatibuſque depreſſam, nullatenus voluiſſe ut in libertate prædicta quidquam attentaretur ſcandaloſum, veſtrorum Chriſtianiſſimorum progenitorum veſtigiis inhærendo; qui pro quacumque adventitia neceſſitate captivitatis regiæ perſonæ tributariam facere eccleſiam minime voluerunt. De quibus refert Gregorius in regiſtro, quod propter defenſionem libertatis eccleſiæ amplificatum eſt terris regnum, conceſſa divinitus victoria triumphalis, & ab omni clade cœlitus præſervatio repromiſſa. Confidimus igitur atque ſperamus, princeps Chriſtianiſſime, quod qui cœpit in vobis, & glorioſiſſimis progenitoribus veſtris opus bonum eccleſiæ protectionis, Deus omnipotens, in cujus manu cor regis eſt, perficiet, & ab hoc ſancto vos non permittet propoſito declinare; nec a veſtra regali memoria excidere illam ſanctiſſimam & honeſtam profeſſionem veſtro ſolemni in regalis diadematis & ſanctiſſimæ unctionis ſuſceptione juramento firmatam, in ingreſſu Pariſienſis eccleſiæ roboratam: qua libertatem eccleſiaſticam & eccleſiaſticorum privilegia promiſiſtis perpetuis temporibus obſervaſe. Perpetuis precibus ſanctam & ſinceram devotionem veſtram ad Deum & ſanctam eccleſiam, quæ inter acerrimas quas regnum patitur moleſtias, ſingulare quoddam nobis ſolatium miniſtrat & juvamen, ſinceris cogimur exorare precibus, & pauca de multitudine auctoritatum ſcripturæ ſacræ & jurium ad veſtræ clementiæ memoriam reducere, & quaſi ante oculos majeſtatis veſtræ, non nos ipſos, ſed a tergo patres noſtros: Inter quos Jeremias deplorat eccleſiam fieri ſub tributo: immo & ipſam eccleſiam ad veſtra, ut ita dicam, genua provolutam inſtituere deprecantem * abundare jura, & ſacrarum teſtimonia ſcripturarum allegare volentibus: * ſed quia devotiſſimum & doctiſſimum * alloqui pauca hic brevi tacta compendio ſufficiant.

In primis ergo ab æterna & divina lege, per quam reges regnant, & ex qua inviolabili ſanctione eccleſiæ privilegia primitus ſunt conceſſa, ſumentes exordium; id duximus commemorandum, quod in Geneſi ſcribitur de Pharaone, ſervituti ſubjectis omnibus, ſacerdotes & poſſeſſiones eorum in libertate dimiſit, & eis de publico alimoniam miniſtravit: extunc, ut dicunt, glorioſo Domino pronuntiante ſacerdotes in omni genere liberos eſſe debere. Quod & rex Cyrus ſecutus, ut legitur in Eſdra, voluit ſacerdotes pro templi ædificatione tributis non onerari, ne & in regem & ejus filios divina ultio deſæviret. Non arbitrandum igitur ſub veſtro deterioris conditionis effici ſacerdotium imperio, quam ſub illis regibus qui divinæ legis notitiam non habebant,

Pſal. 104. 15.

dicente Domino: *Nolite tangere chriſtos meos; & in prophetis meis nolite malignari.* Non enim ſacerdos ut populus, non æqua utriuſque conditio. Nam ut anima corpori, & ſpiritualia temporalibus: ſic ſacerdotes ſunt popularibus præferendi, qui & Angeli Domini exercituum dicuntur, & dii nuncupantur. Lege quippe Moſaica, divina immo potius, cautum eſt, ut eorum portio ab oneribus libera permaneret. Narrare libet illam divinæ oſtenſionis evidentiam, Heliodorum templi & ſacerdotum perturbatorem acerrimum; cui templum Domini irruenti, & ut in libris Machabæorum legitur, apparuiſſe de cœlo fertur equus terribilem habens ſeſſorem, & cum eo juvenes duo ſpecioſi amictu, qui plagis mul-

2. Mach. 3.

tis afflictum Heliodorum, & quaſi in exterminio palpitantem compulerunt regi divina magnalia demonſtrare. Et cum rex alium mittere cogitaret, fertur dixiſſe Heliodorus; ſi quem habes regni inſidiatorem, mitte, & flagellatum recipies: nam qui habitat in cœlis viſitator eſt templi, & miniſtrorum ejus, & violatores percutit & perdit.

Sed quid in hac re canonicæ ſtatuant ſanctiones placeat attendere. Non enim unus pontifex ſummus, ſed tota univerſalis eccleſia in celeberrimo Lateranenſi concilio ſub anathematis pœna tallias exigi ab eccleſia inhibet: & tributa exactores & factores præmiſſa monitione decernit excommunicationi eo ipſo ſubjacere, a qua non niſi plenaria reſtitutione præhabita non veniunt abſolvendi. Quod ſi eccleſiaſtici quidquam voluntarie duxerint conferendum, Romanum Pontificem ſtatuit conſulendum. Sunt & alia jura multa ididem ſententia, & ſacrilegorum pœnis decernentia tales exiſtere premendos.

Quid autem in legibus imperatorum ſit & civilibus, breviter inſumendum occurrit. Omnis, inquit Imperator Juſtinianus, a clericis tributorum injuria & exactionis repellatur improbitas. Et cum negotiatores ob neceſſitatem publicam ad exactiones vocantur, in clericis omnis ſtrepitus, omnis moleſtia penitus conquieſcat, tantaque eis prærogantia ſuccurrat, ut ſacerdotum miniſtri immunes ab oneribus perſeverent. Unde Conſtantius & ᵃValentinus Imperatores plurima eccleſiæ libertatum privilegia condonantes,

ᵃ *Pro Valentiniano.*

dicebant: Gaudere & gloriari ex fide volumus, ſcientes magis religionibus, quam tributis & laboribus noſtram rempublicam conſervari. Apud veſtram regiam majeſtatem perſuaſione non eget quid Carolus Magnus, Calvus, Robertus, & ſanctus Ludovicus veſtri Chriſtianiſſimi progenitores, hac in re ſanxerunt. Tantis igitur auctoritatibus & exemplis commoniti veſtræ regiæ cogimur dicere majeſtati, quod Ambroſius ad Imperatorem de eccleſiaſtica protulit libertate; Nil regi honorificentius quam quod filius dicatur eccleſiæ; verba quæ debet regi ſuo ſacerdos,

Serm. contra Auxentium, ſub finem.

conſulere regum ſaluti oportet, ne quidquam illi potius ut ab eccleſia immunis ſit. Hæc beatus Ambroſius. Condolemus, princeps Chriſtianiſſime, & regni & veſtris neceſſitatibus quam plurimum; quas ore veſtro nobis cum ſumma animi benignitate detectas, non ſine magnis lacrymis ac dolore audivimus. In veſtro namque periclitamur periculo, & in veſtris ruinis corruimus. Sed non niſi cum vita jubemur libertatem eccleſiaſticam relinquere indefenſam, nec pro tranſitoria pace mundi perdere ſempiternam; cum non in multitudine victoria belli, ſed de cœlo fortitudo ſit. Orante namque Moyſe legimus viciſſe populum, & ceſſante ſuccubuiſſe. Arma veſtræ militiæ lacrymas & orationes offerimus, dicentes cum pſalmiſta; *Hi in curribus & hi in equis, nos autem in nomine Domini invocabimus.* Hortamur igitur,

Pſalm. 19.

& obſecramus veſtram regiam majeſtatem per viſcera miſericordiæ Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut ad ſummæ Trinitatis providentiam animum erigens, & magis in Dei adjutorio, & eccleſiæ precibus, quam bellorum ducibus, multitudine & viribus confidens, libertatem ſanctæ eccleſiæ protegendo Deum ſibi quærat propitium. Ingreſſuri namque Romani bella deos ſibi placatos reddere hoſtiarum immolatione ſtudebant; ſi quid in templo illatum moleſtiæ primitus reparantes. Narratque Valerius eo maxime Dionyſium regem corruiſſe, quod nullam divino cultui & miniſtris ſervari *prærogativam cenſuiſſet. Hanc noſtram orationem regia veſtra manſuetudo ſupportet, & noſtras preces clementer exaudiat: nec pro modica quantitate, quæ parum vobis emolumenti

Anno Christi 1410.

adjiciet, nondum apertam tam periculoſam viam aperiat, ne modicum fermenti totam maſſam corrumpat. Deo igitur gratias agentes in immenſum, quod talem nobis dederit regem, qui pura mente tanto caritatis fervore eccleſiam diligit, & omnes eccleſiaſticos in divino cultu præcellit: Obſecramus cunctipotentem, ut qui ſpecialem vos eccleſiæ protectorem elegit, ſua vos protectione cuſtodiat, & greſ-

A ſus veſtros feliciter dirigat. Amen.

Ex veſtra civitate Bituricenſi, die Nativitatis beatiſſimæ Virginis Mariæ, octava menſis Septembris.

Subſcriptio. Veſtræ Regiæ majeſtatis humiles & devoti oratores, prælati, & alii viri eccleſiaſtici, & univerſitates de ejuſdem mandato Bituricis congregati.

Anno Christi 1410.

CONCILIUM SALTZBURGENSE
PROVINCIALE.

In cauſa fidei ac morum ſub Eberhardo archiepiſcopo Saltzburgenſi, circa annum Domini MCCCCXX. tempore Martini Papæ V.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus ſancti. Amen.

Eberhardus Dei & Apoſtolicæ ſedis gratia archiepiſcopus Saltzburgenſis, Apoſtolicæ ſedis legatus, ad perpetuam rei memoriam.

Ex editione Regia.

DEus omnium creaturarum fabricator, poſt infinita ſæcula creaturas ad extra ſuæ caritatis volens eſſe participes, ad ipſius imaginem & [a] pulcritudinem humanam condidit creaturam, perfectam, in naturalibus illuſtratam, & cunctis adornatam virtutibus, & ratione rectiſſima regulatam; quibus felicitatem poterat poſſidere perpetuam, ſi in originali juſtitia perſtitiſſet. Sed hoſtis antiquus tantæ, quam amiſerat, felicitati invidens, hominem tot donis & virtutibus præfulgentem ſua calliditate traxit ad vetita. Cui homo primus aſſentiens, cum tota ſua ipſius poſteritate in ſingulis ſuis virtutibus vulneratus, mortalis effectus, cœpit infinitis, nedum corporis, ſed etiam animi incommodis & miſeriis laborare. Hinc & homicidia, hinc & mala innumerabilia per appetitum noxium, proclivem ad malum, orbem replevere terrarum. Sed in horum remedium mi[illegible]rationum Dominus regulas ad honeſte vivendum, quibus homo felicitatem recuperaret perditam, nedum per ora prophetarum & principum, & ipſorum legatorum, ſed etiam ſacratorum præſulum provinciæ Saltzburgenſis, in ſollicitudinis partem vocatorum prædeceſſorum noſtrorum, pro directione gregis ipſis crediti divinitus promulgavit. Quæ licet ſaluberrima extitiſſent, temporum tamen exigente malitia, qua univerſalis Dei eccleſia monſtruoſo & peſtifero ſchiſmate fere ſex luſtris miſerabiliter lacerata, a memoria hominum ex quadam diſſuetudine exſularunt. Hinc delinquentium impunitas præbens veniam delinquendi, effecit, ut effrenata cupiditas & facilitas veniæ, tam in clero, quam in populo, noſtræ provinciæ decorem priſtinum in moribus per difformitatem vitæ denigraint. Sed quia dies ſanctificationis illuxit, qua Romana & univerſalis eccleſia jam unico & indubitato gubernatur paſtore, tempus eſt, ut ex debito paſtoralis officii, quod dudum in votis geſſimus, ad reprimendum tot conatus noxios, ad ſanandum infirmos, ad alligandum confractos, ad corrigendum exceſſus, ad reformandum mores, providis ſtatutorum remediis aſſurgamus.

a ſimilitudinem.

Hinc eſt quod nos Eberhardus præfatus, Albertus Ratiſponenſis, Hermannus Friſingenſis, Engelmarus Chiemenſis, Ulricus Seccovienſis, Volfhardus Laventinenſis, cum venerabilium fratrum noſtrorum abſentium, Patavienſis, Brixienſis, Gurzenſis, eccleſiarum epiſcoporum, procuratorum; &

B [a] venerabilium abbatum & aliorum prælatorum, & totius ſacri concilii Saltzburgenſis approbatione, conſilio & conſenſu, omnia & ſingula ſtatuta reverendiſſimi patris & domini domini Guidonis tunc ſancti Laurentii in Lucina presbyteri cardinalis, & reverendi patris & domini domini Joannis epiſcopi Tuſculani, Apoſtolicæ ſedis legatorum, dum in noſtra provincia legationis officio fungerentur; & reverendiſſimorum patrum & dominorum divæ memoriæ Friderici, Chunradi, Pilgrini, ſanctæ Saltzburgenſis eccleſiæ archiepiſcoporum ac legatorum ſedis Apoſtolicæ, prædeceſſorum noſtrorum, edita in ipſorum provinciis ſeu conciliis provincialibus, innovamus, & obſervari præcipimus. C Quibus novis morbis emergentibus nova remedia adhibentes, ſtatuta ſubſcripta, de venerabilium fratrum noſtrorum prædictorum & totius provinciæ approbatione, ordinamus & ſtatuimus, volentes & præcipientes, eaſdem noſtras conſtitutiones ab omnibus & ſingulis noſtris ſuffraganeis, & eorum ſubditis firmiter obſervari & publicari in ipſorum ſynodis, copiaſque illarum petentibus decernimus ſub petentium ſumptibus & expenſis.

a religioſorum.

I.
De ſumma Trinitate & fide catholica, ex concilio domini Eberhardi.

D De ſumma Trinitate, quæ propter ſui exquiſitiſſimam & probatiſſimam perfectionem, ac clariſſimam & lucidiſſimam veritatem, adjectione vel declaratione ulla non indiget: ad quam in primis, tamquam principium, medium & finem ſalutis omnium, corda noſtra, manus & oculos elevemus devoti: nihil aliud eſt credendum, tenendum & docendum, niſi quod Romana credit, tenet & docet eccleſia, piiſſima, ſanctiſſima, & prudentiſſima mater noſtra: ita tamen, ut omnes prælati articulos fidei principales fideliter ſuos ſubditos laïcos doceant ſimpliciter credere, ſicut eccleſia: [b] eccleſiaſticos vero, explicite & diſtincte. E

b clericos.

Item ſtatuimus, ut ſi aliquis clericus, vel laïcus utriuſque ſexus, cujuſcumque dignitatis, religionis vel ſtatus exſiſtat, auſus ſit præſumptione damnabili publice prædicare, aut occulte docere, credere, vel tenere, quod ſacerdos in mortali peccato exſiſtens non poſſit conficere corpus Chriſti; ſeu, ſic ligatus, non poſſit ſolvere vel ligare ſuos ſubditos a peccatis; pro hæretico & incredulo habeatur. Quem errorem hujus ſacri concilii approbatione damnamus, anathematizamus, & penitus reprobamus; cum ſacræ ſcripturæ dicat auctoritas, quod ſive bonus, ſive malus ſit miniſter, per utrumque Deus effectum gra-

Digitized by Google

tiæ confert. Non enim, quæ ſancta, coinquinari poſſunt; nec ipſa ſacramenta propter hominum malitiam profanari. Unde ſacerdos, quantumcumque pollutus exiſtat, divina non poteſt polluere ſacramenta, quæ purgatoria cunctarum contagionum exiſtant. Licite ergo a quocumque ſacerdote ab eccleſia tolerato divina myſteria audiantur, & alia recipiantur eccleſiaſtica ſacramenta.

Damnatione ſimili reprobamus quorumdam opinionem erroneam, aſſerentem, epiſcopum, presbyterum ſeu ſacerdotem curatum non poſſe abſolvere presbyteros fornicarios a fornicationis reatu propter votum caſtitatis: Inhibentes, ne quiſquam de cetero prædictam opinionem ſub pœnis prædictis docere, tenere aut dogmatizare quoquo modo præſumat publice vel occulte.

II.
De conſtitutionibus.

Fruſtra ſanctorum decreta canonum antiquis fuiſſent ordinata temporibus, ſi illorum executio negligatur. Hinc eſt, quod nos Eberhardus Dei & Apoſtolicæ ſedis gratia Saltzburgenſis eccleſiæ archiepiſcopus, Apoſtolicæ ſedis legatus, ſtatuta Romanorum Pontificum de celebrandis provincialibus conciliis & epiſcopalibus ſynodis diligenter cupientes obſervari, ordinamus, quod noſtrum provinciale proximum concilium a feſto ſancti Auguſtini proxime futuro ad annum indicemus publice, & intimamus in hac civitate metropolitana noſtra Saltzburgenſi, per nos, Deo concedente, aut noſtros procuratores ſolemniter celebrandum; niſi ex emergente cauſa, utpute, guerræ, peſtilentiæ, aut alia, duxerimus locum immutandum. Quam mutationem loci etiam congruo tempore noſtris litteris intendimus publicare. Ad quod conveniendum exnunc ſub pœnis infra ſcriptis evocamus, citamus & requirimus omnes & ſingulos noſtræ provinciæ ſuffraganeos, & alios quoſcumque, qui de jure vel conſuetudine ad provinciale concilium ire tenentur. Statuentes denique pro ulteriori canonum executione, ſacro approbante concilio, ut ſinguli ſuffraganei noſtræ provinciæ, qui per annum per ſeipſos, vel alium, in caſu quo legitime non fuerint impediti, omiſerint celebrare ſynodos epiſcopales, a pontificali officio, necnon ab omni exercitio juriſdictionis eccleſiaſticæ per ſe vel per alium ſint ipſo jure ſuſpenſi; eorumque juriſdictio eccleſiaſtica, & illius liberum exercitium ad capitulum ſeu eccleſiam devolvatur, & devoluta perſiſtat; omniaque & ſingula emolumenta juriſdictionis ad ipſum capitulum pertineant, in publicam ipſius eccleſiæ, non ſingularium perſonarum vel officiorum utilitatem, donec hujuſmodi ſynodos [a] congregaverit, convertenda. Adjicientes, quod ſub pœna præmiſſa, omnes & ſinguli noſtræ provinciæ ſuffraganei infra hinc & feſtum ſancti Jacobi proxime venturum, ſuas ſynodos in ſuis diœceſibus ſtudeant celebrare. In quibus de corrigendis exceſſibus, & reformandis moribus, præſertim in clero, cum Dei timore agatur, viſitationes faciant, vel fieri procurent, maxime monaſteriorum ordinis ſancti Auguſtini canonicorum regularium, & ſancti Benedicti, in certis partibus, heu, nimium collapſorum, juxta canonicas ſanctiones: quod & nos in noſtra diœceſi Saltzburgenſi fieri procurabimus, ut exhibeamus nos noſtris fratribus in exemplum. Si vero dicto tempore ſuſpenſionis durante, ſuffraganei noſtri, vel alter eorumdem exercitio dictæ juriſdictionis eccleſiaſticæ per ſe vel per alium ſe immiſcuerit, aut capitulum [b] contra præmiſſa impediverit, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat. Quod ſi per annum alium integrum ſuffraganei noſtræ provinciæ concilium ſynodale convocare ſeu celebrare neglexerint: (quia creſcente contumacia creſcere debet & pœna) contra [a] dictos temerarios violatores canonum & noſtrarum conſtitutionem ſequenti provinciali concilio, aut concilio generali, ſi illud celebrari contigerit, de remedio provideatur opportuno, juxta canonicas ſanctiones. Suffraganei vero noſtri, & alii, qui de jure vel conſuetudine ad provinciale concilium ire tenentur, niſi congruo ſe tempore perſonaliter præſentaverint, excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto, niſi tali neceſſitate & impedimento legitimo præpediti fuerint; extunc per procuratores ſuos legitimos comparere teneantur ſub pœna prædicta. Durentque concilia provincialia per duodecim; & epiſcopales ſynodi per tres dies; niſi agendorum exigentia prolixius aut præciſius tempus expoſcat.

Inſuper ſacro approbante concilio ordinamus, ut omnes & ſinguli noſtri ſuffraganei in proximis ipſorum ſynodis per ſingulas diœceſes, prout & nos in noſtra proxima ſynodo Saltzburgenſi ordinabimus ſub pœna ſuſpenſionis a pontificali officio, ſtudeant perſonas idoneas, probas videlicet & honeſtas, in teſtes publicos ſive ſynodales ordinare, qui per totum annum ſimpliciter & de plano abſque ulla juriſdictione ſolicite inveſtigent, quæ correctione & reformatione ſint digna; & ea fideliter referant ad provinciale concilium aut ſynodum epiſcopalem, ut correctione digna animadverſione congrua puniantur.

Ad reformationem quoque ordinum ſancti Auguſtini canonicorum regularium, & ſancti Benedicti noſtræ provinciæ, cura officii paſtoralis attendentes, ſacro approbante concilio, ordinamus præſidentes capitulis antedictis, videlicet de ordine ſancti Auguſtini canonicorum regularium, [b] dominum præpoſitum, metropolitanæ eccleſiæ Saltzburgenſis, monaſterii beatæ Mariæ Virginis Nuiburgæ Patavienſis diœceſis præpoſitos; de ordine vero ſancti Benedicti religioſos monaſterii ſancti Petri civitatis Saltzburgenſis, & in Nidernalrach Patavienſis diœceſis abbates: quibus plenam concedimus poteſtatem citandi & evocandi, per cenſuras etiam eccleſiaſticas, omnes & ſingulos abbates, præpoſitos, priores, & quoſcumque alios ordinum prædictorum, qui ad capitula ipſorum provincialia conſueverunt convocari, aut de jure vocari debebunt. Super quibus ipſis decernimus per cancellariam noſtram fieri litteras opportunas, qui in eventum negligentiæ epiſcoporum, ſuffraganeorum noſtrorum, ſi ſuas ſynodos non celebraverint in termino ſuperius [c] expreſſo, & emendanda & corrigenda in omnibus & ſingulis monaſteriis ordinum prædictorum noſtræ provinciæ non correxerint & emendaverint diligenter, teneantur ſinguli ſuum capitulum provinciale in loco apto ſuorum monaſteriorum, in feſto ſancti Michaelis proxime futuro, convocare & celebrare; ibique agere de reformatione ordinum & monaſteriorum juxta inſtitutiones dictorum ordinum, & canonicas ſanctiones: jure tamen ordinariorum in omnibus ſemper ſalvo. Dictaque capitula provincialia prædictorum ordinum de triennio in triennium per prædictos ordines diſtricte præcipimus in noſtra provincia celebrari. In caſu etiam diligentiæ, quo noſtri ſuffraganei etiam ſuas ſynodos celebraverint, feceritque diligentiam ſuam pro reformatione ordinum præfatorum; nihilo minus tamen volumus & ordinamus, ac diſtricte præcipimus, ut præſidentes ſuperius nominati debeant & teneantur de triennio in triennium, inci-

[a] aggregaverint.
[b] circa prædicta.
[a] tales.
[b] dominos tertium.
[c] Mſ. expreſſato.

ANNO CHRISTI 1420.

incipiendo a fine præſentis concilii, ſua capitula celebrare: liberumque ſit præſidentibus ſæpe dictis terminum præfatum pro ſuis celebrandis capitulis prævenire.

Ordinamus denique, ſacro approbante concilio, & in virtute ſanctæ obedientiæ diſtricte præcipimus & mandamus omnibus & ſingulis abbatibus, abbatiſſis, præpoſitis, prioribus, prioriſſis, & aliis, quibus cura & adminiſtratio monaſteriorum utriuſque ſexus dictorum ordinum noſtræ provinciæ eſt commiſſa; quatenus infra hinc & feſtum Pentecoſtes proxime futurum, debitum paſtoralis officii ſui diligenter impendant: ipſos præcipue ad tria ſubſtantialia ordinis, videlicet proprietatis abdicationem, obedientiæ exhibitionem, & caſtitatis obſervationem reducendo: prohibendo [a] congreſſus ſine cauſa rationabili, & ingreſſum perſonarum ſuſpectarum: ac obſervent & a ſuis ſubditis faciant obſervari, ut divinum officium diurnum pariter & nocturnum devote juxta regulas dictorum ordinum celebretur. In aliis vero quæ reformationem monaſteriorum & ordinum præfatorum reſpiciunt, ſe tales oſtendant, quod nobis & ſuffraganeis noſtris ipſos viſitantibus, de diligentia quam inveniemus, debebunt merito commendari: ſcituri, quod ſi in præmiſſis, aut eorum aliquo negligentes exſtiterint, aut aliqui ex ſubditis præmiſſorum rebelles & inobedientes inventi fuerint, contra tales per nos & noſtros ſuffraganeos ad pœnas graviores procedemus juxta canonicas ſanctiones.

III.

De conſuetudine.

Conſuetudines quæ gravamen eccleſiis inducere [b] demonſtrantur, invalidas publicamus: locorum ordinariis, ut in omnem eventum eis reſiſtant, firmiter injungentes.

IV.

De renuntiationibus.

Nullus eccleſiam, vel beneficium eccleſiaſticum dimittere vel recipere præſumat ſine ſui ſuperioris auctoritate; quod ſub pœna excommunicationis vel ſuſpenſionis omnibus firmiter inhibemus.

V.

De ſcrutinio.

Statuimus, quod nullus ad examen per ſacrorum ordinum ſuſceptionem aliquatenus admittatur, niſi recenter confeſſus fuerit omnia ſua delicta idoneo ſacerdoti. Et quia pauci ſunt, qui ſua delicta cum ſequelis eorum intelligant, per diſtrictum informatorem debet inſtrui ordinandus, an expediat ſibi ordinari, an vero [c] irregularitatis alicujus prætextu ei potius ſit abſtinendum.

Item quod nullus admittatur ordinandus vel promovendus ad ordinem ſuper vicaria, ([d] niſi ſit perpetua vicaria,) a qua non poſſit ad inordinatum placitum amoveri.

Statuimus inſuper ad terrorem malefactorum, ut omnes epiſcopi provinciæ Saltzburgenſis, ac eorum vicarii, quando volunt & debent ſuis temporibus ordines celebrare, committant expreſſe examinatoribus clericorum ordinandorum ſub anathematis interminatione, ut inter cetera perquirenda, fideli diligentia perquirant, ſub obtentu honoris percipiendi a ſingulis ordinandis, ut ſi patres, avi, aut progenitores eorum, uſque ad quartam lineam aſcendentem, captivaverint, captivatum detinuerint, occiderint, aut mutilarint temere clericum aliquem in ſacris ordinibus conſtitutum, & pro clerico ſe gerentem. Eum vero, quem in aliquo præmiſſorum affectum per aliquem ipſorum progenitorum uſque ad lineam memoratam invenerint, ſi hujuſmodi factum ſit notorium, non admittant. Prælati quoque, vel eorum vices gerentes, quorum intereſt inveſtire vel inſtituere præſentatos, ante inveſtituram vel inſtitutionem cum ſumma diligentia de his quærant: & quos tales invenerint, nullo modo inſtituant ad aliquod officium vel beneficium eccleſiaſticum. Examinatores inſuper & prælati, ac eorum vices gerentes, qui ſecus in præmiſſis agere præſumpſerint, in futurum ſuſpenſionis ſententia percellantur: alias per locorum ordinarios graviter puniendi, niſi cum eis fuerit miſericorditer diſpenſatum, & ab hujuſmodi reatibus appareant abſoluti.

VI.

De filiis preſbyterorum.

Nullus illegitime natus ad aliquem ſacrum ordinem, vel beneficium aut officium curam habens animarum, ſine diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ admittatur in aliqua eccleſia ſæculari. Et tales qui hactenus ſunt admiſſi, ſi de his conſtiterit, per eorum ordinarios repellantur. Alioqui ſcienter contrarium facientes per unum menſem ab ingreſſu eccleſiæ noverint ſe ſuſpenſos.

VII.

De officio archidiaconi.

Inhibemus epiſcopis, archidiaconis, prælatis, ac eorum officialibus univerſis ſub pœna ſuſpenſionis, quam in omnes facientes contrarium promulgamus, ne ſubditis ſuis, aut eis qui litigant, ſeu litigaverint coram eis, aliquam eis faciant inhibitionem, ſeu impedimentum aliquod præſtent, ſub quocumque colore vel modo, publice vel occulte, quo minus cauſas ſuas appellationum, ſeu quaſcumque alias ad examen ſuperiorum ſpectantes, libere poſſint [a] deferre.

VIII.

De officio vicarii.

Et quia eccleſiarum rectores vicariis ſuis adeo relinquunt exiguam portionem, quod ex ea nequeunt ſuſtentari, generali concilio inhærentes ſtatuimus, ut ipſis vicariis ſuis ſufficiens & honeſta portio de proventibus eccleſiæ aſſignetur. Alioquin ipſi rectores, ſi moniti non aſſignaverint, ſuis poterunt beneficiis ſpoliari. Nulluſque ſub pœna ſuſpenſionis ab officio, intitulatus ad curam animarum, vicariam perpetuam vel [b] epiſcopalem, [c] vel plus beneficii aſſumere præſumat.

IX.

De officio delegati.

Adhæc plerumque contingit, quod judices delegati, [d] ad quos ſimplices commiſſiones ſub forma communi diriguntur, ultra quam patiantur vires reſcripti præcedentis, terras, civitates, oppida & villas eccleſiaſtico ſubjiciunt interdicto, invocantes etiam ſuper hoc brachium ſæculare. Nos igitur volentes iniquis proceſſibus hujuſmodi obviare, præſenti ſcripto declaramus de fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu, quod ſacerdotes noſtræ civitatis, diœceſis & provinciæ, ad obſervationem ſeu publicationem ſententiarum hujuſmodi interdicti minime teneantur; nec invocationi brachii ſæcularis, quam ſic faciunt, aliquatenus eſt parendum. Super interdicto vero ponendo, recurrant ad decretalem extravagantem, quæ incipit: Provide attendendum. Et eſt

[a] egreſſus.
[b] dignoſcuntur.
[c] *id eſt, ſivis alicujus pœnæ* [illegible]
[d] *hæc parentheſica clauſula in manuſcripto Ratisbonenſi deeſt.*
[a] ferre.
[b] temporalem.
[c] ſimilia beneficia.
[d] ſeu ſubdelegatis.
In ſexto extravag. commun. lib. 5 de ſent. excom. c. 6.

Anno Christi 1420.

Bonifacii VIII. cujus tenor ſequitur in hæc verba :
» Provide attendendum, quod ut frequentius, quam-
» vis non ſine cauſa, ſine culpa tamen multorum, in-
» terdicti ſententiæ proferuntur : quodque ſunt non-
» nulli judices nimis prompti ad proferendas caſdem,
» etiam in negotiis, ſive cauſis, quæ interdum plus ex
» cupiditatis quam caritatis radice perſpicuis indiciis
» procedere arguuntur : quodque interdicti tempore
» divina organa ſuſpenduntur & laudes : nec eccleſia-
» ſtica ſacramenta miniſtrantur, ut ſolent ; tolluntur
» mortuis, ſeu minuuntur ſuffragia, præſertim per obla-
» tionem frequentem hoſtiæ ſalutaris : adoleſcentes &
» parvuli participantes rarius ſacramenta, minus in-
» flammantur & ſolidantur in fide : fidelium tepeſcit
» devotio, hæreſes pullulant, & multiplicantur peri-
» cula animarum : præſentis conſtitutionis providemus
» edicto, ut nulla provincia, civitas, caſtrum, villa,
» locus, territorium vel diſtrictus auctoritate ordina-
» ria vel delegata ſupponatur eccleſiaſtico interdicto
» pro pecuniario debito, vel pro cujuſvis monetæ vel
» pecuniæ quantitate, quacumque occaſione vel cauſa,
» ſeu quovis quæſito colore ; pro eo maxime, quod ip-
» ſorum domini, rectores ſeu officiales, quocumque
» nomine cenſeantur, aut incolæ ſeu habitatores, aut
» ſingulares perſonæ, ipſorum ſtatutis vel ſtatuendis,
» ordinatis vel ordinandis terminis hujuſmodi debi-
» tum ſeu quantitatem non ſolverunt hactenus, aut in-
» antea non perſolvent. Nos enim exnunc decernimus
» irritum & inane, ſi ſecus hactenus exſtitit attentatum,
» vel contigerit attentari ; [a] illumque revocamus omni-
» no. Non obſtantibus quibuſcumque contractibus,
» obligationibus, pactis, conventionibus, compoſitio-
» nibus, ſubmiſſionibus, fidejuſſionibus, conſenſibus,
» proceſſibus & ſententiis ſuper hoc habitis vel haben-
» dis, juramentorum, pœnarum ſpiritualium & tem-
» poralium, ſeu multarum appoſitione, vel quacum-
» que alia firmitate vallatis ; niſi talis ſuppoſitio inter-
» dicti hactenus foret facta, vel inantea fieret de Apo-
» ſtolicæ ſedis licentia ſpeciali expreſſa, per ipſius ſe-
» dis patentes litteras apparente.

[a] illud quoque ; & revera.

X.

De officio ordinarii.

Sacerdos vero quilibet plebem [b] piam doceat diligenter, ut, cum in celebratione Miſſarum levatur hoſtia ſalutaris, quilibet Deo devote flectat genua ſua, vel ſaltem ſe reverenter inclinet : idem faciens cum ea portat presbyter ad infirmum, quam in decenti habitu, ſuperpoſito mundo velamine, ferat manifeſte ac honorifice ante pectus cum omni reverentia & timore, ſemper nola parvula & lumine, niſi locorum repugnet diſtantia vel temporis qualitas, præcedentibus, ut ex hoc fides & devotio apud homines augeantur.

[b] ſuam.

Cum mos unicuique gerendus ſit, & in diverſis diœceſibus noſtræ provinciæ clerus & populus inveniatur variis vitiis & defectibus laborare, quæ omnia non poſſunt una quaſi medela curari : Nos, cunctorum ſaluti noſtri gregis, quantum poſſumus, providere volentes, aliqua duximus generaliter committenda ; omneſque & ſingulos noſtros ſuffraganeos, qui una nobiſcum ſuper populum nobis creditum in partem ſolicitudinis ſunt vocati, & de contingentibus apud ipſos in clero & populo, quæ reformatione & emendatione indigent, habent notitiam certiorem ; paterna exhortatione requirimus & monemus in viſceribus Jeſu Chriſti, ut gregi ſibi commiſſo præſint verbo doctrinæ pariter & exemplo, ac ſecundum qualitatem temporum & locorum, ea quæ correctione & emendatione indigent, reformare & corrigere, dum ipſos ſuas ſynodos celebrare, & ſuas diœceſes viſitare contingit per ſeipſos vel alios Deum timentes, non omittant : in ipſorum paſtorali officio taliter procedentes, ut tollantur ſcandala, evellantur vitia, & populus eis creditus numero & merito augeatur ; ne ſubditorum ſanguis in die diſtricti judicii de ipſorum manibus requiratur : attendant, ut ſint jurium, præſertim contra eccleſiaſtica crimina promulgatorum, & noſtrarum conſtitutionum exſecutores. Uſuras prohibeant, quantum poſſunt ; clericorum concubinatum cohibeant nimium ſcandaloſum ; provideant, ut divinum officium [a] canonice & debite perſolvatur : ut mendicantes præſentati cum litteris ordinariorum in ipſorum mendicitate non graventur. Ut Mendicantes fratres ſuis limitibus contenti, parochiales eccleſias & ipſarum jura non offendant ; feſtivitates ſanctorum nimis multiplicatas reſtringant. Item, quia divinum officium in eccleſiis cum ſolemnitatibus debitis perſolvatur : habeantque archidiaconos, decanos & officiales in jure peritos, habentes peritiam cauſarum ; quod tales juſtitiam [b] celeriter faciant, præcipue pauperibus : abſtineant ſe, & abſtinere faciant tales ab immoderatis exactionibus circa lites : Quod de monaſteriis ordinum ſancti Auguſtini, canonicorum regularium, & ſancti Benedicti, ſuarum diœceſium juvenes habiles mittantur ad ſtudium generale : quod beneficiorum permutationes dumtaxat ex cauſis a jure permiſſis admittantur.

[a] in eccleſiis cum ſolemnitatibus debitis.

[b] In ſolicitudine celeritate cum pauperibus.

XI.

De majoritate & obedientia.

Sacro approbante etiam concilio ſtatuimus, ut nulli clerici nobilium, capellani in capellis caſtrorum dominorum ſuorum celebrare præſumant, niſi ante epiſcopo, vel loci archidiacono obedientiam faciant manualem, ut ad ſynodos veniant & capitula, certis temporibus & ſtatutis mandata eccleſiaſtica recepturi, & ſuis dominis ac eorum caſtrenſibus, ſecundum quod fuerit opportunum, relaturi ; cum plebani, in quorum terminis caſtra conſiſtunt, hoc facere frequenter non audeant propter tyrannidem ſuorum dominorum. Quod ſi ſecus quiſpiam facere præſumpſerit, per loci ordinarium vel archidiaconum condigne puniatur. Statuentes etiam ſub pœna excommunicationis jam latæ ſententiæ, diſtricte mandantes, ut ſi quando prædam vel ſpolium rerum eccleſiaſticarum ad divinum cultum deputatorum, ſeu etiam eccleſiaſticam perſonam captivam ad aliquam civitatem, villam, oppidum, ſeu caſtrum adduci contigerit, ſacerdotes & capellani civitatum, villarum, caſtrorum, poſtquam ſciverint, non exſpectato ſuper eo [c] ſuorum mandato, abſtineant a divinis interim, quoad perſona captivata, aut res eccleſiaſticæ prædictæ in præfatis locis detinentur.

[c] Forte, ſuperiorum.

XII.

De his [d] qui vi metuque abſolvunt, vel abſolvuntur.

Hos qui abſolutionem, vel quamcumque revocationem ab excommunicatione, ſuſpenſione, vel interdicti ſententiis, per vim vel per metum extorſerint, cum hoc, quod hujuſmodi abſolutiones, revocationes ſunt irritæ, ſtatuimus & publicamus, excommunicationis ſententiæ ſubjacere.

[d] quæ vi aut metus cauſa fiunt.

XIII.

* ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴

Quia clerici & religioſi nonnulli, non attendentes, quantum ſit obedientiæ bonum, quod victimis

ANNO CHRISTI 1420.

anteferτur, & quod peccatum eſt ariolandi, nolle acquieſcere; & ſcelus idololatriæ, obedire non velle; amiſſionem rerum ſuarum & corporis, & vanum metum allegant frequenter, ne cogantur mandatum exſequi prælatorum. Qui, cum proſperitatis tempore multa bona receperint, laute vixerint de patrimonio crucifixi, imminente neceſſitatis articulo, pro honore illius adverſitates ſuſtinere detrectant, qui cum foret ſumme dives, ad obediendum Deo Patri pro ſalute noſtra ſubiit onus voluntariæ paupertatis: ex quo, propter contemptum clavium eccleſiæ, nervus eccleſiaſticæ diſciplinæ diſſolvitur, & animas miſerabiliter periclitari contingit: Sacra hujus concilii neceſſaria deliberatione ſtatuimus, ut nulla rerum perditio, aut metus corporis, nec legitime probatus, B ſubditi inobedientiam, mandatum prælati exſequi non curantis, valeant excuſare: adeo, quod ſi metus corporis duntaxat [a] ſentienti, proprio juramento, & non legitimis coram eo, a quo mandatum ſubditus receperit, [a] oſtenſis fuerit documentis, nihilo minus loco cedat, ne notam tranſgreſſionis incurrere videatur. In his autem quæ in non faciendo conſiſtunt, utputa, cum mandatur, non communicare excommunicatis, non celebrare in locis interdictis, ac aliis hujuſmodi, omnino nullum, nec rerum, nec corporum, quantumcumque probatus metus excuſat; cum pro nullo metu debeat peccatum mortale committere; quod ex inobedientia ſurgere, ſanctorum auctoritatibus comprobatur.

[a] Forte, oſtenſus.

XIV.
De alienatione [b].

[b] mutandi judicii cauſa facti.

Quia plerumque ceſſiones actionum in fraudem fiunt; aliquando tamen pure & ſimpliciter, ex cauſa legitima: Statuimus, ut ceſſiones actionum, quæ ex juſtis cauſis vel cauſa procedunt, in præſentia epiſcoporum, judicum, ſeu officialium ſuorum, de licentia eorumdem, ſi ſubſint legitimæ cauſæ, fiant: jurent etiam cedentes, quod non ſimulate, ſed vere cedant. Alioquin ſecus factas determinamus non tenere.

XV.
De judiciis.

Et quia quidam propter potentiam, quidam propter crudelitatem magnam perſonaliter citari non poſſunt: quidam etiam, quia in caſtris habitant, ita quod nulla poteſt ad eos citatio pervenire: ideirco provida & neceſſaria deliberatione ſtatuimus, ut contra tales citationes edictum apud parochialem eccleſiam ipſorum publice & legitime proponatur. Quia ſi parochialis ſacerdos tales citare non poſſet metus cauſa, faciat juramentum hujuſmodi coram aliquo presbytero honeſto, qui ipſi judici de hoc faciat litteratoriam fidem. Extunc in cathedrali eccleſia tribus Dominicis continuis publice in ambone citentur, dummodo citandi infra unam diætam ſint a cathedrali eccleſia conſtituti. Alioquin ad tres quindenas ſolemniter evocentur. Et extunc contra hujuſmodi, ac ſi perſonaliter citati fuerint, procedatur, ne ex malitia valeant commodum reportare: propterea quod crudeles homines & perverſi, dum ad forum eccleſiaſticum in cauſis, etiam de quibus eccleſia merito habet agnoſcere, a judicibus evocantur, illius auctoritatis, qua dicitur, Qui honorat miſſum, mittentem honorat, immemores exſiſtentes, nuntios eccleſiaſticorum judicum citatione excommunicationis, vel alias judiciales & juris litteras defendentes, verbis probroſis, & quandoque duris verberibus quoſdam captivantes, alios interdum ſuis rebus te- A mere publice ſpoliantes, multipliciter afficiunt & perturbant, & impediunt citationes & litterarum exſecutiones, in non modicam eccleſiaſticæ libertatis contumeliam & jacturam. Conſiderantes igitur malitiis hominum non eſſe aliquatenus indulgendum, hoc ſacro approbante concilio duximus ſtatuendum, ut reus nuntios acta judicialia deferentes per ſe vel per alium verberans, ſpolians vel captivans, lite etiam non conteſtata, auctoritate etiam hujus ſacri concilii habeatur penitus pro convicto. Actor vero in cauſa reconventionis ſimilia perpetrare per ſe vel per alium non formidans, ſuper inſtituta contra reum actione amplius nullatenus audiatur. Et inſuper uterque, ac omnes alii qui nomine & actione eorum talia facere B præſumpſerint, uſque ad condignam ſatisfactionem læſo, & judicibus ſummaria cognitione ſuper hujus fero facto præhabita, percellantur.

XVI.
De foro competenti.

Dudum felicis recordationis Pilgrinus prædeceſſor noſter provide duxerat ſtatuendum, ne prælatus, vel quivis alius clericus, alium prælatum vel clericum, aut etiam laïcus quamcumque perſonam eccleſiaſticam coram ſæculari judice trahere vel convenire, aut tractus ſeu conventus ſponte & judicialiter præſumeret reſpondere: alioqui tam trahentes quam tracti, ultra pœnas contra tales a jure promulgatas, C excommunicationis ſententiam incurrerent ipſo facto. Verum nonnulli laïci ſalutis ſuæ immemores, contra pœnas prædictas, perſonas eccleſiaſticas, etiam ſi Pontificali præfulgeant dignitate, ad hujuſmodi judicia [a] forenſia & ſæcularia indiſtincte trahere non verentur. Qui quidem judices ſæculares [b] nec comparеant propria in perſona ſic citati, res & bona ſua, atque beneficiorum ſuorum, decernunt in contumaciam invadenda, ſic, quod ipſi laïci exinde, occaſione recepta, bona eccleſiaſtica invadere & occupare præſumunt in eccleſiaſticæ libertatis detrimentum. Nos hujuſmodi temeritatis audaciam reprimere cupientes, datam conſtitutionem prædeceſſoris noſtri auctoritate hujus concilii de fratrum noſtrorum D conſilio innovamus, & extendi volumus ad judices ſæculares antedictos. Adjicientes, quod ſi quando laïcus clericum, ſeu eccleſiaſticam perſonam, cujuſcumque dignitatis vel conditionis exſiſtat, noſtræ Saltzburgenſis, Brixinenſis, Chiemenſis, Seccovienſis & Laventinenſis diœceſium, ad judicium ſæculare trahere vel judicare præſumpſerit, tam diu in territorio trahentis & judicantis ceſſetur a divinis, donec de hujuſmodi injuria ſatisfecerint parti tractæ, & abſolutionis beneficium meruerint obtinere.

[a] MS. Reſp. ſecia pro vetita.

[b] Forte, ne comparеant.

XVII.
De vita & honeſtate clericorum.

Etſi per ſacros canones & noſtrorum anteceſſorum E conſtitutiones indecentia in vita & habitu clericorum ſtrictiſſime prohibeatur, noſtri tamen ſubjecti temporibus præſentibus hoc minime attendentes, tam in habitu, quam reliquis ad honeſtatem in ſortem Domini electorum ſpectantibus habenas ſuas dimiſerunt. Nos igitur huic inhoneſtati clericorum occurrere volentes, noſtrorum nihilo minus anteceſſorum conſtitutionibus in ſuo robore duraturis, ſtatuimus, ut quicumque clericus in ſacris ordinibus conſtitutus, vel in minoribus, & beneficiatus tantum, portaverit habitum a ſacris canonibus vel a noſtris anteceſſoribus prohibitum, ſi monitus fuerit, eo ipſo amiſſionem illius habitus incurrat ipſo jure, in aliquod opus pium [c] convertendum. Et ut hæc con-

[c] convertendi.

ANNO CHRISTI 1420.

ſtitutio noſtris temporibus effectu non careat, noſtris ſuffraganeis in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione divini judicii præcipimus, quod per ſuas diœceſes aliquos diſcretos & honeſtos eccleſiaſticos viros deputent, qui prædictis clericis, unica monitione tantum præmiſſa, præcipiant, ut infra decennium talem habitum deponant, & nullo amplius tempore reaſſumant. Alioquin ipſum habitum eis publice auferant, etiam violenter, & eum in opus pium convertant; cum conſenſu tamen ipſorum diœceſanorum, ſi habitus ipſe notabilis fuerit æſtimationis. Alioqui præter talem conſenſum exſequantur, quod in exemplum prædictorum noſtrorum ſuffraganeorum intendimus obſervari.

Cum pleriquè fratres ordinum Mendicantium, ac religioſi ordinum aliorum intitulati, &c. ad eccleſias cathedrales ſuæ religionis habitum abſque rationabili cauſa manifeſte non deferentes, ad excuſationem in peccatis exemptionis allegando privilegium, de quo minime oporteret, in animæ ſuæ periculum & plurimorum ſcandalum allegando; ſicque excommunicationis ſententia innodantur, qua ligati, damnabiliter exercere ea quæ ſunt epiſcopalis ordinis non verentur. Nos tantæ temeritati providere volentes, ſacro approbante concilio, ordinamus, ut ſub pœna ſuſpenſionis ab ingreſſu eccleſiæ, nullus ſuffraganeorum noſtræ provinciæ in ſua diœceſi ad exercendum ea quæ epiſcopalis ordinis exſiſtant, tales titulares epiſcopos admittat, niſi habitum ſuæ religionis manifeſte deferant, & ſint converſationis laudabilis & bonæ famæ; omneſque tales, cum excommunicati, ſint, arctius evitent, & faciant eoſdem ab aliis arctius evitari. Nulluſque clericus vel ſcholaris noſtræ provinciæ ſub pœna ſuſpenſionis ab ordine quem ſuſceperit ab eodem, quam contravenientes incurrere volumus ipſo facto, ſacros aut minores ordines; nec etiam laïci utriuſque ſexus confirmationis ſacramentum quoquo modo recipere præſumant. Nec invitentur tales, nec venientes ſponte admittantur ad conſecrandum baſilicas, altaria, aut ad benedicendum quaſcumque res ſacras, niſi de abſolutione ipſorum conſtiterit manifeſte.

XVIII.

De cohabitatione clericorum & mulierum.

Ad arcendum concubinatus crimen, ut de clero penitus evellatur, ſummo ſtudio per ſacros canones eſt proviſum. Quia tamen tempore, quo univerſalis eccleſia monſtruoſe diviſa perſtitit, modica diligentia adhibita fuit in exſequendo eiſdem proviſionibus, crimen præfatum in multis locis etiam provinciæ noſtræ, cum maximo catholicorum ſcandalo, totius clericalis ordinis contemptu frequentatur. Cui morbo volentes occurrere, ut debemus, ſacro approbante concilio decernimus, ut deinceps omnes in ſacris ordinibus exſiſtentes, vel etiam in minoribus beneficiati, vel ad religionem aliquam Deo ſponte oblati & obligati, qui concubinatus fœditate caſtitatis votum notorie ſeu publice violarunt, tenendo notorie concubinas, pœnis infraſcriptis ipſo facto ſubjaceant: ut videlicet ſi habuerunt beneficia ſæcularia vel regularia officia, aut adminiſtrationes, vel dignitates, niſi infra duos menſes prorſus [a] a ſe removerint, ipſo jure intelligantur ſuis beneficiis, officiis, adminiſtrationibus & dignitatibus eccleſiaſticis per hanc conſtitutionem privati. Et poſſunt ipſa beneficia, officia, adminiſtrationes & dignitates prædictæ libere per habentes poteſtatem aliis conferri, impetrari, vel de eiſdem aliis modis eccleſiaſticis provideri. Si vero beneficiati non fuerint, & concubinas notorie & publice detinuerint, & infra duos menſes a ſe non ſeparaverint, ſint ipſo jure inhabiles ad quæcumque beneficia eccleſiaſtica aſſequenda, pœnis aliis a ſacris canonibus contra tales editis in ſuo robore duraturis.

[a] Quæ ſequuntur, ex manuſcripto Ratisbonenſi ſuppleta ſunt.

XIX.

De inſtitutionibus.

Statuimus, ut nullus clericus ad curam animarum ab epiſcopo vel archidiacono admittatur, niſi prius juraverit, quod nullam in adeptione beneficii, ad cujus curam præſentatus eſt, commiſerit ſimoniam.

Cum decor eccleſiæ, exaltatio fidei, & errorum exſtirpatio per viros in utroque jure divino peritos & humano inſtructos ut plurimum procurari noſcatur; illi quoniam in proviſione congrua, quæ ad ſtatus ipſorum decentiam expediret, ſtipendiis eccleſiaſticis carentes, talentum eis creditum diſpenſare Dei populo non valentes, lucerna ſub modio abſconſa non effundit in domo Domini luminis claritatem. Unde pleruinque contingit, ut beneficia & officia eccleſiaſtica, præſertim quibus onus curæ & animarum & eccleſiaſticæ juriſdictionis incumbit, minus idoneis provideantur rectoribus; ex quibus paſtoribus deſunt pabula, & ovibus deficiunt alimenta. Ad quorum ſalutare remedium ſacroſancta generalis Conſtantienſis ſynodus; ſaluti nationis Germanicæ providere intendens, decretum promulgavit inferius annotatum: Nos ſpiritualem animarum profectum noſtræ provinciæ, quem paſtorali cura dudum concepimus, exſequi cupientes, præfatam conſtitutionem Conſtantienſis concilii ſacro approbante concilio publicantes, præcipimus & mandamus, ut inſtitutio prædicta ab omnibus noſtris ſuffraganeis in ſuis ſynodis proxime celebrandis intimetur & obſervetur. Quam exnunc cum ſingulis in ipſa contentis volumus ſub pœna ſuſpenſionis a collatione & electione beneficiorum per ſingulos beneficiorum collatores & patronos firmiter obſervari. Tenor vero conſtitutionis ſequitur, & eſt talis. Sanctiſſimus dominus noſter Papa Martinus V. ad exaltationem fidei catholicæ, &c. Vide informationem ex concilio Conſtantienſi de qualitate beneficiandorum, &c. Invenies, &c.

Vide ſupra. pag. 890. B. 3.

Quoniam nonnunquam contingit, quod ad vacantem epiſcopatum, vel aliam prælaturam, aut quodcumque beneficium aut officium eccleſiaſticum regulare vel ſæculare duo in diſcordia eliguntur, ſeu inſtituuntur; & alter, qui minore jure utitur, ut eum cui majus eſt acquiſitum, per potentiam vel per tædium fatigare & haurire poſſit, attrahit favorem potentium laïcorum, quibus, ut ei mutuent & aſſiſtant, promiſſiones facit de beneficiis eorum filiis conferendis, & de juribus & libertatibus eccleſiaſticis remittendis: nos huic morbo occurrere volentes remedio ſalutari præſentis ſtatuti, hujuſmodi promiſſores, & potentum laïcorum attractores volumus ipſo jure ſententia excommunicationis eſſe innodatos, & nihilominus eos fore ineligibiles ad hujuſmodi dignitates: mutuatores etiam pecuniarum taliter in huc caſu volumus carere actionibus pro mutuo hujuſmodi repetendo.

XX.

Ut eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur.

Quoniam in quibuſdam Alamanniæ locis laïci fundatores eccleſiarum, vel heredes ipſorum, poteſtate in qua hucuſque eccleſia ſuſtinuit, abutuntur, partem decimarum, vel aliarum obventionum eccle-

ANNO CHRISTI 1420

ſiaſticarum in beneficiis, in quibus jus obtinent patronatus, ſibi retinent ex pacto, [a] cum præſentantur, clericos; adeo huic vulneri canceroſo & ſimoniaco cenſuræ ferrum apponimus, decernentes, ut ex quo aliquid conſtiterit, pluries eos hujus [modi] perpetraſſe flagitium, anathemate feriatur, & ejus terra ponatur ſub eccleſiaſtico interdicto, donec eccleſiam ſub ſuo jure dimittat; ſalvo jure patronatus, quod eis de jure reſervamus, cum poſſint per juris ignorantiam excuſari. Qui vero cœca cupiditate ducti, taliter a patronis beneficia per præſentationem recipere non verentur, officio beneficioque priventur, nec ad beneficium vel actus eccleſiaſticos admittantur, niſi per ſedem Apoſtolicam cum ipſis fuerit diſpenſatum. Epiſcopi vero, vel archidiaconi, qui talibus ſcienter curam commiſerint animarum, ob inſtitutionem hujuſmodi [b] beneficiorum collationem, perpetuo ſint ſuſpenſi, &c.

[a] Forte, cum præſentant clericos.

[b] Forte, a beneficiorum collatione perpet.

Cum beneficia eccleſiaſtica ſine diminutione conferri debeant, quidam eccleſiarum patroni, perſonis idoneis prætermiſſis, tales adeo cum præſentant, qui portionem, * quam talibus debeant eſſe contenti, ſuis uſibus reſiduum totaliter applicando. Unde ad hujuſmodi mali perniciem exſtirpandam, ſtatuimus, quod ſi tales clerici ſe portione debita ſpoliari videntes, ad epiſcopum ſuum querelam non detulerint, auctoritate præſentis concilii ſint ipſo jure ſuſpenſi; nihilo minus per epiſcopum eiſdem eccleſiis ſi ſolientur. Si vero ad ſuperiorem ſuper hoc detulerint quæſtionem, ipſe patronum per cenſuram eccleſiaſticam ab hujuſmodi moleſtatione & exquiſita exactionis malitia compeſcat: adjicientes nihilo minus, quod ſi in hac [re] pertinax patronus exſtiterit, ad præſentationem, &c. eccleſiæ proximo vacaverit, nullatenus admittatur.

Ad noſtrum (quod dolenter referimus) pervenit auditum, quod nonnulli epiſcopi, comites, barones, nobiles, ac eorum poteſtates & officiales, dum aliquam vacare contingit in noſtra provincia prælaturam, beneficium vel officium eccleſiaſticum, ſtatim gentes inibi mittunt armorum, quæ graves faciunt in ipſis prælaturis vel beneficiis expenſas. Et quod deterius eſt, nonnumquam hi ad quos electio vel præſentatio ſpectat futuri prælati, compelluntur eligere aut præſentare per abuſum poteſtatis ſæcularis, vel potentiæ inordinatæ. Quandoquidem nullatenus admittunt ad poſſeſſionem etiam jam a ſuo ſuperiore confirmatum, donec de certa pecuniæ quantitate concordent cum laïcis antedictis, atque perſolvant eamdem. Nos hujuſmodi damnandæ ambitionis audaciam reprimere cupientes, auctoritate hujus ſacroſancti concilii ſtatuimus, ut nullus, quacumque eccleſiaſtica vel mundana, etiamſi pontificali vel ducali præfulgeat dignitate, talia de cetero facere præſumat, per quæ offenditur eccleſiaſtica libertas, & eccleſiæ multipliciter aggravantur. Quod ſi ſecus actum fuerit, niſi infra menſem a tempore hujuſmodi vacationis reſtituerint aut remiſerint jam promiſſum, quod indebite extorſerunt realiter & cum effectu, ipſos volumus excommunicationis ſententiæ eo ipſo ſubjacere; a qua nullatenus abſolvantur, donec modo ſimili reſtituant extorta: in quibus etiam nulla eorumdem remiſſio vindicat ſibi locum.

XXI.
De emptione.

Nullus prædam aliquam ſcienter emere, vel tenere præſumat: alioquin, niſi infra menſem prædam ipſam, aut ejus æſtimationem, ſi reſtitutioni non ſubjaceat, reſtituat, excommunicationis ſententia percellatur.

XXII.
De pignoribus.

Ad omnium quoque dubitationem, ſive quæſtionis materiam amputandam, ſtatuimus, ut, ſi quis prædium ſuum, cui jus attinet patronatus, cuiquam obligaverit indiſtincte, jus præſentandi apud ipſum obligantem reſideat. Cum tale jus æſtimari non poſſit, & . . . . in ſortem nequeat computari. Cum ſemper fructus rei pignoratæ in ſortem debeant computari, juxta canonicas & legitimas ſanctiones.

XXIII.
De teſtamentis.

Ad hæc, quia quædam in quibuſdam partibus conſuetudo, immo corruptela deteſtabilis obſervatur; videlicet, quod tam clericus quam laïcus in lecto ægritudinis conſtitutus, ultra quinque ſolidos uſualis monetæ, vel aliam ſummam juxta loci conſuetudinem limitatam, nec piis locis, nec perſonis eccleſiaſticis, pro animæ ſuæ remedio, aut aliis quibuſcumque [a] ordinare legata; conſiderantes prædictam conſuetudinem & ſacris canonibus & ſacris etiam legibus obviare; cum omnium jura clament, quod ultima voluntas & ultimum hominis teſtamentum immobile perſeveret: & quod nihil ſit, quod magis homines deceat, quam ut ſupremæ voluntatis liber ſtilus exſiſtat: eamdem conſuetudinem Deo odibilem, animabus & bonis moribus inimicam, auctoritate hujus ſacri concilii penitus reprobamus, firmiter ſtatuentes, ut ubicumque jura a teſtamentorum non prohibent factione, vel in lecto ægritudinis conſtituto, legandi, diſponendi & ordinandi de bonis collatis circa pia loca, perſonas eccleſiaſticas, & alias quaſcumque, dummodo contra legitimas non veniat ſanctiones, libera ſit facultas. Volentes & præcipientes diſtricte, ut per locorum epiſcopos, & ceteros prælatos juriſdictionem habentes, univerſi clerici & laici impedientes defunctorum legata, ſeu ultimas voluntates, per excommunicationem in perſonas, & interdicti in loca ſententias, quindecim tamen dierum canonica monitione præmiſſa ferendas, ab hujuſmodi impedimentis deſiſtere compellantur. Ad quarum executiones & debitas aggravationes procedente tempore faciendas, epiſcopi & prælati, ad quos teſtamentorum defenſio, utroque jure ſuadente, dignoſcitur pertinere, tam benevolos ſe exhibeant & paratos, ne hujuſmodi negligentia de eorum manibus in die diſtricti judicii requiratur.

[a] Forte deeſt, poſſit.

XXIV.
De ſepulturis.

Inſuper ſtatuimus, & ſub pœna ſuſpenſionis præcipimus firmiter & monemus, ut quilibet ſacerdos provinciæ Saltzburgenſis, cujuſcumque dignitatis ſeu eminentiæ, ſtatus vel religionis fuerit, infra octo dies cauſa legitima ceſſante, poſtquam ei de morte archiepiſcopi vel proprii epiſcopi prædictæ provinciæ conſtiterit, per ſe vel per alium Miſſam pro defunctis dicat, in remedium archiepiſcopi aut epiſcopi memorati.

XXV.
De parochiis.

Nos ſanctorum patrum, qui eccleſiæ ſanctæ Dei & perſonis eccleſiaſticis terminos, quos non licet tranſgredi, poſuerunt, ſtatuta conſiderantes, hujus ſacri approbatione concilii, univerſis ſacerdotibus tam religioſis quam ſæcularibus, cujuſcumque ordi-

ANNO CHRISTI 1450.

uis, conditionis ſive ſtatus exſiſtaut, iu civitate diœceſis vel provinciæ Saltzburgenſis degentibus, ſub debito juramenti quod epiſcopo in receptione ſacerdotii præſtiterunt, ſub interminatione divini judicii firmiter inhibemus, ne quis alienum parochianum, cujus cura per epiſcopum, vel loci archidiaconum, ſeu ejus vicarium, alii eſt conceſſa; (excepta neceſſitatis cauſa, quæ legem nou habet;) ad confeſſionem recipere, aut ei aliquod eccleſiæ ſacrameutum porrigere præſumat, non petita deſuper & obtenta liceutia proprii ſacerdotis; cum * miſſime incerti & indubitati juris exſiſtat, talem a tali crimine ſolvi non poſſe aliquatenus, vel ligari: & ex hoc ordinem eccleſiæ per majores & ſanctos patres divina providentia iuſtitutum confundi & perturbari. Et hoc præſens ſtatutum per univerſos plebanos ſingulis quatuor temporibus, & in præcipuis feſtivitatibus coram ſuis parochianis præcipimus publicari.

* In quodam MS. deſiderabatur.

XXVI.
De jure patronatus.

Ad exſtirpandam illam deteſtabilem corruptelam quorumdam eccleſiarum patronorum, qui rectoribus earum defuuctis, ſpoliant dotem & eccleſiam rebus mobilibus, & interdum imuiobilibus, in ſalutis propriæ diſpendium & ſcandalum plurimorum, ſtatuimus, ut ſive clericus, ſive laïcus hoc facere præſumpſerit, cujuſcumque dignitatis, etiam pontificalis exſiſtat, ſit a jure præſentandi ea vice ſuſpenſus.... .... eccleſiam conferat: &, ſi ipſe negligens fuerit, ſuperior eam conferat ipſa vice: uterque autem ſit excommunicatus ipſa juris... .... & arctius ab omnibus evitetur, donec cum debita ſatisfactione reſtituat ſic ablata.

XXVII.
De celebratione Miſſarum.

Prædeceſſorum noſtrorum ducti veſtigiis ſtatuimus, inhibentes hujus ſacri approbatione concilii, ut nullus ſacerdotum noviciorum illa die, qua primam Miſſam celebrare voluit, in exordio publicationis ſanctiſſimi ſui officii oblaturus Deo primitias gratiæ ac ſalutis ſibi collatæ, aliquos ad convivium invitare, aut invitatos habere, aut procurare per ſe vel per alium ullo modo præſumat: ſed ad ſolum Deum, cujus militiæ eſt adſcriptus, dirigat aciem ſui cordis, maxime die illa devotus, curis & ſollicitudinibus temporalium, quibus mentes hominum diſtrahuutur, exutus; remotis vanitatibus hiſtrionum, qualibus tumultibus & inſolentiis reproborum, qui etiam ſæpe venire aſſolent non vocati.

XXVIII.
De baptiſmo.

Baptiſmus cum ſumma reverentia celebretur, maxime in diſtinctione & prolatione verborum, in quibus ſacramenti virtus exſiſtit; his ſcilicet verbis: Ego baptizo te iu nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Doceant igitur ſacerdotes tam mares quam feminas, in neceſſitate debere [illos] parvulos baptizare eadem forma in ſuo idiomate. Et, quod patres & matres proprios infantes, ſi ſumma neceſſitas exigat, poterunt baptizare. Et, ſi ſacerdotes ſuper hoc diligenter requirentes debitam formam in baptiſmo invenerint, quod factum eſt, approbent, ſupplentes circa baptizatum, quoad unctionem olei iu pectore & in ſcapulis, & chriſmatis in vertice, quod a laïcis eſt omiſſum. Si autem in baptiſmate debitam formam nou invenerint obſervatam, non differant parvulos baptizare.

Item ſtatuimus, ut in cunctis eccleſiis baptiſmus, chriſma, oleum & euchariſtia ſub fideli cuſtodia clavibus adhibitis aſſerventur, ne poſſit ad illa manus temeraria extendi. Pallæ quoque altaris, vaſa, corporalia & veſtimenta miniſtrorum munda & nitida conſerventur. Nimis enim videtur abſurdum in ſacris ſordes negligere, quæ dedecent etiam in profanis.

XXIX.
De immunitate eccleſiarum.

Quamquam dudum eccleſiarum advocati, ut ab indebitis vexationibus earum abſtineaut, & conſuetis juribus ſiut contenti, ſaluberrimis monitionibus antiquorum conciliorum ſint cauſati; quia, cum plerique domini temporales, & laïci alii provinciæ Saltzburgenſis, in eccleſiis, monaſteriis, ſeu quibuslibet piis locis, in quibus jus advocationis prætenduut, ſuis juribus non contenti, iucouſuetas & enormes novitates exercent, attentant iu eccleſiæ libertatem non modicum detrimentum. Nos huic morbo occurrere cupientes, auctoritate bujus concilii ſtatuimus, ne advocati eccleſiarum, monaſteriorum, & aliorum piorum locorum quorumcumque dictæ noſtræ provinciæ, quocumque etiam nomine cenſeantur, de cetero talia præſumant; nec eccleſias, monaſteria, & alia pia loca, ultra conſueta & debita onera ullatenus aggraveut & iuſeſtent, quocumque quæſito colore. Alioquin ipſos, & eorum quemlibet, auctoritate hujus ſacri concilii excommuuicationis volumus ſententiæ ſubjacere ipſo facto: a qua, donec de hujuſmodi indebite extortis ac illatis violentiis eccleſiis, mouaſteriis, atque locis aliis piis, competenter ſatisfecerint, nullatenus abſolvantur.

Abuſum quoque, ſeu conſuetudinem quorumdam laïcorum, immo potius corruptelam ſacris canonibus & legibus inimicam, quam quidam judices & poteſtates ſæculares ad inſtantiam ſe præcedentium habere * auctores contra prælatos ac clericos beneficiatos noſtræ provinciæ, ſeu etiam contra tales ex officio procedentes, licet de facto, ipſos prælatos ac beneficiatos in bouis immobilibus ſpectantibus ad eccleſias, monaſteria & beneficia eorumdem, quaſi quodam citationis edicto publico ſolent ad judicium evocare, licet nulliter & de facto; allegantes, quod non coutra clericos, ſed ipſorum bona dumtaxat judicent & procedant: nou attendentes, quod clerici & clericorum bona eodem gaudeut privilegio, & nulla ſit eis de rebus & perſonis eccleſiarum attributa judicandi facultas. Nos hanc conſuetudinem, ſacro approbante concilio, penitus reprobantes, decernimus, præfatam conſuetudinem fore iniquam, rationi & juri penitus inimicam: ſtatuentes ſub pœnis præmiſſis, quas contra facientes incurrere volumus ipſo facto; ut nullus, cujuſcumque ſtatus, conditionis aut ordinis exſiſtat, etiamſi pontificali aut ducali præfulgeat dignitate, præfatam reprobatam conſuetudinem obſervet, aut obſervari faciat, nec ipſius prætextu perſonas eccleſiaſticas prædictarum diœceſium in ipſorum bonis & poſſeſſionibus perturbare, inquietare aut judicare præſumat: decernentes irritum & inane, ſi ſecus contra præmiſſa a quoquam fuerit attentatum, ſententiaſque latas licet de facto ac............ impoſſibiles, cum omuibus inde ſecutis nullius exſiſtere roboris vel momenti.

XXX.
De ſimonia.

Ut labes pravitatis ſimouiacæ in noſtra proviucia penitus exſtirpetur, nos, ſacro approbante concilio,

Anno Chriſti 1420.

ordinamus, ut conſtitutio generalis concilii Conſtantienſis inferius deſcripta in ſingulis eccleſiis cathedralibus & aliis eccleſiis collegiatis per ordinarios aut eorum inferiores ter in anno publice intimetur; ut in pœnarum afflictione nullus valeat crimen prædictum ignorantia excuſare: adjicientes, ut ad locum ordinarii & exſecutionem ipſius & aliorum jurium, pro exſtirpatione pravitatis præfatæ procedant contra quoslibet tranſgreſſores. Alioquin contra negligentes exſecutionem hujuſmodi, & ſimoniam active vel paſſive committentes, in futuris provincialibus conciliis acrius, auctore Domino, procedemus. Tenor vero conſtitutionis Conſtantienſis ſequitur in hunc modum:

Martinus, &c.

> Multæ contra ſimoniacam pravitatem ab olim factæ ſunt conſtitutiones, quibus morbus ille non potuit competenter exſtirpari. Nos volentes de cetero, ut poſſumus, attentius providere, ſacro approbante concilio declaramus, quod ordinati ſimoniace ab exſecutione ſuorum ordinum ſint eo ipſo ſuſpenſi. Electiones autem, poſtulationes, confirmationes & quævis proviſiones ſimoniacæ eccleſiarum, monaſteriorum, dignitatum, perſonatuum, officiorum & beneficiorum eccleſiaſticorum quorumcumque deinceps factæ, nullæ ſint ipſo jure, nullumque per illos jus cuiquam acquiratur: nec promoti, confirmati, aut proviſi, faciant fructus ſuos; ſed ad illorum reſtitutionem, tamquam inique ablatorum, percipientes teneantur. Statuentes inſuper, quod dantes & recipientes ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant, etiam ſi Pontificali aut cardinalatus præfulgeant dignitate.

XXXI.
De ſententia excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti.

Item in quibuſdam locis, ut accepimus, in tantum accrevit temeritas & præſumptio laïcorum, quod ſi quando auctoritate ordinarii, ſeu delegati, in terram, villam aut caſtrum interdictum generale ponatur, iidem laïci officium ſacerdotum, immo quod ipſis ſacerdotibus eſt prohibitum, uſurpant; curantes, ut eccleſiaſticam per hoc magis cenſuram elidant, apud loca taliter interdicta ſepelire præſumunt in cœmeterio corpora defunctorum. Licet autem jam pridem contra præſumptores hujuſmodi inter alia ſit proviſum, [a] ut non reſumantur divina, quam quæ tumulata ſunt corpora, fuerint exhumata: quia tamen per illos, contra quos interdictum ponitur, antequam ſatisfaciant, frequenter in pactum deducitur, ut exhumationis pœna ab ordinario ſeu delegato ante omnia ſimiliter remittatur: ne forte hujuſmodi delinquèntium temeritas hac actione impunita remaneat, & per hoc ceteris detur audacia ſimilia præſumendi, ſacri approbatione concilii ſtatuimus & mandamus; ut quicumque amodo intra cœmeterium loci interdicti aliquod corpus, ſeu corpora defunctorum ſepelire præſumpſerint, aut qui talia præſumentibus opem vel operam quocumque modo adhibuerint, excommunicationis incurrant ſententiam ipſo facto: a qua non niſi per ſolum metropolitanum vel diœceſanum, aut cui ſuper hoc ſuas vices ſpecialiter commiſerit, abſolvantur. Metropolitanus vero, vel ejus diœceſanus, aut eorum in hac parte vicarii, nequaquam ad impendendum talibus abſolutionis beneficium procedant, niſi prius ſepultis taliter corporibus exhumatis, eccleſiæ & perſonis, quibus ex hoc injuria dignoſcitur irrogata, ſatisfactum fuerit competenter: & niſi ſuper facta exhumatione & ſatisfactione præſtita, ordinarii, aut ſi copia ipſius haberi non valeat, officialium ſuorum litteras abſolutionis ipſis pro teſtimonio exhibeant & oſtendant, ad communionem eccleſiæ nullatenus admittantur.

[a] *Forte*, ut non prius.

XXXII.
De hæreticis.

Cum nonnulli (quod dolenter referimus) Wicleffiſtarum & Huſſitarum hæreſibus & erroribus infecti, & de eiſdem infamati & ſuſpecti, terminos noſtræ provinciæ, ſub agni ſpecie gerendo lupum, latenter intrantes, auſu temerario præſumunt prædicare, tenere & docere occulte & publice prædictorum errores & hæreſes dudum ab univerſali eccleſia & generali Conſtantienſi concilio tamquam erroneos & hæreticos condemnatos: nos ſaluti gregis Dominici nobis commiſſi, ſaluti animarum & huic morbo periculoſo pervigili cura providere volentes, ne ſcintilla modica in principio ſuccreſcat in flammam, & fermentum modicum totam maſſam corrumpat; ſacro approbante concilio, ſub interminatione maledictionis æternæ, ac ſub excommunicationis ſententiis in ſingulares perſonas, & interdicti in loca, ſi communitates aut domini locorum in infra ſcriptis negligentes aut culpabiles fuerint, quas contra facientes ac negligentes incurrere volumus ipſo facto; inhibemus, ut nulla [a] eccleſia mundanave perſona noſtræ provinciæ, cujuſcumque ſtatus, conditionis aut ordinis exſiſtat, etiam ſi Pontificali aut ducali præfulgeant dignitate, præfatis erroribus & hæreſibus infectos, infamatos aut ſuſpectos, in ſuis eccleſiis, monaſteriis, parochiis, dominiis, terris, civitatibus, oppidis, villis, caſtris aut domibus ac locis aliis quibuſcumque, ad prædicandum, docendum aut dogmatizandum publice vel occulte admittant, ſeu aſſumant, quovis quæſito colore: nulluſque præfatorum eorumdem prædicationem audire, aut prædicationibus intereſſe præſumat quoquo modo. Ordinamus, ut omnes Chriſti fideles utriuſque ſexus memoratæ noſtræ provinciæ, poſtquam audiverint, ſciverint, aut eis conſtiterit, præfatis hæreſibus & erroribus infectos, infamatos ac ſuſpectos, in præfata noſtra provincia morari, docere, dogmatizare errores prædictos, ipſos ſtatim ſuis ſuperioribus, quorum præſentiam commode adire poterunt, ſine omni excuſatione & negligentia, ſub pœnis, ut ſuperius exprimitur, denuntiare nullatenus omittant. Omnibus ducibus, comitibus, baronibus, capitaneis, burgraviis, caſtellanis, magiſtris civium, conſulibus, judicibus & officialibus aliis quibuſcumque diſtincte præcipimus & mandamus ſub pœnis præmiſſis, ut ad requiſitionem ſuffraganeorum noſtrorum, eorumdem vicariorum, ſeu inquiſitorum pravitatis hæreticæ, ſeu cujuſcumque alterius prædictorum, taliter de hæreſi infectos, infamatos aut ſuſpectos incarcerare, captivare aut detinere debeant & teneantur. Et ſi tales ſe prætenderent in ſacris ordinibus conſtitutos, nobiſque ac noſtris ſuffraganeis, archidiaconis, vicariis, & eorumdem officus, ac hæreticæ pravitatis inquiſitoribus deputatis, pro nunc autem in noſtra provincia poſtea deputandis, tradant & aſſignent taliter denuntiatos & ſuſpectos, ut pro exſtirpatione tam periculoſi criminis libere procedant & procedi faciant juxta canonicas ſanctiones. Receptatores quoque, fautores & defenſores eorumdem, pœnis, ut præmittitur, volumus ſubjacere. Et quia tales infecti, infamati & ſuſpecti de erroribus ſupradictis, ut plurimum per ſimulatam converſionem, ad unitatem eccleſiæ redeunt fraudulenter, ſa-

[a] *Forte*, eccleſiaſtica.

Anno Chriſti 1420.

ANNO CHRISTI 1420.

cro approbante concilio ordinamus, ut ultra pœnas A talibus poſt converſionem ipſorum & errorum abjurationem a jure inflictas, per annum, poſtquam abjuraverint, carceribus mancipentur, nec relaxentur ab eiſdem, donec de vera & ſincera ipſorum converſione veriſimiliter præſumatur. Adjicientes, ut omnes & ſinguli noſtri ſuffraganei ad exſtirpationem tanti mali viriliter aſſurgentes, omnia & ſingula jura contra hæreticos ac de hæreſi ſuſpectos & infamatos, contra ipſorum receptatores, fautores & defenſores, ac poteſtates ſæculares, qui requiſiti legitime neglexerint ſua dominia a pravitate hæretica exſtirpare, promulgata provide exſequantur & obſervent, & a ſuis ſubditis faciant inviolabiliter obſervari, paterne, ut tenemur, in hoc ipſorum officium excitantes. B

XXXIII.
De Judæis.

Non ambigui juris eſt, Hebraicam gentem a fidelium Crucifixi populo aliquo diſcretionis extrinſecæ ſignaculo debere eſſe ſeparatam. Unde ſanctæ memoriæ Guido titulo ſancti Laurentii in Lucina presbyter cardinalis, in hanc noſtram provinciam a ſacroſancta Apoſtolica ſede legatus, provide decrevit, ſtatuendo, ut Judæi in publicum ſe exhibentes pileum deferre debeant cornutum: non portantes, pœna pecuniaria præcipimus mulcta puniri. Nos autem volentes prædicti legati bonam intentionem, C quantum in nobis eſt, effectui mancipare, omnibus ſæcularibus poteſtatibus, cujuſcumque conditionis & præeminentiæ exſiſtant, quocumque nomine cenſeantur, ſive communitates, ſive ſingulares reipublicæ præſidentes exſiſtant, ſub excommunicationis ſententia præcipimus, & diſtricte injungimus, ut per ſe, vel per alios ſuos familiares, quemcumque Judæum pileum talem in publico non deferentem pecuniaria pœna, juxta eorum arbitratum taxanda, quacumque conditione, provocatione vel excuſatione frivola non obſtante, protinus puniant.

Præcipimus etiam pro meliori hujus providi ſtatuti exſecutionis effectu, ut prædictæ poteſtates per ſe vel per alios poſſint & debeant Judæum ſic pileum D cornutum non portantem aliqua veſte, vel alia re, publice & ſtatim in itinere quo viſus eſt, pignorari, ut ſic eo citius pœnam exſolvat antedictam. Et quoniam non tantum maſculos Judaicæ ſuperſtitioni inhærentes a Chriſtiano populo convenit ſeparari, ſed etiam ejuſdem ſuperſtitionis feminas atque virgines a catholicorum gente volumus eſſe ſegregatas. Unde præcipimus ſub eiſdem pœnarum exactionibus, ut mulieres vel virgines dictæ ſuperſtitioni inſudantes, cum ſe in publicum exhibent Chriſtianorum noſtræ provinciæ nolam ſonantem in aliqua ſui corporis deferant parte: alioquin ipſas per dictas poteſtates pœnis & modis præſcriptis in virtute ſanctæ obedientiæ mandamus affligi.

XXXIV.
De prohibito & illicito veſtitu mulierum.

Cum in partem ſolicitudinis & paſtoralis officii ad hoc ſimus aſſumpti ...., uti gregem Dominicum rite gubernemus, & in eo vitia exſtirpemus, & virtutes inſeramus, debemus non ſolum removere peccata, ſed etiam cujuſlibet mali & peccati ſpeciem & imaginem, ac etiam ſcandaloſum quodlibet & exempli continens perniciem, curabimus, quantum poterimus, provincia exſulare. Unde (quod dolenter referimus) multorum querelis ſumus excitari, ac etiam in parte noſtris propriis percipimus oculis, quod in nonnullis noſtræ provinciæ partibus mulieres habitu induuntur ſatis inhoneſto, utpura caudam ad modum aſpidis, ac alias ornatum exquiſitiſſimum, & ſupra modum ſumptuoſum habentes. Faciunt enim quædam mulieres ſuis peplis, crinibus, atque aliis capitis ornamentis, ac ſi ante & poſt facies habeant monſtruoſe. Conſiderantes ideoque, quod ex his & conſimilibus vanitatibus ſcandala, oblocutiones, detractiones, quæ in cordibus ſimplicium generantur, ac nihilo minus per hæc patrimonialia exhauriuntur, furta, rapinæ, & alia innumeroſa peccata, & demum ſpectacula luxuriam provocantia in domibus, plateis & eccleſiis, aliiſque locis damnabiliter proveniunt. Nos igitur volentes, ſicut tenemur, his periculis occurrere, ſacro approbante concilio, ſub excommunicationis ſententia, & obteſtatione divini judicii, univerſos & ſingulos laïcos noſtræ provinciæ per viſcera Jeſu Chriſti obſecramus ac rogamus, & nihilominus diſtricte præcipiendo mandamus, ut uxores ſuas & filias, & alias mulieres in ſua patria ſeu familiari poteſtate exſiſtentes faciant honeſte incedere; prohibentes, ne nimiam in veſtibus & aliis mulierum ornamentis ſuperfluitatem habeant. Eiſdem etiam mulieribus ſub excommunicationis ſententia præcipimus, ut in hoc maritorum ſuorum obtemperent mandatis. Quod ſi ſecus fecerint, noſtris ſuffraganeis & aliis eccleſiaſticis viris noſtræ diœceſis & provinciæ curæ animarum præexſiſtentibus præcipimus, rebelles mulieres communione privare, ac eas aliis eccleſiaſticis ſupponere cenſuris. Univerſis etiam ſæcularibus poteſtatibus ſub ejuſdem diſtrictionis pœna injungimus, ut ad corroborationem & exſecutionem hujus neceſſarii ſtatuti faciant ſtatuta pœnalia, quibus hanc ſanctionem faciant exactiſſime obſervari, &c. Deo gratias.

Apud D. Hund. in metrop. ubi præpoſ. 10. archiepiſc. 49.

JOANNES DEI GRATIA PRÆPOSITUS
ET ARCHIDIACONUS ECCLESIÆ SALTZBURGENSIS,

univerſis & ſingulis dominis, abbatibus, præpoſitis, ceteriſque prælatis, archidiaconis, parochialium eccleſiarum rectoribus, plebanis ac clericis quibuſcumque per diœceſim Saltzburgenſem conſtitutis.

QUamvis per ſacrorum canonum & provincialium conciliorum ſtatuta recte ac honeſte vivendi norma adeo ſit ſufficienter comprehenſa, quod ſi eorumdem negligeretur exſecutio, quodammodo de cetero aliqua nova conderentur ſtatuta: quia tamen eorumdem tam ſaluberrimorum ſtatutorum noſtris temporibus memoria quaſi evanuit, cœcaque ipſa quodammodo offuſcavit oblivio, tamquam pro- E dita numquam extitiſſent. Et quia juxta ſapientis cujuſdam dictum, numquam nimium dicitur, quod nunquam ſatis dicitur; ſubſcriptæ ordinationes juris communis, ac provincialium ſtatutorum innovationes & declarationes in epiſcopali ſynodo in civitate Saltzburgenſi nuper celebrata, cui de mandato reverendiſſimi in Chriſto patris domini noſtri Eberhardi ſanctæ Saltzburgenſis eccleſiæ archiepiſcopi, Apoſtolicæ

ſtolicæ ſedis legati, & ex commiſſione ejus ſpeciali præſedimus, alias emanarunt. Ad quorum humilem ac devotam obſervantiam, exſecutionemque promptam & debitam, vos omnes & ſingulos in Domino exhortamur, prout divinam ex hoc reportare remunerationem, præfatique reverendi domini noſtri archiepiſcopi pœnam & ultionem debitas & condignas volueritis evitare.

I.

Declaratio pœna ſtatuti provincialis contra notorios concubinarios editi.

Contra crimen concubinatus clericorum plurimum ſcandaloſum, & hinc merito deteſtandum, non aliter, nec melius, quam dudum in provinciali concilio ſtatutum fuit, videmus poſſe provideri. Innoteſcimus tamen, & ad memoriam revocamus ejuſdem concilii .... Omnes namque, qui a die publicationis ſtatutorum provincialium, infra duos menſes concubinas ſuas, quas notorie tenuerunt, a ſe prorſus non removerint, ſi beneficiati fuerint, ſciant ſe ſuis beneficiis ſtatim ipſo facto, abſque alia privationis ſententia, auctoritate ejuſdem concilii eſſe privatos; nec aliquid juris amplius competere, aut aliquem ſe titulum habere in eiſdem: tenerique ſe idcirco ad reſtitutionem omnium fructuum & proventuum quos levaverunt, ſeu in futurum levabunt ex eiſdem. Poſſuntque eorum beneficia per habentes poteſtatem libere aliis conferri, vel a curia etiam impetrari. Qui vero beneficiati non fuerint, ſciant ſe auctoritate ejuſdem concilii ad habendum quæcumque eccleſiaſtica beneficia perpetuo inhabilitatos.

II.

Quod clerici non debent ſecum tenere mulierte juvenes & de incontinentia ſuſpectas.

Et quoniam juxta Apoſtolum non ſolum a malo, ſed etiam ab omni ſpecie mali debemus abſtinere; prohibemus, ne clerici in domibus ſuis habeant feminas juvenes, de quibus ſuſpicio poſſit merito oboriri. Qui autem feminarum famulatu carere nequiverint, tales ſibi aſſumant, quæ propter ætatem, morumque gravitatem, aut, ſi fieri poteſt, conſanguinitatem, omnem merito ſuſpicionem excludant.

III.

Quod clerici in domibus ſuis tabernas tenere, aut tabernas & laïcorum convivia accedere non debeant.

Inhibemus inſuper, prout etiam per ſacros canones & provincialium conciliorum ſtatuta prohibitum exſtat, ne clerici officium tabernariorum exercere præſumant; & ne in ſuis domibus tabernas teneant, aut vinum more tabernariorum vendant. Tabernas quoque & laïcorum convivia (quod valde honeſtatem dedecet clericalem, ipſorumque clericorum vileſcere facit auctoritatem) clerici omnino devitent, niſi neceſſitatis cauſa in itinere conſtituti.

IV.

Quod clerici venationi & ludo alearum & taxillorum inſiſtere non debent.

Venationi quoque cum canibus, necnon aucupationibus cum falconibus, niſis, aut hujuſmodi volucribus clerici omnino non inſiſtant, nec canes tales venaticos aut aves in domibus teneant, aut ſecum per viam ducant. Ad aleas etiam & taxillos non ludant, nec hujuſmodi ludis interſint, nec ludos tales in domibus ſuis exercere permittant.

V.

Quales preſbyteros debeant ſibi aſſumere plebani in adjutorium exercitii curæ animarum.

Omnibus inſuper Saltzburgenſis diœceſis plebanis prohibemus, ne in adjutorium exercitii curæ animarum, aut ad capellanatum aſſumant presbyteros luſores, potatores, ebrioſos, aut laïcorum convivia frequentantes, per quos multum plebs ſcandalizatur fidelis. Nullum etiam ſacerdotem alienigenam & penitus incognitum, ſuæ ordinationis litteras, ſeu formatas omni ſuſpicione carentes non habentem; & vero litteras commendatitias proprii epiſcopi: [a] aut fide digno teſtimonio, ſeu longi temporis converſatione de vita & moribus ipſius fuerit informatus; aſſumere præſumant.

VI.

Quod plebani inducere debent ſibi ſubditos preſbyteros ad obſervantiam ſtatutorum provincialium & ſynodalium ordinationum, & ad deferendum habitus honeſtos & clericales, a laïcorum habitu diſcrepantes.

Studeant quoque plebani ſuorum domeſticorum, præſertim clericorum ſibi ſubjectorum, diligentem curam gerere; ipſos ad obſervantiam conſtitutionum provincialium, & hujus ſanctæ ſynodi ordinationum, morum honeſtatem, clericaliſque habitus decentiam reſpicientium, inducendo; nec patiantur eos deferre habitus a ſacris canonibus vel provincialibus conciliis interdictos: ſed faciant ipſos deferre veſtes in colore & ſciſſura honeſtatem clericalem decentes; nimia longitudine vel brevitate non notandas, circa pectus & ſcapulas, ut moris eſt laïcis, non ſtrictas, & corpori bene adjacentes; ſed bene amplas, & aliquantum plicatas, manicas decentes, uſque ad contactum manus protenſas, infra vero brachium deorſum ultra unius palmæ longitudinem minime dependentes, cum goleriis licitis ſaltem unius pollicis collo adjacentibus: ſciſſuras, ſeu aperturas a latere omnino non habentes, nec retro: ab anteriori tamen parte, propter majorem ambulandi commoditatem, ad altitudinem unius palmæ cum media, veſtes non prohibemus aperiri. Veſtes etiam ad equitandum deputatas, prout commoditas poſtulaverit, ante & retro poterunt, honeſte tamen, aperire. In ſciſſuris hujuſmodi, in goleriis, ſeu aliis veſtium extremitatibus foderaturas expoſitas, & notabiliter præeminentes non habentibus.

Abuſum quoque iſtum clericorum, quo ſe ſæcularibus hominibus conformantes pallia deferunt, nudis joppulis manicas ſtrictas, ut nunc moris eſt, multipliciter plicatas, ſeu [b] rigatas, aut alias laïcales habentibus, nulla veſte manicata coopertis, cum expoſitis brachiis nequaquam tolerent. Aliaſque tam decenter & honeſte clericos ſibi ſubditos incedere faciant, ut per decentiam habitus extrinſecam motum valeant oſtendere honeſtatem. Hanc autem habitus honeſtatem exhortamor præcipue ipſos plebanos, ſicut & ceteros clericos, obſevare, quatenus in omnibus ſuis ſubditis ſe normam & exemplum præbeant.

VII.

Quod ſacramenta eccleſiaſtica, & alia ſpiritualia, libere, ſine conventione & pactione præcedente, debent miniſtrari.

Volumus quoque & præcipimus ſingulis Saltzburgenſis diœceſis presbyteris, quatenus circa ſacramentorum adminiſtrationem omnem obſervent puritatem, libere, ſine pactione aut conventione prævia,

[a] Forte, aut ab iis fide.

[b] rugatas.

eccleſiaſtica ſacramenta, & alia ſpiritualia adminiſtrando. Expoſt vero antiquas & laudabiles eccleſiarum conſuetudioes pia fidelium devotione, per miniſtrorum ſuſtentationem introductas non intendimus prohibere: ad quas etiam obſervandas ſuperioris officii laici eccleſiaſtica poſſunt cenſura compelli.

VIII.

Quod non ſunt tolerandi pro aliquo quæſtu publice delinqaentes, & quod poteſtate abſolvendi in caſibus reſervatis ſacerdotes abuti non debent.

Diſtricte quoque prohibemus, ne quis ſacerdotum adulteros, concubinarios, ſeu fornicarios, aut alios quoſcumque publice delinquentes, gratia vel favore, aut pro aliquo temporali emittat. Nec obtentam a ſuperiori in caſibus reſervatis ad certum perſonarum numerum licentiam, eam venalem exponant; non niſi ad ſolvendum aliquid ex pacto, eadem licentia utendo; ſed gratis & libere, prout expediens fuerit, ad omnes, ſine perſonarum acceptione, hujuſmodi ſibi conceſſa utantur poteſtate.

IX.

Quod pro ſepeliendis præventis nil eſt extorquendum.

Pro ſepultura quoque præventorum presbyteri nil extorquere præſumaot.

X.

Qualiter adulteri & concubinarii publici ſint admonendi, & ab ingreſſa eccleſia excludendi.

Ad extirpandum quoque adulterii & concubinatus publica crimina, quæ in diœceſi Saltzburgenſi plurimum ſunt frequentata, hunc volumus & præcipimus ordinem per ſingulas Saltzburgenſis diœceſis parochias obſervari, videlicet, ut infra duorum menſium ſpatium in qualibet eccleſia parochiali aliquo die Dominico vel feſtivo, quando major adfuerit populi multitudo, publice in ambone admoneantur & requirantur in generali omnes & ſinguli utriuſque ſexus homines præfatis criminibus publice implicati, quatenus ab hujuſmodi adulterio & concubinatu penitus & omnino deſiſtant. Si qui vero generali ſpreta admonitione ſe non correxerint, ſequenti Dominica in ſpecie & nominatim, ut ſe emendent, ... ſic illi, quorum domus inhabitant, quatenus eos ultra non hoſpitent, admoneantur & requirantur. Quod ſi nec taliter moniti ſe correxerint, ſequenti Dominica eoſdem, ac illos qui eos hoſpitare præſumpſerint, ab ingreſſu eccleſiæ publice excludant, coram quibus expoſt presbyteri nullatenus divina celebrare præſumant. Idem quoque de conjugibus utriuſque ſexus, qui temere ſibi mutuo cohabitare recuſant & nolunt, & de hoſpitantibus eoſdem, etiam ſi non ſit notorium eos alibi adulterari, volumus per omnia obſervari.

Hunc quoque ordinem perpetuis temporibus in poſterum præcipimus obſervari; ita quod generalis iſta monitio in Domioica prima Quadrageſimæ publice proponatur, ſpeciali continenter admonitione & excluſione ſequentibus duabus Dominicis, prout ſupra diſpoſitum, continuatis.

XI.

Qualiter ſe debeant habere plebani ad eos, quos ad auctoritatem ſuperiorum remittunt.

Quotiens vero ad ſuperioris auctoritatem aliquos remitti contigerit, plebanus eoſdem reverſos, niſi litteras teſtimoniales ſuperioris oſtenderint, pro abſolutis nequaquam teneant, nec ſacramenta eis eccleſiaſtica, niſi pœnitentia, aut ſaltem pœnitentiæ parte peracta, adminiſtrent: quod præſertim circa adulteros & alios criminoſos notorios volumus exactiſſime obſervari. Et ut fraudibus via præcludatur, hujuſmodi notorios & manifeſtos criminoſos ad auctoritatem ſuperioris litteris ſuis clauſis, cauſæ & facti narrationem plene continentibus, tranſmittant: eoſdemque reverſos, oon ad ſimplices remiſſionis ſchedulas, ſed ad litteras ſuperioris intentionem continentes [a], ad eccleſiaſtica remittant ſacramenta.

[a] Forte deeſt, reſpiciendo.

XII.

Quod matrimonia clandeſtina non ſint contrahenda: & quod ſecus aut contrarium facientes ad epiſcopalem auctoritatem ſint remittendi.

Et quoniam ex clandeſtinis matrimoniorum contractibus plurima ſæpe inſurgunt pericula animarum, quibus occurrere cupientes, quod ſuper hoc a jure provide ſtatutum extitit, præcipimus obſervari; ut videlicet, cum matrimonia fuerint contrahenda, prius per presbyteros publice in eccleſia proponantur, bono competenti termino præfinito, ut infra illum, qui voluerit & valuerit, legitimum impedimentum opponat: & ipſi etiam presbyteri infra illum nihilominus inveſtigent, an aliquod impedimentum obſiſtat, ſolicitare. Cum apparuerit probabilis conjectura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur expreſſe, donec, quid fieri debeat, manifeſtis conſtiterit documentis. Qui vero aliter contrahere præſumpſerint, ad epiſcopalem auctoritatem puniendi ſecundum juris diſpoſitionem remittantur.

XIII.

Quod matrimonia in eccleſiis & mediante presbytero contrahi debent: & quod non poſt, ſed ante carnalem copulam nuptiarum ſolemnia matrimonia ſint benedicenda.

In contrahendis quoque matrimoniis hanc volumus honeſtatem pro reverentia ſacramenti obſervari, ut videlicet non niſi per presbyteros, &, ſi commode fieri poteſt, in eccleſia, aliquando in alio loco honeſto, ſine ſtrepitu, cum honeſtate debita fiant matrimoniorum copulationes. Matrimonia quoque quæ benedicenda fuerint, non poſt, ut moris extitit, ſed ante ipſorum carnalem conſummationem, ac ſolemnitatis nuptiarum celebrationem, pro benedictionis ipſius reverentia benedicantur.

XIV.

Quod patrini baptiſmalis non multiplicentur.

Et quia ex cognatione ſpirituali, ſicut etiam ex carnali, impedimentum oritur matrimonii, impediens contrahendum, & dirimens etiam contractum. Unde, ne nimium inter homines ejuſdem parochiæ hujuſmodi multiplicentur attinentia, mandamus, quatenus presbyteri parentes baptizandorum puerorum inducere ſtudeant, ut uno tantum viro, vel una muliere, prout canones diſponunt, ſint contenti. Ad quod ſi forte facile induci non poſſunt, ſaltem ultra duos, unum ſcilicet virum, vel unam mulierem, nequaquam admittant.

XV.

Quod presbyteri informare debent populum, qualis &, quam lata ſpiritualis cognatio in baptiſmo & confirmationis ſacramento oritur.

Iojungimus inſuper omnibus plebanis, quatenus populum ſibi commiſſum publice in ambone informare ſtudeant, quod, ſicut inter quemlibet levantem

Anno Christi 1420.

aliquem de ſacro fonte, & ipſum levatum, ſic & A inter omnes filios & filias, levantem & ipſum levatum, & inter conjugem levantis carnaliter prius cognitum ſeu cognitam, & ipſum levatum, necnon inter parentes levati & ipſum levantem, & ejus conjugem, carnaliter prius cognitum vel cognitam, cognatio oritur ſpiritualis impediens matrimonium contrahendum, & dirimens jam contractum. Et ea quæ de levante ſunt dicta, etiam de baptizante modis expreſſis declarent eſſe intelligenda.

In confirmationis quoque ſacramento ratione prius confirmantis, & ad confirmationem aliquam tenentis, non autem ratione ligaturam aut faſciam ſolummodo fronti alligantis, ſeu chriſma duntaxat abluentis, eiſdem modis ut in baptiſmate, hujuſmo- B di propinquitatem provenire populo denuntient & declarent.

XVI.

Forma juramenti, quam præſtare debent teſtes ſynodales in manibus ſuorum archidiaconorum.

Jurabunt teſtes ſynodales, vel ſaltem fidem loco juramenti præbunt in hac forma. Primo, quod per totum annum uſque ad ſynodum proximam diligenter inquirent, ſimpliciter tamen de plano & abſque ulla juriſdictione, quæ correctionis & reformationis tam in clero quam in populo ſint neceſſaria: & quod illa fideliter referent in concilio provinciali & ſynodo epiſcopali proxime celebrandis, poſtquam C fuerint requiſiti: uſurarios, adulteros, concubinarios notorios, ſeu manifeſtos, & quoſcumque manifeſte & publice delinquentes, tam in clero quam in populo, quos debita ad hæc adhibita diligentia perquiſiverint, deferre & denuntiare, quando ſuper hoc requiſiti fuerint, denunciare non omittent.

XVII.

Statuta ſummatim & ordinate ſub certis titulis collocata, populo [a] collocanda.

Quoniam multa ſtatuta provincialia tam antiqua, quam etiam promulgata, necnon & quæ ſynodales ordinationes laïcos concernunt, quorum [a] quæ etiam ſatis dignoſcuntur eſſe pœnalia. Unde, ne ipſos igno- D rantes contingat detrimentum incurrere, quod dignum eſt eos poſtmodum [b] vetitos ſuſtinere; idcirco ſtatuimus & ordinamus, quatenus ſinguli Saltzburgenſis diœceſis plebani eadem ſtatuta laïcos reſpicientia, prout inferius ſummatim ſubjectis rubricis & titulis ordinate continentur, quam citius poterunt, eorum habita copia, aliquo die Dominico vel feſtivo, & deinceps ſingulis annis bis: ſemel ſcilicet in Dominica prima Adventus Domini, & ſemel in Dominica prima Quadrageſimæ, plebi ſibi commiſſæ publice in ambone vulgari lingua clare & intelligibiliter intiment, publicent & exponant; ad obſervantiam eorumdem, prout unumquemque concernunt, [a] dignoſcitur, eamdem plebem fideliter exhor- E tando.

[a] Forte, communicanda.

[b] mſ. habet ſeritos, haud dubie mendoſus.

XVIII.

De uſurariis & eorum pœnis, ex ſtatutis domini Guidonis tituli ſancti Laurentii preſbyteri cardinalis, Apoſtolicæ ſedis legati, quod incipit: Item dolentes.

Excommunicati ſunt ipſo facto uſuras exercentes: qui ſic excommunicati, ter in anno, videlicet in Cœna Domini, in Aſſumptione glorioſæ Virginis Mariæ, in Nativitate Domini, per plebanos & majores ſuos debent denuntiari, aliis pœnis contra uſurarios editis nihilo minus ſalvis.

XIX.

De eodem ex ſtatuto domini Joannis epiſcopi Tuſculani Apoſtolicæ ſedis legati, quod incipit: Uſurarios atlus.

Uſurarii dicuntur etiam, qui ſub titulo emptionis uſuras exercent, emendo ſcilicet pignus pro quantitate quæ mutuo petitur, & revendendo eidem, redemptionis tempore pro quantitate eadem adaucto numero uſurarum. Et hæc conſtitutio una cum conſtitutione Gregorii X. in generali concilio edita publicari debet ſingulis annis in Quadrageſima, lecto evangelio in ſingulis eccleſiis cathedralibus & collegiatis. Et tunc etiam uſuras exercentes contra dicti concilii te- B norem, ac illi qui eos retinent in domibus propriis, nominatim & in ſpecie excommunicati debent denuntiari. Et uſurarium, etiam occultum, dum tamen duorum vel trium fide dignorum teſtium ipſum conſtiterit uſuras exercuiſſe, nec pro eo ſatisfactum fuerit, nullus recipere debet ad eccleſiaſticam ſepulturam. Alioquin eccleſiaſtici, in cujus cœmeterio de conſenſu prælati ſive capituli tale corpus ſepultum fuerit, exhumatum eccleſiaſtico ſubjacet interdicto.

XX.

Intentio concilii generalis, de quo ſupra fit mentio, quod habetur in cap. Uſurarum, de uſuris, libro ſexto, in effectu eſt talis, ut ſequitur.

C Conſtitutio Lateranenſis concilii contra uſurarios edita debet inviolabiliter obſervari; ſcilicet, quod manifeſti uſurarii ad communionem altaris & eccleſiaſticam ſepulturam, & oblationem faciendam, admitti non debent. Et qui eorum oblationes receperint, aut ad eccleſiaſticam eos ſepulturam admiſerint, compelli debent reddere quod acceperint, & ad arbitrium epiſcopi ab officio ſuſpendi. Item ſecundo præcipitur dominis terrarum, & univerſalibus, ſeu communitatibus, ne permittant alienigenas in terris & locis ſuis conducere domos, & jam conductas retinere ad exercendum uſuras. Contrarium facientes, ſi ſunt epiſcopi, aut eorum ſuperiores, ſuſpenſionem; alii vero inferiores, excommunicationis; com- D munitates autem interdicti ſententias & pœnas incurrunt ipſo facto: quas ſuſpenſionis & excommunicationis pœnas, ſi epiſcopi, & eorum ſuperiores, aut ſingulares perſonæ per menſem ſuſtinuerint animo indurato, eorum terræ, quamdiu hujuſmodi uſurarii in ipſis permanſerint, eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto: & nihilo minus laïci ab hujuſmodi exceſſu per ſuos debent ordinarios compeſci.

XXI.

Ex eodem concilio generali, quod habetur de uſurariis in cap. Quamquam, libro ſexto.

Manifeſto uſurario, licet mandaverit uſuras reſtitui, eccleſiaſtica ſepultura denegari debet, niſi pri- E mo, prout facultates patiuntur, ſatisfaciat, vel de reſtituendo idonee caveat illis, quibus reſtitutio facienda, ſi præſentes fuerint: vel, ipſis abſentibus, loci ordinario, aut ejus vices gerenti, ſive rectori parochialis eccleſiæ in qua habitat, coram fide dignis de parochia; in cautione hujuſmodi exprimendo quantitatem uſurarum receptarum, ſi hujuſmodi fuerit quantitas manifeſta: alioquin, aliam quantitatem ipſius recipientis arbitrio moderandam: qui, ſi ſcienter minorem quam viſibiliter creditur, moderetur, tenebitur ad reſiduum ſatisfactionem. Et eos contra hanc conſtitutionem ſepeliendo, Lateranenſis concilii pœnam incurrunt. Teſtamenta quoque talium uſurariorum alias facta non tenentur: nec debet aliquis

Digitized by Google

Anno Christi 1420.

intereſſe, nec eos abſolvere, aut etiam admittere ad confeſſionem.

XXII.

De conſtitutione concilii Viennenſis, quæ habetur in Clementina [contra eos] de ſepulturis.

Sepelientes ſcienter uſurarios manifeſtos, etiamſi exempti fuerint, ipſo facto excommunicationis ſententiam incurrant: a qua, niſi ſatisfactio prius competenter eis quibus ex hoc injuria eſt irrogata, facta fuerit, nullatenus abſolvi debent.

XXIII.

Ex ſtatuto domini Pilgrini Saltzburgenſis archiepiſcopi, quod incipit: Apud multos.

Uſurarii, poſtquam a ſuis rectoribus trina monitione fuerint nominatim moniti, ſi infra menſem non deſtiterint, eo ipſo excommunicationis ſententiam incurrunt. Et eccleſiarum rectores & prælati tenentur ſuos ſubditos manifeſtos uſurarios monere & inducere, ut infra menſem ab hujuſmodi pravitate deſiſtant, & de perceptis ſatisfaciant cum effectu. Quod ſi non fecerint, eos excommunicatos denuntient, certificantes nihilo minus eos, quod ſi in hoc peccato deceſſerint, eccleſiaſtica ſepultura carebunt. Quos ſi rectores ſcienter ſepeliverint, ſimiliter ipſo facto excommunicationis ſententia ſunt ligati. Et manifeſti uſurarii dicuntur, de quibus eſt publica vox & fama, & certa ſunt indicia & argumenta, quod pecunias mutuant ad uſuras, eaſque recipiunt; vel fructus rei pignoratæ ex pacto, vel alias ſibi imburſant, nec computant in ſortem pecuniæ mutuatæ.

XXIV.

De ſpoliatoribus & raptoribus ſtratarum, ex ſtatuto domini Joannis Tuſculani, quod incipit: Spoliatores ſtratarum.

Excommunicati ſunt ipſo facto ſpoliatores ſtratarum, & raptores tranſeuntium per vias, & eiſdem dantes auxilium vel favorem.

XXV.

De his qui ſcienter emunt prædam, ex ſtatutis domini Eberhardi Saltzburgenſis archiepiſcopi.

Nullus prædam aliquam ſcienter emere vel tenere præſumat: alioqui niſi infra menſem prædam ipſam, aut ejus æſtimationem, ſi deprædata & ablata haberi non poſſit, reſtituat, excommunicationis ſententia percellatur.

XXVI.

Qualiter decimæ ſunt perſolvendæ, & qualiter puniri debeant laïci decimas uſurpantes, ex ſtatuto domini Guidonis cardinalis, Apoſtolicæ ſedis legati.

Decimæ tam antiquæ, quam etiam de novalibus majores & minutæ, juxta laudabilem conſuetudinem patriæ, integraliter ſunt perſolvendæ. Et laïci decimas, maxime novalium & minutas ſibi uſurpantes, ab ingreſſu eccleſiæ uſque ad ſatisfactionem condignam ſunt ſuſpenſi.

XXVII.

De his qui imponunt aut exigunt nova paſſagia, vel antiqua augmentant, ex ſtatuto domini Joannis Tuſculani epiſcopi, quod incipit: Imponentes.

Nova paſſagia imponentes & exigentes, vel antiqua augmentantes, ſingulis annis ſummus Pontifex in Cœna Domini denuntiat excommunicationi ſubjacere: quos etiam, ſive fuerint eccleſiaſticæ, ſive ſæculares perſonæ, quocumque nomine cenſeantur, locorum ordinarii per ſe vel ſuos vicarios omni anno in eadem die Cœnæ Domini, pulſatis campanis & accenſis candelis, excommunicatos & ab omnibus evitandos uſque ad reſtitutionem integram debent denuntiare.

XXVIII.

Quod etiam in lecto ægritudinis poteſt quis teſtari, contraria conſuetudine non obſtante, ex ſtatuto domini Eberhardi archiepiſcopi Saltzburgenſis, quod incipit: Ad hæc.

Non obſtante conſuetudine, quæ potius eſt corruptela, ubi jura teſtamentorum [a] ſanctionem non prohibent, quilibet, etiam in lecto ægritudinis conſtitutus, legare, diſponere & ordinare poteſt de bonis ſibi collatis a Deo piis locis, aut alias. Et impedimentum præſtantes, per prælatos compeſci debent eccleſiaſtica cenſura.

[a] ſaſtionem.

XXIX.

De his qui tempore interdicti ſepeliunt corpora defunctorum, aut ſepelientibus opem præſtant, ex ſtatuto domini Eberhardi archiepiſcopi Saltzburgenſis, quod incipit: Item in quibuſdam.

Excommunicati ſunt laïci ſepelientes intra cœmeteria locorum interdictorum corpora defunctorum, aut qui ſepelientibus opem vel operam præſtant: a qua non abſolvantur, nec per ordinarium loci, vel per eum cui ſuper hoc ſpecialiter commiſerit ſuas vices. Hujuſmodi tamen abſolutio non eſt impendenda, niſi prius exhumentur ſic tumulata, & ſatisfactum fuerit eccleſiæ & perſonis, quibus exinde injuria dignoſcitur irrogata. Nec etiam tales ad communionem eccleſiæ admittantur, niſi habeant ſuper exhumatione & abſolutione prædicta litteras ordinarii vel ſui officialis.

XXX.

Quod mulieres per excluſionem a communione prohibendæ ſunt ab illicito veſtitu, ex ſtatuto domini Eberhardi Saltzburgenſis archiepiſcopi, quod incipit: Cum in partem.

Mandatur ſub pœna excommunicationis omnibus laïcis, & ſub obteſtatione divini judicii, ut uxores ſuas & filias & alias mulieres, in præſentia vel familiari poteſtate conſtitutas, faciant honeſte incedere; prohibeantque, ne nimiam in veſtibus longitudinem, & [ab] aliis mulierum ornamentis exquiſitam ſuperfluitatem habeant. Quibus etiam mandatur ſub pœna excommunicationis, ut in his pareant maritis ſuis: alias euchariſtiæ communione priventur, & per cenſuram eccleſiaſticam arceantur. Et in fine mandatur ſæcularibus poteſtatibus ſub pœna præfata, ut ad corroborationem hujuſmodi ſtatuti faciant hanc conſtitutionem exacte obſervari.

XXXI.

De his qui occidunt, verberant, aut qualitercumque manus violentas in clericos injiciunt, aut eos captivant, ſeu captivatos tenent. Ex ſtatuto domini Guidonis cardinalis Apoſtolicæ ſedis legati, quod incipit: Item cum in pleriſque.

Occidens, verberans, aut qualitercumque manus violentas in clericos injiciens, ſeu eos capiens, ſingulis annis in ſynodis epiſcopalibus excommunicati denunciari debent, & nominatim illi, de quibus conſtiterit manifeſte.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1420.

XXXII.

De eodem, ex ſtatuto ejuſdem domini Guidonis, quod incipis : Quodcumque vero.

Vulnerans enormiter eccleſiaſticam perſonam, occidens vel captivans, non niſi per ſedem Apoſtolicam debet abſolvi. Et ſi quid tenebat ab eccleſia, illud ipſo facto perdit, quod in utilitatem eccleſiæ debet converti. Et generaliter in diœceſi, in qua aliquem canonicum cathedralis eccleſiæ, vel in dignitate eccleſiaſtica conſtitutum capi contigerit, aut captivum detineri, uſque ad liberationem ipſius, & debitæ ſatisfactionis exhibitionem. Similiter & in parochia, in qua res clericis violenter ablatas detineri contigerit, uſque ad ſatisfactionem & reſtitutionem congruam ceſſari debet a divinis.

XXXIII.

De eodem, ex ſtatuto domini Friderici Saltzburgenſis archiepiſcopi, quod incipis : Statutum.

Captivato domino archiepiſcopo Saltzburgenſi, aut aliquo ipſius ſuffraganeo, ſeu invaſa eccleſia Saltzburgenſi, aut quacumque alia eccleſia cathedrali provinciæ Saltzburgenſis, hoſtiliter & injurioſe, ut de ſubverſione ſtatus ejus veriſimiliter timeatur ; ſtatim, poſtquam hoc innotuerit, per totam provinciam Saltzburgenſem ceſſari debet a divinis. In terris tamen principum ceſſari non præcipitur, niſi ab offenſis hujuſmodi ceſſare, & emendam præſtare infra menſem admoniti contempſerint.

XXXIV.

De eodem, ex ſtatuto ejuſdem Friderici, quod incipit : Item cum hi.

Qui violentas manus in clericos injiciunt, debent in parochia, in qua delictum commiſſum fuerit, aut in qua injiciens domicilium habuerit, per rectores eccleſiarum ſingulis Dominicis & feſtivis diebus excommunicati denuntiari : & qui tales violentos injectores ſcienter ad divina vel eccleſiaſticam ſepulturam receperint, ſunt ab officio ſuſpenſi. Qui vero in prædicta denuntiatione, poſtquam ſibi per ordinarium fuerit ſpecialiter demandata, negligens fuerit aut remiſſus, per viginti dies ab ingreſſu eccleſiæ & ab officio eſt ipſo facto ſuſpenſus.

XXXV.

De eodem, ex ſtatuto domini Joannis Tuſculani epiſcopi, Apoſtolicæ ſedis legati, quod incipit : Eos qui.

Captivantes, ſeu captivos detinentes clericos & perſonas eccleſiaſticas, ſi infra octo dies, poſtquam requiſiti fuerint, eos non relaxaverint, omnibus Dominicis & feſtivis diebus per prælatos & rectores eccleſiarum, in quarum limitibus hujuſmodi captivantes aut detinentes commorantur, & perſonæ hujuſmodi eccleſiaſticæ fuerint captivatæ aut in quibus captivæ detinentur, excommunicati publice denuntientur. Et nihilo minus, ubi hujuſmodi eccleſiaſticæ perſonæ captæ detinentur, quamdiu taliter detinentur, clerici hoc ſcientes ceſſare debent a divinis : contrarium facientes, excommunicati ſunt ipſo facto.

XXXVI.

De his qui verberant vel capiunt nuntios legatorum Apoſtolicæ ſedis, archiepiſcoporum, delegatorum judicum, & aliorum : aut eos qui de curiis eorum veniunt, aut eos occidunt : ex ſtatuto domini Joannis Tuſculani, quod incipit : Si qui in tant.

Capientes, verberantes nuntios legatorum Apoſtolicæ ſedis de latere miſſorum, ſeu archiepiſcoporum, aut epiſcoporum, vel delegatorum ; & eiſdem litteras auferentes, vel dilaniantes, ſeu ipſos in juriſdictionem, [aut] eis commiſſa quomodolibet, manifeſte vel occulte impedientes : ſimiliter & illi qui ad curiam eorum legatorum, archiepiſcoporum, epiſcoporum, vel delegatorum venientes, aut abinde recedentes offendunt in perſonis, aut bonis quæ ſecum habent ſpoliant, excommunicati ſunt ipſo facto.

ANNO CHRISTI 1420.

XXXVII.

De eodem, ex ſtatuto domini Eberhardi archiepiſcopi Saltzburgenſis, quod incipit : Præterea.

Reus verberans, ſpolians & captivans nuntium judicis, litteras judiciales deferentem, pro convicto debet haberi : & idem in actore in cauſa reconventionis.

XXXVIII.

De his qui bona decedentium clericorum occupare præſumunt, ex ſtatuto domini Guidonis cardinalis Apoſtolicæ ſedis legati, quod incipit : Item ad aures.

Patroni eccleſiarum tam clerici quam laïci, advocati, judices & præcones bona decedentium clericorum occupantes & uſurpantes, excommunicationis vinculo, quouſque ablata reſtituant, debent innodari.

XXXIX.

De eodem, ex ſtatuto domini Friderici Saltzburgenſis archiepiſcopi, quod incipis : Item ſtatutum : & ex ſtatuto domini Joannis Tuſculani Apoſtolicæ ſedis legati, quod incipit : Nonnulli.

Raptores, invaſores & occupatores bonorum clericorum detinentium, ipſo facto excommunicationis ſententiam incurrunt. Et in locis, ubi talia bona violenter ablata conſervantur, tamdiu ceſſari debet a divinis, poſtquam hoc rectoribus eccleſiarum innotuerit, donec ablata hujuſmodi ſucceſſori defuncti reddantur, in priſtino loco reponantur, ac alia ſatisfactio competens ſubſequatur.

XL.

De eodem, ex ſtatuto domini Eberhardi archiepiſcopi Saltzburgenſis, quod incipit : Ad exſtirpandam.

Eccleſiarum patroni, ſive clerici aut laïci, qui rectore eccleſiæ mortuo, dotem & eccleſiam rebus mobilibus ſeu immobilibus ſpoliant, cujuſcumque dignitatis fuerint, ſunt a jure putandi illa vice ſuſpenſi, & collatio ad immediatum ſuperiorem devolvitur. Inſuper etiam ipſo facto excommunicationis ſententiam incurrunt.

XLI.

De his qui imponunt tallias & exactiones eccleſiaſticis perſonis. Ex ſtatuto domini Pilgrimi archiepiſcopi Saltzburgenſis, quod incipit : Cum eccleſia.

Imponentes clericis & eccleſiaſticis perſonis, & recipientes ab eiſdem exactiones, tallias & collectas ; ſi infra menſem, poſtquam per eccleſiarum prælatos moniti fuerint, non deſtiterint, vel de damnis illatis competenter non ſatisfecerint ; excommunicati ſunt ipſo facto, & terræ ipſorum eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto.

XLII.

De his qui eccleſiaſticas perſonas compellunt ſolvere pædagia vel quidagia de rebus ſuis. Ex ſtatuto ejuſdem domini Pilgrini, quod incipit : Conſtitutionem : & in cap. de cenſibus, lib. 6.

Bonifacius VIII. ſtatuit, quod ſi univerſitas ſeu communitas, vel ſingularis quæcumque perſona, cujuſcumque dignitatis fuerit, per ſe vel per alium, ſuo vel alieno nomine eccleſias vel eccleſiaſticas perſonas compulerit ſolvere pædagia vel quidagia, ſeu exactiones pro rebus ſuis, quas cauſa negotiationis non deferunt, univerſitas talis eſt interdicta, & perſonæ ſingulares excommunicatæ. Nec valet contraria conſuetudo. Et hæc conſtitutio per prælatos, archidiaconos, & plebanos, debet ſolemniter publicari.

XLIII.

De his qui occupant, invadunt aut uſurpant ſibi eccleſiaſtica bona. Ex ſtatuto domini Joannis Tuſculani, quod incipit : Dignum ......

Sæculares eccleſiaſticæve perſonæ, quacumque dignitate præfulgeant, (Romanorum dumtaxat rege & ejus conjuge & filiis exceptis) [a] eccleſias & eccleſiaſtica bona, jura & juriſdictiones, ſeu eccleſiarum vaſſallos publice occupare aut invadere, vel ſcienter uſurpare; ſeu occupatoribus, invaſoribus, aut uſurpatoribus hujuſmodi poteſtatem quomodolibet, auxilium vel favorem [b] præſumpſerint : necnon qui bona eccleſiarum titulo pignorum detinent obligata, a quibus receperint ultra ſortem : niſi requiſiti infra menſem ſatisfecerint, ipſo facto excommunicati, & terræ ipſorum eccleſiaſtico ſubjacent interdicto; quod clerici terræ offenſorum ad ſolam denuntiationem prælati offenſi obſervare tenentur : alioquin ante ſatisfactionem coram celebrante a divinis ſunt ipſo facto ſuſpenſi.

[a] Forte, quæ eccleſias.

[b] Forte deeſt, præſtare.

XLIV.

De eodem, ex ſtatuto ejuſdem domini Joannis Tuſculani, quod incipit : Nullus de cetero.

Qui prætextu guerrarum, quas habent cum advocatis eccleſiarum, earumdem eccleſiarum bona ſubripuerint, aut eccleſias ipſas, aut earum villas & incendio vel hoſtilitate devaſtant, aut homines earum ſuis bonis ſpoliant, excommunicati ſunt ipſo facto; nec poſſunt, niſi ſufficienter emendaverint, abſolvi.

XLV.

De eodem, ex ſtatuto ejuſdem domini Joannis, quod incipit : Prohibemus.

Qui propter debitum aut fidejuſſoriam obligationem alicujus perſonæ ſingularis, bona eccleſiaſtica ad ipſam eccleſiam & capitulum communiter pertinentia ceperit, ſeu ſpoliaverit, niſi requiſitus infra quindecim dies a die requiſitionis numerandos reſtituerit, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrit.

XLVI.

De his qui ad vacantes eccleſias mittunt armatos, & faciunt ibi expenſas. Ex ſtatuto domini Eberhardi Saltzburgenſis archiepiſcopi, quod incipit : Ad ....

Prælati principes, & alii nobiles atque officiales eorumdem, qui ad vacantes prælaturas, beneficia ſive officia, mittunt gentes armorum, & inibi expenſas faciunt graves, aut compellentes eligere per abuſum poteſtatis ſæcularis, aut potentiæ inordinatæ; ſeu qui electum & confirmatum non admittunt ad poſſeſſionem, niſi pro certa pecuniæ quantitate; niſi infra menſem emendaverint quod fecerint, excommunicati ſunt ipſo facto : a qua ſententia non abſolvantur, donec ſatisfaciant, & extorta reſtituant : in quibus etiam non prodeſt eis remiſſio.

XLVII.

De laïcis recipientibus & occupantibus eccleſiaſtica beneficia. Ex ſtatuto domini Joannis Tuſculani, quod incipit : Laicos.

Laïci recipientes & occupantes eccleſiaſtica beneficia, niſi infra menſem a tempore occupationis commutando, ipſa dimiſerint, ipſo facto excommunicationis ſententiam incurrunt.

XLVIII.

De advocatis eccleſiarum, qui ultra jura eis debita eccleſiaſtica, gravant eccleſias. Ex ſtatuto ejuſdem domini Joannis, quod incipit : Nonnulli.

Mortuo eccleſiæ advocato, non omnes ejus filii, ſed ille ſolus in quem omnes, vel major pars ipſorum conſentit, habeatur pro patrono. Et advocati eccleſiarum, qui defendendo & manutenendo perſonas & bona eccleſiarum, quarum ſunt advocati, negligentes fuerint aut remiſſi, hujuſmodi advocationis officio privati ſunt ipſo facto. Qui vero ab hujuſmodi eccleſiis ultra debitum aliquid auferre præſumpſerint, niſi infra menſem ablata reſtituerint, ſingulis menſibus debent excommunicati denuntiari.

XLIX.

De eodem, ex ſtatuto domini Eberhardi Salzburgenſis archiepiſcopi, quod incipit : Quamquam.

Excommunicati ſunt laïci advocati eccleſiarum, qui ſuis juribus non contenti, inconſuetas & enormes novitates in ipſas eccleſias exercent & attentant, & ultra debita onera aggravare non formidant.

L.

De patronis eccleſiarum, qui poſt tempus a jure præfixum occupant eccleſias, aut impediunt ſuperiores in collatione. Ex ſtatuto domini Joannis Tuſculani, quod incipit : Eccleſiarum.

Patroni eccleſiarum ad eccleſias vacantes præſentare debent perſonas idoneas infra tempus a jure ſtatutum. Qui vero poſt lapſum ejuſdem temporis per menſem eccleſias ipſas retinere & occupare præſumpſerint, ipſo facto ſunt excommunicati, & ea vice præſentatione hujuſmodi eccleſiarum privati, quas ſuperiores infra tempus eis a jure præfixum conferre tenentur : alioquin a collatione beneficiorum ſunt ipſo facto ſuſpenſi. Laïci vero impedientes ordinarium providere volentem, ipſo facto excommunicationis ſententiam incurrunt.

LI.

Ex ſtatuto domini Eberhardi Salezburgenſis archiepiſcopi, quod incipit : Quoniam. De patronis qui partem advocationis, cum præſentant, ſibi retinent ex pacto.

Laïci patroni ex pacto ſibi retinentes partem decimarum, vel aliarum obventionum eccleſiaſticarum in beneficiis, cum præſentant clericos ad ea, excommunicari debent, & terra eorum eccleſiaſtico interdicto ſupponi, donec eccleſiam liberam dimittant ſub ſuo jure : ſalvo tamen eis jure patronatus. Clerici autem taliter ab ipſis recipientes beneficia, officio & beneficio priventur; nec ad beneficium vel actus eccleſiaſticos admittantur, niſi per ſedem Apoſtolicam

ANNO CHRISTI 1420.

cum eis fuerit diſpenſatum. Epiſcopi vero & archidiaconi, qui talibus ſcienter curam commiſerint animarum, ſub inſtitutione hujuſmodi beneficiorum & collatione perpetuo ſint ſuſpenſi.

LII.

De eodem, ex ſtatuto ejuſdem domini Eberhardi archiepiſcopi Saltzburgenſis, quod incipit: Beneficia.

Clerici qui præſentantur ad eccleſias per patronos cum aſſignatione alicujus portionis, ut reſiduum uſibus patronorum applicetur, ſi de hoc non deferunt querelam ad epiſcopum ſuum, ſunt ipſo jure ſuſpenſi, & per epiſcopum hujuſmodi beneficiis ſpoliandi. Patroni vero per epiſcopum, cum hoc ad ipſum deductum fuerit, ab hujuſmodi exactione compeſcantur. Et ſi in hoc pertinaces reperti fuerint, ad præſentationem hujuſmodi eccleſiarum, cum proxime vacaverint, nullatenus admittantur.

LIII.

De laïcis qui ſine conſenſu prælatorum bona fabricæ eccleſiarum deputata adminiſtrant. Ex ſtatuto domini Joannis Tuſculani, quod incipit: Laïci.

Laïci ſine aſſenſu prælatorum & capitulorum bona fabricæ eccleſiæ deputata adminiſtrare non poſſunt. Et qui contrarium fecerint, ſi infra menſem, poſtquam per ordinarium loci moniti fuerint, non deſiſtunt, excommunicati ſunt ipſo facto.

LIV.

De his qui eccleſias & earum ædificia violenter & ſine prælatorum aſſenſu incaſtellare præſumunt, aut gentes ibi tenere. Ex ſtatuto ejuſdem domini Joannis Tuſculani, quod incipit: Nonnullos.

Qui eccleſias, campanilia, ſeu alia eccleſiarum ædificia violenter & ſine prælatorum aſſenſu incaſtellare, aut perſonis armatis munire præſumpſerint, & eorum heredes hujuſmodi violentiæ participes, per ſuos ſuperiores excommunicationis pœna percellantur.

LV.

De his qui prohibent, ne quis conquiratur coram eccleſiaſtico judice; aut qui condunt ſtatuta contra eccleſiaſticam libertatem. Ex ſtatuto ejuſdem Joannis Tuſculani, quod incipit: Perſonis.

Univerſitates civitatum & locorum prohibentes, ut nullus conquiratur coram eccleſiaſtico judice, ac ſtatuta condentes contra clerum & eccleſiaſticam libertatem, interdicti: ſingulares vero perſonæ talia committentes, quacumque dignitate præfulgeant, excommunicationis ſententias ipſo facto incurrunt.

LVI.

De his qui tradunt eccleſiaſticas perſonas coram judice ſæculari. Ex ſtatuto domini Pilgrini Saltzburgenſis archiepiſcopi, quod incipit: Sæpe.

Trahentes clericos & eccleſiaſticas perſonas coram judice ſæculari, necnon eccleſiaſticæ perſonæ conventæ ſponte coram talibus judicibus ſæcularibus judicialiter reſpondentes, excommunicati ſunt ipſo facto.

LVII.

De eodem, ex ſtatuto domini Eberhardi Saltzburgenſis archiepiſcopi, quod incipit: Dudum.

Judices ſæculares, qui perſonas eccleſiaſticas ad judicia ſua ſæcularia evocare aut trahere in ipſorum contumaciam, ipſis non comparentibus, eccleſiaſtica bona invadenda decernere præſumpſerint, excommunicati ſint ipſo facto. Et quotiens laïcus, cujuſcumque dignitatis exſiſtat, eccleſiaſticam perſonam ad judicium ſæculare trahere aut judicare præſumpſerit, tamdio in territorio trahentis & judicantis ceſſetur a divinis, donec ſatisfecerint parti tractæ, & abſolutionis beneficium meruerint obtinere.

LVIII.

De eodem, ex ſtatuto ejuſdem domini Eberhardi, quod incipit: Quamquam. in paragrapho: Abuſum.

Invalida & iniqua eſt conſuetudo, qua judices ſæculares trahere conantur perſonas eccleſiaſticas ad judicium ſæculare, etiam ſuper bonis eccleſiaſticis: & contra facientes excommunicati ſunt ipſo facto; & & eorum proceſſus ac omnia inde ſecuta nullius ſunt momenti.

LIX.

Proviſio contra Huſſitas, ne admittantur ad prædicandum: & quod eos ſcientes ſuis ſuperioribus denuntient. Ex ſtatuto domini Eberhardi Saltzburgenſis archiepiſcopi, quod incipit: Cum nonnulli.

Mandatur ſub interminatione maledictionis æternæ, & ſub excommunicationis pœna latæ ſententiæ in ſingulares perſonas, & interdicti in loca, ne quiſpiam, cujuſcumque ſtatus exſiſtat, etiamſi Pontificali vel ducali præfulgeat dignitate, Wicleffiſtas & Huſſitas, & de eorum hæreſibus & erroribus infamatos aut ſuſpectos, in quibuſcumque locis ad prædicandum, docendum & dogmatizandum admittat, ſeu aſſumat, publice vel occulte. Et omnes utriuſque ſexus Chriſti fideles dictæ provinciæ, poſtquam audiverint, ſciverint, aut eis conſtiterit, hujuſmodi hæreticos & ſuſpectos in provincia morari vel docere, &c. ſub pœnis prædictis denuntiare tenentur ſuis ſuperioribus, ſi eorum præſentiam commode adire poſſunt. Principes quoque & [a] comites, & eorum judices & officiales, ad requiſitionem epiſcoporum, vel ſuorum vicariorum, tales incarcerare, captivare & detinere debent & tenentur ſub pœnis prædictis, etiamſi ſe prætendant in ſacris conſtitutos; quos tamen ſuis ſuperioribus præſentare tenentur. Et contra eos procedatur juxta canonicas ſanctiones. Receptatores quoque, fautores & defenſores eorumdem pœnis ſubjaceant præfatis. Inſuper ordinatur, ut ultra pœnas juris, non abjurantes hujuſmodi errores per annum carceribus mancipentur; nec relaxentur, donec de vera conſtet ipſorum & non ſimulata converſione. Hortantur demum ſuffraganei, ut contra tales viriliter inſurgant, & jura exſequantur & obſervent, & a ſuis faciant ſubditis inviolabiliter obſervari.

[a] comitates; emendate, niſi forte leg. eadem ſic communitates.

STATUTA SYNODI PROVINCIALIS

habitæ in choro eccleſiæ collegiatæ in Caliſeh, Gneznenſis diœceſis, * anno Domini MCCCCXX.

Proceſſus circa electionem epiſcopi Strigonienſis.

Deſunt priora.

...... hujus ſacri concilii innovamus.

Ex biblioth. Baronis de Noſtitz in Sileſia, mſ.

SCiendum eſt quod volentibus eccleſiam vacantem ordinare quod altero de tribus modis ipſis vacantibus providetur. Aut enim ordinatur vacans eccleſia per proviſionem aut electionem aut per poſtulationem ſolemnem. Proviſio pertinet ad ſuperiorem, in qua non eſt neceſſaria forma concilii. Electio autem & poſtulatio ad inferiores in quibus forma concilii generaliter neceſſario obſervanda eſt. Forma autem ipſius concilii tempore eſt forma ſcrutinii, compromiſſi, & inſpirationis, vel quaſi: ſecundum alterutram iſtarum quicumque libet eligetur, vel ſolemniter poſtulatione in eccleſiis cathedralibus & collegiatis, debet denunciatio præcedere. Per formam autem ſcrutinii proceditur modo ſubſcripto. Eccleſia enim paſtoris regimine deſtituta capitulum ſeu canonici præſentes ſtatuent terminum ad electionem celebrandam. De quo fiat publicum inſtrumentum, in quo narrabitur quod die tali præcedente vel tranſlato, a defuncto tali prælato, talis eccleſiæ, ejuſque corpore eccleſiaſticæ tradito ſepulturæ, capitulum ſeu canonici qui tunc præſentes erant, convenientes, talem terminum cum continuatione dierum ſequentium ad electionem celebrandam unanimiter ſtatuerunt qui terminus erit competens, ut infra ipſum abſentes qui ſunt citati commode venire poſſint, conſiderantes locorum diſtantias & perſonarum & temporis qualitatem; non tamen nimis longus, quia in electione mora eſt periculoſa, &c. *Sequitur.*

Sequentes canones digeſti ſunt juxta normam Decretalium ut apparet.

Canon de ſupplenda negligentia prælatorum.

Contigit nonnunquam, &c.

De permutatione.

Nullus eccleſiam vel beneficium, &c.

De tempore.

Cum electorum ordinatio, &c.

De filiis presbyterorum.

Cum illigitime natis, &c.

De clericis peregrinis.

Nullus clericus, &c.

De officio archidiaconi.

Statuimus quod archidiaconus, &c.

De officio vicarii.

Ne forte contingat, &c.

De officio ordinarii.

Statuimus quod deinceps futuris temporibus, &c.

De majoritate & obedientia.

Cum inferior ſuperiori regulariter, &c.

De procuratoribus.

Quamvis in omnibus peragendis cauſis.

De alienatione mutandi judicii cauſa facta.

Quia plerumque ceſſiones actionum, &c.

Liber ſecundus: De judiciis.

Quoniam quidam propter potentiam, quidam propter crudelitatem magnarum perſonarum accedere non poſſunt ut citentur, quidam etiam qui in caſtris, &c.

De foro competenti.

Quoniam plures eccleſiaſtici cenſus redditus, &c.

De feriis.

Ut eccleſiaſtica celebratio celebritatum habeat ec-

A cleſiarum noſtræ provinciæ concordiam, ſtatuimus infra ſcriptis diebus tam clericos quam laïcos a ſervilibus operibus abſtinere. In feſtivitatibus videlicet Nativitatis, Circumciſionis, Epiphaniæ, Reſurrectionis, Aſcenſionis, Pentecoſtes, cum duobus diebus immediate ſequentibus, necnon Corporis Chriſti, & ſanctæ Crucis Ioventionis, & Exaltationis, & omnibus diebus Dominicis, & in ſex feſtivitatibus Beatæ Mariæ Virginis, ſcilicet Annunciationis, Viſitationis, Conceptionis, Purificationis, Nativitatis, & Aſſumptionis, item in die Angelorum quod dicitur feſtum ſancti Michaëlis. Item in feſto Nativitatis ſancti Joannis Baptiſtæ, item in diebus Apo-
B ſtolorum Philippi & Jacobi, Petri & Pauli, Jacobi majoris, Bartholomæi, Matthæi, Simonis & Judæ, Andreæ, Thomæ, & Joannis, Mathiæ, & diviſionis Apoſtolorum prædictorum. Item in diebus martyrum Stephani, Innocentum, Laurentii, Adalberti, Staniſlai. Item confeſſorum, Martini, Nicolai. Item Mariæ Magdalenæ, Eliſabeth, Hedwigis, Catharinæ, Agnetis, Dorotheæ, Margarethæ. Item feſtum Omnium ſanctorum. Item epiſcopus feſtivitates patronorum ſuæ eccleſiæ in ſua diœceſi poteſt facere celebrari. Item in diebus Marci & Lucæ evangeliſtarum. Item quatuor doctorum eccleſiæ Gregorii, Ambroſii, Auguſtini, Hieronymi,
C quorum feſtivitates felicis memoriæ Bonifacius Papa mandavit univerſis eccleſiis ſub officio duplici ſolemniter venerari. Item ut populus in ſua parochiali eccleſia divino officio præaudito ad ſua opera licita dimittatur. Item quælibet parochialis eccleſia feſtum patroni ſui, in cujus eſt honorem principaliter dedicata, & anniverſarium dedicationis diem in ſua parochia faciat celebrari, ſalvis conſtitutionibus rationabilibus cujuſlibet diœceſeos.

De jurejurando.

Communicationes, conſpirationes, & colligationes, &c.

D *Liber tertius: De vita & honeſtate clericorum.*

Quia ſicut prælati quouſque ſupra, &c.

De inſtitutionibus.

Præſentis conſtitutionis auctoritate ſacro approbante conſilio inhibemus, ne quis archiepiſcopatum, &c.

De ſede vacante.

Quoniam nonnumquam contingit quod ad vacantem epiſcopatum, &c.

De rebus eccleſiæ non alienandis.

Indemnitatibus eccleſiarum providere volentes, &c.

De emptione.

E Si quis emerit animalia, &c.

De teſtamentis & ultimis voluntatibus.

Clericus de proventibus anni gratiæ, &c.

De anno gratiæ.

Licet alias per bonæ memoriæ archiepiſcopum Gneznenſem Jacobum prædeceſſorem noſtrum.

De parochiis.

Univerſis ſacerdotibus tam religioſis quam ſæcularibus, &c.

De decimis.

Veteris teſtamenti feriæ, &c.

De ſta-

ANNO CHRISTI 1420.

De ſtatu monachorum & eccleſiarum regionum.

Compaternitatem a monachis contrahi diſtrictius inhibemus, &c.

De capellis monachorum.

Nullus religioſus cujuſcumque ordinis continue deſervire valeat in parochialibus eccleſiis ſæcularium ultra octo dies abſque parochialis eccleſiæ ordinarii licentia, &c.

De conſecratione eccleſia vel altaris.

Si eccleſiam pollui humani ſanguinis aut ſeminis effuſione, &c.

De celebratione Miſſarum.

Si per nos aut ſuffraganeorum noſtrorum aliquem, &c.

De cuſtodia euchariſtia.

Statuimus ut in cunctis eccleſiis Euchariſtia, Chriſma, Oleum Sanctum, Aqua Baptiſmi, ſub fideli cuſtodia, &c.

De obſervatione jejuniorum.

Ad hæc etiam prohibemus ne quis adultus, &c.

De eccleſiis ædificandis.

Eccleſiam ſeu baſilicam de novo nullus ædificet, nec antiquam ſufferat, niſi per epiſcopum vel ejus commiſſarium, &c.

Liber quartus : De ſponſalibus.

Ultimus conſenſus intervenit de præſenti.

De cognatione ſpirituali.

Spiritualis cognatio ſive paternitas in viginti caſibus matrimonium impedit, & dirimit jam contractum. Scilicet inter levantem & levatum, &c.

Quintus liber : De ſimonia.

Licet Heli ſummus ſacerdos, &c.

De Judæis.

Judæis item omnibus, &c.

Contra Chriſtianos qui ad ritum tranſierunt Judæorum.

Remedium contra hæreticos. Primum remedium, &c.

De ſortilegiis.

Excommunicamus & anathematizamus, &c.

De clerico excommunicato miniſtrante.

Cum ſcriptum ſit in lege Domini, &c.

De privilegiis & privilegiorum exceſſibus.

Præterea ſtatuimus ne religioſus cujuſcumque ordinis, &c.

De injuriis & clericorum percuſſoribus.

Et quia de prælatis & canonicis, &c.

De pœnitentiis & remiſſionibus.

Doceant maxime ante Quadrageſimam ſacerdotes, &c.

De ſententia excommunicationis.

Statuimus & præſentis concilii auctoritate inviolabiliter præcipimus, &c.

De regulis juris.

Sanctorum patrum regulis & ſtatutis quilibet Chriſtianus rogatur, in vita verbis & factis ut ſciat & faciat quod acceptum eſt a Deo, &c.

Acta ſunt hæc in choro eccleſiæ collegiatæ in Caliſch, Gneznenſis diœceſeos, anno a Nativitate Domini MCCCCXX. indictionis decimæ tertiæ, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri domini Martini ſuperna providentia Papæ V. anno III. die Mercurii XXV. menſis Septembris, hora Tertiarum vel quaſi : præſentibus reverendis in Chriſto patribus & dominis, Alberto Cracovienſi, Jacobo Plocenſi, & Andrea Poznanienſi, necnon venerabilibus & egregiis viris dominis Clemente abbate monaſterii de Mochilna ordinis ſancti Benedicti, Stephano Paleć Calicum, Nicolao Peſez Sandomirienſi ſacræ Theologiæ profeſſoribus, Nicolao de Krikus archidiacono, Petro Wolferami ſcholaſtico, Ladiſlao de Operalb Gneznenſi, & Staniſlao de Pliarmibura Cracovienſium eccleſiarum canonicorum, decretorum doctoribus licentiatis, aliiſque prælatis tam religioſis quam ſæcularibus, tunc in ſancta provinciali ſynodo in Spiritu ſancto legitime congregatis.

Subſcriptio Notarii.

Et ego Joannes Alberti de Wiclatavo clericus Gneznenſis diœceſis publicus imperiali auctoritate notarius, quia dictorum ſtatutorum, lectioni, correctioni, moderationi, eorumque approbationi pœnarum & ſententiarum promulgationi, aliiſque omnibus & ſingulis præmiſſis, dum ſicut præmittitur coram præfato reverendiſſimo in Chriſto patri domino Nicolao ſanctæ Gneznenſis eccleſiæ archiepiſcopo, ac ſancta provinciali Gneznenſi ſynodo, & per ipſum dominum archiepiſcopum & primatem agerentur, & ſicut una cum prænominatis teſtibus præſentibus interfui, eaque omnia & ſingula ſic fieri vidi & audivi; ideo me arduis occupato negotiis per alium fidelem notarium ſcribi feci de mandato quoque ipſius domini archiepiſcopi primatis facta diligenti auſcultatione : exinde prout publicatum inſerui, confeci & in hanc publicam formam redegi, & me hic ſubſcripſi, ſigillo quoque & nomine meo ſolitis & conſuetis una cum appenſione ſigilli ipſius requiſitus conſignavi in fidem & teſtimonium præmiſſorum.

Obſervatio P. Philippi Labbe, Societ. Jeſu.

Abrahamus Bzovius in Annalibus Eccleſiaſticis ad annum Chriſti MCCCCXXI. a num. primo ad octavum refert pluribus I. acta ſynodi Pragenſis Huſſitarum hæreticorum die VII. Julii ejuſdem anni celebratæ : II. eorumdem viginti tres articulos contra Thaboritas, ac proteſtationem publicam de quatuor articulis de quibus anno MCCCCXXXIII. Baſileæ diffuſiſſime actum fuiſſe poſtea memorabimus III. capita XVII. expoſtulationis adverſus Sigiſmundum Hungariæ regem, quæ tu per otium, ſi libuerit, ibidem leges.

1421.

ORDINATIO FACTA PER HENRICUM ARCHIEPISCOPUM,

pro promotione graduatorum in Academiis, facta XVI. Julii, anno Domini MCCCCXXI.

Ex cod. MS. in regiſtro principali archiepiſc. Cantuar. [nuncupato Chichley, vol. 2.] fol. 27. a.

HEnricus permiſſione divina Cantuarienſis archiepiſcopus, totius Angliæ primas, & Apoſtolicæ ſedis legatus, venerabili fratri noſtro domino Richardo Dei gratia Londonenſi epiſcopo ſalutem & fraternam in Domino caritatem. Cum nos in convocatione prælatorum & cleri noſtræ Cantuarienſis provinciæ, quinto die menſis Maii ultimo præterito celebrata in eccleſia cathedrali ſancti Pauli London, nonnullis propoſitionibus & querelis pro parte Univerſitatum Oxonii & Cantabriggiæ, coram nobis in præſentia prælatorum & cleri prædicti, ſuper deſolatione Univerſitatum prædictarum, occaſione non promotionis graduatorum, in eiſdem factis & expoſitis, pio compatientes affectu, de veſtro ac ceterorum venerabilium confratrum noſtrorum, aliorumque prælatorum & cleri provinciæ an-

Anno Christi 1421.

redictæ conſenſu pariter & aſſenſu, ad laudem Dei omnipotentis, dictarumque Univerſitatum exaltationem, & incrementum, ac relevationem, & promotionem perſonarum prædictarum, quæ ante hæc tempora in variis facultatibus profecerunt, & Deo duce in poſterum proficient, in eiſdem decreverimus, & ſub modo & forma ſequentibus ordinaverimus providendum; videlicet, quod quiſcumque patronus eccleſiaſticus dictæ provinciæ, quodcumque beneficium eccleſiaſticum, quod ad ipſius collationem, præſentationem, nominationem, aliamve diſpoſitionem quamcumque pertinens poſt publicationem ordinationis noſtræ hujuſmodi primo vacare continget, alicui perſonæ alterius Univerſitatum prædictarum gradum ſcholaſticum habenti; Doctori videlicet Theologiæ, Decretorum, Legum, vel Medicinæ, Magiſtro Artium, Licentiatove, aut Baccallario in aliqua facultatum prædictarum, dum tamen in artibus Baccallarius in facultate ſua antea determinaverit, ſeu alias, in ordine ſacerdotali conſtitutus fuerit, juxta & ſecundum ipſius patroni propriam electionem offerre, & ſi illud acceptare voluerit conferre, ſeu alias aliquam ex perſonis graduatorum hujuſmodi ad beneficium eccleſiaſticum, de quo præfertur, cum vacaverit, præſentare, nominare, aut pro perſona hujuſmodi juxta beneficii ſic vacaturi, jurique dicto patrono in eodem competentis qualitatem, diſponere teneatur: dolo, fraude, ſeu malo ingenio quibuſcumque ceſſantibus in ea parte; ſicque extunc collatione, præſentatione, nominatione, ſeu quavis alia diſpoſitione quorumlibet duorum beneficiorum, ad cujuſcumque talis patroni collationem, nominationem, ſeu aliam diſpoſitionem pertinentium ſub ejuſdem patroni diſpoſitione libera remanente, tertium quodcumque beneficium eccleſiaſticum, ad ipſius collationem, nominationem, præſentationem, aliamve diſpoſitionem, pertinens alicui perſonæ alterius Univerſitatum prædictarum, ſic ut præmittitur, graduatæ conferre, ipſamve ad illud præſentare ſeu nominare, aut alias pro eadem ad ipſum beneficium diſponere etiam teneatur. Sicque ſucceſſive modus & forma prædicti uſque ad decennium plenarie completum effectualiter obſerventur: Quodque interim nullus patronus eccleſiaſticus provinciæ prædictæ, advocatiam, ſeu jus patronatus, aut jus aliud quod habet in aliquo beneficiorum hujuſmodi, in fraudem hujus ordinationis in genere vel in ſpecie alienabit perpetuo vel ad tempus: Quodque etiam quilibet talis patronus in litteris collationis, præſentationis, nominationis, aut diſpoſitionis ſuæ ad beneficium quodcumque, ad collationem, præſentationem, nominationem, aliamve diſpoſitionem ſuam pertinens, quod interim vacare continget, gradum & ordinem perſonæ, cui aliquod beneficium conferre, vel ad quod ipſam præſentare, nominare, vel de quo alias diſponere patronum hujuſmodi contigerit, realiter exprimat.

Proviſo ſemper, quod in promotionibus hujuſmodi eminentia ſtatuum, graduum, & meritorum perſonarum prædictarum realiter attendatur: Et quod hi qui nullo modo, aut conſideratis eorum gradibus & meritis exiliter ſunt promoti, aliis in promotionibus hujuſmodi præferantur.

Quodque ut proviſionis hujuſmodi certior in futurum habeatur notitia, ſinguli confratres ſuffraganei noſtri, in ſingulis convocationibus, ſive conciliis provincialibus interim celebrandis, nomina & cognomina omnium & ſingularum perſonarum per eos interim promotarum, & ad aliorum patronorum ſpiritualium præſentationem, nominationem, vel aliam diſpoſitionem admiſſarum, vel inſtitutarum, una cum nominibus beneficiorum ad quæ promotæ fuerint, coram nobis aut ſucceſſoribus noſtris actualiter exhibeant & præſentent, ac penes noſtrum, & ſucceſſorum noſtrorum regiſtrum realiter dimittant: Volentes & tenore præſentium declarantes; quod præſens noſtra ordinatio ad patronos eccleſiaſticos prædictos, tam maſculos quam feminas dictæ provinciæ extendatur. Per hanc tamen proviſionem, præjudicare non intendimus patronis prædictis, quominus ipſi & eorum ſinguli de beneficiis prædictis, perſonis quibus incertis penſionibus annuis auctoritate regia onerantur, quouſque de beneficiis eccleſiaſticis per eos congrue ſit proviſum; ſed quod ipſi talibus perſonis ante omnia, de beneficiis hujuſmodi providere poſſint; ita quod deinde quoad alia beneficia poſtea vacatura præſentem ordinationem obſervent in omnibus ſicut decet. Vobis igitur auctoritate dicti concilii & noſtra, in virtute obedientiæ firmiter injungendo mandamus, quatinus præmiſſa omnia & ſingula, per veſtras civitatem & diœceſim publicari ut convenit, facientes, ordinationem prædictam, quatinus perſonam veſtram concernit obſervetis, & per veſtros ſubditos faciatis inviolabiliter obſervari.

Auctoritate etiam prædicta omnibus & ſingulis coepiſcopis, confratribus, & ſuffraganeis noſtris per litteras veſtras mandantes, quatinus ipſorum ſinguli præmiſſa omnia & ſingula, quatenus perſonas eorumdem concernunt diligenter obſervent; & facta publicatione ordinationis prædictæ, per ſuas civitates & diœceſes, ut præfertur, eandem a ſuis ſubditis faciant inviolabiliter obſervari. De die vero receptionis veſtræ præſentium, modoque & forma executionis veſtræ earumdem, nos citra feſtum ſancti Michaëlis archangeli proximo futurum ad ultimum debite certificetis per veſtras: dictis confratribus noſtris & ſuffraganeis mandantes, quod eorum ſinguli de publicatione ordinationis hujuſmodi, necnon de modo & forma executionis præſentium litterarum noſtrarum, citra feſtum Omnium Sanctorum proximo futurum ad ultimum curent reddere certiores, per ſuas litteras patentes harum ſeriem continentes, auctoritate ſigillatas.

Datæ in hoſpitio reſidentiæ noſtræ juxta Weſtmonaſterium decimoſexto die menſis Julii, anno Domini MCCCCXXI. & noſtræ tranſlationis anno octavo.

Obſervatio P. Philippi Labbe, Societatis Jesu.

Nicolaus Harpsfeldius hiſtoriæ eccleſiaſticæ Anglorum ſæculo XV. capite 2. refert ab hoc Henrico Chicheleio antiſtite habitam fuiſſe anno MCCCCXIX. provincialem ſynodum, in qua Richardus quidam Walkerus Wigornienſis eccleſiæ clericus delatus eſt, quod libris exſecrandis magiæ figuris identidem aſperſis uteretur. Is vero crimen illud confeſſus, ſe parum jam fiduciæ in illa arte habere profeſſus eſt, quod per eam ſæpe quæ cupiſſet, facere non potuiſſet. Ab epiſcopis publica illi pœnitentia injuncta fuiſſe dicitur, ut in ſolemni publicaque populi proceſſione veteris illis codicibus apertis a fronte ac tergo dependentibus ambularet: codiceſque illi igne poſtea palam abſumpti fuerunt.

ANNO CHRISTI 1421.

CONSTITUTIO

VENERABILIS IN CHRISTO PATRIS DOMINI HENRICI CHICHLEY; Cantuarienſis archiepiſcopi, contra exceſſiva ſtipendia Capellanorum, facta XVI. Julii, anno Domini MCCCCXXI.

Ex cod. MS. in regiſtro principali archiep. Cantuar. [nuncupato Chichley, vol. 1.] fol. 18. a.

HEnricus permiſſione divina Cantuarienſis archiepiſcopus, &c. Venerabili fratri noſtro, domino Richardo Dei gratia Londonenſi epiſcopo ſalutem, & fraternam io Domino caritatem. Nuper in concilio noſtro provinciali in eccleſia cathedrali ſancti Pauli London, quinto die menſis Maii ultimo præterito celebrato, coram nobis, vobis, ceteriſque confratribus & coëpiſcopis noſtris, exhibita fuit per clerum ooſtræ provinciæ antedictæ, quædam conſtitutio provincialis per bonæ memoriæ dominum Simonem Sudbury dudum Cantuarienſem archiepiſcopum prædeceſſorem noſtrum, de conſilio confratrum, coëpiſcoporum, & ſuffraganeorum ſuorum, contra exceſſiva ſtipendia capellanorum, tam parochialium, quam aliorum, anoualia per provinciam noſtram Cantuarienſem ubilibet celebrantium, edita, tenorem in omnibus continens ſubſequentem:

In Dei nomine Amen. Nos Simon permiſſione divina Cantuarienſis archiepiſcopus, totius Angliæ primas, & Apoſtolicæ ſedis legatus, de conſilio fratrum & ſuffraganeorum noſtrorum ſtatuimus, ut quilibet capellanus io noſtris civitate, diœceſi ſeu provincia Cantuarienſi, pro animabus defuoctorum annualia celebraturus, ſeptem marcis, aut tribus marcis cum cibariis: Alii autem qui curæ animarum deſervient, octo marcis, aut cibariis & quatuor marcis ſterlingorum annuatim contententur, nullatenus ex pacto ultra id percepturi, niſi aliter loci diœceſanus cum iis qui curæ animarum deſervient primitus decreverit fore faciendum. Si quis autem clericus contra hanc noſtram conſtitutionem dando ſeu recipiendo venire præſumpſerit, excommunicationis ſententiam incurrat ipſo facto, a qua niſi per diœceſanum loci in quo deliquerit non poterit abſolvi. Qua quidem conſtitutione (ſic ut præmittitur) coram nobis exhibita & publice perlecta, fuimus per partem cleri dictæ provinciæ noſtræ inibi congregati cum inſtantia non modica requiſiti, quatinus conſtitutionem hujuſmodi juxta omnem vim, formam & effectum ejuſdem auctoritate dicti concilii de novo publicati, & executioni debitæ demandari decernere dignaremur. Nos idcirco petitionibus dicti cleri tamquam juſtis & rationi conſonis favorabiliter inclinati, conſtitutionem ipſam ex conſenſu veſtro & aliorum confratrum, coëpiſcoporum, & ſuffraganeorum noſtrorum adtunc inibi congregatorum, citra feſtum ſancti Michaëlis proximo futurum, auctoritate concilii prædicti, per noſtras civitatem, diœceſim, & provinciam prædictas publicandam fore, & debite promulgandam; necnon lapſo dicto feſto ſancti Michaëlis publicationeque dictæ conſtitutionis facta debite, ut præfertur, cenſuras in eadem conſtitutione latas, quoſcumque ſubditos noſtros & ſuffraganeorum noſtrorum, ſi eidem, ut præfertur, contravenire præſumpſerint, ſub modo & forma in eadem conſtitutione contentis, juxta omnem vim, formam, & effectum ejuſdem artare decrevimus, prout per præſentes decernimus, & ligare. Veſtræ igitur fraternitati tenore præſentium committimus & mandamus, in virtute ſanctæ obedientiæ nihilominus iojungentes, quatinus has litteras ooſtras conſtitutionem antedictam in ſe continentes, ipſamque conſtitutionem per veſtras civitatem & diœceſim auctoritate noſtra debite publicantes ſeu publicari facientes, ipſam in quantum ad vos pertinet, juxta dicti ooſtri decreti formam obſervetis, & a quibuſcumque ſubditis veſtris faciatis inviolabiliter obſervari. Auctoritate inſuper noſtra ſingulis coëpiſcopis & ſuffraganeis noſtris per litteras veſtras harum ſeriem continentes, cum omni celeritate poſſibili tranſmittere ſtudeatis, firmiter injungentes, quatinus ipſi conſtitutionem prædictam per ipſorum civitates & diœceſes, debite publicantes, ipſam quatinus eos & eorum ſubditos concernit, obſervent, & faciant, ut præmittitur, inviolabiliter obſervari. Mandantes eiſdem, quod eorum ſinguli nos de publicatione ſua hujuſmodi conſtitutionis citra dictum feſtum ſancti Michaëlis ad ultimum debite certificent per ſuas; Voſque pari forma per litteras veſtras patentes harum ſeriem continentes, curetis reddere certiores.

Datæ in hoſpitio reſidentiæ noſtræ juxta Weſtmonaſterium, decimo ſexto die menſis Julii, anno Domioi MCCCCXXI. & noſtræ traoſlationis anno octavo.

CAPITULUM PROVINCIALE NIGRORUM MONACHORUM

1422.

APUD WESTMONASTERIUM, celebratum anno Domini MCCCCXXII.

Ex vet. cod. MS. in bibl. Cotton. ſub effigie Vitellii E. 12. fol. 136. a.

CUm plura ſint exorbitantia & enormia inter profeſſores ordinis ſancti Benedicti nigrorum monachorum in Anglia, & reformatione digna, aliqua hic duxi notanda. Et primo incipiendum eſt a patribus & capitibus, quorum actus & vita ſunt ſubditis in exemplum.

Io primis provideatur de abbatibus, tam de iis qui habent bona & poſſeſſiones a conventu diſcreta, cum hoc non ſit fundabile in regula, nec in intentione fundatorum ſeu collatorum ipſorum, quam de abbatibus ſingulis dicti ordinis ſuperioribus, & prælatis, ut juxta conſtitutiones ſanctorum patrum & regularia inſtituta, vigilanter intendant curis animarum: perſonaliter converſando, ſaltem ſingulis feſtivis diebus in choro & conventu, ſi non legitime præpediantur, ad officiandum & celebrandum divina, propter quæ dicitur officium, nec ſe ſubtrahendum commanendo io ſuis maneriis. Item moderetur ſumptuoſa & nimium ipſorum equitatura ſcandaloſa, tam in vario & irregulari apparatu faleratorum quam in faleratura equorum; & quod qui majores ſunt inter eos ultra XX. equos, computatis ſummariis, & cum frenis deauratis, ſub pœna gravi temporali cameræ Apoſtolicæ applicanda, equitare non præſumant.

Item ſub gravi pœna temporali ut ſupra, &c. ſta-

ANNO CHRISTI 1452.

tuimus quod ſinguli abbates & priores dicti ordinis, exempti quam non exempti, etiam ipſi qui bona habent a ſuis conventibus diſcreta, quod ſemel in anno ſingulis annis, viz. infra menſem poſt feſtum Michaëlis immediate ſequentem, plenum ſtatum & fidelem rationem omnium bonorum dictis monaſteriis ſuis & ipſis qualitercumque ſpectantibus, in capitulis coram toto conventu requiſiti, reddere teneantur nomina debitorum, quibus debentur, & a quibus debentur, & cauſas plane in ſcriptis redigentes.

Item nihil de bonis & rebus ſuorum dictorum monaſteriorum ultra valorem al. ſolidorum aliquibus perſonis donent, alienent, vel vendant ſine moroſa deliberatione in expreſſo conſilio, conſenſu, & aſſenſu totius conventus.

Item quantum ad conventuales, ſint omnes per regnum uniformes in habitibus, tam in formis, quam coloribus; & ſtatuta circa formam cucullarum, flocorum, caparum clauſarum pro equitatura; & quia in flocis ſit magnus exceſſus, cum manicæ ipſorum pro majori parte in pluribus locis protendantur uſque ad terram, quod de cetero non excedant pugnum manus medium ulnæ in longitudine, & trium quarteriorum in latitudine: & de capiciis cucullarum certa tradatur forma, ut omnes uniformiter in ſuis habitibus incedant, ut alii religioſi faciunt; ac pannus ille nitidus de Wyrſeto, qui magis militaris quam monachalis cenſetur, omnibus tam abbatibus quam monachis penitus interdictus exſiſtat: & quod qui talibus utitur, duplum iſtius teneatur ſolvere cameræ Apoſtolicæ.

Item qui minutiones & ſolatia ſecundum morem locorum habuerint & recipiunt, ſi infra tempus & diem minutionum & ſolatiorum ipſorum, feſtivus dies, ut aliquod feſtum principale, vel duplex, ſeu XII. lectionum contingat, teneantur intereſſe matutinis, Miſſæ majori, & veſperis infra chorum cum ceteris de conventu; & qui contrarium fecerit, ab hujuſmodi ſolatiis per quarterium ſuſpendatur.

Item quia eſus carnium ipſis religioſis, exceptis certis caſibus quodammodo eſt interdictus; penſataque infirmitate modernorum, & longa ac diutina obſervantia in contrarium, videtur multum expediens, ut fiat auctoritate Apoſtolica modificatio gratioſa; & præcipue attento quam ſumptuoſum foret, & quam importabile providere conventibus, qui multum a mari diſtant & aquis fertilitatem piſcium habentibus, de alio genere quam de carnibus: & idcirco ordinemus, ut canunt ſtatuta quæ die carnium per annum medietas conventus computatis officiariis, qui intra portas monaſterii primo die perſonaliter exſiſtunt, ſint in refectorio in prandio, nec comedant ipſo die carnes ad exceſſum; ſintque in ipſo refectorio lacticiniis, piſcibus, & pinguedine carnium ut omaſis farſaturis contenti.

Item ab Exaltatione ſanctæ Crucis uſque ad caput Quadrageſimæ per regulam & ſtatuta indicimus ipſis profeſſoribus regulare jejunium, quamquam inter ipſos minime obſervetur; cum & hoc tempore indiſtincte comedant carnes, & plures cœnant: videtur vero conſonum rationi & conſcientiis regularis, quod modificetur: ut auctoritate Apoſtolica ſtatuatur, quod nullus hoc tempore exceptis ſenibus, & actualiter infirmis ac debilibus, & juvenibus infra XX. annum ſuæ ætatis exſiſtentibus cœnet, ſed unico prandio in die contenetur: diebus Dominicis, principalibus, duplicibus, ac XII. lectionum feſtis, & ſolemnitate Natalis Dominici uſque ad octavas Epiphaniæ Domini exceptis, & hoc tempore a carnibus abſtineant.

Item quia proprietas religioſorum execrabile & deteſtabile ſcelus exſiſtit, quæ maxime iis diebus per receptionem pecuniarum contra jura communia & ſtatuta ſurrepit & inficit ſimplices conventuales: providetur, ut ſtatutum domini Benedicti Papæ XII. contra hoc dictum, viz. in rubrica ne victualia miniſtrentur in pecuniis, firmiter obſervetur: & quod ordinetur unus fidelis diſpenſator commonachus, qui habeat recipere omnes pecunias in præſenti conventualibus quomodocumque appropriatas ſeu aſſignatas, & de ipſis provideat ſingulis hujuſmodi conventualibus, de habitibus & aliis ſuis neceſſariis, non in pecuniis, ſed in ipſis rebus omnino, prout unicuique opus fuerit, miniſtrandis; & abbates ac priores qui in iis negligentes fuerint incurrant ipſo facto formidabilem pœnam pecuniæ, & ſui officii multationem ſeu ſuſpenſionem. Et ſi contingat hujuſmodi conventuales viſitare ſuos parentes & amicos, de licentia ſui ſuperiorum, hoc ſemel in anno ad majus fiat, & tunc habeant perſonas ſeculares honeſtas, ad ducendum eos & reducendum, quibus certa ſumma pecuniarum pro expenſis per abbatem vel officiarium prædictum tribuatur: fiatque fidele ratiocinium de receptis & exceptis poſt iter completum. Nulluſque monachus retineat in ſua cuſtodia ſcyphum argenteum ſeu cochlearium, vel alia jocalia aurea vel argentea, ſeu libros, ſine brevi & ſcriptura indentata, cujus una pars remaneat in manibus ſui prælati ſub pœna proprietatis; nec talia recipiet vel donet ſine licentia ſpeciali; & ſi alicujus habitus ſeu veſtimentum ſit confractum, tradatur officiario qui habeat reficere, ſed novum loco ipſius recompenſare abſque mora.

Item nullus monachus habeat cellam vel cameram diſtinctam ſeu privatam: nec aliquo modo liceat eos ad talia loca privata ducere quaſcumque mulieres ad loquendum, comedendum, ſeu potandum, niſi proprias matres ſeu ſorores; nec ad alia loca monaſterii præter ad hoſpitium hoſpitum, & hoc cum ſpeciali licentia, & ſub teſtimonio & præſentia officiariorum ad talia recipienda deputatorum: Nec liceat alicui monacho infra monaſterium niſi in dormitorio communi de nocte quieſcere; præſentia ſui prælati, & infirmis fratribus in locis ſuis dumtaxat exceptis.

Item cum juxta beatum Auguſtinum inter omnia certamina Chriſtianorum duriora ſunt prælia caſtitatis, ubi quotidiana pugna & rara victoria; & ſecundum eumdem qui familiaritatem mulierum vitare noluerit, cito labitur in ruinam; nec reſtat per Apoſtolum remedium niſi per fugam: ſtatuimus diſtricte quod nullus religioſus dicti ordinis in villis ſeu civitatibus ubi ſua monaſteria ſituantur, licentiam habeat exeundi ſeu ingrediendi, ſecundum quod ſuis prælatis penitus facultas ipſos licentiandi ad comedendum, potandum, ſeu loquendum in ipſis locis, præterquam cum multis nobilibus, interdicatur; cum ex hoc gravia oriri poterunt ſcandala & incentiva vitiorum.

Item ut ſaluti animarum conſultius provideatur, & inobedientiæ temeritas debite præcaveatur, neceſſarium videtur procurare a ſede Apoſtolica certis perſonis diligentiam ſeu poteſtatem ſufficientem ad declarandum & reducendum omnia ſtatuta, dictum ordinem, & profeſſores ejuſdem, conſervantiam tam Romanorum Pontificum, quam ipſorum legatorum & ſubdelegatorum, ac aliorum ſuperiorum quorumcumque, cum plura ſunt hujuſmodi ſtatuta & varia; pœnas vero ſpirituales & temporales contra non obſervantes ipſo jure infligentia; & quod ipſi ſic auctoritate Apoſtolica delegati ſtatuere, & decernere

Digitized by Google

valeant certum limitatum modum obſervandi : ad quam obſervantiam ſinguli profeſſores tam præſentes, quam futuri, & non ad aliam in antea adſtringantur, ſub pœnis temporalibus dumtaxat per ſuos ſuperiores arbitrarie infligendis.

Item cum juxta regulam beati Benedicti ſingulis profeſſoribus ipſius jubetur, ut veſtiti dormiant, pluresque ſolum cum ſtaminis & femoralibus hoc ſufficere credunt ; ſtatuatur, quod non ſolum in ſtaminis, ſed etiam cum habitu regulari, femoralibus & caligis, abſque pedulibus omnino dormiant, linteaminibus de panno lineo & camiſiis interdictis.

Cum ſecundum regulam beati Benedicti, nec debet monachus poſſidere quod abbas non dederit vel permiſerit habere ; quodque in pleriſque monaſteriis ad evitandum cauſam ...... nis & inæqualitatis permittunt prælati ſuos monachos pro ſuis neceſſariis emendis pecunias recipere : ne hujuſmodi receptio pecuniarum cauſet vel inducat proprietatis vitium, ita eſt ſtatutum & ordinatum, quod quilibet monachus ſub pœna proprietarii teneetur de pecuniis quibuſcumque, & quomodocumque receptis & expenſis, ſuo prælato fidelem compotum reddere, totiens quotiens prælato viſum fuerit expedire, & ad minus ſemel in anno ad hoc etiam minime requiſitus : Et ſi quid ſuperfuerit non expenſum, ſine fraude ponat plenarie in prælati diſpoſitione. Et ne prælati aut alii ſuperiores hujuſmodi bona per ſubditos in ſua diſpoſitione ſic poſita ſibi retineant aut approprient, pro ſua voluntate libere diſponenda, ordinatum eſt & ſtatutum, quod nullus talis prælatus aut ſuperior recipiat aliquid de prædictis, niſi ad evidentem utilitatem ſui monaſterii ; & hoc de aſſenſu & conſenſu quatuor vel quinque de ſenioribus.

Cum ſacra monachorum religio in hac valle lacrymabili, ubi velut ſignum reponitur ad ſagittam, & quaſi petra ſcandali in offenſionem, ſic juxta patrum teſtimonia vitæ radiaret puritate, & mentis munditia refulgeret, quod nec populus habeat unde per miniſtratam occaſionem ſibi detrahat, nec mundus per violentam ſuſpicionem quo nocere poſſit ; ut omnis amodo in hac religione tollatur occaſio ſcandali, ponatque de cetero populus cum pſalte ori ſuo cuſtodiam, & mundus ſuis labiis circumſtantiam ſilentii & clauſuram, ad complacentiam Altiſſimi, honorem ordinis, & piiſſimam exhortationem Chriſtianiſſimi principis regis noſtri ; unanimi patrum aſſenſu pariter & conſenſu, canonica auctoritate qua poſſumus in præſenti ſtatuimus primo firmiter & diffinimus, ut de cetero, tam abbates omnes qui bona a conventu poſſident diſcreta, de quorum bonorum diſcretione mentio ſatis ſit expreſſa de *Regulatis*, capitulo *Edoceri*, in fine textus ; & per Joannem Aton in conſtitutionibus Ottoboni, capitulo de *Prælatis* ; necnon per venerabilem Simonem Cantuarienſem in ſuis conſtitutionibus provincialibus, capitulo *Etenim ut rectius* : quam ſinguli alii, qui bona participaliter cum conventu obtinent concreta, quocumque ſuperioritatis nomine ſint vocati, juxta formam traditam extra, *De ſtatu monachorum*, capitulo *Cum ad monaſterium*, priori, & in conſtitutionibus Benedicti XII. capitulo XXIV. necnon & provincialibus capituli generalis capitulo II. ſuper gregem ſibi commiſſum diligenter invigilent : ſtudeantque quantum poterunt juxta vim & effectum eorumdem canonum & conſtitutionum in clauſtro, choro, & capitulo pro fratrum inſtructione, correctione, & regimine ; necnon pro celebratione divinorum in feſtis ſolemnibus perſonaliter intereſſe, nec occaſione cujuſcumque conſuetudinis in contrarium laborantis, ab his officiis ultra trium menſium ſpatium conjunctim, & ſibi continue ſuccedentium ſe ſubtrahant, niſi quatenus præpeditionem habeant canonicam & excuſabilem ſatis de tempore abſentandi.

Præterea cum contra ſcripturæ doctrinam ille linum cum lana contextum induit, qui de profeſſoribus diverſi generis inordinatum habitum ſibi ſumit ; ac etiam ulterius ſecundum ſacros canones ſerico induti aut purpura, nec Chriſtianum induere convenit ; neque aurum habentes in ornatum, aut cordis ornamenta aut pectoris pariter habere bene valent ; idcirco ut omnes ejuſdem noſtri ordinis & profeſſionis, tam ſuperiores quam ſubditi, tamquam ſi eſſent ſinguli unius moris, ejuſdemque conditionis in una domo, in ſuis ſint habitibus, equorumque phaleraturis, conſimiles & conformes : Ulterius unanimiter ſtatuitur, & diſtrictius diffinitur, ut poſt horum per uſum conſumptionem, quibus nunc funguntur, abſque renovatione faciant ſibi fieri de cetero juxta ritum, formam, & modum in proximo generali capitulo excogitandos, flocos, cucullas, & capas, ornatumque pro equitatura ſuo ſtatui concordes, juxta traditiones Viennenſis concilii in *Ne in agro*, conſtitutionum Benedictinorum capitulo XXIII. Albinenſe, capitulo primo ceterarumque conſtitutionum patrum venerabilium antiquorum ; nec panno wyrſeto duplicato, aut dimidiato, phaleraturaque deaurata & nimium ſumptuoſa, ſub pœnis in ipſo capitulo generali ſtatuendis ulterius abuti audeant aut veſtiri ; ſed ſint ab hoc tempore in antea ultra prohibitiones, inhibitiones, exhortationeſque quas ſcripſerunt ſancti Patres, hæc omnia ulterius per nos veluti per aggravatam ſententiam rejecta, ſuſpenſa, pariter & interdicta. Neque ipſis liceat prælatis, dum per viam equitant, aut alibi in itinere tranſeunt, ultra numerum de propria ſaltem familia vicenarium, niſi in caſibus per conſtitutiones papales capitulo XX. expreſſatis, quomodocumque ſecum ducere aut in forinſeco ſervitio retinere ; ſed ſemper cum ipſo ſtent cooperti attenteque provideant, ne in eo modulis penſatis & moribus in temporibus & perſonis ſit apparatus curioſus nimis, aut nimium exceſſivus.

Præterea cum ſinguli prælati noſtri ordinis proinde ex hominibus aſſumpti ſunt, ut pro hominibus conſtituti, tamquam prudentes villici ſuper ſervos Dei, quatenus ſinguli pro ſe ipſis, ipſi vero pro omnibus & de omnibus in villicatione ſibi traditis fidelem pariter & prudentem Deo & collegio faciant rationem : nos eadem auctoritate qua prius firmiter injungimus, diſtrictiuſque ſingulorum conſcientias oneramus, quatenus juxta Apoſtolicæ ſedis legati domini Ottoboni decretum, Rubrica *De reddendo compoto* una cum gloſſa Joannis Aton ſuper eumdem ; necnon ſecundum conſtitutiones Simonis Cantuarienſis archiepiſcopi, capitulo *Etenim ut rectius*, tam ipſi prælati, quam ipſi adminiſtratores ſinguli, qui de more ſolent aut de jure deberent ſingulis annis ſemel ad minus, aut in capitulo, aut in alio loco ſeorſum ad id negotium deputato, coram quinque vel ſex fratribus cum conſenſu capituli in hac parte electis, fidele ratiocinium & plenarium de ſingulis receptis & expenſis etiam irrequiſiti faciant : nominaque creditorum cum debitoribus & cauſis, ſi quæ fuerint, plene & fideliter abſque fraude redigant ſeu redigi faciant in ſcripturam : nec dent aut donent prælatorum aliqui de bonis ſibi in adminiſtrationem taliter conceſſis, aut in curialitate, prodigalitate, aut liberalitate, ſummam aliquam notabilem, niſi in urgente manifeſta neceſſitate : & tunc hoc faciant ad commodum monaſterii ac profectum, &

ANNO CHRISTI 1422.

ſine dilapidationis ſpecie aliqua.

Præterea cum juxta ſapientis eloquium tunc mens ad omnia roboratur viriliter, cum de labore penſatur utilitas laborantibus, quæ poſt clauſtralis ponderis tædium recreabilis ſolatii concederetur grata merces; votivis, prout tenemur, deſideriis affectantes, hujuſmodi onera clauſtralia cum mentis hilaritate continuo deportari volumus; opportunumque fore decernimus, ut fratres ſinguli dum per curſum [a] minutorum ſolatiis corporaliter ſe immitiant, tam diebus ferialibus, quam in feſtis duodecim lectionum hoc tempore occurrentibus; abſque exceſſu tamen & cum freno modeſtiæ boneſtis ſolatiis licitiſque recreationibus de laudabili loci conſuetudine approbatis monachaliter indulgeant & exerceant moderate: B In diebus tamen ſolemnibus, feſtiſque duplicibus, ſaltem ſi talia frequentent fratres ſolatia præſentialiter in cœnobiis; volumus & iojungimus ſub pœna recreationis per tempus notabile ad arbitrium ſuperiorum ſubtrahendæ, quotiens talia feſta occurrerint, miſſis, matutiniſque, & veſperis interſint, quacumque conſuetudine ſcripta aut non ſcripta in contrarium non obſtante.

[a] *Forte*, minutionum.

Præterea cum juxta ſanctorum canonicam omnis lex, conſtitutio, ſeu quævis norma juſta poſſit quæ eſſe debeat & honeſta, ſecundum naturam & conſuetudinem patriæ, loco, temporeque conveniens, prout in canone poſita de quatuor penſatis naturis, & complexionibus quæ in hominibus ſatis ſunt debiles his diebus, [b] quomodoque refectionem piſcium C aut aliorum dumtaxat regularium, cum ſint juxta medicos, id ipſumque experientia ſatis docet, naturæ multum contraria ſtomachoque nociva, poſſet plebs obedientiæ humiliter amplius in viribus attenuari quam regula jubet, aut de jure libet; populus vero durioris cervicis cibum illum velut leviſſimum faſtidiens cum Hebræis aſpirare ad ollas carnium, illiciteque appetere poſtponens; nos non propriis voluntariive poſitionibus in hac parte ducti, ſeu prima regulæ generalis clauſula, qua fertur omnia per diſpoſitionem abbatis fieri, totaliter ſuffulti; quinimmo ulterius * alteri imitantes ſpecie, qua fertur quotiens minus ſunt hoſpites, in abbatis ſit poteſtate quos vult D ad ſuam menſam vocare fratres, capitulo LVI. decretalium & canonicum, extra de ſtatu monachorum; cum ad menſam in refectorio ubi ſic habetur ex indulgentia, poteſt abbas nunc hos nunc illos, prout neceſſitas poſtulat advocare, ipſoſque in camera ſua plenius exhibere; necnon dictis & ſcriptis ſanctorum patrum beati Bernardi in *De diſpenſis & præceptis*, & ſancti Thomæ doctoris, quæ ſolemnius in ſuis qualitatis hoſtis, extra de ſtatu monachorum, cum ad monaſteriorum ſuper verbo quamquam ex indulgentia & refectorio, & W. Durandi in ſpeculo judiciali titulo, *De legatis ver* . . . . . . abbas pro noſtris locis & temporibus adeo juſte, poſſibiliter, & honeſte, legem de eſu carnium moderamur, modificamus, & de cetero decernimus obſervari: ut quotidie E juxta Benedicti XII. ſtatuta, capitulo XXVI. medietas capituli vel conventus in clauſtro actualiter reſidentis in refectorio regulariter ſe reficiat, nec alibi ipſo die carnes ſumere liceat abſque cauſa ſatis notabili: & tunc de majoris in monaſterio licentia ſpeciali, & cum ulterius ſecundum jam dicta ſanctionum jura inſtituuntur, cum promulgantur; firmantur, cum moribus utentium approbantur; ſintque nonnullæ leges moribus utentium * incongruum hodie penitus abrogare, prout expreſſe decretatur ubi ſupra; ut lex de regulari monachorum jejunio ita de cetero regulariter obſervetur, veluti in domibus magis religioſis

[b] *Forte*, refectionem.

A moribus utentium iis temporibus approbatur; ac ut quemadmodum in republica primo penſanda eſt voluntas, non quæ eſt unius tantummodo, ſed multorum; ita in imponendis jejuniorum oneribus attendatur, non in illius refectionem, in quo eſt ſingulariter ſpiritus Domini & libertas, ſed ad communitatis indigentiam, & debilitatem complexionis in eadem. Volumus etiam ulterius & ordinamus, quod nullus his temporibus utputa ab Idibus Septembris uſque ad caput Quadrageſimæ, præterquam juvenes dummodo ſunt creſcentes in loco regulari, videlicet refectorio, cœnent aut cœnare præſumant quovis modo; Dominicis diebus, feſtis principalibus duplicibus & XII. lectionum, ac Natalis Domini feſtivo B tempore uſque in octavas Epiphaniæ, ab hac lege ob id dumtaxat exceptis, ut in viam Domini a mane laborantibus ad veſperam, præter æternæ retributionis donum in futuro, in præſentiarum ipſa veſpera recreationis ſtipendium ſumere liceat & ſolamen.

Præterea cum anguſtioſum ſit undique aut legem ſtaturæ de non recipienda a fratribus pecunia pro quibuſcumque neceſſariis, aut indifferenter concedere juxta conſuetudinem inchoatam, in diverſis locis cum inficiare nequeat; quoniam bine oritur alia diſpoſitio ad peculium, & ſit in parte conceſſio præter jura, inde vero præter occulta [a] convicia, clandeſtina negotia, aliaque varia illicita multa, maxima injuſtitia, materia murmuris, quod ſuper omnia penſat & C probibet noſtra norma; idcirco primo, quia melius magiſque expediens fore ſupponimus, in manus objectoris incidere, quam leges & probibitiones relinquere noſtræ normæ: Secundo, quia ſatis ſufficiens eſſe confidimus, ſi per viam imitationis ſit quiſque diſcipulus; quemadmodum ille magiſter optimus, cujus omnis actio noſtra eſt inſtructio; & qui juxta beatum Auguſtinum de operibus monachorum, juncta ſententia Joannis Chryſoſtomi, homilia quadam cum gloſſa communi ſuper evangelium Joannis XII. loculos habuit & pecuniam, ut omnem abſcinderet malefaciendi materiam & moribus condeſcenderet infirmorum: Tertio, quod illud juris conſilium eſſe perlegimus, ubi majus periculum imminet, ibi cautius oportet agere; & propter vitandum malum maD jus quod minus de eodem genere ſapit cum ſilentio tolerare, hos noſtros ſingulos ſubjectos, dum tamen non ſint ſine diſcretione, juvenes, aut in expenſis prodigi, ſeu minus in regimine ſapientes, permittimus pariter & toleramus juxta laudabilem locorum conſuetudinem, atque uſum patrium, pro neceſſariis, pro recreationibus pecuniam recipere & expendere, non quidem ad libitum, ſed in iis dumtaxat quæ ſupradiximus & cum diſcretione. Et ne hoc permiſſionis aut tolerationis libertas in materiam evadat ſcrupuli, ſeu ad peculiu opus ſine freno diſponat per regulas penitus interdicti; nos ulterius uſum, formam, & modum de receptis ſeu recipiendi per confratres pecuE niam taliter cupientes pro viribus moderari; ut nec occaſio mali ſit in facto, nec error ordinis remaneat quomodolibet in conceſſo; altiori, immo & ſtrictiori modo quo potuimus firmiter injungimus, firmiſſimeque mandamus; quatinus ipſorum ſinguli ſubjecti, qui hujuſmodi pecuniam taliter recipiunt in ſuos uſus, de taliter receptis totiens quotiens ſuperiori viſum fuerit expediens, adminuſque ſemel in anno, irrequiſiti aut ſcripto aut verbo, juxta ipſius ſuperioris arbitrium, fidelem rationem pariter & relationem faciant: [b] velque omnino præter vitandum proprietatis vitium quomodocumque aut qualitercumque ſibi conceſſam pecuniam [c] ſe retineant, quod juxta traditionem regulæ nec abbas dederit nec permiſerit, ſeu in quo ipſi

[a] *Forte*, convivia.

[b] *Forte*, neque omnino propter.

[c] *Lege*, apud ſe.

ANNO CHRISTI 1422.

non ſe ſemper promptos exhibuerint ad ponendum plenarie in ſuperioris arbitrio & diſpoſitione (: per hanc tamen poſitionem aut relationem nolumus ſuperiorem aliquem in aliquo proniorem aut promptiorem eſſe:) ipſum reſiduum, ſi quod fuerit, a fratre auferre aut penes ſe retinere, niſi in pios uſus id idem applicet: & tunc hoc fiat cum ſaniori conſenſu & abſque rancoris vitio ſeu murmurandi libidine aliquali.

Præterea, cum ſecundum beatum Auguſtinum, qui mulierum non vult vitare præſentiam de facili labitur in ruinam, nec reſtat remedium per Apoſtolum niſi per fugam: hinc conſtitutionibus Benedictinis provincialiſque capituli in hac parte innitentes, omnes noſtri ordinis profeſſores adjuramus in Domino & ſub præcepto inſtantius exhortamur, quatinus id in interiori homine mentaliter revolventes, advertenteſque ulterius, quomodo juxta ſapientis eloquium, *Multi perierunt propter mulieris ſpeciem*, aſſeratque ipſius colloquium fieri quaſi ignis exardeſ- A cens, in quantum honeſte poterunt, aut commode valeant, ipſarum familiaritatem omnino diffugiant; nec cum ipſis loco aliquo colloquium habeant, niſi cum ſufficienti honeſtatis teſtimonio, & tunc taliter ut omnis vitetur materia ſcandali, nullaque detur occaſio de colloquio delinquendi. Et quia adeo inficit mulieris conſortium ut colloquium, & propterea juxta Hieronymum, *numquam ſolus ad ipſius domum habiturus eſt acceſſum*, ideo ut prius adjuramus in Domino & exhortamur, ac in abundanti ulterius demandamus, ut ad villas ubi aut mulieres habitant, B aut ipſi fratres mutuum inter ſe acceſſum nullum penitus habeant, nec cum eis aut aliis quibuſcumque, niſi in cauſa dumtaxat nobili, in iis locis comedant, bibant ſeu quomodocunique ſe reficiant, & tunc de ſuperioris licentia expreſſa & conſenſu.

Acta ſunt hæc & inacta in domo capitulari de Weſtmonaſterio, anno Domini MCCCCXXII. invictiſſimique conqueſtoris & noſtri principis Henrici quinti anno octavo.

1423.

ORDINATIO HENRICI CHICHLEY
ARCHIEPISCOPI CANTUARIENSIS,

pro decenti regimine & gubernatione, tam advocatorum, quam procuratorum, & ceterorum miniſtrorum curiæ Cantuarienſis.

Ex vet. exemplari in bibl. Cotton.

HEnricus permiſſione divina Cantuarienſis archiepiſcopus, totius Angliæ primas, & Apoſtolicæ ſedis legatus, dilectis in Chriſto filiis, officiali curiæ Cantuarienſis noſtræ, & decano eccleſiæ beatæ Mariæ de Arcubus London, dicti officialis noſtri commiſſario, ac alteri dictæ curiæ præſidenti cuicumque, ſalutem, gratiam & benedictionem. Cum inter cetera noſtræ curiæ prædictæ ſtatuta, primo per recolendæ memoriæ Robertum, deinde per Joannem, olim Cantuarienſes archiepiſcopos prædeceſſores noſtros, ad Dei laudem ac dictæ curiæ honorem, & exaltationem, ac miniſtrorum ejuſdem regimen & juſtitiæ directionem edita & ſolemniter publicata; & per vos ſinguloſque alios dictæ curiæ miniſtros, quantum ſtatuta ipſa vos & eos concernunt in principio admiſſionis veſtræ & eorum cujuſlibet jurata, ſalubriter fuerit & ſit antiquitus ordinatum, quod advocati & procuratores ejuſdem curiæ dum cauſas in ea tractandas habuerint, ſive ſecum ſocios habeant in cauſis, ſive non, dum cauſæ hujuſmodi tractantur in dicta curia, nullatenus ſe abſentent ab ipſa, ſine præſidentis dictæ curiæ petita licentia & obtenta, ex cauſa legitima per ipſum præſidentem primitus approbanda; & quod frequentatio aliarum curiarum aut conſiſtoriorum vel judiciorum tempore conſiſtorii dictæ curiæ ipſis nullatenus [a] præmittatur.

a permittatur.

Cumque inſuper tam ſuper his non ſervatis, quam aliis contra ſtatuta dictæ curiæ & laudabiles conſuetudines ejuſdem exhorbitantibus, reformandis per nonnullos Cantuarienſis eccleſiæ archiepiſcopos prædeceſſores noſtros, varia mandata officialibus & præſidentibus dictæ curiæ noſtræ directe evenerunt, quorum aliqua in libro ſtatutorum curiæ prædictæ ad perpetuam rei memoriam ſunt conſcripta; & præſertim ſuper habitibus procuratorum dictæ curiæ tempore conſiſtorii ejuſdem, [b] & honeſtati convenit induendis & deportandis, ac ſuper decretis judicialibus per alium quam dictæ curiæ advocatum privatum aut publice non petendis, aliiſque obſervandis, prout & ſicut in mandatis ipſis (ad quæ nos referi- C mus) plenius continetur: Nos igitur conſiderantes & plene intelligentes, quod nonnulli advocatorum & præſertim procuratorum curiæ noſtræ prædictæ, ſtatutis prædictis licet per ipſos juratis, & aliis mandatis, de quibus præfertur, [a] ſe confirmare hactenus non curarunt, ſed potius eis parere & obedire non ſine animarum ſuarum periculo neglexerunt: Volentes præterea non tantum ejuſdem curiæ honori; ſed ne propter non ſervationem præmiſſorum, partium ad dictam curiam confluentium cauſæ protelentur, aut juſtitia depereat debita conſideratione proſpicere: Et ut dictorum advocatorum, procuratorum ac aliorum miniſtrorum ejuſdem curiæ neglectibus & inſolentiis hujuſmodi citius occurratur; vobis communi- D ter & diviſim firmiter injungendo mandamus, quantum omnes & ſingulos dictæ curiæ noſtræ advocatos & procuratores in vim juramentorum ſuorum, per publicationem harum litterarum noſtrarum coram eis in plena curia facienda; & alias, ut honeſtati convenit, moneatis; quos etiam nos tenore præſentium ſic monemus, quantum de cetero, dum cauſas in ipſa curia tractandas habuerint, ſive ſecum ſocios habeant in ipſis ſive non, temporibus & horis dum cauſæ tractari debeant in curia prædicta nullatenus ſe abſentent ab ipſa, ſine ipſius curiæ præſidentis licentia petita & obtenta, ac ut præmittitur approbata; & quod ad ipſam ceſſante impedimento rationabili per dictæ curiæ præſidentem approbando E tempeſtive veniant, ante ſolutum judicium, ſine licentia, ut præfertur, minime receſſuri. Quodque advocati & procuratores prædicti ac ceteri miniſtri temporibus quibus ipſam curiam teneri contigerit, aliis curiis, conſiſtoriis vel judiciis nullo modo intendant, ſub pœna amiſſionis ſtatus, quem advocatus ſeu procurator aut alius miniſter quiſcumque ipſius curiæ in eadem habuerit, quam poſt publicationem præſentium, tertio in aliquo præmiſſorum culpabilis inventus & pronuntiatus fuerit, ipſum incidere decernimus ipſo facto.

b Forte, & ut.

a Forte, ſe conformare.

Pro prima vero offenſa in præmiſſis & circa ea ipſum delinquentem, per menſem: Pro ſecunda vero

Anno Christi 1423.

per tres menſes, a ſtatu quem in dicta curia habuerit nunc prout extunc, & extunc prout exnunc ſuſpendimus in his ſcriptis. Moneatis inſuper, ut præfertur, procuratores quoſque curiæ noſtræ prædictæ, quod diebus & horis quibus conſiſtorium in ipſo teneri contigerit, locum ipſum conſiſtorialem tabordo & caputio induti, cum manicis togarum convenientibus ingrediantur; & aliter locum ipſum ingredi non præſumant; nec aliquod decretum judiciale ipſius curiæ præſidentem fieri ſeu interponi petant aut procurent, niſi prius ſuper hoc per aliquem advocatum dictæ curiæ tunc præſentem publice id petatur. In quibus duobus caſibus & eorum altero procuratorem quemcumque præfatæ curiæ poſt monitionem hujuſmodi eis factam, & has litteras noſtras publicatas in curia prædicta, huic ordinationi & decreto noſtris contraveniente totiens quotiens in ipſorum aliquo culpabilis inventus & pronuntiatus fuerit, pœnam duodecim denariorum cuſtodi regiſtrorum, actorum ſcribæ, & bedello curiæ prædictæ ut infra ſcribitur ſolvendorum incurrere volumus ipſo facto; decernentes quod de dictis duodecim denariis, ſex denarios regiſtrorum cuſtodi, tres denarios actorum ſcribæ, & tres denarios bedello præfatæ curiæ ſic contravenienti ſolvere teneatur; ante quorum duodecim denariorum abſque remiſſione aliqua abſolutionem plenariam, procuratori hujuſmodi cuicumque in his quæ ad officium ſuum ſpectant, omnis audientia penitus denegetur; & ab officio procurandi in curia prædicta vigore hujus decreti noſtri abſque pronuntiatione alia interim ſit ſuſpenſus. Et ne præſens ordinationis noſtræ decretum ratione ignorantiæ in oblivionem tranſeat, & a memoria recedat; volumus, & vobis firmiter injungendo mandamus, quatenus præſentes litteræ noſtræ infra unum diem poſt publica- A tionem earumdem in libro ſtatutorum dictæ curiæ conſcribantur; ſtatuentes, quod eædem ſic conſcriptæ in initio cujuſlibet termini, ſtatim poſt Miſſæ de Spiritu ſancto decantationem, de cetero perpetuis temporibus futuris in plena curia publice & intelligibiliter perlegantur: Ad quas per ſe vel per clericum ſuum tunc perlegendas cuſtodem regiſtrorum dictæ curiæ qui nunc eſt juramento adſtringi, & quemcumque alium qui pro tempore erit ſub juramento ad hæc in ſua admiſſione præſtando volumus & decernimus alligari. In cujus rei teſtimonium, ſigillum noſtrum præſentibus eſt appenſum.

B Datæ in manerio noſtro de Mortelake, XVI. die menſis Octobris, anno Domini MCCCCXXIII. & noſtræ tranſlationis anno decimo.

Ad eumdem annum MCCCCXXIII. quatuor a quibuſdam revocantur concilia:

Obſervatio P. Philippi Labbe, Societatis Jeſu.

Primum GNEZNENSE Lanciciæ celebratum, præſide Nicolao Gneznenſi archiepiſcopo cum ceteris Poloniæ præſulibus, adverſus graſſantem ſectatorum Wicleſi, Huſſi, ſimiliumque hæreticorum in proximo Bohemiæ regno ſubjectiſque provinciis debacchantium veſaniam, ne eorum lue inficeretur plebs ſuæ fidei commiſſa.

Alterum TREVIRENSE, de quo nihil certi apud idoneos ſcriptores reperi.

Tertium MOGUNTINUM: de quo Nicolaus Serarius noſter C libro V. Rerum Moguntiacarum hæc pauca in Conrado III. quem LXXXVII. epiſcopum XLVII. archiepiſcopum & XXXI. electorem indigitat. *Anno MCCCCXXIII. provincialem coegit ſynodum, quæ & in lucem exiit*, quam necdum mihi vidiſſe contigit.

Quartum COLONIENSE a Theodorico ejuſdem urbis archiepiſcopo coactum, ad abolendas Wicleſiſtarum Huſſitarumque hæreſes, reformandoſque fidelium mores. In libro ſtatutorum ſeu decretorum provincialium & diœceſanarum ſynodorum ſanctæ eccleſiæ Colonienſis ex pervetuſto & authentico codice anno MCCCCCLIV. in lucem Coloniæ edito hæc habentur pag. 131. & ſequentibus, quæ deſcribenda curavimus.

1423.

STATUTA ECCLESIÆ COLONIENSIS,

a Theodorico archiepiſcopo in provinciali ſynodo edita anno MCCCCXXIII.

a Statutorum Colonienſium, p. 131.

a Theodoricus Dei gratia ſanctæ Colonienſis eccleſiæ archiepiſcopus, ſacri imperii per Italiam archicancellarius, Weſtphaliæ & Angariæ dux, &c.

I. *Contra fornicarios ſeu concubinarios clericos.*

Ex editione Colonienſi, anno 1554.

LIcet per ſacros canones ſanctorum patrum ſatis abunde contra notorios fornicarios presbyteros, ſimiliter & clericos in ſacris ordinibus conſtitutos & beneficiarios, focarias & concubinas & mulieres ſuſpectas in domibus ſuis & extra domum in parochia publice habentes, proviſum exſiſtat: quia tamen ſuccreſcente malitia temporis moderni, labes hujuſmodi criminis in eccleſia Dei in tantum inolevit, quod ſcandala plurima in populo ſunt exorta, & veriſimiliter exoriri poterunt in futurum: & ex fide dignorum relatione percepimus, quod quidam eccleſiarum prælati, & alii, etiam capitula, ad quos vel ad quem immediate correctio conjunctim vel diviſim ex ſtatuto ſeu conſuetudine dignoſcitur pertinere, obtentu commodi temporalis, vel ex negligentia, tales in ſuis iniquitatibus ſuſtinuerunt & ſuſtinent: ideo hoc ſacro provinciali concilio approbante, monemus omnes & ſingulos eccleſiarum prælatos, & alios quoſcumque noſtræ provinciæ, etiam capitula & collegia, ad quos vel ad quem hujuſmodi presbyterorum, clericorum in ſacris ordinibus D conſtitutorum, ac beneficiatorum, & aliorum correctio conjunctim vel diviſim immediate ſpectare dignoſcitur, quatenus intra ſex ſeptimanarum ſpatium, poſt præſentium ſtatutorum provincialium publicationem, moneatis in ſpecie & nominatim ſub pœna juris, & aliis maxime formidabilibus, omnes & ſingulos presbyteros & clericos in ſacris ordinibus conſtitutos, ut intra novem dierum ſpatium poſt hujuſmodi monitionem eis factam, quorum dierum tres pro primo, tres pro ſecundo, & reliquos tres pro tertio & peremptorio termino præfigimus, ſuas focarias ſeu concubinas a ſe removeant, & ipſas ab eorum cohabitationibus & a parochia penitus expellant, ipſas vel alias minime in eorum habitationibus E & parochia admiſſuri. Alioqui inobedientes, ab officiis divinorum ſuſpendant; & ſi protervitas eorum hoc exegerit, beneficiis ſuis priventur. Et ſi prælati & aliqua etiam capitula, ad quos correctio præſcriptorum immediate conjunctim vel diviſim pertinere dignoſcitur, præſcriptos concubinarios effectualiter non correxerint, ita quod ipſi præſcriptas mulieres a ſe & parochia non removeant cum effectu vel animo, aut alias in eorum habitationes vel parochias reſumpſerint: & præſcripti prælati, & capitula tales presbyteros vel clericos, beneficiatos vel non beneficiatos, in ſuis iniquitatibus per ſpatium ſex ſeptimanarum ſuſtinuerint, extunc volumus quod correctio

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1423.

rectio talium presbyterorum & clericorum, beneficiatorum & non beneficiatorum, ad diœceſanos locorum plenarie devolvatur. Et ſi diœceſani locorum per ſex ſpatium menſium hujuſmodi delicta reliquerint incorrecta; cum extunc poſſint notari de negligentia, volumus & ſtatuimus, quod extunc illorum delictorum & delinquentium correctio ad nos libere devolvatur, non obſtantibus quibuſcumque pactis, conſuetudinibus ſeu ſtatutis. Inhibemus etiam, ne beneficiati prædicti filios, vel filias, aut concubinas dotent, aut ditent de patrimonio Crucifixi, aut talium nuptiis, vel exſequiis audeant intereſſe: & qui contra fecerint, pœna canonica percellantur.

II. Contra ſæculares interdicentes ſuis ſubditis, ne civilia & neceſſaria commercia cum clericis habeant, ſeu ſolita obſequia eis exhibeant.

Item licet per ſacros canones ſit proviſum contra obtinentes temporale dominium, interdicentes ſuis ſubditis, ne prælatis aut clericis ſeu perſonis eccleſiaſticis quidquam vendant, vel emant aliquid ab eiſdem, neque ipſis blada molant, coquant panem, aut alia obſequia exhibere præſumant; cum talia in derogationem eccleſiaſticæ libertatis præſumantur: quia tamen perſæpe univerſitates civitatum, oppidorum, villarum & aliorum locorum, necnon collegia, ſocietates, ſeu corpora miniſteriorum ſeu officiorum mechanicorum, præſcriptis ſimilia, & interdum majora committunt, & contra tales proviſum eſt: Ideo ſtatuimus & ordinamus, omnes & ſingulos ad hoc opem, conſilium, auxilium vel favorem præbentes, excommunicationis ſententiam incurrere ipſo facto. Et quia per præmiſſa providimus clericis contra laïcos, volentes etiam providere laïcis contra clericos, ſtatuimus quod ipſis laïcis de clericis conquerentibus, ab ipſorum clericorum judicibus fiat juſtitia expedita.

III. Officialis in cauſis appellationum a ſuffraganeis, ſervabit jura communia.

Item ſtatuimus quod officialis noſter Colonienſis, qui fuerit pro tempore, in cauſis appellationum, quæ ad curiam noſtram ab audientia ſuffraganeorum noſtrorum ſeu eorum officialium devolventur, ſeu hactenus ſunt devolutæ, ſervet jura communia, & maxime illa, quæ introducta ſunt per felicis recordationis Innocentium Papam IV. quæ hodie ſunt inſerta libro ſexto decretalium. Alioqui ipſum officialem noſtrum ab officio ſuſpendimus.

Cap. Roman. de Appellat. in ſexto.

IV. Contra abrogantes pias & laudabiles conſuetudines.

Item cum præſumptuoſa quorumdam dominorum temporalium, judicum, ſcabinorum, conſulum, univerſitatum, civitatum, oppidorum, villarum & aliorum locorum, necnon collegiorum, ſocietatum ſeu corporum miniſteriorum & officiariorum mechanicorum, rectorumque aliorum locorum vel communitatum, aut quocumque nomine vel titulo nominare ſe præſumunt, ſeu præſumant in futurum: in nonnullis noſtrarum civitatis & diœceſis, necnon provinciæ terminis, contra Dei eccleſiam ſuam extendentium poteſtatem temeritas ſic excrevit, quod conſuetudines & obſervantias vetuſtas & laudabiles, pia fidelium devotione introductas, non abſque ſcrupulo hæreticæ pravitatis infringere moliuntur; inhibendo, ſeu opem, operam, conſilium, auxilium & favorem ad hæc præſtando, aut aliis callidis & occultis machinationibus, ſeu condictis verbis aut factis perficiendo, ne tempore exſequiarum, ac in ſeptimis, triceſimis, & anniverſariis parochianorum defunctorum, aut alias quocumque tempore, panes, carnes, vel caſei, ſeu piſces, vinum vel cereviſia, ſeu candelæ vel denarii, aut aliæ res quælibet, prout juxta morem & conſuetudinem prædictam earumdem eccleſiarum, capellarum, vel altarium ſub antiquis temporibus obtentum fuit, a Chriſti fidelibus utriuſque ſexus hominibus offerantur: ne etiam quis minus, aut aliud quam certam monetam, aut ejus valorem, aut petias effractæ monetæ, aut conſimile (in præjudicium eccleſiaſticæ libertatis, ac contra conſtitutiones & obſervantias memoratas) offerat temporibus antedictis; cum præmiſſa in divinæ majeſtatis offenſam (a qua majeſtate laïci præſcripti ſuas merito ſibi datas recognoſcere deberent poteſtates) ac eccleſiarum earumdem ac conſuetudinum & obſervantiarum prædictarum grandem perniciem tendere dignoſcuntur. Nos igitur hujuſmodi auſibus nefariis occurrere cupientes, diſtrictius inhibemus, ne quis in modis præſcriptis, vel aliis quibuſcumque dictas conſuetudines infringat aut infringere ſive violare procuret, aut talia mandata vel ſtatuta & novas conſuetudines, immo verius corruptelas, de novo introducant; nec per ſe alioſve, quibuſcumque machinationibus, condictis verbis vel factis qualitercumque efficiendo impediant, quominus dictæ aut quævis aliæ oblationes, eccleſiis aut eccleſiaſticis perſonis quibuſcumque juxta vota fidelium libere offerantur: nec ad prædicta facienda vel non facienda dent conſilium, auxilium, opem, operam, vel favorem publice vel occulte.

Inſuper diſtricte præcipiendo mandamus ut in contrarium attentata ſi quæ ſint, revocent, & revocari procurent cum effectu intra menſem poſt publicationem hujuſmodi noſtri ſtatuti. Alioqui in omnes & ſingulos, in præmiſſis contrarium facientes, & in his aut aliquo ipſorum inobedientes & rebelles, excommunicationis ſententiam, quam etiam ipſos per jus commune incidiſſe reputamus, ferimus in his ſcriptis: a qua, niſi rectori eccleſiæ, capellæ, vel altaris, cujus oblatio (ut permittitur) impedita fuerit vel diminuta, de injuriis, damnis, expenſis, & intereſſe, prius integre ſatisfactum fuerit, nullatenus abſolvantur. Volentes, quod univerſi & ſinguli eccleſiarum rectores, & eorum vices gerentes prædicti, quorum intereſt, præmiſſa ſuis parochianis ſingulis menſibus ſemel publicare non omittant. Et ſi univerſitas in præmiſſis vel aliquo præmiſſorum deliquerit, vel contrafecerit, eccleſiaſtico ſupponimus interdicto.

V. Stationariorum ſeu quæſtuariorum officia ſolis tantummodo ſacerdotibus concredenda.

Item ſtatuimus & inhibemus ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ne quis de officio quæſtionatus eleemoſynarum ſe intromittat, niſi in ſacris ordinibus fuerit conſtitutus. Nec ambonem ad prædicandum populo, aut caritativa poſtulandum ſubſidia, aut indulgentias ſibi commiſſas inſinuandum, vel aliud quam in eorum litteris Apoſtolicis, vel diœceſani epiſcopi continetur, exponendum, niſi in ſacerdotio conſtitutus, aſcendere præſumat. Mandantes univerſis & ſingulis diœceſanis noſtris capitulis & aliis, ad quos talium conſtitutio dignoſcitur pertinere, ne alicui, niſi ſecundum formam ſtatuti, litteras concedant, & extra iſtam formam conceſſas, quantocius revocare procurent.

Anno Christi 1423.

VI. Contra deambulantes in templis ſub officiis divinis.

Item ſtatuimus, ne canonici ac beneficiati in eccleſia, aut etiam intra eccleſiam vel cœmeterium de loco ad locum, nec ſtando vel ſedendo inutiliter fabulentur, quamdin inibi divina peraguntur. Sed morate & diſtincte in choro intendant divinis, ſub pœnis privationis fructuum ad octo dies.

VII. In vicecuratos eccleſiarum parochialium non fratres Mendicantes, ſed preſbyteri ſæculares, ſi tamen idonei haberi poterunt, aſſumendi.

Item ſtatuimus & ordinamus ſub pœna excommunicationis, quam ferimus in his ſcriptis, ne aliquis rector aut perpetuus vicarius parochialis eccleſiæ, ſeu etiam capellæ, ordinet, conſtituat, vel deputet aliquem religioſum Mendicantem vel non Mendicantem, ad regendum & gubernandum ſeu officiandum eccleſiam ſuam, vel ejus vicariam ſeu capellam, aut alias vices ſuas committere talibus præſumat, modo alter idoneus commode haberi poterit, dolo & fraude ſecluſis. Datum, ſtatutum, & ordinatum Coloniæ, de conſilio & in præſentia venerabilium virorum ambaſiatorum, & nunciorum reverendorum patrum & dominorum ſuffraganeorum noſtrorum, Leodienſis, Trajectenſis, Monaſterienſis, Mindenſis, & Oſnaburgenſis epiſcopotum: ac capitulorum eccleſiarum earumdem, qui ad hoc miſſi fuerunt in multitudine copioſa, anno Domini MCCCCXXIII. die ſabbati, vigeſima menſis Martii, ſub ſigillo noſtro præſentibus impreſſo in teſtimonium præmiſſorum.

VIII. Quibus de concubinariis ſuperius mandatum intelligendum.

Theodericus Dei gratia ſanctæ Colonienſis eccleſiæ archiepiſcopus, ſacri imperii per Italiam archicancellarius, Weſtphaliæ & Angaiæ dux, &c. Cum nos nuper editioni noſtrorum ſtatutoruu provincialium, in ſeſſionibus noſtri concilii provincialis ſolemniter publicatorum, auctoritatem, conſenſum & operam dederimus: jura tamen & juriſdictiones aut libertates ſuffraganeorum noſtrorum, & eccleſiarum aut aliorum quorumcumque judicum provinciæ noſtræ, tollere aut lædere, vel eos ad aliquod veriſimiliter impoſſibile, obligare non intendebamus, nec intendimus. Idcirco ad omnem ambiguitatem tollendam, quæ circa ſtatutum, pridem in hoc ſacro concilio contra concubinarios editum, poſſit ſuboriri, declaramus hoc ſtatutum ad notorios concubinarios concubinas in eorum habitationibus vel alibi publice detinentes, dumtaxat extendi debere. Nolumus etiam vigore dicti ſtatuti, nobis aliquam juriſdictionem acquiri, vel ad nos devolvi. Carolinam in generali concilio Conſtantienſi approbatam, mandamus ab omnibus obſervari, ipſamque aliis conſtitutionibus ſtatutorum provincialium volumus inſertam haberi.

IX. Contra hæreſes, præſertim Wicleficam, ſeu Huſſiticam per id tempus ſævientem.

Hæreſes, hæreticorumque Joannis Wicleff, Joannis Hus, & Hieronymi de Praga doctrinas erroneas anathematizamus, reprobamus, & totaliter condemnamus: aſſerentes cum concilio generali Conſtantienſi, quod omnes hujuſmodi articuli, aut ſunt piarum aurium offenſivi, aut ſeditioſi, aut ſcandaloſi, vel manifeſte a fide devii, ſeu expreſſam hæreſim continentes, prout in ſententia lata contra dictos hæreticos & ipſorum perverſa dogmata, plenius continetur. Quapropter univerſos & ſingulos ſubjectos nobis, in virtute ſanctæ obedientiæ requirimus, & eis præcipiendo mandamus; quatenus in ſpiritu virtutis Dei exſurgentes, prædictorum hæreticorum ſequaces aut fautores, vel receptatores, & eorum doctrinam reprobam cum opuſculis memoratis, ubicumque illos ſeu illas contigerit reperiri, diligenter inquiratis; nobiſque, ordinario loci, aut alicui ex inquiſitoribus hæreticæ pravitatis, ad hoc a ſede Apoſtolica deputatis vel deputandis, prodatis vel reveletis, atque mediante juſtitia (ſi non reſipuerint) exterminari fideliter procuretis. Nos enim omnibus per noſtram provinciam conſtitutis, confeſſis & contritis, qui ad hoc operam efficaciter dederint, aut qui in expeditione exercituum contra dictos hæreticos profecti fuerint, de omnipotentis Dei miſericordia, & ſanctorum ac ſanctarum noſtrorum patronorum & patronarum meritis aut precibus confiſi, quadraginta dies indulgentiarum de injunctis eis pœnitentiis miſericorditer in Domino relaxamus: Suffraganeos provinciæ noſtræ in Domino hortantes, ut his noſtris indulgentiis ſimiles in ſuis civitatibus & diœceſibus ſuperaddant. Mandantes inſuper omnibus & ſingulis eccleſiarum rectoribus, & eorum vicariis ſeu presbyteris, aliiſque prædicatoribus per provinciam Colonienſem, quod in ſingulis ſermonibus ſuis ad populum faciendis, exhortationes faciant ſpeciales ad inducendum populum congruis modis, ut orationes, jejunia, & alia pia opera, omneſque presbyteri dictæ provinciæ noſtræ, Miſſarum in ſolemniis celebrandis, ſpeciales collectas, & ſuffragia noſtro offerant Salvatori; quatenus eccleſiæ ſanctæ & veris Chriſticolis contra quoſcumque perſecutores aut rebelles ejuſdem, præſertim dictam fidem impugnantes, largiri dignetur victoriam & triumphum.

X. Cur ſingulis feriis ſextis circa meridiem campana magna pulſetur, & cur item quotidie mane & veſperi certorum ictuum pulſatio fiat.

Item deinceps in ſingulis civitatum & locorum provinciæ noſtræ principalibus eccleſiis collegiatis & parochialibus, omnibus feriis ſextis hora meridiei vel circa, in memoriam Paſſionis & mortis Domini noſtri Jeſu Chriſti, noſtrique Redemptoris, ſolemniter campana cujuſtibet eccleſiarum magna pulſetur, ad excitandum Chriſti fideles, ut eadem hora memoriam Paſſionis Chriſti & ſuæ redemptionis devotius recolant, & per ejus merita miſericordiam Dei pro præmiſſis & omni neceſſitate eccleſiæ implorent. Similiter quoque approbante hoc ſacro provinciali concilio, ſtatuimus ut deinceps in ſingulis eccleſiis prædictis omtu die circa ſolis ortum, in memoriam Compaſſionis glorioſæ Virginis Mariæ, pulſetur tribus vicibus campana magna ipſius eccleſiæ; & prout hactenus circa occaſum ſolis, pro ſalutatione ejuſdem Virginis glorioſiſſimæ pulſari conſuevit, ad hortandum Chriſti fideles, ut in laude ipſius Virginis incipientes, eam cum ſalutatione Angelica venerentur, ut ipſa quam Filius ejus nihil negans ſemper honorat, pro nobis & omni neceſſitate noſtra apud Dominum intercedat. Nos enim omnibus contritis & confeſſis in provincia noſtra conſtitutis, qui feria ſexta tempore pulſus in memoriam Paſſionis & mortis Domini noſtri Jeſu Chriſti, tria Pater noſter, & tria Ave Maria, &c. Necnon qui tempore pulſus, qui ſingulis diebus fieri debet circa ortum ſolis, ter ſalutationem virginis Angelicam, Ave Maria, flexis genibus oraverit, de omnipotentis Dei miſericordia,

ANNO CHRISTI 1423.

& auctoritate noſtra metropolitana, & ordinaria, quadraginta dies indulgentiarum de injunctis eis pœnitentiis, toties quoties hoc fecerint, miſericorditer in Domino relaxamus: ſuffraganeos provinciæ noſtro in Domino hortantes, ut his noſtris indulgentiis ſimiles in ſuis civitatibus & diœceſibus ſuperaddant.

XI. Compaſſionis beatæ Mariæ feſtum ſeu memoria, quando in templis agenda.

Ad gloriam ſanctæ & intemeratæ Virginis Dei genitricis, pro miſeris peccatoribus Filium ſuum crucifixum aſſidue deprecantis & orantis, cujus laudes etiamſi omnes arenulæ maris in linguas convergerentur, depromere nequirent: necnon ad honorem illius anguſtiæ & doloris, dum Redemptor noſter Jeſus Chriſtus expanſis manibus in ara crucis, pro ſalute noſtra immolatus, matrem ſuam benedictam dilectiſſimo diſcipulo ſuo Joanni evangeliſtæ commendavit; (Joan. 19.) & præſertim ut profanorum hæreticorum Huſſitarum perfidia, qui imagines ad laudem Crucifixi, & glorioſæ Virginis dedicatas, auſu ſacrilego comburere & devaſtare minime formidarunt, nec formidant; ſtatuimus & ordinamus, ut feſtum commemorationis præfatæ anguſtiæ & doloris beatæ Mariæ Virginis, deinceps ſingulis annis feria ſexta poſt Dominicam *Jubilate*, niſi aliquod feſtum eodem die intervenerit & extunc prima feria ſexta proxima ſubſequenti, in primis veſperis, matutinis, aliiſque horis, necnon in ſecundis veſperis, in choro tantum, in omnibus eccleſiis provinciæ noſtræ ſubjectis, ſecundum notas ac hiſtoriam & homiliam de eodem feſto compoſitas, ſolemniter celebretur: Ut Dominus noſter Jeſus Chriſtus velamina de cordibus eorumdem hæreticorum auferat, & eoſdem ad ſacroſanctam fidem catholicam revocare, & Chriſti fideles ab erroribus & omni malo per piiſſimam ſuam miſericordiam præſervare & cuſtodire dignetur. Cuicumque autem intereſſenti huic Miſſæ cum devotione, de omnipotentis Dei miſericordia, & auctoritate noſtra metropolitana & ordinaria, quadraginta dies indulgentiarum de injunctis eis pœnitentiis miſericorditer in Domino relaxamus. Exhortantes ſuffraganeos provinciæ noſtræ in Domino, ut his noſtris indulgentiis ſimiles in ſuis civitatibus, & diœceſibus ſuperaddant.

Statutorum copia quibus neceſſario habenda.

Ceterum mandamus omnibus ſuffraganeis noſtris, & eorum cuilibet, ut ſtatutorum in ſacro provinciali concilio concluſorum & publicatorum copiam ſub forma authentica intra unum menſem immediate ſubſequentem recipiant, & ſuis ſynodalibus conciliis faciant publicari intra tempus a jure ſtatutum, ne quiſpiam de ſibi ſubjectis, de eorum editione prætendere valeat ignorantiam, vel allegare. Et præcipue mandamus decanis eccleſiarum noſtrarum civitatis & diœceſis, ac chriſtianitatum decanis, quatenus ea in ſuis eccleſiis & capellis conſervent & publicent, ac ulterius dent (per copiam) eccleſiarum rectoribus per decanatum eorumdem: alioqui juſto impedimento ceſſante, præmiſſa negligentes per excommunicationis ſententiam, tamquam inobedientes, volumus canonice puniri.

Pronunciatum in eccleſia noſtra Colonienſi, ſub anno a Nativitate Domini MCCCCXXIII. die Jovis. XXII. menſis Aprilis, ſub ſigillo noſtro præſentibus appenſo in teſtimonium præmiſſorum.

1423.

CONCILIUM SENENSE,

Papiæ ſeu Ticini primo inchoatum, tum Senis celebratum, anno Domini MCCCCXXIII. & ſequentibus.

De tranſlatione concilii Papienſis ad Senas.

Ex editione Regia.

DE tranſlatione concilii generalis a civitate Papienſi ad civitatem Senarum facta anno Domini milleſimo quadringenteſimo viceſimo tertio, die vigeſima ſecunda menſis Junii. Sciendum quod anno prædicto, die vigeſimo primo prædicti menſis, in dicto concilio exiſtentibus pro parte domini noſtri Papæ Martini V reverendis in Chriſto patribus & dominis Petro archiepiſcopo Spoletano, Petro abbate de Roſacco Aquileienſis diœceſis, ordinis ſancti Benedicti, & Leonardo magiſtro & generali ordinis Prædicatorum, & aliis prælatis & doctoribus de diverſis nationibus. Reverendus in Chriſto pater dominus abbas ſancti Ambroſii Mediolanenſis *de mane illuſtriſſimi principis domini ducis Mediolanenſis præſentavit præfatis dominis de concilio litteras credentiales, virtute quarum idem dominus abbas expoſuit magnam benevolentiam quam dictus princeps habebat ad ipſum concilium. Et quia dolenter intellexerat in dicta civitate Papienſi peſtilentiam epidemialem vigere, dictis dominis de eminenti periculo volens eis præcavere, præſentabat dicto concilio omnes civitates & oppida ſuorum dominiorum, demptis duntaxat duabus civitatibus, Brixia & Mediolano. Quibus auditis, domini de nationibus retraxerunt ſe ad partem in aula exteriori, commiſſariis domini noſtri Papæ in aula interiori remanentibus. Et quia dicebatur quod idem dominus abbas habebat illo die neceſſario reverti, & referre reſponſionem ad dominum ducem prædictum: poſt plures inſtantias præcipitativas, iterum dictam cameram ſine concordia de loco tranſlationis, ubi poſt multas altercationes hinc inde habitas, dominus Andreas Poznanienſis epiſcopus pro ſe & illis de natione Germanica qui erant quatuor in numero, cum videret quod non poſſet faciliter haberi concordia, dixit præmiſſis commiſſariis, quod onerabat dictos commiſſarios de electione loci, pro tranſlatione dicti concilii, ſalvis ſemper in omnibus decretis concilii Conſtantienſis. Conſequenter dominus Philibertus Ambianenſis epiſcopus pro illis de natione Gallicana qui erant ibi ſex in numero, ſimiliter reſpondit. Poſtremo vero dominus Ricardus epiſcopus Lincolnienſis pro natione Anglicana, quæ plus abundabat in ſuppoſitis, reſpondit ſimiliter, & addidit, quod locum quem dicti commiſſarii eligerent, dicta natio extunc eligebat. Nullus autem erat ibi de natione Hiſpanica, neque de Italica, præter dictos commiſſarios. Et ſic domini iverunt ad prandium, quia etiam jam erat hora tarda. In craſtino vero de mane tenebatur ſeſſio, in qua poſt celebrationem Miſſæ per dominum Andream Poznanienſem præſidentem pro dicto Spoletano epiſcopo, cantatis litaniis & ceteris orationibus more ſolito, idem dominus Andreas aſcendens ambonem legit quamdam ſchedulam, quæ numquam fuerat viſa per nationem Gallicanam, cujus tenor ſequitur in hunc modum:

* Forte, de parte.

Decretum de ipſa tranſlatione ex cauſa peſtis.

Sacroſancta ſynodus generalis Papienſis in Spiritu ſancto legitime congregata, cauſa peſtis inibi notorie vigentis, ipſam civitatem Papienſem mutat, & loco ipſius civitatem Senarum in natione Italica conſiſtentem, tamquam habilem & locum ſufficientem pro continuatione ejuſdem ſacri concilii, tenore præſentium eligit atque deputat. Qua ſchedula perlecta, dominus Petrus archiepiſcopus Cretenſis reſpondit, Placet, pro natione Italica, licet non haberet ſuper hoc mandatum a natione, nec natio viderat ſchedulam prædictam. Magiſter Nicolaus de Suzato doctor in theologia ſimiliter reſpondit pro natione Germanica, & dominus Ricardus Lincolnienſis epiſcopus pro natione Anglicana.

ACTA SENENSIS CONCILII.

Sequitur decretum de approbatione proceſſuum, & continuatione in futurum contra Huſſitas hæreticos.

Sacroſancta ſynodus Senenſis generalis in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans:

IN ea Petro archiepiſcopo Cretenſi, Jacobo epiſcopo Spoletano, Petro abbate de Roſacco Aquilejenſi, & Leonardo magiſtro & generali ordinis Prædicatorum, nuntiis ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini domini Martini Papæ V. unici & indubitati ſummi Pontificis ſpecialiter deputatis: ipſiuſque reformationem intendens, incipiens a fidei fundamento, præter quod nemo poteſt aliud ponere, damnationem hæreſium Wicleffiſtarum & Huſſitarum, ſuorumque ſequacium exſtirpationem. Deinde B per præfatum ſanctiſſimum dominum Papam Martinum pro viribus procurata tam principum, baronum, diverſorumque populorum exhortatione & requiſitione, tam etiam plenariæ indulgentiæ conceſſione illas proſequentibus, cum pro * tali habitione ad diverſas partes bina deſtinatione legati de latere, ratas & gratas habens approbat & confirmat, contra eoſdem continuando proceſſus. Decernit omnes perſequentes ac procurantes exſtirpationem dictæ ſectæ, gaudere omnibus juribus, privilegiis & indultis a jure vel ab homine, peccatorum veniam concernentibus, contra hæreticos inſurgentibus conceſſis, aut infectos labe dictarum hæreſium quomodo- C cumque, omnes & ſingulos eiſdem conſiliis, auxiliis vel favoribus aſſiſtentes, ac eoſdem defendentes vel receptantes, necnon victualia, ſpecies aromaticas & pannos, ſal, pulveres, bombardas, plumbum, vel arma, ſive inſtrumenta bellica, ſeu res alias quaſcumque eis adducentes, ſive alia quævis negotia vel commercia publice vel occulte facientes cum eiſdem; eos etiam qui ſcienter per dominia, terras, diſtrictus, vel ſuæ ditioni ſubjecta, præmiſſa in toto vel in parte præfatis hæreticis adduci ſeu apportari, vel ſubditos ſuos cum eis negotiari permiſerint, pœnis & damnationibus contra hæreticos promulgatis obnoxios fore ac ſubditos * juriſdictionem quorumcumque D judicum, exſtirpationem hæreticæ pravitatis; privilegiis, exemptionibus, immunitatibus, ſalviſconductibus a quibuſcumque perſonis eccleſiaſticis vel ſæcularibus, etiam ſi Pontificali, imperiali, regali & ducali, aut alia quacumque eccleſiaſtica vel ſæculari præfulgeant dignitate, conceſſis vel concedendis, non obſtantibus quibuſcumque. Inſuper omnes Chriſtianæ religionis principes ac dominos tam eccleſiaſticos quam ſæculares hortatur, invitat & monet per viſcera miſericordiæ Dei, ad exſtirpationem tanti per eccleſiam prædamnati erroris omni celeritate, ſi divinam ultionem & pœnas juris evitare voluerint, E evigilent & intendant. Nihilominus diſponens hæc ſancta ſynodus ante ejus diſſolutionem ſuper hujuſmodi decreti exſecutione efficacius providere.

* Forte, rati-habitione.

Ratificatio condemnationis facta per Conſtantienſe concilium contra Petrum de Luna, & aggravatio contra ſuccedentes & participantes.

Item hæc ſancta ſynodus ſententiam damnationis & condemnationis in perſonam damnatæ memoriæ Petri de Luna, olim Benedicti decimitertii in ſua obedientia nuncupati, ſchiſmatici & hæretici pronuntiati per ſacrum Conſtantienſe concilium, & in- A hibitionem factam omnibus & ſingulis Chriſti fidelibus ſub pœnis fautoriæ hæreſis & ſchiſmatis, ac privationis omnium beneficiorum, dignitatum & honorum eccleſiaſticorum ac mundanorum, & alias pœnas juris infligendo, ut dicta ſententia præfati concilii, cujus totum tenorem hic haberi vult & habet pro ſufficienter expreſſo, latius continetur, ratam & gratam habens, ejuſque exſecutionem, continuationem continuare volens, decernit, ſtatuit, & declarat, omnes & ſingulos poſt obitum dicti Petri de Luna continuantes ſeu perſeverantes in credulitate vel obſervantia erroris & ſchiſmatis ejuſdem Petri ſic (ut præmittitur) damnati, vel jus aliquod ab eo in B eas directe vel per indirectum derivaſſe aut derivari potuiſſe prætendentes, ſeu in vicem ejus ſuccedentes, eorumque receptatores, defenſores & fautores, cujuſcumque ſtatus, præeminentiæ vel conditionis exiſtant, etiam Pontificali, cardinalatus, imperiali vel regali, aut alia quacumque eccleſiaſtica vel ſæculari præfulgeat dignitate, omneſque & ſingulos eiſdem conſiliis, auxiliis vel favoribus aſſiſtentes vel receptantes, necnon quoſcumque victualia, ſpecies aromaticas & pannos, ſed & plumbum, pulveres, bombardas vel arma, ſeu inſtrumenta bellica, ſeu res alias quaſcumque eis adducentes, ſive alia quæcumque negotia vel commercia publice vel occulte facientes C cum eiſdem; eos etiam qui ſcienter per dominia, terras, diſtrictus vel loca ſuæ ditioni ſubjecta, præmiſſa in toto vel in parte præfatis hæreticis adduci vel apportari, vel ſubditos ſuos cum eis negotiari permiſerint, fore obnoxios atque ligatos pœnis & cenſuris indicta ſententia contentis; cum * etiam novi erroris inventores non ſint, alieno tamen facinori prædamnato ſuam communionem immiſcuerunt; nullo eiſdem exceptionis, immunitatis, privilegii, ſtatuti vel conſuetudinis præſidio ſuffragante: per hanc tamen approbationem & declarationem, ſtatutum ſive decretum, non intendit privilegiis, habilitationibus, declarationibus quibuſcumque perſonis per ſanctiſſi- D mum dominum noſtrum Papam Martinum quintum conceſſis & concedendis præjudicium generare, ſeu in aliquo derogare.

* Forte, etiamſi.

Conceſſio indulgentiarum perſecutoribus hæreticorum.

Item quoniam propter negligentiam quorumdam ordinariorum & inquiſitorum deputatorum exſtirpationi hæreticæ pravitatis, in diverſis mundi partibus variæ hæreſum ſpecies pullulaverunt in gravem Dei offenſam, fidei catholicæ detrimentum, & multarum animarum perditionem: volens hæc ſancta ſy- E nodus remedium adhibere, ſtatuit atque mandat omnibus & ſingulis locorum ordinariis ac inquiſitoribus hæreticæ pravitatis, ut timore, favore, amore & odio quibuſcumque poſtpoſitis, juxta juris formam ſolicite intendant inquiſitioni & exſtirpationi hæreſum quarumcumque: & quam primum eis conſtiterit in locis ſuæ juriſdictionis aliquos dicta labe infectos exſiſtere, eorum captioni & punitioni intendant ſecundum canonicas ſanctiones: quodque ut favoribus opportunis circa hæc eiſdem ordinariis & inquiſitionibus aſſiſtatur, conſtitutioni Bonifacii octavi diſponenti ſuper inveſtigatione, captione, cuſtodia & punitione hæreticorum & fautorum fiendis

Anno Christi 1423.

& procurandis per dominos & rectores temporales locorum, addere cupiens, ſtatuit hæc ſancta ſynodus, quod quicumque capientes hæreticos, & in poteſtatem ordinariorum vel inquiſitorum hæreticæ pravitatis effectualiter ponentes, vel eos quos detinere ſeu capere non poſſent, de eorum territoriis omnes expellentes aut bannientes, ſeu etiam requiſiti brachium ſæculare contra eos præſtantes, eam indulgentiam conſequantur, quæ dari conſuevit perſonaliter proficiſcentibus in ſubſidium terræ ſanctæ. Mandat etiam omnibus ad quos ſpectat deputare inquiſitores hæreticæ pravitatis, ut in deputatione ſervetur concilium Viennenſe, ac in locis inſignibus, vel ubi frequentius pullulaſſet hæreſis, quoſcumque non deputent, niſi magiſtros in ſacra pagina, ſi tamen commode poſſint. Alioquin, alios doctiores & aptiores quos potuerint reperire. Hujuſmodi quoque decretum prima & quarta Dominica Quadrageſimæ, an feſto Nativitatis & Reſurrectionis Domini noſtri Jeſu Chriſti, ordinarii in ſuis eccleſiis principalibus, inquiſitores vero præfati in eccleſia inſigni civitatis vel diœceſis, ubi magis viderint expedire, quando populus convenit ad divina, ſingulis annis perpetuo intelligibiliter publicare teneantur, & ſingulis Dominicis diebus publice nuntiare candelis accenſis pariter & extinctis, & in terram projectis, campaniſque pulſatis, omnes hæreticos, credentes, receptatores, fautores & defenſores eorumdem, excommunicatos, & tales ab omnibus evitari. Hanc autem publicationis formam, quoad conſtitutiones præfatas Wicleffiſtarum & Huſſitarum, & ſchiſmaticorum, quouſque viguerint, hæc ſancta ſynodus obſervari decrevit. Quod ſi prædicti ordinarii vel inquiſitores circa obſervantiam hujuſmodi ſtatuti ſe remiſſos ac negligentes reddiderint, pœnam ſuſpenſionis ab ingreſſu eccleſiæ per quadrimeſtre tempus eo ipſo incurrant, ac in provincialibus ſeu ſynodalibus conciliis pro modo culpæ ſeu negligentiæ contra tales negligentes ultra prædictam pœnam provideatur de remedio opportuno, privilegiis, exemptionibus, conſuetudinibus & ſtatutis contra præmiſſa diſponentibus, non obſtantibus quibuſcumque.

Statuta ſuper materia reductionis Græcorum.

Item in nonnullis generalium conciliorum convocationibus Romani Pontifices pro tempore exſiſtentes conati ſunt eccleſiam Orientalem reducere ad unionem univerſalis eccleſiæ in neceſſaria fide Jeſu Chriſti Salvatoris: ſanctiſſimuſque dominus noſter Papa Martinus quintus, paterno ejus affectu compatiens & afficiens, omnes errantes ad unicum Chriſti ovile reducere perquirens, ſolicite nuntium proprium ſufficienti poteſtate munitum ad patriarcham & Imperatorem Conſtantinopolitanum deſtinando, ut unioni & gremio ſanctæ matris eccleſiæ poſſent reincorporari: cujus nuntii expoſitione audita, Imperator reſpondit, prout in ejuſdem litteris aurea bulla im................ latius continetur, cujus tenor infra habetur. Ex quibus apparet cum ipſis talia iſtis temporibus non poſſe utiliter & fructuoſe pertractari. Quare hæc ſancta ſynodus conſiderans reformationem catholicæ eccleſiæ neceſſariam fore, eis pro nunc non aliter exſpectatis, decernit ad dictam reformationem fore procedendum: & cum ſe facultas obtulerit, * vigilare divina clementia, ſinceroque cordis affectu pro viribus intendere eorum reductioni ad gremium fidei catholicæ.

Hoc lecto, oſtendebatur littera patriarchæ Conſtantinopolitani bulla aurea ſigillata, & in Græco pariter & in Latino ſcripta. Et primo legebatur Græcum per Ma......... unum ſecretarium domini noſtri Papæ, & conſequenter Latinum per dictum Ma......... Azel, cujus tenor ſequitur.

INSTRUMENTUM RELATIONIS de ambaſiata facta ad Græcos ex parte domini Papæ, & continet novem concluſiones.

In individuæ ſanctæ Trinitatis nomine. Amen.

Ex edit. Pariſ. anno 1612. cum actis concilii Piſani, & Senenſis.

A Chriſti Nativitate anno milleſimo quadringenteſimo vigeſimoſecundo, indictione quintadecima, die decimaquarta Novembris, Conſtantinopoli urbe regia in præſentia domini Imperatoris Romæorum, præſentibus teſtibus infra ſcriptis, ad hæc omnia & ſingula vocatis & rogatis, reverendiſſimus & integerrimus vir atque clementiſſimus ſacræ theologiæ profeſſor magiſter Antonius Maſſanus, qui dicitur orator & nuntius Apoſtolicus in partibus Græciæ, ad diem decimum Septembris milleſimi ſupradicti Conſtantinopolim applicuit: qui majori ſuæ honeſtati conſulens, divertit in Peram ad conventum ordinis fratrum Minorum; ſtatimque per reverendos & honeſtiſſimos viros fratrem Gulielmum confeſſorem excelſæ & Chriſtianiſſimæ imperatricis, & magiſtrum Joannem præfati oratoris ſocium. Et ſereniſſimo principi domino Manueli Dei gratia Romæorum Imperatori idem ſignificavit, primo ſe eſſe nuntium Apoſtolicum miſſum ad ſuam majeſtatem imperialem; deinde ubi & quo in loco eidem gerens morem ſeceſſerat. Tertio vero, quandocumque ſua imperialis majeſtas pro eo mitteret, ipſe ſemper paratiſſimus eſſet. Cui quidem domino oratori Jo........... dominus Imperator per eoſdem dominos venerabiles fratres ad ſuam ſerenitatem tranſmiſſos hujuſmodi reſponſum dedit. Primum lætari ſe plurimum de ipſius adventu; de loco autem in quo erat, vehementer congratulari, & ita meliorem eligere non potuiſſet: demum vero quod propediem pro eodem mitteret, quo voluntatem beatiſſimi ſummi Pontificis audiret. Poſtea vero, cum ad diem decimumſextum ejuſdem menſis Septembris ipſe dominus Imperator miſit, idem reverendiſſimus pater dominus nuntius Apoſtolicus ad imperiale palatium profectus eſt, honorificentiſſime aſſociatus, & ab honorabili domino bajulo illuſtriſſimi ducalis dominii Venetorum, & alia multitudine nobilium copioſa, tam Græcorum quam Latinorum: ibique facta majeſtati imperiali reverentia debita, eidem bullas ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini Martini divina providentia Papæ quinti præfatus dominus orator propriis ipſis manibus porrexit: atque benedictione ſanctitatis appoſita, aſſignata, dixit habere ſe ex mandato Apoſtolicæ ipſius ſanctitatis, & ſuæ ſerenitati & reverendiſſimo in Chriſto patri domino patriarchæ novem quæſtiones exponere, quibus dominus Imperator reſpondit ſuo loco & tempore ad illas exponendas iterum ſe pro eodem domino oratore miſſurum. Ad diem autem tertium Octobris cum idem illuſtriſſimus Imperator Manuel mittere inſtituiſſet, veluti antea dixerat, ut ipſe una cum domino patriarcha eas novem concluſiones exponendas attenderet, graviſſima infirmitate oppreſſus eſt, & adeo oppreſſus repente, ut & loquelam omnem ac ſenſus omnes penitus amiſerit. Quamobrem die decima ejuſdem menſis Octobris, idem reverendiſſimus dominus orator & nuntius Apoſtolicus, per ſupradictos fratres Guillelmum confeſſorem & magiſtrum Joannem tranſmiſſos ad illuſtriſſimum principem domi-

ANNO CHRISTI 1423.

oum Joannem ejus ſereniſſimi domini Manuël filium primogenitum atque Romæorum Imperatorem io prædictis deſignatum, primo apud ipſius majeſtatem condoluit de adverſa & . . . . valetudine excelſiſſimi patris ſui, deinde modeſtiſſime ac * ipſi ſignificavit, quod legatio beatiſſimi ſummi Pontificis io longiuſculum trahebatur. Ad diem vero decimamquintam ejuſdem menſis Octobris, idem illuſtriſſimus dominus Joannes Imperator junior, advocato in ſuum imperiale palatium præfato reverendiſſimo patre magiſtro Antonio Maſſano, digniſſimo nuntio Apoſtolico, illam ſacratiſſimam Pontificis ſummi legationem in novem concluſiones diſtributam in ſecreto audivit, rejectis ac remotis omnibus præter ſuorum aliquos. Quibus quidem novem concluſionibus accuratiſſime auditis, poſt pleraque verba dixit, uſque ad dies paucos ad ea ſe reſponſurum, quæ ipſi domino oratori placita fierent. Viceſima autem die ejuſdem menſis Octobris, reverendiſſimo in Chriſto patre & domino domino patriarchæ Conſtantinopolitano ſupradicto publice in eccleſia ſancti Stephani coram ſuis metropolitanis, calogeriis & [a] præpadibus, atque aliis multis tam Græcis quam Latinis hominibus, idem dominus nuntius Apoſtolicus eaſdem novem concluſiones expoſuit, quibus & ipſe reverendiſſimus quoque dominus patriarcha uſque ad dies paucos reſponſurum affirmavit. Ipſæ vero concluſiones, quas illuſtriſſimo domino Imperatori atque reverendiſſimo in Chriſto patri, domino patriarchæ præfatus dominus orator retulit, hæc habent de verbo ad verbum.

[a] *Forte*, papatibus.

Sanctiſſimus & beatiſſimus, qui habet cæleſte arbitrium, qui eſt dominus in terris, ſucceſſor Petri, chriſtus Domini, dominus univerſi, regum pater, orbis lumen, ſummus Pontifex Papa Martinus, divina providentia Papa quintus, mandat mihi magiſtro Antonio Maſſano ordinis Minorum, oratori & ſuo nuntio in partibus Græciæ, [b] hæc mora vobis reverendo in Chriſto patri & domino domino Juſeph patriarchæ digniſſimo Conſtantinopolitano, & ſereniſſimis principibus Manuëli & Joanni Romæorum imperatoribus Palæologis, novem nuntiare maximas ſententias.

[b] *Forte*, ac coram vobis.

Quarum prima fundatur in domini noſtri Papæ ad unionem ardentiſſimo deſiderio. Cum enim omne ex natura ſua tendat ad unionem, quia non vult totum a ſuis partibus ſeparari, nec partes a ſuo toto, ut unio ſervetur; poſtea quoniam virtus unita fortior eſt diſperſa: ſanctiſſimus dominus Papa non tantum deſiderat unionem ex natura, ſed etiam ultra naturam inclinatam. Tantum optat ratione bonitatis Pontificatus domini noſtri feliciſſimam videre diem illam eccleſiarum Latinæ Græcæque unionis, ut præter Deum nihil ſupra. Deinde intendit pro hac totum eccleſiæ Romanæ licitum juſtum apponere atque honeſtum: & quod felicius hac in vita ſuæ ſanctitati occurrat, certe ei non venit in mentem: & totum collegium dominorum cardinalium, omiſſis omnibus, quaſi de re alia non pertractat, quam de iſta ſanctiſſima unione. Sed quid dicam de domino legato reverendiſſimo cardinale ſancti Angeli, qui, ut inferius explanabo, ad mortem ſe poſuit in hortendo mari contra omne medicorum conſilium? Tam accenſo harum eccleſiarum Græcæ & Latinæ deſiderio ardebat concludendi unionem, ut ecce dicamus, deſiderio deſideravit Chriſti vicarius cum ſuis cardinalibus hoc Paſcha unionis, communionis & pacis [c] ſecare vobiſcum Græcis unica in eccleſia catholica & Apoſtolica, rugam non habente, ſchiſma neque dolos.

[c] *Forte*, Cælebrare vobiſcum.

A Secunda concluſio, ſuum habet jus in malis & periculis quæ ex hoc ſchiſmate provenerunt hactenus, & quotidie proveniunt, tam ſpiritualiter quam temporaliter. Quæ lingua, pater patriarcha & Romæorum Imperator, ſufficit explicare ex hac peſtifera diviſione ſanguinis effuſionem, hominum ſtragem, ſuccenſiones, furta, adulteria, homicidia, & ſimilia mala ineffabilia? Propter hoc peſſimum malum Græcia nobilis, tam florida, perdidit proprietatem dominii, ſæcularem ſapientiam ac morum ſtrenuitatem, principum nobilitatem, plenitudinem populorum, mercatorum affluentias, maris poteſtatem. In præſenti vero Græcia omnia amiſſa utriuſque hominis pace, guerris inimicorum crucis Chriſti undique premitur, & in ſervitutem redigitur. Quid ſceleſtius dici poſſet, quam quod infideles, fideles Chriſtianos * ſuppeditantes, [a] hac arma movere cogant ut plurimum contra Chriſtianos? Quid inhoneſtius, quam ut pudicæ dominæ Græcorum, alias timore, nunc amore per viros ſuos nunc admittantur ad tortorum conjugium, immo per parentes ad diſpenſationem, ſi diſpenſatio habet dici? Nos utique Latinos abominantes, & vocantes nos [b] ſchillos Francos, cum ſimus ejuſdem fontis renati baptiſmate, ejuſdemque cæleſtis Patris filii atque heredes & fratres. Sed quod deterius, niſi iſta ceſſet ſciſſura, omnes nunc tam Tartaris quam Turcis obediunt, & renuntiabunt evangelio Chriſti, & jam ſervi fiunt Mahometis, ex caterva prædicatorum pacem, unionem, & ſalutem annuntiantium eis. Sed circa periculum, ne pereat præſto ex toto Græciæ monarchia irrecuperabiliter, dari forſan conſilium * nulliter ſalubrius, quam ſe nobiſcum unire caritatis vinculo, ut fiat velut antea unum ovile & unus paſtor; & ut filii Dei Græci, qui ſunt aliqui in Græcia, aliqui in Armenia, aliqui in Syria, aliqui in Bulgaria, aliqui in Turchia, &c. & congregentur in unum eccleſiæ Romanæ conſenſum: alias omnia per brachium infidelium remedia periculoſa certe ſunt.

[a] *Forte*, ac arma.

[b] *Græce*, σκυλλους, canes.

Tertia concluſio [c] ſolvatur in requiſitione promiſſi: quoniam reverendus pater & dominus epiſcopus Slotenſis, & dominus Nicolaus Eudæmon-Joannes, obtulerunt & dixerunt aperte, diſtricte & clare, omni ſemota obſcuritate, domino & ſanctiſſimo Papæ Martino quinto, voluntatem eſſe patriarchæ reverendiſſimi Conſtantinopolitani, & ſereniſſimi Romanorum Imperatoris, procurare ac curare ſine fraude & dolo ſanctiſſimam unionem eccleſiæ Græcorum cum eccleſia Latina, ſub illa fide quam ſancta Romana eccleſia tenet, & obedientia ad eamdem eccleſiam Romanam: ut intendit dominus noſter Papa in ſuis bullis credentialibus ad vos reverendiſſimum patriarcham, & ad vos ſereniſſimos Imperatores, & ad præfatos veſtros: ut etiam teſtantur hoc litteræ credentiæ reverendiſſimi domini legati ad eoſdem. Ideo dominus noſter merito, ut bonus paſtor requirit, invitat vos juſtum ad promiſſum ſervandum in ſancta ſede Apoſtolica. Divina voce Græca ait eccleſia: conſcientiæ noſtræ convenit ſemper dare operam, ne oves errantes culpa noſtra pereant de eccleſia: & ſi præter intentum noſtrum dominus Theodorus & dictus Nicolaus oratores noſtri promiſerunt hæc ſupradicta modo prædicto, oſtenderet evidenter ſanctitati domini noſtri, eos falſe expoſuiſſe voluntates noſtras, ne dubium remaneat aliqua in parte præfatorum. Veritas quidem non quærit angulos, ſed prædicat in plateis, in publicum dicit quod narrat omni [d] alechia * iidem phobiæ, &c.

[c] *Forte*, ſalvatur.

[d] alethia.

Quarta concluſio creatione legati firmitatem habet. Propter quæ præmiſſa tam mirifica ſanctiſſimus

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1423.

dominus noſter Papa illico Florentiæ creavit dictum legatum ex latere, & publicavit reverendiſſimum in Chriſto patrem dominum cardinalem ſancti Angeli. Qui domious cardioalis & legatus propter nonnullas eccleſiæ oeceſſitates & ſuas pervenit ad Hiſpaniam, de conſcientia ejuſdem domini Nicolai Eudemon-Joannis, oratorum veſtrorum, eo quod tunc non erat tempus idoneum navigandi ad Græciam, nec erant prærordinata, quæ de neceſſitate videbantur ordinanda Conſtantinopoli pro concilio fiendo. Sine enim concilio viſum fuit, Græcorum & Latinorum præfatam unionem ſequi non poſſe: & ipſis ſatis erat ad hæc faciendum. Fuit autem prædictus dominus cardinalis in Hiſpania graviſſima infirmitate detentus, a qua nondum liberatus, in maris periculo ſe poſuit contra etiam ſalubre conſilium medicorum, ut ad implendum opus ſui officii veniret, & ut non faceret voluntatem ſuam, ſed voluntatem ejus patris domioi Papæ qui miſit eum.

Quinta concluſio attenditur penes impedimenta, ex quibus legatus & dominus cardinalis noo ivit ad Græciam. Cum enim verſus eamdem ſe paraſſet ad iter, litteræ ſupervenerunt epiſcopi Theodori, necnoo & aliorum multorum, depoitatæ per fratrem Macarium & alios nonnullos: in quibus expreſſe continebatur, ex ſententia, quod congregatio pro concilio fiendo prælatorum Græcorum iſto tempore fieri non poſſet, propter inhumaoiſſimam Turcorum guerram, & tranſitum eorumdem ad partes Græciæ. Ac etiam in eiſdem litteris renuntiatum eſt Conſtantinopoli eſſe nullum veſtigium præparationis concilii. Iocaſſum ergo ſuperveniſſet legatus ad impetratam, immo perturbatam atque inconſideratam omnibus ſuis in partibus . . . . prudentia enim ſi aut adjecto ultimo vult præceptum, judicium medio, & primo conſilium; quorum prudentiæ [a] activum primus non eſt, ſecundus abeſt, tertius ſubeſt. Venire ergo non debebat dominus legatus.

Locus obſcurus.

[a] actum.

Sexta concluſio vigorem habet in deſtinatione nuntii Apoſtolici. Quare nec longum iter diuturna mora legati eſſet ſine fructu, ſi dominus noſter Papa habito maturo & digeſto conſilio deliberavit [b] promittere me nuntium ſuum Apoſtolicum, ut prærordinarem congregationem prælatorum & Græcorum, quæ repræſentat totam ipſorum eccleſiam, ne io primum ioconveniens incidamus, quando oratores Imperatoris Conſtantinopolis in concilio Lugdunenſi ſe Romanæ eccleſiæ uoiverunt, &, *Credo in Deum* prout eadem eccleſia, publice decantaruot: nec tamen illi reductioni, ut patet, Græcia ſtare voluit, aſſerens, ut fertur, ſioe commoni concilio id actum eſſe. Expedit quidem hoc ad tollendum vetuſtiſſimum malum. Hoc ſciam, quatenus quo poſſum clariſſime informare dominum noſtrum Papam & legatum, ſcilicet quo tempore fieri debet iſtud concilium, quo loco, & ex quibus Græcorum prælatis: ad quem finem concilium, fateor, intendit. Quia cujus finis bonus, ipſum quoque bonum eſt: & cujus finis malus, ipſum quoque malum eſt. Si eſt diſputatio plurimum grandæva, ſi de fide diſputatio, procul a nobis: ſi ad conferendum per doctores Græcos pariter & Latinos ſummam complacentiam ad [c] *calvite agathon.*

[b] *Forte*, promiſſum.

[c] *Græcè*, πρὸς τὸ ἀγαθόν.

Septima concluſio roboratur in certitudine promiſſi. Unde quæro, ſi vos, reverendiſſime patriarcha & ſereniſſimi imperatores, iotenditis realiter operari, quod unio fiat ſub fide, quam ſacroſancta Romana eccleſia tenet & ſervat, & obedientiam ad eamdem Romanam eccleſiam: eſto etiam quod alii Græci congregati in concilio, quia non ſint ſub dominio veſtro temporali, non vellent accedere. Iſtud idem dominus epiſcopus Theodorus, & dominus Nicolaus Eudæmon-Joannes obtulerunt Florentiæ pro parte reverendiſſimi patriarchæ & ſereniſſimi Imperatoris Manuelis, ſanctiſſimo domino noſtro Papæ & legato, non quantum ad intentionem promiſſionis Imperatoris & patriarchæ, ſed quantum ad verba, promiſſio indiget, ut fertur, examinatione.

Octava concluſio exſiſtit io oblatione domini legati. Promittit enim certiſſime illuſtriſſimus dominus cardinalis ſancti Angeli & legatus ex latere in partibus Græciæ, ubi [*] promiſſi recto animo & dicto inſtituto veniatis ad ſæpe dictam ſanctiſſimam unionem, promptum adjutorium regis Arragoniæ, regis Caſtellæ, glorioſiſſimorum, pro fidei triumpho, necnon & aliorum principum: quamvis coacta Deo non placeant: *Hilarem enim datorem diligit Deus.*

2. Cor. 9.

Nona concluſio terminatur in finali & ſancto promiſſo ſanctiſſimi domini noſtri Papæ: Ego nuntius Apoſtolicus magiſter Antonius Maſſanus ordinis Minorum, palam coram omnibus promitto de mandato domini noſtri Martini Papæ V. quod ſi prædicta unio per reverendiſſimum dominum patriarcham & imperiales majeſtatem una cum modis ſupradictis fiat, quod ſanctiſſimus dominus noſter Papa præſto mittet legatum abſque mora retardationis cum prælatis & magiſtris ad hoc ſpecialiter ordinatis, ubi primo, ſicut præmiſi in ſexta concluſione, ſciam tempus hujus ſacratiſſimi concilii, & locum ejuſdem congregationis prælatorum Græcorum ſufficientem & idoneum, & quem finem intenditis eſſe nobiſcum in concilio, & quomodo.

Diligentia pro reſponſione a Græcis habenda, & cauſa dilationis.

Poſt autem has novem concluſiones, ita ut ſcriptæ ſunt, diligenter expoſitas, idem reverendiſſimus pater dominus nuntius Apoſtolicus, magiſter Antonius Maſſanus, ad diem vigeſimamquartam ejuſdem menſis Octobris eumdem reverendiſſimum io Chriſto patrem dominum patriarcham ſecundo convenit, & allocutus eſt ſuper concluſionibus ſupraſcriptis. Item & die vigeſimaſexta ejuſdem menſis præfatus dominus nuntius Apoſtolicus ſupra nominatos fratres Gullielmum confeſſorem, & Joannem ſocium ſuum ad eumdem ſereniſſimum dominum Imperatorem domioum Joannem miſit, ut ſuæ majeſtati placeret reſponſionem ſibi dare ad ea quæ nomine beatiſſimi ſummi Pontificis ſuæ ſerenitati retulerat. Die vero trigeſima ejuſdem quoque menſis Octobris, iterum dominus Imperator apud eumdem reverendum dominum patriarcham fuit ad tractandum & colloquendum de modo celebrandi concilii. Kalendis autem Novembris idem ſereniſſimus dominus Imperator Joannes miſit ad ipſum dominum oratorem quemdam ex nobilibus ſuis Cataciſmon, ad dicendum, ne miraretur, ſi tam cito minus reſponſum dabat: quoniam multis & maximis negotiis bellicis inpræſentiarum eſſet implicitus. Deiode quoque ad diem tertium Novembris dominus nuntius Apoſtolicus miſit ad quemdam majeſtatis imperialis calogerum & [a] ad Cloſeps, ut vellent illuſtriſſimum domioum Imperatorem ac reverendiſſimum dominum patriarcham ad hanc unionem ſacratiſſimam excitare. Ad diem vero decimamquartum Novembris præfatus dominus nuntius Apoſtolicus reſponſionem habuit ad omnes ſupradictas concluſiones, tam a reverendiſſimo domino patriarcha, quam ab illuſtriſſimo domino Imperatore ſupradicto: quoniam cum firma ac ſolida in ſe eſſe aſſerat, idem do-

[a] *Forte*, ad C. Joſeph, *hoc eſt*, ad Cyrum Joſeph.

minus nuntius Apoſtolicus hic annotari ſeu adſcribi voluit. Scriptum & publicatum Conſtantinopoli, quemadmodum retulerunt, & ſuis ſic miſſis teſtationibus approbaverunt venerabilis frater Gullielmus confeſſor ſupradictus, frater Petrus Capinus cuſtos Conſtantionpolitanus, frater Ludovicus de Taraſio, frater Damianus de Venetiis, dominus Joannes Ariſpa, & frater Laurentius de Franciſcis, teſtes ad hæc omnia & ſingula ſupraſcripta vocati & rogati.

Et ego Franciſcus Philelphus civis Venetus publica & imperiali auctoritate notarius, & * noſtris in Venetorum curia & Conſtantinopolitana cancellarius, ex relatione & atteſtatione præfatorum teſtium ſupraſcripta omnia & ſingula ſcripſi, complevi & publicavi.

Auſcultatum & collationatum cum originali per me Aimonem Gerbaſii epiſcopi Maurianenſis, litterarum Apoſtolicarum de curia & aliarum in camera Apoſtolica regiſtrari [a] ſolicitare regiſtratori, die vigeſimaoctava Julii anni milleſimi quadringenteſimi vigeſimitertii, de epiſcopi prædicti manu propria.

[a] *Forte*, ſollitarum regiſtratoris, vel regiſtrantem.

Copia litterarum reſponſionis Imperatoris Græcorum ad Papam Martinum V.

Sanctiſſimo in Chriſto patri & domino domino Martino ſacroſanctæ Romanæ Dei catholicæ & Apoſtolicæ eccleſiæ ſummo Pontifici digniſſimo, Joannes in Chriſto Deo fidelis Imperator & moderator Romæorum Palæologus ſemper Auguſtus, reverentiam debitam & devotam.

Reverendus vir ambaſiator veſter Antonius presbyter, monachus, theologiæ magiſter, venit ad nos in gratia ſanctitatis veſtræ * ferens ac accipi .... cognovimus & ab ipſis & a veſtro ambaſiatore quæcumque nobis ipſe dixit. Ad primos ejus ſermones, qui fere in ſumma fuerunt, quod ex parte mea dixit Nicolaus Eudæmon, & reverendus epiſcopus Olenis Theodorus, quod volumus unionem ſimpliciter cum Romana eccleſia. Sed quoniam reſpondimus ipſi ambaſiatori ad verbum, a quo ſanctitas veſtra de omnibus agnoſcet, affirmamus etiam per noſtras litteras expreſſe, quod non ſolum aliquid tale commiſimus, ſed neque omnino umquam ipſum in mente dicere habuimus. Sed quod ſcripſimus in litteris noſtris, iſtud & non aliud noſtri ambaſiatores impoſitum habuerunt implere & enucleare propriis ſermonibus; videlicet fieri concilium univerſale ſecundum ordinem & conſuetudinem ſanctorum ſeptem univerſalium conciliorum, & quod conceſſerit Spiritus ſanctus ad pacem, iſtud firmare & tenere. Circa ſermones autem ipſius magiſtri Antonii ambaſiatoris, poſt hoc quod quæſivit agnoſcere locum & modum & tempus concilii: Reſpondemus, de loco quidem Conſtantinopolim, cum imperium noſtrum in præſenti neque aptiorem alium locum habeat, neque poſſemus ire alio propter neceſſitatem. Verum in qua magis nunc ſumus quam aliquando, & etiam propter neceſſitatem expenſarum quibus ipſum negotium indiget. De modo, non neceſſitatem ducimus eſſe, omnes ſanctiſſimos patriarchas, & omnes epiſcopos provinciarum noſtrarum intereſſe. Concilii autem hujuſmodi expenſas omni præterito tempore faciebat imperium, nunc autem ſimiliter eſſet opus: imperium vero nunc non poteſt ullo modo, nec facultatem habet ad id faciendum. Qua de cauſa ſanctitatem veſtram rogamus, ut circa hanc rem provideatur ſufficienter. De tempore autem, optamus & deſideramus ut taliter eſſent res, quod hodie hoc divinum opus unionis & nobis placitum, principium accipiet. Sed cum ſint circa nos res tales, quales vidit ſuis oculis Antonius, qui quaſi penitus deſtructis nobis omnibus, ſunt ſub periculo gladii & hæc civitas & omnia noſtra: & non eſt poſſibile congregare epiſcopos ab Aſia, neque ab Europa, propter guerras infidelium. Dicimus quod Deo dante pacem & firmitatem rebus, ſtatim ſcribemus vobis: & apportatis noſtris litteris ad vos, & ex vobis ambaſiatoribus veſtris ſumentibus cum exitu & expenſis circa concilium faciendis ab illa die incipiente eo uſque ad finitum annum, ut concilium fiat. Verum hoc magnum deſiderium & ſingularem amorem quem habemus ad tale divinum opus unionis, dicimus & hoc, quod etiam exſiſtente guerra infidelium, ſi ſanctitas veſtra fecerit talem pro ſecuritate noſtrorum neceſſariorum locorum, & feceritis excommunicationem terribilem & inſolubilem contra quoſcumque veſtros homines, ut non relinquant nos ſolos in guerra infidelium, & ipſi in pace ſint cum ipſis, ſed auxilientur nobis contra infideles, ita quod ipſi infideles non habeant facultatem inferre contra nos armatos nave ipſorum. Et hoc parcet nobis reverendiſſimus cardinalis habens ex nobis generalem auctoritatem & vim ſuper iſtis: Placet nobis incipere unionis opus ab ipſa die qua huc advenerit prædictus reverendiſſimus cardinalis: & tunc conveniente ſacro concilio ſecundum antiquum ſanctorum univerſalium ſeptem præteritorum ordinem & conſuetudinem, & veritate ſine contentione quæſita, quidquid revelatum fuerit inſpirante Spiritu ſancto in hoc ſancto concilio, utrique parti placitum ſit, & ſubſequatur omnis terminus mundi. Itaque fiat univerſalis unio & infrangibilis & firma eccleſiarum.

Datum in urbe noſtra Conſtantinopolitana milleſimo quadringenteſimo viceſimo ſecundo, die ſabbati quartadecima menſis Novembris, ſub noſtra imperialis ſigilli impreſſione, & noſtra ſolita rubea ſubſcriptione.

Inſtrumentum electionis civitatis Baſileenſis pro celebratione concilii generalis proxime ſecnturi.

In nomine Domini. Amen.

Tenore præſentis publici inſtrumenti cunctis pateat evidenter & ſit notum, quod anno a Nativitate ejuſdem Domini milleſimo quadringenteſimo viceſimoquarto, indictione ſecunda, die vero ſabbati decimanona menſis Februarii, hora tertiarum, vel quaſi, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini, &c. *Vide reliqua in ſeſſione prima concilii Baſileenſis.*

Ad idem Senenſe concilium ſpectant, quæ ſequuntur ex Oderici Raynaldi annalium eccleſiaſticorum tomo XVIII. deprompta.

Obſervatio P. Philippi Labbe, Societatis Jeſu.

De rebus ad fidem ſpectantibus conſtituendis, de eccleſiaſtica diſciplina & Chriſti fidelium moribus in primævum decus reſtituendis agendum erat, ſed cum ob turbas in ſynodo excitatas ſaniora explicari conſilia non poſſent, Pontifex eam rem ad ſedis Apoſtolicæ curam revocavit, dimiſitque conſilium, de quo ad Joannem Conventium Toletanum archiepiſcopum hæc ſcripſit:

Ad archiepiſcopum Toletanum.

Voluiſſemus, ut per te & alios optime ſentientes ea gravitate & libertate, qua in re tali conveniebat, agi potuiſſet de reformatione univerſalis eccleſiæ in Senenſi concilio: ſed poſtquam tanta rerum perturbatio ſecuta eſt, ut vidiſti, in animo nobis eſt hanc reformationis materiam non relinquere, ſed ad proſecutionem debitam intendere in curia noſtra: In quo ſancto opere te optaremus eſſe præſentem: ſed cum

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1423.

cum tibi neceſſarium ſit tuam eccleſiam viſitare, & A ad ipſius regimen prudentiæ tuæ commiſſum curas tuas cogitationeſque dirigere, contenti erimus, ut ſatisfacias muneri, ad quod ſpecialiter es vocatus a Domino: hortantes nihilominus ipſam fraternitatem tuam, ut in quibuſcumque locis tua vox, tuaque valebit auctoritas, laborare non tædeat pro honore & Romanæ eccleſiæ dignitate, ſicut in devotione tua plene confidimus & ſperamus. Datum, &c.

Perfecit mox promiſſa Pontifex: Antonium enim epiſcopum Portuenſem, Petrum tituli ſancti Stephani in Cœlio monte presbyterum, & Alphonſum ſancti Euſtachii diaconum cardinales deſignavit, ad quos univerſi fideles referrent, quæ cenſura caſtiganda, vel in meliorem ordinem redigenda viderentur; qua B de re encyclicæ hæ litteræ exaratæ.

Martinus, &c. Ne propter diſſolutionem ejuſdem concilii (nimirum Senenſis) reformatio univerſalis eccleſiæ & Romanæ curiæ impediatur aut retardetur, quam expediri in ipſo concilio libentiſſime vidiſſemus, ſi debite fieri potuiſſet; & quam omnino proſequi & finire intendimus in omnibus ſuis membris: venerabilem fratrem Antonium epiſcopum Portuenſem, & dilectos filios Petrum tituli ſancti Stephani in Cœlio monte presbyterum, ac Alphonſum ſancti Euſtachii diaconum cardinales ſuper hoc, & ad recipiendum a quibuſlibet dare volentibus informationes, inſtitutiones, & alia quæ pro hujuſmodi reformatione eis utilia vel neceſſaria videbuntur, C duximus deputandos: quæ ideo ad notitiam veſtram deducere decrevimus per præſentes, ut præmiſſorum omnium veram certitudinem habeatis; ne propterea quiſquam exiſtimet nos reformationem eccleſiæ & Romanæ curiæ velle negligere aut differe, ad cujus proſecutionem juxta paſtoralis officii debitum ſumus ferventiſſime animati: & ſi qui ſint, quibus Deus aliqua pro ipſa reformatione ſalutaria inſpiraverit, illa præfatis cardinalibus in ſcriptis exhibeant, quod nos ſemper gratum habebimus: ut tamdem omnibus collectis in unum, quæ ad reformandum ſtatum eccleſiaſticum, & eamdem curiam facere videantur, quod principaliter affectamus, pro ſalute fidelium animarum, pro conſervatione libertatis eccle- D ſiaſticæ, pro quieto ſtatu populi Chriſtiani, maturius & conſultius ad expeditionem reformationis ejuſdem procedere valeamus. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ɪv. Idus Martii, Pontificatus noſtri anno vɪɪ.

Indicta porro eſt Baſileenſis ſynodus decimanona Februarii hujus anni die in Senenſi concilio, ut demonſtrant acta ejuſdem concilii, quod præſides Apoſtolici vigeſimaſexta ejuſdem menſis Februarii dimiſere; ac publicis litteris patribus, ut ad ſuas redirent diœceſes, ſeptimo Martii die edixere: prohibuereque intentatis graviſſimis pœnis tum iis, tum regum ac principum oratoribus, ne ullos celebrarent conventus, quibus Senenſe concilium diſſolutum renovare vel propagare viderentur: quorum decretum E Martinus hiſce litteris ratum habuit.

Ad perpetuam rei memoriam.

Ad ſacram Petri ſedem divina diſpoſitione vocati ad ſalutem, tranquillitatem & pacem totius gregis Dominici nobis crediti, juxta paſtoralis officii debitum curis vigilibus libenter intendimus, & iis, quæ pro quieto ſtatu univerſalis eccleſiæ & reipublicæ Chriſtianæ mature & ſapientiſſime geſta ſunt, ut illibata permaneant, libenter adjicimus Apoſtolici roboris firmitatem. Nuper ſi quidem venerabiles fratres Petrus archiepiſcopus Cretenſis, & Jacobus epi-

A ſcopus Toleranus, ac dilecti filii Petrus abbas monaſterii de *Roſacio ordinis ſancti Benedicti Aquileienſis diœceſis, necnon Leonardus de Florentia ordinis fratrum Prædicatorum generalis magiſter, nuntii noſtri Senenſi generali concilio præſidentes, ad audientiam noſtram deduci curaverunt, quod pridem ipſi, matura deliberatione præhabita cum doctoribus & magiſtris aliiſque ſapientibus & prudentibus viris diverſarum nationum, qui ad civitatem Senenſem cauſa concilii acceſſerunt & uſque tunc permanſerant in eodem, ad quod neque prælati, & ceteri, qui hujuſmodi concilio intereſſe debebant, per novem menſes vel circiter exſpectati, in tanto numero convenerant, quantum rerum agendarum pondus & B magnitudo requirere videbatur: ipſorumque prælatorum & aliorum paucitate penſata, animadvertentes, quod plures ex illis, qui ad concilium ipſum venerant, inde neceſſitate coacti receſſiſſent, quam veniſſent ad illud, ſicut quotidie recedebant; nec eſſet ſpes adventus aliorum ſine longo temporis intervallo: Et propterea inter ſe præmiſſa provide & mature conſiderantes, ac ſentientes ex longa mora & protelatione dicti concilii diverſa & graviſſima pericula non ſolum ſtatui univerſalis eccleſiæ, verum etiam toti Chriſtianitati quamplurimum nocitura veriſimiliter imminere, & (quod dolenter referimus) in eadem civitate per nonnullos tales modi indecentes & inhoneſti in proſecutione concilii tenebantur, quod C neque ibi ſeſſio publica teneri, neque concluſa & concordata poterant expediri & publicari; ex quibus optata eccleſiæ reformatio juxta deſiderium cordis noſtri, præmiſſis obſtantibus, nequibat cum libera prælatorum conſultatione compleri: Et ne his omnibus mature digeſtis & ponderatis ejuſdem concilii diſſipatio abſque deputatione & aſſignatione loci pro futuro concilio juxta determinationem ſanctæ Conſtantienſis ſynodi ſequeretur, civitatem Baſilienſem pro loco futuri concilii, inde ad ſeptennium auctore Domino celebrandi, de voluntate pariter & aſſenſu prælatorum, magiſtrorum, doctorum, nationum, & aliorum prædictorum, ſeu longe majoris partis eorum, elegerunt, deputarunt, & etiam D aſſignarunt: & ſucceſſive præſidentes præfati, ex præmiſſis & certis aliis legitimis & rationabilibus ſubſiſtentibus cauſis, die vigeſimaſexta menſis Februarii proxime præteriti, præfatum concilium diſſolverunt, ac hujuſmodi diſſolutionem die ſeptima præſentis menſis per eorum patentes litteras affixas in valvis Senenſis eccleſiæ publicarunt: omnibus, qui in virtute præſtiti juramenti vel alias ad generalia concilia venire conſueverunt ad propria redeundi vel alibi accedendi plenam & liberam licentiam concedentes: ac mandantes venerabilibus fratribus noſtris archiepiſcopis, & epiſcopis, ac dilectis filiis abbatibus, ambaſiatoribus, & ceteris perſonis cujoſcumque ſtatus, gradus vel conditionis exſiſterent, qui ad E ipſum concilium convenerant, quatenus extunc in poſterum nulli eorum vel nationaliter ſe congregarent, vel procederent ad aliquem actum, per quem quovis modo ipſum concilium ſic, ut præmittitur, diſſolutum continuare viderentur; quod ſi quis eorum in præmiſſis auſu temerario foret continuaturus, vel rebellis, aut diſſolutionem prædictam impugnaret, aut nullam ipſam duceret, ſeu eam irritam allegare volentibus præſtaret auxilium, conſilium vel favorem, cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis vel conditionis exſiſteret, etiamſi patriarchali, archiepiſcopali, epiſcopali, aut quavis alia dignitate fulgeret, excommunicationis ſententiam incurreret ipſo facto: inferiores vero beneficiati, qui contra hujuſmodi

ANNO CHRISTI 1423.

* Roſaceo.

ANNO CHRISTI 1423.

diſſolutionem facerent, ſeu contra ipſam aliquid at- A tentare præſumerent, ultra dictam pœnam quam, ſi contra facerent (ut præfertur) incurrerent, eorum dignitatibus & beneficiis perpetuo privati exſiſterent eo ipſo, & eſſent etiam inhabiles ad beneficia in poſterum obtinenda, prout in dictis litteris plenius continetur; Quare præſidentes prædicti nobis humiliter ſupplicarunt, ut loci electioni, deputationi, & aſſignationi, necnon concilii hujuſmodi diſſolutioni & litteris prædictis pro ipſorum ſubſiſtentia firmiori robur Apoſtolicæ confirmationis adjicere paterna diligentia dignaremur.

Nos igitur attendentes præmiſſa omnia multa cum prudentia, maturitate, & ſapientia neceſſario pro- B ceſſiſſe, loci electionem, deputationem, & aſſignationem, necnon concilii diſſolutionem, & litteras prædictas, omniaque in eis contenta, & quæcumque inde ſecuta rata habentes & grata, illa de fratrum noſtrorum conſilio auctoritate Apoſtolica ex certa ſcientia confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus; ac volumus, & mandamus præmiſſa omnia juxta ipſorum continentiam ſub pœnis prædictis, quas contra facientes ipſo facto incurrant, ab omnibus Chriſti fidelibus acceptari & inviolabiliter obſervari: mandantes ex nunc, & etiam injungentes in virtute præſtiti juramenti præfatis & C aliis venerabilibus fratribus noſtris archiepiſcopis & epiſcopis, ac dilectis filiis electis ceteriſque locorum ordinariis, ut præſentes litteras in eorum eccleſiis publicari faciant, & ad notitiam deducere ſtudeant quorumcumque. Nulli ergo, &c. Datum Romæ, apud ſanctum Petrum, IV. Idus Martii, Pontificatus noſtri anno VII.

Miſſum fuiſſe Senas cum Leonardo Datho Dominicum e Capranica, qui Pontifici a ſecretis erat, ad diſſolvendum Senenſe concilium, cum in eo obortæ eſſent lites de auctoritate Pontificis & concilii; eo quod decretum Conſtantienſis concilii in alienum ſenſum referretur, indicat Joannes Baptiſta Poggius, D tum ſubdit: *Eo igitur ubi ventum eſt, ſua prudentia effecerunt, ut omiſſa ejus rei mentione id in civitate Germaniæ Baſilea ſeptennio poſt conventurum indicerent.* Exſtant ea de re Martini ad Baſileenſes litteræ, quibus ipſos de ſoluto Senenſi concilio, deque ingenti honore ipſorum urbi delato certiores fecit, in qua ſolemnes epiſcoporum totius orbis conventus celebrandi eſſent: eamque decretum patrum Senenſium ratum habitum ab ſede Apoſtolica fuiſſe: tum ad pontificium nomen colendum, & eccleſiaſtici ordinis tuendam dignitatem ipſos eſt cohortatus.

In vita Card. Firm.

Dilectis filiis proconſulibus, conſulibus, & communitati civitatis Baſilienſis, ſalutem.

Dudum præſidentes per nos in ſacro Senenſi concilio deputati, provide conſiderantes juxta decretum concilii Conſtantienſis circa electionem loci futuri concilii, una cum conſilio ac deliberatione prælatorum ac reliquorum ſapientum virorum, qui ad bonum publicum univerſalis eccleſiæ intendebant, civitatem veſtram Baſilienſem pro hujuſmodi futuro concilio, quod infra ſeptennium celebrari debet, elegerunt. Præmeditantes enim primo fructum ex hac re in eccleſia Dei proventurum, dein reſpicientes ad B integritatem veſtræ fidei, maturitatem conſilii in rebus agendis, prudentiam & gravitatem, ac præſertim ad ſingularem devotionem, quam ad ſacroſanctam Romanam eccleſiam geritis, & perſonam noſtram, civitatem veſtram maxime dignam præ ceteris ſtatuerunt: in qua cum pace, & quiete tranquilla omnium ad eam confluentium poſſet teneri futurum concilium, pro ſtatu eccleſiæ & orthodoxæ fidei augmento. Nos quoque, illamet nobiſcum penſantes, confiſi de bonitate veſtra & erga nos affectione apud omnes comprobata, electionem ipſam loci tamquam commodam omnibus Chriſtianis & nobis acceptam per noſtras litteras ratificavimus, approbavimus & C etiam confirmavimus. Nam certi reddimur, quod mediantibus veſtris conſiliis, vigilantia & virtute, pax ſimul & abundantia adeo vigebunt in civitate præfata, quod qui ſe ad dictum concilium conferent, prudentiam eorum, qui talem locum elegerunt, merito laudabunt.

Hoc ergo, filii nobis dilecti, cum exiſtimemus ad commodum & honorem veſtrum & totius Chriſtiani populi utilitatem, cooperante Altiſſimo, cedere debere; notificare volumus devotioni veſtræ, rogantes atque exhortantes in Domino, ut ſicut decet devotos ſanctæ matris eccleſiæ filios, veſtra bona opera ita luceant coram hominibus in protegendo ac defendendo ſtatum & honorem eccleſiæ ac noſtrum, in conſervando jura eccleſiarum, perſonas eccleſiaſticas honorando, ac permanendo in ſolita veſtrorum cordium puritate, ut merito digni fuiſſe videamini, quorum civitas potiſſime eligeretur ad comitium celebrandum. Nam ita agendo & homines redditis propter bonas actiones veſtras ad veniendum ad ipſum concilium promptiores, & præter humanam laudem conſequemini præmia laudis æternæ, quæ ſunt a Deo benefacientibus conſtituta. Datum Romæ, apud ſanctum Petrum IV. Idus Aprilis, Pontificatus noſtri anno VII.

1425.

CONCILIUM PROVINCIALE HAFNIÆ,

in regno Daniæ celebratum anno MCCCCXXV. feria quinta poſt feſtum ſancti Canuti regis & martyris, præſide Petro Luckio archiepiſcopo Lundenſi, una cum epiſcopis Viburgenſi, Burglavienſi, Roſchildenſi, Othonienſi, Ripenſi & Arhuſienſi, aliiſque prælatis, abbatibus, decanis, præpoſitis, omniumque diœceſium archidiaconis, prioribus, cantoribus, ceteriſque eccleſiarum ac cleri rectoribus.

IN ea, *inquit Iſaacus Pontanus hiſtoria rerum Danicarum libro* IX. multa quæ a prioribus & prædeceſſore præſertim E archiepiſcopi jam ante ſtatuta fuerant novo decreto reſumpta ac confirmata: & addita denique iiſdem perplura, ſed omnia ejuſmodi, quæ cærimonias eccleſiæ & mores cleri, non fidei aut dogmata pietatis ſpectarint: ſtatutumque ante omnia ut preces pro rege & regina, Erico & Philippa, proque ſtatu totius regni tranquillo quotidie in eccleſiis fierent, ut & iis, qui eccleſias fundarant, earumque ædificationes promoviſſent: Quorum in cenſu primo loco nominata ſereniſſima Valdemari III. filia, laudatæ memoriæ Margareta, trium horum regnorum quondam regina. Indeque ſuper vita & veſtitu cleri decreta lata, ut ii ſe ita gererent, ne in delicta tantum, ſed ne in ſuſpicionem quidem delictorum incurrerent: præſertim crapulam & ebrietatem, luxum & libidinem fugerent, concubinas domeſticas procul amandarent, monialium clauſtra non ingrederentur; diverſoria nulla aut cauponas frequentarent; arma niſi iter facientes, non geſtarent; veſtes & habitus eorum omnis honeſtatem præferret, manicas ad cubitum propendentes non haberent; veſtes pellibus ſuffultæ, exceptis pileis, fimbrias haud explicarent; nullis inſtitis aut limbis ore eorumdem ornarentur. Moniales non niſi cum venia cœnobio

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1425.

ſuo excederent : Epiſcopi neminem ex clero alterius diœceſeos ordinarent, aut ſuæ eccleſiæ præficerent, niſi conſciis ac commendantibus iis, quorum intereſſet : Idemque preſbyteris imperatum : Quibus conceſſum eſſet celebrare divina officia in iis ſacellis, quæ ad publicas vias peregrinantibus erant poſita, vetabantur id tamen facere cælo tempeſtuoſo & locis minus tutis aut honeſtis. De homicidis quoque decretum, ut certo quidem tempore ab eccleſia eſſent ſemoti, ſed ſeria tandem ac vera pœnitentia demonſtrata in eamdem reciperentur. Addita demum & alia, de decimis, de hereditate ac bonis cleri, deque iis, qui pacem regis ac regni, ut & libertatem eccleſiæ Danicæ violarent, quique ditiones ejus ac juriſdictionem invaderent, aut officerent immunitatibus, eos ſimileſque omnes ab eccleſiæ communione procul habendos. Quorum præter alia, illud de homicidis, ut * exorbitantis libertatis vitium, ætas poſterior : ſalubriter correxit : eſtque cædium licentia capitali pœna per leges repreſſa. Verum ne quid a nobis omiſſum videatur, ipſius hujus, de qua loquimur, conſtitutionis, cujuſmodi ea concepta verbo tenus fuit, exemplum ſubjeci.

* De hoc errore Porcani conſule Spondanum, ad annum 1415. num. 5.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, Filii, & Spiritus ſancti. Amen.

PEtrus Dei gratia archiepiſcopus, omnibus & ſingulis prælatis, abbatibus, decanis, præpoſitis, & archidiaconis, cantoribus, prioribus, capitulis, conventibus, plebanis, eccleſiarum rectoribus, clero & clericis, ac aliis Chriſti fidelibus, tam religioſis, quam ſæcularibus univerſis, per Lundenſem civitatem, diœceſes, & provinciam conſtitutis, ſalutem in omnium ſalvatore. Paſtoralis cura regiminis illo eſt jugo ſolicitudinis onerata, ut in commiſſa vinea Domini concurrentibus exceſſibus, reformatis moribus, placitatiſque virtutibus, per vigilantiam proviſioniſque ſarculum, vitia ſtudeat exſtirpare. Nos itaque una cum venerabilibus fratribus noſtris dominis, Laugone Viburgenſi, Petro Burglavienſi, Joanne Roſchildenſi, Naſnone Othonienſi, Chriſtierno Ripenſi, & Ulrico Arhuſienſi, eadem gratia eccleſiarum epiſcopis, ſuffraganeis & aſſeſſoribus noſtris; præſentibus ex parte domini Henrici Sleſvicenſis epiſcopi, Hermanno Dene canonico, & Joanne Selle perpetuo vicario eccleſiæ Sleſvicenſis, ejuſdem epiſcopi valetudinem, ſenium & legitimum impedimentum prætendentibus; licet nulla ex parte domini Rivalienſis hic in præſentiarum comparente : ſacro, cui nunc licet immeriti præſidemus, approbante concilio, infraſcriptos per felicis memoriæ dominum Petrum, quondam Lundenſem archiepiſcopum prædeceſſorem noſtrum, in concilio provinciali Helſingbord celebrato, articulos innovamus.

Primo, ut ſi quis in hoc ſacrilegii genus irrepſerit, quando aliquem epiſcopum Dacianæ provinciæ hoſtiliter fuerit inſecutus, vel percuſſerit, aut ceperit, ſeu banniverit, ſive ſocius fuerit facientis, aut fieri mandaverit, vel factum ratum habuerit, ſive conſilium dederit, aut favorem, ſeu poſtea receptaverit, vel defenſaverit ſcienter eumdem, ſive etiam extorquere præſumpſerit ab ipſis epiſcopis, aut ſuis conſanguineis, affinibus vel amicis, per minas aut cruciatus corporis, ſeu alio quocumque modo litteras promiſſionis, cautionis, aut alius obligationis, ſub quacumque forma verborum, etiamſi beneplacitum continere videantur, concedentes de excuſando, vel quittando eas pro captione, violentia & injuriis ipſis epiſcopis factis : quas cautiones tamquam per vim & metum extortas, auctoritate præſentis concilii, decernimus eſſe irritas & inanes: ſicut & reus læſæ majeſtatis, perpetuo ſit infamis, & perpetuo anathematis mucrone percuſſus. Itaque & ipſius filii per lineam maſculinam deſcendentes, uſque ad ſecundam generationem, reddantur ipſo facto inhabiles, ad eccleſiaſtica beneficia, per totam Lundenſem provinciam, in omnibus diœceſibus, & civitatibus obtinenda : necnon ſint inhabiles ad exactiones, juriſdictiones, adminiſtratinoes ſpirituales & temporales; caſtra, villas, & oppida ſeu quaſcumque alias poſſeſſiones eccleſiæ, quocumque nomine cenſeantur, ad dies ſuos vel tempus aliquod determinatum, ſub annuo cenſu, vel in conceſſu, ſeu alio quocumque titulo, vel colore alieno acquiſito aliqualiter obtinendi. Terra quoque ipſius, ſi quam habeat propriam, vel titulo pignoris, ſeu quocumque alio modo acquiſitam; necnon locus ſeu loca alia, in quibus epiſcopus captus detinebitur, ſeu ipſe capiens tranſierit, quamdiu ibi moram fecerit, & poſt ejus receſſum inde, per triduum, quamdiu ipſa detentio duraverit, auctoritate præſentis concilii, eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto. Clerici vero, qui hujuſmodi durantibus captionibus, in locis ſic interdictis divina ſcienter celebrare, immo potius profanare præſumpſerint, præter excommunicationis ſententiam, quam ipſos incurrere volumus; omnibus & ſingulis ſuis beneficiis eccleſiaſticis ipſo facto auctoritate qua ſupra ſint privati, & inhabiles ad quæcumque alia beneficia. Item ut quicumque diabolo inſtigante, aliquem prælatum vel canonicum cujuſcumque cathedralis, vel collegiatæ eccleſiæ, noſtræ provinciæ, ſeu aliquam perſonam dignitatem eccleſiaſticam habentem, regularem & ſæcularem, per laicos ſeu alios, abſque loci ordinarii juſto mandato, capi ſeu interfici, vulnerari, membris mutilari, vel alias ſcandaloſe tractari contigerit, & de hoc conſtiterit manifeſte; uſque ad liberationem perſonæ captæ, ac ſatisfactionem debitam & emendam, eo ipſo per totam illam diœceſim, in qua captus detinebitur, ſeu hujuſmodi facinus ſit commiſſum, ſileatur generaliter a divinis : & denuncietur hujuſmodi malefactor, cum ſuis malefactoribus & fautoribus, & complicibus, de quibus conſtiterit manifeſte, excommunicatus, per totam noſtram provinciam Daciæ, interdictum ſub pœnis inferius annotatis. Si vero regulares vel ſæculares, clerici vel monachi, noſtræ provinciæ, injurioſe capiantur, mutilentur, ſeu trucidentur, dum de hoc conſtiterit manifeſte; tunc in tota provincia, ubi hujuſmodi captus detinetur, uſque ad ipſios inde liberationem; necnon ubi hujuſmodi malefactores domicilia habuerint, morentur vel tranſitum fecerint, & per triduum poſt eorum inde receſſum ſileatur ſimiliter a divinis : & hujuſmodi malefactores per totam hujuſmodi diœceſim, uſque ad ſatisfactionem debitam, excommunicati denuncientur nominatim, de quibus conſtiterit manifeſte. Inſuper ut omnes & ſinguli, qui bona eccleſiaſtica, reditus, clericos & eccleſiaſticas perſonas provinciæ noſtræ, rebus ſuis aut meliori parte earumdem ſpoliaverint, vel bona decedentium clericorum rapuerint, ſeu tallias collectas, vel onera clericis vel eorum familiis vel colonis, ſine prælatorum, capitulorum licentia, conſenſu & voluntate impoſuerint; ſeu clericos vel eorum familias, vel colonos injurios ab hoſpitalitate gravaverint; aut reditus eccleſiaſticos, ſeu decimas eccleſiaſticas ſibi uſurpaverint violenter; ſeu homines ad eccleſias confugientes, vel infra loca immunitatis conſtitutos, ceperint vel extraxerint, ſeu capi vel extrahi mandaverint; niſi in caſibus præmiſſis; vel per ſubſtractionem cibi & potus ipſos exire compulerint loca ſacra; ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant, & per provinciæ eccleſias excommunicati denuncientur, de quibus conſtiterit manifeſte : a nullo niſi a diœceſano, præſertim in mortis articulo, facta prius condigna ſatisfactione abſolvendi : & alias in morte, eccleſiaſtica careant ſepultura. Item ut clerici beneficiati, in ſacris ordi-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1425.

mibus conſtituti, qui juriſdictiones vel advocatias temporales, a laïcis ſibi commiſſas, ſive committendas exercere præſumpſerint; niſi infra menſem a præſentis conſtitutionis notitia, maturando eas demittere curaverint cum effectu; adminiſtratione ordinum eo ipſo ſuſpenſi, & a benficiis eccleſiaſticis, quæ occupant, ſint privati: & ſi poſtea indurati, niſi infra quindecim dies, poſt lapſum menſem ſupradictum, advocatias, juriſdictiones & exactiones prædictas non ᵃ demiſerint penitus cum effectu, extunc excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto. Item, ut in cauſis matrimonialibus, nullus alius, quam epiſcopus, ſi præſens fuerit, & commode poterit, ſententiam proferre præſumat, vel juriſperitus vice ſua, cui is hujuſmodi cauſam committendam duxerit.

Ad hæc autem innovamus quoſdam felicis recordationis domini Magni, quondam archiepiſcopi Lundenſis, prædeceſſoris noſtri, in provinciali concilio ſtatutos articulos, qui ſequuntur. Excommunicamus omnes & ſingulos, qui eccleſias cauſa lucri, odii, vel favoris alicujus, aut alia quacumque de cauſa, jure ſuo privare præſumunt: etiam illos, qui bona clericorum decedentium injuſte rapiunt, & ſibi imburſant. Illos qui homines in eccleſiis, vel turres eccleſiarum, vel alia ſacra loca incaſtellant, & munitiones & fortalitia inde faciunt, ſine locorum ordinariorum inquiſitione & conſenſu. Etiam illos qui cœmeteria violant, vel violari mandant. Etiam illos, qui per minas vel cruciatus corporis compellont aliquos ſe excuſare vel quittare pro damnis & injuriis, epiſcopis, eccleſiis, eccleſiaſticis, vel ſacerdotibus, clericis vel eorum familiis, vel colonis illatis. Etiam illos, qui eccleſias incendunt, vel infringunt, vel libertates earum infringere, aut perturbare contendunt. Item, excommunicamus clericos divina celebrantes ſcienter, præſentibus hujuſmodi malefactoribus: quos etiam ſic celebrantes irregulares eſſe declaramus per præſentes. Item, excommunicamus illos qui hujuſmodi malefactoribus conſilium, auxilium, vel conſenſum in ſuis maleficiis adminiſtrant: necnon & illos qui eadem faciunt, vel fieri mandant, aut procurant. Nec aliquis prædictorum niſi per epiſcopum diœceſeos, facta prius ſatisfactione competenti, ſuper damnis & injuriis, a dictis ſententiis poſſit abſolvi. Perſonas quoque omnes quacumque dignitate & ſtatus præeminentia præfulgentes, univerſitates, civitatum vel locorum, aut conſules eorumdem, qui ut nullus conqueratur coram judice eccleſiaſtico prohibent, vel ſtatuta condunt contra clerum & eccleſiaſticam libertatem; hoc edicto tali pœna volumus puniri, ſcilicet quod perſonæ talia de cetero committentes modo quolibet, excommunicationis univerſitatis ſententiæ ſubjacent ipſo facto.

Nos igitur Petrus Dei gratia, Lundenſis archiepiſcopus præfatus, præmiſſis articulis dominorum noſtrorum prædeceſſorum in ſuo vigore & robore duraturis, ſacro cui nunc præſidemus approbante concilio, articulos addicimus infra ſcriptos: ſtatuentes quod omnes clerici, tam ſæculares quam religioſi, metropolitico & diœceſano nobis jure ſubjecti, quod pro ſereniſſimo domino Erico Dei gratia Daciæ, Succiæ, Norvagiæque rege, duce Pomeraniæ, & illuſtri contorali ſua, domina Philippa regina, necnon pro iis qui pro tempore fuerunt Daciæ regibus & reginis; necnon pro ſtatu pacifico, eccleſiaſtico & temporali, in Miſſis & quotidianis orationibus ſuis fundant preces ad Dominum devotas: ut in præſenti vias eorum dirigat per ſuorum ſemitas mandatorum, & in futuro præmium eis tribuat beatorum. Item, omnes & ſingulas perſonas eccleſiaſticas, tam reli-

A gioſas quam ſæculares noſtræ provinciæ hortamur, & in Domino monemus, ipſiſque auctoritate, qua ſupra, firmiter præcipiendo mandamus, quod pro eccleſiarum, monaſteriorum, clauſtrorum & aliorum locorum quorumcumque in quibus degunt, fundatoribus, inſtitutoribus, dotatoribus, patronis, aliiſque quibuſvis benefactoribus, vivis & defunctis: Etiam, quod pro ſereniſſima domina Woldemari filia, Margareta bonæ memoriæ, iſtorum regnorum quondam regina, & eccleſiæ Dacianæ directrice ſpeciali, ad Dominum Deum continuas fundant preces, humiles & devotas. Item, ut univerſi clerici, vitam & mores in melius reforment: ut ea quæ ad ipſorum ſtatum & honeſtatem pertinent, cum magna cautela B cuſtodiant, non ſolum; ſed etiam ab omni ſpecie mali ſe ſtudeant cohibere, a crapula & ebrietate, quæ ſunt libidinis incentiva. Publicas etiam in ſuis domibus, ſub pœna canonis, non habeant concubinas; Tabernas non viſitent; arma non portent, niſi propter neceſſitatem & viarum pericula, in itinere conſtituti. Manicas ad cubitum pendentes, cum magna ſuperfluitate non habeant; veſtibus etiam a retro, vel a lateribus fiſſis, exceptis veſtibus pro via neceſſariis, ſub pœna concilii ᵃ Conſtantini, non utantur: quæ eſt, ut talibus utentes veſtibus, a perceptione fructuum ſuorum beneficiorum per menſem ſint privati. Clauſuras monaſteriorum & monialium, ſub pœna excommunicationis terna monitione præmiſ- C ſa, abſque rationabili & manifeſta cauſa, & ſine ſuperiorum ſuorum licentia, ingredi haud præſumant. Ipſiſque monialibus, ubicumque infra noſtram provinciam degentibus, ſub pœna excommunicationis ſtricte præcipiendo mandamus, ne ſepta monaſteriorum ſuorum de cetero exeant, ſine rationabili, neceſſaria & urgente cauſa, nec niſi ſuperiorum ſuorum prius petita licentia & obtenta. Plebani itaque euchariſtiam, reliquias & ornamenta eccleſiarum, præcipue ad uſum altarium ſpectantia, in ſtatu decenti & mundo diligenter cuſtodiant & obſervent: Si quis vero ea incaute reliquerit, tribus menſibus ab officio ſuſpendatur. Ceteraque cum diligenti cura obſervent, quæ obſervari præcipiunt ſanctorum D canonum ſanctiones. Aliud: Si quis in præmiſſis vel aliquo præmiſſorum exceſſerint, contra eos locorum ordinarii, per cenſuram eccleſiaſticam, monitione præmiſſa canonica, tandem vero ad beneficiorum privationem, una cum aliis pœnis, quæ hujuſmodi a canonibus infliguntur, procedere non omittant. Item epiſcopus qui ſciens ordinaverit clericum alienæ diœceſeos, ſine commendatitiis illius, cui intereſt eas dare, per annum a collatione ordinum eſſe ſuſpenſum: Taliter vero ordinatum ab executione ordinis ſic ſuſcepti, ſuſpenſum eſſe declaramus, donec ſecum per ordinarium ſuum fuerit diſpenſatum. Item ſtatuimus, ut nullus presbyter, in eccleſia, ignotum ſeu peregrinum clericum ad ce- E lebrationem divinorum, in publico præſumat admittere, niſi litteras ſuæ ordinationis, ſeu litteras diœceſeos epiſcopi, vel ipſius vicarii, plenam de hoc fidem facientes exhibeat: contrarium faciens in ſex groſſos pro admiſſione qualibet puniatur, in utilitatem fabricæ cathedralis eccleſiæ convertendos. Item ut nullus epiſcopus receptet, colligat, vel admittat ſine litteris ᵇ demiſſorialibus epiſcopi originarii, presbyterum diœceſis alienæ. Item, ut gloria eorum ab intus ſit, in fimbriis præcipimus, ne quis clericorum pelles foderaturæ ſuæ, ultra capucia, vel oras veſtimentorum ſuorum faciat explicari: nec quiſquam clericorum deinceps portet veſtes, taliter extrinſecus foderatas: alioquin per ſuperiores ſuos,

ANNO CHRISTI 1425.

ᵃ Pro, dimiſerint.

ᵃ Sive, Conſtantienſis.

ᵇ Pro, dimiſſorialibus.

ANNO CHRISTI 1425.

ſine ſpe reſtitutionis ſe noverint ſpoliandos. Item ſi cui conceditur, quod in altari viatico divina officia poſſit celebrare, non in loco ventoſo, ſeu alias periculoſo, vel inhoneſto hæc fieri debere intelligimus. Unde ſi quis presbyterorum occaſione conceſſionis hujuſmodi, contra præmiſſa, divina celebrare præſumpſerit; eo ipſo per unum menſem, a Miſſæ officio præſentis ſtatuti vigore, ſe noverit ſuſpenſum. Item, nullus presbyterorum, alienum proximoſum, ad confeſſionem vel commuoionem Corporis præſumat admittere, ſine licentia proprii ſacerdotis. Extranei vero hoſpites & peregrini, a ſacerdote, in cujus parochia morantur, & non ab alio eccleſiaſtico recipiunt ſacramenta. Item auctoritate, qua ſupra, ſtricte præcipiendo mandamus, ne quiſquam homicidarum, alibi, quam ante fores eccleſiæ cathedralis, abſolvatur, ubi eis nudato dorſo & pedibus, vultibus in terram humiliter demiſſis, & reatus ſui modum plenarie confitentibus, injungatur pro modo culpæ, pœnitentia ſalutaris; nec niſi integro anno revoluto, eis eccleſiæ præſtetur introïtus: nec catenæ relaxentur, immo non alio tempore, quam dumtaxat in Cœna Domini, nec alio loco quam in eccleſia cathedrali: nec etiam niſi ipſi homicidæ, a ſuis plebanis teſtimoniales ſecum portent litteras quod vere ſint pœnitentes, & quod jam pœnitentiam, vel ejus partem aliquam peregerint, niſi cum iis ex certa & determinata cauſa & licentia, diœceſeos epiſcopus duxerit diſpenſandum. Quod ſi quis homicidarum, infra ſex hebdomadarum * a perpetratione homicidii, maturando pœnitentiam præfato modo non receperit, extunc per illam diœceſin, vigore hujus ſtatuti, denuncietur excommunicatus ſive enodatus. Item, homicidæ voluntarii, eorumque omnes & ſinguli complices & ſequaces, qui animo occidendi, feriendi, capiendi vel inſidiandi, ſeu alias injuriandi, invadunt aliquem vel occidunt, quilibet eorum, pro modo culpæ ſuæ, ante fores eccleſiæ cathedralis, pœnitentiam recipiat ſalutarem: ipſique omnes & eorum quilibet perſonaliter & ſigillatim, qui hujuſmodi perpetrationis homicidii animo quo ſupra interfuerit, continuo ad pœnam pecuniarum dictam Bandſret vel Bandſlet, per cenſuram eccleſiaſticam arceantur. Item, de omnibus, præcipue de agris, animalibus, apibus, halecibus, & aliis piſcaturis conſuetis, præcipimus decimas fideliter & ſine fraude ſolvi, ſub pœna quam ſancti Patres ſtatuerunt. Item ut ſinguli plebani in eccleſiis ſuis, ſolutos & inſolutos, in fornicario coïtu præſenter cohabitantes, in anno moneant nominatim, ut aut ſeparentur, aut invicem diſpenſent. Quod ſi hujuſmodi ſalutari monitioni parere contempſerint, extunc anno evoluto, in ſancto feſto Paſchæ, a communione eucharistiæ ſuſpendantur. Item, nullus epiſcoporum ſeu prælatorum inferiorum, bona clericorum decedentium ſibi ſubjectorum, præter ea quæ ipſis ſpontanee legantur, ſibi vindicent vel uſurpent. Bona vero clericorum ab inteſtato decedentium, dividantur ſecundum canonum ſacrorum ſanctiones. Item, bona clericorum alienigenarum, infra noſtram provinciam decedentium, ſolutis exinde primum debitis, & ſic teſtamentis exſecutis fideliter, apud ordinarium loci ſeu ejus commiſſarium, ſi ipſorum defunctorum una non adſint heredes; & legitimo ceſſante præpedimento, per annum & diem, ſub fideli cuſtodia reſerventur; poſtmodum, ſi ipſi heredes ſic, ut præmittitur, venire non impediti, infra eumdem terminum non advenerint, in pios uſus, ſecundum locorum ordinariorum arbitria, convertenda. Item, fratres Mendicantes, ad ſolvendum presbyteris parochialibus, portionem canonicam, & quartam de funeralibus, adſtrictos eſſe, ſecundum diſpoſitionem juris canonici declaramus. Hujus etiam ſuper hoc præſentis concilii auctoritate, pronunciamus ipſos fratres Mendicantes, ad hujuſmodi ſolutionem dictarum videlicet quartæ, & canonicæ portionis, determinantes nihilominus fore perpetuo obligatos, tamen adjectione pœnæ, & punitionis ſpecialis; taliter, quod ſi prædicti fratres Mendicantes, eamdem ſolutionem quartæ, & portionis canonicæ, cum neceſſitate contra bullas ſedis Apoſtolicæ, exſolvere recuſaverint, manifeſte ex tunc, venerabiles epiſcopi noſtræ provinciæ, & alii inferiores prælati, ſeu eorum officiales, in ſuis juriſdictionibus, habeant auctoritatem plenariam, eorum eleemoſynas occupandi, donec ſatisfecerint, ut tenentur, & reconciliationis beneficium meruerint obtinere: aliis tamen pœnis in canonibus, & provincialibus ſtatutis proviſis, ſemper in ſuo vigore, & robore duraturis: ipſique fratres Mendicantes ad prædicationis officium vel confeſſionum auditionem, ubi ſecundum juris diſpoſitionem præſentati & approbati fuerint, nullatenus admittantur. Inſuper inter prælatos, & rectores parochialium eccleſiarum, necnon fratres Mendicantes, ª Clementinam, *Super cathedram*, ut inter nos eo major ſit concordia, per totam noſtram Lundenſem provinciam præcipimus inviolabiliter obſervari. Item, quæſtores in alicujus epiſcopi diœceſi, ſine ipſius litteris, & circa limina tranſeuntes, aut etiam hujuſmodi limina, & litteris indulgentias hujus nefarias & truffaticas pronuntiantes; ſi de mandato ordinariorum, vel prælatorum captivati, aut ablationem rerum, quas habent, paſſi fuerint, id ſibi ipſis de cetero imputabunt. Quoſcumque etiam religioſos, qui clericis aut laïcis, ſacramentum Unctionis extremæ, vel Euchariſtiæ miniſtrare, matrimonia ſolemnizare, non habita ſuper his parochialis presbyteri licentia ſpeciali: ac qui interdictos vel excommunicatos, a canone vel a ſententiis per ſtatuta provincialia ac ſynodalia promulgatis, ſeu a pœna & culpa qualicumque abſolvere præſumpſerint, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurriſſe denuntiamus, per ſedem dumtaxat Apoſtolicam abſolvendos. Item, ſtatuimus ex præſentis auctoritate concilii decernentes, ut quarumcumque eccleſiarum hoſpitalium, ſeu monaſteriorum noſtræ provinciæ, ſeu aliorum piorum locorum adminiſtratores, cujuſcumque ſtatus ac conditionis exſtiterint, bona mobilia, ſine conſenſu diœceſani epiſcopi, donationis, impignorationis, venditionis, permutationis ſeu infeudationis, vel ad formam dimiſſionis titulo, in poſterum minime alienent, obligent, vel dimittant. Quod ſi contrarium factum fuerit, nullus ipſo facto, & invalidus ſit contractus, ipſique adminiſtratores, per ſuos ſeniores, adminiſtrationis officio perpetuo ſpolientur. Inſuper hujuſmodi adminiſtratores, abbates, priores, præpoſiti, præceptores, & hoſpitalium proviſores, ut eorum loca, exempti auctoritate Apoſtolica, ſed non exempti auctoritate ordinaria, ad reformandum mores, ſtatus & regulas eorumdem, necnon ad reddenda ratiocinia, de quibuſcumque legatis & erogatis ſuper quibus ordinariorum conſcientias oneramus, per ipſos ordinarios, quoties expediens opportunum fuerit, viſitentur. Monaſteria vero, hoſpitalia, ſeu alia pia loca, & eccleſias quaſcumque epiſcopis locorum ordinariis, etiam quoad inſtitutiones, & deſtitutiones adminiſtratorum, in ĭſdem declaramus eſſe ſubjectas, niſi per evidentia privilegia probaverint tenere ſe exempta. Item excommunicamus omnes illos, qui pacem

* Forte deeſt, ſpatium.

ª Eſt Bonifacii VIII. in Extravag. Comm. lib. 5. de ſepulturis, cap. 2.

ANNO CHRISTI 1425.

regis & regni perturbare, ac eccleſiaſticas libertates ecclesiæ Dacianæ infringere, aut poſſeſſiones eccleſiarum invadere, aut ad eorum bona manus impias extendere præſumpſerint; ſeu approbatas & longævas locorum conſuetudines, penes jura parochialia, in decimationibus, oblationibus, obventionibus, cum ſuis acceſſoriis, diminuere contendunt, in præjudicium eccleſiaſticæ libertatis: Etiam illos, qui in beneficia eccleſiaſtica ſe intrudunt: & eos qui per laïcam potentiam, ſeu aliam violentiam ea detinent occupata. Omnes autem incendiarios, eccleſiarum fractores, veneficos & veneficas, cum magicis incantationibus utentes, ſacrilegoſque, & hoc fieri procurantes, excommunicationſs ſententiam incurrere B decernimus ipſo facto. Excommunicamus inſuper omnes illos, qui odio vel lucri cauſa, aliquibus crimina falſa imponunt, pro quibus mors vel exſilium, aut membrorum mutilatio, vel exheredatio, bonorum ſpoliatio, ſeu famæ denegratio ſequi debeat, ſi judicialiter convincantur. Qui vero ad diffamationem alterius quid proponat, quod mores ſugillat, niſi hoc approbare potuerit, canonice puniatur, & *nimirum paſſo pro modo culpæ ſatisfacere compellatur. Item, qui animo injuriandi quempiam clericorum, enormiter lædens, mutilans, vel occidens, præter pœnas ſuperius expreſſas, immunitate eccleſiaſtica non gaudebit. Item qui in criminibus eccle- C ſiaſticis delinquentes, per ſacramentalem confeſſionem, & abſolutionem, fuerint unioni eccleſiaſticæ reconciliati; extunc, ab aliquo eos captivari, detineri, ſeu bona eorum confiſcari, niſi ſuper his per eorum judicem eccleſiaſticum prius pronunciatum fuerit, ſub excommunicationis pœna latæ, ſevere prohibemus. Item, non citentur clerici ad placitum ſeculare, vel coram judice ſæculari, ſed coram ſuo judice eccleſiaſtico, in quacumque cauſa citentur, & ibidem legitime convincantur. Quia vero exigentibus culpis noſtris fructus humanis neceſſitatibus A cæleſti miſeratione proviſos, frequenter abſorbet repentina calamitas tempeſtatum; orationum ſuffragia, & Chriſtus & Maria piis precibus imploranda; ideoque ſinguli presbyteri, cum aëris intemperiem viderint imminentem, non exſpectato Ordinariorum mandato, protinus ad proceſſionem, & humiles orationes devotionem excitent ſubditorum. Item, ſtatuimus ut laïci, advocati, conſules, judices, ſeu juriſdictiones quaſcumque ſæculares habentes, pœnas pecuniarias, ſeu mulctas ſub pœna excommunicationis latæ, ſive in cauſis eccleſiaſticis levare, vel exigere non præſumant; nec perſonas ipſas eccleſiaſticas, in hujuſmodi jure ſuo impediant quovis modo. B Item, excommunicatos a canone denunciamus, etiam exemptos, qui caſibus non permiſſis, defunctos ſepeliunt in cœmeteriis, vel eccleſiis tempore interdicti; vel qui ſcienter ſepeliunt excommunicatos publicos nominatim interdictos; ſeu etiam uſurarios manifeſtos. Qui quidem ſepelientes, ſi non abſoluti celebraverint, irregularitatem (a qua non niſi per ſummum Pontificem abſolvantur) ſe noverint incurriſſe. Item, ſtatuimus quod feſtum ſanctæ Annæ matris genitricis Dei beatæ Mariæ, quolibet anno in craſtino Conceptionis ejuſdem beatæ Mariæ Virginis, per totam noſtram provinciam, pro feſto terræ & populi, in poſterum celebre habeatur. Item, ſta- C tuimus, prout ab antiquo eſt conſtitutum, ut in qualibet eccleſia cathedrali noſtræ provinciæ bis in anno celebretur diœceſana ſynodus generalis: in qua præmiſſa ſtatuta, coram clero & laïco vulgariter exponantur, ne quiſquam de prædictorum ignorantia ſe valeat quomodolibet excuſare. In quorum omnium & ſingulorum præmiſſorum evidentiam, noſtrum ſecretum una cum ſecretis venerabilium fratrum, epiſcoporum & ſuffraganeorum noſtrorum prædictorum, præſentibus eſt appenſum.

Datum & actum Hafniæ, anno MCCCCXXV. feria quinta poſt feſtum beati Canuti regis & martyris.

* injuriam.

1428.

RESPONSIO

CONGREGATIONIS PRÆLATORUM;

Ex pag. 519. quarti Spicilegii Dacheriani, ubi mendoſe annus 1406. habetur pro 1428. ut multa docent.

& aliorum virorum eccleſiaſticorum, per ducem Bedfordiæ, tunc aſſertum regentem Franciæ, Pariſios vocatorum, anno Chriſti MCCCCXXVIII. ſuper præbendo eorum conſenſu & aſſenſu levandi ſubſidia ſuper clero, ſicuti ſuper laïcis.

AD requeſtam factam per illuſtriſſimum princi- D pem dominum ducem Bedfordiæ per organum primi præſidentis Parlamenti, die lunæ decimaoctava Octobris, pro præbendo conſenſu eccleſiæ, ut imponantur & exigantur a clero ſubſidia ſolita exigi a laïcis perſonis; reſpondet congregatio prælatorum, & aliorum virorum eccleſiaſticorum propter hoc Pariſios vocatorum, in modum qui ſequitur.

Videlicet quod humiliter ſupplicat ſerenitati ipſius excellentiſſimi principis præfata prædictorum prælatorum & virorum eccleſiaſticorum congregatio, quatenus patienter & non ægre ferat eadem ſua E ſerenitas quod conſenſum pridie petitum non præſtitit, neque præſtat: quoniam ſalva conſcientia, ſalvis juramentis ſuis, & libertatibus eccleſiæ, ſalvo honore regis & regni, & præfati illuſtriſſimi principis, conſenſum ſuum ad talia onera eccleſiæ imponenda præbere non poteſt, propter rationes & motiva quæ inferius adnectuntur.

Primo, quia pauci huc viri eccleſiaſtici vocati ſunt D longe; quia roajor pars illorum quos tam magnum poteſt tangere negotium, quæ ad præſentem congregationem vocata eſt, minime comparuit. Quamobrem huic præſenti congregationi ſecurum non videtur tam ſolemnem eccleſiæ partem poſſe repræſentare, aut quod per eam actum exſtiterit, approbari debere.

Item, attente debet conſiderare præfatus illuſtriſſimus princeps, qualiter apud principes infideles & idololatras tanta fuit libertas ſacerdotibus & miniſtris veri Dei, quem tamen principes ignorabant, quod E eximebantur ab omnibus vectigalibus populo impoſitis, etiam in neceſſitatibus magnis. Unde Gen. XLVII. ſcribitur, quod cum Ægyptii terram ſuam, pecora, & finaliter ſeipſos tempore ſeptennis famis Pharaonis ſervituti pro victualibus habendis ſubjici cogerentur; ſacerdotes non ſolum terram ſuam & poſſeſſiones ſuas vendere non ſunt compulſi, ſed etiam eis alimenta ſibi & ſuæ familiæ ſufficientia ex regis & publicis horreis donata ſunt. Similiter rex infide-

ANNO CHRISTI 1418.

lis Artaxerxes cum omni populo Judæorum per Nabuchodonoſor captivato atque populo ſuo multa tributa & vectigalia imponeret, ſacerdotes Judæorum ab illis angariis exemptos eſſe voluit. Vobis, inquit, notum facimus de univerſis ſacerdotibus, levitis, cantoribus, janitoribus, & miniſtris domus Dei, vectigalia & annonas, & tributum non habeatis poteſtatem imponendi ſuper eos, Eſdræ vi. Cauſa quare ſacerdotes eximere voluit præfatus rex prædicto paſſui ſtatim inſeritur, cum dicitur; *Ne forte iraſcatur Deus contra regnum regis, & filiorum ejus.*

Item, & quod oobiles omnes, qui magis ſtatum laïcalem quam ſacerdotes appropinquant aut clerus, ab omnibus vectigalibus talibus, etiamſi perſonaliter in armis non ſerviant, eximuntur. Quapropter multum abſurdum videtur, quod eccleſia Deo ſerviens pro ſalute reipublicæ, regis & regni, & cui propter honorem Dei omois debetur a principibus reverentia, talibus angariis, quod nec infideles principes voluerunt facere, ſub catholicis principibus premeretur.

Item, & quia bona eccleſiarum ſunt bona Dei, quorum eccleſiaſtici ſolum habent admioiſtratoris diſpenſationem: & ſic viris eccleſiaſticis tales angarias imponere, eſt a Deo tributum aut vectigal exigere: quod quantum pias aures etiam ſolo auditu offendat, videant qui ad id agendum principes excitarunt.

Item, multum debet conſiderare princeps magnas ſubventiones, quas viri eccleſiaſtici ad deliberationem particularium locorum portaverunt, ad quorum ſubventionem propter inopiam ſuarum eccleſiarum vaſa ſacra atque reliquias & alia jocalia cultui divino conſecrata fuerunt venditioni exponere compulſi: immo & prælati aliqui & multi ſacerdotes etiam habitibus eccleſiaſticis pro prædictorum ſolutione privati, & non habentes, perſonaliter capti & detenti. Quod neque infideles in ſuis ſacris, immo exſecrabilibus ſacerdotibus umquam perpetraſſe leguntur. Quare contentari debet princeps, cum bene jam omnia plerarumque eccleſiarum bona his ſubventionibus exhauſta ſint.

Item, advertere debet princeps miſerias & calamitates ad quas principes plurium regnorum, qui eccleſiam Dei pretioſo ſanguine ſuo a diaboli ſervitute liberatam, talibus angariis afflixere, devenerunt: quorum nonoulli gladio perierunt, aliqui ad captivitatem perducti, ceteri dominio ſuo præclariſſimo privati ſunt. Quoniam non debent ſe divinæ majeſtatis gratiam putare promereri, qui ſponſam ejus eccleſiam in ſervitutem redigere conantur.

Item, quod temporibus retroactis, quando non currebant etiam ſuper laïcali populo ſubſidia, nec erat adhuc obedientia noſtra ita ampla & in proventibus abundans ſicut nunc eſt, major exercitus multo [a] quod nunc continue habebatur, ſtatus dominorum regum ſuſtinere oportebat, & optimam in armis diſciplinam ſervabant; ita etiam ut arma ſequentibus prædandi licentia interdicta eſſet: & tamen talia ab eccleſiaſticis rex Henricus Angliæ numquam poſtulaſſe legitur; immo & magnam partem regni Franciæ ab hujuſmodi exactionibus, & aliis oneribus exemit.

[a] Forte, quam nunc.

Item, ut ad bullam veniamus, quæ ſuper neceſſitate principis fundamentum ſuum videtur aſſumere, clarum eſt quod tanta non poteſt eſſe neceſſitas, attento quod ſolius principis ſtatum ſuſtinere habemus, atque unicum exercitum, qui quidem a paucis diebus ſolutus eſt in Anglia uſque ad primam Januarii. Domanium autem regni jam eſt amplum & magnum: currunt generaliter ſubſidia communia & talliæ particulares aſcendentes ad magnas pecuniarum ſummas. Anglia quolibet anno quaſi pro media parte anni armatam ſtipendiat: nihilominus adhuc currunt particulares ſubventiones in regionibus circumſtantibus & locis ubi obſidiones poni deberent, nihilominus prædicta omnia ſubſidia ſunt levata: propter quod manifeſte apparet quod tanta non eſt de præſenti neceſſitas, ut oporteat vel eccleſiam ad tantam laïcorum adducere ſervitutem.

Item, quia in militia præſenti ſeu moderna ceſſavit adeo diſciplina, ac ſibi eſt permiſſa prædandi impune licentia, quod non obſtante eorum ſolutione nihil poteſt juris eccleſiaſticis & aliis extra munita loca remanere, quod ab armatorum violentia non tollatur; cum hæc jam io regno hoc invaluerit corruptela, ut militiam inſequentes non niſi terras eccleſiaſticas quas defendere tenentur ſi eas invenire potuerint, perſequantur, propter quod terræ eccleſiæ deſertæ & abſque habitatore remanere coguntur: & ita adeo eſt depauperata eccleſia, quod non habet ſuſtentari; propter quod pluribus regni locis a divinis longo jam tempore ceſſatum eſt.

Item, ſunt multi laïci, & communitates aliquæ ſæculares, quæ tales impoſitiones & angarias ſolvere non coguntur; propter quod multum abſurdum videtur clericos velle ultra laïcos tali ſervituti ſubjicere.

Item, quia bulla videtur cauſare pro quiete populi: propter quod manifeſte apparet contrarium: quia populares jam mirabiliter murmurant, quod eccleſia Dei ſervituti ſimiliter cum eis ſubjaceat, exiſtimantes has angarias ſuper ſe perpetuo remanſuras, cum eas uſque ad eccleſiam audiunt adventuras.

Item, non poteſt eſſe quies io aliqua politia aut republica, niſi ordo debitus inter ſtatus obſervetur; ſi enim caput ſeorſum ſuper terram poneretur, nihil homine, qui eſt pulcherrima creatura, inveniretur difformius. Si ergo eccleſia quæ eſt ſupremus mundi ſtatus ad ſervitutem laïcorum poneretur, nihil republica confuſius, præſertim cum, ut dictum eſt, nobiles qui ſunt io inferiori ſtatu, a talibus angariis eximantur.

Movent etiam prædictam congregationem juramenta per illuſtriſſimos principes reges Franciæ & Angliæ ultimate defunctos facta de prærogativia, privilegiis & libertatibus eccleſiæ, & virorum eccleſiaſticorum conſervandis: ordinationes inſuper per concilium eccleſiæ Gallicanæ notabiliter Pariſius congregatum, & per prædictum illuſtriſſimum regem Franciæ ultimate defunctum cum conſilio & aſſenſu nonnullorum principum de regia ſtirpe progenitorum, & plurimorum aliorum principum, ducum, procerum & baronum factæ, laudatæ & probatæ Pariſiis, decimaoctava Februarii, anno Domini milleſimo quadringenteſimo ſexto.

His igitur attentis quæ animum veſtrum obligare poſſunt & movere debent, reverendi in Chriſto Patres & domini, qui a ſancta ſede Apoſtolica ad exſecutionem præſentis negotii eſtis judices delegati, ſupplicat præfata prælatorum & aliorum eccleſiaſticorum congregatio, quatenus non velletis, prout nec jure debetis, ad exſecutionem litterarum Apoſtolicarum hanc materiam tangentium procedere, ſed magis animum hujus potentiſſimi principis prout ex officio tenemini ad obſervandum libertatem eccleſiæ inducere. Parata eſt enim eccleſia

Digitized by Google

orationum aſſidua ſuffragia pro ſalute & proſpero ſtatu regni hujus ac principum, & veſtrarum paternitatum apud Dei clementiam abſque intermiſ- A ſione fundere. Poſt hæc fuit appellatio interjecta per gentes eccleſiaſticas.

ANNO CHRISTI 1429.

CONCILIUM PARISIENSE,

dictum etiam Senonenſe a quibuſdam, Lutetiæ Pariſiorum habitum apud Bernarditas tempore Martini V. Papæ, & Caroli VII. Francorum regis, anno Domini MCCCCXXIX. a D. Joanne de Nantone Senonenſi archiepiſcopo.

PRÆFATIO.

Ex Commentariis D. Joannis Souchet canonici Carnotenſis.

IN nomine Domini, Amen. Univerſis præſentes literas inſpecturis, Joannes miſeratione divina Senonenſis archiepiſcopus, totiuſque Galliæ & Germaniæ primas, ſalutem in Domino ſempiternam. Paſtoralis cura ſolicitudinis animum noſtrum vehementer pulſat, & inducit, ut ad ea quæ honorem Dei & eccleſiæ ſuæ, animarumque ſalutem conſpicere dignoſcuntur, noſtræ conſiderationis oculos diligentius infigamus. Cum igitur quibuſdam canonicis ſanctionibus cautum exiſtat, quod omnes & ſinguli Chriſtianitatis archiepiſcopi de triennio in triennium ſua provincialia concilia ſub certis pœnis, canonico tamen ceſſante impedimento, celebrare teneantur, in quibus de criminibus corrigendis, ac moribus in clero & populo reformandis, diligenter tractari oporteat: fueruntque talia concilia a multis retroactis temporibus quodam deſidioſo neglectu prætermiſſa, qua ex re multa & varia delicta incorrecta remanſerant, & plurimum in magnum animarum periculum invaluerant, ac de die in diem invaleſcunt: propter quæ veriſimiliter præſumitur iram Domini ſuper nos, & ſuper gregem nobis ab eo creditum in eorumdem pœnam & vindictam delictorum, deſcendiſſe. Quapropter nos cupientes circa prædicta, quantum nobis adeſt poſſibilitas, de opportuno remedio providere, hujus noſtræ Senonenſis provinciæ concilium Pariſiis convocavimus, & convocari fecimus ad diem Martis poſt Dominicam qua cantatur in eccleſia Dei, *Oculi mei*, quæ fuit prima menſis Martii, anni Domini MCCCCXXVIII. more Gallicano, * cum continuatione dierum uſque ad hanc præſentis definitionis diem. Quod quidem provinciale concilium tenuimus, ac ſolemniter, ut moris eſt, celebravimus una cum venerabilibus ſuffraganeis noſtris; videlicet I. [a] Carnotenſi, I. [b] Pariensi, I. [c] Meldenſi, & I. [d] Trecenſi epiſcopis, ac vicariis & procuratoribus venerabilium fratrum & ſuffraganeorum noſtrorum Antiſſiodorenſis & Nivernenſis epiſcoporum, Aurelianenſi epiſcopo tam de veniendo, quam de mittendo ejus nomine ſufficienter habito pro excuſato: nonnullis quoque abbatibus, prioribus conventualibus, ac aliis viris eccleſiaſticis tam ſæcularibus, quam regularibus, exemptis & non exemptis; aliis etiam viris litteratis diverſarum profeſſionum de ſuppoſitis venerabilis univerſitatis Pariſienſis in magno & notabili numero, tam pro ſeipſis, quam aliorum convocatorum abſentium, nominibus procuratoriis, perſonaliter comparentibus, conſidentibus & convenientibus: Nonnullis etiam licet convocatis, minime tamen comparentibus, nec pro ſe mittentibus. In quo concilio cum Dei timore tractavimus de vita, ſtatu ac moribus noſtris, ac ſubditorum noſtrorum tam eccleſiaſticorum quam ſæcularium in melius reformandis. Pro quorum reformatione & emendatione, quamquam circa idipſum ſanctorum Patrum decreta, ac canonicæ conſtitutiones bene & laudabiliter providerunt; quia tamen hactenus quædam ex eis nimium fuerunt neglectæ, præcipue quoad ea quæ ad eccleſiaſticum ſervitium, & hominum mores reſpiciunt: Nos in dicto concilio antiqua ſtatuta, canonicaſque ſanctiones a bonæ memoriæ noſtris prædeceſſoribus Senonenſibus Archiepiſcopis in ſuis provincialibus conciliis hactenus, retroactiſque temporibus ſæpiſſime celebratis, factas & approbatas, ac in dictis conciliis publicatas, in eodem præſenti concilio perlegi faciendo, fuiſſe, fore & eſſe inviolabiliter obſervandas, eodem approbante concilio volumus, ſtatuimus, & ordinavimus: Volumuſque, ſtatuimus & ordinamus, ipſaſque prout & inquantum opus eſt, innovamus: & inſuper quædam ſtatuta nova edidimus, quibus ſpecialiter circa illa providetur, quæ ad perpetuam rei memoriam in his ſcriptis ſub noſtris & ſupradictorum ſuffraganeorum noſtrorum ſigillis redigi fecimus in modum ſequentem.

** Id eſt, 1429. ſecundum ſupputationem Romanam, jam vulgo receptam.*
[a] Joanne de Tregniaco.
[b] Jacobo du Chaſtelier.
[c] Joanne de Briou.
[d] Joanne l'Eſguiſe.
Nota de univerſitate Pariſienſi.

Et primo, ſequuntur ſtatuta circa reformationem ſervitii divini edita, quorum primum eſt tale.

I.

Glorioſiſſimi eccleſiæ doctores, ac plurimi ex ſanctis antiquis patribus, ſervitium eccleſiaſticum ad laudem & gloriam Dei creatoris noſtri, & ejus benedicti Filii Jeſu Chriſti Domini noſtri, ſancte & laudabiliter inſtituerunt, & ordinaverunt; Quod quidem ſervitium tanto ſanctius & reverentius fieri oportet, quanto illi ad cujus fit laudem & honorem ſanctior, atque glorioſior exiſtit. Sane prout quibuſdam referentibus, & per experientiam didicimus, plures eccleſiarum miniſtri non attendentes majeſtatem & dignitatem illius, ad cujus ſunt deputati famulatum, in ſuis officiis eccleſiaſticis minus devote & irreverenter ſe habent, quod in plurimorum ſcandalum ac exemplum perniciosum cedere dignoſcitur. Quapropter nos attendentes quod licet ſummo Deo creatori noſtro digne ſervire non poſſumus; tamen quantum humana ſinit fragilitas, eidem debemus cum devotione & ſanctitate præſtare famulatum: Omnibus tam cathedralium quam collegiatarum, ac ceterarum quarumcumque eccleſiarum clericis & miniſtris præcipimus, ſub pœna privationis ſuarum diſtributionum, vel alia arbitrio ſuperiorum infligenda, quatenus amodo divinum ſervitium in ſuis eccleſiis tractim, atque devote, & horis congruentibus dicant & decantent; & in Pſalmorum decantatione pauſas faciant in medio verſuum, prout convenit; nec pars chori pſallitura alium verſum incipiat antequam ab alia parte ſit omnino alius verſus finitus. Capitula autem ſupradictarum eccleſiarum, vel eos ad quos de jure vel conſuetudine ſpectat divinum ſervitium ordinare, in Domino exhortamur, quatenus prædictum ſtatutum & alia ſequentia, quæ divinum ſervitium concernunt, faciant cum ſolita diligentia

a ſuis

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1429.

a ſuis clericis irrefragabiliter obſervari.

II.

Caveant etiam ſupradicti clerici a locutionibus, deriſionibus, & garrulationibus, quas in eccleſiis plures ex eis facere conſueverant. Quod ſi moniti abſtinere minime voluerint, unius diei ſint eo ipſo diſtributionibus privati. Prohibemus inſuper ſub pœna privationis fructuum beneficiorum ſuorum per unum menſem, ne de cetero ſupradicti clerici facere præſumant, deriſorios & inhoneſtos ludos quos in feſtis ſanctorum quidam ex ipſis facere conſueverunt: præcipue autem a ſupradictis ludis, & aliis quibuſcumque irriſibus, choreis, & cantilenis abſtineant, cum divinum celebratur officium: cum Deo noſtro ſatis non valeamus deſervire, cui nec Angeli famulari ſufficiunt, nec ejus magnitudinem valet ambitus cælorum comprehendere.

III.

Licet templa & eccleſiæ ſint ad preces & orationes Domino fundendas ab eodem ordinatæ, ſicut ſcriptum eſt: *Domus mea, domus orationis vocabitur:* tamen plures ſunt qui cum ad eccleſias ſub devotionis velamine pergunt, & præcipue ad ſuas cathedrales, * quæ præ ceteris divino cultu colere ac honorare tenentur, in eiſdem quamdiu eccleſiaſticum durat ſervitium, garrulare, ac inhoneſta & profana verba proferre non ceſſant: quæ omnia ſub diſſimulatione tenere non poſſumus, cum illa ſint contra honorem & reverentiam Deo & eccleſiæ ſuæ debitam. Quapropter præcipimus epiſcopis, & aliis ad quos ſupradictorum correctio pertinere dignoſcitur, ſic circa tales garrulationes & oblocutiones provideant, quod in proximo celebrando concilio non ſint de negligentia redarguendi. Hoc autem ſtatutum ad advocatos & procuratores quoſcumque, ac etiam mercatores volumus extendi.

Iſai. 56. 7.

* *Forte, quas.*

IV.

Cum eccleſiaſtici viri, & maxime hi qui in eccleſia Dei beneficia obtinere dignoſcuntur, aliis debeant devotionis & ſanctitatis exemplum præbere; illi merito reprehenſione digni ſunt, qui licet vitæ ſuſtentationem ab eccleſia receperunt, tamen ad divinum ſervitium peragendum lenti ſunt, frigidi ac remiſſi. Sane ad noſtrum devenit auditum, quod aliquibus ex eis qui canonicatus obtinent, & præbendas, ſufficit ad lucrandum ſuas diſtributiones in aliqua trium principalium horarum, ſcilicet Matutinis, Miſſa, aut Veſperis, introïtum & exitum, vel eorum alterum facere, nulla vel modica in choro facta reſidentia, quod in magnum cedit eccleſiaſticorum deriſum atque contemptum: Quapropter nos tales abuſus ab eccleſia Dei & ejus miniſtris exſulare cupientes, omnia capitula tam cathedralium, quam aliarum eccleſiarum in Domino exhortamur, quatenus circa prædicta ſic provideant, etiam per privationem diſtributionum, quas in illa hora lucrarentur, quod apud Dominum valeant meritum reportare.

V.

In aliquibus villis & civitatibus hujus noſtræ Senonenſis provinciæ plures ſunt præbendatæ eccleſiæ; in quibus omnibus, vel duabus ex ipſis aliqui præbendati exſiſtunt, qui inhoneſtæ cupiditatis rabie moti, quotidie volunt eiſdem horis ſuas diſtributiones in utriſque eccleſiis lucrari: ex quo plerumque accidit, quod de una eccleſia ad aliam cum ſuis veſtimentis eccleſiaſticis per villam diſcurrunt celeriter, ex quo a popularibus eluduntur, eorumque devotio & reverentia ad Deum & eccleſiam plurimum diminuuntur. Quapropter nos ſupra dictis eccleſiarum capitulis injungimus, quatenus ſic circa clericos diſcurſores & abuſus ad honorem Dei curent providere, quod opus non ſit aliunde perquirere remedium.

VI.

Quia inſuper tales, qui ut præmittitur plurium eccleſiarum in eadem civitate vel villa præbendas obtinent, in feſtis ſolemnibus ſive annualibus, ſuas cathedrales eccleſias dimittunt, ut plus forſitan in aliis lucrentur; Volumus etiam quod circa hæc per eoſdem canonicos de opportuno provideatur remedio: attendendo quod ſuam matricem, vel cathedralem eccleſiam plus ceteris debeant honorare.

VII.

Inſuper hortari & admoneri jubemus eccleſiaſticos viros per ſuos ſuperiores, quatenus eccleſiarum vaſa & ornamenta munde & honeſte teneant, & præcipue ea quibus ad ſacrificium altaris opus habent; & quod etiam in locis ſacris vel religioſis choreas, cantilenas, ludos ſive mercata fieri non permittant.

Item ſequuntur ſtatuta, quæ de moribus & ſtatutis prælatorum loquuntur, quorum primum tale eſt.

VIII.

Quoniam juxta canonum ſtatuta, *Melius eſt paucos bonos, quam plures inutiles habere preſbyteros:* ſtatuimus, & ſub pœna interdicti ab ingreſſu eccleſiæ per tres menſes prohibemus, ne de cetero epiſcopi præſumant ad ſacrum ſacerdotii ordinem promovere, niſi qui ſunt bonæ vitæ, converſationis honeſtæ; ſciantque epiſtolas & evangelia, ac reliquum officium bene & competenter legere & intelligere. Ubi autem non valeant iidem epiſcopi ſuper dictorum examinandorum examinationi intereſſe, ſaltem provideant de probis & ſcientificis viris, qui ſolum Deum habentes præ oculis ſciant & velint, ac teneantur ſub iiſdem pœnis eoſdem promovendos examinare in moribus, ſcientia & ætate. Volumus etiam ipſum ſtatutum prædictum in aliis ſacris ordinibus diligenter obſervari, juxta Clement. 3. & final. *de ætate & qualitate ordinand. in Clem.* Quia plures ſimplices ignorant eos qui ſacrum ſubdiaconatus ordinem aſcendunt, ad votum continentiæ adſtringi: propter quod in magnum animarum ſuarum periculum & totius cleri opprobrium, continentiæ frena relaxant: hoc præſenti ſtatuto ordinamus, quod cum aliqui de cetero petent ad prædictum ſacrum ordinem promoveri, epiſcopi, vel alii, quibus incumbit ſcrutinium, ſeu examinatorium circa ordinandos, faciant exponere dictis ſubdiaconandis, qualiter ordine ſubdiaconatus ſuſcepto, erunt ad perpetuum continentiæ votum obligati: & potius hortentur tales, quod ſi ſentiant vel percipiant ſe continere non poſſe, potius nubant in Domino, quam ad ipſum ordinem damnabiliter aſcendant. Cum ſit ars artium regimen animarum, ad idipſum juxta canonicas ſanctiones debent aſſumi tales perſonæ, quæ diſcretione præemineant, & morum fulgeant honeſtate: Statuimus & in virtute ſanctæ obedientiæ præcipimus ſub pœnis juris omnibus epiſcopis, & aliis quibuſcumque prælatis, capitulis, vel ſingularibus perſonis eccleſiaſticis, quibus de jure vel conſuetudine competit plena diſpoſitio eccleſiarum parochialium, vel aliorum beneficiorum curatorum, quod non ſumant regimen animarum committere cuiquam, vel ſupradicta curata beneficia conferre, niſi prius talem examinaverint, præcipue circa ea quæ concernunt ſacramentorum adminiſtrationem, & niſi ſint de ejus vita & moribus competenter informati.

Anno Christi 1429.

IX.

Statuimus etiam & volumus, quod epiſcopi & alii prælati inſignes de cetero dum equitabunt per viam & civitatem, pileos Pontificales, & vel alios ſecundum ſuam profeſſionem deferant, prout fuit retroactis & ſatis proximis temporibus laudabiliter obſervatum; ſicut adhuc in curia Romana, & aliis pluribus locis obſervari dignoſcitur. Inſuper præcipimus quod ſuper veſtibus, non tamen de veluro, ſeu alio panno ſericeo figurate factis, utantur in eccleſia veſtibus lineis, ſeu rochetis, non nimia brevitate, ſive longitudine notandis; alias pœnam interdicti ab ingreſſu eccleſiæ ſuæ cathedralis per unum menſem incurrant.

X.

Quia epiſcopi ſunt vocati in magnam partem ſollicitudinis gregis Dominici, & juxta propheticam doctrinam debent agnoſcere vultum pecoris ſui, & eidem ſpiritale pabulum miniſtrare; quod utique ſine prudentium & ſcientificorum virorum [a] . . . . . . adimplere non valent: ipſos epiſcopos in Domino hortamur, quatenus juxta canonicas inſtitutiones de cetero habeant unum, vel duos theologos, aut alios ſcientificos viros, qui velint, & ſciant ipſum divinum gregem ſpiritali pabulo reficere, & ea quæ circa mores, vel divina mandata erunt corrigenda, reformanda, adviſare, & exſecutionem demandare. Si autem forſitan eorum epiſcoporum facultates ad id non ſuppetant; ipſi poterunt de beneficiis ad eorum collationem ſpectantibus eiſdem theologis, vel aliis ſufficientibus viris providere.

[a] Forte, conſilio, aut adjutorio.

XI.

Publica ac communi fama referente didicimus, quod curiarum eccleſiaſticarum officiarii, advocati, promotores, tabelliones & notarii, multos in ſupradictis curiis faciunt abuſus; & velut immemores ſuæ ſalutis, non formidant a pauperibus ac ſimplicibus exquiſitis modis pecunias extorquere, illoſque in pluribus malitioſis & damnabilibus involutionibus [b] preſſum involuere & illaqueare. Quapropter nos qui noſtrorum ſubditorum quietem peroptamus, ſupradictis abuſibus de opportuno remedio affectantes providere, omnibus epiſcopis hujur provinciæ Senonenſis, & ceteris qui juriſdictionem habent eccleſiaſticam, ſub pœna interdicti ab ingreſſu eccleſiæ per tres menſes præcipimus; quod circa ſuas juriſdictiones ſic curent infra proximum feſtum Omnium Sanctorum ſalubriter providere; faciendo ſcilicet ad ordinationem ſuarum curiarum ordinationes & ſtatuta, etiam pœnalia, vel jam edita ſic faciant obſervari, quod apud Domioum poſſint meritum reportare, & opus non ſit in proximo concilio provinciali eorum negligentias corrigere. Provideant etiam circa moderatam taxationem litterarum quarumcumque & ſalariorum eorumdem officiorum, qui quandoque pro ſuis ſalariis & laboribus plus debito non verentur exigere. Provideant etiam iidem prælati, quod non ita facile ferant ſententia excommunicationis, & præcipue quod pro prima contumacia non feratur.

[b] Forte, perſſum.

Item ſequuntur ſtatuta reformationem abbatum, abbatiſſarum, ac aliorum religioſorum concernentia, quorum primum tale eſt:

XII.

Felicis recordationis Benedictus Papa XII. circa ſpiritualia, temporaliaque commoda, ac omnimodum [c] ſtatutum religioſorum cupiens providere, inter cetera quoad obſervationem regularum ſanctarum ſanctorum Benedicti & Auguſtini ſtatuit, voluit, & ordinavit, quod omnes abbates, aut abbatiſſæ, priores, aut priiſſæ, ſingulis annis in ſuis capitulis generalibus ſive annalibus quæ ſcilicet tenentur ſingulis annis, cum religioſis, prioribus, ac quibuſcumque membris ſibi ſubditis celebrare, ſtatum eorumdem monaſteriorum, vel prioratuum, quibus præeſſe dignoſcuntur, quoad receptas, miſſas, atque debita & credita eorum, adſtantibus inſinuent & declarent: quodque omnes & ſinguli eorumdem monaſteriorum officiarii de ſuis adminiſtrationibus, ſaltem ter in anno computum reddant, ſive rationem: ut ſinguli religioſi per hoc ſcire valeant, ſaltem in groſſo, ſuorum ſtatum monaſteriorum. Nos igitur ejuſdem veſtigiis inhærentes, omnes abbates, abbatiſſas, ceteroſque ſupradictos in Domino exhortamur, quatenus prædictum ſtatutum, etiam alias in provinciali concilio ordinatum, cum omni diligentia ſervent, & obſervari procurent.

[c] Forte, ſtatum.

XIII.

Volens inſuper idem Benedictus Papa modum apponere circa antiqua ſtatuta, quæ de abſtinentia carnium & jejuniis a religioſis ordinis ſancti Benedicti obſervandis ſatis rigide loquuntur, propter quod in pluribus monaſteriis temiſſe obſervantur; matura deliberatione præhabita ſtatuit, & ordinavit, quod iidem religioſi per ſingulas quartas ferias totius anni, ubique ab eſu carnium ad minus abſtineant, & quod in Adventu Domini & Septuageſima jejunia obſervent. Verum quia prædicta moderatio, licet omni rigore & auſteritate careat, tamen in pluribus monaſteriis ejuſdem ordinis omnino contemnitur; omnes abbates, priores, ac præpoſitos ejuſdem ordinis in Domino exhortamur, quatenus de cetero ſupradictis diebus & temporibus a carnibus abſtineant & jejunent; cum id a pluribus ſæcularibus clericis, & inter laïcos, ſollicite cuſtodiatur. Quoad regulares canonicos circa jejunia & abſtinentiam carnium, idipſum obſervari exhortamur, quod idem Benedictus in ſuis conſtitutionibus, quæ Benedictinæ dicuntur, ab eiſdem voluit obſervari.

XIV.

Cum evagatio, diſſolutio, atque levitas maxime debeant a religioſis evitari, cum illa ſint devotioni & honeſtati religionis contraria & inimica, omnes abbates, priores, ac præpoſitos, ſive quoſcumque alios religioſos cujuſcumque ordinis ſint, vel religionis, in caritate Domini monemus, quatenus amodo a ſe & a ſuis ſubditis omnem evagandi materiam, quantum eis poſſibile erit, propellere conentur: & ſervent, & obſervari faciant ea quæ a ſanctis patribus de honeſtate & gravitate religioſorum fuerunt laudabiliter inſtituta tam in veſtibus, quam in calceamentis, necnon in geſtibus & inceſſibus eorumdem; quod præcipue ea quæ de floccis vel cucullis, cappis atque caputiis fixis ſupra humeros, botis & ſotularibus corrigiatis, Clementina, *Ne in agro*, ſalubriter ſtatuit, ſervent & obſervari faciant: nec de cetero portent ipſi abbates, ſeu permittant ſuis religioſis tam breves tunicas, quam mantellos longos uſque ad oram: vel zonas argenteas, ſeu laqueatas ſotulares deportare: cum propter tales & ſimiles abuſiones, nunc omnes religioſi a ſæcularibus habeantur in opprobrium & contemptum; qui tamen ceteris debent eſſe regula, forma & exemplar totius devotionis & religionis.

XV.

Quia canonicæ inſtitutiones, quæ de ſimooia loquuntur, diſtricte prohibent pro ingreſſu religionis ab ipſis ingredientibus, vel eorum nomine quidquam exigi; etiam prætextu cujuſcumque conſuetudinis,

Digitized by Google

quæ potius dici debet corruptela, omnibus abbatibus, & abbatiſſis, prioribus & prioriſſis, ac aliis quibuſcumque mandamus, quod jura de hac materia loquentia diligenter obſervent; ſic ſcilicet, quod pro ingreſſu religionis pro ſe, vel monaſteriis ſuis ex pacto vel conventione nihil recipiant: ſi autem poſt ipſum religionis ingreſſum aliquid fuerit ab ipſis ingredientibus, vel eorum parentibus monaſterio ex devotione oblatum, illud recipi minime prohibemus.

XVI.

Cum ſacrarum ſcripturarum lectura & intellectus in religioſis etiam conferat devotionem, dilatet & augeat; idem Benedictus voluit & ordinavit, quod in monaſteriis quorumlibet ordinum, abbates, vel illi ſuperiores provideant de idoneis magiſtris, qui novitios, ceteroſque illiteratos in grammatices rudimentis habeant competenter inſtruere. Quod quidem ſtatutum cenſemus in monaſteriis vobis ſubditis obſervari debere: aliorum monaſteriorum ſuperiores in Domino exhortantes, quatenus faciant ſimiliter in locis ſibi ſubditis cum debita ſollicitudine obſervari.

XVII.

Licet per jura canonica ſufficienter fuerit proviſum contra patronos parochialium eccleſiarum tam religioſos, quam ſæculares, exemptos, & non exemptos, quod ſcilicet bene & competenter provideant curatis eccleſiarum parochialium prædictarum, in quibus habent jus patronatus. Quia tamen eadem jura multis in locis negliguntur, & propter hoc ſunt plures ex eiſdem eccleſiis vacantes, & paſtoribus viduatæ, in magnum periculum animarum: omnes hujus provinciæ epiſcopos in Domino exhortamur, quatenus jura ſupradicta, & præcipue cap. *De Monachis 12. de præb. & dign. & Clement. de jure Patron.* irrefragabiliter faciant obſervari.

XVIII.

Idem Benedictus duodecimus, qui ad beatiſſimorum patrum Benedicti & Auguſtini religiones zelum gerebat non modicum, ad ſupradictarum regularum obſervantiam, multas conſtitutiones edidit, quæ Benedictinæ nuncupantur, & quæ a pluribus religioſis neſciuntur, immo & penitus ignorantur, in magnum ſuarum periculum animarum; ea propter, omnes abbates, priores, ac præpoſitos eorumdem ordinum in Domino exhortamur, quatenus in ſuis monaſteriis ſupradictas Benedicti conſtitutiones habeant, & eas frequenter legant, & relegant, ut ſciant qualiter oporteat eos in religionis ſemita ambulare.

XIX.

Ad noſtrum quibuſdam referentibus devenit auditum, quod epiſcopi hujus Senonenſis provinciæ obſervare, ac obſervari facere omittunt, ea quæ ſtatuta canonica contra moniales obſervari jubent: propter quod magna ſcandala, & ſpiritualia atque temporalia incommoda frequenter eveniunt, ac impoſterum evenire præſumentur, ſi de ſalutari remedio minime fuerit proviſum. Quapropter eiſdem epiſcopis diſtricte præcipimus, quatenus ſupradicta ſtatuta de cetero faciant in ſuis diœceſibus inviolabiliter cuſtodiri, & præcipue cap. *Monaſteria, de vit. & hon. Cler.* ſtatutum felicis recordationis Bonifacii octavi, quod incipit, *Ut periculoſo, de ſtat. Monach. lib. 6. & Clem. Attendentes, in Clement. eod. tit.* Volumus autem & præcipimus, ut teſtes ſynodales qui per hoc ſacrum concilium deputabuntur, diligenter inquirant, ſi prædicta ſtatuta ſervabuntur, ut in ſequenti provinciali concilio quorumlibet vitia atque defectus deferant, atque negligentias.

Item ſequuntur ſtatuta reformationem morum eccleſiaſticorum concernentia, quorum primum tale eſt.

XX.

Cum morum gravitas, & vitæ honeſtas in eccleſiaſticis viris præcipue debeant relucere; omnibus epiſcopis & aliis ad quos ſpectat inferiorum mores reformare, diſtricte præcipimus, quatenus diligenter ſervent & curent a ſuis ſubditis obſervari ea quæ in ſanctorum patrum decretis & canonicis inſtitutionibus de vita & honeſtate clericorum fuerunt laudabiliter inſtituta; maxime autem provideant, circa clericos, qui tabernas etiam cum laicis, quod eis non convenit, immo plerumque cum ſuis veſtimentis eccleſiaſticis in malum ac pernicioſum exemplum aliorum, & in ſcandalum totius cleri, nunc adire & frequentare non verentur. Provideant etiam contra illos clericos, qui proprio contempto miniſterio, negotiis & mercimoniis ſæcularibus ſe immiſcent; emendo ſcilicet blada, vina, & alia hujuſmodi, & etiam inhoneſta mercimonia, eo animo ut ea carius vendant. Provideant etiam inſuper contra illos qui depoſitis ſuis veſtibus in ludis, vel camiſiis in publicis locis ad palmam ludunt: quæ omnia non bene conveniunt honeſtati. Nam & per talia ſæculares habent clericos in deriſum, & a devotione retrahuntur.

XXI.

Inſuper diſtricte præcipimus omnibus eccleſiaſticis viris, ut circa tonſuras & veſtes, ſervent ea quæ per canonica ſtatuta fuerunt de honeſtate clericorum laudabiliter inſtituta: præcipue autem inhibemus quibuſcumque, ne portent tunicas colorum rubeorum, vel viridium per inferius aut ſuperius porfilatas, aut nimium caudatas: nec etiam magnos colleros reverſos, aut manicas nimium groſſas, ſeu caudatas; ſed nec nimia brevitate, aut longitudine notandas, nec ſciſſas a parte poſteriori, ſeu a parte anteriori, niſi uſque ad genua.

XXII.

Quanto eccleſiaſtici viri perfectioris ſtatus, & majoris dignitatis honore illuſtrantur, tanto majorem Domino ac Redemptori noſtro tenentur exhibere reverentiam, & ab omnibus blaſphemiis, ac illicitis juramentis diligentius abſtinere. Quod multi ex eis minime attendentes, de eodem Domino & Redemptore noſtro blaſpheme & irreverenter loquuntur & jurant, quorum temerarios auſus refrenare volentes: ſtatuimus quod pœna quæ laïcis propter tales blaſphemias, vel illicita juramenta ſecundum unum ſtatutum infra poſitum jubetur imponi, clericis, quorum culpa gravior eſt, auctoritate præſentis concilii duplicetur; publica tamen pœna, de qua in eodem ſtatuto fit mentio, in aliam pœnam ſuperioris arbitrio commutata, cum eiſdem eccleſiaſticis non ita facile debeant pœnæ publicæ irrogari.

XXIII.

Cum propter crimen concubinatus, quo multi eccleſiaſtici & religioſi viri inficiuntur, habeantur eccleſia Dei & totus clerus in deriſum, abominationem & opprobrium cunctis gentibus; & illud nefandiſſimum ſcelus in eccleſia Dei adeo invaluit, ut jam non credant Chriſtiani ſimplices fornicationem eſſe peccatum mortale; Nos volentes ad exſtirpationem tanti facinoris, quantum nobis poſſibile eſt, providere: Omnibus epiſcopis hujus provinciæ diſtricte præcipimus, quatenus in diœceſibus ſuis non patiantur, vel ſuſtineant aliquos clericos, aut alios conjugatos, notorios concubinarios; ſed contra illos juxta canonicas conſtitutiones procedant, etiam uſque

ad privationem ſuorum beneficiorum : vel alias eos corporaliter puniant, prout eis videbitur magis expedire. Nec de cetero iidem epiſcopi, vel quicumque alii prætextu quarumcumque pecuniarum tantum crimen diſſimulent ; ne forſitan videantur ejuſdem criminis auctores, ſive fautores exſiſtere, & ne ſanguis eorumdem delinquentium de manibus ſuis requiratur a Domino, cum ipſe ad judicandum venerit : & quod circa hoc ſerventur antiqua ſtatuta, & potiſſimum conſtitutio Gilonis Apoſtolicæ ſedis legati ſuper hoc edita, cujus tenor ſequitur & eſt talis : *Excommunicamus omnes ſacerdotes & clericos quoſcumque, qui poſt legitimam admonitionem focarias, vel alias mulieres, de quibus mala ſuſpicio poſſit ſuboriri, in domibus propriis, vel alibi, unde populus vel eccleſia ſcandalizetur, duxerint retinendas, niſi ſint clerici, qui in minoribus ordinibus conſtituti, legitime contraxiſſe probentur, qui tamen cum uxore eccleſiaſtica beneficia retinere non debeant.*

XXIV.

Licet juxta canonicas ſanctiones taxillorum & alearum ludus tamquam indecens & illicitus omnibus indifferenter ſit prohibitus, tamen præcipue & diſtrictius antiqua provincialium conciliorum jura tales ludos eccleſiaſticis viris & aliis clericis interdixerunt, etiam certis pœnis adjectis : quæ quidem ſtatuta, nos in præſenti concilio renovantes, quibuſlibet eccleſiaſticis viris, ceteriſque clericis cujuſcumque ſtatus, aut conditionis exſiſtant, præcipimus, quatenus de cetero cum taxillis non ludant, & hoc ſub pœna unius libræ ceræ qualibet vice, ſuæ cathedrali, vel parochiali eccleſiæ applicandæ : vel ſub alia majori pœna arbitrio ſuperioris, conſiderata qualitate facti & perſonarum infligenda.

Item ſequuntur ſtatuta circa reformationem morum ſæcularium edita, quorum primum tale eſt :

XXV.

Quia Dominus in veteri teſtamento & ſabbata & alias feſtivitates ſanctificari voluit, & diſtricte præcepit in eiſdem ab omni opere abſtinere : & in novo teſtamento Dominicales dies, aliaque feſta ab eccleſia indita eorumdem loco ſucceſſerunt, quæ a pluribus male & negligenter obſervantur : Nos ad honorem Dei & ſanctorum ſuorum jubemus, & diſtricte præcipimus, ſupradictas Dominicales dies, & ſanctorum feſta, & præcipue ea quæ ad honorem Chriſti, & ejusglorioſæ genitricis Mariæ, & ſuorum Apoſtolorum inſtituta ſunt, una cum aliis feſtivitatibus, quæ ſicuti feſta Apoſtolorum conſueverunt obſervari, ab omnibus ſubditis noſtris cum omnimoda reverentia obſervari ; abſtinendo ſcilicet ab omni opere ſervili & manuali, ac divinorum auditioni cum matura devotione vacando ; illum abuſum penitus reprobantes, quo mareſcalli & barbitonſores ſupradictis Dominicis & aliis beatæ Mariæ, & Apoſtolorum, & ſupradictis feſtivitatibus, credunt ſibi licitum fore ſua miniſteria, etiam præter neceſſitatem, exercere : circa quem volumus per ordinarios de opportuno remedio provideri, ipſos monitione prævia corrigendo.

XXVI.

Quamquam fuerit retroactis temporibus tam ex ſtatutis ſæcularium principum, quam eccleſiaſticorum prælatorum ſufficienter proviſum contra eos, qui auſu temerario non formidant Deum renegare, deſpitare, vel malgreare, ſeu alias blaſphemare ; & etiam contra eos qui de Chriſto Domino & Redemptore noſtro blaſpheme & irreverenter loquuntur ; puta jurando per ejus carnem, ſanguinem, ventrem, barbam vel vulvam; tamen propter negligentiam ſuperiorum qui prædicta ſtatuta ſervari non fecerunt, pauci ſunt qui a ſupradictis blaſphemiis, vel juramentis illicitis abſtineant : Quapropter diſtricte præcipimus omnibus eccleſiaſticis prælatis hujus Senonenſis provinciæ, quibus id ſpectare dignoſcitur, quatenus prædicta ſtatuta, ſi quæ habeant, cum omni diligentia faciant obſervari. Quæ ſi non habuerunt, volumus, & ſtatuimus quod deſpitantes, ſeu malgreantes, aut renegantes Deum, ſeu Chriſtum, vel ejus glorioſiſſimam genitricem blaſphemantes, quod prima vice compellantur pane & aqua in carceribus jejunare per octo dies ; & pro ſecunda vice pœna duplicabitur, & pro tertia publice in ſcala, vel alias puniantur. Quod autem ad illos qui per carnem Chriſti, ſanguinem, vel plagas, vel ſimiliter jurant, pro prima vice ſolvent unam libram ceræ ſuæ cathedrali vel parochiali eccleſiæ ; pro ſecunda vice, duas, & pro tertia, quatuor : vel alia pœna, etiam publica arbitrio judicis punientur, qualitate perſonarum conſiderata, ut ceteris cedat in exemplum.

XXVII.

Ad noſtrum devenit auditum, quod in hac Senonenſi provincia eleemoſynarum quæſtores abuſus ſuos multiplicare non ceſſant ; quodque prædicationis officium licet ignari & illiterati ſint, uſurpare non verentur, & per vana mendacia, & alia ficta blandimenta, pauperum ſimplicium pecunias extorquent ; & quod deterius eſt, ſanctæ ſedis Apoſtolicæ, & aliorum inferiorum bullas, ac litteras ſimiliter falſificant & corrumpunt, in plurimorum ſcandalum & gravamen. Quapropter nos contra tales nequitias & abuſus providere volentes, epiſcopis hujus provinciæ præcipimus, quatenus a ſuis ſubditis curatarum eccleſiarum rectoribus, faciant inviolabiliter obſervari jura & canonica ſtatuta quæ contra ſupradicta ſancte & laudabiliter providerunt, *& cap. Cum ex eo, & Clement. Abuſionibus, de pœn. & remiſſ.* Nolumus tamen populi devotionem per ipſos curatos, vel rectores, quam gerunt ad ſanctos, quorum ſupradicti quæſtores procuratores exſiſtunt, quomodolibet impediri.

XXVIII.

Cum plures ſint qui propriæ ſalutis penitus negligentes, non niſi ſemel in anno ſua peccata confitentur, propter quod, cum memoria hominum ſit labilis, non bene poſſunt ſuorum habere memoriam delictorum in magnum ſuarum animarum periculum : Nos huic morbo providere cupientes, præcipimus curatis, & eccleſiarum-rectoribus, quatenus ſuos parochianos hortentur, & inducant ad ſua peccata confitenda in quinque ſolemnitatibus Domini præter Paſcha : ſcilicet in Pentecoſte, in Aſſumptione Beatæ Mariæ, in feſto omnium Sanctorum, in Nativitate Domini, & in initio Quadrageſimæ, & fiant tales exhortationes Dominicis diebus ſupradictas feſtivitates immediate præcedentibus.

XXIX.

Medicinalis artis magiſtri, licet juxta canonum ſtatuta non debeant infirmis corporalem medicinam exhibere, niſi prius exhortatione facta per eos, quod ſua peccata confiteantur; nihilominus iidem magiſtri tam ſanctum & ſalutare ſtatutum ſervare contemnunt in magnum præjudicium animarum ; cum frequenter eveniat, quod infirmitatibus creſcentibus, & quam repente invaleſcentibus, plures ſine confeſſione moriantur : Nos ideo ſupradictis epiſcopis injungimus, quatenus decretalem circa hoc editam,

ANNO CHRIST. 1429.

quæ incipit, *Cum infinitas, De pæn. & re.* faciant inviolabiliter cuſtodiri: prius tamen hoc præſenti ſtatuto publice declarato, vel notificato populo, ne forſitan infirmi, cum per ipſos magiſtros inducentur de ſalute animæ cogitare, credant ſe in periculo mortis exſiſtere.

XXX.

Inclytæ memoriæ Bonifacius VIII. in ſua decretali quæ incipit, *Quoniam ut intelleximus, De juram. lib. 6.* vinculo excommunicationis ipſo facto innodavit omnes qui impediunt cauſas tractari coram judicibus eccleſiaſticis, quæ de jure vel conſuetudine tractari conſueverunt. Et plures ſunt ſimplices & alii, qui forſitan propter ignorantiam ſupradictæ conſtitutionis, excommunicationis vinculo innodantur: Nos volentes eorumdem periculis animarum obviare, omnibus curatis & rectoribus eccleſiarum præcipimus, quatenus juxta generalem obſervantiam plurium provinciarum & diœceſum hujus regni, infra Miſſarum ſolemnia Dominicis diebus pro excommunicatis cum ſolemnitate denuncient omnes, qui modo ſupradicto moleſtiam vel gravamen curiis eccleſiaſticis inferre præſumunt; & hoc juxta conſtitutionem ſupradictam, *Quoniam ut intelleximus.*

XXXI.

Querimoniam plurimorum religioſorum, ac aliorum eccleſiaſticorum audivimus, quod licet Dominus in veteri teſtamento diſtricte præcipit perceptorum fructuum eccleſiæ miniſtris decimas tribuere; tamen his noſtris temporibus eaſdem diminuere conantur: ut jam ex eis aliqui dicant, & aſſerant decimalia jura, non niſi ad voluntatem fore ſolvenda; propter quod eccleſiæ, & earum miniſtri maximum damnum patiuntur. Quapropter nos contra tales hominum nequitias occurrere cupientes, omnibus epiſcopis, archidiaconis, decanis ruralibus, ceteriſque eccleſiarum rectoribus præcipimus, quatenus Dominicis diebus, necnon meſſium, & vindemiarum temporibus, admoneant, atque hortentur, faciantque admonere & hortari per eos, qui verbum Dei populo prædicant, omnes qui ad ſolutionem decimarum tenentur, quod ipſi amodo illas ſolvant ſine fraude & deceptione qualibet, ulla contraria conſuetudine nonobſtante: cum de omnibus fructibus quibuſcumque, ubicumque, & in quocumque loco ſint, ad illas ſolvendas ſub damnationis pœna, ex Dominico præcepto teneantur.

XXXII.

Canonica jura non ſine magnis rationibus jubent matrimoniorum contractus in eccleſiis publice celebrari; ſcilicet propter ſacramenti dignitatem, reverentiam & honorem, in quo confertur gratia, ſicut & in ceteris ſacramentis: & etiam ad tollendam omnem malam peccati ſuſpicionem; cum plures exiſtimare poſſent inter ipſos conjuges ſolum fore concubinatum, ſi de ipſo matrimonio publice non appareret; His tamen non obſtantibus plures ſunt qui a ſuis prælatis faciliter obtenta licentia, non in ipſis eccleſiis, ſed in privatis oratoriis matrimonium contrahunt, & ſolemnizant, quod cedit in maximum ejuſdem ſacramenti contemptum: Nos autem circa id providere volentes, omnibus epiſcopis, archidiaconis, & eccleſiarum rectoribus ſub pœna interdicti ab ingreſſu eccleſiæ per menſem prohibemus, ne de cetero in privatis oratoriis ſolemnizationem matrimoniorum faciant, aut fieri diſpenſent: niſi forſitan ſubſit ingens, vel neceſſaria cauſa, & non ficta; etiam pluribus præſentibus.

XXXIII.

Inſuper ſub eiſdem pœnis, & propter eaſdem cauſas, epiſcopis, archidiaconis, & aliis quibus id de jure vel conſuetudine competit, injungimus, ne de cetero ita faciliter diſpenſent ſuper bannis in matrimonio concedendis: etiam prætextu cujuſcumque pecuniæ, ſicut hactenus diſpenſare conſueverunt.

XXXIV.

Certis anni temporibus matrimonia prohibentur ab eccleſia celebrari, ſcilicet tempore Adventus, Septuageſimæ, & Rogationum, eo quod tunc homines magis quam aliis temporibus debent devotioni & orationi intendere, ex quibus tamen plurimum retrahit carnale commercium, eo etiam quod illis devotionis temporibus choreæ, ludi & convivia, quæ in nuptiis fieri ſolent, non bene congruunt, ſed verius opponuntur devotioni & contemplationi. Nihilominus tamen in hac noſtra Senonenſi provincia quædam mala conſuetudo, vel corruptela inolevit, quod ſcilicet ſupradictis temporibus plerumque fiunt feſtivitates nuptiarum, choreæ, ludi, convivia, & alia indecentia, quæ ex eiſdem feſtis, conviviis, vel choreis frequenter evenire conſueverunt. Eapropter nos prædictum abuſum, ſeu corruptelam exſtirpare volentes, omnibus & ſingulis viris & feminis hujus provinciæ ſub excommunicationis pœna inhibemus, ne ſupradictis temporibus audeant facere, vel facere procurent ſolemnitates nuptiarum, id eſt, convivia, feſta & choreas, vel cetera hujuſmodi, vel eiſdem quomodolibet intereſſe: Præcipientes inſuper epiſcopis & curatis, ſeu presbyteris eccleſiarum parochialium, quatenus hoc præſens ſtatutum in ſuis eccleſiis publicent, & publicari faciant diligenter, & maxime duabus vel tribus Dominicis ante ſupradicta devotionis tempora.

XXXV.

Cum ſoli clerici ad altare Domini cum divina celebrantur, debeant accedere; omnibus epiſcopis hujus provinciæ injungimus, quatenus ſub certis pœnis per ipſos imponendis, faciant a laïcis obſervari *caput primum de vita & honeſt. cleric.* cum etiam in veteri lege, cujus ſacrificiis longe dignius eſt ſacroſanctum altaris miniſterium, laïcalis populus ad altare Domini non auderet accedere.

XXXVI.

Cum judices ſæculares quandoque clericos in ſuis carceribus detentos, & ab eccleſia requiſitos, reſtituere nolunt: Volumus quod provinciale ſtatutum in pluribus conciliis provincialibus renovatum diligenter obſervetur: cujus forma talis eſt; *Statuimus ac etiam ordinamus, ut ſi contingat aliquem clericum in villis, ſeu caſtris diœceſis & provinciæ Senonenſis per judicem capi ſæcularem, qui ſufficienter requiſitus de reddendo dictum clericum ſuo judici eccleſiaſtico, non reddidit, ſeu reſtituit, in ſua malitia perſeverans; in dictis villis, ſeu caſtris quamdiu detinebitur idem clericus, ceſſetur a divinis, nedum in eccleſia, infra cujus confines dictus clericus detineri dignoſcetur, ſed etiam in aliis, ſi in dictis villis, vel caſtris plures eccleſias eſſe contigerit: quod ad religioſa monaſteria in dictis villis, vel caſtris conſtructa & alias eccleſias eis contiguas extendi volumus: ne ſi in aliquibus ceſſarent, & in aliis non, ſententia ceſſationis ſeu interdicti valeat vilipendi: prædictas autem ceſſationes auctoritate præſentis concilii ab omnibus tam exemptis, quam non exemptis, cum de jure ad hoc teneantur, volumus obſervari.*

Habetur in Concilio Pariſienſi ſub Gulielmo de Meliduno, anno 1323.

XXXVII.

Ad noſtrum devenit auditum, quod in hac provincia quidam temporales domini, & eorum officia-

ANNO CHRISTI 1429.

tii, quandoque ſub magnis pœnis inhibent ſuis ſubditis & aliis in dominio ſuo commorantibus, ne alter alterum citare faciat in foro juriſdictionis eccleſiaſticæ, etiam in perſonalibus actionibus; & quod deterius eſt, ſupradicti domini, vel eorum officiarii plerumque prohibent curatis, vel rectoribus eccleſiarum, aut aliis presbyteris, ne ſigillent, vel execution demandent citationes & alias litteras curiarum eccleſiaſticarum: & quandoque cogunt eos, ad quorum inſtantiam aliqui ex eorum ſubditis propter ſuam contumaciam fuerunt legitime excommunicati, ut illos faciant abſolvere: quod ſi recuſaveriot, vel diſtulerint, faciunt illos io carceribus detineri. Quæ omnia ſunt in magnam læſionem & turbationem eccleſiaſticæ juriſdictionis: & cum abſolutio taliter vi extorta, nulla ſit ipſo jure, taliaque perpetrantes novam excommunicationis ſententiam, oulli dubiam, incurrant: Eaque propter nos talium dominorum, vel officiariorum auſus temerarios refrenare cupientes, jubemus antiqua provincialia ſtatuta circa hæc edita inviolabiliter cuſtoditi: quibus cavetur, quod ſi aliqui domini, vel judices temporales, aut eorum ſervientes, vel miniſtri, aliqua ex gravaminibus eccleſiaſticæ juriſdictioni inferre præſumpſerint, & de talibus, vel eorum altero legitime conſtiterit, canonica monitione præmiſſa ceſſetur a divinis juxta formam præcedentis ſtatuti: & oiſi tale gravamen infra octo dierum ſpatium fuerit reparatum, volumus & præcipimus quod ille, vel illi qui tale vel talia perpetraverint, & circa ea dantes auxilium, conſilium, vel favorem, auctoritate præſentis concilii denuntientur publice & ſolemniter ipſo facto excommunicati; cum abſolutio taliter vi extorta nulla ſit ipſo jure, taliaque perpetrantes novam excommunicatioois ſeotentiam, nulli dubiam, incurrant.

XXXVIII.

Item volumos & ordinamus, quod teſtes ſynodales qui in qualibet diœceſi ſecundum canonica ſtatuta ordinati ſunt, diligenter inquirant, ſi prædicta ſtatuta ab omnibus ſervabuntur, ut habeant referre in alio proximo provinciali concilio, quæ circa ea viderint minime obſervari, prout in capite *Sicut olim. De accuſat.*

XXXIX.

Statuimus & præcipimus quod omnes ſuffraganei noſtri, abbateſque, priores conventuales, & capitula eccleſiarum noſtræ Senonenſis provinciæ: necnon decani rurales cujuſlibet diœceſis, habeaot copiam authenticam noſtrorum præſentiom ſtatutorum; illaque faciant infra duorum menſium ſpatium in ſuis ſynodis & aliis locis ſolemniter publicari, ac declarari. Præcipue autem volumus, quod illa quæ concernunt vel concernere poſſunt ſtatum & mores laïcorum, iidem ſuffraganei & decani in publicis prædicationibus & vulgari ſermone coram populo exponi [a], ne aliqui valeant eorumdem ignorantiam prætendere.

[a] *Forte deſſ. curent.*

XL.

Teſtes autem ſynodales hujus ſacri concilii Senonenſis eodem approbante concilio in qualibet diœceſi ordinamus, nominamus & eligimus infra ſcriptos, ſcilicet pro diœceſi Senonenſi, decanum Chriſtianitatis Pruvinenſis, & officialem ſancti Juliani de ſaltu: pro diœceſi Carnotenſi magiſtrum Joannem de Gazone, & decanum ruralem de B:ou. Pro diœceſi Pariſienſi decanos rurales de Montemorenciaco & de Kala. Pro diœceſi Meldenſi magiſtrum Joannem Tourtier, & decanum ruralem de Columbariis. Pro diœceſi Trecenſi decanos rurales Arcyarum & ſanctæ Margaretæ. Pro diœceſi Nivernenſi magiſtros Stephanum Guedac, & Joannem Hurtauld. Et pro diœceſi Antiſiodorenſi, archipresbyteros ſancti Priſci & de Verziaco.

XLI.

Nos vero Joannes archiepiſcopus antedictus in dicto provinciali concilio, ut præfertur, præſidentes, ipſo approbante concilio omnia & ſingula ſtatura præſcripta teneri, & ioviolabiliter obſervari ab omnibus & ſingulis noſtræ Senonenſis provinciæ volomus, & jubemus: ipſaque ſtatuta & omnia præmiſſa laudamus & approbamus, concludimus & definimus, prout ſuperius eſt expreſſum: ulteriorem ipſius ſacri concilii proſecutionem & continuationem, quoad ea quæ nondum perfecta ſunt, de fratrum & ſuffraganeorum noſtrorum ac aliorum in eadem provinciali concilio comparentium voluntare, & conſenſu, hinc ad diem Martis poſt Dominicam diem, qua in ſancta Dei eccleſia cantabitur *Jubilate*, anni Domini MCCCCXXX. dictam diem Martis poſt *Jubilate*, Pariſius cum cootinuatione dierum ſequentium pro ipſius concilii & agendorum in eo, quæ nunc expediri obſtantibus certis, juſtis & evidentibus impedimentis, minime potuerunt, nec ad effectum deduci, totali & finali concluſione præfigentes, ſtatuentes & ordioantes. In quorum vim & ſingulorum certitudinem præmiſſorum, præſentes noſtras exinde fieri, & per notarios publicos, ſcribaſque concilii provincialis prædicti infra ſcriptos, ſubſcribi & publicari mandavimus, noſtrorumque archiepiſcopi & epiſcoporum ſuffraganeorum præſentium prædictorum appenſione ſigillorum fecimus & juſſimus communiri.

Datum & actum, quoad præmiſſorum concluſionem, Pariſiis in dicto collegio ſancti Bernardi, nobis ioibi mane hora concilii conſueta in eodem concilio præſidentibus, ſub anno Domini MCCCCXXIX. indictione VII. die XXIII. menſis Aprilis, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & domini noſtri domini Martini divina providentia Papæ quinti anno duodecimo. Præſentibus venerabilibus viris dominis & magiſtris Petro Clerici Germano de natione, canonico Senonenſi, & Petro Pinart curato ſancti Juliani de ſaltu, noſtræ Senonenſis diœceſis, teſtibus ad præmiſſa vocatis.

1429.

CONCILIUM *DERTUSÆ

* *Tortoſa, in Hiſpania.*

celebratum, præſide Petro de Fuxo, cardinale Apoſtolicæ ſedis legato, anno MCCCCXXIX.

FAuſtiſſimus omnium [b] hic annus Martino Pontifici & eccleſiæ univerſali fuit, ſchiſmate omnium funeſtiſſimo, dexteritate & felicitate Petri Fuxi cardinalis, Apoſtolicæ ſedis legati, ſublato. Ægidius Munonius, qui Clementis VIII. nomine Pontificatum invadere præſumpſerat, Pontificatus nomen abdicavit, inſignia depoſuit. Cardinales quos penes ſe habebat, loco moti, de graduque dejecti, quem inauſpicato occuparant. Alphonſus Aragonum rex, in Martini Pontificis gratiam; quem ut antea metu continere, ita novo tunc officio conciliare, in parteſque traducere erat propoſitum. Peninſula

[b] *Hæc Abrahamus Bzovius O. P. in annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti 1429.*

ANNO CHRISTI 1429.

ª pomo Dertuſæ.

Hoſpitalariis militibus detracta, quorum in ditione ab antiquo fuerat, regi ceſſit. Ægidius nonnulla compenſatione Balearis epiſcopus factus eſt. Alphonſus Borgia, Valentiæ Pontifex renunciatus, quæ merces navatæ operæ fuit Ægidio & ſociis ſanandis, ad ſummos & maximos honores aditus. ª Tarracone in Catalanis a Petro ſuo epiſcopi Tarraconenſis provinciæ ad concilium evocati, antiquum eccleſiaſticæ diſciplinæ morem reſumpſere.

Clemens epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

[Bulla plumbea ſup. ceſſione ab Ægidio Muniono legato tradita.]

Incomprehenſibilia Dei judicia, inveſtigabiles viæ ejus, grandem nimirum ſtuporem conſiderantibus ingerunt, & cauſam profecto non levis admirationis inducunt. Quis enim in illorum conſideratione non ſtupeat? quis non ſtupende miretur, & timeat? Illa judiciorum ſecreta cæleſtium, quorum ordinem non datur noſſe mortalibus, quorumque myſteria mens non capit humana, nec inveſtigando comprehendere ſufficit, nec conſiderando diſcutere, vel manifeſtare loquendo, quis, inquam, intelligere valet diſcretam lucem æquitatis occultæ, qua Jeſus Chriſtus Dominus noſter, cum eccleſiam, quam non ſolum miſericorditer, ſed etiam mirabiliter ſuo ſanguine pretioſo fundavit in arce immobilis petræ firmatam ſolide ſtabilivit, ut portæ inferi adverſus eam non prævalerent, humano judicio quodammodo derelinquens, ipſam frequentium tribulationum etiam diffuſarum vexari permittit incommodis, & in ſubveniendi exſpectatione languere; ut ſapientiſſimus ponderator, qui in ſtatera rectiſſima populorum merita & delicta appendens, vilioraque prævidens, utitur, & ſi juſta nobis tamen ignota: a tempore quidem ſanctæ memoriæ Gregorii Papæ undecimi, prædeceſſoris noſtri, a quo anni LII. vel circiter effluxere, prædictis ex gentibus memorato judicio declinato, eccleſia ipſa Domino permittente ſchiſmatis primo, deinde ſub ſchiſmatis velo procurante humani generis hoſte, pleraque incommoda perpeſſa eſt; necdum, quod amare deprompimus, veræ unionis & pacis reintegratione lætatur: quæ omnia infra noſtri arcana pectoris revolventes, & ſinceram rectamque intentionem, quam in noſtra ad ſummi Apoſtolatus apicem aſſumptione, ac ex tunc accuratius habuimus pariter & habebimus, ad hujuſmodi unionem efficaciter procurandam publice propalantes, quamque debitum, quantum id nobis eſt, perducere ad effectum meditatione continua cupientes, totiſque affectibus anhelantes, ut per noſtræ humilitatis miniſterium adſit gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis; eoque favente, qui eſt pax vera, quique fecit utraque unum; ille videlicet lapis angularis, qui in ſuæ nativitatis exordio diverſos in ſe parietes copulari jam cœpit; ad ejus laudem gloriam & honorem, in ipſa eccleſia ſua vera & indubitata unio, & pax ſequatur, ſi divinæ fuerit majeſtati acceptum.

Hinc eſt quod nos propenſius attendentes, quod quanto validiora, certiora, & firmiora ſunt, in hujuſmodi Apoſtolatus officio jura noſtra, tanto lucidabilius ea ducimus pro pace ac reintegratione religionis Chriſtianæ relinquere: non enim ſemper de ſummo jure diſputandum eſt: ſæpe quidem rigor juſtitiæ, reipublicæ utilitati, & tempori cedit. Nam ſi mulier illa & juri ſuo renunciare, proprioque filio ſpoliare ſe voluit, ne ſectionem illius proſpiceret; quanto magis nos, poſtquam ad optatam eccleſiæ unionem ac pacem per juſtitiæ aut mutuæ ceſſionis vias, ut cupimus, pervenire non poſſimus; tanto diſcrimini ſuccurrendum miſericorditer, proque hujuſmodi reintegratione paceque pie cedendum videtur.

His itaque & aliis juſtis, & rationabilibus cauſis, quas præſentibus haberi volumus pro expreſſis, omni juri papatus, oneri & honori, ac ejus titulo, & poſſeſſioni, quod, quem, & quam in eccleſia obtinemus pariter & habemus, matura ſuper hoc deliberatione præhabita, non vi, dolo, ſeu metu, nec alias modo aliquo circumventi, ſed ſimpliciter, pure, libere, & ſponte, ac ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis, aſſiſtentibus nobis venerabilibus fratribus noſtris ſacræ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, necnon præſentibus dilectis filiis Alphonſo de Boria utriuſque juris doctore, cariſſimi in Chriſto filii noſtri Alphonſi regis Aragonum illuſtriſſimo conſiliario, & Pontio de Pontibus Valentinenſi, ambaſſiatoribus regis ejuſdem ad nos ſuper præmiſſis deſtinatis; necnon prælatis, & aliis multis ſpectabilibus, & probis viris palam & publice die datæ præſentium, & tenore, verbo, intentioneque libera, & effectu valido atque firmo, cedimus, & renuntiamus; & ab ipſius papatus omnimodis uſu, adminiſtratione ac exercitio, gratis & ſpontanea voluntate abſtinemus, & promittimus bona fide in poſterum abſtinere, papalia deponentes inſignia, ad efficaciam veræ deſideratiſſimæ unionis eccleſiæ ſanctæ Dei. Ceterum, ne de hujuſmodi ceſſione, renunciationeque, ut præmittitur, factis in poſterum hæſitetur, quin potius conſtet authentice de eiſdem, præſentes litteras motu proprio, non ad alicujus inſtantiam expeditas, ad rei geſtæ memoriam in futurum juſſimus publicari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ ceſſionis, renuntiationis & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contravenire: ſi quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Datum Paniſcolæ, Dertuſenſis diœceſis, VII. Kal. Auguſti, Pontificatus noſtri anno quinto. *De Curia*, Rodericus. *Plumbum:* S. Petrus, S. Paulus: *ex alio latere*, Clemens Papa VIII. *Et ibidem etiam magiſter Alphonſus prædictus ſine aliqua alia ſolemnitate tradidit domino legato quoddam inſtrumentum, quod pro ſerenitate conſcientiarum ſuarum domini Paniſcolæ fecerant ſub hac forma.*

[Inſtrumentum ceſſionis Martini V. in Pont. per cardinales ab Ægidio ſequente factum.]

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, Amen. Per hoc publicum inſtrumentum, cunctis pateat evidenter, quod anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo vigeſimo nono, indictione ſeptima, die vero vigeſimo ſexto menſis Julii, in die feſtivitatis ſanctæ Annæ, tunc Apoſtolica ſede vacante, per ſimplicem, puram, & liberam ceſſionem, & renunciationem, depoſitionemque inſignium papalium, tunc temporis nominati Clementis Papæ octavi, nunc vero Egidii Sancii Munionis, palam & publice factas, & per me notarium infraſcriptum, ut continetur in litteris inde confectis publicatas, alta & intelligibili voce in camera parlamenti caſtri Paniſcolæ, Dertuſenſis diœceſis, in conſiſtorio publico tento per ipſum, aſſiſtentibus ſibi reverendiſſimis in Chriſto patribus dominis, dominis ſacræ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, necnon præſentibus egregiis & circumſpectis viris, dominis Alphonſo de Boria juris utriuſque doctore, ſereniſſimi domini Alphonſi regis Arragonum conſiliario, & Pontio de Ponte cive Valentinenſi, ambaſiatoribus regis ejuſdem, ad ipſum tunc Clementem ſpecialiter deſtinatis, prælatis quoque & aliis multis notabilibus & probis viris; paulo poſt ibidem reverendiſſimi in Chriſto patres & domini, domini Julianus epiſcopus Oſtienſis, Franciſcus tituli

ANNO CHRISTI 1429.

ſancti Clementis presbyter, ac Ægidius ſanctæ Mariæ in Coſmedin diaconus, ejuſdem ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, ſactum collegium cardinalium facientes ad Romani Pontificis electionem volentes procedere, reverendiſſimum patrem & dominum, dominum Simonem electum Antiochenum, camerarium domini Papæ requiſiverunt, ut eis locum ad conclave tenendum aſſignaret eidem. Qui quidem dominus camerarius ipſis pro conclavi hujuſmodi certam partem dicti caſtri illico aſſignavit, quam iidem domini cardinales idoneam reputantes, & intrantes conclave, audita Miſſa de ſancto Spiritu ibi, necnon clauſo conclavi, ac cuſtodito, præfati tres domini cardinales ſoli inibi remanentes, ad electionem Romani Pontificis, prout in teſtium ac in mei notarii infraſcriptorum præſentia, retulerunt ſe, in modum qui ſequitur, proceſſiſſe: videlicet, quod habentes præ oculis ſolum Deum; conſiderantes, quam Chriſtianæ religionis infamiam, detrimentaque, fidelium quoque moleſtias, & pericula quæ hactenus emerſerunt, ac emergere veriſimile erat, attendentes ex peſtifero ſchiſmate, quod longævis, proh dolor! temporibus, in ſciſſuram Chriſtianæ fidelitatis, graviſſime perduravit; niſi ſalubriori remedio, divina favente clementia, cujus res eſt, pro integratione unitateque Chriſtianorum occurreretur, unanimiter, nemine diſcrepante per viam Spiritus ſancti, reverendiſſimum in Chriſto patrem & dominum, dominum Odonem de Columna in ſua obedientia nominatum Martinum V. quem ipſe dominus Clemens, die prædicta, paulo ante ſuam hujuſmodi ceſſionem tollendo ſententias & proceſſus contra ipſum ratione ſchiſmatis latos & factos habilitarat de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, uſque ad ſummum Pontificium incluſive, in Romanum Pontificem & paſtorem, ac verum Chriſti vicarium, & beati Petri ſucceſſorem concorditer elegerunt; ipſumque licet abſentem, receperunt ut talem, & a Chriſti fidelibus ſic debere recipi decrevere, eumdem Martinum V. etiam nominantes: quibus, ut aſſeruerunt, inter ſe, ut præmittitur, ſic peractis, teſtes & me notarium infra dictos vocari fecerunt, ipſis adhuc exſiſtentibus in conclavi, ubi præmiſſa in effectu per ipſius domini Oſtienſis organum referentes, voluerunt, requiſiveruntque per me notarium infraſcriptum fieri ſuper illis unum & plura publica inſtrumenta.

Acta fuerunt hæc anno, indictione, die, menſe, & locis quibus ſupra: præſentibus præſtantiſſimis dominis Egidio Sancii Munionis, qui, ut præmittitur, reſignavit; & ambaſſiatoribus ſupradictis, ac venerabili & circumſpecto viro domino Bernardo Torveti decretorum doctore, ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Et ego Antonius de Campis litterarum Apoſtolicarum abbreviator, ſcriptor & regiſtrator publicus, Apoſtolica & imperiali auctoritate notarius, quia præmiſſis ceſſionibus, atque renunciationi, per me, ut præmittitur, publicatis, necnon dictorum trium dominorum cardinalium pro conclavi requiſitioni hac ipſius aſſignatione relationeque, electioni hujuſmodi præſens fui, hoc publicum inſtrumentum per alium, me diverſis occupato negotiis, ſcriptum in hanc publicam formam redegi, ſignoque meo conſueto ſignavi, & hic me propria manu ſubſcripſi rogatus & requiſitus, in fidem & teſtimonium præmiſſorum, hanc electionem dominorum ſupra in fine additam approbando.

Cum itaque locus ſancti Matthæi non diſtaret a caſtro Paniſcolæ niſi per tres leugas, idem dominus legatus voluit & ordinavit, quod dictus dominus Ægidius cum omnibus ſuis in caſtro & villa Paniſcolæ exſiſtentibus, faciendo debitum ſuum, & honorem, ut tenentur, ſanctæ ſedi Apoſtolicæ impendendo, & domino noſtro Martino Papæ V. cujus perſonam ipſe dominus legatus repræſentabat, perſonaliter venirent ſibi obviam, & in eadem villa ſancti Matthæi publice præſtarent obedientiam, & conſequerentur reconciliationem, abſolutionem, & habilitationes eis neceſſarias: quod præfati ambaſiatores efficaciter tractarunt, & obtinuerunt. Itaque die ſabbati ſequenti, quæ fuit decimatertia Auguſti, & præfatus dominus Ægidius, cum ſuis prætenſis cardinalibus, exceptis prædictis incarceratis, perſonaliter venit ad villam ſancti Matthæi de veſpere in domo rectoris dictæ villæ prope eccleſiam majorem, collocata, & cum in craſtinum, quod fuit dies Dominica, de mane antequam fuiſſent reconciliati dicti Paniſcolenſes divinis officiis, & in eccleſia prædicta ſancti Matthæi ſe ingererent, dominus legatus hoc audiens, magiſtro Alphonſo ambaſiatori prædicto dixit, qualiter ipſe erat informatus, quod Paniſcolenſes illamet hora ſe ingerebant divinis officiis, in eccleſia nondum reconciliati, & antequam obedientiam debitam præſtitiſſent. Quod audiens prædictus ambaſiator, eodem inſtanti ad Paniſcolenſes prædictos acceſſit: & illos, quos in eccleſia reperit, exire fecit: & incontinenti, licet eis eſſet valde grave, omnes exierunt: & dominus legatus domum veniens, illis excluſis in eadem eccleſia cum ambaſiatoribus prædictis, cum magno apparatu, & cum omni populo dictæ villæ, ſolemnem audivit Miſſam in ſede legationis ſuæ ſolemniter collocatus: & benedictionem, ut legatus, populo contulit & indulgentias conſuetas.

Ægidius cum ſuis cardinalibus de mandato legati, ad villam ſancti Matthæi perſonaliter venit.

Paniſcolenſes nondum reconciliati, e templo exire coguntur.

Eadem die Dominica ducentibus illos præfatis ambaſiatoribus, poſtquam dominus legatus de veſpere Aſſumptionis beatæ Mariæ ab eccleſia prædicta receſſit, prænominatus dominus Egidius in habitu doctoris ſimplicis, una cum prætenſis ſuis cardinalibus præfatis, & ceteris prænominatis, perſonaliter acceſſit ad domum ſeu palatium magiſtri Monteſiæ, quod eſt extra muros dictæ villæ ſancti Matthæi, prope conventum Prædicatorum: & omnes Paniſcolenſes bini, & bini procedentes, ſimul [a] accedentes ſuperius intraverunt cameram parlamenti, ubi dominus legatus, cum omnibus ſuis conſiliariis aderat: quibus intrantibus, & populi multitudine, uſque ad numerum centum & ultra perſonarum principalibus ad oſculum manus & oris, & ceteris Paniſcolenſibus ad manus tantum oſculum per dominum legatum admiſſis, præſentibus dominis epiſcopis Dertuſenſi, Adurenſi, Segobricenſi, Bethleemitarum, & [b] Aurienſi ſancti Severi, & ambaſiatoribus regiis præfatis, ac ceteris prædicti domini legati conſiliariis, prænominatus dominus Egidius alta & intelligibili voce dixit hæc verba, vel ſimilis in effectu: Reverendiſſime pater, ego & domini qui ſunt hic præſentes audivimus, &c. prout in inſtrumento inde confecto latius continetur, cujus tenor ſequitur in hunc modum:

[a] Forte, aſcendentes.

[b] Forte, A. Adurenſi, ut infra.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii, & Spiritus ſancti, Amen. Noverint univerſi præſentes pariter & futuri, quod cum jam annis fere quinquaginta effluxis, gravis ſchiſmatica diviſio eccleſiam Romanam invaſiſſet, illamque & alias pariter orbis eccleſias, proh dolor, afflixiſſet, nuperrime duodecim anni vel circiter effluxere, quod in civitate Conſtantienſi generali concilio in Spiritu ſancto congregato, in quo inter alia Baltaſſar Coſſa, Joannes vigeſimustertius, & Petrus de Luna, Benedictus decimustertius ab omni jure, quod in Papatu dicebant ſe habere, depoſiti fuerunt; & Angelus de Corrario, Gregorius duodecimus in ſuis obedientiis nuncupati, etiam juri ſibi in ipſo Papatu quomodolibet competenti, ceſſit & renuntiavit; necnon ſanctiſſimus in Chriſto pater & dominus noſter, dominus Martinus divina providentia Papa V. ad apicem ſummi Apoſtolatus aſſumptus exſtitit, dictoque Petro aliquamdiu ex poſt vita functo, & domino Egidio Sancii Munionis eidem Petro ſuccedente, & per aliquot annos cum infradictis, ac nonnullis aliis in caſtro Paniſcolæ Dertuſenſis diœceſis exſiſtente, & ſe pro Clemente octavo a tempore hujuſmodi ſucceſſionis ſuæ gerente; pro cujus quidem domini Egidii & aliorum cum eo in dicto caſtro exſiſtentium reductione præfatus dominus noſter Papa de anno Domini MCCCCXXV. reverendiſſimum in Chriſto patrem & dominum, dominum Petrum miſeratione divina tituli ſancti Stephani in Cælio monte presbyterum

Actus renunciationis & ſubmiſſionis Egidii & ei adhærentium, cardinali de Fuxo Martini V. tempore veri & indubitati Pont. legato facta.

ANNO CHRISTI 1429.

terum ſacræ Romanæ eccleſiæ cardinalem, inclytæ domus de Fuxo, legatum a latere ſedis Apoſtolicæ ad regna Arragonum & partes direxit: qui poſt multos & diverſos cum ſereniſſimo principe & domino, domino Alphonſo Aragonum rege, ſuper reductione hujuſmodi tractatus habitos hac eadem de cauſa ad præfatum dominum noſtrum Papam, de anno Domini MCCCCXXVII. rediit; & idem dominus noſter Papa de anno Domini MCCCCXXIX. iterum eumdem dominum cardinalem legatum ad regem & regnum prædictum pro eadem reductione remiſit. Tandem Spiritu ſancto cooperante, & rege & legato antedicto operam dantibus, ad reductionem deventum exſtitit....... hinc eſt quod die datæ præſentium præfato domino cardinali legato apud ſanctum Matthæum dictæ diœceſis in palatio magiſtri militiæ Monteſiæ & ſancti Georgii exſiſtente, præfatus dominus Egidius, in univerſali eccleſia epiſcopus, & cum eo domini Julianus de Loba cardinalis Oſtienſis, Franciſcus Rovira, & Egidius Munionis tituli ſanctæ Mariæ in Coſmedin cardinales nuncupati, Simon de Pratis camerarius, Bernardus [a] Torveti decretorum doctor, protonotarius, Gerardus Gherardi ſubdiaconus, Joannes Piguerii ordinis canonicorum ſancti Auguſtini in ſacra pagina magiſter, pœnitentiarius, Guillelmus Caverii decretorum doctor, auditor cameræ, Antonius de Campis in decretis baccalaureus, litterarum Apoſtolicarum ſcriptor & abbreviator, Ludovicus Navarra decretorum doctos, earumdem litterarum ſcriptor & abbreviator, Oliverius Angles legis doctor, ac nonnulli alii cum eiſdem comparuerunt: & inclinatis capitibus reverenter eidem domino legato obedientiam, reverentiam & fidelitatem debitas, per organum ipſius Egidii exhibuerunt, ſub his verbis in effectu:

[a] Tornel.

Reverendiſſime pater, ego & iſti alii hic mecum exſiſtentes, audivimus a fide dignis, vos hic eſſe ſacroſanctæ ſedis Apoſtolicæ, & ſanctiſſimi domini noſtri domini Martini divina providentia Papæ V. legatum a latere: ideo venimus ad impendendam & exhibendam reverentiam, præſtandamque obedientiam & fidelitatem vobis, nomine præfati domini noſtri, domini Martini Papæ V. quem profitemur verum vicarium Jeſu Chriſti, & ſucceſſorem beati Petri, & offerendum nos ipſius, & veſtri, [b] & ejus legati mandatis ſemper obedire paratos.

[b] Forte, ut ejus.

Quibus quidem verbis per eumdem dominum Egidium ſicut præmittitur prolatis, aliiſque prædictis approbantibus ea, præfatus dominus cardinalis ſtans obedientiam fidelitatemque hujuſmodi acceptans, ac manus ipſius domini Egidii inter ſuas recipiens, dixit eidem domino Egidio: Vos ergo in manibus noſtris promittitis, & juratis quod de cetero eritis fidelis, & obediens ſanctiſſimo domino noſtro Martino divina providentia Papæ V. & ſuis ſucceſſoribus canonice intrantibus. Qui reſpondit, Sic ero. Hoc idem omnes & ſinguli ſupradicti profeſſi fuerunt. De quibus omnibus & ſingulis prædictis præfatus dominus cardinalis legatus requiſivit ſibi retineri publicum & publica, inſtrumentum & inſtrumenta, ad perpetuam rei memoriam. Et per nos notarios infraſcriptos acta fuerunt hæc in loco ſupradicto ſub anno a Nativitate Domini MCCCCXXIX. indictione VII. die vero Dominica XIV. menſis Auguſti, Pontificatus domini noſtri Papæ anno XII. præſentibus ibidem egregiis viris Alphonſo de Borda, utriuſque juris doctore, & Pontio de Pontibus cive Valentinenſi præfati domini regis ambaſiatoribus; & reverendis in Chriſto patribus, dominis Oddone Dertuſenſi, Rogerio Adurenſi, Joanne Betbleemitano, & Franciſco Segobricenſi, epiſcopis: ac venerandis in Chriſto patribus Joanne abbate monaſterii ſancti Severi de ſancto Severo, ordinis ſancti Benedicti, Adurenſis diœceſis; egregiis viris Bernardo de Roſergio cancellario eccleſiæ Toloſanæ, Rodulpho Rolandi canonico Aquenſi V. I. D. & ſacri palatio cauſarum auditore, Philippo Ugonis, medicinæ doctoribus, ac quampluribus aliis teſtibus fide dignis, ad hoc ſpecialiter vocatis atque rogatis.

Actus abſolutionis & rehabilitationis Egidii & ſociorum ejus.

Et ibidem paulo poſt, & quibus ſupra præſentibus, præfatus dominus Alphonſus annuentibus eidem domino Egidio, & illis, qui cum eo venerant, ut præmittitur, dixit hæc verba in effectu:

Illuſtriſſime pater, ad tollendum omnem conſcientiæ ſcrupulum, ſupplicamus veſtræ reverendiſſimæ paternitati, ut auctoritate præfati domini noſtri domini Martini divina providentia Papæ V. dominum Egidium, & omnes ſupradictos abſolvere, habilitare, & ad gremium ſanctæ matris eccleſiæ recipere, ipſoſque in & ad priſtinum ſtatum reducere dignemini. Et ibidem præfatus dominus Egidius in perſona propria dixit hæc verba: Ita petimus & rogamus: & alii qui cum eo venerant, ut præmittitus, quaſi uno contextu ſimiles abſolutionem, habilitationem, receptionem, & reductionem petierunt. Dictuſque dominus legatus auditis petitionibus & ſupplicationibus hujuſmodi, ipſum dominum Egidium, & alios ſupradictos, qui cum eo venerant, ut præfertur, auctoritate Apoſtolica per præfatum dominum noſtrum Martinum Papam V. ſibi conceſſa, ab omnibus ſententiis, pœnis & mulctis, quas occaſione præmiſſorum incurrerant, abſolvit, ipſoſque habilitavit, & in priſtinum ſtatum repoſuit, ac ad ſanctæ matris eccleſiæ gremium recepit, auctoritate Apoſtolica per præfatum dominum noſtrum, dominum Martinum Papam V. ſibi conceſſa: offerens ſe, bene, pie & benigne illos tractaturum, & pro eis facturum quæque ſibi poſſibilia. De quibus omnibus & ſingulis dictus dominus legatus, in quantum ſanctam Romanam eccleſiam & ſedem Apoſtolicam legationemque ſibi commiſſam concernebant, unum & plura petiit ſibi dari & concedi inſtrumentum & inſtrumenta per notarios infraſcriptos ad perpetuam rei memoriam. Acta fuerunt hæc ſub anno, indictione, menſe, die, loco, & pontificatu proxime ſupradictis, præſentibus etiam teſtibus quibus ſupra.

Et me Petro Arnoldo de Vicecomitatu, decano eccleſiæ ſancti Severini extra muros Burdegalenſes decretorum doctore, Apoſtolica, & imperiali auctoritatibus, notario qui a præmiſſis omnibus & ſingulis ſupradictis, dum ſic ſucceſſive, ut præmittitur, fierent, & agerentur, una cum prænominatis teſtibus, ac infraſcripto notario, præſens fui, eaque ſic fieri vidi, & audivi: ideoque hoc præſens publicum per alium fideliter conſcriptum inſtrumentum exinde retinui, & in hanc publicam formam redegi, ſignoque & nomine mei ſolitis & conſuetis ſignavi rogatus & requiſitus, in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum.

Et ego Thomas Truteti Lucionenſis diœceſis, publicus Apoſtolica & imperiali auctoritatibus notarius, qui in præmiſſis omnibus & ſingulis ſupradictis, dum ſic, ut præmittitur, agerentur, dicerentur, & fierent, una cum domino Petro Arnaldo de Vicecomitatu notario & teſtibus ſupranominatis præſens fui, eaque omnia & ſingula ſic fieri, vidi, & audivi; ac una cum præfato notario, in notam ſumpſi: præſenſque publicum inſtrumentum per alium fidelem ſcriptum, in hanc publicam formam redactum retinui, ſignoque meo ſolito ſignavi, requiſi-

ANNO CHRISTI 1429.

tus in fidem & teſtimonium præmiſſorum.

Dertuſam ingrediens honorifice excipitur.

Die Veneris qui fuit XXVI. Auguſti, præfatus dominus legatus intravit Dertuſam cum proceſſionibus ſolemnibus, per epiſcopum, clerum, & populum Dertuſenſem honorifice receptus, & in domo epiſcopali collocatus: ubi exſpectando diem decimam Septembris pro futuro concilio, remanſit, & diem decimam menſis Septembris, ad quam concilium convocaverat, exſpectavit. Qua die adveniente, præfatus dominus legatus videns, & attendens quod prælati & capitula in magno numero non venerant, obſtantibus viarum diſcriminibus, & impedimentis; cum conſilio & aſſenſu eorum, qui jam venerant, concilium uſque ad diem decimamnonam ejuſdem menſis, prorogavit: & interim, & exinde continue ad providendum, Paniſcolenſes de beneficiis pro ſuſtentatione vitæ ipſorum juxta facultates ſuper hoc ſpecialiter a domino noſtro Papa ſibi directas juxta quabrem perſonarum Paniſcolenſium prædictorum, intendit, & laboravit.

Legatus concilium Dert. ſe celebrat.

Adveniente die præmiſſa decimanona reverendiſſimus dominus legatus prædictus in cathedra ſuæ legationis ſolemniter præſidens, Miſſam ſancti Spiritus pro initio concilii in cathedrali eccleſia Dertuſenſi coram ſe per reverendum in Chriſto patrem dominum Joannem Rocca, ſacræ paginæ eximium profeſſorem epiſcopum Bethleemitanum celebrari, & ad clerum in medio Miſſæ per eumdem dominum epiſcopum in Pontificalibus ſolemniter prædicare fecit. Quam prædicationem idem reverendus dominus epiſcopus Bethleemitanus, ſicut magnus ingenio, profundus eloquio ſacræ paginæ & ſubtilitatum ejus, elevatus ſcrutator poëtarum, & metaphyſices ac philoſophorum petitiſſimus ſectator, alto ſtilo, peritiori lingua disjecta propatulo diſſeruit: ſicque cunctorum adſtantium mentes, & alta etiam ingenia, refecit, & a cunctis adſtantibus commendari ſumme promeruit ex tanto, & tali ſermone ſolemni: præſenteſque inibi pro concilio fuere,

Metropolitanarum eccleſiarum Tarraconenſis & Cæſarauguſtanenſis, tunc [a] vacantes vicarii generales.

[a] Forte, vacantium.

Epiſcopus Ilerdenſis.
Epiſcopus Dertuſenſis.
Epiſcopus Valentinenſis.

Supervenerunt poſt aliquot dies demum cum domino rege Aragonum & regina,

Epiſcopus Tiraſonenſis.
Epiſcopus Gerundenſis.
Epiſcopus Oſcenſis.
Epiſcopus Vicenſis.
Epiſcopus Elnenſis.
Vicarius generalis epiſcopi Barcinonenſis.
Vicarius generalis epiſcopi Urgellenſis.
Vicarius generalis epiſcopi Segobricenſis.
Vicarius generalis pro ſede vacante Majoricenſi.
Pro capitulo Tarraconenſi, unus canonicus & decretorum doctor.
Pro capitulo [b] Cæſarauguſtanorum, canonicus & decretorum doctor.

[b] Forte, Cæſarauguſtani, unus canonicus.

Pro capitulo Barcinonenſi, unus canonicus & in ſacra pagina profeſſor.
Pro capitulo Valentinenſi, unus canonicus & decretorum doctor.
Pro capitulo Gerundenſi, unus canonicus & decretorum doctor.
Pro capitulo Ilerdenſi, unus canonicus & decretorum doctor.
A Pro capitulo Vicenſi, unus canonicus & decretorum doctor.
Pro capitulo Segobricenſi, unus canonicus & legum doctor.
Pro capitulo Oſcenſi, unus canonicus & licentiatus.
Pro capitulo Tiraſonenſi, unus magiſter in artibus & licentiatus in Theologia.
Pro capitulo Majoricenſi, unus canonicus & doctor.
Pro capitulo Elnenſi, unus canonicus & ſacriſta, baccalaureus in decretis.
Pro capitulo Urgellenſi, unus canonicus & decretorum doctor.

Canonicorum regularium ordinis ſancti Auguſtini.

B Abbas Agerenſis, decretorum doctor.
Abbas Deſtangenſis.
Abbas Celtonæ.
Prior Rotenſis ordinis ſancti Auguſtini.

Monachorum nigrorum ordinis ſancti Benedicti.

Abbas Alonis ordinis ſancti Benedicti.
Abbas ſancti Michaëlis de Cuſano.
Abbas Cardonæ.
Abbas Gerenſis.
Abbas ſancti Cucufatis Barcinonenſis.
Abbas de Aymetio.
Abbas ſancti Saturnini de Tavernolis.
Abbas ſancti Petri de Rodis.
C Abbas Balocoramno.
Abbas ſancti Felicis Guioxelenſis.
Abbas ſanctæ Mariæ de Roſio.
Abbas de Ricopullo.
Abbas montis Aragonum.
Abbas ſancti Benedicti de Bagis.

Monachorum alborum Ciſtercienſis ordinis.

Abbas Populeti.
Abbas de Benifaſſano.
Abbas Vallis dignæ.
Abbas ſancti Bernardi Valentiæ.
Abbas de Scarpiori.
Abbas Lavatenſis.
D Abbas de Petra.
Abbas Vallis bonæ.
Abbas ſanctæ Fidis.
Abbas de Verola.

Ordinis Præmonſtratenſis.

Abbas de Pulchro Podio.

Ordinis Monteſiæ.

Magiſter Monteſiæ.

Ordinis beatæ Mariæ Mercedis.

Magiſter ordinis Mercedis.
Prior eccleſiæ beatæ Mariæ Mercedis in Barcinona.

E Fuerunt inſuper plures priores conventuales diverſorum ordinum, decani & præpoſiti, archidiaconi cathedralium & collegiatarum eccleſiarum ſæcularium, & regularium, uſque ad numerum ducentorum, & ultra, quorum plures in numero graduati in aliqua de facultatibus approbatis exiſtebant, viri literati & honorabiles, præſtantiores & majores in toto clero regnorum, Aragoniæ, Valentiæ, & principatus Cathaloniæ: qui ſanctæ ſedi Apoſtolicæ, & domino noſtro ſummo Pontifici, domino Martino Papæ V. & mandatis domini legati humiliter obedientes ad concilium hujuſmodi venerunt, & continuarunt, juſſa & mandata ſanctæ ſedis Apoſtolicæ & ejuſdem domini legati prompto animo & obe-

ANNO CHRISTI 1429.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1429.

dienti recepturi: congaudentes peramplius de ſucceſſu proſpero & felici negotiorum eccleſiæ Dei, per diligentiam, humilitatem, & petientiam præfati domini legati, per eumdem dominum legatum ſperantes de omnibus ad plenum ª certiores: exiſtimantes eſſe magnum Dei donum, & eis, ac toti regno, ac dominio domini Aragonum regis, ad magnam omnipotentis Dei gratiam reputantes miſericorditer fuiſſe conceſſam, quod eccleſia Dei, & ſancta ſedes Apoſtolica, ejuſque ſumma auctoritas, eccleſiarum, regnorum, & dominii prædictorum libertas eccleſiaſtica, quæ hoſtis humani generis malitia procurante per ſæculares poteſtates in totum pæne in illis partibus peſſundatæ, ſopitæ, vexatæ, infractæ, violatæ, & jura eccleſiaſtica, & eccleſiaſticorum virorum exſiſtebant occupata, uſurpata, & pæne in totum abſorpta; ita quod niſi cum miraculo deſuper ex divina & ſpirituali diſpenſatione humanum judicium reparandi, & reducendi ad felicem ſtatum priſtinum, formam, modum, & remedium diffidebat ſe poſſe aſſequi, intueri in poſterum, & habere; nunc in præſentiarum per medicinæ ejuſdem domini legati præparacula aſſequerentur ad plenum: beatum, perpetuum, felicem, & omni laude dignum eumdem dominum legatum exiſtimantes, qui talia tam ardua, & judicio humano pæne irreparabilia, & ad effectum proſperum perduci deſperata negotia ſua providentia & prudentia circumſpecta cum invincibili longanimitate, & patientia, & vera humilitate ultra humanum modum, divina ſibi ſuffragante gratia, ad optatum finem perduxit: per omnia admirantes tam generoſum virum de ſtirpe regia, & illuſtri domo Aragonum, & Fuxi comitatu inſigni prodeuntem, tanta & talia, tam dura & adverſa, etiam in perſona propria graviora, opprobria, indefeſſos labores, inſupportabileſque perferre potuiſſe, aut æquo animo tolerare: de tanto, tamque virtuoſo in adverſis comprobato viro Apoſtolicæ ſedis legato pacis angelo, Deo, & ſanctæ ſedi Apoſtolicæ, ac domino noſtro ſummo Pontifici Martino Papæ gratias ex cuncto corde & ore perſolventes.

ª *Forte dereſ. ſatis.*

Celebrata igitur prædicta Miſſa, & officio peracto, dominus legatus cum ibi præſentibus introivit aulam pro concilio juxta locum capitularem ſedis Dertuſenſis decenter præparatam: & ipſo in cathedra ſedenti, ibidem in continenti aliis adſtantibus ad vitandum lites & diſſenſiones cunctis auſcultantibus, pronuntiavit ante omnia, quod quiſque ſederet ſine præjudicio eccleſiarum, pro quibus comparebant: & quod in poſterum quoad prærogativam ſedium, ex hoc nullum præjudicium ſequeretur. De quo fecit retineri publicum inſtrumentum: & de pronuntiatione hujuſmodi omnes & ſinguli fuerunt valde contenti: ita quod ibidem ſine quacumque diſſenſione ad placitum ex curialitate unus alteri deferendo ſederunt, ut fratres habitantes in unum, in Chriſti caritate conjuncti, & ibidem duos notarios, unum pro ſe, alium pro concilio ad redigendum in ſcriptis actus concilii, & unum decretorum doctorem procuratorem fiſcalem deputavit. Omnibuſque pacifice & ſine contentione ſedentibus & honorifice collocatis, eadem hora idem dominus legatus corde tenus ſolemnem aregham propoſuit, per quam cauſas propter quas venerat, intimavit; videlicet:

Prima ſeſſio.

Ad exſtirpationem ſchiſmatum, & Paniſcolenſium reductionem.

Ad domini regis Aragonum cum domino noſtro Papa reconciliationem & pacificationem.

Ad libertatis eccleſiaſticæ in illis partibus reparationem & reintegrationem.

Ad eccleſiarum & totius ſtatus eccleſiaſtici, illarumque partium felicem reformationem.

Quæ cuncta idem dominus legatus ſolemniter deduxit, etiam cum auctoritatibus ſacri eloquii & ſanctorum: intimando eis qualiter per Dei gratiam tria priora puncta fuerant jam per eum feliciter expedita: ſic, quod non reſtabat niſi quartus punctus de reformatione, ſuper qua efficaciter vellet intendere, & ad Dei laudem, & eccleſiaſtici ſtatus honorem ſe obtulit: illos exhortando, ut ſuper reformatione hujuſmodi vellent etiam ipſi diligenter vacare, intimando ſibi ea, quæ duxerint reformatione indigere.

Cumque ibidem per procuratorem fiſcalem contumacia abſentium, nec comparentium fuiſſet ſolemniter accuſata; ſurrexit dominus Dominicus epiſcopus Ilerdenſis pro ſe & cunctis de concilio ipſi præſentibus, ſolemnem propoſitionem reverentiæ & honoris reverendo domino legato, prout eſt, vir litteratus in jure divino & humano, decretorum doctor ſolemnis & eloquens, notabiliter peroravit: ſeipſum & totum clerum mandatis ejuſdem domini legati humiliter offerendo: de tantis laboribus pro ipſis eccleſiis & clero per eumdem dominum legatum æquanimiter toleratis, gratias multipliciter referendo, ac ſupplicando eidem ut abſentes ſupportare dignaretur ad tempus ſua benignitate aſſueta. Dictuſque dominus legatus ibidem votis eorum benigne annuit, & juxta deſiderium ipſorum prout petierunt decrevit per quatuor dies ſequentes, quoſque abſentes adhuc fore exſpectandos. Cumque multi cum procuratoriis ſe in concilio pro abſentibus ingeſſiſſent, ad viſitandum interim hujuſmodi procuratoria an forent ſufficientia, vicarium Terraconenſem, abbatem Agerenſem & vicarium Cæſarauguſtanum ſede vacante decretorum doctores cum notariis concilii, deputavit: & diem Jovis ſequentem, quæ erat quarta dies futura pro ſecunda ſeſſione ordinavit, ſicque prima ſeſſio fuit pro illa die finita.

Secunda ſeſſio.

Adveniente die Jovis prædicta, quæ fuit duodecima menſis Septembris, idem dominus legatus, qui occupatus febribus, ſeſſionem tenere nequivit uſque ad diem ſequentem ſabbati, & de ſabbato uſque ad diem Lunæ ſequentem prorogavit ſeſſionem. Qua die Lunæ decimaſexta Septembris reverendus dominus legatus, licet debilis & infirmus, in loco ubi prius, tenuit ſecundam publicam ſeſſionem: & per eumdem dominum legatum fuit propoſitum, quod cum ſuper pluribus, eccleſias, clerum, & ſtatum eccleſiaſticum concernentibus reformandis eſſet neceſſario providendum, videbatur ſibi utile pro meliori expeditione, & cleri, quod certi ſuper iis videndis, recolligendis, & aviſandis, dictiſque domino legato & concilio referendis deputarentur. Quo audito per dominum Ilerdenſem epiſcopum de hoc ex parte totius concilii eidem domino legato fuit humiliter ſupplicatum: dictuſque dominus legatus benigne votis eorum annuit, & certos viros notabiles & expertos de concilio deputavit ſuper præmiſſis: ſicque ſecunda hujuſmodi ſeſſio fuit pro illa die finita.

Tertia ſeſſio.

Inſuper cauſantibus infirmitatibus gravioribus febrium, tumoribus etiam tibiarum, & ſciatica ª prævalentem dictum dominum legatum plurimum gravantibus, quas referentibus medicis ex laboribus exceſſivis, quos in præcedenti æſtate in proſecutione negotiorum & legationis hujuſmodi pertulerat, abſque dubio incurrerat ipſe dominus legatus, amplius in ſeſſionibus publicis eſſe nequivit; ſed de termino ad terminum factæ ſunt prorogationes uſque ad diem Martis undecimam menſis Octobris. Interim tamen deputati per dominum legatum recollegerunt omnia

ª *Melius, prævalente.*

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1429.

in ſcriptis, quæ eis viſa ſunt reformationibus indigere; tradideruntque ea domino legato. Et dominus legatus juſſit ea communicari toti concilio; & io concilio viſum fuit quod adhuc quædam erant addenda, quæ fueruot addita, & ſæpius communiter in concilio recenſita omnia, & accuſata, ac per dominum Ilerdenſem & Valentinum epiſcopos ex communi voto totius concilii ſpecialiter viſitata, & ſtudioſe ruminata, & cum conſenſu totius concilii domino legato præſentata: ſuper quibus idem dominus legatus retinuit ſibi deliberationem.

Adveniente igitur die Martis undecima Octobris, dominus legatus infirmitatibus præmiſſis adhuc gravatus, non valens deſcendere ad cathedralem eccleſiam Dertuſenſem, & ad locum ſeſſionis, ideo decrevit io tinello epiſcopalis domus, ubi erat collocatus, tenere ſeſſiones concilii exinde. Et dicta die congregato concilio ibidem ſeſſionem tenuit, & ſolito more ipſo in cathedra præſidente certis de concilio honorifice collocatis, & ſedentibus, fuit per procuratorem fiſcalem ſolemniter accuſata contumacia abſentium qui procuratores non miſerant, vel idoneos excuſatores, licet tamdiu fuerunt exſpectati: & dictus domious legatus pronuntiavit illos contumaces, petitæque fuerunt litteræ contra illos, & coocellæ. Quibus peractis exiode, retentis publicis inſtrumentis, prædictus dominus legatus, licet per infirmitates ſuas valde vexatus & debilitatus, ut melius potuit, verba propoſuit omnibus ioibi in concilio congregatis, qualiter inveteratum ſchiſma longo tempore, proh dolor! partibus illis viguerat: pro cujus exſtirpatione ſanctus dominus noſter dominus Martinus Papa V. more pii patris diverſis vicibus tam cardinales legatos, quam alios ooncios ad illas partes tranſmiſerat cum magnis ſumptibus & expenſis, ad exſtirpandos Paniſcoleoſes, eorumque ſequaces & complices, & ad exterminandos hujuſmodi damnati ſchiſmatis auctores efficaciter intenderat: quodque propter fortitudinem caſtri Paniſcolæ (quod eſt tam forte & inexpugnabile) licet etiam ſereniſſimus domious Alphonſus Aragonum ſuam ſuper hoc fecerit diligentiam, iidem ſchiſmatici io caſtro præfato incloſi, uſque nunc nequiverunt haberi: & quomodo ad eradicationem eorumdem Paniſcolenſium ipſe dominus loquens ad has partes legatus a latere per dominum noſtrum Papam fuerat deſtinatus, & pro expeditione felici negotiorum prædictorum, & aliorum, ſtatum & libertatem eccleſiarum, & totius cleri illarum partium concernentium per quinque aonos continuos in legatione hujuſmodi jugiter laborando cum eodem domino rege, eundo etiam & redeundo per mare & per terram ad urbem Romæ, pro concordandis & concludendis per dominum noſtrum Papam & regem præfatum prædictis negotiis efficaciter laboraverit; & pervenerit cum divino auxilio per medium pacis & concordiæ domini Papæ & regis prædictorum ad finem & effectum concupitum; addens inſuper qualiter ipſe dominus legatus de beneplacito domini noſtri Papæ, cum domino Aragonum rege, quia idem dominus rex diſpoſuerat dare, prout dedit operam efficacem, quod dicti Paniſcolenſes exirent de Paniſcola, inter cetera convenit dicto domino regi dare centum quinquaginta millia florenorum. Cumque per Dei gratiam, & per medium dicti domini regis Paniſcolenſes præfati de Paniſcola exiſſent; &, quod eſt laudabile, ad gremium eccleſiæ Dei, & obedientiam ejuſdem domini Martini Papæ fuiſſent reducti; non reſtabat aliud niſi ſolvere domino regi prædicto ſummam promiſſam: ſubdens quod cum dominus noſter Papa tam pro guerris Bohemorum, quam & Bononiæ, & aliis diverſis oneribus, quæ dietim occurrerunt ſanctæ Dei eccleſiæ, oon poſſet perinde ſupplere; idem dominus legatus rogavit dominos prælatos ibidem exſiſtentes & ceteros de concilio, quatenus in præmiſſis & circa ea prædictam ſummam præfato domino regi exſolvendam pro honore eccleſiæ Dei & domini noſtri Papæ, vellent intuitu pietatis intendere, & taliter facere, quod præter æternæ retributionis præmium, idem dominus noſter Papa paternam dilectionem, & reverentiam in ipſis ſuis filiis, & ſanctæ ſedi Apoſtolicæ obedientiam & devotionem luce clarius cognoſcens, operis per effectum eoſdem in ſuos ſpeciales dilectos filios, & in neceſſitatibus ad ſuccurrendum ſedi Apoſtolicæ, promptos, propitios & liberales recipiens, ſpecialius habeat recommiſſos. Quantum autem ad ea, quæ eidem domino legato ratione procurationum & alios per clerum regnorum, & terrarum dicti domini regis ſunt debita, idem dominus legatus, totum remiſit ipſorum in concilio exſiſtentium cognitioni. Nam licet, ut ibidem aſſeriiit idem dominus legatus, ipſe haberet bullam a domino noſtro Papa in effectu cootinentem, quod pro dictis centum quioquaginta millibus florenorum, & aliis neceſſario eximendis & levandis, poſſet ſuper clero imponere ſubſidium; attamen, ſic dixit ſe confidere de ipſis dominis prælatis, & ceteris in concilio congregatis, & de eorum bona affectione; ita quod tenebat pro firmo, quod facerent ſponte ea, quæ compulſi facturi eſſent: & ideo de ulteriori executione dictæ bullæ dixit ſe velle ſuperſedere de præſenti, volens gratioſe agere cum eiſdem: de quo in continenti omnes in concilio exiſtentes humiliter regratiati ſunt præfato domino legato per organum domini Tiraſonenſis epiſcopi: ſupplicantes eidem domino legato, quatenus ad deliberandum ſuper præmiſſis petitis ejus tempus breviſſimum concederetur, uſque ad proximam ſeſſionem die ſabbati ſequenti tenendam: ſicque iſta ſeſſio tertia fuit finita.

Inſuper cauſantibus infirmitatibus, præfatum dominum legatum plurimum pro tunc gravantibus, ſeſſio aſſignata prorogationes obtinuit multiplices. Tamdem poſt feſtum omnium Sanctorum, die videlicet quarta Novembris, deputati per concilium reſponderuot domino legato, quod quoad ſummam pro domino Aragonum rege petitam, volentes ſanctæ ſedi Apoſtolicæ, & domino noſtro Papæ de eorum paupertate, licet plurimum gravati peſtilentiis, guerris & ſterilitatibus, juxta poſſe ſervire, parati erant ſubvenire tamen ſedi Apoſtolicæ de ſexaginta millibus flurenorum; pro ipſo vero domino legato cum humillima ſupplicatione, ut clero & eccleſiis, regnorum & terrarum domini Aragonum regis, citra mare conſiſtentium, pluribus menſibus inſupportabilibus, & paupertate gravatis compatiendo, licet & ipſi ad plenum cognoſcebant, & expreſſe confitebantur, ſummam, quam offerre eidem intendebant, non eſſe juxta per eumdem dominum legatum labores, expenſas, & ſumptus in legatione hujuſmodi, pro honore & utilitate eccleſiarum, & cleri prædictorum, ſupportatos, erogatos & conſumptos, prout cunctis erat notorium & manifeſtum, eorum tamen omnium & ſingulorum exſiſtentium in concilio unanimi & concordi aſſenſu, mera & ſpontanea voluntate ultro cum humilitate & reverentia pro dono obtulerunt ſummam viginti trium millium florenorum auri de Aragonia; de tam parva oblatione, reſpectu laborum, & ſumptuum ſuorum, & etiam majoris ſummæ multo ad cauſam procurationum, ſibi debitarum, veniam humiliter poſtulantes. Quo,

Anno Christi 1419.

rum bonum velle, & concordem animum, ac de eorum paupertate juxta poſſe, eidem domino legato ſervire, & complacere omnino diſpoſitum, præfatus dominus legatus vir generoſus, nobilis & illuſtris attendens, & æſtimans potius bonam voluntatem illorum, quam oblatam ſummam, & donum, eorum precibus annuit, & oblatam ſummam prædictam gratis acceptavit.

In craſtinum quæ fuit die ſabbati, quinta Novembris anni ſuperius annotati, in tinello domus epiſcopalis Dertuſenſis fuit congregatum concilium, & tenta ſeſſio publice, in qua reverendiſſimus dominus legatus præſentibus legationis ſuæ octo epiſcopis, videlicet, Tiraſonenſi, Ilerdenſi, Gerundenſi, Oſcenſi, Dertuſenſi, Vicenſi, Elnenſi, Valentino epiſcopis, abbatibus & ceteris ſupradictis, & aliis pluribus qui ſupervenerant, uſque ad numerum trecentorum virorum notabilium io concilio congregatorum, primitus, & ante omnia octo patentes litteras regias, quas ſuper diverſas eccleſias, & clerum illarum concernentes, a domino rege Aragonum per concordiam factam, & ad bonum, utilitatem & commodum eccleſiarum & cleri prædictorum obtinuerat, ſigillo regio magno impendenti, ad robur in futurum perpetuæ firmitatis ſigillatas obtulit, & donavit, in metropolitanarum eccleſiarum Terraconen. & Cæſarauguſtan. archiviis ad futuram rei memoriam originalibus recondendis: de quibus ſub ſigillo ſuo tranſſumptum authenticum cunctis eccleſiis, præcipue cathedralibus conceſſit.

Regia patens littera, in qua dominus Alphonſus rex illuſtris ſuper ſancta Dei evangelia & evangelice teſtatur ſe juraſſe, juratque & promittit in ſua bona fide regia, quod a die concordiæ cum reverendiſſimo in Chriſto patre domino Petro cardinali de Fuſo Apoſtolicæ ſedis legato initæ, & abinde non faciet edicta contra libertatem eccleſiæ, nec aliquid de bonis eccleſiæ univerſalis, vel ejus particularis recipiet, vel recipi permittet, oiſi in caſibus a jure communi vel patriæ conceſſis, nec apponet manus in jura cameræ Apoſtolicæ, primitus lecta fuit ibidem, tenorem qui ſequitur in ſe habens:

Nos Alphonſus Dei gratia rex Aragonum, Siciliæ, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ & Corſicæ, comes Barcinonæ, dux Athenarum & Neopatriæ, ac etiam comes Roſſilionis, & Ceritaniæ, &c.

Attendentes inter reverendiſſimum in Chriſto patrem dominum Petrum divina providentia cardinalem de Fuxo vulgariter nuncupatum legatum Apoſtolicum nomine & vice domini Papæ, & nos, plura & diverſa pacta, conventiones & capitula fuiſſe hinc inde practicata, facta & firmata, ut in inſtrumento publico inde facto & acto in regali palatio Valentino vigeſimaſeptima menſis Octobris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo vigeſimoſeptimo, & clauſo per dilectos & fideles noſtros Franciſcum de Arnio ſecretarium & notarium noſtrum, & per Guillelmum Raymundum de ſancto Joanne clericum Caſtrenetæ diœceſis publicum auctoritate Apoſtolica notarium, hæc, & alia latius ſunt contenta: quæ quidem pacta, & conventiones juxta reſponſiones ad ea, & omnia, & ſingula in illis contenta, cum modificatione, expreſſione, declaratione, tamen primi capituli * incipien.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Recolimus a nobis & noſtra curia dudum emanaſſe capitulum, loquens de materia citationis, & proceſſuum per dominum Papam contra nos inceptorum & attentatorum: cujus quidem modificatio, expreſſio & declaratio continetur io quadam bulla Apoſtolica inter dictum dominum Papam, & ambaſſiatorem noſtrum concordata, quæ data eſt Romæ apud ſanctos Apoſtolos, ſecundo nonas Februarii, Pontificatus domini Papæ anno duodecimo, per dictum Franciſcum de Arnio, & Thomam Tioleti Apoſtolica auctoritate notarios, recepta, confirmata, approbata atque laudata fuit, ac denuo firmata pariter & jurata, ut in dicto noviſſime recepto inſtrumento latiſſime eſt contentum. Noſque volumus, prout regiam decet majeſtatem, quæ nos tangunt efficaciter obſervare: tenore præſentium de noſtra bona fide regia, necnon juramus ſuper cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ejus ſancta quatuor Dei evangelia manibus noſtris corporaliter tacta, quod deinde non apponemus manus ad jura cameræ Apoſtolicæ, neque edicta contra libertatem eccleſiaſticam faciemus, aut aliquid de bonis eccleſiæ univerſalis vel particularis recipiemus, vel recipi permittemus in terris & ditionibus noſtris, niſi in caſibus a jure communi, ſive patriæ, permiſſis. Quapropter mandamus per præſentes ſub incurſu noſtræ indignationis & iræ, ac ſub fide & naturalitate, quibus nobis adſtricti ſunt, univerſis & ſingulis viceregibus, gubernatoribus, bajeciſis, generalibus, procuratoribus juſtitiæ, vicariis, ſubvicariis, baillivis, alguazeriis, ſubbaillivis, electoribus & commiſſariis, & aliis quibuſvis perſonis ſubditis noſtris, quatenus hanc præſentem noſtram proviſionem & voluntatem ſtudeant efficaciter obſervare: & ſi quem ſcoſerint in aliquo contraire, illum puniant & caſtigent, ac puniri & caſtigari faciant rigide, & taliter, quod aliis tranſeat in exemplum. In cujus rei teſtimonium præſentes litteras fieri juſſimus noſtro ſigillo communitas. Datum Calataburii, die decimaſeptima Junii, anno a Nativitate Domini MCCCCXXIX.

Rex Alphonſus.

Secunda patens regia littera, per quam dominus Alphonſus Aragonum rex illuſtris inhibet conſiliariis ſuis, & officialibus regiis crimen falſæ monetæ, vel aliud quodcumque crimen de cetero clericis illarum partium falſo imponere, & de amplius indebite non vexare, perſonas immunitate eccleſiaſtica gaudere debentes, ab eccleſiis extrahere de cetero, & libertate eccleſiaſtica amplius non violanda, vel infringenda, ſub magnis & formidabilibus pœnis, traditæ ſunt in concilio ſub tenore præſentium.

Alphonſus Dei gratia rex Aragonum, Siciliæ, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ, Corſicæ, comes Barcinonenſis, dux Athenarum & Neopatriæ, ac etiam comes Roſſilionis & Ceritaniæ, nobilibus, dilectis & fidelibus conſiliariis noſtris, univerſis & ſingulis gerentibus vices gubernatoris generalis, juſtitiis, ſalmedinis, vicariis, baillivis, ſubvicariis & ſubbaillivis, eorumque ſucceſſoribus, ſalutem & dilectionem.

Recenti queruloſa expoſitione celſitudini noſtræ nuper facta pro parte venerabilium & dilectorum conſiliariorum noſtrorum prælatorum, & aliarum perſonarum eccleſiaſticarum in concilio per reverendiſſimum in Chriſto patrem dominum cardinalem de Fuxo, ſedis Apoſtolicæ legatum, conſanguineum noſtrum cariſſimum in civitate Dertuſenſi de præſenti celebrato congregatorum, diſplicenter percepimus; quod vos, ſeu aliqui veſtrum divinam non metuentes ulconem contra clericos & alios crimina falſæ monetæ, & alia enormia ficte imponitis, eoſque ab eccleſiaſticis aliiſque locis libertate & immunitate eccleſiaſtica gaudere debentibus extrahitis; & veſtram juriſdictionem præter noſtram mentem indebite exercetis, eoſdem clericos vexando omnimode, & eccleſiaſticas libertates, & immunitates violando; ut inde a vobis & veſtris dominationibus pecuniis ſe

Anno Christi 1419.

Anno Christi 1419.

redimant, & tueantur, quod nec immerito meæ majeſtati ſumme diſplicuit. Quapropter volentes noſtros ſubditos, præcipue clericos & perſonas eccleſiaſticas in eorum juribus & libertatibus confovere, & a nemine indebite moleſtari, vobis & cuilibet veſtrum dicimus tenore præſentium, & mandamus, ſub iræ & indignationis noſtræ incurſu, pœnaque mille florenorum Aragoniæ de bonis veſtris, ſi contra feceritis, irremiſſibiliter habendorum, privationiſque officiorum, quatenus a talibus falſis criminum impoſitionibus contra clericos & eccleſiaſticas perſonas, eorumque vexationibus, & libertatum, jurium & immunitatum eccleſiaſticarum fractionibus & violationibus vos abſtineatis & ceſſetis: Super prædicta taliter vos habentes, ut juriſdictio ſeu libertas eccleſiaſtica illæſa penitus relinquatur; & omnis materia ſcandali, vexationis ſeu malitiæ auferatur, hocque non mutetis ſeu differatis aliqua ratione, ſeu cauſa; cum ſic fieri, ſervari & exſequi volumus, & penitus jubemus. Datum Dertuſæ, ſub noſtro ſigillo communi, die XII. menſis Octobris, anno a Nativitate Domini MCCCCXXIX. Rex Alphonſus.

Tertia regia patens littera, per quam dominus Alphonſus rex illuſtris inhibet, ſub magnis & formidabilibus pœnis, officiatis ſuis regiis, ne clericos incarcerent, juriſdictionem eccleſiaſticam, libertatem & immunitatem infringant, aut ab eccleſiaſticis perſonis exigant, vel extorqueant in poſterum. Tradita fuit in concilio ſub tenore qui ſequitur:

Alphonſus Dei gratia rex Aragonum, Siciliæ, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ, Corſicæ, comes Barcinonenſis, dux Athenarum & Neopatriæ, ac etiam comes Roſſilionis & Certaniæ, nobilibus, dilectis, & fidelibus conſiliariis noſtris gerentibus vices gubernatoris generalis, juſtitiis, ſalmedinis, vicariis, bailivis, ſubvicariis & ſubbailivis, ceteriſque officialibus & ſubditis noſtris, ipſorumque officialibus loca tenentibus, præſentibus & futuris, ſalutem & dilectionem.

Clamoſa expoſitione pro parte venerabilium & dilectorum conſiliariorum noſtrorum prælatorum, aliarumque eccleſiaſticarum perſonarum in concilio, quod per reverendiſſimum dominum cardinalem de Fuxo ſedis Apoſtolicæ legatum in civitate Dertuſæ celebratur, ad præſens congregatarum, noſtræ celſitudini nuper facta diſplicenter percepimus; quod vos, ſeu aliqui veſtrum non metuentes falcem veſtram in alienam meſſem immittere, ſed ſcandala & odia ſectantes, eccleſiaſticas libertates, immunitates & jura indiſtincte infringatis, & violetis; religioſos, canonicos, alioſque clericos, etiam in ſacris ordinibus conſtitutos, & in habitu & tonſura repertos veſtris carceribus mancipando, & ab ipſis pecunias damnabiliter extorquendo, & alias multimode vexando, non ſine notoria Dei offenſa, & eccleſiaſticæ libertatis præjudicio omnium manifeſto. Quocirca ſupplicato ſuper his noſtræ humiliter majeſtati, & cum inſtantia geminata dignaremur debite providere. Nos cupientes noſtrorum ſubditorum quietem, præcipue clericorum; & volentes, quod unuſquiſque ſua & non aliena juriſdictione lætetur, & jura, ac libertates eccleſiaſticæ illæſa obſerventur; vobis & cuilibet veſtrum dicimus tenore præſentium, & ſub iræ & indignationis noſtræ incurſu, pœnaque duorum millium florenorum Aragoniæ de bonis contra facientium irremiſſibiliter habendorum, expreſſe, conſulte, & de noſtra certa ſcientia jubemus, quatenus ſcandala, diſſenſiones & jurgia inter vos & eccleſiaſticos judices pro poſſe vitando, jura, immunitates, juriſdictiones, & eccleſiaſticas libertates, prælatis, aliiſque perſonis eccleſiaſticis penitus obſervetis, & ab aliis faciatis inviolabiliter obſervari; aliaſque perſonas eccleſiaſticas, eccleſiaſticæ juriſdictioni ſubmiſſas, contra jus & juſtitiam directe, vel indirecte minime capiatis, vexetis, ſeu modo aliquo moleſtetis, nec per quempiam moleſtari aut vexari aliquatenus permittatis: quin immo eoſdem caritative, & reverenter, ut Chriſtianam decet religionem, tractetis, & debitæ venerationis affectu in ſuis juribus, & foro eccleſiaſtico, libertatibus, juriſdictione, defendatis. Hoc enim Deo ſentietis acceptum, & noſtræ quamplurimum complacebitis majeſtati, qui e contrario contra vos ad dictarum pœnarum exactionem, & alias procedere merito cogeremur. Datum Dertuſæ, ſub ſigillo noſtro communi, die duodecima menſis Octobris, anno a Nativitate Domini MCCCCXXIX.

Rex Alphonſus.

Quarta patens littera regia, per quam dominus Alphonſus Aragonum rex illuſtris inhibet, ſub magnis & formidabilibus pœnis, cunctis ducibus, comitibus, baronibus, & vaſſallis ſubditis ſuis, ne in terris ſuis, caſtris, vel locis criminoſos clericos, & eccleſiaſticas perſonas criminibus . . . . adverſus eccleſiaſticos judices de talibus juſtitiam debitam facere volentes non manuteneant, vel defendant, aſſecurent, vel ſuſtineant, vel guidagium tribuant contra juriſdictionem eccleſiaſticam. Tradita fuit in concilio ſub tenore ſequenti:

Alphonſus Dei gratia rex Aragonum, Siciliæ, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ & Corſicæ, comes Barcinonenſis, dux Athenarum & Neopatriæ, ac etiam comes Roſſilionis & Ceritaniæ, egregiis, nobilibus & dilectis ac fidelibus conſiliariis noſtris quibuſcumque, ducibus, marchionibus, comitibus, vicecomitibus, baronibus, nobilibus, militibus, generoſiſque perſonis & aliis dominis temporalibus in regnis & terris noſtris conſtitutis, eorumque officialibus, & loca tenentibus, præſentibus & futuris, ſalutem & dilectionem.

Noveritis pro parte venerabilium & dilectorum conſiliariorum noſtrorum prælatorum, & aliarum eccleſiaſticarum perſonarum in concilio, quod per reverendum in Chriſto patrem dominum cardinalem de Fuxo ſedis Apoſtolicæ legatum, conſanguineum noſtrum cariſſimum, in civitate Dertuſæ de præſenti celebratur, maxima cum querela noſtræ fore expoſitum majeſtati, quod nonnulli ex vobis lucra ſua cum alienis diſpendiis perquirentes, aut alias fragilitate humana devicti, nitentes eorum juriſdictionem & præeminentiam ultra ſuos limites ampliare, favoreſque indebitos indifferenter impendere, quibus cum aliqui clerici, & eccleſiaſticæ perſonæ foro eccleſiaſtico proculdubio ſubmiſſæ, propriæ ſalutis immemores varios exceſſus perpetrantes ad caſtra, villas, baronias, & loca veſtra ſe latitant, defenduntur, atque reponuntur, ut judicium evadant debitæ ultionis: voſque ibi eos manutenetis, defenditis & ſuſtinetis, guidatis & aſſecuratis: quod in Dei offenſam, & eccleſiaſticæ juriſdictionis præjudicium manifeſtum noſcitur redundare. Nos igitur nolentes, ſicuti nec debemus, juriſdictioni eccleſiaſticæ in aliquo derogare, ſed eam potius confovere & futuris ſcandalis, quæ propterea poſſunt de facili inter noſtros ſubditos evenire, debite obviare; vobis, & unicuique veſtrum dicimus præſentium ſerie, & jubemus ſub iræ & indignationis noſtræ incurſu, pœnaque decem millium florenorum Aragoniæ de bonis contrafacientium habendorum; quatenus talia ad ſtatum debitum reducentes, veſtriſque juriſdictionibus & prærogativis minime abutentes, ſed de talento vobis tra-

Anno Christi 1419.

ANNO CHRISTI 1429.

dito vos contentos . . . . clericos, ſeu eccleſiaſticas perſonas ad caſtra, baronias, villas, & loca veſtra taliter recurrentes, vos ſeu veſtri officiales, aut ſubditi minime recipiatis, guidetis, foveatis, ſuſtineatis, ſeu etiam aſſecuretis; receptari, guidari, foveri, ſuſtineri aut aſſecurati ab aliquo nullatenus permittatis: quin potius, quoties, & quando per eorum judices requiſiti fueritis, vel alter veſtrum fuerit requiſitus, ipſos dictis eorum judicibus confeſtim tradatis, & tradi faciatis, omni favore, dilatione, & excuſatione rejectis: hocque non immuteris, ſeu differatis ratione aliqua, ſive cauſa, ſi prædictas pœnas cupitis evitare. Datum Dertuſæ, ſub ſigillo noſtro communi, die XII. Octobris, anno a Nativitate Domini MCCCCXXIX. Rex Alphonſus.

Quinta littera patens regia, per quam dominus rex Alphonſus Aragonum rex illuſtris, ſub magnis & formidabilibus pœnis inhibet vicecancellario, & omnibus conſiliariis ſuis, ne proviſiones, vel alios proceſſus conſtitutionum provincialium, contra invaſores eccleſiarum & eccleſiaſticorum virorum editarum, debite inceptos quoquomodo impediant, ſeu perturbent. Fuit in concilio tradita ſub tenore ſequente:

Nos Alphonſus Dei gratia rex Aragonum, Siciliæ, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ & Corſicæ, comes Barcinonæ, dux Athenarum & Neopatriæ, ac etiam comes Roſſilionis, & Ceritaniæ, &c.

Proviſionis noſtræ totu ſtudio cupimus provenire ſubſidiis, ut cenſuræ eccleſiaſticæ, & libertatis ejuſdem cujuſvis temeritatis incurſu non infringantor, & unde damna ſubditorum & ſcandala poſſent de facili evenire pro viribus obviare. Hinc eſt quod licet ſuper invaſionibus, occupationibus, uſurpationibus, & læſionibus perſonarum, & rerum eccleſiaſticarum, contra invaſores, raptores, occupatores, eorumque fautores per conſtitutiones provinciales concilii Terraconenſis procedi debite proviſum, & cautum ſatis exiſtat: veruntamen clamor venerabilium & dilectorum conſiliariorum noſtrorum prælatorum, & eccleſiaſticarum perſonarum in concilio, quod per reverendum dominum patrem cardinalem de Fuxo ſedis Apoſtolicæ legatum conſanguineum, noſtrum cariſſimum, in civitate Dertuſæ de præſenti celebratur congregatarum, aures noſtræ majeſtatis infecit, quod per raptores, invaſores, occupatores, & fautores prædictos, cum contra eos per proceſſus dictarum conſtitutionum proceditur, ad nos & noſtros officiales indebite, & injuſte recurſus habeatur: & varias occaſiones veritati contrarias opponentes, & fingentes in præjudicium noſtrorum regalium fore, per prædictas conſtitutiones contra eos proceſſum fraudulenter interdictum a nobis & noſtris officialibus inhibitorias proviſiones obtinent ſuper proceſſibus antedictis, & ad occupationem temporalitatum contra prælatos eoſdem injuſte proceditur: ob quod nedum eccleſiaſtica cenſura diſſolvitur, ſed contemnitur & enervatur; plurimaque ſcandala, diſſenſiones, & jurgia inter prælatos prædictos, eorumque officiales, & noſtros officiales & ſubditos præparantur. Implorato igitur ſuper iis pro parte prælatorum, & eccleſiaſticarum perſonarum prædictarum a nobis remedio concedente, noſque volentes in & ſuper præmiſſis debite providere; nobilibus, dilectis, & fidelibus conſiliariis noſtris, vicecancellario ejuſque regenti, vices gerentibus gubernatoris noſtri generalis, juſtitiariis, vicariis, ſalmedinis, bailivis, ceteriſque officialibus & ſubditis noſtris, ſub iræ & indignationis noſtræ incurſu, ac pœna trium millium florenorum Aragoniæ de illorum bonis, qui contrafecerint, exigendorum, aliiſque pœnis noſtro arbitrio reſervatis, expreſſe dicimus, & de certa noſtra ſcientia mandamus, quatenus prælatos, eorumque officiales eccleſiaſticos judices in eorum circa proceſſum conſtitutionum concilii provincialis Terraconenſis in caſibus ſibi permiſſis adverſus invaſores, raptores, occupatores perſonarum & rerum eccleſiaſticarum, minime perturbetis, impediatis, ſeu moleſtetis, & ab aliquo perturbari, impediri, ſeu etiam moleſtari nullatenus permittatis: quinimmo eoſdem prælatos, judices, & officiales eorum, eadem juriſdictione in dictis caſibus, eis ut præfertur permiſſis, eoſdem uti libere, & exercere ſinatis, ac etiam permittatis, eiſque circa exercitium & uſum hujuſmodi auxilium præſtetis debitum & favorem; ſervando in & ſuper præmiſſis, & etiam circa temporalium occupationem, concordiam bonæ memoriæ cardinalis Convenarum, & capitula in curia ſancti Cucuſatis Valentin. per nos celebrata, confecta, contrarium faciendi, tollentes vobis, & cuilibet veſtrum omne poſſe: In quorum teſtimonium, præſentes noſtras litteras fieri juſſimus, noſtro ſigillo communi munitas. Datum Dertuſæ, die XII. menſis Octobris, anno a Nativitate Domini MCCCCXXIX.

Rex Alphonſus.

Sexta littera patens regia per quam dominus Alphonſus Aragonum rex illuſtris declarat, clericos & eccleſiaſticos viros actu in ſervitio regio non deſervientes, nec in pitaphio magiſtri rationum domus ſuæ regiæ nominatim deſcriptos, qui fraudulenter ad evitandum de commiſſis per judices eccleſiaſticos ordinarios eorum condignam punitionem ſubire, & ut maneant de ſuis criminibus & delictis impuniti & incorrecti, litteras familiaritatis regiæ obtinuerunt, vel obtinebunt, prætextu litterarum hujuſmodi, ſic obtentarum, non eſſe, nec haberi debere pro familiaribus, nec privilegiis familiaritatis regiæ debere gaudere: & hoc ſub magnis formidabilibus pœnis fuit in concilio traditum, ſicuti ſub tenore ſequitur:

Nos Alphonſus Dei gratia rex Aragonum, Siciliæ, & Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ, Corſicæ, comes Barcinonenſis, dux Athenarum & Neopatriæ, ac etiam comes Roſſilionis & Ceritaniæ, &c.

Solent principes aliquando ad importunam partium inſtantiam interdum per inadvertentiam, quandoque etiam neceſſitatis ex cauſa, juribus ſuorum ſubditorum indebite derogare, quæ poſtea in mentem recte redacta, conſulto ad juſtitiæ & rationis debitum reducantur. Cum ſicut accepimus informatione veridica venerabilium & dilectorum noſtrorum prælatorum, & aliarum perſonarum eccleſiaſticarum in concilio, quod per reverendum in Chriſto patrem dominum cardinalem de Fuxo Apoſtolicæ ſedis legatum, conſanguineum noſtrum cariſſimum, in civitate Dertuſenſi celebratur de præſenti congregatarum, nonnulli perſonarum eccleſiaſticarum vaſſalli, & foro, diſtrictui & juriſdictioni eccleſiaſticæ omnino ſubmiſſi, a noſtra majeſtate familiaritatis obſequium fraudulenter implorant, illudque obtinent; non ut noſtris inſiſtere proponant ſervitiis, ſed ut eis libuerit, quandoque eccleſiaſtico, quandoque noſtro ſæculari judicio ſint ſubjecti: ita quod de commiſſis vel committendis per eos exceſſibus forum variando ad votum, a nemine punitione debita valeant coërceri, ſed potius evadere judicium canonicæ ultionis: quod in præjudicium eccleſiaſticæ juriſdictionis, ad cujus examen patenter ſpectant, noſcitur apprime redundare. Supplicato igitur a noſtra celſitudine ſuper iis debite provideri: Nos ſupplicatione

Anno Christi 1429.

hujuſmodi veluti conſona rationi benigne admiſſa, cupientes omnino clericorum nefarios auſus pro poſſe compeſcere, ne ſub hujuimodi fori & juriſdictionis temeraria & nociva variatione crimina per eos commiſſa ſeu committenda nonnumquam tranſeant impunita: tenore præſentium dicimus, & noſtræ intentionis fuiſſe & eſſe declaramus, quod perſona aliqua, nullus, niſi noſtris continue inſtiterit ſervitiis, & officio ſerviverit, quo receptus eſt, & ſcriptus in charta ſcriptoris portionis domus noſtræ, pro noſtro familiari, per annum & ultra quitationem ordinariam computando, privilegio lætari minime valeat, vel * a quo ſe tueri, quinimmo ſic obtinere quovis modo hujuſmodi familiaritatis privilegium, laicus, vaſſallus, aut alius clericus fuerit, dicto privilegio familiaritatis fraudulenter obtento non obſtante, judicio ſeu examini ſui prælati, ſive domini & ſuperioris eccleſiaſtici ſubjiciatur omnino; & de criminibus & exceſſibus per eum commiſſis & committendis puniatur juſtitia mediante eorumdem: quibuſcumque verbis derogatoriis, & non obſtantiis in dicto privilegio appoſitis ſeu apponendis nullatenus obſtituris; ac ſi, prout ante dicti privilegii obtentum, judicari poterat & puniri. Quocirca per hanc eamdem nobilibus, dilectis, & fidelibus conſiliariis noſtris gerentibus vices gubernatoris, juſtitiaris, vicariis, bailivis, necnon cancellario, & vicecancellario, ceteriſque officialibus noſtræ domus, ad quos noſtrorum familiarium tuitio, protectio, correctio, & punitio pertinet & ſpectat, dicimus & mandamus de certa noſtra ſcientia, & expreſſe, ſub iræ & iodignationis noſtræ incurſu, privationeque officiorum, quæ a nobis obtinent, pœnæque trium millium florenorum, quatenus ſe tali ficto familiari & fraudulento ſe nullatenus intromittant: quinimmo eum ſuo ordinario domino vel prælato, aut ipſius officiali ſeu judici remittant, omni diſpendio, excuſatiooe & dilatione ceſſante. Nos enim etiam ad cautelam, quæcumque privilegia talibus fictis familiaribus per nos forte commiſſa præſenti ſerie de dicta noſtra ſcientia revocamus penitus, & aonullamus, nulliuſque valoris aut firmitatis eſſe decernimus & declaramus: & ad eorum prælatos, officiales, & judices ordinarios puniendos remittimus, ſicut & prout ante * concertionem privilegii prælibati, & ſi per nos eiſdem minime fuiſſet indultum: hocque oon mutetur, ſeu differatur aliqua ratione, cum ſic fieri velimus & jubeamus. In quorum teſtimonium præſentes noſtras litteras fieri juſſimus, noſtro ſigillo communi munitas. Datum Dertuſæ, die XII. menſis Octobris, anno a Nativitate Domini MCCCCXXIX.

* Forte, conceſſionem.

Rex Alphonſus.

Septima littera regia patens, per quam dominus Alphonſus Aragonum rex illuſtris, omnibus ducibus, comitibus, baronibus, ſæcularibus poteſtatibus, ſubditis ſuis, & ſuorum regnorum, mandat & præcipit, ut eccleſiaſticis judicibus proceſſus ſuos contra uſurarios, & ad exſtirpationem criminis deteſtabilis uſurarum, & ad exſequendas pias voluntates teſtantium, & exercendi viſitationes ſuas facientibus aſſiſtant, favorem, & auxilium præbeant: inhibendo inſuper juſtitiariis ſuis, ne in viſitationibus exercendis, & juriſdictione eccleſiaſtica, ac teſtium receptionibus & examinationibus, in cauſis ad forum eccleſiaſticum pertinentibus, impedire quoquo modo præſumant, & hoc ſub magnis & formidabilibus pœnis in contrafacientes. Tradita fuit in concilio, cujus tenor ſequitur, & eſt talis:

Alphonſus Dei gratia rex Aragonum, Siciliæ, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ, Corſicæ, comes Barcinonenſis, dux Athenarum & Neopatriæ, ac etiam comes Roſſilionis & Ceritaniæ, egregiis, nobilibus, dilectis & fidelibus conſiliariis noſtris quibuſcumque ducibus, marchionibus, comitibus, vicecomitibus, baronibus, nobilibus, militibus, generoſiſque perſonis, & aliis dominis temporalibus, in regnis & terris noſtris conſtitutis, eorumque officialibus præſentibus, & futuris, necnon gerentibus vices gubernatoris noſtri generalis, alguaziriis, juſtitiaris, ſalmedinis, vicariis, ſubvicariis, bailivis, ſubbailivis, ſubditis & vaſallis noſtris aliis quibuſcumque, & eorum loca tenentibus, præſentibus etiam & futuris, ſalutem & dilectionem.

Pro parte venerabilium & dilectorum conſiliatiorum noſtrorum prælatorum & perſonarum eccleſiaſticarum in concilio quod per reverendum patrem dominum cardinalem de Fuxo ſedis Apoſtolicæ legatum, conſanguineum noſtrum cariſſimum, in civitate celebratur de præſenti congregatarum, noſtræ majeſtati expoſitum extitit cum querela, quod vos, ſeu aliqui veſtrum in alienam meſſem falcem ponere non verentes, prælatos eoſdem eorumque judices & perſonas eccleſiaſticas, ipſorum juriſdictionem in ipſorum ſubditos exercere volentes, & ſignanter circa eccleſiarum ſuarum viſitationes, ſeu piorum ultimarum voluntatum fidelium defunctorum adimplendas exſecutiones, & damnati deteſtabiliſque uſurarum criminis exſtirpationem, & alias, multipliciter impeditis & etiam perturbatis diverſa mandata pœnalia, inhibitiones & banda, ac diverſas præconizationes contra libertates eccleſiaſticas, & præjudicium eccleſiaſticæ juriſdictionis faciendo, prohibetiſque, & .... ſeu non permittitis litteras, ſeu proviſiones eccleſiaſticorum judicum, ſuper iis quæ ad eum forum pertinent, & ſpectant, in locis veſtræ juriſdictionis, ſeu veſtri dominii publicare, eas occultando, lacerando, capiendo & alias impediendo non ſine magno eorum præjudicio, veſtrarum animarum periculo manifeſto. Ad noſtram igitur majeſtatem ſuper præmiſſis habito pro parte præfatorum prælatorum, & aliarum eccleſiaſticarum perſonarum recurſu, & ſupplicato debita cum inſtantia debite provideri: Nos, ut noſtræ congruit regiæ dignitati merito toto animo intuentes, quam pium, quamque meritorium, utile & neceſſarium fuerit, eorumque officii prælatorum incumbere, eccleſias dirigere, & viſitare, animabuſque fidelium defunctorum ſuffragari, & ipſorum pias ultimas voluntates adimplere, cupienteſque viſcoſum contagioſumque uſurarum morbum, qui animas committentium abſorbet, a Chriſticolis, præcipue noſtris ſubditis radicitus evelli: vobis & cuilibet veſtrum dicimus, & tenore præſentium jubemus, ſub iræ & indignationis noſtræ incurſu, pœnæque trium millium florenorum Aragoniæ de bonis contrafacientium ſine remiſſionis ſpe habendorum, quatenus prælatos quoſcumque, eorumque officiales, vicarios, & alios judices, aliaſque perſonas eccleſiaſticas in eorum officiis & juriſdictionibus exercendis, tam in iis quæ litium ordinationem reſpiciunt, quam ipſarum deciſionem, teſtibus recipiendis, ſententiis promulgandis, eaſque ad exſecutionem debitam deducendis, in caſibus ad eorum forum ſeu juriſdictionem pertinentibus & ſpectantibus, ac in viſitationibus faciendis, ſi & prout de jure ad eos pertinet, & ſpectat, odio vel favore alicujus minime perturbetis, ſeu etiam impediatis, perturbarique, ſeu impediri per quempiam permittatis; quinimmo eiſdem prælatis, eorumque officialibus & judicibus, ac perſonis eccleſiaſticis in præmiſſis officiis, & juriſdictionibus exercendis, debite aſſiſtatis, conſiliis, auxiliis & favori-

Anno Christi 1429

voribus opportunis, revocando, ac voce præconia publicando per loca veſtræ juriſdictionis quaſcumque præconizationes, mandata, inhibitiones ſeu banda contra libertates eccleſiaſticas, ſeu eccleſiaſticæ juriſdictionis emanatas: revocantes ſicut nos præſentium ſerie deliberate & conſulte revocamus & caſſamus, ac pro revocatis & caſſis haberi volumus, & jubemus: litteraſque & proviſiones judicum eccleſiaſticorum in iis, quæ ad ipſorum forum pertinent, nullatenus impediendo: in iis taliter vos habentes, quod apud nos per præfatos aut aliquos eorum pro præmiſſis non cogatur de cetero haberi recurſus. Scituri quod illos, ob cujus cauſam ſeu culpam præmiſſa eorum juriſdictio & officiorum exercitium quovis modo impedietur, taliter puniemus, quod eis ad pœnam cedet, & aliis merito ad exemplum. Datum Dertuſæ ſub noſtro ſigillo communi, die XIS. menſis Octobris, MCCCCXXIX.

Rex Alphonſus.

Octava littera patens regia, per quam dominus Alphonſus Aragonum rex illuſtris cunctis nobilibus, gubernatoribus, & juſtitiis ſæcularibus regnorum ſuorum mandat, ne in eorum terris & dominiis permittant, vel ſuſtineant quoſcumque quæſtores, qui multos faciunt abuſus contra honorem Dei & eccleſiæ, uti officio quæſtorum, vel illud exercere, niſi ſecum deferant teſtimoniales litteras diœceſani epiſcopi, in cujus diœceſi quærere intendunt, & hoc mandat ſub magnis pœnis obſervari. Tradita fuit in concilio, ſub tenore ſequenti.

Nos Alphonſus Dei gratia rex Aragonum, Siciliæ, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ, Corſicæ, comes Barcinonæ, dux Athenarum & Neopatriæ, ac etiam comes Roſſilionis & Ceritaniæ, &c.

Quoniam ad illicita potius quam ad licita illa inſatiabilis avaritiæ vorago damnabiliter inclinatur, proinde diverſa ſcandala in gentibus oriuntur; expediens, immo neceſſarium eſſe merito recenſemus, ut reges aliæque terrenæ poteſtates nociva ab eis avellant, & viam erroris hujuſmodi pro poſſe excludant. Sane igitur querula expoſitione noſtræ majeſtati nuper facta pro parte venerabilium & dilectorum conſiliariorum noſtrorum prælatorum & aliarum eccleſiaſticarum perſonarum in concilio, quod per reverendum in Chriſto patrem dominum cardinalem de Fuxo ſedis Apoſtolicæ legatum, conſanguineum noſtrum cariſſimum, in civitate Dertuſæ celebratur, de præſenti congregatarum, percepimus quod nonnulli eleemoſynarum quæſtores auſu temerario, & damnato, ut aurum ſubtili vel fallaci ingenio potius extorqueant, quam populum ad devotionem incitent, varios quæſtus pro eccleſiis, hoſpitalibus, & aliis diverſimode, cum noſtris vel noſtrorum officialium litteris facere ſatagunt; & ſermones collationum, & alias in populo expoſitiones varias aſtutiſſime habere præſumunt, in quibus propter ipſorum quæſtorum inſufficientiam, & populi prædicti ſimplicitatem, errores in eo ædificant, & eum decipiunt, ac eccleſiaſticæ religioni, ut plurimum poſſunt, detrahere non verentur. Nos igitur dictorum quæſtorum abuſionibus & temerariis auſibus viam præcludere, quantum nobis eſt poſſibile, cupientes, nobilibus, dilectis, & fidelibus noſtris univerſis & ſingulis vicesgerentibus gubernatoris generalis, juſtitiis, juratis, vicariis, bailivis, ſalmedinis, ceteriſque officialibus, ac univerſitatibus & ſubditis noſtris, & dictorum officialium loca tenentibus, præſentibus & futuris, tenore præſentium de noſtra certa ſcientia, & expreſſe dicimus & mandamus ſub iræ & indignationis noſtræ incurſu, pœnaque mille florenorum Aragoniæ, quatenus quæſtores ipſos in eccleſiis, vel nomine alicujus ſancti quæſtum facere nitentes, ſi ſine obtentu litterarum diœceſani, in cujus diœceſi ipſum facere volunt quæſtum, etiamſi noſtras exhibuerint, vel noſtrorum officialium litteras, aut aliorum quorumcumque, nullatenus admittatis; nec ipſius occaſione quæſtus eleemoſynas petere, ſermones, aut expoſitiones verbi Dei populo minime fieri permittatis, ſeu eiſdem litteras aliquas concedatis: quin immo per nos conceſſas, ſi a diœceſano prædicto non obtinuerint licentiam, litteras quæſtus hujuſmodi faciendi, ut præmittitur, ab eiſdem recuperetis, & eas ad nos remittere procuretis: eas vero quas vos, ſeu aliqui veſtrum eiſdem conceſſeritis, illico revocetis, prout nos præſentium ſerie revocamus, & pro revocatis haberi volumus, & jubemus: hocque non mutetis, ſeu differatis aliqua ratione, ſeu cauſa: nos enim contrarium faciendi vobis & cuilibet veſtrum tollimus omne poſſe. In quorum teſtimonium præſentes fieri juſſimus noſtro ſigillo communi munitas. Datum Dertuſæ, die XII. menſis Octobris, anno a Nativitate Domini MCCCCXXIX.

Rex Alphonſus.

Poſtmodum ibidem præfatus dominus cardinalis ſuper reformatione eccleſiarum & ſtatus eccleſiaſtici partium prædictarum in concilio præſidens, juxta capitula per concilium ad reformandum ſibi tradita de & ſuper diverſis eccleſias & clerum, ac ſtatum eccleſiaſticum concernentibus, edidit & publicavit, ac coram ſe per notarium publicum in concilio in præſentia omnium ſolemniter de verbo ad verbum alta & intelligibili voce perlegi fecit viginti duas conſtitutiones* de veſtibus rubeis non deferendis: cui ſe oppoſuit pro eccleſia & diœceſi Urgellenſi vicarius domini epiſcopi Urgellenſis, dicens eccleſiam Urgellenſem habere in obſervantia & conſuetudine deferendi: cui per dominum legatum, ut doceret de privilegio & jure ſpeciali, alias non audiretur, fuit injunctum, nec docuit: ſicque receptæ ſunt omnes, quarum tenor per ordinem ſequitur, & eſt talis:

Anno quo ſupra, & die ſabbati, quæ fuit, & intitulabatur quinta menſis Novembris anni ſuperius annotati, in domo epiſcopali Dertuſenſi prædicto domino cardinale legato præſidente, reverendiſque in Chriſto patribus, dominis, Tiraſonenſi, Ilerdenſi, Gerundenſi, Oſcenſi, Dertuſenſi, Vicenſi, Elnenſi & Valentino epiſcopis, ac aliis prælatis, ſyndicis & procuratoribus aſſiſtentibus, meque notario publico, & teſtibus infraſcriptis præſentibus, fuerunt lectæ & publicatæ per Cipreſſium Belagueri conſtitutiones infra ſcriptæ, quas mandavit idem dominus legatus per univerſas civitates, diœceſes, & loca provinciarum Tarraconenſis & Cæſarauguſtanæ inviolabiliter obſervari: quarum quidem conſtitutionum tenor ſequitur, & talis eſt:

I.

De vita & honeſtate clericorum, & prohibet certas veſtes & folleratas.

Decet vitæ eccleſiaſticæ profeſſores tanto præ ceteris honeſtate pollere, quanto a vulgari populo ſegregati, Dei ſunt in ſortem aſſumpti; & in domo Domini familiaribus obſequiis inſiſtentes, morum compoſitionis & honeſtatis ceteris de ſe præbeant ſpeculum & exemplum. Hinc eſt quod circa clericorum vitam moribus adornandam, & honeſtatem geſtu, actu, & habitu exhibendam, & ab indecentibus ſæcularium rerum negotiis clericos ſequeſtrandos tam a jure communi, quam per conſtitutiones legatorum Apoſtolicæ ſedis, ac provinciales, & ſyno-

dales plura fuerunt laudabiliter inſtituta, quorum multa præſumptuoſa tranſgreſſorum audacia ſauciavit. Univerſos igitur eccleſiarum prælatos propenſius exhortamur, ut circa prædicta per actuales exſecutiones rigidas & diſtrictas, conſtitutiones & jura prædicta ſolerter ſtudeant inſtaurare: & clericos beneficiatos, aut in ſacris ordinibus conſtitutos a procurandis & adminiſtrandis bonis vel negotiis laïcarum perſonarum penitus arceant. Huic igitur adjicimus ſanctioni, quod nullus in ſacro ordine conſtitutus, aut religioſus, vel clericus eccleſiaſticum obtinens beneficium, cujuſcumque dignitatis, ſtatus aut conditionis exſiſtat, publice veſtiri audeat veſtibus alterius panni, quam de lana vel ſtami, non rubei vel viridis coloris; & brevitate vel longitudine nimia non notandis: ultra tres digitos veſtium longitudo non ſuperet veſtimenti, neque ſolleratas deferat pellium de marthis, de fignes, de vebres, de ludries, deſquitole, aut vulpium: neque veſtes fiſſas in lateribus ullo modo, neque etiam ferro, præterquam in itinere itinerandi cauſa conſtitutus, neque diploides, aut collaria vel manicas de panno ſerico, & quod (prælatis, doctoribus, magiſtris, licentiatis & nobilibus, & cathedralium eccleſiarum canonicis, dignitatemque vel perſonatum obtinentibus dumtaxat exceptis) nullus audeat in veſtibus, vel capuciis ſolleraturam portare de vais vel gritis: oſu vinctorum, quarumcumque pellium in manicis vel collariis ab omnibus & ſingulis ſupradictis penitus rejecto. Qui vero contra aliquod ſuperius expreſſorum præſumpſerit facere, vel venire, veſtem, quam contra noſtram prohibitionem hujuſmodi auſu temerario plublice portare præſumpſerit, fabricæ, vel ornamentis cathedralis, vel collagiatæ, aut parochialis eccleſiæ, vel monaſterii, ubi talis fuerit tranſgreſſio attentata, erogare, & tradere teneatur. Ad hæc inſuper adjungentes, quod ſi quiſquam præſentis conſtitutionis tranſgreſſor, ad ſui prælati mandatum, veſtem contra hanc conſtitutionem delatam infra ſex dies fabricæ, vel ornamentis, ut prædicitur erogare, per tres annos ipſo jure a beneficiis, quæ obtinet, ſit ſuſpenſus: & non beneficiatus per idem tempus efficaciter inhabilis ad ecclaſiaſticum beneficium obtinendum: locorum ordinarios ſub obteſtatione divini judicis commonentes, quatenus circa hujuſmodi obſervantiam ſtatuti ſic ſe vigiles exhibeant & ſolertes, ne in diſtricto Dei judicio ſanguis ſubditorum de prælatorum negligentium manibus requiratur. Quod ſi negligentes exſtiterint in præmiſſis, ad valorem veſtis propter eorum negligentiam non traditæ ipſi fabricæ vel ornamentis in foro conſcientiæ teneantur: aliis juris communis legatorum, & provincialibus vel ſynodalibus ſtatutis, circa quæ præſens non complectitur conſtitutio, in ſuo permanentibus robore ac valore. Per hoc tamen non intendimus præjudicare illis, qui ſuper præmiſſis, Apoſtolicæ ſedis privilegiis, de quibus legitime conſtare poterit, fuerint muniti.

II.

Contra clericos concubinarios.

Ad exſtirpandam incontinentiæ maculam, quæ inter cetera vitia, & divinam provocat majeſtatem, & eccleſiaſtici ſtatus honorem deducit in vilipendium & contemptum, plura tam a ſacris canonibus, quam a conſtitutionibus, & legatorum Apoſtolicæ ſedis provincialiumque, & ſynodalium medicaminum ſunt propria præparata fomenta: attamen, proh dolor, penitus eliminari nequeunt: propter quod eſt jugiter inſiſtendum, ne multiplicatus invaleſcat, ut Chriſti militiam valeat devaſtare. Hinc cogimur vetera pariter & nova commemorare remedia; & ſolicita mediatione penſare, quomodo peſtem hanc exterminare radicitus valeamus. His omnibus ſedula recogitatione digeſtis, tamdem duximus providendum, univerſos & ſingulos archiepiſcopos, epiſcopos, abbates, magiſtratus, miniſtros & alios ordinarios, cujuſcumque ſtatus, ordinis, vel conditionis exſiſtant, ſive ſæcularis vitæ, ſive regularis, vel etiam ordinis militaris, eorumque vicarios, & officiales, teſtes ſynodales, & procuratores fiſcales, ſub obteſtatione divini judicii, ſtrictiſſime commonere, ut circa exſtirpandum a clero eccleſiaſticiſque perſonis incontinentiæ vitium, prout inferius continetur, ſolicite ac vigilanter intendant: quatenus omni libidinis fœditate repulſa, puritas fulgeat pulcherrimæ honeſtatis: quodque ſi quiſquam clericus, eccleſiaſticave perſona reperta fuerit in concubinatu notorio permanere, ab officio & beneficio denuntietur ſuſpenſus, & inhabilis ad obtinendum beneficium eccleſiaſticum, gradus, vel honoris aſcenſum; & pro tali in eccleſia in qua eſt beneficiatus, & in eccleſia ſub qua degit, necnon in cathedrali eccleſia publicetur: nec ad ea a quibus ſic ſuſpenſus & inhabilis fuerit nuntiatus, umquam reſtituatur, quo uſque abjecta & ſaparata a ſe penitus concubina, ſaltem per duos menſes in caſtitate permanſerit, & pœnitentiam egerit ſui corporis, ſuperioris arbitrio indicendam. Et ſi poſtea repertus fuerit eamdem admittere, vel aliam concubinam, & notorie in concubinatus crimen relabatur, iterum pro ſuſpenſo & inhabili conſimiliter publicetur, nec tunc reſtitui valeat a quocumque niſi penitus abjecta concubina, ſaltem per quatuor menſes vitam in caſtitate produxerit, actaque gravi pœnitentia quam in corpore ſuo judicis ſui arbitrio decernimus indicendam. Et ſi deinceps tertio relapſus fuerit in concubinatu notorio, privetur omnibus beneficiis, & alias carceribus affligatur: ut ſic ferro excuſa vulnera, & ſecata ſanentur, quæ fomentis nequiverunt medicinæ ſanari; taliumque gravis caſtigatio, exemplo mentes teneat, & incentivos comprimat aliorum. Sane ſi quiſquam ordinariorum, vel officialium prædictorum, circa hæc corrigenda notabili negligentia fuerit repertus culpabilis, & per ſuperiorem ipſius negligentia ſuppleatur, & digna punitione mulctetur. Prohibemus inſuper, ne ab aliquo fornicario notorio in ejus damnato concubinatu permanente, aliqua pecunia, munus vel donum quiſquam ordinariorum vel officialium prædictorum publice vel occulte recipiat. Quod ſi ſecus a quoquam fuerit attentatum, ad erogandum in pios uſus, id quod receperit, ad duplum valoris ejuſdem ipſo facto etiam ſine ſuperioris mandato, pœnæ nomine, teneatur: conſtitutionibus omnibus ſuper hac materia editis, & illa domini Sabinenſis (niſi in eo, quod excommunicationis ſententiam adjicit) in ſuo robore permanentibus.

III.

Contra religioſos ordinis militaris concubinarios.

Inter ſollicitudines noſtræ legationis officio incumbentes illa præcipue eſt, virtutes inſerere, & vitia eradicare. Licet enim ſacris canonibus ſtrictiſſima ſit cautum, religioſos caſtitatem ſervare, concubinas vitare, ut debitum Altiſſimo valeant reddere famulatum; quorumdam tamen relatione fidelium noſtris auribus eſt intimatum, quod aliqui militarium ordinum religioſi non ſolum creatoris ſint offenſores, verum etiam famæ ſuæ prodigi & proprii perſecutores honoris, mulieres ita in eorum domibus paſſim admittunt, cum eis cohabitant & morantur; quod niſi

Digitized by Google

celeriter adhibeatur remedium, præceptoriæ, eccleſiæ & conventus, ac eorum membra & bona ipſorum ad irreparabilis deſolationis opprobrium deducentur, prout jam dehiſcente eccleſia grandem patiuntur ruinam. Attendentes autem vulgatam infamiam, grave ſcandalum, & vehementem ſuſpicionem exorta, cum inter alia ſubſtantialia regulæ, oſſibus religioſorum annexa ſit cuſtodia caſtitatis, porta & principium aliarum virtutum; ſitque jam noſtro ſalubri ſtatuto proviſum, ſuper continentia eccleſiaſticarum perſonarum, quod præcipimus tenaciter obſervari; peculiarius tamen, prout decet, circa religioſos fœditate luxuriæ involutos, rigorem dulcioris miſericordiæ temperantes, in regulari conſtitutione ſancimus, ut quiſque religioſus ita ſtudioſe votum caſtitatis obſervet, & concubinatum evitet, ut Deo animam cum fiducia valeat præſentare. Si vero religioſus militaris exemptus, vel non exemptus, cujuſcumque dignitatis, ordinis, militiæ, vel ſtatus exſiſtat, de præſenti, vel in poſterum concubinarius notorie fuerit, excommunicationis ſententiam incurrat ipſo facto: diſtricte præcipiendo ordinariis locorum, quod religioſum ordinis militaris ſic excommunicatum, tamdiu faciant publice nuntiari, donec ab hujuſmodi ſententia meruerit abſolutionis beneficium obtinere: a qua abſolvi non valeat niſi prius ſine fraude penitus abjecerit concubinam, & per menſes quatuor in caſtitate vixerit, ut tenetur: quod ſi ad vomitum redierit ipſius vel alterius concubinæ, abſque ſpe veniæ, dignitate, officio, & beneficiis eccleſiaſticis quibuſcumque perpetuo ſit privatus, & effectus inhabilis ad dignitatem, officium, vel beneficia eccleſiaſtica obtinendum; in virtute ſanctæ obedientiæ ſub excommunicationis pœna, eidem religioni ordinis militaris injungentes, quod honeſtis veſtibus in panno, colore, forma, & habitu utantur, prout in fundatione ipſorum ordinum, & ſecundum ſtatuta regulæ portare, & incedere tenentur, & obligati exſiſtunt.

IV.

Quod conſtituti in ſacris, & beneficiati habeant propria breviaria.

Ne divinæ ſervitutis cenſus, quem de fructu laborum ſuorum offerre tenetur quilibet clericus, eccleſiaſticum beneficium poſſidens, vel in ſacris ordinibus conſtitutus, dum per occupationes alias conventui eccleſiæ intereſſe non valet, ex defectu breviarii omittatur, provide duximus ſtatuendum, ut per locorum ordinarios beneficiati prædicti, & in ſacris ordinibus conſtituti ad habendum propria breviaria infra tempus ipſorum ordinariorum arbitrio moderandum coërcitione diſtricta cogantur: nulluſque de cetero in diaconum ordinetur, qui non habeat breviarium; & in practica & peritia divinum officium faciendi per examen reperiatur idoneus.

V.

Ut nullus non idoneus promoveatur ad ſacros ordines.

Nihil eſt quod eccleſiæ Dei magis officiat quam indecens promotio indignorum. Nam dum indignis ad ſacros ordines patet adſcenſus, inordinata creſcit ambitio; & proficiendi in ſcientia, cura, & ſtudium amputatur, & eccleſiaſtici ordinis dignitas ducitur in contemptum. Univerſos igitur epiſcopos ſub oſtentatione divini judicii commonemus, ut unuſquiſque tamquam ſervus fidelis & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, ſic fideliter & prudenter attendant, cui divina ſacramenta committant, ne ſi ultra debitam menſuram alicui credant, aut infidelitatis, ſi ſcienter; aut imprudentiæ, ſi ignoranter, in diſtricto judicio valeant culpa notari: ſed providi ad ſacros ordines de ætate, moribus, & ſcientia debito ſubjiciantur examini: & circa eos, quæ a ſacris canonibus conſtitutione domini Sabinenſis, & conſtitutionibus provincialibus, & ſynodalibus, & noſtra etiam ſtatuta ſunt, ſic teneantur & obſerventur: nec ſub ſpe futuri profectus aliquis ordinetur, niſi actualiter tempore promotionis reperiatur idoneus. Sane quia aliqui, proprii prælati notitiam fugientes, vel aliis exquiſitis modis minus idonei, immo penitus illiterati, ſacerdotale officium ambierunt; omnibus eccleſiarum prælatis injungimus, eorum conſcientiam onerando, ut ſi de aliquorum inſufficientia eorum aures notabilis fama pulſaverit, tales examinationi ſubjiciant: & ſi eos ſic inſufficientes reperiant, ab officii ſacerdotalis exſecutione ſuſpendant, uſquequo per ſtudii exercitium debitam ſufficientiam fuerint aſſecuti. Ceterum ut addiſcendi & proficiendi in ſcientia opportunitas clericis conferatur, eccleſiarum prælatos, & capitula propenſius exhortamur, ut circa reformandas & conſervandas ſcholas artium, ſolerter ac diligenter intendant, ut tales in ſcholis clerici nutriantur, qui merito fieri valeant ſacerdotes.

VI.

De modo inſtruendi populum circa fidem neceſſaria.

Saluti animarum plurimum dignoſcitur opportunum, ut unuſquiſque fidelis agnoſcat & ſciat quid credere debeat, ſcilicet articulos fidei; quid petere, ſcilicet, quæ in oratione Dominica Chriſtus nos docuit poſtulare; quæ ſervare, videlicet decem præcepta legis: quæ vitare, ſcilicet, ſeptem peccata mortalia: quid optare, gloriam paradiſi & ſperare: quid timere, pœnas inferni: quod Chriſtianæ doctrinæ breve, & utile epilogum eſſe cenſeatur: quæ a multis popularibus, ut percepimus, ignorantur. Hac igitur conſtitutione diœceſanis omnibus, & aliis prælatis eccleſiaſticis ſuper his juriſdictionem eccleſiaſticam habentibus, diſtricte præcipiendo mandamus, ut per viros litteratos & probos dictari & ſcribi faciant aliquod breve compendium, in quo prædicta omnia, quantum populares eſt ſcire neceſſe, diſtricte comprehendantur & clare: quodque compendium ſic commode dividatur inter partes, ut per ſex vel ſeptem lectiones valeat declarari, & ſic per totius anni decurſum repetitis vicibus per curatos diebus Dominicis populo taliter faciant explanari, ut excuſſis ignorantiæ tenebris populum acceptabilem Deo valeant exhibere. Interdicimus tamen laïcis omnem materiam de fide catholica diſputandi: diœceſanis aliiſque judicibus ordinariis eccleſiaſticis ſub interminatione divini judicii ſtrictius injungentes, ut contra laïcos de fide catholica diſputare attentantes, taliter inſurgantur, jura communia per cenſuram eccleſiaſticam tenaciter obſerventur.

VII.

Quod in privatis domibus ſacramenta non adminiſtrentur, nec celebrentur Miſſæ pro nuptiis, ſepulturis, vel novinuptiis.

Sicut omnibus unum eſt, & æqualiter efficax Euchariſtiæ ſacramentum, ſic eſſe debet modus miniſtrandi unus omnibus & conformis, cum debita cærimonia & reverentia ſingulari. Quapropter ne ipſum aſſociare & venerari volentium lucrandi conceſſas

indulgentias meritum ſubtrahatur, ſtatuimus, quod nemini ſano per privatas domos vel capellas ſacramentum euchariſtiæ miniſtretur, ſed ipſis ſanis in eccleſiis, & certis locis ad hoc deputatis, vel etiam ſpecialiter deputandis: ad infirmos vero, ab ipſis eccleſiis deferatur, accenſis luminibus honorifice & decenter. Ceterum præſenti ſalubri ſanctione prohibemus, ne in domibus privatis ſacrum baptiſma alicui conferatur, ſed Clementina ſuper hoc diſponens, efficaciter obſervetur; neque etiam Miſſa pro nuptiis, vel ſepulturis, vel novinuptiis in domibus celebretur.

VIII.

Quod ſine auctoritate ordinarii nullum beneficium inſtituatur, nec recipiatur, niſi dos ejus ad ſuſtentationem vitæ ſufficiat.

Quæ magna ſunt & veneratione condigna, ſi paſſim pro quorumlibet voluntatibus exercentur ſua numeroſitate vileſcunt, abſorbetque regendi ordinem incompoſita multitudo. Hoc ſedula meditatione penſantes, quodque pertinet ad decus eccleſiæ, quod vituperari, vel infamari poterit prævidere; ſicque eccleſiaſtica beneficia conſtitui ſuper ſtabili fundamento, ne in opprobrium eccleſiæ facile deſerantur, volentes: horum ſerie duximus ſtatuendum, quod nullum de cetero beneficium eccleſiaſticum ſine auctoritate ordinarii, ad quem pertinet, in aliqua eccleſia, vel capella quomodolibet ordinetur. Qui quidem ordinarius non aliter fundationi, vel ordinationi hujuſmodi beneficii auctoritatem præbeat aut conſenſum, niſi prius dos ſufficiens ad ſuſtentationem vitæ presbyteri aſſignata fuerit in loco idoneo, & ſecuro: quodque in ſua authorizatione clauſulam adjiciat ſubſequentem, *ſalvis canonicis inſtitutis, & auctoritate provide diſpenſatis*: quam clauſulam, etiamſi omiſſa fuerit, haberi volumus pro inſerta, contra faciendi poteſtatem prælatis omnibus abdicantes.

IX.

Quod neophyti per cenſuram eccleſiaſticam, & alias diſtricte compellantur infantes ſuos infra octo dies a die nativitatis deferre ad baptiſmum.

Inaudita crudelitas noſtrum propulſat auditum, quod nonnulli a Judaïſmo, vel paganica cæcitate converſi, infantes ſuos, quos per ſancti baptiſmi lavacrum eripere poſſint, damnabili negligentia, vel incuria ſubeſſe permittant jugo diabolicæ ſervitutis. Idcirco locorum ordinariis diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus parentes hujuſmodi per cenſuram eccleſiaſticam, aliaque juris remedia diſtricta coercitione compellant, quatenus intra octo dies, ab ipſorum infantium nativitate numerandos, ſacrum eos recipere faciant baptiſmatis ſacramentum, omni prorſus excuſatione & dilatione ſemotis: in iis diſtricte & rigide procedendo per aggravationem cenſuræ eccleſiaſticæ, & etiam ſi opus fuerit, invocationem brachii ſæcularis. Monemus inſuper, & ſub interminatione divini judicii obteſtamur omnes dominos temporales, quatenus eccleſiaſticis judicibus in præmiſſis aſſiſtentes adjutores, & cooperatores exſiſtant, auxiliis & remediis opportunis.

X.

Quod vicarii & principales officiales epiſcoporum ſeu ordinariorum eccleſiaſticorum habeant eſſe in ſacris ordinibus conſtituti.

Perpetuo ordinamus edicto, vicarios generales aut principales officiales diœceſanorum ſeu ordinariorum eccleſiaſticorum eſſe debere in ſacris ordinibus conſtitutos: decernentes omnes actus vicarii aut principalis officialis non conſtituti in ſacris ordinibus, ſi quos contigerit de cetero actitari, nullius eſſe roboris, vel valoris.

XI.

Contra illos qui familiaritatem regis impetrant fraudulenter.

Quoniam, ut inquit Gregorius, uniuſcujuſque præſidentis mentem curarum denſitas vaſtat; cumque animus dividitur ad multa, fit minor ad ſingula; tantoque ei in una qualibet re ſubripitur, quanto latius in multis occupatur: mirandum non eſt, ſi quandoque contra concedentis intentum quidquam extorquet improbitas importuna. Sane licet jamdudum ſereniſſimus Aragonum rex ſuæ juſtificatæ mentis intentum inſinuaverit, proviſione regali decernens, quod familiaritatis ſuæ privilegiis illi tantummodo gaudere debeant, qui omni fictione ceſſante veri familiares exſiſtunt: nonnulli tamen ut exceſſuum ſuorum queant debitam coercitionem evadere, familiaritatis regiæ litteras impetrare, & ad eluſionem ſuorum ſuperiorum eis uti conantur. Volentes igitur morbo huic enervanti eccleſiaſticam diſciplinam ſalubri providere medela; decernimus quod omnes & ſinguli, qui cum non ſint veri familiares, familiaritatis litteras, ut prædicitur, impetrare, ipſiſque uti de cetero attentaverint, beneficiis quæ obtinent ſint privati ipſo facto; & non beneficiati per triennium ſint inhabiles ad beneficium eccleſiaſticum obtinendum; juribus ac conſtitutionibus provincialibus circa prædicta ſalvis remanentibus, & illæſis.

XII.

Contra eos qui ſub colore miſerabilitatis, vel modis aliis exquiſitis clericos ad vetita judicia trahere moliuntur.

Licet contra eos, qui clericos vel eccleſiaſticas perſonas in præjudicium eccleſiaſticæ libertatis trahere nituntur ad judicium ſæculare, manifeſta ſint ſacrorum canonum ſtatuta; quorumdam tamen aſtutia fraudulenta, ſub miſerabilitatis & oppreſſionis colore ad vetita peragendum excogitatas nititur ſemitas invenire. Talium igitur abuſibus pro libertatis ac immunitatis eccleſiaſticæ conſervatione per ſtatuta jam juris remedia diſtricte præcipimus obviari: univerſis eccleſiarum prælatis in virtute ſanctæ obedientiæ injungentes, quatenus ſtatutum felicis memoriæ Bonifacii VIII. incipiens: *Qui ut intelleximus*, in ſuis ſynodis, & ſuarum diœceſum eccleſiis faciant publicari: & contra ipſum venientes excommunicatos declarent, & faciant publice nuntiari: ſacris canonibus, ſtatutis provincialibus, & ſynodalibus ſalvis remanentibus & illæſis.

XIII.

Contra inflammantes animos potentum contra eccleſiam & eccleſiaſticam libertatem.

Avaritiæ faucibus ſuccenſi quorumdam animi adeo inardeſcunt, ut propriæ ſalutis obliti, omni divinæ majeſtatis ſpreto timore, adverſus eccleſiaſticam libertatem, eccleſiaſticaſque perſonas, temporalium dominorum, conſiliariorum, ac officialium eorumdem, univerſitatumque præſidentium inflammare animos & accendere moliantur. Ut igitur tam deteſtabilis malignorum audacia compeſcatur, præſentis noſtræ conſtitutionis tenore ſancimus, ut quæcumque perſona religioſa ſive eccleſiaſtica cujuſvis conditionis, ſtatus, gradus, aut dignitatis exſiſtat, palam vel occulte principem, dominum temporalem,

officialem, ſæcularem judicem, vel univerſitatis rectorem, aut ipſam univerſitatem contra jura eccleſiæ, vel ipſius eccleſiaſticæ libertatis inflammaverit, vel conſilium aut patrocinium dederit, vel eccleſiaſtica inſtrumenta in præjudicium eccleſiæ ſcienter occultaverit; vel contra ipſam eccleſiam doloſe, ſeu voluntarie exhibuerit; excommunicationis ſententia abſque ſpe veniæ innodetur, & a beneficiorum ſuorum fructibus, ſi beneficiatus fuerit per triennium ſit ſuſpenſus: ſi vero non fuerit beneficiatus, per idem tempus ſit inhabilis ad quodcumque beneficium eccleſiaſticum obtinendum. Univerſis prælatis ſub oſtentatione divini judicii præcipimus & mandamus, ut a prædictis ſe abſtineant, aliis pœnis a jure communi conſtitutionibus provincialibus & ſynodalibus in ſuo robore duraturis.

XIV.

De negligentia prælatorum regularium, circa ſubditorum corrigendos exceſſus.

Quoniam ſi gubernaculum diſciplinæ contemnitur, inſtat ut religio naufragetur; & in non modicum religionis ſcandalum effrenata irreligioſitas evagetur, ſi delinquentium inſolentia debitæ correctionis verbere non fuerit caſtigata. Idcirco religioſorum ordinum gubernationi vel regimini præſidentes, ſub oſtentatione divini judicii commonemus; ut circa ſuorum corrigendos exceſſus, tanto magis vigilanter intendant, & conſtanter aſſurgant, quantum eorum infamia, quorum propter ſtatus ſublimitatem, & regularis vitæ ac ſanctimoniæ puritatem, mores & vita eſſe debent ceteris in ſpeculum & exemplum, per actus contrarios cedit in grave ſcandalum aliorum. Quod ſi talium delinquentium notorios exceſſus prælati eorum debita caſtigatione punire neglexerint, ultra divinam vindictam a ſede Apoſtolica abſque ſpe veniæ ſperent duriſſimam ultionem.

XV.

Contra judices delegatos metas ſui officii excedentes.

Etſi Apoſtolicæ ſedis providentia circumſpecta ſalubriter ſtuduerit providere, ut talibus perſonis conſervatoris & delegati judicis officia committantur, de quibus veriſimiliter ſperetur quod ſic injuncti ſibi officii vices expedient, quod poteſtatis eis traditæ limites non excedent: experientia tamen rerum magiſtra docente comperimus, ex multorum talium abuſu ſæpe grandia fore illata diſcrimina: cenſura eccleſiaſtica injuſte ligando, ac denunciando ipſius cenſuræ ſententia innodatos, pluraque enormia perpetrando, in perniciem eccleſiarum, & ſcandalum plurimorum. Nolentes igitur ſedi Apoſtolicæ auctoritatem per actus indiſcretos & improbos quorumdam conſervatorum, vel delegatorum ipſorum exſecutorum vel ſubexſecutorum quaſi tenebroſiſſima caligine obſcurare, ſed eorum auſus temerarios reprimere cupientes; præſentium tenore in virtute ſanctæ obedientiæ, auctoritate qua fungimur, diſtricte præcipiendo mandamus eiſdem, ne ultra limites traditæ poteſtatis aliquid facere ſeu attentare præſumant: cum enucleati juris exſiſtat poteſtatem eis conceſſam excedentes, velut privatos debere & merito reputari; & ſit juſtum contra non ſervantes traditam eis formam, jura & ipſorum miniſtros taliter inſurgere, ut effrenata audacia debita juſtitia compeſcatur. Et ut omnes fraudes, & figmenti materia penitus evitetur, in prima littera, quæ ab aliquo conſervatore de judice delegato exſecutore, vel ab eis gerentibus vices in cauſa aliqua emanaverit, tenor ſuæ commiſſionis integraliter inſeratur.

XVI.

Excommunicantur quæſtores, qui ſine litteris diœceſani quæſtum facere, vel prædicare attentabunt.

Quæſtores eccleſiarum, hoſpitalium, vel aliorum quorumlibet piorum locorum ſine litteris proprii diœceſani, in cujus diœceſi quæſtum faciunt, non recipi, nec ad prædicandum admitti, jam pluries repetita fuit conſtitutione prohibitum, ſed nondum potuit ipſorum audax præſumptio efficaciter coërceri: propterea dignum arbitramur ipſorum audaciam pœnarum adjectionibus refrenare. Si quis igitur ſine litteris proprii diœceſani, cujus eſt diœceſis, quæſtum exercet, aut prædicationis officium (quod non niſi viros approbatos decet agere) auſus fuerit attentare, ipſo facto ſententiam excommuoicationis incurrat, & a beneficiis eccleſiaſticis, ſi quæ obtinet, per triennium ſit ſuſpenſus, & per idem tempus ſit inhabilis ad quodcunque beneficium eccleſiaſticum obtinendum: pœnis aliis quibuſcumque, & ſtatutis remediis ſemper ſalvis.

XVII.

Providet adverſus exceſſus clericorum & religioſorum, quod ſine litteris ordinariorum ad audiendum confeſſiones non admittantur.

Cum in eccleſiæ corpore omnes ſicut membra locati debeant ſe invicem confovere, deviat ab ordine rationis, quod quidam propriis commodis nimis avide intendentes, dum quæ ſua ſunt ſtudent, non quæ Chriſti, aſtutiſſime procurare, aliorum juribus, & quod majus eſt, famæ detrahere moliuntur. Sane querulosa inſinuatione noſtras pervenit ad aures, quod nonnulli clerici, ſeu religioſi, ſtatuta ſacrorum canonum ſuper iis edita contemnentes, prælatorum eccleſiæ famam detractionum morſibus lacerare, eccleſiarumque juribus detrahere & præjudicare conantur. Nos igitur inſaniam hanc cupientes ab eccleſiæ corpore totaliter exſtirpare, quatenus membrorum debita invicem conjunctione ſervata ſub unitatis & caritatis vinculo acceptabilis exhibeatur Altiſſimo famulatus; hoc perpetuo jubemus edicto, quod clerici, ſeu religioſi ab hujuſmodi detractionibus linguas ſuas ſtudeant refrenare: nec eccleſiaſticis viris detrahant, aut ſibi, ad iovicem præjudicando: non populos retrahant ab eccleſiarum parochialium frequentia vel acceſſu: ſed ſuper ſepulturis, decimis, vel primitiis, & aliis eccleſiarum juribus ſacros ſtudeant canones inviolabiliter obſervare. Quod ſi quiſquam prædicatorum deinceps prælati alicujus famæ publice & injurioſe detrahere, aut diffamatorios libellos dictare, ſcribere, vel in publico loco legere, vel affigere attentaverit, vel procuraverit, excommunicationis ſententia ipſo facto ſentiat ſe ligatum: a qua nullatenus poſſit abſolvi, niſi prius coæquali publicatione laceratam famam ſtuduerit reparare, & a ſic offenſo veniam humiliter poſtulaverit: diſtrictius iojungentes inviolabiliter obſervari conſtitutionem domini Bonifacii VIII, quæ incipit: *Animarum ſaluti*: & illam domini Clementis, quæ incipit, *Religioſis*: diœceſanis, aliiſque locorum ordinariis eſſe licitum decernentes, quod poſtquam eis conſtiterit aliquem ſeu aliquos de prædictis in excommunicationis ſententias occaſione præmiſſorum incidiſſe, ipſos excommunicatos faciant publice nunciari, donec de abſolutione eis fuerit facta fides: necnon circa prædicationis exercitium, vel audiendum confeſſiones, vel ſuper juribus ſepulturæ, Clementinam, quæ incipit; *Super cathedram*, ſub ob-

Anno Christi 1429.

teſtatione divini judicii præcipimus tenaciter obſervati.

Ceterum quoniam ubi periculum majus ineſt, ſolertior debet adhiberi cautela; ne animarum ſaluti, per quemquam confeſſoris officio abutentem illudi valeat, aut ipſum officium debite peragentium fama ioiquorum abuſibus maculetur; ſtatuti hujus tenore ſancimus, quod nullus clericus ſæcularis ſine diœceſani vel ordinarii eccleſiaſtici, cui hoc pertineat, vel ipſorum vicariorum, vel officialium ad hoc habentium poteſtatem, aut proprii curati licentia, io eccleſiis parochialibus, ad audiendas confeſſiones, etiam ſuper caſibus epiſcopalibus ſine diœceſani litteris admittatur: quas litteras ipſi diœceſani, aut eorum vicarii generales clericis, quos adhuc conſtabit eſſe ſufficientes & idoneos, quoſque ut præfertur, duxerint admittendos eiſdem, gratis & ſpontanea voluntate concedere & tradere teneantur; in quibus quidem litteris caſus epiſcopales, quos eis concedere voluerint, exprimantur. Quos caſus, caute in genere, ac directe per curatum eccleſiæ populo, antequam ad audiendum confeſſiones admittantur, præcipimus intimari; ut pateſiat in aliis caſibus, quam expreſſis in ſua littera, de caſibus epiſcopalibus abſolvendi poteſtatem aliquam non habere.

Ut religioſi in ſacramento pœnitentiæ & confirmationis reddantur attenti, hoc ſtatuto ſalubri in virtute ſanctæ obedientiæ prohibemus, ne religioſi, priuſquam juxta conſtitutionem Clementis, *Super cathedram*, per eorum ſuperiores electi, præſentati, & per ordinarios ad confeſſiones admiſſi fuerint, confeſſiones ſæcularium audire præſumant: nec locorum ordinarii aliquos admittant, niſi, ut præfertur, per eorum ſuperiores ad hoc prius electos & præſentatos: ſicque electi, præſentati & admiſſi de caſibus ab epiſcopo reſervatis nullatenus ſe intromittant; nec ſuper eiſdem caſibus reſervatis, quemquam abſolvere audeant, niſi litteras ſuper abſolutione hujuſmodi a locorum ordinariis prius obtinuerint: in quibus quidem litteris caſus epiſcopales, quos eis concedere voluerint, exprimantur: eaſque litteras coatis eccleſiarum exhibeant, ut eccleſiæ populo pateſieri valeant, ut eſt dictum: iidemque ordinarii gratis, ſine ſolutione aliqua tales litteras eiſdem religioſis, quos ad hoc reputabunt idoneos tradere teneantur. In Domino exhortantes prælatos, & ordinarios eccleſiaſticos, ut circa religioſos præfatos charitative ſe habeant, ut tenentur: per prædictam tamen præjudicare nolumus, quibus de jure communi vel indulto ſedis Apoſtolicæ aliud competit in præmiſſis.

XVIII.

Quod eccleſiarum prælati bona decedentium, qui de bonis ſuis debite diſpoſuerunt, non audeant occupare.

Eccleſiarum prælati bona decedentium religioſorum, quibus permiſſum eſt ſecundum ſtatuta vel laudabiles conſuetudines de bonis a Deo ſibi collatis diſponere, nullatenus audeant occupare, ſi per eoſdem religioſos, juxta ſtatuta, vel conſuetudines prælibatas de bonis prædictis fuerit ordinatum: donec tamen in eorum diſpoſitionibus ſuis relinquant prælatis, quæ debentur eiſdem, ſecundum ſtatuta vel conſuetudines laudabiles memoratas. Idem eſſe cenſemus de bonis clericorum ſæcularium decedentium, ſi juxta formam provincialium vel ſynodalium conſtitutionum ſua ordinaverint teſtamenta vel ultimas voluntates.

XIX.

Quod medici non viſitent infirmum ultra tertiam vicem, qui in illa infirmitate non fuerit confeſſus.

Dilectionis debitus ordo pervertitur, ſi medicinæ corporis prius & diligentius, quam ſanandis animæ vulneribus intendatur. Sane licet io ſacro concilio generali fuerit diſtricte præceptum, quod medici corporis, cum eos ad infirmos vocari contigerit, ipſos ante omnia moneant, & inducant, ut medicos advocent animarum: ut poſtquam fuerit infirmo de ſpirituali ſalute proviſum, ad corporalis ſalutis remedium, ſalubriter procedatur: ipſum tamen ſalubre, ac utile ſtatutum, aut oblivione aut contemptu, fruſtrari cernitur debito obſervationis effectu. Propterea cupientes, quod pro animarum ſalute tam utiliter dignoſcitur ſtatutum, debita exſecutione potiri; univerſis corporum medicis diſtricte præcipimus & mandamus, ut ipſum ſtudeant fideliter obſervare: ipſis nihilominus ſub excommunicationis pœna, quam incorrere volumus ipſo facto, mandantes, ut nullum infirmum ultra tertiam vicem viſitare præſumant, de quo non ſciant, quod in illa ægritudine ſalutare pœnitentiæ ſacramentum ſuſceperit; adjicientes, ut cunctis nota ſit præſens conſtitutio, quod locorum ordinarii ſaltem quater in anno, videlicet in feſto Nativitatis, Reſurrectionis Domini, Pentecoſtes, & Aſſumptionis Virginis glorioſæ, teneantur, in principalioribus eccleſiis ſuæ diœceſis, vel territorii, conſtitutionem hanc facere publicare.

XX.

Quod circa Saracenos obſervetur Clementina.

Zelus divini honoris nos commonet, ut quod tam patenter in offenſam divini nominis cedit, & quod ut opprobrium fidei Chriſtianæ diſperdere & evellere pro viribus enitimur, zelatorem ipſius principem veræ fidei, vigilemque cultorem dominum Aragonum regem, omneſque ipſius ditionis prælatos, barones, nobiles & milites, ac univerſitates monemus, & per viſcera miſericordiæ divinæ obſecramus, quatenus Clementinam de Judæis & Saracenis, ſic, prout ad unum quemque pertinet, obſervent: eiſdem nihilominus iojungentes quod ſanctorum canonum, conciliorum provincialium & ſynodalium ſtatuta, ad Dei honorem & exaltationem fidei Chriſtianæ contra Judæos & Saracenos, & in opprobrium ipſorum adire, quatenus inviolabiliter obſerventur, operam & operam adhibeant efficacem, & ab eorum ſubditis tenaciter faciant obſervari: ut plenariæ obſervationis exſecutione clareſcant, & pro tanto ſervitutis obſequio diutinæ propitiationis munere potiantur, ſi divinam & ſedis Apoſtolicæ effugere volunt ultionem.

Publicatæ fuerunt ſupraſcriptæ conſtitutiones omnes & ſingulæ in concilio provinciali, de mandato reverendi domini legati, anno, die, menſe, loco prædictis, præſente me Wenando de Caſterario clerico Laſturenſis diœceſis, publico auctoritatibus Apoſtolica & imperiali notario, ac actorum in dicto concilio ſcriba; in quorum teſtimonium hic me propria manu ſcripſi, & ſignum meum, quo utor in publicis inſtrumentis, appoſui conſuetum.

Loco † ſigni.

His peractis, & ſuper eis retentis publicis documentis, reverendus dominus legatus, ſicut benignus eſt atque dulcis, cunctos ibi præſentes benigne allocutus eſt, dicens, per Dei gratiam finem adeſſe conci-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1429.

hi: petens ex ſua magna humilitate & urbanitate veniam ab eiſdem, ſi cuiquam eorum particulariter vel in communi diſplicuiſſet, vel fuiſſet ingratus: offerens ſe facturum apud dominum noſtrum Papam & ſedem Apoſtolicam pro ipſis in communi & in particulari quidquid poſſet, dans eis licentiam liberam quando vellent ad propria redeundi. Tunc ibidem cuncti epiſcopi, prælati, abbates, & ceteri aſſurgentes, & genua flectentes humiliter, ab eodem domino legato, quia ita reverenter, ſicut decebat, & tenebantur, non ſe habuerunt erga eum & ſuos, veniam poſtularunt: ſupplicantes ut plenariam indulgentiam & remiſſionem omnium peccatorum in A mortis articulo cuilibet eorum qui præſentes in concilio fuerunt, & iis qui ad concilium debite miſerunt, juxta facultatem ſuper hoc ei conceſſam, de ſpeciali gratia concedere dignaretur. Quod idem dominus legatus fecit liberaliter, & conceſſit juxta facultatem in regiſtro ſedis Apoſtolicæ Romæ deſcriptam. Hanc indulgentiam & gratiam præfati omnes & ſinguli pro ipſis, & pro illis per quos miſſi fuerant, cum humilitate & devotione acceptarunt: & ſolemni benedictione ab eodem domino legato recepta ad propria ſunt reverſi: ſicque concilium hujuſmodi præſtante Domino Jeſu Chriſto ſuum finem obtinuit felicem & optatum.

ANNO CHRISTI 1429.

1430.

CONSTITUTIO

FACTA PER VENERABILEM IN CHRISTO PATREM DOMINUM HENRICUM CHICHLEY, Cantuarienſem archiepiſcopum, in convocatione prælatorum & cleri Cantuarienſis provinciæ, in eccleſia cathedrali ſancti Pauli Londini incœpta xx. Februarii, anno Domini MCCCCXXX. pro abolitione ponderis, vocato le Auncell Weight.

Ex cod. MS. in regiſtro principali archiepiſc. Cantuar. [nuncupato Chichley, vol. 2.] f. 64.

SEneſcentis mundi malitia ferali more laſciviens contra ſalutaria majorum conſtitutiones & monita, conatur in dies, & adeo graſſatur in vetita, ut niſi diligentia paſtorali, quos Dei timor a malo non revocat, ſaltem diſciplinæ rigor compeſceret, per impunitatis audaciam calcatis legum habenis, tam Dei quam hominum in omnia licentia excurrerent præcipitia vitiorum. Sunt namque, ſicuti publica vox proclamat, & ipſa rerum magiſtra experientia manifeſtat, in nonnullis civitatibus, burgis, & locis aliis noſtræ Cantuarienſis provinciæ, callidi pleriqueemptores, qui ſuæ ſalutis immemores, ſolent a plebeiis ſimplicibus & ab aliis lanam, linum, mel, & ceram, ac alia humanis uſibus requiſita, per menſuram majorem & per pondus majus, vocatur communiter le Auncell, alias Scheft, ſeu Pounder, emere fraudulenter; & per aliam menſuram minorem, & per pondera minora, vocatur *a voyr de poys*, alias *lyggyng wygts*, eiſdem ſimplicibus, & aliis, ferrum, chalybem, picem, reſinam, & alia mercimonia vendere, in grande ſuarum periculum animarum, & exſpoliationem pauperum & ſimplicium hujuſmodi manifeſtam, & aliorum intolerabile detrimentum: non curantes advertere, quia præfatum pondus, Auncell vulgariter nuncupatum, propter nonnullas abditas fallitates & fraudes in eo latentes, & per idem uſitatas, nedum lege divina, qua dicitur, *Statera doloſa abominatio eſt apud Deum*; & alibi, *Non habebitis in ſacculo diverſa pondera, majus & minus; nec erit in domo tua modius major & minor: Pondus habebitis juſtum & verum, &c.* verum etiam canonicis inſtitutis & conſtitutionibus ſanctorum patrum in genere, regiis etiam ſtatutis ſub pœnis forisfacturæ omnium eo pondere [a] optorum, & carceris per duos annos, nominatum & in ſpecie prohibetur: neque verentes excommunicationis ſententiam in omnes & ſingulos, facto, verbo, vel conſilio venientes contra magnam cartam libertatum Angliæ, vel aliquem ejus articulum; in qua quidem carta, inter cetera continetur, quod *una menſura, & unum pondus ſit per totum regnum*; ab omnibus archiepiſcopis & epiſcopis Angliæ ſolemniter fulminatam, atque per ſedem Apoſtolicam pluries confirmatam, ſicuti in conſtitutionibus provincialibus bonæ memoriæ I. Peccham apertius continetur.

Prov. 11. 1.

Deut. 25. 13.

[a] *Forte*, emptorum.

B Quinimmo, quod amplius eſt dolendum, aſtuti emptores hujuſmodi, ut ex errore cadat multiplicius in errorem, dum de dicti prohibiti ponderis le Auncell exercitio vel abuſu notorio moliuntur per omne fas & nefas publice non convinci, pluries & frequenter in anno, cum per officiarios domini noſtri regis, videlicet, juſticiarios pacis, clericos mercati, confiſcatores, ſive eſcaetores, & alios, de uſu, quin potius abuſu ſæpedicti ponderis, in ſingulis ſuis ſeſſionibus ſpecialiter inquirentes, ſub vinculo juramenti tactis ſacroſanctis per eoſdem præſtiti, judicialiter onerentur omnem in ea parte dicere veritatem, abuſum nihilominus ſive exercitium hujuſmodi ſcienter voluntarieque concelant; & per ceteros in hujuſmodi judicum & officiariorum regiorum ſeſſionibus, & aliis dominorum temporalium curiis, cum ipſis pari juramento adſtrictos, minis nonnumquam & terroribus concelari faciunt & procurant; borrendum crimen perjurii annuatim bis, ter, aut pluries damnabiliter incurrendo, & in idipſum complices ſuos prædictos mala malis accumulantes, exſecrabiliter inducendo. Et hi omnes tot & tantis ſceleribus involuti, ipſa prætextu radicatæ conſuetudinis pro nihilo reputantes, abſque voluntate ſatisfaciendi de ſic male quæſitis, ſeu peccata ſua hujuſmodi dimittendi impœnitentes, ad ſacramenta eccleſiæ ſe ingerunt impudenter, in animarum ſuarum periculum grave nimis & perniciosum exemplum quampluriumceterorum. Et quamquam univerſos & ſingulos tranſgreſſores prædictos, ut a prædictis ſceleribus ſub pœna excommunicationis majoris omnino deſiſterent, pluries, ſufficienter ac legitime monuerimus, & per ſuffraganeos noſtros moneri fecerimus in ſpiritu lenitatis; nihilominus perpaucis hucuſque parere curantibus, ipſorum plures, immo quod dolenter referimus, pæne omnes avaritiæ cæcitate perculſi, dum ſitientes quæſtum, [a] prorſus [a] non deſiderant, E diſpendia animarum, a viis veteris malitiæ contumaciter ac induratis animis negligunt declinare.

Ne igitur de cetero videamur tam notorios & enormes filiorum exceſſus ſub conniventia præterire, ſic, quod ſanguis eorum de noſtris, quod abſit, manibus alias requiratur; volentes animarum ſaluti de congruo in præmiſſis remedio providere, ultimi provincialis concilii noſtri auctoritate ſuffulti, omnes

[a] *Forte*, cavere non deſiderant, diſpendia animarum, ſive proſpicere.

ANNO CHRISTI 1431.

& ſingulos noſtræ Cantuarienſis provinciæ ſubditos, A ſcienter a tempore publicationis præſentium, in poſterum quocumque pondere, ſtandardo regio notabiliter diſcordante, & præcipue dicto pondere, *le Aunsell*, *Scheft*, ſeu *Pounder* vulgariter nuncupato, qualitercumque utentes utive facientes; eiſdem vel eorum aliquo, aut ea ſeu eorum aliquod apud ſe ſcienter, contumaciter, & temere occultantes ſeu retinentes, majoris excommunicationis ſententiam ſtatuimus, ordinamus, & volumus incurrere ipſo facto: Quorum abſolutionem, locorum ordinariis aut eorum pœnitentiariis ad hoc poteſtatem habentibus, ſpecialiter reſervamus.

Inſuper ut hujuſmodi delinquentium facinora eo amplius evitentur, quo ipſi delinquentes excommunicati ſolemnius fuerint nunciati, dicto provinciali concilio approbante, præcipimus, quod omnes & ſinguli tranſgreſſores prædicti, in ſingulis cathedralibus & parochialibus eccleſiis, necnon capellis in quibus eccleſiarum more divina celebrantur officia, noſtræ provinciæ antedictæ, quatinus in anno, una cum ceteris articulis, majoris excommunicationis ſententia excommunicati publice in genere nuncientur, cum intimatione reſervationis abſolutionis prædictæ.

ANNO CHRISTI 1431.

1431.

Inſerta eſt hiſtoriæ Bohemicæ Æneæ Sylvii, poſt cap. 50. in editione Freheriana anni 1602. typis Wechelianis.

Ex rerum expetendarum faſciculo, quem M. Orthvinus Gratius non ſatis fideliter & prudenter congeſſit.

COMPENDIOSA ENARRATIO

quomodo Bohemi vocati productique ſint ad Baſileenſem ſynodum œcumnenicam, &. quid illic egerint.

CUm Bohemi in erroribus ſuis perſiſterent, & primitivam ac Apoſtolicam eccleſiam jactantes a Romana ſede pertinacius evariarent, exulceratis nimirum illorum animis ob Joannis Huſſi & Hieronymi Pragenſis exuſtionem, miſſus eſt in Germaniam legatus Julianus cardinalis titulo ſancti Angeli, ut expeditionem appararet in rebelles Bohemos, quam Romana conſuetudo Cruciatam appellat. Putabat enim Romanus Pontifex hanc gentem a Germanis facile poſſe ſuperari. Verum res aliter evenit. Nam noſtris ſæpius in fugam verſis, tantum victoris omnibus terrorem incuſſerunt, ut nihil aliud quam pacem optaret Germania. Rebus itaque non ſuccedentibus, cum ſemper Bohemi ſuperiores eſſent, quamquam a novo jam Pontifice Eugenio ſententia anathematis damnati, optimum factu viſum eſt, ſi Baſileam, ubi nuper indictum erat concilium, vocarentur. Quare cardinalis Julianus eo loci præmiſit Joannem Polemarium Pontificii juris doctorem ſacrique palatii auditorem, & Joannem de Raguſio theologiæ profeſſorem, ordinis Prædicatorum tum procuratorem generalem, qui poſtea Argenſis epiſcopus factus etiam in cardinalium numerum meruit recipi, titulum ſancti Sixti indeptus. Qui cum Baſileam veniſſent anno MCCCCXXXI. menſe Auguſto, vocarunt litteris ad concilium Joannem Mulbrunæ abbatem, & Joannem Gelhuſium ejuſdem cœnobii monachum. Nam hoc homine propter dexteritatem ingenii & regionum ac rerum experientiam in primis opus erat ad obeundas legationes. Abbas aliis negotiis diſtentus non venit: Joannem tamen morbo paulo ante vexatum, & adhuc valetudine non ſatis confirmata, Baſileam miſit. Quo non multis poſt diebus Julianus quoque pervenit, ut promiſerat. Is ſtatim Joannem Gelhuſium, & Hammanum Offenburgium, conſulem Baſileenſem, primum ad Sigiſmundum Cæſarem, Feldkirchi tum agentem, deinde ad Fridericum ducem Auſtriæ mittit, pro componendo bello quod huic erat cum Philippo duce Burgundiæ. Fiebat hoc ut reddita pace tuto liceret Baſileam venire, non ſolum proceribus eccleſiaſticis, ſed & mercatoribus, atque adeo omnia quæ ad victum pertinent importare. Hanc legationem obeuntes, litteras acceperunt a ſancta ſynodo Sigiſmundo Cæſari reddendas, quibus Bohemi & Moravi ad concilium vocabantur: has ille mox in Bohemiam perferendas curavit. At cum in Italiam proficiſceretur, imperialem a Pontifice coronam ſuſcepturus, protectorem interim velut vicarium ſacro concilio dedit Wilelmum Bavariæ

B ducem. Porro cum ſynodus monita fuiſſet noſtros conditiones pacis a Bohemis accipere velle poſt fœdam illam fugam; arbitrans hoc ignominioſum eſſe, miſit Joannem Niderium ordinis Prædicatorum theologum, & Joannem Gelhuſium, qui commodum redierant, ut vicinum Bohemis populum conſolarentur, & Moravos Bohemoſque ad concilium ante vocatos ad veniendum ſedulo urgerent. Hi tertio Kalendas Novembres Baſilea diſcedentes, Monachium verſus (id eſt oppidum Bavariæ) iter inſtituerunt. Ubi cum primum Wilelmum ducem, & hujus fratrem Erneſtum, atque Erneſti filium Albertum, ſalutaſſent, & mandata legationis ſuæ expo- C ſuiſſent; ipſumque Wilelmum monuiſſent, ut quamprimum Baſileam veniret, quod ei tutela concilii commiſſa eſſet a Cæſare; mox Fridericum marchionem Brandeburgii, Joannem ducem Bavariæ, & ſenatum Nurenbergenſem, ac alios principes & dominos, partim litteris ſynodalibus, partim etiam ore ſuo ſunt adhortati, ut nullo pacto fœdus cum Bohemis inirent, quod eccleſiæ nocere poſſet; adfuturum mox auxilium. Rogabantque nomine concilii, ut, ſi Bohemi legatos ſuos Baſileam mittere vellent, deducerent eos per ſuam quique regionem ſalvos. Omnes ſe hoc facturos receperunt. De vocatis Bohemis dici D non poteſt, quam gaviſi fuerint omnes, præſertim laïci, cum etiam lacrymas emitterent affectus vehementiſſimi teſtes. Deinde cum ſenatum Nurenbergenſem conſuluiſſent, de mittendis in Bohemiam litteris ſynodalibus, viſum eſt melius eſſe, ſi prius ſciſcitarentur ab Egrenſibus, num aliquid ad ſuperiores concilii litteras Bohemi reſpondiſſent, quas ipſi perferendas curaſſent. Egrenſes per litteras moniti, tabellarium illum Norenbergam miſerunt, qui litteras concilii in Bohemiam ante pertulerat. Is retulit, quanta cum reverentia litteras accepiſſet conſul majoris civitatis Pragenſis, & quibus ipſe præmiis fuiſ- E ſet donatus. Unde ſpem legati conceperunt rem bene proceſſuram. Itaque conſilio ſenatus Nurenbergenſis uſi, & aliorum, præſertim abbatis ſancti Ægidii, Albertique paſtoris apud ſanctum Sebaldum, & Conradi Cuonhoferii, remiſerunt ad Egrenſes tabellarium illum, & ſuis privatim & concilii litteris oneratum: neque enim commodior erat ratio litteras in Bohemiam mittendi. Multum porro laboratum eſt in hac re, cum ab Egrenſibus ipſis, tum a Friderico marchione Brandeburgenſi, & Joanne duce Bavariæ, & a ſenatu Nurenbergenſi; tantopere cupiebant hi inter Chriſtianos pacem inſtaurari. Exempla litterarum,

ANNO CHRISTI 1432.

rarum, quibus ſacra ſynodus Bohemos denuo invitat, & alias item exhortatorias, ac litteras oratorum ad eoſdem, & ad hos Pragenſium reſpondentes, [a] cauſa brevitatis omiſimus. Porro Bohemi non per omnia noſtris fidentes, in litteris petebant, ut oratores concilii cum principibus vicinis ad Egram venirent: ſuos illic quoque adfuturos, ut de commeatu, ſeu publica fide danda, quem ſalvumconductum appellant, & aliis rebus tractaretur. Decretus fuit ei conventui dies Dominicus, qui Paſcha proxime ſequebatur. Erat is menſis Aprilis dies vigeſimus ſeptimus. Itaque venérunt Egram oratores ſacri concilii, Henricus abbas ſancti Ægidii Nurenbergenſis, Joannes Nider theologiæ profeſſor ac prior domus Prædicatorum apud Baſileam, Fridericus de Parſpergo decanus Ratiſponenſis, juris pontificii peritus; magiſter Henricus Tocgius canonicus Magdeburgenſis, theologus, Albertus paſtor apud ſanctum Sebaldum Nurenbergæ, & Joannes Gelhuſius cœnobita Mulbrunenſis, cum illuſtribus principibus Friderico Marchione Brandeburgii, & Joanne Bavariæ duce, ac aliis proceribus, fere cum ducentis & quinquaginta equis. Verum de Bohemis nullus aderat, quod Pilſenenſes, & dominus Suanbergius ſalvumconductum non miſiſſent. Id cum ex litteris intellexiſſent, effecerunt ut ab Egrenſibus & Elenbogenſibus nuntii Bohemorum Nicolaus Humpoltzius, ſecretarius majoris civitatis Pragenſis, & Matthias Clumpezanus, præfectus Pieſtenſis, producerentur, veneruntque Egram cum decem & novem equis, octavo die menſis Maii. Poſtridie apud marchionem Henricus Tocgius eleganti oratione Bohemorum nuntios ſalutavit, evangelicum illud uſurpans declaranſque: *Pax vobis*. Mox ipſi propoſuerunt, quam atrocibus injuriis a nobis fuiſſent hactenus affecti, eamque rem exſtitiſſe cauſam tot utrimque cladium. Gaudere ſe quod tamdem ſpes affulſit, ut audirentur aliquando. Deinde de commeatu præſtando diſputatum eſt. Obſides poſtulant Bohemi, non quoſvis, ſed principes & nobiles. Id cum noſtris non placeret, & res ita differretur, cœpit vulgus apud Egram clamare, quo minus cum Bohemis procederet concordia per eccleſiaſticos ſtare & principes. Proinde pientiſſimi principes Fridericus marchio Brandeburgenſis, & Joannes Bavariæ dux, ſuapte ſponte ſe obligarunt. Hoc idem paulo poſt rogante ſynodo fecit protector concilii Wilelmus dux Bavariæ, item ipſa ſynodus, & Sigiſmundus Cæſar. Præterea promiſſio facta eſt, hoc idem omnes principes & civitates præſtituros, per quorum ditionem eſſent profecturi Bohemi, atque adeo civitatem ipſam Baſileenſem. Quæ de commeatu diplomata paulo poſt ſunt Pragam miſſa. Poſtulatum & hoc eſt a Bohemis, ut ipſe Cæſar præſens adeſſet in ſynodo quam fieri poſſet plene congregata. Conventus Egrenſis duravit dies viginti unum. In quo fuerunt etiam ornatiſſimi viri Petrus Volkamer, conſul Nurenbergenſis, & Conradus Cuonhofer, juſſu ſumptuque civitatis ſuæ. Verum Bohemi, quamquam audiſſent noſtros miranda pollicentes, adhuc non plane fidebant. Quare elegerunt duos nuntios Nicolaum Humpoltzium, & Joannem Zaczenſem, qui Baſileam irent, & cuncta diligenter explorarent. Hos Conradus epiſcopus Ratiſponenſis, & Conradus Seglawer decanus Eiſtetenſis, Carelſpurgum uſque, ubi marchio Badenſis degebat, deduxerunt, in hoc a ſynodo paulo ante emiſſi, ut expiſcarentur an eſſent venturi Bohemorum legati. In comitatu vero erant e noſtris, abbas Eberacenſis, & ceteri nuntii ſacri concilii. Cum Biberacum veniſſent, quidam infeliciter curioſus ex altero Bohemorum nuntio quæſivit undenam eſſet. Reſpondit is ſe Zaczenſem eſſe. Illic (inquit ille) ſunt exſecrabiles hæretici & peſſimi homines, *&c.* Qui propter hujuſmodi convicium, veluti violator publicæ fidei, ſtatim in carcerem raptus eſt, plus pœnæ dependſurus, niſi ipſi nuntii Bohemorum, & abbas Eberacenſis, precibus hominem liberaſſent. Cum veniſſent Baſileam, vino & piſcibus fuerunt a ſenatu donati. Manſerunt illic dies quinque & dimidiatum. Decimo Octobris die venerunt ad ſynodum, quæ convenerat apud Prædicatores. Hi nuntii cum domum fuiſſent reverſi cum diplomatibus concilii, indicaſſentque quæ viderant, rem videlicet agi ſerio, nec ſubeſſe dolum; delecti ſunt oratores ad concilium mittendi de regno Bohemiæ & marchionatu Moraviæ, Joannes de Kratnitz, Jacobus de Wrxteſſonitx, Beneſius de Makrowitz, Joannes Velwar de Praga, Matthias de Clumpezan, Laurinus de Hradiſſe, Gregorius de Curia, Nicolaus ſcriba Pragenſis, magiſter Joannes de Roccizano, magiſter Petrus Payne de Anglia, Procopius ductor exercitus Taboritarum, Nicolaus de Peletxnnau, Marcoldus de Zbraſlavitz, Martinus de Chrudim, & Petrus Zaczenſis. Qui cum in Tuſca conveniſſent, illinc per noſtros in Chambiam ſunt producti cum triginta duobus equis per nobiles viros, Hinskovetum, Pflugium, Pavelſtorferum, Fridericum præpoſitum Ratiſponenſem, & alios: ubi Conradus Ratiſponenſis epiſcopus ſubſtiterat. Ex Chambia Suenckendorphium itum eſt. Atque cum jam Nurenbergæ vicini eſſent, Matthias Clumpezanus præfectus Pieſtenſis vexillum protulit: cujus una pars Crucifixi imaginem habebat depictam, altera calicem euchariſtiæ figura ſuperpoſita, ſicque Nurenbergam ingreſſi ſunt. Verum cum a noſtris moniti eſſent, id poſtea nuſquam fecerunt. Nurenbergenſes, præter vinarium atque piſcarium munus, etiam viginti duo equites conceſſerunt, qui illos Ulmam comitarentur. Ex Nurenberga Albertus marchionis filius in Guntzenhuſium produxit, Oringenſis comitis miniſtri Nordlingam, & poſtero die Ulmam; Ulmenſis porro Biberacum & Sulgoviam uſque: inde exceptos Jacobus Truchſes de Walpurgo eques auratus Stockacum produxit: ſatellites ducis Bavariæ Wilelmi Scaffhuſium poſt deduxerunt: illic naves ingreſſi, quarta die Januarii Baſileam venerunt. Porro nono die ejuſdem menſis, cum ſynodum acceſſiſſent, habuit orationem Julianus cardinalis, de eo quod quidquid uſpiam dubiorum eſt, id auctoritate concilii definiri debeat: quandoquidem omnes mortales judicio ſanctæ matris Eccleſiæ, quam generale concilium repræſentat, ſe ſubmittere tenentur. Quæ quidem oratio non omnibus Bohemis probabatur. Habuit & Roccizanus orationem nomine Bohemorum, diem poſtulans quo audirentur. Is fuit deſtinatus decimoſexto ejus menſis. Quo dies Joannes Roccizanus pauca præfatus, primum articulum de communione ſub utraque ſpecie proponere cœpit, uſque in tertium diem, ſemper ante meridiem. Deinde Wenceſlaus Taborita, ſecundum articulum de corrigendis & eliminandis peccatis publicis in medium protulit per bidui ſpatium. Poſt quem Udalricus presbyter orphanorum tertium articulum de libera prædicatione verbi Dei duobus item diebus propoſuit. Poſtremo Petrus Payne Anglus de quarto articulo, qui erat de civili dominio clericorum, per tres dies diſſeruit. Fecerunt autem copiam ſuarum diſputationum ſacro concilio in ſcriptis, & gratias egerunt quod auditi fuiſſent. Poſterioreſque tres ſatis inciviliter in noſtros invexerunt, Joannem Wiclephum & Joannem Huſſum a doctrina laudantes, nihil veriti

ANNO CHRISTI 1433.

[a] *Exſtant in actis concilii Baſileenſis infra.*

Luc. 24.

ANNO CHRISTI 1431.

doctores evangelicos vocare, quos pridem eccleſia damnarat. Exigebat res ut Bohemis aliquid reſponderetur. Itaque ſurgens Joannes de Raguſio, theologiæ profeſſor, ordinis Prædicatorum procurator generalis, petiit clara voce in medio ſacræ Congregationis poteſtatem ſibi dari ut reſponderet privato nomine ad primum Bohemorum articulum. Aſſenſit ſynodus. Octoque diebus reſpondit horis antemeridianis. Antequam inciperet reſpondere, Joannes abbas Ciſterecienſis orationem ad Bohemos habuit, ut ſe ſubmitterent determinationi ſanctæ matris Eccleſiæ, quam id ſacrum concilium repræſentaret. Ea res Bohemos non parum offendit: inter reſpondendum Joannes Raguſinus, theologorum iſtorum more quos ſcholaſticos hodie vocant, crebro hæreſeos & hæreticorum vocabulum habebat in ore. Non poterat hoc tandem ferre Procopius Bohemus, quin ſurgens cum ſtomacho, de hac injuria apud ſanctam ſynodum publice conqueſtus eſt. Conterraneus (inquit) iſte noſter injuria nos afficit, hæreticos nos ſubinde vocans. Ad hoc Raguſinus: Quia (inquit) conterraneus veſter ſum lingua ac natione, propterea tam avide cupio vos ad matrem Eccleſiam redire. Erat is gente Dalmata. Conſtat autem Dalmatas in Bohemiam tranſgreſſos, ab occupata regione nomen accepiſſe, parumque abfuit quin ob eam offenſionem Baſilea abirent: vixque placari poterant. Quidam etiam ex Bohemis nolebant Raguſinum ad finem uſque diſputantem audire. Deinde reſpondit ad ſecundum articulum inſignis theologus Ægidius Carlerius, decanus eccleſiæ Cameracenſis, per quatuor dies. Ad tertium articulum Henricus, cognomento Frigidum ferrum, theologus ordinis Prædicatorum, dies tres.

Ad quartum poſtremo reſpondit Joannes Polemarius, auditor cauſarum ſacri palatii, tribus item diebus, afficiebatque Bohemos tædio noſtrorum (ut illis videbatur) prolixitas. Quamquam vero noſtri tam accurate reſpondiſſent, nihilo minus illi ſuos articulos adhuc pertinaciter defendebant: præſertim primum, adeo ut Joannes Roccizanus reſponſiones Raguſitu ſex diebus fortiter impugnaret. Porro cum diſputatio pareret diſputationem, & non videretur hoc pacto pax & concordia facile coitura, tentatum eſt aliud remedium ab illuſtri Bavariæ principe Wilelmo protectore ſacri concilii, videlicet ut omiſſis diſputationibus res amice componeretur. Utrimque deputati ſunt aliquot de concordia tractaturi: qui cum undecimo Martii die conveniſſent, & juſſi eſſent dicere ſententiam ſuam, qui a parte concilii erant, optimum inquiunt ſibi videri, ſi illi nobiſcum unirentur, & unum corpus efficerentur: quod corpus tum omnes diverſitates opinionum ſive ſectarum concordare, & declarare poſſet, atque definire, quid in ſingulis agendum foret ſive credendum. Bohemi cum aliquamdiu deliberaſſent, aïebant hanc viam non videri ſatis aptam, niſi prius quatuor illi articuli exactius eſſent declarati, ita ut aut nos cum ipſis, aut ipſi nobiſcum ſentirent. Alioquin rem ridiculam futuram, ſi jam uniti, in articulorum rurſus deciſione diſcreparent. Reſponſum eſt hic a noſtris, ſi rite unirentur, invocato Spiritu ſancto, nequaquam eos in hujuſmodi deciſione erraturos, quando quilibet Chriſtianus tali definitioni credere debeat. Quod ſi hoc facere vellent, adamantinam plane coalituram utrimque concordiam. Verum ſurdis (quod aiunt) fabula canebatur. Sed & alii tres adverſum reſponſiones datas pertinaciter diſputabant. Id temporis Julianus cardinalis concilii præſidens, talem ad oratores Bohemorum habuit orationem: Audivit (inquit) hæc ſancta ſynodus per decem dies cum magna patientia quatuor veſtrorum articulorum propoſitiones. Et in fine ſubjunxit: Propoſuiſtis (inquit) proximis diebus quatuor articulos, ſed audimus præter hos quatuor multa vos alia habere dogmata peregrina, in quibus a nobis diſſentitis. Neceſſarium eſt, ſi veſtra unitas & perfecta fraternitas inter nos ſequi debet, ut omnia in hoc ſacro concilio propalentur, quatenus per gratiam Spiritus ſancti, qui pacis & veritatis eſt auctor, debita ac ſalubris proviſio fieri poſſit. Nec ex levibus conjecturis iſta accepimus. Partim enim a fide dignis perſonis audivimus, partim quidam qui hic ſunt, propriis oculis in Bohemia viderunt, partim etiam ex veſtra relatione perpendimus. Magiſter enim Nicolaus ſecundo loco proponens allegavit inter alia Joannem Wicleff evangelicum doctorem. Si illum creditis eſſe evangelicum, conſequens eſt ut dicta ejus authentica reputetis: ſi vero non ita putatis, æquum eſſet ut hoc nobis innoteſcat. De iis igitur & quibuſdam aliis vos rogamus, ut nos certificare velitis quid credatis, & quam ſuper his fidem adhibeatis. Nec ſic requirimus ut motiva & rationes veſtras nunc expliceris; ſed ſatis nobis nunc eſt, ut ad ſingulos articulos nobis reſpondeatis per verbum Credimus, aut, Non credimus. Quod ſi feceritis, ut ſperamus, tunc aperte cognoſcemus vos cupere ut bonam de vobis æſtimationem capiamus. Si quid autem eſt de quo velitis per nos certificari, interrogate audacter, & confeſtim vobis reſpondebimus. Parati enim ſumus (juxta beati Petri doctrinam) unicuique poſcenti reddere rationem de ea quæ in nobis eſt fide. Ad hoc paucis reſponderunt oratores Bohemorum, veniſſe ſe tantum, ut quatuor illos articulos proponerent, non tam ſuo, quam publico totius regni Bohemici nomine. Nec aliud dixerunt. Quare rurſum illuſtris concilii protector Wilelmus, quatuor viris utrimque adſcitis, de re pacifice tranſigenda tractavit. Ex quorum conſilio decrevit ſancta ſynodus inſignem legationem cum oratoribus Bohemorum Pragam mittere, ubi ad diem ſacratiſſimæ Trinitatis populus eſſet conventurus. Neque enim conditiones concordiæ quas offerebant noſtri volebant accipere; ſed abire feſtinabant. Itaque decimoquarto Aprilis die Philibertus Conſtantienſis in Normannia antiſtes, Petrus Auguſtenſis epiſcopus, Joannes Polemarius archidiaconus Barcinonenſis, juris Pontificii profeſſor, Fridericus Parſperger præpoſitus Ratiſponenſis, Ægidius Carlerius decanus Cameracenſis, Alexander Sparur juriſconſultus Anglus, Thomas Haſelbachius theologus Viennenſis, Henricus Tocgius canonicus Magdeburgenſis, theologus, Martinus Bernerius decanus Turonenſis, & Joannes Gelhuſius Mulbrunnenſis monachus, juſſu concilii cum oratoribus Bohemorum Pragam ſunt profecti. Longum eſſet narrare quantum honoris fuerit impenſum noſtris, cum paſſim in itinere, tum ab ipſis Bohemis, præſertim a Pragenſibus. Ceterum cum Pragæ conveniſſet ad præfixum diem ingens multitudo Bohemorum, ex clericis, magnatibus, & plebeis, adhortati ſunt eos noſtri, quod etiam ante ſæpe fecerant, ut primum eccleſiaſticam unitatem amplecterentur: deinde, ſi qua dubia eſſent, melius ea ſic diſcuti poſſe. Non placebat hoc Bohemis, quia volebant quatuor illorum articulorum in primis habere declarationem. Quam ſi poſſent obtinere, promittebant ſe pacem & concordiam amplexuros. Cum noſtri viderent rem aliter agi non poſſe, petierunt articulos illos in certa ſibi forma dari, quos ad ſynodum miſerunt per tres Bohemorum oratores. Declarationem vero poſtea ſacra ſynodus in Bohemiam miſit in publico regni conventu populo promulgan-

1. Petr. 3.

ANNO CHRISTI 1431.

dam, legatis Philiberto Conſtantienſi epiſcopo, Joanne Polemario, Henrico Toegio, & Martino Bernerio: qui juſſi ſunt hoc Bohemis referre nomine concilii: Quod ſi trium illorum articulorum declarationem & pacem eccleſiaſticam ſuſcipere vellent, invenire poſſe rationem, qua de quarto articulo, hoc eſt de communione ſub utraque ſpecie, res per concordiam tranſigeretur. Propoſuerunt autem apud Pragam in publico nobilium & plebeiorum conventu declarationes trium articulorum in forma ſequenti:

Quoniam circa doctrinam veritatis ſic ſobrie & caute incedendum eſt, maxime a ſacro generali concilio, ut veritas declaretur, verbis ſic ordinate conceptis, ut nulli ſit in futurum offendiculum ubi poſſit impingere, & habere occaſionem erroris, & (ut verbis utamur beati Iſidori) ne aliquid per obſcuritatem in captione contineat. Circa materiam de cohibitione & correptione peccatorum, in qua poſuiſtis articulum ſub iis verbis: Omnia peccata mortalia, & præſertim publica, per eos quorum intereſt rationabiliter & ſecundum legem Dei cohibeantur, corrigantur & eliminentur. Ecce verbum, Per eos quorum intereſt, nimis eſt generale, & poſſet eſſe offendiculum. Et juxta ſcripturæ ſententiam non debemus ponere offendiculum ante cœcum: & claudendæ ſunt foſſæ, ne bos vicini ibi lædatur: omnis talis occaſio tollenda eſt. Dicimus ergo quod ſecundum ſcripturæ ſacræ ſententiam, ſanctorumque documenta doctorum, ſic catholice eſt tenendum: Quod omnia peccata mortalia, præſertim publica, quantum rationabiliter fieri poteſt, ſecundum legem Dei, & ſanctorum patrum inſtituta, ſunt cohibenda, corripienda, & eliminanda. Poteſtas autem puniendi criminoſos, non ad privatas perſonas, ſed ad eos tantummodo pertinet qui juriſdictionem habent in eos fori, diſtinctione juris & juſtitiæ ordine obſervatis.

Circa materiam de prædicatione verbi Dei, in qua poſuiſtis articulum hoc tenore: Quod verbum Dei a ſacerdotibus Domini & Levitis idoneis libere ac fideliter prædicetur. Ne ex verbo, Libere, ſumeretur occaſio vagæ & diſpendioſæ libertatis, quam nec vos, ut ſæpe dixiſtis, intenditis, circumſtantionandum eſt. Dicimuſque quod ſecundum ſcripturæ ſacræ ſententiam, ſanctorumque documenta doctorum, ſic catholice eſt tenendum: Quod verbum Dei a ſacerdotibus Domini & Levitis ad hoc idoneis, & per ſuperiores, ad quos pertinet, approbatis & miſſis, libere, non tamen paſſim, ſed ordinate & fideliter prædicetur, ſalva auctoritate Pontificis, qui eſt præordinator in cunctis, juxta ſanctorum patrum inſtituta.

Circa materiam articuli ultimi ſub his verbis expreſſi: Non licet clero Chriſti tempore legis gratiæ ſuper bonis temporalibus ſæculariter dominari. Meminimus, quod dum in ſacro concilio ſuper hoc diſputatio ageretur publica & ſolemnis, ille qui ad diſputandum per ſacrum concilium exſtitit deputatus, duas concluſiones poſuit ſub his verbis: Prima, quod clerici non religioſi, ſeu qui voto ſe ad hoc non obligarunt, licite poſſunt habere & poſſidere quæcumque bona temporalia, hereditates paternas, aut aliorum, ſi eis relinquantur, & alia bona juſte acquiſita ex cauſa donationis vel alterius liciti contractus, vel arte licita. Secunda, quod eccleſia poteſt licite habere & poſſidere bona temporalia mobilia & immobilia, domos, prædia, villas, oppida, caſtra, & civitates, & in eis habere privatum & civile dominium. Ille ſiquidem ex veſtris ambaſiatoribus qui diſputa-

A bat, conceſſit eaſdem, dicens illas ſenſui ſui articuli bene intellecto non contradicere, cum ipſe articulum ſuum intellexerit de dominio civili formaliter intellecto. Ex quo & aliis poſſet intelligi quod verba, Sæculariter dominari, in præinſerto articulo expoſita, ad aliquem ſpecialem dominandi modum vel uſum videantur referri.

Sed quoniam doctrina eccleſiæ non eſt verbis ambiguis pertractanda, ſed plane; propterea id, quod ſecundum legem Dei & ſanctorum documenta doctorum catholice tenendum eſt, duximus exprimendum: videlicet præmiſſas duas concluſiones eſſe veras, quodque eccleſiaſtici viri bona eccleſiæ, quorum ſunt adminiſtratores, debent fideliter adminiſtrare, B juxta ſanctorum patrum ſalubria inſtituta. Ipſaque bona eccleſiæ ab aliis quam ab his, quibus adminiſtratio canonice eſt commiſſa, uſurpari ſine ſacrilegii reatu non poſſunt.

Sacrum concilium circa materias dictorum trium articulorum curavit, ſemota omni ambiguitate, ſecundum veritatem evangelicæ doctrinæ veros ſenſus exponere. Verum ſi circa ipſas materias aliquid dubietatis adhuc reſtat, juxta informationes quas in ſacro concilio accepimus, parati ſumus ſuper illis, prima Veritate (quæ Deus eſt) largiente, vobis declarare veritatem. Si declarationem dictorum trium articulorum, quæ veritati ſacræ ſcripturæ innititur, ſuſcipitis & amplectimini, prout teneminis; ac unita- C tem puram, ſimplicem & perfectam realiter & cum effectu vultis habere; ſuper libertate communionis ſacratiſſimæ euchariſtiæ ſub duplici ſpecie, quam poſtulatis & deſideratis, quamque ſine licentia ſanctæ matris eccleſiæ licite non poteſtis habere, nos habemus poteſtatem a ſacro generali concilio certo modo vobiſcum tractandi & concludendi: ſperamus taliter ut manſuri ſitis merito conſolati.

His explicatis, quia domini Bohemi habita ſua deliberatione dixerunt ſe nolle ſuper prædictis dare reſponſum, niſi prius ſuper materia communionis quid eſſet eis offerendum audirent, opus fuit explicationem rei ita facere. Quæ facta fuit, & in ſcriptis tradita ſub forma ſequenti:

D In nomine Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, de cujus ſacratiſſimæ euchariſtiæ ſacramento tractaturi ſumus, ut ipſe qui hoc ſacratiſſimum ſacramentum inſtituit, quod eſt unitatis & pacis, illud in nobis effici faciat quod deſignat, ut videlicet ſimus unum in ipſo Domino Jeſu capite noſtro: & ut ipſe conterat verſutias diaboli, qui ſua maligna aſtutia ex ſacramento pacis & unitatis occaſionem bellorum ingeſſit; ut dum de modo communicandi Chriſtiani contendunt, communionis fructu priventur. Unde beatus Auguſtinus in ſermone de infantibus, in decretis de conſecratione diſtinctione ſecunda: Quia paſſus: « Ita Dominus noſter Jeſus Chriſtus nos ſanctificavit, nos ad ſe pertinere voluit, myſterium pa- E cis & unitatis noſtræ in menſa conſecravit. Qui accipit myſterium unitatis, & non tenet vinculum pacis, non myſterium accipit pro ſe, ſed teſtimonium contra ſe. » Hoc ante omnia duximus præmittendum, quod conſuetudo generalis eccleſiæ (quam etiam patres veſtri & vos ipſi olim ſervaſtis) per longiſſima tempora hoc habuit & habet, quod non conficientes ſub ſpecie panis tantum communicant. Quam conſuetudinem ab eccleſia & ſanctis patribus rationabiliter introductam, & diutiſſime obſervatam, non licet reprobare, aut ſine eccleſiæ auctoritate prohibito immutare. Igitur dictam conſuetudinem eccleſiæ immutando, aſſumere uſum communicandi populum ſub utraque ſpecie, abſque auctoritate ſanctæ

Anno Christi 1431.

matris eccleſiæ licitum non eſt, ſed illicitum. Sancta vero mater eccleſia, ſuadentibus cauſis rationabilibus, facultatem communicandi populum ſub utraque ſpecie poteſt concedere & elargiri. Et talis communio, quæ ſine auctoritate eccleſiæ attentata, eſſet illicita, cum de auctoritate & licentia ſanctæ matris eccleſiæ fiet, erit licita, ſi alia non impediant. Si alia non impediant propterea diximus, quoniam (ut ait

1. Cor. xi. 29.

Apoſtolus) *qui manducat & bibit indigne, judicium ſibi manducat & bibit*. Unde beatus Iſidorus, & habetur de conſecratione diſtinctione ſecunda: Qui ſcelerate vivunt, & in eccleſia communicare non deſinunt, putantes ſe tali communione mundari, diſcant nihil ad emundationem proficere ſibi. Et Auguſtinus eadem diſtinctione: Et ſancta malis nocere poſſunt, bonis ſunt ad ſalutem, malis ad judicium. Sunt ad hoc plures auctoritates. Etenim inter primos communicantes Apoſtolus Judas fuit: ſed quia indigne ſuſcepit, proditionis peccatum habens in corde ſibi nihil profuit; quinimmo extunc diabolus in eum majorem exercuit poteſtatem. Ratio hoc magna demonſtrat. Quis veſtrum dominum ſuum in hoſpitium ſuſcepturus, non cum omni cura domum ſuam ſtuderet mundare pariter & ornare, ut ipſum dominum poſſet honeſte ſuſcipere? Suſcepturus igitur Dominum & ſalvatorem noſtrum in hoſpitio animæ, debet ipſam animam diligenter mundare & ornare. Mundare per ſacramentum pœnitentiæ cum amaritudine & contritione cordis, peccata ſua humiliter pure & integre veraciter confitendo, & ſuſcipiendo ſatisfactionem debitam, & pœnitentiam ſalutarem. Ornare vero purpura ſanctæ devotionis, ut ſic corde purgato, & fervore devotionis ornato, accedat ad diviniſſimum ſacramentum, in quo Deus eſt, mundum reconcilians ſibi. Admonet igitur, exhortatur, & præcipit ſancta ſynodus, ut omnes ſacerdotes exhortentur diligenter & moneant populum, & omne ſtudium & ſolicitudinem adhibeant, ut nullus ad tam ſacratiſſimum ſacramentum, niſi debite præparatus, accedat, cum magna reverentia & devotione, ne quod pro animæ ſalute ſuſcipitur, in judicium condemnationis redundet, dum ſuſcipitur indigne.

Præterea dicunt doctores, quod dicta conſuetudo communicandi populum ſub ſpecie panis tantum, ab eccleſia & ſanctis patribus fuit rationabiliter introducta propter rationabiles cauſas, ſpecialiter propter duo pericula, ſcilicet erroris & irreverentiæ. Erroris: fuit enim error Neſtorii, credentium quod ſub ſpecie panis ſit ſola caro Chriſti, & ſub ſpecie vini ſolus ſanguis Chriſti, quod eſt error. Nam veritas eſt quod ſub qualibet ſpecie eſt totus Chriſtus vivus & integer, caro, ſanguis, anima, & divinitas. Et ſub ſpecie panis eſt totus Chriſtus vivus & integer. Et ſub ſpecie vini, non eſt tantum ſanguis, ſed totus Chriſtus vivus & integer. Quoniam (ut aït

Rom. 6.

Apoſtolus) *Chriſtus reſurgens ex mortuis jam non moritur*. Semel ergo tantum mortuus eſt, jam non moritur, nec ſanguis a corpore ſeparatur. Ut igitur huic errori obviaretur, & magis imprimeretur fidelium mentibus, quod ſub qualibet ſpecie eſt totus Chriſtus: dum non ſolum verbo, ſed etiam ipſo ſigno indicaretur, viſum fuit utile eſſe ſub una ſpecie tantum miniſtrari. Efficacius enim imprimitur, quando cum doctrina verbali ſenſuale aliud ſignum concurrit. Ideo ſacramenta & ſacrificia inſtituta ſunt, ideo & Dominus noſter Jeſus Chriſtus in parabolis loquebatur; & ſapientes in parabolis loquuntur, ut dum cum doctrina ſua ſimilitudo repræſentativa concurrit, efficacius mentibus imprimatur. Secundum periculum eſt irreverentiæ: etenim quamvis omnia ſacramenta cum magna reverentia ſint tractanda, iſtud tamen diviniſſimum ſacramentum ſuper omnia alia cum maxima & ſumma reverentia tractandum eſt. Alia ſiquidem ſacramenta ſunt vaſa gratiæ divinæ, non tamen per ea realem Domini noſtri Jeſu Chriſti præſentiam obtinemus: in hoc vero ſacratiſſimo ſacramento Dominus Jeſus Chriſtus, ſub alia quidem forma, in propria vero ſubſtantia, eſt nobiſcum: ideo tractandum eſt cum omni ſtudio & cautela, ne aliquid contingat quod cedat in irreverentiam ipſius ſacramenti. Et cum in calice ſit ſub ſpecie liquida, multa poſſunt contingere quæ cederent in irreverentiam ipſius ſacratiſſimi ſacramenti, tam ex parte miniſtrantis, quam ex parte ſuſcipientis, quam etiam ex parte ſpeciei vini, quæ eſt magis ad alterationem ſuſcipiendam diſpoſita, quam ſpecies panis. Vos qui practicaſtis, per experientiam noſtis. Nam doctores de hoc multa dicunt, & nobis a fide dignis multa relata ſunt: quæ cum audivimus, exhorruerunt pili corporum noſtrorum, & animi noſtri nimio terrore concuſſi ſunt. Dictum eſt nobis accidiſſe quod cum ſacerdos ad infirmum ſacramentum ſub duplici ſpecie detuliſſet, quando infirmo voluit de calice miniſtrare, nihil ibi reperit, totum, dum per viam agitando veniret, diſtillaverit. Et alibi, cum mane diei Dominicæ miniſtraretur quod ex præcedenti die fuerat reſervatum, talis alteratio facta erat, ut qui ſuſcipiebat ferre non valens emiſerit. Heu caſus horrendi, & non ſine magna cordis amaritudine referendi! Et multa alia hujuſmodi nobis relata ſunt. Et quiſque volens prudenter advertere, poterit quanta poſſint accidere cogitare. At vero quam ſint hæc gravia, ex decreti ſententia poteritis intelligere, de conſecratione diſtinctione undecima: Si per negligentiam aliquid de ſanguine ſtillaverit in terram, lingua lambatur, tabula radatur: ſi non fuerit tabula, ut non conculcetur ſanguis, locus radatur, & igne conſumatur, & cinis in altari recondatur, & ſacerdos quadraginta diebus pœniteat. Si ſuper linteum altaris, & ad aliud ſtilla pervenerit, quatuor diebus pœniteat; ſi uſque ad tertium, octo diebus pœniteat; ſi uſque ad quartum, viginti diebus pœniteat: & linteamina, quæ tetigerit ſtilla, tribus vicibus miniſter abluat, calice ſubterpoſito: & aqua ablutionis ſumatur, & juxta altare recondatur. Præterea audivimus ſæpe contingere quod ſacramentum in calice non ſufficit multitudini communicantium, & tunc fit noviter conſecratio calicis tantum, & a presbytero non communicante: quod eſt a ſanctorum patrum doctrina plurimum alienum. Et etiam dicitur, quod aliqui interdum vinum non conſecratum pro conſecrato miniſtrant; quod maximum periculum eſt.

Fiet igitur iſto modo, quod vobis ſuſcipientibus eccleſiaſticam unitatem & pacem, realiter & cum effectu, & in omnibus aliis, quam in uſu communionis utriuſque ſpeciei, fidei, & ritui univerſalis eccleſiæ vos conformantibus: vos qui talem uſum habetis, communicabitis ſub duplici ſpecie cum auctoritate eccleſiæ. Et articulus ille in ſacro concilio diſcutietur ad plenum, & videbitis quid circa illum articulum pro veritate catholica ſit tenendum & agendum pro utilitate & ſalute populi Chriſtiani. Et omnibus mature & digeſte pertractatis, nihilominus ſi perſeverantes in deſiderio veſtro hoc veſtri ambaſiatores poſtulaverint, ſacrum concilium ſacerdotibus veſtris communicandi ſub utraque ſpecie populum veſtrum, eos videlicet qui in annis diſcretionis conſtituti reverenter & devote poſtulaverint, auctoritatem & facultatem in Domino largietur: hoc ſemper

obſervato, quod ſacerdotes ſic communicantibus ſemper dicant, quod ipſi debent firmiter credere, quod non ſub ſpecie panis caro tantum, nec ſub ſpecie vini ſanguis tantum: ſed ſub qualibet ſpecie eſt integer totus Chriſtus.

Hactenus decretum ſacri concilii retulimus. Ad dubia autem & quæſtiones Bohemorum, quas magiſtri & ſacerdotes poſtea movebânt, ſic reſponderunt oratores ſacri concilii.

Primo dixerunt, quod non eſt intentio ſacri concilii permittere communionem ſub duplici ſpecie permiſſione tolerantiæ, vel ſicut Judæis fuit permiſſus libellus repudii: quia cum ſacrum concilium viſcera maternæ caritatis exhibere dictis Bohemis & Moravis intendant, non eſt intentionis concilii permittere tali permiſſione quæ peccatum non excludat; ſed taliter elargiri, ut auctoritate Domini noſtri Jeſu Chriſti & eccleſiæ veræ ſponſæ ſit licita, & digne ſumentibus utilis & ſalutaris.

De punitione peccatorum.

Item, cum circa materiam de punitione peccatorum fuiſſet per dictos Bohemorum magiſtros & ſacerdotes dictum, quod ex ſcripturis ſacris habetur, quod interdum Deus excitat corda privatarum perſonarum ad correptionem & punitionem peccatorum; & ſic videretur licere inferioribus corrigere ſuos ſuperiores, & punire:

Reſponderunt, & oſtendentes textum ſancti Au-
» guſtini in decretis xxxiii. Qui percutit malos in eo
» quod mali ſunt, & habet cauſam interfectionis, mi-
» niſter Dei eſt: qui vero ſine aliqua publica admini-
» ſtratione maleficum, furem, ſacrilegum, adulterum,
» perjurum, vel quemlibet criminoſum interfecerit aut
» trucidaverit, vel membris debilitaverit, velut ho-
» micida judicabitur: & tanto acrius, quanto non ſi-
» bi a Deo conceſſam poteſtatem abuſive uſurpare non
timuit. Et certe moleſtius ſuſciperet iſta civitas, ſi aliquis privatus attentaret punire unum criminoſum, & erigeret furcam in platea, & ibi eum ſuſpenderet, quam ſi unus homo interficeret unum hominem in rixa, vel per inſidias. Et alios textus beati Ambroſii & Hieronymi eidem concordes etiam allegarunt.

Dixerunt quod nemo dubitat quod lex Dei ſancte & debite poſita eſt; & in ea legitur ſimpliciter: *Non furtum facies*. Et tamen mandato Dei Iſraël adſportarunt bona Ægyptiorum, quæ receperant commodata. Item in eadem lege ſcribitur ſimpliciter: *Non occides*. Ex quo beatus Auguſtinus libro I. de civitate Dei probat quod nemini licet occidere ſeipſum. Et cum facit inſtantiam de Samſone, reſpondet,
» & dicit hæc verba: Cum autem Deus jubet, ſeſeque
» jubere ſine ullis ambagibus intimat, quis obedien-
» tiam in crimen vocet, quis obſequium pietatis ac-
» cuſet?

Deut. 5.

Hic in propoſito verba ſancti Auguſtini habeatis pro reſponſo. Sed videat quiſque ſi Deus jubet, & ſe jubere ſine ambagibus intimat, & probet ſpiritus ſi ex Deo ſint. Sed de talibus non eſt lex danda, nec eſt multum agitandum. Nam per hoc facile inſurget occaſio faciendi ſeditiones, & inferioribus inſurgendi contra ſuperiores. Et quando aliquis furatus eſſet vel interfeciſſet, & diceret quod ſpiritu Dei motus eſt, certe niſi de hoc bene conſtaret, puniretur.

Dixerunt denuo, quod aliqui ſunt caſus, in quibus laïci habent poteſtatem in clericos.

Fuit reſponſum, quod certi ſunt caſus in jure, in quibus laïci habent poteſtatem ſuper clericos, & etiam aliquando ſuper cardinales. Nam ſi mortuo Papa cardinales non vellent intrare conclave ad electionem Papæ faciendam, rex, princeps, vel alius dominus, ſeu poteſtas ſæcularis, poteſt eos compellere. Sed in illis caſibus jam ille non eſt privata perſona, ſed auctoritate juris utitur juriſdictione. Similiter eſt intelligendum de aliis caſibus in jure expreſſis.

Dixerunt ulterius, quod nullum jus fori habet juſtitiam, niſi jus poli illud approbaverit.

Fuit reſponſum, quod nullum jus fori habet juſtitiam, ſi ſit contra legem Dei, quia lex Dei eſt regula omnium legum: ſed exigitur magna peritia in applicando regulam ad regulatum. Nam interdum alicui videtur quod ſit tortuoſitas in regulato, & non eſt, ſed eſt defectus in applicando, quia non applicatur debito modo regula ad regulatum.

De prædicatione verbi.

Circa articulum de prædicatione verbi Dei fuit motum, quod interdum aliquis prælatus ex ſua invidia vel malitia, ſine cauſa rationabili, bonum & idoneum prædicatorem, bene & catholice prædicantem inhibet prædicare.

Fuit reſponſum, quod ſatis intellexerunt, quod abuſio prælatorum inordinate agentium magnam occaſionem præſtitit his turbationibus, & quod in eorum partibus numquam audiverunt tales querelas. Sed prælati favent bonis prædicatoribus, & eos ad prædicandum excitant precibus, favoribus, & honoribus. In talibus autem caſibus jam ſunt a jure prædicta remedia. Quando aliquis prohibetur uti jure ſuo, habet remedium appellandi: & ſi bene confidit quod ſit appellatio juſta, utatur jure ſuo, omni violentia brachii utriuſque, ſpiritualis videlicet & ſæcularis, ſemota. Nam exitus cauſæ declarabit, ſi ipſe habebat juſtam cauſam appellandi. Tunc declarabitur ſuperiorem male prohibuiſſe, & appellantem juſte feciſſe. Et ſuperior injuſte prohibens debet corripi. Si autem juſte fuerit prohibitus, & ipſe ſua temeritate ſuperioris juſtum mandatum ſprevit, dignum eſt quod ipſe digna animadverſione puniatur.

De dominio ſæculari apud clericos.

Circa quartum articulum fuit motum, an liceat prælatis eccleſiaſticis actus ſæcularis dominii in propria perſona excercere.

Fuit reſponſum, quod ſi per verbum, Actus ſæcularis dominii, intelligantur actus quos unus ſæcularis dominus poſſet agere ſeu exercere, tunc dicendum quod aliquos tales actus poteſt licite prælatus in propria perſona exercere: ſicut ſunt vendere, impignorare, infeudare, modis & formis jure ordinatis. Aliqui ſunt quos non licet in propria perſona exercere, ſed debent habere œconomum, vicedominum, vel procuratorem, qui hæc exerceat, de quibus acti-
bus jure cavetur, in rubrica, Ne clerici vel monachi »
ſæcularibus negotiis ſe immiſceant, & aliis in rebus. »

Fuit motum, an illa poteſtas coactiva, quæ debet exerceri per œconomum, &c. ſit apud prælatum eccleſiæ.

Dictus Joannes Polemair reſpondit, quod hæc quæſtio præſupponit aliam, de qua ſunt diverſæ opiniones inter doctores, apud quem ſit dominium eccleſiæ. Et ulterius, an actiones ſint in perſona tutoris vel procuratoris, vel licet non ſint in earum perſona, tamen per conſtitutionem actoris vel procuratoris, cujus exercitium ipſarum demandant ipſi actori vel procuratori, & alias intricationes, de quibus non eſt opus ad præſens agere. Sed cum multum inſtaretur dicere opinionem ſuam, dixit: Quod ſi etiam

Anno Christus 1431.

otum haberent, & liberet ſolatiari in diſputando, daret optionem arguenti. Sed magis eſſet opinio ſua, quod dominium rerum eccleſiæ eſt apud Chriſtum, & prælati & alii eccleſiaſtici ſunt canonici adminiſtratores adinſtar tutorum: ſed ampliorem habent poteſtatem ſeu adminiſtrationem quam tutores. Et conſtituendo œconomum ſeu vicedomioum, &c. eorum conſtitutione debita facta, œconomus, ſeu vicedominus, habet illam poteſtatem coactivam, ſeu exercitium juriſdictionis.

Item circa quartum articulum, pro declaratione primæ concluſionis, eſt concordatum, quod verba, Juſte acquiſita, in ipſa poſita, omnia in eadem contenta determinant.

Item circa ſecundam concluſionem, cum ſacri canones & doctores ſancti ſic loquantur: Bona eccleſiæ, res eccleſiæ, facultates eccleſiæ, &, inter doctores variæ ſint opiniones, apud quem ſit ipſarum rerum dominium, prout notat gloſſa in cap. Expedit. 12. quæſt 1. ad nullam illarum opinionum intendunt aliquem coarctare, nec aliquam illarum opinionum excludere, ſed ſit unicuique facultas illam quæ ſibi melior videbitur probabiliter ſuſtinere. Dixerunt præterea dicti Bohemi, quod ipſi tenent, quod clerici aut viri eccleſiaſtici rerum temporalium eccleſiæ A ſunt adminiſtratores, & non domini, ad modum loquendi ſcripturæ, doctorum ſanctorum, & canonum.

Item Bohemi dicunt, quod in omnibus emergentiis ſtare volunt dictamini judicii ex unanimi conſenſu in Egra compactati. Hunc in modum noſtri Bohemis reſponderunt.

Tandem poſt multos tractatus ultro citroque habitos, inita eſt concordia, & manuum ſtipulatione firmata: promiſeruntque ſe Bohemi declarationem trium articulorum, ac pacem & eccleſiaſticam unitatem accipere. Factum eſt id anno milleſimo quadringenteſimo trigeſimooctavo, circa feſtum Martini. B Conventum eſt poſtea, cum a legatis ſacri concilii, tum ab oratoribus Bohemorum, ut quæ reliqua erant componerentur: primum Ratiſponæ, deinde apud Brunnam diœceſis Olmurzenſis, item apud Albam regalem in Hungaria, coram Sigiſmundo Cæſare. Verum nullibi res tota confici potuit: nunc enim erat conſulenda ſynodus, nunc alia ſunt exorta impedimenta. Poſtremo apud Iglaviam oppidum Moraviæ, concordia inſtrumentis ac ſigillis roborata eſt, Compactata vocant, v. die menſis Julii, Cæſare præſente.

1438.

PETITIONES BOHEMORUM

poſtremo propoſitæ in Baſileenſi ſynodo, anno MCCCCXXXVIII. menſe Novembri.

Reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis nobis gratioſis.

NOs oratores regni Bohemiæ humiliter & quanta poſſumus affectione ſupplicamus, quatenus propter pacis & concordiæ initæ perpetuam conſervationem, & omnium quæ in compactatis ſunt, felicem ac firmam conſervationem dignemini nobis dare, concedere, & de veſtra clementia elargiri, cum effectuali exſecutione, omnes & ſingulas poſtulationes infraſcriptas.

Primo & ante omnia petimus & ſupplicamus, quatenus pro tollendis univerſis litibus, jurgiis & diſſenſionibus in populo noſtro ex diverſitate communionis indubitanter & infallibiliter ſequentibus: & infinitis malis, quæ nec dicere ſufficimus, ſicut ea concepimus, prorſus auferendis & abolendis, dignemini clementer pro veſtra bonitate & liberalitate regno noſtro Bohemiæ, & marchionatui Moraviæ, dare, concedere, & demandare uniformem & unanimem omnibus & ſingulis ſub utraque ſpecie ſacræ euchariſtiæ communionem, videlicet archiepiſcopo Pragenſi, necnon epiſcopis Linthomiſlenſi, Olmutzenſi, & aliis prælatis ſingulis regni & marchionatus curam animarum habentibus, & eorum vicariis, necnon & plebibus eorum ſingulis & ſubjectis: & hoc ſecundum ea quæ in mandato bullæ legatorum & in compactatis nomine ſacri concilii ſunt inſerta in cap. Pro firmitate: ubi ſic dicitur: » Et omnia alia » fient, quæ pro obſervatione dictæ pacis & unitatis » neceſſaria fuerint & opportuna. Nam hoc facto ex veſtro beneficio regnum totum, ſupra quam dici poteſt, conſolabitur, & in dilectione fraterna firmabitur: ex quibus uniformis ſubjectio & obedientia ſacroſanctæ eccleſiæ perpetuo tribuetur.

Item ſupplicamus ut ſupra, quatenus pro amputanda falſa ſuſpicione & vacillatione multorum, putantium quod ſacrum concilium præfatam communionem ſub utraque ſpecie nobis conceſſam ad tempus dumtaxat concederet, non utilem & ſalutarem, C ſed ut libellum repudii, dignemini juxta illud capitulum in compactatis poſitum, Primo dixerunt, « quod non eſt intentionis ſacri concilii, &c. nobis « & veſtræ conceſſioni ſalubriter & mature providere, & illud capitulum, una cum aliis ipſum munus legatorum veſtrorum conſequentibus, bullis litterarum veſtrarum firmare & perpetuare.

Item ſupplicamus ut ſupra, quatenus pro conſolatione obedientiæ, & totius ordinis eccleſiaſticæ diſciplinæ, & pro finali compactatorum defenſione & obſervatione, & bono & optimo in ſpiritualibus regimine, dignemini nobis providere cum effectu de bono & legitimo paſtore, archiepiſcopis, & aliis epiſcopis, qui nobis pro regno magis idonei & magis D grati & accepti viderentur ad illa officia ſalubriter exſequenda.

Item ſupplicamus ut ſupra, quatenus veſtræ paternitates pro tuenda in poſterum inclyta fama regni & marchionatus, pro oſtendenda & manifeſtanda noſtra innocentia, pro eo quod communicaverunt, & communicant, & communicabunt ſub utraque ſpecie, dignentur dare, & ordinare, & deſtinare litteras ſacri concilii in modo & forma magis oſtenſioni accommoda & congrua, ad omnes principes tam ſæculares quam ſpirituales, civitates & communitates juxta compactata. Et hoc iidem domini legati nobis facere obligantur.

E Item ſupplicamus, ut in diſcuſſione in materia communionis euchariſtiæ ſub utraque ſpecie, de ejus præcepto a Domino ad omnes fideles, non procedatur aliter niſi ſecundum judicem in Egra compactatum, hoc eſt, ſecundum legem divinam, praxim Chriſti & Apoſtolorum ejus, concilia generalia, & ſecundum ſententias ſanctorum doctorum veraciter ſe in lege Dei fundantium.

Item ſupplicamus, quatenus paternitates veſtræ, conſiderata magna affectione populi noſtri, velint dare nobis deſideratam libertatem communicandi parvulos ſacra euchariſtia. Nam ſi iſte uſus communicandi, quem regnum noſtrum, pie motum, ma-

gnorum ſanctorum doctorum ſcripturis & exemplis inductum, ut catholicum ſuſcepit, & a multis annis effectualiter exercuit, aboletur, certe magnum & intolerabile ſcandalum in populo orıretur, immo animus eorum plurimum ex hoc implacabiliter perturbaretur.

Item ſupplicamus ut ſupra, quatenus ex eiſdem cauſis, veſtræ paternitates dignentur permittere ad minus evangelia, epiſtolas, & ſymbolum in vulgari in Miſſis & eccleſiis coram populo ad excitandam devotionem libertari, legi, & decantari. Nam in noſtro linguagio Slavico ex indulto eccleſiæ olim ab antiquo in vulgari ſuo exercetur, etiam in noſtru regno.

Item ſupplicamus nomine ejuſdem regni, & almæ univerſitatis Pragenſis, quatenus erga ipſius univerſitatis deſideratam reformationem, veſtræ paternitates dignentur curam adhibere, & operam dare ſolicitam, ut juxta modum & formam aliarum univerſitatum, taliter per eccleſiam reformatum, præbendæ, & collationes beneficiorum aliquorum eccleſiarum cathedralium & parochialium, eidem univerſitati annectantur, conferantur & incorporentur, ut per hoc univerſitas augeatur & promoveatur.

Item ſupplicamus, ut ſupra, quantum ſufficimus, ſalva ſemper paterna reverentia, ex compactatis veſtras paternitates requirimus, & inſtanter monemus, quatenus ad illam cunctis piis mentibus deſideratam, & Chriſtianæ religioni ſumme neceſſariam, & opportunam totius eccleſiæ reformationem, dignetur veſtra paternitas toto ſtudio invigilare, & effectualiter inſudare pro extirpatione omnium malorum publicorum, in capite & in membris, prout regno noſtro frequenter promittitis in compactatis, & prout articulus noſter quartus, de eliminatione omnium peccatorum publicorum, hoc manifeſte exigit & requirit.

Reſponſiones ſequentes ordinatæ fuerunt, ſed non datæ.

Prima petitio videtur inniti obligationi, tamquam ex compactatis ſacrum concilium hoc facere teneatur, ex illo capitulo quod incipit: Pro firmitate & obſervantia pacis; & ſequitur: Per dictos legatos ſacri concilii dabitur omnis firma, & procurabitur bulla concilii, & mandata ipſius ſacri concilii ad omnes principes & communitates circumſtantes, & alia quæ neceſſaria fuerint & opportuna. Pro parte vero dictorum regni & marchionatus, dabuntur litteræ cum ſigillis firmis, ac munimentis opportunis: proclamabitur pax, & ſervari mandabitur: & omnia alia fient quæ pro obſervatione dictæ pacis & unitatis neceſſaria fuerint & opportuna. Sed certe ex illo capitulo, neque competit jus ſacro concilio faciendi Bohemis, quod pro bono pacis & unitatis teneantur dimittere uſum communionis ſub duplici ſpecie; cum promiſerint omnia facere, quæ pro obſervatione pacis & unitatis fuerint opportuna. Hoc eſſet valde opportunum obſervationi pacis, ut ipſi in hoc, ſicut & in ceteris, ſe conformarent uſui omnium aliorum vicinorum, & totius eccleſiæ Latinæ. Neque contra ipſis Bohemis competit jus ad petendum, quod ſacrum concilium compellat omnes de regno ad communicandum ſub utraque ſpecie, tamquam hoc eſſet opportunum obſervantiæ pacis. Quia cum ſuper hac materia jam ſit in dictis compactatis ſpecialis & certa diſpoſitio, generalis, clara quæ ſubſequitur, non ſe refert ad illa, maximeque quia hoc contrariatur ei de quo in ipſis compactatis ſpecialiter agitur, ſcilicet de libertatione, cui contrariatur coarA ctio. Nam & in libertatione concedenda, dicitur de illis perſonis quæ in annis diſcretionis conſtitutæ reverenter & devote poſtulaverint. Et ſi devotioni & poſtulationi cujuſlibet eſt relinquendum, non eſt ad hoc aliquis compellendus, ſecundum ipſorum compactatorum ſeriem & tenorem. Et alias hoc de ſe manifeſtum eſt, quod illa verba non dant jus talia poſtulandi: quod vero ad libertationem concedendam; de qua continetur in compactatis, ſacrum concilium intendit omnino ſervare ipſa compactata, & ab ipſis in nullo deficere. Ex quorum tenore manifeſte apparet, quod declaratio iſtius articuli, an ſit de præcepto, præcedere debet ipſam libertationem. Sicut ergo ſacrum concilium in omnibus ſe offert compacta-
B ta adimplere, ita & ipſi domini Bohemi facere tenentur.

Ad ſecundam petitionem reſpondetur, quod omnia, quæ ſacrum concilium tenebatur ratificare, jam ratificavit, & ſuper hoc litteras ſuas dedit. Illa non tenetur ratificare: quoniam pacta & conventiones a legatis ſacri concilii nomine ipſius facta habent ratificationis cauſam: non autem reſponſa; quorum aliqua per omnes, aliqua per unum tantum ex ipſis facta fuerunt ad interrogationes quorumdam magiſtrorum. Unde tam res ipſa, quam modus agendi, manifeſte oſtendunt, quod ad ratificandum ſacrum concilium non tenetur. Verum, quantum ad illum punctum, qui in illa petitione ſpecialiter exprimitur,
C non quia tenetur ratificare, ſed pro conſolatione populi Bohemici, & tollenda occaſione aliis detrahendi, dicit ſacrum concilium: Quod ſicut conſuetudinem laudabilem ab eccleſia univerſaliter obſervatam, de communicando populum ſub ſpecie panis, abſque auctoritate eccleſiæ nemo debet immutare, ita poſtquam ab eccleſia uſus communionis ſub utraque ſpecie aliquibus permittitur, talis permiſſio non eſt ſicut de libello repudii, vel quæ peccatum non excludat, cum tales qui ex licentia & auctoritate eccleſiæ ſic communicant, tranſgreſſores eccleſiæ inſtitutionis vel conſuetudinis dici non poſſint; dum tamen conceſſionis terminos non excedant. Erit igitur talis communio auctoritate eccleſiæ conceſſa illis quibus con-
D ceſſa fuerit licita, & digne ſumentibus utilis & ſalutaris.

Ad tertiam petitionem reſpondetur, quod juſtum & rationabile eſt, ut eccleſiæ Pragenſi de legitimo, idoneo & utili provideatur paſtore. Sed quoniam verba expreſſerunt magiſtrum Joannem de Roccozana, de quo non eſt rationabile ut ad illam dignitatem promoveatur, cum ad impediendum, perturbandum, & diſrumpendum pacem & unitatem, poſt firmata compacta, fuerit multipliciter machinatus. Et non diu eſt quod a civitate Pragenſi ſereniſſimo domino Imperatore inſalutato clam & furtive receſſit: & jam prodire & apparere incipiant, quæ poſt talem receſſum & ante in perturbationem pacis fuerit ma-
E chinatus; cum ad Pontificem maxime pertineat unitatem & pacem amare, & ad eas alios provocare verbo pariter & exemplo: Ideo melius videtur hoc pro præſenti ſuſpendere, ut habita meliori deliberatione & diligentia, cum ſereniſſimo domino Imperatore, poſſit eidem eccleſiæ utiliter provideri.

Ad quartam petitionem reſpondetur, quod ex tota ſerie compactatorum, ſacrum concilium non tenetur aliquas litteras ad principes & communitates circumſtantes dirigere; niſi juxta præinſertum capitulum, quod incipit, In firmitate. Illas promptum eſt facere & diligere, juxta ſeriem ipſius in forma rationabili & honeſta.

Ad quintam petitionem reſpondetur, quod illa eſt

Anno Christi 1438.

intentio & voluntas ſacri concilii, quod in diſcuſſione & deciſione Spiritu ſancto auctore facienda in materia communionis euchariſtiæ ſub utraque ſpecie, & de ejus præcepto a Domino ad omnes fideles, ut verbis eiſdem utamur quæ in ipſa petitione continentur, non procedetur aliter, niſi ſecundum legem divinam, praxim Chriſti, & Apoſtolorum ejus, concilia generalia, & ſecundum ſententias ſanctorum doctorum veraciter ſe in lege Dei fundantium. Et ita debent ſperare & credere omnes fideles, quod ille qui eccleſiæ ſuæ promiſit ſui aſſiſtentiam infallibilem, & Spiritum ſanctum cum eccleſia in æternum manſurum, Salvator noſter Jeſus Chriſtus, nullo modo permittit quod ab ipſa eccleſia aliqua deciſio fiat circa materiam talem, quæ eſſet contraria ſuperius memoratis. Sed debent firmiter credere omnes Chriſticolæ, quod Spiritus ſanctus per os eccleſiæ docet fideles omnem veritatem neceſſariam ad ſalutem: & ita debent firmiter credere, & nullatenus dubitare.

Ad ſextam petitionem de communione parvulorum, reſpondetur, quod communio parvulorum per compactata expreſſe excluditur: cum ſolum ibi de illis loquuntur, prout extunc qui talem uſum hactenus habuerunt, & ad ultimum de illis qui in annis diſcretionis conſtituti hoc reverenter poſtulaverint & devote.

Ad ſeptimam petitionem, quod illa eſt de directo contra compactata, & ipſorum Bohemorum promiſſionem, per quam tenentur ſe conformare ritibus eccleſiæ. Certum autem eſt, quod ritus eccleſiæ hoc non habet, neque in ipſa Pragenſi eccleſia ante iſta A diſturbia hoc fiebat. Unde juſtum & rationabile foret, quod confirmarent ſe ritibus eccleſiæ, & in hoc & in omnibus aliis compactata efficaciter adimplerent, & tunc poſſent honeſtius a ſacro concilio petere, & rationabilius ſperare.

Ad octavam, gratiſſimum eſt ſacro concilio, quod univerſitas ſtudii Pragenſis reformetur & reparetur: & ideo ſuper hoc faciet commiſſionem legato ſuo, ut circa reformationem & reparationem univerſitatis operam & ſtudium præbeat: ordinando de aliquo certo numero præbendarum in aliquibus eccleſiis civitatis Pragenſis, quod ad eas aſſumi habeant dictæ B univerſitatis doctores & magiſtri, ſecundum ordinationem rationabiliter faciendam.

Ad nonam & ultimam petitionem reſpondetur, quod hoc ſacrum concilium a ſuo exordio ſtudium & operam circa deſideratam reformationem eccleſiæ præbuit, & præbere, Deo auctore, intendit, multaque ſuper hoc decreta edidit. Sed inimico humani generis procurante multa impedimenta circa hoc habuit: nihilominus in ſpe non deficit, nec per Dei gratiam in ſtudio deficiet & labore. Multa ſiquidem ſuper hoc aviſata ſunt & concepta, quæ ubi, Deo largiente, opportunitas fiet, ad executionem ponenda C erunt ad Dei gloriam & eccleſiæ reformationem, honeſtatem & decorem accommoda. Sed quoniam (ut ſapiens ait) *omni negotio tempus & opportunitas eſt*, omnia ſunt cum ſapientia ſuaviter & opportune diſponenda; ne ea, quæ, ſi opportune fierent, poſſent eſſe multum accommoda, importunitas minus utilia reddat. Eccl. 8.

1431.

CONCILIUM BASILEENSE.

INCHOATIO CONCILII BASILEENSIS.

DIe Jovis decima nona Julii, de anno Domini MCCCCXXXI. applicuerunt Baſileæ domini, ſcilicet, Joannes Polmar capellanus ſummi Pontificis & auditor ſacri palatii, & magiſter Joannes de Raguſio doctor in theologia Pariſienſis, procurator generalis ordinis Prædicatorum, delegati ad præſidendum concilio a domino Juliano cardinali ſancti Angeli legato Apoſtolico, litteras ſalvorum conductuum domini Imperatoris deſcriptas habentes. Remanſitque dominus Dionyſius exſpectans ambaſiatam præfati domini Imperatoris. Qui quidem præſidentes, vigeſimatertia Julii, convocatis omnibus eccleſiaſticis perſonis tam extraneis quam intraneis, D in capitulo majoris eccleſiæ Baſileenſis inchoaverunt concilium, legitima poteſtate eidem cardinali a felicis recordationis domino Martino, & domino Eugenio præſenti, & deinde eorum ſubſcriptione facta a prædicto legato, quorum prædictus . . . . . fecit collationem ſolemnem ſuper themate. *Venit angelus teſtamenti quem vos vultis:* Malachiæ tertio. In quo oſtendit poteſtatem domini legati, & eorum legationem, & omnimodam voluntatem, ad concilium quod tunc inchoaverunt & ſtabilierunt, prout etiam reſcripſerunt ambaſiatores univerſitatis Pariſienſis; & decreverunt Miſſam ſolemnem ſextis feriis poſt petitionem celebrari.

DECRETA ET ACTA CONCILII BASILEENSIS.

De ſchedis ex authenticis exemplaribus plumbo ejuſdem ſacroſancti concilii firmatis, inquit Petrus Crabbe.

Sessio I.

SESSIO PRIMA.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis feliciter. Amen.

I.

CEnſetur utique dignum & congruum, prout id ſingulariter expoſcit nimium labilis hominum memoria, ut ea quæ per ſacrorum generalium con- E ciliorum ſanctiones ad Dei laudem & communem reipublicæ utilitatem fore noſcuntur inſtituta, illa debite ſcripturæ commendentur, ut per hanc jugis eorum etiam ad poſteros tranſeat recordatio. Hinc eſt igitur, quod in ſubſcriptis continentur, & ſunt de verbo ad verbum inſerta decreta, conſtitutiones, acta, & ordinationes, ceteraque geſta in hoc ſacro generali Baſileenſi concilio, præſidente in eodem auctoritate Apoſtolica reverendiſſimo in Chriſto patre domino

Anno Christi 1431. Seſſio I.

domino Juliano, miſeratione divina ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ſancti Angeli diacono cardinali, Apoſtolicæ ſedis legato, collecta, viſa, ordinata per nos protonotarios, notarios, & ſcribas infraſcriptos, ad id per dictum dominum præſidentem, ſacro eodem approbante concilio, deputatos, ſub annis, indictionibus, diebus, horis, menſibus & Pontificatu inferius annotatis pariter & deſcriptis.

Anno ſiquidem a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoprimo, indictione nona, die autem Veneris ſeptima menſis Decembris, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris, & domini noſtri domini Eugenii divina providentia Papæ quarti anno primo, præfato reverendiſſimo patre domino cardinali præſidente & legato jam per menſes aliquot in civitate Baſileenſi nationis Germanicæ, provinciæ Biſuntinæ, [a] prædicti generalis concilii adjuvante Domino congregatione & celebratione inibi juxta mandatum Apoſtolicum alias ſibi ſuper hoc directum, & infra plenius deſcriptum, legitime [b] faciendum, perſonaliter exſiſtente. Convocatis itaque jam per eum dicta auctoritate hujus rei cauſa ad dictam civitatem Baſileenſem de diverſis mundi partibus pluribus dominis, prælatis, necnon perſonis aliis, & viris eccleſiaſticis, quæ de jure vel conſuetudine ad concilium generale venire tenentur, ac etiam quampluribus aliis ad dictum concilium convocatis; eiſque una cum dicto domino præſidente legato in certa aula domus eccleſiæ ſancti Leonardi Baſileenſis, in qua ſoliti ſunt pro conciliis tenendis in unum convenire, ad hæc ſpecialiter congregatis, unanimi inter eos inito conſenſu, exſtitit ordinatum & decretum, primam dicti generalis concilii Baſileenſis ſeſſionem tenendam fore auctore Domino, atque celebrandam die Veneris extunc proxime ſecutura, quartadecima dicti menſis Decembris in eccleſia cathedrali Baſileenſi, prout in ſchedula, cujus tenor inferius primo loco deſcribitur, plenius continetur: quam ſchedulam in multos duplicatam & tranſumptam juſſit idem dominus præſidens, ob dictæ primæ ſeſſionis publicationem faciendam, in pluribus dictæ civitatis eccleſiarum valvis affigi pariter & apponi, cujus tenor ſequitur, & eſt talis:

[a] Forte, pro dicti.

[b] Forte, facienda.

Ad laudem omnipotentis Dei, exaltationemque fidei catholicæ, necnon tranquillitatem & pacem totius Chriſtianitatis, reformationem quoque univerſalis eccleſiæ & populi Chriſtiani, ex parte reverendiſſimi in Chriſto patris & domini domini Juliani miſeratione divina ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ſancti Angeli diaconi cardinalis, in præſenti ſacro generali concilio Baſileenſi auctoritate Apoſtolica præſidentis ſpecialiter deputati, approbatione dicti ſacri generalis concilii intimatur per præſentes omnibus & ſingulis in hoc ipſo generali concilio Baſileenſi intereſſentibus, & intereſſe debentibus, quod auctore Deo die Veneris proxima poſt inſtans feſtum ſanctæ Luciæ, quæ erit quartadecima menſis hujus Decembris, prima ejuſdem ſacri generalis concilii ſeſſio celebrabitur in eccleſia cathedrali civitatis hujus Baſileenſis, hora nona ejuſdem diei a media nocte inantea computanda. Ideoque præcipitur & mandatur omnibus & ſingulis in prædicta civitate Baſileenſi ad cauſam dicti ſacri concilii jam exſiſtentibus, ceteriſque ad quorum notitiam præſentes devenerint, in dicto concilio intereſſe debentibus, qui tunc commode perſonaliter intereſſe poterunt in eodem, quatenus dictis die & hora in eccleſia prædicta perſonaliter & debite compareant ſub pœnis juris, niſi legitimo præpediti fuerint impedimento. Datum Baſileæ, die ſeptimo dicti menſis Decembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoprimo, Pontificatus ſanctiſſimi domini noſtri Papæ Eugenii quarti anno primo, ſub ſigillo conſueto dicti domini præſidentis in teſtimonium præmiſſorum.

Dicta die Veneris quartadecima prædicti menſis Decembris, anno, indictione, hora, & Pontificatu, quibus proxime ſupra, ſacroſancta generali ſynodo Baſileenſi prædicta, dicto domino cardinali legato auctoritate qua ſupra præſidente, legitime ubi ſupra congregata, celebrataque ibidem ſolemni Miſſa de Spiritu ſancto per reverendum in Chriſto patrem dominum Philibertum Dei & Apoſtolicæ ſedis gratia epiſcopum Conſtantienſem provinciæ Rothomagenſis: inſuper cantatis & perlectis litaniis, antiphonis, aliiſque devotis orationibus in talibus ordinatis, Denique ſuppliciter & devote exhibitis, idem dominus cardinalis præſidens in Pontificalibus, ſedens ſuper cathedram ad hoc ſibi præparatam, aliiſque ſingulis prælatis tunc ad præmiſſa adſtantibus in pontificali habitu, ſimul cum mitris planis capitibus eorum impoſitis exſiſtentibus, gratum ſermonem ad ſynodum prædictam ſacroſanctam habuit, ſumens pro themate ſuo: *Mundamini qui fertis vaſa Domini:* Iſaïæ 52. in quo plerumque ſalubri exhortatione, ſecundum quod tali conveniebat eximiæ congregationi, & in primordio talis actus decuit, omnes de puritate, munditia, & vitæ integritate ſolerter in caritate non ficta admonuit: præcipueque exhortatus eſt, ut in celebratione Deo grata præſentis ſacri concilii, eccleſiæ univerſali tam neceſſario & utili, ut vere decet viros eccleſiaſticos, conſtanti & bono animo jugiter adeſſent, vigilarentque, ac diligentius intenderent ad profectum & utilitatem reipublicæ & Chriſtianæ religionis feliciter peragendum. Quo quidem ſermone per eum finito, tamdem memoratus dominus Philibertus epiſcopus Conſtantienſis eminentem thalamum aſcendit: ibique de mandato dictæ ſacræ ſynodi perlegit alta & intelligibili voce, ut ab omnibus adſtantibus audiretur, hæc quæ infra de verbo ad verbum inſeruntur, adſtantibus ibidem nonnullis venerabilibus & egregiis viris dominis ambaſiatoribus ſereniſſimorum & illuſtriſſimorum principum dominorum regis Romanorum ſemper Auguſti, & Amedei ducis Sabaudiæ, necnon viris illuſtribus dominis aliis quampluribus.

II.

Decreta & cetera lecta in prima ſeſſione ſacri generalis concilii Baſileenſis.

Ad omnipotentis Dei gloriam, fidei catholicæ exaltationem, Chriſtianæque religionis profectum, jaciens fundamentum in ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu, in quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum in Domino, ſacroſancta ſynodus Baſileenſis univerſalem eccleſiam repræſentans, in Spiritu ſancto legitime congregata, præſidente reverendiſſimo in Chriſto patre domino Juliano, ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſancti Angeli diacono cardinali, Apoſtolicæ ſedis legato, attendens quod ſacra generalis ſynodus Conſtantienſis in Spiritu ſancto celebrata, ſalubre exiſtimans & multimode fructuoſum in ſancta Dei eccleſia generalia concilia frequentari, hoc ſuo decreto conſtituit hujuſmodi ſub tenore:

III.

Decretum Conſtantienſe de celebratione conciliorum.

In Conſtantienſis Concilii ſeſſione XXXIX.

Frequens generalium conciliorum celebratio agri Dominici præcipua cultura eſt, quæ vepres, ſpinas

Anno Christi 1431. Sessio I.

& tribulos hæreſum, errorum & ſchiſmatum exſtirpat, exceſſus corrigit, deformata reformat, & vineam Domini ad frugem uberrimæ fertilitatis adducit: illorum vero neglectus, præmiſſa diſſeminat atque fovet. Hæc præteritorum temporum recordatio, & præſentium conſideratio, ante oculos noſtros ponunt. Quapropter hoc edicto perpetuo ſancimus, decernimus, atque ordinamus, ut amodo concilia generalia celebrentur: ita quod primum a fine hujus concilii in quinquennium immediate ſequens, ſecundum vero a fine illius immediate ſequentis concilii in ſeptennium, & deinceps de decennio in decennium perpetuo celebrentur, in locis quæ ſummus Pontifex per menſem ante finem cujuſlibet concilii, approbante vel conſentiente concilio, vel in ejus defectum ipſum concilium deputare & aſſignare teneatur: ut ſic per quamdam continuationem ſemper aut concilium vigeat, aut per termini pendentiam exſpectetur: quem terminum liceat ſummo Pontifici de fratrum ſuorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium conſilio, ob emergentes forte caſus, abbreviare, ſed nullatenus prorogetur. Locum autem pro futuro concilio celebrando deputatum, abſque evidenti neceſſitate, non mutet. Sed ſi forte caſus ª aliquis occurrerit, quo neceſſarium videretur ipſum locum mutari, puta obſidionis, guerrarum, peſtis, aut ſimilis; tunc liceat ſummo Pontifici de prædictorum fratrum ſuorum, aut duarum partium ipſorum conſenſu atque ſubſcriptione, alium locum prius deputato loco viciniorem & aptum, ſub eadem tamen natione ſubrogare, niſi idem vel ſimile impedimentum per totam illam nationem vigeret; tunc ad aliquem alium viciniorem alterius nationis locum aptum hujuſmodi concilium poterit convocari; ad quem prælati, & alii qui ad concilium ſolent convocari, accedere teneantur, ac ſi a principio locus ille fuiſſet electus & deputatus. Quam tamen loci mutationem, vel termini abbreviationem, per annum ante præfixum terminum teneatur ſummus Pontifex legitime & ſolemniter publicare & intimare, ut ad ipſum concilium celebrandum prædicti poſſint ſtatuto termino convenire.

ª al. alius.

Atque pro ipſius exſecutione decreti civitas Papiæ apud Italiam fuit electa, pro generali concilio in fine tunc proxime ſequentis quinquennii celebrando. Quod quidem concilium ſuo decreto tempore in dicta civitate Papienſi celebrari exſtitit inchoatum, & inde certis ex cauſis ad civitatem Senenſem tranſlatum. In quo quidem generali concilio Papiæ inchoato, & in Senenſi civitate celebrato, hæc Baſileenſis civitas pro celebratione tunc futuri generalis concilii poſt ſeptennium a fine ipſius Senenſis concilii celebrandi fuit electa & debite aſſignata, ut conſtat in inſtrumento publico inde confecto hujuſmodi feriei.

IV.

Inſtrumentum electionis civitatis Baſileenſis pro generali concilio celebrando.

In nomine Domini. Amen.

TEnore præſentis publici inſtrumenti cunctis pateat evidenter, & ſit notum, quod anno a Nativitate ejuſdem Domini milleſimo quadringenteſimo vigeſimoquarto, indictione ſecunda, die vero ſabbati XIX. menſis Februarii, hora tertiarum, vel quaſi, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri domini Martini divina providentia Papæ quinti anno ſeptimo, vigente & durante ſacroſancto generali concilio Senenſi in civitate Senarum, ac præſidentibus eidem concilio vice & nomine præfati domini noſtri Papæ & pro eo reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis dominis Dei & Apoſtolicæ ſedis gratia Petro archiepiſcopo Cretenſi, Jacobo epiſcopo Spoletano, Petro abbate de Roſatio Aquileienſis diœceſis, ac Leonardo de Florentia magiſtro & generali ordinis Prædicatorum, per eumdem dominum noſtrum Papam ad infraſcripta ſpecialiter deputatis, iidem domini præſidentes quamdam convocationem deputatorum omnium inclytarum nationum præſentis concilii Senenſis, ſuper electione loci futuri concilii fecerunt. In qua adfuerunt prædicti domini præſidentes concilii una cum reverendis patribus ac venerabilibus & circumſpectis viris omnium quinque nationum: videlicet pro Italica pro parte prælatorum & aliorum de extra territorium Senenſis ª domini Petrus † ſanctus epiſcopus Caſtrenſis, & Dominicus de ſancto Geminiano decretorum doctor, cameræ Apoſtolicæ auditor. Pro parte prælatorum & aliorum habentium titulos in territorio Senenſi, dominus Nicolaus abbas ſancti Donati, ordinis vallis Umbroſæ, ſe non habere mandatum ad actum infra ſcriptum faciendum dicens, ſed ad audiendum & referendum: quorum quilibet ſe dictam Italicam nationem repræſentare aſſerebat. Pro natione Gallicana reverendi patres & domini domini Guilielmus epiſcopus Cavallicenſis, Ludovicus de Palude regalis Tienorchienſis, ordinis ſancti Benedicti, Cabilonenſis diœceſis, & Joannes Urſicampi ordinis Ciſtercienſis, Noviomenſis diœceſis, abbates. Pro natione Germanica reverendus pater dominus Hartungus de Cappel decretorum doctor, ſacri palatii Apoſtolici cauſarum auditor, ac venerabilis & religioſus vir frater Theodoricus de Andel, monachus ordinis Præmonſtratenſis, in decretis licentiatus, ac ejuſdem ordinis procurator. Pro natione Hiſpanica Petrus Alfonſi abbas ſancti Vincentii, & canonicus eccleſiæ Toletanæ, qui tamen dixit ſe non habere ᵇ aliquod mandatum a natione ſua ad hunc actum faciendum, niſi ſolum ad audiendum & referendum: de quo etiam ſolemniter fuit proteſtatus. Pro natione Angliæ reverendus pater & dominus dominus Franciſcus epiſcopus Aquenſis, & venerabilis vir magiſter Thomas de Merdona canonicus ᶜ Aſcolanenſis, in ſacra pagina baccalaureus. Qui deputati ſupradicti, ſingulariter ſinguli, infraſcripta mandata ſua in publicam formam, illis de territorio Senenſi, & natione Hiſpaniæ exceptis, Senis in capella domus operarii majoris eccleſiæ Senenſis prope eamdem eccleſiam ſita produxerunt, & quilibet eorum produxit. Quibus ſic congregatis, ac Miſſarum ſolemniis aliiſque cærimoniis debitis & conſuetis ibidem completis, ſupra dicti domini deputati ſingularum nationum ad infra ſcripta ſingularia mandata, de quibus per inſtrumenta publica ſignis & ſubſcriptionibus notariorum publicorum tunc ibidem præſentium ſignata & ſubſcripta, legitimam fecerunt fidem, & ad hujuſmodi electionem loci per ordinem proceſſerunt. Et inter cetera quamplurimis allegationibus, propoſitionibus, altercationibus & diſſenſionibus diverſorum locorum & provinciarum hinc inde inter ipſos deputatos habitis atque factis, demum pro loco futuri & tunc celebrandi concilii proxime ſecuturi, juxta formam & tenorem decreti ſive conſtitutionis Conſtantienſis deſuper facti, civitatem Baſileenſem in natione Germanica conſiſtentem, & in provincia Biſuntina, tamquam habilem, ſufficientem, & idoneam, ex ipſorum certa ſcientia unanimiter & concorditer nominaverunt & elegerunt: dictis tamen Nicolao ſancti Donati, & Petro Alfonſi abbatibus, pro tunc expreſſe conſentientibus. Quo loco ſic per ipſos

ª Ergo dominis.

ᵇ al. aliud.

ᶜ al. Aſſolenſis.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1431. SESSIO I.

dominos deputatos electo, ſupra dicti domini quatuor præſidentes concilii ex parte domini noſtri Papæ dictum decretum ſive conſtitutionem concilii Conſtantienſis, in quo continetur de modo eligendi loca conciliorum, necnon litteras Apoſtolicas domini noſtri Papæ prædicti ejus vera bulla plumbea (ut prima facie apparebat) more Romanæ curiæ munitas, ſuper poteſtate dictis dominis præſidentibus ad præſentem actum a domino noſtro Papa prædicto conceſſa, per venerabilem virum dominum Michaëlem de Piſis decretorum doctorem, & præfato domini noſtri Papæ ſecretarium ibidem præſentem, publice alta & intelligibili voce coram dominis præſidentibus ac deputatis nationum, aliiſque ſupradictis, infra ſcriptorum tenorum legi & publicari fecerunt. Tenor vero decreti ſequitur, & eſt talis:

Frequens generalium conciliorum celebratio, agri Dominici, &c. *ſicut ſupra in hac eadem ſeſſione habetur, & alias integrius in concilii Conſtantienſis ſeſſione* XXXIX.

Tenor bullæ talis eſt:

V.

Martinus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Petro archiepiſcopo Cretenſi, & Jacobo epiſcopo Spoletano, ac dilectis filiis Petro abbati de Roſatio ſancti Petri Aquileïenſis diœceſis, necnon Leonardo de Florentia, ordinis fratrum Prædicatorum, & ſacræ paginæ profeſſori, ac ejuſdem ordinis generali magiſtro, noſtris & Apoſtolicæ ſedis nuntiis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Nuper ſiquidem cupientes generale concilium juxta deliberationem & ordinationem ſanctæ ſynodi Conſtantienſis, ad deputationem loci olim eadem approbante ſynodo per nos factam, in civitate Papienſi auctore Domino celebrari, ut illa in eo ſtatuerentur & fierent, quæ cederent ad laudem Dei & bonum publicum eccleſiæ ſuæ ſanctæ: vos ad civitatem prædictam, pro futuro ibidem tenendo & celebrando concilio generali, noſtros & Apoſtolicæ ſedis nuntios, de fratrum noſtrorum conſilio, providimus deſtinandos; vobis inter cetera nomine & auctoritate noſtris ipſi concilio præſidendi, & inibi pro veſtra ſapientia illa providendi, deliberandi, ſtatuendi, decernendi & concludendi, quæ ad conſervationem & augmentum religionis & fidei Chriſtianæ, & reformationem cleri & ſtatus eccleſiaſtici pertinent, poteſtatem plenariam concedentes, prout in aliis noſtris litteris plenius continetur. Nos igitur attendentes, ut in bene gerendis rebus dicti concilii eo utilius & perfectius proficere valeatis, quo ampliori fueritis per nos auctoritate muniti; & ne propter aliquem caſum, qui ſolet quandoque contingere, celebratio & continuatio ejuſdem concilii retardetur, opportune providere volentes; diſcretioni veſtræ, ubi legitima cauſa ſubſiſtat, ipſum concilium de civitate prædicta ad quamcumque civitatem aliam ejuſdem nationis ad hoc liberam, habilem, & ſufficientem, de qua vobis videbitur, auctoritate noſtra transferendi, illudque prorogandi, mutandi & diſſolvendi, ipſumque concilium in hujuſmodi alia civitate, ad quam id forſan transferri & mutari contigerit, continuandi, tenendi, & celebrandi, & ad illud prælatos & alios evocandi, eique nomine & auctoritate prædictis præſidendi; & quæcumque in eo decreta, eodem approbante concilio, ordinandi, ſtatuendi & decernendi, illaque in publicis ſeſſionibus juxta morem ſolemniter publicandi & approbandi, ut nihilo minus ante diſſolutionem præſentis concilii locum pro alio futuro concilio inde ad ſeptennium celebrando, juxta deliberationem, declarationem, & ordinationem prædictas, etiam ante menſem, ubi rationabilis cauſa eſſet, ne aliquo modo hujuſmodi loci deputatio differatur, nominandi, deputandi, & aſſignandi; & alia in præmiſſis omnibus agendi, diſponendi, ſtatuendi, & exſequendi, ac concludendi, quæ pro ſtatu honoreque noſtris, & Romanæ eccleſiæ, ac tranquillitate & pace reipublicæ Chriſtianæ, noveritis profutura; plenam & liberam de dictorum fratrum conſilio auctoritate Apoſtolica tenore præſentium concedimus facultatem: ratum & gratum habituri quidquid per vos ſuper præmiſſis in eodem concilio propoſitum, deliberatum, ſtatutum, & decretum fuerit ac concluſum. Idque faciemus, auctore Domino, uſque ad ſatisfactionem condignam inviolabiliter obſervari. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, octavo Kalendas Martii, Pontificatus noſtri anno ſexto.

Quibus quidem decretis & litteris Apoſtolicis ſic lectis & publicatis, prædicti domini quatuor præſidentes ibidem præſentes, per organum dicti reverendiſſimi patris domini Petri archiepiſcopi Cretenſis, unius ex ipſis præſidentibus, in ipſum locum, videlicet civitatem Baſileenſem, ſic (ut præmittitur) per ipſos dominos deputatos electam, conſenſerunt: ac eamdem civitatem Baſileenſem, in provincia Biſontina conſiſtentem, una cum dictis dominis deputatis nationum, & ipſi deputati nationum, videlicet Italicæ de extra territorium Senenſe, Gallicanæ, Germanicæ, & Anglicanæ, juxta dicti decreti Conſtantienſis concilii vim, formam & tenorem, ac poteſtatis a domino noſtro Papa prædicto eis traditæ (ut præmittitur) & conceſſæ, elegerunt & nominaverunt, ac civitatem ipſam habilem & idoneam pro loco futuri proxime celebrandi concilii deputarunt, aſſignarunt, & pronuntiarunt. Proteſtantes tamen, quod propter hoc ipſum concilium Senenſe non cenſeatur diſſolutum eſſe; ſed quod ipſi præſidentes cum inclytis nationibus ad omnem reformationem hic poſſibilem attendere vellent. Et hoc idem præfati deputati per ordinem ſimiliter fuerunt proteſtati, quilibet pro natione ſua, quod ad reformationem hic poſſibilem attendere vellent. Quo loco taliter electo & pronuntiato, ac aſſignato & deputato, vocati fuerunt in locum dictæ congregationis reverendiſſimi patres & domini Joannes archiepiſcopus Toletanus nationis Hiſpanicæ præſidens, Joannes archiepiſcopus Rotomagenſis nationis Gallicanæ præſidens, Ricardus electus Eboracenſis Anglicanæ nationis præſidens, & Andreas epiſcopus [a] Pocznanienſis nationis Germanicæ præſidens. In quorum præſentia dicti loci electio fuit ſolemniter publicata, & per ipſos dominos archiepiſcopos & epiſcopos approbata & confirmata. Excepto quod dictus reverendiſſimus pater dominus Joannes archiepiſcopus Toletanus, Hiſpaniarum primas, regnique Caſtellæ major cancellarius, & ſupradictæ nationis Hiſpanicæ præſidens, ad dictam electionem reſpondit ſe habere duas voces; unam, ut præſidens nationis ſuæ Hiſpanicæ, aliam vero, ut archiepiſcopus & primas Hiſpaniarum. Quantum ad primam vocem, non poſſet conſentire, niſi requiſita & conſentiente natione ſua prædicta. Quantum vero ad ſecundam vocem, videlicet ut archiepiſcopus & primas, dixit ſe conſentire, & expreſſe conſenſit. De & ſuper quibus omnibus & ſingulis præmiſſis ſic actis, factis & geſtis, præfati domini præſidentes domini noſtri Papæ, necnon deputati ſupradicti per ordinem, ac honorabilis vir magiſter Martinus Welle clericus Sambienſis diœceſis in decretis baccalaureus, ac domini noſtri Papæ præfati

[a] al. Poſnanienſis.

procurator fiſcalis, & hujuſmodi ſacri Senenſis concilii procurator, ſibi a me notario publico infra ſcripto & aliarum nationum notariis ibidem tunc præſentibus, fieri petierunt, & quilibet eorum fieri petiit, atque tradi unum vel plura, publicum ſeu publica, inſtrumentum aut inſtrumenta. Acta fuerunt hæc Senis ſub anno, indictione, menſe, die, hora, loco, & pontificatu, quibus ſupra, præſentibus ibidem venerabilibus ac honorabilibus & diſcretis viris dominis Dominico de [a]Crapanica, Apoſtolicæ cameræ clerico, Michaële de Piſis ſupradicto, decretorum doctoribus, necnon magiſtris Antonio [*] olim Michaële de ſancto Geminiano curiæ cauſarum cameræ Apoſtolicæ & Italicæ de extra territorium Senenſe, Hermanno Weynen de Bocken, clerico Monaſterienſis diœceſis, Apoſtolica & imperiali auctoritatibus, ac inclytæ nationis Germanicæ in prædicto concilio Senenſi notario, necnon Laurentio Stafforde Anglicanæ, nationum prædictarum notariis clericis, Florentinenſis, Monaſterienſis, ac Lincolnienſis diœceſum, ac Franciſco de Bononia, ſerviente armorum domini noſtri Papæ, prædictis teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter atque rogatis.

[a] al. Capralica.

VI.

Subſcriptiones notariorum.

Et ego Petrus Clerici, clericus Ambianenſis diœceſis, magiſter in artibus, publicus auctoritate Apoſtolica & inclytæ nationis Gallicanæ, in prædicto ſacro concilio Senenſi notarius, quia bujuſmodi electioni, pronuotiationi, aſſignationi, & deputationi loci futuri concilii (ut præmittitur) proxime celebrandi præſens fui, eaque ſic fieri vidi & audivi: ideoque hoc præſens publicum inſtrumentum manu mea propria ſcriptum exinde confeci, ſubſcripſi, & publicavi, ſignoque & nomine meis ſolitis & conſuetis ſignavi, in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum requiſitus & rogatus.

VII.

Subſcriptio alterius notarii.

Et ego Laurentius Stafforde clericus Lincolnienſis diœceſis, publicus auctoritate Apoſtolica & inclytæ nationis Anglicanæ, in prædicto ſacro Senenſi concilio notarius, præmiſſis omnibus & ſingulis una cum prænominatis teſtibus & notario præſens fui, eaque ſic fieri vidi, & audivi: & exinde hoc inſtrumentum per alium fideliter ſcriptum ſigno meo ſolito cum dicto notario requiſitus ſignavi in teſtimonium omnium præmiſſorum.

VIII.

Initium & approbatio concilii Baſileenſis.

Cum vero finis inſtaret ſeptennii, quod eſt tempus ex præinſerto concilii Conſtantienſis decreto celebrationi hujus concilii præfinitum, felicis recordationis dominus Martinus Papa quintus, ſanctæ Romanæ ac univerſalis eccleſiæ tunc præſidens Pontifex, volens celebrationem generalis concilii fieri juxta præmemoratum decretum, cui tamen propter ætatem decrepitam, & multiplices ſui corporis morbos, in perſona propria non poterat præſidere, dictum dominum Julianum ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſancti Angeli diaconum cardinalem, de fratrum ſuorum conſilio, ad celebrandum ipſum concilium, ac eidem vice & loco ipſius ſummi Pontificis [b] præſidendi, ſuum ac ſedis Apoſtolicæ deſtinavit legatum per ſuas Apoſtolicas litteras, prout ecce:

[b] Forte, præſidendum.

IX.

Martinus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Juliano ſancti Angeli diacono cardinali, Apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Dum onus univerſalis gregis Dominici ſuperna diſpoſitione nobis injunctum diligenter attendimus, & quod ſingulis Chriſtianæ reipublicæ occurrentibus per nos ipſos debitum Apoſtolicæ ſervitutis exſequi non poſſumus, animo noſtro revolvimus; nonnunquam viros fide ferventes, dignitate ac ſcientia præditos, & rerum agendarum experientia conſpicuos, in partem noſtrorum & eccleſiæ Romanæ negotiorum aſſumimus: ut, dum tempus poſtulat, eorum operationibus vices noſtras ſupplentes, miniſterium nobis commiſſum, divina aſſiſtente gratia, juxta vires nobis ex alto conceſſas exſequi valeamus. Dudum ſiquidem ſacrum generale Conſtantienſe concilium, ex certis cauſis tunc expreſſis, ſtatuit & decrevit primum generale concilium in quinquennium extunc proxime futurum, ſecundum vero a fine illius immediate ſequentis concilii in ſeptennium & deinceps de decennio in decennium perpetuo fore celebrandum, in locis per Romanum Pontificem per menſem ante finem cujuſlibet concilii, approbante & conſentiente concilio, vel in defectum ipſius per ipſum concilium deputandis ac aſſignandis; ut illa quæ circa ſtatum & bonum publicum eccleſiæ ſanctæ Dei agenda & expedienda reſtabant, matura poſſent deliberatione compleri, prout, quantum in nobis fuit, in concilio Senis ultimo celebrato factum exſtitit: in quo per noſtros & ſedis Apoſtolicæ nuncios tunc in dicto concilio Senenſi præſidentes, eodem approbante concilio civitas Baſileenſis pro loco proxime futuri tunc in ſeptennium celebrandi concilii deputata exſtitit, prout in decreto præfati Senenſis concilii & aliis noſtris litteris deſuper confectis plenius continetur. Cum autem finis hujuſmodi ſeptennii, quo concilium ipſum in eadem civitate Baſileenſi tenendum & celebrandum fore ſtatutum fuit, inſtare noſcatur: cumque propter notoriam ægritudinem noſtram in ipſo futuro Baſileenſi concilio Deo auctore celebrando, juxta deſiderium cordis noſtri intereſſe non poſſimus, te vitæ integritate & ſapientia præclarum, & magnitudine conſilii conſpicuum, ac in maximis noſtris & præfatæ eccleſiæ negotiis diuturna experientia comprobatum, legatum cum plena & omnimoda poteſtate legati de latere, de fratrum noſtrorum conſilio, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium facimus, conſtituimus, & etiam ordinamus: teque ad civitatem Baſileenſem prædictam, pro futuro ibidem, auctore Domino, tenendo & celebrando concilio generali, juxta deliberationem & ordinationem præfatas, tamquam angelum pacis deſtinandum providimus. Et cum ſuper omnia in ipſo futuro concilio ad reformandum ſtatum eccleſiaſticum, qui hoc tempore indigere videtur, abundante nequitia, & frigeſcente caritate hominum, ſuſcitatis inter fideles bellis & diſcordiis, ac invaleſcente in pluribus mundi partibus hæretica pravitate, ad hujuſmodi hæreſes exſtirpandas, & pacem inter catholicos principes & ceteros Chriſtianos componendam, animum efficaciter intendamus: ſuper qua re, quantum in nobis fuit, dedimus operam efficacem, tibi nomine & auctoritate noſtris ipſi concilio præſidendi, ac in illo pro tua ſapientia illa proponendi, deliberandi, ordinandi, ſtatuendi, & decernendi quæ ad laudem & honorem Dei, & conſervationem & augmentum religionis, fidei Chriſtianæ, ſtatum ec-

Anno Christi 1431. Sessio I.

cleſiæ, reformationem quoque totius cleri & eccleſiaſtici ſtatus in moribus & vita, necnon reductionem orientalis eccleſiæ, & quorumlibet aliorum oberrantium ad gremium eccleſiæ militantis, ac conſervationem eccleſiaſticæ libertatis, ſalutem quoque, quietam & pacem regnorum, regum, ducum, principum, & quorumlibet fidelium populorum, noveris pertinere; ac etiam ibidem cum debita maturitate & deliberatione, prout in tanta te convenit, ea omnia proponendi, decernendi, concludendi & exſequendi, per quæ hæreſes & errores tam de Bohemia, quam de alia quibuſcumque regnis, provinciis, terris & locis, in quibus ſunt, penitus exſtirpentur. Et nihilominus de præmiſſis hæreſum & quibuſcumque aliis cauſis fidem catholicam concernentibus, quomodolibet cum conſilio dicti concilii cognoſcendi, illaque per te, vel per alium, ſeu alios a te deputandos, audiendi, decidendi, & fine debito cum præfato concilio terminandi. Et contradictores quoſlibet & rebelles, cujuſcumque ſtatus, gradus, præeminentiæ, vel conditionis exſiſtant, & quavis eccleſiaſtica vel mundana, etiamſi regali vel Pontificali præfulgeant dignitate; auctoritate noſtra per cenſuram eccleſiaſticam, & alia juris remedia appellatione poſtpoſita, compeſcendi, & ſuper his, quoties opus fuerit, auxilium brachii ſæcularis invocandi, omniaque alia & ſingula in eodem Baſileenſi concilio agendi, tractandi, diſponendi, ſtatuendi, declarandi, decernendi & concludendi, quæ in præmiſſis & circa ea pro ſtatu noſtro & ejuſdem eccleſiæ, ac ſalute animarum fidelium, exſtirpatione hæreſum & errorum de agro Dominico, reductione quoque oberrantium populorum, & conſervatione eccleſiaſticæ libertatis, ac pro quieto ſtatu reipublicæ Chriſtianæ, necnon reformatione in omnibus membris ſuis, noveris profutura, plenam & liberam auctoritate prædicta tenore præſentium concedimus poteſtatem; ratum & gratum habituri quidquid ſuper præmiſſis per te una cum eodem Baſileenſi concilio ordinatum, ſtatutum, deliberatum & decretum fuerit, & concluſum: idque faciemus, auctore Domino, uſque ad ſatisfactionem condignam inviolabiliter obſervari. Quocirca circumſpectioni tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus tibi injunctum miniſterium laboris hujuſmodi, pro divina & dictæ ſedis ac noſtra reverentia, ſic in eodem futuro Baſileenſi concilio dicto nomine pro tempore præſidens, ad honorem Dei, eccleſiæ, atque noſtram, ſalutem quoque & pacem populorum fidelium, juxta datam tibi a Domino prudentiam, laudabiliter exſequaris, quod ex tuis fructuoſis operibus fructus optati proveniant, quos ſperamus: tuque deinde illam, quæ pias cauſas agentibus ſuperna retributione impenditur, gloriam conſequi merearis felicitatis æternæ.

Datum Romæ apud ſanctos Apoſtolos, Kalendis Februarii, Pontificatus noſtri anno decimoquarto.

X.

Littera domini Eugenii Papæ IV. directa domino Juliano legato, qua quidem bulla non eſt decretata.

Eugenius epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Juliano ſancti Angeli diacono cardinali, Apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Certificati tam per litteras tuas quam alias de ſolicitudine & circumſpecta diligentia quam habes in proſequendo cauſam fidei contra Bohemos hæreticos, tuam prudentiam commendamus, & te ad perſeverandum hortamur, quantum cum decentia fieri poteſt. Præterea cum felicis recordationis Martinus Papa V. prædeceſſor noſter inter cetera tibi injunxerit præſidere debere auctoritate Apoſtolica in concilio generali in Baſileenſi civitate celebrando, ſi talis eſſet concurſus & congregatio prælatorum quod merito & rationabiliter celebrari debuiſſet & deberet; & (ſicuti accepimus) uſque nunc pauci aut nulli convenerunt, & propterea non ſit opus alium deſtinare, ſed ſit potius exſpectandum: placet nobis, & volumus, tibique mandamus, quatenus expedito negotio Bohemorum, cujus finis exſpectatur in brevi, tuos greſſus dirigas ad prædictam civitatem Baſileenſem, & ibi (prout opus videris eſſe) juxta tibi injuncta & ordinata in concilio Conſtantienſi, optime provideas, prout in tua prudentia & circumſpectione plene confidimus. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ MCCCCXXXI. [a] ſecundo Kalendas Junii, Pontificatus noſtri anno primo.

[a] Forte, pridie.

XI.

Stabilimentum ſacri concilii Baſileenſis.

Ipſe autem reverendiſſimus dominus legatus mandatum Apoſtolicum exſequi cupiens, cum tempore, quo jam inſtabat celebrationem concilii inchoari, circa expeditionem adverſus peſtiferam hæreſim Huſſitarum eſſet pro cauſa fidei admodum occupatus, ſuos ad hanc civitatem vices gerentes deſtinare curavit; ac poſtmodum, quam citius fuit poſſibile, ad præſentem civitatem acceſſit, ut injunctum legationis officium poſſet in celebratione hujus generalis concilii, præſtante divini numinis gratia, adimpleres; prout etiam ſanctiſſimus dominus noſter dominus Eugenius divina providentia Papa IV. repetitis ſuæ ſanctitatis litteris ſibi mandavit. In qua civitate jam per tres menſes & ultra cum prælatis & ceteris, qui ad ipſam civitatem cauſa celebrationis dicti generalis concilii advenerunt, quamplurimas congregationes fecit, habuitque tractatus ſuper ipſius ſtabilimento & celebratione concilii. Tandem decretum eſt præſentem ſolemnem fieri ſeſſionem, in qua primum cum ex præmiſſis conſtet aperte, quod hæc civitas ſit locus celebratione generalis concilii deputatus, & adſit a jamdiu citra tempus ipſius concilii celebrandi, ſacroſanctæque ſedis Apoſtolicæ non deſit auctoritas; decernit, diffinit, & declarat, in hac civitate & loco eſſe generale concilium ſtabilitum canonice & fundatum, & quod ad ejus celebrationem tenentur accedere omnes tam prælati, quam ceteri, qui de jure vel conſuetudine ad generalia concilia accedere ſunt adſtricti.

XII.

Intentio concilii Baſileenſis.

Ceterum cum unumquodque eo directius atque intenſius ſuas dirigat actiones, quo ipſarum deſtinatum finem agnoſcit; idcirco hæc ſancta ſynodus neceſſitates Chriſtianæ religionis ſedula meditatione recogitans, matura & digeſta deliberatione decernit, ad hæc tria, eo, a quo cuncta bona procedunt, auctore Deo, toto ſolicitudinis ſtudio operam dare. Primo, ut omnium hæreſum a Chriſtiani populi finibus tenebris profugatis, lumen catholicæ veritatis, Chriſto vera luce largiente, refulgeat. Secundo, ut bellorum rabie, qua ſatore zizaniæ ſeminante, in diverſis partibus mundi affligitur & diſſipatur populus Chriſtianus, congrua meditatione ſedata, pacis auctore præſtante, in ſtatum reducatur pacificum &

Digitized by Google

A tranquillum. Tertio, ut cum multiplicibus vitiorum tribulis & ſpinis Chriſti vinea jam quaſi ſilveſcat præ nimia denſitate, ut illis debitæ culturæ ſtudio reſecatis, evangelico agricola cælitus operante, refloreat, honeſtatiſque fructus & honoris felici ubertate producat. Et quoniam abſque cæleſtis influxu gratiæ hæc tam grandia bona ſperari non poſſunt, omnes Chriſti fideles in Domino propenſius exhortatur, ut ad obtinendam præmiſſorum conſummationem felicem, devotis orationibus, jejuniis & eleemoſynis, apud majeſtatem divinam diligenter inſiſtant: ut pius & miſericors Deus humilibus placatus obſequiis, optatam rerum conſummationem huic ſacro concilio ſua pietate ſolita præſtare dignetur, eis in remiſſionem ſuorum peccaminum hoc injungens.

XIII.

Exhortatio ſuppoſitorum concilii.

Præterea cum præmiſſa, ad quæ hujus ſacri concilii tendit exhortatio, ſint plurimum ardua, & accuratum ſtudium exigant, multaque ſint ſolicitudine & cura pervigili pertractanda; exhortatur omnes in hoc ſacro concilio [a] perſiſtentes, & ad ipſum venientes, ut diligenter ſecum illa cogitent, atque cum aliis excogitata pertractent, quæ eis videbuntur ad eadem utilia, vel etiam opportuna: ut inde communi debitoque ſuper eis tractatu habito & matura deliberatione digeſto, melius & utilius per ſactum concilium in præmiſſis queat, aſſiſtente Spiritus ſancti gratia, provideri. In hac namque ſacra ſynodo congregatis plena & libera ſit omnibus & ſingulis loquendi & conſulendi facultas, eorum quæ ad agenda eſſe videbuntur accommoda, juxta materias in ipſius concilii deliberatione propoſitas.

[a] *al.* præſentes.

XIV.

De modo ſeu geſtu in concilio & ſeſſione.

Ut autem qua morum & geſtus venuſtate unuſquiſque in ſeſſionibus & congregationibus hujus ſacri concilii debeat ſe habere, ex antiquorum patrum jam diu inſtitutis regulis innoteſcat, decretum Toletani concilii præſentibus duximus inſerendum.

XV.

Decretum concilii Toletani.

In loco benedictionis conſidentes Domini ſacerdotes [b] nullus debet aut indiſcretis vocibus perſtrepere, aut quibuſlibet tumultibus [c] perturbare, [d] nullus etiam vanis fabulis vel riſibus, vel (quod eſt deterius) obſtinatis diſceptationibus tumultuoſas voces effundere. *Si quis enim* (ut aït Apoſtolus) *putat ſe religioſum eſſe, non refrenans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, hujus vana eſt religio.* Cultum enim ſuum juſtitia perdit, [e] cum ſilentia judicii obſtrepentium turba confundit, dicente propheta: *Erit enim cultus juſtitiæ ſilentium.* Debet ergo quidquid aut [f] conſidentium conſultationibus agitur, aut ab accuſantium parte proponitur, ſic mitiſſima verborum relatione proferri, ut nec contentioſis vocibus ſenſus audientium turbent, nec judicii vigorem [g] in tumultu enervent. Quicumque ergo in conventu concilii hæc quæ præmiſſa ſunt violanda crediderit, & contra hæc interdicta aut tumultu aut contumeliis, vel riſibus ipſum concilium perturbaverit, juxta divinæ legis edictum, quo præcipitur: *Ejice deriſorem, & exibit cum eo jurgium;* cum omni dedecore a conſeſſione abſtractus, a communi cœtu ſecedat, & trium dierum ſententiam excommunicationis ferat.

Toletanum XI. cap. 1. — *III. 5 Quæſt. 4.* In loco benedictionis. — [b] *al.* nullis debent. — [c] *al.* perturbari. — [d] *al* nullis. — *Jacob. 1.* — [e] *al.* quando ſilentium petit & judicium. — *Iſaiæ 32.* — [f] *al* conventdentium conſultationibus. — [g] de *al.* præ. — *Prov. 22.*

XVI.

De honoribus.

Ad obviandum controverſiis quæ ſolent ex hujuſmodi in conciliis & publicis congregationibus ſuboriri, & nonnunquam ipſorum progreſſum per longa tempora impedire; hæc ſacra ſynodus ordinat, ſtatuit & decernit, quod per quoſcumque actus, nominationes, intitulationes, honoris exhibitiones, tam in ſede, quam in aliis quibuſcumque dictis aut faciendis in hoc concilio, per quoſcumque prælatos, principes, vel eorum aut univerſitatum & communitatum quarumcumque nuntios, vel legatos, ſeu ipſis vel de ipſis, vel eorum altero, in eodem concilio nul- B lum jus de novo acquiratur, nullique præjudicium generetur, nulliuſque jus in proprietate vel poſſeſſione lædatur. Et per præmiſſa, vel hujuſmodi legatorum admiſſionem, jus vel titulus alicujus approbari nullatenus cenſeatur, vel etiam reprobari, aut jus vel poſſeſſio generali concilio intereſſendi, vel taliter vocem dandi, cuiquam acquiri, ſed in omnibus & per omnia unumquemque in eodem ſtatu poſt hoc concilium remanere, in quo ante ipſius concilii celebrationem permanebat.

XVII.

De impedimento venientium ad concilium.

Sane quoniam opus aliquod intendenti non ſatis C eſt ædificationi operam dare, ſi ex adverſo impedientibus non reſiſtat, idcirco decretum in ſacro Conſtantienſi concilio editum adverſus eos qui venientes ad concilium, ſtantes, vel recedentes impediunt, injuriantur vel moleſtant, ex ſuperabundanti cautela contra eos, qui venientes, ſtantes, aut recedentes ab hac ſancta ſynodo, in perſona vel bonis impedire, injuriari, vel moleſtare præſumpſerint, locum habere declarat ac decernit, juxta ipſius (quæ talis eſt) ſeriem & tenorem:

XVIII.

Proceſſus contra invaſores ſeu ſpoliatores accedentium ad concilium, vel recedentium de illo.

D Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, univerſalem eccleſiam repræſentans, in Spiritu ſancto ad exſtirpationem ſchiſmatis, hæreſumque, & errorum, necnon ipſius eccleſiæ in capite & in membris debitam reformationem legitime congregata, ad futuram rei memoriam.

Conſtantienſis concilii ſeſſione XV.

Juſtitiam & æquitatem exerceri non dubitatur, ſi quos noxiæ voluntatis adeo captivat perverſa intentio, quod proceſſibus Apoſtolicis impudenter obviare, auctoritatem ſanctionis canonicæ contemnentes, in aliorum prolabuntur injurias & offenſas, eccleſiaſtica cenſura percellat, & pro demerito culpæ rigorem adjiciat judiciariæ poteſtatis. Nam ſi quilibet E per campum licentiæ, freno depoſito modeſtiæ, vagaretur impune, facile quiſque ſæviret in proximum, & nervus diſciplinantis juſtitiæ rumperetur. Sane licet nonnulli Romani Pontifices, antiquos Romanæ eccleſiæ morem & conſuetudinem obſervantes, prout ad eos ex debito Apoſtolatus ſibi injuncti officii pertinebat, per certos ſuos proceſſus in die Cœnæ Domini annis ſingulis ſolemniter publicantes, inter alios omnes & ſingulos, qui ad ſedem Apoſtolicam venientes, vel recedentes ab ea, necnon in illos omnes & ſingulos, qui per ſe vel per alium, ſeu alios, quaſcumque perſonas eccleſiaſticas vel ſæculares, ad Romanam curiam ſuper eorum cauſis & negotiis accedentes, illaque in eadem curia proſequentes, aut pro-

Anno Christi 1431. Seſſio I.

curatores, geſtores, advocatos & promotores ipſorum, ac etiam auditores, ſeu judices, qui ſuper dictis cauſis ſeu negotiis deputantur, occaſione cauſarum emergentium hujuſmodi verberant, mutilant, vel occidunt, cujuſcumque dignitatis, ordinis, conditionis, aut ſtatus forent, prædicta vel eorum aliqua committentes, excommunicationis & anathematizationis ſententias, a quibus nullus per alium quam Romanum Pontificem poſſet, præterquam in mortis articulo conſtitutus, abſolvi; nec etiam tunc, niſi de ſtando mandatis eccleſiæ ac ſatisfactione præſtanda, ſufficienti cautione præmiſſa; candelis accenſis, & ad terram projectis, promulgaverint; & eos qui taliter excommunicatis & anathematizatis, vel eorum alicui præſumerent abſolutionis beneficium impendere, ſimilibus ſententiis innodaverunt, eiſque prædicationis, lectionis, adminiſtrationis ſacramentorum eccleſiaſticorum, & confeſſionem audiendi, interdixerunt officium; necnon quicumque injuriatores quorumlibet ad ſacra generalia concilia venientium, ſeu ſtantium in ipſis, aut recedentium ab eiſdem, diverſas cenſuras eccleſiaſticas & pœnas tam ex canonis quam divini juris diſpoſitione incurrant: tamen, ſicut ad noſtram fide dignorum multitudine valida inſinuatione pervenit notitiam, nonnulli iniquitatis filii, perditionis alumni, hujuſmodi cenſuras vilipendentes, ac hujuſmodi ſacri concilii, exſtirpationis ſchiſmatis, hæreſum ac errorum, ipſiuſque eccleſiæ reformationis perturbatores, diabolico ſpiritu inſtigante, nec dignitati nec ordini deferentes, Dei timore poſtpoſito, nefatiis ac ſacrilegis auſibus nonnullas perſonas eccleſiaſticas & ſæculares, etiam Pontificali dignitate præditas, ad ſedem Apoſtolicam vel Romanam curiam ſeu præſens generale concilium in civitate Conſtantienſi provinciæ Maguntinenſis, ubi nunc Romana curia exſiſtit, in Spiritu ſancto legitime congregata, venientes aut recedentes ab eiſdem, invadere, capere, arreſtare, detinere, incarcerare, mutilare, occidere, ac ſpoliare bonis ſuis, vel injuriis affligere quamplurimis, & alias male tractare, temeritate propria præſumpſerunt, & dietim præſumunt, in Apoſtolicæ ſedis & ſacri concilii vilipendium & contemptum, ac ſedationis ſchiſmatis, reformationis eccleſiæ, & correctionis morum, necnon hæreſum & errorum prædictorum exſtirpationis diſturbium, ſuarumque animarum periculum, & ſcandalum plurimorum. Nos igitur volentes in præmiſſis, necnon adverſus quoſcumque ad ipſum concilium & quælibet alia futura generalia concilia accedentes, aut ſtantes in ipſis, ſeu recedentes ab eiſdem, ne ab aliis Deum non timentibus temerariis injuriis infeſtentur & opprimantur violentiis; & ne quibuſvis delinquendi, aut exceſſus committendi, pateat audacia; de opportuno & ſalubri remedio providere hujuſmodi, necnon omnes alios & ſingulos alios proceſſus, ſententias & cenſuras adverſus quarumlibet perſonarum eccleſiaſticarum, vel ſæcularium, ad ſacra generalia concilia venientium, vel ſtantium in ipſis, ſeu recedentium ab eiſdem, moleſtatores, perturbatores, vel injuriatores, auctoritate Dei omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti extendentes; omnes & ſingulos, cujuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, vel conditionis fuerint, etiamſi Pontificali, imperiali, regali, vel alia quacumque eccleſiaſtica vel mundana præfulgeant dignitate, qui quaſcumque perſonas eccleſiaſticas vel ſæculares, quæ ad hujuſmodi ſedem Apoſtolicam Romanam curiam hoc præſenti ſacro durante concilio, vel ad ipſum & quæcumque alia generalia concilia venientes, aut ſtantes in ipſis, aut ab eis recedentes, temeritate propria per ſe vel alium ſeu alios arreſtare, invadere, capere, detinere, incarcerare, mutilare, occidere, aut bonis ſuis ſpoliare, vel injurias affligere, ſeu ipſos ſic delinquentes receptare, aut alias quomodolibet impedire, ſeu ea perpetrantium facta & commiſſa rata & grata habere, vel eis dare auxilium, conſilium vel favorem, publice vel occulte, directe vel indirecte præſumpſerint, vel præſument in futurum, ſimilibus excommunicationis & anathematizationis ſententiis innodamus eo ipſo. Terras quoque ipſorum & cujuſlibet, qui in præmiſſis vel eorum aliquo tranſgreſſor vel contemptor fuerit, dum tamen uniuſcujuſque ſic tranſgreſſorum vel contemptorum ultra unam diœceſim non contineat; necnon omnia, civitates, villas, caſtra, oppida, & quælibet alia loca, in quibus hujuſmodi exceſſuum patratores, ſeu eorum receptatores, vel ipſis conſentientes, faventes, aut dantes auxilium, conſilium vel favorem, publice morabuntur; necnon illa, in quibus hujuſmodi perſonæ, quæ ſic temeritate propria detentæ fuerint, quamdiu exſtiterint in eiſdem, memorata auctoritate eccleſiaſtico ſupponimus interdicto. Quod ſi terra ejuſdem duas diœceſes vel amplius contineat, dominio domicilii principalis ipſius, & illam etiam in qua fuerit delictum commiſſum, ſi ſua ſit, & duas alias quæ ſub ipſo ſunt, eidem loco magis vicinas, interdicto ſubjacere volumus ſupradicto; & etiam omnes & ſingulos hujuſmodi excommunicationis & anathematizationis ſententiis ligatos, in quibuſlibet eccleſiis, loco, ubi tale delictum fuerit perpetratum, vel terris & locis propter hoc interdictis magis convicinis ubilibet exſiſtentibus, omnibus diebus dominicalibus & feſtivis, pulſatis campanis, candelis accenſis, publice nuntiari; ac terras, civitates, villas, caſtra, oppida, & loca [a] eccleſiaſtico interdicto prædicto ſuppoſita, donec ſic excommunicati meruerint ab hujuſmodi ſententiis beneficium abſolutionis obtinere, dictumque interdictum debuerit relaxari: ita tamen, quod nullus ex tranſgreſſoribus ac contemptoribus hujuſmodi per alium quam per Romanum Pontificem, vel ſacri concilii auctoritate, poſſit, niſi dumtaxat in mortis articulo conſtitutus, nec etiam tunc, niſi de ſtando mandatis eccleſiæ, ſatisfactione, vel ſufficienti cautione (ſi hoc commode facere poſſint) primitus præſtita, abſolvi, vel interdictum hujuſmodi relaxari. Eos vero cujuſcumque dignitatis, ordinis, ſtatus, vel conditionis fuerint, etiamſi Pontificali dignitate præfulgeant, qui contra tenorem præſentium proceſſuum, talibus vel eorum alicui abſolutionis beneficium impendere præſumpſerint, volumus, ſtatuimus, & decernimus, ſimilibus excommunicationis & anathematizationis ſententiis fore innodatos eo ipſo; ipſiſque prædicationis, lectionis, adminiſtrationis ſacramentorum & confeſſiones audiendi officium, auctoritate interdicimus ſupradicta: inſinuantes tranſgreſſoribus & contemptoribus in prædictis, quod ſpiritualiter & temporaliter (prout eorum requirent exceſſus & demerita) gravius procedetur, non obſtantibus quibuſcumque conſtitutionibus, & quibuſlibet privilegiis, indulgentiis, & litteris Apoſtolicis, generalibus vel ſpecialibus, quorumcumque tenorum exſiſtant, eiſdem tranſgreſſoribus, aut contemptoribus, vel quibuſvis aliis communiter vel diviſim a dicta ſede conceſſis, etiam quod ſuſpendi vel excommunicari, aut eorum terræ, dominia, civitates, villæ, caſtra, oppida, & alia loca interdici non poſſint, etiamſi de ipſis & eorum tenoribus eſſet in ipſis proceſſibus mentio facienda ſpecialis; quæ ne contra hujuſmodi ſententias & proceſſus, quo minus includantur in

[a] al. eccleſiaſtica.

eis, per ea valeant ſe, terras, dominia, civitates, villas, caſtra, oppida, & loca hujuſmodi tueri, & quæ quoad hoc tollimus & penitus revocamus. Et inſuper mandamus, ut hujuſmodi præſens proceſſus ad communem omnium notitiam deducatur, chartas ſive membranas proceſſus continentes eoſdem in majori & ſancti Stephani Conſtantienſis eccleſiarum valvis affigi, qui proceſſus ipſo ſuo quaſi ſonoro præconio & patulo [a] judicio publicabunt: ut prædicti, quos proceſſus concernent, nullam poſſint excuſationem prætendere, vel ignorantiam allegare, quod ad eos proceſſus hujuſmodi non pervenerint, vel ignoraverint eoſdem; cum non ſit veriſimile remanere incognitum quoad ipſos, quod tam patenter fuit publicatum. Ceterum omnibus & ſingulis dominis patriarchis, primatibus, archiepiſcopis, epiſcopis, ceteriſque locorum ordinariis, præcipimus & mandamus, ut ipſi & eorum quilibet per ſe vel per alium ſeu alios, ſub pœna excommunicationis, quam ipſorum quemlibet, qui mandatorum noſtrorum hujuſmodi tranſgreſſor & contemptor fuerit, incurrere volumus ipſo facto, præſentes noſtros proceſſus per eorum aut chartarum, vel membranarum, ſeu tranſumptorum continentiam, eoſdem, quibus ſicuti noſtris proceſſibus tantam volumus fidem adhiberi, in eccleſiarum valvis ſeu aliis locis affixione publicent, & præfatos tranſgreſſores & contemptores hujuſmodi, excommunicationis & anathematizationis ſententiis ligatos, ac terras, civitates, caſtra, villas, oppida, & loca præfata, hujuſmodi eccleſiaſtico interdicto ſuppoſita, quam primum ipſis vel eorum alicui de hoc legitime conſtiterit, tamdiu in eccleſiis, Dominicis & aliis [b] feſtis diebus, dum inibi fuerit major populi multitudo, campanis pulſatis, & candelis accenſis & extinctis, denuntient, & interdictum hujuſmodi inviolabiliter obſervari faciant, per cenſuras eccleſiaſticas, & alia juris remedia, invocato ad hoc (ſi opus fuerit) auxilio brachii ſæcularis: donec ipſi tranſgreſſores & contemptores meruerint ab hujuſmodi excommunicationis & anathematizationis ſententiis abſolutionis beneficium obtinere, dictumque interdictum merito debuerit relaxari, non obſtantibus omnibus ſupradictis, ſeu ſi aliquibus conjunctim vel diviſim a ſede prædicta indultum exſiſtat, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per litteras Apoſtolicas, non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum, de indulto hujuſmodi mentionem.

Datum Conſtantiæ, [c] ſecundo Nonas Julii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, ſede Apoſtolica vacante, regnorum ſereniſſimi principis domini Sigiſmundi Romanorum & Hungariæ, *&c.* regis, videlicet electionis quinto, coronationis primo, Hungariæ vero vigeſimonono.

[a] al. indicio.
[b] al. feſtivis.
[c] Forte, pridie.

XIX.

De impedientibus concilium.

Porro, quia nonnumquam lingua ſubdola plurimum impedit & perturbat, falſa vel detractoria ſeminando, quodque cum nimis grave ſit tam grandem Chriſtianitatis impedire profectum, omni animadverſione ſit dignum; idcirco malignorum conatibus cupiens obviare dicta ſancta ſynodus omnes & ſingulos ſub obteſtatione divini judicii admonet, ne impedimentum, perturbationem, prorogationem vel diſſolutionem hujus ſacri concilii moliantur. Si quis autem ſcienter animo impediendi vel perturbandi hoc ſacrum generale concilium verbo, facto, vel litteris, palam vel occulte impedimenta, perturbationem, prorogationem vel diſſolutionem, fieri procuraverit, experietur, ultione pœnali perpetrati facinoris gravitatem, & contra eum tamquam communis pacis perturbatorem rigide procedetur, cum ex hoc hæreſum exſtirpationem, pacis procurationem, & morum reformationem impedire videatur.

XX.

De fructibus beneficiorum percipiendis per ſuppoſita concilii.

Cum hi qui interſunt in hoc ſacro generali concilio, pro communi bono totius eccleſiæ congregato, non debeant minori prærogativa gaudere, quam quicumque alii quarumvis eccleſiarum negotiis quibuslibet vel utilitatibus intendentes, ideoque tamquam cauſa reipublicæ abſentes, debent pro præſentibus merito reputari, adinſtar ſacri Conſtantienſis concilii, in quo modo conſimili exſtitit ordinatum: Præſens concilium ſtatuit, ordinat, & decernit, quod omnes & ſinguli qui in eodem concilio tamquam ipſius ſuppoſita ſunt recepti, vel recipientur in poſterum, ab eo die quo iter arripuerint ad dictum concilium veniendi, & quamdiu permanſerint in eodem, & etiam recedentes per tantum tempus, quo ad ſuum poſſint domicilium reverti, fructus omnium beneficiorum ſuorum cum ea integritate percipiant, cum qua eos perciperent, ſi in ipſis beneficiis reſiderent, non obſtantibus in contrarium quibuſcumque.

XXI.

De officialibus concilii.

Quia vero ad proſecutionem hujus ſacri concilii requiruntur officiales & miniſtri, ideo deputat & ordinat notarios ad ſcribendum acta ipſius concilii, Lucam de [a] Wiſſo ſecretarium dicti domini legati, & Rodulphum Sapientis diœceſis Gebennenſis. Et ut omnia eo decentius ordinentur, quo majori fuerint directa conſilio, deputat & ordinat venerabiles Henricum Nithart decretorum doctorem, & Ludovicum Pariſii licentiatum in decretis, decanum eccleſiæ beatæ Mariæ Lætæ de Aneſſiaco dictæ Gebennenſis diœceſis, qui acta concilii univerſa per dictos notarios ſcripta aſpiciant, debiteque (ſi opus ſit) corrigant & emendent. Promotores quoque ipſius concilii deputat magiſtrum Nicolaum Amici, magiſtrum in artibus & licentiatum in theologia, & Henricum Aneſter licentiatum in decretis, præpoſitum Turicenſem Conſtantienſis diœceſis. Sediumque ordinatores, qui exſiſtentes in concilio in locis & ſedibus debitis collocent, quorum ordinationi omnes obedire teneantur, Henricum Stater artium & [b] medicinæ doctorem, decanum Trajectenſem, & Sanderum de [c] Marthuſen, in legibus baccalaureum, & canonicum eccleſiæ ſancti Petri Maguntinenſis. Lectis ſiquidem (ut præfertur) decretis, bulla & inſtrumento præinſertis, memoratus dominus epiſcopus Conſtantienſis conſimili voce, alia videlicet & intelligibili, interrogans, ſciſcitatus eſt an omnia & ſingula per eum ſic (ut præfertur) lecta ipſi ſacræ ſynodo placerent. Ad cujus interrogationem prælibatus reverendiſſimus pater dominus cardinalis præſidens, primo, & deinde ceteri omnes, & ſinguli domini prælati, in eadem ſeſſione ac ſacra ſynodo tunc præſentes, concorditer nullo diſcrepante reſponderunt viva voce: Placet. Quibus præmiſſis ſic peractis præfati dictæ ſacroſanctæ ſynodi promotores, ſive procuratores ſupra deputati, petierunt, & quilibet ipſorum petiit, per nos protonotarios, notarios, & ſcribas, ad hoc ſupra deputatos, fieri & confici de præmiſſis omnibus & ſingulis unum vel

plura

[a] al. Viſſo.
[b] al. medicinæ magiſtrum.
[c] al. Marſhuſen.

Digitized by Google

Anno Christi 1431. Sessio II.

plura publica inſtrumenta, in teſtimonium veritatis præmiſſorum, & ad perpetuam rei memoriam.

Datum Baſileæ, decimonono Kalendas Januarii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo primo.

SESSIO II.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, eccleſiam militantem repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

I.

AD laudem Dei omnipotentis, ac benedictæ individuæque Trinitatis gloriam & honorem, pro hæreſum atque errorum exſtirpatione, morum in capite & in membris eccleſiæ Dei reformatione, ac regum & regnorum ceterorumque Chriſticolarum ad invicem, auctore diſcordiarum procurante, diſſidentium pacificatione, in Spiritu ſancto legitime congregata, decernit, ſtatuit, diffinit, declarat, & ordinat, ut ſequitur:

II.

Decretum, quod concilium Baſileenſe eſt legitime inchoatum.

Et primo, quod eadem ſacra Baſileenſis ſynodus, ſacris Conſtantienſi & Senenſi conciliis generalibus decernentibus atque ordinantibus, & auctoritate Apoſtolica interveniente, fuit & eſt in hoc loco Baſileenſi debite legitimeque ac rite initiata & congregata. Et ne de ejuſdem ſacræ Baſileenſis ſynodi poteſtate a quoquam dubitetur, ipſa eadem ſynodus duas declarationes ex decretis ſynodi Conſtantienſis in præſenti ſeſſione, aliis ſuis decretis editis ſeu edendis inſerendas, ordinat & decernit: quarum quidem declarationum tenor primæ ſequitur, & eſt talis:

III.

Decretum, quod concilium generale eſt ſuper Papam in his quæ fidei & ſchiſmatis ſunt, &c.

Conſtant. conc. ſeſſione iv. Quomodo, cur, & quando hoc verificetur vide præſertim D. Turrecrematam in ſua Summa de eccleſia libro 2. & ob id incipit a conciliorum natura deviare, & in errores prolabi, & merito a Leone X. conventicula nuncupatur.

Et primo declarat, quod ipſa ſynodus in Spiritu ſancto legitime congregata, generale concilium faciens, & eccleſiam militantem repræſentans, poteſtatem immediate a Chriſto habet, cui quilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exſiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, & exſtirpationem dicti ſchiſmatis, & ad generalem reformationem eccleſiæ Dei in capite & in membris. Alterius vero tenor ſequitur in hæc verba:

IV.

Quod inobedientes concilio puniantur.

Item declarat, quod quicumque cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exſiſtat, qui mandatis, ſtatutis ſeu ordinationibus, aut præceptis, hujus ſacræ ſynodi, & cujuſcumque alterius concilii generalis legitime congregati, ſuper præmiſſis ſeu ad ea pertinentibus, factis vel faciendis, obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur; etiam ad alia juris ſubſidia (ſi opus fuerit) recurrendo. Præmiſſis igitur & nonnullis aliis Conſtantienſis concilii, præſertim capituli quod incipit, Frequens, in priori hujus ſacri ſynodi Baſileenſis ſeſſione recitati, decretis attentis, prælibata ſynodus Baſileenſis decernit & declarat, quod ipſa pro hæreſum exſtirpatione ac morum generali reformatione eccleſiæ in capite & in membris, necnon pace inter Chriſtianos procuranda (ut præmittitur) in Spiritu ſancto legitime congregata, per nullum quavis auctoritate, etiamſi papali dignitate præfulgeat, diſſolvi aut ad alium locum transferri, ſeu ad aliud tempus prorogari debuit, aut potuit, debet, aut poteſt, debebit, aut poterit in futurum, abſque ejuſdem ſynodi Baſileenſis deliberatione & conſenſu.

Conſtant. conc. ſeſſ. xxxix. & Baſil. ſeſſ. 1.

V.

Quod perſonæ concilii non debeant extra concilium trahi, vel impediri.

Item diffinit, ordinat & decernit hæc ſancta ſynodus, quod nulla perſona, cujuſcumque ſtatus, dignitatis ſeu conditionis fuerit, in eadem ſynodo actu exſiſtens aut futura, eidem incorporata vel incorporanda, a tempore arrepti itineris ad ipſam ſanctam ſynodum ſine fraude continuati, ad recedendum ab eadem a quoquam quavis auctoritate, etiamſi papali dignitate præfulgeat, directe vel indirecte in læſionem ſeu perturbationem dictæ ſanctæ ſynodi, invita ſine deliberatione & conſenſu ipſius ſanctæ ſynodi requiri, moneri, compelli, citari, evocari ad alium locum, etiam curiam Romanam valeat, ſeu ne ad eamdem ſanctam ſynodum veniat, poſſit aut debeat quomodolibet impediri. Si autem a quoquam quavis auctoritate, etiamſi papali dignitate præfulgeat, (ut præmittitur) in contrarium attentatum fuerit, ſeu attentaretur in futurum, aut proceſſus pœnales vel mandata, etiam cenſuras eccleſiaſticas ſeu tranſlationes prælatorum invitorum, vel privationes aut inhabilitationes eorumdem ſeu aliorum beneficiatorum quorumcumque, aliaſve quaſcumque pœnas continentes, ut ab eadem ſancta ſynodo recedant, vel non accedant ad eamdem, aut eidem non adhæreant, fulminati fuerint, fulminentur, aut fulminarentur in futurum, totum ſit irritum & inane: nec eiſdem proceſſibus, cenſuris ac pœnis, tamquam irritis & inanibus quomodolibet obediendum fore: prædictoſque proceſſus & cenſuras, cum omnibus inde ſecutis & inde ſecuturis, quatenus de facto proceſſiſſent, aut procederent in futurum, caſſat, & irritat, & annullat, & pro caſſis, irritis, atque nullis habendos decernit, diffinit, ordinat & declarat.

VI.

Quod hi qui tenentur interſſe concilio non recedant ſine licentia.

Item, decretis ſacri concilii Conſtantienſis inhærendo, ſtatuit, ordinat & decernit, quod prælati & alii qui tenentur huic ſacro concilio intereſſe, ab hoc loco ante finitum concilium, niſi ex cauſa rationabili, per deputatos ſeu ab hoc ſacro concilio deputandos examinanda, non recedant. Qua quidem cauſa examinata & legitime approbata, poſſint recedere de licentia illius vel illorum, qui pro tempore habent vel habebunt auctoritatem. Et tunc taliter recedens, teneatur dimittere aliis in loco remanentibus ſuam poteſtatem, ſub pœnis juris per hoc ſacrum concilium indicendis, & in facientes contrarium exſequendis.

Item quia plures promotores in eadem ſancta ſynodo, & etiam notarii ad conſcribendum acta ejuſdem ſunt neceſſarii, citra aliorum per ipſam ſanctam ſynodum in ipſius prima ſeſſione deputatorum revocationem, magiſtros [a] Ademarium de Roſſilione, licentiatum in decretis, archipreſbyterum Vivarienſem, & canonicum Lugdunenſem, Henricum de Behenheym, licentiatum in decretis, officialem Baſileenſem, promotores, & Petrum Bruneti, baccalaureum in decretis, canonicum Attrebatenſem, notarium ejuſdem ordinat & deputat.

[a] al. Ademarum.

Datum in ſeſſione publica ejuſdem ſanctæ ſynodi

in eccleſia majore Baſileenſi ſolemniter celebrata, decimoquinto Kalendas Martii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſecundo.

SESSIO III.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans.

Olim ſacrum Conſtantienſe concilium volens futuris eccleſiæ neceſſitatibus providere, matura deliberatione ſtatuit & decrevit, ut poſt finem ipſius concilii in quinquennium, deinde in ſeptennium, & poſtea perpetuo futuris temporibus de decennio in decennium, generale concilium celebretur: cujus decreti vigore felicis recordationis Martinus Papa quintus, ipſo Conſtantienſi approbante concilio, ſtatuit in civitate Papienſi proximum tunc concilium celebrari, quod ibidem cœptum fuit, & de conſenſu & approbatione ipſius concilii ad civitatem Senenſem tranſlatum. In quo Senenſi concilio fuit electa hæc Baſileenſis civitas, pro futuro tunc concilio in ſeptennium celebrando. Appropinquante autem fine ipſius ſeptennii, præfatus dominus Papa Martinus volens decreto Conſtantienſis & ordinationi Senenſis conciliorum ſatisfacere, ut debebat, reverendiſſimum in Chriſto patrem & dominum dominum Julianum, ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſancti Angeli diaconum cardinalem, ſedis Apoſtolicæ deſtinavit legatum, cum plena poteſtate eidem concilio vice & auctoritate ſedis Apoſtolicæ præſidendi. Quod etiam ſanctiſſimus dominus Papa Eugenius IV. ratum habuit & approbavit. Proinde hoc ſacrum generale concilium in Spiritu ſancto legitime congregatum, provida & matura deliberatione conſiderans, hæreticam peſtem in partibus Bohemiæ nimis ſævire crudeliter, quæ Dei occulto judicio, bello pluries attentato non potuit ſuperari; atque quod in diverſis mundi partibus clam hæretica peſtis pullulat atque ſerpit: quodque, proh dolor, multas Chriſtianas provincias bellorum deſecat rabies & devaſtat; morumque nimia deformatio divinam majeſtatem offendit: tantis & tam peſtiferis malis, omnipotentis Dei gratia largiente, ad exſtirpationem hæreſum, pacemque in Chriſtiano populo componendam, & reformationem generalem eccleſiæ Dei in capite & in membris ſtudioſe occurrere, & ſalutaribus remediis providere, diſpoſuit: & ut hæc ad optatos fines commodius duci poſſent, conſiderans hæc ſancta ſynodus præſentiam ſummi Pontificis reverendiſſimorumque ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, in ipſo concilio eſſe accommodam & multimode fructuoſam; venerabilem virum magiſtrum Joannem Pulcripatris, ſacræ theologiæ profeſſorem, ad ſanctiſſimum dominum Eugenium ſummum Pontificem deſtinavit, atque ad præfatos reverendiſſimos dominos cardinales: præfatum ſanctiſſimum dominum Papam exorando & ſupplicando, ut huc (ſi commode poſſet) perſonaliter accederet, ipſique ſacro concilio favoribus & auxiliis aſſiſteret opportunis. Denuoque venerabiles viros Jacobum Sirik ſcholaſticum Trevirenſem, & Thomam [a] Fieno decretorum doctorem, ſuos pro eadem cauſa oratores ad eumdem dominum Papam & dominos cardinales tranſmiſit. Cum autem ad notitiam ipſius concilii perveniſſet, præfatum dominum Papam ex ſiniſtra informatione motum, diſſolutionem ipſius concilii attentaſſe: quæ quidem diſſolutio in periculum everſionis fidei cederet evidenter, necnon eccleſiæ Dei grave ſcandalum: ad eumdem dominum Papam atque reverendiſſimos dominos cardinales, ſuos deſtinavit protinus oratores, reverendum patrem dominum Ludovicum de Palude epiſcopum Lauſanenſem, & magiſtrum Henricum Statet decanum Trajectenſem, ad ſupplicandum, inſtandum & requirendum præfatum dominum Papam, ut ipſam diſſolutionem revocare dignaretur; huicque ſacro concilio in tam laudabilibus operibus ſuffragaretur auxiliis & conſiliis opportunis.

[a] al. Fiene.

Decernitur diſſolutionem concilii nullatenus fieri poſſe.

Conſideranſque hæc ſancta ſynodus præfatam diſſolutionem concilii contra decreta Conſtantienſis concilii eſſe factam, tendereque in everſionis fidei grave periculum, & ſtatus eccleſiaſtici turbationem & detrimentum, atque ſcandalum totius populi Chriſtiani, eamdem diſſolutionem decrevit nullatenus fieri potuiſſe: quinimmo, ipſa minime obſiſtente, ad proſecutionem eorum quæ pro fidei ſtabilitate & ſalute Chriſtiani populi laudabiliter ſunt incepta, eſſe cum Spiritus ſancti gratia procedendum. Verum cum redeuntibus præfatis epiſcopo Lauſanenſi & decano Trajectenſi, optata reſponſio a ſanctiſſimo domino Papa non fuerit reportata: licet non ſolum a prædictis concilii oratoribus ipſius concilii nomine, ſed etiam a ſereniſſimo domino Sigiſmundo rege Romanorum fideli eccleſiæ advocato, præfatus ſanctiſſimus dominus Papa ſupplicatus, interpellatus, requiſitus, rogatus fuerit, & totis niſibus multiplicatis vicibus obſecratus: idcirco hæc ſancta ſynodus innitens decretis ſacri Conſtantienſis concilii, quorum verba hæc ſunt: « Quod ſancta ſynodus in Spiritu ſancto legitime congregata, generale concilium faciens, eccleſiam catholicam militantem repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediate habet, cui quilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiam ſi papalis exſiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem & exſtirpationem dicti ſchiſmatis, & ad generalem reformationem eccleſiæ Dei in capite & in membris. Item declarat, quod quicumque, cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exſiſtat, qui mandatis, ſtatutis ſeu ordinationibus aut præceptis hujus ſanctæ ſynodi, aut cujuſcumque alterius concilii generalis legitime congregati ſuper præmiſſis, ſeu ad ea pertinentibus, factis vel faciendis, obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur; etiam ad alia juris ſubſidia (ſi opus fuerit) recurrendo. » In hac ſolemni ſeſſione ipſum ſanctiſſimum dominum Papam, necnon reverendiſſimos dominos cardinales modo & forma infra ſcriptis interpellare decrevit. Hæc igitur ſancta ſynodus in Spiritu ſancto legitime congregata, prædictum beatiſſimum dominum Papam Eugenium cum omni reverentia & inſtantia ſupplicat, & per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti exorat, requirit, & obteſtatur, ac monet, quatenus prætenſam diſſolutionem, ſicut de facto proceſſit, de facto revocet: & ipſam revocationem, quemadmodum & diſſolutionem fecit, per diverſas mundi partes tranſmittat & publicet, ab omnique impedimento dicti concilii penitus deſiſtat. Quinimmo eidem (ut debet) faveat & aſſiſtat, omniaque præbeat ſubſidia & auxilia opportuna: necnon infra trium menſium ſpatium, quod ad hoc pro termino peremptorio præfigit & aſſignat, ſi corporalis ipſius diſpoſitio patiatur, perſonaliter veniat. Sin autem, perſonam vel perſonas loco & vice ſui deſtinet & tranſmittat cum plenaria poteſtate, ad omnia & ſingula in hoc concilio peragenda uſque ad totalem

ANNO CHRISTI 1432. SESSIO III.

ipſius concluſionem, per omnes & ſingulos actus gradatim & ſucceſſive. Alioquin ſi hæc ſanctitas ſua facere neglexerit (quod de Chriſti vicario non eſt aliqualiter ſperandum) ſancta ſynodus, prout juſtum fuerit & Spiritus ſanctus dictaverit, neceſſitatibus eccleſiæ providere curabit, & procedet, ſecundum quod juris fuerit divini pariter & humani. Similiter præfatos reverendiſſimos dominos cardinales, qui tamquam principales eccleſiæ Dei cardines ad hæc ferventius intendere debent, exorat, requirit, obteſtatur & admonet, quatenus cum præfato domino Papa ſuper prædictis ſolicitam inſtantiam faciant, huicque ſacro concilio faveant, aſſiſtant, & auxilientur modis omnibus opportunis. Et cum præſentia ipſorum, pro eorum auctoritate magnaque prudentia & experientia rerum, ſit huic ſacro concilio plurimum opportuna; ipſos dominos cardinales, & quemlibet eorum, requirit, monet, & citat, quatenus infra ſpatium trium menſium ab intimatione præſentium (quem terminum pro trina ac canonica monitione præciſe & peremptorie præfigit & aſſignat) ad dictum ſacrum concilium generale veniant, canonico impedimento ceſſante. Alioquin, cum eorum negligentia ad ipſum ſacrum generale concilium veniendi, ut tantis neceſſitatibus eccleſiæ ſuccurratur, in periculum gravis jacturæ fidei catholicæ totiuſque eccleſiæ detrimentum cenſeatur procul dubio redundare; hæc ſancta ſynodus, lapſo termino ſupradicto, contra eos qui venire neglexerint, eorum exigente contumacia, procedet, prout divini pariter & humani dictaverit & permiſerit ordo juris, & neceſſitatibus eccleſiæ Altiſſimo largiente providere curabit. In præmiſſis autem dicta ſynodus reverendiſſimum dominum cardinalem ſanctæ Crucis, quamdiu tractatibus pacis regnorum Franciæ & Angliæ inſiſtet, includere non intendit: atque quoad reverendiſſimos dominos cardinales, Placentinum & de Fuxo vulgariter nominatos, & cardinalem ſancti Euſtachii, cum in propinquioribus locis exſiſtant, ad duorum ſpatium menſium reſtringit terminum ſupradictum. Mandat inſuper hæc ſancta ſynodus univerſis & ſingulis dominis patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, & aliis eccleſiarum prælatis, clericiſque, notariis, & perſonis eccleſiaſticis, necnon aliis Chriſti fidelibus, cujuſcumque ſtatus, dignitatis, gradus & conditionis exſiſtant, omneſque & ſingulos principes & dominos, etiamſi imperiali, regali, ducali, ſeu quavis alia præfulgeant poteſtate, requirit, & rogat, qui pro præmiſſis fuerint requiſiti, ſeu requiſitus, in virtute ſanctæ obedientiæ ac obteſtatione divini judicii, & ſub pœna excommunicationis, quatenus prædicta omnia & ſingula dicto ſanctiſſimo domino Papæ, atque reverendiſſimis dominis cardinalibus inſinuent, intiment, & notificent, ac intimari & inſinuari, ſeu notificari faciant perſonaliter eiſdem, ſi ad eos tutus & accommodus pateat acceſſus. Sin autem, ei vel illis, ad quos perſonaliter accedendi facultas non ſit, in eorum habitationibus, necnon in porta palatii Apoſtolici & in eccleſiis ſancti Joannis Lateranenſis, ſancti Petri, & ſanctæ Mariæ Majoris de Urbe, per publicum notarium confectas affigendo, ſi hoc tute fieri poſſit. Sin autem, in principalibus eccleſiis civitatum Sutrinæ, Viterbii, & Senenſis, vel aliarum trium civitatum vicinarum, de quibus fuerit bene viſum. Quæ quidem loca hæc ſancta ſynodus decernit eſſe idonea pro exſecutione omnium præmiſſorum. Et nihilo minus hæc ſancta ſynodus futuris cupiens obviare caſibus, ut omnis evitetur diſpendioſus circuitus, cum rebus, de quibus agitur, ſupra modum periculoſa ſit mora,

A ordinat & decernit, hujuſmodi admonitionis & citationis decretum, poſtquam in hac ſolemni ſeſſione lectione fuerit & publicatum, eccleſiæ cathedralis Baſileenſis valvis affigi: ut ſi forte contingat ipſius intimationem exſequi non poſſe modo aliquo præmiſſorum, eo caſu ex nunc tamquam publico edicto, ad quatuor menſium ſpatium ab hac die inantea computandum, cenſeatur quoad omnes ejus effectus facta inſinuatio, monitio & citatio, ſicque ſuos omnes effectus ſortiri, & arctare eos quibus dirigitur, decernit, ac ſi perſonaliter inſinuatum & præſentatum fuiſſet, viribus peremptoriis & comminationibus ſupraſcriptis hic habitis pro inſertis. Inſuper hæc ſancta ſynodus declarat & proteſtatur, quod nihilo minus B prædictis dilationibus pendentibus, cum jam præceſſerit a jure vocatio ex decreto concilii Conſtantienſis, rerumque neceſſitas id ſuadeat, & qualitas agendorum in ulteriore proſecutione concilii & agendis in eo, procedere intendit ordinate, debite, ac mature, nec propterea ſuperſedere aliqualiter in proceſſu. Tandem hæc ſancta ſynodus decernit citationes contra omnes prælatos, & alios qui ad generale concilium venire tenentur, omneſque & ſingulos generales ordinum quorumcumque, ac etiam inquiſitores hæreticæ pravitatis, ſub dilatione termini, ſeu terminorum, de quibus deputatis fuerit bene viſum, cum pœnis & cenſuris & clauſulis opportunis. Datum Baſileæ in ſeſſione publica ſanctæ ſynodi Ba- C ſileenſis, celebrata in eccleſia majori hujus civitatis, ſub ſigillo ejuſdem ſanctæ ſynodi, ſub anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo, indictione decima, die vero Martis XXIX. menſis Aprilis, præſentibus notariis & ſcribis hujus ſanctæ ſynodi ſupraſcriptis.

Item quia plures notarii & ſcribæ ad conſcribendum acta hujus ſacri concilii ſunt neceſſarii, hæc ſancta ſynodus, citra tamen aliorum notariorum per ipſam alias conſtitutorum revocationem, venerabiles viros magiſtros Bartholomæum de [a] Luegniano, civem Senenſem, & Thomam Cheſneloti baccalaureum in decretis Remenſis diœceſis, notarios ejuſdem deputat & ordinat.

[a] al. Luignia.

D Datum Baſileæ in, *&c.* ut ſtatim ſupra.

SESSIO IV.

I.

Salvusconductus Bohemorum.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans.

TEnore præſentium ſignificamus univerſis, quod omnibus & ſingulis ſacerdotibus, baronibus, nobilibus, militaribus, popularibus, & aliis quibuſcumque viris, cujuſcumque ſtatus, conditionis E aut qualitatis exſiſtant, de regno Bohemiæ, & marchionatu Moraviæ, de Praga, & civitatibus, ac aliis locis eorumdem, & omnibus aliis eccleſiaſticis & ſæcularibus perſonis, qui aut quæ una cum ipſis ad generale Baſileenſe concilium mittentur, ac profecturi exſiſtunt, omnibus eorum perſonis, quocumque nomine cenſeantur, aut valeant nuncupari, infra tamen numerum ducentarum perſonarum, tenore præſentium, noſtrum pleniſſimum ac perfectum ſalvumconductum concedimus atque damus, veriſſimamque ſecuritatem veniendi ad hanc civitatem Baſileenſem; ibidemque manendi, ſtandi, morandi, nobiſcumque de quibuſvis negotiis opportunis ipſis commiſſis tractandi, placitandi, diſponendi, con-

ANNO CHRISTI 1432. SESSIO IV.

cludendi, & terminandi, impartimur; ac in loco vel in locis hoſpitiorum ſuorum divina officia ſine impedimento noſtrorum peragere permittimus; ſic etiam, ut propter illorum præſentiam neque in itinere, neque in alio loco itineris, in eundo, manendo, aut redeundo, neque in ipſa civitate Baſileenſi, a divinis officiis ceſſetur quovis modo per modum interdicti. Ceterum in generali concilio ſeu ſynodo Baſileenſi articulos quatuor, pro quorum claritate inſtant, ore tenus aut in ſcriptis libere poterunt offerre, aut propalare, ſcripturis ſacris beatorumque doctorum verbis, ſententia & rationibus eos declarare, adſtruere, perſuadere, &, ſi opus fuerit, etiam ad objecta concilii generalis reſpondere, aut cum aliquo vel aliquibus de concilio ſuper eiſdem diſputare, B aut caritative abſque omni impedimento conferre; opprobrio, convicio aut contumelia procul motis, ſervatis forma & modis inter noſtros legatos & nuntios prædictorum regni & marchionatus in Egrenſi civitate ſpecificatis & uniformiter concluſis: & ſignanter, quod in cauſa quatuor articulorum per eos attentorum, lex divina, praxis Chriſti Apoſtolica & eccleſiæ primitivæ, una cum conciliis doctoribuſque fundantibus ſe veraciter in eadem, pro veriſſimo & indifferente judice in hoc Baſileenſi concilio admittentur. Et illis peractis vel non peractis, quandocumque de mandato aut conſenſu ſuorum majorum ad propria reverti optabunt, aut aliquis eorum optabit, C mox abſque ulla renitentia, occaſione & mora, ſalvis rebus illorum & ſuorum pariter honore, & perſonis, vice verſa poterunt, vel poterit, juxta beneplacitum libere & ſecure redire, de ſcitu tamen deputandorum per concilium, ut pro tunc opportune ſecuritati eorum provideatur ſine dolo & fraude. Nihilo minus in hoc eorum ſalvo conductu omnes quaſcumque clauſulas includi ac contineri volumus, ac pro incluſis haberi, quæ pro plena & efficaci & ſufficienti ſecuritate in eundo, ſtando, ac redeundo, neceſſariæ ſunt & opportunæ, hæc notanter propter bonum pacis procurandum & obſervandum luculenter expreſſantes. Quod ſi quiſpiam aut aliqui ex illis, ſive in itinere ad nos in Baſileam veniendo, ſive ibidem demorando aut redeundo, aliquod enorme D (quod abſit) egerit aut egerint, per quod poſſet aſſecurationis eorum beneficium eis aut eorum alicui conceſſum annullari aut caſſari; volumus etiam, ac admittimus, & concedimus, ut talis vel tales in facinore hujuſmodi deprehenſi vel deprehenſus ab ipſis dumtaxat, & non ab aliis, condigna animadverſione cum emenda ſufficienti, per partem noſtram merito approbanda & laudanda, mox puniatur aut puniantur, illorum aſſecurationis forma, conditionibus & modis omnino manentibus illibatis. Et pariformiter, ſi quiſpiam, vel aliqui ex noſtris, ſive in itinere ad nos in Baſileam veniendo, ſive ibidem demorando, aut redeundo, aliquod enorme (quod abſit) egerit, aut egerint, per quod poſſet aſſecuritatis ipE ſorum beneficium eis aut alicui eorum conceſſum, annullari aut caſſari; volumus ut talis vel tales in facinore hujuſmodi deprehenſi, a nobis aut a noſtris dumtaxat, & non ab aliis, condigna animadverſione, cum emenda ſufficienti, per partem dominorum ambaſiatorum & nuntiorum merito approbanda & laudanda, mox puniatur aut puniantur, præſenti aſſecurationis forma, conditionibus & modis omnino manentibus illibatis. Volumus etiam, quod liceat ipſis ambaſiatoribus omnibus & ſingulis toties quotieſcumque opportunum fuerit ſeu neceſſarium ad auram capiendam exire de civitate Baſileenſi, & reverti ad eamdem, necnon nuntium vel nuntios ſuos ad quæ-

A cumque loca pro ſuis neceſſariis negotiis ordinandis libere mittere ſeu deſtinare, ac ipſos miſſos ſeu deſtinatos, ſeu miſſum & deſtinatum, ſuſcipere toties quoties eis videbitur expedire; ita quod aliqui vel aliquis per deputandos concilii ſocientur, qui eorum ſecuritati provideant vel provideat. Inſuper nec in ſermonibus, ſeu prædicationibus publicis aut aliis collationibus, in præjudicium, derogationem ſeu deteriorationem cauſæ ipſorum quatuor articulorum, pars noſtra terminis quibuſlibet in confuſionem vergentibus, poterit aut debebit uti & potiri in loco civitatis Baſileenſis. Qui quidem ſalvus conductus & ſecuritates ſtare ac durare debent, & a tempore, & per tempus, quo in noſtræ & noſtrorum tuitionis cu- B ram ipſos ſuſcipi contigerit, & uſque ad Baſileam perduci, ac toto tempore manſionis eorum ibidem, & rurſum poſt ſufficientem audientiam habitam, ſpatio viginti dierum præmiſſo, cum ipſi petierint, aut concilium habita hujuſmodi audientia ipſis receſſum indixerit, a Baſilea uſque in Tuſtan, [a]Tatoniam, aut Engliſpurg, in quem ex locis iſtis maluerint, Deo favente, reſtituemus, dolo & fraude prorſus excluſis. Etiam pro univerſis & ſingulis Chriſti fidelibus, & ſpecialiter pro ſanctiſſimo domino Romano Pontifice, pro ſereniſſimo principe domino Sigiſmundo Romanorum, *&c.* rege, ac venerabilibus dominis cardinalibus, archiepiſcopis & epiſcopis, ac dominis abbatibus, prælatis, & clericis; necnon illuſtriſſimis C principibus, regibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, & nobilibus militibus, univerſitatibus, & communitatibus civitatum, caſtrorum & villarum, earumque conſulibus, ſcabinis, officialibus, & aliis cujuſcumque conditionis & ſtatus, eccleſiaſtici vel ſæcularis, exſiſtant, quocumque nomine cenſeantur, & pro ſubditis omnium præmiſſorum, & pro tota parte eorumdem, promittimus bona fide & ſpondemus, quod nos omnes & ſinguli prædicti præſcriptam aſſecurationem & ſalviconductus eorum formam, in omnibus ſuis conditionibus, punctis & clauſulis ſuperius expreſſatis, inviolabiliter & inconcuſſe bona fide & puro corde obſervabimus & cuſtodiemus, obſervabunt & cuſtodient. D Inſuper promittentes ſine fraude & quolibet dolo, quod nolumus, neque debemus, occulte vel manifeſte, quacumque occaſione prætenſa, uti aliqua auctoritate, vel potentia, jure, ſtatuto, vel privilegio legum vel canonum, & quorumcumque conciliorum, ſpecialiter Conſtantienſis & Senenſis, quacumque forma verborum expreſſa, in aliquod præjudicium ſalvoconductui, ſeu aſſecurationi, ac publicæ audientiæ, ipſis per nos conceſſæ vel conceſſo. Quod ſi nos aut aliquis ex nobis, vel noſtris, cujuſcumque conditionis vel ſtatus, aut præeminentiæ exſiſtens, præſcriptæ aſſecurationis & ſalviconductus formam & modum, in quocumque puncto vel clauſula violaverit, (quod tamen avertere dignetur Omnipotens) & E ſufficiens emenda non fuerit mox ſubſecuta, & ipſorum arbitrio merito approbanda & laudanda, habeant nos & habere poterunt incidiſſe in omnes pœnas, quas jure divino & humano, aut conſuetudine, hujuſmodi ſalvorum conductuum violatores incurrere poſſunt, abſque omni excuſatione, aut quavis in hac parte contradictione.

Datum in ſeſſione publica ejuſdem ſanctæ ſynodi, in eccleſia majori Baſileenſi celebrata, duodecimo Kalendas Julii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

[a] *al.* Tatoniam.

ANNO CHRISTI 1432. Sessio IV.

II.

Epiſtola Bohemis miſſa ſuper concluſione in Egra facta, in quarta publica ſeſſione lecta.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, univerſis viris eccleſiaſticis, nobilibus, & toti populo regni Bohemiæ, unitatem & pacem in Chriſto Jeſu Domino noſtro.

Pridie oratores noſtri ex opido Egra ad nos reverſi, & ibidem cum nuntiis veſtris concluſa ſerioſe referentes, magno gaudio hanc ſanctam ſynodum repleverunt. Aſſerunt enim, cum tanta caritate & manſuetudine hoc ſacrum unionis negotium fuiſſe tractatum, ut non aliud exiſtimemus quam Spiritum ſanctum pacis & unitatis auctorem in medio interveniſſe. Concepimus ex his quæ referunt magnam ſpem futuræ unionis & indiſſolubilis inter nos caritatis. Pro qua re (ſicut dignum eſt) ipſi Spiritui ſancto, cujus munere hoc factum eſſe non dubitamus, gratias ex toto corde retulimus, eleemoſynas jejuniaque & orationes ſolemnes indiximus, & ubique uſque ad rem optato fine concluſam indici faciemus. Laudamus & benedicimus Dominum, qui tam lætam nobis præbuit diem, qua nullam adhuc ſenſimus lætiorem, poſtquam hunc locum attigimus. Parari enim ſemitam videmus ad magnam Dei gloriam & grandem populi Chriſtiani profectum. Nemo noſtrum fuit, dum ipſi oratores ſingula vobiſcum acta recenſebant, qui vel oculis vel corde non fleret. Commovebantur inuſitato gaudio viſcera audientium rem tam concorditer fuiſſe concluſam, ſperantiumque poſt hanc aliam multo lætiorem diem adhuc ſucceſſuram. Exſultemus igitur & jubilemus invicem Deo ſalutari noſtro, qui recordatus miſericordiæ ſuæ incipit plebem ſuam tanta cum lætitia viſitare. Levemus manus noſtras ad cælum, glorificantes Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, quia pacem, quam quotidie diebus noſtris eccleſiæ dari petimus, jam appropinquare videmus. Magnificemus Spiritum paracletum, qui animos paulo ante diffidentes in hanc ſpem pacis repente convertit. Sed ſi pro hac ſpe tantum gaudii ſuſcepimus, quam magnam & inenarrabilis erit illa lætitia tam noſtra quam veſtra, quando optatum pacis & unitatis finem re ipſa intuebimur? Ut autem recognoſcatis quantum hæc res nobis eſt cordi, ipſis noſtris nuntiis in communi congregatione auditis, formam ſalviconductus, & ea quæ cum veſtris ambaſiatoribus concluſerunt, nihil addito vel retracto, hæc ſancta ſynodus unanimi omnium conſenſu approbavit. Et ecce ipſum ſalvumconductum in publica ſeſſione decretum, de verbo ad verbum, quemadmodum in Egra [a] conditus fuerat, ad vos deſtinamus. Miſimus etiam, ut nil ex parte noſtra deſit, fratrem Joannem de Mulbruno, unum ex nuntiis noſtris, qui in Egra fuerant, ad ſereniſſimum principem dominum regem Romanorum, ut ab eo ſalvumconductum in ea qua optatis forma obtineat. Quem ut primum habuerimus, ad vos ſine mora tranſmittemus, parati ſemper agere omnia quæ pro veſtra tutela & libera audientia neceſſaria videbuntur. Utinam ſicut fas eſt nobis verba exprimere, ita mentes noſtras in publicum exhibere poſſemus. Utinam ſicut hanc epiſtolam lecturi eſtis, ita corda noſtra palam inſpicere poſſetis. Profecto non dubitamus, quin cognita noſtra in vos ſumma caritate, mox ſine ulteriori tractatu in unitate Spiritus connecteremur. Et quoniam Salvatoris noſtri

[a] al. conditum.

A ſententia eſt, non qui inceperit, ſed *qui perſeveraverit uſque in finem ſalvus erit*: vos omnes per Spiritum ſanctum hujus ſacri negotii directorem hortamur & obſecramus, ut quemadmodum rem ipſam ferventer inchoaſtis, ita firmiter conſtanterque uſque ad veræ unionis complementum perſeveretis. Speramus in Chriſto Jeſu videre diem, & jam prope eſt forte, quo alter alterum fraterna caritate nos invicem complectemur, & unanimes in eadem ſanctæ matris eccleſiæ domo cum jucunditate perpetuo habitabimus. Confidimus in Domino tantam adhuc invicem futuram dilectionem, ut nullum inter nos fuiſſe olim diſpendium videatur. Et quamquam nondum hæc ſancta unio, pro qua laboramus, B completa ſit, tamen ipſe Spiritus ſanctus tantam hujus rei ſpem & affectum cordibus noſtris impreſſit, ut quod futurum eſt jam quodammodo in foribus adeſſe credamus. Vos corpore abſentes eſtis; ſed ob hanc ſpem in viſceribus caritatis & vinculo veræ dilectionis quaſi præſentes amplectimur, & præ gaudio nos ipſi flentes, tamquam mater filium ex longinqua patria redeuntem, vos tenerrime oſculamur. Jam igitur quaſi arrham proximæ mutuæ unitatis pepigiſſe videmur, & vos dudum futuros noſtros dilectiſſimos fratres jam eſſe exiſtimamus. Talia enim ipſe Spiritus ſanctus initia dedit, ut non aliud quam pacem, caritatem & unitatem hinc [a] attingere ſperemus. Læto ergo animo utrique ſimus, C & jucunda mente invicem vivamus, cum prope in januis gaudium, quod nemo tollet a nobis, per Spiritum ſanctum accepturi ſimus. Sed ut citius faciliuſque conſequamur, vigilemus ſupplices in orationibus, & continuis precibus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum devotis mentibus exoremus, ut quod operari incepit confirmet atque perficiat. Hora jam eſt ut ſancta mater eccleſia, quæ pro tam diuturno filiorum ſuorum diſſidio diu [b] conſternata eſt, pro pace & unitate lætari & exſultare incipiat, luctumque præteriti temporis convertat in gaudium. Tempus jam advenit, ut qui eodem Chriſti charactere inſigniti ſunt, & eodem baptiſmatis fonte renati, depoſita omni diſſenſione, eumdem caritatis & D unitatis ſpiritum induant, & ad augmentum gloriamque nominis Chriſtiani totis viribus intendant, fidemque orthodoxam protegere curent, quam infideles pagani multis in locis ignominioſe peſſumdant, & extinguere moliuntur. Eia igitur cum noſtræ dilectionis & ſinceræ voluntatis jam certi ſitis: amodo veſtros legatos præparate, quales in primis literis poſtulavimus, ut cum regius ſalvusconductus advenerit, cum pleno mandato ad hoc ſacrum concilium proficiſcantur. Quos ita grate benigneque ſuſcipiemus, ut a parentibus filii ſuſcipi conſueverunt. Spiritus ſanctus paracletus, in cujus nomine hæc ſancta ſynodus eſt congregata, nobis & vobis & toti populo Chriſtiano hic veram dilectio- E nem & pacem, ac in futuro ſæculo vitam æternam donare dignetur, qui cum Patre & Filio regnat benedictus in ſæcula. Amen.

Datum in ſeſſione publica ſolemniter celebrata in eccleſia majore Baſileenſi, die Veneris vigeſima menſis Junii, anno a nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſecundo.

ANNO CHRISTI 1432. Sessio IV. Menſ. 10.

[a] al. contingere.

[b] al. contriſtata.

III.

In eadem ſeſſione quarta, decreta concilii Baſileenſis.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, attendens, quod ad provi-

dentiæ ſpectat officium, perſpicaci conſideratione futura proſpicere, & adverſus ea quæ reipublicæ poſſent inferre diſpendia ſalubriter providere. Cum itaque eadem ſancta ſynodus ad exſtirpationem hæreſum, pacem in Chriſti populo & morum reformationem cum Spiritus ſancti gratia, prout, ſtatu rerum & temporum conſiderato, eſt admodum neceſſarium, ſit intenta; & propterea venerabiles in Chriſto patres ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales ad ipſum ſacrum concilium evocaverit, exiſtimans eorum in ſacro concilio præſentiam pro eorum auctoritate, ſapientia, rerumque notitia, multimode fructuoſam: eiſque tamquam veris obedientiæ filiis ad ſactum concilium venientibus, ſi alibi contingeret Apoſtolicæ ſedis vacatio, in jacturam eorum qui obedientes * vacationi ſacri concilii deſervirent, utilitati eccleſiæ poſſet redundare; cum tamen ut obedientia non jacturam afferat, ſed potius utilitatis & honoris augmentum, ratio cunctis nota ſuadeat. Et ne aliquibus forſitan venire negligentibus prodeſſe inobedientia videatur, hæc & alia quæ animum cujuſcumque prudentis ad hoc movere poſſent & deberent, provida attentione proſpiciens hæc ſancta ſynodus, ſtatuit, decernit, atque diffinit, quod in eventum vacationis ſedis Apoſtolicæ, hoc ſacro generali durante concilio, electio ſummi Pontificis in loco iſtius ſacri concilii fiat, & interdicit ne alibi celebretur. In contrarium attentata quavis auctoritate, etiamſi papali, non obſtantibus quibuſcumque conſtitutionibus editis vel edendis, aut aliis in contrarium facientibus, ac ſi de ipſis eſſet de verbo ad verbum facienda mentio ſpecialis, aut juramento firmata exſiſtant, quibus ex certa ſcientia derogat, & decernit, nulla & irrita eſſe, nulliuſque roboris vel momenti ipſo jure: contrarium vero attentantes, ſint tam active quam paſſive, quoad electionem Romani Pontificis, & ad quaſcumque alias dignitates inhabiles, & omnibus habitis dignitatibus perpetuo privati, & infamiæ notam ac etiam excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto. Quod ſi forſan aliqua de facto prætenſa electio præſumeretur, tam electus prætenſus, quam illi adhærentes, & eum pro tali gerentes, ſupradictas pœnas incurrant pari modo. Abſolutionem vero omnium & ſingulorum, qui præmiſſas ſententias aut earum aliquam incurrerint quoquo modo, dicta ſynodus tantummodo, præterquam in mortis articulo, ſibi reſervat. Decernens præſens decretum ligare, afficere, vim & effectum habere atque ſortiri, poſt quadraginta dies côntinuos proxime ſecuturos a die publicationis ejuſdem.

* Forte, vocationi.

IV.

Ne vi juramenti aut promiſſionis alicui factæ aliqui adſtrictos ſe putent, ut ad concilium venire non poſſint.

Item ordinat, ſtatuit, decernit & declarat, quod quicumque & ſinguli cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, prælati, reges, principes, duces, marchiones, comites, barones, vicarii eccleſiæ Romanæ, vaſſalli, communitates, Romanæ curiæ officiales, ſummi Pontificis familiares, ſive alii cujuſcumque conditionis exſiſtant, ſive quibuſcumque nominibus cenſeantur, propter juramenta, promiſſiones, vel quaſlibet alias obligationes, præfato ſummo Pontifici, ſeu alteri ad hoc ejus mandato deputato aut deputando, ſeu quibuſvis aliis quomodolibet ſuper quacumque re vel cauſa, & ſub quacumque verborum forma præſtita ſeu præſtanda, nullatenus obligantur & adſtringuntur, aut ſe impeditos a veniendo ad hoc ſacroſanctum concilium occa-

A ſione dictorum juramentorum, promiſſionum, vel aliarum obligationum, prætendere poſſunt, aut poterunt in futurum, quo minus abſque perjurii ſeu infamiæ nota ad ipſam ſynodum teneantur accedere, qui de jure aut conſuetudine ſunt adſtricti. Ceteri vero qui vocati & requiſiti fuerint, & omnium prædictorum procuratores, obedire & adhærere ipſi concilio, & libere accedere poſſint, & teneantur, & eidem licite intereſſe. Proceſſus vero quoſcumque ſuſpenſionis & excommunicationis, interdicti, necnon privationis dignitatum, beneficiorum, ſeu officiorum quorumcumque, & commendarum revocationes, ac inhabilitatis ſententias ſeu perjurii, aliaſve pœnas, mulctas & cenſuras in ſe continentes, in ipB ſos occaſione præmiſſorum per quemcumque quavis, etiam Romani Pontificis, auctoritate fulminatos, cum omnibus inde ſecutis aut ſecuturis, eadem ſacra ſynodus nullos, caſſos & irritos, ac nullius roboris ſeu momenti exſiſtere pronuntiat, declarat, & diffinit, & quatenus de facto proceſſerunt ſeu proceſſerint, revocat, caſſat, irritat, & annullat, & pro caſſis, irritis & nullis habendos ſtatuit & decernit.

V.

De bulla plumbea.

Item ut geſta in ipſa ſynodo durabiliori teſtimonio roborentur, ſtatuit & ordinat ipſa ſynodus, quod C de cetero in litteris ſuis authenticis utatur bulla plumbea pendente cum chordula cannabis aut ſerici, prout varietates cauſarum & rerum, ſuper quibus litteræ eædem conficientur, poſtulabit: in uno miſſione Spiritus ſancti in ſpecie columbæ, in alio vero lateribus, horum verborum, SACROSANCTA GENERALIS SYNODUS BASILEENSIS, ſculpturas continente: decernens eiſdem plenam & omnimodam fidem adhibendam fore.

VI.

Quod Papa, durante concilio, non poſſit creare cardinales, nec creatos publicare.

Item cum multiplicatio cardinalium ſit eccleſiæ D diſpendioſa & oneroſa, propterea & ex aliis rationabilibus & legitimis cauſis eamdem ſanctam ſynodum moventibus, ſtatuit, ordinat, atque ex certa ſcientia hoc irrefragabili decreto decernit ipſa ſancta ſynodus, quod durante hoc ſacro concilio Romanus Pontifex a loco iſtius ſacri concilii abſens perſonaliter, non debeat nec poſſit aliquem, vel aliquos, cujuſcumque dignitatis, conditionis, gradus, ſeu ſtatus exſiſtant, in ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalem, vel cardinales, quovis modo aut quocumque quæſito colore vel cauſa aſſumere, pronuntiare ſecrete aut publice, aut pronuntiatos ſeu aſſumptos ſecreto publicare. Et ſi ſecus attentatum fuerit, exnunc inantea irritum ſit & inane, nulliuſque roboris vel E momenti. Quod ſi forſan taliter de facto aſſumpti aut pronuntiati ſe pro cardinalibus gerere aut nominare præſumpſerint, quibuſcumque dignitatibus privati, & ad omnes & ſingulas futuras inhabiles, ac quicumque eos pro cardinalibus gerentes & reputantes, exnunc prout extunc ſententia excommunicationis innodati ſint ipſo facto; a qua præterquam in mortis articulo, niſi a præfata ſynodo, abſolutionis ſive habilitationis beneficium obtinere non poſſint.

Datum in ſeſſione publica a ejuſdem ſanctæ ſynodi, in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, duodecimo Kalendas Julii, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſecundo.

a al. celebrata in eccleſia majori Baſileenſi, die Veneris xx. menſis Junii, anno a Nativitate, &c.

Anno Christi 1432. Sessio IV.

VII.

Commiſſio facta per Concilium in eadem ſeſſione domino cardinali ſancti Euſtachii, ſuper regimine civitatis Avinionenſis & comitatus Venayſini.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, dilecto filio Alphonſo, ſancti Euſtachii ſanctæ Romanæ eccleſiæ diacono cardinali, Apoſtolicæ ſedis legato, civitatis Avinionenſis & comitatus [a] Venaycini in ſpiritualibus & temporalibus pro nobis & ſancta matre eccleſia vicario generali, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem.

[a] al. *Venayſini.*

In pacis auctore hæc ſancta ſynodus congregata, cum univerſi populi Chriſtiani pacem & tranquillitatem exoptans per diverſas mundi partes ad procurandum ea quæ pacis ſunt, & ſcandalis obviandum, ſuæ ſolicitudinis opus impendat; eccleſiæ proprium patrimonium ab hoc procurandæ pacis & tranquillitatis ſtudio expers eſſe nullatenus decuit, quinimo ipſam debet ſpecialis intuitus cura fovere. Cum itaque ad ipſius ſacræ ſynodi notitiam fide dignorum ſit relatione deductum, quod civitas Avinionenſis, quæ ſanctæ Dei eccleſiæ ſemper fideliſſima & obſequentiſſima fuit, certis urgentibus rationibus & cauſis neceſſariis, vicarium per ſummum Pontificem ad ipſius regimen deſtinatum ſe admittere non debere prætendat; atque ad eumdem ſummum Pontificem ambaſiatas deſtinaverit, pro utili & ſalubri gubernatione civitatis ejuſdem, ac comitatus [b] Venaycini eidem adjacentis, ſuppliciter poſtulans ut de alio utili eis provideretur vicario, quod hucuſque obtinere nequivit, nec ſperat poſſe obtinere: quinimo is qui pro vicario deſtinatus eſt, intendit & nititur ſuſcipere gubernationis officium invita civitate, congregare ſatagens multitudinem gentium armatarum. Unde ſuper præmiſſis informatione recepta ex his & aliis quæ honeſtas cenſet calamo non promenda, de turbatione & periculo gravi ſtatus civitatis illius & patriæ eſt ex veriſimilibus & urgentibus rationibus dubitandum; eſſetque nimis grave diſpendium, ſi forte (quod avertere dignetur Altiſſimus) eccleſia perderet illud tam nobile patrimonii ſui membrum, aut guerrarum inquietudine turbaretur. Idcirco hæc ſancta ſynodus hujuſmodi periculis cupiens obviare, civitatemque illam & comitatum in pace & quiete fovere, regimen & gubernationem civitatis ipſius & comitatus, uſquequo cum ſummo Pontifice per ipſam ſanctam ſynodum, vel aliquo ejus nomine habito pleniori tractatu, fuerit aliter ordinatum: maxime attento, quod propter locorum diſtantiam, & viarum diſcrimina non poteſt facile haberi recurſus ad dictum ſummum Pontificem, & periculum ſit in mora; tibi, cujus futuræ utili & fideli gubernationi fidem facit aliarum terrarum eccleſiæ regimen per te hactenus fideliſſime plurimumque utiliter geſtum, duxit ad honorem Dei, ſanctæ matris eccleſiæ, ac hujus ſacræ ſynodi, tenore præſentium plenarie committendum, cum plenaria poteſtate regendi & gubernandi dictam civitatem Avinionenſem & comitatum [c] Venaycini, omnemque in eiſdem juriſdictionem, merum & mixtum imperium, per te vel alium ſeu alios exercendi; officiales amovendi etiamſi pontificiali præfulgeant dignitate, & alios vel eoſdem inſtituendi, juramenta ſeu promiſſiones recipiendi, ac illa relaxandi cum quibuſcumque ſemel vel pluries, quoties viſum tibi fuerit opportunum. Quaſcumque pecu-

[b] al. Venayſini.

[c] al. Venayſini.

A nias, fructus, proventus & emolumenta, in illis civitate & comitatu, ratione juris papalis, vel ſanctæ Romanæ eccleſiæ, aut quocumque jure vel titulo, pro tempore præterito, præſenti, & futuro, cameræ Apoſtolicæ debitas & debita, recipiendi & exigendi, ac recipi & exigi faciendi; contradictores quoſlibet vel inobedientes cenſuris eccleſiaſticis, & aliis compeſcendi remediis opportunis. Et generaliter cum omnibus illis poteſtatibus & facultatibus, quas bonæ memoriæ Franciſcus archiepiſcopus Narbonenſis ſanctæ Romanæ eccleſiæ camerarius, a felicis recordationis domino Martino Papa V. & alias habuit, dum ageret in humanis, licet etiam hic ſpecifice non exprimantur. Mandans tibi in virtute B ſanctæ obedientiæ & ſub pœnis juris, quatenus curam & regimen prædictum humeris tuis impoſitum reverenter ſuſcipias, ac diligenter & fideliter exſequaris: utilitatem publicam, tranquillumque & pacificum ſtatum civitatis illius & comitatus ſic procurare ſolicite ſtudeas, ipſumque regimen & gubernationem pro modo tuæ ſapientiæ ſic utiliter gerere, ut apud Deum æternæ vitæ merita, & apud [a] maodatum fama tua laudis & gloriæ ſuſcipiat incrementa. Mandat inſuper omnibus officialibus, civibus, incolis, & habitatoribus dictæ civitatis & comitatus, capitaneis, nec non caſtrorum caſtellanis, [b] ballivis, & aliis officialibus quibuſcumque, quovis nomine cenſeantur, & aliis univerſis, quatenus tibi & C per te deputandis officialibus ad regimen eorumdem, & nulli alteri pareant, obediant, & intendant; in omnibus & per omnia, quemadmodum præfato archiepiſcopo Narbonenſi, dum viveret, & pro eccleſia Romana dictæ civitatis & comitatus regimen & gubernationem gereret, faciebant, & facere tenebantur: quibuſcumque promiſſionibus, juramentis, obligationibus, & aliis quibuſcumque diſpoſitionibus in contrarium facientibus, non obſtantibus ullo modo. Hæc namque ſancta ſynodus, omnium quorumcumque prædictis obviantium vim & effectum præſentium auctoritate ſuſpendit. Et quidquid per te rite, ſpiritualiter & temporaliter geſtum & ordinatum, actum vel ſententiatum fuerit, vel proviſum, D hæc ſancta ſynodus ratum & gratum habebit, ac faciet auctore Domino inviolabiliter obſervari.

[a] Forte, mundum.

[b] al. balliviis.

Datum in ſeſſione publica ejuſdem ſanctæ ſynodi in eccleſia majori Baſileenſi, die Veneris [c] vigeſima menſis Junii, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

[c] al. xii. Kal. Julii.

SESSIO V.

Hæc ſeſſio habita eſt in vigilia ſancti Laurentii.

I.

De cauſis fidei.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, conſiderans quod ipſa inter alia E fructuoſa opera ad hæreſes extirpandum, & a fide devios ad ejuſdem fidei orthodoxæ unionem reducendos, in Spiritu ſancto principaliter congregata dignoſcitur, & propterea conſtituit accommodum fore, immo neceſſarium, pro cauſis fidem concernentibus, in hoc ſacro concilio tractandis & examinandis, de perſonis idoneis providere: eapropter conſtituit & deputat judices ad audiendum omnes & ſingulas cauſas fidem quomodolibet concernentes, venerabiles Franciſcum Papienſem, Conradum Ratiſponenſem, epiſcopos, & dilectum filium eccleſiæ Joannem abbatem Ciſtercienſem: quibus in cauſis hujuſmodi per deputatos ad hoc prius examinatis, ipſiſque deſignatis & remiſſis, dat poteſtatem in præ-

Digitized by Google

dictia cauſis in hoc loco concilii extra, citandi ac audiendi, cognoſcendi, decidendi, & alia faciendi, quæ ad dictas cauſas pertinent & pertinebunt, uſque ad ſententiam diffinitivam excluſive. Et ut eo facilius cauſæ prædictæ ſuum finem debitum conſequantur, eadem ſancta ſynodus, ut ipſi judices prædicti, aut duo ex eis, tertio ſtatutis horis non veniente, terminos in cauſis hujuſmodi tunc occurrentes, tenere & obſervari facere, & alias ſummarie, ſimpliciter & de plano ac ſine ſtrepitu & figura judicii procedere valeant, ſtatuit & decernit.

II.
De procuratore fidei.

Item ſancta ſynodus prædicta deputat & conſtituit dilectum eccleſiæ filium Nicolaum Amici, licentiatum in theologia, in cauſis fidei præmiſſis procuratorem generalem, hoc durante concilio, cum poteſtate ſubſtituendi de conſenſu & auctoritate judicum prædictorum: qui nullam cauſam promoveat, niſi primum per deputationem fidei fuerit examinata & admiſſa.

III.
Deputantur judices ad examinandum cauſas generaliter.

Item dicta ſancta ſynodus, ne inter ceteros uberes fructus, pro quibus procurandis ſummopere deſudat, juſtitia indebite gravatis, pro qua ad eamdem confluunt, miniſtrando deficiat, aut ipſius exſecutio plus debito negligatur; volens in præmiſſis opportunis remediis providere, conſtituit, ordinat & deputat judices ſeu commiſſarios ad audiendum omnes cauſas, ad dictam ſanctam ſynodum devolutas ſeu devolvendas, deductas ſeu deducendas, cauſis concernentibus fidem exceptis, venerabiles Berengarium Petragoricenſem, Petrum Auguſtenſem, provinciæ Maguntinæ, & Delphinum Parmenſem, epiſcopos, quibus in cauſis præmiſſis per deputatos ad hoc prius examinatis, ipſiſque remiſſis & deſignatis, dat poteſtatem, non obſtantibus feriis, in loco concilii & extra citandi, audiendi, cognoſcendi, referendi & diffiniendi, & alia faciendi quæ ad dictas cauſas pertinent & pertinebunt. Et ut eo facilius cauſæ ſeu negotia ad debitum finem perveniant, eadem ſacra ſynodus, ut tres aut duo ex ipſis, tertio ſtatutis horis non veniente, terminos in cauſis hujuſmodi tunc occurrentes tenere & obſervari facere, & alias ſecundum qualitatem cauſarum procedere valeant, ſtatuit & decernit: cauſis tamen eccleſiarum cathedralium majoribus earumdem dictæ ſacræ ſynodo reſervatis, de quibus ſe non impediant, niſi de generalis congregationis patrum & ſuppoſitorum ejuſdem, etiam citra ſeſſionem publicam commiſſione ſpeciali. Ratificatque nihilo minus hæc ſancta ſynodus, & approbat omnes commiſſiones quarumcumque cauſarum, etiam cathedralium & majorum, ſub quacumque poteſtate in generali congregatione dictis judicibus ſeu aliis commiſſariis hactenus factas, necnon proceſſus exinde ſecutos, ac etiam inantea per eoſdem continuandos.

IV.
Ordinatio præcognitorum.

Item ne judices prædicti quaſlibet cauſas ad hoc ſacrum concilium delatas ſeu deferendas, paſſim & indiſtincte, importunitate petentium devicti, audiendas recipiant, ſed potius de qualitate ipſarum ratio habeatur; hæc ſancta ſynodus conſtituit & deputat dilectos eccleſiæ filios, Julianum Apoſtolicæ ſedis legatum ſancti Angeli, & Dominicum ſanctæ Mariæ in via Lata, ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconos cardinales, & quemvis præſidentem nunc & in futurum pro tempore exſiſtentem, & venerabilem Franciſcum Gebennenſem epiſcopum, ac dilectum eccleſiæ filium Henricum Fleckel, palatii Apoſtolici cauſarum auditorem, dictarum cauſarum præcognitores: dans & concedens quinque prædictis vel majori parti, aliis ſe abſentantibus vel non conſentientibus, poteſtatem cauſas hujuſmodi primum diligenter examinandi & diſcernendi, quæ aut quales illarum in hoc ſacro concilio tractari, audiri, cognoſci decenter poſſint, ſeu diffiniri debeant, & quas tractandas ſeu in generali congregatione [a] reſerandas, aut abſque relatione præmiſſa cognitione decidendas judicaverint, ad ipſos judices remittere habeant deſignatas, ſub modificatione procedendi prædicta. Et niſi ad eos ſic (ut præmittitur) remiſſæ fuerint, de illis ſe non impediant quovis modo.

V.
Quod ultra tres menſes poteſtas judicum non duret.

Item decernit hæc ſancta ſynodus, quod poſt tres menſes continuos a die præſentis publicationis computandos, tam judicum pro fide, quam pro aliis cauſis prædictis audiendis, deputatorum pariter & præcognitorum poteſtas finiatur. Sit tamen in poteſtate dictæ generalis congregationis, in locum quorumlibet prædictorum, etiam citra ſeſſionem publicam, quos decreverit, deputare.

VI.
Ne incorporati trahantur ad judicium extra locum hujus concilii.

Item ſtatuit & diffinit, quod nullus huic ſacro concilio per ſe vel ſuum procuratorem legitime admiſſum incorporatus, etiam procurator ipſe aut incorporandus, in futurum a tempore arrepti itineris ſine fraude continuati, animo ad hanc Baſileenſem ſynodum veniendi, pro quacumque cauſa ſeu lite mota ſeu movenda, aut quavis alia occaſione, ad Romanam curiam ſeu coram quocumque judice ordinario vel delegato, extra locum concilii, illo durante, invitus trahi ſeu evocari, aut contra ipſos invitos, aut aliquem eorumdem procedi poſſit. Si quid vero in contrarium attentatum fuerit, quovis modo per [b] quæcumque, quavis, etiam ſummi Pontificis, auctoritate, decernit irritum & inane, nulliuſque roboris exſiſtere ſeu momenti. Nihilo minus hæc ſancta ſynodus offert ſe paratam de omnibus ſuppoſitis ejuſdem aut aliquo eorum querulantibus, ſeu actionem movere volentibus, miniſtrare juſtitiæ complementum.

VII.
Ordinatur auditor ordinarius cameræ.

Item hæc ſancta ſynodus deputat & conſtituit dilectum eccleſiæ filium Henricum Fleckel Apoſtolici palatii cauſarum auditorem, hujus ſacri concilii judicem & auditorem ordinarium: dans & concedens eidem omnem poteſtatem ſeu juriſdictionem, quam in Romana curia de jure ſeu conſuetudine exercet, ſeu exercere habet Apoſtolicæ cameræ auditor.

VIII.
Soldanus conſtituitur.

Item conſtituit & deputat dilectum eccleſiæ filium Titianum de Laude ſoldanum; cum poteſtate quam habet ſoldanus curiæ Romanæ.

IX.

[a] *Forte*, reſerendas.

[b] *al.* quemcumque.

Digitized by Google

IX.

De aliis officiariis.

Item de ceteris officiariis in hac ſacra ſynodo neceſſariis ordinetur & diſponatur in congregatione generali: & quæcumque ibidem ſuper deputatione eorumdem officialium acta ſeu ordinata fuerint, ejuſdem firmitatis & auctoritatis exſiſtant, ac ſi facta fuiſſent in publica ſeſſione.

X.

Deputantur notarii.

Item quia plures notarii & ſcribæ in eadem ſancta ſynodo ad conſcribendum acta ejuſdem ſunt neceſſarii, citra aliorum per ipſam ſanctam ſynodum in aliis ſeſſionibus deputatorum revocationem, magiſtros Enſelinum de Guiſcardis de Blenſaco juris canonici profeſſorem, Gerhardum Rouſelli, Georgium Frey de Vilshoven, Conradum Kneulin de Dyepurgh, Petrum de Noxeto clericos Vercellenſis, Noviomenſis, Patavienſis, Maguntinenſis, & Placentinenſis diœceſis, notarios & ſcribas ejuſdem ordinat & deputat.

Datum Baſileæ in ſeſſione publica ejuſdem ſanctæ ſynodi, in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, quinto Idus Auguſti, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

SESSIO VI.

ANno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo, die ſabbati ſexta menſis Septembris, fuit in eccleſia majori Baſileenſi, in qua ſeſſiones celebrari ſolent, ſexta hujus ſacræ ſynodi Baſileenſis ſeſſio celebrata hoc modo. Primo videlicet Miſſa ſolemnis de beata Virgine Maria per dominum Philibertum epiſcopum Conſtantienſem præſidentem celebrata, & demum ſuffragiis, Antiphona *Exaudi*, ac litaniis cum evangelio ſecundum Lucam, *Dixit Jeſus diſcipulis ſuis: Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit:* ac hymno, *Veni creator Spiritus, &c.* cum verſiculo & collecta decantatis: aſſiſtentibus dominis legatis Placentino & Firmano cardinalibus cum triginta duobus aliis prælatis in eorum mitris planis & [a] pluvialibus exſiſtentibus; & domino duce Wilelmo Bavariæ protectore hujus ſacri concilii, venerabiles viri magiſtri Nicolaus Amici, & Hugo [b] Beraldi, promotores hujus ſacri concilii, per organum magiſtri Hugonis ſuam petitionem fecerunt in ſcriptis, ut ſequitur:

Luc. 10.

[a] *al.* pluviali-bus.

[b] *al.* Baraldi.

Promotores concilii dant petitionem.

» Reverendiſſimi patres, & vos alii domini mei præſtantiſſimi, ſacroſanctum generale concilium in Spiritu ſancto legitime congregatum celebrantes, ac univerſalem eccleſiam repræſentantes, cum ex decreto tertiæ ſeſſionis hujus ſacri concilii ſanctiſſimus dominus noſter Papa Eugenius cum omni reverentia & inſtantia fuerit per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti exhortatus, requiſitus, ac monitus, quatenus prætenſam diſſolutionem hujus ſacri concilii de facto revocaret, ſicut de facto proceſſerat; quæ notorie univerſalem ſcandalizat eccleſiam & populum Chriſtianum; & ipſam revocationem, quemadmodum & diſſolutionem fecerat, per diverſas mundi partes tranſmitteret & publicaret, ab omnique impedimento dicti concilii penitus deſiſteret; quinimmo eidem (ut debebat) faveret & aſſiſteret, omniaque præberet ſubſidia & auxilia opportuna; necnon infra trium

A menſium ſpatium peremptorie præfixum & aſſignatum (ſi corporalis ipſius diſpoſitio pateretur) perſonaliter veniret: ſin autem, perſonam vel perſonas loco & vice ſui deſtinaret & tranſmitteret cum plenaria poteſtate ad omnia & ſingula in hoc concilio peragenda, uſque ad totalem concluſionem ipſius, per omnes & ſingulos actus gradatim & ſucceſſive. Et dictus dominus Eugenius Papa IV. ea ſuper quibus monitus fuit, facere non curaverit, ſed in ſua prætenſa diſſolutione perſeveraverit, & etiam perſeveret; ac omnem perturbationem & everſionem hujus ſacri concilii multipliciter moliatur, nec infra terminum præfixum venerit aut miſerit: idcirco nos promotores hujus ſacri concilii producentes memo-B ratum decretum monitionis & citationis, ac executionem legitime & debite factam, petimus, ſupplicamus inſtantiſſime, & requirimus, dictum dominum Eugenium Papam IV. per hanc ſacram ſynodum decerni & declarari contumacem in prædictis; atque ad ulteriora debite procedi, prout neceſſitates eccleſiæ Dei exigunt & requirunt, ac prout eſt divini juris pariter & humani. «

Deinde productis per eos monitione & citatione contra dominum noſtrum Papam Eugenium modernum & dominos cardinales, cum duobus inſtrumentis executionis ejuſdem, etiam petito & inſtanter requiſito, per ſacroſanctum concilium præfatum dominum noſtrum Papam contumacem reputari, & ad ulteriora procedi, prædictus C dominus epiſcopus Conſtantienſis præſidens, de mandato concilii injunxit reverendis in Chriſto patribus, & dominis dominis Petragoricenſi & Ratiſponenſi epiſcopis, ut interrogarent ſi dominus noſter Papa, aut aliquis pro eo poteſtatem vel mandatum ſufficiens habens eſſet in dicta ſeſſione, ſe repræſentaret. Qui quidem domini ambo epiſcopi, videlicet Petragoricenſis & Ratiſponenſis, primo ſuper gradus ante altare dictæ ſeſſionis ter eumdem dominum noſtrum Papam vocaverunt alta & intelligibili voce ſub his verbis: » Eſtne aliquis hic pro domino Eugenio Papa IV. cum legitima poteſtate, cujus contumacia nunc accuſata eſt? Compareat in hac ſeſſione publica: « Similiter hoc idem fecerunt ter ante majus D portale dictæ eccleſiæ. Deinde facta relatione per eoſdem dominos epiſcopos domino epiſcopo præſidenti, quod neminem pro præfato domino noſtro Papa reperierant, acceſſerunt ad dictam ſeſſionem nuntii & oratores ipſius domini noſtri Papæ, videlicet domini Tarentinus & Coloſſenſis archiepiſcopi, epiſcopus [a] Magdalonenſis, & dominus Antonius de ſancto Vito ſacri palatii cauſarum auditor. Et ipſis ſedentibus in eadem juxta dominum ducem protectorem, dictus magiſter Hugo alter promotorum, alio ſibi aſſiſtente, trina vice cum inſtantia petiit ab eiſdem dominis nuntiis & oratoribus, an haberent aliquod mandatum vel poteſtatem a domino noſtro Eugenio Papa IV. Qui reſponderunt, quod erant ſim-E plices nuntii & oratores domini noſtri Papæ. Et tunc ipſe promotor, attento quod dicti oratores nullam faciebant fidem de mandato, nomine concilii proteſtatus eſt de nullitate actorum & agendorum per eoſdem. His itaque peractis, dominus Magdalonenſis epiſcopus, alter dictorum nuntiorum, narravit ſe alias in principio ſui adventus litteras credentiales dominis hic in Baſilea congregatis exhibuiſſe & præſentaſſe. Et quod illa quæ dicere intendebant, in eorum credentia continebantur. Deinde dominus archiepiſcopus Tarentinus ibidem quamdam fecit ſupplicationem exhortatoriam, ſumens pro themate: *Obſecro vos in Domino, ut digne ambuletis vocatione qua vocati eſtis*, &c. ſupplicando iterum, quod pro

[a] *al.* Magalonenſis.

Epheſ. 4.

ANNO CHRISTI 1431. SESSIO VI.

bono & utilitate eccleſiæ ſanctæ Dei, & ad evitandum ſcandala, domini dignarentur ſuperſedere in negotia proceſſus contra dominum noſtrum Papam & cardinales. Qua ſupplicatione & requiſitione facta, & habita inter dominos aliquali deliberatione, dominus præſidens eiſdem dominis oratoribus reſpondit, quod ſuper propoſitis per promotorem concilii, & per eoſdem dominos petitis, domini de ſacro concilio deliberarent, & tantum facerent quod totus mundus merito de concilio prædicto deberet contentari. Et tunc dominus Coloſſenſis archiepiſcopus, de hujuſmodi gratioſa reſponſione regratiatus eſt. Et his ſic peractis, domini nuntii & oratores prædicti a loco publicæ ſeſſionis receſſerunt, & ſe abſentarunt. Demum promotores concilii prædicti per organum magiſtri Hugonis (prout ſupra) accuſarunt contumaciam dominorum cardinalium, ut in ſchedula quam in ſuis tenebat manibus continetur,
» videlicet: Item conſimili modo accuſamus contuma-
» ciam reverendiſſimorum dominorum cardinalium,
» qui vigore dicti decreti moniti & citati fuerunt, pro-
» cedi petentes ad ulteriora, ut ſupra, Jordani epiſcopi Sabinenſis, de Urſinis vulgariter nominati, Antonii epiſcopi Oſtienſis, Bononienſis vulgariter nuncupati, Hugonis epiſcopi Præneſtini, de Cypro vulgariter nominati, Petri tituli ſancti Laurentii in Cœlio monte presbyteri cardinalis, de Fuxo vulgariter nominati, Joannis tituli ſancti Laurentii in Lucina presbyteri cardinalis Rotomagenſis, Ludovici tituli ſanctæ Cæciliæ presbyteri cardinalis Arelatenſis, Henrici ſancti Euſebii presbyteri cardinalis de Anglia, Antonii tituli ſancti Marcelli presbyteri cardinalis, Dominici tituli ſanctorum Joannis & Pauli presbyteri cardinalis Ilerdenſis, Joannis tituli ſancti Petri ad vincula presbyteri cardinalis, Joannis tituli ſancti Sixti presbyteri cardinalis, Wilelmi ſanctæ Anaſtaſiæ presbyteri cardinalis de Monte forti, Angeloti tituli ſancti Marci presbyteri cardinalis, Franciſci tituli ſancti Clementis presbyteri cardinalis Venetiarum, Alphonſi ſancti Euſtachii diaconi cardinalis, Lucidi ſanctæ Mariæ in Coſmedin diaconi cardinalis de Comite, Ardecini ſanctorum Coſmæ & Damiani diaconi cardinalis Novarienſis, Proſperi ſancti Georgii ad velum aureum diaconi cardinalis de Columna. Tunc vero dicti domini Petragoricenſis & Ratiſponenſis epiſcopi, de mandato ſacri concilii, ut ſupra, ante altare ter, & ante valvas eccleſiæ etiam ter, eoſdem dominos cardinales aut aliquos pro ipſis vocaverunt. Et facta eorum relatione de præmiſſis, quod neminem invenerunt, dominus auditor [a] domini legati ſurrexit in medium, & dixit quod paratum ſe offerebat exhibere mandatum ſufficiens coram dominis a concilio deputandis, pro quinque dominis cardinalibus vocatis, videlicet dominis de Cypro, Arelatenſi, ſancti Sixti, Rotomagenſi, & de Monteforti: ſimiliter allegare cauſas rationabiles, propter quas domini, Ilerdenſis, qui jam habitus eſt in congregatione generali excuſatus, necnon ſancti Petri ad vincula, ſancti Euſtachii, de Fuxo, & de Anglia, cardinales, merito pro excuſatis habebuntur. Præterea magiſtri Simon de Valle, & Joannes de Raguſio ordinis Prædicatorum, pro & nomine domini cardinalis Bononienſis, dixerunt ſe habere mandatum ſufficiens, & obtulerunt ſe coram eiſdem dominis deputatis producere velle. Similiter magiſter Laurentius de Rotella obtulit ſe rationabilibus de cauſis excuſaturum dominum cardinalem de Columna. Et tandem his peractis, concilium per organum domini præſidentis deputavit dominos Friſingenſem & Bellicenſem epiſcopos, qui viderent & examinarent producta per promotores, & petita; necnon mandata dominorum cardinalium, ac hujuſmodi excuſationes audirent, & omnia concilio referrent. De quibus omnibus & ſingulis præmiſſis, præfati promotores nomine concilii petierunt, & quilibet eorum petiit, ad perpetuam rei memoriam, ſibi fieri a nobis notariis & aliis unum vel plura inſtrumentum & inſtrumenta.

[a] al. cardinalis.

Datum in ſeſſione publica ejuſdem ſanctæ, *&c. ut ſupra.*

ANNO CHRISTI 1432. SESSIO VII.

SESSIO VII.

Quod ſedente concilio, vacante ſede Apoſtolica, extra concilium non procedatur ad electionem.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Dudum hæc ſancta ſynodus ſuper electione Romani Pontificis, in caſu vacationis ſedis Apoſtolicæ, hoc ſacro durante concilio, quoddam edidit decretum hujuſmodi ſub tenore: Ad providentiæ « ſpectat officium perſpicaci conſideratione futura pro- « ſpicere, *&c. ut habetur in quarta ſeſſione: ideo non eſt neceſſe hic inſerere.*

Habita eſt die vi. Novembr. tunc feria v. anno 1432.

Prorogatio temporis cardinalium veniendi ad concilium tempore vacationis papatus.

Cum autem ex eodem decreto apud aliquos exorta ſit dubitationis occaſio, ne tempus decem dierum ad intrandum conclave præfinitum, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, per conſtitutionem editam in generali concilio Lugdunenſi, ſaltem a tempore notæ vacationis in loco hujus concilii curreret & arctaret, quod nimis rigidum videretur, & terminus nimis brevis propter multos ex eiſdem cardinalibus, qui a loco ipſius concilii eſſe poſſent in remotis locis abſentes: hæc ſancta ſynodus cupiens omnem dubitationis materiam amputare, & ea quæ ad pacem & unitatem eccleſiæ Dei ſanctæ accommoda ſunt vigilanti ſtudio providere, & tam in his quam in omnibus quæ fidei catholicæ exaltationem generalemque reformationem & pacem populi Chriſtiani concernere dignoſcuntur, pro quibus eſt in Spiritu ſancto legitime congregata, cum omni modeſtia debitaque maturitate procedere; præſentis decreti tenore decernit, quod in caſu vacationis ſedis Apoſtolicæ præſente durante concilio ante ſexaginta dies a die vacationis continue computandos, ad electionem Romani Pontificis minime procedatur.

Quod Papa non diſponat de beneficiis cardinalium.

» Statuit quoque hæc ſancta ſynodus, quod de beneficiis cardinalium, qui contra præinſertum decretum aliquid præſumpſerint attentare, ſtatim poſſit per eos, ad quos de jure communi ſpectat, libere diſponi per viam collationis, præſentationis, electionis, ſeu cujuſlibet alterius proviſionis, etiamſi eſſent eccleſiæ metropolitanæ, cathedrales, aut alia quæcumque beneficia quocumque nomine cenſeantur, quæ in titulum vel commendam a prædictis cardinalibus tenentur: reſervationibus Apoſtolicis ſpecialibus, aut generalibus, & aliis in contrarium facientibus minime obſiſtentibus.

Datum in ſeſſione publica ejuſdem ſanctæ ſynodi in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, [a] octavo Idus Novembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſecundo.

[a] Die Jovis vi. menſis Novembris.

ANNO CHRISTI 1432. SESSIO VIII.

SESSIO VIII.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans.

Habita XVIII. Decembris 1431. Baſileenſis concilii ſeſſio- ne III.

CUm jamdum de menſe Aprilis in hujus ſacri concilii ſeſſione ſolemni editum & publicatum fuerit decretum hujuſmodi ſeriei: Sacroſancta, *&c.* Olim, *&c.* quod quidem vocationis decretum debite exſtitit exſecutum: & in termino conſtituto ſolemni ſeſſione celebrata ſexta die menſis Septembris per promotores hujus ſacri concilii fuerit ipſius domini Papæ & cardinalium abſentium contumacia debite accuſata, ambaſiatoribus ipſius ſummi Pontificis B tunc in hac civitate perſonaliter conſtitutis: qui quidem ambaſiatores ad locum ipſius ſeſſionis venientes, magnis precibus a dicto ſacro concilio petierunt, in procedendo contra dictum dominum Eugenium Papam & cardinales ſuperſederi: & licet ſecundum juris ordinem, attenta magna dicti domini Eugenii & dictorum cardinalium contumacia, & multis ſupplicationibus & inſtantiis in dicto decreto memoratis, procedendum fuiſſet ad declarandum ipſos eſſe contumaces, & alia juris remedia opportuna: volens tamen agere cum omni manſuetudine & lenitate, & ſi forte reſipiſcerent exſpectare; maxime attendens quod cariſſimus eccleſiæ filius Romanorum rex illuſtris, & fidelis eccleſiæ advocatus, jugiter C apud eumdem dominum Eugenium & cardinales inſtabat, ambaſiatis, litteris & tractatibus uſque in præſens, ſuperſedit ab ulterius procedendo. Cum autem a die dictæ accuſationis contumaciæ ſint lapſi tres menſes & ultra, & etiam a die ſuæ prætenſæ diſſolutionis annus effluxerit, ipſeque dominus Eugenius monitionibus ſupradictis ſanctæ matris eccleſiæ renuat obedire, ſed in ſua prætenſa diſſolutione hujus ſacri concilii perſeveret, ipſum evertere & diſperdere variis modis ſatagens, & aliam congregationem ſub nomine generalis concilii indicere, in grave ſcandalum & damnum totius eccleſiæ bonique publici perturbationem, & decretorum ſacri Conſtantienſis concilii contemptum & enervatio- D nem, ac etiam fidei catholicæ detrimentum: cum hoc ſacrum concilium ad exſtirpationem hæreſum per Dei gratiam ſolicitudinem & operam præbuerit & præbeat, ex qua fructus optimus in proxima diſpoſitione videtur: idcirco ad omnem ſuperabundantem cautelam, ſuique omnem manſuetudinem & gravitatem oſtendendum, & ipſum dominum Eugenium Papam in magis manifeſta contumacia conſtituendum, eumdem per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti, & ſub obteſtatione divini judicii admonet, exhortatur, & eidem ex parte omnipotentis Dei præcipit atque mandat, quatenus infra LX. dies ab hac die, præſentiſque decreti in valvis eccleſiæ Baſileenſis affixione, continue ſubſequentes, dictas prætenſas diſſolutionem & convocationem congregationis ſub nomine concilii generalis publice revocet; & huic ſacro concilio etiam pure & ſimpliciter adhæreat realiter & cum effectu, & deinde cetera in præinſerto decreto contenta adimpleat cum effectu. Alioquin ſi infra prædictum terminum prædictas prætenſas diſſolutionem & convocationem non revocaverit publice, & ipſi ſacro concilio pure & ſimpliciter (ut præmittitur) non adhæſerit, dicta ſancta ſynodus abſque ulteriori monitione, requiſitione, vocatione, ſeu citatione, contra ipſum ſuper præmiſſis & omnibus aliis in concilio peragendis uſque ad finem debitum incluſive procedet, prout Spiritus

A ſanctus dictaverit, & tam de jure divino quam humano fuerit procedendum: Adjiciens, quod ſi dictus dominus Eugenius Papa præmiſſis parere contempſerit, & dicto termino ſexaginta dierum pendente, aliquas promotiones fecerit ad cathedrales eccleſias, vel eccleſiaſticas dignitates, vel alia quæcumque beneficia vel officia in fomentum dictæ ſuæ prætenſæ diſſolutionis, & enervationem, diminutionem, ſeu impedimentum hujus ſacri concilii, de quo ipſius ſacri concilii arbitrio judicabitur, an factæ fuerint in fomentum tales promotiones; hæc ſancta ſynodus caſſat, irritat & annullat. Mandat præterea in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub pœna privationis, quam ipſo facto incurrant, omnium ſuorum beneficiorum & B officiorum, commendarum, penſionum, & gratiarum quarumcumque, etiam exſpectativarum, omnibus & ſingulis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, ac aliis eccleſiarum prælatis, officiariis curiæ, & clericis quibuſcumque in Romana curia exſiſtentibus, cujuſcumque ſtatus & conditionis exſiſtant, quatenus in caſu prædicto poſt lapſum dicti termini infra XX. dies proxime & immediate ſequentes a curia Romana recedant; & deinde cardinales omnino ſub pœna prædicta ad hoc ſacrum concilium, omni mora poſtpoſita, veniant. Patriarchæ vero, archiepiſcopi, epiſcopi, ac alii eccleſiaſtici, prout de jure vel conſuetudine ad generale concilium ire tenentur, ſub C pœnis juris iter ſuum ſine fraude continuando, ad hoc ſacrum concilium veniant: reliqui vero, qui ad generale concilium non tenentur venire, ad reſidendum & Deo ſerviendum maneant in propriis beneficiis; vel ad hoc ſacrum generale concilium ſine moræ diſpendio, & omni fraude ceſſante, ſe transferant & accedant. Decernit tandem hæc ſancta ſynodus, hujus decreti publicationem in præſenti ſeſſione factam, ejuſque affixionem in valvis majoris eccleſiæ Baſileenſis, habere vim monitionis, citationis, & exſecutionis, & ita univerſos arctare, ac ſi perſonaliter apprehenſi & eis intimatum fuiſſet. Inſuper, prout in prioris monitionis edicto continetur, hæc ſancta ſynodus declarat & proteſtatur, quod nihilo- D minus hujuſmodi dilatione ſexaginta dierum pendente, cum id rerum neceſſitas ſuadeat & qualitas agendorum, in ulteriori proſecutione concilii & agendorum in eo, procedere intendit ordinate, debite & mature, nec propterea ſuperſedere aliqualiter in proceſſu.

Datum in ſeſſione publica ejuſdem ſanctæ ſynodi, in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, [a] decimoquinto Kalendas Januarii, anno a nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſecundo.

[a] al. die Jovis XVIII. Decembris.

I.

Decretum quod unicum debet eſſe concilium.

E Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Sicut unica eſt eccleſia ſancta catholica, Chriſto ipſius ſponſo dicente, *Una eſt columba mea, dilecta mea*, & fidei articulo hoc profitente, cum unitas diviſionem non capiat; ſic eſſe non poteſt niſi unicum generale concilium, ipſam ſanctam eccleſiam catholicam repræſentans. Cum ergo in hac civitate Baſileenſi decretis ſacrorum generalium conciliorum Conſtantienſis & Senenſis, & duorum Romanorum approbatione Pontificum, ſcilicet felicis recordationis Martini quinti & Eugenii quarti, generale con- *C. nt. 6.*

Anno Christi 1432. Seſſio VIII.

cilium inſtitutum & ſtabilitum ſit, & in Spiritu ſancto legitime congregatum, iſto durante concilio conſtat aliud generale concilium alibi eſſe non poſſe. Quicumque igitur hoc ſacro durante concilio aliam congregationem ſub nomine generalis concilii erigere aut facere præſumpſerit, non catholicæ eccleſiæ concilium, ſed ſchiſmaticorum conventiculum erigere aut facere convincitur. Idcirco hæc ſancta ſynodus omnes Chriſti fideles, cujuſcumque ſtatus aut dignitatis, etiamſi papalis, imperialis, vel regalis exſiſtant, ſub obteſtatione divini judicii, quod in Core, Dathan & Abiron auctoribus ſchiſmatis ſcriptura ſacra commemorat, admonet & hortatur, & in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœnis contra ſchiſmaticos a jure indictis, diſtricte præcipit atque mandat; ne hoc ſacro durante concilio aliam congregationem ſub nomine generalis concilii, quæ revera non eſſet concilium, facere, aut congregare, nec ad ipſam tamquam ad generale concilium, etiam prætextu cujuſcumque promiſſionis aut juramenti, accedere vel intereſſe, aut recurrere quoquo modo, neque pro concilio generali habere, reputare, aut etiam nominare præſumant, etiamſi jam indictum prætendatur, ſive in futurum indici attentetur. Si qua vero perſona eccleſiaſtica, etiamſi ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis, aut alia quæcumque cujuſvis ſtatus, gradus, aut conditionis exſiſtat, Bononiam vel ad aliquem locum ſibi nomine generalis concilii, iſto durante, præſumat accedere, vel ibi manere, ſententiam excommunicationis & privationis omnium beneficiorum, dignitatum, & officiorum, & inhabilitationis ad ipſa, incurrat ipſo facto. Et de dignitatibus, officiis & beneficiis talium, per eos ad quos de jure ſpectat, etiamſi cathedrales aut metropolitanæ eccleſiæ fuerint, libere diſponatur.

II.

Decretum pro incorporatis, quod eorum beneficia conferri non poſſint per Papam vel alium.

Ambitioſorum accenſa cupiditas, non contenta de acceptis beneficiis gratias non agere, & humanitatis in ſe jura violare, interdum adeo exardeſcit, ut eos, qui credita ſibi officia diligenter obſervant, & ita cuncta agunt, ut omni laude ſint digni, ſubvertere moliatur, & a ſuis dejicere beneficiis, cum tamen pro eorum bonis actionibus, ut extollerentur, amplius dignum eſſet. Ideo opus eſt juris providere remediis: ut tuta ſit inter improbos innocentia, & in ipſis improbis formidato ſupplicio refrenetur audacia, & nocendi facultas. Quiſquis igitur tantæ ambitionis fuerit, ut eccleſiam cathedralem, dignitatem, officium aut beneficium, penſionem vel commendam, alicujus ex incorporatis, ſeu incorporandis, poſtquam fuerint incorporati, ſeu adhærentibus huic ſacro concilio, attentaverint a Romano Pontifice vel quovis alio impetrare, aut etiam acceptare, ſi motu proprio conferatur, non ſolum jure, quod in tali eccleſia, dignitate, officio ſeu beneficio habere prætendit, ſed etiam omnibus beneficiis ſit ipſo jure privatus, & ad obtinendum in futurum inhabilis. Si qui vero ante hujuſmodi editionem decreti tales impetrationes aut attentationes habuerint, careant gratiis etiam proprio motu conceſſis.

III.

Quod Papa non poteſt imponere novas gabellas in terras Romanæ eccleſiæ, & de non alienandis terris eccleſiæ.

Ceterum cum ad notitiam hujus ſacræ ſynodi fide dignorum ſit relatione deductum, quod dictus dominus Eugenius Papa ſuper alienandis nonnullis civitatibus, caſtris & terris eccleſiæ Romanæ, & aliarum eccleſiarum, habuit & habet diverſos varioſque tractatus: quæ quidem alienationes in fomentum dictæ prætenſæ hujus ſacri concilii diſſolutionis, & ipſius concilii enervationem fieri moliuntur, & in damnum & jacturam patrimonii beati Petri aliarumque eccleſiarum cederent manifeſte; idcirco his & alias ex bonis & juſtis cauſis, quæ ad hoc cujuſlibet recte ſentientis animum inducere debent, hæc ſancta ſynodus eidem domino Eugenio omne alienationis, infeudationis, & impignorationis genus bonorum immobilium, ac etiam mobilium pretioſorum & jurium eccleſiæ Romanæ, & aliarum eccleſiarum quarumcumque, necnon auctorizationem alienationum bonorum immobilium & jurium aliarum eccleſiarum, omnemque indictionem ſeu impoſitionem novarum gabellarum, & aliorum onerum in alma urbe Romana & aliis terris eccleſiæ Romanæ, necnon impoſitionem cujuſcumque gravaminis ſeu ſubſidii ſub nomine decimæ vel quocumque alio nomine cenſeantur, penitus interdicit: omneſque alienationes, infeudationes, & impignorationes, de eiſdem bonis immobilibus, & juribus eccleſiæ Romanæ, & aliarum eccleſiarum, & auctorizationem hujuſmodi per dictum dominum Eugenium factas & fiendas, ac gabellas & alia onera per eumdem dominum Eugenium impoſitas ſeu impoſita caſſat, revocat, irritat, & annullat, adeo ut nec jus aliquod tribuant, nec præſcribendi etiam cauſam pariant.

Datum in ſeſſione publica ejuſdem ſanctæ ſynodi in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, decimo quinto Kalendas Januarii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſecundo.

SESSIO IX.

Januarii die 22.

Concilium recipit Sigiſmundum Imperatorem.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

INter juſtitiæ opera nil juſtius nilque dignius eſſe conſtat, quam eos, qui pro univerſalis eccleſiæ utilitate ſolicitudinis ſtudia utileſque labores impendunt, ac puro mentis affectu ſolertibuſque vigiliis eccleſiaſtica jura tuentur, ipſius eccleſiæ munire præſidiis, adverſus ea præſertim incommoda, quæ in eos pro impenſis eccleſiæ Dei obſequiis moliuntur. Cum itaque cariſſimus eccleſiæ filius & ejuſdem fideliſſimus advocatus Sigiſmundus, Romanorum, Hungariæ, Bohemiæ, &c. rex, pro univerſalis eccleſiæ utilitate, hujus ſacri concilii generalis ipſam repræſentantis protectionem in ſe ſuſcipiens, ipſique conſtanter adhærens, ſuæ laudabilis ſolicitudinis ſtudiis virtuoſiſque laboribus, tam cum domino Eugenio Papa IV. ut attentatam diſſolutionem ipſius concilii revocando ipſi concilio adhæreret, quam etiam cum Chriſtianitatis principibus & prælatis, dominiſque, & communitatibus, ipſius ſacri concilii favorem & augmentum ſtuduerit & ſtudeat multifarie promovere; idcirco dignæ gratitudinis vicem rependens hæc ſancta ſynodus, eumdem ſibi ſpecialis protectionis ſuo munimine ſuſcipit: necnon quoſcumque proceſſus, etiam privationem regnorum, provinciatum, dominiorum, honorum, & quarumlibet dignitatum forſan continentes, contra præfatum Romanorum regem factos, aut etiam ſub cenſuris & pœnis eccleſiaſticis, aut aliis quibuſcumque, per ipſum dominum Eugenium Papam, aut alium

ANNO CHRISTI 1433 SESSIO IX.

ejus nomine, prolatos, vel in poſterum quovis modo faciendos, aut etiam proferendos, auctoritate omnipotentis Dei caſſat, irritat, & annullat, ac ſi de cetero attententur fieri, nunc pro tunc caſſos & nullos eſſe decernit ac nullius exſiſtere roboris vel momenti. Univerſis autem Chriſti fidelibus etiam ſub pœnis latæ ſententiæ excommunicationis & privationis dignitatis cujuſlibet eccleſiaſticæ vel mundanæ interdicit, ne quiſpiam ipſi domino Eugenio Papæ, aut alteri ejus nomine, circa proceſſus hujuſmodi factos vel fiendos, aut eorum executioni quovis modo obedire vel parere præſumat. Quinimmo præfato regi quilibet obediat, & parere teneatur, ſicut prius de jure tenebatur, ac ſi dicti proceſſus nunquam emanaſſent, vel etiam emanarent.

In eadem ſeſſione caſſat ſynodus proceſſus contra ducem Willelmum protectorem concilii, & alios adhærentes concilio.

Et inſuper pari modo quoſlibet proceſſus per præfatum dominum Eugenium Papam, aut alium ejus nomine, contra quaſlibet alias perſonas cujuſvis gradus, ſtatus, præeminentiæ & honoris exſtiterint, etiamſi regali, reginali, ducali, aut alia quavis præfulgeant dignitate, & præſertim contra dilectum eccleſiæ filium nobilem virum Wilelmum ducem Bavariæ, hujus ſacri concilii nomine præfati regis Romanorum protectorem; necnon civitates, univerſitates quarumcumque civitatum & terrarum, & maxime Romanæ eccleſiæ mediate vel immediate ſubjectas; vicarios quoque, rectores gentium armigerorum, & capitaneos, officiales & ſingulares perſonas earumdem, huic ſanctæ ſynodo adhærentes factos & prolatos, vel in poſterum faciendos aut proferendos, etiam contra ſimiles perſonas, civitates, & univerſitates, quæ in futurum adhærebunt, poſtquam adhæſerint; hæc ſancta ſynodus caſſat, irritat & annullat, & ſi in futurum fieri attententur, nunc pro tunc caſſos & nullos eſſe decernit, ac nullius exſiſtere roboris vel momenti. Univerſis quoque Chriſti fidelibus, etiam ſub ſimili pœna latæ ſententiæ excommunicationis, & privationis dignitatis cujuſlibet eccleſiaſticæ vel mundanæ interdicit, ne quiſpiam ipſi domino Eugenio Papæ, aut alteri ejus nomine, circa proceſſus hujuſmodi factos vel fiendos, aut eorum executioni, quovis modo obedire vel parere præſumat. Celebrata fuit hæc ſeſſio die vigeſima ſecunda Januarii, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio. Lecta & publicata per reverendum patrem & dominum dominum Franciſcum epiſcopum Cumanum, celebrante reverendo domino patriarcha Antiocheno.

SESSIO X.

Die XIX. Februarii an. 1433.

ANno Domini milleſimo quadringenteſimo triſimo tertio, indictione undecima, die vero Jovis decima nona menſis Februarii, celebrata fuit ſeſſio decima in navi eccleſiæ Baſileenſis. In qua poſt Miſſam de Spiritu ſancto per reverendum in Chriſto patrem dominum Matthæum epiſcopum Albinganenſem ſolemniter decantatam, orationibuſque, litaniis, evangelio ſecundum Matthæum, *Dixit Simon Petrus ad Jeſum, Ecce nos reliquimus omnia*, &c. aliiſque ſuffragiis, cum hymno, *Veni creator Spiritus*, decantatis: aſſiſtentibus & præſentibus in eadem quadraginta ſex prælatis, in mitris eorum planis, de quorum numero tres presbyteri & duo diaconi cardinales in utriuſque lateribus collocati exſtiterunt; necnon illuſtriſſimo principe domino Wilielmo duce Bavariæ, &c. hujus ſacri concilii protectore, una cum aliis quampluribus honorabilibus utriuſque tam ſpiritalis quam ſæcularis ſtatus perſonis, ex injuncto ſibi mandato pro parte ipſius ſacræ ſynodi, reverendus in Chriſto pater dominus ſcilicet [a] Crimanus epiſcopus ambonem ad hoc ornatum aſcendens, decreta infra ſcripta de verbo ad verbum alta & intelligibili voce legit, & ſolemniter publicavit.

Matth. 19.

ANNO CHRISTI 1433 SESSIO X.

[a] Germanus, al. Cumanus.

I.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Pridem in octava ſeſſione hujus ſacri concilii in decreto citationis domini Eugenii Papæ IV. clauſula quædam infra ſcripti tenoris adjecta fuit, videlicet adjiciens, quod ſi dictus dominus Eugenius Papa præmiſſis parere contempſerit, & dicto tempore ſexaginta dierum pendente aliquas promotiones fecerit ad cathedrales eccleſias, vel eccleſiaſticas dignitates, vel alia quæcumque beneficia vel officia, in fomentum dictæ ſuæ prætenſæ diſſolutionis, & enervationem, diminutionem, ſeu impedimentum hujus ſacri concilii; de quo ipſius ſacri concilii arbitrio judicabitur, an factæ fuerint in fomentum tales promotiones; hæc ſancta ſynodus caſſat, irritat & annullat. Hanc autem clauſulam pro tuitione hujus ſacri concilii & perſonarum eidem adhærentium, hæc ſancta ſynodus extendit & vires habere vult, uſque quo per ipſam ſanctam ſynodum ſuper hoc aliter fuerit ordinatum.

II.

Extenſio decreti quod incipit: Ambitioſorum.

Ex eadem etiam cauſa decretum illud quod incipit: Ambitioſorum, &c. in eadem ſeſſione promulgatum hæc ſancta ſynodus extendit ad perſonas collegiorum, capitulorum, monaſteriorum, & conventuum, ſeu alias quaſcumque quæ aliquem admittere ſeu recipere præſumpſerint in poſſeſſionem dignitatum, officiorum vel beneficiorum, perſonarum quæ in dicto decreto exprimuntur.

III.

Accuſatio contumaciæ Papæ.

Deinde dictis decretis pronuntiatis, promotores præfatæ ſanctæ ſynodi, per oſaculum magiſtri Henrici de Behenheym officialis curiæ Baſileenſis, &c. contumaciam domini noſtri Papæ Eugenii IV accuſarunt, prout in ſchedula continetur, cujus tenor ſequitur, & eſt talis: « Reverendiſſimi reverendique patres & domini, cum jamdudum de menſe Aprilis proxime præterito in publica ſeſſione hæc ſancta ſynodus exoraſſet, monuiſſet, ac debite omni cum inſtantia humiliter requiſiviſſet dominum Eugenium Papam IV. ut illam ſuam prætenſam diſſolutionem hujus ſacri concilii alias per ipſum factam, ſicut de facto proceſſerat, de facto etiam revocare deberet; ac ipſam etiam revocationem, quemadmodum & diſſolutionem hujuſmodi prætenſam, per diverſas mundi partes tranſmitteret & publicaret; ac ipſi ſacro concilio Baſileenſi (ſicut tenebatur) aſſiſteret favoribus opportunis: fuerit quoque ſtatutus exinde ſibi terminus quatuor menſium ad veniendum perſonaliter, vel alias perſonas idoneas mittendum ad hoc ſacrum concilium cum plena poteſtate ad omnia & ſingula peragenda in hoc ſacro concilio, prout hæc latius in decretis ipſius ſanctæ ſynodi continentur: & dicto termino quatuor menſium adveniente, fuerit

Anno Christi 1433. Seſſio X.

per nos ſæpe dictæ ſacræ ſynodi promotores & procuratores, ac nomine ejuſdem coram veſtris reverendiſſimis paternitatibus ipſius domini Eugenii, nullatenus in præmiſſis parentis, contumacia debite accuſata, petitumque ipſum contumacem declarari. Et licet tunc ſancta ſynodus ſolita utens manſuetudine hujuſmodi petitionem noſtram non ſpreverit, neque contumaciam petitam declaraverit, producta tamen noſtra aſſumens, ioterloquendo ſe deliberare velle decrevit. Quæ quidem deliberatio per tres menſes exinde ſubſequentes perduravit, per quos hæc ſancta ſynodus ad omnem ejus gravitatem & manſuetudinem in procedendo clare oſtendendum, ipſi domino Eugenio exſpectato, ſi forte reſipiſceret in præmiſſis, nec tamen adhuc parente, die decimo octavo menſis Decembris proxime præteriti in publica ſeſſione, cum adhuc videriot præfatum dominum Eugenium in priori ſua contumacia perdurare, ac etiam, quod longe deterius erat, hoc ſactum concilium ſubvertere variis modis ſatagere; necnon quamdam congregationem ſub nomine generalis concilii in præjudicium & everſionem hujus ſacræ ſynodi indicere; ipſum per ſuum decretum ſolemne iterato ad ſuperabundantem cautelam, & ut in magis manifeſta conſtitueretur contumacia, omni cum reverentia admonuit, exhortata eſt, ac eidem ex parte omnipotentis Dei præcepit atque maodavit, quatenus infra ſexaginta dies a dicta die decimaoctava menſis Decembris, ſubſequentes prædictas prætenſas diſſolutionem & convocationem congregationis ſub nomine generalis concilii publice revocaret, huicque ſacro concilio publice pure & ſimpliciter adhæreret, realiter & cum effectu: alioquin hæc ſancta ſynodus abſque ulteriori monitione ſeu citatione contra ipſum ſuper præmiſſis & omnibus aliis in ipſo ſacro concilio peragendis uſque ad finem debitum incluſive procederet, prout Spiritus ſanctus dictaret, & tam de jure divino quam humano foret procedendum. Verum reverendiſſimi reverendique patres & domini, cum præfatus dominus Eugenius, dictis ſexaginta diebus jam elapſis pro ultimo & peremptorio termino ſibi quoad præmiſſa aſſignatis, circa omnia & ſingula ſibi per hanc ſacram ſynodum, ut eſt præmiſſum, præcepta & mandata negligentem ſe reddiderit, & minime paruerit; immo in ejus priori contumacia (quod dolenter referimus) adhuc perſeveret & perduret: nos duo magiſter Hugo & ego, promorores & procuratores prædicti, ad probationem & juſtificationem omnium & ſingulorum præmiſſorum pridie in generali congregatione in domo Prædicatorum XVII. hujus menſis habita producentes, & repetentes omnia & ſingula inſtrumenta & decreta, acta ᵃ actitata, & munimenta in præmiſſis facientia, & maxime primæ monitionis & requiſitionis cum exſecutione earumdem debite facta, necnon ejuſdem domini Eugenii contumaciam alias accuſatam, ac decretum hujus ſecundæ citationis cum ejus debita publicatione & exſecutione, prout hæc omnia latius apud acta hujus ſanctæ ſynodi ſunt conſcripta, præfati domini Papæ contumaciam accuſaverimus, debita cum inſtantia requirentes, ut eumdem veſtræ reverendiſſimæ paternitates pro contumace haberi vellent & reputari: contraque eumdem ſuper præmiſſis & omnibus in hoc ſacro concilio peragendis uſque ad finem debitum incluſive, ſine ulteriori citatione, prout Spiritus ſanctus dictaret, procedere: necnon certam diem pro ſeſſione publica habenda ad hujuſmodi contumaciam ſolemniter accuſandam deputare, & locum congregationis generalis fore habilem pro hujuſmodi actu contumaciæ accuſatæ, declarare dignarentur: veſtræque reverendiſſimæ paternitates poſt nonnullas deliberationes dictam locum congregationis ad hoc habilem & idoneum ad præmiſſa decernentes, & declarantes, pro præmiſſa contumacia per nos accuſanda, hanc diem, necnon & ſeſſionem publicam præſentem, nobis miſericorditer ſtatuere & aſſignare decreviſtis, prout hæc omnia in ſupradictis actis hujus ſacri concilii plenius continentur, ad quæ, quoad hoc, nos referimus. Unde, reverendiſſimi reverendique patres & domini, juxta prædictam ſeſſionis publicæ aſſignationem, nobis (ut præfertur) gratioſius conceſſam, nos prædicti promotores iterato cum ea qua poſſumus & debemus inſtaotia, apud reverendiſſimas dominationes veſtras & coram hoc ſacro concilio, præfati domini Eugenii Papæ ſuper omnibus & ſingulis in dictis citationum decretis contentis contumaciam accuſamus, petentes, & eadem cum inſtantia requirentes, ut reverendiſſimæ paternitates veſtræ (prout juſtitia ſuadet, & ordo juris poſtulat & rationis) declarent ipſum domioum Eugenium in præmiſſis contumacem, ac pro tali eum habeant & reputent: & ioſuper contra ipſum ſuper præmiſſis & omnibus aliis in hoc ſacro concilio peragendis uſque ad finem debitum incluſive, ſine ulteriori citatione, prout Spiritus ſanctus dictaverit & de jure divino pariter & humano fuerit procedendum, procedi, ac prout in hujus ſacræ ſynodi decretis plenius continetur. Qua ſiquidem contumacia, ſicut præfertur, in ſcriptis accuſata, reverendiſſimus pater dominus cardinalis legatus pro & nomine ſacri concilii injunxit reverendis patribus dominis Uticenſi & Novarienſi epiſcopis, quatenus ad valvas ejuſdem eccleſiæ irent, ad inquirendum utrum ſanctiſſimus dominus noſter Eugenius Papa IV. cujus contumacia nunc per promotores fuit accuſata, aut aliquis alius ejus nomine eſſet ibidem, qui vellet comparere coram ſacroſancta ſynodo ibidem exſiſtente, facturus & adimpleturus illa ad quæ per duas citationes ſeu monitiones citatus ſeu monitus fuit. Qui quidem duo domini epiſcopi de mandato quo ſupra, aſſumptis etiam nobis notariis infra ſcriptis, ad eaſdem valvas iverunt, altaque & intelligibili voce per organum præfati domini epiſcopi Novarienſis trina vice proclamaverunt, inquirentes prout eiſdem per dictum dominum legatum nomine dicti ſacri concilii fuerat injunctum, petentes a nobis notariis publicum inſtrumentum, ad perpetuam rei memoriam, *&c.* Qua ſic facta trina proclamatione, neminemque pro dicto domino Eugenio comparente, ad præſentiam ejuſdem ſacri concilii in eadem eccleſia conſtituti redeuntes, retulerunt, prout ſupra, clamaſſe, nec aliquem nomine prædicti domini Eugenii coram eis comparuiſſe. Poſt quam quidem relationem promotores ſacri concilii per organum domini officialis Baſileenſis proponentes, dixerunt in effectu ſimilia verba: Reverendiſſimi reverendique patres & domini: Audiverunt veſtræ reverendiſſimæ paternitates relationem per dominos Uticenſem & Novarienſem epiſcopos factam, & quia præfatus dominus Eugenius, licet debite vocatus & exſpectatus, per ſe vel alium non comparuit, prout neque comparet. Ejus contumaciam iterum & ex ſuperabundanti accuſarunt, trina vice petentes ipſum per ſacrum concilium pro contumace reputari & declarari: reproducentes & repetentes acta & decreta hujus ſacri concilii Baſileenſis, necnon duas citationes & earum exſecutiones, una cum omnibus actis & actitatis in hujuſmodi cauſa; petenteſque diem certam pro ſeſſione publica ſuper hujuſmodi declaratione fienda eiſdem aſſignari. Quibus petitis dominus cardinalis

ᵃ Forte, acta &

ANNO CHRISTI 1433. SESSIO XI.

legatus & præſidens generalis dicti ſacri concilii & A nomine ejuſdem verba ſua dirigens ad ipſos promotores dixit: Venerabiles promotores, audivit hæc ſancta ſynodus relationem factam per præfatos dominos epiſcopos, & petitionem veſtram: idcirco hæc ſancta ſynodus judices hujus ſacri concilii deputat & ordinat ad videndum & ad examinandum proceſſum factum contra eumdem dominum Eugenium, & referant in congregatione generali. Qua facta relatione, ſacrum concilium deliberabit ſuper declaratione contumaciæ & aliis in hujuſmodi cauſa peragendis, ac in ſeſſione ſuper hoc decernenda vobia reſpondebit. De & ſuper quibus omnibus & ſingulis ſupradicti promotores & eorum quilibet, ad perpetuam rei memoriam, petierunt & petiit a nobis B notariis fieri unum vel plura publicum [a] & publica inſtrumenta.

[a] *Forte*, vel publica, inſtrumentum vel inſtrumenta.

Datum in ſeſſione publica ejuſdem ſanctæ ſynodi in eccleſia majore Baſileenſi ſolemniter celebrata, die Jovis decimanona menſis Februarii, anno a nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio.

SESSIO XI.

I.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

QUoniam frequens generalium conciliorum celebratio, tamquam agri Dominici præcipua cultura, univerſalem eccleſiæ ſtatum concernit, ideo ſumma cum diligentia intendendum eſt, ut cunctis obſtaculis, quæ tam ſalubrem inſtitutionem impedire poſſent, accurate obvietur. Inhærens igitur hæc ſancta ſynodus ordinationi decreti concilii Conſtantienſis, quod incipit, Frequens: cupienſque ne ſcandala, quæ (proh dolor) diebus noſtris contigerunt, futuris temporibus in perniciem eccleſiæ repullulent; ſtatuit & decernit ut Romanus Pontifex, qui primus in vinea Domini laborare, & alios ſuo exemplo ad laborandum trahere tenetur, per ſe vel legatum de latere aut legatos, eligendum, vel eligendos, D de conſilio & aſſenſu non auriculari duarum partium cardinalium, in conciliis generalibus debeat intereſſe: nec non omnes & ſingulæ perſonæ eccleſiaſticæ, quæ de jure vel conſuetudine generalibus conciliis adeſſe debent, deinceps ad ipſa generalia concilia tam vigore ipſius conſtitutionis, Frequens, indicta, quam hujus ſacri concilii Baſileenſis, vel alterius futuri legitime congregati auctoritate indicenda, ſine alia vocatione venire perſonaliter adſtringantur, niſi legitimo detineantur impedimento: quo caſu perſonas idoneas cum ſufficienti mandato deſtinare teneantur. Quod ſi ipſe Romanus Pontifex, & aliæ prædictæ perſonæ, hoc facere neglexerint, aut ipſum concilium quoquo modo de facto impedire, mutare, prorogare, diſſolvere, operam dederint, & infra quatuor menſes cum reali ſatisfactione non reſipuerint, extunc Romanus Pontifex a papali, & prædictæ perſonæ a ſuarum dignitatum adminiſtratione ſint ipſo facto ſuſpenſi. Quæ quidem papalis adminiſtratio ad ſacrum concilium ipſo jure devolvatur. Quod ſi pœnas prædictas per duos menſes poſt dictos quatuor animo ſuſtinuerint indurato, contra tam Romanum Pootificem, quam prædictas perſonas, uſque ad privationem incluſive, per concilium generale procedatur.

Conſtantienſis concilii ſeſſ. xxxix.

II.

Quod liberum ſit cuilibet venire ad concilium.

Statuit quoque hæc ſancta ſynodus, ut non obſtante quacumque etiam Romani Pontificis prohibitione, omoibus quibuſcumque, cujuſcumque ſtatus & conditionis exſiſtant, etiamſi ſint ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, liberum ſit ad generalia concilia proficiſci. Quodque ipſe Romanus Pontifex ad ipſa concilia generalia accedere volentibus, & præſertim prædictis cardinalibus, licentiam (ſi petierint) impartiri teneatur.

III.

Declarat concilium verbum de prorogatione concilii, & caſſat attentata in contrarium, vel attentanda in futurum.

Declarat quoque hæc ſancta ſynodus verba illa, videlicet, nullateous prorogetur, in dicto decreto poſita, ita prohibitive intelligi, ut etiam per Papam prorogari non poſſit: quodque concilium actu congregatum diſſolvi, aut de loco ad locum mutari, ſine ipſius concilii expreſſo conſenſu, per Romanum Pontificem nullatenus poſſit: caſſatque, irritat, & annullat, ſi quid forſitan contra hæc vel etiam in derogationem aut impedimentum ipſius concilii generalis, perſonarumque & prælatorum ac ſuppoſitorum ejuſdem, per privationem, tranſlationem, C cenſuraſque eccleſiaſticas, vel aliter quomodolibet in futurum contigerit attentari.

IV.

Quod non diſſolvatur aut mutetur concilium, niſi de conſenſu duarum partium cujuſlibet, &c.

Statuitque ex certis rationabilibus cauſis, ut præſens Baſileenſe concilium per neminem, etiamſi papalis fuerit dignitatis, diſſolvi, aut de loco ad locum mutari poſſit, niſi de expreſſo conſenſu duarum partium cujuſlibet deputationis, votis ſingulorum ſcrutatis, ſubſequentique approbatione duarum partium congregationis generalis, ſimiliter ſcrutatis votis ſingulorum, ac demum in ſeſſione publica facta declaratione. Obſecratque per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti, & per aſperſionem ſui ſanguinis pretioſi, omnia ſuppoſita hujus ſacri concilii tam præſentia quam futura obteſtatur, ut ante completam reformationem in capite & in membris, quantum rationabilius fieri poterit, nullatenus diſſolutioni conſenſum præſtent; nec loci mutationem fieri permittant, niſi ex cauſis juſtis & manifeſtis.

V.

Quod locus concilii eligatur per menſem ante diſſolutionem, & declaratur verbum illud, in decennium.

Juxta ipſius Conſtantienſis concilii ordinationem, E vult omnino ſaltem per menſem ante tempus diſſolutionis eligi locum pro futuro celebrando concilio, declaratque ad abundantem cautelam, verbum illud, in decennium, in prædicta poſitum conſtitutione, ſic intelligi debere, ut decennium totaliter compleatur, & eo integre completo extunc facultatem concilii generalis celebrandi incipere. Quod ſi caſu aliquo contingat eos, qui conciliis generalibus intereſſe tenentur, in principio temporis non advenire, declarat non propterea dictam concilii celebrandi facultatem exſpirare, ſed ut [a] quanto citius commode fieri poterit, celebretur. Ne autem diu differre poſſit, ſtatuit, ut per viginti dies ante prædictum decennii tempus complementum, vel aliud, ſi forſan

[a] *al.* quamociius.

ANNO CHRISTI 1433. SESSIO XI.

ex cauſa per concilium præfigi contingat, Romanus Pontifex per ſe vel legatum aut legatos ſuos, nec non archiepiſcopus, in cujus provincia vel diœceſi fuerit concilium celebrandum, & omnes prælati vicini loco celebrationis concilii per quatuor diætas vulgares, ceſſante impedimento canonico, in propriis perſonis, vel eo obſiſtente per viros idoneos ad hoc vicarios conſtitutos, adeſſe teneantur; ut de loci diſpoſitione, & aliis præparatoriis concilii valeant habere tractatum. Die autem inchoationis concilii generalis præfinita, hi qui ibidem fuerint, Miſſam de Spiritu ſancto ſolemniter celebrent, & concilium ex eo die ſtabilitum & inchoatum eſſe efficaciter cenſeatur. Verum propter multas neceſſitates quæ contingere poſſunt venientibus ad concilium, exhortatur hæc ſancta ſynodus eos qui tunc præſentes fuerint, ut ad ardua negotia concludenda, niſi decenti exſpectatione abſentium moderata, congruo intervallo temporis non procedant; ſed ſic divino timore prævio procedatur in cunctis cum debita gravitate, ſicut tanta magnitudo negotiorum univerſalis eccleſiæ exigit & requirit. In his autem caſibus, in quibus, ſecundum ſtatutum decreti Conſtantienſis, Papæ licet locum futuri concilii de conſenſu ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium mutare, ſtatuit, ut ſi Papa id facere negligat, collegium cardinalium hoc ſuppleat: ita tamen ut duæ partes ipſorum cardinalium conſentiant, ſervando nihilo minus modum qui in dicto capitulo, Frequens, continetur. Ipſam autem loci mutationem, ſi fieri contingat, jurabunt dicti cardinales, ſecundum Deum & conſcientiam ſuam, illam facere, & ex cauſis manifeſtis in capitulo, Frequens, contentis.

Conſtantienſis concilii ſeſſione XXXIX. ubi ſupra.

VI.

Quod electores Papæ ante ingreſſum conclavis jurent, quod, ſi quis eorum eligatur, ſervabit dicta decreta.

Ut præmiſſa facilius exſecutioni demandentur, ſtatuit ipſa ſancta ſynodus, quod electores Romani Pontificis ante ingreſſum conclavis jurare, Deoque & eccleſiæ promittere teneantur, quod ſi contingat aliquem ex eis in Papam aſſumi, præmiſſa ſupradicta decreta, ſtatuta & ordinata ſervabit, & pro poſſe adimplere realiter & cum effectu curabit: adjiciens quod quicumque in Romanum Pontificem futuris deinceps temporibus aſſumetur, inter alia quæ profiteri debet, juxta decretum concilii Conſtantienſis, quod incipit: Quanto Romanus Pontifex, *&c.* juret etiam præſens decretum efficaciter obſervare. Quam quidem profeſſionem teneatur poſtea in primo publico conſiſtorio de novo facere, profiteaturque, ſi eorum quæ in hoc decreto continentur fuerit violator, nec non ratione cujuſlibet notorii criminis eccleſiam ſcandalizantis, judicio generalis concilii ſe eſſe ſubjectum. Hancque profeſſionem tam ipſe quam collegium cardinalium inſerant litteris, quas de nova aſſumptione Papæ per orbem de more tranſmittent.

In ſeſſione concilii Conſtantienſis XXXIX.

VII.

Quod publicetur hoc decretum in ſynodis.

Ut tam ſalutaris ac neceſſarii decreti nullus poſſit ignorantiam prætendere, mandat hæc ſancta ſynodus in virtute ſanctæ obedientiæ omnibus metropolitanis epiſcopis, ut in provincialibus & ſynodalibus conciliis; prælatis religionum, in ſuis capitulis generalibus, hujuſmodi decretum legi faciant & publicari.

ANNO CHRISTI 1433. SESSIO XII.

VIII.

*Concilium caſſat *juriſdictionem factam curialibus Romanæ curiæ, ne veniant ad ipſum concilium.*

* al. *inhibitionem.*

Cum liberum eſſe debeat omnibus ad hoc ſacrum concilium generale, quod univerſalem repræſentat eccleſiam, proficiſci, & conſequenter quidquid in contrarium quacumque auctoritate, etiamſi papali, ſtatuatur, irritum ſit cenſendum; ideo hæc ſancta ſynodus caſſat, irritat, & annullat quæcumque mandata, etiam ſub cenſuris, privationibus beneficiorum & officiorum, inhabilitationibus ad eadem, & aliis quibuſcumque pœnis facta & fienda, tam per dominum Eugenium Papam quartum, quam ejus camerarium, vel alium eorum auctoritate, curialibus & officialibus Romanæ curiæ, vel aliis quibuſcumque perſonis, cujuſcumque ſtatus & dignitatis exiſtant, ne de curia Romana recedant, per quæ facultas ad hoc ſacrum concilium veniendi, tolli, impediri, vel reſtringi quomodolibet poſſet.

Datum Baſileæ in ſeſſione publica celebrata in eccleſia majori Baſileenſi, quinto Kalendas Maii, anno a nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio.

SESSIO XII.

Die XIV. Julii, ut alii ſe ta ... ia, 1433.

Decretum citationis contra Papam.

Sacroſancta Baſileenſis generalis ſynodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Sancta catholica eccleſia in ſacro Conſtantienſi concilio conveniens, cum animadverteret neglectum ſacrorum conciliorum præteritis temporibus occaſionem fuiſſe hæreſum, errorum, ſchiſmatum, ac plurimarum deformitatum in populo Chriſtiano; ipſorumque conciliorum frequentationem, optimum fore dictarum peſtium ac malorum antidotum: divina inſpiratione inſtituit, deinceps certis modo & tempore generalia concilia celebrari. Prius autem, ne quiſquam de ipſorum conciliorum poteſtate hæſitaret, declaravit concilium generale, catholicam eccleſiam repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediate habere: cui quilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exſiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, & exſtirpationem ſchiſmatis, atque ad generalem reformationem eccleſiæ in capite & in membris. Quodque ejus mandatis, ſtatutis, ordinationibus & præceptis ſuper præmiſſis, ſeu ad ea pertinentibus, quicumque, etiamſi papalis fuerit dignitatis, obedire contumaciter contemnens, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciendus eſt, & debite puniendus, etiam ad alia juris ſubſidia (ſi opus fuerit) recurrendo. Auctoritate igitur memorati Conſtantienſis concilii, ac deinde ex inſtituto ſacri concilii Senenſis, approbationeque felicis recordationis Martini Papæ quinti, & moderni domini Eugenii Papæ quarti, hæc ſancta ſynodus Baſileenſis legitime congregata, ad opus generalis reformationis eccleſiæ in capite & in membris, necnon ad exſtirpationem hæreſum, omni cum diligentia in ſuo primordio procedere decrevit. Sed quoniam abſque pace Chriſtianorum principum hæc duo ſanctiſſima opera non facilem exſecutionem habere poterant, profeſſa eſt etiam ad pacem concordiamque Chriſtiani populi velle totis viribus laborare; quemadmodum hactenus fecit feciſſetque uberius, ac forte felicius, niſi gravibus fuiſſet per præfatum dominum Eugenium obſtaculis impedita. Et quo-

In Conſtantienſis concilii ſeſſione XXX. &c.

Conſtantienſis concilii ſeſſione IV. & V.

Conſtantienſis concilii ſeſſione V.

quoniam inter Chriſtianos nemo eſt, cujus pro ſua dignitate magis interſit quam ſummi Pontificis, hujuſmodi ſacris operibus intendere; hæc ſancta ſynodus a ſuæ congregationis initio dominum Eugenium per binas ambaſiatas cum magna inſtantia deprecata eſt, ut ſuas operas conſiliaque & auxilia ad ipſam ſynodum fovendam & promovendam vellet impendere. Cum vero ab ipſo domino Eugenio Papa pro ſuo paſtorali officio omne genus ſubſidii & ſuffragii ſperaremus, lugubri nuntio ad nos perlatum eſt hoc ſacrum concilium tam ſolemniter inſtitutum, & pro tam neceſſariis negotiis congregatum, in publico conſiſtorio de facto, cum de jure non poſſet, tentaſſe diſſolvere. Quod nos audientes, triſtitia conſternati magnoque mœrore confecti ſumus. Nec modo nos ſacrum concilium celebrantes hujuſmodi prætenſa diſſolutio ſupra modum ſcandalizavit, ſed & omnem populum Chriſtianum, qui tam ſanctorum operum felicem exitum magno cum deſiderio exſpectabat. Exiſtimans tunc hæc ſancta ſynodus ſiniſtris informationibus ipſum dominum Eugenium fuiſſe circumventum, mox ad eum venerabilem epiſcopum Lauſanenſem & decanum Trajectenſem oratores deſtinavit, eidem oſtenſuros cauſas prætenſæ diſſolutionis a veritate procul eſſe; ſupplicaturoſque, ut cum hujuſmodi res graviter ac notorie eccleſiam perturbaret, plurimæque in Chriſtiano populo exinde calamitates ſecuturæ eſſent, ipſam diſſolutionem tam ſcandaloſe factam omnino revocaret; & huic ſanctæ ſynodo, ſicut dignitatem ſuam decebat, cum effectu adhæreret. Sed ipſorum oratorum rationibus ac precibus nequaquam motus, eos ad nos vacuos remiſit. Quod tam grave ac notorium ſcandalum hæc ſancta ſynodus ferre non valens, ipſum dominum Eugenium in publica ſeſſione monuit, ut infra quatuor menſes prætenſam diſſolutionem tot ſcandalorum cauſam penitus aboleret. Interim autem & poſt cariſſimus eccleſiæ filius Sigiſmundus Romanorum Imperator illuſtris, tamqam eccleſiæ fidelis advocatus, pluribus notabilibus ambaſiatis ac crebris litteris ipſum dominum Eugenium humillime deprecatus eſt, ut ab hujuſmodi eccleſiæ perturbatione omnino deſiſteret. Idipſum etiam zelo fidei & eccleſiæ ſuccenſi quamplures reges & principes, cardinales ac prælati, tam in curia Romana quam extra, rogando, obſecrando, monendo, ſedula cum inſtantia fecerunt. Et quidem tot preces & requiſitiones undique ſibi porrectæ ſunt tam pie, humiliter & devote, ut (quod dolenter referimus) ſi pax & tranquillitas eccleſiæ ſibi fuiſſet cordi, nullatenus diſſentire potuiſſet. Circa autem ipſorum quatuor menſium exitum ad nos quatuor oratores tranſmiſit, non ut emendarent, ſed errata defenderent, noſque increparent, quod mox ſuæ prætenſæ non paruiſſemus diſſolutioni. Quibus per reſponſiones hujus ſacri concilii, veritas tam juris divini & humani, quod ſine conſenſu concilii diſſolvere nequiverat, quam facti, quod cauſæ prætenſæ diſſolutionis veræ non fuerant, exſtitit luce clarius patefacta. Tranſactis his quatuor menſibus, cum in publica ſeſſione promotores ſacri concilii, ipſius domini Eugenii contumaciam accuſantes, eum contumacem declarari peterent, ſancta ſynodus a dictis oratoribus exorata, ut ſuperſedere dignaretur, pro tunc & uſque ad tres menſes poſtea diſtulit. Et cum interim nulla ſuæ emendationis indicia apparerent, immo quotidie in ſuo propoſito durius perſeverans, innumeris modis, quos honeſtatis cauſa reticemus, ipſam ſanctam ſynodum diſſipare & evertere conaretur; nos, licet ſuadente juſtitia artioribus remediis uti potuiſſemus, nihilominus manſuetudinis noſtræ non immemores, iterum ipſum monuimus, & ex parte omnipotentis Dei præcepimus, ut infra ſexaginta dies diſſolutionem prætenſam prorſus revocaret, & ſacro concilio pure, ſimpliciter & cum effectu adhæreret. Quibus exactis, iterum per promotores concilii ipſius domini Eugenii contumaciam fortius accuſantes, inſtantius interpellati ſumus, ut ad declarationem contumaciæ, & ad pœnas, quas tanta contumacia exigebat, procederemus. Et nihilo minus aliquamdiu differre decrevimus, ſi forte tantam ſacri concilii pietatem videns, ipſe quoque ad pietatem flecteretur. Interea quatuor alii ſui oratores ad nos supervenerunt, varias ſecum facultates, immo verius difficultates & involutiones afferentes, per quas monitioni noſtræ nullatenus parebatur, nec prætenſa irritabatur, ſed potius firmabatur, diſſolutio. Multa etiam alia in his continebantur non mediocriter abſurda, & ſacro præjudicialia concilio: quibus ſine Dei offenſa & gravi jactura eccleſiæ nullatenus aſſentire poteramus, prout hæc in reſponſione dictis ambaſiatoribus ſextadecima die Junii tradita diffuſe deſcribuntur. Poſt itaque duos menſes, qui decimanona Februarii exſpirarunt, uſque ad præſentem diem patienter diſtulimus, ſperantes ipſum dominum Eugenium plenam tandem adhærentiam præbiturum: ſed (ut rei evidentia jam demonſtrat) quo magis pulſatur, eo amplius ſuas obturat aures: & quanto ſecum benignius ac modeſtius agitur, eo tenacius in ſuæ diſſolutionis propoſito perſeverat: & quantum ex ejus verbis factiſque colligi poteſt, nil aliud prætendere videtur, niſi ut eccleſiam peſſumdet; juſque ſibi & ſucceſſoribus faciat, non ſolum abrogandi ritum ſacrorum conciliorum, & ea pro libito diſſolvendi, ſed & ipſorum ſacratiſſima decreta Spiritu Dei promulgata, a quibus ſtatus pendet univerſalis eccleſiæ, irritandi & abolendi; & præſertim declarationem illam, quod in his quæ ad fidem, exſtirpationem ſchiſmatis, & generalem eccleſiæ reformationem in capite & in membris pertinent, quilibet, etiam papalis dignitatis, decretis generalis concilii ſubjicitur. Ex quibus quot quantaque mala ac ſcandala ex nunc & in futurum ſuccedere poſſint, ſatis omnibus liquet, & in præfata reſponſione late exprimitur. Cum ergo jam ultra annum & dimidium incaſſum apud eum laboraverimus, nec noſtris aut aliorum precibus & monitionibus flecti velit, nec eum quantacumque manſuetudine ac patientia ad ea quæ pacis & rationis ſunt movere queant, quid amplius fruſtra immorandum eſt? Forſan noſtram patientiam putat aſſenſum, & ex longa dilatione fiduciam perſeverandi aſſumit, quaſi arbitretur ſe recte feciſſe, nec eccleſiam in eum quidquam poſſe, cui nullam irrogare pœnam auſa eſt. Veremur ne facilitas veniæ incentivum ſibi tribuat delinquendi. Timemus, ne ſi delicta notoria intacta dimittamus, fovere ipſa judicemur. Chriſtus Deus noſter cum in Jeruſalem pergeret, opus noſtræ redemptionis impleturus, & Petrus eum prohibere vellet, compeſcuit eum, dicens: *Vade poſt me ſatana, ſcandalum mihi es, quia non ſapit quæ Dei ſunt, ſed ea quæ hominum.* Beatus Paulus cum vidiſſet beatum Petrum Apoſtolorum principem circa obſervationem legalium reprehenſibilem fore, & non ambulare ad veritatem evangelii, reſtitit ei coram omnibus in faciem, & eum a ſimulatione, in quam alios deducebat, veritatis zelo repreſſit. Eccleſia catholica ſæpenumero ſummos Pontifices, ſive a fide delirantes, ſive pravis moribus notorie eccleſiam ſcandalizantes, correxit & judicavit, neque, ubi de fidei periculo aut ſcandalo religionis Chriſtianæ agebatur,

Hæc, ſicut & alia plurima, nimis acerbe in Pontificem dicuntur.

Matth. 16. & Marc. 8. Galat. 2.

Romanis Pontificibus pepercit. His exemplis ac rationibus hæc ſancta ſynodus excitata, habens a Deo auctoritatem animadvertendi in eos qui ipſam non audierint, conſideranſque expedire tam ſaluti animæ ipſius domini Eugenii, quam ſtatui univerſalis eccleſiæ modernis futuriſque temporibus, amodo in dictum dominum Eugenium actionibus remediis, quandoquidem leniora non proſunt, procedere decrevit. Et quamquam in tam notorie & incorrigibiliter ſcandalizantem eccleſiam ſtatim poſſet finalem ferre ſententiam, neſciens tamen maternæ pietatis oblivisci; intuitu etiam præfati ſereniſſimi Imperatoris, qui per ſuas litteras ſuper hoc nos exacte rogavit; adhuc ipſum dominum Eugenium tertio monere, ac etiam tertiam ei indulgere dilationem proponit, ut in ſua poteſtate ſit, ſi velit, pœnam evitare. Idcirco hæc ſancta ſynodus præfatum dominum Eugenium, cum quanta poteſt inſtantia & affectu, per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti rogat, orat, obſecrat, monet, citat, & requirit, & ex parte omnipotentis Dei ultimo & peremptorie mandat & præcipit, ut prædictam prætenſam notorie ſcandaloſam diſſolutionem penitus revocet, & hoc ſacrum Baſileenſe concilium, per generalium Conſtantienſis & Senenſis conciliorum ſtatuta, approbationemque felicis recordationis Martini Papæ V. & ipſius domini Eugenii legitime inchoatum, declaret a tempore hujuſmodi inchoationis continuatum fuiſſe & eſſe, proſecutionemque ſemper habuiſſe, continuarique ac proſecutionem habere debere, & ipſi jure & ſimpliciter adhæreat & com effectu, & hujuſmodi revocationem declarationemque & puram adhæſionem per ſuas literas more Romanæ curiæ bullatas huic ſacro concilio notificet infra ſexaginta dies a die præſentis publicæ ſeſſionis immediate ſequentes. Quod ſi dicta omnia & ſingula infra præfatos dies adimpleverit cum effectu, hæc ſancta ſynodus ex ſua ſolita benignitate & clementia ipſum dominum Eugenium, quantum cum Deo poterit, honorare & honorari facere intendit. Si vero (quod abſit) in pertinacia perdurans omnia & ſingula prædicta infra præfatos ſexaginta dies realiter & cum effectu non adimpleverit, elapſis dictis ſexaginta diebus, exnunc prout extunc, & extunc prout exnunc, hæc ſancta ſynodus in virtute omnipotentis Dei, a quo ſuper omnes Chriſti fideles immediate poteſtatem vindicat, prædictum dominum Eugenium manifeſte contumacem, notorie, incorrigibiliterque ſcandalizantem eccleſiam, ab omni adminiſtratione papatus in ſpiritualibus & temporalibus ipſo facto ſuſpendit, & ſuſpenſum eſſe declarat; proceſſura tandem ad ulteriora, uſque ad ſententiam finalem incluſive, ſi opus fuerit, ipſo domino Eugenio amplius non citato, prout Spiritus ſanctus dictaverit: omnem autem ipſius papatus adminiſtrationem in his omnibus quæ in ſpiritualibus & temporalibus ad ſolum Papam, vel ad ſolam ſedem Apoſtolicam, de jure pertinere noſcuntur, eadem ſancta ſynodus poſt dictum terminum ad ſeipſam decernit & declarat ipſo facto eſſe devolutam. Quidquid autem in caſu prædicto per ipſum dominum Eugenium, lapſo dicto termino, ratione papatus factum fuerit & attentatum, decernit irritum & inane. Quo caſu omnes reges, principes, communitates, & alios quoſcumque, cujuſvis ſtatus & dignitatis exſiſtant, hæc ſancta ſynodus monet & requirit, & eiſdem in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub divini obteſtatione judicii, mandat: eccleſiaſticis vero perſonis quacumque dignitate, etiamſi cardinalatus, patriarchali, aut pontificali præfulgeant, ſub pœnis quas ipſo facto incurrant excommunicationis & ſuſ-

A penſionis ab omnibus dignitatibus, beneficiis & officiis, quocumque nomine nuncupentur, etiamſi forent metropolitanæ aut cathedrales eccleſiæ, ſive in titulum, ſive in commendam obtineant: Vicariis autem, gubernatoribus, vaſſallis, feudatariis, & ſubditis Romanæ eccleſiæ, ſub pœna privationis ipſo facto omnium feudorum, & aliorum quorumcumque jurium & privilegiorum quæ ab ipſa Romana eccleſia obtinent, diſtricte præcipit; ut præfato domino Eugenio, durante prædicta ſuſpenſione, prætextu cujuſvis juramenti, ſubjectionis, aut promiſſæ fidelitatis, nullatenus ratione papatus obediant. Adjicit quoque hæc ſancta ſynodus, quod ſi præfatus dominus Eugenius, dicto termino ſexaginta dierum B pendente, aliquas promotiones fecerit ad cathedrales eccleſias, vel eccleſiaſticas dignitates, vel alia quæcumque beneficia vel officia in fomentum dictæ ſuæ prætenſæ diſſolutionis, & enervationem, diminutionem ſeu impedimentum hujus ſacri concilii, de quo ipſius ſacri concilii arbitrio judicabitur, an factæ fuerint in fomentum, eadem ſancta ſynodus hujuſmodi ſic factas promotiones caſſat, irritat, & annullat. Mandat præterea in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna privationis, quam ipſo facto incurrant, omnium ſuorum beneficiorum & officiorum, commendarum, penſionum, & gratiarum quarumcumque, etiam expectativarum, omnibus & ſingulis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, patriar- C chis, archiepiſcopis, epiſcopis, & aliis eccleſiarum prælatis, officiariis curiæ, & clericis quibuſcumque in Romana curia exſiſtentibus, cujuſvis ſtatus aut conditionis exſiſtant, quatenus in caſu prædicto poſt lapſum dicti termini infra triginta dies proxime & immediate ſequentes a curia Romana recedant; & deinde cardinales omnino ſub pœna prædicta ad hoc ſacrum concilium, omni mora poſtpoſita, veniant: patriarchæ vero, archiepiſcopi, epiſcopi, & alii eccleſiaſtici, prout de jure vel conſuetudine ad generale concilium ire tenentur, ſub pœnis juris iter ſuum ſine fraude continuando ad hoc ſacrum concilium arripiant. Reliqui vero, qui ad generale concilium non tenentur venire, ad reſidendum & Deo ſerviendum D in propriis beneficiis, vel ad hoc ſacrum concilium ſine moræ diſpendio, & omni fraude ceſſante, ſe transferant, & accedant. Omnes autem cauſas, tam eccleſiaſticas quam profanas, civiles & criminales, inter quaſcumque perſonas, cujuſcumque ſtatus, conditionis aut dignitatis exſiſtant, in curia Romana pendentes, lapſo dicto termino ſexaginta dierum, in caſu prædicto ab ipſa curia Romana eadem ſancta ſynodus ad ſe advocat, & advocatas eſſe vult: expreſſe inhibens ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ omnibus judicibus, auditoribus, & commiſſariis quibuſcumque prædictæ curiæ, ne poſt dictos dies in præfatis cauſis procedere aut quidquam agere quoquomodo præſumant. Quidquid autem contra hanc E advocationem & inhibitionem attentari contigerit, ipſo jure decernit irritum & inane. Decernit tandem hæc ſancta ſynodus hujus decreti publicationem in præſenti ſeſſione factam, ejuſque affixionem in valvis majoris eccleſiæ Baſileenſis, vim habere monitionis, citationis & exſecutionis, & ita univerſos arctare ac ſi perſonaliter apprehenſi & eis intimatum fuiſſet. Inſuper hæc ſancta ſynodus declarat & proteſtatur, quod nihilo minus hujuſmodi dilatione ſexaginta dierum pendente, cum id rerum neceſſitas ſuadeat, & qualitas agendorum, in ulteriori proſecutione concilii & agendorum in eo procedere intendit ordinate, debite & mature, nec propterea ſuperſedere aliqualiter in proceſſu.

Anno Christi 1433. Seſſio XII.

Datum in ſeſſione publica ejuſdem ſanctæ ſynodi, in eccleſia majori Baſileæ, III. Idus Julii, anno a nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio.

Decretum de electionibus & confirmationibus epiſcoporum & prælatorum ſub eadem duodecima ſeſſione expeditum.

a *al.* Sacroſancta, &c. ad perpetuam rei memoriam, &c.

[a] Quemadmodum in conſtruenda domo præcipua eſt architectoris cura, ut tale jaciat fundamentum, ſuper quo firmum perduret ædificium; ita in generali eccleſiæ reformatione potiſſimum eſt hujus ſanctæ ſynodi ſtudium, ut tales eccleſiis præficiantur paſtores, qui tamquam columnæ & baſes ipſam eccleſiam doctrinæ & meritorum viribus firmiter ſuſtentent. Quanta autem in eligendis prælatis diligentia adhibenda ſit, officium eis injunctum evidenter oſtendit. Ad regimen enim aſſumuntur animarum, pro quibus Dominus noſter Jeſus Chriſtus mortuus eſt, & ſanguis ejus pretioſus effuſus. Propterea ſacri canones Spiritu Dei promulgati, provide ſtatuerunt, ut unaquæque eccleſia ac collegium ſeu conventus ſibi prælatum eligant. Quibus hæc ſancta ſynodus eodem Spiritu congregata inhærens, ſtatuit & diffinit, generalem reſervationem omnium eccleſiarum metropolitanarum, cathedralium, collegiatarum, & monaſteriorum, ac dignitatum electivarum, per Romanum Pontificem de cetero fieri, aut facta uti non debere: reſervationibus in corpore juris clauſis, & his quas in terris Romanæ eccleſiæ ratione directi ſeu utilis dominii mediate vel immediate ſubjectis fieri contigerit, ſemper exceptis: ſed quod per electiones & confirmationes canonicas, ſecundum juris communis diſpoſitionem, prædictis metropolitanis, cathedralibus, monaſteriis, & collegiatis eccleſiis ac dignitatibus electivis vacantibus, debite provideatur: non derogando propterea ſtatutis, privilegiis & conſuetudinibus rationabilibus, quibuſcumque poſtulationibus in diſpoſitione juris communis remanentibus. Decernitque hæc ſancta ſynodus rationi fore conſentaneum & reipublicæ accommodum, ut contra hoc ſalutare decretum Romanus Pontifex nihil attentet, niſi ex magna rationabili ac evidenti cauſa, in litteris apoſtolicis nominatim exprimenda. Et ut eo firmius hoc ſalubre decretum cuſtodiatur, vult eadem ſancta ſynodus, ut inter alia, quæ Romanus Pontifex in ſua aſſumptione profitebitur, juret decretum hoc inviolabiliter obſervare. Et quoniam tales (ut prædictum eſt) oportet eſſe prælatos, hi ad quos jus pertinet eligendi, omnem curam adhibeant, ut dignam coram Deo & hominibus electionem faciant, exactamque proinde apponant ſolicitudinem, ut tales eligant qui tanto officio valeant ſatisfacere. Scientes quod ſi vel doloſe vel negligenter, ac timore Domini poſtpoſito, in re tam gravi ſe geſſerint; ſicut auctores erunt & cauſa malorum paſtorum, ita participes fient pœnarum, quas ipſi mali paſtores in diſtricto Dei judicio patientur. Et cum humanæ fragilitatis conatus nihil ſine omnipotentis Dei ſuffragio queat efficere, a quo omne datum optimum, & omne donum perfectum deſcendit adveniente die electionis, hi; ad quos Pontificis vel abbatis ſpectat electio, in eccleſia conveniant, magna cum devotione Miſſam de Spiritu ſancto audituri: quem humiliter exorabunt, ut eos ad dignum eligendum paſtorem inſpirare dignetur. Et ut eo facilius hanc gratiam obtinere mereantur, quo devotius ad actum electionis accedant, contriti & confeſſi ſacramentum Euchariſtiæ reverenter ſuſcipient. Ad locum vero electionis ingreſſi pro quocumque prælato, qui per electionem aſſumitur, jurabunt in manibus ejus qui capitulo præſidebit, & ipſe præſidens in manibus eum immediate ſequentis, ſub hac forma: Ego N. juro & promitto omnipotenti Deo & tali ſancto vel ſanctæ, ſub cujus vocabulo dedicata eſt eccleſia, eum eligere quem credam futurum eccleſiæ in ſpiritualibus & temporalibus utiliorem; nec illi vocem dare quem veriſimiliter ſcivero promiſſione aut datione alicujus rei temporalis, ſeu prece per ſe aut alium interpoſita, aut alias qualitercumque directe vel indirecte, pro ſe electionem procurare. Idem juramentum præſtet, confiteaturque & communicet, qui conſtituit procuratorem ad eligendum certam perſonam. Nec non & procurator generaliter ad eligendum conſtitutus in caſibus, in quibus ſecundum juris communis diſpoſitionem in hujuſmodi electionis negotio procurator conſtitui poteſt. [a] Quod etiam juramentum præſtetur ab his, in quos continget ſuper electione futuri prælati fieri compromiſſum, qui etiam confiteri & communicare teneantur. Quod ſi prædicta non fecerint, pro illa vice eligendi ſint ipſo jure poteſtate privati. Deinde eligant in præfatum prælatum virum ætatis legitimæ, moribus gravem, litterarum ſcientia præditum, in ſacris ordinibus conſtitutum, & alias idoneum, ſecundum canonicas ſanctiones. Quod ſi aliter & de alia perſona, quam ut prædictum eſt, aut per ſimoniacam pravitatem electionem fieri contigerit, electio ſit ipſo jure irrita & inanis. Et ſic ſimoniace eligentes, præter alias pœnas, perpetuo ſint ipſo facto jure eligendi privati. Alii vero canonicis pœnis ſubjaceant. Simoniace autem electi, & qui hujuſmodi ſimoniacæ electionis participes fuerint, taliterque eligentes & confirmati, in horrorem tanti criminis pœnam ipſo facto excommunicationis incurrant; nec a tali reatu & excommunicatione electi & confirmati abſolvi poſſint, niſi eccleſias & dignitates, ad quas turpiter aſſumpti ſunt, libere reſignaverint: & ad eas obtinendas, quas nefario ingreſſu adepti ſunt, perpetuo reddantur inhabiles. Ad tollendam autem omnem ambitionis radicem, obſecrat per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti hæc ſancta ſynodus, ac inſtantiſſime exhortatur reges & principes, communitates, & alios, cujuſcumque gradus & dignitatis exſiſtant, eccleſiaſticæ vel mundanæ, ne electoribus litteras ſcribant, aut preces porrigant pro eo qui per ſe vel per alium tales preces ſeu litteras procurabit: multoque minus comminationes, impreſſiones, aut aliud faciant, quo minus libere ad electionem procedatur. Similiter in virtute ſanctæ obedientiæ ipſis electoribus præcipitur, ne ad hujuſmodi litteras vel preces, comminationes vel impreſſiones (ut præmittitur) quemquam eligere præſumant[b]. Facta autem electione, & ei ad quem jus pertinet confirmandi præſentata, ſi appareat coelectus, vel ſe opponens electioni, nominatim vocetur, ad videndum diſcuti electionis negotium. Et nihilo minus generaliter edictum publicum in eccleſia, in qua facta eſt electio, proponatur juxta conſtitutionem felicis recordationis Bonifacii VIII. [c] Comparentibus autem aliquibus vel non, nihilominus ipſe confirmator ex officio tamquam in negotio inquiſitionis procedat; omnem adhibiturus diligentiam, ut tam forma electionis quam merita electi, & omnes circumſtantiæ debite examinentur & diſcutiantur. Et ſi electio confirmanda ſit vel infirmanda, judicialiter confirmetur vel infirmetur. Et ut omnia munde & ſine labe ac labis ſuſpicione procedant, non ſolum exigere aliquid quantumcumque parvum, ſed etiam gratis oblata, confirmator

a *al.* ſimile juramentum jubeat, (*ſive*, præbeat.) confiteatur atque communicet, ut præmittitur.

b *al.* vel accepiſſe.

c *al.* quæ incipit, &c.

ANNO CHRISTI 1433. SESSIO XII.

ratione confirmationis ſub nomine ſubjectionis, ſubſidii, gratitudinis, aut alio colore, prætextu cujuſvis conſuetudinis aut privilegii, per ſe vel alium nullatenus recipere præſumat. Notariis autem, & his qui ſcripſerunt in hujuſmodi cauſis, emolumentum aliquod moderate taxetur, habendo reſpectum ad laborem & operam ſcripturæ, non ad fructuum prælaturæ valorem. Si vero confirmatores prædicti electiones, non ſervatis ſuperius ordioatis, & de perſonis oon idoneis (ut præmittitur) factas, vel alias per ſimoniacam pravitatem confirmaverint, eo ipſo confirmationes hujuſmodi ſint nullæ. Confirmantes [a] autem alias perſonas, quam ſupra dictum eſt, pro ea vice: per ſimoniacam autem [b] labem, ſi eam commiſerint, etiam ſententiam excommunicationis iocurrant eo ipſo, a qua niſi per Romanum Pontificem, præterquam in mortis articulo, abſolutionis beneficium obtinere non poſſint. Summum vero Pontificem hæc ſancta ſynodus exhortatur, ut, cum ſpeculum & norma omnis ſanctitatis & munditiæ eſſe debeat, pro coofirmatione earum electionum, quas ad eum deferri contigerit, nihil penitus exigat aut recipiat: alioquin, ſi ſecus faciendo notorie & incorrigibiliter ex hoc eccleſiam ſcandalizet, futuro concilio deferatur. Pro oneribus autem quæ ipſum pro regimine univerſalis eccleſiæ ſubire oportet, proque ſuſtentatione ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium & aliorum neceſſariorum officialium, hoc ſacrum concilium ante ſui diſſolutionem omnino debite & congruenter provideat. Quod ſi contingat aliquam circa hæc proviſionem noo facere, tunc illæ eccleſiæ & beneficia, quæ uſque nunc ex novi prælati aſſumptione certam taxam ſolverint, deinceps medietatem hujuſmodi [c] capere per annum poſt adeptam pacificam poſſeſſionem ſolvere io partibus teneantur: duratura hujuſmodi proviſione, donec prædictis Papæ & ſuſtentationi cardinalium fuerit aliter proviſum. Per hæc eadem ſancta ſynodus non intendit io aliquo præjudicare ſanctæ Romanæ & univerſali eccleſiæ, nec alteri cuicumque.

[a] al. autem jure confirmandi ſint perpetuo privati: & nihilominus propter iſtam ſimoniacam labem, ſi.

[b] al. labem, perpetuo (ipſo facto) jure confirmandi ſint privati; & nihilo minus propter iſtam ſimoniacam labem, ſi.

[c] Forte, taxæ.

Datum in ſeſſione publica ejuſdem ſanctæ ſynodi in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, die Lunæ decimatertia Julii, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio.

SESSIO XIII.

I.

Accuſatio contumaciæ Papæ facta per promotores ſacri concilii in decima tertia dicti concilii ſeſſione celebrata.

Die Veneris 11. menſis Septembris, anno Domini MCCCCXXXIII. in eccleſia majori Baſileenſi fuit celebrata decimatertia hujus ſacræ ſynodi Baſileenſis ſeſſio hoc modo: ſcilicet, Miſſa de Spiritu ſancto per reverendum patrem dominum Matthæum epiſcopum Albinganenſem Italicæ nationis celebrata, anophonis, litaniis & ſuffragiis, ut in aliis ſeſſionibus, dictis, lectoque evangelio ſecundum Matthæum, *In illo tempore, reſpiciens Jeſus in diſcipulos ſuos, dixit Simoni Petro: Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipſum ſolum, &c.* ac hymno, *Veni creator Spiritus, &c.* decantato, cum verſiculo & collecta, ſeptem dominis cardinalibus & aliis dominis prælatis & patribus in eorum mitris planis & * pluvialibus exiſtentibus in multitudine copioſa, aſſiſtente domino Guilhelmo duce Bavariæ, ſacri concilii nomine ſereniſſimi principis domioi Imperatoris protectore: promotores ſacri concilii per organum venerabilis viri domini Stephani de Novaria legum doctoris, alterius promotorum hujus ſacri concilii, accuſarunt contumaciam ſanctiſſimi domioi noſtri Eugenii Papæ IV. prout in quadam ſchedula, quam ipſe magiſter Stephanus promotor in ſuis tenebat manibus, quamque de verbo ad verbum alta & intelligibili voce legit, latius continetur, cujus tenor ſequitur, & eſt talis:

ANNO CHRISTI 1433. SESSIO XIII.

Reverendiſſimi reverendique patres, & ceteri domini metuendiſſimi: Quia nuper de menſe Julii proxime præterito, & die decimatertia ejuſdem, hæc ſancta Baſileenſis ſynodus in publica ſeſſione in præſenti eccleſia Baſileenſi celebrata, attente conſiderans ſanctiſſimum dominum Eugenium Papam IV. exhortationes, obſecrationes, requiſitiones, citationes & monitiones per eamdem ſacram ſynodum ſibi repetitas vicibus factas, ut huic ſacroſancto concilio adhæreret, & eidem favores (prout tenetur) impenderet, aure ſurda pertranſire, nec ipſum aliquatenus ad vota (prout tamen ipſum ſacra ſynodus ſperabat) inclinari: & quamquam extunc ipſa ſacra ſynodus, propter ipſius domini Eugenii manifeſtam contumaciam, ad hujuſmodi contumaciæ declarationem contra ipſum procedere non immerito potuiſſet, quemadmodum etiam protunc per promotores & procuratores dicti ſacroſancti concilii Baſileenſis, licet [a] immerito debita fuit cum inſtantia poſtulatum; volens ſolita ſua manſuetudine adverſus eumdem domioum Eugenium uti, & iterato ipſum ex ſuperabundanti caritative requirere & monere; certum decretum monitorium edidit & decrevit, quo idem dominus Eugenius exoratus, requiſitus, monitus, & interpellatus, ac in virtute omnipotentis Dei ſub certis pœnis, modis & qualitatibus eidem mandatum exſtitit, ut infra ſexaginta dies, a dicta ſeſſione habita computandos, pure, ſimpliciter & libere huic ſacroſancto Baſileenſi concilio adhæreret, necnon prætenſam diſſolutionem ejuſdem ſacri concilii, per ipſum alias attentatam, revocaret, & alia in hujuſmodi decreto contenta cum effectu adimpleret; alioquin pœnas io hujuſmodi decreto contentas ipſo facto incurreret, prout hæc in dicto decreto latius continentur: ad quod nos promotores prædicti nos referimus in hac parte, & hic pro repetito cum aliis omnibus actis ſacri concilii ad cauſam facientibus haberi volumus & repetimus. Cum autem finis præfatorum ſexaginta dierum inſtet de præſenti; & nec ipſe dominus Eugenius per ſe, neque per alium, hanc ſacram ſynodum de hujuſmodi ſua adhæſione pura, ſimplici & libera, ac revocatione dictæ prætenſæ diſſolutionis, aliorumque io dicto decreto contentorum adimpletione, aliquatenus certificaverit, nec de præſenti certificet; ſed eidem decreto & contentis in eo contumaciter ſatisfacere contemnat, in non modicum univerſalis eccleſiæ damnum, Chriſti fidelium ſcandalum, atque hujus ſacri concilii Baſileenſis univerſalem eccleſiam repræſentantis contemptum; idcirco nos promotores & procuratores antedicti, ex officio nobis incumbenti, coram hac ſacroſancta ſynodo debita cum inſtantia humiliter requirimus, quatenus eumdem dominum Eugenium contumacem (prout eſt) declarare, ipſumque pœnas in decreto contentas incidiſſe, decernere, ac ipſius contumacia exigente, ad ulteriora (prout Spiritus ſanctus dabit, & ordo juris & rationis exigit) procedere dignaretur: ſuper hujuſmodi requiſitione, & contumaciæ accuſatione, & aliis, requirentes per vos dominos notarios publica fieri inſtrumenta.

[a] Forte merito voluit dicere.

Prædictis autem, ut præmittitur, factis, & contumacia accuſata, illuſtris princeps dominus dux Guilhelmus per organum venerabilis fratris Petri ordinis

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1433. SESSIO XIII.

canonicorum regularium, nomine & ex parte ſereniſſimi domini Imperatoris & ſuorum, & dominus Joannes Offenburg nuntius præfati domini Imperatoris, repetierunt illa quæ alias, videlicet die Lunæ proxime præterita, dixerant & promiſerant in congregatione generali, pro dilatione & prorogatione triginta dierum conſequenda, eadem iterum dicentes, repetentes, & promittentes. Similiter magiſter civium, & nonnulli alii, nomine conſilii & civitatis Baſileenſis, pro hujuſmodi dilatione inſtiterunt, & quod amplius pro ulteriori dilatione numquam facerent inſtantiam ſunt proteſtati; de quibus ſimiliter petita ſunt per promotores inſtrumenta publica.

Poſt hæc contumacia dicti domini noſtri Papæ in ſcriptis (ut præfertur) accuſata, & deducta ad notitiam dominorum prætenſorum archiepiſcopi Spalatenſis, & epiſcopi Cervienſis, ambaſiatorum ejuſdem domini noſtri Papæ; mox ipſi ad dictam congregationem acceſſerunt, & lecturam decretorum, quam reverendus pater dominus Martinus epiſcopus Lectorenſis Gallicanæ nationis de mandato ſacri concilii jam inceperat, interruperunt: quique quædam verba intermiſcentes duas bullas clauſas ſub bulla dicti domini noſtri Papæ Eugenii credentiam in effectu continentes exhibuerunt & obtulerunt. Quibus apertis, & deinde lectis, ut moris eſt, præfati dominus noſter archiepiſcopus Spalatenſis, & epiſcopus Cervienſis, propoſuerunt in effectu quod ipſi ad iſtud ſacrum concilium turbationis cauſa nullo modo accedebant; ſed ſolum ex eo, quia ipſis relatum erat per aliquem ex ſuis commenſalibus, quod in dicta generali ſeſſione ipſius domini noſtri Papæ contumacia fuerat accuſata, ac ſi contra præfatum dominum noſtrum Papam procederetur, vel procedi peteretur. Et quoniam (ut aſſerebant ipſi ambaſiatores) terminus citationis decreti concilii, quem ſexaginta dierum dicebant, hac die hodierna non cadebat, nec juxta illum terminum præfixum citationis dominus noſter Papa præfatus eadem die per ſe vel alium comparere tenebatur: ideo ſolum pro ſui informatione, & ne contra præfatum dominum noſtrum Papam quoquomodo ſaltem [a] debite procederetur, illuc acceſſerant prout accedebant; proteſtantes de hujuſmodi termino & nullitate proceſſus antedicti, petentes de his a nobis notariis inſtrumenta. Quibus auditis, reverendiſſimus in Chriſto pater dominus cardinalis ſancti Angeli legatus, & hujus ſacri concilii generalis præſidens, verba ſupradictorum archiepiſcopi Spalatenſis, & Cervienſis epiſcopi, in effectu reſumens, eiſdem nomine ſacri concilii effectualiter reſpondit; qualiter ſacrum concilium propoſita per præfatum archiepiſcopum Spalatenſem, & epiſcopum Cervienſem, benigne & cum manſuetudine audivit: ſed quia aſſerebant ſe audiviſſe ſacrum concilium contra præfatum dominum noſtrum Papam procedere, ideo dixit ſe male informatos fuiſſe. Sed bene verum erat quod hodie terminus ſexaginta dierum alias per decretum ſacri concilii præfato domino noſtro Papæ præfixus, de adhærendo præfato concilio pure & ſimpliciter, prætenſamque diſſolutionem dicti concilii revocando, hodie inſtabat; idcirco promotores ſacri concilii volentes termino prædicto ſatisfacere, ipſius domini noſtri Papæ contumaciam accuſaverunt; petendo, & requirendo, cum nullus pro domino Papa adeſſet, volens decreto monitorio prædicto ipſius domini noſtri Papæ nomine ſatisfacere, quatenus eum contumacem & in pœnas in decreto contentas incidiſſe declararent, procederentque ad ulteriora, prout daret Spiritus ſanctus, & dictaret ordo rationis. Quapropter petiit ipſe dominus cardinalis legatus & præſidens nomine ſacri concilii, quatenus ſi dictam adhæſionem ipſius domini Papæ haberent, ipſeque dominus Papa præfato concilii decreto ſatisfeciſſet, aut ipſi ejus nomine debite ſatisfacere vellent, de præmiſſis adhæſione & ſatisfactione fidem facerent cum effectu. Nam ſic faciendo, domini & patres de concilio illam adhæſionem cum magno gaudio, decantantes Te Deum laudamus, ſuſciperent. Alioquin venerabiles patres ipſius ſacri concilii citius mortem eligerent, quam eccleſiam Dei prætextu talis diſſolutionis periclitari permitterent. Adjiciens quod bene verum erat, quod ad ſereniſſimi principis domini Imperatoris ſupplicationem & inſtantiam ſacrum concilium præfatum ſexaginta dierum terminum domino Papæ præfixum uſque ad triginta dies ab hac die computandos prorogandum duxerat, & prorogare intendebat ſub [a] modis & formis in decreto primo contentis. Et nihilominus, quia dictæ bullæ ſimplicem credentiam continebant, dixit idem dominus legatus, quod ſi aliquid exponere volebant, quod libenter a patribus concilii audirentur. De quibus ipſe reverendiſſimus pater dominus cardinalis legatus & præſidens nomine ſacri concilii petiit a nobis notariis inſtrumentum: hoc idem nomine ſacri concilii petierunt promotores. Poſtque præfatus magiſter Stephanus alter ex promotoribus reſpondens his quæ prius dixerant dicti oratores Papæ, dixit, quod quantum ad ipſum, & alios promotores, ſatis erat quod tunc contumaciam Papæ accuſarent, & alia facerent & peterent, ut in ſua ſchedula ſuprascripta continetur; & quod prædicta facere poterant de jure, quia tunc exſpirabat terminus; cum tempus deberet de momento in momentum computari, & ſi ulterius exſpectarent, non haberent dominos congregatos, coram quibus facerent ea quæ eſſent neceſſaria facienda pro præmiſſis. Et quantum ad ipſos promotores pertinebat, officium eorum erat ita facere, deliberatio vero ad ipſam ſynodum pertinebat; petens de his omnibus publica inſtrumenta. Tandem cum non conſtaret de adhæſione prædicta, vel alias ſatisfactione efficaci ipſius domini Eugenii, ipſiſque archiepiſcopo Spalatenſi, & Cervienſi epiſcopo, per illuſtriſſimum dominum Wilhelmum ducem Bavariæ, ſacri concilii nomine dicti Imperatoris protectorem & [b] vicesgerentem, per organum diſcreti viri fratris Petri ordinis canonicorum regularium ſancti Auguſtini, gratioſe requiſitis, ut ſi adhæſionem hujuſmodi haberent, illam ſacro concilio offerrent, & ob hoc totus mundus lætaretur: alioquin ſacrum concilium in ſuis agendis nullo modo perturbarent, & ad ulteriorem dictorum decretorum pronuntiationem & publicationem procedere permitterent; & tandem neque ad requiſitionem præfati domini legati, neque ad requiſitionem ipſius domini ducis præfati, ambaſiatores Papæ aliquam adhæſionem offerrent, ſive aliquam credentiam exponere vellent, [c] placuit dictis dominis ambaſiatoribus ipſius domini noſtri Papæ dicti decreti prorogatio. Quibus quidem ſic peractis, & dictis ambaſiatoribus a loco ſeſſionis recedentibus, & ſe abſentantibus, præfatus reverendiſſimus pater dominus epiſcopus Lectorenſis, de mandato ſacri concilii, publice alta & intelligibili voce, loco ad hoc deputato, hujuſmodi decreta de verbo ad verbum legit & pronuntiavit ſub his verbis:

[a] al. indebite.

[a] al. modo & forma.

[b] al. vicegerentem.

[c] Deeſſe hic aliquid videtur.

ANNO CHRISTI 1433 SESSIO XIII.

II.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans.

Dudum ſiquidem hæc ſancta ſynodus volens periculis & graviſſimis ſcandalis, quæ ex prætenſa hujus ſacri concilii diſſolutione per dominum Eugenium Papam IV. facta univerſali eccleſiæ notorie imminebant, ſalubriter providere; poſtquam reiteratæ exhortationes ac requiſitiones ſynodi præfatæ & multorum principum ac dominorum, ſpecialiter cariſſimi eccleſiæ filii Sigiſmundi Romanorum Imperatoris illuſtris, & ejuſdem eccleſiæ advocati, ut dictam diſſolutionem revocaret, & puram ac ſimplicem adhæſionem præfatæ ſynodo faceret, minime profuerunt: tandem juſtitiæ zelo compulſa, & ne morbus hujuſmodi in exitium & ſcandalum intolerabile militantis eccleſiæ perduraret; die decima tertia menſis Julii proxime præteriti, in ſolemni ſeſſione, decretum monitorium ſub certis pœnis & aliis in eo contentis adverſus dictum dominum Eugenium Papam decrevit, cujus tenor de verbo ad verbum ſubjicitur, & eſt talis: Sacroſancta catholica eccleſia in ſacro Conſtantienſi concilio, *&c.* ut ſupra eſt totaliter ſcriptum. Cum autem die termini advenientе ſolemniter in majori eccleſia Baſileenſi publicam tenentes ſeſſionem ſederemus, ſervatis ſervandis, ut ſi ipſe dominus Eugenius aut alius pro parte ejuſdem C comparere, & ſacrum concilium de paritione contentorum in decreto prædicto certificare vellet, facultatem haberet; dilecti eccleſiæ filii [a] Hugo [b] Barardi de Vercellis, & Stephanus de Novaria legum doctor, hujus ſacri concilii promotores, præfati domini Eugenii Papæ contumaciam, nec per ſe nec per alium, de adhæſione ſua pura & ſimplici, necnon de paritione omnium & ſingulorum contentorum in dicto decreto, quæ facere tenebatur, accuſarunt; & cum inſtantia poſtularunt, ut ad ulteriora adverſum eum (prout exigeret juſtitia) procederemus. Cum autem circa proceſſum hujuſmodi intenderemus, dilecti eccleſiæ filii Wilhelmus Bavariæ dux, hujus ſacri concilii protector, & Joannes Offenburg miles D & civis Baſileenſis, litteras credentiales in eorum perſonis pro parte dicti cariſſimi eccleſiæ filii Sigiſmundi Romanorum Imperatoris, huic ſacræ ſynodo directas, alias in ſacra generali congregatione exhibitas, & in vim [c] earum explicata repetierunt. Quorum expoſitorum tenor in effectu talis exſtitit: Reverendiſſimi in Chriſto patres & domini: Mandat nobis illuſtriſſimus & invictiſſimus Romanorum Imperator, ut ſolitas recommendationes & oblationes ſacratiſſimo huic cœtui exhibeamus ſui parte, necnon perſeverantiam animi ſui circa adhæſionem continuo eidem concilio faciendam nuntiemus: quodque, licet notiſſimum ſit ſuam ſerenitatem variis nuntiis & oratoribus ac litteris continuo dictum dominum Eu- E genium Papam ſuper adhæſione plenaria ſacri concilii ſolicitaſſe & excitaſſe, etiam ſe ad ipſum perſonaliter transferendo, non ſine maximis periculis, incommodis & expenſis, tamen poſt habitam notitiam per litteras ſibi præſentatas ſacri concilii, de decreto monitorio cum ſuſpenſionis pœna contra ipſum, eum ſummam feciſſe diligentiam Romæ, dum ibi fuit, ut ad parendum injunctis per ſacrum concilium inclinaret, ſignificaremus: & cum ſperaret in ex re ſe poſſe proficere, cumque (ut aſſerit) immemores exſiſtere non debetis de his quæ in ſacro Conſtantienſi concilio fecit pro unione eccleſiæ & de periculis & incommodis quæ ſubivit, & quæ etiam paſſus ex- A ſtitit patiturque pro iſto, ſpem non mediocrem eum in veſtra beneficentia recipere, debetis merito exiſtimare. Nam exploratiſſimi ſunt commeatus per eum facti ad Cathalauniam, & Gallias, Angliamque, pro dicta ſanctiſſima eccleſiæ unione, & noviſſime ad Italiam pro iſtius ſacratiſſimæ ſynodi felici progreſſu. Unde hac fiducia fretus nobis injunxit, ut cum maxima inſtantia pro ejuſdem parte eaſdem veſtras reverendiſſimas dominationes rogaremus & deprecaremur, ut terminum alias ſexaginta dierum domino Eugenio Papæ præfixum, in proxima præcedenti ſeſſione per triginta dies in eiſdem modis & qualitatibus, prout eſt, prorogare ob ſuam contemplationem & ſingularem complacentiam dignaremi- B ni: quodque ſacrum concilium certificaremus, quod de cetero nullam aliam, circa proceſſum Papæ, ipſius peteret dilationem, ſed libere permitteret per ſacrum concilium procedi, prout dictaverit & ordinaverit faciendum: & cunctis per ſacrum concilium ordinatis & ordinandis acquieſcet & obtemperabit, & quantum poterit, inviolabiliter faciet obſervari. Et ut in majori robore hæc ſancta ſynodus perſeveret, indicamus ſuam exſiſtere intentionem, infra iſtos triginta dies quos petimus, ubi hujuſmodi prorogatio concedatur, dictam ſuam ſerenitatem huc profecturam. Statimque habita notitia prorogationis ejuſdem, omnes Alemaniæ principes convocaturum ad hunc locum, & cum eis efficaciter inſiſtere, ut eidem concilio debeant adhærere. Et inſuper, ne hujuſmodi dilatio ſacro concilio, vel ejus ſuppoſitis, aut ipſorum familiaribus, poſſit eſſe damnoſa, contentatur idem Imperator, quod durante hujuſmodi triginta dierum prorogatione, ſi quid Papa attentaverit contra aliquem prædictorum, exnunc illud & alia quæ antea attentaverit, per ſacrum concilium irritentur & annullentur. Cum autem inter noſtra pectora revolveremus ejuſdem Sigiſmundi Romanorum imperatoris grandia obſequia univerſali eccleſiæ impenſa, & quæ in futurum impendi non dubitamus; quamquam hujuſmodi dilatio nonnullis ex multis cauſis univerſali eccleſiæ oneroſa videatur; tamen dictorum obſequiorum intuitu, ac etiam a certo tenentes, quæ per dictos Wilhelmum ducem illuſtrem, & Joannem Offenburg militem, pro dicti Imperatoris parte expoſita & oblata fuere, ſincere obſervabuntur, petitioni hujuſmodi annuendum decrevimus. Spiritus ſancti ergo nomine invocato, cujus nutu dirigitur in agendis hæc ſacra ſynodus, & per ejus gratiam ſperat omnia feliciter producere ad optatum dictum terminum ſexaginta dierum, alias dicto domino Eugenio Papæ IV. in proxima (ut præmittitur) ſolemni ſeſſione præcedenti aſſignatum, ad certificandum ſacrum concilium de ſua pura, ſimplici, & libera adhæſione, & dictæ prætenſæ diſſolutionis concilii revocatione, & aliis quæ in dicto decreto continentur, cum omnibus qualitatibus, pœnis ac modis, & quibuſcumque aliis dependentibus ab eiſdem, in eo inſertis, ad triginta dies proxime futuros hæc ſancta ſynodus prorogat: & hunc terminum prorogatum eamdem vim, exſecutionem & modum, quem habebat terminus ſexaginta dierum, recipere decernit, ordinat & declarat: ac exnunc ſtatuens & decernens, quod ſi infra hoc ſpatium triginta dierum plenarie idem dominus Eugenius non adimpleverit omnia & ſingula in præfato decreto monitorio contenta (ut præmittitur) abſque aliis declaratione facienda ſuper dicta non paritione, & alia quacumque ſolemnitate requiſita, ad ulteriora procedet, ut in dicto monitorio decreto continetur. Et proinde omnibus ſuper præfata ſuſpenſione, quam

Baſileenſis con alia ſeſſione [illegible]

[a] *al.* Stephanus de Novaria legum doctor, & Hugo Barardi de Vercellis.

[b] *al.* Berardi.

[c] *al.* eorum explicato.

Anno Christi 1433. Seſſio XIII.

durare vult, quouſque aliter per concilium fuerit ordinatum, & aliis in hujuſmodi proceſſibus contentis, litteras opportunas ſub bulla ſacri concilii poſtulantibus, per dilectos eccleſiæ filios Julianum ſancti Angeli ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconum cardinalem, Apoſtolicæ ſedis legatum, & hujus ſacri concilii, necnon & alios ſacrarum deputationum præſideotes, vel duos ex eis, eſſe tradendas: decernentes quod de cetero nulla alia dilatio ad cujuſcumque inſtantiam concedatur.

Datum Baſileæ in publica ſeſſione ipſius ſacræ ſynodi, in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, tertio Idus Septembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio.

III.

Aliud decretum pro ſuppoſitorum tuitione.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Ut ſacri concilii & ſuppoſitorum ejuſdem indemnitati congrue provideatur, ſtatuit & decernit hæc ſancta ſynodus, quod quæcumque per dominum Eugenium Papam IV. vel alium ſua auctoritate in præjudicium, læſionem, derogationem ſeu injuriam ſacri concilii vel incorporatorum ſeu incorporandorum eidem, per ſe vel per procuratorem, & familiarium ipſorum, ſeu in eorum ſervitiis ubicumque exiſtentium, ficta ſeu diſpoſita fuerint, a die inchoationis concilii prælibati, fientque & diſponentur forſitan in futurum, titulum vel poſſeſſionem quomodocumque tangentia; ſive in cardinalatus & patriarchatus dignitatibus, aut in prælaturis etiam cathedralium & metropolitanarum eccleſiarum & etiam monaſteriorum, vel aliis eccleſiaſticis beneficiis, præſtimoniis, commendis, unionibus, penſionibus, officiis & rebus eccleſiaſticis vel temporalibus, & circa ipſa aut alias quomodocumque & qualitercumque, etiamſi motu proprio directe vel indirecte, per ſe vel alium; ſint ipſo jure irrita & inania, & pro infectis penitus habeantur. Et exnunc hæc ſancta ſynodus partes læſas in priſtinum ſtatum integre reponit, & mandat per quemlibet judicem competentem, audita querela partis læſæ, & probata, incorporatione & novitate prædictis ipſo facto omni exceptione remota, ſtrepitu & figura judicii ceſſantibus, omnia reponi in eum ſtatum in quo fuerant ante dictam factam novitatem. Quod ſi dictus judex in tali repoſitione doloſe vel alias perperam ſe habuerit, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat; a qua niſi per ſacrum concilium, eo durante, non valeat abſolutionis beneficium niſi in mortis articulo obtinere. Et ut pœnæ formidine arceantur, qui ambitioſe ſeu temere aliorum prælaturas, dignitates & beneficia eccleſiaſtica, & uniones, commendas, præſtimonia, vel penſiones ſeu officia, nec non bona & jura qualiacumque fuerint, occupare procurarunt & attentarunt, ſeu in futurum procurabunt & attentabunt: ſtatuit & decernit dicta ſancta ſynodus, quod quicumque clericus, ſive laïcus, quacumque dignitate eccleſiaſtica vel mundana, etiamſi cardinalatus præfulgeat, ſive ſit collegium, aut univerſitas, vel monaſterium, ab eodem domino Eugenio ſive alio ſua auctoritate impetraverit ſeu obtinuerit, ſeu impetrabit & obtinebit, etiamſi motu proprio aliquid quod in præjudicium, læſionem, derogationem, ſeu injuriam, alicujus ex prædictis incorporatis, vel incorporandis, aut ſuorum familiarium, & in eorum ſervitiis ubicumque exſiſtentium,

A vel adhærentium huic ſacro concilio, per ſe vel procuratorem, valeat redundare; ſi virtute hujuſmodi conceſſionis ad aliquam occupationem deventum ſit, niſi infra decem dies, elapſis ſexaginta diebus a die publicationis decreti hujuſmodi, vel poſtquam ipſius veram & indubitatam notitiam habuerit, & per partem fuerit requiſitus, a tali occupatione & turbatione realiter & pure deſtiterit; & ſive occupatio ſecuta fuerit, ſive non, præfatæ conceſſioni & omnibus ſecutis ex ea coram notario & teſtibus renuntiaverit, & rem dimiſerit cum effectu, & parti læſæ de perceptis poſt conceſſionem hujuſmodi ſatisfecerit; omni jure, quod in dictis prælaturis, dignitatibus, beneficiis, eccleſiaſticis, penſionibus, præſtimo-
B niis, & commendis, bonis temporalibus & juribus, ſeu eorum altero, habere prætenderit, ſit privatus; ac etiam aliis officiis & beneficiis quibuſcumque, quæ tempore hujuſmodi impetrationis obtinebat: & eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrat; a qua niſi per dictum ſacrum concilium, eo durante, vel ejus auctoritate, niſi in mortis articolo, abſolvi nequeat quoquo modo: & nihilo minus ad obtinenda prædicta & quæcumque alia beneficia ſeu officia perpetuo ſit inhabilis. Talium etiam conceſſionum exſecutores prædictis pœnis volumus ſubjacere. Ut autem fraudibus quæ excogitari poſſent obvietur, quia cum datarum anticipationibus in præjudicium aliorum litteræ papales, vel aliorum ip-
C ſius Papæ auctoritate, ſub data ante diſſolutionem hujus ſacri concilii in præjudicium alicujus prædictorum tendentes, produci poſſent; niſi ante dictam concilii diſſolutionem fuerint publicatæ, eis nulla fides debeat adhiberi, & pro nullis penitus habeantur.

Datum in ſeſſione publica ejuſdem ſanctæ ſynodi, in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata tertio Idus Septembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio.

Quibus ſic lectis & pronuntiatis, peritoque per eumdem dominum epiſcopum, an hujuſmodi decreta præfatis dominis de concilio placerent, generaliter reſponſum exſtitit per verbum, Placet, ne-
D mine ſe ad hoc opponente vel reclamante: tunc præfati magiſter Stephanus, & alii promotores ſacri concilii, de præmiſſis omnibus & ſingulis modo quo ſupra acta & facta ſunt a reverendis patribus dominis ſanctæ ſedis Apoſtolicæ protonotariis, & nobis notariis, & aliis in ſeſſione præſentibus, ad perpetuam rei memoriam petierunt inſtrumentum, aſſiſtentes in teſtimonium præmiſſorum invocando.

Poſtremo vero præfatus dominus dux, protector nomine dicti domini Imperatoris atque ſuo, de præfata termini prorogatione modo quo per decretum factum eſt, dominis de ſacro concilio regratiatus eſt: & ſimiliter magiſter civium, & nonnulli alii nomine conſilii & civitatis Baſileenſis: aſſerens & affir-
E mans idem dominus dux, quod de omnibus, quæ in ipſis decretis modo lectis continentur, contentiſſimus erat; & quod ex hujuſmodi dilatione noviter data fecerat ſacrum concilium maximam complacentiam domino noſtro Imperatori. De quibus etiam præfati magiſter Stephanus, & alii promotores, ſimiliter petierunt a nobis notariis publica inſtrumenta. Subſequenter vero his peractis, inſtante ſupradicto magiſtro Stephano & Novaria promotore, Alexander præfati domini cardinalis legati & præſidentis ac ſacri concilii curſor, hujuſmodi decreta tam prorogationis termini, quam etiam pro tuitione ſuppoſitorum ejuſdem ſacri concilii, ſub bulla dicti ſacri concilii confecta, in valvis eccleſiæ

Anno Christi 1433. Seſſio XIII.

majoris Baſileenſis, cunctis intuentibus, more ſolito affixit, & per ſpatium unius horæ vel circa affixam dimiſit. De quibus ipſe magiſter Stephanus nomine promotorio a nobis notariis petiit inſtrumentum.

SESSIO XIV.

Decreta ejuſdem ſeſſionis celebrata in eccleſia Baſileenſi, aſſiſtente domino Imperatore in habitu imperiali.

I.

Alia prorogatio monitionis Papæ ad nonaginta dies.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans.

VIII. Idus Novembris.

TErminum ſexaginta dierum datum ſanctiſſimo domino Eugenio Papæ IV. juxta formam monitorii, citationis & ſuſpenſionis in ſeſſione duodecima promulgati, ac deinde ad triginta dies, & poſtea pluribus vicibus uſque in præſentem diem prorogatum, hæc ſancta ſynodus volens erga ipſum dominum Eugenium omni manſuetudine & benignitate uti, tenore præſentium ad nonaginta dies ab hac die immediate ſequentes, cum omnibus clauſulis, qualitatibus & conditionibus in decretis tam monitorii ſexaginta dierum, quam prorogationis ad triginta dies inſertis, prorogat, & prorogatum eſſe ſtatuit; ita tamen, quod ſi infra prædictos nonaginta dies omnia & ſingula contenta in quadam ſchedula, cujus tenor inferius deſcribitur, realiter & cum effectu præfatus dominus Eugenius non adimpleverit, pœnæ in dictis decretis monitorii ac prorogationis contentæ eo ipſo inflictæ ſint & eſſe intelligantur. Tenor autem prædictæ ſchedulæ ſequitur, & eſt talis:

II.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Formulæ adhæſionis tres Eugenio Papæ a concilio præſcriptæ.

Ut mentis noſtræ integritas ac devotio, quam ad univerſalem eccleſiam & ad ſacrum generale concilium Baſileenſe gerimus, omnibus conſtet evidenter; ideo tres litteras noſtras, quarum tenor de verbo ad verbum inferius deſcribitur, & alias quaſcumque, & quidquid per nos aut noſtro nomine in præjudicium aut derogationem prædicti ſacri Baſileenſis concilii, ſeu contra ejus auctoritatem, factum & attentatum ſeu aſſertum eſt, caſſamus, revocamus, irritamus & annullamus, caſſas, nullas & irritas fuiſſe & eſſe declaramus. Vel ſic: Pridem tres noſtras litteras in palatio Apoſtolico promulgari fecimus, quarum tenor de verbo ad verbum ſequitur, & eſt talis: Verum cum ex [a] prædictis litteris nonnulla ſcandala orta ſint, & oriri poſſint, ideo ipſas & alias quaſcumque, ac quidquid per nos aut noſtro nomine in præjudicium aut derogationem prædicti ſacri Baſileenſis concilii, ſeu contra ejus auctoritatem, factum & attentatum ſeu aſſertum eſt, caſſamus, revocamus, irritamus & annullamus, caſſas, nullas & irritas fuiſſe & eſſe declaramus. Vel ſic in fine litteræ adhæſionis: Quapropter tres litteras noſtras pridem in palatio Apoſtolico promulgatas, quarum tenor de verbo ad verbum inferius deſcribitur, & alias quaſcumque, aut quidquid per nos aut noſtro nomine in præjudicium aut derogationem prædicti ſacri Baſileenſis concilii, ſeu contra ejus auctoritatem, factum & attentatum ſeu aſſertum eſt, caſſamus, revocamus, irritamus & annullamus, caſſas, nullas, & irritas fuiſſe & eſſe declaramus. Poterit præfatus dominus Eugenius eligere unam de prædictis formis quæ ſibi magis placuerit.

[a] *al.* dictis noſtris.

III.

Forma adhæſionis.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Forma adhæſionis a concilio Papæ præſcripta.

Dudum ſacrum generale concilium Baſileenſe per generalium Conſtantienſis & Senenſis conciliorum ſtatuta, approbationemque felicis recordationis Martini Papæ V. ac noſtram, pro exſtirpatione hæreſum, ac generali reformatione eccleſiæ in capite & in membris, & pertinentibus ad ea, legitime inchoatum, ex certis cauſis in aliis noſtris litteris expreſſis de fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium conſilio diſſolvimus. Verum cum ex dicta diſſolutione ortæ ſint graves diſſenſiones, & graviores oriri poſſent; nihilque magis optemus quam quod prædicta ſancta opera ſuum debitum ſortiantur effectum, decernimus præfatum generale concilium Baſileenſe a tempore prædictæ inchoationis ſuæ legitime continuatum fuiſſe & eſſe, proſecutionemque ſemper habuiſſe, continuari ac proſecutionem habere debere ad prædicta & pertinentia ad ea, perinde ac ſi nulla diſſolutio facta fuiſſet. Quinimmo præfatam diſſolutionem irritam & inanem declarantes, ipſum ſacrum Baſileenſe concilium pure, ſimpliciter & cum effectu ac omni devotione & favore proſequimur, & proſequi intendimus.

Item præfatus dominus Eugenius revocabit quoſcumque proceſſus quarumcumque cenſurarum, privationum & ſuſpenſionum factos contra ſuppoſita hujus ſacri concilii Baſileenſis & adhærentes eidem: necnon omnia geſta & facta in præjudicium, læſionem & derogationem eorumdem, eis legitime non citatis, nec legitime defenſis, de quibuſcumque dignitatibus, beneficiis, commendis & officiis, etiamſi cardinalatus, patriarchatus, archiepiſcopatus, epiſcopatus, abbatiæ, *&c.* exſiſtant, juribus & bonis quibuſcumque; & ſpecialiter contra reverendiſſimos dominos cardinales de Cypro, ſancti Sixti, & Firmanum: ac omnia in priſtinum ſtatum per ſuas litteras reducet, ac ſi non emanaſſent, cum clauſulis opportunis: mandando ſub pœnis formidabilibus omnibus, qui ſe de dictis dignitatibus, beneficiis, commendis & officiis, juribus & bonis intromiſiſſent, vel ratione dictarum privationum ſeu ſuarum ordinationum quarumcumque ſe vellent intromittere, ut ab ipſa intromiſſione & omni moleſtia penitus deſiſtant. Utrum autem fuerit legitima citatio & defenſio, ſtabitur judicio ipſius ſacri concilii. Quodque deinceps a novitatibus & gravaminibus ſeu præjudiciis inferendis ipſi ſacro concilio, vel ſuppoſitis ejus & adhærentibus eidem, realiter & cum effectu deſiſtet: ut ſit vera caritas inter ſacrum concilium & ſuam ſanctitatem, ad Dei honorem & utilitatem univerſalis eccleſiæ, ac ſine aliquo rancore aut ſuſpicione conſiſtere valeat: & ut ipſe dominus Eugenius poſſit agnoſcere puram ac rectam ſacri concilii intentionem, ac veram caritatem, quam erga ipſum habet, & habere in futurum intendit, oblationem alias factam in reſponſione data primis ambaſiatoribus ipſius domini Eugenii, quæ incipit, Cogitanti, *&c.* iterum hæc ſancta ſynodus, etiam alia addendo, repetit in hunc modum: Ecce ſi quid culpæ commiſſum eſt attentando diſſolutionem, aut in confectione & publicatione trium bullarum in revocatione per ipſum dominum Eugenium fienda contentarum, ſa-

crum

Anno Christi 1433. Sessio XV.

crum concilium penitus abolet, dummodo ipſe dominus Eugenius omnia & ſingula ſuperius contenta realiter & cum eff.ctu adimpleverit, & infra terminum in præſenti decreto noſtræ prorogationis ſtatutum huic ſacro concilio per ſuas authenticas litteras ſignificaverit. Quod ſi fecerit, nemo erit noſtrum qui pedes ejus ut beati Petri non oſculetur, qui ut vicarium Chriſti non honoret. Erit concilii caput: omnes ad eum reſpicient: omnes ei complacere, obſequi, & quantum cum Deo poterunt deſervire curabunt. Offerimus etiam quidquid dici aut cogitari poteſt nos fideliſſime facturos, quantum cum Deo fieri poterit, pro omni honore & ſtatu tam ſuæ ſanctitatis quam omnium ſuorum.

Datum in ſeſſione publica ejuſdem ſanctæ ſynodi, in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, ſeptimo Idus Novembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio.

SESSIO XV.

De conciliis provincialibus & ſynodalibus.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Huic ſeſſioni interfuit imperator cum inſigniis.

PRidem hæc ſancta ſynodus quoddam ſaluberrimum promulgavit decretum, pro ſtabilitate & robore generalium conciliorum, quorum frequens celebratio præcipua eſt agri Dominici cultura. Verum cum ad eamdem culturam non dubium ſit pertinere epiſcopales ſynodos, & concilia provincialia, prout veteres canones decreverunt frequentari: ideo eadem ſancta ſynodus antiquos & laudabiles mores noſtris cupiens temporibus obſervari, ſtatuit atque præcipit ſynodum epiſcopalem in qualibet diœceſi poſt octavas Dominicæ Reſurrectionis, vel alia die ſecundum conſuetudinem diœceſum, ad minus ſemel in anno, ubi non eſt conſuetudo bis, annuatim celebrari per diœceſanum propria in perſona, niſi canonico impedimento fuerit præpeditus, & tunc per vicarium ad hoc idoneum. Quæ ſynodus ſaltem biduo vel triduo duret, vel prout neceſſarium epiſcopis viſum fuerit.

Prima autem die convenientibus diœceſano & omnibus aliis qui bujuſmodi ſynodo intereſſe tenentur, infra Miſſarum ſolemnia, vel poſt, diœceſanus vel alius ejus nomine verbum Dei proponat: exhortando omnes ad bonos mores ſectandum, abſtinendum a vitiis, & ad ea quæ pertinent ad eccleſiaſticam diſciplinam & officia ſingulorum: & præſertim ut hi, quibus animarum cura commiſſa eſt, diebus Dominicis & aliis ſolemnitatibus plebem ſubjectam doctrinis & monitis ſalutaribus inſtruant. Poſtea legantur ſtatuta provincialia & ſynodalia, & inter alia aliquis compendioſus tractatus, docens quomodo ſacramenta miniſtrari debeant, & alia utilia pro inſtructione ſacerdotum. Deinde ipſe diœceſanus de vita & moribus ſubditorum ſolerter inquirat: labem ſimoniacæ pravitatis, contractus uſurarios, concubinatum, fornicationem, & alia quævis crimina & exceſſus, debita correctione cohibeat. Alienationes rerum eccleſiaſticarum a jure prohibitas revocet: clericorum abuſus, & aliorum ſubjectorum, qui circa divinum officium & delationem debiti habitus defecerint, in melius reformet & emendet. Et quoniam multa ſcandala ſæpe contingunt, eo quod conſtitutio Bonifacii Papæ VIII. quæ incipit, Periculoſa, edita ſuper clauſura monialium, non ſervatur; ſtudeat ipſe diœceſanus, ut omnino juxta ipſius A conſtitutionis tenorem executioni demandetur: necnon ut quicumque religioſi diœceſano ſubjecti, regulas & conſtitutiones ſuarum religionum, præſertim ut ab eis omnis proprietas abdicetur, inviolabiliter obſervent. Ne etiam in receptione ipſorum ad religionem quidquam per ſimoniam exigatur. Præcipua autem in ipſa ſynodo epiſcopi cura ſit, inquirere ac debitis remediis occurrere, ne aliquod dogma hæreticum, erroneum, aut ſcandaloſum, ſeu piarum aurium offenſivum; ſortilegia, divinationes, incantationes, ſuperſtitiones, & quævis diabolica figmenta, diœceſim ſuam inficiant. Inſtituanturque præterea teſtes ſynodales, viri graves, providi & honeſti, legis Dei zelum habentes, juxta diœceſum latitudi- B nem in numero competenti, aut alii eorum poteſtatem habentes, ubi alii non ſunt ad hoc inſtituti: qui ſi diœceſano minus idonei videantur, eos amovendo, alios (prout ei videbitur expedire) inſtituat. Hi autem in manibus ipſius diœceſani vel ſui vicarii jurare teneantur, ut tradit canon, Epiſcopus in ſynodo: qui per anni circulum luſtrantes ipſam diœceſim, quæ corrigenda vel reformanda viderint, his ad quos talia corrigere vel reformare pertinet, referant. Quæ niſi correcta vel reformata jam fuerint, ad ſynodum ſubſequentem perferant, in qua debitis remediis occurratur. Sed & præter illa quæ a teſtibus ſynodalibus, vel aliis eorum officia exercentibus, diœceſanus audierit, inquirat & ipſe diligenter de cunctis ſubdi- C torum ſuorum exceſſibus: & taliter in delinquentes inſurgat correctionis debitæ diſciplina, ut aliis malignari volentibus tranſeat in exemplum.

Celebretur quoque in ſingulis provinciis ſaltem infra biennium a fine concilii generalis, & deinde ad minus ſemel de triennio in triennium, provinciale concilium in loco tuto: in quo tam archiepiſcopus quam ſuffraganei omnes, & alii qui in hujuſmodi conciliis provincialibus intereſſe tenentur, debite vocati interſint. Quod ſi epiſcopus canonico fuerit impedimento detentus, procuratorem ſuum deſtinet, non ſolum ad excuſandum & probandum abſentiæ cauſas, ſed etiam ipſius nomine concilio intereſſendum, ſuſcipiendumque quidquid concilium duxerit D ſtatuendum. Alioquin ipſe epiſcopus a perceptione medietatis fructuum unius anni ſuæ eccleſiæ ſuæ, qui per perſonam in ipſo concilio deputandam in ipſius eccleſiæ ſuæ fabricam effectualiter convertantur, eo ipſo ſit ſuſpenſus. Alii vero venire negligentes concilii arbitrio puniantur, aliis juris pœnis in ſuo robore duraturis. Concilio autem generali durante, & per ſex menſes ante, hujuſmodi provincialia concilia non celebrentur. Porro in hujus inchoatione concilii ipſe metropolitanus, vel alius ejus nomine, infra Miſſarum ſolemnia, vel poſt, exhortatorium ſermonem faciat, ea quæ ad ſtatum eccleſiaſticum, & præcipue ad Pontificale officium pertinent, ſerioſe memorando: comminandoque ſingulis, quod juxta prophetæ ſententiam, ſi eorum culpa cujuſvis anima perierit, illius ſanguis de manibus eorum a Do- E mino exigetur. *Ezech. 3.* Præcipue autem fiat tunc monitio exacta, ut dignis & bene meritis, quorum vita ſufficienti teſtimonio nota ſit, ordines & beneficia ſine ulla ſimoniaca labe conferantur. Et ſuper omnia, ut in animarum cura committenda, ſumma diligentia & matura inquiſitio adhibeatur. Et ut bona eccleſiaſtica nullatenus ad uſus illicitos, quinimmo ad honorem Dei, eccleſiarum conſervationem, (habendo ſecundum ſacros canones præcipuam curam pauperum & indigentium) laudabiliter convertantur: ſcientes quod de his omnibus apud tribunal æterni *Matth. 5.* judicis uſque ad minimum quadrantem rationem red-

Anno Christi 1433 Sessio XV.

dituri ſunt. In quibus quidem conciliis de corrigendis exceſſibus, moribuſque ſubditorum reformandis, & præcipue qualiter epiſcopi in conferendis beneficiis & confirmandis electionibus, miniſtrandis ordinibus, deputandis confeſſoribus, prædicando ad populum, & puniendo exceſſus ſubditorum, obſervationeque epiſcopalium ſynodorum, ceteriſque ad officium epiſcopale ac juriſdictionem & adminiſtrationem eorum in ſpiritualibus & temporalibus quomodolibet ſpectantibus ſe geſſerint; & præſertim an a ſimoniaca labe manus innoxias ſervent, diligens inquiſitio ſecundum juris diſpoſitionem fiat: ut omnes qui in præmiſſis deliquiſſe comperti fuerint, per ipſum concilium corrigantur & puniantur. Simili modo de ipſo metropolitano circa omnia ſupradicta diligenter inquiratur, cujus exceſſus & defectus ipſum concilium eidem ſpecialiter exprimat; ipſum admonendo & obſectando, ut cum aliorum pater vocetur & eſſe debeat, a talibus omnino deſiſtat. Et nihilo minus inquiſitionem de ipſo habitam, in ſcriptis redactam, ad Romanum Pontificem vel alium ejus ſuperiorem, ſi quem habeat, ſine mora tranſmittat, ut ab eo punitionem & reformationem ſuſcipiat condecentem. Inter cetera, ſi quæ diſcordiæ, contentiones & inimicitiæ, inter quoſcumque viguerint, quæ quietem & tranquillitatem provinciæ poſſent perturbare, curet omni ſtudio ſacrum concilium illa ſedare: & more piorum patrum ad pacem concordiamque filiorum vigilanter intendat. Et ſi inter regna, provincias & principatus hujuſmodi diſcordias ſuſcitari contingat, mox ſancti Dei antiſtites concilia provinciarum ſuarum ſimul congregari procurent; & ſibi invicem conſilium & auxilium impendentes cuncta diſcordiarum fomenta amputare ſtudeant; neque hoc alicujus amore vel odio prætermittant, ſed ad Deum ſolum & ſalutem populi mentis oculos erigentes, ad ſanctum pacis opus omni tepiditate remota invigilent.

Cogitentur inſuper in provinciali ſynodo, quæ immediate generale concilium ſubſequens antecedit, omnia quæ in eodem generali concilio viſa fuerint proſequenda, ad Dei gloriam & provinciæ commodum, ſaluremque Chriſtiani populi. Ibidemque eligantur in numero competenti qui ad proximum generale concilium vice totius provinciæ debeant proficiſci; quibus per ſubſidium vel alias provideatur, prout de jure & concilio provinciali fuerit viſum expedire: ita tamen, quod illi qui ultra perſonas (ut prædictum eſt) deputatas ad ipſum concilium generale accedere voluerint, aut eorum clerus, nullatenus propterea graventur. Relegantur quoque in unoquoque provinciali concilio, quæ ſecundum canonicas ſanctiones in eiſdem legi præcipiuntur; ut ea & inviolabiliter obſerventur, & tranſgreſſoribus pœnæ debitæ inferantur. Quod ſi metropolitani vel diœceſani prædictis terminis in celebrandis provincialibus & epiſcopalibus ſynodis, ceſſante legitimo impedimento, fuerint negligentes; medietatem omnium fructuum & obventionum, ratione ſuarum eccleſiarum ad eos pertinentium, fabricæ ipſarum eccleſiarum applicandam eo ipſo amittant. Qui ſi in eadem negligentia per tres proximos menſes perſeveraverint, ab officiis & beneficiis ſint ipſo facto ſuſpenſi. Quibus tranſactis temporibus, ſub anteſcriptis pœnis, antiquior in provincia ordine epiſcopus ipſius metropolitani epiſcopi, aut major in dignitate poſt Pontificalem in ſacris conſtitutus, niſi ad alios forſan de conſuetudine vel privilegio pertineat, negligentiam in celebrandis prædictis provincialibus & epiſcopalibus ſynodis ſupplere teneantur. Jubet inſuper hæc ſancta ſynodus omnibus prælatis religionum & ordinum quorumcumque, ad quos celebrare capitula pertinet, quod illa ſtatutis temporibus ſub prædictis pœnis ſervent, & ſervari faciant, in quibus ſecundum canonicas ſanctiones & religionum conſtitutiones, cum omni ſtudio & diligentia ad veram ſingularum religionum & ordinum reformationem intendant: ita ut deinceps in ſingulis monaſteriis juxta proprias regulas & conſtitutiones debite regularis vigeat obſervantia: & præcipue, ut tria ſubſtantialia profeſſionis vota omnino obſerventur. Per præmiſſa autem hæc ſancta ſynodus non intendit juribus quorumcumque quomodolibet derogare.

Anno Christi 1434 Sessio XVI.

Datum Baſileæ in ſeſſione publica celebrata in eccleſia majori Baſileenſi, ſexto Kalendas Decembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio.

SESSIO XVI.

Per quam declarat Papam Eugenium concilio adhærere, vel bratis cærimoniis conſuetis. & in ea interporantur bullæ Eugenii.

I.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Litteris ſanctiſſimi domini Eugenii Papæ quarti more curiæ Romanæ bullatis, ac per nonnullos ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales ſubſcriptis, quarum tenor de verbo ad verbum inferius deſcribitur, huic ſacro concilio in generali congregatione per venerabiles Joannem archiepiſcopum Tarentinum & Chriſtophorum Cervienſem epiſcopum oratores ſuos præſentatis, lectis, examinatis & diligenter inſpectis, eadem ſancta ſynodus decernit & declarat, præfatum dominum Eugenium per prædictas litteras ſatisfeciſſe plenarie monitioni, citationi & requiſitioni hujus ſacri concilii, prout in decreto in decimaquarta ſeſſione promulgato, & in ſchedula in eodem decreto inſerta, continetur. Ipſaſque litteras approbat, acceptat, & admittit, rataſque habet & gratas, & ſic ab omnibus haberi vult; mandans dictarum litterarum tranſumpta ſub bulla ſacri concilii dari debere omnibus habere volentibus; quibus tranſumptis eamdem fidem dari decernit quæ ipſis litteris originalibus datur. Tenor vero dictarum litterarum ſequitur, & eſt talis:

[illegible]

II.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Dudum ſacrum generale Baſileenſe concilium, per generalium Conſtantienſis & Senenſis conciliorum ſtatuta, ordinationeſque felicis recordationis Martini Papæ quinti ac noſtras, pro exſtirpatione hæreſum, pace populi Chriſtiani, ac generali reformatione eccleſiæ in capite & in membris & pertinentibus ad ea, legitime inchoatum, ex certis cauſis in aliis noſtris litteris expreſſis, de fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium conſilio & aſſenſu diſſolvimus. Verum cum ex dicta diſſolutione ortæ ſint graves diſſenſiones, & graviores oriri poſſent; nihilque magis optemus, quam quod prædicta ſancta opera debitum ſortiantur effectum; de conſilio & aſſenſu venerabilis fratris Jordani epiſcopi Sabinenſis, & dilectorum filiorum noſtrorum Antonii ſancti Marcelli, Franciſci ſancti Clementis, Angelotti tituli ſancti Marci presbyterorum, ac Lu-

Anno Christi 1434. Seſſio XVI.

cidi ſanctæ Matiæ in Coſmedin, & Ardecini ſanctorum Coſmæ & Damiani diaconorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, decernimus & declaramus, præfatum generale concilium Baſileenſe a tempore prædictæ inchoationis ſuæ legitime contiouatum fuiſſe & eſſe, proſecutionemque ſemper habuiſſe, continuari, ac proſecutionem habere debere ad prædicta & pertinentia ad ea, perinde ac ſi nulla diſſolutio facta fuiſſet. Quinimmo præfatam diſſolutionem irritam & inanem de conſilio & aſſenſu ſimili declarantes, ipſum ſacrum generale concilium Baſileenſe pure, ſimpliciter & cum effectu ac omni devotione & favore proſequimur, & proſequi intendimus. Præterea, ut mentis noſtræ integritas ac devotio, quam ad univerſalem eccleſiam & ſacrum B generale concilium Baſileenſe gerimus, omnibus conſtet evidenter, duas noſtras litteras pridem in palatio Apoſtolico promulgatas; (nam tertias, quarum tenor de verbo ad verbum inferius deſcribitur, quæ dicuntur incipere, Deus novit, cum a nobis aut de ſcitu noſtro nunquam emanarint, licet ſuperfluum videatur quod non exſtat revocare, tamen quia petitum eſt, & ad cautelam, ſi ullo umquam tempore apparerent,) & alias quaſcumque, & quidquid per nos aut noſtro nomine in præjudicium aut derogationem prædicti ſacri concilii Baſileenſis, ſeu contra ejus auctoritatem, factum & attentatum ſeu aſſertum eſt, caſſamus, revocamus, irritamus, & annullamus, nullas & irritas fuiſſe & eſſe declaramus. Item revo- C camus quoſcumque proceſſus, quarumcumque cenſurarum, privatiooum & ſuſpenſionum, factos contra ſuppoſita hujus ſacri concilii Baſileenſis, & adhærentes eidem; necnon omnia geſta & facta in præjudicium, læſionem & derogationem eorumdem, eis non legitime citatis nec legitime defenſis, de quibuſcumque dignitatibus, beneficiis, commendis & officiis, etiamſi cardinalatus, patriarchatus, archiepiſcopatus, epiſcopatus, abbatiæ, *&c.* exſiſtant, juribus & bonis quibuſcumque; & ſpecialiter contra cardinales de Cypro, ſancti Sixti, & Firmanum: ac omnia in priſtinum ſtatum *, perinde ac ſi non emanaſſent, cum clauſulis opportunis. Mandantes ſub pœnis formidabilibus omnibus, qui ſe dictis digni- D tatibus, beneficiis, commendis, officiis, juribus & bonis intromiſiſſent, vel ratione dictarum privationum, ſeu noſtrarum ordinationum quarumcumque ſe vellent intromittere, ut ab ipſa intromiſſione & omni moleſtia penitus deſiſtant. Utrum autem fuerit legitima citatio & defenſio, ſtabitur judicio ipſius ſacri concilii. Nos autem deinceps a novitatibus & gravaminibus ſeu præjudiciis inferendis ipſi ſacro concilio, vel ſuppoſitis ejus & adhærentibus eidem, realiter & cum effectu deſiſtemus. Tenor vero præfatarum litterarum ſequitur, & eſt talis:

III.

Prima bulla revocata.

Engenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Inſcrutabilis divinæ providentiæ altitudo ad hoc nos, maximæ poteſtatis deſuper plenitudine nobis tradita, ſuper univerſum gregem Dominicum in præſulem conſtituit, ut ad removendum atque exſtirpandum de agro Dominico vepres, ex quibus poſſent eccleſiæ ſuæ ſanctæ & Chriſtianæ reipublicæ diſſenſiones & ſcandala provenire, cura aſſidua & pervigili intendamus. Sane cum dudum ex certis & rationabilibus cauſis concilium, quod nonnulli Baſileæ congregatum eſſe dicebant, diſſolventes, illud ad ci- A vitatem noſtram Bononienſem duxerimus commutandum; poſtmodum, ceſſantibus dictis cauſis, præfatum concilium in ipſa civitate Baſileenſi decrevimus per noſtros legatos, qui ibidem noſtro nomine præſiderent, continuari debere, prout in diverſis deſuper confectis noſtris litteris plenius continetur. Cum autem qui Baſileæ congregati erant, prout ſunt, etiam poſt diſſolutionem & decretum hujuſmodi, ac etiam ante adventum dictorum legatorum, non ad communem utilitatem, ſed ad privatas paſſiones intenti, nullaque auctoritate ſedis Apoſtolicæ ſuffulti, multa & gravia, etiam præter illa tria propter quæ fuerat ibi principaliter concilium a principio conſtitutum, tamquam haberent generalis ſynodi, B nobis etiam contradicentibus, poteſtatem, diſponere, ordinare, ſtatuere, ſancire, declarare, & mandare præſumpſerint, in noſttum & ſedis Apoſtolicæ ac venerabilium fratrum noſtrorum cardinalium & aliorum nobis adhærentium grave præjudicium, præter & contra ſanctorum patrum decreta & canonicas ſanctiones: Nos attendentes quod ea quæ per eos ſic perperam ſtatuta, facta & ordinata exſiſtunt, ſi ſub diſſimulatione & ſilentio præteriirent, in magnum atque evidens præjudicium eccleſiæ atque Apoſtolicæ ſedis, & grave ſcandalum plurimorum veriſimiliter redundare poſſent; cum non ad reformationem, ſed ad deformationem; non ad unitatem, ſed ſciſſuram eccleſiæ; non ad hæreſes tollendas, ſed nu- C triendas; non ad pacem fidelium, ſed diſcordiam ſeminandam ſpectare videantur: ac propterea volentes, prout ex debito paſtoralis officii tenemur, quantum Altiſſimus permiſerit, futuris ſcandalis celeri remedio providere; omnia & ſingula geſta, facta & ordinata, ſancita, decreta & declarata per præfatos Baſileæ congregatos & exſiſtentes, videlicet citationes, proceſſus & ſententias, ſtatuta & decreta, quæ de nobis ſeu contra nos, jura & libertatem noſtram & ſedis Apoſtolicæ vel venerabiles fratres noſtros ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, ſeu ipſorum aliquem, aut prælatos quoſcumque, ſive curiales, aut Romanam curiam ſequentes, uſque ad præſentem diem facere, ſtatuere, attentare, & ordinare nimium præſumpſe- D runt; & quæ uſque ad acceſſum ipſorum legatorum ad ſupraſcriptam civitatem Baſileenſem, & in ipſo concilio præſidentium, quomodolibet per eos in futurum fient, agentur, ordinabuntur, ſancientur, ſtatuentur, attentabuntur, & mandabuntur, exceptis his in quibus eis per noſtras litteras facultatem conceſſimus, irrita eſſe & inania, nullumque effectum debuiſſe aut debere ſortiri, auctoritate Apoſtolica, de conſilio & aſſenſu præfatorum fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, tenore præſentium declaramus, decernimus, & pro infectis haberi volumus & mandamus. Ipſaque, & maxime legationes in terris eccleſiæ, creationes & ordinationes officialium, beneficiorum collationes, ac omnia E & ſingula inde ſecuta, vel quæ in poſterum ſequi poſſent, exnunc præfata auctoritate, cum de facto proceſſerint, de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine caſſamus, irritamus, & annullamus, ac nullius eſſe decernimus roboris vel momenti; diſtrictius inhibentes univerſis Chriſti fidelibus, ne decretis, ordinationibus, mandatis, factis & geſtis hujuſmodi aliquo modo pareant vel intendant, aut pro talibus reputent; declarantes omnes & ſingulos, cujuſcumque ſtatus, gradus & præeminentiæ exſiſtant, etiamſi imperiali, regali, cardinalatus, ſive quacumque alia eccleſiaſtica ſive ſæculari præfulgeant dignitate, nullo vinculo juramenti, promiſſionis, facti, aut conventionis prædictis factæ, quomodolibet ſe teneri. Nulli ergo

Anno Christi 1434. Seſsio XVI.

omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis, conſtitutionis, voluntatis, mandati, caſſationis, irritationis, annullationis & inhibitionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli ejus, ſe noverit incurſurum.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio, quarto Kalendas Auguſti, Pontificatus noſtri anno tertio.

IV.

Secunda bulla revocata.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

In arcano noſtræ mentis ſæpiſſime cogitantes, quod niſi ſuperinvaleſcenti hominum malitiæ, qui eccleſiam Dei variis quæſitis coloribus perturbare conati ſunt, auctoritas Romanorum Pontificum reſtitiſſet, diverſa in eccleſia Dei ſcandala emerſiſſent; non ſolum debitum, ſed etiam neceſſarium reputamus, ut nos quoque ea quæ in eccleſiæ ſcandalum, noſtrumque & ſedis Apoſtolicæ contemptum & dedecus fieri conſpicimus, debitis remediis comprimamus. Sane cum ad noſtram notitiam nuper perveniſſet, quoddam prætenſum decretum, datum tertio Idus Julii anno Domini MCCCCXXXII. emanaſſe, in quo inter cetera contineri videtur, nos infra ſexaginta dierum ſpatium dictis congregatis pure & ſimpliciter adhærere debere: venerabilibus autem fratribus noſtris ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, necnon quibuſcumque in Romana curia exſiſtentibus, mandari dicebatur, ut poſt ipſum terminum lapſum, infra viginti dies proxime ſequentes, ſub pœna privationis omnium beneficiorum ſuorum, commendarum, penſionum, officiorum, & gratiarum quarumcumque, quam incurrerent ipſo facto, Romanam curiam relinquerent: omnes inſuper cauſas in ipſa curia pendentes ad ſe eo caſu advocabant, prout hæc & nonnulla alia in ipſo prætenſo decreto dicuntur plenius contineri: Nos ex incumbenti nobis cura officii paſtoralis adſtricti ad tuendam noſtram ſediſque Apoſtolicæ auctoritatem, cardinalium quoque, patriarcharum, archiepiſcoporum, epiſcoporum, prælatorum, officiariorum & aliorum curialium prædictorum, aſſerentium ipſius decreti [a] ex defectu poteſtatis condentium, ac in hac parte ſupplicantium, ut ſuper præmiſſis providere vellemus; gravi querela commoti, auctoritate Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui nos ſuum in terris vicarium conſtituit, ac de poteſtatis noſtræ plenitudine pronuntiamus, decernimus, ac etiam declaramus, præmiſſum aſſertum decretum, ac omnia & ſingula in eo contenta, nullum & inane penitus exſtitiſſe, & exſiſtere, nulliuſque auctoritatis, valoris vel momenti: ipſumque & quæcumque in eo comprehenſa eadem auctoritate revocamus, caſſamus, irritamus, & pro infectis haberi volumus, & mandamus: Decernentes inſuper & etiam ſtatuentes, proceſſus omnium beneficiorum, officiorum, dignitatum, penſionum, commendarum ſeu titulorum quorumcumque collationes & diſpoſitiones quaſcumque, in vim ejuſdem decreti quomodocumque & qualitercumque factas & fiendas, & omnia inde ſecuta notorie, nullius exſtitiſſe vel exſiſtere firmitatis. Mandamus inſuper omnibus & ſingulis Chriſti fidelibus, eccleſiaſticis & ſæcularibus, cujuſcumque dignitatis, ſeu conditionis exſiſtant, etiamſi imperiali, regali, reginali, cardinalatus, pa-

[a] Forte deeſt, defectum ſeu nullitatem.

A triarchali, vel quavis alia præfulgeant dignitate, ſub anathematis pœna, & privationis, quam contrafacientes incurrere volumus ipſo facto, dignitatum, officiorum & beneficiorum ſuorum quorumcumque, & inhabilitationis ad illa ſeu alia in poſterum obtinenda, ne cardinales, patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, prælatos, officiarios, clericos, ſeu alios Romanam curiam ſequentes, in eorum perſonis, ſeu rebus eccleſiaſticis, beneficialibus, ſpiritualibus, vel profanis, occaſione præfati decreti turbent quomodolibet vel moleſtent, nec ea facientibus præſtent auxilium, conſilium vel favorem. Pari quoque pœna illos, qui auctoritate ſeu occaſione quacumque, ea aut eorum aliqua auſi fuerint attentare, volumus ſub-
B jacere: inhabilitantes eos ad quaſcumque dignitates, honores, officia & beneficia in poſterum obtinenda; ſupplentes ex eadem poteſtatis plenitudine omnes defectus, ſi qui forſan intervenerint in præmiſſis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ pronuntiationis, conſtitutionis, declarationis, revocationis, caſſationis, irritationis, voluntatis, mandati, ſtatuti, inhabilitationis & ſuppletionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Datum Romæ apud ſanctum Laurentium in Damaſo, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo qua-
C dringenteſimo trigeſimo tertio, Idibus Septembris, Pontificatus noſtri anno tertio.

V.

Tertia bulla revocata.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, univerſis Chriſti fidelibus, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Hanc bullam Eugenius Pontifex negat ſe ſciente confectam.

Deus novit ſecretorum omnium optimus perſcrutator, quod uſque adeo ſummopere atque diligenti ſtudio procuravimus, ne ſacrilegum ſchiſma in Dei eccleſia naſceretur, quod pauci etiam ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales Baſileæ convenientes, ipſum
D poſſent veriſimiliter (ſi ab inceptis non deſiſterent) inducere; nos etiam ad illa humiliando, ut ſcandala vitarentur; ac ipſis plurima permittendo, ad quæ de jure minime tenebamur; credentes ut exinde pacati, pax & tranquillitas inter nos & ipſos, immo verius in Chriſtiana religione, oriretur. Sed non profuerunt, ſive prodeſſe poſſunt, per nos pie, manſuete ac modeſte cum ipſis dicta & geſta, ut poteſt notorie animadvertere Chriſticola quilibet orthodoxus, quin ipſi velint ſe a ſancta ſede Apoſtolica ſcindere, & divinum corpus Dominicum, id eſt, ſanctam matrem eccleſiam, Chriſti tunicam inconſutilem, lacerare, ac ſciſſuram peſtiferam in ipſa conficere, noſque Petri ſucceſſorem legitimum, licet immeritum, pro poſ-
E ſe confundere: quas res hactenus Chriſtianæ religionis principibus patefacere non curavimus: ſperantes noſtra cum manſuetudine & patientia omnia ad debitæ juſtitiæ ſemitas poſſe deducere, ac ipſos ab eorum conatibus & erroribus revocare. Sed, proh dolor, nimium iſte morbus eorum canceroſus invaluit, & quotidie convaleſcit, quia noſtra clementia & nimia benignitas ipſos contra nos quotidie reddit magis elatos. Et quamvis eorum deſideriis condeſcendentes mandaverimus iterum debere Baſileæ concilium celebrari, ipſi tamen, quoniam nobis oppido ſunt infeſti, & quos toleraſſe, & ipſis ſuarum contra ſedem Apoſtolicam rebellionum indulgentiam obtuliſſe, non profuit, eorum tamen intentionem exſecutioni

Digitized by Google

gaudent & cupiunt præcipue demandare, nos falſo de variis criminibus impetentes, ut valeant inhumaniter omni Pontificali poteſtate nos perturbare: quorum callide dicta & geſta opus eſt refellere, ne falſis detractionibus de nobis confictis valeant Chriſtianam circumvenire religionem, ac omnibus Chriſti fidelibus eorum geſta, dicta & facta horrenda ſaperte poſſe in futurum ſchiſma & peſtiferam hæreſim oſtendimus, noſtris his litteris ſingulariter eorum objectis reſpondentes.

Objiciunt igitur primum, de nobis obloquentes quod ſcandali & perturbationis cauſa in eccleſia Dei introducendi perperam conati ſumus ſacrum Baſileenſe diſſolvere concilium, quodque ex hoc univerſalem eccleſiam conturbavimus, nec ſine conſenſu concilii B diſſolutionem illam facere valuimus: quæ cuncta veritati juris & facti penitus ſunt adverſa: quoniam primum noſtra nunquam fuit aut erit intentio ſacrum diſſolvendo exinanire concilium, ac nolle ſecundum Conſtantienſis & Senenſis ſtatuta conciliorum ipſam ſacram ſynodum celebrari, in qua perfidæ hæreſes evellerentur, & Deo militantium in eccleſia reformarentur mores improbi, ac alta pax & dulcis tranquillitas Chriſtiano populo traderetur: quin potius hoc tam ſalubre negotium ſemper inſedit & reſidet cordi noſtro. Et his de rebus cupientes ut ipſum per Apoſtolicæ noſtræ ſolertiæ ſtudium finem debitum conſequeretur, in noſtræ aſſumptionis principio ad ſummi Apoſtolatus apicem, mandavimus per dilectum filium Julianum C ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſancti Angeli diaconum cardinalem ibidem Baſileæ ſanctam ſynodum celebrari. Verum quoniam poſtmodum, ut aliis noſtris litteris curavimus Chriſticolis palam facere, juſtis de cauſis ex parte ipſius Juliani & nonnullorum tunc Baſileæ convenientium, per dilectum filium Joannem Pulcripatris ipſorum oratorem, ad nos ſpecialiter deputatum, nos informati veridica relatione percepimus, quod Baſileæ protunc ſine magno temporis intervallo ipſius ſanctæ ſynodi celebratio non eſſet poſſibilis; concilium ipſum penitus non diſſolvimus, ut ipſi non bene interpretati ſunt; ſed ad noſtram Bononienſem civitatem commutavimus, ſic quod ipſum in ſua eſſentia conſiſtere voluimus, ac a Baſi- D leenſi civitate ſolum exſolvimus. Quare nos indebite criminantur, quod ſcandala in eccleſia Dei introducendi cauſa concilium diſſipavimus, cum ipſum a Baſilea commutare, neceſſitatibus urgentibus, coacti fuerimus. Et quamvis nunc nobis ipſas cauſas per præfatum oratorem intimatas inficiari non vereantur, orbi tamen toti notiſſimum eſt, illas cauſas celebrandi concilii impeditivas exſtitiſſe veras. Nam fere octo menſes effluxerant, poſtquam ipſa initiari debuit ſancta ſynodus, nec adhuc Baſileæ convenerant tres epiſcopi, aut alii in toto numero decem prælati, regumque & principum procuratores ſive nuntii pauci ſive nulli aderant, cum quibus de Chriſtianorum pacatione ſive concordia poſſent aliqua E pertractari, ut in conciliis primum eſt decens inquirere. Doctorum & magiſtrorum fere nulli intererant, qui hæreticorum verſutiis reſiſtere poſſent, ac argumenta eorum ſophiſtica ſcirent refellere & confutare. Locus etiam ipſe Baſileenſis civitatis minime tutus videbatur, tum propter armatam finitimam hæreſim Bohemorum, tum propter ſubortam guerram inter dilectos filios viros illuſtres Burgundiæ & Auſtriæ duces. His igitur & aliis juſtis & legitimis de cauſis, non ſcandalizandi clerum, ſive errores ſtudio conficiendi, de ipſorum cardinalium plurimorum conſilio & aſſenſu, qui nunc Baſileæ conveniunt, & hanc commutationem damnant, illam fecimus: præ-

A ſertim his etiam de cauſis moti, quia ſperabamus quod in Italia conſiſtente cariſſimo in Chriſto filio noſtro Sigiſmundo, Romanorum tunc rege, nos facilius ambo potuiſſemus Bononiæ convenire; adeſſentque ibidem Bononiæ tunc celerius prælati & principes in numero copioſo, ſive ipſorum procuratores & nuntii, cum quibus melius & graviori maturitate ſingula in conciliis agenda expedirentur, & majori cum reverentia ab omnibus Chriſti fidelibus reciperentur, quam illa quæ per paucos Baſileæ convenientes fieri forſitan contigiſſent. Neſcimus ergo quomodo ipſam audent commutationem reprobare, cujus ipſi plurimi fuerunt auctores præcipui. Damnant namque eorum geſta, non noſtra; quia tunc era- B mus graviſſima corporali infirmitate gravati, cum ipſi diſſolutionem & tranſlationem ipſam promovebant, ſuadebant, & efficere ſtuduerant: nobis præcipue ad memoriam reducentes, & his rationibus compellentes, quod dum eramus in minoribus conſtituti, una cum ipſis & aliis fratribus noſtris ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, voto & juramento nos adſtrinximus, quod in illo loco concilium teneremus, in quo majori parti cardinalium magis expediens videretur, cum Baſileæ non ſperaretur poſſe concilium celebrari temporibus a jure decretis, jam fine temporis inſtante, & impedimentis ſubſiſtentibus antea enarratis; ſicque ipſi mutationem ſive tranſlationem neceſſariam eſſe dicentes, & ut alio in loco C transferremus ſedulo requirentes. Tandem fuit cauſa finalis ut ipſam tranſlationem ſive commutationem faceremus, quam tamen & juſtam fuiſſe, & nobis ſoli cum venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus facere licuiſſe (prout egimus) etiam abſque alterius conſenſu concilii, nemo ſanæ mentis ambigere debet. Nam etſi canon Conſtantienſis concilii qui incipit, Frequens, ab ipſo concilio editus, & a felicis recordationis Martino prædeceſſore noſtro non improbatus, locum mutare, vel tempus inceptionis concilii prorogare nobis ſine concilii conſenſu prohibere videatur; non tamen debet ſic abuſive interpretari, ut cauſa imminente nobis etiam ſoli adempta fuerit circa loci mutatio- D nem, temporis prorogationem, diſpenſandi facultas: cum etiamſi a Martino editus exſtitiſſet, illa non fuiſſet ſive eſſe debuiſſet prohibentis intentio, quæ ſucceſſoribus ſuis nullum potuit in hac parte præjudicium generare, pari poſt ipſum, quinimmo eadem poteſtate functuris: & infertur (prout eſt ſecundum omnia jura) in hac parte concilium inferius ſummo Pontifice, Papamque ipſis priorem nequeunt ſolvere vel ligare, ſed nos in his concilio ſuperiores ipſum poſſimus pro libitu regulare. Nam hoc de jure notiſſimum eſt, quod poſſumus quæcumque ſtatuta, decreta, declarata ſive ſancita per quoſcumque prædeceſſores noſtros, vel per quæcumque concilia, dummodo in ipſis fidei fundamenta non ex- E ſiſtant, ſive ex hoc univerſalis eccleſiæ bonum principaliter non turbetur, ut vicarius Chriſti & irreprehenſibiliter pro noſtro amovere & corrigere libitu voluntatis: & contra ſentire non eſſet longævum ab hæreſi. Velle ligare manus vicarii Jeſu Chriſti & in terris Dei legati, ſive ipſius geſta judicare vel improbare, quod ſacrilegii crimen habet? Sed quæſumus, nobis dicant qui nobis detrahunt, quæ hæreſis, quæ univerſalis eccleſiæ turbatio, ex hac tranſlatione loci ſurgere poterat, ſi nos ſanctam ſynodum Bononiæ commutavimus, ut ejus bonum non fruſtraretur ulterius, quod jam menſibus octo ſine fructu aliquo exſtiterat prorogatum, & ipſius initiandi poſtmodum Baſileæ veſtigia commoda nulla videbantur

Conſtantienſis concilii ſeſſione xxxix.

Anno Christi 1434 Sessio XVI.

Profecto nullus per juris tramites ambulans, & non paſſione ſeductus, aſſereret quod eccleſiæ fecerimus perturbationem, ſed ſalutem: nec celebrationem concilii fruſtravimus, ſed id accelerare concupivimus. Taceant ergo hi qui ſic nobis inhumaniter detrahunt; quoniam non ad Chriſtianorum & eccleſiæ noxam commutarionem fecimus, ſed pro ſalute rutiſſima, ut citius quæ in concilio forent agenda finem debitum ſortirentur. Fuit igitur a Baſileenſi civitate legitima protunc noſtra concilii diſſolutio, ac ipſius ad Bononiam juſtiſſima tranſlatio: & aſſerentes contra, ſunt penitur ab omni veritate ac fide catholica alieni.

Nos inſuper criminantur & diffamant, quod ſacro concilio pure & ſimpliciter non adhæremus, ſed quotidie magis & magis contemnimus & deſpicimus: quodque nos modeſte & manſuete monere curaverint, ut ſcandaloſam diſſolutionem & eccleſiæ Chriſti perturbationem amovere deberemus: quas res inquiunt nos pertinaciter recuſare: & has ob cauſas nos citare & monere non ſunt veriti: & tandem, (quod eſt deterius,) ſi eorum vota infra ſexaginta dies non adimpleverimus, nos ab omni Pontificali dignitate ſuſpendiſſe profitentur. Quæ quantum contra omnia ſint divina jura pariter & humana, ac hæreſim manifeſte nutrientia, breviter oſtendemus. Nam diſſolutionem, quam ſcandaloſam & eccleſiam perturbantem eſſe dicunt, legitimis de cauſis & neceſſariis jure fecimus, ut ante retulimus. Quod igitur ſcandalum, quod juſte, honeſte & urgente neceſſitate factum extitit, potuit generare? Profecto nullum, cum omnia quæ ad ſalutem Chriſtianæ religionis debuiſſent in Baſileenſi concilio expediri, & quæ protunc, cum ipſam ſanctam ſynodum commutavimus, ibidem Baſileæ fieri non poterant, melius, celerius & commodius in ipſa Bononienſi ſynodo perfici valuiſſent. Quam etiam eccleſiæ turbationem fecimus, cum (ut paulo ante narravimus) illo in tempore quo concilium commutavimus, fere nulli prælati convenerant? Non poterant igitur perturbari, qui non aderant; quia quod concilium Baſileæ fieret non curabant. Nam ſi affectaſſent, ibidem in tempore conveniſſent. Nec quoad illos qui convenerant, quia ita pauci numero erant, quod ſine noſtra auctoritate eccleſiam univerſalem repræſentare non poterant, quamvis ipſi eam repræſentare ſe dixerint. Concilio igitur ad ipſam Bononienſem civitatem legitime tranſlato, ibidem poſtmodum Baſileæ convenientes velut locuſtæ acephali canonicum ſine noſtris præſidentibus non fecere concilium, cum auctoritate carerent Apoſtolicæ ſedis.

Nec veræ ſunt quas faciunt excuſationes, quod Conſtantienſis Senenſiſque atque felicis recordationis Martini ac noſtra auctoritate ipſorum concilium vires habuerit & habeat. Nam nos prædictis veris cauſis ſubſiſtentibus, & noſtram & piæ memoriæ Martini, & ipſorum conciliorum auctoritates, ut jure fecimus, revocare potuimus, ut patule ſupra inſinuavimus: quare poſt ipſam canonicam diſſolutionem & auctoritatum prædictarum revocationem, abſque ulla Apoſtolica auctoritate conveniebant ſive conveniunt. Unde verum non eſt dicere eorum canonicum poſt noſtram diſſolutionem & ſine noſtris præſidentibus fuiſſe vel eſſe concilium: quoniam nulla rata eſt vel unquam erit ſynodus generalis, quæ ſummi Pontificis non fuerit auctoritate ſuffulta. Nec etiam eorum Spiritus ſanctus eſt caput, cum miſericors Jeſus Chriſtus ſuper omnia ſummum Pontificem * eccleſiæ poſt tranſitum Verbi ad Patrem caput & principem ab ipſo Chriſto & eccleſia conſtitutum eccleſiæ inſtituerit; nos videlicet qui locum retinemus ipſius vicarii Jeſu

A Chriſti, quamvis immeriti. Sacrilegum igitur a nobis poſtulant & hæreticum, ut declarare velimus retroactis temporibus Baſileæ continuo fuiſſe concilium, cum poſt noſtram diſſolutionem ſine noſtris præſidentibus regulare non facerent concilium; quia eorum dicta, geſta & facta omnia contra divina jura pariter & humana perperam ſunt confecta, & quæ per nos nullatenus ſunt debita comprobari.

Anno Christi 1434. Sessio XVI.

Et in hoc eſt quod Chriſtianam religionem circumvenire cupiunt, ut ſub colore, quod continuo Baſileæ concilium fuiſſe declaremus, omnia eorum geſta & facta comprobemus; quæ adeo ſunt minus bene compoſita, ut etiamſi ab habentibus poteſtatem promulgata fuiſſent, eſſent irritatione, annullatione, & revocatione digniſſima. Nam, quod nunquam eſt lectum,
B ipſi in civitate noſtra Avinionenſi & contra noſtram voluntatem conſtituere legatum auſi ſunt, illam tyrannidi unius cardinalis nuper cum eis convenientis ſubjiciendo, ſpreto vero legato de latere per nos & ſedem Apoſtolicam conſtituto: unde tot guerrarum ſtrages, tot rapinæ, tot homicidia, tot incendia ſuborta ſunt. Sed tandem clementiſſimus Deus ſua miſericordia favit parti juſtiorem cauſam habenti, quia noſtro vero dominio & ſub noſtro legato ipſa civitas eſt ſubjecta. Ipſi inſuper de ſingulis Romanæ curiæ officiis inter ſeipſos diſponere non ſunt veriti, præſidentes ad præſidendum in eorum generali concilio deputando, noſtris penitus præſidentibus
C ſpretis, cum quibus potuiſſent ac debuiſſent canonicam ſynodum facere & firmare. Cauſarum etiam auditores a ſeipſis conſtituerunt, quod nuſquam viſum eſt, Pontifice ſummo Romanam curiam tenente: dum ad ipſam extirpationem hæreſum, reformationem morum, pacemque Chriſticolarum univerſam intenti eſſe deberent, ſingulorum cauſas particulares ſtudent potius ventilare. Exercitium etiam vicecancellariatus officii uni ex ipſis contra noſtram voluntatem tribuere præſumpſerunt, ac etiam generalia ſive publica conſiſtoria celebrare, omniaque attentare non formidant, quæ tantum ſunt nobis & ſedi Apoſtolicæ ſpecialiter reſervata; perinde ac ſi univerſæ carnis viam eſſemus ingreſſi, vel ſi omnis Pontificalis
D ſummæ dignitatis poteſtas eſſet nobis adhuc viventibus & in Petri ſede legitime conſtitutis apud ipſos devoluta: quod aſſeverare eſt hæreticum & profanum: cum poteſtas apud nos & ipſos, & ſic duos, in ſolidum eſſe non poſſit: quia imaginari non poſſumus qua auctoritate, quo jure, nobis in ſede Apoſtolica conſiſtentibus beneficia conferant, niſi quod uſurpant contra juſtitiam jura noſtra: &, quod deteſtabilius eſt, illa quæ in noſtris prædeceſſoribus malefacta damnant, monaſteriorum religioſorum ſæcularibus clericis adminiſtrationes conceſſas ipſi ad inſtantiam cujuſdam principis ſæcularis fecerunt. Nam officium generalis Humiliatorum, & illius ordinis principale monaſterium, cuidam ſæculari
E clerico in commendam ſive adminiſtrationem conceſſerunt: quam rem, exemplo veluti pernicioſam, nos antea facere recuſavimus. Ipſi vero ut epiſcopos habeant, continuo cognita contraria voluntate facere tentaverunt, & ſub tali eorum colorato titulo clericus antedictus in dicta adminiſtratione intruſus eſt: ita ut dici poſſit quod fere centum monaſteria regularia, quæ ſub officio generalis dicti ordinis regulari debuiſſent, ſub unius clerici ſæculari ſunt adminiſtratione ſuppoſita: quæ quantum juri, quantum honeſtati, quantum bonis moribus conveniant, quiſque prudens animadvertere poteſt.

Poſtremo tandem ultra aliud, quod nos & plurimos fratres noſtros ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardina-

Devotat cardinalem sancti Eustachii qui obiit postmodum in eodem concilio.

Devotat cardinalem Rotomagensem, qui fuit vicecancellarius tempore concilii.

Anno Chriſti 1434. Seſſio XVI.

les citare conati ſunt, etiam poſtquam decrevimus iterum ibidem Baſileæ debere concilium agitari; nos etiam ab adminiſtratione ſummi pontificatus ſuſpendere ficti ſunt, ut ad ipſos poſſent ſaltem de facto ipſam noſtram ſummi Pontificis poteſtatem advocare, & ejus adminiſtrationem exercere, conferendo beneficia vel officia, & alia faciendo quæ nobis tantum ſunt a jure conceſſa ſive permiſſa. Iſtæ ſunt ergo cauſæ quare continuo Baſileæ fuiſſe concilium per nos declarari cupiunt. Iſti ſunt qui, quoniam eorum vota pati non volumus, de nobis tot mendacia confingunt. Iſtæ ſunt hæreſes quas exſtirpare cupiunt. Iſtæ ſunt reformationes debitæ, quas in eccleſia Dei introducunt, & pax & tranquillitas quas univerſis Chriſti fidelibus diſponunt; quia inter ſeipſos poteſtatem noſtram dividunt, & ſibiipſis adſcribere cupiunt, ut quæ beneficia vel officia, ſive honores, quos a nobis conſequi non valuerunt, ſciendendo Dei eccleſiam conſequantur. Abſit igitur a nobis, abſit, ut talem declarationem faciamus, & quod talia geſta comprobemus. Prius eſt enim ut non ſolum pontificatum vel partem ejus, ſed animam tollant, quam fidem catholicam nobis auferant. De hoc autem vero ad oſtendendam noſtram ſinceram & puriſſimam intentionem, quam habemus ut concilium fiat, & quod omnia ad finem debitum perducantur; contenti ſumus & volumus pure & ſimpliciter continuo fuiſſe concilium, ita ut tamen, quod omnia geſta & attentata contra nos, ſive ſedis Apoſtolicæ libertatem vel privilegia, ſanctæque Romanæ Eccleſiæ cardinales nobis adhærentes, prout de facto fecerunt, ſic de facto ante omnia revocent, noſtroſque legatos juxra juris regulas præſidentes admittant.

Objiciunt etiam nobis, & admirari videntur, quod Baſileæ juſſimus ſacram ſynodum celebrari, ac mandavimus cum concilii conſilio agenda per præſidentes perfici. Dicimus, quod concilium dumtaxat potens eſt, ipſos autem præſidentes ſequi neceſſe eſt: & ideo ſi concilium dictaret ſive conſuleret aliquid eccleſiæ expedire, præſidentibus vero non placeret, hoc ipſum minime fieri poſſet, ſic quod de judice concilium conciliatius formaretur. Sed hi ſic dicentes, ſi nulla jura vidiſſent, ſatis eſſet. Nam ſi [a] ipſi omnia mundi jura percontentur, omnia volunt quod quæ concilio ſtatuuntur, declarantur, ſeu ſanciuntur, a Papa vel ejus legato conſtituantur atque promulgentur, ſacro concilio conſulente, ſive etiam approbante. Nam ſi Papa vel legatus ejuſdem nollet diſponere aliqua, contra concilium affectaret; Papæ ſententia, vel ejus legati perſonam ſummi Pontificis repræſentantis, non concilii voluntas ſequenda foret: cum ſuper omnia concilia habet poteſtatem Papa: niſi forte quæ ſtatuenda forent catholicam fidem reſpicerent, vel ſi non fierent, ſtatum univerſalis eccleſiæ principaliter perturbarent: quia tunc concilii ſententia eſſet potius attendenda. Verba igitur noſtrarum litterarum ſecundum juris formam interpretanda ſunt, ut quæ ad ſolum concilium ſpectarent, quæ ſunt numero plurima, cum concilio expediantur & fiant, alii vero juris tramitem imitentur. Et hoc eſt in quo potiſſime falluntur qui Baſileæ conveniunt. Nam credunt in ſingulis agendis eſſe judices ſupra pontificem, quod eorum actiones demonſtrant. Nam in ſingulis ſe nobis ſuperiores reputant, quod tamen aſſeverare eſt hæreticum & profanum. Obmuteſcant igitur, & noſcant quod etiam ſic cum concilio fieri mandavit felicis recordationis Martinus noſter proximus prædeceſſor: nec velint noſtram puram intentionem in ſingulis lacerare, quam etiam cum aliis

[a] al. ipſa.

A laceſſere conantur, aſſeverantes noſtram ad ſummi Apoſtolatus apicem non fuiſſe canonicam electionem. Sed, o miſericors Deus, cur oculos tuæ piæ juſtitiæ contra præfatos non convertis? Nam plurimi ex his qui talia proferunt, ſunt qui nos in Petri cathedram dirigentes inthronizaverunt, iſti nos conſecraverunt, iſti nos coronaverunt: & aliqui ex eis, ut a vero Chriſti vicario Pontificatus inſignia ſuſceperunt: alii vero ex eis fere omnes gratias ſive beneficia plurima ſunt adepti, & nos annis plurimis pro ſummo vero Pontifice venerati ſunt. Igitur imaginari non poſſumus qua fronte, qua audacia, quo colore, poſſint noſtram catholicam electionem in dubium revocare, præſertim cum ipſorum allegent B maximam turpitudinem. Quare, principes Chriſtiani religioſiſſimi, voſque alii Chriſticolæ orthodoxi, per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti præfatos Baſileæ convenientes adhortemini, ut deſiſtentes ab inceptis, velint noſtros præſidentes admittere: ut canonicam ſynodum facientes, poſſint bona illa, propter quæ ſacrum concilium eſt inſtitutum, debitæ exſecutioni demandare. Quod ſi ſecus (quod abſit) fecerint, & Dei eccleſiam ſcindere (ut hactenus ſunt conati) concupiverint, nec præſidentibus intendere reformationi eccleſiæ ſtuduerint; tunc vos Chriſticolas principes iterum per ejuſdem miſericordiam obſecramus, qui pro nobis mortem ſubiit temporalem, ut velitis eorum improbis conatibus pro poſſe C reſiſtere, præſertim ne ſchiſma nefandiſſimum in Dei eccleſia oriatur. Nam hoc ad principes pertinet ſæculi Chriſtianos, ut eorum temporibus pacatam velint eſſe matrem eccleſiam, unde ſunt ſpiritualiter nati. Quod pſalmographi verbum oſtendit, cum inquit: *Et nunc reges intelligite, erudimini qui judicatis terram. Servite Domino in timore, & exſultate ei cum tremore*, &c. Sed quomodo ſerviunt principes in timore, niſi ea quæ contra ſanctam matrem eccleſiam & juſſa Domini ſunt, religioſa ſeveritate prohibendo atque plectendo? Agite igitur, viriliter agite adverſus Chriſti vineam & agrum Dominicum devaſtare cupientes: nec permittere velitis quod ſine auctoritate Pontificis conciliabula, non concilia, D fiant: quomodo in futurum poſſet eſſe exemplum perniencioſiſſimum, ut decem ſive plures ad libitum ſine ſedis Apoſtolicæ auctoritate aliquo in loco prælati convenirent, ſcandalizarentque populum Chriſtianum orthodoxum, ac contra Chriſti vicarium pro libitu reſilirent: ut reſiſtentes malis actionibus, æternam gloriam mereamini. Datum Romæ apud ſanctum Laurentium in Damaſo, anno Incarnationis Dominicæ MCCCCXXXIII. Idibus Septembris, Pontificatus noſtri anno tertio.

Pſalm. 2.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis, declarationis, proſecutionis, intentionis, caſſationis, revocationis, irritationis, annullationis, voluntatis, reductionis, & mandati in- E fringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ MCCCCXXXIII. XVIII. Kalendas Januarii, Pontificatus noſtri anno tertio. Ego Jordanus epiſcopus Sabinenſis manu propria ſubſcripſi. Ego Antonius tituli ſancti Marcelli manu propria ſubſcripſi. Ego Lucidus cardinalis de [a] Comite manu propria ſubſcripſi. Joannes de Nurſia. Poggius.

Datum in ſeſſione publica in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, Nonis Februarii, anno a Nativitate Domini MCCCCXXXIV.

[a] al. de Comitibus Nurſienſibus. *Ipſe fuit ſcriptor Eugenii. Poggius ſecretarius, Poggiique nomen a tergo bullæ ſcriptum ſolet.*

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1434. SESSIO XVII.

Die ſabbati xxiv. Aprilis MCCCCXXXIV. in congregatione generali, domini legati ſanctiſſimi domini noſtri incorporati ſunt ſacro concilio nominibus privatis, ut ſequitur: videlicet reverendiſſimi reverendique patres domini cardinalis ſanctæ Crucis, archiepiſcopus Tarentinus, epiſcopus Paduanus, & abbas ſanctæ Juſtinæ, &c.

Oratores ſanctiſſimi domini Eugenii Papæ quarti in eorum incorporatione jurabunt nominibus propriis fideliter laborare pro ſtatu & honore hujus ſacri concilii & ejus decreta defendere, & manutenere, & ſpecialiter decretum ſacri concilii Conſtantienſis, cujus tenor ſequitur, & eſt talis: Primo, quod generalis ſynodus in Spiritu ſancto legitime congregata, generale concilium faciens, eccleſiam catholicam militantem repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediate, habet: cui quilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis etiamſi papalis exſiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem ſchiſmatis, & ad generalem reformationem eccleſiæ in capite & in membris. Item declarat, quod quicumque cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exſiſtat, qui mandatis, ſtatutis, ſive ordinationibus, aut præceptis hujus ſanctæ ſynodi, & cujuſcumque alterius concilii generalis legitime congregati, ſuper præmiſſis, ſeu ad ea pertinentibus factis vel faciendis, obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris ſubſidia (ſi opus fuerit) recurrendo. Item jurabunt dare ſanum & ſalubre conſilium ſecundum Deum & conſcientias ſuas, & non revelare vota ſingulorum, inquantum ex hujuſmodi revelatione veriſimiliter poſſet oriri aliquod odium vel ſcandalum, &c. Et non recedere a loco hujus ſacri concilii, ſine licentia obtenta a deputatis ejuſdem.

Conſtantienſis concilii ſeſſione v.

SESSIO XVII.

Super admiſſione præſidentium in concilio nomine domini Eugenii Papæ quarti.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, dilectos eccleſiæ filios Nicolaum tituli ſanctæ Crucis in Jeruſalem presbyterum, Julianum ſancti Angeli diaconum, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, & venerabiles Joannem archiepiſcopum Tarentinum, & Petrum epiſcopum Paduanum, ac dilectum eccleſiæ filium Ludovicum abbatem ſanctæ Juſtinæ Paduanæ, tantum admittit in præſidentes in hoc ſacro concilio, nomine, vice & loco ſanctiſſimi domini Eugenii Papæ quarti, cum infraſcriptis conditionibus & clauſulis, pleniſſimum robur & effectum per omnia habituris: videlicet, ſine [a] omni juriſdictione coactiva, ſalvo etiam modo procedendi in hoc ſacro concilio hactenus obſervato, præſertim qui continetur in ordinationibus hujus ſacri concilii, quæ incipiunt: Primo ſint quatuor deputationes, ſicut ſunt, inter quas omnes de concilio diſtribuantur æqualiter, quantum fieri poterit, &c. Ordinat etiam quod præter feriam ſextam, in qua ordinaria eſt congregatio generalis, non poſſit fieri alia, niſi fuerit concluſum prius per tres deputationes ad minus. Et tunc intimetur ipſis præſidentibus, vel alteri ex eis, quod ponat ſchedulas. Et ſi non fecerint, unus ex promotoribus concilii, vel unus ex deputationibus, quicumque ſit, ponat ſchedulas. Et omnes de concilio veniant ad congregationem. Alias ſi non fuerit concluſum per tres deputationes, nullus ad ipſam congregationem accedat. Et quidquid ibi factum fuerit, nullius ſit roboris. Et idem de ſeſſione. Item, quod lectis in congregatione generali his quæ concluſa ſunt per deputationes, primus inter præſidentes ibidem præſentes, etiam aliis vel alio ex eis abſentibus, concludat juxta ordinationes ſacri concilii. Quod ſi nolit ipſe aut alius de præſidentibus ibidem præſentibus facere, tunc proximior prælatus ſubſequens in ordine conſidendi concludat. Et ipſo nolente, alius ſucceſſive faciat. Et ſi forte nullus de præſidentibus veniat ad congregationem, vel ad ſeſſionem generalis concilii, tunc [a] primus prælatus (ut præmittitur) pro illo die faciat officium præſidentis. Item, quod omnia acta hujus ſacri concilii (ſicut hactenus eſt obſervatum) fiant & expediantur ſub nomine & bulla ipſius concilii.

[a] al. ulla.

ANNO CHRISTI 1434. Sess. XVIII.

[a] proximus al. primus.

Datum in ſeſſione publica ejuſdem ſanctæ ſynodi in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, ſexto Kalendas Maii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quarto.

In hac XVII. ſeſſione tam ſolemniter celebrata interfuit Sigiſmundus Romanorum Imperator, ſedens coronatus cum aliis nobilibus ſibi adſtantibus. Unus dux a dextro tenens enſem evaginatum in manu, juxta quem dux Wilhelmus Bavariæ, habens & tenens pomum rotundum deauratum cum cruce in ſignum mundi: & a ſiniſtro dominus marchio Brandeburgenſis, unus electorum imperii, habens ſeu tenens ſceptrum regale deauratum, &c. & bene centum prælati ſedentes cum mitris albis, ut moris eſt, &c.

SESSIO XVIII.

Super innovatione decreti concilii Conſtantienſis de auctoritate & poteſtate conciliorum generalium abſentibus dominis legatis Papæ.

Huic ſeſſioni XVIII. non interfuit Imperator, jam ante Baſilea digreſſus.

Sacroſancta Baſileenſis generalis ſynodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

AD magnam eccleſiæ catholicæ utilitatem pertinere dignoſcitur, ut ipſius auctoritas (cui omnes ſubeſſe tenentur) in ſacro olim Conſtantienſi concilio declarata, ſæpius manifeſtetur, & ad omnium notitiam perducatur. Et quemadmodum nonnulla concilia præcedentium ſynodorum ſalubres inſtitutiones & declarationes renovare conſueverunt, ita & hæc ſancta ſynodus neceſſariam illam declarationem de generalium conciliorum auctoritate, in dicto Conſtantienſi concilio promulgatam, ſub eodem qui ſequitur tenore innovat: Primo, quod generalis ſynodus in Spiritu ſancto legitime congregata, generale concilium faciens, eccleſiam catholicam militantem repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediate habet; cui quilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exſiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem & exſtirpationem ſchiſmatis, & ad generalem reformationem eccleſiæ in capite & in membris. Item declarat, quod quicumque cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exſiſtat, qui mandatis, ſtatutis, ſive ordinationibus, aut præceptis hujus ſanctæ ſynodi, aut cujuſcumque alterius concilii generalis legitime congregati, ſuper præmiſſis, ſeu ad ea pertinentibus factis vel faciendis, obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris ſubſidia (ſi opus fuerit) recurrendo.

Conſtantienſis concilii ſeſſione v.

Datum in ſeſſione publica ipſius ſanctæ ſynodi, in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, ſexto Kalendas Julii, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quarto.

SESSIO

ANNO CHRISTI 1434. SESSIO XIX.

SESSIO XIX.

In qua fuerunt pronuntiata decreta in materia Græcorum, necnon Judæorum, & neophytorum.

I.

Sacroſancta Baſileenſis generalis ſynodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

SIcut pia mater pro filiorum ſalute ſemper anxia eſt, nec umquam quieſcit, donec ſi qua inter ipſos diſſenſio ſit, ſopita fuerit; ſic & multo amplius ſancta mater eccleſia, quæ filios ad perpetuam vitam regenerat, omni conatu laborare conſuevit, ut omnes, qui Chriſtiano nomine cenſentur, ſublato omni diſſidio eamdem fidei unitatem, ſine qua ſalus eſſe non poteſt, fraterna caritate cuſtodiant. Quamobrem hujus ſanctæ ſynodi ab initio ſuæ congregationis præcipua cura fuit, illud recens Bohemorum antiquumque Græcorum diſſidium prorſus extinguere, & eos nobiſcum in eodem fidei & caritatis vinculo perpetuo copulare. Bohemos igitur viciniores primo, deinde Græcos per noſtras litteras & oratores pro ſancta unione facienda, cum omni caritate ad hoc ſacrum concilium vocavimus. Et quamquam Bohemorum negotium multi ab initio non ſolum difficile, ſed bene impoſſibile æſtimarent, noſtroſque tamquam ſupervacuos & inutiles indicarent labores: attamen Dominus noſter Jeſus Chriſtus, cui nihil impoſſibile eſt, ſic ſalubriter rem ipſam uſque ad hanc diem direxit, ut multo amplius hæc ipſa Bohemorum vocatio eccleſiæ ſanctæ profuerit, quam multi potentiſſimi exercitus, qui ſæpe Bohemiam armata manu ingreſſi ſunt. Quæ res eo ampliorem ſpem nobis præbet, ut hanc Græcorum unionem cum omni fiducia & conſtantia proſequamur. Quod quidem eo libentius aggredimur, quo ipſos ad hanc unionem plurimum affectos conſpicimus. Ut primum enim ſereniſſimus Græcorum Imperator & patriarcha Conſtantinopolitanus per noſtros requiſiti ſunt oratores, mox tres inſignes viros, de his qui apud eos magnæ videntur auctoritatis, (quorum primus ipſum Imperatorem conſanguinitate attinet) ad hanc ſanctam ſynodum deſtinarunt, ſufficienti ipſius Imperatoris mandato cum bulla aurea & ejus manu propria ſubſcripta, ac patriarchæ litteris munitos; qui tam in generali congregatione, quam coram commiſſariis noſtris ferventiſſimum Imperatoris & patriarchæ totiuſque eccleſiæ orientalis ad hanc unionem deſiderium exponentes, nos mirum in modum ad tam ſancti operis proſecutionem pulſant, ac quotidie excitant; duo inter alia firmiter conſtanterque aſſerentes: unionem ipſam niſi in ſynodo univerſali, in qua tam eccleſia occidentalis quam orientalis conveniat, fieri nullatenus poſſe: & in ea ſynodo ſi fiat, (ut infra conventum eſt) omnino ipſam unionem ſecuturam. His auditis, ſumma nobis lætitia ac jucunditas nimirum acceſſit. Quid enim catholicæ eccleſiæ felicius glorioſiuſque contingere unquam poſſet, quam quod tot orientales populi, qui numero hominum ab his qui noſtræ fidei ſunt non multum diſtare videntur, in eadem nobiſcum fidei unitate conjungantur? Quid utilius aut fructuoſius ab exordio naſcentis eccleſiæ populus Chriſtianus vidit vel audivit, quam quod tam diuturnum pernicioſumque ſchiſma penitus exſtirpetur? Unde & aliam reipublicæ Chriſtianæ, Deo propitio, utilitatem accreſcere confidimus, quoniam ex hac unione, cum facta fuerit, plurimos ex nefanda Mahumeti ſecta ad fidem

A catholicam converti ſperandum eſt. Quid igitur pro tam piis ac ſalutaribus rebus per Chriſti fideles tentandum faciendumque non eſſet? Quis catholicus pro tanto nominis Chriſtiani & orthodoxæ fidei incremento non modo caducam hujus mundi ſubſtantiam, ſed & corpus & animam exponere non deberet? Quocirca omnem cogitatum noſtrum jactantes in Deum *qui facit mirabilia magna ſolus*, venerabiles ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, præſidentes ſedis Apoſtolicæ, patriarcham Antiochenum, archiepiſcopos, epiſcopos, abbates, magiſtroſque & doctores in numero competenti deputavimus, ut una cum ipſis Græcorum ambaſiatoribus rem iſtam tractare, & quo ordine ad executionem deducenda eſ-

B ſet proſpicere deberent. Qui tam inter ſe, quam cum ipſis oratoribus, ſæpenumero convenientes, habito inter ſe digeſto conſilio, ad infraſcripta cum ipſis devenerunt capitula, quæ poſtea ſecundum morem hujus ſacri concilii per ſacras deputationes mature deliberata, ac deinde per generalem congregationem concluſa firmataque ſolemniter exſtiterunt: quorum tenor una cum mandato ipſius domini Imperatoris ſub bulla aurea ſequitur, & eſt talis:

Pſalm. 54.

Ambaſiatores ſereniſſimi domini Imperatoris Græcorum, & domini patriarchæ Conſtantinopolitani, videlicet dominus Demetrius [a] protonoſtiarius Palæologus Mætorides, venerabilis Iſidorus abbas monaſterii ſancti Demetrii, & dominus Joannes [b] Diſ-

C ſipatus, ejuſdem Imperatoris familiaris, convenientes cum dominis deputatis ſacri concilii, primo expoſuerunt, quod ſi eccleſiæ occidentali placeret, ut hæc ſynodus Conſtantinopoli celebraretur, eccleſia orientalis propriis expenſis ibidem conveniret, nec oportet, ut eccleſia occidentalis prælatis orientalis aliquas expenſas faceret. Quinimmo ipſe dominus Imperator, in quibus poſſet, prælatis Latinis Conſtantinopolim venturis ſubveniret. Sin autem placeret, ut prælati eccleſiæ orientalis ad terras Latinorum pro prædicta ſynodo accederent, neceſſarium fore propter legitimas cauſas, ut expenſis eccleſiæ [c] occidentalis ſubvenirent. Et cum dictis dominis deputatis videretur multis de cauſis hanc unionem com-

D modius fieri poſſe in hac civitate Baſileenſi, ubi actu concilium congregatum eſt; ſæpe ac multum apud ipſos dominos oratores inſtiterunt, ut hic locus pro hac ſancta unione eligeretur, offerentes impenſas ad hoc neceſſarias. Sed ipſis oratoribus reſpondentibus, quod cum eorum inſtructiones limitatæ de certis locis per ipſos Imperatorem & patriarcham eis datæ ſint, non hunc locum eligere qui in ipſis inſtructionibus nominatus non eſſet: domini deputati ſacri concilii cognoſcentes ſanctam ac perfectam ipſius concilii intentionem, quæ eſt ut pro honore Dei & profectu fidei catholicæ nullis parcatur laboribus & impenſis, judicarunt non expedire, ut propter locum dumtaxat tantum bonum negligeretur. Acceptarunt

E igitur, ſi placeat ſacro concilio, unum de locis inferius nominandis, cum hoc, quod (ſicut inferius eſt conventum) mittantur aliqui vel aliquis ad ipſum dominum Imperatorem, patriarcham, & alios, quibus perſuadeant per efficaces rationes, ut in hanc civitatem Baſileenſem velint aſſentire. Loca nominata ſunt, Calabria, Ancona, vel alia terra maritima, Bononia, Mediolanum, vel alia civitas in Italia: extra Italiam, Buda in Hungaria, Vienna in Auſtria, & ad ultimum Sabaudia. Convenerunt tamen dicti domini deputati cum ipſis dominis ambaſiatoribus in his quæ ſequuntur, ſi ſacro concilio placeant. Primo dicti ambaſiatores promiſerunt quod ad hujuſmodi ſynodum convenient Imperator Græcorum &

[a] *al.* protoveſtiarius.

[b] Pro, Dishypatus.

[c] Forte legend. occidentales.

patriarcha Conſtantinopolitanus, & ceteri tres patriarchæ, & archiepiſcopi, & epiſcopi, & alii eccleſiaſtici, qui commode venire poterunt. Similiter quod venient ab omnibus regnis & dominiis quæ ſubjiciuntur eccleſiis Græcorum cum plena poteſtate & mandato vallato juramento & aliis elauſulis opportunis, tam ex parte ſæcularium dominorum quam prælatorum. Item, quod mittatur unus vel plures ambaſiatores, ex parte ſacri concilii cum octo millibus ducatorum, pro facienda congregatione prælatorum eccleſiæ orientalis ad Conſtantinopolim, quæ octo millia expedientur ab ipſis ambaſiatoribus ſacri concilii, prout ipſi domino Imperatori, aut ipſis ambaſiatoribus ſacri concilii, videbitur. Ita tamen, quod ſi dicti prælati nollent Conſtantinopolim venire, vel poſtquam Conſtantinopolim venerint, nollent ad ſynodum prædictam accedere, tunc teneantur dictus Imperator reddere dictis ambaſiatoribus ſacri concilii quidquid pro ea re expenderint. Item, quod eccleſia occidentalis ſolvat expenſas quatuor galearum groſſarum, quarum duæ ſiot de Conſtantinopoli, & duæ aliunde, pro conducendo, dum tempus erit, ad portum noſtrum, & reducendo Conſtantinopolim dominum Imperatorem, & patriarchas, & prælatos eccleſiæ orientalis cum ſuis, uſque ad numerum ſeptingentarum perſonarum. Quibus ipſa occideotalis eccleſia impenſas faciet hoc modo: Quia pro expenſis ipſius Imperatoris & ipſarum ſeptingentarum perſonarum, a Conſtantinopoli uſque ad portum noſtrum ultimum, dabit ipſi Imperatori quindecim millia ducatorum. A dicto autem ultimo portu uſque ad locum dictæ ſynodi, & deinde, quamdiu manebunt in ſynodo, & uſque ad reverſionem ipſorum ad Conſtantinopolim, faciet dicto Imperatori cum dictis ſeptingentis perſonis impenſas honeſtas. Item quod infra decem menſes incipiendos a menſe Novembris proxime ſequenti, teneatur ſacrum concilium mittere duas galeas groſſas & duas ſubtiles verſus Conſtantinopolim cum trecentis baliſtariis. Super quibus galeis erunt ambaſiatores ſacri concilii, & dominus Demetrius [a] protonoſtiarius Palæologus, primus de ipſis ambaſiatoribus domini Imperatoris. Qui quidem ambaſiatores ſacri concilii habebunt ſecum quindecim millia ducatorum danda domino Imperatori pro expenſis ſuis & patriarcharum & prælatorum, ac aliorum venientium uſque ad numerum ſeptingentarum perſonarum, faciendis a Conſtantinopoli uſque ad portum ultimum, ad quem debebunt applicare, ut ſupra. Item prædicti ambaſiatores ſacri concilii, ituri cum prædictis galeis, ordinabunt quod decem millia ducatorum erunt parata ad exponendum, ſi neceſſarium fuerit, pro cuſtodia civitatis Conſtantinopolitanæ, propter periculum quod poſſet intervenire a Turcis civitati tempore abſentiæ dicti domini Imperatoris: quæ pecuniæ exponentur per aliquem a dictis ambaſiatoribus ſacri concilii [b] deputandis, prout neceſſitas fuerit. Item ordinabunt prædicti ambaſiatores ſacri concilii, & [c] expenſis duarum galearum ſubtilium & trecentorum baliſtariorum pro cuſtodia civitatis Conſtantinopolitanæ tempore abſentiæ domini Imperatoris; & quod gentes dictarum galearum & ipſi baliſtarii jurabunt in manibus Imperatoris fideliter ſe habere. Et capitanei earum ſint quos Imperator inſtituerit. Item quod prædicti ambaſiatores habeant expenſas duarum galearum groſſarum, tot quot expendi conſueverunt in armando tales galeas. Item quod hujuſmodi ambaſiatores ſacri concilii ituri cum prædictis galeis Conſtantinopolim nominabunt domino Imperatori portum, ad quem ultimo debebit applicare, & locum unum de prænominatis, in quo eſſe debeat dicta univerſalis ſynodus. Laborabunt tamen cum omni inſtantia, ut civitas iſta Baſileenſis eligatur, prout ſperandum eſt. Item quod hoc ſacrum Baſileenſe concilium interim ſtabit firmiter in Baſilea, nec diſſolvetur legitimo impedimento ceſſante: quo interveniente (quod Deus avertat) pro continuatione ſui juxta diſpoſitionem capituli, Frequens, ad aliam civitatem ſe transferet. Et in caſu quod dominus Imperator non contentaretur de iſto loco, tunc infra menſem, poſtquam præfatus dominus Imperator applicuerit ad dictum portum ultimum, ſacrum concilium ſe transferet ad unum de prædictis locis nominatis per ipſum ſacrum concilium (ut ſupra dictum eſt) eligendum. Item quod in omnem eventum prædicta omnia utrimque adimpleantur. Item quod prædicta omnia fient firmiori modo, & cum majori robore & ſecuritate quo fieri poſſunt per ſacrum concilium, videlicet per decretum & ſub bulla. Item quod prædictis omnibus concluſis & concordatis, ac (ut præmittitur) firmiter roboratis, ſummus Pontifex expreſſum præbeat aſſenſum per ſuas patentes bullas. Et quod prædicta omnia & ſingula intelligi debeant bona fide, ſine dolo & fraude, & abſque impedimento legitimo & manifeſto. His omnibus adimpletis, dicunt ſupradicti ambaſiatores Græcorum, & promittunt quod omnino venient, etiamſi bellum foret & inſtaret civitati. Et ob earum omnium rerum confirmationem tradent mandatum præfati Imperatoris ſub bulla aurea ſacro concilio, & pro prædicto Imperatore ipſi & alii jurabunt, ſcribendo & ſubſcribendo propter firmam & veram fidem, quod fieri debeat cum Deo univerſalis ſancta ſynodus, ſi mors Imperatoris non intervenerit, aut impedimentum aliquod manifeſtum & verum, quod fugi vitarique non poſſit.

Poſtremo petitum eſt ab ipſis ambaſiatoribus Græcorum, ut exponerent quædam nomina, in eorum inſtructionibus contenta. Et primo quid intelligunt per verbum, ſynodus univerſalis: reſponderunt quod Papa & patriarchæ ſint in dicta ſynodo per ſe vel procuratores ſuos; ſimiliter & alii prælati ſint ibidem vere vel repræſentative: promittentes (ut ſupra) quod dominus Imperator Græcorum & patriarcha Conſtantinopolitanus intererunt perſonaliter [a] liberi & inviolenti, hoc eſt, quod unicuique liceat libere dicere judicium ſine cujuſquam impedimento vel violentia: Sine contentione, hoc eſt ſine contentione rixoſa & contumelioſa: non tamen excluduntur diſputationes & collationes neceſſariæ, pacificæ, honeſtæ, & caritativæ. Apoſtolica & canonica hæc omnia quomodo intelligi debeant, & de modo procedendi in ſynodo, remittunt ſe ad ea quæ ipſa univerſalis ſynodus declarabit & ordinabit. Item quod Imperator Græcorum & eorum eccleſia habeat honores ſuos, hoc eſt, quos habebat tempore exorti præſentis ſchiſmatis: ſalvis ſemper juribus, honoribus, privilegiis & dignitatibus ſummi Pontificis, & Romanæ eccleſiæ, & Imperatoris Romanorum. Et quod ſi qua dubitatio oriatur, detur declarationi univerſalis concilii præfati.

II.

Sequitur tenor mandati dicti Imperatoris ſub bulla aurea de Græco in Latinum tranſlati.

Quoniam miſſi fuerunt ad ſacroſanctum concilium generale Baſileenſe noſtri & imperii noſtri ambaſiatores, familiaris noſter [b] protonoſtiarius Demetrius Palæologus Mæotides, & honorandiſſimus in ſacris monachis abbas ſacri monaſterii ſancti Deme-

---

Marginal notes:

[a] al. protonotarius.

[b] Forte, deputandum.

[c] Forte, expenſas.

In Conſtantienſis concilii ſeſſione XXXIX. Et in proœmio hujus Baſileenſis.

[a] al. libera & inviolenta.

[b] al. protonotarius.

Anno Christi 1434. Seſſio XIX.

[a] *Pro. Dishypatus.*

tris, & familiaris noſter Joannes [a] Diſſipatus, ad conſtitutionem a nobis ſolicitati generalis & œcumenici concilii, pro unione præmeditata eccleſiarum Chriſti: & dedimus eis ambaſiatoribus perfectam & plenam poteſtatem & bayliam ſuper & in prædictis: mandat, diffinit & ordinat imperium noſtrum per præſens chryſobulum ſuum, quod omnia & ſingula illa quæ ordinaverint, promiſerint, juraverint, fecerint, & conſtituerint per ſcripturam ſive ſcripturas ſuper prædictis præfati noſtri ambaſiatores, reputentur a noſtro imperio, & affirmata ſint, tamquam ſi a perſona noſtra præſentialiter facta, ordinata, promiſſa & jurata forent. Et ſi contingeret impedimentum aliquod vel mors in aliquo dictorum ambaſiatorum, tunc quod factum eſt, & promiſſum erit per duos ex eis, firmum & validum ſit, tamquam ſi per omnes tres factum foret. Et in robur & firmitatem prædictorum, jurat imperium noſtrum per juramentum debitum & condecens nobis, tamquam Chriſtiano fideli Imperatori, & per orationem & benedictionem ſancti mei Imperatoris domini & patris noſtri felicis memoriæ, & per animam meam. Factumque eſt præſens chryſobulum imperii noſtri a mundi creatione ſexies milleſimo nongenteſimo quadrageſimo ſecundo, & a Domini noſtri Jeſu Chriſti Nativitate milleſimo quadringenteſimo trigeſimotertio, die undecimo Novembris, Conſtantinopoli in palatio noſtro imperiali. Et ſubſcriptum litteris rubeis manu noſtra propria more imperiali, cum pendenti aurea bulla.

III.

Littera domini patriarchæ Conſtantinopolitani de Græco in Latinum tranſlata ſub bulla plumbea, & eſt talis:

Joſeph Dei gratia archiepiſcopus Conſtantinopolitanus, novæ Romæ univerſalis patriarcha, reverendiſſimis cardinalibus Romanæ eccleſiæ & reverendis epiſcopis & omnibus aliis devotis congregatis in ſynodo Baſileenſi, condignam & condecentem mitto vobis omnibus ea qua teneor caritate & amicitia ſpirituali ſalutem.

In appendice concilii Baſil. cap. 9a. exſtat eadem epiſtola ſub nomine Joannis Imp. CP.

Litteras reverentiæ veſtræ recepimus per reverendum Antonium epiſcopum Sudenſem, & fratrem Albertum de Criſpis, ſacræ theologiæ magiſtrum, oratores veſtros: ex quibus & etiam relationibus præfatorum bene notavimus optimam diſpoſitionem atque intentionem Deo amabilem, quam veſtra reverentia pro tota Chriſtianitate gerit, & ſpecialiter pro nobis, id eſt, pro unitate eccleſiæ ſanctæ Chriſti. Et ſuper hoc lætati fuimus maxime, quoniam hortamini nos pro illis, pro quibus & nos jamdiu hortati fuimus inſtanter eccleſiam Romanam. Multoties enim ſcripſimus, & miſimus illuc pro unitate prædicta, ut omnibus patet. Tantis autem legationibus ex parte noſtra factis, & tanta ſolicitudine oſtenſa, non permiſerunt tamen circumſtantiæ rerum ut finem acciperet noſtra voluntas & tractatus. Ad præſens igitur de iſtis & eiſdem, & conſimili & eadem diſpoſitione, veſtræ reverentiæ ſcribimus, quærentes fieri concilium œcumenicum ſub præſentia omnium perſonarum debentium neceſſario adeſſe, ſecundum antiquum ordinem & conſuetudinem: & tale concilium fieri canonicum, liberum, inviolatum, & ſimpliciter ſecundum formas antiquorum œcumenicorum conciliorum: & illud omne, quod Deo dante in tali concilio unanimiter & concorditer concluſum fuerit, hoc firmum haberi indubitanter & ſine contradictione & lite quacumque. Quæ omnia dicta fuerunt & conceſſa, & confirmata a ſancta Romana eccleſia per plures legationes ad eam noſtra parte factas. Impedita vero fuit iſtorum concluſio & effectus propter temporales circumſtantias, ut ſupra dictum eſt. Sed quoniam veſtra reverentia in præſenti tempore tantam promptitudinem ſuper iſtis oſtendit, per legationem ſpecialem quam fecit pro iſtis, & hortata fuit nos litteris & relationibus ſuorum oratorum, propter hoc & nos mittimus ambaſiatores noſtros familiarem imperii [a] protonoſtiarium Demetrium Palæologum Mæotidem, & honorandiſſimum in ſacris monachis abbatem ſacri monaſterii ſancti Demetrii Iſidorum, & Joannem [b] Diſſipatum: per quos petimus & rogamus veſtram reverentiam, quod ad hoc Deo amabile opus unionis conferatis omnem curam & ſolicitudinem, ut fiat & concludatur dictum laudabile opus, veſtris ſtudio & diligentia noſtris correſpondentibus. Cum vero ſint aliqua neceſſaria ad hoc & ejus operis exſecutivis, commiſimus de iſtis prædictis noſtris ambaſiatoribus, qui veſtræ reverentiæ latius & clarius omnia referent & manifeſtabunt, placeatque veſtræ reverentiæ eiſdem plenam fidem adhibere.

[a] *al. protonoſtiarium.*

[b] *Pro. Dishypatum.*

Datum in urbe Conſtantinopoli, milleſimo quadringenteſimo trigeſimotertio, die decimoquinto menſis Octobris.

IV.

Sequitur confirmatio ſupradictorum capitulorum.

Supraſcripta igitur capitula & conventiones hæc ſancta ſynodus auctoritate univerſalis eccleſiæ præſenti decreto approbat, ratificat & confirmat, ſtatuitque ac decernit, & pollicetur ea & eorum quodlibet ſervare & inconcuſſa tenere, ut præmittitur. Quæ cum ad incrementum fidei orthodoxæ, utilitatemque eccleſiæ catholicæ, & totius populi Chriſtiani pertinent, omnibus fidem Chriſti diligentibus, grata plurimum & accepta eſſe debent. Et quoniam (ut præſcriptum eſt) ipſi Græci propter nonnullas cauſas poſtulant, ut ſanctiſſimus dominus Eugenius Papa quartus, dictis capitulis & conventionibus expreſſe conſentiat; ne propter hoc tantum bonum negligatur, ipſum Eugenium hæc ſancta ſynodus cum omni caritate obſecrat & deprecatur, ac per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti, cum quanta poteſt inſtantia exorat ac requirit, ut in favorem fidei & eccleſiaſticæ unitatis præfatis capitulis & conventionibus ſynodali decreto approbatis & ratificatis per ſuas litteras more Romanæ curiæ bullatas expreſſum aſſenſum præbeat.

Datum in ſeſſione publica, in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, ſeptimo Idus Septembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quarto.

V.

Aliud decretum de Judæis & neophytis in eadem ſeſſione promulgatum.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

SAlvatoris noſtri Jeſu Chriſti ſequens veſtigia hæc ſancta ſynodus illud gerit potiſſime in viſceribus caritatis, ut omnes evangelicam veritatem agnoſcant, & in ea, poſtquam agnoverint, fideliter perſeverent. Proinde, ut Judæi aliique infideles ad orthodoxam convertantur fidem, quique ad ipſam converſi fuerint in illa conſtanter permaneant, his ſalubribus inſtitutis providere decernens; in primis ſtatuit, ut

omnes diœceſani quoſdam in litteris divinis bene eruditos aliquot vicibus annuatim deputent in locis ubi Judæi aut alii infideles degunt, ad prædicandum & explanandum taliter catholicæ fidei veritatem, ut ipſi infideles qui audiunt, ſuos valeant errores recognoſcere. Ad quam prædicationem ſub pœnis tam commercii per fideles illis interdicendi, quam aliis ad hoc opportunis, ipſos infideles cujuſcumque ſexus in annis diſcretionis conſtitutos accedere compellant. Ipſi autem diœceſani ac prædicantes ita ſe erga illos propitios ac caritate plenos exhibeant, ut non ſolum propalatione veritatis, ſed & aliis humanis officiis ipſos Chriſto lucrifaciant. Chriſtianos autem cujuſcumque dignitatis aut ſtatus, quomodolibet impedientes, ne Judæi ad hujuſmodi prædicationem conveniant, aut arceantur, notam fautoriæ infidelitatis incurrere ipſo facto decernit. Ut autem hæc prædicatio eo ſit fructuoſior, [a] quo prædicantes linguarum habuerint peritiam, omnibus modis ſervari præcipimus conſtitutionem editam in concilio Viennenſi, de duobus docere debentibus in ſtudiis ibidem expreſſis linguas Hebraïcam, Arabicam, Græcam, & Chaldæam. Quæ ut efficacius obſervetur, rectores ipſorum ſtudiorum inter alia, quæ in aſſumptione rectoratus jurant, hoc etiam addi volumus, operam ſe pro ipſius conſtitutionis obſervatione daturos. In conciliis etiam illarum provinciarum, in quibus hujuſmodi ſtudia conſtituta ſunt, omnino diſponatur, ut hi, qui prædictas linguas docturi ſunt, ſtipendia debita percipere valeant. Sacros inſuper canones renovantes, præcipimus tam diœceſanis, quam poteſtatibus ſæcularibus, ut modis omnibus prohibeant, ne Judæi aut alii infideles, aut Chriſtianos, aut Chriſtianas in familiares, ſeu ſervientes, aut filiorum ſuorum nutrices, habeant: ac ne Chriſtiani cum ipſis in eorum feſtivitatibus, nuptiis, & conviviis, aut balneis, ſeu nimia converſatione communicent; aut medicos, vel matrimoniorum proxenetas, ſeu aliorum contractuum mediatores de publico conſtitutos aſſumant, nec aliis publicis præponant officiis, aut ad gradus quoſcumque ſcholaſticos admittant, nec eis locentur prædia, vel alii reditus eccleſiaſtici. Prohibeantur etiam libros eccleſiaſticos, calices, cruces, & alia eccleſiarum ornamenta, ſub pœna perditionis rei emere, aut pignori ſub pœna amiſſionis pecuniæ mutuatæ accipere. Sub gravibus quoque pœnis cogantur aliquem deferre habitum, per quem a Chriſtianis evidenter diſcerni poſſint. Quorum ut evitetur nimia converſatio, in aliquibus civitatum & oppidorum locis a Chriſtianorum cohabitatione ſeparatis habitare compellantur, & ab eccleſiis longius quantum fieri poteſt. Nec diebus Dominicis & aliis ſolemnibus feſtivitatibus apothecas apertas tenere, vel in publico laborare præſumant.

[a] *Forte*, quo majorem præ-dicantes.

VI.

De his qui volunt ad fidem converti.

Si quis eorum ad fidem catholicam converti voluerit, bona ſua, quæcumque habet mobilia & immobilia, ei intacta illæſaque permaneant. Quod ſi hujuſmodi bona ex uſura aut illicito quæſtu fuerint acquiſita, ac notæ ſint perſonæ, quibus foret de jure reſtitutio facienda, (quia non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum) illis reſtitui omnino oportet. His vero perſonis non exſtantibus, quia talia per manus eccleſiæ in pios eſſent uſus convertenda; hæc ſancta ſynodus vicem gerens univerſalis eccleſiæ, in favorem concedit ſuſcepti baptiſmatis tamquam in pium uſum apud ipſos remanere debere: ſub pœna divini anathematis tam eccleſiaſticis quam

A ſæcularibus interdicens, ut nullam ſuper his, quovis quæſito colore, moleſtiam inferant aut inferri patiantur; ſed magnum ſe feciſſe lucrum exiſtiment, dum tales Chriſto lucrati fuerint. Et quoniam (ut ſcriptum eſt) *qui habuerit ſubſtantiam mundi hujus, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo, quomodo caritas Dei manet in ipſo?* Si ipſi converſionis tempore inopes, aut indigentes fuerint, per viſcera miſericordiæ Dei noſtri omnes tam eccleſiaſticos quam ſæculares hæc ſancta ſynodus exhortatur, ut ipſis converſis manus porrigant adjutrices. Ipſi quoque diœceſani non ſolum Chriſtianos ad ſubveniendum illis exhortentur; ſed tam de reditibus eccleſiarum, prout poterunt, quam B de his quæ ad pauperum uſus per ipſos convertenda devolvuntur, hujuſmodi neophytos ſuſtentare non negligant, ipſoſque a detractionibus, contumeliis, paterna affectione defendant. Et quoniam per gratiam baptiſmi cives ſanctorum & domeſtici Dei efficiuntur; longeque dignius ſit regenerari ſpiritu, quam naſci carne; hac edictali lege ſtatuimus, ut civitatum & locorum, in quibus ſacro baptiſmate regenerantur, privilegiis, libertatibus & immunitatibus gaudeant, quæ ratione dumtaxat nativitatis & originis alii conſequuntur. Curent inſuper ſacerdotes baptizantes, & hi qui de ſacro fonte ſuſcipiunt, tam ante baptiſmum quam poſt, illos in articulis fidei ac legis novæ præceptis, catholicæque eccleſiæ C ritibus diligenter inſtruere. Et tam ipſi quam diœceſani operam dent, ne cum Judæis ſeu infidelibus, ſaltem per longum tempus, penitus converſentur: ne, ſicut noviter contingit ab infirmitate curatis, modica occaſio ad priſtinam perditionem recidivos efficiat. Et quoniam, experientia teſte, mutuam inter ſe neophytorum converſationem ipſos in fide noſtra fragiliores reddere, ac ſaluti ipſorum plurimum officere compertum eſt, exhortatur hæc ſancta ſynodus locorum ordinarios, ut quantum pro incremento fidei viderint expedire, curent & ſtudeant neophytos ipſos cum originariis Chriſtianis matrimonio copulare. Prohibeatur & his neophytis ſub gravibus pœnis, ne mortuos more Judæorum ſepeliant, aut ſabbata D aliaſque ſolemnitates & antiquæ ſectæ ritus quoquo modo obſervent. Sed & eccleſias & prædicationes noſtras, prout alii catholici, frequentent, & in omnibus ſe Chriſtianorum moribus conformes reddant. Contemptores autem prædictorum, per ſacerdotes in quorum parochiis ſiti ſunt, aut alios ad quos de jure vel antiqua conſuetudine de talibus inquirere ſpectat, ac etiam per alios quoſcumque, diœceſanis, ſeu inquiſitoribus hæreticæ pravitatis deferantur: & invocato, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis, per eos taliter puniantur, quod & aliis tranſeat in exemplum. De his omnibus in conciliis provincialibus & ſynodalibus diligens fiat inquiſitio, & tam circa epiſcopos & ſacerdotes in præmiſſis negligentes, quam ipſos neophytos & infideles prædictorum E contemptores, opportunum adhibeatur remedium. Si quis autem, cujuſcumque gradus vel præeminentiæ, hujuſmodi neophytos, ne ad obſervationem ritus Chriſtiani, ſeu alicujus præmiſſorum compellantur, foveat atque defendat, pœnas contra fautores hæreticorum promulgatas incurrat. Neophyti vero ſi ſe corrigere poſt canonicam monitionem neglexerint, quin ad vomitum judaizantes redire comperti ſint, contra eos tamquam perfidos hæreticos ſecundum ſacrorum canonum inſtituta procedatur. Si qua vero ipſis Judæis vel infidelibus indulta ſeu privilegia per quoſcumque eccleſiaſticos ſeu ſæculares cujuſcumque ſtatus ſeu dignitatis, etiamſi papalis vel

1. Joan. 3.

Digitized by Google

Anno Christi 1435. Sessio XX.

imperialis exſiſtant, conceſſa jam ſint, vel in futurum concedi contingat, vergentia quoquomodo in detrimentum catholicæ fidei, aut nominis Chriſtiani, ſeu quorumcumque præmiſſorum, hæc ſancta ſynodus caſſa & irrita eſſe decernit: decretis & conſtitutionibus Apoſtolicis ac ſynodalibus, quæ ſuper præmiſſis condita ſunt, in ſuo robore duraturis. Et ut hujuſmodi ſanctæ conſtitutionis jugis memoria habeatur, & ne quiſquam ipſius ignorantiam prætendere poſſit, jubet hæc ſancta ſynodus, ut per ſingulas cathedrales & collegiatas eccleſias, aliaque pia loca, in quibus uberior eſt fidelium concurſus, ſemel in anno ad minus infra divina promulgetur.

Datum in ſeſſione publica ipſius ſanctæ ſynodi, in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, ſeptimo Idus Septembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quarto.

SESSIO XX.

I.

Decretum de concubinariis in ſeſſione vigeſima promulgatum.

Sacroſancta Baſileenſis generalis ſynodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

TAnto ſumus ad concedendum petentibus laudabili per nos ordinatione ſtatuta & decreta ſub forma authentica promtiores, quanto ex hoc ſtatutis & decretis hujuſmodi circa eorum obſervationem valeat fides certior adhiberi. Hinc eſt quod nos tenores conſtitutionum inferius deſcriptarum, per nos dudum editarum, & in ſeſſione publica per nos in majori eccleſia Baſileenſi undecimo Kalendas Februarii, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquinto celebrata publicatarum, & apud acta noſtra de mandato noſtro deſcriptarum, ad dilectorum eccleſiæ filiorum, *&c.* N. & N. qui tenores hujuſmodi ſe in judicio & extra aſſerunt indigere, ſupplicationis inſtrumentum de actis ipſis extrahi & præſentibus annotari fecimus, quæ ſequuntur in hæc verba: Quicumque clericus, cujuſcumque ſtatus, conditionis, religionis, dignitatis, etiamſi Pontificalis vel alterius præeminentiæ exſiſtat, qui poſt hujus conſtitutionis notitiam, quam habere præſumatur, per duos menſes poſt publicationem ejuſdem in eccleſiis cathedralibus, quam ipſi diœceſani omnino facere teneantur, poſtquam eadem conſtitutio ad eorum notitiam pervenerit, fuerit publicus concubinarius, a perceptione fructuum omnium ſuorum beneficiorum trium menſium ſpatio ſit ipſo facto ſuſpenſus: quos ſuus ſuperior in fabricam vel aliam evidentem eccleſiarum utilitatem, ex quibus hi fructus percipiuntur, convertat: necnon & hujuſmodi publicum concubinarium, ut primum talem eſſe innotuerit, mox ſuus ſuperior monere teneatur, ut infra breviſſimum terminum concubinam dimittat. Quam ſi non dimiſerit, vel dimiſſam aut aliam publice reſumpſerit, jubet hæc ſancta ſynodus ut ipſum ſuis omnibus beneficiis omnino privet. Et nihilo minus hi publici concubinarii, uſquequo cum eis per ſuos ſuperiores, poſt ipſarum concubinarum dimiſſionem, manifeſtamque vitæ emendationem, fuerit diſpenſatum, ad ſuſceptionem quorumcumque bonorum, dignitatum, beneficiorum vel officiorum ſint inhabiles. Qui ſi poſt diſpenſationem recidivo vomitu ad hujuſmodi publicum concubinatum redierint, ſine ſpe alicujus diſpenſationis ad prædicta prorſus inhabiles exſiſtant. Quod ſi hi, ad quos talium correctio pertinet, eos (ut prædictum eſt) punire neglexerint, eorum ſuperiores tam in ipſos de neglectu, quam in illos pro concubinatu, modis omnibus digna punitione animadvertant. In conciliis etiam provincialibus & ſynodalibus adverſus tales punire negligentes, vel de hoc crimine diffamatos, etiam per ſuſpenſionem a collatione beneficiorum vel alia condigna pœna ſeveritet procedatur. Et ſi hi, quorum deſtitutio ad ſummum Pontificem ſpectat, per concilia provincialia aut ſuos ſuperiores propter publicum concubinatum reperiantur privatione digni, ſtatim cum proceſſu inquiſitionis ipſi ſummo Pontifici deferantur. Eadem diligentia & inquiſitio in quibuſcumque capitulis generalibus & provincialibus quoad ſuos ſervetur, pœnis aliis contra prædictos & alios non publicos concubinarios ſtatutis in ſuo robore permanſuris. Publici autem intelligendi ſunt non ſolum hi quorum concubinatus per ſententiam aut confeſſionem in jure factam, ſeu per rei evidentiam, quæ nulla poſſit tergiverſatione celari, notorius eſt; ſed qui mulierem de incontinentia ſuſpectam & infamatam tenet, & per ſuum ſuperiorem admonitus ipſam cum effectu non dimittit. Quia vero in quibuſdam regionibus nonnulli juriſdictionem eccleſiaſticam habentes, pecuniarios quæſtus a concubinariis percipere non erubeſcunt, patiendo eos in tali fœditate ſordeſcere: ſub pœna maledictionis æternæ præcipit, ne deinceps ſub pacto, compoſitione, aut ſpe alicujus quæſtus, talia quovis modo tolerent aut diſſimulent: alioquin ultra præmiſſam negligentiæ pœnam, duplum ejus quod propterea acceperint, reſtituere ad pios uſus omnino teneantur & compellantur. Ipſas autem concubinas, ſeu mulieres ſuſpectas, prælati modis omnibus curent a ſuis ſubditis etiam per brachii ſæcularis auxilium, ſi opus fuerit, penitus arcere: qui etiam ex tali concubinatu procreatos filios apud patres ſuos cohabitare non permittant. Jubet inſuper hæc ſancta ſynodus, ut etiam in prædictis ſynodis & capitulis hæc conſtitutio publicetur, & quilibet ſuos ſubditos ad ipſarum concubinarum dimiſſionem moneat diligenter. Injungat præterea omnibus ſæcularibus viris, etiamſi regali præfulgeant dignitate, ne ullum qualecumque inferant impedimentum, quocumque quæſito colore, prælatis qui ratione ſui officii adverſus ſuos ſubditos pro hujuſmodi concubinatu procedunt. Et cum omne fornicationis crimen lege divina prohibitum ſit, & ſub peccati mortalis pœna neceſſario evitandum, monet omnes laïcos tam uxoratos quam ſolutos, ut ſimiliter a concubinatu abſtineant. Nimis enim reprehenſibilis eſt qui uxorem habet, & ad alienam mulierem accedit: *qui vero ſolutus eſt, ſi continere nolit*, juxta Apoſtoli conſilium, *uxorem ducat*. Pro hujus autem divini obſervatione præcepti, hi, ad quos pertinet, tam ſalutaribus monitis quam aliis canonicis remediis omni ſtudio laborent.

1. Cor. 7.

II.

De excommunicatis non vitandis certo modo non vocatis.

Ad vitandum ſcandala & multa pericula, ſubveniendumque conſcientiis timoratis, ſtatuit etiam quod nemo deinceps a communione alicujus in ſacramentorum adminiſtratione vel receptione, aut aliis quibuſcumque divinis, vel extra, prætextu cujuſcumque ſententiæ aut cenſuræ eccleſiaſticæ, ſeu ſuſpenſionis, aut prohibitionis, ab homine vel a jure generaliter promulgatæ, teneatur abſtinere, vel aliquem vitare, aut interdictum eccleſiaſticum obſervare; niſi ſententia, prohibitio, ſuſpenſio, vel cenſura

Anno Christi 1435. Seſſio XX.

A hujuſmodi, fuerit in vel contra perſonam, collegium, univerſitatem, eccleſiam aut locum certum aut certam, a judice publicata vel denuntiata ſpecialiter aut expreſſe: aut [a] ſi aliquem ita notorie excommunicationis ſententiam conſtiterit incidiſſe, quod nulla poſſit tergiverſatione celari, aut aliquo modo juris ſuffragio excuſari. Nam a communione illius abſtineri vult juxta canonicas ſanctiones. Per hoc tamen hujuſmodi excommunicatos, ſuſpenſos, interdictos, ſeu prohibitos, non intendit in aliquo relevare, nec eis quomodolibet ſuffragari.

III.

De interdictis non leviter ponendis.

B Quoniam ex indiſcreta interdictorum promulgatione multa conſueverunt ſcandala evenire; ſtatuit hæc ſancta ſynodus, quod nulla civitas, oppidum, caſtrum, villa, aut locus, eccleſiaſtico ſuppont poſſint interdicto, niſi ex cauſa, ſeu culpa ipſorum locorum aut domini ſeu rectorum vel officialium. Propter culpam autem, ſeu cauſam alterius cujuſcumque privatæ perſonæ, hujuſmodi loca interdici nequaquam poſſint auctoritate quacumque ordinaria vel delegata; niſi talis perſona prius fuerit excommunicata ac denuntiata, ſeu in eccleſia publicata, ac domini ſeu rectores vel officiales ipſorum locorum, auctoritate judicis requiſiti hujuſmodi perſonam excommunicatam infra biduum inde cum effectu non ejecerint, aut ad ſatisfaciendum compule- C rint: qua etiam poſt biduum ejecta, recedente vel ſatisfaciente, mox divina reſumi poſſint. Quod etiam in pendentibus locum habeat.

IV.

Contra frivole appellantes.

Ut lites citius terminentur, ſuper eodem gravamine, aut ſuper eadem interlocutoria vim diffinitivæ non habente, nullatenus liceat ſecundo appellare. Quodque ante diffinitivam frivole vel injuſte appellans, ultra condemnationem expenſarum, damnorum, & intereſſe, in quindecim florenis auri de camera parti appellatæ per appellationis judicem condemnetur.

D Datum in ſeſſione publica ipſius ſanctæ ſynodi, in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, undecimo Kalendas Februarii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quinto.

V.

Requiſitio.

Lectis & pronuntiatis ſupraſcriptis decretis, de mandato ſacri concilii per reverendum patrem dominum epiſcopum Lectorenſem, inclytæ nationis Gallicanæ, ipſe reverendus pater dominus Lectorenſis epiſcopus requiſivit, omnes dominos archiepiſcopos & epiſcopos in concilio & ſeſſione prædicta præſen- E tes, ut prædicta decreta, præſertim de concubinariis, mittant ad eccleſias ſuas, & faciant ſolemniter publicari. Item quod archiepiſcopi hic exiſtentes mittant ſuffraganeis ſuis abſentibus, quod ſimiliter publicent. Item prælati qui ſunt ex parte alicujus regni intiment prælatis abſentibus. Item quod procuratores archiepiſcoporum & epiſcoporum intiment iſta ſuis dominis.

SESSIO XXI.

Anno Christi 1435. Seſſio XXI.

I.

De annatis.

Sacroſancta Baſileenſis generalis ſynodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

In nomine Spiritus ſancti Paracleti ſtatuit hæc ſancta ſynodus, quod tam in curia Romana quam alibi, pro ſeu in confirmatione electionum, admiſſione poſtulationum, præſentationum proviſione, collatione, diſpoſitione, electione, poſtulatione, præſentatione, etiam a laïcis facienda, inſtitutione, inſtallatione, & inveſtitura, de eccleſiis etiam cathedralibus & metropolitanis, monaſteriis, dignitatibus, beneficiis, officiiſque eccleſiaſticis quibuſcumque, necnon ordinibus ſacris & benedictione ac pallio, de cetero nihil penitus ante vel poſt exigatur ratione litterarum bullæ ſigilli, annatarum communium, & minutorum ſervitiorum, primorum fructuum, depoſituum, aut ſub quocumque alio titulo, colore, vel nomine, prætextu cujuſvis conſuetudinis, privilegii vel ſtatuti, aut alia quavis cauſa vel occaſione, directe vel indirecte: ſolum ſcriptoribus, abbreviatoribuſque & regiſtratoribus litterarum ſeu minutarum, pro ipſorum labore competenti ſalario ſolvendo. Huic autem ſacro canoni ſi quis exigendo, dando, vel promittendo contraire præſumpſerit, pœnam incurrat adverſus ſimoniacos inflictam, & in ipſis dignitatibus ac beneficiis taliter obtentis nullum jus ac titulum acquirat. Obligationes quoque, promiſſiones & cenſuræ ac mandata, & quidquid in præjudicium decreti hujus ſaluberrimi fieri continget, nullas obtinere vires atque irrita cenſeantur. Et ſi (quod abſit) Romanus Pontifex, qui præ ceteris univerſalium conciliorum exſequi & cuſtodire canones debet, adverſus hanc ſanctionem aliquid faciendo eccleſiam ſcandalizet, generali concilio deferatur. Ceteri vero pro modo culpæ juxta canonicas ſanctiones per ſuos ſuperiores digna ultione puniantur.

II.

De pacificis poſſeſſoribus.

Quicumque non violentus, ſed habens coloratum titulum, pacifice & ſine lite prælaturam, dignitatem, beneficium, vel officium triennio proximo hactenus poſſedit, vel in futurum poſſidebit, non poſſit poſtea in petitorio vel poſſeſſorio a quoquam etiam ratione juris noviter impetrati, moleſtari: excepto hoſtilitatis caſu, vel alterius legitimi impedimenti, de quo proteſtari, & juxta concilium Viennenſe illud intimare teneatur. Lis autem hoc caſu quoad futuras controverſias intelligatur, ſi ad exſecutionem citationis, juriſque ſui in judicio exhibitionem, ac terminorum omnium obſervationem, proceſſum fuerit. Ordinarii autem diligenter inquirant, ne quis ſine titulo beneficium poſſideat. Quod ſi talem quandocumque repererint, declarent jus illi non competere, vel huic (ſi ſibi videatur) niſi ſit intruſus, ſeu violentus, aut alias indignus, vel alteri idoneo provideant.

III.

Quomodo divinum officium in eccleſia celebrandum ſit.

Si quis principem ſæculi rogaturus, habitu honeſto, geſtu decenti, prolatione non præcipiti, ſed di-

Anno Christi 1435 Sessio XXI.

ſtincta, attenta quoque mente, ſeipſum ac verba ſtudet componere, quanto diligentius in ſacro loco omnipotentem oraturus Deum, hæc omnino facere [a] curare debet? Statuit igitur ſancta ſynodus, ut in cunctis cathedralibus ac collegiatis eccleſiis, horis debitis, ſignis congrua pulſatione præmiſſis, laudes divinæ per ſingulas horas non curſim ac feſtinanter, ſed [b] aſiatam ac tractim, & cum pauſa decenti, præſertim in medio cujuſlibet verſiculi Pſalmorum, debitam faciendo inter ſolemne ac feriale officium differentiam, reverenter ab omnibus perſolvantur. Horas canonicas dicturi, cum tunica talari ac ſuperpelliciis mundis ultra medias tibias longis, vel cappis, juxta temporum ac regionum diverſitatem, eccleſias ingrediantur; non caputia, ſed almucias vel birreta B tenentes in capite. Qui cum in choro fuerint, gravitatem ſervent, quam & locus & officium exigunt; non inſimul aut cum aliis confabulantes ſeu colloquentes, aut litteras ſeu ſcripturas alias legentes. Et cum pſallendi gratia ibidem conveniant, juncta ac clauſa labia tenere non debent; ſed omnes, præſertim qui majori funguntur honore, in Pſalmis, hymnis & canticis Deo alacriter modulentur. Cum dicitur, *Gloria Patri & Filio & Spiritui ſancto*, omnes conſurgant. Cum nominatur glorioſum illud nomen Jeſus, *in quo omne genu flectitur, cœleſtium, terreſtrium, & infernorum*, omnes caput inclinent. Nemo ibidem, dum horæ in communi publice cantantur, legat vel dicat privatim officium; nam non C ſolum obſequium, quo obnoxius eſt choro, ſubtrahit, ſed alios pſallentes perturbat. Super hic debite obſervandis, aliiſque ad divini officii proſecutionem ac chori diſciplinam ſpectantibus, decanus, vel cui onus incumbit, diligenter invigilet, hinc inde, ne quid inordinate fiat, circumſpiciens. Horum autem tranſgreſſores, illius horæ in qua circa prædicta exceſſerint, vel alia majori, prout tranſgreſſionis gravitas exigit, plectentur pœna.

a al. curabit.

b al. adverim, forte ſedatim

Philipp. 2.

IV.

Quo tempore quiſque debet eſſe in choro.

Qui in matutinis ante finem Pſalmi, *Venite exſultemus*, in aliis horis ante finem primi Pſalmi, in Miſſa ante ultimum *Kyrie eleiſon*, uſque in finem di- D vino officio non interfuerit, niſi forte neceſſitate cogente ac petita & obtenta a præſidente chori licentia diſcedere oporteat, pro illa hora abſens cenſeatur, ſalvis eccleſiarum conſuetudinibus, ſi quæ forte circa hoc arctiores exiſtant. Idem in his obſervetur, qui a principio uſque in finem in proceſſionibus non permanſerint. Pro cujus executione deputetur aliquis onus habens notandi perſonas ſingulas ſtatuto tempore non convenientes, juramento adſtrictus agere fideliter, & nulli parcere. Jubet etiam hæc ſancta ſynodus, quod in illis eccleſiis, in quibus ſingulis horis certæ diſtributiones ſtatutæ non ſunt, omnino etiam de groſſis fructibus (ſi opus ſit) deputentur, ut juxta menſuram laboris plus minuſve quiſque E capiat emolumenti: tollens prorſus abuſum illum, quo in una duntaxat hora præſens totius diei diſtributiones uſurpat: & illum quo præpoſiti, vel decani, aut alii officiales, ex hoc ſolum quod officiales ſunt, licet actualiter pro utilitate eccleſiæ non abſint, quotidianas diſtributiones percipiunt.

V.

Qualiter horæ canonicæ extra chorum dicendæ ſint.

Quoſcumque etiam alibi beneficiatos, ſeu in ſacris conſtitutos, cum ad horas canonicas teneantur, admonet hæc ſancta ſynodus, ſi orationes ſuas Deo ac- A ceptas fore cupiunt, ut non in gutture, vel inter dentes, ſeu deglutiendo aut ſyncopando dictiones nec colloquia, vel riſus intermiſcendo, ſed ſive ſoli, ſive aſſociati, diurnum nocturnumque officium reverenter verbiſque diſtinctis peragant: ac tali in loco, unde a devotione non retrahantur: ad quam ſe diſponere & præparare debent, juxta id quod ſcriptum eſt: *Ante orationem præpara animam tuam, ut ſis quaſi qui tentat Deum.*

Anno Christi 1435. Sessio XXI.

Eccli. 18.

VI.

De his qui tempore divinorum vagantur per eccleſiam.

Quicumque in eccleſia beneficiatus, præſertim de B majoribus, divinorum tempore pro eccleſiam vel foris circa ipſam deambulando, aut cum aliis colloquendo, vagari viſus fuerit, non ſolum illius horæ, ſed totius diei præſentiam ipſo facto amittant. Qui ſi ſemel correctus non deſtiterit, per menſem diſtributionibus careat, vel graviori (ſi pertinacia exegerit) pœnæ ſubjaceat, ita ut tandem deſiſtere cogatur. Prohibeatur etiam ne divina officia tumultuoſi quorumcumque per eccleſiam diſcurſus impediant aut perturbent. Regulares qui in conventualibus eccleſiis circa prædicta exceſſerint, gravi ſuperioris arbitrio caſtigentur.

VII.

De tabula pendente in choro.

C Ut cuncta in domo Dei ordinate procedant, & quilibet ſciat quid ſibi agendum imminet, ſtatuatur tabella aliqua continue pendens in choro, in qua quid per unumquemque ex canonicis, vel aliis beneficiatis, in ſingulis horis per hebdomadam aut majus tempus, legendum cantandumve ſit ſcribatur. Qui autem ſecundum quod ibi deſcriptum fuerit facere per ſe vel alium neglexerit, pro qualibet hora diſtributiones unius diei amittat.

VIII.

De his qui in Miſſa non complent Credo, vel cantant cantilenas, vel nimis baſſe Miſſam legunt, aut ſine miniſtro.

D Abuſum aliquarum eccleſiarum, in quibus *Credo in unum Deum*, quod eſt ſymbolum & confeſſio fidei noſtræ, non complete uſque ad finem cantatur, aut præfatio ſeu oratio Dominica obmittitur, vel in eccleſiis cantilenæ ſæculares voce admiſcentur, ſeu Miſſa etiam privata ſine miniſtro aut per ſecretas orationes ita ſubmiſſa voce dicitur, quod a circumſtantibus audiri non poteſt, abolentes; ſtatuimus ut qui in his tranſgreſſor inventus fuerit, a ſuo ſuperiore debite caſtigetur.

IX.

De pignorantibus cultum divinum.

Abuſum etiam illum cultui divino manifeſte derogantem, quo nonnulli eccleſiarum canonici con- E trahentes debita, ſic ſe creditoribus obligant, ut niſi ſtatuto tempore ſatisfaciant, a divinis [a] ceſſ[illegible] officiis, abolentes, & obligationem hujuſmo[illegible] tamſi jurejurando firmata ſit, irritam decernentes, ſtatuimus ut qui talem illicitum contractum fecerint, trium menſium fructus ipſi eccleſiæ applicandos ipſo facto amittant. Et quamdiu divina non reſumpſerint, nullos ex ipſa eccleſia proventus percipiant.

a Forte, ceſſent.

X.

De tenentibus capitula tempore Miſſæ majoris.

Prohibet hæc ſancta ſynodus, ut tempore Miſſæ

ANNO CHRISTI 1435. SESSIO XXI.

majoris, præſertim ſolemnibus diebus, capitula ſeu actus capitulares, aut alii tractatus, per canonicos non celebrentur, niſi forte urgens & evidens ingrueret neceſſitas. Qui vero ad talem horam capitulum indixerit, a diſtributionibus quotidianis per hebdomadam ſit ſuſpenſus, neque ipſi canonici pro hora illa diſtributiones ipſas lucrentur.

XI.

De ſpectaculis in eccleſia non faciendis.

Turpem etiam illum abuſum in quibuſdam frequentatum eccleſiis, quo certis anni celebrationibus nonnulli cum mitra, baculo, ac veſtibus pontificalibus more epiſcoporum benedicunt; alii ut reges ac B duces induti, quod feſtum fatuorum vel innocentum, ſeu puerorum, in quibuſdam regionibus nuncupatur; alii larvales, & theatrales jocos, alii choreas & tripudia marium ac mulierum facientes homines ad ſpectacula & cachinnationes movent; alii comeſſationes & convivia ibidem præparant: hæc ſancta ſynodus deteſtans, ſtatuit & jubet tam ordinariis, quam eccleſiarum decanis & rectoribus, ſub pœna ſuſpenſionis omnium proventuum eccleſiaſticorum trium menſium ſpatio, ne hæc aut ſimilia ludibria, neque etiam mercantias ſeu negotiationes nundinarum in eccleſia, quæ domus orationis eſſe debet, ac etiam cœmeterio, exerceri amplius permittant; tranſgreſſoreſque per cenſuram eccleſiaſticam, aliaque juris remedia punire non negligant. C Omnes autem conſuetudines, ſtatuta ac privilegia quæ his non concordant circa hæc decretis, niſi forte majores adjicerent pœnas, irritas eſſe hæc ſancta ſynodus decernit.

Datum in ſeſſione publica, in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, [a] die Jovis nona menſis Junii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quinto.

[a] al. quinto Idus.

SESSIO XXII.

De condemnatione libelli fratris Auguſtini de Roma archiepiſcopi Nazareni.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu D ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Cum inter cetera pietatis opera ad conſervandam fidei catholicæ veritatem, exſtirpandoſque errores & hæreſes, hæc ſancta ſynodus potiſſime convenerit, noſtræ ſolicitudinis præcipuum ſtudium eſt, illico ut pullulare aliquid noverimus, quod fidei Chriſtianæ puritatem offendere, & ſplendorem luminis in mentibus fidelium quomodolibet obnubilare poſſit, penitus reſcindere; agrumque Dominicum a noxiis zizaniis & vepribus cum omni diligentia expurgare. Proinde libellum quemdam editum a magiſtro Auguſtino, vulgariter dicto de Roma, archiepiſcopo Nazareno, cujus primus tractatus de ſa- E cramento unitatis Jeſu Chriſti & eccleſiæ, ſive de Chriſto integro intitulatur; ſecundus de Chriſto capite, & ejus inclyto principatu; alius de caritate Chriſti circa electos, & ejus infinito amore, tamquam non ſanam & erroneam in fide doctrinam continentem, cum ſuis defenſoriis damnat & reprobat. Et potiſſime ſcandaloſam illam aſſertionem, erroneam in fide, in ipſo libello contentam, quam piæ fidelium aures ſine horrore audire non poſſunt, videlicet: Chriſtus quotidie peccat, & ex quo fuit Chriſtus quotidie peccavit, quamvis [b] de capite eccleſiæ Chriſto Jeſu Salvatore noſtro dicat ſe non intelligere, ſed ad membra ſua, quæ cum Chriſto ca- A pite unum eſſe Chriſtum aſſeruit, intelligentiam ejus eſſe referendam dicat. Necnon & propoſitiones iſtas, & eis in ſententia ſimiles, quas in articulos damnatos in ſacro Conſtantienſi concilio incidere declarat, videlicet: « Non omnes fideles juſtificati ſunt membra Chriſti, ſed ſoli electi, finaliter in perpetuum regnaturi cum Chriſto. Secundum ineffabilem præſcientiam Dei ſumuntur membra Chriſti, ex quibus conſtat eccleſia; quæ tamen non conſtat niſi ex eis qui ſecundum propoſitum electionis vocati ſunt. Non ſufficit Chriſto uniri vinculo caritatis, ut aliqui efficiantur membra Chriſti, ſed requiritur alia unio. » Has etiam quæ ſequuntur: « Humana natura in Chriſto vere eſt Chriſtus. Humana natura in Chri- B ſto, eſt perſona Chriſti. Ratio ſuppoſitalis determinans humanam naturam in Chriſto non realiter diſtinguitur ab ipſa natura determinata. Natura humana in Chriſto procul dubio eſt perſona Verbi, & Verbum. In Chriſto natura aſſumpta, eſt realiter perſona aſſumens. Natura humana aſſumpta a Verbo ex unione perſonali, eſt veraciter Deus naturalis & proprius. Chriſtus ſecundum voluntatem creatam tantum diligit naturam humanam unitam perſonæ Verbi, quantum diligit naturam divinam. Sicut duæ perſonæ in divinis ſunt æqualiter diligibiles, ita duæ naturæ in Chriſto, humana & divina, ſunt æqualiter diligibiles propter perſonam communem. Anima Chriſti videt Deum tam clare & intenſe, quantum C clare & intenſe Deus videt ſeipſum. » Quas quidem propoſitiones, & alias ex eadem radice procedentes, in prædicto libello contentas, tamquam erroneas in fide, damnat & reprobat hæc ſancta ſynodus. Ne igitur per hujuſmodi doctrinam in errorem quempiam fidelium prolabi contingat; diſtricte præcipit ne quiſquam præfati libelli doctrinam, & præſertim ſupraſcriptas propoſitiones (ut præmittitur) damnatas & reprobatas, ac etiam ejus tractatus defenſorios, docere, prædicare, defendere aut approbare præſumat. Eos autem qui ſecus egerint, tamquam hæreticos, & alias animadverſione canonica puniendos decernit. In nullo autem per hæc derogare intendit dictis aut ſcripris ſanctorum doctorum in D prænominatis materiis loquentium: quinimmo ea recipit & amplectitur juxta eorum veram intelligentiam per eos aut alios catholicos doctores in theologica ſchola communiter expoſitam & declaratam. Nec per hanc ſententiam perſonæ præfati auctoris præjudicare intendit hæc eadem ſancta ſynodus: quia etſi debite vocatus fuerit, cauſas tamen abſentiæ allegavit, & in aliquibus ſuis ſcriptis & alias doctrinam ſuam determinationi eccleſiæ ſubmiſit. Ceterum hæc ſancta ſynodus mandat & præcipit omnibus archiepiſcopis, epiſcopis, cancellariis univerſitatum, & inquiſitoribus hæreticæ pravitatis, ad quorum ſpectat officium, quatenus diligentiam ſolertem adhibeant, & provideant, ne aliquis dictos librum & E libellos defenſorios habeat, aut præſumat penes ſe conſervare, aut tenere; immo ipſos prædictis aſſignare habeat, ut de illis faciant prout jura diſponunt; alias contra tales canonica animadverſitione procedatur.

[b] al. pro.

ANNO CHRISTI 1435. SESSIO XXII.

Datum in ſeſſione publica, in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, Idibus Octobris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quinto.

SESSIO XXIII.

I.

De electione ſummi Pontificis.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

QUoniam ſalus populi paſtor bonus, merito hanc ſanctam ſynodum, quantum [a] pro humanæ legis fieri poteſt induſtria, niti decet ut Romanus Pontifex, qui gregis Dominici primus & ſummus eſt paſtor, talis fiat, taliſque perſeveret, qui cunctarum animarum ſaluti ac totius Chriſtiani orbis utilitati provideat, & tanto officio digne ſatisfaciat: proinde conſtitutiones tam ſacrorum conciliorum, quam ſummorum Pontificum, ſuper Romani electione Pontificis editas, innovans hæc ſancta ſynodus, & eis quædam ſalubria adjiciens, ſtatuit, ut quotieſcumque ſedem Apoſtolicam vacare contigerit, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales præſentes in loco, quo ſummi Pontificis electio celebranda eſt, decima die poſtquam ſedes vacaverit, omnes in capellam aliquam vel locum prope conclave conveniant. Inde præcedente cruce bini cum devotione cantando, *Veni Creator Spiritus*, incedentes, locum conclavis ingrediantur: quo non niſi duos familiares neceſſarios quilibet introducat. Cærimoniarum autem gratia duo clerici, quorum ſaltem unus ſit notarius, etiam admitti poſſint. Camerarius vero, cum his quibus conclavis cuſtodia commiſſa fuerit, curet ne quis præter prædictos conclave ingrediatur. Ipſe autem poſt ingreſſum cardinalium, clauſis foribus, cum deputatis intret, & ſingulorum cardinalium cellas diligenter perquirat. Exceptiſque infirmorum aut debilium medicinalibus, ſi qua ibidem victualia vel confectiones reperiantur, amoveat. Exiens inde, claudenſque conclavis oſtium, cuſtodiam ſolicite obſervet, ac ſingulis diebus cibaria quæ cardinalibus deferuntur accurate perquirat: nec introferri permittat, niſi quod pro moderata refectione neceſſarium videatur: decretis hujus ſacri concilii, [b] quæ promulgantur in quarta & ſeptima ſeſſionibus, in ſuo robore firmiter permanſuris. Sequenti die cardinales omnes coram his qui in conclavi fuerint, audita Miſſa de ſancto Spiritu, ſacram ſumant euchariſtiam. Et antequam ſcrutinium inchoënt, antepoſitis ſanctis evangeliis, jurent ſuper hac forma: Ego N. talis cardinalis juro & promitto omnipotenti Deo Patri, & Filio, & Spiritui ſancto, ac beato Petro Apoſtolorum principi, eum eligere in Pontificem, quem credam eccleſiæ univerſali in ſpiritualibus & temporalibus utilem, & tantæ dignitati idoneum; nec illi vocem dare quem veriſimiliter ſcivero promiſſione aut datione alicujus rei temporalis, ſeu prece per ſe vel alium interpoſita, aut alias qualitercumque directe vel indirecte, pro ſe electionem procurare: electoque in Pontificem non prius obedientiam facere, quam juret juxta formam decreti ſacri Baſileenſis concilii. Ita me Deus adjuvet, cui in die tremendi judicii redditurus ſum de hoc juramento & cunctis operibus meis rationem.

Poſt hæc quilibet eorum ſchedulam dabit, in qua ultra tres non nominet: inter quos ſi ultra unum nominaverit aliquis, ſit extra cardinalium collegium. Neque una die niſi unum fiat ſcrutinium, & immediate poſt Miſſam. Lectis ſchedulis, niſi duarum partium in unum vota concurrant, mox comburantur. Ante autem ſex completa ſcrutinia, acceſſus ad quem-quam fieri non poſſit. Recogitent eo tempore cardinales, & attenta mente conſiderent, quantum ſibi ipſis meritum vel demeritum, quantumque populo Chriſtiano fructum vel præjudicium, bonum vel malum, eligendo Pontificem, facturi ſunt. In nulla profecto re magis Domini noſtri Jeſu Chriſti gratiam vel iram aſſequi poſſunt, quam cum de vicario ejus ſuis præficiendo ovibus agitur, quas ita dilexit ut pro ipſis & mori & Crucis tormentum pati dignatus fuerit.

a al. per, &c. induſtriam.

b al. promulgatis in

II.

De profeſſione ejuſdem ſummi Pontificis.

[a] Decernit ſancta ſynodus, ut electus in Papam electioni de ſe factæ per infra ſcripti modi expreſſionem conſentire teneatur. Quam expreſſionem ſi præſens in curia per cardinales, vel extra per eorum aliquem, vel alium ab ipſis ad hoc habentem mandatum, in præſentia notarii & decem ſaltem perſonarum fieri convenit: qui præſentata ſibi electione, requiſitus infra diem naturalem ab hora requiſitionis, ſi non fecerit, electio ſua pro infecta habeatur, & ad aliam in nomine Domini cardinales procedere teneantur. Expreſſo autem (ut præmittitur) hujuſmodi conſenſu, cardinales eidem ut ſummo Pontifici mox obedientiam debitam exhibeant. Poſtquam vero per cardinales obedientia præſtita fuerit, nulli de ejus Pontificatu ambigere fas ſit.

a al. ſtatuit hoc.

III.

Forma conſenſus.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.

Ego N. electus in Papam, omnipotenti Deo, cujus eccleſiam ſuo præſidio regendam ſuſcipio, & beato Petro Apoſtolorum principi, corde & ore confiteor & profiteor, quamdiu in hac fragili vita conſtitutus fuero, me firmiter credere & tenere fidem catholicam, ſecundum traditionem Apoſtolorum, generalium conciliorum, & aliorum ſanctorum patrum; maxime autem ſanctorum octo conciliorum univerſalium: videlicet primi Nicæni, ſecundi Conſtantinopolitani, tertii Epheſini primi, & quarti Chalcedonenſis, quinti & ſexti item Conſtantinopolitani, ſeptimi Nicæni, octavi quoque Conſtantinopolitani, necnon Lateranenſis, Lugdunenſis, Viennenſis, Conſtantienſis, & Baſileenſis generalium etiam conciliorum: & illam fidem uſque ad unum apicem immutilatam ſervare, & uſque ad animam & ſanguinem defendere & prædicare, rituumque pariter ſacramentorum eccleſiaſticorum eccleſiæ traditum omnimode proſequi & obſervare. Polliceor etiam fideliter laborare pro tuitione fidei catholicæ, & exſtirpatione hæreſum & errorum, reformatione morum, ac pace in populo Chriſtiano. Juro etiam proſequi celebrationem conciliorum generalium, & confirmationem electionum, juxta decreta ſacri Baſileenſis concilii. Hanc autem profeſſionem mea manu ſubſcripſi, & tibi omnipotenti Deo, cui in die tremendi judicii redditurus ſum de hoc & omnibus operibus meis rationem, pura mente ſuper altare offero, quam in primo publico conſiſtorio ſolemniter repetam.

Ne lapſa temporis hæc tam ſalubris inſtitutio de memoria ſummi Pontificis elabatur, ſingulis annis, die quo anniverſarium celebratur electionis vel coronationis ſuæ, intra Miſſarum ſolemnia primus cardinalis, qui ibidem affuerit, publice & alta voce coram ſummo Pontifice legat ſic: Sanctiſſime pater,

Digitized by Google

Anno Christi 1436. Seſſio XXIII.

attendat ſanctitas tua, & diligenter conſideret promiſſionem hanc, quam die electionis tuæ Deo feciſti. Poſtea eam legens, in fine dicat : Curet igitur ſanctitas tua, pro honore Dei, & ſalute animæ tuæ, & utilitate univerſalis eccleſiæ, prædicta omnia pro viribus obſervare bona fide ſine dolo & fraude. Recogites etiam cujus vicem geras in terris : illius videlicet qui animam ſuam pro ovibus ſuis poſuit ; qui ter, antequam oves ſuas beato Petro committeret, petiit an ipſum diligeret : quique ſicut juſtus judex, & quem nullum latet ſecretum, rationem exiget a te de omnibus uſque ad minimum quadrantem. Memineris quid beatus Petrus aliique ſibi ſuccedentes Pontifices fecerunt, qui nihil aliud cogitabant, niſi honorem Dei, propagationem fidei, publicum eccleſiæ bonum, ſalutemque & utilitatem filiorum ſuorum ; & tandem imitantes magiſtrum & Dominum, animas ſuas pro ſibi commendatis ovibus exponere non dubitarunt. (Matth. 6.) *Noli tibi aut tuis theſaurizare in terris, ubi tinea & arugo demolitur, ubi fures & latrones effodiunt : ſed theſauriza tibi in cælis.* Non ſis acceptor perſonarum, nec ſanguinis, nec patriæ, aut nationis. Omnes filii Dei ſunt, & tuæ curæ ac cuſtodiæ pariter commiſſi. (Matth. 12. Marc. 3.) Dicas exemplo Chriſti : *Qui fecerit voluntatem Patris mei qui eſt in cælis, ille meus frater, mater & ſoror eſt.* In diſtribuendis dignitatibus & beneficiis, non carnem, non munera, non quid aliud temporale, ſed ſolum Deum & virtutes atque hominum merita tibi proponas. In corrigendis exceſſibus eccleſiaſticam exerce diſciplinam ; memor quam gratiam Phinees, quamve pœnam Heli, alter injurias Dei ulciſcendo, alter diſſimulando, meruerunt. Pauperes autem ac miſerabiles perſonas defende, juva & ſuſtenta. Ad omnes autem paternam habe caritatem.

Poſt expleta coronationis ſolemnia, ac ſingulis annis poſt electionis anniverſarium, cum fratribus ſuis octo ſaltem continuis diebus ſummus Pontifex vigili cura pertractet exſequi quod tam ſolemniter Deo pollicitus eſt. In primis igitur perſcrutetur in qua orbis parte Chriſtiana religio vexetur a Turcis, Sarracenis, Tartaris, & aliis infidelibus : in qua regione viget hæreſis, ſchiſma, vel quælibet ſuperſtitionis ſpecies ; in quibus provinciis mores, & divinorum obſervantia mandatorum, rectaque vivendi norma, tam in ſtatu eccleſiaſtico quam ſæculari, dilabuntur : ubi etiam libertas eccleſiaſtica conculcatur : inter quos reges principeſque & populos vigeant odia, vel bella, vel bellorum metus : & ubique ſicut pius pater cum fratribus ſuis remediis opportunis diligenter providere ſtudeat. His univerſalibus expeditis negotiis, ad ea quæ proximiora ſunt manum apponens, mox domum, familiam, & curiam Romanam, ubi & prout neceſſarium fuerit exemplariter componere, veraciterque reformare incipiat : ut ab ejus oculata reformatione, quæ ceterarum eſt eccleſiarum caput, inferiores eccleſiæ morum hauriant puritatem, nec aliquibus calumniandi ac maledicentiæ præſtetur occaſio : & tam circa magnos quam parvos inquirens vigilantiſſime, & inquiri faciens, quidquid emendatione dignum repererit corrigere nullatenus differat aut diſſimulet ; ſciens duplex eſſe peccatum, unum quod ibi perpetratur, aliud longe gravius quod inde ſequitur. Quidquid enim ibidem agitur, facile trahitur in exemplum. Unde fit ut langueſcente capite reliquum poſtea corpus morbus invadat. Pontificalis domus ac curia tamquam ſpeculum mundum eſſe debet, in quo omnes proſpicientes ad ejus exemplum ſe componant & vivant. Proinde ab ea penitus diſſipet & evellat quidquid ſimoniacæ labis, quidquid concubinariæ ſordis, quidquid denique vel Deum offendere, vel homines ſcandalizare poteſt. Curet ne officiales perperam officia ſua adminiſtrent, ne quemquam gravent, nec per concuſſionem aut illicite quidquam extorqueant ; & ut hi qui officialibus præpoſiti ſunt, ipſorum exceſſus inultos non patiantur. Neminem permittant veſtibus & coloribus per ſacros canones prohibitis uti : clerum Romanum, qui ſibi principaliter & immediate ſubjectus eſt, principaliter in omni eccleſiaſtica honeſtate inſtruat : monens non in veſtimentorum pompis & nitore beneplacitum Dei, ſed in humilitate, decentia, mentis puritate, ſimplicitate cordis, in morum caſtimonia, & reliquarum virtutum ornatu, quæ habentem Deo & hominibus commendant : ſed reformet, & præſertim ut cultus divinus in eccleſiis Urbis cum ea qua decet veneratione & diſciplina obſervetur. Populum quoque Urbis, quæ peculiaris ejus eſt parochia, doceat, inſtruat, & in via ſalutis dirigat. Imperet cardinalibus ut titulos ac parochias ſuas, prout eorum incumbit officio, viſitent & reforment. Prælatum aliquem magnæ ſcientiæ, probatæque & exemplaris vitæ, in Urbe vicarium conſtituat, qui vice ſua cleri & populi epiſcopalem curam gerat : de quo an oneri ſuo diligenter incumbat ſæpe perquirat. Poſt hæc cum eiſdem fratribus de temporalitate eccleſiæ Romanæ bene ſalubriterque regenda accurate cogitans, provideat ut provinciæ, civitates, oppida, caſtra, terræ ipſi eccleſiæ ſubjectæ, juſte ac pacifice gubernentur, tali quidem moderamine, ut inter regimen eccleſiaſticorum ac ſæcularium principum ſic diſtet, ſicut inter patrem & dominum. Non quæſtui, ſed protectioni ac tutelæ intendat, & paterna caritate cunctos fovens, non tam ſubditos quam filios exiſtimet. Et quoniam ſpiritualem temporalemque ipſorum curam habet, invigilet omnes partialitates ac ſeditiones inde amovere, præſertim Guelforum & Gibellinorum, & quæcumque his ſimilia pernicioſa nomina, animas corporaque pariter perimentia : omnem det operam, pœnis ſpiritualibus & temporalibus, & quibuſcumque poteſt modis, ſublatis inde cunctis diſſenſionum fomentis, eos unanimes ad defenſionem eccleſiæ conſervare. Ad regendum provincias ac civitates principales deſtinet cardinales, vel prælatos integræ & incorruptæ famæ ; quos non inhiare pecuniis, ſed juſtitiæ ac paci ſubditorum intendere veriſimile ſit : quorum legatio biennio, aut ad plus triennio elapſo, exſpiret. Et quia dignum eſt ut quilibet ſuæ villicationis rationem reddat, deputetur expleta legatione aliquis, vel aliqui inſignes viri, qui ſuæ adminiſtrationis rationem, necnon querelas ac petitiones provincialium audiant, & juſtitiam exhibeant ; & quod ipſi commode facere nequeunt, Papæ deferant ; qui omnino geſta eorum ſcire ſtudeat : & ſi quid illicite perpetraſſe ipſos conſtiterit, nullatenus inultum dimittat, ut & ſucceſſores ſui quæ non licent ſuo exemplo facere formident. Et ne officiales manus forſitan ad illicita apponant, competens ſalarium, unde vivere honeſte poſſint, eis conſtituatur. Sæpe etiam ſummus Pontifex inquirat, quomodo tam legati gubernatores & commiſſarii, quam Romanæ eccleſiæ vicarii ac feudatarii, ſubditos regant, & an novis gabellis & exactionibus gravent. Quidquid autem auſteritatis ſeu injuſti oneris ſuper cervices ſubditorum fieri cognoverit, nequaquam toleret. Pati enim impium eſt ut hi, quos Papa per ſe paterne regeret, per alios tyrannice tractentur. Statuta & conſtitutiones antiquas, quibus provinciæ ac terræ ſalubriter regi conſueverunt, inviolata ſervari faciat. Quod ſi qua poſtea irrationabi-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1436. Seſſ. XXIII.

liter vel ad æmulationem ſeu partialiter edita ſint, cauſa cognita, retractentur & reformentur. Infra annum ab electionis die Romanus Pontifex ad ſe oratores ſeu procuratores provinciarum ac principalium civitatum eccleſiæ Romanæ accerſat: & oſtendens erga eos paternæ caritatis affectum, ab ipſis de ſtatu & conditione patriarum, & quemadmodum prædeceſſoris ſui tempore recti ſint, num etiam aliquo injuſto graventur onere, & quid pro ſalubri ipſorum regimine faciendum ſit, perſcrutetur; & tandem in omnibus utilitati & indemnitati ipſorum, ac bono publico, proviſionis remedio tamquam filiis adhibeat. Hoc idem ſaltem de biennio in biennium repetere non pigeat. Inter cetera quæ feudatarii, capitanei, gubernatores, ſenator, caſtellani, aliique præcipui officiales urbis & terrarum eccleſiæ jurare ſolent, hoc etiam adjiciatur, ut in eorum inſtitutione jurent, quod ſede vacante, ad mandatum cardinalium civitates, terras, loca, arces, & caſtra, ac gentes nomine Romanæ eccleſiæ tenebunt ac tradent libere & ſine contradictione. Ne ſummus Pontifex carnalitatis trahi videatur affectu, magis quam judicio rationis, atque ut ſcandalis obvietur, quæ (experientia teſte) ſæpe ſecuta ſunt, nullum de cetero conſanguineum vel affinem uſque ad tertium gradum incluſive, ducem, marchionem, comitem, feudatarium, emphyteotam, vicarium, gubernatorem, officialem, caſtellanum alicujus provinciæ, civitatis, oppidi, caſtri, fortalitii, aut loci Romanæ eccleſiæ; nec ſuper his juriſdictionem ſeu poteſtatem aliquam habere, nec capitaneum, ſeu conductorem gentium [a] armorum faciat, aut eſſe permittat. Ipſi quoque cardinales ſummo Pontifici ſecus agere volenti nequaquam aſſentiant: quodque ſuccedens Pontifex aliter facta prorſus retractet ac revocet. Juxta Nicolai Papæ IV. conſtitutionem ſtatuit ſancta ſynodus, ut ad ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales omnium fructuum, redituum, proventuum, mulctarum, condemnationum, ac cenſuum, de quibuſcumque terris & locis Romanæ eccleſiæ ſubjectis provenientium, medietas pertineat, inſtitutioque & deſtitutio omnium rectorum, gubernatorumque, & cuſtodum, quocumque nomine cenſeantur, qui præerunt dictis terris & locis, ac etiam dictorum fructuum collectorum, de conſilio & conſenſu ipſorum cardinalium fieri debeat. Ipſos igitur cardinales admonet ſancta ſynodus, ut terras & ſubditos Romanæ eccleſiæ ab injuriis & oppreſſionibus protegant, de paceque ac ſalute & bono ipſorum regimine cogitantes, apud ſummum Pontificem, & ubi opus fuerit, ipſos omni favore promoveant. Etſi de omnibus Romanæ eccleſiæ terris magna cura ſummo Pontifici ac cardinalibus eſſe debeat, ad urbem tamen Romanam mentis intuitum ſedulo convertere, & ad ipſam tamquam peculiarem filiam & principalem eorum parochiam, in qua beatorum Petri & Pauli ac innumerabilium Chriſti martyrum & ſanctorum ſacra corpora requieſcunt, ubi ſedes eſt Romani Pontificis, unde & ipſe ac Romanum denominatur imperium, & ad quam omnes Chriſticolæ devotionis cauſa confluere ſolent, ſingularem quamdam caritatem & præcipuum affectum gerere tenentur, ut in pace, tranquillitate ac juſtitia gubernetur, in ſuiſque eccleſiis, mœnibus, viis & ſecuritate ſtratarum detrimentum non patiatur. Quocirca ſtatuit hæc ſancta ſynodus, ut de quibuſcumque ipſius Urbis reditibus & proventibus aliqua competens portio ad conſervationem eccleſiarum, mœnium, viarum, pontium, ſecuritatiſque itinerum ipſius Urbis & diſtrictus, per aliquos viros probatæ famæ de conſilio cardinalium eligendos re

[a] Forte, armatarum.

A ipſa exponatur. Sicut ſervum ſervorum Dei ſummus Pontifex ſe profitetur, ita opere comprobet; &, cum ad ipſum tamquam communem patrem undique homines confugiant, aditi ſe ab omnibus facile permittat. Unam ergo ſaltem in hebdomada diem pro publica ſtatuat audientia: in qua omnes, præſertim pauperes & oppreſſos, patienter & benigne audiat, & quantum cum Deo poteſt, exaudiat: cunctiſque ſicut pater filiis, prout cuique opus fuerit, juxta vires conſilio & auxilio provideat benigne. Et ſi corporali neceſſitate impeditus fuerit, alicui vel cardinali vel alteri inſigni viro omnia ſibi relaturo committat, omnibuſque curiæ officialibus jubeat, præſertim vicecancellario, pœnitentiario, & camerario, B ut ipſos pauperes cito gratiſque expediant: memor Apoſtolicæ caritatis, qua Petrus & Paulus invicem dexteras dederunt, ut pauperum memores eſſent. Diebus vero Dominicis & feſtivis ad Miſſam exeat publicam, poſt quam aliquanto temporis ſpatio indigentibus audientiam præbeat. Singulis hebdomadis, vel ſaltem in menſe bis, conſiſtoria publica teneat, in quibus negotia eccleſiarum cathedralium ac monaſteriorum ſeu principum ac univerſitatum, aliaque magni ponderis audiat. Lites autem & cauſas minores remittat ad vicecancellarium. Ipſe autem quanto amplius poteſt, litigiis ac minoribus negotiis ſe eximat, ut majoribus intendat liberius. Quoniam ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, pars corporis C Romani Pontificis eſſe cenſentur, reipublicæ admodum expediens eſt, ut juxta vetuſtum morem gravia & ardua negotia de ipſorum conſilio, directione, cauſa quoque mature cognita, deinceps fiant: præſertim cauſarum fidei deciſiones, ſanctorum canonizationes, erectiones, ſeu ſuppreſſiones, diviſiones, ſubjectiones, uniones eccleſiarum cathedralium & monaſteriorum, promotiones cardinalium, confirmationes ac proviſiones de eccleſiis cathedralibus & monaſteriis, privationeſque & tranſlationes abbatum, epiſcoporum, & ſuperiorum: leges, ſeu conſtitutiones, legationes de latere, ſeu vicariorum ac nuntiorum auctorite legatorum de latere fungentium commiſſiones: novæ religionis inſtitutio, exemptio D nes novæ eccleſiis, monaſteriis, ſeu capellis, aut ipſarum jam factarum revocationes, ſalvo decreto ſacri Conſtantienſis concilii, de prælatis non transferendis invitis.

Conſtantienſis concilii ſeſſione XXXIX.

IV.

De numero & qualitate cardinalium.

Cum ſummo Pontifici ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales in dirigenda Chriſtiana republica collaterales aſſiſtant, neceſſe eſt ut tales inſtituantur qui ſicut nomine, ita re ipſa cardines ſint, ſuper quos oſtia univerſalis verſentur & ſuſtententur eccleſiæ. Statuit igitur ſancta ſynodus, ut deinceps eorum numerus adeo ſit moderatus, quod nec ſit gravis E eccleſiæ, (quæ nunc ob temporum malitiam pleriſque gravibus affligitur incommodis) nec ſuperflua numeroſitate vileſcat. Qui de omnibus Chriſtianitatis regionibus, quantum commode fieri poterit, aſſumantur, ut notitia rerum in eccleſia emergentium facilius haberi, & ſuper his maturius deliberari poſſit; ſic tamen, quod numerum viginti quatuor inter hos qui nunc ſunt & aſſumendos non excedant, ita quod de una natione ultra tertiam partem reſpectu cardinalium pro tempore exſiſtentium, ac de una civitate & diœceſi ultra unum inde oriundum, & de ea natione quæ nunc ultra tertiam partem habet uſque ad ipſius tertiæ partis reductionem eſſe nequeant. Sint viri in ſcientia moribuſque ac rerum

Anno Christi 1436. Sess. XXIII.

experientia excellentes, non minores triginta annis, magiſtri, doctores ſeu licentiati cum rigore examinis in jure divino vel humano. Sit ſaltem tertia vel quarta pars de magiſtris aut licentiatis in ſacra ſcriptura. Inter hos autem viginti quatuor eſſe aliqui poterunt admodum pauci, filii, fratres aut nepotes regum ſeu magnorum principum, in quibus cum circumſpectione & maturitate morum competens litteratura ſufficiat.

Non fiant cardinales nepotes ex fratre vel ſorore Romani Pontificis, aut alicujus cardinalis viventis, non illegitime nati, non corpore vitiati, nec alicujus criminis aut infamiæ nota reſperſi. Prædicto autem numero viginti quatuor, pro magna eccleſiæ neceſſitate vel utilitate, duo alii in quibus vitæ ſanctitatis vel eximiæ virtutes refulgeant, quamquam memoratos gradus non habeant, ac de Græcis (cum Romanæ eccleſiæ uniti fuerint) inſignes aliqui viri adjici poterunt.

Non fiat cardinalium electio ſolum per auricularia vota: ſed illi ſolum aſſumi poſſint, in quos, facto vero ſcrutinio ac publicato, majorem partem cardinalium per ſubſcriptionem manus propriæ conſtiterit collegialiter conſenſiſſe. Deſuper etiam Apoſtolicæ litteræ cum ſubſcriptione cardinalium conficiantur, decreto hujus ſacri concilii in quarta ſeſſione ſolemniter publicato: quod incipit: » Item cum multiplicatio cardinalium, &c. in ſuo robore inviolabiliter permanſuro. Cum recipient cardinales ſuæ dignitatis inſignia, quorum ſignificatio eſt, ut pro bono univerſalis eccleſiæ ſanguinem proprium (ſi opus ſit) non vereantur effundere, jurabunt in publico conſiſtorio, ſi ſint in curia; ſi vero abſentes, in manibus alicujus epiſcopi, & publice, cui per litteras Apoſtolicas, in quibus forma juramenti inſerta ſit, commiſſum fuerit, in hunc modum:

Juramentum cardinalis recens electi.

» Ego N. nuper aſſumptus in ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalem, ab hac hora inantea ero fidelis beato Petro, univerſalique & Romanæ eccleſiæ ac ſummo Pontifici, ejuſque ſucceſſoribus canonice intrantibus: laborabo fideliter pro defenſione fidei catholicæ, exſtirpationeque hæreſum & errorum ac ſchiſmatum, reformatione morum, ac pace in populo Chriſtiano. In alienationibus rerum & bonorum eccleſiæ Romanæ, aut aliarum eccleſiarum & beneficiorum quorumcumque, non conſentiam, niſi in caſibus a jure permiſſis: & pro alienatis ab eccleſia Romana recuperandis pro poſſe operam dabo. Non conſulam quidquam ſummo Pontifici, nec ſubſcribam me, niſi ſecundum Deum & conſcientiam meam. Quæ mihi per ſedem Apoſtolicam commiſſa fuerint fideliter exſequar. Cultum divinum in eccleſia tituli mei, & ejus bona conſervabo, ſic me Deus adjuvet.

Pro conſervandis cardinalium titulis, quorum aliqui tam in divino cultu quam ædificiis nimium, proh dolor, in opprobrium ſedis Apoſtolicæ & ipſorum cardinalium collapſi ſunt; ſtatuit hæc ſancta ſynodus, ut de reditibus ſeu proventibus terrarum Romanæ eccleſiæ, quorum medietas juxta conſtitutionem Nicolai Papæ ad cardinales (ut prædictum eſt) pertineat, decima pars ejus quod ſpectat ad quemlibet cardinalium proprio titulo ſingulis annis applicetur. Et nihilo minus vel in vita vel in morte quilibet cardinalis tantum proprio titulo relinquat, unde communiter una perſona ſuſtentari poſſit. Quod ſi non fecerit, tam pro hoc, quam pro dicta decima parte, bona omnia ipſius cardinalis obligata ſint uſque ad debitam ſatisfactionem. Et ad exſecutionem hujus, oneramus primum cardinalem il- A lius ordinis de quo ille defunctus erat. Viſitet per ſe quilibet cardinalis præſens in curia, abſens vero per vicarium idoneum ſingulis annis titulum ſuum, clericoſque & populum eccleſiarum ſubjectarum, & cum diligentia inquirat, & ſalubriter provideat, ſuper cultu divino boniſque ipſarum eccleſiarum, ac vita & moribus clericorum & parochianorum, de quibus, cum ſuæ ſint oves, in diſtricto Dei judicio rationem redditurus eſt. Et tam quoad tempus viſitandi, quam quoad alia, ſervet quæ inſtituta ſunt in decreto noſtro de conciliis ſynodalibus. Etſi quemlibet cardinalium tam ipſa dignitas quam propria perurgeat pollicitatio pro memoratis ſanctis laborare operibus; nihilo minus ut eo efficacius res fiant, quo ſin- B gulis quaſi peculiariter diſtribuuntur, epiſcopi cardinales indagare curent, quæ regiones hæreſibus, erroribus, ſuperſtitionibus novis aut veteribus infectæ ſint: preſbyteri, ubi mores & divinorum mandatorum obſervantia ac eccleſiaſtica diſciplina deficiant: diaconi, qui reges & principes ſeu populi bellis agitentur, vel agitari timeantur: & tamquam apes argumentoſæ tam apud ſummum Pontificem, quam inter ſeipſos diligenter ac accurate negotia hæc ſancta promoveant; operam dantes, ut ubi neceſſarium fuerit, ſalubri remedio provideatur. Ipſe autem ſummus Pontifex, tamquam communis omnium pater & paſtor, non ſolum rogatus ac ſollicitatus, ſed proprio motu ubique inveſtiget inveſtigarique faciat, & quam C poteſt omnibus filiorum morbis ſalutarem conferat medicinam. Si quando Papam (quod abſit) negligentem aut remiſſum, ſeu agentem quæ ſtatum illius non decent, ipſi cardinales inſpexerint; filiali reverentia & caritate tamquam patrem obſecrent, ut officio paſtorali honorique ac debito ſuo ſatisfaciat. Et primo quidem aliquis vel aliqui [a] de per ſe, deinde ſi ſe non corrigat, omnes collegialiter acceſitis quibuſdam notabilibus prælatis, prædicentes quod ſi non abſtinuerit, proximo generali concilio deferent: nec pro ſalute ipſius ſummi Pontificis & bono publico ejus odium vel quidquam aliud timeant, dum tamen reverenter & caritative id agant. Multo magis ſi quem ex cardinalibus aliquid perperam ſeu re- D prehenſione dignum facientem Papa cognoverit, paterna ſemper caritate & juxta doctrinam evangelicam corrigat: ut ſic alter in alterum, pater in filios, & filii in patrem caritatis opera exercentes, eccleſiam exemplari ac ſalubri moderamine gubernent. Prælatos & quoſcumque alios, inſignes præſertim viros ad curiam Romanam proficiſcentes, cardinales benigne & honorifice tam publice quam private pertractent, & apud ſummum Pontificem eorum negotia gratis ac liberaliter recommiſſa faciant. Et cum ei qui communis eſt omnium pater, cardinales aſſiſtant, perſonarum acceptatores fieri vel advocatos valde indecens eſt. Propterea interdicit hæc ſancta ſynodus, ut tamquam judices collaterales partialita- E tem nullam accipiant; etiamſi de terra partiali originem ducant. Nec ſint principum aut communitatum, ſeu aliorum contra quemquam, cum pretio vel ſine, partiales protectores, aut defenſores; ſed exuti omnem paſſionem, in ſedandis concordia vel juſtitia litibus Papæ aſſiſtant. Principum autem & quorumcumque, præſertim pauperum ac religioſorum, gratis & ſine ullo quæſtu promovere juſta negotia, tamquam caritatis opus, perſuadet ſancta ſynodus, & commendat. Cum affabilitate & benignitate ſervent cardinales gravitatem ac modeſtiam, quæ huic congruunt dignitati: pietatem autem, *quæ* (ſecundum Apoſtolum) *ad omnia utilis eſt*, ſervent ad omnes. Affines ſuos, præſertim bene meritos ac pauperes,

[a] Forte, de ſe per ſe.

1. Tim. 4.

quamquam negligere non debeant, non tamen ita ipſos opum aut beneficiorum mulotudine accumulent, ut alii inde ſcandalum patiantur. Caveant ne bona ab eccleſiis profecta, ultra quam neceſſitatis ratio poſtulat, in carnem & ſanguinem effundant. Cum tales ſic ambulare io magnus Pontifex inſpexerit, arguat atque obviet, ut decet: neque enim culpæ erit expers, ſi juxta officium ſuum corrigenda non corrigat. Familia, menſa, ſupellex rerum & equorum tam Papæ quam cardinalium, nec numeroſitate, nec faſtu, aut pompis, neque aliquo exceſſu reprehenſibilis ſit. Ita domum & quæ in domo ſunt moderate componat, ut alii non ſcandalum, ſed frugalitatis capere exemplum poſſint. Tam ſummus Pontifex & cardinales, quam ceteri epiſcopi, conſtitutionem B beati Gregorii in generali ſynodo editam ſervare ſtudeant, cujus tenor hic eſt, quam hæc ſancta ſynodus innovat:

Habetur infra, cujus initium eſt: Regnante, &c. in ſancta hac.

a *al.* exemplum.

» Cum paſtoris vita [a] exemplo debeat eſſe diſcipulis, plerumque clerici, qualis in ſecreto ſit vita ſui Pontificis neſciunt, quam tamen ſæculares pueri ſciunt; de qua re præſenti decreto ſtatuimus, ut quidam ex clericis vel etiam ex monachis electi, in miniſterio cubiculo Pontificali obſequantur, ut is qui in loco regiminis eſt, tales habeat teſtes qui veram ejus in ſecreto converſationem videant, & ex ſedula viſione exemplum profectus ſumant.

Paſchalis etiam Papæ verba advertant dicentis: » Epiſcopi lectioni & oraoom vacent; & ſemper preſ- C byteros & diaconos, aut alios boni teſtimonii clericos habeant, ut ſecundum Apoſtolum, & ſanctorum patrum inſtituta, poſſint irreprehenſibiles inveniri.

1. Tim. 3.

Non expedit reipublicæ, ut cardinalibus, quos rebus arduis univerſalis eccleſiæ intentos fore oportet, aliæ cauſæ quam electionum eccleſiarum cathedralium, aut monaſteriorum, vel principum, aut univerſitatum, ſeu ſimiles, per Papam aut [b] cancellariam delegentur. Minores igitur litigioſæ cauſæ in auditorio Rotæ, quod ad hoc inſtitutum eſt, committantur. Neque Papa, neque cardinales familiares ſuos, quaſi munera accepturos, ad confirmatos vel proviſos prælatos de cetero mittant, ne quod per ſe facere non decet, per alios fieri patiantur. Quod aliquando D factum eſt, ut pro annullo in aſſignatione tituli cardinalibus tradito poſt mortem ejus aliqua pecuniæ ſumma vel res alia de bonis ſuis arripiatur, de cetero non fiat: cum labores eorum pro republica impenſi exſequias, ſi pauperes forent, potius de publico mereantur.

b *al.* cancellariam.

V.

De electionibus.

Licet dudum hæc ſancta ſynodus, abolita per eam generali omnium eccleſiarum & dignitatum electivarum reſervatione, provide decreverit, ut prædictis eccleſiis & dignitatibus per canonicas electiones & confirmationes provideri deberet, volens etiam E ſpeciales ſeu particulares ipſarum eccleſiarum & dignitatum electivarum prohibere reſervationes, per quas libera in eiſdem eligendi & confirmandi facultas impediri poſſet; quodque adverſus hoc decretum Romanus Pontifex nihil attentaret, niſi ex magna, rationabili & evidenti cauſa, in litteris Apoſtolicis nominatim exprimenda: quia tamen contra ipſius decreti mentem non pauca ſine hujuſmodi cauſa geſta ſunt, unde gravia hactenus ſucceſſerunt, & graviora in dies timentur ſcandala; cupiens hæc ſacroſancta ſynodus his obviare, nolenſque ut ipſius decreti mens, quæ fuit omne obſtaculum a canonicis electionibus & confirmationibus tollere, ſuo fruſtre- A tur effectu; ſtatuit ut electiones in dictis eccleſiis ſine impedimento aut obſtaculo omnino fiant, quæ cauſa cognita juxta juris communis & dicti noſtri decreti diſpoſitionem confirmentur. Verumtamen ſi forte aliquando contingat electionem aliquam etiam alias canonicam fieri, quæ in perturbaoonem eccleſiæ aut patriæ vel boni publici vergere timeatur; ſummus Pontifex, cum ad ipſum confirmatio delata fuerit, ſi talem urgentiſſimam cauſam adeſſe manifeſte cognoverit, ea prius mature diſcuſſa, ac parte plene defenſa, accedente poſtea Romanæ eccleſiæ, cardinalium, aut majoris partis ſubſcriptione, hujuſmodi cauſam veram ſufficientemque fore atteſtantium, rejecta tali electione, ad capitulum vel conventum remittat, ut vel infra tempus juris vel aliud, juxta loci diſtantiam, ad aliam, ex qua evenire talia non formidentur, electionem procedant.

VI.

De reſervationibus.

Et quia multiplices eccleſiarum & beneficiorum hactenus factæ per ſummos Pontifices reſervationes non parum eccleſiis oneroſæ exſtiterunt; ipſas omnes tam generales quam ſpeciales ſive particulares, de quibuſcumque eccleſiis & beneficiis, quibus tam per electionem, quam collationem, aut aliam diſpoſitionem provideri ſolet, ſive per extravagantes, Ad regimen, & Execrabilis, ſive per regulas cancellariæ, C aut alias Apoſtolicas conſtitutiones introductas, hæc ſancta ſynodus abolet: ſtatuens ut de cetero nequaquam fiant, reſervationibus in corpore juris expreſſe clauſis, & his quas in terris Romanæ eccleſiæ, ratione directi ſeu utilis dominii, mediate vel immediate ſubjectis fieri contigerit, dumtaxat exceptis.

VII.

De Clementina, Litteris.

Licet in Apoſtolicis vel aliis litteris quibuſcumque aliquem dignitati, beneficio, aut juri cuicumque renuntiaſſe, aut privatum eſſe, ſeu aliquid egiſſe, per quod jus proprium auferatur, narratum ſit; hujuſmodi litteræ in his oon præjudicent, etiamſi ſuper D ipſis gratia vel intentio narrantis fundetur, niſi per teſtes aut alia legitima conſtiterit documenta.

Datum in ſeſſione publica hujus ſacræ ſynodi, in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, octavo Kalendas Aprilis, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſexto.

SESSIO XXIV.

De actis quibuſdam cum Græcis, & de indulgentiis, &c.

I.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, io Spiritu E ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

QUia ambaſiatores noſtri ad Conſtantinopolim tranſmiſſi, vice & nomine ejuſdem ſanctæ ſynodi ſereniſſimo Imperatori Romanorum, & reverendiſſimo domino patriarchæ Conſtantinopolitano, propter nonnullas cauſas promiſerunt, capitula alias in hac ſancta ſynodo ſuper modo univerſalis & œcumenici & utriuſque eccleſiæ concilii celebrandi hinc & inde concluſa & firmata dare, & cum effectu exhibere, ſub conſueta hujus ſanctæ ſynodi bulla plumbea, data præſenti, & ſub tenore de verbo ad verbum ſubſequenti: nolens hæc ſancta ſynodus obmittere aliquid eorum quæ pro unione eccleſiarum Chri-

ſti fieri poſſunt, dictam ſuorum ambaſiatorum promiſſionem præſenti decreto acceptat, approbat, ratificat & confirmat, & præfata capitula de verbo ad verbum, prout per præfatos ambaſiatores promiſſum eſt, præſentibus inſerit, ſub tenore qui ſequitur:

II.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Cum inter cetera toti populo Chriſtiano neceſſaria opera, propter quæ hoc præſens ſanctum concilium exſtitit congregatum, unio occidentalis & orientalis eccleſiarum Chriſti præcipuum & maximum ſit, merito pro hac perficienda ab initio ſuæ congregationis omni conatu laboravit. Etenim quamprimum potuit ad ſereniſſimum Imperatorem Græcorum & reverendiſſimum patriarcham Conſtantinopolitanum cum litteris ſuos tranſmiſit ambaſiatores, ad ipſos cum omni caritate & inſtantia exhortandum, quatenus & ipſi cum plena poteſtate mitterent aliquos qui nobiſcum tractarent de modo dictam ſanctam unionem conſequendi: qui mox ut requiſiti fuerunt, tres inſignes viros de his qui apud eos magnæ videntur auctoritatis, quorum primus ipſum Imperatorem conſanguinitate attinet, ad hanc ſanctam ſynodum deſtinarunt, ſufficienti ipſius Imperatoris mandato, cum bulla aurea & ejus propria manu ſubſcripto, ac patriarchæ litteris munitos, qui tam in generali congregatione, quam coram commiſſariis noſtris ferventiſſimum ipſius Imperatoris & patriarchæ totiuſque eccleſiæ orientalis ad hanc unionem deſiderium exponentes, nos mirum in modum ad tam ſancti operis proſecutionem pulſant, ac quotidie excitant: duo inter alia firmiter conſtanterque aſſerentes, unionem ipſam niſi in ſynodo univerſali, in qua tam eccleſia occidentalis quam orientalis conveniat, fieri nullatenus poſſe; & in ea ſynodo (ſi fiat, ut infra conventum eſt) ipſam unionem ſecuturam ſperari. His auditis, ſumma nobis lætitia & jucunditas nimirum acceſſit. Quamobrem omnem cogitatum noſtrum jactantes in Deum, qui facit mirabilia magna ſolus, venerabiles ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales præſidentes ſedis Apoſtolicæ, patriarcham Antiochenum, archiepiſcopos, epiſcopos, abbates, magiſtroſque & doctores in numero competenti deputavimus, ut una cum ipſis Græcorum ambaſiatoribus rem iſtam tractare, & quo ordine ad exſecutionem deducenda eſſet proſpicere deberent: qui tam inter ſe quam cum ipſis [a] ambaſiatoribus ſæpenumero convenientes, habito inter ſe maturo & digeſto conſilio, ad infra ſcripta cum ipſis devenerunt capitula; quæ poſtea ſecundum morem hujus ſacri concilii per ſacras deputationes mature deliberata, ac deinde per generalem congregationem concluſa firmataque ſolemniter exſtiterunt: quorum tenor una cum mandato ipſius domini Imperatoris ſub bulla aurea ſequitur, & eſt talis: Ambaſiatores ſereniſſimi domini Imperatoris, *&c.* ut decreto concilii ſuperius inſerto latius continetur. Et quia tempus ſuperius expreſſum, infra quod prædicta debebant adimpleri, effluxit, non propter defectum alicujus partium, ſed quia ita contigit variis intervenientibus tractatibus; hæc ſancta ſynodus tempus per præfatos ſereniſſimum Imperatorem Græcorum & reverendiſſimum patriarcham Conſtantinopolitanum parte ex una, & ambaſiatores hujus ſacræ ſynodi parte ex altera, ſtatutum & firmatum, quod eſt menſe a Maio immediate ſequenti ad annum, ita quod per totum menſem Maii ad annum ſequentem utraque partium ſit parata ad exſequendum ſupradicta, quantum ad quamlibet partium attinet, acceptat & promittit ſe impleturam, quantum ad ipſam pertinet, infra dictum tempus quidquid in ſupradictis capitulis continetur.

[a] *al.* oratoribus.

Seſſione XIX.

Datum Baſileæ in ſeſſione publica hujus ſanctæ ſynodi ſolemniter celebrata, decimo octavo Kalendas Maii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſexto.

III.

Salvus conductus Græcorum datus domino Imperatori Græcorum & patriarchæ Conſtantinopolitano a ſacro concilio Baſileenſi.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans.

Quia auctore Deo in regione noſtra occidentali & obedientia eccleſiæ Romanæ eſt univerſalis & œcumenica ſynodus celebranda, in qua juxta concordata in hac ſancta ſynodo, & in Conſtantinopoli denuo ratificata, tam occidentalis quam orientalis eccleſia conveniet; ut cunctis erga eamdem eccleſiam orientalem noſtræ intentionis ſinceritas pateat, & omnis ſuſpicio quæ circa ſecuritatem ac libertatem venientium oriri poſſet de medio auferatur, tenore præſentis decreti hæc ſancta ſynodus Baſileenſis, nomine & vice totius eccleſiæ occidentalis, & omnium de eadem eccleſia cujuſcumque ſtatus, etiamſi papali, imperiali, regali, Pontificali vel quacumque alia inferiori ſpirituali vel ſæculari præfulgeant dignitate, poteſtate vel officio, decernit, dat & concedit ſereniſſimo Imperatori Græcorum, reverendiſſimis patriarchis Conſtantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, & Hieroſolymitano, ceteriſque uſque ad numerum ſeptingentarum perſonarum, etiamſi imperiali, regali, archiepiſcopali, & cujuſcumque alterius ſtatus, dignitatis aut conditionis fuerint, ad prædictum univerſale & œcumenicum concilium in regione occidentali (ut præmittitur) celebrandum, venientibus aut venturis, plenum & liberum ſalvum conductum: omneſque prædictos & quemlibet ipſorum, tam in perſonis quam in honoribus & rebus quibuſcumque, ipſorum nominibus, regnis, provinciis, dominiis, territoriis, communitatibus, civitatibus, caſtris, oppidis, villis, & omnibus locis obedientiæ noſtræ eccleſiæ occidentalis, per quæ ſive eundo, ſive ſtando, ſive etiam redeundo, tranſituri ſunt, aut eos tranſire contigerit: in ſuam tutam ſecuramque ſalviguardiam recepit & recipit per præſentes: promittens & concedens omnibus & ſingulis ex ipſis hoc præſenti edicto ſynodali, tutam & liberam facultatem accedendi & veniendi, & ad civitatem ſeu locum, in qua vel in quo erit dictum ſacroſanctum univerſale concilium celebrandum: ibique ſtandi, morandi, reſidendi, habitandi, cum omnibus immunitatibus, libertatibus & ſecuritatibus, quibus illi qui erunt de obedientia eccleſiæ Romanæ habitabunt; diſputandi etiam & ratiocinandi, jura & auctoritates allegandi, & omnia alia libere & ſine cujuſcumque impedimento dicendi, faciendi, & tractandi, quæ pro unione eccleſiarum Chriſti eis expedire videbitur & opportunum. Inde etiam ſemel & pluries, & toties quoties eis & cuilibet eorum videbitur, & placebit, ſimul & ſeparatim, & cum eorum bonis, rebus & pecuniis, & ſine, pro libitu recedendi & redeundi tute, libere & impune, omni impedimento reali & perſonali ceſſante, penituſque remoto; etiamſi talis unio (quod abſit) non ſequeretur, nec effectum haberet: quo caſu, & in omnem

ANNO CHRISTI 1436 SESS. XXIV.

alium eventum, præfati ſereniſſimus Imperator, domini patriarchæ, & alii ſupra nominati, noſtris dumtaxat expenſis & galeis, abſque aliqua dilatione temporis, omoique remoto impedimento, cum eiſdem honoribus, benevolentia & amicitia, quibus ad præfatum univerſale celebrandum concilium deducentur, etiam io & ad Conſtantinopolim reducentur, ſive unio ſequatur in dicta celebranda ſynodo œcumenica, ſive non. Non obſtantibus in prædictis vel aliquo prædictorum quibuſcumque differenoiis, diſcordiis & diſſenſionibus ad præſens vigentibus, & quæ in futurum oriri & vigere poſſent inter dictas eccleſias occidentalem & orientalem, ſeu inter ipſam eccleſiam Romanam & ei ſubjectos & aggregatos, & præfatum ſereniſſimum Imperatorem, & alios eccleſiæ Conſtantinopolitanæ aggregatos: & non obſtantibus aliquibus ſententiis, decretis, condemnationibus, juribus & decretalibus, quomodocumque & qualitercumque factis & prolatis ſeu faciendis: Et ciam non obſtantibus aliquibus criminibus, exceſſibus, culpis & delictis, ſi quæ per prædictos vel alterum eorum quomodocumque & qualitercumque commiſſa & perpetrata forent: & generaliter non obſtantibus quibuſcumque aliis, etiamſi talia forent, de quibus neceſſarium eſſet ſpecialem in præſentibus facere meotionem. Et ſi contingat aliquem vel aliquos ex noſtris eis vel alicui ipſorum injuriari, (quod abſit) vel aliquam moleſtiam inferre in perſona, honore, rebus & aliis quibuſcumque; taliter excedens judicabitur per nos aut noſtros, uſque ad condignam & rationabilem ſatisfactionem parti læſæ. Et e converſo, ſi aliquis ipſorum alicui ex noſtris aliquam (ut præmittitur) injuriam inferat, judicabitur per eos uſque ad coodignam & rationabilem ſatisfactionem ei qui injuriam paſſus eſt, ſecundum morem & conſuetudinem utriuſque partis. De aliis autem criminibus, exceſſibus & culpis quibuſcumque, quælibet partium cognoſcet & judicabit de ſuis.

Hortatur autem hæc ſacroſancta ſynodus univerſos Chriſti fideles, & nihilo minus auctoritate univerſalis eccleſiæ in virtute Spiritus ſancti & ſanctæ obedientiæ mandat & præcipit omnibus & ſingulis prælatis, regibus, ducibus, principibus, officialibus, communitatibus & aliis ſingularibus perſonis, [a] cujuſvis ſtatus, condioonis & dignitatis exſiſtant, noſtræ occidentali eccleſiæ aggregatis, quatenus prædicta omnia & ſingula inviolabiliter obſervent, &, quantum in eis eſt, obſervari faciant: dictoſque ſereniſſimum Imperatorem, patriarchas, & alios omnes & ſingulos antedictos, ad dictum ſactum celebrandum concilium accedentes, & inde recedentes, ſimul & diviſim favorabiliter & reverenter honorent & tractent, ac honorari & tractari faciant. Si qua vero dubitatio circa dictum ſalvumconductum & contenta in eo oriri contigerit, ſtabitur declarationi præfatæ univerſalis ſynodi celebrandæ. Vult autem hæc ſancta ſynodus præſentem ſalvumconductum valere, & io ſuo robore permanere, quouſque ad ultimum, dicti ſereniſſimus Imperator, patriarchæ, & alii ſupradicti, cum ſuis nobilibus & famulis, uſque ad numerum (ut præmittitur) ſeptingentarum perſonarum, aliiſque rebus & bonis, ſint reverſi in & ad civitatem Conſtantinopolitanam. Si quis autem contra prædicta aut aliquod ipſorum aliquid facere quoquo modo tentaverit, indignationem omoipotentis Dei & dictæ ſanctæ ſynodi ſe noverit incurſurum.

Datum Baſileæ in ſeſſione publica hujus ſanctæ ſynodi, ſolemniter celebrata, decimo octavo Kalendas Maii, anno a Nativitate Domini milleſimo A quadringenteſimo trigeſimo ſexto.

IV.

Aurea bulla domini Imperatoris Græcorum lecta in ſeſſione publica & congregatione generali.

Quoniam deſtinatæ fuerunt ab imperio [a] noſtro & ſanctiſſimo domino œcumenico patriarcha ambaſiatæ ad ſacroſanctam eccleſiam Romanam, videlicet ad beatiſſimum Papam dominum Martinum quintum, & ad modernum ſimiliter ſanctiſſimum Papam dominum Eugenium quartum, ſimiliter & ab ipſis tranſmiſſæ fuerunt multotier ad nos pro unione eccleſiarum Chriſti, & multis laboribus cum multa diligentia utrimque factis; tamen propter aliquas B circumſtantias temporaneas non pervenit ad finem tale bonum & ſanctum opus unionis. Poſt hæc autem deſtinavit ad nos de hac ipſa re ambaſiatores ſuos ſacra ſynodus in Baſilea congregata, ſacroſanctam eccleſiam Romanam repræſentans, propter quod & oos noſtros ad eam deſtinavimus, videlicet familiarem imperii noſtri Demetrium Palæologum Mæotidem, & honorandiſſimum in ſacris monachis abbatem ſacri monaſterii ſancti Demetrii Iſidorum, & familiarem imperii [b] noſtri Joannem Laſcari [c] Diſſipatum, qui illuc accedentes oſtenderunt, in ipſam quædam neceſſario ab eo tractari in præparationem & conſtitutionem univerſalis & œcumenici concilii, io quo neceſſe eſt tractari & celebrari & perfi- C ci (Deo duce) prædictam ſanctam unionem: quæ quidem hæc ipſa ſynodus Baſileenſis acceptavit, & promiſit illa adimplere. Unde & ambaſiatores ſuos ad nos deſtinavit, fratrem Joannem de Raguſio, ordinis Prædicatorum profeſſorem, & io ſacra pagina magiſtrum, Henricum Menger decretorum doctorem, canonicum Conſtantienſem, & Simonem [d] Freron ſacræ theologiæ baccalaureum, canonicum Aurelianenſem, cum decreto ipſius generali, in quo de his continebatur particulariter in capitulis. Perlecto itaque tali decreto apud nos, quædam ex his quæ continebantur in eo non placuerunt nobis, ut in ipſo jacebant: procemium videlicet talis decreti, & capitulum in quo ſcribebatur de modo reverſionis noſtræ D a loco celebrandi concilii ad Conſtantinopolim, ſi permittente Deo (quod abſit) non fieret unio eccleſiarum Chriſti io tali ſynodo: quia non exprimebatur in eo de hoc determinate & manifeſte. Prædicti autem ambaſiatores videntes diſplicentiam & reſiſtentiam noſtram, nec aliter rem ipſam poſſe habere progreſſum, conceſſerunt & promiſerunt curare in prædictis: videlicet quod dicta ſancta ſynodus dabit & exhibebit nobis capitula in dicto decreto contenta, cum procemio, modo & forma, quibus in literis ipſorum promiſſoriis continetur. Et circa reverſionem noſtram de ſynodo in Conſtantinopolim, io caſu quo non ſequeretur dicta unio, (quod abſit) facere & adimplere, prout habetur in forma ſalviconductus E prædicti. His itaque ſic progreſſis, & inter nos concordatis, petierunt & ipſi ambaſiatores, ut promittamus & nos abſque contradictione, ire & accedere ad locum, in quo celebrabitur, Deo concedente, utrimque catholica & œcumenica ſynodus. Qui quidem locus eſſe debet unus ex nominatis in [e] decretis, quicumque ordinabitur per dictum ſacrum concilium Baſileenſe, ſicut in ſupradicto decreto ipſius ſacri concilii [f] continentur. Etiam quod exire debeamus hinc a Conſtantinopoli, io accedendo verſus locum celebrandi œcumenici concilii, a principio ſequentis Junii, indictionis decimæquintæ, ſicut conventum eſt inter nos & ipſos ambaſiatores ſacri concilii. Et quia etiam ad majorem cautelam & firmita-

[a] al. meo.
[b] al. mei.
[c] Pro. Oiahyparum.
[d] al. Fleron.
[e] al. decreto;
[f] al. continetur.

ANNO CHRISTI 1436. SESS. XXIV.

tem horum omniom, petierunt fieri litteram chryſobuli imperii [a] noſtri, imperium [b] noſtrum grato animo rationabili petitioni eorum annuens, præſens chryſobulum largitur & concedit: per quod acceptat, determinat, & promittit, quod ſi dicta ſacra ſynodus Baſileenſis remedium appoſuerit in prædictis; videlicet ſi prædicta capitula in ſupradicto decreto contenta, cum proœmio in forma, ſicut hic per ambaſiatores ipſius ſynodi concordatum eſt, nobis direxerit, & compleverit omnia in eiſdem capitulis ſcripta opportune; ſimiliter & fecerit ſalvumconductum cum capitulis de modo reverſionis noſtræ ad Conſtantinopolim, ut prædicitur; reliqua etiam, ut ambaſiatores ipſius nobis promiſerunt, & nobiſcum convenerunt: exibit & [c] imperium noſtrum cum Deo ſine contradictione Conſtantinopoli ſecundum prædictum tempus, cum præſtantiſſimo domino œcumenico patriarcha Conſtantinopolitano, & ceteris debentibus intereſſe, ad accedendum ad locum ubi celebrabitur ſanctum catholicum & œcumenicum concilium, abſque impedimento rationabili, vero & manifeſto: etiamſi bellum (quod abſit) ab infidelibus foret & inſtaret civitati noſtræ Conſtantinopolitanæ. Et in robur & confirmationem & conſervationem inviolabilem ſupraſcriptorum, jurat imperium [d] noſtrum per debitum [e] nobis juramentum tamquam Chriſtiano & fideli Imperatori, & per orationem ſancti mei domini & Imperatoris patris imperii mei famoſiſſimi & felicis memoriæ, & per animam meam: factumque eſt ſuper iſtis præſens chryſobulum imperii [f] noſtri, in anno ſexmilleſimo nongenteſimo quadrageſimoquarto, in menſe Novembris, indictione decimaquarta, a Nativitate vero Domini noſtri Jeſu Chriſti milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquinto, die vigeſimoſexto menſis Novembris.

[a] al. mei
[b] al. meum.
[c] al. ad imperium meum.
[d] al. meum.
[e] al. mihi.
[f] al. mei.

V.

Bulla plumbea domini patriarchæ Conſtantinopolitani miſſa ſacro concilio Baſileenſi.

Quoniam deſtinatæ fuerunt ab humilitate noſtra & potentiſſimo & ſancto meo Imperatore ambaſiatæ ad ſacroſanctam eccleſiam Romanam, videlicet ad beatiſſimum Papam dominum Martinum quintum, & ad modernum ſimiliter ſanctiſſimum Papam dominum Eugenium quartum, ſimiliter & ab ipſis tranſmiſſæ fuerunt multoties ad nos pro unione eccleſiarum Chriſti, & multis laboribus cum multa diligentia utrimque factis, tamen propter aliquas circumſtantias temporaneas non pervenit ad finem tale bonum & ſanctum opus unionis. Poſt hæc autem deſtinavit ad nos de hac ipſa re ambaſiatores ſuos ſacra ſynodus in Baſilea congregata, ſacroſanctam eccleſiam Romanam repræſentans: propter quod & nos noſtros ad eam deſtinavimus, videlicet familiares potentiſſimi & ſancti mei Imperatoris, in Spiritu ſancto dilectos filios noſtræ humilitatis, videlicet Demetrium Palæologum Mætotidem, & honorandiſſimum in ſacris monachis abbatem ſacri monaſterii ſancti Demetrii Iſidorum, & Joannem Laſcari Diſhypatum: qui illuc accedentes, oſtenderunt in ipſam quædam neceſſario ab ea tractari in præparationem & conſtitutionem univerſalis & œcumenici concilii, in quo neceſſe eſt tractari & celebrari & perfici Deo duce prædictam ſanctam unionem. Quæ quidem hæc ipſa ſynodus Baſileenſis acceptavit, & illa promiſit adimplere. Unde & ambaſiatores ſuos ad nos deſtinavit, fratrem Joannem de Raguſio, ordinis Prædicatorum profeſſorem, in ſacra pagina magiſtrum, Henricum Menger decretorum doctorem canonicum Conſtantienſem, & Simonem Freron ſacræ theologiæ baccalaureum canonicum Aurelianenſem, cum decreto ipſius generali, in quo de his continebantur particulariter in capitulis. Perlecto itaque tali decreto apud nos, quædam ex his quæ continebantur in eo non placuerunt nobis, ut in ipſo jacebant: proœmium videlicet talis decreti, & capitulum in quo ſcribebatur de modo reverſionis noſtræ a loco celebrandi concilii ad Conſtantinopolim, ſi permittente Deo (quod abſit) non fieret unio eccleſiarum Chriſti in tali ſynodo, quia non exprimebatur in eo de hoc determinate & manifeſte. Prædicti autem ambaſiatores videntes diſplicentiam & reſiſtentiam noſtram, nec aliter rem ipſam poſſe habere progreſſum; conceſſerunt, & promiſerunt curare in prædictis, videlicet quod dicta ſancta ſynodus dabit & exhibebit nobis capitula in dicto decreto contenta, cum proœmio, modo & forma, quibus in litteris ipſorum promiſſoriis continetur. Et circa reverſionem noſtram de ſynodo in Conſtantinopolim, in caſu quo non ſequeretur dicta unio, (quod abſit) facere & adimplere, prout habetur in forma ſalviconductus prædicti. His itaque ſic progreſſis, & inter nos concordatis, petierunt & ipſi ambaſiatores, ut & promittamus & nos abſque contradictione ire & accedere ad locum, in quo celebrabitur, Deo concedente, utrimque catholica & œcumenica ſynodus. Qui quidem locus eſſe debet unus ex nominatis in decreto, quicumque nominabitur per dictum ſacrum concilium Baſileenſe, ſicut in ſupradicto decreto ipſius ſacri concilii continetur. Etiam quod exire debeamus hinc a Conſtantinopoli, in accedendo verſus locum celebrandi œcumenici concilii, a principio ſequentis Junii, indictionis decimæquintæ, ſicut conventum eſt inter nos & ipſos ambaſiatores ſacri concilii. Et quia etiam ad majorem cautelam & firmitatem horum omnium petierunt fieri ſigillum noſtræ humilitatis; humilitas noſtra grato animo rationabili petitioni eorum annuens, præſens ſigillum largitur & concedit, per quod in Spiritu ſancto diſponit: ſi dicta ſacra ſynodus Baſileenſis remedium appoſuerit in prædictis, videlicet, ſi capitula in prædicto decreto contenta cum proœmio, in forma ſicut hic per ambaſiatores ipſius ſynodi concordatum eſt, nobis direxerit, & compleverit omnia in eiſdem capitulis ſcripta opportune; ſimiliter & fecerit ſalvumconductum cum capitulo de modo reverſionis noſtræ ad Conſtantinopolim, ut prædicitur: reliqua etiam, ut ambaſiatores ipſius nobis promiſerunt & nobiſcum convenerunt; exibit humilitas noſtra cum potentiſſimo & ſancto meo imperatore cum Deo ſine contradictione a Conſtantinopoli ſecundum prædictum tempus, & cum ceteris debentibus intereſſe, ad accedendum ad locum ubi celebrabitur ſanctum catholicum & œcumenicum concilium, abſque impedimento rationabili, vero & manifeſto: etiamſi bellum (quod abſit) ab infidelibus foret & inſtaret civitati noſtræ Conſtantinopolitanæ. Et in robur & confirmationem ſupradictorum factum eſt præſens ſigillum noſtræ humilitatis in menſe Novembris, indictionis decimæquartæ, anno ab Adam ſeu mundi conſtitutione [a] ſexmilleſimo nongenteſimo quadrageſimo quarto, a Nativitate vero Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquinto.

[a] al. ſexies.

VI.

ANNO CHRISTI 1436. Seſſ. XXIV.

VI.

Bulla indulgentiarum remiſſionis omnium peccatorum ſemel in vita, & ſemel in morte, in favorem ſubſidii pro reductione Græcorum procurandi.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, univerſis Chriſti fidelibus ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Vox illa jucunditatis & lætitiæ ad populum Iſraëliticum olim de cælo lapſa, eadem nunc per os hujus ſanctæ ſynodi in auribus populi Chriſtiani inſonans, clamat: *Conſolamini, conſolamini, popule meus, dicit Dominus Deus veſter. Loquimini ad cor Jeruſalem, & advocate eam, quoniam completa eſt malitia ejus, & dimiſſa eſt iniquitas illius.* (Iſa. 51.) Merito lætari & conſolari te debes, plebs Chriſtiana, cum his noviſſimis diebus tanta lætitiæ cauſa offertur, quantam vix unquam experta es. Uno enim eodemque tempore plenariam omnium peccatorum veniam conſequeris; & fratres tuos, quorum innumerabilis eſt multitudo, quingentis ferme annis a tuo conſortio ſegregatos, tibi proxime reuniri ſperas. O quanta erit iſta jubilatio! O quam ſuave cordibus Chriſtianorum orietur gaudium, cum primum homines Deo, & ipſi inter ſe fraterna caritate conciliabuntur! Quas igitur Chriſto noſtro pro hac duplici lætitia, qua nulla major deſiderari poteſt, gratias agemus? Quis Domini miſericordias ad plenum enarrabit, qui populum Chriſtianum variis undique calamitatibus hoc tempore afflictum tanta gaudii novitate conſolatur? Ecce, popule Dei, adeſt tibi annus jubilæus, annus remiſſionis omnium peccatorum, annus generalis unionis eccleſiæ. Proinde loquimini omnibus Chriſti fidelibus, qui in ſancta habitant Jeruſalem peregrinante in terris, ad cor eos conſolando: & advocate eos ad hanc duplicem lætitiam, quoniam malitia tam diuturni ſchiſmatis, quod innumerabilia eccleſiæ ſanctæ Dei mala intulit, auxiliante Domino (ut confidimus) cito complebitur, & finem accipiet. Iniquitas quoque peccatorum, quæ hujus ſchiſmatis & iræ Dei cauſa fuit, divina clementia remittitur. *Conſurge igitur, conſurge, induere fortitudine tua Sion, induere veſtimentis gloriæ tuæ, Jeruſalem civitas ſancta.* (Iſa. 52.) Quam fortis & glorioſa eris tunc mater eccleſia, cum omnes qui Chriſtum colunt, ab occidente in orientem eodem fidei & caritatis vinculo unitos conſpicies? Ingemuiſti hactenus nimio dolore afflicta, cum a ſæviſſimis Turcis & Sarracenis, aliiſque Chriſtiani nominis inimicis, innumeras patereris injurias, jacturas, perſecutiones & opprobria, & nemo te conſolari poterat: cum paſſim videres filios tuos omnis ſexus, ætatis & dignitatis in ſervitutem trahi, & (quod ſervitute deterius eſt) plurimos ab uberibus tuis abſtractos, ad impium Mahumeti cultum perduci. Harum autem calamitatum quid aliud, quam hoc diuturnum ac peſtiferum ſchiſma, cauſa exſtitit? Sed divino munere appropinquat jam tempus, ut omni penitus extincto diſſidio unitas ſancta fiat. Quæ cum impleta fuerit, atque hi magni populi occidentales & orientales fraternum fœdus ſimul inierint, nemo tunc fortitudini tuæ reſiſtere poterit. Tunc abjectis lugubribus, conſurges regina eccleſia in veſtitu deaurato, circumdata varietate: & qui te olim perſequentes conculcabant, procident coram te; & venient ad te qui detrahebant tibi, & adorabunt veſtigia pedum tuorum. (Iſai. 60. 14.) O vos omnes qui Chriſtiano nomine cenſemini, expergiſcimini jam talia audientes. Plaudite manibus, & jubilate Chriſto ſalutari noſtro: *Ecce enim nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis:* (2. Cor. 6.) Ecce jam Pater miſericordiarum & Deus totius conſolationis viſitat nos in abundantia gratiæ & felicitatis. Aſſurgite, & occurrite illi in humilitate ſpiritus, in orationibus atque eleemoſynarum largitate: ut qui pro peccatis veſtris juſte iratus tamdiu hoc ſchiſma durare paſſus eſt, & multis perſecutionum flagellis ab his qui intus, & ab his qui foris ſunt, vos cædi permiſit; nunc purgatis & emendatis indulgens, ſanctam inter vos unionem inſpiret; unitiſque non ſolum perdita reſtauret, ſed & vobis veſtros ſubjiciat inimicos. Audiſtis pridem ſolemnes ambaſiatores ſereniſſimi Imperatoris Græcorum, ac patriarchæ Conſtantinopolitani, ab hac ſancta ſynodo accerſitos Baſileam adveniſſe, & tandem Deo propitio concluſiſſe nobiſcum modum hujus ſanctæ unionis perficiendæ, aſſenſu ſanctiſſimi domini Eugenii Papæ accedente; ut videlicet ad locum ſynodi univerſalis tam noſtri quam ſui archiepiſcopi & epiſcopi, ipſeque Imperator, & patriarcha Conſtantinopolitanus, aliique orientalis eccleſiæ patriarchæ accedant. Ut autem tantum opus certius firmaretur, tres noſtros oratores poſtea Conſtantinopolim deſtinavimus, ut ab ipſis Imperatore & patriarcha ratificationem eorum quæ hic ſui concluſerant ambaſiatores obtinerent. Quæ omnia ipſi Imperator & patriarcha, juxta noſtri decreti capitula, ratificarunt & approbarunt; ac litteras Latino Græcoque ſermone ſcriptas, & eorum manibus ſubſcriptas, bulliſque aurea & plumbea munitas, per unum ex tribus noſtris oratoribus ad nos nuper reverſum tranſmiſerunt. Et cum ad ipſam ſynodum propriis expenſis tam procul de partibus orientalibus Græci proficiſci nequeant, opus fuit ut expenſas in veniendo ſtandoque & redeundo neceſſarias, & quaſdam alias pro tuitione civitatis Conſtantinoplitanæ, ne Imperatore abſente a Turcis forſitan expugnari poſſet polliceremur. Et quamquam hujuſmodi impenſæ nonnullis graves viderentur; nos tamen animadvertentes, quantus Dei honor & profectus eccleſiæ, quanta exaltatio fidei orthodoxæ, quantum incrementum nominis Chriſtiani, quot millium animarum ſalus, quantaque utilitas, & innumerabilia bona populo Chriſtiano hinc forent proventura; non ſolum ipſas impenſas, ſed & perſonas proprias fore exponendas, dignum eſſe judicavimus; ſpem ponentes in Domino cujus negotium agitur, & in caritate ac devotione fidelium, qui dum talia intellexerint, ſubſidiis & auxiliis opportunis non deerunt. Si Chriſtus Deus noſter ſanguinem ſuum toto pretioſiorem mundo pro noſtra redemptione effudit: ſi ejus veſtigia ſecuti Apoſtoli, atque alii ſancti viri, pro ſalute proximorum & incremento fidei corpora ſua libenter morti objecerunt, quid nos facere oportet, a quibus non niſi caduca hujus mundi ſubſtantia efflagitatur? Si reges & principes pro recuperandis expugnandiſque civitatibus & oppidis multo ampliorem ſummam exponere ſoliti ſunt: ſi denique pro augendis facultatibus & vanitatibus ſæculi, ſe & ſua multis periculis homines ſubjiciunt, & ut exemplo utamur Salvatoris, quærens aliquis pretioſam margaritam, cum invenerit ipſam, vendit omnia bona ſua, & emit illam; (Matth. 13.) nonne eccleſia Dei & univerſus populus Chriſtianus facere hanc impenſam poterit & debebit, ex qua nihil terrenum, nihil caducum, ſed omnia quæ ſupra memoravimus bona, ſuccedent? Si una dumtaxat anima Chriſto carior eſt quam totum mundi aurum: nos, ubi millia millium ſalvanda ſunt, avari aut negligentes, videbimur? Conſuevit aliquando eccleſia ad liberandum de manibus infide-

lium terram ſanctam, ſeu pro debellandis hæreticis, indicere generale paſſagium, convocareque reges & principes & alios bellatores, ut armis iſta peragerent, necnon & pro aliis juſtis cauſis ab omnibus Chriſtianis ſubſidium poſtulare, ad quæ ut promptiores efficeret, donis ſpiritualibus plenariæ remiſſionis peccatorum invitavit. Profecto ſi veterum revolvantur hiſtoriæ, nulla unquam adfuit cauſa juſtior quam iſta eſt, nec pro qua Chriſticolæ omnes ſe & ſua libentius exponere deberent. Hic enim non ſolum ad recuperandam terram intenditur, ſed etiam millia millium animarum, pro quibus mediocre ſubſidium petitur, unde impenſæ Græcis promiſſæ, ſine quibus tam ſanctum opus perfici nequit, inveniri poſſint. Quis igitur pro tanto univerſæ eccleſiæ bono, proque tanto animæ ſuæ merito portiunculam rerum ſuarum, quas dono Dei obtinet, denegare audebit? O felicem & pretioſam eleemoſynam, quæ regnum cælorum promerebitur, & quæ tantam fidei catholicæ utilitatem dabit! O beatum illum hominem, quem Dominus ad tam ſanctum opus inſpiraverit. *Hunc* quidem (ſicut ſcriptum eſt) *in die mala liberabit Dominus.* Licet autem ex debito Chriſtianæ profeſſionis quiſque ad hoc ſanctum negotium pro viribus contribuere ac ſubvenire obnoxius ſit; nihilo minus, ut eo libentius omnes faciant, quo ſe hic & in futuro ſæculo peramplius remunerandos fore intellexerint, decrevit hæc ſancta ſynodus univerſalem eccleſiam repræſentans ſponſam Chriſti, affluenter aperire ſpirituales theſauros, quos ipſe Salvator aſcendens in cælum ſibi reliquit. Omnibus igitur Chriſti fidelibus utriuſque ſexus, qui ad hoc ſanctum opus tantum contribuerint, quantum quiſque una integra hebdomada pro ſuæ perſonæ ac familiæ, ſi eam habuerit, refectione exponit, vel ſi de propriis viveret, exponeret: religioſis quoque pro quibus ſuus conventus, aut ſuperior, vel alius juxta prædictam rationem erogaverit: omnium peccatorum ſuorum, de quibus corde contriti & ore confeſſi fuerint, auctoritate omnipotentis Dei & de ejus miſericordia confiſa, illam plenariam remiſſionem impartitur ſemel in vita, & ſemel in mortis articulo, quam eccleſia concedere ſolet omnibus euntibus Romam tempore Jubilei, vel cruce ſignatis ad recuperationem terræ ſanctæ tempore paſſagii generalis, & in retributione juſtorum ſalutis æternæ pollicetur augmentum. Ita tamen quod per annum integrum (ſi vixerint) ſingulis ſextis feriis, impedimento ceſſante, aut ſi dictis ſextis feriis ex præcepto eccleſiæ, regulari obſervantia, injuncta pœnitentia, voto vel alias jejunare teneantur, una alia die ſingularum ſeptimanarum ejuſdem anni, qua ad jejunandum non ſint adſtricti, jejunent, aut ad judicium ſui confeſſoris in alia pietatis opera commutent. Ac etiam eadem die qua jejunabunt, vel (ut præmittitur) jejunare deberent, ſi ſint clerici, ſeptem Pſalmos, vel Miſſam; ſi laïci, ſeptem Pater noſter, & ſepties Ave Maria, dicere ſint adſtricti, vel alia pietatis opera judicio ſui confeſſoris agant. Quod ſi conventus tales ſint, qui nihil in communi poſſideant, vel aliæ perſonæ victum vera mendicitate quærentes ſeu alias contribuere non valentes, ne hujus ſpiritualis muneris ſint expertes, ſi ultra jejunium (ut prædicitur) obſervandum ſingulis diebus unius anni prædictos Pſalmos & Miſſas, ſi clerici; ſi laïci, prædictas orationes, ceſſante legitimo impedimento, eo modo quo ſupra exprimitur ſupplendo dixerint, vel alia pietatis opera ſui confeſſoris judicio (ut præmittitur) exercuerint, ac pro felici hujus negotii conſummatione Deum ſuppliciter exoraverint; eamdem plenariam remiſſionem conſequantur. Erogantibus autem ad idem opus quantum una die pro ſe ſuæque familiæ expenſis expenderent, vel ſi de propriis viverent exponerent, ſeptem annos & totidem quadragenas de injunctis ſibi pœnitentiis elargitur. Et ut hi omnes ad hujuſmodi indulgentiæ gratiam aptiores exſiſtant, omnibus ſacerdotibus ſæcularibus & regularibus alias diſcretis, quos in confeſſores pro hujuſmodi conſequenda indulgentia elegerint, indulget, ut confeſſionibus eorum auditis, ipſos a quacumque excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti ſententia, a jure vel conſtitutione, ſeu etiam non nominatim, ſed generaliter ab homine lata, & a quibuſcumque aliis propter quæ etiam ſedes Apoſtolica merito eſſet conſulenda, impoſita ſatisfactione & reſtitutione his quorum intereſt facienda, ſalutarem injungant pœnitentiam, & debitæ abſolutionis in foro pœnitentiali dumtaxat in forma eccleſiæ beneficium impendant. Quam ſatisfactionem ac reſtitutionem, ſi infra terminum a confeſſore ſtatutum facere neglexerint, hujuſmodi indulgentia in nullo ſuffragetur. At cum clericis ſuper irregularitate occulta, alias, quam ex bigamiæ vel homicidii voluntaria cauſa contracta, diſpenſent. Super votis vero peregrinationis, ſeu abſtinentiæ, aut aliis ſimilibus, quæ ipſi fideles emiſerint, etiamſi ultramarina, aut alia loca, ſeu limina ſanctorum Petri & Pauli ac Jacobi Apoſtolorum, viſitare voluerint, ſeu alias non impletis, diſpenſandi eiſdem confeſſoribus etiam facultatem concedit: ita tamen quod ipſi, cum quibus taliter diſpenſati continget, expenſas quas ad loca hujuſmodi vel pro aliis votis implendis juxta ipſorum confeſſorum taxationem feciſſent, ad hanc cauſam contribuant. Et ut nulla cuiquam peccati rubigo remaneat, vult & indulget hæc ſancta ſynodus, ut quicumque ex uſurario vel non debito quæſtu, ſeu qualitercumque illicite aut indebite aliquid percepiſſet, ſeu bona ablata aut quævis incerta poſſideat, ſi non exſtent vel ignorentur perſonæ quibus facienda eſſet reſtitutio, aut res qualcumque tenentes, cujuſcumque ſtatus aut religionis exſiſtant, in quorum detentione conſcientiæ eorum gravantur, vel quæ de jure ad pias cauſas per eccleſiam deberent exponi; hujuſmodi res & bona ſeu valorem, necnon & qui arma vel alia prohibita infidelibus ſeu hæreticis portaverint, lucrum quod inde perceperunt ad hoc opus juxta ſuam & ſui confeſſoris conſcientiam & æſtimationem tradere teneantur. Jubet inſuper eadem ſancta ſynodus, ut habita hujus decreti notitia, omnes diœceſani in cathedralibus, collegiatis & parochialibus, in quibus eis viſum fuerit, ac etiam generales ordinum Mendicantium in conventualibus eccleſiis eis ſubjectis, mox diſponant; quatenus verbum Dei per prædicatores idoneos ad populum annuntietur, prædictas indulgentias publicando, & fideliter exhortando ad ſubſidium in tam piiſſima cauſa impendendum: quibus prædicatoribus, & prædicationem audientibus, ac etiam omnibus aliis, qui circa prædictam æſtimationem ſubſidium aliquod vel auxilium in hac re dederint, centum dies de injunctis pœnitentiis ſingulis vicibus in forma eccleſiæ relaxat. Ne autem in colligendis ac conſervandis pecuniis fraus aliqua committatur; ordinat ſancta ſynodus, quod in qualibet cathedrali, in civitatibus, in oppidis vero & aliis locis in principali eccleſia unus cippus, truncus vel capſa ponatur, ubi tamquam in gazophylacio Domini quilibet pecunias erogandas, ac incerta & ablata ſeu illicite quæſita reponere poſſit & debeat. Cujus ſint tres claves, quarum unam teneat epiſcopus, vel cui voluerit ipſe committere, pro quolibet trunco in omnibus

Pſalm. 40.

Anno Christi 1436. Sess. XXIV.

[a] al. diœceſi.

locia civitatis & [a] diœceſibus; capitulum aliam in cathedrali; prælatus ſeu rector in principali; tertiam timoratus aliquis vir, quem civitas, oppidum, ſeu locus deputare voluerit: qui diebus per eos ſtatuendis talem cippum, truncum, vel capſam coram notario vel duobus fide dignis aperiant perſonis, & pecunias ad fidas manus deponant, eas ſine fraude, diminutione vel contradictione illi vel illis aſſignaturi, quas hæc ſancta ſynodus ad hoc deputaverit.. Quod ſi in campeſtribus locis vel alibi periculum ſeu detrimentum in conſervatione pecuniarum per modum ſuperius expreſſum veriſimiliter timeretur, diœceſani, vel ad colligendum hujuſmodi pecunias ab hoc concilio deputandi, (prout magis expediens viſum fuerit) utiliter provideant. Quicumque autem, etiamſi Pontificali aut regali præfulgeat dignitate, fraudem, furtum, ſeve rapinam circa prædictas pecunias ſeu impedimentum ex propoſito & malitioſe in hoc ſanctiſſimo opere fecerit; ultra indignationem omnipotentis Dei & reatum ſupremi ſacrilegii ſententiam excommunicationis incurrat: a qua, niſi prius plenaria facta reſtitutione & impedimento ſublato, abſolvi non poſſit. Vult autem hæc ſancta ſynodus, quod elapſo biennio a die præſentis decreti prædictæ indulgentiæ ac facultates nemini concedi valeant, præterquam in mortis articulo, quoad illos qui infra biennium (ut ſupra dictum eſt) contribuerint. Quodque perſonis illis quæ ſub ſpe hujus gratiæ & indulgentiæ aliquid commiſerint, in nullo hujuſmodi gratia ac ſpecialis conceſſio ſuffragetur. Et quia difficile foret præſentes litteras ſingulis exhibere, decernit hæc ſancta ſynodus, ut earum tranſumpto manu publica auctoritate archiepiſcopi in tota provincia, & ordinarii in ſua diœceſi, proprio ſigillo munito, tamquam litteris originalibus plena fides in omnibus adhibeatur.

Datum in ſeſſione publica hujus ſanctæ ſynodi, ſolemniter celebrata in majori eccleſia Baſileenſi, decimo octavo Kalendas Maii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſexto.

SESSIO XXV.

I.

De locis futuri & œcumenici concilii pro Græcis.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

NUper hæc ſacroſancta ſynodus inter varias ſollicitudines, quibus inſcrutabilis divinæ altitudinis providentia, eam invocatione ſui Spiritus Paracleti, ad excolendum Dominici gregis agrum adunari operarique dignata eſt, internæ mentis oculos more agricolæ pervigiles revolvens; & attente proſpiciens, quam deflenda diutine occidentalis & orientalis eccleſiarum in ejuſdem fidei profeſſione diviſio in Dei perſtitit & duravit eccleſia; de clementiſſima ejus bonitate, apud quem nihil eſt impoſſibile, quique digne poſtulantibus affluenter dat & large, ſpem ſuſcipiens & fiduciam; ad procurandam inter ipſas eccleſias catholicæ fidei unitatem, ſuæ diligentiæ curas tanto accuratius, non parcendo laboribus vel impenſæ, adhibere decrevit, quanto ex hoc, ad omnipotentis Dei laudem & gloriam, uberiorem animarum ſalutem, majuſque ipſius fidei incrementum provenire cognovit. Cupienſque propterea, ſuffragante Spiritus ſancti gratia, tam ſaluberrimum unionis negotium aggredi & amplecti, ad illud ſereniſſimum [b] Romanorum Imperatorem & venerabilem patriarcham Conſtantinopolitanum, ceteroſque prælatos & alium Græcorum populum per diverſos oratores & litteras duxit invitandos pariter & exhortandos. Qui quidem Imperator & patriarcha & alii Græci, volente & eorum corda Altiſſimo inflammante, exhortationes hujuſmodi alacribus animis ſuſcipientes, ipſumque unionis negotium aggredi ſinceris affectibus prohibentes, ſuos ſolemnes oratores & nuntios ſufficienti mandato bulla aurea & propriæ manus ſubſcriptione Imperatoris, bullaque plumbea patriarchæ prædictorum munito ſuffultos, ferventiſſimum eorumdem ad hanc fidei unitatem zelum devotiſſime explicantes, ad eamdem ſacroſanctam ſynodum duxerunt deſtinandos: cum quibus ipſa ſancta ſynodus diverſis tractatibus & deliberationibus præviis, pro executione & conſummatione felici tam ſalutaris operis, nonnulla decreta & capitula ad hoc ſummopere neceſſaria & utilia, ſuperius inſerta, & dudum in certa ſeſſione ipſius ſanctæ ſynodi in majori eccleſia Baſileenſi celebrata, publicata, animo concordi concluſit. Volenſque deinde hæc ſancta ſynodus decreta & capitulata hujuſmodi viis & modis omnibus neceſſariis & opportunis proſequi, ac juxta illa ad electionem loci pro futuro œcumenico concilio, in quo Imperator & patriarcha prædicti, aliique Græci, convenire poſſent & deberent, celebrando, mature procedere: habitiſque ſuper his & aliis hanc piam rem concernentibus, in diverſis ipſius ſanctæ ſynodi deputationibus multiplicibus propoſitionibus & tractatibus, illiſque cum votorum ſuppoſitorum eorumdem ſcrutinio diligenti recenſitis, demum in generali congregatione ad hoc in majori eccleſia prædicta (ut moris eſt) indicta, & iterum votis ſingulorum in eadem ſcrutatis, repertoque duplo majorem partem & multo plus vota ſua direxiſſe in Baſileam, Avinionem, vel Sabaudiam: invocata Spiritus ſancti gratia, poſt Miſſarum ſolemnia concluſum fuit & conventum, quod apud Imperatorem, patriarcham, & alios Græcos prædictos, diligens & debita fieret inſtantia, cum allegationibus & expoſitionibus plurimarum rationum, quæ ad id allegari & adduci poſſent, ut ex diverſis bonis reſpectibus civitatem Baſileenſem acceptarent pro dicto œcumenico concilio ibidem celebrando: quam ſi eos omnino recuſare contingeret, extunc civitas Avinionenſis locus eſſet ipſius œcumenici concilii ibidem celebrandi. Si tamen illud in eadem celebrari non poſſet, extunc in Sabaudia concilium celebraretur antedictum. Ut igitur præmiſſa omnia & ſingula debitum & votivum ſortiantur effectum, cum omni ſolemnitate alias in hoc ſacro Baſileenſi concilio in rebus arduis expediendis adhiberi ſolita, patribus in majori eccleſia Baſileenſi poſt Miſſarum ſolemnia conſidentibus, hæc ſancta ſynodus decernit, vult, ſtatuit, ordinat & declarat, futurum œcumenicum concilium in Baſileenſi, aut illa recuſata, in Avinionenſi civitatibus, alioquin in Sabaudia, juxta concluſionem ſupradictam, debitis & conventis temporibus debere celebrari. Quodque Imperator & patriarcha & alii Græci prædicti, juxta capitulata & decretata hujuſmodi, necnon omnes & ſinguli alii cujuſcumque gradus, ſtatus, dignitatis vel præeminentiæ exiſtant, qui generalibus conciliis de jure vel conſuetudine intereſſe debent, etiamſi Pontificali dignitate præfulgeant, ad illud debeant & teneantur, maxime pro conſummatione tam ſalutaris operis, accedere, & etiam convenire. Et hanc præmiſſam nominationem & electionem vult, ſtatuit & decernit hæc ſancta ſynodus, ut ſit firma, inconcuſſa & inviolabilis, quacumque alia modificatione,

[b] Hoc eſt, Romanorum, ſive Græcorum.

Anno Christi 1437. Sess. XXV.

Anno Christi 1437. Seſſ. XXV.

ordinatione, diſpoſitione, nominatione, ſeu electione per ipſum ſacrum concilium ſeu alium vel alios, quacumque auctoritate etiam Papali fungentes, in contrarium facta ſeu factis, minime valitura ſeu valituris: quam ſeu quas hæc ſancta ſynodus ex certa ſcientia exnunc irritat, caſſat, revocat, & annullat, ſeu caſſa, nulla & irrita nuntiat, & pro infectis illam ſeu illas habere vult, & præſentibus habet, quatenus in totum vel in partem præmiſſæ electioni obviant vel repugnant. Supplet etiam hæc ſancta ſynodus ex certa ſcientia omnem defectum, ſi quis in præmiſſis vel aliquo præmiſſorum forſitan intervenerit. Et inſuper cum res tam ardua, plurimum in Dei eccleſia fructum allatura, ſine gravibus expenſarum ſarcinis conſummari, & Græci prædicti adduci, adductique ſuſtentari non valeant; dignumque & debitum exſiſtat, ut pro conſummatione tam felicis operis Chriſti fideles univerſi, maxime eccleſiaſticæ perſonæ, de commiſſi ſibi patrimonii Domini noſtri Jeſu Chriſti ſubſtantiis liberali diſpenſatione miniſtrent; hæc ſancta ſynodus univerſis & ſingulis eccleſiaſticis perſonis exemptis & non exemptis, ſub quacumque verborum forma, etiam ordinis ſancti Joannis Hieroſolymitani, cujuſcumque ſtatus, dignitatis, gradus, ordinis vel conditionis, exſiſtant, etiamſi cardinalatus vel Pontificali præfulgeant dignitate, generalem omnium & ſingulorum ſuorum eccleſiaſticorum fructuum & proventuum, quotidianis diſtributionibus dumtaxat exceptis, decimam de ſuis eccleſiis, monaſteriis, dignitatibus & officiis, ceteriſque eccleſiaſticis beneficiis in ſua generali congregatione jam impoſitam & concluſam, perſolvendam & exigendam, decernit, ſtatuit & declarat imponendam, eamque imponit per præſentes. Præterea dicta ſancta ſynodus decernit, vult, ordinat & declarat, quod venerabiles Joannes Lubicenſis, Ludovicus Viſenſis, Delphinus Parmenſis, Ludovicus Lauſanenſis, epiſcopi, ipſius ſacroſanctæ ſynodi oratores, ad conducendum Græcos ad locum œcumenici concilii, eorumque major pars tunc præſens, portum Latinum locis ſupra electis & nominatis aptiorem & propinquiorem, ad quem dicti Græci ultimo debeant applicare, eligendi & nominandi plenam habeant poteſtatem, illamque eiſdem concedit per præſentes, juxta formam aliarum litterarum eis ſuperinde datarum. Poſtremo eadem ſancta ſynodus vult, ordinat & decernit, quod pro præmiſſorum & ex eis dependentium debita & votiva exſecutione, dictorumque ſyndicorum & concilii ſecuritate pleniori, ad omnem eorum, aut ſuorum procuratorum vel nuntiorum petitionem & inſtantiam, eis quævis aliæ litteræ opportunæ, utiles & neceſſariæ, ſub bulla ejuſdem ſanctæ ſynodi per ipſius cancellariam in forma debita & honeſta concedantur, conficiantur, & etiam expediantur.

Datum in ſeſſione publica ipſius ſanctæ ſynodi, in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, Nonis Maii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſeptimo.

II.

Aliud decretum lectum in eadem ſeſſione pro cautione Avinionenſi.

Sacroſancta Baſileenſis generalis ſynodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

Cum nuper dilecti eccleſiæ filii ſyndici & concilium civitatis Avinionenſis, ſummam ſeptuaginta millium florenorum auri de camera, pro conductione ſereniſſimi [a] Græcorum Imperatoris, & venerabilis patriarchæ Conſtantinopolitani aliorumque Græcorum ad œcumenicum concilium, dante Domino, venturorum juxta concordata & concluſa cum eorum ambaſiatoribus, neceſſariam huic ſacroſanctæ ſynodo & univerſali eccleſiæ liberaliter mutuare obtulerint; jamque ejus partem exſolverint, ac teſtantem, expeditis nonnullis pro eorum cautione ab ipſa ſancta ſynodus petitis, in pecunia numerata exſolvere paratos ſe offerant; eadem ſancta ſynodus cupiens (prout decens eſt & debitum) dictorum ſyndicorum & concilii, ne ex ſua liberalitate damnum patiantur, indemnitati legaliter providere; omnes & ſingulas pecuniarum quantitates, quæ ex indulgentiis per ipſam ſanctam ſynodum univerſis Chriſti fidelibus de bonis ſibi a Deo collatis, pro proſecutione unionis occidentalis & orientalis eccleſiarum, ad eamdem Chriſtianæ fidei profeſſionem in dicto concilio, Domino largiente, procurandæ & perficiendæ largientibus, per ejus litteras ad diverſas mundi partes directas, & jam in pleriſque locis ſolemniter publicatas, conceſſas; necnon ex decima generali per eamdem ſanctam ſynodum cauſam ob præmiſſam impoſita & concluſa, hactenus provenerunt, ac provenient in futurum, ſyndicis & concilio præfatis uſque ad ſummam ſupradictam exnunc obligando, hypothecando, & aſſignando; vult, ſtatuit & decernit, quod iidem ſyndici & concilium in omnibus & ſingulis, quibus maluerint, & quæ eligenda duxerint, & præſertim Franciæ, Aragoniæ, Delphinatus, Britanniæ, Sabaudiæ & Burgundiæ regnis, ducatibus, terris, provinciis, civitatibus & diœceſibus, auctoritate ejuſdem ſanctæ ſynodi & univerſalis eccleſiæ, ad levandum, exigendum & recipiendum de pecuniis ex indulgentiis, & decima prædictis (ut præmittitur) provenientibus, uſque ad ſummam prædictam, & quouſque illa eiſdem integraliter fuerit perſoluta, quaſcumque perſonas idoneas ad hoc eis utiles & accommodas in ſuos collectores nominare, eligere, deputare & ordinare; quodque perſonæ ipſæ ſic per eos nominatæ, electæ & deputatæ, de pecuniis hujuſmodi uſque ad ſummam prædictam nomine ſyndicorum & concilii prædictorum, petere, exigere & levare poſſint & debeant, perinde ac ſi per ipſam ſanctam ſynodum ad hoc deputatæ & nominatæ fuiſſent; necnon illos ſolventes quoſcumque, debita aſſignata quitantia, a ſolutis ſint liberi penitus & immunes. Promittit inſuper & pollicetur hæc ſancta ſynodus, quod ipſa collectores ipſos ſic per dictos ſyndicos & concilium deputatos, quibuſvis colore vel occaſione captatis, directe vel indirecte, ſine expreſſa ſyndicorum & concilii prædictorum voluntate atque conſenſu nullatenus revocabit; nec pecunias hujuſmodi per alios in eligendis per dictos ſyndicos & concilium regnis, ducatibus, terris, provinciis, civitatibus & diœceſibus prædictis ſine conſenſu ſimili exigi, colligi, vel levari faciet; aut eorum collectoribus hujuſmodi, quo minus illas uſque ad ſummam prædictam pro ſyndicis & concilio prædictis libere colligere & levare valeant, impedimentum aliquod præſtabit, ſeu præſtari patietur quoquo modo: quin immo regum, principum & aliorum dominorum, in quorum regnis, territoriis, & dominiis eoſdem ſyndicos & concilium electionem antedictam facere contigerit, ſuper libera exactione & collectione pecuniarum ex indulgentiis & decima hujuſmodi (ut præfertur) provenientium, favorem & conſenſum, coërcitionem quoque (ſi opus fuerit) & brachii ſæcularis auxilium procurabit & ordinabit, aliaſque eoſdem ſyndicos & conci-

Anno Christi 1437. Seſſ. XXV.

[a] al. Romanorum, pro Romæorum.

ANNO CHRISTI 1437. SESS. XXVI.

lium ſuper integra & reali reſtitutione & ſatisfactione dictæ ſummæ omnino reddet indemnes. Præterea eadem ſancta ſynodus vult, ſtatuit & decernit, quod ſuper exactione pecuniarum hujuſmodi ſyndicis & concilio prædictis, quæcumque litteræ & proceſſus compulſoriales & pœnales, cum omnibus & ſingulis clauſulis neceſſariis & opportunis concedantur, conficiantur, & etiam per ipſius cancellariam expediantur, aliis litteris in præmiſſis & circa præmiſſa jam conceſſis, in ſuo robore duraturis.

Datum in ſeſſione publica hujus ſacræ ſynodi, in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, Nonis Maii, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſeptimo.

Multa in hac ſparſim habentur quæ Pontifici & ejus auctoritati derogant, quæ ſunt caute legenda.

SESSIO XXVI.

Et eſt monitorium & citatio contra dominum Eugenium Papam & cardinales.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

CUm Chriſti eccleſia variis & acerrimis languoribus ſubjaceret, hominumque peccata & prævaricationes divinæ legis magis ac magis in dies pernicioſo creſcerent augmento, dignatus eſt omnipotens Deus fidelium inſpirare cordibus, ut in Baſileam civitatem, profecto undique integerrimam, C ſacroſancta generalis ſynodus conveniret; quæ præſertim reformandis moribus tam in capite quam in membris, & excitandis cordibus in obſervatione legis Dei, vigilantem impenderet operam: ut & divinus honor refloreret in terris, & repreſſis enormitatibus peccatorum ad procurandam animarum ſalutem efficacius converteretur hominum ſollicitudo. Jam vero pluribus annis in ea re per ipſam ſynodum exhibiti ſunt indefeſſi labores: commemorata frequentibus exſtitit regnantium ſcelerum multitudo, quæ univerſam Chriſtianitatem in multas clades multaque diſcrimina adducere conſpicitur. Eccleſia in Chriſti nomine congregata, cunctis palam curavit ingerere monita ſalutis, die ac nocte D clamitans ut redirent prævaricatores ad cor, & obſervarent legem Domini Dei ſui. Denique ſalubria decreta & ſacros canones inſtituit, quibus peſtis avaritiæ, ſimoniæ, ambitionis, & aliorum vitiorum, quæ multorum corda nimium incendebant, arcerentur a grege Domini; & juxta præcepta Chriſti atque ſanctorum patrum inſtituta, dignitates eccleſiaſticæ atque beneficia dignis & idoneis paſtoribus ac miniſtris gratuita collatione, juſtiſque & canonicis electionibus ac inſtitutionibus diſtribuerentur, quorum medio univerſus clerus & populus ſalubriter regeretur ac perduceretur in ſalutem. Sed, quod heu dolentiſſime referimus, ille qui primus hæc exſequi debuerat, quemque & Chriſti præcepta & ca- E nones ſacrorum conciliorum præ ceteris ſervare oportuerat, immo & ceteros ad horum obſervantiam efficaciter inducere, nulla umquam monitione, nulla exhortatione induci jam longo tempore potuit, ut aliquam morum emendationem Chriſto placentem, aut notiſſimorum abuſuum correctionem in eccleſia ſancta Dei efficere ſatageret. Quin potius conſpicit univerſus orbis, ſub ejus regimine majora ſemper ſcandala gravioraque exoriri, (ſanctiſſimum dominum Eugenium Papam IV. loquimur) quem frequentibus monitis hæc ſancta ſynodus cum plurima caritate & benignitate, tum per ipſius ſynodi oratores, tum per litteras, tum etiam per ejuſdem do-

Iſa. 46.

A mini Eugenii nuntios, inducere curavit, atque etiam per aliquorum regum & principum ambaſiatores hortata eſt, ut pro Chriſti reverentia & animarum ſalute, ſalutari animarum gubernationi operam daret, electiones proborum paſtorum fieri aſſentiret, beneficia a Chriſto gratis accepta gratis diſtribueret, ceteraque in ædificationem eccleſiæ ageret, quæ juxta canones ſanctorum patrum eadem ſynodus pro animarum ſalute & univerſalis eccleſiæ ordinaverat; & quemadmodum ſacroſanctum generale Conſtantienſe concilium irrefragabili catholicæ veritatis declaratione diffinivit, in his rebus quæ ad reformationem univerſalis eccleſiæ in capite & in membris pertinent obediret. Pariter quoque notum ſit, quod B ſacra generalia concilia juriſdictione ſuper Papam uti poſſint, cum clamoroſa inſinuatione, vel alias ipſe ut ſcandalizator eccleſiæ ſacro concilio defertur. Monuit quoque hæc ſancta ſynodus ipſum dominum Eugenium, quatenus dignaretur ambulare unanimiter cum conſenſu ejuſdem in domo Dei; & adhæſionem, quam litterarum ſuarum teſtimonio ſolemniter huic eidem ſynodo exhibuit, factis & operibus adimpleret, ut pax & tranquillitas ſalutaris per univerſam vigeret eccleſiam. Sed in adverſum, proh dolor, electiones pontificum & paſtorum ſedulo perturbare viſus eſt: tranſlationes prælatorum, eis invitis, contra ſanctorum patrum & ſacrorum canonum atque ſacri concilii Conſtantienſis ſtatutorum formam & tenorem facere; diviſiones, ſcandala & ſchiſmata per ſingulas fere vacantes eccleſias ingerere. Ut plurimum enim unus eligitur, alteri vero per ipſum, ſuis reſervationibus jam ſublatis, innitentem providetur, ipſa electione rejecta; immo & adverſus filios obedientiæ, qui decretis hujus ſanctæ ſynodi obedire voluerunt, graves compertus eſt fulminare ſententias; ipſos pro libito voluntatis a beneficiis & dignitatibus mandando privari, inhabilitari, & excommunicari. In collatione præterea ſeu expeditione dignitatum & beneficiorum, & aliarum rerum diſpenſatione, etiam more inconſueto graves ſummas pecuniarum exigere, abuſus peſtiferos deteſtabili & horrenda ſpecie ſimoniacæ labis reſperſos, adverſum jura divina & humana in animarum perniciem & eccleſiarum orbis non mediocre præjudicium; ac provinciarum, regnorum & ſingularum patriarum depauperationem & exinanitionem; [a] cum pluribus fovere incrementis, dignitatibus etiam ſeu vacantibus beneficiis providendo carnalitatis affectu, non judicio rationis; nec eos erigendo qui in eccleſiis proficere poſſunt, ſed quorum vel precibus delinitus exſtitit, vel pro quibus quiſpiam majorum rogaſſe compertus eſt; aut quod deterius eſt, qui ut beneficiati fierent muneribus impetrarunt: non advertens nihil eſſe quod eccleſiæ Dei magis officiat, quam quod indigni aſſumantur prælati ad regimen animarum. Sententiis inſuper ſynodalibus ſpretis, quas olim ſummi Pontifices maxima cum veneratione proſequebantur, prætenſas appellationes ab eiſdem interpoſitas admittit, ſententias hujuſmodi expreſſe revocando. Ipſe inſuper illos, quos hæc ſancta ſynodus pro cauſis juſtiſſimis alligavit, ſolvere de facto conatus eſt, nulla ſatisfactione peracta. Ceterum cum deceat Romanum Pontificem juxta ſacrorum canonum & ſummorum Pontificum inſtituta per fratres ſuos ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, qui ſibi in exſecutione ſui officii coadjutores exſiſtunt, ſua exercere conſilia, ut ipſorum ſalubribus & prudentibus conſultis ſtatus eccleſiæ tam in ſpiritualibus quam temporalibus rationabiliter dirigatur: ipſe dominus Eugenius

Conſtantienſis concilii ſeſſione XXXIX.

Ibidem.

[a] *Forte, compluribus.*

Anno Christi 1437. Seſſ. XXVI.

etiam in rebus graviſſimis minime eorumdem conſilia requirere fertur, qui ſunt pars corporis ſui: ſed aliorum extraneorum conſultationem ſectatur, quod non ex rationis judicio, ſed ex carnali affectu nonnunquam provenire videtur. Diſpenſatione quoque ſibi credita abutitur, eam in diſſipationem convertendo; & poteſtatem ſibi datam in ædificationem, vertendo in deſtructionem. Plura vero gravia nobis obmittentibus, noviſſima occurrunt conſideratione miſeranda. Audivimus quidem nuper civitatem Prænestinam, cujus epiſcopali titulo unus ex Romanæ eccleſiæ cardinalibus conſuevit inſigniri, per tolerantiam ejus & ſuorum domeſticorum, ac ſtipendiis Romanæ eccleſiæ militantium opera, in ruinam mirabiliter decidiſſe. Oppida inſuper plurima, in ejuſdem B ſanctæ Romanæ eccleſiæ patrimonio conſiſtentia, aliquando prædæ expoſita, ut oppidum Burrii Bononiæ proximum, aliquando ſolo æquata. Et qui augmentum efficere debuerat, operatus eſt diminutionem: cum tamen ex dignitate ſummi Pontificatus non peccandi licentiam, ſed bene vivendi neceſſitatem aſſecutus eſſe noſcatur. In operibus præterea fidem concernentibus, cum hoc tempore pro œcumenico concilio cum Græcis celebrando eccleſia indigeret, prout & de præſenti indiget, ſubventionibus fidelium populorum; ipſe ſubſtantiam eorum aliorſum divertere ſatagens, & ſubſidia fidei catholicæ multipliciter impediens, indulgentias plenarias per loca diverſa multiplicaſſe dicitur, abſque cauſis urgentibus eas diſſeminando, in gravem perturbatio- C nem ſanctiſſimi operis pro ipſa fide orthodoxa per hanc ſynodum inchoati: aliaque plurima hucuſque peregiſſe atque procuraſſe dicitur, quæ proſecutioni rerum ad bonum fidei orthodoxæ & ejus promotionem pertinentium magnum impedimentum & multam retardationem attulerunt. Illud quoque multa reprehenſione in tanto paſtore dignum eſt, quod juramentum in aſſumptione ſui ad Apoſtolatus apicem, ſuper certis ordinationibus præſtitum, ac deinde poſt ipſius aſſumptionem ſub bulla ſua ſolemniter confirmatum, minime ſervaſſe dicitur: ſed quod dolenter referimus, (ut a plurimis aſſeritur, & fama publica laborat) ipſum notorie tranſgreſſus eſt. Denique cum ita agere conſpicit univerſus orbis, (nam D hæc quæ notoria eſſe dicuntur, eccleſiam univerſalem ſcandalizantia, recenſemus:) ut occaſione ſui univerſa eccleſia graviſſimis turbationibus ſubjaceat: quibus niſi divina miſeratio provideat, ruina prioribus inaudita ſæculis Chriſtiano populo proſpiciatur imminere. Nun autem ſolum in rerum ſpiritualium regimine hanc ipſam ruinam conſideramus, ſed & in gubernatione temporalium dominiorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ notorios defectus attendimus, quorum alienatores honorem perdere felicis recordationis Symmachus Papa decrevit. Quantas enim terras ipſe dominus Eugenius alienaverit, quantæque ejus incuria & inſolenti regimine deperditæ & occupatæ ſint, quantas ſtrages ſubditorum Romanæ eccleſiæ; E quos etiam, ut Bononienſis civitas in ſuis ſuppoſitis atteſtari poteſt, peremptos audivimus, ſine pœnitentiæ & euchariſtiæ ſacramentis; quam etiam miſeranda vaſtatio ſuo tempore ſubſecuta fuerit, notoria facta teſtari videntur. Exſpectavit autem jam plurimis annis hæc ſancta ſynodus cum multa patientia, ut hæc omnia ipſe dominus Eugenius corrigeret, atque in melius emendaret, ac veluti vices gerentem Chriſti & Petri ſucceſſorem decet, totum orbem exemplo bonarum actionum in viam ſalutis dirigere ſtuderet. Dum vero videmus cuncta jugiter in pejus ruere, & omnia magis conturbari, plurimis anxiamur

In ſynodo V. cujus tractatum, Bene quidem fraternitas.

A doloribus; ac vehementer gregi Dominico compatimur, quem in totalem fere deſolationem per incrementa ſcandalorum, diviſionum ac vitioſarum deformitatum decidere formidamus, niſi debito regimini eccleſiæ Dei conveniens proviſio apponatur, & conſulatur publicæ ſaluti. Videns itaque hæc ſancta ſynodus, quæ per ſummariam informationem ex abundanti factam ipſum dominum Eugenium in prædictis publice & notorie diffamatum comperit, neceſſitatem providendi debito regimini eccleſiæ imminere, ut ſi concilium congregatum non eſſet, ſumme neceſſarium foret pro his rebus ipſum congregari: attendens præterea in judicio Dei oportere reddere rationem ſuper tantorum diſſimulatione malorum & ſcandalorum, quibus corrigendis pro ſalu- B te totius Chriſtianæ plebis ex officio ſuo totis viribus incumbere tenetur; & ex poteſtate quam ſuper cunctos fideles cujuſcumque auctoritatis, etiamſi Papalis exſiſtant, a Chriſto accepit, juxta ſupradictam declarationem in concilio Conſtantienſi habitam, & in hoc præſenti dudum renovatam; cum etiam coram Deo & hominibus graviſſime reprehendenda veniret, ſi in hac urgentiſſima eccleſiæ neceſſitate ſuum officium (prout tenetur) etiam nemine poſtulante exſequi negligeret: decernit, ut intra ſexaginta dies a die præſentis ſeſſionis & affixionis numerandos, quem terminum præfato domino Eugenio peremptorie præfigit; ut ſi qua interim coram hac ſancta ſynodo ſuper præmiſſis & aliis proponendis, pro C ſui defenſione aut excuſatione, allegenda vel proponenda duxerit, per ſe vel alium ad hoc legitime deputatum coram eadem ſynodo Baſileæ compareat. Dicto autem elapſo termino, ſive dictus dominus Eugenius per ſe vel alium comparuerit, ſive non, hæc ſancta ſynodus ad ulteriora procedet; cognoſcendo & terminando prout eccleſiæ ſanctæ Dei, Spiritu ſancto dictante, conſpexerit expedire. Univerſis inſuper ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna alias præſtiti huic ſacro concilio per ſe vel alium nomine ſuo juramenti; & quoad eos qui juramentum non præſtiterunt, ſub pœna privationis fructuum ſuorum beneficiorum; mandat & præcipit, ut infra eum- D dem terminum in hac civitate Baſileenſi compareant, ſaluti ſanctæ matris eccleſiæ cum ceteris in ſynodo congregatis conſulturi & opportune proviſuri, prout Spiritus ſanctus dictaverit. Hoc ipſum quoque univerſis principibus & populis Chriſtianis innoteſcere volumus; ut videntes ſanctæ matris eccleſiæ & univerſæ Chriſtianitatis anguſtias, in unam ſententiam pro honore Dei creatoris noſtri & animarum ſalute pariter conveniant, & quod toti orbi ſalutare fuerit communi conſenſu amplexentur. Decernit tamdem hæc ſancta ſynodus, hujus decreti publicationem in præſenti ſeſſione factam, ejuſque affixionem in valvis majoris eccleſiæ Baſileenſis, vim habere monitionis & citationis, quoad omnes & ſingulos actus E in hac re fieri neceſſarios, uſque ad finalem terminationem, etiam ad ſententiam diffinitivam audiendum, & ejus exſecutionem faciendum incluſive, & ita univerſos arctare, ac ſi perſonaliter apprehenſi, & eis intimatum fuiſſet.

Conſtantienſis concilii ſeſſione IV.

Datum Baſileæ in noſtra ſeſſione publica, ſolemniter in eccleſia majori Baſileenſi celebrata, pridie Kalendas Auguſti, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſeptimo.

Anno Christi 1437. Seſſ. XXVI.

SESSIO XXVII.

In qua caſſatur nominatio & creatio cardinalium per dominum Eugenium Papam IV. facta.

I.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

TAntam reverentiam ſacris canonibus generalium conciliorum ſancti patres conſueverunt adhibendam, ut violatores eorum voluntarios graviſſime vindicarent; & unumquemque in ſuiipſius deſtructione agere arbitrarentur, ea deſtruere conantem, quæ univerſali conſenſu fuerunt inſtituta. Gravis quoque exinde jactura toti eccleſiaſtico immineret ordini; ſi decreta ſynodalia conciliorum generalium, quibus nervus regulæ eccleſiaſticæ ac diſciplinæ ſalutaris innititur, per cujuſpiam voluntatem, & maxime ſedente adhuc ipſa univerſali ſynodo, abrumpi ſinerentur. Dudum autem hæc ſancta ſynodus cardinalibus ſanctæ Romanæ eccleſiæ aſſumendis, inter cetera duo ſalubria edidit decreta, quorum tenores ad lucidiorem univerſorum informationem de verbo ad verbum hic inſerere & innovare decrevimus.

Baſileenſis concilii ſeſſione XV.

II.

Tenor primi decreti.

Ibidem.

Item, cum multiplicatio cardinalium ſit eccleſiæ diſpendioſa & oneroſa; propterea & ex aliis rationabilibus & legitimis cauſis eamdem ſanctam ſynodum moventibus, ſtatuit, ordinat, atque ex certa ſcientia hoc irrefragabili decreto decernit ipſa ſancta ſynodus, quod durante hoc ſacro concilio, Romanus Pontifex, a loco iſtius ſacri concilii abſens perſonaliter, non debeat neque poſſit aliquem vel aliquos, cujuſcumque dignitatis, conditionis, gradus ſeu ſtatus exſiſtant, in ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalem vel cardinales, quovis modo, aut quocumque quæſito colore vel cauſa aſſumere, pronuntiare ſecrete aut publice, aut pronuntiatos ſeu aſſumptos ſecrete publicare. Et ſi ſecus attentatum fuerit, exnunc inantea irritum ſit & inane, nulliuſque roboris vel momenti. Quod ſi forſitan taliter de facto aſſumpti aut pronuntiati, ſe pro cardinalibus gerere, aut nominare præſumpſerint, quibuſcumque dignitatibus *privati, & ad omnes & ſingulas futuras inhabiles. Et quicumque eos pro cardinalibus gerentes & reputantes, exnunc prout extunc ſententia excommunicationis innodati ſint ipſo facto: a qua, præterquam mortis articulo, niſi a præfata ſynodo abſolutionis ſive habilitationis beneficium obtinere non poſſint.

** Forte, ſint privati.*

III.

Tenor ſecundi decreti.

Baſileenſis concilii ſeſſione XXIII.

Cum ſummo Pontifici ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales in dirigenda Chriſtiana republica collaterales aſſiſtant, neceſſe eſt ut tales inſtituantur, qui ſicut nomine ita re ipſa cardines ſint, ſuper quos oſtia univerſalis verſentur & ſuſtententur eccleſiæ. Statuit igitur ſancta ſynodus, ut deinceps eorum numerus adeo ſit moderatus, quod nec ſit gravis eccleſiæ, nec ſuperflua numeroſitate vileſcat. Qui de omnibus Chriſtianitatis regionibus, quatorum fieri poterit commode, aſſumantur; ut notitia rerum in eccleſia emergentium facilius haberi, & ſuper his maturius deliberari poſſit: ſic tamen, quod numerum

A viginti quatuor inter hos qui nunc ſunt, & aſſumendos, non excedat: ita quod de una natione ultra tertiam partem reſpectu cardinalium pro tempore exſiſtentium, ac de una civitate & diœceſi ultra unum inde oriundum, & de ea natione quæ nunc ultra tertiam partem habet, uſque ad ipſius tertiæ partis reductionem eſſe nequeant. Sint viri in ſcientia moribuſque ac rerum experientia excellentes, non minores triginta annis, magiſtri, doctores, ſeu licentiati, cum rigore examinis in jure divino vel humano. Sit ſaltem tertia vel quarta pars de magiſtris aut licentiatis in ſacra ſcriptura. Inter hos autem viginti quatuor eſſe aliqui poterunt admodum pauci, filii, fratres, aut nepotes regum ſeu magnorum principum, B in quibus cum circumſpectione & maturitate morum competens litteratura ſufficiat. Non fiant cardinales nepotes ex fratre vel ſorore Romani Pontificis, aut alicujus cardinalis viventis: non illegitime nati, non corpore vitiati, nec alicujus criminis aut infamiæ nota reſperſi. Prædicto autem numero viginti quatuor, pro magna eccleſiæ neceſſitate vel utilitate duo alii, in quibus vitæ ſanctitas vel eximiæ virtutes refulgeant, quamquam memoratos gradus non habeant, ac de Græcis, cum Romanæ eccleſiæ uniti fuerint, inſignes aliqui viri adjici poterunt. Non fiat cardinalium electio ſolum per auricularia vota, ſed illi ſoli aſſumi poſſint, in quos, facto vero ſcrutinio ac publicato, majorem partem cardi- C nalium per ſubſcriptionem manus propriæ conſtiterit collegialiter conſenſiſſe. Deſuper etiam Apoſtolicæ litteræ cum ſubſcriptione cardinalium conficiantur, decreto hujus ſacri concilii in quarta ſeſſione ſolemniter publicato, quod incipit: Item, cum multiplicatio cardinalium, *&c.* in ſuo robore inviolabiliter permanſuro.

Adverſus autem præmiſſorum decretorum mentem & tenorem, nuper, non ſine gravi dolore, comperimus venerabilem Joannem patriarcham Alexandrinum, in ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalem (licet de facto & nulliter) per dominum Eugenium papam fuiſſe aſſumptum; cum nec ſummus Pontifex abſens a loco hujus ſacri concilii ipſum in D cardinalem creare debuerat, contra primum decretum in ſua adhæſione ſolemniter approbatum; neque proportionem ſingulis nationibus convenientem, & qualitates in ſecundo decreto deſcriptas omittere, ſicut in promotione dicti patriarchæ factum eſſe comperitur. Et cum fruſtra ac ſancta ſynodus jura conderet, niſi ſua auctoritate quam ex Chriſti dono immediate ſuſcepit eadem tueretur: utque Gelaſius Papa profitetur, & nullum jam veraciter Chriſtianum ignorare credit, uniuſcujuſcumque ſynodi conſtitutum, quod univerſalis eccleſiæ probavit aſſenſus, nullam magis exſequi ſedem, ac præ ceteris oportere, quam primam: neceſſitaſque urgeat illis tranſgreſſoribus jurium occurrere, ex E quibus complures illaqueationes animarum & gravia in futurum ſchiſmata provenire valerent: (nam & qui talem cardinalem reputant, juxta ſupradicti decreti tenorem, vinculo excommunicationis eo ipſo innodantur:) & in futuris electionibus Romanorum Pontificum varia ſchiſmata poterunt exoriri, ſi prætenſi cardinales, quorum irrita & inanis promotio decreta exſtiterit, hujuſmodi electionibus ſe voluerint immiſcere: Ad obviandum itaque tantis diſcriminibus, admonet & exhortatur hæc ſancta ſynodus præfatum dominum Eugenium, ſub obteſtatione divini judicii, & per viſcera miſericordiæ Domini noſtri Jeſu Chriſti; & eidem ex parte Dei omnipotentis præcipit atque mandat, ut pro futurorum

In epiſtola ad epiſcopos Dardaniæ, cujus initium eſt: Valde mirati ſumus.

Digitized by Google

ſchiſmatum & ſcandalorum evitatione, prædictam & alias quaſcumque vocationes per eum factas ad cardinalatus honorem, contra prædictorum decretorum formam & tenorem, ſicut de facto proceſſerunt, eas revocet, caſſet publice & annullet, nullaſque fuiſſe & eſſe decernat, prout hæc ſancta ſynodus hoc ſynodali decreto, ſicut de facto proceſſerunt, eas caſſat, irritat & annullat, nullaſque, caſſas & irritas decernit atque declarat: ulteriuſque a talibus vocationibus abſtineat: alias providebit hæc ſancta ſynodus, prout Spiritu ſancto dictante utilitati eccleſiæ viderit expedire. Declarat inſuper hæc ſancta ſynodus, univerſos, qui præfatum Joannem patriarcham, aut alios taliter de facto promotos, pro cardinalibus geſſerint & reputaverint, pœnas in præfatis decretis annotatas eo ipſo incurrere.

Datum in ſeſſione noſtra publica, in majori eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, ſexto Kalendas Octobris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſeptimo.

IV.

Decretum caſſationis litterarum falſo bullatarum in eadem ſeſſione lectum.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Cum dudum ex ordinatione noſtra concorditer concluſa litteræ ſub bulla hujus ſacri concilii ſuper nominatione locorum Baſileæ, Avinionis, & Sabaudiæ pro celebrando œcumenico concilio in adventu Græcorum fuerint expeditæ: & deinde ad notitiam noſtram pervenerit, quaſdam alias litteras, nominationem Florentiæ & Utini continentes, clandeſtine & contra ordinationem hujus ſacri concilii fuiſſe bullatas: cupiens hæc ſancta ſynodus unumquemque de his rebus veraciter informari, ne quempiam falſa pro veris recipiendo decipi contingat: decernit & declarat omnes litteras continentes nominationem quorumcumque aliorum locorum pro antedicto concilio celebrando, præter jam dicta loca Baſileæ, Avinionis, & Sabaudiæ, quibus bulla ſacri concilii inveniretur appenſa, fuiſſe falſo bullatas, & contra hujus ſanctæ ſynodi ordinationem, nec litteris talibus ullam fidem eſſe adhibendam; aut ipſis ſeu earum tranſumptis, quacumque auctoritate, etiamſi papali tranſumptæ fuerint, eſſe utendum: hujuſmodi litteras ſic falſo bullatas caſſat, irritat & damnat, ac caſſas & irritas eſſe decernit: inhibens omnibus & ſingulis, quavis dignitate præfulgeant, etiamſi legatione papali de latere, diſpoſitione, mandato, vel quavis alia ſeu alio fungerentur, ſub pœnis excommunicationis, quam ipſo facto incurrant, ac inhabilitationis activæ & paſſivæ ad quaſcumque pontificales, aut alias dignitates eccleſiaſticas vel ſæcularea, & ad beneficia obtenta & obtinenda, ne præfatis litteris falſo bullatis aut earum tranſumptis utantur, aut utentibus auxilium, conſilium, vel favorem in his præſtare præſumant.

Datum in ſeſſione noſtra publica, in majori eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, ſexto Kalendas Octobris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſeptimo.

V.

Aliud decretum in eadem ſeſſione lectum, quod civitas Avinionenſis non poſſit alienari, & recipitur in ſalvoguardiam concilii.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

Cum noſtra ſollicitudo ad hæc inter alia jugiter adſpiret, ut ſancta præſertim Romana eccleſia feliciter in ſpiritualibus gubernetur, ſimul quoque cum virtutum ornatu, temporalium rerum obtineat ubertatem, ſine quibus ſpiritualium adminiſtratio diu ſubſiſtere non valeret; priſci quoque patres hac conſideratione permoti, largam prædiorum, dominiorum & poſſeſſionum amplitudinem ipſi eccleſiæ acquirere curaverunt, quorum alienationem ſub gravibus pœnis cenſuerunt prohibendam: adeo ut Symmachus Papa Spiritu Dei repletus in ſuo canone decreverit, etiam Papæ non licere prædia eccleſiæ alienare aliquo modo pro aliqua neceſſitate, nec in uſumfructum rura tradere, niſi tantummodo domus, quæ in quibuſdam urbibus non modica impenſa ſuſtentantur: qua lege omnes cuſtodes & prælatos adſtringi voluit, ut donator, alienator, venditor, honorem perderent, & qui ſubſcriberet cum eo qui reciperet, niſi reſtitueret, anathema foret. Licere etiam voluit quibuſlibet eccleſiaſticis perſonis contradicere, & cum fructibus alienata repoſcere: quod non tantum in Apoſtolica eccleſia ſervandum eſſe dixit, verum etiam univerſis eccleſiis per provincias arbitratus eſt convenire. Nos eorum veſtigia imitando vigilanter curare convenit, ne quidquam terrarum & poſſeſſionum, quæ jam Deo & ipſi Romanæ eccleſiæ in ſuſtentationem ſummi Pontificis & miniſtrorum ſuorum dedicatæ ſunt, diſtrahi a quoquam vel alienari patiamur; illa præſertim loca inſignia, in quibus neceſſitatis tempore libere valeat Romanus Pontifex cum ſua curia commorari, ubi nullus ſæcularis poteſtatis metus exterreat, nullus temporalis favor abſorbeat, nullus terror immineat, nihil ſuam ſanctitatem & venerabiles ſanctæ Romæ eccleſiæ cardinales a vero & veri concilii ſoliditate removeat, cum non abſque proviſione divina ipſa loca Apoſtolicæ ſedi proveniſſe credantur. Ex his autem cauſis & aliis nos juſte & merito moventibus, proviſione congrua occurrere duximus, ne inclyta civitas Avinionis, quæ ſe ſemper devotiſſimam & fideliſſimam eccleſiæ exhibuit, & noviſſime in fidei catholicæ obſequium de ſuis facultatibus copioſiſſimam ſubventionem pro unione Græcorum cum Latinis proſequenda miniſtravit, quoquo pacto ab ipſius Romanæ eccleſiæ dominio alienetur, aut ad manus alienas transferatur; cum ex his & aliis eccleſiæ univerſali per ipſam inclytam civitatem impenſis obſequiis non impeti, non damnificari, non in alios uſus alienari, ſed beneficiis attolli merito debeat. Eccleſiaſticis enim utilitatibus inſudantes eccleſiaſtica dignum eſt remuneratione gaudere. Decernit igitur hæc ſancta ſynodus, ut nullus, cujuſcumque dignitatis vel præeminentiæ fuerit, etiamſi Papalis, civitatem prædictam & etiam comitatum Venayſini cum terris & dominiis ſibi adjacentibus audeat vel præſumat quovis modo ſeu juris colore quæſito vendere, ſeu pignori obligare, aut in feudum vel cenſum dare, aut quovis modo alienare. Quod ſi ſecus per Romanum Pontificem vel alium quemvis actum ſit de præſenti, vel in futurum agi contingat, hæc ſancta ſynodus totum id, & quidquid inde ſequatur, exnunc prout extunc caſſat,

In III. ſynodo Romana, cauſa ani- tima eſt. Flavio &c.

ſat, irritat & annullat, & omni carere decernit robore firmitatis. Atque etiam ſtatuit, quod ipſe Romanus Pontifex, vel alius quivis, ſi quidquam contra hujuſmodi decretum attentaverit, ſacro generali concilio deferatur. Recipientes quoque, etiamſi cardinalatus, patriarchali, pontificali, imperiali, regali, ducali, vel alia quavis eccleſiaſtica vel ſæculari præfulgeant dignitate, vel etiamſi communitas fuerit; decernit hæc ſancta ſynodus pœnis excommunicationis, privationis cujuſcumque dignitatis eccleſiaſticæ vel ſæcularis, etiam omnium feudorum, ſpecialiter quæ a Romana vel alia tenent eccleſia, ſubjacere, necnon perpetuæ inhabilitationis ad quaſcumque dignitates eccleſiaſticas vel ſæculares & quæcumque beneficia & officia in poſterum obtinenda. Communitas vero eccleſiaſtico interdicto, ultra pœnas ſupra expreſſas ſibi convenientes, eo ipſo ſubjaceat: quas pœnas ſingulariter ſinguli, qui aliquid prædictorum attentaverint, ipſo facto incurrant. Inſuper civitatem prædictam Avinionenſem, quæ magnam mercedem ab univerſali promeretur eccleſia, cuique indigniſſimum eſſet pro ejus optimis meritis mala quævis per aliquem irrogari; præſertim cum multa contra ipſius civitatis ſtatum, in enervationem, diſturbium & diſſolutionem hujus ſanctæ ſynodi & ſuorum ſanctorum operum, attentari & machinari poſſent, quibus hæc ſancta ſynodus non valeret ex poſt facto ſaltem commode & ſine gravi damno providere; cumque jam ipſi civitati & civibus gravia comminata ſint, veluti ex informatione ſummaria comperimus: eadem ſancta ſynodus civitatem ipſam & ſuppoſita ejuſdem in ſuam & eccleſiæ univerſalis, quam repræſentat, ſpecialem protectionem & ſalvamguardiam ſuſcipit, ac reponit; prohibens ſub pœnis prædictis, omnibus & ſingulis, quacumque dignitate vel præeminentia eccleſiaſtica vel ſæculari, etiamſi cardinalatus, patriarchali, pontificali, imperiali, regali, ducali vel alia qualibet præfulgeant dignitate, vel etiamſi communitas fuerit, ne ipſi, aut ipſorum aliquis, directe vel indirecte civitatem prædictam diffidare, perturbare, invadere, vel inquietare temporaliter vel ſpiritualiter, aut ejus habitatores violenter capere, aut in perſonis vel bonis eorum damnificare atque moleſtare præſumant. Quod ſi quis fecerit, pœnas ſuperius expreſſas ipſo facto incurrat. Romanus vero Pontifex ſi aliquid prædictorum attentaverit, ſacro concilio deferatur, & ipſa attentata nullitati ipſo facto ſubjaceant. Et quoniam id quoque pariter indignum eſſet, ut venerabilis Petrus epiſcopus Albanenſis, ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis, de Fuxo vulgariter nuncupatus, & Apoſtolicæ ſedis legatus, qui ad ipſius civitatis Avinionenſis & comitatus Venayſini prædicti gubernationem deputatus eſt, quique pro expeditione ſubſidiorum ſanctæ matri eccleſiæ præſtitorum in eadem civitate Avinionenſi ad proſequendam unionem Græcorum fideliter & efficaciter laboravit, huic ſanctæ ſynodo ſe obſequentiſſimum exhibendo, per quempiam vexaretur, inquietaretur, aut moleſtaretur; cujus etiam perturbatio & moleſtatio in magnum diſpendium & in gravem calamitatem ipſius civitatis Avinionenſis veriſimiliter proveniret: idcirco ſub eadem protectione ex præmiſſis cauſis recipit hæc ſancta ſynodus eumdem venerabilem Petrum epiſcopum Albanenſem, & ſuos familiares domeſticos & continuos commenſales: decretoque pariter prohibet eadem ſancta ſynodus ſub pœnis antedictis, ne quiſquam cujuſcumque dignitatis, etiamſi cardinalatus, patriarchalis, pontificalis, imperialis, regalis, ducalis, aut alterius, vel etiam communitas, ipſum & ſuos prædictos invadere, diffidare, moleſtare, aut de facto in ſuis beneficiis, bonis & rebus quibuſcumque perturbare præſumat, vel ſpiritualiter, vel temporaliter quoquo modo contra eumdem & eoſdem procedere. Si vero Romanus Pontifex aliquid prædictorum attentaverit, ſacro concilio deferatur, ſimilique nullitatis vitio in contrarium attentata eo ipſo ſubjaceant. Quodque abſolutio & relaxatio a prædictarum excommunicationum (præterquam in mortis articulo) ac interdicti & inhabilitationis & ceterarum pœnarum ſententiis, ſacro generali concilio reſervata intelligatur.

Datum in ſeſſione noſtra publica, in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, ſexto Kalendas Octobris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſeptimo.

SESSIO XXVIII.

In qua accuſatur contumacia Papæ, & declaratur contumax.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

DIe Martis prima menſis Octobris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſeptimo, in eccleſia majori Baſileenſi, in qua ſeſſiones præſentis ſacroſanctæ generalis ſynodi Baſileenſis celebrari ſolent, vigeſimaoctava ipſius ſanctæ ſynodi ſeſſio hoc modo exſtitit celebrata: videlicet Miſſa ſolemni de Spiritu ſancto per reverendum patrem dominum Georgium epiſcopum Viſenſem nationis inclytæ Hiſpanicæ celebrata: & demum ſuffragiis, antiphona *Exaudi, &c.* litaniis, evangelio ſecundum Matthæum, *Acceſſerunt diſcipuli ad Jeſum, dicentes: Quis putas major eſt in regno cælorum? Et advocans Jeſus parvulum*, &c. ac hymno, *Veni Creator Spiritus*, cum verſiculo & collecta, & oratione, *Deus qui corda*, decantatis: præſidente in eadem ſeſſione præfato reverendo patre domino epiſcopo Viſenſi ante majus altare, ubi dicta Miſſa celebrata exſtitit, in Pontificalibus cum mitra aurifabrata & pluviali, in cathedra & ſede eminentiori, pluribuſque aliis dominis prælatis cum mitris planis & pluvialibus, ut in talibus in eadem ſynodo fieri ſolitum eſt; ſuperioribus & eminentioribus ſedibus ſuis locis tam a dextris quam a ſiniſtris conſidentibus in multitudine copioſa; compluribuſque dominis eccleſiaſticis, divini & humani juris magiſtris, doctoribus & ſcientificis viris principum ſpiritualium & temporalium, ac almarum univerſitatum ſtudiorum generalium, nuntiis & ambaſiatoribus, ac aliis de diverſis mundi partibus ibidem adſtantibus in magno numero & multitudine copioſa, eamdem ſanctam ſynodum univerſalem eccleſiam repræſentantem celebrantibus: conſtituti in jure coram eadem ſynodo pro tribunali ſedente, venerabiles viri domini promotores & procurator fiſcalis ejuſdem ſanctæ ſynodi, per organum dicti promotoris fiſcalis ſua verba eidem ſynodo in perſonam dicti domini epiſcopi Viſenſis præſidentis dirigentes, audientiam publicam ibidem tunc ſibi dari & concedi ad hanc horam humillime & inſtanter petierunt, ſupplicarunt & poſtularunt: cui ſupplicationi eadem ſancta ſynodus per organum ipſius domini præſidentis annuit. Tunc iidem domini promotores & procurator fiſcalis decretum originale monitorii ſive citatorii ab eadem ſancta ſynodo emanatum contra ſanctiſſimum dominum noſtrum Papam Eugenium quartum, ejus ſynodi vera bulla plumbea impendenti

Matth. 18.

ANNO CHRISTI 1437. SESSIO XXVIII.

bullatum, de quo in ſchedula infra ſcripta fit mentio; necnon inſtrumentum publicum exſecutionis ejuſdem per affixionem in valvis prædictæ eccleſiæ Baſileenſis die datæ ipſius decreti facti, una cum ſchedula accuſationis contumaciæ ipſius domini noſtri Papæ, quam accuſarunt, atque petierunt, ut in eadem per ipſum procuratorem alta & intelligibili voce lecta continetur, cujus ſchedulæ tenor ſequitur in hæc verba:

Reverendiſſimi reverendique in Chriſto patres ac metuendi domini, ac ceteri univerſi domini noſtri præſtantiſſimi, hanc ſacroſanctam generalem synodum Baſileenſem, univerſalem eccleſiam repræſentantem, conſtituentes & celebrantes: Cum jamdudum, videlicet pridie Kalendas Auguſti anni præſentis milleſimi quadringenteſimi trigeſimiſeptimi, hæc ſancta ſynodus conſiderans mala, deformitates, & ſcandala ac pericula quæ in eccleſia Dei hactenus viguerunt, prout adhuc vigent, quibus corrigendis pro ſalute totius Chriſtianæ plebis ex officio ſuo totis viribus ſuis incumbere tenetur, etiam ex poteſtate quam ſuper cunctos fideles cujuſcumque auctoritatis, etiamſi papalis exſiſtant, a Chriſto accepit, contra ſanctiſſimum dominum noſtrum Eugenium Papam quartum, quoddam citatorium per edictum, quatenus per ſe, vel alium ad hoc legitime deputatum, coram eadem ſancta ſynodo de & ſuper contentis in dicto citatorii decreto & aliis proponendis, infra ſexaginta dierum ſpatium pro ſui defenſione aut excuſatione alleganda vel proponenda compareret, terminum peremptorium eidem ſtatuendo (ut in eo latius continetur) decreverit: quod quidem citatorium in præſenti civitate & in valvis hujus majoris eccleſiæ Baſileenſis, juxta illius formam & tenorem, per edictum exſecutum fuerit, & debitæ exſecutioni demandatum: nos Bartholomæus de Fraxino & Joannes [a] Slitzenrode promotores, & ego Joannes [b] Spaſſetii procurator fiſcalis, ac officiarius hujus ſacroſanctæ ſynodi, bullam citatorii dictæ ſanctæ ſynodi vera bulla plumbea bullatam, una cum inſtrumento exſecutionis ejuſdem citatorii (ut præmittitur) factæ realiter, facto & in ſcriptis offerimus, repræſentamus, & producimus; ac præfati ſanctiſſimi domini Eugenii per ſe aut alium cum ſufficienti mandato infra dictos ſexaginta dies in ipſo citatorio ſibi præfixos, per ſe aut alium non comparentis, neque comparere curantis, (licet ſæpiſſime ipſa ſancta ſynodus quamplures celebraverit congregationes, in quibus aut ipſarum aliqua ipſe dominus Eugenius comparere infra dictum terminum potuiſſet,) contumaciam accuſamus, ipſumque contumacem reputari, ac in contumacia & defectu poni & declarari per hanc ſanctam ſynodum, petimus cum inſtantia, atque poſtulamus. Necnon eumdem dominum Eugenium alta voce ad valvas hujus majoris eccleſiæ Baſileenſis per duos reverendos in Chriſto patres dominos epiſcopos, una cum notariis hujus ſacri concilii, juxta mores antiquos vocari, & relationem vocationis fieri inſtanter requirimus. De quibus omnibus per nos promotores & procuratorem fiſcalem antedictos, propoſitis & requiſitis, nomine quo ſupra, a vobis reverendis patribus dominis protonotariis, ac etiam hujus ſacri concilii notariis & ſcribis, petimus ad futuram rei memoriam unum vel plura, publicum vel publica confici inſtrumenta. Ad quorum petitionem & mandatum ipſius ſanctæ ſynodi, lecto prius prædicto exſecutionis inſtrumento, & dicto monitorii ſeu citatorii decreto, cum in eodem loco dum editum fuit emanatum, alias lectum fuiſſet, habito pro lecto, reverendi in Chriſto patres & domini domini Matthæus Albinganenſis, & Aymo Gratianopolitanus epiſcopi, de mandato dictæ ſanctæ ſynodi, per organum dicti domini præſidentis eis facto, prædictum dominum noſtrum Papam primo ſuper gradus ante dictum majus altare alta & intelligibili voce per organum ipſius domini epiſcopi Albinganenſis vocarunt, & proclamarunt clamoroſa inſinuatione, ſub his verbis:

Ex parte ſacroſanctæ ſynodi publice & ſolemniter requiritur ſanctiſſimus dominus Eugenius Papa IV. quatenus ſi vigore citationis contra eum noviſſime per eamdem ſanctam ſynodum decretæ duxerit ſe conſpectui hujus ſanctæ ſynodi præſentandum, ad ſe defendendum & excuſandum ſuper his, de quibus huic ſanctæ ſynodo delatus eſt; compareat coram hac ſancta ſynodo, ad hunc actum pro tribunali ſedente, quæ eidem pollicetur gratam & debitam audientiam. Similiter ex parte ejuſdem ſanctæ ſynodi omnibus intimatur, quatenus ſi quis ſit, qui mandatum habeat ſufficiens ad comparendum pro eodem domino Eugenio, compareat coram eadem ſedente, ut ſupra. Hæc autem ſancta ſynodus pollicetur cuilibet, exigente juſtitia, audientiam gratam, *&c.* Qui dominus noſter Papa ſic vocatus & proclamatus, nec aliquis pro eo comparuit, nec reſpondit. Unde ipſi duo domini epiſcopi ante valvas ſeu portas ipſius eccleſiæ acceſſerunt, & iterum & cum pauſata intermedia inſtantia, trina vice alta & intelligibili voce & clamoroſa inſinuatione præfatum dominum noſtrum Papam vocarunt & proclamarunt per organum cujus ſupra, ſub eiſdem verbis ſupraſcriptis: prout etiam providi viri Arnoldus Amici, Joannes Kempener, & Gotfridus Dorſten, ipſius ſanctæ ſynodi curſores, vocibus elevatis, reiteratis vicibus, vocarunt & proclamarunt. Qui dominus noſter Papa Eugenius, nec aliquis pro eodem, ibidem comparuit neque reſpondit. Quibus ſic factis, ipſi duo domini epiſcopi ante conſpectum ipſius ſanctæ ſynodi & in medium reverſi, ſe prædictum dominum noſtrum Papam (ut infra ſcriptum eſt) vocaſſe & proclamaſſe, & per dictos curſores vocatum & proclamatum fuiſſe; quodque ipſe nec aliquis pro eo comparuerat, neque reſponderat, eidem ſanctæ ſynodo retulerunt. Præterea præfati promotores & procurator fiſcalis, per organum ipſius procuratoris contumaciam prænominati domini noſtri Papæ iterato accuſarunt, ipſumque ſuper omnibus & ſingulis in dicto citatorii decreto contentis contumacem reputari, & ad ulteriora procedi, & alias decerni & fieri, ut in quadam alia ſchedula per ipſum procuratorem etiam alta & intelligibili voce ibidem lecta continetur, cujus tenor talis eſt: Nos promotores & procurator fiſcalis antedicti, quo ſupra nomine iſtam vocationem & relationem (ut præmittitur) factas, inter acta hujus cauſæ, & ſacri concilii petimus regiſtrari: dictamque citatorii bullam & inſtrumentum exſecutionis (prout ſuperius producta ſunt) iterato repetimus, & reproducimus, & apud acta ſacri concilii, & cauſæ hujuſmodi inſeri & regiſtrari petimus. Et quia præfatus dominus Eugenius de & ſuper contentis in dicto citatorii decreto legitime citatus, ſufficienterque exſpectatus, nec per ſe nec per alium infra dictos ſexaginta dies curavit atque curat comparere, ipſius contumaciam accuſamus: ipſumque ſuper omnibus & ſingulis in [a] dicti citatorii decreto contentis, prout juſtitia ſuadet, & juris ordo poſtulat atque rationis, contumacem reputari; in cauſaque hujuſmodi in ejus contumaciam, ejus abſentia divina repleta præſentia, ut ipſi ſanctæ ſynodo videbitur expedire, & univerſali eccleſiæ ſan-

[a] al. Sletzenrode. [b] al. Spaſſeni.

[a] al. dicto.

ANNO CHRISTI 1437. SESSIO XXVIII.

» ctæ Dei neceſſarium fuerit & utile, ad ulteriora procedi, ac proceſſum per audientiam contradictarum, aut alias (prout videbitur) decerni per ipſam ſanctam ſynodum inſtantiſſime poſtulamus: requirentes dominos protonotarios & notarios hujus ſanctæ ſynodi, ut omnia in cauſa hujuſmodi acta & producta ac ordinata, apud acta ſacri concilii & cauſa hujuſmodi regiſtreris: necnon quo ſupra nomine a vobis dominis protonotariis & notariis petimus, ad futuram rei memoriam, unum, vel plura, publicum, vel publica confici inſtrumenta. Hujuſmodique ſchedula ſic lecta, & per eamdem ſanctam ſynodum audita, ipſa ſancta ſynodus per organum prædicti domini præſidentis præcepit & injunxit præfaro domino epiſcopo Albinganenſi, ut ambonem, in quo decreta ipſius ſanctæ ſynodi per eamdem ſanctam ſynodum pronuntiari & legi ſolent, dum eduntur, aſcenderet; declarationemque contumaciæ prænominati domini noſtri Papæ alta & intelligibili voce, nomine ipſius ſacroſanctæ ſynodi legeret & pronuntiaret, prout infra. Qui quidem dominus epiſcopus Albinganenſis, mandatis ipſius ſynodi obediens, dictum ambonem aſcendit, dictamque ipſius domini noſtri Papæ contumaciam, & proceſſus ad ulteriora declarationem, in ſcriptis alta & intelligibili voce nomine ipſius ſacroſanctæ ſynodi legit & pronuntiavit, ut in eadem ſchedula per eum lecta continetur. Cujus tenor ſequitur ſub his verbis:

» Hæc ſancta ſynodus Baſileenſis in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, & ad hujuſmodi actum legitime congregata, & pro tribunali ſedens, audita petitione promotorum & procuratoris fiſcalis ejuſdem ſanctæ ſynodi, & ex eorum relatione & productione inſtrumentorum viſa ejuſdem domini Eugenii Papæ contumacia in parendo citatorio ejuſdem ſacri concilii, recepta etiam ſuper hoc ad majorem cautelam per deputatos ejuſdem ſynodi informatione tam de prædictis, quam de notitia ejuſdem citatorii in Romana curia, decernit, declarat, & reputat dictum dominum Eugenium legitime citatum, ſufficienterque exſpectatum, fuiſſe & eſſe contumacem; & ejus abſentia non obſtante, divina eamdem replente præſentia, contra eumdem dominum Eugenium Papam ad ulteriora fore procedendum, prout ſacro concilio videbitur, conſideratis neceſſitatibus & utilitatibus univerſalis eccleſiæ. Qua ſiquidem contumaciæ declaratione & proceſſus decreto ſic lecto, præfatus dominus epiſcopus Albinganenſis petiit eidem ſacroſanctæ ſynodo, an hujuſmodi declarationis & decreti pronuntiario per eum de mandato ſanctæ ſynodi (ut præfertur) facta & lecta ipſi ſanctæ ſynodo placeat. Quæ ſacroſancta ſynodus alta voce reſpondit per verbum, *Placet*. De quibus omnibus & ſingulis præmiſſis præfati domini promotores nomine promotorio ejuſdem petierunt a dominis ſanctæ ſedis Apoſtolicæ protonotariis & nobis notariis & ſcribis ipſius ſynodi ad perpetuam rei memoriam fieri unum vel plura, publicum vel publica, inſtrumentum vel inſtrumenta. [a] Celebrata ſiquidem ſolemniter exſtitit prædicta ſeſſio, & acta fuerunt hæc omnia ſupradicta, ubi & prout ſupra ſcripta ſunt. Et interfuerunt teſtes præſentes, venerabiles & circumſpecti viri domini & magiſtri Ægidius Camineti in medicina Pariſienſis, & Joannes de Segobia in theologia magiſtri Salamanticenſis almarum univerſitatum ſtudiorum generalium in dicta ſancta ſynodo ambaſiatores, Guilhelmus Kircher dictus de Conſtantia, & Joannes de Comitibus archipresbyter Papienſis decretorum, & Stephanus de Novaria legum doctores, & Robertus Avelon licentiatus in decretis canonicus Cameracenſis, cum pluribus aliis togatis & requiſitis.

[a] Acta ſunt hæc Baſileæ in eccleſia majori Baſileenſi, in ſeſſione publica ejuſdem ſynodi ſolemniter celebrata Kalendis Octobris, anno a Nativitate Domini 1437.

ANNO CHRISTI 1437. Seſſ. XXIX.

SESSIO XXIX.

De revocatione prætenſa bullæ Papæ ſuper tranſlatione concilii facta.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

COmpatiens hæc ſancta ſynodus miſerabilibus eccleſiæ ruinis, & languoribus capitis atque membrorum ex intimis condolens viſceribus, poſt editionem ſaluberrimorum decretorum in obſervationem legis Domini & antiquorum canonum, poſt benignas & caritativas admonitiones ſummo Pontifici per oratores plurimos directas, poſt annorum plurium exſpectationem cum multa patientia deductam, cum & decreta contemni, & admonitiones parvipendi, & inde ſcandala, diviſiones & ſchiſmata creſcere videret, vitiaque & peccata majoribus adoleſcere incrementis; compulſa eſt tandem ſynodus ipſa regimini eccleſiaſtico proviſionem quærere ſalutarem, & ſummum Pontificem ad hoc vehementius excitare, ut ea quæ ad ipſius & univerſæ eccleſiæ ſalutem erant efficaciter agere curaret, cujus exemplum ſubditi facile imitantur. Et quoniam (ut Sapiens loquitur) *melior eſt manifeſta correctio, quam amor abſconditus: meliora ſunt vulnera diligentis, quam fraudulenta blandientis oſcula:* defectus aliquos debiti regiminis (qui eccleſiæ dicti fuerunt) flebili querela commemoravit, ut in melius emendarentur, nec ipſius ſummi Pontificis aut aliorum valerent diutius obeſſe ſaluti. Et ut omnis patientia exhiberetur, nulla poſita eſt pœnarum adjectio; ſed tantum terminus conveniens præfixus exſtitit, ut infra illum aut per ſe aut per alium ipſe in hac ſancta ſynodo compareret, atque ſic debito regimini eccleſiæ (prout publica neceſſitas maxime impellebat) opportune provideretur, veluti forma citationis editæ apertius indicavit: quod & maxime hæc ſancta ſynodus agere urgebatur, dum poteſtatem habet immediate a Chriſto ſuper univerſos Chriſti fideles, cujuſcumque ſtatus, etiamſi papalis, exſiſtant, in his præſertim quæ ad reformationem pertinent. Dumque ob ipſam cauſam reformationis congregata eſt, quæ nullatenus perfici poteſt, niſi ſummus Pontifex ad eam reformationem cum effectu capeſſendam ſuum inclinaverit animum, cum etiam experientia docuerit ex editione decretorum, [a] ex qua ſalus effici debuerat, in locis pluribus turbationem fuiſſe ſubſecutam, dum ea per ſummum Pontificem infringuntur; cujus auctoritate ſe tuentur, qui hujuſmodi decretis adverſari volunt. Difficile quoque ceteri corriguntur, ſi regimen ipſius ac curiæ ſuæ non viderint emendatum, quod ab ipſis trahitur in exemplum. Verum ſummus ipſe Pontifex præfatam citationem pro tanta neceſſitate publicæ ſalutis emanatam, quæ etſi non placentia, tamen ſalubria continebat, aliquantulum moleſtius primo aſpectu ferens, quamdam ordinationis ſuæ paginam in adverſum promulgaſſe dicitur. In qua primum de proſecutione [b] reductionis Grecorum varia recitans, ad impugnationem electionis loci pro œcumenico concilio per hanc ſanctam ſynodum factæ, ſe convertit, ſolam Avinionenſem civitatem commemorans, quæ rebus utique gerendis commodiſſima eſſe dignoſcitur, omnique pace & ſecuritate gaudere, tacita veritate de Baſilea & Sabaudia in eadem electione conjunctis. Verum

Prov. 27.

[a] al. quæ ſalutem afferre.

[b] al. unionis.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1437. SESS. XXIX.

cum noſtram illam electionem & decreto cum Græcis edito plene ſatisfacere conſtet, atque loca rebus agendis commodiſſima, omni quoque nationi opportuna manifeſte continere; non neceſſe eſt ut de hac re longiorem ſermonem protrahamus: nec ſummus ipſe Pontifex laborem declinandi in alterum locorum illorum recuſare debet, ſi bonum rei hujus tanto affectu deſiderat, ſicut in ſuis litteris prædicavit. Refert præterea diviſionem in hujus electionis locorum negotio, proh dolor, ſuſcitatam, quam & ſe confirmaſſe oſtendit: quam utinam potius extinguere curaſſet. Nam & poſtquam galeæ & pecuniæ in Avinione pro locis per hanc ſanctam ſynodum electis expeditæ fuerant, ipſe alias galeas in Conſtantinopolim mittere curavit, diviſionem Latinæ eccleſiæ coram Græcis ex duplici legationis miſſione demonſtraturus: quæ quantum honori eccleſiæ Latinæ, quantum unioni Græcorum proſequendæ diſconveniant, nemo eſt qui non videat. Inſuper juſtificare nititur, quod per venerabilem Joannem archiepiſcopum Tarentinum oratorem ſuum, in miſſione certarum litterarum ſuper hujuſmodi diviſione electionis tranſmiſſatum factum eſt, quod ſubticere honeſtius fuiſſet, ne nos pro tuenda noſtra juſtitia rem illam magis aperire cogeremur. Nam & litteras illas clandeſtine & falſo bullatas fuiſſe jam notorium eſt. Et ſi ſummus Pontifex de confeſſione ipſius archiepiſcopi & aliis circumſtantiis veram informationem acceperit, non impinget in hujus ſacri concilii libertatem, quod ipſe archiepiſcopus in cauſam propter eam rem tractus ſit, aut in domo propria arreſtatus. Sed ad impugnandam eamdem libertatem, cujuſdam procuratoris ipſius archiepiſcopi captionem nobis objicit, quam juſſu noſtro conſtat nullatenus fuiſſe peractam; immo procuratorem ipſum juſſu cujuſdam prælati ſcandaloſæ turbationi obviare volentis, quam procurator ipſe per appellationem emittendam ab hoc ſacro concilio, veriſimiliter videbatur eſſe facturus, per publicum officialem captum hæc ſancta ſynodus pro ſua manſuetudine illico juſſit expediri, qui & procurator adhuc nobiſcum in plena libertate verſetur. Nec præterea verum eſt per hoc ſacrum concilium aut juſſionem ipſius, aliquod ſpolium priori Furnenſi (velut memoratæ litteræ prætendunt) fuiſſe irrogatum: licet litteræ aliquæ plurima ſcandaloſa adverſus hanc ſanctam ſynodum & ſuppoſita ejuſdem continentes, abſque tamen noſtro ſcitu, longe ab hac civitate eidem dicantur ereptæ. Nec tam leves colores ad impugnationem libertatis hujus ſacri concilii quærere oportuit; cum & jam toti mundo conſtare poſſit tantæ libertatis & ſecuritatis plenitudinem hic adeſſe, ut nullum locum uberiorem aut ſecuriorem quam ipſam civitatem Baſileenſem ſub imperiali protectione conſtitutam, & optima politia gubernatam, credamus inveniri. Ceterum adverſus citationem emanatam plurima proferre conatur, quæ omnia ex ſuperioribus rationibus evidentiſſime confutantur. Et ſperandum eſt, ubi re ipſa plenius digeſta ſummus Pontifex effectum citationis hujuſmodi animadverterit, in quærenda ipſius & aliorum ſalute verſari, ut languor acerrimus a corpore myſtico eccleſiæ depellatur, non adeo adverſus citationem ipſam ſuccenſebit: quæ etſi aliquid amaritudinis more ſalubris medicinæ in primo guſtu ferre videatur, eam tamen in noviſſimis jucundam & ſalutiferam eſſe (Deo aſpirante) perſentiet; nec eam bono publico aut caritati adverſam, immo potius ſuæ ſaluti ac eccleſiæ neceſſitati accommodam fuiſſe cognoſcet. Quod vero tale aliquid priora ignoraſſe ſæcula commemorat, ſi rerum geſtarum percurrat hiſtorias, non tantum ſummos Pontifices de corrigendis defectibus fuiſſe admonitos conſpiciet, ſed etiam depoſitos a papatu, ac etiam nonnullis obedientiam ex multis cauſis fuiſſe ſubtractam. Sed ſi abuſuum incrementa nunc vigentia, ſi longam & fortem adverſus ſanctam ſynodum & reformationem eccleſiæ reſiſtentiam perſeverantem, quæ priora ſæcula ignorarunt, animadvertat, nihil admirabitur hujus citationis nunc repertum fuiſſe antidotum. Omittimus verba, quæ adverſum nos gravia proferuntur, recenſere, omnia manſuetis & mitibus animis ſuſtinentes, dum ſalutem eccleſiæ proſequamur. Sed denique ſummus Pontifex talibus qualibus ſupradictis coloribus ſuffultus, dum huic ſanctæ ſynodo, in his præſertim quæ ad reformationem pertinent, obedire tenetur; & ad eamdem evocatus, aut ſuper rebus propoſitis in eum excuſationem afferre, aut cunctis in melius emendatis, regimini eccleſiaſtico donare ſalutem; ipſe hanc ſanctam ſynodum diſſolvere ac in civitatem Ferrarienſem transferre conatur, cum plurium adjectione cenſurarum, ſi virtute præfati citatorii in aliquo proceſſum fuerit aut adverſus eum, ſeu ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, aut præſidentes oratores ſuos, qui in hoc concilio fuerunt, vel aliquem ipſorum, aliqua novitas illata fuerit, vel etiam quidquam a die citatorii factum, continuatum vel ſervatum extiterit. Eſtne hæc obedientia, quam conciliis generalibus per ſummos Pontifices & alios quoſcumque ſacra Conſtantienſis ſynodus, in his præſertim quæ ad reformationem pertinent, declaravit exhibendam? Memor verborum Chriſti, qui poſtquam Simoni Petro dixerat: *Si te non audierit, dic eccleſiæ: ſi eccleſiam non audierit, ſit tibi tamquam Ethnicus & publicanus*, continuo ſubjecit: *Amen dico vobis: Quæcumque ligaveritis ſuper terram erunt ligata & in cælo*; quam & eccleſiæ auctoritatem a Chriſto donatam, eſſe etiam ſupra Papam, ſi quis prius ambigeret, jam hoc ipſius magnæ ſynodi Conſtantienſis auctoritas aperte declaravit, cujus hæc verba ſunt. « Ipſa ſynodus in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediate habet, cui quilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exſiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem & exſtirpationem prædicti ſchiſmatis, ac generalem reformationem eccleſiæ Dei in capite & in membris. Item declarat, quod quicumque cujuſcumque ſtatus, etiamſi papalis exſiſtat, qui mandatis, ſtatutis, ſeu ordinationibus hujus ſanctæ ſynodi, & cujuſlibet alterius legitime congregatæ, ſeu pertinentibus ad ea, factis & faciendis, contumaciter obedire contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris ſubſidia recurrendo. » Quorum virtute decretorum ſubſecuta fuit felicis recordationis Papæ Martini electio, cui ipſe dominus Eugenius ſuccedit; qui etiam ipſi Conſtantienſi concilio, cum eſſet in minoribus, præſens interfuit. Jam vero ipſe non ſolum non obedit ſynodo generali, ſed & ſuper illam in reformationis proprio negotio ſe judicem conſtituere molitur, eam propria voluntate diſſolvere volens, atque in alium locum ſuæ origini propinquum evocare: ubi (ſicut veriſimiliter creditur) ita dominari ſperat, ut reſiſti ſuæ non poſſit voluntati. Sed nec eum decuit oblviſci quod jam altera vice diſſolutionem ſynodi facere attentaverit, quam deinceps revocare & inanem atque irritam fateri oportuit. Scire inſuper debuit, jamdudum in hac ſancta ſynodo fuiſſe ſolemniter decretatum, aſſentientibus plurimis ſanctæ Romanæ ec-

Matth. 18.

Conſtantienſis concilio ſeſſione IV. & V.

Conſtantienſis concilii ſeſſione V.

Baſileenſis concilii ſeſſione II.

ANNO CHRISTI 1437. SESS. XXIX.

A cleſiæ cardinalibus, quorum aliqui adhuc de præſenti cum eo ſunt, ut hoc concilium per Papam ſine expreſſo conſenſu duarum partium ejuſdem concilii, votis ſingulorum per deputationes in generali congregatione ſcrutatis, poſtea ſolemni ſeſſione ſubſecuta, diſſolvi non poſſit, aut de loco ad locum tranſmutari, pœnis omnibus atque cenſuris ferendis in adverſum extunc caſſatis & irritatis. Formidare præterea debuit aliud concilium in Ferraria erigere, cum alio decreto perantea edito declaratum ſit, omne concilium quod iſto durante alibi contigerit eligi, non fore concilium, ſed ſchiſmaticorum conventiculum. Intelligitur autem durare hoc concilium juxta præmiſſi decreti ſeriem, donec ex conſenſu duarum ejus partium fuerit diſſolutum: quæ decreta ipſius domini Eugenii ſubſequenti adhæſione corroborata ſunt, ac per ſuos oratores præſidentes ſaltem nominibus propriis jurata. Sed & antea in decreto concilii Conſtantienſis quod incipit, Frequens, fuerat ordinatum, ut locus futuri concilii cum conſenſu ipſius concilii congregati eligi deberet: & ſi concilio diſſoluto locum illum mutari oporteret ex cauſis legitimis, tunc alius locus ejuſdem nationis eligi deberet. Si vero cauſæ illæ totam nationem concernerent, locus vicinior aſſumeretur. Quod ſi locum futuri concilii alio tempore celebrandi ſine conſenſu concilii actu congregati aſſignare, & niſi ad loca ibidem declarata mutare non poteſt, multo minus concilium congregatum incontinenti ſine ipſius conſenſu ad locum alium ſua voluntate transferre. Denique non debuit obliviſci decreti ſuper conventione Græcorum per ipſum approbati: quo cavetur, concilium in Baſilea firmiter eſſe permanſurum, donec Græci ad portum per hanc ſanctam ſynodum eis nominandum pervenerint. Quo pacto igitur, quove conſilio nunc hujus concilii diſſolutionem aut tranſlationem efficere fruſtra conatur? Sed quis ille uſus eſt plenitudinis ſuæ poteſtatis, dum ſi contra aliquem oratorum ſuorum, ut pote archiepiepiſcopum Tarentinum, (de quo mentionem fecerat) quidquam agatur pro debito juſtitiæ, ob eam cauſam vult etiam concilium diſſolvi? Denique unionem Bohemorum, quam tantis laboribus hæc ſancta ſynodus perquiſivit, dum pro ultimato ejus complemento inſtamus, conturbare nititur hujus prætenſæ ordinationis ſeries, quæ ultra triginta dies hanc ſanctam ſynodum huic negotio prohibet intendere. O admiranda conſilia, quæ ad enervationem auctoritatis eccleſiæ, & ſui ipſius deſtructionem ſummo Pontifici ſuggeruntur! quæ ſi conniventibus oculis pertranſiret hæc ſancta ſynodus, tota confundi timeretur eccleſiæ auctoritas: & quis in papatum aſſumptus poſſet univerſam Chriſtianitatem pro ſua voluntate decolorare, nec ulla eſſet reſiſtentia. Quin immo & accuſatus de hæreſi aut quovis crimine, confeſtim ſynodum accuſantem & corripientem diſſolvere tentaret, ne ſubiret judicium. Nunc quoque dolentiſſime ferendum eſt tale exemplum a domino Eugenio donati poſteris, ut judicium ſubterfugiendo, ad deteſtabile refugium prætenſæ diſſolutionis concilii ſe convertat. Qui & non recte de auctoritate eccleſiæ ſentire videtur, dum ipſius eccleſiæ congregatæ, cui (uti declaratum eſt) obedire tenetur, ipſe ſe judicem conſtituit; & adverſus tot decreta, tot ſanctiones conciliorum, eam conatur diſſolvere: qui tamen dudum in adhæſione ſua, cum de revocatione litterarum incipientium, Deus novit, mentio haberetur, ipſe quidquid per eum aut ſuo nomine in præjudicium aut derogationem hujus Baſileenſis concilii, ſeu contra ejus auctoritatem factum, attentatum ſeu aſſertum erat, caſſavit, irritavit & annullavit, nullaque & irrita fuiſſe & eſſe declaravit, & ſe deinceps a novitatibus & gravaminibus ſeu præjudiciis inferendis huic ſacro concilio, aut ſuppoſitis ejus & adhærentibus eidem, realiter & cum effectu deſiſtere pollicitus eſt. Cum igitur talia in adverſum perpetrata, quæ univerſis fidelibus deteſtanda & abhorrenda ſunt, nullatenus ſub diſſimulatione pertranſire valeamus, volens hæc ſancta ſynodus (ſicut tenetur) de opportunis remediis providere, declarat hujuſmodi prætenſam diſſolutionem hujus concilii ac tranſlationem in civitatem Ferrarienſem per dominum Eugenium Papam quartum factas, cum omnibus cenſuris, pœnis & aliis inde ſecutis, nullas eſſe, penituſque irritas & inanes: B mandans, obſecrans & præcipiens eidem, ut hæc (ſicut de facto proceſſerunt) revocare habeat, & advertat ipſe pœnas quæ dudum in decreto hujus ſanctæ ſynodi, quod incipit, Quoniam frequens, etiam ante ipſius adhæſionem in undecima ſeſſione promulgato, contra Romanum Pontificem ad concilium generale quoquo modo diſſolvendum, mutandum, prorogandum operam dantem, prolatæ fuerunt: ubi expreſſe cavetur, quod ſi Romanus Pontifex talia agens infra quatuor menſes cum reali ſatisfactione non reſipuerit, extunc a papali adminiſtratione ſit ipſo facto ſuſpenſus; quæ quidem papalis adminiſtratio ad ſacrum generale concilium ipſo jure devolvatur. Quod ſi pœnam ipſam per duos C menſes poſt prædictos quatuor menſes ſuſtinuerit animo indurato, contra ipſum uſque ad privationem incluſive per concilium generale procedatur: quas quidem pœnas hæc ſancta ſynodus ipſum dominum Eugenium, niſi reſipuerit, decernit & declarat incurſurum, juxta terminos in prædicto decreto undecimæ ſeſſionis præfixos: ad quarum pœnarum exſecutionem, niſi reſipuerit, (ut prælibatum eſt) merito procedemus.

Ibidem.

Conſtantienſis concilii ſeſſione XV. V. & XXXIX.

Baſileenſis concilii ſeſſione XIX.

Baſileenſis concilii ſeſſione XVIII.

Inſuper hæc ſancta ſynodus omnem nominationem, electionem, aſſumptionem loci Ferrarienſis factam, tamquam decretis ipſius ſynodi repugnantem, ſicut de facto proceſſit, caſſat & irritat, immo verius caſſam & irritam eſſe declarat. Et caſu, quo in D eadem civitate aut alibi adverſus præfatorum decretorum noſtrorum tenorem ſummus ipſe Pontifex concilium erigere inceperit vel incipiet in futurum, mandat & præcipit hæc ſancta ſynodus univerſis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, & aliis quibuſcumque in curia dicti domini Eugenii exſiſtentibus, qui ſynodis generalibus de jure vel conſuetudine intereſſe tenentur, ut ad hoc ſacrum concilium Baſileenſe, ceteri vero ad loca ſuorum beneficiorum vel alibi extra curiam ſe transferant, ſub pœnis excommunicationis, privationis omnium beneficiorum, dignitatum & officiorum, & inhabilitationis perpetuæ; quas, ſi contra fecerint, ipſo facto incurrant.

E Inhibet præterea ſub eiſdem pœnis hæc ſancta ſynodus, ne quiſquam, cujuſvis ſtatus & dignitatis, etiamſi cardinalis, patriarcha, archiepiſcopus, vel epiſcopus fuerit, ab hac ſancta ſynodo vigore ſeu prætextu diſſolutionis aut tranſlationis per ipſum dominum Eugenium factæ recedere audeat, vel ab actibus conciliaribus ullo pacto deſiſtere, ſeu hujuſmodi tranſlationi vel diſſolutioni quomodolibet obedire. Decernit quoque hæc ſancta ſynodus, ut omnes & ſinguli ad hoc concilium libere accedere poſſint, ac ſi præfatæ diſſolutio & tranſlatio prætenſæ nullatenus emanaſſent: nec quiſquam venientes ad hoc ſacrum concilium quovis modo habeat impedire. Univerſis quoque Chriſti fidelibus ſub pœnis ex-

ANNO CHRISTI 1437. Seſſ. XXIX.

communicationis inhibet, quacumque dignitate eccleſiaſtica vel ſæculari, etiamſi cardinalatus, patriarchali, archiepiſcopali, pontificali, imperiali, regali vel alia quacumque præfulgeant, ne ad tale prætenſum concilium per ipſum dominum Eugenium (ut præmittitur) erectum vel erigendum, accedere vel mittere præſumant: neque etiam univerſitates, collegia, capitula, communitates ad tale prætenſum concilium mittant. Quod ſi fecerint, ipſo facto eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto.

Denique, ne ipſe dominus Eugenius jugiter graviora gravioribus addere præſumat, nova ſchiſmata & ſcandala ſuſcitando, auctoritatemque univerſalis eccleſiæ vehementius impugnando; inhibet eidem hæc ſancta ſynodos, ne deinceps adverſus ipſam quidquam innovet, eamdem vel ejus ſuppoſita & eidem adhærentes perturbando, vel moleſtando, ſeu jam attentata continuet; ac etiam univerſos qui beneficia, dignitates, perſonatus & officia ſuppoſitorum hujus ſacri concilii, ſeu eidem concilio adhærentium impetraverint, ſeu obtinuerint, ſeu impetrare tentaverint vel obtinere, etiamſi motu proprio conceſſa fuerint, & omnes qui hujuſmodi impetrationi vel proviſioni beneficiorum, dignitatum, perſonatuum & officiorum quorumcumque, aſſenſum, favorem, vel [a] auxilium dederint, quacumque præfulgeant dignitate (ut præmittitur) eccleſiaſtica vel ſæculari, etiamſi univerſitates, communitates, collegia, vel capitula fuerint, aliquod ſeu aliqua ſuppoſitorum hujus concilii & eidem adhærentium, vigore ſeu prætextu prætenſæ ordinationis per ipſum dominum Eugenium factæ, in ſuis beneficiis ac aliis rebus moleſtaverint vel perturbaverint, quacumque auctoritate ordinaria vel delegata. Decernit eadem ſancta ſynodus, pœnis excommunicationis, privationis ab omnibus beneficiis, officiis & dignitatibus, ac inhabilitationis ad eadem, quantum ad ſingulares perſonas, etſi univerſitates, communitates, vel collegis, aut capitula fuerint, interdicto eccleſiaſtico ipſo facto ſubjacere, decretis hujus ſanctæ ſynodi quæ incipiunt, Ambitioſorum: &, Ut ſacri: &, Cum Chriſti eccleſia: & aliis quibuſcumque ipſius decretis & ordinationibus in ſuo robore duraturis. Inſuper univerſis prælatis, etiam pontificali dignitate præfulgentibus, capitulis, univerſitatibus, communitatibus & collegiis, ac aliis quibuſcumque perſonis eccleſiaſticis, ſub pœnis prædictis quoad ſingulares perſonas, & quoad communitates, univerſitates, collegia, capitula, ſub pœnis ceſſationis a divinis & interdicti, quas, ſi contra fecerint, incurrant ipſo facto. Prohibet hæc ſancta ſynodus, ne aliquem qui præfata beneficia, dignitates, perſonatus, & officia ſuppoſitorum hujus ſacri concilii & eidem adhærentium (ſicut præmittitur) obtinuerit, recipere ſeu admittere ad poſſeſſionem vel inveſtire quovis modo audeant: litteris quoque, [b] proviſionibus, & mandatis papalibus, vel aliis quibuſcumque, quacumque auctoritate ordinaria vel delegata, ſub quibuſcumque cenſuris, vel pœnis emanatis, ſuper hujuſmodi privationibus ac præfatorum beneficiorum, dignitatum, perſonatuum, & officiorum collationibus, hæc ſancta ſynodus decernit nullatenus fore obediendum: quodque adverſus pœnas ſuperius præmiſſas nullus reſtitui, etiam ad divinorum celebrationem rehabilitari, reintegrari, ſed nec a ſententia excommunicationis (excepto dumtaxat in mortis articulo) abſolvi, vel etiam quoad communitates & capitula ac univerſitates & collegis interdicta relaxari, niſi per hanc ſanctam ſynodum, poſſint. Ut autem nullus hujus noſtræ ordinationis & decreti poſſit quovis modo prætendere ignorantiam, volumus & mandamus hanc præſentem paginam valvis hujus eccleſiæ cathedralis Baſileenſis ſub noſtra bulla affigi atque publicari, & per affixionem ipſam eidem domino Eugenio, ac univerſis & ſingulis intimari. Nulli ergo omnium hominum liceat hanc paginam noſtræ voluntatis, decreti, mandati, caſſationis, irritationis, inhibitionis, inhabilitationis, privationis, excommunicationis, interdicti, a divinis ceſſationis, declarationis, affixionis & intimationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & univerſalis eccleſiæ ſe noverit incurſurum.

[a] *al.* conſilium.

Baſileenſis concilii ſeſſione Vers. XXI et XXVI.

[b] *al.* proviſionum.

Datum in ſeſſione noſtra publica, in eccleſia majori Baſileenſi, quarto Idus Octobris celebrata, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſeptimo.

ANNO CHRISTI 1437 Seſſ. XXX.

SESSIO XXX.

Super modo communionis.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

UT lucidius videatur pro declaratione catholicæ veritatis, quid circa perceptionem ſacræ euchariſtiæ tenendum ſit, & agendum pro utilitate & ſalute populi Chriſtiani, poſt diligentem perſcrutationem divinarum ſcripturarum, ſacrorumque canonum & doctrinarum a ſanctis patribus & doctoribus traditarum, in hac ſancta ſynodo longis temporibus habitam, conſideratiſque omnibus quæ pro declaratione hujus rei conſideranda fuerunt; decernit & declarat eadem ſancta ſynodus, quod fideles laïci ſive clerici communicantes, & non conficientes, non adſtringuntur ex præcepto Domini ad ſuſcipiendum ſub utraque ſpecie, panis ſcilicet & vini, ſacrum euchariſtiæ ſacramentum. Sed eccleſia, quæ regitur Spiritu veritatis ſecum manente in æternum, & cum qua Chriſtus manet uſque ad conſummationem ſæculi, (ſicut ait divina ſcriptura) ordinare habet, quomodo ipſis non conficientibus miniſtretur, prout pro reverentia ipſius ſacramenti & ſalute fidelium viderit expedire. Sive autem ſub una ſpecie, ſive ſub duplici quis communicet, ſecundum ordinationem ſeu obſervantiam eccleſiæ, proficit digne communicantibus ad ſalutem. Nec ullatenus ambigendum eſt, quod non ſub ſpecie panis caro tantum, nec ſub ſpecie vini ſanguis tantum, ſed ſub qualibet ſpecie eſt integre totus Chriſtus. Laudabilis quoque conſueto communicandi laïcum populum ſub una ſpecie, ab eccleſia & ſanctis patribus rationabiliter introducta, & hactenus diutiſſime obſervata, & a doctoribus divinæ legis ſacrarum ſcripturarum atque canonum multam peritiam habentibus, jam a longævo tempore commendata, pro lege habenda eſt, nec alicui licitum eſt reprobare, aut ſine auctoritate eccleſiæ ipſam immutare.

Matth. 28.

Datum Baſileæ in noſtra ſolemni & publica ſeſſione, decimo Kalendas Januarii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſeptimo.

SESSIO XXXI.

I.

De cauſis.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

ECcleſiaſticæ ſolicitudinis ſtudium jugiter invigilare convenit, ut fraterna caritas in clero ac populn Chriſtiano vigeat, nec quiſquam per vexationes & afflictiones indebitas proximum ſuum opprimere permittatur; ſicque juſtitia ordine debito cuilibet miniſtretur, ut & viris doloſis auferatur B nocendi licentia, & quies ac tranquillitas rectorum non facile perturbetur. Inoleverunt autem hactenus intolerabilium vexationum abuſus permulti, dum nimium frequenter a remotiſſimis etiam partibus ad Romanam curiam, & interdum pro parvis & minutis rebus ac negntiis quamplurimi citari & evocari conſueverunt, atque ita expenſis & laboribus fatigari, ut nonnumquam commodius arbitrarentur juri ſuo cedere, aut vexationem ſuam gravi damno redimeie, quam in tam longinqua regione litium ſubire diſpendia. Sic facile exſtitit calumnioſis opprimere pauperes, ſic beneficia eccleſiaſtica plerumque minus juſte per litium anfractus obtenta ſunt; dum juſtis poſſeſſoribus eorum, ſeu quibus C illa de jure competebant, neque opes neque facultates ad illos ſumptus ſufficere poterant, quos longinqua profectio ad Rnmanam curiam, & litis agitatio in eadem depoſcebant. Confunditur etiam exinde ordo eccleſiaſticus, dum ordinariis judicibus ſua juriſdictio minime ſervatur, pecuniæ & facultates regnorum ac provinciarum hoc pacto non parum diminutæ ſunt. Et quod univerſo eccleſiaſtico ordini admodum nocere compertum eſt, hi quos ad ſumma negotia Chriſtianæ religionis ſublimitas dignitatis evocabat, minus illis reddebantur intenti, dum ipſorum mentes nimium occupabat aſſidua cauſarum multitudo. Quæ attendens hæc ſancta ſynodus, & pro reformatione eccleſiæ Dei in D capite & in membris, juxta poteſtatem ſibi a Domino conceſſam evigilans, ut omnia deinceps ordine congruo peragantur, ad ſalutem animarum, & pacem ac quietem cunctorum, ſtatuit & decernit; quod in partibus ultra quatuor diætas a Romana curia diſtantibus, omnes quæcumque cauſæ, exceptis majoribus in jure expreſſe enumeratis, & electionum eccleſiarum cathedralium, & monaſteriorum, quas immediata ſubjectio ad ſedem Apoſtolicam devolvit, apud illos judices in partibus, qui de jure aut conſuetudine præſcripta vel privilegio cognitionem habent, terminentur & finiantur. Et ne ſub umbra appellationum, quæ nimium leviter, & nonnumquam frivole hactenus interponi viſæ ſunt, E atque etiam in eadem inſtantia ad prorogationem litium ſæpe multiplicari, materia fovendis injuſtis vexationibus relinquatur; ſtatuit eadem ſancta ſynodus, quod ſi quis offenſus coram ſuo judice habere non poſſit juſtitiæ complementum, ad immediatum ſuperiorem per appellationem recurſum habeat: nec ad quemcumque, etiam ad Papam, obmiſſo medio, neque a gravamine in quacumque inſtantia ante diffinitivam ſententiam quomodolibet appelletur, niſi forſitan tale gravamen exſtiterit quod in diffinitiva ſententia reparari nequiret: quo caſu, non alias, ad immediatum ſuperiorem licet appellare. Si vero quiſpiam a ſedis Apoſtolicæ immediate A ſubjecto ad ipſam ſedem duxerit appellandum, cauſa per reſcriptum uſque ad finem litis incluſive in partibus committatur: niſi forte propter defectum juſtitiæ, aut juſtum metum, etiam in partibus convicinis, de quibus in commiſſione exprimendis legitimo prius documento, alias quam per juramentum ſummarie conſtiterit, apud ipſam ſedem foret merito retinenda. Et quidquid in contrarium hujus ſaluberrimi decreti attentatum, factum vel obtentum fuerit, ſit nullum ipſo facto. Litigantes, qui contra fecerint, in expenſas condemnentur: Romanæ vero eccleſiæ cardinales, vicecancellarium, camerarium, magnum pœnitentiarium, protonotarios, & alios ſedis Apoſtolicæ officiales, actu in Romana curia B ſuis officiis inſiſtentes, hoc decreto non intendimus comprehendi. Ne tamen in diſſolutionem vel translationem præſentis concilii, aut erectionem conventiculi apud Ferrariam, vel alibi ſub nomine concilii generalis, quas dominus Eugenius Papa quartus efficere conatus eſt, vel conaretus in futurum, cauſas illas, & maxime incorporatorum aut incorporandorum in hoc ſacro concilio, quas hæc ſancta ſynodus remitteret, aut non reciperet, in curiam ipſius domini Eugenii, aut præfatum conventiculum Ferrarienſe, vel aliud de facto trahi contingeret, in fomentum diſſolutionis, tranſlationis & erectionis prædictarum: voluit eadem ſancta ſynodus, cauſas quaſcumque pendentes & commiſſas, aut etiam quaſ- C cumque cauſas incorporatorum atque incorporandorum, atque alias per appellationem devolutas aut devolvendas, necnon illas quæ obſervationem decretorum ipſius ſanctæ ſynodi concernunt, apud eamdem ſanctam ſynodum, ipſa durante, ſeu donec aliter fuerit ordinatum, tractari: ſalvis etiam advocationibus cauſarum pendentium in Romana curia per quæcumque noſtra decreta factis aut faciendis, decretis etiam aliis & ordinationibus ejuſdem ſanctæ ſynodi in ſuo robore remanentibus.

Datum in ſeſſione noſtra publica, in majori eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, nono Kalendas Februarii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo octavo.

D

II.

Aliud decretum de collationibus beneficiorum in eadem ſeſſione publicatum.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

Placuit divinæ pietati hoc tempore animos hominum qui variis abuſibus irretiri cœperant vehementius excitare, ut ſalus quæreretur cunctorum, & per ſynodum univerſales mores eccleſiæ in melius reformarentur, cum ſalutari directione capitis & membrorum in viam juſtitiæ & ſanctitatis. Quod ut E facilius atque ordinatius fieret, & ne ſub prætextu variarum opinionum aut Romani Pontifices, aut alii quicumque, non ſatis univerſalibus conciliis obedirent; prædiſpoſuit eadem divina pietas in ſacro Conſtantienſi concilio ſynodorum univerſalium juriſdictionem ita declarari, ut nulli relinqueretur ambigendi occaſio, cum decreto ſolemni diffinitum extitit, univerſale concilium habere auctoritatem immediate a Chriſto, cui quilibet, cujuſcumque ſtatus & dignitatis, etiamſi papalis fuerit, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem, ad extirpationem ſchiſmatis, & reformationem eccleſiæ Dei in capite & in membris ac pertinentibus ad ea. Dum autem hæc cura reformandæ eccleſiæ huic ſanctæ univer-

ſali ſynodo Baſileenſi incumbit, hoc unum ſingulari ſolicitudine proſequendum arbitratur, ut per ſingulas eccleſias miniſtri inſtituantur idonei, qui ſcientiis & virtutibus effulgeant, ad Chriſti gloriam & univerſi populi Chriſtiani ædificationem ſalutarem: cui rei grave impedimentum hactenus afferre viſa eſt gratiarum exſpectativarum multitudo, quæ gravem ordini & ſtatui eccleſiaſtico perturbationem, variaſque inordinationes ac plurima diſcrimina comperitur injeciſſe. Ex his enim frequentius dati ſunt eccleſiis miniſtri non probati, nec cogniti: vacaturorumque beneficiorum exſpectatio, quæ, ſicut antiqua jura teſtantur, occaſionem deſiderandæ mortis alienæ præſtare ſolet, quod plurimum præjudicat animarum ſaluti; ſed & inſuper lites innumeræ & contentiones inter ſervos Dei excitantur, rancores & jurgia nutriuntur, pluralitatis beneficiorum fovetur ambitio, facultates ac pecuniæ regnorum & provinciarum mirum in modum exhauriuntur, pauperes diſcurrendo ad Romanam curiam innumerabiles vexationes ſubeunt, & inter viarum diſcrimina nonnumquam ſpoliantur, occiduntur, ac variis affliguntur peſtibus: atque etiam ſuis patrimoniis ac parentum opibus exhauſtis gravi egeſtati ſubjacere coguntur. Plurimi abſque juſto titulo beneficia ſibi vindicant; & non quibus de jure debentur illa obtinent, ſed nonnumquam hi, quibus aut circumveniendi proximum major aſtutia, aut ad litigandum facultas ſuppetit uberior: ſub involutionibus quoque prærogativarum, antelocutionum, aliorumque hujuſmodi gratias concomitantium, fraudes plurimas & deceptiones contingit inveniri. Juvenibus etiam, qui ſtudio litterarum & virtuoſis operibus intendere deberent, datur materia evagandi, qui ſæpius per litium anfractus & varios diſcurſus ratione gratiarum ipſarum turbantur & inquietantur. Ordinariis collatoribus ſuum miniſterium ſubtrahitur, & confunditur ordo eccleſiaſticus, dum unicuique ſua juriſdictio non ſervatur. Romanique Pontifices, dum officia inferiorum nimium ſibi vindicant, a majoribus & magis fructuoſis operibus, univerſale bonum concernentibus retrahuntur, nec inferiorum directioni atque correctioni invigilant, ſicuti publica utilitas expoſcit. Quæ omnia gravem confuſionem ſtatui clericali & ſacerdotali in diſpendium divini cultus & præjudicium publicæ ſalutis afferunt; poſſentque graviorem in futurum afferre ruinam, rebus his in deteriora jugiter prolabentibus, niſi provideretur in adverſum. Volens itaque hæc ſancta ſynodus ſuper his opportunum remedium adhibere, ſtatuit & decernit, ut Romanus Pontifex, qui pro tempore fuerit, eas deinceps gratias exſpectativas aut nominationes nullo modo nullave ex cauſa concedat; cum ipſe præ ceteris, ne ſit tantorum occaſio malorum, abſtinere debeat. Fruſtra enim inferioribus inhiberetur, ſi ipſe, qui aliis debet eſſe omnium bonorum & virtutum exemplar, non abſtineret. Ut enim ille ſanctiſſimus & doctiſſimus Leo Papa inquit, totius familiæ Domini ſtatus & ordo mutabitur, ſi quod inquiritur in corpore non invenitur in capite. Integritas etiam præſidentium, ſalus dignoſcitur eſſe inferiorum. Ceſſentque de cetero jam factæ: & tam ipſæ, quam etiam fiendæ, ſi quæ fiant, nullæ ſint ipſo facto: exceptis illis gratiis & nominationibus ſuper quibus proceſſus jam ſint expediti, quas ex certis rationabilibus cauſis in octo menſibus, quibus hactenus curſum conſueverunt habere, tolerandas duximus, donec aliter fuerit ordinatum. Reſervationes etiam particulares, quæcumque fuerint, beneficiorum vacaturorum, tam per Romanos Pontifices, quam per legatos ſedis Apoſtolicæ, de cetero nullæ ſint ipſo facto. Non tamen intendit prohibere hæc ſancta ſynodus hoc præſenti decreto, quo minus futuri Romani Pontifices tempore pontificatus ſui, modo honeſto & convenienti, de uno beneficio ad collationem, in qua fuerint decem beneficia, & de duobus ubi fuerint quinquaginta, & ultra, diſponant: ita tamen ut in eadem eccleſia cathedrali, vel collegiata, duas præbendas ſuo tempore non conferant, ut qualificationes graduatorum inferius deſignatæ in ipſis præbendis ſuum valeant ſortiri effectum. Neque etiam collationes per præventionem fiendas intendit impedire; decreto noſtro de reſervationibus, quoad cetera, & aliis decretis hujus ſanctæ ſynodi in ſuo robore duraturis. Ut vero ceteri, ad quos beneficiorum, dignitatum, perſonatuum, officiorum, & adminiſtrationum collatio, ſeu quævis diſpoſitio ſpectat, ad providendum litteratis viris & ſcientia perornatis ſpecialius adſtringantur, voluit eadem ſancta ſynodus certas qualitates virorum litteratorum & graduatorum deſignari, quibus certo ordine debeat provideri, prout inferius annotatur. Adjiciens quod ſi per prælatos & doctores alicujus nationis in hoc concilio conſiſtentes, pro bono ſuæ nationis aliter circa hujuſmodi qualificationes diſponendum videatur in futurum, quidquid per illos fuerit ordinatum, & in generali congregatione præſentis concilii concluſum, exnunc prout extunc ratum & firmum habeatur, & vim decreti habeat, ac ſi in præſenti decreto de verbo ad verbum expreſſum foret. Quod ſi quis cujuſcumque ſtatus, etiamſi cardinalatus, patriarchalis, pontificalis, aut alterius cujuſlibet dignitatis, contra prædictum ordinem & qualificationes (ut præmittitur) deſignatas vel deſignandas, de ipſis beneficiis, dignitatibus, perſonatibus, officiis & adminiſtrationibus quovis modo diſpoſuerit, eo ipſo ſit irritum & inane. Collatioque hujuſmodi ac proviſio, ſeu quævis diſpoſitio, ad ſuperiorem proximum devolvatur, qui ſimiliter habeat providere: quod ſi non fecerit, ad alium ſuperiorem proximum devolvatur, gradatim uſque ad ſummum Pontificem aſcendendo. Non volumus tamen ordinarios collatores, & & eos ad quos præſentatio ſeu alia quævis diſpoſitio beneficiorum ſpectat, in quatuor menſibus, quibus præfatæ gratiæ exſpectativæ vel nominationes curſum non habent, donec ipſæ gratiæ & nominationes ad eorum collationem, proviſionem, præſentationem ſeu diſpoſitionem conceſſæ ceſſaverint, ad qualificationes infraſcriptas obſervandas adſtringi.

In epiſtola 65. ad Africanos epiſcopos, cujus initium eſt: Cum in ordinationibus.

III.

Sequuntur qualificationes & ordo in conferendis beneficiis per ordinarios, de quibus ſupra tactum eſt.

Primo, cum per generalis concilii ſtatuta ſancte ordinatum exſiſtat, quod quælibet eccleſia metropolitica teneatur & debeat unum habere theologum, qui ſua doctrina & prædicationibus fructum ſalutis afferat; ordinat hæc ſancta ſynodus, quod extendatur etiam hujuſmodi ordinatio ad eccleſias cathedrales, taliter videlicet, quod quilibet collator ipſarum præbendarum teneatur & debeat canonicatum & præbendam, quamprimum facultas ſe obtulerit, & inveniri poterit, uni magiſtro licentiato, vel in theologia baccalaureo formato conferre, qui per decennium in univerſitate privilegiata ſtuduerit, & onus reſidentiæ ac lecturæ & prædicationis ſubire voluerit; quique bis aut ſemel ad minus per ſingulas hebdomadas, ceſſante legitimo impedimento, legere

Theologum in cathedralibus collegiis unum ad minus eſſe oportere.

legere habeat; & quoties ipſum in hujuſmodi lectura deficere contigerit, ad arbitrium capituli in ſubtractione diſtributionum totius hebdomadæ puniri poſſit. Et ſi reſidentiam deſeruerit, de alio provideatur. Verumtamen, ut liberius ſtudio vacare poſſit, nihil perdat cum abſens fuerit a divinis. Inſuper quod in qualibet eccleſia cathedrali vel collegiata, ultra prædictam præbendam theologo (ut præmittitur) aſſignandam, tertia pars præbendarum conferatur graduatis alias idoneis modo & forma infraſcriptis: ſic quod prima vacatura hujuſmodi graduato, & deinde poſt alias duas ſequens eo modo conferatur, & ſic deinceps: videlicet magiſtris aut licentiatis ſeu baccalaureis formatis in theologia, qui per decennium in aliqua univerſitate privilegiata: doctoribus ſeu licentiatis in altero jurium vel medicina, qui per ſeptem annos in ſua facultate ſtuduerint in univerſitate, ut ſupra: magiſtris ſeu licentiatis in artibus, cum rigore examinis, qui per quinquennium in aliqua univerſitate a logicalibus incluſive & ſupra in artibus, vel in alia ſuperiori facultate ſtuduerint: necnon in theologia, qui per ſex annos; vel in utroque aut in altero jurium, baccalaureis qui per triennium, ſi nobiles ex utroque parente, & ex antiquo genere, alias autem per quinquennium conſimiliter in aliqua univerſitate privilegiata ad minus ſuum ſtudium fecerint: qui de prædictis gradibus, tempore & nobilitate ſupradictis fidem facere teneantur collatori per legitima documenta. Exhortamus tamen ordinarios collatores, quod in conferendis beneficiis hujuſmodi, præſertim quoad dignitates, reſpectum habeant ſingulariter ad magiſtros, necnon licentiatos & baccalaureos formatos in theologia. In dignitatibus vero non electivis, perſonatibus, adminiſtrationibus & officiis dictarum eccleſiarum, idem ordo, modus & forma in omnibus obſervetur. Quod ſi quis ex dictis qualificatis, tempore vacationis præbendæ ſeu dignitatis hujuſmodi alias duas obtineat præbendas, ſeu dignitates & præbendas, vel aliud ſeu alia beneficium aut beneficia, quod vel quæ, reſidendo in altero ipſorum, & horis divinis intereſſendo, valeret ſeu valerent uſque ad ſummam ſeu æſtimationem ducentorum florenorum cameræ; ſimiliter quicumque duas præbendas cathedrales obtinuerit, nullatenus in ipſa tertia parte includi ſeu comprehendi cenſeantur. In eccleſiis autem parochialibus, quæ in civitatibus aut villis muratis exſiſtunt, inſtituantur perſonæ ſic ut ſupra qualificatæ; aut ad minus qui per tres annos in theologia, vel in altero jurium, ſeu magiſtri in artibus, qui in aliqua univerſitate privilegiata ſtudentes fuerint, & hujuſmodi gradum adepti fuerint, ſi tales potuerint inveniri, qui voluerint hujuſmodi beneficiis deſervire. Et ut facilius inveniri poſſint, ſtatuit hæc ſancta ſynodus, quod quolibet anno, durante tempore Quadrageſimæ, omnes & ſinguli hoc modo qualificati, de ipſa diœceſi & alii qui voluerint, habeant per ſe vel per procuratorem ſua nomina exhibere illis ad quos beneficiorum curatorum collatio vel præſentatio ſpectat, ſeu eorum vicariis. Quod ſi non fecerint, collatio ſeu præſentatio vel diſpoſitio aliter quam (ut præmittitur) facta, non propter hoc irrita cenſeatur. Et ſimiliter in collatione tertiæ partis præbendarum ſuperius memorata intelligatur, ſi tot graduati ſeu qualificati modo præmiſſo potuerint inveniri: teneanturque (ut præmittitur) ipſi graduati & qualificati ſua nomina tempore prædicto ipſis ad quos beneficiorum diſpoſitio ſpectat, ſeu eorum vicariis, exhibere per ſe vel per procuratorem. Quod ſi non fecerint, collatio ſeu præſentatio vel diſpoſi-

A tio aliter quam (ut præmittitur) facta non propter hoc irrita cenſeatur. Si autem illi, ad quos beneficiorum quævis diſpoſitio ſpectat, contra ſupradictarum qualificationum deſignationem & ordinem aliquod beneficium contulerint, ſeu ad ipſum præſentaverint, vel quomodolibet diſpoſuerint, ſit ipſo facto irritum & inane, velut ſuperius præmiſſum eſt. Et nihilominus per concilia provincialia, cum in his defecerint, aut etiam perſonis non idoneis quoquo modo providerint, juxta tenorem conſtitutionis concilii generalis, quæ incipit, Grave de præbendis, corrigantur & debite puniantur. Illi vero, ad quos beneficiorum regularium ſpectat collatio ſeu diſpoſitio, prætermiſſis indignis, eadem religioſis idoneis

B conferant & aſſignent. Quod ſi aliter fecerint, per eorum ſuperiores & capitula provincialia corrigantur, & debite puniantur.

Datum in ſeſſione noſtra publica, in majori eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, nono Kalendas Februarii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo octavo.

IV.

Decretum tertium promulgatum in eadem ſeſſione, de ſuſpenſione domini Eugenii Papæ IV.

Sacroſancta Baſileenſis generalis ſynodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

C Audivit omnis eccleſia jam a plurimo tempore quo pacto hæc ſancta ſynodus inter cetera ob reformationem ipſius eccleſiæ Dei in capite & in membris ſpecialiter congregata, cum ſua decreta ſalubria paſſim contemni proſpiceret, abuſuumque deformitatem continuari, atque etiam plus ſolito invaleſcere in divinæ majeſtatis offenſam, & univerſi ſacerdotii atque totius Chriſtianæ religionis ruinam miſerabilem; videretque periculoſiſſimum ſchiſma per erectionem alterius prætenſi concilii, iſto durante, & alia plurima ſcandala imminere populo Dei, & univerſo orbi perturbationem non modicam, ex reſiſtentia, quam adverſus debitam reformationem eccleſiæ

D & ſalubria hujus ſanctæ ſynodi opera dominus Eugenius Papa IV. diviſionem aſſiduam fovendo, & libitum propriæ voluntatis decretis & ordinationibus ſynodalibus præferendo, præſtare videbatur; impulſa eſt poſt longam plurium annorum exſpectationem, ſuper regimine eccleſiaſtico ſalubrem proviſionem quærere; & ipſum dominum Eugenium inducere, ut ea quæ ſaluti ſuipſius & univerſæ eccleſiæ congruebant, in tantis tamque urgentibus neceſſitatibus agere curaret; cum hoc ipſum eidem ſanctæ ſynodo maxime liceret atque incumberet, ex ea auctoritate quam a Chriſto immediate accepit: cui univerſi fideles, cujuſcumque ſtatus, etiamſi papalis exſiſtant, obedire tenentur in his quæ pertinent ad fi-

E dem, exſtirpationem ſchiſmatis & reformationem eccleſiæ in capite & in membris: veluti determinatio univerſalis eccleſiæ in ſacris ſcripturis fundata, & in celeberrimo concilio Conſtantienſi promulgata, diffinivit: adjiciens quod quicumque contumaciter ipſi univerſali concilio obedire contempſerit in prædictis & pertinentibus ad ea, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur, ad alia juris remedia, ſi opus fuerit, recurrendo. Et tandem pridie Kalendas menſis Auguſti noviſſime præteriti, decrevit hæc ſancta ſynodus, terminum ſexaginta dierum peremptorie præfigere, infra quem præfatus dominus Eugenius coram eadem ſynodo per ſe vel per alium compareret, ſi qua ſuper prædictis ac aliis in

Conſtantienſis concilio ſeſſione IV. & V.

Baſileenſis concilio ſeſſione XXVI.

Anno Christi 1438. Seſſ. XXXI.

dicto monitorio expreſſis, ceteriſque in futurum proponendis, quæ tunc non ſine rationabili cauſa tacebantur, pro ſui excuſatione vel defenſione duceret proponenda. Quo termino elapſo, ſive dictus dominus Eugenius compareret, ſive non, hæc ſancta ſynodus ad ulteriora procedere decrevit, cognoſcendo & terminando, prout eccleſiæ ſanctæ Dei, Spiritu ſancto dictante, videretur expedire. Sed (quod cum dolore referimus) ipſe dominus Eugenius infra aſſignatum terminum neque per ſe neque per alium comparere voluit; aut minimam excuſationem, ſi quam haberet, tranſmittere; immo correctionem effugere volens, diſſolutionem & tranſlationem concilii, quam de jure non poterat, de facto, pendente termino, attentavit: cum tamen jam altera vice diſſolutionem hujus concilii per eum attentatam revocaſſet, declarans eam irritam & inanem; dicenſque ipſum concilium pro reformatione eccleſiæ in capite & in membris legitime inchoatum, continuatum fuiſſe, & proſecutionem habere debere, perinde ac ſi nulla diſſolutio facta fuiſſet. Quibus attentis, elapſo dictæ citationis termino, ſuam contumaciam in publica ſeſſione promotores & procurator fiſcalis hujus ſacri concilii accuſarunt. Exigenteque juſtitia, hæc ſancta ſynodus in eadem ſeſſione contumaciam ipſam domini Eugenii ſufficienter accuſatam declaravit, ipſumque contumacem reputavit: decernens, ejus abſentia non obſtante, ad ulteriora procedendum fore, prout ipſi ſanctæ ſynodo videretur, conſideratis neceſſitatibus & utilitatibus univerſalis eccleſiæ. Et quamquam attenta contumaciæ magnitudine, eadem ſancta ſynodus abſque ulteriori exſpectatione in ea re procedere potuiſſet; volens tamen nihilo minus cum omni manſuetudine & benignitate procedere, ad inſtantiam inclytæ memoriæ Sigiſmundi Romanorum Imperatoris, & venerabilium archiepiſcoporum, ceterorumque illuſtrium principum electorum ſacri imperii, per ſexaginta dies adhuc cenſuit differendum, ut per hujus ſanctæ ſynodi patientiam probaretur, ſi ipſius domini Eugenii animus ad ſalutem ſui ipſius & univerſalis eccleſiæ inclinari valeret. Confeſtim autem plenius innotuerunt ea quæ adverſus hanc ſanctam ſynodum & ejus ſuppoſita in prætenſa diſſolutione jam attentata ipſe dominus Eugenius perpetraverat, transferendo hoc ſacrum concilium in civitatem Ferrarienſem, ſi contra ipſum aut oratorum ſuorum ulterius procederetur. Et præcipiendo ſub pœnis & cenſuris graviſſimis, quas tamen inferre non poterat, ſuppoſitis hujus ſacri concilii, ut ab eo diſcederent: qua in re decreta ſacræ ſynodi Conſtantienſis & iſtius manifeſte violabat; transferendo concilium pro libito voluntatis, præter conſenſum ipſius, ac etiam uſurpando ſibi auctoritatem ſupra ſanctam ſynodum, de reformatione eccleſiæ in capite agentem; non recte ſentiens (ut videbatur) de auctoritate ſacrorum conciliorum, & determinationibus eccleſiæ fidem concernentibus, tam in ipſo Conſtantienſi concilio, quam in iſto promulgatis, ſuper obedientia quam ſummi Pontifices ſynodis univerſalibus exhibere tenentur: ac etiam ſchiſma introducens, & aliud concilium iſto durante erigens; quod non fore concilium, ſed conventiculum ſchiſmaticorum, jam præcedentibus decretis fuerat declaratum; ad diſſolutionem concilii jam ſemel per ipſum revocatum iterum redeundo: & ex modo diſſolutionis ac pœnarum adjectionis, ſupra concilium juriſdictionem in facto reformationis aſſumendo; ſe non concilio, ſed concilium ſibi obedire teneri, factis ſuis proteſtando. Merebaturque tantarum tamque gravium offenſarum in eccleſiam Dei & ſcandalum ipſius jam pluries attentarum ac præjudicium fidei multitudo, ut illico in ipſum dominum Eugenium juſti judicii ſequeretur ultio pro ipſius & univerſalis eccleſiæ ſalute. Sed non immemor hæc ſancta ſynodus maternæ pietatis, adhuc exſpectare voluit, ſi forte ipſe dominus Eugenius a tanta inobedientia reſipiſcens converteretur ad cor; evidentiſſimiſque juribus & rationibus declaravit hanc diſſolutionem & tranſlationem nullas penitus eſſe, nulliuſque roboris & momenti cum omnibus inde ſecutis. Intermiſſa quoque celeriori condignarum inflictione pœnarum, hæc ſancta ſynodus eas dumtaxat pœnas adverſus præfatum dominum Eugenium ex tunc promulgare duxit, quæ adverſus Romanos Pontifices ſacra generalia concilia diſſolvere & perturbare tentantes ordinatæ fuerant: ut videlicet, niſi infra quatuor menſes a die diſſolutionis & tranſlationis per eum attentatarum reſipiſceret cum ſatisfactione reali, ab omni adminiſtratione papali eſſet ipſo facto ſuſpenſus. Quæ quidem papalis adminiſtratio ad generale concilium devolveretur. Et ſi hanc pœnam per duos menſes ſuſtineret animo indurato, poſt quatuor prædictos menſes contra ipſum uſque ad privationem incluſive per concilium generale procederetur: Quas pœnas hæc ſancta ſynodus ipſum dominum Eugenium, ſi non reſipiſceret cum ſatisfactione reali, ut præmittitur, declaravit, & non ſolum declaravit, ſed etiam expreſſe decrevit incurſurum. Cum vero jam & prior terminus ſexaginta dierum indultorum poſt contumaciam accuſatam, & alius quatuor menſium poſt diem prætenſæ diſſolutionis & tranſlationis hujus concilii per ipſum dominum Eugenium attentatarum, elapſi ſint; & pendentibus ipſis dilationibus, nulla correctio aut emendatio conſpiciatur proveniſſe; immo potius continuatio abuſuum & deformitatum, in offenſam divinæ majeſtatis & interitum animarum: rebellioque & inobedientia domini Eugenii adverſus ſanctam ſynodum univerſalem & decreta ipſius; procuratio inſuper aſſidua erectionis illius prætenſi concilii Ferrarienſis per tranſmiſſionem litterarum ad diverſas regiones, & convocationem plurimorum ad idem concilium, quod fore conventiculum ſchiſmaticorum jam declaratum commemoravimus. Ex quibus & auctoritatis ſanctorum conciliorum peſſumdatio, & reformationis eccleſiæ Dei extinctio, & inductio ſchiſmatis inauditi per erectionem alterius prætenſi concilii, iſto durante concilio; ac denique determinationum eccleſiæ univerſalis parvipenſio, in læſionem irreparabilem catholicæ fidei ſequeretur, niſi divina pietas ſuæ eccleſiæ in tantis languoribus ſubveniret. Urgetur tandem hæc ſancta ſynodus, ne tanta mala diſſimulando aſſenſum illis præſtare videatur: & ne facilitas veniæ incentivum tribuat delinquendi ſeu male agendi, cum leviora remedia non proficiunt, utiliorem & ſalubriorem adhibere medicinam: atque poſt varias exſpectationes tandem ſaluti univerſalis eccleſiæ providere, & ad ſuſpenſionem ipſius domini Eugenii ab adminiſtratione papali, quam pœnam ſacra Conſtantienſis ſynodus Romanis pontificibus in variis caſibus cenſuit inferendam, procedere: alias pœnas duriores adhuc pro ſua manſuetudine differendo; ut ſaltem per compulſionem juſtitiæ cum temperamento miſericordiæ, ipſius Romani Pontificis animus ad ea quæ ſunt ſalutis & pacis, in reformationem debitam eccleſiæ univerſalis & animæ ſuæ & totius populi Chriſtiani ſalutiferam ædificationem, ipſiuſque eccleſiæ futuris temporibus pacificationem gratiſſimam, & auctoritatis ſacrorum conciliorum conſervationem, valeat

Supra, ſeſſione xvi.

Hæc & id genus alia hujus ſynodi caute legenda ſunt.

Anno Christi 1438 Sess. XXXI.

ioelinari. In virtute igitur omnipotentis Dei, in cujus nomine hæc ſancta ſynodus congregata exſiſtit, & a quo immediate poteſtatem ſuper univerſos fideles cujuſcumque dignitatis, etiamſi papalis exſiſtant, (ut præmiſſum eſt) accepit; eadem ſancta ſynodus prædictum dominum Eugenium Papam quartum, manifeſtum contumacem, & in aperta rebellione perſiſtentem, ac notorie incorrigibiliterque eccleſiam Dei ſcandalizantem, omnibus præmiſſis tam conjunctim quam diviſim attentis, ab omni adminiſtratione papatus in ſpiritualibus & temporalibus ſuſpendit, ac ſuſpenſum eſſe declarat; proceſſura tamdem ad ulteriora uſque ad ſententiam finalem incluſive, ſi opus fuerit, ipſo domino Eugenio amplius non vocato, prout utilitati & neceſſitati eccleſiæ, Spiritu ſancto dictante, conſpexerit expedire. Omnem autem ipſius papatus adminiſtrationem in his omnibus, quæ in ſpiritualibus & temporalibus ad ſolum Papam & ſedem Apoſtolicam de jure pertinere noſcuntur, eadem ſancta ſynodus ad ſeipſam decernit ac declarat eſſe devolutam; ne propter gubernationis defectum eccleſia interim varia diſcrimina pati p. ſſit; decernens irritum & inane quidquid durante hac ſuſpenſione per ipſum dominum Eugenium ratione papatus factum fuerit vel attentatum. Omnes quoque reges, principes, communitates & alios quoſcumque, cujuſvis ſtatus & dignitatis exſiſtant, hæc ſancta ſynodus monet & requirit, & eiſdem in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub divini obteſtatione judicii mandat; eccleſiaſticis vero perſonis quacumque dignitate, etiamſi cardinalatus, patriarchali aut pontificali præfulgeant, ſub pœnis quas ipſo facto incurrant excommunicationis & ſuſpenſionis ab omnibus dignitatibus, beneficiis & officiis, quocumque nomine nuncupentur, etiamſi forent metropolitanæ aut cathedrales eccleſiæ, ſive in titulum ſive in commendam obtineant: Vicariis autem, gubernatoribus, vaſallis, feudatariis & ſubditis Romanæ eccleſiæ, ſub pœna privationis ipſo facto omnium feudorum & aliorum quorumcumque jurium & privilegiorum quæ ab ipſa Romana eccleſia obtinent, diſtricte præcipit; ut durante hac ſuſpenſione, prætextu cujuſvis juramenti, ſubjectionis aut promiſſæ fidelitatis eidem domino Eugenio nullatenus obediant. Ipſos quoque ad hujuſmodi juramenta & promiſſiones, durante ipſa ſuſpenſione, nullatenus adſtringi declaramus; ſed ad hoc ſacrum concilium in omnibus recurrant, pro quibus ad Romanum Pontificem recurrere ſoliti ſunt. Intendit enim hæc ſancta ſynodus munde, juſte ac ſancte neceſſitatibus quorumcumque providere. Mandat præterea in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna privationis, quam ipſo facto incurrant, omnium ſuorum beneficiorum, dignitatum, officiorum, commendarum, penſionum, & gratiarum quarumcumque, etiam exſpectativarum, omnibus & ſingulis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, archiepiſcopis, epiſcopis, & aliarum eccleſiarum prælatis, officiariis curiæ, & clericis quibuſcumque in Romana curia exſiſtentibus, cujuſvis ſtatus & conditionis exſiſtant, quatenus infra quadraginta dies proxime ſequentes poſt diem præſentis ſeſſionis a Romana curia recedant. Et deinde cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, & alii eccleſiaſtici, prout de jure vel conſuetudine ad generale concilium ire tenentur, ſub pœnis juris iter ſuum ſine fraude continuando, ad hoc ſacrum concilium arripiant: reliqui vero, qui ad generale concilium non tenentur venire, ad reſidendum & Deo ſerviendum in propriis beneficiis, vel ad hoc ſacrum generale concilium ſine moræ diſpendio & omni fraude ceſſante, ſe transferant, & accedant, decreto noſtro quod incipit, Compatiens, & aliis quibuſcumque hujus ſanctæ ſynodi, in ſuo robore duraturis. Omnes autem cauſas tam eccleſiaſticas ſpirituales, quam etiam profanas, civiles & criminales atque mixtas, inter quaſcumque perſonas, cujuſcumque ſtatus aut conditionis exſiſtant, in Romana curia pendentes, ab ipſa Romana curia hæc ſancta ſynodus in eo ſtatu in quo ſunt ad ſe advocat, & advocatas eſſe vult & declarat: expreſſe inhibens omnibus judicibus, auditoribus & commiſſariis quibuſcumque prædictæ curiæ, etiamſi cardinalatus, patriarchali, pontificali, aut alia quavis dignitate præfulgeant, ne in præfatis cauſis procedere aut quidquam agere quovis modo præſumant. Quod ſi poſt notitiam hujus decreti noſtri quidquam fecerint, pœnas excommunicationis ipſo facto incurrant, ab ipſius excommunicationis ſententia huic ſanctæ ſynodo dumtaxat, ipſa durante, abſolutione reſervata; aut cognitione juſti impedimenti (ſi quod allegaretur) quare a Romana curia ad hanc ſanctam ſynodum accedere debentes, non acceſſerunt, aut recedere debentes non receſſerunt. Cujus quidem impedimenti allegatas cauſas intendit hæc ſancta ſynodus diligenter cum benignitate ſcrutari. Quidquid autem contra hanc advocationem & inhibitionem attentari contigerit, ipſo jure decernit irritum & inane. Et ut fraudibus quæ excogitari poſſent obvietur, quia cum datarum anticipationibus in præſentis ᵃ ſuſpenſionis ac hujus decreti noſtri eluſionem litteræ papales vel aliorum, ipſius auctoritate ſublata, ante ipſam ſuſpenſionem produci poſſent, niſi ante hujus decreti noſtri promulgationem fuerint intimatæ & publicatæ, eis nulla fides adhibeatur, & pro nullis habeantur. Decernit tandem hæc ſancta ſynodus, hujus decreti publicationem in præſenti ſeſſione factam, ejuſque affixionem in valvis majoris eccleſiæ Baſileenſis, vim habere monitionis, citationis & executionis; & ita univerſos arctare, ac ſi perſonaliter apprehenſi, & eis intimatum fuiſſet.

ᵃ al. ſeſſionis.

Datum in ſeſſione publica, in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, nono Kalendas Februarii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo octavo.

Anno Christi 1438 Sess. XXXI. Baſileenſis concilii ſeſſione XXIX.

SESSIO XXXII.

De caſſatione prætenſi electionis loci a minori parte facti.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

PRidem in decreto vigeſimænonæ ſeſſionis hujus ſanctæ ſynodi, quod incipit, Compatiens, lucide exſtitit declaratum, diſſolutionem hujus ſanctæ ſynodi & tranſlationem ejus in civitatem Ferrarienſem per dominum Eugenium Papam quartum de facto attentatas, tam in eo caſu quo contra ipſum virtute citatorii in noſtra vigeſimalexra ſeſſione promulgati, aut contra quempiam præſidentium in concilio oratorum ſuorum in aliquo procederetur, quam in eo caſu quo Græcos contingeret advenire, nullas eſſe, penituſque irritas & inanes: hujuſmodique diſſolutionem ac tranſlationem repugnare veritati declaratæ per ſacram ſynodum Conſtantienſem; dicenti quod generale concilium univerſalem eccleſiam militantem repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediate habet, cui quilibet, cujuſcumque ſtatus & dignitatis fuerit, etiamſi papalis, obedire tenetur in

Conſtantienſis concilii ſeſſione IV. & V.

ANNO CHRISTI 1438. SESS. XXXII.

A his quæ pertinent ad fidem, exſtirpationem ſchiſmatis, & generalem reformationem eccleſiæ in capite & in membris: quodque ſi in his & pertinentibus ad ea obedire contumaciter contempſerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur. Quæ veritas in verbis Chriſti fundata eſt, dicentis Simoni Petro: *Si eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo.* Et poſt pauca ſubdit: *Ubi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.* Eademque ſacrorum conciliorum auctoritas ſuper Romanum Pontificem & quemlibet alterum, in Actibus Apoſtolorum, declarationibus

Matth. 18.

B univerſalium conciliorum, doctrinis ſanctorum, multipliciter invenitur patefacta. Repugnabat quoque talis diſſolutio & tranſlatio veritati in hac ſancta ſynodo dudum multipliciter declaratæ, quod Papa concilium univerſale ſine conſenſu ipſius diſſolvere non poteſt, aut de loco ad locum transferre. Cui dominus Eugenius poſt longam reſiſtentiam, quam eidem veritati in prima prætenſa diſſolutione hujus concilii, & tranſlatione in Bononiam olim factis, & per univerſum orbem publicatis, ſub colore reductionis Græcorum, quam etiam veluti cauſam neceſſariam protunc allegabat, tandem aſſenſit; revocans hujuſmodi diſſolutionem & tranſlationem; & dicens, ea non obſtante, concilium a tempore ſuæ inchoationis legitime continuatum fuiſſe, & decernens

V. de epiſtolam retractationum Pii II. Baſileenſis concilio ſeſſione 11.

C ac declarans irritam & inanem; ac etiam revocans quidquid per eum aut ſuo nomine factum, attentatum ſeu aſſertum erat contra ipſum Baſileenſe concilium ſeu ejus auctoritatem: & deinceps a gravaminibus eidem inferendis abſtinere pollicitus eſt, prout per quartamdecimam ſeſſionem hujus ſanctæ ſynodi, præſente ſedis Apoſtolicæ legato, & pluribus ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus aſſentientibus, etiam inclytæ memoriæ Sigiſmundo Romanorum Imperatore, ſibi fuerat indictum. In qua ſeſſione forma præfatæ revocationis & confeſſionis veritatis per ipſum dominum Eugenium faciendæ decreta fuerat. In hac quoque veritate conquievit univerſa catholica eccleſia, reputans ipſam diſſolutionem per eum

D ſine conſenſu concilii minime fieri potuiſſe. Nec ullatenus adverſus veritatem repugnandi, & ad errorem ſemel dimiſſum redeundi cauſam aſſumere potuit ipſe dominus Eugenius ex prædicto citatorio. In quo poſt plurimas admonitiones ſibi factas, ut aliquam emendationem poneret efficacem in eccleſiaſtico regimine miſerabiliter defluente, & decreta ſalubria per hanc ſanctam ſynodum edita ſuſciperet, aliiſque exempla bonorum operum præſtaret, ſeipſum & ceteros dirigendo in viam ſalutis: cum ipſe ex adverſo in contemptum hujus ſanctæ ſynodi & totius eccleſiæ deſolationem, plurimarumque diviſionum ſuſcitationem, ſaluberrimæ reformationi ipſius corporis eccleſiæ longo tempore reſiſteret: uni-

E verſalis eccleſia congregata ipſum dominum Eugenium, ſicut mater filium delinquentem, in viam ſalutis dirigere ſatagens; & ſicut Paulus reprehendit Petrum coram omnibus, cum non ambularet ad veritatem evangelii, eumdem dominum Eugenium arguens, atque ex auctoritate a Chriſto eidem eccleſiæ data corripiens; defectus notorios, in quibus animam ſuam & univerſam rempublicam nimium gravabat, commemoravit: vocans ipſum & alios convocans, ut in regimine eccleſiæ ſalutaris apponeretur proviſio. Quod poſt longam tolerantiam tandem id agere [a] impulſa fuit hæc ſancta ſynodus; dum poſt contemptum reformationis ſalutaris, ad ſuſci-

Galat. 2.

a al. compulſa.

A tationem graviſſimi ſchiſmatis & læſionem veritatis, ipſius matris eccleſiæ vulnerationem graviſſimam, idem dominus Eugenius realiter procedebat, cui per prædictum citatorium ſumme neceſſarium erat obviare, dum ſub coloribus exquiſitis eamdem ſanctam ſynodum & ejus opera diſſipare, atque quoddam conventiculum in loco ſuæ voluntati dedito nulliter ac de facto erigere in ſciſſuram eccleſiæ diſpoſuerat: cujus rei perficiendæ gratia jam triremes & oratores in Græciam tranſmittebat, ad impediendum adventum Græcorum in locum per hanc ſanctam ſynodum nominatum, & perturbandum effectum noſtræ legationis in Conſtantinopolim tranſmiſſæ, atque rumpendum ea quæ inter ipſam ſynodum &

B Græcos concordata erant, in quibus etiam ipſe dominus Eugenius expreſſe conſenſerat. Sed nec ullum colorem diſſolvendi hoc ſacrum Baſileenſe concilium, & ipſum in Ferrariam transferendi, in caſu adventus Græcorum præfatus dominus Eugenius potuit aſſumere ex ſchedula per quamdam prætenſam ſeſſionem conventiculi Ferrarienſis (ut dicitur) commemorata: quam ſchedulam illi conventionalem dixerunt ſuper termino Avenionenſibus præfixo in expeditione pecuniarum facienda: quam ſi non facerent, alium locum nominare ſeu eligere poſſemus, & teneremur, atque aliunde univerſali eccleſiæ providere. Vel ex quadam alia ſchedula, quam temerarie decretum appellant, incipiente, Hæc ſacroſan-

C cta ſynodus inter ſuæ congregationis exordia, quod in vigeſimaquinta hujus ſanctæ ſynodi promulgatum allegarunt; cum ex rationabilibus & neceſſariis cauſis in ipſa noſtra ſeſſione vigeſimaquinta nominationem trium locorum Baſileæ, Avinionis, & Sabaudiæ, pro œcumenico conſilio celebrando, ſolemni decreto noſtro incipiente, Nuper hæc ſacroſancta ſynodus, publicaverimus: volentes eam inconcuſſam & inviolatam permanere, omnemque aliam nominationem ſeu electionem cujuſcumque alterius loci decernentes irritam & inanem. Univerſique facile conſpiciunt dominum Eugenium ex his rebus nullum fundamentum erectionis præfati conventiculi aſſumere potuiſſe, qui veritatem geſtorum con-

D ſiderant. Quamquam enim inter deputatos quoſdam noſtræ congregationis actum fuerit, ut niſi per Avinionenſes infra præfixum terminum fieret pecuniæ expeditio, ad aliam nominationem procedendum foret, atque in noſtra generali congregatione concluſum; non tamen dici poteſt hanc ſynodum per viam contractus cum aliquo conveniſſe: nullus enim tunc aderat cum quo contractum hujuſmodi celebraret. Nec venit in dubium, quemquam cum ſeipſo non poſſe contrahere; cum inter ſpondentem recipientemque ſponſionem debeat eſſe diſtinctio perſonarum. Ipſius autem noſtræ concluſionis interpretatio, declaratio, moderatio, mutatio, juxta cauſas occurrentes, atque omnimoda diſpoſitio ad ipſum

E concilium pertinebat: maxime cum non ageretur de facto privato cujuſcumque perſonæ, ſed de rebus ſtatum univerſalis eccleſiæ concernentibus, quarum diſpoſitio ab univerſali concilio ſub directione Spiritus paracleti conſtituto, per cujuſcumque aut quarumcumque perſonarum arbitrium non tollitur. Supervenit autem proteſtatio legatorum ſedis Apoſtolicæ adverſus decretationem loci Avinionenſis, qui pariter cum Baſilea & Sabaudia in ipſa concluſione concorditer capta junctus erat. Quæ proteſtatio non modicam occaſionem retrahendi animos Avinionenſium a prædicta expeditione pecuniarum præſtabat: fueruntque ex alia parte per dominum Eugenium & ſuos, adverſus hanc expeditionem, pendente termi-

Digitized by Google

no aſſignato, gravia impedimenta in Avinione præſtita. Idque accidit, ut oratoribus noſtris in Avinionem venientibus, præcipui gubernatores civitatis tunc abſentes eſſent, ſine quibus res non poterant tractari. Quibus deinceps advenientibus, ita actum eſt, ut Avinionenſes ipſi circa terminum præfixum capitaneum triremium noſtrarum de triginta millibus & octingentis florenis auri de camera contentarent; & oratores noſtros de reſiduo totius pecuniæ expetitæ cautos ac ſecuros facerent, prout ipſi oratores noſtri hoc idem ſuis litteris nobis intimaverunt. Requirebant autem ipſi Avinionenſes, ut decretationem electionis ſeu nominationis loci per nos factæ expediremus. Quæ nos attentius conſiderantes, & intentioni hujus ſanctæ ſynodi ſatisfactum eſſe judicantes, per talem expeditionem pecuniarum; attentis maxime impedimentis interea appoſitis (quoniam legitima impedimenta in omni concluſione rerum agendarum intelliguntur excepta:) cum & per hunc modum longe melius providebatur univerſali eccleſiæ, quam dimittendo omnia quæ parata erant pro legatione mittenda in Græciam, & intrando magnas difficultates electionis alterius loci in turbationem rerum agendarum; maxime quoniam urgebamur conventiones noſtras cum capitaneo claſſis triremium eccleſiæ initas ſervare, cui dilectus eccleſiæ filius Julianus tituli ſanctæ Sabinæ presbyter cardinalis, legatus ſedis Apoſtolicæ, vexillum eccleſiæ & baculum peregrinationis in noſtra congregatione generali nomine noſtro tradiderat; cuique jam grandis ſumma pecuniæ per Avinionenſes aſſignata erat: concluſimus ad ipſam decretationem locorum prius electorum, videlicet Baſileæ, Avinionis, & Sabaudiæ, procedendum fore: & duæ partes hujus ſacri concilii & amplius in eamdem ſententiam convenerunt: licet pauci de hoc non conſenti alium locum pro celebratione œcumenici concilii nominare & deputare præſumpſerunt, abſque hoc quod talis poteſtas eis competere declarata fuiſſet. Quibus nec competebat de ſtatu totius concilii & univerſalis eccleſiæ, factiſque fidei ſeu pertinentibus ad ea, contra conſenſum duarum partium concilii, & morem permaxime in generalibus conciliis a principio naſcentis eccleſiæ obſervatum, diſponere: qui tamen adhuc in nominando loca non concordes exſtiterunt, pauciſſimique fuerunt: qui tamen in hoc reſediſſe dicuntur, quod nominationem facerent Utini & Florentiæ, aut alterius loci qui tutus eſſet, ac Papæ & Græcis accommodus, quique galeas & pecunias primo expediret. In aliqua quoque noſtratum quatuor deputationum, in qua octogiota perſonæ erant, unus ſolus formam talis nominationis veluti decretandam, propria voluntate produxiſſe, ſolus deliberaſſe & concluſiſſe dicitus. In aliiſque deputationibus valde pauci hoc idem egiſſe dicuntur adverſus ordinationes hujus ſanctæ ſynodi. Et demum, cum ſeſſionem noſtram ſuper decretatione locorum Baſileæ, Avinionis, & Sabaudiæ, celebraremus; legereturque noſtrum decretum in ambone majoris eccleſiæ Baſileenſis juxta morem conſuetum, unus ex illis pauciſſimis in loco inferiori & inſolito quamdam ſchedulam legere præſumpſit, a paucis vel nullis intellectam, quæ nominationem locorum Utini & Florentiæ aut alterius loci (ut præmittitur) per pauciſſimos factam continere dicebatur: qui etiam in ea ſynodum generalem contra conſenſum duarum partium concilii & amplius ſe (ut dicitus) appellare præſumebant, licet nulliter & de facto. Sed non propterea dimiſimus decreti noſtri præfati publicationem ſuper nominatione

A Baſileæ, Avinionis, & Sabaudiæ, continuare, quod aliam nominationem locorum irritam declaravit. Nam & ſi ita permitteretur, ut longe minor pars in conciliis generalibus adverſus partem multo majorem aliqua decretaret, ſibique auctoritatem totius concilii aſſumeret; ingreſſus periculoſiſſimus ad multas diviſiones excitandas in futurum, & deſtructionem ipſorum conciliorum præberetur. Neque litteras ſuper illo prætenſo decreto, ſic per nos irrito declarato, bulla hujus ſanctæ ſynodi bullari toleravimus; licet quidam falſo & clandeſtine aliquas bullaverint, ſicut eas falſo bullatas fuiſſe declaravimus, per ſolemne decretum in vigeſimaſeptima ſeſſione hujus ſanctæ ſynodi promulgatum. Sed nec ipſius B prætenſi decreti tenorem obſervavit dominus Eugenius; immo effectum ejuſdem (ſi quis fuiſſet) evacuavit, dum Florentiam, quæ in illo (ut dicitur) nominata erat, & pecunias atque galeas diſponebat, per eum acceptatam rejecit: deinde Bononiam, ſicut fertur, poſtremo Ferrariam pro libito ſuæ voluntatis elegit: ac etiam, priuſquam Græci ad portum aliquem citramarinum applicuiſſent, conciliabulum in ipſa civitate Ferrarienſi erexit. Neque ad ipſum arbitrari ſpectabat, quis locus tutus erat pro concilio celebrando, cum ipſe talem locum tutum judicare poterat quem ſancta ſynodus minime tutum reputaſſet. Nec aſſerere poteſt ſibi facultatem per præfatum prætenſum decretum attributam, ut nunc in uno C loco, nunc in altero (prout vellet) concilium fieri ordinaret, ac de ejus ſecuritate judicaret: quod nec illi pauci fecerunt, nec ſub nomine generalis ſynodi adverſus ſynodum ipſam & ejus libertatem atque auctoritatem tale aliquid faciendi, ipſamque voluntati Papæ ſubjiciendi, colorem aliquem habuerunt. Neque etiam in concilio unquam convenerunt ad judicandum, vel declarationem faciendum ſuper ſecuritate loci Ferrarienſis, aut adimpletione primo facta ex parte loci illius in expeditione galearum & pecuniarum, de quibus in ipſo prætenſo decreto agi dicebatur. Denique nec per eos qui illud condidiſſe dicuntur hoc obſervatum eſt, ut firmiter in Baſilea ſteterint, donec Græci ad portum applicuiſſent. D Quodque deinde infra menſem receſſerint ad locum ipſis Græcis per oratores concilii nominatum, neque in hoc conventiones cum Græcis concordatas obſervarunt: ſicque tametſi prætenſum illud decretum aliquam apparentiam prius habuiſſet, quam tamen veraciter non habuit, fuit ex conſequentibus effectibus evacuatum: ipſumque caſſum, nullum & irritum penitus eſſe & fuiſſe, nulliuſque roboris & momenti, decernit & declarat hæc ſancta ſynodus: inhibens ne quis quacumque dignitate, etiamſi papali præfulgeat, dictum prætenſum decretum ſub nomine legitimi & ſynodalis decreti audeat nominare, nec illius exſecutioni favores quomodolibet impendere, ſub pœnis & cenſuris contra violatores & turbatores unitatis ac pacis eccleſiaſticæ a jure impoſi- E tis, in quas decernit hæc ſancta ſynodus eos incidere ipſo facto: notum faciens univerſis ſuum verum decretum legitime concluſum, ex aſſenſu duarum partium & amplius juxta decreta & ordinationes ipſius, & ex communi omnium ſuppoſitorum concilii concordia, nemine diſcrepante, vera ejus bulla plumbea bullatum, veraciter per eam fuiſſe obſervatum, & in exſecutionem deductum: conventioneſque initas cum Græcis ex parte ſua, quantum in ſe fuit, adimpletas exſtitiſſe. Quæ quidem ſancta ſynodus oratores ſuos venerabiles epiſcopos Viſenſem & Lauſanenſem, ac Nicolaum de Mentone militem, cum galeis & pecuniis in Græciam miſit: qui coram

Digitized by Google

Anno Christi 1438. Seſs. XXXIX.

Imperatore ^a Romanorum, & patriarcha Conſtantinopolitano omnia ex integro adimplete obtulerunt quæ ipſis promiſſa fuerant, ſicuti ſua relatio cum atteſtatione publicorum notariorum nobis facta indicavit: locumque œcumenici concilii celebrandi nominaverunt, qui antea per ipſos Græcos in ſuis conventionibus expreſſe acceptatus fuerat & concordatus. Portum etiam tali loco aptiorem aſſignaverunt, requirentes eoſdem Imperatorem & patriarcham, ut pariter ſua promiſſa adimplerent. Qui ſe excuſaverunt ſuper non adventu eorum, allegantes tempus adimplendarum promiſſionum elapſum fuiſſe, prout per litteras ſuas nobis reſcripſerunt; quamquam tamen huic reſponſioni fuerit plene ſatisfactum per oratores noſtros, quoniam ipſi convenienti tempore, menſe ſcilicet Februarii, anno præterito ab hoc ſacro concilio receſſerant, pro veniendo illuc ante terminum aſſignatum, ſi non fuiſſent multiplicia impedimenta ſibi deinceps objecta, quæ notoria ſunt: quoniam in conventionibus cum Græcis per nos initis expreſſe cautum erat, omnia intelligi debere bona fide, ſine fraude & dolo & abſque impedimento legitimo & manifeſto. Sed ultra hæc etiam præfatus Imperator alteri oratorum noſtrorum Joanni de Raguſio in ſacra theologia magiſtro, ordinia Prædicatorum apud eum exiſtenti, dixerat ſe eſſe contentum, ut oratores ipſi & galeæ ante menſem Octobris in Conſtantinopolim non venirent. Plurimas vero practicas in Græcia factas accepimua per eos qui ex parte domini Eugenii tranſmiſſi fuerunt, ut adventum ipſorum Græcorum ad alterum locorum per nos nominatorum, impedirent; atque ipſos in locum, quem vellet dominus Eugenius, attraherent. Et in una triremi, in qua principalis oratorum ſuorum præſens erat, nuntius quidam, quem noſtri oratores præmiſerant cum litteris hujus ſacri concilii & plurium principum Chriſtianorum, captus eſt, veluti per debitam informationem cognovimus: nec deinceps de vita ejus quidquam nobis aut noſtris oratoribus compertum exſtitit. Domus quoque præfati Joannis de Raguſio oratoris noſtri in Conſtantinopoli invaſione baliſtariorum fuit impetita: aliaque ibidem facta ſunt, quæ non eſt neceſſarium recitare per ſingula, ut ſic ad fines ſuos pertingere poſſent, quos miſerat dominus Eugenius: ita ut noſtri oratores ſine Græcis ipſis, proteſtatione tamen ſolemni contra eoſdem prius facta, redire oportuerit. Quæ omnia prævalere non potuerunt adverſus veritatem. Sic hæc ſancta ſynodus cuncta cum Græcia concordata ex parte ſua adimplevit; nec per ipſam remanſit, quo minus concilii œcumenici celebratio cum Græcis in loco etiam per eos nominato habita fuerit, juxta ea quæ cum ipſis conventa erant, ſi illi promiſſa ſua ſervaſſent, aut per alios non fuiſſent impediti ſeu retracti. Intenditque & proponit eadem ſancta ſynodus, Deo adſpirante, auctoritatem & veritatem catholicæ & univerſalis eccleſiæ, quam ipſa repræſentat, ac integritatem fidei orthodoxæ jugiter illæſas conſervare, pro honore ipſius omnipotentis Dei & ſalute animarum: nec bono ipſius univerſalis eccleſiæ conveniens exiſtimat, per quaſcumque practicas aut exquiſitos colores, etiam ſub ſpe dubia proſequendi, modis aliunde excogitatis, alia negotia, quorum eventus incerti ſunt, auctoritatem conciliorum univerſalium conculcari; veritates declaratas per eccleſiam, & fidem orthodoxam concernentes, proſterni; viam aperiri Romanis Pontificibus ad diſſolvenda concilia generalia per varios modos ſine ipſorum conſenſu: ex quo facile poteſtatem datam ad ædificationem in deſtructionem verti contingeret, reformationemque eccleſiaſtici ſtatus, pro qua jam tot ſunt adhibiti labores, fruſtrari; atque ipſius eccleſiæ ſtabilitatem & decorem hoc modo deperire, in perditionem animarum & totius populi Chriſtiani lamentabile detrimentum. Sic enim poſſemus & illa bona maxima exnunc perdere, & illa alia non acquirere, atque ſic totam eccleſiam in confuſione relinquere. Primum quidem nobis incumbit, eccleſiæ fidem, veritatem & auctoritatem conſervare; & deinceps cunctos ad ejus unitatem redire volentes ſincera caritate amplecti, prout & nos ſemper parati ſumus & erimus. Cum itaque ea nulla eſſe & penitus invalida, quæ dominus Eugenius adverſua hanc ſanctam ſynodum, in ipſius prætenſa diſſolutione & tranſlatione in Ferrariam, notorie conſtet; ipſumque conventiculum Ferrarienſe non fore concilium, ſed ſchiſmaticorum conventiculum, dudum præfato decreto vigeſimænonæ ſeſſionis hujus ſanctæ ſynodi declaraverimus; meritoque pœnam ſuſpenſionis ab adminiſtratione papali in ſpiritualibus & temporalibus jamdudum contra Romanum Pontificem, concilium univerſale ſine ipſius conſenſu diſſolvere aut transferre attentantem, ordinatam, in ipſum dominum Eugenium tulerit, & latam eſſe declaraverit hæc ſancta ſynodus; ac etiam quaſcumque ſententias, pœnas & cenſuras excommunicationis, privationis, inhabilitationis, interdicti, & alias contra hujus ſanctæ ſynodi ſuppoſita & eidem adhærentes, per ipſum dominum Eugenium latas & ferendas, caſſas & nullas fuiſſe & eſſe declaraverimus; non neceſſe arbitramur ut denuo ad ea caſſandum & irritandum procedamus, quæcumque per ipſum dominum Eugenium aut præfatum Ferrarienſe conventiculum facta ſunt adverſus eamdem ſynodum, quæcumque ejus ſuppoſita, & quoſcumque ipſis adhærentes, etiam ante ipſius domini Eugenii ſuſpenſionem ab adminiſtratione papali; & quæ durante ipſius ſuſpenſione aut præfato conventiculo, facta ſunt, fiunt, aut fient in futurum; in quibuſcumque per ipſum videlicet dominum Eugenium ratione papatus, aut ipſum conventiculum ſub generalis aut œcumenici concilii nomine, qui etiam victualia ſuppoſitis hujus ſanctæ ſynodi auferri, & portantes ea ſpoliari, eorumque ſpolia primo capientium occupanti cedere ^a mandavit: quæ quam gravia ſint adverſus univerſalem eccleſiam, & quanta reprehenſione digni ſint qui talia agunt, cuncti conſpicere poſſunt. *a al. mandatum.* Nos quoque omnibus & ſingulis manifeſtantes veritatem, declaramus omnia prædicta per ipſum dominum Eugenium, aut ipſum conventiculum facta & facienda, etiam contra dilectos eccleſiæ filios cives Baſileenſes & eorum civitatem, nulla penitus, caſſa & irrita fuiſſe & eſſe; nec aliquem ipſius domini Eugenii præfatique conventiculi præceptis, mandatis aut prohibitionibus, etiam prætextu cujuſcumque juramenti aut obligationis, in quibuſlibet prædictis tenerá obedire; immo potius ad non obediendum illia omnes & ſingulos catholicos ex præcepto Domini & eccleſiæ ſponſæ ejus, quam ab omnibus audiri jubet, eſſe adſtrictos. Requirimuſque & monemus univerſos Chriſti fideles, ut eccleſiæ catholicæ (quæ a directore dirigitur ſapientiſſimo & infallibili) per hanc ſanctam ſynodum repræſentatæ firmiter adhæreant uſque in finem; nec ullis tentationibus per voluntatem cujuſcumque ſuſcitatis aut ſuſcitandis, ab ipſius eccleſiæ firmitate & veritate ſuos animos dimoveant; confidentes in ſuperno Salvatoris noſtri auxilio, qui ad eccleſiam ſuam dixit: *Ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſeculi*: *Matth. ult.* manentéſque perſeverantes in ipſa eccleſiæ domo, quæ,

Anno Christi 1438 Seſſ. XXXII.

ut ait beatus Hieronymus, declarans ſacræ ſcripturæ veritatem, dicitur ædificari ſupra firmam petram, quæ unica columba appellatur, quæ ſponſa pulcra ſine ruga & macula, quæ domus etiam claves accepit, & poteſtatem ligandi & ſolvendi. Hanc domum ſi quis corrigentem corripientemque contempſerit, *ſit ſibi* (inquit) *ſicut ethnicus & publicanus* : ſoliditatemque fidei ſemper teneant, memorantes etiam dictum illud beati Cypriani : Alienus eſt, profanus eſt, hoſtis eſt : habere non poteſt Deum patrem, qui univerſalis eccleſiæ non tenet unitatem.

Matth. 7. Cant. 6. Matth. 18.

Inſuper quoniam in ſupradicto decreto vigeſimænonæ noſtræ ſeſſionis, pœnas & cenſuras juſtiſſimas promulgavit hæc ſancta ſynodus adverſus omnes qui ad præfatum conventiculum Ferrarienſe accederent, aut mitterent ; præcepitque ſub eiſdem pœnis & cenſuris omnibus & ſingulis in curia, quam dominus Eugenius quondam tenebat, aut etiam actu de facto tenet, exſiſtentibus, ut ſi conventiculum Ferrarienſe per eum erigi contingeret, ab ejus curia recederent : & deinceps declarata ſuſpenſione ipſius ab adminiſtratione papali, etiam ſub pœnis & cenſuris in decreto noſtræ vigeſimænonæ ſeſſionis contentis, mandavimus, ut infra quadraginta dierum ſpatium ab eadem curia recederent : ideo omnes & ſingulos in conventiculo Ferrarienſi aut prætenſa ipſius domini Eugenii curia exſiſtentes, & in prædictis noſtris decretis comprehenſos, qui eorumdem decretorum monitionibus non paruerunt, citat hæc ſancta ſynodus ; ut trigeſimo die a data præſentis decreti computando, in noſtra generali congregatione (ſi tunc eam celebrari contingat) alioquin in proxima ſubſequente, compareant coram eadem ſancta ſynodo ; viſuri ſe declarari in pœnas prædictas incidiſſe, aut juſtas cauſas (ſi quas habeant) allegaturi : quem terminum ipſis peremptorie & una vice pro omnibus hæc ſancta ſynodus duxit aſſignandum, & aſſignat : decernens ulterius contra eos procedendum fore, & declarandum, prout juris & rationis fuerit ; quorum omnium nomina & cognomina haberi vult pro ſufficienter expreſſis. Inſuper cum in prima ſeſſione hujus ſanctæ ſynodi pœnæ excommunicationis, anathematizationis & interdicti decretæ fuerint adverſus omnes & ſingulos, qui quaſcumque perſonas eccleſiaſticas vel ſæculares, ad hoc ſacrum concilium venientes, ſeu in eo ſtantes, aut ab eodem recedentes, temeritate propria per ſe vel alium ſeu alios arreſtare, invadere, capere, detinere, incarcerare, mutilare, occidere, vel bonis ſuis ſpoliare, vel injuriis affligere, ſeu ipſos ſic delinquentes receptare, aut alias quomodolibet impedire, ſeu ea perpetrantium facta & commiſſa rata & grata habere, vel eis dare conſilium, auxilium vel favorem, publice vel occulte, directe vel indirecte præſumpſerint vel præſument in futurum ; quæ pœnæ ſolemni decreto concilii Conſtantienſis adverſus prædictos fuerunt ordinatæ ; ultra eaſdem pœnas & cenſuras, quas omnes & ſingulos qui mandato præfati domini Eugenii, vel præfati conventiculi Ferrarienſis ; quidquam prædictorum fecerint aut facient in futurum, expreſſe incurriſſe, & incurſuros eſſe decernimus ac declaramus. Etiam contra eoſdem, tamquam contra fautores ſchiſmatis, ad graviora procedendum fore decernit hæc ſancta ſynodus, omnibus aliis decretis & ordinationibus ejuſdem ſanctæ ſynodi in ſuo robore duraturis. Decernit tandem hæc ſancta ſynodus omnes & ſingulos ſupradictos per publicationem præſentis decreti in valvis majoris eccleſiæ Baſileenſis affigendi, perinde arctari ac arctatos intelligi, ac ſi dictæ citationis, ordinationis & declarationis executio ad eorum proprias perſonas facta fuiſſet.

Datum in ſeſſione noſtra publica, in majori eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, nono Kalendas Aprilis, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo octavo.

Anno Christi 1439 Seſſio XXXIII.

*SESSIO XXXIII.

De veritate fidei catholicæ per tres veritates.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Sicut una eſt Chriſti eccleſia, *quæ* (ut ait Apoſtolus) *eſt columna & firmamentum veritatis* ; ſic omnia eccleſiæ membra unitatem ſemper obſervare neceſſe eſt in profeſſione catholicæ veritatis ; atque fideliter & firmiter credere, quidquid per ipſam eccleſiam de veritate fidei fuerit declaratum ; ut non ſicut parvuli fluctuantes circumferantur omni vento doctrinæ, aut per repugnantium dogmatum varietatem in diviſiones & ſchiſmata prolabantur. Dudum autem in ſacra generali Conſtantienſi ſynodo conveniens catholica eccleſia veritatem de generalium conciliorum auctoritate ſolemniter declaravit. Deinde in hac ſacra generali Baſileenſi ſynodo eamdem neceſſariam declarationem ſub eodem qui ſequitur tenore innovavit. Primo, quod generalis ſynodus in Spiritu ſancto legitime congregata, generale concilium faciens, eccleſiam catholicam militantem repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediate habet : cui quilibet, cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exſiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, ad exſtirpationem ſchiſmatis, & ad generalem reformationem eccleſiæ in capite & in membris. Item declarat, quod quicumque, cujuſcumque dignitatis, etiamſi papalis exſiſtat, qui mandatis, ſtatutis ſive ordinationibus aut præceptis hujus ſanctæ ſynodi, & cujuſcumque alterius concilii generalis legitime congregati, ſuper præmiſſis ſeu ad ea pertinentibus factis vel fiendis obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris ſubſidia (ſi opus fuerit) recurrendo. Cumque (ſicut præfertur) quilibet, cujuſcumque dignitatis, etiamſi papalis exſiſtat, concilio generali in [a] præmiſſis obedire teneatur : declaratum etiam fuit frequenter ac dilucide, quod ipſum generale concilium pro præmiſſis eaque concernentibus, aut aliquo præmiſſorum actu congregatum, ſine ipſius conſenſu per nullum quavis auctoritate, etiamſi papali dignitate præfulgeat, diſſolvi, transferri, aut ad aliud tempus prorogari poteſt. Et licet has eſſe veritates fidei catholicæ ſatis conſtet ex pluribus declarationibus præcedentibus, tam in præfato Conſtantienſi concilio quam in hoc Baſileenſi factis, ad majorem tamen ſoliditatem & firmitatem omnium catholicorum in unanimi profeſſione veritatum ipſarum, hæc ſancta ſynodus definit, declarat, prout ſequitur :

1. Tim. 3. Epheſ. 4.

Conſtantienſis concilii ſeſſione IV. & V. & in hoc Baſileenſi ſeſſione II.

Veritas de poteſtate concilii generalis, univerſalem eccleſiam repræſentantis, ſupra Papam & quemlibet alterum, declarata per Conſtantienſe & hoc Baſileenſe generalia concilia, eſt veritas fidei catholicæ.

Quemadmodum has veritates damnaverit Eugenius IV. vide infra ſeſſione XXXVIII.

Veritas hæc, quod Papa concilium generale univerſalem eccleſiam repræſentans, actu legitime congregatum ſuper declaratis in præfata veritate, aut aliquo eorum, ſine ejus conſenſu nullatenus auctoritative poteſt diſſolvere, aut ad aliud tempus prorogare, aut de loco ad locum transferre, eſt veritas fidei catholicæ.

Anno Christi 1439. Sessio XXXIV.

Veritatibus duabus prædictis pertinacitet repugnans eſt cenſendus hæreticus.

Datum in ſeſſione noſtra publica, in majori eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, decimoſeptimo Kalendas Junii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono.

SESSIO XXXIV.

De depoſitione Eugenii Papæ quarti.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregara, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Nota quod eſt tractatibus ac allegationibus, & ob id omnia facienda nullius eſſe valoris.

PRoſpexit Dominus de excelſo ſancto ſuo, de cælo in terram aſpexit, ut audiret gemitus plorantis eccleſiæ ſuper perditionibus animarum pretioſo Jeſu Chriſti ſanguine redemptarum, & malis innumeris, quæ in religionem Chriſtianam irruerunt. Et quoniam juſtus eſt ipſe Dominus, & juſtitias dilexit; in unum hominem, per quem ſcandalum venit univerſo orbi, & quo graviter peccante, atque correctionem ſpernente, ita ſuper omnem populum venire videtur; judicium facere diſpoſuit, per miniſterium eccleſiæ ſuæ congregatæ in nomine ipſius Chriſti Salvatoris omnium, qui ait: *Ubicumque fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorum*, & qui de peccatore nolente eccleſiam audire, dixit: *Si eccleſiam non audieris, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.* Ejuſdem quoque divina providentia prævidens reſiſtentias & oppugnationes, quas adverſus reformationem eccleſiæ Dei & auctoritatem ſacrorum generalium conciliorum ipſam eccleſiam repræſentantium, ac bonum publicum totius religionis Chriſtianæ, ſuſcitaturus erat in tempore ſuo Eugenius Papa quartus; quantaque ſcandala, diviſiones & ſchiſmata facturus in orbe, ſacram ſynodum Conſtantienſem excitavit per Spiritum ſanctum, ut declarationem veritatis fidei catholicæ toti orbi explicaret, dicentem quod concilium generale univerſalem eccleſiam repræſentans poteſtatem a Chriſto immediate habet; cui quilibet, cujuſcumque dignitatis, etiamſi papalis exſiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, exſtirpationem ſchiſmatis, & reformationem generalem eccleſiæ in capite & in membris. Item quod ſi quis, cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exſiſtat, qui mandatis, ſtatutis, ſive ordinationibus, aut præceptis ipſius concilii generalis in prædictis & pertinentibus ad ea contumaciter obedire contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris ſubſidia (ſi opus fuerit) recurrendo. Qua ſiquidem declaratione viam paravit miſerator Dominus, per quam eccleſia Dei in præfatum Eugenium multiplices exceſſus, qui adeo notorii ſunt, quod nulla tergiverſatione celari poſſunt, perpetrantem, & contumaciter eccleſiam audire, ac præceptis, ſtatutis & ordinationibus ſynodalibus obedire contemnentem, juſtum judicium ferre haberet; juxta cujus veritatis declaratæ diſpoſitionem, hæc ſancta ſynodus Baſileenſis in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, neceſſarium eſſe judicans, ut cui pia non prodeſt correctio, debita non pateat abſciſſio: poſtquam in multa longanimitate, patientia & manſuetudine poſt plures admonitiones exſpectavit eumdem Eugenium, ut ſalutarem emendationem & exceſſuum prædictorum correctionem efficeret, tamdem cum amplius differri non poſſit, quo minus catholicæ fidei & ſaluti univerſæ Chriſtianæ religionis ſub auxilio Spiritus paracleti provideatur; ne ex ulteriori protelatione juſtitiæ ſanguis pereuntium animarum de ooſtris manibus requiratur, ſed cum diligentia ſalubre regimen gregi Dominico præbeatur: ut poſtquam veritas de terra militantis eccleſiæ orta eſt, & juſtitia de cælo proſpexit, Deus ipſe donet benignitatem, & terra noſtra proferat fructum ſalutarem, oriaturque ſimul noſtris diebus juſtitia & abundantia pacis; eadem ſancta ſynodus pro tribunali ſedens, per hanc ſuam ſententiam diffinitivam, quam fert in his ſcriptis, pronuntiat, decernit & declarat, Gabrielem prius nominatum Eugenium Papam IV. fuiſſe & eſſe notorium & manifeſtum contumacem, mandatis ſeu præceptis eccleſiæ univerſalis inobedientem, & in aperta rebellione perſiſtentem, violatorem aſſiduum atque contemptorem ſacrorum canonum ſynodalium, pacis & unitatis eccleſiæ Dei perturbatorem notorium, univerſalis eccleſiæ ſcandalizatorem notorium, ſimoniacum, perjurum, incorrigibilem, ſchiſmaticum, a fide devium, pertinacem hæreticum, dilapidatorem jurium & bonorum eccleſiæ, inutilem ac damnoſum ad adminiſtrationem Romani Pontificii, omni titulo, gradu, honore & dignitate ſe reddidiſſe indignum. Quem propterea eadem ſancta ſynodus a Papatu & Romano Pontificio ipſo jure privatum eſſe declarat & pronuntiat, ac ipſum ab eiſdem amovet, deponit, privat & abjicit: decernendo nihilo minus contra eumdem, ad exſecutionem etiam aliarum juris pœnarum, ad quas hæc eadem ſancta ſynodus hac eadem ſua ſententia ipſum condemnat, ulterius fore procedendum. Ac eidem inhibet, ne deinceps pro Papa vel Romano Pontifice ſe quovis modo nominet ſeu gerat: Omneſque Chriſticolas ab ipſius obedientia, fidelitate, ac juramentis, & obligationibus eidem quomodolibet præſtitis, abſolvit & abſolutos eſſe declarat: ac omnibus & ſingulis Chriſti fidelibus inhibet, ſub pœnis fautoriæ ſchiſmatis, & hæreſis, ac privationis omnium beneficiorum, dignitatum, & honorum eccleſiaſticorum & mundanorum, & aliis pœnis juris, etiamſi imperialis, regalis, cardinalatus, patriarchalis, archiepiſcopalis, aut epiſcopalis dignitatis, aut etiamſi communitates, univerſitates, & collegia exſiſtant; qui ſi contra hanc inhibitionem fecerint, ſint auctoritate hujus decreti ac ſententiæ ipſo facto privati; & alias juris incurrant pœnas, ne eidem Gabrieli notorio ſchiſmatico, perjuro, hæretico, ſcandalizatori, incorrigibili, pertinaci, privato, depoſito, amoto, & taliter declarato, tamquam ſummo Pontifici obediant, pareant, vel intendant; aut eum quovis modo ſuſtineant vel receptent, aut ſibi auxilium, conſilium vel favorem præſtent. Nec non pronuntiat, decernit, & declarat eadem ſancta ſynodus, omnes & ſingulos proceſſus, inhibitiones, ſententias, cenſuras, conſtitutiones, ordinationes, & alia quæcumque per eum aut alios quoſcumque factos & facta, quæ poſſent præmiſſis obviare, irritos & inanes, ac irrita & inania, nulliuſque fuiſſe aut fore roboris vel momenti.

Matth. 18.

Ibidem.

Conſtantienſis concilii ſeſſione IV. & V. & Baſileenſis ſeſſione II.

Pſalm. 84.

Pius II. Pontifex maximus Eugenium hunc vocat virum bonum & ſanctum, & eum de multis falſo accuſatum dicit. Vide ejus bullam [illegible] retractationum.

Datum in ſeſſione noſtra publica, in majori eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, ſeptimo Kalendas Julii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono.

SESSIO

Anno Christi 1439. Seſſ. XXXV.

SESSIO XXXV.

De ſtabilitate concilii Baſileenſis.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Diligentibus Deum nihil in hoc ſæculo tam grave videri debet, quam quod ab operibus caritatis in ejus gloriam & animarum ſalutem explendis animos eorum retrahat, cum & beatus Paulus Apoſtolus dixerit: *Neque mors, neque vita, poterit nos ſeparare a caritate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu Domino noſtro.* (Rom. 8.) Idcirco hæc ſancta ſynodus in nomine ipſius Chriſti Salvatoris congregata, non obſtantibus B quibuſcumque impedimentis, opera ſancta reformationis eccleſiæ ſanctæ Dei & ſalutis univerſorum, quantum conceſſerit divina pietas, & conſtanter & perſeveranter proſequi deſiderans; atque jam remoto per juſtitiæ rectitudinem præcipuo obſtaculo, quod per inutilem & damnoſam adminiſtrationem Romani Pontificis maxime oberat unitati, paci & debitæ gubernationi ipſius eccleſiæ, pacem cunctorum, quantum fieri poteſt, perquirere cupiens; cum in decreto undecimæ ſeſſionis ejuſdem ſanctæ ſynodi ſtatutum fuerit, quod hoc præſens Baſileenſe concilium non poſſit diſſolvi, niſi conſentientibus duabus partibus ejuſdem concilii; ſcrutatis votis ſingulorum, primo in ſingulis deputationibus, & deinde in C congregatione generali, ac demum in ſeſſione publica decretatione ſubſecuta; & deinceps ſuper modo ponendi materiam diſſolutionis concilii, in deliberatione per deputatos duodecim fuerit certa concluſio recepta, pridie Idus Decembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo octavo, ſtatuit, decernit, & declarat, quod per receſſum cujuſcumque, aut quorumcumque, cujuſcumque ſtatus, aut dignitatis, ab hac civitate Baſileenſi, etiamſi cardinalatus, patriarchalis, aut pontificalis exſiſtant, non ſit, neque cenſeatur concilium diſſolutum, niſi juxta formam & modum prædictorum decreti & concluſionis proceſſum fuerit. Et quoniam hac ſodalitate ſtabilis permanentiæ concilii debite D obſervata, res arduæ, quæ in manibus ſunt, poterant maturius & ordinatius tractari, & præcipue circa electionem futuri ſummi Pontificis, quæ majorem attentionem requirit; non intendit hæc ſancta ſynodus ante terminum ſexaginta dierum in decreto ſeptimæ ſeſſionis ejuſdem ſuper ipſa electione in hoc concilio fienda præfixum, computandorum a die depoſitionis Gabriëlis, olim dicti Eugenii Papæ quarti, quæ fuit ſeptimo Kalendas Julii, ad hujuſmodi electionem procedere. Effluxo autem hujuſmodi termino, decernit ad eamdem electionem in ſacro concilio fore procedendum modis & formis per ipſum concilium declarandis. Ut autem ſub virtuoſo & idoneo paſtore, quem a Domino dari ſperamus, fiat om- E nium Chriſtianorum unio & abundantia pacis, volens hæc ſancta ſynodus cum reali affectu cunctos, quantum in ſe eſt, invitare ad pacem, omnes & ſingulos ſequentes curiam prætenſam præfati Gabriëlis, olim dicti Eugenii Papæ, ac in eadem exſiſtentes, cujuſcumque ſtatus, gradus, aut conditionis, etiamſi cardinalatus, patriarchalis, epiſcopalis fuerint, qui ipſius Gabriëlis, olim Eugenii, obedientiam & adhærentiam in totum dimiſerint, huic ſacro concilio realiter & cum effectu, infra terminum hujuſmodi ſexaginta dierum, a tempore prædictæ depoſitionis computandorum, adhæſerint, atque de his coram eodem concilio per ſe vel per alios legitime docuerint, infra terminum prædictum; intendit benigne A amplecti & recipere, ac eorum ſtatui & indemnitati convenienter providere.

Datum Baſileæ in ſeſſione noſtra publica, in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, ſexto Idus Julii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono, Apoſtolica ſede vacante.

Anno Christi 1439 Sessio XXXVI.

SESSIO XXXVI.

De Conceptione glorioſiſſimæ Virginis Mariæ.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

B Elucidantibus divinæ gratiæ myſteria mercedem glorioſam repromiſit æterna Dei Patris Sapientia, dum ait: *Qui elucidant, me vitam æternam habebunt.* (Eccli. 24.) Quod etiam de glorioſa Virgine, quæ ipſam Patris Sapientiam Dei Filium æternum in utero pertulit, ac mundo peperit, ſacroſancta legit eccleſia. Nam quidquid de dignitate & ſublimitate Virginis matris educitur in lucem, hoc non dubium eſt ad laudem & honorem Filii ſui pertinere. Et qui honorificant gratiam & ſanctitatem Matris, honorificant & elucidant glorioſum nomen Filii ejus, qui ipſam ſanctificavit & replevit gratia. Unde ſi in ceteris rebus elucidatio veritatis, quæ a Domino Deo C eſt, præclara merita partunt; in ea re ſpecialiter fructus uberrimos afferre ſperanda eſt, quæ ſanctificationem & dedicationem templi illius concernit, in quo ante ſæcula, antequam terra fieret, & ab æterno ſibi manſionem ordinavit prima & æterna Veritas. Id quoque maxime congruit, ut pax habeatur in quæſtionibus concernentibus ſanctitatem illius, per quam pax diffuſa eſt in terris. Hactenus vero difficilis quæſtio in diverſis partibus & coram hac ſancta ſynodo ſuper conceptione ipſius glorioſæ virginis Mariæ matris Dei & exordio ſanctificationis ejus facta eſt: quibuſdam dicentibus ipſam virginem & ejus animam per aliquod tempus aut inſtans temporis ſubjacuiſſe actualiter originali culpæ; aliis autem D e converſo dicentibus, a principio creationis ſuæ Deum ipſam diligendo gratiam eidem contuliſſe, per quam a macula originali illam beatiſſimam perſonam liberans & præſervans, ſublimiori ſanctificationis genere redemit, cum fundaret eam Altiſſimus ipſe, & ipſam fabricaret Filius Dei Patris, ut eſſet mater ejus in terris. Nos vero diligenter inſpectis auctoritatibus & rationibus, quæ jam a pluribus annis in publicis relationibus ex parte utriuſque doctrinæ coram hac ſancta ſynodo allegatæ ſunt, aliiſque etiam plurimis ſuper hac re viſis, & matura conſideratione penſatis, doctrinam illam diſſerentem glorioſam virginem Dei genitricem Mariam, præveniente & operante divini numinis gratia ſingulari, numquam E actualiter ſubjacuiſſe originali peccato; ſed immunem ſemper fuiſſe ab omni originali & actuali culpa, ſanctamque & immaculatam; tamquam piam & conſonam cultui eccleſiaſtico, fidei catholicæ, rectæ rationi, & ſacræ ſcripturæ, ab omnibus catholicis approbandam fore, tenendam & amplectendam, diffinimus & declaramus, nullique de cetero licitum eſſe in contrarium prædicare ſeu docere. Renovantes præterea inſtitutionem de celebranda ſancta ejus Conceptione, quæ tam per Romanam, quam per alias eccleſias ſexto Idus Decembris antiqua & laudabili conſuetudine celebratur; ſtatuimus & ordinamus eamdem celebritatem præfata die in omnibus eccleſiis, monaſteriis, & conventibus Chriſtianæ religio-

Non celebratur feſtum Conceptionis beatæ Mariæ ob hanc rationem, cum eſſet conculcabilium: ſed quia antea celebrabatur confirmatur conſuetudo illa.

ANNO CHRISTI 1439. SESSIO XXXVII.

nis, ſub nomine Conceptionis feſtivis laudibus colendam eſſe, cunctiſque fidelibus vere pœnitentibus & confeſſis, ea die Miſſarum ſolemnis centum, primis autem vel ſecundis veſperis totidem, ſermoni vero verbi divini de ea feſtivitate intereſſentibus centum quinquaginta dies, conceſſione perpetuis temporibus duratura, de injunctis ſibi pœnitentiis hæc ſancta ſynodus elargitur.

Datum Baſileæ in ſeſſione noſtra publica, in majori eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, decimoquinto Kalendas Octobris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono.

SESSIO XXXVII.

I.

Revocatio proteſtationum, conventionum, juramentorum, obviantium electioni Papæ fiendæ.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

QUoniam in opere neceſſario, quod favente ſuperna gratia aggreſſuri ſumus, in eligendo ſummum Pontificem, & providendo ſaluti eccleſiæ, in gloriam omnipotentis Dei, non ſolum quærere oportet quæ ad ipſius operis conſummationem promovent; verumetiam impedimenta tollere, quæ felici progreſſui rerum agendarum adverſari, aut officere C poſſunt, vel quomodolibet contraire: ut purius, ſincerius & liberius ipſa electio ſummi Pontificis fiat, omnes & ſingulas proteſtationes, quæ poſſunt puritati, ſinceritati & libertati & efficaciæ ejuſdem electionis & eligendi per ſacrum concilium ſummo Pontifici obedientiæ plenariæ obviare; necnon conventiones, pactiones, promiſſiones, obligationes, juramenta, condicta, intelligentias, & intendimenta, ubicumque, qualitercumque, & per quoſcumque, cujuſcumque ſtatus, gradus, conditionis, & præeminentiæ, etiamſi imperiali, regali, cardinalatus, archiepiſcopali, ducali, aut alia quacumque eccleſiaſtica vel mundana præfulgeant dignitate, in adverſum hujus electionis factas & facta, fiendas & D fienda, ex abundanti damnat, reprobat, & annullat, prout etiam de ſeipſis nulla nulliuſque roboris vel momenti exſiſtunt: mandans ſub obteſtatione divini judicii, & ſub excommunicationis pœna, quam in contrarium facientes ipſo facto incurrant, & præcipiens, ne quis talia facere, vel jam factis uti, aut eadem obſervare quovis modo præſumat. Omneſque & ſingulos ab hujuſmodi promiſſionibus & obligationibus quibuſcumque, etiam juramento vallatis, eadem ſancta ſynodus ad cautelam & ex abundanti abſolvit & relaxat, & prout hæc de facto proceſſerunt, & abſolutos & relaxatos eſſe declarat.

Datum Baſileæ in ſeſſione noſtra publica, in majori eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, nono Ka- E lendas [a] Decembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono.

[a] al. Novembris.

II.

Aliud decretum ejuſdem ſeſſionis de modo eligendi ſummum Pontificem, & numero.

Sacroſancta Baſileenſis generalis ſynodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

Iſa. 51.

Conſolabitur Dominus Sion, & conſolabitur omnes ruinas ejus, ait Iſaïas Propheta, *& ponet deſertum ejus quaſi delicias, ſolitudinem ejus quaſi hor-* A *tum Domini. Gaudium & lætitia invenietur in ea, gratiarum actio & vox laudis:* quod jam, aſpirante ſingulari gratia Spiritus Paracleti, in eccleſia conſpicere ſperamus, & videre paſtorem bonum conſtituendum a Domino ſuper familiam ſuam, qui ſapienti & fideli regimine relevet ipſam eccleſiam a languoribus ſuis, quos ex inutili & damnoſa adminiſtratione hactenus perpeſſa eſt. Et licet diverſis temporibus diverſi modi ſuper electione Romanorum Pontificum obſervati ſint, prout neceſſitas & utilitas eccleſiæ expoſcebat; nunc tamen cura rei hujus ſub directione omnipotentis Dei incumbit huic ſanctæ ſynodo congregatæ pro reformatione eccleſiæ & ſalute omnium fidelium in nomine Chriſti Salvato- B ris, qui ait: *Ubi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorum.* Et jam poſt editionem ſalubrium decretorum & ſacrorum canonum, atque juſtam depoſitionem illius, qui ipſos canones & decreta ſpernebat ac parvipendebat, ſanctæ reformationi & reſtaurationi legis divinæ ac publicæ ſaluti vehementer obſiſtens; ſupereſt virum talem quærere a Domino, & cum beneplacito ſuæ benignitatis eligere, per quem deſiderata cunctis gentibus ipſa reformatio atque ſalutaris gubernatio eccleſiæ Dei in ſalutarem reducantur effectum. Nam & ſingulariter futuro paſtori incumbet bene regendi neceſſitas, dum recens exemplum ſui prædeceſſoris ob ejus damnoſum regimen ejecti ante oculos poſitum C habebit. Dudum quoque in quarta ſeſſione hujus ſanctæ ſynodi, celebrata duodecimo Kalendas Julii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſecundo, ſtatutum fuit de electione Romani Pontificis, ſi ſedem Apoſtolicam hoc ſedente concilio vacare contingeret, in hunc modum: Hæc ſancta ſynodus decernit, ſtatuit, atque diffinit, quod in eventum vacationis ſedis Apoſtolicæ, hoc ſacro generali concilio durante, electio ſummi Pontificis in loco iſtius ſacri concilii fiat, & interdicit ne alibi celebretur. In contrarium attentata quavis auctoritate, etiamſi papali, non obſtantibus quibuſcumque conſtitutionibus editis vel edendis, aut aliis in contrarium facientibus, ac ſi de ipſis de verbo ad ver- D bum eſſet facienda mentio ſpecialis, aut juramento firmata exſiſtant: quibus ex certa ſcientia derogat, & decernit nulla & irrita eſſe & nullius roboris vel momenti ipſo jure. Contrarium vero attentantes ſint tam active quam paſſive, quoad electionem Romani Pontificis & ad quaſcumque alias dignitates inhabiles, & omnibus habitis dignitatibus perpetuo privati, & infamiæ notam & etiam excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto. Quod ſi forſitan aliqua de facto prætenſa electio præſumeretur, tam electus prætenſus, quam illi adhærentes & eum pro tali gerentes, ſupradictas pœnas incurrant. Abſolutionem vero omnium & ſingulorum qui præmiſſas ſententias aut aliquam earum incurrerint quoquo mo- E do, dicta ſancta ſynodus tantummodo, præterquam in mortis articulo, ſibi reſervat: decernens præſens decretum ligare, afficere, vim & effectum habere & ſortiri, poſt quadraginta dies continuo proxime ſecutuos a die publicationis ejuſdem.

Deinceps autem in noſtro decreto ſeptimæ ſeſſionis ordinatum fuit, quod in eventum prædictum vacationis ſedis Apoſtolicæ, hoc ſedente generali concilio, ante ſexaginta dies a tempore ipſius vacationis continue computandos, ad electionem Romani Pontificis minime procederetur: quem terminum ſexaginta dierum, poſtquam vacavit ipſa ſedes per depoſitionem Gabriëlis, olim Eugenii Papæ IV. hæc ſancta ſynodus duxit exſpectandum. Decrevitque, efflu-

Matth. 18.

Baſileenſe concilium ſeſſione IV. ...

Baſileenſe concilium ſeſſione VII. ...

ANNO CHRISTI 1439. SESSIO XXXVII.

zo illo termino, electionem Romani Pontificis in hoc ſacro concilio eſſe fiendam, modis & formis per ipſum concilium declarandis, prout in decreto noſtro trigeſimæquintæ ſeſſionis plenius continetur. Cum autem jam per ejuſdem termini lapſum adhuc per plures dies ad electionem præfatam procedere diſtulerimus, eccleſiaque acerrimos dolores patiatur, dum protelatur ſedis Apoſtolicæ diuturna vacatio, & differtur novi paſtoris electio; ipſe quoque, qui juſtiſſime depoſitus eſt, variis artibus eccleſiam conturbare conatur, & Apoſtolicæ ſedis primatum nefanda præſumptione tenere & occupare, in grave ſcandalum eccleſiæ & magnum periculum fidei & religionis Chriſtianæ: (qui pertinaciam ſuam in dies magis ac magis hominibus manifeſtando menſe Septembris proxime præterito horrendam invectivam adverſus veritates fidei, in hanc ſanctam ſynodum, ejuſque fautores & defenſores promulgavit; non correctionem ſeu emendationem proferens, ſed omnem incorrigibilitatem & pertinaciam oſtendens, atque propriis factis toti mundo manifeſtans:) neceſſe eſt eccleſiæ catholicæ de prudenti & fideli paſtore providere, qui eam a perſecutionibus tam reprobi hominis defendat, fidemque conſervet, ac juſtitiam & veritatem tueatur; animaſque pretioſo Chriſti ſanguine redemptas, quas præfatus Gabriel ſeducere nititur, dirigat in viam ſalutis. Nam, ſicut res ipſa indicat, plura & majora ſcandala in dies evenirent, niſi per auxilium gratiæ Dei de remedio provideretur opportuno. Ad quod quærendum, & de idoneo paſtore providendum, neceſſitas fidei maxime nos impellit. Volens itaque tandem hæc ſancta ſynodus poſt maturam & longam exſpectationem exſolvere debitum Domino Deo ſuo, & ſaluti atque neceſſitati ipſius eccleſiæ (ut tenetur) providere, ad laudem & gloriam beatiſſimæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, ſtatuit, decernit & declarat, electionem Romani Pontificis fiendam & celebrandam eſſe pro hac vice per hoc ſacrum concilium Baſileenſe ſeu ejus auctoritate, modis & formis infra ſcriptis.

Iſte cardinalis Arelatenſis fuit Eugenio infenſiſſimus: hinc ipſa tot acerbitates, ut videtur.

Et primo, quod una cum dilectiſſimo eccleſiæ filio Ludovico tituli ſanctæ Cæciliæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbytero cardinali, Arelatenſi vulgariter nuncupato, præſente & præſidente ſacto concilio, & aliis ipſius ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, ſi qui ante conſummatam electionem futuri ſummi Pontificis advenerint, & adhærentes huic ſacro concilio, eidem electioni intereſſe voluerint, alii tam de prælatis, quam ceteris honorabilibus eccleſiaſticis viris, in ſacerdotio aut ſaltem diaconatus ordine conſtituti, uſque ad numerum triginta & duorum, per eamdem ſynodum ad prædictam electionem faciendam, in noſtra generali congregatione ac in ſeſſione publica nominandi & deputandi, poteſtatem habeant, prout ſecundum Deum & conſcientias ſuas eiſdem videbitur, hac vice libere eligendi ſummum Pontificem auctoritate hujus ſanctæ ſynodi: ita ut ille abſque ulla exceptione ab univerſali eccleſia ſummus Pontifex habeatur, qui ab omnibus prædictis ſic debentibus pro hac vice eligere, aut ſaltem a duabus partibus ipſorum fuerit electus, & conſenſum (ut infra dicitur) præſtiterit. Nec valeat electio, niſi duæ partes prædictorum in ipſum electum conſenſerint & convenerint. Qui omnes pro hac vice eligere debentes, tanto attentius ſinceris mentibus & expurgatis conſcientiis idoneum & perutilem paſtorem eligere curent, quanto eccleſiam in majoribus neceſſitatibus poſitam conſpiciunt: ad ſolum Deum oculos dirigentes, qui in diſtrictiſſimo examine de tanto & tam arduo negotio, ex quo pendet ſalus univerſa-

A lis eccleſiæ, reddituri ſunt rationem. Ordinat inſuper, ſtatuit & decernit hæc ſancta ſynodus, quod ſupradicti eligere debentes, die ſequente poſt nominationem eorum in congregatione generali, conveniant omnes in majori eccleſia Baſileenſi, in qua Miſſa & ſermo ſolemnes celebrentur & fiant, prout eſt de more fieri in die quando intratur conclave; tenebiturque eodem die publica ſeſſio: & ibi omnes ſuſcipiant euchariſtiæ ſacramentum; ac juramentum præſtent, quod in vigeſima tertia ſeſſione hujus ſanctæ ſynodi exſtitit ordinatum. Quibus peractis, ſine redeundo in domos ſuas, intrent conclave ad hoc ordinatum in domo hujus civitatis Baſileenſis, in qua ſacra deputatio pro communibus teneri conſuevit,

Concilii Baſileenſis ſeſſione xxiii. quæ incipit, Quoniam ſalus populi §. cum ſummo Pontifice.

B ad electionem hujuſmodi celebrandam, & conſequenter præſentandum ac intimandum, ceteraque faciendum, obſervandum & proſequendum, quæ in præſenti decreto expreſſa ſunt, & quæ in ceteris hic non expreſſis, & alia decreta hujus ſanctæ ſynodi, necnon aliæ conſtitutiones & ordinationes, videlicet tam in corpore juris clauſæ, quam extravagantes, quæ hactenus obſervari conſueverunt, de cardinalibus & aliis electoribus Romani Pontificis ſtatuunt & decernunt; quæ omnia, ſalvis expreſſis in prædicto decreto, volumus in ſuo robore permanere, & etiam in prædictis ad eligendum pro hac vice deputatis & deputandis locum habere; quemadmodum de cardinalibus in prædictis decretis, conſtitu-

C tionibus & ordinationibus ſtatutum & ordinatum reperitur, ſed nullum eiſdem expreſſis quovis modo præjudicium generare.

Electus autem in Papam, præſentata ſibi electione, ſi præſens in hac civitate fuerit, per aliquos ex ipſis electoribus, etiamſi cardinales non fuerint, vel extra civitatem per aliquos ex ipſis, vel alios ad hoc habentes mandatum ab eis, in præſentia notarii & ſaltem decem perſonarum requiſitus, teneatur infra diem naturalem ab hora requiſitionis, conſentire ac jurare modo & forma inferius deſcriptis, alioquin ejus electio pro infecta habeatur. Volumus autem, quod ſi contingeret ipſum electum hujuſmodi electionem non acceptare, ſeu ei non conſentire modo

D & forma & in tempore ordinatis; quod præfati ad eligendum ordinati ad alterius electionem procedant, priuſquam exeant conclave, ſi præfatus electus in hac civitate fuerit. Si fuerit extra civitatem, eo caſu infra triduum poſt notitiam habitam in concilio, & per ipſum concilium in congregatione generali declaratam, de recuſatione per electum facta, iterum intrent conclave pro electione alterius facienda omnibus modis & formis, ſicut ſuperius dictum eſt. Et ſi quis ipſorum electorum a tempore primi ingreſſus conclavis inantea recederet a concilio, vel decederet, aut impedimentum haberet per quod non poſſet electioni intereſſe, vel etiam conclave intrare nollet, alius loco ejus ſubrogetur de eadem natione per

E ipſos ad eligendum deputatos, aut per majorem partem ipſorum; qui habebit communicare & jurare, prout præfati deputati aut major pars ipſorum ordinaverit. Duretque poteſtas omnium & ſingulorum prædictorum abſque alia nova deputatione electorum, donec electio per eos facienda realiter per conſenſum electi ſortita fuerit effectum. Hanc autem formam & modum electionis approbat, ſtatuit, ordinat & decernit hæc ſancta ſynodus pro hac vice. Et ad omnem ſcrupulum ſubmovendum, omnes & ſingulos in eadem ſynodo præſentes & venturos, & qui ei adhærebunt, quantum ad hujuſmodi electionis opus & totalem effectum, ab omnibus ſententiis excommunicationis, ſi quas forſitan incurrerint, &

Anno Christi 1439 Sessio XXXVII.

quibuſcumque cenſuris a jure vel ab homine generaliter vel ſpecialiter, etiam a conciliis generalibus vel ſummis Pontificibus, promulgatis, abſolvit, ipſoſque ad omnes actus in eadem ſynodo agendos active & paſſive, quatenus opus eſt, habilitat, & habiles eſſe declarat: Volens etiam ut ſpecialiter in omnibus ad eligendum deputatis aut deputandis (ut præmittitur) locum habeat conſtitutio Clementis V. quæ ordinat ut nullus ex cardinalibus cujuſlibet excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti prætextu, a dicta electione repelli valeat: ceteris ejuſdem concilii decretis in his quæ ſuperius expreſſa non ſunt ſemper ſalvis: ſupplens ex certa ſcientia & ex plenitudine poteſtatis omnes & ſingulos defectus, ſi qui forſitan intervenerint in præmiſſis: ac etiam ſuſpendens omnia jura poſitiva in conciliis generalibus & a ſummis Pontificibus edita & ſtatuta, & ordinationes, conſuetudines & privilegia quibuſcumque conceſſa, & pœnas contra quoſcumque ordinatas, & eis derogans, inquantum effectum præſentis decreti impedire poſſent, quoquo modo in contrarium facientibus, non obſtantibus quibuſcumque. Præterea cum neceſſitas rerum & circumſtantiæ temporis id expoſcant, ut hæc ſacra ſynodus & ipſe ſummus Pontifex per Dei gratiam in proximo aſſumendus quam maxime unum ſint eadem caritate & unanimi conſenſu; quampluribus ad hæc urgentibus rationibus ordinat & decernit, ut electus in ſummum Pontificem, priuſquam aliquid grave in his quæ pertinent ad adminiſtrationem papatus exerceat, inſignia coronationis ſuæ aſſumere debeat in loco hujus ſacri concilii: ad quem, ſi abſens fuerit, infra terminum ſibi aſſignandum per deputatos ad eligendum, vel majorem partem eorumdem, venire teneatur.

III.

Sequitur forma conſenſus, profeſſionis & juramenti præſtandi per ipſum electum in ſummum Pontificem.

In nomine Domini. Amen. In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, ego N. electus in Papam omnipotenti Deo, cujus eccleſiam ſuo præſidio regendam ſuſcipio, & beato Petro Apoſtolorum principi corde & ore profiteor, quamdiu in hac fragili vita conſtitutus fuero, me firmiter credere & tenere fidem catholicam, ſecundum traditionem Apoſtolorum, generalium conciliorum, & aliorum ſanctorum Patrum; maxime autem ſanctorum octo conciliorum univerſalium, videlicet primi Nicæni, ſecundi Conſtantinopolitani, tertii Epheſini primi, & quarti Chalcedonenſis, quinti & ſexti item Conſtantinopolitani, ſeptimi item Nicæni, octavi quoque Conſtantinopolitani, necnon Lateranenſis, Lugdunenſis, Viennenſis, Conſtantienſis & Baſileenſis generalium conciliorum, & illam fidem uſque ad unum apicem immutilatam ſervare, & uſque ad animam & ſanguinem confirmare, defenſare & prædicare: ritumque pariter ſacramentorum eccleſiaſticorum eccleſiæ traditum, omnimode proſequi & obſervare. Polliceor etiam fideliter laborare pro tuitione fidei catholicæ & exſtirpatione hæreſum & errorum, reformatione morum, exſecutione & obſervatione decretorum Conſtantienſis & Baſileenſis conciliorum, ac pace in populo Chriſtiano. Juro etiam proſequi celebrationem conciliorum generalium, ac confirmationem electionum, juxta decreti ſacri Baſileenſis concilii. Hanc autem profeſſionem mea manu ſubſcripſi, & tibi omnipotenti Deo, cui in die tremendi judicii redditurus ſum de hoc & aliis meis operibus rationem, pura mente ſuper altare offero, quam in primo publico conſiſtorio ſolemniter repetam: Datum ut ſupra.

IV.

Decretum inhibitionis, ne bona electi & eligentium rapiantur.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, ad perpetuam rei memoriam.

Cum ea quæ laudabiliter pro reprimendo conatu malignantium ordinata ſunt, nullatenus negligi deceat, ſed potius diligenti ſervari ſtudio; ſacrum canonem, dudum in concilio Conſtantienſi editum adverſus illos qui bona electorum, ſeu etiam eorum qui famabantur de novo electi in ſummos Pontifices, rapere vellent, innovat hæc ſancta ſynodus ſub hujuſmodi tenore: Omnis ætas ab adoleſcentia ſua prona eſt ad malum, ad id præſertim ad quod cupiditatis & avaritiæ [a] ſtimulis incitatur. Fiunt autem & factæ ſunt leges, ut earum metu humana refrenetur audacia, tutaque ſit inter improbos innocentia, & refrenetur nocendi facultas. Cum itaque nonnunquam eveniſſe comperimus, quod electo Romano Pontifice, nonnulli ſub prætextu prætenſæ cujuſdam abuſivæ licentiæ, res & bona ſic electi, quaſi culmine divitiarum adepto, falſo prætendentes occupanti concedi; nedum illius ſic electi, immo aliquando nonnullorum quos electos eſſe mendaciter confingunt, domos, res & bona cardinalium, aut electorum Romani Pontificis, & aliorum in loco conclavis exſiſtentium, etiam violenter invadunt, recipiunt, occupant & tranſportant, lucrifacta exiſtimantes: ex quibus (ſi permitterentur) plura pericula, ſcandala, rapinæ furta, & nonnunquam homicidia ſequerentur. Nos igitur tam ſceleratæ temeritatis & audaciæ viam præcludere, & hujuſmodi periculis & ſcandalis obviare volentes, præfatum damnantes ſceleratum abuſum, talia fieri hoc edicto prohibemus; ſtatuentes quod quicumque, cujuſcumque ſtatus aut conditionis exſiſtant, contra hoc præſumpſerint attentare, aut ad hoc auxilium, conſilium vel favorem præbere, pœnas quas in violentos raptores & occupatores hujuſmodi jura atque Apoſtolicæ & imperiales conſtitutiones ſtatuunt, & eo ipſo excommunicationis ſententiam incurrant: a qua niſi per hanc ſanctam ſynodum, aut futurum Romanum Pontificem, præterquam in mortis articulo, & facta ſatisfactione, abſolvi nequeant: & omni officio, beneficio, privilegiis ac dignitate eccleſiaſtica & mundana, feudiſque & rebus aliis, ſi quæ aut quas in Romana vel aliis eccleſiis obtinebunt, ſint privati, & inteſtabiles active & paſſive exſiſtant: civitas vero quæ in præmiſſis culpabilis fuerit, eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto: huic adjicientes ſanctioni, ut domini temporales rectoreſque & officiales civitatis vel loci, ubi electionem Romani Pontificis contigerit celebrari, illa imminente, præmiſſa fieri ſub gravibus pœnis publice & realiter prohibeant, & prohibitionem diligenter faciant obſervari, ceteris conſtitutionibus circa talia editis in ſuo robore duraturis. Et quia nunc imminet electio Romani Pontificis, per hanc ſanctam ſynodum ſeu ejus auctoritate celebranda, ubi obſervatione & exſecutione præfatæ conſtitutionis opus eſt; nos omnia & ſingula prædicta agendi & exſequendi illis perſonis tam eccleſiaſticis quam ſæcularibus, quæ poſtmodum in noſtra cancellaria nominabuntur, plenam & liberam committimus & concedimus facultatem & poteſtatem: decernentes litteras ſuper hoc fieri cum

Conſtantienſis concilii ſeſſione XLI.

[a] *al.* ſtimulo.

Anno Christi 1439. Sessio XXXVII.

Anno Christi 1439. Sessio XXXVIII.

censuris & aliis remediis juris, etiam cum invoca-
A tione brachii ſæcularis & clauſuris opportunis. Datum ut ſupra.

V.

Ne tempore electionis fiat audientia.

Sacroſancta generalis ſyodus Baſileenſis, ad futuram rei memoriam.

Ne variarum rerum occupatio actum ſalubrem electionis futuri Pontificis impediat aut perturbet, decernit hæc ſancta ſynodus, ut ad tam neceſſarium & tam ſalubre electionis negotium attentius procedatur, audientiam & omne cauſarum & litium exercitium in hoc ſacro concilio, præter audientiam ca-
B meræ, a die quo deputati ad eligendum ſummum Pontificem intrabunt conclave, & deinceps uſque ad publicationem electionis ipſius ſummi Pontificis incluſive, ſuſpendenda eſſe, eademque hoc præſenti decreto ſuſpendit & prohibet, irritum decernens & inane quidquid in contrarium fuerit attentatum. Datum ut ſupra.

SESSIO XXXVIII.

I.

Contra invectivam.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu
C ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

3. Eſd. 4.

IN Eſdra ſcriptum eſt : *Veritas magna & fortior præ omnibus. Omnis terra veritatem invocat : cælum etiam ipſam benedicit : veritas manet, & invaleſcit in æternum, & vivit & obtinet in ſæcula ſæculorum. Non eſt apud eam accipere perſonas, neque differentias : ſed quæ juſta ſunt facit omnibus injuſtis.* Cujus quidem veritatis fortitudinem dum impugnare conatur Gabriël, quondam dictus Eugenius Papa quartus, juſto judicio a papatu depoſitus, ſeipſum magis dejicit & proſternit. Qui nuper apud Florentiam (prout per ſummariam informationem accepimus) libellum quemdam, qui incipit, Moſes
D ſervus Dei, promulgavit ; in quo prætenſam tranſlationem præfatam hujus ſacri concilii in Ferrariam, quam erroneam in fide pluribus decretis & epiſtolis noſtris lucidiſſime declaravimus ; necnon erectionem ſchiſmaticam conventiculi Ferrarienſis ſub nomine generalis concilii, hoc ſacro durante concilio, in vim præfatæ tranſlationis attentatam, majori ſemper cum pertinacia defendere & approbare conatur : adjiciens quod a recta linea per anfractus erroris exorbitavimus, quodque concilium Conſtantienſe in malignum ſenſum, & a ſana doctrina penitus alienum pertraximus, in hoc quod declaravimus per ſeſſionem noſtram decimo ſeptimo Kalendas Junii proxime
E præteriti celebratam, tres veritates, quarum tenor ſequitur :

Baſileenſis concilii ſeſſione XXXIII. quæ incipit, Sicut una eſt.

Veritas de poteſtate concilii generalis, univerſalem eccleſiam repræſentantis, ſuper Papam & quemlibet alterum, declarata per Conſtantienſe & hoc Baſileenſe generalia concilia, eſt veritas fidei catholicæ.

Conſtantienſis concilii ſeſſione IV. & V. & in hoc Baſileenſi ſeſſione II.

Veritas hæc, quod Papa concilium generale univerſalem eccleſiam repræſentans, actu legitime congregatum, ſuper declaratis in præfata veritate aut aliquo eorum, ſine ejus conſenſu nullatenus auctoritative poteſt diſſolvere, aut ad aliud tempus prorogare, aut de loco ad locum transferre, eſt veritas fidei catholicæ.

A Veritatibus duabus prædictis pertinaciter repugnans eſt cenſendus hæreticus.

Conatur quoque ipſe Gabriel poſt prædicta per eum ſic aſſerta, ſub obſcuritatibus verborum mundum involvere ; dicens ſe damnare & reprobare veritates prædictas ad ſenſum Baſileenſem, quem, inquit, facto demonſtravit : neque illum ſenſum explicans, nec in quo ſenſu eas approbare velit manifeſtans : quæ fortaſſis ideo ſubticet, quoniam manifeſte videt verba dictarum veritatum ita clara eſſe & aperta, ſicut ſunt, quod de nulla obſcuritate notari merito poſſunt, nec ad multiplices pertrahunt ſenſus : & per conſequens, quod ille primus ſenſus, juxta quem ſe dicit reprobare dictas veritates, nullatenus allegari
B poteſt. Hoc autem notum facimus univerſis catholicis, quod nullum ſenſum in his habet hæc ſancta ſynodus, nec habere vult, niſi quem ſacra ſynodus Conſtantienſis habuit in declarationibus ſuis, ſenſum verum & catholicum ; quemque ſemper habuimus in declarationibus per nos factis, in ſecunda, undecima, duodecima, vigeſimanona & aliis ſeſſionibus noſtris, ac epiſtolis ſynodalibus, pariter cum cardinalibus ſanctæ Romanæ eccleſiæ, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, oratoribus principum, abbatibus, doctoribus, qui in noſtro cœtu adfuerunt, fideliter & unanimiter credentibus, quod concilium habet poteſtatem immediate a Chriſto, cui Papa obedire tenetur, prout veritas præfata in concilio Con-
C ſtantienſi declarata, diffinivit : quodque hæc veritas eſt juris divini, quod Papa ipſe concilium generale univerſalem eccleſiam repræſentans legitime congregatum, eo modo quo frequenter declaratum eſt, ſine ejus conſenſu diſſolvere, aut de loco ad locum transferre non poteſt : neque adverſus has veritates prævalere potuit Gabriel ipſe, qui prætenſam diſſolutionem hujus ſacri concilii ſine ejus conſenſu prima vice per eumdem Gabrielem attentatam, hoc ſacro concilio eidem ex parte Dei omnipotentis præcipiente atque mandante, judicialiter revocare compulſus eſt ; ac in ſua adhæſione eam declaravit nullam, irritam & inanem ; ipſaque non obſtante concilium legitime continuatum fuiſſe, & proſecutio-
D nem habuiſſe & habere debere : revocando etiam expreſſe litteras incipientes, Deus novit, quæ ſuo nomine factæ dicebantur, & adverſus hujus ſacri concilii & aliorum conciliorum auctoritatem varios errores continebant : item duas litteras ſuas incipientes, Inſcrutabilis, &c, In arcano : alias etiam quaſcumque, ac quidquid per ipſum aut ſuo nomine in præjudicium aut derogationem hujus ſacri concilii Baſileenſis, ſeu contra ejus auctoritatem, factum & attentatum ſeu aſſertum erat. Eccleſia catholica tunc in pace conquievit, tenens firmiter eſſe verum & catholicum, quod Papa abſque conſenſu concilii ipſum diſſolvere, aut transferre non poteſt : cognoveruntque cuncti fideles, quod acquieſcere oportet ju-
E dicio generalis concilii ſummum Pontificem, cum poſt tam diuturnam reſiſtentiam duorum annorum, quibus ipſam diſſolutionem idem Gabriel juſtificare conabatur, acquievit judicio ſacri generalis concilii, præſentans judicialiter coram eodem formam ſuæ confeſſionis, quemadmodum ſacrum concilium ordinavit : revocando expreſſe (ut dictum eſt) quæcumque aſſerta per eum aut nomine ſuo in contrarium. Poſſuntque omnes catholici nunc videre quanta plaga infertur eccleſiæ Dei, ſi revocaretur in dubium illa declaratio facta in concilio Conſtantienſi, vigore cujus & ineffabili ac inexpugnabili auctoritate depoſitio Joannis vigeſimitertii, & privatio Benedicti a jure papatus (ſi quod habebant) ſic in ſuis

Sed plerique cardinales ad Eugenium veniâ petita recedebant, ſolo Arelatenſi fideli manente.

Conſtant. conſer. cum illa ſeſſione XII.

Anno Christi 1439. Sessio XXXVIII.

obedientiis nuncupatorum, ac etiam electio Martini, cui ſucceſſit olim Eugenius, factæ ſunt: & a quibus conſequenter omnes creationes cardinalium, & promotiones prælatorum & aliorum ordinum & graduum eccleſiaſticorum factæ ſunt: quantumque declarationis ejuſdem & auctoritatis datæ a Chriſto conciliis generalibus vigor deperiret, ſi ſummi Pontifices poſſent concilia, dum congregata eſſent, transferre de regione in regionem ſine conſenſu ipſorum; & eiſdem conciliis præcipere ut diſſolverentur aut diſcederent, etiamſi nollent, quoties liberet ipſis Pontificibus. Verum in hac reprobatione dictatum veritatum, quam idem Gabriël facit in præfato libello, intelligere poſſunt omnes fideles, quomodo jam id verificatur, quod a ſeptem annis in ſua duodecima ſeſſione ipſius de ipſo Gabriële prædixit hæc ſancta ſynodus, cum ait: Et, quantum ex ejus ver-
» bis factiſque colligi poteſt, nil aliud prætendere vi-
» detur, niſi ut eccleſiam peſſumdet; juſque ſibi &
» ſucceſſoribus faciat, non ſolum abrogandi ritum ſa-
» crorum conciliorum, & ea pro libito diſſolvendi;
» ſed & ipſorum ſacratiſſima decreta Spiritu Dei pro-
» mulgata, a quibus ſtatus pendet univerſalis eccleſiæ,
» irritandi & abolendi; & præſertim declarationem
» illam, quod in his quæ ad fidem, exſtirpationem
» ſchiſmatis, & generalem reformationem eccleſiæ in
» capite & in membris pertinent, quilibet, etiam pa-
» palis dignitatis, decretis generalis concilii ſubjicitur.

Baſileenſis concilii ſeſſione XII. confutatum eſt: Sancta catholica eccleſia.

Hæc in præfata duodecima ſeſſione habentur, quæ nunc idem Gabriël aperte manifeſtat. Unde omnes intelligere poſſunt, quam juſte hæc ſancta ſynodus hucuſque eidem reſtitit. Conſpiciunt animum obduratum, quo auctoritati generalium conciliorum factis & verbis reſiſtebat; contemnendo etiam & violando voluntarie ſacros canones pro ſalute animarum editos. De quibus ait Damaſus Papa: Violatores canonum voluntarie a ſanctis patribus graviter judicantur; & a Spiritu ſancto, inſtinctu cujus ac dono dictati ſunt, damnantur: quoniam blaſphemare in Spiritum ſanctum non incongrue videntur, qui contra eaſdem canones non neceſſitate compulſi, ſed libenter (ut præmiſſum eſt) aliquid aut proterve agunt, aut loqui præſumunt, aut facere volentibus ſponte conſentiunt. Talis enim præſumptio manifeſte unum genus eſt blaſphemantium Spiritum ſanctum. Reprobat inſuper præfatus Gabriel, & damnat ſuam depoſitionem; ad quam hæc ſancta ſynodus juxta diſpoſitionem præfatæ veritatis in concilio Conſtantienſi declaratæ, poſt longam exſpectationem & maturam examinationem judicialiter proceſſit, propter hæreſim, ſchiſma, ſimoniacam notoriam pravitatem, perjurium, & contemptum, ac violationem aſſiduam ſynodalium decretorum concernentium reformationem eccleſiæ generalem in capite & in membris, quibus incorrigibiliter ſcandalizabat eccleſiam Dei: a quibus quidem nequaquam ſe in præfato libello expurgat, ſed convicia & maledicta in hoc ſacrum concilium & ſuppoſita ejus referre conatur, & ſententiam in judicem ferre, a quo legitime condemnatus exſtitit. Et poſtquam per eccleſiam hæreticus judicatus eſt, veros catholicos doctrinam ipſius eccleſiæ invariabiliter tenentes hæreticos appellare præſumit, ſicut mos eſt condemnatorum de hæreſi, ut ſuis judicibus maledicere, & hæreſim objicere ſoleant, cum veritate fuerint manifeſtiſſima ſuperati. Ad quæ pleniorem reſponſionem fecimus in reſponſione ſynodali data in noſtra generali congregatione, Nonis hujus menſis Octobris. Renovat etiam pœnas, quas adverſus ſuppoſita hujus ſanctæ ſynodi, eo quod ſuæ prætenſæ & erroneæ

c. XXV. Qu. 1. Violatores. 25. X. Qu. 1. Hanc conſuetudinem.

tranſlationi non parebant, jamdudum anno præterito in conventiculo Ferrarienſi promulgavit. Cum itaque ex dicto libello omnibus conſtare poſſit, quomodo præfatus Gabriel in crimine hæreſis ac ſchiſmate, de quibus condemnatus eſt, ſe pertinacius obduratum reddebat, & magis ac magis ſe hæreticum comprobet; univerſis & ſingulis Chriſti fidelibus hæc ſancta ſynodus præcipit atque mandat, ut juxta verbum Moſis ſervi Dei dicentis, *Recedite a tabernaculis hominum impiorum*, a tabernaculo & conſortio ac omni adhærentia ipſius Gabrielis, tamquam a Core, Dathan & Abiron auctoribus ſchiſmatis, recedant cum effectu; illumque omnino devitent, juxta præceptum Apoſtoli in epiſtola ad Titum, qua dicit: *Hæreticum hominem poſt primam & ſecundam correptionem devita, ſciens quia ſubverſus eſt qui ejuſmodi eſt, & delinquit, cum ſit proprio judicio condemnatus.* Nam etiam juxta doctrinam Joannis in ſecunda canonica ſua, Non habenti doctrinam eccleſiæ nec eſt dicendum Ave. Omneſque huic divinæ ſententiæ non acquieſcentes merito pertimeſcere habent, quoniam in diſtricto examine divini judicii reddituri ſunt rationem; ſi participationem, adhærentiam & favorem dicto Gabrieli, per generale concilium condemnato tamquam hæretico, præſtent. Et quoniam (ut ait beatus Gregorius) illa capitula recipi non debent, quorum damnantur auctores; ne ex doctrina præfati libelli quem in confirmationem ſuæ hæreſis & ſchiſmatis dictus Gabriel poſt ſuam condemnationem effeciſſe dicitur, quempiam fidelium in hac re ſeduci contingat; hæc ſancta ſynodus diſtrictius inhibet, præcipit atque mandat omnibus & ſingulis Chriſti fidelibus, cujuſcumque dignitatis, etiamſi cardinalatus, patriarchalis, pontificalis, aut alterius cujuſcumque eccleſiaſticæ vel ſæcularis, etiamſi univerſitates, communitates vel collegia fuerint, ne privatum libelum publicare, prædicare, approbare, ſeu defendere præſumant; ſeu eidem quovis modo aſſentire, credere, aut favere, vel eo uti, ſeu utentibus eo conſilium, auxilium, vel favorem præſtare; neque etiam prætenſis cenſuris, ſeu ſententiis innovationis, declarationis, damnationis, reprobationis, nuntiationis, confirmationis & diſpoſitionis in eodem libello quomodolibet contentis, quas nullas ac nullius penitus roboris vel momenti eſſe decernimus & declaramus, obedire, attendere, ſeu eas obſervare; aut vigore earumdem ſeu aliorum quorumcumque mandatorum vel conceſſionum aut indultorum quaſcumque dignitates, etiamſi cardinalatus, patriarchales, archiepiſcopales, epiſcopales fuerint, vel beneficia, aut alia quæcumque bona ſuppoſitorum hujus ſanctæ ſynodi & eidem adhærentium quovis modo impetrare, occupare aut detinere, etiamſi motu proprio eis conceſſa dicantur; vel ipſos ſic impetrantes, occupantes, vel detinentes, ad poſſeſſionem eorumdem recipere vel admittere, ſeu eos in eiſdem ſuſtinere quovis modo præſumant; ſub pœnis fautoriæ ſchiſmatis & hæreſis, necnon aliis pœnis excommunicationis, privationis ab omnibus dignitatibus, etiamſi (ut præmittitur) cardinalatus, patriarchales, archiepiſcopales, epiſcopales, aut pontificales fuerint, beneficiis & officiis, & inhabilitationibus ad eaſdem, & interdicti, dudum in octava, tertiadecima, & vigeſimanona, ac aliis ſeſſionibus hujus ſanctæ ſynodi, in talia [a] facientibus promulgatis, quas hæc ſancta ſynodus innovat, & quas omnes & ſinguli prædicti ipſo facto incurrant; nec ab alio quam ab hac ſancta ſynodo, præterquam in mortis articulo, valeant de prædictis abſolvi. Et ſi qui huic ſacro concilio incorporati, aut ei adhæren-

Num. 16.

Tit. 3.

[a] al. facientes.

tes, vigore mandatorum præfati Gabrielis, olim Eugenii, poſt ejus ſuſpenſionem ab adminiſtratione papali emanatorum, ſuis dignitatibus aut beneficiis quibuſcumque ſpoliati eſſent, aut ſpoliarentur in futurum, poſſint nihilo minus ſine aliæ cauſæ cognitione aut requiſitione alterius auctoritatis, poſſeſſiones hujuſmodi dignitatum & beneficiorum per ſe vel per alios reintrare & recuperare, aliis pœnis contentis in decretis noſtris ſemper in ſuo robore duraturis.

Datum in ſeſſione noſtra publica, in majori eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, tertio Kalendas Novembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono, Apoſtolica ſede vacante.

II.

Aliud decretum de electionibus.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Magna nobis eſt ſollicitudo, ut electiones paſtorum, quibus incumbit regere gregem Dominicum, rite celebrentur, & quantum poſſibile eſt, cuncta removeantur quæ ipſarum puritati obviare poſſunt. Quia vero ſæpius contigit hactenus, monaſteriorum & eccleſiarum prælatis decedentibus, & eorum corporibus tumulatis, propter exſpectationem abſentium vocandorum ex locis longinquis, eccleſias ipſas & monaſteria vacantia interim diſpendia plurima ſuſcepiſſe; & propter diuturni interim exſpectati temporis ſpatium varia rogamina & precum ſubornationes factas fuiſſe, unde eccleſiis ſæpius magnæ jacturæ proveniſſe noſcuntur; ſtatuit & ordinat hæc ſancta ſynodus, quod de cetero ad electiones de perſonis ad eccleſiarum & monaſteriorum regimina faciendas, ubi abſentes hactenus vocari conſueverunt, non teneantur illi de capitulo vel conventu, in quo electio facienda fuerit, aliquos vocare abſentes in locis ultra duas diætas ab ipſa eccleſia vel monaſterio diſtantibus exſiſtentes, canonibus aliter diſponentibus, non obſtantibus quibuſcumque. Et idem in electionibus ad quaſcumque dignitates faciendas intelligatur. Per hoc tamen privilegiis, ſtatutis & conſuetudinibus illarum eccleſiarum & monaſteriorum, in quibus ad ipſas electiones faciendas prælati religioſi aut alii de aliis eccleſiis aut monaſteriis vocandi ſunt, non intendimus in aliquo derogare. Prædicta quoque in caſu electionum dumtaxat volumus intelligi, aliis caſibus, in quibus abſentes vocandi ſunt, in diſpoſitione juris communis remanentibus. Inſuper quoniam in modo & forma eligendi eccleſiis & monaſteriis prælatos, maxime cum in eorum electionibus per viam ſcrutinii proceditur, multa requiruntur a jure obſervanda, quorum omiſſio hujuſmodi electiones nullas reddit vel ſaltem annullandas; unde diſpendia & quamplurima diſcrimina eiſdem eccleſiis & monaſteriis hactenus ſæpenumero evenerunt, & continuo in poſterum evenire poſſent: ad obviandum eiſdem diſcriminibus & diſpendiis, ſtatuit hæc ſancta ſynodus, quod ſuperiores, ad quos earumdem electionum ſpectat confirmatio, electiones quaſlibet hujuſmodi, dummodo illas alias a majori parte capitulorum ſeu conventuum, eccleſiarum & monaſteriorum hujuſmodi, prius tamen vocatis vocandis, & communione ſuſcepta, & juramentis præſtitis, primitus, juxta formam decreti noſtri deſuper editi de perſonis idoneis, celebratas cognoverint; ſuper reliquis formam concernentibus, juxta traditionem canonum, abſque tamen malitia & fraude omiſſis ad confirmationes hujuſmodi electionum procedere, & cum taliter electis, cum ipſarum qualitas & eccleſiarum utilitas perſuaſerit, ut iidem in eccleſiis & monaſteriis eiſdem præeſſe, ipſaſque in ſpiritualibus & temporalibus regere & gubernare ac diſpenſare poſſint & valeant. In poſtulationibus tamen quorumcumque nullatenus juramenta & communio, ſicut nec in electionibus, obmittantur, conſtitutionibus eiſdem in contrarium facientibus, non obſtantibus quibuſcumque.

Datum Baſileæ in ſeſſione publica ipſius ſanctæ ſynodi, in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, tertio Kalendas Novembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono, Apoſtolica ſede vacante.

III.

Aliud decretum confirmationis nominatorum ad eligendum Papam, & deputatorum in conclavi.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

Nuper in decreto noſtræ trigeſimæſeptimæ ſeſſionis ſuper electione Romani Pontificis promulgato, inter cetera ſtatuimus, quod una cum dilecto eccleſiæ filio Ludovico tituli ſanctæ Cæciliæ cardinali, Arelatenſi vulgariter nuncupato, & aliis cardinalibus ipſius ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, ſi qui ante conſummatam electionem advenirent, & ipſi electioni intereſſe vellent, alii triginta duo tam de prælatis, quam de ceteris honorabilibus eccleſiaſticis viris aſſumerentur, qui pro hac vice auctoritate hujus ſanctæ ſynodi ipſum Romanum Pontificem eligere haberent: ita ut ille ab univerſali eccleſia ſummus Pontifex habeatur, qui a duabus partibus omnium prædictorum fuerit electus, prout hæc omnia in prædicto decreto latius continentur: inter quos triginta duos nominavimus & elegimus dilectos eccleſiæ filios, Thomam abbatem de Dondraina, ordinis Ciſtercienſis, diœceſis Candidæ caſæ; Joannem de Segobia, archidiaconum de Villaviſoza in eccleſia [a]Ovetenſi; Thomam de Courcellis, canonicum Ambianenſem, in ſacra theologia magiſtros; committentes eiſdem plenariam facultatem eligendi, ſi vellent, ac aſſumendi ſecum unum, duos aut tres alios (prout eis videretur) qui aſſumpti & electi ſimilem & eumdem ſecum poteſtatem haberent & facultatem, mandato, vice, & auctoritate hujus ſacri Baſileenſis concilii, nominandi & eligendi reſtantes electores ipſius futuri Romani Pontificis, & etiam alios officiarios pro conclavi neceſſarios; ita quod nullus per eos eligendus aut nominandus cenſeretur eſſe electus & nominatus, niſi a majori parte prædictorum eligentium nominatus eſſet & electus. Quibus injunximus ut reciperent & nominarent ipſos reſtantes electores ex toto corpore concilii, habendo reſpectum ad nationes & deputationes in hoc ſacro concilio exſiſtentes, quantum fieri poſſet. Recipimuſque ab ipſis tribus prænominatis juramentum, quod eligerent viros timoratos & idoneos, quodque non revelarent electos per ipſos uſque ad publicationem eorumdem in generali congregatione aut ſeſſione: ſed ipſam electionem ſic per eos factam, clauſam ſub eorum ſigillis, reponerent in aliquo loco tuto ſub fida cuſtodia, uſque ad illam diem publicationis. Volentes autem tres prædicti deputati noſtri commiſſionem ſibi per nos factam exſequi, coaſſumpto ſibi dilecto eccleſiæ filio Chriſtiano de

Baſileenſis concilii ſeſſione xxxi. quæ ſic incipit: Conſolabitur dominus Sion.

[a] al. Ovetenſi.

Gretzreginæ in theologia magiſtro, præpoſito eccleſiæ ſancti Petri io Bruna, Olomucenſis diœceſis, die quinto Kalendas Novembris, in domo fratrum Minorum Baſileenſium convenientes, elegerunt & nominarunt tam de prælatis, quam de ceteris uſque ad complementum numeri triginta duorum, ipſis in eodem numero ex noſtra ordinatione comprehenſis: quos in certa ſchedula deſcripſerunt, & eamdem clauſam ſub ſigillis eorum, in loco tuto ſub fida cuſtodia repoſuerunt, uſque ad diem publicationis fiendæ. Subſequenter vero die quarta Kalendas ejuſdem menſis Novembria in noſtra generali congregatione ad hoc ſpecialiter indicta, præfatam ſchedulam aperientes, nominationem & electionem ſic per eos factam publicaverunt: in qua perſonæ infraſcriptæ nominatæ & deputatæ ſunt ab eiſdem pro electoribus futuri Romani Pontificis, Joanues archiepiſcopus Tarentaſienſis, Orto Dertuſenſis, Georgius Viſenſis, Franciſcus Gebennenſis, Ludovicus [a] Viſenſis, Bernardus Aquenſis, Guillelmus Vercellenſis, Georgius Auguſtenſis, Joannes Eporedienſis, Fredericus Baſileenſis, Ludovicus Taurinenſis eccleſiarum epiſcopi: [b] Alerannus ſancti Benigni Fructuatienſis ordinis ſancti Benedicti Eporedienſis diœceſis, Jacobus de Seguſio ordinis ſancti Benedicti Taurinenſis diœceſis, Contadus de Lucella Ciſtercienſis ordinis Baſileenſis diœceſis, Raimundus Conchenſis ordinis ſancti Benedicti Ruthenenſis diœceſis, Petrus ſancti Cucufatis ejuſdem ordinis Bareinonenſis diœceſis, Thomas de Dondraina ordinis Ciſtercienſis Candidæ caſæ diœceſis, Antonius Arularum ordinis ſancti Benedicti Elnenſis diœceſis monaſteriorum abbates: Joannes de Segobia archidiaconus de Villaviſoza in Ovetenſe, Chriſtianus de Gretzreginæ præpoſitus ſancti Petri in Bruna Olomucenſis diœceſis, Nicolaus Thibout pœnitentiarius Conſtantienſis Rotomagenſis provinciæ, Thomas de Courcellis canonicus Ambianenſis, Joannes de Valle rector parochialis eccleſiæ de Plenot Leonenſis diœceſis, in theologia magiſtri: Guilielmus Hugonia archidiaconus Metenſis legum doctor: fratres Joannes de monte Canuto præceptor domus ſancti Antonii de Renverſo Taurinenſis diœceſis, Derzelaus archidiaconus Cracovienſis, Bernardus de Boſco canonicus Ilerdenſis, frater Bartholomæus de Provanis præceptor domus ſancti Antonii de Clavaſio Eporedienſis diœceſis, Joannes de Wiler decanus eccleſiæ Baſileenſis, Raimundus Alhioli canonicus Turiaſſonenſis decretorum, Henricus de Judæis legum doctores, Jacobus de Saltzburga licentiatus in jure canonico canonicus Ratiſponenſis, omnes ſupraſcripti ſuot in ſacerdotio conſtituti.

Nomina vero perſonarum quas in aliis officiis neceſſariis pro conclavi deputaverunt, ſunt hæc: Luduvicus epiſcopus Lauſanenſis, pro locum tenente camerarii durante ipſo conclavi.

Pro cuſtodibus conclavis, Percevallus Bellicenſis, Nicolaus Groſſetanus, epiſcopi: Joannes ſancti Michaelis de Cluſa ordinis ſancti Benedicti Taurinenſis diœceſis, Franciſcus Abundantiæ ordinis ſancti Auguſtini Gebennenſis diœceſis monaſteriorum abbates: Franciſcus de Fuſce ordinis Minorum magiſter in theologia, Wilielmus de Conſtantia legum doctor, canonicus Spirenſis, Joannes de Turicella decanus Segobricenſis, Theodoricus Nagel canonicus Rigenſis.

Pro clericis ceremoniarum gratia, Æneas de Sedis Tridentinenſis, Michael Brumenſis Belvacenſis eccleſiarum canonici, notarii Apoſtolici. Pro promotoribus, Hugo Barardi, Joannes [c] Slitzenrode.

[a] Forte, Nicænſis.

[b] al. Aleramnus.

Æneas iſte poſtea fit Pius II. & damnat acta contra Eugenium.

[c] al. Slitzenrode.

Pro procuratore fiſcali, Robertus [a] Maignani. Pro ſoldano, Petrus de Atrio. Deinceps autem loco Bernardi epiſcopi Aquenſis, qui allegatis per eum pluribus cauſis, ab ingreſſu conclavis & officio electionis, ad quod deputatus erat, ſe excuſavit; habitis deliberationibus in ſacris deputationibus, loco ejus in noſtra generali congregatione nominavimus & deputavimus Ludovicum epiſcopum Maſſilienſem. Hanc itaque nominationem, electionem & deputationem tam debentium eligere ſummum Pontificem, quam officiariorum neceſſariorum pro conclavi, præſenti decreto eadem ſancta ſynodus approbat, & confirmat; eamque validam eſſe, atque in omnibus vim, robur & effectum habere decernit & declarat, ſupplens ex certa ſcientia & de plenitudine poteſtatis omnes & ſingulos defectus, ſi qui forſan intervenerint in præmiſſis.

Datum in ſeſſione noſtra publica, in majori eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, tertio Kalendas Novembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono.

[a] al. Magnianæ.

SESSIO XXXIX.

Confirmatio electionis Papæ electi.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

DEus patrum noſtrorum & Dominus miſericordiæ, qui fecit omnia verbo ſuo, etſi de omnibus a ſe creatis providentiam gerat, cuncta certo gubernans ordine; ſpeciali tamen cura dilectam ſuam eccleſiam ſemper dirigit, pro qua Unigenitum ſuum dedit, conſolans eam jugiter per Spiritum Paracletum, qui ipſam in afflictionibus adjuvat, in perſecutionibus confortat, in tribulationibus lætificat, nec eam quibuſlibet tentationibus ſæculi hujus vinci aut ſuperari permittit. In cujus glorioſo nomine congregata hæc ſancta ſynodus, auctoritate duorum præcedentium conciliorum & duorum Romanorum Pontificum, dum reſtaurationem legis [b] divinæ, & ſacrorum canonum, reformationemque morum ſolicito perquiſivit ſtudio; ſimul etiam extirpationem hæreſum, pacificationemque Chriſtianorum principum multis proſequens laboribus, varias adverſitates pertulit, & propter veritatem & juſtitiam plurimas perſecutiones perpeſſa eſt. Adjuvante tamen virtute Dei, ſedulo perſeveravit in proſecutione ſanctæ reformationis eccleſiæ pro honore Dei & ſalute omnium animarum. Cum autem hoc opus felices progreſſus habere non poſſet, propter adverſitates & reſiſtentias plurimas, quas Gabriel, olim dictus Eugenius Papa IV. in contrarium opponebat, decreta ſalubria, & ſacros canones contemnens & parvipendens, auctoritatemque ſacrorum conciliorum verbis & factis conculcans; determinationes fidei catholicæ per eccleſiam factas pertinaciter impugnando, & abuſibus variis atque criminibus eccleſiam Dei notorie & incorrigibiliter ſcandalizando, prout in proceſſibus ſuper hoc deductis latius continetur: ubi tamdem apud eum nulla proficiebat admonitio, oportuit ad alia juris remedia recurrere, & a ſummo Pontificio, quod nimium damnoſe & inutiliter adminiſtrabat, eumdem deponere. Poſt quam depoſitionem cum quatuor menſes & amplius eſſent effluxi, conſiderantes quam gravibus ſit [c] circumdata diſpendiis, quot & quantis ſit plena periculis eccleſiæ Romanæ prolixa vacatio, ſicut exacta conſideratio temporis edocet; ad electionem novi Pontificis procedere duximus,

[b] al. Domini.

[c] al. omiſſa.

ANNO CHRISTI 1439. SESSIO XXXIX.

ximus, repetitis prius in noſtra publica ſeſſione trigeſimaſeptima illis quæ dudum de electione ſummi Pontificis in hoc concilio fienda, in eventum vacationis ſedis Apoſtolicæ ipſo concilio durante, in quarta & ſeptima ſeſſionibus ejoſdem ſanctæ ſynodi ſtatuta & ordinata fuerant. Et facta ſolemni declaratione, quod pro hac vice electio Romani Pontificis fienda & celebranda erat per hoc ſacrum Baſileenſe concilium, ſeu ejus auctoritate, atque etiam ordinatione, per decretum præfatæ trigeſimæſeptimæ ſeſſionis, quod una cum dilectiſſimo eccleſiæ filio Ludovico, tituli ſanctæ Cæciliæ Romanæ eccleſiæ presbytero cardinali, Arelatenſi vulgariter nuncupato, præſente & præſidente in hoc ſacro concilio, & aliis ipſius ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, ſi qui ante conſummatam electionem futuri Romani Pontificis advenirent, & huic ſacro concilio adhærentes, eidem electioni intereſſe vellent; alii tam de prælatis, quam de ceteris honorabilibus eccleſiaſticis viris in ſacerdotio, aut ſaltem in diaconatus ordine conſtituti, uſque ad numerum trigintaduorum, per eamdem ſanctam ſynodum ad prædictam electionem faciendam, in generali ſua congregatione ac in ſeſſione publica nominandi & deputandi; poteſtatem haberent, prout ſecundum Deum & ſuas conſcientias eiſdem videretur, hac vice libere eligendi ſummum Pontificem auctoritate hujus ſanctæ ſynodi: ita ut ille abſque ulla exceptione ab univerſali eccleſia ſummus Pontifex haberetur, qui ab omnibus prædictis ſic debentibus pro hac vice eligere, aut ſaltem a duabus partibus ipſorum eſſet electus, & conſenſum ſuum juxta formam in eodem decreto ordinatam præſtaret: Secundum cujus decreti diſpoſitionem triginta duo archiepiſcopali, epiſcopali, abbatiali dignitatibus, & graduum ac ſcientiarum titulis inſigniti, nominati & deputati in noſtra generali congregatione, ac demum in ſeſſione publica; quorum nomina, dignitates, gradus & ordines hic haberi volumus pro ſufficienter expreſſis; die tertio Kalendas hujus menſis Novembris, celebrata Miſſa ſolemni per præſatum cardinalem Arelatenſem, ac per ſingulos ipſorum ſuſcepto divinæ euchariſtiæ ſacramento de manu ejuſdem cardinalis, in præſentia totius cleri & populi, & juramentis ſolemnibus præſtitis; ipſi pariter cum eodem cardinali conclave intraverunt, in ea domo civitatis Baſileenſis, in qua deputatio pro communibus teneri conſuevit. Ubi cum magna devotione ſeptem diebus inſiſtentes, quinque ſcrutinia ſucceſſive de mane diverſis diebus celebrata Miſſa, & invocata Spiritus ſancti gratia peregerunt. Et tandem facto quinto ſcrutinio ea hora, qua proceſſio hujus ſacri concilii domum præfatam circuibat, cantando hymnum, *Veni Creator, &c.* compertum eſt, religioſum & nobilem virum Amedeum ducem Sabaudiæ in ſolitudine Ripaliæ Gebennenſis diœceſis, jam a pluribus annis in virtute continentiæ honeſte converſantem, & virtutum Domino in ſpiritu humilitatis ac ſimplici & humili habitu deſervientem, in ſummum Pontificem univerſalis & Romanæ eccleſiæ eſſe electum, juxta præfati decreti noſtri XXXVII. ſeſſionis diſpoſitionem. Quæ quidem electio poſtmodum, aperta feneſtra conclavis, fuit per prædictum dominum cardinalem Arelatenſem publice nuntiata; decantatoque, *Te Deum laudamus*, per omnes ſupra dictos ad eligendum deputatos, concorditer ſuper electione ipſa Deum glorificantes, & orationibus convenientibus ſubjunctis, ipſi a conclavi exierunt in pluvialibus & mitris, aliiſque habitibus condecentibus, prout ſtatui uniuſcujuſque competebat: concomitantibuſque prælatis & aliis ſuppoſitis hujus ſacri concilii, ac proceſſionibus omnium collegiorum & conventuum hujus civitatis Baſileenſis, cum reliquiis & decentibus ornamentis, populique multitudine copioſa, eccleſiam majorem Baſileenſem adierunt; ubi ipſi prælati, & alii de ſacro concilio unanimiter Deo gratias retulerunt. Iteratoque ſæpedictus dominus cardinalis Arelatenſis in ambone, præſentibus omnibus electoribus deputatis, & in hoc conſentientibus, atque idipſum approbantibus, retulit, quomodo ipſa electio rite & canonice fuerat celebrata, notariis Apoſtolicis qui in conclavi fuerant, etiam idem atteſtantibus. Quæ omnia conſiderans hæc ſancta ſynodus, & ſpem magnam gerens in Domino, quod præfatus Amedeus pro ſapientia, experientia, juſtitia, clementia & ceteris virtutibus ſuis plurimos fructus ſalutis efficiet in populo Dei, fidem conſervando, mores reformando, pacemque componendo inter principes Chriſtianos atque populos, velut ſanctitatis amator & pacis cultor, qui cum omnibus pacem, & cum nullo differentiam aut diſcordiam habere ſamatur, domui ſuæ bene & laudabiliter præpoſitus, grandiumque populorum prudentiſſimus gubernator, & in rebus eccleſiaſticis & ſpiritualibus non mediocriter exercitatus; habita ſuper hoc in quatuor deputationibus omnium ſuppoſitorum hujus ſacri concilii concordi & unanimi deliberatione, & demum in generali congregatione concluſione ſubſecuta, ipſam electionem laudat, recipit, & approbat, & ex abundanti & ex certa ſcientia hoc præſenti decreto ratificat & confirmat; declarans eumdem Amedeum abſque ulla exceptione ab univerſali eccleſia teneri, haberi & reputari debere, electum in verum & legitimum ſummum & Romanum Pontificem. Et hoc ipſum per præſentis decreti publicationem ad notitiam volumus deduci cunctorum.

Hic ſolus cardinalis Arelatenſis Baſileenſium aſſiſtit contra Eugenium.

Hic Amedeus poſtea ſponte ſe abdicavit Pontificatu, rogatus ab Imperatore Friderico III.

Datum in ſeſſione noſtra publica, in majori eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, decimo quinto Kalendas Decembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono.

SESSIO XL.

I.

De conſenſu Felicis V. electi in Papam, tunc ducis Sabaudiæ.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

CUm, ſicut ait beatus Hilarius, proprium eccleſiæ eſſe ſoleat, ut tunc vincat, cum læditur; tunc intelligat, cum arguitur; tunc ſecura ſit, cum ſuperata videtur: arca enim per quam eccleſia deſignatur elevata eſt in ſublime; confidit hæc ſancta ſynodus, quod ille, qui poſt nubilum dat ſerenum, inclytam ſponſam ſuam ſuccedentibus turbationum fluctibus agitatam, oculo clementiori ex alto reſpiciet, non ferens eam in ſui nominis injuriam diutius conculcari. Ipſa etenim ſynodus poſuit in Domino ſpem ſuam, & factus eſt protector ejus, nec miſericordiam ſuam abſtulit, qui variis adverſitatum generibus congrua appoſuit remedia; prementibus quidem gravibus calamitatibus, & irruentibus perſecutionibus adverſus eccleſiam ipſam & auctoritatem ejus, excitavit eamdem ſanctam ſynodum Spiritus Paracletus, ut ad electionem novi paſtoris Romani procederet Pontificis, qui ſe opponeret murum pro domo Iſraël. Quæ quidem electio tandem cum

ſolemnitate congrua in eadem ſynodo rite & canonice celebrata exſtitit, de perſona ſanctiſſimi Felicis V. tunc Amedei ducis Sabaudiæ, ac decani militum in ſolitudine Ripaliæ Gebennenſis diœceſis, in humilitatis ſpiritu Domino famulantium, prout decreto XXXIX. ſeſſionis dictæ ſynodi ſuper hoc confecto plenius continetur: cujus tenor talis eſt:

II.

Sacroſancta, *&c.* ad perpetuam rei memoriam.

Deus patrum noſtrorum, *&c.* Poſt cujus quidem decreti publicationem præfata ſynodus dilectiſſimum eccleſiæ filium Ludovicum, tituli ſanctæ Cæciliæ presbyterum cardinalem, Arelatenſem vulgariter nuncupatum, de latere, & alios legatos & oratores ſuos, videlicet pleroque epiſcopos, abbates, magiſtros & doctores juris divini & humani, nobilem virum Joannem comitem in Tyerſtein, protectoris dictæ ſynodi imperiali auctoritate deputati vicegerentem, & certos milites ad eumdem electum tranſmittendos duxit, ut ipſi electionem præfatam præſentarent, & conſenſum ejus expoſcerent & requirerent, juxta formam in decreto XXXVII. ſeſſionis præfatæ ſynodi ſtatutam & ordinatam. Quibus quidem legatis & oratoribus in præfati electi præſentia conſtitutis, ipſumque præſentato ſibi die, videlicet Jovis, decimoſeptimo menſis Decembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono, decreto electionis prædictæ ex parte ejuſdem ſynodi ſupplici precum inſtantia repetitis vicibus requirentibus, quatenus pro conſolatione eccleſiæ Dei, in maximis his temporibus adverſitatibus & tribulationibus conſtitutæ, electioni hujuſmodi acquieſcere, & conſenſum præſtare, aliaque, ad quæ juxta decretum XXXVII. ſeſſionis hujuſmodi tenebatur, facere & adimplere dignaretur; Idem electus tunc in magna (ut cernebatur) ſpiritus anxietate conſtitutus, mœrore compreſſus, cum hinc deſiderium quietis, cui ſub ſuavi contemplatione, depoſita temporalium negotiorum cura, vacare delegerat in ſolitudine prædicta, retraheret, & humanæ conditionis infirmitas oneris & laboris magnitudinem refugeret; hincque univerſalis eccleſiæ auctoritas & reipublicæ neceſſitas impelleret: & licet diutius trepidaverit, ignorans quid conſultius ageret in præmiſſis, poſt multiplices ſeorſum cum gravibus perſonis habitas conſultationes, metuens etiam (ut dicebat) ne ipſius ſic ad univerſalis eccleſiæ & reipublicæ miniſterium neceſſitate cogente vocati contradictionis reluctatio divinam contra ſe indignationem provocaret, & gravioris forſan diſpendii in eccleſia Dei occaſionem induceret: non honoris aut temporalium rerum cupidine ductus, ſed obſequendi neceſſitate impulſus, & affectu publicæ ſalutis procurandæ, in humilitatis ſpiritu tanti oneris ſarcinæ humeros ſuppoſuit, & ſe Apoſtolicæ ſolicitudinis jugo ſubmiſit; electionique de eo factæ genibus flexis, exortiſque lacrymis, etiam infra ſtatutum ad hoc in decreto XXXVII. ſeſſionis hujuſmodi terminum, ad laudem Dei omnipotentis devote conſenſit, & humiliter acquievit: ac per dictum cardinalem quo vocari vellet nomine interrogatus, (prout moris eſt in Romanum pro tempore Pontificem electo) Felix nomen duxit ſibi eligendum, chlamyde & caputio, quibus tunc utebatur, depoſitis, etiam genibus flexis, profeſſionem, juxta præfatæ XXXVII. ſeſſionis continentiam atque formam emiſit, & propria manu ſubſcripſit, die & anno ſuperius expreſſis, cujus quidem profeſſionis tenor talis eſt:

Felix V.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii, & Spiritus ſancti, ego Felix electus in Papam, omnipotenti Deo, cujus eccleſiam ſuo præſidio tegendam ſuſcipio, & beato Petro Apoſtolorum principi, corde & ore profiteor, quamdiu in hac fragili vita conſtitutus fuero, me firmiter credere & tenere fidem catholicam ſecundum traditionem Apoſtolorum, & generalium conciliorum, & aliorum ſanctorum patrum, maxime autem ſanctorum octo conciliorum univerſalium, videlicet primi Nicæni, ſecundi Conſtantinopolitani, tertii Epheſini, quarti Chalcedonenſis, quinti & ſexti item Conſtantinopolitani, ſeptimi item Nicæni, octavi quoque Conſtantinopolitani, necnon Lateranenſis, Lugdunenſis, Viennenſis, Conſtantienſis & Baſileenſis generalium etiam conciliorum; & illam fidem uſque ad unum apicem inviolatam ſervare, & uſque ad animam & ſanguinem confirmare, defenſare & prædicare, ritumque pariter ſacramentorum eccleſiaſticorum eccleſiæ traditum omnimode proſequi & obſervare. Polliceor etiam fideliter laborare pro tuitione fidei catholicæ, & exſtirpatione hæreſum & errorum, reformatione morum, exſecutione & obſervatione decretorum Conſtantienſis & Baſileenſis conciliorum, ac pace in populo Chriſtiano. Juro etiam proſequi celebrationem conciliorum generalium & confirmationem electionum, juxta decreta ſacri Baſileenſis concilii. Hanc autem profeſſionem mea manu ſubſcripſi, & tibi omnipotenti Deo, cui in die tremendi judicii redditurus ſum de hoc & aliis meis operibus rationem, pura mente ſuper altare offero, quam in primo publico conſiſtorio ſolemniter repetam.

Quibus peractis, cardinalis aliique legati & oratores prædicti, juxta commiſſionem & poteſtatem eis traditam, ipſum electum, depoſitis ſibi indumentis conſuetis, per traditionem veſtis albi coloris & annuli de papatu inveſtierunt; & alba, pluviali, ceteriſque ornamentis papalibus congruentibus induerunt, & in cathedra poſuerunt. Ipſe cardinalis, aliique epiſcopi, prælati, principes, comites, barones, & nobiles reverentiam & obedientiam Romanis Pontificibus exhiberi ſolitas ſibi exhibentes, in proceſſione ſolemni, cruce præcedente, more papali (ut decuit) ad eccleſiam monaſterii ſancti Mauricii ordinis ſancti Auguſtini in dicta ſolitudine conſtitutam proceſſerunt. Et dum ipſe electus fuit ante altare proſtratus diu oravit, & hymni, *Te Deum laudamus*, decantatione finita, & *Pater noſter*, & aliis ſuffragiis & collecta conſuetis per dictum cardinalem dictis, eumdem electum inthronizaverunt, ipſum ſuper altare majus dictæ eccleſiæ elevantes. Demum ipſe electus adſtantibus ibidem ſolemnem benedictionem dedit, & indulgentias conceſſit, in his omnibus decentibus & congruis ſolemnitatibus obſervatis. Quæ quidem præmiſſa omnia ſex notariis publicis, & decem ad hoc ſpecialiter requiſitis teſtibus, pleriſque prælatis, principibus, comitibus, baronibus, nobilibus, magiſtris, doctoribus & aliis inſignibus & notabilibus viris ibidem præſentibus, & iſta atteſtantibus, geſta fuere; prout in inſtrumentis publicis, quorum tenores ipſa ſynodus præſenti decreto habet, & haberi vult pro ſufficienter expreſſis, plenius continetur.

III.

Declaratio quod domino Felici ſit obediendum.

Præfata igitur ſacra ſynodus, quæ electionem Felicis, tunc Amedei, hujuſmodi ejus ſolemni decreto cunctis Chriſti fidelibus publicari curavit, conſenſum per eumdem electum dictæ electioni præſtitum,

Anno Chriſti 1440. Seſſio XL.

ac ſummi Apoſtolatus acceptationem hoc præſenti decreto publicat, & ad notitiam deducit, & deduci vult ſingulorum, ipſaſque electionem, acceptationem, conſenſus præſtationem, profeſſionem, inveſtituram, & inthronizationem gratas & ratas habens, auctoritate univerſalis eccleſiæ ex certa ſcientia approbat, roborat, & confirmat, decernens & declarans eidem electo tamquam unico, vero & indubitato eccleſiæ Romanæ paſtori, ab omnibus Chriſti fidelibus de neceſſitate ſalutis obediendum fore & debere obedire: ac eiſdem Chriſti fidelibus, quacumque, etiamſi imperiali, cardinalatus, patriarchali, regali, Pontificali, abbatiali, ſeu alia quavis eccleſiaſtica vel mundana præfulgeant dignitate, aut principatus, ducatus, marchionatus, comitatus, ſeu cujuſvis alterius dominii titulo potiantur, necnon civitatum communitatibus, oppidorum, villarum, & locorum ac ſtudiorum quorumcumque univerſitatibus, & eccleſiarum tam metropolitanarum & aliarum cathedralium, quam collegiatarum capitulis, & monaſteriorum conventibus, necnon ordinum Mendicantium generalibus miniſtris & provincialibus, ac quibuſcumque aliis cujuſcumque dignitatis, præeminentiæ, gradus, ordinis vel conditionis fuerint, ſub obteſtatione divini judicii, necnon excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, ac privationis omnium dignitatum, bonorum & officiorum eccleſiaſticorum & temporalium, juriumque, feudorum & beneficiorum eccleſiaſticorum quorumcumque pœnis; quas & alias juris pœnas, cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, generales miniſtri & provinciales magiſtri ac doctores, capitula, conventus, ceterique ſupranominati & alii eccleſiaſtici quicumque mandatis hujuſmodi inobedientes, ſeu in aliquo contravenientes, ipſo facto incurrant. Ad ipſas vero pœnas contra reges, principes, duces, marchiones, comites, barones, milites & alios dominos temporales & ſæculares perſonas quaſcumque, quæ ſimiliter inobedientes & rebelles fuerint, ipſa ſancta ſynodus univerſalis eccleſiæ, ſeu ipſe Felix ſua Apoſtolica auctoritate procedere curabit, juſtitia mediante: Auctoritate Dei omnipotentis & ejuſdem univerſalis eccleſiæ diſtricte præcipit atque mandat, quatenus eidem electo, vero & indubitato dictæ Romanæ eccleſiæ paſtori reverenter (ut tenentur) obediant & intendant. Et inſuper omnia & ſingula indulta, litteras, proceſſus, ſententias, cenſuras & mandata prætenſa per Gabriëlem, olim Eugenium Papam IV. qui tamquam ſchiſmaticus, hæreticus & aliis diverſis criminibus, quibus eccleſiam Dei incorrigibiliter ſcandalizabat, irretitus, ab omni gradu, honore & dignitate papali per præfatam ſynodum juſto judicio depoſitus & amotus exſtitit, ſeu ejus auctoritate quomodolibet conceſſa, promulgata de facto, quæ præmiſſis obviare poſſint, prout ſunt, caſſa, irrita & inania, nulliuſque roboris vel momenti fore decernens pariter & declarans, univerſis Chriſti fidelibus ſupradictis ſub prænominatis & aliis in decreto depoſitionis & admonitionis dicti Gabriëlis, quod incipit, Proſpexit Dominus de excelſo ſancto ſuo, contentis; ut pote fautoriæ ſchiſmatis & hæreſis, & aliis etiam juris pœnis, quas contra facientes & rebelles ipſo facto incurrant; inhibet ne præfato Gabrieli ſic depoſito & amoto, ejuſque mandatis, nuntiis & litteris, aut exinde ſecutis proceſſibus, ſententiis & cenſuris prætenſis quomodolibet obediant, pareant, ſeu ea exſequantur, aut exſequi faciant, ſeu procurent eidem Gabrieli ſeu nuntiis, mandatis, litteris, & prætenſis proceſſibus, ſententiis & cenſuris ſuis hujuſmodi utentibus, vel ea exſequentibus aſſiſtentiam, auxilium, conſilium vel favorem præſtare præſumant, decretis aliis ejuſdem ſynodi in ſuo robore nihilo minus duraturis.

Baſileenſis concilii ſeſſione XXXIV.

Datum Baſileæ in ſeſſione noſtra publica, in majori eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, quarto Kalendas Martii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo.

Anno Chriſti 1440. Seſſio XLI.

SESSIO XLI.

In qua condemnantur quidam libelli ſcandaloſi, &c. per Gabrielem, olim Eugenium Papam quartum, editi.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

Licet (ut ſacrorum canonum aperte teſtatur auctoritas) condemnatis de hæreſi & ab eccleſia Dei [a] ſejunctis nulla ſuper catholicos judicandi ſit attributa vel permiſſa poteſtas, ac fidelibus Chriſticolis quævis illorum communio ſub graviſſimis juris divini pariter & humani pœnis ſit penitus interdicta; quia tamen, invaleſcente hominum malitia, ac humani generis inimico, omnium hæreſum ſatore procurante, plerumque nonnulli taliter damnati ſic ſuos obdurant animos, in ſua pertinacia gloriantes, & univerſalem eccleſiam ac ſibi devotos, ſub prætenſo colore judicialis ſententiæ, libellis ſcandalis & contemptibus plenis, in univerſo afficere & perturbare non verentur: non ſolum debitum, ſed & neceſſarium reputamus, ut contra damnabiles hujuſmodi auſus debita ordinemus antidota, dignaque animadverſione contra talium fautores arctius exſurgamus. Nuper ſiquidem, dum Gabriel, olim Eugenius Papa IV. nuncupatus, multiplicia & enormia crimina univerſalem eccleſiam Dei ſcandalizantia, quæ adeo notoria erant quod nulla tergiverſatione celari poterant, perpetraverat; & eccleſiam audire, ac præceptis, ſtatutis & ordinationibus ſynodalibus obedire contemneret: hæc ſancta ſynodus neceſſarium eſſe judicans, ut cui pia non proderat correctio, debita non parceret abſciſio, poſtquam in multa longanimitate, patientia & manſuetudine, poſt plures admonitiones, exſpectaverat eumdem, ut ſalutarem emendationem & criminum prædictorum correctionem efficeret, tamdem cum amplius differre non poſſet, quo minus fidei catholicæ & ſaluti univerſæ Chriſtianæ religionis ſub auxilio Spiritus Paracleti provideretur, eadem ſancta ſynodus in ſeſſione publica Baſileæ ſeptimo Kalendas Julii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono ſolemniter celebrata, per ſuam ſententiam inter alia dictum Gabrielem fuiſſe & eſſe notorium & manifeſtum ſchiſmaticum & hæreticum, ac diverſis aliis criminibus univerſalem eccleſiam ſcandalizantibus, irretitum, eumque propterea a papatu & Romano Pontificio ipſo jure privatum eſſe declaravit, pronuntiavit, ac ipſum ab eiſdem amovit & depoſuit: inhibendo ſingulis fidelibus ſub gravibus pœnis tunc expreſſis, ne eidem Gabrieli ſic privato & depoſito tamquam ſummo Pontifici obedirent, parerent, vel intenderent, aut eum quovis modo ſuſtinerent, aut receptarent, aut auxilium, conſilium, vel favorem præſtarent, prout in ſententia & decreto noſtris deſuper confectis plenius continetur. Cum autem (ſicut accepimus) nuper quædam famoſa ſcripta, ſcandaloſa, injurioſa, ſchiſmatica, a fide devia, & hæretica, quam ipſe ſententiam diffinitivam appellat,

[a] *al.* præciſis.

Sententia Eugenii IV. contra Felicem & ejus ſtudioſos, &c.

quæ incipit: Quoniam ſanctorum patrum ſententia, *&c.* per quam dictus Gabriel inter alia ſanctiſſimo domino noſtro Felici V. in Romanum Pontificem electo, vero, unico & indubitato Chriſti vicario, & ejus Felicis V. electoribus, per hoc ſacrum concilium cum debita maturitate & providentia circumſpecta ad hoc tunc ordinatis, ac aliis qui conclave pro electione Romani Pontificis in hac ſancta ſynodo ingreſſi fuerunt, & in ea intervenerunt, eiſque credentibus & adhærentibus, convicia plurima & turbationes in ſuis perſonis, dignitatibus, beneficiis & rebus, temere & calumnioſe inferre molitus eſt; decernendo & declarando eos fuiſſe & eſſe dignitatibus & beneficiis ac officiis ſuis privatos, & inhabiles ad eadem: licet de facto nomine ipſius Gabrielis emanaverit, & publicata fuerit, in univerſalis eccleſiæ & dicti Felicis V. ludibrium, dedecus & contemptum: Nos attendentes quod illorum ſcripta recipi non debent, quorum damnantur auctores: & ne ex dicta ſcriptura prætenſa, per quam idem Gabriel ſe pertinacius obduratum, ac magis & magis hæreticum, & omni crudelitate repletum comprobat, quempiam fidelium in hac re ſeduci ac turbari contingat; hæc ſacroſancta ſynodus volens (ut tenetur) ſuper hoc ſalubriter providere, prætenſam ſcripturam, ac quidquid ex ea ſecutum eſt, declarat fuiſſe & eſſe omnino irrita & inania; nullumque debuiſſe ac debere ſortiri effectum, ſeu nocumentum vel ᵃdamnum afferre cuiquam, vel quomodolibet attuliſſe: ipſaque quatenus proceſſerunt de facto, & quæ in poſterum ſequi poſſent, in irritum revocat, caſſat & annullat. Inhibet quoque, mandat, atque præcipit univerſis & ſingulis Chriſti fidelibus, cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, dignitatis, vel conditionis fuerint, etiamſi imperiali, regali, ducali, cardinalatus, patriarchali, pontificali ſeu alia quavis eccleſiaſtica vel mundana dignitate præfulgeant, ac civitatibus, univerſitatibus, communitatibus, villis, oppidis, caſtris & collegiis quibuſcumque ſub fautoriæ ſchiſmatis & hæreſis ac excommunicationis, quoad ſingulares; interdicti vero quoad civitates, univerſitates, communitates, villas, oppida, caſtra & collegia prædicta; necnon privationis omnium & ſingulorum dignitatum, beneficiorum, officiorum, privilegiorum, & bonorum eccleſiaſticorum & mundanorum, ac inhabilitationis ad eadem; aliiſque in dicto & ceteris noſtris decretis contentis pœnis, quas contra facientes & rebelles ipſo facto incurrere volumus; ne ſcripturam & in ea contenta hujuſmodi acceptare, publicare, prædicare, approbare ſeu defendere, aut eiſdem quovis modo conſentire vel favere, nec eis obedire, ſeu ea attendere vel obſervare, ſeu aliarum quarumcumque prætenſarum privationum ac proceſſuum inde ſecutorum, etiam quaſcumque cenſuras continentium, per ipſum Gabrielem damnatum factorum, aut forſan in poſterum faciendorum prætextu; dignitates, beneficia, perſonas, res & bona Felicis V. electorum, & aliorum in eadem prætenſa ſcriptura quoquo modo comprehenſorum, quovis modo impetrare, occupare, invadere, perturbare, vel detinere, aut ipſos impetrantes, invadentes, perturbantes, capientes, vel detinentes ad poſſeſſionem eorumdem, ſeu alias recipere, admittere, ſeu eos in illis ſuſtinere, aliaſque ipſis ac dictæ ſcripturæ ac in eis contentis; aliiſque præmiſſis aſſentientibus & illis utentibus, ſeu ea publicantibus & defendentibus, auxilium, conſilium vel favorem præſtare quoquo modo audeant vel præſumant, nec præmiſſa (quantum in eis eſt) exſecutioni demandari permittant.

ᵃ *al.* nocum.

Datum Baſileæ in ſeſſione noſtra publica, in majori eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, decimo Kalendas Auguſti, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo.

SESSIO XLII.

De proviſione Felicis Papæ V.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

INſcrutabili divinæ altitudinis providentia ad ᵃextollendum & conſervandum Dominici gregis agrum, in invocatione Spiritus ſancti adunatos, inter multiplices nobis incumbentes ſolicitudines, illa propenſius nos angit & urget, ut quæ pro Chriſtianæ religionis incremento & reipublicæ utilitate per nos ſummo ſtudio edita ſunt & decreta, votive dirigi & firmiter valeant adimpleri: & ut Romanus Pontifex decretorum hujuſmodi exſecutor & conſervator præcipuus, illa tanto amplius tantoque liberius exſequi poſſit & manutenere, ac alias felici regimini eccleſiæ Dei ardentius intendere, quo congruæ proviſionis auxilio juxta ſui ſtatus exigentiam ab univerſali eccleſia ſuffultus, incumbentia ſibi & ſuis onera expenſarum graviſſima commodius & facilius conſpexerit poſſe ſupportare. Cum itaque ſanctiſſimus dominus Felix Papa V. ad ſummi Apoſtolatus apicem aſſumptus, non mundanarum rerum cupidine ductus, cum patrimonium beati Petri & terras Romanæ eccleſiæ, proh dolor, per alias tyrannides cerneret occupatas, allectus; ſed divinæ voluntati reſiſtere non volens, & eccleſiæ Dei in tam gravi fluctuatione conſtitutæ, pie compatiens, jugum tanti oneris pro Dei reverentia, fidei conſervatione, & univerſalis eccleſiæ conſolatione ſuis humeris ſuſcipiens, propriis derelictis, decreta hujuſmodi cum omni humilitate ſuſceperit; eaque & fidem catholicam obſervare, & manutenere pure & ſimpliciter juxta mentem & tenorem eorumdem profeſſus fuerit, ad proſecutionem totius boni reipublicæ & religionis Chriſtianæ, necnon ad defenſionem auctoritatis generalium conciliorum & decretorum prædictorum, affectibus ſinceris anhelans; graviaque & importabilia expenſarum onera in diverſis & magnis eccleſiæ Dei ingruentibus negotiis, præſertim pro exſecutione illorum ſanctorum operum, propter quæ eadem ſancta ſynodus congregata eſt, cum de patrimonio beati Petri aut aliunde nullam adhuc ſubventionem habuerit, hactenus ſubierit & pertulerit, ac graviora neceſſario dietim ſubire & perferre habeat: per quæ (ut confidimus & ſperamus) idem Felix Papa patrimonium hujuſmodi & terras eccleſiæ recuperare, pacemque eccleſiæ dare poterit, Domino concedente: attendens itaque ſancta ſynodus, quod ſpiritualia ſine temporalibus diu ſubſiſtere nequeunt, præmiſſis & aliis diverſis rationabilibus & evidentibus cauſis permota; volens etiam quod in decreto ſuæ ſeſſionis duodecimæ III. Idus Julii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio celebratæ, quod incipit: Sicut in conſtruenda domo, ordinatum eſt, laudabiliter adimplere; hoc irrefragabili decreto uſque ad quinquennium a die datæ præſentium computandum, quintum, & deinde ad aliud quinquennium extunc proxime ſubſecuturum, decimum denarium veri valoris annui ſecundum communem æſtimationem quorumcumque fructuum, redituum & proventuum primi anni omnium & ſingulorum canonicatuum & præ-

ᵃ *al.* excolendum.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1440. SESSIO XLII.

bendarum, dignitatum, perſonatuum, adminiſtrationum, præſtimoniorum, præſtimonialium portionum, & aliorum beneficiorum eccleſiaſticorum, cum cura & ſine cura, ſæcularium & regularium, cujuſcumque conditionis, ordinis aut religionis fuerint, & quocumque nomine cenſeantur; etiamſi dignitates ipſæ patriarchales, archiepiſcopales, epiſcopales, abbatiales, prioratus, conventuales, ac in metropolitanis ſeu aliis cathedralibus majores poſt Pontificales, aut in collegiatis eccleſiis principales & electivæ fuerint, a dicta die inantea, ſive per obitum, aut liberam ſeu ex cauſa permutationis reſignationem, vel alias quovis modo & qualitercumque, præterquam per privationem cauſa reformationis; aut reſignationem ſimplicem in foro conſcientiæ; ſeu per optionem præbendarum in eccleſiis, ubi illarum optiones fieri conſueverunt; ubicumque in Romana curia vel extra, vacantium; oneribus neceſſariis illis pro tempore incumbentibus deductis, & quotidianis diſtributionibus, necnon & xenodochiis pauperum, hoſpitalibus in quibus hoſpitalitas actu tenetur, leproſariis quoque, & aliis in titulum beneficii concedi non ſolitis, dumtaxat exceptis, a quibuſvis capitulis, collegiis, conventibus & perſonis eccleſiaſticis & ſæcularibus, exemptis & non exemptis, cujuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis ſeu conditionis exſiſtant, illa pro tempore poſſidentibus; aut fructus, reditus & proventus hujuſmodi ex ſtatutis vel conſuetudinibus, commendis, ſeu alias quovis modo percipientibus; pro una infra ſex, & alia medietatibus infra alios ſex menſes ejuſdem primi anni, ſanctiſſimo domino Felici Papæ V. ſuiſque collectoribus & ſubcollectoribus per eum deputandis, realiter & cum effectu perſolvendum, & per eos exigendum, levandum, colligendum & recipiendum, eidem domino Felici Papæ pro ſua ac cardinalium & officialium prædictorum proviſione, auctoritate univerſalis eccleſiæ tenore præſentium reſervat, conſtituit, deputat & aſſignat: ſtatuens & decernens capitula, conventus, collegia & perſonas ipſas ad ſolutionem quinti & decimi denarii hujuſmodi dicto domino Felici Papæ, ejuſque collectoribus & ſubcollectoribus modo præmiſſo faciendam, fore efficaciter obligatas. Quodque ſi infra unum menſem a die, quo collectores vel ſubcollectores hujuſmodi in eccleſia cathedrali ſe quintum vel decimum denarium hujuſmodi ab illius debitoribus recipere paratos obtulerint & publicaverint, quemlibet terminorum prædictorum ſequentium in ſolutione hujuſmodi, defecerint, negligentes ſeu remiſſi fuerint: ſingulares perſonæ, excommunicationis; capitula vero, conventus & collegia, hujuſmodi ſuſpenſionis a divinis ſententias eo ipſo incurrant: a qua quidem excommunicationis ſententia ab alio, quam a nobis aut dicto domino Felice Papa, ſeu cui ille id duxerit committendum; præterquam in mortis articulo conſtituti, niſi prius de tunc debito (ut præmittitur) denario eidem domino Felici Papæ V. ejuſve collectoribus & ſubcollectoribus ſatisfecerint, aut deſuper cum eis concordaverint, abſolutionis beneficium nequeant obtinere: Et ſi capitula, conventus, collegia & perſonæ prædictæ excommunicationis & ſuſpenſionis ſententias hujuſmodi per tres menſes, dictum menſem immediate ſequentes, animo (quod abſit) ſuſtinuerint indurato; extunc eorum eccleſiæ, monaſteria & loca eccleſiaſtico ſint ſuppoſita interdicto, tamdiu & quouſque a ſententiis (ut præfertur) abſolvi, & interdictum hujuſmodi meruerint relaxari: non obſtantibus quibuſcumque conſtitutionibus & ordinationibus apoſtolicis, ac ſtatutis, uſibus & conſuetudinibus eccleſiarum, monaſteriorum, prioratuum, locorum & ordinum quorumcumque juramento, confirmatione apoſtolica vel quacumque alia firmitate vallatis: litteris quoque, gratiis, privilegiis, libertatibus, exemptionibus, indultis & conceſſionibus, capitulis, conventibus & collegiis prædictis, eorumque eccleſiis, monaſteriis, prioratibus, dignitatibus, locis & perſonis, in genere vel ſpecie, ſub quacumque verborum forma, univerſalis eccleſiæ Apoſtolica vel alia quavis auctoritate factis & conceſſis, etiamſi de eis & eorum totis tenoribus in præſentibus ſpecialis & expreſſa mentio fienda foret, & quæ, quoad hæc, eis nullatenus ſuffragari volumus, ceteriſque contrariis quibuſcumque: Aut ſi capitulis, conventibus, collegiis & perſonis prædictis communiter vel diviſim, quomodolibet indultum exſiſtat, aut interim indulgeri contingat, quoad ad ſolutionem ſeu præſtationem denarii hujuſmodi, aut cujuſcumque alterius oneris aut ſubſidii non teneantur, & ad id compelli: aut quod interdici, ſuſpendi vel excommunicari, ſeu ipſi vel eorum loca interdici non poſſint, per litteras non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum, de indulto hujuſmodi, eorumque eccleſiis, monaſteriis, dignitatibus, beneficiis, locis, perſonis & ordinibus propriis mentionem. Vult tamen & aſſentit hæc ſancta ſynodus, quod ſi aliqua natio, regnum vel provincia modum proviſionis hujuſmodi ſibi non convenire ſenſerit, aut allegaverit oneroſum; præfatus dominus Felix Papa, auditis illius rationibus, & conſiderandis debite ponderatis, cum eadem natione aut ejus perſonis (prout rationabiliter expedire videbitur) convenire & cum eis concordare poſſit: & quidquid cum eo in hoc ſit conventum, aut concordatum fuerit, id ipſa ſancta ſynodus gratum & ratum perinde haberi decernit & declarat, ac ſi de hoc in præſenti decreto plena & expreſſa mentio haberetur. Quodque denarius prædictus, vacatione prædicta quotieſcumque infra primum annum hujuſmodi in quacumque natione occurrente, & eo durante, ultra ſemel nullatenus exigatur, nec quiſquam ad illum ſolvendum amplius teneatur. Inſuper vult & decernit hæc ſancta ſynodus, quod ſi qua capitula, collegia & conventus, ac eccleſiaſticæ ſæculareſve perſonæ, cujuſcumque dignitatis, ſtatus, ordinis, ſeu conditionis exſiſtant, fructus, reditus & proventus primi anni hujuſmodi, aut aliquam illorum quotam ſive partem ex ſtatutis, conſuetudinibus ſeu privilegiis aut alias quovis modo levare & percipere conſueverunt, per hoc præfato domino Felici Papæ in exactione hujuſmodi denarii nullatenus præjudicetur; diſtrictius inhibendo capitulis, collegiis, conventibus & perſonis ipſis ſub ſententiis & pœnis ſupradictis, ne illos vel illam in præjudicium dicti denarii pro eo anno quoquo modo petere vel exigere audeant ſeu præſumant. Per hoc tamen hæc ſancta ſynodus capitulis, collegiis, conventibus & perſonis prædictis, quo minus annis dictum primum vacationis annum ſequentibus illos & illam pro ea parte, quæ ob impoſitionem denarii hujuſmodi eis defecerit, petere & exigere valeant, non vult nec intendit præjudicium generari. Præterea cum nonnulli nationis Germaniæ, apud nos conſtituti, nationem ipſam præ ceteris plus fore gravatam coram nobis allegaverint, ſi in ea denarius hujuſmodi abſque alia moderatione exigi deberet & levari; hæc ſancta ſynodus his & aliis rationabilibus cauſis mota, beneficia quæcumque & qualiacumque infra dictam nationem conſiſtentia, valorem quinque marcarum

argenti ſecundum communem æſtimationem eorum neceſſariis oneribus deductis non excedentia, hoc decreto nullatenus includi, nec de illorum fructibus, reditibus & proventibus denarium hujuſmodi ſolvi levarique ſeu exigi debere, decernit & declarat; volens & ſtatuens quod ſi de vero valore in præmiſſis quandoque hæſitari contigerit aut contendi, collectores & ſubcollectores hujuſmodi unam, & is cui ſolutio denarii hujuſmodi pro tempore incumbit aliam, perſonas pro diſcuſſione dubii & contentionis hujuſmodi eligere: &, ſi illas diſcordare contingeret, loci ordinarius, aut ejuſdem in ſpiritualibus vicarius, ſeu officialis generalis: ſi vero occaſione metropolitanæ vel cathedralis eccleſiæ dubium aut contentio exorta fuerit, caſu diſcordiæ hujuſmodi capitulum cum altera perſonarum ſic electarum dubium hujuſmodi habeant terminare: Quarum quidem perſonarum, ac in caſu diſcordiæ hujuſmodi ordinarii, ſeu ejus vicarii, & capituli prædictorum, ſententiæ & determinationi partes hinc inde ſtare & parere ſine omni contradictione debeant & teneantur. Ceterum hæc ſancta ſynodus collectoribus & ſubcollectoribus denarii prætacti pro tempore deputatis, ſub obteſtatione divini judicii & excommunicationis pœna, quam contra facientes incurrere vult ipſo facto, diſtrictius inhibet, ne quidquam ultra denarium hujuſmodi a perſonis pro tempore ſolventibus & debentibus, prætextu ſchedolæ, quitantiæ ſeu liberationis per ipſum de eo quod ſibi ſolutum fuerit factæ, petere vel exigere audeant ſeu præſumant: ſed quod de competenti ſalario eis per cameram dicti domini Felicis Papæ aſſignando contenti remanere debeant, decernit, vult & ordinat: quodque collectores & ſubcollectores ipſi ſic in exigendo denarium hujuſmodi modum obſervent, quod perſonæ de indebito gravamine non immerito querulari cogantur: ac propterea calices, libri, jocalia & alia ornamenta eccleſiaſtica nullatenus impignorentur, diſtrahantur, vel alienentur. Vult tamen & decernit eadem ſancta ſynodus, ne perſonas ſententiis prædictis pro tempore illaqueatas ultra modum in abſolutione obtinenda, ad curiam veniendo, gravari contingat, quod præfatus dominus Felix Papa V. collectoribus & ſubcollectoribus ipſis vel aliis (prout opus & expediens videbitur) perſonas ſic ligatas a cenſuris hujuſmodi abſolvendi, & interdicta relaxandi & tollendi, plenam & liberam concedat facultatem. Teneanturque ipſi collectores & ſubcollectores, ſolutione dicti denarii facta, capitula, conventus & collegia, ac perſonas prædictas a ſententiis & cenſuris prædictis gratis & ſine aliqua difficultate abſolvere, interdictumque forſan poſitum ſimiliter tollere & relaxare. Pro cujus quidem abſolutionis, ſublationis & relaxationis litteris etiam ſigillatis, ſi prædicti eas habere voluerint, etiamſi per notarium fuerint ſubſcriptæ, ad ſolvendum ultra ſextam partem unius floreni de camera, nullatenus conſtringi valeant vel compelli. Eos autem qui contra fecerint, excommunicationis ſententiam incurrere voluit ipſo facto. Quodque poſt decennium a dicta die computandum aſſignatio proviſionis hujuſmodi ceſſet penitus & exſpiret: capitulaque, conventus, collegia & perſonæ prædictæ ad ſolutionem denarii hujuſmodi ratione dignitatum & aliorum beneficiorum prædictorum, extunc in antea vacaturorum, de cetero nullatenus teneantur. Decrevit quoque omnes & ſingulos proceſſus, pœnas, ſententias & cenſuras, quos & quas contra capitula, conventus, collegia & perſonas hujuſmodi ob non ſolutionem ratione beneficiorum poſt decennium vacaturorum hujuſmodi, per quemcumque, etiamſi papali dignitate præfulgeat, quavis auctoritate fieri, ferri & promulgari contigerit, irritos & irritas, ac irritum & inane quidquid in contrarium ſcienter vel ignoranter fuerit attentatum.

Datum Baſileæ in ſeſſione noſtra publica, in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, pridie Nonas Auguſti, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo.

SESSIO XLIII.

De Viſitatione beatæ Mariæ virginis.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam.

INter aſſiduas militantis eccleſiæ turbationes & procellas, quibus ipſa dietim affligitur, illa ſingularis jucunditas & egregia exſultatio communitati fidelium relicta eſt, ut Dominum creatorem noſtrum intimis præcordiis diligentes, eumdem in ſanctis ſuis devote glorificent. Per hoc enim & ipſe Dominus, qui gratiam illis præſtitit, digne collaudatur, & ipſorum ſanctorum promptiora erga nos reddimus patrocinia. Quod quidem ſingulariter eſt agendum, cum calamitates irruunt, quæ abſque demeritis hominum non contingunt: ut per ipſorum ſanctorum preces & merita miſericordia Domini ſuper peccatis hominum imploretur, & humanum genus ab imminentibus malis & innumeris periculis præſervetur. Inter autem omnes qui cæleſtem Regem pro nobis interpellent, præcipue ad glorioſiſſimam illam & omni laude digniſſimam Dei genitricem Mariam eſt recurrendum: quæ quanto altior exſtitit, tanto humilius ad nos reſpicit, omnes ad ſe trahere cupiens pro quibus in utero geſtavit ſalvatorem. Hæc apud Deum quem ipſa peperit Sedula pro nobis advocata nos juvat, nos tuetur, nos protegit, nos exaltat; hæc omnibus qui ad eam recurrunt promptiſſimum exhibet patrocinium. Huic igitur ſanctiſſimæ Virgini etſi plures feſtivitates venerandа ſanctorum patrum antiquitas conſecravit; irruentibus tamen dietim majoribus mundi calamitatibus & anguſtiis, quæ ad expetenda ejuſdem Virginis auxilia vehementius urgent; jucunditatem illam ſibi cælitus datam non immerito convenit celebrari, dum Virgo eadem beatiſſima cæleſti edocta nuntio, & Spiritu ſancto duce, aſcendens cum feſtinatione in montana, humilem Zachariæ domum intravit. Jeſus enim qui in utero illius erat, feſtinabat adhuc in ventre matris Joannem poſitum ſanctificare. Et ipſa Virgo glorioſiſſima cognatam Elizabeth viſitans, non minus illam ſuavi quam fructuoſo ſalutavit alloquio. Maximam namque lætitiam fidelium mentibus debet ingerere excellens illud myſterium, quo matres illæ glorioſæ, totius ſalutis noſtræ ferentes primordia, tam familiariter inter ſe exſultarunt: cum Virgo excellentiſſima de ſtirpe David Maris, & veneranda inter filias Aaron Elizabeth, invicem colloquuntur: quarum altera creatorem omnium & Salvatorem noſtrum, altera Præcurſorem Joannem geſtat in utero: & ſanctæ illæ miraculo matres effectæ divina inter ſe beneficia commemorant. Felix quidem illa conventio, & magnis divinæ gratiæ ſplendoribus illuſtrata, qua tales & tantæ in unum matres pariter adfuerunt; quarum altera Virgo ex Spiritu ſancto, altera ſterilis & in ſenectute conceperat; & utriuſque partum cæleſtis angelus prænuntiavit: qua Joannes adhuc maternis recluſus clauſtris

Anno Christi 1441. Seſſio XLIII.

venientem ad ſe Dominum in Mariæ utero veneratur: quæ repleta Spiritu ſancto Eliſabeth conceptui Filii Dei & Salvatoris hominum gratulatur; qua & ipſa prophetans beatiſſimam dixit Mariam quæ credidit, & revelata ſibi myſteria pandit: qua denique repleta ineffabili gaudio mater Domini Maria, omnia in corde ſuo conferens, quæ vel prius ab angelo, vel tunc ab Eliſabeth perceperat, in canticum & laudem Domini prorumpit. Nunc admirabilem Dei potentiam, qui reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ, collaudat; nunc magnitudinem operum ejus glorificat; nunc refert miſericordiam, quæ a progenie in progenies ſuper ſe timentes diffunditur; nunc juſtitiam, qua ſuperbi dejiciuntur, & humiles exaltantur, magnificat; nunc promiſſionem Abrahæ & B ſemini ejus factam, & jam tunc completam commemorat; ac quod ſe beatam omnes generationes uſque ad conſummationem ſæculi dicerent divina inſpiratione prophetavit. Eamdemque prophetiam ſic manifeſte videmus jugiter adimpleri, ut ſupervenientes generationes ipſam Virginem beatam & beatiſſimam magis ac magis merito dicere conentur. Quis igitur tantam lætitiam ſatis poterit explicare? Quis tanta myſteria condignis laudibus proſequatur? Quis hæc gaudia ſufficienter exponat, dum Joannes nondum natus exſultat, Elizabet adventu Virginis collætatur, Maria in myſteriis gaudet, clauſus in utero Salvator a ſuo recognoſcitur Præcurſore; lætantur angeli, cælum & terra jucundantur, & tota Tri- C nitas novis laudibus glorificatur? Hæc igitur gaudiorum magnitudo, ſpecialibus eſt extollenda præconiis. Hæc ſingularibus ſolemnitatibus celebranda, in qua & Dominum qui geſtatur in utero, & Virginem quæ portat, & ſterilem quæ concepit, & Præcurſorem qui viſitatur, condecentibus proſequi debemus honoribus. In cujus commemoratione qui tribulati ſunt Mariam implorant, quæ gaudiorum hujuſmodi memor (ut ſperandum eſt) non ſolum ſupplicantes exaudiat, ſed ſicuti ex ſua clementia conſuevit, etiam ſupplicare volentium preces præveniet. Quæ conſiderans hæc ſancta ſynodus, cum in hoc tempore tota, proh dolor, Chriſtianitas in laboribus & anguſtiis conſtituta cernatur, cumque fere ubi- D que diviſiones & bella per humani generis hoſtem introducta vigeant, & ipſa etiam eccleſia militans non mediocribus agitetur procellis: dignum eſſe judicavit, ſolemnitatem hanc quæ congrue Viſitatio beatiſſimæ Virginis appellatur, in ſingulis Chriſtianorum eccleſiis celebrari, ut honorata in hac celebritate per pias & devotas fidelium mentes mater gratiæ & omnis conſolationis ſacerrima virgo Maria, benedictum Filium ſuum jam multis hominum peccatis offenſum, ſua interceſſione concilians, pacem & unitatem fidelibus largiatur. Ideoque ſtatuit & decernit eadem ſancta ſynodus, ad honorem ipſius Virginis Dei genitricis, ut poſt expleta reſurrectionis Dominicæ, Pentecoſtes, glorioſæ Trinitatis, E ſacri Corporis Chriſti, beatorum Joannis Baptiſtæ, ac Apoſtolorum Petri & Pauli ſolemnia, in quibus eccleſiis poſt ſolemnitatem Annuntiationis Dominicæ, quam præfata Viſitatio temporis ordine confeſtim ſequebatur, eſt occupata, per ſingulas Chriſtianorum eccleſias, quolibet anno ſexto nonas Julii feſtum hujuſmodi Viſitationis glorioſæ Virginis celebretur. Hoc igitur ſolemne feſtum amplectantur Chriſti fideles: & omnes qui beatam Virginem ſingulari devotione proſequuntur, ſecum in hac ſolemnitate ſuæ exultationis congaudeant. Quam ut eo libentius in divinis honorent officiis, quo magis ſpiritualibus fuerint excitati muneribus, ipſa ſancta ſy- A nodus omnibus Chriſti fidelibus, qui matutinis, proceſſioni, ſermoni, Miſſarum ſolemniis, vel primis aut ſecundis veſperis hujus glorioſæ Virginis feſtivitatis interfuerint, pro unoquoque officiorum prædictorum centum dies de injunctis pœnitentiis miſericorditer elargitur.

Datum in ſeſſione noſtra publica, in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, Kalendis Julii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo primo.

Anno Christi 1442. Seſſio XLIV.

SESSIO XLIV.

De tuitione ſuppoſitorum hujus ſacri concilii.

B Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

CAtholicæ eccleſiæ ſanctis operibus continue intenti, ſi cunctis fidelibus in miniſtranda juſtitia nos deceat eſſe favorabiles & benignos, illos non immerito, qui pro fidei orthodoxæ atque generalium conciliorum auctoritatis defenſione fideles labores impenderunt & impendunt, juſtitiæ favoribus attollere debemus & munire præſidiis: quibus per nos mature facta decreta inſequendo, a [a] perverſis ambitioſorum illatis ſublevari, & inferendis moleſtationibus præſervari valeant, & ſic eorumdem decreto- C rum tranſgreſſorum, illorum præſertim qui nobis incorporati & hujus ſanctæ ſynodi decreta manutenere & defendere juraverunt, contemptum puniri facere; ſicque erga ſingulos juſtitiam ordine debito exercere, ut alter in alterius injuriam non facile proſiliat: & formidata in reprobis ultione, impiorum nocendi temeritas compeſcatur, & inter eos tuta ſit innocentium tranquillitas. Poſtquam dudum omnipotens Dominus nimium afflictam eccleſiam ſuam ſponſam pietatis oculo reſpicere, & fidelium cordibus inſpirare dignatus fuerat, ut ſynodus univerſalis duorum etiam generalium conciliorum auctoritate, & duorum ſummorum Pontificum ſucceſſive approbatione pro errorum hæreſumque extirpatione, ac D generali eccleſiæ in capite & in membris reformatione, atque regum & principum, aliorumque catholicorum adinvicem diſſidentium pacificatione, in hanc civitatem Baſileenſem conveniret: nos tunc occurrentia, quæ nonnulli adverſus opera prædicta inferre conabantur, ac etiam futura quæ veriſimiliter inferri poſſent, impedimenta circumſpicientes; & ut illa, pro quibus conveneramus, communem Chriſtianorum ſalutem concernentia, ad fines optatos perduci, ac ea, per quæ directe & indirecte impediri, ipſique incorporati ab eis retrahi poſſent, obviare cupientes, per nonnulla ſalubria decreta ſtatuendo diffinivimus: Primo, quod nullus eidem ſynodo per ſe vel procuratorem incorporatus aut incorpo- E randus, etiam procurator ipſe, a tempore arrepti itineris animo veniendi ad ipſam ſynodum ſine fraude continuati, pro quacumque cauſa tunc mota, vel inantea movenda, aut alia quavis occaſione, ad Romanam curiam, ſeu coram quocumque judice ordinario vel delegato, extra locum dictæ ſynodi ea durante invitus trahi ſeu evocari, aut contra eum invitum procedi poſſet; decernentes extunc irritum & inane, nulliuſque roboris exſiſtere vel momenti, quidquid in contrarium per quemcumque, etiam Romani Pontificis auctoritate, attentari contigerit in futurum. Deinde vero, ut ſi quis eccleſiam cathedralem, dignitatem, beneficium, officium, penſionem, vel commendam alicujus ex incorporatis

[a] al. preſſuris.

ANNO CHRISTI 1442. SESSIO XLIV.

vel incorporandis, ſeu adhærentibus eidem ſynodo, a Romano Pontifice vel quovis alio impetrare, aut etiam motu proprio conceſſum [a] acceptare attentaret; non ſolum jure, quod in tali eccleſia, dignitate, beneficio, ſeu officio habere prætenderet, ſed etiam omnibus beneficiis eſſet ipſo jure privatus, & ad obtinendum beneficia in futurum inhabilis. Et ſucceſſive, videlicet tertio Idus Septembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio, decrevimus, quod quicumque etiam per Romanum Pontificem, vel ejus auctoritate, in præjudicium, læſionem vel derogationem, ſeu injuriam dictæ ſynodi, vel incorporatorum ſeu incorporandorum eidem per ſe vel procuratorem aut familiarium ſuorum, ſeu in eorum ſervitiis ubicumque exſiſtentium, facta ſeu diſpoſita erant, fierentque & diſponerentur forſitan in futurum, titulum vel poſſeſſionem quomodocumque tangentia; ſive in cardinalatus & patriarchatus dignitatibus, aut in prælaturis cathedralium etiam metropolitanarum eccleſiarum, monaſteriis, vel aliis beneficiis eccleſiaſticis, præſtimoniis, commendis, unionibus, penſionibus, officiis & rebus eccleſiaſticis vel temporalibus; & circa ipſa aut alias quomodocumque & qualitercumque; etiamſi motu proprio, directe vel indirecte; eſſent ipſo jure irrita & inania, & pro infectis penitus haberentur; partes læſas extunc in priſtinum ſtatum reponendo, & per quemlibet judicem competentem reponi mandando: Adjicientes, quod ſi prætextu talis conceſſionis ad aliquam occupationem deveniretur; niſi occupans infra decem dies, elapſis ſexaginta diebus a dicta die tertio Idus Septembris, ſi per partem læſam foret requiſitus, & a tali occupatione & turbatione realiter & pure deſiſteret, ac parti læſæ de perceptis poſt conceſſionem hujuſmodi ſatisfaceret, ultra pœnas prædictas excommunicationis ſententiam incurrat eo ipſo; talium etiam conceſſionum exſecutores eiſdem pœnis ſubjacere decernentes; prout in ipſis decretis, quorum tenores & effectus haberi volumus pro expreſſis, plenius continetur. Verum quia, ſicut clamoroſa dictorum ſuppoſitorum querela didicimus, plerique ambitioſi, quorum effrenata cupiditas modum habere neſcit, ad dignitates, beneficia & honores modis improbis adſpirantes, ac per exquiſitas vexationes dictorum incorporatorum, illos ab hujuſmodi ſanctis operibus retrahere ſatagentes, nonnullorum ex eiſdem incorporatis & ſuppoſitis eccleſias parochiales, metropolitanas, epiſcopales atque monaſteria, aliaſque dignitates, commendas, penſiones, canonicatus & præbendas, officia eccleſiaſtica, necnon juriſdictiones eiſdem incorporatis & ſuppoſitis ratione eccleſiarum, dignitatum & beneficiorum hujuſmodi competentes, ac alias res & bona, contra definitiones & prædicta, ac alia decreta noſtra, quorum tenores & effectus ſimiliter haberi volumus pro expreſſis, in auctoritatis eccleſiæ & conciliorum prædictorum vilipendium, dictorumque ſuppoſitorum grave præjudicium, non ſine manifeſta divinæ majeſtatis offenſa impetrare, extorquere, invadere, acceptare, aut occupare, ſeu in illis propria temeritate ſe intrudere; dictaque ſuppoſita illorum poſſeſſionibus & rebus ſpoliare & privare, ac proceſſus etiam pœnales contra eos facere, & fieri procurare, penſiones etiam [b] nonnullis ex dictis incorporatis ſuper eccleſiis cathedralibus, aliiſque dignitatibus & beneficiis eccleſiaſticis aſſignatas, alioſque fructus beneficiorum quæ ipſi incorporati obtinebant & obtinent, retinere, ſubtrahere, uſurpare, & de illis ſatisfacere recuſare & denegare; aliiſque diverſis injuriis in perſonis, bonis ac rebus prædictis illos affligere; atque conceſſiones, impetrationes & acceptationes hujuſmodi in ſuarum perditionem animarum exſequi non erubuerunt, prout adhuc non erubeſcunt; nos, quorum intereſt in præmiſſis opportunæ proviſionis remedia adhibere, volentes ſtatui univerſalis eccleſiæ & ſuppoſitorum prædictorum indemnitati & quieti ſalubriter providere, decretis & diffinitionibus prædictis inhærentes, illaque innovantes, ac eis adjicientes, hoc perpetuo ſynodali decreto auctoritate univerſalis eccleſiæ decernimus & declaramus, impetrationes, electiones, collationes, & [a] diſpoſitiones quaslibet de dictis eccleſiis cathedralibus, monaſteriis, dignitatibus, commendis, [b] penſionibus, officiis & beneficiis, juriſdictionibus, ceteriſque rebus & bonis prædictis; necnon proceſſus prætenſos omnes & ſingulos, quaſcumque etiam ſuſpenſionum, excommunicationum, interdicti, privationum, inhabilitationum, inhibitionum, aliaſve ſententias, cenſuras, & pœnas, ſeu proceſſus alios cujuſcumque qualitatis exſiſtant, in ſe continentes, adverſus ipſa ſuppoſita ac in eorum præjudicium, læſionem vel derogationem aut odium; ac contra prædicta & alia decreta noſtra quomodocumque & qualitercumque promulgatos & factos; ac omnia inde ſecuta, tamquam de facto attentata, prout ſunt, irrita, nulla & inania, nulliuſque roboris vel momenti fuiſſe & exſiſtere, ac pro infectis haberi debere: nullum quoque ex eiſdem ſuppoſitis, vel quemcumque alium illis innodatum fuiſſe, aut inantea innodari poſſe: impetrantes vero, ſeu detentores & occupatores, prætextu collationum, diſpoſitionum, etiam motu proprio factarum, aut detentionum vel occupationum, de hujuſmodi eccleſiis, dignitatibus, beneficiis, officiis, juriſdictionibus, & bonis, in illis in quibus ſeu ad quæ ipſa ſuppoſita ex noſtris vel Apoſtolicis aliiſve canonicis collationibus & proviſionibus, aut alias quomodolibet jus habuerunt, prout habent, quæ obſtantibus obedientiæ diverſitatibus, vel aliis legitimis impedimentis, contra ſuos adverſarios cauſas inchoare, ſeu proſequi commode non potuerunt, etiamſi eccleſiæ, dignitates, beneficia, vel res & bona hujuſmodi trium annorum, vel alterius cujuſvis longioris temporis ſpatio occupata fuerunt, aut coloratus prætendatur titulus prætextu etiam decreti noſtri de pacificis poſſeſſoribus, quod incipit: Quicumque non violentus: quod contra ipſa ſuppoſita in caſibus præmiſſis locum habere non volumus; nullum titulum vel jus quodcumque acquiſiviſſe, ſeu acquirere: ipſos etiam incorporatos nullum jus, titulum vel poſſeſſionem perdidiſſe, aut aliquod in jure eis competenti præjudicium generari potuiſſe, quo minus ipſi, quotieſcumque opportunitas ad id ſe obtulerit, poſſeſſionem eccleſiarum cathedralium, dignitatum, beneficiorum, vel aliorum prædictorum, quibus ſpoliati exſtiterunt, per ſe vel alium ſeu alios abſque alia cauſæ cognitione, ſeu alterius auctoritatis requiſitione, continuare; eorum quoque, ſuper quibus ſententiam vel ſententias, quæ partibus per ſe vel procuratorem præſentibus, & uſque ad finem ſe defendentibus, in rem tranſiverint judicatam, apud nos contra ſuos adverſarios obtinuerint, illorum & præſentis decreti vigore poſſeſſionem adipiſci & intrare & ſuper illis; de quibus poſſeſſionem nondum habuerunt, & actionem intentare, & jus ſuum proſequi valeant. Spoliatos inſuper aliorum & præſentis decretorum noſtrorum auctoritate in illum ſtatum priſtinum, in quo ante ſpolium, occupationem ſeu novitatem hujuſmodi erant, perinde ac ſi factæ non fuiſſent, repoſitos & reſtitutos eſſe.

Impe-

[a] al. attentare præſumeret.

[b] al. nonnullis.

[a] al. diſpenſationes.

[b] al. proviſionibus.

Baſileenſe concilium ſeſſione XXI.

Digitized by Google

Impetrationes autem & conceſſiones etiam motu proprio de eccleſiis cathedralibus, monaſteriis, dignitatibus, commendis, penſionibus, ſeu cujuſvis qualitatis beneficiis, aut aliis rebus vel bonis (ut præfertur) factas, viribus vacuas: necnon illos qui eas acceptare præſumpſerunt, cujuſcumque ſtatus, etiamſi cardinalatus, patriarchali, archiepiſcopali, epiſcopali, aliave eccleſiaſtica vel mundana præfulgeant dignitate, jure quod in eis habere prætendebant, & aliis beneficiis omnibus, privatos, ac ad alia in poſterum obtinenda inhabiles fore. Illos vero ex eis, qui pretextu talium conceſſionum & impetrationum ad aliquam occupationem proceſſerunt, & ut ab hujuſmodi occupationibus & perturbationibus deſiſterent, juxta tenorem decreti noſtri quod incipit, Ut ſacri, requiſiti, talibus requiſitionibus non paruerunt; ultra prædictas, excommunicationis: necnon earumdem impetrationum & conceſſionum receptores & exſecutores, quoad ſingulares perſonas, eaſdem ſententias & pœnas: quo vero ad nobis incorporatos, qui (ut præfertur) huic ſanctæ ſynodo juraverunt, & in præmiſſis auxilium, conſilium vel favorem præbuerunt, perjurii reatum incurriſſe, & de beneficiis, quibus ratione præmiſſorum (ut præfertur) privati exſiſtunt, per eos, ad quos ſpectat, hujus decreti auctoritate libere diſponi poſſe, ſimiliter decernimus & etiam declaramus. Et ut metus pœnæ meta ſit præſumptionis, omnibus & ſingulis cujuſcumque dignitatis (ut prædictum eſt) exſiſtant, qui aliquam eccleſiam cathedralem, etiam metropolitanam, aliamve prælaturam, dignitatem, commendam, penſionem, officium aut beneficium eccleſiaſticum, ſeu etiam, ut ſupra deſignata, juriſdictionem, res & bona prædicta quæcumque, cujuſcumque qualitatis exſiſtant, eorumdem incorporatorum & ſuppoſitorum, omnibus & ſingulis cujuſcumque dignitatis (ut prædictum eſt) exſiſtant, qui occupant & detinent, ſeu etiam occupabunt & detinebunt forſitan in futurum, ultra prædictas & alias tam per noſtra quam aliorum generalium conciliorum decreta, ſanctioneſque canonicas, inflictas, quas occaſione præmiſſorum incurriſſe noſcuntur, pœnas; ſub excommunicationis, necnon perpetuæ infamiæ pœnis, quas quemlibet contra facientem incurrere volumus ipſo facto; præcipimus atque mandamus, ut infra duorum menſium a data præſentis decreti, vel etiam interim infra duodecim dierum ſpatium, a tempore quo illius notitiam habuerint computando, ab omnibus & ſingulis occupationibus & perturbationibus per eos ſic factis penitus deſiſtant; ac eccleſias, dignitates, commendas, penſiones, officia, beneficia, atque res & bona prædicta, quibus dicti incorporati ſpoliati fuerint, aut ſuper quibus ſententiam vel ſententias, quæ partibus per ſe vel per procuratorem præſentibus, & uſque ad finem ſe defendentibus, in rem tranſiverunt judicatam, obtinuerint, illorum poſſeſſionem liberam & vacuam dimittant: necnon de perceptis, & qui durante occupatione hujuſmodi percipi potuiſſent, fructibus, expenſis, & intereſſe propterea paſſis, partibus læſis, ac etiam de penſionibus (ut præfertur) aſſignatis, necnon beneficiorum eorumdem incorporatorum fructibus, ac aliis rebus & bonis prædictis integre & realiter ſatisfaciant, aut cum eis amicabiliter concordent. Quod ſi facere contempſerint, ac pœnas prædictas damnabiliter incurrere, illiſque per alium menſem, duobus menſibus lapſis, aut duodecim diebus prædictis inſordeſcere non formidaverint; extunc ultimo menſe hujuſmodi lapſo, (cum creſcente contemptu creſcere debeat & pœna, & eccleſia non habeat quid ulterius faciat) ſi ſingularis perſona, decem; ſi vero univerſitas aut capitulum, aut aliud collegium ſeu communitas fuerit, triginta marcarum auri pro una cameræ Apoſtolicæ, ac pro alia parti læſæ, & pro tertia æqualibus partibus mediato vel immediato domino civitatis vel loci, in qua ſeu quo eccleſia, dignitas, beneficium commenda, officium, vel res hujuſmodi, exſtiterit, ſi vices ſuas impendere voluerit, alioquin cuicumque alteri operam efficacem ad id præſtanti pro labore applicandarum, pœnas incurrat eo ipſo. Interim vero non minus patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, ceteriſque ordinarii ſeu collatores, etiamſi capitula, univerſitates vel collegia fuerint, aliæque perſonæ, ad quas eccleſiarum cathedralium electio, necnon dignitatum, beneficiorum, officiorum & aliorum prædictorum collatio, præſentatio, proviſio, ſeu quævis alia diſpoſitio, communiter vel diviſim pertinet, infra ſimile duorum menſium vel duodecim dierum & unius alterius menſis a fine duorum menſium vel duodecim prædictorum dierum computandum ſpatium, poſtquam pro parte illorum quorum intereſt fuerint requiſiti, ſub omnibus & ſingulis ſuperius deſignatis & pecuniariis pœnis, quas contra facientes & rebelles etiam ipſo facto incurrere volumus; omnibus etiam majoris excommunicationis vel defectus tituli, aliiſque exceptionibus, oppoſitionibus, & ſubterfugiis ceſſantibus & rejectis, & abſque quarumcumque cauſarum cognitione, quam eis & aliis quibuſcumque judicibus eccleſiaſticis & ſæcularibus ſub eiſdem pœnis & caſibus præmiſſis penitus interdicimus; electiones, collationes, [a] præſentationes, & quaſvis alias diſpoſitiones modis præmiſſis præſumptas, præſentis decreti auctoritate, ſicuti de facto proceſſerunt, de facto retractent & annullent; impedimenta præſtita ſubmoveant, occupatores ab occupatis expellant, & de perceptis fructibus, & qui percipi potuiſſent, necnon expenſis & intereſſe prædictis, etiam per incarcerationem perſonarum occupantium, ſi opus fuerit, ſatisfieri; ac partes læſas in eum ſtatum, in quo ante occupationem ſeu factam novitatem hujuſmodi fuerant, reponere & redintegrare procurent: vaſalli inſuper & quicumque debitores & ſubditi eccleſiarum cathedralium, dignitatum, beneficiorum, commendatum, & aliorum prædictorum, nullatenus occupatoribus prædictis, ſed eiſdem incorporatis & ſuppoſitis ſpoliatis, ut prius obediant & pareant in omnibus: ipſique debitores de fructibus, redditibus, proventibus, juribus, & obventionibus eccleſiarum, dignitatum, beneficiorum ac aliorum hujuſmodi ſub excommunicationis pœna, quam contra facientes incurrere volumus ipſo facto, reſpondeant, & integre ſatisfaciant, vel cum eis amicabiliter concordent. Quod ſi facere neglexerint, & intruſis de fructibus & juribus hujuſmodi reſpondere præſumpſerint, tales a debito nullo modo liberatos fore, ſed incorporatis (ut præfertur) ſpoliatis realiter teneri decernimus. Præterea ſi archiepiſcopi ceterique prænominati præmiſſa non adimpleverint, eiſque non paruerint cum effectu; extunc lapſis duobus menſibus vel duodecim diebus, & adhuc alio menſe prædictis, eccleſiæ civitates, & alia loca, in quibus talia, eccleſiæ, dignitates, beneficia, aliaque prædicta, fuerint (ut præmittitur) occupata, tamdiu eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto, quouſque rebelles prædicti per eccleſiaſticam vel ſæcularem fuerint potentiam a civitate vel loco expulſi, aut mandatis noſtris hujuſmodi fuerit ſatisfactum; quibus expulſis, vel (ut præfertur) ſatisfacto, divina poſſint officia reſumi & continuari. Quæ omnia & ſin-

Baſileenſis concilii ſeſſione XIII.

[a] *al.* reſervationes.

Anno Christi 1442. Sess. XLIV.

gula etiam in pendentibus per appellationem, vel alias locum habere volumus & decernimus. Porro in caſu non paritionis, liceat interim dictis incorporatis & ſuppoſitis poſt lapſum duorum menſium aut duodecim dierum prædictorum, brachii ſæcularis, necnon rectorum & officiariorum civitatis vel loci hujuſmodi auxilium invocare, quos etiam in ſubſidium juſtitiæ præſentis decreti tenore invocamus, requirimus & monemus; ut ipſi poſt ſimile duodecim dierum ſpatium, a tempore requiſitionis ſuper hoc eis factæ computandorum, auxilium, conſilium, potentiam & favores poſſibiles, ſub excommunicationis & privationis privilegiorum quæ ab eccleſiis obtinent, pœnis; quas eos, niſi fecerint quæ mandamus, incurrere volumus ipſo facto; præſtare non poſtponant: quorum potentia & auxilio præfatis ſpoliatis eccleſiarum, dignitatum, beneficiorum, officiorum, rerum & bonorum prædictorum poſſeſſionem, tam ejuſdem decreti quam propria auctoritate, ac etiam per potentiam intrandi & continuandi, ac intruſos ſuos expellendi, plenariam concedimus poteſtatem & facultatem. Omnes autem Chriſti fideles quacumque, etiamſi cardinalatus, patriarchali, archiepiſcopali, epiſcopali, vel alia eccleſiaſtica ſeu mundana præfulgeant dignitate, qui præſens decretum temere violare, aut illius exſecutionem denegare, ſeu directe vel indirecte impedire, ac partibus adverſis adhærere vel favere, ſeu eorum aliquem receptare, defendere, aut tueri præſumpſerit, quoad ſingulares perſonas, excommunicationis, necnon trium: quo autem ad capitula, univerſitates & collegia, eccleſiaſtici interdicti & decem marcarum auri (ut ſupra dictum eſt) applicandarum, pœnas incurrere decernimus eo ipſo. Ceterum, quia præterita nos commonent futuris cautius obviare periculis; præſentis decreti tenore ſub interminatione divini judicii, & ſub excommunicationis, privationis, inhabilitationis, pecuniariis & aliis ſuperius expreſſatis pœnis, quas ipſo facto quemlibet contra facientem incurrere volumus, diſtrictius inhibemus, ne aliquis, cujuſcumque conditionis & excellentiæ fuerit, eccleſiaſticæ vel mundanæ, etiamſi cardinalatus, patriarchali, archiepiſcopali, epiſcopali, vel alia quacumque præfulgeat dignitate, quaſvis eccleſias, patriarchales, metropolitanas, vel alias cathedrales, monaſteria, prælaturas, dignitates, officia, commendas, penſiones, juriſdictiones, vel alia cujuſcumque qualitatis beneficia, ſive res & bona quibuſcumque nominibus cenſeantur, ad ipſos pro tempore incorporatos & incorporandos huic ſacro Baſileenſi, aut alteri univerſali legitime congregando concilio, vel ipſorum familiares pertinentia, eodem concilio durante, & in eo [a] præſentialiter exſiſtentia, in præjudicium, læſionem, derogationem ſeu odium concilii, ſeu incorporatorum vel incorporandorum hujuſmodi, a quocumque etiam Romano Pontifice impetrare, vel motu proprio collata acceptare, aut in illis ſe intrudere, ſeu in eorumdem incorporatorum odium ſive præjudicium ſuos conſanguineos, procuratores aut fautores in perſonis vel bonis affligere ſeu moleſtare; vel eoſdem incorporatos pro tempore invitos alibi quam in eodem concilio ſuper re quacumque trahere, aut ad reſpondendum ſeu judicium ſubeundum compellere præſumat: quoſcumque proceſſus, etiam quaſcumque pœnas in ſe continentes, & quidquid in contrarium forſitan attentari contigerit, irritum & inane, nulliuſque roboris vel momenti exſiſtere, exnunc prout extunc nuntiantes & decernentes. Non intendimus tamen aliquos ex incorporandis in futurum, qui ante eorum incorporationem ſuper

[a] al. perſonaliter.

A aliquibus criminibus apud ſuos ſuperiores delati forent & legitime præventi, hoc decreto tueri, quin poſſit contra eos ſuper criminibus hujuſmodi etiam uſque ad diffinitivam ſententiam incluſive procedi: abſolutionem vero omnium & ſingulorum, qui præfatas ſententias, cenſuras & pœnas, vel earum aliquam incurrerint quoquo modo, ſynodo pro tempore ſedenti, & illa diſſoluta, Romano Pontifici tantummodo, præterquam in mortis articulo, reſervamus. Poſtremo, ut nullus ipſius decreti ignorantiam prætendere valeat, decernimus illud per publicationem in præſenti ſeſſione factam vim habere; & ita univerſos & ſingulos, lapſis duobus menſibus aut duodecim diebus prædictis, adſtringere & arctare,
B ac ſi eis perſonaliter apprehenſia intimatum foret. Quocirca vobis venerabilibus patriarchis, primatibus, archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, prioribus, præpoſitis, decanis, cantoribus, archidiaconis, ceteriſque in dignitatibus quibuſcumque conſtitutis, ac cathedralium eccleſiarum canonicis diſtricte præcipiendo mandamus; quatenus vos aut unus veſtrum per vos vel alium ſeu alios, præmiſſa omnia & ſingula, ubi & quando expedire videritis, ſolemniter publicantes, ſi & poſtquam ſuper præmiſſis vel aliquo eorum pro parte alicujus ex incorporatis & ſuppoſitis prædictis vel alterius promotorum negotiorum noſtrorum, aut noſtri vel Romani Pontificis procuratoris fiſcalis, quibus ſuper his omnimodam
C atque plenariam concedimus poteſtatem, requiſiti fueritis, vel fueris requiſitus; & vobis quod aliquis vel aliqui ex perturbatoribus prædictis aliquam vel aliquas ex ſententiis & pœnis ſuperius expreſſatis incurrerit, fuerit facta fides; ad earumdem pœnarum declarationem contra eos procedentes, illos tamdiu in eccleſiis veſtris ac aliis locis, Dominicis aliiſque feſtivis diebus eaſdem pœnas incurriſſe publicetis, & publicari faciatis, ac ut tales evitetis, & ab aliis evitari faciatis; ac alias ad plenariam pœnarum prædictarum exſecutionem procedere curetis, donec ſuper his ſatisfactione prævia debite meruerint abſolutionis beneficium obtinere. Et nihilo minus legitimis ſuper his per vos habendis, ſervatis proceſſibus,
D eos, quoties opus fuerit, aggravare curetis; contradictores auctoritate noſtra, appellatione poſtpoſita, compeſcendo; invocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis. Nos enim vobis & veſtrum ſingulis, omnes & ſingulos qui ſententias & pœnas hujuſmodi, vel earum aliquam incurrerint quoquo modo, in loco noſtræ ſacræ congregationis, ea durante, ipſa vero diſſoluta, in loco Romanæ curiæ, & extra etiam ad partes: illos vero ex eis, ad quos tutus non patebit acceſſus, ſeu in locis in quibus libera mandatorum noſtrorum exſecutio fieri non poterit, ſuper quo partis læſæ vel promotorum aut procuratoris prædictorum juramento ſtari volumus, in audientia litterarum contradictarum, & in valvis
E majoris eccleſiæ civitatis vel loci, in qua vel in quo hanc aliam generalem ſynodum pro tempore ſedere, vel ea diſſoluta aut non ſedente Romanum Pontificem cum ſua curia reſidere contigerit, ſi in ea vel apud nos: ſi vero extra ſuper his procedi contigerit, in loco eccleſiæ, dignitatis vel rei, ſuper qua vel quo agetur, aut alio viciniori, in quo partis læſæ commoditas ſe obtulerit; in valvis majoris eccleſiæ civitatis vel loci hujuſmodi, ad inſtar edictorum publicorum monendi, requirendi & citandi, plenam & liberam auctoritatem univerſalis eccleſiæ concedimus tenore præſentium facultatem: volentes & eadem auctoritate decernentes, monitiones, requiſitiones & citationes ſic factas, vim habere, ac eoſdem ſic moni-

Anno Chriſti 1442. Seſſio XLV.

tos, requiſitos & citatos arctare perinde, ac ſi eis perſonaliter apprehenſis factæ forent. Non obſtantibus noſtris atque Apoſtolicis conſtitutionibus & ordinationibus, quibus quoad præmiſſa derogamus, & derogatum eſſe volumus, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Baſileæ in ſeſſione noſtra publica, in majori eccleſia Baſileenſi ſolemniter celebrata, quinto Idus Auguſti, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo [a] ſecundo.

[a] Forte, primo.

SESSIO XLV. SEU ULTIMA.

Sacroſancta Baſileenſis generalis ſynodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

DEſideravit Ezechias rex ut fieret pax & veritas in diebus ſuis; & nos deſiderio deſideravimus ut pax & unio eccleſiæ in diebus noſtris, hoc ſacro durante Baſileenſi concilio, daretur. Verum cum ex plurimis impedimentis quæ dietim ingeruntur, & in futurum ſuccreſcere poſſent, formidetur ne pax & unio bujuſmodi deſideratæ in hac civitate Baſileenſi fieri, ut actus conciliares libere exerceri valeant; volentes propterea a caſibus futuris providere, ac ut fides & auctoritas generalium conciliorum univerſalem eccleſiam repræſentantium illibatæ permaneant, quodque unio & pax vera eccleſiæ dentur: nec non ut continuetur celebratio generalium C conciliorum: attento quod jam ſanctiſſimus dominus Felix Papa V. prævidens neceſſitatis caſum, pro futuro concilio nominavit inclytam civitatem Lugdunenſem in partibus Galliarum: in hocque ſatisfaciendo decretis ſacrorum Conſtantienſis & Baſileenſis hujus generalium conciliorum, dictam civitatem Lugdunenſem, quam experientia docente generalium ſynodorum hactenus in ea celebratarum, accommodam & idoneam reputamus: tenore præſentium in nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis pro futuro proximo celebrando concilio nominavimus, deputamus & aſſignamus. Cumque immineant urgentiſſimæ cauſæ, ut brevi fiat alterius generalis concilii celebratio, propterea ſtatuimus & ordina- D mus, ut infra triennium a datis præſentium computandum generale concilium in præfata civitate Lugdunenſi celebretur; decernentes quod cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, prælati, ſeu quicumque alii, qui ad generalia concilia de jure vel conſuetudine convenire debent, in termino præmiſſo ad dictum locum accedere teneantur, dummodo poſt diſſolutionem hujus concilii hoc vel alio in loco continuati, reſtet unus annus ante hujuſmodi triennii finem. Volumus etiam, & ſpecialiter concedimus, quod prædictum terminum futuri celebrandi concilii abbreviare valeat præfatus Papa Felix. Per præmiſſa autem etſi recte inſpicientibus aliud videri non debeat, ad majorem tamen veritatis manife- E ſtationem declaramus, quod non intendimus, neque volumus, hoc ſacrum generale concilium Baſileenſe diſſolvere, aut diſſolutum quomodolibet cenſendum eſſe; quin immo in hoc loco continuandum fore, & continuari debere, dum tamen integra & plena libertas atque ſecuritas, nec non ſalvuſconductus, per inclytam civitatem Baſileenſem nobis & eidem ſynodo conceſſi, ſerventur illæſi. Adjicientes, quod ſi aliquod fieret impedimentum, quo minus in hac civitate Baſileenſi juxta ritum conſuetum actus conciliares libere exerceri poſſent, aut libertas ſeu ſecuritas & ſalvoſconductus bujuſmodi non ſervarentur: quibus caſibus ſeu eorum aliquo (quod Deus A avertat) advenientibus, ſuper quo ſtari volumus arbitrio ſeu atteſtationi dilectiſſimorum cardinalium & venerabilium epiſcoporum, aliorumque dilectorum eccleſiæ filiorum per nos hodie deputatorum, aut majoris partis eorum pro tempore præſentium, cum ſubſcriptione eorum, inde ſuper conficiendo publico inſtrumento & ſingulis eorumdem imminendo; extunc prout exnunc, & exnunc prout extunc, hanc ſanctam ſynodum pro ipſius continuatione ab hac civitate Baſileenſi ad civitatem Lauſanenſem, utique provinciæ Biſuntinæ locum habilem, tutum & idoneum ad generalis concilii celebrationem, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti tenore præſentium transferimus, ac tranſlatum eſſe decerni- B mus, cum eiſdem modis, formis, qualitatibus & ordinationibus, cum quibus in hoc loco Baſileenſi continuata fuit & ſtat de præſenti.

Datum Baſileæ in noſtra publica ſeſſione, in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, decimoſeptimo Kalendas Junii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo ſecundo.

INDULGENTIÆ
incorporatis conceſſæ.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, *&c.* dilecto eccleſiæ filio, *&c.*

C GRata per te nobis & univerſali, quam in Spiritu ſancto legitime congregatam repræſentamus, eccleſiæ hactenus impenſa, & quæ adhuc impendere non deſiſtis, condigne perſtringentes obſequia; illis reddimur intenti non immerito, per quæ obſequia fructuoſa tibi ſint, & ad majus cedere valeant animæ ſalutis incrementum. Dudum ſiquidem omnibus & ſingulis, qui tantum noſtræ congregationi incorporati fuerunt, & etiam uſque ad feſtum Aſſumptionis beatæ Mariæ Virginis tunc futurum incorporarentur, ac nobiſcum in vinea Domini per ſex menſes laborarunt, & inantea laborarent, hujuſmodi eorum labores & obſequia condignis ſalutarium retributionum præmiis compenſare cupientes, D litteras noſtras conceſſimus in hæc verba:

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

Benigna univerſalis eccleſiæ providentia theſauros ſpiritualium gratiarum a Chriſto ſibi conceſſos laborantibus in vinea Domini merito diſpenſare curat, quo magis labores ac ſolicita ſtudia in proſecutione ſalutis animarum & publici boni Chriſtianæ religionis & exaltationis fidei catholicæ conferant: ut ſic fructuoſis eorum operibus digna rependantur præmia, & ad uberiora meritorum incrementa fer- E ventius excitentur. Virtuoſum igitur atque laudabilem zelum ſuppoſitorum hujus ſanctæ ſynodi, fidelia obſequia Chriſti eccleſiæ in ſuis neceſſitatibus & adverſitatibus exhibentium, & pro inchoatis ſanctis operibus communem Chriſtianorum utilitatem concernentibus aſſidue laborantium, attenta conſideratione penſantes, & laboribus eorum digna ſalutarium retributionum munera elargiri cupientes: ut omnes & ſinguli qui huic ſanctæ ſynodo incorporati reſident perſonaliter in eadem, & antea per ſex menſes reſederunt, ac etiam qui hucuſque ad feſtum Aſſumptionis Mariæ Virginis eidem ſanctæ ſynodo incorporati fuerunt, poſtquam per totidem menſes in eadem reſederunt; nec non & illi qui in noſtris &

ipſius eccleſiæ negotiis extra locum hujus ſacri concilii per nos miſſi ſunt, ac (ut præfertur) nobiſcum per totidem menſes laborarunt, cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, etiamſi cardinalatus, patriarchali, archiepiſcopali, epiſcopali, abbatiali præemineant dignitate, ſingulos confeſſores idoneos ſæculares & regulares presbyteros eligere, qui toties, quoties opportunum fuerit, ipſorum ſingulorum confeſſionibus diligenter auditis, ipſis ſingulis in ſinceritate fidei, unitate, obedientia & devotione ſanctæ univerſalis & Romanæ eccleſiæ atque noſtram ſummi Pontificis pro tempore legitimam adminiſtrationem papatus habentis perſiſtentibus, pro pœnis & cenſuris a juris conſtitutione univerſalis concilii vel Apoſtolica, aut alia quavis, vel ab homine generaliter promulgatis, omnibus debitam abſolutionem impendere, atque injungere valeant pœnitentiam ſalutarem: niſi forſitan talia fuerint, propter quæ ſedes Apoſtolica fuerit merito conſulenda: nec non etiam vota peregrinationis, abſtinentiæ, & ſimilia per eos emiſſa, exceptis tamen votis peregrinationis Romanæ, Hieroſolymitanæ, & ſancti Jacobi in Compoſtella, in alia pietatis opera commutare. Quodque præterea prædicti vel alii ſimiles confeſſores per ſingulos eorum incorporatorum & incorporandorum eligendi ſingulos ſemel in vita & ſemel in mortis articulo ipſorum ſingulorum ſimilibus confeſſionibus auditis, eis ſingulis, præterquam in homicidii voluntarii caſu, aliis pro peccatis omnibus, etiamſi talia fuerint, propter quæ Sedes ipſa merito conſulenda exſiſteret, auctoritate univerſalis eccleſiæ & noſtra debitæ abſolutionis beneficium impendere, ac pœnitentiam ſalutarem injungere, plenariam remiſſionem omnium peccatorum ſuorum concedentes; ipſoſque & ipſorum quemlibet a quibuſvis excommunicationum, ſuſpenſionum & interdictis ſingulis, aliiſque eccleſiaſticis cenſuris & pœnis a jure vel ab homine generaliter, etiam per legatorum vel delegatorum ſedis prædictæ, aut univerſalium conciliorum vel Apoſtolicæ ſedis, aut provincialis, vel quaſlibet ſynodales conſtitutiones, ſive juxta regulam quorumlibet ordinum inſtituta incurriſſe quomodolibet cenſebuntur: etiamſi propterea ad Sedem ipſam vel alium quemcumque ſpecialis habendus foret recurſus: ſi id humiliter petierint: injuncta eis inde pro modo culpæ ſimili pœnitentia; nec non aliis quæ fuerint injungenda, auctoritate prædicta, etiam abſque cujuſvis alterius ſuper hoc requiſita licentia, abſolvere, atque etiam ſemel (ut præmittitur) in vita quæcumque vota peregrinationis, abſtinentiæ, & ſimilia, in alia pietatis opera commutare, etiamſi talia ſint propter quæ ſedes Apoſtolica merito foret conſulenda. Et cum eis & eorum quolibet ſuper irregularitate, ſi quam hujuſmodi ſententiis aut earum aliqua ligati, Miſſas & alia divina officia, non tamen in contemptum clavium, celebrando, vel ſe illis immiſcendo, vel alias qualitercumque, præterquam in bigamia vel homicidio voluntario contraxerint, abolendo. Etiam omnem inhabilitationis, irregularitatis & infamiæ maculam ſive notam, per ipſorum quemlibet præmiſſorum occaſione contractam, eadem auctoritate diſpenſare; ipſoſque & eorum quemlibet, ad quaſcumque dignitates, etiamſi cardinalatus, patriarchalis, archiepiſcopalis, epiſcopalis, & alias quaſcumque, necnon perſonatus, adminiſtrationes, & officia & beneficia quæcumque eccleſiaſtica & curam animarum habentia, quæ indebite ac minus canonice, alias tamen colorato titulo, etiamſi per ſimoniæ labem, non tamen per violentiam aut prætextu litterarum & inſtrumentorum falſo fabricatorum adepti ſunt & poſſident, ipſis tamen dignitatibus, beneficiis, officiis, in quorum adeptione labes ſimoniæ intervenerit, in ſuis manibus prædictorum confeſſorum libere reſignatis, rehabilitare, aliaque eis poſt rehabilitationem hujuſmodi denuo abſque alicujus juris præjudicio conferre, & de illis providere; & alias deſuper ipſorum ſtatui & indemnitatibus conſulere, etiam ad alias quaſcumque dignitates (ut præmittitur) & beneficia illis canonice conferendas aut conferenda rehabilitando, ac in omnibus & per omnia libere & licite poſſint & valeant, prout Romanus Pontifex pro tempore in legitima adminiſtratione papatus conſtitutus, quomodolibet facere poſſet. Ita tamen, quod ipſorum ſinguli de fructibus per eos ex dignitatibus, perſonatibus, adminiſtrationibus, officiis & beneficiis hujuſmodi indebite perceptis, aliqualem portionem pro fabricis & ornamentis eccleſiarum, ſeu pro aliis uſibus juxta voluntatem & diſcretionem confeſſorum prædictorum exponere debeant, ac etiam teneantur. Et quibus quidem abſolutionibus, abolitionibus, diſpenſationibus, & proviſionibus, etiam in judicio & extra (ubi opus fuerit) ſtari volumus perſonis incorporatis & incorporandis prædictis, auctoritate ipſius univerſalis concilii tenore præſentium indulgemus. Volumus autem, quod confeſſores ipſi de his, quibus ratione præmiſſorum fuerit impendenda ſatisfactio, etiam ſimilis incorporatis prædictis pro tempore confitentibus, per ſe, ſi ſupervixerint, vel per heredes ſuos, aut alios, ſi tunc forte tranſierint, faciendam injungant: quam ipſi abſoluti vel heredes aut alii præmiſſa facere & adimplere teneantur, ut præfertur. Et ne (quod abſit) aliqui propter hujuſmodi gratiam reddantur proclivores ad illicita in poſterum committenda, volumus quod ſi ex confidentia remiſſionis hujuſmodi aliquis vel aliqui incorporatorum prædictorum aliqua forte committeret, quoad illa, remiſſio eis nullatenus ſuffragetur: quoniam etiam ad eos qui a nobis receſſerunt, & ad diſſolutionem ſeu derogationem auctoritatis præſentis ſacri concilii improbis auſibus machinati ſunt, [a] volumus aliquatenus extendi. Nulli ergo hominum omnino liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & univerſalis eccleſiæ ſe noverit incurſurum.

Datum Baſileæ quinto Kalendas Julii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringenteſimo trigeſimo nono, Apoſtolica ſede vacante.

Nos igitur, ut tu qui ante datam litterarum prædictarum noſtræ congregationi incorporatus fuiſti, & nobiſcum ipſius eccleſiæ cauſis & negotiis proſequendis per ſex menſes & amplius ſolicitis ſtudiis laboraſti, litterarum prædictarum pleno gaudeas effectu; & ne eumdem effectum ſuper eo quod incorporatus fueris, & per hujuſmodi menſes nobiſcum laboraveris, ut præfertur, cujuſvis hæſitationis ſuperſit ſcrupulus, tempore præcedente te, ut præfertur, incorporatum fuiſſe, ac per hujuſmodi menſes nobiſcum realiter & veraciter laboraſſe, harum ſerie litterarum atteſtamur, & cunctis notum relinquimus: volentes & auctoritate univerſalis eccleſiæ decernentes, quod præſentes litteræ ad probandum plene hujus rei ſeu facti exſiſtentiam ſive certitudinem ubique ſufficiant, nec ad id probationis alterius adminiculum requiratur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ atteſtationis, voluntatis, & conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſe-

[a] *Forte*, nolumus.

rit, indignationem omnipotentis Dei & univerſalis eccleſiæ ſe noverit incurſurum.

Datum Baſileæ quinto Kalendas Julii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono, Apoſtolica ſede vacante.

DECRETUM
quinque concluſionum.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, ad perpetuam rei memoriam.

SOlicitudinem generalium conciliorum, quorum frequens celebratio agri Dominici præcipua cultura eſt, maxime fieri decet ut evellant & deſtruant vepres & tribulos errorum; ædificentque & plantent ſanam doctrinam veritatis, per quam animæ hominum nutriantur in ſalutem. Quod attendens hæc ſancta ſynodus, volenſque errores varios adverſus evangelicam veritatem & determinationes eccleſiæ pullulantes extinguere, tres catholicæ fidei veritates cordibus omnium Chriſtianorum per ſolemne decretum ſuæ ſeſſionis firmius inſerere curavit, cujus decreti tenor talis eſt: Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, *&c.* ad perpetuam rei memoriam. Sicut una eſt Chriſti eccleſia, *&c.* ut habetur in triceſima tertia ſeſſione. His autem ſic præmiſſis, providendum inſuper fuit, ut ea reſcinderentur ſarculo eccleſiaſticæ ſolicitudinis, quæ in adverſum errata ſunt; & potiſſime dum error in illo deprehenditur, qui animabus Chriſtianorum gravius poſſet afferre nocumentum, alioſque ad errandum facilius inducere. Tanta enim nobis cura eſſe debet conſervandæ Chriſtianæ fidei, ut nec in minimo permittatur violari: quam pertinaciter offendentes in aliquo, totam offendere cenſentur: dum doctrinam eccleſiæ catholicæ in his quæ fidei ſunt, non ſequuntur velut infallibilem regulam, ſed judicium proprium in adverſum obduratis animis ſequi volunt. Verum præcipue cavendum eſt, ne is, qui aliorum doctor in via veritatis eſſe debet, alios in foveam & præcipitium erroris abducat, & potiſſime talis erroris, qui univerſalium conciliorum auctoritatem enervet, quorum judicium [a] ſummum eſt in terris in extirpatione errorum & conſervatione rectæ fidei. Nec umquam aliquis peritorum dubitavit ſummum Pontificem in his quæ fidem concernunt judicio eorumdem conciliorum univerſalium eſſe ſubjectum. Conquieſcat autem Chriſtiana religio in præmiſſa declaratione catholicæ fidei circa ipſorum conciliorum auctoritatem, explicata in ſacra Conſtantienſi ſynodo. Et deinceps cum olim Eugenius Papa quartus hanc ſynodum Baſileenſem ſine ipſius conſenſu attentaſſet prima vice diſſolvere, declaratum ſibi fuit hoc ipſum præmiſſæ declarationi repugnare: quodque non poterat diſſolvere, aut in alium locum transferre, vel in aliud tempus prorogare generale concilium univerſalem eccleſiam repræſentans, ſine conſenſu ipſius: ac etiam quod hæc erat veritas juris divini, & articulus fidem concernens, quæ ſine interitu ſalutis negligi non poteſt. Tandem poſt longam reſiſtentiam, quam adverſus veritatem fecerat, & multiplices admonitiones atque informationes ſibi per hanc ſanctam ſynodum factas, diſſolutionem ipſam revocavit, illamque declaravit fuiſſe irritam & inanem: revocans etiam quidquid contra hujus ſacri concilii Baſileenſis auctoritatem per ipſum aut ſuo nomine aſſertum erat. Sicque rurſum univerſa eccleſia & Chriſtiana religio in hac fidei veritate conquievit, firmiter credens non poſſe fieri diſſolutionem concilii ſine conſenſu ejus. Spes autem omnium erat, ipſum dominum Eugenium, attenta maxima adhæſione huic ſanctæ ſynodo per eum ſolemniter præſtita deinceps in unitate fidei cum tota eccleſia permanere: a qua iterum, proh dolor, ſe gravius per attentatam ſecundam diſſolutionem hujus ſacri concilii ſine conſenſu ipſius ſeparavit. Et cum fuiſſet iterum admonitus ut hoc ipſum revocaret, exſpectatoque diuturno tempore ut rurſum errorem dimitteret, pertinacius in eo permanſit, auctoritatem conciliorum generalium & veritates fidei circa eam declaratas aſſidue conculcans. Quod conſiderans hæc ſancta ſynodus, & videns ſe nihil apud eum per admonitiones & exſpectationem proficere, omnibus Chriſtianis rei hujus veritatem manifeſtare debuit; ne aliquos deinceps in ſuos errores attrahere poſſit, qui per ignorantiam laqueos perditionis incurrant: ſed potius lumen doctrinæ eccleſiæ catholicæ jugiter ſequentes faciant rectos greſſus ſuos in acquiſitione æternæ ſalutis; ſitque omnium una fides, una ſocietas ſpiritus in vinculo pacis. Et ut clarius rei ſeries ipſius innoteſcat, poſſintque cuncti plenius veritatem ab errore, lumen a tenebris diſcernere; quinque concluſiones in ſua congregatione generali concluſit hæc ſancta ſynodus nono Kalendas Julii proxime præteriti, declarativas eorum quæ adverſus duas veritates in decreto ſupra memorato poſitas præfatus Gabriel, dictus tunc Eugenius Papa quartus, attentavit; quarum quidem concluſionum tenor talis eſt:

Veritatibus duabus prædictis repugnat prima hujus ſacri Baſileenſis concilii prætenſa diſſolutio ſeu tranſlatio, per Eugenium Papam modernum de plenitudine poteſtatis Apoſtolicæ (ut aſſerit) attentata.

Veritatibus duabus prædictis repugnantes errores Eugenius Papa modernus poſt primam prætenſam diſſolutionem ſive tranſlationem ſynodali monitus ac juſſus ſententia, & in forma ſibi oblata, judicialiter revocavit.

Veritatibus duabus prædictis repugnans ſacri hujus Baſileenſis concilii prætenſa diſſolutio ſive tranſlatio, per Eugenium modernum citatum ſuper facto reformationis, attentata de plenitudine poteſtatis, ut aſſerit, caſu quo contra ipſum aut aliquem de ſuis præſidentibus procederetur, inexcuſabilem in fide contineret errorem.

Veritatibus duabus prædictis repugnans hujus ſacri concilii Baſileenſis iterata ſeu tranſlatio prætenſa, ipſum modernum Eugenium diſſolventem ſeu transferentem in revocatum errorem probat iterum eſſe prolapſum.

Veritatibus duabus prædictis repugnans iterata diſſolutio ſeu tranſlatio, necnon ipſius Eugenii poſt ejus monitionem ſynodalem, ut ipſam diſſolutionem ſeu tranſlationem prætenſam (ut præmittitur) factam revocaret, declarataque contumacia, ac in eadem longa permanentia, apertaque ſua rebellio, & alterius congregationis in vim prætenſæ diſſolutionis ſub nomine concilii generalis erectio, hoc ſacro durante Baſileenſi concilio, ſunt de ejuſdem Eugenii pertinacia evidentia teſtimonia, quæ clamore accuſatoris non indigent.

Quæ quidem omnia deduci voluit hæc ſancta ſynodus in notitiam cunctorum per præſentes, ut evulſis erroribus de agro Domini unitas fidei refloreat; & omnibus amplexantibus veritatem eccleſia Dei conſequatur ſalutem & pacem, quæ per hujuſmodi diſſolutiones & impugnationes per præfatum Gabrielem, tunc dictum Eugenium Papam IV. adverſus ſanctam ſynodum ſuſcitatas, quamplurima pericula & detrimenta hucuſque ſuſtinuiſſe dignoſci-

[a] *al.* ſupremum.

Conſtantienſis concilii ſeſſione IV. & V.

Baſileenſis concilii ſeſſione XXXVIII. cujus textus [illegible] eſt: In Eſdra [illegible]

Anno Christi 1449.

tur. Et ſicuti in errore ſuſcitata ſcandala & ſchiſmata ſuccreverunt, ſic ex agnitione veritatis pax & tranquillitas oriatur, ipſaque Chriſti eccleſia, deſtructis adverſitatibus univerſis, ſecuritate gaudeat & ſalute. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis & notificationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & univerſalis eccleſiæ ſe noverit incurſurum.

Datum Baſileæ, in ſeſſione noſtra publica ſexto, nonas Julii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono, Apoſtolica ſede vacante.

Bulla Nicolai Papæ V. ſuper approbatione actorum & geſtorum in concilio Baſileenſi.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

UT pacis, qua nihil deſiderabilius, in univerſali eccleſia ampliſſime diffundatur & perduret ſerenitas; & omnium corda, quæ exagitavit & defatigavit diviſio, unitas integra ad cujuſlibet ſtatus & honoris proſperitatem conſolidet, libenter ſecundum noſtræ & Apoſtolicæ auctoritatis plenitudinem magnitudinemque voluntatis, omnia amplectimur, per quæ non ſolum ſuper præſentibus & futuris, ſed & ſuper præteritis, ut illibata permaneant, debitæ proviſionis adhibeatur remedium. Cum itaque poſt crebras variaſque conturbationes, quibus multis ab annis ſancta Dei ſubjacuit eccleſia, cauſantibus diviſionibus, quæ inter felicis recordationis Eugenium Papam IV. prædeceſſorem noſtrum, & tunc Baſileenſe concilium viguerunt, hoc in noſtro tempore, & ex Altiſſimi Dei providentia ineffabili interpoſitas; tractatuque oratorum cariſſimorum in Chriſto filiorum, Francorum, Angliæ, & Renati Siciliæ regum, necnon Delphini Viennenſis primogeniti Francorum regis illuſtris, pacem eccleſiæ redditam videbamus; dum percepimus venerabilem & cariſſimum fratrem noſtrum Amedeum primum cardinalem epiſcopum Sabinenſem, in nonnullis provinciis Apoſtolicæ ſedis legatum vicariumque perpetuum, Felicem Papam V. tunc in ſua obedientia nominatum, juri quod in papatu aſſerebat ſe habere, ad hujuſmodi pacem eccleſiæ obtinendam, ceſſiſſe; eos vero qui Baſileæ, poſtmodum Lauſanæ, ſub nomine generalis concilii hactenus congregati permanſerunt, ordinaſſe & publicaſſe nobis tamquam unico ac indubitato ſummo Pontifici obediendum eſſe a cunctis fidelibus, & præfatam Lauſanenſem diſſolviſſe congregationem. Deſiderantes igitur toto affectu ea perficere, quibus Chriſti fideles, ſuppreſſis & extinctis diſſenſionum & differentiarum ſeminariis, communi fruantur concordia, cujuſlibet eorum ſtatus, honoris, reputationis & quietis ſtabilitate firmata, quaſcumque promotiones, electiones, confirmationes, poſtulationes, admiſſiones, tranſlationes, commendas, adminiſtrationes, & proviſiones ad quaſcumque patriarchales, metropolitanas & cathedrales eccleſias, necnon abbatiales dignitates, ac monaſteriorum regimina quorumcumque exemptorum & non exemptorum: necnon quaſcumque collationes, proviſiones, & diſpoſitiones quorumcumque beneficiorum eccleſiaſticorum, regularium & ſæcularium, de jure patronatus etiam laïcorum, cum cura vel ſine cura, etiamſi eccleſiæ parochiales fuerint, aut canonicatus & præbendæ, dignitates majores poſt Pontificales in cathedralibus,

Obſ. eos Baſileenſes tandem ad Nicolaum acceſſiſſe.

A vel principales in collegiatis exſiſtant, perſonatuſque, perpetuæ adminiſtrationes vel officia, etiam curata vel electiva, in quibuſcumque eccleſiis, prioratus conventuales, aut cujuſcumque conditionis, qualitatis vel naturæ fuerint, etiam alterius generis, quam expreſſa, paris vel majoris; etiamſi ex quavis cauſa tunc diſpoſitioni Apoſtolicæ ſpecialiter vel generaliter reſervata, fuerint litigioſa, aut alias effecta, vel ad ſedem Apoſtolicam quomodolibet devoluta; in vim quorum, ſeu prætextu collationum, proviſionum, reſervationum, aut aliarum diſpoſitionum hujuſmodi, ſeu alicujus præmiſſorum, alias quam ex titulo privationis factarum, præmiſſarum occaſionum, diviſionum ipſarum eccleſiarum, beneficio- B rum, dignitatum, officiorum, perſonatuum, adminiſtrationum, canonicatuum & præbendarum habita ſeu adepta ſit poſſeſſio, & poſſidentur de præſenti: admiſſiones etiam reſignationum quorumcumque beneficiorum, dignitatum, eccleſiarum, ſimpliciter vel ex cauſa permutationis factarum, auctorizationum & inſtitutionum, penſionum item quarumcumque ſuper quorumcumque beneficiorum eccleſiaſticorum fructibus, reſervationibus, & aſſignationibus, cum proceſſibus & fulminationibus inde ſecutis, necnon uniones, annexiones, incorporationes quarumcumque dignitatum & beneficiorum eccleſiaſticorum, ſæcularium & regularium, quibuſcumque patriarchalibus, archiepiſcopalibus, abbatialibus, vel capitula- C ribus menſis, aut monaſteriis, conventibus, dignitatibus, canonicatibus & præbendis vel beneficiis, ſeu adinvicem ſub quibuſvis verborum formis; dimembrationes etiam [a] eccleſiſticarum & beneficiorum quorumcumque, eccleſiarum quoque, monaſteriorum, ſtudiorumque generalium ſeudationes, erectiones, ſuppreſſiones & ſubjectiones, & quorumcumque beneficiorum creationes, exemptiones, item revocationes, pallii dationes, conſecrationes, benedictiones, perſonarum de ordine ad ordinem tranſlationes, infeudationes, inſtitutiones, contractuum confirmationes, facultatis teſtandi conceſſiones, abſolutiones, liberationes, quitantias ſuper quibuſcumque debitis ratione decimarum, ſemide- D cimarum, indulgentiarum, annatarum, communium & minutorum ſervitiorum, vel alias quomodolibet, diſpenſationes tam ſuper ætatis quam natalium & aliarum inhabilitatum defectibus, ſuper incompatibilibus in quocumque numero, etiamſi ad curas parochiales, matrimoniis, juramento, ordinibus & voto etiam tranſmarino, & rebus aliis quibuſcumque, necnon abſolutiones a quibuſcumque excommunicationum, anathematizationum, & aliis cenſuris eccleſiaſticis, interdictorum tam generalium quam ſpecialium relaxationes, ac etiam illatum fulminationes & appoſitiones juramentorum, etiam fidelitatum relaxationes, rehabilitationes ab omni macula irregularitatis aut alia inhabilitate, undecum- E que proceſſerit; reſtitutiones etiam ad famam & honores gratiarum, indultorum, indulgentiarum & privilegiorum, quaſcumque alias conceſſiones, ac omnia & ſingula, tam juſtitiam quam gratiam concernentia, ſive in foro conſcientiæ, aut contentioſo; in perſonis aut locis quæ tempore conceſſionum & aliorum præmiſſorum obediverunt præfato venerabili ac cariſſimo fratri noſtro Amedeo cardinali epiſcopo, legato & vicario ſupradicto, tunc Felici Papæ V. nominato, ac congregatis antedictis ſeu eorum alteri, tam per ipſum tunc Baſileenſe concilium & Amedeum in ſua obedientia Felicem V. nuncupatum, quam illos qui in Baſileenſi & Lauſanenſi civitatibus ſub nomine generalis concilii

[a] al. eccleſiarum.

congregati remanſerunt, aut alium ſeu alios, ſua aut alterius eorum auctoritate etiam de latere legatos, delegatos, ſive alios quoſcumque ab eis vel eorum altero poteſtatem habentes conjunctim vel diviſim, qualitercumque facta, geſta, conceſſa, data, indulta, diſpoſita & ordinata; etiamſi majora & graviora, aut alterius cujuſcumque naturæ a præmiſſis exſiſtant, & ſpecialem requirant expreſſionem; quæ volumus & decernimus pro expreſſis ſpecifice haberi, cum omnibus & ſingulis inde ſecutis; ac etiam omnia & ſingula per ordinarios in dictis locis facta, pro bono pacis & unionis eccleſiæ: motu proprio ex certa ſcientia & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, de conſilio & aſſenſu venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, præſentium ſerie approbamus, ratificamus, & etiam confirmamus, rataque & firma haberi volumus. Necnon potiori pro cautela de perſonis patriarcharum, archiepiſcoporum, epiſcoporum & abbatum, quibuſcumque eccleſiis & monaſteriis, quarum & quorum aſſecuti ſunt poſſeſſiones, & poſſident de præſenti; necnon de dignitatibus, prioratibus, perſonatibus, adminiſtrationibus, officiis, canonicatibus, & præbendis, commendis & beneficiis quibuſcumque, etiam ſedi Apoſtolicæ ſpecialiter vel generaliter reſervatis, devolutis, vel quomodolibet affectis, eorum poſſeſſoribus quibuſlibet de novo providemus; ac ipſorum omnium fructus, reditus & proventus, necnon emolumenta ſingula in quibuſcumque & ubicumque, etiam extra diœceſim, in quibus eccleſia, monaſterium, prioratus, dignitas, ſeu beneficium hujuſmodi fuerit, conſiſtentia, ad eorum poſſeſſores ſpectare & pertinere. Et quod ipſi in ſuarum eccleſiarum, monaſteriorum, prioratuum, dignitatum & beneficiorum, (prout eorum ſingulos concernit) poſſeſſionibus, pro hujuſmodi bono pacis & unionis pacifici remaneant & quieti, decernimus & declaramus; gratis & abſque ſolutione communium vel minutorum ſervitiorum, annatarum, aut vacantiæ tam noſtræ cameræ, quam venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium collegio facienda: nomina & cognomina, valoreſque ipſorum beneficiorum & dignitatum, ac non obſtantias ipſorum poſſeſſorum pro expreſſis habentes, conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis non obſtantibus quibuſcumque. Inſuper quaſcumque obligationes ſeu debita de & ſuper annatis ſeu communibus & minutis ſervitiis juxta curiæ noſtræ conſuetudinem, ceteriſque juribus nobis & ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium collegio, ceteriſque officialibus debitis, ſi quæ deberi dicerentur, occaſione quarumcumque metropolitanarum & cathedralium eccleſiarum, monaſteriorum, dignitatum, prioratuum, etiam conventualium beneficiorum & officiorum hujuſmodi, uſque ad præſentem diem, poſſeſſoribus antedictis ex ſimili ſcientia remittimus & relaxamus, pariter & donamus: eoſque qui hujuſmodi debitis obligati eſſent, ab omni eorum ſolutione abſolvimus & deliberamus, & ſuper illis dari quitanitas petentibus aut volentibus demandamus in forma plena, debita & opportuna. Fructus etiam illos, quos durante hujuſmodi diviſione, ex dictis eccleſiis, dignitatibus, beneficiis & officiis perceperunt, etiamſi nobis & cameræ Apoſtolicæ debiti eſſent, penitus ipſis & cuilibet ipſorum remittimus de dictæ ſedis munificentia liberali; camerario, theſaurario, clericis cameræ, collectoribus & ſubcollectoribus noſtris quibuſcumque inhibentes ſub excommunicationis ſententia & aliis cenſuris eccleſiaſticis atque pœnis, quas remiſſioni & inhibitioni noſtris hujuſmodi contravenientes incurrere volumus ipſo facto, ne fructus prædictos occaſione præmiſſa, dicta diviſione durante perceptos, & per nos remiſſos, ut præfertur, a quoquam quomodolibet exigere ſeu extorquere præſumant. Dictorum rurſus poſſeſſorum ſingulis adverſariis ſuper præfatis eccleſiis, monaſteriis, prioratibus, dignitatibus, officiis & beneficiis perpetuum ſilentium imponentes; quaſcumque promotiones, impetrationes, conceſſiones, proviſiones, declarationes & litteras deſuper pro ipſis adverſariis & aliis quibuſcumque, in præjudicium ipſorum poſſeſſorum, vel derogationem hujuſmodi per nos confirmatorum, quomodolibet, etiamſi motu proprio, ex certa ſcientia vel plenitudine poteſtatis, & de venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium conſilio & aſſenſu, tam per dictum noſtrum prædeceſſorem, quam nos, ſive alium quemcumque, illius aut noſtra auctoritate, ſive alia quacumque, factas, datas, conceſſas & habitas, etiamſi in vim earum ipſis aut alicui eorum in re vel ad rem jus quæſitum foret: nec non diffinitivas & alias etiam, quæ in rem tranſierunt judicatam, ſuper eccleſiis & aliis præmiſſis in Romana curia, vel alias ubicumque contra dictos poſſeſſores promulgatas ſententias, & quæcumque inde ſecuta; prædictis motu & ſcientia ac plenitudine pro bono pacis & unionis prædictarum caſſamus, irritamus & annullamus, ac caſſa, irrita, infecta, nullaque & inania ac viribus vacua declaramus & denuntiamus. Illas vero ex ſententiis, quæ pro prædictis poſſeſſionibus ſuper præmiſſis, ac etiam quaſcumque alias ſententias & ſubrogationes, quæ pro quibuſvis perſonis, partibus ſe defendentibus, illarum omnium nominibus & cognominibus pro expreſſis habentes, & quæ in rem tranſiverunt judicatam, in Baſileenſi ſeu Lauſanenſi civitatibus, ſeu in curia præfati venerabilis ac cariſſimi fratris noſtri Amedei primi cardinalis, (ut præmittitur) legati vicariique perpetui, Felicis quinti in ſua obedientia nominati, uſque in hodiernum diem prælatæ, ac ſubrogationes pro altero ex collitigantibus mutuo ſe defendentibus factæ ſunt, validas & ratas decernentes: nec non quaſcumque lites & cauſas deſuper in noſtra curia vel alibi contra ipſos poſſeſſores ſuper prædictis eccleſiis, dignitatibus, beneficiis, officiis quomodolibet pendentibus; quorum omnium, etiamſi una vel duæ ſeu plures diffinitivæ vel aliæ ſententiæ prolatæ ſint, ſtatus, præſentibus pro expreſſis habentes, ad nos advocamus, & totaliter extinguimus. Et pro majori omnium & ſingulorum ſecuritate & roboris validitate, quibuſcumque perſonis tam eccleſiaſticis quam ſæcularibus, cujuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, conditionis vel præeminentiæ exſiſtant, etiamſi cardinalatus, patriarchatus, archiepiſcopali, epiſcopali, aut alia quacumque præfulgeant dignitate, nec non quarumcumque tam cathedralium quam collegiatarum & aliarum eccleſiarum & monaſteriorum capitulis, collegiis & conventibus, ac ſingularibus perſonis earumdem, illiſque vel illis, ad quem ſeu ad quos dictarum eccleſiarum, beneficiorum eccleſiaſticorum & officiorum electio, collatio, proviſio, præſentatio, ſeu quævis alia diſpoſitio, communiter vel diviſim pertinet; ac hujuſmodi poſſeſſorum adverſariis, quibus per nos ac noſtrum prædeceſſorem ſeu alium quemcumque factæ ſunt conceſſiones & proviſiones de hujuſmodi eccleſiis, beneficiis & officiis poſſeſſis; omnibus & ſingulis aliis, quorum intereſt vel intererit, quomodolibet in futurum, mandamus expreſſe inhibentes; videlicet patriarchis, archiepiſcopis, & epiſcopis, ſub

ANNO CHRISTI 1449.

ſuſpenſionis ab ingreſſu eccleſiæ, minoribus vero perſonis ſingularibus ſub excommunicationis, nec non dictorum poſſeſſorum adverſariis ſub ſimili excommunicationis ac privationis omnium & ſingulorum beneficiorum ſuorum quæ obtinent, & inhabilitationis ad illa & ad alia in poſterum obtinenda, perpetuæque infamiæ; collegiis vero, capitulis & conventibus, ſub ſuſpenſionis a divinis, pœnis, ſententiis & cenſuris, quas contrafacientes & rebelles (prout quemlibet ipſorum concernit) exnunc prout extunc & extunc prout exnunc incurrere volumus ipſo facto; ne ipſi ſeu eorum alter publice vel occulte, directe vel indirecte, quovis quæſito colore vel ingenio, contra declarationes, conceſſiones, approbationes, ratificationes, confirmationes, & alia prædicta vel eorum aliquod in præjudicium, damnum & gravamen dictorum poſſeſſorum & derogationem præmiſſorum per nos confirmatorum, aut alicujus eorum facere, dicere & attentare; ſeu ipſi prænominati, ad quos ſpectat hujuſmodi electio, collatio, proviſio, præſentatio, ſeu quævis alia diſpoſitio, quemquam alium ad eccleſiaſticas dignitates, beneficia & officia, ſeu alia præmiſſa, hactenus ſic poſſeſſa recipere & admittere; neque poſſeſſores hujuſmodi ſuper præmiſſis in aliquo vexare, perturbare, moleſtare, ſeu inquietare quomodolibet præſumant, aut præſumat; ſed ea omnia & ſingula inviolabiliter & ſine contradictione quacumque, quantum in eis eſt, manuteneant & obſervent, dictoſque poſſeſſores in poſſeſſione ſua hujuſmodi teneant & defendant. Si quæ etiam (quod abſit) per quempiam quacumque etiam auctoritate noſtra contra præmiſſa ſeu eorum aliqua, aut in præjudicium dictorum poſſeſſorum ſeu alicujus eorum, novitates factæ fuerint ſeu fierent, illas ac quæcumque inde ſecuta exnunc prout extunc habemus & haberi volumus pro infectis. Et nihilo minus contravenientes & rebelles hujuſmodi, ſive patriarchæ, archiepiſcopi, aut epiſcopi fuerint, ab ingreſſu eccleſiæ; minores vero perſonas ſingulares excommunicatos; necnon dictos adverſarios & eis auxilium dantes, ultra excommunicationis pœnam, beneficiis & officiis ſuis privatos, inhabiles, & infames; capitula vero, collegia & conventus, a divinis ſuſpenſos per quemlibet ordinarium loci, aut alterum in dignitate conſtitutum, ſive canonicum alicujus eccleſiæ cathedralis, per quemcumque ex hujuſmodi poſſeſſoribus eligendum & requirendum, ſeu executionem daodum ſuper hujuſmodi noſtra voluntate in Romana curia ſive extra, declarari & denuntiari volumus & mandamus. Super quibus omnibus & ſingulis, ipſis & eorum cuilibet auctoritate Apoſtolica damus atque concedimus facultatem: rejectis in præmiſſis omnibus & ſingulis cautelis & appellationibus quibuſcumque, in præjudicium præmiſſorum interpoſitis ſeu interponendis; quas tamquam frivolas & inanes cum inde ſecutis & ſecuturis extunc prout exnunc & exnunc prout extunc caſſamus, irritamus, annullamus, & pro infectis haberi volumus: vicecancellario & quibuſvis aliis officialibus noſtris expreſſe inhibentes, ne ad cujuſvis inſtantiam ſuper cauſis prætenſarum appellationum hujuſmodi, aut alias via ſimplicis querelæ ſeu reſtitutionis in integrum aliquam commiſſionem ſignare, ſive reſcriptum etiam extra Romanam curiam concedere; nec auditores cauſarum palatii noſtri, ſive ordinarii loci, aut quicumque alii commiſſiones ſive reſcripta hujuſmodi recipere, ſeu cauſas deſuper motas & movendas audire præſumant, ſeu attentent. Adjicientes, quod ſi ullo unquam tempore appareret, de aliqua conceſſione ſeu

A declaratione per nos aut noſtras ſeu dicti prædeceſſoris litteras, quaſcumque clauſulas, etiam derogatorias, generales vel ſpeciales ſub quacumque verborum forma in ſe continentes, licet in illis dicatur, non obſtantibus clauſulis dicentibus quod illis non derogetur, niſi de eis ſpecialis mentio fiat, aut quod de verbo ad verbum, & cum toto tenore illarum inſeri debeat, facta ſeu fienda, per quam dictos poſſeſſores ſeu eorum aliquem in hujuſmodi ſuorum beneficiorum poſſeſſione ſeu alias turbari, vexari, moleſtari, ſeu inquietari, aut contra hujuſmodi noſtras conceſſiones, proviſiones, & alia per nos approbata fieri atque contraveniri poſſit, etiamſi motu proprio, ex certa ſcientia; ſive de plenitudine poteſtatis, & de

B ipſorum venerabilium fratrum noſtrorum cardinalium conſilio & aſſenſu emanarent, ſeu emanaſſent; tales declarationes aut conceſſiones pro bono pacis & unionis eccleſiæ, nullatenus effectum ſortiri, ſed pro infectis exnunc prout extunc haberi volumus. Verum ſi in obedientia prædictorum tunc nuncupati Felicis, & illorum qui Baſileæ & Lauſanæ ſub nomine generalis concilii tunc permanſerunt, duo vel plures ſuper uno vel pluribus beneficiis litigarent, poſſeſſio non poſſidenti non afferat præjudicium; ſed cuilibet jus ſuum ſemper ſalvum conſervetur: ac etiam unicuique maneat jus, quod ante hujuſmodi diviſionem ſibi quæſitum erat. Et ſi fuerint aliquæ eccleſiæ ſeu beneficia, quarum ſeu quorum

C caput in una obedientia, & membra in altera exſiſtant, membra reducantur ad caput. Salvo tamen, quod membrum obtinens in illius remaneat poſſeſſione, ſi jus eidem competebat ante hujuſmodi diviſionem. Ceterum quia difficile foret præſentes litteras ad ſingula, in quibus eis forſitan fides facienda fuerit, loca deferre; dicta auctoritate Apoſtolica decernimus, quod illarum tranſumpto manu publica & ſigillo alicujus epiſcopi, aut illius vicarii, ſeu curiæ aut ſuperioris eccleſiaſtici ſignato & munito, perinde ac ſi originales litteræ hujuſmodi exhiberentur, fides plenaria adhibeatur, & ſtetur. Mandantes nihilo minus litteras in ſimili forma pro quibuſcumque particularibus perſonis eas petentibus & habere volentibus,

D illorum nominibus & cognominibus ſpecifice expreſſis, cum deſignatione eccleſiæ, dignitatis, beneficii ſive beneficiorum, aliarumque conceſſionum ſuperius deſignatarum, in cancellaria noſtra, & alibi gratis & ſine ſolutione alicujus taxæ, ſalvo moderato ſalario ſcriptorum, expediri; & irritum decernimus & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ approbationis, ratificationis, confirmationis, proviſionis, decreti, voluntatis, impoſitionis, caſſationis, remiſſionis, relaxationis, donationis, abſolutionis, liberationis, inhibitionis, impoſitionis, irritationis,

E annullationis, declarationis, denuntiationis, advocationis, extinctionis, voluntatis, mandati, dationis, conceſſionis, adjectionis, & conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hæc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Datum Spoleti, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo nono, decimo quarto Kalendas Julii, Pontificatus noſtri anno tertio.

P. de Noxeto, Marcellus de Curia. Regiſtrata in camera Apoſtolici conſilii.

EPISTOLÆ

ANNO CHRISTI 1431.

Ex Bibliotheca Facultatis Artium Univerſit. Colonienſis.

a Numeros addidimus ad faciliorem eorum in poſterum citationem.

EPISTOLÆ ET RESPONSIONES SYNODALES SACRI GENERALIS CONCILII BASILEENSIS.

ANNO CHRISTI 1431.

I.[a]

Epiſtola ſynodalis de convocatione Bohemorum ad concilium.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, univerſis vitis eccleſiaſticis, nobilibus, & toti populo regni Bohemiæ, unitatem & pacem in Chriſto Jeſu Domino noſtro.

COmpulit nos caritas Chriſti egredi de terra noſtra & cognatione noſtra, & venire ad locum quem oſtendit nobis Dominus pro pace eccleſiæ & ſalute populi Chriſtiani. Et quid mirum quod pro Chriſto in terra aliena peregrinari decrevimus, cum ipſe Dominus noſter pro nobis duriſſimam uſque ad mortem Crucis peregrinationem pati dignatus ſit? Si Deus ita dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret; & nos merito ita ipſum diligere debemus, ut pro ovibus ſuis, ſi oporteat, animas noſtras libenter exponamus. Quod quidem, quantum divina gratia nos inſpiravit, erga omnes prompto animo facere parati ſumus: & ob hoc ex omni natione ad ſacrum generale concilium huc convenimus, ut expulſis de populo Chriſtiano erroribus, ſedatis bellis, & extinctis vitiorum illecebris, fidei unitas, animorum concordia, & ſanctorum morum diſciplina ubique ſerventur; & ipſa mater eccleſia toto orbe terrarum diffuſa in pace ſanctorum & unitate reſloreat. Et quamquam plurima in hoc ſacro concilio immineant, quibus neceſſario providendum eſt: nihil tamen ante oculos noſtros tam ſedulo verſatur, quam ut vos in eadem unitate nobiſcum conjungamini. Si ſcitetis quanto affectu ſalutem & pacem veſtram optamus, ſi corda noſtra caritate erga vos ardentia intueremini; omiſſis omnibus, ſine mora huc properaretis vos in ulnas noſtras: confidentes quod a nobis, qui vos propter Chriſtum ut noſmetipſos amamus, requiem animabus veſtris invenire poſſetis. Et forſan diſſidium noſtrum aliquamdiu in eccleſia Deus permiſit, ut per experientiam cognoſcentes quanta mala ex diviſione fraterna oriuntur, poſtea alter alterum perfectius diligamus: & unitas, qua nihil inter homines reperitur melius, cautius deinceps cuſtodiatur. Jeſus Chriſtus oravit, ut non ſolum Apoſtoli, ſed omnes qui per verbum eorum crediturі erant, unum eſſent, ſicut ipſi ſunt unum Pater & Filius: & in hoc dixit cognoſci diſcipulos ſuos, ſi dilectionem invicem haberent. Si cupimus Chriſto placere, ſi ejus diſcipuli eſſe & videri volumus, laboremus pro viribus, ut unum ſimus; dilectionemque & concordiam, ſicut Chriſti fideles decet, invicem habeamus. Oſtendamus ſecundum primitias eccleſiæ multitudinis credentium, ut ſit cor unum & anima una: ſicut unus eſt nobis Deus, una fides, & unus baptiſmus, ita nos ejuſdem Patris filii ſimus unanimes, & habitare unius moris nos dignos faciat in domo ſua. Quam bonum & quam jucundum tunc erit, cum in eadem ſanctæ matris eccleſiæ domo concorditer habitabunt fratres in unum? Quanta lætitia erit in cælis, ſi vos, qui aliquamdiu a nobis diviſi fuiſtis, iterum in caritate & unitate nobiſcum reconciliemini. Ecce Spiritus ſanctus ex omni natione congregat fratres; ut ſicut ipſe caritas eſt, ita in caritate vivant, & juxta promiſſio-

A nem Chriſti omnem doceant veritatem quæ ad ſalutem eſt neceſſaria. Scimus quia noſter cæleſtis Paterfamilias bonum fidei ſemen in terra noſtra ſeminaverat, ſed venit inimicus homo, & ſuperſeminavit zizania. Putamus multum boni ſeminis adhuc ſupereſſe, nec radicem omnino aruiſſe. Speramus adhuc terram eſſe idoneam ad fructificandum in domo Domini, dummodo patiamini infundi rorem Spiritus ſancti, qui illam fecundet, & herbas noxias exurat. Credimus admodum vobis moleſtum fore, tot ſtrages, incendia, depopulationes, & infinita mala conſpicere, quæ ex hujuſmodi diſſidio quotidie contingunt; voſque optare pacem patriæ ac quietem, & ut B tandem fides catholica ubique terrarum debite colatur. Iis nuſquam melius provideri poteſt, quam in hoc ſacro concilio, ubi univerſalis convenit eccleſia. Hic quidquid pertinet ad fidei veritatem, quidquid ad pacem & concordiam, quidquid ad vitæ puritatem & divinorum mandatorum obſervantiam, omni cum diligentia & libertate tractabitur. Licebit libere omnibus exponere, quidquid Chriſtianæ religioni expedire judicaverit: licebit conſulere & procurare remedia. Aderit plane Spiritus ſanctus, in cujus nomine congregata eſt hæc ſancta ſynodus. Ipſe erit dux & rector concilii, perſecte illuminaturus corda hominum, ut viam ambulent veritatis & pacis. Fiduciam C in Chriſto habemus, quod ſi huc puro corde & bona intentione acceſſeritis, procul dubio læti & conſolati in patriam redibitis, genti veſtræ pacem, quietem gratiamque Dei & hominum vobiſcum deferentes. Audivimus quod ſæpe conqueſti eſtis non eſſe vobis traditam, qualem voluiſſetis, liberam audientiam. Jam ceſſabit omnis querelæ occaſio: ecce jam locus & facultas plenæ audientiæ præbetur: jam invitamini: non coram paucis, ſed univerſaliter audiemini, quantumlibet audiri volueritis. Ipſe Spiritus ſanctus adſtabit medius judex & arbiter, quid in eccleſia tenendum & agendum ſit. Erimus ſimul in D oratione perſeverantes, & tamdiu & tam ferventer ſuam pietatem gemitibus, jejuniis, precibus, obſecrationibus, ac ſanctis operibus interpellabimus, uſquequo ipſe caritatis auctor & veritatis doctor corda univerſi populi illuſtrabit ad cognoſcendam amplectendamque veritatis & unitatis ſemitam. Ob hoc potiſſime in eccleſia Spiritus ſanctus introduxit concilia, ut, ſi qua circa fidem inter Chriſtianos diſſenſio orta fuerit, omnibus in unum convenientibus, per invocationem nominis ſui veritas evidenter appareat. Sæpenumero in Chriſtiana religione pullularunt errores, opiniones & ſchiſmata; ſed interventu ipſorum conciliorum Spiritus ſanctus illa procul effugavit & penitus extinxit. E Si veritatem fidei diligitis, ſi pacem optatis, ſi honor Chriſti penitus vobis curæ eſt, jam re ipſa oſtendite: nullo umquam loco vel tempore efficacius & [a] accommodoſius quam hic eſt modo, iſta omnia fieri poſſunt. Proinde vos ex toto corde & tota anima per ipſum Spiritum ſanctum hortamur, rogamus, & obſecramus, ut poſtquam oſtium ad tale ac tantum bonum apertum videbitis, non differatis introire, & ad hoc ſacroſanctum concilium in nomine Jeſu Chriſti confidenter accedere, ut unanimiter audiamus verbum hoc quod Spiritus ſanctus in eccleſia Dei facturus eſt. Et licet hunc locum ſecurum & liberum omnibus venienti-

a Pr. accommodatius.

Anno Christi 1432.

bus ſtatuerimus; ne tamen aliqua forſitan occaſione retrahi poſſitis, nos paratos offerimus plenum ac ſufficientem ſalvumconductum veniendi, ſtandi, & redeundi, iis quos deſtinare volueritis, nomine univerſalis eccleſiæ concedere, ac omnia facere quæ pro tutela & ſecuritate ipſorum expedire videbuntur. Rogamus autem vos, ut viros tales mittatis, ſuper quos Spiritus Domini requieſcere ſperetur, mites videlicet, timoratos, humiles corde, pacem optantes, & non quæ ſua ſunt quærentes, ſed quæ Jeſu Chriſti: qui nobis & vobis & toti populo Chriſtiano hic pacem & in futuro ſæculo vitam æternam donare dignetur, qui vivit benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

Datum Baſileæ, die decimaquinta menſis Octobris, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo primo, indictione decima, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri domini Eugenii divina providentia Papæ quarti anno primo.

II.

Quod patres intendunt manere in Baſilea, & quod non credatur litteris aut mandatis in contrarium.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, univerſis Chriſti fidelibus ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Zelus domus Dei, quæ eſt eccleſia, extra quam non eſt ſalus, nos invitat atque caritative compellit, adverſus hæreſes vaſtatrices tunicæ inconſutilis Chriſti, quæ fides eſt orthodoxa, viriliter inſurgere: & non minus perverſis moribus, quibus, proh dolor, infectus eſt populus Chriſtianus, & in dies in omni ſtatu amplius inficitur, ſalubriter obviare, necnon bellicis cladibus pæne ubique terrarum fidelem populum deſtruentibus, & quaſi ad nullitatem miſerabiliter perducentibus, quantum vires noſtræ gratia divina adjutæ valuerint, finem ac remedia opportuna adhibere: pro quibus cauſis evidenter neceſſariis & maxime arduis hic in Spiritu ſancto convenimus, tam generalium conciliorum Conſtantienſis & Senenſis, quam expreſſis mandatis felicis recordationis domini Martini Papæ quinti, necnon & ſanctiſſimi domini noſtri moderni Eugenii quarti auctoritatibus expreſſis, & ſpecialibus repetitis mandatis, reverendiſſimo in Chriſto patri domino Juliano ſancti Angeli diacono cardinali, Apoſtolicæ ſedis legato, atque hujus ſacri concilii præſidenti. Verum antiquus humani generis hoſtis, inſidias more ſuo parare volens, tot tantiſque bonis quæ ex hoc ſacro concilio provenire ſperantur, famam (ut audivimus) per diverſa loca diffundere conatur, quod hæc ſacroſancta ſynodus Chriſtianæ religioni tam utilis & neceſſaria diſſolvi aut prorogari, vel in aliquem aliom locum transferri debeat. Ex quo cum veriſimiliter timeamus nonnullos hujuſmodi rumoribus a ſancto eorum propoſito huc forſan veniendi retrahendos, ideo tenore præſentium ſignificamus nos omnino decreviſſe in hoc ſancto concilio firmiter permanere: & accedente gratia Spiritus ſancti diligentiſſime laborare ad prædicta ſancta opera, quæ inchoavimus perficienda: nec ulla ex cauſa vel occaſione hinc recedere, antequam aliquod efficax remedium circa prædicta adhibitum fuerit; cum evidenter conſtare poſſit ex diſſolutione hujus ſacri concilii ſecutura fidei catholicæ ſtatus eccleſiaſtici & totius Chriſtianæ religionis ruina. Speramus, & pro certo tenemus,

Hic Julianus poſtea relictis Baſileenſibus Eugenio adhæſit cum multis aliis.

A attenta integritatis vitæ, & ſanctitatis vitæ fama, qua hucuſque nunc vixit ſanctiſſimus dominus noſter Eugenius Papa quartus, ipſum omnem favorem & auxilium daturum ad conſervandum hoc ſacrum concilium, quod auctoritate præcedentium conciliorum, & ſui anteceſſoris & ipſius inchoatum ac ſtabilitum exſtitit: nec quiſquam aliquo modo credat quibuſcumque perſonis aut litteris aliud aſſerentibus. Et ob hanc rem mentem noſtram plenius explicandam, jam noſtros ſolemnes deputavimus ad ſuam ſanctitatem ambaſiatores. Et ſi quid in contrarium aliquo modo fuiſſet vobis inſinuatum, aut inſinuari contingeret, id omni veritate carere credatis. Nec veriſimile eſt, quod bene informatus dominus Apo- B ſtolicus vicarius Jeſu Chriſti, ad quem principaliter pertinet exſtirpare hæreſes, reformare mores corruptos, & procurare pacem in populo Chriſtiano, aliquo modo cogitaret diſſolvere hoc ſacrum concilium, præſertim contra decreta concilii Conſtantienſis, per prædeceſſorem ſuum & eumdem approbata, & a tantis ſolemnibus viris mature digeſta, quo efficacius remedium ad hæc facienda reperiri non poteſt: ex cujus diſſolutione certitudinaliter ſequerentur hæreſum, deformitatum, ac guerrarum & odiorum induratio, ac etiam multiplicatio. Noſtræ quippe profeſſionis eſt nos exponere morti pro domo Dei, eccleſiam ejus defenſare adverſus tam eminentia pericula, potiſſime tunc temporis quo ad dictam no- C ſtram ſanctam ſynodum ſperamus Bohemos advenire, & in ſacra fidei catholicæ unione nobiſcum reduci. Nam noſtras litteras, quibus ad idem eoſdem monebamus ſalubriter & caritative, honeſte ac reverenter ſuſceptas intelleximus. Ceterum pax & concordia regum, principum ac communitatum, quibus ſuper iis litteras noſtras direximus, per hoc præſens ſacrum concilium efficienda ſperatur: præcipue pax regni Franciæ, pro qua reverendiſſimo in Chriſto patri domino cardinali ſanctæ Crucis, Apoſtolicæ ſedis legato in Francia, die noctuque ad hoc tendenti & laboranti, noſtras litteras & nuntios ſpeciales tranſmiſimus. Qui quidem dominus cardinalis locum conventionis aſſignandæ partibus nobis notifi- D candum reſcripſit, quatenus una cum eodem ad tam ſanctum opus concurrere efficaciter valeamus; propter quæ ſaluberrima opera Spiritus ſancti, qui hujus ſacri concilii cuſtos eſt & protector, adjutrice gratia perficienda, hic de omni regione convenimus: atque in publica ſeſſione noſtra, decimaquarta Decembris in majori hujus civitatis eccleſia celebrata, per noſtra decreta hic tamdiu permanere congregati ſtatuimus, quouſque præfati neceſſarii utique ac pluſimi fructuoſi effectus votivos fines ſortiantur: quod fixe & inflexibiliter perficere, ut præmiſimus, intendimus. Eapropter devoti viri, in Chriſto ſincere dilecti, vos in Domino obſecramus pro hujus ſacræ noſtræ ſynodi ſalubri directione devotius exorare, E proque hujuſmodi felici ſucceſſo divinam clementiam humilius implorare: necnon & ſi quæ litteræ, ſchedulæ, ſcripta, mandata, quocumque nomine cenſeantur, a quibuſvis perſonis inveneritis, aut receperitis, noſtræ huic ſanctæ intentioni obviantia, aut ſaluberrimos effectus præfatos quoquo modo impedientia, nobis indilate tranſmittere curetis: nec eiſdem adhærere, aut a ſinceritate, quam noſtræ congregationi geritis, ullatenus recedere velitis, quocumque colore per quoſcumque prætenſo. Reverendos autem patres dominos prælatos & ceteros qui de jure vel conſuetudine ad ſacram generalem ſynodum venire tenentur, admonemus & mandamus ſub pœnis juris ac ſub debito juramenti, quatenus celerrime

ANNO CHRISTI 1432.

ad noſtram congregationem accedant in propria perſona: aut, ſi fuerint corporali impedimento detenti, honorabiles & doctos viros de ſuis eccleſiis bene inſtructos deſtinare non omittant. Sic autem facientes, Chriſto, cujus cauſam gerimus, maxime placebitis: eccleſiæ ſuæ ſanctæ, immo & toti Chriſtianitati dignum famulatum præbebitis: vos vere fideles Dei honorem eccleſiæ ſuæ *meliorationem volentis & affectantis monſtrabitis, atque gratiam in præſenti & gloriam in futuro poſſidebitis: quam vobis conferre dignetur præſenti ſynodo præſentialiter aſſiſtens Spiritus ſanctus.

*Forte, & meliorationem.

Datum Baſileæ, vigeſima prima Januarii, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo, Pontificatus dicti domini Eugenii Papæ IV. anno primo, ſub ſigillo reverendi in Chriſto patris domini Philiberti epiſcopi Conſtantienſis, provinciæ Rotomagenſis. De mandato dictæ ſynodi, V. Sapientiæ.

III.

Reſponſio ſynodalis de auctoritate cujuſlibet concilii generalis ſupra Papam, & quoſlibet fideles, quodque ſine ejus conſenſu non potuit diſſolvere concilium Baſileenſe dominus Eugenius Papa IV.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

Cogitanti huic ſacræ generali ſynodo, in Spiritu ſancto legitime congregatæ, quid vobis venerabilibus Joanni & Andreæ Tarentinenſi & Coloſſenſi archiepiſcopis, ac Bertrando epiſcopo Magalonenſi, nec non dilecto eccleſiæ filio Antonio de ſancto Vito, palatii Apoſtolici cauſarum auditori, oratoribus ſanctiſſimi domini Eugenii Papæ IV. pro iis quæ ſuo nomine bis expoſuiſtis, reſponſuta ſit, duo ipſa Spiritus ſanctus perſuadet. Primum, ut ſecundum Apoſtolum, non in ſublimitate ſermonis & doctis humanæ ſapientiæ verbis, ſed in doctrina Spiritus loquatur: deinde, ut ſummum Pontificem & vos & quoſcumque huic ſacro concilio adverſantes ſub iis verbis Apoſtolicis admoneat, quibus beatus Paulus ad Epheſios uſus eſt: *Nolite*, inquit, *contriſtare Spiritum ſanctum*. Utinam non a triſtitia dicendi exordium aſſumere poſſemus, & ab ea præſertim quæ in Spiritum ſanctum committi dicitur. Duobus modis ſacri doctores exponunt Spiritum ſanctum contriſtari, vel cum boni dono Spiritus ſancti & propter caritatem contriſtantur de his quæ non recte faciunt: vel cum Spiritus ſanctus ab homine non recte faciente repellitur more humano. Sicut enim homo de domo pulſus triſtis recedit, ita Spiritus ſanctus propter non recte facta hominum deſerit eos, & ab his recedit, non ipſe triſtis, ſed triſtes dimittens quos deſerit. Connectendo invicem utramque expoſitionem, obſecrat hæc ſancta ſynodus cum omni manſuetudine, lenitate & modeſtia ſummum Pontificem, & vos ejus oratores, ne Spiritum ſanctum contriſtare velitis: tum propter nos ipſos concilium celebrantes, ne triſtitiam mœroremque patiamur, intuentes ipſum non recte agere, dum diſſipare & evertere conatur hanc ſanctam univerſalem ſynodum, pro ſalute populi Chriſtiani congregatam: tum etiam propter ipſum dominum Eugenium, voſque & alios concilium impugnantes, ne ſic agendo Spiritum ſanctum e vobis repellatis. Ipſe enim habitare non conſuevit cum his, qui operibus adverſantur caritatis. Inter noſtram autem & veſtram triſtitiam hoc refert, ſicut inter præſentem & futuram, meritoriamque & pœna dignam. Nos enim vehementer illa ſentimus zelo domus Dei incenſi. Graviſſime quidem contriſtata eſt hæc ſancta ſynodus, tacta dolore cordis intrinſecus, cum amaritudine & fletu volens congregare filios ſuos, ſicut gallina pullos ſub alis ſuis, & non permittitur: volens fidei & eccleſiæ periclitanti ſuccurrere, & prohibetur. Et, quod cauſa majoris doloris eſt, ab eo prohibetur, qui omnem animi conatum & ſtudium ad tam ſanctum & neceſſarium opus more prædeceſſorum ſuorum convertere deberet. Ipſe autem ſummus Pontifex, voſque & alii concilio contradicentes, triſtitiam nunc non ſentitis, nec animadvertitis quantum ſcandali ac perturbationis in eccleſia ſic agendo ſeminatis: ſed eo periculoſior ac majori compaſſione dignus hic morbus eſt, quo non ſentitur. Sentietis autem poſtea, dum ſcandala nata eſſe videritis, & cum apud illud terribile Chriſti tribunal ſtabitis, de ſingulis uſque ad minimum quadrantem rationem reddituri. Sed hoc nos in anguſtiis & tribulationibus conſolatur, quod hujuſmodi triſtitia in gaudium atque præmium Domini nobis convertetur; adverſantibus autem, ad judicium: quod utinam per condignam pœnitentiam in miſericordiam commutetur, quemadmodum optamus ac oramus pro vobis, & pro omnibus nos perſequentibus & calumniantibus. Si David videns prævaricantes & non cuſtodientes teſtimonia Domini, tabeſcebat: ſi Chriſtus Dominus ſuper unam civitatem ruituram lacrymatus eſt, quanto dolore affici debet mater eccleſia, videns per adverſantes concilio tot populorum ſalutem impediri? Quis eas animas numerare poſſet, quas ſatanas errorum atque hæreſum laqueis in pleriſque mundi partibus alligatas tenet, quaſque alligaturus eſt contagione peſtifera, niſi celeriter per hoc ſacrum concilium provideatur? Quæ autem Chriſtianitatis portiuncula eſt, quæ domeſtico, civili, crudelique bello, & exitiali odio non agitetur, adeo quidem ut atrocius Chriſtianus quam Saracenus? Quid attinet ultra ad dicendum, cum omnis & eccleſiaſticæ & Chriſtianæ vitæ diſciplina ubique pæne extincta videatur? Hæc omnia ſpes erat & exſpectatio gentium, per hoc ſacrum concilium poſſe reparari: & jacta fundamenta jam erant, ita ut populus Chriſtianus hac ſpe reſpirare videretur. Tam ſancta igitur & neceſſaria opera ſi perturbari videamus, nonne maximo dolore contriſtari nos oportet, præſertim cum ab eo perturbatio hæc veniat, qui primus pro ſuo officio ad ſuccurrendum eſſe deberet? Quis catholicus hæc audiens ſe a lacrymis temperet? Quis ille eſt, cujus viſcera ad compaſſionem moveri non debeant? Merito ergo ſummum Pontificem exoramus, ne Spiritum ſanctum contriſtare velit. Quam formidabile ſit in Spiritum ſanctum delinquere, hinc cognoſcite: quod cum cetera peccata vel in Patrem vel in Filium commiſſa remittantur, ſolum peccatum in Spiritum ſanctum Veritas atteſtatur nec in hoc nec in alio ſæculo remittendum. Quid magis in Spiritum ſanctum committitur, quam perturbare ſacra concilia quæ Spiritu ſancto diriguntur, cujus exſiſtentia exſtirpantur hæreſes, eliminantur ſchiſmata, damnantur errores, diſcordia in pacem vertitur, vitia ad mores ſanctos commutantur? Quid boni ac ſancti eſt in eccleſia Dei, ſive ad fidem, ſive ad mores, ſive ad generalem eccleſiæ ſtatum ſpectet, quod ex ipſorum conciliorum ſaluberrima doctrina non fluxerit? Merito igitur tam grave peccatum tam gravem meretur pœnam, præſertim cum non in unam perſonam aut gentem, ſed in omnes homines & populos præſentes & futuros, & in totum Chriſti myſticum corpus perpetretur. Si ſcandalizanti unum

1. Cor. 2.

Epheſ. 4.

Matth. 12.

Matth. 18.

Anno Chriſti 1432.

de puſillis minimis eccleſiæ tam terribile judicium minatur Deus, quid putatis illi fiet qui univerſalem ſcandalizat eccleſiam? Quo majori loco quis poſitus eſt, & major cura ſibi commiſſa, eo tranſgreſſio damnabilior. Sanguis omnium pereuntium propter hæreſes, bella, & morum deformitatem, ab ejus manibus exigetur, qui impedimento eſt ne illa tollantur. Sed & hoc auget triſtitiam noſtram, quod is qui percutit, aut ſe percutere non recognoſcit, aut diſſimulat. Quis non turbetur, ſi percuſſor percuſſo dicat: Cur me cædis; cum potius ad percuſſum id dicere pertineret? Venitis ad nos, & ſub ſpecie virtutis exhortaodo proponitis: *Non ſit ſchiſma in corpore.* Sanctum eſt hoc verbum, & omni acceptione dignum, ſed rectius factum eſſet, ſi ad eum qui vos miſit hujuſmodi ſermonem ſeriatim expoſuiſſetis. Saltem, quod ab eo recedentes non feciſtis, facite ad eum redeuntes. Ei enim permaxime opus * ſit ut dicatis: *Non ſit ſchiſma in corpore.* Nos enim nihil aliud quæſiuimus nec quærimus: hoc cupimus, hoc oramus. Et ne ſit ſchiſma io corpore, quam pie, quam ſuppliciter per diverſos oratores ſuam ſanctitatem exoravimus, ut ſicut catholicum Pontificem decet, velit eccleſiæ catholicæ ſe conjuogere, quam hoc ſacrum concilium repræſentat. Quoties deprecati ſumus ne ſanctam ſynodum perturbet ac perſequatur? quoties ſupplicavimus ne intolerabilium ſcandalorum, quæ ſuus diſſolutionis prætenſæ conatus parturire poteſt, velit eſſe occaſio? Dicite nobis: Si duo ad certum tempus vel aliquod complendum opus ſocietatem iniiſſent, & alter eorum ante tempus vel operis finem velit ſocietatem dimittere, alter autem uſque ad finem temporis vel operis perdurare, quis quis horum cenſendus eſt ſocietatis ſciſſor ac diviſor? Si duobus ſervis mandat dominus ut laboratum in agrum vadant uſque ad fructuum tempus, & alter in via retrocedit, alius autem in agro laborans uſque ad meſſem perſeveret; quis eorum alter alterum deſerere, & quis domini mandatis obtemperare dicendus eſt? Et ſi recedens perſeveranti dicat: Recede & tu, ne ſit diviſio inter nos, an debet ille recedere, & potius conſervo quam domino parere? Nemo eſt tam hebetis ſenſus qui iſta non dijudicet? Videamus ergo, ſi placet, quis ſcindit ſocietatem aut fraternitatem eccleſiæ? quis ab alio ſe diviſit? quis ſanctæ matris eccleſiæ mandata contemnit? Convenit univerſalis eccleſiæ myſticum Chriſti corpus in celeberrimo Conſtantienſi concilio: ubi Spiritu ſancto dictante unanimi conſenſu pro generali ſtatu eccleſiæ conſervando diffinitum eſt, ut deinceps concilia certo tempore celebrentur & modo, ad colendum agrum Dominicum, & inde evellendum vepres, ſpinas & tribulos hæreſum, errorum, & ſchiſmatum & exceſſus, corrigendum, & deformata reformandum. Hujus ſtatuti vigore felicis recordationis dominus Martinus Papa V. per litteras Apoſtolicas locum proximi concilii ordinavit ſub his verbis: Ad perpetuam rei memoriam. Cupientes & volentes decreto hujuſmodi generalis concilii Conſtantienſis ſatisfacere, inter alia diſponenti quod omnino generalia concilia celebrentur in loco quem ſummus Pontifex per menſem ante finem hujus concilii, approbante & conſentiente concilio, deputare & aſſignare teneatur; pro loco dicti proximi celebrandi concilii, eodem conſentiente & approbante concilio, civitatem Papienſem tenore præſentium deputamus. Poſtea cœptum eſt celebrari concilium Papienſe, quod de conſenſu concilii tranſlatum eſt ad civitatem Senenſem; & ibi conſentiente & approbante concilio per nuntios Apoſtolicos electa eſt hæc civitas Baſileenſis pro loco proximi tunc ſequentis concilii in ſeptennium celebrandi. Adveoit ſeptennii tempus, congregatur hic concilium, non ſolum juxta decreta duorum generalium conciliorum, ſed accedente expreſſo conſenſu ipſius Martini, & moderni domini Eugenii, deſtinantium ad hoc legatum ſuum. Ecce juſſu Spiritus ſancti univerſale concilium legitime congregatum eſt ad colendum agrum Dominicum. Adeſt a principio ſummus Pontifex per legatum ſuum: poſtea ante finitum tempus, & opere non completo, recedit, deſeritque laborantes in agro Domini. Nunc igitur qui habet oculos, videat quis diviſionem, ſciſſuram, rixam, contentionem, novitatem ac ſcandalum faciat, quæ omnia ex ſchiſmate provenire commemoraſtis. Numquid nos propria auctoritate huc venimus? Si eccleſia bis congregata in duobus conciliis, ſi duo Romani Pontifices ita ſtatuerunt, ſi id agimus quod ipſe Spiritus ſanctus per organum eccleſiæ decrevit, cur nobis dicitur: *Non ſit ſchiſma in corpore?* Cum Chriſtus dixiſſet: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis; multi ex diſcipulis audientes dixerunt: Durus eſt hic ſermo, & murmurantes ſcandalizati ſunt, & retro abierunt.* Et cum Jeſus diceret duodecim diſcipulis: *Numquid & vos vultis abire? Reſpondit ei Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.* Quis horum ſe diviſit? an recedentes, an remanentes cum eo a quo vocati fuerant? Sed ad viciniora veniamus exempla. Olim Papa Joannes vigeſimus tertius, congregato Conſtantiæ concilio, inde receſſit, dans ſuo receſſu, quantum in eo erat, occaſionem diſſolutionis prætenſæ. Numquid qui Conſtantiæ remanſerunt uſque in finem dicendi ſunt temerarii & præſumptuoſi? Numquid ut ſequerentur Joannem, dicendum eis fuiſſet: Recedite hinc, ne ſit ſchiſma in corpore? An potius finaliter pronuntiatum fuit receſſum ſuum fuiſſe illicitum & ſcandaloſum? Et quis non videat plus eſſe expreſſe conari diſſolvere, quam ſolum corporaliter ex concilio diſcedere? Igitur ſi hic pronuntiatum ſit hujuſmodi diſſolutionem non valuiſſe, nihil novi factum eſt. Qui uſque ad finem Conſtantiæ perſeveraverunt, ab omnibus commendati & laudati ſunt. Sic ſperamus in Domino contingere his qui hic conſtanter perſeveraverunt. Deſinite igitur propter ſanctam perſeverantiam noſtram calumniari nos, & dicere: Non ſit ſchiſma in corpore: quaſi, niſi hinc receſſerimus, ſchiſma fiet in corpore. Nos potius ſperamus, quod quemadmodum per alia concilia ſalubriter proviſum eſt eccleſiæ variis calamitatibus afflictæ, ita & per hoc, Deo concedente, providebitur. Sed dicitis: Si manſeritis hic, venient ſcandala. Dolemus & contriſtamur, & propterea ipſum obſecramus, ne Spiritum ſanctum contriſtet, nec ſit cauſa ſcandalorum: quia etſi *neceſſe ſit*, ut ait Veritas, *venire ſcandala, væ tamen illi per quem ſcandalum venit.* Is qui hujus eſt auctor ſcandali, cum unico verbo id tollere poſſit, cur differt? in manu ſua eſt, ſine ulla difficultate poteſt. Non opus eſt congregare pecunias, exercitus, aut naves, quemadmodum ſi Jeruſalem (ut aſſeritis) recuperare velit. Revocet prætenſam diſſolutionem, & ſublatum eſt omne ſcandalum. Reddet una & ſibi & eccleſiæ pacem. Nec pudore aut quovis humano reſpectu ab hoc retrahatur, quoniam Romanus Pontifex cum videt ſibi aliquid falſo ſuggeſtum, aut quod tendat ad noxam ſe feciſſe cognoſcit, ſtatim revocare conſuevit: quin immo plurimum gloriæ & honoris hinc ſibi accedet. Omnes enim intelligent plus ſibi eſſe cu-

1. Cor. 1.

* Forte, eſt ut.

1. Cor. 1. Joan. 6.

Matth. 18.

Anno Christi 1432.

ræ eccleſiaſticam pacem quam propriam voluntatem. Narratis plurimas hæreſes a principio naſcentis eccleſiæ uſque in hodiernum diem exortas, & per ſanctos patres & concilia fuiſſe ſublatas: verum id eſſe fatemur. Et enim peculiare ſit & proprium conciliorum privilegium extirpandi hæreſes, & a Spiritu ſancto indultum, nullatenus ea impediri ſed foveri oportet. Si eccleſiaſticos annales relegamus, vix ullam hæreſim, niſi per concilia, ſublatam invenimus. Merito igitur cavendum eſt, ne tam leviter diſſolvatur, quod tantum Chriſtianitati profectum facere conſuevit. Dicitis duo genera eſſe hominum qui fidei catholicæ maxime adverſantur, Græcos & Huſſitas, de qoibus provideri oportet. Fatemur his duabus gentibus reconciliandis intendendum fore, & B hæc ſunt ſtudia noſtra. Nec putetis Græcorum nos eſſe oblitos: ſed cogitantes per litteras & nuntios huc eos advocare, poſtea in hanc ſententiam venimus, ſummo Pontifici deferre, ipſumque rogare, ut ſolemnes oratores ad eos mitteret, quatenus huc reconciliationis cauſa accederent, daretque omnem operam ad hoc ſanctum negotium. Iſta per nuntios noſtros dilectos eccleſiæ filios, primo magiſtrum Joannem Pulcripatris, deinde Jacobum de Sirck ſcholaſticum Trevirenſem, & Thomam [a] Fiene officialem Pariſienſem, ſuæ ſanctitati nuntiavimus. Detulimus etiam ſuæ ſanctitati pro honore ſanctæ ſedis Apoſtolicæ in pleriſque aliis: arbitrati ut (ſicut ad officium ejus ſpectabat) hæc & alia neceſſaria exſequeretur. Sed uſque nunc ſpe noſtra fruſtrati ſumus. C Nam dum in modeſtia & ſimplicitate procedimus, & calumnias & injurias patimur, & dum ſacrum concilium ſuæ ſanctitati honorem exhibet, ipſe hanc ſanctam ſynodum perimere laborat. Græcos autem maxime nobis cordi eſt ſicut & alios, eccleſiæ reconciliare: pro qua re ſancta & neceſſaria omnibus viribus laborare intendimus: & quidquid pro eorum reductione faciendum eſt prompto animo offerimus. Et ut omnibus noſtra ſincera innoteſcat intentio, te venerabilem archiepiſcopum Coloſſenſem, qui alias hoc negotium pertractaſti, deprecamur; ut nomine noſtro hanc legationem una cum collegis tibi per hanc ſacram generalem ſynodum adjungendis ad illos velis ſuſcipere, oblaturus eis pro parte noſtra D quidquid pro ipſis convertendis offerendum videtur. Tibi autem pro viagio tuo condignas expenſas dare offerimus. Sed cum quis hoc facile futurum, ſi ſchiſma non fiet in corpore? Jam paulo ante reſpondimus nos non futuros ſchiſmatis cauſam. Cognoſcere & ipſi & omnes potuerunt nos non contemptum ire ſummum Pontificem, ut dicitis: immo illam reverentiam, quæ beati Petri ſucceſſori debetur, ſibi exhibere volumus, dummodo a corpore eccleſiæ, extra quam non eſt ſalus, ſe nolit ſegregare. Quod ſi fecerit, quod tamen non credimus, numquid & nos tamquam canes muti, non valentes latrare, tacebimus, & periclitantem eccleſiam clauſo ore aſpiciemus? Numquid non & Paulus reſtitit in faciem Cephæ in eo in quo reprehenſibilis erat; Non propterea Græci ad unitatem eccleſiæ accedere, & propriam ſalutem, quæ ſine veritatis catholicæ confeſſione haberi non poteſt, cognoſcere negligent. Sed quomodo credendum eſt Bononiam Græcos eſſe venturos, ſi tam facile concilia diſſolvi videant? Quam igitur ſpem Græci concilio Bononienſi vel alibi celebrando habebunt, ſi tam ſolemne concilium per ſeptennium exſpectatum, & per duos Pontifices Romanos confirmatum, re infecta, in limine ipſo evaneſcat? Græci majorum ſuorum in hoc veſtigia imitantes ſine celebratione concilii reductionem ipſorum fieri non

[a] al. Ficne.

Locus obſcurus.

A poſſe arbitrantur. Nam ipſorum partes quidquid ad fidei veritatem pertinebat per concilia ſoliti ſunt diffinire. Neceſſarium ergo eſt, ne ſpem conciliorum perdant, ut firmum & ſtabile hic Baſileenſe concilium perſeveret: ad quod ſi venire decreverint, & Romanæ eccleſiæ reconciliari intendant, quidquid eis pro ipſorum adventu neceſſarium fuerit libenter offerimus: & omnia quæcumque habemus parati ſumus uſque ad nuditatem, immo uſque ad animam, pro eorum reductione exponere. De loco autem non eſt quod cauſari poſſint. Nam ſi Bononiam uſque perveniant, paululum plus laboris accipient huc proficiſcendo. Et cum olim ad civitatem Lugdunenſem, remotiorem quam iſta ſit, ac deinde ad civitatem B Conſtantienſem oratores miſerint, non minus commode ad hanc venire poterunt. Accipiat igitur tua devotio hanc ſanctam legationem pro nomine Jeſu Chriſti & ſalute Græcorum, quorum certe majores ab eccleſia omnia meritos eſſe recognoſcimus. Poſtea de crudelitatibus Huſſitarum, & quam periculoſa ſit eorum hæreſis, ſubjeciſtis. Non poteſtis in hoc tantum dicere, quin plura referenda eſſent; propterea maxime admiramur, cum illi nihil tantum odio habeant quam nomen & auctoritatem ſummi Pootificis: quod totis viribus huic concilio adverſetur, quod tam diligenter pro eorum converſione laborat: Quod autem hoc deſit, culpa erit illius qui per diverſam ſententiam ab eo quod eccleſia io Conſtantia C ſtatuit ſe diviſit, & hanc novitatem & diſſidium induxit. Sed quæ ſpes reductionis eſſe poterit, ſi decreta concilii Conſtantienſis, in quo illa hæreſis damnata eſt, infringantur? Quod autem prius ſtudendum ſit, ut prius novella zizania evellantur, videtis fere per annum nos ad hoc laborare cum omni patientia, modeſtia, & longanimitate, ut ſacro concilio ſummus Pontifex, prout tenetur, adhæreat. Sed ſperamus io Domino, quod vel ipſe dominus Papa Eugenius tandem veritati & rationi acquieſcet, vel mundus hujus ſacri concilii juſtitiam recognoſcens eidem adhærebit. Fatemini mores eccleſiaſticorum corruptos indigere reformatione, pacemque poſtremo eſſe neceſſariam in populo Chriſtiano, & hoc D eſſe præcipuum ſacerdotis officium pacis negotiis intendere. Sed hoc fieri non poteſt, ſi ſchiſma ſit in corpore. Supervacuum eſt iterum de eadem re rationem reddere: credimus Deo & hominibus conſtare nec voluntatem nec opera noſtra ad ſchiſma tendere. Multiplicatis precibus oramus ipſum dominum Eugenium ne ſeipſum a corpore abſcindat, nec offendiculum tam ſanctis operibus, ob quæ concilium congregatum eſt, & vos neceſſaria eſſe dicitis, velit gratis apponere. Olim ſummi Pontifices ſummo ſtudio ac cura fovebant ſacra concilia, & ea ſummo cum honore proſequebantur: & quæ in illis fiebant, non ut a b hominibus, ſed a Spiritu ſancto dictata venerabantur. Si veteres relegantur hiſtoriæ, E nullo tempore fuit tam neceſſarium celebrare concilium, quam modo, & in hoc loco: nullumque umquam fuiſſe concilium legitur tot auctoritatibus ſtabilitum: & nihilominus a ſummo Pontifice tam graviter & multipliciter impugnatum. Dicitis impoſſibile videri ſimul de principatu eccleſiæ & moribus diſputare. Diſputatio iſta cur neceſſaria ſit non intelligimus. Nos ſemper debitum ſuæ ſanctitati reddimus: ſemper reddat & ipſe quod debet univerſali eccleſiæ, recognoſcendo auctoritatem concilii generalis, juxta decreta ſacræ Conſtantienſis ſynodi. Et quoniam ſe offert ut reformatio ab ipſo incipiat, ſi huic actioni debitus ordo ſervetur, utinam facta verbis compenſet. Sed hoc primum ab eo munus refor-

Anno Christi 1432.

ANNO CHRISTI 1432.

mationis optamus, ut tollat ante omnia diſſolutionem prætenſam, quæ juxta decreta concilii Conſtantienſis fieri non potuit, nec tolerari poteſt ſine fidei & ſtatus eccleſiaſtici pernicie. De ceteriſque per Dei gratiam facile concordabimus, ſi hoc dumtaxat fecerit. Quantum ad debitum ordinem quem ſervandum dicitis, hoc eſt quod optamus. Nullum autem magis debitum ordinem eſſe credimus, quam ut ille ſervetur, quem patres noſtri in concilio Conſtantienſi, in quo & ipſe adfuit, inſtituerunt. Multa etiam de virtutibus ejus diſſeruiſtis. In hoc laudandus eſt Deus, a quo omne bonum. Rogandus etiam, ut quod illi deeſt pro ſua clementia largiatur. Hoc illud eſt, ut ab univerſali eccleſia ſe non ſcindat, extra quam nulla eſt vera virtus. Hoc faciat, & ipſum condignis B laudibus proſequemur. Et hæc ad ea quæ primo loco per venerabilem, archiepiſcopum Coloſſenſem relata ſunt, dixiſſe ſatis eſt. Nunc autem ad propoſita per venerabilem archiepiſcopum Tarentinum dicendum reſtat.

In primis late explicat juriſdictionem & poteſtatem ſummi Pontificis, quod caput ſit & primas eccleſiæ, vicarius Chriſti, & a Chriſto, non ab hominibus vel ſynodis, aliis prælatus & paſtor Chriſtianorum: & ei datæ ſunt a Domino claves, & uni dictum eſt: *Tu es Petrus*: & ſolus in plenitudinem poteſtatis vocatus ſit, alii in partem ſolicitudinis, & multa hujuſmodi: quæ, cum vulgatiſſima ſint, minime neceſſarium erat recenſere. Iſta plane fatemur C & credimus, operamque in hoc ſacro concilio dare intendimus, ut omnes eamdem ſententiam credant. Et nihilo minus ipſum Romanum Pontificem dicimus obedire teneri mandatis, ſtatutis, ordinationibus ac præceptis hujus ſanctæ ſynodi Baſileenſis, & cujuſcumque alterius concilii generalis legitime congregati, in his quæ pertinent ad fidem, ad exſtirpationem ſchiſmatis, & ad generalem reformationem eccleſiæ Dei in capite & in membris, quemadmodum declaratum exſtitit per generale concilium Conſtantienſe, catholicam repræſentans eccleſiam: cujus catholicæ eccleſiæ, quemadmodum & ſummi Pontificis, æquum fuiſſet ſaltem pauciſſimis explicare poteſtatem. Quod cum non feceritis, dignum eſt ut D nos, qui concilium celebramus, aliquid ſaltem perfunctorie referamus. In primis hoc nos meminiſſe decet, catholicam eccleſiam illam eſſe, cujus confeſſio in ſymbolo continetur: Sanctam eccleſiam catholicam. Hujus eccleſiæ catholicæ tanta auctoritas eſt, ut ſola Chriſti evangelia illa dicantur quæ eccleſia recipit: plures enim de Apoſtolis etiam ſcripſiſſe dicuntur evangelia. Sed quia tantum quatuor approbavit eccleſia, illa ſola, & non alia, veneramur. Ideo beatus Auguſtinus in pleriſque locis aſſerit: Evange-
„ lio non crederem, niſi me eccleſiæ auctoritas com-
„ moveret. Illa enim ſacra ſcriptura dicitur, quam ſacram declarat eccleſia. Hujus eccleſiæ determinationi catholici omnes ſuas merito ſententias ſubmittunt: E &, niſi ab ipſa approbentur eccleſia catholici eſſe non poſſunt. Hæc ſancta eccleſia tanto privilegio a Chriſto Salvatore noſtro, qui eam ſanguine ſuo fundavit, dotata eſt, ut eam errare non poſſe firmiter credamus. Hoc ſolum competit Deo natura; eccleſiæ vero privilegio. Præter autem eccleſiam nemini umquam tale munus communi lege datum eſſe legimus: non Angelis, hi enim a principio errare potuerunt, & multi ex eis erraruut: non primis parentibus, nam a diabolo decepti ſunt: non hominibus, nam omnis homo mendax: non ſummis Pontificibus, quorum nonnulli in hæreſes & errores lapſi eſſe dicuntur & leguntur. Eccleſia ſola ſine ruga & ſi-

Math. 16.

A ne macula ulla eſt, quæ errare non poteſt in his quæ ad ſalutem neceſſaria ſunt. Utique Spiritus ſanctus, qui mentiri non poteſt, ſe cum ea permanſurum uſque ad finem ſæculi, & eam per Spiritum ſanctum in omni veritate docendam eſſe pollicitus eſt. In iſta regeneramur, roboramur, nutrimur & vivificamur. Extra iſtam nec ſalvi eſſe, nec Deo placere poſſumus. Janua cæli eſt, per quam ſolum ad cælum iter eſt. Sponſa enim Chriſti dicitur, & unica, & pulcra, & ſine macula, & ſine ruga; ſoror, amica, columba, formoſa, ſpecioſa, perfecta, hortus concluſus, fons ſignatus, puteus aquarum viventium, ſuavis, mitis, & decora, & quæ merito beatiſſima prædicatur: proque ejus fortitudine & firmitate terribilis B dicitur ut caſtrorum acies ordinata. Hæc enim mater & magiſtra omnium fidelium, ac etiam corpus Chriſti myſticum nuncupatur, cujus caput ipſe Dominus Jeſus Chriſtus. Nec mirum, ſi errare non poteſt quæ caput habet Chriſtum, doctorem Spiritum ſanctum. Hujus tanta eſt auctoritas, ut qui contumaciter ejus doctrinæ contradicere præſumpſerit, hæreticus eſſe convincatur. Quæ domus etiam claves ſolvendi & ligandi accepit a Domino: hanc domum ſi quis corripientem corrigentemque contempſerit, *Sit tibi*, inquit Dominus, *ut ethnicus & publicanus*. Decuit quidem tantam eccleſiæ conferri poteſtatem, ut cum omnis homo obliquabilis ſit & peccabilis, ipſa eſſet in terris, cujus judicio, quod er- C rare non poteſt, quilibet ſubjiceretur. Nec ſolum eccleſiæ decreta & ſententiæ authenticæ ſunt, quibus & irrefragabiliter ſtari oportet, ſed etiam ejus facta & conſuetudines inſtar habent ſanctarum ſcripturarum. Sacræ enim ſcripturæ & conſuetudini eccleſiæ par ritus, & idem utriſque pietatis debetur affectus. Prætetiiſtis etiam ſilentio ſacrorum generalium conciliorum auctoritatem: quorum notitia cum omnibus fidelibus neceſſaria ſit, ideo de poteſtate eorum pauca perſtringere non erit inutile. Iſtorum conciliorum & eccleſiæ catholicæ eadem videtur eſſe poteſtas. Diffinitum enim eſt in concilio Conſtantienſi, quod ſynodus generalis in Spiritu ſancto legitime congregata catholicam repræſentat eccleſiam, & po- D teſtatem a Chriſto immediate habet. Idem etiam Martinus Papa in ſuis litteris Apoſtolicis, ſententias quaſdam concilii Conſtantienſis interſerens, exprimit. Quæcumque igitur proxime dicta ſunt de auctoritate eccleſiæ, trahi ad generale concilium, quod illam repræſentat, neceſſe eſt. Alioquin non recta eſſet repræſentatio, ſi eadem in repræſentante & repræſentato auctoritas non ineſſet. Et hoc ſolum ſatis foret ad probandum omnem concilii poteſtatem, nec alia probatione uti neceſſarium videretur: utique cum major probatio eſſe non poſſit, quam ipſius eccleſiæ quæ errare non poteſt. Nihilominus propter ipſorum reverentiam aliquid amplius referamus. Audite quantæ auctoritatis ſint ipſa concilia, quantamque E reverentiam non ſolum privatæ perſonæ, ſed & ſancti ſummi Pontifices ipſis conciliis habuerunt. Inquit beatus Cæleſtinus in epiſtola ad ſynodum Epheſinam tranſmiſſa, ut refert Iſidorus in libro
conciliorum: Spiritus ſancti teſtatur præſentiam con- „
gregatio ſacerdotum. Certum eſt enim quod legi- „
mus, quia nec poteſt Veritas ipſa mentiri, cujus in „
evangelio iſta eſt ſententia: *Ubi duo vel tres con-* „
gregati fuerint in nomine meo, ibi & ego ſum in me- „
dio eorum. Quod cum ita ſit, (nam nec huic brevi numero Spiritus ſanctus deeſt:) quanto magis nunc intereſſe credamus in omni convententium turbæ ſanctorum? Sanctum namque concilium eſt pro debita veneratione collectum, in quo nunc Apoſtolorum

Math. 18.

Math. 18.

Act. 15.

ANNO CHRISTI 1432.

frequentiſſimæ illius (quam legimus) congregationis aſpicienda reverentia eſt. Et idem Iſidorus in eodem libro in geſtis tertiæ ſynodi Toletanæ inquit: Unde valde neceſſarium eſſe proſpexi, veſtram in unum convenire multitudinem, habens ſententiæ divinæ fidem, quæ dicit: *Ubi fuerint duo vel tres collecti in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorum.* Credo enim beatam ſanctæ Trinitatis divinitatem huic ſacro intereſſe concilio, & ita tamquam ante conſpectum Dei in medio veſtri fidem meam protuli. Ecce beatus Papa Cæleſtinus eam reverentiam habendam eſſe dicit congregationis concilii, quæ debetur collegio Apoſtolorum, utpote in cujus medio ipſe Chriſtus aſſiſtit, Spiritus ſanctus, & ipſa Trinitas. Quodque Spiritus ſanctus in conciliis judicet, & propterea concilia errare nequeant, teſtis eſt ſcriptura Actuum Apoſtolorum, quæ dicit: *Viſum eſt Spiritui ſancto, & nobis.* Etiam beatus Hieronymus comparat concilii auctoritatem ſoli: ut ſicut ſol ſuo ardore humores rivulorum deſiccat, ita concilium ſua auctoritate omnem contrariam ſuperat argumentationem. Inquit enim in fine diſputationis contra Luciferianum: Poteram omnes diſputationum tuarum rivulos hoc uno eccleſiæ ſole ſiccare, de auctoritate concilii generalis loquens. Item concilii auctoritas auctoritati ſacræ ſcripturæ comparatur: quia, ut ait beatus Auguſtinus de fide Chriſtiana, catholica eccleſia per orbem diffuſa tribus modis probatur exſiſtere: Quidquid in ea tenetur, aut eſt auctoritas ſcripturarum, aut traditio univerſalis, aut certe propria & particularis inſtructio: ſed auctoritate tota conſtringitur, univerſali traditione majorum nihilo minus tota. Ecce par auctoritas & ſcripturarum & univerſalis traditionis. Sed concilia generalia univerſali traditione & conſenſu fiunt & recipiuntur. Videntur etiam generalia concilia ut evangelia fore veneranda. Ratio enim propter quam beatus Gregorius quatuor prima concilia ut evangelia ſuſcipit & veneratur, iſta eſt; quia dum ſunt univerſali conſenſu conſtituta, ſe & non illa deſtruit, quiſquis præſumpſerit abſolvere quos ligant, aut ligare quos abſolvunt. Sed hæc ratio eadem quæ in ceteris generalibus conciliis: univerſali enim conſenſu conſtituta ſunt. Beatus etiam Auguſtinus ad Januarium, aſſerit generalium conciliorum ſaluberrimam in eccleſia auctoritatem eſſe: quæ ſi ſaluberrima eſt, ſalutem continet: qui ergo auctoritati concilii contradicit, contra ſalutem agit. Quantam devotionem reverentiamque Chriſti fideles conciliis habere debeant, hinc patet: quod antequam eſſet facultas in unum congregandi & celebrandi concilia, Chriſtianitas in diverſas hæreſes ſciſſa eſt: poſtquam autem cœpta ſunt concilia celebrari, omnis hæreſum atque errorum caligo, tamquam ſole illuſtrante depulſa eſt. Quod etiam concilia ſtatuendo non errant, hinc liquide conſtat, quia omni manent ſtabilita vigore, utique cum Spiritus ſanctus illa dirigat & inſpiret. Unde inquit beatus Iſidorus, quod ſi qua ſint alia concilia, quæ ſancti patres Spirito Dei pleni ſanxerunt poſt iſtorum quatuor auctoritatem, omni manent ſtabilita vigore. Hinc etiam evidenter patet quod concilia errare non poſſunt: quoniam quilibet ſummus Pontifex, qui eſt paſtor & caput eccleſiæ, tenetur, prout in concilio Conſtantienſi ſtatutum fuit, quamprimum in ſummum Pontificem electus eſt, profiteri coram ſuis electoribus fidem catholicam tenere ſecundum traditiones Apoſtolorum, generalium conciliorum, & poſt nominationem aliquorum conciliorum, ſubjicitur etiam [a] generalium conciliorum, & illam fidem uſque ad unum apicem immutilatam ſervare, & uſque ad animam & ſanguinem confirmare, defenſare, & prædicare. Et ita profeſſus fuit felicis recordationis Martinus Papa V. ita etiam creditur dominum Eugenium modernum profeſſum eſſe. Quilibet ergo Chriſtianus eamdem fidem tenere obligatur, quam eccleſia catholica & Apoſtolica tenet & approbat. Quod ſi errare poſſent concilia generalia in his quæ ad ſalutem ſunt neceſſaria, profecto nimis vanum ac perniciosum eſſet, ad talem fidem populum Chriſtianum adſtringi. Quantæ etiam ſint auctoritatis concilia generalia, hinc luculenter adverti poteſt: quod ab eorum poteſtate nemo eximitur, etiam ſummus Póntifex, ut exſtat concilii Conſtantienſis decretum in hæc verba: Hæc ſancta ſynodus Conſtantienſis, generale concilium faciens, &c. ordinat, ſtatuit, diffinit, decernit & declarat, ut ſequitur:

Matth. 18. — Act. 15.

[a] al. necnon Lateranenſis, Lugdunenſis, Viennenſis generalium etiam conciliorum.

Conſtantienſis concilii ſeſſione IV.

Et primo, quod ipſa in Spiritu ſancto legitime congregata, generale concilium faciens, catholicam militantem eccleſiam repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediate habet: cui quilibet, cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exſiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, exſtirpationem ſchiſmatis, & generalem reformationem eccleſiæ Dei in capite & in membris. Item declarat, quod quicumque cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exſiſtat, qui mandatis, ſtatutis ſive ordinationibus aut præceptis hujus ſanctæ ſynodi, & cujuſcumque alterius concilii generalis legitime congregati, ſuper præmiſſis, ſeu ad ea pertinentibus, factis vel faciendis, obedire contumaciter contempſerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris ſubſidia, ſi opus fuerit, recurrendo. Nec quiſquam illud dicere præſumat, quod aliquod generale concilium legitime congregatum invalidum ſit, aut errare poſſit: quia, ſi hic perniciosus error admitteretur, tota fides catholica vacillaret, nec aliquid certi in eccleſia haberemus: quia qua ratione errare poteſt unum, poſſent errare & reliqua: quoniam, ut inquit beatus Auguſtinus, ſi ad ſcripturas ſanctas admiſſa fuerint officioſa mendacia, quid in eis remanebit auctoritatis? Quæ tamdem de ſcripturis illis ſententia proferetur, cujus pondere contentioſæ falſitatis obtrectetur improbitas? Quis jam de poteſtate conciliorum ſuper omnes alias poteſtates ambigere poterit tot irrefragabilibus teſtimoniis comprobata? Ex his manifeſte conſtat, auctoritates, quas de ſummi poteſtate Pontificis allegaſtis, non probare quo minus ipſe Pontifex mandatis univerſalis eccleſiæ & concilii generalis obedire teneatur. Sed id dumtaxat probant, quod omnes ſingulares homines particulareſque eccleſiæ, ipſi Pontifici obedire debent, niſi in his quæ huic ſacræ ſynodo, & cuilibet alteri legitime congregatæ, præjudicium generarent. Nam etſi ſit caput miniſteriale eccleſiæ, non tamen eſt major tota eccleſia. Alioquin errante Pontifice, ſicut ſæpe contigit, & contingere poteſt, tota erraſſet eccleſia, quod eſſe non poteſt. Etſi caput ſit & principalis prælatus hujus corporis myſtici, eſt nihilo minus intra corpus. Nam ſi extra corpus eſſet, tunc non pertineret ad corpus, nec tunc caput eſſet. Corpus igitur hoc totum continet, & ipſum quod dicitur caput, & ſingula membra.

Nec quis dicat quod ipſa pars principalis potentior eſt ac dignior reliquo toto corpore & ceteris membris, & per conſequens illi potius obediendum: quia ratio, experientia & auctoritas dictant contrarium. Ratio, quia reliquum totum corpus, etiam non computato Papa, ſecundum legem communem errare non poteſt in his quæ ſunt fidei. Alioquin ſi errare poſſet, cum certum ſit Papam errare poſſe, tunc &

Anno Christi 1432.

Papa & reliquo toto corpore errantibus tota erraret eccleſia, quod eſſe non poteſt. Experientia etiam demonſtrat, quia ſæpe experti ſumus & legimus Papam, licet caput & principalem partem, erraſſe: reliquum autem corpus, Papa etiam errante, erraſſe numquam legimus. Propterea reliquum ſæpe totum corpus condemnavit atque depoſuit Papam tam ratione fidei quam morum. Sed numquam Papa condemnavit, aut excommunicavit, aut depoſuit reliquum totum eccleſiæ corpus. Licet ergo tam Papa quam eccleſia claves habeant ligandi atque ſolvendi, Papa tamen numquam in totam eccleſiam claves ligandi atque ſolvendi exercuit: Eccleſia autem ſæpenumero in Papam. Auctoritas etiam ſcripturæ evangelicæ idem probat. Nam quod dixit Chriſtus: *Si peccaverit in te frater tuus, dic eccleſiæ: & ſi eccleſiam non audierit, ſit tibi ut ethnicus & publicanus*; omnes homines comprehendit. Et quod Petrus & ejus ſucceſſores illa auctoritate comprehendantur, oſtendit Paulus, qui in faciem reſtitit Cephæ & coram omnibus. Eccleſiæ enim dixiſſe videtur qui coram omnibus dixit. Quod ad ſucceſſores Petri, jam ſupra dictum eſt, qualiter ſæpe peccata eorum dicta fuerint eccleſiæ, & ab eccleſia punita: & qui non audierunt eccleſiam, fuerunt habiti ut ethnici & publicani, ut legitur de Anaſtaſio & Liberio. Probat hoc etiam auctoritas univerſalis eccleſiæ, quæ non poteſt errare, ita diffinientis in concilio Conſtantienſi, quod peccata Pontificum circa fidem, vel ſchiſma, vel mores, poſſunt dici eccleſiæ, cujus præceptis & ordinationibus tenentur obedire: & ſi obedire contempſerint, condignæ pœnitentiæ poſſunt ſubjici, & ad alia juris remedia recurri, & per conſequens poſſunt excommunicari; quo facto, ut ethnici & publicani habebuntur. Hoc etiamſi pluribus aliis rationibus & auctoritatibus poſſes comprobari, ſatis eſt auctoritatem univerſalis eccleſiæ adducere. Ipſa enim errare non poteſt: & quidquid determinet ſcripto, aut conſuetudine univerſaliter faciat, ejuſdem reverentiæ & auctoritatis eſt cujus ſacra ſcriptura. Unde ſi in evangelio reperiremus ſcriptum decretum illud Conſtantienſis concilii, quod Papa tenetur obedire concilio, *&c.* hæreticum eſſet hoc revocare in dubium. Sic & hæreticum eſt, ſi quis illi decreto contumaciter contradicat. Et, quia ad alia noſtra feſtinat oratio, omnes argumentationes quæ fieri poſſent in contrarium, hac unica auctoritate eccleſiæ veraciſſime confutamus. Ita beatus Hieroymus poſt longam diſputationem confundit atque convincit Luciferianum, dicens: Poteram omnes tuarum propoſitionum rivulvos hoc uno eccleſiæ ſole ſiccare, de auctoritate concilii loquens. Qualecumque ergo nomen dignitatis aut poteſtatis de Papa ſcriptum invenitur, ad particulares quoſcumque homines & ſingulares eccleſiaſticos referendum eſt, non ſupra univerſalem eccleſiam: ita ut potius Papa eccleſiæ, quam eccleſia tota Papæ obedire cogatur. Nam etſi Papa major ſit in eccleſia, non tamen major eſt tota eccleſia. Uni autem quaſedictum eſt: *Tibi dabo claves regni cælorum?* ſancti doctores exponunt, ut unitatem deſignaret eccleſiæ; & ideo ab unitate exordium proficiſcitur, ut eccleſia Chriſti una eſſe demonſtretur. Et Petrus quando claves accepit, ut dicit Auguſtinus, eccleſiam ſignificavit. Nec putetis, *quin eccleſia claves habeat & imperium ſuper omnes, quod ideo ſunt multi principes, contra philoſophicum dictum, Entia nolunt male diſponi: Pluralitas principantium mala: unus ergo princeps. Ipſa enim eſt unus princeps, & unitati fidelium, non ſingulis, hæc juriſdictio a Domino conceditur, & ideo ab uno incipere voluit, ut perfectam unitatem atque unanimitatem deſignaret: quia unitas eccleſiæ multo major eſt atque perfector, quam unitas unius regis aut Imperatoris terreni. Hic enim & errat, & in varias ſententias atque contrarias ſæpe ſcinditur. Eccleſia autem nec errat, nec ſibiipſi contradicit. Nec comparandum eſt corpus eccleſiæ aliis politicis corporibus civitatum & univerſitatum: quia in medio hujus corporis eſt Chriſtus, qui ipſum regit ne erret. Alia autem politica corpora humanis & variis voluntatibus gubernantur, neque in hac materia congruit allegare errorem illorum, ſecundum beatum Thomam, qui ſe ſubducere nituntur ab obedientia Petri, ſucceſſorem ejus Romanum Pontificem univerſalis eccleſiæ paſtorem non recognoſcentes: quoniam de ſingularibus eccleſiis & perſonis id intelligendum eſt, non de univerſali eccleſia, quæ ſæpe obedientiam juſtis ex cauſis Romanis Pontificibus ſubtraxit, ut Marcellino, Anaſtaſio, Liberio, Joanni XII. Benedicto IX. Benedicto XIII. Joanni XXIII.

Matth. 18.

Galat. 2.

Matth. 16.

* Forte, quia, aut cum.

Progredientes deinde ad materiam concilii, dicitis, quod ſanctiſſimus dominus Eugenius ratus hæreſibus, bellis, ac deformitatibus, ſine ſanctorum patrum & principium aſſiſtentia opportune obviari non poſſe, concilium Baſileenſe ex domini Martini Papæ felicis recordationis auctoritate per Senenſe concilium promulgatum, atque ejuſdem Martini juſſione ſtabilitum, poſt ipſius obitum & ſuæ ſanctitatis aſſumptionem, robur habere voluit & proſecutionem; ratum & gratum per ſuas Apoſtolicas bullas gerens, quidquid poteſtatis in ea te dilecto eccleſiæ filio Juliano ſancti Angeli diacono cardinali ſanctæ ſedis Apoſtolicæ legato per prædeceſſorum ſuum collatum fuiſſet. Fatemini ergo, & bene, concilium hoc legitime congregatum, quia ſtabilitum fuiſſe dicitis auctoritate Apoſtolica, & per concilium Senenſe, & roboratum per dominum Eugenium. Et quia facultas data præfato legato circa proſecutionem concilii ratificata extitit per ipſum dominum Eugenium modernum; optime; veritatem narraſtis. Ita enim fuit, ut dicitis. Quo igitur pluribus auctoritatibus ſtabilitum fuit, & quo plures neceſſitates illud celebrari ſuadebant, eo minus decuit illud perturbare & conari diſſolvere: & quidem pro tot neceſſitatibus non ſolum concilium alias indictum perſeverare debebat, ſed, ſi indictum non fuiſſet, de novo debuiſſet indici. Propterea nemo eſt qui non vehementer admiretur, tam ex abrupto & ſine cauſa hujuſmodi diſſolutionem eſſe attentatam. Sed excuſatis hoc factum eſſe, quia non videbat amplificationem illius ut optabat: & per oratorem noſtrum requiſitus, ut ea faceret quæ novam convocationem prætendere videbantur, illud abinde diſſolvit. Quænam iſta excuſatio eſt? Quin immo ſiam plificari non videbat, ad amplificandum operam dare pro ſuo officio debuiſſet: & idipſum petebat noſter orator, obſecrans, ut omnem favorem concilio præberet, & ad ipſius proſecutionem intendere dignaretur. Numquid ſi infirmus medico ſupplicet ut eum ſanet, medicus ipſum interficere debet, ne in ſanando laboret? Orator noſter ad nos reverſus, quidquid Romæ expoſuerat, ut aſſeruit, hic publice retulit ex ejus dictis. Quicumque eum audivit, nihil aliud iudicat, niſi quod cum omni inſtantia favorem per dominum Eugenium concilio præſtandum, & ejus perſeverantiam poſtulabat. Si nolebat ſummus Pontifex exhortari prælatos, ut huc citius properarent, ſaltem ad actum diſſolutionis prorumpere non debebat, ſua enim ſponte veniſſent prælati. Ut igitur neceſſitatibus

Anno Christi 1432.

ANNO CHRISTI 1432.

tibus eccleſiæ quæ moram non patiebantur citius fuiſſet proviſum, ſupplicabatur, ut per ſuas litteras exhortari vellet præſertim Italiæ prælatos, quos nos pro reverentia ſummi Pontificis, cui propinqui ſunt, citare pro tunc diſtulimus: immo etiam requirebatur, ut ſi commode poſſet, ſua ſanctitas huc venire dignaretur. Sed & ſi prælatos Bononiam ad annum cum dimidio convocavit, quomodo non poterat eis ſcribere, præſertim prælatis Italiæ, quod ſtatim huc venirent, ut neceſſitatibus præſentibus provideretur? Sed volebat ipſe perſonaliter intereſſe. Ideo quia infirmus ad annum cum dimidio diſtulit, quid ipſe ſciebat, ſi interim moreretur, an & anno cum dimidio perfecte ſanatus eſſet? Sed præſentia ſua multum prodeſſe poſſet: fatemur. Sed ſi adeſſe propter infirmitatem non poſſit, an propter infirmitatem Papæ infirmitas eccleſiæ tam periculoſa negligetur? Magnæ fuerunt hæreſes Arianorum, Neſtorianorum, Manichæorum, Donatiſtarum: & multa alia graviſſima pericula tunc temporis in eccleſia imminebant. Et nihilo minus juſſit ſummus Pontifex per ſuos legatos concilia celebrari. Dicitis cum magna & matura deliberatione diſſolutionem factam eſſe. Si longa & matura deliberatione fuiſſet facta, debuiſſet mittere huc ad ſacrum concilium, & ſcire certius, an ſic facere expediret. Quis melius in rebus agendis deliberat, an præſens, an abſens? Facta concilii & harum partium magis innoteſcebant nobis quam aliis. Et propter reverentiam ſacri concilii catholicam repræſentantis eccleſiam, ad maturam deliberationem habendam, concilium conſuli oportebat, non alienos. Sed audivimus aliquos ex venerabilibus ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus contradixiſſe, alios autem nunc dicere ſe male tunc fuiſſe circumventos, & jam melius de veritate informatos, aperte contradicere. Audivimus fuiſſe tunc & nunc multo majorem murmurationem in curia de hac diſſolutione: quamplurimi, & fere omnes qui in curia nomen habent virorum bonorum, hujuſmodi factam diſſolutionem damnant; omnes qui extra ſunt cardinales; omnes quaſi principes, & populi, & qui bonum eccleſiæ cupiunt, concilium laudant & diſſolutionem reprobant. Cauſæ etiam in bulla diſſolutionis expreſſæ (cum pace dictum ſit) non ſic ſe habent, prout per noſtros ambaſiatores ſuæ ſanctitati nuntiavimus: qui etiam tot & tanta ex ipſa diſſolutione, ſi effectum haberet, ſcandala ſequi dixerunt, quod habentes etiam cor lapideum molliri debuiſſent. Sed ex quo nunc conſtat ipſas cauſas veras non eſſe, cur modo non mutat propoſitum? Cur pax perturbatur eccleſiæ? Dicitis hunc locum vicinum Bohemis. Diſtat iſte locus a Praga per quindecim dietas, ſunt civitates & principes intermedii potentiſſimi. Civitas iſta fortiſſima flumine Rheno, & mœnibus, & viris catholicis munita, vicina ad tria milliaria linguæ Gallicanæ. In iſtis partibus ille metus eſt de exercitu Pragenſium qui Romæ. Putat ſua ſanctitas nos eſſe ita improvidos, quod ſi hic locus eſſet tam vicinis Bohemis, quod merito timendum eſſet, hic manſiſſemus aut maneremus? Sed mira res, habuit ſanctitas ſua exercitum hoſtium in portis Romæ, nec timuit, nec receſſit: & hic timet inimicos quindecim dietas longinquos? Inter alias diſſolutionis cauſas hanc eſſe dicitis, quod Bohemos vocavimus eo modo, quod ſanctitas ſua ſuſtinere ſine offenſa non potuiſſet aut detractione damnationis in concilio Conſtantienſi factæ. Vocatio iſta non poteſt ſuſtineri ſine offenſa ac detractione concilii Conſtantienſis: ſed diſſolutio concilii bene poteſt ſuſtineri. Concilium Conſtantienſe mandat fieri conci-

A lium, (fieri autem cum effectu intelligitur:) non prorogari tempus, non mutari locum: contra omnia iſta fit, & nihil de hoc dicitur. Sed calumniamur, quia vocavimus Bohemos. Numquid in decretis concilii Conſtantienſis ſcriptum invenitis, quod eccleſia non debeat eos ad inſtruendum & informandum convocare? Non miramur, ſi ex dictis oratoris noſtri occaſio ſumpta eſt ad diſſipandum concilium, quandoquidem ex piiſſimis noſtris litteris id factum eſſe videmus. Utinam propter honorem ſummi Pontificis hanc cauſam litteris ſuis non inſeruiſſet: videlicet quod hujuſmodi vocatio fuerit in injuriam ſedis Apoſtolicæ ſacrorumque conciliorum, & contra decreta ſanctorum patrum, ac ſtatuta legum imperia-

B lium. Sed valde mirandum eſt, quod in eiſdem litteris damnatur & approbatur. Si audientia conceſſa Bohemis reprobatur, cur Græcis conceditur, cum & hi & illi ab unitate eccleſiæ ſeparentur? Si concilium Bononiæ propter illos indicitur, cur concilium Baſileenſe propter Bohemos & multa alia neceſſaria jam indictum diſſolvi procuratur? Cum Bohemica hæreſis periculoſior ſit, ad illam accuratius foret intendendum. Mirandum eſt, ſi verum ſit: dicitur venerabili archiepiſcopo Gneznenſi conceſſam eſſe facultatem per ſummum Pontificem audiendi Bohemos: ſingulari perſonæ conceditur quod univerſali eccleſiæ non permittitur? Si epiſtola noſtra diligenter & non ex livore vel odio conſideretur, plane

C conſtabit, non ad injuriam auctoritatis Apoſtolicæ, nec conciliorum Conſtantienſis & Senenſis, immo ad reverentiam & honorem eorum factam fuiſſe vocationem: vocavimus enim ut nobiſcum in eadem unitate conjungantur: & ut qui a nobis aliquamdiu diviſi fuerunt, iterum in caritate & unitate nobiſcum reconcilientur. Si hoc fieri poterit, ad quod nos laboramus, cedet procul dubio ad honorem ſedis Apoſtolicæ. Ipſam enim reverebuntur, quam uſque nunc contempſerunt: cedet ad gloriam conciliorum Conſtantienſis & Senenſis, quia illam fidem & ritum, qui in his conciliis declaratus eſt, quem uſquenunc non tenuerunt, amodo tenebunt. Cur ergo retorquetur ad injuriam quod quæritur ad honorem? Nec

D contra decreta ſanctorum patrum, nec contra leges canonicas aut civiles hujuſmodi vocatio facta eſt, ſive aſſerere velimus eos vocatos ad inſtruendum, ſicut veritas eſt, ſive ad diſputandum. Si ad inſtruendum, nemini dubium eſt quin opus ſit pium & meritorium, & prælatorum officio neceſſarium. Si ad diſputandum, & ad hunc finem, ut errans inſtruatur & reducatur, cum eadem ratio ſit, ſimiliter erit opus pium & laudabile, ut inquit beatus Paulus ad Titum: *Oportet epiſcopum*, &c. Et ſubdit: *Ut potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt arguere*: immo permaximum periculoſum fuiſſet denegare audientiam Bohemis, quam ubique locorum divulgabant ſe poſtulare, & eis non conce- *Tit. 1.*

E di; ob hanc cauſam, quia eorum articuli erant ita manifeſte veri, quod noſtri epiſcopi & ſacerdotes non poterant eis reſpondere, nec cum ipſis conferre audebant: propter quod ſcrupulus non parvus in animis hominum, præſertim ſimplicium, iſta audientium erat exortus. Omnis autem ſchola theologorum, canoniſtarum, & legiſtarum affirmat eam diſputationem de fide, quæ non ſit cauſa perfidiæ ſeu tumultus, vel ut in dubium revocet, ſed ad inſtruendum, vel clarius patefaciendum veritatem, vel convincendum, vel confundendum hæreticos ſeu infideles, vel confirmandum catholicos, fore licitam: immo beatus Thomas ſecunda ſecundæ dicit in caſu ſimili, ſicut eſt noſter, quod quando ſimplices viri

ſolicitati ſunt aut pulſati ab infidelibus vel hæreticis, [a] corripere nitentibus in eis fidem, tunc neceſſarium eſt publice diſputare de fide: per hoc enim ſimplices firmantur in fide, & infidelibus aufertur decipiendi facultas. Alioquin ipſa taciturnitas eorum qui reſiſtere deberent pervertentibus fidei veritatem, eſſet erroris confirmatio. Allegat beatum Gregorium, quod ſicut incauta locutio in errorem protrahit, ita indiſcretum ſilentium eos qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Conſtat autem Alemanos per libellos & epiſtolas Bohemorum ſolicitari ut eorum errores ſequantur, allegando ad eorum perverſum ſenſum multas auctoritates. Ergo, ſecundum beatum Thomam & beatum Gregorium, viſi fuiſſemus confirmare errores Bohemorum, niſi hoc caſu B dediſſemus illis audientiam. Quid ad hoc reſpondebunt noſtri calumniatores? hoc etiam ſæpenumero actum fuiſſe per ſacra concilia & ſanctos patres legimus, cum hæreticis vel infidelibus, etiam prius damnatis. Silveſter in concilio Romano publice diſputavit cum duodecim ſcribis Judæorum, quibus & per Chriſtum & Apoſtolos per tot annos ante veritas Chriſtianæ fidei prædicata fuerat, & in ea diſputatione dati fuerunt judices duo gentiles Cirithon & Zenophilus. Beatus Athanaſius publice diſputavit cum Ario, cujus error prius in celeberrimo concilio Nicæno damnatus fuerat. In qua diſputatione ſedit arbiter quidam, nomine Probus, gentilis homo. In ſynodo Chalcedonenſi orthodoxi diſputarunt cum C Neſtorianis, dudum in concilio Epheſino damnatis. Et poſt multa inter eos fuit conventum, ut noſtri orarent ſecundum fidem noſtram, & illi ſecundum fidem ſuam. Et charta quædam, in qua & noſtra fides & errores illorum deſcriberentur, ſuper corpus beatæ Euphemiæ poneretur, ut Deus veram fidem manifeſtaret; quod & factum eſt. Item licet error ille, qui aſſerit Chriſtum unius dumtaxat fuiſſe naturæ, prius fuiſſet damnatus, tamen in ſynodo Conſtantinopolitana, in qua præſedit ſanctus epiſcopus Flavianus, Eutyches qui hunc tenebat errorem, fuit ad ſynodum vocatus, & plene auditus, & ſecum diſputatum; fuitque per acta præcedentium conciliorum convictus. Item licet error quem tenebat Luciferia- D nus, fuiſſet ante damnatus, nihilo minus beatus Hieronymus diſputavit cum ipſo, & eum per acta præcedentis concilii convicit. Quamvis errores Donatiſtarum ſequentium Arianos, olim in concilio Nicæno damnati fuiſſent, nihilo minus fuit congregata ſynodus Carthaginenſis, & ad eam Donatiſtæ per nuntios concilii vocati ſunt. Et inter alia, convocationis verba iſta ſunt: Hanc ergo pacificam & ex caritate venientem vocationem contemnere non debetis. Et ſi quid veritatis vos habere arbitremini, non dubitetis aſſerere, id eſt, ut congregato noſtro concilio, deligatis ex vobis, quibus cauſam veſtræ aſſertionis committatis: ut & nos poſſimus hæc facere, etiam de concilio noſtro deligantur, qui cum eis quos E delegeritis, conſtituto loco & tempore, quidquid eſt quod noſtram a vobis ſeparat communionem, cum pace diſcutiatur; ut tandem, adjuvante Domino Deo noſtro Jeſu Chriſto, finem veternoſus error accipiat. Beatus etiam Dominicus & duodecim abbates in partibus Toloſanis cum [b] Albingenſibus, quorum errores fuerant damnati, publice diſputavit apud Fanum Jovis ſub judicibus deputatis. Sed ideo calumniari videmini epiſtolam, quia non ad recognoſcendum errorem, ſed ad ſubmittendum ſe pariter cum eccleſia veritatis inveſtigationi ſint vocati, quod Huſſitis favorem & auctoritatem, fidelibus vero ambiguitatem & perplexitatem præſtare videtur.

[a] al. corrumpere.

[b] Pro, Albigenſibus.

A Cur ſicut partem epiſtolæ, ita non recitaſtis & totam? Cur etiam addidiſtis ubi addendum non erat? aut ſicut poſt verbum, Audietis & nos, addidiſtis, Reſpondentes: cur non addidiſtis, Inſtruentes & informantes? Circa principium epiſtolæ dicitur: Nihil tam ante oculos noſtros verſatur, quam ut vos in eadem unitate nobiſcum conjungamini. Hinc ſatis innuitur, ex quo damus operam, ut nobiſcum conjungantur in eadem unitate, quod unitatem dimiſerint, & eam opus ſit ut reciperent. Item & verbum illud, Et forſan diſſidium noſtrum aliquamdiu Deus in eccleſia permiſit: ac verbum illud, Quanta lætitia erit in cælis, ſi vos qui aliquamdiu diviſi fuiſtis iterum in unitate & caritate nobiſcum reconciliamini? B hoc aperte indicavit, eis neceſſarium eſſe reconciliari nobiſcum, ex quo neceſſario oportebat recognoſcere errorem. Verbum etiam illud, *Scimus quia noſter cæleſtis Paterfamilias bonum fidei ſemen ſeminaverat, ſed venit inimicus homo, & ſuperſeminavit zizaniam*, hoc manifeſte demonſtravit eos a veritate erraſſe, ac neceſſarium fore ut ſuperinfundatur eos gratiæ Spiritus ſancti. Forte moleſtum eſt vobis verbum illud: Ipſe Spiritus ſanctus adſtabit medius judex & arbiter quid in eccleſia Dei tenendum & agendum ſit. Vel forte verbum illud: Aderit plane Spiritus ſanctus, in cujus nomine congregata eſt hæc ſancta ſynodus: ipſe erit dux & rector concilii, perfecte illuminaturus corda hominum, ut viam C ambulent caritatis & pacis. Nobis autem eſt gratiſſimum & ſuaviſſimum, illum nobis judicem & ducem conſtitui, quem nobis Chriſtus dedit, dicens: *Cum autem venerit Spiritus Paracletus, quem ego mittam vobis a Patre, ipſe vos docebit & ſuggeret omnia quæ dixero vobis.* An Spiritum ſanctum vos habere judicem indignamini? An potius hominem quam Deum velletis elegiſſemus judicem? Merito in principio ſermonis noſtri dicere perſuaſimus, ne Spiritum ſanctum contriſtaretis. Blaſphemia eſſet, ſi quis negaret Spiritum ſanctum dictare ſententias, canones, & decreta conciliorum. In Actibus Apoſtolorum hoc expreſſum auditis, cum dixerint Apoſtoli, judicantes non eſſe ſervanda legalia: *Viſum eſt D Spiritui ſancto & nobis.* Leo Papa inquit ſacrorum patrum canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia comprobatos. Et Iſidorus: Et ſi qua ſunt alia concilia, quæ ſancti patres Spiritu Dei pleni ſanxerunt. *Si ſpiritualis homo judicat omnia*, ſecundum Apoſtolum, quanto magis ipſe Spiritus ſanctus, per quem homo accipit ut ſit ſpiritualis? Quid eſt dicere, Adſtabit medius judex & arbiter, niſi quod ipſamet ſynodus erit illa quæ judicabit, & arbitrabitur? Non enim aliud judicare & arbitrari poterit, quam Spiritus ſanctus ſuggeret. Quid iterum aliud eſt dicere, Adſtabit judex, niſi quod judicabitur in hoc concilio, prout judicatum eſt in Conſtantia? Nam cum ſententia illa condemnationis E Huſſitarum a Spiritu ſancto dictata fuerit, & ipſe neſciat variare ſententiam veritatis; utique cum idem ſit in omnibus conciliis, idipſum hic veraciter judicabit quod in illo. Si quis autem objicit, quomodo jam judicatum iterum judicabitur? dicendum eſt, quod cum fiat ad ſalutem proximorum, non eſt incongruum idem repetere. Profeſſio enim fidei catholicæ facta in concilio Nicæno, in pluribus ſequentibus conciliis repetebatur. Quoties neceſſe eſt, toties mater eccleſia aperire debet os ad docendum & inſtruendum. Non omnes Spiritus ſanctus eodem tempore illuminat: ſed ubi vult, & quando vult, ſpirat. Qui in uno concilio illuminationem non acceperunt, dono Spiritus ſancti forte accipient in alio.

Matth. 13.

Joan. 15.

Act. 15.

1. Cor. 2.

Joan. 3.

Anno Christi 1432.

Ideo neceſſe eſt ſæpe frequentari concilia, ut hæreſis quæ in uno tolli non poteſt, tollatur in alio. Nec enim hæreſis Ariana vel aliæ eodem tempore extinctæ ſunt. Illuminabit ergo, ut ſperamus, Spiritus ſanctus corda Bohemorum in hoc concilio, & oſtendet ipſis quid tenere & agere debeant in eccleſia. Propter eos hoc verbum dictum eſt, & propter alios errantes: Orabimus ut Spiritus ſanctus illuſtret corda univerſi populi ad cognoſcendum amplectendumque veritatis & unitatis ſemitam. Non enim de populo Chriſtiano, ſicut ſunt & ipſi Bohemi, & alii errantes, cognoverunt adhuc & amplexi ſunt veritatem & unitatem. Cur nobis moleſti eſtis, quod in ducem elegerimus Spiritum ſanctum? Si beatus Silveſter diſputavit cum Judæis ſub duobus judicibus gentilibus: ſi Athanaſius cum Ario ſub uno judice pagano, ſi orthodoxi cum Neſtorianis ſub judicio corporis mortui ſanctæ Euphemiæ: ſi Concilium Carthaginenſe requiſivit Donatiſtas, ut illa controverſia terminaretur per aliquos utrimque eligendos: ſi beatus Dominicus cum Albingenſibus ſub certis judicibus, cur nobis non licuit eligere in judicem Spiritum Paracletum? Quod autem putatis non in Germania hujuſmodi audientiam dandam, ſi danda eſſet, hoc (ſecundum beatum Thomam) nullo modo rationi congruit. Nam ſicut in loco, ubi non eſt nota hæreſis, diſputare periculoſum eſt: ita ubi nota eſt, & homines ab hæreticis infeſtantur, diſputare ad declarationem neceſſarium videtur. Quod vero dicitis, ex iſta vocatione præſtari fidelibus ambiguitatem vel perplexitatem: miramur unde hæ adinventiones proveniant, cum ex hoc non ambigui vel perplexi, ſed certiores ac firmiores populi Alemaniæ facti ſunt, videntes noſtram confidentiam & fidei firmitatem in vocandis illis; maximeque exhilarati ſunt, ſperantes ex hoc illos eccleſiæ reconciliandos. Duo autem ſceleſtiſſima capita hujus hæreſis, quæ commemoratis, nonne tandem ultimo ſupplicio tradita ſunt? Si omnes hæretici talem favorem haberent, pauci fierent hæretici. Quæ autem ſint illæ plures & graviores cauſæ, quæ præbuerunt occaſionem diſſolutioni, neſcimus. Si perſonam ſummi Pontificis tantum reſpiciunt, propter hoc non debet periclitari ſtatus eccleſiæ. Si autem eccleſiam, æquius fuiſſet intimare concilio, quod repræſentat eccleſiam, ut provideret. Hoc autem ſcimus, quod hic eſt plena & omnimoda ſecuritas. Dolenter refertis, quod diſſolutioni prætenſæ non paruimus, & mandata Apoſtolica per nos ſpreta ſunt. Hoc ideo facimus, quia Deo pluſquam hominibus parere oportet. Sancta mater eccleſia, cui quilibet parere debet, nos legitime congregavit, ut tollendis deformitatibus hæreſum, bellorum ac vitiorum, quæ plurimæ ſunt in populo Chriſtiano, efficaciter intenderemus. Ne eccleſiam & Chriſtum eccleſiæ principale caput contemneremus, perſeverandum cenſuimus in opere nobis injuncto. Expoſuiſſemus fidem orthodoxam, Chriſtianam religionem, omnem denique eccleſiaſticum ſtatum periculo ruinæ & everſionis, ſi ſic diſſolutioni prætenſæ paritum fuiſſet, quemadmodum oratores noſtri noviſſime ſanctitati ſuæ latiſſime expoſuerunt. Scriptum eſt in ſexta ſynodo Conſtantinopolitana: Cum læditur fides, parentum reverentia velut inutilis & periculoſa deſpicitur, & amor erga filios fratreſque vitatur. Ad poſtremum, etiam ſuper ipſam vitam mors potius a piis patribus eligitur, ut meliorem reſurrectionem conſequantur. Potius autem nobis dolendum foret, ſicut & mundus dolet, quod talia tentata ſunt adverſus hoc generale concilium, & contra univerſalis concilii Conſtantienſis ordinationem: cui cum ſummus Pontifex obtemperare tenetur, his pœnis ſubjicitur, quas contra inobedientes ſtatutas eſſe dicitis. Sed nec prætenſæ diſſolutioni paruimus, quia fieri non potuiſſe conſtabat. Nam etſi magna ſit Papæ poteſtas, id tamen ſibi facere non licet juxta communem omnium ſententiam, unde univerſalis eccleſiæ ſtatus turbetur, periclitetur, aut decoloretur. Sed cum in judicio omnium ac noſtro eccleſia nunc univerſali reformatione neceſſario indigeat; merito illud concilium, quod ad hoc inſtitutum eſt, diſſolvere non licuit. Impediretur enim hæreſum extirpatio, pacificatio populi Chriſtiani, & deformitatum correctio. Unde in prima ſeſſione hujus concilii, facta ante dictam prætenſam diſſolutionem, diffinitum eſt, quod procurans hoc concilium impedire, diſſolvere, prorogare, vel mutare, ſeveriter puniatur, & procedatur contra eum tamquam communis pacis perturbatorem, cum ex hoc prædicta bona impediri videantur. Nec Papæ fas eſt decretum illud Conſtantienſe quod incipit, Frequens, abolere, vel taliter agere, quod diſpoſitio ſua reddatur inutilis, vel fruſtratoria; eſſet enim contra mentem eccleſiæ, quæ illud decretum edidit, pro univerſali eccleſiæ ſtatu conſervando, circa quod Papa non diſpenſat. Statim autem tollere concilium jam inceptum, nihil aliud videtur, quam non celebrare: immo multo deterius, propter grave ſcandalum quod in eccleſia naſcitur ex tali ludibrio. Quod autem pro univerſali eccleſiæ ſtatu conſervando ipſum decretum editum ſit, ex præfatione ipſius liquet. Dicit enim: Frequens generalium conciliorum celebratio agri Dominici præcipua cultura eſt, quæ vepres, ſpinas & tribulos hæreſum, errorum & ſchiſmatum extirpat, exceſſus corrigit, deformata reformat, & vineam Domini ad frugem ubertimæ fertilitatis adducit: horum vero neglectus, præmiſſa diſſeminat atque fovet. Propterea nullo pacto eccleſia tolerare debet, immo ſe uſque ad animam & ſanguinem opponere, ne tale oſtium aperiatur, & tam utile toti Chriſtianitati ſtatutum evaneſcat. Ex mente etiam dicti decreti videtur diſſolutionem prædictam non valuiſſe. Vult enim quod in fine cujuſlibet concilii locus futuri concilii eligatur per menſem ante, approbante & conſentiente concilio: & ſic non debere diſſolvi, niſi prius conſentiente concilio, locus per menſem ante futuro concilio electus ſit. Item cum prohibeatur in dicto decreto prorogatio, multo magis videtur prohibita diſſolutio. Plus enim eſt auferre quam differre. Prorogatio dilationem inducit, diſſolutio peremptionem. Et licet mutatio certo modo concedatur, diſſolutio non: quod autem fecit Papa, diſſolutio expreſſa fuit, non loci mutatio. Item mutatio loci ex cauſa conceditur quoad concilium futurum. Dicit enim textus decreti: Locum autem pro futuro concilio abſque evidenti cauſa non mutet. Non autem concedit mutari poſſe ſine conſenſu concilii locum concilii actu congregati: quia de ſeipſo diſponere ad ipſum concilium pertinet. Nam ſi ad concilium ſpectat facere reformationem ſupra caput & membra, ad ipſum etiam videtur ſpectare de his ſine quibus reformatio fieri non poteſt, & an locus reformationis continuandus ſit vel mutandus. Item ſi actu congregato concilio locus pro futuro concilio eligi debet conſentiente concilio; quanto magis pro ipſo concilio actu jam congregato continuando vel transferendo ad alium locum? Cum enim certa forma per hoc decretum indicatur, Papa ipſam ſervare tenetur: alioquin fruſtra ipſi lex indiceretur. Probatur ex alia ratione

diſſolutionem non valere: quia, ut prædictum eſt, A cum Papa teneatur obedire ſtatutis, ordinationibus & præceptis cujuſcumque concilii in his quæ pertinent ad fidem, ſchiſma, & reformationem eccleſiæ in capite & in membris, & ſi non obedierit, puniri poteſt; conſtat ipſum in his caſibus fore inferiorem concilio, & concilium majus eo, cum poſſit reformare, ſtatuere, mandare, & punire. Inferior autem legem ſuperioris tollere non poteſt, nec ipſum ſuum ſuperiorem extinguere vel annihilare. Alioquin implicaret evidentem contradictionem; Tenetur obedire, & non tenetur, quia poteſt diſſolvere. Cum ergo concilium congregatum ſit propter prædictas cauſas, & inter alia ſtatuerit ſub magna pœna, ne quis procuraret diſſolvi aut mutari ipſum: Papa, B cum illi obedire teneatur, nullatenus diſſolvere poteſt. Alioquio, ſi poteſt diſſolvere, non tenetur obedire. Ex quo neceſſario infertur, quod aut decretum prædictum non valet, aut diſſolutio: quia ſibi invicem contradicunt. Præterea ante tempus concilii Conſtantienſis nullum dubium erat, quod congregato concilio ſuper facto fidei contra Papam, Papa illud diſſolvere non poterat; quia, ſi potuiſſet diſſolvere, potuiſſet non judicari: quod tamen ſibi noo licebat: quia in fide devius poteſt per concilium judicari. Ergo ſicut in iſto caſu, ita dicendum eſt nunc congregato concilio ſuper reformatione generali in capite & in membris: quia iſti tres caſus fidei, ſchiſmatis, & reformationis, ſub eadem declaratione concilii Con- C ſtantienſis continentur; quod non ſolum ſcripto declaravit concilium Conſtantienſe, ſed etiam facto: quia Benedictum propter ſchiſma, Joannem XXIII. propter deformitatem vitæ depoſuit. Et ſi dicatur, Sicut Papa poteſt congregare concilium propria auctoritate, ita eadem poteſt diſſolvere; reſpondendum quod longe differt. Ante enim concilii congregationem concilium non eſt: ſed ut primum congregatum eſt, ſtatim poteſtas univerſalis eccleſiæ, quæ eſt immediate a Chriſto, & quam concilium repræſentat, transfunditur in ipſum concilium, vel potius continuatur io eo, & ſit ipſum concilium ſuper Papam & cunctos alios: quemadmodum ſi quis homo ſubjiciat ſe alicui, poſtquam ſubjectus eſt, non poteſt ſe ab il- D la ſubjectione eximere, non poteſtatem ſui ſuperioris diſſolvere ſine ſui ſuperioris conſenſu; quia quod a principio fuit voluotarium, expoſt ſit neceſſarium. Et hoc modo intelligenda ſunt jura dicentia, quod concilia per Romanæ eccleſiæ auctoritatem fiunt & robur accipiunt. Robur enim (ut communiter) accipiunt, ut congregentur, non ut congregata poteſtatem judicandi & ſtatuendi a Papa conſequantur. Et ſi quis forte dixerit, In conciliis intelligitur excepta auctoritas Papæ, ideo Papa non ſubjicitur; reſpondetur illud eſſe verum, quando perſona Papæ ſpecialiter non includitur: ſed ſi ſpecialiter includeretur, non poſſet excipi, quia eſſet contradictio. Sed in decreto concilii Conſtantienſis ſpecialiter dicitur, Qui- E libet etiam Papalis dignitatis, obedire tenetur præceptis concilii. Quod autem prædicta diſſolutio non valuerit, clare deducitur ex decreto tertio ſeſſionis concilii Conſtantienſis, in qua fuit diffinitum, etiam ante proceſſum inchoatum contra Joannem, quod dominus Joannes XXIII. Romanam curiam & officiarios de civitate Conſtantienſi ad alium locum non mutaret aut transferret, ſeu perſonas dictorum officiariorum ad ſequendum curam directe vel indirecte cogeret ſine licentia & auctoritate ipſius ſynodi: & hoc, quoad illos officiarios & illa officia, per quorum abſentiam concilium veriſimiliter diſſolveretur vel læderetur. Et ſi contrarium feciſſet vel faceret in futurum, aut aliquos proceſſus ſeu mandata contra dictos vel alios quoſcumque illi ſacro concilio adhærentes, & cenſuras eccleſiaſticas aut alias pœnas ut ipſum ſequerentur, fulminaſſet, ſeu fulminaret, aut fulminaverit, eſſe totum irritum & inane; nec eiſdem proceſſibus, cenſuris & pœnis tamquam irritis & inanibus, quomodolibet obediendum fore. Si ergo Papa non poteſt privare concilium aliquibus ſuis ſuppoſitis, per quorum abſentiam veriſimiliter concilium diſſolveretur, vel læderetur, multo minus poteſt privare ipſum concilium ſeipſo, & ipſum annihilare. Si non poteſt facere aliquid, unde veriſimiliter concilium diſſolvatur, vel lædatur, multo minus poteſt ipſum concilium veraciter & expreſſe diſſolvere vel lædere. Nihil videtur certi huic rationi poſſe reſponderi. Item concilium Conſtantienſe declaravit in eadem ſeſſione, quod ſi qua privatio vel tranſlatio perſonarum exiſtentium in ipſo concilio vel adhærentium, facta fuiſſet in læſionem concilii per Joannem a tempore inchoationis ejuſdem concilii, eſſet irrita & inanis. Ecce quomodo declaratur nullum, quod ſit in læſionem concilii. Et advertendum, quod hæc duo capitula, loquendo de pœnis inflictis, & cenſuris fulminatis, & privationibus factis in præteritum ante tempus ſeſſionis, intelligi oportet per modum declarationis eſſe irritas, & eis tamquam irritis & inanibus non eſſe obediendum. Alioquin ſi valuiſſent, non fuiſſet dictum hoc modo, nec fuiſſent annullatæ; quia ſecundum regulam juris factum legitime retractari oon debet, etiamſi ad eum caſum deveniat a quo incipere non poſſet. Item in decima ſeſſione fuit pronuntiatum, receſſum dicti Joannis de Conſtantia fuiſſe illicitum, & eccleſiæ Dei & dicto concilio notorie ſcandaloſum. Si ergo receſſus qui veriſimiliter & præſumptive tendebat ad diſſolutionem, fuit declaratus illicitus; quanto magis apparet expreſſum actum diſſolutionis eſſe illicitum? Jam ergo luce clarius conſtat diſſolutionem non valuiſſe. Quocirca mirandum non eſt, ſi non paruimus: magis autem mirandum, quomodo ſtatuta univerſalis eccleſiæ, pro uoiverſali bono & cum tanta maturitate promulgata, ita leviter infringantur. Utinam qui ſedent in ſede Petri, legerent aliquando acta prædeceſſorum: a talibus profecto abſtinerent. Inquit beatus Gregorius: Si ea deſtruerem quæ anteceſſores mei ſtatuerunt, non constructor ſed everſor eſſe juſte comprobarer. Item: Abſit a me ut ſtatuta majorum cum ſacerdotibus meis infringam: quia mihi injuriam facio, ſi fratrum meorum jura perturbo. Item Leo Papa: Quæ ad perpetuam generaliter ordinata ſunt utilitatem, nulla commutatione varientur: nec ad privatum trahantur commodum, quæ ad bonum ſunt commune præfixa. Item Gelaſius Papa: Confidimus quod nullus jam Chriſtianus ignoret uniuſcujuſque ſynodi conſtitutum, quod univerſalis eccleſiæ probavit aſſenſus, nullam magis exſequi ſedem præ ceteris, oportere, quam primam: quæ & unamquamque ſynodum ſua auctoritate confirmat, & continua moderatione cuſtodit. Cuſtodire igitur habet, & non tollere. Item Urbanus Papa: Sunt quidam dicentes Romano Pontifici ſemper licuiſſe novas condere leges: quod & nos non ſolum non negamus, ſed etiam valde affirmamus. Sciendum vero ſummopere eſt, quia inde novas leges condere poteſt, unde evangeliſtæ aliquid nequaquam dixerunt: ubi vero aperte Dominus, vel ejus Apoſtoli, & eos ſequentes ſancti patres, ſententialiter aliquid diffinierunt, ibi non novam legem Romanus Pontifex dare poteſt; ſed potius quod prædicatum eſt uſque ad animam & ſan-

ANNO CHRISTI 1432.

» guinem confirmare debet. Item Zoſimus Papa: Con-
» tra ſtatuta patrum aliquid vel mutare, ne hujus qui-
» dem ſedis poteſt auctoritas. Apud nos enim incon-
» vulſis radicibus vivit antiquitas, cui decreta patrum
» ſanxerunt reverentiam. Item Leo Papa: Ideo per-
» mittente Domino paſtores hominum ſumus effecti,
» ut quod patres noſtri ſive in ſanctis canonibus, ſi-
» ve in mundanis affixere legibus, excedere mini-
» me debeamus. Contra ſanctorum patrum quippe
» agimus ſaluberrima inſtituta, ſi quod ipſi divi-
» no ſtatuerunt conſulto intactum non conſervamus.
» Item ex concilio Chalcedonenſi: A ſanctis patri-
» bus in unaquaque ſynodo uſquenunc perlatas re-
» gulas tenere conſtituimus.

Quod autem ſubjicitis, ſi de aliqua univerſali ſynodo aliquibus dubitatio naſcitur, ad recipiendum de eo quod non intelligitur rationem, ad Apoſtolicam ſedem conveniendum eſſe, opus non fuiſſet narrare. Nam de Conſtantienſi ſynodo aut ejus decretis nulla eſt dubitatio. Synodus illa authentica eſt & catholica: decreta ejus authentica ſunt, & ita clara & intelligibilia, ut nulla egeant declaratione. Iſta autem ſynodus legitime inchoata eſt, & legitime continuatur. Si autem aliquo modo de intellectu geſtorum illius ſynodi dubitatio oriretur, cum iſto modo ſit congregata, quæ catholicam repræſentat eccleſiam, ipſius judicium eſſet exquirendum. Beatus autem Gregorius, cujus eſt capitulum illud, Nec licuit, loquebatur aliquibus epiſcopis particularem ſynodum celebrantibus, qui volebant retractare ſtatuta univerſalis ſynodi Conſtantinopolitanæ. Quod ſi tunc temporis aliqua alia ſynodus univerſalis actu congregata fuiſſet, & de geſtis prioris ſynodi aliqua ambiguitas fuiſſet orta, procul dubio ad illius univerſalis ſynodi determinationem recurrendum eſſe dixiſſet Gregorius: & ſuum judicium judicio ſynodi ſubmiſiſſet, qui prius dixerat, de conciliis loquens, quia dum univerſali ſunt conſenſu conſtituta, ſe & non illa deſtruit, quiſquis præſumpſerit abſolvere quos ligant, & ligare quos abſolvunt. Si iſta, venerabiles viri, recte conſideraretis, taceretis forſitan verbum illud, quod admiratione ſit dignum nos præſumpſiſſe citare ſummum Pontificem. Non eſt præſumptio, nec admiratione dignum, ſi quid juridice ſit: niſi quis velit admirari tamquam conſtanter & virtuoſe factum. Præſumptio fuit rem illicitam & ſcandaloſam tentare. Et quia actus erat qui notorie ſcandalizabat & conturbabat eccleſiam, ideo auctoritate ſacri concilii ipſum ſummum Pontificem obſecravimus & monuimus, ut diſſolutionem prætenſam tolleret, & ab hac ſancta ſynodo non alienum ſe faceret. Paulo ſuperius audiſtis concilium Conſtantienſe pronuntiaſſe receſſum illum Joannis fuiſſe illicitum & ſcandaloſum. Optime noſtis quod eccleſia poteſt & debet, ac ſæpe conſuevit, cum Papa ipſam ſcandalizat, eum monere, & requirere ut deſiſtat. Hoc certe quod egimus, non ad injuriam factum eſt, ſed ad honorem utilitatemque eccleſiæ ac ſuæ ſanctitatis, ut tollendo ab eccleſia ſcandalum, utriuſque honor atque utilitas conſervaretur. Sed additis, quod nec ab Auguſto, nec a populo, nec ab omni clero, judex judicabitur: allegando argumentationem gloſſæ, quod concilium non poteſt judicare Papam: & ſi totus mundus ſentiret in aliquo negotio contra Papam, videtur quod Papæ ſententiæ ſtandum ſit. Sed illa gloſſa pro & contra allegat, & non ſe firmat. Sed in cap. Legimus, quod allegatis, tenet quod ſtatutum concilii præjudicat ſtatuto Papæ. Superius ad hoc dictum eſt, quod per quemcumque clerum particularem Papa non judicatur: & ita textus loquitur: non tamen A excludit eccleſiam univerſalem: quam qui contingentem non audierit, *ſit tibi* (inquit Chriſtus) *ut ethnicus & publicanus*: quam eamdem auctoritatem eadem gloſſa dicit etiam habere locum in Papam, & iſtud dicit in cap. Si Papa, dummodo ſit tale crimen de quo poſſit accuſari, ut puta cum ſcandalizaret eccleſiam: ubi etiam dicit nomine fratris quemlibet Chriſtianum contineri. Gloſſa & doctores in hac materia ante concilium Conſtantienſe ſæpe vacillabant: modo unum, modo aliud dicebant: & ſcholaſtice diſputantes non ſe firmabant. Magnum oporteret explicare volumen, ſi ſingulorum dicta & argumenta in medium proferre vellemus; propterea ad amputandum curioſas & contentioſas verborum concerB tationes, eccleſiæ univerſalis magiſtra omnium Conſtantiæ congregata diffinivit hunc paſſum. Itaque ſi auctoritas quæritur, quis non præferat univerſalem eccleſiam & omnes homines dictis unius doctoris, aut decem, aut quorumcumque: cum auctoritas eccleſiæ & ſacræ ſcripturæ, ut ſupradictum eſt, æquiparentur? Sacram autem ſcripturam quis neſciat præferri omnibus doctoribus, ut plana eſt undecima diſtinctio in decretis? Omnes autem doctores dicta ſua eccleſiæ ſubmittunt. Si rationem quæritis, nonne rationabilius eſt illius qui errare non poteſt præferri ſententiam judicio illius qui errare poteſt? Iterum ergo hic reſpondeat beatus Hieronymus: « Poterat omnes tuarum propoſitionum rivulos uno « eccleſiæ ſole exſiccare.

Matth. 18.

Pius II. ſcribit cardinales qui Baſileam venerant, ob privatas inimicitias cum [illegible] & ſancto viro Eugenio [illegible] ſe. & [illegible] tamen poſtea ad eum rediſſe, & veniam petiiſſe.

C Quantum vero ad diſpenſationem faciendam ſuper capitulo, Frequens, breviter dicendum eſt, non poſſe in eo quemquam diſpenſare, in quo ſibi imponitur lex, quam neceſſe ſervare habet. Si autem aliqui caſus contingant rationabiles mutandi locum concilii, decretum illud optime providet. Unde non eſt dicere quod alias inhumana eſſet conſtitutio illa. Addidiſtis etiam, indignum eſſe ad inſtantiam unius, quantacumque dignitate præditi, moleſtari decreto noſtro ſummum Pontificem. Putamus, ſentire vos de dilecto eccleſiæ filio Dominico cardinali, Firmano communiter nuncupato. Dolenter de re iſta verbum facimus. Ipſe graviſſime in publica ſeſſione ac generali ſacra congregatione noD ſtra queſtus eſt, quanta potuit cum honeſtate, intolerabilem ſibi fuiſſe irrogatam injuriam, petens ſibi per concilium miniſtrari juſtitiam, quam alibi conſequi non potuit. Retulit quemadmodum a felicis recordationis Martino Papa V. aſſumptus fuerat in ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconum cardinalem: poſt cujus mortem acceſſit ad Urbem, ut una cum aliis cardinalibus in electionem Romani Pontificis ut cardinalis & elector interveniret. Et licet ſe ad electionem admitti inſtantiſſime peteret, nihilo minus (ut aſſeriiit) eo ſpreto & contempto, fuit ad electionem ſummi Pontificis proceſſum, in magnam injuriam & damnum ipſius & ſuæ dignitatis cardinalatus, & in publicum ſcandalum totius eccleſiæ, contra boE nos mores & ſanctorum patrum inſtituta, quod hactenus numquam auditum fuit. Aſſeriiit etiam poſt electionem domini Eugenii plures ſibi illatas injurias, cum omnium bonorum ſuorum & fructuum ſuæ eccleſiæ Firmanæ de facto exſpoliatione: & quod ſuper prædictis numquam potuerit obtinere juſtitiam, quam per medium nonnullorum venerabilium ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, pluries ſibi fieri petiit & requiſivit: maxime cum nec Romam poſſit ſine evidenti mortis periculo (ut aſſeriiit) accedere. Patres concilii advertentes prædicta, & recognoſcentes quod negotium iſtud eſſet graviſſimum, & merito per concilium non negligendum, maxime ut declaretur jus ipſius, an ſit cardinalis vel non: ut

ANNO CHRISTI 1432.

in futura electione quando ſedem vacare contingeret, ſciatur an ſit admittendus vel non, ne ſcandalum aliquod in ipſa electione vel poſt oriri poſſit, commiſerint cauſam iſtam judicibus concilii, in quantum concernit jus ipſius, dumtaxat cognoſcendam. Et ut patribus concilii magis de jure ſuo conſtaret, legi fecit copiam cujuſdam decreti felicis recordationis Martini Papæ V. ut aſſeruit, cujus tenor ſequitur & eſt talis: Anno a Nativitate Domini MCCCCXXVI. die Veneris, nono Kalendas Junii, Romæ in palatio ſancti Petri, præſentibus omnibus cardinalibus qui erant in curia, excepto cardinali Aquileienſi, qui tunc infirmabatur, ad quem fuerunt miſſi duo cardinales, videlicet Placentinenſis & de Comite, pro ejus voto ſciendo: & ipſis conſiſtorialiter congregatis, in forma conſueta ſcrutinio præcedente ſecreto, publice creavimus, aſſumpſimus & publicavimus ultra cardinales eadem die aſſumptos & publicatos, Dominicum epiſcopum Ilerdenſem in presbyterum, Proſperum de Columna, Dominicum de Capranica, electum Firmanum, Julianum de Cæſarinis auditorem cameræ, diaconos ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales: qui Ilerdenſis & Firmanus alias juxta morem conſuetum creati fuerant, ſed ex bonis cauſis tunc & nunc una cum aliis duobus noluimus publicari: ſed dicto Ilerdenſi reſervavimus locum ſuum, licet publicatus non ſit. Item volumus, ſtatuimus & ordinamus, quod ſi contingat nos mori ante publicationem dictorum quatuor cardinalium, habeantur ſtatim pro publicatis ſolemniter, etiam quoad electionem Romani Pontificis & ad omnia alia, etiamſi tituli ipſis quatuor aſſignati non eſſent. Item volumus, ſtatuimus, & de Apoſtolica poteſtatis plenitudine decernimus & mandamus omnibus & ſingulis cardinalibus ſub pœna excommunicationis ipſo facto, & inhabilitationis omnis activæ & paſſivæ, quoad electionem Romani Pontificis, quod in caſu ſcilicet mortis noſtræ ante publicationem dictorum quatuor cardinalium, quod ipſi alii cardinales teneantur & debeant immediate, ſcilicet infra diem naturalem, habita notitia mortis, publicare prædicta: dictoſque quatuor cardinales recipiant pariter & admittant in omnibus, ac ſi publicati & admiſſi fuiſſent, ſicut ſuperius eſt expreſſum. Ita fuit, A. cardinalis Prænestinus Laudenſis, propria manu. Ita fuit, A. cardinalis Bononienſis propria manu. Ita fuit, F. epiſcopus Sabinenſis, cardinalis Venetiarum, propria manu. Ita fuit, A. cardinalis Aquileienſis, propria manu. Ita fuit, G. cardinalis Senenſis, propria manu. Ita fuit, B. cardinalis Placentinenſis, manu propria. Ita fuit, R. cardinalis de Brancaciis. Ita fuit, A. cardinalis ſancti Euſtachii, propria manu. Ita fuit, L. cardinalis de Comite. Aſſeruit autem prædicti decreti originalem ſchedulam, ejuſdem domini Eugenii tunc cardinalis Senenſis, manu propria conſcriptam. Addens etiam, duos ex venerabilibus ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus ante ingreſſum conclavis, de libere ipſum admittendo ad electionem, prout in dicto decreto continetur, proteſtatos fuiſſe; quorum duorum proteſtationem in publica forma in dicta ſacra generali congregatione legi fecit. Quæ omnia ingeſſerunt ſtuporem atque ſcrupulum magnum in animis cunctorum audientium; exiſtimabatur autem a Domino factum, ut iſto tempore ſacrum concilium celebretur ad providendum tam inſolitis novitatibus. Quod autem poſt diſſolutionem præſumpſerimus multa ſtatuere & edita promulgare, dolemus vehementer [a]nos tam modicam juſtitiam ſacri concilii & auctoritatem eccleſiæ animadvertere, quod ea quæ cum ſumma ratione facta ſunt præſumptionem vocetis. Nos autem æquo animo veſtra non recte dicta toleramus, & potius pati injuriam quam reddere volumus: licet quæcumque agimus, ita evidenter juſta ſint & licita, ut probatione non indigeant, nihilo minus omni poſcenti parati ſumus rationem reddere. Magnum aliquid vos dixiſſe putatis, dum dicitis, quod qui Romanæ eccleſiæ privilegium detrahit, ab ipſo ſummo omnium eccleſiarum capite traditum, in hæreſim labitur. Idem ſentimus & nos, ac multo firmius. Dicimus enim ſummum Pontificem eſſe caput eccleſiæ, & Romanam ſedem principalem inter alias ſedes. Sed numquid dum partem laudatis, obliti eſtis totius? Numquid dum unam eccleſiam extollitis, eam quæ univerſalis eſt prætermittitis? Si hæreticus eſt qui Romanæ eccleſiæ primatum aufert, quanto major ille hæreticus erit, qui eam eccleſiam, in qua Romana continetur & præeſt, ſuper omnes eccleſias & omnes homines poteſtatem habere negat? Item & hæreticum illum fateri debetis, qui putat concilium generale, & ſpecialiter illud Conſtantienſe, eccleſiam catholicam non repræſentare, aut in his quæ ad fidem ſeu bonos mores pertinent poſſe errare. Hoc ſi non nobiſcum credatis, omnis controverſia facile ſoluta eſt. Si ſedi Apoſtolicæ credendum eſt & obediendum, credite litteris Apoſtolicis Martini Papæ V. in quibus iſta continentur. Commemoratis nobis pœnæ formidinem ac conſcientiæ vermiculum: ecce advenit tempus quod prædixit propheta: *Væ qui dicitis bonum malum, & malum bonum.* *Iſaiæ. 5.* Qui novitates inducunt, qui ſanctorum patrum decreta infringunt, qui hæreſum, bellorum ac vitiorum extirpationem impediunt, qui pacem perturbant eccleſiæ, hi loquuntur de conſcientiæ vermiculo. Si rationi non creditis, ſaltem exemplis credite. Qui in concilio Conſtantienſi poſt receſſum Joannis Papæ remanſerunt, numquid contra conſcientiam fecerunt? numquid non ab omnibus commendati ſunt & commendantur? Nos idem facimus, niſi quod lentius procedimus, exſpectantes ſi forte molleſcat cor ſummi Pontificis. Hortamini nos ad pacem & unionem: utinam cor ori reſponderet. Ecce genibus flexis & plicatis manibus crudele bellum quod nobis & eccleſiæ infertur tolli exoramus. Sed quomodo vera pax eſſe poteſt, ſi gladium infixum in vulnere tenetis? Clamamus, tollite gladium, & obliviſcimur vulnerum: deſinite percutere, & non recordamur injuriarum: pax & unio in manu Pontificis eſt, quam ſibi dari eccleſia poſtulat: non diſgreget filios ſub alis matris ſuæ congregatos: non diſſipet oves quas ſibi commiſit Dominus. Ecce ſi quid culpæ commiſſum eſt tentando diſſolutionem prætenſam, ſacrum concilium penitus abolet, dummodo ipſe Pontifex a perſequendo deſiſtat, tollatque diſſolutionem in perniciem eccleſiæ tendentem. Si dignabitur venire, nemo erit noſtrum qui pedes ejus non oſculetur ut Petri, qui ut vicarium Chriſti non honoret: erit concilii caput, omnes ad eum reſpicient, omnes ei complacere, obſequi, &, quantum cum Deo poterunt, deſervire curabunt. Poſtremo concluditis in duobus eſſe diſſenſionem, in tempore & loco. Quoad tempus, dicitis placere ſummo Pontifici ut non prorogetur ulterius: loci autem electionem dat nobis, dummodo ſit in terris Italiæ eccleſiæ Romanæ ſubjectis, cum perſonaliter velit intereſſe: cujus dominio, durante concilio, ſe ſpoliare intendit. Reformationem autem cleri Germaniæ & reductionem Bohemorum committit præfato legato. Et ut nos ei adjumento ſimus, ſi hoc fructuoſius, quam ſine intervallo ad concilium pro-

[a] *Forte, vos.*

ANNO CHRISTI 1432.

» ficiſci [a] extimamus : Quod ſi complementum rerum
» hujuſmodi per nos & prædictum legatum fieri non
» poſſet, reliquum quod ad perfectionem [a] exſtabit ſup-
» plebitur in concilio generali. Quantum ex his verbis intelligimus, dominus Eugenius non ſolum non reputat hoc concilium, ſed nec quidem vult ullo pacto hic celebrari concilium, ſed dat nobis electionem loci in Italia, in quo futurum celebretur concilium. Quod hoc ſit legitimum concilium, evidenter oſtendimus. Propterea neceſſarium eſſe arbitramur tam ſaluti animæ ſuæ quam utilitati eccleſiæ, ut ſua ſanctitas diſſolutionem prætenſam tollat, ſimpliciterque recognoſcat concilium, & illi tota mente adhæreat. Hoc enim nullatenus prætermitti poteſt : tum quia fieri non potuit, tum quia notorie ſcandalizat eccleſiam : tum ne futuris temporibus detur occaſio abolendi capitulum, Frequens, quod ita eſt in eccleſia neceſſarium, ſicut oculus in capite. Sine Dei & totius eccleſiæ gravi offenſa diſſolutioni prætenſæ conſentire non poſſumus. Nam præter alia mala quæ prædicta ſunt, hoc inde ſequeretur, quod fateremur eccleſiam erraſſe, quæ hic judicavit diſſolutionem fieri non potuiſſe. Abrogaremus etiam decretum Conſtantienſis concilii, non ſolum de modo celebrandi concilii, ſed etiam de conciliorum poteſtate. Ex eo enim decreto, ut perſæpe dictum eſt, Papa concilio, non concilium Papæ, ſubjicitur. Quod autem ad loci mutationem, majus quod allegatis eſt Papæ debilitas, quæ prohibet ipſum huc accedere, & tamen intereſſe concilio neceſſarium reputat. Si Bononiam accedere poterit, & Baſileam poterit. Et ſi paululum plus temporis itinerando exponi oporteat, non eſt curæ. Alioquin futuris temporibus propter infirmitatem Papæ oportebit concilium ad locum reſidentiæ Papæ transferre. Plura concilia & de rebus graviſſimis Papa abſente quam præſente celebrata ſunt. Ipſe dominus Martinus, licet graviſſime eſſet infirmus tempore inchoationis concilii hujus, non tamen transferri Romam vel in Italiam mandavit. Et, quantum conjecturari poteſt, nihil eſt quod magis Pontificem modernum ab hoc loco retrahere debeat, quam ſuum prædeceſſorem. Mundus hanc excuſationem non capit, quod propter infirmitatem hoc fieri debeat ; cum alii Pontifices, non obſtante ægritudine, legatos ſuos deſtinaverint. Numquid mundana gloria animum ſuum pulſat, ut ſi quid glorioſum in concilio agendum ſit, ſuæ præſentiæ tantum attribuatur ? Sed abſit hoc a vicario Chriſti, qui omnia ad gloriam Dei referre debet : quamquam quidquid in legatorum ſuorum præſentia factum fuerit, ſibi adſcribi poterit. Sed qua conſcientia poteſt a nobis mutatio loci concedi vel peti, cum tanto tempore laboravimus ut Bohemos huc traheremus ; & ipſi cum noſtris oratoribus in magnorum præſentia principum concluſerint velle huc venire, & jam acceperunt tam noſtrum quam multorum principum ſalvoſconductus ? Si hinc evaneſcat concilium, ſpes reconciliationis Bohemorum perpetuo tolletur : animum reductionis, ſi quem habens, videntes ſe deluſos, indurarent magis quam umquam. Eſſet certe confundere eccleſiam, & periclitari fidem. Daremus enim multis populis occaſionem ut Bohemis ſe conjungerent, putantes fidem noſtram veram non fore, & nos aliquid non habere per quod poſſemus eos inſtruere. Quod ſi dixeritis : Manebit hic legatus & nos : hoc ergo eſt dicere, ut ſimus hic, non ut concilium. Sed [b] hoc fieri non poteſt, nam a concilio vocati ſunt, & ad concilium venire concluſerunt : &, niſi ſit concilium, nullo modo venient. Videtur non modicam ſpem tota Bohemia in conci-

[a] Forte, inſtabit.

[b] al. hic.

A lium ponere. Dicent & ipſi Bohemi, principes atque populi Germaniæ, ſe a nobis deceptos, quod uſquenunc diximus hoc eſſe verum concilium. Si nunc conſentiamus hic non eſſe concilium, quam fidem de cetero mundus habebit conciliis ? Si hoc fecerimus, nihil aliud reſtat, niſi ut tamquam deceptores per principes & populos iſtos lapidemur, & trucidemur, vel in manibus Bohemorum tradamur. Utramque enim gentem deluſiſſe videbimur. Conſultius nobis eſſet ut hinc fugeremus, quam amiſſo nomine & auctoritate concilii hic moraremur. Nec videmus quod profectum aliquem dominus legatus, quoad reformationem, facere poſſet, ſi hoc concilium extinguatur. Nam ita ubique mali mores inveterati
B ſunt, quod niſi fiat generalis reformatio in eccleſia, numquam fiet particularis alicujus provinciæ. Solent enim omnes dicere : Reformentur alii, & reformabimur nos. Illud etiam dicunt : Reformentur capita, reformabimur & nos. Unde judicio omnium neceſſarium eſt auctoritate concilii generalis fieri generalem reformationem, in qua potius ad exſequendum quam ad condendum novas leges intendendum videtur. Quantum vero ad loci mutationem in Italia, cur a nobis exſpectatis reſponſum, cum nobis optime conſtet, hoc tempore impoſſibile eſſe ibi celebrari concilium ? Italia tota ardet guerris, omnis gleba ſuos habet armigeros & prædones, & vix ſimplices viantes ſecure tranſire poſſunt. [a] Quod varietates &
C mutationes ſtatuum ſint in terris eccleſiæ, vos melius noſtis : eſt etiam in omnibus eccleſiæ terris penuria non modica. Si mente luſtratis omnes Chriſtianitatis regiones, vix ulla eſt ad celebrandum concilium accommodatior, ſecurior ac fertilior hoc loco intus & in circuitu. Quod ante omnia eſt ponderandum, Bohemi ad Italiam nullatenus venirent, quos etiam ad veniendum huc potenti principum manu conduci oportebit. Non enim aliter concludi potuit adventus eorum, niſi magni quidam principes ſe obligaverint perſonaliter eos huc conducere; quod ſine magnis expenſis fieri non poterit. Ipſi etiam Bohemi oratoribus noſtris in Egra expreſſe dixerunt, ſentientes famam iſtius diſſolutionis prætenſæ, & novæ in-
D dictionis concilii Bononienſis, nullatenus ſe montes tranſituros. Etiam, ut inquit beatus Thomas, hujuſmodi materiam in alienis partibus, ubi hæreſis nota non eſt, periculoſum eſſet tractare. Eſt etiam & aliud, propter quod pati non debemus mutari locum : quia hoc deſtitueretur, nec aliud fieret concilium. Nullus enim veſtiret, nec ſe ad tam longum iter exponeret ; ea præſertim ratione, quod quilibet exiſtimabit, quod ſicut factum eſt hic, ita futurum [a] eſſe & multo magis in Italia. Et ſi dicatur : Promittetur non diſſolvere, niſi omnia completa ſint : erunt qui replicabunt : Si duorum conciliorum & duorum Pontificum auctoritas non valuit, quo prædicta diſſolutio fieret, multo minus valebit ſimplex promiſ-
E ſio. Dicetur etiam : Si dominus Papa decederet, ſucceſſor faceret ſicut nunc fecit dominus Eugenius. Nec putetis homines eſſe rudes, quod hujuſmodi non cognoſcant artes. Exiſtimatur nihil aliud quæri per multas ac varias vias, niſi quemadmodum hoc concilium diſſipetur. Tot anguſtias & moleſtias mentis & diverſos labores qui ſunt hic paſſi ſunt pro ſuſtentando concilio, quod ſi ſcirent mutandum eſſe locum, ſtatim ad propria redirent, amplius non viſuri concilium. Suſpicantur multi quod non tam loci mutatio quam extinctio decretorum concilii Conſtantienſis quæratur : ex quo quanta mala in eccleſia nunc & in futuris temporibus ſequerentur, vix enarrari poſſet. Hæc igitur & multa alia arctant

ANNO CHRISTI 1432.

[a] al. Quot.

[a] Forte, eſſet multo.

ANNO CHRISTI 1433.

conſcientias noſtras, ut nullatenus dictæ diſſolutioni prætenſæ aut loci mutationi præbeamus aſſenſum. Quare obteſtamur, obſecramus, & cum quanta poſſumus inſtantia requirimus præfatum ſanctiſſimum dominum Eugenium per Paſſionem Domini noſtri Jeſu Chriſti & ſalutem animæ ſuæ, & per debitum quo obligatur eccleſiæ, ut cum omni favore huic ſacro velit adhærere concilio. Obtulimus quæ ſupra audiſtis. Offerimus etiam omnium moleſtiarum, quas ex hujuſmodi diſſolutione perpeſſi ſumus, velle oblivi ſci. Offerimus etiam quidquid dici aut cogitari poteſt nos fideliſſime facturos, quantum cum Deo fieri poterit, pro omni honore & ſtatu tam ſuæ ſanctitatis, quam omnium ſuorum, dummodo integre ac ſimpliciter huic ſanctæ ſynodo ſe conjungat. Quod ſi prout ſuam ſanctitatem decet, oſtendet nolle ſchiſma in corpore; nec ſpiritum contriſtabit: qui ſibi & nobis & toti populo Chriſtiano hic perfectam caritatem, & in futuro ſæculo vitam æternam donare dignetur. Amen.

Datum Baſileæ, in congregatione noſtra generali, tertio Nonas Septembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſecundo.

IV.

Reſponſio ſynodalis oſtenſiva non eſſe acceptandas litteras Eugenii Papæ de ſua prætenſa diſſolutione, quodque articulus de diſſolutione eſt pertinens ad fidem.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

Speravit hactenus hæc ſacra ſynodus per diuturnam patientiam ſuam poſſe ſummum Pontificem ad ea quæ rationis & æquitatis ſunt aliquando deflectere: cogitavit diu exſpectando efficere ut ipſe ſummus Pontifex cognita noſtra manſuetudine hoc ſacrum concilium univerſalem repræſentans eccleſiam veraciter recognoſceret, & illi, quemadmodum tenetur, pure & ſimpliciter adhæreret: idque quod ſcandali ac perturbationis cauſa in eccleſia fuerat ſine difficultate revocaret. Credebamus jam adveniſſe diem quo de ipſo meliora concipere deberemus, ac dolorem, quem uſquenunc ex ſua ſcandaloſa diſſolutione perpeſſi fueramus, amodo ex ſua humili adhærentia converteremus in gaudium. Sed, quod non ſine fletu referimus, ſpe noſtra fruſtrati ſumus, & quotidie major dolendi cauſa augetur: quoniam quem tolerando & differendo delinire curavimus, eum in ſuo propoſito duriorem experimur. Præſtolati ſumus per annum integrum ac dimidium, ut offenſam illam diſſolutionis graviſſimam, quæ notorie univerſalem læſit eccleſiam, pœnitendo emendaret: & exſpectavimus ut dominus Eugenius pro noſtra clementia & benignitate huic. ſanctæ ſynodo ſe penitus conformando nos omnes conſolaretur. Sed quantum, proh dolor, aſpicimus, majori indies amaritudine ac mœrore contriſtat. Quid enim acerbius eccleſiæ poteſt accidere, quam quod qui cuſtos & caput illius eſſe deberet, & eam præ aliis fovere & honorare, ipſam nolit recognoſcere, ſed quotidie magis contemnat & deſpiciat? Heu quam magnam querelam habet de moderno Pontifice ſancta mater eccleſia, cujus auctoritatem omni ſtudio opprimere ſatagit: & quo modeſtius ab eo admonetur & obſecratur, eo pertinacius illam audire negligit. Quam manſuete ac modeſte erga eum hæc ſancta ſynodus, licet graviter laceſſita, ſe geſſerit, nemo eſt qui jam ignoret. Poſtquam enim dominus Eugenius in notorium eccleſiæ ſcandalum & perturbationem Chriſtianæ religionis hoc ſacrum concilium tam ſolemniter inſtitutum, diſſolvere conatus eſt, deſtinavimus primo noſtros oratores, ut per eos informatus de pluribus ſcandalis, quæ ex hujuſmodi diſſolutione ſecutura erant, ipſam penitus tolleret: & ſacrum concilium, prout inchoatum erat ad honorem Dei & auctoritatem eccleſiæ, perfici pateretur: quod cum facere recuſaret, ipſum citavimus & monuimus, ut infra quatuor menſes ab ipſa diſſolutione deſiſteret, ac ſacro concilio adhæreret; quibus lapſis, licet per promotores ipſius ſacri concilii ipſius domini Eugenii contumaciam accuſantes requireremur, ut ipſum, prout juris erat, declararemus contumacem, & adverſus eum juris remediis procederemus; inſtantibus tamen ambaſiatoribus ipſius domini Eugenii, & in publica ſeſſione nos orantibus, ut in hujuſmodi proceſſu ſuperſedere dignaremur protunc, & uſque ad tres menſes ſequentes diſtulimus. Quibus tranſactis, licet merito ad ſuſpenſionem ipſius tamquam incorrigibilem & notorie ſcandalizantem eccleſiam, ab omni adminiſtratione papali procedere potuiſſemus; mitius tamen ſecum agentes, ipſum iterum monuimus ac citavimus, & ex parte omnipotentis Dei præcepimus, ut infra ſexaginta dies prætenſam diſſolutionem omnino revocaret, & huic ſacro concilio publice, pure ac ſimpliciter, & cum effectu adhæreret. Quo adveniente termino, interim per promotores concilii ipſius domini Eugenii contumaciam fortius accuſantes, inſtantius requiſiti fuimus, ut amplius tam notoriæ contumaciæ non patientes partes juſtitiæ exſequeremur. Decrevimus nihilo minus aliquamdiu ſuperſedere, exſpectantes ſi forte per tam exuberantem concilii manſuetudinem ad cor reverti & demum reſipiſcere vellet. Interim autem vos tres ac dominum epiſcopum [a] Servienſem ad nos ambaſiatores tranſmiſit, cum quatuor diverſarum facultatum bullatis litteris, loco inſtructionum eis datarum: quæ cuique videnti non parvam admirandi occaſionem præbuerunt, ita variis cautelis & involutionibus plenæ, non quaſi res eccleſiaſtica inter eccleſiaſticos, ſed ut res profana inter mercatores tractaretur. Prima autem inſtructio erat, ut ad civitatem Bononienſem accederemus, quam ſi non acceptaremus, ſuccedebat ſecunda, ut alium in Italia locum pro futuro concilio eligeremus: quod ſi nobis non placebat, offerebat tertiam ad arbitrium duodecim prælatorum ac ambaſiatorum principum hic exſiſtentium, quibus an hujuſmodi petitio juſta foret committeretur. Qui ſi declararent Chriſtianitati concilium expedire in Alemania celebrari, fieret cum modis & conditionibus in ſequenti inſtructione expreſſis. Quarta autem inſtructio erat, ut ſi nihil prædictorum nobis placeret, facultatem haberemus eligendi unam de civitatibus Alemaniæ, Baſilea tamen ſemper excluſa. Quod autem ex his non ſolum diſſolutio ſublata non ſit, ſed magis firmata, ac monitioni hujus ſacri concilii nullatenus paritum, ita manifeſtum eſt, ut probatione alia non indigeat. Quin immo & vos ipſi ambaſiatores conati eſtis nonnullis rationibus, quamquam frivolis, probare hoc concilium non fuiſſe rite inchoatum; & tamquam tempore decreto non incepturum lapſu temporis exſpiraſſe: atque, etiamſi rite congregatum fuiſſet, licuiſſe Papæ ſua poteſtate id diſſolvere. Quibus nomine ſacri concilii reſponſum eſt, & luce clarius probatum, ſanctum hoc concilium legitime exſtitiſſe inchoatum, nec a Romano Pontifice ſine ipſius concilii conſenſu diſſolvi potuiſſe: quodque cum honore Dei & eccleſiæ, prædictis bullis rem illicitam & valde abſurdam petentibus, nulla-

[a] al. Cervicenſem.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1433.

nullatenus concilium poſſet annuere. Poſt hæc, fama publica referente, ad noſtram pervenit notitiam, ipſum dominum Eugenium quaſdam litteras decimoſexto Kalendas Martii, duobus videlicet diebus ante finem dictorum ſexaginta dierum, in publico promulgaſſe conſiſtorio: de quarum tenore poſtmodum certiores effecti fuimus per nuntios dominorum electorum ſacri imperii, qui in publica congregatione noſtra illas perlegi voluerunt. Harum litterarum hic eſt effectus, quod ipſe dominus Eugenius ſtatuit ut [a] Baſileæ concilium per ſuos legatos [b] quantocius tranſmittendos celebretur. Interim vero Baſileæ convenientes, ad reductionem Bohemorum ad fidem catholicam, pacemque inter cunctos Chriſti fideles tractandum, vult eſſe intentos. In principio autem dictarum litterarum exprimitur, quemadmodum per felicis recordationis Martinum Papam quintum, cardinalis ſancti Angeli principaliter deſtinatus fuiſſet ad exſtirpandum hæreſim Bohemorum, cum poteſtate in Baſileenſi concilio præſidendi, ſi in tempore congruo & decreto, prælatorum ibi condecentem copiam reperiret. Quod ipſe cardinalis ſatis dilucide confutavit, aſſerens ſine ulla conditione ſibi injunctum fuiſſe, ut ipſi concilio præſideret; quemadmodum ex litteris ipſius domini Martini evidenter apparet: nec aliud a dicto domino Martino in mandatis habuiſſe, niſi hoc ſolum, & bina vice repetitum, ut bene faceret. Quo vero ad tempus decretum, quia ipſe dominus Eugenius intelligit neceſſarium fuiſſe, ut ſtatim & immediate poſt ſeptennium a fine concilii Senenſis concilium Baſileenſe inchoari debuerit; præfatus cardinalis explicavit, qualiter nec a jure communi hoc cautum eſt: nec mens Papæ Martini, qui primo voluit intendendum fore ad expeditionem militarem congregandam contra Bohemos, quam ut Baſileam ipſe cardinalis pergeret: nec intentio iſtius domini Eugenii, qui multis poſt menſibus ipſi cardinali per ſuas litteras injunxit, ut expedito negotio Bohemorum Baſileam pro concilio celebrando accederet, ſuiſque ſtatim poſt ſeptennium concilium opus inchoari. Juſtificare etiam conatur præfatus dominus Eugenius cauſas, propter quas diſſolutionem præfatam feciſſe ſe aſſerit: quas non fuiſſe ſufficientes, nec ſic ſe habuiſſe, in reſponſione data primis ambaſiatoribus clare continetur. Per has autem litteras nemini videtur aliquo modo ſatisfactum eſſe monitioni & requiſitioni noſtræ. Non enim recognoſcit fuiſſe aut eſſe concilium, ſed ſtatuit ut celebretur per legatos quantocius tranſmittendos. Ante igitur quam legati veniant, & concilium inchoëtur, ſecundum has litteras concilium dici non poterit: quod ex illa clauſula manifeſtius conſtat, quæ dicit: Interim enim Baſileæ convenientes, ad reductionem hæreticorum & pacem volumus eſſe intentos. Si enim interim intelligeret eſſe concilium, non poſſet ipſum ad duos tantum caſus reſtringere, cum & de reformatione & de quibuſcumque negotiis totius eccleſiæ facultatem habeat concilium generale. Quod ſi interim (ut prædictum eſt) intelligit non fuiſſe concilium, ſubſequenter dicendum eſt non eſſe diſſolutionem ſublatam. Neque impedimento eſt quod dicat: Volumus ut dicta diſſolutione non obſtante concilium per legatos tranſmittendos celebretur: quoniam iſta clauſula futuram dumtaxat reſpicit concilii celebrationem per legatos faciendam, non autem concilium jam diu inchoatum: hoc enim non reputat eſſe concilium. Unde clauſula iſta, Non obſtante, non ſolum [c] vero tollit prædictam diſſolutionem, ſed firmat; ſicut exceptio alicujus caſus ab aliqua regula extra illum caſum firmat regulam. Cum ergo non reputet eſſe concilium ante adventum legatorum, & celebrationem per ipſos faciendam; nec diſſolutionem quoad præterita tollat: quis non judicet ipſum non parere mandatis concilii, quibus cavetur ut pure, ſimpliciter & cum effectu adhæreat? Rei enim quæ ſecundum eum non eſt, adhærere non poteſt. Sed & vos oratores, evidenter cognoſcentes per has litteras decreto concilii minime fore ſatisfactum; miſiſtis, ut ipſi aſſeruiſtis in deputationibus hujus ſacri concilii, præfatum dominum epiſcopum [a] Cervienſem ſupplicaturum Papæ, ut decreto prædicto ſatisfaciat: Poſt cujus epiſcopi ab hinc receſſum, per duos menſes & amplius hoc ſacrum concilium procedere diſtulit: nonnulli enim ex patribus ſacri concilii ſperabant perfectam adhærentiam, adveniente dicto domino epiſcopo Cervienſi, [b] aſſecuturam. Sed nec propterea amplius factum eſſe cognoſcimus, immo quotidie nobis manifeſtius innoteſcit dominum Eugenium in ſuæ diſſolutionis propoſito firmiter perdurare. Miſit enim tandem nonnullas litteras: & in quibuſdam ex eis quatuor nominat deſignatos legatos cardinales ſuperventuros ad præſidendum, in aliis quinque prælatos, in aliis præfatum dominum cardinalem ſancti Angeli ſimul cum prædictis deputatis: & in omnibus his facultas data refertur ad litteras datas decimo ſexto Kalendas Martii, in quibus non vetus approbatur concilium, ſed novum per legatos indicendum exſpectatur. Scripſit præterea nobis, nominando ſacrum concilium. O utinam recta id diceret intentione. Quod quidem nos facile crederemus, ſi huic nominationi reliqua conſonarent. Aperientes enim litteras legimus tale principium: Poſtquam ſtatuimus in civitate Baſileenſi debere concilium celebrari. De hoc ſtatuto cautum eſt in litteris decimo ſexto Kalendas Martii, ſed in illis, ut prædictum eſt, novum exſpectatur concilium indicendum, nec nunc dicit quod jam ſtatuerit, ſed quod ſtatuit debere celebrari: quæ verba futuram celebrationem expreſſe ſignificant. In his etiam litteris refert ſe ad facultatem datam legatis, & in hujuſmodi facultate ad prædictas litteras decimo ſexto Kalendas Martii ſe refert. Quidquid ergo in omnibus litteris dicitur, intelligendum eſt de futuro concilio per legatos celebrando. Sed & non mediocriter facultas data legatis nos admirari compellit, in qua negotia quæque eccleſiæ univerſalis per dictos præſidentes expedienda mandantur cum conſilio concilii: quæ verba juxta ſignificationem propriam, aut regulas juris canonici & civilis, innuunt ut conſilium concilii peti dumtaxat, non autem ſequi oporteat. Igitur ſi concilium conſuleret aut dictaverit aliquid eccleſiæ expedire, & præſidentibus non libeat fieri, ſecundum eum non licebit. Quid ſi præſidentes nihil eorum quæ ad fidem vel ad generalem reformationem eccleſiæ pertinent, aut aliquid quod fidei vel bonis moribus contradicat, agere decreverint, concilium ergo prohibere non poterit? Ergo de judice fiet conſiliarius? Quid ſi præſidentes totum concilium condemnare vel judicare deliberent, ſecundum hoc contradicere non poterit? ergo de judice fiet reus? Deluſorium eſſet ergo & falſum decretum illud, tanta maturitate a ſanctis patribus & in concilio Conſtantienſi digeſtum: in quo cavetur, quod quilibet, cujuſcumque dignitatis, etiamſi papalis, ſtatutis, mandatis, & decretis concilii generalis obedire teneatur in his quæ pertinent ad fidem, exſtirpationem ſchiſmatis, & univerſalem reformationem eccleſiæ in capite & in membris; quod ſi non obediverit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris ſubſidia, ſi

[a] al. Bononiæ. [b] al. quamocius. [c] al. vero.

[a] al. Servienſem. [b] Forte, eſſe ſecuturam.

opus fuerit, recurrendo. Secundum hoc non ſolum præſidentes, ſed & Papa obnoxius eſt decretis & præceptis concilii. Ergo potius concilium cum conſilio Papæ vel præſidentium, quam e contra, negotia eccleſiæ concludere debet. Quod ſi in verbis memoratæ facultatis ſtare oporteret, ut quid hic convenisſemus, acturi præcipue de reformatione capitis, a quo primum reddi rationem decet? cujus languor ſi curatus non fuerit, totum corpus, ſecundum beatum Gregorium, infici neceſſe eſt. Et talem fuiſſe ipſius domini Eugenii mentem, in hoc videlicet concilio capitis non eſſe faciendam reformationem, verba illa ſatis innuunt in fine ipſius facultatis poſita; videlicet agendi, tractandi, diſponendi, ſtatuendi, declarandi, decidendi, & concludendi, quæ in præmiſſis & circa ea pro ſtatu noſtro & ejuſdem eccleſiæ ac ſalute animarum fidelium, *&c.* necnon reformatione in omnibus membris ſuis noveritis expedire. Talibus enim litteris ratio nulla aſſentire perſuadet, nec dicere ullo pacto poſſumus ipſum ſatisfeciſſe monitioni noſtræ. Alioquin fateremur hoc non fuiſſe concilium, & geſta in eo eſſe irrita: & communiter eccleſiam, quam hic eſſe omnes reputavimus & merito reputamus, non fuiſſe eccleſiam, & nos omnes exſtitiſſe ſchiſmaticos. Quod ſi hoc concilium infringi pateremur, vacillaret profecto prætereritorum conciliorum auctoritas, & præſertim Conſtantienſis, a quo iſtud dependet, & ſecundum cujus decreta hoc inſtitutum eſt. Nam ſi fateamur aliquod concilium revocari in dubium, eadem ratione de ceteris hæſitari poterit. Quid ergo roboris & firmitatis in eccleſia remanebit, ſi ſacrorum conciliorum [a] mutabitur auctoritas, per quam poſt ſacra evangelia quidquid fidei habemus elucidatum eſt? Abſit a nobis, ut tale peſtiferum vulnus eccleſiæ patiamur inferri. Præter hoc & aliud enorme præjudicium ſequeretur, quod tam concilium illud quod noviter ipſe Eugenius celebrari inſtituit, quam alia futura, Romanis Pontificibus in ipſo limine, nullo contradicente, diſſolvere fas eſſet: ex quo quanta poſſunt mala ſuccedere, quis ſatis enarrabit? Si inſurgant in eccleſia hæreſes, errores, ſuperſtitiones, vitia, deformitates ac bella, & cetera omnia quæ Chriſtianam religionem perturbare poſſint, & in præcipitium deducere, ſi Papa velit eccleſiam incorrigibiliter ac notorie ſcandalizare ac devorare plebem Domini ſicut eſcam panis, & fidem catholicam tandem pervertere, concilium vel non congregabitur, Papa prohibente; [b] & congregatum eo mandante diſſolvetur? Caſſetur igitur concilium Conſtantienſe, & decreta ſanctorum patrum, quæ declarant in his quæ univerſalem ſtatum eccleſiæ concernunt Papam nihil poſſe immutare. Fruſtra enim membranas occupant, ſi unico verbo Papa poteſt illa irritare: &, quod deterius eſt, auctoritate eccleſiæ talia poſſe videretur. Si poſt hujuſmodi contradictionem inter concilium & Papam ortam concilium quaſi victum liti cederet, & ipſum & alios Romanos Pontifices in poſſeſſione diſſolvendi concilia poneret; quæ tandem ſpes erit, quod præfatus dominus Eugenius decreta hujus ſacri concilii ſervet, & ſervari faciat, ſi ipſum concilium ſpernat recognoſcere? Quibus etiam remediis uti poterimus, ut ſtatutis hic promulgandis non contraveniat, ſi ipſum concilium per quod ſtatuta ſunt irritari patiamur? Mori malumus, quam tanto errori per ignaviam cedere. Si majores noſtri pro legibus paternis viriliter decertare & mori ſtatuerunt; cur nos ſic erimus degeneres, ut pro conſervatione univerſalis eccleſiæ idipſum non faciamus? Si de privatis rebus ageretur, ac perſonalem pateremur injuriam, eſſet forte cedendum, & patienter propter Deum ferre laudabile foret. Injurias autem Dei impune tolerare, juxta beati Chryſoſtomi ſententiam, nimis impium foret. Hic articulus de quo diſceptamus, fidem concernit, qui ſine interitu ſalutis negligi non poteſt. Si dominus Eugenius ſanctam eccleſiam non audierit, quam hoc concilium repræſentat, oportebit tandem haberi ut ethnicum & publicanum. Si eccleſiam amplius offendere non vult, recognoſcere neceſſe habet hoc verum fuiſſe & eſſe concilium, ipſumque diſſolvere nequiviſſe, & illi pure & ſine diſſimulatione adhærere. Si vult ut de ipſo bene concipiamus, deſinet tot bullis totque involutionibus & ſe & nos defatigare. Iſta enim magis difficultates augent. Si declaraſſet hoc Baſileenſe concilium per ſtatuta generalium Conſtantienſis & Senenſis conciliorum, ordinationemque domini Martini & ſuam inchoatum, verum ſemper & ſine interruptione fuiſſe & eſſe concilium, & illi pure & ſimpliciter adhæſiſſet, diſſolutionemque prætenſam juxta decreti noſtri tenorem revocaſſet, ſuo debito honori ſatisfeciſſet: reddidiſſetque ſe Deo & hominibus gratum: & quidquid cum Deo poſſemus, ſicut alias oblatum eſt, libenter faceremus, ſicut ei ſemper offerimus. Ex prædictis igitur juſtiſſimis cauſis admirandum non eſt, ſi vos in præſidentes non admittimus, paratos nos offerentes, cum præfatus dominus Eugenius ſuum debitum fecerit, cum omni modeſtia debitum noſtrum facere. Alioquin ſi ſecus fieret, & Deum & eccleſiam & ipſam fidem graviter offenderemus, multiſque ſcandalis daremus & nunc & futuris temporibus occaſionem. Jam omnibus conſtat juſtitia & veritas, quas nos defendimus, & quam manſuete & patienter tanta temporis prolixitate ipſas apud dominum Eugenium proſecuti ſumus. Teſtis eſt Chriſtianus orbis patientiæ & manſuetudinis noſtræ. Numquam in annalibus legitur Romanum Pontificem notorie ſcandalizantem eccleſiam tam ſuppliciter obſecratum, tam inſtanter monitum & requiſitum, & tamdiu ſicque patienter ab ipſa eccleſia exſpectatum. Cogit nos amodo zelus domus Dei & catholicæ veritatis defenſio vehementius inſurgere, & acriora contra induratum morbum adhibere remedia. Oramus tamen omnipotentem Deum, ut cor præfati domini Eugenii emolliat ad conſentiendum juſtis ſanctæ matris eccleſiæ monitionibus, ne horrendum illud judicium incurrat, quod Dominus ſcandalizanti unum de puſillis ſuis minimis comminatur.

Datum Baſileæ, in congregatione noſtra generali, decimo ſexto Kalendas Julii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio.

[a] *Forte, mutabitur.*

[b] *Forte, vel.*

V.

Reſponſio ſynodalis, data a præſidente concilii, quam & ſeipſo fecit viva voce in congregatione generali, & deinde redegit in ſcriptis, ſuper acceptatione decretorum per Papam facienda, primo quam eidem a concilio fiat proviſio.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, *&c.* ad perpetuam rei memoriam.

Hodie in noſtra generali congregatione dilectus eccleſiæ filius Julianus tituli ſanctæ Sabinæ, ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyter cardinalis, Apoſtolicæ ſedis legatus, præſidens in hoc ſacro generali Baſileenſi concilio, dilectis eccleſiæ filiis Ambroſio priori Camaldulenſi, & Antonio de ſancto Vito, palatii Apoſtolici cauſarum auditori, oratoribus ſanctiſſimi domini Eugenii Papæ IV. infra ſcriptam

ANNO CHRISTI 1435.

reſponſionem dedit in modum qui ſequitur: Decerer hujus ſacri concilii dignitatem, ut cum ſanctiſſimi domini noſtri Papæ oratoribus nunc reſpondendum ſit: tali viro hoc onus injungeretur, qui & ſacro concilio & ſummo [a] Pontifici dignam orationem faceret. Sed cum loco tantum, & non meritis, hoc reſpondendi mihi officium tribui hactenus ſolitum ſit, excuſabit conſuetudo, ſi veſtris ornatiſſimis orationibus par aut ſimilis non reddatur oratio. Excuſari & ego debeo jure, qui hunc primum locum non ambitu aliquo, ſed ſuperioris juſſu, contraque meum inſtinctum conſecutus ſum: quem etiam non voluntas, ſed neceſſitas ad reſpondendum coëgit. Semper & familiariter ego, quemadmodum apud [b] vos domi ſoleo, nunc vobiſcum colloquens magis quam perorans, principales veſtrarum orationum partes aſſumam, quibus nomine ſacri concilii reſpondebo, & a vobis initium dicendi faciens, venerabilis domine generalis, qui primum Lactantii aut Ciceronis ſtilo hic peroraſtis, quatuor ex veſtra oratione principaliter colligo. Primo, hanc ſanctam ſynodum ad caritatem pacemque & unitatem cum domino noſtro conſervandam exhortati eſtis. Secundo, ſanctum piumque ejus propoſitum ac deſiderium explicaſtis ad hæc pia opera, quibus ſacrum concilium intendit. Tertio, ſedem potentem eſſe, & quod opibus abundare opus ſit, ut oppreſſos relevet, & indigentibus ſubveniat. Poſtulaſtis demum, loco annatarum, quas decretum noſtrum proxime editum abſtulit, proviſionem ſedi Apoſtolicæ ſufficientem fieri. Vos autem, domine Antoni auditor, duo præcipue apud fratres Minores etiam diſertiſſime amplexi eſtis. Primo, quod hæ annatæ jure divino, naturali & humano, tolerari poterant. Secundo, quod aut ſuſpendatur decretum, aut debita ſedi Apoſtolicæ fiat proviſio. Exhortatio, quam primo loco, domine generalis, ad pacem generalem caritatemque & unitatem feciſtis, ſancta quidem eſt & ſalubris, & omni acceptatione digna, quam quilibet Chriſtianus utraque manu amplecti debet: quæ quam ſit neceſſaria & utilis, in ſe quilibet palam experitur: quantumlibet enim homo ſit dives aut potens, omnia habens naturæ ac fortunæ bona, ſi pace & unitate cum proximis careat, nihil jucunditatis, nihil lætitiæ umquam ſentire poterit; ſed plurimas animo moleſtias atque anguſtias ſecum ubique deferet. Nos etiam non paſſi ſumus hoc munere pacis ab ipſo ſummo Pontifice præveniri. Nam & ſæpenumero ac per noſtros oratores noviſſime Florentiam deſtinatos, idipſum ſuæ ſanctitati nuntiavimus: optantes ut unum eſſemus caritate ipſe & nos, ſicut Chriſtus orans pro diſcipulis ſuis, dicebat: *Oro, Pater, ut unum ſint, ſicut & nos unum ſumus.* Ipſe igitur ſummus Pontifex pacem & unitatem nobiſcum habere deſiderat, & nos ſecum. Ipſe illam nobis nuntiat, & nos ſibi. Quid ergo reſtat, quod ipſo & nobis pacem & unitatem optantibus, invicemque nuntiantibus, pax ipſa non fit? An quia ſic alter alteri pacem optamus & nuntiamus, pacifici dicendi ſumus? An etiam quia inter diſſidentes, ut modo in Chriſtianiſſimo regno Franciæ factum eſt, pacem componere ſatagimus, filii Dei vocabimur, ſi pacem inter nos invicem non habemus? Non quidem, inquit beatus Hieronymus ſuper Matthæum in verbo illo, *Beati pacifici*. Ille [c] vero pacificus eſt, qui prius in ſeipſo, deinde inter alios pacem quærit. Ipſe & nos unum corpus eccleſiæ ſumus, qui regimur ſub uno Chriſto capite noſtro: ipſe & nos civitas Dei ſumus: ipſe & nos una domus Domini ſumus. Si in hoc corpore, ſi intra hujus eccleſiæ civitatis mœnia, ſi intra hujus domus Domini parietes diſſenſionum, æmulationum, odiorum bella verſentur; quis ipſum & nos pacificos recte nuncupabit, etiamſi in toto terrarum orbe pacem efficeremus? Quid ergo cauſæ eſt, cum uterque tam bonam & ſinceram ad pacem ſe voluntatem habere dicat, quod inter ipſum & nos non mediocres diſſenſionum ſcintillæ apparent: quæ niſi caute extinguantur, verendum eſt quod ne in maximam erumpant flammam. Quid opus eſt indiciis aut conjecturis hujus diſcordiæ cauſas inveſtigare? Audiamus quid in nobis loquatur Dominus Deus noſter, *qui loquetur pacem in plebem ſuam*, inquit Deus per os Pſalmiſtæ: *Miſericordia & veritas obviaverunt ſibi, juſtitia & pax complexa ſunt ſe.* Demonſtrat profecto Dominus Deus noſter, quod pax ſine juſtitia eſſe non poſſit, immo, ut illa ſit, juſtitiam præcedere oportere. Cum ergo ita ſit, aliter eſſe non poteſt: cum, ſicut Veritas atteſtatur, neceſſarium eſt, ſi dominus noſter veram pacem & unitatem inter nos & ipſum fore deſiderat, ut quæ ad juſtitiam ſpectant primo ipſe præmittat; hoc eſt, ut eccleſiæ univerſali jus ſuum tribuat. Quod eſt illud eccleſiæ jus? quæ ſunt illæ juſtitiæ partes, quæ veram pacem præcedere debent? Non certe aliæ, niſi cum eccleſia univerſalis Spiritu ſancto dirigatur, & eam univerſale concilium repræſentet: ut decreta ſynodalia diligenter [a] & per alios ſuo exemplo & juſſu ſervari faciat. Ita & ſui anteceſſores ſancti Romani Pontifices, quorum vitam in teſtimonium ſanctitatis etiam miraculis illuſtravit Deus, fecerunt, ſumma veneratione univerſalium conciliorum canones ſuſcipientes; [b] & per eos inviolabiliter ſervari facientes: qui ſine maxima & urgentiſſima cauſa adverſus ea non diſponebant quidquam, nec ab aliis aliter fieri patiebantur. Inquit enim beatus Damaſus: Abſit a me ut ſanctorum patrum canones abſque inevitabili ratione tranſgrediar umquam. Et magnus ille Gregorius, ut ſancta evangelia, concilia generalia ſe venerari affirmat: & non ſolum quatuor illa primæva, ſed & omnia, dum ea ratione utitur, quæ omnibus univerſalibus conciliis communis eſt. Beatus quoque Gelaſius univerſalis eccleſiæ ſtatuta aſſeverat nullam eſſe ſedem, quam magis exſequi oporteat, quam primam. Non mihi ſatis eſſet uſque ad craſtinum, ad ſingulos, tam ſummos Pontifices, quam ſanctos doctores, recenſere pergam, qui ſaluberrimam conciliorum doctrinam ſuper ceteris aliis efferebant, venerabantur & obſervabant. Nec ſic faciendo quidquam Romani Pontificis auctoritati deperit aut detrahitur, immo adjicitur & accreſcit. Quidquid enim in ſacris ſtatuitur conciliis, ſua etiam auctoritate ſtatuitur, quæ ſemper ibi refulget, ut prima & præcipua præ omnibus, caput & directrix. Et cum aut perſonaliter aut auctoritative ſemper in ſynodis univerſalibus interſit, ipſeque eccleſiæ rector ſit & paſtor, decreta conciliorum, etiam ſua & ſedis Apoſtolicæ non immerito dici poſſunt. Nos enim, ut dixi, unum eccleſiæ corpus ſumus, & ipſe hujus corporis caput ſub capite Chriſto. Quidquid igitur fit ab hoc corpore eccleſiaſtico, etiamſi omnia membra in idem concurrant, ſicut in corpore naturali accidit, magis tamen ac præcipue ratio quævis capiti appropriatur & adſcribitur, ab ipſoque magis quam ab alio corporis membro procedere cenſetur. Itaque non ſecus ſynodalia decreta pro ſuo debito & honore exſequi debet, ac per alios ſervari facere, quam ſi ab ore proprio dictata & promulgata eſſent. Dum enim ipſe præſens eſt, ipſe concludit, ipſe ſtatuit, & ſub nomine ſuo ac perſona ejus omnia decernuntur. Dum

[a] al. Pontifice.
[b] al. vos.
Joan. 17.
Matth. 5.
[c] Forte, vere.
Pſalm. 84.
[a] Forte diligenter, & per ſe.
[b] Forte, & per alios.

ANNO CHRISTI 1435.

abeſt, ſui præſidentes, qui vice ejus funguntur, locumque Apoſtolicum tenent, & perſonam Pontificis repræſentant, per ſacrum concilium deliberata concludunt. Per concilium autem ſtatuta, in nullo derogant ſuæ poteſtati, quin pro tempore, loco, cauſiſque & perſonis, utilitate vel neceſſitate ſuadente, moderari diſpenſarique poſſit, atque uti ſummi principis *ἐπιείκεια*, quæ ab eo auferri nequit. Hæc ergo ſancta ſynodus non opes, non quid aliud ab eo poſtulat; ſed hoc, ut quemadmodum dumtaxat ſui egerunt anteceſſores circa decretorum ſynodalium obſervantiam, ita & ipſe facere dignetur. Quod ſi fecerit, prout putamus, & ex toto corde obſecramus, hinc præeunte juſtitia, mox læta fronte ſoror ejus jucundiſſima ſuccedet pax, quæ ſine juſtitia germana ſua antiquiore incedere non conſuevit. Quod ſi forſitan & ipſe ſummus Pontifex dicat, quemadmodum & vos in cordibus veſtris nunc dicere ſuſpicor, etiam ex parte hujus ſacri concilii præcedere oportere juſtitiam, ſibique jus ſuum per nos tribui debere: nemo noſtrum ita irrationabilis eſt, aut etiam eſſe debet, quod alio jure in ſe, alio in aliis uti contendat: & ab alio ſibi injuriam fieri petat, ipſe alteri deneget. Videamus, & inter nos cum caritate diſcutiamus, ſi quid eſt quo concilium jus ſedis Apoſtolicæ gravet, lædat, offendat, minuat: & ecce nulla erit, ut ſpero, difficultas, quin omnia ad juſtitiæ rectitudinem & regulæ normam redigantur. Sic igitur uterque faciendo, tunc rei evidentia animum utriuſque ad unitatem paratum demonſtrabit; & tunc vere pacifici erimus, ac filii Dei vocabimur. Et hinc ad ſecundam veſtræ orationis partem ſe mihi competens reſponſum offert. Sic enim (ut prædictum eſt) faciendo, tunc evidenter cognoſcemus, & ubique palam fatebimur ſanctitatem ſuam ad hæc ſancta opera, propter quæ convenimus, veram perfectamque volontatem gerere: tunc nos ſuper omnes præcipui laudatores ac præcones erimus. Tertio loco dicitis oportere ſedem Apoſtolicam abundare ac potentem eſſe, exemplo illorum Romanorum Pontificum, qui beato Athanaſio, beato Joanni Chryſoſtomo, ac beato Thomæ Cantuarienſi de ſedibus propriis pulſis opem ſubſidiaque neceſſaria contulerunt: beati quoque Gregorii, qui uſque in Jeruſalem indigentibus vitæ neceſſaria miniſtrabat. Nos nec re nec verbo in hoc contradicimus: immo non eſt illa ſedes, nec etiam eſſe poſſet tam potens ac locuples, quin eam pro utilitate eccleſiæ locupletiorem potentioremque eſſe vellemus. Quamquam affitmemus & in illa & in aliis epiſcopalibus ſedibus deſiderari magis copiam abundantiamque virtutum & meritorum, quam opum aut divitiarum. Nec certe fecimus aut facere quidquam intendimus, per quod illa ſedes jacturam ſeu diminutionem aliquam auctoritatis aut facultatis pati poſſit. Quod ſi recte cuncta animadvertantur, atque omni paſſione ſopita judicentur omnia, nemo aſſerere cum ratione poterit, quidquam per hoc noſtrum decretum in diminutionem, derogationem ſeu præjudicium illius ſedis fore attentatum. Et quamquam multæ ad id ſuppetant rationes, tres nunc ſatis eſſe judico. Primo, cum nemo inficietur multos in exactione harum annatarum ſolitos fieri abuſus, cum etiam hinc multi ſcandalum paterentur & ſcrupulum in conſcientiis, ac modus ipſe exigendi oneroſus eſſet eccleſiæ, & apud multos ſpeciem mali continere videretur: nos his omnibus hoc decreto providimus, ſequentes doctrinam Chriſti, mandantis nemini incutiendum eſſe ſcandalum: & Apoſtoli præcipientis ab omni ſpecie mali abſtinendum: Regulas quoque canonicas ac legales, quæ

A nonnulla prohibent, licet in ſe non mala, ob hoc tantum quod vel ſpeciem mali contineant, vel occaſionem præbeant delinquendi. Nonne & gratis offerre, & eleemoſynam dare, pium eſt & caritatis opus? Sed quoniam tempore baptiſmi nummos projicere in concham, ſpeciem prætendebat mali, emendari & aboleri talem conſuetudinem juſſit eccleſia. Nihil quidem novitatis per hoc decretum in eccleſia introductum eſt; ſed præcepta & exempla Chriſti exſecuti ſumus, ac ſanctorum patrum renovamus inſtituta. Quid fecimus? audite & conſiderate quæſo diligenter: Statuimus quod beneficia & ordines eccleſiaſtici gratis conferantur. Numquid hoc eſt ſcelus aliquod aut ſacrilegium? Nonne Salvator noſter B hanc ipſam nobis neceſſitatem imponit, dicens: *Gratis accepiſtis, gratis date?* Quid fecimus? Statuimus quod ſpiritualia pacto, conventione, ſeu contractu aut opera nummulariorum non diſtribuantur. Sed & Chriſtus Deus noſter in domo Domini hoc fieri videns, flagello de funiculis facto, zelo juſtitiæ ſuccenſus, expulit inde omnes ementes & vendentes, & menſas nummulariorum evertit: & cum ipſe cetera crimina verbo tantum deteſtatus ſit, hoc vitium manu propria terribili punitione correxit. Quid fecimus? Decrevimus quod res ſpirituales ſine pecuniæ interventu miniſtrentur. Ac beatus Petrus primus Chriſti vicarius, mentem Domini quotidiana converſatione intelligens, cum Simon magus pro gratia C ſpirituali pecuniam offerret, eum abhorruit, maledixit, repulit, dicens: *Pecunia tua tecum ſit in perditionem.* Nonne ſacrorum conciliorum, Romanorum Pontificum, probatorumque doctorum codices his prohibitionibus pleni ſunt; ut videlicet pro rebus ſpiritualibus & eccleſiaſticis nihil ante vel poſt ab invito exigatur? hoc fecimus, hoc ſtatuimus. Conqueratur ergo qui vult, ſi tamen juſte id poſſit, de illis, qui talem nobis legem dederunt, quorum decreta renovavimus, non noſtra fecimus. Quis ergo jam dicere audebit, ſedem Apoſtolicam aut alias per hoc tam ſalubre & neceſſarium ſtatutum depauperatas & læſas fore? immo rectius dicet, qui ratione utitur, honeſtatas expolitaſque, & ad decorem D priſtinæ formæ redactas. Secundo vero ab omni calumnia noſtrum decretum evidenter defenditur. Per ipſum enim non interdicitur, quin pro vitæ ſuſtentatione, aliiſque eccleſiæ neceſſitatibus, ſummus Pontifex aliarumque eccleſiarum epiſcopi caritativum ſubſidium indicere, decimam ſeu aliam quotam imponere, fructuſque aliquorum beneficiorum ad tempus reſervare, vel alias ſubventionum ſpecies petere poſſint. Satis iſta eſſent, niſi & tertiam reddere promiſiſſem. Quamquam autem ſic decretum ſit, & bene decretum, non tamen adhuc auditum eſt, quod hæc ſancta ſynodus nolit ſedi Apoſtolicæ dignam & competentem facere proviſionem: immo hoc per ſuos oratores jampridem nuntiavit & pollicita E eſt, ſi tamen obſervantiæ decretorum ſynodalium, ut dignum eſt, rationem habuerit. Et veluti in corpore naturali reliqua membra ſuo capiti neceſſaria provident, ut vitæ & ſuſtentationis influxus ab illo in ipſa deſcendant: ſic quidem æquum eſt & rationi conſonum, ut eccleſiæ per orbem diffuſæ, ſummo Pontifici ſuiſque paſtoribus indigentibus, ut ab his ſalubriter regantur & gubernentur, neceſſariam ſubventionem porrigant. Nihil autem ad bene regendam conſervandamque eccleſiam æque utile & neceſſarium eſt, quam ut ſynodales canones, quos a Spiritu ſancto dictatos credimus, non negligantur aut contemnantur. Illud autem ſilentio prætereundum non eſt, quod nec beato Athanaſio, nec beato

ANNO CHRISTI 1435.

Canone 48. concilii Eliberitani.

Matth. 10.

Joan. 2.

Act. 8.

ANNO CHRISTI 1435.

Joanni Chryſoſtomo, nec beato Thomæ Cantuarienſi per Romanos Pontifices, nec pauperibus Hieroſolymitanis per beatum Gregorium, de his annatis ſubventum eſt. Neque enim adhuc hæc vocabula in eccleſia Dei audiebantur, neque etiam alii ſancti epiſcopi præclara caritatis & pietatis opera de emolumentis ſigillorum explere conſueverant. Ex his facile reſponſum patet ad ea, quæ primo loco vos, domine Antoni, explicaſtis : quoniam etſi pro vitæ ſuſtentatione & aliis juſtis neceſſitatibus, paſtoribus eccleſiæ jus commune, naturale, divinumque & humanum, proviſionem facere jubeant; modum tamen iſtum nec illum, ſaltem pro ſemper, non præcipiunt. Illud autem conſtat, quod quanto exactio aliqua plus habet abuſus ſeu oneris aut ſcandali, vel majorem ſpeciem mali, tanto amplius a jure naturali & divino diſcrepat; quæ hunc diebus noſtris uſitato modo exigendi annatas, admixta eſſe nec vos nec quiſquam amicus veritatis inficiari poterit. Quamquam autem modus exigendi uſitatus ſit in eccleſia, ſi tamen oneroſus aut abuſivus eſſe incipiat, nulli negare fas eſt, quin modum illum eccleſia poſſit in alium leviorem vel honeſtiorem convertere. Ea autem quæ pertinent ad vitæ ſuſtentationem ſeu utilitatem aut neceſſitatem eccleſiæ, quæ quidem de jure naturali & divino eſſe fatemur, neque abſtulimus, neque auferre licitum videtur : immo, ut plus dicam, etiam præter nonnullos ſuſtentandi modos, qui in jure ſtatuti ſunt, hæc ſancta ſynodus, ut prædictum eſt, ſummo Pontifici proviſionem facere obtulit, ſi & ipſe circa ſynodalium decretorum obſervantiam animum, ut decet, inclinaverit. Quod vero ad ſuſpenſionem decreti poſtulaſtis, nulla ratione decere videtur, ut tam ſalubre decretum conformeque per omnia legi evangelicæ & ſanctorum patrum conſtitutis ſuſpendi aut irritari debeat. Poſtremo uterque veſtrum proviſionem ſufficientem ſedi Apoſtolicæ faciendam popoſcit. Ad quod ſancta ſynodus reſpondet, circa hoc id deliberaturam, quod ſecundum Deum & rationem ſanctum viderit expedire : taliterque facturam, quod nemo de ipſa ſynodo poterit cum ratione conqueri.

Datum Baſileæ, in noſtra congregatione generali, tertio Nonas Novembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quinto.

VI.

Epiſtola ad Eugenium Papam, quod pro unione Græcorum non decet in Conſtantinopoli ſynodum celebrare.

Sacroſancta, *&c.* ſanctiſſimo domino Eugenio Papa quarto.

Veniens ad nos dilectus eccleſiæ filius Chriſtophorus Garathonis orator veſter, expoſuit huic ſanctæ ſynodo ſerioſe ac diſcrete ea quæ apud Conſtantinopolim egerat. Quibus per ſacras ipſius ſanctæ ſynodi deputationes plene matureque diſcuſſis, ac conſideratis omnibus quæ in tanta re attendenda ſunt, viſum eſt honori hujus ſacri concilii ac ſanctitatis veſtræ, imperatoriſque & patriarchæ Conſtantinopolitani, ipſius quoque executioni multo magis expedire, ut capitula apud hanc ſanctam ſynodum primo tam ſolemniter concluſa, nomine univerſalis eccleſiæ ipſiuſque Imperatoris & patriarchæ per eorum ambaſiatores plenum deſuper habentes mandatum, quibus poſtea ſanctitas veſtra expreſſum præbuit aſſenſum, amplecti potius, quam ſecunda apud Conſtantinopolim conventa debeamus : præſertim cum ipſi Græci tam primi quam ſecundi ambaſiatores ſæpenumero profeſſi ſint, ſine univerſali ſynodo hanc unionem fieri nequaquam poſſe, nec factam diu durare poſſe. Quod ſi quiſquam dixerit ſatis eſſe ipſos eam exiſtimare futuram ſynodum univerſalem, licet nos particularem ſeu regionalem cenſeamus; judicet unuſquiſque quantum hoc expediat, & quem finem res habitura ſit, ſi ad tollendas diſcordias præcedentes novam ſuperinducamus diſcordiam : & de ipſa ſynodo, quæ fundamentum hujus rei eſt, varia atque diverſa hinc inde cenſeantur. Neque illud viſum eſt expedire, ut certitudo fidei catholicæ, qua nihil firmius atque certius apud eccleſiam eſſe poteſt, quaſi per compromiſſum quoddam in legato vel legatis, & aliis ex parte Græcorum convenientibus, remitti debeat : ut quod illi ſuper differentiis, quæ inter nos & Græcos fidem ipſam tangentibus concorditer deliberaverint, id per totam eccleſiam ratum habeatur: nec etiam ullo pacto viſum eſt univerſalem ſynodum hoc tempore apud Conſtantinopolim in faucibus Turcarum ſitam, potius quam apud terras quæ Romanæ eccleſiæ unitatem tenent, celebrari debere. Super quibus tam ipſe Chriſtophorus, quam oratores noſtri, mox ad ſanctitatem veſtram venturi, eamdem plenius & latius certificabunt.

ANNO CHRISTI 1436,

Datum Baſileæ, tertio Nonas Maii, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quinto.

VII.

Reſponſio ſacræ ſynodi, quod poſſet concilium concedere indulgentias plenarias pro unione Græcorum : quod oblatio Papæ, quoad acceptationem decretorum, non eſt ſufficiens : nec agendum eſſe modo de mutatione concilii.

Sacroſancta, *&c.* ad futuram rei memoriam.

Cuperet hæc ſancta ſynodus vobis dilectiſſimis eccleſiæ filiis N. tituli ſanctæ Crucis in Jeruſalem, & Joanni tituli ſancti Petri ad Vincula, presbyteris cardinalibus, legatis ſedis Apoſtolicæ, tam jucundo animo reſponſum facere, quam læto veſtrum præſtolatur adventum * putat advenientibus vobis non dolendi aut conquerendi de ſanctiſſimo domino Eugenio cauſam, ſed gratias eidem agendi tribus debere. Sperabamus etenim tantæ dignitatis viros ea ſecum deferre, quæ nos merito conſolarentur; & talia vobis eſſe commiſſa, per quæ piis juſtiſque ſacri concilii deſideriis ſatisfacere poſſetis; præſertim cum tam crebro & inſtanter oratoribus atque litteris noſtris ipſe ſanctiſſimus dominus Eugenius requiſitus extiterit, prout ipſi noſtis, & eo potiſſime, cum non niſi ſancta & rationabilia a ſua ſanctitate efflagitarentur. Ad quæ quidem non ſolum pro univerſalis eccleſiæ reverentia, cujus decretis & monitionibus quiſque mortalium parere tenetur, ſed & pro ſua tam ſolemni pollicitatione in litteris adhæſionis facta, flecti ultro debuiſſet. Quod etſi illorum ſanctorum operum, propter quæ hoc concilium congregatum eſt, ſua ſanctitas prout in proœmio veſtræ ſchedulæ nuper oblatæ exprimitis, felicem conſummationem deſiderat; cur verbis facta compenſans decreta reformationis, pro qua præcipue hæc ſynodalis congregatio facta eſt, non ſervat; & ut ſervet, toties requiſitus, tamdiu differt? Si verum eſt quod initium veſtræ ſchedulæ continet, & in ſecundo articulo repetitur, cur ea quæ nos & eccleſiam conturbant de medio non tolluntur? Quamquam multa per ipſum facta ſint, quæ nos merito contriſtant, videntes ex ſynodalium tranſgreſſione decretorum multa in eccleſia Dei orta eſſe, & graviora in dies ſcandala oritura; nihilo minus præteritorum libenter obli-

ANNO CHRISTI 1436.

viſceremur, ſi jam poſt tot requiſitiones & monitiones talia inſpiceremus, per quæ & præterita repararentur, & in futurum ſpes foret hanc ſummi Pontificis intentionem aliquando opere compleri. Humana intentio, niſi per opera, hominibus conſtare non poteſt. Quomodo perſuaderi rebus ſic ſtantibus nobis poteſt, talem eſſe ſummi Pontificis intentionem, cum quotidie opera diſſimilia videamus? Nam poſt veſtrum a ſua ſanctitate receſſum, nonnulla admodum gravia contra decreta & perſonas hujus ſacri concilii ac ſententias etiam conciliariter latas facta eſſe didicimus. Sed nec mediocriter miramur, quod cum non ſolum in decretis de electionibus & annatis conſiſtat eccleſiæ reformatio; nec ſuper his ſolum, ſed ſuper omnibus concernentibus capitis & membrorum eccleſiæ reformationem, ſuam ſanctitatem ſæpenumero manſuetiſſime exoraverimus & requiſiverimus; ipſe ſuper his duobus dumtaxat reſponderit, nec ſuper his quidem ſufficienter. Nam circa decretum de electionibus, ambigue, circa vero decretum de confirmationibus & proviſionibus dignitatum & beneficiorum & adminiſtratione rerum ſpiritualium ſine exactione faciendis, conditionaliter reſpondet: & tali quidem conditione, quæ (ſicut in veſtræ litteris facultatis continetur) tam difficilis eſt, ut pæne impoſſibile judicetur. In decreto enim de electionibus offertis ſuam ſanctitatem velle exſpectare electiones. Quid ſi a proximo ſuperiori ordinario confirmatio alicujus electionis juxta diſpoſitionem juris communis petatur; numquid ordinarios ſuo jure libere uti permittet, ſicut ſacri canones ſtatuunt? Quo vero ad decretum de annatis, decuiſſet magis ſuam ſanctitatem decretum hoc libere obſervare ac ſervari facere, quam conditionem adjicere, juxta ſanctorum patrum inſtituta, ac decretum ſacri concilii Conſtantienſis, diffiniens omnem hominem, etiam papalis dignitatis, decretis & mandatis conciliorum generalium parere debere in his quæ pertinent ad fidem, extirpationem ſchiſmatis, ac reformationem eccleſiæ in capite & in membris. Et cum hujuſmodi decretum de annatis conforme per omnia ſit decretis ſanctorum patrum, ſancte faceret, ſi verbis uteretur beati Leonis, dicentis: Ideo permittente Domino paſtores hominum ſumus effecti, ut quod patres noſtri ſive in ſacris canonibus, ſive in mundanis affixere legibus, excedere minime debeamus. Contra ſanctorum quippe ſaluberrima agimus ſtatuta, ſi quod ipſi divino ſtatuerunt conſultu, intactum non conſervamus. Congruentius ergo fuiſſet decretum ipſum tam ſalubre ſuſcipere, & poſtea ab eccleſia proviſionem poſtulare, quam ſecundum indigentiam facere non recuſamus; præſertim ſi ſuam ſanctitatem ad obſervantiam reformationis videamus efficaciter diſpoſitam. Quæ quidem proviſio jam facta eſſet, niſi ea parte ſuæ ſanctitatis ac ſuorum quædam contigiſſent, quæ hanc proviſionem diſtulerunt. Illud autem quam difficile ſit, quod per omnes nationes & provincias proviſio hic decernenda, cum acceptetur juxta facultatem veſtrarum tenorem, vos ipſi judicetis. Nam ſi una minima provincia difficultatem in acceptando talem proviſionem fecerit, tunc decretum hoc ſervare non volet. Quod quam abſurdum ſit & quam prolixum, habere omnium provinciarum mundi conſenſum, vos ipſi optime recognoſcitis. Cum ergo decretum hoc ſanctum ſit & rationabile, ſervari merito ab omnibus ſine difficultate debet. Quod ſi quis poſtea proviſioni per hoc ſacrum concilium decernendæ obtemperare recuſaverit, poterit ſua ſanctitas auctoritate Apoſtolica & univerſalis eccleſiæ per juris remedia tales compeſcere. Sed ſi forte contingeret, quod non arbitramur; hujuſmodi proviſionem per concilium non decerni; nonne tam ſua ſanctitas, quam prælati per multos honeſtos modos in jure communi deſcriptos, a ſuis ſubditis in urgente neceſſitate ſubſidia obtinere poterunt? Quomodo [a] enim adinventionem annatarum & aliorum abuſuum per Decretum ſublatorum, ſummi Pontifices & prælati ſe ſuſtentabant? Ea quæ in ſecundo articulo continentur, de intentione ſuæ ſanctitatis in omnibus ſanctis, juſtis, & rationabilibus petitionibus, & ſibi poſſibilibus, complacendi & ſatisfaciendi ſacro concilio, magna laude & gratiarum actione digna ſunt, ſi ex animo prodeunt: quod tunc recognoſcemus, ſi ea quæ pro honore Dei & bono publico ſancta ſynodus ordinat, & ab eo ſervari poſtulat, ſua ſanctitas more prædeceſſorum ſuorum non infringat: imitando beatum Papam Gelaſium, dicentem, nullam magis quam primam ſedem ſtatuta univerſalis ſynodi exſequi oportere. Meminiſſe ſuam ſanctitatem cupimus eorum quæ in ſua pollicitus eſt adhæſione: videlicet quod ipſum ſacrum concilium Baſileenſe cum omni devotione & favore proſequi intenderet, & deinceps a novitatibus & gravaminibus ſeu præjudiciis inferendis ipſi ſacro concilio vel ſuppoſitis ejus & adhærentibus realiter & cum effectu deſiſteret. Sed, proh dolor! quotidie contraria fieri audivimus, & uſque nunc cum patientia toleravimus, ſi forte toties rogatus & obſecratus deſiſtat. Hæc certe non ſolum dum fiunt moleſte ferimus, ſed cum neceſſitas referre nos compellit, dolore afficimur. Quis enim non doleat, quod ſumma ac ſaluberrima conciliorum auctoritas hoc tempore ita depereat & contemnatur? Quomodo & nos illud amplius tolerare poſſumus aut debemus, ut quos hæc ſancta ſynodus juſtis ex cauſis excommunicat, ipſe abſolvat; & [b] quod nos abſolvimus, ſua auctoritate excommunicentur? Non hoc ſonant ſuæ adhæſionis litteræ. Non ita agebat ille beatiſſimus Papa Gregorius, cujus in explanandis ſcripturis Spiritus ſanctus irradiabat intellectum. Is de univerſalibus conciliis inquit: Cunctas vero quas præfata veneranda concilia perſonas reſpuunt, reſpuo; quas venerantur, amplector: quia dum univerſali ſunt conſenſu conſtituta, ſe & non illa deſtruit quiſquis præſumpſerit abſolvere quos ligant, aut ligare quos abſolvunt: quiſquis ergo aliud ſapit, anathema ſit. Nos non aliud optamus, niſi ut ſic agat, quod vera caritas inter hoc ſacrum concilium & ſuam ſanctitatem illibata ſervetur. Quomodocumque ſperare poſſumus ſuam ſanctitatem, finito concilio, ejus decreta inviolata ſervare, & ab aliis pro ſuo officio ſervari facere, niſi ante cum effectu reparet quæ contra decreta ac perſonas hujus ſacri concilii geſta ſunt? Nullatenus hæc ſancta ſynodus contentari aut ſilentio præterire, nec de ipſo hujuſmodi ſpem in futurum concipere poterit. Tertius veſtræ ſchedulæ articulus duo continet: primum, ut de eligendo ſine mora locum concilii pro adventu Græcorum, ad quem ſua ſanctitas commode accedere poſſet, * cum neceſſaria ſit ejus præſentia. Secundo, de transferendo concilium ad locum illum, & ibidem de pecuniis providere. Quoad primum, ſacrum concilium negotium hoc ita mature diſponet, quod in eligendo loco nihil committetur negligentiæ, nec incaſſum labi tempus permittet: tempore autem opportuno talis electio fiet, quod a nemine redargui poterit: ad quem quidem omnes de eccleſia Latina commode poterunt proficiſci; præſentiam autem ſuæ ſanctitatis ibidem nos etiam plurimum deſideraremus. Et cum etiam ipſe ſuam præſentiam neceſſariam fore cognoſcat, ſperamus quod

[a] Forte, enim ante.

[b] Forte, quos.

Anno Christi 1436.

illam nulla ratione in tanta fidei cauſa, qua nulla poteſt eſſe major, ſubtrahere debebit. Quamobrem tempore debito & ſuam ſanctitatem & alios eccleſiæ prælatos, ut in loco concilii eligendo adſint, cum omni diligentia rogabimus & convocabimus. Nec credendum eſt, quod quiſquam illuc proficiſci recuſaturus ſit, quo viderint Græcos tam procul & de tam ultramarinis partibus accedere, & præſertim patriarcham Conſtaotinopolitanum ſenio & valetudine gravi confectum: qui videndæ unionis deſiderio pollicitus eſt, etiamſi ſuper humeros hominum deferri oporteat, ibidem convenire. Utinam ipſe ſummus Pootifea ſe taliter exhibuiſſet, & ſaltem nunc ſe axhiberet, quod circa bonum eligendum, etiam ſuæ ſanctitati merito gratum, certius reſpondere poſſemus. Circa vero tranſlationem reminiſci vos volumus, quod ſolemni decreto obligati ſumus uſque ad certum tempus hic permanere, unde ante illud ſine nota ac periculo rupturæ tractatus Bohemorum, & interruptionis reformationis in qua laboramus, tranferri non poſſet. Et cum in tempore tranſlationis Imperator & patriarcha in loco concilii conventuri ſint, merito ante tranſlationem pecunias reperiri neceſſitas compellit. Pro eo autem quod ſua ſanctitas, cum ibidem fuerimus, omnes pollicetur favores poſſibiles, merito ſuam ſanctitatem commendamus. Et quidem nulla in ra utilius bona eccleſiæ exponi poſſunt, quam io hac, ubi de ſalute agitur innumerabilium animarum, & de fide catholica augenda & conſervaoda. Optimus enim theſaurus eſt, qui operatur hoc quod ſanguis Chriſti operatus eſt. Ad quartum articulum, de indulgentiis alias noſtri deputati plene vobiſcum conferentes, probanteſque hunc modum fore convenientem atque idoneum, & in ejuſmodi rebus uſitatum, vos noſtro nomine cum caritate & humilitate magna deprecati ſunt, ut nomine ſedis Apoſtoilcæ juxta literas facultatum veſtrarum io his promulgandis indulgentiis intereſſe & concurrere velletis: quatenus cunctis innoteſceret omnia eccleſiæ negotia, & præſertim hujuſmodi reductionis Græcorum, concordi atque unanimi eccleſiæ conſenſu procedere: & ne quis diſſidii rugam inter nos, qui alios ad unitatem reducere cupimus, eſſe ſuſpicaretur. Vos autem tunc aliud non poſſe, quam quod in ſchedula ipſa continetur, reſpondiſtis, dicentes aliud in mandatis non habere. Quod quidem durum & triſte fuit nobis audire. Interrogati etiam a prædictis deputatis, an litteras Apoſtolicas aliquarum indulgentiarum per eum modum, quem in ſchedula obtuliſtis, ipſe ſummus Pontifea vobis dediſſet concilio præſentandas, reſpondiſtis nullas apud vos habere, ſed opus eſſe ut ad Papam denuo mitteremus. Nos animadvertentes ſummam & in promptu, ut ipſi fatemini, pro pecuniis reperiendis imminere neceſſitatem, & omnem dilationem admodum eſſe plenam diſcrimine; conſiderantesque quod per decem menſes inſtanter ſuper hoc Papa exoratus & requiſitus fuerit; requiſitis tamdem vobis, ut una nobiſcum in tam ſancto negotio (ut prædictum eſt) concurreretis, auctoritate univerſalis eccleſiæ, quæ in conciliis univerſalibus adeſſe non dubitatur, in nomine Domini qui dixit: *Ubi duo vel tres conveniunt in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorum*; &, *De quacumque re conſenſerint ſuper terram, fiet illis a Patre meo qui eſt in cælis*: &, *Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & cælo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo*, ad ipſas indulgentias promulgandas proceſſimus. Ex par-

Matth. 18. Ibidem. Ibidem.

A re igitur noſtra quidquid modeſtiæ & honeſtatis, interpoſito magno temporis intervallo, adhibitis etiam multis precibus, fieri potuit, factum exſtitit: etiam nunc magnopere optaremus litteras Apoſtolicas ſuper hujuſmodi indulgentiis exhiberi, ut nihil diſcordiæ in eccleſia Latina notari poſſet: quas, ſi ipſe ſummus Pontifex illud haberet propoſitum ſatisfaciendi & complacendi ſacro concilio, jam huc deſtinare deberet; cum tantum ab oblatione veſtra temporis effluxerit, vel quod nunc vel infra paucos dies commode tranſmitti poſſent. Et quoniam in ipſo articulo dicitis, quod modus indulgentiarum pro ſubſidio Græcorum reperiendo non videtur pluribus conveniens, opportunum fore arbitramur aliqua B his ſcriptis adjicere, unde pateat modum hunc minime calumniari debere. In primis, quicumque illi ſint, æquius agerent, ſi more ſanctorum patrum deliberationi univerſalis eccleſiæ judicia ſua ſubmitterent. Hæc ſancta ſynodus non repente, ſed matura & digeſta conſultatione habita, hunc modum eſſe valde convenientem judicavit: de quo ſi quis hæſitet, ad ea quæ temporibus patrum noſtrorum fieri conſueverunt, reſpiciat. Nonne, cum paſſagium generale pro recuperatione terræ ſanctæ indictum fuit, proque aliis magnis eccleſiæ neceſſitatibus, indulgentiæ generales conceſſæ ſunt? Nonne ea proximis annis bis aut plures pro extirpanda hæreſi Wicleffiſtarum modis idoneis idipſum actum eſt? Si ergo pro C illis hic indulgentiarum modus idoneus judicatus eſt, cur & nunc pro reductione Græcorum, qua nihil forte poteſt dici majus, non cenſebitur conveniens? Quod & pro reparationa pontium ac villarum exuſtarum ſummi Pontifices, & ipſe modernus ſummus Pontifex, etiam ad inſtantiam privatarum perſonarum, plenarias conceſſerunt; cur & nunc, inſtante eccleſia, fit tanta dilatio, nec ſolum ad reperiendum ſubſidium, ſed pro ſalute innumerabilium animarum, quæ manus porrigentes adjutrices, vigore iſtarum indulgentiarum, Deo reconciliabuntur? Modus iſte merito conveniens atque idoneus exiſtimandus eſt. Objectio autem illa de guerris Chriſtianitatis non videtur ſufficiens: cum & D aliis temporibus, vigentibus guerris & forte majoribus, conceſſas eſſe, & nunc concedi per ſuam ſanctitatem manifeſtum ſit. Nec modus iſte cuiquam Chriſtiano neceſſitatem imponit, ſed allicit, ut ſpe præmii ſpiritualis de bonis a Deo collatis modicum aliquid contribuat tam moderate, quod nulli quidem difficile videri poſſit. Immo & tempore guerrarum, quo pluribus criminibus irretiri homines ſolent, convenientior hic modus videtur; ut omnes homines de contritione & pœnitentia cogitantes, facilius a guerris ipſis deſiſtant. Neque his concedendis indulgentiis illud obſtat, quod ad tantum opus ſufficere oon credantur. Ita enim dici poſſet de aliis modis, ſi opponerentur: ſed excogitati ſunt cum E indulgentiis iſtis etiam & alii modi, quos tempora ſuo exequemur. Demum obtuliſtis, ſuam ſanctitatem, ut videatur morem gerere huic ſacro concilio, paratam eſſe auctoritate Apoſtolica & juxta obſervantiam ſanctorum patrum ac ritum in univerſali eccleſia hactenus obſervatum, plenarias indulgentias publicare, ſacro approbante concilio. Certe decuiſſet, cum ſe ita paratum dicat, ut ſua ſanctitas quæ tamdiu ſuper hoc fuerat requiſita, tales litteras vobis tradidiſſet huic ſanctæ ſynodo præſentandas. Quantam autem admirationem nobis præbeat, immo & multis ſuſpicionem, vos forſitan & audire potuiſtis. Primo ipſe requiritur per oratores noſtros: ipſe reſpondet & nobis reſcribit, quod per generalem

Anno Christi 1436.

Camaldulenſem & dominum Antonium ſuos oratores ſuper hoc intentionem ſuam ſacro intimabit concilio. Hi duo offerunt, ſuam ſanctitatem, cum erit certitudo adventus Græcorum, velle in indulgentiis vel in alio modo cum concilio convenire, & omnes favores poſſibiles præſtare. Mittitur etiam poſtea dominus Leonardus ad dilectum eccleſiæ filium cardinalem ſanctæ Sabinæ ſuum præſidentem, quod in negotiis concernentibus ſacrum concilium intendit ſequi ſuum conſilium. Ipſe cardinalis, hoc nobis intimato, remittit dominum Leonardum, conſulens ſatisfacere ſuam ſanctitatem debere ſacro concilio in petitione indulgentiarum & aliis ad commune bonum ſpectantibus. Sperabatur ipſum dominum Leonardum infra menſem cum dimidio reverti debere, ſed adhuc non comparet. Sed poſt ſex menſes deſtinavit vos, legati. Veniunt nova & nuntii tam ad ipſum ſummum Pontificem, quam ad nos, de certitudine adventus Græcorum. Exoramus, & requirimus vos, ut deſiderio concilii circa indulgentias ſatisfaciatis. Reſpondetis nos mittere debere iterum ad Papam qui hoc faciet. Quid ſibi velint tot dilationes ac circuitus, magis volumus admirari ac dolere, quam temere aliquid ſuſpicari aut judicare, ſaltem ut prædictum eſt. Vel jam vel infra paucos dies hujuſmodi litteras venire, & opere intentionem ſuam complere opus eſt, ut verum eſſe cognoſcamus, de quo plurimum gaudebimus, ipſum motem velle ſacro concilio gerere. Ad obſervantiam vero ſanctorum patrum & rituum eccleſiæ, ipſi deputati alias reſponderunt, recte quidem. Nam in illis octo primis univerſalibus conciliis, & in reliquis, in quibus ſummus Pontifex non per ſe ſed per legatos interfuit, omnia quævia, ſive deciſionem fidei, ſive condemnationes & anathematizationes hæreticorum, ſive ligandi & ſolvendi poteſtatem, ſive reformationem eccleſiæ, ſive alia quæcumque eccleſiaſtica, communia aut privata negotia concernentia, ſub nomine ſynodi facta, ſancita & promulgata ſunt. Cur ergo alius modus in hac re modo obſervandus ſit, nulla ratio dictat. Si ſua ſanctitas hic perſonaliter adeſſet, non diffitemur quin ipſe loqueretur pro omnibus, quemadmodum fieri ſolitum eſt, ut unitas deſignetur eccleſiæ. Et ut ad recentiora veniamus, & ad hanc ſpecialiter indulgentiarum cauſam proximum generale concilium Senenſe, quod in foribus Romanæ urbis erat, in quo felicis recordationis Martinus reſidebat, ſub his verbis has plenarias indulgentias conceſſit: Sacroſancta generalis ſynodus Senenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, *&c.* ſtatuit, quod quicumque capientes hæreticos, & in poteſtatem ordinariorum vel inquiſitorum hæreticæ pravitatis effectualiter ponentes, vel ad eos quos retinere vel capere non poſſent, de eorum territoriis omnino expellentes, aut bannientes, ſeu etiam requiſiti brachium ſæculare contra tales præſtantes, eam indulgentiam conſequantur, quæ dari conſuevit proficiſcentibus in ſubſidium terræ ſanctæ. Hanc autem, quæ in ſubſidium terræ ſanctæ dari conſuevit, plenariam fore nemo eſt qui neſciat. Nec quidem ex tali decernendi modo, quem univerſalia ſervant concilia abſente Papa, quidquam auctoritati ſedis Apoſtolicæ deperit. In omnibus enim ſynodalibus ſanctionibus, ſemper prima & potiſſima refulget illius ſanctæ ſedis auctoritas, ac deinde patriarcharum & antiſtitum, totiuſque eccleſiæ univerſalis, quam generalia concilia legitime congregata repræſentant. Et eſt præterea omnibus conſentientibus Apoſtolicis præſidentibus hic ſynodaliter ordinatum, ut in hoc concilio, cum Papa ſit abſens, omnia ſub nomine & bulla hujus ſacri concilii expediri debeant. Quod poſtremo dicitis de pecuniis ex indulgentiis colligendis, ut fideliter conſerventur, & ad alium non exponantur uſum; & gratiſſimum nobis eſt, & id ipſum huic ſanctæ ſynodo cordi eſſe, ex modo qui in litteris indulgentiarum atque inſtructionibus executoribus hujus negotii dandis continetur, ſatis evidenter conjicere poteſtis. Nihilo minus, ſi quem meliorem modum conceperitis, non renuimus: immo contenti ſumus, ut vos una cum aliis ſacri concilii deputatis curam præcipuam habeatis, quatenus pecuniæ hinc colligendæ ad hunc dumtaxat uſum fideliter exponantur. Ut autem ſincera hujus ſacri concilii intentio tam vobis quam omnibus innoteſcat, offerimus ut hi qui alias fuerunt deputati, vel alii mox deputandi, conferant ac practicent vobiſcum omnem honeſtam & rationabilem viam concordiæ.

Datum Baſileæ, in congregatione noſtra generali, quinto Idus Maii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſexto.

VIII.

Epiſtola ſynodalis reſponſiva ad invectivam factam ſub nomine Eugenii Papæ contra ſynodum Baſileenſem, ſuper materia citatorii eum vocantis ad judicium ſynodale.

Sacroſancta, *&c.* univerſis Chriſti fidelibus ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Eccleſiam ſuam Chriſtus Deus noſter tanta firmitate ſtabilire dignatus eſt, ut etſi fluctibus ac turbationibus mundi hujus agitetur, nequaquam tamen dejiciatur aut vincatur: immo nec portæ inferi prævalebunt adverſus eam. Fundata eſt quippe ſupra firmam petram: petra autem erat Chriſtus, qui ait: *Ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſeculi.* (Matth. 28.) Poteſt quidem homo particularis deficere & errare, atque in æternum condemnari, & nemo ſcit utrum odio dignus ſit vel amore. Sed hoc certiſſimum eſt, eccleſiam numquam deſeri a Chriſto, nec ejus gratia aut dilectione privari, neque ipſum ſanctum Spiritum deeſſe congregationi fidelium, quin aliquos ſemper amatores Dei conſtituat, cum Veritas dixerit: *Ego rogabo Patrem meum, & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum.* (Joan. 14.) Speciali autem quadam aſſiſtentia congregatos in nomine ſuo dignatur Chriſtus Dominus, qui ait: *Ubi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorum.* (Matth. 18.) Quod maxime ſynodis univerſalibus convenire declaravit octava ſynodus Conſtantinopolitana, dicens: Quis neſciat quod in medio ſanctæ hujus & univerſalis ſynodi fuerit incomprehenſibilis & incircumſcriptus Chriſtus Dominus, qui dicit: *Ubi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorum?* Hinc eſt quod naſcentibus hæreſibus, creſcentibus deformitatibus, ad conciliorum generalium ſoliditatem recurſus habetur, ut inde & fidei determinatio, & omnis vitæ actioniſque norma prodeat. Sed id quam maxime neceſſarium fore compertum eſt noviſſimis noſtris temporibus, cum amplius diminutæ ſunt veritates a filiis hominum; cum rarius inventi ſunt viri ſanctitate præſtantes, quorum vita exemplaris toti gregi Dominico ſeſe formam exhiberet imitandam; cumque varia ſchiſmata & deformitatum inſolita magnitudo gregem Dominicum acrius invaſerunt; favente quoque divina miſeratione, ad horum expreſſionem ſynodus Conſtantienſis coadunata extitit, quæ modum & ſeriem agendorum deinceps conciliorum

ANNO CHRISTI 1437.

ſtolorum præſcripſit. Et ne fieret ſchiſma ulterius in corpore, ne quis proprio ſenſu ductus, aut propriæ innitens prudentiæ, ſe ab illis ſegregaret quæ eſſent univerſali conſenſu conſtituta, eſſetque ſic in eccleſia unitas & pax optima, omnibus idem ſapientibus; declaravit eadem ſancta ſynodus Conſtantienſis quemlibet fidelium, cujuſcumque dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, teneri obedire in his quæ in pertinentibus ad fidem, exſtirpationem ſchiſmatis, & reformationem eccleſiæ in capite & membris, univerſalis ſynodus ſtatuiſſet; ſequens in hoc & Chriſti doctrinam: Qui cum dixiſſet Simoni Petro: *Dic eccleſiæ: ſi eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus:* ſubjunxit: *Amen dico vobis: Quæcumque ligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo.* Exempla quoque beatiſſimorum Apoſtolorum [a] mutantur, qui quod communi conſilio ſtatutum erat & ordinatum, id obſervare & exſequi cum omni promptitudine ſatagebant: ſicuti de Petro & Joanne miſſis a concilio primitivæ eccleſiæ, divina ſcriptura teſtatur. Et ſi qua ſuper hac obedientia unanimiter a cunctis concilio præſtanda quæſtio verſari videbatur, hujus rei dubietatem ſynodus ipſa Conſtantienſis amputavit. Quicumque hanc fidei regulam ſequuntur, pax ſuper illos, unitaſque eccleſiaſtica in ipſis conſervatur veraciter. Sicuti autem in ipſo Conſtantienſi concilio præfinitum erat, ac etiam Senenſi, hæc ſancta univerſalis ſynodus Baſileenſis tempore ſtatuto congregata exſtitit: quæ ſalutem publicam indefeſſa proſequens ſolicitudine, primum de pacificando regno Bohemiæ tunc miſerabilibus diviſionibus agitato; quarum incendia in regiones non modo finitimas, ſed & longinquas evadere timebantur, vigilantem impendit operam. De pacificandis quoque regnis ac provinciis, & moribus hominum reformandis, maximo ſtudio tractare cœpit. Sed heu felicibus illis initiis quanta turbatio, quanta calamitas injecta ſit, quis ſine lacrymis & gemitu referre poſſit? quam & perpetuo nos optaremus contegere ſilentio, niſi quædam epiſtola ſub nomine domini Eugenii Papæ IV. nuper univerſis directa fidelibus, iſthæc commemorans, nos compelleret infandum revocare dolorem: Qui & proceſſum hujus ſanctæ ſynodi ab ejus primævis oppugnans exordiis, nos veritatem rerum geſtarum in memoriam hominum reducere urget; & hanc ſanctam ſynodum in manifeſtatione veritatis, velut Apoſtolus loquitur, commendare ad omnem conſcientiam hominum coram Deo: ut ſuper omnia vincens veritas cunctis appareat, & coram omnibus viventibus luceat ſincera noſtra intentio in gloriam ejus, in cujus nomine congregati ſumus. Siquidem ſynodum ipſam, proſequendæ unioni Bohemorum & aliis ſanctis operibus multa cum diligentia incumbentem, vehementi flagello prætenſæ diſſolutionis dudum concutere cœpit dominus Eugenius, & ſeſe ab ipſius eccleſiæ corpore & unitate dividere. Quæ quidem diviſio radix fuit & origo malorum quæ eccleſiam Dei vexarunt, & nunc cum majoribus renovantur incrementis. Pro cujus diſſolutionis reparatione quantos labores duobus annis & amplius pertulerimus, orbis ipſe cognoſcit. Sed & principes catholici tantum malum diviſionis illius abhorrentes, inſtantiſſime laborarunt, ut ipſe dominus Eugenius pure, ſimpliciter & cum effectu adhæreret; quod & fecit: diſſolutionem ipſam irritam & inanem confitendo, declarans & decernens hoc Baſileenſe concilium a tempore ſuæ inchoationis legitime continuatum fuiſſe & eſſe, proſecutionemque ſemper habuiſſe, continuari ac proſecutionem habere debere, ac ſi

[a] Forte, instantur.

Act. 2.

2. Cor. 4.

A nulla diſſolutio facta fuiſſet; deinceps quoque a novitatibus & gravaminibus ſeu præjudiciis inferendis ipſi ſacro concilio, vel ſuppoſitis ejus & adhærentibus eidem, realiter & cum effectu deſiſtere ſe affirmans. Sperabat jam hæc ſancta ſynodus de cetero cum pace cuncta peragere, nec eccleſiæ unitatem per receſſum ab ipſius ſynodi obedientia perturbari. Unionem Bohemorum proſecuta exſtitit, regna & provincias ad pacem excitavit: laborumque ſuorum in his rebus Deus omnipotens dignatus eſt fructus reddere glorioſos, ita ut regnum Bohemiæ in eccleſiæ obedientia perſiſtens, ſub regimine cariſſimi eccleſiæ filii Sigiſmundi Romanorum Imperatoris, felici tranquillitate lætetur; & principes plurimi, præſer- B tim per Germaniam & Galliam, ad pacem & concordiam reducti ſunt. Inſuper eadem ſynodus pro æterna hominum ſalute, & vigentium deformitatum repreſſione, ſalubria decreta & perutiles ordinationes edidit, formam electionum canonicarum juxta ſanctorum patrum inſtituta reſtaurans, quibus prælati ſingularum eccleſiarum aſſumi deberent; ut reprimeretur ambitio, nec ſe homines ad primatus capeſſendos ingererent: ſed *aſſumerentur*, ut ait Apoſtolus, *vocati a Domino tamquam Aaron.* Pariter quoque Romanis Pontificibus de cetero eligendis modum aptiſſimum præſcripſit, numerum & qualitatem creandorum cardinalium ordinans; atque ſalutares regulas adjiciens pro felici regimine ipſius Ro- C mani Pontificis & ſuæ curiæ, ac etiam patrimonii terrarum & dominiorum Romanæ eccleſiæ pertinentium, quorum alienationem altero decreto fieri prohibuit. Ceterum decrevit, ne in collatione vel proviſione beneficiorum prætextu vacantiarum, vel alio quolibet, quidquam exigeretur: pacificis beneficiorum poſſeſſoribus abſtulit turbationum incentiva: circa divini cultus celebrationem, vitamque & honeſtatem miniſtrorum plurima ſalutifera diſpoſuit: modum, tempus & ordinem celebrandorum conciliorum generalium, provincialium & ſynodalium ordinavit. In Græcis præterea convocandis ad celebrationem œcumenici concilii, & proſecutionem unionis eorum, labores innumeros & impenſas ma- D ximas conſumpſit. Sed interea, dum hæc aguntur, ecce rurſum multimoda per univerſam eccleſiam exoritur turbatio: dum ipſe dominus Eugenius, proh dolor, factis & operibus ab hac ſancta ſynodo iterum ſe disjungit; unus eligitur in vacante eccleſia: ipſe alterum reſervationibus inhærendo præficit: ſcandala, ſchiſmata, diviſiones per eccleſias oriuntur. Unde mirandum eſt quo pacto miſſa ejus capitula aſſerere audent, ipſum numquam contra electiones canonicas veniſſe, niſi cum inique celebratæ fuiſſent, ſive de perſona ad beneficia minus apta, aut ex qua poſſet veriſimiliter ſcandalum exoriri: cum nimis notorium ſit ipſum eccleſias, etiam priuſquam prælati moriantur, reſervare; & vigore reſervatio- E num ipſarum, non exſpectatis electionibus, ipſis eccleſiis præficere paſtores: nec adhuc apparuit ipſum aliquam electionem exſpectatam, & debite examinatam, ex cauſa evidenti publicæ utilitatis vel neceſſitatis, ſicut prætendere videtur, rejeciſſe. Confirmationes quoque electionum per metropolitanos & alios ordinarios factas aut fiendas multipliciter perturbat. Pecunia in beneficiorum & dignitatum collationem intervenire etiam more inconſueto audita eſt; ita ut plerumque beneficia ipſa & dignitates non expediantur, niſi pecunia realiter fuerit exhibita. Sed nec excuſare nititur a ſpecie ſimoniacæ labis, quoniam vacantias aſſerit recipi licere, immo etiam oportere, in ſuſtentationem Romani Pontificis & ſibi aſſiſten-

ANNO CHRISTI 1437.

Hebr. 5.

ANNO CHRISTI 1437.

tium ordinum. Ut autem non contentionis gratia, ſed veritatis & ſalutis, de hoc aliquid dicamus: ſi ſana doctrina ſapientum attentius perlegatur, ubi cum aliquo pactum initur ut pecuniam tradat, non aliter beneficium aut dignitatem habiturus, ibi ſpecies contractus non gratuiti conſpicitur intervenire. Nec ita lavari poteſt aquis excuſationum iſta pactio, ut a ſpecie ſimoniacæ labis reddatur aliena. Hinc enim evenit, ut plurimi qui & Deo gratiores, & ſaluti animarum procurandæ utiliores eſſent, qui pecunia carent, aut ipſam non afferunt, ad dignitates minime aſſumantur. Hinc plerumque accidit, ut & cupidi & ambitioſi, qui ſeipſos gradu ambito indignos reddunt, promoveantur facilius. Et ubi temporale commodum impellit animum ad deſerendum dignos, promovendum indignos, quis illum a ſpecie labis ſimoniacæ purum affirmabit? Sed & ex hoc contingere poteſt, ut Romani Pontifices facilius inclinentur ad ſibi attrahendum collationes dignitatum & beneficiorum, electiones perturbandum, jura infirmorum impediendum, canones ſuper his editos ſub umbra plenitudinis poteſtatis infringendum: quod fortaſſe non agerent, ſi non eſſet pecuniæ interventus, ſed unicuique ſuum relinquerent officium, & ipſi deſuper vigilarent, correcturi delinquentes, & majoribus intenturi. Sicque tunc eccleſia optime diſponeretur, & adhuc noſtris temporibus inolevit, ut cum vacat una eccleſia, fiant tranſlationes plurimæ, per quas plurimæ eccleſiæ vacare poſſint, ex quibus pecuniarum exactio magis & magis abundet: quæ quantum eccleſiis & ſaluti animarum noceant, facile eſt videre. Quis non intelligit hoc promovendi genus per interventum pecuniæ ex radice avaritiæ adinventum, plus fovendæ ambitioni quam animarum ſaluti eſſe accommodum? Qui enim dignitates ambiunt, illi pecunias conquirere laborant, quarum ſuffragio gradum aſſequantur honoris. Hinc ſua vendunt patrimonia; hinc ſe feneratoribus obligant: quibus poſtea ſatisfacturi prædia, poſſeſſiones & caſtra eccleſiis pertinentia, interdum alienare coguntur. Hinc regiones variæ depauperantur & evacuantur pecuniis. Hinc prælati per annos plurimos ſuſpenſi a divinis ſæpenumero hac tempeſtate viſi ſunt. Neque hæc eſt primorum fructuum collectio, quæ beneficiis libere expeditis aliquando colligi ſolebat: immo etſi numquam fructus illos prælatus ipſe ſit collecturus, ſi etiam infra triduum moriturus ſit, pecuniam ex patrimonio aut aliunde ſolvit, quæ numquam deinceps reſtituitur. Non certe ſic patres antiqui annatas exegerunt, vel potius pecunias ſub nomine annatarum: licet fructus aliquos, abſque hoc quod pecunia in collatione interveniret, reſervandos pro neceſſitate temporis tunc inſtante duxerunt: non tamen ut perpetuo talis eſſet reſervatio duratura. Numquid ex hoc reprehendenda eſt hæc ſancta ſynodus, quaſi ſedem Apoſtolicam exinanire velit, dum modum illum exactionum reprobat, qui tantopere officit ſaluti animarum? Numquid illam epiſtolam adverſus ſanctam ſynodum proferre decuit, quod ipſa mendaciter ſe aſſerit in repreſſionem avaritiæ, ſimoniæ, ambitionum, & aliorum vitiorum, ordinationes & ſalubria decreta condidiſſe? Certe nemo inficiabitur formam decretorum noſtrorum ſuper electionibus rite celebrandis, ſuper collationibus & confirmationibus libere expediendis, & aliis prius memoratis, ad expellendum illa genera peccatorum eſſe convenientiſſimam. Nec ad contumeliam diximus, ſed ad plurimam ſalutem efficiendam, abuſus illos habentes ſpeciem ſimoniacæ labis, per Romanum Pontificem foveri, dum hæc tollere & perturbare, cum poteſt, obmittit: immo, ſi abuſus tali labis ſpecie reſperſi per miniſtros ejus committuntur, eos fovere dicitur, cum eos non perturbat: & vehementer pertimeſcere debet, ne dure propter illos corripiatur a Domino, qui Heli ſummum ſacerdotem duriſſime punivit, dum filios ſuos efficaciter corrigere negligebat. Sed nec in his quibus divina majeſtas offenditur, & ſalus impeditur animarum, continuare oportuit, prætendendo excuſationem non adhibitæ alterius proviſionis; cum timore perdendi temporale emolumentum, nimis inconſultum ſit regni cæleſtis hereditatem negligere, & animarum perpeti detrimentum. Sed & dictum erat per hanc ſanctam ſynodum proviſionem eſſe fiendam ipſi Romano Pontifici juxta ejus indigentiam, ſi animum ejus ad obſervationem decretorum videret benigne inclinatum. Nec autem ipſe aut ſuam indigentiam aperuit, nec decreta exſequi compertus eſt. Videns itaque hæc ſancta ſynodus jugiter animas hominum his abuſibus illaqueari, decretaque ſua pro repreſſionibus talium edita contemni: videns (ut præmittitur) diviſiones in eccleſiis per canonicarum electionum manifeſtam conturbationem nimium adaugeri: videns & alia vigere ſchiſmata, dum illi qui per hanc ſanctam ſynodum alligabantur, per Romanum ſolvebantur Pontificem: ita ut jam in populo Chriſtiano ſerperet illa diviſio, ut quemadmodum quondam dividebantur Corinthii, & unus dicebat, *Ego ſum Cephæ*, alter, *Ego ſum Apollo*; ſic & nunc unus aiebat, Ego ſum Papæ; alter, Ego ſum concilii: dum Romanus Pontifex hujus ſanctæ univerſalis ſynodi in his operibus non tenebat unitatem; neque beatiſſimi Papæ Damaſi imitabatur exemplum, qui & de his nullatenus cognoſcere volebat quæ ſancta ſynodus diffiniviſſet. Attendens præterea hoc ſacrum concilium proſecutionem reductionis Græcorum, quam tantis impenſis & laboribus inchoaverat, multipliciter impediri; & denique univerſa quaſi facta eccleſiæ perturbari ex hac diviſione, quam adverſus ſynodum congregatam & ſalubria ejus opera, ipſe dominus Eugenius confovebat; atque per minus debitum regimen eccleſiæ cuncta in pejus ruere, miſerta eſt tandem ſynodus ipſa eccleſiæ Chriſti tanta ægritudine laborantis; & zelo domus Dei accenſa eumdem dominum Eugenium citare decrevit, ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales convocare, ut ipſis auxiliantibus conveniens & ſalutaris proviſio eccleſiæ donaretur, priuſquam deteriora contingerent. Commemoravit cum dolore, non ſine informatione præcedenti, defectus aliquos, qui publice & notorie in præjudicium & ſcandalum gregis Dominici ſuper regimine ipſius eccleſiæ in ſpiritualibus & temporalibus adeſſe ferebantur: ut omnibus in melius emendatis, ſalus & pax redderetur populo Dei. Dolet quidem plurimum ſancta ſynodus, quod talia commemorare oporteat: nec libellum famoſum confecit, ut objicitur: ſed tantum recitavit ea non animo diffamandi, ſed corrigendi, prout ad eam pertinebat, quæ jam in publicum prodierant: dum pro debito officii a Chriſto ſuſcepti negligere non poteſt, quo minus in hac urgentiſſima neceſſitate languoribus univerſalis eccleſiæ medelam quærat donari ſalutarem, & pro ea inſtet vehementius; impleatque divini Apoſtoli præceptum ſcribentis Timotheo: *Argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina: erit enim tempus cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt.* Rurſumque ait idem Apoſtolus: *Peccantem coram omnibus argue, ut & ceteri timorem habeant.* Quod in peccatis publicis agi poteſt, maxime per eum cui reformatio & correctio

1. Cor. 1.

2. Tim. 4.

1. Tim. 5.

ANNO CHRISTI 1437.

pertinet aliorum. Sed & beatus Gregorius in ſuo paſtorali, illos qui dum deficiunt ſe bene agere credunt, docet a pluribus oportere increpari. Verum citationem præfatam aliquanto aſperius ferens Romanus Pontifex, aliqua in adverſum per eorum (ut creditur) ſuaſionem, qui magis loqui quærunt ſibi placentia, quam ipſius æternam ſalutem & univerſalis eccleſiæ relevamen perquirere, plurima peragere conatus eſt; atque inter cetera memoratam univerſis Chriſti fidelibus direxiſſe dicitur epiſtolam: in qua non correctio, non emendatio, proh dolor, affertur; ſed quæ ſibi objiciuntur, mendaciter prolata eſſe ſcribit per hanc ſanctam ſynodum, quam utique honeſtioribus verbis alloqui decebat. Verum ipſa pro ſua caritate omnia cum manſuetudine ferre decrevit, improperia etiam ſuaviter ſuſtinens; dum arguendo & obſecrando in omni patientia & doctrina poſſit homines perducere in ſalutem. Sed debuit arbitrari Romanus Pontifex populos non eſſe ſcriptis ſuis in factis propriis & perſonalibus credituros. Neque hunc modum convenientem exiſtimabunt, ut ipſe vocatus ad ſynodale judicium illud ſubterfugiat, & ad diſperſos hinc inde quærat ſeipſum propriis juſtificare ſermonibus. Quis enim eſt qui epiſtolam conſcribere non poſſit, & in ea quæ volet aſſerere? Quod ſi propriis ſermonibus ſeipſum quis hoc pacto juſtificare poſſit, pauci erunt qui ſe deficere fateantur. Quod ſi olim beati ſummi Pontifices, Leo, Damaſus, Sixtus, ſe in ſynodo expurgaſe curaverunt, ut ſcandalum a fidelium mentibus tollerent, multo amplius ipſe dominus Eugenius comparere debuiſſet, qui in eo caſu tenetur, ubi de defectibus notoriis & ſcandalizantibus eccleſiam delatus eſt: in quibus ſynodum univerſalem in Papam juriſdictionem habere nemo ambigere juſte poteſt. Honeſtius quippe fuerat per ſe vel alterum in ſynodo comparere: & ſi non probarentur quæ de ipſo dicta erant, eluceret coram omnibus juſtitia ejus. Si autem & vera probarentur, debita converſione omnia contegerentur, & in melius emendarentur: ſicque per debitam converſionem honorem plurimum & benedictionem obtineret in populis; immo & exemplum pœnitentiæ cunctis præſtaret, per quam efficaciter reformatio eccleſiæ & ſalus daretur univerſis. Nam & pœnitentibus ait Dominus per prophetam: *Si fuerint peccata veſtra ut coccinum, tamquam nix dealbabuntur.* Jam enim adeo peccata noſtra creverunt, ut juſtitias noſtras proferre non oporteat; ſed poſt naufragium vitiorum oportet ſuper ſecundam tabulam pœnitentiæ pervenire in portum ſalutis. Cujus rei exemplum in beatiſſimo Petro Apoſtolorum principe præclarum habemus: cui cum Paulus in faciem reſtitiſſet, & dixiſſet eum non recte ambulare ad veritatem evangelii; & non ſolum dixiſſet, ſed & in epiſtola ſua ad perpetuam rei memoriam ſcripſiſſet, non hoc moleſte tulit beatiſſimus Petrus: immo expreſſe Pauli epiſtolas commendavit, in quibus hoc ipſum non ignorabat contineri: ut & hoc ſuis ſucceſſoribus exemplum daret non moleſte ferre, ſi eis per eorum coapoſtolos aliquid tale pro ſua & univerſalis eccleſiæ ſalute diceretur. Sed unum in ſua epiſtola ſummus ipſe Pontifex maxime proſequi videtur, quod hæc ſancta ſynodus ab ejus exordio ipſum a papatu deponi affectavit: quod ſi rerum geſtarum ſeriem in memoriam reduxerit, talia proferre deſinet. Cum vix adhuc eſſet in papatu conſtitutus, dum ipſa ſynodus inchoata exſtitit, quomodo adverſus eum tunc convenerat ſynodus, quæ de geſtis ejus nullam adhuc habebat notitiam? Quid tunc contra eum intentaverat, cum ipſe cœpit eam diſſulvere? Deinde quam benigne, quam patienter, etiam poſt diſſolutionem relarcitam, hæc ipſa ſynodus præſtitas contradictiones, impugnationes, & reſiſtentias, variis modis in diſſolutionem ipſius & operum ejus tendentes, hucuſque pertulerit, ſatis manifeſtum eſt. Sed neque in hac noviſſima citatione quidquam aliud quæſitum eſt, quam ut in neceſſitate maxima conveniens proviſio eccleſiæ donaretur. Nihil nobis gratius, nihil deſideratius eſt, quam ut ipſe eccleſiam Dei ſalubriter regat; non quidem ut pro libito voluntatis ſuæ cuncta peragere velit, ſpretis canonibus ſacrorum conciliorum; ſed juxta beatiſſimi Petri doctrinam ſic regat, non ut dominans in clero, ſed ut forma factus gregis: Romanus enim Pontifex eſt univerſalis eccleſiæ miniſter, non dominus: atque etiam ſchiſmata & ſcandala ſubmoveat, quæ contingunt, dum heu nimium propriam ſtudet implere voluntatem. Dicit nos ejus ſanctam intentionem perturbaſſe. Sed nos latentem intentionem, niſi ex operibus & fructibus, cognoſcere non poſſumus. Nos judicamus ea quæ patent, Dominus autem intuetur cor. [a] Numquid prohiberi poteſt libera hominis voluntas, ne fructus bonorum operum ex ſe producat, ut defectuoſum regimen abhorreat, ut pacem & unitatem conſervet? Profecto longe melius ſuaderet animos hominum in approbationem juſtitiæ ſuæ, ſi bona opera ſe feciſſe oſtenderet, quam prædicando ſe habuiſſe bonam intentionem, quam homines nec intueri nec dijudicare poſſunt. Quis enim impedivit, [b] nec hodie impedit, ut abuſus curiæ ſuæ non abſtulerit, nec de præſenti auferat? Sed mirandum valde eſt, quod diſſolutionem per eum alias revocatam & annullatam iterum approbare conatur eadem epiſtola, & proceſſum concilii tunc contra hanc diſſolutionem deductum reprobare: cum tamen diſſolutionem ipſam irritam eſſe & inanem aperte per litteras ſuas confeſſus ſit. Cui diſſolutioni ſi patres paruiſſent, maneret adhuc regni Bohemiæ deſolatio, nec Bohemorum ipſorum unio facta fuiſſet: immo quamplurimæ patriarum & terrarum deſolationes, erroreſque hominum, & mala innumera veriſimiliter perpetrata fuiſſent. Si illam diſſolutionem deſtruxit, cur iterum eam ſermonibus reædificat, cum dicat divinus Apoſtolus: *Si ea quæ deſtruxi iterum ædifico, prævaricatorem me conſtituo?* Illud autem valde flebile eſt quod dicit, eo tunc concilium ſine juriſdictione & juſtitia, ſuper illius diſſolutionis revocatione ipſum monendo, proceſſiſſe; adjiciens iterum, quod patres in concilio exiſtentes contra divinam voluntatem ipſum ſupprimere quæſierunt, ſive anguſtare poteſtatem, & ſe ſupra eum conſtituere ſupremos. Numquid ipſe jam abrogare volet juriſdictionem ſynodi univerſalis in ſacra ſcriptura fundatam, & determinationem univerſalis eccleſiæ declaratam; cui declarationi ſi quis pertinaciter contradiceret, incideret in hæreſim? Sed nec poteſtas anguſtatur, dum ita dirigitur, ut non in deſtructionem, ſed in ædificationem procedat. Caveat pro Dei reverentia, ne dum minora excuſare nititur, & adverſus ſalubres correctiones plus debito recalcitrare, in graviora corruat. Qui & in epiſtolæ illius exordio dicere auſus eſt, patres in hoc concilio congregatos jam fere ſeptem annis ab ipſo Chriſti vicario & a ſuprema Romana Apoſtolica ſede, Chriſtianorum matre & capite, ſegregatos. [c] Numquid in hoc damnabit univerſos cardinales, patriarchas, epiſcopos, imperatorem, reges, principes, & ceteros, qui per ſe vel alios in hoc concilio fuerint; & denique eccleſiam per orbem diſperſam, hoc concilium approbantem; ut dicat vel eos a capite & matre Chriſtiano-

Iſaiæ 1.
2. Petr. 3.
1. Petr. 5.
1. Reg. 16.
a Forte, Numne.
b Forte, aut.
Galat. 2.
c Forte, Numne.

Anno Christi 1437.

rum fuiſſe ſegregatos, vel faviſſe ſegregatis? Dicendo quidem ſynodum a ſe fuiſſe ſegregatam, ſe potius a ſynodo ſegregatum affirmare videtur; quæ tamen univerſalem Dei eccleſiam repræſentat. Cum enim membrum a corpore disjungitur, non totum a parte ſe dicitur ſeparare, ſed pars a toto ſegregari. Debuit quidem ſynodo univerſali ut membrum ipſius in unitate Spiritus jugiter adhærere: & ſi relinqueret, non tamen ipſa a ſuo vero capite Christo relinquitur. Non enim eſt generale concilium eccleſiæ, ſicut una particularis conventio conſiliariorum alicujus principis, cui Papa ipſe tamquam præſidens & dominus præſideat: ſed eſt univerſalis eccleſiæ catholicæ conventus, continens & includens virtualiter & auctoritative ſingulos gradus eccleſiæ, tam B papatum quam ceteros, ſicut membra ipſius eccleſiæ univerſalis: quam propterea ipſum concilium repræſentare dicitur, prout jam confitentur univerſi. Quæ ſi attentius conſideraverit ipſe dominus Eugenius, ſeipſum ex ſegregatione potius reprehendet; deſinetque in talem ſynodum congregatam in nomine Christi & in univerſalem eccleſiam proferre injuriam. Denique nos dicit vehementer ſtuduiſſe ut inconſutilem tunicam Christi ſcinderemus: Inveniet ipſe nos pro unitate univerſalis eccleſiæ & ejus ſalute ſedulo deſudaſſe. Nec poſſumus a Romana eccleſia ſeparari, dum univerſalis eccleſiæ retinemus unitatem, in qua tam ipſa Romana eccleſia, quam aliæ ſingulæ eccleſiæ includuntur. Et ſi auctoritas quæritur, inquit C Hieronymus, orbis major eſt Urbe. Sed ipſe primus ſciſſuræ & diviſionis auctor exſtitit, cum primus ſynodum diſſolvere, & ſe ab ea ſegregare incepit, atque in hujuſmodi ſegregatione & diviſione longo tempore perſiſtere voluit: & nunc dum poſt longam exſpectationem ac multam patientiam ejus emendatio & regiminis eccleſiæ Dei ſalutaris proviſio quæritur, ipſe loquitur grandia adverſus ſanctam ſynodum & eccleſiam Dei, ipſe eamdem ſynodum diſſolvere conatur, ſi de ipſo judicium fiat, aut aliquo ſuorum præſidentium oratorum. Numquid et conveniens eſt tale quærere diffugium, qui aliquando ſolebat per oratores ſuos circa hujus concilii exordia ſe ante omnes reformandum offerre, quodque de D vita ejus audaciter inquireretur? Numquid hoc jam tolerabile eſt, ut propter effugiendam correctionem ipſius aut ſui oratorum concilium diſſolvere laboret: atque propter factum perſonæ ſuæ, quæ mortalis eſt, auctoritatem eccleſiæ immortalem confundere nitatur? Sed ipſius adjutor eſt Christus, qui eam non deſeret. Jam vero ad cetera dicamus, quæ citationi noſtræ reſpondere volens, adverſum nos retorquere nititur. Ipſe alienationem terrarum excuſare prætendens, dicit Nicolaum de Fortibrachiis & comitem Franciſcum de [a] Corugualla contra eum fuiſſe incitatos: qui dicentes ſe eſſe capitaneos concilii, terras eccleſiæ invaſerunt, unde ſtrages ſecutæ ſunt. Si autem veritas rerum aperiatur, numquam illi ab hoc E ſacro concilio invadere terras eccleſiæ juſſi fuerant, neque res talis ullo tempore per concilium deliberata exſtitit. Verum videntes diviſionem, quam ipſe dominus Eugenius adverſus concilium tunc fovebat, hanc acceperunt audaciam. Unde & qui diviſionis hujus cauſa fuit, ipſe etiam cauſa exſtitit malorum ac diſcriminum quæ exinde ſecuta ſunt. Quamobrem jam id diximus: illa prima diſſolutio, per quam ab unitate hujus ſanctæ ſynodi dominus ipſe Eugenius voluntarie receſſit, cauſa fuit & origo malorum. Sed poſtquam diſſolutionem ſuſtulit, numquid propterea terras ipſas eccleſiæ, quæ recuperari poterant, oportuit in alienas manus tradere, & titulum in eis alteri

[a] al. Corignola.

A aſſignare, ut jam repeti non poſſent? Et quo tunc vera alienatio patrata eſt? Quid præterea de alienatione aliarum deinceps terrarum facta, ut burgi ſancti Sepulcri, & plurium, dicturus eſt; cum tamen ante adhæſionem ipſius jam per decretum hujus concilii ſpecialiter terrarum omnium eccleſiæ alienatio ſibi interdicta fuiſſet? Debuit quidem imitari beatum Ambroſium, qui Imperatori quærenti hereditatem Christi reſpondit: «Abſit a me ut Christi hereditatem tradam: non tradidit Naboth ſuam, ſed proprio cruore defendit.» Sic hæc jacula, quæ in ſanctam ſynodum ſe excuſando detorquere nititur, manifeſte revertuntur in ipſum. Ceterum aliam excuſationem ſuper impedimentis indulgentiarum afferens, B dicit ſe nullas indulgentias plenarias de novo contuliſſe, ſed ſolum antiquas renovaſſe. Verum [a] ſi loca nominatim, quoties opus erit, deſignabimus quamplura, ubi pro cauſis exiguis, ut refectione materialium ædificiorum, plenariam conceſſit indulgentiam, tunc eo maxime cum eccleſia ſubſidiis Christiani populi pro exaltatione fidei catholicæ & reductione Græcorum indigebat; & in partibus Burgundiæ, Sabaudiæ, Franciæ, variiſque regionibus notiſſimum habetur. Dum vero requiſitus exſtitit, ut in conceſſione indulgentiarum plenariarum pro facto Græcorum expreſſe concurreret; dixit ſe, ne claves eccleſiæ contemnerentur, aut ejus vileſceret auctoritas, maturius incedere voluiſſe. Non timuit hanc aucto- C ritatem vileſcere vel contemni claves, ſi pro quibuſdam ædificiis materialibus hæc indulgentia donaretur. Quod ſi, ut ipſe allegat, incertus erat Græcorum adventus, numquid propterea non oportuit eccleſiam præparare quæ in hujus operis proſecutionem erant neceſſaria, ut promiſſa Græcis implerentur; & ea diſponerentur, ſine quibus ipſi Græci ad terras Latinorum conduci non poterant? In quibus præparandis jam hæc ſancta ſynodus a civitate Avinionenſi ſeptuaginta millia ducatorum in mutuum accepit, & antea duodecim millia a patribus in concilio exſiſtentibus, dum priores nuntios ante biennium miſit in Græciam: tres videlicet ſolemnes oratores, quorum unus ad nos rediit, alter vita functus, D tertius uſque in hodiernum diem pro conductione rerum permanſit. Plures quoque alias impenſas fecit, ſuper quibus omnibus nondum octo millia potuit colligere. Ecce quomodo patres hic exſiſtentes ſe in his rebus ditare quærunt: quorum plures ultra proprias pecunias, quas in mutuum tradiderunt, etiam mobilia & [b] localia ſua pignori obligarunt. Sed dicit, cum res clericorum principaliter agerentur, ſuperfluum fuiſſe laïcos onerare. Neque certe oneravimus laïcos ipſos; ſed tam clericis quam laïcis, qui ſua liberalitate & pietate in ſubſidium hujus rei quidquam contribuere vellent, indulgentias conceſſimus. Numquid hoc eſt aliquem compellere, aliquem onerare? Numquid hoc eſt novum in eccle- E ſia Dei, quod pro factis fidei catholicæ indulgentiæ concedantur? Adjecit inſuper, affectaſſe omnes gazas eccleſiæ ad tam pium opus protinus exhibere, ſicut & opere ſe dicit adimpleviſſe: galeas, pecunias, & omnia, quæ pro Græcis ad Italiam transferendis neceſſaria erant, ſua ex impenſa tranſmittendo. Sed certe intelligimus ipſum hujus rei gratia exactionem quamdam valde odioſam, etiam ſuper laïcos Bononiæ conſtitutos, impoſuiſſe. Fatetur autem hæc ſancta ſynodus, non auro & argento ſe eſſe hoc pacto fulcitam: ſed ſperans in adjutorio Domini, qui eam hucuſque confortavit & direxit, negotiis eccleſiæ & fidei catholicæ conducendis fidelem & ſinceram impendit operam, non verita expetere ſubſidium ca-

Anno Christi 1437.

[a] Forte, ſibi.

[b] al. jocalia.

ANNO CHRISTI 1437.

tholicorum populorum, quorum incumbit procurandæ ſaluti. Sed jam compellit ipſe dominus Eugenius nos hujus rei aperire veritatem, quam libentius tacuiſſemus. Ipſe diverſis artibus hoc concilium diſſolvere tentavit; aut in eum locum transferre, ubi liberius libitum ſuæ voluntatis impleret, & hujus ſanctæ ſynodi reformationem ſubterfugeret, etiam priuſquam de citatorio * noviſſime ulla mentio haberetur. Tandem cum idipſum complere non poſſet, jam per medium Græcorum potiri ſperat optatis. Hinc varia impedimenta & graviſſimæ comminationes Avinionenſibus datæ ſunt, ne pecuniam præſtarent. Hinc variæ promiſſiones beneficiorum & dignitatum, hinc plurimæ impenſæ in legationibus ad diverſas regiones tranſmittendis conſumptæ, hinc labores innumeri aſſumpti, ut aut concilium diſſolveret, aut locum quem affectabat obtinere poſſet. Tandem cum jam pecuniæ & galeæ ex parte hujus ſacri concilii in Avinione expeditæ fuiſſent, & antea octo millia florenorum pro Græcis congregandis in Conſtantinopolim tranſmiſſa, res quoque inchoatæ jam cum pace & tranquilla deductione deduci poterant. Nam & Græcorum oratores huc advenientes, quidquid dicerent, ſemper in hoc perſiſtebant, quod a decreto ſuper conventione ipſorum edito nullatenus recederent. Cui decreto in electione locorum per nos facta, & omnium aliarum rerum expeditione ſatisfactum erat. His ita feliciter diſpoſitis, ipſe dominus Eugenius volens metere ubi non ſeminaverat: qui & præcedentibus temporibus magis opportunum fuerat arbitratus, ut legati mitterentur in Conſtantinopolim, tractaturi cum Græcis, & non fieret ipſorum conductio ad concilium œcumenicum in his partibus occidentalibus celebrandum; videns ipſe jam in loca citramontana eorum conductionem diſponi, tunc pecunias invenit, galeas tranſmiſit, quæ ipſos Græcos in aliquem locum Italiæ, quem vellet, deducerent: non parcens honori eccleſiæ Latinæ, in qua Græci jam, proh dolor, videbunt miſerabilem diviſionem, quam ipſe adverſus hanc ſanctam ſynodum in proſecutione negotiorum fidei hujuſmodi per eam inchoata exercet. Unde & maxima perturbatio rebus agendis affertur, & quæ prius pacato curſu deducebantur, nunc variis exponuntur fluctibus. Nonne ſanctius feciſſet proſecutionem inceptam in unitate confovere, quam pecuniam in fomentum diviſionis & rerum turbationem conſumere? Aſſentiat ipſe, quæſumus, aliquando ſaltem in hoc tanto fidei negotio hujus ſanctæ ſynodi tenere unitatem: quæ loca opportuniſſima in his partibus citramontanis elegit, ubi potentiſſimi principes Chriſtiani & univerſitates ſtudentium, præſertim in ſacra theologia, pax quoque & ſecuritas magis abundant: ubi ad honorem eccleſiæ Latinæ poteſt haberi conventus celebrior, & ad bonum fidei, ac ipſius unionis deſideratæ efficacior. Nec ipſe dominus Eugenius laborem veniendi ad hæc loca recuſare debet, qui etiam in loca remotiora pro tanto bono proficiſci deberet, oſtendendo ſe fidelem Chriſti vicarium, qui pro ſalute gregis ſui de cælo deſcendit: præſertim cum & ipſe dominus Eugenius in hac epiſtola profiteatur ſe velle pati mortem pro reductione orientalis eccleſiæ: pro qua tamen (quod dolenter referimus) induci adhuc non potuit ut extra Italiam egredi vellet. Quod ſi voluiſſet, poterat toti eccleſiæ dare pacem. Immo & noſtri oratores ad eum miſſi obtinere non potuerunt, pro Græcis conducendis ad loca per nos electa ſalvumconductum donaret, quem ſæculares principes univerſi liberaliſſime concedebant. Non autem ipſe conari debet Græcos ad locum non electum per hanc ſanctam ſynodum evocare, quæ ſolum tria loca elegit: cum & Græci pepigerint in locum per nos eligendum advenire. Nec pati debet hæc ſancta ſynodus, ut adverſus pacta inita & contra ſanctorum decretorum ſuorum tenorem concilium hoc œcumenicum in alio loco ſine ſuo conſenſu cum Græcis ipſis celebretur: ubi certa ſequeretur Latinæ eccleſiæ confuſio, & incertus eſſet unionis Græcorum adventus; poſſetque contingere & illam unionem non perfici, & Latinam eccleſiam in confuſione ac deformatione manere: auctoritate ſynodali ipſius Latinæ univerſalis eccleſiæ miſerabiliter conculcata & proſtrata. Quæ nullatenus permittere poſſumus; ſed eccleſiæ retinebimus, Deo favente, firmitatem & auctoritatem, atque nihilominus unionem Græcorum juxta conventa pro viribus proſequemur. Interſerit autem præmiſſa epiſtola veluti ᵃpro relatione criminis, quod in hac ſancta ſynodo diſpenſationes, commutationes votorum, venduntur, ac beneficia. Sed neſcimus unde hæc acceperit; niſi forſitan impugnare velit, quod in conceſſione indulgentiarum largientibus pia ſubſidia in opus Græcorum indultum eſt, ut commutationes votorum & diſpenſationes aliquas obtinere poſſint. Numquid & hoc illicitum eſt, quod illi ſua peccata eleemoſynis redimant, quæ eleemoſynæ in proſecutionem illius ſaluberrimæ unionis Græcorum manifeſte convertuntur? Quomodo autem alias diſpenſationes, quæ hic conceduntur, vendi aſſerat; cum homines hic ad matrem ſuam eccleſiam congregatam pro diſpenſationibus obtinendis ſæpe refugere notum ſit, ne illas magnas exactiones pecuniarum ſubire cogantur, quæ in curia ipſius domini Eugenii palam conſtat exerceri? Signet nobis unum qui in hac ſynodo beneficium, aut diſpenſationem, vel aliquod tale vendiderit: & videbit nos protinus debitum juſtitiæ peragere. Dicit nos beneficiorum collationem, ſibi plerumque adimendo illa, de facto conferre: Sed ſi antiquarum ſynodorum acta perlegerit, quæ epiſcopos ſæpenumero inſtituerunt, & deſtituerunt: immo etiam Nicæna ſynodus Euſtathium epiſcopum de Nicæa Berœæ in Antiochiam tranſtulit: ſi etiam Matthiam Apoſtolum & primos ſeptem diaconos per concilia primitivæ eccleſiæ fuiſſe aſſumptos meminerit, non negabit in ipſis beneficiis per ſynodum univerſalem miniſtros juſtitiæ inſtitui poſſe: quod tamen rariſſime nos egimus: immo collationem beneficiorum per ipſum dominum Eugenium ſuſtinuimus exerceri, licet multas inordinationes gratiarum exſpectativarum & nominationum agere conſpiceretur: quibus mediantibus, in expugnationem ipſius ſanctæ ſynodi & univerſalis eccleſiæ, varios ſibi conabatur exquirere favores: ſed cupiebamus ſemper fovere unitatem & pacem. Verba plurima per hanc epiſtolam in nos gravia proferuntur, quæ etiam occulta cordium ſine affectibus dijudicans, dicit quod creditur in cordibus noſtris potiſſime ineſſe avaritiæ ardorem. Ecce dum ſubſtantias noſtras conſumimus, dum promotiones & beneficia non quærimus, & ad bonum univerſalis eccleſiæ noſtra vertimus ſtudia, avari vocamur. Proteſtatur hujus epiſtolæ principium noſtra (ut inquit) ſacrilegia juridice retundere, ſuperſtitiones & errores velle ſopiri. Sed dum ipſe dominus Eugenius juſtitiam ſuam proferre debuit, refugit judicium; diſſolvit, quantum in ſe eſt, concilium. Et inſuper quæ in eccleſiam Dei proferat, quo pacto excuſationes in peccatis adducat, præmiſſa teſtantur: quæ certe dolenter proferimus. Nam ipſum & rectius ſapere, & loqui veracius, atque honeſtius optaremus; nec ita coram mundo proprii animi effectu

ANNO CHRISTI 1433.

ᵃ Forte, pro relatione criminis: Gallice, par recriminacion.

Act. 1. & 6.

paſſionem. Sed cum omnia dixit quæcumque voluit, ubi ſunt illa ſacrilegia? ubi ſuperſtitiones? ubi errores quos nobis ineſſe dicebat, & quos ſopire pollicebatur? Melius quidem fuiſſet verba tam injurioſa ſubticere, ubi nullam penitus in re ipſa apparentiam afferre potuit, nec Deo favente afferet in æternum. Nec propter opprobriorum talium, aut quarumlibet detractionum diſſeminationem, proſecutionem boni communis & defenſionem univerſalis eccleſiæ atque conciliorum generalium, quibus robur fidei catholicæ duce Chriſto innititur, eodem adjuvante deſeremus. Paucitatem nobis & imperitiam objicit eadem epiſtola. Sed ſi veritatem amplecti velit, nullam hujus ſanctæ ſynodi concluſionem in omnibus his quæ decreta fuerunt cœptam inveniet, in quam non longe major pars prælatorum, major pars doctorum, major denique pars omnium notabilium virorum conſenſerit; immo plus quam duæ partes concilii in idipſum convenerunt, quod eſt copioſe congregatum: & ſi omnium peritiam atque dona ex largitate ſancti Spiritus diſtributa dividentis unicuique prout vult, conſideratius examinaſſet, parcius talia loqueretur. Tandem illa ſubticendo quæ in emanata citatione dicebantur, vos Chriſti fideles exhortatur, ut ſchiſmata impiiſſima, & horrenda (ut inquit) ſcandala devitetis, noſtroſque conatus, quos impiiſſimos dicit, reprimere ſtudeatis: quæ jam omnia, etſi graviſſimarum injuriarum plena ſunt, manſuete tolerare polliciti ſumus: cum non nobis ſit animus verbis contendere, ſed totis conatibus perquirere, quid commodius, quid convenientius agendum ſit pro eccleſiaſtica ſalute. Sed dominus Eugenius ſchiſma ſe abhorrere oſtendit, & ſub timore ſchiſmatis in hoc animos hominum perducere, ut adverſus hanc ſanctam ſynodum libere agere poſſit quæcumque volet: & diviſionem quam ab exordio (ut præmiſſum eſt) inchoavit, ita conducere, ut confundatur ſynodalis auctoritas, & libitum ſuæ prævaleat voluntatis, atque ſub velamine comminati ſchiſmatis ipſe corrigi non valeat: quæ res etiam exemplum pernicioſum afferret poſteris, in magnam eccleſiæ deſolationem. Nam quidquid ſummi Pontifices vellent in futurum pro libito agere hoc poſſent, omni ſublato timore: confidentes ob metum ſchiſmatis numquam eorum correctionem per concilia generalia tentari poſſe. Inſuper dum ſchiſma diſſuadet, ipſe actu ſchiſma perniciosiſſimum duorum conciliorum, quale numquam auditum eſt, erigit: evocando aliud concilium in civitatem Ferrarienſem, contra decreta concilii Conſtantienſis, & iſtius, ac etiam illa quæ ſunt Græcis promiſſa, quæ ipſe expreſſe approbavit. Nos autem, favente Chriſti gratia, nullum ſchiſma facimus: immo veram eccleſiæ proſequimur unitatem; ut videlicet tam ipſe Romanus Pontifex, quam ceteri omnes unanimiter teneant unitatem eccleſiæ congregatæ, & non ſe ſeparent ab his quæ univerſali conſenſu ſunt conſtituta: ſoliditatem Petri teneant, quæ non in unius ſolius perſonæ voluntate conſiſtit, quæ quotidie errare poteſt, cum & aliqui Romani Pontifices in errorem lapſi ſint: ſed maxime reſidet in univerſalis eccleſiæ catholicæ conventu, quem Chriſtus, caput verum ipſius, non deſeret uſque ad conſummationem ſæculi. Utque omnes idem ſapiant cum eccleſia congregata, & ceſſent illa ſchiſmata, quæ proh dolor, in oculis noſtris jam vigere conſpicimus, dum ipſe dominus Eugenius in diviſione inchoata nimium perſeverer; qui etiam rurſum ad diſſolutionem ſemel revocatam revertitur, aſſidueque bonum univerſalis eccleſiæ conturbat. Et nihilo minus adhuc exſpectamus, hoc maxime deſiderantes, ut omnes prælati & principes Chriſtiani, ac ceteri fideles, junctis animis & concordi ſententia in his diſcriminibus conſulant publicæ ſaluti ac regimini ſalutari totius eccleſiæ. Nam res omnium agitur, hoc petimus & requirimus, ut eccleſiaſticorum copioſus numerus ex omni regione huc affluat, ſicut ad hanc ſynodum univerſi ſtatus eccleſiæ ſunt legitime vocati: & pariter deliberent quid potius pro unitate conſervanda, & omnibus rebus eccleſiæ feliciter ordinandis expediat. Univerſos quoque jam intelligere ſperamus, hoc non eſſe ſchiſma quærere, ſed potius velle ſchiſma perpetuum devitare: quod contingeret, ſi ſummi Pontifices noſtri temporis a ſacris conciliis, quorum inſtituta ſui prædeceſſores maxime exſequi curabant, ſe vellent pro libito voluntatis aſſidue disjungere, & eiſdem repugnare. Cognoſcentque jam cuncti apertius, quanta ſit neceſſitas pro ſoliditate fidei & eccleſiæ retinere conciliorum unitatem, quæ dum magis oppugnatur, tanto magis in animis hominum eluceſcit: hoc diſponente omnipotenti Deo, qui mala eſſe non fineret, niſi potens eſſet bona etiam ex eis elicere. Ideo, dilecti eccleſiæ filii principes Chriſtiani & univerſi fideles, his rebus per Dei gratiam intellectis, cognoſcetis ubi veritas & juſtitia reſideat, per quam ad pacem poſſimus pervenire ſalutarem. Vos ipſi juvate & orate, ut dominus Eugenius Romanus Pontifex meliori fretus conſilio, & propria voluntate paululum inclinata, ad pacem, unitatem, & ſalutare regimen eccleſiarum & animarum, benignius ſe convertat: & illum in viſceribus caritatis hæc ſancta ſynodus paratis animis amplexabitur, totis viribus adjutura, ut ipſe in omnibus bonis ſemper abundet. Ad hanc quoque civitatem veniant univerſi, qui de jure vel conſuetudine conciliis generalibus intereſſe tenentur. Mittant huc principes ſæculi ſuos oratores, ut ſuper cunctis quæ pro bono eccleſiæ agenda ſunt, communi omnium conſenſu capiatur concluſio ſalutaris; & in omni pace ac tranquillitate cuncta diſponantur ad gloriam nominis Chriſti, & ſalutem eccleſiæ ſuæ, qui eſt Deus benedictus in ſæcula ſæculorum.

Datum in noſtra generali congregatione, in eccleſia majori Baſileenſi ſolemniter celebrata, decimo quarto Kalendas Novembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſeptimo.

IX.

Reſponſio ſynodalis facta oratoribus Electorum imperii Romani, &c. inſtantibus ut ſuperſederetur in proceſſu Papæ Eugenii.

Sacroſancta, *&c.* ad futuram rei memoriam.

Audivit hæc ſancta ſynodus affectionem devotiſſimam venerabilium archiepiſcoporum, & ceterorum illuſtrium principum Electorum ſacri imperii, ad pacem & quietem eccleſiæ, quam vos egregii ipſorum oratores in noſtra congregatione generali diſerta oratione reſeraſtis. Viciſſim quoque audierunt diſcretiones veſtræ zelum ſincerum, quem ſancta eadem ſynodus ad ipſius eccleſiæ ſalutem & pacem ſemper geſſit, veluti per venerabilem archiepiſcopum Panormitanum ex ordinatione hujus ſacri concilii fuit in eadem congregatione latius explicatum. Deinceps pro affectu quem ad pacem in cordibus noſtris ſedulo gerimus, ab eiſdem diſcretionibus veſtris inter deputatos hujus ſacri concilii quæſitum eſt, ut media ad pacem ipſam opportuna velletis aperire. Nam hæc ſancta ſynodus omnia media intendebat gratis animis amplexari, per quæ auctoritas eccleſiæ ſervaretur illæſa, & reformatio tantis expetita temporibus, &

ANNO CHRISTI 1438.

pro qua jam in conciliis Conſtantienſi, Senenſi, & iſto Baſileenſi tot ſunt adhibiti labores, aliquem tamdem fructuoſum ſortiretur effectum, ad Dei gloriam, & animarum ſalutem. Vos vero pacis inveniendæ ſpem habere dixiſtis, ſi ſuſpenderetur proceſſus adverſus dominum Eugenium Papam IV. inchoatus; & interim opera daretur per dominos veſtros illuſtres, ut ipſe dominus Eugenius diſſolutionem prætenſam concilii per eum attentatam revocaret, & ea quæ adverſus hoc ſacrum concilium egerat: de quibus atque etiam de juſtitia ipſius concilii dominos veſtros * plane informatos eſſe commemoraſtis. Utque inſuper idem domious Eugenius decreta ſynodalia ſuſciperet, & de congregando concilio pro Græcis ſe non intromitteret; ſed fieret apud Græcos ipſos inſtantia, ut venirent ad aliquem trium locorum electorum per concilium. Quod ſi obtineri non poſſet, videretur de aliquo tertio loco eligendo, qui & concilio & Papæ tutus & accommodus foret; adjicientes quod ad Papam ſuper his deſtinaremus oratores. Et tamdem, ſi concordia aliter non poſſet inveniri, ſuper ipſius tertii loci electione concilium & Papa in aliquos compromitterent. Quibus per vos ex optima intentione & zelo ſincero (ut credimus) expreſſis, matura deliberatione præhabita, duximus hoc modo reſpondendum: Laudamus & commendamus plurimum devotionem venerabilium archipræſulum & ceterorum illuſtrium dominorum veſtrorum atque veſtram, quam ſimul & juſtitiam hujus ſacri concilii attentius conſiderare, & pacis media invenire conari conſpicimus: laboribuſque ipſorum & veſtris gratia eſt habenda. Nos quoque ea cupimus efficere, quæ ad pacem ſalutarem conſequendam, & piorum veſtrorum deſideriorum conſummationem efficaciora ſint. Speramus autem, favente Chriſti clementia, pacem ipſam nobis & vobis pariter deſideratam inveniri poſſe, ſi ſororem pacis juſtitiam non protſus abjecerimus. Nam ita juſtitia & pax oſculatæ ſunt, atque tali vinculo fœderatæ, ut quiſquis unam ſine altera quærit, neutram valeat amplecti. Si conſtantibus animis viam juſtitiæ & veritatis ingrediamur, auctoritatem eccleſiæ & determinationes fidei jam in pluribus conciliis promulgatas, atque per univerſalem eccleſiam approbatas, totis viribus defendamus: quæ concorditer acclamant, Romanum Pontificem teneri obedire univerſalibus conciliis, in his quæ pertinent ad fidem, exſtirpationem ſchiſmatis, & reformationem eccleſiæ in capite & membris, ac pertinentibus ad ea: ut quod veritas ipſa declarata ſonat, opere impleatur: pacem optimam & nunc & in futurum univerſa eccleſia conſequetur. Nec Romani Pontifices pro libito ſuæ voluntatis implendæ adverſus univerſales ſynodos tanta bella movebunt in continuam perturbationem eccleſiæ: ſed benigne amplexabuntur, quæ univerſali conſenſu ſunt inſtituta pro ædificatione ipſius eccleſiæ & animarum ſalute. Ipſi quoque hoc pacto a ſynodis oniverſalibus omni favore & honore tractari merebuntur. Inducunt nos præterea exiſtimare de futuris, dominum Eugenium Papam IV. facilius ad hanc pacem inclinari poſſe pro ſalute animæ ſuæ, & totius eccleſiæ, ſi proceſſus inchoatus per hanc ſanctam ſynodum continuetur, quam ſi eodem proceſſu ſuſpenſo nudis precibus de hoc interpelletur. Meminiſtis, ut credimus, dum altera vice concilium diſſolverat, neque precibus inclytæ memoriæ Sigiſmundi Imperatoris Romanorum, nec archipræſulum, & ceterorum illuſtrium principum electorum ſacri imperii, aut quorumlibet aliorum, ad hujuſmodi revocandam diſſolutionem induci potuiſſe; donec ad ſuſpenſionem ipſius ab adminiſtratione papali hæc ſancta ſynodus procedere decrevit. Ubi vero nunc longe graviora, longe duriora peregit, & ſemel revocatam diſſolutionem iterum attentavit; quid putandum eſt ex dilatione proceſſus eventurum, niſi duriorem ipſius in cœpto propoſito perſiſtentiam? Jam ſemel poſt ejus accuſatam contumaciam, dilationem ſexaginta dierum ad inſtantiam præfati Imperatoris ac illuſtrium dominorum veſtrorum dedimus. Et poſt lapſum illorum adhuc aliis plurimis diebus exſpectavimus. Quid iſtæ dilationes profecerint vos ipſi conſpicitis: quoniam etiam dominos veſtros illuſtres litteras & nuntios ad eumdem dominum Eugenium miſiſſe commemoratis. Et quamquam plurimum ſit eorum diligentia commendanda, nihil tamen ad ſalutem eccleſiæ Dei obtentum eſt. Interim ipſe dominus Eugenius litteras & nuntios ad diverſas regiones miſit in hujus concilii expugnationem: interim plurimos ad adeundum prætenſum Ferrarienſe concilium convocare ſtuduit, in ſciſſuram eccleſiæ: interim laboravit ut Græcos ad locum quem vellet poſſet adducere: ut ſub umbra conventionis eorum correctionem effugere, & obedientiam, quam huic ſanctæ ſynodo exhibere tenetur, eludere valeret. Cujus rei aſſequendæ gratia jam adverſus honorem eccleſiæ Latinæ plurima ſcandala per ipſum dominum Eugenium atque ſuos, etiam in oculis Græcorum commiſſa ſunt: & nunc in foribus eſt ſchiſma inauditum duorum conciliorum, per erectionem ipſius prætenſi concilii Ferrarienſis. Jam imminet ſperatæ reformationis extinctio, auctoritatis univerſalis eccleſiæ proſtratio, ſi non celeriter occurratur; neque aliud remedium nobis ſupereſt, quam ut per continuationem proceſſus & juſtam ſuſpenſionem ab adminiſtratione papali ipſe dominus Eugenius ad viam juſtitiæ & ſemitam veritatis reducatur: per quam pax gratiſſima non tantum in hoc tempore, ſed & diebus futuris donetur populo Dei. Nec ulla ſuſpenſio eſt ipſius depoſitio: adhuc illa differetur, nec ad eam niſi cum magna maturitate hæc ſancta ſynodus procedere intendit: & interim illuſtrium dominorum veſtrorum pia devotio apud ipſum dominum Eugenium laborare poterit, ut pacem eccleſiæ donet. Longe quoque facilius, Deo adjuvante, ſua conſequentur deſideria: vehementiuſque dominum ipſum ad pacis amplexus excitabunt, imminente depoſitione ſua, ſi non aſſenſerit precibus ipſorum, quam ſi ſuſpenderetur proceſſus. Erit enim per Dei gratiam hæc ſuſpenſio non letalis vulneratio, ſed medicina ſalutaris; habebitiſque in ulteriori dilatione, quod a nobis expoſcitis, tempus proſequendi ſalubria media pacis, ad quorum cupitos amplexus hanc ſanctam ſynodum ſemper paratam invenietis. Offert autem hæc ſancta ſynodus venerabilibus archiepiſcopis & ceteris illuſtribus dominis veſtris plurimo honore digniſſimis, quidquid ad pacem & proſperitatem ſacri imperii & omnium prælatorum atque principum inclytæ Germaniæ efficere poterit: exhortans in Domino devotiones eorum, ut ſaluti eccleſiæ ac paci ſemper intendant, benignoſque favores ſemper & auxilia huic ſanctæ ſynodo jugiter largiantur: & cum bona concordia atque diligentia debita talem futurum Imperatorem eligere curent, qui languoribus univerſalis eccleſiæ ſua advocatione ſubvenire poſſit, & univerſum populum Dei inter præſentium temporum calamitates conſolari, ad ipſius omnipotentis Dei gloriam & honorem, qui eſt benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

Datum Baſileæ, in congregatione noſtra generali, decimo ſexto Kalendas Februarii, anno a Nativi-

* al. pleno.

Vide bullam retractationum Pii II. quæ infra habetur.

ANNO CHRISTI 1438.

tate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo octavo.

X.

Reſponſio ſynodalis ad fundamenta & rationes prima & ſecunda ſeſſionum conventiculi Ferrarienſis, oſtendens quod Papa erigendo ipſum conventiculum introduxit ſchiſma in eccleſia Dei.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, univerſis Chriſti fidelibus ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Ut inter varias fluctuum procellas, quibus navicula Petri, ſacroſancta videlicet Chriſti eccleſia, agitatur, cuncti fideles portum veritatis conſpiciant, in quo animæ ipſorum ſalubriter quieſcere poſſint in acquiſitionem æternæ ſalutis; nec timeant fluctus varios tribulationum, quæ adverſus veritatem ipſam & eccleſiæ ſtabilitatem excitantur; ſed uſque in adventum Domini ſtabiles atque firmi permaneant: apertiſſime coram omnibus viventibus declarare duxit hæc ſancta ſynodus, quid in favorem defendendæ veritatis, ad ſtatus eccleſiæ conſervationem, & divinæ legis obſervationem indefeſſe proſequitur.

Hæc reprobatur & damnatur Eugenius IV. ut habetur infra ſeſſione XXXVIII.

Hæc enim veritas eſt, quod Romani Pontifices concilia univerſalia actu congregata diſſolvere ſine ipſorum conſenſu conciliorum non poſſunt, neque de loco ad locum mutare aut ptorogare. Hæc iterum eſt veritas, quod concilium univerſale poteſtatem a Chriſto immediate habet; cui Romanus Pontifex tenetur obedire, in his præſertim quæ fidem concernunt, extirpationem ſchiſmatis, & reformationem generalem eccleſiæ in capite & in membris ac pertinentibus ad ea. Hæc eſt etiam veritas, quod Romanus Pontifex non poteſt ea immutare quæ concernunt univerſalem eccleſiæ ſtatum: quæ quidem veritates ſibi mutuo cohærent. Si enim liceret Romano Pontifici congregatum concilium diſſolvere, prorogare, de loco ad locum transferre contra ipſius conſenſum; & dum in uno concilio agerentur quæ ſibi non placerent in facto fidei aut generalis reformationis, aut ſchiſmatis, & talium hujuſmodi, transferre ad alium locum placitum ſibi, & ibi homines congregare; & ſi ibi iterum non fieret quod vellet, tranſmutare in locum alterum, ſicque totam eccleſiam de loco ad locum ducere & reducere: quis non intelligit, ex hoc obedientiam ipſius ad univerſale concilium, eccleſiam militantem repræſentans, poſſe fruſtrari? Quomodo enim concilium Papam in facto fidei, generalis reformationis, & ceteris judicare poterit, ſi illico, ut judicare cœperit, valeat per Papam diſſolvi aut mutari? Quis intellectus hoc capit, ut concilio in Papam juriſdictionem exercere donatum ſit a Domino; & tamen concilium ipſum ſe in aliquo loco ſtabilire non poſſit, in quo juriſdictionem hujuſmodi exerceat, ſed ex voluntate Papæ totaliter dependeat ipſius mutatio? Qualiter in his quæ ſunt fidei obediet concilio, ſi concilium univerſale pro declarationibus fidei & extirpationibus hæreſum congregatum, dum voluerit, in quemcumque locum citramarinum aut ultramarinum mutare poſſit contra conſenſum ipſius? Et jam dominus Eugenius Papa quartus pridem in Conſtantinopoli conventionem Latinorum cum Græcis habere volebat, quam ipſi Græci ſynodum univerſalem fore dicebant: quod in effectum deduci non potuit, dum hoc ſacrum Baſileenſe concilium nequaquam conſenſit, arbitrans ex ea re gravia detrimenta poſſe Latinæ eccleſiæ imminere. Quomodo denique eccleſiam congregatam audire compelletur Romanus Pontifex, ſi ipſius congregationem, prout ei videbitur, valeat immutare? Cujus eccleſiæ auctoritas, reſpectu cujuslibet fidelis, cujuſcomque dignitatis, in ipſis verbis Jeſu Chriſti Salvatoris noſtri fundata eſt, dicentis Simoni Petro: *Si te non audierit, dic eccleſia. Si eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Amen dico vobis: Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo.* Subdens poſt pauca: *Ubi duo vel tres congregati ſunt in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorum.* Ex quibus divinis verbis auctoritatem eſſe attributam eccleſiæ congregatæ & univerſali concilio ſuper quemcumque fidelem, cujuſcumque dignitatis, oſtenditur: ad cujus eccleſiæ judicium etiam Petrum, & in eo quemlibet ſucceſſorem Romanum Pontificem, Chriſtus recurrere jubet, atque illius acquieſcere judicio: quod & doctorum ac ſanctorum doctrinæ declarationeſque ſacrorum conciliorum plene affirmant. Et dum his noviſſimis temporibus ex doctrinis male intellectis nonnulli argumenta & dubia adverſus auctoritatem ipſorum univerſalium conciliorum afferre conabantur, frequenter ea quæ de Romano Pontifice erga ſingulos diſperſos ſcripta erant, ad univerſalis concilii congregationem applicantes; celeberrimum Conſtantienſe concilium dubitationum talium hæſitationem a mentibus fidelium ſuſtulit, & viam futuris præcluſit erroribus. Sed neque a principio naſcentis eccleſiæ uſque in hoc tempus auditum eſt quempiam Romanorum Pontificum hoc attentare, ut concilium eccleſiæ quod univerſale reputaret contra conſenſum ipſius de loco ad locum ducere, aut ipſum diſſolvere præſumeret. Numquid beatiſſimus Petrus Apoſtolorum & diſcipulorum Domini congregationem, dum celebraretur, voluit aliquando ipſis invitis diſſolvere, aut in aliam mutare regionem? Numquid aliquis aliorum idipſum agere viſus eſt, uſquequo advenit ipſe dominus Eugenius: qui hanc ſanctam ſynodum Baſileenſem legitime congregatam in Spiritu ſancto paulo poſt ejus prima exordia diſſolvere, & in aliud tempus protogare, atque in civitatem Bononienſem transferre tentavit; dicens ſe ob cauſam reductionis Græcorum id agere, ſicuti ex tenore litterarum ſuarum ſuper hujuſmodi diſſolutione factarum apparuit? Sed continuo fuit ei declarata ſupradicta veritas, quod concilium congregatum diſſolvere, prorogare, aut transferre non poterat ſine conſenſu ipſius: & in ſecunda ſeſſione ejuſdem ſanctæ ſynodi poſita eſt eadem declaratio, ubi poſt recitationem duarum declarationum Conſtaotienſis concilii, hæc verba ponuntur: Præmiſſis igitur, & nonnullis aliis Conſtantienſis concilii attentis, præſertim capituli quod incipit, Frequens, prælibata ſynodus Baſileenſis decernit & declarat, quod ipſa pro hæreſum extirpatione ac morum generali reformatione in capite & in membris, necnon pace inter Chriſtianos procuranda, ut præmittitur, in Spiritu ſancto legitime congregata, per nullum quavis auctoritate, etiamſi papali dignitate præfulgeat, diſſolvi aut ad alium locum transferri, ſeu ad aliud tempus protogari debuit aut potuit, debet aut poteſt, debebît aut poterit in futurum, abſque ejuſdem ſynodi Baſileenſis deliberatione & conſenſu. Hæc habentur in præfata ſeſſione. Deinceps autem verbis illis utamur, quæ in decreto duodecimæ ſeſſionis hujus ſanctæ ſynodi, in qua etiam ſeptem ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales præſentes erant, legatuſque ſedis Apoſtolicæ præſidebat, poſita ſunt. Dominus Eugenius

Matth. 18.

ad nos

ANNO CHRISTI 1438.

ad nos quatuor oratores tranſmiſit, non ut emendarent, ſed errata defenderent: noſque increparent, quod mox ſuæ prætenſæ non paruiſſemus diſſolutioni. Quibus per reſponſiones hujus ſacri concilii veritas tam juris divini & humani, quod ſine conſenſu concilii ipſum diſſolvere nequiverat, quam facti, quod cauſæ prætenſæ diſſolutionis veræ non fuerant, exſtitit luce clarius patefacta. Hæc illico tunc diximus, commemorantes illam eſſe veritatem juris divini & humani; quod ſine conſenſu concilii ipſum diſſolvere nequiverat, prout latius in quadam reſponſione noſtra, incipiente, *Cogitanti*, *&c.* fuerat declaratum. Sed & quantum nobis cordi eſſet hanc juris divini & humani veritatem, prout tenebamur, defendere, & errori contrario reſiſtere; in altera noſtra reſponſione, quæ incipit, *Speravit*, *&c.* data oratoribus ipſius domini Eugenii in noſtra congregatione generali, in qua & ipſi cardinales numero ſeptem & legatus Apoſtolicus præſentes aderant, aperte oſtendimus; hæc verba inter cetera proferen-
» tes: Caſſetur ergo concilium Conſtantienſe, & de-
» creta ſanctorum patrum, quæ declarant in his quæ
» univerſalem eccleſiæ ſtatum concernunt, Papam ni-
» hil poſſe immutare. Fruſtra enim membranas occu-
» pant, ſi unico verbo Papa poteſt illa mutare: &,
» quod deterius eſt, auctoritate eccleſiæ talia poſſe vi-
» deretur; ſi poſt hujuſmodi contradictionem, inter
» concilium & Papam ortam, concilium quaſi victum
» his cederet, & ipſum & alios Romanos Pontifices
» in poſſeſſionem diſſolvendi concilia poneret. Et poſt
» pauca ſequitur: Mori malumus, quam tanto errori
» per ignaviam cedere. Deinde ſubjungitur ibidem:
» Hic articulus, de quo diſceptamus, fidem concer-
» nit, qui ſine interitu ſalutis negligi non poteſt. Si do-
» minus Eugenius eccleſiam ſanctam non audierit,
» quam hoc ſacrum concilium repræſentat, oportebit
» tandem haberi ut ethnicum & publicanum. Si eccle-
» ſiam amplius offendere non vult, recognoſcere ne-
» ceſſe habet hoc verum fuiſſe & eſſe concilium, ip-
» ſumque diſſolvere nequiviſſe. Hæc ſunt verba reſponſionis illius, quæ hic inſerenda duximus, malentes antiqua repetere, quam nova proferre. Inſuper declaratum eſt in octava ſeſſione, ſi Romanus Pontifex aliud concilium erigeret, durante iſto, non fore concilium, ſed ſchiſmaticorum conventiculum. Deinde duodecima ſeſſione generaliter adverſus Romanos Pontifices, concilia generalia diſſolvere, prorogare, aut de loco ad locum mutare volentes ſine conſenſu ipſorum conciliorum, pœnæ ſuſpenſionis & depoſitionis decretæ ſunt. Demum autem cum jam ultra annum & dimidium ipſe dominus Eugenius adverſus præfatam veritatem repugnaſſet, præcepit ſibi & mandavit hæc ſancta ſynodus per præfatum decretum duodecimæ ſeſſionis, ut diſſolutionem per eum attentatam revocaret, & hoc ſacrum Baſileenſe concilium legitime inchoatum declararet, a tempore hujuſmodi inchoationis continuatum fuiſſe & eſſe, proſecutionemque ſemper habuiſſe, continuarique, ac proſecutionem habere debere: quod ſi non faceret, infra terminum ſexaginta dierum, extunc adveniente termino, eſſet ab omni adminiſtratione papali ſuſpenſus. Tandem huic monitioni paruit, & in forma ſibi per hoc ſacrum concilium in decima quarta ſeſſione ipſius deſignata, revocationem fecit per ſuas litteras more Romanæ curiæ bullatas: decernens & declarans de conſilio & aſſenſu cardinalium ſibi tunc aſſiſtentium, generale Baſileenſe concilium a tempore prædictæ inchoationis ſuæ legitime continuatum fuiſſe & eſſe, proſecutionemque ſemper habuiſſe, continuari & proſecutionem habere debere ad prædicta & pertinentia ad ea, perinde ac ſi nulla diſſolutio facta fuiſſet; declarans etiam præfatam diſſolutionem irritam & inanem: revocans inſuper, caſſans & irritans duas litteras ſuas in palatio Apoſtolico promulgatas, & tertias incipientes, *Deus novit*, & quidquid ſuo nomine in præjudicium aut derogationem prædicti ſacri Baſileenſis concilii, ſeu contra ejus auctoritatem factum, attentatum ſeu aſſertum erat, eadem nulla & irrita fuiſſe declarando; addens quod a novitatibus & gravaminibus, ſeu præjudiciis inferendis ipſi ſacro concilio, vel ſuppoſitis ejus & adhærentibus eidem, realiter & cum effectu deſiſteret. Quibus per dominum Eugenium ſic ſolemniter decretatis & declaratis, arbitrati ſumus eumdem jam illi veritati mente integra, prout tenebatur, adhærere; quod concilium univerſale diſſolvere non poterat ſine conſenſu ipſius, dum illam diſſolutionem quam ultra duos annos ſuſtinuerat, & tranſlationem in Bononiam, quamque per totum orbem publicaverat, quam etiam propter cauſam reductionis Græcorum factam eſſe dicebat, irritam & inanem eſſe decrevit: dicens, illa non obſtante, ſacrum Baſileenſe concilium a tempore inchoationis ſuæ legitime continuatum fuiſſe: quod quidem nullatenus legitime continuatum eſſe poterat, ſi poteſtatem diſſolvendi & transferendi ſine conſenſu concilii ex cauſa quam neceſſariam arbitrabatur, habuerat. Sic jam illam veritatem juris divini & humani, illum articulum qui fidem concernit, ut præmiſimus, etiam dominus ipſe Eugenius approbavit, totaque eccleſia & populus Chriſtianus in hac veritate conquievit. Sed heu! dolor vehementiſſimus rurſum univerſam conturbat eccleſiam. Dum enim ſacrum hoc Baſileenſe concilium videns maximam eſſe deſolationem, cujus reformationi & ſalutari gubernationi pro honore Dei & ſalute animarum jam multis quæſitæ laboribus, & toti populo Chriſtiano deſideratæ, ipſe dominus Eugenius multis annis obſtiterat, qui ceteris omnibus viam ſalutis debuerat oſtendere; videns etiam graviſſimam ſciſſuram quam dominus Eugenius in eccleſia excitaverat, galeas & oratores in Græciam tranſmittendo adverſus legationem hujus ſanctæ ſynodi ibidem deſtinatam cum multa impenſa facultatum noſtrarum, & earum quæ ex gratuitis ſubſidiis fidelium populorum collectæ ſunt; atque illa perturbando quæ cum Imperatore Romæorum & patriarcha Conſtantinopolitano eadem hæc ſancta ſynodus concordaverat, quibus & ipſa ex integro ſatisfecit; ut ſic ipſe dominus Eugenius poſſet ad locum quem vellet, modis indebitis, univerſam perducere eccleſiam, ubi poſſet dictare quæ ſibi placerent; obedientiam hujus ſanctæ ſynodi & reformationem ſubterfugiendo, decretaque concilii Conſtantienſis & iſtius ac veritates declaratas illudendo; qui & nunc Florentiam pro loco concilii habere volens, nunc illa relicta Bononiam aut Ferrariam vel locum alium pro libito ſuæ voluntatis pro ipſo concilio aſſignare, jam ad id manifeſte redibat, quod concilia univerſalia de loco ad locum ducere & mutare vellet, prout ſibi videretur; videns ſacrum concilium hæc & alia plurima per dominum Eugenium in offenſam divinæ majeſtatis & totius eccleſiæ de facto attentari; voluit (prout tenebatur) remedium apponere, & regimini ipſius eccleſiæ Dei proviſionem quærere ſalutarem. Tunc dominus Eugenius iterum de facto univerſale concilium ſine conſenſu ejus diſſolvere, & in civitatem Ferrarienſem transferre [a] dixit, caſu quo contra ipſum, aut aliquem oratorum ſuorum præſidentium in concilio, procederetur; aſſerens ſe hoc facere ex auctoritate

[a] Forte, ſe [illegible].

ANNO CHRISTI 1438.

Apoſtolica, ex certa ſcientia & plenitudine poteſtatis: iterum veritatem tantopere declaratam vehementius oppugnare aggreſſus eſt, præfigens etiam terminum triginta dierum, ultra quos hanc ſanctam ſynodum in facto Bohemorum quidquam agere prohibebat: & juriſdictionem ſupra concilium aſſumens in his quæ reformationem generalem eccleſiæ ac etiam fidem concernebant: atque illi veritati declaratæ expreſſe repugnans, quæ ipſum aſſerit teneri obedire univerſali concilio in iſtis & pertinentibus ad ea. Adjecitque ipſe dominus Eugenius pœnas & cenſuras, ſi contra factum eſſet, totum decernens irritum & inane. Quis non videt hic veritatem conculcari, ſtabilitatem & firmitatem eccleſiæ proſterni, ſi non divina clementia ex alto provideret, atque ſervis ſuis in ejus nomine congregatis virtutem reſiſtendi præſtaret, opponendique ſe murum pro domo Iſrael, & oſtendendi [a] exemplo ſcandalum in prælio in die Domini? Quid ultra? dominus Eugenius ſe æſtimans exinde fieri fortiorem in hac expugnatione veritatis, conventiculum apud Ferrariam ſub nomine concilii generalis erexit, ſchiſma graviſſimum realiter inducendo: quod quidem fore conventiculum ſchiſmaticorum aperte fuerat declaratum. Ex his omnibus evidentius conſtare poteſt, conſiderantibus veritatis illius claritatem apertiſſimam, quod Papa univerſale concilium contra conſenſum ipſius concilii diſſolvere non poteſt, aut de loco ad locum tranſmutare; quam omnes docti & indocti ex ſupradictis lucidiſſime conſpicere poſſunt. Quid igitur neceſſe eſt ut fundamenta ipſorum Ferrariæ convenientium conemur eludere, quæ in prætenſa ſua prima ſeſſione poſuerunt, allegantes decretum noſtrum xix. ſeſſionis per Papam approbatum, cui manifeſtiſſime illius conciliabuli erectio contradixit? Nam in eo decreto cavetur ut concilium Baſileæ firmum remaneat, donec Græci ad portum applicuerint: qui portus ſimiliter & locus futuri concilii non per Papam, neque per aliquem alium, ſed per concilium aut ejus oratores determinari debebant. Videant ſi hoc obſervaverint, & qualis ratio fundamentalis ſuæ prætenſæ ſeſſionis fuerit advertant. Subjecerunt etiam de ſchedula, quam apud nos concluſam dicunt, & conventionalem appellant: quaſi ex ea erectionis talis conciliabuli velint aliquam apparentiam aſſumere. Sed ſi omnes ſchedulas hujus ſacri concilii ab ipſius exordio legant & relegant, numquam invenient ex verbis aut ſcriptis aut intentione ejuſdem concilii proceſſiſſe, ut domino Eugenio concederetur, quod ſub quocumque colore poſſet pro tranſmutatione concilii nunc Florentiam, nunc Bononiam, nunc Ferrariam aſſignare, aut ipſum quando ſibi videretur diſſolvere. Quod ſi de ſchedula ipſa loqui volunt, in qua concludebatur, certum terminum civibus Avinionenſibus aſſignari, infra quem pecuniarum expeditionem pro legatione mittenda in Græciam facerent, & nobis intimarent: alioquin univerſali eccleſiæ per alterius loci electionem provideretur: non fuit illa conventio concilii cum aliquo, ſed concluſio facta inter nos; ut Avinionenſes ipſi eam expeditionem non nimium protelarent: cujus concluſionis interpretatio & declaratio juxta caſus occurrentes, & omnimoda diſpoſitio ad ipſum concilium pertinebat, nec poteſtatem circa hoc diſponendi in aliquem vel aliquos idem concilium tranſtulit. Dum autem, pendente termino, ſupervenit proteſtatio per præſidentes Apoſtolicos, facta adverſus decretationem loci Avinionenſis, in ſchedula ipſa cum aliis locis Baſileæ & Avinionis poſitam, quæ non parvam occaſionem retrahendi animos Avinionenſium ab expeditione pecuniarum præſtabat, dum plurima impedimenta per dominum Eugenium & ſuos in Avinione huic expeditioni interim præſtita fuere. Dum etiam ita accidit, ut noſtri oratores in Avinionem applicantes non invenirent præcipuos gubernatores civitatis, quorum durante abſentia res expediri non poterat: quibus illuc redeuntibus, tandem talis diligentia appoſita eſt, quod circa terminum aſſignatum cives ipſi fideliſſimi nobis intimarunt ſe contentaſſe capitaneum galearum noſtrarum de triginta millibus florenorum; & cautos ac ſecuros feciſſe oratores noſtros de toto reſiduo petitæ pecuniæ, prout & ipſi oratores noſtri eo tunc ſuis litteris intimarunt. Requirebantque Avinionenſes ipſi, ut ad decretationem electionis loci jam factæ procederet concilium. Viſum eſt autem ipſi concilio, quod attentis omnibus prædictis, præfati Avinionenſes intentioni ejuſdem concilii ſatisfecerant, quodque præfata decretatio fieri debebat. Nam & per hunc modum melius providebatur univerſali eccleſiæ pro expeditione legationis in Græciam, quam iterum intrando novas & magnas difficultates electionis alterius loci, dimittendo omnia quæ jam parata erant cum magnis ſumptibus, & frangendo conventionem cum capitaneo galearum initam per totum concilium, cui & legatus Apoſtolicus vexillum eccleſiæ & baculum peregrinationis manu propria tradiderat, cui etiam tanta ſumma pecuniæ jam fuerat aſſignata. Numquid ex hoc fuit data poteſtas alicui vel aliquibus, ut contra conſenſum duarum partium concilii & amplius poſſent ſe ſynodum generalem, repræſentantem univerſalem eccleſiam, nominare; & tradere totum concilium in manus Papæ, ut ipſum in Florentia, & deinde in Bononia aut Ferraria poneret, vel in quocumque loco, quem ipſe tutum & ſibi atque Græcis accommodum judicaret, & pro quo galeas & pecunias faceret expediri? Numquid enim auditum eſt in aliquo legitimo univerſali concilio, quod minor pars, nominans ſe generale concilium, decretaret quæ ad univerſalis eccleſiæ ſtatum pertinebant contra ſententiam plurimorum? Et ſi hoc permitteretur, via periculoſiſſima diviſionum in conciliis univerſalibus futurarum & totalis deſtructionis ipſorum aperta videretur. Utque exempli gratia hoc dicamus, non ſolum ſimplici concluſione, ſed decreto ſolemni firmatum eſt in undecima noſtra ſeſſione, ut ſummi Pontifices concilia univerſalia ſine conſenſu ipſorum diſſolventes, ſi infra quatuor menſes non reſipuerint, ſint ipſo facto ſuſpenſi. Et ſi ſuſpenſionem hanc per duos menſes ſuſtinuerint, ad eorum depoſitionem procedatur. Numquid in eo caſu, ſi majori parti ex bonis cauſis videatur, non ſtatim ad talem depoſitionem procedendum, minor pars ſibi auctoritatem procedendi ad eamdem depoſitionem aſſumet? Denique quis ſapiens exiſtimabit hanc intentionem concilii umquam fuiſſe, ut paucis aliquibus poteſtatem dare vellet auferendi ſibi libertatem electionis loci, & eam pro pecuniis & galeis habendis judicio domini Eugenii, attentis circumſtantiis negotiorum eccleſiæ, ſubjicere; quam libertatem non ſibi pro quacumque auri vel rei temporalis compenſatione tradidiſſet eccleſia? Et, ſi Avinionenſes defeciſſent, confidebat hæc ſancta ſynodus in Domino, quod aliunde ſuæ eccleſiæ bene providiſſet, auctoritatem univerſalium conciliorum conſervando, veritates declaratas manutenendo, & reformationem ipſius eccleſiæ atque illa ſancta opera inchoata confovendo. Conſpiciant igitur illi, qui Ferrariæ convenerunt, veritatem rerum, & de ipſa melius ſe informent, ne ſuarum prætenſarum ſeſſionum in diviſio-

[a] Forte, exemplo ſtandum.

Digitized by Google

nem eccleſiæ tam inania jaciant fundamenta, quæ nec ullum colorem talia faciendi ſibi afferre potuerunt. Præterea adjecerunt quod ſchiſma venturum pertimeſcebant, & impedimentum unionis Græcorum. O mirandam allegationem! ſchiſma ſe timere dicentes realiter ſchiſma graviſſimum perpetrarunt, aliud concilium contra iſtud erigere volentes, quaſi altare contra altare ponentes; actu etiam perturbando quæcumque cum Græcis fuerant concordata. Sed quid trepidare debebant timore, ubi non erat timor, dum iſtud concilium videns eccleſiam undique turbari per ea quæ dominus Eugenius tam in Græcorum negotio quam in ceteris rebus (ut præmiſſum eſt) attentaverat, flebili querela plurimos ſuorum defectuum commemorans, vocabat ipſum dominum Eugenium, necnon etiam ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales convocabat, ut in hanc civitatem Baſileenſem omnibus ſecuram cum aliis eccleſiæ filiis advenirent, ſaluti eccleſiæ in tanta neceſſitate conſulturi, & ſuper omnibus agendis tam in facto Græcorum, quam in aliis unanimiter proviſuri? Quod ſi factum fuiſſet, ſicut ſincera intentione deſiderabat hæc ſancta ſynodus, non jam tantis procellis agitaretur Chriſtiana religio: omniaque ſedari & pacificari potuiſſent, poteratque hoc modo vera unitas & tranquillitas eccleſiæ dari. Illi vero timentes, ad ſchiſma perpetrandum proruperunt. Illique ſchiſma faciunt, qui ab unitate eccleſiæ congregatæ ſe ſegregant. Sed quid ultra in reſpondendo illis quæ apud Ferrariam aguntur inſiſtimus? Licet enim ibi convenientes tractent, loquantur adverſus hanc ſanctam ſynodum ejuſque ſuppoſita, & eas quas appellant ſeſſiones celebrare conentur; unico verbo omnia ſolvuntur, omnia deſtruuntur, ac unica veritate declarata, velut uno ſole lucente, omnes factorum illorum & dictorum rivuli exſiccantur: Papa concilium Baſileenſe ſine ipſius conſenſu diſſolvere aut de loco ad locum mutare non poteſt. Hæc veritas fundata eſt ſupra firmam petram, adverſus quam dominus Eugenius tantis temporibus decertavit, cui & jam ſemel cedere aperte compulſus eſt: hæc omnes fulminationes pœnarum, quæ adverſus ipſum Baſileenſe concilium, ſuppoſita ejus & adhærentes eidem promulgantur, irritas facit: hæc illud conventiculum in conſpectu Dei & hominum proſternit: hæc cum ceteris aggravantibus ipſum dominum Eugenium ſuſpenſum eſſe fecit ab omni adminiſtratione papali; ad cujus ſuſpenſionis declarationem quam juſte poſt monitiones & dilationes congruas proceſſerimus, ex aliis noſtris decretis & epiſtolis evidentius conſtare poteſt: per quæ etiam omnibus ſatisfecimus quæ adverſus hanc ſanctam ſynodum & proceſſus ipſius dominus Eugenius inducere conabatur. Verum adhuc ipſe, poſtquam ab omni adminiſtratione papali ſuſpenſus eſt, ſuppoſita hujus ſanctæ ſynodi gravibus pœnis, necnon etiam dilectos eccleſiæ filios cives Baſileenſes afficere nititur, ſi ipſam ſanctam ſynodum diutius ſuſtinuerint: victualiaque & alia neceſſaria ad uſum hominum denegari jubet, quo ipſos viventes necare auſus eſt: ac denique aliqua portantes ad hoc concilium ſpoliari, & eorum ſpolia primo capientium occupata concedit. Et quid hæc omnia valent, etiamſi multo adjicerentur grandiora, dum ab illo fiunt qui ab omni adminiſtratione papali ſuſpenſus eſt? ut quid fruſtra tam vehementes ictus illo gladio vibrare conatur, qui jam a ſuis manibus provide ereptus eſt? Poſt hæc tamen ſubjicit omnia relaxari & pro infectis haberi velle, quoad illos qui infra terminum per eum aſſignatum obedientes fuerint: omnia remitti vult, dummodo ſuæ voluntati

A hæc ſancta ſynodus obediat. Fuiſſemus autem & nos parati ſuæ complacere voluntati, ſi non repugnaſſet veritati. Sed non poteſt eadem ſancta ſynodus illum deſerere, qui eſt via, veritas, & vita, ut hominis morituri impleat voluntatem: non poteſt conſentire, ut ſolidam veritatem eccleſiæ in vacillationem adducat, ut ſtabilitas & firmitas veritatum, quas ipſa eccleſia declaravit, victa reddatur: quibus proſtratis, nec pax, nec ordo, nec decor, in Chriſtiana religione manerent. Et cum ante quadriennium adverſus primam diſſolutionem, præſentibus etiam hic (ut præmiſſum eſt) pluribus ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus & ſedis Apoſtolicæ legato, diceremus: Malumus mori, quam tanto errori per ignaB viam cedere; hic articulus, de quo diſceptamus, fidem concernit, qui ſine interitu ſalutis negligi non poteſt: non poſſumus nunc dicere: Faveamus errori, ſalutem noſtram negligamus: non debemus eſſe homicidæ animarum noſtrarum & aliorum fidelium, ut dominum Eugenium & ſucceſſores ſuos ponamus in poſſeſſionem diſſolvendi generalia concilia contra conſenſum ipſorum, & ipſis nullatenus obediendi. Nec id tolerandum eſt, ut ſub umbra adducendi Græcos in Ferrariam & locum ſuæ voluntati deditum, aut per quaſcumque practicas, auctoritatem univerſalium conciliorum conculcet, veritatem ac ſtabilitatem eccleſiæ proſternat; & ſub colore proſequendi modis excogitatis ea, quorum futuri eventus incerti C ſunt, exnunc certam confuſionem & graviſſimam plagam univerſæ inducat eccleſiæ; fidem noſtram lædat; reformatioque ipſius eccleſiæ, quam tantis laboribus pro honore Dei creatoris noſtri & animarum ſalute tamdiu quæſivimus, forſitan ſupprimeretur. Cujus exſecutioni ſi operam dare dominus Eugenius voluiſſet, nec in hoc tempus differre, neque locum alium pro benefaciendo, & deformitates abuſuum cum effectu tollendo, expetere oportebat. Proſecuta eſt hæc ſancta ſynodus, & proſequitur, ut electiones prælatorum per ſingulas eccleſias canonice celebrentur, juxta diſpoſitionem ſacrorum canonum; per quos grex Dominicus dirigatur in ſalutem: ut dignitates eccleſiaſticæ & beneficia ſine interventu D pecuniæ datæ vel promiſſæ conferantur: ut ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, virtutibus & ſcientiis præcellentes, de ſingulis regionibus proportionabiliter aſſumantur, qui toti orbi ſalubriter conſulere poſſint: electioneſque ſummorum Pontificum ad univerſæ eccleſiæ ſalutem debite celebrentur, beneficia idoneis miniſtris per eos ad quos pertinent aſſignentur. In cauſis & litibus movendis unicuique ſua ſervetur juriſdictio, & non confundatur ordo eccleſiaſticus. Non vexentur homines injuſte, nec perſonæ deſtruantur. Non exhauriantur ultra modum regnorum & provinciarum pecuniæ; ſed omnia ordine debito in eccleſia diſponantur, ad honorem Dei & ſalutem animarum. Decretaque ſaluberE rima ſuper his & aliis plurimis rebus, ſuper reformatione eccleſiæ Dei in capite & in membris, hæc ſancta ſynodus edidit, quæ non poteſt ſic permittere fruſtrari. Quantis vero exhortationibus & admonitionibus ipſum dominum Eugenium jam multis annis ad hoc excitaverimus, ut ſe & alios in viam ſalutis dirigeret, quidquid ſuper hoc egerit, rerum evidentia monſtravit. Deſignat igitur aut nos allicere blanditiis, aut comminationibus deterrere, ut veritatem deſeramus. Si ſæviat quævis perſecutio, orabimus omnipotentem Deum, qui ſanctis patribus noſtris virtutem inſpiravit omnia tolerandi pro defenſione catholicæ veritatis, ut & nobis fortitudinem præbeat, ad ipſius veritatis & eccleſiæ ſuæ ſanctæ

ANNO CHRISTI 1438.

conſervationem, & uſque ad animam & ſanguinem reſiſtendum, in quem firmiter & ſine ulla cordium hæſitatione omnem noſtram projiciamus fiduciam. Deſiſtat ipſe dominus Eugenius pro reverentia Dei & integritate fidei, quæ ſemper in Latina permanſit eccleſia: deſiſtat, ſublatione perpetrati ſchiſmatis, ab intentatis conatibus: cui nec victualia nec neceſſaria tolli, nec quidquam quod ſuum ſit eripi exquiſivimus; ſed ut acquieſceret veritati, & eccleſiam debite gubernari aſſentiret, & ea efficeret quæ eſſent pro ipſius & aliorum ſalute. Sed & omnes ac ſingulos qui Ferrariæ conveniunt cum omni caritate reddimus attentos, ut ab inceptis, quæ forſitan ſiniſtre informati, aut non ſatis omnia advertentes, attentaverunt, celeriter deſiſtant; & ad veritates fidei defendendas pariter nobiſcum in unitate ſpiritus conjungantur, nec ita complacere quærant voluntati cujuſcumque, ut velint offendere Deum creatorem cunctorum. Si qui vero in rebellione perſtiterint, coget nos Chriſti caritas & zelus juſtitiæ ultra pœnarum declarationem, adverſus omnes illuc convenientes & mittentes, quam dudum ſolemni decreto fecimus, etiam alia graviora in ipſos quæ digna fuerint exſequi. Omnes tandem vos Chriſti fideles, quibus hujus ſanctæ ſynodi ſinceram intentionem pro defenſione veritatis planis & ſimplicibus verbis aperire duximus, per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti requirimus, ut in conſcientia pura & fide non ficta eccleſiam matrem cunctorum, quæ nos regeneravit in ſpem vivam hereditatis æternæ, adunare, & veritatem ipſius omni favore & auxilio defendere ac ſuſtinere curetis, pro honore Dei & animarum veſtrarum ſalute: ut vobis adjuvantibus, ipſa Petri navicula maturius in portum tranquillum perducatur: ut non ſolum adverſus eam contrariæ tempeſtates prævalere non poſſint, prout eo adjuvante Domino poterunt, ſed nec diutius eam valeant conturbare: orantes ſine intermiſſione Patrem miſericordiarum, ut greſſus omnium dirigat in viam ſalutis, veritatis & pacis, qui eſt benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

Datum Baſileæ, in noſtra generali congregatione, Idibus Martii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo octavo.

XI.

Reſponſio ſynodalis ad ſchedulam proteſtationis contra proceſſum Papæ, facta per Franciſcum de Barbavaria oratorem ducis Mediolani.

Sacroſancta, *&c.* ad perpetuam rei memoriam.

Legiſti per hos dies coram deputationibus hujus ſacri concilii ſchedulam quamdam, Franciſce de Barbavariis orator illuſtris principis ducis Mediolani, quam ex auditu ipſo ſatis omnes intellexerunt, ex ſcientia aut deliberatione ejuſdem ducis, aut ſui magnifici concilii, minime proceſſiſſe, cum de quadam citatione valvis majoris eccleſiæ Baſileenſis affixa pridie Kalendas Septembris, immediate ſequentes tantum tres dies effluxerunt, quibus de Baſilea in Mediolanum, & rurſum de Mediolano in Baſileam proficiſci nequaquam poſſibile fuit. Nec præterea exiſtimandum eſt, ipſum ducem illuſtrem, qui ſemper ſingulari devotione ac veneratione hanc ſanctam ſynodum ac ejus auctoritatem colere curavit, omnia dici juſſiſſe quæ in præfata ſchedula continentur. Ad ipſa tamen favente Domino reſpondere, ac de actis in hac ſancta ſynodo reddere rationem parati ſumus. Commemoras in primis nos conveniſſe pro pace populi Chriſtiani, pro tollendis hæreſibus & reformatione eorum quæ in orbe geruntur. Verum quidem hoc eſt; & quos labores jam his rebus per plures annos impenderimus, tu ipſe noſti, & totus orbis conſpicere potuit. Quot enim legationes in Bohemiam, quot in Græciam tranſmiſerimus, quanta legatio oratorum noſtrorum ad pacificandos principes per Germaniam, Galliam, Italiam conſtitutos, tranſierit; quantos ſumptus, quantas vexationes & [a] fatigas earum rerum gratia ſubierimus, non facile exprimi poteſt. Sed & quot ſalubria decreta, [b] quæ in orbe male geruntur, ediderimus; quantis inſtantiis laboraverimus, ut in exſecutionem deducerentur, & præcipue apud Eugenium Papam IV. qui primitus canones ſacrorum conciliorum obſervare & exſequi habebat, ac ceteros ad eorum obſervantiam inducere, ſanctitatiſque exemplum ſe cunctis oſtendere, ſatis per orbem publicatum exſtitit: & ſi fructum optatum non adhuc adepti fuimus, ſatis omnes conſpiciunt quis hominum præcipue huic rei impedimento ſit. Subjicis præterea, Franciſce, velut dolendi deflendique caſus graviorem querelam, dum ais non attendi preces principum petentium ſuperſederi a proceſſibus adverſus Romanum Pontificem & illos qui apud eum conſtituti ſunt inchoatis, quinimmo ipſos magis & magis indies urgeri. Ea quibus depoſitionem ipſius Romani Pontificis & alterius electionem mox ſecuturas eſſe dicis, atque exinde ſchiſma grave & plurima diſcrimina populo Chriſtiano imminere. Attende in primis, quanta benignitate hæc ſancta ſynodus precibus principum Chriſtianorum in his negotiis hucuſque condeſcenderit. Jam decimus quartus menſis ab eo die volvitur, quo citatio adverſus ipſum Pontificem decreta eſt, ut eccleſiæ Dei oppreſſæ maximis neceſſitatibus, propter reformationis contemptum, ac ſchiſmatis introductionem ex alterius prætenſi concilii erectione per eumdem Romanum Pontificem jam tunc diſpoſita, provideretur: contemplatione inclytæ memoriæ Sigiſmundi Imperatoris data fuit menſe Octobris ſexaginta dierum dilatio: quibus elapſis, rurſum a proceſſu per præfatam citationem inchoato, tempore multo ſuperſeſſum eſt. Advenit deinde tempus, quo ſuſpenſio ipſius Romani Pontificis ab omni adminiſtratione papali vigeſimaquarta Januarii facta eſt, propter prætenſam diſſolutionem & tranſlationem hujus ſacri concilii Baſileenſis in Ferrariam, caſu quo contra ipſum aut aliquem præſidentium oratorum ſuorum, qui in hoc concilio fuerant, procederetur, aut fieret aliqua novitas, per eumdem factam & declaratam decimaoctava menſis Septembris; adeo aperte & enormiter contra decreta concilii Conſtantienſis & iſtius attentatam, ut nulla poſſit tergiverſatione excuſari. Atque etiam propter illam erectionem alterius prætenſi concilii contra omnem formam prædictorum decretorum de facto, nona die menſis Januarii inchoata, urgebat decretorum ſanctio, ut ſi hanc ſuſpenſionem ſuſtineret ipſe dominus Eugenius animo indurato, ad depoſitionem ejus procederetur. Quid factum ſit ab illo tempore contemplatione principum catholicorum, quanta dilatio habita ſit in rebus, luculentiſſime conſtat. Deponendus veniebat dominus Eugenius poſt vigeſimamquartam Martii, juxta decretorum ſanctionem. Jam ſex fere menſes exinde lapſi ſunt, & adhuc perdurat exſpectatio. Non potes inficiari, quin extunc deponi poterat: non opus erat ulteriori proceſſu, non examinatione teſtium, ex eo ſolo, capite quod ſuſpenſionem notorie ſuſtinuerat per duos menſes animo indurato. Ut quid putas hanc ſanctam ſynodum tantis poſtea diſtuliſſe temporibus, niſi ut

[a] Pro. fatigationes

[b] Forte, de his quæ.

Anno Christi 1438.

precibus principum catholicorum benigne faveret; ut etiam cuncti conſpicerent, ſi pendentibus dilationibus dominus Eugenius reverteretur ad cor, ſi ad reformationem efficaciter capeſſendam, & in realem exſecutionem tam in curia ejus quam alibi deducendam, propter honorem Dei & ſalutem animarum, ſi ad tollendum ſchiſma introductum ex alterius prætenſi concilii erectione, ſi ad recognoſcendam eccleſiæ congregatæ & ſacrorum univerſalium conciliorum auctoritatem ſuum inclinaret animum? Quid autem pendentibus iſtis dilationibus egerit, attente conſidera: & merito dices quod principium tuæ ſchedulæ ferebat: o dolendum, o graviſſimum, o deflendum caſum! Quis enim noo ploret, quis non amariſſimos proferat gemitus, dum tuetur auctoritatem ſacrorum generalium conciliorum, quæ nervus eſt conſervationis unitatis fidei, ſacrorumque canonum & eccleſiaſticæ diſciplinæ, nunc per cujuſpiam mortalis hominis voluntatem miſerabiliter proſterni & conculcari? Sed quo pacto arguere poteris ſanctam ſynodum, Franciſce, ſi dum eam Romanus Pontifex acerrime impugnat, ipſa in ſui defenſionem ſuos proceſſus juſtificat in manifeſtationem veritatia? Suggerunt auribus principum & aliorum oratores ipſius Romani Pontificis, falſas calumnias in citatione adverſus eumdem decreta fuiſſe confictas. Examinari jubet teſtes ſancta ſynodus plurimos ſuper veritate & notorietate eorum quæ in ipſa citatione poſita ſunt in defenſionem & juſtificationem ſui. Numquid hoc reprehendere vis; & potius diligis ut eadem ſancta ſynodus ſe ubique injuſte infamari & de calumnia accuſari permittat? Neque ex his conqueri debes ad depoſitionem feſtinari: cum & ſi feſtinare voluiſſet eadem ſancta ſynodus, ſine his dudum depoſitionem illam (ut præmiſimus) efficere potuiſſet. Quid vero mali eſt, ſi deputati hujus ſanctæ ſynodi, aut major pars ipſorum, aut duo ex ipſis, ſicut eis commiſſum eſt, dum in examinatione procedunt, quamdam citationem affixerunt ad recognoſcendum ſigilla & inſtrumenta, ſtilum in hoc judicialem ſervare volentes, quem minime ſervare tenebantur? Noſſe etenim debes Romanum Pontificem in citatione adverſus eum jamdudum decreta fuiſſe citatum ad omnes & ſingulos actus, neque ulteriorem citationem eſſe neceſſariam. Quid reprehendis, ſi ex abundanti hanc noviſſimam citationem fecere deputati? Quid terminum brevem aſſignatum cauſaris, quaſi in quolibet termino citationem in longinquam & diuturnam exſpectationem decernere opus eſſet, poſtquam ad omnes & ſingulos actus exſtitit? Sicque omnes illæ objectiones facile evacuantur, quas adverſus hanc noviſſimam citationem exaggeraſti. Objicis etiam, in die feriato eſſe factam: ſed, ſi recte advertas, altero die facta eſt, qui non feriatus erat. Sed affixio ejus idcirco die Dominico facta eſt in valvis majoris eccleſiæ Baſileenſis, ut in plurimorum notitiam deveniret. Unde patuit etiam non fuiſſe clandeſtinam, ſicut in objectione altera dicere videbaris: & ipſa ſcripta tua edocent ſatis ipſam in eorum notitiam deveniſſe qui contradicere voluerunt. Nec præterea illi rumori reſpondere convenit, quem apud multos dicis eſſe de deputatis, quod ſuſpecti ſunt Romano Pontifici: cum ad eam rem viri probiſſimi electi ſint, omni exceptione majores, adverſus quos nulla juſta cauſa ſuſpicionis allegata eſt. Nec in levi rumore fundamentum facere debuiſti, pro tali contradictione in ſynodum univerſalem ſuſcitanda. Quomodo autem hanc materiam objicis non fuiſſe communicatam cum pluribus: qui ſcire potuiſti longe ante pridie quam illa citatio fieret, fuiſſe per omnes deputationes concilii concorditer concluſum, ut proceſſus concernens Romanum Pontificem ulterius continuaretur & perficeretur? Illa vero declaratio privationis exſiſtentium apud ſummum Pontificem, quam allegaſti, ea ſolum amplectebatur & proſequebatur, quantum ad privationem dignitatum & beneficiorum attinet: quæ dudum in aliis decretis hujus ſanctæ ſynodi, & præſertim in decreto octavæ ſeſſionis incipiente, *Sicut unica*, jam ante quinque annos promulgato, ordinata fuerant. Cujus decreti verba ſunt hæc: «Si qua vero perſona eccleſiaſtica, etiamſi ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis, aut alia qoæcumque, cujuſvis ſtatus, gradus aut conditionis exſiſtat, Bononiam vel ad aliquem locum alium ſub nomine generalis concilii iſto durante, præſumat accedere, vel ibi manere, ſententiam excommunicationis & privationis omnium dignitatum, beneficiorum & officiorum, ac inhabilitationis ad ipſa, incurrat ipſo facto: & de dignitatibus, beneficiis & officiis talium, per eos, ad quos de jure ſpectat, libere diſponatur.» Hæc in decreto prædicto. Quid plus operata eſt declaratio generalis quoad diſpoſitionem libere de beneficiis & officiis faciendam, quam ibi decretum fuerat? Sed manſuetudine ſemper utens hæc ſancta ſynodus, dum multi hujuſmodi beneficia impetrare conarentur, ordinavit ut a collatione talium uſque ad quadraginta dies ſuperſederetur, quamquam jam longo tempore poſt varias admonitiones exſpectati ſunt. Sed quæ tu ipſe dicis attentius conſidera. Subjungis in oratione tua, quod quidquid citra depoſitionem fecerimus, in debita veneratione & obſervatione ſemper habebitur. Quomodo igitur ea, quæ citra depoſitionem facta ſunt & fiunt ita reprehendere conaris? Prædixiſti inſuper ventura eſſe inconvenientia plurima, ſi Romani Pontificis depoſitio fiat. Quæ autem futura ſint Deus ipſe cognoſcit: ſed an fiet depoſitio, vel non fiet, de præſenti non agitur. Proceſſus continuatur, ut juſtitia hujus ſanctæ ſynodi ad hominum conſtantiam manifeſtetur. Dudum, ut diximus, etiam abſque ulteriori deductione proceſſus, poterat fieri depoſitio. Videmus mala plurima per conculcationem auctoritatis eccleſiæ & ſacrorum conciliorum exoriri. Errores inſurgunt, & adverſus determinationes univerſalis eccleſiæ in materiis fidei plures; jam ſua dogmata impune aſſerere audent: cenſuræ eccleſiaſticæ contemnuntur; decreta & canones vilipenduntur, atque exinde vitia laxatis frenis per orbem debacchantur: diſcordiæ, diviſiones, ſchiſmata, in immenſum vigent, quælibet fere vacans eccleſia duos patronos habet. Unus eligitur; alteri per reſervationem providetur. Omnis inobedientia, omnis tranſgreſſio, jam per orbem elevatur: quod ſancta ſynodus ordinat, Romanus Pontifex inficit: quod ipſa ligat, ille abſolvit. Conſcientiæ Chriſtianorum in magnum labyrinthum præcipitiumque ducuntur. Et quaſi ubique excommunicationum & cenſurarum vinculis jam animarum copioſa multitudo alligatur, judicialiaque detrimenta Chriſtianitas univerſa ſuſtinet. Et, dum nulla fit abuſuum correctio, vitia dimittuntur impunita. Sed & omnipotentis judicis ira, quam peccatorum multitudo concitavit, multis jam modis flagellare conſpicitur populum ſuum, ut convertatur ad pœnitentiam. Et ſi hoc concilium tantis laboribus congregatum & continuatum abſque aliarum rerum diſpoſitione per reſiſtentiam Romani Pontificis aut quidquam aliud ſuperveniens diſſolvatur, quantam putas univerſæ eccleſiæ toique Chriſtianitati deſolationem & confuſionem fore ſecuturam? Quid autem in hac perplexitate rerum agen-

Anno Christi 1438.

ANNO CHRISTI 1438.

dum ſit, quo pacto eccleſiæ providendum, non facile exiſtimare poteſt humana conſideratio: ſed ſperandum eſt in miſericordia omnipotentia Dei, quod hanc ſanctam ſynodum in ſuo nomine congregatam in eam partem diriget quæ magis placita erit ſuæ majeſtati: & quod ſynodus ipſa dictaverit, cujus notoria eſt auctoritas, id omnes amplexabuntur qui eccleſiæ filii obedientes eſſe volent. Quod ſi in ea re huic ſanctæ ſynodo obediendum non arbitratis, quam tamen univerſalem eccleſiam repræſentare in ipſa ſchedula tua cenſes; ſed unumquemque principem adverſus ſynodale judicium proprio judicio putas inniti debere: & qui ex alia parte dicis omnem poteſtatem ademptam eſſe ſummo Pontifici, & hoc tantum ſibi relictum, quod nudum & inane Pontificis nomen habet, ita ut verius imago Pontificia quam Pontifex dici poſſit; adjiciens quod omnis adminiſtratio ad hanc ſanctam ſynodum devoluta eſt; ubi jam obedientiam eccleſiæ poſitam putabis, ſi nec ſynodo judicanti nec Romano Pontifici obediendum arbitraris? Quæ deinceps erit ſacrorum conciliorum auctoritas, ſi unuſquiſque illorum judiciis in reformatione capitis & membrorum obediat quando velit, quando non velit non obediat, aut priuſquam aliquid judicatum ſit de non obediendo proteſteris; niſi eo modo ſynodus & eo tempore judicet, quo ipſa convenire arbitrabitur præſens judicium ſuum judicio univerſalis eccleſiæ in tantis tamque arduis rebus? Hæc quidem, Franciſce, valde periculoſa ſunt in Chriſtiana religione & eccleſia Dei, & quid in ſe importent alio tempore poterit latius aperiri. Nec credimus illuſtrem dominum tuum, qui eccleſiæ devotiſſimus & obedientiſſimus ſemper eſſe ſperatur, talia ſuo nomine dici aut fieri jubere. Potius te, o Franciſce, humiliter, ſicut decet eccleſiæ filium, conſilia tua & auxilia ſubminiſtrare decet, & ſine intermiſſione orare cum ceteris fidelibus, ut Chriſtus hanc ſanctam ſynodum & eccleſiam ſuam dirigat in agendis, quam adverſus ſynodale judicium proteſtari, quod an futurum ſit, vel quale futurum ſit, ignoras: atque præfigere modos univerſali concilio ex tua ſententia; qui ſi non obſerventur ut vis aut ſentis, omnia injuſta, invalida & nulla eſſe etiam proteſtaris, & impingis huic ſanctæ ſynodo impetuoſam Romani Pontificis depoſitionem; quæ an ad depoſitionem procedet, vel qualiter & quando, nondum ipſe cognoſcis. Ad pacem nos invitas, quam utinam poſt longævam adeo exſpectationem vel tua devotio vel alius quilibet attuliſſet. At etiam imprudentiarum videmus impugnationem continuam hujus ſacri concilii, & univerſæ eccleſiæ turbationem graviſſimam, ſchiſmatiſque continuationem in alterius prætenſi concilii perduratione; pacem vero minime conſpicimus, quam ſummopere deſideramus; & pro cujus aſſecutione ſperata hucuſque diſtulimus & diſtulimus eam proferre ſententiam, quam, velut ſuperius præmiſſum eſt, ferre poteramus. Sed neque dilationibus continuis in magnum gravamen univerſæ Chriſtianitatis res iſtæ duci ſemper poterunt, ſicut per diſpendioſas miſſiones proceſſuum ad principes hincinde diſperſos & longinquas exſpectationes agendum tua inſinuat oratio; quæ intra ſe repugnantiam quamdam gerere videtur, dum quærit proceſſus hujus ſanctæ ſynodi ad univerſos principes mitti, & nihilo minus ipſos compleri aut ulterius deduci non vult. Et quomodo fieret ut mitterentur, ſi non prius complerentur & perficerentur, ut in convenienti forma oſtendi poſſent? Ut itaque finem noſtra reſponſio accipiat, neque pacem recuſamus, neque de depoſitione fienda quidquam adhuc certum determinavimus: neque ullatenus proteſtationem tuam per te factam aut ſimiles ob ſuperiores rationes admittere poſſumus, nec admittimus; quinimmo ſi in hac forma proteſtationis perſiſtere voles, quod non ſperamus, oporteret nos pro defenſione eccleſiæ Dei & auctoritatis ejus ad alia juris remedia recurrere. In rebus autem agendis ſic favente Chriſti gratia procedet hæc ſancta ſynodus, ut nec illuſtris princeps tuus, nec quiſquam fidelium, poſſit cum ratione conqueri.

ANNO CHRISTI 1438.

Datum in congregatione noſtra generali, decimo tertio Kalendas Octobris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo octavo.

XII.

Reſponſio ſynodalis ad ſchedulam præſentatam in deputationibus per oratores principum ſuper mutatione concilii in alterum ex tribus locis, etiamſi Papa & Græci non conſentirent.

Sacroſancta generalis, &c. ad futuram rei memoriam.

Audiat veſtra caritas, venerabiles & circumſpecti viri oratores ſereniſſimorum regum Romanorum & Francorum atque etiam ceterorum regum & principum, qui per hos dies huic ſanctæ ſynodo Baſileenſi præſentes adfuiſtis, ea quæ ſuper rebus per vos propoſitis zelus domus Domini nos in auxilio ipſius divinæ pietatis confidentes reſpondere urget atque compellit. Commendamus quidem in primis & ipſorum principum veſtrorum piam devotionem, & veſtram ad bonum univerſalis eccleſiæ, in quod pariter univerſa noſtra vota & deſideria ſedulo adſpirant. Quid enim aliud hæc ſancta ſynodus tantis tamque aſſiduis laboribus jam per octo fere annos continuatos efficere cupit, niſi ut eccleſia Chriſti & ſalubri diſpoſitione regatur, & optima pace & tranquillitate refloreat? Sed ut nos & vos auxiliante pacis & ſalutis auctore Chriſto Jeſu tandem id conſequi valeamus, quod omnes communi conſenſu optamus, non ſupervacuum erit de neceſſitatibus & periculis, in quibus ipſa verſatur eccleſia, [a] quidquam dicere: quæ etſi aliis noſtris decretis & epiſtolis magna ex parte commemorata ſint, tamen his jam ad memoriam cunctorum recenter deductis & plenius intellectis, ſalutaria remedia facilius inveniri poterunt, & efficacius præſtari. Non latet diſcretiones veſtras, quanto conatu jam tribus conciliis generalibus, Conſtantienſi, Senenſi, & hoc præſenti Baſileenſi elaboratum ſit pro pacifico & ordinato regimine eccleſiæ ſub lege Domini & canonicis regulis diſponendo; ut non per varios abuſus aſſidue increſcentes ipſe ſtatus eccleſiaſticus decolorari & in deteriora ruere ſineretur, in offenſam divinæ majeſtatis, & periclitationem, confuſionem atque turbationem maximam univerſæ Chriſtianæ religionis. Neque inficiari poſſumus id eſſe beneplacitum divinæ voluntatis, ut hæc reſtauratio decoris domus Dei, & reformatio ſalutaris ageretur; pro qua efficienda jam hæc tria generalia concilia in Spiritu ſancto legitime congregata fuerunt, prout ipſi ſummi Pontifices & univerſi eccleſiæ miniſtri, atque etiam reges & principes Chriſtiani profeſſi ſunt, & omnis plebs catholica cognovit. Et ut dolorum præſentium originem aperto ſermone dicamus, pro hac una cauſa reformationis eccleſiæ in capite & in membris, quam cum aliis operibus exſtirpationem hæreſum & pacificationem Chriſtianorum principum concernentibus hæc ſancta ſynodus multa ſolicitudine & vehementi inſtantia proſequi cœpit, tot & tanta perturbationum genera

[a] Pro, quippiam.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1439.

quæ conſpicitis adverſus eam excitata ſunt. Cum enim decreta ſalubria ſuper celebrandis electionibus prælatorum, tollendiſque exactionibus, quæ ſub prætextu annatarum in collatione dignitatum & beneficiorum ac eccleſiarum proviſione intervenire ſolebant; atque inſuper de prælatis non transferendis invitis, de terris eccleſiæ Romanæ non alienandis, & alia quædam edidiſſet; ſpetans dominum Eugenium Papam IV. non ſolum ea amplecti & maxime exſequi, verum etiam ceteros verbo & exemplo ad obſervantiam ſacrorum canonum inducere; præſertim viſa adhæſione quam huic ſacro concilio præſtiterat, ubi expreſſe affirmabat ipſum concilium debere continuari & progreſſum habere ad reformationem eccleſiæ in capite & in membris, B ac pertioentia ad ea: idemque concilium pure, ſimpliciter, & cum effectu ac omni devotione proſequebatur, ut dicebat & intendebat proſequi, ſicut in litteris ſuis parentibus more Romanæ curiæ bullatis, & per cardinales ſanctæ Romanæ eccleſiæ tunc apud eum conſiſtentes ſubſcriptis, atque in noſtra ſynodali ſeſſione ſolemniter præſentatis & publicatis, latius continetur. Vidit autem deinceps hæc ſancta ſynodus, quod quaſi paſſim electionibus obſiſtebat, reſervationibus contrariis utendo: exactioneſque pecuniarum in collationibus beneficiorum & dignitatum magis in dies creſcebant, in illaqueationem animarum, depauperationem regnorum & provinciarum, violationem voluntariam ſacrorum canonum, & parvipenſionem auctoritatis concilii generalis, a C quo canones ipſi editi erant, unde futurorum generalium conciliorum parvipenſio & gravis contemptus imminere videbantur. Nec ſic tamen ceſſavit ſancta ſynodus a proſecutione inchoati ſanctiſſimi operis reformationis eccleſiæ, ut voluntati Domini Dei ſui pro viribus obſequeretur. Promulgati ſunt canones de numero & qualitate cardinalium, de reſtringendis ſupervacuis reſervationibus beneficiorum, de ſublatione multitudinis gratiarum exſpectativarum, & cauſis in partibus ubi oriuntur ordinate tractandis. Necnon & alia plura ſalutem & tranquillitatem totius eccleſiæ concernentia, multoque ampliora & in breviori tempore pro publica ſalute edita fuiſſent, ſi non graviſſima impedimenta obſtitiſſent, D quæ huic ſanctæ ſynodo quaſi aſſidue procurata fuerunt. Quantum vero & canones ipſos & auctoritatem condentis teveritus fuerit ipſe dominus Eugenius, facta, proh dolor, nimis in adverſum multiplicata teſtantur. Admonitus eſt pluribus vicibus cum omni caritate, ut animum ſuum ad eorum obſervationem inflecteret quæ pro ſalute gregis Dominici ſtatuta erant, nec poteſtatem ſibi in ædificationem eccleſiæ datam verteret in deſtructionem. Et ne in quibuſdam ſuper minus ſufficienti proviſione temporalium aliquam prætenderet excuſationem, obtulit ei ſancta ſynodus, ſi indigeret, convenientem proviſionem exhibere, dum animum ſuum ad obſervationem decretorum ſynodalium videret benigne in- E clinatum. Ipſe autem, quod dolenter referimus, nimium dure in adverſum obſtitit: ſolvebatque inſuper quos ligabat ſancta ſynodus, & ligabat ipſe quos hæc ſolvebat. Quibus ex rebus plurima ſcandala, diviſiones & ſchiſmats, tum in eccleſiis particularibus, tum in generali facto univerſalis eccleſiæ exorta ſunt. Viſuſque eſt in hoc unum vehementer aſpirare, ut hoc concilium ſic reformationi intentum abrumpere & aliud in ea parte Italiæ quæ ſibi magis placeret eligere poſſet, ut omnia magis ad ſuum libitum tractarentur: quod nec beneplacito divinæ voluntatis conſentaneum, nec ſaluti Dominici gregis, nec conſer-

A vandæ auctoritati ſacrorum conciliorum accommodum, attentis præfati domini Eugenii actibus, hæc ſancta ſynodus exiſtimavit. Cum vero ſuum in ea re deſiderium explere aliter non poſſet ipſe dominus Eugenius, cogitavit ſub umbra Græcorum hoc tandem aſſequi. Qui quidem antea voluerat ut cum eiſdem Græcis in Conſtantinopoli conventio fieret. Jamque orator ſuus cum Imperatore Romæorum ita fiendum eſſe convenerat, ſi hoc ſanctæ ſynodo placuiſſet. Verum ipſa ex hoc grave periculum fidei catholicæ judicavit poſſe imminere, ſi in eo loco tam remoto ab eccleſia Latina in faucibus Turcarum conſtituto res illæ concludi & tractari haberent. Sed dum eadem ſancta ſynodus in eo propoſito perſeve- B ravit, ut Græcorum ipſorum in regiones iſtas occidentales procuraretur adventus; locumque nominavit, in quo juxta conventiones cum ipſis habitas de ipſorum ageretur unione: (Nam & ſingulariter pro unione Græcorum & orientalium proſequenda eadem ſancta ſynodus inter cetera fuit a principio congregata, ac inſuper pro expenſis neceſſariis ſubſidia exquiſivit, cum ab univerſis populis fidelibus per indulgentiarum largitionem, tum ſingulariter a civibus Avinionenſibus per mutuationem pecuniæ:) Novit Deus quanta impedimenta ex parte ipſius domini Eugenii & ſuorum in his præſtita ſunt, ut tandem, deficientibus pecuniis & ſubſidiis ſacro concilio, in eam partem Italiæ, quam idem dominus Eugenius deſiderabat, tranſire cogeretur; ſicque per C medium auri & argenti, in quo prævalere ſperabat, facta concilii & eccleſiæ in ſuam redigeret voluntatem. Sed cum divina miſeratio nec in his neceſſitatibus concilium deſereret, ſubſidiaque tum ex mutuo Avinionenſium, cum ex devotione populorum ſuppeterent; quorum ope ſancta ſynodus ſuam legationem in Conſtantinopolim pro conductione Græcorum tranſmittebat: nec ſic, proh dolor, ceſſavit idem dominus Eugenius aliud concilium, prout ei libitum erat, velle erigere, & Græcos perduci facere in locum qui ſibi placebat nullatenus electum per hanc ſanctam ſynodum, ſicut ex conventionibus inter ipſam & eoſdem Græcos habitis & per ipſum dominum Eugenium expreſſe approbatis eligi & no- D minari debebat. Quodque ſingulariter advertendum eſt, non ſolum conventioni habendæ in loco per concilium nominato obſiſtebat, immo & eum locum qui per ſuos præſidentes inter alia loca, licet nulliter & de facto, ſicut in aliis noſtris decretis & epiſtolis lucide oſtendimus, nominatus erat, quique pecunias & galeas protunc parare conabatur, rejecit ac recuſavit. Vidit autem hæc ſancta ſynodus ex ea re ſchiſma graviſſimum jam parturiri per alterius prætenſi concilii contra hoc verum concilium, & altaris contra altare diſpoſitam erectionem; ad quam perficiendam ipſe dominus Eugenius jam de facto alias galeas alioſque oratores in Græciam tranſmittebat, in contrarium illorum qui ex parte concilii E miſſi erant. Unde periculoſiſſima gregi Dominico vaſtatio parabatur & perplexitas animarum, irreparabiliſque jactura auctoritatis ſacrorum conciliorum & canonum ſynodalium imminebat; dum ſic aut eccleſiam ſcindere, aut ipſius eccleſiæ facta in ſuæ libitum voluntatis redigere dominus ipſe Eugenius conari videbatur. Non potuit diſſimulare ſynodus, quæ multum patienter facta ejuſdem domini Eugenii adverſus ejus decreta & bonum regimen eccleſiæ in ſpiritualibus & temporalibus longo tempore ſuſtinuerat, quo minus ad ejus evocationem & citationem procederet; recepta etiam prius informatione ſummaria ſuper his quæ de abuſibus ſpeciem ſimoniacæ

ANNO CHRISTI 1439.

ANNO CHRISTI 1439.

labis habentibus, alienationeque & deſtructione plurium terrarum Romanæ eccleſiæ, perjurio, ac aliis in noſtro citatorio ſynodali plenius deſignatis, fama publica ferebat: ut priuſquam vulnera illata eccleſiæ cunctorum matri validioribus incrementis aggravarentur, ſuper ipſius eccleſiæ regimine opportuna quæreretur proviſio. Quid autem egerit vocatus ad ſynodum, pro Deo attendite. Non ſolum non venit, immo nec minimum ſervulum mittere dignatus eſt: neque non mittere contentus fuit, verum inſuper ſynodum ipſam auctoritate Apoſtolica, ex plenitudine poteſtatis ac ex certa ſcientia in Ferrariam ſe transferre dixit, caſu quo virtute citatorii ſynodalis in aliquo procederetur, aut fieret aliqua novitas contra eum & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, aut contra aliquem præſidentium oratorum ſuorum, qui in concilio fuerant; excepta cauſa Bohemorum, per triginta dies dumtaxat Baſileæ tractanda; cum alter ſuorum præſidentium pro tunc archiepiſcopus Tarentinus, quem in litteris præmiſſæ tranſlationis nominavit, ad judicium ſynodale vocatus eſſet, occaſione certarum litterarum ſuper quodam prætenſo decreto confectarum, de quo in eadem tranſlatione mentio habita eſt: quas tamen litteras falſo & clandeſtine bullatas fuiſſe conſtitit, prout in decreto vigeſimæſeptimæ ſeſſionis hujus ſanctæ ſynodi exſtitit declaratum. Cognoſcebat ipſe dominus Eugenius eſſe verum & legitimum concilium in Baſilea: & expreſſe tam ipſe quam ſui præſidentes ipſum in eodem loco firmum perſiſtere debere condixerant & firmaverant, ſaltem uſque ad adventum Imperatoris & patriarchæ Græcorum in ultimum portum citramarinum. Et, ſi interim aliqua neceſſitas mutandi locum ſuperveniſſet, mutari debebat concilium in locum propinquiorem ejuſdem nationis juxta decretum concilii Conſtantienſis, quod incipit, Frequens, ſicut in conventionibus firmatis cum Græcis expreſſe cautum erat. Sciebatque multipliciter fuiſſe declaratum per hanc ſanctam ſynodum, etiam ex tempore primæ diſſolutionis per eum attentatæ, quod concilium per neminem cujuſcumque dignitatis, etiamſi papalis, diſſolvi, aut de loco ad locum mutari, ſine ipſius conſenſu poterat: quam eſſe veritatem juris divini, & articulum qui fidem concernit, frequentius ſynodus ipſa oſtenderat. Unde nullatenus tolerare potuit eadem ſynodus hanc tranſlationem prætenſam, quam ipſe dominus Eugenius, non obſtantibus quibuſcumque decretis concilii Conſtantienſis & iſtius Baſileenſis, & conventionibus habitis cum Græcis, per ipſumque approbatis, & declarationibus factis in materia fidei, attentaſſe comperiebatur: quibus omnibus derogatum eſſe velle videtur ex eo ſolo capite, ſi procederetur contra aliquem ſuorum præſidentium oratorum. Minuſque poteſt tantus error in ſummo Pontifice quam in quocumque viventium tolerari, quanto magis ipſum in fide orthodoxa eruditum eſſe, & recte ſapere convenit, ne (quod abſit) totum corpus gravis morbus invadat, ſi languor non fuerit curatus in capite. Videreque poſſunt clariſſime omnes intellectus hominum, auctoritatem ſacrorum generalium conciliorum aut nullam aut minimam deinceps haberi reſpectu ſummorum Pontificum, ſi permitterentur ut concilium auctoritate Apoſtolica transferrent, caſu quo procederetur contra ipſos aut aliquem ſuorum. Dicit veritas fidei in ſacro Conſtantienſi concilio declarata, quod concilium generale univerſalem eccleſiam repræſentans poteſtatem a Chriſto immediate habet, cui etiam ſummus Pontifex obedire tenetur in his quæ pertinent ad generalem reformationem eccleſiæ

A in capite & in membris. Ecce citatur ipſe dominus Eugenius ſuper non obſervantia decretorum ſynodalium concernentium ipſam generalem reformationem capitis & membrorum, aliiſque ad eamdem pertinentibus. Ipſe autem præcipit concilio ne ulterius in his procedat: alioquin ipſum extunc transfert in Ferrariam: pœnas & cenſuras, licet tamen nulliter & de facto, in omnes qui poſt actus conciliares Baſileæ exercuerint fulminat. Addidit etiam, ut factum Bohemorum, pro quo tot millia hominum interierant, eo caſu ultra triginta dies non tractaretur in Baſilea, ubi oratores regni Bohemiæ eo tunc conſtituti erant; cum quibus ſancta ſynodus, ſuper declaratione articuli de communione ſub utraque ſpe- B cie gravibus & maturis diſputationibus ac diſcriminibus laborabat. Poteſtne, o venerabiles oratores, hanc taliter attentatam diſſolutionem & tranſlationem hæc ſancta ſynodus tolerare, aut ſub diſſimulatione tranſire; ubi per eam, dum prima ejus diſſolutio longe minus gravis quam hæc ſecunda fuerat perpetrata, reſponſum exſtitit oratoribus ipſius ſummi Pontificis in reſponſione ſynodali, in qua ſeptem cardinales aderant, & legatus Apoſtolicus præſidebat: Hic articulus fidem concernit, qui ſine interitu ſalutis negligi non poteſt. Malumus mori, quam tanto errori per ignaviam cedere. Hæc verba ibidem dicta fuerunt, quæ nunc multo magis dicenda veniunt, ubi poſt declarationes ſuper hoc factas per eccleſiam, C poſt promiſſiones ipſius domini Eugenii quod abſtineret in futurum a gravaminibus inferendis concilio & ſuppoſitis ejus, hæc prætenſa noviſſima tranſlatio ſub talibus conditionibus, quæ nulla ratione colorari poſſunt, & tali tempore facta eſt. Quod ſi oportuit, ut primam diſſolutionem, ſine conſenſu ipſius concilii attentatam, declararet ipſe dominus Eugenius nullam, irritam, & inanem; quanto magis de hac iterum attentata prætenſa tranſlatione hoc agere neceſſe eſt? Sed ulteriora proſequamur. In vim hujus tranſlationis noviſſimæ idem dominus Eugenius aliam congregationem ſub nomine generalis concilii apud Ferrariam erexit, etiam ante adventum Imperatoris & patriarchæ Græcorum: declaratione D præmiſſa, quod conditio poſita in præfata tranſlatione jam erat adimpleta, eo quod ſua contumacia fuerat per ſynodum declarata, dum ad ſynodum ipſam (ut præfertur) nec unum ſervulum mittere dignatus eſt. Ecce fundamentum erectionis alterius prætenſi concilii & altaris contra altare, immo contra univerſalem eccleſiam: non ſolum adverſus decreta Conſtantienſis & hujus Baſileenſis conciliorum, verum etiam expreſſe contra ea quæ per ſuos præſidentes in prætenſa decretatione ſua nominationis locorum ordinata fuerant, & quæ in conventionibus Græcorum approbatis (ut præfertur) per eumdem dominum Eugenium habebantur. Conſiderate in vero judicio, qualiter hoc factum a ſchiſmate excuſari E poſſit: præſertim ubi jamdudum in octava ſeſſione hujus ſanctæ ſynodi, præſidente ſedis Apoſtolicæ legato, etiam ante ipſius domini Eugenii adhæſionem, fuerat ſolemniter declaratum, quod ſicut unica eſt Chriſti eccleſia, ſic non poteſt eſſe niſi unicum generale concilium ipſam repræſentans. Et quod ſi contingeret aliam congregationem ſub nomine generalis concilii, durante iſto, erigi per quemcumque cujuſcumque dignitatis, etiamſi papalis; non foret concilium eccleſiæ catholicæ, ſed ſchiſmaticorum conventiculum. Hæc verba ibidem habentur. Conſpicite pro Dei reverentia, ſi poſt horum perpetrationem cauſam legitimam, immo urgentiſſimam, habuit hæc ſancta ſynodus decernendi & declarandi ipſum dominum

ANNO CHRISTI 1439.

Anno Christi 1439.

minum Eugenium Papam fuiſſe ſuſpenſum ab omni adminiſtratione papali, lapſis quatuor menſibus a die prætenſæ diſſolutionis ſeu tranſlationis per eum (ut præfertur) attentatæ, præmiſſa monitione per ſolemne decretum, ut infra illud tempus quatuor menſium ipſam tranſlationem revocare haberet, ſub pœna ipſius ſuſpenſionis ab adminiſtratione papali ipſo facto incurrendæ, juxta formam quæ dudum in decreto undecimæ ſeſſionis hujus ſanctæ ſynodi ordinata fuerat. Poteſtne aliquis huic ſuſpenſioni contradicere, quæ facta eſt a legitimo generali concilio univerſalem eccleſiam repræſentante, & ex tam urgentiſſimis cauſis, poſt tantum contemptum decretorum ſynodalium, continuationemque abuſuum & deformitatum; poſt tam gravem læſionem auctoritatis generalium conciliorum; quam fidem tenemus ex determinatione univerſalis eccleſiæ nobis tradita, quam quilibet Chriſtianorum tenetur uſque ad animam & ſanguinem defenſare: poſt ſchiſma perpetratum, propter quod merito ſibi obedientia ſubtrahenda erat, dum (ut verbis dicamus beati Cypriani) ſe ſeparabat a collegio ſacerdotum & vinculo eccleſiæ: quo caſu de Novatiano dicit idem Cyprianus, quod epiſcopi poteſtatem non poteſt habere nec honorem, qui epiſcopatus nec habere voluit unitatem nec pacem: poſt manifeſtam contumaciam & apertam rebellionem, dum ſic ipſe dominus Eugenius notorie & incorrigibiliter eccleſiam Dei ſcandalizabat? Quæ etiam ſuſpenſio decreta & declarata fuit ante adventum imperatoris & patriarchæ Græcorum ad ultimum portum citramarinum. Nam ſupradictus terminus quatuor menſium effluxerat, quo tempore concilium ipſum adhuc durare in Baſilea nullus, quovis quæſito colore, ambigere poterat. Quid autem poſt ipſorum Græcorum adventum in erectione cujuſlibet congregationis ſub nomine generalis concilii efficere potuerit, ſive apud Ferrariam, ſive ad quemlibet locum alterum, cum jam ab adminiſtratione papali legitime ſuſpenſus eſſet, vos præclari oratores lucide conſpicere poteſtis, etiam abſque aliis neceſſariis rationibus, quas latius in aliis decretis & epiſtolis noſtris deduximus. Et ut adhuc parumper de hac ſuſpenſionis evidentia ſummatim loquamur, determinationes præcedentes univerſalis eccleſiæ in hoc advertite. Olim Conſtantienſe concilium in eo maxime decreto quod incipit, Frequens, pluribus in caſibus decrevit ſummos Pontifices ſuſpenſioni ab adminiſtratione papali ſubjacere debere, propter bonum univerſalis eccleſiæ: & in ea ſeſſione, quam ſuper auctoritate conciliorum generalium celebravit, expreſſe ſtatuit & declaravit, quod ſi quis, etiam ſummus Pontifex, mandatis, ſtatutis, ſive ordinationibus, aut præceptis cujuſlibet concilii generalis univerſalem eccleſiam repræſentantis obedire contumaciter contempſerit in his quæ pertinent ad fidem, ad extirpationem ſchiſmatis, & generalem reformationem eccleſiæ in capite & in membris, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur, ad alia juris remedia, ſi opus fuerit, recurrendo. Deinde in undecima ſeſſione hujus ſanctæ ſynodi ſtatutum fuit, quod ſi ſummus Pontifex in futurum attentaret concilia generalia actu congregata diſſolvere, aut de loco ad locum mutare ſine conſenſu ipſorum, niſi reſipiſceret infra quatuor menſes, ſuſpenſionem ab adminiſtratione papali incurreret ipſo facto. Et ſi hanc ſuſtineret per duos menſes animo indurato, ad depoſitionem ipſius procederetur. Subſequenter in duodecima ſeſſione fuit monitus ipſe præſens ſummus Pontifex, ut diſſolutionem concilii per eum tunc attentatam revocaret infra ſexaginta dies: alioquin extunc prout exnunc eſſet ſuſpenſus ab omni adminiſtratione papali. Poſtquam hæc omnia præceſſerant, ipſe dominus Eugenius adhæſit huic ſacro concilio, dicens ipſum legitime ab initio ſui fuiſſe continuatum, non obſtante præmiſſa diſſolutione, quam expreſſe declaravit nullam, irritam & inanem. Exinde oratores ſui, ad præſidendum in concilio deputati, juraverunt expreſſe ſuis nominibus, decreta concilii Conſtantienſis ſuper auctoritate generalium conciliorum edita, atque inſuper decreta concilii Baſileenſis manutenere & defendere. Quis poſt tanta tamque ſolida univerſalis eccleſiæ teſtimonia ambigere aut in dubium revocare poteſt, ſi præfata ſuſpenſio per hanc ſanctam ſynodum decerni ac declarari potuerit ac debuerit? Quod non ſolum clariſſime conſpicitur: verum etiam illud irrefragabile eſt, quod poſtquam ſuſpenſionem ipſam dominus Eugenius ſuſtinuerat per duos menſes animo indurato, ad ejus depoſitionem procedere incumbebat ſynodali judicio. Sed quantam in ea re manſuetudinem obſervaverit ſancta ſynodus, quam benigne ſupplicationibus veſtrorum ſereniſſimorum principum condeſcenderit, vos venerabiles oratores pro Deo attendite. Jam eamdem ſuſpenſionem ſummus Pontifex per annum integrum ſuſtinuit animo indurato, & ecce depoſitionem ejus diſtulimus uſque ad hoc tempus, proceſſuſque adverſus eum inchoatos tardiori greſſu deduci & continuari fecimus: expectantes ſi forſan ad preces veſtrorum principum, aut aliunde quomodolibet excitatus, reverteretur ad cor, & ad ea quæ ſunt ſalutis, unionis, pacis & boni regiminis eccleſiæ in ſpiritualibus & temporalibus efficaciter converteretur: ſi tandem eccleſiam monentem & corripientem audiret, ne ipſum oporteret haberi, juxta verbum Chriſti, ſicut ethnicum & publicanum. Quantas vero interim perſecutiones adverſus hanc ſanctam ſynodum pro ſalute ipſius laborantem excitavit, conſiderate: quantum in ſe erat, licet tamen nulliter & de facto, omnia ſuppoſita ipſius ſanctæ ſynodi excommunicare, privare, inhabilitare conatus eſt, niſi ſuæ prætenſæ diſſolutioni parerent. Interdictum in civitate Baſileenſi ſervandum ſtatuit, niſi cives Baſileenſes concilium ipſum a civitate ſua ejicerent. Victualia ad nos deferri prohibuit, & portantes eadem ſpoliari conceſſit, atque ipſorum ſpolia cedere occupantibus. Inſuper quoque litteras ſuas more Romanæ curiæ bullatas mandavit, ut in ipſa ſuppoſita concilii fieret perſecutio tamquam in hoſtes fidei Chriſtianæ, appellans hanc ſanctam ſynodum perfidam iniquorum ſynagogam. Poſtque venerabilis epiſcopus Viſenſis, & dilecti eccleſiæ filii Ludovicus de Urbe ſedis Apoſtolicæ protonotarius, Dionyſius de Sabenrays ſacræ theologiæ profeſſor, & Stephanus Ploneri decretorum doctor, oratores noſtri, realiter capti fuerunt, ſumpta occaſione per captivantes, uti accepimus, ex mandatis domini Eugenii. Sed Dominus in his omnibus nobis adjutor fuit, pro cujus eccleſia perſecutiones pati non refugimus: ſcientes quoniam ipſe Dominus ait: *Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam.* (Matth. 5.) Et quamvis plurima temporalia damna, diſpendia & pericula nobis afferat in hoc loco tam longi temporis exſpectatio, cum innumeris ſumptibus & laboribus; tamen non poſſumus hanc in Deum noſtrum offenſam committere, ut eccleſiam ejus ruere, inceptamque reſtaurationem ſanctiſſimæ legis ſuæ in cordibus hominum, & neceſſariam reformationem Chriſtianæ religionis [a] deferri atque abjici, nec veritatem & juſtitiam in diebus noſtris miſerabiliter conculcari patiamur: ſed miſericordiam Salvatoris noſtri jugi-

[a] Fort. abſcul.

ANNO CHRISTI 1439.

ter exorabimus, ut ipſam eccleſiam ſuam adverſus perſecutiones ſuſcitatas aſſidue tueatur; nobiſque in eo propoſito perſeverare donet, ut nullus adverſitatis impetus, nulla perſecutionum magnitudo noſtros animos dimoveat, quo minus ſancta opera, propter quæ hæc univerſalis eccleſiæ ſynodus congregata eſt, in realem effectum deduci procuremus; & auctoritatem univerſalium conciliorum, per quam fidei integritas, & eccleſiaſticæ diſciplinæ vigor, omniſque regula Chriſtianæ vitæ conſervari habet, ſuſtineamus illibatam, non quærentes in ea ea quæ noſtra ſunt, ſed quæ Jeſu Chriſti & ſalutis animarum. Alia quoque plura ſpecialia de geſtis tam per ſummum Pontificem, quam etiam per ſuos qui ad diverſas regiones miſſi fuerunt, nequaquam per ſingula com- B memorare de præſenti volumus. Sed illam graviſſimam offenſam Dei noſtri & eccleſiæ ſuæ, atque etiam humanæ naturæ, nequaquam [a] tacenda eſt in perſonam Heraldi illuſtris principis Pedemontium perpetratam: quem ad Græciam præmiſerant legati noſtri: qui ſuper una galea oratorum ſummi Pontificis captivatus, & torturæ expoſitus, nuſquam comparet: & in mare projectum & demerſum fuiſſe accepimus. Verum divinam exoramus clementiam, quatenus cor ipſius ſummi Pontificis ita convertere dignetur in viam veritatis, ſalutis & pacis, ut non ampliora de his loqui, aut ſcribere neceſſe ſit; ſed omnibus emendatis, eccleſia cunctorum mater de ipſius probis actibus in Domino gaudeat. Jam vero, clariſ- C ſimi oratores, ad ea venimus, quæ ſuper mutatione loci pro celebratione concilii nomine veſtrorum principum poſtulaſtis. Opportunum quidem fore propoſuerunt diſcretiones veſtræ, ut locus alius huic ſacro concilio tutus & accommodus eligeretur, in quo cum Græcis haberetur conventio, ſervata ex integro auctoritate generalium conciliorum, & hujus præſentis Baſileenſis concilii, quod univerſalem eccleſiam repræſentare devotis & fidelibus animis profitemini. Nos quoque pacis & unitatis amantiſſimi, ipſorum principum veſtrorum votis, quantum cum Deo poſſumus, condeſcendere cupientes, aures benignas cunctis in ea re per vos proponendis accommodavimus. Petierunt autem deputati hujus ſanctæ D ſynodi, inter quos cardinales, archiepiſcopi, epiſcopi, abbates & doctores inſignes erant, ut media aperire velletis, quibus res iſtæ perfici poſſent. Vos ad hæc reſpondiſtis ut illi potius ea aperirent, qui de auctoritate conciliorum generalium & rebus eam concernentibus amplius informati erant, atque in his ultra jam per ſeptennium occupati. Ipſi vero ſuaſioni veſtræ morem gerentes huic negotio operam dederunt. Et cum plurima in ea re pericula cernerent ſubverſionis ejuſdem auctoritatis conciliorum generalium, atque deperditionis inchoatorum operum, reformationem eccleſiæ in capite & in membris concernentium, certa capitula conceperunt, per quæ his periculis obviare pro ſua fidelitate conabantur. Et ſi E vere eadem capitula, dum a vobis audita fuerint, non a juſtitia & ſanctitate deviare arbitremini; tamen quoniam difficile fore exiſtimabatis, ſummum Pontificem ad hæc inducere, alia capitula concepiſtis, quibus completis hanc fieri poſſe loci mutationem. Vos autem majorem partem veſtrum [b] adviſaſſe dicebatis: ſuper ipſis quoque per vos aviſatis deinceps noſtri deputati nonnulla quæ addenda videbantur, & quædam etiam ſubtrahenda, exinde annotaverunt: circa quæ deinceps mutuam collationem habuiſtis.

Hæc autem ſancta ſynodus omnia maturo examine ponderans, quæ tam per deputatos ſuos, quam A per devotiones veſtras librata fuerunt, jam impræſentiarum grandia pericula veſtris devotionibus exponere duxit ex hac mutatione ſibi ac toti eccleſiæ evidenter imminentia: quibus non ſatis cautum eſſe per capitula quæ a vobis concepta ſunt veſtræ diſcretiones facile poſſunt advertere. Primum quidem, de nullitate diſſolutionis ac tranſlationis prætenſæ hujus ſacri concilii in Ferrariam per ſummum Pontificem recognoſcenda, nullam feciſtis mentionem: quam nullatenus per eccleſiam tolerari poſſe ſuperiores rationes oſtenderunt: neque ſola ceſſatio congregationis Ferrarienſis, de qua feciſtis mentionem, grave vulnus in hoc illatum eccleſiæ quoquomodo ſanaret. Secundo, tria loca per ſynodum nominan- B da propoſuiſtis, ita ut alterius ipſorum optio per dominum papam & Græcos fieri haberet: cum tamen venerabiles & diſcreti oratores ſereniſſimi regis Romanorum, & venerabilium ac illuſtrium principum electorum ſacri Romani imperii, tam in propoſitionibus per vos factis, quam in petitionibus ſcripto tenus præſentatis, a principio dumtaxat locum alterum pro œcumenico concilio celebrando quæſieritis; & poſſet concilio periculum imminere, dum illum locum qui minus accommodus & ſecurus nobis eſſet, Papa cum Græcis fortaſſe aſſumeret. Tertio, non expreſſiſtis quod dominus Eugenius in talem locum conſentiret tamquam auctoritate hujus ſacri concilii univerſalem eccleſiam repræſentantis nomina- C tum; neque aliquod verbum in veſtris aviſamentis percepimus, per quod ipſe hoc Baſileenſe concilium legitime continuatum recognoſcere haberet: quod tamen neceſſe eſt, ſi ſummus ipſe Pontifex cum hac ſancta ſynodo, atque etiam cum religioſis principibus veſtris unum ſentiret, & pacem & unitatem confovere velit, ac futuris quæſtionibus & controverſiis obviare, quæ in altero loco exoriri poſſent. Quarto, de obſervatione ſynodalium decretorum & reformationis exſecutione, pro qua hæc ſancta ſynodus graviſſimos labores tanto tempore ſuſtinuit, & quæ intantum divinæ legi beneplacita, ſalutique Dominici gregis neceſſaria judicata eſt, nullam mentionem expreſſam feciſſe videmini: neque etiam ſuper D obſervatione geſtorum in materia juſtitiæ, gratiæ, ſeu indulti, in hac ſancta ſynodo, per ipſa aviſamenta veſtra habetur proviſio aut ſecuritas: ex qua re quamplurimæ turbationes in diverſis regionibus provenirent, niſi opportune provideretur. Quinto, de modo transferendi concilium ad locum alterum, & qualiter procederetur in illo loco, ſaltem ab initio nihil aviſamenta veſtra dixerunt, niſi tantum quod modus ille obſervabitur, quem concilium ibi exiſtens determinabit. Dum vero ibi deventum eſſet, dicerent forſan aliqui ſolos Pontifices vocem diffinitivam habere, & a votis illorum concludere vellent: alii, abbates, doctores & priores, & capitulorum procuratores, aliteſque debite qualificatos inſignes viros, E non excludi debere, & a majori parte omnium concluſiones habendas arbitrarentur. Rurſum quidam per deputationes, alii per nationes procedere conarentur: facileque eſſet concilium inter has diſſenſiones diſſolvi, maxime attento conatu quem præſens ſummus Pontifex ad ipſam diſſolutionem hactenus exercere viſus eſt: ſicque tandem poſſet contingere, ut parvipenſis decretis ſynodalibus, & quodammodo ſepulta auctoritate generalium conciliorum, ſummi Pontifices pro libito voluntatis agere poſſent quidquid eis videretur; dum adverſus hoc concilium, cui incorporati fuerunt omnes reges Chriſtiani, & quod tanta auctoritate fundatum exſtitit, in ipſius tali diſſolutione & cluſione poſt tanta certami-

[a] Forte, tacendam putamus ſic.

[b] Forte, aviſaſſe.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1439.

na prævaleret moderni domini Eugenii voluntas: quod quam eſſet perniciosum & damnoſum toti eccleſiæ atque Chriſtiano populo, vos ipſi conſiderate. Quare neceſſe eſt, ſi concilium transferri debet, ut cum magna cautela his periculis obvietur, & de modo incipiendi progreſſum ipſius concilii in loco altero firma & ſtabilis concluſio ante tranſlationem habeatur. Cum vero ibi ſolidatum & ſtabilitum fuerit concilium, ſi alios modos tenere voluerit, hoc in ſua libertate manebit. Sexto, ſuſpenſionem ſummi Pontificis ab adminiſtratione papali mox ſublatam intelligi profertis, cum canones Conſtantienſis concilii profeſſus erit, & in locum nominatum conſenſerit: quod nullatenus fieri poſſe, manentibus cauſis propter quas ſuſpenſio ipſa decretata eſt, veſtræ diſcretiones clariſſime conſpicere poſſunt: quæ etiam ubi expurgatæ eſſent, & ſpes bona in ſpiritualibus & temporalibus in adminiſtratione poſſet concipi, talem ſublationem cum magna conſideratione per ſolemne decretum effici conveniret: neque de admiſſione præſidentium ex parte ipſius ſummi Pontificis, de qua in veſtris aviſamentis agebatur, mentio eſt habenda, priuſquam ipſa ſuſpenſio auferatur. Quod vero de cenſuris hinc & inde tollendis additum eſt, ſcitis ea quæ adverſus hoc legitimum generale concilium in his facta ſunt nulla prorſus eſſe, irrita & inania, ſicut etiam dudum in decreto duodecimæ ſeſſionis hujus ſanctæ ſynodi exſtitit declaratum: & cum unica ſit eccleſia, unicum eſt etiam generale concilium ipſam repræſentans, cui quilibet, cujuſcumque ſtatus & dignitatis, etiamſi papalis, obedire tenetur. Nec in eccleſia contrariæ ſunt poteſtates, a quibus contrariæ cenſuræ veraciter procedere poſſint, ſicut & vos optime intelligere non dubitamus. Septimo, locum mutari quæritis, eſto quod nec Papa neque Græci venirent ad illum alterum locum, aut in eum conſentirent. Quæ autem neceſſitas vel quæ utilitas id agere ſuadet, non aperuiſtis. Nec videtur quo pacto dominus Eugenius ibidem auditi haberet, ſicut tangere videmini, dum neque in illum locum conſentire, neque ad ipſum mittere vellet. Idipſum vero nequaquam conveniens eſſet, ſynodum in loco ſecuro ac quieto & pacifico conſiſtentem periculoſæ tranſlationi exponere ſine fructu aut ſpe alicujus utilitatis, vel urgente neceſſitate. Octavo, quoniam non dixiſtis quid agendum erit, ſi dominus Eugenius ea quæ petuntur facere noluerit: poterimuſne ſemper in talibus dilationibus, in his fluctuationibus eccleſiam periclitari permittere, & non ſibi de aliquo providere remedio? Videtis quantæ dilationes conceſſæ ſunt quæ nullum fructum attulerunt: immo pendentibus illis, ipſe dominus Eugenius quamplurima in præjudicium eccleſiæ innovavit. Pendente quidem dilatione ſexaginta dierum, poſt citationem ejus concilium diſſolvere & transferre attentavit. Subſequenter dilatione quatuor menſium, poſt diſſolutionem ipſam congregationem Ferrarienſem erexit. Deinde ſub tertia dilatione duorum menſium, poſt ſuſpenſionem ipſius ab adminiſtratione papali, nos prædæ & ſpoliationi, aliiſque perſecutionibus antedictis expoſuit, & Græcos ad ſe pro ſui munimento attraxit. Longioribus deinde dilationibus ad rogamina principum per nos obſervatis, ipſe interim nuntios per orbem tranſmiſit, qui ſuaderent corda multorum in viam ejus. Rurſum, dum his diebus ſuper tractatibus pacis [a] nobiſcum occuparemur, ipſe neque nobis neque vobis conſultis prætenſam tranſlationem in civitatem Florentinam fecit: & cum vos, venerabiles oratores, locum alterum in Germania expeteretis, ubi omnes convenire poſſent, ipſe ad longiores regiones non parum acceſſu difficiliores ſe tranſtulit. Videtis quod inter has dilationes ſcandala continue creſcunt: vileſcit ſynodalis auctoritas: totus fere grex Dominicus ob defectum paſtoris provide regentis in præcipitium malorum dilabitur: & in his nullam medelam profertis, nullam ſecuritatem remediorum datis, ſi ſummus Pontifex huic ſanctæ ſynodo & veſtris deſideriis condeſcendere recuſaverit. Tandem deſignaſtis, quod dum ſic ad alterum locum deventum fuerit, civibus Avinionenſibus creditoribus eccleſiæ ſatisfiet. Nullatenus autem poſſumus aut debemus uſque in id tempus ſub eventu incerto ſatisfactionem eis debitam differre & prolongare; cum & pecuniæ jam collectæ pro eccleſia in diverſis locis habeantur, quæ nullatenus nobis denegari juſte poſſunt; tenemurque pro viribus agere ut quantocius ſine mora quod debet ſancta ſynodus reſtituat. Hæc itaque, clariſſimi oratores, ponderare velint veſtræ prudentiæ, & pro reverentia Chriſti Salvatoris noſtri efficacem operam impendere, ut res univerſalis eccleſiæ ad honorem Dei, ſalutem animarum, & veram pacem cunctorum, feliciter diſponi poſſint. Vos omnes uno animo cum hac ſancta ſynodo ſaluti eccleſiæ ſanctæ Dei conſulere curetis, & eam in ſuis neceſſitatibus efficaciter adjuvare. Nos vero, ſi in præmiſſis quæ neceſſaria ſunt convenienter proviſum fuerit, pro bono pacis & contemplatione sereniſſimorum principum veſtrorum atque ſingulariter pro unione Græcorum proſequenda, quam ſemper multo deſiderio expetivimus, ad tranſlationem hujus ſanctæ univerſalis ſynodi in alterum locum ſecurum, & rebus univerſalis eccleſiæ gerendis accommodum, condeſcendere parati erimus. Interim tamen non omiſſuri ea, quæ ad progreſſum hujus ſacri concilii & operum per ipſum inchoatorum, tam in reformatione eccleſiæ in capite & in membris, quam in ceteris rebus, pertinere videbuntur, pro honore Dei & ſalute univerſalis eccleſiæ. Et nihilo minus totis viribus ſemper operam dabimus, ut pax optima & beata tranquillitas per omnem eccleſiam vigeat, ad laudem & gloriam Spiritus Paracleti, qui cum Patre & Filio unus eſt Deus benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

Datum Baſileæ in congregatione noſtra generali, decimo Kalendas Martii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono.

[a] *Forte, vobiſcum.*

XIII.

Reſponſio ſynodi ad ſchedulam oratorum principum de mutatione concilii in alium ex tribus locis, ubi inchoandum eſſet omnino concilium ad ſex menſes cum dimidio, nec interim contra Papam procedendum.

Sacroſancta, *&c.* ad futuram rei memoriam.

Rem graviſſimam, quam ab hac ſancta ſynodo quæritis venerabiles ac circumſpecti oratores, attentis conſiderantes animis, Deum noſtrum, qui ſua potenti dextera eccleſiam plantavit in terris, ſupplices oravimus & oramus, ut ea nobis loqui ac reſpondere donet, quæ ſint ad ſuæ majeſtatis honorem & ſalutem omnium credentium: qui Apoſtolis ſuis & diſcipulis, ut in tempore neceſſitatis loquendi fiduciam haberent, dixit: *Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini.* (*Matth. 10.*) Mutationem hujus ſacri concilii in locum alterum, ſuperiori tempore per vos expetitam, iterum poſtulatis. Spem quoque pacis eccleſiæ ex ea re concipere videmini: quam profecto pacem ſi per hoc medium poſſemus adipiſci, jamdudum ipſam mutationem avidis animis quæſiviſſemus, quoniam ſummo deſiderio cupimus eum beatis paci-

ANNO CHRISTI 1439.

ficis filiationem Dei promerentibus operari ad pacem: non quidem illam pacem appellantes, qua, conciliorum auctoritate contempta, quiſpiam ſummus Pontifex poſſet de tota eccleſia & animabus redemptis ſanguine Chriſti agere quidquid ſibi libitum foret, abjectaque ſalutifera reformatione, ſpretis ſacris canonibus & decretis, vitia & abuſus peſtiferi pacifice regnare permitterentur: aut, quod omnibus gravius eſt, fide læſa & vulnerata, quiſquis fidem ipſam impugnans pacifice oppimeret eccleſiam, & illi tacere cogerentur qui fidem ipſam ſuſtinerent. Non quidem hoc eſſet pacem agere, ſed turbationem graviſſimam: non hoc eſſet mederi languoribus præſentibus eccleſiæ, ſed eam in miſerabile diſcrimen adducere. Quod quidem non eſſe noſtræ intentionis credimus. Sed zelus domus Dei cogit nos in extremis eccleſiæ periculis non tacere veritatem: ne tamdem dicere oporteat in Dei judicio: *Væ mihi, quia tacui.* (Iſai. 6.) Sciunt diſcretiones veſtræ vitam eccleſiæ in fide & probis moribus præcipue conſiſtere, quibus capiti ſuo & fonti vitæ Chriſto conjungitur, ac cum eo pacem habet, caritatem & gaudium, quæ ſunt fructus Spiritus: ut & vos ipſi ex Apoſtolo allegaſtis. (Galat. 5.) Quam [a] vero pacem quærunt beati pacifici, qui recipiunt adoptionem filiorum Dei. Hæc eſt enim pax Chriſti, de qua ipſe aït: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis.* (Joan. 14.) Cum autem his noviſſimis temporibus deformitates, ſchiſmata, & errores plus ſolito cœpiſſent inſurgere, congregata in Spiritu ſancto ſacra Conſtantienſis ſynodus nobis fidem explicavit de poteſtate immediate data ab ipſo fidei auctore Chriſto conciliis generalibus repræſentantibus catholicam militantem eccleſiam, quibus & ſummus Pontifex, & quilibet alius, obedire tenetur: ut Chriſtiani intelligerent, quod ipſis erroribus, ſchiſmatibus, & deformitatibus obviare oporteret per conciliorum generalium auctoritatem, ſicut Chriſtus ipſe Deus noſter ordinavit: ut ſic frequens conciliorum celebratio, quæ præcipua agri Dominici cultura eſt, vepres & tribulos prædictorum malorum evellat, prout in eadem Conſtantienſi ſynodo declaratum exſtitit, & pax optima cum ſanctitate & juſtitia omnibus diebus vigeant in terris. Unde vero languores, unde morbi, unde turbationes pacis & vexationes eccleſiæ jam nunc potiſſime invaleſcunt, niſi ex eo quod obedientia, quam Chriſtus ipſe imperavit, quam eccleſia declaravit, quam fides edocet, non data eſt concilio generali (quod dolenter referimus) a domino Eugenio Papa moderno? immo graviſſime contempta, & duriſſime factis, verbis & ſcriptis uſque in hodiernum diem impugnata; ſicut magna ex parte in alia noſtra reſponſione ſynodali præterito menſe Februarii ad veſtras priores petitiones ſuper mutatione hujus ſacri concilii porrectas explicavimus: unde diviſiones & ſchiſmata in eccleſiis particularibus, unde principum & prælatorum, atque etiam populorum per orbem diſperſorum, graviſſima perturbatio. Nam, quemadmodum ſæpe audiſtis, primitus hoc ſacrum concilium congregatum auctoritate duorum præcedentium conciliorum, & duorum ſummorum Pontificum, pro exſtirpatione hæreſum & reformatione eccleſiæ in capite & in membris, quaſi ab exordio attentavit dominus Eugenius, licet nulliter & de facto, diſſolvere ſine ipſius concilii conſenſu. Deinceps cum plurima decreta ſalubria edita fuiſſent pro reformatione eccleſiæ in capite & in membris, & per legationes plures, [b] per plures oratores admonitus eſſet, ut animum ſuum ad eorum obſervationem redderet benigne inclinatum; ita, proh dolor, ea parvipendit, ita contempſit, ut quaſi in nullo debitam obedientiam ipſi concilio adhibere compertus ſit: ex quo graviſſimo contemptu non parva ſuſpicio adverſus eum exorta eſt, quod de declaratione catholicæ fidei facta in concilio Conſtantienſi non recte ſentiret, quodque non crederet ſe teneri obedire concilio, prout ipſa fidei veritas aſſerit. Quid amplius? Cum ſuper hoc gravi contemptu citaretur, mentem ſuam plenius adverſus ipſam veritatem declaravit, diſſolvendo auctoritative hoc ſacrum concilium de facto ſine conſenſu ipſius, caſu quo virtute decreti citatorii procederetur, aut fieret aliqua novitas contra ipſum, aut contra aliquem ſuorum oratorum præſidentium, qui in concilio fuerant: prohibendo etiam auctoritative, ne in eo caſo factum Bohemorum, quod actu tractabat hæc ſancta ſynodus, ultra triginta dies ageretur; ubi non ſolum jam obedientiam denegavit, ſed ſe judicem ſuper concilium conſtituit, non ei obediens, ſed imperans in his, in quibus eumdem teneri obedire concilio ex Chriſti ordinatione aſſerit ipſa traditio fidei. Si vero jam hoc ſacrum concilium diſſolvatur, quod fidem eccleſiæ defendit: dimittaturque ille ſupra eccleſiam pro libito ſuæ voluntatis imperare, qui tanto tempore tam graviter ipſam factis, operibus, & verbis impugnat, immo auctoritate & poteſtate conatur opprimere: numquid non ipſius eccleſiæ imminet deſolatio? Numquid non timendum eſt, vel potius præſumendum, quod concilio diſſoluto volet ſingulos per orbem diſperſos cogere ut idem ſentiant quod ipſe? Numquid non, ſi abſque debita correctione ſic dimittatur, cunctis ſive eccleſiaſticis, ſive ſæcularibus, ſive prælatis, ſive principibus aut aliis quibuſcumque imminebit perſecutio, qui fidem in ſacro Conſtantienſi concilio explicatam voluerint profiteri? Quid vero de illis faciet, qui decreta ſynodalia ſervare volent? quod [a] cum in præſentia videamus adhuc ſedente concilio, quomodo tales in pluribus eccleſiis faciat tractari. An vero hæc erit appellanda pax & tranquillitas eccleſiæ, vos præclari oratores, pro Deo conſiderate. Quot erunt deinceps, qui pro conciliorum auctoritate, pro declarationibus per eccleſiam factis in explicatione fidei certabunt, ſi eas deprimi & hoc concilium in earum defenſionem de facto viderit ſuccumbere? Quis hæreticus non audentius (quod cum amariſſimo gemitu dicimus) cornua eriget adverſus ſponſam Chriſti, ſi ipſa concilia generalia, quibus ſupremum judicium in materiis fidei decretum eſt, viderit conculcari? Sed quis, o præclari oratores, jam in alio concilio, quod futurum dicitis, ad reſiſtendum ſummo Pontifici pro defenſione rectæ fidei veniret, dum ipſe Pontifex hoc ſacrum concilium de facto ſuppreſſiſſe, & in nihilum redegiſſe conſpiceretur? Quale præterea exemplum relinqueretur ſummis Pontificibus, ſi perperam agere volent, ſchiſmata faciendi, concilium generale impugnandi & diſſolvendi; ut quoties de ipſorum correctione in fide aut in moribus agetur, perturbent, ſcindant, & dividant concilium, atque in aliud concilium deveniri poſtulent? Et ſi in illo non fieret quod voluerint, iterum aliud quærant: ſicque fiet transmigratio de concilio in concilium: & judicia univerſalis eccleſiæ ſic ſemper in certo vagabuntur, dum præſens ſummus Pontifex, poſtquam decretis, præceptis, & ordinationibus ſynodalibus tanta obduratione obſiſtit, poſtquam ipſum bis auctoritative ſine ejus conſenſu diſſolvere attentavit, & ſciſſuram in eccleſia gravem jam perpetravit; tamdem nulla ſuſcepta pœnitentia, nulla penitus emendatione facta, obtineret ut concilium

ANNO CHRISTI 1439.

[a] Forte, vero.

[b] Forte, ac per.

[a] Forte, cum

mutari cogeretur; immo veriſimiliter in totum diſpergeretur per hanc viam mutationum & dilationum, quas afferri concipimus, perſeverante ipſo moderno Pontifice in aſſidua ejuſdem concilii & toties declaratæ veritatis impugnatione. Hoc equidem non eſſet ſchiſmati obviare, ſed ſchiſmata fovere & nutrire, dum Pontifici volenti ſchiſma facere, ut formidare videmini, ſi concilium ad ejus correctionem procederet, talis favor præberetur, ut ejus contemplatione ipſum concilium tali modo mutaretur. Unde poſteris ad ſchiſmata facienda major pararetur audacia, ut conciliorum enervaretur auctoritas, per quorum ſupremum judicium in terris ſchiſmata exſtirpari convenit: immo ſecundum hoc, quia eccleſiam lacerare & ſcindere vellet, ipſa ſibi tota opprimenda relinqueretur. Et ne partem gregis ad ſe traheret, totus in ſuis manibus dimitteretur. Unde forſan volendo auferre ab eis fidem, quam in catholica eccleſia de auctoritate conciliorum didicerunt, & contemnendo leges pro ſalute omnium datas, ipſe omnes in damnationem ducere molitetur. Non hic agitur, præclati oratores, de tali ſchiſmate, in quo duæ perſonæ contendunt de papatu, & in dubium vertitur cui eorum jus competat, ubi uterque contendentium in judicium concilii generalis venire habet ſententiam auditurus: ſed agitur de Pontifice, qui ſe voluntarie a concilio volente ipſum corripere ſeparavit, quod reputabat legitimum univerſalis eccleſiæ concilium, & eccleſiæ pacem turbavit, ſchiſma fecit, ſcandala ſuſcitavit, diſſolvendo concilium auctoritative, ut præmiſſum eſt, caſu quo procederetur contra ipſum aut aliquem oratorum ſuorum præſidentium. Et altare contra altare erexit, ut ſic correctionem judicis effugeret. Quomodo autem res illa locum ſibi vindicare poterit ſine enervatione auctoritatis conciliorum? ut poſt prædicta oporteat Pontificem manere in poſſeſſione diſſolvendi taliter concilium. Et quia ſancta ſynodus * dum vero jam requiritur, ut poſt iſta concilium, quia officium judicis egit pro exercitio juſtitiæ ſibi divinitus commiſſo, cogatur loco judicii cedere & mutari, ſuaque judicia differre, ac deſerere, ac per talem mutari, ut ſibi præfigantur tempora, loca, modi procedendi, & alia quæ nunc requiruntur a nobis: quaſi non ſit libertas in concilio generali ad faciendum, quod pro republica expedientius judicabitur ſub directione ipſius Spiritus ſancti: de cujus auxilio confidendum eſt, quod ſive oporteat concilium manere in hoc loco, ſive mutari; ſive conveniat procedere, ſive quidquam aliud agere; & de modo, forma & tempore omnia peragendi, ſuggeret ipſi concilio quod pro ſalute univerſalis eccleſiæ fuerit neceſſarium. Sed dicitis quod concilium in alio loco præter ſui conſenſum indiſſolubile permaneat. Verum ſi Papa hoc privilegium habeat diſſolvendi concilium ſine ejus conſenſu, quomodo vultis illud ab ipſo tollere? Si autem non habeat, in hoc notorie erravit: quomodo id fieri quæritur per quod in hac errandi poſſeſſione permaneat, & de mutatione concilii tali modo per ipſum dominum Eugenium facta poſſeſſio haberetur, quæ traharur ad conſequentiam? Et ſi in talibus conſentiret hæc ſancta ſynodus, jam auctoritate eccleſiæ talia fieri poſſe viderentur: quod nullatenus quæri aut effici debet. Dicitis præterea ipſum concilium mutari habere in alterum trium locorum in quem Papa aut Græci venire conſenſerint. Et eſto, quod nec ipſe nec illi conſentiant, nihilo minus mutetur. In primo caſu non eſt nobis facile exiſtimare, attentis præteritis operibus, quod Papa veniat in illum locum perſonaliter, in quo ſperet ſe correctionem acceptrurum. In ſecundo caſu, cum Græci advenient: & fiet novum concilium ex Latinis & Græcis, dantur induciæ correctionis & emendationis domini Eugenii, donec per ipſos Græcos fuerit judicatus: immo ſecundum hoc agitur, ut Græci ipſi de actis ſynodalibus hujus ſacri concilii, catholicam eccleſiam repræſentantis, & de operibus Papæ judicare habeant, priuſquam Papa ipſe corrigatur: quodque omnes quæſtiones juris & facti agitatæ in concilio erga dominum Eugenium, quarum etiam aliquæ jus divinum & fidem concernunt, haberent in judicium ipſorum Græcorum devenire, relicto hujus ſanctæ ſynodi catholico judicio: & quod ea, quæ per eccleſiam in concernentibus fidem determinata ſunt, in dubium revocentur, quaſi notaretur ipſa eccleſia in his quæ fidei ſunt errare potuiſſe. Dicitur, quod ibidem dominus Eugenius legatos ſuos mittat, quod juriſdictionis eſt, ac ſi ipſe ab adminiſtratione papali non eſſet ſuſpenſus: cum tamen ipſam ſuſpenſionem ex cauſis tam neceſſariis & tam urgentiſſimis, quas in alia reſponſione ſynodali expoſuimus, conſtat eſſe factam. In tertio caſu, ſi hoc ſacrum concilium mutetur, quod fundatum eſt auctoritate duorum conciliorum præcedentium, & duorum ſummorum Pontificum, cui fere omnes majores eccleſiæ prælati, cardinales, archiepiſcopi, epiſcopi, omneſque reges orbis catholici, incorporati ſunt: eſto quod nec Papa nec Græci conſentiant, id ſequetur, quod ubi concilium exſiſtens in hoc loco fortiter impugnat dominus Eugenius, ipſum tranſlatum in alium locum ſine ejus conſenſu fortius impugnare poſſe videatur, & habere majores colores impugnandi: ioterimque ſeptem menſium, vel circiter, dilationem obtineat, quibus nihil pro ejus correctione agatur, quibus nullatenus fidei & ſaluti eccleſiæ provideatur: ſed potius ſuppoſita hujus concilii per attædiationem, aut alia incommoda diſpergantur: & tandem nulli vel pauciſſimi ad illum alium locum accedendi habeant voluntatem, dum viderint hujus concilii Baſileenſis tam miſerabilem exitum, quod tantis laboribus congregatum, tot annis adverſus impugnationes domini Eugenii conſervatum fuit. Quid aliud ad hæc reſpondere poſſumus, venerabiles oratores, niſi amariſſimos edere gemitus ſuper flebili ruina eccleſiæ, ſi res ita procedant; & plorare die ac nocte ſupra illa generalium conciliorum auctoritate tamdiu per nos defenſata, quam in interitum perduci conſpicimus, niſi Deus noſter provideat? De qua auctoritate parum prodeſt verbo dicere, quod conſervari habeat, ſi tale factum agatur, unde ipſa miſerabiliter proſternatur. Quis vero dabit capitibus noſtris fontem lacrymarum, ut in mœroribus & doloribus digne lugeamus læſionem fidei, contemptum ſynodorum & ſacrorum canonum? Quibus conculcatis, omnia ſcelera, omnia vitia, omnium abuſuum & deformitatum incrementa liberius regnabunt: pariter quoque amare flebunt diebus futuris principes & nationes orbis, dum quiſpiam Romanus Pontifex eos injuſte opprimere volet. Nam fruſtra deinceps ad concilia generalia recurrent, quorum erit ſic proſtrata auctoritas. Si enim concilium generale aliquid vellet de ipſo Romano Pontifice judicare, illud diſſolvet ac transferet, aliudque concilium fieri quæret, ubi poſſit ſuum libitum conſequi, ſicque nulla ſtabilitas, nulla firmitas in judiciis ipſorum conciliorum haberi poterit. Invaleſcet præterea ille perniciofiſſimus error in populum Dei, ut unus homo ad ſummum Pontificium aſſumptus poſſit de tota eccleſia & Chriſtianitate agere ad ſuæ libitum voluntatis: ſicque per genera-

Sed illi uni homini dictum eſt: Ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua.

ANNO CHRISTI 1439.

le concilium univerſalis eccleſiæ non valeat corrigi aut reformari. Sed & videmus non ſolum ſtatum eccleſiaſticum & ſalutem animarum ex ea re detrimenta pati, immo omnem ſtatum, omnem politiam, omne regimen in ſpiritualibus & temporalibus perturbari. Nam ecce poſtquam generale concilium eccleſiam catholicam repræſentans, immediate habens poteſtatem a Chriſto, cui ſummus Pontifex & quilibet alius obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, exſtirpationem ſchiſmatis, & reformationem eccleſiæ in capite & in membris, cœpit ſuum exercere judicium in dominum Eugenium pro correptione ipſius, contumaciter obedire contempſit: jam via introducitur, ut qui concilio in hia tenentur obedire, non ipſum concilium reputent ut judicem, ſed ut partem cum domino Eugenio contendentem; & velint ipſum judicem directe aut indirecte arctare vel compellere, loca & tempora eidem præfigere, ut ſua judicia nequaquam proferat, immo ad inſtantiam ejus qui reus eſt judicium ſuum mutare cogatur. Quod ſi hoc fit de ſummo judice poteſtatem habente immediate a Chriſto, numquid non ex hoc datur exemplum ſubditis quorumcumque judicantium, ut ipſos judices temporales ac ſpirituales per mutuas intelligentias compellerent, ut illi a judicando deſiſtant? ſicque peribit juſtitia in terris, & eveniet quod ait glorioſus Hieronymus: Dum uni parcunt, univerſæ eccleſiæ moliuntur interitum. Quæ eſt, inquit, iſta miſericordia uni parcere, & univerſos in diſcrimen adducere? Cumque pax (ut ait beatus Auguſtinus) ſit tranquillitas ordinis, jam abrupto ordine judiciorum, omnis pax & hominum ad Deum, & hominum inter ſe, turbabitur; dum via conveniens ad pacem non quæritur, juſtitia abjicitur, & veritas proſternitur: quas cum pace ipſa divina doctrina nobis oſtendit oportere copulari. Ait enim ſcriptura quæ mentiri non poteſt: *Miſericordia & veritas obviaverunt ſibi: juſtitia & pax oſculata ſunt.* Et Dominus per prophetam inquit: *Pacem & veritatem diligite.* Rex quoque Ezechias dicebat: *Sit pax & veritas in diebus meis.* Quid igitur potius in tanta rerum difficultate agendum eſt huic ſanctæ ſynodo? an quod recedat, [a] mala & omnia ſupradicta permittat prævalere? an quod ex officio ſibi commiſſo a Chriſto, ſub confidentia ipſius divini auxilii, per defenſionem veritatis & exercitium juſtitiæ in repellendis tantis malis debitum ſuum agere curet coram Deo & hominibus, adimplens illud quod per Sapientem dictum eſt: *Certa pro juſtitia uſque ad mortem?* Clariſſime videre poteſtis, venerabiles oratores, quod eccleſiam matrem omnium Chriſtianorum in tanta deſolatione deſerere non poſſimus; ſed nobis & toti populo Chriſtiano graviſſima imminet damnatio, ſi ſaluti ipſius eccleſiæ & vitæ ſuæ, quæ ex fide eſt, providere negligamus. Exſpectavimus jam plurimis annis, ſi præfatus dominus Eugenius viam veritatis recognoſceret: & contemplatione Chriſtianorum principum, dilationes plurimas benigniſſime obſervavit hæc ſancta ſynodus, ambaſiatoreſque ſuos ad diverſas regiones tranſmiſit, veritatem & juſtitiam hujus ſacri concilii, ac neceſſitatem urgentiſſimam providendi publicæ ſaluti eccleſiæ aperientes: ad duas quoque conventiones in Nuremberga ſucceſſive habitas profecti ſunt: & noviſſime in civitate Moguntinenſi non defuerunt ſufficienti poteſtate ſuffulti, ubi oratores ſummi Pontificis per triginta dies exſpectati nullatenus comparere voluerunt, niſi poſt receſſum oratorum hujus ſanctæ ſynodi, qui cum bona licentia oratorum principum ibidem exſiſtentium per plures antea dies abſceſſerant. In omnibus autem his numquam ex parte ſummi Pontificis aliquid emendationis vel correctionis oblatum audivimus, ut per hoc paci eccleſiæ conſuleretur, quam ita turbavit; & ne (quod abſit) totum corpus invaderet morbus, & languor non eſſet curatus in capite; atque etiam ut divina majeſtas per ipſum graviſſime offenſa placari poſſet: immo dumtaxat petita eſt ſemper hujus concilii mutatio; & talis mutatio, quæ ipſum concilium reformationem eccleſiæ quærens enervaret, & dominum Eugenium duriſſime reſiſtentem in ſua contumacia roboraret. Neque audivimus quod vos aut alii oratores principum in his rebus a Papa impetraveritis, ut contemplatione eccleſiæ & populi Chriſtiani quidquam emendationis aut meliorationis efficiat. Jam vero juſtiſſimam hujus ſacri concilii proſecutionem totus orbis conſpicere potuit, necnon patientiam ac manſuetudinem noſtram atque longiſſimam exſpectationem in hoc loco, in quo non nos mundana ſolatia aut terrena affectio detinent; immo relictis propriis regionibus, domibus, & beneficiis, in quibus quieſcere poteramus, varias hic perſecutiones, injurias, damna, opprobria paſſi ſumus, & aſſidue patimur, libenter omnia ſufferentes pro votiva conſecutione reformationia eccleſiæ Dei, pro qua jam tribus generalibus conciliis diuturno tempore laboratum eſt; pro defenſione fidei orthodoxæ, quam in oculis noſtris videmus multipliciter impugnari. Et intantum præfatis catholicis principibus exſpectando quæſivimus complacere, ut poſt victualium penuriam, & alias clades quas pertulimus, etiam graviora pericula immineant; atque per varia rerum diſcrimina hujus concilii diſperſio, & poſt tot annorum ſuſceptos labores extrema eccleſiæ deſolatio in foribus eſſe videantur, [a] non celeriter occurratur. Unde jam aperte conſpicere poſſunt principes Chriſtiani, nos maxima neceſſitate compulſos, ut ſecluſa ampliori dilatione pro honore Dei creatoris cunctorum, regis regum, Domini dominantium, & pro ſalvatione animarum omnium, communi ſaluti ipſius eccleſiæ providere curemus. Et ne in tanta rerum neceſſitate de gravi negligentia coram omnipotentia Dei judicio arguamur, omnem noſtram fiduciam projicientes in Salvatorem noſtrum Jeſum, in cujus nomine congregati ſumus, favente ipſius gratia, ita intendimus agere, ut coram omnibus principibus atque populis clariſſima juſtitia & veritas hujus ſanctæ ſynodi reluceant; cum juſtitia autem veniat intra eccleſiam ſoror ejus pax, & ſibi invicem gratiſſimo copulabuntur oſculo. Nec quidquam aliud petimus, niſi ut in his turbationibus rerum det nobis id agere quod beneplacitum fuerit ſuæ divinæ majeſtati: & ſperamus per manum ejus omnes Chriſtianos in viam veritatis [b] & proſecutione publicæ ſalutis unionem & pacem bonam amplecti: quod & nos maxime deſideramus, ac laboribus cunctis proſequi volumus, ut omnes unanimiter in amore fraternitatis Deo ſerviant, & ſint unum in veritate. Nec aliquem de veritate hujus ſanctæ ſynodi informatum credimus velle tamdem huic favere errori, ut unus mortalis homo, qui ordinatus eſt ut ſit fidelis miniſter in domo Dei, poſſit (ut præmiſſum eſt) ad libitum voluntatis ſuæ de tota eccleſia agere; & neque generalia concilia repræſentantia eccleſiam univerſalem, neque canones ſynodales, neque poſtremo ipſas declarationes fidei per eccleſiam catholicam factas attendens, poſſit totum gregem Domini cum tanto pretio redemptum in præcipitium damnationis inducere. Nec uni perſonæ mortali quia intantum humano favore affectus putari debet, ut propter illius temporale deſiderium, quod

Pſalm. 14.
Zach. 8.
4. Reg. 20.
a Forte, & mala.
Eccli. 4.
a Forte, niſi
b Forte deeſt, venire.

ANNO CHRISTI 1439.

ſicut umbra pertranſit, velit univerſalem eccleſiam deſtrui. Neque formidari nimium oportet, ſi juſtum eccleſiæ judicium in correptionem domini Eugenii proferetur in futurum pro neceſſitate totius eccleſiæ: & ipſe, quod abſit, rebellando in adverſum velit ſchiſma facere, alios attrahendo, ut ab unitate eccleſiæ ſe ſeparent; quod princeps aliquis catholicus, aut notabilium prælatorum quiſpiam, velit ſuo favere ſchiſmati, præſertim in læſionem catholicæ fidei & auctoritatis eccleſiæ. Numquid notorium non eſt, quanti principes orbis tam per ſe quam per ſuos concilio Conſtantienſi interfuerunt, ubi explicata fuit declaratio fidei de auctoritate conciliorum generalium ſuper Papam & quemlibet alterum, & in omnibus obſervata, nemine reclamante, nemine reprobante? Sed ubi dominus Eugenius jam bina vice voluit ſua auctoritate hoc Baſileenſe concilium ſine ejus conſenſu diſſolvere, ſcitis quomodo principes orbis fere omnes, aut primæ, aut ſecundæ diſſolutionis tempore, ſuos oratores in hoc ſacro concilio tenuerunt, firmiter credentes Papam non poſſe diſſolvere ipſum ſacrum concilium, quod pro exſtirpatione hæreſum & reformatione eccleſiæ in capite & in membris legitime congregatum erat, ſine conſenſu ejus: cum ipſe concilio non haberet in his imperare, ſed teneretur obedire. Quid de prælatis eccleſiæ dicemus? Numquid non in ſacro Conſtantienſi concilio cardinales, archiepiſcopi, epiſcopi, & ceteri de omni regione fuerunt? Nec illi defuit felicis recordationis Papa Martinus, qui etiam circa finem ipſius concilii per patentes litteras mandavit, eodem approbante concilio, univerſis archiepiſcopis, epiſcopis, & inquiſitoribus, ut ſingulos de hæreſi Wiklefiſtarum ſuſpectos diligenter interrogarent, utrum crederent quod illud, quod ſacrum concilium Conſtantienſe univerſalem eccleſiam repræſentans approbavit & approbat in favorem fidei & ad ſalutem animarum, ab univerſis Chriſti fidelibus eſſet approbandum & tenendum; cum non ignoraret Papa ipſe Martinus declarationem de auctoritate conciliorum data immediate a Chriſto antea per ipſum concilium factam fuiſſe; qui etiam in eiſdem litteris poſuit, quod error eſt dicere, non eſſe de neceſſitate ſalutis credere Romanam eccleſiam eſſe ſupremam inter eccleſias; ſi per Romanam eccleſiam intelligatur univerſalis eccleſia, aut concilium generale; aut etiam pro quanto negaret primatum ſummi Pontificis reſpectu eccleſiarum particularium. In hoc præterea Baſileenſi concilio, tempore attentatæ primæ diſſolutionis, fuerunt ſeptem de præſtantioribus ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus: videlicet Julianus tituli ſancti Angeli ſedis Apoſtolicæ legatus, A. Bononienſis, P. Portuenſis vulgariter dictus Placentinus, cardinales epiſcopi, Joannes ſancti Laurentii in Lucina dictus Rotomagenſis, Joannes ſancti Petri ad Vincula, A. ſancti Euſtachii, & Dominicus ſanctæ Mariæ in Via lata, dictus Firmanus, etiam cardinales, doctrinam ipſam catholicam & Apoſtolicam de auctoritate conciliorum in Conſtantia declaratam virtuoſe defendentes; atque oſtendentes, propter illam non potuiſſe neque in futurum poſſe fieri diſſolutionem hujus concilii ſine ipſius conſenſu: plurimaque ſolemnia ſuper hoc decreta cum ceteris patribus condiderunt, & toti mundo publicaverunt: qui de hac re in reſponſione quadam ſynodali cum toto concilio magna auctoritate oratoribus domini Eugenii, diſſolutionem ipſam manutenere volentis, reſponderunt: Malumus mori, quam tanto errori per ignaviam cedere. Hic articulus, de quo diſceptamus, fidem concernit, qui ſine interitu ſalutis negligi non poteſt. Si dominus Eugenius eccleſiam audire non vult, oportebit eum tamdem haberi ſicut ethnicum & publicanum. Hæc ſunt verba concilii, in quo tunc illi præſentes adfuerunt. Audiſtis & vos ſæpius quomodo alii plures cardinales ſe ſubſcripſerunt, dum dominus Eugenius ad mandatum concilii illam prætenſam diſſolutionem irritam & inanem declaravit: & ea non obſtante dixit concilium legitime fuiſſe continuatum. Sed numquid non præterea omnes viderunt quam multi prælati, doctores divini & humani juris, ac ceteri eccleſiaſtici viri, ex diverſis nationibus, regnis & provinciis ſucceſſive, tam tempore primæ diſſolutionis quam ſecundæ, in hac ſancta ſynodo comparuerunt, dum ipſe dominus Eugenius eam diſſolutam reputabat; credentes hoc factum ejuſdem domini Eugenii adverſus ipſius concilii auctoritatem nullatenus potuiſſe prævalere? Quomodo igitur putandum eſt, vel ſuſpicandum, ut catholicus orbis fidem quam accepit, vellet propter quamcumque perſonam deſerere, aut cuivis perſonæ in adverſum repugnanti & ſchiſma facere volenti favorem præſtare? & quod ab hoc ſacro concilio, quod fidem ipſorum prælatorum, fidem principum, atque omnium nationum orbis defendit, ſe ſeparent, ut illi adhæreant, qui ipſam in pugna evellit? Credendum eſt potius, quod omnes providere volent, ne in futurum quiſquam Pontificum poſſit rebellando conciliis generalibus, immediate a Chriſto poteſtatem ſuper eos habentibus, ſchiſma facere, & pro ſua voluntate, aut libidine dominandi, univerſum orbem hoc modo conturbare. Intelligentque tamdem omnes unanimiter, illum pro Pontifice haberi non debere, quem concilium univerſalis eccleſiæ pro non Pontifice habendum judicaverit: ut ſic non neceſſe ſit jam deinceps principes orbis hoc modo cum variis legationibus & magnis expenſis in ea re vexari; ſimulque pax in eccleſia vigere poſſit, & auctoritas conciliorum illibata ſervari, quæ (ut ait beatus Auguſtinus) in ipſa eccleſia ſaluberrima eſt. Nam oportet univerſos Chriſtianos idipſum ſentire & ſapere, ſi una fides & pax vera conſervanda eſt, quod ſummi Pontifices per concilium generale catholicam eccleſiam repræſentans corrigi poſſunt, ſicut veritas catholica diffinivit: quodque eccleſia Dei in Spiritu ſancto congregata non habet exiſtimari ſicut una profana communitas, cui Papa ipſe velut princeps ſæcularis dominetur. Sic itaque cum Dei gratia per conſtantem fidei noſtræ confeſſionem & ipſius probationem in opere pax optima & ſalutaris gubernatio eccleſiæ reflorebit in terris. Summi Pontifices, cognoſcentes ſe poſſe corrigi (ut præfertur) per concilium univerſalis eccleſiæ, curabunt vigilantius ſalutem gregis Dominici quærere, & in miniſterio ſibi credito opera Chriſto placentia agere: ipſamque ſedem Apoſtolicam ſalutari gubernatione & decore virtutum reflorere facient in oculis omnium populorum, atque omnium bonorum ubertate abundare, ſicut prius illa ſolebat, cum bono & ſalutari regimine gubernaretur: cujus quidem ſedis auctoritatem & honorem hæc ſancta ſynodus ſemper conſervare curabit, ipſamque dignis honoribus per debitum ſanctitatis cultum magis intendit amplificare & exaltare in futurum. Breviorque erit deinceps conciliorum generalium duratio, dum illis debita præſtabitur obedientia: & temporibus ſtatutis omnes diligenter confluent, expedituri celerius quæ pro ſalute Chriſtianæ religionis agenda videbuntur. Concilia provincialia & ſynodalia frequentabuntur; ſacri canones pacifice obſervabuntur: ſic erit pax & tran-

Sed hi poſtea Eugenio ſe reddiderunt.

ANNO CHRISTI 1439.

quillitas eccleſiarum, ſanctitas morum, utilitas regnorum & provinciarum. Sic efficaciter deſiderium principum veſtrorum complebitur, præclari oratores, qui pacem & ſalutem eccleſiæ deſiderant. Per ea vero quæ in Moguntia concepiſtis, licet bona intentione vos feciſſe ſperandum ſit, non aſſequerentur principes ipſi bonum veræ pacis quod optant, ut ex ſuperioribus ſatis liquere poteſt. Nos autem, favente Domino, per viam ſalutarem & rectum ordinem a Chriſto datum, pacem ipſam proſequemur: & quantum ſine Dei offenſa poterimus, curabimus ſemper religioſiſſimis veſtris principibus complacere: qui etiam (ut credendum eſt) divinæ ordinationi obſequi volent, neque aliud agent, niſi quod cum Deo poterunt, quod juri divino conſonum erit: & cum fideliter credant quod de jure divino tenentur obedire concilio, in his in quibus habet poteſtatem immediate a Chriſto, non ſubtrahent ab eodem concilio debitum obedientiæ ſuæ propter exercitium juſtitiæ. Dum autem ipſi unanimiter in ipſa obedientia, quam debent ſanctæ ſynodo, & ipſi Chriſto, qui ei poteſtatem dedit, perſeveraverint, amplectendo concorditer juſtitiam & veritatem; ipſi animas ſuas ſalvabunt, ipſi auctoritatem conciliorum ſibi & toti orbi neceſſariam ſervabunt illibatam, ſalutemque & pacem bonam in Chriſtiana religione vigere facient. Si autem obedientiam debitam ſubtraherent concilio per aliquam neutralitatem, aut alias quovis modo, plura mala contingerent in adverſum; quæ vos præclari oratores ipſis orthodoxis principibus diligenter ac fideliter remonſtrare habetis, quantum vos diligitis eorum ſalutem & totius eccleſiæ. Et non dubitamus, quod cum erunt debite informati, debitum ſuum erga Deum & eccleſiam ſemper facient. Et intellectis rationibus ac motivis hujus ſanctæ ſynodi, devotiones eorum apertiſſime conſpicient, intentionem ipſius dirigi, ſicut beatis pacificis convenit, ad quærendas vias veræ pacis, tranquillitatis & ſalutis eccleſiæ ac totius orbis, nunc & in futurum. Quod autem ad factum Græcorum attinet, ſcitis quanto deſiderio unionem eorum ſemper optaverimus & optemus, quantoſque labores & ſumptus in ejus rei proſecutionem impenderimus, & qualia nobis impedimenta objecta ſint. Dudum quoque loca convenientia, videlicet Baſileam, Avinionem, & Sabaudiam, pro ipſa tractanda unione, nominavimus: & adhuc, ut omnes conſpiciant noſtram perſeverantem intentionem ad hujus unionis proſecutionem, ſi Imperator Romæorum & patriarcha Conſtantinopolitanus, qui pro tempore fuerint, & ceteri eccleſiam orientalem repræſentantes, ceſſante omni dolo & fraude, in aliquem locum ſecurum, quem hæc ſancta ſynodus eliget, advenire voluerint, hæc ſancta ſynodus illum eligere & in ipſum ſe transferre non recuſabit: talemque locum eliget, poſtquam intentionem Græcorum ipſorum plene cognoverit, de quo ipſi veſtri principes & totus orbis merito debebunt contentari. Interim vero curabit eadem ſancta ſynodus quærere diligenter quæ eccleſiæ Dei proſunt: & ita res ipſius noſtræ catholicæ eccleſiæ diſponere, ut ſalutifera gubernatione regantur: per quam Deus propitietur populo ſuo, & placata ira ejus, quam peccata regnantia concitarunt, unionem ipſorum Græcorum & bonam pacem omnium Chriſtianorum reflorere videamus in terris: ad laudem & gloriam Spiritus Paracleti, qui eſt Deus benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

Datum Baſileæ, in congregatione noſtra generali, Idibus Junii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono.

XIV.

Sententia ſynodalis in congregatione generali, declarans ſequentes curiam Papæ Eugenii pœnas contentas in decretis ſynodalibus incidiſſe.

Sacroſancta generalis, &c. ad futuram rei memoriam.

Quoniam dudum in decreto noſtro octavæ ſeſſionis, quod Dominus Eugenius Papa IV. in ſua ſolemni adhæſione approbaſſe dignoſcitur, inter cetera decrevimus, quod ſi aliqua perſona eccleſiaſtica, etiamſi ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis, aut alia quæcumque, cujuſvis ſtatus, gradus aut conditionis exſiſtat, Bononiam, vel ad aliquem alium locum, ſub nomine generalis concilii, iſto durante, præſumeret accedere, vel ibi manere, ſententiam excommunicationis & privationis omnium dignitatum, beneficiorum & officiorum, ac inhabilitationis ad ipſa, incurreret ipſo facto: & de dignitatibus, beneficiis & officiis talium, per eos ad quos de jure ſpectat, etiamſi cathedrales, aut metropolitanæ eccleſiæ forent, libere diſponatur. Et conſequenter in alio decreto noſtro vigeſimænonæ ſeſſionis, præcepit hæc ſancta ſynodus ſub eiſdem pœnis & cenſuris, quas contrafacientes incurrerent ipſo facto, univerſis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, & aliis quibuſcumque in curia dicti Eugenii Papæ IV. exſiſtentibus, eo caſu quo ipſe dominus Eugenius in civitate Ferrarienſi, ſicut præparare videbatur, vel alibi concilium iſto durante erigere incepiſſet vel inciperet in futurum, ab ejuſdem curia recedere; & qui ſynodis generalibus de jure vel conſuetudine intereſſe tenebantur, ad hoc ſacrum concilium Baſileenſe, ceteri vero ad loca beneficiorum, vel alibi extra curiam ipſam ſe transferrent: deinde vero illo conventiculo Ferrariæ erecto, & declarata ſuſpenſione præfati Eugenii ab adminiſtratione papatus, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna privationis, quam ipſo facto ſuo ſimiliter incurrerent omnium ſuorum beneficiorum, dignitatum, officiorum, commendarum, penſionum, & gratiarum quarumcumque, etiam exſpectativarum, per decretum noſtrum trigeſimæprimæ ſeſſionis mandavit eadem ſancta ſynodus omnibus & ſingulis eccleſiaſticis perſonis, ut ſupra qualificatis, etiam Apoſtolicæ ſedis & curiæ Romanæ officialibus, quatenus infra quadraginta dies extunc immediate ſecuturos poſt diem datæ ejuſdem noſtræ ſeſſionis, ab illa curia, quam dictus Eugenius de facto tenebat & tenet, recederent; & ad hoc ſacrum concilium vel alia loca, prout in prædicta trigeſima prima ſeſſione fuerunt admoniti, accederent. Deinceps quoque per aliud decretum noſtrum trigeſimæſecundæ ſeſſionis, omnes & ſingulos in eodem conventiculo Ferrarienſi aut dicta prætenſa Eugenii curia exſiſtentes, ac etiam eodem conventiculo memoratis decretis noſtris comprehenſos, qui eorumdem decretorum monitionibus non paruiſſent, citavit, ut trigeſima die extunc immediate ſequente in congregatione noſtra generali, ſi protunc eam celebrari contingeret, alioquin in proxima ſequenti, comparerent coram eadem ſancta ſynodo, viſuri ſe in pœnas prædictas incidiſſe declarari, aut juſtas cauſas, ſi quas habeant, allegaturi. Quo quidem termino adveniente, quamquam nonnulli per ſe, alii vero per procuratores, coram nobis aut deputatis noſtris comparuerint, licet tamen ipſis peremptorie & una vice pro omnibus duxiſſet ipſa ſancta ſynodus aſſignandum, & aſſignaſſet; decernens nihilo minus cuncta non parentes ipſos procedendum

dendum & declarandum, prout juris & rationis eſſet, ſola nihilo minus pro obſervatione hujuſmodi termini contumacia non ſatisfacientium accuſata, ipſiſque contumacibus reputatis; nonnullos præſtantes patres deputavimus ad audiendum & examinandum quaſcumque cauſas & excuſationes pro parte prædictorum citatorum, qui ſe repræſentabant, ſi quas adduci & allegari contingeret: & in longanimi manſuetudine patienter exſpectavimus, ut vinceremus in bono malum, & illi veritatem agnoſcerent, ſeque converterent in viam ſalutis. Ne vero hujuſmodi vulneri graviſſimo, tamquam vetuſto aut neglecto, callus obducatur, & eo inſanabile quo inſenſibile fiat; ſicque facilitate peſtiferæ veniæ prædictorum non parentium indurentur corda, & per amplius firmetur periculoſiſſimum hujuſmodi ſchiſma, in conculcationem fidei noſtræ catholicæ, auctoritatis eccleſiæ univerſalis manifeſtam læſionem, & everſionem totius eccleſiaſticæ diſciplinæ, necnon fomentum abuſuum & perditionem animarum; declarat præfata ſancta ſynodus omnes & ſingulas perſonas eccleſiaſticas, de quibus ſupra fit mentio, cujuſvis ſtatus, gradus aut conditionis exſiſtant, quæ Ferrariam ſub nomine generalis concilii accedere, vel ibi manere præſumpſerunt; aut illuc vel ad aliquem alium locum ſimili prætextu, iſto durante, præſumpſerint in futurum; & quæ poſt dictorum decretorum noſtrorum promulgationem, infra terminos ſucceſſive ſibi (ut præmittitur) aſſignatos, a dicta prætenſa curia præfati Eugenii non receſſerint; nec ad hoc ſacrum concilium vel alia loca, prout eis præcipiebat hæc ſancta ſynodus, ſe tranſtulerint; quaſque citatas, & prædictorum decretorum noſtrorum monitionibus non parentes, contumaces reputavimus, ut præfertur; & pro quibus cauſæ juſtæ & rationabiles non exſtiterunt legitime coram deputatis noſtris allegatæ; in pœnas prædictas incidiſſe, & ſi forſan contrafecerint, incidere: ita ut de dignitatibus, beneficiis & officiis eorumdem, per eos ad quos de jure ſpectat, etiamſi metropolitanæ aut aliæ cathedrales eccleſiæ fuerint, poſſit de cetero libere diſponi: ipſoſque & eorum quemlibet ut tales denuntiat, ac haberi, teneri & denuntiari, necnon ab univerſis Chriſti fidelibus evitari vult & mandat: quorum omnia nomina & cognomina habet & haberi vult pro ſufficienter expreſſis. Decernit autem hæc ſancta ſynodus affixionem præſentium in valvis eccleſiæ majoris Baſileenſis vim habere legitimæ denuntiationis: & perinde ad evitationem & alia præmiſſa arctari, & arctatos intelligi univerſos, ac ſi eædem præſentes ad perſonas ſingulorum exſecutæ & particulariter intimatæ fuiſſent. Pollicetur tamen ſacra ſynodus, quæ ſolitæ manſuetudinis ſanctæ matris eccleſiæ quam repræſentat oblviſci numquam poteſt, inveniebatur ſtatus illorum ex prædictis, qui infra quadraginta dies a datis præſentium immediate computandos prædictum conventiculum abjuraverint, & ad hoc ſacrum concilium ſe ſine fraude contulerint, gratioſe conſulere, & benigne providere; decernens exnunc, quod de dignitatibus, beneficiis & officiis talium interim non debeat per quempiam diſponi.

Datum in generali congregatione noſtra, in eccleſia majori Baſileenſi publice celebrata, ſexto Idus Auguſti, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono.

XV.

Reſponſio ſynodalis ad invectivam Gabrielis quondam Papæ Eugenii, publicatam in quadam diſſenſione conventiculi Florentini.

Sacroſancta, &c. ad futuram rei memoriam.

Beatus Hieronymus, cum lumen veritatis ſalubri doctrina diffunderet, cogebatus frequenter adverſantium maledictis reſpondere: & dum ſtuderet depravata corrigere, errores auferre, reprobabatur a malignis, qui adverſum ſe (ut inquit) ore rabido deſæviebant, ſicut ipſe in pluribus prologis ſuis in divinæ ſcripturæ libros oſtendit. Sic hæc ſancta ſynodus defendendo veritatem catholicæ fidei de auctoritate ſanctæ matris eccleſiæ, & generalium conciliorum, adverſus impugnationes Gabrielis olim dicti Eugenii Papæ IV. & proſequendo conſtanter reformationem eccleſiæ in capite & in membris pro honore Dei & animarum ſalute, varias injurias, perſecutiones, maledicta, opprobria ſuſtinet ab ipſo impugnatore veritatis: qui poſtquam longo tempore ipſorum conciliorum auctoritatem operibus, verbis, & ſcriptis perſecutus eſt, tandem in profundum malorum deductus, quod dolentiſſime dicimus, ad hoc devenit, ut in quadam horrenda invectiva per eum poſt depoſitionem ejus Florentiæ promulgata, defenſores præfatæ auctoritatis & veritatis in celeberrimo Conſtantienſi concilio declaratæ, ac etiam aliarum veritatum ex ea neceſſario dependentium, vocaverit hæreticos; cum ignorare non poſſet univerſam eccleſiam catholicam, omnes prælatos nobis, omnes reges & principes orthodoxos, qui tam in præfato concilio Conſtantienſi quam in hoc Baſileenſi per ſe aut ſuos adfuerunt, in eadem via veritatis, quam ille reprobat, reſediſſe. Sed permiſſum credimus a Domino, quod hoc faceret Gabriel ipſe, ut ſe coram omnibus manifeſtaret hæreticum, qui univerſam conatur eccleſiam hæreticare: & intelligerent cuncti, quam neceſſarium fuerit talem hominem a papatu deponere, priuſquam hæc ſancta ſynodus diſſolveretur, ac mundum inficeret erroribus; & poſt ejuſdem ſynodi diſſolutionem ubique catholicos perſequeretur, qui auctoritatem conciliorum defenderent. Cujus rei futuræ magna dudum præſumptio habita eſt, poſtquam in factis ſuis præfatus Gabriel ita paſſim contemnere videbatur decreta ſynodalia. Poſtquam inſuper jam ante tres annos in hoc concilio auditum erat quod aliud concilium fieret, ubi hæreticarentur decreta concilii Conſtantienſis & hujus Baſileenſis: ob quam cauſam maxime reſtitit hæc ſancta ſynodus, ne Gabriel in alio loco pro ſua voluntate concilium erigeret, ſicut ipſe tam ſub umbra Græcorum quam aliis modis laboravit erigere. Et tandem cum hoc legitime facere non poſſet, nec obtinere conſenſum eccleſiæ, divina providentia repugnantis malo jam præmeditato, ipſe in ſchiſmate & diviſione aliam congregationem ſub nomine generalis concilii primo Ferrariæ, deinde Florentiæ erexit: in qua tunc per præfatam invectivam ſuos errores, ſuumque obduratum animum in perſecutionem eccleſiæ patefecit. Quomodo autem veritates ipſas fidei impugnet, audiamus, & deinde ad cetera omnia reſpondeamus: ut omnes Chriſti fideles in hoc turbulento tempore lumen aſpiciant veritatis, per quod in portum ſalutis perducantur. Enervare quidem conatus veritatem in Conſtantienſi concilio declaratam, dicens eam declarationem ab una tantum obedientia Joannis XXIII. fuiſſe factam. Sed numquid negare vult, pro eo tempore verum fuiſſe con-

Anno Christi 1439.

cilium, & declarationes in eo factas validas eſſe? Quid autem contradicere vult de obedientiis aliis? reclamavitne aliqua contra hujus veritatis declarationem? Numquid non omnes unanimiter & depoſitionem Joannis laudaverunt, & in privationem Benedicti ab omni jure, ſi quod habebat in papatu, conſenſerunt; quæ vigore auctoritatis ſynodalis declaratæ per præfatam veritatem facta ſunt? Numquid non omnes ad electionem felicis recordationis Martini Papæ V. proceſſerunt eadem ſynodali auctoritate? Qui quidem Martinus deinceps, approbante concilio, diffinivit errorem eſſe, ſi quis diceret non eſſe de neceſſitate ſalutis credere Romanam eccleſiam eſſe ſupremam inter eccleſias, ſi per Romanam eccleſiam intelligatur univerſalis eccleſia, aut concilium generale. Item ordinavit, eodem approbante concilio, ut quilibet de hæreſi Wicleffiſtarum ſuſpectus interrogaretur an credat, teneat, & aſſerat, quod quodlibet concilium generale, & etiam Conſtantienſe, catholicam eccleſiam repræſentet. Item, utrum credat quod quidquid ipſum concilium Conſtantienſe diffinivit & approbavit in favorem fidei & ſalutem animarum, quod hoc ſit ab omnibus fidelibus tenendum & approbandum: cum tamen non ignoraret prædictam declarationem in eodem concilio factam eſſe. Deinde vero hoc in Baſileenſi concilio eadem declaratio innovata fuit in publica ſeſſione, ubi de nulla obedientiarum differentia ſermo erat; ubi etiam quamplures cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, ceterique prælati & doctores inſignes in multitudine copioſa præſentes erant, & legatus Apoſtolicus præſidentiam exercebat. Ut quid ergo nunc allegatur quod hæc declaratio ab una tantum obedientia in concilio Conſtantienſi factafuit?

Sed audiamus quomodo in probatione veritatum declaratarum conatur Gabriel mundum involvere. Dicit eas ſe reprobare ad ſenſum Baſileenſem, quem, inquit, facto demonſtrant: & non aperit quis ille ſenſus ſit, nec etiam in quo ſenſu approbare velit ipſas: & ſuper hoc pro voluntate ſua, poſtquam per hæreſim probatam & lucide manifeſtam judicialiter poſt maturam examinationem depoſitus eſt, nos appellat hæreticos; qui doctrinam eccleſiæ patefecimus, & veritates clariſſimas ſine ruga, ſine duplicitate, ſine quacumque involutione verborum, decreto ſynodali aperuimus ad ædificationem populi Chriſtiani. Nam & verba veritatum ipſarum plana & aperta ſunt: nec oportet nunc has involutiones quærere ad deceptionem ſimplicium, ut dicat ſe reprobare veritates ad aliquem ſenſum, quem nequaquam explicat. Sic enim dudum oratoribus ſuis ſuper hac materia reſponſum fuit in ea reſponſione quæ incipit, Cogitanti; quod decreta Conſtantienſis ſynodi authentica ſunt, & ita clara & intelligibilia, ut nulla egeant declaratione. Non quærit profecto veritas fidei tales angulos, non tales involutiones affectat: ſed quem ſenſum habuit, quem facto monſtravit in his veritatibus Conſtantienſe concilium, cum Joannem propter ſimoniam & alia crimina ab adminiſtratione papali ſuſpendit atque depoſuit, & Benedictum (ut præmiſſum eſt) a jure, ſi quod ſibi competebat, privavit: quem ſenſum habuit concilium Conſtantienſe, cum in capitulo, Frequens, ſtatuit, ut dum plures eſſent contendentes de papatu, quilibet ad concilium venire teneretur ſub pœna cadendi a jure papatus, ſi quod haberet: quodque uterque contendentium eſſet ſuſpenſus ab adminiſtratione papali, donec cauſa eorum eſſet definita per concilium.

Revocare autem nunc in dubium ipſa decreta concilii Conſtantienſis quid aliud eſſet, quam in dubitationem vertere depoſitionem prædictorum, electionem prædicti Papæ Martini, & conſequenter ipſius olim Eugenii, creationeſque cardinalium, promotiones patriarcharum, archiepiſcoporum, epiſcoporum, abbatum & aliorum, ceteraque facta eccleſiæ in horrendam confuſionem deducere? Quem ſenſum præterea in his habuerunt patres in hac ſancta ſynodo conſtituti, legatus Apoſtolicus, & alii ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, dum pariter cum univerſo concilio in undecima ſeſſione hujus ſanctæ ſynodi ſtatuerunt decreto perpetuo, quod ſi ſummus Pontifex in futurum diſſolveret concilium generale ſine ejus conſenſu, niſi reſipiſceret infra quatuor menſes, pœnam ſuſpenſionis ab adminiſtratione papali ipſo facto incurreret: & deinde ad depoſitionem ejus procederetur, ſi illam per duos menſes ſuſtineret animo indurato. Quem ſenſum etiam habuerunt, dum dixerunt in duodecima ſeſſione hanc eſſe veritatem juris divini & humani, quod Papa concilium ſine conſenſu ejus diſſolvere nequiverat, & ipſum admonuerunt ut diſſolutionem per eum attentatam revocaret infra ſexaginta dies; alioquin ſuſpenſionem auctoritate ſynodali decernebant eſſe faciendam. Qui & in reſponſione ſynodali, quæ incipit, Spetavit, dixerunt de prædicta diſſolutione, quam dictus Gabriel, tunc Eugenius, ſuſtinere volebat; Malumus mori, quam tanto errori per ignaviam cedere. Hic articulus fidem concernit, qui ſine interitu ſalutis negligi non poteſt. Si dominus Eugenius eccleſiam audire non vult, quam hoc ſacrum concilium repræſentat, oportebit eum tandem haberi ſicut ethnicum & publicanum. Hæc ibidem dicta ſunt. Non profecto alium ſenſum nunc habere voluit nec vult in his veritatibus ſancta ſynodus, niſi quem ipſa tunc habuit, cum illi adeſſent. An dicet eos qui in concilio Conſtantienſi erant fuiſſe hæreticos, cum quibus ipſe Gabriël ſe univit & conjunxit? An dicet legatum ſuum, cardinales, & alios, qui in hoc Baſileenſi concilio prædicta egerunt, fuiſſe hæreticos? Sed quid de ipſo dicetur qui eis adhæſit, & poſt monitionem ſynodalem confeſſus eſt diſſolutionem illam quam fecerat, & multo tempore defenſaverat, nullam fuiſſe; immo ea non obſtante concilium legitime fuiſſe continuatum; revocans etiam litteras, incipientes, Deus novit, & alias quaſcumque, & quidquid per ipſum aut ſuo nomine in præjudicium aut derogationem hujus ſacri concilii Baſileenſis, ſeu contra ejus auctoritatem factum & attentatum ſeu aſſertum erat? Recognovitque errorem ſuum, quem in diſſolvendo concilium ſine conſenſu ejus habuerat; fueruntque ſuper hoc lectæ litteræ ejus ſolemniter in ſeſſione publica, præſentibus inclytæ memoriæ Sigiſmundo Imperatore & præfatis cardinalibus, oratoribus regis Franciæ, & aliorum quamplurium principum, prælatis & aliis egregiis viris in multitudine copioſa. An dicet quod tota eccleſia cum eo in errore fuit, dum pariter omnes huic ſuæ revocationi aſſenſerunt? Quomodo audet nunc vocare exſiſtentes in hac ſancta ſynodo hæreticos, qui in eadem veritate, in eadem doctrina eccleſiæ de auctoritate conciliorum generalium fideliter & conſtanter perſeverant? Ipſe qui in errorem ſemel revocatum atque dimiſſum multo gravius per prætenſam tranſlationem in Ferrariam recidit, ac deinceps adverſus doctrinam eccleſiæ & veritates fidei declaratas, quibus tunc reſiſtere non potuit, magis ſe per induratam pertinaciam & hæreſim obſtinavit. Qualiter autem hæc doctrina eccleſiæ de auctoritate conciliorum fundata ſit, & in ſacris ſcripturis, & in doctrinis ſanctorum, ſæpenumero fuit dilucide declaratum, & in reſponſione ſynodali quæ

Anno Christi 1439.

incipit, Cogitanti, & in aliis multis ſcripturis, orationibus & ſermonibus: quibus neque ipſe Gabriël, neque ſui, tam in hoc concilio quam in conſpectu regum & principum, reſiſtere potuerunt. Intellexeruntque Chriſtiani, quanta eſſet eccleſiæ ruina, ſi ſpretis conciliis generalibus, abjectis ſacris canonibus & debitis regulis, unus homo peccator poſſet de omnibus rebus ipſius eccleſiæ pro libitu ſuæ voluntatis agere: & dum congregatum eſſet concilium pro reformatione ejus & aliorum, poſſet illud in quemcumque locum vellet, ac in regionem quamcumque transferre ſine ejus conſenſu. Manifeſte quoque conſtat, quantum illud falſum ſit quod confingit ipſe Gabriël, nos per declarationem veritatum prædictarum voluiſſe principes devotos ſedis Apoſtolicæ judicare hæreticos. Notum eſt enim quomodo principes orbis has veritates ſemper tenuerint & defenſaverint, qui oratores ſuos in hoc concilio tenuerunt, & ipſum verum & legitimum concilium reputaverunt illis temporibus, quibus idem Gabriel ipſum diſſolutum eſſe affirmabat. Sed & quomodo in hac ſancta ſynodo perſeverantes, ſchiſmaticos appellare audet, qui in unitate [a] qua a principio fuerant ſine variatione permanſerunt; dum ipſe manifeſte ſe ab eadem unitate ſeparavit, & ſchiſma perniciosiſſimum perpetravit, erigens aliam congregationem ſub nomine generalis concilii, primo apud Ferrariam, deinde apud Florentiam, adverſus hanc ſanctam ſynodum, & altare ſacrilegum contra altare legitimum: unde univerſum orbem in turbationem adduxit, & maledictionem in Core, Dathan & Abiron divinitus latam, atque pœnas contra ſchiſmaticos a jure inditas promeruit, juxta declarationem jam a ſeptem annis factam in octava ſeſſione hujus ſanctæ ſynodi, qua dicitur: »Quicumque, hoc ſacro durante concilio, aliam congregationem ſub nomine generalis concilii erigere aut facere præſumpſerit, non catholicæ eccleſiæ concilium, ſed ſchiſmaticorum conventiculum facere convincitur. Idcirco hæc ſancta ſynodus omnes Chriſti fideles, cujuſcumque ſtatus aut dignitatis, etiamſi papalis, imperialis aut regalis exſiſtant, ſub obteſtatione divini judicii, quod in Core, Dathan & Abiron auctoribus ſchiſmatis ſcriptura ſacra commemorat, admonet & hortatur, & in virtute ſanctæ obedientiæ, & pœnis contra ſchiſmaticos a jure indictis, diſtricte præcipit atque mandat, ne, hoc ſacro durante concilio, aliam congregationem ſub nomine generalis concilii, quod revera non eſſet concilium, facere aut congregare, nec ad ipſum tamquam ad generale concilium, etiam prætextu cujuſvis promiſſionis aut juramenti, accedere, aut intereſſe, vel recurrere quoquo modo, neque pro concilio generali habere, reputare, aut etiam nominare præſumat.

Hæc in præfata ſeſſione habentur. Ex quibus clariſſime patet, quomodo maledictio illa ſchiſmaticorum ſuper ipſum Gabrielem revertitur, quam in nos per præfatam invectivam adducere conabatur: ita ut proprie de tabernaculo ſuo omnes admoneat recedere illa Moyſis ſervi Dei locutio, quæ dicit: *Recedite a tabernaculis hominum impiorum.* Et dum cum ſchiſmate hæreſim adjunxit, in qua poſt plures correptiones & admonitiones obdurato magis ſemper animo perdurat, recte admonetur unuſquiſque Chriſtianus ipſum evitare, per illam Apoſtoli Pauli ſalubertimam doctrinam, qua dicit ad Titum: *Hæreticum hominem poſt primam & ſecundam correptionem devita, ſciens quia ſubverſus eſt qui ejuſmodi eſt, & delinquit proprio judicio condemnatus.* Certiſſime enim ſe proprio judicio condemnavit per illam invectivam, dum obdurationem animi ſui in ſchiſmate & hæreſi adverſus doctrinam eccleſiæ & veritates fidei declaratas oſtendit, ut jam omnes Chriſtiani intelligant talem veritatis, juſtitiæ, fidei & eccleſiæ perſecutorem nullatenus poſſe tolerari; ſed in eo proprie verificari ſententiam Cypriani in epiſtola ad [a] Antonium, qua dicit de Novatiano contendente ſuper epiſcopatu urbis Romæ: »Epiſcopatum tenere non poſſet, etiamſi prius epiſcopus factus, a coëpiſcoporum ſuorum corpore & ab eccleſiæ unitate diſcederet. Et infra: Quia ergo nec unitatem Spiritus, nec conjunctionem pacis obſervat, & ſe ab eccleſiæ vinculo atque a ſacerdotum collegio ſeparat, epiſcopi nec poteſtatem poteſt habere nec honorem, qui epiſcopatus nec unitatem voluit habere nec pacem.« Quæ ſententia ita clare verificatur in Gabriele, ut clarius dici non poſſit: dum manifeſte & per erectionem conventiculorum contra generale concilium, & per impugnationem auctoritatis conciliorum in factis, verbis, & ſcriptis, quam coëpiſcopi ſui & univerſum collegium ſacerdotum tam in concilio Conſtantienſi, quam in iſto Baſileenſi tenuerunt, & diſperſa per orbem profitetur eccleſia, ſe a coëpiſcoporum corpore, ab unitate eccleſiæ ſeparavit, & totum orbem in turbatione ac diviſione poſuit. Sic itaque dum depoſitionem ſuam enervare quærit, magis eam approbat & confirmat: dumque alios hæreticos & ſchiſmaticos voluntarie appellat, quantum juſte pro ſchiſmate & hæreſi depoſitus fuerit ipſe demonſtrat. De ſimonia autem, perjurio, dilapidatione, violatione aſſidua & contemptu canonum ac decretorum ſynodalium, ſcandalizatione eccleſiæ, & notoria incorrigibilitate, pro quibus pariter depoſitus eſt, nullam in prædicta invectiva expurgationem adduxit, ſed penitus obticuit. Verum, ſicut rei & incorrigibiles facere ſolent in judicem ſuum, convicia & contumelias in hanc ſanctam ſynodum exaggerat, & relationem criminum agere conatur, dum ſuiipſius juſtificationem proferre non poteſt.

Dicit hanc ſanctam ſynodum fuiſſe verſam in tyrannidem: in qua ſemper omnibus ſumma libertas patuit, & hodie patet. Dicit plura ſuppoſita hujus ſanctæ ſynodi, antequam ad ejus diſſolutionem procederet, fuiſſe diverſis ſceleribus irretita, de quibus nullam umquam probationem judicialem coram hac ſancta ſynodo protulit. Sed omnes qui ſe a corpore eccleſiæ ſeparant, ita ſe ſolent dicere juſtos, & ceteros peccatores; atque in ipſa eccleſia multa atque innumera mala fieri: & non advertunt quot in eadem bona fiunt, & quot ſunt in ea meliores ipſis. »Hi (ut inquit Auguſtinus) ſunt falſi juſtificatores, & veri præciſores. Et alio loco ipſe ait: Hæc conſilia ſeparationis inania ſunt, pernicioſa, ſacrilega, impia & ſuperba: & longe graviores ſunt trabes ſchiſmatis quas in oculis tales gerunt, quam peccata manentium in unitate eccleſiæ; quæ ipſi ſchiſmati comparata ſicut feſtucæ in oculis fratrum reputantur.« Peccata quidem ſi in aliis erant, illa eis, & forſan aliis paucis, nocebant; peccatum autem Gabrielis & ejus incorrigibilitas mundo nocuit univerſo. Unde nullam cauſam habuit ſe ſeparandi Gabriel ab hoc ſacro concilio, neque a tot epiſcopis, oratoribus principum, doctoribus, & ceteris bonis viris, qui pro majori parte concilii [a] duplo unanimes erant in his quæ per ipſum ſacrum concilium decernebantur. Nec debuit aliam congregationem erigere in conturbationem univerſi orbis adverſus ſynodalem ſententiam.

Dicit monopolia, conjurationes, conſpirationes protunc factas fuiſſe. Quomodo autem vocare poteſt conſpirationes & conjurationes illa quæ palam a duabus partibus concilii & amplius facta

Marginal notes: [a] Forte, in qua. — Num. 16. — Tit. 3. — [a] Vel Antonianum.

ſunt in deputationibus, congregationibus generalibus, & ſeſſionibus publicis: Illa autem, quæ per factionem paucorum acta ſunt, pro erigendo conciliabulum contra iſtud legitimum concilium; qui inter ſe concluſiones ſuas conſpirabant, qui illam diviſionem conflaverunt, ex quibus nunc totus orbis tanta patitur diſcrimina, reputat eſſe juſta, appellans malum bonum, & bonum malum. Sed & ea non commemorat, quæ per aliquos ex ſuis facta ſunt pro perveniendo ad erectionem illius conventiculi contra hoc concilium, in falſificatione litterarum ſub nomine hujus ſanctæ ſynodi, in captione & cruciatibus Joannis Heraldi principis Pedemontium, quem noſtri oratores ad Græciam præmiſerant; & in perſecutione venerabilis Joannis de Raguſio, nunc epiſcopi Argentinenſis, ad Conſtantinopolim. Imputat autem ſuperbiam manentibus in ſynodo; pro eo quod maxima neceſſitate compulſi, pro honore Dei & animarum ſalute veritatem, juſtitiam, fidem & eccleſiam ſuſtinet: quos ipſe per ſuperbiam ejus ſemper aſcendentem ita dire oppugnat; & filios appellat degeneres, qui ſanctam matrem eccleſiam fideliter defenderunt, quam ille perditioni ſuo inutili & damnoſo regimine exponere moliebatur.

Dicit ſe pati perſecutionem a vocatis Chriſtianis: qui veros Chriſtianos prædæ & graviſſimis perſecutionibus expoſuit, dum fideliſſime hoc concilium & ipſis atque aliorum conciliorum auctoritatem defenderunt, quæ ipſe deſtruere volebat. Commemorat inſuper idolum abominationis nos velle erigere in templo Dei, cum potius omnis intentio hujus ſanctæ ſynodi fuerit ad illa idola abjicienda ex ipſo templo, de quibus Apoſtolus loquitur, dicens quod avaritia eſt idolorum ſervitus: & quæ abominatus eſt Dominus, cum, facto flagello de funiculis, ejecit vendentes & ementes de templo. Nam ad hoc tendunt hujus ſanctæ ſynodi decreta & labor ſummus, ut ſimonia repellatur a templo Domini; fiantque omnia in collationibus dignitatum & beneficiorum, ac etiam ceteris rebus, prout lex divina & ſanctorum patrum decreta inſtituerunt, ad ſalutem animarum, non ad exhauſtum pecuniarum. Nam, ut inquit Apoſtolus, *radix omnium malorum cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt a fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis*, ſicut in Gabriele nunc impletum eſſe conſpicitur.

Coloſſ. 3.
Joan. 2.
1. Tim. 6.

Et dicit nos reformationem abhorruiſſe, qui omnibus laboribus ſemper enitimur, omniaque pericula ſuſtinemus, & vitam noſtram & bona exponimus, ut ipſa reformatio realem & efficacem ſortiatus executionem: quæ hucuſque impedimentum maximum ex eo habuit, quod ille, qui primus in eccleſia canones exſequi habebat, & ſe omnibus præbere exemplum virtutis & ſanctitatis, agebat in contrarium. Jam non quæritur idolum, ſed paſtor bonus, qui virtute, prudentia & bonitate ſe exhibeat formam gregis, paſcatque ſubditos verbo ac exemplo, utens poteſtate a Chriſto conceſſa in ædificationem eccleſiæ, non in deſtructionem: & ejiciatur idolum ipſum cum abominationibus ſuis, quod contra juſtitiam & voluntatem Domini ſedere conatur.

Sed conqueritur deinde Gabriel citatorium contra eum factum fuiſſe; quod in perturbationem facti Græcorum cedebat, ut dicit. Verum ſi bene attendat, non iſtud fuit ad perturbandum factum Græcorum, ſed ad conſulendum & providendum ſaluti eccleſiæ noſtræ catholicæ, quam impio ſchiſmate vulnerabat Gabriel ipſe: qui poſt exſecrandam illam diviſionem in hoc ſacro concilio per ſuos excitatam illicite & nefarie, ſicut in pluribus decretis & epiſtolis oſtendimus, omnino determinaverat conventiculum erigere ſub nomine alterius concilii generalis contra hanc ſanctam ſynodum, in loco pro libito ſuæ voluntatis aſſumendo, & jam galeas contra galeas ejuſdem ſanctæ ſynodi propter hanc cauſam mittebat in Conſtantinopolim. Conſiderabantur ſcandala, quæ ex hoc ſchiſmate concilii prætenſi contra verum concilium imminebant, & quæ jam, proh dolor, in oculis omnium conſpiciuntur. Fuit ille citatus, per quem tantum ſcandalum exoriebatur; qui & reformationis, ac legis Domini, & decretorum hujus ſanctæ ſynodi contemptor erat; immo jam perſequebatur illos qui decreta ipſa ſervare volebant, atque eamdem ſynodum & geſta ejus per erectorium illius prætenſi concilii confundere conabatur: ut priuſquam illud grande ſcandalum eveniret, priuſquam electio illius conventiculi contra concilium, illa horrenda diviſio, quæ jam parturiebatur, actualiter formata eſſet, provideretur eccleſiæ, & ejus ſciſſuræ periculoſiſſimæ obviaretur. Quod ſi tunc factum eſſet, jam nunc non ſentiret eccleſia dolores acerrimos, quos per colliſionem fratrum in utero ſuo ipſa præſentit. Numquid non omnis amator unitatis, omnis verus filius eccleſiæ, debebat totis viribus inſiſtere, ne hoc vulnus matri ſuæ inferretur, ſed in tempore provideretur, quod maxime expetebat præfatum citatorium? Et nihilo minus ſancta ſynodus omnem ſuam poſſibilitatem pro Græcorum conductione impendebat, mittens oratores ſuos & galeas in Conſtantinopolim, ut Græcos adducerent: obtulitque ipſis Græcia per ſuos oratores complete omnia quæ eis promiſſa fuerant, ſi advenire voluiſſent: nec in aliquo defecit ipſa ſancta ſynodus, ſperans ſemper ipſos Græcos venire debere ad locum nominatum per eamdem ſynodum, ſicut cum eis conventum erat. Nec dubium eſſe debet cuiquam Chriſtiano, quod ſi juvare voluiſſet Gabriel, tunc dictus Eugenius, ut veniſſent, ſicut ipſe reſtitit & impedivit, quod fuiſſent adducti. Sed maluit eccleſiam ſcindere, quam in hoc conſentire, ut ſub umbra illa reformationem evitare poſſet, & facta ipſius eccleſiæ in ſuam tyrannidem redigere. Dum vero citatus eſt, ſcidit extunc eccleſiam, quantum in ipſo fuit: immo & contra determinationem catholicæ fidei concilium hoc Baſileenſe, licet nulliter, tranſtulit & tunc in Ferrariam, caſu quo procederetur contra ipſum aut aliquem oratorum ſuorum præſidentium, qui in concilio fuerant; quorum unus de crimine falſi erat accuſatus, de quo fuit poſtmodum juſto judicio condemnatus. Et jam dicit ſe hoc feciſſe propter Græcos, quod propter ſe & præſidentem ſuum fecit. Nam & contentus erat, non obſtantibus omnibus, ut concilium Baſileæ permaneret uſque ad adventum Græcorum, dummodo ab ulterioribus proceſſibus contra ipſum & præfatum præſidentem ſuum ſuperſederetur. Addit autem de venerabilibus ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, contra quos tamen nihil concilium agebat, niſi quod eos evocabat ad providendum eccleſiæ in tanto periculo.

Sed quid attinet ad factum Græcorum, quod oporteret diſſolvi hoc concilium, ſi procederetur contra unum de præſidentibus ipſius Gabrielis, olim Eugenii, ut propter hoc ſibi liceret transferre concilium in Ferrariam; impediendo ex hoc ſolo capite factum Bohemorum, quod tunc actu in Baſilea tractabatur cum oratoribus regni Bohemiæ, & mandando ne illud ultra triginta dies ageretur in caſu prædicto: excommunicandoque, privando, inhabilitando omnes qui poſtea in Baſilea actus conciliares exercerent, tam in facto fidei quam reformationis generalis, in quibus ipſe juxta veritatem fidei ca-

tholicæ tenebatur obediæ concilio? Quis tam ſubtilis, quis tam acutus, qui hoc factum ab errore, a ſchiſmate excuſare poſſet, dum propter evitandam juſtam punitionem unius falſarii, etiam omnibus aliis ceſſantibus, ipſa olim Eugenius omnia hæc ſcandala perpetrabat? Dicit autem ſuſpenſionem ejus ab adminiſtratione papali fuiſſe factam, cum inſtaret adventus Græcorum. Notorium vero eſt, quomodo poſt illam adeo ſcandaloſam diſſolutionem & tranſlationem in Ferrariam monitus fuit ut eam revocaret, ſub pœna ſuſpenſionis poſt IV. menſes, niſi reſipiſceret, incurrendæ: quod dum facere noluit, per propriam contumaciam hujuſmodi ſuſpenſionem incurrit. Neque adventus Græcorum, qui diu poſt ipſam ſuſpenſionem in portum Venetiarum advenerunt, in hoc aliquid cauſavit. Adjungit quod ad depoſitionem ejus proceſſum eſt, cum immineret eorumdem Græcorum reductio. Sed ſcit totus orbis, quod licet ad depoſitionem ejus procedere licite potuiſſet ſancta ſynodus juxta decreta ipſius, poſtquam præfatus Gabriel ſuſpenſionem ipſam ſuſtinuerat poſt duos menſes animo indurato; tamen maxima utens patientia & manſuetudine, adhuc poſtea per quindecim menſes hanc depoſitionem diſtulit; donec graviſſimis periculis imminentibus hoc ſacrum concilium in periculo totalis diſperſionis poſitum erat: poſt depoſitionem autem ipſius per aliquot dies publicavit, quod Græci unionem acceperant.

Sed numquid idcirco in ſuis criminibus prævalere debet adverſus catholicam eccleſiam, & eam ac judicia ejus juſta confundere, auctoritatem conciliorum generalium proſternere, quia dixit ſe reduxiſſe Græcos, & omnia mala facta ſua ſub hoc pallio cooperire laborat? Videant pro Deo Chriſtiani quomodo in ea re proceſſerit. Jamdudum anno Domini MCCCCXXXIV. dum veniſſent ad hanc ſanctam ſynodum ejus expenſis oratores ipſorum Græcorum, cum quibus tractabatur, ut anno ſequenti Imperator Romæorum & patriarcha Conſtantinopolitanus cum ceteris ex oriente venirent ad aliquem locum per hanc ſanctam ſynodum nominandum, præfatus Gabriel miſit Chriſtophorum Garathonum ad Conſtantinopolim, ut ibidem fieret conventio Latinorum & Græcorum, & non venirent citra mare. Unda multa retardatio in facto unionis Græcorum, quam hæc ſancta ſynodus proſequebatur, ſubſecuta fuit. Tandem ipſe olim Eugenius conſenſum præbuit, ut eadem ſancta ſynodus proſequeretur conventa cum præfatis oratoribus Græcorum per eum modum quo cum eiſdem ipſa concluſerat. Et nihilo minus, dum poſt conſenſum prædictum oratores noſtros ad prædicta exſequendum miſiſſemus in Græciam, qui pecunias pro congregandis orientalibus dederunt, ipſe Gabriel iterum miſit præfatum Garathonum, qui in contrarium ipſorum oratorum noſtrorum laborabat. Cum vero res concluſa fuit, ut Græci ipſi citra mare venirent ad locum nominandum per hanc ſanctam ſynodum, Deus novit quantis artibus Gabriel ipſe impedivit, & impediri fecit, tam in Avinione quam alibi, ne hæc ſancta ſynodus haberet pecunias pro conductione Græcorum; quantis modis laboravit, ut ipſos ad ſe traheret, ut ſub umbra Græcorum ſua compleret deſideria; qui etiam ſuum ſalvumconductum pro eiſdem Græcis conducendis huic ſanctæ ſynodo requirenti dare recuſavit, dum Sigiſmundus Imperator Romanorum, & Albertus tunc dux Auſtriæ, & nunc rex Romanorum, rex Francorum, atque alii reges, per quorum dominia venturi erant Græci præfati, nec non alii duces & principes, atque etiam Venetorum, Januenſium, Florentinorum, ac Senenſium communitates, ſuos ſalvos conductus liberaliter conceſſerunt. Ea res quidem perpetuis eſt deploranda ſæculis: poterat fieri Græcorum unio cum bona pace, cum unione eccleſiæ noſtræ in vero univerſali concilio, ubi prælati orbis, ubi omnes principes catholici aut oratores eorum conveniſſent; ubi multo celerius, multo ſtabilius atque firmius fuiſſet, favente Domino, ipſa unio expleta. Maluit ipſe Gabriel eccleſiam noſtram catholicam ſcindere, factum ipſorum Græcorum perturbare, & eos ad conventiculum Ferrarienſe, ac deinde Florentinenſe perducere: ubi reges catholici videntes ſchiſma ejus & illicitam erectionem altaris ſacrilegi contra verum altare, videlicet hoc ſacrum univerſalis eccleſiæ concilium, abhorruerunt illuc ſuos mittere oratores.

Si vero Græci ipſi aliquam profeſſionem veritatis fecerint, in qua perſiſtant, aut ſi quid boni in hoc facto repertum fuerit, rerum veritate comperta, gratias agemus divinæ pietati, quæ non ſineret mala eſſe, niſi potens eſſet ex illis elicere bona; & unionem ipſorum Græcorum ſemper optavimus, & optabimus. Sed non propter hoc mala ipſius Gabrielis ſub hoc pallio cooperiri poſſunt. Quid enim ſibi prodeſſet ceteros ad fidem convertere, ſi ipſe in ſchiſmate & hæreſi permanere vellet; ſi ceteros vellet unire, & ſe ab eccleſia catholica ſeparare: qui etiamſi montes transferret, & caritatem non haberet erga ipſam catholicam eccleſiam, ſicut nec habere poteſt, quamdiu ſchiſma & hæreſim obdurato animo retinet, nihil ſibi prodeſt. Et licet laboret ut ſub colore Græcorum fideles Chriſtiani ſuum conciliabulum Florentinum in ſchiſmate erectum approbent, eumdemque Gabrielem depoſitum, privatum, condemnatum, & reprobatum, pro vero & ſummo Pontifice venerentur; tamen Deus illis dedit intellectum ad diſcernendum bonum a malo, cognoſcendum juſtitiam ac veritatem. Et fruſtra tale rete jacitur ante oculos pennatorum. Alii enim Pontifices in veris conciliis generalibus, ut Innocentius III. in concilio Lateranenſi, in quo duo patriarchæ orientales perſonaliter adfuerunt, & Gregorius X. in concilio Lugdunenſi, Græcos reduxerunt longe citra quingentos annos; immo etiam ipſe Gregorius ibidem baptizari fecit oratores Tartarorum. Et nihilo minus ſi eccleſiam ſcandalizare voluiſſent illi Pontifices, atque mala perpetrare quæ fecit olim ipſe Eugenius, nequaquam hoc eis ſub tali colore permiſiſſet eccleſia.

Deinde præfatus Gabriel comparat ſe beato Leoni, contra quem Dioſcorus ſententiam tuliſſe refertur in ſecunda Epheſina ſynodo, cui hanc ſanctam ſynodum Baſileenſem aſſimilat. Longe certe eſt differentia inter Leonem ſanctum & Gabrielem tot vitiis & criminibus irretitum; atque etiam inter hanc ſanctam legitimam ſynodum in plena libertate ſemper conſtitutam, & illam reprobam Epheſinam, in qua viri armati gladios tenentes in manibus compellebant homines ad diffiniendum quod placebat Dioſcoro.

Tandem ipſe Gabriel depoſitionem damnat & reprobat, quod certe omnibus malis & perverſis juſte condemnatis accidere ſolet, ut ſemper ſententiam in eos latam injuſtam eſſe reperiunt. Sed in cauſa propria non mirum ſi non recte judicat, qui in verbis injurioſis atque inflatis per totam ſuam invectivam reſperſis plene oſtendit loqui ſe ex paſſione animi exacerbati, non ex judicio rationis: dum audet dicere dæmonia totius orbis in latrocinium Baſileenſe confluxiſſe videri: & alia horribilia verba, quæ nemo prudens, nemo juſtus, nemo diceret honeſtus. Sed dixerunt etiam Judæi Chriſto quod dæmonium ha-

ANNO CHRISTI 1439.

bebat: & multoties eccleſia catholica a diverſis hæreticis, ut Donatiſtis, Arianis, & aliis permultis, graves injurias audire ſolita eſt: qui, dum lepra hæreſis infecti erant, alios omnes qui aliter ab eis ſentiebant hæreticos reputabant, & ab eccleſia præciſos & ſchiſmaticos: ſicut nunc Gabriel ab unitate eccleſiæ præciſus de his judicat qui in unitate permanſerunt, qui doctrinæ catholicæ & Apoſtolicæ adhæſerunt, & conſtantiſſimis animis ſemper adhærent, tam in concilio Conſtantienſi declaratæ, quam dudum in hoc Baſileenſe, etiam pro eo tempore, ſicut prædictum eſt, quo ipſe Gabriel hoc ſacrum concilium legitimum generale concilium eſſe recognovit, & quo legatus ſuus eidem præſedit. Proſpiciebatur etiam quanta deſolatio eccleſiæ ſequeretur, ſi deinceps conculcatis conciliis generalibus, ſpretis canonibus, abjectis determinationibus catholicæ fidei, unus mortalis homo poſſet negotia eccleſiæ pro libito voluntatis agere. Quod vero longam patientiam habuit ſancta ſynodus in tolerando Gabrielem & facta ejus, ipſe hoc impingere conatur, tamquam pro habendo papatum facta ſit tam longa protractio: cum e contrario manifeſtum ſit, quod ſi hoc quæſiviſſet ſancta ſynodus, jamdudum ad depoſitionem ejus proceſſiſſet, attentis ſcandalis, ſchiſmatibus, & malis fere innumeris quæ per ejus damnoſum & inutile regimen accidebant. Sed exſpectavit benigne hæc ſancta ſynodus ejus emendationem in multa patientia: & ipſe per reſiſtentias quas præſtitit, per varia impedimenta quæ præbuit tam tempore primæ prætenſæ diſſolutionis, quam ſecundæ, quam alio medio tempore, fuit cauſa tam diuturnæ protractionis.

Manifeſte autem jam omnes conſpiciunt obduratam Gabrielis pertinaciam per ſupradictam invectivam, & quomodo confundere conatur eccleſiam catholicam, veritatemque & juſtitiam: ut jam omnes clariſſime intelligere poſſint, quomodo ſine ulteriori quacumque protelatione ipſum evitare, ejuſque venenatum conſortium fugere, & quoſlibet Chriſti fideles ab eodem efficaciter recedere neceſſe ſit, atque in doctrina eccleſiæ catholicæ permanere. Dolere quidem omnes debent, quod Gabriël ipſe, qui benigne ab aſſentiendo eccleſiæ, & ambulando unanimiter cum conſenſu in domo Dei, poterat fructus uberrimos in eccleſia efficere, & omnibus bonis ſpiritualibus & temporalibus abundare, nunc ſuperba ſeparatione in tanta mala ſe præcipitaverit, & eccleſiam ipſam tantis perturbationibus afflixerit, ut conculcata conciliorum auctoritate ipſam ſuæ voluntati ſubjiceret. Jam vero ad talia verba ipſius Gabrielis, in quibus finis non inveniretur, nequaquam ulterius attendere neceſſe eſt. Sed orandus eſt Deus omnipotens, ut animam illius humiliare dignetur, & non ipſum in damnationem perpetuam corruere permittat; dandaque eſt opera, ſicut neceſſitas expoſcit, ut eccleſiæ provideatur de bono & ſalutifero regimine, ad conſervationem fidei, & ſalutem Chriſtianorum, in gloriam Dei omnipotentis, qui eſt benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

Datum Baſileæ, in congregatione noſtra generali, Nonis Octobris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo nono.

XVI.

Epiſtola ſynodalis ad univerſos Chriſti fideles, de obediendo conciliis generalibus, & cavendo ipſis inobedientes.

ANNO CHRISTI 1440.

Eadem nuper ad noſtram non ſine magno ſcandal. notitiam pervenerunt: atque in manus [illegible] Baſileen. [illegible]

Sacroſancta, *&c.* univerſis Chriſti fidelibus omnipotentis Dei benedictionem.

Grande periculum ac deſolationem inauditam, quæ jam eccleſiæ Dei & vobis ipſis imminet, o Chriſti fideles, attendite; & antiqui hoſtis jacula conſpicite, quibus gregem Dominicum magno pretio redemptum perimere conatur, ut devotioribus animis auxilium divinæ gratiæ imploretis. Et quemadmodum exhortatur Apoſtolus, *accipiatis armaturam Dei, ut poſſitis reſiſtere in die malo; in omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela hoſtis nequiſſimi ignea extinguere*: qui jam vehementi tentatione fundamenta eccleſiæ & religionis Chriſtianæ concutere quærit, volens conciliorum generalium auctoritatem evertere, per quæ fides orthodoxa, & omnis vitæ atque actionis norma tradita eſt; & quorum vigore eadem fides atque regula diſciplinæ Chriſtianæ ſuſtentari habent in terra, ut illis proſtratis, mala innumera ſuper populum Chriſtianum inducere poſſit. Sed ut eam rem lucidius proſpiciatis, & non permittatis vos ipſos miſerabiliter deperire, eccleſiamque matrem veſtram tantis ſubjici ruinis; primum vos conſiderare decet, quanta deſolatio in foribus eſt, quantaque periclitatio animarum imminet, ſi nunc ruat & proſternatur conciliorum auctoritas. Deinde aperiemus quomodo ipſa graviſſime ruit, ſi illi favor & obedientia præſtatur, qui eamdem conciliorum auctoritatem factis, verbis, & ſcriptis jam a multo tempore conculcare non ceſſat. Poſtmodum objectiones contra illius juſtiſſimam ſuſpenſionem ab adminiſtratione papali, & ſubſequentem depoſitionem, nullius eſſe momenti clariſſime oſtendemus; ut veritate plene comperta quiſque Chriſtianus intelligat quid ſibi agendum eſt de neceſſitate ſalutis. Advertite in primis, o Chriſticolæ, & ante oculos veſtros ponite miſerandum & flebilem ſtatum Chriſtianæ religionis, ſi eo redacta fuerit, ut quiſque in ſummo Pontificio poſitus jam aſſecuratus ſit quod nullam correctionem a conciliis generalibus deinceps habeat pertimeſcere, quantumcumque eccleſiam ſcandalizet, & ejus ſtatum perturbet ac decoloret; ita ut ſi omnes dignitates eccleſiaſticas & beneficia venderet, ſi prælatos quoſque invitos transferret, & expelleret injuſte pro libito voluntatis, etiam notorie ac injuſte reges & principes dejiceret, moribus pernicioſis animas hominum paſſim perimere laboraret, crudelitates perpetraret horrendas, legem Dei confunderet, quæque ſalubria inſtituta everteret, temporalia eccleſiæ Romanæ & ceterarum particularium eccleſiarum diſſiparet atque alienaret, aliaque innumera flagitia, ſcelera & crimina notoria perpetraret, ac ſe incorrigibilem redderet, omnia eccleſia in unum congregata nullatenus illum a talibus coërcere poſſet: quinimmo liberum eſſet ei quamlibet ſynodum eum reprimere volentem illico transferre vel diſſolvere; perſiſtentes in ſynodo contra voluntatem ejus perſequi, excommunicare, privare, inhabilitare, contumeliis ac injuriis afficere, invaſiones corporales adverſus eos excitare; ac deinde quidquid ſynodus ſtatueret, præciperet, dictaret, ordinaret, penitus contemnere, abjicere & reprobare. Conſpicite pro Dei reverentia, qualis ex hac re daretur introitus inimico humani generis ad ſubvertendum religionem Chriſtianam, dum ſedu-

Epheſ. 6.

cendo unum hominem poſſet Chriſtianitatem in deſolationem maximam dejicere, mores pervertere, canones & regulas quaſque diſſipare eccleſiaſticas, regna & provincias conturbare, ac bonis ſpiritualibus & temporalibus ſpoliare, vitiorumque immanitatem inducere. Aperite oculos, & videte qualis ex hoc daretur ingreſſus Antichriſto. Sed & conſiderate quomodo ea res fidem catholicam confunderet atque violaret, quæ eſt primum fundamentum eccleſiaſtici ædificii, quo everſo omnia corruunt, ſine qua fide impoſſibile eſt placere Deo, aut aliquam ſalutem conſequi. Notum eſt enim, quomodo ſacra Conſtantienſis ſynodus ad exſtirpationem errorum tanta pericula univerſæ eccleſiæ afferentium diffinivit & declaravit, innitendo ſacris ſcripturis, & doctrinis antiquorum conciliorum, atque ſanctorum doctorum, quod concilium generale univerſalem eccleſiam repræſentans poteſtatem a Chriſto immediate habet, cui quilibet, cujuſcumque ſtatus & dignitatis, etiamſi papalis, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, ad exſtirpationem ſchiſmatis, & reformationem eccleſiæ in capite & in membris: quodque ſi quis ſtatutis & mandatis cujuſlibet concilii generalis legitime congregati obedire contumaciter contempſerit in prædictis & pertinentibus ad ea, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur, ad alia etiam juris remedia, ſi opus fuerit, recurrendo. Deinceps felicis recordationis Martinus Papa V. approbante toto Conſtantienſi concilio, litteras ſuas univerſis epiſcopis & inquiſitoribus mandavit, continentes, Quod eſt de neceſſitate ſalutis, credere generale concilium habere ſupremam auctoritatem in eccleſia; quodque quodlibet concilium generale, & etiam ipſum Conſtantienſe, repræſentat univerſalem eccleſiam: & quidquid approbavit & approbat in favorem fidei & ſalutis animarum, eſt ab univerſis fidelibus approbandum & tenendum: & quidquid condemnat eſſe fidei vel bonis moribus contrarium, ab univerſis fidelibus pro condemnato tenendum & aſſerendum: loquens etiam de illis quæ circa principium ipſius concilii Conſtantienſis diffinita & approbata ſunt, ſicut ſuæ præfatæ litteræ indicant, quæ expreſſam mentionem faciunt de declaratione facta circa principium ipſius concilii ſuper communione divinæ euchariſtiæ ſub utraque ſpecie, & de condemnatione errorum & perſonarum eorumdem Joannis Wicleff, & Joannis Hus. Fuit autem deinceps præmiſſa determinatio de conciliorum auctoritate in hoc ſacro Baſileenſi concilio in pluribus ſeſſionibus repetita, dum olim Eugenius concilium ipſum prima vice diſſolvere attentaverat, atque in reſponſionibus ſynodalibus multipliciter declarata, & in univerſum orbem per epiſtolas aliaſque litteras & ſynodales nuntios publicata. Ipſe tunc Eugenius huic ſacro concilio doctrinam hanc notorie tenenti, prædicanti & publicanti, adhæſit: & ipſum fuiſſe legitimum, ac legitime a principio ſui continuatum, profeſſus eſt; confitens diſſolutionem per eum factam irritam & inanem; quam tamen primo ex juſtis & neceſſariis cauſis factam eſſe publicaverat: ac etiam duas litteras ſuas in Apoſtolico palatio contra hoc ſacrum concilium & ejus decreta promulgatas, in quarum una dicebat quod ante adventum legatorum ſuorum exiſtentium in ſynodo nulla erant ſedis Apoſtolicæ auctoritate ſuffulti: atque etiam deſignabat, quod ipſo contradicente, generalis ſynodi non habebant poteſtatem: quodque multa & gravia diſponere & ſtatuere præſumpſerant contra decreta ſanctorum patrum in Apoſtolicæ ſedis grave præjudicium: tertiaſque, incipientes, Deus novit, ſuo nomine factas, in quibus quamplura contra auctoritatem conciliorum aſſerebantur: & quidquid per eum aut ſuo nomine in præjudicium aut derogationem ſacri hujus concilii Baſileenſis, ſeu contra ejus auctoritatem, factum, attentatum, ſeu aſſertum erat, caſſans, irritans & annullans, nullaſque & irritas fuiſſe & eſſe declarans; adjiciens, quod de cetero a gravaminibus ipſi concilio inferendis, abſtineret. Deinceps quoque poſt ipſius adhæſionem in ſeſſione publica præſidente legato Apoſtolico, aſſiſtentibus octo ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, oratoribus regum & principum, prælatorumque & doctorum juris divini & humani copioſi multitudine, eadem declaratio Conſtantienſis concilii renovata extitit. Ubi autem hæc veritas concernens manifeſte fidem & jus divinum, ſicut olim lucide in celebri reſponſione incipiente, Cogitanti, & aliis pluribus oſtenſum fuit, expreſſe differens de auctoritate data immediate a Chriſto eccleſiæ congregatæ & conciliis generalibus, toties & tam ſolemniter per univerſam eccleſiam declarata eſt, & per concilia generalia, quæ ſummi Pontifices conſiſtorialiter declaraverunt legitima, etiam pro eo tempore, quo hujuſmodi declarationes ediderunt; ſi nunc poſt hæc omnia ipſæ declarationes fidei & juris divini abjiciantur, ac veluti erroneæ dejiciantur & conculcentur; impingaturque toti eccleſiæ error quæ talia declaravit: quis non videt alias hæreſes per eccleſiam ſopitas reſuſcitari, & novis ſuſcitandis frena laxari; dum ex hoc via paratur, ut conciliis generalibus in declarationibus fidei & divini juris amplius non credatur: ſed in qualibet regione, in quolibet loco, poſſint homines ſectas & hæreſes & quaſlibet malas doctrinas excitare, amplius non timentes ſuas adinventiones per generalium conciliorum auctoritatem confutari? Unde totus orbis in conturbationem maximam deveniret, & periclitabitur Chriſtianitas, quæ & olim ante tempora Conſtantini, ſicut teſtatur Iſidorus, fervente perſecutione, in varias hæreſes ſciſſa eſt: quia non erat epiſcopis licentia conveniendi in unum, niſi tempore ſupradicti Imperatoris. Quod ſi tunc, non obſtante quod eſſent ſummi Pontifices vita & ſanctitate præclari, propter defectum congregationis conciliorum generalium, hæreſes ipſæ pullulabant; quanta nunc inſurget hæreſum vorago, ſi amplius conciliorum generalium diffinitionibus non credatur nec acquieſcatur, atque illorum ſic miſerabiliter proſternatur auctoritas? O quanta Chriſtianitatis deſtructio! O quanta fidei deſolatio! O quanta omnis religionis & pietatis abjectio! quanta everſio rerum publicarum, regnorum, & provinciarum; quantum naufragium animarum! Plorate jam & ingemiſcite omnes invocantes nomen Domini, majores cum minoribus: & apertis oculis inſpicite turbationem venturam univerſo orbi, ruinamque veſtram & deſolationem prævidete, ſi ſic frangatur neceſſaria illa conciliorum auctoritas. Sed & flete ſuper vos, ſi ſic proſternatur, quod omnium Chriſtianorum prælatorumque, religioſorum ac ceterorum Chriſtianorum erat ſupremum refugium in terris. Ad eorumdem nempe auxilium ſæpenumero confugerunt ſummi Pontifices, dum a tyrannis perſecutionem patiebantur: quæ jam amplius nulli venerabuntur aut reverebuntur tyranni, ſi hoc tempore corruerint. Per ipſa concilia ſedes Apoſtolica robur ſuæ dignitatis & auctoritatis conſervabat, dum per eorumdem conciliorum ſententias cunctis hominibus formidandas, & venerandos canones, omnes adverſarios fidei & ſanæ doctrinæ atque bonorum morum corruptores arcebant & reprimebant. Ipſi quoque Pontifices per

eadem concilia dirigebantur, ut ambularent ad veritatem evangelii, & poteſtate ſibi data ad ædificationem uterentur. Unde qui ipſorum conciliorum auctoritatem enervare quærunt, illi decorem, dignitatem, robur & auxilium Apoſtolicæ dignitatis, fidemque, ſalutem, & bonas actiones ſummorum Pontificum manifeſte confundere moliuntur, atque in illam deſtructionem adducere, de qua loquitur beatus Gregorius, dum poſt enumerata univerſalia concilia, ſubdit: Cunctas quas veneranda concilia præfata perſonas reſpuunt reſpuo: quas venerantur, amplector: quia dum univerſali ſunt conſenſu conſtituta, ſe & non illa deſtruit quiſquis præſumit abſolvere quos ligant, aut ligare quos abſolvunt. Quibus verbis idem Gregorius immediate ſubjungit: Quiſquis ergo aliud ſapit, anathema ſit. Ut vero de ceteris prælatis eccleſiaſticis & principibus ſæcularibus, qui ad concilia refugium habuerunt, dicere omittamus, quoniam nimium prolixum eſſet ſingula enarrare; ſaltem illud homines conſpiciant, quod per hujus ſacri concilii labores regnum inclytum Bohemiæ Sigiſmundo Romanorum regi reſtitutum fuit: quodque adverſus nonnullos, qui temporalia cunctis eccleſiis eripere, religioneſque tam Mendicantium quam aliorum deſtruere conabantur, ſingulare præſidium tam in dicto Conſtantienſi, quam in hoc ſacro concilio inventum eſt. Quid de ſchiſmatibus tollendis dicemus, ſi amplius conciliis generalibus non obediatur? Si plures contenderint de papatu, quilibet, qui ſe verum Papam putabit, dicet ſe ſuperiorem concilio: quomodo poterunt judicari, quomodo coërceri aut reprimi, ſi viderint hoc modo proſtratam ipſorum conciliorum auctoritatem? Quod ſi omnia inconvenientia enumerare vellemus, quæ ſecum afferret hujus auctoritatis ruptura, non multis poſſet deſcribi codicibus. Sed jam ad ſecundum explicandum tranſeamus, quomodo hæc proſternitur auctoritas; quomodo ruina graviſſima eccleſiæ, & malorum ac turbationum inenarrabilis multitudo paratur, ſi ille ſuſtineatur & foveatur, qui hujus auctoritatis ſe contemptorem, impugnatorem, & notorium perſecutorem oſtendit. Quis negare poteſt, o Chriſtiani, quod reformationi eccleſiæ in capite & in membris, quam totus orbis deſiderabat, & pro qua jam plura concilia generalia congregata fuerunt, duriſſime reſtiterit (de quo omnis anima dolere debet) ille qui primus homines ad viam ſalutis inducere debuerat, olim Eugenius Papa IV. nunc Gabriël nuncupatus: quodque illa quæ pro ipſa reformatione decreta & inſtituta erant per hanc ſanctam ſynodum a ſe abjecerit & contempſerit: ita ut numquam unum canonem ſynodalem concernentem reformationem ipſam in exſecutionem efficacem deducere compertus ſit: qui nullam penitus emendationem in regimine curiæ ſuæ propter quamcumque admonitionem aut correctionem effecit; ſed aſſidue graviores abuſus adauxit, in perditionem animarum & deteſtabilis ſimoniacæ peſtis fomentum? Quis negare poteſt, quod quantum in ſe eſt, auctoritatem omnium conciliorum generalium conculcavit, dum evocatus ad ſynodale judicium, diffinivit quod ex certa ſua ſcientia, auctoritate Apoſtolica, & ex plenitudine poteſtatis, transferebat hoc ſacrum concilium, caſu quo procederetur contra ipſum aut aliquem ſuorum oratorum præſidentium qui in concilio fuerant; cum tamen eo tunc tempore ipſum concilium generale verum ac legitimum reputaret? Quis diſſimulare poteſt, quod etiam ipſi concilio auctoritative prohibuit, ne ultra dies triginta cauſam fidei, quæ cum Bohemis agebatur, tractaret; adjiciens quod omnes excommunicabat, privabat beneficiis, & inhabilitabat ad eadem, qui deinceps poſt terminum, quem ipſe tunc præfixit, actus conciliares Baſileæ exercerent; volens etiam ex ea cauſa eſſe derogatum quibuſcumque declarationibus, etiam ſub nomine generalis conciliis factis, & aliis in contrarium facientibus? Ex his proſternens & abnegans manifeſte ſupradictam declarationem catholicæ fidei, tam per ſacrum Conſtantienſe concilium factam, quam per hoc Baſileenſe, ut præmittitur, dudum renovatam, & ſe ſuperiorem in his omnibus concilio deſignans: vigore cujus prætenſæ diſſolutionis ſchiſma horrendum & graviſſimam diviſionem conſequenter in orbe poſuit, erigens congregationem Ferrarienſem ſub nomine alterius generalis concilii contra hanc ſanctam ſynodum; poſtquam declaraverat conditiones in præfata diſſolutione poſitas purificatas fuiſſe: ſtudens hoc pacto inconſutilem tunicam Chriſti, & eccleſiam, quam in unitate repererat, gladio ſæviſſimo diviſionis & ſchiſmatis feriens; quod certe omnes debuerant abhorrere Chriſtiani, quibus ſimile ſchiſma numquam compertum fuerat. Sed nec his contentus in hanc ſanctam ſynodum varias perſecutiones excitavit, mandans civibus Baſileenſibus ut eamdem a ſua civitate expellerent. Alioquin ſe in civitatem interdictum, & in gubernatores ejus excommunicationem, proferre dicebat: inhibendo ne quis victualia deportaret ad eamdem: & ſi qui portarent, ſpoliarentur, cederentque ſpolia occupantibus. Scripſit prætcrea ut in eos de concilio fieret perſecutio, tamquam in hoſtes Chriſtianæ fidei; vocans ipſam ſynodum iniquorum perfidam ſynagogam: quæ mandata adeo gravia fuerunt, ut vix filius perditionis adveniens graviora adverſus eccleſiam mandata ferre poſſet, ſi eam ſentiret pro ſuſtinenda fide & lege Domini in aliquo loco congregatam. Quæ vero & quanta ſcripſerit diverſis principibus, blaſphemando eamdem ſynodum, & decreta ejus, longum eſſet enarrare. Sed & quomodo patrimonium, terras, & dominia eccleſiæ, quæ in ſumma pace & proſperitate repererat, ipſe tractaverit: quas alienationes fecerit, quas guerras commoverit, partialitates acceperit, quantæque crudelitates ſub regimine ſuo in loca & ſubditos eccleſiæ perpetratæ ſint, quomodo juramenta ſua ſolemniter in conclavi & poſt conclave præſtita infregerit, flebile eſt dicere. Et prætcrea quæ umquam major incorrigibilitas, quæ major pertinacia in aliquo Pontifice vel miniſtro eccleſiaſtico apparuit, qui non ſolum in prædictis ſuis exceſſibus, quibus divinam majeſtatem & legem ejus ac fidem catholicam tam notorie offendit, & eccleſiam Chriſti in ſpiritualibus & temporalibus ſic conturbavit, afflixit, damnificavit, diviſit, & ſupra modum ſcandalizavit, obdurato permanſit animo; verum etiam vult, his non obſtantibus, ab hominibus innocens & juſtus reputari, nulla umquam emendatione, nulla correctione oſtenſa: quaſi tantam cæcitatem jam in populo Dei excidiſſe credat, ut tam gravia vitia velint pro [a] veritatibus venerari? Videns autem hæc ſancta ſynodus ad ipſius emendationem nec dulces admonitiones ſæpius & per plures legatos & oratores tranſmiſſas, nec longam patientiam & benignam exſpectationem, nec citationem juridicam, nec ſuſpenſionis ab adminiſtratione papali ſententiam juſtiſſimam proficere, tamdem exſpectatis decem & ſeptem menſibus poſt ſuſpenſionem prædictam, neceſſe habuit ſuper depoſitione ipſius a papatu juſtum proferre judicium, prout eidem ex auctoritate data a Chriſto incumbebat. Nunc vero advertite, o Chriſti fideles, quæ deinceps erit in orbe conciliorum aucto-

[a] Forte, virtutibus.

auctoritas, ſi poſt hæc omnia fovetur & ſuſtinetur, qui non ſolum in tantis malis ſe incorrigibilem præbuit, verum etiam eamdem conciliorum auctoritatem proſternere laboravit; & laborare non ceſſat, ut deinceps nec ipſe, nec aliquis ſucceſſorum ſuorum, per judicium eccleſiæ corrigi valeat, ſed poſſint pro libito voluntatis omnia agere abſque ullo timore correctionis fiendæ ſuper terram; Qui & adhuc poſt ſuam depoſitionem graviora gravioribus addens, tres declarationes catholicæ fidei de auctoritate conciliorum condemnare auſus eſt: Cujus oratores jam per orbem adverſus eamdem auctoritatem aperte prædicant: & tam ipſi quam nonnulli ſibi faventes, diſſeminant libellos ac tractatus ad hujus hæreſis divulgationem, & ſuppreſſionem declarationum catholicæ fidei, quas univerſa tenuit eccleſia. Poteſtis autem, cuncti Chriſtiani, hunc ignem, priuſquam amplius accendatur, extinguere, & fidei catholicæ ac univerſæ eccleſiæ pacem reddere; ſi ſententiis juſtiſſimis hujus ſanctæ ſynodi, quam repræſentare univerſalem eccleſiam recognoviſtis, debitam præſtiteritis obedientiam, & vitam veritatis ac juſtitiæ efficaciter amplexari curetis, in favorem fidei & ſalutis eccleſiæ univerſæ. Si vero id non fiat, ſed diutius præſtetur obedientia ei qui omnium horum malorum caput eſt, ſi repulſo eccleſiæ judicio ille ſuſtineatur qui juſte condemnatus eſt, ſi impugnatori notorio fidei & auctoritatis conciliorum faveatur, ſi manifeſtus perſecutor congregationis ſynodalis ſuſtineatur; ſi mandata, ſtatuta & præcepta concilii generalis abjiciantur, & rebellanti atque contumaci & incorrigibili adhæreatur; illeque poſt ſententiam depoſitionis in eum latam pro capite eccleſiæ reputetur, qui ſe ab ipſius eccleſiæ unitate & corpore per fidei læſionem, per ſchiſmatis in erectione prætenſi alterius concilii perpetrationem ſeparavit, & cui jam nullus color, nullus titulus papatus competere poteſt: ſi denique non auditur eccleſia judicans; & libellis illius qui condemnatus eſt, blaſphemias & enormes injurias in ſanctam ſynodum & exiſtentes in ea continentibus, aures præbentur; quis non videt dies illos malos, horrendamque turbationem totius eccleſiæ, de quis ſuperius diſſeruimus, in proximo adeſſe? Quanti reperientur qui deinceps in conciliis generalibus ad defenſionem fidei, ad extirpationem hæreſum, ad reformationem morum, ad tuitionem juſtitiæ & veritatis, perſiſtere vellent, ſi videant ſibi privationes beneficiorum, perſecutiones corporum, injurias, opprobria, prætenſas cenſuras, & quaſcumque adverſitates imminere; illi autem, qui hæc adverſus ſynodum hanc perpetraverit, obedientiam & favorem finaliter dari? Sepelitur profecto, conculcatur & proſternitur, ſi res ita procedant, ipſa conciliorum auctoritas, & graviſſimus dolor imminet omnibus Chriſtianis. Verum confidimus in Domino, quod non ſic eccleſiam ſuam in interitum ruere permittet: quin immo excitabit corda ſervorum ſuorum, ut miſereantur ipſius eccleſiæ & animarum ſuarum; nec fidem catholicam, veritatem & juſtitiam ſic opprimi patiantur. Sed neque hoc ſuſtineri poteſt, quod quidam obedientiæ neutralitatem conſulunt obſervandam: & ſicut ei qui juſte per ſynodale judicium condemnatus eſt nequaquam obediendum eſt, ſic concilio judicanti obedientiam ſubtrahendam putant. Quomodo enim poteſt quiſquis Chriſtianus excuſari, ut ab omni judicio eccleſiæ ſe ſubtrahat, cum de neceſſitate ſalutis eccleſiam audire teneatur, ſicut evangelica doctrina & omnis ſanctorum traditio teſtatur? Quod liceret, ſi quiſquam ſe a judicio unius concilii ſubtrahere poſſet, ſimili-

A ter & alteri concilio denegare obedientiam; nec in eorum ſententiis, ſive pro fide, ſive pro quibuſcumque rebus animarum ſalutem aut eccleſiæ ſtatum concernentibus, ulla ſtabilitas ullave efficacia haberetur. Quilibet acta conciliorum examinare vellet, ac de illis, prout ei videretur, judicare: aut poſt judicium unius concilii aliud expetere; nullum interim obedientiæ debitum reddens; ſicque fruſtraretur conciliorum auctoritas: & tandem neque ipſis neque ſummis Pontificibus legitimam adminiſtrationem habentibus obediretur. Unde in totum confunderentur eccleſiaſtica judicia, periclitareturque Chriſtiana religio; nec deinceps concilia generalia quæcumque mala reprimere laborarent, ſi eorum ſententiis non
B obediri conſpicerent. Neque locus eſt ſuſpenſioni animorum in tam clara juſtitia, in tanta obediendi neceſſitate; dum per defectum obedientiæ præſtandæ, fidei læſio & veritatis oppreſſio aſſidue ſuccreſcunt, periclitantur animæ innumeræ, & exemplum datur omnibus, ut deinceps nullis ſententiis prælatorum ſuorum, ſicuti nec ſynodorum obediant; ſed animos ſuos per plura tempora ſuſpendere velint, unde omnis jurisdictio perire poterit, dum auctoritatem ſupremam eccleſiæ obmitti & negligi videbunt. Si itaque communi bono eccleſiæ Dei conſulere quæritis, o Chriſti fideles, ſi præſentibus malis finem imponere, ſi pacem conſequi, & felicem ſtatum totius Chriſtianitatis intueri; date operam ut cuncti unanimiter
C viam veritatis ſequantur, ut conciliis generalibus ſua reddatur auctoritas; ut nullus eam deneget ſynodo univerſali obedientiam, ad quam tenetur de neceſſitate ſalutis, in his quæ pertinent ad fidem, extirpationem ſchiſmatis, & reformationem eccleſiæ in capite & in membris, & pertinentibus ad ea. Sic ceſſabunt ſchiſmata, ſic hæreſes extinguentur, mores reformabuntur, vigebunt concilia, ſedes Apoſtolica & virtutum dignitate & honore plurimo reflorebit, repellentur conatus antiqui hoſtis, breviabuntur dies mali, & malorum grandium repelletur incurſus; quæ, ſi ſecus fiat, ſuper omnes Chriſtianos jam imminere conſpicitis. Supereſt jam ut eas objectiones nullius oſtendamus eſſe momenti, quæ ad illaquea-
D tionem animarum & obfuſcationem veritatis ac juſtitiæ hujus ſanctæ ſynodi, per nonnullos afferuntur. Allegant quidam hoc ſacrum concilium de ſuo conſenſu fuiſſe tranſlatum, pro eo quod concordaverat cum Græcis ſe transferre infra menſem, poſtquam adveniſſent ad ultimum portum citramarinum, eiſdem in Conſtantinopoli per oratores concilii nominandum pro celebrando œcumenico concilio, in eo loco quem hoc ſacrum Baſileenſe concilium elegiſſet. Verum quanto rejicienda ſit hæc objectio, vos Chriſti fideles advertite. Manifeſta quidem nimis eſt veritas, quod Græci, prævalentibus practicis olim Eugenii perſequentis ſynodum, non ad portum per oratores concilii eis nominatum venerunt, neque ad
E locum per concilium electum, ſicut ipſi promiſerant, venire voluerunt: immo ſcripſerunt concilio per oratores ejus in Conſtantinopolim miſſos, ſe propterea cum eis & eorum galeis non adveniſſe, quia tempus mittendarum ipſarum galearum tranſactum erat; ſic abſolventes ſe ab omni obligatione mutua, quæ inter concilium & ipſos contracta erat; licet tamen alteri oratorum prius dixiſſent ſe de ulteriori exſpectatione contentos eſſe, impedimentaque concilio præſtita eſſent manifeſta; cum in conventionibus initis cum eiſdem expreſſe caveretur, omnia debere intelligi ſine fraude & dolo, ac legitimo impedimento ceſſante. Quod ſi ad requeſtam ipſius olim Eugenii deinceps ire voluerunt Ferrariam contra conſenſum

XXxx

concilii, quis ratione utens dicere poſſit concilium ex ea re ad ſe transferendum fuiſſe obligatum? Dum vero quidam ulterius objiciunt, quod concilium quadam vice concluſit, caſu quo Avinionenſes certam pecuniæ ſummam infra menſem non traderent in pecunia numerata, & de hoc infra duodecim dies ſequentes non certificaretur concilium, quod tunc teneretur ipſum concilium ad electionem alterius loci procedere, & univerſali eccleſiæ aliunde providere: quod dum adveniente tempore non fieret, præſidentes Apoſtolici, & alii quidam ſecum minorem partem concilii facientes, tamquam ad ipſos devoluta poteſtate concilii, alium locum aliumque portum nominaverunt, & oratores ad Græcos miſerunt. Sæpe ad hujuſmodi objectiones per decreta & epiſtolas noB ſtras reſponſionem fecimus, oſtendimuſque illas eſſe penitus inanes. Manifeſtum eſt enim, quod concilium in ea concluſione cum nullo contractum fecit aut conventionem, nulluſque aderat cum quo hujuſmodi contractum celebraret: nullique dubium eſt quemquam cum ſeipſo contrahere non poſſe, cum inter ſpondentem recipientemque ſponſionem debeat eſſe diſtinctio perſonarum. Unde illarum omnium objectionum corruit fundamentum. Sed tantum illam concluſionem intra ſe cepit concilium, quam & interpretari & mutare poterat juxta caſus occurrentes, ſi pro ſalute eccleſiæ ſibi ita agendum videbatur. Nec aliquis ſibi legem imponit, a qua recedere non poſſit: neque dicebatur in concluſione ipſa, quod C in caſu prædicto minor pars haberet alium locum eligere, ſed concilium. Et ſi aliquod dubium erat, quod interpretandum veniret, aut ſi quid in hoc agendum vel deliberandum aut mutandum, nullatenus judicio minoris partis ſtandum erat, ſed plurimorum ſententiæ acquieſcendum, ſicut mos antiquorum conciliorum & omnia patrum inſtituta edocent. Unde & ex eo in univerſum orbem turbatio graviſſima excitata olim fuit, dum aliqui epiſcopi minorem partem concilii Nicæni facientes, illis contradixerunt quæ major pars concluſerat. Sed quid amplius illimet præſidentes Apoſtolici, qui ſub prætextu concluſionis illius alium locum eligere voluerunt, eidem concluſioni, cum fieri deberet, conD tradixerunt, proteſtantes ſe non conſentire in decretatione loci Avinionenſis, de quo expreſſe agebat dicta concluſio? Et ulterius, pendente termino præfixo, oratores olim Eugenii, archiepiſcopus Cæretenſis & Jacobus de Rachaneto, impediebant ne illæ pecuniæ darentur in Avinione, de quibus hæc concluſio agebat. Scripſerunt præterea Avinionenſes, quomodo abbas Bonævallis & Raimundus Talnni decretorum doctor, ad eos miſſi ex parte concilii, compoſuerant cum eis ex poteſtate eis data a toto concilio, quod haberent decretationem loci Avinionenſis & impoſitionis decimarum, priuſquam pecunias ſuas exſolverent. Mandaveruntque ipſi Avinionenſes, quod illis habitis pro cautione eorum pecuE nias expedirent, de quibus oratores concilii miſſos ad eoſdem cautos & ſecuros fecerunt. Judicavit concilium quod rationabiliter petebant, quodque attentis prædictis, quæ ſupervenerunt ad notitiam ipſius concilii, & aliis pluribus ipſum [a] monentibus, non erat procedendum ad electionem alterius loci, nec expediebat ſaluti eccleſiæ & bono rerum agendarum. Quod autem aliqui pauci ad electionem alterius loci temerarie procedere præſumpſerunt, ſe dicentes decretum agere contra duplo majorem partem concilii & amplius, ſcindentes & dividentes, quantum in ſe fuit, eccleſiæ unitatem; hoc prorſus illicitum & perniciosum fuit, ſicut per ſolemne de-

[a] Forte, moventibus.

A cretum ſeſſionis noſtræ trigeſimæ ſecundæ demonſtravimus. Unde & conatibus eorum extunc reſiſtens hæc ſancta ſynodus, decretationem fecit in ſeſſione publica ſuper electione loci Avinionenſis & aliorum ſibi adjunctorum, omnem aliam electionem ſeu nominationem loci per quoſcumque factam irritans. Deinceps quoque ſubſecuta eſt communis omnium nullo diſcrepante concordia, quod tres domini, inter quos erat unus & primus legatorum Apoſtolicorum, haberent ſigillare litteras de quibus agebatur, ſine præjudicio alicujus, & oratores mittere. Ipſi autem ſigillaverunt decretum concilii, mittentes ipſum per oratores in Avinionem, illo prætenſo rejecto, quod per minorem partem factum fuerat. Cumque B ſit omnino a veritate alienum, quod duo decreta contrarii tenoris, immo & ſibi invicem contradicentia expreſſe, uno & eodem tempore ſimilia, ſynodali judicio emanaverint; quia Spiritus ſanctus per os generalis ſynodi contrarie loqui non poteſt: eo ipſo quod decretum concilii ſuper electione de Baſilea, Avinione & Sabaudia, conſentientibus omnibus patribus qui in concilio erant, & ipſis legatis Apoſtolicis, vera bulla plumbea ſynodali rite plumbatum eſt, manifeſtum eſt dictam ſchedulam legatorum nullatenus vim decreti habere potuiſſe. Dum vero quidam litteras, ſuper eo quod per minorem partem factum fuerat, clandeſtine bulla ſacri concilii de nocte ſurrepta ſigillaverunt, declaratum eſt illas falſo C bullatas eſſe; & quod archiepiſcopus olim Tarentinus, præſidens & orator ipſius olim Eugenii, qui ſe in hoc operam cum effectu dediſſe confeſſus erat, tamquam falſarius juſte condemnatus exſtitit. Sic igitur in ea re nullus hæſitationis ſcrupulus eſt, quod penitus nullius momenti fuerit, quod per illos paucos contra judicium concilii actum eſt. Sed nec de his diſputare neceſſe eſt, cum etiam illud quod per illos paucos factum fuerat abruperit ipſe olim Eugenius: qui, cum omnes patres exſiſtentes in concilio, tam ſui legati quam alii, dictitaſſent ut concilium firmiter maneret Baſileæ uſque ad adventum Imperatoris & patriarchæ Græcorum ad ultimum portum, nihilo minus ipſe longe ante adventum præD dictorum Græcorum plus quam per quatuor menſes hoc concilium, quantum in ſe fuit, abrupit & diſſolvit, ex eo capite quod procederetur contra ipſum aut aliquem ſuorum: negans juriſdictionem immediate a Chriſto conciliis datam, & ſe (ut antea præmiſſum eſt) ſupra concilium erigens in facto reformationis & fidei. Quam prætenſam diſſolutionem cum non revocaſſet infra quatuor menſes, immo aliam congregationem ſub nomine generalis concilii interim apud Ferrariam feciſſet, graviſſimum ſchiſma perpetrans, ſuſpenſus fuit ab adminiſtratione papali ante adventum prædictorum Græcorum, eo tempore quo etiam illi de minori parte prædictum concilium permanere debere in Baſilea dixerunt. E Poſtquam vero legitime ſuſpenſus fuit per concilium, quis Chriſtianorum dubitat quoſcumque actus per ipſum in adminiſtratione papali expletos, nullos, irritos & inanes exſtitiſſe? Sic itaque volentibus quærere occaſionem diſcedendi a ſancta ſynodo nullus color cujuſcumque tranſlationis poteſt ullatenus ſuffragari: quod ſatis intellexerunt prælati, principes, univerſitates, ac ceteri majoris partis orbis, qui numquam ad conventionem Ferrarienſem vel Florentinenſem, jam fere a tribus annis erectam, accedere vel mittere voluerunt; ſed illa reprobata, ſanctam ſynodum Baſileenſem velut repræſentantem univerſalem eccleſiam, verbis & ſcriptis cognoverunt. Et cum dictam congregationem Ferrarienſem erectam

Anno Christi 1440.

ſub nomine generalis concilii, hoc durante concilio, non generale concilium, ſed ſchiſmaticorum fuiſſe conventiculum, ex decreto noſtræ vigeſimænonæ ſeſſionis manifeſtiſſime conſtet; ipſeque Gabriel, quia caput illius ſchiſmaticæ conventionis, & quia a papatu legitime ſuſpenſus erat, juriſdictionem papalem non poterat exercere; per acceſſum ipſorum Græcorum, qui jam a plurimis annis ab eccleſia catholica diviſi erant, nullatenus dicta Ferrarienſis conventio legitima facta eſt. Neque veraciter dici potuit ipſam eſſe generale concilium vel œcumenicum, prout ipſe illam intitulavit. Objiciunt deinde alii, quod in ſancta ſynodo permanentes, pauci numero fuerunt ad exercendos actus juridicos ſuſpenſionis ab adminiſtratione papali & depoſitionis olim Eugenii, ac ſubſequentis electionis ſanctiſſimi domini Felicis Papæ V. Quæ quidem objectio ſi illi debeat ſuffragari qui ſynodum perſecutus eſt, qui omnibus modis homines ab ea ſubtrahere & ſeparare laboraverit, & adverſus illos militet qui tempore perſecutionis permanſerunt; qui omnes de orbe ad ſuccurrendum & providendum eccleſiæ Dei per epiſtolas & oratores vocare integro fere biennio non ceſſaverunt; quis non videt ex hoc conciliorum auctoritatem proſterni & confundi? Nam ſemper ſummus Pontifex, dum ſynodum rumpere volet, aliquos exinde abſtrahere poterit. Si autem alii permaneant, objicietur eis paucitas: ſicque videntes ſe nihil proficere poſſe, ſynodum in totum deſerent, permittetur que agere cuilibet ſummo Pontifici quidquid libuerit. Nec poſſibile erit, ſi quiſquam eorum fidem offendat, ſchiſma faciat, aut quibuſcumque malis eccleſiam ſcandalizet, remedium per generale concilium exhiberi. Sed numquid illi qui non fugerunt, qui non deſeruerunt ſynodum in neceſſitate, qui non fidem, veritatem & juſtitiam conculcari permiſerunt, quique pro his ſuſtinendis tribulationes & dolores, peſtem, guerram, penuriam, & ceteras adverſitates ſubierunt, propterea culpandi ſunt? Numquid Apoſtoli qui in numero pauci cum Chriſto permanſerunt in tentationibus ſuis, aliis diſcedentibus, ideo male egerunt? Nonne ſatis elucidatum fuit in ſupradicta ſynodali reſponſione, quæ incipit, Cogitanti, conſentiente in hoc & cooperante tunc legato Apoſtolico, quomodo illi qui permanerent in ſynodo uſque ad finem operis ſui commendandi eſſent: non autem illi qui diſcederent, aut qui ſe ab ea dividerent? Allegatumque quomodo, dum Chriſtus dixiſſet, *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, non pauci qui remanſerunt cum Chriſto, ſed illi qui receſſerunt, reprehenſionem meruerunt. Ibi quoque non obmiſſum eſt, quomodo recedente Joanne XXIII. a Conſtantienſi ſynodo, non illi defecerunt, ſed commendati ſunt qui cum ipſo concilio perſtiterunt uſque in finem. Nec tamen ita pauci fuerunt in hac ſancta ſynodo, ut quidam exiſtimant, cum in decreto ſuſpenſionis ipſius olim Eugenii ab adminiſtratione papali valde multi adeſſent, & inter eos plures regum & principum ambaſiatores. Decreta quoque de cauſis & de collatione beneficiorum in eadem ſeſſione promulgata ſunt, quæ major pars recepit tamquam a generali ſynodo univerſalem eccleſiam repræſentante. Unde nullus color, nulla excuſatio aut tergiverſatio poteſt cuiquam in divino judicio ſuffragari, quare illi ſuſpenſioni reſiſtat; aut cur poſt eam illi qui ſuſpenſus fuit velit ex certo propoſito in adminiſtratione papali obedire, & actus ejus tamquam non ſuſpenſi legitimos reputare. In actu quoque depoſitionis fere trecenti fuerunt. Et tempore ſubſequentis electionis grandis adhuc numerus erat: nec uſque in hodiernum diem divina providentia hanc ſanctam ſynodum deſeruit, quin competentem numerum prælatorum, doctorum, & aliorum notabilium virorum habuerit, & adhuc hodie habeat. Sed præterea hæc quæſtio dudum diffinita & determinata eſt, tam per ſynodum quam per ſummum Pontificem tunc exiſtentem, conſentientibus in hoc cardinalibus ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & omnibus Chriſtianis. Nam cum tempore primæ diſſolutionis prætenſæ pauci prælati eſſent in concilio, non numerum quatuordecim excedentes, neque medietas numeri omnium ſuppoſitorum in concilio haberetur, quæ præmiſſis actibus interfuit; ipſe quoque tunc ſummus Pontifex objiciebat eidem concilio numeri paucitatem per litteras ſuas divulgatas in orbem. Et nihilo minus determinatum eſt per omnes, quod hoc non obſtante, fuit pro tunc legitimum concilium & legitime continuatum. Quod ſi in tali numero legitimum eſt concilium ex diffinitione catholica & Apoſtolica, omneſque de neceſſitate ſalutis legitimo concilio obedire tenentur, tamquam habenti poteſtatem immediate a Chriſto, ut præmiſſum eſt, in pertinentibus ad fidem, exſtirpationem ſchiſmatum, & reformationem eccleſiæ in capite & in membris; quis poteſt jam ſub colore paucitatis, vel alio quocumque, occaſionem quærere non obediendi concilio in actibus præfatis? Quod ſi deinceps liberum ſit unicuique de actis ſynodalibus recipere quæ volet, quæ nolet abjicere; reputare concilium velut habens poteſtatem, cum placuerit; cum non placuerit, non reputare; non audire eccleſiam, niſi quando & quomodo voluerit; quis dubitat ex hoc omnem conciliorum auctoritatem proſterni, omnemque obedientiam illis debitam fruſtrari? Clarum eſt itaque has objectiones nulli Chriſtiano ſuffragari, quo minus juſtis ſententiis, per hanc ſanctam ſynodum pro neceſſitate fidei & univerſæ ſalutis eccleſiæ promulgatis, plene obedire debeat. Quæ fideliter dicimus, veritatem manifeſtantes ad omnem conſcientiam hominum: ut videntes horrenda & pericula, & cunctis ſæculis mandita, quæ ex conculcatione auctoritatis conciliorum & diſceſſione a fide jam imminent, viam veritatis efficaciter amplectantur, fidem ipſam tueantur; & conſtantibus animis juſtitiæ adhæreant, per quam impugnatores inimici repellantur, & omnia in pacem, quietem, ac ſalutarem diſpoſitionem reduci valeant. Obſecramus itaque, vos Chriſti fideles, per miſericordiam Dei, ut dum adhuc tempus eſt, conſulatis publicæ ſaluti: & ſicut adhæſiſtis huic ſanctæ ſynodo, ejuſque auctoritatem recognoviſtis; & inſuper veritatem fidei, quam defendi ſuſtinuiſtis, dum ille, qui & nunc eam perſequitur, tentavit prima vice diſſolvere, tenentes quod hoc facere non poterat, ſic & vos permaneatis, & cum veritate ſtetis uſque in finem: ſicque agatis, ut is qui tantis laboribus auctoritatem omnium conciliorum proſternere molitur, tandem ab his deſiſtat, & ſuæ ſaluti conſulat. Nec tale exemplum poſteritati relinquatis, ut concilium repræſentans univerſalem eccleſiam, per vos tanto tempore recognitum, & cui de neceſſitate ſalutis tenemini obedire, patiamini in diebus veſtris confundi & conculcari. Verum quoque paſtorem eccleſiæ catholicæ per eamdem ſynodum canonice electum colite & veneramini: cujus aſſumptionem ad Apoſtolatum fuiſſe neceſſariam ſatis indicat adverſitatum magnitudo, quæ adverſus eccleſiam ita ſucreverunt, ut vix alius inventus fuiſſet qui hoc tempore pondus hujus miniſterii ſufferre valeat. Sed eum donavit Dominus, qui numquam eccleſiam de-

Joan. 6.

ANNO CHRISTI 1440.

relinquit; ut ejus prudentia, patientia, & multiplici virtute cum auxilio hujus ſanctæ ſynodi, fides defendatur, auctoritas conciliorum conſervetur, juſtitia vigeat, pax & tranquillitas ac bona omnis diſpoſitio in ſtatu eccleſiaſtico & Chriſtiana religione ſubſequantur. Pro quibus, favente Altiſſimi gratia, omnes labores noſtros uſque in finem impendemus, multa adverſitatum genera nobis aſſidue irrogata patienter pro nomine Chriſti ſuſtinentes, qui majora pro eccleſiæ ſuæ plantatione ſubire dignatus eſt; pro qua & diſcipuli ejus graviſſimas perſecutiones pertulerunt: omnemque operam nobis poſſibilem, de ſuperno confiſi auxilio, dabimus, ne ſic eccleſia, quam tanto pretio Chriſtus ipſe Deus noſter acquiſivit, diebus noſtris confundatur, ne in opprobrium & deſolationem Chriſtianæ religionis veritas fidei per Chriſtianos ipſos agnita, recepta & defenſata, ſic miſerabiliter relinquatur & proſternatur in terram, ſed potius illibata ſervetur: utque hæc ſancta ſynodus tam ſolemniter inchoata, tantiſque continuata laboribus felicem exitum accipiat, ad ſalutem univerſorum & gloriam Jeſu Chriſti Salvatoris noſtri, qui eſt benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

Datum in congregatione noſtra generali, in eccleſia majori Baſileenſi celebrata, ſexto Idus Novembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo.

XVII.

Reſponſio ſynodalis facta oratoribus regis Romanorum ac principum electorum de transferendo concilio.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

Petitionem veſtram audivit hæc ſancta ſynodus, quam nomine cariſſimi eccleſiæ filii Frederici regis Romanorum illuſtris, & venerabilium archiepiſcoporum ac nobilium virorum principum electorum ſacri Romani imperii, vos venerabilis Silveſter epiſcope Chiemenſis, & dilecti ejuſdem eccleſiæ filii Erharde de Zelking baro, Thoma de Haſelbach in theologia magiſter, Joannes de Liſura decretorum doctor, præpoſite eccleſiæ beatæ Mariæ ad gradus Moguntinenſis, Joannes de Francfordia officialis Confluentiæ, Henrice de Herpel præpoſite ſancti Severini Colonienſis, Joannes de Lemberg etiam in theologia magiſter, præmiſſis diſertis orationibus porrexiſtis. Cujus quidem petitionis tenor talis eſt: Dignentur veſtræ reverendiſſimæ paternitates ad exhortationem & devotam poſtulationem ſereniſſimi domini noſtri Romanorum regis, &c. necnon ſuorum principum electorum, ſua vota conferre, quatenus modis congruis ad generalis concilii ab omnibus indubitati congregationem, infra unius anni ſpatium, perveniatur loco ſuæ majeſtati & ſuis principibus electoribus grato, & rebus gerendis accommodo. Veſtras autem dominationes latere non putamus, quantum neceſſe ſit, ut conciliorum generalium judicia, quæ pro fide orthodoxa & ſalute animarum proferuntur, firma & ſtabilia permaneant: quodque jactura ipſius fidei & eccleſiaſticæ diſciplinæ immineat, ſi illa nutare & vacillare, nec robur & ſtabilitatem habere permittantur. Hinc enim aſſiduæ perturbationi pacis datur occaſio, hinc detrimenta ſalutis afferuntur innumera, hinc ad malorum audacem perpetrationem ingreſſus præbetur, hinc ſubterfugiis perfidorum aditus aperitur. Sic quippe inducerentur perverſi, ut nullatenus ſynodo judicanti aut ſtatuenti vel mandanti obedirent, ſed illico aliam ſynodum fieri expeterent: cum & mos ſit malorum litigatorum, ſicut præclare beatus Auguſtinus ad Glorium, Eleuſinum & alios Donatiſtas ſcripſit, ut dicant ſe malos judices fuiſſe perpeſſos, licet etiam firmiter manifeſtiſſima veritate ſuperati: neque coërcere poſſet cervices ſuperborum & eccleſiaſticam pacem perturbantium ſynodalis auctoritas, ſi celebrato concilio mox ipſum transferri, aut ad aliud oporteret deveniri. Quod Papa Gelaſius luculenter advertens, in epiſtola directa epiſcopis Dardaniæ aïebat. Quæ majores noſtri divina inſpiratione cernentes, neceſſario præcaverunt, ut quod contra unamquamque hæreſim coacta ſemel ſynodus pro fide, communione ac veritate promulgaſſet, non ſinerent poſthac novis retractationibus mutilari, ne pravis occaſio præberetur. Et ſubdit eadem epiſtola: Sic Eunomium, Macedonium, Neſtorium ſynodus ſemel geſta condemnans, ulterius ad nova concilia venire non ſinit. Marcianus quoque & Valentinianus Imperatores firmum habere voluerunt, quod per ſynodum Chalcedonenſem fuerat definitum, cauſam illam ſubjungentes: Nam injuriam facit judicio religioſiſſimæ ſynodi, ſi quis ſemel judicata ac recte diſpoſita revolvere & publice diſputare contendit: quod ſi permitteretur, nihil ferme in diffinitionibus fidei & judiciis eccleſiæ apud mortales ſtabile haberetur: facileque rueret omnium futurorum conciliorum vigor, ſi hæc ſancta ſynodus auctoritate duorum præcedentium conciliorum & duorum Romanorum Pontificum congregata; cui etiam ſummus Pontifex pro tempore exiſtens cum omnibus cardinalibus, cunctique prælati eccleſiaſtici inhæſerunt; cui omnes reges terræ, omneſque fere magni principes orbis incorporati ſunt, & ſolemnia per ſuos oratores præſtiterunt juramenta, conculcaretur, aut in ſuis judiciis, ſtatutis, declarationibus & decretis contemneretur, & haberetur ludibrio. Non parvum itaque imminet periculum, ſi in alium locum ſynodus congreganda decernatur, quin robur eccleſiaſticæ auctoritatis aliquid læſionis atque detrimenti patiatur. Ubi tamen jam pluribus annis diligentiam noſtram pro illibata ſtabilitate ipſius auctoritatis conciliorum conſervanda, Domino auxiliante, impendimus, & pro pace eccleſiæ præmiſſam petitionem poſtulatis adimpleri, quam ſi rejiceremus, plurima diſcrimina graviorque ipſius eccleſiæ Dei læſio ſequi poſſet; nos de benigno Chriſti adjutorio aſſidue ſperantes, qui ad ipſam eccleſiam aït, *Ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi*; ſimulque de probitate ſerenitatis regiæ & inclytorum principum vos mittentium confidentes, quod magnis viribus laborabunt, ut ſive hic continuata fuerit, ſive in alium locum tranſlata concio ſynodalis, firmiter atque inconcuſſe teneantur ab omnibus veritates in ſacro Conſtantienſi concilio declaratæ, & per hanc ſanctam ſynodum renovatæ: ſicque ſtabilis & firma deinceps conciliorum generalium habeatur auctoritas, per quam fidei catholicæ robur ac nervus eccleſiaſticæ diſciplinæ & ſtatus Chriſtianorum conſervetur in terris: ſic eorumdem conciliorum ſtatuta, ordinationes & judicia pro ipſa fide, pro lege Domini, & ædificatione animarum, ac bono regimine ſtatus univerſalis eccleſiæ, cuncti revereantur, quod nullius in adverſum rebellio aut pertinax contradictio vel ſcandaloſa diſſenſio prævalere permittatur; ut ſic cum vigore juſtitiæ mala reprimi, & bona cum tranquillitate valeant promoveri, unanimitaſque obedientiæ ubilibet reflorere poſſit. Præfatæ veſtræ petitioni reſpondendum duximus juxta

Matth. 28.

ſeriem articulorum ſequentium ſub hac forma: Primo, ſancta ſynodus commendat devotionem, & ſinceram intentionem quam præfati ſereniſſimus Romanorum rex & illuſtres principes ad unionem & pacificationem eccleſiæ ſanctæ Dei habent, & pridem per vos prædictos ſolemnes nuntios & oratores ſuos, cum eorum litteris ad hoc ſacrum concilium deſtinatos, in congregatione generali facunde & prudenter explicarunt. Secundo, vobis præfatis oratoribus commemorat, quomodo in hac civitate Baſileenſi hactenus fuerit & hodie ſit generale concilium univerſalem eccleſiam repræſentans, quod merito apud omnes Chriſticolas multiplici ratione debet dici & reputari indubitatum & unicum: & quod ſine maximis periculis, incommoditatibus, laboribus, ſumptibus & difficultatibus, abhinc ad alium locum mutatio hujus ſacri concilii fieri non poterit, prout res hæc ſeipſam cunctis diligenter intuentibus indicat, & hæc ipſa ſancta ſynodus ſæpius per oratores ſuos in diverſis ambaſiatis, ac in iſto loco verbo & ſcriptis oratoribus regum & principum ſæculi multifarie oſtendit. Unde præmiſſis aliiſque pluribus attente conſideratis, videretur huic ſanctæ ſynodo, quod hæc inſignis civitas Baſileenſis, cujus idoneitas multiplici experientia diuturne comprobata exſtitit, eſſet locus aptus & rebus gerendis accommodus; ad quem, cooperantibus præfatis dominis ſereniſſimo Romanorum rege & electoribus, non ſolum ex inclyta natione Germanica, ſed ex omni fidelium natione quæ ſub cælo eſt, convenire poſſent omnes, qui generalibus conciliis intereſſe debent & conſueverunt; ut una cum patribus, qui in hoc concilio conſtanter hactenus perſeveraverunt, pax & unio eccleſiæ conſiderata dari poſſet: præcipue cum hoc ſacrum concilium inter alia ſancta opera ſpecialiter exſtitit congregatum ad pacem omnium Chriſtianorum. Nihilo minus his non obſtantibus, ut prædicti ſereniſſimus rex & principes electores, ceterique reges & principes, ac cuncti fideles clare percipiant rectam & puram intentionem, quam habet hoc ſacrum concilium ad unitatem & pacem eccleſiæ, & hactenus ſemper habuit; quodque patres in eo perſeverantes parati ſunt reddere rationem omni poſcenti de ea quæ in ipſis eſt fide: utque præfati ſereniſſimus rex & ſui principes electores evidenter cognoſcant, quod ſacrum concilium cupit votis eorumdem complacere pro pacificatione univerſalis eccleſiæ, divina favente clementia, conſequenda; ipſa ſancta ſynodus in hac Baſileenſi civitate inclytæ nationis Germanicæ in Spiritu ſancto congregata, & uſque in præſentem diem legitime continuata, univerſalem eccleſiam repræſentans, offert ſe paratam in tempore, de quo infra ſit mentio, ad locum ejuſdem nationis rebus gerendis accommodum, & regiæ celſitudini gratum, ſua propria auctoritate modis congruis ſeipſam ferre; ſecuritatibus tamen ante hujuſmodi tranſlationem decretandam & fiendam in talibus præſtari ſolitis, & aliis neceſſariis datis & præſtitis. Obſecrat autem præfata ſancta ſynodus eamdem regiam celſitudinem, quatenus dignetur rem hanc aliis regibus & principibus intimare, eos toto ingenio & niſu inducendo, ut illam ipſi amplectantur, veniantque perſonaliter, aut ſuos ſolemnes oratores mittant; ac prælatos & alios qui in generalibus conciliis de jure vel conſuetudine debent intereſſe ditionis eorumdem, etiam ad veniendum inducant, ut pax & unio eccleſiæ ſanctæ Dei dari poſſit. Securitates vero, & alia quæ neceſſaria eſſe reputat & intendit hæc ſancta ſynodus, ſunt ea quæ ſequuntur: Primo, quod ſereniſſimus ipſe rex præſtet ſuum & ſacri Ro-

A mani imperii ſalvumconductum ipſi ſacro concilio ad alium locum transferendo, pro omnibus accedentibus ad ipſum, ſtantibus & recedentibus in plena forma. Deinque operam ut locus eligendus etiam habeat pleniſſimam ſecuritatem & ſalvumconductum cum libertatibus circa juriſdictionem, ac etiam ſuper habitationibus, victualibus, & aliis requiſitis. Similiterque dabit operam, quod principes eccleſiaſtici & ſæculares, ac loca ipſi concilio vicina, dent ſuos ſalvoſconductus, quodque prædicti ſalviconductus ſereniſſimi domini regis, loci concilii, aliorumque dominorum & locorum, ſint irrevocabiles, durentque continue uſque ad quatuor menſes poſt finitum concilium. Exhortatur autem ſancta ſynodus B regiam celſitudinem, ſi quæ guerræ aut diſcordiæ graves tunc inter illos aut illa eſſent, dignetur ſe interponere pro treuga aut pace inter illos componenda. Item petit ſancta ſynodus, quod ſereniſſimus ipſe dominus rex Romanorum ipſi concilio interſit perſonaliter, ceſſante legitimo impedimento: quo adveniente, aliquem potentem & magnæ auctoritatis principem, ſacro concilio gratum, in ejus protectorem inſtituere habeat, polliceaturque ſub verbo regio per ſuas litteras patentes, quod non faciet, nec fieri permittet, Deo auctore, quantum in eo fuerit, quod ſit vel eſſe poſſit directe vel indirecte contra ipſius concilii auctoritatem & libertatem. Item ne inanis & fruſtratoria reddatur hujuſmodi ſacri con- C cilii tranſlatio, quæ ſine magnis periculis & difficultatibus fieri non poteſt; videtur permaxime neceſſarium, cum juxta declarationem ſanctæ & magnæ ſynodi Conſtantienſis, quicumque fidelis teneatur obedire mandatis, ſtatutis, ordinationibus aut præceptis cujuſlibet generalis concilii; quod domini rex & electores præfati per ſuas litteras patentes hoc ſacrum concilium Baſileenſe, ante ipſius tranſlationem decretandam, certificent; quod concilium, dum in illo loco fuerit, recognoſcent pro vero generali concilio & indubitato, eique adhærebunt cum effectu inconcuſſe, quamdiu durabit & continuatum fuerit: ſtatutiſque, ordinationibus, decretis & mandatis per illud inibi fiendis acquieſcent & obtempe- D rabunt, & quantum in eis erit, inviolabiliter facient obſervari, etiamſi adverſarii ad illud non venerint. Loca vero quæ prædictæ tranſlationi & rebus gerendis videntur accommoda, & regiæ celſitudini grata, nominabit ſacrum concilium quando ipſius ſerenitati videbitur expedire: quorum alterum, pro majori gratitudine, contentatur ſacrum concilium quod ipſe dominus rex auctoritate hujus ſacri concilii eligat & aſſignet. Poſtquam autem dictæ ſecuritates ſacro huic concilio fuerint præſtitæ cum effectu, ac per regiam ſerenitatem unus ex locis eidem ſpecificandis pro tranſlatione concilii nominatus, & de his aliiſque præmiſſis ſacrum concilium per ſuas litteras regias patentes fuerit certificatum; hæc ſan- E cta ſynodus ſuam tranſlationem in illum locum publice ac in ſolemni ſeſſione decretabit fiendam ad tempus quod eidem ſynodo ac dictæ regiæ majeſtati, conſideratis temporum circumſtantiis & neceſſitate eccleſiæ, videbitur expedire. Videtis, præclari oratores, quantum pacem eccleſiæ hæc ſancta ſynodus exoptet, quanta liberalitate deſideriis regiæ ſerenitatis & aliorum illuſtrium dominorum vos mittentium ſatisfacere deſideret, nihil aliud quærens, niſi ut publicæ ſaluti eccleſiæ convenienter & efficaciter conſulatur. Veſtrum erit jam eorumdem principum animos inducere, ut matrem ſuam eccleſiam, ex qua ſpiritualiter regenerati ſunt, virtuoſis adjuvent auxiliis; quatenus eorum ope ſacri concilii Con-

ſtaotienſis, & hujus Baſileenſis, ac univerſitatum almarum univerſalium ſynodorum illæſa ſervetur auctoritas, fides vigeat, ſacris canonibus reverentia debita exhibeatur, procuretur animarum ſalus, ad quæ ſemper ſumme hujus ſanctæ ſynodi aſpiravit intentio: quæ & ſi per impletionem veſtræ poſtulationis obmitti aut negligi contingeret, grave judicium a Domino ſuper ipſos principes inclytos & ſuper vos pertimeſcendum foret. Sed ita illorum piam devotionem & veſtram in cunctis agere ſperamus, ut ex laboribus fructuoſis a Domino promereamini præmia glorioſa.

Datum Baſileæ, in noſtra generali congregatione ſecundo nonas Octobris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo ſecundo.

Hactenus epiſtolæ ſynodales, ex mſ. Colonienſi a P. Crabbo editæ.

XVIII.

Copia litterarum miſſarum Papæ ex parte regis Angliæ, ſuper facto concilii per dominum epiſcopum [a] *Landenſem, & dominum Raſallum præceptorem ordinis ſancti Joannis Hieroſolymitani, & magiſtrum Guidonem priorem Prædicatorum*, &c.

[a] *Forte, Laudenſem.*

Beatiſſime pater, humillima recommendatione præmiſſa, veſtræ beatitudinis litteris, qnas nuper per manus egregii viri domini Petri de Mella oontii Apoſtolici cum ea qns decuit reverentia ſuſcepimus, una cum credentia per eumdem nobis deſuper serioſe expoſita; intelleximus eamdem ſanctitatem veſtram, certis ex cauſis vos moventibus, concilium Baſileenſe diſſolvendum fore decreviſſe, ac aliud concilium Bononiæ exnunc ad annum cum dimidio celebrandum indixiſſe; nos tam in eiſdem litteris, quam in ejuſdem ſanctitatis veſtræ nuntii viva voce exhortando, ut cum tempus poſtulaverit, ad ipſam Bononienſem ſynodum noſtros oratores tranſmittere placeret, qui circa Chriſtianæ religionis & ſedis Apoſtolicæ ſtatum & honorem ea proponant & operentur quæ rege catholico digna ſint. His itaque, pater beatiſſime, intellectis, non abs re mente turbata, eo permaxime fuimus ſtupefacti, quod nullum convenientius præſidium invenfri putavimus, quo ſancta mater eccleſia ſeſe ab extremis horrendiſque periculis jam undique immihentibus tueretur, quo celerius hæreticorum conatus opprimi, aut catholicorum mores in melius reformari valerent, quam ut per præfixum concilii generalis cœtum adunatum, præmiſſis & aliis inſtantibus periculis ſine ulterioris prorogationis diſpendio ſuccurratur. Cernimus quippe de præſenti, & ante hæc tempora animo perſpicaci intuebamur, nedum progenitorum noſtrorum, ſed & noſtris, heu! quomodo temporibus fides catholica ſtatuſque eccleſiaſticus & laïcalis ubique jam fluctuet, & procellis magnis agitetur: adeo quod reparandis reformandiſque præter præmiſſa exorbitantiis quamplurimis, quas ad gregis Chriſti turbationem non modicam in dies iogruere conſpicimus, mora nociva exſiſtit; & multa gignit dilatio pericula, quæ nihilo minus fidelium animarum ſaluti, cui celeriter ſuccurrendum eſt, periculoſiora (proh dolor) comminantur. His propterea, pater beatiſſime, aliiſque motivis incitati, Baſileenſis civitatis locum pro univerſali ſynodo celebranda, auctoritate ſufficienti alias limitatum, tamquam in Chriſtiani orbis medio poſitum, ab hæreticis Bohemiſque, per Dei gratiam ad ſanctæ matris eccleſiæ unitatem reducendis, haud longe diſtantem, ſatis commodum & congruum reputantes, ad ſanctiſſimæ memoriæ Martinum Papam V. prædeceſſorem veſtrum noſtros oratores, dum in humanis agebat, pro anticipatione ipſius concilii Baſileenſis deſtinaſſe meminimus. Cujus reverentia ſicut & tunc, ſic & nunc pro procraſtinatione favores impendere regios nos debere, Dei eccleſiæ, cujus in ipſo negotia proſperari ſperamus, expediens fore non credimus; quin immo conſiderantes, ut veraciter informamur, quod multi de notabilioribus Chriſtianæ religionis principibus ad prælibatum concilium Baſileenſe jam ſuos ambaſiatores deſtinaverunt; ipſumque concilium tam prælatorum quam doctorum ac aliorum probatiſſimorum illuc aſſidue confluentium numero non modico in dies excreſcit; in his quæ fidelium pacem, fidei nutrimentum, & eccleſiæ ſtatum & honorem, ac animarum ſalutem reſpiciunt, & aliis quæ in ipſa ſacra ſynodo generali tractari & expediri debeant, nos eis conformare intendimus, prout decet. Veſtram itaque beatitudinem filiali affectione attentius exoramus & adhortamur in Domino Jeſu Chriſto, quatenus præmiſſis attentis, ad dicti concilii, quod univerſalis eccleſiæ profectibus tam neceſſarium tamque opportunum arbitramur, progreſſionem, & ipſius uſque ad finale complementum tractandorum in eodem continuationem, paternos favores & aſſiſtentiam benignam adhibere dignemini: firmiſſime (ſi placet veſtræ ſanctitati) in mente tenentes, quod ſi non omnia in concilio apud Baſileam congregato expediri queant, quæ pro bono univerſalis eccleſiæ occurrerint, concilio apud Bononiam ſeu alibi congregando (ſi opus fuerit) noſtros illuc oratores, cum poſtulaverit, ad veſtræ ſanctitatis complacentiam animo paratiſſimo tranſmittemus. Ceterum, pater beatiſſime, corde ſincero ſupplicamus, quatenus memorati circumſpecti viri domini Petri veſtræ ſanctitatis nuntii moram in regno noſtro Angliæ diuturniorem excuſatam habere dignetur veſtræ beatitudinis clementia; quod oon ſui deſidia, ſed variis circa progreſſum ſeu non progreſſum dicti concilii Baſileenſis occurrentibus novis, ſecundum varietatem occurrentium, novas deſuper deliberationes haberi, & oova oportuit conſilia præparari. Beatitudinem veſtram, *&c.* Datum, *&c.*

XIX.

Littera regis Angliæ illuſtris, directa concilio per eoſdem ambaſiatores.

Sacroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi, io Spiritu ſancto legitime congregatæ, univerſalem eccleſiam repræſentanti, Henricus Dei gratia rex Angliæ & Franciæ ac dominus Hiberniæ, ſui ipſius recommendationem, & ad univerſalis eccleſiæ bonum feliciter proſperari.

Veſtræ ſacratiſſimæ congregationis litteris nobis jam vice gemina præſentatis, primis videlicet ante adventum reverendi patris domini domioi epiſcopi Laudenſis, nobiliſque & magnifici militis domini Raſalli de Auro de Bononia, præceptoris ſancti Joannis Hieroſolymitani Januenſis, necnon egregii viri fratris Guidonis prioris conventus Chambericenſis de Sabaudia ordinis Prædicatorum, ſacræ paginæ profeſſoris, legatorum veſtrorum, ad noſtram præſentiam tranſmiſſorum: ſecundis vero, per eoſdem in ipſorum ad nos acceſſu, credentiaque pro parte nobis per ipſos in conſpectum trium ſtatuum regni noſtri diſertiſſimo ſermone serioſius expoſita: poſtquam piiſſimum ſanctæ veſtræ congregationis propoſitum ad hoc tendens, ut tam fidei orthodoxæ, hæreticorum verſutiis & variis erroribus nunc temporis multipliciter impugnatæ, celerius ſuccurratur; quam ut depravati mores omnium ſtatuum in me-

Digitized by Google

lius, quantum Altiſſimus conceſſerit, reformentur; A
diſcordiæque regum & principum, quibus Chriſtianitas miſerabiliter atteritur, poſſe tenus ſopiantur, nobis elegantiſſime declaratum eſt pro parte celeberrimæ congregationis veſtræ, quæ ſequuntur a vobis concepimus poſtulari. Quorum primo, videlicet ut noſtri oratores & legati ad præfatam ſynodum deſtinentur, annuimus animo perlibentiſ ipſorumque Dei opitulante gratia, adventum modo poſſibiliori maturabimus, ut optatur. In ſecundo autem per oratores eoſdem a nobis poſtulato, quod videlicet pacem inter nos & adverſarios noſtros, præſertim in regno noſtro Franciæ concernit, ineundam; ſcire dignetur veſtra concio ſacroſancta, quod io hoc pacis nego- B
tio inſtantiis & hortamentis reverendiſſimi patris domini cardinalis ſanctæ Crucis condeſcendimus firmo cum propoſito, per quaſcumque vias rationabiles, ipſius tractatui pacis cum ipſis adverſariis noſtris efficaciter intendendi: ſperantes in Domino, quod dicti reverendiſſimi patris labor in ea parte fruſtrari non debeat, ſed fructuoſum & gratum ſortietur effectum. Verumtamen ſi ex ſuorum laborum & meditationis induſtria fructus io ea parte ſperatus (quod abſit) non ſequatur; ambaſiatores noſtri ad veſtrum cœtum deſtinandi circa ipſius pacis ineundæ progreſſum ulteriorem venient ſic inſtructi, ut cunctis per eos luculentius apparere debeat, quod ab C
omni tempore fuimus, ſumus, & erimus, favente Altiſſimo, diſpoſiti & inclinati ad ipſius pacis bonum per quæcumque media rationabilia & convenientia intendere, prout congruit principi Chriſtiano. Ceterum in Spiritu ſancto adunata ſynodus glorioſa litteras ſecuritatis & ſalviconductus, quæ per concilium generale volentibus adire per veſtros oratores prædictos petebantur, animo libenti conceſſimus: exhortationemque prælatorum regni noſtri de accedendo ad concilium memoratum per nos fiendam, ut veſtri etiam pro parte eſt petitum libenter exſequentes: quos tamen ad opus hoc aggrediendum urgere non oportet, ad quod pro viribus abſque ſti- D
mulo voluntarie ſe diſponunt. Ceterum veſtrum ſacroſanctum cœtum ad operis inchoati conſummationem feliciſſimam tueri dirigereque dignetur ſenſatorum cogitatuum piiſſimus inſpirator. Scriptum ſub privato ſigillo noſtro, apud palatium noſtrum Weſtmonaſterienſe, viceſimo die Julii menſis, anno regni noſtri decimo.

XX.

Epiſtola Sigiſmundi Cæſaris ex Italia ad patres in concilio Baſilea congregatos miſſa.

Reverendiſſimi in Chriſto patres ac venerabiles, grate & ſincere nobis dilecti, tranſlapſis diebus, geminatis noſtris litteris veſtris paternitatibus notificavimus concordiam inter ſanctiſſimum dominum noſtrum Papam ac majeſtatem noſtram ſecutam, quemadmodum, non ambigimus, jam limpide cognoſcere potuiſtis. Et ecce, propter rerum agendarum progreſſum, modo ad hanc civitatem Viterbienſem intravimus, continuaturi iter noſtrum verſus urbem Romanam, ad viſitandum ſanctitatem ipſius domini noſtri, quam ſeptimana proxima ſine dilatione annuente Domino convenire ſperamus. Et quoniam præter bullam admiſſionum ſacri Baſileenſis concilii, quam, ut certi reddimur, dudum habuiſtis per legatos & oratores ſuæ ſanctitatis, reperimus eamdem bene diſpoſitam ad favores ſacri concilii, & eorum maxime, pro quibus ipſum ſacrum concilium congregatum exſtitit; & nos quoque una cum ſanctitate ſua illa & alia bona opera favorizare intendimus. Quæ ſanctitas ſua jam ſuos præſidentes & legatos miſiſſet dudum apromptuatos, niſi legitima impedimenta, prout percepimus, obſtitiſſent. Intendit autem ſua ſanctitas, prout nobis dici fecit, illos quantocius expedire. Nihilo minus ne ſacrum concilium ex hujus modica dilatione patiatur diſcrimen, eadem ſanctitas ſua pronuntiavit nonnullos alios præſidentes, prout ex bullis ſuis Apoſtolicis clarius colligere poteritis. Adhortamur igitur veſtras paternitates majori affectione qua poſſumus, quatenus eoſdem benigne velitis ſuſcipere; nilque interim admittere quod poſſit cedere in perturbationem ſanctitatis ſuæ & pacis univerſalis eccleſiæ; quoniam nobis convenientibus breviſſimis (ut prædiximus) his diebus una cum ſanctitate ſua, ſolemnes noſtros oratores ſuper ſingulis ad veſtras paternitates mittemus: ſperantes in Domino, quod omnia pro bono reipublicæ Chriſtianæ bene manebunt compoſita, & ad id omni ſtudio intendemus, qui ſcandala in Eccleſia Dei (ipſe novit) moleſte ferremus.

Datum Viterbii, die nona menſis Maii, regnorum noſtrorum anno Hungariæ, &c. quadrageſimoſeptimo, Romanorum vigeſimotertio, Bohemiæ vero decimotertio, &c.

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum rex ſemper Auguſtus, ac Hungariæ Bohemorumque, &c. rex.

Ad mandatum domini regis, Caſpar Slick.

Digitized by Google

Ex editione ſecunda P. Crabbe, Ord. Min. cui tota hæc appendix debitur.

VARIARUM RERUM,

EPISTOLARUM, ACTIONUM, SENTENTIARUM, DECRETORUM,

orationumque diverſarum, ad concilium Baſileenſe ſeu ejus materiam ſpectantium, Farrago ſive appendix.

Articuli quidam ſeu ſtatuta, deliberata ſeu acta, pronuntiata ſeu definita concilii Baſileenſis ſeorſim hic congeſta, & ſecundum datas ipſorum, quantum ex ipſis conjici potuit, digeſta: inſertis aviſamentis cleri Gallicani in Gallia pro ſynodo Baſileenſi factis, & articulis Bohemorum ipſi concilio Baſileenſi oblatis.

I.

Articuli de modo procedendi in ſacro concilio legitimi & approbati ſeu concluſi in generali congregatione, die Veneris XXVI. *Septembris* MCCCCXXX.

PRimo ſint quatuor deputationes, ſicuti ſunt: inter quas omnes de concilio diſtribuantur æqualiter, quantum commode fieri poterit. Et ſint in qualibet deputatione de quolibet ſtatu, ſcilicet dominorum cardinalium, patriarcharum, archiepiſcoporum, abbatum, doctorum, religioſorum, exemptorum, & non exemptorum, & aliorum, & in qualibet de omnibus nationibus diſtribuantur in quatuor æquales partes ſuppoſita ſingularum nationum. Et ad diſtribuendum ſuppoſita concilii, eligantur quatuor, ſcilicet unus ex qualibet deputatione: qui quidem quatuor menſibus ſingulis eligantur de novo.

Item in qualibet deputatione eligatur unus præſidens ſingulis menſibus per vota ſingulorum. Et in qualibet earum deputetur unus promotor, notarius, & unus curſor.

Item omnes deputationes congregabuntur ter in ſeptimana regulariter: videlicet die Lunæ, die Mercurii, & die ſabbati de mane hora conſueta. Et ſi in prædictis diebus feſtum aliquod occurrerit præcipuum, poterunt in ſequenti die congregari, vel in die præcedenti, ſi per præſidentem fuerit intimatum.

Item quod nulla deputatio adſtringat ſe quibuſcumque juramentis ad tenendum ſecrete materias quæ tractabuntur in eadem: ſed ſit licitum ſingulis ſuppoſitis deputationum conferre cum ſingulis de concilio, tantum de rebus de quibus agetur.

Item quolibet menſe deputentur tres de qualibet deputatione: qui duodecim pari modo ter in ſeptimana vel pluries, prout eis videbitur expedire, certis horis & loco, non tamen illis horis quibus deputationes congregantur, convenient ad videndum materias eis datas deputationibus diſtribuendas ad tractandum. Sic tamen, quod in fine cujuſlibet menſis eligendo novos deputatos, de qualibet deputatione maneat unus de præcedentibus deputatis, ille videlicet quam ipſi duodecim elegerint: ſic tamen quod ille qui eligetur pro menſe ſecundo, non eligatur pro menſe tertio: qui quatuor habeant de novo venientes informare de agitatis in illo menſe finito. Et ſic ſucceſſive de ſingulis menſibus. Et illi duodecim eligant unum ex eis pro præſidente, qui pro toto menſe ſit eorum præſidens: ad cujus mandatum ceteri deputati tenebuntur in loco per eos eligendo convenire.

Item ſi aliqua deputatio vel aliqua particularis perſona habeat aliquam materiam præ manibus, quod illam poſſit eiſdem deputatis proponere: qui ſub juramento præſtito tradentem (niſi ſibi placuerit) non revelabunt.

Item quod deputationes, præcipue in rebus arduis, & maxime ſi non exigant celeritatem, non ſtatim ſuper propoſitis, dum primo proponuntur, deliberabunt, ſed ad ſequentem congregationem different propoſita, ut unuſquiſque habeat tempus cogitandi & mature deliberandi ſuper propoſitis. Et ſi res propoſita gravis fuerit, poterit bis vel ter ſecundum exigentiam ſuæ gravitatis ſuper ea deliberari, ut maturius concludatur quod fuerit multiplici deliberatione recenſitum: ſic tamen quod quilibet, juxta propoſita per præſidentem, reſpondeat pertinenter, & non per materias extravagantes; ita quod non inducat aliam materiam, quam illam quæ per præſidentem fuerit introducta. Et ſi contingeret aliquem vel aliquos introducere materias alias, dominus præſidens non faciat ſuper illis deliberare protunc, ſed in alia prima congregatione; niſi forte materia talis fuerit, quæ urgentem exigat celeritatem.

Item quando in una deputatione aliqua materia fuerit agitata & deliberata, ſi in una ſententia omnes conveniant, appunctuamentum ſuum per duos ad alias deputationes deferant cum motivis & perſuaſionibus ejuſdem deputationis. Si vero non fuerit omnium concors ſententia, & quantumcumque una pars numero excedat aliam, nihilo minus de qualibet parte ſumatur unus, & ambo ad alias deputationes transmittantur, ut diverſitas cum motivis & rationibus utriuſque ſententiæ omnibus innoteſcat; & ſic aliæ deputationes, perceptis rationibus & motivis, clarius valeant deliberare.

Item quælibet deputatio in deferendo votum ſuum ſeu appunctuamentum ad alias deputationes ſervabit ordinem rerum de quibus agitur: utpote ſi res ad fidem pertineat, primo ad deputationem fidei deferatur, & deinde ad alias. Et ſimiliter, ſi res exigat celerem expeditionem, indilate deferatur ad communem deputationem, & ſimiliter in aliis. Communis vero deputatio tenebit eumdem ordinem in deferendo communia ad alias deputationes.

Item prædicti duodecim deputati ſemper in die præcedenti ad congregationem generalem conveniant cum præſidente concilii, cum appunctuamentis & aviſamentis & agitatis deputationum; ut præſidens concilii ſit plene informatus de ſingulis quæ habebit in generali congregatione proponere cum motivis & rationibus. Nihil autem ardui proponat præſidens in congregatione generali ad deliberandum ſeu concludendum, niſi prius fuerit propoſitum in ſingulis deputationibus, & agitatum; niſi caſus eſſet repentinus & talis, cujus mora eſſet nociva, tunc poſſet proponi. Quæcumque vero in deputationibus agitata fuerint, ſive omnes convenerint, ſive non, proponet; dummodo ſaltem per duas deputationes ad proponendum fuerit requiſitus.

Item ſi in feria ſexta feſtum aliquod vel aliud impedimentum occurrerit, quod in die ſabbati fiat congregatio generalis, non in die Jovis, niſi per præſidentem

dentem aliter intimatum fuerit. Et ita fiat, quod numquam in ſeptimana generalis congregatio omittatur.

Item quod dominus præſidens in qualibet congregatione habeat rotulum ſuum, in quo ponantur materiæ proponendæ. Et litteris miſſivis lectis, ſemper incipiat a gravioribus: ita tamen quod omnia puncta, ſuper quibus eſt pro tunc declarandum, in principio explicentur.

Item exhortentur ſuppoſita deputationum, & etiam in congregatione generali per præſidentem, quod ſi in deputationibus vel congregationibus ſint duæ vel tres opiniones, quicumque voluerint adhærere alicui illarum, non debeant reiterare quod jam dictum fuerit, niſi velint aliquid addere vel diminuere: ſed poterunt illam quam voluerint partem brevi verbo eligere, vel novam dicere, juxta eorum voluntatem.

Item ſi in deputationibus ſint ſuppoſita non deliberantia propter arduitatem materiarum, & dicant ſe velle cum libris vel alias deliberare, non concludatur, donec in ſequenti deputatione: in qua, ſi dicere velint, audiantur.

Item ne tempus inutiliter occupetur & labatur in vanum, ordinetur quod deinceps ſuper cauſis & rebus tractandis & exponendis in hoc ſacro concilio, ac in generali congregatione per dominum præſidentem ipſi concilio proponendis, proprius ſingularum deputationum præſidens, vel notarii referant aviſata, deliberata, ſeu concluſa in eiſdem. Et ſi contingat majorem partem, hoc eſt, tres deputationes eſſe concordes, illico quarta deputatio, immo quodlibet ſuppoſitum hujus ſacri concilii, diligenter & ad plenum audiatur benigne cum ſuis rationibus & motivis: quæ ſi forſan hæſitationem aliquam ſeu difficultatem afferant, remittatur articulus, ſuper quo difficultas fuerit exorta, ad deputationes ſingulas latius & maturius digerendus. Si vero rationes talium & motiva dubietatem probabilem ſufficientemque non adducant, concludatur quod approbatum extiterit & mature digeſtum per tres deputationes.

Item quod omnes incorporati, & qui in poſterum incorporabuntur ipſi concilio, prout ſunt deputati, ſingulis diebus ordinatis intrent ipſas deputationes ad aviſandum & practicanduto cauſas & materias occurrentes, ne quis prætendere poſſit ignorantiam de proponendia in generali congregatione, & quod per vota omnium ſingula expediantur. Et qui non intraverint abſque rationabili cauſa, ſeu qui non ſignificaverint hora debita ſe non poſſe intrare, & qui ante diſſolutionem receſſerint ſine licentia præſidentis, ipſius præſidentis arbitrio puniantur.

Item omnia ſuppoſita concilii teneantur venire & ſtare in congregatione generali in ſeſſionibus, in Miſſis ſolemnibus & proceſſionibus, quemadmodum ſupradictum eſt de deputationibus.

Item antequam diſſolvatur congregatio generalis, aut ſingularum deputationum, per notarios congregationis generalis, & etiam ſingularum deputationum, legantur appunctuata & ordinata in eiſdem: ut ſi per dictos notarios aliquis defectus in ſcribendo fuerit commiſſus, corrigatur.

Item de qualibet deputatione eligatur unus, qui quatuor provideant de ſermonibus ad clerum ſingulis diebus ſolemnibus fiendis, quos ipſi perſonis idoneis ad hoc diſtribuant: & antequam ſermo hujuſmodi per eum cui aſſignatus eſt publicetur, prius per eoſdem quatuor, vel alterum ipſorum, videatur ne error contingat, aut ſcandalum aliquod exinde oriri. Et iſte ordo a feſto ſancti Michaëlis inantea ſemper continuetur.

A Item ad expediendum aliquid, dentur aliqui deputati: qui dum conveniunt, ille qui dignior & primus eſt, inter eos proponat materiam tractandam, & dirigat illam, & vota aliorum exquirat. Et ſi aliquis vel aliqui de concilio, non deputati, volunt intereſſe ad aviſandum ſuper materia de qua eſt tractandum, poſſint aviſare deputatos de motivis ſuis, & ſi placet deputatis quod interſint, poterunt remanere.

Nomina quatuor deputationum in concilio, videlicet,	Pro communibus, Reformatorii, Fidei, & Pacis,

II.

B *Sequuntur instructiones deferendæ ambaſiatoribus concilii; continentes modos, quibus ſe debent habere cum ambaſiatoribus domini noſtri Papæ.*

Et primo dicti ambaſiatores ſacri concilii deputati cum uno ex parte domini protectoris, ibunt obviam præfatis dominis oratoribus, & ſuſcipient eos benigne & gratioſe, ut inter alia dicant eis qualiter dominus Petrus * Ponitern requiſivit dominum cardinalem legatum ex parte ipſorum, ut procuraret eis tres ſalvoſconductus: & cum ipſe dominus legatus inferret dominis de concilio, valde ipſi ſunt admirati de hujuſmodi petitione ſalviconductus, necnon & proprias cauſas in ſalvoconductu C expreſſas.

Item exhortentur eos qui velint libere huc venire ſine ſalvoconductu, quia revera non eſt opus, & ſuper his dicam quantum eis videtur, inducendo eos ut deſiſtant, nec curent de hujuſmodi ſalviſconductibus. Si tamen omnino ipſi inſtent habere, tunc dicant noſtri ambaſiatores, qualiter prædictus dominus Petrus porrexit dicto domino legato certam formam, & curent ſcire ab eis, utrum illam dederint. Et ſi dicant quod ſic, tunc ambaſiatores noſtri requirant notarios & teſtes: & dicant quod licet non eſſet neceſſarium eis dare ſalvumconductum noſtrum, nihilo minus ad ſatisfaciendum eis oſtendant eis ſalvumconductum noſtrum, qui conceptus eſt in plena D forma, *&c.* Et ſi cauſarentur de aliquibus clauſulis omiſſis, videlicet de eundo ulterius, & de mittendis & recipiendis nuntiis, & quod [a] trahatur data ſalviconductus ratio, exprimant juſtas cauſas. Prædicta verba ſunt omiſſa, prout circumſpectiones ipſorum ſcient eis clare declarare ſecundum mentem ſacri concilii. Et curent ipſi ambaſiatores noſtri, quod in prædictis omnibus adſint notarii & teſtes, & etiam cives vel oppidani majores loci, ubi dictos ambaſiatores reperient. Si autem nollent dicti oratores eſſe contenti de ſalvoconductu noſtro, tunc ambaſiatores noſtri proteſtentur coram notariis & teſtibus, *&c.* quod per ſacrum concilium non ſtaret, quin ipſi veniant vel poſſint venire: admoneant E etiam eos, quod in redeundo non dicant vel faciant aliquid, quod ſit in derogatinoem vel læſionem concilii, quia timent, ne forte alii ægre ferentes hoc facerent ſibi aliquam diſplicentiam: & etiam admoneant quod propter ſuſpicionem exortam non remaneant in Alemania, ſed quam citius poſſint revertantur. Si forte noſtri ambaſiatores ſenſerint eos aliquid commiſiſſe verbo vel facto contra honorem ſacri concilii, tunc ambaſiatores noſtri dicant, quod ſecundum decreta ſacri concilii poſſet procedi contra eos; nihilo minus ob reverentiam ſedis Apoſtolicæ, & quia concilium vult procedere cum omni manſuetudine & pietate, ſunt contenti noſtri ambaſiatores, quod ipſi in pace poſſint recedere, ſed caveant

[a] *Forte*, tradant.

de futuro. Et de hoc aviſetur ille qui mittetur nomine domini ducis protectoris.

III.

Declaratio ſalviconductus.

Licet ſalvusconductus per vos petitus ad hanc civitatem Baſileenſem veniendi non neceſſarius fuiſſet, ex cauſis in aliis litteris noſtris & per oratores noſtros expreſſis, nihilo minus nos volentes veſtræ poſtulationi, quantum cum Deo & honeſtate fieri potuit, ſatisfacere, ipſum ſalvumconductum in forma plena & ſufficienti per dictos oratores ad vos tranſmiſimus. Verum quia dubitare videmini, ubi dubitandum non eſt, & in re clara ſcrupulum quæritis, difficultatem in aliquibus clauſulis non neceſſariam facientes; ideo ut cognoſcatis hanc ſanctam ſynodum in ſpiritu lenitatis & manſuetudinis procedere, & ne veſter acceſſus conventui fructuoſus ſic impediri ex parte ipſius ſynodi videatur; prædictas clauſulas dicti noſtri ſalviconductus hoc modo ex ſuperabundanti duximus declarandas: videlicet ut privata collocutio quoad res familiares & privatas, & non concernentes negotia hujus ſacri generalis concilii Baſileenſis in læſionem ipſius ſacri concilii, nullatenus interdicta vobis intelligatur: quodque verba illa, Vult etiam hæc ſancta ſynodus, ut poſtquam ad veſtra propoſita & explicata reſponſum dederit, vel vos requiſierit, *&c.* intelligantur, ut terminus octo dierum referatur ita ad reſponſum dandum, ſicut ad requiſitionem fiendam. Item quod verbum illud, Per viam rectam, intelligatur, per eam qua veniſtis, vel aliam vobis gratam & ſecuram, verſus partes Italiæ ſine dolo & fraude tendendo, *&c.*

IV.

Reformationes de ſuppoſitis hujus ſacri concilii.

Admonet hæc ſancta ſynodus omnes ſacrum concilium celebrantes, ut omnem gravitatem & honeſtatem, quæ viros eccleſiaſticos decent, diligenter obſervent, vitam & converſationem exemplarem ducant: & cum ad dandam toti [a] orbi convenerint, ipſi prius in ſe legem ſuſcepiſſe demonſtrent. Sint eorum mores ſine macula & ruga. Exhibeant ſe tamquam ſpeculum mundum, in quo alii ſpeculantes normam & exemplum ſanctimoniæ accipiant. Meminerint ſe eſſe ſal terræ, in quo opus eſt ut nunc ſanetur mundus. Sint tales, juxta præceptum Domini, ut lumen eorum luceat coram hominibus, ut videant bona opera ipſorum, & glorificent Patrem noſtrum qui in cælis eſt. Ipſis inquit Apoſtolus in perſona Timothei: *Eſto exemplum fidelium in verbo, in converſatione, in caritate, in fide, in caſtitate.* [b] Intima & bona conſcientia propter ſeipſos, bona fama propter proximos.

[a] *Forte*, orbi legem.

Matth. 5.

1. Tim. 4.

[b] *Forte*, Neceſſaria.

Et quantum ad conſcientiam attinet, unuſquiſque eam ſæpe examinet & mundet, quantum fieri poteſt, ab his omnibus quæ divinam majeſtatem offendunt. Qui ſacerdotes ſunt, ſæpe celebrent; alii vero ſæpe confiteantur: hoc plurimum valebit ad gratiam Domini impetrandam. Alioquin ſi iniquitatem conſpexerit in cordibus eorum, non exaudiet Dominus, & oratio peccatoris fiet ei in peccatum.

Pſalm. 65.

Et quoniam opera quæ hoc ſacrum concilium conſequitur nimis grandia ſunt, quæ quidem viribus humanis nullatenus effici poſſunt; neceſſario ad Dominum recurrendum orationibus, eleemoſynis, jejuniis. Quilibet igitur de concilio, ſingulis diebus aliquam ſaltem brevem orationem ad Deum porrigat pro ſucceſſu hujus ſacri concilii. Mandat etiam hæc ſancta ſynodus, ut ſingulis feriis quintis, quamdiu durat tractatus Bohemorum, in majori eccleſia celebretur Miſſa de Spiritu ſancto cum orationibus ad hoc inſtitutis. In qua omnes de concilio interſint. Ea autem die, necnon diebus Dominicis, & aliis diebus ſolemnibus, quibus præſente concilio Miſſæ celebrantur, quilibet de concilio offerat in gazophylacio ſaltem unum nummum, hoc modo: quod duo curſores cum pyxidibus, unus ab uno latere chori, alius ab alio, intra Miſſarum ſolemnia recipiant quidquid a ſuppoſitis concilii offertur. Poſt Miſſam promotores concilii diſtribuant hujuſmodi oblationes pauperibus, de quibus ipſis videbitur. Eamdem Miſſam de Spiritu ſancto, quinta feria, ſancta ſynodus mandat ſolemniter celebrari in qualibet eccleſia collegiata & conventuali hujus civitatis.

Mandat etiam tam ſuppoſitis concilii celebrantibus, quam aliis ſacerdotibus in hac civitate exſiſtentibus, ut in Miſſis ſuis dicant aliquam orationem pro pace & unitate eccleſiæ.

Ut negotia quæ in deputationibus concilii aguntur, Deus oculo pietatis aſpiciat, & proſperari faciat, expedit ut hi qui illa tractant, ad ipſas deputationes devoti accedant: propterea quælibet deputatio, antequam negotiari incipiat, audiat in communi Miſſam, in loco quem ordinaverit prope ipſam deputationem. Ibidem omnes de deputatione curent intereſſe, niſi forſan aliqui ſint per ſe celebrantes.

Tempore divinorum non fiant invicem collocutiones: ſed quilibet vel oret, vel contempletur quæ aguntur vel dicuntur in Miſſa.

Et quoniam (ut loquitur Tobias) *bona eſt oratio cum eleemoſyna & jejuniis*, quilibet ſemel in hebdomada feria ſexta vel alia jejunet. Et ſicut Moſes antequam legem mereretur ſumere jejunavit; ita & nos legem reformationis a Domino accepturi, & tradituri mundo, ſacera curemus: qui autem jejunare non poteſt, det eleemoſynam.

Tob. 12.

Deut. 9.

His autem diebus quilibet in menſa ſua ſervet moderationem ſobrietatemque ciborum. Etiamſi hoſpites adſint, non multitudine ac reprehenſibili varietate ferculorum, ſed modeſta & competenti refectione honorentur.

Prælati in menſis ſuis ſtudeant ſervare decretum Toletanum, quod tale eſt: Pro reverentia Dei & ſacerdotum id univerſa conſtituit ſynodus. [a] Et quia ſolent crebro menſis otioſæ fabulæ interponi, in omni ſacerdotali convivio divinarum ſcripturarum lectio miſceatur: per hæc enim & animæ ædificantur ad bonum, & fabulæ non neceſſariæ prohibentur.

[a] *Forte*, ut quia.

Quælibet etiam eccleſiaſtica perſona, antequam cibum ſumat, benedicat: & poſt refectionem orationes ab eccleſia inſtitutas dicere non negligat.

Caveant ſuppoſita concilii, ad tollendas tentationes & murmurationes, ne convivia vel ſuſpecta commercia cum mulieribus habeant.

Suppoſita concilii a verbis detractoriis, contentioſis, vel ſcurrilibus & male ædificantibus quibuſlibet accurate caveant, ne factis aut verbis proximum ſcandalizent.

In via quilibet incedat pudicis oculis cum modeſtia & gravitate: ad loca minus honeſta non vadat, nec ad ſpectacula publica, choreas, ludos, haſtiludia, torneamenta, & alia hujuſmodi. Veſtimentis utantur, prout ſacri canones ſtatuerunt: abſtineant a coloribus rubeis & viridibus exceſſive: veſtimenta deferant talia, & tam retro quam a lateribus & ante clauſa, & ſine manicis ad cubitum pendentibus, & abſque foderaturis ultra oras excedentibus & [b] inſixuris. Nullus portet annulum, niſi cui competit ex

[b] *Forte*, in ſiſſuris.

officio dignitatis, & unum dumtaxat: nec corrigias auri vel argenti ornatum habentes, nec caligas * ſolatas, nec mitras, * ſinceas aut birreta longa, ſed parva aut honeſta caputia: tonſuras deferant ſuis ordinibus congruentes; & capillos ita tonſos, quod aures pateant.

* Forte, ſericeas.

Non portent io frenis, ſellis, aut pectoralibus equorum, aurum, vel argentum, aut ornamenta metalli depicti, aut figurati, aut mappas ſericeas, ſeu alia hujoſmodi ſuperfluitatum: & quod hujuſmodi ornamenta equorum ſint unius coloris, non rubei vel viridis: nec calcaribus deauratis utantur.

Ut prælati non io multitudine ſed honeſtate familiæ gloriari videantur, iocedendo per viam pedites, aut equites, quanto pauciores poſſunt præmittent familiares: cardinales decem, patriarchæ octo, archiepiſcopi ſex ante ſe.

Et quia qualis paterfamilias, tales & domeſtici ejus; curandum eſt ut non ſolum patres de concilio, ſed & eorum familiares decentem honeſtatem ſervent. Quilibet igitur familiares ſuos ſæpe admoneat, ne quid reprehenſibile aut ſcandaloſum publice vel occulte perpetrare audeant. Hujuſmodi familiarum veſtes non ſint breviores genu, nec diverſorum colorum, nec cum ſciſſuris, frappis, vel b brodaturis, vel alia ornamenta aurea vel argentea, nec cincturas exceſſive ſumptuoſas. Sint eorum caligæ unius coloris, ſimiliter & caputia: nec dagas ſeu cultellos ultra longitudinem unius palmæ deferant.

b Forte, bordaturis.

Nemo de ſuppoſitis concilii ludat, aut familiares ſuos ad taxillos vel alios ludos inhoneſtos ludere patiatur. Non permittant a familiaribus ſuis per civitatem cum avibus ſe aſſociari.

Familiares dominorum de concilio, beneficiati, vel io ſacris conſtituti, taliter incedant, & non laïcalitat tamquam ſcutiferi.

Omnes religioſi exſiſtentes in hoc loco ſacri concilii portent habitus ſuarum religionum in colore, valute, longitudine, amplitudine. Cum incedunt per civitatem, veſtes deferant ſuperiores, juxta inſtitutiones ſuorum ordinum: & canonici regulares pro veſte ſuperiori portent c croceam, mantellum, vel redividellum.

c Forte, crocutum.

Ne in hoc loco ſacri concilii religioſi ſine cauſa vagari præſumant, teneantur ſtatim poſt primam diem adventus ſui præſentare ſe ſuperioribus ſuis, vel eorum vicariis aut procuratoribus: & qui hic non habuerint ſuperiores vel eorum vicarios, repræſentent ſe generali præſidenti: & ſi ſine legitima cauſa huc advenerunt, revertantur ad monaſteria eorum. Quod ſi, ut prædictum eſt, repræſentare ſe aut ad monaſteria reverti contempſerint, de mandato prædictorum ſuperiorum ſuorum vel præſidentis per ſoldanum carceri mancipentur.

Io congregatione generali deputationum ſervetur debita modeſtia. In loquendo nullus allium maledictis aut contumeliis laceſſat. Unuſquiſque de alio reverenter & honeſte loquatur, præſertim minores de majoribus. Nemo alium loquentem interrumpat. Uno loquente, ceteri ſilentium ſervent. Quilibet proferat libere votum ſuum, ad neminem niſi ſolum Deum reſpectum habens. Nemo humana affectione ſeu paſſione moveatur.

Animadvertant patres de concilio verba illa quæ ſcribuntur in Paralipomenon: *Videte quid faciatis, non enim hominis exercetis judicium, ſed Domini: & quodcumque judicaveritis, in vos redundabit. Sit timor Domini vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite.* Meminerit ergo quilibet juramenti in receptione ſua ad ſacrum concilium præſtiti: videlicet quod ſalubre conſilium dabit ſecundum Deum & conſcientiam ſuam. Io hoc loco, ubi de communi totius Chriſtiani populi ſalute agitur, omnis minima culpa, maxima eſt in diſtricto Dei judicio ſeveritate plectenda. Studeant ſuppoſita concilii pacem & unitatem, quam mundo & eccleſiæ dare procurant, inter ſe prius cuſtodire. Sint unum in Domino, idipſum ſentientes omnes. Non ſint inter eos ſchiſmata, contentiones & æmulationes. Servent ſuper omnia fraternam concordiam: quia, ut inquit Dominus, *omne regnum in ſe diviſum deſolabitur, & domus ſupra domum ruet.* Nemo eorum ſuſcitet odiorum & rancorum fomenta, quin potius extinguat. Alter alteri, ſi forte ſe offenſum putat, ignoſcat: & hoc eſt alterum alterius onera portare, & adimplere legem Chriſti. Nemo juxta juramentum ſuum vota ſingulorum revelet, unde nemini veriſimiliter odium ſequi poſſit.

2. Par. 19.

Matth. 12.

Hujuſmodi ordinationes & exhortationes quilibet præſidens per ſuppoſita ſuæ deputationis obſervari faciat, inquirendo diligenter, an quiſquam tranſgrediatur. Tranſgreſſorem autem caritative corrigat: & ſi ſe non emendet, adhibeat cum conſilio aliquorum de majoribus ſuæ deputationis efficax & opportunum remedium. Promotores etiam concilii ſolicite hujuſmodi tranſgreſſores ioquirant, & ſuæ deputationis deferant præſidenti.

Quilibet præſidens deputationum io principio ſuæ præſidentiæ prædicta in ſua deputatione legi faciat, ut ſupervenientibus innoteſcant.

Præſidens autem concilii deputet aliquos qui ſolicitent cives, ut ea quæ pro honeſtate civitatis inſtituta ſunt executioni demandentur, & debite cuſtodiantur.

Admoneantur Baſileenſis epiſcopus & officialis ſuus, ut prædicta clero ſuo intiment, & inviolabiliter obſervari faciant.

V.

Articuli oblati concilio ex parte regni Bohemiæ & marchionatus Moraviæ, &c. anno Domini MCCCCXXXIII. *in feſto ſancti Tiburtii, poſt Laurentii.*

Hos articulos paternitatibus veſtris offerimus, quatenus intuitu optandæ cunctis mortalibus pacis & unitatis, velitis ipſis in hac forma ſubſcripta veſtrum præbere conſenſum, ut libere teneantur, doceantur, & irrevocabiliter obſerventur in regno Bohemiæ & marchionatu Moraviæ, ac locis eis adhærentibus io hac parte.

Hæc factum fuit hæc.

Primo, ut communio diviniſſimæ euchariſtiæ utilis & ſalubris ſub utraque ſpecie, ſcilicet panis & vini, univerſis Chriſti fidelibus in regno Bohemiæ, marchionatu Moraviæ, ac locis eis in hac parte adhærentibus conſtitutis, per ſacerdotes libere miniſtretur.

Secundo, ut omnia peccata mortalia, & præſertim publica, per eos, quorum intereſt, rationabiliter & ſecundum legem Dei cohibeantur, corripiantur, & eliminentur.

Tertio, ut verbum Dei a ſacerdotibus Domini & Levitis idoneis libere ac fideliter prædicetur.

Quarto, quod non licet clero tempore legis gratiæ ſuper bonis temporalibus ſæculariter dominari.

Ipſius autem, quam utrimque diutine optavimus, unionis tenorem offerimus in hac forma: Parati ſumus uniri & eſſe unum, modo quo omnes Chriſtiani fideles uniri ſecundum legem Dei obligantur, & adhærere & obedire quibuſcumque nobis * legitime * perfectis in omnibus eccleſiaſticis, quæcumque no-

* Forte, præfectis.

bis ſecundum legem Dei mandaverint. Quod ſi quidquam concilium, Papa aut prælati, quod a Domino prohibitum eſt, determinaverint faciendum, aut facere juſſerint, vel quod in canone bibliæ ſcriptum eſt præterierint, aut prætetire mandaverint; cum canones tales dicant exſecrabiles, & anathema, obedire non obligabimur, nec obediemus. Hæc vobis offerimus inter nos & vos, ut ſupponimus, concludenda: expeditis noſtris quatuor articulis ſecundum judicem parte ex utraque concordatum: cujus ſententiam & judicium etiam in futuris emergentibus volumus ab omnibus acceptari.

Præterea iſtud per ambaſiatores noſtros tamdem pro finali unione facienda mittendos, volumus exigente & urgente æquitate, propter obſervationem & confirmationem pacis & unitatis obtinere; ut, unione facta, concilium ſuis patentibus litteris præcipiat omnibus primatibus, archiepiſcopis, epiſcopis, regibus, & principibus, & univerſis utriuſque ſtatus ſibi ſubjectis, quatenus nos & nobis in hac parte adhærentes, & adhærere volentes, amplius palam vel occulte hæreticare, aut quovis modo infamare, aut etiam hoſtiliter invadere non præſumant, propter aliquem prædictorum articulorum; & præſertim propter primum, quem aſſerimus & aſſerere proponimus, Dominico cadere ſub præcepto, uſque ad diſcuſſionem finalem, mutuam & concordem, per concilium ad nos ſecundum ſententiam judicis in Egra condictati, circa difficultates prædictorum articulorum, ſi quæ occurrerint, fiendam. Nam illius æquiſſimi judicis legibus & decretis optamus, in Domini diſpoſitione, in concilio ſedentes incorporari fideliter ad reformationem totius eccleſiæ in capitibus, artubus & membris. Quam quidem ſententiam, ut veridico didicimus relatu, uti propoſuit concilium circa reformationem eccleſiæ atque ſpopondit, &c.

Inſuper, ut litium & jurgiorum inter nos & coincolas noſtros materia radicitus evellatur, circa unionem inter nos & concilium celebrandum, iſtud volumus per nuntios noſtros ad concilium mittendos obtinere: ut, facta unione, ipſum concilium modis & hortamentis congruis ſcribat, indicat, & efficiat, quantum in eo eſt, quatenus omnes & ſinguli ſacerdotes, cujuſcumque præeminentiæ aut dignitatis exſiſtant, in eiſdem regno & marchionatu, præſertim qui ipſos articulos nondum in effectu obſervarunt, queant cum honoris ſui conſervatione, & valeant libere ac fideliter exſequi & amabiliter obſervare & docere. Nam ſic in ſancta veritate uniti erimus, nunc gratiæ divinæ participes, & in futuro viſionis ipſius jucundæ conſortes. Amen.

VI.

Inſtrumentum facta pacis inter regem Franciæ & ducem Burgundiæ per legatos concilii.

In nomine Domini. Amen.

Tenore præſentis publici inſtrumenti cunctis pateat evidenter, & ſit notum, quod anno a Nativitate ejuſdem MCCCCXXXV. indictione XIII. die vero ſabbati quinta menſis Novembris, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris ac domini noſtri domini Eugenii divina providentia Papæ IV. anno quinto, reverendiſſimis in Chriſto patribus ac dominis dominis Juliano tituli ſanctæ Sabinæ, ſanctæ ſedis Apoſtolicæ in Germania legato, Ludovico tituli ſanctæ Cæciliæ Arelatenſi presbyteris; Proſpero ſanctæ Georgii ad velum aureum diacono de Columna, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus vulgariter nuncupatis; Joanne archiepiſcopo Tarentino, Petro epiſcopo Paduano, Joanne Antiocheno, Ludovico Aquileienſi patriarchis; Amedeo Lugdunenſi, Henrico Bituricenſi Franciæ, reverendis patribus dominis Bernardo Aquenſi Angliæ, Alvaro Conchenſi, Alphonſo Burgenſi Caſtellæ & Legionis, Nicolao Vexionenſi Daciæ, &c. Petro Dignenſi Siciliæ, &c. venerabili viro domino Nicolao præpoſito Cracovienſi Poloniæ regum ſereniſſimorum; dominis Joanne Nivernenſi Burgundiæ, Matthæo Albinganenſi epiſcopis Mediolani ducum illuſtriſſimorum; Joanne Ciſtercienſi, Alexandro Virziliacenſi, ordinis ſancti Benedicti Cabilonenſis & Æduenſis diœceſeon monaſteriorum abbatibus, Joanne Pulcripatris, Dionyſio Sambtenays in ſacra pagina doctoribus almæ univerſitatis ſtudii Pariſienſis, in ſacro Baſileenſi concilio nuntiis & ambaſiatoribus; aliiſque reverendiſſimis & reverendis patribus & dominis dominis archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, doctoribus, & magiſtris in magna multitudine & numero copioſo ſacrum Baſileenſe concilium repræſentantibus & celebrantibus. in generali congregatione de mane in majori eccleſia Baſileenſi more ſolito congregatis præfatis reverendiſſimis patribus dominis, cardinali legato, archiepiſcopo Tarentino, & epiſcopo Paduano, pro & nomine ſanctiſſimi domini noſtri Papæ præſidentibus in eadem, in dominorum, teſtium, & noſtrorum notariorum publicorum infraſcriptorum præſentia, lectis primitus deliberationibus factarum deputationum pro dicta generali congregatione hac die de mane celebranda, ad audiendum reverendiſſimi patris domini Hugonis epiſcopi Præneſtini cardinalis de Cypro, legati cum poteſtate de latere, ac reverendorum patrum & venerabilium virorum dominorum Nicolai Vexionenſis, Matthæi Albinganenſis, epiſcoporum, Nicolai præpoſiti Cracovienſis, & Guilielmi Hugonis archidiaconi Metenſis, ſacri concilii ambaſiatorum, miſſorum ad conventionem Atrebatenſem, pro pace Chriſtianiſſimi regni Franciæ tractanda, & de eadem conventione redeuntium, de geſtis per eos circa hujuſmodi pacem relationem faciendam. Concluſoque per reverendiſſimum dominum cardinalem legatum, alterum dictorum præſidentium, nomine & auctoritate ſacri concilii ſuper hujuſmodi generali congregatione celebranda, præfati domini legatus & ambaſiatores acceſſerunt ad dictam generalem congregationem pro hujuſmodi ſua relatione facienda. Et ſedentibus ipſis dominis legato & ambaſiatoribus in altiori bancha, in qua reverendiſſimi patres domini cardinales & præſidentes ſanctiſſimi domini noſtri Papæ in generalibus congregationibus ſedere conſueverunt; requiſitiſque & exhortatis dominis & patribus de ſacro concilio per eumdem reverendiſſimum dominum cardinalem de Cypro legatum, ut ipſi haberent eumdem dominum cardinalem & alios dominos ambaſiatores in hujuſmodi ſua relatione facienda patienter & benigne audire. Deinde facta prius per dictum dominum epiſcopum Vexionenſem ſolemni collatione ſub themate, *Gaudium & lætitia invenientur in ea, gratiarum actio & vox laudis*, &c. (Iſai. 51.) præfatus venerabilis & circumſpectus vir dominus archidiaconus Metenſis dixit eorum inſtructiones fuiſſe tripartitas. Primo inſtruebantur epiſcopi partes contendentes exhortari, tam in genere quam in ſpecie, ad pacem & concordiam per omnia media poſſibilia. Secundo eis committebatur pacis & concordiæ præfatæ ſpecialis proſecutio facto & opere. Tertio eis dabatur facultas ſingula bene geſta interpretandi, roborandi, ac pœnis & cenſuris validari: dicebatque quod ex

harum inſtructionum directione, quantum fieri potuit, eis commiſſa fideliter peregerunt: ipſaque geſta per eos ſecundum ordinem inſtructionum ſuarum, ſpecifice & articulatim recitavit. Primo juxta primam partem earum declaravit, qualiter poſt adventum partium in civitate Attrebatenſi coram illuſtriſſimo domino Burgundiæ propoſuit ſolemniter dominus Nicolaus de Polonia, perſuadendo ſibi pacem & concordiam. Deinde ad idem coram ambaſiatoribus Chriſtianiſſimi domini regis Franciæ dominus epiſcopus Albinganenſis: poſtremo dominus Vexionenſis coram ambaſiatoribus ſereniſſimi domini regis Angliæ, ipſos ad pacem mediis & viis poſſibilibus inducendo. Recitavit ulterius dictus dominus archidiaconus quomodo tractatum ipſius pacis & concordiæ ſpecialiter fuerunt proſecuti. Juxta ſecundam partem ſuarum inſtructionum, aperiendo & declarando articulatim & ſucceſſive omnes oblationes factas hinc inde inter Gallicos & Anglicos, quarum ultimæ finales, & in quibus partes ipſæ immutabiliter perſiſtebant, fuerunt hæ: Pro parte ambaſiatorum Chriſtianiſſimi regis Franciæ oblatum eſt Anglicis omne dominium quod tenent & occupant in ducatu Aquitaniæ, necnon totus ducatus Nortmanniæ, modo & forma contentis in quadam littera ſigillis omnium dictorum ambaſiatorum ſigillata, & illuſtriſſimo domino duci Burgundiæ tradita. Pro parte Anglicorum fuit oblatum regi Chriſtianiſſimo Franciæ totum id quod tenet & poſſidet in Francia tam citra Ligerim quam ultra: hoc adjecto, quod terræ, dominia & oppida unius obedientiæ, incluſæ ſeu incluſa in dominiis alterius obedientiæ, commutabuntur ad alias terras & alia oppida, ſita ſeu inclavata inter dominia alterius obedientiæ, ſecundum commodioſiorem uſum alterutrius partium. Item hoc mediante, offerebant matrimonium ſui regis ſine alio onere dotis, etiam liberationem domini ducis Aurelianenſis mediante financia competenti. Narravit poſtmodum, quod finaliter legati & oratores ſacri concilii & ſedis Apoſtolicæ, dixerunt dominis ambaſiatoribus Angliæ, attento quod pater moderni regis Franciæ Chriſtianiſſimi, avus, proavus, & alii ſui prædeceſſores, a tanto tempore, & per tantum tempus, cujus principii memoria non exſiſtit, fuerunt in poſſeſſione quieta & pacifica coronæ Franciæ, & tales habiti; ac etiam per ſacra concilia generalia, ſummos Pontifices, Imperatores, & alios omnes principes orbis ſic nominati verbo & litteris: certe propterea eis videbatur, quod ipſius regis oblationes erant rationabiles pro pace & concordia, & nullo modo per Anglicos refutandæ, ſed omnino acceptandæ. Et caſu quo eas non acceptarent, volebant adire præfatum dominum ducem Burgundiæ, ipſum exhortando, ut regno Franciæ, quantum in eo erat, daret pacem & tranquillitatem, pacem cum rege faciendo, prout etiam in mandatis haberent. Deinde dixit idem dominus archidiaconus, quod quia ipſi domini ambaſiatores Angliæ receſſerant abſque concluſione vel acceptatione oblationum Gallicorum, quæ (ut ſupra) eiſdem dominis legatis rationabiles quamplurimum videbantur, adiverunt realiter præfatum dominum ducem Burgundiæ: ipſumque tam auctoritate ſacri concilii, quam ſanctiſſimi domini noſtri Papæ exhortati ſunt, & requiſierunt omnibus melioribus modis & viis quibus potuerunt, ad hujuſmodi pacem & concordiam cum Chriſtianiſſimo domino rege Franciæ, de qua domo ipſe dominus dux & ſui progenitores traxerunt originem, ineundam & faciendam. Tamdem datis & oblatis per dominos ambaſiatores domini

A Francorum regis certis oblationibus, quæ juſtæ & rationabiles videbantur, dicto domino duci Burgundiæ pro ſuo intereſſe; ipſe dominus dux volens parere exhortationibus, requiſitionibus, immo verius mandatis ſacri concilii & ſanctiſſimi domini noſtri Papæ, declarato prius per præfatos dominos legatos & ambaſiatores, auctoritate qua ſupra, quod licite & ſine nota ſeu jactura honoris ipſius domini ducis præfatus illuſtriſſimus dominus dux, non obſtantibus prætenſis conventionibus, per eumdem dominum ducem, alias divæ memoriæ progenitori moderni regis Angliæ, & regi Angliæ moderno initis & factis, poterat & debebat pacem & concordiam cum rege Franciæ facere & inire. Reſpon-
B dit ſe velle parere & obedire. De qua quidem declaratione & aliis præmiſſis prælibati domini legati & ambaſiatores, auctoritate qua ſupra, litteras opportunas eorum ſigillis ſigillatas præfato illuſtriſſimo domino duci illas poſtulanti dederunt & obtulerunt. Qua quidem relatione ſic (ut præfertur) facta, præfati domini legatus & ambaſiatores, per organum ipſius domini archidiaconi petierunt & requiſierunt a ſacro concilio, quatenus dignaretur omnia acta & geſta per eos circa hujuſmodi tractatum pacis habere rata & grata, ac illa approbare; defectuſque, ſi in hujuſmodi tractatu interveniſſent, ſupplere. Hoc idem venerabiles viri magiſtri Aimarus de Rouſſilione, Hugo Barardi, & Bartholomæus de Fraxino,
C promotores ſacri concilii, nomine promotorio ejuſdem petierunt & requiſierunt, & quilibet eorum petiit & requiſivit. Super quo per ſacrum concilium & dominos & patres ipſius ſacri concilii, nemine diſcrepante, reſponſum extitit per verbum, Placet. Quibus ſic actis, reverendiſſimus pater dominus cardinalis legatus & præſidens nomine & auctoritate ſacri concilii, de hujuſmodi ſanctiſſima pace inter præfatos dominos regem Franciæ & ducem Burgundiæ reformata, dedit laudes ſanctiſſimæ Trinitati, regratiando ſanctiſſimo domino noſtro ſummo Pontifici, præfatis dominis legatis & ambaſiatoribus, de laboribus per eos in hujuſmodi ſancto negotio aſſumptis. Exhortatuſque eſt dominos de ſacro conci-
D lio, ut hujuſmodi paci generali velint operam dare uſque ad conſummationem ejuſdem. Adjiciens contra detrahentes ſacro concilio, quod ſi concilium duraſſet per viginti annos, & non fuiſſet aliud agitatum, niſi de illa benedicta pace Franciæ, adhuc non deberent ſacrum concilium diffamare, immo illud laudare & benedicere. De & ſuper quibus omnibus ſingulis præmiſſis præfati domini promotores nomine promotorio quo ſupra, petierunt, & quilibet eorum petiit a nobis notariis publicis & dicti ſacri concilii ſcribis infraſcriptis, ſibi & omnibus quorum intereſt fieri atque tradi unum vel plura, publicum & publica, inſtrumentum & inſtrumenta. Acta fuerunt hæc Baſileæ in dicta generali congre-
E gatione, ſub anno, indictione, die, menſe & Pontificatu quibus ſupra, præſentibus ibidem venerabilibus & circumſpectis viris dominis & magiſtris Joannis Pulcripatria, Dionyſio Sambrenays, Radulpho de Porta, in ſacra pagina doctoribus, & Guidone de Vercellis magiſtro in artibus Pariſienſi, una cum pluribus aliis teſtibus ad præmiſſa adſtantibus.

VII.

Copia tractatus Atrebatenſis celebrati inter regem Franciæ, & ducem Burgundiæ.

Primo rex dicet, vel per ſuos ſufficienti poteſtate fulcitos dicere faciet duci Burgundiæ, quod mors quondam ſui patris, cui Deus pareat, fuit ini-

qua & malitioſe facta per illos qui perpetrarunt dictum ſcelus, & ex malo conſilio, & ſemper ſibi diſplicuit, & de præſenti diſplicet ex toto corde ſuo: & ſi ſciviſſet dictum caſum, & fuiſſet io tali ætate & diſcretione intellectus, in quo eſt de præſenti, ipſe obviaſſet toto ſuo poſſe. Sed ipſe erat bene juvenis, & habebat illo tempore parvam notitiam, & non fuit ita adviſatus, quod io hoc provideret: & rogabit dictum dominum Burgundiæ, quod omnem rancorem & odium, quæ poteſt habere contra ipſum occaſione præmiſſorum, tollat de corde ſuo, & quod inter eos ſit bona pax & dilectio: & de hoc fiat expreſſa mentio in litteris quæ fient de concordia & tractatu ipſorum.

Item quod omnes illi qui perpetrarunt dictum ſcelus, & conſentientes fuerunt, rex ponet perditioni: & faciet diligenoam poſſibilem capiendi & apprehendendi ipſos, in quocumque loco repetiri poterunt, ad puniendum eos in corpore & in bonis: & ſi apprehendi non poterunt, eoſdem banniet, & banniri faciet ſine gratia ſeu revocatione de regno & Delphinatu, eorum omnia bona confiſcando; & remanebunt extra omnem concordiam.

Item non patietur rex aliquem eorum recipi, aut ſibi aliquem favorem dari in ſuo dominio: immo faciet proclamari per omoia loca regui & Delphinatus, quod nullus eos receptet, aut favorizet, ſub pœna confiſcationis corporis & bonorum.

Item incontinenti poſt concordiam dictus dux Burgundiæ nominabit eos, de quibus eſt vel erit informatus, ipſos perpetraſſe dictum ſcelus, vel conſenſum præbuiſſe, ut incontinenti diligenter procedatur contra eos. Sed quia dictus dux Burgundiæ oondum potuit habere veram notitiam de omnibus illis qui perpetrarunt dictum ſcelus, aut conſentientes fuerunt; omni tempore quo debite fuerit informatus de aliquibus aliis, eos poterit nominare & ſignificare per ſuas litteras patentes aut alias ſufficienter regi, qui io hoc caſu tenebitur procedere contra eoſdem ſtatim modo ſupra deſignato.

Item pro anima defuncti ducis Burgundiæ, & defuncti Archambaut de Foys domini de Novalia ſecum interfecti, & omnium aliorum interfectorum occaſione dictarum guerrarum iſtius regni, fiet in eccleſia de Montereau, in qua fuit præſepultum funus dicti defuncti ducis Burgundiæ, & ante plateam, in qua fuit ſepultus, fundabitur una capellania perpetua unius baſſæ Miſſæ de Requiem ſingulis diebus, quæ redituabitur ad ſummam ſexaginta librarum Pariſienſium annuatim: & aptabitur calicibus & ornamentis ad expenſas regis: & collatio ſpectabit ad ducem Burgundiæ & ſucceſſores in perpetuum.

Item in dicta villa de Montereau, vel propinquiori loco, conſtruetur per regem & ſuis expenſis unum monaſterium duodecim Carthuſienſium cum uno priore, una cum clauſtro de illis, & ceteris monachis, qui dotabuntur per regem octingentarum librarum Pariſienſium reditualium, juxta ordinationem cardinalis ſanctæ Crucis.

Item in loco ubi fuit perpetratum dictum ſcelus ædificabitur una Crux expenſis regis, talis facturæ, prout adviſabitur per dictum cardinalem ſanctæ Crucis.

Item in eccleſia Carthuſienſi prope Divionem, in qua requieſcit corpus defuncti ducis Burgundiæ, fundabitur expenſis regis una Miſſa alta de Reqoiem, ſingulis diebus in perpetuum dicenda in magno altari, quod fundabitur de centum libris Pariſienſibus reditualibus: & munietur calicibus, ornamentis, &c. ut ſupra.

Item dictæ Miſſæ inchoabuntur incontinenti poſt concordiam habitam, & ædificia agenda in villa de Moorereau inchoabuntur ſtatim infra menſes tres, poſtquam eadem villa fuerit reducta ad obedientiam regis: & infra quinque annos erunt omnia expedita ſine intermiſſione operis. Et quoad fundationes, ſtatim poſt concordiam factam, fiet & expedietur fundatio altæ Miſſæ celebrandæ a Carthuſienſibus cum omnibus appendentiis. Et ibidem expenſis regis celebrabitur Miſſa baſſa, quæ debet fundari in eccleſia de Montereau, donec villa de Montereau reducta fuerit ad obedientiam regis. Et quantum ad fundationem & ædificia quæ debent fieri io dicta villa de Montereau, poſtquam reducta fuerit ad obedientiam, deponatur in manibus ducis Burgundiæ certa ſumma pecuniæ, ad complendum reditus dictarum octingentarum propinquius de loco Montereau quod fieri poterit; non comprehendendo illas centum libras redituales, quæ debent aſſignari pro fundatione dictæ Miſſæ altæ in Carthuſia Divionenſi celebrandæ.

Item in recompenſationem jocalium, & ceterorum mobilium, quæ habebat defunctus dux tempore ſui obitus, quæ tunc capta & perdita fuerunt, rex ſolvet duci Burgundiæ ſummam quinquaginta millium veterum ſcutorum, ſexagintaquatuor pro marca, & vigintitrium caratz cum dimidio, aut aliam monetam conſimilem in tali valore. Et una cum hoc reſervabitur duci Burgundiæ actio, quam prætendit pro pulcro collari defuncti patris ſui, contra omnes qui illud habent vel habuerunt.

Item pro parte regis tranſportabitur dicto duci Burgundiæ pro ſe & ſuis heredibus io recta linea, ſive maſculi ſive feminæ fuerint, civitas & comitatus Matiſconenſis, una cum omnibus villis, villagiis, terris, cenſibus, reditibus, & emolumentis quibuſcumque ſpectantibus ad regem & coronam Franciæ, & per baillivatum regalem Matiſconenſem & ſancti Gengulphi, & in metis ſuis, una cum omnibus pertinentiis comitatus Matiſconenſis, & aliis dominiis quæ tenet & tenere debet rex per totum baillivatum Matiſconenſem, & ſancti Gengulphi, in omnibus feudorum & vaſſallorum juribus, confiſcationibus, patronagiis eccleſiaſticis, collationibus beneficiorum, & aliis juribus & emolumentis quibuſcumque, ſine quacumque reſervatione pro parte regis facienda de illo quod concernere poteſt dominium & juriſdictionem ordinariam comitatus & locorum ſupradictorum. Eſt tamen reſervatum regi feudum & homagium bonorum & jurium prædictorum, reſortum, & ſupremum domioium, una cum cuſtodia & ſupremitate eccleſiarum, & ſubditorum ipſarum, quæ ſunt de fundatione regali, ſitarum in metis dictorum baillivatuum & inclavatorum in eiſdem. Salvo etiam jure regali, ubi locum habere poteſt, & etiam aliis juribus regalibus ab antiquo ſpectantibus ad coronam Franciæ in prædictis baillivatibus: de quo comitatu gaudebit præfatus dux & ſui heredes in feudum & homagium a rege, ſicut pares Franciæ ſub ſorte regis & curiæ parlamenti, ſicut ceteri pares regis Franciæ.

Item pro parte regis tranſportabuntur dicto duci Burgundiæ, & illi de ſuis heredibus legitimis, de ſuo corpore procreatis, cui dimittet cuſtoditum ſuum dictum comitatum Matiſconanſem, omnes utilitates & emolumenta ſupremi dominii ſpectantis ad regem in dictis baillivatibus; ſive hoc ſit occaſione gardiæ & ſupremitatis eccleſiarum, quæ ſunt de fundatione regali, & ſubjectorum jurium regalium, aut alias quovis modo; & etiam in confiſca-

tionibus pro quocumque caſu, pœnis & amendis & exercitio juſtitiæ, commoditas & emolumentum monetæ cum aliis utilitatibus quibuſcumque: da quibus omnibus gaudebit dictus dominus dux & ſuus heres ad vitam ſuperviventis tantum, modo & forma quæ ſequuntur: Videlicet quod ad nominationem dicti domini Burgundiæ & ſui heredis poſt eum, rex committet illum, qui erat ballivus pro dicto domino Burgundiæ, judicem regalem & commiſſarium ſui ex parte, ad cognoſcendum de omnibus caſibus regalibus & aliis occurrentibus in dictis patriis, locis & inclavaturis ſupradictis & formis, quibus conſueverunt ballivi regales Matiſconenſes, qui temporibus præteritis ibidem fuerunt: & ſimili modo committentur per regem ad nominationem dicti ducis & ſui heredis, omnes alii officiarii neceſſarii pro exercitio juriſdictionum & jurium regalium; ſive ſint caſtellani, præpoſiti, clientes, receptores, *&c.*

Item ſimiliter tranſportabuntur dicto domino Burgundiæ & ſuo heredi poſt eum omnes utilitates ſubſidiorum granariorum pro ſale, gabella vinorum venditorum ad debitolium, pedagium, ſeu vectigale omnium mercantiarum, taliiæ, foagia, & quæcumque ſubventiones impoſitæ & imponendæ in partibus Matiſconenſi, Cabilonenſi, Æduenſi, & Lingonenſi, quantum ad dicta territoria ſe extendere poſſunt per ducatum Burgundiæ, comitatum ad Charolois, & comitatum ad patriam Matiſconenſem, & in villis ac terris quibuſcumque inclavatis in dictis ducatu, comitatu & aliis locis; & ad dictum ducem & ſuum heredem ſpectabit nominatio officiariorum ad præmiſſa neceſſariorum, & inſtitutio ad regem, ut ſupra.

Item per regem tranſportabitur dicto domino Burgundiæ in perpetuum pro ſe & ſuis heredibus, ſive maſculis ſive feminis, in directa linea procreatis, civitas & comitatus Autiſiodorenſis una cum omnibus & ſingulis pertinentiis in juſtitia regali feudorum, ſub feudis, patronagiis eccleſiarum, collationibus beneficiorum, ſive alias quovis modo ad tenendum illa a rege ſub fide, homagio & paritate Franciæ, ſub reſortio regis & curiæ parlamenti ſine medio, ſicut alii pares.

Item tranſportabuntur per regem dicto domino Burgundiæ, & illi de ſuis heredibus, cui dimittet poſt obitum dictum comitatum, omnia & ſingula emolumenta quæ evenient in dictis civitate & comitatu, & in omnibus villis inclavatis in dicto comitatu, quæ tamen non ſunt de eodem; * ſive ſpectent eccleſiis, aut alia ad cauſam jurium regalium etiam quocumque modo, & regalibus confiſcationibus, pœnis & emendis ac exercitiis juſtitiæ, aut alias quomodolibet: quibus dominus dux & ſuus heres pro tempore, vita alterius ſuperviventis dumtaxat durante, gaudebunt, & per modum ſupra declaratum, videlicet quod ad nominationem, *&c.*

Item ulterius pro parte regis erunt tranſportati dicto domino duci & ſuo heredi omnes profectus ſubventionis granariorum, ſalis, gabellæ, vinorum venditorum, & cetera, ut ſupra, pro ſe & ſuo hereda, *&c.*

Item per regem tranſportabuntur præfato domino duci Burgundiæ & ſuis heredibus in recta linea, ſive maſculis ſive feminis, caſtrum, villæ & caſtellaria de Barro ſuper Sequanam, cum omnibus appenditiis vel regiminis, juſtitia, feudo, patronatu, collatione beneficiorum, tenendo in fide, homagio, & paritate, ut ſupra.

Item tranſportabuntur præfato duci & ſuo heredi omnes profectus granariorum, ſalis, gabellæ, & cetera, ut ſupra.

Item tranſportabitur a rege ipſo duci pro ſe & ſuis heredibus comitibus Burgundiæ perpetue & hereditarie gardia, cuſtodia, ſeu protectio abbatiæ de [a] Lexu; ac omnia jura, profectus & emolumenta quæcumque attinentia gardiæ prædictæ, quam rex ad cauſam comitatus Campaniæ dicit ſibi attinere; quamvis comites Burgundiæ inantea prætenderunt & querulatunt in contrarium, pro eo quod illa abbatia erat extra regnum.

[a] Forte, Lemovi.

Item per regem tranſportabuntur dicto domino duci, pro ſe & ſuis heredibus in recta linea maſculis tantum, caſtra, villæ, caſtellaniæ, præpoſituræ forenſes Peronæ, Mont-didier, & Roya, cum omnibus ſuis attinentiis, *&c.* patronatu, & collatione beneficiorum, tenendo in homagio & paritate, reſorto, ut ſupra.

Item tranſportabit rex dicto domino duci & ſuo heredi maſculo, cui poſt ſuum deceſſum deputabat dictas villas Peronæ, Mont-didier, & Roye, omnia emolumenta ex illis villis, caſtellariis & præpoſituris forenſibus, & in villis, terris ſubjectis, & reſortis, ipſis villis, caſtellariis & præpoſituris, cauſa jurium regalium quomodocumque fuerit, tam in confiſcationibus, emendis, exercitiis juſtitiæ, quam aliter; ad gaudendum per ipſum ducem & ſuum heredem dumtaxat per modum ſupra declaratum, ſcilicet quod ad nominationem ducis, vel ſui heredis, rex inſtituit, *&c.*

Item tranſportabuntur eidem duci & ſuo heredi omnes proventus ſubventionis granariorum, ſalis, gabellæ, *&c.* ut ſupra.

Item a parte regis dimittetur dicto duci, & illi de ſuis heredibus cui dimittet comitatum Artheſii, compoſitiones aradarum dicti comitatus, reſortia & inclavamenta, aſcendentia pro nunc ad triginta quatuor millia annuatim vel circiter, ſine hoc quod ipſe vel ſui heredes ſint adſtricti inde habendi aliud donum vel oblationem. Et nominabunt dictus dux & ſuus heres tales officiarios, *&c.* quos ex terris inſtituet, *&c.* & ipſis ſuper hoc faciet deliberata.

Item rex tranſportabit domino Burgundiæ pro ſe, ſuis heredibus, & habentibus cauſam ſeu intereſſe perpetuo omnes civitates, villas, fortalicia, terras & dominia attinentia coronæ Franciæ, de & ſuper fluvio de Somme, de uno latere, & de alio; ſicut ſanctus Quintinus, Corbia, Ambianis, Abbatis villa, & aliæ pariter totius comitatus de Ponticu, citra & ultra dictum flumen de Somme, Doulens, ſanctus Richarius, Crepicordium, Meux, Mortaigne, cum ſuis attinentiis & appendiciis quibuſcumque; & omnes alias terras, quæ poſſunt pertinere coronæ Franciæ circa flumen de Somme incluſive verſus Artheſiam, Flandriam & Hannoniam, tam de regno quam de imperio: comprehendendo etiam in reſpectu villarum ſitarum ſupra dictum flumen de Somme, de latere verſus Franciam, ballivatus & ſcabinatus ipſarum villarum, poſſidendos per dictum dominum Burgundiæ, dictos ſuos heredes, & habentes cauſam perpetuo de dictis villis, civitatibus, fortaliſiis, terris & dominiis, in omnibus commodis redituum [b] tam inordinatorum pro guerris, & etiam talliarum, & aliorum emolumentorum quarumcumque; & non retinendo ex parte regis, præterquam homagium, reſortum, & ſupremitatem; quæ tranſportatio fiet per regem, mediante redemptione ſummæ quadringentorum millium ſcutorum aureorum antiquorum, ſexaginta quatuor in marca de octo unciis pro marca, & d'aloy ad viginti quatuor carata c. arſit de

[b] Forte, jam vel etiam ordinatorum.

remede, vel alterius monetæ aureæ currentis ad valorem: de qua reemptione per dominum Burgundiæ tradentur bonæ litteræ & ſufficientes, per quas ipſe promittet pro ſe & ſuis: & toties quoties placebit regi vel ſuis facere dictam reemptionem, dominus Burgundiæ & ſui tenebuntur, recipiendo dictam ſummam auream, reddere regi vel ſuis omnes dictas civitates, villas, fortalitia, terras & dominia comprehenſa in iſto articulo tantum; & [a] ſive tangendo aliquas alias, de quibus ſupra facta eſt mentio; & [b] alterius contentabitur dictus dux Burgundiæ recipere ſolutionem dictorum quadringentorum millium ſcutorum ad duas vices, ſcilicet qualibet vice medietatem; proviſo quod non tenebitur dictas civitates, villas, fortalitia, terras, & dominia, nec aliquas ipſarum*, quouſque tota ſolutio ſit completa: & tempore pendente faciet dominus Burgundiæ fructus ſuos omnium dictarum civitatum, villarum, *&c.* [c] de domanio, quam de aydiis, ſine ulla deductione principalis ſummæ.

[a] *Forte*, ſine.

[b] *Forte*, alterius.

[c] *Forte*, tam de.

Et eſt ſciendum, quod in iſto tranſportu non comprehendetur civitas Tornacenſis, neque baillivatus Tornaceſii & ſancti Amandi; ſed remanebunt in manibus regis, excepto Mortaigne, quæ remanebit domino Burgundiæ. Nihilo minus eſt reſervatum domino Burgundiæ, pecunia ſibi concordata ab illis de civitate Tornacenſi pro certo tractatu, quem habet cum ipſis durante uſque ad certum tempus, quam pecuniam Tornacenſes ſolvent integre domino Burgundiæ. Et eſt ſciendum de omnibus officiariis, qui erunt reſpectu dominii, quod dominus Burgundiæ conſtituet eos: & reſpectu jurium regalium, aydarum & talliarum, nominatio ſpectabit ad dominum ducem, & inſtitutio ad regem.

Item quia dominũs Burgundiæ prætendit jus in comitatu Verdonienſi ſupra mare, quem tenet & poſſidet, ille ſibi remanebit pro ſe & ſuis heredibus maſculis ex ſuo corpore tantum: & tenebitur rex pacificare illos, qui jus prætendunt in illo comitatu, taliter quod nullam habeant querelam adverſus dictum dominum Burgundiæ.

Item caſtrum, villa & comitatus [d] Geymyr ſupra Ligerim, quæ dicuntur tranſportata cum comitatu Stampiæ & Dordani per ducem Bituricenſem, defuncto Joanne duce Burgundiæ, ponentur ex parte regis in manibus ducis Borbonii ſtatim poſt paſſatam concordiam, tenenda per ſpatium unius anni: infra quod tempus Joannes Burgundiæ, nunc comes Stamparum, vel dux Burgundiæ pro eo monſtrabit regi & ſuo conſilio litteras doni facti Joanni defuncto duci per dominum ducem Bituricenſem: quæ ſi viſæ fuerint ſufficientes & validæ, dux Borbonii tenebitur tradere præfato comiti abſque hoc, quod ex parte regis poſſit allegari antiqua præſcriptio, aut lapſus temporis. Quod ſi qui ſunt alii qui prætendant jus, illis remanebit actio contra comitem.

[d] *Forte*, Gletonenſis.

Item per regem reſtituetur comitibus Nivernenſi & Stamparum ſumma triginta duorum millium octingentorum ſcutorum aureorum, quæ quondam rex Carolus ultimo defunctus, fecit deprehendi in eccleſia Rotomagenſi, ubi fuerant depoſita pro matrimonio donnæ Bonæ Artheſii matris ipſorum comitum; caſu quo probabunt quod iſta ſumma fuit in computo & profectu dicti regis Caroli; ad ſolvendum illam ſummam triginta duorum millium octogentarum librarum ad tales terminos, qui erant adviſati poſt ſolutionem factam & completam quinquaginta millium domino Burgundiæ, de quibus ſupra. Et reſpectu debitorum quæ dominus Burgundiæ dicit ſibi deberi per quondam regem Carolum, tam cauſa donorum & penſionum, quam alites, aſcendentium ad magnas ſummas, ſuum jus quod habet & debet habere pro recuperatione ipſorum debitorum, ſibi remanebit ſalvum.

Item quod dictus dominus Burgundiæ non tenebitur facere aliquod homagium vel ſervitium regi de terris & dominiis quæ de præſenti tenet io regno, nec de illis quæ deberet habere per præſentem tractatum, nec de illis quæ ſibi evenire potuerint per ſucceſſionem; ſed remanebit exemptus in ſua perſona io omnibus caſibus ſubjectionis, reſorti, ſupremitatis, & aliorum, durante vita ipſius. Sed poſt ipſius regis obitum, dominus Burgundiæ faciet filio ſuo & ſucceſſori in corona homagia, fidelitatem, & ſervitia quæ requirentur. Et etiamſi dictus dux Burgundiæ decederet ante regem, heredes ſui, & cauſam habentes, facient regi dicta homagia, *&c.*

Item in reſpectu feudatariorum & ſubjectorum ducis Burgundiæ, quæ habet & debet habere per præſentem tractatum, & quæ ſibi potuerint evenire per ſucceſſionem durante vita regis & ſua, ipſi non erunt adſtricti ſe armare ad mandatum regis & ſuorum officiariorum, ſuppoſito quod teneant cum hoc a rege aliquas terras vel dominia. Sed eſt rex contentus, quod omni vice qua placebit domino Burgundiæ mandare ſuos ſubditos ſeu feudatarios & ſubjectos pro ſuis guerris, ſive in regno ſive extra, ipſi tenebuntur & conſtringentur ibidem & illuc ire, ſine poſſe aut debere venire ad mandatum regis, ſi etiam rex mandaret. Et ſimiliter fiet reſpectu ſervitorum ducis Burgundiæ, qui ſunt ſui familiares & de ſua domo, ſuppoſito quod non ſint ſui ſubjecti.

Item ſi eveniat quod Anglicani aut ſui confœderati faciant io poſterum guerram domino Burgundiæ, aut ſuis pueris, ſive per mare ſive per terram, occaſione præſentis tractatus, vel alias, rex tenebitur juvare, ſicut in facto proprio.

Item quod dominus Burgundiæ & ſui feudatarii & ſubjecti, & alii, qui prius portaverunt in armis crucem ſancti Andreæ, non adſtringentur portare aliud interſignium in quacumque armata in regno vel extra, & in præſentia regis aut ſuorum conneſtabiliorum aut mareſcallorum, prout ſint ſuis ſtipendiis vel alias.

Item & quod rex faciet reſtitui, & ſine damno de ſuis perditis rationabilibus, & etiam de ſuis [a] cancoribus illis qui fuerint capti in die mortis quondam ducis Joannis, & illis qui ibi perdiderunt ſua bona, & fuerunt poſiti ad magnam redemptionem.

Item & quod de ceteris abolitio generalis ſit facta de omnibus caſibus, eventis, & de omnibus cauſis, rebus, dictis, factis & paſſatis occaſione diviſionis iſtius regni; excepto reſpectu illorum qui perpetrarunt dictum malum caſum, vel fuerint conſentientes de morte quondam ducis Burgundiæ; qui erunt & remanebunt extra omnem concordiæ tractatum: & quod de ceteris quilibet de uno & alio latere revertatur: ſcilicet eccleſiaſtici ad ſuas eccleſias & beneficia, & ſæculares ad ſuas terras, reditus, & hereditagia, poſſeſſiones, & bona immobilia, in ſtatu in quo erunt: reſervato reſpectu terrarum & dominiorum exſiſtentium in comitatu Burgundiæ, quas dux Burgundiæ & quondam ſuus pater habuerunt & retinuerunt, vel aliis dederunt tamquam confiſcatas ſibi cauſa dictarum guerrarum; quæ erunt & remanebunt, non obſtante dicta abolitione & concordia, illis qui ipſas tenent & poſſident. Sed alibi ubique quilibet redibit ad ſuas poſſeſſiones & terras, ad hereditagia; ſine hoc quod pro demolitione, deterioratione cuſtodiarum, locorum, aut reparatione qualicum-

licumque aliquid poſſit exigere unus ab illo : & quilibet tenebitur convictus omnium redituum eventorum de tempore quo non poſſidebat ſuas terras & hereditagia. Sed in reſpectu mobilium captorum aut habitorum de uno latere aut de alio, numquam poterit fieri aliqua querela, aut actio de uno aut de alio.

Item per iſtum tractatum extinguantur & aboleantur omnes injuriæ, rancores tam verborum & factorum, quam aliter eventorum perantea occaſione dictarum diviſionum, partialitatum, *&c.* tam de una parte quam de alia, abſque hoc quod aliquis poſſit exigere vel facere quæſtionem, vel proſecutionem, vel proceſſus, vel aliter reprobari vel ſcandalizari de tenendo aliquam partem. Et dicentes vel facientes contrarium punientur ſicut tranſgreſſores pacis, ſecundum exigentiam delicti.

Item in iſto tractatu comprehendentur expreſſe ex parte ducis Burgundiæ omnes partes eccleſiaſticæ, villæ nobiles, & alii, cujuſcumque ſtatus ſunt, qui tenuerunt ſuam partem, & quondam ſui patris, tam in regno, quam in Delphinatu, proviſo quod acceptabunt præſentem tractatum, & inde [a] volunt gaudere.

[a] *Forte*, voluntas.

Item renuntiabit rex confœderationi quam fecit cum Imperatore contra ducem Burgundiæ, & omnibus aliis confœderationibus per ipſum factis cum quibuſcumque perſonis, principibus, aut dominis in contrarium dicti ducis : proviſo quod dominus dux faciet ſimiliter. Et promittet rex dicto duci ipſum ſuſtinere & adjuvare contra omnes qui vellent ipſum gravare, vel damnum impendere per guerram, & aliter. Et ſimiliter promittet dux, ſalva ſemper exemptione ſuæ perſonæ ad vitam.

Item tradet rex ſuas litteras : quod ſi contingat in poſterum quod ex ſua parte infringatur iſte tractatus, ſui vaſſalli, feudales, ſubjecti, & ſervitores, præſentes & futuri, non tenebuntur ſibi plus obedire nec ſervire ; ſed tenebuntur extunc ſervire domino Burgundiæ & ſuis ſucceſſoribus contra ipſum. Et quod in dicto caſu omnes ſui feudales, ſubjecti, & ſervitores, ſint abſoluti & quieti de omnibus juramentis, fidelitatibus, promiſſionibus, obligationibus ſervitiorum, in quibus ipſi poſſent teneri perantea verſus regem ; abſque hoc quod in tempore futuro ipſis poſſit imputari ad onus aut opprobrium, aut quod ab ipſis poſſit inde aliquid exigi. Et quod ex nunc prout extunc, rex præcipiat ipſis ita facere : & quitet & exoneret ab omnibus obligationibus, & juramentis in caſu prædicto : & quod ſimiliter fiat & conſentiatur de latere ducis Burgundiæ reſpectu ſuorum vaſſallorum, feudatariorum, & ſubjectorum, & ſervitorum.

Item quod ex parte regis fient promiſſiones, obligationes, & ſubmiſſiones tangentes intentionem præſentis tractatus in manibus cardinalis ſanctæ Crucis legati Papæ, & de Cypro legati concilii, ampliores quæ poterint adviſari ; & ſub pœnis excommunicationis, aggravationis, reaggravationis, interdicti in terris ſuis & dominiis, & aliter ulteriores, ad quas cenſuræ eccleſiaſticæ ſe poterint extendere, ſecundum poteſtatem quam habent dicti domini a Papa & concilio ; proviſo quod ſimiliter faciat ex parte ſua dux Burgundiæ.

Item & cum hoc faciet rex cum ſuo ſigillo tradi dicto duci Burgundiæ ſigilla principum & dominorum ſui ſanguinis & obedientiæ, ſcilicet ducis Andegavenſium, Caroli ſui fratris, ducis Borbonii, ducis Alenconii, comitis Richemondiæ, comitis Vindomiæ, comitis de Fuxo, comitis Armigniaci, comitis Perdiaci, & aliorum qui adviſabuntur ; in [a] quibus ſigillis incorporabitur ſigillum regis, & promittent tenere ex ſua parte contenta ſigillarorum. Et ſi infringeretentur ex parte regis, deberent in iſto caſu adjuvare & confortare dictum ducem Burgundiæ & ſuos contra regem. Et ſimiliter fiet ex parte ducis Burgundiæ.

[a] *Forte*, quorum.

Item & quod ſimiliter rex faciet tradi ſigilla virorum eccleſiaſticorum, & aliorum nobilium, & villarum de regno de ſua obedientia, quos dictus dux voluerit nominare ; cum ſecuritatibus pœnarum corporalium & pecuniariarum, & aliarum ſecuritatum, quas dicti cardinales & alii prælati huc miſſi ex parte Papæ & concilii adviſabunt pertinere.

VIII.

Adviſamenta prolocuta per dominos prælatos, & alios, clerum regni Franciæ & Delphinatus repræſentantes, qui Bituris convenerunt ad mandatum domini noſtri regis, die XXVI. *Februarii* MCCCCXXXI. *præfati domini noſtri regis & ſui magni conſilii beneplacito, voluntate & correctione in omnibus ſemper ſalvis.*

In primis, quod attentis hæreſibus Bohemorum & eorum inſultationibus, guerrarum calamitatibus, & morum in clero & populo undique deformitatibus, conventioneque Baſileæ triplici auctoritate Apoſtolica legitime facta, quæ per annum duravit & ultra, & ad quam de univerſis fere mundi partibus plures convenerunt, Spiritu ſancto duce meliora & viciniora ſaluti ſperantes ; & mandati ſunt iidem Bohemi, qui ſæpius per univerſa mundi climata divulgarunt ſe a catholicis non potuiſſe audiri, & generalis concilii determinationi ſtare velle : quibus nihil omnino reſpondere utile non eſſe videtur, ne forte exiſtiment catholicos reſponſionis penuria declinare certamen, & fides lædatur non intelligentium mentes ipſorum : nonque paſtorum, ſed mercenariorum perſonas gerere videantur prælati majores & minores, terga ſilentio præbendo, qui libere veritatem pronuntiare, & eſdem populi defendere tenentur ; ubi honos Deo debitus & proximorum ſalus adimitur, extreque cito, & oberrantes introducere infra eccleſias jubentur. Ideo nedum honeſtum & utile, ſed & neceſſarium eſt concilium Baſileenſe celebrari, & pro poſſe ad Dei laudem & intentos fines ſtabilitum exaltari.

Item quia naturaliter homo homini ſubeſſe aut tributa ſolvere abhorret ; & cum error Bohemorum ſpiritualem & temporalem præſidentiam, aut tributa decimatum, oblationum, & quævis alia eccleſiaſtica, nec non & temporalia aboleat & exſecretur, ideo hic cancer lenius ſerpit : Si enim ex Alexandria Arii ſcintilla, nihil naturale habens, in magnam exereverit orbis flammam : quanto magis hic error per meatus naturales veniens, & avaritiæ ſe commiſcens, facilius multos inflammabit ? Vindex eſt enim error iſte diſſimulantium, aut conniventium eum, tam eccleſiaſticorum quam ſæcularium : quia enim eccleſiaſtici, qui paſtorum more ſe pro ovibus & veritate opponere debebant, & non fugere ante faciem, fidem perſequentis diſſimularunt ; ideo ubique in Bohemia templa Dei incendiarunt, ſacerdotes Dei ſpoliarunt, & variis cruciatibus trucidarunt, novis & inauditis tormentorum generibus adinventis ; ſacramenta eccleſiaſtica pro nihilo reputarunt, & in tam varios errores deciderunt, ut catholicæ eccleſiæ doctrina, ibi in pauciſſimis & latentibus hominibus conſiſtens, in nullo ab aliis audiatur. Et idcirco nedum honeſtum aut utile, ſed & neceſſa-

rium eſt generale concilium abſque dilatione celebrari : quia non eſt exſpectandus Antiochus, qui templum Dei totaliter ſpoliet, vaſa argentea auferat pariter & aurea, coinquinet ſancta, fideles occidat, infidelis & incircumciſus trucidet circumciſos : ſed præveniendum eſt, ne videamus mala gentis noſtræ & ſanctorum.

Item quia rex Bohemiæ, & alii principes & nobiles qui gladium portant ad laudem bonorum vindictamque malorum, patientius toleratunt fidem vacillari, templa & perſonas eccleſiaſticas (ut præmittitus) laniari, illum poſtea ſeminarunt errorem, dominum temporalem in peccato publico mortali non poſſe populo præeſſe ; & quodlibet peccatum publicum & mortale pro ſuo arbitrio reputantes, fugarunt regem, principes & nobiles : & quos habere potuerunt, membratim conciderunt, ſuis uxoribus & filiabus, virginibus, ſanctimonialibus, & aliis quibuſcumque ſine reverentia violatis ; caſtella ipſorum diruerunt, & omne dominium a ſe penitus abjecerunt ſine alia cognitione judiciaria. Nec fuit poſſibile, eccleſia tacente, & demum fugata, nobilibus reſiſtere : populus enim multus eſt, & dominus unus ſuis ſubditis præpoſitus, nec facile eſt unum dominum adverſari populo multo.

Item præfati Bohemi venenum per epiſtolas plurimas divulgarunt per univerſas mundi partes, & plurimos infecerunt. Et ut Bohemiam prætereamus remotam, domini noſtri regis infectas partes non ſileamus. Nonne in baillivia Matiſconenſi & comitatu Forenſi viſus eſt a paucis annis citra populus in nobiles dominos ſuos inſurgere, & impias manus in eos injicere ; non nobilitati, non ſexui, non ætati aut conditioni parcentes ; libros cenſuales ſive terreria concremantes, caſtella invadentes, & dominos ſuos ſuis mobilibus ſpoliantes ? Auſique ſunt dicere, quod in tota patria ſufficerent duo ſacerdotes, & quod omnes nobiles ad laborem proprium manuum tenebantur, ex ſententia divina in genus humanum & perſonam Adæ, *In ſudore* videlicet *vultus tui veſceris pane tuo*, prolata. Ex quo inferebant tributa dominis temporalibus non debere ſolvi. Et quantum deviet, aut conjungatur error iſte Bohemis, judicet ſapiens quiſque. Et niſi exterminatus fuiſſet providentia domini baillivi regii Matiſconenſis una cum nobilibus patriæ, dum naſceretur error ille, multorum ſuppliciis & patibulis, jam divulgabatur in plurimos populos.

Geneſ. 3.

Item nonne etiam in Delphinatu eſt quædam portio inter montes incluſa, quæ erroribus adhærens prædictis Bohemorum, jam tributum impoſuit, levavit & miſit eiſdem Bohemis, in quibus fautoria manifeſta hæreſis prædictæ debet judicari ? Et novit Deus, ſi multorum popularium latentia corda leviter detegerentur, ſublevata amplius Bohemorum malitia : & ab eiſdem ſeminaretur, concilium generale aufugiſſe, non valens reſpondere rationibus Bohemorum prædictorum : hoc præſertim in tempore, cum populus ex guerrarum malitiis laceſſitus, depauperatum ſe ſæpius vidit, & in partibus multis videtur furere, & ex popularibus multi docti ſunt ad prælia. Eapropter cito, immo citiſſime, obviandum eſt per dominum noſtrum regem, necnon & per eccleſiam catholicam ; quæ tamen alias occurrere non poteſt, niſi principum & nobilium fortitudine, vel jurium & clericorum ratione.

Item ſi principum & nobilium fortitudine occurrendum eſt, quod licet ; cum ferro abjicienda ſint vulnera, quæ medelam non ſentiunt : quia enim gens illa numeroſa valde & indomita, ac in ſuis erroribus indurata, vinci non poteſt, niſi maxima catholicorum ad hoc unitorum multitudine, & cum expenſarum grandi mole, principum autem & catholicorum multitudo hos hæreticos expugnantium haberi non poteſt ſine pacificatione regum & principum adinvicem ubique terrarum contendentium ; & ideo moris fuit eccleſiæ catholicæ volentis principes in ſubſidium terræ ſanctæ aut contra infideles commovere, prius ipſos per media conciliorum pacificare, aut ſaltem longas & fidas treugas inter ipſos inire, & fideliter in facie eccleſiæ firmare, ac uno agmine ad fidem defendendam inducere : & ad hunc finem Baſileenſe concilium convocatum eſt. Nec eccleſiæ, quæ in fide defendenda a facultatum contributione ſe excuſare non [a] debent, vel poſſunt, contributio imponi alias poteſt : nec pateretur ſe tributariam fieri, quam ex ordinatione concilii generalis, ut patet ex conſtitutione Conſtantienſi. Nec obeditum eſt domino Martino, contra Bohemos ſubſidia imponere volenti. Ex quibus infertur, neceſſario concilium generale celebrandum, cum principum & nobilium juvamine poſtulandum vel onus eccleſiæ imponendum fuerit, ſine quibus hac in re ad bella procedi non poteſt.

[a] *Forte*, debet, vel poteſt.

Item ſi occurrendum eſt jurium & clericorum ratione, quæ via videtur accommoda, quia Spiritus ſanctus in unum congregatos in nomine ejus dirigit, & per generalia concilia frequentius hæreſes ſunt extinctæ, ſicut hæc hæreſis Bohemica ſperatur extingui in concilio Baſileenſi, ad quod vocati ſunt dicti Bohemi cum magna caritate, & qui litteras ejuſdem concilii acceperunt. Et ſi venerint ad concilium generale præfatum, expedit eccleſiam catholicam in unum convenire : quia quod a pluribus quæritur, facilius invenitur : ſalubriuſque eſt fidei, & Papæ conſultius, cauſam fidei unitati committere, quam uni. Et ſic omnino aſſiſtendum eſt & ſublevandum generale concilium, & non differendum : maxime cum ubique univerſitates ſtudiorum ob guerras & rerum inopias ſint multum depopulatæ, nec ſit exſpectandum, ut ex toto ſeneſcat vel morte pereat litteratorum antiquorum copia. Si vero Bohemi non venerint ad concilium ſic ſolemniter mandati, tunc hæc ſua obmuteſcet [b] guerrula, quod non potuerint audiri. Tunc convocata erit eccleſia univerſa ; & principes, & Chriſti fideles poterunt ad pugnam animari : tunc eccleſiæ tributa & ſubventiones juſte imponi ; immo gratius & benigniſſime ferent ſibi ſua voluntate impoſita, & in poſterum hac de cauſa imponenda.

[b] *Forte*, querula *ſeu* querela *aut* querelula.

Item licet juſte indici poſſit bellum contra hæreticos damnatos, ſæpius tamen reprobata videtur in hac cauſa a Deo, qui aufert corda principum, fortitudo ; cum catholici iteratis vicibus fugerint nemine perſequente : inſcrutabiliaque Dei judicia, licet nullus hominum valeat diſcernere aut judicare. Suaderi tamen poteſt, quod monſtruoſos mores in clero & populo voluit purgari, ſicut contra hoſtes fidei congredi : ne cœcus cœco ducatum præberet, aut geſtans trabem in oculo, feſtucam de oculo proximi erueret. Ne etiam diviſi principes, hæreticos ab eccleſia diviſos exterminare conentur : quibus pacem conſulendo prius ſuadendum eſt : *Medice cura te ipſum*. Quis enim neſciat a Viennenſi concilio anno MCCCXII. celebrato, circa morum deformitatem nullum fuiſſe celebratum generale concilium ; & varii in varios ex vetuſta corruptela, quam pro jure conſuetudinis vindicant, deciderunt deformitatum mores ? Quis neſciat confictas cauſas & diffugia, poſt aſſignata generalia concilia, ne celebrentur ea-

Luc. 4.

dem, adinventa? Et meminiſſe divinam ſententiam decet: *Matth. 23.* *Jeruſalem, Jeruſalem, quoties volui te congregare, quemadmodum gallina congregat pullos ſub alas, & noluiſti? Ecce relinquetur domus veſtra deſerta.* Viſitat quoque jam fere ubique terrarum Dominus plebem ſuam in gladio, fame & peſte: & ſi dictos corruptos mores, quibus vehementer Deus offenditur, inſequi & ulciſci differimus, ad iraſcendum utique divinitatis patientiam provocamus. Nec tamen dicti corrupti mores extra concilium generale, cum de omni ſtatu agatur, honeſte vel breviter poſſunt emendari; aut reges & principes ad pacem & treugam induci.

Item ponderandum eſt, quod poſt tempora Apoſtolorum, cum perſecutiones contra eccleſiam ferveſcerent, non habuit facultatem eccleſia conveniendi in unum uſque ad tempora Conſtantini magni. Si igitur multiplicatis vitiis in clero & populo, multiplicet & Dominus flagella contra religionem Chriſtianam, ſe adverſus Deum rebellantem, & Pharaonis more indurantem; non eſt credibile quod eccleſia tunc ad Deum confugiens leviter audiatur ad conventionem conciliorum; ſed redibit ad prædicta perſecutionum tempora, libertatem non habens congregandi. Hoc ipſe Dominus regio ore profeſſus eſt; *Pſalm. 15.* *Multiplicatæ ſunt*, inquit, *infirmitates eorum, poſtea acceleraverunt. Non congregabo conventicula eorum de ſanguinibus, nec memor ero nominum eorum per labia mea.*

Item quod viſis ſanctiſſimi domini noſtri Eugenii Papæ diſſolutionis ejuſdem concilii cauſis, necnon & rationibus contrariis in quibuſdam inſtructionibus per ſacrum concilium generale Baſileenſe ad eumdem dominum noſtrum Papam directis, ut diſſidia ceſſent, quæ ſator zizaniæ ingerere poſſet, per clerum eccleſiæ Gallicanæ conſulendum eſt; & conſulit, humiliuſque ſupplicat domino noſtro regi, ut progenitorum ſuorum more ſchiſmata extinguentium, & eccleſiam depreſſam ſublevantium, his occurrat, ut prius extinctum quam natum malum hujuſmodi inextinguibile videatur. Per hæc enim Deum ſibi placabit, eccleſiam peramplius obligabit, veſtigiis prædeceſſoris innitetur, & fama ejus in omnem terram divulgabitur.

Item quod præfatus dominus noſter rex, re & titulo Chriſtianiſſimus, a paternis non declinando traditionibus, & veſtigiis præmiſſis, aſſurgens pro ſe & eccleſia Gallicana, notabilem dirigat ad præfatum ſanctiſſimum dominum noſtrum papam ambaſiatam: exorando ut pro fidei neceſſitate, proque religionis Chriſtianæ univerſali utilitate, mandet continuari & celebrari idem generale concilium Baſileenſe, obſtruendo ora in fidem orthodoxam ſuamque ſanctitatem clementiſſimam malignantium.

Item quod præfati ambaſiatores inſtent apud reverendiſſimos patres dominos cardinales & ſacrum collegium, de præmiſſis eos reddentes ſolertius attentos: ut eccleſiæ incommoda præcaventes, devotius exorent eumdem dominum noſtrum, & in ſingulari, & per modum collegii, ut celebrationi concilii, quæ ſuæ ſanctitatis honori accedit, & eccleſiæ plurimæ utilitati, intendere velit, mandando continuari idem concilium, & prælatos abſentes, quatenus opus eſt, arctius convocando.

Item hoc ſacrum concilium, pro exſtirpatione hæreſum aliiſque cauſis a diu aſſignatum, non debet dici cum Bohemis jam damnatis inhibitum; ſed pro eorum totali exſtirpatione, & fidei defenſione, ſuperque dictis cauſis legitime convocatum; licet & in eodem concilio, ſi dicti Bohemi venerint, poſſint doceri, & caritative inſtrui & tractari, necnon, ſi poſſibile eſt, reduci. Suaque attenta multitudine, quæ fere domari ſine ſanguinis humani multa effuſione non poteſt, ſeveritati diſciplinæ detrahi valet & poteſt. & ubi reperientur contumaces, catholici in concilio præſentes, & divulgata fama abſentes, audentiores & firmiores reddentur. Immo ſperandum eſt de Dei miſericordia, quod Deus pugnabit pro illis, quia Veritas vincit.

Item quod placeat domino noſtro regi ſuas dirigere litteras Imperatori, & dominis ducibus Sabaudiæ & Mediolanenſi, quod velint ſuo more cum caritate plena favere concilio ipſius Imperatoris grandi inſtantia & in ejus ditione convocato. Faveant etiam omnibus, euntibus, ſtantibus & redeuntibus ad idem, & in ſingulari prælatis, & aliis quibuſcumque de regno Franciæ domino noſtro regi ſubditis. Nihilque a quibuſcumque permittant attentari contra ſanctiſſimum dominum noſtrum Papam, curiam Romanam, urbem vel patrimonium eorumdem; unde Papa & collegium occaſionem indignationis, dilationis, ſuſpenſionis aut mutationis concilii aſſumant: quia exinde fructus ſperatus concilii deperderetur, hæreſes augmentarentur, & mores ſordidi inamplius ſordeſcerent, in Dei offenſam & populi Chriſtiani corruptelam.

Item quod clerus regni Franciæ in concilio Bituricenſi ad mandatum domini noſtri regis (ut præmittitur) congregatus, pro præfata ambaſiata dirigenda ad ſanctitatem domini noſtri Papæ, elegit concorditer reverendiſſimum in Chriſto patrem dominum archiepiſcopum Lugdunenſem ex parte eccleſiæ Gallicanæ ambaſiatorem & legatum, tamquam virum in quo eſt zelus domus Dei, & in jure eximium profeſſorem: qui licet totis viribus renitendo præfatam ambaſiatam omnimode recuſaret, precibus tamen victus, licet invitus, onus præfatæ ambaſiatæ pro neceſſitate pariter & honore eccleſiæ ſuſcepit: quem ſi dominus noſter rex pro ſe & ex parte ſua dirigat ad præfatum dominum noſtrum Papam ambaſiatorem & legatum, ſancta ut una ſiat ambaſiata ex parte dicti domini noſtri regis & eccleſiæ Gallicanæ, ambaſiata erit majoris auctoritatis, efficaciæ & virtutis: quoniam funiculus duplex non æque facile rumpitur ut ſimplex: fietque ambaſiata cum minori expenſa. Et ut ita fiat, humilius clerus ſupplicat domino noſtro regi.

Item ne tædio affectum ex longa mora & pluri expenſa ſacrum generale concilium videatur, ut aſſumant pennas, volent, & non deficiant; atque præfatus dominus noſter rex alios præveniat in benedictionibus hujus dulcedinis, quod ad dictum concilium aliquos ſuos præmittat oratores, nuntiantes intentionem regiam, & eccleſiæ Gallicanæ ſanctam, pro qua miſſa eſt ſolemnis ambaſiata ad Papam: patiaturque prælatos ſub cenſuris eccleſiaſticis & religione juramenti adſtrictos, & ab eodem concilio auctoritate Apoſtolica vocatos, ut ad idem concilium vadant, prout ſuis conſcientiis attenta vocatione & rei neceſſitate videbitur expedire.

Item quod pro expenſis præmiſſorum, & in uſus præfatos convertendorum, & non alias, vel alio modo, conſentiunt levari quartam partem unius decimæ ſuper clero regni & Delphinatus: ita tamen, quod cum de jure communi, etiam ex beneficio concilii Conſtantienſis, Papæ non liceat imponere decimam aut partem ejuſdem clero univerſaliter vel particulariter, niſi ſacro generali approbante concilio, aut de conſenſu cleri ejuſdem; quod dominus noſter rex non patiatur clerum regni aut Delphina-

tus gravari auctoritate Apoſtolica alia decima aut parte ejuſdem; maxime cum clerus ſit oppreſſus ex guerris & monetis, & amplius gravabuntur prælati ex acceſſu ad concilium generale.

IX.

Copia mandati nuntiorum concilii exſiſtentium in Nuremberga ad tractandum cum Bohemis.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, pacem & unitatem Chriſti fidelium & eccleſiæ * propinq .... eo modo quo præmittitur, congregari voluit, procurare, integritatemque pacis inchoare, præſertim cum regni Bohemiæ incolis, proſequi, & ad optatum uſque finem perducere deſiderans, volenſque ipſorum procuratoribus, nuntiis, & ambaſiatoribus propterea hucuſque deſtinandis, de plena ſecuritate pro ſuo acceſſu, mora & receſſu uſque ad propria ſua loca, & ſalvoconductu petito & oblato providere, & alia quæ dictæ pacis & unitatis uberiori ac celeriori * proſecutione deſerviant, cum ipſi præcederent, pertractare: eadem ſancta ſynodus meliori modo & forma, via & jure, quibus efficacius potuit & debuit, poteſt & debet, fecit, conſtituit & ordinavit, ac facit, conſtituit, & ſolemniter ordinat ſuos veros & legitimos ac indubitatos procuratores, negotiorum ſuorum geſtores, ac nuntios ſpeciales & ambaſiatores; videlicet venerabiles & egregios viros dominum Henricum abbatem ſancti Ægidii in Nuremberga, & fratrem Joannem Nider ſacræ theologiæ profeſſorem, & priorem domus Prædicatorum Baſileenſium, dominum Henſicum canonicum Magdeburgenſem, & io ſacra pagina profeſſorem, dominum Fredericum de Parſperch decanum Ratiſponenſem, licentiatum in decretis, magiſtum Albertum plebanum ſancti Sebaldi in Nuremberga, & fratrem Joannem monachum Ciſtercienſis ordinis monaſterii de Mulenbrun; & ex illis quoſlibet duos in ſolidum, ita tamen quod duorum occupantium non ſit melior conditio: ſed quod duo ex eis inceperint, omnes prænominati, aut ſaltem duo ex eiſdem, proſequi valeant & finire. Dans & concedens præmiſſis omnibus, & ſingulis duobus, plenam, liberam ac omnimodam poteſtatem cum procuratoribus ſeu nuntiis dictorum incolarum regni Bohemiæ io Egra vel alibi, ubicumque neceſſe fuerit, conveniendi, colloquendi, aviſandi, necnon de ſalviſconductibus opportune eis præſtandis, dandis, procurandis & ordinandis, ac modo ſeu modis ac forma & tempore acceſſus & receſſus ipſorum, & numero accedere volentium, tractandi, concordandi, concludendi, pactiſque quibuſlibet, promiſſionibus, & obligationibus, etiam juramento, ſi opus fuerit, per ipſos utrimque concorditer concludendi, firmandi & roborandi; & nihilominus quoſcumque epiſcopos, prælatos, principes, comites, nobiles, necnon civitates, magiſtratus, ſcabinos, conſules, ac quaſvis alias perſonas eccleſiaſticas ac ſæculares, quovis nomine nuncupentur, de quibus videbitur, & communitates; quatenus huic ſacro concilio dictiſque procuratoribus in hac parte ſuo nomine favorem, conſilium & auxilium, ac aſſiſtentiam, ſupradictiſque procuratoribus, nuntiis & ambaſiatoribus huc accedere volentibus ſalvoſconductus dent, præſtent & impendant, petendi, rogandi, exhortandi, & requirendi, ubi & quoties procuratoribus prædictis videbitur opportunum; omniaque alia & ſingula faciendi, agendi, exercendi, & ordinandi, quæ pro præmiſſis neceſſaria fuerint, ſeu quomodolibet opportuna, etiamſi majora forent ſuperius expreſſis, ac mandatum exigerent magis ſpeciale: promittens ſe ratum, gratum & firmum perpetuo habiturum, quidquid per nominatos ſuos procuratores omnes, aut duos ex ipſis, actum, geſtum, ſeu procuratum fuerit quomodolibet in præmiſſis, ſeu a quolibet præmiſſorum. Acta fuerunt hæc in congregatione noſtra generali, præſentibus dictæ noſtræ ſanctæ ſynodi Baſileenſis notariis & ſcribis infraſcriptis, ſub ſigillo reverendi in Chriſto patris domini epiſcopi Conſtantienſis, provinciæ Rotomagenſis, quo ad præſens utimur, die Veneris XXVIII. menſis Martii, anno Domini a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſecundo.

X.

TAXATIO NOTARIORUM in concilio Baſileenſi facta & limitata, anno Nativitatis Domini MCCCCXXXII. die XXIV. menſis Octobris.

Ita habetur in protocollo magiſtri Petri Bruneti notarii concilii Baſileenſis.

Pro citatione ad partes in cauſis beneficialibus ſimplicibus, & aliis cauſis civilibus, ſi cum inhibitione, ſolvetur medius florenus Rhenenſis.

Si vero ſine inhibitione, 8. blappard.

Blappard nummus arg. ... æquivalens fere albo ... aut ſtufero Brabantico ſpecies eſt, Baſileenſis & vicinis eorum maxime familiaris, inquit [illegible].

Item in cauſis eccleſiarum cathedralium, flor. 1.

Item pro inhibitione ſimplici ſine citatione, 8. blappard.

Item pro compulſoria, 8. blappard.

Item pro monitorio cum citatione, flor. 1.

Item pro ſequeſtratione fructuum, flor. 1.

Item pro ſimplicibus mandatis contra præſentes, 8. blappard.

Item pro folio regum, dummodo ſint in qualibet parte folii 30. lineæ, & in qualibet linea 8. dictiones, 25. folia pro uno flor. Rhenenſi.

Item pro 30. foliis copiæ de ſimili forma ſcripturæ, 1. flor.

Item pro examine teſtium, ubi eſt numerus articulorum infra decem, quarta pars flor.

Si ultra quantumcumque, ſemper pro decem addatur & ſolvatur quarta pars flor.

Item pro nota ſententiæ, 2. flor.

Item pro inſtrumento ſententiæ, 2. flor.

Item pro executione ſententiæ ſub ſigillo judicum, prout ſupra de monitorio: tamen inſpiciendum eſt, ſi eſt magna quantitas ſcripturæ, tunc ſuperadddatur alter dimidius florenus.

Item pro inſtrumento privato alicujus actus concilii, 8. blappard.

Si vero ſcriptura duplicabitur, etiam duplicabitur ſalarium: aut alias ad quantitatem ſcripturæ habeatur reſpectus.

Item a pauperibus non valentibus ſolvere, recepto prius ab eis juramento, nil recipiatur.

Item curſor præſentans ſupplicationem, ſive commiſſionem, non recipiat ultra duos blappard.

Item pro actu citationis, 1. blappard.

Item pro executione citationis in valvis, 1. blappard, *&c.*

XI.

QUODDAM CONCESSUM CONCILII extra ſeſſionem publicam pro ſuppoſitis ipſius concilii ſequitur, factum anno Domini MCCCCXXXIII. *octava Maii, in concilio Baſileenſi.*

Pro incremento hujus ſacri concilii, & tuitione

perſonarum ad illud confluentium, & ut decreta ipſius inconcuſſe obſerventur, & ſtabilita permaneant; vult hæc ſancta ſynodus, ſtatuitque pariter & ordinat & declarat, quod omnes & ſingulæ antelationum prærogativæ, per ſanctiſſimum dominum Eugenium Papam IV. ſub quacumque verborum forma familiaribus, ſuis continuis commenſalibus, ipſiuſque & ſedis Apoſtolicæ officialibus, necnon curtiſanis Romanam curiam ſequentibus, conceſſæ & concedendæ, quoad aſſecutionem beneficiorum eccleſiaſticorum, canonicatuum, præbendarum, ac dignitatum, perſonatuum, adminiſtrationum vel officiorum, quæ vigore gratiarum exſpectativarum exſpectabant, exſpectant, ac inantea exſpectabunt, tam quoad præſentes io hoc ſacro concilio, quam familiares, officiales & præſentes in dicta curia, ac quoſlibet alios a tempore publicationis decreti, quo curiales & officiales dictæ curiæ monebuntur a Romana curia recedere, ad jus commune cenſeantur reductæ: nulluſque ex familiaribus, & officialibus & aliis prædictis vigore quarumcumque prærogativarum in aſſecutione beneficiorum, canonicatuum, & præbendarum, ac dignitatum, perſonatuum, adminiſtrationum, vel beneficiorum alteri præferatur; ſed jus commune inter ipſos hinc inde ſervetur, in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcumque.

XII.

Juramentum ambaſiatorum domini Papæ, quod præſtiterunt in plena congregatione habita in uno die ſabbati, & die Lunæ immediate ſequenti celebrabatur.

SESSIO XVII.

ANno Domini MCCCCXXXIV. octava menſis Aprilis, videlicet die ſabbati, in plena congregatione ſacri concilii, ambaſiatores ſanctiſſimi domioi noſtri Papæ moderni fuerunt recepti in ſacro concilio; & juraverunt ſecundum ſcedulam quæ ſequitur, propriis nominibus: ſcilicet fideliter laborare pro ſtatu & honore concilii Baſileenſis, & ejus decreta defendere & manutenere, & ſpecialiter decretum concilii Conſtantienſis, cujus tenor ſequitur, & eſt talis: Primo, quod generalis ſynodus Conſtantienſis, necnon quæcumque alia ſynodus in Spiritu ſancto legitime congregata, generale concilium faciens, eccleſiam militarem repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediate habet, cui quilibet, cujuſcumque ſtatus & dignitatis, etiamſi papalis exſiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, exſtirpationem dicti ſchiſmatis, & ad generalem reformationem eccleſiæ Dei capite & in membris.

Item declarat, quod quicumque, cujuſcumque, ſtatus & dignitatis, etiamſi papalis exſiſtat, qui mandatis, ſtatutis, ſeu ordinationibus, aut præceptis hujus ſanctæ ſynodi, & cujuſcumque alterius concilii generalis legitime congregati, ſuper præmiſſis, ſeu ad ea pertinentibus, factis vel fiendis obedire contumaciter contempſerit, oiſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris ſubſidia, ſi opus fuerit, recurrendo.

Item dare ſanum & ſalubre conſilium ſecundum Deum & conſcientias ſuas, & non relevare vota ſiogulorum, inquantum ex hujuſmodi revelatione veriſimiliter poſſit oriri aliquod odium vel ſcandalum: & non recedere a loco hujus concilii ſine licentia obtenta a deputatis ejuſdem.

XIII.

Concordata deputationum.

Concordaot tres deputationes, quod omnes appellationes ab hoc ſacro concilio emanatæ, & quæcumque inde ſecuta & ſequenda, caſſentur, irritentur, & annullentur. Et tam judices, quam commiſſarii, partes, procuratores & notarii, qui circa præmiſſa culpabiles reperti fuerint, moneantur etiam per edictum, & debite puniantur. Et ad hoc dati ſunt exſecutores in deputatione reformatorii, vicarius Friſingenſis; in deputatione pro communibus, magiſter Guilielmus de Conſtantia; in deputatione pacis dominus epiſcopus Lectorenſis; quarta vero de fide concordat cum eiſdem deputationibus, dum tamen excipiatur perſona domini ducis Sabaudiæ; & pro eadem deputatione fidei datus deputatus dominus præpoſitus Gueznenſis. Quodque ex parte ſacri concilii ſcribatur eidem duci ſuper materia hujuſmodi Lauſanenſis. Quodque concilium paratum eſt ſibi & cuicumque de ſuppoſitis concilii querulanti juſtitiam miniſtrare. Et, ſi opus ſit, eidem tranſmittentur viri notabiles pro tractatu hujuſmodi.

Item concordant quatuor deputationes, quod contra appellantes ab hoc ſacro concilio, ſeu a judicibus & commiſſariis ab eodem concilio deputatis extra hoc ſacrum concilium intimaotes hujuſmodi appellationes, ac illis deferentes, ac notarios inde inſtrumenta recipientes; nec non contra illos qui litteras quaſcumque tam a Romana curia quam aliunde extra locum ſacri concilii emanatas contra incorporatos huic ſacro concilio exſequuntur, & procurant exſequi. Et ad procedendum contra hujuſmodi appellantes, intimantes, & alios prædictos, qui fuerunt deputati pro deputatione pacis, dominus epiſcopus Lectorenſis; pro deputatione reformatorii, vicarius Friſingenſis; pro deputatione fidei, præpoſitus Gneznenſis; pro deputatione de communibus, dominus patriarcha Aquilegienſis: qui contra prædictos procedant cum poteſtate citandi in loco hujus ſacri concilii, extra & ad partes etiam perſonaliter & per edictum, illoſque puniendi & caſtigandi uſque ad privationem officiorum & beneficiorum, atque ad in futurum obtinenda inhabilitandi, prout juſtitia & criminis qualitas poſtulant & requirunt, ac eis videbitur expedire: ita tamen quod coram altero ex eis in cauſis hujuſmodi poſſit procedi uſque ad ſententiam excluſive, quæ tunc conſenſu majoris partis intervenientis poſſit promulgari; & procedendi ſimpliciter, ſummarie, & de plano, ſine ſtrepitu & figura judicii, omni juris & ſtili ſolemnitate atque terminorum obſervatione ſemotis, ſola tamen facti veritate inſpecta.

Ita concordarunt domini de duodecim, die Jovis decimoquinto Septembris, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quinto.

Die Veneris decimoſexto menſis Septembris, anno milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquioto, in generali congregatione, præſidente in eadem reverendiſſimo domino cardinali legato, lectis concordatis dominorum de duodecim, ioter quæ concordata ſupradicta fuerunt, reverendiſſimus dominus cardinalis legatus nomine & auctoritate ſacri concilii juxta concordata dictorum dominorum de duodecim, more ſolito concluſit,

XIV.

Prærogativa graduatorum incorporatorum; in ſacro concilio Baſileenſi expedita XI. *Decembris* MCCCCXXXV.

Sacroſancta, *&c.* ad futuram rei memoriam.

Plaſmatoris omnium, qui gradus & formas humani generis per hæc ſpiritualia & temporalia bona diſponens, quoſdam divini ſui muneris beneficio ad præfugandas ignorantiæ tenebras perſpicuæ veritatis arcanarum rerum ſic illuminat dogmatibus, ut velut ſplendor firmamenti, & ſtellæ in perpetuas æternitates, in eccleſia Dei fulgentes, tam publica quam privata eruditionis & juſtitiæ aſſidue commoda procurent, quantum poſſumus, & permittit, inſequendo veſtigia; ipſorum præſertim qui vineam Domini ſedulo colunt, peculiaribus favoribus digno compenſationis munere duximus confovere. Sane dudum dominus Eugenius Papa IV. nonnullos Romanam curiam pro tempore ſequentes, & quoſdam alios ſpecialibus favoribus & variis antelationum gratiarum proſequens prærogativis, quibus eos voluit anteferri dilectis eccleſiæ filiis in theologia magiſtris, & in altero jurium doctoribus, ac cum rigore examinis, licentiatis, & in theologia, ac altero jurium hujuſmodi baccalaureis, in vinea Domini nobiſcum quotidie laborantibus, in aſſecutione beneficiorum, quæ vigore gratiarum exſpectativarum eis per dictum dominum Eugenium conceſſarum exſpectant, grave præjudicium generavit. Nos itaque licet dudum, quod dictæ antelationes prærogativæ noſtræ congregationi incorporatis, ſive eorum familiaribus obſequiis ipſorum inſiſtentibus, nullum præjudicium generare poſſent aut deberent, ſub cunctis modo & forma ſtatuiſſemus atque ordinaſſemus: tamen circa ſtatum & commodum dictorum magiſtrorum, licentiatorum, baccalaureorum prædictorum, qui pro tractandis univerſalis eccleſiæ negotiis pervigiles in vinea Domini nobiſcum ſolicitudines impendunt, ne ipſi denario ex dicta vinea fraudarentur, uberius providere cupientes; æqua librata conſideratione hujuſmodi promotorum, auctoritate univerſalis eccleſiæ tenore præſentium ſtatuimus, decernimus, volumus, atque ordinamus, quod doctores, licentiati & baccalaurei ſupradicti, illi videlicet, qui nobiſcum pro univerſalis eccleſiæ negotiis exſequendis per annum in eadem vinea laboraverunt, in aſſecutione beneficiorum ſuorum eccleſiaſticorum, cum cura vel ſine cura, etiamſi canonicatus & præbendæ, dignitates, perſonatus, vel officia, integræ vel dimidiæ portiones, præſtimoniæ, & præſtimoniales portiones, ſeu adminiſtrationes, in metropolitanis aut cathedralibus vel collegiatis eccleſiis fuerint, quæ exnunc vacantia & inantea vacatura, vigore earumdem gratiarum rite acceptaverint, & de illis ſibi provideri fecerint; omnibus & ſingulis aliis doctoribus ſimilibus, magiſtris, licentiatis & baccalaureis ac aliis quibuſcumque antelationum gratiarum hujuſmodi prærogativis, aut quibuſvis aliis gratiis eis a domino Eugenio etiam motu proprio, ſeu quacumque alia verborum forma etiam priore datis & conceſſis, hujuſmodi beneficia exſpectantibus; etiamſi vigore dictarum gratiarum in canonicos ſint recepti, & diligentiores in proceſſibus exſiſtant; ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus & veris ſine fraude receptis familiaribus, continuis commenſalibus ejuſdem Eugenii Papæ, & dictis incorporatis doctoribus, magiſtris, licentiatis & baccalaureis æqualiter graduatis, & ſimilibus Apoſtolicæ ſedis officialibus, & his qui earumdem gratiarum prætextu beneficia prædicta aſſecuti exſiſtunt dumtaxat exceptis; in aſſecutione beneficiorum hujuſmodi præferantur. Et inſuper inter graduatos incorporatos prædictos talem ordinem volumus obſervari, quod magis graduatus minus graduato in aſſecutione beneficiorum prædictorum præferatur, & inter æquales eorumdem jus commune conſervetur; non obſtantibus omnibus ſupradictis, ac voluntate, ſtatuto, atque decreto Eugenii Papæ: quæ quoad incorporatos graduatos per annum nobiſcum laborantes, hujuſmodi, ut præfertur, volumus haberi pro infectis, nulliuſque exſiſtere roboris vel momenti: ac conſtitutionibus, ordinationibus, indultis, nominationibus, facultatibus & conceſſionibus Apoſtolicis quibuſcumque, regibus, principibus, ducibus, prælatis, perſonis & univerſitatibus conceſſis, aut in poſterum quomodolibet concedendis, atque noſtris: de quibus eorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda eſſet in noſtris litteris mentio ſpecialis, ceteriſque contrariis quibuſcumque. Nulli ergo, *&c.*

Datum Baſileæ, tertio Nonas Auguſti, anno MCCCCXXXV. *&c.*

XV.

Reſponſio facta ambaſiatoribus domini Imperatoris ſuper factis Bohemorum in generali congregatione, die ſabbati XXIX. *Octobris* MCCCCXXXV.

Hæc ſancta ſynodus, matrem univerſorum Chriſti fidelium, ſanctam videlicet univerſam eccleſiam repræſentans, materna pietate ſolicita, optans multis animarum & corporum periculis obviare; atque regnum Bohemiæ & marchionatum Moraviæ ad pacis tranquillitatem & eccleſiaſticam unitatem, ſine quibus nec ſalus eſt animarum, nec proſperitas terrum, reducere; imperialis etiam ſerenitas, quæ tam per illuſtrem principem Guilielmum ducem Bavariæ, cujus anima Deo vivat, quæ protectoris ejuſdem ſynodi officium ipſius vice gerebat, quam per alios oratores, pluribus vicibus eamdem ſynodum deprecata eſt, quatenus propter effectus prædictos, quantum ſalva fide & eccleſiæ honeſtate fieri poſſet, hæc ſancta ſynodus benigne condeſcendere dignaretur; cum multa benignitate & pietate materna condeſcendit ad hoc, quod ipſis Bohemis & Moravis ſuſcipientibus eccleſiaſticam unitatem & pacem realiter & cum effectu, [a] in omnibus aliis, quam in uſu communionis utriuſque ſpeciei, fidei & ritui univerſalis eccleſiæ conformibus, illi & illæ qui talem habent, communicarent ſub utraque ſpecie, *&c.* prout in capitulis ſuper pace & unitate, inter hujus ſacræ ſynodi legatos & generalem congregationem dictorum regni & marchionatus concordatis & formatis, latius continetur. Per quæ quidem capitula ſic concordata & formata ſperabatur, aſſiſtente divina gratia, perfici pax & eccleſiaſtica unitas peroptata, ſi ipſa capitula fuiſſent ad debitam executionem deducta, prout hoc ſacrum concilium per ſe promptum exhibuit, & ipſos Bohemos repetitis vicibus requiſivit. Sed pro parte ipſorum Bohemorum uſque ad præſens ſtetit a tempore concordiæ & reformationis dictorum capitulorum fere biennio, adjicientibus his qui pro ipſis Bohemis negotia gerunt difficultates plurimas; & petentibus plurima quæ nedum ſint ultra compactata, ſed eiſdem compactatis ſane & ſincere intellectis adverſa. Et nunc noviſſime in diæta Brunnæ habita, poſtquam ab ambaſiatoribus hujus ſacri concilii nonnulla poſtulaverant minus congrua, etiam ab imperiali ſerenitate petierunt,

[a] Forte, non in.

quod ſua ſerenitas perſonaliter cum eis in perceptione communionis ſub utraque ſpecie conveniret, ac capellanos haberet qui ſic populo miniſtrarent. Et quod nullus eſſet in conſilio ejuſdem & negotiis dicti regni, qui ſic non communicaret. Et quod religioſi monachi & moniales ſine conſenſu archiepiſcopi & domini communis loci non admittantur. Et quod ipſi habeant ſibi eligere archiepiſcopum, qui ſic electus habeat confirmare: & nonnulla alia, quæ non ſolum vergunt in derogationem eccleſiaſtici ordinis & auctoritatis, ſed etiam contra ſinceram intelligentiam dictorum compactatorum: indultum libertationis & communionis ſub utraque ſpecie, in coactionem convertendo; & declinando a conformitate, quam in reliquis habere debent cum reliquo populo Chriſtiano. Et talia & taliter locutis qui pro eis loquebantur, non videbatur multum ſperandum de ſtabili reductione ipſorum. Unde licet exiſtimetur hæc non procedere de communi voluntate baronum, nobilium & procerum; ſed immitti vel ſubmitti ab aliquibus contra pacem publicam propter privata commoda machinantibus: ne tamen his modis tractatus inutiliter differatur, hæc ſancta ſynodus cupiens non tegere vulnus, ſed ſanare, ante omnia vult certificari, an dicti Bohemi velint ſtare pure & ſimpliciter in compactatis, & ea ſine ulteriori dilatione ad exſecutionem deducere, & a prædictis petitionibus & aliis hujuſmodi penitus abſtinere: & certa effici, quod ceſſet omnis ſpecies prædicta vel alia ſimilia, quæ ad eccleſiæ diſpoſitionem pertinent, ab aliqua ſæculari poteſtate ipſos poſſe obtinere; & quod ad communionem ſub utraque ſpecie nullus modo aliquo directe vel indirecte compellatur.

Si autem de his, quæ ad eccleſiæ diſpoſitionem pertinent, pro utilitate dictorum regni & marchionatus aliqua voluerint poſtulare, quæ compactatis non obvient ſupradictis, ab hac ſacra ſynodo poſſunt poſtulare: quæ tamquam pia mater, quantum pro ſalute & utilitate ipſorum judicaverit expedire, providebit. Et quantum ad difficultatem illam, quæ orta eſt ſuper ultima particula quarti articuli, ubi ſic
» ſcriptum erat: In declaratione ab hac ſacra ſynodo
» facta, [a] ipſam bona eccleſiæ ab aliis quam ab his qui-
» bus adminiſtratio canonice eſt commiſſa, uſurpari ſi-
» ne ſacrilegii reatu non poſſunt: licet hanc veritatem, quam non nunc noviter hæc ſancta ſynodus protulit, ſed ſancti doctores, Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, Gregorius, & alii plures ſancti doctores, & antiquorum ſanctorum conciliorum & ſanctorum patrum inſtituta repetitis vicibus protulerunt, credendum non ſit quod ipſi Bohemi reſpuere velint: quia tamen dicunt cum ambaſiatoribus hujus ſacri concilii ſuper mutatione verborum aliter conveniſſe, legatis hujus ſacri concilii certum modum ponentibus, & ipſis Bohemis vel ſuis alias aſſerentibus; hæc ſancta ſynodus ambaſiatoribus ſuis contulit poteſtatem, quod habita certificatione de præmiſſis, propter hæc aut rupturæ tractatuum, aut dilationis occaſio nulla erit.

[a] Forte, ipſaque.

Originale, ex quo hæc excerpta ſunt, nihil amplius habuit.

XVI.

Sententia domini patriarchæ Aquilegienſis.

Chriſti nomine invocato, de cujus vultu omne procedit judicium, per hanc noſtram ſententiam, quam pro tribunali ſedentes ferimus in his ſcriptis, pronunciamus, decernimus, & declaramus dictos ducem, conſiliarios, procuratores, advocatos, nobiles, culpabiles, locatenentes, & quoſcumque alios, quomodolibet obnoxios anathematis & excommunicationis, communitatemque interdicti, contentas pœnas & ſententias incidiſſe; pro & ex eo quod civitatem, caſtrum, terras, villas, loca, jura, juriſdictiones & dominia, ac alia ſpoliata, & occupata & detenta, ad eccleſiam Aquilegienſem (ut præfertur) ſpectantia, juxta monitorii tenorem, dicto Ludovico patriarchæ non reſtituerint; neque cauſam ſeu cauſas rationabiles, cur monitorio noſtro parere non deberent, allegantes docuerint: & pro talibus habendos, denuntiandos, reputandos, vitandos, & tractandos fore, tamdiu & quouſque dux, communitas, conſiliarii, procuratores, advocati, nobiles, locatenentes, & alii obnoxii prædicti, civitatem, caſtrum, terras, villas, loca, jura, juriſdictiones, & dominia, ac alia ſpoliata, occupata ſeu detenta, ad ipſam eccleſiam Aquilegienſem (ut prædicitur) ſpectantia, præfato Ludovico patriarchæ abſque dolo & fraude, ſeu alicujus excuſationis interventione, omnino una cum fructibus perceptis & qui percipi potuerint, reſtituerint libere cum effectu. Ipſumque Ludovicum patriarcham integre reſtitutum eccleſiæ Aquilegienſi in ſpiritualibus & temporalibus pacifica ſinant poſſeſſione gaudere; & ad gremium ſanctæ matris eccleſiæ revertentes, abſolutionis meruerint beneficium obtinere: necnon ipſos ducem, communitatem, conſiliarios, procuratores, advocatos, nobiles, locatenentes, & alios obnoxios prædictos, in expenſis in ipſa cauſa factis condemnandos fore, & condemnamus; ipſarum expenſarum taxationem nobis in poſterum reſervantes, ſupplentes omnes defectus qui in hujuſmodi intervenirent proceſſu.

Datum Baſileæ, in congregatione generali, vigeſimoſecundo die menſis Decembris, anno MCCCCXXXV.

XVII.

MCCCCXXXVI. DIE MARTIS, tertia Julii, ferebatur præſens ſententia diffinitiva.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, invocato Chriſti nomine, de cujus vultu omne judicium procedit, ex actis, habitis, & proceſſibus factis, in cauſa Trajectenſis eccleſiæ, per hanc ſententiam diffinitivam in his ſcriptis diffinit, decernit & declarat, Rodulpho de Diepholt nullum jus in eccleſia Trajectenſi præfata vel ad eam competiiſſe, neque competere: poſtulationemque de perſona nobilis viri Walrami de Morſa factum ad dictam eccleſiam Trajectenſem auctoritate univerſalis eccleſiæ admittit & recipit: ſupplendo ex certa ſcientia omnes defectus, ſi qui forſan circa eamdem aut proceſſum cauſæ quomodolibet interveniſſent, vel interveniſſe allegari potuiſſent: mandando eumdem Walramum in poſſeſſionem dictæ Trajectenſis eccleſiæ juriumque & pertinentiarum omnium ejuſdem induci, recipi & mitti, ac inducit, recipit & admittit; ipſum eidem eccleſiæ Trajectenſi præficiendo in epiſcopum & paſtorem, dictumque Rodulphum & Diepholt ab occupatione & detentione eorumdem amovendo; quem per præſentes amovet ſub cenſuris & aliis quibuſcumque pœnis, proceſſus deſuper decerni mandando opportunos.

XVIII.

MCCCCXXVI. DIE SABBATI, tertia Novembris, fuerunt in congregatione generali publicata maxime infraſcripta.

Concordant tres deputationes, quia a nonnullis aſſeritur, quod dominus noſter Papa conceſſit prærogativas in præjudicium incorporatorum ſeu in-
A corporandorum, enervativas prærogativatum eiſdem incorporatis & incorporandis conceſſarum ad manutentionem & defenſionem ſuppoſitorum concilii; quod tales, ſi quæ per Papam factæ ſint aut fuerint in futurum contra incorporatos, caſſentur & annullentur, cum clauſulis opportunis, quibuſcumque in contrarium facientibus non obſtantibus. Deputatio de communibus requiſita, non deliberavit.

EPISTOLÆ CONCILII BASILEENSIS

ſeorſum hic collectæ, & ſecundum datas earum, quantum licuit, ordinatæ.

XIX.

Epiſtola ſacri concilii Baſileenſis miſſa ad Bohemos.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, militantem eccleſiam repræſentans, univerſis & ſingulis ſacerdotibus, nobilibus, conſulibus, clientibus, ceteriſque regni Bohemiæ incolis, unionem, concordiam, caritatem, & pacem in Domino noſtro Jeſu Chriſto.

DUm eminentiſſimam Redemptoris noſtri dilectionem, qua pro noſtra ſalute non dubitavit manibus tradi nocentium, & ignominioſiſſimæ mortis ſubire tormentum; qui præcepit nobis alterum alterius onera portare, ac mutuam ante omnia caritatem habere attentius conſideramus; cum maxima cordium noſtrorum amaritudine veſtram a nobis conſpicimus diſſenſionem. Quamobrem ex intimis affectionibus noſtris cupimus, tam gravem & noxiam diviſionem ad concordiam revocare: ut omnium noſtrum ſub uno paſtore Chriſto, quemadmodum paulo ante fuerat, ſit eadem credulitas & caritativa dilectio, & ejuſdem ſpiritualibus pabulis in caulis refici mereamur Dominicis; prout latius ex epiſtola noſtra, a vobis reverenter, ut certificati ſumus, recepta, lucide potuiſtis agnoſcere. Quod & confirmaverunt oratores noſtri Nurembergæ conſiſtentes, ſuis litteris veſtris diſcretionibus noviter tranſmiſſis. Ex quibus grandem mutuæ unionis ſpem concepimus. Teſtificamur enim coram Deo magnam triſtitiam & dolorem aſſiduum cordibus noſtris ineſſe de tam diuturna & merito deflenda diviſione: ſuper omnia autem pacem, concordiam, & in credendis ſalubrem unionem, ex intimis affectionibus deſideramus, quantum Deus annuerit, perficere. Nec ab hac ſynodali congregatione quovis modo intendimus diſcedere, donec omnia nobis poſſibilia pro votiva & optata noſtrum adinvicem unione peregerimus; in Domino ſperantes, qui præſto adeſt omnibus invocantibus ſe in veritate, quique neminem vult perire, ſed omnes viam veritatis agnoſcere; quod piorum interceſſionibus exoratus, & diligentiis humanis ad hoc, ut decet, adhibitis, Spiritus ſancti illuſtrati gratia, mutuam concordiam & affectuoſiſſime hujuſmodi deſideratam unionem conſequemur. In hoc autem amplius confidimus, quod potiſſima medicina, talibus diſſenſionibus ſubvenire ſolita, parata eſt; ſacra ſcilicet præſens ſynodus, cujus director eſt Spiritus ſanctus, eam deficere aut quoquo modo deviare non permittens, in his præſertim quæ ſalutem animarum concernunt. Neque enim fieri potuit quod Chriſti oratio, qua Patrem exoravit ut eccleſiæ fides non deficeret, non fuerit exaudita. Eſt itaque certa regula, indeficiens menſura, cunctos fideles rectiſſime regulans, quæ credenda aut agenda ſint ſaluberrime demonſtrans. Adhortamur igitur vos in viſceribus Chriſti, & in illa
B ſalute quam a juſto judice Chriſto ſperatis, quatenus omnes veſtros conatus ad tam ſanctam & divinum unionis & concordiæ opus opponentes, viros timoratos in lege Chriſti exercitatos, communem ſalutem & pacem non particularia commoda affectantes, de quibus vobis alias ſcripſimus, ad hoc ſacrum concilium placeat quantocius deſtinare: quibus plenam & omnimodam ſecuritatem accedendi, ſtandi & redeundi, promptis & non fictis dabimus animis; atque apud quoſcumque, de quibus neceſſarium fuerit, ſeu etiam opportunum, procurare non omittemus; nec in aliquo deficiemus (quantum vires noſtræ ſuppetent) tam ſalutiferæ & Deo gratæ operationi. Super autem ſalvis conductibus ad hoc neceſſariis, ſcribimus illuſtribus principibus, domi-
C nis marchioni Brandeburgenſi, Alberto Auſtriæ, & Joanni Bavariæ, ducibus; nobili baroni Ulrico de Roſemberg, ac etiam conſulibus Nurembergenſibus & Egrenſibus, necnon ambaſiatoribus noſtris in locis vobis vicinis perſiſtentibus. Accingimini itaque, ſacro fidei baptiſmate inſigniti, operas veſtras efficaces apponere ad regni veſtri cum ceteris firmam pacem, concordiam, & unionem. Tædeat vos, quæſumus, cladium bellicarum, & hincinde tam horridorum flagitiorum perpetratorum; ac viribus totis communem animarum & corporum ſalutem procurare ſatagite. In his ſiquidem, Deo auctore, vobis coaſſiſtemus fideles cooperatores: hoc tamen quantocius fieri rogitamus, quatenus morum om-
D nium ſtatuum emendationi latius & efficacius intendere valeamus ad Dei honorem, & ſuæ immaculatæ ſponſæ eccleſiæ. Pax autem Chriſti exuperans omnem ſenſum cuſtodiat corda veſtra & intelligentias veſtras; voſque ad divitias gloriæ & agnitionem veritatis deificæ perducere dignetur.

XX.

Copia ſalviconductus collati a concilio Bohemis.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, univerſis viris eccleſiaſticis, nobilibus, & toti populo regni Bohemiæ, unita-
E tem & pacem in Chriſto Jeſu Domino noſtro.

Dudum hæc ſancta ſynodus, inter alia ſanctitatis opera, quæ propoſuit & proponit, hoc principaliter cordi gerens, ut præclarum Bohemiæ regnum in eadem unitate cum aliis Chriſti fidelibus conjungatur, vos per ſuas litteras ſincera caritate requiſivit, ut ad ſacrum concilium nuntios deſtinaretis, liberam eis offerens audientiam ſalvumque conductum: quod ſanctum opus ut eo maturius expediretur, venerabiles & religioſos viros fratres Joannem Nider, priorem domus Prædicatorum Baſileenſium in ſacra pagina profeſſorem, & Joannem monachum Ciſtercienſis ordinis conventus de Mulenbrun, nuntios pro
hac

Digitized by Google

hac re ſolicitanda ad civitatem Nurembergenſem deſtinavit. Qui (ut nobis pridie reſcripſerunt) litteris exhortatoriis ad vos ſuper hoc tranſmiſſis, veſtras poſtmodum a vobis oblatæ pacis deſideria amplectentibus acceperunt: in quibus inter alia continetur, ut prædicti noſtri nuntii ad Egram pro finali concluſione adventus veſtri ſe transferant. In primis Creatori noſtro gratias agimus, qui taliter hujus rei diſponit initia, ut finis optatus veriſimiliter ſequi ſperetur. Deinde, ut res iſta, quæ divino potius quam humano conſilio cœpta eſſe videtur, debitum ſortiatur effectum. Et ut tam regnum veſtrum, quam totus mundus, evidenter agnoſcat ſincerum purumque hujus ſanctæ ſynodi deſiderium, ecce quod polliciti ſumus per primas litteras jam nunc efficacites exſequi properamus. Omnibus igitur illis perſonis, cujuſcumque dignitatis, præeminentiæ, conditionis vel ſtatus exſiſtant, eccleſiaſtici vel ſæcularis, quas ad hoc ſacrum concilium deſtinare voluentis in eo numero, & pro eo tempore, & ſub bis modis & conditionibus, tam in ſtando, veniendo & redeundo, quam in audientia præbenda, de quibus prædicti noſtri ambaſiatores vobiſcum aut veſtris nuntiis in Egra vel alibi convenerint, tenore præſentium pleniſſimum ac liberrimum ſalvumconductum, veriſſimamque ſecuritatem veniendi ad hanc civitatem Baſileenſem, ibidemque manendi, & deinde ad præfatum regnum Bohemiæ redeundi, pura fide & integro corde concedimus, & veraciter impartimur. In hocque ſalvoconductu omnes quaſcumque clauſulas includi & contineri volumus, quæ pro plena & efficaci ſecuritate eorum in veniendo, ſtando & redeundo, neceſſariæ ſunt & opportunæ, & quæ de jure vel conſuetudine in ſalviſconductibus apponi debent aut ſolitæ ſunt. Univerſos autem & ſingulos Chriſti fideles, reverendos patres, archiepiſcopos, epiſcopos, abbates, prælatos & clericos, necnon illuſtres principes, reges, duces, marchiones, comites, barones, nobiles, milites, univerſitates, ac communitates civitatum, caſtrorum & villarum, earumque conſules, ſcabinos & officiales, & alios cujuſcumque conditionis & ſtatus, eccleſiaſtici vel ſæcularis, quocumque nomine cenſeantur, per viſcera miſericordiæ Dei noſtri exhortamur & obſecramus, eiſque nihilo minus in virtute ſanctæ obedientiæ auctoritate a Deo univerſali eccleſiæ conceſſa diſtricte præcipiendo mandamus; quatenus prædictos nuntios & ambaſiatores regni Bohemiæ huc venturos cum omni caritate, benignitate & manſuetudine, veniendo, ſtando, & redeundo pertractent: nec eis vel familiaribus eorum inſerant, nec per aliquem inferri quoquo modo permittant, quamcumque offenſam, læſionem, aut injuriam: alioquin adverſus contrarium facientes, tamquam turbatores pacis & unitatis, ad debitas pœnas, tam per cenſuram eccleſiaſticam, quam brachium ſæculare, ſeveriter procedetur. Ceterum quod in primis litteris vos rogavimus, nunc ad memoriam veſtram reducimus: ut tales viros mittere huc velitis, ſuper quos Spiritus Domini requieſcere ſperetur: mites videlicet, timoratos, humiles corde, pacem optantes, & non quæ ſua ſunt quærentes, ſed quæ Jeſu Chriſti; qui nobis, vobis, & toti populo Chriſtiano hic pacem, & in futuro ſæculo vitam æternam donare dignetur; qui vivit benedictus in ſæcula. Amen.

Acta fuerunt hæc in congregatione generali noſtra, præſentibus dictæ noſtræ ſanctæ ſynodi Baſileenſis notariis & ſcribis ſubſcriptis, ſub ſigillo reverendi in Chriſto patris domini epiſcopi Conſtantienſis provinciæ Rotomagenſis, quo ad præſens utimur, die Veneris vigeſima octava menſis Martii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſecundo.

Littera miſſa regi Franciæ.

XXI.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, *&c.* Chriſtianiſſimo principi & ſereniſſimo domino domino regi Franciæ, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Pro quam piis & populo Chriſtiano neceſſariis cauſis hoc ſacrum concilium congregatum ſit, jamdiu litteris ac nuntiis veſtræ ſerenitati ſignificavimus: aliud enim hæc ſancta ſynodus non intendit, quam ut hæreſes, bella, ac vitia de populo Chriſtiano exſtirpentur: & quamquam in omnibus regnis ac provinciis, ubi bella vigent, pacem & concordiam firmare deſideremus, ad veſtrum tamen præclariſſimum regnum pacificandum propenſius oculos noſtros dirigimua. Hæ igitur tam ſanctæ cauſæ, ac memoria eorum quæ veſtri præclariſſimi majores pro exaltatione fidei, & conſervatione eccleſiæ catholicæ, ſemper egerunt, firmam nobis ſpem præbent; quod ſerenitas veſtra huic ſacro concilio, ex quo tot bona provenire ſperantur, omnem favorem & auxilium impendet, atque omnia faciet, per quæ hæc ſancta opera quæ proponimus optatum conſequentur effectum. Sed & hanc noſtram ſpem, quam de veſtra ſerenitate concepimus, jam ad effectum Dei gratia perduci videmus. Audivimus enim eccleſiæ Gallicanæ prælatos in civitate Bituricenſi opera veſtra conveniſſe; ibique Spiritu ſancto illuminatos concluſiſſe ſacrum hoc concilium Baſileenſe fore non ſolum legitime congregatum, quin immo hoc tempore permaxime neceſſarium, ut in hoc loco, ubi cœptum eſt, ſine dilatione aut mutatione continuetur atque compleatur: & pro ſubveniendo univerſalis eccleſiæ neceſſitatibus, expedit ut ad id omnes, præſertim regni Franciæ, proficiſcantur. Hinc equidem magnam lætitiam non immerito ſuſcepimus, tum quod Spiritus ſanctus non patitur veritatis lumen latere ſub modio; tum quod ex ea deliberatione fidei & eccleſiæ magna incrementa ſucceſſura ſperamus: pro qua re ipſi Spiritui ſancto in primis, cujus dono hoc factum eſt, deinde veſtræ ſerenitati gratias agimus, & eam dignis laudibus commendamus, quæ ad tam ſanctum opus diligentiam præbuit. Ampliuſque ipſam commendaturi ſumus, cum hanc ſaluberrimam concluſionem exſecutioni mandari ſentiemus. Quapropter eamdem ſerenitatem, quanto efficacius poſſumus, deprecamur & obſecramus; ut quemadmodum inter reges Chriſtianos anteceſſores veſtri ſemper primi fuerunt ad auxilium fidei & eccleſiæ, propter quod Chriſtianiſſimi vocari meruerunt: ita majorum veſtrorum imitando veſtigia, idipſum pro viribus & omni ſtudio agere dignemini, omnemque operam dare, ut prædicta deliberatio tam laudabilis, & veſtræ ſerenitati ac regno veſtro honorifica, per celerem adventum prælatorum veſtrorum ſimul cum inſigni veſtra ambaſiata ad hoc ſacrum concilium per rei exſecutionem toti mundo illuceſcat. Ex quo & apud omnipotentem Deum meritum immortale, & apud homines ſummam laudem ubique conſequemini, & ipſam tandem univerſalem eccleſiam * vobis quidem, cariſſime princeps, agendorum urgens neceſſitas omnem dilationem expoſtulat amputari, eo permaxime, quoniam, ut ambaſiatoribus noſtris ad hæc tractanda tranſmiſſis, nobis inſinuatum eſt, adventus

Bohemorum ad hoc concilium de proximo præſtolatur: qua in re regnum veſtrum inter ceteras Chriſtianitatis partes magna litteratura refulgeat, ipſorumque prælatorum, veſtræque ambaſiatæ præſentia, dante Altiſſimo, ſit fructuoſa.

Datum Baſileæ, die nono Maii, milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſecundo.

XXII.

Ad conſiliarios regis Franciæ.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, *&c.* reverendis in Chriſto patribus, & illuſtribus ac magnificis dominis conſiliariis Chriſtianiſſimi regis Franciæ ſalutem, *&c.*

Deſtinamus præfato Chriſtianiſſimo regi Franciæ litteras infraſcripti tenoris.

Hic inſerta fuiſſe intelligatur epiſtola præcedens ad regem Franciæ miſſa, eamque bis eodem deſcribi loco otioſum tranſcriptoribus fuiſſe viſum: atque ideo omiſſam. In fine:

Cum autem hæc omnium Chriſtianorum negotia communia ſint, & veſtra ſicut noſtra interſit, ut ſaluti Chriſtianæ reipublicæ conſulatur; veſtras paternitates & dominationes rogamus & exhortamur, ut pro honore & debito veſtro apud præfatum Chriſtianiſſimum principem efficaciter laborare velitis, quatenus tam prælati Gallicanæ eccleſiæ, quam ipſius Chriſtianiſſimi regis inſignis ambaſiata, prout tantum principem decet, huc ad communem Chriſtianæ religionis utilitatem ſine mora accedant.

Datum Baſileæ, ut ſupra.

XXXIII.

Ad magnificum dominum de Tremollia, &c.

Sacroſancta, *&c.* magnifico domino N. de Tremollia, *&c.*

Cum divino munere vobis conceſſum ſit, ut gratiam in oculis Chriſtianiſſimi regis Franciæ inveniatis, & apud eum locum & auctoritatem inter primos habeatis; merito die nocteque cogitare debetis, ut ipſe Deus hanc gratiam vobis conſervet & ampliet. Quod nullo modo melius conſequi poteſtis, quam ſi fidei & eccleſiæ defenſionem totis viribus procuretis. Certi ſumus ad notitiam veſtram diu perveniſſe, quemadmodum pro hæreſibus, bellis ac vitiis ex populo Chriſtiano exſtirpandis hoc ſacrum generale concilium apud Baſileam congregatum legitime ſit: quibus rebus cum nihil Deo gratius & Chriſtianitati utilius fieri poſſit, merito ſperare poteritis gratiam Dei & hominum vobiſcum permanſuram, ſi huic ſacro concilio favorem vobis poſſibilem præſtiteritis. Itaque curare, quantum in vobis eſt, debetis, ut hoc concilium a Spiritu ſancto inceptum veſtra opera & diligentia ereſcat; & humana obſtacula, quæ illud quoquo modo impedire poſſent, pro viribus tollere & amovere. Qui enim adverſus hoc concilium aliquid agit, cauſa eſſe videtur ut hæreſes, bella & peccata in Chriſtianitate perdurent. Qui vero illi favet, eſt protector fidei, procurator pacis ac ſanctæ reformationis. Audimus prælatos eccleſiæ Gallicanæ apud civitatem Bituricenſem convenientes inter ſe concluſiſſe ad hoc ſacrum concilium proficiſci: quæ res non ſolum præfato Chriſtianiſſimo regi ac regno ſuo honorem & utilitatem maximam allatura eſt, ſed toti Chriſtianitati profectum. Propterea vos efficaciter rogamus & hortamur, ut apud ipſum dominum regem diligenter intercedere velitis, ut prædicta concluſio per adventum prælatorum ad ipſum concilium ſimul cum ambaſiata exſecutioni demandetur. Ex quo, ut prædiximus, procul dubio gratiam Dei & hominum vobis & veſtræ poſteritati comparabit, & univerſalem eccleſiam ad omnia, veſtrum ſtatum & honorem concernentia, exinde obligatam efficietis. Baſileæ, ut ſupra.

XXIV.

Ad archiepiſcopum Remenſem cancellarium Franciæ.

Sacroſancta, *&c.* reverendo in Chriſto patri domino archiepiſcopo Remenſi, *&c.*

Reſcripſit nobis venerabilis vir Prior conventus Chamberiaci ordinis Prædicatorum, ambaſiator noſter, quanto zelo huic ſacro concilio afficiamini, ejuſque profectum deſideretis, & cum diligentia quæratis: pro qua re, quia cauſa Dei agitis, ipſe vobis in hoc & in alio ſæculo digne retribuat. Eccleſia vero pro hujuſmodi favore, quem ſibi impenditis, ſuarum orationum & meritorum apud Deum participem faciet, & ad omnia veſtrum honorem & ſtatum concernentia obligatam ſe vobis merito profitetur. In hac re, quæ veſtram paternitatem tamquam Chriſtianum & antiſtitem non minus tangit quam nos, nil aliud dicendum videtur, niſi ut ſolita diligentia opus hoc divinum proſequamini; ex quo, cum exſtirpatio hæreſum, pacificatio populi Chriſtiani, eradicatio vitiorum ſequi ſperetur, quantum apud Deum meritum, & apud homines laudem accepturi ſitis, optime intelligitis. Scribimus Chriſtianiſſimo regi Franciæ, & ſuo conſilio, & quibuſdam particularibus apud eum potentibus, prout idem Prior ex veſtro concilio nos adviſavit, & litterarum copias hic intercluſas mittimus. Si quid illud ad proſecutionem iſtius rei, necnon ad pacem præclariſſimi regni Franciæ, ad quam toto corde aſpiramus, faciendum videtur, vos maxime deprecamur ut nobis ſignificare velitis.

XXV.

Ad archiepiſcopum Lugdunenſem.

Sacroſancta, *&c.* reverendo in Chriſto patri domino archiepiſcopo Lugdunenſi ſalutem, *&c.*

Cum magna jucunditate & exſultatione audivimus litteras, quas ad nos & reverendum in Chriſto fratrem dominum epiſcopum Lauſanenſem cum adviſamentis eccleſiæ Gallicanæ deſtinaſtis. Intelleximus ex his & aliorum relatu, quanta prudentia & ſolicitudine in congregatione prælatorum apud Bituris in favorem hujus ſanctæ ſynodi, immo totius Chriſtianitatis, laboraveritis, & quid per medium veſtræ ſapientiæ ac diligentiæ Spiritus ſanctus ibidem concludi fecerit. Hinc luce clarius perpendimus hoc ſacrum concilium ita ſtabilitum, ut jam modicum de humanis obſtaculis timeri poſſit. Hoc tam magnum ac felix novum quilibet veſtræ adſcribit circumſpectioni; & quod ibi concluſum eſt, veſtra opera contigiſſe exiſtimat. Pro qua re ipſe omnipotens Deus, cujus cauſam tam laborioſe viriliterque defendiſtis, reddet vobis in cælis præmiorum menſuram bonam, confertam, coagitatam & ſupereffluentem. Nos omnes quicumque in hoc ſacro concilio ſumus, auditis his litteris, mira in vos ferimur dilectione, & nomen veſtrum ac laudes in ore omnium paſſim reſonant: vos patrem, defenſorem ac protectorem ſacri concilii omnes appellant. Agite igitur, optime antiſtes, quemadmodum cœpiſtis; & opus tam laudabile, veſtra virtute in eccleſia Gallicana inchoatum, enitimini ad finem perducere, &

concluſio illa per celerem adventum prælatorum re ipſa compleatur; præſertim ut paternitas veſtra, ſicut auctrix fuit bujuſmodi deliberationis, ita prima ſit in exſequendo. Nam cum alii vos huc proficiſci viderint, mox ſequentur. Adventus veſter ad nos judicio omnium multo utilior reputatur, quam progreſſus ad Urbem. Timemus ne abſentia veſtra aut diuturna mora ſacro concilio ſit damnoſa, & acceſſus ad Urbem in nihilo fructuoſus. Ex his quæ a fide dignis percepimus, qui concilio adverſantur ita fixi in ſua opinione videntur, ut in perſuaſionibus humanis modica ſpes haberi poſſit. Spiritui ſancto & nobis viſum eſt, ut omiſſo acceſſu ad Urbem, ad hanc ſacram ſynodum, quam a Spiritu ſancto regi non dubitamus, quanto citius properetis. Verum ſi in congregatione prælatorum apud Lugdunum putaveritis aliquamdiu pro utilitate concilii immorandum, hoc veſtræ ſapientiæ committimus. Valete feliciter. Scriptum Baſileæ, ut ſupra, & datum.

XXVI.

Ad regem Poloniæ & alios.

Sacroſancta, *&c.* congregata, ſereniſſimo domino principi domino Uladiſlao Poloniæ regi, *&c.* regiæ dignitatis proſperum augmentum, ac omnipotentis Dei benedictionem.

Non ambigimus ſatis diuque divulgatum eſſe apud veſtram ſerenitatem, ſacroſanctam hanc ſynodum in hac civitate Baſileenſi rite congregatam exſiſtere, pro rebus eccleſiæ & omnium orthodoxorum promovendis & bene gerendis, pro veprium hæreticarum de finibus fidelium exſtirpatione, morum deformium in cunctis ſtatibus emendatione, proque bellicarum cladium, quæ, proh dolor, his temporibus populum Dei circumdant, ſedatione: quibus nil dignius, & fideli populo ſalubrius ſub cælo valet afferri. Unde ſi quis zelum Dei in corde gerat, ſi quiſpiam principum ſalutem ſubjectorum atque communem profectum & utilitatem, prout ad hoc tenetur, quærat; mox ſacrum hoc concilium magnificare, favorizare & promovere tenetur, ejus ſanctiſſimis determinationibus firmiter inhærendo. Contraria vero & præjudicialia ſibi poſſetenus impedire, & ut auferantur de medio, totis viribus in Dei obſequium debet aſpirare. Quamobrem veſtram dominationem ac regiam celſitudinem, ut principem catholicum, & fidei Chriſti fidelem propugnatorem, obſecramus & exhortamur per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, quatenus ad tam neceſſarium & accommodum opus expediendum, & Deo duce perficiendum in populo fideli, placeat aliquos doctos & peritos, divinarum & humanarum rerum experientia imbutos, ad hanc noſtram congregationem quantocius deſtinare: necnon reverendos patres archiepiſcopos, epiſcopos, abbates, ceteroſque, qui de jure vel conſuetudine ſacris conciliis generalibus intereſſe tenentur, ſub veſtræ dignitatis juriſdictione & protectione temporaliter conſtitutos, per litteras veſtræ ſerenitatis ſolicitare, & modis aliis congruis inducere, ut non poſtponant ad conveniendum illico nobiſcum. Et prout præclara fama de veſtra celſitudine volat per orbem univerſum, qualiter, ut principem catholicum decet, contra perfidos brachia potentiæ veſtræ viriliter expandiſtis; ſic exhortamur veſtram ſerenitatem & devotionem, ut in exaltationem ſacræ fidei ferventi animoſitate, ad eorumdem inimicorum reductionem in unionem fidei catholicæ, operam continuo dare velins; Chriſti fideles ad hoc viis ac modis convenientibus inducendo & confortando,
A & , ſi opus fuerit, etiam manu armata pugnando & reſiſtendo, ad laudem & gloriam omnipotentis Dei, fidei catholicæ incrementum, & eccleſiæ ſacroſanctæ continuam proſperitatem; quod utique ad principatus veſtri honoris titulum cedit pariter & decorem. Nec moveat veſtram dominationem rumor de diſſolutione hujus ſacri concilii, ſi quis ad præſentiam veſtræ ſerenitatis forſan delatus eſt, qui ex levitare & ſiniſtra ſuggeſtione haud dubium proceſſit. Quoniam noſtræ intentionis eſt ad conſervationem fidei catholicæ, & cunctorum fidelium conſolationem, in laudem Creatoris noſtri firmiter perſeverare, cunctis Chriſticolis nobis aſſiſtentibus in vinculo caritatis, uſque ad ejuſdem ſacri concilii felicem con-
B ſummationem, ne increduli dicant in cordibus ſuis: *Trepidaverunt timore ubi non erat timor:* & glorientur in malitia ſua, putantes nos ſacræ fidei certamen declinaſſe. *Pſalm. 13.* Confidimus etenim, quod conſiderata in hac ſanctiſſima re noſtra rectiſſima intentione, celſitudo veſtra ardenti deſiderio nobiſcum in unum concurrat. Pro quibus omnibus plenius explicandis reverendum in Chriſto patrem fratrem Ægidium epiſcopum * Roſenſem, ordinis fratrum Carmelitarum, exhibitorem præſentium, ad veſtram ſerenitatem curavimus deſtinare; cujus relatibus in præmiſſis placeat fidem credulam propenſius adhibere. Spiritus ſanctus ſacri concilii auctor dirigat veſtram illuſtrem celſitudinem in cunctis agendis ad
C utilitatem eccleſiæ ſanctæ cum votiva proſperitate.

Datum Baſileæ, *&c.*

XXVII.

Copia ſalviconductus conceſſi per concilium ambaſiatoribus domini noſtri Papæ.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, venerabilibus Joanni & Andreæ Tarentino & Coloſſenſi archiepiſcopis, ac Bertrando epiſcopo Magalonenſi; necnon dilecto eccleſiæ filio Antonio de ſancto Vito utriuſque juris doctori, & Apoſtolici palatii cauſarum auditori, aſſertis ſanctiſſimi domini Eugenii Papæ amba-
D ſiatoribus, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Quamvis pleniſſima libertas & ſecuritas omnibus ad hanc ſacram ſynodum venientibus, & ſtantibus in ea, & ab eadem recedentibus, juxta ipſius ſynodi decreta alias publicata, & ſalvos conductus pleniſſimos cariſſimi eccleſiæ filii Sigiſmundi Romanorum regis ſemper auguſti, ac civium civitatis Baſileenſis, notorie vigeant; & propterea non opus eſſet vobis ad hunc locum proficiſci volentibus ſalvum conductum petere; præcipue cum pro utilitate & neceſſitate univerſalis eccleſiæ, ac pro honore ſanctæ ſedis Apoſtolicæ hoc ſacrum concilium ſit
E congregatum: nihilo minus eadem ſancta ſynodus veſtræ poſtulationi, quantum cum Deo & honeſtate poteſt, ſatisfacere volens, tenore præſentium dat & concedit vobis, & veſtrum cuilibet, cum omnibus & ſingulis familiaribus, ac equis, & rebus omnibus veſtris, liberum, plenum ac ſufficientem ſalvum conductum, veramque ſecuritatem ad hanc civitatem Baſileenſem veniendi, ibidemque ſtandi & morandi, & ad ſanctiſſimum dominum Eugenium Papam IV. redeundi, & ſpecialiter in publica congregatione hujus ſacri concilii, ſeu privatim coram ad hoc deputatis vel deputandis ab eodem concilio, omnia quæcumque & qualicumque nomine & ex parte ipſius ſanctiſſimi domini Eugenii Papæ propo-

nendi, explicandi, loquendi, ac tractandi, & conferendi, ceteraque agendi, mediandi, & finiendi, quæ veri oratores ſeu ambaſiatores dicere & agere de jure vel conſuetudine poſſunt & debent. Vultque ipſa ſancta ſynodus hanc ſalvum conductum eſſe plenum ac pleniſſimum, in eoque includi omnes clauſulas neceſſarias & opportunas, quæ de jure vel conſuetudine in ſalvis conductibus apponi ſeu intelligi conſueverunt, ac eaſdem pro incluſis habet & apponit: ita ut plena ſecuritate & libertate tam vos, quam veſtri familiares, in perſonis & rebus uti poſſitis, ſine ullo gravamine aut offenſione, damno vel injuria, tam perſonali, quam reali, & etiam verbali, in veniendo, ſtando, & ad prædictum ſanctiſſimum dominum Papam redeundo; cum hac tamen conditione adjecta, quod nec hic nec extra aliquid attenteris conjunctim vel diviſim, per viam exſecutionis aliquorum proceſſuum, litterarum vel mandatorum, per vos vel alios, in læſionem hujus ſacri concilii, aut ſuppoſitorum ejus. Nec hoc accipiatis, quaſi aliquid hujuſmodi de jure fieri poſſe hæc ſancta ſynodus hæſitet: cum veritas ſit, & in ſecunda ſeſſione declaratum exſiſtat, quidquid in præjudicium hujus ſacri concilii attentetur, id fore nullius roboris vel momenti. Sed ad evitandum ſcandala quæ contra talia tentantes contingere poſſent, vult etiam hæc ſancta ſynodus, ut poſtquam ad veſtra propoſita & explicata reſponſum dederit, vel vos requiſierit, ut ad præfatum ſanctiſſimum dominum Papam, relaturi quæ vidiſtis & audiſtis, revertamini a dicta civitate infra octo dies a die requiſitionis computandos; in nomine Domini iter veſtrum verſus ipſum ſanctiſſimum dominum Papam per viam rectam arripere debeatis, ipſum ſaltem uſque ad metas Italiæ incluſive ſine fraude & dolo continuando. Exhortatur inſuper eadem ſancta ſynodus omnes & ſingulos Chriſti fideles, cujuſcumque dignitatis, gradus, ſtatus aut præeminentiæ exſiſtant, ſpirituales & temporales, etiamſi regali, ducali, archiepiſcopali, epiſcopali, vel alia quavis præfulgeant dignitate, univerſitates, & communitates, ceteroſque quibus præſentes litteræ exhibitæ fuerint, eiſdemque in virtute ſanctæ obedientiæ mandat, ut ſi per eorum dominia, terras, territoria, civitates, oppida, caſtra, ſtratas, villas, caſtella, aut alia loca vos & quemlibet veſtrum tranſire contingat, ſub pœnis, ſententiis, & cenſuris tam in Conſtantienſi & Senenſi, quam hujus ſanctæ ſynodi ſacris decretis contentis & fulminatis, diſtricte injungendo; quatenus vos & veſtrum quemlibet cum comitivs hujuſmodi ſecuros, liberos & tutos, cum rebus & bonis veſtris univerſis ire, ſtare, & redire, ſine moleſtia & impedimento permittant, de ſecuritate & conductu s nobis requiſiti, quoties opus fuerit, favorabiliter providendo.

Datum Baſileæ in congregatione generali dictæ ſanctæ ſynodi, die Veneris decimooctavo menſis Julii, anno Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſecundo.

XXVIII.

Bulla per concilium Baſileenſe miſſa ad ſacri imperii electores.

Sacroſancta, *&c.* venerabilibus archiepiſcopis, & dilectis eccleſiæ filiis nobilibus viris, ducibus illuſtribus, ſacri Romani imperii electoribus, ſalutem, *&c.*

Deus pius & miſericors reges & principes in terra conſtituit, ut ſanctuaria templaque ſua defenderent, & veluti quadrigæ quædam arcam eccleſiæ ſanctiſſimam deportarent. Sunt ergo agri Dominici cuſtodes, pontes, arces, & divinæ humanæque legis vehicula atque portus: quamobrem ſi commiſſam eis curam intelligerent, nihil magis ſe debere exiſtimabunt, quam ut eccleſiam ſanctam, pro qua Chriſtus ne periret in cruce oravit, tueantur. Quod ubi fecerint, tunc recte reges ſeu principes appellari poterunt; & Dei, qui eos ſupra homines conſtituit, judicia miniſtrabunt. Porro in eo nunc tempore ſumus, ut ipſorum ſuffragia & auxilia eamdem eccleſiam implorare oporteat, ut ſuam pietatem oſtendere neceſſe ſit, cujus favoribus freti huc convenimus, dum remedium nullum melius viſum ſit ad hujuſmodi flagitia ſubmovenda, quam ut ſacræ ſynodi generalis accerſitio haberetur, per cujus auctoritatem diſſidiis abuſuſque abjectis tolli poſſent: talis enim ſacer cœtus ſæpe antiquum humani generis hoſtem divicit, & deformitates eccleſiæ ſuſtulit. Teſtes ſunt Ariani, Neſtoriani, Sabelliani, aliique hæreſiarchæ: qui cum philoſophorum ſcholia expugnari non potuere, ſacrorum conciliorum ſententiis everſi ſint. Denique quanta ſemper fuit ipſorum ſacrorum generalium conciliorum auctoritas, canonica ſcriptura, quam univerſalis recipit & dogmatizat eccleſia, demonſtrat; dum quatuor ſynodos ut ſacra evangelia recipi docet, veluti quæ columnæ & baſes quædam ſint in firmamentum Chriſtianæ religionis poſitæ: per eas enim catholica fides quadam claritate coruſcat, & hæreticorum impietas conculcatur. Alias enim ſynodos ſacris ritibus & legibus ſacerdotum radiantes ut candelabra & ſpecula militantis eccleſiæ coli amplectique ſuadet. Quamobrem dudum catholici principes, cernentes populum Chriſtianum variis occurſibus in dies magis ac magis deprimi & labefactari, præterita tempora, quibus evenerunt ſimilia recolentes, ſummopere ad celebrationem generalis concilii intenderunt. Itaque ſacra Conſtantienſis ſynodus inde profecta eſt, qua conſultiſſime ſancitum fuit, ut de cetero generalia concilia certis ſtatutis temporibus tenerentur; quaſi ea præcipua ſemita videretur, per quam ad mores reformandos & pacem recuperandam eſſet aſcenſus. Denique & ad hoc devenimus, etiam auctoritate domini Eugenii Papæ moderni, ut tandem exſtirpatis hæreſibus, flagitiis & deformitatibus ſubmotis, ac animis pacis dulcedine recreatis, quandoque ſacer ordo refloreat, & leges ac mores diu perditi reviviſcant: eaque acta jam feliciter exſtitiſſent, niſi dicti domini Eugenii Papæ impedimenta notoria obſtitiſſent. Nihil enim adeo vacavit, quam ut prætenſa ſua diſſolutio hujus ſynodi effectui mandaretur, nunc nuntiis, nunc litteris figmentis variis refertis, cunctorum animos excitando, ut rei tam exſecrabili annueretur. Sed veritas, quæ dum plene defenditur caro vincitur, invicta remanſit; atque amotis errorum [a] nucibus eam in dies proſperaturam minime dubitamus. Proinde ingenti admiratione detinemur, cur tam animi veſtri eripi tantoque ardore obſcurari videntur, cum obſecrare exhortarique non deſinatis, ut in proceſſu adverſus eumdem dominum Eugenium incepto ſuperſedere; immo ad ſtupendum magis exſtitit, ut monitorium ſuſpenſionis pœnam continens relaxare ſe alterare deberemus. An non cogitatis, quid idem dominus Eugenius patravit, quid in dies indurato animo molitur: jactata ſcilicet fundamenta recuperandæ quandoque pacis, & morum reformationis, evertere, dum ſacratiſſimum hoc concilium tam legitime inchoatum nititur annullare? An non videtis, ſi ſuæ ſententiæ pareatur, ut non ſolum hanc ſynodum evaneſcere oporteat,

[a] *Forte*, nubibus.

ſed ne de cetero aliæ fiant facile eventurum? Profecto in id ſua pergere videtur intentio, ut quod pro totius orbis ſalute veſtris & aliorum principum conſiliis auxiliiſque effectum eſt, momento excidat aboleaturque. Arbitramini ergo, quantum, quale, quid ex humeris noſtris pendeat, quid ſit inſuper quod rogatur, & a quibus id tam enixe rogatum ſit: nempe Chriſtianus populus, pacem eſuriens, diſciplinamque perditam repetens, ex nobis juſtitiam exſpectat, ſi quis talia damnabiliter impedire vellet. Nos autem univerſalis conſtituit eccleſia judicaturos malignantium impietatem, vindicaturoſque eamdem in dextera virtutis ſuæ. Quod ergo noſtrum non eſt, a nobis non expetite, cariſſimi filii. Id pium eſt rogare, quod decet & licet rogatos facere. Noſtra ſiquidem cura ea præcipua eſſe debet, ne univerſalis eccleſiæ auctoritas contemnatur: atque ut poteſtas, quæ ſibi a Deo tributa eſt, illibata permaneat; quam violare idem dominus Eugenius notorie viſus eſt, dum hanc ſynodum præcipiti zelo diſſolvere tentavit: &, quod eſt gravius, obſtinate perſeverare non deſinit. Quomodo ergo rem hanc tam eccleſiæ periculoſam diſſimulare poſtergareque poſſumus, niſi tanti exceſſus participes eſſe velimus? Denique, ſi impunis & inexpugnatus exceſſus hujuſmodi relinquatur, quis umquam Romano Pontifici, quamquam improbiſſimo, contradicet? Quis in generalis concilii auctoritate confidet? Cedat ergo uni hominum [a] unus homo? cunctane ejus arbitrio committantur? obliviſcamur Chriſtum ſæpe (ut evangelica doctrina teſtatur) poteſtatem clavium Apoſtolis, in quibus repræſentabatur eccleſia, tradidiſſe: & non in fide, quæ omnes catholicos complectitur, ſed in ſolo Petro, eccleſiam fundaviſſe fateamus? Etiam Conſtantienſe concilium [b] illuxiſſe hominibus cooſiteamur, dum ſynodum generalem immediate a Chriſto poteſtatem habuiſſe, etiam ſupra Papam, in his quæ pertinent ad exſtirpationem hæreſum, ac generalem reformationem in capite & in membris, declaravit. Non hæc ſunt quæ conniventibus oculis tranſire debeamus: ſed [c] ſecuritate opus eſt, dum levia argumenta non proſunt. Debuiſſemus quidem citius his rebus præſcribere, & hujuſmodi domini Eugenii jacula refellere: ſed nunc dum ulterior exſpectatio onuſta undique eſt periculis, [d] mutandum non erit. Quod ergo pridem veſtræ litteræ in generali ſacra noſtra congregatione recitatæ requirebant, ut ab ulteriori proceſſu adverſus Papam abſtinere, & monitorium decretum relaxare dignaremur, libenter impleremus, niſi in ea re paratum diſcrimen univerſalis eccleſiæ appareret. Toties enim dilationes repetitas fomenta malorum, & præcipue contemptum eccleſiæ peperiſſe, exploratiſſimum eſt. Ignoraſſe autem vos videmus, dum eas litteras decreviſtis, noviſſime inſtantiſſimis precibus cariſſimi eccleſiæ filii Sigiſmundi Romanorum Imperatoris illuſtriſſimi, & ejuſdem eccleſiæ advocati, nos ad dies triginta eidem domino Eugenio terminum protogaſſe. Præfato enim Sigiſmundo ob tam ingentia merita inexplicabileſque labores, quos hactenus pro univerſali ſuſtinuit eccleſia, nuncque impræſentiarum ſuſtinet, id negare minime potuimus. Sed cum nullam de cetero dilationem expetere, & decretis noſtris libere acquieſcere pollicitus ſolemniter exſtiterit, prout in prorogationis decreto inſertum eſt; & diximus & conſtituimus ſolemni in ſeſſione, nullum alium de cetero ad cujuſcumque inſtantiam terminum præbituros. Minime autem dubitamus, ſi hæc vobis innotuiſſent, quod preces hujuſmodi porrectæ non fuiſſent. Neque ambigui ſitis, ſi quid ſit quod ſine Chriſtiani populi diſcrimine & animarum periculo fieri poſſit, non obliti ingentium meritorum veſtrorum, & nec ignari quanta & qualia in univerſalis eccleſiæ commoda in dies efficere valeatis, quam libenter veſtram in complacentiam ageremus, faciemuſque Deo dante, dum ad talia ſe facultas obtulerit. Sinite ergo, cariſſimi filii, nos in juſtitiæ dextera hujuſmodi exceſſus propellere, & vineam Domini ſub veritatis clypeo reformare. Imitamini, obſecramus, Chriſtianiſſimum ac potentiſſimum illum Romanorum Imperatorem Carolum Magnum, qui cum Romæ ſynodo congregata, ut adverſus Symmachum Papam accuſatores audiri deberent, ioterrogaretur quam in partem judicium ſuum penderet, Deo inſpirante, reſpondit, ſynodalis eſſe arbitrii in tanto negotio ſequenda præſcribere & ſtatuere, nec aliquid ad ſe prætar reverentiam de eccleſiaſticicis negotiis pertinere. Id quidem ſi facietis, ut certiſſimi pæne ſumus, apud Deum immortalem gratiam & apud homines laudes ampliſſimas conſequemini.

[a] Forte, omnis.

Certe Petro non dictum eſt, Paſce oves meas.

Matth. 16. Joan. 20.

[b] Forte, illuxiſſe.

[c] Forte, ſeveritate.

[d] Forte, mutiendum non erit?

O turpem interrogationem?

Datum Baſileæ, &c.

XXIX.

Licentia exercendi officium procurationis cauſarum ſacro Baſileenſi durante concilio.

Sacroſancta, &c. dilecto eccleſiæ filio magiſtro Joanni Creyt rectori parochialis eccleſiæ ſanctæ Columbæ Colonienſis ac litterarum Apoſtolicarum ſcriptori & abbreviatori, ſalutem, &c.

Vitæ ac morum honeſtas, aliaque virturis opera, quibus ſplendere dignoſceris, nos inducunt ut te ſpecialibus favoribus & gratiis proſequamur. Hioc eſt quod nos tuis ſupplicationibus inclinati, tecum qui io ſacerdotio conſtitutus ac rector eccleſiæ parochialis ſanctæ Columbæ Colonienſis, necnon litterarum Apoſtolicarum ſcriptor & abbreviator, ac huic ſacro concilio incorporatus exſiſtis, ut in quibuſcumque cauſis beneficialibus, profanis, civilibus, matrimonialibus, criminalibus, civiliter intentatis, ſeu mixtis, durante hoc ſacro concilio, ſeu quouſque ipſum ſacrum concilium ſuper hoc aliter duxerit ordinandum ſeu providendum, inibi officium procurationis cauſarum, quemadmodum in Romana curia auctoritate Apoſtolica, ac in ſacro Piſano & Conſtantienſi conciliis hactenus exercere conſueviſti, libere & licite exercere & procurare in eiſdem cauſis valeas; felicis recordationis Joannis XXIII. & Martioi V. ac aliorum Romanorum Pontificum conſtitutionibus & ordinationibus, etiam juramentis per te ſuper hoc forſan præſtitis, ceteriſque contrariis nequaquam obſtantibus, auctoritate noſtra tenore præſentium de ſpecialis dono gratiæ diſpenſamus. Volumus autem quod eccleſia hujuſmodi & alia beneficia eccleſiaſtica, quæ obtines, propterea non fraudentur eorum debitis obſequiis; ſed animarum cura in eccleſia, & onera in beneficiis ipſis incumbentia congrue exerceantur: decernentes inſuper irritum & inane, ſi ſecus ſuper his per quoſcumque quaviſ auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari.

Datum Baſileæ Nonis Novembris, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio.

XXX.

Exſecutoria preſbyteri Lyrenſis ſuper ſententia diffinitiva in curia Romana dudum cum invocatione auxilii brachii ſæcularis.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, venerabili epiſcopo Adrienſi in hoc ſacro generali concilio ad præſens commoranti, & dilectis eccleſiæ filiis ſancti Petri Turnoutenſis & ſancti Petri Anderlechtenſis Cameracenſis diœceſis eccleſiarum decanis, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Sua nobis dilectus eccleſiæ filius Arnoldus Mul- B toris, rector parochialis ſancti Gummari Lyrenſis, plebanus nuncupatus, Cameracenſis diœceſis, petitione monſtravit; quod olim orta inter ipſum ex una, & dilectum eccleſiæ filium Davidem Pyer, de Lyra presbyterum dictæ diœceſis ſuper eadem parochiali eccleſia, & ejus occaſione partibus ex altera, coram certo palatii Apoſtolici cauſarum auditore ex commiſſione Apoſtolica materia quæſtionis, idem auditor rite & juris ordine ſervato procedens, diffinitivam (per quam inter cetera dictum Arnoldum ab impetitione ipſius Davidis abſolvit, ac ipſum Davidem in expenſis coram eo factis condemnavit, expenſarum earumdem taxatione ſibi in poſterum reſervata) ſententiam promulgavit: quæ quidem C ſententia, nulla provocatione ſuſpenſa, in rem tranſivit judicatam. Idem vero auditor expenſas ipſas ad certam florenorum auri ſummam taxavit, procuratoris ipſius Arnoldi juramento, ut moris eſt, ſubſecuto. Quare pro parte dicti Arnoldi nobis fuit humiliter ſupplicatum, quatenus ſuper exſecutione dictæ ſententiæ, & alias ſibi in præmiſſis opportune providere de benignitate ſingulari dignaremur. Nos de præmiſſis certam notitiam non habentes, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, diſcretioni veſtræ per hæc noſtra ſcripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus veſtrum, per vos vel alium, ſeu alios, ſi ita eſt, ſententiam ipſam, ſicut rite & canonice lata eſt, debitæ exſecutioni per cenſuram ec- D cleſiaſticam & alia juris remedia demandetis, invocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis; contradictores per cenſuram ſolemnem, appellatione poſtpoſita, compeſcendo.

Datum Baſileæ XVI. Kalendas Decembris, anno a Nativitate Domini MCCCCXXXIII.

Die XXI. ſabbati Novembris dicti anni fuit decretus proceſſus per dominum Jacobum epiſcopum Adrienſem, rogato ad hæc G. Martini de Turnout notario.

XXXI.

Carolina ſub latiori forma.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu E ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans,[a] venerabili epiſcopo Adrienſi & dilectis eccleſiæ filiis ſancti Livini Zienxenſis, ac ſancti Servatii Trajectenſis ſupra Moſam, Trajectenſis & Leodienſis diœceſis eccleſiarum decanis, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem.

[a] al. dilectis eccleſiæ abbatibus monaſterii ſancti Bavonis Gandenſis & Cameracenſis ac ſancti Petri Lovanienſis eccleſiarum decanis, Tornacenſis & Leodienſis diœceſium, ſalutem.

Ad compeſcendos conatus nefarios perverſorum, qui perſonas & loca eccleſiaſtica ſuper bonis & juribus ſuis offendere, ac multiplicibus perturbare moleſtiis non verentur, tanto magis per nos decet generale concilium de opportuno remedio providere, A quanto per amplius turbationes hujuſmodi & moleſtiæ in divinæ majeſtatis offenſam, necnon eccleſiaſticæ libertatis diſpendium, redundare dignoſcuntur. Dudum ſiquidem cum in diverſis mundi partibus conſules civitatum, & rectores, necnon alii, qui poteſtatem habere videbantur, tot onera frequenter imponerent eccleſiis, ut deterioris conditionis factum ſub eis ſacerdotium videretur, quam ſub Pharaone fuiſſet qui legis divinæ notitiam non habebat, quique, omnibus aliis ſervituti ſubactis, ſacerdotes & poſſeſſiones eorum in priſtina libertate dimiſit, & de publico eis alimoniam miniſtravit. In concilio Lateranenſi eccleſiæ immunitati providendo ſub anathematis diſtrictione prohibitum exſtitit, ne conſu- B les, rectores, aut alii prædicti, eccleſias & viros eccleſiaſticos talliis, ſeu collectis, aut exactionibus aliis aggravare præſumerent; tranſgreſſores & fautores eorum præcipiendo anathematis ſententiæ ſubjacere, donec ſatisfactionem impenderent competentem. Et etiam deinde in generali concilio edictum fuit, quod ſi epiſcopi forte ſimul cum clericis, etiamſi tantam neceſſitatem vel utilitatem inſpicerent, ut abſque ulla coactione ad relevandas communes utilitates vel neceſſitates, ubi laïcorum non ſuppeterent facultates, ſubſidia per eccleſias laïcis ducerent concedenda, minime ſuper hoc conſulto Romano Pontifice, conceſſiones & ſententiæ, quæ a talibus vel de ipſorum mandato forent promulgatæ, eſſent irritæ & inanes, C nullo umquam tempore valituræ. Ac etiam in ipſo generali concilio decretum exſtitit, illum, qui infra tempus ſui regiminis, propter fractionem conſtitutionum vel ſanctionum, hujuſmodi ſuſtineret anathema, tamquam poſt illud non eſſet ad ſatisfactionis debitum compellendus; necnon ipſius ſucceſſorem, qui non ſatisfaceret infra menſem; manere eccleſiaſtica cenſura concluſum, donec ſatisfaceret competenter: cum ſuccederet in onere, qui ſubſtitueretur in honore. Poſtmodum vero felicis recordationis Honorius Papa III. attente conſiderans, quod quondam Fridericus II. olim Romanorum Imperator, tunc ſub obedientia & devotione ſanctæ Romanæ eccleſiæ perſiſtens, ad laudem ejuſdem eccleſiæ, D & ſacri decus Romani imperii, cupiens ut expurgatis quorumdam erroribus & iniquis ſtatutis penitus deſtitutis, de cetero eccleſiæ & eccleſiaſticæ perſonæ plena vigerent quiete, ac ſecura libertate gauderent: ac pie & juſte attendens, quod quorumdam perverſorum iniquitas adeo abundaverat, ut non dubitarent contra eccleſiaſticam diſciplinam & ſacros canones ſtatuta ſua confingere adverſus eccleſiaſticas perſonas & eccleſiaſticam libertatem, edictali lege hujuſmodi ſtatuta iniqua irritaverat, & præceperat irrita nuntiari; & omnia ſtatuta & conſuetudines, quæ civitates & loca, poteſtates & conſules, aut quæcumque aliæ perſonæ, contra libertatem eccleſiæ, vel perſonas eccleſiaſticas, ac bona hujuſmodi, ede- E re aut ſervare tentarent, contra canonicas vel imperiales ſanctiones, de ipſorum capitularibus infra duos menſes poſt ipſius legis publicationem penitus aboleri facerent; & ſi de cetero talia attentarent, illa ipſo jure decrevit eſſe nulla, & eos ſua juriſdictione privatos. Necnon locum, ubi talia deinceps præſumpta fuiſſent, banno mille marcarum auri, fiſco imperiali præceperat ſubjacere. Poteſtates vero, conſules, ſtatutarii, & ſcriptores ſtatutorum prædictorum; necnon conſiliarii locorum ipſorum, qui ſecundum ſtatuta & conſuetudines memorata judicarent, extunc eſſent ipſo jure infames, quorum ſententias & actus legitimos ſtatuerat aliqualiter non tenere. Quodque ſi per annum præfatarum conſtitu-

tionum inventi forent contemptores, bona eorum et totum imperium mandavit impune ab omnibus occupari; ſalvis nihilo minus aliis pœnis, contra tales in eiſdem generalibus conciliis promulgatis. Et inſuper voluit idem tunc Imperator, quod nulla communitas vel perſona publica vel privata, collectas, ſeu exactiones, angarias, vel parangarias eccleſiis vel aliis piis locis aut eccleſiaſticis perſonis hujuſmodi imponere, ſeu invadere eccleſiaſtica bona præſumerent: quod ſi ſecus facerent, & requiſiti ab eccleſia vel imperio hujuſmodi emendare contemnerent, tripliciter refunderent: & nihilo minus banno imperiali ſubjacerent, quod ſine ſatisfactione debita nullatenus remitteretur. Statuerat inſuper, quod quæcumque communitas vel perſona per annum in excommunicatione propter libertatem eccleſiæ violatam perſiſteret, ipſo jure ſimiliter dicto banno imperiali ſubjaceret, a quo nullatenus extraheretur, niſi prius ab eccleſia beneficio abſolutionis obtento. Et inſuper ordinaverat, ut nullus eccleſiaſticam perſonam in criminali quæſtione vel civili ad judicium ſæculare trahere præſumeret, contra eaſdem canonicas ſanctiones & conſtitutiones imperiales: quod ſi ſecus faceret, actor a ſuo jure caderet, & judicatum non teneret, & judex foret extunc judicandi auctoritate privatus: quodque judices temporales, qui clericis & perſonis eccleſiaſticis juſtitiam denegare præſumerent, tertio requiſiti ſuam juriſdictionem amitterent: conſtitutionem ipſam, de conſilio etiam fratrum ſuorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, qui tunc erant, auctoritate Apoſtolica approbans & confirmans, ipſam mandavit inviolabiliter obſervari: necnon ſtatutarios & ſcriptores ac violatores prædictos excommunicatos eadem auctoritate nuntiari. Et deinde ad audientiam divæ memoriæ Caroli IV. etiam Romanorum Imperatoris ſemper Auguſti deducto, quod nonnullæ ſæculares perſonæ in poteſtatibus & officiis publicis conſtitutæ; videlicet duces, marchiones, comites, barones, & alii domini temporales, necnon conſules civitatum, oppidorum, villarum, & locorum rectores, in diverſis provinciis ejuſdem imperii, Dei timore poſtpoſito, ſtatuta ſingularia & iniquas ordinationes motu proprio de facto contra ipſas perſonas eccleſiaſticas, & eccleſiarum libertates, ac eorum privilegia condiderant; illiſque de facto & publice utebantur contra canonicas & legitimas ſanctiones: utpote quod nulla bona temporalia in poteſtatem eccleſiaſticam transferrentur; & ne clerici in ſacris ordinibus conſtituti ad agendum & teſtificandum in civilibus, & maxime in piis cauſis, aliquatenus admitterentur: quodque excommunicati laïci, & publice denuntiati, in civili foro minime repellerentur. Et inſuper prædicti domini temporales, conſules & rectores, qui per ſæcularem poteſtatem bona clericorum occuparent, arreſtarent, & oblationes Chriſti fidelium minuerent atque reſtringerent, exactiones & tallias indebitas de bonis & reditibus eccleſiarum exigerent & extorquerent, poſſeſſiones eccleſiarum & perſonarum earumdem devaſtarent incendiis & rapinis: contractus inter clericos & laïcos factos legitime ad libros civitatum, villarum, & locorum prædictorum, inſcribere & ſigillare recuſarent; donataque & legata ad fabricas eccleſiarum & ſtructuras, contra prælatorum voluntatem & aliorum quorum intererat, temere uſurpare præſumerent; ac in fraudem & odium clericorum de bonis etiam & rebus eorumdem clericorum, quæ non cauſa negotiationum, ſed & pro eorum propriis uſibus per eorum terras ducebant ſeu duci faciebant, telonium exigere & recipere non verebantur: & confugientes ad eccleſiam & eorum cœmeteria,[a] deinde extrahere contra canonicas & imperiales ſanctiones hujuſmodi præſumpſerant & præſumebant. Item Carolus Imperator, tamquam Chriſtianiſſimus princeps, volens in præmiſſis providere de remedio ſalutari, etiam de quorumdam ducum, principum, comitum, baronum, militum, fideliumque aliorum ſacri imperii ſæpedicti conſilio, auctoritate imperiali, quæcumque ſtatuta & conſuetudines prædicta, tamquam per canonicas & civiles ſanctiones expreſſe reprobata, caſſavit, irritavit & annullavit, ac caſſa & irrita, nulliuſque eſſe voluit roboris vel momenti; præcipiens ſub imperialis banni pœna univerſis & ſingulis principibus & dominis temporalibus, conſulibus, poteſtatibus, & aliis in officiis publicis in eodem imperio conſtitutis, quatenus extunc eorum ſtatuta & ordinationes, ſicut in præjudicium eccleſiaſticæ libertatis edita fuerant, omnino revocarent, & de luce tollerent; quodque ſecundum ea non judicarent amplius, nec ſententias dictarent, aut de eiſdem in judicio vel extra judicium quomodolibet pro ſe & contra eamdem eccleſiaſticam libertatem poterentur. Pronuntiavit inſuper & eadem decrevit auctoritate, quod quicumque laïcus cujuſcumque ſtatus aut conditionis exſiſteret, auſu ſacrilego & propriæ temeritatis audacia ſacerdotem aut clericum ſæcularem vel religioſum diffidaret, proſcriberet, captivaret, ſpoliaret, occideret, mutilaret, aut in carcere detineret, vel hujuſmodi maleficia perpetrantes ſcienter receptaret, vel eis favorem præſtaret; præter pœnas a ſacris canonibus & legalibus ſanctionibus in tales inflictas, eo ipſo redderetur infamis, & omni honore privatus; nec ad placita vel conſilia nobilium admitteretur quovis modo. Hortans inſuper in Domino & requirens eccleſiaſticos prælatos, in illis partibus in quibus committerentur talia conſtitutos, ut legem imperialem hujuſmodi per eorum eccleſias & ſynodos publicarent: ne tranſgreſſores hujuſmodi per ſimulatam ignorantiam, ſuam valerent in hac parte malitiam excuſare, prout in conſtitutionibus & ſanctionibus conciliorum & Honorii prædictorum ac imperialibus præfatis plenius continetur.

Cum autem, ſicut lamentabili querela dilectorum eccleſiæ filiorum abbatis & conventus monaſterii ſanctorum Cornelii & Cypriani * Ninivenſis, Præmonſtratenſis ordinis, Cameracenſis diœceſis, decani & proviſoris, ſingulorumque beneficiatorum cum cura & ſine cura, decanatus ruralis Walacriæ Trajectenſis diœceſis, nuper accepimus; quod nonnulli principes, duces, comites, barones, milites, communitates, & alii ſæculares poteſtates, earumdem conſtitutionum, & ſanctionum canonicarum & legalium forſan ignari, contra ipſas a decano & proviſore ſinguliſque beneficiatis prædictis, ab abbate, monachis & conventu monaſterii prædicti, eorumdemque ſubditis, communiter vel diviſim, forſan tallias & gabellas, ac alias exactiones illicitas hactenus extorſerunt, & adhuc extorquere nituntur; ac etiam bona ipſorum communiter vel diviſim decani vel proviſoris, ſingulorumque beneficiatorum prædictorum invaſerint, arreſtaverint, occupaverint, detinuerint, & ſuis uſibus applicuerint; necnon occupare, invadere, arreſtare, detinere, ac etiam eiſdem ſuis uſibus applicare ſimiliter de facto præſumant, in animarum ſuarum periculum, necnon decani & proviſoris, ſingulorumque beneficiatorum prædictorum, abbatis & conventus monaſterii prædicti, eorumdemque ſubditorum hujuſmodi conjun-

[a] *Forte, inde.*

* *Locus obſcurus, quales ſupra & infra plures.*

ctim & diviſim, non modicum præjudicium atque damnum: Nos in præmiſſis decano & proviſori, ſingulisque beneficiatis prædictis, abbati, monachis & conventui monaſterii prædicti, eorumdemque ſubditis, præſentibus & futuris communiter & diviſim, de opportuno remedio providere volentes, diſcretioni veſtræ tenore præſentium in virtute ſanctæ obedientiæ diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus vos vel duo vel unus veſtrum per vos vel alium ſeu alios, decano & proviſori, ſingulisque beneficiatis prædictis, abbati, monachis & conventui monaſterii prædicti, eorumdemque ſubditis prædictis, contra quoſcumque tranſgreſſores & violatores conſtitutionum & ſanctionum earumdem, cujuſcumque ſtatus, dignitatis & excellentiæ fuerint, efficacis defenſionis auxilio aſſiſtentes, non permittatis eos contra canonicas & legales ſanctiones & conſtitutiones hujuſmodi indebite moleſtari. Necnon eaſdem conſtitutiones & ſanctiones, ubi & quando expedire videritis, ſolemniter publicantes, faciatis tranſgreſſores & violatores hujuſmodi, prout juſtum fuerit, ac ubi & quoties expedierit, tamdiu exſecratos & anathematizatos publice nuntiari, donec ab earumdem talliarum, collectarum, impoſitionum, & quarumlibet extorſionum, necnon bonorum decani & proviſoris, ſingulorumque beneficiatorum prædictorum, abbatis, monachorum, & conventus monaſterii prædicti, ac eorum ſubditorum invaſione, arreſtatione, occupatione, detentione & applicatione omnino deſiſtant. Necnon etiam efficaciter reſtituant eiſdem decano & proviſori, ſingulisque beneficiatis prædictis, abbati, monachis & conventui, eorumque ſubditis monaſterii prædicti occaſione præmiſſorum per eos communiter vel diviſim læſis ſeu gravatis, tallias, gabellas, & exactiones ipſas, ac etiam bona ipſorum decani & proviſoris, ſingulorumque beneficiatorum prædictorum arreſtata, occupata, detenta & applicata, communiter & diviſim: ipſis autem quæ per ſe vel alios illo prætextu quomodolibet receperint, immo verius temere & illicite uſurpaverint, a ſe libere omnino relaxent; ac in manibus veſtris juraverint quod de cetero talia non committent, & ea committentibus non præſtent auxilium, conſilium vel favorem: contradictores per cenſuram eccleſiaſticam & alia juris opportuna remedia compeſcendo, invocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis. Ceterum ſi forſan hujuſmodi tranſgreſſorum, aut violatorum, vel ea fieri mandantium, ipſisque conſentientium ſeu dantium in illis per ſe vel alios directe vel indirecte, publice vel occulte auxilium, conſilium vel favorem, præſentia præmonitionibus & requiſitionibus per vos de ipſis fiendis tute, ſecure vel commode haberi nequiret: nos vobis monitiones & requiſitiones hujuſmodi ac citationes quaslibet per edicta publica in locis affigenda publicis, de quibus ſit veriſimilis conjectura, quod ad notitiam dictorum citatorum & monitorum hujuſmodi pervenire valeant, faciendi plenam & liberam concedimus tenore præſentium facultatem: volentes quod monitiones, requiſitiones & citationes hujuſmodi perinde ipſos citatos, requiſitos & monitos (ut præmittitur) arctent, ac ſi eis factæ inſinuatæ præſentialiter & perſonaliter exſtitiſſent: non obſtantibus ſtatutis piæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII. quibus cavetur, ne aliquis extra ſuam civitatem vel diœceſim, niſi in certis exceptis caſibus, & in illis ultra unam diætam a fine ſuæ diœceſis ad judicium evocetur: ſeu ne judices extra civitatem & diœceſim, in quibus deputati fuerint, contra quoſcumque procedere, aut alii vel aliis vices ſuas committere, ſeu aliquos ultra unam diætam a fine diœceſis eorumdem trahere præſumant: dummodo ultra duas diætas aliquis auctoritate præſentium non trahatur: ac de perſonis ultra certum numerum ad judicium non vocandis; quam aliis conſtitutionibus Apoſtolicis contrariis quibuſcumque: aut ſi aliquibus communiter vel diviſim a ſede Apoſtolica indultum exſiſtat; quod interdici, ſuſpendi, vel exſecrari, vel extra vel ultra certa loca ad judicium evocari non poſſint per litteras Apoſtolicas, non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum, de indulto hujuſmodi mentionem.

Datum Baſileæ [a] duodecimo Kalendas Maii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto.

[a] Al. xvi. Kalendas Julii.

XXXII.

Bulla prærogativarum conceſſarum incorporatis concilio, expedita pro domino archidiacono Metenſi.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam.

Quanto perſonæ eccleſiaſticæ univerſali eccleſiæ ſervitutem exhibent, tanto pluribus eos convenit ſermonibus & præſidiis communire: ut per hoc ab indemnitatibus & oppreſſionibus expediti, ad ea quæ ad ipſius eccleſiæ ſalutem & felicem ſtatum complectendum pertractanda habentur, nobiſcum animos valeant liberius applicare. Unde illis, per quæ ſtatus ipſorum poſtergari ſimul & perturbari poſſet, ope noſtra eſt conſultius occurrendum. Sane dudum ſanctiſſimus dominus Eugenius Papa IV. intendens Romanam curiam pro tempore ſequentes ſpecialibus favoribus & antelationum proſequi prærogativis, voluit, ſtatuit atque decrevit, quod omnes & ſinguli, qui tempore vacationis beneficiorum ſub exſpectativis, quas eis ipſe dominus Eugenius Papa conceſſit, gratis comprehenſorum in dicta curia præſentes & antea per ſex proxime præteritos menſes illam continuo ſecuti forent, in aſſecutione quorumlibet hujuſmodi beneficiorum, quæ tunc vacantia rite acceptarent, & de quibus provideri eis facerent, omnibus, cujuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, vel ordinis, etiamſi proceſſibus deſuper habitis diligentiores & in canonicos recepti eſſent, ſub pari vel minori data gratias exſpectativas habentibus, & tunc a dicta curia abſentibus, præterquam præfati domini Eugenii Papæ familiaribus, continuis commenſalibus, in cancellaria Apoſtolica deſcriptis, omnino præferrentur: & alia diverſis privilegia & antelationum clauſulas conceſſit, gratias exſpectativas ab eo obtinentibus. Nos itaque ad multiplicia labores & ſtudia eorum qui nobiſcum in vinea Domini pro hæreſibus exſtirpandis, pace procuranda fidelibus, ac reformatione eccleſiaſtici ſtatus ſoliciti obſequio ſortiuntur & perferunt, noſtræ conſiderationis convertentes intuitum; dignumque cenſentes ex hoc perſonas ipſorum, meritis fructuoſiſque laboribus penſatis æquo libramine, condignis fore favoribus proſequendas: horum conſideratione inducti, volumus & auctoritate univerſalis eccleſiæ præſentium tenore ſtatuimus, decernimus pariter & ordinamus, quod præfati ſoliciti, & noſtræ congregationi incorporati, necnon ipſorum familiares, eorumdem obſequiis inſiſtentes, quamdiu corporati nobiſcum actualiter, & fami-

familiares in obſequiis hujuſmodi perſtiterint, in aſſecutione beneficiorum quorumcumque, quæ ipſi exſpectativarum eis a ſede Apoſtolica conceſſarum gratiarum vigore legitime acceptaverint, & de quibus ſibi provideri fecerint, omnibus & ſingulis, ac illis ſimilibus antelationibus & prærogativis, quibus prædicti in eadem curia præſentes, illamque ſequentes, ut præfertur, adminiculantibus eis voluntate atque ipſius domini Eugenii ſtatuto & decreto prædictis, quomodolibet potiuntur & gaudent, uti valeant pariter & gaudere: quodque etiam interim ſolicitis, incorporatis, & familiaribus præfatis nullum prorſus per hujuſmodi voluntatem, ſtatutum, atque decretum dicti domini Eugenii Papæ, ut præfertur, edita, necnon privilegia ſeu antelationum clauſulas quibuſvis, præterquam ſuis familiaribus continuis commenſalibus conceſſa, præjudicium generari poſſit, aut debeat, quo minus ipſi juris communis inſecuto tramite, beneficia ipſa dictarum ſuarum vigore gratiarum aſſequi poſſint, & etiam obtinere. Super quo juris ejuſdem in judicio & extra volumus ſtari judicio & dictamini; illudque inter ſolicitos, incorporatos, & familiares, necnon præſentes & ſequentes prædictos, & quoſcumque alios hinc inde penitus obſervari: non obſtantibus prædictis & aliis voluntate, ſtatuto, privilegiis, clauſulis, atque decreto ipſius domini Eugenii Papæ, etiamſi de illis præſentibus habenda foret mentio ſpecialis; quæ quoad ſolicitos, incorporatos & eorum familiares, ac alios prædictos, quoaduſque perſtiterint, ut præfertur, volumus haberi pro non factis, nulliuſque roboris vel momenti, ac conſtitutionibus Apoſtolicis, ceteriſque contrariis quibuſcumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrorum ſtatuti, decreti, & ordinationis hujuſmodi infringere, aut ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & univerſalis eccleſiæ ſe noverit incurſurum.

Datum Baſileæ, decimo octavo Kalendas Februarii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quarto.

B. Bunſchoten.

XXXIII.

Epiſtola ſynodalis concilii, qua inſtituuntur indulgentia in venerationem ſacramenti Corporis Chriſti.

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans.

Plaſmatori omnium ſimul & redemptori Deo omnipotenti laudes debitas, & pro immenſis ipſius ſingulis impenſis beneficiis gratiarum actiones a ſuis fidelibus tunc digne illi exigere credimus, ſi vota relinquamus eiſdem, quæ ad ipſorum conceſſa ſunt ſalutem animarum: ut exinde fideles ipſi & corde & animo exſultantes, ipſorumque in humilitatis ſpiritu mentibus præparatis, participes fieri mereantur æternæ felicitatis. Hinc eſt, quod nos quarumdam litterarum per ſanctiſſimum dominum Eugenium Papam IV. ſuper veneratione ſanctiſſimi Corporis Domini noſtri Jeſu Chriſti, & adjectione dierum totidem diebus fidelibus cunctis de injunctis eis pœnitentiis per felicis recordationis Martinum Papam V. prædeceſſorem ipſius ſub certis modo & forma relaxatis conceſſarum, tenorem ad dilecti eccleſiæ filii, &c. ſupplicantis inſtantiam, de originalibus ipſius Eugenii litteris tranſſumi, & præſentibus annotari fecimus, qui ſequitur in hæc verba:

A Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Excellentiſſimum Corporis & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſacramentum, quod appropinquante paſſionis ejus hora, Dominus ipſe ſigno præcipui, quo nos dilexit, amoris ſalubriter inſtituit, ejuſque commemorationem ſacratiſſimam jugi mentis exſultatione contemplantes, ad hoc inter ſingulos hujuſmodi mercatos ſanguine ſpiritualia diſpenſare munera votis expoſcimus; ut illi condignis aſſurgentes laudibus ſua frequentius ad ipſius venerationem ſacramenti corda dirigant; & eo quo habetur corporalis præſentia Salvatoris viatico, fructus vitæ B complectentes æternæ, cæleſtia conſcendant, ipſum qui ſe nobis in edulium tribuit, perpetuo conſpecturi. Sane dudum piæ memoriæ Urbanus Papa IV. prædeceſſor noſter, ad orthodoxæ fidei corroborationem & exaltationem digne & laudabiliter ſtatuens, ut de tanto ſacramento, præter illam quæ dietim in eccleſia fieret, annua eo memoria ſolemnior & ſpecialior haberetur; & ad celebrandum ejus tam excelſum tamque glorioſum feſtum, quintam poſt octavam Pentecoſtes feriam deſignans, ac Chriſti fideles quoſlibet ad colendum illud donis ſpiritualibus animare volens, omnibus vere pœnitentibus & confeſſis, qui in matutinali officio feſti ejuſdem in eccleſia, in qua illud celebraretur, intereſſent, cen- C tum; qui vero Miſſæ, totidem; & qui in primis ipſius feſti veſperis, ſimiliter centum; qui autem in ſecundis, totidem; illis vero qui Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, & Completorii horarum officiis, pro qualibet ipſarum, quadraginta; eis autem qui per octavas ipſius feſti matutinalibus, veſpertinis, Miſſæ, ac prædictarum horarum officiis intereſſent, ſingulis octavarum ipſarum diebus ſimiliter centum. Et ſubſequenter felicis recordationis Martinus Papa quintus etiam prædeceſſor noſter, fideles eoſdem ad impertienda pro veneratione ſacramenti hujuſmodi potiora reverentiæ & devotionis exercitia firmare cupiens, ſingulis ex eis vere pœnitentibus & confeſſis, qui & quoties in ipſius ſacramenti profeſto jejunium, D vel loco illius aliud pium juxta ſuorum conſiliis confeſſorum opus facerent, etiam centum: & qui præmiſſis in eccleſiis, in quibus illa celebrari contingeret, officiis intereſſent; necnon epiſcopis, & aliis prælatis ſuperioribus, qui dictis officiis libenter intereſſent, ſed quo minus eis in ipſis eccleſiis intereſſe poſſent, pro conſervandis ſuarum dignitatum juribus, & alias tunc legitime impeditis, pro matutinali ducentos, & pro Miſſæ officiis totidem, ac pro qualibet veſperarum etiam ducentos, reliquarum vero videlicet Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ & Completorii feſti, octoginta: rurſus autem in quibuſlibet octavarum diebus pro ſingulis matutinalium, Miſſarum, & veſperarum, ſimiliter centum; necnon reli- E quarum horarum officiorum hujuſmodi, quadraginta: illis præterea, qui proceſſiones, in quibus ipſum vivificum ſacramentum dicto feſto juxta præfatarum ritus eccleſiarum deferretur, continuo ſecuti forent, ac quibuſlibet in feſto & octavarum diebus hujuſmodi pro pace & tranquillitate eccleſiæ Miſſas devote celebrantibus, pro ſingulis ipſarum, necnon aliis in eodem feſto Euchariſtiæ ſacramentum devote ſumentibus, etiam centum ſingulis annis. Profecto vice qualibet eis, qui dum corpus Dominicum, communicandis deferretur infirmis, illud cum incenſo luminari præcedendo vel ſequendo venerarentur, ſimiliter centum. Et qui tunc illud alias [a]devoti ſecuti forent, quinquaginta dies de injunctis eis pœniten-

[a] Forte, devote.

tiis miſericorditer relaxarunt. Ac etiam ipſe Martinus prædeceſſor, quod in feſto & diebus octavarum hujuſmodi in terris & locis eccleſiaſtico quavis auctoritate ſuppoſitis interdicto pulſatis campanis, januis apertis, & alta voce excommunicatis protſus exclufis, ſed interdictis, ut citius reconciliari ſtuderent, admiſſis, & illis qui cauſam vel occaſionem hujuſmodi interdicto dediſſent altari tunc nullatenus appropinquantibus, Miſſæ & officia præmiſſa licite celebrari poſſent, auctoritate Apoſtolica duxit concedendum. Nos vero, quos interim ad ſummi Apoſtolatus apicem divina clementia provexit, etiam pro frequentiori veneratione ſacramenti, ſummis geſtientes affectibus noſtri partes miniſterii ſalubriter impartiri, necnon relaxationes & conceſſiones prædictas Apoſtolici robore muniminis notioni ipſorum fidelium committentes; præmiſſis per eumdem Martinum prædeceſſorem, ut præfertur, relaxatis diebus, alios totidem dies pariformiter ab ipſis fidelibus conſequendos adjicimus per præſentes. Et inſuper univerſos patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, & alios eccleſiarum prælatos monemus & exhortamur in Domino, ac eis per Apoſtolica ſcripta in virtute ſanctæ obedientiæ diſtricte præcipiendo mandamus, & in remiſſionem peccaminum injungimus; ut per ſe vel alios eorum ſubditos per ſingulas ſuarum civitatum & diœceſum eccleſias in Dominica feriam & feſtum prædicta proxime præcedente, ſalutaribus ad venerationem potiſſime ſacramenti hujuſmodi monitis & exhortationibus, præſentium, quarum etiam tenor inter matutinales feſti, necnon dierum octavarum hujuſmodi lectiones recitetur, litterarum continentiam & effectum, publicare & inſinuare procurent: ut ejuſdem ſacramenti ſuffragante myſterio ſubditi & fideles ipſi ſpiritualium gratiarum, uberiori fulciantur augmento; & ab illo, qui ſe pro ipſis immolavit hoſtiam, poſt hujus vitæ curſum ad gloriam perducantur æternam. Verum, quia difficile foret hujuſmodi litteras ſingulis exhiberi, volumus, & eadem auctoritate decernimus, quod ipſarum tranſſumpto, manu publica & ſigillo alicujus epiſcopalis vel ſuperioris eccleſiaſticæ curiæ munito, tamquam præfatis (ſi originales exhiberentur) litteris plena fides adhibeatur, & perinde ſtetur, ac ſi originales litteræ forent exhibitæ vel oſtenſæ.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quadrigenteſimo trigeſimo tertio, ſeptimo Kalendas Junii, Pontificatus noſtri anno tertio.

Nos igitur volumus, & auctoritate univerſalis eccleſiæ decernimus, quod tenori hujuſmodi, ubicumque exhibitus fuerit vel oſtenſus, & præſentibus in omnibus ſtetur firmiter, & adhibeatur plena fides, ſicut eiſdem litteris originalibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ notificationis & commonitionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & univerſalis eccleſiæ ſe noverit incurſurum.

Datum Baſileæ, quinto Nonas Julii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto.

XXXIV.

Contra collectores cameræ Apoſtolicæ.

Sacroſancta, *&c.* dilectis eccleſiæ filiis, univerſis & ſingulis collectoribus & ſubcollectoribus fructuum & proventuum cameræ Apoſtolicæ, aut univerſali eccleſiæ debitorum per Germanicam nationem, ſive Apoſtolica ſive noſtra auctoritatibus hinc inde conſtitutis, tam præſentibus quam præteritis & futuris, conjunctim & diviſim, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Quoniam ab initio congregationis noſtræ præcipua nobis cura eſt recens, proh dolor, illud Bohemorum antiquumque Græcorum diſſidium prorſus extinguere; (quo autem ordine ad utraque hæc tamquam fortiſſima efficaces manus jam miſerimus, liquido conſtat univerſis;) ſed cum ad ea Spiritus ſancti gratia ſalubriter peragenda diverſa & inevitabilia ſubire oporteat onera expenſarum, quæ procul dubio ærarii noſtri jam fere evacuatis facultatibus ſoli ſupportare nequimus: hinc deſuper maturæ conſiderationis intuentes ſcrutinio, nedum aurum quodcumque habet eccleſia, ſed & cujuſlibet catholici corpus & animam pro tanto reductionis bono cenſuimus exponenda. Cum itaque pridem inter alia ſynodica noſtra decreta ſalubriter ſtatuerimus, de cetero occaſione annatarum communium, & minutorum ſervitiorum, primorum fructuum, deportuum, aut ſub quocumque alio titulo, colore vel nomine tam in Romana curia quam alibi, pro eccleſiarum, dignitatum, officiorum & beneficiorum eccleſiaſticorum quorumcumque aſſecutione, ante vel poſt, exigi nihil penitus debere aut promitti, quemadmodum in noſtro decreto deſuper confecto plenius continetur: & nunc ſolum ſupereſt, ut hactenus dicta occaſione exacta ad Dei laudem pro eccleſiæ univerſalis ſupportandis expenſis & oneribus prædictis utiliter expendantur. Idcirco vobis omnibus & ſingulis conjunctim & diviſim in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub excommunicationis ſententiæ pœna, quam, niſi mandatis noſtris hujuſmodi parueritis, ferimus in his ſcriptis, diſtricte præcipiendo mandamus; quatenus infra viginti dies poſt præſentationem præſentium vobis conjunctim & diviſim, publice vel occulte factam, immediate ſequentes, quilibet veſtrum ita per ſe vel alium ad hoc ſpecialiter conſtitutum ad nos veniendi iter arripiat, & inceptum continuet ſine fraude; cum quaterno quem de geſtis, receptis & expoſitis per eum in ſuæ collectoriæ aut ſubcollectoriæ officio, toto ejuſdem officii tempore conſcripſerit; dilectis eccleſiæ filiis deputatis nutu noſtro deſuper per nationem Germanicam calculum, computum & rationem de geſtis, receptis & expoſitis hujuſmodi redditurus; ſoluturuſque & præſentaturus fideliter cum effectu eiſdem deputatis pecuniam omnem tempore præſentationis præſentium collectam & reſtantem in hujuſmodi officio: & deinde congruentibus terminis apud eoſdem acceptandis in eodem officio colligendam pecuniam, de qua a jam obligatis colligenda etiam ſub dicta pœna diſponat per ſe vel alios nihilo minus diligenter. Ut autem in his exſequendis vobis collectoribus & ſubcollectoribus prædictis conjunctim & diviſim nulli prorſus præſtetur impedimentum, univerſis & ſingulis perſonis ſpiritualibus & ſæcularibus, cujuſcumque, etiamſi regalis, cardinalatus, vel pontificalis dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis exiſtant, ſub dicta excommunicationis latæ ſententiæ; collegiis vero & univerſitatibus quibuſ-

cumque, ſub interdicti eccleſiaſtici, quod etiam in A contrafacientes ferimus io bis ſcriptis, pœnis, diſtricte præcipiendo mandamus; quatenus omnem pecuniam pm dicta camera Apoſtolica aut domino Papa ſive oobis collectam, apud eos aut eorum alterum ſeu alios * ſui mandato forſan depoſitam, vel alias quomodolibet exſiſtentem & deponendam, poſtquam depoſita fuerit, vel alias apud eos exſtiterit; quam, ſi quavis etiam Apoſtolica ſive dicti domini Papæ auctoritate apud eos aut vos ſive aliquem veſtrum forſan nunc aut in futurum de jure vel de facto arreſtata foret, præſenobus omnia & ſingula mandata, inhibitiones & proceſſus, quaſcumque cenſuras ſive pœnas eccleſiaſticas aut ſæculares continentia, in contiatium forſan facta vel fienda, caſſando, tollendo, B irritando & revocando, dearreſtamus: vobis collectoribus & ſubcollectoribus, conjuoctim & diviſim, intra trium dierum ſpatium a tempore notitiæ præſentium immediate ſequentium, tradant & aſſignent, ac ad nos per dictos deputatos, ut præmittitur, fideliter deferri permittant & adjuvent; nec impedimentum quodcumque ſive qualecumque circa hoc, vel etiam ut nondum collecta pecunia hujuſmodi colligatur, & ut præmittitur, deferatur, quomodolibet præſtent, aut præſtari procurent, quovis quæſito colore, directe vel indirecte, publice vel occulte. At vero ſi (quod abſit) vos aut quiſquam prædictorum hujuſmodi noſtris maodatis non paruetitis, vel non paruerit cum effectu; hunc & omnes in contrarium facientes præſentium tenore peremptorie citamus, & abſque alterius adminiculo exſecotionis citatum habere volumus; quatenus quadrageſima die poſt notificationem præſentium ſibi publice vel occulte factam, de qua ad hoc jurati nuntii noſtri relatione ſimplici ſtari debere decrevimus: ſi dies ipſa juridica fuerit; alioquin prima juridica extunc immediate ſequenti coram auditore curiæ cameræ noſtræ aut ejus locumtenente, cui deſuper & etiam contra obligatos, & non ſolventes, exemptos & non exemptos, quoſcumque, cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis, ut præmittitur, exſiſtant, ſpecialem præſentibus tradimus poteſtatem, Baſileæ in judicio compareant; ad videndum & audiendum ſe pœnas ſupradictas incidiſſe, per eumdem auditorem vel ejus locumtenentem declarari; & alias cootra ſe ad fiſcalis procuratoris noſtri inſtantiam, ad graviores pœnas & cenſuras, etiam uſque ad privationem beneficiorum & privilegiorum omoium, quæ forſan conjunctim vel diviſim obtinent, incluſive abſque citatione procedi, io contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcumque.

Datum Baſileæ, in congregatione noſtra generali, VIII. Idus Auguſti, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quinto.

AMBASIATORUM CONCILII BASILEENSIS

epiſtolæ ad diverſos ſcriptæ, tractatuſque cum Bohemis ac Græcis habiti.

XXXV.

Epiſtola miſſa Bohemis per ambaſiatores ſeu legatos concilii.

Univerſis viris eccleſiaſticis & toti populo regni Bohemiæ frater Joannes Nider, Prior domus Prædicatorum Baſileenſium, & frater Joaones de Mulbrun, ordinis Ciſtercienſis, ſanctæ ſynodi Baſileenſis pro certis ſuis & præſertim iofra ſcriptis negotiis humiles nuntii, pacem quam ſecundum Deum optatis.

ETſi cupitæ rei quæque exſpectatio aliquid ex mora pœnæ contineat; differentius tamen, & potiſſimum in ea quæ in periculo verſatur ſalutis, multum anxietatis habere videtur admixtum. Cum igitur dicta ſancta & inclyta congregatio exortum inter nos diſſidium io noxam animarum Chriſti ſanguine redemptarum vergere dolenter conſpiciat; & tantam jacturam cum inoumeris aliis inde provenientibus damnis & incommodis velut pia mater deplangat; ſalutemque veſtram omoi ardenti deſiderio (prout ex ipſius digito Dei compoſitis litteris perpendere poteſtis) expetat & exſpectet: modicum ſibi hactenus feciſſe videtur, eo quod univerſitati veſtræ trinas ejuſdem continentiæ litteras tranſmiſit, niſi quadruplicatis eiſdem nos binos cum eis ountios pro rerum gerendarum expeditiori proſecutione, ne quod tam avide deſiderat præter ſpem longius protrahatur, emitteret. Oblatam ergo a tam piis & pacificis mentibus viam & gratiam, futuri mox in Chriſto cariſſimi, ne parvipendatis: ſed tamquam ab angelo pacis cælitus annuntiatam reverenter cum præſentibus (quæſumus) accipiatis; & ad componendum ea quæ unitatis & pacis ſunt ocius oratores iostruite, nuntios confeſtim dirigite ad nos bona & pura fide. Juxta commiſſum ac etiam conſilium, auxilium, & favorem eorum, de quibus indubiam gerere poteritis fidem, veſtris mittendis de tam ſufficienti & rationabili ſecuritate veniendi, ſtandi, redeundi, & ſiogula ſibi a vobis rationabiliter impoſita agendi & proſequendi, nomine & mandato dicti ſacri concilii providebimus, quod merito poteritis & debitis manere hac parte contenti. Et ſi adhuc cautius & citius providendum ac provide tractandum mittere ad nos huc aliquos decreveritis, cum eis ſuper hoc medio pacificorum in omni manſuetudine & ſecuritate agemus; & ipſorum adventum (ſi nos de hoc citius certificare curaveritis, uſquequo dicti patres & domioi ooſtri de concilio indulgebunt) libenter præſtolabimur. Rogamus tamen affectione qua poſſumus, & hortamur in Domino, quatenus pro veſtrorum cavenda ſecuritate, pro noſtra adinvicem redintegranda in benevolentia ſocietate, tales & tam rationabiles vias & modos concipere & offerre, & hujuſmodi ex adverſo oblatos recipere & admittere ſtudeatis, ut evidenter appareat quod ea quæ veritatis ſunt bono & decenti ordine quæritis. Abſit ut cum de concordia fidei & ſimplici intentione intendimus, quocumque [a] involuto aut contextu verborum quæ juſte & rationabiliter expeti, aut ſecundum honeſtatem reddi de facili non poſſint, exigere, aut pacem ſimulare, bonaque & ſanguinem noſtrorum aliquatenus amodo ſitire, videamur: ſed rationabilibus & parabilibus in lenitate contenti ad inveniendum & dandum requiem animabus mutuo conveniamus. Quantocius etiam fieri poterit, mittire quos miſſuri eſtis, ne pro omnia dilatione ſanctum & neceſſarium reformationis opus, de quo inter reliqua principaliter & efficaciter miſſa ad aratrum manu nunc agitur, aliquatenus retardetur. Melius enim eſt, & haud dubium ſalubrius, viriliter ſe in commoni contra vitia, quibus expugnamur, erigere, fœdus cum virtutibus & proximis paciſci, quam ſanguinem fundentes, & animas pe-

[a] Forte, involucro.

rielitantes, crudeliter ſe in alterutrum armare. Exſurgamus adhuc, & quæ retro ſunt, quantum cum Domino poſſumus, injuriarum & offenſarum obliti, Deo reconciliari in ea quæ antea ſunt pacis fœdera toto niſu conemur: nec vos, nec quemquam detineat ad res caducas inordinata quæque affectio, aut deterreat ex præteritis, qualitercumque geſtis, inflicta forſan & non [a] parata paſſio. Si ipſi condicenda inter nos pacta bona fide ſervaveritis, non erit qui ex vobis quemquam injuſte aliquatenus offendat: cum omnes, qui in Chriſtianiſimo ſunt, ſecuritatem, quam in verbo præfati concilii pollicemur, indubitanter præſtabunt. Confidenter ergo venite in Domino, nihil hæſitantes: confidimus, quoniam ſi ſecundum depoſitionem, qua concilium ſumpſit in rectis & ſimplicibus viris, & ordinato procedendi modo, exordium, veſtra cooperatione, ſi opportune veneritis, relictis ſive concordatis reliquis, quibus a nobis utrimque diſcrepare videmini; formationem diſciplinæ ac morum, in nimium, proh dolor, in populo Dei collapſorum, cum bonæ voluntatis hominibus, pura & ſimplici intentione promovere curaveritis; mundus de fructu glorioſorum hujuſmodi laborum lætabundus proſperabitur, & votivum in virtutibus & donis gratiæ ſumet incrementum; ac in pace tamdem bona pectoris & temporis, æternæ pacis auctorem concordi & jubila voce laudabit: quia malis pœnalibus, quibus nos, ne flamma vitiorum exuberet, & exſuperet, clementer hucuſque pungi permiſit; & profectum noſtrum, ſicut novit, dignanter promovit, ac cum tentatione provocotum ſalutarem effecit; ut ſeminantes in lacrymis, meritorum manipulos proferentes, præmia gloriæ in patria metamus gaudentes. Præſtet homo natus & datus nobis parvulus Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui ut nos unanimes & glorioſos in domo ſua efficeret, ſeipſum uſque ad infima carnis noſtræ & ignominiam crucis exinanivit, ſuaque tanta & inaudita a ſæculis humilitate nomen, quod eſt ſuper omne nomen, in quo & nos ſalvos fieri oportet, promeruit. Humiliemus & nos, mitis præceptoris veſtigia imitantes: animas noſtras, non alta ſapientes, ſed ſimplicibus conſentientes: ac ea, quæ recta, quæque vera & ſancta ſunt, ſine invidia alter alteri communicemus: & jucundam procul dubio (prout in via datur) vitam agemus, quam vitæ jucunditatem nulla uſquam perituræ rei quamlibet lata poſſeſſio poterit recompenſare. Speramus, ſicut oramus & optamus, quia novus Agnus, immo novus ipſe omnis laudatæ novitatis promotor, novum vobis ſpiritum, pro ſua laude, veſtra ſalute, & fidelis populi nova de veſtra ad ſe in pace acceſſione lætitia, miſericorditer inſpirabit: ut ſic bonis & donis ejus exhilarati & infuſi, gratum nobis ſuper præmiſſis, ſicut deſideramus, & anheli exſpectamus, reſponſum pro veſtra urbanitate quantocius demandetis.

[a] Forte, pacata.

Datum Nurembergis, ſub impreſſione ſigilli noſtri fratris Joannis Prioris memorati, quo & ego frater Joannes Mulbrun in teſtimonium præmiſſorum ſecum utor ad præſens, die quinta Januarii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſecundo.

XXXVI.

Epiſtola legatorum concilii Baſileenſis in Nuremberga exſiſtentium ad Bohemos directa.

Ampliorem, ſpectabiles viri, redintegrandæ inter nos pacis ſpem veſtris e litteris concepimus; ſupplices proinde Dominum rogantes, quatenus quod ſalubre in vobis utrimque pro ſua laude, & noſtra adinvicem renovanda in ſinceritate fidei dilectionis unanimitate, incepit, ipſe, qui vinculum eſt & oſculum pacis, perficiat, perfectumque inſolubiliter firmet. Et ut flagranti, qui in nobis eſt hac parte, affectui qualicumque pro viribus effectu reſpondeamus, parati ſumus (ut repetitis) caritativum veſtrum & finale (ut verbis veſtris utamur) in deſtinatum diem non modo patienter, ſed & gaudenter præſtolati reſponſum; nihil dubitantes quin & hæc ſacroſancta Baſileenſis ſynodus, digeſto veſtrorum ſcriptorum audito tenore, laudabit & probabit eum; veſtramque etcuſationem, tamquam rationabilem, favorabiliter admittet, & promiſſum reſponſum æquanimiter exſpectabit. De procuranda vero veſtrarum litterarum bajulis ac nuntiis ſecuritate circumſpectis & providis viris conſulatus Egrenſis, tamquam viris reconciliationis, & fidis hac parte mediatoribus, confidenter pro parte dicti ſacri concilii ſcripſimus: ſupplicantes, quatenus hujuſmodi ſingulares & ſimplices veſtros ad nos dirigendos nuntios eo quod requiſierint, aut opus fuerit loco, favorabiliter & pacifice recipiant, & ſalvos ad nos uſque perducant. Nobiſcum autem, quamdiu commiſſa negotia flagitabunt, inoffenſi manere poterunt; & licentiati deinde ad vos ſalvi, ut indubitanter ſperamus, redire. Si quid amplius hujuſmodi portitorum aſſecuratio depoſcat, apud dictos dominos de Egra requirat. Et credimus quod in hoc veſtræ providentiæ ac veſtris non deficient, etiamſi in ſe onus ad litteras veſtras præſentandas ipſi aſſumere non deberent. Poſtquam autem inſignes & celebriores ad dictum concilium ad nos mittere decreveritis oratores, tunc juxta concilium & auxilium potentum & principum, qui ſe ad hoc hactenus nobis, ex parte memorati concilii requirentibus, benevolos & obſequioſos obtulerunt, & amodo (ut confidimus) exhibebunt, taliter providere conabimur; ut ſecundum condicenda inter nos pacta, & humanam conjecturam, merito remanere debeatis hac parte contenti: hoc ſolum caritate non ficta nec ſubdola ſuaſione commonentes, ut ſalutis acceptabile tempus fructuoſis mutuo & expeditis tractatibus redimamus. Sicque nos ad alterutrum non fronte minaci vultuque torvo, ſed placatis & placidis animis exhibeamus, ut non in vanum nobis hoc ſero (quod abſit) plangamus dilapſum.

Datum Nurembergis, x s s. Februarii, anno MCCCCXXXII.

XXXVII.

Sequuntur certæ promiſſiones factæ per ambaſiatores ſacri concilii.

Nos, &c. ſacroſanctæ generalis ſynodi Baſileenſis in Spiritu ſancto legitime congregatæ, univerſalem eccleſiam repræſentantis, ad ſereniſſimum Imperatorem Romæorum & reverendiſſimum patriarcham Conſtantinopolitanum ambaſiatores & nuntii, ad ea quæ in dicta ſancta ſynodo pro unione eccleſiarum Chriſti perficienda concluſa ſunt exſequendum ſpecialiter deſtinati; ejuſdem ſanctæ ſynodi ad ea quæ pacis ſunt & unitatis, firmum propoſitum cognoſcendum vice & nomine ejuſdem, tenore præſentium litterarum, promittimus dare & cum effectu exhibere, quam citius fieri poterit, vel ſaltem per galeas, quæ venturæ ſunt, pro recipiendo ad concilium venientes ſereniſſimum Imperatorem & revercodiſſimum patriarcham, præfata capitula, quæ in eadem Baſileenſi ſynodo pro pace & unione eccleſiarum Chriſti hincinde concluſa ſunt & firmata ſub bulla plumbea conſueta dictæ ſanctæ

ſynodi, & ſub tenore de verbo ad verbum, qui ſequitur & eſt talis: Sacroſancta, *&c.* Quia ambaſiatores noſtri, *&c.*

Item promittimus nomine ut ſupra, dare præfatis ſereniſſimo Imperatori & reverendiſſimo patriarchæ quam citius poterimus, vel ſaltem per præfatas galeas ſalvumconductum ſub bulla (ut præmittitur) & ſub tenore de verbo ad verbum, qui ſequitur: Sacroſancta, *&c.* Quia auctore Domino, *&c.*

Item promittimus, quod dicta ſancta ſynodus procurabit ſalvoſconductus, ſimiliter per galeas destinando præfatis ſereniſſimo Imperatori & reverendiſſimo patriarchæ, a dominis civitatis & patriæ, in quibus futura univerſalis & œcumenica ſynodus Deo auctore celebrabitur. Et ſimiliter ab omnibus dominiis & territoriis obedientiæ eccleſiæ noſtræ occidentalis, per quæ ſive eundo ſive redeundo tranſituri ſunt, munitos & roboratos modo conſueto patriarum & dominiorum, firmiori modo quo fieri poterit, tenoris qui ſequitur, & eſt talis, *&c.*

Item promittimus, quod dicta ſancta ſynodus Baſileenſis ſub bulla ſive in bulla ſalviconductus, dandi (ut præmittitur) per eamdem ſanctam ſynodum, declarabit decem capitulis contentum in decreto, ubi dicitur, Item quod in omnem eventum prædicta omnia utique adimpleantur, debere intelligi, vel intelligendum fore, ſive unio ſequatur, ſive non, in dicta ſancta ſynodo œcumenica, *&c.* In quorum omnium, *&c.*

Datum Conſtantinopoli in monaſterio ſancti Georgii protunc habitatione noſtra, XXV. Novembris, anno a Nativitate Domini MCCCCXXXV.

XXXVIII.

Copia promiſſionis eorumdem ambaſiatorum.

Nos frater Joannes de Raguſio, ordinis fratrum Prædicatorum, profeſſor, & in ſacra pagina magiſter, Henricus Menger decretorum doctor, canonicus Conſtantienſis unus ex ambaſiatoribus ſacroſancti generalis concilii Baſileenſis, & Simon Fieron in ſacra theologia baccalaureus, canonicus Aurelianenſis, circa prooemium dicimus, quod numquam fuit de intentione ſacri concilii per aliqua verba in dicto prooemio poſita diminuere honorem eccleſiæ orientalis aliquo modo: nec ex aliquibus verbis in eo poſitis debet aliquis ſcandalizari. Dicimus ulterius, quod ſi ambaſiatores ipſorum vel ante promulgationem decreti vel poſt, aut in receſſu eorum feciſſent aliquam mentionem de dicto prooemio, vel de aliquibus in eo contentis, per ſacrum concilium debitum fuiſſet appoſitum remedium. Veruntamen quia non placuit dictum prooemium, nec placet dominis eccleſiæ orientalis; nos cognoſcentes ferventiſſimum deſiderium & promptiſſimam voluntatem, ſanctamque intentionem dictæ ſanctæ ſynodi ad unionem & pacem eccleſiarum Chriſti, contenti ſumus & promittimus, capitula in eadem ſancta ſynodo concluſa dare & exhibere ſub bulla plumbea ſacri concilii, & ſub tenore, prout in litteris noſtræ promiſſionis continetur.

Ego Joannes de Raguſio, &c. *ſubſcripſi me manu propria,* &c.

Ego Henricus Menger, &c. *ſubſcripſi me manu propria,* &c.

Ego Simon [a] *Freiron,* &c. *ſubſcripſi me manu propria,* &c. [a Supra ſcribitur Fieron.]

XXXIX.

Propoſitio ambaſiatorum concilii Baſileenſis facta Conſtantinopoli coram ſereniſſimo Imperatore Græcorum.

PRIMA PARS.

Majeſtas veſtra, ſereniſſime Imperator, licet omnium virtutum officiis dedita ſit, & totius honeſtatis moribus adornata, nihil tamen regali dignitati veſtræ decentius eſt; nihil imperiali veſtræ majeſtati amplius convenit, quam procurare pacem eccleſiæ ſanctæ catholicæ. Neque enim, ut egregius doctor Auguſtinus ait, Chriſtianos reges vel imperatores felices eſſe dicimus, quia diutius imperant, vel quia filios ſuos regnantes & imperatores placida morte relinquunt, vel quia hoſtes reipublicæ potenter domant: quoniam hæc & alia hujus vitæ ærumnoſæ munera ſive ſolatia gentiles & infideles principes a Deo frequenter obtinent, qui tamen non pertinent ad regnum Dei, quo tendere debent principes catholici. Sed felices reges & imperatores Chriſtianos eſſe dicimus, ſi juſte imperant, ſi Deum timent, ſi Deum colunt, ſi Deum diligunt, ſi poteſtatem eis a Deo datam ad dilatandum cultum Dei divinæ majeſtati ſervire faciunt. Felicem vero non immerito dixerim animam genitoris veſtri piæ & recolendæ memoriæ, qui pro fide catholica & pace eccleſiæ diebus ſuis plurimum laboravit; Italiam, Franciam, Angliam, & plurima alia Chriſtianitatis regna pro ſancta unione eccleſiæ occidentalis & orientalis laborioſiſſime peragravit. Et licet diebus ſuis illam videre non potuit, tamen deſideriorum ſuorum meritum laborum præmium ſuorum non perdidit apud Deum. Felix etiam non immerito dici poteſt majeſtas veſtra imperialis: felix (inquam) nunc ſpe futuræ beatitudinis, poſtea per gratiam Dei re ipſa futura, pro eo quod zelum Dei habet ad pacem eccleſiæ Dei catholicæ. Scimus enim quod majeſtas veſtra ſummos Pontifices noſtros, præſertim dominum Martinum bonæ memoriæ, necnon ſanctiſſimum dominum modernum ſollicitavit, & per plures ambaſiatas requiſivit, ut hoc nefandum ſchiſma inter eccleſiam occidentalem & orientalem de medio tollerent, per quod fides catholica tantam jacturam patitur, quod infideles totam pæne terram Chriſtianorum occupare videntur. Sed ubi fructus laborum veſtrorum, ſereniſſime Imperator? Cur cariſſimus genitor veſter pacem eccleſiæ videre non potuit, qui pro ea (ſicut prædictum eſt) tot labores ſuſtinuit? Certe ratio fundamentalis omnium per nos dicendorum hæc eſt: quoniam materia diſſidii inter Græcos & Latinos non poteſt tolli, niſi per viam generalis & univerſalis concilii. Et quoniam ſummi Pontifices noſtri tollere illud ex ſeipſis ſine concilio generali conati ſunt, ideo ad pacem eccleſiæ proficere non potuerunt. Petierunt ob hanc cauſam prudentiſſime & quaſi Spiritu Dei loquentes in ſacro concilio Baſileenſi oratores inſignes majeſtatis veſtræ, videlicet dominus Demetrius, Iſidorus abbas monaſterii ſancti Demetrii, & Joannes [a] Diſſipatus, fieri concilium œcumenicum, [a Pro, Diſhypatus.]
id eſt univerſale, ex utraque eccleſia occidentali & orientali congregatum, duo coram patribus præfati concilii conſtanter affirmantes: Primum, quod abſque tali concilio œcumenico non poſſet tolli diſſidium. Secundum, quod ſi fieret, ipſa unio, ut ſperabant, votivum ſortiretur effectum. Quoniam quidquid per utramque eccleſiam ibidem congregatam eſſet Deo inſpirante diffinitum, firmiter cre-

deretur, & uſque in futura ſemper ſæcula integre & inviolabiliter teneretur. Narraverunt etiam devotionem grandem, quam majeſtas veſtra imperialis ſemper habuit ad pacem eccleſiæ. Retulerunt etiam ferventiſſimum zelum, quem reverendiſſimus in Chriſto pater dominus patriarcha Conſtantinopolitanus gerit pro ſancta unione; cujus devotionis non parva indicia dediſtis, quando rogati per dominum epiſcopum Sudenſem & magiſtrum Albertum de Creſpis ambaſiatores ſacri concilii, ut oratores veſtros ad præfatum deſtinaretis concilium, libenter aſſentientes, vos viros inſignes ad hoc ſanctum opus unionis conficiendum deſignaſtis. Quibus honorifice receptis, *&c.* & in concilio auditis, pro eo quod hæc ſancta unio ſine practica fieri non poterat, ſtatim per ſacrum concilium deputati ſunt ex majoribus cardinales præſidentes ſedis Apoſtolicæ, archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, doctores & magiſtri in numero competenti: qui una cum prædictis oratoribus multis diebus convenientes, & rem iſtam mature tractantes, devenerunt ad certa capitula, quæ ſecundum morem ipſius præfati concilii Baſileenſis fuerunt per quatuor deputationes concordata, poſtea in generali congregatione concluſa; deinde in ſolemni & publica ſeſſione, Miſſa de Spiritu ſancto in majori eccleſia celebrata, ſtatuto ſive decreto ad perpetuam rei memoriam roborata & firmata: ibique coram altari, in præſentia totius concilii, propoſitis ſacris evangeliis & Cruce Dominica, ipſo domino Iſidoro cum ſtola jurante, eadem capitula per ipſos oratores veſtros jurejurando fuerunt approbata. O felix dies in qua arrham futuræ unionis & vobis dedimus, & a vobis ſuſcepimus! Decrevit enim ſacrum concilium, juxta deſiderium veſtrum, inter cetera capitula fieri concilium œcumenicum, id eſt, ex utraque eccleſia congregatum, in quo unio & pax votivum ſortiri poſſit effectum. Su[ſc]eperunt etiam patres ſacri Baſileenſis concilii loca nominata per oratores veſtros pro celebratione hujuſmodi concilii œcumenici, ita tamen ut optio loci ex illis nominatis maneat in beneplacito præfati concilii Baſileenſis, ſicut patet clare & dilucide ex lege & tenore decreti. Porro intelligitur ſummus Pontifex implicite decretis ſacri concilii conſentire, quando ſacro concilio adhæſit, & ipſum auctoritate Apoſtolica approbavit. Sed non fuit contentum concilium ſacrum, niſi juxta petitionem ambaſiatorum veſtrorum ipſe ſanctiſſimus dominus noſter explicitum præberet ſuæ ſanctitatis aſſenſum; licet inſuper præſidentes ſedis Apoſtolicæ ſeſſionis interfuerint, in qua hoc ſaluberrimum decretum fuit publicatum, decretationique conſenſerint, vigore quoque mandati ſui, quidquid ipſi egerunt, actum cenſeri debeat ab ipſo ſummo Pontifice. Nihilo minus, prout in decreto fuerat præmiſſum, ſuperaddidit ſacrum concilium dominum Simonem Freiton conſocium noſtrum tranſmittere ad ipſum ſummum Pontificem, & offerre ſuæ ſanctitati decretum, & petere ſuæ ſanctitatis conſenſum: quatenus res cum majori concordia fieret, & ad pacem, quam nos & vos deſideramus, magis proficeret. Utinam, sereniſſime Imperator, ipſum ſanctiſſimum dominum noſtrum æque digne poſſemus commendare, quantum commendabilis eſt pro ſua devotione quam gerit erga pacem eccleſiæ. Videns enim quod ſacrum concilium manus apponeret efficaces ad hoc ſacrum negotium, audiens etiam per organum domini Simonis, quid in ſe contineret decretum; ignorans quid orator ſuus dominus Chriſtophorus in Conſtantinopolitani concluderet, & ſi quid etiam concluſiſſet, determinationi ſacri concilii ſubjiciens approbavit decretum, de conſenſu reverendiſſimorum patrum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium. Reverſus eſt itaque dominus Simon cum benedictione Apoſtolica, deportans ad ſacrum concilium litteras Apoſtolicas, expreſſum ſummi Pontificis continentes aſſenſum. Et ecce quæ facta ſunt inter concilium ſacrum ex una parte, & oratores veſtros ex altera, circa decretum & in materia decreti. Et hæc eſt prima pars orationis. Dominus Henricus mediabit.

Secunda pars dictæ propoſitionis.

Audiviſtis, sereniſſime Imperator, per organum domini mei præloquentis, quod materia diſſidii inter eccleſiam occidentalem & orientalem non poteſt tolli niſi per viam ſacri & univerſalis concilii: ſcit etiam majeſtas veſtra imperialis, oratores veſtros inſignes petiviſſe ſemper œcumenicum fieri concilium, in quo pax eccleſiæ votivum ſortiretur effectum. Nunc igitur habeo declarare imperiali majeſtati veſtræ, quare ſacrum concilium viam ſecundam, quæ hic in Conſtantinopoli fuerat concluſa, noluit acceptare. Certe ratio fundamentalis hæc eſt: quoniam concilium œcumenicum non indicitur per capitula in illa via practicata, ſed ſolum particulare & regionale. Dicitur enim in illis capitulis inter cetera: Fiat ſynodus generalis ex latere eccleſiæ orientalis ex omnibus nationibus ipſi eccleſiæ orientali adhærentibus & ſubjectis. Item ſecundum practicam illius viæ legatus ſedis Apoſtolicæ venturus erat Conſtantinopolim, diſputaturus de differentia Latinorum & Græcorum. Manifeſtum eſt autem quod unus legatus ſedis Apoſtolicæ non poteſt repræſentare ſynodum œcumenicam ex latere eccleſiæ orientalis. Quare practica illius viæ excludit œcumenicum & univerſale concilium noſtrum. Tamen (ut prædictum eſt) pro perficienda ſancta unione amplius illa via ſecunda, ſi habuiſſet locum, & novæ diviſionis erat fomentum, & majoris diſcordiæ præbuiſſet incentivum. Putaſſent Græci ſynodum quæ per iſta indicebatur capitula univerſalem fore debuiſſe, nos vero particularem & regionalem. Quis fructus ſequi poterat unionis quam optamus, ſi de ipſa ſynodo, quæ fundamentum pacis & unionis eſſe debuerat, varia & diverſa ſentiamus? Certe non modo non ſequebatur pax & unio, ſed major quam umquam fuerat ſurgebat ſciſſura atque diviſio. Græci octavam ſynodum particularem & regionalem eſſe dicunt, nos illam quaſi univerſalem reputamus. Quid opus eſt diſcordiam diſcordiæ addere, & ſciſſuram novam antiquis diviſionibus accumulare? Non ſit inter nos diſcordia de ſynodo futura: ſi ad unionem tendimus, in fundamento concordemus. Si pacem quærimus, opus eſt ut fundamentum pacis jaciamus. Hæc omnia intelligentes ambaſiatores majeſtatis veſtræ, tam primi quam ſecundi, dimiſſa ſecunda via, acquieverunt primæ viæ, requirentes inſtanter ſacrum concilium; ut, poſtquam ſecunda via non placebat, primam perſequeretur, & decretum ad exſecutionem deduceret. Et quoniam ſacrum concilium dubitavit, an propter concluſa hic in Conſtantinopoli majeſtas veſtra vellet primæ viæ acquieſcere, præfati ambaſiatores exhibuerunt quoddam breve imperialis majeſtatis veſtræ, per quod majeſtas veſtra plenam eis conceſſit poteſtatem. Quod ſi prædictam viam non poſſent a ſacro concilio obtinere, inſiſterent totaliter primæ viæ. Aſſeruitque publice dominus Georgius reverendiſſimum dominum patriarcham Conſtantinopo-

litanum ſibi dixiſſe inter cetera, quod ſi ſacrum concilium nollet ſecundæ viæ, quæ hic ſuerat concluſa, annuere, mallet perſiſtere in prima via concluſa in Baſilea; ſi opus eſſet, faceret ſe deferri in humeris, & propter mandatum datum primis ambaſiatoribus, & juſiurandum, non diſcederet a promiſſis & concluſis. Sed & dominus Chriſtophorus Garatonus orator ſanctiſſimi domini noſtri, qui illis diebus Baſileam venerat, deportavit litteras Apoſtolicas ad ſacrum concilium, in quibus ſanctiſſimus dominus noſter totum hoc ſacrum negotium concilio remittebat: cujus optioni commiſit, ut quam vellet viam eligeret; vel concluſam primo in Baſilea, vel aliam hic in Conſtantinopoli concluſam: & quidquid in his per ſacrum concilium deliberaretur ipſe approbaret. Tandem igitur ipſum ſacrum concilium, & ipſi oratores majeſtatis veſtræ primam viam iterum firmaverunt, & determinaverunt illam proſequi, donec Deo auctore pacis largiente, per iſtam viam pax reddatur eccleſiæ ſanctæ. O felix hora, quæ dici poterit Græcorum & Latinorum eccleſia una! O beatos oculos, quibus Dominus dabit ſtatim videre unionem! Sperant patres in ſacro Baſileenſi concilio congregati diebus ſuis videre pacem eccleſiæ, pro qua orant ſine intermiſſione. Quoniam vos & nos magnum zelum pacis habuiſſe oſtendimus, quid ſupereſt, niſi ut bonam voluntatem per operis evidentiam ad conſummationem uſquequaque perducamus? Majus quod in hac re ſit bona voluntas eſt: hanc utraque pars ſe habere aſſerit, & ſignis evidentibus comprobavit. Apponamus jam manus ad exſecutionem operis. Intentio enim ſacri concilii Baſileenſis eſt, ut ex parte ſua non pereat unus apex vel unum iota de lege ſui decreti. Quare etiam majeſtas veſtra debet manus apponere ad hoc opus ſanctiſſimum perficiendum, cum jam tempus habet opportunum: *ne forte*, juxta verbum Salvatoris, *veniat nox, in qua nemo poſſit operari.* Timendum eſt enim valde, quod ſi noluerimus hoc bonum operari dum tempus habemus & poſſumus, illud alio tempore non poſſimus cum voluerimus, Turcis, Tartaris, Saracenis, & aliis infidelibus juſto Dei judicio occulte Chriſtianos ita prementibus, ut etiam ad inchoandum hoc opus adſpirare fas non ſit. Ex quibus omnibus majeſtas veſtra imperialis poteſt perpendere, quod ex juſta cauſa & rationabili ſacrum concilium dimiſit ſecundam viam quæ fuerat concluſa hic in Conſtantinopoli, inteoduque primam viam proſequi ad honorem omnipotentis Dei. Et hæc eſt ſecunda pars orationis noſtræ. Dominus Simon conſummabit. Joan. 9.

Tertia pars ejuſdem propoſitionis.

Meminiſtis, (ut opinor) ſereniſſime Imperator, verbi quod ex ore imperiali proceſſit. Promiſiſtis in animam genitoris veſtri bonæ memoriæ, & in animam veſtram, necnon per fidem, quam princeps catholicus tenere debet & ſervare, gratum ratumque habere quidquid oratores veſtri pro ſancta unione eccleſiarum Chriſti cum ſacro Baſileenſi concilio concluderent, ſicut patet ex tenore chryſobuli veſtri. Quapropter veſtram exhortamur in Domino imperialem majeſtatem, & petimus, quatenus majeſtas veſtra, & etiam reverendiſſimus dominus patriarcha, velitis in perſonis propriis jurejurando & per bullas auream & plumbeam more ſolito ratificare, & quantum in vobis eſt, exſecutioni demandare ea omnia quæ per oratores veſtros pleniſſimo mandato ſuffultos in publica ſeſſione cum ipſa ſancta ſynodo unanimiter vos ipſi concluſiſtis, & in altari celebrata Miſſa de Spiritu ſancto, ſuper ſanctis evangeliis ſolemniter firmaſtis. Secundo petimus, cum tempus in decreto ſtatutum effluxerit, ne circumſtantiæ rerum impediant hoc tam ſanctiſſimum negotium, quatenus debitum tempus ſtatuatur pro exſecutione concluſorum, in quo majeſtas veſtra poſſit exſequi quod juravit, & eccleſia noſtra operari quod promiſit; præſertim quia, ſi tempus effluxerit, culpa veſtra nulla fuit. Quoniam firmiter credimus, quod ſi veſtra majeſtas notitiam habuiſſet eorum quæ in Baſilea facta fuerunt, nullo modo aliam viam attentaſſet. Et ex alio capite majeſtas veſtra totaliter immunis eſt a culpa, quia putavit quod ſacrum concilium conſentiret in ſecunda via. Similiter neque fuit culpa ſanctiſſimi domini noſtri: quia licet ſanctitas ſua miſiſſet huc dominum Chriſtophorum ad tractandum pacem occidentalis & orientalis eccleſiarum, tamen hoc totum negotium remiſit ad ſacrum concilium. Sed nec ipſa ſacra ſynodus peccavit, quia ad exſequendum decretum ſuum ſemper parata eſt, & erit. Pro cujus etiam exſecutione nos oratores ſuos huc transmiſit. Quid ergo? Zelus domus Dei hoc fecit, ut eodem tempore plures concurrerent ſequentes doctrinam evangelicam: *Simile eſt regnum cælorum homini quærenti bonas margaritas; inventa autem una pretioſa, vendidit omnia quæ poſſidet, & comparavit eam.* Poſtremo, ſereniſſime Imperator, ſicut in mandatis habemus, petimus locum opportunum ad celebrandum concilium œcumenicum, in quo pax eccleſiæ votivum ſortiatur effectum. Et dicimus quod ſecundum diſpoſitionem Chriſtianitatis, prout his diebus, proh dolor, diſpoſita eſſe cernitur, non eſt locus aptior ad celebrandum hujuſmodi concilium œcumenicum, quam civitas Baſileenſis. Utinam rationes congruentiæ poſſem majeſtati veſtræ lingua Græca exprimere, quoniam apud vos melius reſonarent, quam in Latino ſermone. Sed lingua deficit, regio vetat, parentes minime docuerunt: verum ſi lingua deficit, caritas magis inardeſcit. Quemadmodum enim ſol, cum nube tegitur, exteſius non lucet ſuper terram, ſed interius ardet in cælo; ſic cum majori loquimur caritate, quanto magis lingua neſcit uti Græco idiomate. Ceterum plures occurrere poſſent circa materiam loci opportunitates, quas longum eſſet enarrare; ſed ex multis quinque colligimus, quas imperiali majeſtati veſtræ proponere volumus. Prima ſumitur ex quiete loci, quoniam illa regio eſt pacifica, quieta & tranquilla, & per conſequens aptiſſima ad tractandam pacem eccleſiæ, ſicut ſcriptum eſt, *In pace factus eſt locus ejus*: propterea concilium œcumenicum, cui Spiritum ſanctum oportet aſſiſtere, omnino fieri in hujuſmodi loco tranquillitatis & pacis. De ceteris vero partibus Chriſtianitatis, quod dolenter referimus, omnes fere guerris lacerantur, atque etiam conſumuntur, *&c.* Sola illa civitas & regiones circumſtantes, quæ ſuper Rhenum fluvium protenduntur, tranquillitate gaudent & pace: quare civitas illa locus eſt aptiſſimus ad celebrandum concilium œcumenicum pro conſequenda unione eccleſiæ. Secunda ratio fundatur in libertate, quæ debet in concilio œcumenico eſſe: petiiſtis per oratores veſtros ut concilium veſtrum futurum ſit liberum, ita quod unicuique liceat dicere votum ſuum ſine rixoſa contentione. Quanta autem ibi ſit libertas loquendi, conſulendi, deliberandi, concludendi, ſciunt ambaſiatores majeſtatis veſtræ, qui in civitate Baſileenſi longo tempore ſteterunt, ſi civitas illa eſt civium concordia & unitas. Baſilea enim inter ceteras civitates civitas proprie appellatur, quia a ſe regitur, & ci-

Matth. 13.

Pſalm. 75.

ves nulla partialitate dividuntur. Amicitia principis ibidem dominantis neminem allicit, neminem opprimit timore: tantaque eſt ibi libertas, quod etiam inimici eccleſiæ, quando ibi acceſſerunt, maximam potiti ſunt libertatem. Accedit tertia ratio, quoniam congruum eſt, ut ubi hoc ſanctiſſimum negotium accepit initium, ibi perficiatur: exhibitio enim rerum præteritarum indicium eſt futurarum. Et ideo ſi in loco illo fiet concilium œcumenicum, ubi tractatus pacis habuerunt exordium; ſperandum eſt magis quod unio eccleſiarum Chriſti votivum ſortietur effectum. Quarta ratio reſpicit fertilitatem patriæ: quoniam ubicumque celebrabitur concilium œcumenicum, oportet ibidem maximam multitudinem gentium convenire: convenient enim ibi ſummus Pontifex, cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, & prælati ceteri eccleſiæ noſtræ occidentalis; convenient reges, & principes, & ambaſiatores abſentium principum; conveniet etiam ſerenitas veſtra cum patriarchis & prælatis, regibus & principibus eccleſiæ orientalis. Quomodo poſſet hæc multitudo vivere, niſi locus abundaret maxima fertilitate? Tanta eſt autem fertilitas patriæ & Baſileenſis regionis, quod concilium generale ex latere totius eccleſiæ noſtræ jam per quinquennium ſuſtinuit. Unde ſicut Baſilea eſt in medio totius obedientiæ noſtræ, ſic vere præ ceteris fertilior locus eſt de ſe, & ad illum tamquam ad centrum confluunt bona undique ab omni alia regione.

Ultimo amœnitas loci non parum videtur ad rem pertinere, quoniam in præfata civitate Baſileenſi tanta eſt ſerenitas aëris, quod numquam aut raro ſubjicitur peſtilentiæ. Quæ cum ſit contagioſa infirmitas, ſolet concilia generalia & regionalia ſine fructu diſſolvere. Petimus igitur, ſereniſſime Imperator, quatenus majeſtas veſtra illum velit eligere locum, ut abſque omni impedimento celebrari poſſit concilium œcumenicum. Et ecce nos offerimus pro parte ſacri concilii ad exſecutionem decreti, donec largiente Domino pax reddatur eccleſiæ Dei, præſtante Domino noſtro Jeſu Chriſto, cui eſt honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Prœmium decreti, quod non placuit Imperatori dicto.

Sicut pia mater pro filiorum ſalute ſemper anxia eſt, nec umquam quieſcit, donec ſi qua inter ipſos diſſenſio ſit, ſopita fuerit: ſic multo amplius ſancta mater eccleſia, quæ filios ad perpetuam vitam regenerat, omni conatu laborare conſuevit, ut omnes qui Chriſtiano nomine cenſentur, ſublato omni diſſidio, eamdem fidei unitatem, ſine qua ſalus eſſe non poteſt, fraterna caritate cuſtodiant. Quamobrem hujus ſanctæ ſynodi ab initio ſuæ congregationis præcipua cura fuit recens illud Bohemorum antiquumque Græcorum diſſidium prorſus extinguere, & eos nobiſcum in eodem fidei & caritatis vinculo perpetuo copulare.

Articuli ambaſiatorum concilii Baſileenſis.

Primus punctus eſt de ratificatione eorum quæ geſta ſunt, quod videlicet ſereniſſimus Imperator & reverendiſſimus dominus patriarcha vel in propriis in perſonis jurejurando, & per bullas auream & plumbeam, more ſolito ratificare ſolemniter, & exſecutioni demandare, quantum in ipſis eſt, ea quæ ipſi in ſancta ſynodo Baſileenſi per ſuos ſolemnes oratores pleniſſimo mandato fulcitos in publica ſeſſione cum ipſa ſancta ſynodo unanimiter concluſerunt, & in altari, celebrata Miſſa de Spiritu ſancto, ſuper ſanctis evangeliis & Cruce Dominica jurejurando ſolemniter firmaverunt.

Secundus punctus eſt de tempore: quia cum tempus in decreto ſtatutum & expreſſum, non defectu ſacri concilii, aut ipſorum dominorum Imperatoris & patriarchæ, ſeu ambaſiatorum eorumdem, ſed aliis ex cauſis jam effluxerit, neceſſe eſt ut pro exſecutione concluſorum tempus debitum & competens per utramque partem ſtatuatur.

Tertius punctus eſt de loco Baſileenſi quod videlicet præfati ſereniſſimus Imperator & reverendiſſimus patriarcha multis ex cauſis dignentur & velint aſſentire, quod concilium univerſale & œcumenicum, quod condictum eſt celebrari, in civitate Baſileenſi celebretur.

Quartus punctus eſt de exſecutione decreti, quod videlicet miſſi ſumus ad præſentandum præfatis ſereniſſimo Imperatori & reverendiſſimo patriarchæ decretum concluſorum in publica forma cum plumbea bulla præfati ſacri concilii Baſileenſis, & quantum attinet ad dictum ſacrum concilium, ad inchoandum exſecutionem decreti ejuſdem, & concluſorum contentorum in eodem decreto.

Alii articuli Imperatoris Conſtantinopolitani.

Primo dicimus & volumus ut prœmium decreti alias lectum & intellectum totaliter tollatur, vel ad minus corrigatur tali modo, ut poſſimus remanere in hoc contenti, & omnis mala & ſcandaloſa ſuſpicio removeatur, quæ poterit per illud prœmium in animis quorumdam exoriri.

Secundo, ſi (quod abſit) unio & concordia eccleſiarum Chriſti non ſortiatur effectum, ſed recedamus ex illis partibus diſcordes & diviſi, ſicut nunc ſumus, quod non afferatur nobis propter hoc aliquod impedimentum, damnum, vel aliquod hoſtile quovis modo ex parte ſanctæ Romanæ eccleſiæ; immo ut fiat reditus noſter ad has partes cum iiſdem honoribus, diſpoſitionibus, favoribus, cum quibus illuc acceſſuri ſumus. Et faciat nobis pars ſanctæ Romanæ eccleſiæ omnia quæ pertinent ad reverſionem noſtram in tali etiam caſu, ſicut ſi fieremus concordes & uniti, ut in Deo ſperamus.

Tertio, ſi contigerit aliquos dominos reges & principes non adfuiſſe tali ſynodo, nec vere nec repræſentative, propter aliquas cauſas, tam ex partibus noſtris quam occidentalibus, quod hoc non intelligatur, nec habeatur pro defectu aut reverſione conventorum & concluſorum, vel ipſius rei, & ſolicitandæ ſanctiſſimæ unionis.

Quarto, quod in civitate vel regione, in quibus debeat, Deo auctore, dictum œcumenicum concilium celebrari, & in aliis civitatibus ac regionibus Romanæ eccleſiæ ſubjectis, veniendo, ſtando, redeundo, nos & omnes noſtri nullum habeamus impedimentum, gravamen, nocumentum, vel quodcumque malum ab aliqua perſona, tam eccleſiaſtica, quam ſæculari, proprie vel communiter, palam vel occulte ex quacumque occaſione.

Quinto & ultimo, quod ſi aliquis vel aliqui de quacumque natione, & cujuſcumque fortunæ & qualitatis, ex illis qui ex parte noſtræ eccleſiæ ibidem acceſſuri ſunt, in aliquo peccaret, judicium illius peccati ſpectet ad nos & noſtram partem: & pœna etiam illius determinetur noſtra diſcretione; & non habeat ſuper hoc, nec poſſit aliquid facere pars occidentalis eccleſiæ ſubjectorum noſtrorum.

Alii articuli reſponſorum ambaſiatorum concilii.

Ad primum dicimus, quod numquam fuit de intentio-

Digitized by Google

tentione per prœmium decreti injuriari aliquo modo eccleſiæ orientali: nec ex ipſo ſane intellecto (ut declaratum eſt) poteſt vel debet aliquis juſte ſcandalizari.

Item dicimus, quod ſi ambaſiatores ipſorum vel ante promulgationem decreti, vel poſt, aut in receſſu ipſorum feciſſent aliquam difficultatem de dicto proœmio, per ſacrum concilium debitum fuiſſet appoſitum remedium.

Dicimus ulterius, quod non eſt in poteſtate noſtra, dictum proœmium tollere, aut corrigere, ſive mutare, aut aliud facere: tum quia non habemus ſigillum aut plumbum concilii: tum quia illius eſt tollere, corrigere ſive mutare, cujus eſt condere. Poſtremo, quoad hunc primum articulum dicimus, quod propter prædictum proœmium nullo modo tantum bonum eſt omittendum, aut aliquo modo differendum. Et offerimus nos ad omnia remedia rationabilia nobis poſſibilia.

Ad ſecundum dicimus, quod ſi loquatur articulus de expenſis honeſtis, clarum eſt ex tertio & decimo capitulis ipſius decreti. Et ſi ampliori declaratione indiget, parati ſumus ad declarandum, *&c.* Si autem de ſecuritate loquatur, providebitur per ſalvumconductum.

Ad tertium, quod de regibus, principibus ac dominis, & principalibus eccleſiæ prælatis, conſentire non poſſumus, quin ſaltem interſint repræſentative, ut paret ex primo capitulo decreti, & ex declaratione, Quid eſt ſynodus univerſalis & œcumenica. Nam inter alia dicitur in primo capitulo: Similiter venient ex omnibus regnis & dominiis, quæ ſubjiciuntur eccleſiæ Græcorum, cum plena poteſtate & mandato vallato juramento & aliis clauſulis opportunis, tam ex parte ſæcularium dominorum, quam prælatorum.

ORATIONES ALIQUOT

in Baſileenſi ſynodo ſeu pro ipſa, contraque, vel ad ipſam habitæ.

XL.

Collatio eximii decretorum doctoris magiſtri Joannis de Bachenſtein facta coram domino noſtro ſanctiſſimo in Florentia.

Beatiſſime pater. Exigeret præſentia veſtræ beatudinis in primo dicendorum alloquio orationem ornate compoſitam matureque digeſtam, quæ ſanctitatis veſtræ dignitatem, clementiam, aliaſque virtutes & dotes ſummas io medium adduceret; & rem ipſam Deo gratiſſimam, & hominibus ſalutiferam, de qua paulo poſt dicturus ſum, peroraret. Quis autem eloquentiæ princeps aut Tullianæ ſapientiæ præſulatum ſupremi vicarii Jeſu Chriſti modico & inculto ſermone ad plenum explicare poterit? Profecto mearum virium, ſed & ſublimioris ingenii, tranſcendit facultatem. Rem inſuper illico ſubjiciendam veritatis nitori ſubmiſſam video, tutuſque non ſum eam verborum lenocinio indigere. Canon mihi locupletiſſimus teſtis eſt, eum ſupervacuis laborare impendiis qui ſolem certat facibus adjuvare. Quoniam igitur gratiæ plenitudo adjectione non indiget, nec ulla requirit commendationis argumenta, immorari in ea re verborum fucatis coloribus amplius non putamus. Ne autem uſque ad faſtidii neceſſitatem mea ſe extendat præfatio, ad conceptam materiam orationem converto; non tamen de propria virtute, ſed de munere largitoris illius qui dat omnibus affluenter, & non improperat, confidens. Verum, pater beatiſſime, cum parens noſter ille ſolus & unus Deus glorioſus fingeret animal rationale, ipſum ex humo ſublevatum ad contemplationem ſui artificis erexit: & ſolus homo eſt qui res cæleſtes accepit: ſpectare cum Deus cælum voluit, ut religionem ibi quæſrat. Apparet non eſſe rationis humanæ, poſtpoſitis divinis ac humanis præceptis, opes terrenas, quæ plerumque curvant animal rationale, venerari. Cum autem, pater beatiſſime, glorioſiſſimi Pontifices anteceſſores veſtræ beatitudinis magni, juſti, io cæleſtibus rebus experti, ſumma religione Deum adorabant, juſtitiæ cultum colebant, in omnibus Deum præſentem eſſe putabant, decreta ſacrorum conciliorum in ſumma reverentia ac veneratione habere ſolebant, & a ſubditis obſervari faciebant; adeo etiam ut beatus Gregorius tantæ beatitudinis ac ſcientiæ Pontifex quatuor concilia generalia univerſalia ſicut quatuor libros evangelii profeſſus fuerit, ſcilicet Nicænum, Conſtaotinopolitanum, Epheſinum, & Chalcedonenſe. Ratio: Quia in his velut in quadrato lapide, ſanctæ fidei ſtructura conſurgit, & cujuſlibet vitæ atque communis actionis norma exſiſtit. Et cum univerſali ſint conſenſu conſtituta, ſe & non illa deſtruit, quiſquis præſumpſerit abſolvere quos ligant, aut ligare quos abſolvunt. Clarum autem eſt, juxta Gelaſii Papæ ſententiam, quod eadem veneratione & decreta aliorum conciliorum cuſtodienda & recipienda ſunt. Nedum autem dicta quatuor generalia concilia, cum ſuis ſequentibus, ſolummodo quoad fidem beatus Gregorius ſe venerari fatetur; ſed etiam quoad reformationem, quando ſubjungit, dicens: Quia in his cujuſlibet vitæ atque communis actionis norma exſiſtit. Conſtat autem, & luce clarius apparere poteſt, quod juxta ſacri concilii Conſtantienſis decretum, quemlibet, etiamſi papali præfulgeat dignitate, decretis ſacrorum conciliorum obedire debere in his quæ pertinent ad fidem, ſchiſmatis exſtirpationem, & reformationem eccleſiæ in capite & in membris, & pertinentium ad ea. Et ſi glorioſiſſimi Pontifices ea deſtruere, quæ anteceſſores ſui ſtatuerunt, erubuerunt; multo magis decet & expedit, quin immo neceſſarium foret, ſanctitatem veſtram eorum veſtigiis inhærendo, decreta ſacrorum conciliorum ſumma cum veneratione obſervare, & obſervari facere, & cuſtodire. Sicque, pater beatiſſime, ſi priſcorum ſacrorum Pontificum magna opera ſanctitas veſtra attendit, ſummo ſtudio conabitur gloriam ſuam triumphalem ſuis poſteris & univerſo orbi relinquere profuturam. Neque ſanctitatem veſtram retrahat levis occaſio: quin immo divinæ neceſſitudini ſatisfaciet, ſi grato ſtudio ſuo adminicula miſericorditer petenda eccleſiæ Dei feliciter condonabit. Non injuſtum petimus, non ſanctitatem veſtram maximis præliis & certaminibus confligere rogamus, non inſuperabiles montes tranſituram, non ampla terrarum ſpatia vaſti orbis luſtrare; ſed ut ſancta catholica eccleſia favoribus benignis participata, bonos felicitatis ſuæ conventus in perpetuum memoriales conquirat glorioſe. Nunc autem, pater beatiſſime, de veſtræ ſanctitatis benedictione ad rem ſpecialius deſcendam, alia injuncta poſteris temporibus explicaturus.

Conſiderans itaque ſancta catholica eccleſia, per A factam ſynodum Baſileenſem repræſentata, reformationem eccleſiæ Dei in capite & in membris univerſo orbi ſumme eſſe neceſſariam; & ad eam perficiendam creberrimis litteris ſanctitatem veſtram magna cum caritate & ſolertia propulſatam fuiſſe; in nomine Spiritus ſancti Paracleti, magnis ac variis impedimentis intervenientibus, ſua ſaluberrima promulgavit decreta. Cum autem, pater beatiſſime, ob eorumdem tranſgreſſionem magna ſcandala in eccleſia Dei præteritis temporibus exorta ſiot; & niſi accuratius provideatur, timendum foret majora ſcandala iotolerabilia ac ſchiſmata graviora ſuboriri: maxime autem propter non obſervationem decreti de electionibus: ob quam tranſgreſſionem paucis tempori- B bus elapſis ſequi poterit perniciuſiſſimum ſchiſma in eccleſia Dei, periculoſius quidem quam fuerit aliud noviter extinctum. Illud namque dividebat eccleſiam in duas partes. Sed ſi ſanctitas veſtra non ſervaret decretum de electionibus per ſacrum concilium promulgatum, timendum foret quod infra decem aut quindecim annos ſancta eccleſia catholica diviſa reperiatur in tot partes, quot ſunt diœceſes. Proximis inſuper diebus, cum ambaſiatores ſacri concilii Francfordiæ in ſolemni conventione ſacri Romani imperii principum Alemanniæ & electorum eſſent conſtituti, audiverunt graviſſimas querelas maximaque ſcandala exinde eveoire. At ſtatim vero expoſt Colonienſis & Moguntinenſis archiepiſcopi queru- C loſas litteras de novo ſacro concilio tranſmiſerunt: poſtulantes humiliter & devote, quatenus ſacrum concilium ſuper obſervantiis decreti de electionibus ante ſui diſſolutionem dignaretur apponere remedium opportunum. Quamvis autem, pater beatiſſime, ſuperioribus temporibus ſacrum concilium per honorabilem dominum abbatem ſanctæ Juſtinæ, & demum per duos reverendiſſimos ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, pro obſervandis decretis editis & edendis ſanctitatem veſtram requiſiverunt; nunc vero per duos humiles dictæ ſacroſanctæ ſynodi oratores rogat, petit, hortatur, & per viſcera Domini noſtri Jeſu Chriſti obſecrat & amplius requirit; quatenus ſanctitas veſtra deinceps cum effectu ſervare & D ſervari facere velit decreta edita & edenda per ſacrum concilium Baſileenſe, & in contrarium attentata revocare. Alioquin, pater ſanctiſſime, dicta ſacra ſynodus multiplicibus jurgiorum ac ſcandalorum crebris propulſata opprobriis intendit dare operam efficacem, per quam decreta ſua ab omnibus inviolabiliter obſerventur, etiam quacumque præfulgeant dignitate, prout poſſibile erit. Unde jam tot ſcandala & ſchiſmata in populo Chriſtiano ſuborta exſiſtunt, & peramplius ſequi veriſimiliter timentur; quod ſacro concilio non expedit conniventibus oculis pertranſire. Et ſi ſacrum concilium non foret congregatum ad obviandum dictis ſcandalis, de novo deberet congregari. Numquam autem ſacrum E concilium patietur ſe diſſolvi, niſi primitus adhibito ſufficienti remedio modo poſſibili pro obſervandis decretis ejuſdem. Quid namque prodeſſet condere decreta & leges, ſi non manutenerentur? Qualis inſuper futuris temporibus ſpes generalia concilia congregandi haberi poterit, ſi decreta ſacri concilii Baſileenſis tot laboribus & expenſis condita & promulgata, tam de facili violari, ac etiam retractari & irritari a quocumque tolerarentur? Et profecto, niſi diligentius provideatur ſuper obſervantia decretorum, paucis temporibus elapſis, omnis auctoritas ſacrorum conciliorum enervabitur, & diſciplina eccleſiaſtica peribit. Vulgaris namque inolevit vox populi, ſi durante concilio hæc fiunt in viridi, quid eo diſſoluto ſperandum foret in arido? Præterea, pater beatiſſime, ad dictam obſervantiam decretorum ex ſuſcepti regiminis officio ſanctitas veſtra adſtricta eſt. Unde, juxta [a] Juliani Papæ ſententiam, officii noſtri conſiderationem non eſt nobis diſſimulare, non eſt tacere libertas, quibus major cunctis Chriſtianæ religionis zelus incumbit: & per conſequens ferventiori deſiderio ea quæ ſunt Chriſtianæ religionis decreta Romanos Pontifices ſervare oportet. Neque aliquam aliam ſedem, ſecundum Gelaſium, uniuſcujuſque ſynodi conſtitutum, quod univerſalis eccleſiæ probavit aſſenſus, magis exſequi præ ceteris oportet quam primam, quæ unamquamque ſynodum ſua auctoritate confirmat, & continua moderatione cuſtodit: nedum autem verbo & ſcripto ea amplecti, ſed etiam uſque ad animam & ſanguinem ea quæ Spiritu ſancto dictante patres diffinierunt præcipua virtute defenſare & ſervare, ab aliiſque obſervari facere & cuſtodire. Quod ſi ſanctitas veſtra fecerit, conſequetur profecto ſancta eccleſia catholica immenſam gloriam, honoremque ſuſcipiet pariter & decorem: ſacrum quoque concilium Baſileenſe in Spiritu ſancto legitime congregatum, & ſanctitas veſtra vinculo caritatis indiſſolubili erunt unum, ſicut & nos unum ſumus.

a Julium nominat, Julianum Papam [illegible].

Inſuper, pater beatiſſime, quot & qualia ſcandala præteritis temporibus provenerint, ex eo quod C ſententiæ etiam tres conformes latæ in ſacro concilio, in curia Romana refutantur, retractantur & revocantur, ad plene explicandum non ſufficeret dies neque menſis. Patres autem ſacri concilii, & etiam cuncti principes ſæculi, de hac re non ſolum admirantur, ſed & graviſſime ſcandalizantur, cum hoc cedat in maximum ſcandalum & perturbationem eccleſiæ univerſalis. Fiunt namque diverſi proceſſus in diverſis partibus: unus excommunicat, alius vero abſolvit; unus obedit, alter contemnit. Quanta autem mala & contemptus eccleſiaſtici ſtatus hinc proveniant, lingua noſtra mortalis ad plenum explicare non poterit. Et, quod gravius eſt, fiunt proceſſus in curia Romana, per quos moventur ſuppoſita concilii, ſignanter autem ſcriptores & abbreviatores; D cum tamen ita neceſſaria negotia ibidem tractentur, quod non ſolum deberent [b] vocari, quin immo & alii mitti. Epropter, pater beatiſſime, dicta ſacra ſynodus ſanctitatem veſtram rogat, petit, hortatur, & inſuper per viſcera miſericordiæ Domini noſtri Jeſu Chriſti obſecrat & requirit, quatenus ſanctitas veſtra deinceps taliter velit obedire, quod iſta aut conſimilia de cetero non fiant. Et præſertim mandare domino patriarchæ Hieroſolymitano, a quo dicitur illud monitorium emanatum, ut illud revocet, & de cetero conſimilia non attentet.

b Forte, non vocari, ſive non revocari.

Peramplius autem ſanctitas veſtra dignetur favere & habere recommiſſa ſuppoſita ſacri concilii, prout E in decreto adhæſionis pollicita fuit ſanctitas veſtra facere velle. In omnibus autem ſanctitas veſtra velit ſic agere, quatenus patres in ſacro concilio concipere valeant ſanctitatem veſtram manutenere ſacrum concilium, & non per indirectum diſſolvere. Quod ſi ſanctitas veſtra fecerit, [c] totus inſuper orbis univerſus exinde magnam ſuſcipiet conſolationem & quietem: ſacrum inſuper concilium & ſanctitas veſtra erunt unum, ſicut & nos unum ſumus.

c Forte, totius orbis univerſitas.

Poſtremo, pater beatiſſime, ſacrum concilium volens ea ſignificare ſanctitati veſtræ quæ proximis diebus in ſacroſancto opere reformationis dudum univerſo orbi per ſuas litteras promiſſo fecit & ordinavit, inpræſentiarum, in ſignum participatio-

num tot & tantorum bonorum operum tranſmittit ſanctitati veſtræ decretum de annatis, vacantiis, & communibus ſervitiis tollendis, prout in ipſo decreto ſtatim præſentando clarius continetur. Et dicta ſacra ſynodus hortatur & requirit ſanctitatem veſtram quatenus velit ipſum decetum in ſua curia ſervari, & alibi obſervari facere & cuſtodire, quoniam ipſum eſt conforme legi divinæ & canonibus ſanctorum patrum: & dignetur ipſum benigne ſuſcipere, eamquam opus quod principaliter reformandum erat. Quamvis autem, pater beatiſſime, iſtæ annatæ introductæ fuerunt ex cauſa paſſagii terræ ſanctæ, nunc autem ceſſante cauſa ceſſare poterit & effectus. Etiaro dictæ annatæ hactenus ſublevatæ non ſunt converſæ in eum uſum & finem, propter quem annatæ adinventæ fuerunt. Maxime autem quoniam ſuperioribus temporibus in ſublevationem dictarum annatarum tantus rigor, tantæque exorbitantiæ, & tot inſuper deſtructiones & orbationes inſignium eccleſiarum provenerunt; adeo etiam quod in multis eccleſiis cultus divinus nedum diminutus, ſed etiam in totum in collapſum reductus exſiſtit. Multi enim notabiles prælati, ob non ſolutionem annatarum, innodati cenſuris eccleſiaſticis, multis annis a divinis abſtinentes, & tamdem plurimi in ipſis ſic mortui, in terra profana inhumati ſunt. Alii vero coacti ſunt vendere libros, calices, capſas reliquiarum, & ornamenta eccleſiarum. Alia autem innumerabilia mala, quæ exinde ſubſecuta ſunt, in longum enarrare de præſenti ſuperſedeo. Quibus ſingulis attentis, peramplius non expediebat ſacto concilio conniventibus oculis pertranſire. Unde, pater beatiſſime, ſi Alexander ſanctæ Romanæ eccleſiæ & Apoſtolicæ ſedis epiſcopus, ſeribens Lucenſi eccleſiæ, conſtituerit & decreverit, quod nullus, cujuſcumque gradus, clericus pro eccleſiaſtico beneficio audeat aliquid conferre, etiamſi ſabricæ eccleſiæ vel in denariis ſeu etiam in uſus pauperum donatum tribuendum foret; multo magis decuit ſacrum concilium, quod eſt ſpeculum & norma cujuſlibet vitæ atque communis actionis, decretare & ordinare, quatenus peramplius in collatione beneficiorum, confirmationum, electionum, admiſſionum, poſtulationum, tam in curia Romana, quam alibi, nil penitus ante vel poſt exigatur, directe vel indirecte, prætextu etiam cujuſcumque conſuetudinis, privilegii vel ſtatuti, aut alias quacumque recepta occaſione. Sacrum namque concilium nil novi feciſſe videtur, ſed antiquiſſima jura ſanctorum Romanorum Pontificum innovavit. Nihilo minus, pater beatiſſime, ſacrum concilium omnino diſpoſitum eſt, & jam laborat per aliquem alium modum honeſtiorem ſanctitati veſtræ & dominis cardinalibus talem facere proviſionem, de qua ſanctitas veſtra dominique cardinales merito poterunt contentari. Præſertim autem ſi ſacrum concilium informatum fuerit realiter & cum effectu, ſanctitatem veſtram decreta ſacri concilii Baſileenſis ſervare, & ab aliis obſervari facere & cuſtodire, prout & ſanctitas veſtra in bulla ſuæ adhæſionis pollicita eſt ea ſervare. Has preces, pater beatiſſime, pro hac vice nos humiles & tantilli dictæ ſacroſanctæ ſynodi oratores, ſanctitati veſtræ magna cum inſtantia offerimus: rogantes ſanctitatem veſtram humiliter & devote, quod ſi nobis injuncta non tam mature aut eleganti ſtilo qun debuiſſemus expoſuerimus, id non ſacro concilio, ſed noſtræ imperitiæ ſanctitas veſtra adſcribere dignetur. Finaliter, pater beatiſſime, optat ipſa ſacra ſynodus, ut Deus glorioſus vota & agenda ſanctitatis veſtræ feliciter dirigat, & cæleſti dono proſequatur: ut per hæc & alia, quæ, Domino inſpirante, ſanctitas veſtra in poſterum fecerit, immarceſcibilem vitæ æternæ coronam & triumphalem gloriam conſequi mereatur: quam ſanctitati veſtræ & nobis omnibus concedat Jeſus Chriſtus benedictus in ſæcula. Amen.

XLI.

Reſponſio domini Eugenii Papæ ad prædicta propoſita per ambaſiatores concilii.

Sanctiſſimus dominus noſter Papa venerabilibus viris oratoribus ſacri Baſileenſis concilii ſuper propoſitis & petitis per eos reſponſum requirentibus hoc modo reſpondit:

Quod mens, intentio, ac omne ſtudium ſuum ſemper fuit, intendere & vigilare ad ea quæ honorem Dei, ſalutem animarum, ac bonum totius eccleſiæ ac reipublicæ Chriſtianæ concernerent; ſignanter ad exſtirpationem hæreſum, reformationem morum, ac pacem populi Chriſtiani; & ſpecialiter ad reductionem Græcorum & eccleſiæ orientalis ad veram & catholicam fidem. In qua re quantum laboraverit, primum Conſtantiæ, deinde Romæ tempore felicis recordationis domini Martini Papæ V. prædeceſſoris ſui, dum eſſet in minoribus, poſtremo poſtquam ad apicem Apoſtolatus aſſumptus fuit, fere omnibus notum eſt: ita ut non otioſe exiſtimet, quod ſi in ea re ſibi credulitas fuiſſet adhibita, jam ad optimum finem perventum fuiſſet, aut ſaltem hujuſmodi reductio magnum principium haberet.

Quantum autem ad negotium indulgentiarum, electionum, annatarum, cauſarum, & vocationum, ſcriptorum & abbreviatorum Romanæ curiæ, reſpondit: Quia materiæ grandes ſunt, & diſcuſſione ac declaratione indigent, ſe una cum fratribus ſuis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus decreviſſe reſpondere per ſuos ſacro concilio: quod quamprimum facere intendit, ſperatu reſponſiones ſuas tales eſſe debere, quæ juſtitiæ & honeſtati conveniant, ipſique ſacro concilio & omnibus pie ſentientibus ad Dei honorem, caritatem & pacem, ac bonum univerſalis eccleſiæ, gratæ ac acceptæ merito ſint futuræ.

POGGIUS.

Ego Poggius, domini noſtri Papæ ſecretarius, ſupraſcriptam reſponſionem de mandato ſuæ ſanctitatis ſcripſi manu propria & ſubſcripſi.

Auſcultatum cum originali ſcripto in ſchedula papyrea. Et concordat. Et interfui, quando duodecimo die menſis Auguſti milleſimo quadriogenteſimo triceſimo quinto præfatus Poggius in camera ſanctiſſimi domini noſtri Papæ coram multitudine prælatorum, doctorum, & aliorum virorum, reſpondit dictam ſchedulam ſcripſiſſe, & dominis Joanni de Bachenſtein decretorum doctori, & Matthæo Meſnaige in ſacra pagina baccalaureo, oratoribus ſacri Baſileenſis concilii præfatis, ex parte ipſius ſanctiſſimi domini noſtri Papæ præſentaſſe.

Ita eſt. D. Barard. notarius publicus, C. Rouſſelli.

XLII.

Sequuntur reſponſiones factæ per dominum Antonium, auditorem nomine fratris Ambroſii Prioris generalis & ſuo, pro parte ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri domini Eugenii divina providentia Papæ IV. in generali congregatione, ad petitiones factas per oratores ſacri concilii MCCCCXXXV. *die* VII. *Octobris.*

Nuntii & oratores a ſacro hoc generali deſtinati concilio ad ſanctiſſimum in Chriſto patrem & do-

minum noſtrum dominum Eugenium divina pmvidenria Papam IV. venerabiles ſcilicet & doctiſſimi viri magiſtri Matthæus Nevartze, ſacræ profeſſor theologiæ, & Joannes Bachenſtein decretorum doctor, injunctum eis proſequentes officium, reverendiſſimi reverendique in Chriſto patres & domini, ceterique vos patres & viri electiſſimi, plura diverſis orationibus ipſius domini noſtri beatitudini expoſuerunt, eorumque [a] adplacuit corroborantes exhortatorias ſuas petitiones auctoritatibus, tum rationibus, tum quoque perſuaſionibus, ornate ſane atque diſcrete: quæ cum omnia reverendiſſimis patribus & dominationibus veſtris nota fore conſpicimus, ad uniuſcujuſque exhortatorie petiti reſponſionem deſcendere congruentius judicamus, quam eorumdem dominorum oratorum ſingula reputamus propoſita. Verum non declinantes ab ordine per eos ipſos egregie cuſtodito, vice & nomine ipſius ſanctiſſimi domini noſtri, cujus ſumus nuntii & oratores immeriti, frater Ambroſius Prior generalis, & ego Antonius auditor, reſpondebimus ſingulis eorum petitionibus, concluſive tamen, ne verbis immorari videamur. Ex qua tamen reſponſione ſatis aperte colligi poterit, quid eorum quiſque dixerit petieritve.

[a] Forte, adeo placuit oratio corroborantium.

Ad primum igitur, reverendiſſimi patres, voſque viri elegantiſſimi, per ipſum magiſtrum Matthæum primo propoſitum atque petitum, dicimus quod ſanctiſſimus dominus noſter inter omnes alias res, quantumcumque graves, reductionem Græcorum & eccleſiæ orientalis ad veram & catholicam fidem, ſemper ſibi præcipuam fecit. In qua quidem re, quantum laboris curæve ſumpſerit, primum Conſtantiæ, deinde Romæ tempore felicis recordationis domini Martini Papæ V. poſtremo poſtquam ad apicem apoſtolatus aſſumptus fuit, multis notum eſt, præſertim pleriſque ex vobis, reverendiſſimi reverendique patres: ſicque materiam illam omni quo melius poteſt ſtudio una cum hoc ipſo ſacro concilio paratus eſt proſequi: gaudetque plurimum quod hæc Græcorum reductio vobis patribus & dominis reverendiſſimis facilis videatur; quam quidem primum per ſanctitatem ſuam promotam aliqui phylacteriam antiquam & cantilenam vocabant. Et hæc quoad primum.

Quo vero ad ſecundum, hoc eſt, ad materiam indulgentiarum, ſic breviter reſpondemus: Modus iſte habendi pecunias, reverendiſſimi patres, gravis eſt, eo quod ex quæſtu provocat, qui in ſimilibus ſuperiori tempore multa mala attulit exempla Chriſtiano populo. Item adventus Græcorum, cujus gratia hoc quæritur, omnino incertus eſt, quamquam eorum oratores aliquid certi concluſiſſe videantur. Nam & alias multa polliciti ſunt, quæ tamen aut rerum vel temporis neceſſitate vel alia cauſa mutato conſilio non ſervarunt. Nemo in rem incertam aliquid conferre diſponet, nec ſupicabitur potius gratia turpis quæſtus & lucri id fieri. Regnum Cypri & inſula Rhodi, terrarum Chriſtianorum fortiſſima propugnacula, ex hoc & ſcandalum & jacturam gravem patientur: ſimiliter & multa pia opera, quæ ad indulgentias hujuſmodi promoventur, ſi contingat hos Græcos non venire, tum & plane arbitrabitur quiſpiam nos illuſiſſe, & prædam quamdam hac fictione quæſiviſſe, & dicet: Ecce qui in multitudine divitiarum gloriantur, & prævalere voluerunt in vanitate ſua. ſicque quod proprietate quæſitum erit ad impietatem adſcribetur; quod omnino cavendum videtur, apud eos maxime qui ad ſancta opera conveniſſe ſe profitentur. Quare concludimus, reverendiſſimi patres, quod omnino ante omnia exſpectandum ſit imperatoris & patriarchæ finale reſponſum, & habenda certitudo de adventu eorum; qua habita, ſive per viam indulgentiarum, ſive alio modo qui melior & convenientior forſitan eſſe videatur, ſanctiſſimus dominus noſter ſe paratum offert ad concurrendum cum hoc ſacro concilio, & omnes poſſibiles favores impendendum. Et hæc quoad ſecundum.

Ad tertium breviſſime dicimus, Quod ipſe ſanctiſſimus dominus noſter tunc etiam paratus eſt cardinales & prælatos, & alias litteratas perſonas, ad tam pium opus & locum electum mittere: immo & ſi contingat eligi locum, ad quem ſanctitas ſua commode poſſit accedere, perſonaliter intereſſe curabit. Interim autem deputabit viros aliquos doctiſſimos, qui ſuper differentiis Latinorum & Græcorum plene conferant & diſputent, quamquam iſta materia reperiatur plene diſcuſſa. Et hæc quoad propoſita per venerabilem virum magiſtrum Matthæum.

Accedimus modo ad petitiones venerabilis decretorum doctoris domini Joannis de Bachenſtein. Et primo, quoad conſervantiam decretorum hujus ſacri concilii, ſic breviſſime reſpondemus: Quod ſanctiſſimus dominus noſter quantum potuit decreta hujus ſacri concilii amplexus eſt, & ſervari voluit, & in futurum ſe paratiſſimum offert: & ſi in præteritum aliquo particulari caſu aliter factum eſſe videatur, id ex juſtis & neceſſariis cauſis, ſi diligenter res inveſtigetur, factum fuiſſe comperietur: & idem in decreto de electionibus ſervatum eſſe videbitur. Quo vero ad articulum cauſarum, hoc damus reſponſum: Quod ſanctiſſimus dominus noſter non intendit ex cauſis quæ in curia recipiuntur ſcandalum aliquod facere; ſed cum mos ſedis Apoſtolicæ ſit, ut norunt dominationes veſtræ, unicuique miniſtrare juſtitiam; non eſt mirum ſi ad ſe concurrentes ſuſcepit, eiſque juſtitiam per viros doctiſſimos & in talibus valde expertos miniſtrari juſſit. Neque ſemper conſtat a principio, cum cauſa committitur, de omni circumſtantia judicis, a quo ad curiam introducatur, videlicet qua auctoritate judex proceſſerit. Curavit autem ſanctiſſimus dominus noſter materiam litium pro viribus excidere; & quandoque requiſitus, cauſas etiam ad hoc ſacrum generale remittere concilium. Sed mirantur multi, & non dolere non poſſunt, quod ſacrum hoc generale concilium, quod pro rebus maximis & univerſale bonum concernentibus congregatum ſe eſſe profitetur, ad innumerabiles privatarum & minimarum rerum cauſas occupetur, & quotquot pro ea re venientes indifferenter admittat, & cauſas in curia Romana cœptas ad ſe retrahat. Quo fit ut multi ſe incorporari procurent, non ut communi utilitati conſulant, ſed privatis eorum commodis, & ſæpe cum alterius partis gravamine, & ſignanter officialium curiæ Romanæ, qui ſub eo prætextu huc ſæpe trahuntur: quod plurimi ex vobis, reverendiſſimi reverendique patres, circumſpicientes dixerunt pluries, & proclamarunt, hujuſmodi particulares cauſas, & alia privata negotia, per ſacrum hoc concilium non eſſe admittenda; & magiſter Simon Freiron, alias orator hujus ſacroſanctæ ſynodi, ad ipſum ſanctiſſimum dominum noſtrum accedens, dixit ſacrum concilium ad ea velle providere, & a ſe omnino abdicare. Et hoc quoad articulum cauſarum.

Quo autem ad ſcriptores & abbreviatores, qui de hoc ſacro concilio dicuntur ad curiam vocari, dicimus illos, qui tempore mandati in hoc ſacro generali concilio erant incorporati, fuiſſe in ipſo man-

dato & eſſe exceptos: ſicque ex eo mandato nihil contra hujus ſacri concilii ſuppoſita eſſe ionovatum. Si qoi autem poſtea & jam mandato præventi in fraudem & illuſionem mandati ſe incorporari curaverunt, exiſtiment reverendiſſimæ paternitates veſtræ an jure fecerint. Et hoc breviſſime quoad ſcriptores & abbreviatores.

Quo vero ad decretum annatatum, *&c.* licet alias per me multa dicta ſint, tamen utile & non ſuperfluum fore putavimus, ſi iterum ad id pauca quædam ſubjiciamus, ut in omnibus ſatisfeciſſe videamur uno ſermone. Breviſſime itaque ſic reſponderous, quod nemo ſatis admiratur, quod in re tam grandi, irrequiſitis & inſciis ſanctiſſimo domino noſtro atque ſacro collegio, & aliis quorum intereſt, tam cito & inſperate concluſum fuerit: quod ſi umquam faciendum fuit, hoc præcipue tempore omittendum videbatur, quo Romana eccleſia & multæ aliæ pro malignitate temporis innumerabilia damna ſunt paſſæ. Si qui in his prætendebantur abuſus, his providendum erat ſine privatione ſubſtantiæ: aut ſaltem proviſio debita ſimul facienda erat, ut ſic juſtitia & pax obviarent ſibi. Unde, reverendiſſimi patres dominique præſtantiſſimi, interim vivent qui hactenus inde vitæ ſuſtentationem ducebant? unde eccleſiarum ſuarum onera ſupportabunt, cum præter Romanam eccleſiam multi prælati ſint, qui ex poſſeſſionibus aut decimis parum vel nihil recipiant? Unde ſedes Apoſtolica impenſas faciet, providendo neceſſitatibus & utilitati univerſalis eccleſiæ pro his quæ pertinent ad pacem & exſtirpationem hæreſum & errorum, & ad alia concernentia bonum publicum totius populi Chriſtiani? Jure igitur, reverendiſſimi patres, manutenenda erant iſta, ſaltem donec aliter fieret ſufficiena proviſio: de qua proviſione ſufficienti facienda per ſacrum hoc concilium ſanctiſſimus dominus noſter vult eſſe bene contentus, juxta deſiderium hujus ſacri concilii; [a]proviſio quod taliter fiat, quod ſtabilis & firma permaneat. Et hæc quoad ultimum, ad laudem Dei omnipotentis. Amen.

[a] *Lege*, proviſio.

XLIII.

Oratio Gerardi Landriani epiſcopi Laudenſis oratoris Baſileenſis concilii ad regem Angliæ & reliquos patres conſcriptos regni.

Facite quod Dei eſt, & ipſe faciet quod veſtrum eſt, ex ſacris litteris apud Gregorium epiſtola octava. Paucis his antea proxime more inſtitutoque majorum præmiſſis, credimus, ſereniſſime & Chriſtianiſſime rex, reverendiſſimi patres, & illuſtres domini, vos jamjam pro ſumma prudentia veſtra plane intelligere debuiſſe, omnia nos juſta, utilia, & nimirum toti orbi neceſſaria, hodierno die ſereniſſimam majeſtatem veſtram nomine ſacri Baſileenſis concilii rogaturos fore. Quapropter ſi qui nunc ſunt hoc io ſanctiſſimo ac celeberrimo patrum & procerum ordine, quos forte offendi contingeret; qui cum apud maximum & glorioſiſſimum omnium regem, totque ſapientiſſimos & præſtantiſſimos viros verba facimus, non eam dicendi artem aut elegantiam afferamus, quam eloquentiſſimi ipſi viri vel exſpectaſſent, vel pro ſummo ſplendore hujuſce loci dignam fore judicaſſent: Hoc tales oramus & obſecramus, ut potius rationem & ſummam æquitatem cauſæ, de qua paulo poſt agemus, conſiderare velint, quam tarditatem aliquam in dicendo noſtram accuſare: neque tantum quo ornatu verborum, quam quid & qua fide dicatur, advertant. Diximus enim in principio orationis noſtræ: Facite quod Dei eſt,

A Quis umquam ullo tempore pro juſtiore aut ſanctiore cauſa quemquam in orbe regem aut principem adivit? Quia pro tam ſalubri & honeſto negotio nuntius ad regem, regiis præcipue virtutibus inſignem, nulla etiam elegantia adhibita, non ea quæ exoptet omnia impetrare poſſe confidat? Animadvertite diligenter (quæſo) ipſam miſſionis noſtræ cauſam, non minus certe neceſſariam quam honeſtam. Miſſi ſumus a ſanctiſſimo Baſileenſi concilio ad regem, & quidem in toto orbe terrarum fideliſſimum & catholicum: ne fides ipſa, quam fluxam ſatis & quaſſam habemus, turpiter pereat, præſidium advocatur. Miſſi ſumus ad Chriſtianiſſimum regem, ne rempublicam Chriſtianam, miſere qui- B dem afflictam, vitiis pravíſque moribus debilitatam & deſuetam, ac nunc quidem in ſummo diſcrimine poſitam, cum ſubvenire maxime poſſitis, periclitari non patiamini. Miſſi ſumus ad regem natura mitem, juſtum, manſuetum, pacis amatorem, ut per ipſum pacem, otium, tranquillitatem, concordiam ipſi, ſuis omnibus, & univerſo orbi terrarum pariamus. Miſſi ſumus tandem ad regem clariſſimum, animo atque genere illuſtri præter ceteros natum, ut ad tam præclara & ſalubria Dei opera comitem ſe & participem ad ſacroſanctam ſynodum jungere velit: ſynodum dico in Spiritu ſancto & in omni bono opere legitime congregatam, univerſalem ſummi & immortalis Dei eccleſiam repræſentantem, ac C non minori [a]ſtabilitati juris firmatam, quam in unum rerum neceſſitate vocatam. Quæritis in ea ædificationis & ordinationis ſuæ ſolemne ac legitimum exordium? At hæc in celeberrimo omnium Conſtantienſi concilio decreta & conſtituta fuit, in quo certe divinarum humanarumque litterarum ex omni parte nobis ſapientiſſimi homines convenerant, in quo inclyta hæc, hæc inquam doctiſſima natio veſtra ſummo honore interfuit: in quo ſapientiæ lumina & cuncta ferme mundi ornamenta collecta fuerunt. Quæritis ſummam in ea auctoritatem? At hæc eadem ſynodus patrum, ſacerdotum, regum, principum, ducum, nationum, & communi omnium conſenſu, tanta frequentia hominum, quantam um- D quam fuiſſe conſtat, una voce, uno ore decreta, ſtatuta, diffinita, declarata, promulgata fuit. Quæritis in ea ſummorum Pontificom conſenſum? At hæc ſanctiſſimorum quondam Martini, & nunc domini noſtri Eugenii plurimis litterarum monumentis obfirmata, ſtabilita eſt & convocata: & adjicit ad hæc omnia ſimul non mediocrem concilium Senenſe auctoritatem. Nonne omnes in eo patres hoc Baſileenſe concilium pro ſtatu ſanctæ eccleſiæ Dei, pro communi omnium ſalute, ad hoc tempus neceſſario celebrandum eſſe cenſuerunt? Itaque ſi diligenter omnia in unum colligere volumus, nullum umquam concilium tot decretorum monumentis, tot diverſis (ut ita dicam) [b]auctoritatibus ædificatum, valla- E tum, congregatumque, vel vidiſſe, vel audiſſe, vel etiam legiſſe fatebimur. At quam nunc hæc ſacroſancta ſynodus non opportuna, ſed &, ſi nullo umquam tempore ſtatuta fuiſſet, maxime neceſſaria ſit, paucis attendite, & recognoſcite ſanctiſſimæ fidei & reipublicæ Chriſtianæ vulnera. Primum, an diſſimulare poſſumus, niſi fœdiſſime quidem, & non mediocri etiam totius nominis Chriſtiani periculo, in omni ferme regione orbis exortas atque excreſcentes in dies magis nefarias & hæreticas factiones, venenatamque illam in primis & peſtiferam Bohemorum luem? Bone Jeſu, quam longe lateque jam fines extendit! Quis enim non acerbe doleat, clariſſimum olim populi Chriſtiani regnum, alienum, aver-

[a] *Forte*, ſtabilitate.

ſumque a fide & religione noſtra factum? Quis præterea non miſerebitur, tot innumerabiles animas, illorum falſa peſtiferaque doctrina pellectas, igni & ſuppliciis æternis quotidie deperire? Neque eſt animus nunc commemorare hoc loco, quantas ſtrages, cædes & incendia populo Chriſtiano hæc peſtis hominum attulerit: quod ſanctiſſima Dei templa, aras, reliquias martyrum pollutis ſacrilegiſque manibus profanarit: non enim omnia ſingulariter ſine lacrymis, Chriſtianis præcipue hominibus, enumerari poſſunt. Sed nec his ſe finibus continet hæc contagioſa peſtis. Serpit enim in dies magis & magis hoc exitiale malum: atque ſceleratiſſimæ ac ſuperſtitioſæ gentis veſanæ temeritati parum facinoris in eo eſſe videtur, dum turpia & teterrima omnia in B ecclesiam Dei, in religionem, in fidem, diſciplinam ſanctorum patrum flagitioſiſſime moliuntur, niſi civilem etiam univerſi orbis politiam funditus evertant: tantumque illis ſupereſt odii & hoſtilitatis in rempublicam Chriſtianam, ut non ſolum adverſus chriſtos Domini, ſed etiam adverſus reges & principes, divino utique jure conſtitutos, plebis & multitudinis imperitæ tumultuaria odia concitare conentur; pro concione publica prædicantes omnes homines inter ſe pares eſſe, neque alium alio ſuperiorem fore, negantes præterea vectigalia & tributa principibus dari oportere. Quo fit ut multi non modo homines, ſed populi, ut rerum novarum ſemper cupidi ſunt, cum a vera & catholica eccleſia, tum a C principibus etiam ſuis, aut re ipſa & animis & voluntate certe deficiant. Itaque hodierno tempore cum hoc ſuperſtitioſum & maleficum genus hominum, magna nunc reductionis eorum oblata ſpe, ad ſacrum concilium venire obtulerit, ſi hæc rex neglecti forte haberi volet, vel ſi cum ipſos armis vincere non potuimus, turpiter eſſet * cogitari a facie eorum cædem, extollent ſe inſolenter: & conflagrabit profecto in tantum incendium & vis morbi, ut fruſtra poſtea deſperatæ rei ſubvenire cupiamus. Operemur igitur (ab Apoſtolo inſtituti) bonum, dum tempus habemus, nec tanti ac tam ſperati boni occaſionem nobis oblatam præterire ſinamus.

Locus obſcurus.

Galat. 6.

Atque ut intelligatis ex omni parte orbis congregandi concilii ſummam imminere neceſſitatem, convertite nunc oculos ad ſanctam eccleſiam Dei jacentem & afflictam, ac longa perturbationum aſſiduitate pæne profligatam. Bone Deus, quantum ab antiquis honoribus, & a priſca majorum noſtrorum dignitate, ᵃ quibus Chriſtianæ reipublicæ ſtatus diutina ſacrorum conciliorum intermiſſione decidit! Videtiſne, dum diſcordiis nimium pertinaciter inter nos decertamus, quidquid opum, opulentiarum, ſplendoris, ornamenti ac ſanctimoniæ in florentiſſimo olim populo Chriſtiano a majoribus noſtris ſumma induſtria & vigilantia partum fuit, id omne nos diſſenſionibus & ſimultatibus noſtris totum ferme perdidiſſe? Videtis propterea univerſum ferme orbem ardere bello, inter principes populoſque Chriſtianos teterrima concitata odia. O cœcitatem incredibilem, omnia effundi, omnia exhauriri, ad arma, ad funeſtiſſimos exercitus, in ſtrages non hæreticorum (ut debuit) comparandos, ſed in perniciem totius populi Chriſtiani! Recogitate nunc tot nobiliſſimos exercitus, tot illuſtres proceres cæſos, tantum ſparſum ſanguinis Chriſtiani, tot florentiſſimas urbes everſas, tot pulcherrimas patrias igni ferroque abſumptas, ut nulla certe pro his tantis malis ſatis umquam digna inveniri præmia poſſent. Recogitate nullam ferme plagam orbis calamitatum vel diſſenſionum vacuam eſſe, nullam vacare bello. Quid

a Forte, & a quibus.

A igitur? hiſne, inquam, turbulentiſſimis temporibus noſtris, frigeſcente in dies magis caritate, hujus concilii celebrationem ſupervacuam, an ſummopere nobis neceſſariam fore putabimus; ſolam certe viam & unicam ſpem calamitatum noſtrarum opprimendarum? Etenim cum multa a majoribus noſtris divinitus inſtituta ſunt, ſalubria quidem & utilia, nihil tamen gravius, nihil commodius, quam quod ſacra concilia in orbe Chriſtiano celebrari voluerunt: quibus ſolis fidem Chriſtianam, pacem, otium, tranquillitatem, concordiam ſapientiſſimi illi homines vel dari vel poſſe conſervari crediderunt: facileque ubi hæc fieri deſierint, in adverſum omnia ire & præcipitari putarunt. Atque ita eſſe, longo B uſu, non ſine tamen ingenti jactura rerum noſtrarum, experti ſumus: quidquid enim hæreſum, quidquid bellorum, quidquid diſcordiarum, diſſenſionum, calamitatum, quibus miſere nimium nunc populus Chriſtianus premitur, omnia, inquam, per intermiſſionem conciliorum exorta ſunt. Atque olim ſancti patres, ut quiddam parum honeſte, parum verecunde, parum moderate fieri conſpiciebant, concilia ſtatim; nullo intervallo facto, cogebant in unum, neque morbos per negligentiam aut deſidiam excreſcere ſinebant, nullo ſane alio ſanctiori inſtituto aut documento utilius communi omnium ſaluti atque poſteritati ſuæ conſulere poſſe putantes. Nos igitur tantorum patrum ſoboles, ſedendo ſtantes & C otioſi adſpicere poterimus tam exitioſa & in dies magis excreſcentia mala gentis noſtræ: præſertim cum ita ſaluberrimum ad omnes morbos medicamentum nobis relictum ſit; quo nihil certe convenientius, nihil prudentius, nihil ad omnes gentes communius fieri poteſt? Eſt enim concilium omnium patrum, regum, principum, gentium, & publicum totius orbis concilium; in quo ex omni parte ſacri humanique juris doctiſſimi viri conveniunt: in quo Spiritus ſanctus aſſiſtit, & idem Spiritus Paracletus, qui nos docebit omnia; qui nos complexus eſt, nec errare, nec decipi, nec falli ſinit: quæ omnia ideo brevioribus verbis proſequimur, quoniam pro ſumma prudentia & zelo religionis qui in vobis eſt a ſan- D ctiſſima majeſtate regia & a vobis ſapientiſſimis viris jamdiu profecta & cognita fuerunt. Memini enim paucis ante annis exactis majeſtatem veſtram, ut ſumme quidem omnium Chriſtianiſſima eſt, honorificam omni dignitate legationem ad ſanctiſſimum quondam Martinum Pontificem deſtinaſſe, ut pro ſummis neceſſitatibus & periculis reipublicæ Chriſtianæ, quæ invaleſcentibus quotidie malis in ſummo diſcrimine eſſet, diem futuri tunc concilii anticipare vellet; tantum fidei & populo Chriſtiano majeſtas religioſiſſima veſtra ſubventum iri cupiebat. Itaque, ſereniſſime rex, illuſtres principes, & ampliſſimi domini, jamjam exoptata & tantopere vobis exſpectata dies illuxit: jam ſanctiſſimis patribus E frequens congregatum omni jure & firmitate concilium eſt, & idipſum jam ſanctiſſimis patribus frequens. Illa, inquam, dies illuxit, in qua juſtiſſimæ voluntati & divino ardori veſtro fidei & reipublicæ ſubvenire cupienti ſatisfacere poſſitis: in qua quantum virtutis, quantum regii animi, quantum benevolentiæ erga ſanctiſſimam religionem & publicam ſalutem habuiſtis habetiſque, tantum hodierno die in univerſo populo Chriſtiano declarare queatis. Non enim agitur nunc de cærimoniis, de ſolemniis, de diebus profeſtis, de ornatu templorum, de ſplendore urbium: ſed cum res Chriſtiana diſcordiis, bellis de hæreticis factionibus * jamdiu multiplicata ſit & labores: agitur de ſalute religionis & ſacratiſſimæ

Locus corruptus.

legis Jeſu Chriſti: agitur de conſervatione regum, principum, totiuſque populi Chriſtiani: agitur, ne unica humanæ ſalutis inſtitutio, a majoribus noſtris nobis relicta, omnia ſcilicet in futurum ſacra concilia penitus ſublata perpetuo diſpereant. Agitur conſequenter, ne orbis terrarum, ne nos omnes perpetuo pereamus. Itaque, ſereniſſime rex, præſtantiſſimi patres, & illuſtres domini, ut pro ingenio veſtro & antiqua conſuetudine ſacris inſtitutis & religioni Dei noſtri dediti eſtis, ſequimini veterem imperum animi & diutini deſiderii [a] noſtri. Sequimini ſanctum & antiquum morem clariſſimæ & religioſiſſimæ patriæ veſtræ: & eccleſiæ ac reipublicæ a nobis auxilium deprecantibus ſubvenire non tardetis. Etenim cum præcipuo quodam loco dignitatis, ſumma etiam gloria inter omnes orbis reges evecti ſitis, cum vel virtute, vel religione, vel genere, vel claritate patriæ, vel gloria rerum nemini cedatis: cum hæc inclyta natio tanta frequentia prudentiſſimorum eloquentiſſimorumque virorum affluat: ita ut antiquiori fama palma ſapientiæ tam divinarum quam humanarum litterarum ſine controverſia apud vos ſit; nihil ſanctiſſima majeſtas veſtra regio nomine dignius vel ſanctiſſimorum majorum veſtrorum virtute proprius facere poteſt, quam quod pacem Chriſtianam (ut rex & viri certe natura veſtra pacifici eſtis) & dare omnibus & ſuſcipere velitis: neque ulla alia de virtutibus veſtris, etſi innumerabiles & maximæ ſunt, magis proximos aut ſimiles Deo vos facere poteſt. Fateor ſummas eſſe laudes, & vere regias, aliquid fortiter, juſte, clementer, magnifice, liberaliter agere: aut patrocinium divinæ legis ſanctiſſimæ pacis recipere; ne fides, ne religio, ne res ſacræ, ne ſtatus Chriſtianus, ne hæc omnia funditus pereant, viribus atque animo fortiter incumbere: quis pro hoc tam illuſtri negotio, non divinos magis honores, quam humanos decernendos eſſe putaverit? Sed nimis multa de his ad vos honeſtæ laudis & certæ veræque gloriæ cupidos: haud enim clariſſima virtus veſtra ſuaſore ad bene recteque operandum egere videtur. Ut igitur finem faciam, cum hoc ſacroſanctum concilium rite fundatum, congregatum, & rebus noſtris neceſſarium ſit; ſacram majeſtatem veſtram deprecatur & orat, immo potius Spiritus ſanctus Paracletus in eo exſiſtens, cujus feliciſſimis auſpiciis oleo lætitiæ præ conſortibus veſtris unctus rex eſtis & conſecratus: primum ut veſtris ex præclariſſimis regnis lectiſſimos quoſdam & ſapientiſſimos viros, quorum magna ſane & infinita pæne apud vos multitudo eſt, deligatis; & pro ſumma dignitate regiæ majeſtatis ac celeberrima in toto orbe terrarum catholici nominis fama, qua ſemper ſanctiſſimi majores veſtri ac vos præclari fuiſtis, legationem omnium auctoritate inſignem atque digniſſimam ad ſacroſanctum Baſileenſe concilium mittatis; & cum ceteris principibus Chriſtianis, quorum magna ſane pars egregias jam & magnificas legationes pro hoc communi incendio extinguendo ad idem concilium miſit, & ceteri quoque miſſuri videntur; de exſtirpatione hæreſum, de virtute, de conſervanda religione, de pace, de ſanctimonia morum in melius conſtituenda, honeſtiſſimo certamine contendatis. Proximum eſt, quod omnibus animi ſenſibus a ſacra majeſtate veſtra ſacrum idem concilium petit, ut cum hoſtibus veſtris, ad quos nomine ſacri concilii hiſce de cauſis decreta legatio eſt, pacem, caritatem, concordiam, opus certe a natura veſtra non abhorrens, inire velitis: pace confecta, tamquam ſalutis univerſæ jactis fundamentis, non dubitamus omnem populum Chriſtianum, jacentem diu quidem & oppreſſum, ad priſtinæ dignitatis ſuæ recuperandæ ſpem erigere ſe, & reviviſcere debere. Agite igitur, oramus, omnes, per ſanctiſſimam memoriam paſſionis Jeſu Chriſti, quæ pacis ſunt: condonate immortali Deo ac creatori veſtro acceptas injurias: excutite odia, quærite pacem, fruimini tam ſingulari & excellenti bono, quod nobis Redemptor noſter ultimo teſtamento reliquit, cum exceſſurus ex hac vita mortali dixit: *Pacem meam relinquo vobis*. (Joan. 14.) Dulce enim nomen eſt pacis: res vero ipſa cum jucunda, tum ſalutaris: nam nec ſacram legem, nec fidem, nec ſocietatem humanam, nec rempublicam ratam habere videtur, quem diſcordiæ, quem bella delectant. Noſtis illud tritum quod dici ſolet: Concordia res parvæ creſcunt, diſcordia maximæ dilabuntur. Nos igitur auctoritate & nomine ſacri Baſileenſis concilii, ſi quid huic tam ſaluciferæ & neceſſariæ rei a nobis præſtari poſſe videritis, omnia non ſolum forti animo, ſed & libenti animo ſubire præſto ſumus: omnia patiemur, nihil ſubterfugiemus, modo hinc omnibus mortalibus ſumme deſideratæ paci, dirigente Deo noſtro, vel ſatisfacere vel prodeſſe poſſimus. Poſtremum eſt, ut ex ditione regnorum veſtrorum reverendiſſimos reverendoſque patres, qui ad ſacrum concilium juxta ſanctiones antiquas venire tenentur, id ut faciant adhortari velitis: ut eccleſiæ & communi omnium ſaluti, [b] præſtandi prudentia & auctoritate, quemadmodum in concilio olim Conſtantienſi ingenti præter ceteros ſcientiæ ac religionis laude fecerunt, conſulere & prodeſſe queant. Quæ omnia ſi ut optamus & confidimus a vobis confecta erunt, facietis certe, ut primo dictum eſt, quod Dei eſt: & ipſe Altiſſimus & immortalis omnium pater, dignitatem, gloriam ac amplitudinem nominis veſtri augendo, faciet quod veſtrum eſt: & tandem in numero beatorum relati certum & diffinitum in cælo locum obtinebitis, ad laudem & gloriam omnipotentis æterni Dei, & totius curiæ triumphantis. Amen.

[a] Forte, veſtri.

[b] Forte, præſtanti.

XLIV.

Oratio magiſtri Andreæ de Petra archiepiſcopi Coloſſenſis, quarti ambaſiatoris domini Eugenii Papæ, facta in congregatione generali XXII. *Auguſti* MCCCCXXXIX.

Maximam mihi dicendi fiduciam præſtat, reverendiſſimi patres, ceterique vos viri lectiſſimi; hic veſter conventus ampliſſimus ac ſpectatiſſimus. Cum enim plurimos apud vos iſtic videam, quorum ſingulariſſima ſapientia atque humanitas longa mihi familiaritate perſpecta & cognita ſit, alios vero omnium virtute & optimis artibus ornatos eſſe confidam; omnes autem vos ad Chriſtianæ religionis conſervationem & amplitudinem comparandam adventaſſe intelligam: dubitare non poſſum, quo minus pro ſapientia æquo animo me dicentem audiatis; præſertim cum illud a me dicendum ſit, quod ad omnium veſtrum ſalutem & immortalem gloriam attinet. Omnibus enim hominibus natura ineſt, ut ea quæ ad ſe pertinent libenter audiant: & cum hanc veſtram curam & ſtudium ad hoc ſolum contuliſſe videamini, ut ſævientes hæreſes extinguantur, eccleſiaſtica jura & cærimoniæ repetantur, Chriſtiani fines paci reſtituantur; pro quibus omnibus apud vos mihi ſermo habendus eſt: non major debet eſſe in me cura dicendi, quam in vobis audiendi voluptas. Sed antequam ad eam diſputationem veniamus, neceſſarium fore exiſtimo, ut quid doctor gentium Paulus dicat audiamus. *Non ſit*, inquit, *ſchiſma in corpore*. Ita enim quondam idem veritatis conſtantiſſimus

prædicator Corinthiis diſſidentibus dixerat, ſicut primæ epiſtolæ XII. cap. ſcriptum eſt. Hujus Apoſtolicæ præceptionis intelligentia, patres, cognitu facilius fiet; ſi prius ille Spiritus, qui quondam igneo ſplendore deſcendens rudium illorum & trepidantium hominum animos & glutino caritatis conjunxit, & ſumma ſapientia illuſtravit, ſuo ardore corda noſtra inflammet: quod ut facere dignetur, ad ipſum mentes noſtras cogitationeſque vertamus. Hoc modo ejus ſuffragio poſtulato, ad propoſitæ juſſionis perceptionem revertamur.

Inter ea diſſidentiæ genera, patres optimi, quæ membra corporis myſtici agitant atque perturbant, nullum eo deterius quod ſchiſma nominatur. Eſt enim totius diſcordiæ caput atque principium, adimitque corporis eccleſiaſtici unitatem: cujus perniciem idem doctor proſpiciens, in capite prædictæ epiſtolæ eoſdem Corinthios ſumma obteſtatione precatus eſt, ut illam peſtem diffugerent. *Obſecro*, inquit, *vos, fratres, per nomen Domini Jeſu Chriſti, ut idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata: ſitis autem perfecti in eodem ſenſu & in eadem ſcientia.* Quid autem nomine ſchiſmatis intelligi debeat, patres doctiſſimi, neminem veſtrum dubitare exiſtimo. Græcus enim, a quo in primis illi voci ſignificatio data eſt, per illud nomen ſciſſuram quamdam ac diviſionem intelligit: non illam certe qua quiſque peccator a Deo dividitur, de qua olim Iſaias loquens dixerat: *Peccata veſtra diviſerunt inter vos & Deum.* Nec rurſus illam diviſionem intelligo, qua ab unitate fidei quiſpiam ſegregatur. Illa enim in aliud impietatis genus tranſcendit, quod idem Græcus rectius hæreſim nominavit. Sed de illa ſciſſura nobis præſens diſputatio eſt, cum quis eodem religionis cultu ſervato eccleſiæ præcipienti parere contemnit. Cujus diffinitionem, licet aliis verbis, eadem tamen ſententia, beatiſſimus pater Auguſtinus, cum adverſus Fauſtum ſcriberet, aperte oſtendit. Schiſma, inquit, eſt eadem opinantem, atque eodem ritu colentem quo ceteri, ſolo congregationis delectari diſſidio. Ex quo & illud ſequi neceſſe eſt, ut ab unitate quam Spiritus ſanctus in Dei eccleſiam inducit & ſervat, voluntarie recedatur, ſicut beato doctori 2. 2. q. 39. art. 1. viſum eſt. Plurima diſſidiorum genera membris eccleſiaſtici corporis accedunt: diſcordia ſcilicet, contentio, rixa, ſeditio, bellum, hæreſis, & omnis animi indignatio, quam beatus Paulus Galatis ſcribens enumerat. Ex his omnibus, patres reverendiſſimi, nihil eſt quod tantam perniciem corpori myſtico inferat, quemadmodum diſſidentia ſchiſmatis. Cetera namque animorum adverſa ſtudia, aliis atque aliis proprietatibus; hoc deteſtabile facinus ſoli unitati eccleſiaſticæ objectatur. Nam & ſi diſcordia concordiæ opponatur, cum quis ſuam alterius ſententiæ præferat; id tamen eo modo fieri poteſt, ut diſcordantium quilibet bonum dicat & cupiat, quamquam in modo rei conficiendæ diſſentiat: ſicut de Paulo & Barnaba in aſſumptione Marci diſcipuli legimus, ut eſt Actuum XV. Contentio etiam, licet ex ipſo dicendi modo animorum contrarietatem ſignificet, honeſte tamen fieri poteſt, cum aliquis pro dignitate hominis atque negotii acrimonia debita uſus, ad veritatis defenſionem accedit. Unde & catholici adverſus fidei hoſtes contentiones commovent, ubi prius ad certamen vocantur, ſicut gloſſa teſtatur 1. Reg. IV. cap. Rixa inſuper, etſi a peccato immunis eſſe non poſſit, ut B. doctor diffinit, (nam qui rixatur, & ad contradicendum paratus eſt, ut placet Iſidoro, & de ipſa contentione lætatur, alios quoque ad contradicendum inducit:) privatum nihilo minus malum eſt, & inter paucos accidit: habet enim privati belli naturam, nulla publica auctoritate firmati. Seditionem vero eſſe aliquod crimen & ipſa ratio perſuadet, & beatus Paulus teſtis eſt: qui cum quædam peccata gravia prohibuiſſet Corinthiis, ſeditionem etiam enumeraverat, ſicut ſecundæ epiſtolæ duodecimo capitulo legitur. Eſt enim malum, quod ſoli ſocietati civium adverſatur. Per ipſum autem bellum etſi maximas urbes diruptas, plurimas reſpublicas everſas, florentiſſima regna depopulata legamus; nonnulla tamen bella juſte fieri poſſe nemo ſapiens dubitavit. Cujus ſententiæ B. Auguſtinus teſtis eſt in eo ſermone, quem pro puero Centurionis habuerat. Et hæc quidem animorum adverſitas illi unitati objicitur, quæ ad myſticorum membrorum conjunctionem attinet. Quod ſi ad ordinem illum animum verteris, qui ad caput hujus eccleſiaſtici corporis ſpectat, aliquid quoddam peſtiferum diviſionis genus invenies: quod etiam bipartitum B. Thomas intelligit: ſi quidem ea ſentiri ac prædicari a quoquam contigerit cum omni dura & improba pertinacia, quæ fidei veritatem & majeſtatem offendat; is, quiſquis fuerit ille, hæreticorum numero aggregatur. Quod aliis accommodatioribus verbis beatiſſimus doctor Auguſtinus adverſus Manichæos declarat. Qui in eccleſia, inquit, Chriſti morbidum aliquid pravumque quid ſapiunt, ſi correcti, ut ſanum rectumque ſapiant, reſiſtunt contumaciter, ſuaque peſtifera dogmata emendare nolunt, ſed defendere perſiſtunt, hæretici ſunt. Hoc infidelitatis genere inter ſciſſuras eccleſiaſticas eſſe quidquam deterius nullus doctorum affirmat; jacta enim fidei fundamenta ſua opinione evertit, tenditque ad primæ veritatis injuriam. Quanta autem Chriſtianæ religioni publica damna intulerit, facile ſciet qui volet, ſi a Simone Samaritano, a quo omnis hæreſis initium ſumpſit, uſque ad Joannem Hus, noſtræ ætatis eximium hæreſiarcham, annales eccleſiæ repetere ſtatuet. Ultimum contendentium genus ſciſſuræ nomen accepit, quod accommodatius Græco vocabulo vos patres Latini ſchiſma nominatis. Hoc inteſtinum malum etſi majeſtati ac veritati myſtici capitis non adverſetur, cum in primis neque inſolitum dogma prædicet, nec veterem corruptelam defenſet: habet tamen quamdam proprietatem peſtiferam, quæ Chriſtianæ paci & unitati vehementiſſime officit. Qui enim eccleſiæ principi ſubeſſe renuit, & membris eccleſiæ ipſi ſubjectis communicare recuſat, quemadmodum beatus doctor oſtendit, is in unitate myſtici corporis manere non poteſt: unde & ſchiſmaticus jure nominatur. Ex ipſo etiam, tamquam ex fonte quodam iniquitatis, omnes illæ ſuperiores animi indignationes facile fluunt. Schiſmaticus enim abſque diſcordia eſſe non poteſt, cum ſe meliora & ſanctiora dicere & profiteri glorietur. Contentiones etiam in ipſo ſchiſmate nutriri neceſſe eſt, cum ea quæ prave ſchiſmatici ſenſerunt improba temeritate defenſent. Rixæ ſchiſmatico minime deſunt; eſt enim ad contradicendum ſemper paratus, ne minus recte feciſſe judicetur. Seditiones populi Chriſtiani ex ipſo ſchiſmate maxime accidunt. Sciinditur enim in adverſa ſtudia vulgus, & populus velut greges poſt terga paſtorum ſequitur: & quia ratione vulgo conſtare non poteſt, quod prave ſemel acceperat, id ferro & ſanguine probare molitur, unde & bella publica ſurgunt. Quod ſi paulo longius ſchiſma perſtiterit, hæreſim parit: confingit enim aliquam ſibi hæreſim ſchiſmaticus, ut recte ab eccleſia receſſiſſe videatur, ſicut beatus Hieronymus dixit. Cumque

ex con-

Iſaiæ 59.

Fauſtus ipſe apud Auguſtinum, libro 20. cap. 3.

Galat. 5.

ex contemptu illius qui auctoritatem & locum myſtici capitis tenet hoc deteſtabile malum proficiſci videatur, idcirco ſchiſmaticus eccleſiaſticum ordinem non mediocriter turbat: & quia reliquorum membrorum communionem reſpuit, Spiritum Dei non habet, ſicut Pelagius Papa teſtatur, ut eſt xxiv. diſt. quæſt. 1. Schiſma inſuper, quia ſchiſmaticus in unitate unum non eſt, ſicut idem Pontifex dicit, quantum ex ipſo ſuo maleficio eccleſiaſticam unitatem & pacem penitus dirimit, pro qua inſtituenda & conſervanda Filius Dei paulo minus minoratus ab angelis in terram deſcenderat, pro qua ſummam inediam variosque labores perpeſſus eſt, ſanguinem proprium fudit, mortem ſubiit, nihilque eorum abhorruit quæ ſuæ majeſtati adverſarentur, ſi modo illud ad [B] conſtitutionem hujus ſacratiſſimi corporis conducere videretur. Cum itaque tantorum præclariſſimorum atque admirabilium operum munus, hoc unum pernicioſiſſimum ſchiſmatis facinus adimit atque corrumpit, juſtiſſime veritatis doctor ipſum a Chriſtiana religione depellit, dicens: *Non ſit ſchiſma in corpore.* — 1. Cor. 12.

Non ſit ſchiſma in corpore, patres, ſi cupitis hæreſum zizania exſtirpare. Non ſit ſchiſma in corpore, ſi quæritis vitam eccleſiaſticam reformare. Non ſit ſchiſma in corpore, ſi deſideratis infenſos animos principum mitigare.

Quantum igitur ad primum attinet, patres, etſi Spiritus ſanctus iſtam corporis eccleſiaſtici magnitu- [C] dinem dirigat atque informet, totuſque (ut ſic dixerim) infuſus per artus hanc agitet molem, & magno ſe corpori miſceat, ſicut ille poëta dixit: id tamen huic corpori accidere videmus, quod & naturali evenire phyſici dicunt: ut anima ſcilicet incorrupta & integra, membra ſæpe aliquo morbo laborent. Quod ex triplici ægritudinum genere accidere medici diſputant. Omnis enim humani corporis languor aut eſt membrorum conſimilium, aut officialium, aut ex utriſque conſtitutorum. Conſtare autem cuilibet veſtrum arbitror, patres doctiſſimi, quid nomine conſimilium aut officialium membrorum intelligi debeat. Illa conſimilia membra ſunt, in quibus toti & partibus eadem denominatio datur: [D] ut ſi quis carnem, nervum, os, & hujuſmodi dixerit. In officialibus autem, toti & partibus una eademque denominatio ſpecialis non competit: ut oculus, pes, manus, & eorum ſimilia. Ægritudinem itaque conſimilium membrorum illam dicunt medici eſſe, cum variata proportione calidi, frigidi, ſicci, & humidi, qualitatum primarum, adverſa diſpoſitio inducitur. Cum vero officialibus membris languor aliquis accidit, hunc aut in forma, aut in numero, quantitate, aut * impoſitione eveniſſe contendunt. Ex his quæ diximus, quid & de membris mixtis intelligi debeat, non erit difficile cognitu. Hinc omnia tranſlata quadam ſignificatione myſtico corpori convenire invenio. Habuit corpus hoc [E] membra conſimilia, habuit officialia, habet ex utriſque compoſita. Eo enim tempore quo Dei eccleſia prima rudimenta Chriſtianæ religionis acceperat, conſimilium membrorum formam præferebat, cum eſſet credentium cor unum & anima una in Domino: nec diceretur eis aliquid proprium, ſed eſſent eis omnia communia; ſicut Actorum quarto capitulo ſcribitur. Officialia vero membra tunc eccleſia habuit, cum auctoritate & operibus creſcere cœperat; aut cum poteſtatis, ordinis & juriſdictionis uſum auctoritate publica receptaverat: quod a Silveſtro ad poſteros quoſque Romanos Pontifices proceſſit, ſicut hiſtoriæ produnt, & in canone ponitur, xxiii.

* Forte, in perſuaſione.

[A] diſt. quæſt. 8. Tributum. His myſticis membris varia diverſaque morborum genera contigerunt. Morbum autem hic non aliud, juxta beati Auguſtini ſententiam, quam hæreticam pravitatem intelligo. Idem etiam beatus Hieronymus ſenſiſſe videtur, qui hæreticum hominem putridæ carni comparavit. Enumerare autem, propriiſque nominibus omnia illa vobis, patres, exponere, eſſet quidem jucundum, ſi ratio temporis non haberetur. Beatus Auguſtinus in libro quem de hæreſibus accuratiſſime ſcripſit, nec a ſe, nec ab alio quoquam numerum omnis hæreſeos ſatis exploratum fuiſſe exiſtimat: quamquam Philaſter Brixienſis epiſcopus centum & viginti octo genera hæreſum uſque ad illam ſuam ætatem contigiſſe commemoret. Cogitare itaque facile poteſtis, patres reverendiſſimi, quot errorum genera in agro Dominico diſſeminata poſtea fuerint, ſi Philaſter centum & viginti octo hæreſum nomina recenſuerit, quem beatus Auguſtinus ſequens librum de hæreſibus ſcripſerat. Hæc immenſa, ut ſic dixerim, errorum ſilva, etſi a beatis Apoſtolis ſanctiſque patribus ac ſacris conciliis conculcata diſſipataque dicatur, penitus tamen ſuccidi non potuit. Nam beatus Iſidorus, poſteaquam quinquaginta & ſeptem hæreſum capita numeraverat, illas omnes dicit a ſanctis Apoſtolis ſanctiſque patribus ac ſacris conciliis fuiſſe condemnatas. Quod qui volet, facile ſciet, ſi rerum temporumque ſucceſſiones & ordinem repetat. Nam Menandrini ac Saturnini, magni diaboli laquei, cum Simone mago principe illius hæreſeos a beatiſſimo Petro Apoſtolo condemnati ſunt, qui eumdem Simonem & ejus pecuniam in perditionem abjecerat. Qui vero humanitatis officio ſatisfactum iri arbitrantur, ſi quiſque rem ſolam privatam curaret, quod a dictis hæreticis attribuitur, hi Ananiæ & Sapphiræ horrendo interitu condemnantur: quos ambos idem Petrus ſubita morte mulctaverat, ſicut Actuum quinto capite ſcriptum eſt. Nicolaitarum vero impudentem laſciviam Joannes in Apocalypſi, cum ad Epheſinam eccleſiam ſcriberet, reprobavit. Nam etſi priorem caritatem in illa eccleſia amiſſam conqueratur, in hoc tamen illam dignam commendatione dixerat, quod Nicolaitarum impudicitiam fugerit. *Hoc habes*, inquit, *quod odiſti facta Nicolaitarum.* Illi vero qui connubiis detrahunt, & omnem legitimum torum turpitudinem putant, qui etiam Apoſtolicos ſe vocare præſumpſerant, beati Pauli Apoſtoli ſententia condemnantur: qui ad Coinſſenſes ſcribens, præcepta, quibus conjuges omni reprehenſione carerent, tradiderat. *Mulieres*, inquit, *viris ſubditæ eſtote, ſicut oportet in Domino.* Et alibi: *Viri, diligite uxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit eccleſiam.* Et hæc quidem in prima ætate eccleſiæ contigiſſe invenio. Cum autem eadem membra officialia eſſe cœperunt, alius peſtilens morbus irrepſit. Arius ſiquidem Alexandrinus, cum de forma eccleſiaſtici capitis, hoc eſt, de plena eſſentia Filii Dei (ſecundum Auguſtinum) inique ſanxerat & prædicaverat, dicens eum eſſe alterius naturæ a Patre, maximam ubique peſtem effudit. Macedonius vero de numero divinitatis iniquam ſententiam ferens, dicenſque Spiritum ſanctum ſervum Patris ac Filii, multos corruperat. Neſtorius quantitatem majeſtatemque hujus myſtici capitis vehementer opinione prava minuit, cum Salvatorem noſtrum ſummum quidem virum & Deo dignum eſſe affirmaſſet, ſed eumdem Deum omnino negaverat. Eutyches vero atque Dinſcorus ipſam poſitionem humanitatis Chriſti inique tranſtulerat; affirmans eamdem divinitatis * potentiam exhauſtam fuiſſe atque abſorptam: propterea & perpe-

Apocal. 2.

Epheſ. 5.

* Forte, potentia.

tuum morbum in membra myſtica ſparſit. Contra quos velut adverſus publicam peſtem erecti quondam Romani Pontifices ſynodos ſacras convocarunt. Nam & Silveſter natione & dignitate Romanus, trecentorum & octodecim patrum conſenſu, quos in Nicæna congregaverat, Aiium hæreticum declaravit. Damaſus vero vita & eloquentia clarus, in ſecunda ſynodo centum & quinquaginta patrum conventu Conſtantinopoli coacto, Macedonium blaſphemum dejecit. Neſtorianam vero hæreſim Cæleſtinus Romanus ducentorum patrum in Epheſo convenientium auctoritate reprobavit. Ita & Leone Pontifice præcipiente Chalcedonenſis ſynodus [a] quiogentorum & triginta patrum præſentia Eutyches atque Dioſcorus anathemati æterno ſubjecti ſunt. Sic & aliæ univerſales ſynodi auctoritate Romanorum Pontificum congregatæ ad morbum aliquem depellendum convenerant; licet illæ priores, quas paulo ante enumeravi, dignitate quadam ceteris aliis præſtare videantur, quemadmodum diſtinctione decima quinta canonum poſitum eſt. Ipſæ enim totam fidem Chriſtianam complexæ, quemadmodum Gregorius dixit, quaſi quatuor paradiſi fluvii totum orbem irrigaverant. Quod vero ſanctorum patrum doctrina errores depulerit, teſtes ſunt [b] Anaſtaſius, Baſilius, Cyrillus, Ambroſius, Auguſtinus, Hieronymus, Chriſtianæ religionis clariſſima lumina, qui adverſus omnis hæreſis genus invictiſſime ſcripſerant. Sed nec Apoſtolorum ſumma in terris poteſtas, nec ſacrorum conciliorum auctoritas, nec ſanctorum patrum admirabilis illa & pæne divina ſapientia efficere potuerunt, quo minus multiplex hæreſum peſtis, quæ ſemel inſederat per totum orbem effuſa, infinitam hominum multitudinem ad infernum deducat. Qui de orbis dimenſionibus diſputant, præter eam participationem quam in ſeptem climata dividunt, aliam quamdam vulgatiorem addunt, qua totum, quod ab homine colitur, in Orientalem, Occidentalem, Septemtrionalem, Meridionalemque plagam diſtinguunt. Primam partem in decem provincias dividi dicunt; in Indiam ſcilicet, Iſauriam, Sidonis Phœniciam, Syriam, Palæſtinam, & reliquas, quas a quadragiota & tribus gentibus habitatas affirmant. Occidentalis portio in ſex & triginta provincias diſtincta eſt, quæ quinquaginta & quatuor gentium homines continet. Septemtrionalis autem regio in duodecim provincias porrigitur, quarum gentes triginta unam eſſe affirmant. Meridionalis & ipſa in duodecim partes diſtincta eſt, quarum gentes ob interjacentia deſerti ſpatia certo numero comprehendi non poſſunt. Per has igitur vaſtiſſimas regiones ac varios gentium mores, omnia illa hæreſum genera, quæ vel ab Epiphanio Cyprio, aut Philaſtrio, aut Auguſtino, ſive Iſidoro numerantur, reſperſa atque effuſa ſunt. Nec eſt quod ſi veterum hæreſum principes de medio ſublati fuerint, deſinant qui eorum errores & ſapiant & defenſent. Primam habitantium regionem Ariana hæreſis vehementer invaſit. Macedoniani facile numerari non poſſunt. Ii quos Armenos appellamus, gens certe ampliſſima, & frugalitate præcipua, Eutychis atque Dioſcori perverſam eruditionem ſequuntur. In Heſperia vero plaga Sadducæos, qui reſurrectionem negant, & animas cum corporibus ſimul interire affirmant, plures invenies; Cerdonianos, qui duo principia ponunt; Tertullianos, qui animas per traductionem eſſe accipere arbitrantur; Cataphryges, qui ſacramenta eccleſiaſtica negant, ſufficere tamen ad humanam ſalutem aiunt, ſi infantis anniculi ſanguis, quem immanibus punctionibus (ut Auguſtinus ait) a corpore innocentis extorquent, mixtus farinæ, panem a ſe ſumendum conficiat. Pars inſuper, quæ Septemtrioni ſubjecta eſt, plurimos habet qui catholicæ fidei adverſantur. Sunt qui negant Romanam ſedem eſſe matrem ac principem reliquarum: quod an hæreſim ſapiat, teſtis eſt Nicolaus Papa, xxii. diſtinctione, cap. Omnes. Præterea ſunt nonnulli, qui aiunt animas exutas corporibus nondum ad ſua loca receptas. Alii purgatorii pœnas figmenta exiſtimant. Siniſtra autem orbis poſitio, quam Meridionalem dicunt, hæreſibus plena eſt. Illic Neſtorianorum nomen & genus ampliſſime patet, Sabellianorum hæreſis latiſſime prædicatur: Valentiniani, Apellitæ, [a] Archotiani, Carminiani, Ebionitæ, numero facile comprehendi non poſſunt. Nequeo, patres reverendiſſimi, vobis enumerare infinitam, ut ſic dixerim, hæreſum multitudinem, quæ tot gentium animos dudum corruperat: quod unde proveniat, aut quo auctore procedat, dignoſcere certe facile non eſt: niſi (ut placet ſanctis doctoribus) ideo illud Deus fieri paſſus eſt, ut credentium fides probetur, & ne fidelium ingenia tranquilla credulitate contorpeant. Fieri etiam poteſt, Deum tot hoſtes ſuæ fidei eſſe pati, ut tirones Chriſtianæ religionis habeant quos vincere poſſint. Tantam igitur zizaniorum varietatem ab agro Dominico non ſolum divellere, ſed nec excerpere quidem humana ingenia ſuppetunt. Satis igitur eſt, ſi de his dumtaxat poteſtas eccleſiaſtica propenſius curet, quibus vel beneficium reddendum eſt; aut ſi tales ſint hoſtes, aut religioni magis ac magis officiant. Sunt autem (ni fallor) duo genera hominum, qui fidei catholicæ adverſantur, Græci ſcilicet atque Huſſitæ, de quibus provideri oportet. Et illis quidem, ut pro ſuſceptis beneficiis gratiæ dignæ reddantur: iſtis vero, ne contagione peſtifera totum corpus eccleſiaſticum lædant. Neminem veſtrum, patres, præterire arbitror, Græcorum gentem ſic optimis artibus floruiſſe, ut omnium gentium nationes incredibili quadam virtute ſuperaverit. Taceo de variis diſciplinis, quas omnes a fontibus Græcorum profectas, omnes uno ore fatentur; quidquid Dei eccleſia docet & prædicat, idipſum etiam ſuis nominibus a Græcis in Latinum traductum eſt. Quod ſi parentibus maximum debeamus, quia genuerunt ac educaverunt: ſi præceptoribus plurimum, quod erudierint: certe ſatis aperte ſignificari non poteſt, quantum vos, patres Latini, Græcorum generi debeatis; a quibus illud vobis collatum eſt, quo nihil præſtantius ab homine conferri poteſt. Hi ergo, quos memoro, Græci ad unionem eccleſiæ venire contendunt: non eo pacto quo quidam eos fallendi gratia dicunt accedere, ſed aperte & abſque aliqua ſimulatione. Pontifex ſiquidem maximus Martinus felicis memoriæ Papa V. ſic ſua ſapientia atque humanitate Græcos ad opus unionis attraxit, ut de tanta opinionum & poſtulationum diverſitate ad unam & ſolam differentiam conceſſerint, quis ſcilicet locus ille ſit, qui pro convocanda ſynodo utriuſque generis patres apte ſuſcipere poſſet. Habeo hujus rei teſtes graviſſimos, qui huic veſtræ clariſſimæ ſpectationi adſunt, & quæ dico in præſenti audiunt: nec audita vobis, patres, pronuntio, ſed quæ vidi, & quæ præcepto ejuſdem præſulis ipſe contrectavi, & publica ſtipulatione concluſeram. Quorum Græcorum propoſitum & tu, Eugeni Papa ſanctiſſime, pro tua religione eximia & animi amplitudine, nuper ampliora & certiora te ipſis facturum ſpondendo confirmaſti. Nec credi poteſt ut Chriſtianorum quiſpiam his tuis ſanctiſſimis deſideriis atque conatibus contraire poſſet. Ad hoc enim opus tam ſalutiferum

[a] Forte, ſeſcentorum.

[b] Pro, Athanaſius.

[a] Forte, Archontici, Cerinthiani.

nemo Chriſtianorum quidquam ſuorum excipere debet. Non enim parum fructus habet ad fidei catholicæ incrementum Græcorum converſio. Illa ſiquidem Conſtantinopolitana ſedes habet in Aſia, Africa, & Europa vaſtiſſimas provincias atque ampliſſima regna, plurima genera hominum linguis & moribus longe diſparia: qui omnes ad fidei catholicæ obedientiam atque religionem convolarent, ſi præſul Conſtantinopolitanus, ut quondam facere ſolebat, honorem & debita jura Romano Pontifici redderet. Illud autem, patres optimi, facile fiet, ſi non ſit ſchiſma in corpore. In novam enim eccleſiæ ſciſſuram dilabi, & inveteratos ſchiſmaticos ad unionem eccleſiæ reducere velle, illud quo pacto fieri poſſit non ſatis intelligo. Quomodo enim Græcus tantum in hoc noſtro eccleſiaſtico corpore diſſidium audiens, eidem ſe conjungere vellet? Aut cum Romanum Pontificem tam facile a ſuis contemni viderit, eidem honores debitos reddat? Nonne ridebit? Nonne utroſque leves & longe a Chriſtiana caritate ſejunctos judicabit? Nonne poſtulanti ut ad gremium eccleſiæ redeat, mox evangelicam reſpondebit ſententiam: *Frater, vade, erue prius trabem de oculo tuo, & tunc videbis eruere feſtucam de oculo fratris tui?* Cum ſuperiori tempore nullus indubitatus Pontifex haberetur, neminem Græcorum aliquis audivit qui de unione eccleſiæ tractaret: at ubi omnium diſſidentium vota ad unum paſtorem convenerant, mox legati Græcorum Pontificem adieruot: & coram glorioſiſſimo ac invictiſſimo Romanorum rege domino Sigiſmundo ſemper Auguſto, pro unionis negotio, Imperatoris & Patriarchæ Conſtantinopolitani voluntatem & vota triginta ſex articulis patefecerunt. Scio quod verum loquor, & quod hæ manus litteras illas obſignatas explicuerunt: & quæ illic continebantur, ex Græcis Latina feceram. Unde cum honeſtiſſimæ Græcorum petitiones principibus noſtræ religionis viſæ fuerant, mox dominus Joannes epiſcopus cardinalis tituli ſancti Sixti, vir omnium ſuæ ætatis religione & ſapientia ſpectatiſſimus, legatus in Græciam declaratus eſt: quem illuc properantem ſi mors e medio non ſuſtuliſſet, plurimi nunc populi ac nationes ritu & religione eſſent vobis ſimillimi, quorum nullum impræſentiarum habetis. Nec certe credendum eſt Græcos ab illa ſua honeſta opinione receſſiſſe. Eadem eſt gentis illius ad reconciliationis opus intentio, idem omnino deſiderium, eadem poſtulatio; niſi quod filius, qui nuper imperio ſucceſſit, ad unionis negotium longe ardentior ſit, quam umquam fuerit pater: quo fit ut ad reconciliandam gentem illam catholicæ fidei via paratior modo ſit. Quod ſi locus aliquis ad convocandum utramque gentem opportunus daretur, videretis, patres reverendiſſimi, plurima de Græcia facta fuiſſe judicia, quæ omnino ſtare non poſſent. Hos igitur fructus uberrimos de Græcis vos, patres præſtantiſſimi, referetis, ſi non ſit ſchiſma io corpore. Alterum perditiſſimorum hominum genus, de quibus ob ſummam perniciem generali omnium patrum inſtitutione conſulendum eſt, Huſſitas intelligo, gens profecto peſtilentiſſima, & velut exitiale virus per corpus eccleſiaſticum repens. Nec unum, ſed multiplex ac atrociſſimum malum, hujus hæreſeos morbus eſt. Nam ſi quis illorum hominum perverſas ſententias, quas graviſſimis Chriſtianorum eladibus amplificare voluerunt, recenſere voluerit, veterum hæreſum irritamenta quædam fuiſſe fatebitur. Cogitanti enim hanc novellam corruptionem, e veſtigio Nicolaitæ, Gnoſtici, Cerdoniani, atque Marcionitæ occurrent, [a] Adiτæ quoque, Catharitæ, ac Apoſtolici, huic hæreſi non defuerunt; & [a] Achatdutæ, Ariani, atque Joviniani quamplurimi: quos omnes Epiphanius Cyprius, vir omnium orientalium patrum ſapientia & ſanctitate inſignis, inter nominatiſſimos hæreticos ſcripſit. Nec ſolum multiplex hæreſis hæc, ſed & funeſtiſſima Chriſtiano populo exſtat. Plurima damna ab Arianis, Neſtorianis, Monothelitis, Iconomachis, eccleſia Dei perpeſſa eſt; ſed nulla fuit tanta hæretica peſtis, quæ huic cladi comparari poſſet. Hæc enim omnia jura humana atque divina pervertens, nulla pietate in ætatem vel ſexum, ampliſſimas & opulentiſſimas patrias igni & ferro ſubjecit. Patent ejus immaniſſimæ ſtrages in Bohemia, Moravia, Sileſia, Marchia, Auſtria, Hungaria, ac ceteris circumfinitimis adjacentibus nationibus. Quod ſi hoc captioſiſſimum ac fallaciſſimum hominum genus ab illa ſua immani conſuetudine ac funeſtiſſima rabie conteruerit, velitque iter ſalutis & reconciliationis ingredi, nulla ſit mora, patres præſtantiſſimi, [b] quo Pontifex maximus ac tota concio patrum operam ſuam ac ſtudium conferant, ut lupos rabidos in oves convertant. Nihil hoc opere ſalubrius, nihil certe utilius. Sed cum inter vos patres eccleſiaſticos ſint adverſæ ſententiæ, hoc fieri minime poterit. Nam totum Huſſitarum ſtudium in eo poſitum eſt, ut clericorum inſolentias, voluptates, avaritiam, ſuperbiam atque ambitionem, quibus hunc veſtrum ſtatum eccleſiaſticum & amplitudinem dejiciant atque proſternant, vulgo continuo prædicent. Illud autem quantum quibuſdam maximis viris placeat, & populis rationi conſentaneum videatur, aperte oſtenderem, ſi hæc omnia vobis clarius non paterent. Igitur qui cupit Huſſitas ad unionem eccleſiaſticam revocare, illud prius efficere ſtudeat, ut novella zizania evellantur; ut nulla mentis affectio, nulla in rebus gerendis perturbatio, ſed timor Dei, caritas proximi, zelus eccleſiaſticæ pacis, opera veſtra proficiat. Illud etiam ſummo ſtudio agendum eſt, ut debitus honor ac reverentia Pontifici maximo, quem unicum loco Dei in terris ſuſpicimus, tribuatur. Quod omnino faciendum quiſque hominum judicabit, ſi de hujus patris ſanctiſſimi ac beatiſſimi vitæ integritate & innocentia noverit. Ad hæreſum exſtirpationem ac fidelium expugnationem nemo Chriſtianorum illo flagrantior. Taceo alia ipſius ſanctiſſimi præſulis ornamenta virtutum: illa enim aliud tempus deſiderant. Cum privatis negotiis operam daret, contra infidelium ac hæreticorum errores & impetus plurima egregia & memoratu digna cogitaverat atque inſtituerat, reverendiſſimorum patrum cardinalium numero aggregatus, mox quæ privatim excogitaverat publica auctoritate perficere conatus eſt. Propterea & legationem in Epirum, Macedoniam, Thraciam, Propontidem, Aſiam, Ciliciam, Syriam, atque Ægyptum, ubi veræ fidei jura & dignitas in ſpretum maximum veniunt, paratiſſimo animo ſuſcepiſſet. Propterea & conſcribi juſſerat, quibus artibus illæ nationes poteſtati eccleſiæ addi poſſent. Quod ſi ipſi pro magnitudine animi & zelo fidei parem poteſtatem & auctoritatem conſiteri contigiſſet, nihil eſt quod vexillum ſanctiſſimæ crucis, inter remotiſſimas gentes cum ſumma gloria noſtræ religionis non figeretur. Adſcitus ſanctiſſimi Romani Pontificis dignitati, quæ jam tot labentibus annis excogitaverat in effectum omnino deduxiſſet, ſi inteſtinæ diſcordiæ atque vicina bella ſancto ejus propoſito impedimento non exſtitiſſent. Non tamen deſtitit, quo minus adverſus Huſſitarum rabiem extinguendam adverſis ſtudiis vigilaret: quod aper-

Matth. 7.

[a] Pro, Adamitæ.

[a] Forte, Hieracitæ.

[b] Forte, quo munus.

ta ratione probabitur, cum neceſſitas poſtulaverit. A Secretarium Imperatoris Græcorum nuper ad ſe venientem ita grate remiſit, ut idem Imperator ſtatuerit legationem ampliſſimam ad ſummum Pontificem dare, ut de loco aliquo idoneo pro congreganda ſynodo videatur. Hoc jam factum fuiſſe credendum eſt, niſi aliquis inexſpectatus vel alias inſperatus caſus impedimento fuiſſet. Sub tali igitur noſtræ religionis patre & præſule & veterum & recentium hæreſum reſperſa zizania facile evellentur, ſi vos reliqui, patres, ejus præcepta juſtiſſima tamquam devotiſſimi filii ſuſcipere ſtatuatis. Ad quod pium & neceſſarium opus, & totius eccleſiæ diuturna conſuetudo, & veterum conciliorum auctoritas, & ſanctorum patrum ſententiæ vos hortantur. Quare, B patres, per immortalem Deum, per intemeratam fidem, cujus vos defenſionem ſuſcepiſſe videmini, per illud diſtrictum horrendumque judicium, ad quod nos omnes volentes nolentes detrahemur, in hac rerum maximarum conſultatione & moderatione animi uti velitis: ne, cum exterarum gentium hæreſes purgare quæritis, novellos errores domi nutriatis.

Sed de hæreſum exſtirpatione hactenus dixiſſe ſufficiat: amodo de reformatione pauca dicam. Hoc myſticum corpus, de quo hactenus memoriam feci, alia etiam appellatione domus nomen accepit, ſententia illius qui ad Hebræos ſcribens dixerat:
Hebr. 3. *Chriſtus tamquam filius in domo ſua, quæ domus ſumus nos.* In hoc ſanctiſſimo templo nemo aliud fun- C damentum ponere poteſt, præter illud quod poſitum eſt, Chriſtus ſcilicet Jeſus, ſicut primæ ad Corinthios tertio capite dicitur. Hanc ſtructuram mirabilem ille ſapientiſſimus architectus, non ſimplici, ſed varia quadam compoſitione erexit. *Ipſe enim dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem prophetas, alios vero evangeliſtas, alios paſtores & doctores, ad conſummationem ſanctorum, in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti:* ſicut quarto ad Epheſios ſcribitur. Hæc eſt illa varietas, quam in
Pſalm. 44. Spiritu David quondam proſpiciens dixerat: *Adſtitit*, inquit, *regina a dextris tuis in veſtitu deaurato, circumdata varietate.* Varietatem autem non illam intelligo, qua ex ebore, auro, variorumque D colorum genere parietes in regiis principum ornari ſolent: ſed Apoſtolorum doctrinam, confeſſionem martyrum, ut gloſſa teſtatur, puritatem virginum, lamenta pœnitentium. Id autem optima ratione fuiſſe facile quiſque judicabit, ſi hujus corporis myſtici aut domus eccleſiaſticæ naturam ordinemque perſpexerit. Nam cum gratia hujus fundamenti vel capitis plene tota in partibus extare non poſſit, ut dicit doctor beatus, ideo vario modo ſingulis diſtributa eſt. Propterea & quidam Apoſtoli, alii vero prophetæ dati dicuntur. Cumque id fieri nequeat, patres reverendiſſimi, ut quiſpiam ſe ſolo æque officiis pluribus ſatisfacere poſſit, unde & membra corporis ſingulis actionibus occupantur, idcirco eccleſia cir- E cumamicta varietate deſcribitur. Et quia officium ſponſæ ſimul & nomen accepit, ideo ipſam decoram ornamentaque prodire oportet, quod in varietate maxime conſtat, ſicut ſapientibus placet, & ipſo experimento oſtenditur. Nam & regina Saba, præter illam admirabilem ſapientiam quam argumentando in Salomone cognoverat, perſpecto ſervorum habitaculo & ordine miniſtrantium, maxime admirata, ſpiritu ipſo defecerat, ſicut III. Regum x. capite ſcribitur. Hujus itaque ſtructuræ mirificæ etſi fundamentum ſolidum inconcuſſumque perſiſtat, ornatus tamen ac ceterarum partium ordo labefactari judicantur. Nam loco Apoſtolorum eos hodie cernimus de quibus Paulus Corinthiis ſcripſerat:
Pſeudoapoſtoli, inquit, *operarii ſubdoli, transfigurantes ſe in Apoſtolos Chriſti.* Nec alios puto, patres 1. Cor. 11.
optimi, hodiernos prophetas exſiſtere, niſi eos dumtaxat, de quibus Ezechiel in Spiritu videns dixerat:
Væ, inquit, *prophetis inſipientibus, qui ſequuntur* Ezech. 13.
ſpiritum ſuum, & nihil vident: Quaſi vulpes in deſertis prophetæ tui Iſrael. Nequeo, patres reverendiſſimi, crimina & caſus graviſſimos eorum hominum vobis exponere, qui dignitate & auctoritate velut in quadam ſpeculæ conſtituti, magiſtri debent eſſe publicæ diſciplinæ. Omnes enim declinaverunt, & ab officio recedentes inutiles facti ſunt, ſicut propheta
teſtatur. Aptiſſime deſcripſit Iſaïas clericorum igno- Pſalm. 13.
miniam, ſocordiam, laſciviam, ſegnitiem, immunditiam, turpitudinem, ambitionem, avaritiam. *Spe-* Iſaia 56.
culatores ejus, inquit, *cæci omnes, neſcierunt univerſi: canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, & amantes ſomnia: canes impudentiſſimi, neſcierunt ſaturitatem: ipſi paſtores ignoraverunt intelligentiam: omnes in viam ſuam declinaverunt, unuſquiſque ad avaritiam ſuam uſque ad noviſſimum.* Cum igitur ex eorum criminibus ac vitæ corruptione, qui virtutem ac diſciplinam profeſſi ſunt, hujus myſtici templi ſtructura graviſſimum lapſum atque ruinam minetur, optime eccleſiaſticæ ſaluti conſulitis, patres, ut redintegratio fiat, quam vos vulgo reformationem nominatis. Ceterorum vero hominum vitia, privatam; clericorum vero ſcelera, publicam perniciem inferunt. Nam cum populi omnes in ſacerdotem atque Pontificem, tamquam in præceptorem virtutum, ſuſpiciant; id indubitata fide putant a ſe factum iri, quod ipſe faciendum delegerit. Sed hanc rem perdifficilem plenamque laboris ea ratione efficere poteritis, ſi non ſit ſchiſma in corpore. Nam cum in ipſa ſpirituali ſtructura ſit unitatis multiplicitas, tamen inter ceteras illa præcipua judicatur, quam ille cæleſtis ac individuus Spiritus efficit. Hæc autem omnia, dixit Apoſtolus, *Operatur unus atque idem Spiritus, dividens ſingulis prout vult*, ſicut I. ad Corinthios 12. cap. ſcribitur. Fieri autem minime poteſt, ut hi qui adverſa de bonis moribus ſentiunt, & qui manifeſtam ruinam eccleſiæ parant, Spiritu Dei ducantur. Eo etiam evenit ut præceptis majorum ad vitæ innocentiam atque religionem velle quempiam ducere, perdifficile ſit, niſi eum Spiritus Dei prius induxerit. Pleni ſunt libri omnes Chriſtianorum ſanctiſſimis exhortationibus, pleni præceptis ſaluberrimis, pleni exemplis admirabilibus. Quidquid de vita & honeſtate clericorum decerni & præcipi poteſt, id totum ampliſſimis litteris & maximis codicibus continetur: *& tamen nemo facit legem*, ſicut dicit Salvator. Prius itaque Spiritus ille rogandus eſt, ut doceat & inſpiret quo pacto impleri debeant ſuæ juſtificationes, ſicut propheta precatur. Ceterum impoſſibile quidem videretur de principatu eccleſiæ ac de moribus diſputare ſimul atque decernere. Nam cum de capite ac principe ſenatus eccleſiaſticus occupatur, ornatui publicæ honeſtatis ſatis apte vacare non poteſt. Extant gentilium atque Chriſtianorum monumenta ampliſſima, quæ huic regi graviſſimum teſtimonium afferunt. Unum ſolum impræſentiarum ſufficiat. Cum per Oniam Pontificem ſolum res Judæorum agitarentur, civitas ſancta in omni pace habitabatur, legeſque optime cuſtodiebantur, ſicut 2. Machabæor. III. cap. ſcribitur. Sed poſteaquam per ambitionem Jaſonis fratris collatio ſummi Pontificii ad Antiochum tranſlata eſt, mox gymnaſia & ephebiæ in civitate Dei fuerunt inſtitutæ, hor-

rendum certe ſcelus, & omnibus ſæculis inauditum facinus. Confracto itaque atque colliſo eccleſiaſtico corpore, integritas honeſtatis atque religionis conſtare minime poteſt. Præterea quem vos, patres, eccleſiaſticis inſtitutis coercere poteritis, qui mox alios quæſiturus non ſit, a quibus grate ſuſceptus, prioris vitæ corruptelam non teneat? Et inde huc venientem nemo corripere audebit, ne ſuo exemplo alii ſecuturi teneantur. Itaque, patres ſapientiſſimi, mores eccleſiaſticos ea ratione poteſtis componere, ſi non ſit ſchiſma in corpore. Hortatur vos ad hoc opus pernecesſarium dignitas beatiſſimi patris noſtri Eugenii Pontificis maximi, qui Petri ſedem tenet & fidem, ſine cujus auctoritate nulla lex aut decreta ſatis roboris habere poſſunt, ut eſt diſt. XXII. Sacroſancta. Cujus ſententiæ beatus Thomas ſecunda ſecundæ quæſt. I. art. 10. fideliſſimus teſtis eſt. Hortatur vos ad hanc eccleſiaſticam diſciplinam hujus ſanctiſſimi patris integritas, qui cum a puero uſque ad hanc confectam ætatem vitam præclariſſimis virtutum muneribus exornaverit, adeo ut in ipſo corrigendum abradendumque nihil omnino videatur; tamen ut optimi præſulis morem gerat, hanc quam vos, patres, reformationem nominatis a ſeipſo incipere cupit, ſi huic publicæ actioni debitus ordo tribuatur. O vere Pontificem, o paſtorem gregis Dominici meritiſſimum! Quem ſuperiorum Pontificum, obſecro, patres, veſtra teneris memoria qui iſta protulerit, qui in tanta rerum tempeſtate infracto animo manſerit? Ite igitur, patres lectiſſimi, & hujus piiſſimi patris atque Pontificis meritiſſimi juſtiſſima vota & deſideria impleatis, ſi vultis mores eccleſiaſticos integritati priſtinæ reſtituere.

Sed de reformatione quid ſentiam, jam, patres, audiſtis: amodo & de pace pro extrema orationis particula pauciſſimis utar. Cum plurima ſint exercitationum genera, patres lectiſſimi, quæ ad ſacerdotis atque Pontificis officium attinent, tamen illud præcipuum eſt quod in conciliandis pacandiſque populis conſtat: ſiquidem ſacerdotis propria actio dicitur, cum inter Deum hominemque medius quaſi conciliator accedit, ut placet ſancto Thomæ, III. parte, q. 25. art. I. Propterea & ſacerdos a Deo legem & ſacramenta recipit, quo populis voluntatem divinam ſignificet, conciliatique volentibus paramenta debita tribuat. Et rurſus acceptas ab hominibus oblationes & ſacrificia Domino offert, ut divinam majeſtatem hominis vitio vehementer infenſam placet atque conciliet. Hoc acute proſpexit qui ait: *Omnis pontifex ex hominibus aſſumptus pro hominibus conſtituitur in his quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona & ſacrificia pro peccatis*, ad Hebr. V. cap. Hæc autem munera tunc placationis efficaciam habent, cum homines, excuſſis odiis ac ſimultatibus, ad offenſarum remiſſionem revocantur. Quod quanto ſtudio agendum ſit, Salvatoris præcepto oſtenditur. *Si offers*, inquit, *munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid adverſus te*, &c. Et iterum: *Si non dimiſeritis fratribus veſtris.* In quibus omnibus oſtenditur humanas oblationes & munera nullam prorſus habere efficaciam, niſi homo ſe prius inimico conciliet. Hoc autem inter cædes & bella fieri poſſe non video. Quomodo enim inter eos vis caritatis & amicitiæ aut ſervari aut incipere poterit, qui mutuis irruptionibus exuvias & ſpolia quærunt, quorum alter in alterius effundendum ſanguinem jurat, qui liberos a parentum evulſos amplexibus impudice abducit? Quæ omnia cum in bellorum congreſſibus fieri videamus, difficillimum eſt humanitatis, caritatis, ac pietatis quidpiam in illis hominibus reperiri, qui bella ſequuntur. Præcipuum itaque ſacerdotum atque Pontificum officium agitis, patres reverendiſſimi, ſi inflatos atque tumentes animos principum placare curatis: eo præſertim tempore quo nullum Chriſtianorum regnum, nulla provincia, nulla prorſus natio ſit quæ ferro & ſanguine vacet. Sed illud prius ſumma cura agendum eſt, patres reverendiſſimi, ut non ſit ſchiſma in corpore. Quis enim ad alienas diſcordias ſopiendas ſufficiet, qui ad maxima & inteſtina bella parari cogetur? aut quis aliquem medicorum vel etiam peritiſſimum ſummo morbo laborantem vidit, qui aliis ægrotis pharmaca porrigat? Oportet igitur prius domeſticam peſtem purgare, & inde aliorum languores extinguere. Quod optime facturi eſtis, patres ſapientiſſimi, ſi pacis, qua nihil utilius deſiderari poteſt, vim & naturam ſervabitis. Pacis enim bonum non in eo ſolo conſiſtit, quod unionem diverſa optantium faciat; hoc enim & concordiæ datur: immo, ut ſancto doctori videtur, id concordiæ proprium eſt: ſed id maximum pacis officium eſt, ut renitentem varium appetitum in unum conſenſum debito ordine adigat. Propterea & B. Auguſt. cum XIX. de civitate Dei multa genera pacis enumeraſſet, id tamquam proprium pacis adjecit, quod ſit ſcilicet tranquillitas ordinis, qui in parium diſpariumque rerum ac hominum debita diſtributione conſiſtit. Hoc & ſi vos, patres reverendiſſimi, ad Pontificem maximum patrem & præſulem omnium ſervare curabitis, naviculam Petri a dehiſcentibus fluctibus tranquillam reddetis, principum animos cædes ſpirantes pacabitis, hæreticos reluctantes ad jugum eccleſiaſticum ſubducetis, infidelium impetus, qui tota rabie dietim Chriſtiano ſanguine debacchantur, invictiſſima poteſtate deprimetis. Illud etiam cum ſumma omnium veſtrum gloria fiet, ut apertiſſima ratione probetur, nulla umquam ambitione, nulla iniquitate, ſed ſolius religionis amplificandæ gratia hos varios & diuturnos labores vos conſtantiſſime ſuſcepiſſe. Quod nobis omnibus ille concedat, qui ſine fine vivit & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

Matth. 5.

Matth. 6.

XLV.

Alia oratio archiepiſcopi Taremini habita ad patres concilii Baſileenſis pro Eugenio quarto.

In nomine Jeſu Chriſti. Amen.

Humaniſſimam & ſanctiſſimam domini noſtri digniſſimi ſummi Pontificis domini Eugenii Papæ IV. intentionem, quam ex injuncto legationis officio, communi horum patrum & dominorum meorum conſenſu & juſſione, impræſentiarum explicaturus ſum vobis, reverendiſſimi in Chriſto patres & domini, ſi quanta decet dignitates veſtras caritate & animorum moderatione intellexeritis, populo Chriſti ſanguine redempto unionem, pacem & vitæ novitatem, veſtris vero animabus ſalutem, & multarum curarum requiem allaturam eſſe, in Spiritu Paracleto, & hujus tam pii propoſiti motore & directore, plene confidimus. Sed ut ſtabilius & certius in hujuſce rei narratione fundamentum conſtituamus, exordiendum in primis præcincta editione arbitramur ab ipſius Apoſtolici ſupremæ poteſtatis & juriſdictionis origine & derivatione. Deus igitur ideo magnus Dominus & rex magnus ſuper omnes deos ſpiritu habitus eſt prophetico, reverendiſſimi patres, quoniam curam habens facturæ ſuæ, non repellit Dominus plebem ſuam. Habere certe divinitatem ab excelſo ſolio ſuo pervigilem humani generis curam,

omnis ferme, & quæ bene inſtituta humanitatis, & A quæ deſurſum mentibus illabitur, diſciplina teſtatur. Hinc gaudere eam optimo eique cognatiſſimo viro in ethicis Ariſtoteles arbitratur: & quod divinum eſt in nobis, hoc eſt, intellectum diligentes, & honorantes rebeneficiare. Hoc illud ad Timotheum Apoſtoli dogma, qui eos, quibus quarumcumque publicarum rerum tutela committitur, divino nutu ad hujuſmodi officii functionem aſſumptos edocet, emanaviſſe putat pura & omni divinitatis eſſentia totius entis perſectione abunde reſperſa, quæ omnium entium eſſe per prius atque perfectius in ſe complectitur. Quamobrem eam, quæ tantarum formarum capax exſtat naturam communi omnium vocabulo Deum quandoque veteres nuncupa- B verunt; quandoque omnium entium primum, quandoque archetypum, quaſi rerum omnium exemplare ſimilarium. Cumque ex ejus perfectionis & bonitatis redundantia, atque omnipotentia interminata & ineffabili, nulla exteriore violentia coarctante, nulla impellente neceſſitate, ſed mera ac libera voluntate, ejus eſſe exſiſtentiæ univerſa creatura ſecundum accommodatas ſpecierum perfectiones ſortita ſit; operatorium principium Plato, primam cauſam Ariſtoteles, Dominum dominantium ſcriptura, magnum Dominum (tamquam omnium a voluntate proficiſcentium libera Dominus opifex conſtituatur) naturam illam appellavit propheta. Sed cum ſplendor inæſtimabilis providentiæ ejus inter mundi ſemina, C interque varias rerum ſpecies, & unius & ejuſdem rei potentias, atque diſpares rerum caſus, ordo quidam regiminis atque lex & ritus naturalis innaſcatur, rectorem olympi gentiles, Regem regum ſcripturæ, magnum regem ſuper omnes deos, hoc eſt, angelicos ſpiritus, ſeu motrices orbium intelligentias, illam ipſam nuncupavit Propheta David. Ex illa itaque divinæ naturæ bonitate & omnipotentia tantarum illa rerum apud Geneſim conſcripta emanatio effluxit. Inde rerum inter ſe tanta tamque admirabilis propagatio excrevit. Ex hac vero ad humanum genus caritate, providentia, ſtudio atque cura, illa legis traditio & tabularum digito Dei conſcriptio ortum traxere. Hinc morum, ſacrificiorum, cæri- D moniarumque directio: hinc illa ineffabilis coæterni & coëſſentialis Patri & Spiritui ſancto Verbi incarnatio; hinc paſſio; hinc reſurrectio; hinc Apoſtolorum miſſio: &, cum eſſet mundum præſentia ſua corporali incarnatum illud Verbum relicturum, illa mirabilis ſacramenti conſtitutio, atque vicarii ejus electio, illiuſque cum ſuprema auctoritate & poteſtate ſublimatio & inthronizatio, cui data eſt ſuper univerſo populo Chriſtiano plena poteſtas atque juriſdictio. Quamquam enim populus ipſe per diverſas diœceſes ſit diſtinctus, tamen ſicut una eſt eccleſia ab unico fundatore & capite Chriſto Jeſu, ita unum oportet conſtituere populum Chriſtianum: & velut in uno ſpeciali populo unius eccleſiæ, unius E antiſtitis præſidentia exigitur, qui ſit totius illius eccleſiæ caput; ſic & in univerſali populo Chriſtiano expedit unum eſſe totius eccleſiæ univerſalis caput. Hæc eſt ratio beati doctoris Thomæ atque ſententia, quarto contra gentiles, capitulo ſeptuageſimo ſexto: & canonum ſacrorum inſtituta concordant, caput hujuſmodi epiſcopum almæ Urbis eſſe & Petri ſucceſſorem; & principatum eccleſiæ univerſalis in eccleſia Romana præſidere, 11. diſt. cap. Nolite. Et hæc poteſtas, & præſulatus auctoritas, Petro tributa fuit, non ab hominibus, ſed ab ipſo Redemptore & Salvatore noſtro, & ab Apoſtolis cum maxima veneratione cuſtodita. Non enim quælibet terrena ſententia, ut eſt textus xxii. diſt. cap. Omnis: ſed illud Verbum, quo conſtructum eſt cælum & terra, per quod condita ſunt omnia elementa, Romanam fundavit eccleſiam. Idem expreſſius innuitur xxi. diſt. cap. In novo, & cap. ſequenti, cujus initium eſt: Quamvis univerſæ per orbem catholicæ eccleſiæ conſtitutæ unus Chriſti thalamus ſint; ſancta tamen Romana eccleſia nullis ſynodicis conſtitutionibus ceteris eccleſiis prælata eſt, ſed evangelica voce Domini & Salvatoris noſtri primatum obtinuit: *Tu es*, inquit, *Petrus*, &c. Et paulo infra concludit: Ita in his omnibus quanto celſior gradus, tanto major auctoritas invenitur. In majoribus ſiquidem regendi & jubendi eſt poteſtas, in minoribus obſequendi neceſſitas. Congruum etiam eſt & expediens ad eccleſiæ unitatem, ut fideles in fide conveniant: cumque contingat frequenter circa illa quæ fidei ſunt quæſtiones moveri, & diſſonas ſententias promulgari, ex quibus ſciſſura in eccleſia ſæpenumero exorta; expediebat (ut beatus doctor concludit) quod in unitate per unius viri ſententiam eccleſia conſervaretur. Cum igitur caput & fundator eccleſiæ Chriſtus in neceſſariis non defecerit, quam ita dilexit, ut pro ea ſanguinem ſuum fuderit: cum etiam de ſynagoga ab Iſaïa dicatur: *Quid potui facere vineæ meæ, & non feci?* non eſt dubitandum, quin & Chriſtus ordinatione unius toti & univerſali eccleſiæ præſit: cujus judicio atque ſententia diſſenſiones circa fidem & graviſſimæ quæſtiones tollantur & terminentur. Quod clare innuitur 17. diſt. cap. Multis: ubi ad litteram ita dicitur: Majores vero & difficiliores quæſtiones, ut ſancta ſynodus ſtatuit, & ut beata conſuetudo exigit, ad ſedem Apoſtolicam ſemper referantur. Hujus beatus doctor egregiam loco ſuperiori rationem aſſignat. Quoniam cum pax & unitas ſit finis regentis & gubernantis, & unitatis congruentior cauſa ſit unus quam multi; videtur quod omnes ſubditorum diverſitates ab uno in bene diſpoſita politia debeant exſtirpari. Propterea Ariſtoteles in politicis monarchiam democratiæ & ariſtocratiæ præferre videtur. Id etiam regiminis genus univerſæ mundi partes naturali quodam deſiderio appetere videntur. Quamobrem in extrema phyſicorum Ariſtotelis parte ſcriptum eſt: Entia nolunt male diſponi, unicus ergo princeps. Chriſtum igitur, per quem reges regnant, & legum conditores juſta decernunt, optimum dediſſe eccleſiæ ſuæ regimen nuſquam eſt ambigendum; quod quidem ad inſtar regiminis triumphantis eccleſiæ ordinavit. Hinc Joannes in Apocalypſi aiebat: *Vidi* [a] *Dominum deſcendentem de cælo*. Et alibi: *Vidi civitatem ſanctam Jeruſalem novam deſcendentem de cælo, a Deo paratam, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo*. Et Moyſi dictum eſt, quod omnia faceret quemadmodum ſibi in monte monſtratum fuerat. Et Joëlis primo dictum eſt: *Congregabuntur filii Juda, & filii Iſrael pariter, & ponent ſibi caput unum*. Et Dominus dixit: *Fiat unum ovile & unus paſtor*: cui ſoli poteſtatem pleniſſimam & abſolutam tradidit ad omnia fidei myſteria exſequendum: ut ad eum principaliter de gregis ſalute & directione, ac fidei unitate ac integritate, diſpoſitio, judicium ac ſententia ſpectarent, & ut per eum ad alios hujuſmodi myſteriorum uſus & auctoritas diffunderetur. Hinc primo paſtori ante aſcenſionem ſuam Dominus dixit: *Paſce oves meas*. Et ante paſſionem ſuam: *Tu iterum converſus confirma fratres tuos*. Et illi ſoli promiſit, *Tibi dabo claves regni cælorum*: ut oſtenderetur (ut inquit beatus doctor) quod poteſtas clavium per eum eſſet ad alios

1. Tim. 1. — Pſalm. 94. — Matth. 16. — Iſai. 5. — Prov. 8. — Apoc. 18. — [a] Forte, Angelum. — Apoc. 21. — Exod. 25. — Joan. 10. — Joan. 21. — Luc. 22.

diffundenda uſque ad ſæculi finem, juxta illud Iſaïæ : *Super ſolium David, & ſuper regnum ejus ſedebit, ut confirmet iſtud, & corroboret in judicio & juſtitia amodo & uſque in ſempiternum.* Et Matthæi ultimo Dominus aïebat : *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi.* Nec obſtat quod pleriquе dicunt verba illa dicta fuiſſe Petro in perſona totius eccleſiæ : textus enim illud declarat, IX. queſtione 3. Aliorum hominum. verſiculo illo, Replicabo. Uni dictum eſt : *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & quæcumque ſolveris ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis.* Hæc magna ex parte ex dictis beati doctoris loco ſuperiore habentur, qui in fine hujus capituli ita concludit ad litteram : Et per hoc excluditur quorumdam præſumptuoſus error, qui ſe ſubducere nituntur ab obedientia & ſubjectione Petri, ſucceſſorem ejus Romanum Pontificem univerſalis eccleſiæ paſtorem non recognoſcentes. Secundum tamen canonica decreta de ipſius ſummi Pontificis ſupremæ poteſtatis amplitudine certiſſima doctrina traditur. Hinc enim dicitur quod ſolus in plenitudinem poteſtatis vocatus eſt, alii autem in partem ſolicitudinis, in cap. Ad honorem, de auctoritate & uſu pallii. Et ſolus ſedet in illa ſede quam Dominus in perſona beati Petri ſibi ſpecialiter elegit; ut in cap. Per venerabilem. §. Sane qui filii ſunt legitimi. Et ſolus judicat & diſponit, ut ſibi placet, IX. quæſt. 3. cap. Cuncta per mundum. Ipſe enim habet arbitrium cæleſte, codice de ſumma Trinitate, leg. 1. & ei conceſſa ſunt jura cæleſtis & terreni imperii a Domino Redemptore noſtro, XXII. diſt. cap. Omnis. Ubi eſt textus ad litteram. Illam vero ſolus ipſe fundavit, (de Romana eccleſia loquens,) & ſupra petram fidei mox naſcentis erexit, qui beato Petro æternæ vitæ clavigero terreni ſimul & cæleſtis imperii jura commiſit. Facit ad idem capitulum ſequens, Sacroſancta. Et principes ac omnes homines ei obedire tenentur, de majoritate & obedientia cap. Omnes principes, & cap. Solitæ, cui nec quiſquam dicere poteſt : Cur ita facis ? XVI. diſt. cap. In memoriam. Ac ei fit pro ratione voluntas, & quod ei placet legis habet auctoritatem, inſtit. de jure naturali, §. Sed & quod principi. Per hujus auctoritatis vires frequenter emergentibus mundo difformitatibus atque diſſidiis opportune divina providentia occurrit. Sed cum nimium collapſa eſſet noviſſimis temporibus, ac per devia præceps rueret libertas humana, miſericors & miſerator Dominus, qui non eſt uſquequaque, juxta præaſſumptam prophetæ ſententiam, plebem ſuam relicturus, virum optimum, omnium decore virtutum, juſtitia, prudentia, temperantia, modeſtia, ſanctimonia, atque, quod præſentium temporum acerbitati, tempeſtatique, & tantæ Petri naviculæ fluctibus accommodatiſſimum videtur, magno animo, robore, patientia, conſtantia & longanimitate redimitum; clementem tamen, pium, caritate, & omni heroïca virtute refertum, in ea ipſa ſede locavit, qui præſentium temporum horrendis eccleſiæ ſuæ ſcandalis, aliiſque univerſi populi ſui malis, ſuccurreret atque obviaret. Hujus igitur auctoritatis nos, unius hujus poteſtatis, hujus ſanctimoniæ nuntii & oratores, quamquam immeriti, ad vos ſumus miſſi, patres optimi.

Nunc autem ad inſtitutam domini noſtri intentionis explanationem proficiſcamur. Si prius tamen pauca ad rem ipſam pertinentia de geſtis præteritorum temporum ad memoriam reduxerimus, plurimum cauſæ noſtræ favoris ac veſtræ intelligentiæ commoditatis conferemus. Sanctiſſimus dominus noſter digniſſimus ſummus Pontifex, verus, indubitatus atque unicus Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti vicarius, cui ſoli convenit in altum rete ducere, hoc eſt, in profundum diſputationum & difficultatum ſeſe immiſcere, XIV. quæſt. 1. Non turbatur : ratus hæreſibus inveteratis, & iis quæ in præſentiarum incrementa videbantur habere, ac inteſtinis per totam Chriſtianitatem odiis, diſſenſionibus, & hoſtilibus armis, amiſſo etiam & ferme extincto totius eccleſiaſticæ libertatis privilegio, ac multiformibus cleri & Chriſtiani populi deformitatibus, ſine ſanctorum patrum atque illuſtriſſimorum principum aſſiſtentia, favore, ope & opera facile & opportune obviare non poſſe, concilium Baſileæ ex bonæ & recolendæ memoriæ domini Martini Papæ V. auctoritate per Senenſe concilium promulgatum, atque ejuſdem domini Martini juſſione ſtabilitum, poſt ipſius obitum & ſanctitatis ſuæ aſſumptionem, robur habere voluit & proſecutionem : ratum & gratum per Apoſtolicas ſuas bullas gerens, quidquid poteſtatis in ea re reverendiſſimo in Chriſto patri & domino domino noſtro ſingulariſſimo, digniſſimo cardinali ſancti Angeli, Apoſtolicæ ſedis legato, per prædeceſſorem ſuum collatum fuiſſet. Cumque amplificationem illius ſynodi, ut optaſſet, & rerum magnitudini expediviſſet, non intueretur; quin etiam per oratorem eorum paucorum prælatorum, qui tunc Baſileæ præſentes erant, de ipſius concilii debilitate & parvitate certitudinem accepiſſet; eſſetque cum inſtantia requiſitus, ut talia faceret quæ novam convocationem prætendere videbantur, illud abinde diſſolvit, & ad civitatem Bononienſem una cum litteris diſſolutionis convocavit, per interjectionem tam modici temporis, ut non niſi continuaſſe dici poſſit : ita ut illa diſſolutio nil aliud in effectu, nec ex ſuæ ſanctitatis mente, voto & intentione, quam loci mutationem importare videretur. Quod ſane, patres reverendiſſimi, non abſque gravitate ſumma, atque multa circumſpectione, ac ſincera ad Deum & eccleſiam ſanctam ſuam caritate factum eſſe exiſtimare debetis. Intuebatur etenim ille Pontifex ſanctiſſimus tantarum rerum expeditionem non eſſe finem optatum habituram, niſi ſua ſanctitas concilio adeſſet atque præeſſet; & cum reverendiſſimorum patrum & dominorum meorum ſacri collegii, aliorumque magnorum principum, & totius Chriſtianitatis orthodoxorum præſulum conſultatione, favore atque præſidio, tanta tamque ardua negotia dirigeret atque diſponeret : quod in hac ipſa civitate propter notoriam ſanctitatis ſuæ invalitudinem, & quoniam plerique illuſtriſſimi principes ad eum locum convenire denegabant, nullatenus fieri potuiſſet. Accedebat inſuper ad hoc, quod locus iſte nimium vicinus videbatur potentiæ Huſſitarum : & magnæ imprudentiæ tributum fuiſſet, maxime poſt agnitionem periculi, quod non parum formidabile eſſe orator ipſe referebat, univerſalem eccleſiam tanto ſupponere diſcrimini : quin inſuper neque eo quo facta eſt modo hæreticorum vocationem ſine offenſa, vel ſaltem tacita detractione damnationis de ea hæreſi in ſacro concilio Conſtantienſi factæ, ſua ſanctitas ſuſtinere potuiſſet : cum per vocationem illam, non ad diſputationem ſolum, ſed ad Spiritus ſancti commune judicium, eccleſia noſtra & hæretici æqualiter invitarentur. Illius etiam vocationis verba, ut cum pace veſtra dicam, hæc ſunt : Ecce jam locus ac facultas plenæ audientiæ præbetur; jam invitamini : non coram paucis, ſed univerſis, audiemini quantum libet; audietis & nos ipſos reſpondentes; ſanctus ad-

Iſaiæ 9.

Eugenius hic egregie & graviter defenditur.

Sunt hæc iiſdem verbis in oratione ſynodi ipſius Baſileenſis, quæ eſt ſupra in epiſtola ſynodali.

» ſtabit medius Spiritus judex & arbiter quid in ec- A
» cleſia tenendum & agendum ſit. Erimus ſimul in
» oratione perſeverantes, & tamdiu ferventer ſuam
» pietatem jejuniis, gemitibus, precibus, obſecratio-
» nibus et ſanctis operibus interpellabimus, uſquequo
» ipſe caritatis auctor & veritatis doctor corda uni-
» verſi populi illuſtrabit ad cognoſcendam ampleƈten-
» damque veritatis & unitatis ſententiam. Ecce quod per hæc verba non ad recognoſcendum damnatum errorem Huſſitæ vocantur, ſed ad ſubmittendum ſe pariter cum eccleſia catholica inveſtigatione veritatis, quod certe Huſſitis favorem & auctoritatem majorem, fidelibus vero ambiguitatem & perplexitatem præſtare videbatur. Sed quando illis fuiſſet, ut
B convincerentur, & ad recognoſcendum damnatum errorem, audientia præſtanda, locus ipſe ad id deputari non debuiſſet; attento quod ſecundum relationem oratoris illius certæ civitates circumadjacentes illo peſtifero morbo labefactari cœperant. Itaque de hujuſmodi hæteſibus non erat tutum neque ſecurum in Germania publice tractatum facere: tum quia per hujuſmodi contentiones corruptis major commoditas & occaſio tributa fuiſſet alios corrumpendi; tum quia Bohemis ipſis majorem favorem præſtari quam alibi ſuſpicari poterat, ſicut in duobus tantum hujus hæreſis ſceleſtiſſimis capitibus initio naſcentis mali experientia viſum eſt. Quid igitur cenſendum putatis, patres optimi, ſi in tanta
C multitudine adaucta infectione, & poſt tributas nobis neſcio quo occulto Dei judicio tantas ſtrages, ibidem & publice reciperentur? Non erat etiam ille locus Græcis ad unionem tam pie tamque ferventer adſpirantibus accommodatus: plures etiam aliæ cauſæ, & multo graviores, illius commutationis deliberationem auxerunt, quarum expreſſio poſſet majora quam ſint ſcandala excitare; & quarum inveſtigationem facile ingredi poſſet, quiſquis præteritorum temporum non nimis vetuſtam habet memoriam, & præſentium diſpoſitiones libero animo & abſque paſſione metitur. Hujuſmodi ſanctitatis ſuæ deliberationem, ac Bononienſis concilii novam convocationem omnibus mundi præſulibus atque
D principibus intimavit: intimavit etiam illis ex vobis, patres optimi, qui pro tempore hic reſidebant: optima ſpe fretus, ne hujuſmodi ſanctitatis ſuæ mandatis [a] orthodoxis quiſquam veſtrum contrairet. Sed heu, reverendiſſimi patres, nedum mandata ſanctitatis ſuæ ſpreta ſunt; ſed quidam ex vobis, qui ante diſſolutionem ſegnes & ad veniendum remiſſi videbantur, poſt diſſolutionem ſolertiſſimi atque perpetes facti ſunt. Quidam, qui hic aderant cum aliqua diſplicentia, poſt diſſolutionem læti & immobiles permanſerunt: quod certe niſi ex impreſſione aut timore, qui caderet in conſtantes viros, factum ſit, quam ſit ab obedientia & humanitate veſtra alienum, vos ipſi dijudicate. Spectat etiam ad ſummum
E Romanum Pontificem, non ſolum generales ſynodos convocare, ſed & ſua ſententia roborare concilia convocata; alias in irritum labitur quidquid præter ejus auctoritatem ſtatuitur: & non proprie concilia, ſed conciliabula nuncupantur. Textus eſt eadem diſt. cap. Multis. Inſuper quoties aliqua de univerſali ſynodo aliquibus dubitatio naſcitur, ad recipiendam de eo quod non intelligitur rationem, aut ſponte hi qui ſalutem animæ ſuæ deſiderant, ad Apoſtolicam ſedem pro percipienda ratione conveniant: aut ſi forte, ſicut de talibus ſcriptum eſt,
Prov. 18. *Peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit*, ita obſtinati & contumaces extiterint, ut doceri non velint, eos ab eiſdem ſedibus Apoſtolicis
A aut attrahi ad ſalutem quoquo modo neceſſe eſt, aut, ne aliorum perditio poſſint eſſe, ſecundum canones per [a] ſingulares opprimi convenit poteſtates. Textus eſt eadem diſt. c. Nec licuit. Quam ſit igitur periculoſum in hac ipſa re mandata tranſgredi Apoſtolica, cap. illud inſpicite, patres optimi, Nulli fas eſt, 12. diſt. cujus ego ſeriem, ne aures & dignitates veſtras tam graviter offenderem, ſub ſilentio prætereundam eſſe ſtatui. Grave quidem igitur & periculoſum eſſe ab omnibus cenſetur, reverendiſſimi patres, hoc quod paulo ante diximus: ſed majori eſt cum admiratione dignum exiſtimandum, quod Romanum Pontificem citare præſumpſeritis, cum diſt. 9. quæſt. 3. ſcriptum ſit: Nemo judex judicabit pri- «
B mam ſedem, juſtitiam temperare deſiderantem: ne- «
que enim ab Auguſto: neque ab omni clero, neque «
a regibus, neque a populo judex judicabitur. Et «
gloſſa ſuper verbo, Omni clero, habet ita argumentum: Quod concilium non poteſt Papam judicare, ut extravag. de electionibus, Significaſti. Unde ſi totus mundus [b] ſententiaret in aliquo negotio contra Papam, videtur quod Papæ ſententiæ ſtandum eſſet, ut xxiv. quæſt. 1. Hæc eſt fides. Nec obſtat argumentum gloſſæ in contrarium: Quod orbis major eſt Urbe, axata. diſt. Legimus; quia illud intelligitur, cum Papa diſſentiret a tota eccleſia in articulis fidei, xv. diſt. Sic ſancti; ubi eſt gloſſa ad hoc notabiliſſima ſuper verbo, Præſumpſerit, & illa gloſſa
C ſatis ſufficienter ſolvit objectionem quæ fieri poſſet per cap. Illud frequens, editum in ſacro concilio Conſtantienſi: quod certe non ita arctat Papam, quin poſſit ex ſuprema ſua auctoritate ſuper loco & tempore celebrandi concilii diſpenſare. Quam quidem auctoritatem nimis impia vult præſumptione violare, quiſquis ejus poteſtatem tentat infringere, favendo cupiditatibus ſuis, & id quod accepit a veteribus non ſequendo, ut eſt reatus, axx. diſt. Ita Dominus. Moraliter etiam hujuſmodi legum circumſtantiæ ſemper in auctoritate & prudentia principis reſervatæ ſunt: mutatis enim illis, frequenter non ſolum diſpenſationem, ſed abrogationem leges paſſæ ſunt. Elici poſſunt hæc ex ſententiis Ariſtotelis
D in fine 2. ethicorum: alias eſſet omnis inhumana hujuſmodi conſtitutio. Poſſet enim locus ad concilium deputatus funditus infra illud decennium everti, in quo nullo umquam tempore prælatorum congregatio fieri poſſet, neque alibi, ſi ſoli ſummo Pontifici conſtitutionis illius diſpenſatio non tribueretur. Poſſet etiam conſtitutio illa ex tempore, niſi in talibus diſpenſatio locum haberet, effici inutilis & captioſa; quod ab omni lege alienum eſſe debet, xv. diſt. Erit enim lex. Formale enim legis eſt cauſas, perſonas, loca & tempora metiri, diſt. xavııı. Sciendum, & cap. Neceſſe. Neque propterea cap. Illud frequens, & alia edita in ſacro concilio Conſtantienſi, caſſa & invalida reputari debent: quotidie enim in poſitivis,
E etiam ſine cauſa, nedum cum gravis cauſa inſit, ut eſt doctorum communis ſententia, Papa diſpenſat, eaque ipſa penitus tollit, legibus in ſua ſoliditate remanentibus. Illud prætereo, patres optimi, quam ſit ab omni Chriſtiana religione alienum Domini noſtri Jeſu Chriſti vicarium ad inſtantiam & pro intereſſe unius viri, etiam quantacumque dignitate præditi, veſtro decreto impeti & moleſtari. Scio quoniam ſcitis, reverendiſſimi patres, & frequentius me vidiſtis cap. Illud, Aliorum hominum, cujus ego ſuperius mentionem feci; illius tamen recentem memoriam vobis ingeram. Inquit: Aliorum homi- «
num cauſas Deus voluit per homines terminari: ſed «
ſedis iſtius præſulem ſuo ſine quæſtione reſervavit «
arbitrio.

[a] Forte, orthodoxus.

[a] Forte, ſecu-lares.

[b] Forte, ſentient.

[a] Qu. III. Aliorum hominum.

arbitrio. Voluit beati Petri Apoſtoli ſucceſſores cælo tantam debere innocentiam, & ſubtiliſſimi diſcuſſoris indagini inviolatam habere conſcientiam. Nolite æſtimare eas animas inquiſitionis non habere formidinem, quas Deus præ ceteris ſuo reſervavit examini. Scitis inſuper, patres, quanta cum humanitate Marcellinum epiſcopum almæ Urbis, ſuo ore etiam de idololatria convictum, concilium rite congregatum colligere in ſinu ſuo cauſam ſuam exhortatum eſt, tamquam non liceret a quoquam primam ſedem judicari, xxi. diſtinctione, Nunc autem. Facit ad hoc cap. Sequens, & cap. In tantum. Illud inſuper ſilentio prætereundum eſſe ſtatui, patres reverendiſſimi, quam fuerit a veſtra ſapientia & caritate remotum, poſt illam loci mutationem, contra libertatem, auctoritatem & poteſtatem ſummi Romani Pontificis conatos vos eſſe, immo verius præſumpſiſſe, pluries ſtatuere & edita promulgare: noſtis quam formidabiles eſſe hujuſmodi tranſgreſſiones ſanctorum patrum decreta declarent. Unde non dubium eſt, ut eſt textus xxii. diſtinctione, capitulo, Omnes, quod pluries allegavimus: quia quiſquis cujuſlibet eccleſiæ jus ſuum detrahit, injuſtitiam facit: qui autem Romanæ eccleſiæ privilegium detrahit, ab ipſo ſummo omnium eccleſiarum capite traditum auferre conatur, hic procul dubio in hæreſim labitur: & cum ille vocetur injuſtus, hic eſt dicendus hæreticus. Fidem quippe violat, qui adverſus illam agit quæ mater eſt fidei: & ille contumax invenitur, qui eam cunctis eccleſiis non prætuliſſe cognoſcitur. Sed ſi neque pœnæ formido, neque conſcientiæ vermiculus, reprimere vos potuit, patres optimi; ſaltem commune quod habent membra cum capite depreſſo diſcrimen continere vos debuit. Finis enim illius capituli: Aliorum hominum, cujus toties mentionem fecimus, talis eſt: Rurſus patet ſanctorum voce Pontificum, dignitatem ſedis ejus factam eſſe toto orbe venerabilem, dum illi quidquid fidelium eſt ubique ſubmittitur, dum totius corporis caput eſſe deſignatur. De hoc enim per prophetam dictum videtur: Si hoc humiliatur, *ad cujus confugietis auxilium? & ubi relinquetis gloriam veſtram?* Multa ad hæc reprimenda longe lateque in toto juris & canonum ambitu conſcripta ſunt, quæ prætereunda eſſe cenſemus, ut celerius ad legationis noſtræ fructum ingrediamur. Nemo profecto eſt, patres optimi, qui de rebus gravibus æquo & moderato animo judicet, qui non plurimum admiretur hujuſmodi progreſſus veſtros; opineturque gravia illos, & graviora quam ſint ſcandala, in eccleſia Dei parituros. Quibus, quantum ex alto permittitur, & quanta cum clementia & caritate poteſt, ſanctiſſimus dominus noſter ſummus Pontifex obviare proponens, caritates veſtras humaniſſime deprecatur, hortatur, monet, requirit, & obteſtatur, per eam qua ſedi Apoſtolicæ obligamini obedientiam, per integritatem fidei veſtræ, per ſalutem animarum veſtrarum, per unionem eccleſiaſtici corporis Chriſti ſanguine complantati, per ipſum Jeſum Chriſtum Deum & Dominum noſtrum, ut ab hujuſmodi progreſſibus abſtinentes, ad pacem & unionem, ad reformationem cleri & fidelium, ac intermiſſæ libertatis eccleſiaſticæ inſtaurationem, modo quo poteſtis meliori cum ſanctitate ſua conveniatis. Et quoniam concilii deſiderium ſanctitati ſuæ & vobis commune eſſe videtur; ſuum tamen tanto ferventius, quanto plus ſua intereſt, utpote qui in eo præeſſe habet, debet, & vult, decrevit, & deliberavit, & vult ut omnino concilium generale celebretur: in quo ſua ſanctitas non ſolum adeſſe & præeſſe vult,

Iſaiæ 10.

ſed ut membra condignam reformationem humili & manſueto animo tolerent, ſtatuit ut in primis reformatio a perſona ſuæ ſanctitatis inchoëtur, non ſolum a tempore quo ad ſummum Apoſtolatus apicem aſſumptus eſt, ſed teneræ juventutis, protendaturque ad reliqua totius Romanæ curiæ membra: demum alios mundi principes atque prælatos ſecundum gradus tangat & pungat, quo totus Chriſtianæ profeſſionis populus correptionis fructum ſalutemque percipiat. Statuens ſactum illud concilium ita protegere, ut nullo umquam tempore illud diſſolvi patiatur, niſi prius (quantum poſſibile Deus permiſerit) vepres, hæreſes & diſcrimina ab agro Dominico procul pellantur: quo Chriſti populus unus & pacificus factus, atque evangelicæ vitæ puritate renovatus, ac Chriſti caritate & devotione accenſus, Chriſti Crucem, atque Chriſtiani populi ſanguine madefactos mucrones, in hoſtes Crucis, domus & terræ ſanctæ occupatores, convertere poſſit. Quam diem ſi Deus dederit ut oculis propriis ſua ſanctitas intueatur, nihil in hac vita fructuoſius, nihil deſideratius, nihil jucundius ſeſe conſecuturam ſperaret. Hic erit, Deo tem & cauſam ſuam promovente & protegente, patres optimi, ſacri illius concilii finis, hic terminus, hic fructus. Vult igitur ſua ſanctitas concilium, vult omne bonum.

Duabus igitur tantum in rebus ſeu circumſtantiis a ſanctitatis ſuæ decreto diſſentire videmini. Altera deputatum per ſanctitatem ſuam locum deteſtatur, altera interpoſiti temporis dilationem: utrique pro pace & conſolatione veſtra, & ne membra a capite ſeparentur, ex innata humanitate ſua ſanctitas providere dignatur. Ad primam enim diſſenſionem tollendam, quemcumque alium in Italia eccleſiæ immediate ſubjectum locum offert: cujus dominio pro tempore celebrandi concilii ſeſe exſpoliare decrevit, & ſub concilii poteſtate ponere, cum conditione, quod poſt finem concilii, eccleſiæ & ſuæ ſanctitati reſtituatur. Ad ſecundam, illam temporis dilationem tollere, & ſeſe ad locum per vos eligendum & deputandum modo prædicto perſonaliter & abſque intermedio conferre. Ad quem primo congreſſu magnam prælatorum multitudinem ſecum ducet, alios cum celeritate ex omnibus mundi partibus venire compellet. Ad quem etiam locum pleroſque mundi principes venturos, pleroſque ſolemnes ambaſiatores & procuratores miſſuros certo confidit. Nos etiam juſſu ſuæ ſanctitatis vobiſcum illuc, ſi nunc venire placet, ne quidquam temporis interponatur, properare ſpondemus: & vobis, & cuilibet veſtrum, omnium præteritorum perpetuis temporibus valituram plenariam remiſſionem pollicentes, ac omnimodam libertatem & ſecuritatem. Quod ſi forſan Germaniæ reformationem reductionemque Bohemorum commodius in Germania fieri arbitraremini, ſua ſanctitas eſt alterius longe ſententiæ, ut præmiſſum eſt: præſertim quia auctoritas præſentiæ ſanctitatis ſuæ ad tantarum rerum expeditionem plurimum neceſſaria videtur: & an ultra Italiæ limites ſeſe, propter notoriam invalitudinem, conferre poſſit, qui etiam quinquaginta paſſuum progreſſu laſſatur, vos ipſi dijudicate. Neque exiſtimare debetis, patres optimi, Bohemos, ſi eorum intentio pia & recta foret, ab eorum ſalute, ab unione fidelium, ab amœniſſima pace, propter loci diſtantiam retardari. Neque propter ipſorum hæreticorum reductionem, quam tamen credere, conſideratis multis, mens refugit, poſtponenda eſt orientalis eccleſiæ revocatio: quæ tantis patribus incredibili ſapientia & ſanctimonia refertia abundavit, unde ſibi doctrinæ fidei gloria merito

eſt tributa, cujus inclinationem nuſquam hactenus promptiorem vidimus, neque ſtricto & juſto Dei judicio eis magis neceſſariam, neque a tam pio & catholico principe oblatam. Pereunt ſane in tarditate reductionis decedentium Huſſitarum animæ, pereunt orientalium ſchiſmaticorum, & abſque dubio longe plurium. Modus eſt igitur, ut abſque intermedio utrique invitentur, ne cum illis ſimul pereamus & nos: & ut, ſi illi obſtinatione ad gehennam ædificent, liberemur & nos. Poſſunt certe uno eodemque conſeſſu ad unitatem eccleſiæ hi duo populi revocari, poſſunt & debent, maxime cum ab altero invitemur & nos. Tamen ſi in ea opinione veſtra perſiſtitis, placet ſuæ ſanctitati, ne propterea ab ejus unitate recedatis, quod in ambarum harum rerum expeditionem reverendiſſimus dominus legatus intendat. Placet inſuper quod vos eidem adjumento ſitis, ſi hoc fructuoſius, quam ſine intermedio ad concilium proficiſci, exiſtimatis. Quod ſi complementum rerum hujuſmodi per dominum legatum & vos fieri non poſſit, reliquum, quod ad perfectiorem exſtabit, ſupplebitur in concilio generali. Germaniæ tamen reformatio plus antiquorum canonum obſervatione, in qua modeſta coactio neceſſaria eſſe videtur, quam novarum conſtitutionum editione indiget. Qua in te per dominum legatum poteſtate & favore circumfultum dari poterit aptiſſimus modus: præſertim cum clerus hujus patriæ hactenus Deo devotiſſimus exſtiterit, & ad obedientiam fere ex natura paratiſſimus: facile itaque ad decorem priſtinum reducentur. Hæc eſt ſanctiſſimi domini noſtri pia intentio, patres, hoc deſiderium, hoc votum atque decretum. Suſcipiatis igitur, reverendiſſimi patres, inſitum vobis verbum quanta cum oportet caritate & humilitate: ne qui videmini pacis, unionis & reformationis amatores, novorum ſchiſmatum, diſſenſionum & deformitatum capita reputemini. Amplectamini amore Jeſu Chriſti caritatem non fictam: ea eſt de qua Apoſtolus ad Corinthios aït:

1. Cor. 13. *Caritas patiens eſt, benigna eſt: caritas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati.* Ea quæ ſummopere appetere videmini, patres optimi, profecto magna & ardua ſunt, & fontem præ ſe honeſti & boni ferunt, quorum tamen appetitus humilitatis freno continendus eſt. Cogitans enim magnam fabricam conſtruere celſitudinis, de fundamento prius cogita humilitatis, ut Aurelius ille Auguſtinus aït. Efficiendum eſt igitur, prout ille noſter Arpinas (gentilis tamen, ſed

Lib. 1. moraliſſimus) Cicero in officiis inquit: Ut appeti-
» tus rationi obediant, eam neque præcurrant, neque
» propter pigritiam aut ignaviam deſerant, ſintque
» tranquilli, atque omni animi perturbatione careant;
» ex quo elucebit omnis conſtantia, omniſque mode-
» ratio. Nam qui appetitus longius evagantur, & tam-
» quam exſultantes, ſive cupiendo, ſive fugiendo, non
» ſatis a ratione retinentur, ſine dubio finem & mo-
» dum tranſeunt, & relinquunt, atque abjiciunt obe-
» dientiam, cui ſubjecti ſunt lege naturæ. Bene igitur
Auguſtinus aïebat quod menſura humilitatis cuique ex menſura ipſius magnitudinis data eſt. Bonum eſt igitur quærere dignos juſtitiæ fructus, patres, ſi tamen humilitatis frena non relaxetis: quod Chryſoſtomus ille Græcus inquit: Si juſtitiæ conjunxeritis
» humilitatem, quo non ibit? Aſſiſtet ipſi tribunali
» divino in medio angelorum. Penſata igitur rerum,
» quas agitis, magnitudine, patres, commenſurate dignitates veſtras, & ita omnia ponderate, ut opera veſtra divinæ voluntati conformentur. *Hæc eſt igitur voluntas Dei*, ut cum Apoſtolo concludamus, *ab omni ſpecie mali abſtinere vos. Ipſe autem Dominus pacis ſanctificet vos per omnia, ut integer ſpiritus veſter & anima & corpus ſine querela in adventu Domini Jeſu Chriſti ſervetur. Amen.* 1. Theſſ. 5.

Ego Jacobus Adſerticus presbyter Tarentinus, publicus Apoſtolica auctoritate notarius, & reverendiſſimi in Chriſto patris domini Joannis archiepiſcopi Tarentini, *&c.*

XLVI.

Oratio luculenta præſidentis, habita in concilio Baſileenſi nomine eccleſiæ catholicæ ad convertendum Bohemos.

Hæc tamen Bohemis placita non fuerunt oratio: nam dicunt ipſi etiam ut ridicula properaverunt, videntes ſe eloquentia ſuperari, ut teſtatur Nauclerus.

Jeſus Chriſtus. Amen.

Locuturus pro publica populi Chriſtiani utilitate, opus mihi eſſe arbitror ut perſonam privatam exuam, & induam publicam; & tam publicam, ut omnes [a]comprehendant, & nemo ab ejus juriſdictione eximatur. Hæc eſt illa ſancta catholica eccleſia, ſponſa Chriſti, & Chriſtianorum omnium mater. Hæc, inquam, quæ nos omnes ad hunc locum divinæ benedictionis vocavit, & ad nuptiale invitavit convivium, antequam ea pro quibus convenimus tractare incipiamus, pauca nobiſcum ex viſceribus caritatis loqui decrevit. Itaque jam non me quaſi meipſum loquentem audiatis, ſed tamquam matrem & alumnam communem ſanctam Dei eccleſiam. Ego dumtaxat miniſterium præbeo, & rudem linguam, qua ut inſtrumento utatur, & tantum accommodo. Ipſa autem eſt quæ concipit, dictatque ſententias. Nec vos admiratio teneat, quod hæc tam grandis & circumſpecta domina, ex hac magna congregatione, in qua plurimi ſunt & ſancti & litterati viri, me ſolum elegerit indoctum & peccatorem. Habet enim apud Deum neſcio quid privilegii officium publicum, quo divina potentia virtutes ſuas crebro exercere conſuevit. Cum itaque præſidens ſim temporis hujus in hoc ſacro concilio, quamquam ſupra modum indignus, elegit me ſponſa Chriſti, non vitæ merito, ſed auctoritate officii, per quem animi ſui conceptum explicaret. Quod ſi forſitan (uti vereor) ex ore meo aliquid ineptum effluxerit, non imputetis quæſo huic ſapientiſſimæ mulieri, quæ in nulla re errare conſuevit, ſed tantum incircumciſis pollutiſque labiis meis; quemadmodum nec imputandum foret magiſtro in arte muſica peritiſſimo, ſi inſtrumentum rubiginoſum aut confractum, in quo pſallit, raucam & non bene ſonoram emittat vocem. Vos autem obſecro, ut interim, me loquente, tacite in cordibus veſtris oretis, quatenus pro honore ſanctæ matris eccleſiæ ac noſtra ædificatione Spiritus ſanctus igniculo illo, quo labia Iſaïæ purificavit, ſaltem per horam purificare dignetur & mea.

Deinceps igitur magna cum devotione & reverentia matrem noſtram loquentem audiamus omnes, & attente conſideremus divina exordii verba, quibus nos allocutura eſt, quæ ſumpta ſunt ex beato Apoſtolo Paulo ad Philippenſes: *Si qua conſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatium caritatis, ſi qua ſocietas ſpiritus, ſi qua viſcera miſerationis, implete gaudium meum: ut idem ſapiatis, eamdem caritatem habentes, unanimes, idipſum ſentientes, nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, ſed in humilitate.* Philipp. 2. In primis nolo exiſtimetis ad aliquos tantum ex vobis me verbum facere. Ad univerſos, prout cuique opus eſt, meus ſermo dirigitur; totam ego hanc congregationem, non partem, alloquor; omnium enim veſtrum

[a] Forte, comprehendas.

æqualis mihi cura eſt ; nam omnes filii mei eſtis, A & in utero meo non ſine magno labore concepti. Ego enim ſum ſponſa ejus, in quo ſecundum Apoſtolum ad Coloſſenſes, [*Coloſſ. 3.*] *Non eſt maſculus & femina, Gentilis & Judæus, circumciſio & præputium, barbarus & Scytha, ſervus & liber, ſed omnia in omnibus Chriſtus.* Auſcultate igitur diligenter omnes qui hic adeſtis, & in cordibus veſtris recondite in ſpiritu lenitatis quæ dictura ſum, & pro viribus enitimini implere gaudium meum. Naturali jure & divina lege, filioli mei, conſtringimini credere conſiliis meis, & præceptis meis obtemperare. Natura ipſa filio ſuadet, cum ſe a matre genitum eſſe ſciat, & ab ea ſuper omnes ſe amari cognoſcat, ut eam ſimiliter diligat, honoret & conſoletur, & ejus om- B nibus acquieſcat conſiliis. Ita Tobias ſenior moriens admonebat filium ſuum : [*Tob. 4.*] *Honorem exhibebis matri tuæ omnibus diebus vitæ tuæ : memor enim eſſe debes quæ & quanta pericula paſſa ſit propter te in utero ſuo.* [*Exod. 20.*] Lex etiam digito Dei ſcripta, inter præcepta quæ ad humanam ſocietatem pertinent, hoc primum jubet, ut parentes a filiis honorentur : propter quod Apoſtolus inſtruit Coloſſenſes : [*Coloſſ. 3.*] *Filii, obedite parentibus per omnia, hoc enim beneplacitum eſt Domino.* Quantum meriti filius honorando matrem, quantumve ſupplicii contemnendo exſpectet, ſcriptura divina inſinuat, dicens : [*Prov. 1.*] *Sicut qui theſaurizat, ita & qui honorat matrem :* & rurſus : *Fili mi, ne dimittas legem matris tuæ, ut addatur gratia capiti* C *tuo.* E contra : [*Eccli. 3.*] *Maledictus a Deo qui exaſperat matrem.* Accedit præterea quod conſiliis meis ſine ulla hæſitatione parere debetis, quia non ſum ſicut una de ſtultis mulieribus hujus ſæculi, ſed in omni virtute & ſapientia ab omnipotente Deo pleniſſime imbuta : propter quod certi eſſe debetis, præcepta mea, tamquam ex ſapientiæ fonte manantia, non poſſe eſſe niſi ſalubria. Nec illud omittendum eſt, quod quidquid vobis conſuluero ac juſſero, facillimum eſt, & ſupra modum delectabile.

Quæ cura mihi ſit de ſalute veſtra, hinc facile perſpicere poteſtis, quod gaudium meum impleri non poteſt, niſi & vobis bene ſit. Gaudium meum ex veſtra pendet utilitate : non poſſum eſſe læta, ni- D ſi & vos lætos atque unanimes intuear. Carpuntur viſcera mea, ſi quem de filiis meis vel modicum lædi videro. Cautior tota, ſi quid accidat eis infortunii. Madeſcunt tunc præſertim genæ meæ lacrymis, cum inter filios meos diſſidii aliquid ortum ſentio. Et licet aliquæ interdum matres repertæ ſint, quæ dimiſſis filiis ad novos maritos ſeu procos ſe tranſtulerunt ; & voluptatibus propriis ſatisfacere cupientes, filiorum ſuorum oblitæ ſunt ; ego [a] autem de numero illarum computari debeo, prout experientia manifeſtat. de quibus Iſaïas ſcribit : [*Iſaiæ 49.*] *Numquid oblivſci poteſt mater infantem ſuum, ut non miſereatur filio uteri ſui?* Quamquam etiam quidam ſint patres aut domini, qui filiorum culpis miſeriiſque non mo- E ventur, dicentes : Satis mihi eſt quod bene ago, & mihi bene ſit : de cetero neque iniquitas mea, neque delictum meum. Ego autem non ſic : licet enim nihil mihi conſcia ſim, hoc me non conſolatur, niſi & idem filiis meis adeſſe videam. Nec mihi ſatis eſt ſemel admonuiſſe, niſi iterum atque iterum & ſine intermiſſione uſque in finem ſedulo eos commonefaciam.

[a] *Forte, tamen.*

Dilectiſſimi mei, ita vos omnes affectu quodam inexplicabili diligo, ut nulla tam gravia eſſe poſſint diſcrimina, quibus libens pro ſalute veſtra me ultro non objicerem. Quot martyria, tormenta, perſecutiones a ſævis imperatoribus & tyrannis in primitiva adoleſcentiæ meæ ætate pertulerim pro ſalute eorum qui tunc erant filiorum, & qui poſtea ſucceſſerunt & ſucceſſuri ſunt, quis umquam poſſet enarrare ? Inundaverunt plateæ civitatum ſanguine membrorum meorum, ut fides catholica in filiis meis illibata perſiſteret. Ita quidem vos omnes in præcordiis meis infixi eſtis, ut non niſi de veſtris commodis cogitare queam, pro quibus non ſolum alligari, ſed & mori in membris meis pro unoquoque veſtrum omni tempore parata ſum. Sequor in hoc veſtigia ſponſi mei, qui ita me & corpus meum dilexit, ut pro ea animam ſuam ponere non dubitaverit. Vidi ipſum ſæpenumero lacrymantem ac dolentem pro membris meis. Audivi ipſum inter maximos cruciatus clamantem : *Pater, ignoſce illis.* [*Luc. 23.*] Licet undique dilectus manaret ſanguine, & atrociſſimis tormentis undique agitaretur, nihil tamen aliud quam ſalutem filiorum meorum ſitiebat. Sic & me ſponſam ac diſcipulam ſuam facere decet, & memoriam continuam veſtri habere, ac die noctuque gemitibus inenarrabilibus clamare & interpellare ad Deum pro vobis, ut nemo pereat ex his quos tradidit mihi. Propterea ſic anxia ac ſolicita poſtulo, ut impleatis gaudium meum.

Quanto mentis affectu, quantaque anxietate & vehementia deprecationem hanc meam ad vos porrigam, ex verbis Apoſtolicis modo propoſitis animadvertite : *Si qua conſolatio eſt in Chriſto, ſi quod ſolatium caritatis, ſi qua ſocietas Spiritus, ſi qua viſcera miſerationis, implete gaudium meum.* [*Philipp. 2.*] Quid eſt dicere, *Si qua conſolatio eſt in Chriſto*, niſi quia maxima eſt ? quam ſi habere vultis, opus eſt ut impleatis deſiderium meum. Immoremur, ſi placet, paululum in hoc Chriſti nomine ; non enim decet memoriam ſponſi mei ſic perfunctorie tranſire. *Ejus quippe amore langueo, & liquefacta eſt anima, ut primum nomen dilecti mei inſonuit auribus meis.* [*Cant. 2. & 5.*] Quid (quæſo) majus dici poteſt, quam conſolatio in Chriſto, *qui eſt Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra?* [*2. Cor. 1.*] Fallitur qui putat aliis in rebus conſolationem poſſe reperire. Ad ipſum dumtaxat pro conſolatione accedere oportet, quoniam *per Chriſtum*, ut inquit Apoſtolus, *abundat conſolatio noſtra.* [*Ibidem.*] Ipſe ſolus eſt qui dicit : *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos ; & invenietis requiem animabus veſtris :* [*Matth. 11.*] & rurſus : *Qui ſitit, veniat ad me, & bibat.* [*Joan. 7.*] Poſſidete quod vultis, aurum, argentum, regna, civitates, ſcientiam, & eloquentiam, & quidquid ſub cælo eſt : ſine Chriſto moleſtiam potius quam conſolationem experiemini. Solus Chriſtus eſt conſolatio, pax, quies, & tranquillitas : quod & ipſe, tranſiturus ex hoc mundo, diſcipulis ſuis prædixit : *In mundo preſſuram habebitis, in me autem pacem.* [*Joan. 16.*] Si igitur, filii mei, conſolationem in Chriſto obtinere ſperatis, neceſſe eſt ut impleatis gaudium. Non enim aliter Dominus meus vos conſolabitur, niſi & vos unicam ſponſam ſuam conſolemini, quam ut animam ſuam & pupillam oculi ſui diligit.

Sequitur : *Si quod ſolatium caritatis*, [*Philip. 2.*] hoc eſt, ſi caritatem habere vultis, & ex caritate ſolatium, *implete deſiderium meum.* Caritas dilectio eſt, ubi dilectio, ibi delectatio ; ubi delectatio, ibi ſolatium & gaudium, ubi caritas eſt, ibi Deus eſt, quia *Deus caritas eſt.* [*1. Joan. 4.*] E contra ubi caritas non eſt, ibi nec Deus, nec quidem boni aliquid eſſe poteſt. Si igitur caritatem, & Deum, & omne bonum cum Deo deſideratis, votis meis ſatisfacere vos oportet. Si præceptum primum cauſa caritatis eſt, ut diligatis Deum,

diligendo me, diligitis profecto Deum; quia Chriſtus Deus & ego una myſtica perſona ſumus, cujus ipſe eſt caput; duo enim ſumus in carne una: & hoc eſt illud magnum ſacramentum de quo inquit Apoſtolus, *In Chriſto & eccleſia.* (*Ephef. 5.*) Si recte ex caritate diligendus eſt proximus, quia vobis proximior eſt quam ego mater veſtra; & talis mater, quæ non ſemel, ut aliæ matres, ſed & præter ſacri baptiſmi generationem, continue in verbo prædicationis & exhortationis vos pario? Ita in perſona mea inquit Apoſtolus: (*Gal. 4.*) *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur in vobis Chriſtus.* (*Philip. 2.*) Iterum & tertio: *Si qua ſocietas Spiritus ſancti, implete gaudium meum.* Quid hoc ſignificat, niſi quod ſi vultis habere unionem quam facit Spiritus ſanctus in omnibus fidelibus, ſi vultis eſſe participes Spiritus ſancti, & ejus ſocietatem habere; ſi vultis ut Spiritus ſanctus habitet in vobis, lætificate matrem veſtram eccleſiam. O vehemens admirationis genus! quam ignitus eſt hic ſermo & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens uſque ad compagem animæ, ſpiritus, ac medullarum! Sed non tam propere Spiritus ſancti memoriam percurramus. Nam ineffabile quoddam in ore meo, dum ipſum recenſeo, ſentio ſuavitatis nectar.

Et quia multa hic Spiritus Paracletus mihi beneficia contulit, multum equidem, ne ingrata ſim, diligere ipſum debeo: ſuæ enim cuſtodiæ dimiſſa ſum, ne videar orphana. Ipſe me protegit, ne portæ inferi prævaleant adverſus me. Ipſe me fovet, dirigit, & gubernat. Ipſe primum induit me adoleſcentulam [a] virtutem ex alto, & in me reſedit per ignem, ut caritate arderem; & in lingua, ut linguis omnium loquens omnes docere poſſem. Ipſe adſtat ſemper auribus meis, & quidquid dixerit Chriſtus, ipſe ſuggerit mihi, docetque mihi omnem veritatem Spiritus ipſe veritatis: nec me unquam errare paſſus eſt, neque, ut ſpero, uſque ad conſummationem ſæculi patietur. Hic mihi abunde largitus eſt ſeptem ejus ſacratiſſima munera: Spiritum videlicet ſapientiæ & intellectus, conſilii & fortitudinis, ſcientiæ, pietatis & timoris: dona ipſius Spiritus ſancti habeo, ut per ſapientiam ſim matura, per intellectum provida, per conſilium cauta, per fortitudinem animoſa, per ſcientiam diſcreta, per pietatem miſericors, per timorem humilis. Multa nimis de Spiritu ſancto dicenda forent: ſed quis ad lucem quam inhabitat inacceſſibilem accedere poterit? Nunc autem duo hæc de doctore meo referre ſatis ſit, ut unuſquiſque Chriſtianus cognoſcat quantum amare & vereri ipſum debeat. Spiritus Paracletus hic eſt, de quo conceptus & incarnatus eſt Redemptor generis humani Jeſus Chriſtus Deus meus & Deus veſter, Dominus meus & Dominus veſter. Ipſe etiam eſt, *de quo*, inquit Apoſtolus, (*1. Cor. 12.*) *nemo poteſt dicere, Chriſtus Jeſus, niſi in Spiritu ſancto.* Si igitur hujus Spiritus ſancti, qui tam mirabilium eſt patrator operum, ſocietatem habere vultis, implete gaudium meum.

[a] *Forte melius, virtute.*

Tandem & quarto vos obſecro per viſcera miſerationis, ſi qua in vobis ſunt, ut impleatis gaudium meum. Omnis ſumma Chriſtianæ diſciplinæ in pietate & miſericordia conſiſtit. Quantum miſericordiæ & pietatis opus Deo ſit cordi, hinc conſtat, quod in extremo mundi judicio de miſericordia ſolum ratio exigetur. (*1. Tim. 4.*) *Pietas ſeu miſericordia ad omnia eſt utilis, promiſſionem habens vitæ quæ nunc eſt & futuræ*, ſecundum Apoſtolum: hic enim divitias & gloriam, in futuro vitam æternam conſequitur. De hac dictum eſſe videtur quod ſcribitur in libro Sapientiæ: (*Prov. 3.*) *In dextera ejus anni vitæ, in ſiniſtra ejus divitiæ & honor.* Si ergo promiſſionem hujus vitæ & æternæ optatis, miſereamini matris veſtræ, quæ tamdiu de filiorum ſuorum diſſidio vehementer affligitur: per viſcera miſericordiæ Dei noſtri vos oro, ut in veſtra me unitate conſolemini. Non violentum aliquid a vobis exigo, ſed ipſum naturalem affectum, qui ad miſericordiam vos merito inclinare debet, tum ad omnes homines, tum præſertim ad matrem veſtram & membra veſtra. Inquit Apoſtolus: (*1. Cor. 12.*) *In idipſum ſolicita ſunt membra: & ſi quid patitur unum membrum, compatiuntur & cetera.* Cum ſitis membra corporis mei, naturali pietate tam matris veſtræ, quam ceterorum membrorum ex veſtro diſſidio ſe affligentium, miſereri ac compati debetis. Si ut primum Joſeph vidit Benjamin fratrem ſuum parvulum in Ægyptum deductum, (*Genef. 43.*) commota ſunt viſcera ejus, nec ſe cohibere poterat, quin lacrymæ ex oculis erumperent; quanto magis viſcera veſtra commoveri debent ad pietatem, & oculi erumpere ad lacrymas, viſa matre veſtra & genitrice tot fratrum veſtrorum diuturno mœrore tabefacta? Sic igitur, filioli mei, conteſtor & adjuro vos per conſolationem Chriſti, per ſolatium caritatis, per ſocietatem Spiritus ſancti, per viſcera miſerationis, ut gaudium, quod de vobis concepi, hoc in loco compleatur.

Intelligitis, puto, cur dixerim, Implete gaudium meum; hoc ſignificat aliquid gaudii cœptum eſſe, aliquid autem reſtare ut impleatur. Cœptum eſt gaudium in corde meo, cum tempus hujus ſacri concilii celebrandi advenit, per quod ſpes mihi non parva erat, ut filii mei undique colligendi infirmitatibus corporis mei, quæ, proh dolor, graviſſimæ ſunt, opportune providerent; & fidem orthodoxam, quam ipſa profiteor, viriliter ab impugnantibus tuerentur, pacemque ubique exſulantem intra fines meos reducerent; ac virtutes multis in locis ac perſonis fere extinctas reſuſcitarent: quemadmodum hæc omnia in aliis ſacris generalibus conciliis per Spiritus ſancti gratiam ſæpenumero facta ſunt. Hujuſmodi autem gaudium tunc actum eſt, cum per piiſſimas hujus ſacri concilii litteras Bohemiæ populus ad hanc ſanctam ſynodum magna cum caritate convocatus eſt, & ei libera audientia oblata. Sed tunc præſertim exſultavit animus meus, cum convenientibus hujus ſacri concilii & Bohemorum ambaſiatoribus in opido Egræ, unanimiter concluſum eſt, ut vos Bohemi ad hunc locum proficiſceremini: quod, Deo diſponente, jam oculis meis factum video. Nunc autem ſpes futuri gaudii magis ac magis appropinquat, quando filios meos ante hæc tempora invidia diaboli inter ſe diviſos, nec ſe reſpicere audentes, nunc inſimul modeſte conſedere, pacifice loqui, & manſuete invicem converſari aſpicio. Et quo magis corpora conjunguntur, eo major ſpes eſt conciliandorum animorum. Multum quidem effluxit temporis, quo lætiorem diem quam iſtum experta non ſum: quandoquidem veriſimilia futuræ unionis fundamenta ex tam felici initio inter filios meo jacta eſſe videntur.

Agite igitur, filii mei, implete gaudium meum, date operam ut quod tam laudabiliter inchoaſtis optato fine terminetis. Gaudium cœptum eſt, reſtat ut conſummetur. In manu veſtra eſt conſummare illud & conſolari matrem veſtram, atque omnem exhilarare populum Chriſtianum, qui magno cum deſiderio finem conventionis veſtræ præſtolatur. Facite, obſecro, ne fruſtra huc veniſſe videamini. Sic agite, ut tot labores jam ultra annum incaſſum non

diſpereant, & gentes tam grandi de vobis ſpe conA cepta non fruſtrentur. Quis tam duri cordis filius eſt, qui tam vehementer obſecratus audeat contraire maternis precibus? Quis tam inhumanus atque impius reperiri poteſt, qui ſic efficaciter a matre adjuratus mox non acquieſcat, & cum Salomone dicat: *3. Reg. 2.* *Pete mater mea, neque enim fas eſt ut avertam faciem tuam.*

Sub hac igitur ſpe, filioli mei, explicabo vobis deſiderium meum, & confidenter aperiam quod illud ſit gaudium, quod tantopere per vos impleri efflagito. Sed hoc, filii mei, ſcitote, nihil difficile aut laborioſum me petituram. Dulciſſimum erit & utiliſſimum; & quo magis contrectabitur, eo dulcius atque utilius fiet. Hoc eſt, inquam, gaudium, B quod impleri poſtulo: Primum, ut idem ſapiatis omnes: deinde, ut eamdem caritatem habeatis. Quid de hac duplici petiuncula vobis videtur, filii? Numquid præcipio vobis ut transfretetis maria, per orbem peregrinemini, cum hoſtibus pugnetis? Non jubeo ut contemnatis divitias, ut corpora veſtra maceretis jejuniis, ut martyria & tormenta ſubeatis. Nihil horum, ut audiſtis: quamquam etſi iſta præciperem, contemnenda non eſſent. Nam & fratres veſtri, qui vos præceſſerunt, juſſu meo hæc & majora forti animo ſæpenumero factitarunt. Sed hoc dumtaxat hortor, hoc moneo, ut idipſum credatis, & alter alterum diligat. Credere facillimum eſt, amare dulciſſimum, utrumque vero utiliſſimum. C His duobus præceptis conficiendis re nulla extrinſecus opus eſt. Credite, & amate invicem in cordibus veſtris, & ſatisfeciſtis deſiderio meo. In momento, in ictu oculi hoc agere poteſtis. Velitis, & factum eſt.

Primum eſt igitur, ut idem ſapiatis. Quid eſt, idem ſapiatis, niſi ut non diverſa alter ab altero de fide Domini noſtri Jeſu Chriſti ſentiatis? A fide incepi, quoniam fides Chriſtianæ religionis & omnis ſalutis janua eſt. Hæc eſt fundamentum & radix omnis ædificationis, quæ creſcit in domo mea. *1. Cor. 3.* *Aliud autem fundamentum*, ſecundum Apoſtolum, *nemo poteſt ponere, quam quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus*: Hoc autem fidei fundamentum quam firD miter ſuſtentet ædificium quod ſuperimponitur, quantaque illud virtute ac gratia communiat, & hæc radix quam ſaluberrimos ſuaviſſimoſque ex ſe producat fructus, quo alio probationis genere uti opus eſt, niſi hoc ſolo teſtimonio, quod Chriſtus Jeſus, per quem facta ſunt omnia, hujus ædificii baſis ac fundamentum fieri dignatus eſt? Huic ergo tam ſtabili fundamento ſi quis corde puro & conſcientia non ficta inhæſerit, primum ab immunditiis, ſi quas habet, purificabitur, ut in Actibus Apoſtolorum *Act. 15.* ſcriptum eſt: *Fide purificans corda eorum*, purificatus vero mox in Domino juſtificabitur, ut inquit *Rom. 3.* Apoſtolus: *Arbitramur hominem juſtificari per fidem.* Sic autem anima per fidem purificata ac juſtiE ficata merebitur deſponſari a Domino, ut ipſe per *Oſee 2.* Oſeam inquit: *Deſponſabo te mihi in fide.* Quicumque vero ſic deſponſatus fuerit, fortis fiet, ut illi magno adverſario noſtro leoni rugienti poſſit re*1. Petr. 5.* ſiſtere: *cui* (inquit Petrus) *reſiſtite fortes in fide.* Huic qui reſiſtere potuerit, ejuſdem fidei virtute fa*1. Joan. 5.* cillime vincet & ſuperabit mundum. *Hæc eſt victoria*, inquit Joannes, *quæ vincit mundum, fides noſtra.* Mundo autem devicto, benedictionem accipiet *Galat. 3.* per eamdem fidem a Domino: quia *qui ex fide ſunt*, ſecundum Apoſtolum, *benedicentur a Domino cum filiis Abraham.* Sed & hæc amplius, quia Chriſtus *Epheſ. 3.* in corde fidelis animæ habitaculum faciet. *Habita*A *re*, inquit Apoſtolus, *Chriſtum per fidem in cordibus veſtris*: nec ſolum habitabit, quin immo per fidem in filium adoptivum aſſumet. *Omnes enim*, inquit Apoſtolus, *filii Dei eſtis per fidem.* *Galat. 3.* Poſtquam autem fidei merito tantum muneris a Domino conſecuti fueritis, ut ejus filii efficiamini, confidenter, a Patre noſtro omnia poſtulare poteritis: & reſpondebit vobis ſicut olim centurioni: *Fiat tibi ſicut* *Matth. 8.* *credidiſti*: & quemadmodum Chananææ: *Magna* *Matth. 15.* *eſt fides tua, fiat tibi ſicut vis.*

Tam pretioſa eſt hujus fidei radix & ſemen ejus, quod ſi modicum quid ex ea habueritis, (quid autem minus dici poteſt quam granum ſinapis?) *dicetis huic monti: Transfer te, & transferet ſe.* *Matth. 21.* Quamquam autem non ſemper eo modo, quo verba petentis ſonant, quis exaudiatur; obtinetur tamen per fidem id quod magis petenti prodeſt, ad vitam præſertim æternam, in qua omne deſiderium includitur: cujus vitæ æternæ per fidem hic promiſſionem conſequimur. Inquit Tobias: *Filii ſanctorum ſumus,* *Tob. 2.* *& vitam exſpectamus quam Deus daturus eſt his qui numquam mutant fidem.* Quid plura? Sine hac ambulare non poteſtis, quia *per fidem ambulamus*, *2. Cor. 5.* inquit Apoſtolus. Sine hac nec etiam vivere, quia *juſtus ex fide vivit.* *Rom. 1.* Sine hac, ut idem atteſtatur Apoſtolus, *impoſſibile eſt placere Deo.* *Hebr. 11.* Sine hac quilibet in abyſſum errorum mergitur, ſicut in profundum maris mergi incipiebat Petrus, cui dictum eſt a Domino: *Modicæ fidei, cur dubitaſti?* *Matth. 14.* Videat igitur unuſquiſque, quantum ſtabilitatis ac firmamenti ex hoc fundamento, quam pretioſos fructus ex hac radice, quantaque cæleſtia bona ex hac fidei profeſſione aſſequi poſſit. Quid ergo illa pretioſius? Recte inquit Petrus: *Probatio fidei pretioſior eſt auro quod* *1. Petr. 1.* *per ignem probatur.* Sed ad veram adipiſcendam fidem, filioli mei, primum noſſe oportet ſub qua domo hujuſmodi (quod ante dixi) fundamentum jactum ſit, & quemadmodum ad eam perveniatur. Super hoc fundamento domus mea a Domino ædificata eſt, ipſo dicente: *Super hanc petram*, videlicet *Matth. 16.* fidei, *ædificabo eccleſiam meam.* Videte quis eſt hic ædificator & architector. Is cujus manu facti ſunt cæli & terra, & cujus ordinatione perſeverant dies, & omnia ſerviunt ſibi. Hic noſter fabricator tam ſolide huic fundamento domum meam ſuperimpoſuit, ut quamquam poteſtas ſatanæ tanta ſit, ut ſecundum Job nulla ſit ei ſimilis in terris, quem ipſa *Job. 41.* Veritas principem hujus mundi appellat; *Joan. 12.* tamen adverſus hanc meam domum privilegio Chriſti nihil prævalere poſſit. Scrutamini ſcripturas, & nullam domum ſic fundatam, nec tale ei munus indultum invenietis. Hanc domum perflare venti poſſunt, concutere non poſſunt; fulguraque ac turbines aerii illam tangere, ſed non evertere; quia hæc eſt domus domini firmiter ædificata, bene fundata ſuper firmam petram: non ſuper arenam, aut trabes putridas, ſeu ſaxa mortua, fundata eſt hæc ſacroſancta mea domus; ſed ſuper lapides pretioſos iaſpidis & ſapphiri & aliorum decem, quos in Apocalypſi no*Apoc. 21.* minatim Joannes enumerat: ſed, quod omnibus pretioſis lapidibus pretioſius eſt, ſuper petram Chriſti vivam. Nec etiam mortali manu hominum facta eſt, ſed nova deſcendit de cælo a Deo parata, ſicut ſponſa ornata viro ſuo. Nemini, ut hanc domum demoliatur, ingredi fas eſt, quam duodecim angeli (ut in eadem Apocalypſi ſcribitur) in portis cuſtodiunt. *Ibidem.*

Sed qualem intus putatis hanc eſſe domum? an caliginoſam, an forte ad depellendum tenebras lumen ibi eſſe ex oleo aut cera compoſitum: aut, quod plus eſt, Solem aut Lunam in illa lucere? Majus ali-

quid habet, & longe majus. Sed quod illud eſſe poteſt Sole & Luna majus lumen? Audite Joannem in Apocalypſi dicentem: *Ibidem.* *Et civitas* (quam paulo ſuperius novam deſcendentem de cælo, & uxorem Agni dixerat) *non eget Sole neque Luna, ut luceant in ea. Nam claritas Dei illuminat eam, & lucerna ejus eſt Agnus, & ambulabunt gentes in lumine ejus.* Et ut ſupremum omnium teſtimonium adducamus, Chriſtus, qui mentiri non poteſt, pollicitus eſt manere cum ea uſque ad conſummationem ſæculi. *Matth. 28.* Si qui in hac domo in nomine Jeſu Chriſti congregantur, ibi ipſe eſt in medio eorum: *Matth. 18.* & Spiritus ſanctus lumine ſuæ claritatis totam replet, ubi filii mei manent in unitate ſedentes. Sed & hoc memoriæ perpetuo fixum tenete, quod Apoſtolus ad Timotheum ſcribit: B *1. Tim. 3.* *Hæc tibi ſcribo, fili mi Timothee, ſperans me ad te venire cito. Si autem tardavero, ut ſcias quomodo oporteat te in domo Dei converſari, quæ eſt eccleſia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.* Intret igitur omnis homo ſecurus tam lucidam & tam firmiter conſtructam domum, quæ nec obtenebrari poteſt, talem ac tantam Dei Patris & Agni & Spiritus paracleti fulgorem habens, nec corruere, talibus ſuperinnixa baſibus. Et qui ingreditur, maneat, & numquam exeat; & qui exivit, redire non differat; redeuntem autem neminem ejicio. Extra hanc domum omnia ſunt caligo & tenebræ. Extra iſtam nec eſt nec eſſe poteſt vera fides nec ſalus hominibus. Et velut qui in arca Noë reperti non ſunt diluvium aquarum abſorbuit; C ita & qui in hac ſacra æde non permanſerint, caligine errorum obrui & tandem perire neceſſe eſt. Sed nec ad hanc domum iter cuiquam patere poteſt, niſi illud ipſa docuero: quam niſi a me doctrinam fidei accipiatis, nec fidem rectam nec eccleſiæ unitatem habere poteſtis. *Rom. 10.* *Fides*, ut ſcitis, *ex auditu eſt.* Quomodo audietis ſine prædicante? Sed prædicari quid poteſt in quo ſit ſalus, niſi evangelium Chriſti? Quod autem verum foret Chriſti evangelium quomodo ſcire poſſetis, niſi illud vobis patefeciſſem? Audiſtis nonnullos etiam ex Apoſtolis ſcripſiſſe evangelia: ſed quoniam quatuor dumtaxat approbavi, illa ut evangelia venerantur, alia reſpuuntur. Neque etiam, poſteaquam ad hanc domum iter vobis oſtenſum fuerit, ingredi poteritis, D niſi ego, cui claves hujus domus a Domino traditæ ſunt, meis manibus adaperiam, voſque introducam. Sine his clavibus ad ſecretos theſauros cæleſtis regis ſponſi mei in domo mea recluſos nemini licet introïre. Et ſi alienis clavibus intrare contenderit, poterit videri intrare, ſed non recte intrare. Reſtat igitur, & jam liquido intellexiſtis, quod pervenire ad fidem & perſeverare in ea, niſi per me & mecum non poteſtis. Quamobrem ſine mora, relictis omnibus, me unuſquiſque ſequatur, & mecum habitet, & veritas fidei habitet cum eo.

Liber, in quo fides catholica deſcripta eſt, non incongrue illi libro comparari poſſet ſignato ſeptem ſignaculis, quem, ut Apocalypſis Joannis teſtatur, E *Apoc. 5.* *nemo neque in cælo, neque in terra, neque ſub terra, ſolvere poteſt, niſi ſolus Agnus qui occiſus eſt.* Ita quidem & hunc librum fidei ac doctrinam ejus, nulli creaturæ neque in cælo, neque in terra, neque ſub terra aliter intelligere fas eſt, quam ego catholica eccleſia intelligo, ipſius veri Agni vera ſponſa; cui ipſe ſponſus, ut ex evangelio Joannis ſæpe legi audiſtis, omnia quæ audivit a Patre nota fecit. Neque enim angelis, aut hominibus, quantacumque præditis poteſtate, contra meam doctrinam quidquam credendum foret. Ita ad Galatas ſcribit Apoſtolus, per cujus os loquebatur Chriſtus: *Licet nos* A *aut angelus de cælo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus, anathema ſit.* Hoc nihil aliud ſignificare videtur, niſi quod angelos de cælo contra veritatem evangelii quidquam dicere impoſſibile eſt, me vero adhuc impoſſibilius. De hominibus autem quis gloriari poteſt, ut ſibi contra eccleſiæ auctoritatem credatur; cum Apoſtolus ſeipſum velit eſſe anathema, ſi aliud evangelizet, quam quod prius ſecundum eccleſiæ doctrinam evangelizaverat? His autem, qui ſub terra ſunt nihil quoquomodo fore credendum quis dubitet, cum ſatanas & angeli ejus in veritate non ſteterint, ſed mendaces ſint, & mendacii patres? Si Arius, Manichæus, Neſtorius, Fauſtus, Donatus, & cetera hujuſmodi B monſtra, meis tantum clavibus, & non propriis & adulterinis, hunc fidei librum aperire voluiſſent, nunc in inferno cum patre mendacii non cruciarentur. Si hi pertinaces & obſtinati homines meis paruiſſent præceptis, multarum gentium catervas ad locum ſulfuris & ignis perpetui ſecum non præcipitaſſent. Initium ſalutis hominis eſt nolle propriæ inniti prudentiæ: ſed ſeipſum ad ſuſcipiendam majorum ſuorum diſciplinam accommodare, illorum ſcilicet, quos diutina approbatio authenticos fecit; quorumque doctrinæ, ſanctitas vitæ, ac manifeſta miracula, certum perhibent veritatis teſtimonium. Quis nos ſanctos patres ac doctores per multa ſæcula a me ubique approbatos, quorum tanta fuit integritas & veritatis zelus, ut prius mortem & omnia C ſupplicia pati voluiſſent, quam leviſſimum proferre mendacium, potius quam ſeipſum, rudis forte ingenii ſeu non exercitati, merito ſequi debeat? Quis interpretationi excellentiſſimorum pæne innumerabilium doctorum, ex omnibus mundi partibus in eadem convenientium ſententia, qui ita in ſacris ſcripturis ſtudioſi fuerunt, ut omne vitæ tempus in his expoſuerint, non potius acquieſcat; quam duobus aut tribus, ſeu pauciſſimis hominibus, noviter ſcripturas legentibus, nullo fretis doctore, niſi proprio ingenio? Quis non advertat quam ſit eccleſiæ Dei pernicioſus hic morbus nullo pacto ferendus? Si enim cuique fas eſt ſuo ſenſu exponere & interpretari ſcripturas, nihil certi erit: omnia confuſa & in- D invicem adverſa fient; novum redibit chaos; erunt tot ſententiæ quot capita. Quis ille erit ita hebes, cui non ſuppetat audacia novam fabricare interpretationem? Melius ergo leges humanas conditas eſſe fateri oportebit. Ipſæ poſtquam vel a principe vel communitate latæ ſunt, nemini fas eſt contraire. Quod ſi forte aliquid ambiguitatis contineant, privatis non licet interpretari perſonis; ſed ad legiſlatorem, ſeu illum qui judicando præeſt, habetur recurſus.

Si forſitan veſtrum aliquis ratione non movetur, exemplo populi Dei moveatur. Scriptum eſt in Nehemia, quod *congregati ſunt principes familiarum, universi populi, ſacerdotes & Levitæ ad Eſdram* *Nehem. 8.* E *ſcribam, ut interpretaretur verba legis.* Et quia vitio naturæ corruptæ homines frequenter errant, frequenterque inter ſe diſcrepant, neceſſario Dominus noſter Jeſus Chriſtus fidelibus ſuis providit, me ſanctam catholicam & Apoſtolicam eccleſiam in terris relinquens, atque aſſiſtentia ſua ac Spiritus ſancti uſque ad conſummationem ſæculi & in æternum corroborans, ut in his quæ ad ſalutem pertinent errare non poſſem, & ad me omnes tamquam ad infallibilem regulam aſpicerent. Si una ſancta catholica & Apoſtolica eccleſia toto orbe terrarum ſemper vocata & credita ſum, nemo ab unitate mea ſe ſcindat: nemo quod ſanctum eſt erroneum putet;

nullus judicium proprium aut paucorum univerſali determinationi anteponat. Catholicum enim Græcum eſt, quod Latine univerſale interpretatur. Si Apoſtolica vocor, ut certe ſum, credat unuſquiſque indubius, quod ſicut Apoſtoli Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt, ita loquor & ego.

Neque enim ſolum pro tempore Apoſtolorum Chriſtus per ſe & per Spiritum ſanctum aſſiſtere promiſit; ſed, quod ſæpe pro veſtro profectu repetendum eſt, uſque ad conſummationem ſæculi, & in æternum: nec pro illis tantum oravit Dominus, ſed dixit in evangelio: [Joan. 17.] *Sanctifica eos in veritate: ſermo tuus veritas eſt. Sicut tu me miſiſti in mundum, & ego miſi eos in mundum. Et ego pro eis ſanctifico meipſum, ut ſint & ipſi ſanctificati in veritate. Non pro eis autem rogo tantum, ſed & pro eis qui credituri ſunt per verbum eorum in me: ut omnes unum ſint, ſicut tu Pater in me, & ego in te: ut & ipſi in nobis unum ſint, & mundus credat quod tu me miſiſti. Et ego claritatem, quam tu dediſti mihi, dedi eis: ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus.* Hinc aperte cognoſci poteſt, quod ſicut Pater & Filius in unitate & veritate non diſcordant, ſed unum ſunt: ita omnis eccleſia & Apoſtolorum, & eorum qui per eos credituri ſunt uſque in finem, unius eſt caritatis & unitatis. [Apoc. 21.] Hinc eſt quod in Apocalypſi dicitur, murum civitatis deſcendentis de cælo, quæ eſt eccleſia, habere fundamenta duodecim Apoſtolorum & Agni. [Ephes. 2.] Et Apoſtolus inquit: *Jam non eſtis hoſpites & advenæ, ſed cives ſanctorum, & domeſtici Dei, ſuperædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum & prophetarum.* Quis jam non videat quam turpiter ſeipſum confundit, tot habens divinæ veritatis teſtimonia, qui de mea doctrina ac fide aliquatenus dubitaverit? Stultum prorſus ſe comprobat, ut inquit in [Prov. 15.] proverbiis Salomon, *qui deſpicit matrem.* Jam igi- [Luc. 10.] tur qui me audit, Chriſtum ſe audire credat: & qui me ſpernit, Chriſtum ſpernere non dubitet, ut ipſe atteſtatur. Sacrilegus eſt, ac nomine Chriſtiano indignus. Chriſtum enim mendacem facit, qui in mea doctrina aliquid ſuſpicatur falſitatis.

Cavete ergo, filii mei, ne umquam in hanc incidatis tentationem, ut ſcripturas proprio ſenſu aut aliter intelligere velitis quam ego intelligam. Nolite uſurpare privilegium hoc quod mihi ſoli conceſſit Dominus. Vos, cum errare poſſitis, judicium veſtrum humiliter more patrum veſtrorum ſemper mihi ſubmittite, quam experientia teſte conſtat errare non poſſe. Me diſpenſatricem myſteriorum ſuorum reliquit Dominus, conſtituitque ſuper omnem familiam ſuam, ut dem in tempore tritici menſuram. Multa in ſcripturis ſacris eſſe fatemur quæ expoſitione indigent: quæ ſi cortice tenus intelligantur, facile in errorem legentes pertrahent. Si quid in eis legere vos contingat, quod non tam plane, ut velletis, intelligitis, agite inſtar diſcipulorum Chriſti, qui parabolam a Domino dictam, non intelligentes, [Matth. 13.] ipſum domi interrogant: *Domine, ediſſere nobis parabolam zizaniorum.* Diſcipuli parabolam Domini non tentarunt proprio ſenſu intelligere, neque ad Scribas & Phariſæos, ut eis exponerent, ſed ad magiſtrum veritatis profecti ſunt. Vos ergo ad alium nolite accedere, pergite ad me diſcipulam Chriſti matrem & magiſtram veſtram. Aperiam vobis & luce clarius manifeſtabo ſenſus & arcana ſcripturarum: & incipiens a Moyſe & omnibus prophetis, interpretabor vobis in omnibus ſcripturis quæ de Chriſto ſunt.

Venite filii, audite me, & inſtruam vos in via hac qua gradiamini. Nullus per me umquam deceptus eſt, neque in æternum decipietur. An experimentum quæritis ejus qui in me loquitur Chriſtus? Ipſe caput meum, & Spiritus ſanctus doctor meus, quomodo me quemquam fallere permitterent? Vultis, filioli mei, viam vobis oſtendam infallibilem, qua ſi recto calle incedatis, numquam errare poteritis? Reſpicite ſemper ad me, conſiderate veſtigia mea, & pedetentim me ſequimini, non declinantes neque ad dexteram neque ad ſiniſtram. Et ſi forſitan ſtrictum callem aut durum iter, ſeu aſperum monticulum, offenderitis; clamate ad me, & porrigam vobis dexteram: & ſuſtentans vos, convertam aſpera in vias planas, voſque illæſos & ſine labore ad montem qui Chriſtus eſt perducam. Recurrite ad me audacter ac confidenter, & numquam vobis in neceſſitate deero. Non ſum ſuperba, nec faſtidioſa mater, benigna ſum & pia ſum, & caritate ardeo; omnes ſive venientes ſive redeuntes ad me hilaris in gremio ſuſcipio; omnes doceo, inſtruo & conforto: & vena aquarum viventium de ventre meo fluit in audientium ora. Memoriale hoc perenne ſuperponite, filii mei, in frontibus, alligate in digitis, & ſuper limina domorum affigite. Credite videlicet quod ego credo, profitemini quod ipſa profiteor: & tunc nulla caligo erroris, nullæque tenebræ falſitatis vobis appropinquare poterunt. O ſanctum documentum, o felicem ſemitam, o omni tempore imitanda veſtigia! Quid certius ac ſecurius viatoribus hujus ſæculi relinqui poterat, quam quod talis via exhiberetur, qua incedentes deficere nullatenus poſſent? *Nolite* [Hebr. 13.] *abduci variis ac peregrinis doctrinis, nec ſequimini magiſtros prurientes auribus:* omnem doctrinæ cibum, qui de menſa mea non propinatur, ſuſpectum habetote: venenoſus enim eſt, virus habens aſpidis inſanabile: interpretationum & expoſitionum novitates cavete, ſenſus inſolitos ſingulareſque ſententias fugite: doctores, qui in mea ſchola probati non ſunt, tamquam ſerpentes declinate. Nam, ut inquit Apoſtolus, *ſi decem millia pædagogorum habeatis* [1. Cor. 4.] *in Chriſto, ſed non multos patres: nam in Jeſu Chriſto per evangelium ego vos genui. Eſtote ergo mei imitatores, ſicut & ego Chriſti.*

Nec, filii mei, oportet omnium quæ a me audietitis poſtulare ex humano ingenio rationem. Fides enim non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. A Chriſto fides eſt, quam per me vobis inſinuat. Certiores de fide & doctrina mea eſtote, quam ſi quid propriis conſpiciatis oculis. Humani enim oculi, rem licet propinquam videntes, nonnumquam falluntur, putantes aliud eſſe quam ſit. Deus autem nec falli a quoquam, nec fallere quemquam poteſt. Doctrina autem mea non eſt mea, ſed ejus qui deſponſavit me. Suſtinete igitur paululum, ſi forte omnia capere non poteſtis, uſquequo ad locum, ubi ego in cælis triumpho, vos perduxerim: ubi ſine ullo velamine rationem, quam modo fide creditis, oculis intuebimini, manibuſque palpabitis: nunc videtis per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.

Expoſui vobis, filioli mei, quid ſit idem ſapere. Cetera quæ ſequuntur, ad caritatem pertinent: & quoniam fides ſola ad ſalutem non ſufficit, niſi veſtita ſit & comitata caritate; nam, ut inquit Apoſtolus: *Etſi habuero omnem fidem, ita ut montes tranſ-* [1. Cor. 13.] *feram, caritatem autem non habeam, nihil ſum:* ideo poſt fidem præceptum caritatis traditum eſt. Non exſpectetis ut ego omnes laudes caritatis hoc uno ſermone complectar: ipſa quidem tam magna eſt, ut ſi linguis hominum loquar & angelorum, vix mediocriter eam explicare poſſem: utique cum

tantæ dignitatis ſit, ut inter virtutes ipſa ſola Deus appelletur: *Deus enim caritas eſt.* *1. Joan. 4.* Tantæ etiam eſt auctoritatis, ut (cum gaudio referam, more humano loquens) de omnipotente Deo triumphare viſa ſit; dum eum de cælo ſolo amore traxit ad terram, & in cruce pro ſalute noſtra affixit, & uſque ad ima terræ pro redemptione filiorum Iſraël migrare coëgit. Quid digne de hac virtute dici umquam poterit, quæ in cælo & in terra dominatur & regnat, & cum vult uſque ad abyſſum penetrat? Hæc eſt illa excellentior, via quam demonſtrat Apoſtolus. *1. Cor. 12.* Nam & prophetare, dæmonia ejicere, virtutes ac miracula facere, ſine caritate neminem gratum Deo efficiunt: talia enim facientibus tamdem Criſtus dicturus eſt: *Luc. 13.* *Recedite a me operarii iniquitatis, non novi vos.* Et habentibus ſcientiam Dominus improperat: *Luc. 11.* *Vos clavem ſcientiæ habetis: ſed nec intratis in regnum cælorum, nec alios intrare ſinitis.* Dare omnia ſua pauperibus, & ſeipſum martyrio, ſine hac nihil prodeſſe affirmat Apoſtolus. Caritas præceptum præceptorum eſt, in quo omne præceptum concluditur. Nam, ut inquit Apoſtolus, *1. Tim. 1.* *finis præcepti eſt caritas.* Et rurſus: *Rom. 13.* *Plenitudo legis dilectio. Caritas patiens eſt, benigna eſt, non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt,* *1. Cor. 13.* & cetera omnia continet, quæ (ut ſcitis) beatus Paulus late commemorat.

Caritas fons eſt proprius & ſingularis honor, cui non communicat alienus: quæ ut oleum non poteſt premi in imo, ſed ſuperexſilit. Si deſit, fruſtra habentur cetera: ſi adſit, cetera non deſunt. Sine hac omnis virtus, etiam ipſa fides, ut inquit beatus Jacobus, *Jacob. 2.* mortua eſt. Ipſa etiam nominis appellatio rem quamdam caram eſſe demonſtrat. Amplectimini igitur, filii mei, hanc tam excellentem & divinam virtutem: apprehendite tam ſingulare Spiritus ſancti munus: per ipſum enim, ut inquit Apoſtolus, caritas in cordibus noſtris diffunditur. *Rom. 5.* Induimini hanc veſtem nuptialem; qua induti, ſecure diſcumbetis in menſa regia: nec timebitis ut dicatur vobis: Cur huc intraſtis, non habentes veſtem nuptialem? Hac veſte induti, pelletis a vobis frigus, quo frigebat Petrus calefaciens ſe ad prunas Caïphæ: hac veſte circumdati, quæ omni armatura eſt fortior, intrepidi & illæſi cuneos hoſtium pertranſibitis. Et, ut uno verbo omnia complectar, ſi vultis perfecti eſſe, ſuper omnia caritatem habete, quæ ſecundum Apoſtolum vinculum eſt perfectionis.

Sed quemadmodum paulo ante documentum tradidi, quo ad rectam fidei regulam perveniri poſſit: ita & nunc vos erudiam quam faciliter a caritate numquam excidatis. Reſpicite ſemper ad me, conſiderantes me eſſe matrem, & vos filios. Recogitate in viſceribus meis vos eſſe conceptos, & eodem lacte nutritos: tunc fratres vos eſſe invicem recognoſcetis: & ex eadem carne eamdem carnem vos inficiari non poteritis. Quis ergo umquam carnem ſuam odio habere poterit? Attendite etiam quam tenerrime vos ſemper dilexerim, & quantam unicuique filiorum meorum caritatem exhibeam: quotque labores & anguſtias in omni mea ætate pro vobis ubique terrarum perpeſſa ſim, & a me exemplum capientes diligatis vos invicem ſicut dilexi vos. Sed & ſi partem ſuperiorem digrioremque mei corporis, caput videlicet, aſpexeritis, quod eſt Chriſtus, efficacius caritatis magiſterium cordibus veſtris intimetur. Cogitantes namque, quod cum mundus nihil meruerit, immo propter ſua facinora morte dignus eſſet, ipſe Jeſus Chriſtus ſola caritate tot tantaque in corpore ſuo pro ſalute hominum tormenta pertulit, totque beneficia conferre dignatus eſt, quot lingua humana exprimere numquam poſſet: mox omnem compellemini rancorem deponere, & indiſſolubili caritatis vinculo conſœderari, in fraternumque amorem redire.

Dicite mihi, numquid vos extraneos aut alienigenas eſſe putatis, filii mei? Si hoc putatis, mihi injuriam facitis. Nonne in hoc vos utero tanto cum labore concepi & portavi? Nonne his lactavi uberibus, & his manibus cibum potumque tanto tempore præbui? Cum ergo fratres germani ſitis, ex eadem carne geniti, & talia exempla dilectionis a capite & toto meo corpore habeatis, debetis alter alterum fraterna caritate diligere, & cum omni ſinceritate invicem reconciliari. O oſſa de oſſibus meis, o membra de membris meis, o viſcera de viſceribus meis! Quis vos ab invicem ſeparavit? Quis inimicus homo inter vos ſeminavit zizaniam? Quis ſeductor ille antiquus, accuſator fratrum ſuorum, vos ad tantas inimicitias perduxit? Solebatis idem ſapere, invicem vos amare, fovere concordiam, inſimul cum pace & caritate converſari. Nunc mutatus eſt per omnia color optimus: nam unitas in diſſenſionem, caritas in odium, pax in bellum, fraternitas in hoſtilitatem, perverſa ſunt. Cur ſic inhumaniter filii mei confligunt? cur gladiis & igne decertant? cur tam crudeli bello & odio tam deteſtabili alter alterum perſequitur? Suntne iſta jura fraternitatis? Suntne hæc cognationis & proximitatis indicia? Erubeſco referens; vix barbari & infideles hæc inter ſe tam atrociter facere auderent. Convertite jam gladios in vaginas: *quia omnis qui gladio ferit, gladio peribit.* *Matth. 26.* Remitte truces vultus, abjicite minas, deponite arma, projice tela manu ſanguis meus. Abolete penitus ex cordibus veſtris omnia diſcordiarum odiorumque fomenta. Oſculamini, obſecro, vos in præſentia matris veſtræ oſculo pacis. Amplectimini vos tenerrime: date invicem dextras. Congratulamini ſimul, epulamini in menſa mea cibos deliciarum mearum, pacis & caritatis. Celebrate ſolemniter hunc diem feſtum, conſolamini, conſolamini, filii mei, matrem veſtram, quæ hunc diem tanto cum deſiderio præſtolata eſt. Amate vos invicem, ut fratres decet, & contenta ſum, impletum eſt gaudium meum, & nihil amplius poſtulo. Sequitur in verbis Apoſtoli: *Unanimes, idipſum ſentientes:* *Philipp. 2.* hoc eſt, ut in diverſis corporibus idem ſit animus eademque voluntas. Sit hic populus meus quaſi vir unus. Non ſcindamini in varias ſententias: ſed quod voluerit unus in Chriſto, alter ſimiliter velit.

Imitatores eſtote patrum veſtrorum, quorum in primitiva ætate cor erat unum & anima una. Nihil unitate præſtantius: quæ quam ſit Chriſtianis neceſſaria, Chriſtus ipſe oſtendit: qui pro eis oravit, non ut efficerentur divites aut ſapientes hujus ſæculi, ſed ut unum eſſent, ſicut ſunt ipſe Pater & Filius. Quid utilius reipublicæ Chriſtianorum eſſe poteſt quam unitas? Hoc modo Chriſtiana crevit religio, & ego propter unanimitatem filiorum meorum toto orbe terrarum diffuſa fui. Cavete modis omnibus diſcordias, & timete quod comminatur Dominus: *Omne regnum in ſe diviſum deſolabitur, & domus ſupra domum ruet.* *Matth. 12.* Scitis vulgare illud dictum: Concordia res parvæ creſcunt, diſcordia autem maximæ dilabuntur. Si vultis pertinere ad Chriſtum, pacem inter vos perpetuam contrahite, qua nihil eſſe Deo acceptabilius hominibuſque expedientius ex hoc facile intelligetis, ſi memineritis Chriſtum de cælo deſcendentem in terram pacem per Angelos ſuos annuntiaſſe hominibus; de terraque in cælum redeuntem

tem eamdem pacem dumtaxat diſcipulis in teſtamento reliquiſſe. *Luc. 2.* *Sentite idipſum inter vos*, hoc eſt, ut bona malaque ſingulorum per caritatem ſint omnium. *Joan. 14.* Hoc proprium caritatis eſt flere cum flentibus, gaudere cum gaudentibus. Niſi membra invicem conjungantur, & ſuo ordine connexa perſiſtant, & unum alteri opem in neceſſitate præbeat, deficere corpus neceſſe eſt. *Rom. 12.* *Unum enim corpus ſumus in Chriſto Jeſu Domino noſtro*, ut inquit Apoſtolus.

Philipp. 2. Subdit deinde Apoſtolus: *Nihil per contentionem & inanem gloriam, ſed in humilitate ſuperiores ſibi invicem arbitrantes.* Superioribus conſentanea ſunt hæc & valde accommoda: cum enim ad hunc locum cauſa fidei & caritatis veneritis, non decet ut tam ſanctum opus contentioſis verbis agatis, ſed cum omni potius manſuetudine & lenitate. Contentio animos irritat, mentem perturbat, & odia accendit. Non poſſum pati in domo mea & inter filios meos fieri quæſtiones pugnaſque verborum: *ex his enim*, *1. Tim. 6.* inquit Apoſtolus ad Timotheum, *oriuntur invidia, contentiones, blaſphemia, & ſuſpiciones.* Et rurſus: *Rom. 2.* *His qui ſunt ex contentione, & non acquieſcunt veritati, ira, indignatio, tribulatio & anguſtia.* Cum contentioſis & per contentionem nihil tractare umquam conſuevi. Ita de me inquit Apoſtolus. *1. Cor. 11.* *Si quis autem videtur contentioſus eſſe, nos talem conſuetudinem non habemus, neque eccleſia Dei.* Sed nec per inanem gloriam in hoc ſacro loco quidquam agiteris. Inanis gloria cujuſque boni operis fermentum eſt, inſidiatrixque virtutum: ut fructum, quem bene operando acquirerent, per elationem evacuet. Inane eſt captare hominum laudes, qui cum ſecundum oculos judicent, ſæpe falluntur. Momentanea eſt iſta gloria ex faſtu & cupiditate procedens: & quia inanis eſt, conſtat eſſe vanam ac vacuam, meritoque contemnendam. Ex eo quod inane eſt quem fructum referre poteritis? Quin immo ſatagite placere Patri veſtro cæleſti, qui videt in abſcondito: hoc eſt quærere non inanem, ſed æternam gloriam. Quidquid facitis, in gloriam Dei facite. Nolite fieri ſimiles Scribis & Phariſæis, qui (ut inquit Dominus) *Matth. 23.* *omnia ſua faciunt ut videantur ab hominibus, & vocentur rabbi.* Imitamini potius illa ſancta quatuor Ezechielis animalia, habentia facies extentas deſuper, & pennas extentas deſuper; hoc eſt, cogitationes veſtras, quæ ſignificantur per pennas, & actiones, quæ ſignificantur per facies, ad Deum ſemper referte. Si quis inter vos ſapiens eſſe videtur, *Jerem. 9.* *Non glorietur* (ut inquit Jeremias) *in ſapientia ſua, nec fortis in fortitudine ſua, nec dives in divitiis ſuis; ſed in hoc glorietur qui gloriatur, ſcire & noſſe me, quia ego ſum Dominus.* Vereamini quod minatur Pſalmiſta: *Pſalm. 52.* *Dominus diſſipat oſſa eorum qui hominibus placent.* *Galat. 6.* *Abſit vobis gloriari niſi in cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti.* *1. Cor. 1.* *Si gloriari vultis, in Domino gloriemini: & hæc ſit gloria veſtra, teſtimonium conſcientiæ veſtræ.* Hujuſmodi inanis gloriæ appetitus in intelligendis ſcripturis ſacris ſupra modum obeſt. Dum enim humanis laudibus aucupandis animus intentus eſt, primo ſenſus inſolitos novaſque opiniones quærit: deinde quæ ipſe adinvenerit nimis tenaciter defendit. Unde fit, ut cum redigere intellectum in captivitatem recuſet, quod neceſſarium eſt ſecundum Apoſtolum, aliter ſcripturas intelligat, quam Spiritus ſanctus efflagitet: & dum de ſingularitate ſententiæ gloriatur, ſeipſum nolens corrigere, in errore perſeveret. Et quia inanis gloria filia eſt ſuperbiæ, quæ non conſiderans imbecillitatem ingenii humani, effert ſe ſupra ſe, & apoſtatare hominem facit a Deo, ſicut & olim multos ex Angelis: ideo confeſtim Apoſtolus in remedium hujus vitii ſubjicit humilitatis virtutem. *Philip. 2.* *Hortor ergo vos, filii mei, ut res veſtras in humilitate agatis.*

Nihil, dilectiſſimi mei, citius ad eamdem fidei unitatem & caritatem adducere vos poterit, quam humilitatis ſpiritus: nihil vero magis dirimere, quam ſuperbiæ tumor. Nam ſicut nutrix eſt dilectionis humilitas, ita mater odii ſuperbia. Si gratiam Dei appetitis, humiles eſtote: quia *Jacob. 4.* *Deus ſuperbis reſiſtit, & humilibus dat gratiam.* Et ne forſitan humilitatis perſuaſio gravis cuiquam videatur, beatus Paulus, poſtquam prædixit, *Philipp. 2.* *Nihil per contentionem & inanem gloriam, ſed in humanitate*, &c. continuo ſubdit: *Hoc enim ſentite in vobis quod in Chriſto Jeſu, qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens.* Quod majus humilitatis exemplum tradi aut cogitari potuiſſet, quam quod Dominus & creator omnium ſe exinaniverit, & ſervilem conditionem acceperit? Quis tam elatus eſſe poteſt, qui iſta cogitans non compellatur fieri humillimus? Hujuſmodi exinanitio, & ſervilis formæ acceptio, etſi ſatis foret ad perſuadendum omne genus humilitatis, quia tamen acta ſponſi mei nimia mihi ſuave eſt recenſere, ideo morem mihi in auſcultando gerite. Nonne tota ejus vita ſummam redolet humilitatem? Naſcitur ex humillima matre, humili nutricio commendatur, in humili tugurio & inter humilia animalia reponitur, humiles piſcatores in diſcipulos eligit, humiles parvulos amplexatur, prædicando nihil ſibi attribuit, ſed dicit: *Joan. 14.* *Sermonem quem audiſtis, non eſt meus.* Et rurſus: *Joan. 7.* *Doctrina mea non eſt mea, ſed ejus qui miſit me.* Faciendo miracula, dicit diſcipulis: *Matth. 17.* *Videte nemini dixeritis viſionem hanc.* Leproſo mundato: *Matt. 8.* *Vide nemini dixeris.* Abluit, in documentum humilitatis, pedes diſcipulorum: & ut impleat omnem humilitatem, permittit ſe a ſervo baptizari: humiliter omnes audit, humiliterque reſpondet, etiam cæſus. Taceo quam humiliter paſſionem & crucem tulerit, ne forte fluvius lacrymarum me reliqua dicere & vos audire impediat. Deficeret me quippe dies, ſi omnia Chriſti humilitatis geſta & documenta referre vellem. Quid ergo intumeſcis, o homo? O pellis morticina, quid tenderis? O ſanies fœtida, quid inflaris? Princeps tuus humilis, & tu ſuperbus: caput humile, & membrum ſuperbum. Diſcite igitur filii a Chriſto, quia mitis eſt & humilis corde.

Sed ſi vultis, filioli mei, in hoc ſancto unitatis negotio, quod tractaturi eſtis, vitare contentionem, inanem gloriam, & omnia in humilitate agere; ſi vultis celeriter & ſine difficultate idipſum ſapere, & caritatem mutuam habere, accipite hoc ſalutare præceptum quod vobis trado, quo nihil conſultius, nihil efficacius eſſe poteſt. In omni controverſia ſedanda primum quæritur judex peritus, & qui non ſit acceptor perſonarum: nam ſine judice litigantes raro inter ſe convenire conſueverunt. Ecce hujuſmodi vobis demonſtro judicem. Ipſa ego ſum, ſancta Dei eccleſia mater veſtra. Compromittite in me: eligite me judicem & arbitram. De ſapientia mea cui relinquitur dubitandi locus, cum Spiritus ſanctus omnem me doceat veritatem? Si evangelia & omnis ſacra Scriptura a me fidei auctoritatem ſuſceperunt, ſi nihil catholicum dici poteſt quod per me non fuerit approbatum, ſi omnes doctores ac magiſtri ſuas ſententias meo ſemper judicio ſubmiſerunt, dicentes: Non crederemus evangelio, niſi eccleſiæ catholicæ auctoritas nos commoveret; quis de cetero ambigat, an cujuſlibet controverſiæ diffiniendæ com-

petens ego judex ſim? De acceptione perſonarum ſupervacuum eſt quidquam dicere, cum leges humanæ prohibeant patres a filiis, in quibus par conſtat affectus, judicem recuſari. Quis major vobis honor contingere poteſt, quam quod ſponſa Chriſti & regina adſtans a dextris ejus judicet inter vos? Quæ major certitudo veritatis, quam quod diſcipula Spiritus ſancti ſententiam pronuntiet? Quem umquam fideliorem judicem invenire poteritis, quam amantiſſimam matrem veſtram?

Nolite ergo diſputando laborare, nec contendendo verbis alter alterum laceſſere. Quid vos multitudine librorum oneratis? cur diverſorum magiſtrorum ſententias in medium affertis? Cur intelligentias veſtras humanis inquiſitionibus ac ſubtilitatibus defatigatis? Ecce in medio veſtri adeſt magiſtra veſtra, cui Spiritus Domini ſenſus myſteria & arcana aperit ſcripturarum. Non mihi opus eſt judicando ut legiſperitos advocem, ut bibliothecas perſcruter. Nullius hominis conſilio opus habeo, cui conſulit Deus. Claritas Domini meum ſemper intellectum illuſtrat, & Agnus meus Jeſus Chriſtus ante me lucernam defert, ne errem, ut paulo ante ex Apocalyſi Joannis recitatum audiſtis. Et quia ego, cum ſim toto orbe terrarum diffuſa, in uno loco tota eſſe non poſſum, ſoleo pro neceſſitatibus Chriſtianæ religionis nonnunquam urbem aliquam inſignem eligere, & ad eam ex omnibus finibus meæ ditionis epiſcopos & ſacerdotes, & alios Levitici generis, & quos voluero de populo Chriſtiano advocare, quibus in Spiritu ſancto legitime congregatis ego ipſa repræſentor: & ibi tribunal meum erigens, quidquid per hujuſmodi congregationem, quam univerſalem ſynodum ſeu generale concilium voco, judicatum ſtatutumque fuerit, perinde ratum habeo, ac ſi ego ipſa ore proprio judicaſſem ac ſtatuiſſem: idque ab omnibus jubeo ſub anathemate ubique obſervari. Hoc autem tempore nuſquam melius quam in hac civitate Baſileenſi hujuſmodi generalem ſynodum viſum eſt poſſe [a] indicere.

Apoc. 22.

[a] *Vel*, indici.

Huic ergo ſacro concilio, quod in Spiritu ſancto legitime congregatum fateor, omnem meam auctoritatem poteſtatemque impartior, & ambas ſcientiæ & poteſtatis cæleſtes claves mihi a Domino traditas veraciter conſigno: ut quidquid in terris claudere & aperire, ſolvere & ligare voluerit, juxta pollicitationem Chriſti, indubitanter clauſum & apertum, ſolutum & ligatum reputetur in cælis. Itaque non aliter nec minus reverenter hoc concilium quam me ipſam exiſtimare debetis. Quamobrem ut veſtra fidelis advocata vobis ſuadeo, ut pia mater conſulo, ut ſponſa Chriſti & regina Chriſtiani populi impero, ut in omnibus vos ipſos huic ſacro concilio penitus committatis, & ab ejus ſanctionibus nullatenus declinetis. Si nonnulli aliquando de fide contendentes unum vel duos aut paucos elegerunt homines, quorum judicio ſtare voluerunt, quanto magis & vos hanc tam celebrem ex toto Chriſtiano populo collectam ſynndum pro dirimenda veſtra contentione in judicem acceptare debetis? Deus in veteri teſtamento populo ſuo mandavit dicens: *Si difficile & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem & ſanguinem, inter cauſam & cauſam, inter lepram & lepram, & judicum intra portas tuas videris verba variari, ſurge, & aſcende ad locum quem elegit Dominus Deus tuus: venieſque ad ſacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit in illo tempore; quæreſve ab eis qui indicabunt tibi judicii veritatem: & facies quacumque dixerint qui præſunt in loco quem elegit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus, ſequeriſque ſententiam eorum: non declinabis ad dexteram vel ad ſiniſtram.*

Deut. 17.

Sed & hoc generale concilium locus eſt, quem elegit Dominus, in quo ſponſa ſua ſanctum tribunal erexit. Et hi qui in eo congregantur, in locum ſacerdotii Levitici generis ſucceſſerunt: immo & pluſquam Levitæ ſunt, majoremque procul dubio ſcientiæ poteſtatiſque copiam a Domino perceperunt: utique cum illi umbræ miniſtri fuerint, hi vero ſint veritatis: illi ſanguinis & carnis judices, hi autem ſpiritus & animæ. Merito ergo ad verbum hujus concilii veſtrum omne negotium pendat: & quidquid ſanctum aut profanum judicaverit, id ſine hæſitatione ſanctum profanumque habetote; ne veniat ſuper vos judicium mortis, quod inobedientibus comminatur Dominus. In hoc apparebit humilitas & obedientia veſtra, ſi quemadmodum Chriſtus venit facere voluntatem Patris, & ita vos veneritis facere voluntatem matris veſtræ.

Acquieſcite tandem, obſecro, monitionibus meis, neque innitamini prudentiæ veſtræ. Accipite juſſu Dei & meo in judicem hanc ſanctam ſynodum: de cujus gremio quilibet eſſe poteſt, qui ejus judicio ſtare voluerit. Polliceor vobis quod non aliud judicabit, quam Spiritus ſanctus dux & rector illius dictaverit. Ipſe adſtabit medius judex & arbiter, perfecte illuminaturus corda omnium, ut viam ambulent veritatis & pacis. Sed ut ipſe Spiritus Paracletus in cordibus veſtris efficacius habitet: & idipſum ſapere, & eamdem caritatem vobis largiri dignetur, cui humilium & manſuetorum ſemper deprecatio placuit, ſitis in oratione perſeverantes, & tamdiu ac tam ferventer ſuam pietatem jejuniis, gemitibus, obſecrationibus, ac ſanctis operibus interpellabitis, uſquequo ipſe veritatis doctor & caritatis auctor corda univerſi populi per ſententiam hujus ſacri concilii illuſtrabit ad cognoſcendam amplectendamque veritatis & unitatis ſemitam. Hora exigit ut jam finem dicendi faciam. Audiſtis ergo, dilectiſſimi mei, conſilia & præcepta mea, quam ſancta & utilia ſunt: oſtendi tamdem viam, qua hoc facillime exſequi poſſitis. Apprehendite quæſo illam, qua certe nulla ſalubrior inveniri poteſt.

[a] Moneat vos honor Dei, qui ſupra modum ex veſtra diſſenſione læditur. Fides etiam catholica ab infidelibus blaſphematur, inhonoratur, & irridetur: nec veram eſſe credunt, quam per tot ſectas hinc inde lacerari inſpiciunt. Moneat vos honor matris veſtræ, quam hoſtes nominis Chriſtiani propter diſſidia veſtra ubique contemnunt. Moneant vos acerbiſſimæ lacrymæ, quas pro vobis quotidie fundo, & aſſiduus dolor, qui me pro veſtra diſcordia excruciat. Vere dicere illud poſſum quod ſcribitur in Canticis: *Invenerunt me cuſtodes, qui circuierunt civitatem: percuſſerunt me, & vulneraverunt me: tulerunt mihi pallium meum cuſtodes murorum.* Niſi velitis ab omni humanitatis & gratitudinis veſtigio declinare, miſereri vos decet tot ærumnarum ac calamitatum mearum. Siccate, cum poſſitis, filii, lacrymas meas: ſanate vulnera: reſtituite mihi pallium meum, quod abſtulerunt mihi cuſtodes murorum, idololatræ videlicet & gentiles, & qui in rebus mortuis hujus ſæculi ſpem ponunt: Induite me veſtem deauratam, circumdatam varietate; deauratam quidem caritate membrorum, variatam autem copioſa filiorum multitudine.

[a] *Forte*, Moveat, *& mox* Moveat, *&* Moveant.

Cant. 5.

Sed & publica movere vos debet calamitas. Circumſpicite undique quomodo plebs Chriſtiana a Turcis, Saracenis, Tartaris ac barbaris conculcatur ac devoratur. Cur non compatimini tot millibus

fratrum veſtrorum, qui ſingulis annis in duriſſimam infidelium ſervitutem rediguntur. O ſi audiretis, cum raptores prædam dividunt Chriſtianorum, quanta ſunt illa lamenta ac ſuſpiria, cum uxor cedit in ſortem uni, vir alteri; uni pater, alii filius; uni frater, alii alius! Quanti ſunt illi gemitus, quantique ſingultus miſerabilium filiorum meorum, cum invicem disjunguntur, numquam ſe amplius reviſuri! Quis tunc veſtrum abſtinere poſſet a lacrymis? Deſineretis tunc forſitan bellis invicem decertare. Sed quod lacrymabilius eſt, quam multi ex his qui captivi ducuntur, non valentes tam diram ferre ſervitutem, fidem catholicam abnegant, & ad nefandam Mahometi ſectam pervertuntur? Quot deinde regna, provinciæ, urbes, oppida, quotidie capiuntur & depopulantur? Jam vos pæne ad angulum occidentis reduxerunt. Modicum reſtat ut tandem de finibus terræ vos ejiciant. Heu mihi, cur tantam matris veſtræ fratrumque veſtrorum afflictionem non recogitatis? Cur iſta audientes in vos ipſos bellum tam crudele convertitis, & Chriſtianum ac fratrum ſanguinem ſine ulla miſericordia gratis effunditis? Harum omnium calamitatum diſſidia Chriſtianorum ſunt cauſa. Si idem ſaperent, eamdemque caritatem haberent, hujuſmodi perſecutio mox finem acciperet: neque enim ullo pacto ferre poſſent adverſarios meos ſanctuarium Domini polluere, & in populum catholicum amplius deſævire: immo quæ infideles nunc catholicis faciunt, facere poſſent hæc eadem catholici infidelibus.

Moveat denique vos regni Bohemiæ ac regionum finitimarum miſeranda calamitas. Quanta in his partibus ſanguinis Chriſtiani effuſio, quot ſtrages, cædes, conflictus, bella, ruinæ, incendia, devaſtationes, depopulationes, quantaque in perſonis & rebus deſolatio ex hoc recenti diſſidio jamdudum ſecutæ ſint, ſequique veriſimiliter formidetur in dies, niſi vera unitas inter vos fiat, proh dolor, toti orbi pluſquam manifeſtum eſt. Profecto lacrymandum potius ſuper hoc quantum loquendum foret. Vix inter Chriſtianos alicujus ſciſſuræ memoria eſt, unde eccleſia Dei tantam jacturam perpeſſa ſit, & tanto cruore reſperſa. Sed ſi meo acquieveritis conſilio, quemadmodum ſpero, idipſum ſapientes, & mutuam caritatem habentes, hæc omnia repente ceſſabunt. Novus tunc ſol ſuper vos quietis & tranquillitatis orietur. Reflorebit in pace veſtra catholicus populus

A Chriſtianus: orbis totus renovari videbitur. Implebitis cælum terramque, angelos & homines, inenarrabili lætitia, jubilo & exſultatione. Tanto deinde inter vos benevolentiæ nexu conjungemini, quod præteritorum penitus obliviſcentes, vos ipſos ſicut fratres amabitis; & invicem pro amore certantes, alter alterum caritate ſuperare ſtudebitis. Benedicetis ſemper diem iſtum, & innumeras Deo omnipotenti gratias referetis, qui in eadem vos unitate & caritate devinxit. Quid plura? Succedet tandem vobis quemadmodum ſucceſſit & Chriſto, quantum tamen humana conditio capere poteſt. Poſtquam enim beaB tus Paulus ſuperius commemoravit quod Chriſtus exinanivit ſe, formam ſervi accipiens, humiliavitque ſe, factus obediens uſque ad mortem, in præmium hujus humiliationis & obedientiæ ſubdit: *Propter quod exaltavit illum Deus, & dedit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen, ut in nomine Jeſu omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum: & omnis lingua confiteatur quia Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.* Philip. 2. Sic quidem ſi vos humiliaveritis, & mihi obedientes fueritis, exaltabit vos Deus ſuper terram, & magnificabit ſuper filios hominum, & dabit vobis nomen quod eſt ſuper omne nomen, hoc eſt, nomen regium Chriſtianum, quo nullum inter C reges eſt glorioſius. Tunc enim digne Chriſtiani eritis & vocabimini. Nam hoc nomen niſi caritatem habentibus non recte congruit. Atque in hoc veſtro Chriſtianitatis nomine, ſi vere Chriſtianum fuerit, id eſt, ſi ſpiritualem caritatis unctionem habueritis, omne genu flectatur. Nam inferi videntes vos eadem fide & caritate unitos, vobis ſubjicientur, & tamquam victi & genuflexi contremiſcentes, nihil adverſus vos prævalere poterunt. Homines vos reverebuntur, & meo Chriſtiano populo, ſi unanimis fuerit totus orbis quaſi genuflexus ſervire cogetur. Angeli vero & cives cæleſtes genua caritatis flectentes D vos honorificabunt, & una nobiſcum genuflexi præſentabunt vos cum jubilo coram Jeſu Chriſto ſponſo meo, ut in æterna beatitudine vivatis, & regnetis cum ipſo. Tunc omnis lingua confitebitur quia meus populus catholicus in gloria eſt Dei Patris: ad quam gloriam ipſe Jeſus Chriſtus vos omnes & alios filios meos ubique exiſtentes perducere dignetur; qui vivit cum Deo Patre & Spiritu ſancto benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

XLVII.

OPUSCULUM JOANNIS PATRIARCHÆ ANTIOCHENI,

de ſuperioritate inter concilium & Papam.

In ſequens opuſculum notatiuncula.

Ex MS. Hoc opuſculum minutiore edi charactere curavimus, quod & extra Acta Concilii Baſileenſis habendum illud ſit, nec ſatis reverenter ſubinde loquatur de Sede Apoſtolica & ſummo Pontifice.

PRæſens opuſculum compoſitum exſtitit per reverendum patrem dominum Joannem patriarcham Antiochenum in concilio Baſileenſi anno Domini MCCCCXXXIV. ac fecit præſens opuſculum omnibus ſcribere volentibus publice pronuntiari in conventu Fratrum Minorum in quadam magna ſtufa, videlicet immediate poſt feſtum Epiphaniæ Domini vel circiter, tractans de dignitate vel ſuperioritate inter concilium generale legitime congregatum, *&c.* & Papam: utputa, utrum concilium, *&c.* ſit ſupra Papam, vel etiam quis eorum dignior, *&c.* Lege & conſidera.

Adſit omnipotens, *&c.*

Sacroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi, in Spiritu E ſancto legitime congregatæ, univerſalem eccleſiam repræſentanti, veſter devotus humilis Joannes patriarcha Antiochenus ſeipſum ad veſtrorum devotiſſimorum operum efficacem continuationem, cum omni devotione, reverentia & honore [a] obſequialem.

[a] Deeſt vel ſubauditur, offert.

QUia nonnulli os ſuum aperientes in cælum, poteſtatem Romani Pontificis ſupra poteſtatem ſacrorum generalium conciliorum contra juris divini & humani veritatem a ſanctis patribus alias declaratam exaltare nituntur; & ob hoc, quod dominus Eugenius Papa quartus veſtram ſacratiſſimam ſynodum ad exſtirpationem hæreſum, reformationem eccleſiæ in capite & in membris, ac pacem in populo Chriſtiano procurandam, legitime congregatam, ſine conſenſu ipſius ſa-

ſacræ ſynodi diſſolvere potuerit, aſſerere publice non verentur; ego honorem ipſius ſacræ ſynodi procurare ac illius decreta defendere juramento adſtrictus, ne errori hujuſmodi, ſi ei non contradicerem, aſſentire viderer, opuſculum præſens, per me contra errorem hujuſmodi compoſitum, ſanctitati veſtræ cum humilitate duxi præſentandum, corrigendum, emendandum, &, ſi neceſſe fuerit, caſſandum: non intendens tenere circa contenta in eo aliud, quam hoc quod tenet ſacroſancta mater eccleſia catholica, & veſtra ſacra ſynodus illam repræſentans. Et licet, teſte Hieronymo, ſciam quod qui ſcribit multos ſumit judices, nec ignorem in ſcripturis irreprehenſibile omne nimis, ſive ſit longitudini ſive brevitati connexum, cum primum ſenſos legentium oneret, & ſecundum præſcindat ſtudiorum deſiderium, ut ait Hieronymus ſuper Jeremiam libro ſecundo in principio; tamen & hoc ſcio, ipſo teſtante ſuper Joelem quinto, quod oris apertio eſt in Dei non hominis poteſtate: per quod conſtet me non plus potuiſſe quam ingenioli a Deo largiri patiuntur anguſtiæ, ut de ſe Hieronymus aſſerit ſuper Michæam quinto. Quibus attentis, ſupplico ut circa hujus opuſculi defectus ſanctitas veſtra me dignetur habere ſupportatum.

In nomine Domini Jeſu Chriſti. Amen.

AD oſtendendum quod concilium generale, in Spiritu ſancto legitime congregatum, ſit ſupra Papam, ex eo quod univerſalem eccleſiam repræſentat, & conſequenter quod Papa illud diſſolvere non poſſit ſine conſenſu ipſius concilii, poſſunt conſiderari ſequentia.

Et primo, quod una eſt fidelium univerſalis eccleſia, extra quam nullus omnino ſalvatur: in qua non Papa, ſed Chriſtus eſt ſacerdos & ſacrificium, teſte Innocentio III. in cap. Firmiter, de ſumma Trinitate. Unde in quantum Papa aut alius quicumque non ſalvatur extra eccleſiam univerſalem, patet quod eccleſia univerſalis eſt major & dignior Papa, & quocumque alio membro ipſius eccleſiæ: & per conſequens ſupra Papam, arguendo a dignitate ſalvatoris ad dignitatem inferioris ſalvati, ſicut argui poteſt a dignitate creatoris ad dignitatem creaturæ, quæ * major eſt dignitatis ipſius creatoris. Ad cujus ſententiæ robur diffinivit ſacrum concilium Africanum, quod primæ ſedis epiſcopus non appelletur ſummus ſacerdos, nec princeps ſacerdotum, ut habetur in cap. Primæ ſedis, XCIX. diſt. Qua de re Gregorius Eulogio patriarchæ in cap. Ecce, eadem diſt. ſic ſcribebat: Ecce in præfatione epiſtolæ, quam ad meipſum qui prohibui direxiſtis, ſuperbæ appellationis verbum, univerſalem me Papam dicens, imprimere curaviſtis, quod peto mihi dulciſſima ſanctitas veſtra ultra non faciat: quia vobis ſubtrahitur quod alteri pluſquam ratio exigit præbetur. Et ſequitur ibidem paulo poſt: Si univerſalem me Papam veſtra ſanctitas dicit, negat ſe hoc eſſe quod me fatetur univerſum. Sed abſit hoc. Et gloſſa ibi verba illa, Negat ſe hoc eſſe, exponit, id eſſe de univerſitate, cum tamen eccleſia Romana non ſit univerſa, ſed ſit de univerſitate. Gelaſiuſque in cap. Quamvis, XXI. diſt. ad propoſitum dicebat, quod quamvis univerſæ eccleſiæ Chriſti thalamus ſint, Romana ceteris prælata eſt: quaſi dicat, quod licet univerſæ eccleſiæ (includendo Romanam) ſint thalamus Chriſti, etiam eccleſia univerſalis, Romana prælata eſt ceteris, ſed non Chriſti thalamo, qui eſt eccleſia univerſalis. Et quod dictum eſt de eccleſia univerſali, dici poteſt & debet de concilio generali in Spiritu ſancto legitime congregato, eccleſiam univerſalem repræſentante; attento quod honor & præeminentia, quæ debentur repræſentato, debentur repræſentanti illius vices gerenti, cap. fin. XCIII. diſt. Ubi dicitur quod diaconus ante presbyterum ſedere non debet, niſi locum habuerit proprii patriarchæ, aut metropolitani ſui. Et concordat cap. Primum, XCIV. diſt. Ubi dum dicebat Symmachus Papa: Et ubi nos præſentes eſſe non poſſumus, noſtra per eum cui præcipimus repræſentetur auctoritas, facit cap. Sane, quis de officio. ff. de officio ejus cui mandata eſt juriſdictio, l. Etſi prætor, &c. In novo, XXI. diſt. Et quod concilium generale repræſentet univerſalem eccleſiam, patet in decreto generalis concilii Conſtantienſis infra inſerto; & per hoc quod Apoſtoli uſum conciliorum generalium invenerunt. [b] Et per illa concilia fierent vice & nomine eccleſiæ univerſalis, illa congregata, quæ per eam fieri poſſent ipſa congregata, ut patet per Actus Apoſtolorum, Actuum, I. VI. VIII. & XV.

* Forte, minor.

* Forte, ut per.

Secundo hoc patet, quoniam quando Petrus Apoſtolus primus Papa poſt Chriſtum, appropinquante tempore ſuæ paſſionis, ſibi elegit in ſede Apoſtolica ſucceſſorem Clementem, concilium generale Apoſtolorum eccleſiam univerſalem repræſentans, conſiderans ad bonam politiam eccleſiæ non convenire electionem per Petrum de perſona Clementis factam, per modum reformationis reprobavit, & Linum & poſtea Cletum Petri ſucceſſores in adminiſtratione papatus ordinavit, ut patet in chronicis Clementis, & aliorum prædicatorum: hocque univerſalis eccleſia approbavit & toleravit: quod non feciſſet, ſi concilium generale non eſſet ſupra papam. Nec obſtat cap. Si Petrus VIII. quæſt. I. quoniam verba illius textus intellecta ſecundum gloſſam non faciunt contra. Nec obſtat quod ibi dicit gloſſa de Clemente, quod renuntiavit: quoniam ideo renuntiavit, quia concilium generale Apoſtolorum, electionem per Petrum factam, tamquam non convenientem ſtatui eccleſiæ, reprobavit, & deinde Linum & Cletum ordine ſucceſſivo in Romanos Pontifices elegit: quod non feciſſet, ſi ſuper Petrum poteſtatem non habuiſſet; conſiderato quod ſi non habuiſſet poteſtatem reprobandi dictam electionem, eadem ratione nec habuiſſet poteſtatem eligendi Linum, nec ſubſequenter Cletum. Nec obſtat quod aliqui dicunt in dict. cap. Si Petrus, quod eccleſia tunc non erat congregata: quoniam licet tunc publice non congregaretur propter metum infidelium, ſecrete tamen congregabatur, ut patet in epiſtola, in qua dicitur quod oratio fiebat ſine intermiſſione ab eccleſia ad Deum pro eo, Act. XII. cap. Et facit pro præmiſſa ſententia, quod quando Samaria recepit verbum Dei, Actor. VIII. capite, concilium generale Apoſtolorum miſit ad eos Petrum & Joannem. In quo denotatur quod concilium generale Apoſtolorum erat ſupra Petrum, arguendo a majoritate mittentis ad minoritatem miſſi, de quo habetur Lucæ VII ibi dum dicitur: *Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites; & dico huic: Vade; & vadit: & alii: Veni; & venit: & ſervo meo, Fac hoc; & facit.* Secundum ſententiam Magiſtri ſententiarum in diſt. XI. & XV. ubi dicit: In mittente notari auctoritatem, & in miſſo ſubauctoritatem. Nec obſtat quod aliqui dicunt, Petrum ibi miſſum potius conſilio, quam auctoritate: quoniam in quantum Petrus non fuit miſſus ſolus, non fundatur illorum intentio, & communis ſententia theologorum eſt contra eos in hoc paſſu.

Tertio hoc etiam probatur per Ambroſium in capite Quæ dignior, XXIV. quæſt. I. ibi dum dicebat, quod non eſt dignior domus Apoſtolicæ prædicationis ingreſſo, quam ſancta eccleſia. Igitur eccleſia eſt dignior, & conſequenter major Papa, & quocumque alio, ut ſonat illud verbum, Dignior.

Quarto hoc etiam probatur, quoniam Papa eſt miniſter Chriſti & eccleſiæ ſponſæ ſuæ, ut patet per Auguſtinum in capite, Quodcumque, XXIV. quæſt. VII. ibi dum dicebat, quod quando Chriſtus Petro tradidit claves, Petrus eccleſiam ſanctam ſignificavit: quod verbum exponit ibi Archidiaconus in Roſario ſic dicens: Significavit, id eſt, ſub ſigno & nomine eccleſiæ accepit. Unde in quantum Petrus claves recepit ut miniſter Chriſti & eccleſiæ, & ſub ſigno & nomine eccleſiæ, patet quod eccleſia ut domina major eſt Petro, ut miniſtro ſuo, ſecundum jura vulgata, dicentia dominum eſſe majorem miniſtro ſuo. Hoc etiam Chriſtus atteſtabatur, dum dicebat illum qui recumbebat, etiam majorem eo qui miniſtrabat, Luc. XXII. Et ex quo eccleſia eſt domina recumbens, & Papa eſt ejus miniſter, ſequitur quod quando Papa male miniſtrat in offenſam Chriſti & eccleſiæ ſuæ ſponſæ, eccleſia, tamquam domina major miniſtro ſuo, illum compeſcere poteſt, & per modum reformationis corrigere & punire; ſecundum jura dicentia, majorem miniſtrum inferiorem, quando male agit, corrigere poſſe & punire: & maxime quia poteſtas data fuit Petro ad ædificationem, & non ad diſſipationem, cap. Remittuntur, XXIII. quæſt. V. cum ibi notatis per Archidiaconum in Roſario, ibi dum dicit, quod illa verba, *Quodcumque ligaveris*, exponuntur frequentius ſic, ſcilicet juſte, clave non errante: & quod eccleſia a Chriſto claves acceperit ac poteſtatem ligandi & ſolvendi, patet ſecundum Hieronymum in cap. Omnibus, XXIV. quæſt. VII.

Matth. 16.

Item pro hac parte facit ſententia Gregorii in capite Sicut ſancti, XV. diſt. ubi dicit, venerari ſacra illa concilia generalia ſicut evangelium, quia dum univerſali ſunt conſenſu conſtituta, ſe & non illa deſtruit quiſquis præſumit abſolvere quos ligant, aut ligare quos abſolvunt.

Item facit etiam cap. Si duo contra fas, XXV. diſt. cap. Ubique, quod ſi ſint duo contendentes de papatu, diffinitio pertinebit ad concilium generale, ſecundum gloſſam ibidem: & hoc etiam aperit textus, cum dicit, quod ſi duo contra fas fuerint electi, nullus eorum debet recipi, ſed ille quem univerſalis conſenſus elegit.

Item ad hoc propoſitum dicit Joannes Andreæ in cap. de renontiatione lib. 6 in Novella, quod ſi Papa in conſiſtorio ſecreto coram cardinalibus renuntiet papatui, ſine præſentia aliorum teſtium, & poſtea dicat ſe non renuntiaſſe, concilium generale erit judex; quod non eſſet, ſi non eſſet ſupra papam.

Item nota gloſſam in cap. Si Papa, XL. diſt. quod nedum in cauſa hæreſis, ſed etiam in quocumque alio caſu, in quo Papa committit exceſſum eccleſiam ſcandalizantem, ſi ſit in-

Digitized by Google

corrigibilis, poteſt accuſari & puniri: quod eſt intelligendum per concilium generale, juxta jam dicta ſupra.

Item quod concilium generale ſit ſupra Papam patet, quia Papa peccare poteſt, xxi. diſt. Nunc autem: eccleſia autem univerſalis per concilium repræſentata peccare non poteſt, ut patet in cap. A recta, xxiv. quæſt. 1. cum ibi notatis per gloſſam & doctores: & notant Oſtienſis & Joannes Andreæ in cap. A nobis in magno, de ſententia excommunicationis ſuper verbo Eccleſiæ; quod illud, quod dicitur de eccleſia univerſali, dici debet de concilio generali illam repræſentante, arguendo a natura ſeu qualitate repræſentantis & repræſentati, de qua in præcedentibus dictum eſt.

Præterea hoc etiam probatur arguendo ab abſurditate vitanda, & per exemplum ſimilitudinis, quo Chriſtus utebatur inter ſuos diſcipulos, dicendo ſimilitudinem hanc. Veniat igitur primo argumentum ab abſurditate vitanda, & ponamus quod aliquis Papa per ſua mala opera diſſiparet generalem ſtatum eccleſiæ, & ipſam eccleſiam & populum Chriſtianum notorie ſcandalizaret: ſi dicamus concilium generale non habere poteſtatem compeſcendi eum, eſſet in poteſtate unius hominis deſtruere eccleſiam ſine remedio, quod eſſet abſurdum. Sed quoad exemplum ſimilitudinis ponamus, quod aliquis dominus rex volens ire ad ſanctum Sepulcrum, dat poteſtatem gubernandi regnum in ejus abſentia dominæ reginæ ſponſæ ſuæ: adjiciens, quod quia non convenit honeſtati ſuæ muliebri diſcurrere per regnum quotidie, quando caſus neceſſitatis occurrerint, ordinat ſibi unum miniſtrum generalem, qui nomine ipſius regis & dictæ reginæ habeat poteſtatem gubernandi dictum regnum: quo facto, vadit rex ad viagium ſuum. Deinde iſte gubernat in abſentia regis ita male juſtitiam & facta regis, quod cedit in ſcandalum, aut præjudicium, ſeu offenſam regis & reginæ, ac totius regni, & non eſt in regno qui ſibi dicere poſſit: Tu male facis. Quæritur, numquid regina in iſto caſu poterit ex poteſtate ſibi data a rege, & illum compeſcere ac punire, & de alio bono gubernatore providere uſque ad regreſſum regis? Videtur quod non, quia licet rex dederit poteſtatem prædictam reginæ, nihilominus dedit poteſtatem dicto gubernatori gubernandi regnum, ut non oporteret reginam diſcurrere per regnum: & ſic videtur voluiſſe, quod gubernator uteretur exercitio dictæ poteſtatis, & non regina. Contrarium tamen eſt de veritate juris dicendum, ad evitandam abſurditatem quæ ex contrario ſequeretur; & etiam quia non eſt veriſimile regem regnum ſuum in tali caſu ſine remedio voluiſſe dimittere; & in tali caſu debemus * in dubio amplecti. Hic poteſt veriſimilium regula inſpici de regulis juris libro vi. cum aliis concordantiis ad hoc vulgatis. Et ita videmus in ſimili, quod quando Chriſtus dedit claves Petro, eſt veriſimile quod ſub nomine Petri intellexerit ſucceſſores, licet de illis in datione clavium nullam mentionem fecerit: quia non eſt veriſimile, quod mortuo Petro Chriſtus voluerit eccleſiam eſſe ſine Petri ſucceſſore, ſecundum ea quæ habentur in cap. Pro humani, de homicidio libro vi. cum ibi notatis per Joannem Andreæ in gloſſa ſuper verbo, Deſereret, quæ pro tanto poſſunt ad propoſitum applicari. Quoniam quando Chriſtus aſcenſurus ad cælos dedit poteſtatem Petro & ſucceſſoribus, & miniſtris ejus, & eccleſiæ ſponſæ ſuæ, non eſt veriſimile intellexiſſe quod in caſu, in quo aliquis ex ſucceſſoribus Petri male regendo ſcandalizaret eccleſiam ſponſam ſuam, ipſa non deberet uti poteſtate clavium contra talem, ſed ſine remedio ruinam fidei catholicæ & bonæ politiæ ipſius eccleſiæ haberet tolerare, quod eſt abſurdum. Et ſic arguendo ab evitatione abſurditatis, & a ſimili, eſt concludendum eccleſiam in tali caſu contra Papam poteſtatem habere, & pro iſta parte facit decretum generalis concilii Conſtantienſis, tenoris qui ſequitur:

** Forte, ſine dubio.*

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.

In principio quintæ ſeſſionis.

Hæc ſancta ſynodus Conſtantienſis, generale concilium faciens, pro exſtirpatione ſchiſmatis, ac unione & reformatione eccleſiæ Dei in capite & in membris ſicoda ad laudem, &c.

Et primo declarat, quod ipſa in Spiritu ſancto legitime congregata, generale concilium faciens, & eccleſiam catholicam repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediate habet, cui quilibet, cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, & exſtirpationem dicti ſchiſmatis, & reformationem dictæ eccleſiæ in capite & in membris.

Item declarat, quod quicumque, cujuſcumque conditionis, ſtatus, dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, qui mandatis, ſtatutis, ordinationibus, ſeu præceptis hujus ſacræ ſynodi, & cujuſcumque alterius concilii generalis legitime congregati, ſuper præmiſſis ſeu ad ea pertinentibus, factis vel fiendis, obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris ſubſidia, ſi opus fuerit, recurrendo.

Nunc autem reſtat reſpondere ad ea quæ in contrarium allegantur.

Et primo, ad primum dum dicitur, quod in quantum concilia generalia recipiunt auctoritatem a Papa, & non e contra, ut habetur in capitulo, Significaſti, de electionibus, apparet quod Papa eſt ſupra concilia generalia, & non e contra. Reſpondetur quod textus ille debeat intelligi de auctoritate relata ad hoc, quod concilia generalia non poſſint eſſe legitime congregata ſine Papæ auctoritate, niſi quando immineret neceſſitas congregandi illud pro intereſſe univerſalis eccleſiæ, & Papa nollet congregare: de qua auctoritate habetur xvii. diſt. Portatum. Sed poſtquam concilia generalia auctoritate Papæ, vel alias legitime ſunt congregata, poteſtas eorum non procedit a Papa, ſed a Chriſto immediate, ut patet in decreto concilii Conſtantienſis, & per jam dicta ſupra. Et cum objiciendo quæritur, quomodo ſtabunt poteſtas eccleſiæ & poteſtas Petri, cum ambæ a Chriſto immediate procedant; & ſic tamquam pares, una non videtur habere vim ſuper aliam, cap. Innotuit, de electione. Reſpondetur quod in quantum poteſtas clavium eſt ſituata in Petro, ut in miniſtro eccleſiæ, ſicut ſupra deductum eſt, ſequitur quod poteſtas Petri, ut miniſtri, ſubjicitur poteſtati eccleſiæ, tamquam poteſtati dominæ. Et licet ab eodem fonte procedant, diverſimode tamen diverſitates qualitatum miniſtri & dominæ procedunt. Et ſic etiam videmus, quod licet poteſtas preſbyteri & poteſtas diaconi ab eodem procedant, quia tamen poteſtas diaconi inferior eſt in miniſtri preſbyteri, eſt poteſtas ipſius preſbyteri major, & poteſtas diaconi inferior, ſecundum ea quæ habentur in cap. Si. xciii. diſt. Et ad hujus ſententiæ propoſitum dicebat ſanctus Thomas in ſecunda ſecundæ, quæſt. iv. articulo 1. quod ſicut obtinet in naturalibus, ut ſuperiora moveant inferiora ad ſuas actiones per excellentiam naturalis virtutis collatæ divinitus, ſic oportet in rebus humanis quod ſuperiores moveant inferiores per ſuam voluntatem ex vi auctoritatis divinitus collatæ.

Item objiciebatur de his quæ habentur in cap. Licet de vitanda, de electione in fine. Sed reſpondetur quod Alexander III. ibi loquitur habendo reſpectum ad tempus, in quo vacante eccleſia Romana, concilium generale non erat congregatum, nec ſperabatur congregari: alias illo congregato poſſet ad illud haberi recurſus ſuper difficultatibus emergentibus erga electionem Romani Pontificis, argumento capituli Si duo, lxix. diſt. cum ibi notatis in gloſſa, & per Joannem Andreæ in cap. 1. de renuntiatione, lib. vi. in Novella.

Item dicebatur quod ex quo Dominus noſter Jeſus Chriſtus munus poteſtatis clavium ita ad omnium Apoſtolorum officium pertinere voluit, ut eo in beatiſſimo Petro Apoſtolorum omnium ſummo principaliter collocaret, ut ab ipſo quaſi quodam capite dona ſua velut in corpus omne infunderet, ut habetur in cap. Ita Dominus, xix. diſt. apparet quod nec concilium generale, nec quæcumque perſona aliquid poteſt habere de juriſdictione eccleſiaſtica, niſi in quantum a Papa ſibi conceditur: & per conſequens, quod Papa eſt ſupra concilium generale, & non e contra. Ad quod reſpondetur, quod licet poteſtas juriſdictionis a Chriſto tradita fuerit beato Petro, ut miniſtro Chriſti, & eccleſiæ per concilium repræſentatæ, conſiderato quod in traditione hujuſmodi per Petrum eccleſia fuit deſignata, quodque ipſe ſub ſigno & nomine eccleſiæ poteſtatem recipit ſecundum Auguſtinum in dict. cap. Quodcumque, xxiv. diſt. quæſt. 1. cum ibi notatis per Archidiaconum, & ad ædificationem membrorum eccleſiæ, & non ad diſſipationem, cap. Sunt quidam, xxiv. quæſt. 1. & ſic cum onere quod Petrus & ejus ſucceſſores ut miniſtri eccleſiæ illi ſubjicerentur, quando male regendo eccleſiam ſcandalizarent, & quantum in eis eſſet diſſiparent, ut patet per jam dicta.

Quibus attentis, conſtat verba dicti cap. Ita Dominus, non fundare Papam non eſſe ſubmiſſum poteſtati eccleſiæ per concilium generale repræſentatæ. Et cum ſubjicitur, quomodo poteſt hoc eſſe, cum concilium generale nihil poſſit habere de juriſdictione eccleſiaſtica, niſi in quantum ſibi concedatur a Papa, ut in argumento dicebatur. Reſpondetur, quod ſi traditio clavium Petro tantum facta fuiſſet, & nomine ſuo, militaret argumentum. Sed quidquid dicat Leo Papa in dict. cap. Ita dominus, veritas eſt quod in traditione clavium per Petrum eccleſia fuit deſignata. Et Petrus claves recepit ſub ſigno & nomine eccleſiæ, ut ſupra dictum eſt; & ſic cum onere quod, quando non ædificaret, ſed diſſiparet, corrigi poſſet per eccleſiam, ut patet per jam dicta. Nec legitur quod Petrus receperit poteſtatem ſupra eccleſiam univerſalem, nec per conſequens ſupra concilium generale illam repræſentans, ſed ſupra ſingularia membra eccleſiæ, ſecundum communem theologorum opinionem. Et probatur per Gelaſium in cap.

Quamvis, xxi. diſt. & per Gregorium in cap. Ecce, xcix. diſtinctione.

Quibus attentis, conſtat verba dicti cap. Ita Dominus, non fundare papam non eſſe ſubmiſſum poteſtati eccleſiæ. Poſſuntque præmiſſa ratione naturali fortificari: quoniam ſupponendo quod Papa ſit caput miniſteriale eccleſiæ, & membrorum ſingularium ipſius eccleſiæ, videmus quod licet caput in corpore humano ſit ordinatum ad directionem & gubernationem membrorum, ſitque non licitum membra a capite, id eſt ab obedientia capitis, recedere, cap. Cum non liceat, de præſcriptionibus; ſi tamen caput in corpore humano efficiatur languidum ſeu infirmum, licitum erit membris illud ligare & cauterizare, ne totum (quod abſit) corpus morbus invadat, ſi languor non fuerit curatus, in cap. Sic, inquit, II. quæſt. III. Sicque etiam videmus, quod ſi Papa efficeretur furioſus, & habens enſem in manu, exiens palatium quos ſibi obviam reperiret occideret; utique liceret ſubditis inferioribus eum capere & ligare: & ſi hoc liceret pro ſalvatione corporis, multo magis licere debet concilio generali eccleſiam repræſentanti pro ſalute animarum, quando Papa male regendo, & eccleſiam ipſam ſcandalizando, animas ſubditorum ad viam damnationis induceret. Nec obſtat præmiſſis cap. Si Papa, XL. diſt. ibi dum dicitur, quod etiamſi animas ſubditorum catervatim ad inferos deduceret, nullus mortalium poſſet eum judicare, niſi deprehendatur a fide devius, *&c.* quoniam ſecundum * Laudunum in ſacramentali de baptiſmo, textus iſte debet intelligi de peccatis Papæ occultis quæ Dei judicio relinquuntur, VI. quæſt. I. Si omnia: & etiam de publicis, quando Papa eſt corrigibilis. Ego autem dico quod textus ibi dicit, Mortalium nullus, denegando judicium ſingulis mortalium; non autem eccleſiæ univerſali, nec concilio generali illam repræſentanti.

* *Gulielmum de Monte Lauduno.*

Item opponebatur de his quæ habentur in cap. Nemo, IX. quæſt. III. ubi dicitur, quod nemo judicabit primam ſedem. Et ſequitur ibidem: Neque enim ab Auguſto, neque ab omni clero, neque a regibus, neque a populo, judex judicabitur. Sed reſpondetur illud eſſe intelligendum, quando ſedes prima, id eſt, Papa, in illa ſedens bona opera facit, ut ſonant verba ibi poſita, Juſtitiam temperare deſiderantem. Sed quando Papa facit opera mala eccleſiam notorie ſcandalizantia, eſt ſecus: quoniam tunc poteſt judicari, & puniri per concilium univerſalem eccleſiam repræſentans, ſi ſit incorrigibilis, ut patet per jam dicta ſupra. Et ad hoc propoſitum dicebat gloſſa in dict. cap. Nemo, ſuper verbo Nemo, quod cum Papa peccat, poteſt peccatum ejus eccleſiæ denuntiari, ſecundum admonitionem evangelii. Adjiciens quod hoc determinavit in cap. Si Papa, XL. diſt. Nec obſtant præmiſſis notata per Oſtienſem in cap. Propoſuit, de conceſſione præbendæ, ubi videtur dicere, quod etiam procedendo ſecundum admonitionem evangelicam, eccleſia non poteſt judicare Papam, quoniam, ſalva ſui pace, mandatum illud evangelii, *Si peccaverit*, omnibus fuit directum, & contra omnes peccantes, etiam contra Papam, ſicut contra alios, quando Papa peccat notorie in ſcandalum univerſalis eccleſiæ, ut patet per jam dicta ſupra: ſicque practicatum fuit in concilio generali Conſtantienſi contra dominum Joannem Papam XXIII. Et ſimili modo poteſt reſponderi ad cap. Aliorum, & ad capitulum, Facta, IX. quæſt. III & ad omnia alia jura, dicentia facta Papæ non poſſe judicari ab alio quam a Deo. Et facit pro auctoritate conciliorum quod habetur XVII. diſt. Hinc etiam ibi dum dicitur: Scientes quia ejus ſedi primum Petri Apoſtoli meritum; deinde, ſecuta juſſione Domini, conciliorum venerandorum auctoritas, ſingularem in eccleſiis tradidit poteſtatem. Quamvis gloſſa ibidem hoc dictum moderetur, dicens quod eccleſia Romana poteſtatem principaliter habeat a Domino, & ſecundario a conciliis: cujus ſententiæ concordat gloſſa in cap. Dudum, III. quæſt. VI. Sed quamvis ita ſit, hoc non infert Papam non ſubjici concilio quando notorie eccleſiam ſcandalizaret: conſiderato quod Petrus poteſtatem recepit a Chriſto, ut miniſter Chriſti & eccleſiæ, & ſic cum onere quod eſſet ſubmiſſus poteſtati eccleſiæ dominæ ſuæ, quando notorie illam ſcandalizaret, ut ſupra oſtenſum eſt. Et ſi dicatur quod iſte caſus ſcandali notorii non eſt de expreſſis in decreto concilii Conſtantienſis; reſpondetur quod quando Papa notorie ſcandalizat eccleſiam, caſus iſte eſt de pertinentibus ad caſum generalis reformationis eccleſiæ, qui eſt expreſſus in dicto decreto concilii Conſtantienſis.

Math. 18.

Item opponebatur de his quæ habentur in gloſſa dicti cap. Nemo, ſuper verbo, Ab omni clero, ibi dum dicitur quod concilium non poteſt judicare Papam, cap. Significaſti, de electione. Sed ad dictum caput fuit in præcedentibus reſponſum, & ſequitur in eadem gloſſa, Quod ſi totus mundus ſentiret in aliquo contra Papam, videtur quod ſententiæ Papæ ſtandum eſſet, XXIV. quæſt. I. Hæc eſt fides. Sed ad dictum cap. Hæc eſt fides, reſpondetur, quod loquitur, quando agi-

A tur de fide, & in caſu quo concilium generale eccleſiam univerſalem repræſentans non eſt congregatum, nec in aliquo caſu fidei habet opinionem determinatam contra Papam, nec Papa contra concilium. Præterea gloſſa ibi loquitur argumentative, & non deciſive, arguens ibi pro & contra, ſine decidendo: & quidquid in hoc paſſu hactenus per gloſſas & doctores interdum affirmative & interdum negative fuerit opinatum, ſtandum eſt hodie diffinitioni factæ per concilium generale Conſtantienſe, quoad caſus in decreto illius expreſſos; videlicet cum agitur de fide, & de extirpatione ſchiſmatis, & de generali reformatione eccleſiæ in capite & in membris, & de pertinentibus ad caſus præmiſſos: & ſi quis in contrarium poteſtatem dicti concilii in præmiſſis negans aſſereret pertinaciter, abſque dubio hæreticus eſſet cenſendus, argumento eorum quæ habentur in cap. Omnes, XXII. diſt. Immo poteſt ultra præmiſſa conſiderari, quod licet Chriſtus poteſtatem tradiderit Petro ſupra ſingularia membra eccleſiæ, juxta illud, *Paſce oves meas*; non legitur tamen quod poteſtatem ſibi tradiderit ſupra univerſalem eccleſiam, cujus Chriſtus caput eſt; nec ſupra concilium generale illam repræſentans, immo potius de contrario, ut patet per jam dicta ſupra in principio: & per conſequens, eccleſia, cujus nomine Petrus poteſtatem recepit, & concilium generale illam repræſentans, poteſtatem habent ſupra Papam, ut ſupra miniſtrum & membrum ſuum, nedum in caſibus in dicto decreto Conſtantienſi expreſſis, ſed etiam in omnibus aliis, arguendo a plenitudine poteſtatis, quam Petrus nomine eccleſiæ recepit.

B *Joan. 21.*

Nec obſtant præmiſſis notata per Joannem Andreæ in dicto cap. Nemo, IX. quæſt. III. ibi dum dicit, Quod licet orbis ſit major Urbe, quantum ad circuitum, non tamen quantum ad auctoritatem: quoniam ſi ſumamus orbem pro univerſali eccleſia in toto orbe conſiſtente, ſicut Hieronymus in cap. Legimus, XCIII. diſt. ſumebat, dicta gloſſa Joannis modicum immo nihil facit ad propoſitum ſuum.

C Item opponebatur contra poteſtatem concilii de his quæ habentur in cap. Nunc autem, XXI. diſt. ibi dum dicitur declaratum fuiſſe per concilium ſe non habere poteſtatem proferendi ſententiam contra Marcellinum Papam, de hæreſi, quia turificaverat idolis, impetitum, quamvis idem Marcellinus turificationem hujuſmodi confiteretur: ſed ad hoc reſpondetur, quod verba ibi poſita non ſunt verba concilii, ſed Nicolai Papæ ad Michaelem Imperatorem: & quidquid ibi dicat dictus Nicolaus, veritas eſt quod concilium non omiſit ibi condemnare Marcellinum de hæreſi propter defectum poteſtatis; ſed quia idem Marcellinus per metum coactus fuerat turificare idolis, & erat corrigibilis, & per conſequens non debebat deponi, XXIV. quæſt. III. Dicit Apoſt. ut gloſſa in dicto capitulo Nunc autem, dicit. Et quod contra Papam de hæreſi poſſit agi, patet in dicto cap. Si Papa, ibi dum dicit: Niſi deprehendatur a fide devius. Et quod iſto caſu, videlicet quando agitur de hæreſi contra Papam, concilium generale ſit judex, patet ex notatis per Joannem Andreæ & Archidiaconum

D in cap. In fidei, de hæreticis lib. VI. Immo poteſt etiam conſiderari, quod in quantum Petrus poteſtatem recepit a Chriſto tantum ſupra ſingularia membra eccleſiæ, juxta illud, *Paſce oves meas*, & non ſupra corpus univerſalis eccleſiæ, cujus Chriſtus caput eſt; quandocumque eccleſia eſt legitime congregata, ſeu concilium generale illam repræſentans, Petrus illi concilio, de quocumque caſu in eodem agatur, auctoritative præſidere non poteſt; quia non decet ſubditum ſuperiori ſuo præſidere, XXI. diſt. per totum cap. Cum inferior, de majoritate & obedientia.

Joan. 21.

Nec obſtant notata per Joannem Andreæ in cap. Grave, de præbendis, ſuper verbo, Nuntiando. Quoniam loquitur ſecundum tempora, in quibus ipſe & alii doctores in terris eccleſiæ Romanæ reſidentes reſpiciebant ad poteſtatem Papæ cum duobus oculis, & ad poteſtatem eccleſiæ & generalium conciliorum cum uno oculo tantum. Nec obſtant jura per eumdem ibidem allegata, quia ad illa patet reſponſio per jam

E dicta.

Item opponebatur de hoc quod Apoſtoli voluerunt Petrum eſſe principem eorum, ut habetur in dicto cap. In novo. Sed reſpondetur, quod Apoſtoli non intendebant ſibi dare novam poteſtatem, ſed datam ſibi a Chriſto approbare, ut patet ex notatis per gloſſam in dicto §. Hinc etiam, XVII. diſt. cujus gloſſæ ſententia communiter approbatur per doctores. Sed non legitur quod Chriſtus dederit Petro poteſtatem ſupra univerſalem eccleſiam, ſed ſupra ſingularia membra ejuſdem. Igitur dicta Apoſtolorum voluntas, de qua habetur in dicto cap. In novo, relata ad poteſtatem quam Chriſtus dedit Petro, non probat Apoſtolos dediſſe poteſtatem Petro ſupra univerſalem eccleſiam, nec per conſequens ſupra concilium generale illam repræſentans.

Item opponebatur de juribus, dicentibus quod Papa eſt caput eccleſiæ, ut habetur in capite fundamenta, de electione

lib. vi. cum aliis concordantiis. Sed reſpondetur, quod illa jura debent intelligi de capite miniſteriali, quod non recepit poteſtatem ſupra univerſalem eccleſiam, cujus Chriſtus caput eſt: nec etiam ſupra concilium generale illam repræſentans, ſed ſupra ſingularia membra ipſius eccleſiæ.

Item opponebatur, quod Papa habuit præſidentiam in multis conciliis generalibus, ut patet in cap. In nomine Domini, xxiv. diſt. & in pluribus aliis juribus, & maxime in cap. Ad Apoſtolicæ, de re judicata, lib. vi. cum ibi notatis per Joannem Andreæ in gloſſa 1. Sed ad hoc reſpondetur, quod in pluribus antiquis conciliis Papa non fuit præſidens, ut patet in illis in quibus Romani Pontifices non faciebant diffinitiones, ſed concilium, dicendo, Placuit concilio. De quibus habetur in cap. Quæ recipiunt, Placuit, quæ habentur de conſecratione diſt. v. & in pluribus aliis. Ad cujus ſententiæ robur, notandum quod concilium Apoſtolorum, de quo Actuum vi. Petrus ſolus non congregavit, ſed duodecim Apoſtoli ſimul, ut patet ibi, dum dicitur quod convocaverunt duodecim multitudinem diſcipulorum.

Actor. 6.

Item eſt etiam notandum, quod in illo concilio, de quo habetur Actor. xv. Petrus, licet ibi fuerit præſens ſententiam [a] tamen pronuntiavit, ſed Jacobus ſub his verbis, *Placuit Apoſtolis & ſenioribus & omni eccleſiæ*: & ibi decretalem epiſtolam ordinaverunt, non Petri nomine, ſed Apoſtolorum & ſeniorum, & declarando iſtum paſſum, poteſt conſiderari, quod in quantum Petrus non recepit poteſtatem ſupra eccleſiam univerſalem, nec per conſequens ſupra concilium generale illam repræſentans, ut ſupra dictum eſt, conſtat Papam non poſſe habere præſidentiam auctoritativam in conciliis generalibus, niſi in quantum illa per concilium, in quo eſſet, ſibi concederetur: quo caſu non haberet uſum hujuſmodi poteſtatis nomine & auctoritate ſua, ſed dicti concilii. Nec obſtant jura probantia quod Romani Pontifices aliam præſidentiam habuerunt in conciliis generalibus: quoniam illa jura ſunt intelligenda de honoraria ad beneplacitum conciliorum in eis data. Facit dictum cap. In nomine Domini, xxiii. diſt. ibi dum dicebat Nicolaus Papa, Si placet fraternitati veſtræ. Et ſi dicatur quod Papa habuit præſidentiam in conciliis generalibus, ut in dicto cap. Ad Apoſtolicæ, &c. reſpondetur illud fuiſſe ex conceſſione dictorum conciliorum, ſeu ex permiſſione illorum habentium vim dictæ conceſſionis, aut ex tolerantia patientiæ. Et multa per patientiam tolerantur, quæ ſi deducta eſſent in judicium, non tolerarentur, de præbendis, Cum jam dudum. Quibus attentis, conſtat Papam in concilio generali non habere præſidentiam auctoritativam, neque honorariam, niſi in quantum a concilio ſibi concederetur aut permitteretur.

[a] Forte, tamen non.

Actor. 15.

Item opponebatur de cap. Non debet, de conſanguinitate & affinitate, ubi Papa prohibitionem concilii generalis reducit ad quartum gradum. Sed reſpondetur id fieri per Papam in concilio generali ex permiſſione ipſius concilii, ut ibi patet. Quo attento, non probat ille textus quod Papa ſit ſupra concilium, nec quod diſſolvere poſſit illud ſine conſenſu ipſius concilii.

Item opponebatur dictum cap. Statutum, de reſcripto, lib. vi. ubi Papa conſtitutionem concilii generalis de duabus diætis reducit ad unam diætam. Sed reſpondetur quod Papa illud fecit pro bono communis juſtitiæ, ut miniſter eccleſiæ, ipſiuſque auctoritate, & non ſua, & in caſo quo concilium generale eccleſiam repræſentans non erat congregatum. [b] Nec eſt prohibitus id facere ſine conſenſu ipſius concilii, ut patet in conſtitutione concilii generalis Conſtantienſis, quæ incipit, Frequens. Quibus attentis, patet illud cap. Statutum non probare Papam eſſe ſupra concilium; nec quod concilium diſſolvere poſſit ſine conſenſu ipſius concilii, maxime contra prohibitionem ſibi factam per concilium generale in dicta conſtitutione, Frequens. Nec dubiorum per ipſum erga dictam conſtitutionem, Frequens, motorum allegatio ipſum relevat, quoad facta per ipſum ſuppoſita, quoniam notorie dicuntur illa ſuper veritate non fundari: & declaratio dictorum dubiorum, concilio congregato, ad ipſum concilium generale pertinet, & non ad ipſum: ſecundum jura dicentia quod illius eſt interpretari cujus eſt condere: nec decet, præſente ſuperiore, quod inferior dubia erga conſtitutionem ſuperioris mota habeat declarare ſeu interpretari, xvi. diſt. per totum cap. Inferior, de majoritate & obedientia, cap. Ne Romani, de electione, in Clementinis.

[b] Forte, Sed ipſe.

Item opponebant de verbis dicti cap. Significaſti, importantibus, quod in ſtatutis conciliorum generalium aperte intelligitur auctoritas Romanæ eccleſiæ excepta. Sed reſpondetur, quod ex quo auctoritas univerſalis eccleſiæ, & conſequenter conciliorum, eſt major, & auctoritas Romanæ eccleſiæ minor, ut ſupra in præcedentibus eſt oſtenſum, neceſſarium eſt dicere quod auctoritas eccleſiæ Romanæ, de qua habetur in dicto cap. Significaſti, miniſterialis eſt eccleſiæ univerſalis, quoad eccleſias particulares, ſicut de Petro dicitur, quod eſt miniſter eccleſiæ ſponſæ Chriſti, reſpectu eccleſiarum particularium, quibus eccleſia Romana prælata eſt, xxi. diſt. Quamvis; quodque ipſa auctoritas, ut miniſterialis eccleſiæ univerſalis, auctoritate illius eccleſiæ Romanæ in ſtatutis conciliorum generalium intelligitur excepta, ad declarandum, interpretandum & moderandum dicta ſtatuta ſecundum varietatem temporum pro bono reipublicæ, quandocumque conciliis generalibus non congregatis eccleſiæ Romanæ pro bono reipublicæ videtur faciendum: & vocatur dicta eccleſiæ Romanæ auctoritas excepta apud doctores & magiſtros ἐπιείκεια. Quibus attentis, conſtat verba dicti cap. Significaſti, non fundare auctoritatem eccleſiæ Romanæ eſſe majorem auctoritate eccleſiæ univerſalis, nec per conſequens conciliorum generalium ipſam repræſentantium. Et per præmiſſa patet reſponſio ad cap. Statutum, &c. conſtitutio, de elect. lib. vi. In quibus Romanus Pontifex ſine concilio generali interpretatur & declarat ſtatuta conciliorum generalium: & ad cap. Dudum, iii. quæſt. vi. & ad alia jura ſimilia, dicentia eccleſiam Romanam eſſe caput aliarum eccleſiarum.

Et ſi dicatur, quod ex quo dicta ἐπιείκεια conceſſa eſt Papæ auctoritate eccleſiæ univerſalis, & conſequenter conciliorum generalium, potuit Papa vigore dictæ conceſſionis derogare dictæ conſtitutioni, Frequens, & illam interpretari ac moderari, ac concilium diſſolvere, & ad alium locum mutare: reſpondetur, quod præmiſſa per Papam fieri non potuerunt vigore conceſſionis dictæ ἐπιεικείας, attento quod in conceſſione illius auctoritas prohibitiva eccleſiæ univerſalis, & conſequenter conciliorum generalium, tamquam auctoritas ſuperioris, fuit excepta: & non eſt licitum inferiori adverſus prohibitionem ſuperioris, maxime pro bono univerſalis eccleſiæ, ut in caſu dictæ conſtitutionis, Frequens, factam venire. Alias ſi contrarium diceremus, ſequeretur abſurdum: videlicet quod vigore dictæ ἐπιεικείας eſſet in poteſtate Papæ derogare omnibus conſtitutionibus ſacrorum generalium conciliorum, & omnem bonam politiam eccleſiæ evertere, abſque eo quod ſibi poſſet dici: Tu male facis; quod non eſt dicendum.

Nec obſtat præmiſſis illa quorumdam aſſertio, habens quod Papa eſt caput & paſtor, nedum eccleſiarum particularium, ſed etiam eccleſiæ univerſalis: quoniam ſi Papa eſſet caput & paſtor univerſalis eccleſiæ, univerſalis eſſet, epiſcopuſque univerſalis eccleſiæ appellari poſſet, ut patet ad ſenſum. Sed nec eſt univerſalis, nec epiſcopus univerſalis eccleſiæ appellari debet, ut patet per beatum Gregorium in cap. Ecce, xcix. diſt. ſupra in principio allegato. Igitur dicta aſſertio eſt falſa.

Præterea ſi Papa eſſet paſtor & caput eccleſiæ univerſalis, ſequeretur abſurdum, videlicet quod ipſe eſſet caput & paſtor corporis myſtici eccleſiæ, ſecundum quod caput in corpore humano eſt caput & rector illius: quod non eſt, nec eſſe poteſt, cum Chriſtus ſit caput, gubernator & rector eccleſiæ univerſalis, ut corporis myſtici conſideratæ: eſſeque duo capita in eodem corpore, monſtrum exſiſtat: igitur arguendo ab abſurditate evitanda, conſtat dictam aſſertionem eſſe falſam.

Item eccleſia Romana non eſt univerſa, ſed eſt de univerſitate corporis myſtici eccleſiæ, & ſic eſt membrum dicti corporis myſtici, ut patet per beatum Gregorium in dicto cap. Ecce, cum ibi notatis per gloſſam. Igitur ex quo eſt membrum dicti corporis, non eſt nec eſſe poteſt caput illius, cum differentia ſit inter caput & membra, cap. Cum non liceat, de præſcriptionibus.

Item ſi Papa eſſet Papa eccleſiæ univerſalis, ſequeretur abſurdum, videlicet quod Petrus homo peccabilis recepiſſet poteſtatem ligandi & ſolvendi ſupra ſponſam Chriſti, id eſt, corpus myſticum eccleſiæ, quod numquam peccavit, nec peccare poteſt, ſecundum ea quæ habentur in cap. A recta, xxiv. qu. 1. cum ibi notatis in gloſſa; quod non eſt dicendum.

Item ſi Papa eſſet caput univerſalis eccleſiæ, eſſet prælatus a Chriſto univerſis catholicis eccleſiis per orbem inſtitutis, quæ, incluſa eccleſia Romana, unus thalamus Chriſti ſunt, teſte Gelaſio in cap. Quamvis univerſæ, ix. diſt. Sed non eſt ſic, quia non fuit prælatus niſi ceteris eccleſiis a Romana diſtinctis, ut patet in dicto cap. Quamvis.

Item Petrus poteſtatem ligandi & ſolvendi recepit, non nomine ſuo, ſed nomine eccleſiæ, ut miniſter illius. Patet per Auguſtinum in cap. Quodcumque, xxiv. quæſt. 1. cum ibi notatis per Archidiaconum in Roſario. Igitur ex quo ut miniſter hanc poteſtatem recepit, non eſt nec eſſe poteſt caput dominæ ſuæ. Sicut videmus in corpore cujuſvis eccleſiæ, quod licet œconomus vel [c] ſyndicus gerat vices dicti corporis, & in hoc ſit ejus miniſter, non eſt per hoc ille caput dicti corporis. Et ſi dicatur quod licet Petrus non ſit caput principale eccleſiæ, nec eſſe poſſit, eſt tamen caput miniſteriale. Reſpon-

[c] Id eſt, procurator.

detur id eſſe falſum, conſiderato quod eſſe caput denotat præeminentiam & ſuperioritatem, quam miniſter non habet, nec habere poteſt ſupra dominum & dominam, cum ſit ſub eis, & ſit inferior. Et in hoc confutatur opinio illorum qui dicunt Petrum fuiſſe caput miniſteriale eccleſiæ univerſalis: quoniam inquantum præeminentiam non habuit nec ſuperioritatem ſupra eccleſiam univerſalem, ut corpus myſticum conſideratum, non poteſt ratione miniſterii ſibi commiſſi ſupra eccleſias particulares a Romana diſtinctas dici caput miniſteriale ipſius corporis myſtici: licet reſpectu eccleſiarum particularium, quæ ſunt membra dicti corporis myſtici, eccleſia Romana & Papa poſſunt dici caput miniſteriale illarum; eo quod ratione miniſterii Petro commiſſi ipſe præeminentiam & ſuperioritatem habuerit circa ipſas eccleſias particulares, ut atteſtatur Gelaſius Papa in cap. Quamvis univerſæ, XXI. diſt. ibi dum dicebat, quod quamvis univerſæ per orbem catholicæ eccleſiæ inſtitutæ unus thalamus Chriſti ſint, tamen ſancta Romana eccleſia catholica & Apoſtolica nullis ſynodicis conſtitutis ceteris eccleſiis prælata eſt. In quo eſt notandum, quod non dicit quod eccleſia Romana ſit prælata univerſali eccleſiæ, quæ eſt Chriſti thalamus, ſed ceteris eccleſiis particulariter conſideratis, ab eadem Romana diſtinctis.

Nunc reſtat reſpondere ad juta prædicta pro dicta falſa aſſertione allegata: & primo allegatur Gregorius in cap. Conſiderandum, L. diſt. ibi dum dicitur de Petro, quod Chriſtus eum cunctæ eccleſiæ præferre diſpoſuerat. Sed reſpondetur illa verba debere exponi, id eſt, cunctis eccleſiis particularibus, quoniam illis tantum Chriſtus Petrum prætulit, & non eccleſiæ univerſali, ut denotat verbum, Ceteris, poſitum in dicto cap. Quamvis. Eſtque dicta expoſitio neceſſaria propter dictum verbum, Ceteris, & etiam propter ea quæ habentur ſecundum Gregorium in dicto cap. Ecce: & ut verba in ſenſu, in quo valere poſſint, & non perire, recipiantur, cap. Abbate, de verborum ſignificatione, cum aliis concordantiis.

Item allegatur pro dicta falſa aſſertione cap. præcedens dictum cap. Conſiderandum, quod incipit, Hi qui. Sed, ſalva pace allegantis, in dicto cap. nihil eſt quod faciat ad propoſitum ſuum, §. Tamen. ſed exceptio præcedens dictum cap. Conſiderandum, bene habet quod Petrus, poſt trinam Chriſti negationem, non ſolum in gradu ſui epiſcopatus remanſit, verum etiam in paſtorem totius eccleſiæ; exponi debent, id eſt, omnium eccleſiarum particularium, exordium ab ipſo habentium, & a Romana diſtinctarum: quibus tantum Romana prælata eſt, ut patet in dicto cap. Quamvis: ut verba ipſa in ſenſu in quo valere poſſint, & non perire, recipiantur, juxta dicta ſupra in reſponſione facta ad cap. Conſiderandum.

Item allegatur pro dicta falſa aſſertione cap. Petrus, II. quæſt. VII. ubi dicitur quod Petrus poteſtatem regni acceperat. Sed reſpondetur id verum eſſe quoad particulares eccleſias, non autem quoad corpus univerſalis eccleſiæ, quæ eſt corpus myſticum, cujus Chriſtus caput eſt. Et quod non receperit poteſtatem regni ſupra corpus univerſalis eccleſiæ, patet per Gelaſium in dicto cap. Quamvis, & per Gregorium in dicto cap. Ecce, ut ſupra in præcedentibus fuit oſtenſum.

Nec obſtant notata per Joannem Andreæ in Clementina Ad noſtram, de hæreticis, ibi dum dicit, quod ſicut in eccleſia triumphante eſt unum caput ſupremum, ita in eccleſia militante eſt unum caput, ſcilicet Papa: Quoniam illud quod ibi dicit Joannes Andreæ de Papa, intelligi debet reſpectu eccleſiarum particularium, non autem reſpectu univerſalis eccleſiæ, ut ſupra oſtenſum eſt.

Item allegatur capitulum Fidejuſſor, L. diſt. ubi dicit Ambroſius, quod Petrus tamquam bonus paſtor tuendum gregem accepit, poſtquam fidem perdidiſſe defleverat: quodque ipſe Petrus paſtor factus erat, ut ceteros fidei ſtabilitate fundaret. Et ſubdit ibi, quod Petrus, pro ſoliditate devotionis, eccleſiæ petra dicitur, ſicut ait Dominus, *Tu es Petrus*, &c. Ad quæ reſpondetur, quod ibi non dicitur Petrus dici petra, ad denotandum quod eccleſia fuerit fundata ſuper eum, quoniam fundata fuit ſupra Chriſtum, juxta illud: *Petra autem erat Chriſtus*. Sed fuit Petrus dictus petra, ad denotandum quod primus ut nationibus fidei fundamenta per ſuam prædicationem poſuerit, ut in eodem textu dicitur: & ſic præmiſſa ex dicto textu allegata ſunt referenda ad regimen & gubernationem eccleſiarum particularium, non autem ad regimen eccleſiæ univerſalis, quæ eſt corpus myſticum eccleſiæ: quod numquam indiguit neque indiget officio paſtorali Petri, cum illud ſit impeccabile, non habens maculam neque rugam, ſecundum ea quæ habentur in dicto cap. A recta, XXIV. quæſt. I. cum ibi notatis in gloſſa. Et ad hujus ſententiæ propoſitum dicebam Oſtienſis & Joannes Andreæ in cap. A nobis in magno, de ſententia excommunicationis, ſuper verbo eccleſiæ, quod ille textus debet intelligi de eccleſia militante ſpeciali, vel Romana, quoniam generalis militans congregata non poteſt errare, XXIV. quæſt. I. A recta fide.

Matth. 16.

1. Cor. 10.

Nec obſtant alia verba ibi in fine poſita, videlicet: Et tamquam ſaxum immobile totius corporis Chriſtiani compagem moleſque obtineat: quoniam illa verba ſunt referenda ad effectum prædicationis, quæ in Petro fuit fundamentum fidei in nationibus, ut ibi dicitur: eſtque neceſſarium dicta verba ſic intelligere, ut recipiantur in ſenſu, in quo valere poſſunt, & non perire: & niſi ſic intelligantur, perirent, propter ea quæ habentur in dicto cap. Ecce, & in cap. Quamvis univerſæ, ſupra allegatis.

Item allegatur cap. Beati, II. quæſt. VII. ubi dicitur quod meritis Apoſtolorum Petri & Pauli Roma principatum & caput obtinuit nationum. Ad quod reſpondetur, quod ſi Roma ibi ſumatur pro Romana eccleſia, reſpondetur quod illud, quod ibi dicitur de principatu & capite nationum, referri debet ad eccleſias particulares in toto orbe conſtitutas, non autem ad eccleſiam univerſalem, quæ eſt corpus myſticum eccleſiæ, ſupra quod eccleſia Romana nullum umquam obtinuit principatum, ut patet per jam dicta ſupra.

Item allegatur cap. Eſt aliud, XXIV. quæſt. I. ubi dicitur, Eſt aliud Apoſtolicum piſcandi genus, quo genere ſolum Petrum piſcari Dominus jubet, dicens: *Mitte hamum, & eum piſcem qui primo aſcendit tolle.* Ad quod reſpondetur, quod verba illius textus referri debent ad piſcaturam faciendam ſupra ceteras eccleſias, ſupra quas Romana fuit prælata: non autem ad piſcaturam faciendam ſupra eccleſiam univerſalem, prout eſt corpus myſticum: quoniam illud eſt ſine peccato, & ſic non indiget piſcatura Petri.

Matth. 17.

Item allegatur cap. Puto, II. quæſt. VII. ubi dicitur quod Petrus & Cyprianus fuerunt pares meritis: ſed Petrus fuit in poteſtate major illo, & quocumque alio epiſcopo, eo quod ſua poteſtas per ſtatuta univerſalis eccleſiæ eſt firmata. Sed reſpondetur ut ſupra, quod illa, quæ ibi dicuntur de poteſtate Petri, referri debent quoad eccleſias particulares, non autem quoad eccleſiam univerſalem: ut verba illius capituli recipiantur in eo ſenſu, in quo valere poſſunt, & non perire, ſicut ſupra in præcedentibus dictum eſt. Et licet textus ibi habeat, quod poteſtas Petri ſit firmata per ſtatuta univerſalis eccleſiæ, per hoc tamen non habetur ex illo, quod Petrus habuerit poteſtatem ſupra corpus univerſalis eccleſiæ, quæ eſt corpus myſticum, cujus Chriſtus caput eſt.

Item allegatur cap. Hæc eſt fides, XXIV. quæſt. I. ubi dicitur quod Papa tenet & fidem & ſedem Petri. Ad quod reſpondetur, quod qui impugnat profeſſionem fidei quam Papa comprobavit, non catholicum ſed hæreticum ſe comprobabit: quodque ſancta Romana eccleſia, quæ ſemper immaculata permanſit, Domino providente, &c. in futuro manebit ſine ulla hæreticorum inſultatione, atque firma & immobilis omni tempore perſiſtit. Sed reſpondetur, quod illud quod ibi dicitur de eccleſia Romana, quod ſemper immaculata permanſit & permanebit, intelligi debet verum, quamdiu ligabit & ſolvet juſte, clave non errante, ut ſupra in præcedentibus eſt dictum: & ſic intelligendo, non probant illa verba, nec etiam alia ibi poſita, quod eccleſia Romana ſit univerſalis eccleſia, quæ eſt corpus myſticum, cujus Chriſtus caput eſt. Faciunt notata per gloſſam in dicto cap. A recta, 24. quæſt. I. nec quod eccleſia Romana receperit poteſtatem ſupra corpus univerſalis eccleſiæ: nec etiam quod Papa ratione Romanæ eccleſiæ poſſit dici caput & paſtor univerſalis eccleſiæ.

Item allegatur cap. In iſtis, LXXX. diſt. ubi dicitur quod inter ipſos Apoſtolos non fuit par inſtitutio, ſed unus præfuit omnibus. Sed reſpondetur quod illa verba, Unus præfuit omnibus, debent intelligi referendo ad miniſterium eccleſiarum particularium, non autem ad univerſalem eccleſiam, quæ eſt corpus myſticum, cujus Chriſtus caput eſt, ut patet per jam dicta ſupra.

Item ad probandum quod eccleſia Romana eſt caput univerſalis eccleſiæ, allegatur capitulum, Non licet, XII. diſt. ibi dum dicitur, Et ſicut Filius venit facere voluntatem Patris, ſic & vos voluntatem implere veſtræ matris, quæ eſt eccleſia, cujus caput (ut prædictum eſt) Romana exſiſtit eccleſia. Sed reſpondetur, quod ad illud verbum, Cujus, addi debet ſupplendo verbum Membrorum: & tunc eſt ſenſus, quod illi epiſcopi implere debent voluntatem matris eccleſiæ, cujus membrorum Romana eccleſia caput exſiſtit: & ſic ſupplendo & intelligendo, non probat ille textus, quod eccleſia Romana ſit caput univerſalis eccleſiæ. Et notandum quod Calliſtus auctor dicti cap. Non licet, dicit eccleſiam Romanam eſſe matrem aliarum eccleſiarum ab eadem diſtinctarum, ad denotandum quod non eſt mater univerſalis eccleſiæ, ſecundum Gregorium in cap. Ecce, XCIX. diſt. Et patet etiam per Gelaſium in cap. Quamvis, XXI. diſt. ubi dum dicebat, quod quamvis univerſæ eccleſiæ Chriſti thalamus ſint, tamen ſancta Romana eccleſia ceteris prælata eſt: & non dicit, quod Chriſti thalamo, id eſt univerſali eccleſiæ, prælata ſit: debentque verba hujuſmodi ad hunc ſenſum

ſum applicari, quia in aliis ſumpta inducerent abſurditatem, ut patet per jam dicta ſupra. Et notandum quod Archidiaconus in Roſario in dicto cap. Non decet, recitando Bernardum ad Eugenium, circa finem IV. libri dicit, quod licet eccleſia Romana ſit mater eccleſiarum, non tamen domina: quodque Papa non eſt dominus epiſcoporum, ſed unus ex ipſis: quodque Papa debet ſe conſiderare fratrem diligentium Deum, & participem eorum. Et ſubdit ibi Archidiaconus, quod eſt optimum argumentum, in cap. Inventiones, in principio, quod Papa non ſit dominus aliorum epiſcoporum.

Item allegatur cap. Præceptis, in eadem diſt. XII. Ubi dicitur, quod præceptis Apoſtolicis non dura ſuperbia reſiſtatur, ſed per obedientiam quæ a ſancta Romana eccleſia & Apoſtolica auctoritate juſſa ſunt ſalutifere impleantur, ſi ejuſdem ſanctæ Dei eccleſiæ, quæ eſt caput veſtrum, communionem habere deſideratis. Et ſequitur ibidem: Cujus auctoritatis ſanctionem omnes teneant ſacerdotes, qui noluerint ab Apoſtolicæ petræ, ſupra quam Chriſtus univerſalem fundavit eccleſiam, ſolliditate divelli. Ad quæ reſpondetur, quod textus in dicto cap. non probat id ad quod allegatur. Nec obſtant illa verba, Si ejuſdem ſanctæ Dei eccleſiæ, quæ eſt caput omnium veſtrum: quoniam illa verba, Si ejuſdem ſanctæ Dei eccleſiæ, relationem faciunt ad eccleſiam Romanam, de qua in præcedentibus verbis facta erat mentio. Nec obſtant etiam verba, Qui noluerint, *&c.* Quoniam textus ibi dicit, Ab Apoſtolicæ petræ, non autem Petri: & veritatis eſt quod Chriſtus fundavit eccleſiam ſupra petram, quæ Chriſtus erat, & non ſupra Petrum, ſecundum communem doctorum opinionem.

Item dicunt illi in dicto cap. Non decet, & in ſequenti dicitur, quod eccleſia Romana eſt caput univerſalis eccleſiæ & omnium eccleſiarum. Sed ſalva pace ſic dicentium hoc, quod eccleſia Romana ſit caput univerſalis eccleſiæ in dicto cap. Non habetur, conſiderato quod illa verba, A matre ipſorum, quæ eſt eccleſia, poſita in dicto cap. Non decet, legi debent & exponi, ut in reſponſione ad dictum cap. Non decet, ſupra dictum eſt. Nec verba cap. ſequentis, quod incipit, Præceptis, hoc etiam habent ſane intellecta, ut in reſponſione facta ad illud cap. oſtenſum eſt.

Item dicunt illi in dictis cap. Non decet, & ſequenti, haberi, quod eccleſia univerſalis eſt fundata ſuper Apoſtolicam Petram, id eſt, ſupra Petrum & ſucceſſores. Sed hoc ibidem non probatur, ut patet per dicta in reſponſionibus factis ad illa capitula.

Item allegatur cap. Quis neſciat, XI. diſt. Ad quod reſpondetur, quod facit contra allegantem, inquantum habet quod Petrus inſtituit eccleſias particulares per univerſum orbem: & non dicit quod eccleſia Romana ſit caput univerſalis eccleſiæ. Nec obſtat quod in eodem cap. dicitur, quod aliæ eccleſiæ habuerunt initium a Romana: quoniam per hoc non infertur quod eccleſia Romana ſit caput univerſalis eccleſiæ, licet poſſit dici caput aliarum eccleſiarum particularium ratione poteſtatis traditæ Petro ut miniſtro eccleſiæ ſuper dictis eccleſiis particularibus.

Item allegant iſti gloſſam dicti cap. Quis neſciat, quæ habet quod Petrus tribuit poteſtatem Paulo prædicandi. Sed reſpondetur illud non inferre quod Petrus eſſet caput univerſalis eccleſiæ ut corpus myſticum, cujus Chriſtus caput eſt, conſideratæ: & per hoc patet reſponſio ad notata per Archidiaconum in cap. Ita Dominus, XIX. diſt. ibi dum dicebat Petrum aliis Apoſtolis dediſſe poteſtatem prædicandi.

Item mandant illi videri capitulum, Bene quidem, XCVI. diſt. quod non facit ad propoſitum eorum, niſi reſpectum haberent ad illa verba ibi poſita prope principium, quæ ſunt iſta: Nec adjectione indiget plenitudo: quaſi vellent dicere, quod ex quo Petrus habuit plenitudinem poteſtatis, cap. Significaſti, de electione, non poteſt habere aliquam poteſtatem ſupra ſe, niſi Deum. Et ad hoc reſpondetur, quod Petrus non habuit dictam poteſtatis plenitudinem nomine ſuo, ſed vice & nomine eccleſiæ univerſalis, cujus miniſter eſt, ut patet per Auguſtinum in cap. Quodcumque, XXIV. quæſt. I cum ibi notatis per Archidiaconum in Roſario, de quo ſupra in præcedentibus dictum eſt.

Item etſi forſan habuerint reſpectum ad alia verba dicti cap. quæ habent, quod præſul eccleſiæ Romanæ merito beati Petri Apoſtoli per univerſum orbem primatum obtinet ſacerdotii: reſpondetur hoc eſſe intelligendum quoad eccleſias particulares per univerſum orbem conſtitutas, quas ipſa Romana eccleſia inſtituit, ut habetur in cap. Quis neſciat, XI. diſt. non autem quoad eccleſiam univerſalem; cui Papa tamquam illius miniſter ſubjicitur, ut ſupra in præcedentibus deductum eſt. Nec obſtant etiam alia verba dicti cap. Bene quidem, quæ habent quod Papa ſtatutis ſynodalibus conſuevit tribuere firmitatem: quoniam ſi illa verba recipiantur pro ſtatutis ſynodalibus conciliorum generalium, eſt hoc intelligendum per approbationem reverentialem, de qua habetur in cap. Sicut ſancti, XV. diſt. per quem textum ſatis videtur confutari opinio prædictorum: quoniam ſi auctoritas Papæ ſic eſſet ſupra concilia generalia legitime congregata, quod illorum ſtatuta non poſſent habere firmitatem ſine Papæ auctoritate, Gregorius non fuiſſet locutus in dicto cap. Sicut ſancti, de conciliis generalibus cum tanta reverentia, cum quanta locutus eſt ibidem.

Item allegant cap. Rogamus, XXIV. quæſt. I. ibi dum dicitur quod Petrus eſt caput totius eccleſiæ. Sed reſpondetur illud eſſe exponendum, id eſt, omnium eccleſiarum quæ ab ipſo exordium habuerunt, cap. Quis neſciat, XI. diſt. quoniam quamvis univerſæ per orbem catholicæ eccleſiæ inſtitutæ unus thalamus Chriſti ſint, tamen eccleſia Romana nullis ſynodicis ceteris eccleſiis prælata eſt, teſte Gelaſio Papa III. cap. Quamvis univerſæ, XXI. diſt. Et notandum, quod non dicit quod ſit prælata thalamo Chriſti, nec eccleſiæ univerſali, quæ eſt Chriſti thalamus, ut ibi: ſed dicit, Ceteris eccleſiis prælata eſt; ad denotandum quod omnes aliæ eccleſiæ a Romana diſtinctæ non faciunt thalamum Chriſti; ſed Romana & omnes aliæ cum ea faciunt Chriſti thalamum, & ſic eccleſiam univerſalem. Unde in quantum ceteræ eccleſiæ non faciunt eccleſiam univerſalem, & Romana non eſt prælata niſi ceteris ab ea diſtinctis, patet quod non eſt prælata eccleſiæ univerſali, & per conſequens quod non eſt univerſa, ſed de univerſitate corporis myſtici eccleſiæ, ut dicebat Gregorius in dicto cap. Ecce, XIX. diſt.

Item allegant cap. Cum beatiſſimus, XXIV. quæſt. I. ubi dicitur quod beatus Petrus a Domino recepit principatum. Sed reſpondetur, illud intelligendum quoad ceteras eccleſias, quæ a Romana habuerunt exordium; ſed non quoad univerſalem eccleſiam, quæ Chriſti thalamus eſt, ut patet per proxime dicta.

Item allegant cap. Si Petrus, eadem cauſa, & IX. ubi habetur quod Petrus, & non alius ex Apoſtolis, abſcidit aurem Malchi: ad denotandum quod ipſe præ aliis habiturus erat poteſtatem ligandi & ſolvendi. Sed reſpondetur hoc eſſe intelligendum quoad particulares eccleſias, quæ a Romana habuerunt exordium: non autem quoad eccleſiam univerſalem, ut patet per jam dicta ſupra.

Item allegant cap. De Conſtantinopolitana, XXII. diſt. ubi dicitur: Si qua culpa in epiſcopis invenitur, neſcio quis non ſit Papæ ſubjectus. Sed reſpondetur, illud non probare quod univerſalis eccleſia ſit ſubjecta Papæ, attento quod ibi non fit ſermo de univerſali eccleſia, ſed de culpis ſingulorum epiſcoporum eccleſiarum particularium, a Romana diſtinctarum, qui non faciunt eccleſiam univerſalem.

Item allegant cap. Antiqua, de privilegiis, ubi dicitur quod Romana eccleſia eſt mater univerſorum Chriſti fidelium. Sed reſpondetur illud eſſe intelligendum verum reſpectu ceterarum eccleſiarum, quibus Romana prælata eſt: non autem reſpectu univerſalis eccleſiæ, cui Romana non eſt prælata, ut patet per jam dicta ſupra.

Item allegant cap. primum de renuntiatione, lib. VI. ubi dicitur * haberi poteſtatem regere univerſalem eccleſiam, & illi præſidere. Sed reſpondetur, quod illa verba non ſunt ibi diſpoſitive poſita, ſed narrative; narrando verba quæ illi curioſi ultra modum dicebant in quæſtione, An eſſet illicitum Papæ renuntiare papatui, quando agnoſcebat ſe inſufficientem ad regendam univerſalem eccleſiam. Et ſic cum non ſint diſpoſitiva, non fundant intentionem allegantium.

* Forte, habere eam habere.

Item allegant cap. primum, XXII. diſt. ubi habetur quod eccleſia Romana eſt fidei mater. Sed reſpondetur, illud eſſe intelligendum ratione prædicationis, quam Petrus primus poſt Chriſtum in populis exercuit, & eccleſia Romana alias eccleſias inſtituit, XI. diſt. Quis neſciat. Et ſic illud non inferre quod eccleſia Romana ſit univerſa: nec quod eccleſia Romana fuerit prælata univerſali eccleſiæ. Et per hoc etiam reſpondetur ad dictum Ambroſii, in eodem cap. dicentis quod ipſe profeſſus eſt ſe velle in cunctis ſequi ſanctam Romanam eccleſiam, quoniam iſtud non probat eccleſiam Romanam fuiſſe prælatam univerſali eccleſiæ.

Item allegant quod Chriſtus fundavit eccleſiam ſupra Petrum. Sed reſpondetur hoc eſſe falſum, quoniam illa verba, *Et ſuper hanc petram*, non referuntur ad Petrum, ſed ad Chriſtum, juxta id, *Petra autem erat Chriſtus.*

Matth. 16.
1. Cor. 10.

Item allegant cap. Ita Dominus, XIX. diſt. cujus verba etiam ponuntur in cap. Fundamenta, de electione lib. VI. Sed ad illud fuit reſponſum in primis reſponſionibus ſupraſcriptis.

Item allegant verba per Chriſtum dicta Petro. Sed reſpondetur, quod per illa Petrus non fuit prælatus univerſali eccleſiæ, ſed particularibus eccleſiis, ut ſupra fuit oſtenſum ſecundum Gregorium & Gelaſium.

Item allegant gloſſam cap. In novo, XXI. diſt. quæ habet, quod Apoſtoli fuerunt pares in conſecratione & ordine, non autem in adminiſtratione. Sed reſpondetur, quod licet Petrus fuerit aliis major in adminiſtratione, hoc non infert quod

Petrus fuerit prælatus eccleſiæ univerſali, ut patet per jam dicta ſupra.

Item allegant, quod Apoſtoli voluerunt Petrum eſſe principem eorum. Ad quod reſpondetur, non reperiri, quod ipſum voluerunt eſſe principem eccleſiæ univerſalis. Nec umquam talem principatum habuit a Chriſto, ut patet per jam dicta ſupra, ſecundum Gregorium & Gelaſium.

Item allegant cap. Sacroſancta, XXII. diſt. Sed ad illud patet reſponſio per jam dicta ſupra.

Item allegant gloſſas & textus dicentes quod Papa non habet ſuperiorem in terris. Sed reſpondetur hoc eſſe verum, ſalvo jure thalami Chriſti, quando concilium generale non eſt congregatum. Sed quando eſt legitime congregatum, ſuperioritatem habet in Papam, ut ſupra in primis reſponſionibus oſtenſum eſt. Et iſto modo reſpondetur ad notata per Guilielmum in Speculo, titulo de legatis, §. Nunc oſtendendum, verſu XCII. & per Baldum in leg. reſcripta, *&c.*

Item allegant Papam impune poſſe tollere conſtitutionem concilii generalis, contra prohibitionem ipſius concilii generalis, ſupponentes Papam eſſe paſtorem univerſalis eccleſiæ. Sed ipſorum ſuppoſitum eſt falſum, & conſequenter ipſorum aſſertio ſuper illo fundata eſt falſa, ut patet per jam dicta ſupra.

Item allegant cap. Ubi majus, de electione lib. VI. in §. Ceterum, ubi dicitur quod Papa eſt rector univerſalis eccleſiæ. Sed reſpondetur quod illa verba, Univerſalis eccleſiæ, exponi debent, id eſt, omnium eccleſiarum particularium, membra univerſalis eccleſiæ exiſtentium, ut patet ex his quæ habentur in cap. Ecce, XCIX. diſt. & in cap. Quamvis, XXI. diſt. Eſtque dicta expoſitio neceſſaria, ut patet per jam dicta ſupra. Præterea notandum quod Gregorius X. dicta verba protulit tempore quo concilia generalia non frequentabantur, & ad poteſtatem eccleſiæ univerſalis pauci reſpiciebant. Et iſto modo poteſt reſponderi ad illa jura, ſi quæ allegentur ad probandum, quod Papa præſit eccleſiæ univerſali: quoniam exponenda ſunt taliter, quod veritati declaratæ per beatum Gregorium, in dicto cap. Ecce, & per Gelaſium in dicto cap. Quamvis, non obvient, id eſt, contradicant.

Item allegant dicta Auguſtini, Gregorii, ſancti Thomæ, Cyrilli & Rabani, & quorumdam aliorum. Sed reſpondetur, quod fundantur ſuper verbis dictis Petro a Chriſto, quæ ſane intellecta juxta jam dicta ſupra, non fundant Papam præſidentiam habere ſupra corpus univerſalis eccleſiæ. Nec obſtant A illa verba, *Paſce oves meas*: quæ ſi intelligantur de paſcuo ſpirituali, illud eſt comprehenſum ſub poteſtate ligandi & ſolvendi, quæ data eſt eccleſiæ principaliter, ut ſupra oſtenſum; attento quod nullus debet prædicare, niſi mittatur eccleſia, vel a Petro nomine eccleſiæ. Si autem intelligantur de paſcuo corporali, tunc, cum illud pertineat ad eccleſiam univerſalem, ut patet in Actibus Apoſtolorum, ubi diſtribuebatur unicuique prout ſibi opus erat, non cenſetur per hoc Petro amplior poteſtas data quam eccleſiæ univerſali: & ſic ceſſat argumentum. *Joan. 21.* *Actor. 4.*

Nec obſtat, ſi pro eis dicatur quod Papa præſidet eccleſiæ Romanæ, cap. Licet, de conſtitutionibus, lib. VI. & ceteris eccleſiis, quæ faciunt univerſalem, ut in dicto cap. Quamvis, quoniam reſpondetur, quod ad hoc quod Papa præſideret univerſali eccleſiæ, requireretur quod ipſe præſideret capitibus & membris omnium eccleſiarum per orbem inſti- B tutarum, ut patet in dicto cap. Quamvis, ibi dum dicitur, Univerſæ. Sed Papa non præſidet capiti eccleſiæ Romanæ, quia ſibi ipſi præſidere non poteſt. Igitur non præſidet univerſis eccleſiis univerſalem facientibus.

Item allegant cap. Si ſummus, de ſententia excommunicationis in Clementinis, ubi Papa dicitur ſummus Pontifex. Sed reſpondetur, quod non debemus reſpicere quid Papa ſibi fecit, ſed quid facere debuit: & conſtat quod non debet ſe appellare ſummum, ut ſupra in principio fuit probatum. Igitur, *&c.* Et eodem modo poteſt reſponderi ad cap. Ubi majus, de electione, lib. VI. ubi Papa nominatur rector univerſalis eccleſiæ. Et ſuppoſito, ſine præjudicio veritatis, quod poſſet ſe appellare ſummum, hoc eſſet referendum reſpectu eccleſiarum particularium, non autem reſpectu eccleſiæ univerſalis, cui non præſidet, ut patet per jam dicta ſupra. Et de poteſtate C eccleſiæ dicit Apoſtolus ad Epheſios, quod eccleſia eſt corpus Chriſti & plenitudo ejus. Et Auguſtinus lib. de ſymbolo, tract. 4. dicit quod eccleſia eſt ſponſa Chriſti, quodque totum poſſidet, & a viro ſuo accepit in dotem. *Epheſ. 1.*

Quibus attentis, conſtat Papam non eſſe ſupra eccleſiam univerſalem, nec per conſequens ſupra concilium generale ipſam repræſentans, quodque, præmiſſis attentis, non potuit dominus Eugenius IV. neque poteſt diſſolvere hoc concilium generale ſine conſenſu ipſius concilii; ſed ei, juxta decretum concilii generalis Conſtantienſis & alia ſupradicta, obedire tenetur.

Et hic eſt finis, atque ſufficit.

EPISTOLÆ EUGENII PAPÆ IV.

ad vel contra ſynodum Baſileenſem hic ſeorſim congeſtæ, & juxta datas ipſarum, quantum ex ipſis divinari licuit, digeſtæ.

XLVIII.

Bulla miſſa a domino noſtro Papa domino archiepiſcopo Colonienſi.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri archiepiſcopo Colonienſi, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

QUoniam ex multorum relatione ſentimus murmurare nonnullos, audita diſſolutione concilii, ſi quod eſſe congregatum videbatur in civitate Baſileenſi, opinantes forſitan nos ſubterfugere velle concilium, quod ſemper optavimus fieri & optamus; nos fraternitatem tuam aviſatam facimus per præſentes, quod illa fecimus cum maturo conſilio & deliberatione, juſtis ex cauſis in litteris noſtris expreſſis, quæ non fuerunt fictæ, ut aliqui garriunt, ſed veræ & efficaces fuerunt etiam. Et ſunt aliæ cauſæ, quas nolumus ſpecifice exprimere, quia manifeſtari non poterant ſine quorumdam principum nota. Sed ſi omnes aliæ cauſæ defuiſſent, una potiſſima fuit per ſe omnibus nota, infirma ſcilicet noſtri corporis valetudo. Nos enim, qui in minoribus conſtituti in Conſtantienſi concilio reformari eccleſiam cupiebamus, jam in Pontificatu noſtro deſiderium illud noſtrum perficere, & in tam pio opere laborare perſonaliter plurimum affectamus. Ideo concilium indiximus in civitate Bononienſi. Neque enim D cum agendum ſit de reformatione univerſalis eccleſiæ, cujus directio & cura principaliter ad nos pertinet, & de nonnullis aliis graviſſimis rebus concernentibus ſtatum reipublicæ Chriſtianæ; nobis conveniens viſum eſt tantam rem fieri debere per legatum ſine noſtra præſentia & venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium. Sed, ſicut ei placuit cujus inſcrutabilia conſilia ſunt, graviſſima perſonæ noſtræ ſupervenit infirmitas: a qua licet paulatim convaleſcere incipiamus, tamen non omnino liberati ſumus, ita ut poſſimus ſine certiſſimo mortis periculo ad remotiores partes accedere. Igitur in loco magis vicino concilium celebrare, & in eo præſidere decrevimus. Quare nemo E juſte ſuccenſere nobis poteſt, ſi ex omni voluntate Dei, quam oſtendit in nobis, illud elicimus, quod ei gratum & utile eccleſiæ ſuæ fore non dubitamus. Miramur itaque, venerabilis frater, de quibuſdam, qui magis quærentes evertere & deformare, quam ſtabilire & reformare eccleſiam; hæreſes fovere & bella ſuſcitare, prout hactenus notorie fecerunt, quam præmiſſa exſtirpare, & in dulcedine pacis reducere; obloquuntur & ſtudent contra voluntatem & decretum noſtrum epiſcopos & prælatos in Baſilea ſub nomine concilii congregare, non ut ibi per eos reformetur, ſed ut penitus obruatur ſtatus eccleſiæ, & fides catholica confundatur. Licet archiepiſcopi & epiſcopi, quoad reformationem in vita &

Digitized by Google

moribus, diffinitivas voces habeant in concilio generali, tamen ex juramento prius præſtito parere & obedire mandatis Apoſtolicis ſunt adſtricti: nec remanere Baſileæ, qui erant, nec de novo accedere, ſed potius ad veniendum Bononiam ſe præparare debuiſſent, poſtquam decreti noſtri notitiam habuerunt. Plerique ſtare & accedere ſunt coacti, in quibus nec vis nec auctoritas concilii generalis conſiſtit, quorum voces & deliberationes minime liberæ ſunt, cum ab eorum qui compulerunt voluntate dependeant. Itaque digni non ſunt, neque habiles, qui dent legem eccleſiæ, neque aliis nationibus, neque religioni Chriſtianæ. Nos enim in concilio proxime celebrando Bononiæ in tempore conſtituto, vel citius, quamprimum ſufficiens numerus prælatorum aderit, videbimus & judicabimus cum conſilio in talibus opportuno ſuper cauſa eorum qui Baſileæ remanſerunt, vel illuc noviter acceſſerunt: & inſpirante nos Domino, qui inſpirat juſta & ſancta conſilia, in his ad quæ concilium Baſileæ fuit principaliter ordinatum, ſalubriter providere conabimur. Quare, venerabilis frater, cum tibi etiam, qui in eccleſia Dei notabile membrum exiſtis, ſolers immineat cura præmiſſorum, qui de veritate rerum & ſtatu perſonæ noſtræ es plenius informatus; qui vides in hoc turbine fluctuantium voluntatum ſub hac informitate aſſerti concilii rem eccleſiæ periculoſe committi, quæ majoribus conſiliis indigeret, quibus utinam omnes debito in tempore ſufficere poſſemus; & ſentire potes, non per univerſalem Chriſtianorum voluntatem, ſed per aliquos conſpiratores, ad perniciem eccleſiæ, prælatos fictis rationibus coloratiſque argumentis induci, & nonnullos exquiſitis modis & comminationibus impelli, ut ad id aſſertum concilium vadant, quod & lapſu temporis & noſtra auctoritate eſt diſſolutum; fraternitatem tuam in Domino exhortamur, quatenus per nuntios & litteras tuas, quomodocumque noveris aptius convenire, retrahere procures prælatos circumſtantes, & temporales dominos exhortari, ut ipſos retrahant a dicto aſſerto concilio Baſileenſi. Et ſi qui jam iviſſent, hos penitus revocare; in quam majori numero fieri poteſt ipſos inducendo, ut ad indictum per nos Bononienſe concilium ſupradictum, ut tenentur, debito tempore, quantocitius poterunt, venire procurent; & temporales domini ſuos oratores ad dictum Bononienſe concilium mittant, qui ſuis honoribus adſint, negotia dirigant, & juſtis deliberationibus foveant, ſicut de Chriſtiana eorum devotione ſperemus: quo in tempore tu etiam ad ipſum Bononienſe concilium debeas advenire. Quia in te omnem tuæ virtutis conſuetum vigorem excitamus in hac juſta cauſa eccleſiæ Dei, ut omnis mundus intelligat ſancto operi ſanctas te atque ferventes operas poſuiſſe, & nos ad meritos tuos honores ferventius animemur; nobis de tempore in tempus notificando, quantum (ut ſperamus) virtus tua profecerit, & proſecuta fuerit in prædictis.

Datum Romæ, apud ſanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimo primo, III. Idus Februarii, Pontificatus noſtri anno primo.

XLIX.

Informatio miſſa per dominum noſtrum Papam ad regem Romanorum per dominum Jacobum archiepiſcopum Ebredunenſem, deliberata circa modum ſe habendi per dominos prælatos & alios Baſileæ congregatos.

Quia impoſſibile eſt ſine fide placere Deo, & ſanctiſſimus dominus noſter ſub continuata religionis Chriſtianæ inſtitutione a puero vacaverit fidei obſervationi; nihilque amplius deſideret, poſt animæ ſalutem, quam ipſius fidei obſervationem & incrementum; placet [contentatur] ejuſdem ſanctitati, quod exiſtentes in loco prædicto Baſileenſi, & qui erunt, auctoritate per dominum noſtrum eis concedenda, & præſidentibus nuntiis ſive legatis per ſanctitatem ſuam deputandis, intendere poſſint & valeant hæreſum extirpationi vigentium in partibus ultramontanis, & potiſſime Bohemorum nunc urgenti, tam per inſtructionem, quam per reductionem eorum ad ſacroſanctam fidem catholicam, & aliis viis debitis, licitis & honeſtis: proviſo tamen, quod ſi oriantur dubia notabilia, ſeu magna, ejuſdem domini noſtri cum conſilio concilii & dominorum cardinalium ſit deciſio auctoritative; vel remittantur ad concilium aliud futurum, ubi dominus noſter perſonaliter intereſſe poſſit, ſi prædicti Baſileenſes maluerint.

Item placuit [contentabiturque] domino noſtro, quod prædicti circa reformationem morum in omni ſtatu eccleſiaſtico invigilare habeant & aviſare particulariter, prout Spiritus ſanctus miniſtrabit unicuique; proviſo quod eorum aviſamenta per oratores ſuos ipſi domino noſtro tranſmittant; qui correcto & addito quod ſuæ ſanctitati videbitur, communicatione facta correctoribus & additoribus exiſtentibus in Baſilea, firmitatem obtineant, prout domino noſtro videbitur, approbantibus dictis in Baſilea congregatis; & ſi non concordaverit ſanctitas domini noſtri cum prædictis, remittantur ad futurum aliud concilium, in quo dominus noſter intereſſe poſſit, ut per hæc & alia debitus honor ſedi Apoſtolicæ ſervetur, & ei deferatur.

Item quia pacis bonum inter omnia deſiderabile eſt, cum non niſi pacis in tempore bene colatur pacis auctor; placuit [contentatur] domino noſtro, quod prædictis omnibus ad avitandum ſe de pacis procuratione interponant, media ad eam quærant, & idem efficaciter intendant; ſalva ſemper in omnibus prædictis ſanctæ ſedis Apoſtolicæ auctoritate; cui devote obſecundare tenentur qui Chriſtiano nomine gloriantur. Et propterea remittenda eſt ei deciſio ſaltem, ut ſuperiori capitulo continetur.

Item quod omnia & ſingula, requiſitiones, exhortationes, monitiones, citationes, dietum appoſitiones, & proceſſus incepti, & qui inciperentur poſt præſentium conceſſionem per Baſileæ congregatos, contra quaſcumque perſonas, cujuſcumque dignitatis aut conditionis exiſtant, ſive ſtatus, & omnia per quæ, ſive quorum medio, ſive auctoritate ad ipſos vel ipſas ventura eſt, pro non factis habeantur, perindeque ſit ac ſi nullo umquam tempore facta, facti, ſeu factæ extitiſſent; ita quod omnia remaneant in ſtatu in quo erant ante dictam congregationem Baſileæ: & etiam omnes monitiones, citationes & proceſſus incepti in audientia contradictarum & alibi auctoritate Apoſtolica, & qui inciperentur poſt præſentium conceſſionem contre dictos Baſileæ congregatos, ſeu ſingulares eorumdem qui ibidem erant, exiſtant, aut fuerint, habeantur pro non factis, ac ſi numquam eveniſſent, ſive facti, aut factæ extitiſſent; ita quod in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti in vera pace, caritate non ficta, & bona unione animarum, modo & forma præinſertis, & non aliter, nec in aliis, cum maturitate debita procedatur, una cum legatis domini noſtri Papæ deputandis.

Item paratus eſt dominus noſter abbreviare tem-

pus concilii proxime futuri Bononiæ, & etiam locum mutare, dummodo fiat in tertis eccleſiæ immediate ſubjectis in Italia, ubi dominus noſter cum ſacro collegio poſſit perſonaliter præſidere, juxta concilium io Baſilea exſiſtens; & ibidem poterunt convenire & Papa & dominus rex perſonaliter in concilio, ubi multa bona fieri poterunt, quæ fieri non poſſent ſine Pspæ ad minus præſentia.

L.

Tenor litterarum Apoſtolicarum de poteſtate legati Papæ moderni præſidente concilio.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Juliano ſancti Angeli diacono cardinali, Apoſtolicæ ſedis legsto, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Quamprimum fuimus divina favente elementia ad apicem ſummi Apoſtolatus aſſumpti, venit nobis in mentem, quantum muodo utilis & neceſſaria eccleſiæ legario tua, cum qua fuiſti per ſedem Apoſtolicam deſtinatus ad Alemaniæ & nonnullas alias partes, pro cauſa fidei & ordinatione concilii generalis & aliis commiſſionibus ſpecialibus de rebus magnis & arduis datis circumſpectioni tuæ. Propterea placet nobis, & volumus ut legationem hujuſmodi pro cauſa fidei & aliis ſpecialibus commiſſionibus tibi factis, quantum tibi gratia divina conceſſerit, continues atque perficias, cum illis modo & forma, poteſtate & facultatibus tibi datis atque conceſſis per felicis recordationis Martinum Papam V. prædeceſſorem noſtrum, prout in ejus litteris plenius continetur. Circa vero negotium concilii generalis, quia in pluribus mutationem eſſe factam ſentimus, omnia quæ emerſerint, vel ad notitiam tuam pervenerint, celeriter nobis ſcribas, cum conſilio tuo, qualiter in talibus providendum & agendum eſſe videatur; ſignificando nobis omnem illarum rerum ſtatum particulariter & diſtincte.

Datum Romæ, apud ſanctum Petrum IV. Idus Martii, Pontificatus noſtri anno primo.

LI.

Bulla revocationis per commiſſionem factam domino cardinali legato, de concilio cum cauſis inibi expreſſis.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Julianõ ſancti Angeli diacono cardinali, Apoſtolicæ ſedis legsto, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Poſtquam divina clementia ad apicem ſummi Apoſtolatus, licet immeriti, aſſumpti fuimus, nihil dignitati noſtræ & amplitudini ſedis Apoſtolicæ magia convenire putavimus, quam omni ſtudio & diligentia proſequi, ut perſonæ eccleſiaſticæ, quantum humanæ fragilitati cælitus permiſſum eſt, per ſemitam Jeſu Chriſti incedentes, abjectis illecebris cum ſinceritate religionis & fidei vitam honeſtam ducerent, & Deo, prout profeſſi ſunt, ſeipſos veris effectibus dedicarent. Quod conſiderantes, & in animo noſtro ſæpius repetentes, ac ea quæ per felicis recordstionis Martinum Papam V. prædeceſſorem noſtrum circa celebrationem Baſileenſis concilii juxta ordinationem Conſtantienſis ſynodi inſtituta fuerunt; qui tibi in dicto Baſileenſi concilio præſidendi, & hujuſmodi concilium, ſi & quando prudentiæ tuæ videretur, diſſolvendi, & pro alio concilio, juxta ſtatuta præfatæ ſynodi, in decennio celebrando, alium locum aſſignandi, plenam per varias ſuas litteras dedit facultstem, Deo propitio, abſolvere & perficere intendentes; de venerabilium fratrum noſtrorum conſilio, circumſpectioni tuæ, ex quo in ingreſſu tuo ad Alemaniæ partes nulli prælati in Baſilea pro celebratione concilii erant congregati, dedimus in mandatis, ut interea circa expeditionem contra Bohemos hæreticos tibi etiam commiſſam vacares, & deinde ad civitatem Baſileenſem dicti concilii locum accederes, & ibidem noſtro & eccleſiæ nomine præſideres. Verum licet ad opprimendam dictorum hæreticorum perfidiam omnia a te prudenter & ſolicite geſta ſint, & nihil ad hoc ſanctum opus pertinens prætermiſſum eſt; tamen occulto Dei judicio permiſſum eſt, ut infelix ac turpis illa catholicorum fuga ſequeretur, poſteaquam, præmiſſis dilectis filiis magiſtro Joanne Polemar palatii Apoſtolici cauſarum auditore, ac Joanne de Raguſio in theologia magiſtro & ordinis fratrum Prædicatorum procuratore, ad dictam civitatem profectus es; & omnia juxta deſiderium cordis noſtri circa reformationem cleri, exſtirpationem hæreſum, pacem & ſalutem Chriſtianorum, quantum in te fuit, efficere procuraſti. Tamdem, cum poſt longam tuam moram, requiſitis inſuper a tua circumſpectione prælatis & aliis, parva ibidem congregatio facta fuit, de conſenſu eorum qui in dicta civitate exſiſtunt, dilectum filium Joannem Puleripatris in theologia magiſtrum canonicum Biſuntinum pro plena informatione diſpoſitionis concilii ac belli & turbationis illarum partium ad nos & dictos fratres noſtros deſtinaſti; quem una cum dictis fratribus, noſtris, licet infirmitate gravati, libenter audivimus; & omnia per ipſum tam nobis una cum præfatis fratribus, quam commiſſariis noſtris ad eum audiendum per nos poſtea deputatis, facunde & prudenter explicata plene intelleximus. Qui enarravit inter cetera, quod in partibus Alemaniæ ſpecialiter clerus multipliciter deformatus erat; quodque peſtis illa Bohemica ad multas Alemaoiæ partes ſerpens venenum ſuum effuderat, & partes illas tam deteſtabili labe inquinaverat. Quodque etiam exinde in partibus Baſileæ infinita ſcandala ſuborta erant, cum nonnulli oppidani ſectam Bohemorum imitantes clerum perſequerentur, & crudeliter trucidarent. Addidit præterea alias difficultates & pericula, quæ ex bello inter dilectos nobiles viros Philippum Burgundiæ & Fridericum Auſtriæ duces proveniebant. Nam hi armis decertantes, terras dictæ civitati propinquas habentes aſſerunt tranſitum ad Baſileam ſine formidine & periculo fieri non poſſe. Præterea celebrationem concilii & reformationem eccleſiæ plurimum opportunam eſſe aſſerebat. Quæ omnia ac plura alia ſatis nota, quæ honeſtatis gratia prætereunda & [a] ſubjicienda ſunt, conſiderantes, quamvis antea variis nuntiis ac litteris cognita nobis eſſent; ac exiſtimantes ob tot difficultates & pericula prælatos forſitan tanto tempore exſpectantes Baſileam non veniſſe, ſeptenniumque in quo congregari debebant elapſum eſſe; & ſi de novo vocarentur, pericula & difficultates prædictas allegarent, nec ad ſubeunda hujuſmodi pericula honeſte cogi poſſent: ac etiam verſantes in animo noſtro, quod cum tot facultatibus, impedimentis & periculis, hiems etiam inſtat, & nova vocatio ad concilium celebrandum, quam idem Joannes Pulcripatris affectare videbatur, fruſtra fieret, niſi aliquod conveniens temporum ſpatium interponeretur. Cumque etiam his proximis diebus eariſſimus in Chriſto filius noſter Joannes Palæologus Imperator Conſtantinopolitanus nuncupatus, oratorem ſuum ad nos & prælatos fratres noſtros deſtinaverit, qui exponendu

[a] Forte, ſubticenda.

nos requiſivit, ut juxta ordinationem dicti prædeceſſoris pro unione orientalis eccleſiæ cum Romana & occidentali eccleſia concilium celebraretur: noſque conventiones & ordinationem dicti prædeceſſoris etiam cum conſilio dictorum fratrum noſtrorum approbantes, ipſiſque Græcis poſtulantibus, juxta conventiones dicti prædeceſſoria, expenſas galearum eos ad concilium conducere, & ipſo finito, ad partes ſuas reducere debentium, & alias expenſas opportunas & neceſſarias obtulerimus: multaque etiam loca Italiæ, cum alibi pro Græcis commode fieri non poſſet, pro celebratione dicti concilii, eorumque reductione, ad ritum Romanæ eccleſiæ per nos oblata fuerint; dictuſque orator nos certos effecerit, Imperatorem & patriarcham præfatos alios ſuos oratores cum plena poteſtate tranſmiſſuros eſſe, qui ex oblatis in Italia locis aliquem, præſertim cum plena poteſtate Bononiam, acceptabunt, prout ad præfatum prædeceſſorem ante ſui obitus notitiam tranſmittebant. Cumque ſi nova prælatorum vocatio, ut præmittitur, fieret, hæc duo concilia uno prope tempore concurrere videantur: & ſi ea disjuncta fieri & celebrari contingeret, unum ex altero debilius & minoris efficeretur auctoritatis: Hæc inſuper una cum dictis fratribus noſtris animo noſtro contemplantes, cum in univerſa republica Chriſtianorum nihil deſiderabilius contingere poſſet, quam videre Græcos tanto temporis intervallo a dicta Romana eccleſia disjunctos, ſub ritu ipſius eccleſiæ & veritate catholicæ fidei reductos eſſe, & illam Græciæ nationem, quæ tot ſanctos patres & viros egregios & ſapientes genuit, qui humano generi tam ſacrarum quam ſæcularium litterarum ſeminarium dederunt, Romanæ eccleſiæ unitam, & ſub ipſius unico ovili reductam; His & aliis rationabilibus cauſis inducti, tam reformationi cleri & eccleſiæ ac exſtirpationi hæreſum, ac paci & tranquillitati Chriſtianorum, quam etiam Græcorum reductioni, quæ omnia ſummis deſideramus affectibus, providere perſonaliter valeamus; circumſpectioni tuæ ipſum concilium, ſi quod adhuc pendere videatur, diſſolvendi, & nihilominus ante diſſolutionem hujuſmodi in civitate noſtra Bononienſi, ubi Deo auctore perſonaliter intendimus præſidere, uſque ad annum cum dimidio a die diſſolutionis hujuſmodi computandum, novum concilium indicendi, aliudque pro tempore decennii juxta ordinationem dictæ Conſtantienſis ſynodi in loco, ubi tibi cum concilio eorum qui in Baſilea pro concilii cauſa exſiſtunt videbitur, ſimiliter indicendi; ac omnia alia in præmiſſis agendi, diſponendi, ſtatuendi, exſequendi & concludendi, quæ pro ſtatu & honore noſtro, & dictæ Romanæ eccleſiæ, ac pace & tranquillitate reipublicæ Chriſtianæ, noveris profutura, plenam & liberam de ipſorum fratrum, videlicet Jordani Sabinenſis, Antonii Oſtienſis, & [a] Velletenſis, Hugonis Prænestinenſis, epiſcoporum, & dilectorum filiorum noſtrorum Joannis tituli ſancti Laurentii in Lucina, Antonii tituli ſancti Marcelli, Joannis tituli ſancti Sixti, Franciſci ſancti Clementis, Angelotti tituli ſancti Marci, presbyterorum, Lucidi ſanctæ Mariæ in Coſmedin, & Ardecini ſanctorum Coſmæ & Damiani, ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconorum cardinalium, conſilio, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium concedimus facultatem pariter ac poteſtatem; ratum & gratum habituri quidquid per te ſuper præmiſſis propoſitum, deliberatum, ordinatum, ſtatutum ac decretum & conſultum fuerit: idque faciemus, auctore Domino, uſque ad ſatisfactionem condignam inviolabiliter obſervari.

[a] Ardecini.

Datum Romæ, apud ſanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimo primo, XI. Idus Februarii, Pontificatus noſtri anno primo.

Ego Jordanus epiſcopus Sabinenſis domino noſtro præfato aliqualiter impedito, ac de ejus mandato, præſentibus præſcriptis dominis cardinalibus, manu propria ſubſcripſi.
Ego Jordanus epiſcopus Sabinenſis nomine meo proprio ſubſcripſi.
Ego Antonius epiſcopus Oſtienſis, manu propria ſubſcripſi.
Ego Hugo epiſcopus Prænestinenſis, nomine meo proprio ſubſcripſi.
Ego Joannes tituli ſancti Laurentii, ſubſcripſi.
Ego Antonius tituli ſancti Marcelli, ſubſcripſi.
Ego Joannes tituli ſancti Sixti presbyter cardinalis, me ſubſcripſi.
Ego Franciſcus tituli ſancti Clementis presbyter Cardinalis, ſubſcripſi.
Ego Angelottus tituli ſancti Marci presbyter cardinalis, ſubſcripſi.
Ego Lucidus cardinalia de Comitibus ſanctæ Mariæ in Coſmedin, ſubſcripſi.
Ego Ardecinus ſanctorum Coſmæ & Damiani diaconus cardinalis, ſubſcripſi.

LII.

Littera revocationis concilii publicata Romæ, & alibi.

Eugenius, *&c.* ad futuram rei memoriam, univerſis ſingulis Chriſti fidelibus, præſentes litteras inſpecturis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Quoniam alto & incomprehenſibili Domino reddere conſtituimus vota noſtra in conſpectu omnis populi, & in atriis ſanctis ejus; poſtquam claves Domini ſucepimus, & beati Petri naviculam gubernamus, ſuppreſſi magno pondere, inter proceloſos mundi motus eſſe videmur conſtitui. Contuemur enim ſubortam iſta tempeſtate profanam hæreſim Bohemorum quaſi venenum inficere præcordia fidelium, inque dies mortali contagio ſerpere, taxareque animos titubantium populorum; & Græcorum errores, ad quorum exſtirpationem ſalubribus experimentis providebatur, propter emergentia incommoda perdurare; hoſtes adorandæ Crucis ab Aſia & Africa inter Europam vaſta cæde atque calamitate invaleſcere contra populum Chriſtianum, & per ipſos principes populoſque fidelium inter ſe concertantes deſævire; & clerum in diverſis mundi partibus reformatione plurima indigere. His igitur profanis malis afflictati, clamare cogimur ad Dominum: *Excita potentiam tuam, & veni, ut ſalvos facias nos. Deus converte nos: oſtende faciem tuam, & ſalvi erimus: Domine Deus virtutum converte nos.* His & aliis cogitationibus laniantibus mentem noſtram, alta nos cura ſollicitat, [a] quod tot malis obſtare & Chriſtianæ ſaluti providere poſſimus. Et dum affectionem noſtram flagrantiſſimam attendimus, vehementiſſime concitamur: dum vero gerendarum rerum magnitudinem, loca & tempora menſuramus, neceſſitatem conditionis humanæ recordamur, quoniam res tam arduas tamque difficiles luſtrare brevi ſpatio non valemus; attento maxime, quod dum felicis recordationis Martinus Papa V. prædeceſſor noſter, dilectum filium noſtrum Julianum ſancti Angeli diaconum cardinalem, pro celebratione Baſileenſis concilii ad ipſam civitatem Baſileenſem deſtinaſſet,

Pſalm. 79.

[a] Forte, quomodo.

dum nulla adhuc ibi congregatio prælatorum facta foret; ipſe cardinalis, ne interim tempus vacuum deduceret, verſus Bohemiam ſe tranſtulit, ſicut habuerat in mandatis; ſicuti demum facta occulto Dei judicio catholicorum fuga, præmiſſis ad ipſam civitatem Baſileenſem dilectis filiis Joanne Polemar, palatii Apoſtolici cauſarum auditore, & Joanne de Raguſio in theologia magiſtro ordinis Prædicatorum procuratore, cardinalis profectus ad ipſam civitatem, requiſitiſque prælatis partium diverſarum, parvaque ibidem cleri congregatione ſecuta, de conſenſu eorum qui in dicta civitate exſiſtunt, dilectum filium Joannem Pulcripatris in theologia magiſtrum canonicum Biſuntinum ad nos & dictos fratres noſtros tranſmiſit: qui nobis inter cetera facunde & prudenter explicavit, ſignificavitque deformationem cleri in partibus illis, & nefandam ipſius hæreſis peſtem pullulare in dies, & jam uſque ad partes Baſileæ proximas adveniſſe, ſecutis inde ſcandalis & cladibus abominandis: nam hæreſis prædictæ imitatores clerum inſequentes aliquos turpiter expulerunt, & nonnullos inhumaniter trucidarunt. Addidit etiam diſcrimina principatus guerræ inter dilectos filios nobiles viros Philippum Burgundiæ & Fridericum Auſtriæ duces, aliaſque difficultates, ex quibus tamen novam prælatorum vocationem ad Baſileam affectare videbatur. Nos quidem examinantes conditionem mundi, temporum & locorum, quod inſtat tempus hiemis, quodque loca circumſtantia Baſileam, potiſſime verſus Auſtriam & Burgundiam, minus eſſe tranſitu ſecura ferebantur; unde veriſimile fuit prælatos in Baſilea diutius exſpectatos non veniſſe: qui etiam conſideratis difficultatibus, temporum ineptitudine, periculo bellorum, non veniendi rationes allegare poſſent: & ſi qui pauci veniſſent, tractandis rebus multis & magnis non ſufficerent: quodque præteriit tempus ſeptennii, in quo ſecundum ſtatuta Conſtantienſis concilii ſine alia vocatione debebant congregari: Super hæc omnia quæ animo noſtro verſabamus, quia propter certas conventiones unionis & reductionis Græcæ orientalis eccleſiæ in Romana & univerſali eccleſia initas & tractatas inter ipſum prædeceſſorem noſtrum & ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, de quorum numero eramus, & oratores in Chriſto Joannis Palæologi Imperatoris Conſtantinopolitani illuſtris, & venerabilis fratris noſtri Joſeph apud Græcos Conſtantinopolitani patriarchæ, ipſi Imperator & patriarcha his diebus ſuos ad nos & præfatos fratres noſtros oratores tranſmiſerunt: requirentes ex tractatis eiſdem pro unione & reductione prædictis, quod ſicuti cum prædeceſſore noſtro & fratribus eiſdem convenerant, dignaremur exſequi, & in loco eis apto generale concilium facere convocari: requirentes etiam præmiſſas expenſas, & alia ibi ſecundum dictas conventiones promiſſa: unde nos & oblationes propter exſecutionem tanti boni, pro adventuris prælatis & oratoribus eorum ad Italiam, pro manſione, & pro ſuo reditu ad Græciam, pro galeis & aliis neceſſariis obtulimus impenſas opportunas. Cum quibus Græcis dum nominatæ fuiſſent Roma, Ancona & Bononia, & alia Italiæ loca, demum licet Roma nobis & fratribus noſtris commodior exſtitiſſet, in Bononiam putamus aptius convenire; quæ propter habilitatem navigationis eorum, & propter aditum viciniorem ultramontanorum ad Italiam, capacitatem loci, & ad alias conditiones, idonea reputatur: quo præfati patriarcha & Imperator ſolemnes ſuos oratores ad nos tranſmittere promiſerunt, ſicut ante notitiam obitus præfati noſtri

A prædeceſſoris tranſmittebant. Conſiderantes itaque prædicta, & quod in tota republica Chriſtianorum nihil ſanctius & optabilius eſſe poſſet, quam Græcam eccleſiam, olim tot ſanctis & viris eccleſiaſticis clariſſimis illuſtrem, dimiſſis erroribus, reductam videri ad ritum Romanæ & univerſalis eccleſiæ, comprehendimus neceſſarium eſſe ad conveniens ſpatium temporis in Bononiam generale concilium convocari. Nam ſi prælati Baſileam de novo vocarentur, qui convenire non poſſent ſine temporis intervallo, utrumque concilium fere uno tempore concurreret; & ſic utrumque minoris auctoritatis haberetur, nec prælati in utroque poſſent intereſſe, nec poſſet utrumque generale concilium nominari. Unde B pro ipſorum commoditate, ne bis habeant convenire, & cauſis ſuperius declaratis, & aliis magnis & urgentibus ſuis loco & tempore declarandis, majus bonum minori præponentes, nos de conſilio & aſſenſu venerabilium fratrum noſtrorum Jordani Sabinenſis, Antonii Oſtienſis, Hugonis Prænestinenſis, epiſcoporum, Joannis tituli ſancti Laurentii in Lucina, Antonii ſancti Marcelli, Joannis tituli ſancti Sixti, Franciſci tituli ſancti Clementis, Angelotti tituli ſancti Marci, presbyterorum, Lucidi ſanctæ Mariæ in Coſmedin, & Ardecini ſanctorum Coſmæ & Damiani, diaconorum ejuſdem ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, per litteras noſtras directas ipſi cardinali ſancti Angeli legato, ut ſupra C alias, concilium, ſi quod in Baſilea congregatum videretur, ex cauſis prædictis diſſolvendum, & aliud (ut prædicitur) in anno cum dimidio a die publicationis earumdem litterarum in præfata civitate Bononia celebrandum, indicendum & publicandum; & ſequens aliud concilium in decennio a die diſſolutionis ipſius Baſileenſis concilii, juxta ordinationem Conſtantienſis ſynodi, in civitate Avinionenſi enuntiandum & ſtatuendum decrevimus. Et quia poſt tranſmiſſionem præfatarum noſtrarum litterarum ad notitiam noſtram pervenit, ultra ea quæ ſuperius continentur, præfatos Bohemos hæreticos in Conſtantienſi concilio tam mature atque ſolemniter condemnatos, & in Senenſi concilio ac per diverſos pro- D ceſſus ſedis Apoſtolicæ & legatorum ejus ſubſequenter aggravatos & reaggravatos, cum invocatione etiam auxilii brachii ſæcularis, & publici belli indictione multiplici, [a]quouſque toti orbi pluſquam notiſſimum eſt, catholicæ fidei eſſe notorios hoſtes & perfidos inimicos armatos, hæreſes pertinaciſſime & inflexibiliter defendentes, fuiſſe invitatos Baſileam ad diſputandum & contendendum ſuper articulis in præfatis conciliis generalibus, & per proceſſus Apoſtolicos tam ſolemniter (ut præfertur) condemnatos, in injuriam auctoritatis Apoſtolicæ ſacrorumque conciliorum prædictorum, contra decreta ſanctorum patrum, & ſtatuta legum imperialium, civilibus audientiam expreſſe denegantium; & alia diver- E ſa ſcandala & pericula imminere, ut eo citius ad terminum currant & veniant ipſorum conciliorum, quo citius præmiſſa fuerint publicata: exnunc renore præſentium de ipſorum noſtrorum fratrum cardinalium conſilio & aſſenſu, concilium, ſi quod (ut præmittitur) Baſileæ congregatum videatur, de Apoſtolicæ poteſtatis noſtræ plenitudine diſſolvimus & totaliter liberamus; aliudque concilium in anno cum dimidio a die datæ præſentium computando, in præfata civitate Bononienſi, quam ad hoc cognovimus aptam quamplurimum, ut præfertur, indicimus, publicamus, & tenore præſentium declaramus: in quo cum præfatis fratribus noſtris, dante Domino, intendimus intereſſe & perſonaliter præſi-

[a] Forte, quoſque.

dere. Et nihilo minus in decennio aliud ſimile concilium, juxta ſtatuta Conſtantienſis ſynodi, de eorumdem fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu, in civitate Avinionenſi ſimiliter extunc indicimus, publicamus & declaramus in nomine Jeſu Chriſti filii Dei, cujus pretioſiſſimo ſanguine ſalvati ſumus, & cujus [a] populi ſalutem totis affectibus aſpiramus; vobis univerſis & ſingulis patriarchis & archiepiſcopis, epiſcopis, prælatis & clericis, quorum intereſt, ubicumque conſtitutis, diſſolutiones & indictiones hujuſmodi notificamus: voſque & veſtrum quemlibet requirimus & monemus per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti, & in vim juramenti præſtiti in conſecrationibus veſtris, & in virtute ſanctæ obedientiæ, ac etiam Apoſtolica auctoritate noſtra vobis præcipimus & mandamus ſub pœna excommunicationis & aliis pœnis juris, quatenus in anno uno cum dimidio a datis præſentium (ut præmittitur) computando, ad præfatam civitatem Bononienſem pro hoc ſacroſancto concilio celebrando, & ſubſequenter in decennio prædicto in civitate Avinionenſi debeatis perſonaliter convenire: quos omnes præſentis ſcripti inſtantia atque decreto intendimus eſſe monitos, peremptorieque citatos, ac ſi veſtrum ſingulis directæ fuiſſent noſtræ monitoriæ litteræ ſpeciales. Nulli ergo liceat, &c. noſtræ diſſolutionis, liberationis & citationis infringere.

[a] Forte, auxilio populi.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum, xv. Kalendas Januarii, pontificatus noſtri anno primo.

LIII.

Littera Apoſtolica ad regem ſuper concilii diſſolutione.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Sigiſmundo Romanorum, Hungariæ & Bohemiæ regi illuſtri, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Cum paſtorali officio, cui diſponente Domino præſidemus, & ſedis Apoſtolicæ auctoritate nihil magis convenire putaremus, quam tota mente incumbere, & efficaciter proſequi, ut perſonæ eccleſiaſticæ per ſemitam Jeſu Chriſti incedentes, abjectis illecebris, cum ſinceritate religionis & fidei vitam honeſtam ducerent, & Deo, prout profeſſi ſunt, ſeipſos veris effectibus dedicarent; dilecto filio noſtro Juliano ſancti Angeli diacono cardinali, ſedis Apoſtolicæ legato, de venerabilium fratrum noſtrorum conſilio, per noſtras certi tenoris litteras dedimus in mandatis, ut ad civitatem Baſileenſem accederet; & ibidem, ſi prælatorum congregatio facta eſſet, noſtro & Romanæ eccleſiæ nomine præſideret; & quantum in eo eſſet, reformationem cleri, hæreſum extirpationem, ac pacem & ſalutem fidelium procuraret. Verum licet in propoſito conſtantes ſimus, & putemus concilii celebrationem neceſſariam eſſe, tamen certis rationabilibus cauſis inducti, In ſchedula præſentibus inclusa denotatis, de eorumdem fratrum conſilio hujuſmodi concilium, ſi quod congregatum eſſe videatur, diſſolvendum eſſe mandavimus, & juxta tenorem dictæ ſchedulæ diſſolvimus; & in civitate noſtra Bononienſi, uſque ad annum cum dimidio a die diſſolutionis hujuſmodi computandum, celebrandum eſſe decrevimus. Quæ tibi præcipue ſignificare voluimus, quia ante omnes principes fidei defenſores, & fidelium pacem, ac ſtatum eccleſiæ, & conſervationem auctoritatis noſtræ & ſedis Apoſtolicæ procurare debes; ſerenitatem tuam rogantes, ut ſi pro ardore tuæ regiæ devotionis, & pro tua ſapientia, aliqua aviſamenta excogitaſti, & interea etiam cogitaturus es, ad pacem fidelium & Chriſtianæ religionis ſtatum & honorem eccleſiæ pertinentia, ea ſuo tempore per tuos oratores exponere placeat. Et quia inter cetera in dicto concilio agitanda, Græcorum reductio tractanda eſt, precamur ex corde clementiam & ſerenitatem tuam, ut cariſſimum in Chriſto filium noſtrum Joannem Romæorum Imperatorem illuſtrem, & venerabilem fratrem Joſeph a Græcis patriarcham Conſtantinopolitanum nuncupatum, per litteras & oratores tuos incitare velis, ut quemadmodum ſuis litteris & nuntiis nobis promiſerunt, oratores ſuos cum plena poteſtate ad concilium hujuſmodi tranſmittant. Super quibus & certis aliis, ardua noſtra & Romanæ eccleſiæ negotia concernentibus, ad ſublimitatem tuam ſolemnem ambaſiatam deſtinavimus, quæ de omnibus, præſertim de ardenti deſiderio noſtro circa fidelium pacem procurandam, eamdem tuam ſublimitatem noſtro nomine certius & particularius informabit. Quod autem ad nos attinet, fili cariſſime, ita noſtras cogitationes noſtroſque conatus in hoc ſanctiſſimum opus, Deo auctore, perſonaliter conferemus, ut nihil in noſtro Pontificatu huic Dei cauſæ præpoſuiſſe videamur.

Datum Romæ, apud ſanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimo primo, decimo quinto Kalendas Januarii, Pontificatus noſtri anno primo.

LIV.

Littera domini noſtri Papæ, præſentata ſacro concilio per ambaſiatores dominorum electorum imperii miſſos ad Papam.

Eugenius, &c. ad futuram rei memoriam.

In margine cod. ms. dicitur, Non admiſſa.

Ad ſanctam Petri ſedem divina diſponente clementia evocati, ſalutem, tranquillitatem & pacem totius gregis Dominici, nobis ex alto crediti, juxta paſtoralis officii debitum, indefeſſis ſtudiis affectantes, ad ea maxime dirigimus aciem mentis noſtræ, per quæ, licet diverſis conſiliis, prout rerum & temporum varietas perſuadet, ad eumdem tamen ſalutis optatæ finem, hoc eſt, ad unitatis eccleſiæ præſervationem, extirpationes hæreſum, ejuſdemque reformationem, pacem & ſalutem Chriſti fidelium ac Chriſtianæ reipublicæ valeamus, ſublatis diſſenſionum fomentis auctore Altiſſimo, pervenire. Sane licet in ſeptennium per generalium Conſtantienſis & Senenſis conciliorum ſtatuta, ordinationeſque felicis recordationis Martini Papæ V. prædeceſſoris noſtri, Baſileenſe concilium abſque alia vocatione congregari debuiſſet, & nullatenus prorogari; ac dilectus filius noſter Julianus ſancti Angeli diaconus cardinalis, per ipſum prædeceſſorem ad extirpandam perfidam hæreſim Bohemorum principaliter deſtinatus extitiſſet, cum poteſtate ipſi Baſileenſi concilio præſidendi, ſi in tempore congruo & decreto prælatorum ibi condecentem copiam reperiret; ac ſubſequenter per nos, poſt noſtram ad Apoſtolatus apicem aſſumptionem, ad prædicta peragenda confirmatus fuiſſet: tamen pluribus exactis menſibus, etiam poſt ſeptennium antedictum, pauci tamen tam prælati quam doctores & magiſtri in dicta Baſileenſi civitate convenerant, prout percepimus ex relatu dilectiſſimi filii Joannis Puleripatris ad nos & venerabiles fratres noſtros ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales per dictum cardinalem & eoſdem prælatos doctores & magiſtros deſtinati; aſſerentiſque ipſos, propter numeri parvitatem, tot tantarumque agendarum moli inſufficientes penitus videri,

& inhabiles ad verſutias hæreticorum & eorum fallacia argumenta refellenda : quodque non erant ibidem regum atque principum oratores, cum quibus in conciliis de eorum pacificatione tractaretur ; locum etiam Baſileenſis civitatis minime tutum videri propter plura loca ei vicina, quæ Bohemorum hæretica labe infecta erant : inſuper ad ipſam civitatem Baſileenſem dicebat tutum non patere acceſſum, propter ſubortum bellum inter dilectos filios nobiles viros Burgundiæ atque Auſtriæ duces. Quare præfatus Joannes dictorum cardinalis & congregatorum nomine nobis ſupplicavit, ut cum veriſimiliter propter cauſas prædictas prælati eo minime conveniſſent, ipſos vocare, & eis præcipere, reges vero & principes ac etiam Græcos hortari vellemus & invitare, ut Baſileam accederent, vel idoneos mitterent oratores, per quos poſſet hæreſis Bohemorum, quæ armata dicebatur, exſtirpari, reductio Græcorum fieri, & pax ac tranquillitas Chriſtiani populi pertractari. Præterea, quia dum eramus in minoribus in conclavi pro celebranda futuri Pontificis electione una cum eiſdem fratribus conſtituti, nos voto adſtrinximus illo in loco concilium celebrare, ſive celebrari facere, in quo majori parti ipſorum fratrum magis utile expedienſque & opportunum videretur ; ac dictis fratribus viſum fuerit melius, concilium prædictum ad civitatem Bononienſem commutari : idcirco ex prædictis cauſis & aliis, quas honeſtatis gratia tacuimus, commoti, ne tantum bonum amplius differretur, ac ut in ipſo concilio poſſemus perſonaliter intereſſe ; de fratrum prædictorum conſilio & aſſenſu, cum Baſileæ nulla viderentur præparamenta ad celebrandum concilium opportuna, ſed potius impedimenta ſubeſſe ; concilium hujuſmodi ad præfatam civitatem Bononienſem commutavimus : ſperantes quod ad eam nobis cum præfatis fratribus & noſtra curia, ac cariſſimo in Chriſto filio noſtro Sigiſmundo Romanorum rege illuſtri, cum in Italia eſſet, prout nunc eſt, facilior eſſet acceſſus : quodque convenientibus ibidem nobis ambobus, eſſet in prædicto concilio prælatorum & principum numerus copioſus ; ac etiam doctores & magiſtri ad tantum pondus idonei, quibus Romana curia & ipſa Bononienſis civitas plurimum ſunt refertæ ; ſtatuſque Romanæ eccleſiæ, qui propter abſentiam noſtram longinquam utique in periclitatione quoad temporalia procul dubio exſtitiſſet, facilius poſſe conſervari videbatur. Græci inſuper, quos ipſi Baſileæ exſiſtentes nos ut vocaremus ad concilium ſunt hortati, commodius Bononiam accedere potuiſſent, quam Baſileam ; tum propter maris propinquitatem, tum quia cum ipſis Græcis conventum erat de loco concilii in Italia eligendo : tum etiam, quoniam nobis & eccleſiæ facilior eorum ſuſtentatio exſtitiſſet, cum præfatus prædeceſſor & nos etiam perantea expenſas ipſis pro eorum acceſſu & receſſu ad concilium obtulerimus. Verum quia, ut ex plurimorum fidelium relatione percepimus, plurima, quæ tunc Baſileæ concilii celebrationem impediebant, utique ceſſaverunt : (nam primum Domino concedente, ipſorum ducum bella ſublata ſunt, & aliqui pro parte Bohemorum Baſileam veniſſe dicuntur, quod nobis eſt gratiſſimum, ſi contingat eos ad catholicam fidem reverti : quodque etiam ibidem nunc eſt prælatorum ac magiſtrorum major ſolito numerus :) & nobis per Romanorum regem præfatum ac venerabiles fratres & dilectos filios nobiles viros electores ſacri Romani imperii exſtiterit ſupplicatum, ut conſentire vellemus Baſileæ generale concilium celebrari, pro bono univerſalis eccleſiæ militantis : nos judicantes non eſſe reprehenſibile, ſi ſecundum varietatem temporum ſtatuta quandoque variantur humana ; ne bonum, ſi quod Baſileæ fieri poſſet, aliquatenus impediatur, dicta diſſolutione concilii jam facta non obſtante, ſtatuimus, volumus, & mandamus de eorumdem fratrum conſilio, quod Baſileæ ſacrum generale concilium per noſtros legatos illuc quantocius tranſmittendos, & qui nomine noſtro ibidem præſideant, celebretur. Et cum præfati electores obtulerint circa libertatem & ſecuritatem concilii ſe taliter curaturos, quod & nos & per nos mittendi, & alii ad ipſum concilium conventuri, poterimus merito contentari ; committimus eiſdem, & tenore præſentium mandamus, ut ipſi curam, diligentiam & ſolicitudinem ſecuritatis & libertatis prædictarum, ac cuſtodiam tam loci Baſileenſis quam concilii, & maxime legatorum noſtrorum, & aliorum prælatorum, quos illuc proficiſci contigerit, in ſe ſuſcipiant, præſtent, & ita circa illos vacent & intendant, ac vacari & intendi faciant & procurent, ut tutus & liber ad præfatam civitatem Baſileenſem omnibus acceſſus pateat reſidentibus, pariter & receſſus. Interim vero Baſileæ convenientes, ad exſtirpandam hæreſim Bohemorum, ac ipſos ad ſanctam fidem catholicam reducendos, pacemque & concordiam inter cunctos Chriſti fideles tractandum, intentos exſiſtere volumus & mandamus. Hæc autem omnia volumus ad omnium deduci notitiam, & valvis palatii noſtri Apoſtolici ac baſilicæ principis Apoſtolorum Urbis affigi, & ad diverſas mundi partes etiam deſtinari, ad prædictorum notitiam pleniorem : Mandantes omnibus & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, & dilectis filiis abbatibus, prioribus, ceteriſque eccleſiarum & monaſteriorum prælatis, ac omnibus & ſingulis aliis, qui ad concilia generalia venire tenentur, ut in dicto Baſileenſi concilio infra trium menſium ſpatium a die datæ præſentium computandum debeant convenire. Nulli ergo, &c. Si quis, &c.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno Dominicæ Incarnationis milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſecundo, decimoſexto Kalendas Martii, Pontificatus noſtri anno ſecundo.

L V.

Littera Papæ ad Imperatorem reſponſiva ſuper factis concilii.

Eugenius, &c. cariſſimo in Chriſto filio Sigiſmundo Romanorum, Hungariæ, &c. ſalutem, &c.

Recepimus litteras tuas de manu equitatoris tui, præſente dilecto filio, &c. Goſwino litterarum Apoſtolicarum ſcriptore, familiare noſtro & capellano tuo. In quibus ex ardenti zelo fidei & devotionis tuæ erga religionem Chriſtianam & eccleſiam Dei, cujus advocatus & defenſor exſiſtis, & ex ſincero benevolentiæ filialis affectu, quem erga perſonam noſtram geris, ſerenitas tua videtur plurimum perturbata, & plena eſſe ſolicitudinis & timoris propter diſſolutionem concilii, ſi quod videbatur eſſe congregatum in civitate Baſileenſi. Ad quam diſſolutionem, & indictionem alterius per nos factam, nos cum conſilio & aſſenſu venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium ex juſtis & rationabilibus cauſis cum magna deliberatione & maturitate proceſſimus, conſideratis omnibus quæ in re tanta conſideranda fuerunt : de quibus, cum ad Urbem veneritis, per viva colloquia nos & præfati cardinales clarius informabimus

mus & certificabimus ſublimitatem tuam : non dubitantes pro tua ſapientia ſingulari te nobis auditis de prædictis fore bene contentum : & Domino noſtros animos inſpirante, nos tecum & te nobiſcum concordes in optima & ſalutari ſententia permanſuros. Adventus autem tuus ad Italiam & ad Urbem, de quo fuimus ante per plures tuas litteras certiorati, dudum deſideratus & gratus eſt nobis : dum tamen ad has Italiæ partes ipſum adventum pacificum facias, ſicut hucuſque feciſti. Speravimus ſane, ſicut de Nurenberga nobis ſcripſiſti, te tuos perantea oratores deſtinare debuiſſe : quos ſummopere adveniſſe voluiſſemus, ad hoc ut tam de perſona tua honoranda, in ejus prævia coronatione, quam de pacifico tuo adventu, paternum cum eis tractatum potuiſſemus habere : qui ſuper hac materia & reformationis concilii, quam ſemper optavimus, & ſuper nonnullis aliis negotiis & arduis concernentibus honorem Dei, pacem fidelium, & univerſum ſtatum reipublicæ Chriſtianæ, cum ſerenitate tua cupimus communicare conſilia noſtra, & diſpoſiti cum omni ſincera benevolentia & caritate recipere & honorare perſonam tuam; quam, dum eſſemus in minoribus conſtituti, præcipua affectione dileximus. Nec eam veterem benevolentiam in nobis diuturnitate temporis, nec dignitatis mutatione cognoſcis eſſe mutatam, nec aliqualiter diminutam. Ceterum ad præſentiam tuam aliquem de noſtris ante non miſimus ; exſpectantes, ſicut prædiximus, ut per oratores tuos nuntiares nobis aliquid de diſpoſitione & adventu tuo. Cum vero oratores tui venerint, videbimus & audiemus eos libenter : & ad te continuo tranſmittemus noſtros oratores ſolemnes, qui celſitudinem tuam de optima voluntate noſtra certius vivis relatibus informabunt.

Data Romæ, VI. Kalendas Februarii, Pontificatus noſtri anno primo.

LVI.

Bulla capitulorum initorum & concluſorum inter dominum noſtrum Papam & ſereniſſimum dominum regem Romanorum.

Eugenius, *&c.* ad futuram rei memoriam.

Quoniam Dominus Dei filius de cælis ad terram deſcendens ad ſalvandum genus humanum, inter cetera divina præclariſſima documenta, tamquam pacis mediator, pacem diſcipulis ſuis reliquit, cujus ſanctum fructum quaſi ſubſtantiam vitæ cernimus conſervare humanam ſocietatem ; unde fides augetur, ſpes ſublevatur, & caritas ampliatur ; cum ſit directiſſima juſtitiæ, regnorum, principatuum, omniſque ſpiritualis & temporalis ſtatus valida & robuſtiſſima conſervatrix ; nos moniti ipſius Dei Filii ſalutaribus documentis, pacem tamquam bonorum omnium productricem ſemper optavimus & optamus pro univerſali bono ſanctæ eccleſiæ Dei, totiuſque populi Chriſtiani. Ut itaque omnis mundus intelligat ſinceritatem noſtræ affectionis ad tranquillitatem & quietem reipublicæ Chriſtianæ continuis meditationibus & affectibus aſpirare ; deductis inter nos & cariſſimum in Chriſto filium Sigiſmundum Romanorum, Hungariæ & Bohemiæ regem illuſtrem, certis tractatibus multa bona concernentibus, demum cum dilectis filiis nobilibus viris Matikone comite Recomenſi, & capitaneo Nanderalbenſi, & Gaſpare Slik regio vicecancellario, & terrarum Egræ capitaneo, ejuſdem regis oratoribus, habentibus ab ipſo rege ſufficiens mandatum, infra ſcripta capitula, & omnia in ipſis contenta ſervabimus, quæ de verbo ad verbum fecimus hic inſcribi, quorum tenor ſequitur & eſt talis :

In Dei nomine. Amen.

Infra ſcripta ſunt capitula, conventiones & pacta, inita & firmata inter ſanctiſſimum dominum noſtrum Eugenium Papam IV. ex parte una, & magnificos viros conſiliarios, procuratores, legatos, ac ambaſiatores ſereniſſimi principis & domini Sigiſmundi Romanorum regis ſemper Auguſti, ex parte altera : de quorum mandato publico plene conſtat per litteras regias, ſuo pendente ſigillo ſigillatas : videlicet magnificos Mankonem comitem Recomenſem & capitaneum Nanderalbenſem, ac Gaſparem Slik vicecancellarium dicti domini regis, & capitaneum terrarum Egræ, anno Domini MCCCCXXXIII. die VIII. menſis Aprilis, Indictione II. Pontificatus ſanctiſſimi domini noſtri prædicti domini Eugenii Papæ IV. anno tertio.

In primis dictus comes Mariko & Gaſpar prædicti procuratores, & procuratorio nomine dicti domini regis Sigiſmundi, promiſerunt dicto domino noſtro Eugenio, ſtipulanti & recipienti tam ſuo nomine quam eccleſiæ, quod ipſe ſereniſſimus rex Sigiſmundus per totum præſentem menſem Aprilis veniet Viterbium, ubi ipſe inveniet ſanctiſſimum dominum noſtrum Eugenium, & ut verus ejus ſpiritualis filius dicto tempore ibidem ipſum viſitabit.

Item promiſerunt procuratores procuratorio nomine quo ſupra ipſi ſanctiſſimo domino noſtro Eugenio, ſtipulanti & recipienti ut ſupra, quod ipſe dominus rex præſtabit perſonaliter Papæ omnia illa juramenta, & alia faciet ad quæ tenetur tam de conſuetudine quam de jure, ſive etiam ejus legato aut legatis, per ſuam ſanctitatem ſpecialiter deſtinando ſeu deſtinandis.

Item promiſerunt dicti procuratores, quod ipſum juramentum per ipſos procuratores hodie in generali conſiſtorio præſtitum, in propria perſona & perſonaliter iterum ipſe rex præſtabit ſanctiſſimo domino noſtro Eugenio, vel ejus legato, ſeu legatis, ſpecialiter deſtinando, ſeu deſtinandis, non obſtante dicta præſtatione juramenti per procuratores ipſos ante facta.

Item promiſerunt dicto nomine quo ſupra, quod dominus rex veniet ad viſitandum ſanctitatem domini noſtri Viterbium, vel ad Urbem ſolum, & dumtaxat cum comitiva & familia ſua, quam in præſenti habet in Senis, dummodo nullum ſcienter ducat hoſtem vel inimicum eccleſiæ, vel domini noſtri Eugenii Papæ quarti, vel rebellem Romani populi. Et ſi ex inadvertentia aliquem ſecum duxerit, vel aliquos, illos ſua majeſtas ad inquiſitionem domini noſtri Papæ illico licentiet & remittat.

LVII.

Bulla Eugenii IV. de venerabili ſacramento, ſuperius inſerta eſt in epiſtola Concilii Baſileenſis, num. XXXIII. hujus Appendicis.

[Marginal note: Adnotatio ex mſ. codice. Non admiſſa.]

LVIII.

Eugenius, *&c.* ad futuram rei memoriam.

[Marginal note: Die Lunæ 12. Octobris fuit præſens bulla præſentata per dominum Imperatorem certis deputatis concilii 1433. post congregationem generalem de mane in eccleſia Baſileenſi.]

Dudum ſacrum generale Baſileenſe concilium pro reformatione morum, exſtirpatione hæreſum, & pace populi Chriſtiani, per generalium Conſtantienſis & Senenſis conciliorum ſtatuta, ordinationemque felicis recordationis Martini Papæ V. prædeceſſoris noſtri, ac noſtram, inchoatum, ex certis cauſis in litteris noſtris tunc expreſſis, ad civitatem Bononienſem, de fratrum noſtrorum ſanctæ Roma-

næ eccleſiæ cardinalium conſilio & aſſenſu, cum ſubſcriptione commutavimus. Verum cum ex dicta commutatione nonnullæ diſſenſiones ſubortæ videantur, ac nonnullas ex dictis cauſis, quibus ad hujuſmodi commutationem ſeu diſſolutionem faciendam principaliter moti fuimus, aliter jam ſe habere cognoſcamus; nihilque aliud optemus, quam ut ſublata omni materia diſſenſionis, ad hæreſes, bella, & morum deformitates de populo Chriſtiano exſtirpandas ſalubriter intendatur; ad conſilium etiam & ad inſtantiam cariſſimi in Chriſto filii noſtri Sigiſmundi Romanorum Imperatoris ſemper Auguſti, ac Hungariæ, Bohemiæ, *&c.* regis illuſtris, de fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium conſilio, volumus & contentamur, præfatum generale Baſileenſe concilium a tempore inchoationis ſuæ continuatum fuiſſe & eſſe, proſecutionemque ſemper habuiſſe & continuari, proſecutionemque ad prædicta habere debere, perinde ac ſi nulla commutatio, tranſlatio, ſeu diſſolutio facta fuiſſet: quinimmo præfatam commutationem, tranſlationem, ſeu diſſolutionem revocantes, ipſum concilium Baſileenſe pure, ſimpliciter, cum effectu ac omni caritate amplectimur, pro viribuſque illud promovere ac omni favore proſequi intendimus: ita tamen quod præſidentes noſtri ad præfati concilii præſidentiam admittantur cum effectu, ac omnia ſingula contra perſonam, auctoritatem ac libertatem noſtram & ſedis Apoſtolicæ ac venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, & aliorum quorumcumque nobis adhærentium, in dicto concilio facta & geſta, per dictum concilium prius omnino tollantur, & in priſtinum ſtatum reducantur. Sicque una mente & uno ſpiritu cum caritate & puritate ad ea quæ præmiſſa ſunt in dicto concilio procedatur. Nulli ergo, *&c.* ſi quis *&c.*

Datum Romæ, apud ſanctum Petrum, *&c,* Kalend. Auguſti, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio.

Ego Antonius tituli ſancti Marcelli, manu propria ſubſcripſi.
Ego Jordanus epiſcopus Sabinenſis, ad fidem manu propria ſubſcripſi.
Ego Lucidus ſanctæ Mariæ in Coſmedin diaconus cardinalis, ſubſcripſi.

LIX.

Eugenius, *&c.* venerabilibus fratribus Bartholomæo archiepiſcopo Spalatenſi, Chriſtophoro epiſcopo Cervienſi, ac dilecto filio Nicolao ſanctæ Mariæ de Moniatis Montis Regalis diœceſis monaſterii abbati ſalutem, *&c.*

In margine cod. mſ. dicitur. Non admiſſa.

Cum vos ad petendum quæcumque in Baſileenſi concilio contra perſonam, auctoritatem ac libertatem noſtram, & Apoſtolicæ ſedis, ac venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, & aliorum quorumcumque nobis adhærentium facta & geſta, per dictum concilium revocari, & in priſtinum ſtatum reduci per litteras noſtras deputaverimus; idcirco ad tollendum omnem diſſenſionis ſcrupulum, vobis in eventum revocationis prædictæ omnia & ſingula, quæ per nos ſeu auctoritate noſtra contra dictum concilium, ſeu ſingulares perſonas dicti concilii, cujuſcumque ſtatus, præeminentiæ ſeu conditionis exſiſtant, etiamſi ſint dictæ eccleſiæ cardinales, quovis modo facta & geſta eſſent, etiamſi de eis vel eorum aliquo habenda eſſet in litteris noſtris mentio ſpecialis, revocandi pariter, & in ſtatum priſtinum reducendi auctoritate Apoſtolica, de prædictorum fratrum noſtrorum conſilio, plenam & liberam tenore præſentium concedimus facultatem: volentes quod in exſecutione prædictorum duo ex vobis, tertio abſente, vel alias quomodolibet impedito, ſeu non intereſſente, procedere valeatis; ratum & gratum habituri quidquid in præmiſſis & circa præmiſſa per vos, ſeu duos ex vobis, ut præmittitur, fieri & exſequi contigerit: idque faciemus uſque ad ſatisfactionem condignam, auctore Domino, inviolabiliter obſervari.

Datum Romæ, apud ſanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio, Idibus Auguſti, Pontificatus noſtri anno tertio.

Ego Antonius tituli ſancti Marcelli, manu propria ſubſcripſi.
Ego Jordanus epiſcopus Sabinenſis, ad fidem manu propria ſubſcripſi.
Ego Lucidus ſanctæ Mariæ in Coſmedin diaconus cardinalis, ſubſcripſi.

LX.

Bullæ præſidentium.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Jordano Sabinenſi, & Petro Albanenſi, epiſcopis, ac dilectis filiis Nicolao tituli ſanctæ Crucis in Jeruſalem, & Angelotto tituli ſancti Marci, presbyteris ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, Apoſtolicæ ſedis legatis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Alta nos cura ſolicitat, dum unicæ ſedis, cui divina voluntate præſumus, ponderoſum anxiæ ſervitutis officium cogitamus: & dum pro neceſſitate gerendarum rerum his quæ præſentiam noſtram exigunt non poſſumus perſonaliter intereſſe, humanæ carnis infirmitatem advertentes, his rebus adducimus promptum ſpiritum, ut quantum in nobis eſt grata Domino ſervitia conferamus. Dudum ſiquidem ſacrum generale Baſileenſe concilium pro reformatione eccleſiæ, exſtirpatione hæreſum, & pace populi Chriſtiani, juxta generalium Conſtantienſis & Senenſis conciliorum ſtatuta, ordinationemque felicis recordationis Martini Papæ V. prædeceſſoris noſtri, celebrari mandavimus. Cumque nihil magis optemus quam ipſum concilium felicem habere progreſſum, & ad debitum finem perduci, noſque propter debilitatem corporis noſtri ad civitatem Baſileenſem per tanta terrarum ſpatia inpræſentiarum transferre non poſſimus; vos fide, bonitate, vitæ integritate & ſapientia præclaros, conſilii magnitudine conſpicuos, ac in maximis noſtris & eccleſiæ præfatæ negotiis diuturna experientia comprobatos, prout etiam ante decreveramus, legatos noſtros & ſedis Apoſtolicæ cum plena & omnimoda poteſtate legatorum de latere, de fratrum noſtrorum conſilio, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium conſtituimus & ordinamus; voſque ad præfatam civitatem Baſileenſem ad præſidendum in dicto concilio tamquam pacis angelos prævidimus deſtinandos. Idcirco vobis & illis, ſeu illi ex vobis, quos vel quem in dicto Baſileenſi concilio pro tempore contigerit intereſſe, noſtro & ſedis Apoſtolicæ nomine & auctoritate in dicto concilio præſidendi, nec non omnia & ſingula, quæ ad generalem reformationem eccleſiæ in capite & in membris & pertinentibus ad ea, exſtirpationem hæreſum, pacem & concordiam principum & totius populi Chriſtiani noveritis pertinere, promovendi, proponendi, atque cum conſenſu, deliberatione &

approbatione præfati Baſileenſis concilii tractandi, ordinandi, deliberandi, concludendi, ſtatuendi, diſponendi, terminandi, decernendi, decidendi, declarandi & exſequendi. Inſuper contradictores omnes & rebelles, cujuſcumque ſtatus, gradus, præeminentiæ vel conditionis exſiſtant, & quavis eccleſiaſtica vel mundana, etiamſi regali, cardinalatus vel pontificali præfulgeant dignitate, per cenſuram eccleſiaſticam, & alia juris remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendo: & ſuper his auxilium brachii ſæcularis invocandi, præſertim cariſſimi in Chriſto filii noſtri Sigiſmundi Romanorum Imperatoris ſemper Auguſti ac Hungariæ & Bohemiæ regis illuſtris; qui tam ex dignitatis ſuæ debito, quam juramenti nobis præſtiti, ad hoc noſcitur obligatus. Nec non omnia alia & ſingula cum conſenſu, deliberatione & approbatione dicti concilii, ut præmittitur, agendi, gerendi & faciendi, quæ in præmiſſis & circa præmiſſa, & tam circa modum & ordinationem celebratioois præfati Baſileenſis concilii, & omnium & ſingulorum in eo agendorum, quam eorum deciſionem, perfectionem & exſecutionem videritis neceſſaria fore, aut quomodolibet opportuna. Et quæ Romani Pontificis & ſedis Apoſtolicæ nomine in generalibus coocilus præſidentes, in prædictis ſeu circa prædicta per omnia gerere & facere conſueverunt, & poſſunt, de prædictorum fratrum noſtrorum conſilio, auctoritate prædicta plenam & liberam tenore præſentium concedimus facultatem; ratum & gratum habituri quidquid ſuper præmiſſis per vos, ſeu illos vel illum ex vobis, quos vel quem in præfato concilio (ut præmittitur) intereſſe contigerit, una cum eodem generali Baſileenſi concilio deliberatum, ordinatum, concluſum, ſtatutum, diſpoſitum & decretum fuerit. Idque faciemus uſque ad ſatisfactionem condignam, auctore Domino, inviolabiliter obſervari. Quocirca circumſpectioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus injunctum vobis miniſterium laboris hujuſmodi pro Dei ac noſtra & ſedis Apoſtolicæ reverentia ſuſcipientes, illud juxta datam vobis a Domino prudentiam exſequamini, quo fructus optati veniant, quos ſperamus: voſque illam, quæ pias cauſas agentibus ſuperna retributione impenditur, gloriam conſequamini felicitatis æternæ.

Datum Romæ, apud ſanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio, decimo octavo Kalendas Januarii, Pontificatus noſtri anno tertio.

LXI.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Joanni archiepiſcopo Tarentino, Petro epiſcopo Paduano, ac dilecto filio Ludovico abbati monaſterii S. Juſtinæ Paduanæ, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Cum ſacrum generale Baſileenſe concilium, juxta Conſtantienſis & Senenſis conciliorum ſtatuta, celebrari mandaverimus; dilectum filium Julianum ſancti Angeli, ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconum cardinalem, eidem concilio noſtro & ſedis Apoſtolicæ nomine, prout etiam per felicis recordationis Martinum Papam V. prædeceſſorem noſtrum ad id deputatus fuerat, præſidere mandavimus. Poſtmodum vero venerabiles fratres noſtros Jordanum Sabinenſem, & Petrum Albanenſem, necnon dilectos filios Nicolaum tituli ſancti Crucis in Jeruſalem, & Angelottum tituli ſancti Marci, ſanctæ Romanæ eccleſiæ epiſcopos & presbyteros cardinales, ad hujuſmodi concilii præſidentiam etiam deputavimus, prout in litteris noſtris ſuperinde confectis plenius continetur. Cumque aliqui expoſt deputati, ex nonnullis ratioonabilibus & honeſtis cauſis adbuc occupati, ad dictum concilium necdum iter arripientes forſitan venire tardarent; nolentes proſecutionem dicti concilii aliquatenus impediri vel etiam differri, vos, ſeu illos ex vobis quos in dicto concilio pro tempore contigerit iotereſſe, fide, bonitate & prudentia præclaros, ac in magnis noſtris & præfatæ eccleſiæ negotiis longa experientia comprobatos, ad præſidentiam dicti concilii noſtro & Apoſtolicæ ſedis nomine loco dictorum cardinalium, & in ipſorum vel aliquorum aut alicujus ex ipſis abſentia de fratrum noſtrorum conſilio deputamus; cum omnimoda poteſtate dictum concilium una cum illis, qui pro tempore præſentes fuerint, continuandi, nec non omnia & ſingola gerendi, agendi, & diſponendi, de quibus in litteris noſtris ſuper præſideotia & facultate præfatis cardinalibus conceſſa ſeu conceſſis, & quemadmodum ipſis cardinalibus dedimus io mandatis plenius continetur: ratum & gratum habituri quidquid ſuper præmiſſis & circa præmiſſa, per vos ſeu illos, quos ex vos in dicto concilio pro tempore contigerit intereſſe, juxta facultatem prædictam ordinatum, deliberatum, ſtatutum, decretum & diſpoſitum fuerit. Idque faciemus, auctore Domino, uſque ad ſatisfactionem condignam ioviolabiliter obſervari. Quocirca circumſpectioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus injunctum vobis miniſterium hujuſmodi pro Dei ac noſtra & ſedis Apoſtolicæ reverentia ſuſcipientes, illud in omnibus & ſingulis ſupradictis, juxta datam vobis a Domino prudentiam omni ſtudio & induſtria exſequamini, quo fructus optati veniant, quos ſperamus; voſqoe illam quæ pias cauſas agentibus ſuperna retributione impenditur gloriam conſequamini felicitatis æternæ.

Datum Romæ, apud ſanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio, decimo ſeptimo Kalendas Januarii, Pontificatus noſtri anno tertio.

LXII.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Juliano ſancti Angeli diacono cardinali, Apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Auctoritate præſentium tibi injungimus, quatenus præſidentiam in ſacro generali Baſileenſi concilio, ad quam felicis recordationis Martini Papæ V. prædeceſſoris noſtri & noſtra auctoritatibus deputatus extitiſti, una cum aliis legatis & præſidentibus ac eorum ſubſtitutis per nos poſtmodum deputatis, ſeu in futurum deputandis, juxta facultatem per nos eis conceſſam, noſtro & ſedis Apoſtolicæ nomine continues; ac ſecundum tibi datam a Deo prudentiam cum præfatis (ut præmittitur) ad debitum & felicem finem cum Dei honore & utilitate reipublicæ Chriſtianæ perducere ſtudeas.

Datum Romæ, apud ſanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio, decimo ſexto Kalendas Januarii, Pontificatus noſtri anno tertio.

LXIII.

Epiſtola domini Papæ miſſa concilio.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, & dilectis filiis in ſacro Baſileenſi concilio congregatis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Mittimus illuc dilectum filium Chriſtophorum Garatonum magiſtrum in artibus, ſecretarium & familiarem noſtrum, quem anno præterito circa ſanctiſſimæ unionis materiam inter occidentalem & orientalem eccleſias Conſtantinopolim miſimus. Rediit autem, & circa materiam prædictam plene de omnibus informatus eſt. Quamobrem fraternitates & devotiones veſtræ in tam ſancto & divino opere illum audire velint, ſibique in relationibus ſuis plenam & credulam fidem adhibere.

Datum Florentiæ, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quarto, decimo Kalendas Martii, Pontificatus noſtri anno quarto.

R. de Valentia. A. de Florentia.

LXIV.

Epiſtola Eugenii Papæ IV. ad concilium Baſileenſe.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus & dilectis filiis in ſacro generali Baſileenſi concilio congregatis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Exiſtimaret forſitan aliquis, ex his quæ ſuperiori tempore præceſſerunt, mentes noſtras non uſquequaque ſine nubilo exſiſtere: ſed ſi quæcumque per oratores noſtros, præſertim hoc ultimo loco, vobis offerri juſſimus, recte intueri voluerit, ſerenitatem pectoris noſtri (ut de nobis loquamur) ſatis intelliget. Neque id efficere difficile nobis fuerat, qui vobiſcum in eumdem finem ſemper proceſſimus: ſolum in loco celebrandi concilii, ſalva ſemper pietate, diſſenſimus. Nec mirum, cum Paulus & Barnabas propter Joannem cognomento Marcum, invicem diſſentientes ſeparati ſint, quos tamen Chriſti evangelium copulabat. Optavimus pacem, optavimus eccleſiæ reformationem: ob hanc rem non ſolum ceſſimus vobis, ſed etiam per litteras noſtras decreto veſtro, quemadmodum dictaſtis, annuimus. Poſt hæc majorem in modum (ut præfati ſumus) aperuimus cor noſtrum. Iterum replicamus: Hoc noſtrum propoſitum eſt, hic noſter affectus, vos amare ut filios, obſervare ut fratres, & in benedictionibus dulcedinis una vobis præcipua caritate conſtringi. Sic etiam de vobis confidimus, ut non alii apud vos ſitis, ſed pro ipſius Apoſtolicæ ſedis reverentia fideles & devotos animos ad nos habeatis. Hujus ſiquidem confidentiæ ſigna perſpeximus. Primo, quod ex noſtro conſenſu ad ſacrum generale Baſileenſe concilium plurimum lætati eſtis. Iterum, quod præſidentes noſtros affectu & opere amodo ſic vobis conjunctos, ut pæne unum invicem eſſe videamini, audimus. Ex his congratulamur plurimum devotionibus veſtris; congratulamur eccleſiæ ſanctæ, cui profectum evenire ſperamus. Congratulamur & ipſi Apoſtolicæ ſedi, quæ diu, non quidem defectu noſtro, ſed (ut ita dicamus) temporis malignitate afflicta & anguſtiata, conſolari & honorari a vobis exſpectat. Ut enim interea veluti diu vulgata prætereamus, quis ſine dolore & lacrymis tranſeat quæ his diebus Romæ paſſi ſumus? Non enim incognitum A eſt, quid conſpirationis in nos actum ſit, quid in venerabiles fratres noſtros ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, quid denique in noſtros & curiales omnes, quo etiam conſilio, quibus mediis, quo auctore, aut quo fine omnia iſta proceſſerint. Quid ultra hæc in aliis terris eccleſiæ Romanæ quotidie machinetur, ſatis perſpicuum eſt. Chriſtus pro ſua pietate eos omnes ad frugem melioris vitæ convertat. Ob has & alias juſtas cauſas cenſuimus malignitati eſſe cedendum. Itaque ex Urbe profecti, cum galeis & aliis navigiis Deo propitio, in portum Piſanum devenimus. Deinde ſani & incolumes, ipſo Deo juvante, hodie huc applicuimus. In quem locum multo honore, reverentia, & devotione ſuſcepti ſumus. B Supereſt ut eo affectu, quo cœpiſtis, in Deum quotidie ſuccreſcentes, ad generalem eccleſiæ reformationem ſine ulteriori mora vigiles ſitis. Sic devotiones veſtras exhortamur in Domino. Noſtis enim quantum ea indigeat religio Chriſtiana: quia (ut aït Iſai. 1. propheta) a planta pedis uſque ad verticem non eſt in ea ſanitas. Non multa diſputatione opus eſt, ſed obſervatione & exemplo. Quibus veluti quodam optimo rectore ea quæ a ſanctis patribus divino ſpiritu conſtituta ſunt dirigantur, ſuumque attingant effectum. Horum ſanctorum patrum imitatores eſtote, ſicut veri condiſcipuli & filii Dei cariſſimi. *Si qua* Philipp. 2. *igitur pietas, ſi qua conſolatio in Chriſto, implete deſiderium & gaudium noſtrum*, immo & bonorum C omnium. Non deerit vobis gratia divina, neque bonorum ſubſidia: ſic in Domino confidimus. Quantum autem ad nos pertinet, omnes operas noſtras pro his rebus libenter offerimus; nihil pro noſtro officio prætermittentes, quo gloriam Deo, pacem & ſalutem populo Chriſtiano ex his ſanctis operibus vindicemus.

Datum Florentiæ, anno Dominicæ Incarnationis milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quarto, nono Kalendas Julii, Pontificatus noſtri anno quarto.

LXV.

Epiſtola Eugenii Papæ IV. ad legatos ſuos concilio præſidentes.

D Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Nicolao tituli ſanctæ Crucis in Jeruſalem, Joanni tituli ſancti Petri ad Vincula, & Juliano tituli ſanctæ Sabinæ, ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyteris cardinalibus, Apoſtolicæ ſedis legatis, ac venerabilibus fratribus Joanni archiepiſcopo Tarentino, & Petro epiſcopo Paduano, pro nobis in ſacro Baſileenſi concilio præſidentibus, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Non eſt inſolitum inimico hominis ſuperſeminare zizaniam, ut etiam inter eos qui pari pietate contendunt, ut in unum finem conveniant, ex ipſis procedendi mediis, qui pro diverſitate humanorum E ſenſuum in ſemet differentes redduntur, nonnunquam varia diſſidia, quæ mutuam caritatem vulnerent, oriantur. Hoc autem inter nos & nonnullos ex venerabilibus fratribus & dilectis filiis ſacri generalis Baſileenſis concilii ſuperiori tempore eveniſſe conſpeximus. Quod tamen, divina annuente clementia, tandem concordiæ locum & pacis invenit. Poſtmodum vero quaſi inter nos & ipſos nova emergeret differentia, per novos oratores ejus generalis concilii de ſervanda eorum concluſione cum Græcis, de dandis indulgentiis, de cauſis ſuppoſitorum dicti concilii non admittendis, de officialibus noſtris ad curiam noſtram non vocandis, de electionibus exſpectandis, aut etiam confirmandis; de annatis, de ſer-

Digitized by Google

vitiis communibus, & ſimilibus non recipiendis fuimus requiſiti. Ad quæ omnia per noſtros oratores plene reſpondimus. Et licet ex illis reſponſionibus eidem ſacro concilio ſatisfeciſſe ſperemus, perſpeximus tamen non eſſe inconſultum, ſi quid difficultatis vel ſcrupuli, aut ſuſpicionis forſitan ſupereſſe contingeret, abundantius providere, & deſiderium noſtrum ad unitatem & pacem amplius aperire: ita ut etiam vel parvo nubilo ſublato de medio, ad ea, quæ honorem Dei ac bonum reipublicæ Chriſtianæ concernunt ante divinæ claritatis faciem vivis ac ſerenis animis intendamus. His igitur diligenter attentis veſtris circumſpectionibus, de quibus plurimam in Domino fiduciam obtinemus, omnes & ſingulas differentias, difficultates & ſuſpiciones, ſi quas prædictorum occaſione (ut prædiximus) ſupereſſe, aut in futurum emergere forte contingeret, concordandi, tollendi, ſedandi, & ſopiendi, ſufficienti tamen proviſione quoad annatas, communia ſervitia, & alia in quadam ipſius generalis concilii ordinatione contenta, prius facta, ac per nationes & provincias approbata & recepta; necnon alia in præmiſſis & circa præmiſſa faciendi, per quæ ad veram & perfectam caritatem, unanimem concordiam inter nos & præfatos fratres & filios noſtros pro Dei gloria, exaltatione orthodoxæ fidei Chriſtianæ, ac conſervatione honoris & dignitatis Apoſtolicæ ſedis pervenire poſſe videritis, de conſilio venerabilium fratrum noſtrorum Jordani Sabinenſis, Brandæ Portuenſis, epiſcoporum, Joannis tituli ſancti Laurentii in Lucina, Antonii tituli ſancti Marcelli, Joannis tituli ſancti Sixti, Franciſci tituli ſancti Clementis, Angelotti tituli ſancti Marci, presbyterorum, Lucidi ſanctæ Mariæ in Coſmedin, Proſperi ſancti Georgii ad Velum aureum, & Dominici ſanctæ Mariæ in Via lata, diaconorum, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, plenam & liberam tenore præſentium concedimus facultatem; ratum & gratum habituri quidquid per vos in præmiſſis ordinatum, concordatum fuerit, & concluſum. Idque faciemus auctore Domino inviolabiliter obſervari.

Datum Florentiæ, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quioto, decimo tertio Kalendas Martii, Pontificatus noſtri anno [a] quinto.

[a] Lege quarto.

Ego Jordanus epiſcopus Sabinenſis, ſubſcripſi.
Ego Branda epiſcopus Portuenſis, ſubſcripſi, *&c.*

A. de Florentia.
F. de Laude.

LXVI.

Copia bullæ tranſlationis Baſileenſis ad civitatem Ferrarienſem, miſſa per dominum Walterum de [b] Herke canonicum eccleſiæ ſancti Martini Leodienſis, ex Bononia.

[b] al. Herle.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Doctoris gentium admoniti ſaluberrima ſuaviſſimaque doctrina: *&c. Vide reliquum infra in Actis Latinis concilii Florentini, num.* XIII. *partis primæ.*

EPISTOLÆ SIGISMUNDI IMPERATORIS

ad concilium Baſileenſe vel pro ipſo ad alios ſcriptæ, hic ſeparatim congeſtæ, & juxta datas earum, quantum ex ipſis conjici potuit, ordinatæ.

LXVII.

Supplicatio ad Papam pro credentia primorum ambaſiatorum domini regis.

Beatiſſime pater & domine reverendiſſime: Intelleximus venerabiles & egregios viros Jacobum de [*] Syrck ſcholaſticum Trevirenſem, & Thomam Fyme decretorum doctorem officialem Pariſienſem, oratores ſacri Baſileenſis concilii, nobis directos ex ipſorum relatu. Qui quod de continuatione ipſius concilii, quo in republica Chriſtiana nil utilius, nilque perfectius, perſonabant, permaxime commendamus. Et quia ea de re etiam veſtræ ſanctitati accedunt, rogamus affectu devotiſſimo, quarenus ipſos velitis noſtri intuitu & reverentia dicti concilii recommiſſos ſuſcipere, benigne audire, & juxta petita pro honore Dei & commodo Chriſtianiſmi clementer & [a] celeriter adhibendo operam, quæ utique ſanctitati veſtræ incumbit ut ſacrum concilium nullatenus inducietur ſeu mutetur: ſed ex directione ejuſdem ſanctitatis fomenta & incrementa optata ſuſcipiat, prout ejus ſanctitas ab oratoribus ipſis percipiet, quibus noſtro nomine velit adhibere credentiæ plenam fidem. Et ultra ea accuratiſſime deprecamur, ut eadem ſanctitas perſonas præfatorum oratorum commendatas velit habere pro complacentia & gratia nobis acceptiſſima. Cujus perſonam conſervare dignetur, *&c.*

[a] *Forte,* celeriter expedire: adhibendo.

LXVIII.

Epiſtola regis ad Papam ſuper facto concilii.

Copia litterarum regiæ majeſtatis ad dominum noſtrum Papam per oratores concilii Baſileenſis deſtinatarum.

Beatiſſime pater & domine reverendiſſime: Nobis fuit indignum quod veſtra ſanctitas receſſum & ſcripturam fidelium de Bohemia geſſit moleſtam, prout ex bulla ejuſdem ſanctitatis, quæ nobis hodie præſentata exſiſtit, clare percepimus. Nam & nos tantam mentis amaritudinem exinde concepimus, ut revera ad plenum reſcribere nequeamus. Non expediebat [c] eum hos cunctos contrarios ad veſtræ ſanctitatis auditum ita præcipitanter deducere; quia ipſorum ſignificatio erat horribilis, & potius his committenda qui ipſis rebus conſilio adfuerunt, viderunt, & eas corporaliter tetigerunt. Ad proviſionem autem tanti caſus, tantumque opprobrium gentis fidelium abſtergendum, palpebras noſtras non contraximus: immo vigilando ſolerter poſt reverſionem exercitus, mox in præſentia reverendiſſimi domini cardinalis legati, electorum, & principum aliorum, omnia remedia exquiſivimus, quæ tanta celeritate fieri poterant; & tandem diætam in civitate noſtra Franckfordenſi cunctis indiximus in feſto ſancti Galli nunc præterito, ad providendum his rebus ſalubriter, & ut hæc ignominia catholicorum auferri, & hæreticorum ſuperbia poſſet contundi. In qua tamen diæta, quamvis ſolemnes oratores oſtros prælatos & alios haberemus, nil peractum eſt; quia quaſi nullus comparuit. Nec jam ali-

[c] *Forte,* hos eventus contrarios.

qua ſalubria ſperantur in re iſta remedia, quam hoc ſacrum Baſileenſe concilium; quod Deus omnipotens hoc tempore tribulationis ab alto conceſſit, & in quo omnis virtus contra hanc peſtem hæreticam, omniſque ſalus & ſpes omnium conſiſtit. Neque alibi exquirendæ ſunt particulares viæ in rebus tam arduis, niſi ubi generalia & ſumma Chriſtianorum ingenia, Spiritu ſancto duce feliciter convenerunt. Ad quod quidem concilium manutenendum, protegendum & conſervandum, antequam montes tranſiremus, tales promiſſiones fecimus, prout nuntii dicti concilii a nobis petere voluerunt. Et nihilo minus illuſtrem principem noſtrum Wilhelmum ducem Bavariæ, & cum eo certos epiſcopos, abbates & viros notabiles, tunc promptos fecimus, illuc noſtro nomine accedendo: quos jam ibidem [a] ſine fallo ſtatutos confidimus. Et ſperamus in clemente Deo noſtro, quod ibidem ad proviſionem hujus tam piæ & ſanctæ rei dabitur proviſio ſalubris & optata. Quamobrem veſtram ſanctitatem, cui ex ſummi Apoſtolatus officio non minus quam nobis res illæ incumbunt, obſecramus in Deo, quatenus ipſum ſacrum concilium veſtra ſanctitas dignetur confovere & augere, ſicque providere, ut illud nec diſſolvatur, nec nullatenus protrahatur: quoniam ejus turbatio indubie eſſet totius reipublicæ Chriſtianæ deſtructio, hæreſumque auctio; ex adverſo, ipſius fomentum & confortatio profecto catholicæ fidei & toti Chriſtianiſmo pariet remedia ad optata. Et dum Deo dante cum veſtra ſanctitate erimus, prout Deo largiente in brevi ſperamus, multa ardua ſuper re ipſa cum eadem conferemus, quæ non minus erunt utilia, & prout confidimus, ſanctitati veſtræ accepta. Cujus perſonam conſervare dignetur Altiſſimus feliciter & longæve regimini eccleſiæ ſuæ ſanctæ. Datum, *&c.*

[a] *Forte*, ſi non fallor.

LXIX.

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, & Hungariæ, Bohemiæ, *&c.* rex, reverendiſſimo in Chriſto patri domino Juliano cardinali tituli ſancti Angeli præſidenti, venerandiſque patribus prælatis, & ceteris in ſacro generali Baſileenſi concilio congregatis, amicis noſtris cariſſimis, & ſincere grateque dilectis.

Reverendiſſimi ac venerandi in Chriſto patres, amici cariſſimi, ſinceri, & grati, nobis dilecti; Venientes ad nos venerandos & egregios Jacobum de Sierck ſcholaſticum Treverenſem, & Thomam Fyme decretorum doctorem officialem Pariſienſem, oratores veſtros, nobis gratiſſimos, lætanter ſuſcepimus: qui, habita diſerta per ipſos coram nobis tam ſincere quam eleganter oratione, ex impoſita ipſis legatione, inter cetera retulerunt, deliberatum eſſe pro ſeſſione futura tractandum de ſufficienti ſtabilimento ſacræ ſynodi Baſileenſis, & de continuatione ejuſdem: quæ omnia nedum honeſta, immo verius divina eſſe cenſuimus: & repulſis penitus turbationibus, & animi noſtri procellis, conſolati fuimus, & refecti gaudio ſingulari, reddentes in primis gratias Domino Deo noſtro, cum ipſa ſacra ſynodus ita congregata exſiſtat, ut nullum convenientius præſidium excogitari poſſit, quo navicula Petri ſeſe ab extremis horrendiſque fluctibus jam undique inſultantibus tueri, neque labes hæretica commodius deprimi, mores Chriſtianorum in præſtantius reformari, aut res univerſæ orthodoxæ fidei poſſint in melius commutari. Moxque præfatis veſtris oratoribus recommendatorias noſtras ad dominum noſtrum ſummum Pontificem dedimus, ſuæque ſanctitati res ipſius concilii commiſſas fecimus, quos etiam ambaſiatores noſtri ſolemnes ſuper ea intentione eveſtigio ſubſequentur: certificantes paternitates veſtras, quod quemadmodum prius omnem facultatem regnorum noſtrorum, perſonamque regiam uſque ad effuſionem ſanguinis & mortis paſſionem obtulimus; ita ſemper, Deo cooperante, ea intentione invicta, quoad vixerimus, reperiemur, & ſic nos offerimus pro eccleſia ſancta Dei: ſignificantes paternitatibus veſtris, quod ipſo feſto ſanctæ Catharinæ virginis proxime præterito hic Mediolani in domicilio ſancti Ambroſii, majorum noſtrorum imitando veſtigia, regium diadema aſſumpſimus, auctore Domino Jeſu Chriſto, cum ſolemnitate & celebritate ſemper digna memoria: & in rebus ſecundis illius gratia feliciter proſperamur; accincti ſeptimana inſtante ad conventionem cum filio noſtro cariſſimo duce Mediolani in Placentia pro tranſitu noſtro verſus Romam celebrandam, prout vobis quidquid ibidem concluſum fuerit illico deſcripturi ſumus. In ſingulis autem quæ per oratores veſtros petita ſunt, ita nos apud ſanctitatem domini noſtri, dum ſecum fuerimus, prout in brevi ſperamus, & alios quoſcumque & ubicumque pure & fideliter exhibebimus, quod ſancta mater eccleſia, quam devote veneramur, & ſemper venerabimur, in nobis ſentiet integerrimum advocatum & filium, & ipſius concilii, quod eamdem repræſentat eccleſiam, defenſorem & ultroneum protectorem. Obſecrantes paternitates veſtras in viſceribus Jeſu Chriſti, ut in hoc ſancto velitis perſeverare propoſito. Et ſi qui æmulorum Dei & Chriſtianiſmi impune debacchantium fortaſſis ad protractionem ſeu diſſolutionem ipſius concilii conarentur intendere, illos velitis tamquam membra putrida præcidere, ne corpus inficiant: ad hocque ſolerter enim, ut ipſum concilium omnino ſolidetur, & accuratiſſime foveatur. Nam ex ejus diſſolutione aut induciis, quas Deus avertat, non videmus niſi eccleſiam Dei in totalem interitum & conditionem peſſimam ruituram: quibus omnibus per hoc ſacrum concilium, quod Deus hoc tempore tribulationis ab alto conceſſit, & in quo omnis virtus omniſque ſpes Chriſtianorum ad exſtirpandas hæreſes, repellendaque vitia, & omnes rugas eccleſiæ abſtergendas plene conſiſtit, fiet proviſio adoptata: ad quod etiam, Deo dante, cito & feliciter reverti ſperamus, deſiderio magno incenſi, ut ſicut in Conſtantienſi concilio vidimus gregem Dominicum antea miſere diſperſum in unius paſtoris obedientiam convenire, ita in præſenti Baſileenſi concilio ipſius unici gregis reformationem videre poſſimus, oramus ut nobis velit concedere Rex æternus.

Datum Mediolani, die II. menſis Decembris, regnorum noſtrorum anno Hungariæ XLV. Romani XXII. & Bohemiæ XII.

Ad mandatum domini regis.
Gaſpar Slick.

LXX.

Littera regis ad Papam ſuper facto eodem.

Beatiſſime pater & domine reverendiſſime: Hodie recepimus bullam veſtræ ſanctitatis de manibus E. V. ſanctitatis, notificantem nobis diſſolutionem ſacri Baſileenſis concilii, quam eadem ſanctitas fecit per ſuas bullas hincinde publicari: de qua quidem re nobis nedum terribili, ſed infauſta nimium, nedum amariſſime perturbati, immo tanto vehementius ſtupefacti ſumus, quanto aperte videmus cala-

nitates innumeras, diſcriminoſa pericula atque ſcandala toti Chriſtianiſmo exinde ſucceſſura, & fidem catholicam per hoc indubie fundamentaliter enervari. Et quamvis plurima & infanda mala quæ ſtilo deſcribi non poſſunt, ex diſſolutione tali ſecutura ſunt; tamen nos, accenſi zelo quem gerimus ad religionem fidei, & affectu filiali, quem habemus ad veſtram ſanctitatem; ad ſatisfaciendum quoque debito noſtro, quod nobis tamquam Romanorum regi advocato & defenſori eccleſiæ incumbit, præmittimus veſtræ ſanctitati hic incluſa certa aviſamenta, & repentine quidem ac feſtinantiſſime; quoniam arduitas & magnitudo rei ipſius oratoris miſſionem propter moram pati non potuit: in quibus eadem ſanctitas verſando colligere poterit pericula in quæ eccleſia Dei ruitura eſt, ſi concilium diſſolvatur: quod abſit. Videbit etiam ſanctitas veſtra in aviſamentis præfatis mentem noſtram ſuper rationibus quæ veſtram ſanctitatem ad hujuſmodi diſſolutionis materiam permoverunt: quæ utinam tantum facerent in hac Chriſtianorum extremitate, quantum ſine fructu prolongant. Rogantes, obſecrantes, ac affectu majori quo poſſumus requirentes veſtram ſanctitatem in Domino noſtro Jeſu Chriſto, cujus res agitur, quatenus penſata totius Chriſtianæ religionis ſubverſione, mox remediare dignemini, ſcribere & mandare reverendiſſimo præſidenti & ſacro concilio, ut nullatenus diſſolvantur; ſed in nomine Spiritus ſancti, in quo congregati ſunt, incepta feliciter perficiant. Et ſi quæ veſtra ſanctitas in contrarium ſcripſerit ſeu nuntiaverit, illa, reſpectibus præmiſſis legitimis penſatis, protinus revocet, eidemque concilio favores & omnes promotiones impendat, ut neceſſitas ſumma requirit. Aviſata enim eſſe debet eadem ſanctitas, quod niſi hoc celeriter fiat, eccleſia Dei in deterrimas conditiones prolapſura eſt, potiſſime in Germaniæ partibus, quæ jam, proh dolor, indubioſo vacillant diſcrimine. In quo profecto ſanctitas veſtra, quæ hucuſque tamquam innocens ſine macula tenta eſt, non modicæ (quod dolenter deſcribimus) ſuſpicionis notæ ſubjacebit. Quam quidem remedio ſalutari veſtra ſanctitas tollere velit; & hanc adhortationem noſtram, ad quam nos extrema * unctio, quam eccleſia Dei modo exſpectat, ac conſcientia noſtra, ac filialis erga ſanctitatem veſtram urget affectus, paterne & benigne ſuſcipere, & ſic providere ut grex Dominicus non tam miſere diſpergatur; ſed boni paſtoris regimine ad ejuſdem & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ obedientiam, cum tempus adſit gratiæ, feliciter conducatur. Perſonam veſtræ ſanctitatis ſanam & incolumem conſervare dignetur Altiſſimus feliciter & longæve regimini eccleſiæ.

Datum Placentiæ, die xx. menſis Januarii, regnorum noſtrorum anno, Hungariæ, *&c.* XLV. Romanorum XXII. & Bohemiæ XII.

LXXI.

Aviſamenta ad dominum ſummum Pontificem tranſmiſſa ex parte domini Romanorum, &c. regis, ſuper facto Baſileenſis concilii.

Primo, quemadmodum veſtra ſanctitas in bulla nobis tranſmiſſa notificat nobis, primo diſſolutionem ſacri Baſileenſis concilii, *&c.* ita perlecto diligenter tenore ejuſdem, non videmus aliam penitus cauſam diſſolutionis, propter quam fiat, contineri, niſi propter reductionem Græcorum ad ritum Romanæ ac univerſalis eccleſiæ. Et quemadmodum eadem ſanctitas nos rogat, ut ſi aliqua aviſamenta excogitaturi ſumus, ad pacem fidelium, religionis

A Chriſtianæ, ac ſtatum & honorem eccleſiæ facientia, veſtræ ſanctitati velimus exponere, *&c.* ita requiſitione veſtræ ſanctitatis promoti & inducti, etiam devotione ſincera, quam ad bonum eccleſiæ & ſtatum univerſæ reipublicæ Chriſtianæ gerimus, rubore depoſito, & confidenter dicimus, quod hæc cauſa Græcorum nullatenus ſufficere poteſt ad diſſolutionem ipſius ſacri concilii, quamvis bene eſſet res ſancta, & multum optabilis, ipſos Græcos reductos videre; nec prætermittendum eſt ſuo tempore ad illa intendere. Sed non poterit nec debebit ipſa reductio, quæ tot centenis annorum ſic perſtitit, & dubioſa quidem eſt, rebus tam arduis, quæ ſubverſionem totius noſtræ fidei tangunt, quoquo modo præponi;
B quia utique res illa moram pati non poteſt, quæ hucuſque tanto tempore perduravit ſine læſione Romanæ eccleſiæ; cum a Græcis & ſuis concredentibus huc uſque Chriſtianitas nihil violenti pertulerit. Sed iſtæ res videntur nobis debere illico ad manus recipi, tamquam magis bonæ & arduæ, quæ facere poſſunt ad exſtirpationem hæreſum, quæ hodie tanta enormia mala in populo fideli patrant, nec ceſſant, ſed igne & gladio trucidant, non parcentes ſexui nec ætati. Numquam enim credibile eſſe poterit, Græcos ritui noſtro conformari velle, videntes nos in tanta ſtrage, diſſenſione, & deformitate morum & vitiorum, nec unquam aliquam correctionem adhiberi, ſed de die in diem nos in viliora & magis
C inordinata corruere, & ritum noſtrum ad obedientiam Chriſticolarum quaſi penitus extingui; dicent ipſi aperte, Turpe eſt doctori, cum culpa redarguit ipſum. Sed ſi nos videant eſſe compoſitos & reformatos, & intendere ad exſtirpationem hæreſum & pacem fidelium, profecto indubii ſumus, quod ſe deflectent; ſed hoc iterum per alios & alios modos, Deo dante, faciles & bene convenientes, prout a nobis enucleatius & clarius informabitur ſanctitas veſtra. Secundo ſacrum Baſileenſe concilium miſit nobis certas litteras, Bohemis Huſſitiſque ſonantes, eoſque ad Baſileam pro reductione ipſorum vocantes: quas illico eiſdem tranſmiſimus, adjunctis noſtris opportunis & adhortatoriis litteris, tenorem littera-
D rum ſacri concilii continentibus. Super quibus Pragenſes, qui inter eos potiores ſunt, in Praga diætam *, prout in copia hic annexa ſanctitas veſtra diſcere poterit: & ut nos aliunde informamur, ſperatur omnino de comparitione ipſorum coram concilio. Et veriſimiliter etiam multo magis ad hoc ſtringuntur, quanto jam in regno Hungariæ conflicti ſunt; & magnam partem ſui exercitus, equeſtrium & pedeſtrium, ac inſtrumentorum & curruum, auxiliante Domino perdiderunt; & etiam per illuſtrem filium noſtrum ducem Auſtriæ, æſtate præterita in Moravia potenter de campo depreſſi, & in fugam converſi, ac noviſſime in ducatu Auſtriæ, notabiliter ſunt proſtrati. Inſuper etiam, quia ipſum conci-
E lium ipſis magnum terrorem inducit, cum audiunt illud ad exſtirpationem hæreſum eſſe potiſſime congregatum. Quibus comparentibus, ſperaremus ipſos per ſacrum concilium ita informari, quod contenti recederent, & hæc peſtis, Deo dante, ceſſaret. Nec intentio concilii & noſtra umquam fuit, neque eſt, ut ſuper articulis ipſorum prius damnatis debeat fieri diſputatio, prout tangit ſanctitas veſtra, ſed ſolum informatio & inſtructio per ſacras ſcripturas, ut ſe errare cognoſcant, & reſipiſcant, prout dominus noſter Papa Martinus prædeceſſor veſter nobis & regi Poloniæ in pluribus ſuis bullis faciendum impoſuit & perſuaſit. Et in caſu quo nil perficeret, tamen videns ſacrum concilium ipſorum pertinaciam, fer-

Digitized by Google

ventius ad eorum ſuppreſſionem intenderet, & ſuper his ex omnibus regnorum finibus provideret, quoniam hoc onus ſolis eſt importabile Alemannis. Inſuper quia locus Baſileenſis præfatis Huſſitis eſt deputatus, & ſacrum concilium noſque ſecuritatem illuc conducendi illis plene obtulimus, & per litteras noſtras affirmavimus: quid dicent ipſi hæretici, ſentientes diſſolutionem concilii, niſi quod nos fugiamus eos, & ecceleſiam contra eorum rationes quodammodo ſuccubuiſſe? Et ſic confortabunt ſuos, & fideles populos, ad quos jam, ut audivimus, errores ſuos & articulos cum inſertionibus ſacrarum ſcripturarum miſerunt, mortali contagione inficient, in quo cunctus populos ſpem ſuam defixit. Nec illud tantam moram perferre quomodolibet poterit, quanta eſſet hujuſmodi protectio concilii: quia revera in tanto tempore & ipſi quaſi totam Germaniam poſſent ſurripere, prout circumquaque in magna parte de facto fecerunt: nec reſiſtentia aliqua pararetur, nec parati poſſet, propter diſſolutionem ipſius concilii, uti claret. Tertio, quia ubique famatur, ſacrum concilium pro reformatione morum in populo catholico & etiam ſtatu eccleſiaſtico congregatum fore, *&c.* modo ſi diſſolutum maneret concilium; revera timendum eſt quod laïci, qui multimode contra clericos debacchantur, capiant occaſionem irruendi contra ipſos: dicentes in congregandis & diſſolvendis conciliis ſine fructu iluſiones fieri, prout prius etiam factum eſt, prout manifeſte clamant, quod non exſpectant niſi finem hujus concilii. Et ut principium hujus mali oſtendamus: Ecce civitas metropolitana Magdeburgenſis, expulſo ſuo archiepiſcopo atque clero, jam per terras ipſius eccleſiæ in fortitudine curruum Huſſitarum more divagatur: quibus in ſubſidio ſunt quaſi omnes civitates Saxoniæ maritimæ; & majorem (ut timendum eſt) habebunt ſequelam, ſi non celerrima fiet proviſio. Inſuper, ut aviſamur, Pataviensis civitas ſuo epiſcopo rebellavit, & ſe parat ad expugnandum caſtra ſua. Demum civitas Bambergenſis, quæ propter mutationem quam fecit contra hæreticos ex indulto noſtro per clerum infeſtatur, in magna eſt vacillatione. Et quia prædicta loca omnia Bohemis ſunt vicina, timendum eſt quod per diſſolutionem concilii, quod pro ſopiendis talibus nuntios ſuos tranſmiſit, illa loca talia cum hæreticis in ſpem ſubſidii partita capient, quæ nullis vel ſaltem graviſſimis erunt recuperanda laboribus. Quarto, quamvis multi principes, nobiles, & civitates circumquaque Bohemiam, poſt rupturam exercitus cum hæreticis treugas inierunt; tamen major pars adhuc contra eos ſe ſuſtentat, ponendo ſpem ſuam totalem in ipſo concilio pro liberatione ſua: ad quos dictum concilium & nos dudum pro eo miſimus. Qui audientes concilium debere diſſolvi, totaliter ſe avertent, & treugas etiam inient ad redimendas vexationes, & quid in longum ſequetur, niſi illius pravitatis adhæſio? Quinto, quemadmodum ipſum ſacrum concilium pro componenda pace inter cetera congregatum exſiſtit, & jam inter quamplures reges, principes & alios ſint præparamenta & initia facta ad dandum modos pro pace iſta, ipſi audientes diſſolutionem concilii, convertent ſe ad gladium, & erit error noviſſimus pejor priore: nec poſtea erit aptitudo id faciendi, cum principes fuerint exhauſti, terræ per clades, cædes & ſanguinis effuſionem deſertæ, & in periculum innumerabilium animarum & corporum, quæ infra has protogationes & inducias, proh dolor, corruent. Ceſſabunt etiam multæ proviſiones, quæ in eodem concilio pro republica Chriſtiana fieri poſſent; & innumera provenient ſcandala, in deſtructionem totius religionis Chriſtianæ vergentia, quæ veſtra ſanctitas clarius quam poſſunt deſcribi proſpicere valet. Idcirco nos petimus, invocamus, & quanto efficacius poſſumus, requirimus veſtram ſanctitatem, quatenus eadem veſtra ſanctitas incontinenti ad præfatum dominum præſidentem & ſacrum concilium ſcribat & mittat, ut nullatenus diſſolvantur; ſed in nomine Domini, in quo congregati ſunt, incepta feliciter perficiant. Et ſi quæ veſtra ſanctitas in contrarium ſcripſerit, ſeu nuntiaverit, illa protinus revocet & annullet. Aviſando veſtram ſanctitatem, quod niſi hoc fiat, hæreſes iſtæ armatæ multimode augebuntur, & eccleſia Dei indubie in peſſimas conditiones ruitura eſt; quibus poſtmodum nulla potentia, nullo conſilio, nullave arte ſeu ingenio ſuccurri poterit. Et revera tamen hi, qui veſtræ ſanctitati dederunt conſilium, non intellexerunt forſitan tanta ventura mala. Utinam ſaperent & intelligerent, ac noviſſima providerent: mora enim in hoc negotio periculoſa eſt, & nullatenus ſufferenda. Et ſi quipiam fortaſſis pertimeſcerent aliqua contra ſtatum eccleſiaſticum per laïcos debere tractari, non timeant: quia laïci falcem ſuam non habebunt in meſſem illam immittere: immo profecto induciæ protractionis, quæ quæruntur, laïcos facient contra clerum & eccleſiam inſanire: quod tamen per iſtud concilium ordinate tolletur de medio, dum laïci videbunt clerum omni bono intendere.

Item conſiderandum eſt veſtræ ſanctitati, quod ſacrum concilium (ut putatur) ad hujuſmodi diſſolutionem nullatenus conſentiet: cum quo etiam major pars regum, principum, prælatorum & communitatum concurret: & veſtra ſanctitas quæ hucuſque in eccleſia Dei ſine ruga & macula tenta eſt, per hujuſmodi opera poterit ſibi ſuſpicionem & rubiginem facere; ac innocentiam ſuam, per hoc quod facili & quaſi nulla legitima ratione ſubſiſtit diſſolutionis negotium, fermentare: quia dici poterit quod veſtra ſanctitas hac occaſione foveat hæreſes, cædes & clades inter Chriſticolas, & perſeverantiam deformitatum & vitiorum in populo: & timendum eſt de inobedientia, ſcandalo ac ſciſſura in eccleſia Dei; quoniam objicient contra veſtram ſanctitatem ſubito illam materiam diſſolutionis promptam & paratam; & timendum eſt quod habebunt ſequelam multorum. Item ſi veſtra ſanctitas vellet concilio perſonaliter intereſſe, eſſet bonum & ſalubre, ſi poſſet. Sed ſi non poteſt, feſtinanter & cito demandet illud exſequi, prout eſt inceptum, quia res illæ, quæ uſque ad ſanguinem tangunt, nullatenus volunt moram, niſi cum diſpendio totius Chriſtianitatis. Et ſi veſtra ſanctitas poſtea voluerit perſonaliter intereſſe ſuper facto Græcorum, ſeu aliis quæ non requirunt tantam feſtinantiam, poterit congregare illud concilium, quod fiet cum gratitudine & majori aptitudine, quam nunc hæc mora tolerari poſſet: nam iſto diſſoluto, neſcimus ſi per annum cum dimidio aliqui congregari poſſent propter diſpendia quæ interim evenirent. Hæc omnia ſanctitas veſtra velit diligentiſſime conſiderare, & providere ut iſtud concilium mox reſtauretur: ſuſcipiatque hanc exhortationem noſtram paterne & benigne, quam facimus fideliter, urgente ad eadem conſcientia, & extremitatibus in quibus eccleſia Dei conſtituta eſt: & etiam quia majeſtas noſtra valde invite perciperet quod ſanctitati veſtræ exinde aliqua inter Chriſticolas deberet ſiniſtra ſuſpicio ſuboriri: quemadmodum nos veſtræ ſanctitati, dum

cum

cum eadem conſtituemur, prout in brevi ſperamus, clarius communicabimus.

LXXII.

Inſtructio dominorum euntium ex parte Cæſareæ majeſtatis ad dominum ſummum Pontificem.

Primo exponatur qualiter ad aures regias pervenerit, quod ſanctitas domini noſtri gentes ſuas armigeras miſerit contra majeſtatem regiam, & ſubditos ſuos, ac terras ſibi & imperio ſubjectas, abſque culpa regia, & nulla offenſa & rationabili cauſa præcedente. Et quamvis hucuſque numquam crediderit ſanctitatem ſuam erga majeſtatem regiam aliquam indignationem velle aut poſſe concipere, ſeu facere, licet Nicolaus de Tolentino, qui ſe per expreſſum capitaneum generalem eccleſiæ ſcripſit, alias veniens cum Florentinenſibus gentibus inante Lucam, gentibus regiis, ut debitum erat, Papam defendentibus publice clamari fecerit, Vivat Eccleſia: tamen jam habetur certius, qualiter Nicolaus de Fortebrachiis contra terras imperio ſubjectas noviter inſultaverit, & illas nomine ſuæ ſanctitatis & eccleſiæ ª poſtulaverit: qualiter etiam memoratus Nicolaus de Tolentino in Maricim Senenſem pridem patraverit, eadem ſanctitas perſentiet in ſchedula cum præſentibus oſtendenda: Quæ tamen majeſtas ſua a dicta ſanctitate minime ſperaſſet, cum talia numquam demeruerit, ſed ſemper ſtuduerit omni ſolicitudine ſuæ ſanctitati & ſedi Apoſtolicæ ſumma devotione & filialiter complacere: nec ab eo umquam compertum eſt contrarium. Non poteſt non mirari quis ſanctitatem ſuam contra ſuum advocatum & filium ſine cauſa commoveat: & ſi ſubditi ſuæ majeſtatis & imperii ſacri eamdem ſanctitatem aut ſuos in aliquo moleſtaſſent, fas fuiſſet eam ante aviſare: & ipſa fuiſſet quamparata, nedum eidem ſanctitati, ſed & cuique de ſubditis ſuis juſtitiam miniſtrare: Quod profecto in adverſum paternalius & clementius actum fuiſſet, quam tali indignatione prorumpere: cum continuo eadem ſanctitas ſuæ majeſtati ſcripſerit, ac latiſſime nuntiaverit, ac noviſſime per venerabilem Jacobum archiepiſcopum Ebredunenſem, * principum Triſtameriatum ſuum dici fecerit, ſe erga eamdem majeſtatem optime eſſe diſpoſitam, eamque multum amare: nec aliud umquam ſperavit, & adhuc quod ſua ſanctitas clementius & paternalius cogitabit & aget, ut in eadem ſperat.

Item regia majeſtas ſuſcepit reverenter, & vidit, ac audivit diligenter bullas ſuæ ſanctitatis per dominum archiepiſcopum allatas: ſed quia negotia illa magni ſunt ponderis, & extra poteſtatem regiam, non poſſet ſuper illo ſuæ ſanctitati eadem majeſtas efficaciter reſpondere, cum illa potius pertineant ad ſacrum Baſileenſe concilium: prout alias oratoribus Apoſtolicis in Parma conſtitutis clare dixit eadem majeſtas, tales res concilium tangentes ibidem quæri debere. Et ſic denuo ibidem dicet, & adhuc cooperabitur omni poſſe, ut res illæ bene cedant: verumtamen rogat, petit & obſecrat eamdem ſanctitatem filialiter devote in Domino Jeſu Chriſto, quatenus eædem limitationes & modificationes capitulorum in bulla expreſſorum, defendendo illud concilium ad laudem Dei, ad ſalutem ſuæ ſanctæ eccleſiæ, dignetur ſimpliciter & indiſtincte manutenere & fovere; ut ſuper articulis & rebus, pro quibus congregatum eſt, procedat libere juxta formas & modos in retro generalibus conciliis tentos. Quod ſi eadem ſanctitas faceret, ut ſperat eadem majeſtas, providebit indubie ſaluberrime honori & dignitatibus ſuis, & extolletur ad æthera: & ſub ejus regimine ejuſque præſidio in eccleſia Dei, nunc undique impugnata, tot bona ſecutura ſunt, ſcilicet reductio hæreticorum, atque hæreſum extirpatio, quæ in foribus eſt, & ſine generali concilio nullatenus fieri potuit, & alia bona innumera: habebitque majeſtatem regiam devotum ſemper & obedientem filium, in omnibus ſuæ ſanctitati gratum, & eccleſiæ Dei accommodum. Nam profecto ſi id non fiet, prout eadem majeſtas ſæpius ſcripſit & dixit ac proteſtata eſt, indicibilia ſcandala exinde, proh dolor, ſunt eventura. Item regratiatur ſummopere ſanctitati ſuæ de paterna affectione & clementi oblatione ſanctitatis ſuæ erga majeſtatem eamdem, quemadmodum in ſchedula parva contentum eſt: quoniam majeſtas ſua ª quia dominus archiepiſcopus Ebredunenſis concluſit cum reverendiſſimis dominis cardinalibus deputatis per ſanctitatem domini noſtri ad facta illorum qui ſunt in Baſilea. Idem dominus noſter vult habere litteras a domino Romanorum rege attentius cum ſigillo majeſtatis & ſubſcriptione propriæ manus ſuæ; quod ſi illi non conſentirent, & poſtea in aliquo contrafecerint, idem dominus rex promittit & jurat ſub fide regia proſequi eos, tamquam homines turbatores pacis & quietis eccleſiæ & totius religionis Chriſtianæ, ad ſimplicem requiſitionem ipſius domini noſtri, ſicut ipſe per juramentum eſt obligatus: & adhærebit ſuæ ſanctitati tam in concilio per eamdem ſuam ſanctitatem tenendo, quam alibi. Item quod idem dominus Ebredunenſis aſſerit præfatum dominum regem affectare accedere ad urbem Romanam, & præfatum dominum viſitare, quem ſemper præcipua caritate dilexit: & ſperat quod per communicationem ipſorum adinvicem multa poterunt fieri congruentia, concernentia fidem ipſorum & eccleſiam & totam Chriſtianitatem. Item dominus noſter contentatur de acceſſu ſuo, cum ipſum a tempore concilii Conſtantienſis, quo cognovit eum, ſemper fuerit magna dilectione & affectione proſecutus, dummodo ejus adventus pacificus ſit: id eſt, cum illis de domo ſua tantum, ut alias tactum fuit: & certificatus de tempore adventus ſui, mittet obviam ſibi uſque ad confinia terrarum eccleſiæ duos ex reverendiſſimis dominis cardinalibus & alios prælatos & clericos ad ipſum aſſociandum honorifice, & ipſum ſecure conducent: & tenebit, per Dei gratiam, & remittet cum honore, pace & benedictione Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ſanctorum Apoſtolorum ejus Petri & Pauli, ac ſua. Et ſi voluerit in comitiva ſua habere de gentibus armigeris præfati domini noſtri, tam in veniendo quam in revertendo; & ſi petierit quod dictæ gentes faciant conveniens prædictæ materiæ, contentatur dominus noſter; quod fuit hoc declaratum, quod antequam intret terras eccleſiæ, præſtabit juramentum, quod de jure præſtare tenebatur antequam intraret Italiam, juxta formam Clementinæ.

Item ad oſtendendum caritatem, amorem & benevolentiam erga perſonam domini regis, conſideratis magnis expenſis habitis per futurum dominum regem, dominus eſt paratus ſubvenire eidem domino regi, poſtquam intraverit terras eccleſiæ, & eum illa paternali caritate amplecti, qua pater bonus filium optimum complecti debet, prout per oratores ſuos alias oblatum fuit. Et ſuper hoc dominus noſter paratus eſt deputare aliquos, qui habeant tractare cum deputandis per dominum regem: & infallenter ſperat quod erunt in bona concordia cum Dei adjutorio.

ª Fort., pro ſuſcepit quæ.

LXXIII.

Littera regis de concordia cum Papa, lecta die XI. *Maii, anno Domini* MCCCCXXXIII.

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum rex ſemper Auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ, *&c.* rex, reverendiſſimis in Chriſto patribus ac venerabilibus dominis ſacroſanctæ generali Baſileenſi ſynodo, in Spiritu ſancto legitime congregatæ, univerſalem eccleſiam repræſentanti, amicis noſtris cariſſimis, ac grate & ſincere nobis dilectis.

Reverendiſſimi in Chriſto patres & domini ac venerabiles & egregii, ſincere grateque dilecti: Ad ſequiſitionem & continuatam inſtantiam veſtrarum paternitatum, ut ad ſacrum concilium nos quantocius transferremus, ſatis conſlavimus operas noſtraa atque ſtudium, ut conſiliis veſtris nos conformare poſſemus; quemadmodum profecto ipſi concilio & rebus peragendis per præſentiam noſtram non modicum commodi eventurum ſperavimus. Sicque res noſtras aptavimus, ut ſive per terram ſive per mare diſponeremos recedere, omnibus periculis & diſcriminibus parvipenſis. Verumtamen, approbante domino ſummo Pontifice [a] ſacro concilio, ad perſuaſionem nonnullorum notabilium virorum, & etiam oratorum noſtrorum, & imperii ſacri principum electorum, qui nobis hujuſmodi bullas exhibebant, nobiſque receſſum noſtrum ſine imperialibus inſulia penitus diſſuadebant, cum ſanctitate ſua remanſimus concordes in * deificis liciris & honeſtis. Sicque per totum iſtum menſem Aprilis cum ſanctitate ſua in Viterbio conſtituemur, & uſque medium Junii vel prius in urbe Romana a ſanctitate ſua coronabimur, præſtabimuſque & innovabimus ſibi illa juramenta quæ noſtri prædeceſſores Romanis Pontificibus præſtiterunt. Iſtudque adjecimus, quod ipſum manutenebimus, quantum cum Deo poterimus: quoniam nos uſquequaque ad alia obligari non permiſimus, nec permittemus. Et hæc veſtris paternitatibus ideo deſcribimus, ut ſi aliquia hanc concordiam ſiniſtre initam forſitan interpretari vellet, illud a veſtris paternitatibus non credatur: quoniam hæc concordia bonis reſpectibus facta eſt: diſpoſitique ſumus ſemper ipſi concilio juxta bullam per nos traditam, in proſecutione illorum pro quibus ipſa ſynodus eſt congregata, plenarie favere, & conſtanter adhærere. Certificantes vos, quod niſi ſanctitas ſua ſæpe dictum concilium approbaſſet, indubie ſine noſtris coronis, quas propter facta ipſius concilii tanto tempore prætermiſimus, ad propria rediiſſemus: quemadmodum de his omnibus illuſtris princeps & locumtenens noſter dux Wilielmus veſtras paternitates poterit clarius informare, cui in dicendis velitis credere tamquam nobis.

[a] Forte, ſacrum concilium.

Datum Senis, die decimo quinto menſis Aprilis regnorum noſtrorum anno Hungariæ, *&c.* quadrageſimo octavo, Romanorum vigeſimotertio, & Bohemiæ decimotertio.

LXXIV.

Reverendiſſimis, reverendis ac venerabilibus in Chriſto patribus & dominis ſacroſanctæ generalis ſynodi Baſileenſis, *&c.* Sigiſmundus Dei gratia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, *&c.* rex.

Reverendiſſimi, reverendique patres, amici cariſſimi, ac venerabiles & egregii, devoti ſincere grateque dilecti: Audito pridem quod paternitates veſtræ ſuper controverſia ſeſſionis inter illuſtres archiprincipes ſacri Romani imperii electores & ducem Burgundiæ quamdam proviſionem fecerint, quæ per ambaſiatores utriuſque partis ambaſiatorio nomine * gratificata ſit, de veſtrarum paternitatum ſolertia, & ipſorum ambaſiatorum induſtria confiſi, ſpemque firmam aſſumentes, quod hujuſmodi proviſio noſtro & ipſius ſacri Romani imperii ac ipſorum archiprincipum honori expediat, ſumus admodum gaviſi. Sed intellecto ad præſens, quod quidam procuratores illuſtris Erici ducis Lauwenburgenſis, qui ſe nominat Saxoniæ ducem, ac ipſius ſacri imperii electorem & archimareſcallum, hujuſmodi proviſionis occaſione * ſe de loco illuſtri Friderico duci Saxoniæ, ſacri Romani imperii archimareſcallo, lantgravio Thuringiæ, ac marchioni Miſnenſi, & ambaſiatoribus ejus debito intromiſerint, ſeque intruſerint in eodem: ſatis illud nobis viſum eſt alienum. Et quia genitorem præfati Friderici, ac deinde ipſum Fridericum de ipſo ducatu Saxoniæ ac jure eligendi Romanorum principem, ac etiam ipſi archimareſcallatus officio inveſtivimus; cujus inveſtituræ vigore, primum genitor, ac deinde Fridericus natus ejus, poſſeſſionem principatus Saxoniæ nacti ſunt; & deinde per illuſtres ſacri Romani imperii electores ad jus & exercitium dignitatia & officii principis electoris & archimareſcalli ſimiliter recepti ſunt & admiſſi: non immerito manſimus admirati de ſupradicti ducis Erici, quinimmo ſuorum ambaſiatorum præſumptione, qua poſſeſſionem juris & dignitatis apud alium conſtitutorum ante eventum judicialis arbitrii violenter invadere præſumpſerunt. Licet itaque credamus veſtras paternitates noſtros & imperii noſtri principes [a] veſtra diſpoſitiſſima domo, quantum ad ſeſſionem, inceſſum, vel aliam exhibitionis reverentiam non aliter honorare, quam a nobis & imperii noſtri principibua honorantur, ſicut & nos eccleſiaſticos prælatos ſecundum gradus eccleſiaſticarum dignitatum in noſtra curia reveremur; ne tamen in poſterum oriatur diſcordiarum materia, præmiſſa, quamvis undique notoria, veſtris paternitatibus duximus intimanda: quatenus prælibata, Friderico & ejus oratoribus honorem archiprincipis & electoris juxta veſtræ proviſionis normam impendendum exhibere velitis, prout nos, imperii noſtri principes, & univerſi procerea ſibi impendunt. In quo nobis veſtræ paternitates facient complacentiam multum gratam.

Datum Ulmæ, Conſtantienſis diœceſis, die XIX. Julii, regnorum noſtrorum anno Hungariæ XLVIII. *&c.*

LXXV.

Epiſtola Imperatoris Romanorum, qua concilium certius facit de victoria Bohemorum adverſus Taboritas.

Reverendiſſimia ac venerabilibus in Chriſto patribus ac dominis, ſacroſanctæ generali ſynodu Baſileenſi, in Spiritu ſancto legitime congregatæ, eccleſiam univerſalem repræſentanti, amicis noſtris cariſſimis, ac grate & ſincere nobia dilectis, Sigiſmundus Dei gratia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, *&c.* ac Hungariæ, Bohemiæ, *&c.* rex.

Reverendiſſimi in Chriſto patres & domini, amici cariſſimi & reverendi, grate ſincereque dilecti: Hodie hora veſperarum confluxerunt ad nos nuntii, qui in tribus diebus & citius de Bohemia volantiſſime applicuerunt, afferentes nobis jucundiſſima & feliciſſima nova de victoria noſtrorum, & conflictu

Taboritarum, & illorum qui alias in obſidione civitatis Pilznenſis erant: qui per Dei gratiam, a quo omnis procedit victoria, in planitie inter civitatem Gutſim & monaſterium Skaliſſ forti bello cum modico damno noſtrorum victorioſe proſtrati ſunt: quarum litterarum aliquas originales veſtris reverendiſſimis paternitatibus mittimus præſentibus interclusas. Hæc, reverendiſſimi patres, volumus veſtris paternitatibus pro ſingulariſſimo gaudio cunctis Chriſti fidelibus optatiſſime nuntiare, rogantes cordintime, quatenus Altiſſimo Domino Jeſu Chriſto infinitas agentes gratias, cum proceſſionibus & aliis ſolemnitatibus, ad bonum & felicem progreſſum tam felicis principii, immo verius medii, omni opera atque cura vigilare velitis, quoniam & nos ſimiliter de agendis nil prætermittemus. Et quæcumque in futurum habuerimus, veſtris paternitatibus die noctuque intimare curabimus.

Datum Ulmæ, die III. Junii.

LXXVI.

Epiſtola Imperatoris Romani ad concilium.

Reverendiſſimi, reverendique in Chriſto patres & domini, ac venerabiles & egregii, ſincere grateque dilecti: Confirmat continuo Deus noſter magnam miſericordiam ſuam ſuper nos in felici proſecutione rerum Bohemiæ, quæ Chriſto diſponente, qui cuncta gubernat, in dies conſiderabilius diriguntur. Scribunt enim nobis illi oratores noſtri, quos in proxima diæta Pragenſi habuimus, quomodo omnes Bohemi in unam ſententiam unamque voluntatem tracti ſunt in materia articulorum fidei: & quod ſuper reliquis ad vos verſus Ratiſponam miſſuri ſunt in feſto Aſſumptionis Virginis glorioſæ. Taliſque datur ſpes, ut nil melius poſſet ſuperaddi. Quarum litterarum copias de Bohemico in Latinum tranſlatas veſtris paternitatibus mittimus præſentibus interclusas. Verum, reverendiſſimi patres, quia ipſi Bohemi multum affectare videntur in hujuſmodi diæta Ratiſponenſi præſentiam venerabilis Conſtantienſis epiſcopi, etiam auditoris & magiſtri Martini, & aliorum qui tractanbus ipſorum prius adfuerunt; nos opinioni eorum & deſideriis concurrentes, illud nedum utile, verum etiam pro bona concluſione & ſalubri conſummatione omnium tractatorum [a] neceſſariorum arbitrantes, vos attentiſſime adhortamur, quatenus paternitates veſtræ velint dare ordinem, ut præfati patres & magiſtri in hujuſmodi diæta omnino interſint. Et ſi etiam aliqui alii ſuperaddendi fuerint, & illud extollimus atque laudamus, ut & deſideriis ipſorum Bohemorum ſatisfiat, & ipſi patres vobis & nos in mutuis peragendis poſſimus aſſiſtere atque conſulere. Hæc itaque, reverendiſſimi patres, vobis pro conſolatione ſtatuimus ſcribere, ut nil nos lateat de his quæ ad notitiam [b] veſtram in tam arduis rebus deveniunt. Et quidquid in proceſſu temporis habuerimus, veſtris paternitatibus ſignificabimus; exorantes Altiſſimum, ut ſuccedant talia, quæ veſtris paternitatibus cum immenſa jucunditate ſignificare poſſimus.

[a] *Leg.* neceſſariam.

[b] *Forte*, noſtram.

Datum Ulmæ, Conſtantienſis diœceſis, die XIII. Julii, regnorum, *&c.*

LXXVII.

Littera domini regis Romanorum patens, per quam promittit inconcuſſe adhærere concilio, lecta in congregatione generali die Lunæ [a] decimo nono Januarii, anno MCCCCXXXIII.

[a] al. 2. Maii.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Amen.

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum rex, ſemper Auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, *&c.* rex, ad perpetuam rei memoriam.

Notum facimus tenore præſentium univerſis, quod cum inter alios orbis principatus ſacrum Romanum imperium divinitus inſtitutum obtineat principatum, cui Deo auctore præſidemus; & aſſidua pulſemur ſolicitudine, ut ea quæ concernunt religionem Chriſtianam & bonum eccleſiæ ſanctæ Dei, quorum advocatus & protector ex officio nobis incumbenti ſumus & eſſe debemus, procurareque habeamus ſtabilitatem & felicem progreſſum eorumdem: ſane cum ex ſacrorum generalium Conſtantienſis & Senenſis conciliorum decreti conſtitutione ſuſcepta, & felicis recordationis Martini Papæ V. & deinde ſanctiſſimi domini Eugenii Papæ IV. ſucceſſoris immediati auctoritativa approbatione ſacrum Baſileenſe concilium initiatum fuerit, roburque & auctoritatem ſumpſerit, & progreſſum habeat; & ſucceſſive idem ſacrum concilium Baſileenſe, & Romanos patres in eodem exſiſtentes, & illud celebrantes, cum inſtantia fuerimus requiſiti, ut tamquam advocatus eccleſiæ ſanctæ Dei & defenſor, protectionem ipſius in rebus aſſumeremus, prout ad nos pertioere dignoſcitur: quod perſonaliter exſequi non valentes, [b] vocati, iovitati primo per dominum Martinum, & ipſo ſublato, per dominum Eugenium, ſummos Pontifices prædictos tranſitu ad Italiam, prout tranſivimus: & propterea loco noſtri, protectionem in nobis aſſumendo, prout tenebamur, in eodem ſacro concilio protectorem dimiſerimus illuſtrem principem Wilhelmum comitem Palatinum Rheni & ducem Bavariæ avunculum noſtrum cariſſimum, deputamuſque & inſtituimus cum plena auctoritate & omnimoda poteſtate, prout in noſtris ſuper hoc confectis litteris plenius continetur. Et quia (ut percepimus) nonnulli vaniloquentes, non recte ſentientes, ipſum ſacrum [c] perſuadere ac turbare per exquiſitas vias [d] molientes, ut de noſtra pura mente, interpretationeque ejuſdem & voluntate, cunctis appareat evidenter, ad confutationem iniqua perverſe loquentium, volentes reverendiſſimæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, patriarchas, archiepiſcopos & epiſcopos Deo amabiles, nec non venerabiles abbates, prælatos, & omnes alios in civitate noſtra Baſileenſi congregatos, & congregandos, ſacrum generale concilium facientes, illud celebrare intendentes, ſacroſanctamque univerſalem eccleſiam repræſentantes, & eidem adhærentes, & adhærere volentes, & quoſcumque alios de eadem noſtra intentione & voluntate claros reddere & ſecuros, ad ipſius ſacri concilii corroborationem firmiorem & auctorizationem, prout ad nos poteſt quovis modo pertinere; animo deliberato ex certa noſtra ſcientia motuque proprio in verbo noſtro regio dicimus, ac tenore præſentium atteſtamur, quod nos ab initio præfati ſacri concilii Baſileenſis ſemper abſque omni dubio ſimpliciter atque pure eidem adhæſimus, adhæremuſque firmiter, & quamdiu duraverit, & continuatum fuerit,

[b] *Forte*, vocati &.

[c] *Forte*, concilium diſſuadere.

[d] *Forte*, molimur: ut.

adhærebimus inconcuſſe; nec faciemus, neque fieri permittemus, Deo auctore, quantum in nobis fuerit, quod ſit vel eſſe poſſit directe vel indirecte contra ipſius ſacri concilii auctoritatem & libertatem, ſeu in præjudicium actorum in eodem vel agendorum in futurum, quoad ea propter quæ eſt convocatum & etiam congregatum; præſentium ſub noſtræ majeſtatis ſigillo teſtimonio litterarum.

Datum Senis, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo, die XXII. menſis Novembris, regnorum noſtrorum anno Hungariæ, *&c.* XLVI. Romanorum XXIII. Bohemiæ vero XIII.

Ad mandatum domini regia, Petrus Kelde canonicus.

LXXVIII.

Mandatum miſſum ſanctiſſimo domino noſtro Papæ per ſereniſſimum dominum regem Romanorum, per ſuos oratores, & lectum in conſiſtorio publico die VIII. *Aprilis* MCCCCXXXIII. *domini Papæ Eugenii anno tertio: & in eodem conſiſtorio oratores Imperatoris juramentum Papæ præſtiterunt.*

Sigiſmundus Dei gratia Imperator Romanorum ſemper Auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, *&c.* rex.

Notum fecimus tenore præſentium univerſis, quod quamvis inter ſanctitatem beatiſſimi domini noſtri Papæ Eugenii atque majeſtatem noſtram fuerit ſemper & ſit per Dei gratiam bona concordia & perfecta ſinceritatis animorum; nihilo minus quia per multos aliquando quamplurima inconſulta hincinde relata ſunt, ſicut plerique mortalium prompti ſunt ad zizaniam inter principes ſeminandam, & imprimendas ſuſpiciones, quo nihil periculoſius eſſe poteſt; ne forte de claritate mentium utriuſque dubium, quod hucuſque volavit, amplius perſeveret; conſiderantes etiam ex noſtra integra conjunctione bonum publicum ſecuturum, deliberavimus de proximo viſitare ſanctitatem præfati domini noſtri & urbem Romam, pro ſuſcipiendis imperialibus noſtris coronis, & aliis rebus perarduis, tangentibus rempublicam Chriſtianam, & pacem Italiæ, pertractandis: quæ ut perfectius & plenius pertractari poſſint, mittimus ad ſanctitatem præfati domini noſtri Papæ Eugenii dilectos conſiliarios & ambaſiatores noſtros magnificos Mankonem comitem Recomenſem & capitaneum Nanderalbenſem, & Gaſparem Slick vicecancellarium noſtrum & capitaneum terrarum Egræ: conſtituentes, creantes, ordinantes, & facientes ipſos tenore præſentium ac auctoritate regia noſtros veros & legitimos procuratores & factores & nuntios ſpeciales, & quidquid melius eſſe & dici poteſt; danteſque eiſdem plenariam & omnimodam poteſtatem, plenam licentiam & facultatem exponendi ſuæ ſanctitati pro nobis devotionem & reverentiam filialem, quam ad ſuam ſanctitatem & Romanam eccleſiam ſincero affectu gerimus: nec non petendi & impetrandi a ſua ſanctitate favorem & gratiam conſuetos: offerendo quoque eidem ſuæ ſanctitati fidelitatis & cujuſlibet alterius generis juramentum ſimul vel ſucceſſive: & nihilo minus petendi a ſua ſanctitate nobis per manus ſuas impendendam unctionem, conſecrationem, & Romani imperii diadema; ac promittendi quod illa, dum apud ſanctitatem ſuam fuerimus in propria perſona, ſi opus fuerit, innovabimus: ac omnia & ſingula alia peragendi & concludendi, promittendi & ſpondendi, quæ mutuam unionem, caritatem & concordiam [a] vitæ, ſanctitatem ſuam & majeſtatem noſtram, & ſupereminentiæ & dignitatis principes, qui ſuper alios a Domino conſtituti ſumus, facere & conſervare poſſunt; ut etiam a ſanctitate ſua, ſi opus fuerit, obligationes quaſcumque acceptandi, ceteraque omnis faciendi, finiendi, & concludendi quæ nos facere poſſemus, ſi perſonaliter adeſſemus: ratum & gratum habentes, & habere promittentes verbo noſtro regio, quidquid per præfatos oratores & procuratores noſtros actum, factum ſive geſtum fuerit, ac ſi illud in perſona propria feciſſemus: volentes illa omnia noſtris regiis litteris, & ſigillis, ſi opus fuerit, denuo roborare præſentium ſub noſtræ majeſtatis ſigillo teſtimonio litterarum.

Datum Senis, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimotertio, die XVI. menſis Martii, regnorum noſtrorum anno Hungariæ, *&c.* XLVI. Romanorum XXIII. Bohemiæ vero XIII.

LXXIX.

Sequitur forma juramenti facti in conſiſtorio publico per dictos ambaſiatores, tactis ſanctis evangeliis & ſacris crucibus cum reliquiis, & lectum alta voce per Gaſparem Slick vicecancellarium regis Romanorum coram domino noſtro Papa præſente & acceptante: & iſtud juramentum fuit ſcriptum in membrana cum duobus ſigillis pendentibus recognitis eſſe dictorum oratorum.

Nos Mariko de Colloum comes Recomenſis & capitaneus Nanderalbenſis, & Gaſpar Slick vicecancellarius & capitaneus terrarum Egræ, ambaſiatores & procuratores invictiſſimi principis & domini Sigiſmundi Romanorum regis ſemper Auguſti, ac Hungariæ, Bohemiæ, *&c.* regis glorioſiſſimi, ad ſanctiſſimum & clementiſſimum dominum noſtrum Papam Eugenium quartum deſtinati; recognoſcimus tenore præſentium univerſis, quod nos de mandato & licentia præfati ſereniſſimi domini noſtri regis, cujus pleno & ſufficienti mandato fulciti ſumus, quodque ſigillatum in manus ipſius ſanctiſſimi domini noſtri depoſuimus, hodie datæ litteræ noſtræ præſentis in conſiſtorio Apoſtolico generali in manus ſuæ ſanctitatis juramentum præſtitimus in forma quæ eſt talis: Nos comes Mariko, & Gaſpar Slick vicecancellarius, procuratorio nomine quo ſupra, promittimus, & tactis ſacroſanctis evangeliis juramentum firmamus ſanctitati præfati domini noſtri, ſuo & eccleſiæ nomine hujuſmodi juramentum accipienti, quod ipſe ſereniſſimus dominus rex Sigiſmundus eccleſiam & fidem catholicam pura fide totiſque viribus conſervabit reverenter, & etiam defendet; omnemque hæreſim, ſchiſma & hæreticos quoſlibet, fautores, & receptatores, & defenſores eorum exterminabit pro poſſe; ac numquam cum Saraceno, pagano, ſchiſmatico, ſeu alio quolibet communionem catholicæ fidei non habente, aut cum aliquo aliæ præfatæ eccleſiæ inimico vel rebelli, ſeu eidem manifeſte ſuſpecto, unionem quamlibet, parentelam, aut confœderationem inibit: ſed tam noſtram, quam ſucceſſorum noſtrorum perſonas, honorem & ſtatum manutenebit, & defendet ac conſervabit contra omnes homines, cujuſcumque exſiſterent præeminentiæ, dignitatis, aut ſtatus: eidem adjicientes juramento, quod eadem majeſtas manutenebit ſemper atque ſervabit privilegia omnia, quæ per prædeceſſores ſuos reges ac Imperatores Romanos præfatæ Romanæ eccleſiæ aut aliis quibuſlibet eccleſiis quocumque conceſſa tempore, & continentiæ cujuſcumque: ipſaque omnia, & ſpecialiter ac

[a] *Forte*, inter ſanctitatem ſuam & majeſtatem noſtram, & ſupereminentiæ dignitatis principes.

præcipue præclaræ memoriæ Conſtantinum, Carolum, Henricum, Ottonem quartum, Fridericum ſecundum, atque Rudolphum prædeceſſores ipſius, præſertim ſuper conceſſione, requiſitione, advocatione, quitatione, ac libera dimiſſione terrarum & provinciarum Romanæ eccleſiæ ubilibet poſitarum, quarum etiam multas nominatim expreſſit, ſedi Apoſtolicæ Romaniſque Pontificibus ſub quocumque tenore conceſſa, recognoſcet, confirmabit, & ex certa ſcientia innovabit, ac etiam de novo concedet; & terras ipſas atque provincias recognoſcet ad jus & proprietatem ipſius eccleſiæ pleniſſime pertinere, eaſque nihilo minus ex abundanti de novo ſæpe dictæ eccleſiæ donabit: ſub prædicto ſe obligans juramento, quod ipſas vel aliquam ipſarum partem nullo umquam tempore occupabit, ſeu quantum in eo erit, permittet occupari: nec in eis aut aliqua parte ipſarum jura aliqua, poſſeſſiones, aut tenutas habebit, ſeu quomodolibet poſſidebit: nec in eis etiam precariæ, ſeu cujuſvis capitaneæ officium, aut juriſdictionem quamcumque per ſe vel alium exercebit; quodque, ut princeps catholicus ſæpe dictæ eccleſiæ advocatus atque defenſor, ipſam juvabit, & conſiliis & auxiliis illi aſſiſtet opportunis, contra quoſcumque inobedientes & rebelles eidem; & præcipue contra occupantes & turbantes terras prædictas, ſeu provincias, vel partem quamlibet earumdem. Sub eodem juramento etiam [a]permittimus, quod tam ipſam Romanam quam alias eccleſias, libertatem eccleſiaſticam, bona, jura, prælatos & miniſtros eccleſiarum ipſarum ipſe dominus rex manutenebit, conſervabit ac defendet ſuo poſſe: & quod eccleſiæ Romanæ vaſſallos contra juſtitiam nullatenus offendet; devotos & fideles etiam in imperio conſtitutos benigne tractabit, nec eos opprimet contra juſtitiam, aut quantum in eo erit, per alium opprimi ſuſtinebit, ſed in ſuis potius juribus & juſtitiis conſervabit. Sic eum Deus adjuvet, & ſancta Dei evangelia. Et ſic nos procuratores procuratorio nomine præfato recognoſcimus, confirmamus, innovamus, concedimus, donamus, & cetera facimus ſecundum tenorem qui ſuperius continetur. Promittentes inſuper, quod præfatus ſereniſſimus dominus noſter rex hoc quoque juramentum per nos (ut præmittitur) præſtitum, in manus ſuæ ſanctitatis vel legatorum ejuſdem ſanctitatis, ſi illos præmittere decreverit, perſonaliter innovabit, ſuas regias patentes litteras & ſigilla conſueta ſub illo tradendo. In cujus rei teſtimonium ſigilla noſtra propria præſentibus ſunt appenſa.

Datum Romæ, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio, die ſeptimo menſis Aprilis.

[a] *Lege*, promittimus.

LXXX.

Epiſtola Sigiſmundi Imperatoris ad idem concilium.

Reverendiſſimis, reverendis ac venerabilibus in Chriſto patribus & dominis ſacroſanctæ generalis Baſileenſis ſynodi, in Spiritu ſancto legitime congregatæ, univerſalem eccleſiam repræſentantis, amicis noſtris cariſſimis, ac grate & ſincere nobis dilectis.

Reverendi patres: Inſinuatione litterarum veſtrarum, ac relatione illuſtris Friderici ducis Saxoniæ ſacri noſtri imperii archimareſcalli, lantgravii Turingiæ, ac marchionis Miſnenſis, aliorumque plurimorum fidelium noſtrorum nuper accepimus, quod illuſtris Ericus dux Lauvenburgenſis, qui ſe nominat Saxoniæ ducem, & ipſius imperii archimareſcallum, eumdem Fridericum coram ſynodo veſtra, ſeu judicibus ab ea deputatis, ſuper ducatu, officio & jure ſupradictis trahere nititur in cauſam, non erubeſcens de noſtra majeſtate publicas proponere querelas: quod ſibi ſcilicet crebre poſtulanti juſtitiam in foro noſtro denegaverimus, ſeu miniſtrare neglexerimus. Unde perpendentes in primis auctoritati noſtræ derogari, pro eo quod cauſas ad examen noſtræ imperialis majeſtatis & procerum noſtrorum immediate ſpectantes ad alienum forum producere conatur; noſtram inſuper honorificentiam detractari, ex eo quod dicimur juſtitiæ neglectores; quorum utrique debitis & aptis ad hoc remediis occurrendo, nuper in aula noſtra Cæſarea ſuper his habita diligenti epiſcoporum, abbatum, archiprincipum, principum, comitum, baronum, & aliorum procerum, & ducum ſacri noſtri palatii examinatione, tandem in ipſorum & omnium oratorum, ambaſiatorum, & quorumlibet aliorum, qui tunc in noſtri conſpectus conſtituti fuerunt præſentia, palam ſolemniter proteſtati ſumus; quod cum archiprincipatus, archimareſcallatus, & jus eligendi Romanum principem a nobis & ſacro Romano imperio immediate deſcendant, ac in feudum dependeant, [a]cum autem juxta formam juris, ac ſtilum, & obſervantiam ſacri noſtri imperii, feudales quæſtiones coram dominis feudorum, etiamſi minores valvaſſores eſſent, ac paribus curiarum ſuarum, reſpectu feudi de quo agitur, decernendæ ſint: quod etiam jus in noſtra Cæſarea majeſtate & ſacro imperio noſtro & paribus curiæ noſtræ reſpectu feudi taliſmodi merito debeat illæſum conſervari, conſequens eſſe cauſam prælibatam ad forum noſtrum pertinere. Certificantes præterea omnes & ſingulos, quorum intereſſe poſſet, quod nos præfato Erico juſtitiam nullo umquam tempore denegabimus legitime poſtulanti, nec in futurum Deo propitio denegabimus umquam rite petenti. Quinimmo quandocumque ipſe vel alius juſtitiam popoſcerit, parati ſumus pares curiæ evocare, & cauſam juxta ſtilum imperii noſtri diffinire. Quare veſtras paternitates requirimus & hortamur, ac etiam attente rogamus, quatenus cauſam ipſam ad forum noſtrum remittatis, more ſolito & conſuetudine imperii noſtri & parium curiæ noſtræ terminandam: ſic enim juſtitiæ debitum videtur requirere, & officia noſtra in ſacrum concilium merito poſtulare.

Datum in Ulma, feria quarta poſt Jacobi, anno milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quarto.

Ad mandatum domini Imperatoris,
Gaſpar Slick miles, *&c.* cancell.

[a] *Forte*, cumque juxta.

LXXXI.

Epiſtola Imperatoris Romanorum ad concilium, qua petit cauſam, cujus cognitio ad ſe pertinebat, ad concilium appellatam & vocatam, remitti: alioqui proteſtatur contra concilium.

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, *&c.* rex, vobis reverendis, venerabilibus, illuſtriſſimis, magnificis, ſpectabilibus, generoſis, nobilibus, ſtrenuis, providis & circumſpectis, archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, principibus, comitibus, baronibus, militibus, oratoribus, ambaſiatoribus, & nuntiis, ac omnibus & ſingulis proceribus ſacri palatii noſtri, qui in noſtræ majeſtatis conſpectu in maxima copia conſtituti eſtis.

Notum facimus, ac per præſentem noſtram inſi-

nuationem ac ulteriorem relationem, quam vobis omnibus & ſingulis ſub debito fidelitatis injungimus, cunctis noſtro ſubjectis imperio publicari jubemus, quod ad noſtræ majeſtatis notitiam pervenit, qualiter illuſtriſſimus Ericus dux Lauvenbusgenſis illuſtriſſimum Fridericum Saxoniæ ducem, ſacri noſtri imperii archimareſcallum, lantgravium Turingiæ, ac marchionem Miſnenſem, coram ſacro Baſileenſi concilio ſuper ducatu Saxoniæ & archimareſcallatu prædictis, ac jure eligendi Romanum principem, trahere nititur in cauſam: prætendens principatum, officium & jus ſupradicta ſibi tam beseditario quam etiam infeudationis per nos ſibi factæ jure deberi. Et inſuper, quod nos ſuper impetitioonibus ſibi [a]promiſſorum occaſione contra præfatum Fridericum competentibus juſtitiam miniſtrare denegaverimus, querelas in publicum proferre minime veretur. Per quorum alterum noſtræ majeſtatis auctoritati derogatur, per alterum autem honorificentiæ noſtræ detrahitur. Noſtram itaque decet ſolertiam in primis quædam imperii noſtri jura ſervare, quioimmo juxta poſſibilitatem noſtræ facultatis adaugere, prout ex debito ſacramenti ſumus adſtricti. Quod recte facere conſpicimur, ſi cauſas ad examen imperialis culminis pertinentes ſub noſtra juriſdictione conſervemus. Cum itaque principatus officium ac jus ſupradicta a nobis & imperio noſtro in feudum immediate deſcendant, ac ſecundum juris communis diſpoſitionem, necnon uſum, morem, ſtilum & conſuetudioem ſacri Romani imperii, feudalis contentio per dominum feudi ac pares curiæ termioanda ſit; liquet hanc quæſtionem, ſi qua prætendi poterit, ad [b]noſtrum & illuſtrium archiprincipum noſtrorum ſacri Romani imperii electorum pertinere notionem. Expedit inſuper de neglectu juſtitiæ noſtram ſolicitudinem excuſare. Et quidem meminimus, quod poſt per inveſtituram per nos dudum in Fridericum tunc marchionem Miſnenſem genitorem ipſius Friderici (de quo nunc agitur) de ducatu, officio, & jure prædictis granoſe collatam, illuſtres archiprincipes electores, ante ipſius Friderici aſſumptionem, ac in collegium & conſortium ſuum aggregationem, cauſam hujuſmodi perpenſis maturiſque conſiliis biennio fere digeſſerunt; tamdem ipſum in collegium & ſenatum ſuum acceptarunt, etiam Erico prælibato renitente, ac ſucceſſionem & inveſtituram ſimiliter prætendente. Quamquam autem ipſe dux Ericus apud nos plurimum inſtiterit pro juſtitia ſibi contra eumdem Fridericum miniſtranda, foret quoque ſatis durum cauſam & contentionem tam perpenſo digeſtam conſilio rurſus io dubium revocare; quia tamen quæſtio ipſa non erat in figura judicii trutinata, nos eidem Erico ſemper ultroneos præbuimus juſtitiæ complementum miniſtrare legitime. Quod aliter expendi nequit, niſi parium noſtræ curiæ arbitrio, reſpectu feudi memorati. Quos utique pares, legitime requiſiti, prompti ſumus more imperatoriæ majeſtatis intra fines Alemaniæ vocare, ubi de cauſis & quæſtionibus principum Alemaniæ ex ſtilo imperii noſtri nos convenit judicare. Ex quibus aperte colligitur, nos eidem Erico juſtitiæ complementum in præteritum minime denegaſſe. [c]Itaque & inpræſeotiarum nos in hujuſmodi cauſa præbemus juſtitiæ miniſtrum, quinimmo, Deo propitio, præbebimus ſemper in futurum, quamdiu nos ſuo terreno imperio præeſſe voluerit. Quæ omnia & ſingula mentibus veſtris firmiter inculcari volumus, & in theſauro memoriæ veſtræ reponi tenacius, & nihilo minus per organa veſtra io omni orbe diffundi; quo liquidius cunctis innoteſcere queat cauſam hujuſcemodi ad noſtram & parium noſtiæ curiæ, reſpectu ipſius feudi, examen pertinere, noſque juſtitiam in ea numquam denegaſſe; nec modo, poſtquam divina præordinante clementia ſolium Cæſareæ dignitatis conſcendimus, futuris umquam temporibus denegabimus. De quo publice & ſolemniter proteſtamur. Quam inſuper proteſtationem ſacræ Baſileenſi ſynodo intimare curabimus, ac ipſam requirere, quatenus cauſam ipſam a ſe penitus abdicet, & ad forum noſtrum remittat, more, ſtilo, & conſuetudine imperii noſtri & parium curiæ noſtræ terminandam. In hoc actu proteſtationis noſtræ præſentes fuerunt venerabiles Guntherus archiepiſcopus Magdeburgenſis, Alexander Tridentinus, & Petrus Auguſtenſis, epiſcopi; abbas Campidonenſis, illuſtris Fridericus marchio Brandeburgenſis archicamerarius ſacri imperii, Guilhelmus comes Palatinus Rheni & dux Bavariæ, Albertus marchio Brandeburgenſis & burgravius Nurembergenſis, Ludovicus comes de Wittenberg, venerabilis Eberardus magiſter ordinis beatæ Mariæ Teutonicorum per Alemaniam & Italiam, Henricus Ruſſe de Melbingenſ. præceptor, Marquardus de Kunigſel, & alii commendatores ordinis præfati, Henricus de Furſtenburg, Wilhelmus ſenior, Henricus & Wilhelmus junior de Monteforti, Joannes de Newemburg, Eberardus de Kyrcberg, comites, & maxima copia nobilium, militum, & clientium, & ambaſiatorum principum & civitatum ſacri imperii. In quorum omnium & ſingulorum fidem, robus, & evidens teſtimonium his noſtras patentes litteras fieri, & noſtræ majeſtatis ſigillo juſſimus communiri.

Datum Ulmæ, Conſtantienſis diœceſis, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto, die vigeſimo octavo menſis Julii, regnorum Hungariæ, *&c.* quadrageſimo octavo, Romanorum vigeſimo quarto, Bohemiæ decimoquinto, imperii vero ſecundo.

Ad mandatum domini Imperatoris,
Gaſpar Slick miles, *&c.* cancell.

[a] Forte, præmiſſorum.
[b] Forte, noſtram.
[c] Forte, Atque.

LXXXII.

Salvus conductus domini Imperatoris miſſus ſacro concilio, & lectus in generali congregatione, die ſabbati XXIII. *menſis Julii* MCCCCXXXV.

Sigiſmundus Dei gratia Imperator Romanorum ſemper Augoſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, *&c.* rex.

Notum facimus tenore præſentium univerſis, quod licet pridem, dum ſacroſanctum generale Baſileenſe concilium exordium ſumeret, & ex inſtitutione præcedentium ſacrorum conciliorum nos omnibus & ſingulis eccleſiaſticis & ſæcularibus perſonis illuc venientibus, ibidem ſtantibus, & abinde recedentibus, noſtrum ſalvum & ſecurum conductum dederimus & conceſſerimus, quemadmodum nobis tamquam advocato & primo protectori ſanctæ Romanæ eccleſiæ & ſacrorum conciliorum digne conveniebat; eaſdem etiam perſonas, cujuſcumque dignitatis ſeu conditionis exſiſterent, in noſtram ſpecialem protectionem aſſumentes: tamen iotellecto quod nonnulli, licet ſupervacue, dubitent, ne propter diffidationem, quam Philippo duci Burgundiæ fecimus, hujuſmodi noſtra conceſſa libertas poſſet lædi ſeu infringi, quod tamen noſtræ intentionis numquam fuit, neque eſt; cum ipſam diffidationem ſolum pro recuperatione jurium ſacri Romani imperii, & nullius perturbationem fecerimus;

ſtatuimus ſecuritati ipſius ſacri concilii (cujus felicem & deſideratum progreſſum ſemper concupivimus) cum non mediocri noſtra exhibita opera ſalubriter providere, & mentem noſtram ſinceram declarare; ne quiſquam nobis imputare habeat, nos aliquid intentaſſe quod quomodolibet eſſe poſſit ad perturbationem ipſius, ſeu venientium, ſtantium, ſeu recedentium. Idcirco animo deliberato, & ex certa noſtra ſcientia iterum de novo ac ex ſuperabundanti (licet profecto opus non ſit) cum intentio noſtra ad indemnitatem & libertatem ipſius ſacri concilii ſemper illæſa & integra fuerit atque ſit; univerſos & ſingulos prælatos, principes, doctores, magiſtros, ambaſiatores, nobiles, & quaſcumque eccleſiaſticas & ſæculares perſonas, cujuſcumque ſtatus, gradus, ſeu conditionis exſiſtant, ut ſacrum concilium feliciter ſuper his, pro quibus congregatum eſt, continuari poſſit ad reverentiam Dei, relevationem orthodoxorum, & honorem univerſalis eccleſiæ; in noſtram ſpecialem ſalvamgardiam, tuitionem & protectionem grato & devotiſſimo animo recipimus per præſentes: volentes & ordinantes auctoritate Cæſarea præſentium per tenorem, quod omnes & ſinguli ad dictum concilium accedentes, in eodem permanentes, & ab eodem recedentes, in noſtra imperiali cuſtodia, non obſtante diſſidatione præmiſſa, quodque ab aliquo non moleſtentur, inquietentur, vel aliquam injuriam ſeu moleſtiam patiantur: mandantes univerſis & ſingulis principibus eccleſiaſticis, & ſæcularibus ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, magnatibus, proceribus, militibus, clientibus, capitaneis, poteſtatibus, gubernatoribus, rectoribus, burgraviis, caſtellanis, officialibus, judicibus, telonearíis, boletariis paſſuum, cuſtodibus civitatum, villarum, & quorumcumque locorum communitatibus, & rectoribus eorumdem, ceteriſque noſtris & imperii ſacri ſubditis & fidelibus, firmiter & diſtricte, eoſdem ſerioſiſſime requirentes, quatenus univerſis & ſingulis prælatis, principibus, nobilibus, & magiſtris, & ambaſiatoribus quorumcumque regum, prælatorum, principum, & communitatum, univerſitatumque totius Chriſtianitatis, qui ad præfatum concilium, auxiliante Domino, acceſſuri ſunt, ibidem ſteterint, vel receſſerint, cujuſcumque ſtatus, gradus, dignitatis, ſeu conditionis exſiſtant, noſtro & imperii ſacri nomine favorabilem & benignam debeatis impendere voluntatem; eoſdemque cum gentibus & familiaribus ſuis ac bonis & rebus eorum quibuſcumque faciatis pleniſſima libertate gaudere, ipſoſque favorabiliter pertractetis: ac eoſdem & eorum quemlibet cum bonis prædictis tute & ſecure per territoria, civitates, caſtra, caſtella, oppida, villas, itinera, paſſus, portus, pontes & terras, ac ditionis veſtræ loca, nobiſque ſubjecta, ire, tranſire, ſtare & morari, eundo ad dictum concilium, & redeundo ab eodem permittatis: immo eiſdem amore ſanctæ matris eccleſiæ, ob reverentiamque ſacri concilii, ac noſtram & ſacri imperii benevolentiam ſingularem, dum & quoties requiſiti fueritis in his quæ ſecuritatem & celeritatem ipſorum concernunt itineris, promotivam & gratuitam ipſis oſtendere realiter & exhibere velitis & debeatis voluntatem; nec non eiſdem & cuilibet ipſorum de victualibus, domibus, expenſis ipſorum competentibus, & conductis petitis & requiſitis, pro rationabilibus ſalariis providendo. Sic enim fieri volumus, & in favorem præfati concilii conceſſimus & concedimus per præſentes, quibuſcumque litteris in contrarium factis ſeu fiendis non obſtantibus. Quicumque enim aliquem prædictum concilium viſitantem modo quocumque lædere præſumpſerit, ſciat ſe noſtram & imperii ſacri indignationem graviſſimam incurriſſe. Et e contrario, quicumque viſitantibus, undecumque ſint, noſtri amore favores impenderit, certum ſe reddat, quod eidem ſingula beneficia impenſabimus gratia ſingulari, præſentium ſub noſtræ imperialis majeſtatis ſigillo teſtimonio litterarum.

Datum [a] Tervaniæ Strigonienſis diœceſis, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquinto, die vigeſimaquarta menſis Maii, regnorum noſtrorum anno Hungariæ, &c, quadrageſimonono, Romanorum vigeſimoquinto, Bohemiæ decimo quinto, imperii vero ſecundo.

[a] Vel Tronaviæ, forte Tyrnaviæ.

LXXXIII.

Epiſtola Imperatoris Romani, qua ſpondet & promittit ſe confirmaturum certa capitula concilii.

Sigiſmundus divina favente clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. rex.

Notum facimus tenore præſentium univerſis, quod ab alto nobis commiſſum officium tunc recte indubitanter exſequimur, cum in his quæ ad fidem catholicam pertinent, ſanctæ matri eccleſiæ ipſiuſque ordinationibus inhærentes, pro earum obſervantia & exſecutione partes noſtræ ſolicitudinis adhibemus. Cum itaque inter legatos ſacri generalis concilii, quod Baſileæ in Spiritu ſancto legitime celebratur, nomine & auctoritate ipſius ſacri concilii, & generalem congregationem regni noſtri Bohemiæ, pro unitate & pace quædam capitula concordata fuerunt, & manuum ſtipulatione firmata; debeantque ſigillorum munimine roborari, & ad exſecutionem deduci, juxta formam in noſtri præſentia [b] Brunæ concordatam, & nunc noviter coram nobis a partibus recognitam & confeſſatam, nos rei tam utili ac ſalutari officii noſtri partes volentes auctore Domino impertiri, Deoque & fidei catholicæ obſequium reddere; omnipotenti Deo & ſanctæ matri eccleſiæ promittimus & vovemus, quod poſtquam ipſa compactata fuerint (ut præmittitur) roborata, nos ea firmabimus & roborabimus, & ſervari faciemus pure, ſimpliciter, & ſincere, juxta ſanum & bonum intellectum eorum; nec permittemus ea in aliquo violari, vel eis abuti, nec permittemus aliquem ad communionem ſub utraque ſpecie coarctari, vel compelli quoquo modo in præjudicium compactorum. In cujus rei teſtimonium ſigillum majeſtatis noſtræ præſentibus eſt appenſum.

Datum in Alba regali [c] Veſprimenſis diœceſis, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſexto, die octava Januarii, regnorum noſtrorum anno Hungariæ, &c. quadrageſimo nono, Romanorum vigeſimoſexto, Bohemiæ decimoſexto, imperii vero tertio.

[b] al. Brunæ.

[c] al. Veſprimienſis, al. Veſprimienſis.

Digitized by Google

EPISTOLÆ DIVERSORUM

vel regum vel principum vel magnatum ad ſynodum Baſileenſem.

LXXXIV.

A

Epiſtola ducis Burgundiæ miſſa concilio ſuper facto ſancti Petri de Lutzenburgo, lecta, &c. die IX. *anno Domini* MCCCCXXXVI.

Reverendiſſimis reverendiſque in Chriſto patribus, ceteriſque Chriſti fidelibus in ſacro generali concilio Baſileenſi in Spiritu ſancto legitime congregatis, amicis meis præcariſſimis, devotus eccleſiæ filius Philippus dux Burgundiæ, Brabantiæ, & Limburgiæ, comes Flandriæ, Artheſiæ, Burgundiæ, Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ & Namurci, veſter amicus.

Reverendiſſimi, reverendique patres, ceteri quoque Chriſti fideles, in Spiritu ſancto congregati amici præcariſſimi: Jam hora eſt, & nunc tempus idoneum venit, ut negotium diu deſideratum, ſuper canonizatione & elevatione dignæ per ſæcula memoriæ domini Petri de Lutzenburgo, ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ quondam cardinalis, meique conſanguinei, ad extremam manum & operam, ſi duxeritis intendendum, deducatur. Hoc etenim variis in conciliis generalibus eccleſiæ temporibus retroactis fuit inceptum: ſed quibus mediis vel modis, ignoro, vel interruptum vel alias quomodolibet imperfectum ſemper remanſit, & ita remanſurum C (quod abſit) exiſtimo, niſi divina ſuper hoc providentia veſtros in idipſum animos excitans, provideat, quæ vobis (ut arbitror) tantum decus & laudis titulum ſpecialiter reſervavit: quemadmodum ea ſacro Conſtantienſi concilio fuit (ut audivi) olim reſervata canonizatio quorumdam ſanctorum apud * Saymitas tunc temporis interventorum, & aliorum ſimilium memorabilium factorum in quibuſdam aliis conciliis generalibus. Sic enim Deus hujuſmodi concilia celebrantibus ſua (prout vult) ſecreta revelat, diſtribuit, & reſervat. Quid veſtro cœtui, o veri pugiles, veræque baſes eccleſiæ, plus honoris & gloriæ accedere poſſit, quam ad D canonizationem & elevationem prædictam procedere; & eum, quem ſuis ex meritis glorioſis, & tot miraculis velut inauditis, quibus quotidie coruſcat, aliorum Chriſti confeſſorum collegio conſtat aggregari, ac cum his palam & publice adorandum elevare, ipſiſque in catalogo ſanctorum inſcribendis ad perpetuam ejus laudem & memoriam apponere? Quas ob res veſtrarum paternitatum reverendiſſimarum amicitias præclariſſimas obnixe deprecor & hortor, quatenus oculum interioris intelligentiæ ad præmiſſorum conſiderationem erigentes, placeat ea pro Dei & ſui confeſſoris (cujus res agitur) reverentia & honore quo videritis oportere modo proſequi & E tractare; ut quo ſtudioſius eo in facto, quod maximopere cordi habeo, proceſſeritis, eo peramplius Deo placituri gratum ſibi obſequium impendatis. Reverendiſſimi, reverendique patres, & ceteri ſupradicti amici præcariſſimi, Spiritus ſanctus, ſub quo duce veſtro multis ab annis in vinea Domini laboratis, veſtri laboris faciat finem votivum & felicem. Ex villa mea Bruxellenſi, die penultima Januarii.

LXXXV.

Littera illuſtriſſimi principis domini ducis Burgundiæ, &c. miſſa concilio, & lecta in generali congregatione die ſabbati, XXVI. *Martii* MCCCCXXXV.

Sacroſanctæ generali ſynodo, Baſileæ in Spiritu ſancto congregatæ, eccleſiæ ſanctæ devotus filius Philippus dux Burgundiæ, Brabantiæ, & Limburgiæ, *&c.* promptum & ſincerum eccleſiæ ſanctæ devotionis affectum.

Reverendiſſimi, reverendique in Chriſto patres, ac ſpectabiles & commendatiſſimi viri: Sacroſanctæ B veſtræ in Spiritu ſancto congregatæ conventionis intentum animum ceteris cum ſanctiſſimis operibus paci & concordiæ principum Chriſtianorum, regni potiſſime Franciæ, quod Chriſtianæ religionis pars eſt non minima, firmiter exiſtimans; paternitatibus veſtris, quas in unum congregat unionis & pacis amator & auctor, ea dignum duxi propoſito ſignificari devotiori, quæ regni ipſius pacis aſſequendæ media contingunt. Nuper igitur, reverendiſſimi reverendique in Chriſto patres & recolendi viri, cum certorum appunctuamentorum & tractatuum inter cariſſimum fratrem meum ducem Borbonii & Arverniæ, & me in villa Pontificali actorum firmationis & concluC ſionis gratia in civitate Nivernenſi noſtris in perſonis ipſe frater meus ſororque mea ſua contoralis eſſemus, ad eamdem civitatem applicuerunt cariſſimus frater meus comes Richmundiæ, reverendiſſimus in Chriſto pater archiepiſcopus Remenſis, Chriſtophorus de Haricuria, & quidam alii pro parte adverſarii domini mei regis, & mei ambaſiatores ad me deſtinati. Quibus tandem per aliquos dies auditis, aperta eſt inter nos & adviſata certa diæta tenenda in civitate mea Atrebatenſi die I. Julii proxime futura, & in effectum generalis pacis in regno prædicto revocandum & intendendum. Cujus diætæ inter nos prolocutione per eoſdem fratres meos dicto D adverſario ſignificata, de ipſius adverſarii ſuper ejuſdem diætæ acceptatione deliberata voluntate ſe polliciti ſunt quantocius opportuno tempore me reddere certiorem. Quod etiam nunc uſque paternitatibus veſtris incertum ea ratione ſignificare diſtuli, reſponſum eorum exſpectans, quo certum quid ſuper hujuſmodi negotio poſſem celebri veſtro cœtui referre. Unde & nunc habito a dicto fratre meo comite Richmundiæ certo reſponſo, quo dictum adverſarium refert diætam ipſam acceptaſſe, ad eamque plures principes conſanguineos ſuos, & alios ſui conſilii cum eiſdem ad agendorum expeditionem pro dictæ generalis pacis effectu ſufficienti [a] concedente E poteſtate tranſmittere concluſum, veſtris paternitatibus idipſum inpræſentiarum duxi ſignificandum; eaſdem in ſanctæ caritatis viſceribus obnoxio deprecans affectu, quatenus ob reverentiam Altiſſimi, ſuæque ſanctæ orthodoxæ fidei (cujus ipſum Franciæ regnum inter cetera ſpecialiſſimam culturam exercuit) exaltationem & augmentum, & totius reipublicæ Chriſtianorum profectum, dignentur & velint ſereniſſimum dominum meum regem, dictumque ſuum & meum adverſarium litteratorie aut per nuntios ſolemnes caritative monere & inducere, ut ad diætam ipſam ſuos infallenter deſtinet oratores & deputatos, ac commiſſos certos ambaſiatores cum ſuffi-

[a] *Forte*, cum decente.

ſufficienti (ſicut res ipſa requirit) eis tributa poteſtate. Ego enim ex toto animo pacis ipſius optans videre dies, in perſona mea me diſpono ad diætam ipſam memoratæ pacis generalis, quantum in me poſſibiliter erit, agendæ cauſa compariturum. Dignentur inſuper eædem paternitates ad tantum pacis bonum, quo rebus in terrenis atque mortalibus nihil ſolet gratius audiri, nihilque delectabilius concupiſci, ex ſacra veſtra congregatione, quæ de diverſis orbis partibus electiſſimos viros adunavit, aliquos ex reverendiſſimis in Chriſto patribus ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, ac aliis ipſius veſtræ ſanctæ ſynodi venerabilibus ſuppoſitis, ad diætam ipſam ſolemnes tranſmittere deputatos, viros pacis amatores, & diviſionis exoſos: quos pro tantæ rei tamdiu requiſito clamatoque felici ſucceſſu melius duxerint tranſmittendos, cum eiſdem a ſacroſancta veſtra ſynodo plena conceſſa poteſtate dictum ſereniſſimum dominum meum regem adverſarium prædictum & me in omnipotentis Dei eccleſiæque virtutem & nomen hortandi, inducendi, informandi & requirendi, ut ad pacis ipſius generalis conſequendæ effectum nos & noſtras vires & animos diſponamus. Tractatus etiam concordias & appunctuamenta ad ipſius effectum & pacem ipſam, ſi (quod concedat auctor ipſe pacis) advenerit, eccleſiæ ſanctæ generalis auctoritate roborandi, confirmandi & approbandi, cenſuras eccleſiaſticas ad ipſarum integrationem opportunas fulminandi & promulgandi, ceteraque omnia & ſingula pro negotii bono & votivo complemento neceſſaria, congrua, vel opportuna faciendi, ſicut agendorum inibi ſeries expoſtulabit; quatenus Dei ſuffragante gratia, & ipſorum opportuno directorio, regnum ipſum Franciæ mœroris & triſtitiæ, proh dolor, jacens humi, poſt tam diu continuatos guerrarum anxios dolores & miras anguſtias, a funere ſuo reſurgat; & ſibi ac toti catholicæ religioni tam propitia tranquillitas, divinæ pietatis operante clementia, tribuatur. Super præſentium vero litterarum mearum receptione, quas (ut res ipſa bene requirit) per præſentium latorem proprium nuntium veſtris paternitatibus deſtinare decrevi; & veſtro ſuper earumdem tenore deliberato reſponſo, per eumdem nuntium quantocius exoro per eaſdem paternitates veſtras fieri certiorem per eumdem, quæ me ad eccleſiæ ſanctæ felicia vota facturum voluerint intimandum, ad quæ me reperient ex animo paratum. Scit ejuſdem eccleſiæ ſanctæ ſponſus Altiſſimus, qui paternitates veſtras ad ipſius ſuæ eccleſiæ laudabilem directionem feliciter & proſpere conſervare dignetur in longævum. Scriptum in villa mea Divionenſi, die decimo ſexto Martii.

LXXXVI.

Littera regis Franciæ Caroli miſſa ſacro concilio, lecta in generali congregatione, die ſabbati XXIII. *Aprilis* MCCCCXXXV.

Sacroſanctæ ſynodo Baſileenſi, in Spiritu ſancto legitime congregatæ, devotus eccleſiæ filius Francorum rex Carolus ſalutem, atque rerum gerendarum felicem ſucceſſum.

Nihil quidquam apud rempublicam, regna potiſſimum, erga Chriſticolas omnes felicius & accommodatius arbitramur, quam illos & ipſa optata pace atque beata perfrui. Eapropter multa ratione perſuaſum habemus ad ea quæ paci magis attinent, maxime regni noſtri & ſubditorum noſtrorum, caritate ſincera operas noſtras conferre debere, ſicuti ex animo huc uſque omni ſolicitudine atque cura, prout legis præcepto inducimur, fecimus. Profecto nil ſanctius ipſa aut beatius nobis fuit. Et cum ſuperiori tempore pia atque devota ſupplicatione cariſſimi & dilecti amici noſtri cardinalis ſanctæ Crucis res ipſa non modica diſceptatione variis aſſignationibus agitata fuerit, quoniam labori, periculis atque expenſis minime ipſe pepercit, uſque in portum & ſalutis finem non pertigit; poſtmodum proximis his diebus Chriſto pacis auctore (ut pie credimus) faciente, noviſſima celebrata eſt in materia componendæ pacis cum duce Burgundiæ apud civitatem Nivernenſem conventio; & ad eamdem noſtra ex parte cum decenti & ſufficienti poteſtate cariſſimos & dilectiſſimos conſanguineos noſtros ducem Borbonii & Arverniæ, & comitem Richemundiæ conſtabularium noſtrum, & dilectos & fideles conſiliarios noſtros archiepiſcopum Remenſem cancellarium noſtrum, & Chriſtophorum de Harcutia conſanguineum noſtrum, tranſmiſimus. Et cum res ipſa poſt longam diſceptationem optimam ad ea quæ pacis ſunt diſpoſitionem habuit, cupientes omnes etiam partes eodem & unanimi conſenſu ac favore pacis & unitatis præſtantius agere, in alterius diætæ [a] & conventionem apud civitatem noſtram Atrebatenſem ad primam diem menſis Julii proxime inſtantis concordarunt. Conſentientes etiam ut res tanta efficaciam habeat ampliorem & certiorem, ut pro parte ſanctiſſimi Patris noſtri cardinales ſanctæ Crucis & Arelatenſis, & a ſacro Baſileenſi concilio cardinales de Cypro conſanguineus noſter, & ſancti Petri Ad vincula, ad ipſam aſſignationem & locum tranſmittantur. Quamobrem amicitiam veſtram majorem in modum oramus & deprecamur, ſit res illa tam ſacra atque fidei orthodoxæ tam utilis & neceſſaria vobis curæ & ſolicitudini; & ad illam diætam præfatos cardinales de Cypro & ſancti Petri tranſmittere veſtri ex parte velitis. Confidimus ut tantorum patrum præſentia & ſingulari præſtantia, atque virtutum magnitudine, differentia omnis ex medio tolletur, abſolutaque ſit. Proinde ipſis tranſmiſſis, atque re confecta, non parvam nos ſumus percepturi lætitiam, ac gratiam vobis habituri.

Datum in civitate noſtra Turonenſi, die vigeſimo quarto menſis Martii.

[a] *Forte*, aſſignationem & conventionem.

LXXXVII.

Littera miſſa per dominos ambaſiatores concilii exſiſtentes in Bohemia ſacro concilio, lecta in generali congregatione, die ſabbati XXIII. *Aprilis, anno* MCCCCXXXV.

Sacroſanctæ generali Baſileenſi ſynodo, in Spiritu ſancto legitime congregatæ, univerſalem eccleſiam repræſentanti, earumdem reverendiſſimarum paternitatum veſtrarum humiles oratores Philibertus epiſcopus Conſtantienſis, & ceteri ſui collegæ.

Reverendiſſimi in Chriſto patres & domini: Quod reverendiſſimis paternitatibus veſtris uſque ad præſens non ſcripſimus, cauſa fuit, quoniam ſcribendi materia non ſubetat. Negotia enim pro quibus deſtinati ſumus inſperatam acceperunt dilationem. Cujus cauſam eſſe ferunt nimiam temporis acerbitatem, propter quam viis omnibus [b] iniit facta congregatio Pragæ pro eligendis ambaſiatoribus, & præagendis ante carniſprivii tempus haberi non potuit. Nos quidem qui auſteritatem temporis & viarum diſcrimina ſumus experti, motam ipſam ſatis habemus rationabiliter excuſatam. Venerunt igitur pridem ille nuntius ſereniſſimi Imperatoris, qui fuit apud paternita-

[b] *Forte*, initio.

runt, litteris authenticis commonita. Deinde pro ipſorum exſecutione de tuenda, obſervanda & defendenda unitate eccleſiaſtica & pace, litteras alias ſecundum formam Brunnæ condictam. Poſt hæc quatuor ad hoc deputati cum pleno & authentico mandato, nomine omnium tam eccleſiaſticorum, quam ſæcularium, reverentiam & obedientiam canonicam præſtiterunt. Nos quoque juxta tuæ ſanctiſſimæ concionis injunctam unitatem eccleſiaſticam per eos factam & acceptam, pacemque, necnon reverentiam & obedientiam exhibitas acceptavimus, & pacem pronuntiavimus eis ſervandam per univerſum populum Chriſtianum. Quod, o ſacroſancta ſynode, ſtili officium poſſet ſufficienter exprimere exuberantiam gaudii quod aſſiſtentium corda replevit. Vultuum amœna ſerenitas, lacrymæ præ ubertate lætitiæ ab oculis erumpentes, cantus & applauſus internæ lætitiæ, teſtes erant, aut certe melius indicia dici poſſent. Quoniam nulla extrinſeca ſigna immenſitatem æterni gaudii proportionabili poſſent oſtenſiona teſtari. Sed etiam nos ipſius beatiſſimæ congregationis & univerſi populi Chriſtiani gaudia meditantes nova iterum exſultatione replemur. Quo tandem fine hanc noſtram claudemus epiſtolam; & ita, ſi pro modo affectus prodiret, oratio metas epiſtolares excederet, niſi ut cum David eximio prophetarum dicamus:

Pſalm. 91. *Bonum eſt confiteri Domino, & pſallere nomini tuo, Altiſſime. Ad annuntiandum mane miſericordiam tuam, & veritatem tuam per noctem. In decachordo pſalterio; cum cantico, in cithara. Quia delectaſti me, Domine, in factura tua: & in operibus manuum tuarum exſultabo.* Ipſe quidem

Luc. 1. *fecit nobis magna qui potens eſt, & ſanctum nomen ejus*: cujus clementiam ſuppliciter exoramus, ut quod operatus eſt confirmare dignetur; & ipſam ſacroſanctam ſynodum tueri, regere & gubernare ad perficienda ſancta opera, pro quibus eſt in ejus nomine congregata.

Scriptum Iglaviæ, quinto menſis Julii, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſexto.

Ejuſdem ſacroſanctæ ſynodi perhumiles oratores & nuntii, Philibertus epiſcopus Conſtantienſis, Joannes de Polmar ſacri palatii Apoſtolici auditor, Martinus Berruetii decanus Turonenſis, & Thomas de Haſelbach ſacræ theologiæ profeſſor.

XC.

Epiſtola miſſa concilio ab ejuſdem ambaſiatoribus exſiſtentibus in Nurenberga, præſentata & lecta in congregatione generali, die Veneris ultima Februarii.

Sacroſanctæ & venerabili ſynodo Baſileenſi, patribus & dominis omni nobis veneratione & amore colendiſſimis, inclytarum dominationum veſtrarum obedientiam, fratres Joannes Nyder Prior, & Joannes Mulenbrun.

Reverendiſſimi & indulgentiſſimi patres & domini, viri ſapientia clari, virtute præſtantes, & laudata conſtantia ubique colendi: A diebus quibus vos Deus congregavit in unum, & præſertim poſtquam ſub titulo ſacroſanctæ veſtræ ſynodi ad regnum Bohemiæ eulogia pacis manarunt, corda multorum triſtitia prope abſorpta in ſpem conſolationis reſpirarunt, exſultantibus animis Dominum, tamquam auxilium eis deſuper veniſſet, laudantes, quod tantæ miſerationis oleo corda veſtra perfudit, ut vobis de fratribus qui in preſſura ſunt tanta cura fuiſſet: firmiter tenentes, quod citius & cumulatius & laudatius inimicos noſtros in ſpiritu lenitatis & verbo Dei, quam flatu furoris & ore gladii reduceretis; argumentum ſumentes ex retroactis infauſtis noſtris ſucceſſibus. Ex quibus plerique in tantam deciderunt puſillanimitatem, ut de pace temporali, qualibuſcumque, niſi veſtra ſolicitudo præveniſſet, cogitabant providere remediis. Audito autem poſtea, quod congregatio veſtra, in qua ſpem (ut præfertur) conceperunt, mandata fuiſſet diſſolvi, geminata triſtitia obriguerunt, tamquam quo ſe converterent, aut quid facerent, neſcirent. Et ad nos venientes ſive mittentes, ſciſcitati ſunt quomodo ſe factum haberet, aut quid amodo facere deberent, cum nunc ſua fiducia ſe fruſtratos viderent. Nos, licet non minori eſſemus ſecundum audita, viſa & lecta, mœrore perculſi, ipſos, ut poteramus, animantes, confortavimus in eo potiſſimum, quod perſeveranter, tamquam de veſtra conſtantia hæſitantes, nobis commiſſa proſecuti ſumus: nam nihil ſcripti aut nuntii a veſtris paternitatibus uſque nunc recepimus. Nobis autem & reliquis, quos ad plenum conſolari non potuimus, in qualicumque turbatione conſiſtentibus, ſperantibus autem quod de propinquo nobis aliquid conſolationis mandaretur, ſupervenit deſideratus admodum de Egra nuntius, deferens nobis litteras conſulatus Egrenſis; continentes quod litteras ſacræ congregationis veſtræ & noſtras, quas nobis cum ſuis deſtinarent, attuliſſet. Quas cum recepiſſemus, gaudio multo refecti ſumus. Dubii tamen adhuc quid veſtræ eſſet voluntatis, aut quid de vobis ageretur, utrimque mœſti & ſoliciti manſimus. Super ſcripta eadem nihilo minus, juxta conſilia fidelium & prudentum reſpondentes, miſſum vobis nuntium cum gratiarum actione remiſimus. Et eodem expetito, mox veſtra lata & clara ſcripta ſupervenerunt. [a] Et litteris nobis a Bohemia primum, & a vobis deinde ad univerſos directis, in vulgare noſtrum intelligibiliter tranſlatis, conſulatui Nurembergenſi devotis veſtris, data ſibi ad petitionem copia, inſinuavimus, qui in priſtinam ſibi videntur conſtituti ſpei conſolationem. Deinde alter ex nobis, qui hæc ſcripſit, reliquo utilius occupato, illuſtrem principem & dominum dominum marchionem Brandeburgenſem tunc adiit ad quinque milliaria diſtantem, & ſibi præmiſſa omnia per ordinem expoſuit. Qui cum avide & magno gaudio ſingula audiviſſet, copias narratorum & lectorum petiit & recepit. Et poſtquam de conſilio & auxilio invocatus fuiſſet, magnifice & ex animo (ut videbatur) reſpondit, ſe longo numquam tempore meliora percepiſſe nova, & quaſi de ſomno cordialis mœſtitiæ evigilaſſe. Et in ſumma, præſentibus reverendo patre domino epiſcopo Giſcetenſi, & quampluribus nobilibus & notabilibus perſonis, reſpondit: Ego ſcio, quia interfui, quod ſecundum decretum ſacri concilii Conſtantienſis iſti ſancti & venerabiles patres congregaverunt concilium, ſicut jure potuerunt. Et ſuſpicari non poſſum, quod aliud quam mere honorem Dei, conſolationem & ſalutem totius Chriſtiani, qui in triſtitia eſt, populi quærunt; quia longe ſunt ab inſultibus eorum qui nos de propinquo tam hoſtiliter impugnant, damna inferunt, & offendunt. Et quamlibet ab eiſdem in ſuis regnis ſecuri ſunt, adhuc ex caritate de nobis ſoliciti pacem nobis procurare ſatagunt. Quare ſicuti tu ipſorum nomine petis & requiris, ego cum omnibus mihi ſubditis eccleſiaſticis & ſæcularibus firmiter & conſtanter adhærebo. Et hujus rei gratia, ſicut tu nomine quo ſupra petis, quamcitius fieri poterit, & præſertim cum reverendus pater dominus Herbipolenſis, qui ab infirmitate, quam de proximo incidit, notabiliter reſpi-

[a] al. Quibus perceptis & intellectis ad plenum conſolati & confortati, eos qui in triſtitia manebant plenius confortavimus. Et litteris.

ravit, modico fortior effectus fuerit, quia vir boni & acuti conſilii eſt, & bene affectatus ad concilium, rogabo quos potero principes, ut mecum in Nuremberga conveniant, ad deliberandum quomodo nuntiis mittendis de Bohemia ad concilium, vel Nurembergam, aut alibi, de ſecuritate provideatur: ad confortandum etiam hoc ſacrum concilium in ſua, ſicut cœpit, proſecutione ad ſibi adhærendum, ac etiam prælatos, doctores & nobiles viros mittendum, *&c.* Et ad ſtatim commiſit ut ſuis ſingulis officialibus ſerioſe ſcriberetur, ut nuntios de Bohemia ad concilium vel ad nos mittendos ſalvos conducerent, & ire per ſuas terras & dominia, nulla prorſus illata injuria, permitterent. Commiſit etiam ut litteræ ſibi allatæ multiplicarentur, & ad ſingulos principes, prælatos, dominos & communitates vicinas, cum ſuis ſcriptis in ipſorum confortationem mitterentur. Et cum ego, qui ad ipſum veni, quærerem an hæc per ipſum taliter dicta & repetita veſtris paternitatibus ſcribere poſſem, reſpondit, quod audacter affirmarem & ſcriberem, quia ita indubitanter facere proponeret. Ac taliter & tam conſolabiliter locutus eſt, ut firmiter teneamus, quod magnam cum ſuis amicis & ſubditis conſulationem vobis quantocius afferet. In quo nobis valde expedire videretur, quod ſcripta favorabilia in genere ſive ſpecie a ſereniſſimo rege Romaoorum obtinerentur: quibus ſingulis hujuſmodi ſuis principibus, communitatibus & ſubditis mandaretur, quatenus vobis adhærerent & faverent. Ac etiam voſipſi ad principes electores, & ſpecialiter ad ſupremum dominum marchionem & ducem Saxoniæ ſpecialiter ſcriberetis, gratias primum agentes de ſuo bono propoſito, fideli aſſiſtentia & favore. Et quod mitterent ſuos prælatos & ambaſiatores, *&c.* Et ita ad conſulatum Nurembergenſem, qui optimi ſunt & fideles in hoc negotio cooperatores. Memoratus vero dominus Giſcetenſis ſatis favorabiliter ſuper mea requiſitione reſpondit: ſed efficax & finale reſponſum uſque ad conſultationem ſuorum ſuſpendit. Et ſperamus, ſicut optamus, quod aliqui partium noſtratum prælati, de ſuſpicione, quæ contra ſe eſt, tamquam non faveant veſtræ congregationi, & vocationi Bohemorum adverſentur, contrario actu favorabiles, ſcilicet oratores mittendo ſe citius purgabunt. Quod ſi non fecerint, ſed catenus ſuam voluntatem proſecuti fuerint, & veſtrum (quod abſit) conventum diſſolvant, vel fructu ſperato evacuent; tunc nos, qui ſalutem ipſorum in omnium jugi precamur inſtantia, aliud ex his quæ vidimus & audemus in verbo veritatis conjicere non puſſumus, quam quod eorumdem & omnium ſibi faventum inſtabit periculum majus quam omnium reliquorum. Quod inde ſyllogizamus. Nam ipſi, quos proſequimur, Bohemi vicinis ſibi latiſſimis regnis, ac ipſi Alemaniæ graviſſima hactenus damna intulerunt, ut vix aut nuſquam alia via reſtet reſiſtendi vel occurrendi, quam per medium & ſuccurſum univerſalis eccleſiæ in virtute ſynodi generalis congregatæ; quæ interpellante tempore ſe colligens, viam tantis malis occurrendi in ſpiritu manſuetudinis exorſa eſt, eos, de quibus agitur, vocans. Unde ſpem tantam & conſolationem innumerabiles (ut præfertur) ceperunt; & ipſi ſe in Bohemia utcumque reſolvere, & propius accedere, ut ſperatur, ut ipſi ex ſcriptis præſentibus junctis conjicere poteritis, cœperunt. Quid nobis ſperandum erit, ſi cujuſcumque ficto vel cauſa vocatos non legitime exſpectaveritis, & reliquos ſpe ſua fruſtraveritis, quam quod utrimque provocati in eos qui ſibi deluſerunt fortius ſe & atrocius armabunt? Ergo, dilectiſſimi & gratiſſimi patres, undecumque & qualiumcumque opinionum ſitis, in eo quod ſemel conſilio unanimi omnium, qui tunc præſentes eratis, & ſufficienter & ardenter abſentium adventum deſideraſtis & exſpectaſtis, mature concluſum eſt, & nomine univerſalis eccleſiæ rite emanavit, & ab innumeris (ut præmittitur) laudatum eſt, & hodie laudatur, conveniatis: & concordes invitatorum præſentiam (prout de congruo decet) exſpectetis, ſed & exſpectatis, omnemque poſſibilem diligentiam pro ipſorum reductione adhibeatis; & honorem a Deo & hominibus incunctanter habebitis. Si ſecus (quod abſit) feceritis, indelebilem eccleſiæ ignominiam inferetis. Qod per extenſum tam oculatis &
B perſpicacibus viris declarare ſuperfluum putamus. Nec videmus cur velut inermes & myſteriorum Dei expertes fugere debeamus: cum omnium noſtrum una ſit & firma ſententia, quod in dubium vocari non debent quæ ſolemniter & digeſte a ſacris conciliis ſancita ſunt, aut fide ſanctorum probata. Admittantur ergo, illibato fidei noſtræ tenure manente, qui vocati ſunt, & audiantur. Non quod ſolidiores hi tamquam dubii fiant, quibus datum eſt divina noſſe myſteria: ſed certe, ut iidem ipſi qui denſis errorum involuti ſunt tenebris, catholicis noſtris fide firmis doctoribus, errorum nebulas ratione & arte diſcutientibus, in claram probatæ fidei noſtræ cognitionem, ſi Dominus annuerit, revocentur. Similiter & illi qui
C hujuſcemodi non modo ſubdole ſerpentibus, ſed & paſſim nunc palam volantibus, ſeque infirmis animis infigentibus, hæreſum jaculis pernicioſe vulnerati ſunt, ocius ſanentur. Quod niſi factum & citius factum fuerit, videbitis patres quod lugebitis. Sed ne, quod veremur, accidat, nos, quibus aliquid veſtræ ea parte ſolicitudinis impoſuiſtis, quæque rem tamquam ſub proſpectu noſtro non ſine mœrore cadentem acrius, ſed & amarius pleriſque metimur, cum reverentia ſupplices rogamus. Et quia expedire, & vix aliter abſque graviſſimo ſcandalo & irremediabili fieri poſſe putamus, bona fide conſulimus ne irrita faciatis, aut, quantum in vobis eſt, fieri permittatis, etiam ſub periculo corporalis ſalutis, cum pro
D domo Dei ſecundum profeſſionem noſtram (ut rationabiliter ſcribitis) nos murum, qui periculis aut impulſibus uſque dum ruat non cedit, ponere debeamus: ea ſcilicet quæ Spiritu ſancto dictante non modo ſemel aut altera, ſed & tertia, ut ipſi (de quibus agitur) ſuis ad nos ſcriptis teſtantur, immo & quarta vice de ore veſtro proceſſerunt. Sed eos quos tam ſolemniter vocatis, quia ardenter eorum (ut oportet) ſalutem optatis, quamlibet longius abiiſſe videantur, ſi venire voluerint, ut magnam nobis & multis ſpem ſcriptis ſuis dederunt, expanſo læti ſinu recipere benigne, & patienter audire, in viam ſalutis & veritatis miſericorditer & manſuete dirigere, & , ſi redire reſipiſcentes cupierint, in communio-
E nem fraterne admittere, aliaque conſtanter & perſeveranter facere velitis, quæ pro ipſorum reductione & eccleſiæ pace & reformatione apud vos ſalubriter ſtatuiſtis. Unde fidelium mentes, quæ a jucunditate, quam veſtris (ut præfertur) ſalutari conventione, ordinato in agendis proceſſu, devotaque & ſimplici converſatione longius vivificum ſuum odorem in ædificationem fidelium ſpargentibus conceperunt, ſtupefacti nimis, & velut amentes ceciderunt, geminata continuandaque lætitia engetis. Hæc ad qualemcumque veſtram conſolationem amore, qui reverentiam neſcit, ſcripſiſſe volumus, petentes nos de incuria & ruſticitate haberi miſericorditer excuſatos: quia bona & ſimplici fide vobiſcum, velut cum

patribus noſtris & præceptoribus indulgentiſſimis, agimus. Neque cultius, emendatius, aut mundius propter temporis anguſtiam, quæ poſita ſunt, reſcribere curavimus, de veſtra benigna ſupportatione confiſi. Ceterum, ſi vobis videatur, deputentur venerabiles patres domini Ebracenſis & de Langhen ordinis Ciſtercienſis harum partium de vicino abbates, aut alii, prout vobis videbitur, qui frequentius nobis veſtro nomine de occurrentibus novis & bonis in conſolationem noſtram & aliorum ſcribant per occurrantes opportune nuntios. Mittimus dominationibus veſtris copias litterarum communitatis Nurembergenſis ac nobis a Pragenſibus directarum, & noſtrarum ad eoſdem. Et ſicut Pragenſes Nurembergenſibus, pariformiter & Egrenſibus ſcripſerunt, qui optimi mediatores in Curienſi noſtro negotio exſiſtunt. Etiam recepimus ab amicis eccleſiæ quoſdam profeſſionis articulos, in quos dicuntur ſub magno apud nos ſatis ſilentio doctores & clerus civitatis Pragenſis veteris & novæ conveniſſe. Quos ſi in congregatione audire volueritis, nulli tamen copia decernatur, quouſque plenius quod exſpectamus reſponſum habuerimus, ne forſan ipſi in inſtanti ſua & plena totius regni congregatione melius & aliter deliberent. Committatur tamen aliquibus doctoribus ſacræ paginæ & aliarum facultatum, ſicut videbitur, ut diligenter videant & examinent, quatenus opportuno tempore quid agendum ſit ea parte proferant. Verum hujuſmodi articuli in lingua & ſcriptis Bohemicis ad nos pervenerunt, & in Latinum quidam doctor ſatis celebris in medicina, alter vero in idioma noſtrum Alemanicum tranſtulerunt. Mittimus utrumque, ut, collatione adinvicem habita, clarius intelligere ipſorum intentionem poſſitis: & de occurrendo eis cogitare ſalubrius erit, & (ut confidimus) facilius ipſos litterali congreſſu devincere, quam hoſtili campo cum eis ſub periculo cladis aut fugæ noſtrorum confligere. Quod expediet, unctio vos Spiritus, qui velut hoſpes beneficus corda veſtra inhabitat, docebit, ut optamus, & jugiter orabimus. Noſtri memores in Domino valete.

Scriptum Nurembergæ, decimo ſexto Februarii, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſecundo.

XCI.

Imperatoris Conſtantinopolitani littera miſſa ſacro concilio Baſileenſi.

Joannes in Chriſto Deo fidelis Imperator & moderator Romæorum Palæologus ſemper Auguſtus, ſacroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi, ſalutem in eo qui omnium eſt vera ſalus.

Litteras veſtrarum reverentiarum recepimus per reverendum Antonium epiſcopum Sudenſem, & fratrem Albertum de Criſpis ſacræ theologiæ magiſtrum, oratores veſtros: ex quibus & etiam relationibus præfatorum bene notavimus optimam diſpoſitionem atque intentionem Deo amabilem, quas veſtræ reverentiæ pro tota Chriſtianitate gerunt, & ſpecialiter pro nobis, id eſt pro unitate eccleſiæ ſanctæ Chriſti. Et ſuper hæc lætati ſumus maxime, quoniam hortamini nos pro illis, pro quibus & nos jamdiu hortati ſumus inſtanter eccleſiam Romanam. Multoties enim ſcripſimus, & miſimus illuc pro unitate prædicta, ut omnibus patet. Tantis autem legationibus factis ex parte noſtra, & tanta ſolicitudine oſtenſa, non permiſerunt cauſam circumſtantiæ eorum, ut finem acciperet noſtra voluntas & tractatus. Ad præſens igitur de eiſdem his, & cum ſimili & eadem diſpoſitione veſtris reverentiis ſcribimus, quærentes [a] filii concilium œcumenicum ſub præſentia omnium perſonarum neceſſario debentium intereſſe ſecundum antiquum ordinem & conſuetudinem; & tale concilium fieri canonicum, liberum, inviolatum, & ſimpliciter ſecundum formas antiquorum œcumenicorum conciliorum. Et omne illud, quod Deo dante, in tali concilio unanimiter & concorditer concluſum fuerit, hoc firmum haberi indubitanter & ſine contradictione & lite quacumque, quæ omnia dicta fuerunt & conceſſa, & confirmata a ſancta Romana eccleſia per plures legationes ad eam noſtra parte factas. Impedita autem fuit iſtorum concluſio & effectus propter temporales circumſtantias, ut ſupra dictum eſt. Sed quoniam veſtræ reverentiæ in præſenti tempore tantam promptitudinem ſuper iſtis oſtenderunt, quod legationem ſpecialem fecerint pro iſtis, & hortatæ nos fuerint litteris & relationibus ſuorum oratorum; propter hoc & nos mittimus ambaſiatores noſtros, familiarem imperii noſtri ...... abbatem ſcilicet monaſterii ſancti Demetrii Iſidorum, & familiarem noſtrum Joannem Dishypatum, ... per quos petimus & rogamus veſtras reverentias, quod ad hoc Deo amabile opus unionis conferatis omnem curam & ſolicitudinem: ut fiat & concludatur dictum laudabile opus veſtris ſtudio & diligentia noſtris correſpondentibus. Cum nota ſint aliqua neceſſaria ad hoc & ejus operis exſecutionem, commiſimus de iſtis prædictis noſtris ambaſiatoribus, qui veſtris reverentiis latius & clarius omnia referent & manifeſtabunt, placeatque veſtris reverentiis eiſdem dare plenam fidem.

Datum in urbe noſtra Conſtantinopolitana, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio, die decimo quinto Octobris.

XCII.

Littera regis Daciæ miſſa ſacroſancto concilio in favorem ordinis ſanctæ Brigittæ, lecta in generali congregatione, die Veneris, XXVI. menſis Martii, anno MCCCCXXXV.

Reverendiſſimis in Chriſto patribus ac dominis præſtantiſſimis, honore præcipuo venerandis, pro concilio generali celebrando in Spiritu ſancto Baſileæ legitime congregatis, Ericus Dei gratia Sueciæ, Norvegiæ, Sclavorum Gothorumque rex, & dux [b] Pomeriæ, ſalutem & ſinceram noſtri in Domino recommendationem.

Reverendiſſimi patres & domini: Regalis præeminentiæ requirit dignitas & officium, illudque præcipuum in ſui pectoris armariolo jugiter verſare debet, ut poſt divinæ cultum majeſtatis, modis & mediis quibus poterit in effectum [c] producat, quod ſubjectus ſibi populus pacis tranquillitate frui & gaudere valeat; & præſertim hi, qui ſpretis curis & vanitatibus labentis ſæculi, Deo inhærere (cum ſibi ſervire regnare ſit) totis deſideriis mardeſcunt; cujuſmodi ſunt utriuſque ſexus homines religioſi, & præſertim ordo ille devotiſſimus beatæ Brigittæ, ſancti Salvatoris nuncupatus, qui in loco Wadzſteyn. Regni noſtri Sueciæ, Dei diſpenſatione (ut pie creditur) laudabile ſumpſit initium, & poſtmodum per diverſas mundi partes, in ſalutem multorum a via rectitudinis aberrantium, commendabile ſuſceperat incrementum. Ipſius nempe beatæ Brigittæ ſanctiſſima vita, virtutum præclara merita, necnon magnifica & ſtupenda quæ glorioſus & mirabilis Deus in ſanctis ſuis per illam fecerat & ſine intermiſſione in his terræ finibus facit opera, mentes hominum ad

Exſtat jam ſuper ut in Conc. Baſil. ſ. §. XIX. ſub nomine Joſephi Patriarchæ.

[a] Potius, fieri.

[b] al. Pomeraniæ.

[c] Forte, perducat.

credendum attrahunt, hunc ordinem cum ſuis vivendi regula & conſtitutionibus a Deo ſpecialiter proceſſiſſe. Apparet hoc idem de devota & irreprehenſibili vita perſonarum in eo degentium, exemplis ſanctimoniæ & doctrina ſalubertima: quibus innumerabilis populus divinitus illuſtratus, latam & lubricam deſerens viam, quæ ducit ad mortem, arctam cæleſtis patriæ ſemitam ambulat confidenter. Sed heu, venerandiſſimi patres & domini, accepimus nuper, quod dolenter referimus, ex illius non dubitamus inſtinctu, cujus invidia mors introivit in orbem terrarum, ſurrepſiſſe videlicet in ordine prædicto nobis dilecto periculoſas quaſdam ſciſſuras & contentiones; ob quas generales confeſſores, & aliæ dicti ordinis perſonæ, de monaſteriis regnorum noſtrorum ad reverendarum paternitatum veſtrarum præſentiam, ſacroſanctam ſcilicet generalem Baſileenſem ſynodum, ſunt citati. Etiam, ut aſſeritur, ad reſpondendum nonnullis articulis contra libros revelationum prænominatæ ſanctæ dominæ patronæ noſtræ [a] conſcriptos: qui revelationum libri in ſalutem indubie multorum in via fidei & morum titubantium hic & alibi ſparſim per mundum publicati fuerant, & ſolemniter prædicati. Quamobrem, reverendiſſimi patres, veſtratum paternitatum & dominationum congregationem ſacratiſſimam, univerſalem eccleſiam repræſentantem, devotioribus & efficacioribus quibus poſſumus precibus aggredimur, inſtantius exorandam; quatenus ex parte Dei omnipotentis, & ejus intuitu, cujus in hac parte vices geritis, noſtrarumque ob devotarum precum inſtantiam, perſonarum & locorum ſæpedicti ordinis hujuſmodi periculoſas diſcordias ad Deo placentem concordiam revocare velitis; necnon obloquentium ora ſic obſtruere, quod ſtare & vivere deinceps poterunt in Dei ſervitio, ſuaque regulari obſervantia, ſicut hactenos in monaſteriis regnorum noſtrorum laudabiliter ſteterant atque vixerant ſub dicta ſancti Salvatoris regula, ſecundum ipſius inſtitutionem primitivam. Inſuper quod illa doctrina ſanctiſſima revelationum beatæ Brigittæ, ſicut in præſens in eccleſia Dei ad ipſius laudem & gloriam, ad purgationem criminum, bonorumque morum introductionem prædicatæ & publicatæ fuerant, ſic & amodo publicari & prædicari valeant & teneri. Alioquin exinde [b] ſanabuntur corda ſimplicium, ſcandalizabuntur plurimi, & formidandum erit finaliter Chriſtianæ fidei non minimum detrimentum. Spiritus ille veritatis, qui procedens de thalamo divinæ majeſtatis Apoſtolorum pectora inviſibili gratia penetiavit, dignetur illuſtrare corda veſtra ad faciendum pacem & tranquillitatem in eccleſia ſua ſancta.

[a] Forte, adſcriptos:

[b] Forte, turbabuntur.

Datum in caſtro noſtro Wordlingborg, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quarto, tertia die menſis Julii, noſtro ſub ſecreto, *&c.*

XCIII.

Alia littera certorum epiſcoporum miſſa in favorem dicti ordinis, & lecta in congregatione eodem die.

Reverendiſſimis in Chriſto patribus ac dominis præſtantiſſimis, pro concilio celebrando in Spiritu ſancto Baſileæ legitime congregatis, Petrus Lundenſis, Aſlatus Nidroſienſis, Dei & Apoſtolicæ ſedis gratia archiepiſcopi, Naſſuo Othonienſis, Joannes Roskildenſis, Joannes Haſloenſis, Siggo Scatenſis, Andoenus Stavangrenſis, Thomas [c] Strengenenſis, Hermannus Wiburgenſis, Petrus [d] Hamarenſis, Gerardus Binglavenſis, & Severinus Farenſis, eadem gratia eccleſiarum epiſcopi, cum omni humilitate & reverentia debita obſequia, votiſque ac mandatis veſtris in omnibus devote & fideliter obedire.

[c] al. Strangvicenſis.

[d] al. Hamenſis, al. Hannenſis.

Gratias agimus Patri miſericordiarum, & Deo totius conſolationis, qui ſeneſcentis mundi miſeriis ineffabili ſua miſericordia, & miſeris, ne in barathrum deſperationis prolabantur, ſalutaribus remediis ſubvenit & ſuccurrit. Hinc eſt, patres reverendiſſimi, quod Deus inter alia miſerationis ſuæ opera magnifica & glorioſa, quæ ad laudem & gloriam nominis ſui fieri voluit, in his ultimis finibus terræ pro conſequenda remiſſione peccatorum, ad dirigendos pedes oberrantium in viam patriæ cæleſtis, beatam Brigittam de regno Sueciæ progenitam, quaſi venam fontis vivi ſponſam ſuam, & canale gratiæ ſuæ tantis gratiarum aquis abundare fecit; & non ſolum regno prædicto, verum etiam quaſi toti orbi terrarum per eam miſericors Dominus, cujus miſericordiæ non eſt numerus, ſalutis & gratiæ mellifluus pocula dignatus eſt miſericorditer propinare. Et cujus quidem beatæ Brigittæ meritis & ſanctitate, primum in regno Sueciæ, videlicet Wadzſteyn, ordo ille præclariſſimus, ſancti Salvatoris nuncupatus, inolevit, ac glorioſum ſuſcepit exordium: deinde ſucceſſu breviſſimi temporis, & hoc ſatis miraculoſe, in diverſis regnis & mundi partibus, ex inflammatione utique Spiritus ſancti regibus & dominis terrarum atque prælatis divinitus facta, plura ſunt innovata & multiplicata monaſteria; in quibus ſororum & fratrum conventualium fervens & affectuoſa viget devotio, & vitæ regularis obſervantia ſecundum ordinem inſtituta perfectiſſime obſervatur, tam per continuas prædicationes, quam per divinæ majeſtatis cultum & obſequium, videlicet Miſſarum ſolemnia, & divinarum horarum jugiter pſalmodiam. Unde quaſi infiniti peccatores de die in diem divinitus inſpirati convertuntur, converſique in brevi proficiunt, magna virtutum accumulantes incrementa; & ſpirituales effecti, calcatis ſæculi curis, ſentientes ſe corruptibile pondus cum mœrore portare, quibus nil agere libeat, niſi ſolius Dei deſiderio & amori jugiter inhærere. Unde, reverendiſſimi patres, nos una cum principibus & prælatis, & magnatibus, militibus, & militaribus, nobilibus, primis ac proceribus regnorum pro quieto ſtatu regnorum eorumdem in magna parlamento, in caſtro & opido Wordlingborg regni Daciæ congregati, nunc accepimus, qualiter confeſſores totius ordinis prælibati ad ſacroſanctam ſynodum Baſileenſem pro ſtatu ſalubri, reformatione laudabili, ac incremento felici locorum & perſonarum utriuſque ſexus in eodem ordine ſparſim per mundum degentium ſunt citati. Eapropter, patres & domini reverendiſſimi, dominationes veſtras cum humili & devota ſubjectione aggredimur implorandas: quatenus, ſi qua in hoc ſacro concilio uſque in præſens litteris, proceſſibus, articulis, quæſtionibus vel querelis contra dictum ordinem, cujus privilegia, regulam, conſtitutiones ſeu inſtituta regularia, jamdudum per ſacram ſedem Apoſtolicam approbata & confirmata, ac etiam contra libros revelationum dictæ ſanctæ Brigittæ dominæ divinitus (ut creditur) oſtenſarum, quomodolibet fuerint attentata, ob noſtrarum petitionum humillimam inſtantiam faciatis revocari. Si qua vero in eiſdem revelationum libris examinanda & diſcutienda fortaſſe videantur, tam caute & moderate reformationis ſarculo cum lenitatis moderamine emendentur,

Digitized by Google

ne piarum aurium in poſterum offenſiva fiant ea, quæ de his libris revelationum coram populo, nedum in partibus iſtis & regnis, ſed & alibi per mundum publice prædicata fuerant in Chriſtianæ fidei fulcimentis. Alioquin ſi (quod abſit) ex hujuſmodi controverſiis, litibus & contentionibus ſic (ut præmittitur) motis & attentatis, inſurgeret aliqua ordinis præfati diffamatio, vel a ſui primitivi regularis ſtatus vigore diſceſſio; ex tunc (prout veriſimiliter formidamus) ubique, & præſertim in partibus iſtis tam in clero quam in populo fiet maxima confuſio; & devotionis fidelium fervor ad Deum, & ad illam ſanctam, quæ tot, tantis & tam manifeſtis claruerat miraculis & virtutum meritis, vertetur in torporem. Quod utique cedet in fidei catholicæ turbationem & diminutionem, in ſcandalum multorum & eccleſiæ, ſaltem in his orbis finibus, ſub hoc periculoſo tempore non modicum detrimentum. De modo autem cohabitationis ſororum & fratrum in monaſteriis ordinis prædicti, quæ ſituata ſunt in regnis iſtis, quam alii quidam pacis æmuli & tranquillitatis calumniari conantur, nulla datur hic cuiquam Chriſti fidelium ſuſpicionis occaſio: quod eorum habitacula adeo firmis aliiſque muris & ædificiis diſtincta ac diviſa ſunt, prout fere nos omnes, præcipue autem, qui monaſteriorum & locorum eorumdem viſitatores ſumus. [a] Quod ſecure & abſque conſcientiarum ſcrupulo juxta primariam ordinis inſtitutionem, quam adeo pie credimus ſactam eſſe, ſorores & fratres ſicut cohabitant, honeſte & licite poterunt commorari. Valeat & in Deo proficiat veſtræ ſanctiſſimæ devotionis venerabile collegium a Deo cælitus inſpiratum, ab æterno præviſum & præordinatum, & jam in hoc occidui mundi ærumnoſo tempore in Spiritu ſancto legitime congregatum.

[a] *Videtur deeſſe vidimus, aut aliquid ejuſmodi.*

Datum in oppido Wordlingborg Roskildenſis diœceſis, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto, die tertio menſis Julii, noſtris ſub ſecretis, *&c.*

XCIV.

Epiſtola Rotomagenſium ad concilium.

Reverendiſſimis & honoratiſſimis ac metuendiſſimis patribus ſacroſanctam ſynodum eccleſiam univerſalem repræſentantem Baſileæ tenentibus, humiles veſtri filiali ſubjectione ſubditi conſules & cives civitatis Rotomagenſis.

Reverendiſſimi ac honoratiſſimi ac in timore Domini ſancto reverendiſſimi patres: Conſiderantes apud nos nihil eſſe quod adeo indignationem provocet Altiſſimi ſicut ingratitudo; ipſa enim eſt provocatio malorum, beneficiorum exinanitio, & extinctio meritorum: quapropter miſerationum, quas in eccleſia ſancti Audoëni Rothomagenſis per litteras veſtras magnificaſtis, pro qua vicibus repetitis auſi ſumus ſanctitati veſtræ congregationis dudum reſcribere, jugem habentes firmamque memoriam: nolentes inſuper illud Judaïcum in nobis notari opprobrium: *Non fuerunt* (inquit) *memores beneficiorum ejus, & mirabilium quæ oſtendit eis*: per præſentes litteras noſtras, & pro modulo noſtro benedicimus Deum cæli, qui per miniſterium veſtrum faciens miſericordiam, de pulvere tribulationis & ſordibus litigioſæ captivitatis erigit egenum, ut cum principibus eccleſiæ ſuæ ſedeat, & ſolium gloriæ inter vos, reverendiſſimi patres, rejecta omni confuſione teneat. Quin immo eædem litteræ veſtræ ab ingenti diuturnaque & difficili narratu præfatæ eccleſiæ ſancti Audoëni ruina, quam pro diſcordia & concurſu guerrarum æſtimamus potiſſime contigiſſe, reſurgendi primitias præſtant non modicas. Namque lapſos erigunt, vagos congregant, & revocant aberrantes. Quamobrem non quas debemus ſanctitati veſtræ congregationis, ſed quas valemus & ſcimus, gratiarum referimus actiones; nos ipſos, & quæque noſtra ſunt, in obſequium veſtrarum paternitatum filialiter offerentes. Cumque novella ſit hujuſmodi plantatio pacis in dicta eccleſia, & quietis; plantæ vero quæ nondum ſe terræ radicibus adhæſerunt, ſuſpectam habeant tyrannidem, ac [a] borealem, & ventorum fortiores nequeant tolerare excurſus, ſic ut paci & quieti præfatæ eccleſiæ vigilantius oporteat provideri; idcirco, reverendiſſimi ac metuendiſſimi patres, humilius quam poſſumus veſtris reverendiſſimis paternitatibus ſupplicamus, quatenus hujus eccleſiæ pacem & quietem, jam per vos pluſquam ad medium perductam, dignemini, rejecta omni æmulorum diſſenſione, ad perfectum uſque perducere, auxiliante vobis ſanctitatis veſtræ congregationis auctore & conſervatore Spiritu ſancto, qui cum Patre & Filio vivit unus Deus in ſæcula ſæculorum. Amen.

Pſalm. 77.

[a] *Forte, borealium ventorum.*

Datum Rotomagi, die decimooctavo menſis Julii, milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto.

XCV.

Littera Imperatoris Romæorum ad idem concilium.

Sacroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi, *&c.* Joannes in Chriſto Deo fidelis Imperator & moderator Romæorum Palæologus ſemper Auguſtus, ſalutem in omnium Redemptore.

Ad legationem nobis prius factam per veſtras reverentias reſponſum dedimus per noſtros ambaſiatores ad vos tranſmiſſos, adhortantes eaſdem veſtras reverentias ad ſanctiſſimum opus unionis eccleſiarum Chriſti diu tractatum cum beatiſſimo domino Papa Eugenio & prædeceſſore ſuo, & volentes quod tale divinum opus ad finem optatum perducatur. Interea vero præfatus dominus Papa miſit ad nos nuntium ſuum & ſecretarium venerabilem Chriſtophorum Garatonum: concedens pro tali propoſito, & permittens quæ nos prius petebamus & deſiderabamus: videlicet quod fiat ſynodus pro dicta materia unionis in hac urbe Conſtantinopolitana: quem nuntium libentiſſime vidimus, atque vidimus & acceptavimus illud membrum, quia nobis videtur maxime tendere ad perfectionem dictæ ſanctiſſimæ rei, propter cauſas veſtris reverentiis relatas & manifeſtatas per noſtros ambaſiatores. Et multo magis libenter acceptavimus, quia certificavit nos dictus nuntius, dictum dominum Papam & veſtras reverentias tam in hac re, quam ſingulis aliis, eſſe ejuſdem voluntatis; quod nobis gratiſſimum eſt. Quare cum dicto nuntio prædictis nominibus nonnulla concluſimus ſuper dicta unionis materia. Et pro ultima concluſione & confirmatione omnium geſtorum cum nuntio antedicto & pro complemento aliorum, & ut dictum ſanctum opus Deo auctore incipiat, mittimus ad præfatum ſanctiſſimum dominum Eugenium & ad veſtras reverentias ambaſiatores noſtros nobiles viros Georgium Diſhypatum, & Manuelem Diſhypatum, ejus fratrem, familiares & dilectos noſtros, quibus in relatibus ſuper præmiſſis placeat dare plenam fidem.

Datum Conſtantinopoli, milleſimo quadringenteſimo trigeſimoquarto, die duodecima Novembris.

XCVI.

Littera ducis Sabaudiæ miſſa ſacro concilio in læſionem domini Ludovici epiſcopi Lauſanenſis, lecta in generali congregatione, die ſabbati XIV. *Maii* MCCCCXXXV.

Sacroſanctæ ſynodi generali Baſileenſi, humilis & devotus eccleſiæ filius Amedeus dux Sabaudiæ.

Humili devotaque recommendatione præmiſſa, adverſario & hoſte meo notorio domino Ludovico de Palude & ſuis fautoribus contra me dumtaxat exceptis, quibus me recommitto, licet ex generali doctrinæ ſacræ conſilio injuriæ veniant ab injuriatis æquanimiter tolerandæ. Attamen non improvide talis in hoc modeſtia ſervanda eſt, ut injuriantibus ad corrigendum attentata poſtmodum injuria innoteſcat, quos forſan prius impetuoſitas a tramite manſuetudinis deviarat. Confiſus itaque de veſtrarum reverendiſſimarum paternitatum benigna ſupportatione, conqueri compellor apud eos, hoſtibus ſecluſis, ſuper eo quod nuperrime dilecto fideli ſcutifero oratore & procuratore meo ad hoc deputato Joanne Championis in conſpectu veſtro in eccleſia majori Baſileenſi; ubi (ut credo) debebat & debet ſibi & omnibus ſervari totalis immunitas, & plena ſecuritas, perſonaliter conſtituto; poſt intimatam eiſdem paternitatibus & parti adverſæ, videlicet dicto domino Ludovico adverſario & hoſti meo ibidem tunc præſenti, appellationem juſtam a quadam prætenſa ſententia generaliter (ut fertur) in cauſa eccleſiæ Lauſanenſis, ſicut placuit, in favorem dicti adverſarii contra reverendum in Chriſto patrem dominum Joannem de Pinguio epiſcopum Lauſanenſem nuper lata, (quæ utinam pro honore ſacri concilii ſine alio prævio moderamine, & cauſæ maturiori juſtificatione, numquam fuiſſet promulgata!) ſtatim inſurrexerunt quidam ex promotoribus, nec non procurator fiſcalis, ac etiam procurator fidei; (qui tamen ut prudens, fuit aliis magis temperatus, licet urgeretur:) & cum clamore valido petierunt, quatenus idem ſcutifer & procurator meus caperetur, detineretur, & graviter puniretur, eo quod hujuſmodi appellationem intimaverat. Surrexerunt etiam innumerabiles alii cum clamore & ſtrepitu pariter acclamantes: Capiatur, Incarceretur. Nec defuit aliud verbum violentum, niſi ut Crucifigeretur. Hoſtis inſuper prædictus particulariter debitum ſuum hoſtilitatis, hoc idem vociferando, perſolvit; in quo mihi quamplurimum complacuit, quia qualis erat & eſt apud me, inimicum publicum meum ſe palam declaravit. Quod tanto moleſte fero, quanto ipſe prodiit ex vaſſallis meis: quorum meritis præteritis ex hoc & aliis operibus ſuis reddidit ſe indignum perpetuum. Unde ſuper hoc quod in præſentia veſtra clamitat ſe ex parentibus magnis (quorum aliqui defuncti ſunt in parentum meorum obſequio) traxiſſe originem; fateor verum eſſe hoc quod dicit, quia ex bonis & fidelibus parentibus ortus eſt, qui tam erga me, quam inclytos progenitores meos, debitum fidelitatis firmiter exercuerunt. Utinam non fuiſſet nec eſſet idem adverſarius degener, contra me & juſtitiam meam attentando; in quo cum divino & dominorum amicorum meorum auxilio non poterunt ipſe & ſui prævalere: ſcio enim remedia mea, quibus utar loco & tempore contra ipſos. In hoc autem quod allegat magnitudinem parentum, allegat veritatem: ſed non credat aliquis me non habere ſine comparatione potiores ſe. Habeo enim per Dei gratiam vaſſallos & ſubditos inſignes in bono numero, ducali, marchionali, principali, comitali, baronali, & banneretali dignitatibus inſignitos ultra valvaſſores. Cujus fallaciis, aſſerentis me ea quæ geſta ſunt in prædicta cauſa Lauſanenſi ignoraſſe, ſed ea ex ſuggeſtione aliquorum ſervitorum meorum proceſſiſſe, credere non debuiſſetis, nec debetis. Habetis enim de contrario argumenta notoria: videlicet litteras meas manu propria ſigillatas & ſubſcriptas, ac frequenter oratores meos fideles, quos non oporteret in aliquo vacillare; heraldum tunica armorum meorum veſtitum, deinde reverendum in Chriſto patrem epiſcopum Vexionenſem, ac venerabilem doctorem ſcholaſticum Andegavenſem, per vos ad me nuper deputatos; qui ſciverunt ex meo immediato oraculo mentem meam in hac parte. Et nunc habetis efficaciſſimum meæ voluntatis indicium in hoc, quod non per procuratorem, ſed in propria perſona coram authenticis perſonis appellavi. Minor qualiter & quomodo veſtræ reverendiſſimæ paternitates tot vicibus permiſerunt & permittunt ſe a prædicto adverſario & ejus fiſtulis dulce canentibus ſic decipi. Sed omnibus conſideratis, non admiror; quia facies dealbatæ multos fefellerunt, atque fallunt. Non credebam tamen, quod ad complacendum uni monacho, juſtitiam juſti injuſte auferre ſatagenti, maxime ex actu ordinatiſſimæ juſtitiæ, videlicet appellationis, debuiſſem in perſona mei ſcutiferi & procuratoris ſic offendi, & etiam in ſedibus oratorum meorum prægravari. Non enim ſic turbari debuiſtis ex appellatione ſupradicta. Eſt enim commune vulgare, quod cuicumque, cujuſcumque ſtatus, etiam infimi, licet proteſtari, appellare, & etiam mendicare, & maxime contra me, qui me conſcium alicujus offenſæ ſacro concilio vel alicui ex ſuis ſuppoſitis hucuſque illatæ non ſentio: quin immo ad perfectum & augmentum ipſius concilii viis poſſibilibus tam erga ſanctiſſimum dominum noſtrum Papam, cujus ſanctitatem plus debito, ſed Dei zelo, hac de cauſa frequenter ſtimulavi, & nimis exaſperavi, quam erga principes conſanguineos, confœderatos & amicos, cum omni fervore laboravi. Unde præter teſtem Æternum, poſſunt (ſi velint inniti veritati) eſſe mihi teſtes reverendiſſimus in Chriſto pater dominus legatus, abbas Virziliacenſis, oratores Pariſienſes, & ceteri primordiales concilii, a quibus continuis precibus commovebar, tunc quamplurimum appretiatus, nunc vero poſt dilationem (ſicut placet) vilipenſus, contemptus, & mala pro bonis adeptus: neſcio enim unde fuit quod ſupplicata per me, iterata & reiterata, videlicet, quod cauſa eccleſiæ Lauſanenſis, quæ mea fuit, eſt, & erit, aliquibus probis auditoribus peritis, & partibus non ſuſpectis, committeretur via & ordine juris tractanda & diffinienda. Numquam potui obtinere, quod etiam uni Saraceno non fuit denegandum: niſi quia ſic placuit illi bono Ludovico, & ſuis fautoribus ſatis mihi notis. Scio enim & fateor indubitanter ipſi ſacro concilio plures & plures adfuiſſe & adeſſe dominos ſapientiſſimos, juſtos, manſuetos, & pios; quibus præmiſſa attentata tamquam iniqua diſplicuerunt, & diſplicent: quos inde culpare neſcirem, niſi ex hoc quod aliis partialibus forſan ex metu vel falſa perſuaſione conſenſerunt. Indulgere mihi dignentur veſtræ paternitates reverendiſſimæ, ſalvis adverſariis, ſi in præmiſſis alicubi exceſſerim, quod tamen non credo, nec intendo ad diſplicentiam earum quidquam expreſſiſſe, ſed dumtaxat pro quiete & notitia mentis meæ. Numquam enim tranquillam dediſſem oculis meis dormitationem, quouſque tamquam filius ad patres querimoniam meam protuliſſem. Veſtras paternitates reverendiſſimas conſervare & adjuvare digne-

dignetur omnipotens ad opus ſuum perficiendum.

Scriptum Rappailliæ, die prima Maii, milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quinto.

XCVII.

Littera ducis Mediolanenſis miſſa concilio, in Auguſto, anno MCCCCXXXV.

Reverendiſſimarum paternitatum veſtrarum filius Philippus Maria Angelus, dux Mediolanenſis, item Papiæ Angleriæque comes, ac Januæ dominus.

Reverendiſſimi in Chriſto patres & domini mei præſtantiſſimi: Cooperante gratia divina, habeo nuper feliciſſima nova, victorioſa & triumphante claſſe mea Januenſi, quæ hoſtilem armatam regis Aragonum apud [a] Gaïetanum ex toto conflixit, captis (ut recitant litteræ per me habitæ) ipſo rege & duobus fratribus ſuis, videlicet rege Navarræ, & magiſtro ſancti Jacobi, necnon principe Tarenti, duce Gueſſæ, & filio domini Chriſtophori Gaïetani comitis [a] Feudorum, aliiſque baronibus ſecum exiſtentibus, exceptis infante dom Petro, & principe Salerni: captis etiam navibus & navigiis ipſius armatæ, omnibuſque gentibus hoſtilibus, quæ ſupra ea militabant. Hanc ideo tam felicem divinamque victoriam ſtatim reverendiſſimis paternitatibus veſtris intimare decrevi: ut cum omnes felicitates meæ propriæ veſtræ ſint, mecum laudes Altiſſimo agentes inde lætari & gaudere poſſitis, & continuo meliora ſperare, ad laudem & gloriam ipſius, qui piiſſimus eſt donator omnium gratiarum.

[a] *Forte*, Fundorum.

Datum Mediolani, die vigeſimo Auguſti, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quinto.

Poſt ſupraſcripta certioratus ſum per litteras proprias magnanimi & glorioſi capitanei mei claſſis meæ Blaſii de Axerero, quod ultra prænominatos reges & alios captos, etiam captivi remanſerunt dictus infans Aragonum & viceres Siciliæ, filius ducis Gueſſæ, Menegutius del Aquila capitaneus lancearum trecentarum, aliique multi barones & nobiles ultra quadringentos, & armigeri ultra mille, & gens alia infinita ad milliaria. Capta præterea fuit tota hoſtilis claſſis, præter duas naves minores quæ evaſerunt. Conflictus autem fuit ſuus terreſtris exercitus, qui contra Gaietam militabat, captis bombardis & munitionibus quibuſcumque. Denique pro majeſtatis divinæ clementia tanta fuit ipſa victoria, quod ſtupendum & mirabile dictu eſt. Ipſi laus, gloria, *&c.* Datum ut ſupra.

XCVIII.

Copia litterarum domini Imperatoris Græcorum ad concilium.

Joannes in Chriſto Deo fidelis Imperator & moderator Romæorum Palæologus ſemper Auguſtus, ſacroſancto generali concilio Baſileenſi, ſalutem in eo qui eſt vera ſalus.

Venerabiles veſtri ambaſiatores miſſi ad nos cum noſtris ambaſiatoribus hic adfuerunt, portantes nobis litteras veſtras. Ex quibus litteris, & etiam relatione ipſorum, cum ſapienter & clare expoſuerint omnia ſibi commiſſa, cognovimus & certi ſumus de optima diſpoſitione ferventique deſiderio, quæ ad opus unionis eccleſiarum Chriſti geritis. Pro quo & nos etiam ante plurimum laboravimus & ſtuduimus & nunc ſtudemus, & diligentem operam facimus. Perlecto etiam decreto quod factum eſt per vos ſuper tali materia, etiam difficultates aliquæ in eo repertæ, & illis oſtenſæ, per Dei gratiam remotæ ſunt, & grata nobis habuerunt remedia; ita ut uniti & concordes remanſerimus. Quare per noſtrum chryſobulum illa firmavimus & roboravimus, ſicut de omnibus latius & particulariter veſtræ reverendiſſimæ paternitates a venerabili viro Henrico uno dictorum veſtrorum ambaſiatorum ſcient, qui pro iſta cauſa ad vos revertitur. Omnia igitur illa quæ ad nos attineant, & a nobis debeant fieri, cum multa diligentia uſque ad finem Deo auctore facturi ſumus; voſque rogamus ut ſimiliter cum pari caritate & promptitudine ad hanc ſanctiſſimam rem procedatis, & nihil deficiat de incumbentibus vobis. Specialiter vero plurimum & cum multa inſtantia vos petimus & rogamus de loco in quo meditata ſancta univerſalis & œcumenica ſynodus celebranda eſt, ut deputetur & eligatur unus locus ex maritimis; ut ſine difficultatibus & incommodis magnis poſſint venire & conduci neceſſario congregandi ibidem, & maxime ſanctiſſimus mihi dominus œcumenicus patriarcha, qui eſt ſenex, & continua infirmitate gravatus. Et præcipue hoc etiam petimus & rogamus propter ſanctiſſimum & beatiſſimum dominum Papam, quia caput eſt eccleſiæ Romanæ & occidentalis, & ejus præſentia eſt neceſſaria, & quamplurimum valet. Propterea (ut diximus) multum rogamus vos & precamur, ut circa hoc bonam diligentiam & deliberationem faciatis, nihilo minus non recedentes a geſtis circa hoc & alia inter nos & vos.

Datum in urbe noſtra Conſtantinopoli, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quinto, die vigeſimo ſexto Novembris.

XCIX.

Copia litterarum domini Patriarchæ Conſtantinopolis ad concilium.

Joſeph miſeratione divina archiepiſcopus Conſtantinopolis novæ Romæ, & œcumenicus patriarcha, reverendiſſimis cardinalibus ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, & reverendis epiſcopis & omnibus aliis religioſis perſonis congregatis in ſacra ſynodo Baſileenſi, dignam & condecentem ſalutem reddimus reverentiis veſtris cum ſincera diſpoſitione & caritate ſpirituali & amicitia.

Venerabiles veſtri ambaſiatores, *&c. ut in præcedenti littera, uſque*, Congregandi ibidem, & maxime propter me, qui ſenex & continuis infirmitatibus gravatus ſum: & præcipue propter ſanctiſſimum dominum Papam, *&c. ut in littera immediate præcedenti, uſque ad finem.*

Datum Conſtantinopoli, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quinto, die vigeſimo ſexto Novembris, apud patriarchium noſtrum ſanctæ Sophiæ.

C.

Copia litterarum fratris germani domini Imperatoris Græcorum.

Sacroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi, in Spiritu ſancto legitime congregatæ, univerſalem eccleſiam repræſentanti, Conſtantinus in Chriſto fidelis deſpotus Romæorum Palæologus, ſalutem in eo qui eſt vera ſalus.

Litteras veſtrarum reverendiſſimarum paternitatum per venerabiles veſtros ambaſſiatores recepimus: quibus ex litteris & ex relatione ipſorum ambaſiatorum de optima voluntate & promptitudine & fer-

ventiſſimo zelo, quæ ad hoc divinum unionis eccleſiarum Chriſti opus geritis, certificari fuimus; quamvis rebus ex ipſis ſatis intellexerimus ea. Quare veſtram intentionem quamplurimum laudamus, & veſtrarum virtutum condignam judicamus: cum non poſſit cogitari alia res, in qua veſtræ reverendiſſimæ paternitates ſuis viribus atque ſtudiis uterentur rationabilius & laudabilius, quam in hac, quæ ad communem Chriſticolarum utilitatem & Chriſtianæ fidei incrementum ſpectat. Hortabantur etiam veſtræ reverendiſſimæ paternitates nos, ut dictis veſtris ambaſiatoribus auxilia & favores circa ſuum propoſitum, pro quo huc deſtinati ſunt, grate adhibere velimus. Quod quidem licet ab omnibus Chriſtianis veris debeatur, propter rei præſentis dignitatem, nos tamen ipſi magis hoc debere facere exiſtimavimus, & per gratiam Dei plus quam debeatur intendimus ſuper hoc laborare. Et propter hoc, quantum nobis poſſibile eſt, ut tale divinum opus ad finem optatum deduci poſſit & valeat, ſtuduimus, & in futurum ſtudebimus: & ſic mirabiliter hujus rei deſiderio tenti fuimus, ut veſtras reverendiſſimas paternitates promptiſſimas in hac re exiſtentes, cum maximaque diligentia procurantes prout proſequatur, & nos ipſi peteremus iterum & rogaremus, ut omnes difficultates velitis ex medio tollere, & omnimodam diligentiam adhibere ad conſummationem hujus divini negotii. Nunc enim multi tractatus & legationes ab utraque parte ad talem terminum cum gratia Dei devenerunt, ut non indigerent aliquo alio, niſi executione ſola & progreſſu reali, & cum effectu. Et procul dubio confidimus, quod veſtræ reverendiſſimæ paternitates ſic facient, & bono principio optimum finem apponent. Talem autem intentionem noſtram, quam & multis aliis ex cauſis juſtis habemus, & propter veſtram petitionem multo clariorem & ferventiorem habemus, a venerabili Henrico Menger uno dictorum ambaſiatorum veſtrorum latius & particularius ſcient veſtræ reverendiſſimæ paternitates; qui eiſdem paternitatibus & de aliis ad iſtud propoſitum attinentibus referet. Nos vero ſemper ad omnes honeſtas & rationabiles petitiones paratos eſſe & fore veſtræ reverendiſſimæ paternitates agnoſcant.

Datum Conſtantinopoli, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quinto, die vigeſimo-ſexto Novembris.

C I.

Littera ducis Friderici junioris Auſtriæ miſſa concilio, lecta in generali congregatione, die Veneris XXXVII. *Martii*, MCCCCXXXVI.

Reverendiſſimis ac reverendis in Chriſto patribus & dominis ſacroſanctam generalem ſynodum Baſileenſem repræſentantibus, univerſis earumdem veſtrarum reverendiſſimarum paternitatum mandatis obedire, *&c.* paratus Fridericus junior dux Auſtriæ.

Reverendiſſimi reverendique in Chriſto patres & domini: Litteras ſacroſanctæ ſynodi Baſileenſis per venerabilem & circumſpectum virum dominum Joannem de Polmar, decretorum doctorem eximium, ſacri palatii Apoſtolici cauſarum auditorem, ac prætacti ſacri concilii Baſileenſis oratorem, eum ea qua decuit reverentia accepi, una cum ejuſdem auditoris legali relatione ſubſecuta. Ad quæ omnia tamquam humilis & obediens ſanctæ matris eccleſiæ filius & princeps catholicus, fatebar animum habere diſpoſitum & inclinatum. Quia vero adeo noviter regimen & gubernationem principatuum ac dominiorum meorum exſto adeptus, reſtant adhuc certa jura per me expetenda, quorum aliqua eccleſiam [a] Gurzen. ipſiuſque caſtra, & me advocatum dictæ eccleſiæ, patriæ quoque principem ac protectorem contingunt. Qua de re, & propter alias cauſas utilitatem dictæ eccleſiæ potiſſime reſpicientes, præfato oratori veſtro limpidius explicatas, expediens viſum fuerat negotii hujuſmodi executionem differendam; ipſoſque ſuper dicto epiſcopatu ſibi adverſantes, ad iſtas Auſtriæ partes convocandos ſub ſpe peroptimæ pacis ac perficiendæ compoſitionis: & deſuper reverendo in Chriſto patri domino Joanni dictæ eccleſiæ epiſcopo litteras meas tranſmitto de præſenti. Quocirca paternitates veſtras accuratius deprecor, quatenus præfato domino epiſcopo indilate adveniendi favorabiliter dignentur licentiam impartiri. Spiritus ſanctus, in cujus eſtis nomine congregati, ad ſuæ ſanctæ eccleſiæ utilitatem vos feliciter dirigat & conſervet.

Datum in Novacivitate, die tertio menſis Martii, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſexto.

C II.

Littera regis Aragonum miſſa concilio, lecta in congregatione generali in vigilia Paſchæ, VII. *menſis Aprilis*, MCCCCXXXVI.

Sacroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi, in Spiritu ſancto legitime congregatæ, univerſalem eccleſiam repræſentanti, ejuſdem ſanctæ eccleſiæ Dei humilis & devotus filius Alphonſus Dei gratia rex Aragonum, Siciliæque citra & ultra Pharum.

Sacratiſſima ſynodo in Spiritu ſancto legitime congregata, longum nos deſiderium tenuit, ut ſolemnes ad vos oratores mitteremus. Quod profecto ut debitum fuiſſet, diu [a] eſt executioni mandatum, niſi nos quemadmodum toti orbi notum eſt, præpediti fuiſſemus. Hoc itaque tam ſanctum propoſitum e manibus rerum maximarum quidam cumulus nexu pæne indiſſolubili devinctus, non voluntas, quæ, teſte Deo, ſemper ad hoc nobis ardens fuit, extorſit. Nunc autem quia nobis veridice relatum exſtitit, quanta cura, quanta ſolertia, quanta denique vigilantia inpræſentiarum incumbitis circa ea quæ ad eccleſiæ Dei reformationem, hæreſum exſtirpationem, & pacem inter ſæculi principes componendam, maxime faciunt; & quemadmodum etiam toto pectore operam datis, ut non ſolum Bohemorum unio, quam Deo auxiliante acerrimis diſputationibus, & indefeſſis inauditiſque laboribus procuraſtis, concludatur; ſed etiam ut Græcorum reductio diu a Chriſtiano populo maxima cum aviditate expetita feliciter fiat, non modo alacres, ſed divino inſuper (ut putamus) quopiam nuntio invitati fuimus, ut quamvis non ſimus ab hujuſmodi rerum difficillimarum laqueis omnino expediti, vellemus ulterius [b] morari laudabile illud diu mente noſtra agitatum propoſitum parere. Cupientes igitur tot & tantorum operum bonorum, quorum glorioſus eſt fructus, participes fieri, quod vos, qui in vinea Domini aſſidue laborans, apud æternum illum luminum Patrem & rerum omnium conditorem conſecuturi eſtis; legationem noſtram auctoritate inſignem ad ſacratiſſimum cœtum veſtrum mittere decrevimus: ut ſi totius diei pondus & æſtus non portavimus, ſaltem bonam magnamque ejus partem aliquam ſuſtineamus, qua poſſimus divina clementia ſuffragante, cum

[a] *Forte*, eſſet.

[b] *Forte*, non morari, ſed

Digitized by Google

A his qui in operando primi fuerunt, efficaciter in ipſa vinea laborare, voſque pro viribus ad optatiſſimam illam ac felicem Græcorum adipiſcendam reductionem juvare. Quam quidem tum ad divini cultus amplificationem, ad ipſorum ſalutem & concordiam, tum ad veſtri ſempiternam memoriam immarceſcibilemque coronam immortalitati perpetuo conſecrandam, pernecеſſariam arbitramur. Jam autem delecti ſunt viri illi, quibus hæc provincia eſt committenda. Litteras & nuntios præterea in omnes partes noſtras nuper deſtinavimus, ac alias etiam noviter duximus deſtinandas. Quibus omnes reverendos & venerabiles prælatos, plurimoſque ſacrarum litterarum eximios interpretes, demum canonum ac B civilis ſapientiæ inſignes doctores hortamur, &, quantum in nobis eſt, compellimus, ut pro tam pio negotio facilius conſummando brevi ad vos proficiſcantur. Nec longa certe mora temporis contrahetur, quin noſtra ipſa legatio, quæ ire propediem habebit, vobiſcum ſit. Simile quoque erit de his, de quibus ſupra diximus. Si quid autem aliud fuerit, quod pro Dei eccleſia veſtrique ſtabilitate & conſervatione amplius facere poterimus, illud gratiſſimo animo perficiemus.

Datum in noſtra civitate Gaïetæ, die octavo Martii, anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſexto.

Rex Alphonſus.

CIII.

Epiſtola ducis Alberti Auſtriæ miſſa concilio, lecta in generali congregatione, die Veneris XXX. *Martii,* MCCCCXXXVI.

Reverendiſſimis in Chriſto patribus ac dominis univerſis, in ſacroſancta generali Baſileenſi ſynodo, in Spiritu ſancto legitime congregatis, univerſalem eccleſiam repræſentantibus, dominis & amicis cariſſimis, Albertus Dei gratia dux Auſtriæ, marchioque Moraviæ.

Reverendiſſimi patres & domini amici cariſſimi: Devota recommendatione præmiſſa, ſanctum viſitationis & reformationis opus in diœceſi Pataviensi, & dominis meis, reverendis in Chriſto patribus domino epiſcopo Conſtantienſi provinciæ Rotomagenſis, ſuiſque collegis in Bohemiam legatis per ſacrum Baſileense concilium, ad precum mearum inſtantiam devotam, injunctum prudenter, & revera multum accurate inchoatum, continuatur in dies adeo feliciter, eſtque jam in multis locis patratum tam amabiliter, quod omni dubio ceſſante in utroque ſtatu factis & exemplis, ut opera evidenter demonſtrant, uberrimus inde ſequetur fructus. Aſſurgo igitur, Deo qui hoc ſanctum opus inſpiravit, nec minus veſtro ſancto cœtui, gratiarum actiones devota mente referendo. Petens denique humiliter, ſi forte aliqui tam ſancto operi tamque ſalubri non faventes viſitationem & reformationem hujuſmodi extinguere aut impedire conarentur, quod tales contra præfatam ſanctam commiſſionem cum exauditionis affectu vel effectu non admittatis. Verum, patres reverendiſſimi, (ut ſine circuitione loquar) veſtras certifico paternitates, quod in viſitationis & reformationis præ- C memoratarum proſecutione nihil aliud quærit, niſi Deo præcipue obſequi; & deinde perſonas viſitandas a longo tempore (quod dolenter refero) multum collapſas, ad ſtatum reduci convenientem. Nec eſt qui vendice dicere poſſit, quod in viſitatione & reformatione prædictis alicujus lucrum ſeu commodum privatum quovis quæratur modo. Recommendo me veſtris paternitatibus digniſſimis cum prona voluntate in ſingulis complacendi.

Datum Viennæ, die octavo menſis Martii, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſexto.

EPISTOLÆ DIVERSORUM
AD DIVERSOS DE CONCILIO BASILEENSI,

aut de negotiis ad concilium illud ſpectantibus, tractantes, hic ſeorſum congeſtæ, & juxta datas ipſarum, quantum ex ipſis adverti potuit, digeſtæ.

CIV.

Littera a Bohemis conſulibus civitatis Egrenſis tranſmiſſa.

Honorabilibus & circumſpectis dominis & conſulibus civitatis Egrenſis, magiſtri civium & conſules majoris civitatis Pragenſis.

SErvitium noſtrum, juxta præſentis curſus qualitatem, vobis circumſpectis & prudentibus amicis intimamus & notificamus, quomodo omnes in una generali congregatione jam apud nos conſtituti domini milites, terrigenæ honorabiles, civitates, & communitates ſæculares & ſpirituales, concorditer deliberavimus, & finaliter in hoc manemus, quod ad concilium Baſileenſe, tamquam ad publicam & ſecuram audientiam, mittere volumus nuntios noſtros ſpirituales & ſæculares, qui jam ad eumdem tranſitum electi ſunt & donati. Avertat hoc Deus, ne bonum, quod diu deſideravimus, & ad quod jam oſtium apertum eſt, elato animo contemnamus: ſed parati ſumus, ſalvis tamen quibuſdam aſſecurationibus, juſtitiam Dei omnipotentis, in quam nos locamus, coram omni Chriſtianitate confiteri.

D Hac tamen conditione adjecta, ut eiſdem perſonis ad eumdem tranſitum deputatis talis ſecuritas procuretur & donetur, ut tranſire ad ipſum concilium, ibidem ſtare, & ad nos redire valeant ſalvi & ſecuri, abſque læſione perſonarum ſuarum & honoris, & aliarum rerum quarumcumque. Et ideo cum nuntiis a concilio ad Nurembergam miſſis deſideramus convenire in civitate veſtra, ubi de modo aſſecurationis & aliis neceſſitatibus noſtris intendimus ore tenus loqui cum eiſdem: quemadmodum ex litteris eiſdem nuntiis per nos directis, quarum copiam vobis tranſmittimus, hæc & cetera quæ ab eis petimus cla- E re intelligere poteritis. Affectuoſius inſtanterque rogamus, ut quemadmodum in hac re, quæ vergit ad laudem Dei, utilitatem communem, & pacificationem Chriſtianitatis, exhibuiſtis; & vos, bono initio præmiſſo, impigre laboraſtis & perduraſtis uſque huc, ita perdurare velitis; ſcientes quia merces promittitur incipientibus, ſed perſeverantibus exhibetur. Rogamus etiam, ut litteras ipſas cum veſtro nuntio dirigere velitis Nurembergam. Etiam deſideramus, inſtanterque rogamus, quatenus civitatibus ſeu oppidis ſubſcriptis, Pilſen, Swamberg, Tencz,

Blaſwich, Schauſtein, Babeſcem, Olbogen, & ceteris omnibus regis reſidentiæ patriis, litteras veſtras dirigere velitis, & cum eis practicare, ut nuntii noſtri cum ſalvoconductu & aliis quibuſcumque neceſſariis ita provideantur, ut ad nos, vel alium quemcumque locum ab ambabus partibus deputatum, ſecure accedere poſſint & recedere, quotieſcumque fuerit opportunum.

Datum Pragæ, feria quarta poſt feſtum ſancti Matthiæ Apoſtoli, anno trigeſimo ſecundo.

C V.

Epiſtola miſſa a Pragenſibus ad nuntios ſacri concilii Baſileenſis in Nuremberga conſiſtentes pro cauſa Bohemorum.

Venerabilibus & religioſis fratribus Joanni Nider priori domus Prædicatorum Baſileenſium, & Joanni Mulbrun, ordinis Ciſtercienſis, nuntiis ſynodi Baſileenſis, fratribus dilectis, magiſter civium & conſules jurati majoris civitatis Pragenſis.

Oblatæ pacis deſideria amplectimur, cum fideli eorumdem ad vos & omnes Chriſti fideles reciprocatione votorum. Nam hoc ſummi & æterni Patris lex clementiæ poſtulat, ut quod nobis, id etiam noſtris proximis rite optemus. Sane venerabilis Baſileenſis concilii dudum paginam pietatis oculatæ verbis redundantem, & nunc veſtram illi parem grata mente ſuſcepimus, utpote benedictionis ſemina, uberem fructum in virtute patientiæ allatura ſalutem. Et quia non modo nobis, verum etiam * & ita univerſo ſtatui regni Bohemiæ utrimque ſcribitur, quamquam non omnibus, ſed fortaſſe tantum nobis ſit eatenus præſentatum: eapropter veſtræ honorificentiæ perinde eo ſucceſſivo reſpondemus, quod mox prima ejuſdem concilii viſa epiſtola, barones, proceres & nobiles, nec non clerum & communitates regni noſtri ſcriptis & nuntiis noſtris aviſavimus opere, quatenus Dominica poſt feſtum beatæ Dorotheæ ventura proxime ad civitatem noſtram indilate conveniant, congruum, ſalubre ac finale ſuper eadem felici materia daturi reſponſum; ut quod omnes concernit, etiam ab omnibus pariter & unanimiter comprobetur. Et quia tot & tantarum communitatum & perſonarum multitudo, tum propter locorum diſtantiam, tum etiam ob negotiorum [a] veritatem & pondus, non valuit repente congregari; [b] quare honorificentiæ veſtræ ſolertiam obnixe deprecamur, in conſpectu præfati concilii noſtræ prorogationis in reſpondendo, aut oratores idoneos mittendo, moram non ex ſegnitie aut quavis alia negligentia, ſed præmiſſis ex cauſis admiſſam excuſare; &, ſi commode fieri poteſt, in loco quo nunc eſtis, uſque ad diem cathedræ beati Petri proximum, [c] fidele & (ſperamus) caritativum præſtolari reſponſum litterarum noſtrarum bajulis; & nuntiis ad honorificentiam veſtram, quoties fuerit opportunum, dirigendis aſſecurationem ſufficientem, ut tute queant ad vos accedere, ac in urbe veſtræ nunc manſionis demorari, & ad propria reverti, ſalvis perſonis, fama & rebus, procurare dignemini. Nam & nos nuntiis veſtris, quos ad civitatem noſtram Pragam duxeritis tranſmittendos, de pari forma aſſecurationis providere præſentibus pollicemur, ut mutuæ voluntates & promptius & facilius poſſint partibus utriſque deferri.

Datum Pragæ, quarta feria ante feſtum Purificationis beatæ Virginis glorioſæ.

Locus obſcurus.

[a] *Forte*, varietatem.

[b] *Pro*, ideo.

[c] *Forte*, finale.

C V I.

Alia epiſtola ab eiſdem Pragenſibus conſulibus civitatis Nurembergenſis tranſmiſſa.

Prudentibus & circumſpectis viris civium & juratis conſulibus civitatis Nurembergenſis, magiſter civium & jurati conſules civitatis Pragenſis.

Admirabilem ſervitutem juxta temporis exigentiam vobis, prudentes & circumſpecti amici, præmittentes, notificamus quod triplicatas litteras a ſacro Baſileenſi concilio cum ea qua decuit reverentia nos recepiſſe noveritis. Sed quia talis legatio inſignes non ſolum nos & communitatem civitatis noſtræ, ſed etiam univerſos & ſingulos manentes, nobiles, barones, milites, clientes, terrigenas, civitates & communitates parti noſtræ adhærentes tangit, concernit; quamobrem præfatas litteras nobis (ut præfertur) a ſacro concilio præſentatas, divina favente clementia, in noſtra generali congregatione, quæ proxima Dominica poſt feſtum ſanctæ Dorotheæ nunc ventura noſtra in civitate celebrabitur, coram omnibus tam ſæcularibus quam ſpiritualibus notificare ac publicare intendimus: & quidquid rei ex unanimi omnium conſenſu fuerit in eadem materia deciſum, præfato ſacro concilio ac vobis per noſtras litteras, quantocius potuerimus, intimare curabimus.

Datum feria quarta ante feſtum Purificationis.

C V I I.

Reverendo in Chriſto patri & domino L. epiſcopo Lauſanenſi domino ſuo ſingulariſſimo.

Reverende pater & domine mi honorandiſſime: Omnimoda recommendatione præmiſſa, præſentibus adjunguntur deliberata eccleſiæ Gallicanæ in concilio Bituricenſi; ubi perdigeſte examinatum eſt negotium, viſis facultatibus felicis recordationis domini Martini, & approbationibus domini noſtri Eugenii, ac litteris directis Bohemis, nec non inſtructionibus veſtrarum paternitatum per ſacrum concilium vobis datis, iter arripiendo ad urbem: fueruntque duo Juriſtæ & unus Theologus deputati in dicto concilio Bituricenſi, qui defenderent partem concilii generalis, ceteris omnibus pro diſſolutione arguentibus: & nihil de apicibus jurium divini vel humani credo utrobique prætermiſſum: & tandem, nemine diſcrepante, omnes in unam convenerunt ſententiam articulatim deſcriptam. Sed quia rerum Veneticarum & guerrarum occupatio multos impedivit, nec deliberatorum exſecutio plena potuit fieri; maxime cum dominus cancellarius Franciæ, & alii regis conſiliarii irent Divionem, cum quibus partim viam peregi, & die Jovia in cœna Domini hanc civitatem intravi; eapropter, quia parum eſt deliberare, niſi deliberatorum exſecutio ſequatur; ante diſceſſum ex Bituris unanimiter elegimus dominum meum Aurelianenſem epiſcopum, utriuſque juris doctorem, regiſque conſiliarium, qui præmiſſis omnibus interfuit, & laudabiliſſime ſe geſſit, conciliοque devotiſſime afficitur, & hic debebat ire ad regem pro exſecutione prætacta. Idemque præfatus dominus Aurelianenſis & ego ſerioſe in Iſſolduno ſabbato in vigilia Ramiſpalmarum locuti ſumus cum domino cancellario Franciæ, & quibuſdam aliis regis conſiliariis, deliberata a noſtris eis referentes, & illa gratiſſima habuerunt. Sed circa exſecutionem nihil agi poteſt, donec poſt regreſſum eorum de tractatu pacis, quam annuat Altiſſimus; & ut ea exprimam plene, quæ

ſpero ſecutura, non veniet credo in recidivam quæſtionem, ſi concilium eſt celebrandum [a] vel ne Baſileæ, & ad ſtatim, quia hoc concluſum eſt; ſed credo, alia fiet conventio prælatorum Galliæ in loco huic vicino, ubi agetur de tractandis in concilio generali, & neceſſariis eccleſiæ Gallicanæ, & inde omnes progredientur ad concilium Baſileenſe. Unicors enim Bituris fuit ſententia, quod ſufficiebat ibi eccleſiam Gallicanam firmare cum concilio inevitabiliter Baſileæ celebrando. In reformatione enim univerſalis eccleſiæ multæ particulares tangentur: & ſi expreſſa ibi fuiſſet practica reformationis, fortaſſe adhæſiſſent diſſolutioni. Et ſi Rex pacificus paciſque auctor pacem inter regem & dominum meum Burgundiæ propitiatus miſericorditer tribuerit; quod largiatur ex miſerationibus ſuis, quarum non eſt numerus; tunc eccleſia Gallicana neceſſario ſolemnis conveniet: ſed non eſt dubitandum quod iſta conventio fiet breviter, & ad gloriam concilii generalis, & exiſtentium in eodem. Electus ſum ire ad urbem in contradictione mea multa, ignorantiam, inexperientiam, & æſtum, qui contrarius multum eſt corpori meo, opponens: ſed victus inſtantia onus accepi. Nec univerſæ aut Gallicanæ eccleſiæ perſonam meam infructuoſam decuit denegare. Hac pollicitatione per me ultronee præmiſſa, quod numquam tranſlationem aut promotionem quamcumque procurabo, aut injectam accepeabo. Concluſa prædicta parlamento regio & ſingulis univerſitatibus ac prælatis obedientiæ regis tranſmiſſa ſunt, ut omnino omnes firmati ſint in conventione futura eccleſiæ Gallicanæ: & ſi quiſquam vellet ſuſcitare querelam, reſpondebitur, Actum eſt, ne agas.

Magiſter Joannes de Monte magiſter in theologia, canonicus Leodienſis, domini noſtri Papæ cubicularius, bullas ex parte ejuſdem mihi præſentavit tranſlationis concilii, ubi mihi mandatur pro me & provincia, tam pro exemptis quam non exemptis, ut loco & tempore concilio tranſlato interſimus. Præſentavit etiam unum breve ſub ſigno Piſcatoris: nec non & litteras quorumdam dominorum cardinalium in diſſolutione nominatorum: & concludebat ſanctam & neceſſariam diſſolutionem, & quod eum dirigerem in agendis. Reſpondi quod tota intentione ſerviam Papæ, eroque adjutor ſui papatus, & ad conſervandum regalia ſancti Petri in ejus perſonam, ut mea profeſſio & immediata ſubjectio exigebant: ſed re concluſa conſilio generali in concilio eccleſiæ Gallicanæ, quod inevitabili neceſſitate celebrandum eſt, nihil poſſem agere fructuoſe: nec mihi eſſet honeſtum dirigere eum contra deliberata mea propria: & ideo de directione mea non confideret. Et ſciebam quod apud regem non proficeret: unde plurimum turbatus eſt. Et etiam ſcripſi aliquibus prælatis, per quos debet tranſire: & credo ſimilia inveniet reſponſa. Expoſui etiam eidem, quod quidam domini cardinales in diſſolutione nominati, concilio de præſenti adhærent, viſa facti neceſſitate: & quod in facto circumventi aſſenſum diſſolutioni præbebant, nunc veraciter informati eamdem diſſolutionem revocant. Suaſi inſuper celebrationem concilii domini noſtri Papæ honori accedere, tantis auctoritatibus & maxime ſua approbatione laudabili approbati; & cum de fide ageretur & diſcrimine Germaniæ, ipſe fidei doctor & Germanus non debebat in propoſitis perſiſtere.

Relatum eſt domino cancellario Franciæ, mihi & aliis, quod quidam ambaſſiatores regii, qui nunc in Urbe fuerunt, habitis promotionibus aut eiſdem promiſſis, ſe fecerunt fortes quod rex diſſolutioni adhærebit. Sed dominus cancellarius mihi promiſit ſolide ſtare & repellere clavum clavo dictis ambaſſiatoribus. Ego etiam non timebo, ſed exaltabo vocem ſuper tecta, dum locus aderit: & ſpero quod dicti ambaſiatores ſatis deliberabunt quomodo rem concluſam in novam deducent quæſtionem: quia munera ſumpta ligant, omneſque ſequuntur munera & retributiones. Si non fallor, expedit, immo & neceſſe eſt, & concilio generali plus utile, teſte Deo non dico ex laude mea, quod hic remaneam, quam quod vadam ad concilium. Fronte enim aperta reſiſtam in facies dictorum ambaſiatorum: & ideo hic decertando pro concilio, placeat eidem me habere pro præſente. Etiamſi me oporteat ire ad Papam, ſarcinulas parare & injuncta expedire opus erit. Major mihi quies eſſet concilio adeſſe quam æſtivo tempore equitare ad Urbem: & major fuit mihi expenſa in via, quam fuiſſet in concilio: ſed nec perſonæ nec burſæ parcam. Idem magiſter Joannes de Monte reſponſa mea intimavit Papæ per proprium nuntium, qui abhinc Veneris poſt paſcha iter arripuit.

Scripſeram etiam dominis meis Rotomagenſi & Arelatenſi deliberata eccleſiæ Gallicanæ ante Paſcha, ut nota eſſet concluſio in Urbe. Salva correctione ſacri concilii, credo quod expedit cum multa manſuetudine tractare dominum noſtrum Papam, qui caput eſt eccleſiæ: & depreſſo capite arida vel infructuoſa manent membra. Concilium enim cœpit a modeſtia, & ſemper modeſtius agere poterit. Hæc pro tanto dico, quia idem magiſter Joannes cauſam dedit loquendi. Sed reſpondi quod eccleſia non eſt ſicut ſynagoga ad Filium Dei, qui bona opera operatus eſt, & propterea voluerunt eum lapidare. Nec eſt ſicut de Joanne XXIII. cum vita ejus ſit commendabilis, & ſine exceptione quacumque. Agebat inſuper idem magiſter Joannes de tranſlatione concilii ad Avininnem. Auſum præbetur Bohemis dicere eccleſiam a ſua facie aufugiſſe, & panis ibi cariſtiam eſſe, cum pro victu hominis, pro pane dumtaxat, neceſſarii ſint viginti floreni aut papales: locuſque Avinionenſis inter regnum Franciæ, Delphinatum, & provinciam Provinciæ, ſituetur & intercludatur, quæ dominia ſunt regis & ſuorum fœderatorum; & ſic non eſſet [a] adverſitatibus regis tutus acceſſus: quibus etſi daretur littera de ſalvoconductu, opponerent quod per tales litteras ſe capitalibus crederent inimicis. Inſtabat ſaltem quod transferretur ad Biſuntinum: cui ante factam pacem cum rege reſpondi, quod regi & ſuis idem jus & prius competebat exceptionis. Facta vero pace inter regem & dominum meum Burgundiæ, Anglici fortaſſe Biſuntinum declinarent. Flumine [b] anterea carebat notabili civitas Biſuntii, quia etſi flumen habet qualecumque, inter flumina non nominatur per ſcriptores, quia Sagonam intrat, & Sagona Rhodanum, Rhodanus autem mare: & ideo Rhodanus pro flumine ſumitur, Sagona vero non, vel aliæ aquæ labentes & eam intrantes. Finaliter inſtabat de civitate hac Lugdunenſi: cui repræſentavi eaſdem rationes militare, quæ in Avinionenſi militabant. Eſt enim hic maxima cariſtia, & major [c] ſperatur in annata futura propter ſata congelata. Probavi etiam ex chronicis, quod locus quantumcumque ſolemnis, & in ſitu fertili poſitus, ſæpe fuerat a conciliis generalibus improbatus: & ideo nec civitas Biſuntii, nec Bononienſis nominari meruerunt; probans Bononiam bono nullam.

Hæc reverendiſſimis paternitatibus veſtris ſic serioſe ſcribere curavi, nolens his verbiſculis fatigare concilium, nolens meum veſtras paternitates latere in-

[a] Forte, Baſileæ, necne & ita ſtatim.

[a] Forte, adverſantibus.

[b] Forte, enim caret.

[c] Id eſt, timetur.

tentum, aut rem geſtam tacere, vel exprimens concilio, propriam gloriam quærere apud ſacrum concilium de affectu ejuſdem. Et expediret, ſi non fallor, ut nova mihi ſcriberentur ſæpe concilii, quia ad me frequentius [a] venerint conflictus. Dominis meis legato Conſtantienſi, Ciſtercienſi, [b] Wetzellicenſi, & ambaſiatoribus Sabaudiæ, quando opus erit, præmiſſa poteritis exponere: &, ſi placet, mandetis reſponſionis effectum vobis factæ, & quales inveniſtis faventes in Urbe, ut intelligam qui ſunt de veris fratribus. Meipſum veſtræ reverendiſſimæ paternitati ad vota offerens & mandata, in Domino precor diu & feliciter eum valere. [c] Prætteſtiſſæ, die vigeſimooctavo Aprilis.

[a] Forte, veniunt.
[b] Forte, Vercellenſi, aut Vezeliacenſi.
[c] al. Petraſciſſæ.

CVIII.

Epiſtola legati Imperatoris Romanorum ad eumdem, quem legatum juſſerat omnes nobiles Bohemiæ convocare.

Domino Sigiſmundo Romanorum Imperatori Pnotha Czaſtolovuicz, Arneſtus de Vulaſſym.

Sereniſſime princeps & invictiſſime Cæſar, domine mi graooſe, ſervitium noſtrum veſtræ ſerenitati ſemper præmiſſum. Serenitatem veſtram ſcire cupimus, quod illam legationem nobis per ſerenitatem veſtram injunctam exſecuti ſumus ad omnes barones, milites, terrigenas & civitates Bohemiæ in communi juxta concilium illorum, prout nobis veſtra majeſtas mandavit. Super hoc ipſi nobis tale dederunt reſponſum, quod volunt ad veſtram ſerenitatem in die Aſſumptionis beatæ Mariæ virginis ad Raoſponam cum plena poteſtate & reſponſo barones & terrigenas, & de civitatibus aliquos deſtinare; quia pars eorum tota & cum Joanne Czaplione ſunt ſimul uniti & concordati ſuper illis quatuor articulis: volentes ut & alii cum ipſis ad idem ſe ſubmittant, & in unitate ſint. Videretur ergo nobis & aliis probis hominibus, quod veſtra ſerenitas in illo termino apud ſe auditorem, & alios de concilio Baſileenſi ad hoc neceſſarios habere dignaretur. Nam ſi cum ipſis pro hujuſmodi articulis poterit fieri concordia, non intelligimus aliquas alias difficultates. Et ecce tranſimus cum domino de Roſemberg per eamdem viam, per quam huc venimus, ſperantes apud eum ipſum auditorem invenire. Volentes etiam cum conſilio domini de Roſemberg ſuper iſtis negotiis conferre. Petimus ergo veſtram ſerenitatem, nolite nobis ad malum imputare, quod paulum deviavimus, & quod ita cito venire non poſſumus, & tamen feſtinabimus: venienteſque ad veſtram ſerenitatem de aliis rebus plenius informabimus ſerenitatem veſtram.

Datum Pragæ, feria ſecunda poſt feſtum ſancti Procopii.

CIX.

Epiſtola communitatis civitatis Pilznæ de victoria Bohemorum, & quomodo res geſta ſit ab eis.

Honorabili viro domino Nicolao ordinis fratrum Minorum cuſtodi, & Procopio [d] Segel amicis noſtris cariſſimis, concilium & communitas civitatis novæ Pilznæ.

[d] al. Zegel.

Servitiis noſtris præmiſſis, amici noſtri cariſſimi, bonas ac jucundas novitates vobis annuntiavimus, quod omnes inimici noſtri contriti & proſtrati ſunt, ſicut ſacro concilio & imperiali majeſtati iſta in ſcriptis dirigimus enarranda. Proceſſus autem belli talis fuit. Cum enim utrique caſtra ex adverſo metati fuiſſent, exercitus Huſſitarum multum de bombardis majoribus & minoribus caſtra noſtrorum vexabant & perturbabant. Populus autem communis clamabat, contra barones murmurans & dicens, Ut quid ita inaniter vitam perdimus, & interficimur, & [*]tempus vane conſumimus? Progrediamur contra illos, melius eſt nos pugnando mori, quam ita miſerabiliter perire. Tunc aſſurgentes barones & capitanei noſtræ partis diſpoſuerunt ſe, ordinaverunt acies, & proceſſerunt ad pugnandum. Cumque inſtaret hora certandi, & acies contra ſe procederent, nos vero ordinati eramus retro in parte poſteriori; tunc noſtræ acies (ſecundum quod ordinatum erat) terga verterunt, fugam fingentes; ita quod nos, qui eramus in cauda in parte poſteriori, fuimus in capite a parte anteriori. Inimici autem hoc videntes, videlicet nos terga vertiſſe, concrepantes buccinis, clamabant horribiliter magnis vocibus: Conſurgite, conſurgite, & inſequamur, ecce enim fugiunt. Et ſic omnes adverſarii conſurgentes de ſuis caſtris & turribus egreſſi equeſtres & pedeſtres nos ſunt inſecuti. Nos autem, qui eramus in parte poſteriori, videntes quod ſe a ſuis caſtris & turribus elongaverunt, aſſurgentes in nomine Domini, cujus cauſa agebatur, aggreſſi ſumus eos a tergo, & intercepimus eorum regreſſum ad eorum caſtra & turres. Alii autem barones & nobiles cum omni multitudine conſurgentes a parte anteriori, invaſerunt eos unanimiter quaſi vir unus. Et ſic ante & a tergo eos tamquam manipulos dejiciebamus, cædentes, quamvis multi reddebant ſe & reddidiſſent captivos. Non erat tunc tempus captivandi, ſed interficiendi ſolum. Etiam aliqui per nos captivi, extrahebantur violenter de noſtris manibus, & interficiebantur. Et ſic per hunc modum, Domino Deo nos præcedente, omnes inimicos proſtravimus, paucis evadentibus. Pro qua victoria ſit Deo laus & gloria in ſæcula. Omnes currus eorum, omnes bombardæ, omnia inſtrumenta bellica, omnia arma defenſiva ablata ſunt, quia omnia ibidem reliquerunt. Noveritis etiam, quod domini barones ſtant in campis cum valida potentia, nec recedere intendunt, quoadusque inchoata ad finem deducant. Imperialis vero majeſtas ſolemnem ambaſiatam direxit ad eos, videlicet dominum [*] Puicham, & dominum Erneſtum, & alios quamplures, ita quod illa ambaſiata multa bona operabitur. Etiam vobis, ut ſcitis, inſinuamus, quod dominus Imperator ſcripſit nobis, quatenus plures de concilio & de civitate debeamus venire ad ſuam ſerenitatem: ſed duæ cauſæ nos retrahebant. Prima, timor inimicorum, qui ſemper minabantur nobis, quod ſi victoriam habuiſſent, omnibus modis volebant ad nos redire, & in toto nos delere. Noſtra autem intentio ſemper fuit, libentius velle mori, quam ipſis ſubjici. Sed indeſinenter Deo gratiarum actiones referimus, quod nos de manibus horum liberavit. Secunda cauſa adhuc nos impedit. Quamvis jam elegerimus eos, qui debeant adire præſentiam domini Imperatoris, deſunt tamen expenſæ & impenſæ, quia non poſſumus inter nos conquirere tantum de pecunia pro expeditione illorum, & ſtipendiarii pro majori parte conſurrexerunt contra nos, moventes de ſtipendiis a multis annis retentis. Et ſic illi repetunt ſtipendia & damna, & nos ſumus in penuria magna. Ergo, amici cariſſimi, circa imperialem majeſtatem & ſacrum concilium laboretis, quatenus nobis impendant ſubſidium, quo modicum ab oneribus debitorum in parte liberari poſſimus.

Datum in nova Pilzna, feria tertia poſt feſtum Corporis Chriſti.

C X.

Littera miſſa domino Cardinali legato per quemdam civem Nurembergenſem de interemptione Taboritarum & Orphanorum.

Reverendiſſimo in Chriſto patri & domino domino Juliano, miſeratione divina ſancti Angeli cardinali, Apoſtolicæ ſedis legato, domino meo ſingulariter gratioſo.

Reverendiſſime in Chriſto pater & glorioſiſſime domine: Exſultet ſacroſancta ſynodus, gaudeat cunctus populus Chriſtianus, lætetur & præcipue animus veſter de tam celebri & felici victoria, quam Dominus Deus exercituum ſuis Chriſticolis contra B hoſtes benedicti nominis ſui miſericorditer concedere dignatus eſt. Noverit igitur veſtra reverendiſſima paternitas, quod die Dominica proxima poſt feſtum Corporis Chriſti, barones regni Bohemiæ, civitatis antiquæ Pragenſis & aliorum fidelium fulciti præſidio, cum Taboritis & Orphanis campeſtribus in virtute Altiſſimi bellum aggreſſi ſunt; & per Dominicam & noctem ſequentem prælia continuando certarunt: & die Lunæ hora tertia diei bellum pro parte noſtra, auctore Domino, feliciter terminatum eſſe dignoſcitur. Et ceciderunt de parte Huſſitarum univerſi campeſtres numero tredecim millia. Inter quos interempti ſunt ille Zapko capitaneus, & Procopius & Lupus presbyteri ſeductores nequam, & ſeptingenti C capti exſiſtunt carceribus mancipati: & de parte noſtra, quam Altiſſimus conſervare dignatus eſt, perierunt dumtaxat ducenti: quibus clementia Salvatoris dignetur miſereri. Ceterum, reverendiſſime pater, dirigo magnificentiæ veſtræ copias duarum litterarum vulgarium materiam belli prædicti continentium; ut in illis eadem magnificentia veſtra nedum dulciter recreetur, ſed & hæc nova veriſſima intimet domino meo ſingulariſſimo domino auditori, ut & ſinceritatis ſuæ integritas gaudeat feliciter in Domino, cui honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Scriptum Nurembergæ, in octava feſti Corporis Chriſti, anno, &c. trigeſimoquarto.

C X I.

Epiſtola cujuſdam capitanei de victis Taboritis.

Nobili & ſtrenuo militi domino[a] Kulbuyoo de[a] Duriſſiba fratri meo dilecto.

[a] al. Calvino Druckæ.

Obſequiis præmiſſis, frater cariſſime, notifico vobis, quod regratiantes Deo bene valemus, & Taboritas hodie cum Dei adjutorio & meritis ſancti Wenzelai poſtravimus; & damnum modicum de parte noſtra percepimus, & de Taboritis magna multitudo interfecta eſt: ſed illorum numerum qui in loco remanſerunt neſcimus: quia a loco conflictus ſtatim ulterius receſſimus, & captivos plures adduximus. Et de equeſtribus aliqui majores, ſed tamen pauci, E fugerunt & evaſerunt. Et illa ſtrages facta eſt inter oppidum Guiſim & inter Brodam in illa planitie. Pilxnenſes aciem duxerunt, & primi aggreſſi ſunt eos, & directo tramite receſſerunt cum curribus & familia mea, ſicut boni & probi ſine intermiſſione & retroceſſione. Propterea, frater dilecte, illis auditis, iſtam ſtragem notificeris principibus. Et ſi poteritis aliquem expedire ad Cæſaream majeſtatem, illa ſerenitati ſuæ notificetis ſine intermiſſione & mora. Et etiam ſi juvenis ille nuntius Zapko venit, expediatis ipſum Karelſtain: & abinde requirens ubi fuerimus, veniat ad me, ubi campum vel caſtra poſuerimus. Etiam ulterius nuntium ad vos expediſſe-A mus, ſed exſpectavimus & retinuimus nuntium, volentes qualem finem conſequeremur, [a] Idcirco credimus & confidimus illud, quod in primis litteris poſt coronam ſcripſimus, quod hæc facietis. Et ulterius etiam ſinceriter rogo, ſi aliqui de meis furtive recedentes a me ad domum veniant, quod ipſos caſtigabitis, ſicut in prima littera ſcriptum eſt vobis. Et de gentibus armorum nunc copiam habemus & validam multitudinem, & plures ſemper veniunt in unum. Et nihil aliud intelligimus, niſi quod omnes civitates ſubdentur nobis. Et cum iſtis vos Deo recommendamus. Orate Deum pro nobis, & nos pro vobis.

[a] Forte deſiſt. videre.

Datum inter[b] Priden & Kurſym jam poſt conflictum factum in ſero, Dominica poſt feſtum Cor-B poris Chriſti.

[c] Stenko de Duriſſiba reſidens in Trinhorſtab.

[b] al. Brodan & Coſyn.

[c] al. Dencko de Druska reſidens in Pan Huſſobian.

C X I I.

Epiſtola Bohemorum ad Chriſti fideles.

Univerſis & ſingulis Chriſti fidelibus, regibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, nobilibus, militibus, clientibus, civibus, & omnis ſtatus & conditionis hominibus, barones, nobiles, milites, clientes, rectores communitatum, præfecti urbium, judices, conſules, jurati, cives, totaque communitas Bohemiæ gentis, in regno Bohemiæ pariter & marchionatu Moraviæ con-C ſtituti, divinarum veritatum cognitionem, dilectionem & obſervantiam ſalutarem.

Epiſtola hæc pertinatiam eſt hæreticorum, errores continens ab eccleſia catholica damnatos.

Cum Unigenitus Dei Filius, qui eſt æternaliter in ſinu ejuſdem Patris æterni, deſcendiſſet in terras, locum non mutans, & majeſtatem non minuens, ſed humanam aſſumendo naturam, multifaria ſalutaris vitæ documenta ore, manu ac manibus contradidit; de quorum revera numero iſta quatuor inſignia ſuis ad imitandum diſcipulis & exemplari converſationi reliquit: quorum ſic de dignitate primum eſt, ut diviniſſimum Corporis & ſanguinis ejus ſacramentum per miniſtros eccleſiæ fidelibus miniſtretur. Secundum, ut verbum Domini libere, publice, & veraciter per eos, quorum intereſt, prædicetur. Ter-D tium, ut civile dominium, velut letale virus, auferatur a clero. Quartum, ut publica & potiora crimina per legitimas poteſtates a plebibus fidelium exſtirpentur. Has profecto infringibiles veritates, promotivas fidei, roborativas ſpei, auctivas caritatis, regulativas vitæ, necnon procurativas ſempiternæ ſalutis, humiliter amplexantes, juxta virium noſtrarum modulum grataneer ſuſcepimus, ſtudioſe proſequimur, proſequi quoque intendimus, quouſque fides concludatur cum vita: ut ad illarum agnitionem, amorem, & obſervantiam fidelem, etiam a principio jugiter affectavimus, & nunc accuratius omnem Dei populum affectamus venire. Unde non parcentes ſumptibus, laboribus, & expenſis, plures per E nonnullas Chriſtianitatis regiones epiſtolas ſolidis ſcripturarum auctoritatibus eaſdem [d] virtute fulcientes tranſmiſimus. Nihilo minus viſitavimus Chriſtianiſſimum principem nunc magnificum Fridericum marchionem Brandeburgenſem, nunc illuſtrem regem Poloniæ; & ad ſereniſſimi Sigiſmundi Romanorum ac Hungariæ regis inſtantiam, nobis per ſpectabiles legatos ipſius ſignificatam, pridem in Presburg, & nunc in Egram civitatem imperii venimus, omni niſu ubique inſtantes, ut nobis in concilio eccleſiæ generali audientia publica, libera, ſecura & caritativa procuraretur, ſuper articulis divinis prædictis: quatenus publice, palam & manifeſte in totius conſpectu concilii illos quatuor ſalutares articu-

[d] Forte, virtute.

Digitized by Google

los, quos pro fide tenemus, manifeſtare, dilucidare, declarare, adſtruere, juſtificare, probare & defenſate ſcripturis ſacris, beatorumque doctorum ſententiis, in eiſdem ſcripturis vere & inevitabiliter fundatis, libere, omni impedimento ſecluſo, valeamus. Et quod tota una nobiſcum Dei viventis militans reformetur eccleſia in capitibus ſuis pariter & membris, juxta ſacræ ſcripturæ doctrinam. Qui nimirum rex, principum, epiſcoporum, procerum, & doctorum communicato conſilio, reſpondit quod iſta limitatio audientiæ & reformationis eccleſiæ derogaret libertati & privilegio concilii generalis, ſupra omnem legem eminentis: ſed quod nos, illis limitationibus & declarationibus noſtris ex divina lege & ſanctorum doctorum ſententiis omiſſis, ſtemus in his omnibus determinationi & diſſinitioni ipſius concilii. Quod profecto nos merito rationabiliter & rite reputantes illicitum, & prorſus indignum, ut videlicet divinas veritates juſtificatas in ſemetipſis humanum judicet arbitrium, & ſalvet aut ſolvat pro ſua voluntate: quod utique interdum, ſolida veritate relicta, opinionem ſequitur, ſicque ipſam nonnunquam fallere contigit, & falli. Et quod illi earum veritatum & noſtri ſint judices, qui illas, divino poſtergato timore, tamquam errores notorios, & nos propter obſervantiam illarum veluti erroneos, inconſulte, perperam & temere judicantes damnaverunt inique: ut ſic inimici ac noſtri hoſtes ſæviſſimi in noſtrum exterminium adſpirantes ſint judices. Quod revera ſana vetat ratio, divinæque & humanæ leges abhorrent. Idcirco ipſis in hac parte noluimus neque intendimus conſentire. Sed hoc præſertim optavimus, & (ut æquum & juſtum eſt) jugiter optamus, ut divinarum ſcripturarum rectiſſima & infallibilis regula per juſtiſſimum judicem, juſtitias & veritatem diligentem, derelicta in terris, quæ nec fallere poteſt, nec falli, in medium concilii proferatur; & beatorum doctorum (ut præfertur) * finem: & juxta illam eorumdem articulorum & noſtra rectitudo aut obliquitas poterit comparari, & conſequenter rectificari, aut approbari. Sed hoc ipſi nullatenus acceptare voluerunt. Hanc juſtiſſimam æquitatem per nos illis oblatam veſtra quæſumus dignetur penſare induſtria, necnon partis adverſæ de ſuperbæ ignaviæ timore contumaciam arrogantem, qua ſe ſupra ſe enormiter erigentes, nituntur ſibi ſubjicere non modo omnes Chriſtianiſmi principatus, regna & dominia; ſed etiam infringibiles divinæ veritatis doctrinas, Domini noſtri Jeſu Chriſti morte veraciter confirmatas, juxta ſuum libitum trutinando & judicando variare: ita ut quod nunc per Chriſti fideles vere creditur & fideliter obſervatur, tandem eorum arbitrio tamquam error & ſuperſtitio totaliter declinetur: ſicque Chriſtiana fides non in petra ſolidiſſima, ſed in arena mobiliſſima fundabitur, quotidianæ ſubjecta ruinæ; & verba Chriſti perenni firmitate fulcita, ita ut cælum & terra facilius tranſeant, quam ipſius commutentur ſermones, veluti lecti opertorium, ipſorum mutabuntur cenſura. Sed quid hac temeritate ſtultius? Quid hoc errore nequius? quid hac peſte pernicioſius poteſt inveniri? Ipſi quod diximus judicate, penſate, attendite, obſecramus, univerſi & ſinguli Chriſti fideles, ſi iſti epiſcopi ſedes Apoſtolorum juſte & digne occupant, qui illis vita & moribus totaliter adverſantur. Illi quippe per orbem terrarum pannoſi & contempti a populo migrantes, veritates Dominicas cunctis populis, tribubus & linguis fideliter nuntiarunt, eaſdem propria morte firmantes: iſti purpura veſtiti & byſſo, glorioſi in populo, canes muti effecti, in caſtris & urbibus tranquille reſident, & eaſdem veritates etiam aſpernantur audire; ac propter earum obſervantiam fidelem fideles ſpoliant fama, vita & rebus, non per ſe, quia cubant cum ſcortis, ſed per cruentæ crucis erectionem, ſæculare brachium in occiſionem fidelium fallaciter concitantes. Illi, relictis omnibus mundi divitiis, omni virtute ornati, in paupertate & jejunio Dominum ſequebantur: iſti urbium, caſtrorum, prædiorum & regionum [a] poſſeſſiones, viri divitiarum inſtituti, pleni vitiis, non Chriſtum humilem in contemptu, ſed ſuperbiſſimum ſatanam in pompa & faſtu carniſque voluptate ſequuntur, a quibus, utpote pſeudoprophetis, attendite, ſuadet ipſa Veritas increata. Et ſi illi, ut proponunt, cum exercitibus ſuis validiſſimis regnum noſtrum invaſerint, uſque ad internecionem (ut aſſeritur) demoliri cupientes, nos in Altiſſimi virtute, cujus cauſam proſequimur, habentes fiduciam vim vi cogemur repellere, quemadmodum omnes leges & omnia jura permittunt. Quæ omnia juſta & rationabilia ſupraſcripta vos viri illuſtres & nobiles animo diligenti penſate; & catholice diſcutite, ſi in adjutorio ſceleratorum hujuſmodi clericorum, & temerario ac erroneo auſu de veritatibus omnipotentis Dei ſentientium, in voluptatibus hujus ſæculi & meretricio ſicut in ſterquilinio jacentium, veſtras animas, corpora pariter & perſonas in bellicoſis periculis ſalubriter morti exponetis, contra juſtiſſimas per nos vobis crebro oblatas Chriſti Jeſu æquitates.

[a] Forte, poſſeſſores.

Datum ſabbato, in vigilia beatæ Mariæ Magdalenæ, ſub ſigillo communi omnium adhærentium evangelicæ veritati, circa limites regni Bohemiæ, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimooptimo.

CXIII.

Alia epiſtola per Egrenſes miſſa nuntiis concilii Nuremberga exſiſtentibus.

Devotis & religioſis in Chriſto patribus & dominis, domino Joanni Nydet priori domus Prædicatorum Baſileenſium, & domino Joanni de Mulenbrun, ordinis Ciſtercienſis, nuntiis ſynodi Baſileenſis, dominis & præceptoribus noſtris, conſules jurati oppidi Egrenſis.

Præmiſſis ſervitiis ad beneplacita veſtræ voluntatis, honorabiles ac dilecti domini, ſicut ſcriptis veſtris nobis proxime miſſis deſideraſtis ut litteraa veſtras miſſas Pragenſibus per nuntium noſtrum dirigere curaremus, hoc fecimus; & ſcripſimus eiſdem amicabiliter, prout alias erat eis per nos ſcriptum, *&c.* ſic idem nuntius heri de ſero ad nos eſt reverſus, portans nobis reſponſum ab eiſdem, quod vobis præſentibus decrevimus tranſmittendum. Cujus tenorem percipietis. Inſuper dicti Pragenſes ſcripſerunt dominis & amicis noſtris conſulibus oppidi Nurembergenſis ac nobis certas litteras: litteram Nurembergenſium cum præſenti bajulo tranſmittimus eiſdem, copiam litteræ nobis directæ vobis mittimus præſentibus interclusam. Quam fecimus transferri de vulgari Bohemico in idioma noſtrum, ſecundum cujus tenorem vos regere poteritis in agendis. Sed prout ipſi monent in litteris nobis miſſis pro ſalvoconductu & ſecuritate ordinandis, quoad oppidanos Pilzneoſes, nobilem de Swamberg, oppidanos de Tenitz, ac alios officiarios ſereniſſimi domini noſtri regis Romanorum, *&c.* vos ipſi intelligitis, & ſcitis, quod nos nec ſcimus, nec poſſumus hujuſmodi ſalvumconductum ipſi procurare: quoniam ſupradicti oppidani & nobiles noſtri ſunt adverſarii, & quotidie

tidie ab eiſdem formidamus invaſiones. Et ſi hoc non eſſet, parati eſſemus & cum omni conatu vellemus pro hujuſmodi ſalvoconductu libenti animo laborare, prout hucuſque io negotiis pacis & communis utilitatis Chriſtianorum nos voluntarios & promptos exhibuimus, & in futurum volumus exhibere: prout hoc in nobis experti eſtis, & in futurum experiri debetis. Idcirco deliberetis cum Nurembergenſibus ac aliis ad hoc idoneis, per quem aut per quos dictus ſalvusconductus & ſecuritas poſſit procurari: hoc faciatis ſecundum videre veſtrum & aliorum, prout vobis videbitur expedire. Quidquid autem nos ad hujuſmodi poſſumus conſulere & juvare, faciemus voluntarie, omni ſegnicia procul mota.

Datum feria ſexta ante Invocavit, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimoſecundo.

CXIV.

Epiſtola Pragenſium ad nuntios concilii.

Reverendis ac religioſis in Chriſto fratribus Joanni Nyder Priori domus Prædicatorum Baſileenſium, & Joanni de Mulbrun, nuntiis concilii Baſileenſis, magiſter civium, conſules & ſcabini civitatis Pragenſis, necnon magnates, nobiles, barones, ac capitanei exercituum & communitatum regni Bohemiæ & marchionatus Moraviæ.

Affectandæ pacis commoda in ſummo veræ tranquillitatis auctore, reverendi & religioſi viri, epiſtolarum venerabilis concilii Baſileenſis & veſtræ, nos ad audientiam plenam, piam, & ſecuram invitantium, fecunditate facunda gaviſi, merito arbitramur clementiſſimum ſupra omnes Dominum viſitaſſe plebem ſuam in piis viſceribus miſerationum ſuarum, ut reducat corda filiorum ad patres priſtinos, greſſuſque ipſorum dirigat in ſemitis juſtitiæ directiſſimis primitivæ eccleſiæ: quatenus tempore noviſſimo vergente, adorta ad veſperum corruptibilis mundi corruptela, in militantis eccleſiæ glorioſa civitate habitent cum fiducia, fide, ſpe, atque caritate cives unanimes, qui ſe ſperant in futuræ beatitudinis aula cæleſti fore ſodales. Unde quantocius valuimus, gubernatoribus & populo regni Bohemiæ congregatis, in hoc reſedimus univerſi finaliter, ut oratores noſtros & legatos ad præfatum concilium dirigamus, quatenus dudum per nos deſideratum opus, & nunc annuente Domino feliciter inchoatum, laudabili & cunctis fidelibus fructuoſo concludatur effectu. Sed quia utriuſque epiſtolæ præmiſſæ tenor offert ipſum concilium & vos ſub nomine & auctoritate ipſius ad largiendam aſſecurationem ſufficientem & rationabiliter exſpectandam oratoribus & legatis mittendis a nobis; eapropter obſecramus, ad Egram civitatem vobis & nobis contermioam, quo celerius fieri poteſt, cum principibus regni Bohemiæ adjacenoum regionum venire velitis; ibidem cum noſtris certis nuntiis ad hoc ſpecialiter deputatis, tempore per vos ſtatuto [a] minime unius menſis, nobiſque per nuntium præſentem intimando congreſſuri, ſub ſalvis certis conditionibus ipſis noſtris nuntiis a tota parte noſtra conceſſis, modos, conditiones & proceſſus hujuſmodi aſſecurationis & audientiæ noſtris oratoribus & legatis a dicto concilio præſtandis, plene ac effectualiter tractaturi & diſpoſituri finales ità & taliter, ut nos oratoreſque noſtri & legati ad concilium ſæpedictum mittendi, prout in epiſtola veſtra nobis tranſmiſſa ſcribitis, de cautione per vos nobis & ipſis offerenda merito debeamus & debeant eſſe contenti. De veſtra etiam patienti præſtolatione ac benigna, & de his quæ nunc ſcribitis, nos noveritis eſſe multum gratos pariter & gaviſos.

[a] Forte, ad minimum.

Datum feria quarta poſt diem beati Matthiæ Apoſtoli Domioi, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſecundo.

CXV.

Epiſtola cujuſdam capitanei ad Imperatorem Romanorum de rebus Taboriticis.

Sereniſſimo principi Sigiſmundo Romanorum Imperatori, Aſſo de Steinberg, alias de Holicz.

Sereniſſime Cæſar & rex domine glorioſe, ſervitium meum præmiſſum veſtræ ſerenitati. Scire velitis, quid actum eſt nunc in Pragenſi congregatione circa feſtum ſancti Joannis Baptiſtæ. Quando ibidem convenimus, tunc aliquibus diebus poſt noſtram ibidem conventionem omnes civitates, quæ nobis contrariabantur, ibi nobiſcum unitæ ſunt, excepta Colonia. Et tandem poſt aliquot dies, Zapko & antiqui Taboritæ cum ſuis totis & ſequacibus & cum dicta Colonia etiam nobiſcum ſunt uniti. Et poſtquam nobiſcum fuerunt compoſiti, ſtatim veſtræ ſerenitati nos omnes tale reſponſum dedimus, ut ad vos irent, & veſtram ſerenitatem peterent, quatenus veſtra ſerenitas velit appropinquare Ratiſponam; & quod ibidem ad veſtram ſerenitatem tranſmittere volumus de terrigenis & de civitatibus. Et etiam cum veſtris nuntiis contulimus, ut peterent veſtram ſerenitatem, quod eadem veſtra ſerenitas nobis de ſalvoconductu providere dignaretur, uſque ad numerum trecentorum equorum & totidem perſonarum. Rogamus etiam veſtram ſerenitatem ut ſe in his gratioſam velit exhibere. Etiam ſcire dignetur veſtra ſerenitas quod hujuſmodi conventio fieri debet in feſto ſanctæ Mariæ proximo. Videtur multis probis hominibus, & mihi ſimiliter, quod habeatis in hujuſmodi congregatione dominum epiſcopum Conſtantienſem auditorem, & alios doctores, qui alias Pragæ fuerant a ſacro concilio deſtinati, & illi ut plenum mandatum a ſacro concilio habeant. Nam ſperamus in Deo, quod omnia negotia bene ſuccedent. Sunt enim quaſi omnes homines de militaribus & de civitatibus qui deſiderant veſtram ſerenitatem ſupra ſe dominari.

Datum Pragæ, ſabbato ante feſtum ſancti Procopii, anno milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quarto.

CXVI.

Epiſtola Trajectenſium miſſa ad ſuos commiſſarios.

Reverendiſſimis reverendiſque io Chriſto patribus & ...... ſacræ deputationis fidei ...... gratioſiſſimis, veſtrarum reverendiſſimarum paternitatum humiles & devoti prælati, & capitula veſtrarum eccleſiarum Trajectenſium, barones, milites & militares, ac burgimagiſtri, ſcabini, & rectores civitatis & oppidorum patriæ Trajectenſis.

Reverendiſſimi reverendique patres & præſtantiſſimi domini: Scribimus ſacroſanctæ Baſileenſi ſynodo, prout in copia præſentibus intercluſa perpendere poſſunt paternitates veſtræ pariter & videre. Verum res nobis dura eſt & multum aliena, quod ad requeſtam partis nullum intereſſe habentis aliqua citatio ſeu proceſſio ex officio decerni deberet. Prius enim intereſſe partis declaratum extitiſſet, & demum forma juris obſervata. Durius tamen multo viſum eſt, quod decreta ſacræ ſynodi in eadem materia variationem ſumunt, ea ſervando & recuſando.

Dudum enim decretum exſtiterat, quod ea quæ a tribus deputationibus concluduntur, vim decreti & concluſionem ſacri concilii obtinerent. Et pridem mortuo reverendo patre domino Zwedero archiepiſcopo Cæſareenſi tres deputationes concluſerant inhibendum fore, & inhibuerunt omnibus canonicis extra & infra diœceſim Trajectenſem exſiſtentibus, ne aliquid novi attentarent, quodque ab omni electione ceſſarent; volentes ad pacem dictæ diœceſis & patriæ laborare, quæ execurioni demandari non poterat, nec vim decreti obtinere. Sed quod nuperrime tres deputationes (ut nonnulli prætendunt) citationem perſonalem concluſerunt, illud ſecundum eoſdem (ut aſſeritur) in vim tranſivit decreti. Cauſam diverſitatis, quare iſta admittitur, quæ eſt probativa pacis, illa autem quæ eſt pacis nutritiva, rejicitur, ignoramus. Tamen unum veſtris reverendiſſimis paternitatibus ſit manifeſtum, quod civitas & patria Trajectenſis inimicum ſuum voluntarium jam plurimis annis tranſactis, etiamſi eccleſia vacaret, & concorditer electus exſiſteret, non reciperent, uti nec tenerentur. Domicellus autem Walramus inimicus patriæ, annis elapſis multa damna incolis patriæ intulit, & quotidie infert, prout luce clarius eadem demonſtrare volumus & probare. Quare paternitatibus veſtris reverendiſſimis humiliter ſupplicamus, quatenus litteram ſive copiam præſentibus interclusam videre & intelligere velint, & operam efficacem tradere ad ea quæ pacis ſunt; nec permittere novam diviſionem, guerras, ſeditiones, & alia innumerabilia mala hic de novo ſeminari. In quo Deo & hominibus bonæ voluntatis multum complacebunt veſtræ reverendiſſimæ paternitates ſæpe dictæ: quas conſervare dignetur auctor pacis. Ex urbe Trajectenſi, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quarto, menſis Julii die decimoquinto, ſub ſigillis majoris eccleſiæ Trajectenſis & nobilium ſtrenuorumque virorum Reinaldi, *&c.*

CXVII.

Epiſtola cujuſdam capitanei ad Imperatorem de rebus Taboriticis.

Illuſtriſſimo & invictiſſimo principi & domino domino Sigiſmundo Dei gratia Romanorum Imperatori ſemper Auguſto, Hungariæ, Bohemiæ, *&c.* regi, domino meo gratioſiſſimo dentur. Excellentiſſimo & invictiſſimo principi & domino domino Sigiſmundo Dei gratia Romanorum Imperatori ſemper Auguſto, Hungariæ, Bohemiæ, Croatiæ, Dalmatiæ, *&c.* regi, domino meo prægratioſiſſimo, ego Kuntzo Lulkſſa de Bonzenix caſtellanus in Caleſtein, ſervitia mea veſtræ ſerenitati fideliſſima & conſtantiſſima omni tempore prædirigo.

Serenitati veſtræ notifico, quod Dei miſericordia magna, ſine cujus voluntate & poteſtate nihil fieri poteſt, ſed omnia per ipſum diriguntur, factum eſt, quod inimici heri hora veſperarum inter monaſterium [a] Stalix & oppidum [b] Gurſim a veſtris fidelibus dominis baronibus & fideli communitate feliciter contriti & proſtrati ſunt, ita quod de veſtris fidelibus pauci perierunt. Et ſic noverit ſerenitas veſtra pro certo, quod in dominis baronibus & terrigenis fideles ſervitores habetis. Et frequenter me allocuti ſunt de ſerenitate veſtra, quod ad vos fidelem & bonam intentionem habent, ſecundum quod effectualiter oſtendunt, & ulterius oſtendent: nec aliud intendunt facere, niſi ſicut ſerenitatis veſtræ fideles domini & ſervitores, omnia volentes ſeu intendentes facere quæ pertinent ad dominum ſuum naturalem & gratioſiſſimum. Dignetur ergo ſerenitas veſtra manum ſuam large ad eos extendere, & ipſis in ſubſidium aliquot millia florenorum tranſmittere & dare; ut opus inceptum ad honorem ſerenitatis veſtræ, regnique illius, & coronæ Bohemiæ, melius terminare, & ad bonum finem perducere poſſint. Et ſerenitas veſtra in ſubſidium illius boni perſonam veſtram non dignemini abſtrahere ſine mora: quia cum adjutorio Dei omnia bene procedunt & procedent, cum ſerenitas veſtra venire non tardaverit. Propterea ſerenitas veſtra ſciat, qualiter illa victoria fuerit facta de inimicis. Cum enim domini barones poſt victoriam habitam de nova civitate Pragenſi in Praga perſiſterent, gentes congregantes . . . . . eodem tempore inimici de diſpoſitione Dei a Pilzna receſſerunt, & ſe verſus Pragam recipientes, juxta novum Caſtrum aliquibus diebus caſtra metari eſſent, ulterius procedentes verſus Coloniam, domini barones miſerunt pro omnibus nobilibus, ut in ſubſidium eorum contra inimicos venirent. Ibi dominus de Roſemberg gentem multum notabilem & [a] exercitam ad campos expedivit. Et domini barones & civitas Pilznenſis etiam validam potentiam tranſmiſit: & cum progrederentur verſus Pragam ſub caſtro Carleſtein, ibi ego & gentes meas expedivi a fidelibus ſervitoribus veſtris quingentos equeſtres & pedeſtres, & currus triginta. Et cum omnes prædicti juxta Pragam conveniſſent, domini barones extra Pragam cum eiſdem proceſſerunt, & cum valida potentia inimicos inſecuti ſunt, & ſic quod de gratia Dei & ſuo juvamine illos proſtraverunt inter monaſterium [b] Scalicz & oppidum [c] Gourſin, ſicut ſupra ſcriptum eſt. Præterea ſerenitatem veſtram rogo, quatenus velitis me fideles veſtros ſervitores, qui mecum ſint in caſtro Karleſtein, oculo pietatis reſpicere, & ſubſidium tranſmittere [d] & dare: quia Deus novit quod hujus magnam indigentiam habemus: quia aliunde non habeo illos bonos homines ſtipendiare, nec ab aliquo alio, niſi ſerenitate veſtra . . . . . exſpectamus tamquam a domino noſtro herede vero & domino gratioſiſſimo.

Datum feria ſecunda poſt feſtum Corporis Chriſti, anno MCCCCXXXIV.

Cuntzo Lukſſa de [e] Beſennis caſtellanus in Karleſtein.

CXVIII.

Alia epiſtola cujuſdam capitanei ad eumdem Imperatorem de victis Taboritis.

Sereniſſimo & invictiſſimo, *&c.*

Servitiis præmiſſis omni tempore ſubditis & paratis, ſereniſſime Imperator & domine gratioſiſſime, ſerenitati veſtræ notifico, regratiando Domino Deo omnipotenti, quod contriti ſunt & proſtrati omnes Taboritæ, qui in campis jacebant contra veſtros & noſtros fideles, ſecundum quod ſerenitas veſtra in alia littera melius percipiet, quam mihi ſcribit avunculus meus, quam veſtræ ſerenitati dirigo & mitto. Et rogo ſerenitatem veſtram tamquam dominum noſtrum gratioſiſſimum, quatenus mihi dirigere per nuntium Caupotan. * quia equi noſtri in bello aliqui interfecti & aliqui mortui ſunt, ita quod ambo caremus equis ad equitandum.

Datum in Tbinhoviſſ. feria quarta ante octavam Corporis Chriſti, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quarto.

[f] Seuco Luckoldim de Reimſperg.

[a] *Forte*, Scalicz. [b] *al.* Gourſim. *al.* Cuſim. *al.* Guſim.

[a] *Pro*, exercitatam.

[b] *Forte*, Scalicz. [c] *al.* Gurſim.

[d] *Forte*, & ſtipendium.

[e] *Forte*, Bluezna, *al.* Benzenic *al* Burzinich, *al.* Buſovits.

[f] *Forte*, Dencko Colvim de Raimſpergk.

CXIX.

Epiſtola Imperatoris Trapezundarum ad Eugenium Papam.

Sanctiſſimo & beatiſſimo in Chriſto patri & domino Eugenio IV. ſummo Pontifici Romanorum ſuo reverendiſſimo * Morame Megatonenus Imperator Trapezundarum.

Sanctiſſime & beatiſſime pater & domine in Chriſto, binas ſeries ejuſdem ſanctitatis veſtræ per galeam Venetorum ſuſcepiſſe ſciveritis, ſingulam Romæ datam, alteram quoque Florentiæ. Gratiſſima nobis contenta in ipſis cordiali mente percepimus, requiſitioni ſiquidem prælibatæ ſanctitatis cum toto noſtro Imperio læto animo aſſentire diſpoſiti. * Quis enim dignus illius lucis videre conſtructum magno deſiderio optandum? Parcat Deus illis, quibus non eſt timor Dei, eamdem ſanctitatem vexare, curioſam tanti boni operis merita adimplere. Rogamus Altiſſimum, ut dignetur in prædictis taliter diſponere, ut nulla interveniat cauſa, quæ obſtet prælibatæ ſanctitati ab inceptis deſiſtere, ut optatur.

Data Trapezundis, milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quarto, die decimo octavo Octobris.

CXX.

Commiſſio Imperatoris Græcorum facta uni ambaſiatorum concilii.

Cum venerabilis vir Henricus Menger decretorum doctor, canonicus Conſtantienſis, unus ex ambaſiatoribus ſacroſancti generalis concilii Baſileenſis, &c. ad nos tranſmiſſus ad præſens revertatur ad præfatum concilium, committimus antedicto concilio de ſtatuendo & deſignando loco fiendæ generalis & œcumenicæ ſynodi, quod deſignetur & ſtatuatur locus maritimus, ita quod non ſit aliqua civitas, excepta Ancona; ut poſſimus venire ad illum locum cum omnibus neceſſario debentibus intereſſe, ſine difficultatibus & incommodis, cum multi ex illis ſenes & infirmi exſiſtant: & maxime ſanctiſſimus meus dominus œcumenicus patriarcha. Et in tali loco plures prælati orientalis noſtræ eccleſiæ poterunt aggregari propter facultatem & non nimiam diſtantiam. Qui quanto plures adfuerint, tanto utilius ad perfectionem unionis erit. Præterea hoc erit maxime conferens ad utilitatem & ſecuritatem noſtræ civitatis, propter multas cauſas dicto venerabili viro dictas. Præcipue vero hoc neceſſarium eſt, propter præſentiam ſanctiſſimi & beatiſſimi domini Papæ, quod commode advenire poterit, hoc erit gratiſſimum, & ad perfectionem præmeditatæ unionis quamplurimum valens, necnon ad honores & favores futuri concilii. Propter iſtas & plures alias cauſas debet prædictus venerabilis Henricus rogare & deprecari dictam Baſileenſem ſynodum ex parte noſtra, ut noſtra petitio adimpleatur. Et cum antea per noſtros ambaſiatores nominavimus nonnulla loca, quæ non ſunt maritima, petimus & cum inſtantia rogamus, ut non fiat impedimentum noſtræ petitioni talis locorum expreſſio, ſed ſuſtinere velint laborare illi reverendiſſimi patres propter utilitatem & ſecuritatem propoſitæ rei. Etiam ut oſtendat & referat, quod omnia nobis ſpectantia ſecundum noſtram potentiam ſine prætermiſſione adimplebuntur. Propter hoc & prædicta Baſileenſis ſynodus debeat facere omnia præmiſſa per ipſam & per ſuos ambaſiatores integraliter & opportune. Et ſi hoc * fuerit, nec nos etiam ire poterimus tempore deſignato, & etiam promiſſo. Nec poterit aliquis nos reprehendere, conſiderato quod cauſa erit concilii: ſicut & nos non dignamur accuſare prædictam ſynodum propter tranſactum tempus in decreto determinatum, cum talis tranſactio temporis venerit propter circumſtantias occurrentes & temporaneas, non ex voluntate concilii. Similiter autem alii duo ambaſiatores hic remanentes debent facere opportune de expenſis & aliis pro congregatione prælatorum orientalis eccleſiæ, prout exſtitit promiſſum: quia talibus expenſis & aliis non in tempore debito factis, ſi quia ex iſta cauſa defectus adveniat, nos de expenſis nihil reſpondere debebimus.

* Forte, non fieret.

Datum in urbe noſtra Conſtantinopolitana, milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quinto, die vigeſimo ſexto Novembris, ſub ſigillo noſtro imperiali.

CXXI.

Commiſſio Patriarchæ Conſtantinopolitani facta ambaſiatori concilii.

Quoniam propter multas rationabiles & neceſſarias cauſas ultimum & non prætermittendum exſtitit, beatiſſimum dominum Eugenium Papam neceſſario adeſſe debere meditatæ & ſolicitandæ cum Deo ſanctæ catholicæ & œcumenicæ ſynodo pro unione eccleſiarum Chriſti, & ad eam accedere perſonaliter & intereſſe unanimiter cum ſacroſancta ſynodo ſacræ Romanæ eccleſiæ & omnibus ipſi eccleſiæ aggregatis; ut poſſimus & nos, Deo auctore, illic perſonaliter adeſſe, loco commodo ſtatuto, una cum potentiſſimo & ſancto meo Imperatore, & aliis nobis adhærentibus; & ſic fiat tractatus & conſtitutio unionis, ſicut daret Deus, & ab utraque parte conventum & affirmatum foret: propterea humilitas noſtra ad præſens committit tibi venerabili viro, Henrice Menger, decretorum doctori, canonico Conſtantienſis eccleſiæ, uni ex ambaſiatoribus ſacroſanctæ Baſileenſis ſynodi, ad ſynodum ſanctam revertendi: ut quando fueris cum prædicta ſacroſancta ſynodo Baſileenſi, ſtudium & diligentiam omnimodam exhibeas, & inſtanter labores & operteris, ut ſtatuatur beatiſſimum dominum Papam in meditata œcumenica ſynodo intereſſe perſonaliter, & non repræſentative, electo & ſtatuto loco congruente & commodo pro quiete dicti beatiſſimi domini Eugenii & noſtra. Propter hoc facta eſt obi præſens donatio & conceſſio noſtra in ſcriptis, cauſa roboris & firmitatis.

Datum Conſtantinopoli, milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quinto, die vigeſimo ſexto menſis Novembris.

CXXII.

Epiſtola legati concilii ad legatum Pontificis.

Reverendiſſimo in Chriſto patri & domino domino Juliano, miſeratione divina tituli ſanctæ Sabinæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbytero cardinali, vulgariter ſancti Angeli nuncupato, in Germania Apoſtolicæ ſedis legato, veſtræ reverendiſſimæ paternitatis humilis Henricus Menger.

Reverendiſſime pater domineque metuendiſſime: Secundo Januarii cum galeis ad civitatem Venetiarum Dei gratia vivus, ſed non ſanus, reverſus ſum. Et ut in paucis me expediam, quia horam ſcribendi non habeo, noverit reverendiſſima paternitas veſtra quod omnia nobis per ſacrum concilium injuncta votive expedivimus, ita quod dominus Imperator & patriarcha omnia capitula per ambaſiatores

ANNO CHRISTI 1433.

ipſorum in ſacro concilio concluſa & promiſſa, & ut in decreto continentur, de novo ſimiliter per bullam auream & plumbeam ratificavit, *&c.* Et hoc pro nunc paternitas veſtra reverendiſſima me excuſatum habere velit, ſi non ſtatim veniam; quia pro certo nihil in hoc mundo tardabit me, niſi hoc ſero. Nam licet ſim infirmus, tamen nihilo minus hoc concluſi, Deo dante, quod iter arripiam, & de die in diem ibo, donec & quouſque ad veſtram reve- A rendiſſimam paternitatem glorioſam veniam, quam toto corde videre deſidero. Et vere gaudebit cor veſtrum, & iterum gaudebit, quia jucundiſſima lætiſſimaque nova ſacro concilio portabo: quoniam ramum virentis olivæ & unitatis eccleſiæ ſane portabo, quemadmodum columba Noæ in arca præſentavit, *&c.*

Datum Venetiis, quarto Januarii milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſexto.

ORATIONES QUATUOR

in concilio Baſileenſi habitæ.

Ex tomis antiquæ lectionis Henrici Caniſii.

ORATIO *Joannis de Raguſio generalis ordinis Prædicatorum procuratoris, qua reſpondit per octo dies in concilio Baſileenſi ad articulum primum Bohemorum de communione ſub utraque ſpecie.*

Oratio Ægidii Carlerii decani eccleſiæ Cameracenſis, qua per dies quatuor in concilio Baſileenſi reſpondit ad articulum ſecundum Bohemorum de corrigendis peccatis publicis.

Oratio Henrici Kalteiſen Dominicani, profeſſoris theologiæ in Colonienſi academia, & hæreticæ pravitatis inquiſitoris, qua in concilio Baſileenſi per tres dies refutavit tertium articulum Bohemorum de libera prædicatione verbi Dei.

Oratio Joannis de Polemar archidiaconi Barcinonenſis, Apoſtolici palatii cauſarum auditoris, qua in concilio Baſileenſi refutavit quartum Bohemorum articulum de civili dominio clericorum.

ORATIO,

Orationes hæ quatuor, quarum ad Acta Concilii Baſileenſis omnino proprie pertinent, idcirco unumquamque edimus obſervato, &c.

Ex tomo tertio Henrici Caniſii.

Qua Joannes de Raguſio ordinis Prædicatorum Procurator generalis reſpondit per octo dies in concilio Baſileenſi ad articulum primum Bohemorum, de communione ſub utraque ſpecie propoſitum a M. Joanne Rogkyzana, XVI. Januarii.

REverendiſſimi reverendique patres, illuſtriſſime princeps, regnorum & principum, univerſitatum, atque communitatum ambaſiatores, oratoreſque egregii, utriuſque juris divini patres & humani doctores eximii & magiſtri, comites, barones, & nobiles, cives inſignes, & ceteri in Chriſto Jeſu omnes patres, domini & fratres dilectiſſimi, qui huic ſacræ congregationi divinoque certamini intereſtis. Poſt valde utilem ac pernéceſſariam exhortationem reverendi in Chriſto patris & domini mei ſingulariſſimi domini Ciſtercienſis, (cujus exhor- D tationis verba utinam tali fide, tali devotione, talique caritatis affectu fuiſſent a cunctis auditoribus accepta, quibus ab eodem patre prolata ſunt:) reſponſionem pro modulo meæ parvitatis, & ut Spiritus ſancti gratia ſuggeſſerit, ad articulum de communione ſacratiſſimæ Euchariſtiæ ſub utraque ſpecie, per ambaſiatores & oratores inclyti regni Bohemiæ propoſitum, facturus, video me neceſſitate compellente in præſenti actu quatuor debere peragere. Et primo opportunas & neceſſarias excuſationes præmittere. Secundo divinum auxilium implorare. Tertio neceſſarias & conſuetas proteſtationes annectere. Quarto catholicæ Romanæ eccleſiæ conſuetudinem in communione unius ſpeciei, quoad populum laicalem, firmare, ſtabilire & roborare, nec non & adverſa, quantum fieri poterit & vires meæ debiles permiſerint, propulſare.

Primum igitur proſequendo, triplici me intueor obrui difficultate. Prima eſt objectæ materiæ altitudo. Secunda eſt adſtantis hujus glorioſiſſimi ac celeberrimi & ſacratiſſimi cœtus ingenii profunditas, & ſummæ atque incredibilis & pæne divinæ ſapientiæ magnitudo. Tertia eſt proprii ingenii vehemens inſufficientia, inextricabiles tenebræ, & profecto inexplicabilis hebetudo. Nam ſic altam & profundam invenio, de qua ad præſens coram glorioſiſſimis conſpectibus veſtris ſum prolocuturus materiam, ut profecto ad eam explicandam nedum me inſufficientem intuear, verum etiam totaliter inhabilem & ineptum. Si enim Paulus Apoſtolus divinorum contemplator & reſerator arcanorum, immerſus divinæ providentiæ irreſerabili atque inattingibili & imperſcrutabili profunditati, coactus fuit exclamare: *O altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei! quam incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus!* quid ego miſer dicere potero de hoc ineffabili ſacramento, quod inter mirabilia opera Domini egregius propheta David enumerat, ita dicens: *Memo-* Rom. 11.

B *riam fecit mirabilium ſuorum miſericors & miſerator Dominus, eſcam dedit timentibus ſe?* Ibi enim Apoſtolus divinæ ſapientiæ infinitate oppreſſus cogebatur exclamare, *O altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei!* Ego vero in conſideratione hujus diviniſſimi ſacramenti veluti manibus & pedibus triplici, qui difficile rumpitur, ligatus funiculo, nequeo me explicare. In hoc ſiquidem diviniſſimæ euchariſtiæ ſacramento divina omnipotentia oſtenditur, ſumma ſapientia explicatur, & immenſa divinæ bonitatis benignitas declaratur. Pſalm. 110.

Et quidem divina omnipotentia oſtenditur, dum divino verbo ad elementum accedente, hæc terrena materies, remanentibus accidentibus, in Chriſti ſubſtantiam ſubito & in inſtanti convertitur: dum ipſa panis & vini accidentia, præter naturæ ordinem, abſque ſubjecto relinquuntur: dum eis modus exiſtendi ſubſtantiæ tribuitur, ita ut omnia poſſint agere & pati, ſicut ſi eiſdem adeſſet propria ſubſtantia: dum non C mutans locum nec cælum deſerens Chriſtus totus verus & integer ſub hoc incipit eſſe ſacramento, & non ſolum totus ſub toto, ſed totus ſub qualibet parte: & quantumvis ſpecies dividantur, frangantur, dentibus maſticentur, ſive in pluribus locis aut ubique terrarum multiplicentur, ipſe tamen Chriſtus totus & integer ſub qualibet particula diviſionis perſeverat: idemque & unus in cælo, & in omnibus locis in quibus hoc ſacrificium celebratur aut exiſtit, non multiplicatus manet idem penitus, qui ex Virgine natus, qui in mundo converſatus, qui in ultima cœna ſeipſum diſcipulis, hoc ſacramentum inſtituendo, tradidit; qui in cruce pependit, qui mortem pro nobis pertulit, lanceam militis ſuſtinuit, in ſepulcro jacuit, tertio die de ſepulcro glorioſus reſurrexit, in cælum aſcendit, Apoſtolis Spiritum ſanctum miſit, ſedetque nunc ad dexteram Patris. Ipſe unus, inquam, idem & totus atque integer eſt & apud Patrem in cælo & nobiſcum in altari, & ubicumque hoc divinum myſterium celebratur: & ſicut non alius & alius hic & ibi Chriſtus, ſed unus verus & totus in omnibus altaribus; ſic nec hoc aliud ab illo, ſed hoc & illud & omnia unum verum & immaculatum ſacrificium. Hæc & innumerabilia, quæ in hoc eminentiſſimo ſacramento, mirabilis ſunt omnipotenti virtute Dei. Cum enim ſacerdos illa Chriſti verba pronuntiat: *Hoc eſt enim corpus meum,* & *Hic eſt ſanguis meus,* panis & vinum in carnem & ſanguinem convertuntur, illa Verbi virtute qua *Verbum caro factum eſt & habitavit in nobis;* qua dixit & facta ſunt, mandavit & creata ſunt, qua feminam mutavit in ſtatuam ſalis, & virgam Moyſi in colubrum convertit, qua fontes mutavit in ſanguinem, & aquam convertit in vinum. Nam ſi verbum Eliæ potuit ignem de cælo [a] ponere, verbum Chriſti non poterit panem in carnem mutare? quis hoc audeat opinari de illo cui nullum verbum eſt impoſſibile, per quem omnia facta ſunt, & ſine quo factum eſt nihil? Certe majus eſt creare quod non E eſt, quam mutare quod eſt; ac longe majus, quod non eſt, de nihilo procreare, quam quod eſt, in aliud tranſmutare. Illud autem nemo eſt qui dubitet, & hoc aliquis dubitabit? abſit. Omnino incomparabiliter majus eſt quod Deus ita factus eſt homo, quod non deſinit eſſe Deus, quam quod panis ſic fit caro, quod non deſinat eſſe panis, quia non annihilatur, ſed in corpus Chriſti convertitur. Illud per incarnationem ſemel factum eſt, iſtud per conſecrationem jugiter fit.

Innocentius, libro 4. de officio miſſæ, cap. 7. Matth. 26. Joan. 1. Pſalm. 148. Geneſ. 19. Exod. 4. & 7. a Pro, deponere. Joan. 1. 4. Reg. 1. Luc. 1. Joan. 2.

Unde Ambroſius in libro de ſacramentis: & habetur de conſecratione diſtinctione ſecunda, capite Revera: Cognoviſti præſtantiora: potior eſt lux quam umbra, veritas quam figura, corpus auctoris quam manna de cælo. Forte dicis, Aliud video: quomodo & tu mihi aſſeris, quod Chriſti corpus accipiam? & hoc nobis adhuc ſupereſt ut probemus. Quantis igitur utimur exemplis ut probemus hoc non eſſe quod natura formavit, ſed quod benedictio conſecravit, majoremque vim eſſe benedictionis, quam naturæ, quia

Digitized by Google

Anno Christi 1433.

benedictione natura etiam ipſa mutatur? Virgam tenebat Moyſes, projecit eam, & facta eſt ſerpens: rurſus apprehendit caudam ſerpentis, & in virgæ naturam convertitur. Vides igitur prophetica gratia bis mutatam eſſe naturam ſerpentis & virgæ. Currebant Ægypti flumina puro meatu aquarum, ſubito de fontium venis ſanguis cœpit erumpere. Non erat potus in fluviis, rurſus ad prophetæ preces cruor ceſſavit fluminis, aquarum natura remeavit. Circumcluſus erat undique populus Hebræorum, hinc Ægyptiis vallatus, inde mari concluſus; virgam levavit Moyſes, ſeparavit ſe aqua, & in murorum ſpeciem congelavit, atque inter undas via pedeſtris apparuit. Jordanis retrorſum converſus contra naturam in ſui fontis revertitur exordium. Nonne claret naturam vel maritimorum fluctuum vel fluvialis curſus eſſe mutatam? Sitiebat populus patrum, tetigit Moyſes petram, & aqua de petra fluxit. Numquid non præter naturam operata eſt gratia, ut aquam vomeret petra, quam non habebat per naturam? Mara fluvius amariſſimus erat, ut ſitiens populus bibere non poſſet, miſit Moyſes lignum in aquam, & amaritudinem ſuam aquarum natura depoſuit, quam infuſa ſubito gratia temperavit. Sub Eliſæo propheta uni ex filiis prophetarum excuſſum eſt ferrum de ſecuri, & ſtatim merſum eſt; rogavit Eliſæum qui amiſerat ferrum, miſitque Eliſæus lignum in aquam, & ferrum natavit. Utique & hoc præter naturam factum cognovimus: gravior eſt enim ferri ſpecies, quam aquarum liquor. Advertimus igitur majoris potentiæ eſſe gratiam quam naturam, & adhuc tamen propheticæ benedictionis numeramus gratiam. Quod ſi tantum valuit humana benedictio, ut naturam converteret, quid dicimus de ipſa conſecratione divina, ubi verba ipſa Domini Salvatoris operantur? Nam ſacramentum iſtud quod accipis, Chriſti ſermone conficitur. Quod ſi tantum valuit ſermo Eliæ ut ignem de cælo deponeret, non valebit Chriſti ſermo ut ſpecies mutet elementorum? De totius mundi operibus legiſti: *Quia ipſe dixit & facta ſunt: ipſe mandavit & creata ſunt*: ſermo igitur Chriſti, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non poteſt ea quæ ſunt in id mutare quod non erat? Non minus eſt dare, quam mutare novas naturas rebus. Sed cur argumentis utimur? ſuis utamur exemplis, incarnationiſque exemplo adſtruamus myſterii veritatem. Numquid naturæ uſus præceſſit, cum Dominus Jeſus ex Maria naſceretur? Si ordinem quærimus, viro mixta femina generare conſueverat. Liquet igitur quod præter naturæ ordinem virgo generat: & hoc quod conficimus corpus, ex Virgine eſt. Quid hic quæris naturæ ordinem in Chriſti corpore, cum præter naturam ſit ipſe Dominus Jeſus partus ex virgine? vera utique caro Chriſti crucifixa eſt, quæ ſepulta eſt: vere ergo illius carnis ſacramentum eſt. Ipſe clamat Dominus Jeſus: *Hoc eſt corpus meum.* Ante benedictionem verborum cæleſtium alia ſpecies nominatur: poſt conſecrationem corpus Chriſti ſignificatur. Ipſe dicit ſanguinem ſuum: ante conſecrationem aliud dicitur; poſt conſecrationem ſanguis nuncupatur; & tu dicis, Amen, hoc eſt, verum eſt: quod os loquitur, mens interna fateatur; quod ſermo ſonat, affectus ſentiat. Hæc Ambroſius.

Sed *diceret aliquis: Certus ſum omnino quod Deus hæc valet, & majora; at non ſum certus aliquo modo quod velit. Advertat ergo, quod Chriſtus panem, cum accepiſſet, benedixit, & dixit: *Hoc eſt corpus meum.* Veritas enim hoc dixit, & ideo verum eſt omnino quod dixit. Quod ergo panis fuerat cum accepit, corpus ſuum erat cum dedit: panis itaque mutatus erat in corpus ipſius, & ſimiliter vinum in ſanguinem. Non enim ut hæreticus ſapit, ſed deſipit, eſt debet intelligi quod Dominus ait: *Hoc eſt corpus meum*, id eſt, Hoc ſignificat corpus meum: ſicut quod dicit Apoſtolus: *Petra erat Chriſtus*, id eſt, Petra ſignificabat Chriſtum: hoc enim potius dixiſſet de agno paſchali, quam de azymo pane. Nam agnus paſchalis abſque dubio figurabat corpus Dominicum, ſed panis azymus cor ſincerum. Sicut autem Joannes Baptiſta qui dixerat: *Ecce Agnus Dei*, per adjunctum determinavit, *qui tollit peccata mundi*: ſic & Chriſtus quod dixerat: *Hoc eſt corpus meum*, per adjunctum determinavit, *quod pro vobis tradetur.* Sicut ergo corpus Chriſti veraciter tradebatur, ita vere demonſtrabatur, non in figura quæ jam ceſſaverat, ſed in veritate, quæ jam advenerat. Hæc Innocentius.

Bene igitur omnipotens Dominus memoriam fecit mirabilium ſuorum, & talium, ad quæ nullius creaturæ potentia valet nedum actu, aut opere, ſed nec cogitatu attingere: ut merito ratione hujus ineffabilis potentiæ dicatur ei quod habetur Eſther XIII. *Domine Deus rex omnipotens, in ditione tua cuncta ſunt poſita, & non eſt qui poſſit reſiſtere voluntati tuæ, ſi decreveris ſalvare Iſraël. Tu feciſti cælum & terram, & quidquid cæli ambitu continetur. Dominus omnium es, nec eſt qui reſiſtat majeſtati tuæ.* Ac ſi dicat, ut inquit dominus Albertus in tractatu ſuo de officio Miſſæ. Talem redemptionis noſtræ cibum & pignus impoſſibile eſt humanæ infirmitati

A præparare, ſed tibi Domine Deus rex omnipotens, nihil eſt impoſſibile, quia in ditione tua cuncta ſunt poſita: quia tu Verbo ſimplici tibi coæterno feciſti cælum & terram, & omnia quæ in eis ſunt contenta; & eodem Verbo creaturas in id quod vis tranſmutas, quia Dominus univerſorum ipſe tu es, cujus magnificentiæ cuncta obediunt & nihil reſiſtit: & hoc eſt quod dicitur Sapientiæ XV. *Subeſt tibi cum volueris poſſe*: quia quamvis fides in omnibus articulis omnipotentiæ Dei innitatur, in ſacramento tamen altaris, in quo conſiſtit fundamentum fidei, & totius eccleſiæ communio maxime innititur omnipotentiæ. Et hoc eſt quod in ſigno hujus ſacramenti dixit ad Saram angelus, Gen. XVIII. (ubi ſimul promiſſio * ſeminis facta eſt, & confectio cibi angelorum de tribus farinæ ſatis, quæ magna fuerunt, & non niſi ab omnipotentia Dei fieri poterant;) *Numquid Deo quidquam erit difficile?* quaſi dicat, Non facile eſt enim Deo creaturas mutare & tranſſubſtantiare, quas fecit, & de cibis nobis conſuetis, hoc eſt pane & vino,

B corporis ſui & ſanguinis nobis dulcem cœnam præparare? Hinc eſt etiam quod Lucæ primo angelus dixit, cum de perfectione & conceptione Dominici corporis & ſanguinis ageretur, *Non erit impoſſibile apud Deum omne verbum*: & perſuadens Virgini unde hoc fieri poſſet, dixit: *Virtus Altiſſimi obumbrabit tibi*: quod exponens Origenes dicit, virtutem Altiſſimi eſſe virtuoſam potentiam Patris, quæ umbram & imaginem ſui ipſius perfecit in Maria Virgine, de creatura vetuſtatis corruptæ novum hominem ſecundum Deum creatum perficiens, & hunc non ad imaginem, ſed ipſam imaginem faciens per unionem, in quo perfecta reſultaret potentia Patris. Hæc Albertus.

Summa etiam divina ſapientia in hoc diviniſſimo ſacramento euchariſtiæ diſcernitur, dum juxta hominis naturalem conditionem hunc angelorum cibum in eis ſenſibilibus rebus præparavit, quibus communiter homines uti conſueverunt in cibo corporali: ut ſic per corporalia & ſenſibilia diſcernerent

C & diſcerent homines in cæleſtium & divinarum rerum cognitionem devenire. Etenim neque poſſibile eſt aliter nobis lucere divinum radium, niſi varietate ſacrorum velaminum analogice circumvelatum, ut divinus ait Dionyſius primo capitulo cæleſtis hierarchiæ: Quemadmodum enim infirmi oculi ſolem nube tectum libere conſpiciunt, qui coruſcum lumen ejus intueri non poſſunt; ſic & divinum radium lippientibus mentis oculis lucere impoſſibile eſt, niſi varietate ſacrorum velaminum circumvelatum & præparatum providentia paterna connaturaliter & proprie quæ ſecundum nos ſunt, &c. Hugo de ſancto Victore ibidem in gloſſa.

Unde Innocentius de officio Miſſæ ita dicit: Sapientia Dei quæ ſe per viſibilia manifeſtat, volens evidenter oſtendere, quod ipſa eſt cibus animarum, carnem aſſumptam propoſuit in edulium: ut per cibum humanitatis invitaret ad guſtum divinitatis: de quo Pſalmiſta: *Guſtate & videte quoniam ſuavis eſt Dominus.* Totum ergo ſe Chriſtus pro nobis exhibet in cibum, ut divinitate nos reficiat, quem corporaliter

D ore comedimus, ut ita de viſibilibus ad inviſibilia, de temporalibus ad æterna, de terrenis ad cæleſtia, de humanis ad divina nos transferat. *Ego ſum*, inquit, *panis vivus qui de cælo deſcendi*: ecce cibus divinitatis: *& panis quem ego dedero, caro mea eſt*: ecce cibus humanitatis. Panis ergo angelorum factus eſt cibus hominum, ſecundum illud propheticum: *Panem angelorum manducavit homo*, quatenus qui ſecundum animam cibum divinitatis accipimus, etiam ſecundum carnem cibum humanitatis ſumamus: quoniam ſicut anima rationalis & caro unus eſt homo, ita Deus & homo unus eſt Chriſtus: & quia per guſtum homo mortem incurrit, per guſtum quoque vitam acquirit; quatenus ut unde mors oriebatur, inde vita reſurgeret. Dictum eſt quippe de illo: *Quacumque die comederis, morte morieris*, dicitur autem de iſto: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.* Cibus ille mortalis pependit in ligno ſcientiæ boni & mali: cibus iſte

E vitalis pependit in ligno vitæ quod eſt in medio paradiſi: illud fuit lignum inobedientiæ, ad quod homo manus extenderet, ut fieret ſicut Deus, juxta quod ſerpens illi promiſerat: *Eritis ſicut dii ſcientes bonum & malum*: iſtud eſt lignum obedientiæ, in quo Deus manus extendit ut fieret homo, juxta quod dicit Apoſtolus: *Exinanivit ſemetipſum formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo, factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis.*

Item Albertus Magnus in libro de officio Miſſæ ita dicit: De ſapientia autem hunc cibum contemperante dicitur ad Romanos 11. *O altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei*, &c. Et ſubdit: Quis enim digne inveſtigare valeat qualiter ex antiquo corpus incorruptum ſit innovatum, qualiter nova anima vivificatum, qualiter utrumque horum deitati ſit ſociatum, & in unam perſonam unitum & aſſumptum, qualiter in carne infirmitates carnis portaverit, qualiter in cruce

Marginal notes (left column): Exod. 14. — Joſ. 4. — Pſalm. 77. — Exod. 15. — 4. Reg. 6. — Pſalm. 32. — * Innocentius, diceret. — 1. Cor. 10. — Joan. 1. — Albertus Magnus de

Marginal notes (right column): Anno Christi 1433. — euchariſtiæ in cap. de præparatione ſacramentali hujus cibi. pag. 38. fol. b. — * Albertus habet, ſanguinis: alter liber mſ. nec ſanguinis, nec ſeminis habet. — Luc. 1. — Lib. 4. cap. 44. — Pſalm. 33. — Joan. 6. — Pſalm. 77. — Geneſ. 2. — Joan. 6. — Geneſ. 3. — Philipp. 2.

Anno Christi 1433.

mortuus ſit, & qualiter in corpus & ſanguinem principalia elementa eſculenti & poculenti humani mutaverit, & ſic ſe homini in cibum præbuerit. Hæ enim viæ ſapientiæ Dei ſunt nobis abſconditæ. Unde Proverbiorum trigeſimo dicit Salomon, hæc eſſe ſibi abſcondita confitens: *Tria ſunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro: viam aquilæ in cælo, viam colubri ſupra petram, viam navis in medio mari, & viam viri in adoleſcentia ſua.* Quæ quidem quatuor idem doctor pulchre deducens, ac difficultates quæ in hoc ſacramento continentur proſequitur ibidem; quæ pro nunc cauſa brevitatis omittuntur. In quibus valde pulcrum eſt conſiderare qualiter cæleſtis altitudo conſilii diſpoſuit, ut ſicut tres ſunt perſonæ in unitate divinæ ſubſtantiæ, ſcilicet Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus, ita tres eſſent ſubſtantiæ in perſonæ unitate, ſcilicet divinitas, corpus, & anima. Et ſicut Chriſtus ſecundum divinam naturam tribus modis exſiſtit in omnibus, per eſſentiam, præſentiam, & potentiam, in ſolis juſtis per gratiam & gloriam, in homine aſſumpto per unionem: ſic voluit ut idem ipſe ſecundum naturam humanam tribus modis in rebus exſiſteret: ſcilicet localiter in cælo, perſonaliter in Verbo, ſacramentaliter in altari. Sicut enim ſecundum divinitatem totus eſſentialiter eſt in omnibus rebus, ita ſecundum humanitatem totus ſacramentaliter eſt in omnibus locis, in quibus conficitur & celebratur.

Similiter & in hoc eodem venerabili ſacramento immenſa divinæ bonitatis benignitas erga nos miſeros & pauperes copioſiſſime declaratur. Ut enim ſuam adverſus nos caritatem oſtenderet, & noſtram erga ſe caritatem accenderet, qui dedit ſe pro nobis in pretium, ipſe tribuit ſe nobis in cibum, ut per pretium redimeret nos a morte; per cibum aleret nos ad vitam. Unde: *Qui manducat me & ipſe vivet propter me.* Quid amplius unquam pro nobis potuit efficere? Pretium ſe dedit pro nobis in mortem, & cibum ſe tribuit nobis ad vitam, ut mortem noſtram ſua morte perimeret, & vitam noſtram ſua vita nutriret. Panis iſte, ſi digne comeditur, impinguat. *Poculum tuum inebrians quam præclarum eſt!* Per hanc ergo ſacramenti virtutem univerſæ virtutes augentur, & omnium gratiarum fructus exuberant. Is enim in hoc ſacramento ſumitur totus & integer, qui eſt fons & origo totius virtutis & gratiæ.

Innocentius, lib. 4. de officio miſſæ, cap. 44.

Joan. 6.

Pſalm. 22.

Quapropter antonomaſtice reſpectu omnium aliorum ſacramentorum euchariſtia dicitur Græce, quod Latine interpretatur bona gratia, cujus nuncupationis ſex poſſunt cauſæ & rationes aſſignari; quarum una eſt, quia non eſt niſi gratia, & non niſi gratia eſſe poteſt. Secunda autem, quia non datur niſi a gratiſſimo. Tertia, quia non niſi gratiſſimis adminiſtratur. Quarta autem, quia non niſi gratiam operatur. Quinta, quia gratia eſt ſuper gratiam. Sexta, quia eſt omnis gratiæ contentivum. Etenim cum in omnibus ſacramentis aliis gratiam eorum per partes participemus, in hoc ſacramento totum quod videmus, quod tangimus, quod guſtamus, eſt gratia. Unde Zachariæ IV. dicitur de hoc ſacramento: *Exæquabit gratias gratia ejus*: quia quidquid in omnibus ſacramentis & virtutibus ſparſim in gratiis colligitur, totum ſimul hic in una gratia invenitur. Unde ſignificatur per gomor, quod eſt menſura mannæ, quæ unicuique ſufficiebat, Exodi XVI. Menſura enim ſufficiens homini ad ſalutem non eſt niſi quæ continet gratiam perfectam, in qua totus Chriſtus continetur. Hæc eſt urna aurea continens manna, ad Hebræos 15. quæ intra ſancta ſanctorum collocatur, quæ ad uniuſcujuſque ſufficit capacitatem.

In Vulg. Zach. 4. 7. Exæquabit gratiam gratiæ ejus.

Longum eſſet ſingulas bonitates, gratias & perfectiones hujus ſacramenti enumerare, & immenſam divinæ bonitatis benignitatem extollere pro præſenti: & potius mens & lingua, immo dies & tempora deficerent quam materia. Etenim ut dicit Innocentius: Per euchariſtiæ ſacramentum Chriſtus eripuit nos a poteſtate peccandi, liberat a peccandi voluntate. Nam euchariſtia ſi digne ſumatur, a malo liberat, & confirmat in bono, venialia delet & cavet mortalia; unde cum præmittimus in oratione Dominica: *Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie*: ſtatim adjungimus: *& dimitte nobis debita noſtra, & ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos a malo*: quia per panem iſtum cæleſtem liberamur a malis præteritis, præſentibus, & futuris. Dedit ergo nobis hoc ſacramentum ſalutis, ut quia nos quotidie peccamus, & ipſe jam mori non poteſt, per hoc ſacramentum quod in memoriam mortis ejus accipimus, remiſſionem peccatorum quotidie conſequamur. Hæc Innocentius.

Innocentius, ibidem.

Matth. 6.

Verum etiam ut aliqua ex multis ſub compendio proferamus, primo hoc ſacramentum digne ſumptum in nobis remiſſionem peccatorum operatur: deinde vitam gratiæ tribuit, & ne a gratia deficiamus, nutrit, augetque ad perfectionem gratiæ, unionem noſtri ad Deum operatur, ſumentes in Chriſtum transformat. Præter effectus hos adhuc famem patientes ſatiat, inebriat ſitientes, tenues impinguat, confirmat debiles, lætificat mentes, ignit affectum, illuminat intellectum, mitigat tentationes, affectum mortalium reprimit, firmat virtutes, a futuris præſervat peccatis, pœnam minuit, ſubvenit vivis, proficit defunctis, Spiritum ſanctum mittit, terret dæmones, contra hoſtes etiam viſibiles adjuvat, & tandem ad æternam vitam perducit. Nullum igitur eſt iſto ſacramento ſalubrius, quo peccata purgantur, virtutes augentur, & mens omnium ſpiritualium chariſmatum abundantia impinguatur.

Anno Christi 1433.

Quid plura? Hæc pro exercitio & excitatione mentis noſtræ de mirabilibus hujus ineffabilis ſacramenti, quambreviter curavi perſtringere: in quibus & omnipotentiam Dei, ſummam ſapientiam, & inenarrabilem erga nos divinæ dignationis & benignitatis bonitatem ſedulo & grato animo contemplemur: & quamvis parum ſit, quod a nobis aut intelligi aut experiri poſſit, (eſt enim ſupra omnem ſenſum & omnem intelligentiam,) id tamen modicum, etiam quantulumcumque ſit, debet eſſe magis amatum & deſideratum a nobis omni cognitione quam habemus de rebus inferioribus. Sic enim & Ariſtoteles ait in II. de animalibus, quod quamvis parum ſit quod de ſubſtantiis ſuperioribus percipimus, tamen illud modicum eſt magis amatum & deſideratum omni cognitione quam de ſubſtantiis inferioribus habemus. Et in II. de cælo & mundo dicit, quod cum de corporibus cæleſtibus quæſtiones poſſunt ſolvi parva & topica ſolutione, contingit auditori, ut vehemens ſit gaudium ejus. Et in X. ethicorum, cum Simonides cuidam homini prætermittendam divinam cognitionem perſuaderet & humanis rebus ingenium applicandum, oportere inquiens humana ſapere hominem, & mortalia mortalem; contra eum philoſophus dicit, quod homo debet ſe ad immortalia & divina trahere quantum poteſt: quod utique & nos Deo adjuvante in præſenti altiſſima materia quantum poterimus faciemus: tali tamen a nobis ſacrorum eloquiorum prædiffinita lege, ut non in perſuaſibilibus aut incredibilibus humanæ ſapientiæ verbis ſpem ponamus, ſed in demonſtratione a Spiritu motæ theologorum virtutis, ſecundum quam ineffabilibus & ignotis ineffabiliter & ignote conjungimur ſecundum meliorem noſtræ rationabilis & intellectualis virtutis & operationis unionem, ut divinus ait theologus Dionyſius I. cap. de divinis nominibus. Erimuſque circa hæc divina myſteria tractanda, ut idem Dionyſius ait, temperantia & ſanctitate conſtricti: ſanctitate quidem divinis firmiter inhærendo, ab omni nos errore immunes Deo duce obſervabimus: temperantia vero, dum ad divina perſcrutanda myſteria non magis nos ingerimus, quam nobis datum de cælo fuerit & oſtenſum. Verum quia ut vox teſtatur Apoſtoli non ſumus ſufficientes non ſolum aliquid agere aut operari, ſed nec cogitare quidem quaſi ex nobis, ſed omnis ſufficientia noſtra ex Deo eſt, qui etiam omnia opera noſtra in nobis operatur; ideo ſecundo loco, ut verbis utar Platonis, agamus & deliberemus cœpta, vocata, ut mos eſt, prius divinitate. Etenim, ut idem ait in principio Timæi, omnibus mos eſt & quaſi quædam religio, qui vel de maximis vel de minimis rebus ſunt acturi aliquid, precari ad auxilium divinitatem; & ut dicit ſacer theologus Dionyſius III. cap. de divinis nominibus, ante omnia ab oratione incipere eſt utile, ſicut nos ipſos tradentes Deo & unientes: hæ ſunt enim ſummæ intentiones Dei gratiæ cum aguntur a mortalibus, ut inquit Triſmegiſtus Mercurius in libro de Deo.

2. Cor. 3.

Igitur ut ea dicantur a nobis quæ placeant Deo, veritatem declarent, mentes noſtras illuminent, gignant concordiam, caritatem accendant, pariant unitatem & pacem; primum cum eodem diviniſſimo theologo Pariſiorum antiſtite Areopagita videlicet Dionyſio I. cap. cæleſtis hierarchiæ, Jeſum primum lumen invocemus, quod eſt, quod verum eſt, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, per quem ad principale lumen Patrem acceſſum habemus. Etenim ut idem ait Dionyſius theologus, ſicut omnis a Patre motæ manifeſtationis luminum proceſſio in nos optime ac large provenit, ſic iterum vivifica virtus, quæ eſt Chriſtus Jeſus, reſtituens nos replet, & ad congregantis Patris unitatem & deificam ſimplicitatem convertit. Sicut enim divinum verbum per Paulum Apoſtolum teſtatur, *ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia*; origo enim fontium, ut inquit ſanctus Bernardus, & fluminum omnium eſt mare; virtutum & ſcientiarum eſt Dominus Jeſus Chriſtus, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei abſconditi: continentia carnis, cordis induſtria, mentis rectitudo, caſta conſilia, juſta judicia, ſancta deſideria ex ipſo manant. Si quis viget ingenio, ſi quis nitet eloquio, ſi quis moribus placet, inde ſcientiæ, inde ſapientiæ ſermo: quia gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt, *de cujus plenitudine omnes nos accepimus, & gratiam pro gratia*, Joan. I.

Cap. 1.

Rom. 11.

Coloſſ. 2.

Igitur in noſtris præcordiis, fundamentis jactis humilitatis, te Chriſte Jeſu huic cœpto, penes quem hominum & omnium ſanctorum communi conſenſu maris & terræ regimen

Digitized by Google

Anno Christi 1433.

eſſe voluit, certiſſima ſalus patriæ, invoco, ut noſter præſens hic ſermo, noſtra hæc inſtans oratio, noſter hic tractatus, atque pium certamen fidelium, devote flagitantibus tuam Chriſte veritatem, fructus pariat ſalutares, utque noſter actus hic opportunum ſortiatur initium, progreſſum ordinatum accipiat, atque fine competenti & debito terminetur cum effectu ſinceræ & veræ unionis. Amen.

Sed jam accedo ad tertium mihi utique neceſſarium ſumme, & valde utile, ſcilicet ad conſuetas, debitas & laudabiles proteſtationes, quibus puro & ſincero corde inhærendo puto & ſpero me ab omni erroris periculo liberari: maxime cum per hujuſmodi proteſtationes, præcipue quæ eſt omnis erroris mater & origo præſumptio evitetur, & omnium virtutum fundamentum ſtabiliatur humilitas; cui ſemper præſto adeſt illuminator & illuſtrator cordium Spiritus ſanctus, qui non
Iſai. 66. niſi ſuper humilem & manſuetum requieſcit, docens ipſum omnem veritatem neceſſariam ad ſalutem. Proteſtor igitur in primis, quod in præſenti actu & in quocumque alio per me Deo concedente fiendo in poſterum, non intendo, ſicut nec umquam intendi, aliquid dicere, aſſerere, dogmatizare, aut pertinaciter defendere, quod ſit contra fidem catholicam, ſacram ſcripturam ſane intellectam, determinationem ſacroſanctæ catholicæ & Apoſtolicæ ac Romanæ eccleſiæ, quod ſit contra communem intentionem ſanctorum doctorum ab eccleſia approbatorum, aut contra bonos mores, ſeu quod ſit quovis modo piarum aurium offenſivum. Quod ſi ex ignorantia, quæ in me maxima eſt, & inadvertentia, aut ex lapſu linguæ aliquid me contra prædicta dicere aut ſcribere contingeret, quod Deus ſua pietate dignetur avertere, ex nunc prout ex tunc & ex tunc prout ex nunc revoco & annihilo, & habeo pro non dicto, ſubjiciens me & dicta mea atque ſcripta correctioni & emendationi eccleſiæ ſanctæ Dei, & ſpecialiter hujus ſacroſanctæ generalis Baſileenſis ſynodi in Spiritu ſancto gratia legitime congregatæ, & univerſalem eccleſiam repræſentantis, & omnium aliorum, ad quos hujuſmodi deviantes aut errantes pertinet ad viam reducere veritatis; & huic proteſtationi adhæreo pro præſenti, & adhærere intendo quamdiu vitam duxero in humanis. Et utinam ſimilem proteſtationem, quoad ſingulas ejus partes, feciſſent domini qui pro regno Bohemiæ propoſuerunt, quia & ſeipſos & univerſam Chriſtianitatem a multis laboribus, anguſtiis & perturbationibus ſatis facile potuiſſent & poſſent liberare, ſe determinationi eccleſiæ catholicæ Romanæ ſubmittentes, quod quandoque, immo nunc, & ipſis & nobis Deus ſua immenſa pietate dignetur concedere.

Proteſtor inſuper toto & puro corde & ſincera intentione, quod in præſenti actu & tota collatione quam habiturus ſum coram hoc ſacro concilio Baſileenſi publice cum dictis dominis ambaſiatoribus & oratoribus regni Bohemiæ, nihil etiam privatim, non intendo aliquid dicere aut facere nutu vel ſigno quomodocumque aut qualitercumque animo vel intentione injuriandi, nec intendo uti terminis quibuſlibet in præjudicium & quovis modo in confuſionem ipſorum vergentibus; ſemper tamen manente veritate illibata, quam eccleſia catholica & Romana profitetur, in cujus defenſione ſi aliquid me dicere contigerit quod forte poſſit eiſdem rationabiliter diſplicere, ex inadvertentia, vel ex lapſu linguæ: illud ex nunc habeo pro non dicto, & rogo eoſdem dominos ut non capiant ad animum: offerens me uſque ad condignam ſatiſfactionem in omnibus, velintque recordari unius capituli in ipſorum ſalvoconductu inſerti, ſub tali verborum forma: Item liberum erit illis ſicut & nobis, ſalva pace & bona honeſtate, coram dicto concilio ſi placuerit, objicere ſive accuſare quoſcumque ſtatus exorbitantes, defectus ſibi invicem, quos ſenſerint, modeſte exponendo: velint etiam ad mentem Chriſti regulam
Matth. 7. reducere, qua dixit: *In qua menſura menſi fueritis, eadem remetietur vobis.*

Cap. 1. Fateor inſuper & proteſtor cum beato Auguſtino in libro de utilitate credendi, circa principium, quia rogavi Deum & rogo, & ſpero ita fore, ſi mihi bene conſcius ſum, quod ad hunc ſtilum, actum & tractatum pio & officioſo animo, non vani nominis appetitione ac nugatoriæ oſtentationis acceſſi: ſcit enim, ut idem inquit doctor, Deus, cui nota ſunt arcana
Cap. 2. conſcientiæ meæ, nihil me in hoc ſermone malitioſe agere, ſed ut exiſtimo accipiendum eſſe veri probandi cauſa, cui uni rei vivere jam diu ſtatuimus & incredibili ſollicitudine. Non igitur de vani nominis appetitu aut rancoris aut malitiæ hodie ſive in præſenti actu a vobis, præſtantiſſimi patres, habear ſuſpectus, niſi forſan elatio incaſtigati vultus aut verba rigida hæc depingant. Sed rogo, præſtantiſſimi domini mei, ſi hæc eveniant, recolite, quod corde profiteor, & date ſignis veniam: & ſi forſan interdum me contingat aliquid durius loqui, & a ſolita exorbitare manſuetudine, indulgete rogo fragilitati dicentis, & audacitati fideli. Non enim poſſum omnes alloqui pari corde, nec tamen ſi in me hujuſmodi contingant defectus, debent contumelia reputari ab auditoribus, ſecundum quod idem glorioſiſſimus doctor Auguſtinus declarat in conſimili caſu, in epiſtola ad Proculeianum inter epiſtolas centeſima ſeptuageſima prima: Audivi, inquit, de memorato fratre noſtro te fuiſſe conqueſtum, quod neſcio quid contumelioſe tibi reſponderit. Quod quæſo te ne illam contumeliam deputes, quoniam certum mihi eſt de non ſuperbo animo proceſſiſſe; novi enim fratrem meum. Sed ſi quid in diſputando, pro fide ſua & pro caritate eccleſiæ dixit forte ferventius, quam tua gravitas vellet audire, non illa contumacia, ſed fiducia nominanda eſt. Proinde per viſcera miſericordiæ Dei noſtri quemlibet hic aſſiſtentem rogo & obſecro, quatenus in inquiſitione veritatis prædictorum quatuor articulorum propoſitorum ſtudeat imitari atque ſervare, quod venerabilis doctor Auguſtinus in primo libro de Trinitate de ſeipſo ait: Non pudebit me, inquit, ſicubi hæſito quærere, nec pudebit ſicubi erro diſcere. Quiſquis ergo hæc audit vel legit, ubi pariter hæſitat, quærat mecum, ubi errorem ſuum cognoſcit, redeat ad me; ubi meum, revocet me: ita ingrediamur ſimul caritatis viam, tendentes ad eum de quo dictum eſt: *Quærite faciem ejus ſemper.* — Cap. 2. & 3. — Pſalm. 104.

Cum denique coram reverendiſſimis paternitatibus veſtris omni auctoritate & ſapientia præditis conſidero me tam alta & grandia tractaturum, dum coram acutiſſimis ingeniis, illuſtriſſimis & omnium litterarum peritiſſimis, inveſtigandæque veritatis divino amore flagrantiſſimis me proſpicio locuturum, profecto timor & tremor me taliter obruunt, ut potius ſilentio opus eſſet quam verbis. Nec mirum, reverendiſſimi patres: nam ſi quibuſdam etiam conſtantiſſimis dicturis in conſpectu populi ſudor erumpit, non aliter quam fatigatis & æſtuantibus ſolet; quibuſdam tremunt genua, quorumdam dentes colliduntur, lingua titubat, labia concurrunt, ut Seneca ait duodecima epiſtola ad Lucilium, quid mirum ſi & nunc & alias mihi loquenti, non in conſpectu vulgi aut rudis populi, ſed in præſentia glorioſiſſimi ſenatus totius orbis Chriſtiani, prædicta mihi contigerint & contingant? Inter hæc enim eſſe & ruborem ſcio, inquit idem philoſophus, qui graviſſimis quoque viris ſubitus offunditur, magis quidem in juvenibus apparet, quibus & plus caloris eſt, & tenera frons: nihilo minus & veteranos & ſenes tangit, & quidem numquam magis quam cum erubuerint timendi ſunt, quaſi omnem verecundiam effuderint. Sylla tunc erat violentiſſimus, cum faciem ejus ſanguis invaſerat. Nihil erat mollius ore Pompeii, numquam non coram pluribus erubuit, utique in concionibus. Fabianum, cum in ſenatum eſſet teſtis inductus, erubuiſſe memini, & hic illum mire pudor decuit. Non accidit hoc ab infirmitate mentis, ſed a novitate rei quæ inexercitatos etſi non concutit, movet naturali in hoc facilitate corporis pronos. Nam ut quidam boni ſanguinis ſunt, ita quidam incitati & mobilis, & cito in os prodeuntis. Et cetera. Hæc, ut dixi, nulla ſapientia abigit. Superius enim dixerat, poſtquam verecundiam adoleſcentis cujuſdam deſcripſerat: Rubor hic illum, quantum ſuſpicor, etiam cum ſe confirmaverit, & omnibus vitiis exuerit, ſapientem quoque ſequetur. Nulla enim ſapientia corporis aut animi vitia naturalia ponuntur. Quidquid infixum & ingenitum eſt, lenitur arte, non vincitur, alioquin haberet rerum naturam ſub imperio, ſi omnia eraderet vitia. Quæcumque attribuit conditio naſcendi & corporis temperamentum, cum multum diuque ſe animus compoſuerit, hærebunt; nihil horum vitari poteſt. Et infra: Nihil adverſus hæc ſapientia promittit, nihil proficit, ſui juris ſunt, injuſſa veniunt, injuſſa diſcedunt. Hæc Seneca in eadem epiſtola. — Epiſt. 11. ſecundum edit. Rom. Manut.

Quid plura? etſi numquam prædictis naturæ defectibus impeditus, quos, ut verum fatear, in primordiis dicendi numquam arte quacumque ab ineunte ætate mea comprimere valui; nihilo minus tamen attenta altitudine rerum, & hujus ſacratiſſimi cœtus ineffabili ſapientia, meaque inſufficientia atque inexperientia, tarditate ingenii, hebetudine ſenſuum, labilitate memoriæ, difficultate judicii, indiſcretione rationis, intellectus imbecillitate, qui ſe habet ad ea, quæ manifeſtiſſima ſunt in natura, ſicut veſpertilionis oculus ad lucem diei, ut philoſophus dicit in principio ſuæ primæ philoſophiæ: honeſtior mihi fuga eſſet, quam quod tantillus in conſpectu tantorum ac talium præſumam apparere. Grandes ſiquidem materias, ut glorioſiſſimus doctor noſter Hieronymus ait, ingenia parva non ſufferunt, & in ipſo conatu ultra vires auſa ſuccumbunt: quantoque majus fuerit quod dicendum eſt, tanto magis obruitur qui magnitudinem rerum verbis vult explicare. Sed etſi vulgi ſimilia & pedeſtria materiæ nos in præſenti tractatu dicere oporteret, in iſto nihilominus conventu ſacratiſſimo me profecto prolocutorum erubeſco, quibus non niſi difficilia intellectu, alta myſteria, & imperſcrutabilia placent ſacramentis. Neminem namque, ut nobiliſſimi oratoris teſtatur ſententia, excelſi ingenii virum delectant humilia

Anno Chriſti 1433.

& parva. Habet enim hoc optimum in ſe generoſus animus, quod ad ardua concitatur & honeſta, magnarum rerum ſpecies ad ſe vocat & attollit, atque igneæ flammæ comparatur, quæ ſurgens in rectum jacere ac deprimi poteſt non magis quam quieſcere. Vos potius, glorioſiſſimi patres, vos qui omni terreno caretis negotio, vos qui cæleſti abundatis otio, lectione continua refecti, oratione aſſidua ſaginati, quorum ſicut adipe & pinguedine repletur anima ſupernorum ſecretorum dulcedine, vos, inquam, labiis exſultationis deberetis animas eſurientium reficere, ſitientes potare, & ex ſuperabundante ſpiritus veſtri ſagina cordium ariditatem impinguare: qui ejuſdem panis verbo, quo vivunt Angeli, dulci ac ineffabili ſuavitate eſtis repleti. Hæc quidem ſunt, glorioſiſſimi patres, quæ me ſilere jubent, loqui non permittunt, & impoſita ori cuſtodia ad taciturnitatem exhortantur.

Et revera, ſi mea res eſſet hæc, & non fidei, & eccleſiæ catholicæ, cujus defenſioni etiam uſque ad ſanguinis effuſionem, ſpecialiter in ſuſceptione gradus magiſtralis, licet immeritus & indignus, juramento me adſtrinxi, longe altius pertimeſcerem. Et licet naturalis affectus, quo ex affinitate linguæ inclyto regno Bohemiæ tota cordis affectione & caritate afficior, me ab hoc certamine quamplurimum retrahat; tamen quia ſecundum utriuſque philoſophiæ divinæ pariter & humanæ doctrinam, duobus exiſtentibus amicis, ut dicit Ariſtoteles, ſanctum eſt præhonorare veritatem; ſic enim & ipſe ſolitus erat dicere: Amicus Plato, ſed magis amica veritas: quod proverbium etiam ab ipſo ſuo præceptore Platone acceperat, qui & ipſe ſolitus erat dicere: Amicus Socrates, ſed magis amica veritas. & in evangelio dicit ipſa prima Veritas: *Qui non odit patrem & matrem propter me, non eſt me dignus*: & multo magis qui non odit patriam, linguam & gentem: quod quidem odium non excludit caritatem, ex qua & ipſi pater & mater ſæpe præcipueque propter fidei veritatem odio habentur. Sic etiam & tertio Eſdræ iv. cap. dicitur: *Omnis terra veritatem invocat, cælum etiam ipſam benedicit, & omnia opera moventur & tremunt eam, & non eſt cum ea quidquam iniquum.* Et infra: *Non eſt apud eam accipere perſonas, neque differentias, ſed quæ juſta ſunt, facit omnibus, & omnes benignantur in operibus ejus*, &c. Et hæc quoad primum, ſcilicet quoad excuſationes neceſſarias & opportunas dicta ſunt cum omni humanitate & manſuetudine.

Luc. 14.

His itaque humiliter præſuppoſitis, venio ad quartum & principale noſtri actus præſentis intentum, videlicet ad reſponſionem articuli de communione diviniſſimæ euchariſtiæ ſub utraque ſpecie. Pro cujus rei exſecutione proponitur quæſtio ſub tali verborum forma: Utrum communio diviniſſimæ euchariſtiæ ſub utraque ſpecie, panis ſcilicet & vini, ſit utilis multum & ſaluti expediens, toti credentium populo neceſſaria, & a Domino præcepta Salvatore. Omiſſis argumentis pro & contra, gratia brevitatis, in determinatione hujus quæſtionis ſic procedam, quia primo proponentur quædam neceſſaria ad intelligentiam dicendorum per modum ſuppoſitionum quarumdam. Secundo ponentur concluſiones ad quæſtionem propoſitam, & tertio reſpondebo ad objecta adverſariorum & oppoſitum tenentium. Quantum ad primum, ponentur ſuppoſitiones quædam generales fundantes omnem materiam fidem & eccleſiam catholicam concernentem: quædam vero ſpeciales & propriæ ad propoſitam quæſtionem & materiam pertinentes. Pro exſecutione primæ partis, primo ſciendum eſt & notandum, quod ſicut in ſcientiis naturalibus oportet fieri reductionem ad principia quæ per priora probari non poſſunt: ſicut ſunt indemonſtrabilia & per ſe nota, quorum ſtatim cognitis terminis cognoſcitur veritas, & per ipſa omnium aliorum quæ traduntur in ſcientia cujus ſunt principia veritas innoteſcit, cujuſmodi in mathematica ſunt: Omne totum eſt majus ſua parte. Et: Si ab æqualibus æqualia demas, ea quæ remanent ſunt æqualia. Et ceteræ tales propoſitiones. Et in metaphyſica: De quolibet eſt eſſe vel non eſſe: Ita in doctrina & ſcientia fidei quæ ſupernaturalis eſt, ſunt quædam principia indemonſtrabilia & per ſe nota in lumine fidei, quæ per alia non probantur: ſed omnia alia quæ in doctrina theologiæ traduntur, habent notitiam & manifeſtationem per ipſa. Item ſicut principia indemonſtrabilia & per ſe nota ſunt plura, & tamen omnia neceſſe eſt reduci ad unum univerſaliſſimum & primum atque commune omnium quod eſt dignitas omnium dignitatum, ſicut eſt illud, De quolibet eſſe vel non eſſe, *&c.* ex cujus veritate & cognitione omnium aliorum notitia dependet & veritas, ut patet per Ariſtotelem iv. metaph. ita quamvis plures ſint articuli fidei, tamen eſt unus inter eos qui eſt janua & principium omnium aliorum; qui eſt ſimpliciter per ſe notus quoad nos, vel nullo modo variabilis in aliquod aliud quod ſit notius quoad nos in lumine fidei, per quod aut probari aut manifeſtari a priori quoquo modo poſſit in vita præſenti. Et hoc eſt credere ſanctam catholicam & Apoſtolicam eccleſiam regi & gubernari a Spiritu ſancto, nec eam poſſe ullo modo errare in his quæ fidei ſunt & neceſſitatis ad ſalutem. Et tangitur in ſymbolo, cum dicitur: Credo in Spiritum ſanctum, ſanctam catholicam eccleſiam. Quia per ipſum Spiritum ſanctum ſcilicet catholica eccleſia ſancta eſt, & gubernatur ac dirigitur per eumdem qui nec falli, nec fallere poteſt. Quod autem prædictus articulus ſit inter omnes alios primus, in quem omnes alii reſolvuntur, manifeſtum eſt. Quia ſi qua dubitatio circa alios articulos contingit, ſtatim ad ſacram ſcripturam veluti ad certiſſimam & inobliquabilem regulam communiter recurritur, & ſecundum teſtimonium veritatis ejuſdem, ſublatis dubiis veritas eluceſcit. In tali autem recurſu ad ſacram ſcripturam adhuc duplex dubium remanet. Quia cum ſacra ſcriptura non procedat ex rationibus convincentibus & ligantibus intellectum, quemadmodum in ſcientiis naturalibus, & præcipue mathematicis procedimus, oportet quod modus ſuus procedendi ſit ex auctoritate: quia, ut dicit Boetius, argumentatio ſit duobus modis, vel ex ratione, vel ex auctoritate. Et licet in ſcientiis humanis locus ab auctoritate ſit debiliſſimus, niſi pro quanto fundatur in ratione, in ſcientia tamen divina locus ab auctoritate, qui non in humana ratione fundatur, ſed etiam in divina revelatione, eſt firmiſſimus. Quæ autem ſcripturæ ſint divina revelatione traditæ, ut earum auctoritati aſſentiatur, vel quæ non, ſciri non poteſt niſi aliquo approbante, de cujus teſtimonio dubitari non poſſit. Quod utique de nullo particulari homine dici poteſt, quia quilibet talis poteſt errare.

Oportet ergo firmitatem ſcripturarum in approbationem reſolvere eccleſiæ, ſecundum quod glorioſiſſimus facit Auguſtinus qui in pluribus locis ait: Non crederem evangelio, niſi me eccleſiæ auctoritas commoveret. Quod ſi & ipſa errare poſſet, utique nil firmi in ſcientia divina remaneret. Deinde cum ſacra ſcriptura in pleriſque locis ſit ad intelligendum difficilis, in ſolvendis hujuſmodi dubiis circa fidem emergentibus, ſæpe inter doctos accidit varietas & multiplicitas opinionum, & inexterminabilis quodam modo difficultas. In hac ergo difficultate ſcripturarum & varietate opinionum, neceſſe eſt habere recurſum ad aliquod metrum vel menſuram, per cujus applicationem verum a falſo diſcernatur; quod utique non poteſt eſſe aliud in humanis, quam ipſa eccleſia ſancta catholica, quam præſupponimus errare non poſſe. Item ſicut in ſcientiis phyſicis contra negantem principia, & præcipue communiſſima, non eſt amplius diſputandum, ad probandum ipſum a priori, quia non eſt aliquid prius per quod poſſit probari, cum ponatur ſimpliciter primum, ut patet per Ariſtotelem in iv. metaphyſic. ita in doctrina fidei contra negantem articulos fidei, & ſacræ ſcripturæ veritatem, & præcipue eccleſiam regi a Spiritu ſancto, & ita non errare, quod eſt ſimpliciter primum in doctrina fidei, non eſt amplius diſputandum a priori, cum non ſit aliquod prius in quod poſſit reſolvi, ut dictum eſt. Item licet non ſit diſputandum a priori contra negantem principia, ad ipſa probandum, ut dictum eſt; tamen excipitur eorum experientia per ſenſum: & etiam, ſi adverſarius concedat aliquod eorum, quæ in lumine naturæ nota ſunt a poſteriori, ex conceſſis poteſt oſtendere defenſor principiorum eorum veritatem, ducendo ipſum ad inconveniens aliquod; aut ſolvendo rationes, ſi quas contra veritatem ipſorum adducit. Si autem nihil concedat, tunc nec diſputandum nec loquendum eſt cum ipſo, ut patet per Ariſtotelem in iv. metaphyſic. prout etiam per ſe manifeſtum eſt: ſic & in doctrina fidei a poſteriori quidem manifeſtari poſſunt & declarari quoad nos in lumine fidei ipſius principia aliquo modo, ut per exempla, & alia; & contra negantem adverſarium, ſi aliquod eorum quæ ſunt fidei concedat, ex conceſſis procedit: ut ſi adverſarius hæreticus negaret reſurrectionem futuram mortuorum, & concederet reſurrectionem Chriſti, poſſet catholicus ex reſurrectione capitis arguere reſurrectionem mortuorum. Sic & Apoſtolus ad Corinthios facit epiſtola 1. cap. xv. Si autem nil totum quæ ſunt fidei concedat, ut paganus, tunc cum ipſo de negotio fidei nihil agendum eſt, quia talis longe erit a noſtra philoſophia, ut Dionyſius ait in libro de divinis nominibus. Poterunt tamen fideles per exempla, manuductiones, & perſuaſiones aliquas, movere animos infidelium ad credendum non eſſe impoſſibilia, nec divinæ potentiæ, ſapientiæ, majeſtati & bonitati inconvenientia ea quæ fides prædicat & affirmat, atque rationes naturales ex philoſophia humana ſumptas, ſi quas in oppoſitum & in contrarium fidei mundi ſapientes adducerent, ſolvere & annullare; cum non poſſint eſſe demonſtrationes, ſed qualeſcumque perſuaſiones: quia in infallibili veritate impoſſibile eſt demonſtrare contrarium eſſe verum.

a Aug. contra epiſt. Manichæi cap. 5. 6. & lib. 11. contra Fauſtum, cap. 2. tom. 6.

Quia ergo in doctrina fidei univerſaliſſimum principium & primum eſt, eccleſiam catholicam credere a Spiritu ſancto dirigi & gubernari, ac per hoc non poſſe errare in his quæ neceſſitatis ſunt ad ſalutem, ut dictum eſt, & ex ipſo & per ipſum omnis hæreticorum nequitia eliditur: idcirco licet non a

priori,

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1433.

priori, a poſteriori tamen ad ipſum declarandum & manifeſtandum inſiſtendum eſt. Verum quia hujuſmodi declaratio atque manifeſtatio prædicti univerſaliſſimi principii, & aliorum in hoc tractatu dicendorum, præcipue & maxime ſumenda eſt ex auctoritate ſacræ ſcripturæ; quæ ſuperficie tenus & in cortice intellecta, ſuperbis hominibus & elatis multam materiam præſtat erroris: ſicut patet intueri omnes antiquas hæreſes & modernas, quæ in defenſionem ſui erroris pluribus auctoritatibus ſacræ ſcripturæ male intellectis ſe muniunt & defendunt: idcirco ut manifeſtius & clarius pateat veritas catholicæ fidei, quam in præſenti, Deo auctore & directore, defendere ſuſcepimus, & omnium hæreſeon falſitas & malitia, quædam generalia conſiderationes præmittenda, quibus in intellectu ſacrarum ſcripturarum, veluti quibuſdam regulis atque lineis, dirigamur.

In primis igitur tamquam omnium fundamentum firmiſſimum ſtabiliatur, quod omnis ſcriptura veteris & novi teſtamenti contenta in volumine Bibliæ, ſit edita ab auctoribus B ſuis Spiritu ſancto inſpirante. Et de veteri quidem teſtamento habetur 2. Petri 1. capite, ubi ait: *Non enim voluntate humana allata eſt aliquando prophetia, ſed Spiritu ſancto inſpirante locuti ſunt ſancti Dei homines*: in nomine prophetiæ tamquam in nobiliori parte includens cæteras partes ſcripturarum. De ſcripturis vero novi teſtamenti habetur Matth. 10. cap. ubi Chriſtus mittens Apoſtolos & dans eis auctoritatem prædicandi & evangelizandi, dixit eis: *Nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis.* Conſtat autem Apoſtolos conſcripſiſſe & evangeliſtas novum teſtamentum: & de Apoſtolo Paulo notum eſt, quia non ab homine, neque per hominem, ſed per revelationem Jeſu Chriſti, ut ipſe teſtatur ad Galat. 1. cap. Ex quibus ſequitur, quod principalis auctor ſacrarum ſcripturarum eſt Spiritus ſanctus, qui eſt Deus: homines vero per quos editæ & conſcriptæ ſunt, fuerunt qua- C ſi inſtrumenta & calami ejuſdem Spiritus ſancti. Unde Propheta: *Lingua mea calamus ſcribæ velociter ſcribentis.* Scriba enim doctiſſimus in lege, ut ait Hieronymus, eſt Spiritus ſanctus.

Pſalm. 44.

Secunda ſuppoſitio eſt: Tanta eſt certitudo veritatis ſacrarum ſcripturarum, ut nihil in eis aſſertive poſitum aut expreſſum poſſit eſſe mendoſum & falſum. Patet ex prima, quia auctor ipſarum ſit Spiritus ſanctus, cum ſit prima & ſumma veritas, nec fallere nec falli poteſt aut mentiri. Et patet Matth. xv. cap. *Amen quippe dico vobis, donec tranſeat cælum & terra, iota unum aut unus apex non præteribit a lege donec omnia fiant.* Et Luc. cap. xvi. *Facilius eſt cælum & terram præterire, quam de lege unum apicem cadere*; quin videlicet propter infallibilem certitudinem ita eveniat, prout lege factum eſt & expreſſum, juxta ſenſum quem intendit Spiritus ſanctus. Ad hanc veritatis regulam confirmandam ſunt quodam modo infiniti textus ſcripturarum tam veteris quam novi teſtamenti, D quos adducere longum eſſet & tædioſum. Quam regulam & Auguſtinus confirmat his verbis in libro de videndo Deum: „Fieri nullo modo poteſt, ut hæc ſacrarum litterarum auctoritas ex aliqua parte ſui mentiatur: hæc enim omnium catholicorum firma & inconcoſſa eſt ſententia: & oppoſitum dicere, eſt totius fidei noſtræ diruere fundamenta. Quamobrem tota ſacra ſcriptura debet conſiderari quaſi eſſet una propoſitio copulativa, ad cujus veritatem exigitur utramque propoſitionem & partem eſſe veram, connectens ſingulas partes, & unam affirmans, elucidans & exponens per alteram; alioquin ſi propoſitio aliqua ſacræ ſcripturæ poſita aſſertive per auctorem ſuum, qui eſt Spiritus ſanctus, eſſet falſa, tota ſcripturæ ſacræ, ſicut dicit Auguſtinus, vacillaret auctoritas.

Tertia ſuppoſitio: Sacram ſcripturam a Deo dari hominibus, divinæ bonitati fuit congruum, & humanæ ſaluti neceſſarium. Patet, quia cum bonum de ratione ſua ſit communicativum, & Deus ſit non ſolum quoddam, ſed & omne, E ſumme ac per eſſentiam bonum; utique congruum fuit & eſt, ut ſe communicet liberaliſſime omnibus creaturis, ſecundum uniuſcujuſque naturæ exigentiam, a qua, ut Plato ait, porro invidia hominis longe relegata eſt. Neque enim divinum invidum eſſe convenit, ut Ariſtoteles ponit in 1. metaph. contra poetas, qui maxime in communicatione ſapientiæ Deum invidere hominibus aſſerebant. Unde & Simonides quidam: Solus quidem Deus hunc habet honorem, inquit: virum vero „non dignum eſſe quærere quæ ſecundum ſe eſt ſapientiam: & ſecundum proverbium, ut idem Ariſtoteles ait, multa mentiuntur poetæ. Cum igitur rationalis creatura, homo ſcilicet, capax ſit ſecundum intellectum & voluntatem divinæ felicitatis, quia ad hoc ipſum idem Deus & Dominus produxit & creavit propter bonitatem ſuam, dicente Auguſt. in lib. de doctrina Chriſtiana, & allegatur a Magiſtro ſententiarum lib. „2. diſtinct. 1. Quia, inquit, bonus eſt Deus ſummus, & in

1. Metaph. cap. 2.

A quantum ſummus bonus, ſummus: ut ſi quæratur ad quid creata ſit rationalis creatura? reſpondetur, Ad laudandum Deum, & ad ſerviendum ei, & ad fruendum eo: in quibus proficit ipſa, non Deus. Deus enim perfectus, & ſumma bonitate plenus, nec augeri poteſt, nec minui. Quod ergo rationalis creatura facta eſt a Deo, referendum eſt ad creantis bonitatem, & ad creaturæ utilitatem. Et iterum ibidem Magiſter dicit: Fecit Deus rationalem creaturam quæ ſummum bonum intelligeret, intelligendo amaret, amando poſſideret, & poſſidendo frueretur. Verum quia hæc fruitio non competit homini ſecundum naturam ſuam, licet inſit ei capacitas ad eam obtinendam & habendam a natura per gratiam Dei, idcirco ipſa divina bonitas ſicut ipſum hominem ad prædictam fruitionem, quæ comprehenſionem rationis humanæ excedit, ordinavit, ſecundum id Iſaiæ LXIV. *Oculus non vidit, Deus, abſque te, quæ præparaſti diligentibus te*: ita eidem ſua liberaliſſima communicatione ſcientiam & doctrinam ſacrarum B ſcripturarum omnem humani intellectus excedentem capacitatem revelavit, per quam ad hunc finem dirigeretur. Oportet enim præcognitum eſſe finem hominibus, qui ſuas actiones & intentiones debent ordinare in finem: & hoc eſt valde homini utile & neceſſarium. Unde Apoſtolus 2. Tim. III. *Omnis ſcriptura divinitus inſpirata utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in juſtitia.*

Quarta ſuppoſitio: Sacra ſcriptura in uno eodemque ſermone habet plures ſenſus, litteralem ſcilicet & ſpiritualem. Patet per Gregorium III. lib. moral. ubi dicit: Sacra ſcriptura omnes ſcientias ipſo ſuo more locutionis tranſcendit, quia uno eodemque ſermone habet plures ſenſus. Dum narrat geſtum, prodit myſterium. Quod S. Thomas 1. par. quæſt. 1. art. x. ita declarat: Auctor ſacræ ſcripturæ Deus eſt, in cujus poteſtate eſt non ſolum quod voces ad ſignificandum accommodet, quod etiam homo facere poteſt, ſed etiam res ipſas; & ideo cum in omnibus ſcientiis voces ſignificent, hoc habet pro- C prium iſta ſcientia, quod ipſæ res ſignificatæ per vocem etiam ſignificant aliquid. Illa ergo prima ſignificatio, qua voces ſignificant res, pertinet ad primum ſenſum, qui ſcilicet eſt hiſtoricus vel litteralis ſenſus. Illa autem ſignificatio qua res ſignificatæ per voces iterum res alias ſignificant, dicitur ſenſus ſpiritualis; propter quod ſenſus ſpiritualis ſuper litteram fundatur, & eam ſupponit. Hic autem ſenſus ſpiritualis trifarie dividitur. Sicut enim dicit Apoſtolus: *Lex vetus figura eſt novæ legis*: & ipſa nova lex, ut Dionyſius dicit in eccleſiaſtica hierarchia, eſt figura futuræ gloriæ. In nova etiam lege ea quæ in capite geſta ſunt, ſigna ſunt eorum quæ nos agere debemus. Secundum ergo quod ea quæ ſunt veteris legis, ſignificant ea quæ ſunt novæ legis, eſt ſenſus allegoricus. Secundum vero quod ea in Chriſto ſunt facta, vel in his quæ Chriſtum ſignificant, ſunt ſigna eorum quæ nos agere debemus, eſt ſenſus moralis, & dicitur tropologicus: prout vero ſignificant ea quæ ſunt in æterna gloria, eſt ſenſus anagogicus: ſicut exemplariter poſſet declarari in illo verſu Pſalmiſtæ: *Lauda Jeruſalem Dominum.*

Pſalm. 147.

Quinta ſuppoſitio: Senſus litteralis ſacrarum ſcripturarum principalis eſt ille, non quem littera prætendit, ſed quem auctor earum, ſcilicet Spiritus ſanctus, intendit: patet exemplariter in ſenſu parabolico, ſive figurativo, qui ſub litterali ſenſu continetur. Nam in hujuſmodi locutionibus parabolicis per voces ſignificatur aliquid proprie & aliquid figurative: nec eſt litteralis ſenſus ipſa figura, ſed id quod eſt figuratum: ſic enim cum ſcriptura nominat Dei brachium, non eſt litteralis ſenſus, quod in Deo ſit membrum hujuſmodi corporale, quia *Spiritus eſt Deus*, ut dicitur Joannis IV. ſed id quod per hujuſmodi membrum ſignificatur, ſcilicet virtus operativa. Ex quo patet quod ſenſui litterali ſacræ ſcripturæ nunquam poteſt ſubeſſe falſum, ut dicit S. Thomas ubi ſupra.

Sexta ſuppoſitio: Fides & omnia neceſſaria ad ſalutem, tam credenda quam agenda, fundantur in ſenſu litterali: & E ex ipſo ſolo argumentatum ſumitur ad probandum ea quæ fidei ſunt, vel neceſſitatis ad ſalutem, & non ex his quæ ſecundum allegoriam vel alium ſenſum ſpiritualem dicuntur; ut Auguſtinus dicit in epiſtola contra Vincentium Donatiſtam. Et nil ſpirituali ſenſu continetur fidei neceſſarium, quod ſcriptura ſacra per litteralem ſenſum alicubi manifeſte non tradat, ut dicit S. Thomas in loco prællegato.

Septima ſuppoſitio: Sacra ſcriptura in ſenſu litterali ſane & bene intellecta eſt infallibilis fidei regula & ſufficientiſſima. Prima pars hujus ſuppoſitionis ex ſuperioribus manifeſta eſt: ſed probatur, quia cum intellectum circa ea quæ fidei ſunt contingat errare, ut patet in hæreticis, neceſſe eſt eſſe regulam aliquam, per cujus deviationem aut conformitatem percipiat ſe intellectus errare vel non errare: Alioquin ſemper in dubio maneret, & ſemper fluctuaret: & cum fides ſit circa ea quæ humanam intelligentiam & rationem excedunt, ſecundum illud Apoſtoli ad Hebræos: *Fides eſt ſubſtantia rerum ſperan-*

Hebr. 1.

darum, *argumentum non apparentium.* Et ſecundum Ambroſium: Tolle argumenta, ubi fides quæritur: & ſecundum Gregorium: Fides non habet meritum, ubi humana ratio præbet experimentum: patet, nullam humanarum ſcientiarum regulam eſſe fidei. Relinquitur ergo quod hujuſmodi regula fidei ſit ſacra ſcriptura. Hæc regula eſt Joannis xx. cap ubi ait: *Hæc autem ſcripta ſunt ut credatis quod Jeſus eſt Filius Dei, & ut credentes vitam habeatis in nomine ejus.* Et Petri ſecunda capitulo I. *Habemus firmiorem propheticum ſermonem, cui benefacitis attendentes quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco, donec dies illuceſcat, & lucifer oriatur in cordibus veſtris.* Et Apoſtoli ad Romanos xv. *Quæcumque ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, ut per patientiam & conſolationem ſcripturarum ſpem habeamus*; & patet quod prædictæ auctoritates ſunt ſacræ ſcripturæ, & de eadem ſacra ſcriptura loquuntur, & non de aliis ſcientiis humanitus adinventis. Secunda pars patet etiam, quia ſi ſacra ſcriptura non eſſet ſufficiens fidei regula, ſequeretur, quod Spiritus ſanctus inſufficienter tradidiſſet eam, qui eſt auctor ipſius. Quod de Deo, cujus omnia opera ſunt perfecta, nullo modo eſt ſentiendum.

Præterea ſi ſacra ſcriptura in aliquibus, quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem, deficeret, tunc licite & meritorie ea quæ deficiunt poſſent aliunde ſuperaddi, aut ſi aliqua eſſent ſuperflua, diminui. Sed hoc eſt prohibitum a Joanne evangeliſta Apocalypſis ultimo, ubi ita ait: *Si quis appoſuerit ad hæc, apponet Deus ſuper illum plagas ſcriptas in libro iſto: & ſi quis diminuerit de verbis libri prophetiæ hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitæ & de civitate ſancta, & de his quæ ſunt ſcripta in libro iſto.* Ex quibus verbis Joannis evangeliſtæ clare oſtenditur, in ſacra ſcriptura nihil diminute, nihilque ſuperflue contineri, quod utique congruit auctori ipſius, qui eſt Spiritus ſanctus, ut dictum eſt: cujus omnipotentiæ congruit, ut nil diminute, ſapientiæ, ut nil ſuperflue, & bonitati, ut ordine congruo noſtræ provideat neceſſitati ſalutis. Unde Proverbiorum xxx. *Sermo Dei ignitus clypeus eſt ſperantibus in ſe. Ne addas quidquam verbis illius, & arguaris inveniariſque mendax*: & loquitur de divina ſapientia. Sed pro declaratione ampliori hujuſmodi regulæ pro iſta parte ſciendum eſt, quod ſufficientia alicujus doctrinæ neceſſario intelligatur dupliciter, uno modo explicite, alio modo implicite. Et hoc verum eſt in qualibet doctrina & ſcientia. Quia nulla umquam doctrina fuit tam ſufficienter tradita, quod omnes concluſiones in ipſius principiis contentæ explicite, & in propriis terminis fuiſſent traditæ & expreſſe. Et ſic eſt in propoſito noſtro: quia nihil eſt ad fidem & ſalutem quomodocumque & qualitercumque pertinens, quod non in ſacra ſcriptura ſufficientiſſime explicite aut implicite contineatur. Unde Auguſtinus: Omnis veritas in ſcripturis continetur latens aut patens: quemadmodum & in aliis ſcientiis ſive ſpeculativis ſive moralibus & civilibus, concluſiones & determinationes in earum principiis continentur, quæ juxta exigentiam rerum, temporis, & perſonarum, atque occaſionum varietatem educuntur & explicantur, ut notum eſt cuilibet in ſcholaſticis diſciplinis erudito. Quæ quidem eductio fit per modum illationis vel determinationis, ut in proceſſu hujus operis fortaſſe clarius eluceſcet.

Item ſciendum, quod ad aliquam doctrinam addere aliquid, poteſt intelligi quatuor modis. Primo per modum explicationis, aut declarationis. Secundo per modum ſuppletionis. Tertio per modum ampliationis. Quarto per modum deſtructionis, aut contrarii. Primus modus eſt neceſſarius ut qualibet ſcientia & doctrina, & ſpecialiter in ſacra ſcriptura; non propter ſeipſam quæ ſufficientiſſima eſt & clariſſima in ſe, ſed propter nos: unde & declarantibus eam promittit præmium vitæ æternæ: *Qui elucidant me*, inquit, *vitam æternam habebunt*. Eccleſiaſtici xxiv. Secundus modus eſt neceſſarius ſcientiis ab auctoribus earum diminute & inſufficienter traditis ad ipſarum ſupplementum; cujuſmodi apud nos ſcientiæ aut philoſophiæ naturali, quam aut Ariſtoteles non plene & ſufficienter tradidit, aut ſi perfecte tradidit, ad nos non pervenit complete aut perfecte: Albertus Magnus & alii phyſicorum Latinorum multos libros & tractatus ad complementum ipſius addiderunt. Tertius modus, maxime ſi non fuerit exceſſivus, ſuſtinendus eſt & tolerandus ad bene eſſe, licet non ſit neceſſarius. Quartus modus poteſt addi in ſcientiis duobus modis: vel declarative tamquam oppoſitum oppoſito, ut verum ex ſuo contrario & oppoſito, quod eſt falſum, magis eluceſcat, ſecundum quod Ariſtoteles poſuit, & communiter dicitur: Oppoſita juxta ſe poſita magis eluceſcunt: ſcilicet unumquodque in ſua ratione: quia falſum oppoſitum vero, ejus falſitas ex comparatione veri manifeſtior fit, & e contrario veritas falſitati. Et ſic modus iſte ad primum reducitur, qui eſt utilis & laudabilis in qualibet doctrina: Vel aſſertive pro concluſione tamquam verum: & ſic cum deſtruat veritatem doctrinæ & corrumpat omnino, in qualibet doctrina tamquam venenum abjiciendum eſt, & tanto amplius quanto doctrina certior fuerit & remotior a contradictione. Unde cum ſacra doctrina ſit certiſſima in veritate, ut patet ex ſecundo hujus, propter auctoritatem ejus qui errare non poteſt, omne contrarium ejus omnimodo eſt repellendum, alioquin ſic apponens incurret plagas deſcriptas ſuperius per Joannem evangeliſtam.

Et hoc modo intelligendæ ſunt auctoritates ſcripturarum, quæ prohibent additionem vel ſubtractionem ad ſacram ſcripturam. Unde ſuper illo Deuteronomii iv. *Non addetis ad verbum quod vobis loquor, nec auferetis ex eo*, gloſſa ordinaria dicit: Docet normam æquitatis, & omnem hæreſim percutit. Vetat enim rectæ doctrinæ aliquid pravæ intentionis addere, vel aliquid veritatis ſubtrahere. Via enim regia incedendum eſt, non ad dexteram, vel ad ſiniſtram, quia rectæ viæ Domini, & juſti ambulabunt in eis. Unde Nicolaus de Lyra: Conſiderandum eſt, quod hic prohibetur additio depravans intellectum legis, non autem additio declarans aut elucidans, ſecundum quod Eccleſiaſtici xxiv. *Qui elucidant me, vitam æternam habebunt*, &c. Similiter ſuper illo; *Sermo Dei ignitus*, &c. dicit gloſſa interlinearis: Ut hæretici, qui corrumpunt ſcripturas, ne eis convincantur. Et Hieronymus ibidem. Ne corrumpas eloquia ſacrarum ſcripturarum, ſicut quidam hæretici, ut eis convincerentur, feciſſe noſcuntur. Et Nicolaus de Lyra: Ne addas quidquam quod ſit eis contrarium. Poſſunt tamen bene & meritorie addi illa quæ faciunt ad verba Domini declaranda, Eccleſiaſtici xxiv. *Qui elucidant me.* Similiter ſuper dicto Joannis Apocalypſis ultimo dicit gloſſa ordinaria; quia quoſdam ſciebat in Aſia eſſe, qui pro ſuis erroribus fovendis adderent, vel diminuerent, ſupponit excommunicationi. Et Nicolaus de Lyra: Si quis appoſuerit, *&c.* id eſt, diſcrepantia, ſicut faciebant hæretici, qui tempore illo addebant diſcrepantia a veritate evangelii, & aliqua diminuebant a veritate, dicentes Chriſtum ante Mariam non fuiſſe. Per hoc tamen non excluditur quin poſſent aliqua addi licite quæ faciunt ad declarationem totius ſacræ ſcripturæ. Et ſic fecerunt doctores ſancti. Et ad hunc modum reducitur ſi quis mandatis Chriſti dimiſſis & neglectis, alias humanas ſuperadderet traditiones, ſicut dicunt doctores ſuper illo verbo Chriſti: *Væ vobis qui decimatis mentham, cyminum & anethum, & quæ graviora ſunt legis dimittitis, ſicut miſericordiam & judicium*, Matth. xxiii. Et alibi increpat Dominus Judæos dicens: *Irritum feciſtis mandatum Dei propter traditiones veſtras.* (Matth. 15.) Et per Iſaiam prophetam: *Sine cauſa colunt me, mandata & doctrinas hominum docentes & ſequentes.* (Iſai. 29.)

Octava ſuppoſitio: Non eſt inconveniens ſub uno & eodem textu ſacrarum literarum eſſe plures ſenſus literales. Declarat hæc ſanctus Thomas ubi ſupra, dicens: Quia auctor ſacræ ſcripturæ Deus, quia omnia ſimul ſuo intellectu comprehendit, ideo non eſt inconveniens, ut Auguſtinus dicit xii. Confeſſionum, ſi etiam ſecundum literalem ſenſum in una litera ſacræ ſcripturæ plures ſunt ſenſus. Verbi gratia I. Paralipomenon xvii. capite dicit Dominus de Salomone: *Ego ero illi in patrem, & ipſe erit mihi in filium.* Et intelligitur de Salomone ad literam, in quantum fuit filius Dei per adoptionem in juventute, propter quod Nathan propheta nominavit eum amabilem Deo, ut habetur II. Reg. xii. Prædicta etiam auctoritas, *Ego ero illi in patrem*, inducitur ab Apoſtolo ad Hebræos I. tamquam dicta de Chriſto ad literam: quod patet ex hoc, quia Apoſtolus inducit eam ad probandum quod Chriſtus fuit major angelis. Talis autem probatio non poteſt fieri per ſenſum myſticum, ut dicit Auguſtinus contra Vincentium Donatiſtam, ut ſupra allegatum eſt. Prædicta igitur auctoritas completa fuit ad literam in Salomone, minus tamen perfecte, quia fuit Dei filius ſolum per gratiam: in Chriſto autem perfectius, immo perfectiſſime, qui eſt Dei Filius per naturam. Verba ſunt Nicolai de Lyra in prologo Bibliæ.

Nona ſuppoſitio. Ad recte intelligendum ſacram ſcripturam, ſecundum ſenſum ſuum literalem neceſſe eſt ſæpe ut unus & idem textus ad præcedentia vel ſubſequentia referatur, vel ad alia loca in quibus de eadem materia tractatur, quia per ipſam quandoque exponitur, & quandoque ſuppletur. Unde Auguſtinus in libro octoginta trium quæſtionum, quæſt. lxix. Solet circumſtantia ſcripturarum illuminare ſententiam. Quapropter in verbis Chriſti hæc regula diligenter notanda eſt: quia per eam perpendimus ſæpe, an verba Chriſti figurative dicta ſint an non, quia ex præcedentibus vel ex ſequentibus ibidem, vel ſimul ex utriſque vel aliis locis ſacræ ſcripturæ perpenditur & aperitur intellectus; ſicut ſi volumus intelligere quæ iſtarum locutionum figurativa ſit & quæ non: *Ego ſum vitis vera*: (Joan. 15) &, *Hoc eſt corpus meum*: (Matth. 26.) ex his quæ ſubjunguntur, aperitur intellectus. Nam ad primam ſtatim ſubjunxit ad diſcipulos, *& vos palmites*: per quam ſubjunctionem manifeſte oſtenditur, quod cum diſcipuli ſui non eſſent palmites naturales, ſed tantum figurales, quod nec ipſe erat vitis,

Anno Chriſti 1433.

cum dixit, *Ego ſum vitis*, niſi ſecundum figuram. Ad ſecundam vero ſubdit, *quod pro vobis tradetur*, per quod intelligitur, cum ipſe verum corpus ſuum & naturale, quod traxit de Virgine, tradiderit in cruce pro nobis, quod etiam illud idem corpus quod aſſumpſit de Virgine, & in quo in cruce pependit, tradiderit diſcipulis in cœna, in hoc diviniſſimo Euchariſtiæ ſacramento. Similiter ſæpe truncata ſententia per alium paſſum ſuppletur. Nam ille textus Matthæi ultimo: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit*, ſi præciſe intelligatur de fide, & de baptiſmo ſine aliis virtutibus, falſus eſt & truncatus, quia prædicta non ſufficiunt ad ſalutem; ſed oportet quod aliæ virtutes concurrant, & ſpecialiter caritas, ſine qua nec fides, nec baptiſmus proficit ad ſalutem, ut patet per Apoſtolum. Et ſimiliter facile eſſet videre in multis aliis ſanctæ ſcripturæ locis.

Decima ſuppoſitio: Ad habendum verum ſenſum litteralem ſacrarum ſcripturarum, neceſſe eſt ſummopere cum ſtudio & diligentia attendere varium modum procedendi earumdem. Nam in eodem contextu verborum ſæpe aliqua verba accipiuntur litteraliter & pure grammaticaliter, & aliqua myſtice, & ſæpe unum & idem verbum aliter & aliter: Nam illud Marci VI. *Nihil tuleritis in via niſi virgam tantum*, habet prædictam diſtinctionem, ubi hæc verba, *nihil tuleritis in via*, accipiuntur litteraliter; & ſequentia, *niſi virgam tantum*, accipiuntur myſtice pro poteſtate accipiendi victui neceſſaria. Item hoc ipſum, *niſi virgam tantum*, aliter accipitur nomine virgæ, Matthæi X. Lucæ IX. Marci VI. quia in primis locis ubi Chriſtus loquitur de miſſione Apoſtolorum, accipitur virga pro baculo, aut rebus neceſſariis humanæ ſuſtentationi; hic vero accipitur myſtice pro poteſtate accipiendi neceſſaria ab auditoribus, quam Chriſtus dedit evangelizantibus. Unde Auguſtinus in De conſenſu evangeliſtarum: Solet, inquit, quæri quomodo Matthæus & Lucas commemoraverint Dominum dixiſſe diſcipulis ut nec virgam ferrent, cum dicat Marcus: *Et præcepit eis ne quidquam tollerent niſi virgam tantum*: quod ita ſolvitur, ut ſub alia ſignificatione dictam virgam quæ ſecundum Marcum ferenda eſt, & ſub alia quæ ſecundum Matthæum & Lucam non eſt ferenda, intelligamus. Potuit enim breviter ſic dici; Nihil neceſſariorum vobiſcum feratis, nec virgam, niſi virgam tantum: ut illud quod dictum eſt, *nec virgam*, intelligatur, nec minimas quidem res: quod vero adjunctum eſt, *niſi virgam tantum*, intelligatur poteſtas: quia per poteſtatem a Domino acceptam, quæ virgæ nomine ſignificata eſt, etiam quæ non portantur non deerunt. Et ſubdit ad propoſitum: Quiſquis autem putat non potuiſſe Dominum in uno ſermone quædam figurare, quædam proprie ponere eloquia, cetera ejus inſpiciat, & videbit quam hoc temere & inerudite arbitretur. Similiter multi paſſus ſacræ ſcripturæ ſibi invicem eſſent contrarii, ſi tantum ad grammaticalem ſenſum reſpiciamus, ut patuit in prædictis locis, in quibus Matthæus & Lucas dicunt, *neque virgam*: & Marcus, *niſi virgam tantum*. Similiter Matthæi ultimo præcipitur diligi inimicus, & Lucæ XIV. præcipitur odiri pater, mater, uxor, filii, fratres, & ſorores.

Auguſtinus de conſenſu evangeliſtarum lib. 2. c. 30. Marc. 6.

Item ſæpe ſacra ſcriptura ſub uno contextu quaſi una perſona aliquando loquitur, non tamen ad idem ſingulæ partes locutionis referuntur, ſed altera ad caput, altera ad corpus refertur: ſcilicet altera ad Chriſtum, altera ad eccleſiam, quæ eſt corpus Chriſti myſticum: ſecundum quem modum intelligitur id Iſaiæ 61. *Induit me veſtimento ſalutis, & indumento juſtitiæ circumdedit me quaſi ſponſum decoratum corona, & quaſi ſponſam ornatam monilibus ſuis*. Quod enim dicitur hic, *quaſi ſponſum*, intelligitur de Chriſto capite; & id quod ſubditur, *& quaſi ſponſam*, intelligitur de ipſa eccleſia. Similiter Canticorum primo: *Oſculetur me oſculo oris ſui, quia meliora ſunt ubera tua vino*. Cum enim dicitur, *oſculetur me*, deſiderium ſponſæ ſponſum deſiderantis exprimitur. Et quod ſubditur, *Quia meliora ſunt ubera tua vino*, verbum eſt ſponſi ſponſam commendantis. Quia vero myſticum eccleſiæ corpus eſt quaſi ſagena nondum tracta ad litus, continens malos permixtos cum bonis, ideo ſæpe in ſacra Scriptura mali commendantur cum bonis quibus ſunt permixti: ſicut Oſeæ XI. *Puer Iſrael, & dilexi eum*. Et e converſo ſæpe boni vituperantur cum malis, ſicut Iſaiæ I. ſcribitur: *Cognovit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe domini ſui: Iſrael autem me non cognovit, & populus meus non intellexit*. Similiter in eodem contextu, aliquando quid ad bonos pertineat, & quid ad malos, exprimitur: ſicut Canticorum I. *Nigra ſum, ſed formoſa, filiæ Jeruſalem, ſicut tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomonis*, verba ſunt eccleſiæ, quæ ratione malorum in ipſa contentorum dicit: *Nigra ſum*: ſed ratione bonorum ſubdit, *ſed formoſa*: & quod ſubditur, quaſi pro exemplo inducitur, *Sicut tabernacula Cedar*. Cedar enim fuit filius Iſmael, a quo deſcenderunt Saraceni, & refertur ad malos. Quod autem dicitur, *ſicut pelles Salomonis*, refertur ad bonos. Per Salomonem enim intelligitur ſecundum expoſitores catholicos & Hebræos ipſe Deus, & ideo pelles ejus dicuntur, quibus operiebatur tabernaculum in quo boni colebant eum.

Anno Chriſti 1433.

Quandoque etiam ſacra Scriptura in ſuo modo loquendi tranſit de ſpecie ad genus, ſive de parte ad totum, & e converſo: ſecundum quod patet Iſaiæ XIII. ubi ſpecialiter loquitur contra Babylonem, primo dicens: *Onus Babylonis*: & deinde tranſit ad intelligendum verbum de toto mundo generaliter per hoc quod ſubditur, *A ſummitate cæli Dominus, & vaſa furoris ejus, ut diſperdat omnem terram*. Poſtea revertitur ad loquendum contra Babylonem ſpecialiter, cum dicit: *Ecce ego ſuſcitabo ſuper eos Medos qui argentum non quærant, nec aurum velint, ſed ſagittis parvulos interficient, & lactantibus uteri non miſerebuntur, & ſuper filios non parcet oculus eorum*, &c. quia Darius Medus cum Cyro nepote ſuo cepit Babyloniam, & interfecit Baltaſſar regem Babylonis, ut patet Danielis V. capite. Quia etiam diabolus cum malis conſtituit corpus malorum, ſicut & Chriſtus cum bonis conſtituit corpus eccleſiæ myſticum, dicente Gregorio homilia X. Certe iniquorum omnium diabolus caput eſt, & hujus capitis membra ſunt omnes iniqui. Ideo propter connexionem utrorumque adinvicem ſcriptura in eodem contextu loquens de uno, tranſit ad loquendum de altero, ſicut habetur Iſaiæ XIV. ubi loquens de rege Babylonis, qui erat membrum diaboli, tranſit ad loquendum de principe dæmoniorum, cum ſubditur ibidem: *Quomodo cecidiſti de cælo Lucifer, qui mane oriebaris? corruiſti in terram qui vulnerabas gentes?* Et ſimiliter habetur Ezechielis XXVIII. ubi loquens de principe tranſit ad loquendum de diabolo, cum ſubditur: *Tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia & decore, in deliciis paradiſi Dei fuiſti*.

Sæpe etiam in ſacra Scriptura contingit difficultas ex parte temporis. Quod quidem contingit quadrupliciter, videlicet per ſynecdochen, quando videlicet pars ponitur pro toto, ſicut cum dicitur in evangelio Chriſtus tribus diebus in ſepulcro jacuiſſe, cum tamen prima & tertia dies non fuerint integræ. Alio modo per minutiarum temporis omiſſionem, quæ aliquando in ſcriptura computantur, & aliquando omittuntur: ſicut cum aliquando ſcriptura loquente de aliquo numero annorum, in pluribus locis accidit varietas. Quia in uno loco numerantur minutiæ temporis, & ita videntur plures anni, in alio vero loco dimittendo dictas minutias, pauciores videntur. Tertio modo contingit ex variatione termini, quia computatio annorum aliquando incipit in uno loco a priori termino, & in alio loco a poſteriori, unde Geneſis XV. cap. dictum fuit Abrahæ: *Scito prænoſcens, quod peregrinum futurum ſit ſemen tuum in terra non ſua, & ſubjicient eos ſervituti, & affligent quadringentis annis*: Exodi XII. de iſta eadem peregrinatione dicitur, quod manſio filiorum Iſraël in terra Ægypti fuit CCCCXXX. annorum, quia computatio hujus majoris numeri incipit a Nativitate Iſaac, quæ fuit triginta octo annis poſt egreſſum Abrahæ de Haran. Quarto vero modo contingit, eo quod Scriptura ſacra loquitur de futuro per modum præteriti, ſicut Iſaiæ IX. *Parvulus natus eſt nobis*, &c. & hoc ad denotandum certitudinem prophetiæ, cujus eventus eſt de futuro ita certus ſicut jam præteriiſſet. Et hoc eſt propter certitudinem divinæ [a] præſtantiæ, ex qua fit revelatio ipſi prophetæ.

Eſt tamen advertendum, quod talis modus loquendi non habet locum niſi in prophetia prædeſtinationis, quæ eſt quando aliquod certum contingens revelatur prophetæ eo modo, quo eſt in præſcientia Dei, quæ ita infallibiliter intuetur futura, ſicut præſentia & præterita. In prophetia vero comminationis non habet locum, quæ eſt quando aliqua pœna revelatur prophetæ, infligenda populis vel alicui perſonæ particulari, non ſecundum quod eſt in Dei præſcientia, ſed ſecundum ordinem cauſarum ſecundarum, utpote ſecundum demerita hominum, ſicut eſt illa prophetia Jonæ III. *Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur*. Hanc enim ſubverſionem meruerant peccata illius civitatis: verumtamen quia talis cauſa mutabilis eſt, ideo effectus aliquando non ſequitur, ſicut in propoſito, quia Ninivitæ egerunt pœnitentiam, & ſic Dominus non inflixit eis pro tunc pœnam comminatam.

Inſuper contingit difficultas in ſcriptura propter variam mutationem recapitulationis & anticipationis in narratione, quia non ſemper eo ordine geſta & facta ſcribuntur. Et ideo quando præponuntur poſteriora, dicitur anticipatio, quando autem fit e converſo, dicitur recapitulatio, ſicut Geneſis X. dicitur de filiis Noë: *Ab his diviſæ ſunt inſulæ gentium in regionibus ſuis, unuſquiſque ſecundum [b] legem ſuam*. Et infra eodem capite: *Hi ſunt filii Elam in cognationibus & linguis*. Poſtea XI. capite dicitur: *Erat autem terra labii unius, & ſermonum eorumdem*. Ex quo patet quod illud quod dictum eſt prius de diviſione linguarum, dictum eſt per anticipationem. Similiter Geneſis II. capite, poſtquam Moyſes deſcripſerat creationem cæli & terræ, & diſtinctionem & ornatum partium mundi, dicit: *Iſta ſunt generationes cæli & terræ in die quo*

[a] Forte, præſcientiæ.

[b] Lege, linguam.

creati ſunt, &c. Ex hoc patet, quod prædicta dicuntur, & referuntur per recapitulationem. Hæ & multæ aliæ difficultates in intelligendis ſacris Scripturis interveniunt voluntate & ordinatione divina, cujus nutu & inſpiratione conſcriptæ ſunt: ad quarum difficultatum elucidationem Donatiſta quidam Tyconius nomine ſeptem regulas adinvenit, quas Auguſtinus III. de doctrina Chriſtiana proſequitur, & declarat Iſidorus de ſummo bono, Nicolaus de Lyra in prologo Bibliæ, & alii multi doctores. Quorum in aperiendis prædictis difficultatibus veſtigia ſum ſecutus.

Undecima ſuppoſitio: Prædicta difficultas in intelligentia ſacrarum Scripturarum eſt eccleſiæ valde utilis & neceſſaria, cum propter exercitium ſtudioſorum, & meritum eorumdem. Nam ſi ſingula paterent, & omnes planum haberent acceſſum ad divina cognoſcenda & capienda myſteria, humanum ingenium pigreſceret: & multi qui nunc in inquiſitione veritatis glorioſo labore occupantur, aut otio marceſcerent, aut ad illicita prolaberentur; nec in ſtudio earumdem ſcripturarum haberent illud meritum, quod eis promittitur: tum etiam propter vitandas irriſiones infidelium, & ne etiam apud fideles eadem divina myſteria vileſcerent. Unde Dominus ait Matthæi VI. *Nolite ſanctum dare canibus, & margaritas nolite projicere ante porcos*, &c.

Duodecima ſuppoſitio: Tali ac tanta difficultate in intelligentia ſacrarum Scripturarum exſiſtente, neceſſario ipſæ ſcripturæ requirunt diligentes & fideles expoſitores, qui ſint præditi ingenio, exercitati ſtudio, humiles in judicio, & immunes ab affectato vitio. Nam ex oppoſito alterius illorum quatuor, ſolet facillime falſus intellectus ſcripturæ ſuboriri. Ut ſi ſit homo hebetis ingenii, iners & neglector ſtudii, ſi ſuperbi & arrogantis judicii, ſi denique fuerit infectus & damnatus ex affectu alicujus vitii aut paſſionis, ſicut pleroſque excæcat malitia eorum, poſſint prædicta & quodlibet ipſorum tam auctoritatibus quam exemplis & rationibus multipliciter declarari. Quæ cauſa brevitatis, cum ſint ex ſe nota, relinquuntur.

Terdecima ſuppoſitio: Inter expoſitores & declaratores ſacræ Scripturæ ſumma cum diligentia facienda eſt comparatio: & illi quos conſtat habere conditiones poſitas in præcedenti ſuppoſitione, præferendi ſunt non habentibus: ſimiliter revelationem habentes, non habentibus eam; dona gratis data poſſidentes, ceteris paribus, non poſſidentibus ea. Magna enim ſtultitia & fatuitas eſt hominis, qui dimiſſis doctoribus omni ſanctitate & devotione ferventibus, ſummo ingenio præditis, exercitatis ſtudio, humilibus in judicio, & omni vitio ac paſſione ſpoliatis, qui etiam in vita & poſt mortem miraculis claruerunt, & interpretandis & exponendis ſacris ſcripturis divinas & cæleſtes revelationes habuerunt, ſequeretur homines rudes ingenio, neglectores ſtudii, ſuperbos & arrogantes ac præſumptuoſos in judicio, depravatos & infectos omni vitio, quibus a percipienda veritate humanus animus retrahitur. Sed heu impletum eſt hodie illud quod Apoſtolus prædixerat II. ad Timotheum IV. *Erit enim tempus cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria coacervabunt ſibi magiſtros prurientes auribus, & a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.* Ex quo ſequitur quod antiqui doctores, cujuſmodi fuerunt Hieronymus, Ambroſius, Auguſtinus, Gregorius, & alii qui ſimiliter prædictis conditionibus claruerunt, præferendi ſint modernis, quibus & vitæ ſanctitas, & ingenii * acuitas, & ceteræ conditiones videntur noſtris peccatis defeciſſe. Atque inter modernos illi præferendi ſunt qui plures de prædictis conditionibus participant: ac proinde convincitur & deprehenditur quorumdam arrogantia modernorum, uſurpantium ſibi illa de pſalmo: *Super omnes docentes me intellexi*: & iterum; *ſuper ſenes intellexi*: & iterum: *ſuper inimicos meos prudentem me feciſti.* Sed utinam animadverterent ſi veræ ſint cauſæ in eis quæ junguntur, *quia teſtimonia tua exquiſivi: quia lex tua meditatio mea eſt.* Sequitur ulterius quod incautiſſimum eſt fidelibus accipere & ſequi novas ſcripturarum expoſitiones aut interpretationes, quas non commendat famoſa veterum traditio, neque novorum exponentium vitæ ſanctitas, nec miraculorum atteſtatio, nec ſinceræ veritatis puritas, nec univerſalis eccleſiæ certa approbans auctoritas. Patet, quia hoc eſt ſe exponere periculo ſalutis, cum ignorantia legis Dei neminem excuſet: & e converſo omnino cautum & ſecurum eſt in exponendo & allegando ſacram ſcripturam inniti ſententiis antiquorum doctorum eccleſiæ, de quorum conditionibus & gratiis in præcedenti dicebatur: quo enim quiſque magis ratione utitur, eo majoris auctoritatis ejus verba eſſe videntur.

* Pro, acumen.

Pſalm. 118.

Quartadecima ſuppoſitio: Sicut ſacra ſcriptura recipit interpretationem & expoſitionem in ſuis verbis originalibus, ſic etiam doctores exponentes eam ſæpe recipiunt interpretationem & expoſitionem dictorum ſuorum: & comparanda ſunt dicta doctorum, & etiam unius & ejuſdem doctoris ad invi-

A cem: & ſi aliqua contrarietas in dictis eorumdem videatur, reducenda eſt ad concordiam. Et ſi omnino repugnarent, tunc accipiendus eſt ille doctor, cujus ſententia propinquior eſt veritati & ſenſui quem intendit auctor ſcripturarum, qui eſt Spiritus ſanctus, vel et quem eccleſiæ auctoritas corroborat. Similiter ſi dicta unius & ejuſdem doctoris diſſona & contraria videantur, ea accipienda eſt pars quam doctor ex intentione proſequitur, & quæ magis appropinquare videtur veritati aut ſenſui literali quem exponit. Ut ſi Auguſtinus aliquo in loco diceret communionem laicam utriuſque ſpeciei eſſe de neceſſitate ſalutis, & alibi diceret vel ſervaret oppoſitum, tunc laborandum eſſet ut dictus doctor ad concordiam reduceretur, vel ea pars eſſet amplectenda quam ex intentione proſequitur: prout facit in expoſitione capitis VI. Joannis, ubi totum illud capitulum ex intentione proſequens exponit & declarat de manducatione ſpirituali, ut clare declarabitur in ſequentibus.

Quintadecima ſuppoſitio: Sacra ſcriptura patitur in lectoribus ſuperbis, & præſumptuoſis, permittente Deo quod
B errent, & proterve agant, incidantque in varias hæreſes & errores, & hoc multiplici ratione. Neque enim omnipotens Deus & optimus hæreſes permitteret, ſicut & alia mala, niſi etiam ex ipſis poſſet & vellet melioſa bona elicere, ut Auguſtinus dicit in enchiridio: *Diligentibus*, inquit Apoſtolus, *Deum, omnia cooperantur in bonum*, ad Romanos VIII. Nam ex ipſis fideles probantur, doctores peramplius illuminantur, electi purgantur, innocentes majorem gloriam merentur, & humanæ præſumptiones merito puniuntur. Multi etenim tempore proſperitatis ſe putant eſſe bonos & firmos in fide, exemplo Petri, Lucæ XII. qui paratum ſe dixit cum Chriſto in mortem & in carcerem ire; qui tamen tempore perſecutionis aos dubitant, aut a fide labuntur. Quapropter inquit Apoſtolus I. ad Corinthios II. *Oportet hæreſes eſſe, ut qui probati ſunt, manifeſti fiant in vobis.* Ubi gloſſa dicit, Non vult Apoſtolus nec optat ut hæreſes ſint, ſed ſic futurum eſſe præ-
C dicit, ut quia hoc utile eſt, ideirco ad quid ſit utile declarans ſubdit: Ut non tantum reprobi qui dicunt, Ego ſum Pauli, ſed etiam qui probati ſunt in vobis, id eſt, inter vos, ſicut illi qui dicunt, Ego ſum Chriſti, manifeſti fiant hominibus: tunc etiam videtur qui ſint lolium ſeu zizania in agro eccleſiæ. Utiles ſunt, quia tunc doctores plus illuminantur. Unde gloſſa ex Auguſtino ubi prius: Multa quidem ad fidem catholicam pertinentia, dum hæreticorum callida inquietudine exagitantur, ut adverſus eos defendi poſſint, & conſiderantur diligentius, & intelliguntur clarius, & prædicantur inſtantius: ideoque divina providentia hæreticos multos eſſe permittit, ut cum inſultant nobis, & interrogant nos quæ neſcimus, excutiamus pigritiam, & divinas ſcripturas noſſe cupiamus. Utiles ſunt hæreſes, quia per eas electi purgantur. Unde gloſſa ubi prius: Omnes inimici eccleſiæ, vel errore cæcati, vel malitia depravati proſunt: quia ſi accipiunt poteſtatem corporaliter affligendi, exercent ejus patientiam; ſi vero male ſen-
D tiendo adverſantur, exercent ejus ſapientiam. Ab adverſario enim mora quæſtio diſcendi exſiſtit occaſio. Poſtremo utiles ſunt hæreſes, quoniam tunc videtur quomodo divina juſtitia humanas præſumptiones puniat. Sunt enim quidam hominum tantum de ſuo ingenio præſumentes, ut totam rerum naturam ſe reputent ſuo intellectu poſſe metiri, ut dicit ſanctus Thomas I. contra Gentiles: exiſtimantes id ſolum eſſe verum, quod eis videtur; & eſſe falſum, quod eis non videtur. Exempli gratia, ſi quis crederet intra cælum & circulum Lunæ eſſe omnia, neceſſe haberet credere non eſſe quidquid intra ipſum non inveniret: & ex hoc, tanto amore amplectuntur opiniones ſuas & ſectas, ut de contrariis etiam nec cogitare velint, tantoque odio averſi ſunt, ut contraria errorum ſuorum nullatenus videre, reſpicere, aut audire velint. In quibus verificatur illud Proverbiorum XVIII. *Non recipit ſtultus verba prudentiæ, niſi ea dixeris quæ verſantur in ejus corde.* Quare merito hujuſmodi præſumptio nequam venit punienda: quia ut
E dicit Apoſtolus ad Romanos I. de Romanis & ſapientibus paganorum: *Cum cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum: dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt.* Ubi gloſſa: *Obſcuratum eſt cor*, id eſt, ratio, tumore ſuperbiæ obumbrante, & ſic paulatim uſque ad inſipientiam cor eorum deductum eſt. Nebula enim erroris contexit cor eorum. Unde Leo Papa ait: Quid iniquius eſt quam iniqua ſapere, & ſapientibus doctoribus non credere? Sed in hanc inſipientiam cadunt quicumque ad cognoſcendum veritatem aliquo impediuntur obſcuro, non autem ad propheticas voces, nec ad evangelicas auctoritates, ſed ad ſemetipſos recurrunt. Et ideo magiſtri erroris exſiſtunt, quia veritatis diſcipuli non fuerunt.

Ultima ſuppoſitio pro præſenti ad noſtrum faciens propoſitum: Scriptura ſacra in ſui receptione & expoſitione authentica, atque intellectu ejuſdem plano & vero, certo & cu-

ANNO CHRISTI 1433.

juſcumque doctoris catholici expoſitio, intentio ſive ſententia, ad fidem catholicam pertinens, finaliter reſolvitur in auctoritatem, receptionem & approbationem univerſalis eccleſiæ, tamquam in primum & univerſaliſſimum doctrinæ & ſcientiæ fidei principium: ad quod probandum ex eiſdem fundatis auctoritatibus in æternum, & veritatibus ejuſdem ſacræ ſcripturæ, procedemus divina gratia & Spiritu ſancto dirigente, qui eſt in ſæcula ſæculorum benedictus. Amen. Et hæc de ſuppoſitionibus generalibus dicta ſint pro præſenti.

Quantum vero ad ſuppoſitiones ſpeciales & proprias præſentem quæſtionem diviniſſimæ euchariſtiæ concernentes, primo ſupponitur tamquam articulus fidei, quod in ſacramento divitiſſimæ euchariſtiæ ſit verum corpus Chriſti & ſanguis, licet nec ſenſu nec ratione poſſit deprehendi. Hanc ſuppoſitionem Doctor ſanctus III. parte ſummæ, quæſtione LXXV. articulo I. triplici ratione declarat. Prima ſumitur ex perfectione novæ legis reſpectu veteris. Quia ſacrificia veteris legis illud verum ſacrificium Paſſionis Chriſti ſolum in figura continebant, ſecundum illud ad Hebræos X. *Umbram habens lex futurorum bonorum, non ipſam imaginem.* Et ideo oportuit ut aliquid plus haberet ſacrificium novæ legis a Chriſto inſtitutum: ut ſcilicet ipſum Chriſtum paſſum non ſolum in ſignificatione, vel figura, ſed etiam in rei veritate contineret. Quare ratione perfectionis novæ legis & ſacramentorum ejuſdem, neceſſarium eſt dicere quod hoc ſacramentum euchariſtiæ ipſum Chriſtum contineat realiter: unde Dionyſius dicit III. capite eccleſiaſticæ hierarchiæ, quod eſt perfectiſſimum omnium ſacramentorum aliorum, in quibus virtus Chriſti participatur.

Secunda ſumitur ex perfectione caritatis & amicitiæ, qua ipſe Dominus Jeſus Chriſtus eccleſiæ ſuæ ſanctæ conjungitur, ex qua provenit, ut ſicut pro ſalute noſtra corpus verum naturæ aſſumpſit, & in eodem pro nobis paſſus eſt, ita etiam cum eodem corpore nobiſcum & cum eccleſia maneat in æternum. Nam, ut dicit Philoſophus in ethicis, maxime proprium eſt amicitiæ convivere amicis. Et quia in propria ſpecie ſecundum ſtatum mortalem non erat conveniens ut maneret nobiſcum in æternum, tum propter redemptionem noſtram peragendam, tum etiam ut reſurrectione ſua futuram noſtram reſurrectionem adſtrueret: nec etiam ſecundum ſtatum gloriæ congruebat, cum ſit alterius conditionis incompatabiliter diſtantis a natura: neceſſarium nobis & opportunum fuit, & congruum ſuæ immenſæ bonitati, caritati & amicitiæ, ut ſaltem ſub aliena ſpecie, in propria tamen corporali præſentia, ſemper & in æternum maneret cum eccleſia, ut ſic per veritatem corporis & ſanguinis ſui nos ſibi in hoc ſacramento conjungeret. Unde & ipſe Dominus dicit Joan. VI. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo.* Unde hoc ſacramentum eſt ſignum maximæ caritatis Chriſti ad nos, & noſtræ ſpei ad Chriſtum ſublevativum ex tam familiari conjunctione ipſius & noſtrum. Tertia ratio ſumitur ex perfectione fidei, quæ ſicut eſt de divinitate Chriſti, ita eſt etiam de ejus humanitate, ſecundum illud Joannis XIV. *Creditis in Deum, & in me credite.* Et quia fides eſt inviſibilium, idcirco ſicut Chriſtus, dum erat in hoc ſæculo, divinitatem ſuam exhibebat diſcipulis humanitate velatam inviſibiliter: ita & in hoc ſacramento carnem ſuam ſimul & divinitatem alienis ſpeciebus velatam modo exhibet inviſibili.

Prædicta veritas ex verbis Chriſti patet, qui ait: *Hoc eſt corpus meum quod pro vobis tradetur.* Manifeſtum eſt autem quod Chriſtus verum corpus ſuum reale & naturale pro nobis tradidit in cruce & in morte. Ergo illud idem quod ſic tradidit, dedit diſcipulis, quando dixit: *Hoc eſt corpus meum.* Item idem patet per Apoſtolum Paulum, I. Corinth. XI *Qui manducat & bibit indigne, judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini.* Ubi expreſſe Paulus non dicit, non dijudicans figuram corporis Domini, ſed ſimpliciter, corpus Domini. Propterea ſi eſſet ibi corpus Chriſti ſecundum ſolam ſignificationem, ad quid oporteret dijudicare hunc cibum ab aliis? quia quilibet panis eadem ratione poſſet ſignificare & ſignificat corpus Chriſti. Oportet igitur ponere quod ſit ibi verum corpus Chriſti. Ad hanc veritatem catholicam adſtruendam, corroborandam, & confirmandam eſt auctoritas eccleſiæ, quæ ſemper tenuit, tenet & tenebit in æternum, tam diu, quam diu hic mundus durabit, quod in hoc diviniſſimæ euchariſtiæ ſacramento ſit verus, totus, & integer Chriſtus: quæ veritas fide tenetur omnium Chriſti fidelium, approbatur doctrina univerſorum ſanctorum doctorum eccleſiæ, & innumeris miraculis exſiſtit declarata: quæ omnia peto hic haberi pro repetitis gratia brevitatis.

Secundo ſupponitur, quod in eodem diviniſſimæ euchariſtiæ ſacramento poſt conſecrationem nullo modo remanet nec remanere poteſt panis & vini ſubſtantia: quod doctor ſanctus declarat in ſenten. diſt. X. quæſt. I. triplici ratione. Prima, quia eſt contra veritatem ſcripturæ: nam ſi ſimul in hoc ſacramento eſſet corpus Chriſti cum ſubſtantia panis, corpus Chriſti eſſet ibi concomitanter & quaſi in loco, & ſic cum pronomen *hoc*, ſit demonſtrativum ſubſtantiæ, Chriſtus falſum dixiſſet porrigens panem, *hoc eſt corpus meum*, & debuiſſet potius dixiſſe, Cum hoc vel hic eſt corpus meum. Quia igitur eſt contra veritatem verborum Chriſti, ut dicit idem doctor, omnino eſt hæreticum dicere ſubſtantiam panis & vini poſt conſecrationem remanere. Secunda, quia ſic dicere eſſet dare occaſionem idololatriæ populo Chriſtiano. Nam cum huic ſacramento exhibeatur veneratio latriæ ratione præſentiæ Domini noſtri Jeſu Chriſti in ipſo *exſiſtente; ſi ibi remaneret ſubſtantia panis & vini, cum ſpecies extrinſecæ ſint ſacramento corporis Chriſti, utique non ducerent in verum corpus Chriſti per modum ſigni, ſed magis in ſubſtantiam panis, & ſic homines unum pro reliquo adorarent, quod eſſet maximum inconveniens & omnino importabile. Tertia, quia manente veritate in hoc ſacramento corporis Chriſti, prout prima ſuppoſitio præſupponit, impoſſibile eſt eamdem ſubſtantiam panis & vini remanere. Nam manifeſtum eſt quod ante conſecrationem ibi corpus Chriſti non eſt: oportet igitur quod virtute conſecrationis incipiat eſſe, ubi prius non erat. Non poteſt autem aliquid eſſe alicubi ubi prius non erat, niſi aut per loci mutationem, vel per alterius converſionem in ipſum: ſicut in domo aliqua de novo incipit eſſe ignis, aut quia illuc defertur, aut quia ibi generatur.

* Forte, exiſtentia.

Manifeſtum eſt autem quod corpus Chriſti non incipit eſſe in hoc ſacramento per motum localem, quia ab extrinſeco adveniret: primo quidem quia ſequeretur quod non remaneret in cælo; non enim quod localiter movetur pervenit de novo ad aliquem locum, niſi deſerat priorem. Secundo quia omne corpus localiter motum, pertranſit omnia media, quod hic dici non poteſt. Tertio, quia impoſſibile eſt quod unus motus ejuſdem corporis localiter moti, terminetur ſimul ad diverſa loca, cum tamen in pluribus locis corpus Chriſti ſub hoc ſacramento ſimul eſſe incipiat. Et propter hoc relinquitur, quod non poſſit aliter corpus Chriſti incipere eſſe de novo in hoc ſacramento, niſi per converſionem ſubſtantiæ panis in ipſum; quod autem convertitur in aliquid, facta converſione non manet: unde relinquitur quod ſalva veritate hujus ſacramenti, ſubſtantia panis poſt conſecrationem remanere non poteſt. Nec tamen ſubſtantia panis in præjacentem materiam, ut quidam poſuerunt, nec etiam in nihilum convertitur, ut alii dixerunt: quia, ſic fieret, non eſſet dare aliquem modum, per quem corpus Chriſti verum inciperet eſſe in hoc ſacramento ſi niſi per ſolam ſubſtantiæ panis converſionem in ipſum corpus Chriſti, ut clare deducit idem doctor III. ſummæ, eadem quæſtione, articulo tertio.

Ex prædictis ſequitur tertia ſuppoſitio: videlicet quod accidentia panis & vini quæ ſenſu deprehenduntur in hoc ſacramento poſt conſecrationem remanent ſine ſubjecto. Nam ex quo ibi fides catholica ponit eſſe verum corpus Chriſti, ut dicit prima ſuppoſitio; nec remanet ſubſtantia panis, ut dicit ſecunda, oportet quod remaneant ſine ſubjecto: quia ſi remanerent in ſubjecto, aut remanerent in ipſo corpore Chriſti, aut in aëre, aut in aliqua alia ſubſtantia. Sed non poterit dici primum, quia corpus humanum nullo modo poteſt affici hujuſmodi accidentibus; neque etiam eſt poſſibile quod corpus Chriſti glorioſum & impaſſibile exſiſtens alteretur ad ſuſcipiendas hujuſmodi qualitates. Nec poteſt dici ſecundum, quia aër non eſt hujuſmodi accidentium ſuſceptivus: quia etiam accidens non tranſit de ſubjecto in ſubjectum, ut ſcilicet idem accidens numero ſit quod primo fuit in ſuo ſubjecto, poſtmodum fiat in alio: accidens enim accipit numerum a ſubjecto: unde non poteſt eſſe quod idem numero manens ſit quandoque in hoc, quandoque in alio ſubjecto. Et videmus etiam ad oculum, quod cum hujuſmodi accidentia transferantur de loco ad locum, ad motum harum ſpecierum aër depellitur. Quod utique non fieret, ſi in ipſo aëre exſiſterent, ſicut in ſubjecto. Nec poteſt dici quod remaneant in aliqua alia ſubſtantia pari ratione, ſicut nec in ſubſtantia panis, ut ſuperius dictum eſt, cum ibi nulla remaneat. Nec hoc eſt inconveniens divinæ omnipotentiæ & ſuæ ſapientiæ, cum enim effectus magis dependeant a cauſa prima quam a cauſa ſecunda, utique nulli dubium poteſt eſſe, quod Deus, qui eſt prima cauſa ſubſtantiæ & accidentis, poſſit ſua virtute infinita conſervare in eſſe accidens, ſubtracta ſubſtantia, per quam in eſſe conſervabatur, ſicut per cauſam ſecundam: ſicut & in genere cauſæ efficientis poteſt alios effectus naturalium cauſarum producere, ſine eiſdem cauſis naturalibus, quemadmodum corpus humanum formavit ſine virili ſemine in utero Virginis. Has tres ſuppoſitiones de veritate noſtri diviniſſimi ſacramenti volui proponere duplici de cauſa. Prima eſt, quia ad ſequentia multum mihi deſervient. Secunda eſt ad aliqualiter aperiendam maledictæ & damnatiſſimæ memoriæ hæreſiarchæ Joannis Wicleff perfidiam: qui quantum in eo fuit, non divino ſed diabolico ſpiritu inſpiratus, viſus eſt tollere a cordibus fidelium fidem

Anno Christi 1433.

hujus venerabilis ſacramenti, & ſubvertere univerſam fidem & eccleſiam catholicam, ponens in forma tres concluſiones contrarias prædictis tribus veritatibus catholicis, videlicet: Chriſtus non eſt in eodem ſacramento identice & realiter in propria præſentia corporali: contra primam. Subſtantia panis materialis, & ſimiliter ſubſtantia vini materialis remanent in ſacramento altaris: contra ſecundam. Accidentia panis non manent ſine ſubjecto in eodem ſacramento: contra tertiam. Quæ ſententiæ & propoſitiones quam ſint adverſæ fidei, quam ſint blaſphemæ in Deum, in pote ejuſdem omnipotentiæ, ſummæ ſapientiæ, & ſummæ bonitati derogantes, quam ſint piarum aurium offenſivæ, quantum derogent ipſius eccleſiæ catholicæ & ſacramentorum ejuſdem dignitati, quis ſufficiat enarrare, cum etiam horror ſit nedum loqui aut audire tantas in Deum & eccleſiam blaſphemias, ſed nec etiam piis mentibus cogitare? O hominem iniquitate plenum, a omnium errore ſeductum, omni invidia ſauciatum, omni blaſphemia ſordidatum! Tibi profecto competit illa Apoſtoli ſententia, quam Act. XIII. capite protulit: *O plene omni dolo & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis juſtitiæ, non deſinis ſubvertere vias Domini rectas.*

a Forte, omni errore.

Quarta ſuppoſitio: Sciendum quod ſecundum Magiſtrum ſententiarum in IV. diſtinctione VIII. in ſacramento Euchariſtiæ tria ſunt conſideranda: videlicet id quod eſt ſacramentum tantum, id quod eſt res & ſacramentum ſimul, & id quod eſt res tantum & non ſacramentum. Primum eſt ſpecies viſibilis panis & vini, quæ poſt conſecrationem manet. Secundum eſt Corpus Chriſti verum. Tertium eſt corpus Chriſti myſticum. Primum dicitur ſacramentum, quia ſacræ rei ſignum. Hujus autem ſacramenti duæ ſunt res, quarum prima eſt contenta & ſignata, atque ſignificans; & ideo eſt res ſimul & ſacramentum. Et hæc res eſt caro Chriſti quam de Virgine traxit, & ſanguis quem pro nobis in cruce fudit: quæ res ſignificatur per ſpecies viſibiles panis & vini, & veraciter ſub eiſdem continetur: & hoc Corpus Chriſti eſt figura corporis Chriſti myſtici, & ipſum ſignificat. Alia vero res hujus ſacramenti eſt corpus Chriſti myſticum per ipſum ſacramentum ſignificatum, ſed non contentum ſub eo realiter: nec aliquid aliud ſecundum ſe ex vi hujus ſacramenti ſignificans, & ideo eſt res tantum & non ſacramentum. Unde Innocentius in ſumma de officio Miſſæ, ubi dicit; Tria quippe in hoc ſacramento ſunt diſcreta, videlicet forma viſibilis, veritas corporis, & virtus ſpiritualis. Forma panis & vini, veritas caro & ſanguis, virtus unitas & caritas. Primum oculo cernitur, ſecundum anima creditur, tertium corde percipitur. Primum eſt ſacramentum & non res. Secundum eſt ſacramentum & res. Tertium eſt res & non ſacramentum. Sed primum eſt ſacramentum geminæ rei. Secundum vero ſacramentum unius eſt, & res alterius. Tertium vero eſt res gemini ſacramenti. Nam forma panis utramque carnem Chriſti ſignificat, id eſt, veram & myſticam: ſed veram carnem continet & ſignificat, myſticam vero ſignificat, ſed non continet.

Item ſciendum quod ſecundum prædictam duplicem rem hujus ſacramenti, eſt duplex caro Chriſti ſive corpus. Una quam ſumpſit & traxit de Virgine, & ſanguis qui fuſus fuit in cruce pro nobis. De hac carne dicitur Lucæ ultimo: *Palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere.* De ſanguine vero dicitur Joan. XIX. *Et continuo exivit ſanguis & aqua.* Alia vero caro & ſanguis Chriſti eſt ſpiritualis & myſtica; id eſt, corpus Chriſti myſticum, cujus corporis caput eſt ipſe Chriſtus, reliqui vero fideles ſunt membra, de quo inquit Apoſtolus I. ad Corinth. XII. *Sicut enim corpus unum eſt & membra multa habet, omnia autem membra corporis cum ſint multa, unum tamen corpus ſunt; ita & Chriſtus. Etenim in uno ſpiritu omnes nos in unum corpus baptizati ſumus, ſive Judæi, ſive Gentiles, ſive ſervi, ſive liberi, & omnes in uno ſpiritu potati ſumus.* Et infra: *Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra de membro.* Nec eſt vis quod in prædicta diſtinctione in uno membro dicitur caro, in alio vero corpus: quia in hoc ſacramento idem ſignificant. Unde & Salvator in inſtitutione hujus ſacramenti dixit: *Hoc eſt corpus meum.* Et Joannis VI. *Caro mea vere eſt cibus.* Corpus etiam myſticum Chriſti dicitur caro Chriſti, ut dicit Magiſter ſententiarum in IV.

Hanc diſtinctionem duplicis carnis ſive Corporis Chriſti tangit Auguſtinus III. de Trinitate, dicens: Commendavit enim Chriſtus in hoc ſacramento corpus & ſanguinem ſuum, quod etiam fecit & nos ipſos: namque & nos ipſius corpus facti ſumus. Et habetur de conſecratione diſtinctione II. Commendavit. Et ſimiliter Hieronymus ſuper epiſtolam ad Epheſios. Et ponitur in gloſſa I. Corinthiorum ita dicens: Dupliciter intelligitur caro Chriſti & ſanguis: vel ſpiritualis illa atque divina, de qua ipſe ait: *Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus. Et niſi manducaveritis carnem meam & biberitis meum ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Vel ea quæ crucifixa eſt, & ſanguis qui militis effuſus eſt lancea. Et ponuntur hæc verba de conſecratione diſtinctione II. Dupliciter. Hujus itaque geminæ carnis Chriſti ipſa viſibilis ſpecies ſacramentum eſt, quia utramque ſignificat & utriuſque ſimilitudinem gerit. Sicut enim panis præ ceteris cibis corpus reficit & ſuſtentat, vinum hominem lætificat atque inebriat, ſic vera caro Chriſti & ejus ſanguis plus ceteris ſacramentis, gratiis interiorem hominem reficit & ſaginat. Similiter ſicut ex multis granis perficitur unus panis, & ex plurimis racemis vinum in unum conſluit: ſic ex multis fidelium perſonis unitas eccleſiaſtica conſtat, & conſtituitur corpus Chriſti myſticum. Unde Apoſtolus I. Corinth. X. dicit: *Unus panis & unum corpus multi ſumus.* Super quo & Auguſtinus: Unus panis & unum corpus dicitur eccleſia, pro eo quod ſicut unus panis ex multis granis, & unum corpus ex multis membris componitur, ſic eccleſia ex multis fidelibus caritate copulante connectitur. Similiter ipſa vera caro Chriſti aut ejus verus ſanguis, eſt carnis Chriſti myſticæ & ipſius ſanguinis myſtici ſignum & ſacramentum. Sicut enim vera caro Chriſti ex multis membris puriſſimis & immaculatis conſtat, ſic caro Chriſti myſtica, quæ eſt ſocietas eccleſiaſtica, ex multis perſonis à criminali macula, erroris ſcilicet vel operis, liberis conſiſtit.

Cap. 1.

Quinta ſuppoſitio: Quod ſecundum tria prædicta quæ in hoc ſacramento attenduntur, triplex eſt manducatio hujus ſacramenti & ſumptio, ſcilicet ſpecierum, veræ carnis Chriſti, & ipſius carnis myſticæ. Prima manducatio eſt pure corporalis, quia hoc ſacramentum comeſtum maſticatur, & in ſtomachum trahitur, & ſimiliter bibitum, & poſtea digeritur, & ultimo in ſubſtantiam ſumentis convertitur. Et ſic vere manducantur & bibuntur illæ ſpecies, ſub quibus veraciter continetur verum corpus Chriſti. Alia vero manducatio eſt ſumptio veri Corporis & Sanguinis Chriſti ſub dictis ſpeciebus panis & vini contenti; & hæc manducatio dicitur ſacramentalis, de qua dicitur Matth. XXVI. *Accipite & comedite, hoc eſt corpus meum.* Et ibidem: *Bibite ex hoc omnes.* Et iſta manducatio fit dupliciter; uno modo in ſacrificii oblatione. Luc. XXII. *Hoc facite*, id eſt, conficite, *in meam commemorationem.* Et ſic fit duplici ſpecie. Alio modo fit in laica ſive in ſimplici communione. Et illa ſecundum diſpoſitionem & obſervantiam eccleſiæ fit ſub una ſpecie tantum. Et prædictæ duæ manducationes pertinent ad os corporis. Tertia manducatio & bibitio eſt ſpiritualis, & hæc ad os animæ pertinet. Et hæc eſt duplex ſecundum quod duplex eſt res hujus ſacramenti. Prima primæ rei, ſcilicet veræ carnis & veri ſanguinis Chriſti, & hæc eſt devota cogitatio ſeu meditatio paſſionis Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſive ipſius Chriſti ſecundum quod ſub hoc ſacramento continetur, cum vero ſuo corpore & ſanguine, in quo multiplicem ſuſtinuit paſſionem, & quem pro nobis in ara crucis fudit. Et hanc ipſam cogitationem ſeu meditationem ſequitur ipſius recogitantis unio transformativa ad ipſum cogitatum per actum amoris.

Unde ad hanc manducationem ſpiritualem ſicut in corporali, duo requiruntur: ſcilicet maſticatio & incorporatio. Primo enim requiritur quod homo in fide vera recogitet devote paſſionem Chriſti, cujus memoriale eſt hoc venerabile ſacramentum, & hoc ſufficit quoad minores ſeu vulgares. Sed quoad majores, ultra hoc requiritur, quod devote recogitent quomodo ſub illis ſpeciebus eſt realiter & vere corpus Chriſti, Deus & homo, cum ſuo ſacratiſſimo corpore, quod pro nobis expoſuit tam multiplici paſſioni. Et quod illud ex ineffabili ſua bonitate dedit nobis in cibum animarum noſtrarum, & cetera quæ in hoc ſacramento mirabilia opera pietatis continentur. Et talis devota recogitatio maſticationi correſpondet. Secundo requiritur quod recogitans uniatur per actum amoris ipſi cogitato, ſcilicet Chriſto Domino, & in ipſum per amorem quantum poteſt transformetur. Et hoc incorporationi correſpondet. Secunda manducatio ſpiritualis, quæ in hoc ſacramento tertio principaliter attenditur, & bibitio, quæ eſt ſecundæ rei, eſt conſecutio unionis ſeu adeptio per fidem & caritatem ad membra eccleſiæ cum Chriſto capite: quam unionem tam ſacramentum quam prima res hujus ſacramenti ſignificat. Differentia inter prædictas manducationes eſt, quia prima habet veram & omnimodam rationem corporalis manducationis, ut dictum eſt, ceteræ vero non: quia caro Chriſti vera ſumpta ſacramentaliter, nec laceratur dentibus, nec ſecundum ſaporem guſtum immutat, nec convertitur in corporale manducantis nutrimentum. Similiter nec aliæ duæ ſpirituales, quia nec Chriſtus dum recogitatur ejus paſſio, aut dum ſibi mens unitur per amorem, comeditur, aut materialibus dentibus premitur, nec ſimiliter corpus Chriſti myſticum, dum quis ſibi unitur per fidem & caritatem: intelliguntur tamen & dicuntur prædictæ manducationes per aliquam ſimilitudinem ad manducationem corporalem. Sicut enim cibus corporalis nutrit, augmentat, reficit, confortat, & ſuſten-

tat corpus, & vitam conſervat: ſic & ſumptio Corporis Chriſti ſive veri in ſacramento, & recogitati per devotionem; ſive etiam myſtici per fidei & caritatis unionem, animam nutrit, augmentat, & conſervat in vita ſpirituali. Differtur tamen & per contrarium ad manducationem corporalem, quia cibus corporalis ſumptus in ſumentem & manducantem convertitur: ſed Chriſtus digne ſumptus, ſive ſacramentaliter, ſive ſpiritualiter, non in ſuſcipientem convertitur; ſed potius ipſe ſumens in Chriſtum transformatur, ſive convertitur. Unde Auguſtinus in libro ſuarum Confeſſionum dicit: Quaſi audirem vocem Dei de excelſo dicentem: Cibus ſum grandium, creſce & manducabis me: nec tu me mutabis in te ſicut cibum carnis tuæ, ſed tu mutaberis in me. Similiter in manducatione corporis myſtici, ſumens non ſibi corpus myſticum incorporat, ſed potius ipſi corpori myſtico & Chriſto capiti conjungitur, & in ipſum transformatur & incorporatur.

Item differentia eſt inter manducationem ſacramentalem & ſpiritualem, quia manducatio veræ carnis fit ore corporali, ut dictum eſt, ſub ſpeciebus ſacramentalibus: manducatio vero ſpiritualis fit ore animæ ſive intellectu & voluntate, per fidem & caritatem. Per hæc enim habitat Chriſtus in nobis, & nos in ipſo tamquam membra conjuncta capiti, ſecundum illud ad Epheſ. III. *Habitare Chriſtum per fidem in cordibus noſtris.* Et primæ Joannis IV. *Deus caritas eſt, & qui manet in caritate, in Deo manet & Deus in eo.* Prima manducatio poteſt eſſe bona & digna, & etiam indigna, & tunc ad judicium, ſecunda autem ſemper eſt bona. Prima exigit ſecundam, ut ſit ad ſalutem: ſecunda eſt ſola ſufficiens & neceſſaria ad ſalutem. Prima vocatur ſacramentalis, ſine qua multi martyres ſancti & parvuli ſalvati ſunt: ſecunda vero vocatur ſpiritualis, ſine qua nullus ſalvatur. Ultimo notandum eſt, quod licet neceſſarium ſive neceſſitas tam a theologis quam a philoſophis, & præcipue ab Ariſtotele in quinto metaphyſicæ, multipliciter diſtinguantur; tamen quantum ad præſentem ſpectat materiam neceſſarium reſpectu finis eſt tripliciter diſtinguendum: quia aliquid dicitur neceſſarium reſpectu finis ſimpliciter & abſolute, id ſcilicet, ſine quo nullo modo poteſt finis obtineri. Alio modo ex conditione ſive ex ſuppoſitione. Tertio modo neceſſarium accipitur pro utili & expedienti: ſicut reſpectu finis, qui eſt æterna felicitas, conſequendi. Aliquid dicitur neceſſarium eſſe abſolute & ſimpliciter, ſcilicet ipſa divina volitio, ſine qua impoſſibile eſt ſimpliciter & abſolute dictam felicitatem conſequi. Aliquid ex ſuppoſitione, & ex communi lege, ſicut eſt baptiſmus, de quo habetur Joannis tertio: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt intrare in regnum Dei.* Qui quidem baptiſmus non eſt ita neceſſarius ad conſequendam vitam æternam, ſicut divina volitio; quia Deus non ſic ſuam potentiam alligavit ſacramentis, ut ſine ipſis non poſſit aut non valeat dare & conferre vitam æternam cui voluerit. Aliquid autem dicitur eſſe neceſſarium reſpectu dicti finis non ſimpliciter & abſolute, nec ex ſuppoſitione, ſed ſecundum quid, quia etiam ſine eo poteſt finis obtineri, licet non ita expedite & de facili: cujuſmodi dicimus conſilia Chriſti eſſe neceſſaria, id eſt, utilia ad æternam vitam conſequendam; quia per ipſa facilius & expeditius ad dictum finem poteſt homo pervenire.

Iſtis præſuppoſitis, venio ad ſecundam partem principalem propoſitæ quæſtionis, videlicet ad proponendas concluſiones, pro ejuſdem quæſtionis deciſione: & erunt tres in numero tantummodo, quarum prima ſit iſta: Communio diviniſſimæ euchariſtiæ ſub ſpecie utraque ſcilicet panis & vini, toti credentium populo non eſt neceſſaria, primo modo accepta neceſſitate. Secunda concluſio: Communio diviniſſimæ euchariſtiæ ſub ſpecie utraque, panis ſcilicet & vini, non eſt neceſſaria toti credentium populo, ſecundo modo accepta neceſſitate, nec a Domino præcepta Salvatore. Tertia concluſio: Communio diviniſſimæ euchariſtiæ ſub ſpecie utraque, panis ſcilicet & vini, conſuetudine & ſtatuto eccleſiæ ſtantibus in oppoſitum non eſt multum utilis nec ſaluti expediens toti credentium populo, immo eſt multum inutilis, & eidem nociva. Probationi primæ concluſionis non intendo inſiſtere, cum ſit quaſi per ſe nota: quia Deus non alligavit ſuam potentiam ſic ſacramentis, ut abſque illis non poſſit & valeat ſalvare cum voluerit: niſi forte aliquis Wichlefiſta vellet dicere, quod omnia ex neceſſitate proveniant. Ex quo ſequeretur, quod ſolum per hanc viam ſacramentorum Deus poſſet ſalvare, & non aliter. A quo errore peſtifero quia video magiſtrum Joannem, qui hunc articulum propoſuit, longe remote poſitum, ideirco in hac materia me non extendo, ſed pergo ad II. quæſtionem, in qua conſiſtit pondus belli, & diei, & æſtus: quam iterum replico, videlicet: Communio diviniſſimæ euchariſtiæ ſub ſpecie utraque, panis ſcilicet & vini, non eſt neceſſaria toti credentium populo, ſecundo modo accepta neceſſitate, nec a Domino præcepta Salvatore.

Probatur hæc concluſio ſic: Laicis & non conficientibus ſufficit ad ſalutem ſumere prædictum ſacramentum ſub una ſpecie, ergo non eſt de neceſſitate ſalutis, neque de præcepto Chriſti, ſumere ſub utraque. Conſequentia nota eſt, quia ſi una ſufficit, ſequitur quod altera non ſit neceſſaria, neque de præcepto Chriſti, ut patet ex rationibus ſufficientiæ, & neceſſarii atque præcepti. Aſſumptum probatur primo per legem divinam, deinde per praxim Chriſti, per praxim Apoſtolorum & primitivæ eccleſiæ, tertio per ſacra generalia concilia, quarto per dicta ſanctorum doctorum veraciter ſe in lege divina fundantium. Poſt ſubjungentur cauſæ aliquæ & rationes pro concluſione intenta; & primo per legem divinam tam novi quam veteris teſtamenti. Nam in nova lege Chriſtus loquens de hoc ſacramento ſecundum intentionem adverſariorum, Joannis VI. quindecim vicibus, vel forte pluribus, fecit mentionem de hoc ſacramento diviniſſimo: de pane quidem & de manducatione tantum undecim vicibus, de manducatione vero carnis & bibitione ſanguinis quater: de vino vero in toto proceſſu illo non fecit mentionem: ad oſtendendum manifeſte, quod ſumere ſub altera ſpecie tantum, ſcilicet ſub ſpecie panis, ſufficit ad ſalutem; & quod ſub ipſa ſpecie panis continetur vera caro Chriſti, & verus ſanguis ipſius. Unde inquit: *Operamini non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis: hunc enim Pater ſignavit Deus.* Ecce primum teſtimonium in quo nullam mentionem facit de potu, & dicit cibum permanere & ſufficere in vitam æternam. Item: *Non Moyſes dedit vobis panem de cælo*, &c. Ecce ſecundum teſtimonium, in quo hic cæleſtis panis præfertur mannæ dato per Moyſen, quod inter hujuſmodi cibos corporales habebat omnem ſaporem ſuaviſſimum, nec erat verus panis, & quod hic ſcilicet, de quo Chriſtus loquitur, eſt panis verus: ubi iterum nulla mentio fit de potu, aut de vino. *Panis enim verus eſt qui de cælo deſcendit, & dat vitam mundo.* Ecce tertium teſtimonium de pane qui dat vitam mundo, & nihil dicit de vino. Item: *Ego ſum panis vitæ, qui venit ad me non eſuriet, & qui credit in me non ſitiet unquam.* Ecce quartum teſtimonium de pane vitæ manifeſtiſſimum, qui non ſolum tollit eſuriem, ſed etiam ſitim, ut eadem ratione ſicut cibus dicitur, & eſt, ſic etiam & potus dicatur. Item quinto: *Ego ſum panis vitæ: patres veſtri manducaverunt manna in deſerto, & mortui ſunt.* Ecce iterum dicit ſe panem vitæ, & nulla mentio fit de vino. Item ſexto: *Hic eſt panis de cælo deſcendens, ut ſi quis ex ipſo manducaverit, non moriatur.* Item ſeptimo: *Ego ſum panis vivus, qui de cælo deſcendi: ſi quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.* Item octavo: *Et panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* Item nono: *Amen amen dico vobis, niſi manducaveritis carnem Filii hominis & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Ubi primo incipit mentionem facere de bibitione ſanguinis, nullam tamen mentionem faciens de ſpecie vini. Item decimo: *Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam.* Item undecimo: *Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus.* Item duodecimo: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet & ego in eo.* In quibus ſolum quatuor locis mentio fit de potatione ſanguinis, & nullo modo de potatione vini. Et cum ſub ſpecie panis contineatur totus & integer Chriſtus, manifeſtum eſt, quod qui ſumit ſub una ſpecie, ſumit utrumque, ſcilicet carnem & ſanguinem, & adimplet Domini mandatum: *Niſi manducaveritis*, &c. ſi tamen quod de ſacramentali ſumptione intelligeretur. Deinde redit ad priſtinum modum loquendi, ſcilicet de ſolo pane, unde ſubjungit tertiodecimo loco: *Sicut miſit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem: & qui manducat me, & ipſe vivet propter me.* Et iterum quarto decimo: *Hic eſt panis qui de cælo deſcendit. Non ſicut manducaverunt patres veſtri manna in deſerto, & mortui ſunt.* Et concludit finaliter: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.*

Ecce quoties Chriſtus fecit mentionem de pane & nullam de vino: & quod qui manducat hunc panem, vivet in æternum. Unde cum in toto illo proceſſu evangelico nullam faciat mentionem de vino, ſed ſolum de pane, manifeſtum eſt quod ſumptio iſtius ſacramenti ſub ſpecie panis ſufficit ad ſalutem; cui parte in ſingulis clauſulis vitam vel æquivalens tribuit: quem utique qui manducat, veram Chriſti carnem manducat, & verum ipſius ſanguinem bibit, etiam ſi nunquam de vino guſtet. Unde & illud Chriſti præceptum implet; ſi tamen de ſacramentali ſumptione intelligatur: *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*: quia ſumendo tantum ſacramentum panis, ſumit vere utrumque, cum utrumque ſub altera ſpecie contineatur. Unde ſanctus Thomas in poſtilla ſuper Joannem ſuper eodem verbo, *Niſi*, &c. Solus ſacerdos communicat ſanguini, nec tamen eſt contra ſententiam Domini, quia qui communicat corpori, communicat etiam ſanguini, cum ſub utraque ſpecie totus Chriſtus contineatur, etiam quantum ad cor- Joan. 6.

ANNO CHRISTI 1433.

pus & quantum ad ſanguinem. Hæc ille. Si enim Chriſtus prædicto mandato voluiſſet ad utramque ſpeciem obligare fideles, procul dubio ſicut panem imitens nominavit & expreſſit, ita & vinum alicubi in prædicto proceſſu nominaſſet, quod minime fecit. Unde in hoc decipiuntur adverſarii, quia arguunt a contento ad continens, & præceptum quod determinat contentum & rem illius ſacramenti, trahunt ad continens, ſcilicet ſpecies, quæ ſunt ſacramentum tantum. Chriſtus ſiquidem poſuit præceptum ad carnem & ſanguinem dicens: *Niſi manducaveritis*, &c. & ipſi trahunt ad panem & vinum.

Ulterius manifeſta in prædicto proceſſu evangelico & verbis Chriſti contradictio implicaretur, ſi illa auctoritas, *Niſi manducaveritis*, &c. eſſet obligativa de neceſſitate & de præcepto Chriſti quoad omnes ad utramque ſpeciem: & ſic in uno illorum contradictorum prima & ſumma Veritas non diceret verum, quod nullo modo eſt dicendum: patet tamen ſequela. Nam Chriſtus in prædicto proceſſu præmiſit: *Ego ſum panis vivus, qui de cælo deſcendi. Si quis manducaverit ex hoc pane vivet in æternum.* Et iterum: *Si quis ex ipſo manducaverit, non morietur.* Et ne cuncta ſeptiens, ita concluſit in præmiſſis *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Ex quibus patet quod ad vitam habendam ſufficit ſumptio hujus ſacramenti ſub ſpecie panis. Si autem ex oppoſito illa auctoritas; *Niſi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. ut adverſarius dicit, obligat ad ſumendum panem & vinum, ſequitur expreſſa contradictio: quia ſufficit ſumere panem ad ſalutem, & non ſufficit ſumere panem ad ſalutem, quia ad hoc vinum requiritur: contradicunt, quod nullus ſanæ mentis diceret. Et confirmatur. Nam in prædicto proceſſu pro eodem accipit panem, carnem ſuam, carnem & ſanguinem, & ſeipſum: & ad omnia prædicta idem præmium appoſuit. Nam dixit primo: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.* Et declarans quis eſſet ille panis, ſubjungitur: *Et panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* Et iterum: *Qui manducat me & ipſe vivet propter me.* Ex quibus patet quod idem ſunt prædicta quatuor, ex quo idem præmium omnibus apponitur. Nam manducare panem, manducare carnem, & manducare carnem ſimul & ſanguinem bibere, nihil aliud ſunt quam manducare ipſum Chriſtum, quod erat ultimum: quia ſive ſub ſpecie panis, ſive ſub utraque ſumatur Chriſtus, in tali ſumptione nihil confert vitam niſi Chriſtus, qui ſub illis ſpeciebus continetur & ſumitur. Et ſic de primo, &c.

Item ſecundo principaliter probatur idem ex lege Chriſti, Lucæ XI. cum diſcipuli peterent ut eos Chriſtus orare doceret, ait: *Cum oratis, dicite: Pater noſter qui es in cælis*, &c. *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*, &c. Matthæi VI. dicitur: *Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie:* quod utique principaliter & ſpecialiter de pane hujus ſacramenti intelligendum plurimi ſanctorum doctorum expoſuerunt; qui materiam in nobis non ſubſtantialem, ſed ſuperſubſtantialem, ſcilicet gratiam auget & augmentat. Unde Hieronymus dicit: Quando petimus ut peculiarem vel præcipuum nobis Deus tribuat panem, illum petimus qui dicit: *Ego ſum panis vivus qui de cælo deſcendi.* Et beatus Cyprianus: Panis vitæ Chriſtus eſt, & panis hic omnium non eſt, ſed noſter eſt, hunc autem panem dari nobis quotidie poſtulamus. Ne qui in Chriſto ſumus, & euchariſtiam quotidie ad cibum ſalutis accipimus, intercedente aliquo graviori delicto dum abſentes & non communicantes a cæleſti pane prohibemur, a Chriſti corpore ſeparemur. Petimus ergo, ut qui in Chriſto manemus & vivimus, a ſanctificatione ejus & corpore non recedamus. Beatus quoque Auguſtinus in libro de bono perſeverantiæ: Perſeverantiam ergo a Domino petunt ſancti, quando petunt ne a corpore Chriſti ſeparentur; ſed in ea ſanctitate permaneant, qua nullum, quo inde ſeparari mereantur, crimen admittant. Et in collationibus Patrum dicitur: Cum dicit *hodie*, oſtendit eum quotidie eſſe ſumendum, & heſternam præbitionem ejus non ſufficere, niſi hodie quoque ſimiliter fuerit attributus: omnique tempore hanc orationem debere profundere, indigentia ejus quotidiana commonet; quia non eſt dies in quo non opus ſit nobis hujus eſu ac perceptione cor interioris noſtri hominis confirmare.

Cyprianus de oratione Dominica.

Auguſt. de bono perſeverantiæ cap. 4.

Coll. 9. c. 2.

Prædictas auctoritates adducit S. Thomas in gloſſa continua ſuper Matthæum, ubi etiam dicit: Panis ille medicina animarum eſt, deferens vitam per hominem: hunc ergo quotidie accipe, ut tibi quotidie proſit: ſic vive, ut quotidie merearis accipere. Et Lyra tractans illud Matthæi cap. 6. *Panem noſtrum quotidianum*, dicit: Omnia ſacramenta ordinantur ad hoc ſacramentum quod petimus, quando dicimus: *Panem noſtrum ſuperſubſtantialem.* Dicitur autem ſuperſubſtantialis, quia tranſcendit vitam corporalem, & perducit ad vitam æternam. Joannis VI. *Ego ſum panis vivus, qui de cælo deſcendi: ſi quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum:* & petendo hoc ſacramentum, petimus omnia alia quæ ordinantur ad ipſum. Et ſubdit Lyra: Lucas evangeliſta v. capite vocat eum panem quotidianum, quia quotidie ipſum ſumimus per miniſtros eccleſiæ, qui hoc ſacramentum percipiunt pro ſe & pro tota communitate. Ex quorum doctorum auctoritate patet quod in prædicta oratione Dominica per panem quotidianum & ſuperſubſtantialem intelligitur corpus Chriſti, quod in ſacramento altaris accipimus, quod docet nos Salvator petere ab eo. Cum igitur in prædicta oratione Chriſtus nullam fecerit mentionem de potu aut vino, ſed tantummodo de pane, manifeſtum eſt quod ſufficit ſpecies panis tantum, alioquin inſufficienter Chriſtus ſuos docuiſſet orare diſcipulos. Item Joannis I. dicitur: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Ubi per Auguſtinum ſecundum omnes doctores intelligitur Chriſtus, qui figurabatur per agnum Paſchalem comeſtum in figuram comeſtionis hujus ſacramenti. Et ſic euchariſtiæ ſacramentum hoc in loco ſub una ſpecie ſcilicet comeſtibili exprimitur. Item Lucæ XV. habetur de prodigo, quod ei pater occidit vitulum ſaginatum, per quem Chriſtus ſignificatur propter gratiæ pinguedinem: qui vitulus occiſus manducabatur, nulla mentione facta de bibitione: & licet forte biberent, non tamen fit mentio, tamquam de impertinenti; ſicut nec de lotione & de aliis quæ hujuſmodi conviviis ſolent accidere & fieri, tamquam de impertinentibus ad intentionem propoſitam: ubi inquit Lyra. *Adducite vitulum ſaginatum ut epulemur, & occidite ut manducemus*, id eſt ſacramentum euchariſtiæ fidelibus miniſtrare, in quo immolatur Chriſtus, qui eſt vitulus ſaginatus propter gratiæ pinguedinem: *ut manducemus*, quia in primitiva eccleſia non ſolum miniſtri eccleſiæ ſumebant hoc ſacramentum, ſed etiam omnis populus quotidie, ut habetur Actorum II. *Erant perſeverantes in fractione panis.*

Item tertio ex doctrina Apoſtolica. I. Corinth. V. inquit Apoſtolus: *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus*, per quem tranſire debemus de hoc mundo ad Patrem, ut dicit gloſſa. *Immolatus eſt*, quem ſcilicet edere debemus. Ubi Apoſtolus non dicit, Immolatum eſt vinum, quod bibere debemus, unde & ſubdit poſtmodum: *itaque epulemur*, & non dicit, bibamus, *in azymis ſinceritatis & veritatis*, ubi nullam mentionem facit de vino aut de potu, ſed ſolum de pane azymo, ſecundum quod eccleſia Romana conficit. Item Apoſtolus I. Corinth. in fine capitis: *Itaque, fratres mei, cum convenitis ad manducandum, invicem exſpectate. Si quis eſurit, domi manducet, ut non in judicium conveniatis.* Qui textus ſecundum gloſſam Ambroſii ſic exponitur: Itaque, fratres mei, cum convenitis in unum ad ſimilitudinem Cœnæ Dominicæ ad manducandum, ſupple, corpus Domini, invicem exſpectate, ſupple jejuni, dum omnes conveniant, ut multorum oblatio ſimul celebretur. Si quis autem eſurit, ſupple & impatiens non vult exſpectare, domi manducet, ſcilicet ſuos cibos, id eſt, pane terreno paſcatur, nec poſtea euchariſtiam ſumat, ut non in judicium, ſupple damnationis, conveniatis. Ecce quam aperte & notanter Apoſtolus, licet in præcedentibus locutus fuerat de modo quem Chriſtus tenuerat in ultima cœna, quando Apoſtolos in ſacerdotes ordinans communicavit ſub duplici ſpecie, in ſola manducatione ſui ſermonis impoſuit finem, nullam faciens mentionem de bibitione, ad manifeſte oſtendendum, quod ſufficit ſub ſpecie panis & per modum manducationis non conficientibus hoc ſacramentum ſumere.

Item quarto ex lege divina veteris teſtamenti: Manifeſtum eſt enim ſecundum Apoſtolum, quod omnia vel plurima veteris teſtamenti contingebant in figuram eorum quæ ſunt in novo teſtamento: *Omnia*, inquit, *in figuram contingebant illis.* Unde & hujus ſacramenti, quod eſt præcipuum & potiſſimum, atque finis omnium aliorum ſacramentorum novæ legis, plures figuræ præceſſerunt. Inter quas ſunt tres præcipuæ ſecundum Magiſtrum ſententiarum in IV. diſtinctione VIII. videlicet panis & vinum oblata per Melchiſedech ſub lege naturæ, agnus Paſchalis, & manna ſub lege Moſaica. Sed panis & vinum oblata per Melchiſedec ſummum Dei ſacerdotem Geneſis XIV qui Chriſtum præfiguravit, ut dicit Apoſtolus ad Hebræos VII. *Hic enim Melchiſedec rex Salem, ſacerdos Dei ſummi, qui obviavit Abrahæ regreſſo a cæde regum, & benedixit ei, cui decimas omnium diviſit Abraham. Primum quidem qui interpretatur rex juſtitiæ, deinde autem & rex Salem, quod eſt rex pacis, ſine patre, ſine matre, ſine genealogia, neque initium dierum, neque finem habens, aſſimilatus autem Filio Dei, manet ſacerdos in æternum.* De quo etiam ait Ambroſius ſuper illud Matthæi XXVI. *Accipite & comedite*, Chriſtus, inquit, ſuis diſcipulis obtulit in cœna, quod Melchiſedec repræſentat in figura. Et idem in libro de ſacramentis, & allegatur per Magiſtrum ſententiarum in diſtinctione VIII. ex hoc accipit anteriora eſſe ſacrificia Chriſtianorum quam Judæorum. Obtulit enim Melchiſedec panem & vinum, ſimilis per omnia Filio Dei, cui dicitur: *Tu es ſacerdos in*

1. Cor. 10.

Lib. 4. cap. 3.

Pſalm. 109.

Anno Christi 1433.

Matth. 26.

dos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedec. Et beatus Hieronymus ſuper illo, *Comitantibus illis accepit*, dicit: Poſtquam typicum paſcha fuerat impletum, & carnes agni cum Apoſtolis comederat, ad verum paſchæ tranſgreditur ſacramentum: ut ſicut in præfiguratione ejus Melchiſedec ſummi Dei ſacerdos panem & vinum offerens fecerat, ipſe quoque veritatem ſui corporis & ſanguinis ſic figuratum repræſentaret. Per hunc itaque Melchiſedec panis & vinum oblata, non leguntur a populo ſub utraque ſpecie ſumpta, ſed ſolum per Melchiſedec oblata. Sic etiam hodie ſolum ſacerdos celebrans ſumit ſub utraque ſpecie.

Similiter nec agnus paſchalis ſumptus reperitur cum vino vel hujuſmodi bibitione, ſed comeſtus. Et licet forte biberint, non tamen bibitio cadebat ſub præcepto. Similiter manna omne delectamentum in ſe habens ſine præcepto bibitionis ſumebatur. Quod quidem manna in ſcripturis panis Angelorum & eſca nominatur. Unde Sapientiæ XVI. *Eſca Angelorum nutriviſti populum tuum, & paratum panem de cælo præſtitiſti eis ſine labore, omne delectamentum in ſe habentem, & omnis ſaporis ſuavitatem.* Et in Pſalmo: *Panem cæli dedit eis, panem angelorum manducavit homo.* In quibus nulla mentio fit de vino aut de potu. Inſuper ſanguis in veteri teſtamento oblatus Domino in altari [a ſacerdote,] & non a populo viſus eſt immolari. Unde Levit. I. dicitur ſacerdotibus: *Sanguinem fundentes per altaris circuitum.* Et IV. ibidem. *Pro peccato ſacerdotis vel etiam totius multitudinis ſacerdos offerat vitulum, cujus ſanguinem aſpergat contra velum ſanctuarii, & de eodem ponat ſuper cornua altaris, reſiduum fundendo in baſim altaris holocauſti.* Et XVII. ibidem dicitur: *Sanguinem dedi vobis ut ſuper altare meum expietis pro animabus veſtris.* In cujus etiam ſignum ſoli ſacerdotes veteris teſtamenti utebantur libaminibus, & his ſacrificiis quæ fiebant ex fluida materia, ſcilicet oleo & vino. Item I. Regum II. capitr, quidam ſacerdos in deſiderio populi & omnium non ſacrificantium hunc cibum deſiderantium dicebat & petebat: *Dimitte me obſecro ad unam partem ſacerdotalem, ut comedam buccellam panis:* duæ enim partes ſunt ſacerdotis ſacrificantis & conficientis, ſcilicet panis & vinum: & ſub ambabus & ſub qualibet ipſarum totus & integer Chriſtus.

Pſalm. 77.

Populus itaque non ad ambas partes ſacerdotis, ſed ad unam petit & obſecrat admitti, & ad eam quæ eſt ſub ſpecie panis, ad quam utique admittitur, ut buccella corporis Dominici ſatietur. Hujus inſuper figura præceſſit, ut inquit Albertus Magnus in tractatione de officio Miſſæ, in tribus ſatis farinæ, Geneſis XVIII. Cum Abraham ſederet in oſtio tabernaculi ſui, vidit tres Angelos deſcendentes per viam, quibus tria ſata farinæ ſimilæ commixta parari fecit in ſubcinericios & azymos panes, per quod innuitur laicos ſolum ad unam ſpeciem debere admitti, eo quod de vino nullam mentionem facit. Tria vero ſata fuiſſe narrantur propter triplicem ſubſtantiam quæ in hoc ſacramento continetur, ſcilicet corpus, anima, & deitas. Similiter in comeſtione Eliæ hujuſmodi manducationis ſacramentalis expreſſiſſima figura præceſſit, quando ſubcinericium panem comedit cum potu aquæ, nulla facta mentione de vino: in cujus cibi fortitudine ambulabat quadraginta diebus & noctibus. Patet igitur ex lege divina tam novi quam veteris teſtamenti, quod communicare laicos, aut non conficientes, ſufficit ſub altera ſpecie tantum, ſcilicet panis, & per conſequens non eſſe de neceſſitate ſalutis, ſive de præcepto Chriſti, ſumere ſub utraque.

3. Reg. 19.

Secundo principaliter probatur ex praxi Chriſti: & primo quia in toto evangelio non reperitur, quod Chriſtus communicarit aliquem laicum ſub utraque ſpecie; tantummodo duodecim Apoſtolos, ut patet Joannis XIII. ubi duodecim Apoſtolorum pedes laviſſe fertur: & Marci XIV. ubi dicitur quod veſpere facto venit cum duodecim Apoſtolis, & Lucæ XXII. *Cum facta fuiſſet hora, diſcubuit, & duodecim Apoſtoli cum eo.* Quos duodecim ante in ſacerdotes ordinavit, ut dicunt communiter doctores omnes, in eadem cœna, per illa verba: *Accipite, hoc eſt corpus meum.* Et, *Hoc facite in meam commemorationem.* Et poſtmodum eos communicavit, & licet pro tunc ſolus Chriſtus conficeret & non Apoſtoli, tamen communicavit eos ſub utraque ſpecie non ut laicos, ſed ut ſacerdotes, dans eis exemplum & doctrinam, qualiter & ipſi conficientes conficere & ſumere deberent. Præterea ſi hujuſmodi communio ſub utraque ſpecie fuiſſet de neceſſitate ſalutis, nequaquam matrem alioſque utriuſque ſexus caros, qui ipſum Dominum & mentis & corporis paſſibus ſequebantur, a prædicta communione excluſiſſet: quod tamen videtur feciſſe, cum exceptis duodecim, ut dictum eſt, non legantur dictæ cœnæ interfuiſſe. Item hoc idem patet ex ſatietatibus Chriſti, quibus ſatiavit turbas, & diſcipulos ſuos ante & poſt ſuam reſurrectionem. Scribitur etenim Matthæi XIV. & Joannis IX. quod Dominus ſatiavit quinque millia hominum de quinque panibus & duobus piſcibus, & Marci VIII. habetur, quod ſatiavit quatuor millia de ſeptem panibus: in quibus ſatietatibus nulla mentio fit de potu aut vino ſive aqua aut quocumque alio liquore. Et licet non habeatur ex textu, quod ſatietates prædictæ fuerint de pane veraciter tranſſubſtantiato in corpus Chriſti, tamen veraciter tenendum eſt, quod ille panis divina potentia multiplicatus, & tam mirabiliter ſatians corpora manducantium, typum & figuram gerebat hujus ſanctiſſimi panis, qui de cælo deſcendit & dat vitam mundo. Quia ſicut ille panis ineffabili quadam ſuavitate refecit manducantium corpora, & in quadam admiratione omnes ſuſpendit; ita ut quærerent ipſum regem facere, & ut ipſum ſequerentur: ſic iſte panis cæleſtis & ſuperſubſtantialis replet ineffabili ſuavitate animas ſe digne ſumentes, & eas ſic in ſui amorem & admirationem convertit, ut nihil præter Chriſtum in cordibus ipſarum regnare permittant; ſicque ipſas trahat, ut omnibus poſtpoſitis, currant in odorem unguentorum ſuorum.

Unde Chriſtus Joannis VI. loquens de prædicta ſatietate corporali, ait: *Amen amen dico vobis, quæritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis.* Et ſtatim poſt ſubjunxit loqui de hoc ſacramentali & ſpirituali pane, ſi tamen de ſacramentali intelligitur: ut per prædictam ſatietatem corporalem manuduceret in ſatietatem ſpiritualem hujus ſanctiſſimi panis, de quo ſtatim ſubjunxit: *Operamini non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit.* Item poſt paſſionem ſuam, & habetur Lucæ ultimo: *Et factum eſt cum diſcumberet Jeſus in Emaus*, cum illis ſcilicet duobus diſcipulis Cleopha & alio, *accepit panem, benedixit & fregit, & porrigebat illis*, ubi ſecundum multos doctores, corpus ſub ſpecie panis ſolum eis tradidit, eo quod nullam facit mentionem de vino. Unde Auguſtinus in homilia de concordantia evangeliſtarum: A Chriſto facta eſt permiſſum impedimenti uſque ad ſacramentum panis, ut unitate corporis participata, removeri intelligatur impedimentum inimici, ut Chriſtus poſſit cognoſci. Item Beda ſuper eodem: Impedimentum permittit eſſe Deus, donec ad ſacramentum perveniatur: ſed percepta veritate corporis Chriſti, impedimentum inimici aufertur, ut Chriſtus poſſit agnoſci. Item Theophylactus: Sed & aliud innuit, quod ſcilicet ſumentibus ſacrum panem aperiuntur oculi eorum, ut eum cognoſcant. Magnam enim habet & ineffabilem Domini caro virtutem. Item gloſſa eſt, & Bedæ. Per panem Corpus Chriſti & ejus ſanguinem ſignabat.

Item Joannis ultimo Chriſtus manifeſtavit ſe diſcipulis ſeptem ad mare Tiberiadis, ubi accepit panem & piſcem aſſum, & dabat eis. Quod verbum tractans Innocentius dicit: Per aſſum piſcem quem Chriſtus cum ſuis diſcipulis comedebat, intelligi debet corpus Chriſti quod in ara crucis aſſatum fuit. Unde beatus Gregorius in homilia XXVII. dicit: Per aſſum piſcem intelligi debet mediator Dei & hominum, pro nobis paſſus. Et patet quod ibi nulla mentio fit de potu vel vino. Item ſequenti die poſt inſtitutionem prædicti ſacramenti Chriſtus docuit exemplo & opere non ſolum non eſſe de neceſſitate ſalutis ſumere ſub utraque ſpecie quoad laicos, ſed nec ſimpliciter ſumptionem prædicti ſacramenti, ut in latrone, cui mox credenti & dicenti: *Memento mei Domine, dum veneris in regnum tuum;* promiſit Dominus paradiſum dicens: *Hodie mecum eris in paradiſo*, abſque quacumque hujus ſacramenti perceptione. Quod etiam in innumeris martyribus probatum eſt: qui abſque hujus perceptione ſacramenti ad regna cæleſtia feliciter pervenerunt. Quod & de pueris baptizatis ſancta tenet eccleſia.

Item probatur ex praxi Apoſtolica & primitivæ eccleſiæ ſimul, quia dicitur Actorum II. *Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis* ſancti, ſecundum gloſſam, ut Magiſter hiſtoriarum in ſcholaſticis hiſtoriis exponit fractionem panis, id eſt, euchariſtiæ: quia in primitiva eccleſia fideles crebro communicabant, & conveniebant ad percipiendam euchariſtiam: in quo loco ſcriptura nullam mentionem facit de vino aut de potu. Eodem modo & Albertus Magnus exponit de Apoſtolis & de illa fractione panis.

Item de nullo Apoſtolorum legitur quod hujuſmodi communionem duplicis ſpeciei practicaverint quoad laicos, vel de eo doctrinam tradiderint aut præceptum, excepto Paulo Apoſtolo, qui recitative Corinthiis narrat, qualiter Chriſtus ſub duplici ſpecie hoc ſacramentum inſtituerat, & ſolum Corinthiis apud quos ſolum erat hujuſmodi conſuetudo. Et indubitanter ſi fuiſſet Chriſti præceptum indifferenter, quoad omnes, communicare ſub utraque ſpecie, ſanctus Paulus expreſſius ſcripſiſſet de ipſo tam Corinthiis quam & aliis fidelibus, quibus ſuas tranſmiſit epiſtolas; præcipue Romanis qui erant caput mundi, & Hebræis pro quibus cupiebat eſſe anathema ut eos lucrifaceret. Similiter quilibet Apoſtolorum & evangeliſtarum ſcripſiſſet aliquid de hujuſmodi præcepto ſine quo non eſſet ſalus hominibus, quod quia non fecerunt, ideo in-

Anno Christi 1433.

dubitanter tenendum eſt quod non ſit præceptum Chriſti.

Idem patet ex praxi multorum ſanctorum antiquorum, & præcipue in primitiva eccleſia, de ſancta Petronilla beati Petri Apoſtoli filia. de qua ſic in ejus legenda legitur, quod in extremis poſt multa jejunia & orationes corpus Domini ſuſcepit, & demum in lecto ſe reclinans, poſt triduum ad Chriſtum migravit. Item atteſtatur beatus Euſebius ad Damaſum Portuenſem epiſcopum de morte glorioſiſſimi Hieronymi, ubi refert quomodo beatus Hieronymus varie & multipliciter ſacramentum Dominicum recommendans, eucharistiæ ſacramentum ſub ſpecie panis ab alio ſuſcepit, ubi refert verba Hieronymi in hunc modum: Rogo vos fratres, ut Domini mei afferatis corpus, quatenus in ſuo lumine videam lumen, ut firmans ſuper me oculos ſuos, det mihi intellectum & inſtruat me in via hac qua gradior. His verbis finitis poſt longas orationes vir Dei glorioſus ſacrum Domini corpus ſuſcipiens ad terram ſupinus rediit. Hæc Euſebius.

Sic & idem beatus Euſebius in extremis poſitus ſub ſpecie panis communicavit, ut de eo ſcribit beatus Cyrillus in epiſtola ad beatum Auguſtinum de mirabilibus glorioſiſſimi Hieronymi. Ille etiam modo beatus Ambroſius in extremis communicavit de manibus beati Honorati Vercellenſis epiſcopi. Idem habetur de beato Benedicto: de quo in legenda ſua dicitur, quod ultima die exitus ſui, in oratorium portari ſe fecit, & ibi exitum ſuum Dominici corporis perceptione munivit. Item refert beatus Gregorius tertio dialogorum, quod beatus Agapitus Papa quemdam claudum & mutum ſub una ſpecie communicans eum plene ſanavit. Item habetur de beata Lucia, quod ipſa ſpiritum non tradidit poſt gladii in guttur ejus immerſionem, donec ſacerdos corpus Dominicum ei traderet. Idem de beato Dominico & Franciſco & in multis aliis ſanctis habetur per omnia.

Item Wilhelmus in ſuo ſacramentali Hugonem de ſancto Victore ſub una ſpecie tantum communicare debuiſſe narrat, ſub his verbis: Quod cum Hugo de ſancto Victore excellentiſſimus doctor ultima infirmitate laboraret, corpus Domini inſtanter petebat ſibi dari. Et cum nullum cibum continere poſſet, fratres ejus turbationem timentes ſimplicem hoſtiam illi obtulerunt, quod ille cognoſcens per ſpiritum, ait. Miſereatur veſtri Deus, fratres, cur me ita deludere vultis? iſte quem portaſtis, non eſt Dominus Deus meus. Et illi attoniti mox corpus Domini attulerunt. Sed ipſe videns ſe non poſſe recipere, elevatis in cælum oculis ac manibus ſic oravit: Aſcendit filius ad Patrem & ſpiritus ad Deum qui miſit illum. & inter hæc verba emiſit ſpiritum, & corpus Domini ibidem diſparuit. Ecce quam manifeſta & clara narratione refert hic doctor ſanctum Hugonem debuiſſe ſub una tantum ſpecie communicare.

Tertio principaliter probatur ex doctrina & inſtitutione ſacrorum conciliorum. Nam ut habetur ex libro conciliorum Iſidori, ita in ſexta Conſtantinopolitana ſynodo legitur: Citra ſanguinem cærimonias in eccleſiis celebramus: ita quippe accedimus ad benedictiones arcanas, & ſanctificamur, participes effecti tam ſanctæ carnis quam pretioſi ſanguinis Chriſti. Ecce quam aperte hæc ſancta ſynodus ponit diſtinctionem inter communionem laicam & ſacerdotalem. Nam quoad laicos dicit: Citra ſanguinem cærimonias in eccleſiis celebramus: & vocat communionem laicam cærimonias, quia præcepto & ſtatuto eccleſiæ introducta eſt. Quoad ſacerdotes vero ſubjungit: Ita quippe accedimus ad benedictiones arcanas, & ſanctificamur participes effecti tam ſanctæ carnis quam pretioſi ſanguinis Chriſti. Nam ſi utraque pars iſtius decreti ad laicos vel ad ſacerdotes ſine diſtinctione referretur, utique manifeſtam implicaret contradictionem. Nam in prima parte excludit ſanguinem, cum dicit: Citra ſanguinem: & in ſecunda dicit: Participes effecti tam ſanctæ carnis quam pretioſi ſanguinis. Clarum igitur eſt hoc decretum, nec aliquo modo poteſt inficiari aut infringi.

Ex Toletano XI. Cap. 11.

Idem longe clarius oſtendit undecimum Toletanum concilium ita dicens: Cum nihil in divino canone debeat eſſe confuſum, nihil dubium, nil etiam indiſcretum, in collatione noſtri cœtus relectus eſt canon Toletani primi concilii, in quo præceptum eſt, ut ſi quis acceptam a ſacerdote euchariſtiam non ſumpſerit, velut ſacrilegus repellatur: nec adjecta eſt ibi diſcretio voluntatum: cum infidelis hæc & talia infideliter agat, at fidelis accipiat fideliter quod naturalis illum neceſſitas deglutire non ſinit. Solet enim humanæ naturæ infirmitas in ipſo mortis exitu prægravata tanto ſiccitatis pondere deprimi, ut nullis ciborum illationibus reficiatur, ſed vix tantumdem illati delectetur poculi gratia ſuſtentari. Quod etiam in multorum exitu vidimus; qui optatum ſuis votis ſacræ communionis exſpectantes viaticum, collatam ſibi a ſacerdote euchariſtiam rejecerunt; non quod infidelitate hoc agerent, ſed quod præter Dominici calicis hauſtum traditam ſibi non poſſent euchariſtiam deglutire. Ex quo decreto manifeſte oſtenditur, quod etiam tempore primi concilii Toletani infirmi tantummodo ſola hoſtia communicabant. Quod patet ex declaratione ſuprapoſiti decreti. Nam refert quod primum concilium Toletanum fecerat ſtatutum, ut quicumque euchariſtiam a ſacerdote acceptam non ſumeret, velut ſacrilegus repelleretur. Et quia in hoc decreto non fuerat facta diſtinctio de voluntate & neceſſitate, cum & infidelis hæc talia infideliter agat, & fidelis accipiat fideliter quod naturalis illum neceſſitas deglutire non ſinit: declarat ſequens concilium quia cum multi fideles in exitu mortis poſiti, tanto ſiccitatis pondere deprimuntur, ut nihil poſſint deglutire, niſi aliquo poculento vel liquido mediante; manifeſtum eſt quod tales accipiendo euchariſtiam, hoſtiam ſcilicet ſine poculo, bona & ſancta intentione, ſi eam propter ſiccitatem rejicerent, non incurrerent ſacrilegii crimen. Et hoc per experientiam probant ſancti patres in dicto concilio exſiſtentes. Quod etiam, inquiunt, in multorum exitu vidimus, qui optatum ſuis votis ſacræ communionis exſpectantes viaticum, collatam ſibi a ſacerdote euchariſtiam rejecerunt, non quod infidelitate hoc agerent, ſed quod præter Dominici calicis hauſtum traditam ſibi non poſſent euchariſtiam deglutire. Ex quo luce clarius patet, quod ſub ſola ſpecie panis tunc temporis ſacra communio miniſtrabatur infirmis, ut cum: Præter Dominici calicis hauſtum. Quia quando euchariſtia ſine calice miniſtrabatur, ideo ſæpe ex hujuſmodi ſiccitatis pondere gravati cogebantur rejicere quam deglutire non valebant. Et hoc eſt quod dicit: Sed quod præter Dominici calicis hauſtum traditam ſibi non poſſent euchariſtiam deglutire.

Concilii Remenſis, cap. 2.

Item ſimiliter ex concilio Remenſi oſtenditur, & habetur de communione & conſecrat. diſtinctione 11. cap. Pervenit: ubi declaratur quod ſufficit dare euchariſtiam ſive hoſtiam infirmis ſine vino. Nam quidam preſbyteri in tantum parvipendebant divina myſteria, ut laico aut feminæ ſacrum corpus traderent ad deferendum infirmis. Quos ſancta ſynodus graviter reprehendit, & ſtatuit quod talis temeraria præſumptio amplius fieri non debeat, ſed preſbyter per ſemetipſum debeat infirmum communicare. in quo decreto ſolum fit mentio de Corpore Chriſti, & nullo modo de vino aut de ſanguine. Tenor vero dicti decreti eſt talis: Pervenit ad notitiam noſtram quod quidam preſbyteri in tantum parvipendant divina myſteria, ut laico, aut feminæ ſacrum corpus Domini tradant ad deferendum infirmis: & quibus prohibetur ut nec ſacrarium ingrediantur, nec ad altare appropinquent, illis ſancta ſanctorum committunt: quod quam ſit horribile, quamque deteſtabile, omnium religioſarum animarum advertit prudentia: ideo interdicit per omnia ſynodus ne talis temeraria præſumptio ulterius fiat, ſed omnibus modis preſbyter per ſemetipſum infirmum communicet. Quod ſi aliter fecerit, gradus ſui periculo ſubjacebit.

Item ex concilio Vormatienſi, eadem diſtinctione, cap. Preſbyter, præcipitur quod preſbyter euchariſtiam, id eſt, hoſtiam, ut dictum eſt, ſemper habeat paratam, ut quando quis infirmatus fuerit, ſtatim eum communicet, ne ſine communione moriatur. Unde dicit Canon: Preſbyter euchariſtiam ſemper habeat paratam, ut quando quis infirmatus fuerit, ſtatim eum communicet, ne ſine communione moriatur. Super quo ait gloſſa: Sanguinem non præcipit ſervare, quia opus eſſet nimia cautela in eo ſervando. Et addit archidiaconus: Addere præterea non eſt opus, quia ubi eſt corpus, ibi eſt & ſanguis. Et in gloſſa ſuper cap. Comperimus, eadem diſtinctione ſuper verba, Aut integra percipiant; Hoc intelligo de conficiente: nam infirmus, vel ſanus, in neceſſitate ſine vino corpus ſumere poteſt. Ex quibus omnibus patet, quod communio ſub utraque ſpecie non eſt de neceſſitate ſalutis, ex quo per ſacra concilia ſanis pariter & infirmis concedebatur tantummodo ſub una ſpecie. Item non ſolum infirmis ſacerdotibus, ſed etiam ſanis ab eorum officiis depoſitis a ſacris conciliis conceſſa eſt unius ſpeciei communio. Unde diſt. 1. cap. Si epiſcopus: & habetur ex concilio Agathenſi; dicitur: Quod ſi epiſcopus, preſbyter, aut diaconus capitale crimen commiſerit, aut chartam falſaverit, aut falſum teſtimonium dixerit, ab officii honore depoſitus, in monaſterium detrudatur, & ibi quamdiu vixerit, laicam tantummodo communionem accipiat.

Cap. 50.

Eumdem modum loquendi habet Pelagius Papa de laica communione, diſtinctione L V. ubi ita dicit: Si evangelica monitio iracundiam nec uſque ad verbum furentem proſilire permittit, ne ſi raca fratri ſuo quis dixerit, ſit reus gehennæ ignis, quali putamus pœna plectendus eſt, qui non ſolum pugnis impie percuſſit in Levitici ordinis hominem miniſterio ſervientem, ſed quaſi non ſufficeret ad cædem manus, inſtigante iis ſe diabolo raptus eſt ad iracundiam, ut fuſte non ſolum percuteret, ſed etiam erueret oculum fratris? Et quamvis hujuſmodi exceſſus graviori eſſet pœna plectendus, bene tamen fraternitas tua fecit eum ab officio preſbyteratus removens.

Cap. 2.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1433.

Hoc tamen ſollicitudinis tuæ ſit, in locum ei pœnitentiæ conſtituas, & in aliquo eum monaſterio retrudas, laïca ſibi tantummodo communione conceſſa.

Cap. 2. Similiter ex concilio Sardicenſi habentur duo decreta de eadem communione laïca hujuſmodi ſub tenore: Item Oſius epiſcopus dixit: Non minus mala conſuetudo, quam pernicioſa corruptela, funditus eradicanda eſt. ne cui liceat epiſcopo de civitate ſua ad aliam tranſire civitatem: manifeſta eſt enim cauſa qua hoc facere tentant, cum nullus in hac re inventus ſit epiſcopus qui de majore civitate ad minorem tranſiret. Unde apparet avaritiæ ardore eos inflammari, & ambitioni ſervire, & ut dominationem exerceant. Si ergo omnibus placet, hujuſmodi perniciēs auſterius vindicetur, ut nec laïcam communionem habeat qui talis eſt. Reſponderunt univerſi: Placet. Item idem Oſius epiſcopus dixit: Etiamſi talis aliquis extiterit temerarius, ut fortaſſe excuſationem afferat quod populi literas acceperit; cum manifeſtum ſit potuiſſe paucos præmio & mercede corrumpi, qui ſinceram fidem non habent, ut clamarent in eccleſia & ipſum petere viderentur epiſcopum, omnino has fraudes damnandas eſſe arbitror, ita ut nec laïcam in fine communionem talis accipiat. Quod ſi vobis omnibus placet, ſtatuite. Synodus reſpondit: Placet. Ex iſtis duobus decretis manifeſte declaratur, quod communio ſecundum ſe non eſt de neceſſitate ſalutis: alioquin impie prædictum concilium ſtatuiſſet, ut taliter delinquens nec laïcam communionem in fine acciperet, ait enim: Ita ut nec laïcam in fine communionem talis accipiat. Per communionem autem laïcam quid poteſt intelligi aliud quam communio ſimplex ſub una ſpecie, & ſub ipſa præcipue, quæ in communiter minus poteſt afferre periculi reverentiæ tanto ſacramento debitæ, cujuſmodi eſt ſpecies panis. Et ad hoc ſunt omnes doctores juris canonici, quibus credendum eſt utpote exercitatis & peritis in arte ſua. Unde ſuper prædicto capite Hoſius abbas exponit laïcam communionem, id eſt, corpus Chriſti. Innocentius; id eſt, viaticum. Hoſtienſis; id eſt, panem benedictum, vel corpus Chriſti. Et idem dicit Joannes Andreas in novella.

Cap. 29. Item Clemens Papa (& habetur de conſecratione, diſtinctione 11. cap. Tribus gradibus) dicit: Tribus gradibus commiſſa ſunt ſacramenta divinorum ſecretorum, id eſt, presbytero, diacono, & miniſtro, qui cum timore & tremore clericorum reliquias corporis Domini cuſtodire debent. Et ſequitur ibidem: Tanta in altari certo holocauſta offerantur, quanta populo ſufficere debeant. Quod ſi remanſerint, in craſtinum non reſerventur, ſed cum timore & tremore clericorum diligentia conſumantur. Qui autem reſidua corporis Domini quæ in ſacrario relicta ſunt, conſumunt, non ſtatim ad accipiendos communes cibos conveniant. Ecce quam manifeſte in prædicto canone habetur, quod reliquiæ corporis Domini cuſtodiendæ ſunt cum magna clericorum diligentia: & nulla penitus fit mentio de reliquiis vini aut ſanguinis, nec de cuſtodia ipſius: de cujus tamen cuſtodia, ſi fuiſſet in uſu, potius debuiſſet cautela adhiberi, & ordinatio ſive ſtatutum fieri, cum in ipſo ſanguine majus immineat periculum. Item ſancta ſynodus Romana, cui beatus Leo Papa præſedit, cap. Quibus, de conſecratione diſt. 11. loquens de veritate corporis & ſanguinis Chriſti in hoc ſacramento, inter cetera ita dicit: Idem

Cap. 38. eſt corpus de quo dictum eſt: *Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus.* Circa hoc corpus aquilæ ſunt, quæ alis circumvolant ſpiritualibus: unde & idem Corpus Chriſti edimus, ut vitæ æternæ poſſimus eſſe participes. Ubi utique ſancta ſynodus corpori Chriſti ſoli illam copulativam attribuit; *caro mea*, &c. ad oſtendendum quod ſub ſpecie panis, ſub qua, ex vi converſionis verborum, eſt proprie corpus Chriſti, vere & realiter ac integre utrumque continetur; ſcilicet caro Chriſti & ſanguis, & quæcumque alia ſe habent ad perfectionem Chriſti ex naturali & reali concomitantia: & quod idem corpus Chriſti edimus, nulla mentione facta de ſanguine, aut de vino, ſive de potu, ut vitæ æternæ poſſimus eſſe participes: ad oſtendendum quod ſufficit ſumere ſub una ſpecie. Noviſſime vero declaravit hoc ſacrum Conſtantienſe concilium, cujus tenorem Papa Martinus V. in quadam bulla ſua inſeruit, quam pro præſenti recitare gratia brevitatis omitto.

Quanta autem ſit auctoritas ſacrorum conciliorum, oſtendit Auguſtinus ad Januarium ita dicens: Conciliorum in eccleſia eſt ſaluberrima auctoritas, quibus eccleſiæ negotia terminantur. Et in libro de fide catholica idem dicit: Si quis aliquas ſcripturas præter illas quas eccleſia catholica recipit & in auctoritate habendas eſſe tradidit, fuerit veneratus, anathema ſit. Item Gregorius, & habetur diſt. xv. Sicut ſancti evangelii quatuor libros, ſic quatuor concilia ſuſcipere & venerari me fateor. Et ſubdit: Cunctas vero perſonas quas præfata veneranda concilia venerantur, veneror, & quas reſpuunt, reſpuo. Quia dum univerſali ſunt conſenſu conſtituta, ſe, & non illa deſtruit, quiſquis præſumpſerit aut ſolvere quos ligant, aut ligare quos ſolvunt. Nec mirum, cum ipſa ſacra generalia concilia regantur & dirigantur a Spiritu ſancto, immo ab ipſo Jeſu Chriſto. Nam ſi ipſe Dominus promiſit ſe eſſe in medio duorum vel trium in nomine ipſius congregatorum; quanto magis erit in medio patrum ſeniorum omnium Chriſti fidelium in ſacris conciliis generalibus congregatorum? Quod expreſſe ſancti Apoſtoli exemplo declaraverunt Act. xv. ubi præſidentiam in concilio Spiritui ſancto attribuerunt, vel potius inſinuaverunt, dicentes in ſua epiſtola decretali: *Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis*: quod etiam atteſtatur Cæleſtinus Papa ad ſynodum in Epheſo conſtitutam: Spiritus ſancti teſtatur præſentiam congregatio ſacerdotum. Certum eſt enim quod legimus, quia nec poteſt veritas noſtra mentiri, cujus in evangelio iſta ſententia eſt: *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego ſum in medio eorum.* Quod cum ita ſit, (nam nec huic tam brevi numero Spiritus ſanctus deeſt,) quanto magis eum nunc intereſſe credamus, quando in unum convenit tanta turba ſanctorum. Sanctum namque eſt pro debita veneratione concilium, in quo utique nunc Apoſtolorum frequentiſſimæ illius quam legimus congregationis aſpicienda reverentia eſt. Numquam his defuit magiſter quem receperant prædicandum. Affuit ſemper iis dominus & magiſter. Sed nec doctores a ſuo doctore deſerti ſunt: docebat ille qui miſerat, docebat qui dixerat quod docerent: docebat qui in Apoſtolis ſuis ſe confirmat audiri. Hæc Cæleſtinus.

Epiſt. 118. — Cap. 2. — Greg. l. 1. regiſtr. ep. 24. — Cæleſtinus epiſt. 7. epiſtolarum decretalium Romæ editarum, tom. 1. p. 2. — Matth. 18. — Actor. 15.

Item Damaſus Papa ad Aurelium archiepiſcopum, de ſervandis canonibus ſanctorum patrum & decretis in conciliis editis, prout refert Iſidorus in libro conciliorum, ita ſcribit: Reverendiſſimo fratri & coepiſcopo Aurelio Damaſus: Scripta ſanctitatis tuæ debita veneratione ſuſcepimus, in quibus ſtatim venerationem ac prudentiam tuam Apoſtolica inſtituta, ut dignum erat, cognovimus. Qua de re quædam ex his, quæ petiſti, miſimus & quædam adhuc tum iterum miſeris, mittere cupimus. Nullum tamen a beato Petro principe Apoſtolorum ſive prædeceſſorum noſtrorum prætermiſimus, de quorum ſtatutis aliquid tibi per Ammonium presbyterum, & Felicem diaconum ſub certis ſignaculis non mitteremus. Quæ te & cuſtodire optamus, & aliis prædicanda ac publicanda mandamus, ut ab omnibus inviolate debita veneratione cuſtodiantur & inviolate ſerventur, atque ab omnibus futuris temporibus diligenter venerentur. Quod violatores voluntarii canonum graviter a ſanctis patribus judicantur, & a Spiritu ſancto, cujus inſtinctu ac dono dictati ſunt, damnantur, quia blaſphemare Spiritum ſanctum non incongrue videntur, & qui contra eoſdem ſanctos canones non neceſſitate compulſi, ſed libenter, ut præfixum eſt, aliquid aut proterve agunt, aut loqui præſumunt, aut facere volentibus ſponte conſentiunt: talis enim præſumptio manifeſte unum genus eſt blaſphemantium Spiritum ſanctum; quia, ut jam prælibatum eſt, contra eum agunt, cujus impulſu & gratia iidem ſancti editi ſunt canones. Diabolica vero nequitia pleroſque ſubtiliter fallere ſolet, & ita quorumdam impudentiam per ſimilitudinem pietatis ſæpiſſime illudit, ut pro ſalubribus nocitura perſuadeat: idcirco norma ſanctorum canonum, qui ſunt Spiritu Dei conditi & totius mundi reverentia conſecrati, fideliter a nobis eſt ſcienda, & diligenter tradenda: neque quoquomodo ſanctorum patrum ſtatuta, abſque inevitabili neceſſitate, quod abſit, tranſgrediamur; ſed fideliſſime per ea gradientes, cum eis qui eos inſtinctu condiderunt divino, mercedis gloriam & laboris cumulum eorum meritis, auxiliante Domino habere mereamur: quod nobis præſtare dignetur ipſe Spiritus ſanctus, in cujus nomine in hac ſancta ſynodo congregati ſumus. Amen.

Quarto principaliter probatur ex conſuetudine eccleſiæ, quæ ex antiquiſſimis temporibus & ex multis centenis annorum fuit univerſaliter in eccleſiam introducta. Sunt enim ultra ducentos & trecentos annos, vel ſaltem prope, quibus doctores catholici in libris ſuis & ſcriptis cœperunt laudare & approbare univerſalem eccleſiæ conſuetudinem in communione ſub una ſpecie, ut paulo poſt patebit in allegatione doctorum. Clarum autem eſt quod hæc conſuetudo non fuit uno die, aut uno menſe, ſeu uno anno in eccleſiam univerſaliter introducta, immo nullus doctorum ipſam laudantium & approbantium potuit aut ſcivit aſſignare temporis originem, quo hæc conſuetudo univerſaliter ortum habuerit, propter antiquitatem ſuam: unde indubitanter tenendum eſt quod communio ſub utraque ſpecie nunquam fuit in eccleſia Dei univerſalis, ſed ſecundum varium exemplum Chriſti, varia fuit ſemper habita conſuetudo. Chriſtus enim in cœna ſub duplici ſpecie tradidit, inſtante ſua paſſione: ſed poſt reſurrectionem ſuam legitur, ſecundum intentionem ſanctorum, confeciſſe ſub ſola ſpecie panis, ut patuit ſuperius, quando in Emaüs cognoverunt eum duo diſcipuli in fractione panis. Sic etiam & de primitiva eccleſia & de Apoſtolis legitur in Hieroſolymis, quod

ANNO CHRISTI 1433.

erant perſeverantes in fractione panis, & communicatione, Actorum II. quod intelligitur de communione panis ſancti, ut in præcedentibus fuit declaratum. Et Corinthii ſub duplici ſpecie communicabant, ut patet per Apoſtolum: & ſic communiter ſemper manſit hujuſmodi diverſitas communionis laicalis, ſub una vel ſub duplici ſpecie, donec propter pericula & varios errores, univerſalis eccleſiæ conſuetudo obtinuit communionem unius ſpeciei: cujus conſuetudinis principium aut initium, nec in memoriis hominum, nec in ſcriptis doctorum, aut in annalibus ſcribentium reperitur. Et cum conſuetudo, cujus initii memoria non habetur, jure ſtatuti habenda ſit, ut dicunt leges, utique pro lege habenda eſt & tenenda.

Quanta autem ſit auctoritas conſuetudinis eccleſiæ Romanæ, oſtendit Auguſtinus in libello de cura pro mortuis agenda, qui ait: Quod ſi nulla eſſet auctoritas ſacræ ſcripturæ, quæ doceret orare pro defunctis, tanta eſt auctoritas eccleſiæ Romanæ, quod pro lege firmiſſima ſine dubitatione eſt tenenda. Similiter ſanctus Thomas ſecunda II. quæſtione X. articulo XII. dicit: Maximam auctoritatem habet eccleſiæ conſuetudo, quæ ſemper in omnibus eſt æmulanda: quia & ipſa doctrina catholicorum doctorum ab eccleſia auctoritatem habet. Unde ſubdit: Quia magis ſtandum eſt auctoritate eccleſiæ, quam Auguſtini, vel Hieronymi, vel cujuſcumque doctoris.

Epiſtola 86. Diſtinctione 11. c. 7. Qualiter autem tranſgreſſores conſuetudinum coërcendi ſint, oſtendit Auguſtinus ad Caſulanum preſbyterum, & habetur diſtinctione II. capite, In his rebus: qui dicit, Quod mos populi Dei, & inſtituta majorum pro lege tenenda ſunt: & ſicut prævaricatores legum divinarum, ita contemptores conſuetudinum eccleſiaſticarum coercendi ſunt. Et in libro *Lib. 3. c. 8.* Confeſſionum ita dicit: Quæ ſunt contra mores hominum flagitia, pro morum diverſitate vitanda ſunt: ut pactum inter ſe gentis aut civitatis conſuetudine aut lege firmatum nulla civis aut peregrini libidine violetur. Turpis eſt enim omnis pars univerſo ſuo non congruens. Item Auguſtinus facere contra conſuetudinem prohibet epiſtola XVIII. ad Hieronymum ita dicens: Contra eccleſiæ fundatiſſimum modum *Cap. 3.* nemo ſentiat. Item Damaſcenus libro IV. ſententiarum ſuarum: Semper conſuetudo eccleſiæ ſervanda eſt: contrarium dogmatizantes & ſuam praxin confirmantes, non ſunt audiendi. Item Hieronymus in quadam epiſtola contra Vigilantium: Quid neceſſe eſt in manus ſumere quod eccleſia non recipit? niſi forte Balſamum mihi, & Barbelum, & Theſaurum Manichæi, & ridiculum nomen Leuſiboræ proferas, *&c.* Cum igitur eccleſia non recipit in communione laica utramque ſpeciem, ipſam utique recipere ridiculum eſt, perniciosum & ſuperfluum: propter quod beatus Thomas dicit ſecunda II. quæſtione XCIII. artic. I. Sicut enim falſarius eſſet, qui aliqua proponeret ex parte alicujus, quæ non eſſent ei commiſſa, ita vitium falſitatis incurrit, qui ex parte eccleſiæ cultum exhibet Deo contra modum divina auctoritate ab eccleſia conſtitutum. Et articulo II. Si enim aliquid ſit, quod quantum eſt de ſe, non pertinet ad Dei gloriam, neque ad hoc quod mens feratur in Deum, aut quod carnis concupiſcentiæ moderate refrænentur, aut etiam ſi ſit præter Dei & eccleſiæ inſtitutionem vel conſuetudinem communem, quæ ſe- *Auguſtinus epiſtola 86.* cundum Auguſtinum pro lege habenda eſt, totum hoc reputandum eſt ſuperfluum & ſuperſtitioſum *&c.* Cum itaque dicta communio ſub utraque ſpecie, quoad laicos, ſit contra communem conſuetudinem eccleſiæ, utique tamquam ſuperflua repellenda eſt. Manifeſtum eſt autem quod jam a multis centenis annorum, prædicta conſuetudo communicandi laicos ſeu non conficientes, ſub una ſpecie tantum, ſcilicet panis, in eccleſiam, nemine contradicente, univerſaliter introducta eſt, ut patebit ſtatim ex dictis doctorum de hac conſuetudine mentionem facientibus.

Quinto principaliter probatur per ſanctorum doctorum atteſtationem, qui in locis quodammodo innumeris de hujuſmodi ſacramento & communione facientes mentionem, nihil de potu aut vino memorati ſunt, ſed tantummodo de corpore Chriſti, ſive de pane aut eſca locuti ſunt: per hoc oſtendentes ſufficere ſub ſola ſpecie panis ſumere diviniſſimæ eucharistiæ ſacramentum. Unde Ambroſius in libro de ſacra- *Cap. 69. Ambroſius de his qui initiantur ſacris, cap. 8. & 9.* mentis: Iſta eſca quam accipis, iſte panis vivus qui de cælo deſcendit, vitæ æternæ ſubſtantiam adminiſtrat. Et quicumque hunc panem manducaverit, non morietur in æternum, quia corpus eſt Chriſti. Et habetur de conſecratione diſtinctione II. capite Revera. Idem eadem diſtinctione, ſcilicet con- *Cap. 74. Cap. 89. Cap. 36. Cap. 40.* ſecratione, in multis capitulis, videlicet in capite, Omnia, & in capitulo, Nullo ſacramento, & in capitulo, Ante benedictionem; in quibus locis manifeſte habetur quod ſumptio hujus ſacramenti ſufficit tantum ſub ſpecie panis. Item idem *Ambroſius de paradiſo c. 9.* Ambroſius in libro de paradiſo loquitur ſub his verbis: Cum igitur in cibo neque præmium ſit, quia eſca nos non commendat Deo; neque magnum periculum ſit, quia non quod intrat in os coinquinat hominem, ſed quod exit de ore; videtur ſine dubio a tanto auctore non eſſe præceptum, niſi hunc cibum ad illum propheticum referas, quem pro magno præmio Dominus ſanctis pollicetur ſuis: *Ecce qui ſerviunt mihi, manducabunt, vos autem eſurietis.* *Iſai. 65.* Hic eſt enim cibus in quo vita diffinitur æterna, quo quiſquis fuerit defraudatus, morte morietur. Quandoquidem panis vivus atque cæleſtis ipſe Dominus eſt, qui vitam dat huic mundo. Unde & ipſe ait: *Niſi manducaveritis carnem meam & biberitis ſanguinem meum, non habebitis vitam æternam.* *Joan. 6.* Erat ergo panis aliquis de quo præſcripſerat edendum paradiſi incolis: quis ille? Accipe quem dicat: *Panem*, inquit, *angelorum manducavit homo.* *Pſalm. 77.* Eſt enim bonus panis, ſi facias voluntatem Dei. Vis ſcire quam bonus panis? Ipſe Filius manducat hunc panem, de quo ait: *Meus cibus eſt ut faciam voluntatem Patris mei qui in cælis eſt.* *Joan. 4.* Hæc Ambroſius. Ubi primo notandum quod hic doctor ſanctiſſimus & unus ex quatuor columnis eccleſiæ, veraciter ſe fundat in ſacra Scriptura & in doctrina Chriſti. Deinde notandum eſt quod dicit: Videtur ſine dubio a tanto auctore non eſſe præceptum: ubi dicit, Sine dubio, omnem ambiguitatem excludens, non eſſe præceptum. Tertio notandum eſt ex dictis ſuis, quod ſi intelligatur præceptive, quod hoc ſpiritualiter intelligendum eſt de ſpirituali manducatione, ut patet per totum reſiduum quod ſequitur: Niſi hunc cibum ad illum propheticum referas. Item beatiſſimus noſter Hieronymus, ut ſuperius fuit allegatus, loquitur de duplici carne Chriſti, videlicet ſpirituali & divina, de qua intelligitur illa auctoritas, *Niſi manducaveritis*, de ea quæ crucifixa eſt & ſepulta; quæ ut fides catholica tenet, eſt vere, realiter, & in propria perſona ipſe Chriſtus in hoc ſacramento, & non ſpiritualiter tantum.

Item idem beatus Hieronymus ſuper Leviticum ita dicit: De hac quidem hoſtia quæ in Chriſti commemoratione mirabiliter fit, edere licet; de hac vero quam Chriſtus in ara crucis obtulit, ſecundum ſe nulli edere licet. Ubi notanter dicit, Edere, & nullam mentionem facit de Bibere, & habetur de conſecratione, diſtinctione II. De hac. Item beatus Hie- *Cap. 86.* ronymus in quodam ſermone dicit: Singuli autem accipiunt Chriſtum Dominum, & in ſingulis portionibus totus eſt, nec per ſingulos minuitur, ſed integrum ſe præbet in ſingulis. Et habetur de conſecratione diſtinctione II. Singuli. Item Auguſtinus in epiſtola ad Irenæum: Chriſtus panis eſt, *Cap. 77.* de quo qui manducat, vivet in æternum; & de quo ipſemet dicit: *Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita:* *Joan. 6.* & habetur de conſecratione diſt. II. Chriſtus. Item in ſermone de verbis Domini, & habetur in gloſſa I. ad Cor. X. Non *Cap. 87.* ergo timeamus, fratres, manducare panem iſtum, ne forte ſumamus, id eſt, conſumamus illum, & poſtea quod manducemus non inveniamus: manducatus Chriſtus, vivit manducatus, quia ſurrexit occiſus, nec quando manducamus, partes de illo facimus. Et quidem in ſacramento ſic fit: & norunt fideles quemadmodum manducent carnem vel corpus Chriſti. Et ſuper pſalmo X. idem dicit: Judæi paſcebantur tamquam de Cœna Domini; & nos de cruce Domini paſcimur, quod corpus ipſius manducamus. Ecce Auguſtinus in prædictis omnibus ſolum mentionem facit de pane, & nullam de potu.

Item Hilarius dicit, & habetur de conſec. diſt. II. Si non *Cap. 18.* ſunt tanta peccata ut quis excommunicetur, non ſe debet a medicina corporis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſeparare. Item idem de Trinitate, & habetur de conſec. diſt. II. In Chriſto Pater, & Chriſtus in nobis eſt, unum in his eſſe nos facit. Si vero carnem corporis noſtri Chriſtus aſſumpſit, & vere ille homo qui ex Maria natus fuit, Chriſtus eſt; noſque vere ſub myſterio carnem corporis ejus ſumimus, & per hoc unum erimus, quia Pater in eo eſt, & Chriſtus in nobis. In quibus ſimiliter Hilarius de potu nullam facit mentionem. Quid plura? longum eſſet narrare antiquorum ſanctorum doctorum dicta, per quæ videntur omnia innuere ſufficientiam communionis ſacræ ſub una ſpecie. Sed jam oculos noſtros dirigamus ad doctores poſteriores, qui tamen nos & hanc novitatem per plura centena annorum præceſſerunt, quorum dicta & ſententiæ ſequuntur in hunc modum.

In primis igitur occurrit antiquiſſimus doctor & ſummus Pontifex Innocentius in tractatu de officio Miſſæ, particula quarta de ſacramento eucharistiæ, capite, Utrum panis ſine vino vel e contrario valeat conſecrari. Ubi inter cetera ita loquitur: Si vero vinum inveniri non poſſit, vel aliquo caſu defuerit, quæritur utrum neceſſitate vel caſu cogente, ſola panis materia poſſit in eucharistiam conſecrari, ſicut ſub ſola panis ſpecie debet eucharistia ſervari. Et infra concludit: In iis itaque regionibus, in quibus alterutrum inveniri non poteſt, licite poſſet alterum ſine altero conſecrari: minus enim ignorantia quam neceſſitas, vel negligentia quam difficultas,

ANNO CHRISTI 1433.

excuſat. Hæc Innocentius. In quibus verbis hic doctor affirmative ponit primum, quod ſub ſola panis ſpecie debet euchariſtia ſervari; ſecundum, quod in iis regionibus, in quibus alterutrum inveniri non poteſt, licite poſſit alterum ſine altero conſecrari, quæ nullo modo poſſent ſtare in veritate, ſi communio ſub utraque ſpecie eſſet de præcepto Chriſti.

Item Alexander de Ales doctor antiquus, ſolemnis, & profundus in doctrina divina pariter & humana, & ſanctæ vitæ, magnæque auctoritatis in tota ſchola theologiæ, in IV. parte ſuæ ſummæ de materia ſacramenti euchariſtiæ quærit, utrum liceat corpus Chriſti ſumere ſub ſpecie panis tantum, ſive ſub ſpecie vini. Et reſpondendo ad illud dubium, dicit quod quia Chriſtus integre ſumitur ſub utraque ſpecie, bene licet Chriſtum ſumere ſub ſpecie panis tantum, ſicut fere fit a laicis ubique in eccleſia. Quod autem dicat canon, Comperimus, intelligitur de conficiente. Eccleſia autem illud ſacramentum diſpenſare conſuevit ſub ſpecie panis tantum, tum propter periculum effuſionis quod forte accideret, ſi ſub ſpecie vini diſpenſaretur, tum propter vitii infidelitatis amotionem, quod ſe non immerito ſimplicium mentibus ingereret, ſi ſemper ſub ſpeciebus panis & vini daretur. Quia ſi ita fieret, poſſent ſimplices credere, quod Chriſtus non contineretur integer ſub altera ſpecie, ſicut contigit quandoque. Unde aliquibus religioſis petentibus & inſtantibus ut ſub utraque ſpecie ſumerent hoc ſacramentum, ſacerdote quodam pio celebrante, cum faceret fractionem, concavum patenæ totum viſum eſt repleri ſanguine. Ad quod obſtupuerunt ipſe & circumſtantes; ſed cum conjungeret ſacerdos partes hoſtiæ, totus ille ſanguis viſus eſt reintrare: & ſic petitioni & tentationi illorum fuit penitus ſatisfactum. Et in ſcripto ſuo ſuper Joannem, ubi exponens illud Joannis VI. *Niſi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. dicit quod ſolus ſacerdos communicat ſanguini: reliqui vero, ſcilicet non ſacrificantes, communicant corpori.

Qu. 11. art. 4.

Item Albertus Magnus ſummus philoſophus & maximus theologus, ſanctæque vitæ, qui & in vita & poſt mortem claruit miraculis, in tractatu de corpore Chriſti dicit: Hoc eſt quod dicitur I. Regum II. in deſiderio populi hunc cibum deſiderantis: *Dimitte me obſecro ad unam partem ſacerdotalem, ut comedam bucellam panis*. Unica enim & ſingularis pars ſacerdotalis eſt hoſtia corporis Chriſti, ad quam populus admittitur, ut bucella corporis Dominici ſatietur. Et conſequenter ſubdit figuram unius ſpeciei in tribus ſatis, dicens: Et hoc eſt figuratum Geneſis XVIII. ubi dicitur, cum Abraham ſederet in oſtio tabernaculi ſui, vidit tres angelos deſcendentes per viam, quibus tria ſata farinæ ſimilæ commixta parari fecit in ſubcinericios & azymos panes. Hæc Albertus. Per quæ innuit laicos ſolum ad unam ſpeciem eſſe admittendos, eo quod de vino nullam facit mentionem. Item idem Albertus Magnus tenuit & credidit, quod eccleſia poſſet diſpenſare cum ſacerdotibus, in partibus in quibus vinum non reperitur, quod cum ſola hoſtia poſſent conficere. Cujus verba in propria forma ſunt quæ ſequuntur, & habentur in tractatu de officio Miſſæ, circa finem. Ad hoc autem quod quæritur de terris in quibus vinum nullo modo poſſit haberi, dicendum videtur quod de hoc conſultatio ad curiam haberi debeat, quid ſit agendum: tamen propter intolerabile damnum animarum, quod incurritur ex ſacramenti defectu, videretur mihi eſſe cum talibus diſpenſandum, ut corpus Chriſti ſine calice haberent, & conficerent ſacramentum. Quia ſicut patet per ante dicta, corpus non eſt ſine ſanguine, & anima, & deitate, quamvis non ſit ibi ſanguis ex virtute conſecrationis ſacramenti. Hæc Albertus.

Item beatus Thomas diſcipulus ejuſdem Alberti Magni, qui fuit excellentiſſimi ingenii, immo potius Angelici quam humani, diligentiſſimi ſtudii, humillimi judicii, & omni omnino ſpoliatus inordinata paſſione, vitæ ſanctiſſimæ, qui ſcientiam ſuam plus oratione & meditatione, quam ſtudio & lectione a Domino promeruit. Quotiens enim ſanctus Dei diſputare, legere, ſcribere, vel dictare voluit, prius ad orationis ſecretum acceſſit, & inde ſurgens inveniebat ſic in promptu, quod ſcriberet vel dictaret, quaſi in libro aliquo didiciſſet. Hic doctor cum quadam nocte orationi inſiſteret, ſancti Apoſtoli Petrus & Paulus ipſum de textu dubio ſcripturæ propheticæ pleniſſime inſtruxerunt: cujus doctrinæ & ipſa prima Veritas teſtimonium perhibuit. Nam poſtquam ediderat officium Corporis Chriſti, & ſcripſerat materiam in tertia parte hujus diviniſſimi ſacramenti, oranti, ab imagine Chriſti crucifixi talis vox audita eſt: Bene ſcripſiſti de me, Thoma, quam ergo recipies pro tuo labore mercedem? & reſpondit ſanctus Thomas: Domine, non aliam mercedem recipiam niſi teipſum. Audiamus igitur quid talis ac tantus doctor dicat in materia noſtra. Ecce ipſe in III. parte ſummæ ſuæ, quæſtione LXXX. articulo XII. movens in forma articulum[a] in reſponſione ad III. articulum ſic dicit: Circa hujus ſacramenti uſum duo poſſunt conſiderari, unum ex parte ipſius ſacramenti, aliud ex parte ſumentium. Ex parte ipſius ſacramenti convenit quod utrumque ſumatur, ſcilicet corpus & ſanguis Quia in utroque conſiſtit perfectio ſacramenti: & ideo quia ad ſacerdotem pertinet hoc ſacramentum conſecrare, & perficere, nullo modo debet corpus Chriſti ſumere ſine ſanguine. Ex parte autem ſumentium, reverentia ſumma requiritur & cautela, ne aliud accidat quod vergat ad injuriam tanti myſterii, quod præcipue poſſet accidere in ſanguinis ſuſceptione; qui quidem ſi incaute ſumeretur, de facili poſſet effundi. Et quia creſcente multitudine populi Chriſtiani, in qua continentur ſenes, juvenes, & parvuli, quorum quidam non ſunt tantæ diſcretionis, ut cautelam debitam circa uſum hujuſmodi ſacramenti adhibeant; ideo provide in quibuſdam eccleſiis ſervatur, ut populo ſanguis ſumendus non detur, ſed ſolum a ſacerdotibus ſumatur. Hæc ille.

[a] Immo in concluſione ſeu corpore articuli.

Ad rationes vero quas adducit in oppoſitum reſpondet ut ſequitur: & primo ad auctoritatem Gelaſii, quæ habetur de conſecratione, diſtinctione II. Comperimus, dicit, quod Gelaſius Papa loquitur quantum ad ſacerdotes, qui ſicut totum conſecrant ſacramentum, ita etiam toti communicare debent. Ut enim legitur in concilio Toletano: Quale erit ſacrificium, ubi nec ipſe ſacrificans eſſe dignoſcitur? Ad ſecundum, de perfectione hujus ſacramenti, dicit quod perfectio hujus ſacramenti non eſt in uſu fidelium, ſed in conſecratione materiæ. Et ideo nihil derogat perfectioni hujus ſacramenti, ſi populus ſumat corpus ſine ſanguine, dummodo ſacerdos conſecrans ſumat utrumque. Ad tertium de repræſentatione Dominicæ Paſſionis, dicit, quod repræſentatio Dominicæ Paſſionis agitur in ipſa conſecratione hujus ſacramenti, in qua non debet corpus ſine ſanguine conſecrari, poteſt autem a populo corpus ſine ſanguine ſumi. Nec exinde eidem aliquod ſequitur detrimentum: quia ſacerdos in perſona omnium ſanguinem offert & ſumit, & ſub utraque ſpecie totus Chriſtus continetur, ut ſupra habitum eſt. Hæc ſanctus Thomas in propriis terminis. Item idem in poſtilla ſuper Joannem dicit: Propter periculum effuſionis in aliquibus eccleſiis ſervatur, ut ſolus ſacerdos communicet ſanguini, reliqui vero corpori. Nec tamen eſt contra ſententiam Domini: quia qui communicat corpori, communicat etiam ſanguini, cum ſub utraque ſpecie totus Chriſtus contineatur, etiam quantum ad corpus & ſanguinem. Sed ſub ſpeciebus panis continetur corpus Chriſti ex vi converſionis, ſanguis vero ex naturali concomitantia. Sub ſpeciebus vero vini continetur ſanguis Chriſti, ex vi converſionis; corpus vero ex concomitantia. Hæc ille. Qui & paulo ſuperius declarans, quid intelligat per id quod dicit, In pleriſque locis, In quibuſdam eccleſiis, dicit, ubi miniſtri altaris continue & corpori & ſanguini communicant. Per quæ verba manifeſte declarat quod tempore ſuo in nulla eccleſia laici communicabant ſub utraque ſpecie, niſi ſolum miniſtri altaris, & hoc ſolum in quibuſdam, & non in omnibus. Item idem doctor in ſcripto ſuo ſuper IV. ſententiarum, diſtinctione XII. ſic arguit uno articulo: Communicatio corporis & ſanguinis Domini æqualiter debetur omnibus membris Chriſti: ſed aliis datur corpus Chriſti ſine ſanguine, ergo ſacerdos ſaltem a ſumptione ſanguinis abſtinere poteſt. Reſpondet præfatus doctor, quod perfectio hujus ſacramenti in utroque conſiſtit: & ideo ſacerdos celebrans qui alterum tantum ſumeret, imperfecte ſacramentum peageret. Unde reus ſacrilegii ſecundum canones judicatur, de conſecr. diſt. II. cap. Comperimus. Secus autem de aliis, qui iſtud ſacramentum non perficiunt, quia eis ſubtrahitur ſanguis propter effuſionis periculum. Unde & ſacerdos in paraſceve, quando non conſecrat, corpus ſine ſanguine ſumit. Item idem ſanctus Thomas in IV. diſtinctione XII. quæſtione II. in reſponſione ad III. articulum primi articuli dicit: Ad tertium dicendum, quod populo non datur ſanguis propter periculum effuſionis, quia citius una gutta ſanguinis laberetur, quam aliqua particula corporis. Unde miniſtris altaris, ſecundum conſuetudinem aliquorum, datur participatio ſanguinis, de quibus præſumitur quod in talibus magis ſint cauti. In lege etiam veteri de libaminibus nihil habebant offerentes, ſed ſoli ſacerdotes, per quæ ſignificabatur cibus hujus ſacramenti. Hæc ſanctus doctor.

Lectione 7. in 6. cap. Joannis.

Qu. 3. ad 2.

Item idem doctor in alio loco dicit quod laicis debet dari ſimplex vinum, non conſecratum, aut aqua, pro ablutione; non tamen propter myſterium aliquod, ſed ut laventur ora ſumentium, ne maneant aliquæ reliquiæ euchariſtiæ intra dentes vel gingivas; & etiam ne non ſervetur euchariſtia in ore propter maleficium exercendum: ut expertum fuit tempore Ambroſii, quo in trunco apum hoſtia conſecrata per unam mulierem fuit ſervata & abſconſa, ut apes augerentur. Et ulterius dicit, quod ſacerdoti ſemel ſufficit in die communicare, aliis autem probatis perfectis ſufficit de octava in octavam: communioni autem populi, qui non eſt magna devotione occupatus, ad minus ſemel in anno. Et conſequenter dicit: Sacerdos porrigens aliis euchariſtiam ſub una ſpecie, poteſt illa vel ſimilia verba proferre: Corpus & ſanguis Do-

Simile quid habet Cæſarius Heiſterbacen. lib. 9. cap. 7. & Thomas Cantipratanus lib. 2. c. 40.

ANNO CHRISTI 1433.

mini noſtri Jeſu Chriſti proficiat tibi in vitam æternam: & non ſolum, Corpus Domini noſtri: & dans vinum ſimplex pro ablutione, debet vel poteſt dicere: In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti. Amen.

S. Thomas de ſacramento altaris c. 29. lib. 4. c. 18.

Longum eſſet replicare verba & loca quibus & in quibus dictus doctor hanc veritatem fidei catholicæ ex propoſito & intentione proſequitur. Nam in ſermonibus de corpore Chriſti, ſermone XXIX. ad longum ſpatium, & per medium ſermonis, ſub tali titulo: Secundo quæritur quare populus non accipiat ſanguinem, ſicut ſacerdos, ſub ſpecie vini: Proſequitur reſpondens & aſſignans triplicem rationem quam ibidem deducit ad longum. Similiter & in compendio theologicæ veritatis, & in quæſtionibus de ſacramentis, & in multis aliis locis. Quoad prædictum doctorem pro præſenti dictæ allegationes ſufficiant.

Quæſt. 2.

Item Bonaventura doctorum utique devotiſſimus, & ſanctæ vitæ, profundæque ſcientiæ & doctrinæ, qui etiam miraculis claruit, diſtinctione 11. quarti ſummarum, dicit: Duo ſunt circa hoc ſacramentum conſideranda, primum eſt ejus efficacia, ſecundum ejus ſignificantia: & ſic aliquid poteſt eſſe de integritate vel de perfectione hujus ſacramenti dupliciter. Uno modo quoad efficaciam, (ſcilicet illud quod ex parte ſacramenti requiritur ad totalem efficaciam ejus) & ſic neutra ſpecies eſt de integritate ſacramenti; ſed quælibet, quantum eſt ex opere operato, ſufficit ſine alia ad cauſandum totalem ſacramenti effectum. Et hoc ideo, quia efficacia ſacramenti non eſt ratione ſigni, ſed ratione contenti ſub ſacramento: idem autem per omnia continetur ſub utraque ſpecie & ſecundum eumdem modum exiſtendi. Nec plus ſumit qui ſumit utramque ſpeciem, quam qui ſumit alteram tantum, ut dicit Magiſter diſtinctione 11. quarti. Unde ſicut ſub ſpeciebus panis eſt totus Chriſtus cum corpore, anima, ſanguine, & deitate; ita ſub ſpeciebus vini eſt totus Chriſtus cum omnibus eiſdem & ſecundum eumdem modum exiſtendi: quia ſicut ſub ſpeciebus panis deitas eſt unita humanitati, ſic ſub ſpeciebus vini: & ſicut hic anima informat corpus, ita & ibi: & ſicut hic ſanguis eſt incluſus inter venas corporis, ita ibi ſub ſpeciebus vini: & ita in modo exiſtendi nulla eſt diverſitas hic & ibi, quamvis in converſione ſit diverſitas; quia panis convertitur in corpus tantummodo, & cetera ſunt ibi concomitanter. Alio modo aliquid eſt de integritate ſacramenti, quantum ad omnem ſignificationem, ſcilicet illud quod requiritur ad totalem & completam illius ſacramenti ſignificationem: hoc modo ambæ ſpecies ſunt, & quælibet illarum eſt de integritate & perfectione ſacramenti, eo quod per ambas & per nullam earum ſeorſum ſufficienter & complete exprimitur hujus ſacramenti ſignificatio. Quod ſic patet. Hoc ſacramentum ſignificat Chriſtum, ut nutrimentum perfecte reficiens ſe digne communicantes ſacramentaliter. Sed cum perfecta refectio corporalis, ut communiter ſeu ſine miraculo, non fiat in pane ſolo, aut in vino ſolo, ſed in utroque; non poteſt una ſpecies ſola ſignificare Chriſtum ut perfecte reficientem, ſed una ſignificat eum per modum cibi reficientis, ratione corporis ſui, & alia per modum potus ratione ſanguinis: ambæ vero ſimul hoc complete ſignificant. Quare requiruntur ad integritatem ſignificationis hujus ſacramenti. Et dico notanter, Ut communiter, ſeu ſine miraculo: quia in ſacietatibus Chriſti, quibus plura millia quinque panibus & duobus piſcibus ſatiavit, populus plene ac perfecte fuit refectus ſine potu. Tunc ad argumentum primum reſpondendo dicit: Etſi totum in utraque ſpecie contineatur, non tamen alterum perfecte ſignificatur. Et ideo fideles perfectum ſacramentum recipiunt, quia ad efficaciam recipiunt. Sed quantum ad ſignificationem, ſufficit quod eccleſia facit in eorum præſentia. Subdit: Nec oportet quod ipſi recipiant ſub ſpeciebus vini propter periculum effuſionis & erroris. Hæc Bonaventura.

Item Petrus de Tarentaſia doctor excellentiſſimus, ſummus Romanorum Pontifex, & ſanctæ & devotæ vitæ diſtinct. 11. quarti. Cum enim in hoc ſacramento ſit ratio ſigni, ſcilicet ſignificatio pertinens ad ſapientiam, & ratio cauſæ ſeu cauſalitas pertinens ad gratiam, & quia gratia eſt omnibus neceſſaria, ideo omnibus traditur ſub una ſpecie perfectione cauſativæ gratiæ, ſub qua cum majori cautela ſive reverentia poteſt tradi. Sed ſapientia non eſt ſic omnibus neceſſaria: ideo a ſolis majoribus, id eſt, presbyteris vel miniſtris altaris ſumitur ſub utraque ſpecie, quia majorem cautelam & reverentiam ſervare ſciunt. Hæc ille.

Richardus de Media-Villa in 4. qu. 6.

Item Richardus de Media-Villa, doctor profundus & magnæ auctoritatis in ſcholis, diſtinctione 11. quarti dicit: Communiter non debet hoc ſacramentum populo tradi ſub utraque ſpecie propter periculum effuſionis ſanguinis, & etiam propter periculum erroris, ne ſcilicet populus communis crederet Chriſtum non eſſe totum ſub utraque ſpecie. Majoribus tamen, in quibus neutrum prædictorum periculorum probabiliter timetur, ſub utraque ſpecie dari poteſt. Non tamen mino-

A rem efficaciam recipiunt illi quibus datur ſub altera ſpecie tantum, quam illi quibus datur ſub utraque, eo quod ſub utraque ſpecie totus Chriſtus continetur. Sumptio tamen ſub utraque ſpecie facit ad expreſſiorem myſterii ſignificationem.

Item Nicolaus de Lyra, in expoſitione ſacrarum litterarum meo judicio poſt antiquos doctores excellentiſſimus & bonæ vitæ, tractans illud Joannis VI. *Niſi manducaveritis*, &c. dicit: Non intelligendum quod hoc ſacramentum ſub utraque ſpecie fidelibus ſit exhibendum, ſed tamen hoc modo a ſacerdote ſumendum. Licet enim in primitiva eccleſia populus ſub utraque ſpecie communicaret, tamen poſtea [a]proinde ordinatum eſt, ut non communicet ſub ſpecie vini propter periculum effuſionis; & quia ſub ſpecie panis accipitur quodammodo ſanguis, in quantum ibi continetur: quia ſub utraque ſpecie eſt totus Chriſtus tamen aliter & aliter: quia ſub ſpecie panis eſt vera caro Chriſti virtute ſacramenti, cetera vero ſunt ibi per concomitantiam: & eodem modo ſub ſpecie vini eſt ſanguis Chriſti ex vi ſacramenti, cetera vero concomitative.

[a] Forte, provide.

B Et ibidem dicit, quod ſacramentum euchariſtiæ non ſolum proficit ſacerdoti ſumenti, ſed etiam toti eccleſiæ & illis qui ſunt in purgatorio. Cujus ratio eſt, quia euchariſtia non eſt tantum ſacramentum, ſed etiam eſt ſacrificium eccleſiæ, in quantum continet Chriſtum paſſum, & ideo proficit omnibus fidelibus: Si ſumatur alio modo, ſicut a laico, tunc proficit ſibi ſoli ſumenti, quia officium ejus non eſt offerre ſacrificium, ſed tantum ſumere ſacramentum. Et ſuper illud Apoſtoli 1. ad Corinth. 11. *Probet autem ſeipſum homo*, dicit idem: Hic fit mentio de duplici ſpecie, nam in primitiva eccleſia ſic dabatur fidelibus, ſed propter periculum effuſionis ſanguinis modo datur tantum ſub ſpecie panis. Sacerdos tamen celebrans accipit ſub utraque ſpecie, non tantum pro ſe, ſed pro aliis. Hæc ille.

Petrus de Palude quæſt. 1.

Item dominus Petrus de Palude, patriarcha Hieroſolymitanus, doctor utique magni ingenii & profundæ ſcientiæ & ſanctæ & devotæ vitæ, in IV. ſententiar. diſtinctione 11. ſic dicit:

C Secunda concluſio eſt, quod non debet ſub utraque ſpecie dari populo, ſed ſolum ſub ſpecie panis propter periculum effuſionis, ſicut olim offerentes edebant de ſacrificiis & oblationibus quæ erant in materia ſolida: ſed ſoli miniſtri de libaminibus, quæ erant in materia liquida. Græci tamen communicant carni & ſanguini: & in quibuſdam eccleſiis eſt conſuetudo quod communicent ſub utraque ſpecie: nec eſt peccatum, quia quando mos erat, crimen non erat, & ita caute in illis eccleſiis ſive monaſteriis faciunt, quod nihil effundant: ſed ſi vulgo indifferenter daretur, eſſet majus periculum. Item Scotus, qui præ altitudine & ſubtilitate doctrinæ antonomaſtice nomen doctoris ſubtilis in ſcholis obtinuit, in IV. ſentent. diſt. VIII. in 1. quæſt. Utrum ſacramentum a non jejunis poſſit recipi, dicit in ſumma, quod ſacerdos poſt conſecrationem hujus ſacramenti rigidiſſimum habet mandatum eccleſiæ ad hoc ut percipiat utrumque, laicus autem non habet aliquod mandatum eccleſiæ ad hoc ut percipiat utrumque. Ergo uno eſt neceſſitatis. Hæc ille.

D Item Thomas de Argentina, doctor valde profundus & magnæ auctoritatis in ſcholis, ſupra IV. diſt. VIII. dicit: Sicut ſacerdos in die paraſceves celebrando non debet uti vino conſecrato ex ſtatuto eccleſiæ, ſed ſola hoſtia reſervata in præcedente die; nec obligatur ad conſecrandum & ſumendum ſanguinem ſub ſpecie vini tali die: ſic nec laica perſona poſt communionem corporis Chriſti tenetur ad ſumptionem ſanguinis, ſed poteſt ſumere vinum non conſecratum. Hæc ille; & idem in alia quæſt. dicit: Licet in paſſione Domini ſanguis fuerit ſeparatus a corpore uſque ad horam qua ſurrexit a mortuis. Et ſi in medio tempore fuiſſet conſecratum corpus Chriſti, fuiſſet corpus ſine ſanguine: & ſi calix fuiſſet conſecratus, ſanguis fuiſſet ſine corpore: & poſt reſurrectionem ſanguis eſt unitus corpori, & in ſempiternum ſic manebit: & propter hanc unionem realem ſanguinis & corporis Chriſti ſub utraque ſpecie panis & vini, recipiens habet totum corpus Chriſti & totum ſanguinem. Ideo communi

E populo, ſecundum conſuetudinem Romanæ eccleſiæ, veritas corporis & ſanguinis Chriſti datur ſub ſpecie panis tantum, & hoc propter periculum diſtillationis ſanguinis; quod poſſet accidere ſi ſub ſpecie vini rudi & impetuoſo populo traderetur ſacramentum. Et conſequenter arguit pro utraque ſpecie ſic: Sanguis per modum potus ſolum datur ſub ſpecie vini: igitur cuilibet Chriſtiano ſanguis Chriſti debet dari ſub ſpecie vini, ne privetur vita ſpirituali: Reſpondetur: Cui datur corpus Chriſti, illi datur ſpiritualis [b]perfectio per modum cibi & potus, quantum ad rem ſignificatam, licet non quoad ſpeciem ſignificantem. Et conſequenter arguit: Omnis ordinata refectio de communi lege, & ſine miraculo, datur per modum cibi & potus: Reſpondetur, quod qui digne recipit corpus Chriſti ſub ſpecie panis, vere manducat ejus carnem & bibit ejus ſanguinem, quamvis hoc non

[b] Forte, refectio.

ANNO CHRISTI 1433.

fiat ita ſub proprio ſigno expreſſo, ſicut ſi reciperet illud ſub ſpeciebus vini. Nam Chriſtus ſub ſpeciebus panis eſt animæ ſpiritualis cibus & potus. Hæc ille. Item ibidem arguit ſic: Si ſub ſpeciebus panis haberetur ſanguis Chriſti, tunc in vanum iterum ſacerdos conſecraret ſanguinem calicis. Conſequentia tenet, quia fruſtra ordinatus alius actus ad habendum quod de facto habetur realiter. Reſpondetur, quod ideo diſtinctim & diviſim debet fieri conſecratio ſanguinis, ut expreſſe ſignificetur, quod in Chriſti paſſione ſanguis per effuſionem fuerit ſeparatus a corpore. Ergo quamvis ſanguis Chriſti concomitanter ſit ſub ſpeciebus panis, ſub quibus corpus eſt unitum ſanguini ex vi ſacramenti, propter tamen dictam ſignificationem idem ſanguis ex vi ſacramenti eſt ſub ſpeciebus vini, & corpus concomitanter. Et ideo non eſt fruſtra, quia ille actus qui ordinatur ad ſanguinem, eſt alius ex vi verborum ſacramenti panis. Hæc ille. Ad idem eſt Hugo primus poſtillator totius Bibliæ, ſimiliter Gorra, & pæne quotquot ſcripſerunt ſuper evangelia, aut ſuper ſententias. Item quidam doctor Anglicus ſolennis & valde profundus, dictus Fiſcare, ſuper iv. diſt. xi. ita dicit: Quæritus, inquit, quare non datur populo corpus Chriſti ſub ſpeciebus vini ſicut ſub ſpecie panis, vel ſimul ſub utraque? Reſponſio. Multiplex aſſignatur ratio: Una, quam tangit Julius Papa, de conſecratione, diſt. II. Alia eſt propter periculum. Facilius enim elaberetur gutta quam hoſtia. Tertia, quia in lege & in ſacrificiis offerebantur libamina, de libamine autem nihil habebant offerentes, ſed tantum ſacerdotes, licet de ſacrificio haberent. Et ideo ut innoteſcat congrua veritatis ſignificatio de ſacrificio, ſcilicet de corpore Chriſti ſub ſpecie panis datur populo, ſed ſub ſpecie libaminis, non. Hæc ille. Quid plura? longum eſſet omnes doctores theologos hoc in loco enumerare, & uniuſcujuſque propriam ſententiam in hac noſtra materia replicare.

Sed jam ad doctores juris canonici accedamus, quorum ſententias breviter perſtringemus. Ecce gloſſa ordinaria diſtinctione II. de conſecratione cap. Preſbyter, ſuper verbo, Eucharistiam ſemper habeat paratam: ita dicit: Sanguinem non præcepit ſervare, quia opus eſſet nimia cautela in eo ſervando. Item eadem gloſſa de eodem III. cap. Comperimus, ſuper verbo, Aut integra, dicit: Et hoc intelligo de conficiente. Nam infirmus vel ſanus in neceſſitate ſine vino corpus ſumere poteſt. Ad quod confirmandum adducit dicta gloſſa tres ſolennes doctores & antiquos, videlicet Hugolinum, Laurentium, & Joannem, ut patet ibidem. Item Archidiaconus in eadem diſt. cap. Preſbyter, addit ad gloſſam præallegatam, dicens: Addere præterea non opus eſt, quia ubi eſt corpus, ibi & ſanguis. Item idem Archidiaconus in capite, Comperimus, hanc materiam ex dictis Petri de Tarentaſia, hoc modo declarat: Dic ad hujus declarationem quod in hujuſmodi ſacramento eſt ratio ſigni & ratio cauſæ; ſignificatio pertinet ad ſapientiam, ſed cauſalitas ad gratiam. Quia ergo gratia communiter omnibus neceſſaria eſt, ſed non ſic ſapientia; efficacia vero æqualis eſt ſub utraque, ſed non ſignificantia, ideo omnibus traditus ſub altera ſpecie, in qua poteſt tradi cum reverentia & cautela majori. A majoribus vero tantum, id eſt, preſbyteris, & miniſtris ſumitur ſub utraque ſpecie. Hæc Archidiaconus. Ad idem eſt Joannes in ſumma confeſſorum, & Hoſtienſis in ſumma ſua. Item Rudolſus in paſtorali novello in metris de hac eadem materia loquens, ita dicit:

Cap. 19.

Cap. 20.

Hic & ibi cautela fit hac, ut preſbyter ægris
Aut ſanis tribuat laicis de ſanguine Chriſti.
Nam fundi leviter poſſet, ſimplexque putaret
Quod non ſub ſpecie eſſet Jeſus totus utraque.
Sed facit hoc aliter novitatem gratia mater.

Attendant igitur quæſo oppoſitum hujus veritatis tenentes, & libera ratione dijudicent, quæ pars habeat doctores ex propoſito & intentione in materia loquentes, potiores in conditionibus ſuperius enumeratis, in quadam ſuppoſitione generali. Comparabiturne quidam Jacobellus, primus univerſalis conſuetudinis eccleſiæ effractor, & primus hujus novitatis in regno Bohemiæ inventor, in perſpicuitate ingenii, in exercitatione ſtudii, in humilitate judicii, in immunitate vitii & paſſionis, in ſanctitate vitæ, in revelationibus & inſpirationibus divinis, in intellectu divinarum ſcripturarum, in perceptione divinæ voluntatis, in cognitione veri, præfatis tot & tantis ſanctiſſimis & profundiſſimis doctoribus, in quorum doctrina & vita fulget eccleſia ut Sol & Luna? Ubi quæſo præfati Jacobelli miracula vitæ ſanctitatem teſtantia? Ubi gradus magiſtralis ſeu doctoralis, vel potius ſcripta & opera ſufficientiam doctrinæ ſuæ declarantia? Mira res utique & non mira. Non mirum quidem quod unus homo detur in reprobum ſenſum: ſed mirandum quod poſt ſe trahat innumeram multitudinem fidelium; mirandum utique & dolendum, quod tam glorioſum & notabile regnum, derelicta univerſalis eccleſiæ conſuetudine, unius hominis novitatem ſequi voluerit. Ecce tot doctores, tam ſanctiſſimos in vita, & tam in doctrina & ſcientia divinarum ſcripturarum profundiſſimos, qui ex propoſito & ex intentione atque in propriis terminis ſole clarius noſtram declarant & determinant ſententiam, adduxi, & adduco in medium; det mihi magiſter Joannes, ſive pars adverſa, a tempore quo Chriſtus hoc inſtituit ſacramentum, uſque ad præſentem diem, unum doctorem fidelem & catholicum, qui ex propoſito & ex intentione moverit in libris, aut ſcriptis, ſive in dictis ſuis, hanc quæſtionem in forma ſive in ſententia: Utrum in communione laica utraque ſpecies panis ſcilicet & vini ſit de neceſſitate ſalutis, & de præcepto Chriſti: & qui determinet pro parte adverſa, contra tot, tantos, & tam ſanctiſſimos viros, & in divinis ſcripturis doctores profundiſſimos, in loco præſenti per me adductos: & offero me ad ſubeundam omnem pœnitentiam & pœnam corporalem dictandam & inferendam per hoc ſacroſanctum generale concilium in Spiritu ſancto legitime congregatum. Nec apud partem adverſam dicti ſancti doctores per me hic inducti pro præſenti, & quorum libri hic in oculis omnium fuerunt revoluti, poſſunt aut debent haberi ſuſpecti quoquo modo, cum omnes per longa annorum ſpatia hanc novitatem præceſſerint, alii pæne per ducentos annos, immo per plures, ut Innocentius. Alii fere per ducentos, ut Alexander de Ales, Albertus Magnus, ſanctus doctor Bonaventura. Alii per centum quinquaginta, & alii per centum, & nullus eſt qui ad minus non præceſſerit per quinquaginta annos: quorum utique vita & doctrina etiam in regno inclyto Bohemiæ, & in univerſitate Pragenſi ante hoc diſturbium claruit, & in magna veneratione habiti ſunt.

Sexto principaliter prædicta veritas rationibus quibuſdam perſuaderi videtur, ex ſuppoſitione fidei eccleſiæ & doctrinæ ſanctorum. Et primo ſit prima ratio: Omnis ſubſtantia habens omnem perfectionem & virtutem ſub uno accidente, ſicut ſub pluribus, & nihil perfectionis aut virtutis ſive effectus ab accidentibus capiens, dum talis ſubſtantia ſub uno accidente accipitur, non eſt neceſſe quod ſub pluribus capiatur, ſine Chriſti præcepto vel ſtatuto eccleſiæ. Sed Chriſtus eſt ſubſtantia omnem perfectionem & virtutem habens & continens ſub uno accidente, id eſt, ſub ſpecie panis vel etiam ſub ſpecie vini. Igitur ſi accipitur ſub uno accidente ſcilicet panis, non eſt neceſſe quod capiatur ſub pluribus, niſi obſtaret Chriſti præceptum vel eccleſiæ ſtatutum. Major patet per illud octavi phyſicorum, ubi dicitur quod peccatum eſt fieri per plura, quod competenter poteſt fieri per pauciora. Nec hoc etiam eſt de præcepto Chriſti, nec pro nunc de ſtatuto eccleſiæ. Minor etiam patet, quia ſi Chriſtus non haberet omnem perfectionem ſub uno accidente ſicut ſub alio, tunc Chriſtus ſub uno accidente non eſſet perfectus, & quod ab accidentibus aliquam acquireret perfectionem, quod nullus ſanæ mentis dixerit.

Secunda ratio: Si ſacerdotibus quandoque congruis communicare ſub una ſpecie tantum, ſine peccato, tunc a fortiori laicis. Sed de facto ſacerdotibus in ſexta feria paraſceves ex ſtatuto eccleſiæ congruit, ſicut præmittitur, communicare: igitur & laicis. Conſequentia tenet per regulam topicam: Si illud quod minus videtur ineſſe, & ineſt, tunc & illud quod magis. Statuit autem Innocentius Papa eucharistiam a die cœnæ reſervari ſub ſpecie panis pro fidelibus communicandis, & ad implendum officium ſequentis diei, in quo ſacramentum non conficitur. Ratio autem a doctoribus aſſignatur, quia in prædicta ſexta feria ſanguis fuit effuſus de corpore Domini, & diviſus a corpore realiter: unde non oportet illa die quæ ex * ſe reſtum toto officio prædictam diviſionem commemorat, per hujuſmodi ſpecies viſibiles deſignari. Quapropter & eadem die ſacerdos ſumit ſacramentum tantummodo ſub ſpecie panis, ad refectionem potius in perſona totius eccleſiæ, quam ad ſignificationem. Item quia ſicut in veteri lege in ſecundo tabernaculo, quod dicebatur ſancta ſanctorum, ſemel in anno ſolus Pontifex intrabat, non ſine ſanguine, quem offerret pro ſua & populi ignorantia, ut ait Apoſtolus ad Hebræos v. ſic ad oſtendendum quod ea die ſolus noſter ſummus ſacerdos Dominus Jeſus Chriſtus intravit per proprium ſanguinem, de quo Apoſtolus ibidem: *Chriſtus autem aſſiſtens Pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum, non manufactum, id eſt, non hujus creationis, neque per ſanguinem hircorum aut vitulorum, ſed per proprium ſanguinem introivit ſemel in ſancta, æterna redemptione inventa*; nullus ea die celebrat. Unde Rabanus de inſtitutione clericorum cap. LXVII. In hac die ſacramenta penitus non celebrantur, ſed eucharistiam in Cœna Domini conſecratam, peracto officio lectionum & orationum, & ſanctæ crucis ſalutatione, reſumunt.

Tertia ratio: Si prædicta communicatio laica ſub utraque

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1433.

ſpecie eſſet de neceſſitate ſalutis, ſequeretur quod omnes ſacerdotes & laïci in tempore quo hujuſmodi communicatio ſub una ſpecie ortum habuit, peccaſſent mortaliter, & per conſequens quod eſſent damnati. Quod eſt error manifeſtus, quia ſic ſanctus Ambroſius, Hilarius, Hieronymus, Auguſtinus, Gregorius, & alii innumeri ſanctiſſimi patres eſſent damnati; quod piæ aures exaudire perhorreſcunt. Aſſumptum probatur: primo de ſacerdotibus quidem, quia obligabantur populo miniſtrare hoc ſacramentum ſub utraque ſpecie, ex divino præcepto, & hoc facere neglexerunt, immo facere noluerunt: & ſic populum privaverunt jure ſuo, quod habuit in tali ſacramenti perceptione, & impediverunt ſalutem ipſorum: quod non potuerunt ſine gravi & mortali peccato facere. Si enim ſpoliare honore, aut rebus, aut jure quod habet in aliqua poſſeſſione, eſſet peccatum mortale; quanto magis ſpoliare quemquam ſalute & jure ſuo in perceptione tantæ rei? Item non ſolum ſacerdotes non miniſtrabant aut ſubtrahebant populo alterum ſacramentum, ſed etiam docebant populum quod licitum eſſet ſic ſub una ſola ſpecie communicare, nec tenebantur aliter. Et in hac ſuppoſita adverſariorum opinione, pro veritate docebant errorem contra divinam legem, & faciebant ſibi gregem commiſſum in tam magnis & arduis rebus periculoſiſſime errare: quod utique facere non poterant ſine graviſſimo peccato mortali. Sicut ſi prælatus doceret gregem ſibi commiſſum quod fornicari eſſet licitum, aut ſe ipſum propria auctoritate indifferenter vindicare, & ſimilia, quæ omnino erronea ſunt. Similiter laici, ſi fuiſſent obligati ad utramque ſpeciem, peccaſſent mortaliter non faciendo diligentiam, nec petendo id quod ſibi ad ſalutem competebat. Sicut non excuſatur laicus ſi non ſit baptizatus, nec petit baptizari: quia quilibet tenetur diligentiam facere ad habendum id ſine quo ſalvari non poteſt. Conſequentia patet ſimiliter. Omnis enim qui peccat mortaliter, nec ſaltem in extremis poſitus conteritur & confitetur, is profecto inter damnatos computatur.

Manifeſtum eſt autem, quod a multis centenis annis a quibus prædicta communio ſub una ſpecie introducta eſt, nullus ſanctorum ſacerdotum ſic laicis miniſtrantium, ſive etiam ipſi laici ſic accipientes, contriti ſunt aut confeſſi de hujuſmodi ritu, quaſi peccaſſent mortaliter: & ſic omnes eſſent damnati: & per conſequens omnes patres noſtri, & Bohemorum, & qui nos & eos in regno Bohemiæ præceſſerunt, eſſent damnati & æternis ignibus & pœnis deputati, quod nec ipſi, nec aliquis ſanæ mentis aſſereret. Et ſic ulterius pro hujuſmodi & taliter defunctis non eſſet orandum, nec alia ſuffragia eſſent pro eiſdem facienda: & per conſequens prædictam communionem ſub utraque ſpecie aſſerentes, pro parentibus eorum orare non deberent, nec aliqua alia pietatis opera exercere: quod credo non ſolum apud nos catholicos; ſed etiam apud ipſos adverſarios impium eſſet aſſerere, & audire. Nec ſufficit dicere, quod prædeceſſores ſalvati ſunt per unam ſpeciem, quia notitiam ſcripturarum non habuerunt; ſed jam ex quo ſcripturæ apertæ ſunt & revelatæ, non ſufficit ſub una ſpecie tantum, ſed ſub duabus communicare: Quia nullus excuſatur per ignorantiam alicujus quod de neceſſitate ſcire tenetur; & ſpecialiter, cum ea quæ credenda ſunt explicite, expreſſe in

1. Cor. 14. 38. ſacra ſcriptura ſunt poſita: *ignorans enim ignorabitur*. Et ſequeretur quod eadem de cauſa omnes pagani & infideles eſſent ſalvandi: patet, quia ignorant baptiſmum eſſe de neceſſitate ſalutis, mandata Dei, articulos fidei, ſacramenta & alia quæ in eccleſia ſunt de neceſſitate ſalutis, & dicuntur eſſe. Item omnes perſequentes & obſidentes Chriſtianos, propter nomen Chriſti, putantes ſe obſequium præſtare Deo, eſſent immunes a peccato, quia propter ignorantiam putant ſe bene facere. De quorum numero quandoque fuit Paulus Apoſtolus, qui de ſeipſo ait 1. ad Thimotheum 1: *Qui prius blaſphemus fui & perſecutor & contumelioſus, ſed miſericordiam Dei conſecutus ſum, quia ignorans feci in incredulitate.* Ubi manifeſte dicit ſe fuiſſe blaſphemum & contumelioſum, licet ignoranter fecerit, & niſi fuiſſet miſericordiam conſecutus, utique ignorantia non excuſaſſet eum. Similiter ſi prælatus doceret populum ſuum, quod Chriſtus non eſſet Deus, ſed pura creatura, & populus crederet, ſic certe non excuſaretur a gravi peccato. Sic etiam ignorans fornicationem eſſe prohibitam lege divina, non propter hoc, ſi fornicatur, excuſatur a peccato

Matth. 15. mortali. Ad confirmationem hujus facit illud evangelii: *Si cæcus cæco ducatum præſtat, ambo in foveam cadunt.* Oportet ergo eos de neceſſitate fateri, aut quod patres & anteceſſores eorum in regno Bohemiæ, qui fuerunt per multa centena annorum ante ipſos, cum ignorantia non excuſet eos, damnatos eſſe, aut quod ipſi harum novitatum inventores erant, & per conſequens damnentur, ſi pertinaciter agant.

Et præterea ſcripturæ, de quibus adverſarii gloriantur ſe noviter intellexiſſe, ante multa centena annorum a ſanctis patribus ſenſum Chriſti, ſecundum Apoſtolum, habentibus in ſi, lectæ & optime expoſitæ atque intellectæ fuerunt, necnon & optimo fundamento ſtabilitæ, & per ſingula ſtudia affirmatæ & approbatæ: qui ſi neceſſitatem hujuſmodi communicationis ſub utraque ſpecie in his ſcripturis cognoviſſent, utique ſtatuto eccleſiæ fuiſſet hujuſmodi communicatio aſſignata, cujus oppoſitum apparet manifeſte. Non enim veriſimile eſt tam ſanctiſſimos viros & ſapientes, atque totam eccleſiam, per tam grande annorum ſpatium, tam damnabiliter erraſſe, & hodie in errore perſiſtere, cum ipſa a Spiritu ſancto regatur, qui eam non ſinit errare, in his potiſſime, quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem, ut infra manifeſtiſſimis teſtimoniis approbabitur. Præterea ſi prædicta communio ſub utraque ſpecie fuiſſet ſub præcepto, ſequeretur quod Deus præcepiſſet aliquid impoſſibile aliquibus; conſequens falſum, quia derogat divinæ pietati. Unde Hieronymus excommunicat, immo verius excommunicatos denuntiat in quadam epiſtola, omnes qui dicunt Deum aliquid impoſſibile præcepiſſe. Conſequentia tamen patet, quia multi homines ſunt qui naturaliter nec bibere, nec odorari vinum poſſunt, & per conſequens nec ſub ſpeciebus vini poſſent communicare. Si ergo antecedens eſſet verum, ſequeretur, quod omnes hujuſmodi eſſent in ſtatu damnationis, quod nullo modo eſt dicendum; quia propter inexſiſtentiam a natura nullus eſt vituperandus, ut dicit Ariſtoteles in ethicis. Idem etiam accidit de multis infirmis, qui ſub una, vel ſub alia ſpecie euchariſtiam ſumentes, ipſam deglutire non poſſunt; & ſi deglutiant, tamen retinere non poſſunt, ſed potius evomunt. Unde aut impie aut improvide Chriſtus ſuum corpus & ſanguinem ſub duplici ſpecie ſumendum præcepiſſet. Impie quidem, quia multi contra naturam & ſine cauſa damnarentur; improvide autem, ſi neſciviſſet hujuſmodi caſibus providere, quod de omniſciente & Sapientia Patris nullo modo eſt ſuſpicandum. Item ad ſolos ſacerdotes pertinet offerre ſacrificium, ſecundum illud ad Hebræos VIII. *Omnis enim Pontifex ad offerenda munera & hoſtias conſtituitur.* Sed vinum & ſanguis nunquam offerebatur niſi in ſacrificio per manus ſacerdotum in lege veteri, ergo ratione correſpondentiæ figuræ ad figuratum, nec in nova lege debet offerri vinum, quod ſanguinem repræſentat, niſi in ſacrificio per ſacerdotes.

Item Auguſtinus in libro qui intitulatur contra epiſtolam Manichæi, quam vocant Fundamentum: Id autem ſcientia « & voce ſecurum eſt aſſerere, quod in gubernatione eccleſiæ « Dei Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti univerſalis eccleſiæ conſen- « ſione roboratum eſt. Cum igitur communio ſub una ſpecie « conſenſione univerſalis eccleſiæ roborata ſit, ut patet de ſuperius inductis, ſcientia utique & voce illam aſſerere & tenere ſecurum eſt, & oppoſitum omnimode inſecurum. Item beatus Hieronymus ſcribens ſymbolum fidei ad Damaſum Papam, ita loquitur: & habetur XXIV. quæſt. I. Hæc eſt fides, « Cap. 14. Papa beatiſſime, quam in catholica eccleſia didicimus, quam- « que ſemper tenuimus & tenemus, in qua ſi minus perite aut « parum caute forte aliquid poſitum eſt, emendari cupimus a te, « qui Petri fidem & ſedem tenes. Si autem hoc noſtra confeſſio « apoſtolatus tui judicio comprobatur, quicumque me culpare « voluerit, ſe imperitum, vel malevolum, vel etiam non catho- « licum, ſed hæreticum comprobabit. Item idem glorioſiſſimus Hieronymus eiſdem & cauſa & quæſtione, capite, Quoniam vetuſto; loquens ad Romanum Pontificem dicit: Ego nul- « lum prævium niſi Chriſtum ſequens, beatitudini tuæ, id eſt, « cathedræ Petri, communione conſocior: ſupra illam petram « ædificatam eccleſiam ſcio. Quicumque extra hanc domum « agnum comederit, profanus eſt. Si quis in Noe arca non fue- « rit, peribit regnante diluvio. Et in fine capituli ſubdit: Non « novi Vitalem, Meletium reſpuo, ignoro Paulinum. Quicum- « que tecum non colligit, ſpargit. Qui Chriſti non eſt, anti- « chriſti eſt. Ex prædictis glorioſiſſimi Hieronymi auctoritatibus bene penſatis & intellectis concludat ratio uniuſcujuſque quid ſequatur.

Poſtremo licet prædicta ſufficiant ad prædictam communionem veraciter confirmandam, & ſpecialiter eccleſiæ conſuetudo, atque ſacrorum conciliorum, quæ errare non poſſunt, ſtatutum & ordinatio: nihilo minus ad majorem veritatis manifeſtationem & ad convincendum contumaces, motiva aliqua ex plurimis, quibus ſancta mater eccleſia hunc ritum introduxit, bene & laudabiliter continuavit, hodieque continuat, & obſervat, ſunt inducenda. Et primum quidem eſt, ut evitetur periculum diſtillationis & effuſionis ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti, quem tractare eſt valde periculoſum, propter ſpecierum naturalem flexibilitatem, quæ poſſent effundi de facili: præſertim cum in multitudine frequenter fiat preſſura, & multi ſæpe ad communionem veniant homines tremuli, barbati, infirmi, & parvuli; circa quorum ſacramenti ſumptionem multa poſſent & gravia pericula imminere, & per conſequens peccata, quæ non de facili poſſent evitari.

Quale autem ſit peccatum effuſionis & diſtillationis ſanguinis

Anno Christi 1433.

guinis Domini noſtri Jeſu Chriſti, oſtendit Auguſtinus lib. v. hom. xvi. & habetur 2 quæſt. 1. Interrogo vos fratres, dicite mihi, quid plus eſſe videtur vobis, verbum Dei, an Corpus Chriſti? Si vultis vere reſpondere, hoc utique dicere debetis, quod non ſit minus verbum Dei, quam corpus Chriſti: & ideo quanta ſolicitudine obſervamus, quando nobis Corpus Chriſti datur, ut nihil ex ipſo de manibus noſtris in terram cadat; tanta ſolicitudine obſervemus, ne verbum Dei, quod nobis erogatur, dum aliud aut cogitamus, aut loquimur, de corde noſtro pereat: quia non minus reus erit, qui verbum Dei negligenter audierit, quam ille qui Corpus Chriſti ſua negligentia in terram cadere permiſerit. Ecce quod Auguſtinus dicit, quod reus erit, qui ſue negligentia Corpus Chriſti in terram cadere permittit, & non minus qui verbum Dei negligenter audierit. Reus autem eſt quilibet, qui in gravibus peccatis delinquit, quapropter & ſacerdos qui per negligentiam guttam ſanguinis Chriſti ſuper terram aut pallam fundit, debet pœnitere quadraginta diebus, & palla comburi, & lapis radi, & terra lambi, & in ſacrarium reponi, ut dicitur de conſecratione diſtinctione II. Si per negligentiam aliquid de ſanguine Domini ſtillaverit in terram, lingua lambetur, tabula radetur. Si vero non fuerit tabula, ut non conculcetur locus, corradetur, & igne conſumetur, & cinis intra altare recondetur, & ſacerdos quadraginta diebus pœniteat. Si ſuper altare ſtillaverit calix, ſorbeat miniſter ſtillam, & tribus diebus pœniteat, *&c.* Hæc autem tam dura pœnitentia non imponeretur ſacerdoti, ſi non eſſet valde grave peccatum. Si ergo per negligentiam cadente ſanguine terra lambi, & tabula radi debet, & poſt ad ignem projici raſura ut comburatur: quanto magis pepla mulierum, & barbæ virorum Chriſti ſanguine madidatæ deberent comburi, eo quod ex propoſito & ſine neceſſitate, ac irreverenter ſic Chriſti ſanguine perfunduntur? Si etiam ſacerdos qui ſic negligens repertus fuerit, tam dure puniendus eſt, ut per quadraginta dies pœniteat: quanto magis perſonæ laicæ puniendæ ſunt? & ſi non magis aut æque, nihilo minus graviter puniendæ venient pro hujuſmodi exceſſibus, & irreverentiis commiſſis. Quam utique punitionem & pœnitentiam cum magna difficultate laici facere poſſent, & utique abſque cauſa & neceſſitate. Cavendum ergo fuit eccleſiæ, & ſumma diligentia procurandum, ut rudis populus non exponeretur gratis tam gravibus periculis peccatorum & pœnarum. Ex quo decreto Pii Papæ, manifeſtiſſimo ſigno conjecturari poteſt, quod conſuetudo unius ſpeciei eſt antiquiſſima. Nam hic Pius Papa fertur fuiſſe decimus poſt beatum Petrum Pontifex in eccleſia Romana, ut refert Auguſtinus in epiſtola ad Generoſum, & ſedit in cathedra Petri circa annum Domini centeſimum quinquageſimum tertium. Qui abſque dubio ſi fuiſſet tempore ſuo conſuetudo utriuſque ſpeciei, ita bene providiſſet circa effuſionem ſanguinis, quæ contingeret aut poſſet contingere in ſumptione laicorum, ſicut providit circa pericula, quæ contingunt in miniſtratione miniſtrorum ſive ſacerdotum; immo amplius & diligentius, in quantum laici, mares & feminæ, ſenes & juvenes, infirmi, & alii, ſunt minus cauti, & minus circumſpecti atque diſcreti in tractando divina myſteria, quam ſui miniſtri ad hoc ſpecialiter deputati.

Cap. 94.

Cap. 27.

Epiſt. 187.

Am igitur adverſarii producant tam antiquum decretum, quod ſciant proviſionem circa hujuſmodi pericula laicorum facere, quod non facient in æternum; aut fateantur nobiſcum antiquitatem conſuetudinis unius ſpeciei, ex hoc decreto proviſionem facientem in periculis contingentibus circa effuſionem ſanguinis per miniſtros, ſicut etiam fit in alio decreto ex concilio Aurelianenſi de cuſtodia Corporis Chriſti, nulla facta mentione de ſanguine, aut de ſpecie vini; & habetur de conſecratione diſtinctione II. cap. Qui bene: ubi ita concilium determinat: Qui bene non cuſtodierit ſacrificium, & mus vel aliud aliquod animal comederit, quadraginta diebus pœniteat. Ex quo decreto ſimiliter patet, quod ſola hoſtia ſive euchariſtia ſervabatur ſine ſanguine: Qui autem perdiderit illud in eccleſia, aut pars ceciderit & inventa fuerit, triginta dies pœniteat. Ex quo decreto ſimiliter patet, quod ſola hoſtia ſive euchariſtia ſervabatur ſine ſanguine; quia indubitanter, ſi ſanguis fuiſſet præceptus ſervari, multo major cautela fuiſſet adhibita in cuſtodiam illius, quam in cuſtodiam hoſtiæ, cum ſit majoris periculi ad cuſtodiendum. Quocirca ſanctus doctor tertia parte ſummæ ſuæ dicit, quod circa uſum hujus ſacramenti duo poſſunt conſiderari, unum ex parte ipſius ſacramenti, aliud ex parte ſumentium. Ex parte ſacramenti, convenit quod utrumque ſumatur, ſcilicet corpus & ſanguis, quia in utroque conſiſtit perfectio ſacramenti. Et quia ad ſacerdotem pertinet hoc ſacramentum conſecrare & perficere, nullo modo debet corpus Chriſti ſumere ſine ſanguine. Ex parte autem ſumentium requiritur ſumma reverentia & cautela, ne aliquid accidat quod vergat in injuriam, aut in irreverentiam tanti myſterii: quod præcipue poſſet accidere in ſanguinis ſumptione; qui quidem ſi incaute ſumeretur, de facili poſſet effundi. Et quia creſcente multitudine populi Chriſtiani, in qua continentur ſenes, & juvenes, & parvuli, quorum quidam non ſunt tantæ diſcretionis, ut cautelam debitam circa uſum hujus ſacramenti adhiberent; ideo provide in quibuſdam eccleſiis obſervatur, ut ſanguis ſumendus non detur populo, ſed ſolum a ſacerdote ſumatur.

Cap. 94.

Secundum, propter infirmos, pro quibus deberet ſanguis ſub ſpeciebus vini in ſacrario reſervari, circa quem multa horribilia poſſent contingere. Nam de facili congelaretur, vel in acetum tranſmutaretur, & ita corrumperetur ſacramentum, & ſic acetum purum pro ſanguine Chriſti daretur fidelibus, & ſic de facili idololatria committeretur, in æſtate etiam de facili vermes aut muſculæ in eo orirentur, etiam quantumcumque vas clauſum cuſtodiretur, unde fieret abominabile ſumentibus ad bibendum. Et multa alia quæ non poſſunt exprimi. Similiter in portando ad infirmos ad longum ſpatium ſanguinem, multa poſſent occurrere pericula & intervenire; ſive eques ſacerdos ipſum portaret, ſive pedes, in tempore pluviarum, glaciei, & multis aliis modis.

Tertium propter vitare errores, ne videlicet populus communis, qui tantum judicat ſecundum ſenſum, credat Chriſtum non eſſe totum ſub una ſpecie, ſicut multi hæreticorum, ut Neſtorius & Pelagius, & eos ſequentes adſtruxerunt. Neſtorius enim ſic ſub utraque ſpecie miniſtravit, exiſtimans quod ſub ſpecie panis eſſet tantummodo corpus Chriſti ſine ſanguine, & ſub ſpecie vini ſanguis ſine corpore, quia ſic in paraſceve ſanguis fuit diviſus a corpore, & e converſo, quod omnino falſum eſt & hæreticum. Quia licet in paraſceve ita fuerit; & ſic in hoc ſacramento, ſi eadem die fuiſſet celebratum, ſic fuiſſet, ut aſſerit, propter mortem, qua & anima & ſanguis ſeparabantur ab invicem, & a corpore: non tamen nunc ita eſt, quia Chriſtus reſurgens ex mortuis, jam non moritur, & per conſequens nec ſanguis ab ipſius corpore ſeparatur. Pelagius vero & ipſius ſequaces dictis Salvatoris innitentes: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis*, &c. dederunt laicis ſub utraque ſpecie, & etiam parvulis ſtatim poſt baptiſmum: & ſi ſpeciem panis ſacramentalem non poſſent ſumere, dicebant quod debebat conteri cum ſanguine, & ſic infundi in ora puerorum, & ſi forſitan quippiam ejeciſſent, dicebant illud eſſe comburendum, innitentes illi ſcripturæ Exod. xii. *Si quid reſiduum fuerit, comburetis.* Multi etiam ita extenſive hunc textum acceperunt, ut ultra Pelagianos non ſolum miniſtrarent vivis utramque ſpeciem, ſed etiam defunctis, ut refert venerabilis Beda in homilia ſuper Matthæi xxvi. capite.

Rom. 6.

Datur ergo non conficientibus ſub una ſpecie, ut evitentur prædicti errores: ut videlicet Chriſtus non credatur in hoc ſacramento diviſus ſecundum diviſionem ſpecierum, ſed quod ſub altera totus ſit & integer, contra id quod Neſtorius aſſerebat, & ne credatur illud dictum Chriſti neceſſitatem inducere abſolutam, ut Pelagius aſſerit, ita ut etiam pueris uſu rationis carentibus, & aliis amentibus dari deberet, & miniſtrari, ne forte eis ſub diverſis ſpeciebus alius & alius Chriſtus crederetur; præcipueque apud illos qui intelligere nequeunt, idem corpus per divinum miraculum ſub alienis dimenſionibus poſſe in diverſis locis contineri.

Quartum, ut veritas umbræ & figuræ correſponderet. In veteri enim lege, de libaminibus, per quæ ſanguis Chriſti præfigurabatur, nihil ſumebant laici, ſed ſoli ſacerdotes, ut prædictum eſt. Quintum, propter honorem & dignitatem ſacerdotalis officii: dignum enim & juſtum eſt, ut characterem & dignitatem ſacerdotalem & officium quibus a communi populo diſtinguuntur, etſi non quantum ad rem & effectum ceteris paribus, in ſignis tamen dum miniſtrant & celebrant hoc ſacramentum, a ceteris diſtinguantur, & quadam extrinſeca in myſterii hujus oblationis dignitate refulgeant.

Unde quidam doctor dictus Albertus de Padua, in quadam ſua quadrageſimali homil. in Cœna Domini, ait: Congruit etiam inter miniſtros eccleſiæ & populum eſſe differentiam, & ideo populo ſufficit eſſe de corpore Chriſti: ſed miniſtros oportet eſſe quaſi animam corporis, dirigendo populum ſubditum: ideo illi corpus tantum, iſti etiam ſanguinem, in quo eſt anima, ſumunt. Ne etiam crederetur virtus hujus ſacramenti æque principalius conſiſtere in ſumptione & conſecratione. Si enim laici ad utramque ſpeciem admitterentur æqualiter ſacerdotibus, & ſub utraque ſpecie communicarent, facile, creſcente temeritate & malitia hominum, laici forſitan & mulierculæ poſſent præſumere aliquid non ſolum ſic ſumendum, ſed etiam conficiendum. Quod quam deteſtabilis & damnabilis error eſſet, nullus ſanæ mentis dubitat.

Serm. 4. feria 5 maj. in Cœna Domini. 146.

Finaliter eccleſia debuit ceſſante cauſa tollere & amovere effectum. Cum enim euchariſtiæ ſacramentum etiam ſecundum virtutem nominis, ſit ſacramentum caritatis, quæ ſola celat & operit multitudinem peccatorum, 1. Petri iv. in præ

ANNO CHRISTI 1433.

mitiva autem eccleſia laicorum caritas efferbuerat in tantum, quod pro Chriſtiano nomine ſitiebant, ſicut ſitit cervus ad aquæ fluvium, effundere ſanguinem proprium; & hoc principaliter ex triplici cauſa. Primo ex viciſſitudine amoris, ad quam invitabat Apoſtolus dicens: *Hoc ſentite in vobis, quod & in Chriſto Jeſu.* (Philipp. 2.) Secundo ex recompenſatione ſatisfactionis, prout beatus Petrus hortabatur fideles dicens: *Chriſto igitur paſſo in carne, & vos eadem cogitatione armamini.* (1 Petr. 4.) Tertio propter exemplum Apoſtolorum, quos videbant ultro ſe paſſionibus ingerere atque perſecutionibus, de quibus dicitur Actorum v. *Ibant Apoſtoli gaudentes a conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati:* in cujus fervoris ſignum Chriſto eos ad paſſionem invitanti, ſecundum beatum Hieronymum, *Poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum?* (Marc. 10.) efficaciter reſponderunt, *poſſumus*, ex fervore martyrii.

His itaque & aliis de cauſis illa ſacra primitivæ eccleſiæ non ſolum clericorum, ſed etiam laicorum caritas, ita eos ad paſſionem martyrii animabat, ut alter alterum certaret prævenire, decantans cum Propheta: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini invocabo.* (Pſalm. 115.) Tunc etenim qui epiſcopatum deſiderabat, non aliud quam martyrium optabat, ſecundum Gregorium in paſtorali: ad quam intentionem dicebat Apoſtolus: *Qui epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat.* (1. Tim. 3.) Tali igitur devotione & caritate in ſanctis laicis exiſtentibus, & perſecutoribus omni momento & loco mortem intentantibus, tunc qualibet hora licebat laicis in provocationem & devotionem effundendi ſanguinem proprium, bibere de calice altaris ſanguinem Chriſti. Et hac in cauſa & ad propoſitum loquebatur beatus Cyprianus epiſt. xxxvii. de lapſis: (Iuxta edit. Pamelii epiſt. 54.) Et cum ad hoc fiat euchariſtia, ut poſſit accipientibus eſſe tutela, quos tutos eſſe contra adverſarios volumus, munimento Dominicæ ſecuritatis armemus. Nam quomodo docemus aut provocamus eos in confeſſione nominis ſanguinem ſuum fundere, ſi eis militaturis Chriſti ſanguinem denegamus? aut quomodo ad martyrii poculum idoneos facimus, ſi non eos prius ad bibendum in eccleſia poculum Domini jure communicationis admittimus?

Tunc igitur talis fervor caritatis erat ſingularis privilegii, Apoſtolo atteſtante cap. 1. ad Philipp. *Vobis datum eſt pro Chriſto non ſolum ut in eum credatis, ſed etiam ut pro illo patiamini:* & ſecundum Auguſtinum: Sicut nullus eſt melior in hac vita introitus quam per baptiſmum, ſic nullus tutior exitus quam per martyrium, in quo ſicut in baptiſmo omnia tolluntur peccata: in cujus myſterium ſuper Chriſtum primum baptizatum, & ſuper Stephanum primum pro Chriſto lapidatum, cæli leguntur aperti. Ceſſante illo fervore caritatis & devotionis, & hoc ſingulari privilegio, quod erat martyrii deſiderium, utique ceſſare debuit & debet hoc, quod in ſignum illius deſiderii dabatur laicis.

Nec obſtat, quod ſacerdotes conficientes ſumunt ſanguinem, in eis deficiente illa caritate & devotione, de quibus prædictum eſt: quia non ſolum pro ſeipſis, ſed pro tota eccleſia, in qua non eſt extincta caritas, nec in ſempiternum extinguetur, Deo offerunt ſacrificium. Et etiam quia ad ipſos pertinet non ſolum ad efficaciam ſumere, ſed etiam ad ſignificationem. Unde Nicolaus de Lyra ſuper illud Joannis vi. *Niſi manducaveritis*, &c. dicit: Sacramentum euchariſtiæ non ſolum proficit ſacerdoti ſumenti, ſed etiam toti eccleſiæ, etiam illis qui ſunt in purgatorio. Cujus ratio eſt, quia euchariſtia non eſt tantum ſacramentum, ſed etiam ſacrificium eccleſiæ, in quantum continet Chriſtum paſſum, & ideo proficit omnibus fidelibus. Si ſumatur alio modo, ut a laico, tunc proficit ſibi ſoli ſumenti, quia officium ejus non eſt offerre ſacrificium, ſed tantum ſuſcipere ſacramentum: & quia etiam Apoſtolis præceptive dictum eſt: *Hoc facite in meam commemorationem:* per quæ etiam verba in ſacerdotes conſtituebantur, ut patebit. Ex his & aliis motivis, conſuetudo & auctoritas eccleſiæ obtinuit, ut non conficientibus tantummodo hoc ſacramentum ſub ſpecie panis traderetur. Et hæc de poſitione mea præſenti dicta ſufficiant, ad laudem omnipotentis Dei, cui ſit honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Expedita divino auxilio poſitione primæ & ſecundæ concluſionum propoſitarum pro veritate catholica, poſtergata etiam tertia, quæ ex dicendis dependet; accedo ad ultimam partem præſentis actus, videlicet ad reſpondendum objectis partis adverſæ. Et licet quamplurimum cogitaverim, quem ordinem in reſpondendo tenere deberem, an ordinem concluſionum mearum, vel ſuæ poſitionis; tandem deliberavi potius inſequi poſitionem proponentis, licet ordo doctrinæ & materiæ propoſitæ exigeret oppoſitum. In qua reſponſione tenebo hunc modum: quia ea in quibus convenimus vel differimus, referam breviter, ut hoc venerabile auditorium percipiat tam convenientiam quam differentiam noſtram. In primis igitur

A quoad proteſtationem quam idem magiſter nomine omnium ſuorum propoſuit in medium, videtur quod ſit inſufficiens. (M. Rokyzanæ insufficiens proteſtatio.) Primo quoad credulitatem fidei articulorum. Secundo quoad eccleſiam quam profitetur. Tertio quoad ſubmiſſionem, qua dicunt ſe velle ſubmitti correctioni in caſu quo deliquerint.

Quia in prædictis locis ſolum ſtant in genere, circa quod latent æquivocationes, ut dicit Ariſtoteles, non terminantes ſe ad aliquod certum particulare & determinatum. Nam dicunt ſe credere articulos fidei ad illum intellectum ad quem benedicta Trinitas & Dominus Jeſus præcepit & vult credi. Cum enim voluntas benedictiſſimæ Trinitatis non innoteſcat hominibus, niſi per ſcripturas ſanctas, quas contingit bene & male intelligi; aut per eccleſiam, quam ipſe Dominus non ſinit errare; vel per revelationem: cum nihil eorum caperimant, patet quod inſufficienter articulos fidei profitentur.

Similiter cum dicunt ſe credere ſanctam eccleſiam per totum mundum diffuſam, cum multiplex ſit varietas in acceptione eccleſiæ per totum mundum diffuſæ. B Nam multi dicunt eccleſiam catholicam tantummodo conſtare ex prædeſtinatis, ſive fidelibus, ſive infidelibus, multi etiam dicunt eam conſtare ex fidelibus in gratia gratum faciente conſtitutis. Alii vero ex cunctis fidelibus, in unitate fidei, etiam ſacramentorum, & præceptorum Dei exiſtentibus, dicunt conſtare eccleſiam. Cum ad nullam prædictarum acceptionum ſe determinent quoad credulitatem eccleſiæ, patet quod proteſtatio eorum eſt inſufficiens.

Deinde cum proprie ad eccleſiam, deviantes & errantes a fide & in moribus, pertineat corrigere, ad cujus judicium quemlibet fratrem errantem Dominus, tamquam ad mobiliquabilem regulam, remiſit, dicens: *Si te non audierit, dic eccleſiæ: quod ſi eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.* Matth. xviii. patet, quod ſubmiſſio ipſorum eſt in individuo vago, & in ſe inſtabili & incerta, & per conſequens omnino proteſtatio eorum eſt inſufficiens; quia non ſubmittunt ſe alicui certo judici. C Secundo in declaratione terminorum in concluſione ſua poſitorum, ponit trimembrem diviſionem de communione corporis Chriſti, (Concluſiones M. Rokyzanæ de communione.) & dicit quod primo modo communio corporis Chriſti dicitur ſocietas ſanctorum, & ſolum talium eſt unum corpus Chriſti myſticum, cujus caput eſt Chriſtus. Secundo modo communio ſignificat ſacramentum corporis & ſanguinis Chriſti, per cujus ſumptionem dignam homo ingreditur ad communionem primo modo acceptam. Tertio modo accipitur communio pro congregatione omnium credentium in Chriſtum, bonorum Chriſtianorum ſimul & malorum: & hæc eſt vulgaris acceptio communis & minus propria. Circa primum membrum magiſter propoſitor intendit, quod corpus Chriſti myſticum, quod eſt eccleſia, ſit ſocietas & eccleſia ſanctorum, cujus caput eſt Chriſtus: ex quo declaratur, quod ipſe intelligat per eccleſiam ſolum congregationem fidelium in gratia conſtitutorum: ut patet etiam per declarationem ſuam, cum dicit, quod in hac communitate fidelium, de qua loquitur, talis & tanta eſt unio, D quod quodlibet membrorum omnium bonorum eſt particeps, niſi per peccatum mortale ſit mortuum & abſciſſum.

In qua re quantum deviet a veritate, oſtenditur ex duplici capite. Primo ex ratione capitis, quæ ipſi Chriſto competit. Secundo ex ratione membrorum & corporis, ſecundum quod corpus ejus in hac vita peregrinatur. Ratione primi, ſcilicet ratione capitis, probatur ſic: Propria ratio capitis accipienda eſt ex propria operatione ejuſdem; maxima autem & propria operatio Chriſti hominis, ſecundum quam vere & proprie eſt caput eccleſiæ, eſt ſalvare: a qua operatione tamquam ſibi maxime propria, proprio vocabulo ac nomine nuncupari voluit, Jeſus ſcilicet, quod idem eſt quod ſalvator: quod nomen fuit ſibi impoſitum ab æterno, licet ab angelo fuerit pronuntiatum ex tempore, Lucæ 1. *Et vocabis nomen ejus Jeſum.* Et Matth. 1. *quod vocatum eſt ab angelo prius quam in utero conciperetur.* Cujus interpretationem & ſenſum ibidem E ibidem angelus exprimens, poſtquam dixerat: *Et vocabis nomen ejus Jeſum*, ſubjunxit: *ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum a peccatis eorum.* Quorumcumque igitur ipſe Chriſtus & ſalvator erit, utique & caput. Ex quo ipſius propria operatio eſt ſalvare. *Sed ipſe eſt ſalvator omnium hominum, & maxime fidelium*, ut ait Apoſtolus ſecundæ ad Timotheum capite iv. *Et ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non autem pro noſtris tantum, ſed etiam pro totius mundi*, ut dicitur primæ Joannis cap. ii. Ergo ipſe Chriſtus eſt caput omnium hominum, & maxime fidelium, & non tantum omnium noſtrum, ſed etiam totius mundi.

Pro cujus declaratione ſciendum eſt, quod differentia eſt inter corpus naturale hominis, & corpus eccleſiæ myſticum, ut dicit doctor ſanctus parte iii. quæſt. viii. articulo iii. quia membra naturalia ſunt omnia ſimul, non ſic autem eccleſiæ; neque quantum ad eſſe naturæ, cum conſtituatur ex omnibus hominibus qui fuerunt a principio mundi, uſque ad finem

ANNO CHRISTI 1433.

ipſius, qui non ſunt ſimul: neque etiam quantum ad eſſe gratiæ, quia etiam eorum qui ſunt in uno tempore, quidam carent gratia, eam poſtmodum habituri, aliis jam habentibus. Sic igitur membra corporis myſtici non ſolum accipiuntur ſecundum quod actu ſunt, ſed etiam ſecundum quod in potentia; quædam autem in potentia, quæ numquam ad actum reducentur, quædam vero ad actum reducuntur quandoque. Et hoc ſecundum triplicem gradum, quorum unus eſt per fidem, ſecundus per caritatem viæ, tertius per fruitionem patriæ. Sic ergo dicendum eſt, quod accipiendo generaliter ſecundum totum tempus mundi, Chriſtus eſt caput omnium hominum: ſed ſecundum diverſos gradus, quia primo & principaliter eſt caput eorum, qui actu ſibi per gloriam uniuntur. Secundario eorum, qui ei actu uniuntur per caritatem viæ, tertio qui ſibi uniuntur per fidem, quarto eorum qui uniuntur ſibi ſolum in potentia nondum ad actum reducta, quandoque tamen reducenda per divinam prædeſtinationem. Quinto eorum qui ſibi uniuntur in potentia, quæ tamen numquam reducetur ad actum: cujuſmodi ſunt homines in hoc mundo viventes, qui non ſunt prædeſtinati, qui numquam ſibi uniuntur per fidem, aut caritatem: qui tamen decedentes de hoc mundo, deſinunt eſſe in potentia ut uniantur Chriſto. Hæc in ſumma ſanctus Thomas ubi ſupra.

Ex quibus ſequitur primo quod Chriſtus eſt caput principaliter eccleſiæ triumphantis, & non ſolum animarum omnium, ſed etiam Angelorum, ſecundum illud quod Apoſtolus dicit ad Coloſſenſes II. loquens de Chriſto, *qui eſt caput omnis principatus & poteſtatis*. Et ad Epheſios I. *quod conſtituens eum*, ſcilicet Chriſtum, *Deus Pater ad dexteram ſuam in cœleſtibus ſuper omnem poteſtatem, & principatum, & virtutem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur, non ſolum in hoc ſeculo, ſed etiam in futuro, & omnia ſubjecit ſub pedibus ejus, & ipſum dedit caput ſuper omnem eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius, & plenitudo ejus, qui omnia in omnibus adimpletur*. Sequitur etiam quod Chriſtus eſt caput ſecundario eccleſiæ militantis, de qua in præſenti loquimur; ordine tamen præſcripto ſervato in perſonis: & non ſolum aliquorum, ſed etiam omnium hominum, qui ab initio mundi fuerunt, & erunt uſque ad finem mundi, hi tamen actualiter Chriſti eccleſiam militantem conſtituunt, quia actu Chriſto aliquo modo uniuntur, ſcilicet per fidem aut caritatem. Ex quibus manifeſte colligitur, quod Chriſtus eſt vere & proprie caput non ſolum in gratia conſtitutorum, ſed etiam in fide ſibi unitorum & unitate ſacramentorum.

Secundo declaratur falſitas prædicti primi membri ex ratione conditionis eccleſiæ peregrinantis & militantis in hac vita: in qua neceſſe eſt eſſe ſimul malos cum bonis, quod utique efficaciſſimis ſcripturarum & doctorum teſtimoniis oſtendendum eſt. Et primo quidem ex ſimilitudinibus, quas Chriſtus adducit in evangelio, quibus comparat præſentem eccleſiam. Unde Matthæi XXV. ait Dominus: *Simile eſt regnum cœlorum decem virginibus, quinque videlicet prudentibus, & quinque fatuis*. Super quo ſic ait Gregorius: Sed ſciendum nobis eſt quod ſæpe in ſacro eloquio regnum cœlorum præſentis temporis eccleſia dicitur, de quo in alio loco Domi-

Matth. 13. nus dicit: *Mittet filius hominis Angelos, & colligent omnia ſcandala de regno ejus*. Neque enim in illo regno beatitudinis, in quo pax ſumma eſt, inveniri poterunt ſcandala quæ colli-

Matth. 5. gantur. Unde rurſus dicitur: *Qui ergo ſolverit unum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum*: in quo, doctor qui mandatum ſolverit, minimus vocatur: cujus enim vita deſpicitur, reſtat ut ejus prædicatio condemnetur. Quid ergo per hanc ſententiam niſi præſens eccleſia regnum cœlorum dicitur? Et quia ea utroque ſexu fidelium multitudo colligitur, ſancta eccleſia decem virginibus ſimilis denuntiatur: in qua quia mali cum bonis,

Gregorius homil. 31. & reprobi cum electis ſunt admixti, recte ſimilis virginibus prudentibus, fatuiſque eſſe perhibetur. Quouſque enim hic vivimus, neceſſe eſt ut viam præſentis ſæculi permixte agamus. Boni enim ſoli nuſquam ſunt niſi in cœlo, & mali ſoli nuſquam ſunt niſi in inferno: hæc autem vita quæ inter cœlum & infernum ſita eſt, ſicut in medio ſubſiſtit, ita mixta utrarumque partium cives communiter recipit; quos tamen ſancta eccleſia & nunc indiſtincte recipit, & poſtmodum in egreſſione diſcernet.

Matth. 13. Item ſancta eccleſia comparatur ſagenæ miſſæ in mari, & ex omni genere piſcium congreganti. Idem ubi ſupra Gregorius homilia 11: Sancta eccleſia ſagenæ miſſæ in mare comparatur, quia & piſcatoribus eſt commiſſa, & per eam quiſque ad æternum regnum a præſentis ſæculi fluctibus trahitur, ne in æternæ mortis profunda mergatur, quæ ex omni genere piſcium congregat, quia ad peccatorum veniam ſapientes & fatuos, liberos & ſervos, pauperes & divites, fortes & infirmos vocat. Et infra: Nunc enim bonos maloſque communiter quaſi permixtos piſces fidei ſagena continet, ſed litus ſanctæ eccleſiæ, id eſt, finis, judicat ſagena quid trahebat. Et Chryſoſtomus ſuper illud: *Collegerunt bonos in vaſa ſua*, &c. inquit: Eccleſia media inter cœlum, quod eſt tantum bonorum locus, & infernum, qui eſt tantum malorum. Ipſa vero eccleſia eſt media, quia indifferenter bonos & malos colligit.

Matth. 13. Item eccleſia militans comparatur areæ, ſecundum illud Lucæ III. *Ipſe vos baptizabit in aqua & igne, & Spiritu ſancto: Cujus ventilabrum in manu ejus, & congregabit triticum in horreum ſuum, paleas autem*, &c. ubi per aream Joannes intelligit & deſignat præſentem eccleſiam, ut exponunt communiter ſancti, & præſertim Auguſtinus, qui ſuper pſalmo XXV. *Judica me Domine*, dicit: Area eſt eccleſia hujus temporis: ſæpe diximus, & paleam habet, & frumentum. Item ad Petrum diaconum in libro de fide dicit, capite XLIII. Firmiſſime tene, & nullatenus dubites, aream Dei eſſe catholicam eccleſiam, & in ea uſque ad finem ſæculi frumento mixtas paleas contineri. Et infra: In fine vero ſæculi bonos a malis etiam corpore ſeparandos, quando veniet Chriſtus habens ventilabrum in manu ſua, & permundabit aream ſuam, & congregabit triticum in horreum ſuum, paleas autem comburet igne inextinguibili.

Item eadem præſens eccleſia comparatur nuptiis, de quibus

Rom. 9. Matthæi XXII. dicitur: *Simile eſt regnum cœlorum homini regi qui fecit nuptias filio*, &c. *qui egreſſi congregaverunt omnes quos invenerunt, bonos & malos, & impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium*. Ubi, ut Gregorius inquit, aperte oſtenditur, quia per has regis nuptias eccleſia deſignatur, in qua mali cum bonis conveniunt. Permixta quippe eſt diverſitate filiorum: quia ſic homines ad fidem generat, ut tamen omnes per imitationem vitæ ad libertatem ſpiritualis vitæ, culpis exigentibus, non perducat. Quouſque namque hic vivimus, &c. ut ſupra de decem virginibus, &c. Idem ſuper illud Matthæi XXII. *Intravit autem rex ut videret diſcumbentes, & vidit ibi hominem non veſtitum veſte nuptiali*, &c. dicit: Intrat enim ad nuptias, ſed cum veſte nuptiali non intrat, qui in ſancta eccleſia exiſtens fidem habet, ſed caritatem non habet. Et Simon de Caſſia ſuper illud: *Egreſſi ſunt ſervi ejus in vias, congregaverunt omnes quos invenerunt, bonos & malos, & impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium*, &c. dicit, quod ex omnibus nationibus crediderunt homines, ex quibus eccleſia impleta eſt: & ex malis & ex bonis Chriſtiana conſtat eccleſia, & mixtum eſt eccleſiæ Chriſti corpus, quamquam ipſe velit eam exhibere glorioſam, non habentem maculam neque rugam: ſed in area negotium agitur, ubi paleæ ſunt & triticum: nondum enim ventilabrum excuſſit unum ex altero, ſed boni & mali diſcumbunt in nuptiis eccleſiæ militantis, diſpari vita, diſpari cultu, diſparibus moribus atque meritis; quouſque decernat ſuper utrumque rex, qui novit non perperam, ſed in veritate proferre judicium; qui excludet merito excludendos, & juſte abſque macula ſuper menſam eccleſiæ epulantes in pace dimittet.

Item præſens eccleſia comparatur arcæ Noë, in qua animalia mitia fuerunt cum immitibus, corvus cum columba, & homines cum animalibus, per quæ boni & mali in arca eccleſiæ ſignificantur.

Item eccleſia militans comparatur domui magnæ, de qua

Rom. 9. Apoſtolus loquitur: *In magna domo*, inquiens, *non ſolum ſunt vaſa aurea & argentea, ſed etiam lignea, & fictilia, & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam*. Ubi inquit gloſſa: *In magna domo*, quæ eſt eccleſia, ſcilicet domus Dei vivi, columna & firmamentum veritatis. II. ad Timotheum II. *non ſolum ſunt vaſa aurea & argentea*, quod dupliciter intelligitur. Uno modo per vaſa & argentea intelliguntur electi, per lignea & fictilia reprobi: & ſic, quod ſequitur, *quædam in honorem*, refertur ad lignea, & fictilia vaſa. Alio modo per vaſa aurea & argentea intelliguntur boni in præſenti, ſive electi ſive reprobi, per lignea & fictilia omnes mali in præſenti, ſive reprobi ſive electi. Et tunc quod ſequitur, *quædam in honorem, quædam in contumeliam*, refertur indifferenter ad utrumque. Primo ergo modo exponitur ſic: *In magna domo*, id eſt, in eccleſia, *non ſolum ſunt vaſa aurea*, id eſt, electi perfecti, & *argentea*, id eſt, electi imperfecti, *ſed & lignea*, id eſt, reprobi aperte mali, æterno incendio præparati, *& fictilia*, id eſt, reprobi ficte boni, qui non ita aperte ſunt mali: *& quædam quidem*, ſcilicet vaſa aurea & argentea, *ſunt in honorem*, ſcilicet in uſum honorabilem ordinata, hic gratiæ, & in futuro gloriæ. *Quædam autem*, ſcilicet lignea & fictilia, *in contumeliam*, id eſt, in uſum vilem, hic culpæ, & in futuro gehennæ. Secundo modo legitur ſic: *In magna domo*, id eſt, in eccleſia, *non ſolum ſunt vaſa aurea & argentea*, id eſt, omnes boni perfecti & imperfecti, & hoc ſive præſciti, ſive electi, *ſed & lignea fictilia*, id eſt, mali aperti & occulti, & hoc ſimiliter ſive electi ſive reprobi: *& quædam quidem*,

Anno Chriſti 1433.

ſcilicet ex utriſque, tam ex bonis, quam ex malis, *ſunt in honorem*, ſcilicet electi: *quædam autem in contumeliam*, ſcilicet reprobi. Ex bonis enim quidam ad tempus tantum boni ſunt, tamen in fine ſunt mali, & hi ſunt in contumeliam. Quidam autem perſeverantes in bono, & hi ſunt in honorem. Similiter de malis quidam ad tempus ſunt mali tantum, tamen in fine ſunt boni, & hi ſunt in honorem: Quidam autem ſunt perſeverantes in malo, & hi ſunt in contumeliam. Ecce quam planum & apertum teſtimonium ſacrarum ſcripturarum, & ſanctorum doctorum, quod præſens ſancta eccleſia militans continet in ſe bonos & malos, prædeſtinatos & præſcitos; ſicut navicula quæ Chriſtum cum Apoſtolis & Judam continebat, qui & inter Apoſtolos habebatur Apoſtolus. Eſt ergo, ait Auguſtinus ſuper Pſalmo 24. in prologo, regnum terrenum & regnum cæleſte, regnum eradicandum, & regnum in æternum plantandum. Modo in hoc ſæculo cives utriuſque regni permixti ſunt: corpus regni terreni & corpus regni cæleſtis commixtum eſt.

Poſt hæc declaratur prædicta veritas catholica ratione fundata in veritate divinarum ſcripturarum, & aſſumitur ſic: Eccleſia catholica eſt illa eccleſia, quam fideles profitentur in ſymbolo tam Apoſtolorum quam etiam Nicæno, cum dicitur: *Credo in Spiritum ſanctum, ſanctam eccleſiam catholicam.* Et iterum: *Et unam ſanctam catholicam & Apoſtolicam eccleſiam.* Aut igitur profitentur id quod credunt, aut id quod non credunt; aut ſolum id quod dubitant. Non eſt dicendum, quod profitentur id quod non credunt, quia tunc mentirentur; nec id etiam quod dubitant, quia tunc non haberent fidem, quæ eſt firma adhæſio ad credibilia, quam dubitatio excludit. Oportet igitur quod profiteantur id quod firmiter credunt. Aut igitur ulterius credunt ſe eſſe de gremio eccleſiæ catholicæ. Non profitemur, aut non? ſi non, tunc hæretici mentiuntur, quando dicunt apud eos eſſe eccleſiam catholicam, vel ſe eſſe de gremio eccleſiæ catholicæ, ex quo non credunt ſe eſſe in ea; ſi ſic, oportet quod per aliquid accipiant hujuſmodi credulitatem. Aut igitur hoc erit, quia nota eſt eis prædeſtinatio, aut quod ſint in gratia gratum faciente conſtituti per ſe, aut quia habent per revelationem. Sed non primo modo, quia cum divina prædeſtinatio nihil ponat in prædeſtinato, cum ſit ſola divina volitio, qua ab æterno voluit aliquem ad vitam æternam ordinare, non poteſt eſſe nota prædeſtinato, niſi quantum ſibi a Deo revelaretur: Similiter nemo ſecundum ſe, niſi ſibi reveletur, ſcit an amore vel odio dignus ſit, ut ſcriptura dicit. Si igitur hæretici credunt ſe eſſe de gremio eccleſiæ catholicæ, oportet quod habeant hoc per revelationem: & tunc unuſquiſque eorum examinet coram Deo conſcientiam ſuam, ubi & quando hoc fuerit ſibi revelatum. Si igitur numerus prædeſtinatorum tantum, vel eorum, qui ſunt in gratia conſtituti, eſſet eccleſia catholica, patet quod nulla eſſet certitudo ipſius; quod nullo modo eſt dicendum de eccleſia catholica, quæ eſt civitas ſuper montem poſita, id eſt, ſuper Chriſtum ædificata, quæ non poteſt abſcondi. Unde Chryſoſtomus ſuper Matthæum & ſuper hoc verbo: *Non poteſt civitas abſcondi*, & allegat ſanctus Thomas eum: Hæc civitas eccleſia ſanctorum eſt, de qua dicitur in pſalmo: *Glorioſa dicta ſunt de te, civitas Dei.* Cives ejus ſunt omnes fideles, quibus Apoſtolus ait: *Vos eſtis cives ſanctorum*, hæc ergo civitas poſita eſt ſuper montem Chriſti, de quo Danielis 21. dicitur: *Lapis abſciſſus ſine manibus factus eſt mons magnus.* Sane non poteſt abſcondi ſupra Chriſtum poſita, etiamſi ipſa voluerit, mons enim qui eam portat, facit eam omnibus manifeſtam. Sic & Apoſtoli, & ſacerdotes, qui fundati ſunt in Chriſto, non poſſunt eſſe abſconditi, etiamſi voluerint, quia Chriſtus eos manifeſtat. Hæc Chryſoſtomus. Quæ idcirco ſupra montem poſita deſcribitur, ut & habitantibus in ea ſit firma & certa ſecuritas, & ut cunctis exterta pateat ad eam confugere ſeu venire volentibus: in qua licet gratia Dei inſunt, ut firmiter credimus, multi prædeſtinati & multi in gratia conſtituti, quorum meritis adhuc durat mundus; non tamen propter prædeſtinationem aut gratiam quæ occulta ſunt, ſancta eccleſia dicitur catholica; ſed propter communionem unius fidei, ſacramentorum, & præceptorum; quæ omnibus poſſunt eſſe nota & communia, bonis ſcilicet & malis.

Chryſ. hom. 10. in Matt. in opere imperfecto. Matth. 5. Pſalm. 86. Epheſ. 2. Dan. 2.

Item prædeſtinatio & gratia hujuſmodi eccleſiæ quam fingunt adverſarii, minus nota eſt aliis, quam ipſiſmet qui ſe dicunt in eadem exiſtere: igitur quantumcumque fulgerent per mundum bonis operibus, cum ſæpe angelus ſatanæ transfiguret ſe in angelum lucis, non propter hoc auderet homo ſeipſis conjungere, tamquam eccleſiæ catholicæ; quia ſemper dubitandum eſſet de ipſis, an eſſent pſeudoprophetæ, de quibus cautos nos reddidit Dominus, dicens: *Attendite a falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.* Oportet igitur quod certa & manifeſta ſint ſigna & indicia eccleſiæ catholicæ, per quæ diſcernantur oves a lupis. Hujus autem ſigna ſunt unitas fidei, unitas ſacramentorum & præceptorum Dei.

2. Cor. 11.

Matth. 7.

Item Chriſtus reſolvens ultimam correctionem fratris remiſit ad eccleſiam, ita dicens: *Si te non audierit, dic eccleſiæ: ſi autem eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.* Aut ergo Chriſtus remiſit nos ad aliquem certum judicem, aut incertum. Non eſt dicendum, incertum, quia tunc numquam fratris correctio ſequeretur. Oportet igitur quod ad certum judicem tranſmittat nos. Cum igitur eccleſia prædeſtinatorum & in gratia conſtitutorum, ſit homini incerta, ut dictum eſt, oportet quod hujuſmodi remiſſio ſit ad eccleſiam, quæ ſit nota & certa viatoribus, ſecundum ſtatum viæ præſentis, cujuſmodi eſt eccleſia catholica in unitate fidei & ſacramentorum ubique per orbem perſeverans. Ex quibus patet, quod corpus Chriſti myſticum, prout in hac valle miſeriæ peregrinatur, quod eſt eccleſia ejus, non ſolum prædeſtinatos aut ſolum in gratia gratum faciente conſtitutos retinet & comprehendit, ſed inſimul bonos & malos, fide rectos, Chriſto capiti adhærentes.

Matth. 18.

Ulterius ex prædictis poteſt colligi una deſcriptio eccleſiæ catholicæ, talis videlicet, quod eccleſia eſt corpus myſticum, organicum, fide Chriſti animatum. Corpus ponitur loco generis, additur Myſticum ad differentiam corporis naturalis: licet ad ſimilitudinem ejuſdem dicatur ſic Organicum, propter diverſitatem ſtatuum, graduum & officiorum, ad ſimilitudinem diverſorum membrorum in corpore naturali, quæ ſunt diverſa organa: quæ declarans Apoſtolus inquit 1. ad Corinth. 12. *Sicut corpus unum eſt, & multa membra habet, omnia autem membra corporis cum ſint multa, unum corpus ſunt; ita & Chriſtus habet multa membra in ſuo corpore.* Et iterum: *Vos autem eſtis corpus Chriſti & membra de membro.* Et iterum: *Sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eumdem actum habent: ita multi unum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra.* Et ſicut unum membrum ſervit ſibi & toti corpori, ſic in eccleſia militante diverſi in diverſis ſtatibus & officiis ſibi & aliis in eccleſia ſubminiſtrant. Ex quibus verbis & ſententiis Apoſtoli clare habentur prædictæ particulæ tres: ſcilicet, quod eccleſia eſt corpus myſticum, organicum, additur autem, fide Chriſti animatum, per quam eccleſia militans in tali eſſe conſtituitur, & ab omni alia eccleſia, ſive congregatione diſtinguitur. Dicitur autem animatum fide, quia ſicut anima corpus, ſic fides animam & ſpecialiter formata per gratiam vivificat, ſecundum id ad Romanos 1. & 2. ad Hebræos: *Juſtus autem meus ex fide vivit:* quod non ſolum intelligendum eſt de fide formata, ſed etiam informi: quia etiam mali fideles per fidem, & in ſeipſis vivunt, licet non vita perfecta, & ceteris membris eccleſiæ ac Chriſto capiti conjunguntur, & multas vitæ operationes exercent. Et ita ſe habet fidelis peccator ad caput Chriſti, & ad corpus eccleſiæ, ſicut membrum in corpore naturali, non quidem mortuum totaliter & præciſum, ſed tamquam membrum mortificatum & unitum corpori; quia adhuc in ipſo eſt radix vitæ, ſcilicet, ipſa fides.

Habacuc 2.

Non igitur verum eſt quod fidelis per peccatum moriatur ex toto, aut abſcindatur a corpore, ut proponens dicit. Et de mortificatione quidem dicit ſanctus Thomas 3a. parte ſummæ, articulo 111. loquens de hujuſmodi peccatoribus fidelibus: Percipiunt, inquit, tamen tales a Chriſto quemdam actum qui eſt credere, ſicut ſi membrum mortificatum aliqualiter moveatur ab homine. Quod etiam non ſint membra abſciſſa, oſtendit Auguſtinus contra Donatiſtas, dicens: Si cujus eſt manus arida, verum quidem eſt membrum, quamvis ſine ſanguine & inefficax, & mortuum; ſic & fides cum ſit vera, tamen ſine operibus mortua eſt. Et habetur 1. quæſtione 1. Sicut ægeri.

3. quæſt. 8. art. 3. ad ſecundum.

Ca. 47.

Alii vero ſic deſcribunt eccleſiam. Eccleſia ſancta catholica militans ſive viatrix, eſt univerſitas fidelium bonorum & malorum, orthodoxam fidem tenentium, in ſacramentis eccleſiaſticis ſocietatem habentium. quæ in ſententia in idem redit cum prima. Sed jam ad id quod in prima generali ſuppoſitione præmiſimus, & ſæpe promiſimus, greſſus noſtros dirigamus, ſcilicet ad probandum eccleſiam catholicam errare non poſſe. Pro cujus declaratione ponitur talis propoſitio: Impoſſibile eſt eccleſiam Dei militantem catholicam errare in his quæ fidei ſunt & neceſſitatis ad ſalutem. Quæ propoſitio licet quondam fuerit apud omnes doctores catholicos, & ſanctos, & alios fideles, & nunc ſit principium fidei per ſe notum & manifeſtum; tamen propter quoſdam qui eam frivole difficultant, ad conſolationem fidelium, & eorum qui eam difficultant confutationem, ipſam ex fundamentis in æternum fundatis ſacræ ſcripturæ, multipliciter probabimus in præſenti. Et primo, quia prædicta propoſitio virtualiter eſt articulus fidei, ut patet in ſymbolis tam Apoſtolorum quam Nicæno. In quibus fideles profitentur, ſe credere ſanctam catho-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1433.

licam eccleſiam. In altero enim dicitur : *Credo in Spiritum ſanctum, ſanctam eccleſiam catholicam.* In altero : *Et unam ſanctam catholicam & Apoſtolicam eccleſiam.* Idem autem eſt credere eccleſiam catholicam eſſe ſanctam, & eccleſiam catholicam non poſſe errare in his, quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem : quia pro tempore quo erraret in prædictis, non eſſet ſancta, ſed eſſet maculata errore mortifero peccati mortalis. Unde beatus Auguſtinus in expoſitione ſymboli : Iſta eſt ſancta eccleſia, non habens maculam aut rugam : multi etenim alii eccleſias congregarunt, ut Marcion, ut Valentinus, ut Ebion, ut Manichæus, *ut* Arius, & ceteri omnes hæretici : ſed illæ eccleſiæ non ſunt ſine macula vel ruga perfidiæ: & ideo dicebat de illis Propheta : *Odivi eccleſiam malignantium, & cum impiis non ſedebo.* De hac autem eccleſia quæ fidem Chriſti integram ſervat, audi quid dicat Spiritus ſanctus in Canticis canticorum : *Una eſt columba mea, perfecta mea, electa genitrici ſuæ.* Qui ergo hanc fidem in eccleſia ſuſceperit, non declinet in conſilia vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introeat. Hæc Auguſtinus.

Expoſitio illa eſt Ruffini, habetur in 9. tomo Cypriani.

Pſalm. 25.

Cant. 6.

Ex hoc argumentor ſic : Nihil erronei aut falſi ſubeſt aut ſubeſſe poteſt articulis fidei ; ſed prædicta propoſitio eſt articulus fidei, ergo ſub ipſa aut in ipſa non ſubeſt, nec poteſt ſubeſſe aliquid erronei aut falſi. Aſſumptum pro minori parte probatum eſt, ſed major patet, quia qua ratione ſub uno articulo dareturfalſum, eadem ratione & ſub alio, & ipſa tota fides vacillaret, & omnia in dubium verterentur. Quod nullo modo eſt dicendum. Secundo eccleſia regitur a Spiritu ſancto, ſed Spiritus ſanctus errare non poteſt, ergo nec eccleſia. Prima pars monſtratur tam per ſymbolum Apoſtolorum, quam Nicænum, cum ſtatim poſt articulum Spiritus ſancti, cum dicitur, *Credo in Spiritum ſanctum*, ſubjungitur articulus de eccleſia, videlicet, *ſanctam eccleſiam catholicam* : ut ſit ſenſus, Credo in Spiritum ſanctum, ſupple dirigentem, gubernantem, & ſanctificantem, ſanctam eccleſiam, immo & vivificantem, ut dicitur in ſymbolo Nicæno. Unde Albertus Magnus in expoſitione ſymboli, quam ponit in tractatu de officio Miſſæ, dicit : Deinde ſuum ſymbolum poſuit Jacobus minor, dicens : Sanctam eccleſiam catholicam, ſanctorum communionem : reſpiciens enim ad hoc quod ſanctus Spiritus datur & mittitur ad ſanctificandum creaturam, quæ ſanctitas numquam fallit in eccleſia, ſed nonnumquam fallit in perſona, dixit, ſanctam eccleſiam. Et quia omnis articulus fundatur in divina & æterna veritate, & non ſuper creatam veritatem, quia omnis creatura vana eſt, & non habet ſolidam veritatem, ideo iſte articulus ſic reſolvendus eſt ad proprium opus Spiritus ſancti: hoc eſt, credo in Spiritum ſanctum, non ſolum ſecundum ſe, ſicut dixit præcedens articulus ; ſed etiam credo in eum, ſecundum proprium opus ejus, quod eſt quod ſanctificat eccleſiam : quam ſanctitatem profudit in ſacramento & virtutibus & donis quæ dat ad ſanctitatis perfectionem ; & eamdem in miraculis & donis gratis datis, ſicut ſapientia, ſcientia, fides, diſcretio ſpirituum, operatio ſanitatum & prophetia, & hujuſmodi quæ dat Spiritus ad ſanctitatis eccleſiæ demonſtrationem. Hæc Albertus.

1. Cor 12.

Similiter patet per illud Joannis XIV. *Rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis.* Similiter per illud : *Paracletus autem Spiritus ſanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia.* Et per illud : *Multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modo : cum autem venerit Spiritus veritatis, ille vos docebit omnem veritatem.* Per quæ omnia & ſimilia datur manifeſtiſſime intelligi commiſſum fuiſſe regimen eccleſiæ Spiritui ſancto, Chriſto præſentia corporali ab eccleſia recedente : ſecundum illud : *Si ego non abiero, Paracletus non veniet ad vos : ſi autem abiero, mittam eum ad vos.* Et Spiritus ſanctus docuit eccleſiam omnem veritatem, ſcilicet, ad ſalutem neceſſariam : & in ſignum hujus inviſibilis miſſionis & aſſiſtentiæ, Spiritus ſanctus fuit datus in die Pentecoſtes in ſigno viſibili, ſcilicet in linguis igneis, Apoſtolis, & ceteris fidelibus, in quibus pro tunc erat eccleſia, & qui eam conſtruebant. Secunda pars patet, quia Spiritus ſanctus dicitur a Chriſto Spiritus veritatis, qui a Patre procedit ; & cum ſit Deus, qui eſt prima veritas, errare non poteſt. Sed fortaſſe dicet adverſarius quod prædicta verba ſunt de Apoſtolis & primitiva eccleſia, quando eccleſia erat in vera imitatione doctrinæ & vitæ Chriſti conſtituta ; ſed recedente ab imitatione Chriſti, & immergente ſe vitiis & peccatis, receſſit ab ea Spiritus ſanctus, qui non habitat in corpore ſubdito peccatis ; & per conſequens, incidit in varios errores & hæreſes. Sed contra Chriſtus promiſit indefectibilem ſui aſſiſtentiam eccleſiæ, uſque ad conſummationem ſæculi, ideo prædicta non ſolum intelliguntur de Apoſtolis, & primitiva eccleſia, ſed ſimpliciter de eccleſia duratura uſque ad finem ſæculi. Aſſumptum patet Matth. ultimo. cap. *Euntes docete omnes gentes*, &c. Et ſubdit : *Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.* Manifeſtum eſt autem quod Apoſtoli

Joan. 16.

Ibid.

Sap. 1.

Homil. 91. in Matth.

non ſunt, nec erunt in hoc mundo uſque ad conſummationem ſæculi : non igitur pro ipſis ſolis dictum eſt, ſed & pro ſucceſſoribus eorum duraturis uſque ad conſummationem ſæculi. Unde Chryſoſtomus in homilia ſuper hoc eodem paſſu : Quia vero eis magna injunxerat, erigens eorum ſenſus dicit : *Ecce ego vobiſcum ſum*, quaſi dicat, ne dicatis difficile eſſe injunctum negotium, ego ſum vobiſcum, qui omnia facio levia. Non autem cum illis ſolum dixit ſe futurum eſſe, ſed & cum omnibus qui poſt illos credunt : non enim uſque ad conſummationem ſæculi Apoſtoli manſuri erant, ſed ſicut uni corpori fidelibus loquitur. Hæc Chryſoſtomus. Item Beda : Ex hoc autem intelligitur quod uſque ad finem ſæculi non ſunt defuturi in mundo qui divina manſione & inhabitatione ſint digni in eccleſia. Item in gloſſa ordinaria habetur ſic : Quod Apoſtolis per ſucceſſionem univerſali eccleſiæ promittit, nota *quod uſque ad finem ſæculi.* Item Hieronymus ibidem : Qui ergo uſque ad conſummationem ſæculi cum diſcipulis ſe eſſe promittit, & illos oſtendit ſemper eſſe victuros, & ſe numquam a credentibus receſſurum. Hæc Hieronymus.

ANNO CHRISTI 1433.

S. Thomas in Catena ſuper hoc caput.

Homil. 91. in Matth.

Hieronymus in 28. cap. Matthæi.

Si igitur eccleſia aliquo tempore erraſſet, aut erraverit de facto, quomodo Chriſtus erit aut fuit ſemper cum ea omnibus diebus ? Similiter etiam promiſit aſſiſtentiam Spiritus ſancti uſque in æternum, ita dicens, Joannis XIV. *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis ut maneat vobiſcum in æternum, Spiritum veritatis.* Sed dicet adverſarius : Prædicta verba dicta ſunt Apoſtolis, cum quibus fuit Chriſtus, quamdiu fuerunt in hac vita, eos hic per gratiam protegendo, & in perſecutionibus adjuvando : & poſt hanc vitam fuit & erit cum eiſdem per gloriam uſque ad conſummationem ſæculi, & uſque in æternum cum eiſdem manebit Spiritus ſanctus : unde prædicta verba non videntur extendi ad alios, ſed tantum ad Apoſtolos. Contra hoc expreſſe eſt intentio Chriſti, quia mittens eos in mundum univerſum prædicare & docere omnes gentes, dixit eis : *Ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi.* Ibi enim promiſit ſe permanere cum eis quos ipſe mittebat, uſque ad conſummationem ſæculi. Cum ergo in mundum eos mitteret, in mundo ſe eſſe cum eis promiſit manifeſte, & cum eiſdem manſurum Spiritum ſanctum. Et hoc eſt etiam quod dixit ſuperius Chryſoſtomus, Beda & Hieronymus.

Præterea Chriſtus fuit exauditus in omnibus petitionibus, & rogaminibus : ſed ipſe rogavit pro fide Petri ut non deficeret, ergo fides Petri non deficiet, nec deficit. Primum patet ad Hebræos quinto, ubi dicit Apoſtolus, quod Chriſtus exauditus eſt pro ſua reverentia ; & Joannis XI. ubi Chriſtus ait : *Pater gratias ago tibi quoniam audiſti me : ego enim ſciebam quia ſemper audis me.* Secundum patet Lucæ XXII. ubi Dominus ait ad Petrum : *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Hoc autem non poteſt intelligi de fide perſonali Petri, quia in illa defecit in terna abnegatione, *ut* patet ex textu evangelii, & ſimiliter patet ex verbis conſequentibus, cum ſubjungitur : *& tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* Qui utique non diceretur converſus, niſi fuiſſet prius a fide propria averſus. Intelligendum eſt igitur, quod Chriſtus rogaverit pro fide, quam ipſe confeſſus fuerat, dum dixit : *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi*, & ſuper quam ipſe Chriſtus fundavit ſuam eccleſiam, eodem Domino dicente : *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.* Pro fide igitur eccleſiæ Chriſtus rogavit, ut non deficeret, & non pro fide perſonali Petri. Quare ſi in aliquo neceſſariorum ad ſalutem pro aliquo tempore erraret, aut erraſſet eccleſia totaliter, Chriſtus Dominus & prima veritas non dixiſſet verum, nec fuiſſet exauditus pro ſua reverentia, quod eſt contra prædicta, & omnino falſum. Unde Albertus Magnus ſuper eodem paſſu, *Ego rogavi ut non deficiat*, ſcilicet finaliter, *fides tua.* Hoc argumentum efficax eſt pro ſede Petri, & ſucceſſore ipſius, quod fides non finaliter deficiat : *Non adjiciet ultra ut pertranſeat per te Belial, univerſus interiit* : Hæc Albertus. Item Gorranus, *Fides tua*, id eſt, eccleſiæ tibi commiſſæ, ſcilicet Romanæ eccleſiæ. Unde hoc eſt argumentum quod fides Romanæ eccleſiæ, quam in ea Petrus plantavit, ſit ſemper duratura. Hæc ille.

Matth. 16.

Albertus in cap. 22. Lucæ 9. Nahum 1.

Item quod Chriſtus rogaverit non ſolum pro Petro & Apoſtolis, ſed pro omnibus ſequentibus, patet manifeſte Joannis decimoſeptimo, ubi cum præmiſiſſet ardentiſſimæ caritatis pro ipſis diſcipulis orationem, ut, *Pater ſancte, ſerva eos in nomine tuo, quos dediſti mihi, ut unum ſint, ſicut & nos.* Et infra : *Sanctifica eos in veritate : Sermo tuus veritas eſt : ſicut tu me miſiſti in mundum, & ego miſi eos in mundum. & ego pro eis ſanctifico me ipſum, ut ſint & ipſi ſanctificati in veritate.* Poſt hæc ſubjunxit : *Non pro eis rogo tantum, ſed & pro eis qui credituri ſunt per verbum eorum in me, ut omnes unum ſint, ſicut tu Pater in me, & ego in te : ut mundus credat quia tu me miſiſti.* Et patet, quod omnes qui credide-

ANNO CHRISTI 1433.

runt, & credunt, ſive credent uſque ad finem ſæculi in Chriſtum, credunt in ipſum per verbum & doctrinam Apoſtolorum. Quamobrem & in ſymbolo Nicæno profitemur: *Eccleſiam Apoſtolicam*, non alia de cauſa, niſi quia in verbo & doctrina Apoſtolica fundata eſt, dicente Apoſtolo ad Epheſios: *Jam non eſtis hoſpites & advenæ, ſed eſtis cives ſanctorum & domeſtici Dei, ſuperædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum & prophetarum*, &c. Unde & Joannes in Apocalypſis XXI. deſcribens murum civitatis ſanctæ Jeruſalem, quæ eſt eccleſia militans; deſcribit enim eam habere duodecim fundamenta, & in ipſis nomina duodecim Apoſtolorum, & Agni. Si igitur aliquando deviaſſet eccleſia ab hoc fundamento, ſeu fundamentis doctrinæ Apoſtolicæ per errorem, ſequeretur quod Chriſtus non fuiſſet exauditus, ut prius.

Epheſ. 2.

Præterea ſi eccleſia poſſet errare in his, quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem, ſequeretur, quod non eſſet ſecuritas, neque aliqua certitudo credibilium exſiſtentibus in ea, & per conſequens nec aliqua fides pateret, quia qua ratione unus articulus, & unum dogma eccleſiæ in dubium verteretur, eadem ratione & omnia alia per ipſam prædicata & ordinata. Sicut ſi quis dubitaret an Chriſtus reſurrexerit, eadem ratione dubitaret an in cælum aſcenderit, & ſimiliter de aliis, & ita non haberet ſecuritatem certitudinis de aliquo. Et cum dubius in fide, infidelis ſit, quemadmodum habetur capite I. de hæreticis, quia fides cum dubitatione ſtare non poteſt: ſequitur manifeſte, quod ſi eccleſia errare poſſet, quod nulla ſecuritas certitudinis eſſet in ea, & per conſequens fides non eſſet in eccleſia; quod eſt omnino contra Chriſtum, indefectibilem ſecuritatem eccleſiæ ſuæ promittentem; qui ait Petro: *Super hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Super quo verbo beatus Hieronymus, portas inferi, inquit, vitia reor eſſe atque peccata (quo ad agenda) vel certe hæreticorum doctrinas (quoad credenda) quæ adverſus eccleſiam prævalere non poſſunt.

Matth. 16.

Nec poteſt dicere adverſarius, quod aliunde capiat certitudinem, aut ſecuritatem credendorum, quam ab eccleſia: quia aut eam haberet a Deo per ſingularem inſpirationem, aut ab aliquo homine particulari, aut forte per evangelia quæ continent doctrinam Chriſti. Sed non primo modo, quia talis inſpiratio cum ſit occulta & ſupernaturalis, oporteret quod aliquibus ſignis ſupernaturalibus, ſeu miraculis manifeſtaretur, quemadmodum doctrina Apoſtolorum confirmabatur ſignis & miraculis. Si igitur doctrina adverſariorum habetur per inſpirationem, oſtendant ſigna & miracula, & credemus eis: quod non facient in æternum; quia ſumma Veritas, cujus eſt miracula facere, non poteſt perhibere teſtimonium mendacio & falſitati. Similiter nec ſecundo modo, quia multo magis poteſt errare quilibet particularis homo, quam eccleſia univerſalis. Ut patet, quia plura vident & ſubtilius oculi quam oculus. Similiter nec tertio modo, quia nec ipſa evangelia haberent certitudinis ſecuritatem, niſi fuiſſent ab eccleſia approbata & acceptata. Cum enim multa evangelia & actus reperiantur, quæ dicuntur fuiſſe ab Apoſtolis compilata, ſic enim legitur in decretis diſtinct. XV. Actus nomine Andreæ Apoſtoli apochryphi, actus nomine Petri apocryphi, actus nomine Philippi apoſtoli apocryphi, actus nomine Thomæ apocryphi, evangelium nomine Thaddæi apoſtoli apocryphum, evangelia nomine Thomæ Apoſtoli, quibus Manichæi utuntur, apocrypha: evangelia quæ falſavit Lucianus, apocrypha, evangelia quæ falſavit Hyrcius, apocrypha. Et infra: Revelatio quæ appellatur Pauli, apocrypha, revelatio quæ appellatur Thomæ, apocrypha; revelatio quæ appellatur Stephani, apocrypha. Cum itaque omnia prædicta evangelia, & cæteri libri prænominati reperiantur ſcripti; unde certi ſunt adverſarii, quod iſta quatuor evangelia contineant veritatem, alia vero non: & quod iſta ſacra ſcripta ſunt a veris Apoſtolis, & non illa? quodque illa falſificata ſint, & non iſta, & per conſequens iſta quatuor ſint recipienda, alia vero tamquam falſa reſpuenda? cum ipſi non audiverint Chriſtum prædicantem, nec docentem, nec viderint ipſum mirabilia facientem, nec alia dicta aut facta ipſius, [a] quæ in dictis quatuor evangeliis ſcripta ſunt; nec ulterius viderint hos quatuor evangeliſtas magis quam alios, ut poſſent ex doctrina, vita aut miraculis magis approbare iſtorum evangelia, quam aliorum, niſi quia univerſalis eccleſia iſta quatuor recipit, illa vero reſpuit?

Cap. 3.

a Forte, quam quæ.

Si ergo univerſalis eccleſia non dirigetur a Spiritu ſancto in his quæ fidei ſunt & de neceſſitate ſalutis, & poteſt in illis errare, ſequitur, quod in recipiendo illa quatuor evangelia, & alia reſpuendo, errare potuerit. Et ita vertetur in dubium: an iſta quatuor evangelia contineant doctrinam, facta & miracula Chriſti. Et ulterius, quidquid prædicti adverſarii affirmant ex dictis dictorum evangeliorum, totum erit dubium, & ſic apud eos nihil erit certum in fide, aut ſecurum, & conſequenter nullam habebunt fidem. Hoc profecto intellexit Auguſtinus, cum dixit in libro contra epiſtolam Fundamenti, & etiam contra Fauſtum hæreticum, & in multis aliis locis: Non crederem evangelio, niſi me auctoritas eccleſiæ commoveret. Si dicat adverſarius, Accepto hæc quatuor evangelia, & non alia, quia primitiva eccleſia, quæ propter aſſiſtentiam Spiritus ſancti errare non poterat, illa reſpuit, & iſta acceptavit: quibus tamen non crederem, ſi ea moderna, a qua propter vitia & peccata receſſit Spiritus ſanctus, tantummodo aliis ſpretis, acceptaſſet: Contra quod poteſt argui ut ſuperius, per illud Chriſti: *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*, &c. Præterea cum prædicti adverſarii non fuerint in primitiva eccleſia, unde ſciunt, quod ipſa hæc acceptaverit, & alia reſpuerit? revera non aliunde quam ex atteſtatione modernæ eccleſiæ, cujus atteſtatio ſi dubia fuerit, multo magis & id quod atteſtatur, ſub dubio remanebit.

Cap. 5.

Matth. 28.

Præterea cum hæc evangelia veram Chriſti doctrinam, facta & mirabilia contineant, utique ad veram & certam fidem habendam, intelligentia in verbis & factis Chriſti opus eſt, ut videlicet eum ſenſum in verbis Chriſti apprehendamus, quem ipſe Chriſtus intendit, alioquin non haberemus veram doctrinam ejus, neque fidem, quemadmodum contingit pauperibus Lugdunenſibus, qui ſecundum literalem ſenſum, ſed non Chriſti, illud dictum intelligentes: *Si oculus tuus ſcandalizaverit te, erue eum & projice abs te*, oculos ſibi eruebant cum contingebat eos peccare per oculos. Qui utique ſic facientes, non habebant ſenſum Chriſti: non enim Dominus erutionem corporalem oculorum, ſed ſpiritualem vitiorum, quæ per oculos, & alia membra committuntur, præcepit ibidem. Unde & Joannis VI. loquens de manducatione & bibitione ſui corporis & ſanguinis, cum diceret: *Niſi manducaveritis*, &c. manifeſte ſcandalizati etiam diſcipulorum quidam retro abierunt, putantes ipſum loqui de carnali manducatione, ſubjunxit: *Spiritus eſt qui vivificat, caro autem non prodeſt quidquam*: & Paulus Apoſtolus: *Littera occidit, ſpiritus autem vivificat*: quia in intelligendo ſacras ſcripturas non ſemper literalis ſenſus & grammaticalis eſt accipiendus, ſed myſticus & ſpiritualis eſt requirendus, ut ſuperius dictum eſt. Cum ergo quilibet particularis homo in intelligendo doctrinam Chriſti, & verba ejus, poſſit errare, & decipi, quemadmodum & omnes hæretici decepti ſunt, qui ex aliquo dicto ſacræ ſcripturæ male intellecto ſui erroris occaſionem ſumpſerunt & originem, dicente Auguſtino homilia ſuper Joannis XVIII. Neque enim natæ ſunt hæreſes, & quædam dogmata perverſitatis illaqueantia animas, & in profundum præcipitantia, niſi dum ſcripturæ bonæ intelliguntur non bene, & quod in eis non bene intelligitur, etiam temere & audacter aſſeritur. Itaque cariſſimi, valde caute audire debemus, ad quæ capienda parvuli ſumus; & corde pio & cum tremore, ſicut ſcriptum eſt, hanc tenentes regulam ſanitatis, ut quod ſecundum fidem qua imbuti ſumus, intelligere valuerimus, tamquam de cibo gaudeamus, quod autem ſecundum ſanam fidei regulam intelligere non potuerimus, dubitationem non auferamus, intelligentiam differamus: hoc eſt, ut etiam ſi quid ſit neſcimus, bonum tamen & verum eſſe minime dubitemus. Et ego fratres qui ſuſcepi loqui vobis, cogitandus ſum a vobis qui ſuſceperim, & quæ ſuſceperim. Suſcepi enim tractandi divina homo, ſpiritualia carnalis, æterna mortalis. Etiam a me, cariſſimi, longe ſit vana præſumptio, ſi volo ſanus in domo Dei conſervari, quæ eſt eccleſia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis; pro modulo meo capio, quod vobis appono: ubi aperitur, paſcor vobiſcum: ubi clauditur, pulſo vobiſcum. Hæc Auguſtinus.

Matth. 18.

I. Cor. 3.

Tract. 18. in Joan.

Et ſi ſimiliter univerſalis eccleſia poſſet errare in intelligendo & exponendo doctrinam Chriſti, ſequitur manifeſte quod nullus eſſet certus de vero intellectu ſcripturarum, & per conſequens de fide, quæ ex vero intellectu ſcripturarum accipitur: & ſic omnes eſſent infideles, cujuſmodi ſunt adverſarii, aſſerentes eccleſiam univerſalem poſſe errare in his quæ fidei ſunt & neceſſitatis ad ſalutem. Nec ſufficit, quod aliquis confiteatur ore verba, niſi etiam ſine dubitatione credat intelligentiam & ſignificationem verborum Chriſti, quia utrumque Apoſtolus ad Romanos X. conjungit, inquiens: *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.* Unde ſi quilibet particularis homo poteſt errare, & ſimiliter eccleſia univerſalis in accipiendo veram ſignificationem verborum Chriſti, patet quod nullus haberet fidem, quæ omnimodam excludit dubitationem, ex quo intelligentia verborum Chriſti ſub dubio remaneret. Dicendum eſt igitur univerſalem eccleſiam in exponendo evangelia & ſacram ſcripturam errare non poſſe. Et a Spiritu ſancto dirigi, ac eidem, tamquam infallibili & divinæ regulæ debere quemlibet fidelem adhærere. & qui non faciunt, pro hæreticis ſunt habendi. Unde ſanctus Thomas ſecunda ſecundæ quæſt. V. articulo III. dicit: Objectum fidei eſt veritas prima, ſecundum quod manifeſtatur in ſcripturis ſacris & doctrina eccleſiæ. Unde quicumque non inhæret ſicut infallibili & divinæ regulæ, doctrinæ eccleſiæ, quæ pro-

ANNO CHRISTI 1433.

» cedit ea veritate prima in ſacris ſcripturis manifeſtata, non habet habitum fidei. Et infra: Et ſic manifeſtum eſt, quod hæreticus qui pertinaciter diſcredit unum articulum, non eſt paratus in omnibus ſequi doctrinam eccleſiæ. Et infra: Unde & manifeſtum eſt, quod talis fidem non habet de aliis articulis, ſed opinionem quamdam ſecundum propriam voluntatem. Et infra reſponſione ad ſecundum argumentum dicit: Omnibus articulis fidei inhæret fides propter unum medium, ſcilicet propter veritatem primam propoſitam nobis in ſcripturis ſecundum doctrinam eccleſiæ ſane intelligentis; & ideo qui ab hoc medio decidit, totaliter fide caret. Hæc beatus Thomas.

Sed forte dicet adverſarius, volens fugere verum eccleſiæ judicium, ſe velle intelligere ſcripturas ſecundum expoſitionem doctorum & non eccleſiæ. Contra, quia ſicut dictum eſt de evangeliis, cum multi ſcripſerint & expoſuerint ſcripturas & evangelia, unde ipſi adverſarii erunt certi, qui doctorum fuerint & ſint boni & ſequendi, & qui mali & reſpuendi. Cum non omnes indifferenter acceptentur, nec etiam reſpuantur, propter contrarietatem & diverſitatem plurium ipſorum circa eumdem paſſum ſcripturarum, manifeſtum eſt quod hoc judicium & diſcretio eccleſiæ relinquuntur, & non alicui particulari homini, ut patet in decretis diſtinctione xv. ubi illi doctores approbati, vel reprobati habentur, quos eccleſia approbat vel reprobat. Quis enim adverſariis indicavit, beatum Auguſtinum vel Hieronymum, vel quemcumque alium eſſe ſanctum, & doctorem catholicum, niſi approbatio eccleſiæ? Et ſi dicat, quod ex vita ipſius, unde ſcit legendam ipſius non eſſe apocrypham, niſi ex auctoritate eccleſiæ? quæ ſi potuit & poteſt errare in aliis, utique & in hac doctorum approbatione. Præterea cum inter doctores multa ſit varietas opinionum & contrarietas, & ſæpe circa idem dictum doctoris ejuſdem multa contingat ambiguitas. Neceſſe eſt per aliquem doctorem infallibilem tolli hujuſmodi dubia, & declarari: & cum quilibet particularis homo falli poſſit & errare, neceſſe eſt quod eccleſia ſit hujuſmodi infallibilis expoſitor & doctor credendorum & agendorum.

Præterea nemo debet majorem fidem dictis & expoſitionibus doctorum adhibere, quam ipſimet doctores ſibiipſis adhibuerunt, vel ab aliis adhiberi voluerunt: ſed ipſi in dictis & expoſitionibus ipſorum & ſæpe dubitabant, & ne damnabiliter errarent, in omnibus ſe & ſua dicta omnia correctioni eccleſiæ ſubjiciebant. Ergo fideles non debent expoſitiones doctorum certitudinaliter eſſe veras reputare, nec eis certam fidem adhibere, niſi in quantum fuerint doctrinæ eccleſiæ conſonæ vel per eccleſiam approbatæ. Minor patet pæne per omnes doctores qui ſua dicta corrigenda eccleſiæ vel ſummo Pontifici ſubjiciebant. Unde xxiv. quæſtione 1. Quotiens fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres noſtros & coëpiſcopos non niſi ad Petrum, id eſt, ſui nominis & honoris auctorem referri debere. Contra cujus auctoritatem nec Hieronymus, nec Auguſtinus, nec aliquis ſacrorum doctorum ſuam ſententiam defendit. Sic enim dicit Hieronymus eadem quæſtione: Hæc eſt fides, Papa beatiſſime, quam in catholica didicimus eccleſia, quamque ſemper tenuimus & tenemus. In qua ſi minus perite, aut parum caute forte aliquid poſitum eſt, cupimus emendari a te, qui Petri fidem & ſedem tenes. Si autem hæc noſtra confeſſio Apoſtolatus tui judicio approbatur, quicumque me culpare voluerit, ſe imperitum, vel malevolum, vel etiam non catholicum, ſed hæreticum comprobabit. Beatus etiam Bernardus in epiſtola ad canonicos Lugdunenſes ita dicit: Quæ autem dixi, abſque præjudicio ſane dicta ſint ſanius ſapientis: Romanæ præſertim eccleſiæ auctoritati atque examini totum hoc, ſicut & cetera quæ ejuſmodi ſunt universa, reſervo; ipſius, ſi quid aliter ſapio, paratus judicio emendare. Similiter ſanctus Thomas in proœmio ſuper evangelia ſcribens Papæ Urbano IV. ita dicit: Suſcipiat itaque veſtra ſanctitas opus veſtro diſcutiendum corrigendumque judicio, veſtræ ſolicitudinis, & obedientiæ meæ fructum, ut dum a vobis emanavit præceptum, vobis etiam reſervetur finale judicium: ad locum unde exeunt flumina, revertantur. Idem ſecunda ſecundæ quæſtione 11. art. 2. dicit: Maximam habet auctoritatem eccleſiæ conſuetudo, quæ ſemper eſt in omnibus æmulanda, quia & ipſa doctrina catholicorum doctorum ab eccleſia auctoritatem habet. Unde magis eſt ſtandum auctoritati eccleſiæ, quam auctoritati Auguſtini vel Hieronymi, vel cujuſcumque doctoris. Hæc ſanctus Thomas.

Innocentius Papa epiſt. 26.

Cap. 14.

Bernardus epiſt. 174.

Eccl. 1. 7.

Ecce quomodo & quam manifeſte ſe & dicta ſua ſancti doctores correctioni ſanctæ matris eccleſiæ ſubjiciunt. Unde & nullum dictum alicujus ſancti valeret, ſi contra determinationem eccleſiæ allegaretur, quia auctoritas eccleſiæ ſemper major eſt auctoritate cujuſcumque quantumcumque docti, aut ſancti viri, & per conſequens, omnibus æmulanda. Præterea ſi dicunt adverſarii ſe velle intelligere ſcripturas ſecundum expoſitionem doctorum, & non eccleſiæ; tunc aut ipſi ſtabunt expoſitioni doctorum viventium, aut eorum qui ab hac vita migraverunt. Si primo modo, cum inter viventes ſæpenumero, immo ſæpiſſime contrarietas oriatur, & diſſenſio, ut patet ſpecialiter, inter doctores catholicos & hæreticos: ad contrarietatem & diſſenſionem hanc tollendam, quis erit judex in vita præſenti niſi eccleſia? Si ſecundo modo, ut quidam doctorum adverſariorum dicunt, tunc ſi diſcordia oriatur de intellectu auctoritatum ſanctorum doctorum jam defunctorum, quis erit judex? numquid alii doctores defuncti? & ſi ſic, tunc orta diſcordia in dictis aliorum, quis judicabit? Si ulterius, alii doctores defuncti; tunc erit proceſſus in infinitum, quod eſt omnino abſurdum. Dicendum igitur eſt, quod tam dicta doctorum viventium quam defunctorum, ad judicium eccleſiæ, tamquam ad infallibilem & divinam regulam ſunt referenda, & ejus ſententia tam in expoſitione ſcripturarum ſanctarum, quam intelligendo dicta doctorum, & in aliis neceſſariis ad ſalutem tamquam divino ore prolata, a cunctis Chriſti fidelibus eſt amplectenda & accependa.

ANNO CHRISTI 1433.

Præterea ad principale propoſitum redeundo, inter Chriſtum & eccleſiam eſt matrimonium ſpirituale, teſte Apoſtolo; qui ex verbis protoplaſti dicentis: *Et erunt duo in carne una*, concludit: *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & eccleſia.* Sed ſicut in matrimonio carnali præcipue fides non exigitur, ſic & in ſpirituali, dicente propheta: *Deſponſabo te mihi in fide.* Sicut igitur fractionem fidei in toro adulterii macula ſequitur; ſic & in matrimonio ſpirituali deviationem ab his quæ fidei ſunt & neceſſaria ad ſalutem ſequitur macula erroris, & per conſequens adulterii ſpiritualis, quod eſt contra Apoſtolum dicentem ad Epheſios v. quod Chriſtus tradidit ſemetipſum pro eccleſia, ut exhiberet eam ſibi glorioſam, non habentem maculam neque rugam, neque aliquid hujuſmodi.

Epheſ. 5.

Oſea 2.

Præterea quicumque dat alicui ex caritate id quod incomparabiliter majus eſt reſpectu alicujus finis conſequendi, dat etiam id quod minus eſt, reſpectu ejuſdem, & tanto amplius, quanto magis eſt neceſſarium ad dictum finem conſequendum: ſed Chriſtus dedit ſponſæ ſuæ eccleſiæ ſeipſum, ut patet per Apoſtolum immediate allegatum, quod incomparabiliter majus eſt, quam ipſam non ſinere errare in his quæ fidei ſunt. Ergo eidem contulit ut nullo modo poſſit errare in prædictis, quod eſt maxime eccleſiæ neceſſarium, quia ad ipſius ſalutem. Si igitur Chriſtus ex caritate ſeipſum tradidit eccleſiæ, & pro eccleſia, ſi *Deus Pater mundum ſic dilexit, ut Filium ſuum unigenitum daret*, ut inquit Joannes, & *qui proprio filio ſuo non pepercit*, ut ait Apoſtolus, *ſed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo nobis omnia donavit?* & ſi omnia, quomodo aſſiſtentiam ſui, ſeu Spiritus ſancti indefectibilem nobis, ſeu ſuæ eccleſiæ, quæ eam non ſinat errare in his quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem, non donavit? *Commendat Deus caritatem ſuam in nobis*, inquit Apoſtolus ad Romanos v. loquens in perſona omnium eccleſiam conſtituentium: *quoniam ſi cum adhuc peccatores eſſemus, ſecundum tempus Chriſtus pro nobis mortuus eſt, multo magis nunc juſtificati in ſanguine ipſius ſalvi erimus.* Quomodo autem nos vel eccleſia ſalvi erimus, ſi in his quæ fidei ſunt erraverimus? aut quomodo derelinquet eccleſiam, ex fidelibus collectam, lavacro baptiſmi regeneratam & ſuo ſanguine pretioſiſſimo redemptam, ut non ei adſit in his, quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem, ſi pro ea dum adhuc ex infidelibus & peccatoribus atque idolatris colligebatur, tam atrociſſimam & ignominioſiſſimam mortem ſuſtinuit, ut exhiberet ſibi eam glorioſam non habentem maculam, neque rugam, ut dictum eſt? Et hæc profecto concluſio & intentio Pauli eſt in prædictis verbis: *Commendat Deus caritatem ſuam*, &c.

Joan. 3.

Rom. 8.

Præterea nullus ſapiens ſui ipſius, aut ejus, quod ex caritate & dilectione vera amantem in amatum transformante ſeipſum reputat, dum poteſt & valet, curam & providentiam prætermittit: ſed Chriſtus tanto caritatis affectu eccleſiam diligit, ut non aliam & aliam, ſed unam & eamdem perſonam ſe & eccleſiam reputet, ut patet Actuum nono, ubi Chriſtus ad Saulum loquens eccleſiam perſequentem, ait: *Saule, Saule, quid me perſequeris?* Chriſtus jam in cælo regnabat, & Saulus in terra non ipſum, ſed membra ſua & fideles ſuos perſequebatur: & tamen transformans caritas cogebat ipſum perſecutionem ſponſæ propriam reputare, & unam eamdemque perſonam fateri, cum ait: *Quid me perſequeris?* ſic & in fine mundi, mundum judicaturus, dicet: *Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.* Ergo Chriſtus cum potens ſit & valeat, numquam ſponſæ ſuæ eccleſiæ providentiam prætermittit & curam.

Matth. 25.

Præterea quanto gratia eſt potior natura, tanto & divina providentia, quæ eſt ſecundum gratiam, eſt potior & efficacior reſpectu proviſorum, quam ſit providentia, quæ eſt ſecundum naturam: ſed divina providentia, quæ eſt ſecundum naturam, numquam deficit univerſaliter. Ergo nec ſecundum gratiam deficiet totaliter, ut videlicet Chriſtus ſponſam ſuam

eccleſiam, quam indefectibiliter gubernat ſecundum eſſe naturæ, & eidem providet ſecundum conditionem ſuæ naturæ, permittat errare in his quæ maxime neceſſaria ſunt ad ſtatum gratiæ & ſalutis, cujuſmodi eſt errare in fide.

Præterea eccleſia Chriſtianorum eſt multo præſtantior, quam fuerit ſynagoga Judæorum. Patet tam ratione legis, quam ſacerdotum, ſacramentorum, & omnium in ea contentorum. Sed Deus nunquam ex toto deſeruit ſynagogam Judæorum, pro tempore quo ipſam durare oportuit, nec eam errare permiſit circa fidem, de qua Iſaiæ xxi. *Super ſpeculam Domini ego ſum ſtans jugiter per diem, & ſuper cuſtodiam meam ego ſum ſtans totis noctibus.* Ejuſdem xlix. dicit Dominus: *Numquid poteſt mulier oblivisci infantem ſuum? Et ſi illa oblita fuerit, ego tamen non obliviſcar tui.* Quæ omnia & infinita hujuſmodi dicta ſunt ad litteram de ſynagoga, pro tempore ſuæ durationis. Unde & Phariſæorum doctrinam Dominus tamquam veram, licet ipſi eſſent mali, approbavit, cum dixit: *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi*, &c. Ergo nec eccleſiam Deus deſerit, aut errare permittit in his quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem, pro toto tempore dominationis ſuæ, quod quidem durabit uſque ad conſummationem ſæculi. Præterea omnis architectus ſapiens ædificat domum ſuam firmiter, tantum quantum ſcit & poteſt, ſive ſupra firmam petram, ſive aliter: ſed Chriſtus fuit & eſt ſapientiſſimus architectus: ergo ædificavit domum ſuam, quæ eſt eccleſia, firmiter, & ſupra firmam petram. Major patet per Apoſtolum, qui ait: *Ut ſapiens architectus fundamentum poſui.* Et Matthæi vii. *Similis eſt ſapienti qui ædificavit domum ſuam ſupra firmam petram.* Minor etiam patet, quia Chriſtus Dei ſapientia, & Dei virtus ſecundum Apoſtolum, eſt etiam architectus, quia ædificavit eccleſiam, ſecundum illud: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.*

Matth. 23.

1. Cor. 3.

Matth. 16.

Si ergo eccleſia poſſet errare, aut erravit aliquando, ut dicunt adverſarii, ſequitur manifeſte, quod Chriſtus non ædificaverit eccleſiam ſuam firmiter, & ſupra firmam petram; & per conſequens, quod non fuerit architectus ſapiens, & quod falſum dixiſſet, quod portæ inferi non prævalerent adverſus eam: quæ omnia ſunt a fide aliena. Dicendum eſt igitur & concludendum firmiter, quod licet deſcendat pluvia, flent venti, veniant flumina hæreticorum & malorum hominum, & irruant in domum hanc eccleſiæ catholicæ, non tamen cecidit, neque cadet, quia firmata eſt ſupra firmam petram. Unde & Apoſtolus vocat eam columnam & firmamentum veritatis, 1. ad Timoth. iii. ita ſcribens Timotheo: *Scias quomodo oporteat te in domo Dei converſari, quæ eſt eccleſia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.* Super quo Ambroſius in epiſtolam ad Timotheum ita dicit: Cum totus mundus Dei ſit, eccleſia tamen domus ejus dicitur, cujus hodie rector eſt Damaſus. Mundus enim in prævaricatione eſt, diverſo turbatus errore, ideo illic neceſſe eſt ut dicatur eſſe domus Dei, & veritas, ubi ſecundum voluntatem ſuam timetur. Hæc Ambroſius. Ecce quam aperte hic doctor declarat ubi ſit eccleſia, quæ eſt domus Dei, illa ſcilicet & ibi, cui tempore ſuo Damaſus Papa præſidebat, ſancta eccleſia Romana. Tenendum itaque eſt fide inconcuſſa, eccleſiam Chriſti & Petri naviculam, quamvis agitetur multis interdum turbinibus in hoc tempeſtuoſo mari & procelloſo, numquam privari præſentia Chriſti, & gubernaculo Spiritus ſancti, qui eam non ſinit errare in his quæ fidei ſunt, & neceſſitatis ad ſalutem. Cetera quæ de eccleſia erant dicenda hoc in loco, gratia brevitatis dimiſſa ſunt, cum hæc in audientia publica fuerint recitata.

Proſequendo reſponſionem inchoatam die ſabbati ad dicta magiſtri proponentis in materia articuli communionis ſub utraque ſpecie, quia coarctor temporis brevitate, non valeo omnia dicta ejus, ut opportunum eſſet, perſcrutari: tamen ne clauſis oculis pertranſeam illa, quæ mihi videntur in poſitione ſua difficultatem habere, referam per articulos, diſcuſſionem eorum ſequentibus reverendis magiſtris & doctoribus relinquendo. Curabo autem pro præſenti ad ea ſolum reſpondere, quæ faciunt, vel videntur facere contra intentionem meam, in articulo propoſito per eumdem. In primis igitur poſt ea quæ de inſufficientiæ proteſtatione dicta ſunt, & de acceptione eccleſiæ, qua viſus fuit ponere eccleſiam conſtare ſolum ex juſtis, & in gratia gratum faciente actualiter conſtitutis: difficultatem affert id quod dicit in ſecundo membro diviſionis, quam facit de communione, quod per ſumptionem dignam corporis & ſanguinis Chriſti homo ingeritur ad communionem primo modo acceptam, & fit de ſocietate ſanctorum. Et quod ad hunc ſenſum intelligatur auctoritas Auguſtini in homilia: Corpus Domini a quibus ſumatur. Item circa tertium membrum dictæ diviſionis dicit, quod a communione, quæ minus proprie & vulgariter accipitur, fit excommunicatio hominum a judicibus eccleſiæ: & quod hujuſmodi excommunicatio fertur quamplurimum non pro peccato mortali, ſed ſolum de facto, & non de jure, & ſolum pro veniali. Item in reſumptione prædictæ trimembris diviſionis dicit: Boni Chriſtiani cum malis non habent unitatem vitæ & ſpiritus in Chriſto, ſicut vivum membrum a mortuo, & ad hoc inducit Apoſtolum, 1. Corinth. x. *Non poteſtis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum.* Et ii. Corinth. vi. *Quæ eſt conventio Chriſti ad Belial?* Item in * correlariis quæ infert ex præcedenti notabili. In primo dicit, quod non omnis qui ejectus eſt de tertia communione, puta per excommunicationem judicis, ejectus eſt de ſecunda communione. Item in ſecundo correlario dicit, quod minus eſt pernicioſum & incautum communicare tam cum ſcito excommunicato a judice, quam cum ſcito mortaliter peccante. Et ad hunc ſenſum adducit Apoſtolum: *Nolite communicare*, &c. Item in tertio correlario ponit, quod notorii peccatores debent a communione ſanctorum propelli. Et ad hunc ſenſum inducit exemplum de Dathan & Abiron, Numerorum xvi. ubi dicitur: *Recedite a tabernaculis hominum*, &c. quæ ibi proſequitur contra manifeſta peccata; prædicta ſcilicet, quæ mihi videntur, ſalvo judicio meliori, extra materiam meam poſita, non modicas in ſe continere difficultates, quas ut prædixi, doctores & magiſtri ſubſequentes, ut ſpero, pleniſſime aperient & declarabunt.

* Pro, corollariis.

Deinceps ad ea quæ me contingunt oculos aperiam. Et primo ad id quod ſupponit, videlicet quod communio euchariſtiæ Græce dicitur panis & calicis ſacramentum. Ad quod dicendum, quod hoc non ſemper verum eſt, quia quandoque accipitur pro hoſtia tantum, ſicut patuit ex concilio Toletano xii. ſuperius allegato, & etiam per cap. Preſbyter de conſecr. diſt. ii. ubi ex concilio Wormacenſi præcipiebatur ſub his verbis: Preſbyter euchariſtiam ſemper habeat paratam, ut quando quis infirmatus fuerit, ſtatim eum communicet, ne ſine communione moriatur: ubi ſecundum gloſſam, euchariſtiæ nomine ſola hoſtia deſignatur. Nam dicit: Sanguinem non præcipit ſervare, quia opus eſſet nimia cautela in eo ſervando; nec eſt de intentione Gregorii dicere in loco præallegato, quod euchariſtia ſignificet panem & calicem, quaſi de ſuo principali ſignificato, immo dicit ſic: Cujus panis & calicis ſacramentum Græce euchariſtia dicitur, Latine bona gratia interpretatur. Et ſequitur: Et quid melius ſanguine & corpore Chriſti? Ex quibus verbis patet, quod nomen euchariſtiæ non competit ſpeciebus, ſed ipſi rei, ſcilicet, carni & ſanguini Domini noſtri Jeſu Chriſti. Unde ſanctus Thomas tertia parte ſummæ ſuæ loquens de nominibus hujus ſacramenti, & Petrus de Palude in iv. diſt. viii. dicunt in forma, quod licet iſtud ſacramentum ſit unum perfectione & ordine, eſt tamen diverſis nominibus nuncupatum. Nam in quantum eſt rememoramentum Dominicæ Paſſionis, dicitur ſacrificium, hoſtia & oblatio, & hoc modo ſignificatio ejus refertur ad præteritum. In quantum vero ſignificat rem, reſpectu præſentis temporis, tunc cum duplex ſit res hujus ſacramenti, una ſignificata & contenta, ſcilicet eccleſiaſtica unitas, ideo ratione primæ rei ſignificatæ & contentæ, ut dicit dominus Petrus de Palude, dicitur euchariſtia quaſi bona gratia, quia continet fontem gratiæ: euchariſtia enim Græce, bona gratia Latine interpretatur. Ratione vero ſecundæ rei ſignificatæ, ſcilicet unitatis eccleſiaſticæ, nominatur communio, vel ſynaxis, ſecundum quod omnes per hoc ſacramentum ſignificantur aggregari in unum corpus Chriſti myſticum. Unde dicit Damaſcenus quarto libro, quod dicitur communio, quia communicamus per ipſam Chriſto & participamus ejus carne & deitate, & quod communicamus & unimur per ipſam ad invicem. Dicitur etiam in Græco metalepſis, μετάληψις, id eſt, aſſumptio, quia ut Damaſcenus dicit, per hoc Filio deitatem aſſumimus. Quare ſuppoſitio generaliter non eſt vera, immo ut in pluribus & quaſi ſemper euchariſtia ſupponit pro hoſtia tantum.

Cap. 93.

3. quæſt. 73. articulo 4.

Quantum ad ſecundum notabile, quod eſt de differentia terminorum, ſcilicet, Licet, Expedit, & Neceſſarium, & quod hujuſmodi ſacramenti ſumptio non ſit neceſſaria neceſſitate abſoluta, ſumus ſatis concordes, ut dictum fuit in prima concluſione mea. Quantum ad tertium notabile, de differentia præceptorum Dei, licet concordemus de eo quod dicit, quod quædam obligant ſemper, & pro ſemper, quædam autem ad ſemper, ſed non pro ſemper: Nihilo minus in exemplo poſito, de diligere Deum, videat ipſe ſi bene dictum ſit, cum diligere dicat actum elicitum a diligente, licet ſit actus immanens, & non tranſiens in exteriorem materiam, ſicut & intelligere: & ſi quilibet teneatur ſub præcepto omni tempore & momento inceſſanter, & ſine interpellatione intelligere, & diligere Deum actuali elicitione actuum, & ſi ipſe faciat, dum dormit, comedit, & bibit, & in aliis rebus occupatur, videat ipſe & judicet, quia hoc eſt proprium Angelorum & comprehenſorum in patria. Credo tamen quod accipit diligere pro

habitu

ANNO CHRISTI 1433.

habitu dilectionis & non pro actu, & ſic utique verum eſt. Et hæc dicta ſint contra præſuppoſita breviter.

Sed jam venio ad primam partem ſuæ poſitionis, in qua dicit, quod communio diviniſſimæ euchariſtiæ ſub ſpecie utraque, panis ſcilicet & vini, utilis multum eſt, & ſaluti expediens. Contra quam in forma poſui concluſionem meam tertiam, in terminis contrariam: In quibus concluſionibus tam ſua quam mea duo tanguntur: unum eſt quod communio diviniſſimæ euchariſtiæ ſit multum utilis, & ſaluti expediens, & in hoc ſumus concordes: quia tanta eſt utilitas hujus ſacramenti, & tot effectus divinos in ſumentibus digne operatur, ut nec ipſe magiſter, nec ego, immo nec omnes linguæ mortalium, etiamſi omnia membra converterentur in linguas, ſufficerent enarrare; immo nec etiam ipſi Angeli, & ſancti in patria comprehendere poſſunt, nec valent comprehendere. Secundum, quod attenditur in prædictis concluſionibus, eſt in quo conſiſtit contrarietas inter ipſum & me: videlicet, quod ſub duplici ſpecie, vel ſub una miniſtretur quoad populum laicalem.

Auctoritates igitur, quibus probat utilitatem ſumptionis hujus ſacramenti, concedo quia nihil aliud intendunt quam utilitatem ſimpliciter ſumptionis hujus ſacramenti: quæ utilitas ſequitur plene & perfecte in digne ſumentibus, ſive ſub una, ſive ſub duabus ſpeciebus ſumatur; cum ſub altera plene & integre caro Chriſti, & ſanguis ejus, immo & totus Chriſtus ſumatur: ratione cujus ſumptionis ſequuntur omnes prædicti effectus. Quapropter falſe infertur, & male, cum ex prædictis auctoritatibus ſic concluditur: Quare ſequitur, quam utilis eſt & quam expediens ſaluti fidelium diviniſſimæ euchariſtiæ ſub ſpecie utraque communio, ſi fuerit digne celebrata; Niſi forte propter id quod dicit, Digne celebrata, vellet referre ad celebrationem ſacerdotum: quia proprie celebrare & offerre ſacrificium in rebus ſenſibilibus Deo, pertinet ad ſacerdotes: licet etiam ex prædictis auctoritatibus nec hoc ſequatur, cum pure loquatur de manducatione, & ſumptione corporis Chriſti: niſi forte auctoritas Alexandri Papæ, qui dicit: Nihil ſacrificio majus eſſe poteſt, quia ut dictum ſolum ſacerdotum eſt offerre ſacrificia Domino.

De conſecratione diſt. 2. cap. 9 Nihil.

Sed jam pro declaratione auctoritatum Ambroſii, ſancti Thomæ, Alberti Magni, Innocentii, & multorum aliorum, qui ſequuntur, eſt diligenter notanda diſtinctio quæ ſequitur: ex qua ſpero per gratiam Jeſu Chriſti ſatisfacere omnibus audientibus, non habentibus animum paſſione aliqua obumbratum. Quæ diſtinctio, præſuppoſita catholica veritate, eſt ita clara & ita diſtincta, quod nemo poterit contra eam aliquid objicere, niſi proterva voluntate.

Sciendum igitur quod triplex eſt hujus ſacramenti perfectio, videlicet rei, ſigni, & effectus. Perfectio hujus ſacramenti, quantum ad rem, conſiſtit in integritate & totalitate præſentiæ rei & contentæ & ſignatæ in hoc ſacramento, videlicet ipſius Chriſti: & ſic ſub utraque ſpecie hujus ſacramenti ſimul totus Chriſtus vere & totaliter continetur, & ſub altera ſimiliter. Unde idem per omnia continetur ſub utraque ſpecie ſimul, & ſub altera tantum, & ſecundum eumdem modum exſiſtendi. Unde ſicut ſub ſpeciebus panis & vini ſimul totus & unus Chriſtus & integer continetur, ſcilicet cum corpore, anima, ſanguine, & deitate; ſic per omnia ſub ſpeciebus panis per ſe ſumptis, & ſimiliter ſub ſpeciebus vini, immo & ſub qualibet particula panis, & ſub qualibet gutta vini, & ſecundum eumdem modum etiam exſiſtendi. Quia ſicut ſub ſpecie panis eſt unita deitas humanitati, ſic & ſub ſpeciebus vini: & ſicut hic anima informat corpus, ita ibi: & ſicut hic ſanguis eſt incluſus intra venas corporis, ita ſub ſpeciebus vini: & ita quantum ad rem, & in modo exſiſtendi rei in hoc ſacramento, nulla eſt diverſitas, ſive conſideretur ſub ambabus, ſive ſub altera tantum ſpeciebus. Sed in converſione eſt diverſitas: quia ex vi ſacramenti, panis tantummodo in corpus Chriſti convertitur, videlicet quod ex carne, oſſibus, nervis, & aliis hujuſmodi integratur. Cetera vero ſunt ibi ex vi naturalis & realis concomitantiæ, ſcilicet, anima, ſanguis, & deitas, quæ corpori Chriſti realiter, & naturaliter conſequenter ſunt unita: quia ut dicitur ad Romanos VI. *Chriſtus reſurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Quod enim vivit, vivit Deo.* Unde cum corpus non vivat niſi per animam, & anima animalis in ſanguine ſit, ut habetur Geneſeos nono, neceſſe eſt naturali concomitantia ſit ibi & ſanguis & anima. Et cum deitas nunquam corpus quod aſſumpſit depoſuerit aut dereliquerit, neceſſe eſt ut etiam ſit ibi deitas, non ſolum abſolute conſiderata, ratione ſuæ immenſæ majeſtatis, ſed etiam hypoſtatice ea reali concomitantia.

Similiter ſub ſpeciebus vini eſt tantum ſanguis Chriſti ex vi ſacramenti directe, tamquam terminus per ſe conſecrationis. Corpus vero, anima, & deitas ſunt ibi, ut dictum eſt, ex naturali & reali concomitantia. Si quis vero in triduo mortis Domini confeciſſet hoc ſacramentum, prædicta realiter fuiſſent ſeparata in ipſo, ſcilicet corpus, ſanguis, & anima ab utroque: quia ſub ſpecie panis fuiſſet corpus & divinitas, ſed non anima, neque ſanguis, quia erant in re per mortem ſeparata, & ſimiliter ſub ſpecie vini. Sic igitur in hoc ſacramento ubicumque eſt aliqua pars ſacramenti, ſive ſub ſpecie panis, ſive ſub ſpecie vini, ſive aliqua pars corporis aut ſanguinis Chriſti, ibi eſt totus & integer Chriſtus: unde beatus Hilarius loquens de hoc ſacramento, & habetur de conſecratione, diſtinct. II. Ubi pars eſt corporis, ibi & totum. Hieronymus etiam, & habetur eadem diſt. Singuli: Singuli accipiant Chriſtum Dominum: [a] & in ſingulis portionibus totus: nec per ſingulos minuitur, ſed integrum ſe præbet ſingulis. Magiſter quoque ſententiarum libro IV diſt. II. ita dicit: Sub utraque ſpecie totus ſumitur Chriſtus, nec plus ſub utraque, nec minus ſub altera. Eadem enim ratio eſt, ut ait Hilarius, in corpore Chriſti, quæ in manna præceſſit, de quo dicitur Exodi XVI. *Qui plus collegerat, non habuit amplius, nec qui minus paraverat, habuit minus.* Et infra: Nec debent dici duo ſacramenta, ſed unum, quia ſub utraque ſpecie idem ſumitur. Et habetur de conſecr. diſt. II. Ubi pars. Item Auguſtinus in lib. ſententiarum Proſperi: Quia ſemel immolatus eſt Chriſtus, hoc autem ſacrificium exemplum eſt illius, id ipſum, & ſemper id ipſum, proinde unum eſt hoc ſacrificium: alioquin quoniam in multis locis offertur, multi ſunt Chriſti: ſed unus ubique eſt Chriſtus, & hic plenus, & illic plenus. Et habetur de conſecratione diſt. II. In Chriſto. His auctoritatibus oſtenditur manifeſte, quod in hoc ſacramento ſub qualibet ſpecie eſt totus & integer, atque plenus Chriſtus, & ſub utraque ſimul, immo & in qualibet particula; ſcilicet cum corpore, ſanguine, anima & deitate, & cum omnibus quæ ad perfectionem & integritatem ipſius pertinent. Nec in hoc debet aliquis fidelium dubitare, quia hæc eſt fides catholicæ, & omnium ſanctorum doctorum ſententia, &c.

Cap. 78.

Cap. 77.

[a] Forte, & eſt in.

Alia perfectio hujus ſacramenti conſiſtit in ſigno, ſive in ſignificatione, ſecundum quod concurrunt omnia illa & integre, quæ requiruntur ad totalem & completam illius ſacramenti ſignificationem, & ſecundum hoc ambæ ſpecies, ſicut & quælibet earum eſt de integritate & perfectione ſacramenti, eo quod per ambas, & per nullam illarum ſeorſum, ſufficienter & complete exprimitur hujus ſacramenti ſignificatio. Quod patet, primo, quia hoc ſacramentum ſignificat Chriſtum, ut nutrimentum perfecte reficiens ſe digne manducantes: ſed cum perfecta refectio corporalis non in ſolo pane, aut in ſolo vino conſiſtat, ſed in utroque ſimul, utique una ſola ſpecierum non poteſt ſignificare Chriſtum, ut perfecte reficientem, ſed una ſignificat eum per modum cibi reficientis, & famem tollentis, ratione ſui corporis, & alia per modum potus ſitim extinguentis, ratione ſanguinis. Unde nulla ſeorſum, ſed ambæ ſimul hoc complete ſignificant. Quare ambæ ſpecies ad integritatem ſignificationis hujus ſacramenti requiruntur. Secundo, quia hoc ſacramentum inſtitutum eſt in memoriam Dominicæ Paſſionis, ſecundum illud: *Hoc facite in meam commemorationem*, & Apoſtolus prima ad Corinth. XI. *Quotieſcumque manducaveritis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat:* prout videlicet Chriſtus in ſua paſſione fuit corpore ſuo ſubjectus multiplici afflictioni, & ſecundum quod ejus ſanguis fuit a corpore ſeparatus. Sed hoc non poteſt ſignificari nec repræſentari per alteram ſpeciem tantum, ſed per utramque ſimul. Igitur ad completam & perfectam ſignificationem paſſionis Chriſti & repræſentationem, utraque ſpecies requiritur, ſcilicet, ſpecies panis, quæ poſt conſecrationem in altari frangitur; per quam Corpus Chriſti ſubjectum multiplici fractioni ſeu pœnalitati ſignificatur; & ſpecies vini, per quam ſeorſum ſanguis Chriſti effuſus oſtenditur.

Luc. 19.

Ad hujus paſſionis igitur completam ſignificationem requiruntur ambæ ſpecies. Unde Auguſtinus in libro ſententiarum Proſperi: Dum frangitur hoſtia, dum ſanguis de calice in ora fidelium funditur, quid aliud quam Dominici corporis in cruce immolatio, ejuſque ſanguinis effuſio de latere ſignificatur? Tertio, quia ſacramentum hoc ſignificat aſſumptionem totalis humanitatis aſſumptæ a Chriſto, tam quoad animam, quam quoad corpus: & etiam ſignificat perfectam noſtram redemptionem, ſcilicet in anima & corpore. Unde dicit Magiſter ſententiarum in IV. diſtinctione II. quod in duabus ſpeciebus celebratur, & animæ & corporis in Chriſto ſusceptio, & utriuſque in nobis liberatio ſignificatur: hæc autem ſignificatio non poteſt fieri per alteram ſpeciem tantum, ſed per ambas ſimul: ut per ſpeciem panis ſignificetur corpus, per ſpeciem vini ſignificetur anima, cujus ſedes eſt in ſanguine, ſecundum modum ſcripturæ dicentis quod ſedes animæ eſt in ſanguine.

Tertia vero perfectio hujus ſacramenti eſt effectus ipſius, qui eſt augmentum gratiæ, deletio peccatorum venialium, præſervatio a futuris peccatis, quædam refectio ſpiritualis

animæ, & tandem in perſeverantibus & digne ſumentibus adeptio æternæ gloriæ. Hi autem effectus, ut manifeſtum eſt, non dependent a ſpeciebus ſacramentalibus, nec ex ſignificatione qua repræſentantur per dictas ſpecies Paſſio Dominica, perfectum ſpiritualis nutrimentum, perfecta a Chriſto noſtræ humanitatis aſſumptio, & totius hominis per paſſionem ſuam perfecta & integra redemptio, ſed ex perfectione & totalitate rei, ſecundum quod ſuperius dictum eſt. Unde Albertus Magnus in tractatu de officio Miſſæ ita dicit reſpondendo ad quædam objecta: Ad hæc autem & ſimilia non eſt difficile reſpondere ei, qui apud ſe bene habet ſcientiam ſacramentalem. Dici enim debet quod ſicut in omni ſacramento, ita & in iſto eſt aliquid ſacramentum tantum, ſicut formæ ſacramentales; & aliquid res & ſacramentum, ſicut Corpus Chriſti verum; & aliquid res tantum, ſicut gratia nutriens ſpiritualiter ad incorporationem in Chriſtum faciendam. Formæ enim ſacramentales ſignificant tantum, & nihil cauſant; corpus autem Chriſti verum ſignificat & cauſat: gratia autem nutriens ſpiritualiter ſignificatur & cauſatur, & nihil ulterius ſignificat, ſed cauſat in myſtico corpore incorporationem, quæ fit fidelium ad Chriſtum. Et hac de cauſa iſta tria ſunt in ſacramento, ita ſcilicet, quod primum eſt ſignificans, & non ſignificatum: tertium autem ſignificans, & non ſignificatum: medium autem eſt ſignificatum & ſignificans. Quidquid autem ea inſtitutione divina ſignificat gratiam, ſacramenti nomen habet & rationem: quia ſacramentum eſt inviſibilis gratiæ viſibilis forma, cujus ſpeciem gerat, & cauſa exiſtat, ſicut dicit Auguſtinus. Hæc Albertus.

Cap. Quod in hoc ſacramento ſit ſacramentum tantum, quod res tantum, &c.

Cum igitur ſub utraque ſpecie totus & integer Chriſtus contineatur, & ſeorſum ſub qualibet, manifeſtum eſt quod ſive ſumatur ſub ambabus ſpeciebus, ſive ſub altera tantum, cum totus & integer ſumatur utroque modo, quod in digne ſumentibus totus & integer effectus conſequitur. Iſta igitur diſtinctione præſuppoſita, venio particulariter ad auctoritates quæ inducuntur, & primo ad auctoritatem beati Ambroſii. Dicendum igitur quod verum eſt, quia in morte Chriſti liberati ſumus, & quod hoc ſacramentum in memoriam illius divini beneficii celebratur; & quod ad tuitionem utriuſque animæ ſcilicet & corporis, utrumque ſcilicet caro & ſanguis ſumitur, ſive ſub duplici ſpecie, ſive ſub una accipiatur: verum quantum ad ſignificationem, hæc tuitio utriuſque complenius & perfectius ſub duplici ſpecie, quam ſub una deſignatur; licet non magis ſub duplici, quam ſub una, quoquo modo in ſimplici ſumptione ad prædictorum tuitionem operetur. Quod ad ſignificationem faciendam, ſicut & paſſionis Chriſti, quantum ad ſpecies viſibiles, pertinet ad ſacerdotes, quibus ſolis ipſi Deus dicit: *Hoc facite in meam commemorationem*, &c. Unde in libro ſententiarum diſtinctione ix. quarti libri, poſt prædicta verba beati Ambroſii ſubditur: Sed ſub utraque ſpecie ſumitur, quod ad utrumque valet, quia ſub utraque ſpecie ſumitur totus Chriſtus. Sed ſi in altera tantum ſumeretur, ad alterius tantum, id eſt, corporis aut animæ, non utriuſque pariter, tuitionem valere ſignificaretur. Ecce quomodo Magiſter loquitur de ſignificatione. Non enim dicit, ad alterius tuitionem tantum valeret, ſed ad alterius tantum tuitionem ſignificaretur valere. Immo dicit, quod ſub utraque ſpecie ſumitur, quod ad utrumque valet.

Ad idem eſt Hugo in quarto de ſacramentis, ubi ita dicit: Nunc videtur dicendum, quod licet in duabus ſpeciebus ſumatur, tamen ſub utraque integer Chriſtus ſumitur. Non enim poteſt eſſe corpus ſine ſanguine, nec ſanguis ſine corpore eſſe poteſt. Sed ideo in duabus ſpeciebus ſumitur, hujus ut ſignificetur ſacramenti duplex effectus. Valet enim, ut ait Ambroſius, ad tuitionem corporis & animæ: & quod ſumitur in pane, valet ad utrumque, & ſimiliter quod in vino ſumitur, quia in pane totum & integrum ſumimus. Sed ſi in pane tantum ſumeremus, alterum tantum ſignificaretur, ſecundum quod ad tuitionem corporis valeret. Iterum, ſi in vino tantum ſumeretur, licet hoc ſufficeret ad corporis & animæ tuitionem, tamen hoc ſolum ſignificaretur quod pro ſalute animæ ſuſciperetur. Hæc ille.

Poſt hæc adducit ſanctum Thomam parte III. qu. LXXIV. art. I. dicentem de diſtinctione duplicis ſpeciei, & ſimiliter eadem parte quæſt. LXXVI. art. II. Ad quem dicendum, quod ſanctus doctor ex propoſito & ex intentione tam in III. parte, quam in quarto ſententiarum, & pæne in omnibus ſcripturis ſuis, in quibus tractat hanc materiam, determinat pro parte conſuetudinis Romanæ eccleſiæ, & eamdem conſuetudinem multipliciter laudat & approbat, ſecundum quod in præcedentibus ea dictis ſuis ſatis fuit diffuſe declaratum. Sunt autem doctores allegandi ad eum ſenſum quem ipſi intendunt in dictis ipſorum, & non ad ſenſum repugnantem, ſicut & ſacra ſcriptura. Sed videtur mihi quod magiſter opponens, omiſſa doctorum clara & manifeſta intentione, nititur & laboret eoſdem doctores capere in ſermone, quemadmodum & Judæi obſervabant Chriſtum.

Verumtamen ne credat ſe doctores catholicos in hac materia in contradictione deprehendiſſe, reſpondendum eſt. Et primo ad dicta hujus doctoris, qui in prædictis locis intendit aſſignare cauſas, quare in conſecratione hujus ſacramenti utraque ſpecies requiritur, cum tamen idem contineatur utrobique, & quod una ſpecierum nullo modo ſuperfluit: & ad hoc oſtendendum triplicem cauſam aſſignat. Prima eſt expreſſior ſignificatus Dominicæ Paſſionis. Secunda eſt expreſſior ſignificatio completæ refectionis ſpiritualis. Tertia expreſſior ſignificatio ſalvationis utriuſque hominis. quorum omnium repræſentationem facere pertinet ad ſacerdotes, quibus dictum eſt & præceptum: *Hoc facite in meam commemorationem*. Quod autem dicit: Conveniens eſt ut ſeorſum exhibeatur fidelibus tam ratione uſus, quam ratione effectus; dicendum eſt quod doctor loquitur de inſtitutione hujus ſacramenti, cauſas aſſignando, quod non fruſtra ſub duplici ſpecie inſtitutum ſit. Et ſic id quod dicit quod ſeorſum exhibeatur fidelibus, refertur indifferenter ad eccleſiam; & verificantur verba ſua, tam in ſacerdotibus, quam in non ſacerdotibus, quibus ſic ea conſuetudine miniſtrabatur, ut dictum eſt de miniſtris quarumdam eccleſiarum, ſpecialiter in ordine Ciſtercienſium. Id vero quod dicit, quod corpus Chriſti exhibetur pro ſalute corporis, & ſanguis pro ſalute animæ ſub diverſis ſpeciebus, intelligendum eſt ſignificative, ut ſæpe dictum eſt, & ſecundum quod dictum eſt ad auctoritatem Ambroſii. Ex quibus patet, quod quantum ad rem, & ſimpliciter, nulla eſt utilitas major capere ſub utraque ſpecie, quam ſub una, immo ſtantibus conſuetudine univerſali, & ſtatuto eccleſiæ in oppoſitum, quibus fideles tenentur conformari & obedire, capere ſub utraque eſt damnabile & perniciosum.

Ulterius, quod ex communione ſub utraque ſpecie augeatur gratia in ſumente, ſcilicet ratione adjunctæ ſecundæ ſpeciei, negatur ſimpliciter. Et ad auctoritatem Auguſtini dicendum, quod dicta auctoritas Auguſtini ponitur in gloſſa ordinaria ſuper Pſalmo XXII. In quo Pſalmo David enumerat decem dona Dei, quæ prædicta gloſſa vocat decem gratias, & poſt nonam gratiam ponit auctoritatem jam allegatam, quam ſic incipit: Nota quod calicem & ſanguinem Chriſti Pſalmiſta per ſe ponit, quaſi aliam gratiam a menſa & a corpore Chriſti: cum tamen caro ſine ſanguine, *&c.* In qua auctoritate gloſſa implicite ſolvit illam quæſtionem, Cur Pſalmiſta enumerando dicta dona Dei ſeu gratias, menſam & Corpus Chriſti, & calicem & ſanguinem diſtinguit, velut duas gratias, & duo dona Dei: cum ſpecies panis & vini ſint unum ſacramentum totale & non duo; & caro Chriſti non poſſit de lege communi eſſe aut ſumi ſine ſanguine, & e converſo, eo quod totus Chriſtus eſt ſub utraque ſpecie.

Et reſpondendo reddit iſtius diſtinctionis tres cauſas. Prima eſt diſtinctio eſſentialis Corporis Chriſti & ſanguinis ejus. Et hanc tangit cum dicit: Sed quia caro non eſt ſanguis, & ſanguis non eſt caro. Secunda eſt diverſitas converſionis, & illam innuit cum ſubjungit: Et panis in carnem convertitur, & vinum in ſanguinem, & non e converſo. Tertia eſt diſtinctio ſpecierum panis & vini; & iſtam dat intelligere, cum addit: Et ſub diverſis ſpeciebus utrumque ſumitur. Et hæc eſt totalis intentio auctoritatis illius, in qua nulla mentio fit de communione laicorum ſub utraque ſpecie. Et illud quod in fine ipſius ponitur: Et ſub diverſis ſpeciebus utrumque ſumitur; refertur ad ſacerdotes ſacrificantes, ad quos pertinet ſub utraque ſpecie conficere, & ſumere propter perfectam ſacramenti ſignificationem.

Et ex hoc patet quod falſo infertur & male, cum dicitur, quod ſit alia gratia ſub illis diverſis ſpeciebus; & per conſequens ſumens ſub una, non ſumit utraque, quia illa diſtinctio tantum ponitur propter rationes prædictas, quæ nullo modo inferunt aliquam diſtinctionem in re aut in effectu. Unde & cante Auguſtinus & gloſſa inquiunt: Ideo menſam & calicem hic diſtinguit, velut diverſas gratias. Et ſuperius in principio auctoritatis dixerunt: Qui calicem, id eſt, ſanguinem Chriſti per ſe ponit quaſi aliam gratiam, *&c.* Non enim aiunt quod ſint diverſæ gratiæ, ſed propter prædictas diverſitates cauſas dicunt Velut, id eſt, quaſi diverſas gratias. Ex quo nullum poteſt inferri præjudicium communioni ſub una ſpecie, quaſi minus contineat in ſe aut rei aut gratiæ.

Ad illud igitur quod ex prædictis auctoritatibus, videlicet Ambroſii, Thomæ & Auguſtini, concludit, videlicet quod ſint diverſæ gratiæ ſive efficaciæ, & diverſi fructus ſub duabus ſpeciebus, negatur, ut expoſitum eſt, quia ex dictis illorum nihil ſequitur. Quare fideles intelligere debent, quod nihil utilitatis, nihil virtutis, nihil gratiæ aut cujuſcumque ſpiritualis effectus, ſumitur per ſumentes hoc ſacramentum ſub duplici ſpecie magis, quam per ſumentes ſub altera tantum, ceteris paribus, & ex opere operato: & quod eis per conſequens nihil auferatur ſpiritualis effectus, niſi occaſio erroris, periculum ef-

ANNO CHRISTI 1433.

fuſionis, & irreverentia, quæ in multitudine populi minus diſcreti & minus cauti, poſſet accidere huic venerabili ſacramento in adminiſtratione ſub ſpecie vini.

Ulterius, ad auctoritatem Alberti Magni dicendum primo, quod tempore Alberti Magni non dubium eſt quin modus & conſuetudo unius ſpeciei jam erat in eccleſia introducta: nec reperitur quod eam hic doctor profundiſſimus in loco aliquo redarguerit, aut reprehenderit, quod utique audacter feciſſet, ſi ipſam quoquo modo crediſiſſet aut putaſſet illicitam: immo prædictus doctor putavit & credidit, non ſolum eccleſiam poſſe miniſtrare laicis hoc ſacramentum ſub una ſpecie, ſed etiam credidit quod eccleſia poſſet cum ſacerdotibus diſpenſare, ut in illis partibus, in quibus non poteſt vinum de facili reperiri, conficerent ſub una ſpecie. Unde in tractatu ſuo de Miſſa prope finem dicit: Propter intolerabile damnum animarum, quod incurrunt habitantes in terris ubi non habetur vinum, expediret ut diſpenſaretur, ut Chriſti corpus ſine calice confici poſſet. Et ſubdit rationem illius dicti dicens: Corpus enim non eſt ſine ſanguine, & anima, & deitate, quamvis non ſit ibi ſanguis vi conſecrationis. Non eſt igitur dicendum nec præſumendum, quod tantus doctor ſibi ipſi in allegatis auctoritatibus fuerit contrarius.

Ad auctoritatem igitur ejus allegatam dicendum, quod loquitur de ſacerdotibus celebrantibus & conficientibus hoc ſacramentum, quod manifeſtiſſime patet, & ſole clarius ex ipſius reſponſione, quam immediate ad dictum dubium motum ſubſequitur: quam reſponſionem magiſter Joannes ea ex cauſa dimiſit, quia totaliter facit contra eum. Nam Albertus reſpondens ita dicit: Sed hoc dicimus, quod Chriſtus poſtquam exhibuit corpus ſuum ſub ſpecie panis, tunc etiam poſtea exhibuit ſanguinem ſuum ſub ſpecie vini; & utrumque ſacramentaliter eſſe celebrandum præcepit in eccleſia per ſtatuta Apoſtolica: & ideo eccleſia inſtructa actione Chriſti, utrumque celebrat, diviſim conficiendo corpus ſub ſpecie panis, & diviſim conficiendo ſanguinem ſub ſpecie vini. Quod autem ſic diviſim hæc duo exhibuerit, & celebranda inſtituerit Chriſtus, patet Matthæi XXVI. Hæc Albertus. Qui poſt prædicta cum teſtimoniis evangeliſtarum probaſſet quod Chriſtus ſub duplici ſpecie hoc ſacramentum inſtituerit, & ut celebrandum & conficiendum in eccleſia per ſtatuta Apoſtolica præceperit, ſubjungit: Ex omnibus iſtis accipitur, quod Chriſtus ſub una ſpecie panis corpus ſuum tradidit, & ſub altera ſpecie vini tradidit ſanguinem, & ſic ſervandum inſtituit: & cum Chriſti actio ſit noſtra inſtructio, pro certo hæc duo nobis ſervanda eſſe præcepit, & ideo ſub una ſpecie corpus, & ſub alia tradimus ſanguinem. Hæc Albertus in loco ubi dictus magiſter allegat eum: in quo unuſquiſque vel ſciens grammaticam poteſt intelligere hunc doctorem, quod non loquitur niſi de celebrantibus & conficientibus hoc ſacramentum.

In cap. De hujus parte propriè effectus operatione.

Ulterius, valde notandum verbum, quod ibi dicitur, quod Chriſtus utrumque ſacramentaliter celebrandum eſſe præcepit in eccleſia per ſtatuta Apoſtolica. Ex quo verbo patet intentio hujus doctoris, quod etiam celebratio hujus ſacramenti per ſacerdotes in eccleſia non eſt præcepta immediate a Chriſto, ſed per ſtatuta Apoſtolica: quæ tamen ſtatuta Apoſtolica ipſi Chriſto attribuit, ad declarandum quod nihil eccleſia ſtatuit, aut poteſt ſtatuere, quod concernat fidem, aut aliquid neceſſarium ad ſalutem ſine Chriſto ipſam dirigente, & eidem aſſiſtente uſque ad conſummationem ſæculi. Unde & inferius ait aſſignans rationem de duplici ſpecie in celebratione: Hujus autem facti Chriſti & eccleſiæ hæc eſt cauſa, *&c.* ubi & Chriſto & eccleſiæ hoc factum attribuit: & ex hoc fundamento dependet illa ſententia ſua, qua, ut ſuperius dictum eſt, aſſeruit, quod in partibus, in quibus non reperitur vinum, eccleſia poſſet diſpenſare ut ſub ſpecie panis tantum ſacerdos conficeret, quod utique nullo modo poſſet fieri, ſi fuiſſet Chriſti præceptum tantum obligans in celebratione hujus ſacramenti, & ſumptione, quantum adverſarii conantur perſuadere.

Ad verbum autem, Tradimus ſanguinem, dicendum, quod ſæpe doctores ſubinducunt perſonam totius communitatis, vel eccleſiæ, & loquuntur in numero plurali, & ſic iſte doctor loquitur in perſona eccleſiæ. Nam ſuperius dixerat, quod Chriſtus utrumque ſacramentaliter celebrandum eſſe in eccleſia per ſtatuta Apoſtolica præceperat, & poſtmodum ſubdit: Et ideo ſub una ſpecie corpus, & ſub altera ſanguinem tradimus, per modum ſcilicet ſtatuti & doctrinæ, quaſi diceret, Nos eccleſia tradimus & mandamus, ſive ſtatuimus & docemus ſub una ſpecie corpus, & ſub altera ſanguinem debere celebrari. Secundum quod & Apoſtolus in noſtra materia loquitur 1. ad Corinth. 11. *Ego enim accepi a Domino quod & tradidi vobis.* Non enim Apoſtolus acceperat communionem ſacramentalem a Domino per modum quo communicans recipit euchariſtiam a ſacerdote; nec ſimiliter ipſe ita tradidit Corinthiis, niſi per modum doctrinæ; unde arguens paralogizat in acceptione termini, Tradimus.

Ad aliud autem quod inducitur de eodem doctore, videlicet de diviſa vel diverſa operatione corporis a ſanguine, *&c.* dicendum, quod idemmet doctor ſuper illa littera textus Auguſtini, quod ſacramentum componatur ex viſibili elementorum ſpecie, & Domini noſtri Jeſu Chriſti carne, ſacramento videlicet, & re ſacramenti, dicit ſic: Non intendit hic Auguſtinus determinare partes eſſentiales ſacramenti, ſed potius dicere ea quæ exiguntur ad veritatem & ſacramenti perfectionem, ſecundum quod eſt effectivum unitatis corporis myſtici, quod eſt eccleſia. Species autem viſibiles operantur illam per modum ſignificandi, ut Magiſter dicit in ſequenti diſtinctione: quia ſicut unus panis fit ex multis granis deputatis, & vinum confluit ex multis uvis, ſic eccleſia congregatur ex multis fidelibus, corpus autem Chriſti efficit illam per modum cauſæ. Hæc ille.

ANNO CHRISTI 1433. *Lib. ſent. 4. diſt. 10.*

Ex quibus verbis ejuſdem doctoris manifeſte colligitur, quæ ſit operatio ſpecierum ſacramentalium, quia eſt ipſa ſignificatio; prout etiam ſuperius dictum eſt per eumdem doctorem, quod formæ ſacramentales nihil cauſant, ſed ſolum ſignificant. Iſta igitur ejuſdem doctoris præſuppoſita declaratione, manifeſta eſt intentio ſua: quia videlicet ſicut ad nutrimentum corporale ſumitur potus ad perfectionem nutrimenti, ita & in nutrimento ſpirituali datus eſt potus ad perfectionem nutrimenti ſpiritualis, ſcilicet ipſe ſanguis Chriſti: & quantum ad hoc, ut ſuperius dicebatur poſt Hugonem de ſancto Victore, & Magiſtrum ſententiarum, totum completur & continetur ſub altera ſpecierum. Verum quia perfecta refectio, quæ conſiſtit in cibo & potu ſpirituali, non ſignificatur per unam ſpeciem, idcirco idem doctor ait, quod diviſam habet operationem ſanguis a corpore: corpus enim dedit Chriſtus in communionem ſui & membrorum, ſanguinem autem dedit in redemptionem. Iſtæ autem ſunt diverſæ operationes: quod utique verum eſt tam in ſe, quam etiam in ſigno: tamen cum utrumque ſcilicet corpus & ſanguis contineatur ſub altera ſpecie, patet quod ſub altera ſpecie utrumque fit, communio ſcilicet & redemptio, non tamen utrumque per alteram ſpeciem ſignificatur. Et ideo ſunt diverſæ operationes, & eſſentialiter inter ſe, & etiam in ſignis. Et hoc eſt quod idem doctor concludit: Quod cum Dominus ſic ordinaverit, & multiplicaverit ſacramenta, quod omnes gratias ſacramentales habeamus in ſacramentis, ſupple, effective, & ſignificative; & alia gratia ſit redemptionis per ſanguinem, quam communionis per corporis ſumptionem; non ſufficit in ſacramento habere elementum ſignificans communionem, niſi etiam haberetur elementum ſignificans redemptionem: ubi expreſſe doctor concludit totam iſtam diverſitatem exiſtere in diverſitate ſignificationis, & non in re, quoad effectum. Non enim dixit, Non ſufficit in ſacramento habere elementum efficiens ſeu cauſans, ſed, ſignificans communionem. Ex quibus manifeſte patet, quod quantum pertinet ad eſſe rei, nulla utilitas reſultat communionis duplicis ſpeciei: quia iſta pluralitas ſolum requiritur propter completam ſignificationem faciendam completæ refectionis, ſeu aliorum, quæ per hoc ſacramentum efficiuntur in nobis per dignam ſumptionem.

Ad auctoritatem Innocentii dicendum, quod ipſe, ut ſuperius dictum eſt, tenet in ſequenti capitulo, quod ſub ſola ſpecie panis debet euchariſtia ſervari. Item quod in illis regionibus, in quibus alterutrum inveniri non poteſt, licite poteſt alterutrum ſine altero conſecrari: & in fine capituli approbat modum qui tenetur in paraſceve de ſumptione euchariſtiæ ſine ſpecie vini. Ex quibus patet, quod hic doctor non fuit opinionis, quod utraque ſpecies fuerit vel ſit de neceſſitate ſalutis, ſive de præcepto Chriſti: quia ſi ſic, nullum prædictorum potuiſſet rationabiliter concedere. Ad auctoritatem igitur quæ hic inducitur, dicendum, quod loquitur de ſacerdotibus actu conficientibus, quorum eſt conficere ſimul, & ſumere ſub utraque ſpecie, propter perfectam ſignificationem, ut in ſuperioribus ſæpe dictum eſt: quod patet ex hoc, quia nullam mentionem facit de laicis, & quia loquitur de oblatione & conſecratione, quæ ſolis competunt ſacerdotibus. Hoc etiam rubrica ejuſdem capituli oſtendit, quæ dicit, Cur euchariſtia ſub duplici ſpecie conſecratur? Et item quod de ſumptione dicit, referendum eſt ad ſacrificium, quia ad ſacrificantem pertinet, ut dictum eſt, uterque actus, ſcilicet conficiendi & ſumendi, & hoc propter ſignificationem perfectam, tam Chriſti paſſionis, quam etiam ſalutis utriuſque hominis. Si enim in ſacrificatione una tantum ſpecies conficeretur, & & ſumeretur, ad alterius, corporis ſcilicet, vel animæ, ſalutem pertinere ſignificaretur: ſed idcirco utrumque a ſacerdotibus conficitur & ſumitur, ut mors Chriſti & ſalus utriuſque hominis ſignificetur.

Quod autem ulterius adducitur, quod nec ſanguis ſub ſpecie panis, nec corpus ſub ſpecie vini bibitur & comeditur, verum eſt quoad ſignum extrinſecum: ſed tamen quoad rem quæ eſt caro & ſanguis, & quoad effectum, qui eſt extin-

ANNO CHRISTI 1433.

ctio eſuriei & ſitis, vel quoad perfectam & completam cibationem, quæ principaliter in quolibet nutrimento attenditur, ita plene & perfecte ſub una ſpecie utrumque ſumitur, ſicut ſub utraque, & vere comeditur corpus Chriſti, & vere ipſius ſanguis bibitur. Unde Præpoſitivus, qui fuit doctor antiquiſſimus, quem ſanctus Thomas & multi antiquorum doctorum allegant, in quæſtionibus de ſacramentis dicit: Sub hac ſpecie ſanguinis eſt corpus & ſanguis, & ſub ſpecie panis hac ſumis ſanguinem: vel ergo comedis vel bibis ſanguinem: ſed non eſt dicendum quod comedis, ergo bibis, & ſub hac ſpecie comedis. Solutio: ſub hac ſpecie comedo & bibo. Hæc præfatus doctor antiquus. Idem dicunt Petrus de Tarentaſia, & Thomas de Argentina, & pæne omnes, qui approbant communionem ſub una ſpecie. Nec tamen in ſacrificio una ſpecies ſuperfluit alteri: immo ſicut utraque requiritur ad perfectam ſignificationem prædictorum, ſic & prædicti duo actus, qui reſpiciunt ratione ſignificationis prædictas ſpecies, neceſſario exiguntur. Quare totum quod idem doctor & Pontifex loquitur, ad ſacrificium referendum; in quo tam utraque ſpecies, quam uterque actus propter ſignificationem prædictam requiruntur.

Ad auctoritatem ſancti Thomæ de diverſis inſtrumentis, dicendum eſt, quod in hoc ſacramento, panis & vini non ſunt diverſa inſtrumenta, ſicut nec diverſa ſacramenta, niſi materialiter: & ita non eſt niſi unum inſtrumentum, per quod Deus in nobis operatur perfectam nutritionem & cibationem: unde nec ſub duplici ſpecie divina virtus diverſas efficacias operatur. Unde Albertus in tractatu de Miſſa dicit: Quod autem objicitur quod duæ inſtitutiones faciunt duo ſacramenta; dicendum, quod non ſequitur, niſi duæ inſtitutiones eſſent de duabus materiis * diverſis, & duabus formis diverſis, & duabus gratiis in ſacramentis ſubſtantialiter effectis diverſis, quæ hic non ſunt: quia duæ materiæ panis & vini indicant unum perfectum nutrimentum, quod in perfectione nutriendi altera illarum materiarum indicare non ſufficit: forma etiam ad formam refertur ad perfectionem unius ſacramenti: una etiam eſt gratia in utroque effecta, & ideo duæ eſſe non poſſunt. Hæc Albertus. Ex quibus ſole clarius patet, quod nullum bonum, nulla utilitas ſequitur ex ſumptione duplicis ſpeciei, cum nulla efficacia magis ſub una quam ſub duplici contineatur; & cum fiat contra determinationem eccleſiæ, non ſolum non eſt expediens ſaluti, ſed omnino eſt damnabilis, & nociva, maxime ſi pertinacia adjungatur.

* Impreſſum exemplar habet, diviſis.

Ulterius, ad auctoritates ſequentes, quæ procedunt ex effectibus appropriatis ſanguini. Et primo ad auctoritatem ſancti Thomæ dicendum, quod ipſemet doctor declarat ſe ipſum & verba ſua atque ſententiam. Nam dicit: Per hæc verba, *hic eſt calix ſanguinis mei*, ſignificatur ipſa converſio vini in ſanguinem, per verba autem ſequentia deſignatur virtus ſanguinis effuſi in paſſione, quæ operatur in hoc ſacramento; quæ quidem, ſcilicet virtus ſanguis effuſi in paſſione, ad tria ordinatur. Primo quidem & principaliter ad adipiſcendam æternam hereditatem. Secundo ad juſtitiam gratiæ, quæ eſt per fidem. Tertio ad removendum impedimenta utriuſque prædictorum, ſcilicet peccata. In quibus verbis expreſſe doctor oſtendit, quod prædicta tria conſecuti ſunt fideles ex effuſione ſanguinis Chriſti in Paſſione; & eadem virtus Paſſionis operatur in hoc ſacramento. Et non dixit doctor, In ſacramento tantum ſanguinis, ſed, In ſacramento ſimpliciter. Et licet prædicta verba, *novi & æterni teſtamenti*, & alia quæ ſequuntur, adjuncta ſint formæ conſecrationis ſanguinis propter majorem expreſſionem & ſimilitudinem, quæ ejuſdem ſanguinis habetur in ſpecie appropriata, ſcilicet vini; tamen effectus prædicti cum non ſequantur ſpeciem, manifeſtum eſt quod ubicumque eſt ſanguis ille qui effuſus eſt, ibi ſunt omnes effectus ejus.

S. Thom. 3. qu. 78. art. 3.

Cum igitur ſub ſpecie panis ſit verus ſanguis Chriſti, immo totus & integer Chriſtus, manifeſtum eſt, quod ibi erunt omnes effectus virtualiter & ſufficientiſſime ejuſdem ſanguinis. Et mirabilis cauſa quam adducit, ejuſdem doctoris declarat veritatem, cum ſubdit, quod ſanguis non ſolum habet efficaciam in ſacerdotibus qui hoc conficiunt ſacramentum, vel aliis qui ſumunt, ſed etiam in illis pro quibus offertur. Si enim ſanguis Chriſti proficit illis, pro quibus offertur, licet non ſumant ipſi, nec in re, nec in ſigno; quanto magis proficiet illis qui capiunt & ſumunt ipſum in re, licet non in ſigno, ut ſacerdotes faciunt, ex quo ſecundum ſe nulla virtus ſequitur aut cauſatur, ut dixit Albertus? Ex quo patet, quod populus fidelis in ſubtractione calicis non ſpoliatur quibuſcumque effectibus ſalutiferis, aut quomodocumque utilibus, cum ſanguis Chriſti non auferatur ab eis, ſed ſolum ſpecies & ſignum repræſentans, & hoc propter pericula effuſionis & erroris.

Ibidem ad ultimum.

Ad auctoritatem Cypriani dicendum primo, quod ipſe in hac auctoritate nullam neceſſitatem ponit aut præceptum Chriſti, nec ulterius facit mentionem de communione laica ſub utraque ſpecie, immo nec de ſpecie vini, ſed ſolum de ſanguine, quem quilibet ſumit, ita bene communicans ſub una ſpecie, & omnem effectum ejus, ſicut qui communicat ſub utraque. Ad aliam auctoritatem ſancti Thomæ, quam allegat ſermone trigeſimo, dicendum primo, quod mirum eſt quomodo magiſter proponens non adverterit ad præcedentem ſermonem, immo ad unam lineam præcedentem dicta, quæ aſſumit pro ſe. Nam idem doctor in ſermone XXIX. quærit ex intentione, Quare populus non accipit ſanguinem ſicut ſacerdos? & aſſignat tres rationes quas ibidem diffuſe proſequitur, quarum proſecutio hic gratia brevitatis omittitur, quia dicti ſermones ſatis communes ſunt. Dicitur igitur quod omnes illi effectus quos enumerat doctor præfatus in dicto ſermone trigeſimo, ſunt effectus ipſius rei, id eſt, veri ſanguinis Chriſti, & non ſpeciei: idcirco ſanguis Chriſti ſive ſignificetur per aquam, ſive ſignificetur per vinum, ſive per quemcumque alium liquorem, ſeu aliam rem ſenſibilem, & quidquid poteſt dici de effectibus ejus, de utilitatibus, de dulcedine, totum ſibi competit ratione ſui, & non ratione ſpeciei neque ſigni. Idcirco quicumque digne ſumit, ſive ſub ſpecie panis, ſive ſub ſpecie ſibi appropriata, ſemper conſequetur ſuos effectus.

Et idem dicendum eſt ad affectus & utilitates, quas enumerat Chryſoſtomus, & non ſolum Chryſoſtomus, ſed quidquid unquam dixerunt omnes Apoſtoli, omnes doctores, & quidquid poteſt cogitari, aut imaginari de ipſo ſacratiſſimo ſanguine Chriſti, totum ſibi competit, ſecundum naturam ſuam, & non ſecundum ſpeciem, a qua nihil accipit virtutis aut efficaciæ; quod utique dicere eſſet non ſolum hæreticum, ſed omnino inſanum. Cum igitur totus & integer ſanguis, & Chriſtus contineatur ſub una ſpecie, vel ſub duabus, quomodocumque conſideretur, totum ſibi competit, ut dictum eſt, ratione ſui, & non ratione ſpeciei: quapropter non valet illatio, quam magiſter proponens infert ex dictis auctoritatibus ſancti Thomæ & Chryſoſtomi dicens: Ex quo patet quam pretioſos & nobiliſſimos effectus gratiarum facit calix ſacramentalis illis, qui cum puritate conſcientiæ accedunt, & quam ſaluti omnium fidelium neceſſarios & opportunos: quod quidem efficit in eis ex vi ſacramenti, & ex inſtitutione Chriſti ſpeciali. Quia nullo modo prædicti effectus veniunt ex vi ſacramenti, ſed ex vi præſentiæ & exiſtentiæ ſanguinis Chriſti veri, qui ita perfecte, complete & integre eſt ſub una ſpecie ſicut ſub duabus, licet non ſit ibi tamquam in appropriato ſigno. Ideo univerſi fideles * conſiderantes pura & ſancta fide tam pretioſos effectus non conſequi ſpecies & accidentia ſine ſubſtantia & ſubjecto exiſtentia, ſed verum Chriſtum, id eſt, verum ſanguinem ejus; nec contineri ſub illis accidentibus ex vi ſacramenti, ſed ex vi præſentiæ & exiſtentiæ Chriſti. Idcirco per viſcera miſericordiæ Dei noſtri exhortor & obteſtor omnes Chriſti fideles, quatenus etiam ſi oporteret perferre mille mortes, peſtes, & ignes, non permittant ſe abduci a conſuetudine ſanctæ Romanæ eccleſiæ catholicæ, in communione ſacratiſſimi corporis ſub ſpecie panis, ſub qua totus, perfectus, & integer Chriſtus continetur, *plenus gratia, & veritate, de cujus plenitudine omnes nos accepimus gratiam pro gratia*, Joannis 1.

* Forte, conſiderant.

Ad auctoritatem Armachani dico primo, quod dictus doctor in multis aliis ſuis dictis fuit ſuſpectus, & de hæreſi notatus. Fateor tamen me hoc dicere ex auditu, & ex relatione multorum, non quod legerim errores ſuos. Deinde dico quod hæc auctoritas ſua non facit contra me, quia ſumendo ſub una ſpecie ſacramentali, eſt ſumptio ſacramentalis corporis & ſanguinis Salvatoris noſtri: & ſic dico, quod non eſt negandum, ſed firmiter aſtruendum, quod ſic ſumere multum prodeſt fidelibus ad vitam ſpiritualem agendam.

Ad illud quod inducitur de eccleſia primitiva, concedo quod propter devotionem qualibet die ſumebant fideles ſacramentum euchariſtiæ, non tamen ſub utraque ſpecie. Et hoc patet per auctoritatem quam proponens inducit Actuum 11. cap. ubi dicitur de quotidiana fractione panis, nulla facta mentione de vino, aut de calice. Similiter dicendum eſt ad auctoritatem Anacleti Papæ, qui videlicet ſtatuit, quod fideles ſæpe communicarent, non tamen habetur, quod ſub duplici ſpecie. Et dato etiam quod ſub duplici ſpecie ſtatuiſſet, non tamen propter hoc fuiſſet ſtatutum Chriſti immediatum ſive præceptum ejus, ſed eccleſiæ, aut Papæ, unde & ipſemet Anacletus teſtatur, non quod Chriſtus, ſed quod Apoſtoli ita ſtatuerunt, ita enim dicit: Sic enim & Apoſtoli ſtatuerunt, & ſancta Romana tenet eccleſia. Et dato etiam quod ſub duplici ſpecie communicaſſent, non tamen hic fervor erat in ſanctis viris propter ſpecies unam vel duas, ſed propter verum Chriſtum Dominum noſtrum, qui in hoc ſacramento æqualiter, & ſecundum rem & ſecundum effectum continetur, ſive ſub una ſive ſub duplici ſpecie ſumatur.

Epiſt. 1. De conſecratione diſt. 2. c. 10.

Quod autem ſæpe accedere digne & devote, & cum diſcuſ-

ſione debita ſit utile & valde proficuum, immo ſumme neceſſarium cupienti, & deſideranti in via Domini non regredi ſed progredi, omnes doctores catholici prædicant, laudant, hortantur, admonent, & obſecrant inceſſanter fidelem populum: immo contra negligentes eccleſia Romana catholica pœnas infligit, ut vel ſaltem ſemel in anno hoc ſacratiſſimo cibo reficiantur. Et licet antiquitus in frequentatione hujus myſterii fidelis populus fuerit ferventior, nihilo minus & adhuc in veneratione ejuſdem ſolers & diligentiſſima cura adhibetur, tam in miniſtrando, quam in ſacratis, in quibus conſervatur, quam etiam in celeberrima feſtivitate, quæ ſingulis annis apud univerſos Chriſti fideles, præter quotidianam venerationem, ſolemniter & devotiſſime peragitur.

Regratior autem magiſtro proponenti de auctoritate quam adducit ex Exodi quintodecimo, ubi Dominus in figura hujus ſacramenti præcepit Judæis, dicens: *Ecce ego pluam vobis panes de cælo; egrediatur populus, & qui ſufficiunt per ſingulos dies colligat*: quia in dicta figura nulla mentio fit de pluvia vini, cui tamen magis competeret quod plueret, quam pani, cum vinum originaliter ſit aqua, cui competit pluere proprie, & non pani.

Ulterius ad epilogum, quem facit ex præcedentibus, cum dicit: Et patet quam utilis & expediens ſit ſaluti hominum communio diviniſſimæ euchariſtiæ ſub ſpecie utraque a Chriſtianis digne celebratæ: hoc autem patet ex verbis Chriſti, ſententiis doctorum, praxi primitivæ eccleſiæ, & libro conciliorum, ex dicto Anacleti ſupra jam & immediate adductis & allegatis. Dicendum primo, quod iſte epilogus & illatio peccat in materia & in forma. In materia quidem, quia nulla prædictarum auctoritatum neque Chriſti neque doctorum, neque praxis primitivæ eccleſiæ, neque Papæ dictum Anacleti ex libro conciliorum, neque etiam figura facit quantumcumque mentionem in verbo, vel in ſenſu, de duplici ſpecie pertinente quoquo modo ad communionem laicam; ſed ſolum de carne & ſanguine Domini noſtri, quæ ſub una ſpecie continentur & celebrantur, atque di conficientibus illa ſacerdotibus. Patet intuenti, & examinentur omnes auctoritates inductæ, quia non reperietur aliqua quæ intendat aliquo modo tangere communionem laicam ſub utraque ſpecie. Secundo peccat prædictus epilogus in inferendo a dicto ſimpliciter ad ſecundum quid. Nam omnes auctoritates prætactæ intendunt perſuadere utilitatem devotæ ſumptionis hujus ſacramenti, ſimpliciter & abſolute, non habendo reſpectum ad unam vel ad duplicem ſpeciem, niſi pro quanto quilibet tenetur in ritu ſacramentorum ſequi conſuetudinem & ſtatuta eccleſiæ catholicæ: & nihilo minus proponens trahit has contra conſuetudinem & ſtatutum eccleſiæ, & ad ſenſum repugnantem, & omnino contrarium intentioni doctorum, qui ſemper & in omnibus niſi ſunt ſequi conſuetudinem & ordinationem eccleſiæ, omnia dicta eorum correctioni eccleſiæ ſubmittentes.

Tandem ſucceſſive dicendum eſt ad correlaria, quæ inferuntur. Et primo quoad primum, quando dicit, quod quamvis Chriſtus totus plenus Deus & homo ſit ſub alterutra ſpecie cum plenitudine omnium gratiarum, non tamen uno modo omnem gratiam diſpenſat, ſed per diverſa ſacramenta diverſas gratias idem ipſe Chriſtus confert. Ex iſto correlario habentur tria. Primum eſt, quod ſub alterutra ſpecie eſt totus Chriſtus plenus Deus & homo cum plenitudine omnium gratiarum. Secundum eſt, quod non uno modo omnem gratiam diſpenſat. Tertium eſt, quod per diverſa ſacramenta diverſas gratias idem ipſe Chriſtus confert: ex quo applicando ad propoſitum, panis & vinum ſunt diverſa ſacramenta. Contra prædictum correlarium ex oppoſito tertii, & primo inſtabo contra ſecundum dictum prædicti correlarii, & aſſumo ſic: Panis & vinum non ſunt diverſa ſacramenta, ſed unum: ergo Chriſtus non confert diverſas gratias per illa duo. Argumentum patet ab oppoſitis, quia ſicut ad diverſitatem ſacramentorum ſequitur diverſitas gratiarum, ut dicit adverſarius; ita per oppoſitum, ad unitatem cauſæ ſive ſacramenti ſequitur unitas gratiæ. Aſſumptum patet per omnes doctores, qui loquuntur de unitate hujus ſacramenti: omnes enim concorditer concludunt, unum eſſe ſacramentum formaliter, ratione finis & perfectionis, plura ſecundum quid & materialiter.

Ad hoc nota doctores Albertum Magnum, S. Thomam, & alios, &c. Manifeſtum eſt autem, quod unitas effectus ſequitur unitatem formæ. Patet etiam, quia effectus hujus ſacramenti eſt unus principalis, videlicet ipſa ſpiritualis refectio, ut ſuperius dixit Albertus. Si ergo non ſit niſi unum ſacramentum, & unus effectus, ſitque ipſe Dominus ſub alterutra ſpecie cum plenitudine gratiarum, ut prima pars correlarii dicit; ſequitur de neceſſitate, quod uno modo omnem gratiam diſpenſat, prout competit ei ſecundum rationem hujus ſacramenti, quæ eſt refectio ſpiritualis, quod eſt contra ſecundum: & per conſequens, ſive ſumat ſub una ſpecie, ſive ſub altera, tantumdem ſumit & eodem modo de gratia, ſine quacumque diverſitate, aut diminutione, quantum ad rem: licet enim ſub altera ſumitur, non utrumque ſignificatur, prout ſuperius dictum eſt ſecundum intentionem Magiſtri ſententiarum & Hugonis de ſancto Victore. Similiter dicendum eſt, quod ſub prima ſpecie Chriſtus eſt verus cibus, & vera vitis, reficiens plene & perfecte utrumque, animam ſcilicet & corpus; & ſimiliter ſub ſecunda ſpecie, licet non utrumque ſignificetur per proprium ſignum.

Ad illud autem quod dicit, quod primam deguſtationem Chriſtus vocat comeſtionem ſive manducationem, & ſecundam bibitionem, dicendum quod falſum eſt, quia Chriſtus non refert manducationem, & bibitionem ad ſpecies panis & vini, ſed ad ipſas res, ſcilicet carnem & ſanguinem, cum dicit: *Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus*, &c. Et: *Niſi manducaveritis*, &c. Quare ſive ſub una ſpecie ſumat, ſive ſub duplici, vere utrumque facit, quia vere comedit carnem, & vere bibit ejus ſanguinem. Quare non ſequitur quod ſit alia & alia efficacia ſub una & ſub alia ſpecie, quia ſub altera ſumit completam nutritionem, & completam refectionem.

Ex prædictis patet, quod falſum infert & male ſecundum correlarium, videlicet quod ſub duplici ſpecie capiens, diſpoſitive duplicem gratiam accipit ſupra illum qui in una ſpecie accipit, ceteris tamen paribus: quia ut declaratum eſt, hoc falſum eſt, & ſatis reſponſum eſt ad auctoritatem Auguſtini. Item in tertio correlario infert, quod luce clarius patet, quod magnum ſacrilegium committunt, qui ſacramentum calicis ab eccleſia fidelium contemptibiliter auferunt. In quo eccleſiæ Romanæ duo imponit, ſacrilegium ſcilicet & contemptum, & ex his tertium damnationem: quia in probatione dicit, quod a populo Chriſtiano ſub altera ſpecie gratiam & efficaciam abſtrahunt damnabiliter. Nam ſi præceptum Chriſti tradit & determinat utramque ſpeciem, & ita manifeſte proponens dicit, nullo modo eccleſia poſſet a contemptu excuſari, & per conſequens a ſacrilegio, & ulterius a damnatione. Nec poteſt dicere quod ignorantia excuſaret eccleſiam a ſacrilegio, & contemptu, & per conſequens a damnatione, quia ut alias dictum eſt, ignorantia juris, in his quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem, cujuſmodi ſunt præcepta divina & Chriſti, non excuſat. Quare ſi tam aperte notaverit partem noſtram, & tam dure eidem ſacrilegium, contemptum & damnationem impoſuerit, ſuſtineat & ipſe, & ſua pars, patienter & modeſte auditus ab hoc ſacro concilio, & ab hoc venerabili auditorio; utique & ipſe & ſui, verba non ad eos directa, nec etiam de eis, Deo teſte, intellecta, vel dicta, immo pure, & ſincere prolata, debebunt patienter & modeſte ſufferre. Et ita rogo propter pium Jeſum, procedamus in inquiſitione veritatis juxta regulam beati Auguſtini in 1. de Trinitate hic per me alias allegatam, qui de ſe ipſo: Non pigebit me, inquit, ſicubi hæſito quærere; non pudebit me, ſicubi erro diſcere. Quiſquis ergo hoc audit vel legit, ubi pariter certus eſt, pergat mecum; ubi pariter hæſitat, quærat mecum; ubi errorem ſuum cognoſcit, redeat ad me, ubi meum, revocet me. Ita ingrediamur ſimul caritatis viam, tendentes ad eum de quo dictum eſt: *Quærite faciem ejus ſemper*.

[*Supra in propoſitione.*] [*Pſalm. 104.*]

Verum quia auctoritates & rationes quas adducit, præcedentes & ſubſequentes, ad corroborationem dicti correlarii, non faciunt ad propoſitum, ideo nihil concludit. Similiter quartum correlarium, in quo dicit, quod multum damnificantur fideles altera ſpecie ſubtracta, nihil concludit, quia patet, quod nihil minus nec in re, nec in effectu capit ſumens ſub una ſpecie, quam ſub utraque. Et hæc dicta ſint quoad primam partem ſuæ poſitionis, ad laudem omnipotentis Dei, cui ſit honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Ulterius progrediendo ad ſecundam partem propoſitionis, in qua intendit tria probare, videlicet quod communio ſub utraque ſpecie ſit a Chriſto toti populo credentium ad communicandum inſtituta. Secundo quod ipſa communio ſacramentalis ſit de neceſſitate, & de præcepto Chriſti. Tertio quod illa auctoritas, *Niſi manducaveritis*, &c. intelligitur de ſacramentali manducatione, & non de ſpirituali. Licet poſſit dici pro expeditione materiæ, quod prædictæ difficultates ſint omnino extraneæ, & nullo modo facientes ad propoſitum: & probationes introductæ, aut auctoritates conſimili modo in vanum occupant membranas in hac materia. Quia dato quod Chriſtus hoc ſacramentum inſtituerit pro ſingulis generibus omnium fidelium, & quod ejus uſum mandaverit obſervari ſub præcepto; quodque etiam dicta auctoritas Joannis VI. *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis*, &c. intelligeretur de ſacramentali manducatione, non tamen adhuc haberent intentum: immo nullo modo habent de communione utriuſque ſpeciei, quod ſcilicet cadat ſub præcepto. Nihilo minus ne videar ſubterfugere materias propoſitas, quamvis non ſint ad propoſitum principalis intenti, pro veritate dilucidanda dicam aliquid de quolibet.

Et quantum ad primum, dicendum, quod Chriſtus inſti-

Anno Christi 1433.

tuit hoc ſacramentum in ultima cœna ſub utraque ſpecie, & ſic ſuos diſcipulos communicavit: & hoc intendunt & referunt narrative auctoritates inductæ evangeliſtarum, videlicet Matthæi, Marci, & Lucæ: *Accipite & comedite, hoc eſt corpus meum*: &, *bibite ex hoc omnes, hic eſt ſanguis meus*, &c. Et ex iſtis auctoritatibus nihil poteſt aliud inferri, nec infertur. Ad auctoritates vero quæ ex ſexto capitulo Joannis adducuntur, dicetur in ſequentibus loco ſuo.

Ulterius cum dicit quod Paulus Apoſtolus dicit eſſe inſtitutam cœnam ſacramentalem communitati fidelium, propter Dominicæ Paſſionis commemorationem, I. ad Corinthios XI. cum dicit: *Ego enim accepi a Domino*, &c. dicendum primo, quod Paulus loquitur ibidem de communione ſacramentali. Deinde quod ipſe loquitur pure & ſincere narrative, referendo ſcilicet, qualiter Chriſtus in cœna hoc ſacramentum conſecerat. Tertio, quod ipſe Paulus nec in verbis, nec in ſententia, nec in quocumque ſigno evidenti, referendo prædictam cœnam Dominicam, tenuit, quod Chriſtus ſic agendo in cœna inſtituerit dictum ſacramentum ſub utraque ſpecie pro Apoſtolis, aut pro fidelibus quibuſcumque, & qualitercumque in futurum. Nec ulterius dicit Apoſtolus, quod Chriſtus hoc ſacramentum frequentandum aut celebrandum ſive etiam ſumendum præceperit, aut mandaverit; nec etiam ipſe Apoſtolus in toto illo proceſſu aliquid mandat vel præcipit, ſed omnia quæ ibi dicuntur, vel narrative referuntur, aut ex ſuppoſitione per admonitionem dicuntur. Nam totum illud ad narrationem pertinet, quidquid dicitur ab illo loco: *Ego enim accepi a Domino*, uſque ad locum, *hoc facite, quotieſcumque bibetis, in meam commemorationem*. Quidquid autem ulterius ſequitur, ad exhortationem pertinet, videlicet, *quotieſcumque enim manducaveritis*, &c. Non enim dicit quod Chriſtus ſic facere præcepit aut mandavit, neque, Ego præcipio aut mando ut ſic faciatis, aut ut ſic ſumatis: ſed, *quotieſcumque enim manducaveritis*, &c. quo modo dicendi, etiam ſecundum ſenſum grammaticalem, nihil infertur, aut intelligitur, niſi conditionalis ſuppoſitio: quaſi diceret, quod Chriſtus ſic in cœna fecit, & ſi vos vultis facere, faciatis ad eum finem, ad quem ipſe dixit faciendum, ſcilicet in Dominicæ mortis commemorationem. Deinde taliter ſumite, quod potius cedat vobis in ſalutem, quam in damnationem: & antequam aliquis accedat, probet ſeipſum, ne videlicet cum conſcientia peccati mortalis accedat: habeat etiam diſcretionem, ut cum ea reverentia accedat, ſicut decet tantum ſacramentum, dijudicando corpus Domini ab aliis cibis corporalibus & carnalibus: & nihil aliud Paulus in toto proceſſu hoc intendit aut deducit.

Et notandi ſunt hic duo textus Apoſtoli: *Probet autem ſeipſum homo*, &: *Non dijudicans corpus Domini*: contra illos, qui in maximam irreverentiam hujus diviniſſimi ſacramenti communicant infantes ſtatim poſt baptiſmum, & alios amentes & uſu rationis carentes. Deinde magiſter proponens proſequitur intentionem ſuam, dicens: Quod autem communio diviniſſimæ euchariſtiæ ſub utraque ſpecie toti credentium populo ſit neceſſaria, patet per illud Joannis VI. *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis*, &c. Importat namque hæc dictio, *niſi*, neceſſitatem præceptivam, non ſolum de comeſtione, ſed & de bibitione ſacramentali, obligativam omnium fidelium ſub carentia vitæ æternæ. Hæc proponens.

Reſpondendo ad hanc auctoritatem, quæ male intellecta eſt Achilles adverſariorum, poteſt dici tripliciter. Primo, quod dicta auctoritas non intelligitur præceptive, nec includit in ſe aliquod præceptum vel mandatum. Secundo, dato, quod importaret præceptum, non intelligitur de ſacramentali, ſed de ſpirituali manducatione, quarto modo accepta manducatione in præcedentibus declarata. Tertio, dato, licet non conceſſo, quod dicta auctoritas ſtaret præceptive, & de ſacramentali ſumptione intelligeretur, adhuc non habet adverſarius intentum de duplici ſpecie. Primus modus dicendi declaratur, quia non eſt neceſſarium quod ubicumque in doctrina Chriſti ponitur nota præcepti vel affirmative, vel negative, quod ibi vel illud obliget ex neceſſitate, ſed ſemper oportet recurrere ad intentionem dicentis. Unde legitur Matthæi nono, de duobus cæcis, quibus curatis comminatus eſt Dominus, dicens: *Videte ne quis ſciat*. Illi autem exeuntes, diffamaverunt eum in tota terra illa, ut puta gratias agentes: manifeſtum eſt autem quod Chriſtus non intendebat eos obligare ad ingratitudinem vel ad peccatum. Similiter præcepit Apoſtolis, dicens: *Nihil tuleritis in via, neque baculum, neque peram, neque calceamenta, neque duas tunicas habeatis*. Quod utique nullo modo ad litteram, & præceptive poteſt intelligi, quia neque Chriſtus, neque ſui diſcipuli hoc fecerunt. Nam ipſe Dominus plures veſtes habuit, ut patet Joannis XIII. *Surgit a cœna, & ponit veſtimenta ſua*. Non eſt autem dicendum quod tantum unam tunicam habuit, & illa depoſita nudus laverit pedes diſcipulorum. Similiter quando crucifixus fuit, plures veſtes habebat, ſecundum illud: *Diviſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem*. Item beatus Bartholomæus habuit ſandalia, Paulus baculum, Petrus caligas, & per conſequens calceamenta. Unde angelus ad eum Actuum XII. *Surge, præcingere & calcea te caligas tuas*. Similiter idem Salvator ait in alio loco: *Niſi quis renuntiaverit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus*. Quæ ſententia ſi præceptive intelligeretur, & litteraliter, non video quomodo reges, duces, marchiones, barones, milites, nobiles, cives, & alii divites ſalvarentur, cum diſcipulatus Chriſti ſit ad vitam æternam conſequendam neceſſarius: cum tamen legamus Mariam Magdalenam, Martham, & Lazarum, ceteraſque mulieres, quæ de facultatibus earum miniſtrabant Domino, divites fuiſſe, & diſcipulas ejuſdem. Similiter Joſeph ab Arimathia, ſingulariter diſcipulum Domini nominatum, divitem fuiſſe evangeliſta commemorat, & Nicodemum ſimiliter, & Zacchæum. Sanctum denique Gregorium, Silveſtrum, Conſtantinum, Carolum Magnum, Henricum, Wenzeſlaum, ceteroſque innumeros ſanctos, quos opulentiſſimos conſtat extitiſſe, ſancta eccleſia inter Chriſti diſcipulos, & regni cælorum poſſeſſores commemorat. Similiter Marci decimo Chriſtus permiſſionem libelli repudii in lege veteri vocat præceptum, ubi ita loquitur ad Phariſæos de libello repudii: *Quid vobis præcepit Moyſes?* & infra: *Ad duritiam cordis veſtri ſcripſit vobis Moyſes præceptum iſtud*. Manifeſtum eſt autem omni homini ſcienti ſacras litteras, quod nunquam fuit præceptum, accipiendo in propria ſignificatione præceptum, de libello repudii dando in lege veteri: ſolum permiſſum fuit propter vitare homicidia, & alia majora ſcandala. Ex quibus patet, quod prædicta auctoritas, *niſi manducaveritis*, poteſt intelligi non præceptive, non obſtante nota præcepti.

Psalm. 21.
Matth. 27.
Luc. 14.

Verumtamen dato quod dicta verba intelligantur præceptive, dico quod non intelliguntur de manducatione ſacramentali, ſed de manducatione ſpirituali: quod quidem multipliciter oſtenditur. & primo per expoſitionem ipſius Chriſti, qua nulla melior eſſe poteſt: qui qualiter eſſent prædicta verba intelligenda, *niſi manducaveritis*, mox declarans, ſubjunxit dicens: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo*. Ubi notandum, quod ſicut Chriſtus loquens de baptiſmo, Joannis III. primo præmiſit indiſtincte, & indeterminate præceptum, de ipſo inquiens: *Amen amen dico tibi*, ſcilicet Nicodemo, *niſi quis natus fuerit denuo, non poteſt videre regnum Dei*. Et cum multiplex ſit nativitas, carnalis ſcilicet, de qua idem Nicodemus intelligebat, unde dixit: *Quomodo poteſt homo naſci cum ſit ſenex? numquid poteſt in ventrem matris ſuæ iterato introire & renaſci?* & ſpiritualis; ad declarandum, de utra iſtarum nativitatum intelligeretur, mox ſubjunxit, modum etiam ipſius oſtendens: *Amen amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt intrare in regnum Dei*: ita eſt omnimode in propoſito. Quia cum multiplex ſit comeſtio, ſcilicet carnalis, de qua ad litteram Judæi intelligebant; ſacramentalis, & ſpiritualis, ut in prima parte declaratum eſt, Chriſtus loquens de manducatione ſuæ carnis, primo præmiſit præceptum indiſtinctum & indeterminatum, non exprimens modum manducationis, dicens: *Amen amen dico vobis, niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem non habebitis vitam in vobis*; poſtmodum vero quomodo hoc fieret, & quis modus eſſet manducationis ſuæ carnis declaravit, inquiens: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo*. Sicut igitur præceptum baptiſmi indiſtinctum determinatur & declaratur per aquam & Spiritum, videlicet: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto*: ita præceptum indiſtinctum de manducatione ſuæ carnis determinatur & declaratur per id quod dicitur: *In me manet, & ego in illo*.

Hæc autem non mea, ſed Auguſtini ſententia eſt, homilia vigeſimaſexta ſuper Joannem, ubi primo declarat quis ſit cibus iſte & potus, de quo Chriſtus hic loquitur: *Niſi manducaveritis carnem, & biberitis ſanguinem*, ita dicens: Hunc itaque cibum & potum ſocietatem vult intelligi corporis & membrorum ſuorum, quod eſt ſancta eccleſia in prædeſtinatis, & vocatis, & juſtificatis, & glorificatis ſanctis, & fidelibus ejus: quorum primum jam factum eſt, id eſt, prædeſtinatio: ſecundum & tertium factum eſt, & fit, & fiet, id eſt, vocatio & juſtificatio: quartum vero nunc in ſpe eſt, in re autem futurum eſt, id eſt, glorificatio. Hujus rei ſacramentum, id eſt, unitatis corporis & ſanguinis Chriſti alicubi quotidie, alicubi certis intervallis dierum, in Dominica menſa præparatur, & de menſa Dominica ſumitur, quibuſdam ad vitam, quibuſdam ad exitium: res vero ipſa cujus ſacramentum eſt, omni homini ad vitam, nulli ad exitium, quicumque ejus particeps fuerit. Hæc Auguſtinus. Ecce quam aperte hic doctor declarat, quid intelligat Dominus per ci-

Matth. 10.

Tract. 26.

ANNO CHRISTI 1433.

bum & potum, de quibus Dominus loquitur in prædicto textu, *niſi manducaveritis*, &c. ait enim: Hunc cibum & potum ſocietatem vult intelligi. Ulterius cum dicit: Hujus rei ſacramentum, id eſt, unitatis corporis & ſanguinis Chriſti, *&c.* per hoc etiam quod dicit, Quibuſdam ad vitam, quibuſdam ad exitium; oſtendit differentiam inter manducationem ſacramentalem & ſpiritualem, quia ſacramentalis indifferens eſt ad vitam & ad mortem: ſpiritualis vero ſemper eſt ad vitam. Unde dicit: Res vero ipſa, *&c.* omni homini ad vitam, nulli ad exitium. Item idem doctor ibidem ſupra dictam ſententiam replicans, oſtendit quid ſit cibus & potus qui eos a quibus ſumitur immortales & incorruptibiles facit, id eſt, ſocietas ipſorum ſanctorum. Et ſubdit declarans rem ex ſimilitudine ſacramenti: Nam ſacramentum eſt ſacræ rei ſignum, & ſimilitudinem ejus gerit, dicens: Propterea quippe, ſicut etiam ante nos hoc intellexerunt homines Dei, Dominus noſter Jeſus Chriſtus corpus & ſanguinem ſuum in rebus commendavit quæ ad unum aliquid rediguntur. Namque aliud in unum ex multis granis conficitur, aliud in unum ex multis acinis confluit. Hæc ille. Propterea, inquis, quaſi diceret, Ideo Dominus tradidit corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vini, ut ſimilitudine ſua eſſent ſacramentum corporis Chriſti myſtici, ſcilicet ipſius ſocietatis ſanctorum, de qua hic agitur & tractatur.

Ulterius idem doctor proſequens inceptam explanationem de ſpirituali manducatione quomodo fiat, & quid ſit manducare & bibere [a], ſubdit ibidem ita dicens: Denique jam exponit quomodo id fiat quod loquitur, & quid ſit manducare corpus ejus, & ſanguinem bibere: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo.* Hoc eſt ergo manducare illam eſcam, & illum bibere potum, in Chriſto manere, & illum manentem in ſe habere: ac per hoc, qui non manet in Chriſto, & in quo Chriſtus non manet, procul dubio nec manducat ejus carnem, nec bibit ſanguinem, etiamſi tantæ rei ſacramentum ad judicium ſibi manducet & bibat. Hæc Auguſtinus. Ubi expreſſe idem doctor declarat, quod manducare & bibere nihil aliud eſt in hoc loco, niſi in Chriſto manere, & illum manentem in ſe habere, quod etiam in ſequenti homilia circa principium oſtendit dicens: Expoſuit autem modum attributionis hujus doni ſui, quomodo daret carnem ſuam manducare, dicens: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo.* Signum quia manducavit & bibit, hoc eſt, ſi manet & manetur, ſi inhabitat & inhabitatur, ſi hæret & non deſeritur. Hoc ergo nos docuit, & admonuit myſticis verbis, ut ſimus in ejus corpore, ſub ipſo capite in membris ejus, edentes carnem ejus, non relinquentes unitatem ejus. Hæc ille. Et in fine ejuſdem homiliæ XXVI. idem epilogando dicit: Hoc totum quod Dominus de carne & ſanguine ſuo locutus eſt, & quod in ejus diſtributionis gratia vitam nobis promiſit æternam, & quod hinc voluit intelligi manducatores & potatores carnis & ſanguinis ſui, ut in ipſo maneant, & ille in ipſis. Et infra: Hoc ergo totum ad hoc nobis valeat, dilectiſſimi, ut carnem Chriſti & ſanguinem non edamus tantum in ſacramento, quod & multi mali, ſed uſque ad ſpiritus participationem manducemus & bibamus, ut in Domini corpore tanquam membra maneamus, aut ejus ſpiritu vegetemur. Hæc ille.

[a] Spiritualiter *habent impreſſa exemplaria in hoc loco, ſed manuſcripta Raguſienſia non, inquit Henr. Caniſius.*

Aug. tract. 27. in Joan.

Tract. 27.

Item idem doctor libro vigeſimoprimo de civitate Dei, capite vigeſimoquinto, de hac eadem materia ita loquitur: Qui ergo eſt in ejus corporis unitate, id eſt, in Chriſtianorum compage membrorum, cujus corporis ſacramentum fideles communicantes de altari ſumere conſueverunt, ipſe vere dicendus eſt manducare corpus Chriſti, & bibere ſanguinem Chriſti: ac per hoc hæretici & ſchiſmatici, ab hujus unitate corporis ſeparati, poſſunt idem percipere ſacramentum, ſed non ſibi utile, immo vero etiam noxium, quo judicentur gravius, quam vel tardius liberentur. Non ſunt enim in eo vinculo pacis, quod in illo exprimitur ſacramento. Et infra poſt multa conſequenter ſubdit: Nec iſti ergo dicendi ſunt manducare Corpus Chriſti, quoniam nec in membris computandi ſunt Chriſti: ut etiam alia taceam, non poſſunt ſimul eſſe & membra Chriſti, & membra meretricis. Denique ipſe dicens: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo*, oſtendit quid ſit, non ſacramento tenus, ſed revera Corpus Chriſti manducare, & ejus ſanguinem bibere. Hoc eſt enim in Chriſto manere, ut in illo maneat & Chriſtus. Sic enim hoc dixit, tamquam diceret, Qui non in me manet, & in quo non maneo, non ſe dicat aut æſtimet manducare corpus meum aut bibere ſanguinem meum. Non itaque manent in Chriſto, qui non ſunt membra ejus: non ſunt autem membra Chriſti qui ſe faciunt membra meretricis, niſi malum illud pœnitendo eſſe deſtiterint, & ad hoc bonum reconciliatione redierint. Hæc Auguſtinus. Ubi apertiſſime declarat intellectum prædictarum auctoritatum, & quid ſit manducare & bibere: quia non ſacramento tenus, ſed revera Corpus Chriſti manducare, & ſanguinem ejus bibere, eſt in Chriſto manere, ita ut in illo maneat & Chriſtus. Habitat autem Chriſtus in nobis, & manet per fidem, dicente Apoſtolo ad Epheſios tertio, *habitare Chriſtum in cordibus noſtris per fidem.* Manet etiam in nobis, & nos manemus in Chriſto per caritatem, dicente Joanne I. capite IV. *Deus caritas eſt, & qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo.* Et per conſequens manducare carnem Chriſti, & bibere ſanguinem ipſius, nihil aliud eſt, quam credere in Chriſtum, & eidem per caritatem adhærere.

ANNO CHRISTI 1433.

Quod etiam ipſe Dominus eodem capitulo apertiſſime declarat, cum ait: *Ego ſum panis vitæ; qui venit ad me, non eſuriet, & qui credit in me, non ſitiet unquam.* Manifeſtum eſt autem quod ad non eſurire & non ſitire pervenitur per manducare & bibere: & per conſequens credere in Chriſtum, & venire ad ipſum, quod fit per fidem & caritatem, idem ſunt quod manducare & bibere. Unde eodem capitulo ait idem Dominus: *Qui credit in me, habet vitam æternam.* Et poſt; *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.* Manifeſte oſtendens idem eſſe, *qui credit in me*, &, *ſi quis manducaverit*, &c. & per conſequens, quod idem ſit credere, & manducare. Quod autem manducare hunc panem ſit idem quod manducare carnem ejus, & ipſius ſanguinem bibere, ut omnis tolleretur ambiguitas, & ne fieret vis in verbis, ſimiliter ipſe Dominus declarat, inquiens: *Et panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita*, de qua carne litigantibus Judæis, & dicentibus: *Quomodo poteſt hic nobis dare carnem ſuam ad manducandum?* ſubjunxit: *Amen amen dico vobis, niſi manducaveritis*, &c. Manifeſte oſtendens idem eſſe manducare panem hunc, & manducare carnem ſuam, & ſuum ſanguinem bibere: & per conſequens ut fiat proceſſus de primo ad ultimum, idem quod credere in ipſum, & eidem per caritatem adhærere.

Ex quo proceſſu patet primo, quod Chriſtus manet in nobis & nos in Chriſto, per fidem & caritatem. Secundo patet, quod credere & amare per caritatem, idem eſt in hoc loco quod manducare & bibere. Quæ duo confirmantur per beatum Auguſtinum, qui qualiter maneamus in Chriſto, & qualiter Chriſtus in nobis, oſtendit in homilia XXVII. ubi ita dicit: Diximus enim fratres, hoc Dominum commendaſſe in manducatione carnis ſuæ & potatione ſanguinis ſui, ut in illo maneamus & ipſe in nobis. Manemus autem in illo, cum ſumus membra ejus: manet autem ipſe in nobis, cum ſumus templum ejus. Ut autem ſimus membra ejus, unitas nos compaginat. Ut compaginet unitas, quid facit niſi caritas? & caritas Dei. Unde Apoſtolus interroga: *Caritas*, inquit, *Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis.* Ergo Spiritus eſt qui vivificat. Spiritus enim facit viva membra, nec viva membra ſpiritus facit, niſi quæ in corpore, quod vegetat, ipſe ſpiritus invenit. Nam ſpiritus qui eſt in te, o homo, quo conſtas ut ſis homo, numquid vivificat membrum, quod ſeparatum invenerit a carne tua? Spiritum tuum dico animam tuam, anima tua non vivificat niſi membra quæ ſunt in carne tua. Unum ſi tollas, jam ex anima tua non vivificatur, quia unitati corporis tui non copulatur. Hæc dicuntur, ut amemus unitatem, & timeamus ſeparationem. Nihil enim ſic debet formidare Chriſtianus, quam ſeparari a corpore: ſi enim ſeparatur a Corpore Chriſti, non eſt membrum ejus: ſi non eſt membrum ejus, non regitur ſpiritu ejus. *Quiſquis autem*, inquit Apoſtolus, *ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt ejus. Spiritus ergo eſt qui vivificat, caro autem non prodeſt quidquam. Verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt.* Quid eſt, *ſpiritus & vita ſunt?* Spiritualiter intelligenda ſunt. Intellexiſti ſpiritualiter? Spiritus & vita ſunt. Intellexiſti carnaliter? Etiam ſic illa ſpiritus & vita ſunt, ſed tibi non ſunt. Hæc Auguſtinus.

Tract. 27.

Rom. 5.

De hac eadem ſpirituali manducatione & inhabitatione Chriſti in nobis, & noſtra in Chriſto, idem doctor homilia XXII. exponendo illud: *Caro mea eſt pro mundi vita*, loquitur ita dicens. Norunt fideles Corpus Chriſti, ſi Corpus Chriſti eſſe non negligunt: fiant Corpus Chriſti, ſi volunt vivere de ſpiritu Chriſti: de ſpiritu Chriſti non vivit niſi Corpus Chriſti. Intelligite fratres mei, quid dixerim; Homo es; & ſpiritum habes, & corpus habes. Spiritum dico, qui anima vocatur, qua conſtat quod homo eſt; conſtat enim ex anima & corpore. Habes ſpiritum itaque, ſpiritum inviſibilem, corpus viſibile. Dic mihi quid ex quo vivat? ſpiritus tuus vivit ex corpore tuo, an corpus tuum ex ſpiritu tuo? Reſpondit omnis qui vivit: qui autem hoc non poteſt reſpondere, neſcio ſi vivit. Quid reſpondet omnis qui vivit? Corpus utique meum vivit de ſpiritu meo. Vis ergo & tu vivere de ſpiritu Chriſti? in corpore eſto Chriſti. Numquid enim corpus meum vivit de ſpiritu tuo? meum vivit de ſpiritu meo, tuum vivit de tuo. Non poteſt vivere Corpus Chriſti, niſi de ſpiritu Chriſti. Inde eſt quod exponens nobis Apoſtolus Paulus hunc panem:

Tract. 26.

ANNO CHRISTI 1433.

Rom. 12.

Unus panis, inquit, *unum corpus multi ſumus.* O ſacramentum pietatis, o ſignum unitatis, o vinculum caritatis! Qui vult vivere habet unde vivat, habet ubi vivat: accedat, credat, incorporetur ut vivificetur, non abhorreat a compage membrorum, non ſit putre membrum quod reſecari mereatur. Non ſit diſtortum de quo erubeſcatur: ſit pulcrum, ſit aptum, ſit ſanum, hæreat corpori, vivat Deo de Deo, nunc laboret in terra, ut poſtea regnet in cælo. Hæc Auguſtinus. Cujus verba utinam tali virtute cordibus audientium & legentium imprimerentur, quali fervore a dicto doctore ſanctiſſimo edita, conſcripta & prolata ſunt. Et hæc dicta ſint ad confirmationem primi.

Auguſtinus tractatu in Joan. 25.

Quod autem manducare & bibere idem ſit quod credere, oſtendit idem doctor homil. xxii. exponens illud: *Operamini non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam*, ita dicens: Dixerat enim illis: *Operamini eſcam non quæ perit, ſed quæ permanet in vitam æternam.* Quid faciemus? inquiunt: quid obſervando hoc præceptum implere poterimus? reſpondit Jeſus & dixit eis: *Hoc eſt opus Dei, ut credatis in eum quem miſit ille*: hoc eſt ergo manducare cibum qui non perit, ſed qui permanet in vitam æternam. Ut quid paras dentes & ventrem? crede & manducaſti. Hæc Auguſtinus. Ubi expreſſe declarat, quod operari cibum, de quo hic Dominus loquitur, idem eſt quod manducare, & manducare idem quod credere. Item idem eadem homilia: Verus ergo panis ille, qui dat vitam mundo: & ipſe cibus eſt, de quo paulo ante locutus ſum: *Operamini cibum qui non perit, ſed qui permanet in vitam æternam.* Item ibidem oſtendit, quod non ſolum credere & manducare idem ſint, ſed etiam manducare & bibere idem ſint, declarans illud: *Ego ſum panis vitæ; qui venit ad me, non eſuriet: & qui credit in me, non ſitiet unquam*, ubi ita dicit: *Qui venit ad me*, hoc eſt quod ait, *& qui credit in me*: & quod dixit, *non eſuriet*, hoc intelligendum eſt, *& non ſitiet unquam*. utroque enim illo ſignificatur æterna ſatietas, ubi nulla eſt egeſtas. Hæc Auguſtinus.

Tract. 26.

Item idem doctor homilia xxvi. ad idem dicit: Daturus ergo Dominus Spiritum ſanctum, dixit ſe panem qui de cælo deſcendit, hortans nos ut credamus in eum. Credere enim in eum, hoc eſt manducare panem vivum; qui credit in eum, manducat, inviſibiliter ſaginatur, quia & inviſibiliter renaſcitur: infans intus eſt, novus intus eſt; ubi novellatur, ibi ſatiatur. Hæc Auguſtinus. Ex quibus luce clarius patet, quod ſecundum intentionem Auguſtini in hoc loco, & in toto proceſſu hujus capituli, idem eſt manducare & bibere, quod credere, & inviſibiliter intus per caritatem pingueſcere & ſaginari. Credere autem in Chriſtum, & eidem inhærere per caritatem, quid aliud eſt quam vivere in vita gratiæ, & per conſequens habere in ſe vitam æternam? Dicitur enim de fide, ad Romanos i. *Juſtus autem meus ex fide vivit.* & de caritate, i. Joannis iv. *Qui non diligit, manet in morte.* Fides autem & caritas ideo præſtant vitam, quia illi conjungunt & faciunt inhærere, apud quem eſt fons vitæ, immo qui eſt ipſa vita, qui de ſe ipſo ait: *Ego via, veritas, & vita*, Joannis xiv. & de quo dicitur Deuteronomii xxx. *Illi adhæreas, ipſe enim eſt vita tua.* Idem ergo eſt credere in Chriſtum, & ipſum diligere, & habere vitam. Unde Auguſtinus homil. xxvi. ſuper illo: *Amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam æternam*, ita dicit: Revelare ſe voluit quid eſſet: nam compendio dicere potuit, Qui credit in me, habet me. Ipſe enim Chriſtus verus Deus eſt, & vita æterna. [a] [qui ergo credit in me, inquit, it in me, & qui it in me habet me.] Quid eſt autem habere me? habere vitam æternam. Vita æterna mortem aſſumpſit, vita æterna mori voluit, ſed de tuo, non de ſuo. Hæc Auguſtinus. Ex quibus omnibus tam ex intentione Chriſti, quam etiam ex intentione Auguſtini verba Chriſti poſtillantis & exponentis, patet quid intelligatur per hunc cibum & potum, de quo ipſe Dominus loquitur, quia ipſa unitas & ſatietas ſanctorum: denique quomodo fiat hujuſmodi manducatio & bibitio, & quid ſit utrumque, ſcilicet manducare & bibere, quia hoc eſt manere in Chriſto, & Chriſtum in ſe manentem habere.

Tract. 26.

a Hæc verba non habet textus impreſſus.

Ulterius quomodo per fidem & caritatem Chriſtus in nobis, & nos manemus & inhabitamus in Chriſto; poſthæc quomodo credere & caritate diligere idem eſt quod manducare & bibere, immo etiam quod manducare & bibere idem ſunt; & finaliter quomodo ad credere & manducare tamquam ad unum & idem ſequitur vita æterna. Per quæ omnia luce clarius oſtenditur, quod prædictus textus Joannis vi. *Niſi manducaveritis*, &c. immo & totum illud capitulum intelligitur de ſpirituali manducatione, & nullo modo de ſacramentali. Item Chriſtus removens carnalem intelligentiam Judæorum & diſcipulorum, expoſuit qualiter hæc manducatio intelligenda ſit, cum dicit: *Spiritus & vita ſunt*, ſpiritualiter intelligenda ſunt: intellexiſti ſpiritualiter? ſpiritus & vita ſunt: intellexiſti carnaliter? etiam ſic illa ſpiritus & vita ſunt, ſed tibi non ſunt. De illa igitur manducatione Chriſtus loquebatur, quæ ſecundum ſe vitam præſtat, & hæc eſt ſola manducatio ſpiritualis. Sacramentalis autem manducatio non ſemper dat vitam, immo ſæpe mortem, ut patet per Apoſtolum dicentem: *Qui manducat & bibit indigne, judicium ſibi manducat & bibit.* Unde hæc differentia eſt inter ſpiritualem manducationem & ſacramentalem, ut in prima parte dictum eſt, quia ſpiritualis manducatio ſemper dat vitam, ſacramentalis vero ſæpe dat mortem, ut dictum eſt; & quod de ſpirituali manducatione Chriſtus hic loquitur, patet, quia ubicumque hic de manducatione loquitur, ſemper adjungit vitam, quæ utique ad ſacramentalem ſemper non ſequitur, immo potius mors: unde & in ipſo præcepto, *Non habebitis vitam in vobis*, quia *qui manducat hunc panem, vivet in æternum*, &: *qui manducat me, & ipſe vivet propter me.* Quæ ſi de ſacramentali intelligerentur, utique ſemper qui ſacramentaliter ſumeret, ſemper viveret vita ſpirituali, quod falſum eſt, quia multi comedunt ad mortem.

Auguſtinus tractatu 27. in Joannem

ANNO CHRISTI 1433.

Supra in ſuppoſitione 1.

Tract. 26.

1. Cor. 11.

Unde Auguſtinus homil. xxvi. ſuper Joannem: Quam multi de altari accipiunt, & moriuntur, & accipiendo moriuntur? Unde dicit Apoſtolus: *Judicium ſibi manducat & bibit.* [a] Non enim buccella Dominica venenum fuit Judæ, & tamen accepit, & cum accepit, inimicus in eum intravit; non quia malum accepit, ſed quia bonum male malus accepit. Ecce quam expreſſe Auguſtinus ait, quod ſumptio ſacramentalis eſt indifferens & ad bonos & ad malos, & ad vitam & ad mortem: ſed non ſic eſt de ſumptione & manducatione, de qua hoc in loco Dominus loquitur. Quod aperte idem Auguſtinus eadem homilia loquens de hoc præcepto, *Niſi*, &c. declarat, dicens: Quomodo quidem detur, & quiſnam modus ſit manducandi ipſum panem, ignoratis: verumtamen *niſi manducaveritis*, &c. hæc non utique cadaveribus, ſed viventibus loquebatur. Unde ne iſtam vitam intelligentes de hac re litigarent, ſecutus adjunxit: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam.* Hanc ergo non habet, qui iſtum panem non manducat, nec iſtum ſanguinem bibit. Nam temporalem vitam ſine illo habere homines poſſunt, æternam vero omnino non poſſunt. Qui ergo non manducat ejus carnem, nec bibit ejus ſanguinem, non habet vitam in ſe, & qui manducat ejus carnem, & bibit ejus ſanguinem, habet vitam æternam. Ad utrumque autem reſpondit quod dixit, *æternam.* Non ita eſt in alia eſca, quam ſuſtentandæ hujus [b] temporalis vitæ cauſa ſumimus, nam qui eam non ſumpſerit, non vivet; nec tamen qui eam ſumpſit, vivet: fieri enim poteſt, ut ſenio vel morbo, vel aliquo caſu plurimi, & qui eam ſumpſerunt, moriantur: in hoc autem cibo & potu, id eſt, corpore & ſanguine Domini, non ita eſt. Nam & qui eam non ſumit, non habet vitam, & qui eam ſumit, habet vitam, & hanc utique æternam. Spiritualis igitur manducatio, de qua hic agitur, pertinet ad bonos tantum, ſacramentalis vero indifferenter ad utroſque. Unde eccleſia cantat in proſa feſti Corporis Chriſti: Sumunt boni, ſumunt mali, ſorte tamen inæquali, vitæ vel interitus. Mors eſt malis, vita bonis; vide paris ſumptionis quam ſit diſpar exitus, &c. Sic enim Petrus & Judas ſacramentaliter comederunt, ſed alter ad ſalutem, alter vero ad damnationem. Quare patet manifeſte, ſi prædicta doctrina Chriſti de ſacramentali manducatione intelligeretur, quod omnes ſacramentaliter manducantes eſſent ſalvati, & omnes ſacramentaliter non manducantes eſſent damnati. Quod patet eſſe falſum in utriſque: quia multi ſacramentaliter manducantes damnantur, ut patet de Juda: & multi ſacramentaliter non comedentes, ut pueri & martyres, ſalvati ſunt, & ſalvantur.

a Hæc habentur, hom. 62. in Joan. non 26.

b al. corporalis.

Nec valet ſi dicat adverſarius, quod intelligitur de manducatione ſacramentali ſimul cum ſpirituali: quia ſpiritualis manducatio & ſacramentalis ſunt manducationes propriis proprietatibus condiſtinctæ: & ſpiritualis quidem manducationis proprietas, eam neceſſario conſequens, eſt ſemper manducanti conferre vitam formaliter. Sacramentalis vero manducatio eſt indifferens ad vitam, vel ad mortem: licet enim ex ſe ſemper ſit ad vitam, quia ipſum ſacramentum in ſe continet fontem vitæ, tamen ratione ſuſcipientis, id quod ſecundum ſe vita eſt, fit mors male ſumenti. Non enim buccella Dominica venenum fuit Judæ, & tamen accepit, & cum accepit, inimicus in eum intravit; non quia malum accepit, ſed quia bonum malus accepit. Hæc Auguſtinus homilia decima tertia.

Tract. 26.

Cum igitur ex propriis effectibus deveniatur ad cognitionem propriarum cauſarum, utique ſi ex verbis Chriſti volumus ſine errore venire in notitiam, de qua manducatione in hoc loco Chriſtus intelligat, neceſſe eſt ut conſideremus effectus harum manducationum, ad ipſas manducationes, tamquam ad proprias cauſas. Quia ergo in iſto toto proceſſu hujus capituli manducationi Chriſtus tribuit vitam, quæ eſt proprius effectus hujus ſpiritualis manducationis, utique ex proprio effectu, ex neceſſitate concluditur, quod Chriſtus loquitur hic

de ſpi-

ANNO CHRISTI 1433.

de ſpirituali manducatione. Et ſicut ex ſenſibili numquam poſſemus venire in cognitionem hominis, in quantum homo, niſi per aliquod additum ad ſenſibile, licet etiam ipſum ſenſibile conveniat homini: ita quantumcumque vita ſequatur ad manducationem ſacramentalem, ex quo non eſt ſibi neceſſario nec tamquam proprium annexa, ex ipſa vita non poteſt argui aut inferri manducatio ſacramentalis. Oportet igitur quod ſicut ex ſenſibili infertur animal, ſic ex vita in loco præſenti inferatur manducatio ſpiritualis: præcipue cum Chriſtus in nulla parte præſentia capitis nec per ſe, nec per accidens, faciat quoquo modo mentionem de ſacramentali manducatione. Satis enim mirabile eſſet, quod Chriſtus divina ſapientia, Dei virtus, & immenſa bonitas, voluiſſet ſua præcepta & ſalutem humanam tali involucro verborum obumbrare, & tam * periculoſe inſtantibus temporibus univerſalem eccleſiam errare, & tam longo tempore, cujus initium aut origo, nec in memoriis hominum, nec in annalibus ſcribentium, reperitur. Unde præter prædicta, manifeſtiſſimum ſignum quod non de ſacramentali manducatione loquatur, eſt, quia in prædicto præcepto, ſi tamen præceptive teneatur, nullam facit mentionem de ſpeciebus, panis ſcilicet, aut vini: immo quod plus eſt, quotieſcumque loquitur Joannis VI. de corpore aut ſanguine ſuo, nullam umquam facit mentionem de ſpeciebus: ad oſtendendum, non de ſpecifica ſeu ſacramentali ſumptione intelligenda fore verba ipſius, ſed ſpirituali, ut dictum eſt.

* Forſan, periculoſius.

Item ſi illa verba, *Niſi manducaveritis*, intelliguntur præceptive de ſacramentali ſumptione, pari ratione & illa: *Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo.* Quia non videtur ratio, quod Chriſtus in tam modico ſpatio mutaſſet modum & ſententiam dicendi, ut nunc de ſacramentali & immediate poſt de ſpirituali ſumptione loqueretur ſine aliqua nota diverſitatis. Sed quod ſecunda auctoritas non intelligatur de ſacramentali, patet quia ſenſus eſſet, *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet*, id eſt, in ſacramento panis & vini manet, *& ego*, id eſt, ſacramentum panis & vini, *in illo*, quod nullus ſanæ mentis diceret. Item quod ſpiritualiter intelligenda ſint verba Chriſti & doctrina de manducatione & bibitione, oſtendit Apoſtolus I. ad Corinth. X. *Nolo vos*, inquit, *ignorare fratres, quoniam patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare tranſierunt, & omnes in Moyſe baptizati ſunt, in nube, & in mari: & omnes eamdem eſcam ſpiritualem manducaverunt, & omnes eumdem potum biberunt. Bibebant autem de ſpirituali conſequente eos petra, petra autem erat Chriſtus.* Super quo ait gloſſa, & colligitur ex dictis Auguſtini homilia XXVI. Omnes eamdem eſcam manducaverunt ſpiritualem quam & nos, corporalem vero alteram, id eſt, manna, quod ſignificat Chriſtum, & idem credentibus eſſe. cit, quare? quia viſibilem cibum ſpiritualiter intellexerunt, ſpiritualiter eſurierunt, ſpiritualiter guſtaverunt, ut ſpiritualiter ſatiarentur. Nam & nos hodie accipimus viſibilem cibum: ſed aliud eſt ſacramentum, aliud eſt virtus ſacramenti. Sacramenta illa fuerunt, ſacramenta ſunt & noſtra, & utique ejuſdem rei. Manna enim Chriſtum ſignificavit, hunc panem ſignificat altare Dei. Chriſtus enim panis eſt qui de cælo deſcendit. Si quis manducat ex hoc pane, non morietur in æternum: ſed quod pertinet ad virtutem ſacramenti, non ad viſibile ſacramentum: qui manducat intus, non foris: qui manducat corde, non qui premit dente. Ideo Apoſtolus vigilanter non ſimpliciter ait: *manducaverunt eamdem eſcam*, ſed addit, *ſpiritualem*: quia ſpiritualem eamdem manducaverunt quam & nos; corporalem vero alteram, quia illi manna, nos aliud: & vigilanter ait, *patres noſtri*, & non illorum, per hoc tantum bonos ſignificans, quibus nos ſimiles ſumus. Nam illi fuerunt, qui eamdem eſcam ſpiritualem manducaverunt quam & nos: & tamen & aliud illi, & aliud nos, ſed ſpecie viſibili aliud, quod tamen hoc idem ſignificaret virtute ſpirituali. Hæc ibi.

Tract. 26.

Ex quibus verbis patet tam Apoſtoli, quam gloſſæ, quod eamdem eſcam ſpiritualem patres noſtri manducaverunt, & nos manducamus, & eumdem potum ſpiritualem biberunt, & nos bibimus: quod nequaquam intelligi poteſt de ſacramentali, quia ut dicit gloſſa, aliud ipſi, aliud nos. Quæ eſt igitur illa eſca ſpiritualis? & quis potus? nonne caro Chriſti & ſanguis? utique, ipſe enim mediator Dei & hominum, Chriſtus Jeſus, qui eſt caput ſuper omnem eccleſiam, ad Epheſ. I. qui erat cibus & ſatietas ſecundum deitatem, Angelorum; ſecundum humanitatem factus eſt cibus & eſca viatorum; non ſolum eorum qui poſt adventum ſuum in carne in ipſum crediderunt, ſed etiam præteritorum. Sed quomodo manducaverunt? fide utique, & dilectione. Tunc enim manducaverunt carnem, quando crediderunt implicite vel explicite, Filium Dei carnem humanam de noſtræ mortalitatis ſubſtantia aſſumpturum, & ſimiliter biberunt ejus ſanguinem, quando modo

A ſimili ſe crediderunt & ſperaverunt liberari per ſupplicium ſuæ amariſſimæ Paſſionis. Expropter ſummo deſiderio clamabant ſancti patres veteris teſtamenti per oracula prophetarum: *Utinam diſrumperes cælos & deſcenderes.* Et rurſus: *Emitte Domine agnum dominatorem terræ de petra deſerti ad montem filiæ Sion.* Verba iſta ſunt Iſaiæ decimo ſexto capite. Hoc itaque modo manducare carnem ſuam, & bibere ſanguinem ſuum, turbis Judæorum & diſcipulis ſuis Dominus præcepit, ut videlicet in eum crederent, ſicut ipſe ait: *Qui credit in me, habet vitam æternam: Ego ſum panis vitæ, & hic eſt panis de cælo deſcendens, ut ſi quis manducaverit ex ipſo, non moriatur.* & hoc eſt in Chriſto manere, & ipſum in ſe manentem habere: hoc eſt quod longo ſermone auribus diſcipulorum inculcare volebat, non ſpecies panis aut vini, dicens: *Manete in dilectione mea.* Sicut Joannes teſtatur, maxima caritate, ferventiſſimoque deſiderio perfuſus, precibus ſuis, dilectiſſimum Patrem pro hac ſpirituali manducatione, B ut eam ſui diſcipuli haberent, rogabat dicens: *Non pro mundo rogo, ſed pro his qui credituri ſunt in nomine meo. Rogo Pater, ut ſint unum nobiſcum, ſicut ego & tu unum ſumus. Pater ſancte, ſerva eos in nomine tuo, quos dediſti mihi.*

ANNO CHRISTI 1433.

Iſai. 16.

Joan. 15.

Joan. 17.

Quid plura? Innumerabilia ſunt loca Auguſtini, in quibus dictam auctoritatem Joannis VI. *Niſi manducaveritis*, &c. de ſpirituali manducatione exponit & declarat. Et ne omnia præteream, homilia XI. ſuper Joannem, declarans in facto Nicodemi illud quod dicit evangeliſta, videlicet quod multi crediderant in nomine ejus, & ipſe Jeſus non ſe credebat eis, ſimpliciter & de plano hoc VI. capite Joannis inducens, declarat & exponit de ſpirituali manducatione. Item idem libro tertio de doctrina Chriſtiana, qui locus non eſt parvipendendus, quia in eo tradit modos & regulas ad intelligendum ſacras ſcripturas, & ad accipiendum verum ſenſum litteralem ſacrarum ſcripturarum, ubi inducens ſæpe dictam auctoritatem, *Niſi manducaveritis*, ita dicit: Si autem flagitium aut facinus videtur jubere, aut utilitatem & beneficentiam vetare, figurata C eſt: *Niſi manducaveritis*, inquit, *carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*: facinus vel flagitium videatur jubere, figura ergo eſt, præcipiens Paſſioni Dominicæ eſſe communicandum, & ſuaviter atque utiliter eſſe recondendum in memoria, quod pro nobis caro ejus crucifixa & vulnerata ſit. Hæc Auguſtinus.

Tract. 11.

Cap. 16.

Ad idem eſt gloſſa ordinaria ſuper eodem textu, *Niſi manducaveritis*, quæ ita dicit: Sed quæritur, quomodo in vitam æternam, cum quidam ad mortem, ut dicit Apoſtolus? Et reſpondet, Si quis comedit in altari cum hac comeſtione, de qua hic agitur, ſcilicet cum fide operante ex dilectione, hic comedit in vitam æternam. Si quis vero aliter, in mortem. Hæc gloſſa. Ecce quam aperte demonſtrat, de qua comeſtione hic agatur; quia de illa, quæ cum fide & dilectione operatur. Ad idem eſt Innocentius in libro de officio Miſſæ, parte IV. capite X. ſuper illo verbo, *accipite & comedite*, ubi ita dicit: *Accipite & comedite*, ac ſi diceret, comedite & co- D medite, utramque hujus ſacramenti comeſtionem inſinuans. Dupliciter enim Corpus Chriſti comeditur, quia dupliciter intelligitur: verum ſcilicet quod de Virgine traxit, & in cruce pependit; & myſticum, quod eſt eccleſia Chriſti Spiritu vegetata. De vero corpore Dominus ait: *Hoc eſt corpus meum quod pro vobis traditur*: de myſtico dicit Apoſtolus: *Unus panis & unum corpus multi ſumus.* Verum Corpus Chriſti comeditur ſacramentaliter, id eſt, ſub ſpecie; myſticum autem comeditur ſpiritualiter, id eſt, in fide. De comeſtione ſacramentali Dominus ait: *Accipite & comedite, hoc eſt corpus meum, quod pro vobis traditur. hoc facite in meam commemorationem* Hoc modo tam boni quam mali Corpus Chriſti manducant: ſed boni comedunt ad ſalutem, mali vero comedunt ad judicium. Niſi enim & mali Corpus Chriſti manducarent, non dixiſſet Apoſtolus: *Qui manducat indigne, judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini.* Nam & Judas cum aliis euchariſtiam traditur accepiſſe. E De ſpirituali vero comeſtione Dominus ait: *Niſi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. Hoc modo comedunt Corpus Chriſti ſoli boni, unde, *qui manducat carnem meam, & bibit*, &c. Ut quid paras dentem, aut ventrem? crede & manducaſti, *qui manducat*, id eſt, credit in Chriſtum, comedit ipſum, quando incorporatur Chriſto per fidem, id eſt, membrum ejus efficitur, vel in unitate corporis ejus firmius ſolidatur. Hæc Innocentius. Longum eſſet ſingulos doctores inducere, qui hanc auctoritatem, & totum præſens capitulum de ſpirituali manducatione principaliter & ex directo expoſuerunt. Sed hæc interim ſufficiant pro præſenti.

Rom. 12.

His itaque luce clarius præſuppoſitis, accedo ad reſpondendum objectis, quæ videntur facere contra hanc intentionem & declarationem Chriſti & ſanctorum. Et primo ad auctoritatem Nicolai de Lyra, & forte aliorum, qui videntur prædictam auctoritatem, *Niſi manducaveritis*, &c. exponere de

ANNO CHRISTI 1433.

ſacramentali manducatione. Ubi primo reducenda eſt ad memoriam quædam ſuppoſitio generalis, quam præpoſui in principio præſentis actus: videlicet quod inter doctores exponentes ſacram ſcripturam, facienda eſt comparatio in ingenii acuitate, in ſtudii aſſiduitate, in humilitate judicii, in immunitate vitii & paſſionis, in ſanctitate vitæ, in divinis inſpirationibus, & aliis hujuſmodi, quæ præſtant auctoritatem doctoribus: & ille doctor ſequendus eſt circa expoſitionem unius paſſus ſcripturæ, in quo reperiuntur plures conditiones de prædictis. *Superius ſuppoſitione 13.*

Et dicebatur ulterius, quod doctores antiqui, qui in prædictis conditionibus excelluiſſe reperiuntur, præferendi ſunt modernis doctoribus: præcipue quatuor doctores, quos tamquam quatuor columnas ſuſtentantes eccleſiam catholicam in veritate fidei & doctrinæ catholica eccleſia recipit, & veneratur: videlicet Auguſtinum, Hieronymum, Ambroſium, Gregorium: inter quos Auguſtinus præcellit ingenio, & excellentiſſimus habetur. Præferenda eſt igitur auctoritas ſua in expoſitione catholicæ veritatis omnibus doctoribus modernis, quantæcumque auctoritatis vel ingenii fuerunt: & ita in quantum Nicolaus de Lyra vel quicumque doctorum modernorum eidem Auguſtino in aliquo paſſo contradicere viderentur, omnino ſunt poſtponendi, maxime quando expoſitio Auguſtini propinquior eſt ſenſui, quem auctor ſcripturarum intendit.

Vel dicendum, & melius, quod principalis intellectus litteralis illius auctoritatis, cum ſit figurativa, ut patuit ſuperius per Auguſtinum in tertio de doctrina Chriſtiana, eſt ſpiritualis communio, eo modo quo expoſitum eſt; ſed ad ſacramentalem ſæpe per quamdam adaptationem a doctoribus adduci conſuevit. Solent enim doctores, ſicut & eccleſia, multas auctoritates adaptare ratione ſimilitudinis vel alterius correſpondentiæ, vel ſecundum litteram, vel ſecundum ſenſum ad intentionem ipſorum. Nam evangelium, quod eccleſia in feſto Aſſumptionis decantat, quantum ad litteram & ſenſum ejus, non eſt de beata Virgine, ſed ei adaptatur. Sic & doctores loquentes de hoc ineffabili ſacramento, ſæpe ad confirmationem dictorum adducunt auctoritates habentes vel ſonantes ſimilitudinem, vel ſecundum litteram, vel ſecundum ſenſum ad intentionem ipſorum: ſicut cum doctores loquuntur de veritate hujus ſacramenti, probant verum Corpus Chriſti in eo contineri per illa verba Chriſti, cum dixit: *Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur:* & verum ſanguinem ipſius per illa verba: *Hic eſt calix ſanguinis mei qui pro vobis effundetur.* Quæ verba non poſſunt intelligi figurative, ſicut illa: *Ego ſum vitis vera.* Et: *Petra autem erat Chriſtus.* Vel alio quocumque modo, ut quidam hæreticorum intellexerunt. ſed vere & realiter, & ſecundum litteram; ſicut vere & realiter corpus ſuum pro nobis tradidit, & verum ſuum ſanguinem pro nobis fudit: & nihilo minus ad id probandum inducunt alios: cujuſmodi ſunt in dicto capitulo Joannis VI. *Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus.* Et iterum: *Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* Quæ quidem auctoritates habent omnimodam ſimilitudinem quantum ad litteram cum primis, ſed non quantum ad ſenſum litteræ primum & immediatum: quia primæ vere & realiter intelligendæ ſunt, ſecundæ autem ſpiritualiter, & ſecundum eumdem ſenſum ſecundum quem expoſita eſt illa: *Niſi manducaveritis*, &c.

Tit. 16. l. unico. Similiter in Clementinis de reliquiis & veneratione ſanctorum, Si Dominum in ſanctis: per adaptationem adducitur *Matth. 28.* illa auctoritas: *Ecce ego vobiſcum ſum*, &c. ad declarandam veritatem & realem præſentiam Chriſti in hoc ſacramento: cum tamen in primo ſuo intellectu non intelligatur, niſi de aſſiſtentia ſua per gratiam. Sic enim ibidem dicitur: In hac vero ſacramentali Chriſti commemoratione Jeſus Chriſtus præſens ſub alia quidem forma, in propria vero ſubſtantia eſt nobiſcum. Aſcenſurus enim in cælum, dixit Apoſtolis & eorum ſequacibus: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi*, benigna ipſos promiſſione confortans, quod remaneret & eſſet cum eis etiam præſentia corporali. Nec poteſt dici in hoc loco, quod uterque ſenſus tam ſpiritualis quam ſacramentalis ſint ex æquo ſenſus litterales, & quod obligent ad utrumque: quia illi duplices ſenſus litterales reperiuntur ſolum in his ſcripturis, in quibus aliquid competit figuræ, & aliquid ſecundum excellentiorem modum figurato, prout ipſe Nicolaus de Lyra declarat, in illis verbis capit. XVII. Paralipom. *Ego ero illi in patrem, & ipſe erit mihi in filium.* *1. Paral. 17.*

Dicendum igitur ad Nicolaum de Lyra, vel quod auctoritas ſua cedat auctoritati Auguſtini, vel quod ipſe exponit prædictum textum per quamdam applicationem ad ſacramentalem manducationem: nec dicit quod Chriſtus præcipiat, ſed dicit, quod hic conſequenter oſtenditur hujus ſacramenti neceſſitas. Dictum eſt autem quod neceſſarium accipitur multipliciter, & inter alias acceptio, accipitur pro utili: & ſic ego *Supra.* concedo, quod ſumptio hujus ſacramenti eſt valde & multum utilis, & valde neceſſaria. Eodem modo intelligitur dictum Auguſtini, quo dicit, panem quotidianum huic tempori neceſſarium, id eſt, utilem, quod ex ipſius dictis apparet, cum dicit: Norunt enim fideles quid accipiant, & bonum eſt eos accipere. Non ergo bene infert ex prædictis, cum dicit: Ex quo patet quod euchariſtia eſt panis huic tempori neceſſarius, & ſic ex neceſſitate & præcepto expetendus & accipiendus: quia non ſequitur, Iſte panis eſt neceſſarius, id eſt, utilis & valde utilis, Ergo eſt ex præcepto. Et ulterius non ſequitur, Hoc ſacramentum eſt ex præcepto Chriſti, Ergo ſub utraque ſpecie. Et quia pæne in ſingulis auctoritatibus, quas adducit pro neceſſitate hujus ſacramenti, dictum modum arguendi tenet & inferendi, in quo paralogizatur, mutans quod in quale, & ſubſtantiam in modum: idcirco venio ad tertium modum dicendi pro expeditione faciliori: videlicet dato quod dicta auctoritas Joannis intelligeretur de ſumptione ſacramentali, & quod hoc ſacramentum ſit de præcepto Chriſti, quoad ſingulos fideles, adhuc tamen adverſarii non habent intentum de utraque ſpecie. Nam de neceſſitate & præcepto hujus ſacramenti inter doctores nulla videtur varietas. Etenim quidam videntur dicere quod hoc ſacramentum neque quoad celebrationem ſeu confectionem ipſius per manus ſacerdotum in ſacrificio, eſt de præcepto Chriſti immediate, & multo minus quoad ſumptionem vulgarium: dicentes, quod verbum imperativi modi in ſacra ſcriptura multipliciter accipitur, & non ſemper præceptive. Sumitur enim quandoque præceptorie, quandoque exhortatorie, quandoque optative ſive deprecatorie, quandoque invitatorie, quandoque juxta vulgarem modum ironice: & fortaſſe pluribus aliis modis quos diligens ſcrutator ſcripturarum poſſet reperire.

Sed quantum ad præſens ſpectat, de prætactis modis exempla in medium adducantur: & pro primo facit illud Oſeæ prophetæ, cui Dominus præcipiens dixit per verbum imperativi modi: *Vade, ſume tibi uxorem fornicariam, & fac tibi filios fornicarios, quia terra fornicans fornicabitur a Domino.* *Oſee 1.* & rurſus Sapientiæ 1. *Diligite juſtitiam, qui judicatis terram.* Pro ſecundo modo, ſcilicet exhortativo, facit illud Apoſtoli: *Surge a mortuis, & illuminabit te Chriſtus.* Et Matthæi VI. *Epheſ. 5.* *Nolite ſolliciti eſſe quid manducabitis, & quid bibetis*, &c. cui etiam ſimile eſt quod dixit Matthæi V. *Nolite jurare omnino, neque per cælum, neque per terram*, &c. prout tradit *Lib. 1.* Auguſtinus in libello de ſermone Domini in monte, & in ſermone quem de perjurio ſcripſit, ubi dicit, quod non prohibuit Dominus licitam jurationem. De tertio modo, videlicet optativo, ſive deprecatorio, pleni ſunt libri prophetales, qui exſpectantes adventum Chriſti, verbis imperativis loquebantur, quorum unus dicebat: *Veni ad liberandum nos Domine Deus virtutum, & oſtende nobis faciem tuam, & ſalvi erimus.* *Pſalm. 79.* Et Eſaias cap. XVI. *Emitte*, inquit, *Domine agnum dominatorem terræ de petra deſerti*, &c. Et in alio loco: *Veni Domine, & noli tardare.* Pro quarto modo, videlicet invitatorio, habetur Matth. XIX. *Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & ſequere me.* Et multa hujuſmodi ſimilia poſſent induci, ad oſtendendum non ſemper modum imperativum præceptive poni. Et de ironico modo, modus communis ſæpe habet, quemadmodum ſi magiſter dicit diſcipulo pigritanti: Dormi puer, dormi: volens ipſum a deſidia & gravi torpore ad vigilantiam excitare.

Dicunt igitur, conſideratis his acceptionibus imperativi modi, quidam, quod, *accipite*, &, *hoc facite*, licet ſint verba imperativi modi, non tamen præceptum important: & ita ſimiliter ponuntur ibi, ut dicunt, exhortatorie, & invitatorie: quaſi dicat; Hoc facite in meam commemorationem, quia vobis proderit ad magnum augmentum gratiæ. Unde potius per modum conſilii quam præcepti dictum eſt, ſicut & illud: *Vade & vende omnia quæ habes.* Et ita etiam ſe expediunt *Matth. 19.* de gloſſa interlineari, qua dicitur, Et aliis miniſtrate, qui *Supra in r. ſponſione ad 1. part. in poſitione ejus … Joa …* modus dicendi ſatis videretur conveniens, qui vellet inſequi textum Joannis, *Niſi manducaveritis*, ſecundum ſpiritualem manducationem tantum. Hanc ſententiam videtur ſecutus fuiſſe Albertus Magnus, qui, ut alias allegatus hic per me & lectus, dicit, quod Chriſtus utrumque ſacramentaliter celebrandum præcepit in eccleſia per ſtatuta Apoſtolica: attribuens præceptum eccleſiæ Chriſto tamquam principali agenti & imperanti, propter indefectibilem ſui aſſiſtentiam, qua ipſi eccleſiæ aſſiſtit & aſſiſtet uſque ad conſummationem ſæculi. Nam eccleſia nihil poteſt facere ſine Chriſto, ipſo dicente: *Sine me nihil poteſtis facere.* *Joan. 15.*

Alii vero dixerunt, & dicunt, quod hoc ſacramentum, quoad celebrationem in eccleſia per ſacerdotes & miniſtros in præſentia populi, eſt de præcepto Chriſti immediate: & fundant hoc præceptum in illis verbis imperative prolatis: *Hoc facite in meam commemorationem:* ſed quoad ſumptionem non ſacrificantium, aut non celebrantium, non eſt de præcepto

ANNO CHRISTI 1433.

Alex de Ales qu. 4. qu. 10. art. 4.

Chriſti, ſed ſolum de præcepto eccleſiæ. Ad hoc ſunt in terminis propriis Alexander de Ales, & Bonaventura, quorum dicta ſequuntur in hunc modum. Nam Alexander de Ales quarta parte ſummæ ſuæ quærens de neceſſitate actus manducandi, quærit, utrum neceſſe ſit manducare Corpus Chriſti, & arguit auctoritatibus Joannis VI. *Niſi manducaveritis*, &c. & I. Corinth. XI. Item ex ſtatuto eccleſiæ, Omnis utriuſque ſexus. Item quia baptiſmus eſt ſacramentum neceſſitatis, Joannis III. *Niſi quis renatus fuerit*, &c. Et ſimili modo videtur, quod hoc ſacramentum ſit neceſſitatis propter eumdem modum loquendi, *Niſi manducaveritis*, &c. In contrarium arguit, quia illud ſacramentum, & ſolum illud, eſt neceſſitatis, quo non ſuſcepto, non vivit quis vita gratiæ, ſicut patet de baptiſmo ante ſuſceptionem ejuſdem. Ergo ſi hoc ſacramentum eſt neceſſitatis, utique ante ipſius ſuſceptionem nullus viveret vita gratiæ; quod manifeſte falſum eſt, quia tunc nullus ſalvaretur, ſi moreretur ante ejus ſuſceptionem. Reſpondet iſte doctor, quod hoc ſacramentum non eſt de neceſſitate ſalutis quantum eſt de ſua inſtitutione: ſed ſi eſt, hoc eſt ex aſſumpto officio, vel de mandato ſuperaddito. Verbi gratia, eccleſia conſtituit, ut fideles communicent ſemel in anno, & in morte: unde ſi quis negligit, non eſt ſine contemptu, & peccat mortaliter. Et hæc conſtitutio eccleſiæ eſt ſub præcepto, ut patet ex decretali prædicta, ſcilicet, Omnis utriuſque ſexus. Poſt prædicta reſpondet prædictus doctor ad argumentum, & primo ad illum Joannis VI. *Niſi manducaveritis*, &c. dicit, quod intelligitur de manducatione ſpirituali & per fidem, ſine qua nullus adultus ſalvabitur, nec etiam parvulus: aut de manducatione ſacramentali, ratione inſtitutionis eccleſiæ: & ſic intelligitur etiam quod adducitur de ſimilitudine baptiſmi. Ad aliud de inſtitutione eccleſiæ, dicit quod communio, eo modo quod inſtitutum eſt ab eccleſia, debet obſervari; nec poteſt negligi ſine offenſa mortali, ſuppetente facultate. Hæc iſte doctor in ſumma.

De panit. & remiſſ.

Item dominus Bonaventura in IV. diſtinctione XII. movens quæſtionem, utrum neceſſe ſit ad hoc ſacramentum accedere, & arguit eiſdem auctoritatibus quibus ſupra, Joannis VI. In contrarium vero arguit per Auguſtinum, Quid paras dentem & ventrem? crede & manducaſti. Sufficit ergo ad manducandum credere, nec tenemur credere ſacramentum. Item effectus hujus ſacramenti eſt deletio venialium peccatorum, & augmentum virtutum, ſed neutrum eſt de neceſſitate ſalutis ergo, &c. Item ſi neceſſe eſſet accedere, parvuli qui non accedunt, nec manducant, omnes damnarentur. Reſpondendo dicit iſte doctor, quod hoc ſacramentum non eſt de neceſſitate ſalutis, quantum eſt de ſua inſtitutione: ſed ſi eſt, hoc eſt ex aſſumpto officio, vel mandato ſuperaddito. Ex aſſumpto officio, quod neceſſarium eſt exſequi, ut cum ſacerdos vivit de altari, ut parochianus debet ſervire altari. Si autem non vivat de altari, ſed in libertate ſua remaneat, non tenetur magis quam alius homo ex debito: ſed magis de bono & ex æquo. Ex mandato ſuperaddito, quod eccleſia inſtituit ut fideles communicent ſemel in anno, & in morte: unde ſi quis negligat, non eſt ſine contemptu, & peccat mortaliter. Ratio autem quare eccleſia inſtituit, eſt, quia hoc ſacramentum eſt ſalubre, & multi erant negligentes de ſua ſalute. Inſtitutio autem eccleſiæ ſub præcepto fuit: Omnis utriuſque ſexus fidelis, cum ad annos diſcretionis pervenerit, ut ad minus in Paſcha recipiat euchariſtiæ ſacramentum, niſi forte de proprii ſacerdotis conſilio ob aliquam rationabilem cauſam duxerit abſtinendum; alioquin vivens ab ingreſſu eccleſiæ arceatur, & moriens Chriſtiana careat ſepultura. Conſtat autem quod hæc eſt pœna excommunicatorum. Ex his patet reſponſio ad objecta. Nam verbum Domini Joannis VI. intelligitur de manducatione ſpirituali, quæ eſt per fidem & caritatem, ſine qua nemo adultus ſalvatur. Hæc iſte doctor in forma. De hac etiam opinione fuiſſe videtur ſanctus Thomas dum legeret ſententias, ut patet in IV. ſentent. diſtinctione IX. quæſt. I. art. 5. ubi ſic quærit: Ulterius videtur quod manducatio Corporis Chriſti ſit de neceſſitate ſalutis, &c. & in ſine poſitis argumentis pro & contra, ſic determinat dicens, quod gratia eſt ſufficiens cauſa gloriæ: unde omne illud ſine quo poteſt haberi gratia, non eſt de neceſſitate ſalutis: hoc autem ſacramentum præſupponit gratiam, quia præſupponit baptiſmum, in quo gratia datur, neque debet peccato præveniri, quod gratiam privet; & ideo quantum eſt de ſe, non eſt de neceſſitate ſalutis, ſed de ordinatione eccleſiæ homines obligantur ſecundum eccleſiæ ſtatutum, Corpus Chriſti ſemel in anno ſumere. Hæc doctor præfatus, quoad eumdem ſententiam, in multis aliis replicat.

Ut patet in decreto de panit. & remiſſ. lib. 6.

Alii vero videntur ſentire, quod tam celebratio hujus ſacramenti, per modum ſacrificii, quod fit per ſacerdotes, quam etiam ipſius uſus, quoad ſingulos fideles, eſt de præcepto Chriſti. Et hanc opinionem ſequentes, adhuc videntur variari: quia alii dicunt hoc eſſe de præcepto Chriſti expreſſo & explicito, quantum ad ſubſtantiam, & ea quæ ſunt eſſentialia ſacramento. Alii vero ex præcepto implicito. Primum modum videtur ſequi Nicolaus de Lyra: ſecundum modum ſanctus Thomas in tertia parte ſummæ, ubi allegat eum dominus proponens: etenim dicit, quod ſpiritualis manducatio includit votum ſeu deſiderium percipiendi hoc ſacramentum: & ſic ſecundum ipſum in prædicto loco ſpiritualis manducatio expreſſe cadit & explicite ſub præcepto Chriſti. Quod patet, quia dictus doctor ubique illam auctoritatem, *Niſi manducaveritis*, principaliter declarat & exponit pro ſpirituali manducatione; & in ipſa ſpecialiter includit votum percipiendi hoc ſacramentum. Et ita ſecundum eumdem intelligenda eſt auctoritas, quam inducit ibid. ex Matth. *Hoc facite in meam commemorationem.* Quia ſicut in illa, *Niſi manducaveritis*, ſecundum ipſum includitur implicite ſacramentalis ſumptio, ſic & in iſta. Cum enim per dicta verba communiter ſecundum omnes doctores; *Hoc facite in meam commemorationem*, Apoſtolos in ſacerdotes ordinaverit, ſi illa verba expreſſe & explicite quoad ſubſtantiam, & quoad modum obligative, ad omnes indifferenter fideles extenderentur, manifeſte ſequeretur, quod omnibus fuiſſet collata poteſtas conficiendi hoc ſacramentum, viris & mulieribus, parvis & magnis: & ſic quilibet eſſet hic & hæc ſacerdos; quod nullo modo eſt dicendum, neque etiam cogitandum.

S. Thom. part. 3. quæſt. 80. art. 11.

Oportet ergo ſecundum intentionem dicti doctoris, quod præceptum de ſumptione ſacramentali in prædictis verbis includatur, implicite & in medulla. Cum autem in prædicto præcepto, *Hoc facite in meam commemorationem*, duo includantur, videlicet ſubſtantia ſacramenti, quæ ſignificatur per hoc pronomen demonſtrativum, *hoc*; & commemoratio Dominicæ Paſſionis: & oportet quod alterum, videlicet id quod eſt ſubſtantiæ, pertineat ad omnes; id autem quod ſe habet ex conſequenti, & quaſi finis quidam atque modus, tantummodo ad ſacerdotes pertineat, ipſa videlicet ſub diverſis ſignis & ſpeciebus Dominicæ Paſſionis repræſentatio. Et quod hæc fuerit dicti doctoris intentio, patet ex articulo immediate ſequenti, in quo ex intentione quærit, utrum liceat ſumere Corpus Chriſti ſine ſanguine, & determinat ſicut alias hic lectum eſt & declaratum. Non eſt autem pium credere, nec eſt veriſimile, quod talis ac tantus & tam ſanctiſſimus vir & doctor in tam modico ſpatio, ſibi ipſi contradiceret; ibi ponendo neceſſitatem ſacramenti, & hic vero neceſſitatem alterius ſpeciei. In præcedenti igitur articulo declarat eodem ſub præcepto ſubſtantiam & rem hujus ſacramenti quoad omnes. In iſto autem articulo declarat & ſubſtantiam & modum eodem ſub præcepto ſolum ſacerdotibus, non autem univerſis Chriſti fidelibus.

S. Thom. part. 3. quæſt. 80. art. 12.

In hac igitur tali ac tanta varietate doctorum, nihilo minus ſua dicta eccleſiæ judicio ſubmittentium, ipſa ſancta mater eccleſia ab initio ſemper in rebus dubiis cepit & tenuit partem ſecuriorem & tutiorem. Nam quoad celebrationem & conſecrationem hujus ſacramenti, eccleſia inſtituit & præcepit, quod hoc ſacramentum frequentaretur in eccleſiis Chriſti fidelium, ſive Chriſtus præcepit ſive non præcepit. Similiter quoad uſum fidelium hujus ſacramenti, eccleſia elegit partem tutiorem: præcipiens univerſis Chriſti fidelibus capacibus & diſpoſitis varie, ſecundum varietatem temporum, conditionum, perſonarum, ſumptionem ejuſdem ſacramenti. Quia vero in modo miniſtrandi hoc ſacramentum non conficientibus, nulla unquam fuit varietas opinionum, an ſub una vel ſub duplici ſpecie poſſit miniſtrari; quia ut alias dixi, ante novitatem cujuſdam Jacobelli in regno Bohemiæ, non reperitur doctor ab inſtitutione hujus ſacramenti fidelis & catholicus, qui in forma vel in ſententia motu dubii determinaverit, quod ſic, vel ſic, ſcilicet ſub duplici, vel ſub una ſpecie Chriſtus præceperit hoc ſacramentum miniſtrari fidelibus, & quod eccleſia non poſſit ſic vel ſic in adminiſtratione ejus facere & ſtatuere: ideo & ipſa eccleſia propter multas cauſas ſuperius allegatas, ſtatuit ſub una ſpecie miniſtrari. Redeundo igitur ad propoſitum noſtrum, nihil prædictis difficultatibus temere diffiniendo, dico quod ſi etiam miniſtratio, quoad non conficientes, dicti ſacramenti caderet ſub præcepto, non tamen uſus ejus ſub duplici, aut ſub una ſpecie, cadit ſub præcepto Chriſti.

Proſequor igitur ordinem auctoritatum ſuarum reſpondendo ad ſingulas, & oſtendendo ad oculum & cum digito, quod per nullam earum concludit intentum. Adducit igitur Ambroſium in gloſſa ordinaria ſuper verba: *Cetera, cum venero, diſponam*. Ex quibus infert tam Apoſtoli quam gloſſæ verbis, quod Apoſtolus præcipit de ſacramento, dicens: Tenete quod dixi, ſcilicet, Accipite & manducate, & calicem bibite: tenete, inquit, & non intermittite, nec mutate. Hæc eſt illatio domini proponentis, quæ quantum aliena & adverſa ſit tam a mente Apoſtoli, quam a gloſſa, nullus habens intellectum poteſt decipi. Dicit enim Apoſtolus: *Cetera, cum venero, diſ-*

I. Cor. 11.

ANNO CHRISTI 1433.

ponam. Gloſſa autem dicit, Tenete quod dixi, cetera autem de eodem, id eſt, quæ ad ejuſdem ſacramenti ordinem pertinent, cum venero, diſponam. In quibus verbis nullo modo dantur intelligi ea quæ infert dominus proponens, qui omnimodo diſtrahit textum gloſſæ Ambroſii contra intellectum Apoſtoli. Nam Apoſtolus in prædicto loco non inſtruit Corinthios, neque docet qualiter debeant communicare, ſed qualiter pacifice, modeſte, cum diſcretione, cum probatione conſcientiæ debeant accedere ad ſumptionem hujus ſacramenti. Unde refert Ambroſius, Tenete quod dixi, id eſt, Accipite, manducate, & calicem bibite, & non intermittite, nec mutate: ſed potius tenete quod dixi quantum ad devotionem, puritatem conſcientiæ, pacem & concordiam & pietatem.

Similiter dicendum ad id quod dicit: His carere non poteſtis, videlicet virtutibus prædictis, ad digne ſumendum hoc ſacramentum: unde, His carere non poteſtis, non refertur ad communionem ſub utraque ſpecie, ſed ad virtutes de quibus dictum eſt. Licet ſimilitudo quam inducit de vita corporali, quæ videlicet ſine cibo & potu non poteſt continuari, valeret transferendo ad vitam ſpiritualem, reſpectu hujus ſacramenti, non tamen ſequeretur, quod utraque ſpecies exigatur, quia vita animæ non conſiſtit in ſpeciebus, ſed in ipſa vera carne Chriſti, & vero ſanguine ejus. Unde cum ſumendo ſub una ſpecie quiſque fidelis ſumat carnem & ſanguinem, manifeſtum eſt quod ſumit perfectum alimentum & nutrimentum, quo vivit anima, quia vere comedit carnem Chriſti, & vere bibit ſanguinem ejus, de quibus ipſe Dominus dicit: *Caro mea vere cibus eſt*, &c. Sed tamen ſimpliciter falſum eſt, quod ſine ſumptione quotidiana aut frequenti, anima non poſſit ſtare, vegetari, augmentari & continuari in vita perfecta & ſpirituali, ut patet in multis ſanctis patribus, & ſpecialiter in ſancto Paulo primo eremita, qui per quadraginta annos manſit in eremo abſque hujus ſacramenti ſumptione. Similiter de ſancta Maria Ægyptiaca, quæ fere per totidem annos ſine communione permanſit. Et ſic ad Nicolaum de Lyra dico, quod ipſe loquitur perſuaſive & communiter, inducens populum ad frequentem ſumptionem hujus ſacramenti, quod utique valde utile eſt: non autem intendit ibi neceſſitatem præceptivam inducere ad quotidianam ſumptionem vel frequentem, & multo minus frequentem ſumptionem ſub utraque ſpecie.

Joan. 6.

Ad auctoritatem Paſchaſii dicendum, quod ipſe loquitur de carne & ſanguine, quæ duo præſtant vitam animæ, non autem ſpeciebus panis & vini, quæ ſecundum ſe nihil cauſant in anima; immo nec guſtat eas cum corporaliter ſumuntur, & corporaliter in ſtomachum trahuntur, unde dicit, Quod juſtum & perneceſſarium eſt, *&c.* quod autem dicit, Quod ideo bene ſimul in calice *redduntur, quia de uno calice paſſionis Chriſti hæc duo nobis manarunt: intelligendum eſt quod caro Chriſti & ſanguis in calice redduntur, id eſt, traduntur; quia etiam in calice totus & integer Chriſtus continetur, ſicut & ſub ſpecie panis: & qui hoc non credit, infelix eſt: quia ſi cibo & potu materiali vita humana ſuſtentetur, multo magis carne & ſanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti vita ſpiritualis. Potius autem in hoc loco hic doctor calicem nominavit, quam panem, quia comparat effectum hujus ſacramenti ad Paſſionem Chriſti, tamquam ad cauſam: quæ paſſio magis in ſpecie & in ſimilitudine vini exprimitur: & etiam quia paſſio in ſcripturis calix appellatur, ſecundum illud: *Poteſtis calicem bibere quem ego bibiturus ſum?* & idem Dominus in oratione in monte dixit: *Pater transfer a me calicem iſtum.* Unde dicit, Quia de uno calice Paſſionis Chriſti, *&c.* Quare cum in dicta auctoritate Paſchaſii nulla mentio fiat de pane & vino, ſed ſolum de cibo & potu, quæ duo carni & ſanguini Chriſti attribuit, utique non bene refert proponens dicti doctoris intentionem ad ſacramentum panis & vini.

Ad Paſchaſium lib. de ſacramento corporis & ſanguinis Domini, cap. 19.

** al. codex, cernuntur.*

Matth. 20.

Luc. 22.

Ad auctoritates ſancti Thomæ, & doctoris ſubtilis, Scoti ſcilicet, dicendum, quod nulla earum probat aliquid de duplici ſpecie: ſed ſolum volunt, quod ſumptio ſacramenti hujus ſit de præcepto Chriſti: & non aliud intendunt dicti doctores, eo modo quo ſuperius declaratum eſt. Ad illud autem quod infert ex dicto Scoti, quod ſumptio ſeu communio ſacramenti eſt majoris neceſſitatis quam conſecratio, tamquam finis melior & nobilior ipſa conſecratione, & dicit quod hoc eſt contra omnes adverſarios hujus veritatis, dicentes conſecrationem eſſe de præcepto, non communionem. Sed ſalva gratia ſua, adverſarii communionis ſub utraque ſpecie non dicunt hoc, immo dicunt oppoſitum: quia dicunt quod ſimul conſecratio & ſumptio, quæ fit per ſacerdotem in altari, perficiunt ſimul unum ſacrificium, quod prodeſt non ſolum ipſi conſecranti, ſed toti eccleſiæ militanti, & etiam dormientium in purgatorio. Et in hoc tali ſacrificio utique conſecratio ordinatur ad ſumptionem, in qua & ipſum ſacrificium perficitur. Sed bene dicunt aliqui, quod communio non ſacrificantium non eſt neceſſitatis, neque præcepti, niſi eccleſiæ. Ad ſecundum quod infert ex dictis Scoti, quod omnibus loquitus Chriſtus, ut ipſe dicit, & omnes obligat ad manducandum & bibendum ſacramentaliter; dicendum, quod ſalva gratia inferentis, ex dictis Scoti non poteſt elici quod illa auctoritas Chriſti obliget ad manducandum & bibendum ſacramentum hoc ſub diverſis ſpeciebus ſacramentaliter, cum expreſſe teneat Scotus oppoſitum, ut alias exſtitit cum digito ad oculum ex libris ſuis declaratum.

Diſt. 13 qu. 2. ad quartum.

Poſt prædictas auctoritates inducit auctoritates conciliorum & canonum, quæ ſimiliter probant neceſſitatem præcepti ad ſumendam carnem Chriſti & ſanguinem in ſacramento: nec tamen probant præceptum Chriſti, ſed tantum eccleſiæ, quæ habet auctoritatem ligandi & ſolvendi, ſtatuendi & præcipiendi; & cujus præceptum obligat ad pœnam æternam, quemadmodum & præcepta divina. Unde ſicut contemptores legum divinarum, ſic contemptores legum eccleſiaſticarum, & hoc in futuro, ſi ſine pœnitentia deceſſerint, veniunt puniendi: unde lex eccleſiaſtica ita neceſſitatem imponit ſubditis ejuſdem, ſicut & lex divina: quia ipſa lege divina præcipiendi & ſtatuendi auctoritas eccleſiæ data eſt, ſecundum id: *Qui vos audit, me audit*, &: *Qui eccleſiam non audierit, ſit tibi ut ethnicus & publicanus*, & ſecundum illud: *Super cathedram Moyſi*, &c. *quæcumque dixerint vobis, facite*, &c. tamen quidquid ſit, nulla prædictarum auctoritatum deſervit ſibi, quocumque modo intelligantur, aliquid ad propoſitum duplicis ſpeciei.

Luc. 10.

Matth. 18.

Matth. 23.

Ulterius magiſter proponens inducit auctoritates, ad probandum quod ille textus Joannis VI. *Niſi manducaveritis*, intelligatur de manducatione ſacramentali & bibitione, & non de ſola ſpirituali. Et primo ad gloſſam duplicem ordinariam dicendum, quod dato quod illa auctoritas intelligatur de ſacramentali manducatione, non tamen ex dicto textu habetur neceſſitas duplicis ſpeciei, nec ex ipſis gloſſis; immo ex dictis gloſſis habetur manifeſte ſufficientia unius ſpeciei & comeſtionis. Nam in nulla fit mentio de bibitione vini, ſed de ſola comeſtione. Et ulterius utraque gloſſa exponit de comeſtione altaris: & per conſequens gloſſa trahit hunc textum ad ſacerdotes, qui ſoli conficiunt, & comedunt in altari. Et ſic intelligendo hunc textum ſive ſpiritualiter, ut Auguſtinus & alii doctores antiqui, ſive de ſacramentali comeſtione altaris, bene dicunt: ergo, per locum a contrario ſenſu, omnes adverſarii, dicendo illam litteram non eſſe exponendam de ſpirituali vel ſacramentali manducatione altaris, ſed eam debere trahi ad communionem laicam utriuſque ſpeciei, decipiuntur, & male dicunt.

Deinde adducit auctoritatem Remigii multam & ſatis longam ſuper eodem verbo, *Niſi manducaveritis*, &c. in qua tota auctoritate, & in omnibus per proponentem ex ea elicitis, non reperio nec video aliquid, in quo poſſit vel valeat ſuum fundare intentum, quoad præceptum communionis ſub utraque ſpecie. Deinde quoad auctoritatem communionis, plus facit contra eum dicta auctoritas, quam contra tenentes oppoſitum. Nam cum dicit: Ad hanc ſpiritualem alimoniam, ad hoc myſticum epulum & divinum nos Dominus invitat, *&c.* manifeſte declarat ſe loqui de ſpirituali manducatione, quod manifeſtius declaratur, cum conſequenter dicit in §. Nam vero: Subſequenter exponit quomodo id fiat, & quid ſit manducare carnem ejus, & ſanguinem bibere. *Qui manducat*, inquit, *meam carnem, & ſanguinem meum bibit, in me manet, & ego in illo:* hoc profecto eſt hanc eſcam manducare, & hunc potum bibere, manere in Chriſto, & Chriſtum in ſe habere manentem, *&c.* Ubi hic doctor ſanctus Remigius conformiter ad Auguſtinum exponit quidditative & eſſentialiter quid ſit manducare carnem ejus, & ſanguinem bibere: & reſpondet: *Qui manducat*, inquit, *meam carnem*, &c. ubi expreſſe declarat, quod manducare & bibere in hoc loco ſumitur pro manere in Chriſto, & e converſo Chriſtum in ſe manentem habere.

Ad eumdem ſenſum, totum reſiduum illius auctoritatis tendit, ſcilicet de ſpirituali manducatione. Nec obſtat de exemplis quæ inducit de comeſtione ſacramentali, ut expoſitum eſt in dictis Auguſtini. Loquens enim Auguſtinus & Remigius abbreviatione ejuſdem de vero ſenſu, quem Chriſtus intendit de his verbis, ſcilicet, de ſpirituali manducatione, adducunt ſermones de ſacramentali manducatione, ſicut cum adducitur figura ad figuratum, & ſacramentum ad id quod ſignificat & figurat. Sicut ſi loqueremur de Paſſione Chriſti, adduceremus figuras veteris teſtamenti, quæ Chriſti Paſſionem præfigurabant; utique non omnia quæ dicerentur de ipſa paſſione Chriſti in ſe, & quæ dicerentur de figuris illis, ad idem referrentur: quia ſemper aliud eſt figura, aliud figuratum.

Similiter ſi loqueremur de Corpore Chriſti vero in hoc ſacramento, & adduceremus materiam ſacramenti, ut puta panis & vini, utique non quidquid diceretur de vero Corpore

Digitized by Google

Anno Christi 1433.

Chriſti, hoc intelligeretur de ſpeciebus, nec e converſo: ita eſt proprie in propoſito. Cum enim hoc ſacramentum altaris, quantum ad ſpecies ſuas, & quantum ad primam rem contentam, quæ eſt vera caro Chriſti, & verus ſanguis ejus, ſit ſacramentum Corporis Chriſti myſtici, ut patet omnibus materiam hujus ſacramenti intelligentibus: ſi ſacerdotes loquentes de Corpore Chriſti myſtico & ſpirituali, & carne ejus myſtica, adducant materiam hujus ſacramenti, ſive quoad ſpecies, ſive quoad ipſam primam rem ejuſdem, ſicut ſigni ad ſignatum, & ſacramenti ad id cujus eſt ſacramentum; non eſt dicendum quod idem ſit, & quod ad idem referantur omnia quæ dicuntur, tamquam idem eſſet ſignum & ſignatum, res & ſacramentum. Et hæc eſt profecto, ſalvo judicio meliori, vera intentio Auguſtini & Remigii & multorum aliorum doctorum, dictum capitulum Joannis exponentium: qui exponentes de ſpirituali corpore Chriſti myſtico, & de manducatione, adducunt materiam ſacramenti altaris, tamquam ſigni ad ſignatum, & ſacramentum ad id quod ſignificat & figurat.

Ulterius dato quod Remigius loqueretur in illa parte, Ad hanc ſpiritualem alimoniam, de ſacramento altaris, adhuc ex ipſis verbis ſuis declaratur, quod non neceſſitatem ſumendæ hujus alimoniæ nobis inducit. Per hoc enim cum dicit, Tamquam, cum ſit adverbium ſimilitudinis, utique ſimilitudinariam, non perfectam neceſſitatem expreſſit, per quod dat intelligi quamdam magnam & vehementem utilitatem, non præcepti innuit neceſſitatem. Ulterius patet per aliud, per illud ſcilicet quod ſequitur, quod dictus ſanctus Remigius non acceperit in verbis prædictis ſtricte neceſſitatem. Nam infra dicit, quod ipſe Dominus myſterium ſui corporis & ſanguinis quotidie a fidelibus per ſacerdotum miniſterium fieri mandavit rationabili ſacramento: quod utique, proprie accipiendo mandatum & præceptum, nullo modo ſtare poteſt in veritate: quia omnino catholicæ veritati, ſanctorumque patrum traditionibus, & ſententiis eſſet contrarium & adverſum, qui nullo modo dicunt obligari univerſam fidelium congregationem ad hujus venerabilis ſacramenti quotidianam ſumptionem.

Cap. 13. De eccleſiaſticis dogmatibus, cap. 53.

Unde Auguſtinus, & habetur de conſecratione, diſtinctione ſecunda; Quotidie euchariſtiam ſumere nec laudo, nec vitupero, &c. Dicendum igitur, quod Remigius in dicta auctoritate verbum mandati large accepit, non pro præcepto proprie, ſed exhortatione, quia qui taliter poſſet diſponere vitam ſuam, ut omnino caveret a peccatis mortalibus, & ex ſumptione quotidiana hujus ſacramenti ſentiret ſe in devotione ac fervore proficere, valde neceſſarium eſſet & utile ſic animæ diſpoſitæ frequenter & quotidie ad hoc ſacramentum accedere. Sicut igitur hoc verbum, Mandavit, proprie non poteſt determinare illud quod dicitur, Quotidie, ſic minus determinat illam neceſſitatem. Ex omnibus tamen prædictis hoc indubie habetur & manifeſte, quod dicta auctoritas Remigii in nullo deſervit ſibi ad communionem laicam ſub utraque ſpecie.

Ad auctoritates Auguſtini, (quas conſequenter inducit, quæ videntur eidemmet doctori contrariari; qui, ut dictum eſt, ſole clarius & luce meridiana, in multis locis declaravit evangelium Joannis debere intelligi de ſpirituali manducatione:) non eſſet difficile reſpondere, eumdem doctorem ad concordiam revocando ex libris ejuſdem, ex quibus dictæ auctoritates aſſumuntur. Nihilo minus quia tempore coarctor, dico quod nulla prædictarum auctoritatum, dato quod omnes intelligerentur de ſacramentali ſumptione, probat propoſitum de duplici ſpecie, in communione laicali. Et ſunt auctoritates Auguſtini, prima [a] in libro de meritis & remiſſione peccatorum. Secunda [b] contra Creſconium grammaticum. Tertia in lectionibus Dominicæ primæ in Adventu Domini. Quarta [c] libro primo de baptiſmo parvulorum, ut ipſe allegat eam, quæ incipit, Auferatur ergo dubitatio, &c. quæ tamen ponitur in libro de meritis & remiſſione peccatorum, niſi velit unum & eumdem librum prædicto duplici titulo inſignire. Quinta Pſalmo xcviii. ſuper illo verbo, *Adorate ſcabellum pedum ejus*. Veruntamen ut detur occaſio volenti dictas auctoritates Auguſtini intelligere in quo ſenſu ab eo prolatæ ſunt, ſubjungo auctoritatem ſuam, quæ habetur tranſſumptive de conſecratione diſtinct. 4. capite, Nulli dubitandum & ambigendum eſt. Ubi ita dicit: Nulli ambigendum eſt, tum corporis & ſanguinis Domini unumquemque fidelium participem fieri, quando membrum Chriſti in baptiſmo efficitur, nec alienari ab illius panis calicisque conſortio, etiamſi antequam panem illum edat & calicem bibat, de hoc ſæculo, in unitate corporis conſtitutus, abſcedat: quia illius ſacramenti beneficio non privatur, quando in ipſo hoc quod illud ſacramentum ſignificat, invenitur. In illo enim ſacramento corpus & ſanguinem ſuum in nobis commendavit, quod & fecit nos ipſos, nam & nos Corpus Chriſti facti ſumus. Hæc Auguſtinus.

a Lib. 1. cap. 20.
b Lib. 1. cap. 25
c Cap. 4.
Cap. 13.

Et iterum idem ad Bonifacium ita ſcribit: & habetur eadem diſtinctione 4. capite, In eccleſia, ubi dicit: Non cogiteris vitam habere non poſſe parvulos qui fuerint expertes corporis & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti, dicente Domino: *Niſi manducaveritis carnem*, &c. Manifeſtum eſt enim tunc unumquemque corporis & ſanguinis Domini participem fieri, quando in baptiſmo membrum Chriſti efficitur. Hæc Auguſtinus.

Anno Christi 1433.
De conſecr. diſt. 2. cap. 42 Commendavit.
Cap. 110.
Joan. 6.
Cap. 4.

Ex his auctoritatibus & ultima reſolutione quam facit idem doctor dictorum ſuorum libro tertio de meritis & remiſſione peccatorum, ſive de baptiſmo parvulorum, ſtudioſus lector & pius dictum excellentiſſimum doctorem non contrarium nec ſibi ipſi diſſonum, ſed maxime uniformem & concordem in ſuis dictis & ſententiis clare percipiet & intelliget.

Similiter dicendum eſt ad auctoritates Origenis & Chryſoſtomi, quia ex ipſis nihil concluditur ad auctoritatem communionis ſub utraque ſpecie, cum nullam mentionem faciant de ſpecie vini, ſed ſolum de carne & ſanguine: quæ ita integris, plene, & perfecte ſumuntur a fidelibus ſub una ſpecie, ſicut ſi ſumerentur ſub duplici. Similiter dicendum eſt ad auctoritatem Innocentii, quia nihil facit ad propoſitum de præcepto aut neceſſitate communionis ſub utraque ſpecie. Eodem modo ad dominum Armachanum dicendum eſt, quod nihil confert ſua auctoritas ad communionem utriuſque ſpeciei: immo quantum poteſt concipi ex verbis ejuſdem dicti textus Joannis vi. *Niſi manducaveritis*, &c. non intelligitur de manducatione ſacramentali quantum ad intentionem ſuam. Dicit enim: Si quis vero dictum Salvatoris omnino velit accipere de manducatione & bibitione ſacramentali, tunc intelligendum eſt de modificatione, &c. ubi expreſſe & manifeſte declarat ſe loqui non ex ſua intentione cum dicit: Si quis vero, &c.

Ad auctoritatem vero Euſebii dicendum, quod Euſebius loquitur de conſecratione qua Chriſtus in cœna vinum in ſanguinem commutavit, & quotidie commutat in altari: quod manifeſte oſtenditur ex verbis ejus, dum dicit: Advertes quam evidenter conſtat vini creaturam Chriſti ſanguinem nuncupandam. Quod utique non fit niſi in altari, ubi prius eſt vini creatura, & deinde Chriſti ſanguis poſt conſecrationem nuncupatur: poſt quam conſecrationem nullo modo ſanguis Chriſti eſt vini creatura. Et ad hunc ſenſum per quamdam adaptationem ad ſacramentum altaris inducit auctoritatem: *Niſi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. Et præterea dictus doctor nullam mentionem facit in prædictis verbis de communione laica, aut de præcepto ſive de neceſſitate illa de qua hic loquimur, nec etiam de quacumque alia. Et hæc ſint dicta ad ſecundam partem ſuæ propoſitionis, ad laudem & gloriam omnipotentis Dei.

Euſeb. in homil. de corpore & ſanguine Chriſti.

Ulterius proſequendo tertiam partem ſuæ poſitionis proponens ita dicit: Cum autem plurimi adverſatiorum diviniſſimæ communioni ſub utraque ſpecie ad laicos propter tot teſtimonia & ſanctorum auctoritates reſiſtere non valentes, ipſam communionem benedictæ euchariſtiæ ſub utraque ſpecie ad laicos fideles concedunt, quantum in ſe eſt: & de ſe eſſe licitam & catholicam, quia a Chriſto inſtituta, & ab Apoſtolis & eccleſia primitiva prædicata, & hæc eorum confeſſio patet per eorum plurima ſcripta: ſed in hoc latibulum omnes confugiunt, dicentes, quod ipſa communio utriuſque ſpeciei non ſit de præcepto. Hæc proponens. Ad hoc dico, non propter auctoritates & rationes quas adverſarii adducunt, quia nullæ ſunt, ſed propter veritatem in ſe, quod communio hujus ſacramenti ſecundum ſe conſiderata, eſt licita & catholica, & digne ſumentibus ac devote multum utilis ac neceſſaria: ſed quod fiat ſub una vel ſub duplici ſpecie, eſt indifferens ad meritum vel demeritum, niſi pro quanto eccleſiæ conſuetudo aut ſtatutum determinat ad unam vel ad duplicem ſpeciem. Nam Chriſtus inſtituit ſacramenta, ſed modum eadem diſpenſandi reliquit eccleſiæ, ut tenent omnes doctores concorditer.

Quando igitur conſuetudo eccleſiæ habebat duplicem ſpeciem, tunc nulli licebat communicare ſub una ſpecie in locis in quibus hujuſmodi conſuetudo ſervabatur: & ſimiliter oppoſita conſuetudine in eccleſia ex rationabilibus cauſis invaleſcente, & maxime ſtatuto & præcepto univerſalis eccleſiæ confirmata, nulli licet non conficienti communicare ſub utraque ſpecie: unde nullo modo concedimus ipſam communionem ſub utraque ſpecie eſſe licitam & catholicam quoad laicos, licet ſic Chriſtus fecerit & Apoſtolis tradiderit, & Apoſtolus in primitiva eccleſia Corinthiis ſic facere permiſerit, ſtante ſtatuto eccleſiæ in oppoſitum. Nec confugimus in latibulum, qui eſt locus hæreticorum, dicentes, quod ipſa communio ſub utraque ſpecie non ſit de præcepto: immo manemus in ipſa veritate catholica, ſicut in civitate ſupra montem poſita, quæ omnibus ſole clarius eluceſcit.

Ad auctoritates igitur evangeliſtarum, videlicet Matth. xxvi. Marci xiv. & Lucæ xxii. dico, quod ſtant narrative, quæ

Digitized by Google

Anno Christi 1433.

evangeliſtæ narrant modum quem Chriſtus tenuit in confectione hujus ſacramenti: & verbum hoc, *facite*, quod innuit præceptum, ſi præceptive teneatur, refertur ad Apoſtolos, quos per illa verba os ſacerdotes ordinavit, & ad ipſorum ſucceſſores tantum; alioquin omnes viri & mulieres eſſent ſacerdotes, & poſſent hoc conficere ſacramentum. Quod nullus ſanæ mentis dixerit.

Ad gloſſam autem quæ dicit, Et aliis dare: dicendum quod gloſſa non dicit, quod Chriſtus præcepit Apoſtolis aliis dare. Dato enim, quod non concedetur pro præſenti, quod Chriſtus præcepiſſet diſcipulis dare aliis hoc ſacramentum; non tamen præcepit ſic dare: quapropter notanter gloſſa non expreſſit ſic, vel taliter, vel hoc modo aliis dare.

Ad canticum eccleſiæ, Dedit fragilibus, *&c.* dicendum quod Chriſtus ſacrificium iſtud & inſtituit, & commiſit ipſum celebrandum ſolum preſbyteris, quibus ſic congruit ſumere, non tamen ſic dare ceteris: quapropter notanter dicit: Quibus ſic congruit ut ſumant & dent ceteris. Et quod iſta ſit intentio illius cantici, patet tam ex ſummo Pontifice, quam ex compoſitore officii, quam ex ipſa eccleſia cantante dictum canticum. Nam tempore Urbani, & doctoris ſancti qui officium Corporis Chriſti, & prædictum canticum compoſuit, per totam eccleſiam univerſaliter erat unius ſpeciei conſuetudo, ut patet ex doctrina ejuſdem doctoris.

Ad Nicolaum de Lyra dicendum, quod ſecundum opinionem verum dicit, quod per illa verba, *hoc facite*, injungitur eccleſiæ hujus ſacramenti uſus: ſed non habetur ex hoc quod injungatur laicali populo uſus communionis ſub utraque ſpecie. Ulterius ad auctoritatem Damaſceni cum dixit: „Dixit Dominus Jeſus: *Hoc eſt corpus meum*, &: *hoc eſt ſanguis meus*, &: *hoc facite in meam commemorationem*, omnipotenti ejus præcepto, donec veniat, efficitur. Dicendum eſt quod ibi præceptum Damaſceni non intendit referre ad Apoſtolos, quaſi ipſis ſit præceptum, ut ſic miniſtrent aliis; ſed refert ad naturam panis ſcilicet, & vini conſecrandam, ut obediat præcepto omnipotentis Dei ſive Chriſti, dum videlicet ad verba prolata ſacerdotis, panis & vini ſubſtantia in corpus & ſanguinem Chriſti divina & omnipotenti virtute convertitur. Eſt igitur ſenſus, *hoc facite*, id eſt, conficite, & conſecrate tranſmutando naturæ ſubſtantiam in corpus Chriſti & ſanguinem, non utique virtute veſtra, ſed omnipotenti ejus præcepto: quo ſcilicet non ſolum ea quæ ſunt, poſſunt converti in alia, ſed etiam ea quæ ſunt, poſſunt in nihilum redigi, & ea quæ non ſunt, ad eſſe produci: ſecundum quod dicitur in Pſalmo: *Ipſe dixit & facta ſunt, ipſe mandavit & creata ſunt.* Si enim Damaſcenus voluit referre id præceptum ad Apoſtolos, ut ſic deberent facere donec veniat, ſuffeciſſet ſibi ſimpliciter dicere: Hoc facite præcepto ejus, ſine additione, Omnipotenti: quia ad mandatum obligatorium faciendum non exigitur omnipotentia, cum & prælati & puri homines poſſint obligatorie præcipere, in quibus non eſt omnipotentia, quæ utique ad naturalem tranſſubſtantiationem ſubitam & inſtantaneam de neceſſitate requiritur.

Ad Damaſcenum lib. 4. c. 14.

Pſalm. 148.

Et ad hunc eumdem ſenſum propter loquitur Paſchaſius in ſequenti allegatione, cum dicit: Crede, o fili, quia ita eſt quomodo ipſe dixit, & dubitare factum non potes: ipſe mandavit & creatum eſt, præceptum poſuit dicens: *In meam commemorationem hoc facite.* Nam tota intentio Paſchaſii in hoc loco eſt, inducere fidem tranſſubſtantiationis panis & vini in veram carnem Chriſti & in verum ſanguinem ejuſdem: ad quam tranſſubſtantiationem credendam ipſe hortatur quemlibet fidelem: quod ex verbis ejus patet, & ex perſuaſionibus, cum dicit: Crede o fili, *&c.* & ibi punctus faciendus eſt, Præceptum poſuit: & poſtmodum ſequendum eſt, *in meam commemorationem facite.* Quidquid tamen ſit, ſive Paſchaſius, ſive Damaſcenus, ſive Nicolaus de Lyra, & quicumque alii dicant, quod illa verba, *hoc facite in meam commemorationem*, dicta fuerunt a Chriſto Apoſtolis præceptive, & in perſona ipſorum ceteris ſacerdotibus, & per conſequens eccleſiæ, in cujus perſona ſacerdotes ut miniſtri tenentur hoc ſacramentum celebrare, conficere, & paſſionem Chriſti ſub utraque ſpecie repræſentare in conſpectu & præſentia fidelium, concedo: nec tamen aliquid ſequitur pro communione ſub utraque ſpecie.

Paſchaſius de corpore & ſanguine Domini, cap. 15.

Ad illud igitur quod refert proponens, quod per illa verba, *hoc facite*, intellexit non ſolum confectionem, ſed manducationem & bibitionem ſacramentalem, & quod illa verba dixit præceptive, dicendum quod præceptum illud, ſi tamen præceptive teneatur, extendit ſe ſimul ad confectionem & ad manducationem & bibitionem, quoad ipſum conficientem: quia ſacerdos conficiens tenetur ſicut conficere, ſic & utrumque diſtincte, ſeorſum & ſeparatim ſumere: unde non ſequitur, quod per illa verba Dominus præcipiat ſolam manducationem & bibitionem ſacramentalem, ſecundum quod reſpicit univerſaliter omnes, ſed ſolum prout manducatio & bibitio ſunt conjunctæ conſecrationi, ſcilicet in ipſo ſanctificante.

A Ad auctoritatem ſancti Thomæ dictum eſt in præcedentibus, quod in dictis verbis dictus doctor intendit fundare præceptum implicite ſacramenti ſecundum ſe conſiderati, ſed non ſub utraque ſpecie, quam in ſequenti articulo dicit non eſſe de neceſſitate, neque de præcepto. Etenim, ſecundum quod fuit in præcedentibus aliqualiter apertum, in hoc ſacramento duo ſunt attendenda: vel ea quæ ſunt eſſentialia, vel ea quæ ſunt accidentalia. Quantum ergo ad eſſentialia, quæ ſunt forma, materia, intentio & ordo, Chriſtus dedit præceptum, quod utique invariabile ac immutabile eſt: ſed non quantum ad accidentalia, cujuſmodi ſunt, tempus, conditio materiæ, modus ſumendi, ritus conficiendi, & hujuſmodi, quæ Chriſtus dimiſit in poteſtate eccleſiæ, ut circa ipſa ordinaret, prout ei Spiritus ſanctus rector ejuſdem inſpiraret. Unde ſicut in poteſtate eccleſiæ fuit ſtatuere, ut non niſi a jejunis hoc ſacramentum conficeretur, & etiam niſi in certis caſibus ſumeretur, cum tamen Chriſtus poſt cœnam ipſum confeceB rit & diſcipulis dederit ad ſumendum. Et ſicut in poteſtate fuit eccleſiæ per aliquod tempus in fermentato conficere, licet Chriſtus in azymo confecerit: ſic eodem & pari modo fuit & eſt in poteſtate eccleſiæ propter aliquas cauſas neceſſarias & rationes, mutare modum communicandi laicos, ut videlicet ſub una & non ſub duabus ſpeciebus, quemadmodum Chriſtus tradidit communionem. Nec videtur ratio quare potius illa quam hunc modum mutare potuerit, cum iſte modus ita ſe habeat per accidens, ſicut & illa. Et hæc diſtinctio expreſſe innuitur in præcepto Chriſti, cum ait: *Hoc facite*, non autem dixit, Sic, vel hoc modo facite. *Hoc*, enim ad ſubſtantiam refertur, non ad modum.

Supra in expoſitione horum verborum, Niſi manducaveritis, &c.

Sed contra arguit proponens, quia ipſe Chriſtus ad utrumque addit præceptum, *hoc facite*, ut recitat Apoſtolus: dicendum quod materia in hoc ſacramento poteſt duobus modis conſiderari: uno modo reſpectu rei contentæ, cujuſmodi eſt verum Corpus Chriſti, & verus ſanguis ejus. Alio C modo reſpectu rei ſignificatæ, cujuſmodi eſt Paſſio Chriſti, refectio ſpiritualis, unitio corporis & animæ, & cetera, ſi qua ſunt quæ in hoc ſacramento repræſentantur. Ratione primi, panis & vinum cadunt ſub præcepto disjunctive, quia vel utrumque vel alterum ipſorum ſufficit; cum ſub utraque, & ſub altera ipſarum, verus & integer Chriſtus contineatur, ut fuit declaratum in ſuperioribus ſatis diffuſe. Ratione vero ſecundi, cadit utrumque copulative ſub præceptum, quia paſſio Chriſti non poteſt perfecte repræſentari ſub altera ipſorum, & hoc ipſius Chriſti verbis expreſſe comprehenditur. Non enim ait ſimpliciter, *hoc facite*, ſed addit, *in meam commemorationem.* Si enim dixiſſet tantummodo, *hoc facite*, planum eſſet quod altera ſpecies ſufficeret: quia vero addit, *in meam commemorationem*, utraque neceſſaria eſt: unde & Paulus utrumque complexus eſt copulative in hujuſmodi commemorationem facienda dicens: *Quotieſcumque enim manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat*: ideo etiam ad utrumque appoſuit D præceptum, ut utrumque ſimul oſtenderet fore neceſſarium ad hujuſmodi Dominicæ mortis repræſentationem: ſi enim ad unam ſolum appoſuiſſet, videretur quod ſola ſpecies ſufficeret ad repræſentationem: unde Apoſtolus eſt declarativus Lucæ evangeliſtæ in hac parte, & Lucas aliorum evangeliſtarum, qui non fecerunt mentionem de hujuſmodi præcepto. Quia vero hujuſmodi commemoratio Dominicæ Paſſionis tantummodo conficientibus ſive ſacerdotibus præcepta eſt, ut ex ſuperioribus patet, cum ait, *facite*, quod idem eſt quod conficite vel ſacrificate: ideirco ſufficit quod ſoli ſacerdotes in eccleſia coram populo conficientes & ſacrificantes hujuſmodi repræſentent Paſſionem ſignis exterioribus, ſpeciebus ſcilicet panis & vini, non autem quod ſic ceteris miniſtrent. Et licet ſi non ſacrificantes ſumerent ſub utraque ſpecie, ſicut antiquitus Corinthii faciebant, & modo faciunt Græci ſimiliter, & repræſentarent mortem Domini, ſicut & ſacrificanE tes, non tamen eodem modo: quia ſacrificantes, ex præcepto, hi vero ſine præcepto: & ulterius expreſſius ſignificantes, quia non ſolum in ſumptione ſub utraque ſpecie, ſed principalius in confectione, & in elevatione, & ceteris ſignis & ritibus, Chriſti Paſſio repræſentatur, quam in ſola ſumptione.

Ad auctoritatem Cypriani quæ hic ponitur, & ad ceteras quæ infra ponuntur, primo dicendum eſt, quod non omnia opuſcula neque dicta ejuſdem ſancti martyris ab eccleſia acceptantur. Ipſe enim cum octoginta epiſcopis in quadam ſynodo provinciali, ſub eodem Cypriano in civitate Carthaginenſi celebrata, dixit, hæreticos & ſchiſmaticos non poſſe baptizare, & quod baptiſmus ab hæreticis collatus eſſet lavacrum diaboli: in quo tamen ipſe non tenetur, eo quod eccleſia oppoſitum determinat, ut habetur ını. diſtinctione, Sed ſciendum, & in quarto ſententiarum diſtinctione vi. contra quem in hac materia egregius doctor Auguſtinus edidit librum, quem de unico baptiſmo nominavit: de quo martyre idem

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1433.

Auguſtinus dicit : Ego viſa ſanctitate Cypriani, eidem adhæſiſſem, niſi me Romana ſynodus retraxiſſet. Et ſubdit : Ego dicta Cypriani non approbo, cujus martyrium veneror, cujus ingenium laudo, quia nec eccleſia approbavit : ubi male ſenſit, hoc purgatum eſt igne paſſionis. Hæc Auguſtinus. Ubi bene attendendum eſt excellentiſſimi doctoris Auguſtini exemplum & documentum, & perpetuo memoria retinendum. Libenter ſiquidem, tum propter ſanctitatem, tum propter excellentiam ingenii, ſecutus fuiſſet opinionem hujus ſancti & glorioſiſſimi martyris Cypriani, quod tamen non fecit, propter Romanam ſynodum, quæ oppoſitum illius determinaverat : nec auſus fuit dicta Cypriani approbare, quæ non approbaverat eccleſia. Si tantus doctor & tam excellentiſſimi ingenii ac ſanctiſſimæ vitæ, Auguſtinus ſcilicet, non fuit auſus ſequi tam ſanctiſſimum & profundiſſimum martyrem, ſtante in oppoſitum determinatione eccleſiæ ; quid faciemus nos miſeri homunculi, qui vix ſcimus alphabetum componendo balbutire, non dico profunda ſcripturarum indagare ? Numquid prudentiæ meæ inſiſtendo, erecta ſcilicet cervice, hujus hominis quantumcumque ſancti & excellentis ingenii ſententiam aut ſenſum noſtrum præponemur & anteferemus ſententiæ & determinationi catholicæ eccleſiæ ? Abſit hoc a nobis, & a cordibus cunctorum Chriſti fidelium.

Prædicta ideireo præmiſi de dicto martyre, non quod velim ipſum in hac materia noſtra negare, ſed ut appareat quia non in omnibus ejus doctrina eſt ſequenda. Dicendum igitur, quod nec in iſta auctoritate, nec in omnibus aliis ſequentibus, quoquo modo prædictus martyr, nec implicite vel explicite ponit aut dicit, communionem utriuſque ſpeciei, quoad laicos, eſſe de præcepto Chriſti, aut de mandato ejus. Deinde in hac auctoritate loquitur de ſacerdotibus & celebrantibus, quibus Dominus præcepit facere in commemorationem ſuæ mortis. Quod patet, quia loquitur in propria perſona, qui erat epiſcopus, & etiam loquebatur & ſcribebat epiſcopis, quibus utique præceptum fuit ut facerent in commemorationem mortis Domini : unde dicit, quod ſic a Domino præcipitur, ut quotieſcumque biberimus, in commemorationem Domini hoc faciamus. Hanc autem reprehenſionem faciebat prædictus martyr aliis epiſcopis : non occaſione unius vel duplicis ſpeciei, quoad populum laicalem ; ſed in primitiva eccleſia multi ſacerdotes multipliciter aberrabant tam circa celebrationem hujus ſacramenti, quam circa diſpenſationem ejuſdem ad populum. Nam aliqui hoſtiam ſanguine intinctam populo porrigebant, alii uvas vino apponebant, & vinum preſbyteri ſumebant, uvas vero dabant communicantibus laicis, & pro infirmis in ſacrario reponebant : alii vero pannum lineum muſto tinctum per totum annum ſervabant, & in tempore ſacrificii aqua partem ejus lavantes, lotiam illam miniſtrabant. Alii lac dabant pro ſanguine, ut patet de conſecratione diſtinctione II. Didicimus. Et capitulo, Cum omne crimen. Illa igitur advertens, & multa alia hic ſanctus martyr fieri præter modum a Chriſto traditum in miniſtratione & oblatione hujus ſacri myſterii, zelo accenſus præſertim epiſcopos reprehendit, tamquam eos ad quos pertinebat alios corrigere & ad viam reducere veritatis : & hæc eſt totalis & vera intentio prædicti martyris, tam in præſenti auctoritate, quam in omnibus ſequentibus, prout declarabitur loco ſuo : & per dicta patet, quod ea quæ infert proponens, omnino falſa ſunt, quia non ſequuntur ex intentione dicti doctoris.

Epiſt. 63. editionis Pamelii, antiquæ autem lib. 2. epiſt. 3.

Cap. 6.

Ulterius ad auctoritatem Joannis VI. *Niſi manducaveritis*, cum Nicolao de Lyra dicendum, dato quod eſſet præceptum de ſacramentali ſumptione, nullo modo tamen præceptum eſt, de utraque ſpecie, ut dictum eſt, & clare oſtenſum etiam ſecundum intentionem Nicolai de Lyra : qui ponit ibidem, ut alias allegatum eſt, verba in hunc modum : Non eſt intelligendum quod ſcilicet hoc ſacramentum ſub utraque ſpecie fidelibus ſit exhibendum, ſed tantum hoc modo a ſacerdotibus eſt ſumendum. Licet enim in primitiva eccleſia populus ſub utraque ſpecie communicaret, tamen poſtea *provide ordinatum, ut non communicet ſub ſpecie vini propter periculum effuſionis.

**Forte, provide.*

Item ad ſanctum Thomam quem inducit in quæſtionibus ſuper IV. ſimiliter dicendum, quod nihil concludit de utraque ſpecie. Similiter gloſſa interlinearis nullam mentionem facit de ſpecie vini. Item inducit ſanctum Thomam ſermone XX. & ejus auctoritatem recitat per longum ſpatium : in qua auctoritate ſanctus doctor nec in verbis nec in ſententia nec in quocumque ſigno explicite vel implicite facit mentionem de communione laica utriuſque ſpeciei, nec in tota illa auctoritate facit mentionem de vino aut de ſecunda ſpecie. Et quantum ad auctoritatem Joannis VI. *Niſi manducaveritis*, &c. ſæpius repetitum eſt, quod ſi intelligitur de ſacramentali, ſolum cadit præceptum ad carnem & ſanguinem, & non ad ſpecies ſacramentales. Quapropter correlaria quæ infert, pro quanto aliquid infert pro utraque ſpecie, falſe & male infert ; quia in toto proceſſu ille doctor non fecit mentionem de utraque ſpecie, ſed ſolum de corpore & ſanguine Chriſti alicubi, alicubi vero ſine determinatione de ſacramento. Quare ex dicta auctoritate nihil concludit quoad utramque ſpeciem.

De ſacramento altaris cap. 20.

Ulterius inducit eumdem doctorem in eodem ſermone, quod ſpiritualis ſimul & ſacramentalis manducatio corporis & ſanguinis Chriſti eſt utilior & ſalubrior ſola manducatione ſpirituali, quod utique concedo, ceteris paribus : tamen hoc nihil facit ad utramque ſpeciem.

Item ad Paſchaſium, quem inducit in tractatu ſuo de Corpore Chriſti, dicendum primo, quod dictus doctor nullam facit mentionem de præcepto aut de neceſſitate. Deinde ipſe loquitur in perſona laicorum de ſola manducatione, cum dicit : Et comedimus ; & de modo quo ſacerdotes conficiunt dictum ſacramentum, ſcilicet in pane Corporis Chriſti, & potu ſanguinis, quæ de agro corporis nobis quotidie per officium ſacerdotum mateſcunt. Et ad hoc inducit figuram benedictionis frumenti & vini. Quare nihil dicta auctoritas valet ad propoſitum. In ſequenti particula ſolum loquitur de carne Chriſti & ejus ſanguine, & nullam facit mentionem de ſpeciebus : & ſic ſimiliter nihil concludit ad intentum utriuſque ſpeciei.

Paſchaſius de corpore & ſanguine Domini, cap. 21.

Ad Albertum Magnum dictum eſt ſuperius, quia loquitur ſolum de conficientibus & ſacerdotibus, & cum hoc de ſignificatione. Item ad beatum Bernardum quem inducit in ſermone ad Petrum de Corpore Chriſti, primo dicendum, quid iſte doctor ſenſerit de illa auctoritate, *Niſi manducaveritis*, &c. qui ſuper III. verſu Pſal. XC. dicit : Quid eſt autem manducare ejus carnem, & bibere ejus ſanguinem, niſi communicare paſſionibus ejus, & ejus converſationi quam geſſit in carne ? Unde & in hoc deſignat illud illibatum altaris ſacramentum, ubi Dominicum corpus accipimus, ut ſicut videtur illa panis forma in nos intrare, ſic noverimus per eam quam in terris habuit converſationem, ipſum intrare in nos, & habitare per fidem in cordibus noſtris. Hæc ille.

S. Bernardus in Pſal. Qui habitat, de tertio verſu.

Item eidem * Bernardus in epiſtola ad fratres de Monte Dei ita dicit : Sicut enim quicumque habet ſenſus Chriſti, quantum Chriſtianæ pietati expediat, quantum ſervum Dei, ſervum redemptionis Chriſti deceat, & utile eis ſit, una ſaltem aliqua diei hora Paſſionis ipſius ac redemptionis attentius recolere beneficia, ad fruendum ſuaviter in conſcientia & recondendum fideliter in memoria, quod eſt ſpiritualiter manducare Corpus Chriſti, & bibere ejus ſanguinem in memoriam ejus, qui in ſe credentibus præcepit, dicens : *Hoc facite in meam commemorationem* : in quo etiam propter peccatum inobedientiæ, quam impium ſit hominem tantæ pietatis Dei eſſe immemorem, palam omnibus eſt : cum amici hominis abeuntis ſub quolibet ſigno commendatam memoriam nefas ſit oblivisci. Ex quibus verbis manifeſte patet quid prædictus doctor ſentiat de illa duplici auctoritate, videlicet, *Niſi manducaveritis*, & : *Hoc facite* : quia ambas interpretatur præceptive & ſpiritualiter.

** Guillelmus de ſancto Theodorico.*

Sed jam ad auctoritatem ſuam per adverſarium adductam dicendum eſt, videlicet quod Dominus noſter Jeſus Chriſtus eccleſiæ ſponſæ ſuæ & columbæ dulciſſimæ hoc dotalitium, ſcilicet corpus & ſanguinem ſuum, indulſit ſub ſacramento in ſuæ Paſſionis & mortis memoriam : & quidem quotidie frequentatur & fit in eccleſia per operationem & miniſterium ſacerdotum, pro omnibus fidelibus tam vivis quam defunctis. Non enim omnia quæ Chriſtus dimiſit eccleſiæ, eodem modo conveniunt ſingulis de eccleſia : alioquin cum Chriſtus dimiſit eccleſiæ ſacerdotium, ſequeretur quod omnes eſſent ſacerdotes, omnes prophetæ, omnes apoſtoli, omnes paſtores & doctores : quod patet falſum eſſe manifeſte, quia nec omnes ſunt ſacerdotes, nec omnes prophetæ, *&c.* & tamen omnia Chriſtus indulſit eccleſiæ ſuæ ſponſæ, ſecundum quod dicit Apoſtolus : *Quoſdam quidem dedit Apoſtolos*, &c. *in conſummationem ſanctorum, in opus miniſterii, in ædificationem Corporis Chriſti.* Similiter in corpore naturali oculus datus eſt non ſibi ſoli, ſed corpori ; nec tamen omnia membra ſunt oculus. Similiter Chriſtus hoc dotalitium, in quantum eſt memoriale ſuæ mortis, indulſit eccleſiæ in perſona ſacerdotum, ut non ſolum ſibi, ſed toti eccleſiæ deſervirent.

Epheſ. 4.

Ad iſtud autem quod dicit Bernardus : Idem fieri præcepit ; referendum eſt ad illud præceptum, quo Chriſtus præcepit Apoſtolis, dum eos in ſacerdotes ordinavit, dicens : *Hoc facite in meam commemorationem* ; ubi præcipit confectionem hujus ſacramenti in pane & vino, quod ad ſolos pertinet ſacerdotes. Quod quidem præceptum ſi univerſos fideles obligaret, ſequeretur quod omnes laici, mares & feminæ deberent & poſſent hoc ſacramentum conficere, quod omnino falſum eſt, abſurdum & erroneum. Item ad Durandum dicendum, quod nullam mentionem facit de duplici ſpecie : ſed tantummodo dicit quod ſacramentum hoc eſt de neceſſitate ſalutis, ratione præcepti Domini, & etiam eccleſiæ, ex quo non ſequitur quod utraque ſpecies ſit de præcepto.

In ſermone de Cœna Domini.

Ad Durandum lib. 4. diſt. 9. 1. 6.

ANNO CHRISTI 1433.

Item ad Armachanum primatem Hiberniæ dicendum, quod iſte expreſſe approbat ritum eccleſiæ Romanæ & conſuetudinem unius ſpeciei, vel ſaltem eam non reprobat: quod utique feciſſet, ſi credidiſſet eam fore illicitam: alioquin aſſimularetur cani muto non valenti latrare: & cum duo ſint officia ſapientis, videlicet meditari, & defendere veritatem, & falſitatem atque impium deteſtari, ſecundum illud: *Veritatem meditabitur guttur meum, & labia mea deteſtabuntur impium:* utique non fuiſſet doctor veritatis, ſi viſa impietate, non fuiſſet eam deteſtatus. Approbat igitur conſuetudinem eccleſiæ Romanæ ex quo narrat eam, & fulcit rationibus, nec eam reprehendit, ut decuiſſet doctorem catholicum, ut patet in fine auctoritatis ejus. Nam ita dicit: Eccleſia tamen Romana in uſu habet ſolum vinum calicis conferre poſt communionem Corporis Chriſti. Ecce narratum; Ne forte per negligentiam, quæ leviter poſſet contingere in miniſtrando in multitudine populi ſacramentum ſanguinis Chriſti fidelibus quibuſcumque, aliquid effunderetur de ipſo ſacramento; quale periculum non eſt in miniſtratione Corporis Chriſti fidelibus indiſtincte: & ideo populo ſacramentum ſanguinis non miniſtrat, quamvis fieri poſſet licite juxta ſcripturam canonicam. Hæc Armachanus. Ulterius ipſe idem in præcedentibus, non dicit quod utraque ſpecies ſit de neceſſitate, aut de præcepto Chriſti, ſed juxta legem ſive ſcripturam canonicam licite poſſit ſub utraque ſpecie miniſtrari, ſupple, non obſtante conſuetudine & ſtatuto eccleſiæ in oppoſitum.

Prov. 8.

Ulterius magiſter proponens inducit, quod multum accommodum eſſet in materia fidei, & aliis, conformari eccleſiæ primitivæ: & ad hoc inducit auctoritatem Bedæ in homilia infra octavam Aſcenſionis Domini, dicentis: Perfectum vitæ magiſterium eſt eccleſiæ primitivæ actus imitari. Ad idem inducit Apoſtolum, qui dicebat fideles debere imitari eos, & debere ſtare & tenere traditiones, quas didicerant ſive per ſermonem ſive per epiſtolam. Ad quod dicendum, quod ſi praxis Chriſti & exemplum non obligat ſub præcepto, multo minus praxis Apoſtolorum, aut primitivæ eccleſiæ. Nam praxis & exemplum Chriſti non obligat de neceſſitate ſalutis ad ipſum imitandum in omnibus ſuis actionibus & operationibus, quod patet inductive in ſingulis generibus operum Chriſti. Nam non tenemur de neceſſitate Chriſtum imitari in operibus ſupernaturalibus, ut puta in faciendis miraculis: ſimiliter nec in omnibus operibus moralibus, ut puta in his quæ pertinent ad perfectionem, niſi quis ſe ſponte voto proprio adſtrinxerit, ut eſt paupertas, caſtitas, obedientia & hujuſmodi: quæ ſi ratione exempli obligarent, utique omnes Chriſtiani ad prædicta obligarentur: & ſic omnes divites, in matrimonio conſtituti, eſſent in ſtatu damnationis, quod eſt omnino hæreticum. Similiter Chriſtus jejunavit quadraginta diebus & noctibus, non habuit propriam domum, ſponte permiſit ſe crucifigi, & multa alia pati, in quibus imitari non tenemur de neceſſitate. Alioquin omnes hæretici, ſicut ſunt eo quod hæretici, eſſent in ſtatu damnationis, qui in prædictis Chriſtum non ſequuntur. Similiter in ſacramentalibus & cærimonialibus, Chriſtus permiſit ſe circumcidi, octavo die in templo præſentari, Paſcha vetus celebravit, & ut ad noſtra veniamus, hoc ineffabile ſacramentum, de quo eſt ſermo in præſenti, ipſe Dominus in cœna confecit, & poſt alios cibos ipſum tradidit edendum diſcipulis: in quibus omnibus eccleſia nec imitatur Chriſtum, nec tenetur imitari, immo tenetur non imitari. Et pari ratione non tenetur nec obligatur ex ratione praxis vel exempli imitari Chriſtum in communione ſub utraque ſpecie. Si igitur praxis Chriſti & exemplum non obligat ſub præcepto, multo minus praxis Apoſtolorum aut primitivæ eccleſiæ. Sive igitur in primitiva eccleſia fuit hic modus communicandi laicos ſub utraque ſpecie univerſalis in tota eccleſia, ſive partialis in aliquibus eccleſiis, ut communiter tenent omnes, quia non poteſt ſufficienter probari hunc modum fuiſſe univerſalem, nec aliquem Apoſtolorum dediſſe communionem ſub utraque ſpecie, excepto Apoſtolo, hoc Corinthiis permittente: non ſequitur tamen, quod etiam nunc ita debeat fieri aut obſervari, cum Chriſtus nullibi, ut declaratum eſt, ſic vel ſic fieri mandaverit aut præceperit.

2. Theſſ. 2.

Ad auctoritatem vero Bedæ dicendum primo, quod nullam facit mentionem de hoc ſacramento: demum quod ipſe loquitur de imitatione vitæ in moribus, nec neceſſitatem imponit, ſed invitat ad perfectionem; unde dicit: Perfectum vitæ magiſterium eſt eccleſiæ primitivæ actus imitari, non autem dicit, Neceſſarium vitæ magiſterium, &c. multa enim in primitiva eccleſia fiebant, ad quæ tamen moderna non obligatur ex præcepto. Et ut exemplariter dicatur, legitur quidem in Actis Apoſtolorum iv. cap. quod multitudinis credentium erat cor unum & anima una, neque quiſquam eorum quæ poſſidebat aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia: & quod afferebant pretia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apoſtolorum, dividebaturque ſingulis prout cuique opus erat: hoc quidem tunc fiebat, ſed tamen non ex præcepto neque de neceſſitate ſalutis, nec tenentur omnes fideles ad hujuſmodi communitatem. Paulus etiam circumcidit Timotheum, Actorum xvi. & Apoſtoli præceperunt quod Gentiles converſi ad fidem abſtinerent a ſanguine & ſuffocato, Actorum xv. quæ tamen ſine periculo omittimus, cum nullum ipſorum ſit de neceſſitate ſalutis. Similiter ſacerdotes tunc licite ducebant uxores, non autem tempore præſenti: & multa alia fiebant in primitiva eccleſia, quæ modo licite non fiunt: & ſic dicendum eſt de communione utriuſque ſpeciei, &c. Item in primitiva eccleſia quaſi omnibus indifferenter licitum erat baptizare, prædicare, & hujuſmodi. Unde Ambroſius ſuper epiſtolas ad Epheſios, *Et ipſe dedit quoſdam Apoſtolos*, ita dicit: Ut creſceret plebs & multiplicaretur, omnibus inter initia conceſſum eſt evangelizare & baptizare & ſcripturas in eccleſia explanare: at ubi omnia loca circumplexa eſt eccleſia, conventicula conſtituta ſunt, & rectores ac cetera officia in eccleſiis ordinata ſunt: quia ſi omnes eadem poſſent, irrationabile eſſet, & vulgaris res & viliſſima videretur. Hæc ille.

S. Ambroſius in c. 4. ad Epheſ.

Poſt prædicta magiſter proponens praxim dictæ eccleſiæ primitivæ volens diligenter confirmare & pertractare, inducit multa exempla, & primo exemplum Corinthiorum, apud quos viguit communio prætacti calicis, prout ex epiſtola Apoſtoli Pauli colligitur; ad quod dicendum, quod ſicut praxis Chriſti, qui ſub utraque confecit & tradidit diſcipulis, non obligat ex neceſſitate aut ex præcepto, ſic multo minus exemplum Corinthiorum & praxis eorumdem obligabit eccleſiam ad ſic vel ſic faciendum.

S. Dionyſius, cap. 3.

Ulterius inducit practicam & auctoritatem Dionyſii ſcribentis de eccleſiaſt. hierarchia, cap. de euchariſtia, Compertum. Ad quod dicendum quod prædictus ſanctus philoſophus & ſummus theologus fuit diſcipulus Pauli, & Græcus, & Athenienſis natione. Quia igitur in primitiva eccleſia Græci ab Apoſtolis ſuſceperunt conſuetudinem utriuſque ſpeciei, eam ſervatunt uſque ad præſentem diem: & ſic Dionyſius conſuetudinem Græcorum ſequens, loquitur in prædicta ſua auctoritate, & gloſſa ejuſdem, de prædicta communione utriuſque ſpeciei. In nulla tamen parte illius auctoritatis, nec in toto illo capitulo, immo nec in tota ſua doctrina, beatus Dionyſius dicit illam communionem eſſe neceſſariam vel de præcepto Chriſti: & per conſequens per ipſam nihil contra veritatem catholicam & eccleſiæ conſuetudinem concluditur. Vel dicendum ad dictam auctoritatem Dionyſii, ſicut dicit ſanctus Thomas in III. parte, quod ſicut ſacerdos offert unum calicem pro omni populo, & ideo calix populo non datur, [a] ſicut etiam ſacerdos ſacrificans unionem calicis quoad meritum & remiſſionem peccatorum omnibus qui adſunt de populo fide & devotione dividit & diſtribuit. Sicut enim pro omnibus orat & pro omnibus offert, immo & ipſi cum ipſo offerunt, ſicut enim ſacerdos ait pro omnibus orans, Et omnium circumſtantium, quorum tibi fides cognita eſt, & nota devotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc ſacrificium laudis, &c. Sic & ipſe ſumens in perſona omnium, omnes ſumunt cum ipſo: quia ipſius oblationis omnes fideles efficiuntur participes per remiſſionem peccatorum & augmentum gratiæ; & in his ſacerdos ſacram conſummat actionem.

[a] Forte, ſic etiam.

Ulterius ad Origenem quem inducit in hom. xvi. ſupra lib. Numerorum, dicendum quod ipſe intelligit prædictum textum Joan. vi. *Niſi manducaveritis*, &c. de duplici manducatione, ſacramentali ſcilicet & ſpirituali: unde eodem modo intelligitur dictum ſuum, ſicut & prædicta auctoritas, *Niſi manducaveritis carnem filii hominis*. Expoſitum eſt autem ſupra, quod prædicta auctoritas, ſive intelligatur de ſacramentali manducatione, ſive ſpirituali, non tamen adverſarius habet intentum, quod utraque ſpecies cadat ſub præcepto, in cujus ſignum nulla mentio fit de ſpeciebus panis & vini. Verum ſi prædictus doctor vel ex prædicta auctoritate vel ex aliis dictis ejuſdem traheretur ad communionem utriuſque ſpeciei: tunc dicendum eſſet, quod ipſe loquitur ſecundum conſuetudinem Græcorum, cum ipſe Græcus fuerit natione: apud quos, ut dictum eſt, fuit & eſt conſuetudo utriuſque ſpeciei, non tamen aliquo modo dicit eam eſſe de neceſſitate aut de præcepto Chriſti.

Deinde inducit practicam beati Donati, allegans beatum Gregorium & paſſionale, &c. Dicendum quod beatus Gregorius nullam mentionem in loco præallegato facit de ſanguine, ſed ſolum de reparatione calicis. Et ad hiſtoriam legendæ ſuæ eſt dicendum, quod beatus Donatus miniſtrabat populo ſanguinem ſecundum conſuetudinem quæ tunc in eccleſia ſua tenebatur: & ſecundum quod quidam dicunt, propter prædictum ſcandalum, quod ſibi contigit in prædicta fractione, licet per miraculum reparaverit, deinceps dictus martyr cœperit populo miniſtrare hoc ſacramentum ſub una ſpecie: ejus exemplo alii propter ſimilia ſcandala, & alia quæ numerata ſunt, cœperunt ſimiliter facere: & quia prædictus martyr non

affirma-

ANNO CHRISTI 1433.

affirmabat neque docebat duplicem ſpeciem eſſe de ſalutis neceſſitate aut de præcepto Chriſti; ideo non plus concludunt adverſarii exemplo ſuo, quam fecerunt exemplo Chriſti & aliorum ſanctorum, qui ſub utraque ſpecie hoc ſacramentum miniſtraverunt.

S. Thom. lib. 4. diſt. 14. qu. 1. art. 3. ad 5.

Item ad id quod inducit de ſancto Thoma, quod videlicet diaconi habent diſpenſare ſanguinem Chriſti fidelibus: dicendum quod doctor ſanctus ibidem deſcribat actus quos in ſacris conſtituti ex officiis ipſorum exſequi poſſunt: quapropter ſi eſſet conſuetudo, vel ſi eccleſia non ſtatuiſſet oppoſitum, quod ſanguis Chriſti ſub ſpecie vini populo miniſtraretur, utique diaconi ex officio poſſent miniſtrare; ſecundum quod de beato Laurentio legitur, & allegatur per beatum Auguſtinum: ſed hoc nihil facit ad propoſitum de neceſſitate & præcepto utriuſque ſpeciei.

Ulterius ad Leonem Papam dicendum, quod prædictus Leo Papa ſcripſit contra Manichæos, qui negabant Chriſtum reſurrexiſſe a mortuis, & per conſequens nec diem Dominicum volebant celebrare; ſed in contemptum Dominicæ reſurrectionis & eccleſiæ Dei, illo die jejunabant: & ſic de hujuſmodi hæreticis loquitur, quod ad tegendam ſuam infidelitatem immiſcebant ſe conventibus Chriſtianorum; & interdum quando latere amplius non poterant, indigno ore ſimulando ſe eſſe catholicos, Corpus Chriſti recipiebant, ſanguinem autem Chriſti haurire de calice omnino declinabant; exiſtimantes nondum Chriſtum reſurrexiſſe, ſed ipſum adhuc mortuum eſſe: ideoque ex conſequenti credebant corpus ejus ſine ſanguine exiſtere: & ſic propter illam infidelitatem Chriſti ſanguinem omnino cavebant recipere ab altari. Non eſt ſimilis ratio in illis & in noſtris Chriſti fidelibus catholicis: quia illi propter dictam infidelitatem ſanguinem nolebant capere, noſtri autem propter conſuetudinem & præceptum eccleſiæ laudabiliter & ex cauſis neceſſariis & rationabilibus introductam. Et ulterius patet quod in dicta auctoritate Leo Papa nullam fecit mentionem de neceſſitate aut de præcepto Chriſti: quare nihil facit ad propoſitum, ad quod probandum eam adverſarii introducunt: & per conſequens non ſequitur quod communicantes ſub prima ſpecie, & calicem haurire declinantes, dicantur ſacrilegii crimen committere: nec etiam a ſocietate ſanctorum ſunt expellendi, & ſic excommunicandi, nec ab ipſis tamquam ab excommunicatis eſt declinandum, ut magiſter proponens ex dicta auctoritate Leonis infert: quia nec communio calicis eſt præcepta: & per conſequens nec grande ſcelus contra legem Dei committunt communicantes ſub una ſpecie: nec ſubeſt etiam eadem cauſa in nobis, ſicut ſuberat in illis hæreticis, de quibus Leo Papa loquebatur. Potuiſſet tamen dominus proponens honeſtius inferre quod intendebat, vel ſaltem honeſtatem meam cum majori patientia ſupportare.

Deinde ad auctoritates Gregorii dicendum, quod Gregorius loquitur in dicta auctoritate de ſanguine Domini, & non de ſpecie vini, qui ſanguis vere & complete ſumitur ſub prima ſpecie ſanguinis Chriſti per ora fidelium populorum.

Cap. 16.

Ulterius ad auctoritates Auguſtini, & primo ad illam quæ habetur de conſecratione, diſtinctione II. Quia paſſus, &c. dicendum quod Auguſtinus loquitur de fidelibus & populis, invitans eos ad hujuſmodi ſacramenti perceptionem, magis ſub nomine calicis, non ratione ſacramentalis ſumptionis, ſed ratione ſignificationis, ſcilicet ratione contenti & effectus, qui ſanguini appropriatur; videlicet ratione refrigerii & lætitiæ ſpiritualis: quod manifeſte innuitur cum dicit: Et vos poſt jejunia, poſt labores, poſt humilitatem, & contritionem, jam in nomine Chriſti tamquam ad calicem veniſtis; quaſi diceret, Poſt anxietates & labores præſentis ſæculi, tamquam ad refrigerium, id eſt, ad conſolationem ſpiritualem, ad calicem veniſtis; & notanter ait, Tamquam ad calicem, & non ſimpliciter, Ad calicem veniſtis; ad innuendum quod non de ſacramentali calice, ſed de eo quod per calicem ſignificatur, intelligit. Quod etiam ſequentia verba declarant cum dicit: Et vos ibi eſtis in menſa, & ibi vos eſtis in calice, nobiſcum vos eſtis. Eſt enim populus in calice ſimul cum ſacerdotibus, in quantum populus Chriſto conjungitur, qui per aquam ſignificatur: ideo enim aqua in calice miſcetur, ut populus Chriſto ſuo capiti uniri ſignificetur. Et cum ſubjungit: Simul enim hoc ſumimus, ſimul bibimus; non ibi ſubſiſtit, ſed quomodo populus ſimul bibat nobiſcum declarans adjungit: Quia ſimul vivimus. Dicuntur igitur laici bibere nobiſcum, quia ſimul vivunt nobiſcum caritate conjuncti.

Ex quibus patet manifeſte quod Auguſtinus non dicit abſolute, quod populus bibat de calice ſacramentali: quod oſtendit per illud quod dicit, Tamquam ad calicem veniſtis: & per illud enim declarat, Simul bibimus, per, Simul vivimus. Quare ſecundario poſſet dici, quod Auguſtinus ibi loquitur de bibitione & ſumptione myſtica, ut patet per illud, Simul bibimus, quia ſimul vivimus, ſupple, uniti in caritate Dei, qua fideles efficiuntur una vita in Chriſto & cum Chriſto. Et quod ſic debeat intelligi dicta auctoritas, Quia paſſus, &c. oſtenditur per ſubſequentem auctoritatem, Nulli ambigendum eſt, unumquemque fidelium corporis & ſanguinis Domini participem fieri, ut fuit ſuperius allegatum.

Cap. 17.

Item ad ſecundam auctoritatem ejuſdem doctoris, quæ ponitur de conſecratione, diſtinctione II. Cum frangitur hoſtia, &c. dicendum quod hæc auctoritas omnino intelligitur de ſacrificantibus ſacerdotibus, ad quos Chriſti paſſionem ſuis myſteriis & actibus pertinet repræſentare. Nam dictum eſt quod Apoſtolis & eorum ſucceſſoribus ſacerdotibus dicta ſunt illa verba: *Hoc facite in meam commemorationem*. Quod igitur illa auctoritas ſic intelligatur, patet ex verbis in eadem poſitis, & debite ponderatis. Nam dicit: Dum frangitur hoſtia, &c. patet autem quod hoſtia frangitur a ſacerdotibus & non a laicis: quæ fractio nihil aliud ſignificat, quam corporis Dominici in cruce immolationem: frangitur autem in tres partes, ſecundum triplicem differentiam corporis Chriſti myſtici, ut patet per Magiſtrum diſtinct. XII. IV. libri ſententiarum. Sicut igitur per prædictam fractionem, quæ fit per ſacerdotem, vulneratio veri Corporis Chriſti deſignatur, ſic & per ſpecies vini & earum de calice in os ſacerdotis fidelis fuſionem, expreſſa effuſio ſanguinis Chriſti in cruce facta pro noſtra reconciliatione ad Deum ſignificatur. Unde & inſimul prædicta duo conjunxit, videlicet: Dum frangitur hoſtia, Dum ſanguis de calice in ora fidelium funditur: ut ad eumdem utrumque pertinere deſignaret, ſcilicet fractionem & ſanguinis ſumptionem, ſcilicet ad ſacerdotes. Pro ſano tamen intellectu ejus quod dicit Auguſtinus & multi alii ſancti doctores, notandum eſt id quod dicit Wilhelmus Pariſienſis de ſacramentis parte III. Si a ſanctis aliquando dicitur quod ſanguis ille ſanctiſſimus in ora fidelium funditur, intellige quod non funditur, ſed mittitur, & hoc cum ipſo & in ipſo ſacro corpore cujus eſt, non extra. Hæc ille. Quia ut ſuperius declaratum eſt, ſanguis Chriſti eumdem modum habet exſiſtendi, quantum ad veritatem, ſub ſpeciebus vini, quem habet ſub ſpeciebus panis, quia ſub utriſque ſanguis eſt in corpore, in venis, & non extra. Unde proprie nec corpus manducatur nec ſanguis bibitur: ſed hi actus proprie ad ſpecies terminantur, ſub quibus vere & proprie ſumitur, caro ſcilicet & ſanguis, licet ex vi converſionis aliter & aliter. Vel dicendum, quod etiam ſi indifferenter intelligatur de omnibus fidelibus, verum erit in communione unius ſpeciei, quod ſanguis Chriſti in ora fidelium funditur ſub ſpeciebus panis; quia cum non alium modum ſanguis Chriſti habeat exſiſtendi ſub ſpeciebus vini, quam ſub ſpeciebus panis: cum nec ibi, nec hic ſit effuſus, ſed intra venas corporis incluſus, ita bene ſub ſpeciebus panis in ora fidelium funditur, ſicut ſub ſpeciebus vini. Unde ſicut prædicta fractio hoſtiæ in altari non eſt niſi ſpecierum tantum, & non Corporis Chriſti, cum ſit infrangibile, impaſſibile, & incorruptibile; ſic etiam nec illa effuſio eſt ſanguinis Chriſti eadem ratione, ſed tantummodo ſpecierum vini. Quare ſub quibuſcumque ſpeciebus tradatur fidelibus, ſemper ſanguis Chriſti in ora ipſorum funditur, eo modo ſane intelligendum quod dictum eſt.

Cap. 3.

Epiſt. ad Cæcilium 63.

Ulterius dicendum eſt ad auctoritates quæ inducuntur ex dictis ſancti martyris Cypriani & ex epiſtolis ejuſdem. Et primo ad primam, quod dictus martyr reprehendit epiſcopos, quia ſub una ſpecie populo miniſtrarent; immo in tota doctrina prædicti martyris & in omnibus epiſtolis ſuis numquam reperitur, nec in verbis nec in ſenſu, quod ipſe tractaverit in materia unius vel duplicis ſpeciei, an videlicet cadat ſub præcepto Chriſti, vel quod ipſe dicat duplicem ſpeciem eſſe de præcepto Chriſti: ſed quia in calice Dominico ſanctificando, & plebi miniſtrando, non hoc faciebant quod Jeſus Chriſtus fecerat, ſcilicet vinum cum aqua tantummodo mixtum offerendo; ſed aut lac pro vino, vel uvas admiſcendo, vel aliquod aliud offerendo, conſecrando, ſicut & miniſtrando populo, contra ritum & modum a Chriſto traditum: & ideo reprehendendi erant, quia graviter errabant: vel forte quia calicem non conſecrabant, aut forte aquam vino non miſcebant. Offerre autem populo ſub una ſpecie, ex conſuetudine & ſtatuto eccleſiæ, non errare, & ita non reprehenſibile, immo laudabile & meritorium, cum nihil agatur in calice Dominico ſanctificando, quod Chriſtus non fecerit, in quo totus error prædictorum conſiſtebat. Si enim in ſanctificando & conſecrando calicem Domini, conſecraſſent vinum & aquam, ſicut Chriſtus fecerat, & ſicut nunc eccleſia facit; licet aliter populo poſt conſecrationem hoſtiam miniſtrarent, non conſecratum vinum vel aquam, ſicut nunc facimus, non fuiſſent tantum reprehenſibiles, niſi in quantum contraveniſſent conſuetudini eccleſiæ.

Ad ſecundam auctoritatem ejuſdem, dicendum, quod loquitur martyr ſecundum conſuetudinem quam habebat in eccleſia cui præſidebat. Et ſicut tunc neceſſarium erat, id eſt,

utile, in quotidiana pugna exiſtentibus ſumere euchariſtiæ A ſacramentum juxta morem eccleſiæ ſub utraque ſpecie; ſic & nunc valde utile eſſet & eſt fidelibus ſæpius accipere hoc diviniſſimum ſacramentum ſub una ſpecie, qua armentur contra inſtantia hujus miſerabilis mundi pericula & tentationes, quas jam antichriſtus per ſuos miniſtros parare incipit, & graviſſime producere. Nec minus erunt armati fideles, ſub una ſpecie ſumentes, quam eſſent illi qui idem & tantumdem ſumebant ſub utraque. Et utique optime facit ad propoſitum auctoritas ejuſdem martyris loquentis de preſſura & de temporibus antichriſti, quæ Chriſti milites his graviſſimis temporibus fide incorrupta & veritate robuſta debent ſe parare ad perſiſtendum fortiter; & ut armentur & fortificentur, debent quotidie ſpiritualiter fide & devotione calicem Domini bibere, & ſæpe ad ſacram communionem unius ſpeciei, ſub qua vera caro Chriſti & verus ſanguis Chriſti cum ceteris concomitantibus continetur, accedere; quemadmodum & ad communionem ſub duplici ſpecie, de qua idem martyr loquebatur, propter conſuetudinem quæ tunc in eccleſia ſua habebatur, fideles devotiſſime accedebant. B

Epiſt. 14.

Ad tertiam ejuſdem dicendum, quod dictus martyr loquitur de communione ſimpliciter: nec eſt ſenſus quod tunc aliqui ſacerdotes miniſtraſſent militaturis pro Chriſto, hoſtiam tantum ſine vino, & quod propter hoc ipſos reprehenderet; ſed quia denegabant eis ſimpliciter ſacramentum. Utitur autem magis terminis ſanguinis & poculi propter ſimilitudinem effundendi ſanguinis in martyrio.

Ad quartam ejuſdem martyris dicendum, quod calix Domini lætificat turbam non ratione ſpecierum, ſed ratione rerum, ut ſæpe dictum eſt: & ideo ſive ſub una ſpecie, ſive ſub duplici ſumatur fideliter & devote, ſemper lætificat turbam. Quia vero tempore prædicti martyris conſuetudo erat duplicia ſpeciei, idcirco eo quo calix dabatur populo, debebat dari eo modo quo Chriſtus dederat, videlicet vinum cum aqua mixtum propter ſignificationem. Nam aqua populum ſignificat, quæ C miſta in calice conjunctionem populi ad Chriſtum ſignificat: quod utique non faciebant illi, quos dictus martyr reprehendebat, & ob hoc errabant, unde merito erant reprehendendi. Cum autem dicitur: Veritas Dominica, *&c.* dicendum quod verum eſt quod Chriſtus ſeorſum panem, & ſeorſum vinum tradidit; non tamen ſic præcepit laicis tradendum: nec de hac veritate loquitur hic martyr, ſed de veritate ſanguinis ſive vini & aquæ, quæ in calice debet offerri, & pro tunc populo tradi: quam veritatem non ſequebantur illi, qui hic reprehenduntur: quia vel lac offerebant, vel aquam non admiſcebant, vel aliquem alium errorem ex prædictis in conſecrando & miniſtrando committebant. Ad aliud, quod qui ex contemptu dimittebant tunc bibere ſanguinem Chriſti, quaſi erubeſcentes, errabant & graviter peccabant, cum ex contemptu, tum quia contra conſuetudinem eccleſiæ faciebant: & ex hoc ſignum erat modicæ devotionis & modici fervoris, qui ad ſuſtinendum martyrium maximus requiritur. Similiter & nunc dicere poſſumus quod ſanguinem pro Chriſto effundere non po- D teſtunt, qui ſanguinem Chriſti ſub duplici ſpecie, ſicut ſunt ſacerdotes, vel ſub una ut laici, bibere erubeſcunt, ſacram communionem contemnentes.

Ad auctoritatem quæ ſub nomine Fulgentii allegatur, dicendum primo: nullam facit mentionem de neceſſitate aut de præcepto Chriſti, nec facit mentionem de communione laica: quare in nullo adverſariis ſuffragatur. Sed advertendum quod prædicta auctoritas ſub nomine Fulgentii allegata, non eſt illius antiquiſſimi doctoris, cujus auctoritas in magna veneratione habetur apud eccleſiaſticos doctores: quod patet tam ex diverſa allegatione dictæ auctoritatis, quam etiam ex ſuſpecta doctrina quæ in dicta auctoritate videtur contineri. Nam ut refert magiſter Thomas Anglicus, qui doctrinam Wickleff pleniſſime legit, optime intellexit, & fortiſſime atque acerrime, ut verus eccleſiæ catholicæ filius & doctor catholicus, impugnavit; hunc Fulgentium Wickleff [a] animo vocabat magnum Ambroſium, vel ſaltem magni Ambroſii diſcipu- E lum. Alii vero ſubſequentes Wickleviſtæ hunc eumdem vocaverunt & vocant Iſidorum, alii vero Waleranum, alii autem vocant & nuncupant Fulgentium: hanc autem falſam nominationem dictæ auctoritati & alias fortaſſe dederunt Wickleviſtæ, ut propter auctoritatem dictorum doctorum, quorum falſe nomina aſſumunt, facilius valeant ſimplices & incautas mentes decipere. Unde videtur prædicta auctoritas eſſe Berengarii, qui aliquando male ſenſit de veritate hujus ſacramenti, cujus revocatio habetur de conſecratione, diſtinctione II. Ego Berengarius. Qui, ut refert magiſter Thomas ut ſ. a damnatæ memoriæ Wickleff differebat, quia dicebat in hoc ſacramento poſt conſecrationem panis & vini ſubſtantiam remanere ſimul cum vero corpore & ſanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti. Wickleff vero totaliter amovit ſubſtantiam & veritatem Corporis Chriſti ab hoc ſacramento. Ita dicit Wa-

Thomas Waldenſis de ſacrament. euchar. ſuæ, cap. 91.

Cap. 41.

A leranus III. capite de azymo & fermentato: Significari pane illo dixi eccleſiam, non in eo quod offertur, & conſecratur, ſed in eo quod de multis granis, ut dictum eſt, conficitur. Nam in eo quod conſecratur, nec ipſum individuum corpus Domini ſignificat, ſed eſt: transfuſo in ſe Dei Verbo per fidem Paſſionis. Dominus enim non, Hoc ſignificat, ſed, *Hoc eſt corpus meum*, inquit. Hæc ille, cujus memoria in damnatione eſt: videtur autem fuiſſe prædictus Berengarius tempore Anſelmi, ut poteſt perpendi ex epiſtola, quæ in procemio ponitur libri ejuſdem Anſelmi de corpore & ſanguine Domini, in qua eumdem redarguit de errore ſuo, quem tenebat in capitulo de euchariſtia; & fraterne monet, ut errorem ſuum corrigat.

Patet ſecundo quod dicta auctoritas non ſit magni Fulgentii, propter ſuſpectam doctrinam in ea contentam. Nam manifeſte ſapit errorem Berengarii, qui poſuit ſubſtantiam panis & vini ſimul cum ſubſtantia Corporis Chriſti in hoc ſacra- B mento remanere. Unde dicit: Verbum Patris carni & ſanguini, quem de utero Virginis aſſumpſerat, & [a] pane ac vino quod in altari ſumitur, medium interveniens, unum efficit ſacramentum. Ecce quam aperte hic patet venenum, cum dicit, quod Verbum Patris interveniens ex carne & ſanguine & pane ac vino unum efficit ſacramentum: quod eſt omnino contra fidem catholicam. Idem oſtenditur error per verba ſequentia, cum dicit, quod cum in ora fidelium ſacerdos diſtribuit, panis & vinum abſumitur & tranſit; partus autem Virginis cum unito ſibi Verbo Patris & in cælo & in hominibus integer permanet & inconſumptus. Ecce iterum dicit quod in ora fidelium ſacerdos diſtribuit panem & vinum, quod omnino eſt a fide eccleſiæ alienum. Ex quibus manifeſte colligitur, quod dictus auctor, cujus eſt dicta auctoritas, & multæ aliæ ſimiles, nec auctoritate Ambroſius magnus fuerit, nec ejus diſcipulus, nec fide Iſidorus, nec ætate Fulgentius, ſed potius Berengarius quandoque in fide [b] de vino, & contemporaneus Anſelmi: C vel forte aliquis ejus Berengarii diſcipulus in errore: quapropter ſimpliciter neganda eſt hujuſmodi auctoritas, & ceteræ ſimiles, cum eodem auctore. Laborandum tamen eſſet ut originalia haberentur magni Fulgentii, & aliorum, ut manifeſtior fieret ſacrilega malitia Wickleffiſtarum, qui non deſinunt ſacratum ſcripturarum & catholicorum doctorum ſanum pervertere ſenſum. Legi ſiquidem ejuſdem Fulgentii tractatum de fide Incarnationis Filii Dei, inſuper libellum ejuſdem de quinque quæſtionibus ad [c] Ferdinandum Carthaginenſem diaconum; & nihil de hujuſmodi ſuſpecta doctrina valui deprehendere in dictis ejuſdem præclariſſimi & glorioſiſſimi doctoris.

Ad antiqua miſſalia dicendum, quod miſſalia antiqua continent rubricam & notulam ſecundum conſuetudinem primitivæ eccleſiæ, in qua in aliquibus locis conſuetudo erat communionis utriuſque ſpeciei quoad populum: nec tamen in illa notula dicitur quod ſic fieri debeat ex neceſſitate aut ex præcepto. Et ut clavus clavo retundatur, cum adducant antiqua D miſſalia, adducamus & nos antiquiſſima, in quibus rubrica & notula de officio diei paraſceves ſentit & ponit, quod illo die corpus & ſanguis non debent conſecrari, ſed quod hoſtia a præcedenti die debet ſervari, ſola ſpecies ſcilicet panis debeat ſumi a ſacerdote. Quod ſi tali ac tanto die ſufficiat toti eccleſiæ ſub ſola ſpecie panis, Corpus Chriſti & ſanguinem ſumere, multo magis ſufficiet ſic ſumere laicis. Et ſine dubio ſi fuiſſet præceptum Chriſti ſemper ſumere ſub utraque ſpecie, nequaquam eccleſia tali die, in quo maxime Chriſto paſſo compatitur & conformatur in pœnitentia, in jejuniis, in vigiliis, in peregrinationibus, & aliis piis, ſanctis, & devotis operibus, prætermitteret præceptum Chriſti adimplere: nec permiſiſſet Deus a tantis temporibus tam periculoſe errare eccleſiam, & in tali die in qua maxime fideles & populus Chriſtianus humiliatur, compungitur, & Chriſto Domino ex intimis cordibus afficitur & compatitur.

Ad relationem Nicolai de Lyra, quod fideles antiquitus in E utraque ſpecie communicabant, & quod ſic dabatur fidelibus in primitiva eccleſia, ſæpe conceſſum eſt, & conceditur: nec tamen Nicolaus de Lyra dicit aut refert quod hoc facerent ex præcepto Chriſti. Similiter ad Wilhelmum de monte Lauduno dicendum eſt, quod ipſe refert, quod tempore ſuo in multis locis communicabatur cum pane & vino, & cum toto ſacramento, ſane intelligendo pro pane & vino ſpecies ſacramentales; non tamen dicit doctor, quod in illis multis locis fieret hujuſmodi communio ſub utraque ſpecie ex præcepto Chriſti.

Similiter ad id quod Nicolaus de Lyra dicit, quod per Apoſtolos ſuos facit & fecit Dominus hoc convivium miniſtrari omnibus Chriſtianis per orbem diffuſis, verum dicit, ſive ſub una ſpecie, ſive ſub duplici miniſtretur: quia etiam ſub una ſpecie verum & perfectum convivium carnis Chriſti & ſanguinis miniſtratur: nec dicit quod ſub utraque ſpecie Chri-

[a] Forte, pane.

[b] Forte, devius.

[c] Pro, Ferrandum.

ANNO CHRISTI 1433.

ſtus præceperit omnibus Chriſtianis miniſtrare. Et idem dicendum eſt ad auctoritatem ejuſdem de multiplicatione virginum. Ad auctoritatem ſancti Thomæ, in qua facit mentionem de diſpenſatione ſanguinis per diaconos, & de ſancto Laurentio, & ad auctoritatem Auguſtini, qui inducit ſanctum martyrem in Romana eccleſia Chriſti ſanguinem diſpenſaſſe, dictum eſt ſuperius in reſponſione ad quamdam auctoritatem dicti ſancti Thomæ.

Supra probatione 2. ex doctrina ſacrorum conciliorum.

Sed jam ad auctoritates duorum conciliorum quas etiam adducit, dicendum eſt, & primo ad decretum concilii Carthaginenſis quarti dicendum, quod euchariſtia, ut dictum eſt ſuperius in quodam decreto duodecimi concilii Toletani, proprie accipitur pro hoſtia; tamen quandoque accipitur pro toto ſacramento, hoſtia videlicet & ſanguine. Nunquam vero, quantum memoriæ occurrit, euchariſtia accipitur pro ſolo ſanguine. Tota ergo difficultas hujus decreti remanet in hoc verbo, Infundatur, quia infundi pertinet ad liquidam materiam. Quare dicendum quod illud verbum, Infundi, reducatur ad euchariſtiam, ut ſit ſenſus, Infundatur, id eſt, immittatur, non ſub ſpecie vini, quia non dicit hoc canon, ſed ſub ſpecie panis: vel e converſo euchariſtiæ nomen trahatur ad verbum, In fundi, ut videlicet ſit ſenſus *Origenis, Infundatur euchariſtia, ſcilicet ſub ſpecie vini: vel quod utrumque ſtet in propria ſignificatione, & per ſyncopen de toto ſacramento intelligatur: ut ſit ſenſus, quod detur ſacramentum ſub ſpecie panis, ratione nominis euchariſtiæ, & ſub ſpecie vini ratione verbi, Infundi: & quocumque modo intelligatur, nullum inconveniens ſequitur, nec adverſarius habet intentum, quia concilium diſponebat adminiſtrationem ſacramentorum ſecundum conſuetudinem, quæ tunc in eccleſia Africana & Carthaginenſi ſervabatur. Nec dicit ille canon, quod ideo ſic ſanctum concilium inſtitueret, quia eſſet præceptum Chriſti, aut cujuſcumque Apoſtolorum: quod ſtatutum & præceptum concilii, ex quo non emanabat originaliter ex præcepto & oblatione Chriſti, potuit rationabilibus & juſtis de cauſis per conſuetudinem, vel per decreta ſummorum Pontificum aut etiam conciliorum generalium ſequentium abrogari.

* *Forte*, originis.

Cap. 19.

Ad illud autem quod adducitur de concilio IV. Toletano dicendum, quod nulla mentio fit ibi de ſpeciebus, ſed tantummodo de corpore & ſanguine Domini noſtri, quæ duo plene & perfecte ſumuntur ſub ſpecie panis. Poſtremo & finaliter adducit dominus proponens tres rationes: quarum rationum omnes majores propoſitiones concedo; ſed pro declaratione minorum propoſitionum, reducenda eſt ad memoriam diſtinctio poſita a principio reſponſionis ad auctoritates inductas per eumdem. Dicebatur enim ibi, quod in concluſionibus ſuis & meis duo erant attendenda, videlicet ipſa communio ſecundum ſe conſiderata, non habito reſpectu ad unam vel ad duplicem ſpeciem: aliud, quod talis communio debeat dari ſub una vel ſub duplici ſpecie populo laicali, vel non conficientibus.

Quantum ad primum, concordia eſt inter ipſum & me: videlicet, communio divinisſimæ euchariſtiæ eſt multum utilis, valde neceſſaria Chriſti fidelibus, & quod innumeros effectus ſpirituales efficit in accipientibus & ſumentibus digne: & quod etiam ſecundum multorum doctorum intentionem & opinionem, cadit ſub præcepto omnibus Chriſti fidelibus uſum rationis & diſcretionis habentibus, & taliter diſpoſitis prout decet & congruit honori & reverentiæ tanti ſacramenti: & ad hunc ſenſum conceſſi ſibi omnes auctoritates ſanctorum extollentes utilitates & effectus hujus diviniſſimi ſacramenti; eas etiam quæ neceſſitatem aut præceptum videntur importare; & ſimiliter ad hunc ſenſum concedo ſibi omnes propoſitiones ſuas minores, & auctoritates quibus probat eas

Sed quantum ad ſecundum, videlicet, quod ſit utile & neceſſarium, aut de præcepto Chriſti ſumere dictum ſacramentum magis ſub duplici ſpecie quam ſub una, niſi in quantum eccleſiæ conſuetudo vel ſtatutum magis ad unum modum vel ad alium declinaret; negavi, & nunc finaliter nego: quia nulla auctoritas in tota ſua poſitione poſita, ſive ſit auctoritas ſanctarum ſcripturarum, ſive cujuſcumque ſancti, aut doctoris, nec implicite nec explicite, nec aliquo modo dicit, innuit, aut prætendit præceptum Chriſti determinate magis duplicem ſpeciem, quam unam, vel e converſo, in communione vel ſumptione laicorum vel non conficientium. Unde patet, quod in omnibus hujuſmodi argumentationibus paralogizatur arguendo a ſimpliciter ad ſecundum quid. Immo in iſtis ultimis rationibus, auctoritates quas adducit ad probandum minores ſuas, ut plurimum potius faciunt pro una ſpecie, quam pro utraque: ſicut eſt: *Panem de cœlo dediſti*, &c. item de convivio ſive de nuptiis, quas rex fecit filio ſuo, in quibus nulla fit mentio de vino aut potu, tamquam de impertinenti ad ſacramentum, quod illæ nuptiæ præfigurabant. Ex quibus nullo modo concluditur neceſſitas aut præceptum

A utriuſque ſpeciei. Et hæc dicta ſunt de III parte & ultima, & per conſequens de tota poſitione, quam dictus dominus proponens poſuit coram hoc ſacro concilio Baſileenſi in Spiritu ſancto legitime congregato, pro defenſione communionis laicalis ſeu non conficientium ſub utraque ſpecie. In qua reſponſione & defenſione conſuetudinis eccleſiæ catholicæ ſi quid minus ſufficienter poſitum eſt, pium & benevolum deſidero correctorem; & nihilominus prædicta ſubjicio correctioni & emendationi hujus ſacroſanctæ generalis ſynodi Baſileenſis: & ex toto corde adhæreo proteſtationi per me in principio hujus actus præmiſſæ, ad laudem omnipotentis Dei, cui ſit laus, honor, & gloria, per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.

Pro finali confirmatione veritatis catholicæ, & conſuetudinis communionis ſub una ſpecie, quantum arctitudo temporis permittit præſenti actui, videndum eſt per exemplum & per experientiam, quæ eſt rerum omnium magiſtra, quid poſ-
B ſit univerſalis eccleſia catholica circa ea quæ pertinent ad fidem & regimen Chriſti fidelium. Et ante omnia præſupponendum eſt, quod eccleſia Chriſti fidelium non eſt minoris auctoritatis ſub lege evangelica, quam fuerit ſynagoga Judæorum ſub lege Moſaica. Reperimus autem quod non ſolum ſynagoga vel in ea exiſtentes pro tempore præter legem Dei nova ſtatuta, traditiones & cæremonias ſtatuerit, ſed etiam circa præcepta divina diſpenſaverit: quod plane inducitur & declaratur per exempla. Et primo Eſther 12. ubi Judæi conſtituerunt XIV. diem Martii eſſe ſolemnem: fertur enim ibidem, quod quando ſententia, quæ erat in mortem omnium Judæorum ſub rege Aſſuero degentium, mutata fuit in ſententiam ſalutis, tunc ſtatutum fuit ut XIV. dies menſis XII. cum omni lætitia inter dies feſtos celebraretur, ut in poſterum agnoſcatur, &c. Et paulo poſt: *Omnis autem provincia & civitas quæ noluerit hujus ſolemnitatis eſſe particeps, gladio & igne pereat*, ut habetur ultimo capite ibidem. Præceptum igitur de die hujus fe-
C ſtivitatis non erat legis divinæ, ſed unanimi conſenſu populi ſtatutum eſt, & tantum univerſaliter in lege veteri per Judæos, & tenetur omni anno uſque in præſentem diem. Item Judas Machabæus & fratres ejus, & univerſa eccleſia Iſrael conſtituerunt ut agatur dies dedicationis altaris, ab anno in annum per dies octo, primo Machabæorum IV. David quoque conſtituit cantores & ſummos ſacerdotes 1. Paral. XV. Multa hujuſmodi ſtatuta, cæremonias & ordinationes diligens lector in veteri lege percipiet, ſive communi conſenſu populi factas & ordinatas, ſive etiam particularium, inſignium tamen perſonarum, gratas & acceptas Deo: quemadmodum habetur de Jonadab patre Rechabitarum, de quibus legitur Jeremiæ XXXV. ubi habetur quod Deus præcepit Jeremiæ ut intraret in domum Rechabitarum, & inductis Rechabitis in domum Domini, daret illis vinum ad bibendum: & eidem Jeremiæ juxta verbum Domini facienti reſponderunt Rechabitæ in domo Domini: *Non bibemus vinum nos & domus noſtra in æternum.* Ad quos Jeremias dixit: *Cur bibere non vultis juxta ver-*
D *bum Domini vobis oblatum vinum?* Reſponderunt: *Quia pater noſter Jonadab filius Rechab nobis conſtituit, ut non ædificemus domos, non colamus agros, aut vineas, & non bibamus vinum in æternum.* Et circa finem ejuſdem capitis laudavit Dominus obedientiam Rechabitarum, & præmium adjiciendo dixit: *Pro eo quod obedierunt Rechabitæ præcepto patris ſui Jonadab, non deficiet homo de domo Rechabitarum in ſempiternum.* Ecce quam aperte declaratur, quod etiam præter legem Dei licet facere particularibus perſonis ordinationem vel ſtatuta, ſemper tamen in bonum, & in his quæ tendunt ad perfectionem: quemadmodum fecit Jonadab filius Rechab, cujus præceptum ipſe Dominus approbavit; quod utique non feciſſet, niſi placuiſſet ei.

Quædam verba e Jeremia non habentur.

Quantum vero ad mutationem divinorum præceptorum, in veteri lege patet, quia licet circumciſio ſtrictiſſime præcepta fuerit, ut patet Gen. XVII. quando Dominus apparuit Abrahæ XCIX. annorum exiſtenti, dicens ad eum: *Ego Do-*
E *minus omnipotens, ambula coram me, & eſto perfectus, ponamque fœdus meum inter te & me.* Et infra: *Statuamque pactum inter me & te, & inter ſemen tuum poſt te in generationibus tuis fœdere ſempiterno.* Et infra: *Tu ergo cuſtodies pactum meum & ſemen tuum poſt te, in generationibus ſuis: hoc pactum eſt quod ſervabitis, circumcidetur ex vobis omne maſculinum, & circumcidetis carnem præputii veſtri, ut ſit ſignum fœderis inter me, & vos: infans octo dierum circumcidetur in vobis: omne maſculinum in generationibus veſtris tam vernaculus quam emptitius circumcidetur, & quicumque non fuerit de ſtirpe veſtra: eritque pactum meum in carne veſtra in fœdus æternum. Maſculus cujus præputii caro circumciſa non fuerit, delebitur anima illa de populo ſuo, quia pactum meum irritum fecit.* Ecce fœdus æternum, ecce pactum ſempiternum inter Deum ex una parte, & Abraham & ſemen ejus in generationibus ſuis poſt ipſum, parte ex altera:

Anno Christi 1433.

nihilo minus Moyſes cum de Ægypto Iſraël filios educeret, tam ſtricte a Domino præceptam circumciſionem per annos quadraginta ob cauſam laboris itineris prætermiſit, non enim filii Iſraël leguntur circumciſi in deſerto: ſed poſtquam eos Joſue eduxerat in terram promiſſionis trans Jordanem, ibi in Galgalis ſeu in colle præputiorum juxta præceptum Domini eos circumcidit Joſue v.

Item legitur 1. Machabæorum II. quod Mathathias cum ſua ſocietate, non obſtante quod dies ſabbati fuiſſet tam de lege naturæ, quam de lege ſcripta, ſtrictiſſime præcepta, conſtituerunt ſcilicet Judæi, (quod non licebat ſecundum legem,) ut pugnarent contra gentes etiam diebus ſabbatorum. Item Levitici VIII. habetur, quod panis propoſitionis laicis non debebat exponi ad manducandum: & tamen David cum pueris ſuis, tempore neceſſitatis, apud Abimelech ſacerdotem eis uſus fuit, ut patet 1. Regum II. Matth. XII. Luc. VI. Sic denique ſerpentem æneum, quem Dominus præcepit fieri Moyſi, dicens Numerorum XXI. *Et fac ſerpentem æneum, & pone eum pro ſigno*, ſanctus Ezechias rex IV. Regum XVIII. deſtruxit. Sic enim refert ſcriptura de eo: *Fecit quod erat bonum coram Domino, juxta omnia quæ fecerat David pater ſuus: ipſe diſſipavit excelſa, & contrivit ſtatuas, & ſuccidit lucos, confregitque ſerpentem æneum quem fecerat Moyſes. Siquidem uſque ad illud tempus filii Iſraël adolebant ei incenſum.*

Ex quibus & quampluribus aliis exemplis veteris legis, ſatis manifeſte colligitur, quod ſi ſynagogæ Judæorum, vel ejuſdem gubernatoribus, vel aliis particularibus licuit, ſtatuta, ordinationes, & cærimonias ſtatuere, & ex certis & rationabilibus cauſis etiam divinam legem interpretari, & ex hoc immutare aut tollere, ſive ſuſpendere pro tempore; multo magis hoc licet & licebit eccleſiæ catholicæ, & ejus univerſali Pontifici Papæ, ſcilicet qui totius eccleſiæ curam gerit, qui non eſt minoris auctoritatis in populo Chriſti, quam fuerit Moyſes in populo Judæorum: maxime cum ipſe Chriſtus indefectibilem aſſiſtentiam ſui & Spiritus ſancti eccleſiæ catholicæ promiſerit, dicens & loquens Apoſtolis: *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi.* Et ſimiliter eiſdem loquens de aſſiſtentia Spiritus ſancti, Joannis X. dicit: *Paracletus autem Spiritus ſanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis.* Et ne quis æſtimaret quod Apoſtolis & non futuris eccleſiæ rectoribus ſit hoc dictum, ideo Joannis XIV. idem Dominus dicit: *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum, Spiritum veritatis.* Poteſt igitur eccleſia catholica ſtatuta & ordinationes facere, præter ea quæ in lege Chriſti expreſſe continentur, & etiam ipſam legem Chriſti interpretari, & ex certis & rationabilibus cauſis, pro locorum & temporum varietate præcepta ejus & ordinationes ſuſpendere, tollere, aut immutare pro tempore: quod tamen nuſquam factum eſt, quia numquam præceptum in virtute aut in ſubſtantia uſquequaque ab eccleſia ſublatum eſt aut immutatum. Et ex hoc concluditur, quod ſi etiam communio utriuſque ſpeciei fuiſſet de præcepto Chriſti, quod tamen nullo modo conceditur, quia nullo modo verum eſt, ipſam eccleſia catholica ex certis cauſis potuiſſet immutare aut tollere, multo magis quam Moyſes circumciſionem vel Machabæi ſabbatum, quæ tam ſtrictiſſime divina lege obſervari mandabantur, & ritum unius ſpeciei ſtatuere. Et hæc ratio in materia omnino convinceret adverſarios, ſi convenirent nobiſcum in acceptione, quid eſt eccleſia catholica: quia nullo modo auderent negare præeminentiam legis evangelicæ & eccleſiæ catholicæ ad legem Moſaicam & ſynagogam Judæorum.

Matth. 28.

Sed jam ad ea quæ eccleſia catholica Chriſti in præteritum fecit, ſtatuit & ordinavit, oculos dirigamus, ut præteritorum memoria mentem moveat noſtram de præſentibus & futuris cogitare. In primis quidem manifeſtum eſt Bibliam, quæ eſt fundamentum totius fidei noſtræ, & eccleſiaſticæ diſciplinæ, robur & auctoritatem accepiſſe ex acceptatione & approbatione eccleſiæ univerſalis, ſecundum reparationem & innovationem Eſdræ ſcribæ magni ſacerdotis; cujus innovatio per multa tempora ante Chriſti adventum fuerat, per ſynagogam Judæorum acceptata & approbata. Inſuper manifeſtum eſt multos in eodem volumine libros contineri, qui apud Judæos in auctoritate non habentur, ſed inter apocryphos computantur. Qui tamen apud nos in eadem veneratione & auctoritate habentur, ſicut & ceteri: & hoc utique non niſi ex traditione & acceptatione univerſalis eccleſiæ catholicæ, quibus contradicere nullo modo licet pertinaciter.

Inſuper cum multi evangelia ſcripſerint, ut habetur diſtinctione XV. in decretis, utpote, Bartholomæus, Nicodemus, & quamplures alii, de quibus dictum eſt in ſuperioribus, tamen eccleſia catholica omnibus aliis ſpretis, quatuor tantummodo acceptavit, approbavit & in auctoritate atque in ſumma veneratione habere voluit. Et quod prædicti libri divinæ legis tam veteris quam novi Teſtamenti auctoritatem ab eccleſia habeant, patet per egregium doctorem Auguſtinum contra Fauſtum hæreticum ita dicentem: Noſtrorum librorum auctoritas ex gentium conſenſione per ſucceſſores Apoſtolorum conciliorumque roborata vobis adverſa eſt. Et iterum: Non crederem evangelio, niſi me eccleſiæ catholicæ auctoritas commoveret. Item: Quis XIV. epiſtolas Pauli in auctoritate habendas ſtatuit, & quia quintamdecimam revocavit? Nam & unam Laodicenſibus ſcripſit, de qua ipſemet Apoſtolus facit mentionem Coloſſ. IV. cap. in fine, ubi dicit: *Et ea quæ Laodicenſium eſt vobis legatur.* Similiter cum apud plures dubium fuerit quis eam quæ ad Hebræos eſt epiſtolam ſcripſerit, quis eam adſcripſit Paulo Apoſtolo? cum plures etiam ejuſdem epiſtolæ ad Senecam legantur, quis eas removit, ut non cum ceteris in auctoritate haberentur? utique hæc omnia auctoritate ſolius eccleſiæ geſta ſunt: cujus etiam auctoritas epiſtolas canonicas, Actus Apoſtolorum & Apocalypſin Joannis inter canonicos & divinos libros haberi voluit, ſtatuit, & ordinavit.

Anno Christi 1433.

Auguſtinus contra Fauſtum Manichæum lib. 11. cap. 2. & lib. 13. cap. 5.

Contra epiſtolam Manichæi quæ dicitur fundamentum, cap. 5.

Item cum plures Bibliam in Latinum tranſtulerint, ſive de Hebræo ſive de Græco, ſolius tamen noſtri Hieronymi glorioſiſſimi tranſlatio eccleſiæ auctoritate antefertur. Cum igitur omnis noſtra auctoritas in affirmanda veritate catholica & adverſa falſitate confutanda ortum habeat a fonte ſacrarum ſcripturarum; utique multo fortius habebit ab ipſa eccleſia catholica, quæ & ipſas ſcripturas ſacras tradidit, & ſtatuit in auctoritate habendas. Præterea gloſſa ordinaria ſuper totam Bibliam, libri ſanctorum doctorum, Ambroſii, Hieronymi, Auguſtini, Gregorii, & aliorum, leges civiles, decreta, decretales, & omnes aliæ ſcripturæ, quæ inter Chriſtianos in auctoritate habentur, non aliunde habent auctoritatem, niſi ab eccleſia, & in tantum valent quantum ab eccleſia probantur, aut ſaltem ſuſtinentur, aut permittuntur. Inſuper auctoritate eccleſiæ univerſitates & ſtudia fundata ſunt, gradus magiſtrales & doctorales in omni facultate ordinati & conceſſi ſunt in eiſdem.

Denique quanta circa fidem eccleſia catholica ſtatuerit vel ordinaverit, vel pro infallibili veritate tenenda mandaverit, manifeſte liquet. Nam licet ex ſcripturis ſanctis conſtet eſſe Trinitatem in divinis, tamen quod ſinguli in Trinitate exiſtentes, perſonæ nominentur, hoc eccleſia catholica ordinavit & ſtatuit. Inſuper quod in Chriſto non ſint duæ perſonæ, ut quidam hæreticorum poſuerunt, cum ex ſcripturis manifeſte non habeatur, hoc per doctores ſuos eccleſia declaravit. Similiter, quod mater Chriſti, mater Dei diceretur.

Item nuſquam in canone ſacræ ſcripturæ reperitur, quod parvulus recenter baptizatus, qui nec corde credit ad juſtitiam, nec ore confitetur ad ſalutem, inter fideles & credentes computetur: & nihilominus eccleſia ita determinavit, & ſtatuit, quod ſi quiſquam negare hoc auſus fuerit, apertus utique judicabitur hæreticus. Unde Auguſtinus de verbis Apoſtoli, ſermone XIV. Ubi ponis parvulos baptizatos? profecto in numero credentium. Nam ideo ex conſuetudine antiqua canonica & fundatiſſima, parvuli baptizati fideles vocantur. Et infra: Inter credentes baptizatos parvulos numerabis, nec judicare ullo modo aliter audebis, ſi non vis apertus eſſe hæreticus: ergo ideo habent vitam æternam, quia qui credit habet vitam æternam. Nolo eis ſine iſta fide, & ſine iſto ſacramento hujus fidei, promittere vitam æternam. Et infra. Ratiocinationes eorum, ſcilicet Pelagianorum, adhuc videntur compellere, ſed auctoritate reprimuntur eccleſiæ, ne non dicam ſputis hominum obruuntur, ſed ipſorum infantium lacrymis tamquam fluvio pertrahuntur. Et ſic patet quod eccleſia fundavit ibi fidem, quæ ex canone ſcripturæ non habetur.

Item nullus canon Bibliæ te docet, quod ſi aliquis mortuus fuerit, & non crediderit, quod talis ſalvetur: immo habetur oppoſitum, Marci ultimo: *Qui crediderit & baptizatus fuerit ſalvus erit: qui vero non crediderit, damnabitur;* & nihilominus fides eccleſiæ ſtatuit, ut quilibet fidelis firmiter credat, parvulum baptizatum, etiamſi ante uſum rationis moriatur, ſalvari. Unde Auguſtinus, & ponitur in capite XV. quæſtione 1. capite, Firmiſſime, ubi ſic habetur: Parvulis vero qui necdum propria voluntate credere, nec pœnitentiam pro peccato, quod originaliter trahunt, agere poſſunt, ſacramentum fidei, quod eſt ſanctum baptiſma, quamdiu rationis ætas eorum capax eſſe non poteſt, ſufficere ad ſalutem. Item ſola auctoritas eccleſiæ conſtituit, ut compatres in baptiſmo parvuli fidem pro ipſo reſpondeant loco eccleſiæ, & quod fides eccleſiæ ſufficit parvulo ſic baptizato, quamdiu ad ætatem non pervenerit, ad ſalutem. Et ſic auctoritas eccleſiæ nobis inſtituit, ut parvuli per aliorum pedes ad fidem veniant, per aliorum corda credant, per aliorum linguas in baptiſmo reſpondeant & fidem confiteantur. Unde Auguſtinus in libro III. de libero arbitrio, & habetur de conſecratione, diſtinctione IV. *Cap. 23. Cap. 7.*

ANNO CHRISTI 1433.

» Illud perſcrutari homines ſolent, ſacramentum baptiſmi Chri-
» ſti quid proſit parvulis, cum eo accepto plerumque moriun-
» tur, priuſquam ex eo quidquam potuerint cognoſcere: qua-
» re ſatis pie recteque credimus, prodeſſe parvulo fidem eorum
» a quibus conſecrandus affertur: & hoc eccleſiæ commen-
» dat ſaluberrima auctoritas, ut ex eo quiſque ſentiat quid ſibi
» proſit ſua fides, quando in aliorum quoque beneficio, qui pro-
» priam nondum habent poteſtatem, commoda ſit.

Inſuper nuſquam legitur in ſacris literis quod Apoſtoli ſymbolum minus, quod in diverſis horis diurnis ſilentio dicitur, compoſuerint aut fecerint, vel in duodecim articulos diſtinxerint: & tamen fideles tenent & credunt, immo & nominant ipſum ſymbolum Apoſtolicum, & hoc non niſi auctoritate eccleſiæ, & ſpecialiter concilii Nicæni, cujus etiam auctoritate articulus de deſcenſu Chriſti ad inferos tenetur, & firmiter creditur. Ipſum etiam ſacrum concilium Nicænum, ſecundum & majus ſymbolum edidit, in quo plurima fidem concernentia declaravit, quod & publice & aperta voce ubique in cunctis eccleſiis catholicis dicitur & cantatur: cui poſtmodum articulum de proceſſione Spiritus ſancti a Filio eccleſia addidit; cujus auctoritate etiam ſymbolum Athanaſii in divinis officiis canitur. Quanta vero eccleſia catholica de his quæ ad fidem pertinent interpretata fuerit, declaraverit, expoſuerit, manifeſtat confutatio innumerabilium hæreſeon, ad quas enumerandas non ſufficeret tempus, nec manus ad ſcribendum, nec lingua ad narrandum valeret: in quarum confutatione tot veritates fidei elucidatæ, manifeſtatæ & apertæ fuere, quæ prius latebant in operto, quot fuerunt hæreſes confutatæ.

Sed jam deſcendamus ad ea, quæ eadem catholica circa divina præcepta ſacramenta immutaverit. Etenim licet in lege veteri prohibitæ fuiſſent lege divina imagines viſibiles, nedum ipſius Dei, ſed quorumcumque ſanctorum hominum, nec de poſt in ſcripturis ſive veteris ſive novi teſtamenti conceſſa licentia eas faciendi aut fabricandi reperiatur; nihilo minus eccleſia catholica edocta a Spiritu ſancto, nedum permiſit, immo ſtatuit & ordinavit, ut venerabiles imagines Chriſti, glorioſiſſimæ ſuæ matris, & cæterorum ſanctorum fierent, quibus manuducerentur homines ad memorandum & recordandum geſta & facta Domini noſtri Jeſu Chriſti, & aliorum ſanctorum, ut ſic excitarentur ad eorum imitationem, & ut eorum ſæpius implorarent pro ſe ſuiſque, vivis & defunctis, ſuffragia & auxilia.

Inſuper licet dies ſabbati fuerit ſtrictiſſime ad obſervandum & cuſtodiendum præcepta & mandata, ut patet Geneſis II. capite, ubi legitur quod poſt creationem ſex dierum ceſſavit Dominus die ſeptimo ab omni opere quod patraverat, & benedixit diei ſeptimo, atque in lege ſcripta poſtmodum in legitimum ſempiternum conſtituerit ſub diverſis pœnis diem hunc ſeptimum a cunctis generationibus celebrandum obſervari. Unde & collectorem lignorum in die ſabbati mandavit Dominus lapidibus obrui, ut patet Numerorum XV. & pro firmiori ratificatione ſuæ conſtantiſſimæ voluntatis, & pro diligentiori cuſtodia ſpeciali munimine conſignavit hoc præceptum, dicens: *Memento ut diem ſabbati ſanctifices.* Nullum enim aliorum præceptorum tanti memoriæ ſigno conſignavit: qui dies magna ſub cuſtodia & religioſa obſervatione ſemper habitus fuit & cuſtoditus, etiam tempore Apoſtolorum, & longe poſt obſervatus: & nihilo minus propter reverentiam & beneficium Dominicæ Reſurrectionis dictus dies ſabbati ex ſola conſuetudine eccleſiæ univerſalis fuit in diem Dominicum commutatus, præter auctoritatem cujuſcumque ſcripturæ ſacræ veteris vel novi teſtamenti.

Item Dominus præcepit Exodi XII. in legitimum ſempiternum, quatenus fidelis populus celebraret Paſcha Domini ad veſperum diei XIV. menſis primi; quod præceptum etiam eccleſia catholica per multa tempora poſt obſervavit: tandem Spiritu ſancto duce, ſine cujuſcumque ſcripturæ auctoritate prædictum ritum, quoad tempus, propria auctoritate permutavit; taliter ut nunquam Paſcha noſtrum cum Paſcha Judæorum coincidat, & ſemper in die Dominico celebretur. Item ut ſupra habitum eſt, in principio licet circumciſio in lege fuerit ſtrictiſſime mandata obſervari, fueritque ipſe Dominus noſter Jeſus Chriſtus circumciſus, & omnes Apoſtoli, & etiam poſt Aſcenſionem Domini fuerit obſervata; nihilo minus abſque alia auctoritate ſcripturæ Apoſtoli eam immutaverunt auctoritate Spiritus ſancti eccleſiam dirigentis & gubernantis, ut habetur Actorum XV. ubi dicit Petrus: *Quid tentatis imponere jugum ſuper cervicem diſcipulorum, quod neque patres noſtri neque nos portare potuimus, ſed per gratiam Domini noſtri Jeſu Chriſti credimus ſalvari, quemadmodum & illi.* Unde & infra ſtatuerunt Apoſtoli omnino eam debere tolli, ſcribentes epiſtolam ad fideles, qui erant Antiochiæ, per manus Pauli & Barnabæ dicentes: *Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis, nihil ultra vobis imponere oneris quam hæc neceſſaria, &c.* Ex quibus manifeſte oſtenditur poteſtas eccleſiæ, & veri-

A tas indefectibilis in his quæ fidei ſunt & neceſſitatis ad ſalutem: & Paulus ad Galatas V. poſt decretum & ſtatutum Apoſtolorum ait: *Si circumcidimini, Chriſtus vobis nihil proderit.* Ubi apparet totalis oblatio, immo annihilatio circumciſionis, quæ debuit ſub pœna mortis lata ab ipſo Domino, æternaliter obſervari.

ANNO CHRISTI 1433.

Item innumeræ cærimoniæ erant in lege veteri præceptæ celebrari a Domino, quas Apoſtoli poſt & eccleſia ſuſtulerunt ex certis & rationabilibus cauſis. Item videamus mutationes factas circa præcepta Chriſti & ſacramenta novæ legis, & primo circa ſacramentum baptiſmi, quod ipſi circumciſioni in nova lege ſuccedit. Nam Dominus noſter Jeſus Chriſtus aſcendens in cælum, præcepit Apoſtolis dicens, Matthæi ultimo: *Ite docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti:* in quibus verbis dedit eis & limitavit formam baptiſmi, & in perſona eorum toti eccleſiæ: & tamen non poſt longum tempus, ipſi Apoſtoli & eccleſia,
B dimittendo dictam formam, *in nomine Patris*, &c. traditam per Dominum, baptizabant tantum in nomine Chriſti, dicentes: Te baptizo in nomine Domini Jeſu Chriſti. Cum autem hoc nomen, Jeſus Chriſtus, dicat unam perſonam tantum duarum naturarum; hæc autem nomina, Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, dicant tres perſonas in una natura tantum, patet maximam eſſe differentiam inter has duas formas baptiſmi, ſcilicet, *in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti*, &, *in nomine Jeſu Chriſti.* Et licet ſecundum rem & eſſentiam idem ſit baptiſmus, qui fiebat primo, & nunc in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti, &, In nomine Chriſti; tamen tanta videtur eſſe differentia, ut ſi quis nunc in nomine Chriſti baptizaret, non baptizaret, ut dicit ſanctus Thomas in tertia parte.

3. quæſt. 66. art. 6.

Nec prætermittendum eſt, de mutationibus factis in eccleſia, hoc ſacramentum baptiſmi tam quoad tempus baptizandi, quam quoad ætatem baptizandorum, quam etiam quoad perſonas quæ poſſunt hoc ſacramentum miniſtrare. In princi-
C pio enim hujus ſacramenti baptizabantur ſolum illi, qui per ſe ſciebant fidem interrogati reſpondere. Sed poſtmodum, ne parvuli & alii uſu carentes rationis, ſubeſſent periculo damnationis, eccleſia providit circa eorum baptiſmum, ut etiam ſuperius tractatum eſt. Tenuit etiam eccleſia pro ſtatuto, quod præter vigilias Paſchæ & Pentecoſtes nullo modo ſolemnis baptiſmus celebraretur, omneſque ad prædictas vigilias, excluſo neceſſitatis articulo, baptizandi ſervarentur. Porro nec ex doctrina Chriſti & evangelii, nec etiam ex doctrina alicujus Apoſtolorum habetur expreſſe, quod aliquis habeat poteſtatem baptizandi exceptis eccleſiaſticis, quorum ſtatum præfigurabant Apoſtoli, quibus ſolis dictum eſt, *Ite baptizantes*, &c. & nihilominus in neceſſitatis articulo mares & feminæ, Pagani, Judæi & hæretici poſſunt baptizare, dummodo ſervent formam, materiam, & intentionem eccleſiæ: unde hoc? certe quia ſic declaravit eccleſia, ſic ordinavit, & quia ſic ei placuit ſuam auctoritatem omnibus communicare in neceſſitatis
D articulo.

Item non modica mutatio etiam in ſacramento matrimonii ſecundum ſucceſſionem temporum auctoritate eccleſiæ facta eſt. Nam in principio ſuæ inſtitutionis erat illimitatum; ita quod maſculus & femina, uterini & germani, poterant legitime matrimonialiter copulari, & poſt aliquam multiplicationem humani generis ordinatum fuit, ne in prima linea conſanguinitatis contraheretur: deinde poſt abundantem multiplicationem, uſum hujus arctando ſacramenti, ordinatum exſtitit, ut non in propinquiori quam quinta linea conſanguinitatis poſſet matrimonium contrahi: ex quibus patet quod certus uſus ſacramentorum conceditur paucitati hominum, qui tamen multitudini ex certis cauſis denegatur. Et ſic potuit eſſe, immo ita fuit, quod in primitiva eccleſia, quando adhuc homines pauci erant Chriſtiani, dabatur euchariſtiæ ſacramentum fidelibus populis ſub utraque ſpecie: quibus multi-
E plicatis, propter ſæpe enumerata pericula, quod paucis concedebatur, nunc multitudini denegatur.

Item quamvis Deus in lege naturæ, quando hoc matrimonii ſacramentum inſtituebatur, ſtatuiſſet, quod unius viri tantummodo una eſſet uxor, & e converſo, prout patet Geneſis II. quando Spiritus ſanctus dixit per Adam: *Relinquet homo patrem ſuum & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ;* ſequitur: *& erunt duo in carne una*: nihilo minus hæc lex mutata fuit in ſanctis patriarchis, ut patet in Lamech, qui primus ſimul duas uxores habuit: in Abraham ſimiliter, & Jacob, in aliis etiam ſub lege conſtitutis, in quibus lex vetus uxorum pluralitatem videtur approbaſſe. Sed adveniente lege nova, in qua perfectio evangelica exprimitur, mutata eſt lex nuptiarum atque matrimonii, & reducta ad priorem inſtitutionem & honeſtiorem, ut unus uni, & e converſo, tantummodo conjungantur in figura Chriſti & eccleſiæ unicæ ſponſæ: de quorum matrimonio ait Apoſtolus ad Epheſios V. *Sa-*

ANNO CHRISTI 1433.

cramentum hoc, ſcilicet matrimonii, *magnum eſt, dico autem in Chriſto & Eccleſia*. Hanc autem reductionem ad priſtinum ſtatum nullo modo legimus reductam ex quibuſvis ſacris litteris, niſi ex ſtatuto & conſuetudine eccleſiæ. Nec audebit quis dicere quod tempore legis naturæ & legis Moſaicæ non fuerit in hominibus verum matrimonium, aut quod ipſorum fuerit aliud ſacramentum matrimonii a ſacramento legis gratiæ, propter dictum Chriſti in evangelio loquentis de hujuſmodi ſacramento: *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*. (Matth. 19.) Etenim ſacramentum matrimonii, & ſacramentum pœnitentiæ in lege naturali ſcilicet, Moſaica, & evangelica, locum habuerunt, quamvis in uſu fuerint multipliciter immutatæ. Item præcipitur xxv. capite Deuteronomii, quod habitantibus fratribus germanis ſimul, uno moriente abſque liberis, uxor defuncti alteri non nubat, ſed accipiat eam frater ejus, ut ſuſcitet fratri ſuo ſemen: quod in nova lege ad aliquod tempus fertur perduraſſe: quæ tandem lex nulla adhuc ſcriptura promovente, per eccleſiæ conſuetudinem & ſtatutum ſublata eſt. quibus ſtatuitur & prohibetur quod ſponſus non poſſit contrahere matrimonium cum aliqua conſanguinea ſponſæ mortuæ uſque ad quintum gradum conſanguinitatis excluſive. Item Salvator noſter Dominus noſter Jeſus Chriſtus, Matthæi xix. accedentibus ad eum Phariſæis ad ipſum tentandum, & ab eo quærentibus, *Si licet homini dimittere uxorem ſuam quacumque ex cauſa?* ita reſpondit: *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam niſi ob cauſam fornicationis, & aliam duxerit, mœchatur*: & nihilo minus ſancta eccleſia catholica non ſolum ex hac cauſa, ſed ex pluribus aliis permittit & facit rationabiliter divortia fieri: ut patet in frigidis & maleficiatis, de affinibus, ex cauſis hæreſis, & pluribus aliis cauſis. Ecce quot & quantæ mutationes circa tam magnum & neceſſarium ſacramentum auctoritate eccleſiæ contigerunt.

Item in ſacramento pœnitentiæ, quod ab Adam in paradiſo incepit & debet durare uſque ad conſummationem ſæculi, ſimiliter mutatio magna facta eſt ſecundum ſucceſſionem temporum. Nam cum confeſſio ſit pars principalis pœnitentiæ, tempore legis naturæ ad eam tantummodo Deo faciendam mentaliter tenebantur: ſuccedente vero lege Moſaica, ultra hoc homines obligabantur ad confeſſionem cærimonialem extrinſecam, prout per aliquod ſacrificium homines manifeſtabant ſe hoc vel illo peccato deliquiſſe, ut habetur Levitici iv. & v. ut habetur eodem libro xvi. ſacerdotes poſitis manibus ſuper caput hirci, omnes filiorum Iſraël confitebantur iniquitates. Sed adveniente veritate evangelicæ legis, etiam confeſſionem vocalem de univerſis cogitationibus, locutionibus, operibus, & omiſſionibus clare diſtincteque faciendam inſtituit eccleſia ſacerdoti auctoritatem & juriſdictionem habenti, in ſecreto, non ut homini, ſed ut Deo; ſine offenſa quacumque honoris confitentis, ſub formidabilibus & exſecrabilibus pœnis præcipiendo & mandando ſacerdoti, ne quoquo modo ſigno aut verbo prodat aut revelet peccata confitentis: de qua quidem confeſſione ſingulariter & ſpecialiter, quatenus ſolum ſic ſecrete & auricularitet fieri debeat ſacerdoti, nulla de ſcripturis ſacris habetur traditio, niſi quantum ad ſic agendum Spiritus ſanctus movit & direxit eccleſiam: quæ nihilo minus originaliter fundat ſe in auctoritate clavium, quæ ipſi eccleſiæ ab ipſo Domino traditæ ſunt, dicente Petro: *Tibi dabo claves regni cælorum, & quodcumque ligaveris*, &c. (Matth. 16.) Et Joannis xx. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt*. Quia igitur ſacerdotes habent remittere peccata, utique oportet ut agnoſcant ea: & ſic Spiritu ſancto ducente ſancta eccleſia confeſſionem, ut præmittitur, ſecretam ſtatuit & ordinavit.

Item circa ſacramentum ordinis videtur eccleſia addidiſſe. Nam in primitiva eccleſia erant duo tantummodo ordines, diaconatus ſcilicet & ſacerdotium. Et ſecundum beatum Hieronymum idem tunc erat epiſcopus & ſacerdos, quoad nomen, non autem quantum ad rem, quod tamen nunc non eſt.

Item circa ſacramentum diviniſſimæ euchariſtiæ multa videntur addita vel mutata. Nam forma qua calix conſecratur, in nullo evangeliſtarum in propria forma verborum reperitur; ſed videtur per eccleſiam ex omnibus dictis evangeliſtarum compilata, & in ea ſunt aliqua addita. Etiam in conſecratione hoſtiæ eccleſia addidit hanc dictionem, Enim. Ceterum Chriſtus inſtituit hoc ſacramentum, & miniſtravit poſt cœnam; & tamen eccleſia immutavit, & ordinavit ut non niſi a jejunis de mane celebraretur & miniſtraretur, niſi in neceſſitatis articulo. Imminente etiam errore de obſervatione legalium, Leo Papa ordinavit, ut pro tempore in fermento conficeretur, licet Chriſtus confecerat in azymo: ad quem ritum poſtmodum, ceſſante dicto errore, eccleſia reverſa eſt. Denique eccleſia ordinavit ritum & modum ad hoc ſacramentum celebrandum cum calibus orationibus, epiſtolis & evangeliis, ſecretis, myſticis ſignis, veſtibus ſacris & A vaſis conſecratis, in eccleſia, in altari, cum luminaribus, cum aſſiſtentibus, & aliis quæ pro devotione & ſolemnitate tanti ſacramenti ſiunt, de quibus per ſingula diſcurrere longum eſſet.

In pluribus quæ Apoſtoli ſtatuerunt, ſecundum temporum ſucceſſionem & temporum varietatem facta eſt mutatio. Nam Apoſtoli in concilio iii. Hieroſolymis celebrato, quod habetur Actorum xv. ſublata circumciſione, & omnibus quodammodo cærimoniis veteris legis, ſtatuerunt ut fideles deberent tantummodo abſtinere ab immolatis ſimulacrorum, ſanguine, ſuffocato, & fornicatione: & nihilo minus ſtatim poſt prædictam ſublationem circumciſionis Paulus Apoſtolus circumcidit Timotheum, qui ex patre gentili natus fuerat, propter vitare ſcandalum Judæorum, qui erant in illis locis, ut habetur Actorum xvi. Inſuper hoc dictum concilium de ceſſatione legalium, Apoſtoli & ſeniores qui erant Hieroſolymis, adveniente Paulo, propter ſcandalum evitandum, ſuſtinuerunt adhuc cærimonias legales; & voluerunt, ut Paulus aſ- B cendens templum, purificaret ſe & ſanctificaret, tamquam ambulans & cuſtodiens legem, ut habetur Actorum xxi. Et poſt prædicta etiam ex ipſis præceptis quæ per Apoſtolos tradita erant ſervanda, quædam conſuetudo eccleſiæ immutavit. Nam ex prædictis quatuor, primo & quarto manentibus illæſis, de non edendo de immolatis ſive idolothytis & de cuſtodiendo ſe a fornicatione, ſecundum & tertium mutata ſunt, quia & ſanguinem edimus & ſuffocatum. Item Paulus Apoſtolus dicit: *Oportet epiſcopum unius uxoris virum eſſe*, in quibus verbis (1. Tim. 3.) præceptum Apoſtoli includitur, & ex hoc, & etiam ex ratione ſignificationis bigamiæ, cui ſemper eſt annexa irregularitas: & nihilo minus Papa, & multo magis eccleſia poteſt, immo & de facto diſpenſat in bigamis, non obſtante præcepto prædicti Apoſtoli: Unde dicit ſanctus doctor in iv. diſtinctione xxvii. in reſponſione ad dictam auctoritatem Pauli. (Quæſt. 1 art. 3. ad 2.)

Quantum ad ea quæ ſunt de neceſſitate ſacramentorum & fidei, nec eccleſia nec Papa poteſt diſpenſare, ſed in aliis quæ C ſunt de inſtitutione Apoſtolorum, cum eccleſia nunc habeat eamdem poteſtatem ſtatuendi & deſtituendi quam tunc habuit, poteſt per eum qui primatum tenet in eccleſia, diſpenſare: quapropter & Lucius Papa diſpenſavit cum Panormitano epiſcopo qui erat bigamus. (« S. Thomas, ibidem.)

Item ſancta mater eccleſia docuit ſignum ſacratiſſimæ crucis in fronte depingere: ipſa docuit in eodem ſigno benedictiones fieri ſacramentorum & conſecrationes, pro defenſione & contra inſidias malignorum ſpirituum ſal & aquam benedicere, & ea inſimul miſcere. Ipſa docuit fontes baptiſmatis benedicere; pro congregatione fidelium, ad ſacramenta percipienda, ad doctrinam divinam audiendam, ad divina myſteria peragenda, & ad laudandum Deum ſpecialiter eccleſias fabricari, cœmeteria ubi fideles ſepelirentur, & exſequias mortuorum facere; & omnem alium ritum eccleſiaſticum adinvenit, quem per ſingula explicare dies nobis potius deficeret, quam materia dicendi. In quibus immutationibus faciendis, ſancta mater eccleſia pro locorum, temporum, & D perſonarum varietate exemplum habuit a Deo, & a Chriſto Domino. Nam licet fides confiteatur Deum eſſe omnipotentem, omniſcientem, æternum, invariabilem, & omnimode incommutabilem, ipſe tamen immutabilis & immobilis ſecundum exigentiam & diverſitatem temporum, & varias leges dedit, ut aliter homo in ſtatu naturæ, aliter in tempore legis, & aliter in ſtatu gratiæ ſalvaretur: non quod tunc eſſet alia fides quam nunc, ſed una & eadem, per quam omnes juſti ab Abel uſque ad ultimum juſtum Deo placuerunt: quia ſecundum Apoſtolum, *una fides, unum baptiſma, unus Deus omnipotens*. (Ephes. 4.) Et ita licet ſemper eadem fides manſerit, cærimonias & proteſtationes fidei ipſe Deus immobilis & invariabilis ſecundum varietatem temporum variavit.

Ipſe etiam Dominus noſter Jeſus Chriſtus magiſter & exemplum omnium actuum eccleſiæ, in aſſumpta humanitate ſuas ſanctiſſimas conſtitutiones, & ſua præcepta, juxta qualitatem temporum pro informatione eccleſiæ immutavit. Nam E ut habetur Matth. x. Marci vi. & Lucæ ix. Dominus Jeſus Chriſtus mittens ſuos diſcipulos ad prædicandum, præcipit eis ut non haberent ſacculum neque peram, & ſimiliter præcipit eis: *In viam gentium ne abieritis, in civitates Samaritanorum ne intraveritis*. Nihilo minus, mutata conditione temporum, & ipſe Dominus mutavit ſua præcepta. Etenim inſtante paſſionis tempore, quo eum oportebat ſeu præſentia corporali ſuos relinquere diſcipulos, plurima exempla relaxavit. Nam Lucæ xxii. ait: *Quando miſi vos ſine ſacculo & ſine pera, numquid aliquid defuit vobis?* Reſponderunt, *Nihil*. Tunc Chriſtus dixit eis: *Nunc autem dico vobis, qui habet ſacculum, tollat, ſimiliter & peram*. Et poſt reſurrectionem ſuam aſcenſurus in cælum, quos ante paſſionem ſuam tantummodo ad Judæam miſerat, mittit in univerſum mundum, dicens Marci ultimo: *Ite in mundum univerſum, & prædicate evangelium omni creaturæ*. Et ſimiliter

Matth. ultimo ita: *Docete omnes gentes baptizantes eos*, &c.

ANNO CHRISTI 1433. His itaque exemplis divinis, & Chriſti hominis, ſancta univerſalis eccleſia edocta, nihilo minus a Chriſto & a Spiritu ſancto directa, cum ſciat nihil velle Deum nec Chriſtum Dominum niſi ſalutem noſtram, & omnia præcepta, ſtatuta, conſilia, & alia ad hunc unum & ſolum finem ordinari, prædictas mutationes, variationes, ſtatuta, cærimonias fecit, & ſtatuit & ordinavit. Si igitur eccleſia catholica tot & tanta, ducta & directa a Spiritu ſancto fecerit, in præteritum ſtatuerit, & ordinaverit, juſte, ſancte, rationabiliter & ſine reprehenſione, ac etiam in divinis Chriſti & apoſtolicis præceptis mutationes, & interpretationes fecerit; quis tam inſanus & hebetis ingenii audebit aſſerere eccleſiam, ex rationabilibus & urgentibus cauſis, non potuiſſe communionem duplicis ſpeciei mutare in communionem unius? præcipue cum nec ſit de præcepto Chriſti, nec aliquod detrimentum incurrant non conficientes ſic ſumendo? Si enim immutaverunt Apoſtoli formam baptiſmi, quæ dat eſſentiam ſacramento, taliter ut ſi quis nunc in illa forma, qua ipſi Apoſtoli baptizabant, baptizaret, non eſſet baptiſmus, quanto magis poteſt eccleſia mutare vel tollere unam ſpeciem, quæ ſe tenet ex parte materiæ, & ex qua nihil eſſentiæ ſacramenti deperditur, nec etiam ſumenti gratiæ? Si tot & tanta facta ſunt tam circa hoc ſacramentum quam circa alia, auctoritate eccleſiæ, mirum profecto videtur, cur etiam circa communionem & uſum hujus ſacramenti eccleſia non poſſit ſtatuere ut ſic vel ſic ſumatur.

Et ſi quæratur, quæ, aut ubi, aut quo tempore, ante Conſtantienſe concilium fuit duplicis ſpeciei in unam auctoritate eccleſiæ facta mutatio? Reſpondendum eſt ſecundum Cap. 5. Auguſtinum, & habetur diſtinctione 5. cap. 11. Eccleſiaſticarum; ubi dicitur: quod eccleſiaſticarum inſtitutionum quaſdam ſcripturis, quaſdam vero Apoſtolica traditione per ſucceſſores in miniſterio confirmatas, accepimus: quaſdam vero conſuetudine roboratas approbavit uſus, quibus par ritus, & idem utriuſque pietatis debetur affectus. Et infra, enumeratis plurimis, de quibus auctor & locus & tempus ignorantur, ſubjungit hæc & alia in hunc modum non pauca; niſi quia tacita ac myſtica traditione a patribus eccleſiaſtico more, & reverentiori diligentia ſunt in myſteriis obſervata magis ſilentio, quam publicata ſcripto. Cujuſmodi ſunt immutatio ſabbati & Paſchalis feſtivitatis, crucis ſignatio, aquæ & ſalis benedictio, multorum præceptorum & cærimoniarum veteris legis immutatio: multa quoque quæ nunc in ſacrificiis fiunt, ut & forma conſecrationis calicis, benedictiones fontium, baptiſmatis & multa hujuſmodi, quibus ſola conſuetudo univerſalis eccleſiæ auctoritatem tribuit: & ſic eſt etiam communio unius ſpeciei, cujus immutationis & auctor & tempus & locus ignorantur; & uſque ad Conſtantienſe concilium, ſola ei rationabilis conſuetudo & ſanctorum doctorum comprobatio auctoritatem præbuit, quam poſtmodum compellente adverſariorum inſtantia, idem ſacroſanctum concilium approbavit, & ut poſtmodum, non ut conſuetudo tantum, ſed ut ſtatutum & ordinatio eccleſiæ univerſalis veneraretur, ad laudem omnipotentis Dei, qui eſt benedictus in ſæcula ſæculorum.

Ultimo vero & finaliter pro facili & manuali ſolutione dictarum auctoritatum & aliarum quas pro ſe adducunt adverſarii, notandæ ſunt diligenter ſeptem regulæ quæ ſequuntur. Primo itaque ſciendum, quod quamvis plures auctoritates ſacræ ſcriptura & etiam ſanctorum loquantur indifferenter de communione ſub utraque ſpecie, panis ſcilicet, & vini, non tamen prætendunt præceptum; nec dicunt hujuſmodi communionem ſub utraque ſpecie quoad laicos eſſe de neceſſitate ſalutis, vel de præcepto Chriſti: & ſic omnes hujuſmodi auctoritates adducuntur per eos frivole & impertinenter, nihilque contra catholicam veritatem concludentes, cujuſmodi ſunt auctoritates Apoſtoli 1. Cor. 11. quæ indifferenter loquuntur tam de ſacerdotibus conficientibus, quam laicis, in quibus tamen nullum præceptum exprimitur, ut plene patuit loco ſuo, dum de ipſis ſuperius ageretur in ſpeciali.

Secundo ſciendum, quod auctoritates tam ſacræ ſcripturæ, quam etiam doctorum multorum, facientes mentionem de communione ſub utraque ſpecie, continentes in ſe præceptum, vel vim habentes præcepti, ut in pluribus loquuntur, & ſunt intelligendæ de ſacerdotibus ſacrificantibus, quorum eſt conficere hoc ſacramentum, & ſub utraque ſpecie ſumere propter perfectam ſignificationem & repræſentationem Dominicæ Paſſionis, & mortis, ſpiritualis refectionis completæ, & aliorum quæ in hoc ſacramento repræſentantur; non autem de communione laicorum, quorum capere & ſumere eſt ſolum propter efficaciam, & non propter repræſentationem: cujuſmodi eſt auctoritas Chriſti, qui ſolis Apoſtolis, quos in ſacerdotes inſtituerat, præcepit ut hoc facerent ſub utraque ſpecie in ſuam commemorationem. Hoc modo etiam intelligitur caput Papæ Gelaſii, Comperimus: de quibus in locis ſuis dictum fuit ſuperius.

ANNO CHRISTI 1433. Tertio ſciendum, quod auctoritates ſanctorum, ſi quæ forte ſunt loquentes de hujuſmodi communione ſub utraque ſpecie, reſtringendæ ſunt ad tempus illud, in quo mos ille in eccleſia ſervabatur. Conſuetudo enim eccleſiæ quæ habuit ex cauſa rationabili originem, ſive fuerit generalis ſimpliciter in tota eccleſia, ſive in aliqua ſui parte notabili, utpote in una natione, vel regno, ſive etiam in una provincia, aut diœceſi, vim habet obligativam legis & præcepti; nec alicui particulari ſcienter licet contra eam agere, aut ipſam ſua ſponte prætermittere in loco ubi communiter obſervatur. Unde dicit Auguſti- Epiſt. 14. nus ad Caſulanum preſbyterum, quod mos populi Dei & inſtituta majorum pro lege tenenda ſunt: & ſicut prævaricatores legum divinarum, ita contemptores conſuetudinum eccleſiaſticarum coërcendi ſunt. Quapropter ſi quis Latinorum in orientali ſive Græca eccleſia contra morem ipſorum in azymo conficeret, peccaret, ut dicunt doctores communiter: & e converſo ſi Græcus apud nos ageret in fermentato, propter diverſam conſuetudinem eccleſiarum.

Quia igitur Chriſtus ita ſub duplici ſpecie diſcipulis in ultima cœna miniſtraverat hoc ſacramentum, multi ſequentes hunc ritum tenuerunt, & in multis eccleſiis indiſtincte, quoad non ſacrificantes, habitus eſt pro invariabili conſuetudine, & pro lege; nunquam tamen hæc conſuetudo miniſtrandi laicis ſub utraque ſpecie fuit in eccleſia omnimode generalis: quia etiam tempore Apoſtolorum legitur Actorum 2. quod erant perſeverantes fideles in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus. Et in fine capitis, quod erant fideles frangentes panes circa domos quotidie. Quod utique de pane ſacramentali doctores intelligunt, & ſpecialiter Magiſter hiſtoriarum in hiſtoriis ſcholaſticis, ubi nulla mentio fit de vino aut potu, nec eſt veriſimile quod in tanta re ab hoc ritu eccleſia tam generaliter receſſiſſet, niſi in aliquibus aliquo exemplo præcedente deducto ex Apoſtolis & primitiva eccleſia, etiam rationabiliter & neceſſariis cauſis concurrentibus.

Auctoritates igitur loquentes ſub præcepto de laicis, reſtringendæ ſunt ad tempus, & ad eccleſias in quibus hujuſmodi conſuetudo pro lege habebatur: qua conſuetudine ceſſante, ceſſat obligatio hujuſmodi auctoritatum & veritas, quia quælibet auctoritas vera ex cauſa tantum; ceſſante cauſa veritatis ejus, ceſſat veritas & allegatio ejus, ſicut iſta: Chriſtus eſt incarnandus, quandoque fuit vera, quia cauſa veritatis ipſius erat futuri temporis quod nondum venerat; ſed jam, futuro pro tunc tempore adveniente, & Chriſto nato, cauſa ipſius veritatis ablata eſt, & per conſequens ipſa pro nunc remanet falſa, quia non eſt vera, Chriſtus eſt incarnandus. Cum igitur auctoritates hujuſmodi doctorum non erant veræ, niſi ex conſuetudine, vim legis & præcepti habente, ceſſante conſuetudine, eorum veritas ceſſabat & allegatio.

Et valde diligenter eſt advertendum, quod nullus doctorum catholicorum per adverſarios allegatorum (& ita credo de omnibus aliis loquentibus de hujuſmodi communione ſub utraque) dixit eam indifferenter quoad omnes eſſe de præcepto Chriſti, aut de neceſſitate ſalutis, ita quod una ſpecies non ſufficiat ſine alia: nec aliqua auctoritatum per adverſarium adductarum dictum præceptum Chriſti intendit quoquo modo aut prætendit. E contrario autem multi doctores catholici dicunt communionem diviniſſimæ euchariſtiæ non conficientibus ſufficere ſub una ſpecie, ut in ſuperioribus diffuſe oſtenſum eſt.

Quarto notandum, quod auctoritates tam ſacræ ſcripturæ quam aliorum doctorum, quæ videntur facere mentionem de ſumptione hujus ſacramenti ſub duplici ſpecie, quoad laicos, vel indifferenter quoad omnes, duplici modo loquuntur, vel nomina rerum aſſumentes, vel nomina ſpecierum. Exemplum primi, Joannis VI. *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Caro enim & ſanguis ſunt res ſacramenti, & ea quæ ex naturali aut reali concomitantia conſequuntur ad hæc. Exemplum ſecundi, 1. Cor. 11. *Quotieſcumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini*, &c. panis enim & calix qui vinum continet & pro vino accipitur, ſicut ſæpe continens pro contento, ſunt nomina ſpecierum hujus ſacramenti. Inter has autem locutiones diligens lector hanc differentiam attendat, quoniam in auctoritate quæ eſt ex terminis ſpecierum, nunquam aut raro inveniet notam præcepti aut terminum vim præcepti habentem, per quam poſſit deprehendi, quod hujuſmodi ſumptio ſpecierum cadat & obliget ad præceptum, ad oſtendendum quod hujuſmodi ſumptio ſub utraque ſpecie non eſt de neceſſitate ſalutis, & per conſequens de præcepto Dominico.

Quod ſi forte in aliqua auctoritate doctoris alicujus reper-

ANNO CHRISTI 1433.

tum fuerit, ad præcedentem immediate regulam recurrendum eſt, vel ſaltem ad eam quæ in loco ultimo adducetur, quæ eſt finalis reſolutio omnium. In auctoritate vero quæ conſtat ex terminis rerum, ſæpe, immo ſæpiſſime reperitur præceptum, vel in propriis terminis, vel in æquivalentibus, ſicut patet in primo exemplo, *Niſi manducaveritis*, &c. ſi tamen de ſacramentali manducatione dicta auctoritas intelligatur; ad declarandum quod ex præcepto divino tenetur quilibet fidelis Chriſtianus rem utramque hujus ſacramenti ſumere, ſive ſpiritualiter, ſive etiam realiter, ſecundum quod in ſacramento continetur: & cum utraque res vere & integre ſub qualibet ſpecierum contineatur, perfecte adimplet præceptum quicumque ſub utraque vel ſub una accipit ſpecie; quia præceptum rem, non ſpeciem determinat. Et per hanc advertentiam multæ auctoritates & rationes adverſariorum evacuantur, immo ipſorum totale & principale fundamentum, ſcilicet, *Niſi manducaveritis*, &c. penitus enervatur.

Quinto ſciendum, quod in auctoritatibus ſacræ ſcripturæ & ſanctorum per manducationem corporis, & bibitionem ſanguinis, intelligitur in generali ſumptio utriuſque; quod utique ita vere & integre fit ſub una ſola ſpecie, ſicut ſub utraque, cum ſub qualibet ipſarum per ſe ſumpta, totus & integer Chriſtus contineatur, ut declaratum eſt. Et etiamſi ad proprietatem locutionis attendamus, non proprie ſanguis in calice bibitur, ſed ſola vini ſpecies, cum ſub ſpecie vini eumdem modum ſanguis Chriſti habeat exiſtendi, quem habet omnimode ſub ſpecie panis. Etenim ſicut ſub ſpecie panis ſanguis habet eſſe intra Corpus Chriſti, & intra venas ipſius incluſus, ſic per omnia & ſub ſpecie vini; quia non eſt effuſus extra corpus, aut a corpore diviſus, ſicut per ſpecies deſignatur, in memoriam Dominicæ Paſſionis. Sæpe itaque ſcripturæ & doctores ſancti loquentes de hoc ſacramento, etiam ſecundum quod ſub una ſpecie continetur, utuntur manducationis & bibitionis terminis pro ſumptione; ad ſignificandum fidelibus, quod ſub una ſola ſpecie panis ſumant corpus & ſanguinem Chriſti verum vere & realiter; & non aliter ſub ambabus, quam ſub una earum, nec magis efficaciter.

Sexto etiam intelligendum, quod multæ auctoritates facientes mentionem de communione laicali ſub utraque ſpecie, potius ſpiritualiter intelligendæ ſunt, quam ſacramentaliter, ut de multis patuit. Quando enim ſacerdotes in altari in conſpectu populi conficiunt ſub duplici ſpecie, & ſimiliter ſumunt in memoriam Dominicæ Paſſionis, tunc populus aſſiſtens fide & devotione manducat & bibit & corpus & ſanguinem Domini ſpiritualiter in ſinceritate fidei, per recogitationes bonas & ſanctas meditationes, maſticando & hauriendo nec cordis, & ſe Chriſto uniendo per affectum amoris. Hunc modum actualis manducationis ſpiritualis, qui tertius fuit ſuperius aſſignatus, tangit Auguſtinus: Ut quid paras ventrem & dentes? Crede & manducaſti. Multæ auctoritates intelliguntur de modo ſpiritualis manducationis ſuperius ſimiliter tacto, ſecundum quem modum illam auctoritatem, *Niſi manducaveritis carnem*, &c. exponit Auguſtinus, ut clare oſtenſum eſt loco ſuo.

Supra in ſuppoſitione 5. in tertia manducatione ſpirituali.

Septimo & ultimo notandum, quod nulla auctoritas cujuſcumque ſancti aut doctoris habet efficaciam ad aliquid probandum aut concludendum authentice in aliqua materia fidem aut ſalutem animarum concernente, niſi in quantum doctrinæ eccleſiaſticæ congrueret, aut ab eccleſia approbaretur: ubi autem contrarium & diſſonum haberet aliquid, totum ut falſum repudiatur & inutile: & hoc ideo, quia non doctrinæ doctorum eccleſia ſubjicitur, ſed e converſo doctrina ipſorum eccleſiæ tamquam indeficienti regulæ, quæ errare non poteſt, ut clariſſime monſtratum eſt in capitulo hujuſmodi materiam declarante. Unde & Auguſtinus contra epiſtolam Fundamenti: Non ſolum doctrinæ doctorum, ſed etiam ipſi evangelio præfertur eccleſia: evangelio non crederem, inquit, niſi me eccleſiæ auctoritas commoveret. Etenim cum plura reperiantur ſcripta evangelia, quam quatuor, ut puta Andreæ, Thomæ, & multorum aliorum, illa nihilo minus obtinuerunt auctoritatem, quæ ipſa eccleſia approbavit; & illa reprobata ſunt, quæ ipſa reprobavit. Quare & omnes doctores eccleſiæ ſuas doctrinas merito eccleſiæ judicio ſubmiſerunt, & ſubmittunt quotidie. Sic & Paulus ad Galatas II. non obſtante quod evangelium ſuum a Chriſti revelatione habuiſſet, tamen ut authenticaretur, aſcendit cum Barnaba Hieruſalem, ubi pro tunc eccleſia principaliter reſidebat; & contulit cum illis, ſcilicet Apoſtolis, & aliis in quibus eccleſia conſiſtebat, & ſeorſum cum illis, qui videbantur eſſe aliquid, ne forte in vacuum curreret, aut cucurriſſet.

Cum igitur eccleſiæ conſuetudo obtinuerit generaliter a multis retro temporibus, ut non ſacrificantes ſub una ſpecie communicent, fueritque dicta conſuetudo per generalia concilia approbata & declarata, non eſſe contra divinam voluntatem aut Chriſti præceptum, manifeſtum eſt, omnem auctoritatem cujuſcumque doctoris, quantumcumque ſancti, aut ingenio & ſapientia præditi, contra hanc conſuetudinem & ſtatutum eccleſiæ nihil poſſe concludere. Quapropter ſi adduceretur aliqua auctoritas, cui per aliquam prædictarum regularum non poſſet ſatisfieri ad plenum, maxime propter proterviam adverſantis, reſpondens fidelis catholicus ad hanc ultimam regulam, tamquam ad portum tutiſſimum, confugiat: quia unico hoc eccleſiæ ſole, ut ait Hieronymus in diſputatione contra Luciferianos, omnium adverſariorum argumentationum rivulos facile poterit deſiccare. Ad laudem omnipotentis Dei, & exaltationem fidei catholicæ.

Et hic finis eſt poſitionis & reſponſionis magiſtri Joannis de Raguſio ſanctæ theologiæ profeſſoris, ordinis fratrum Prædicatorum, factæ in ſacro generali Baſileenſi concilio, ad dicta magiſtri Joannis de Rockzano Bohemi, in articulo communionis ſub utraque ſpecie, anno Domini MCCCCXXXIII.

ÆGIDII CARLERII DECANI ECCLESIÆ CAMERACENSIS.

ORATIO,

Qua reſpondit per dies quatuor in concilio Baſileenſi ad articulum ſecundum Bohemorum, de corrigendis peccatis publicis, quem propoſuit per biduum Nicolaus Taborita.

AUdiſtis, reverendiſſimi patres, illuſtriſſime princeps, celeberrimi, inclyti & doctiſſimi viri, venerabileſque oratores regni Bohemiæ, profundam, præcelſam & veram poſitionem de communione divinæ euchariſtiæ, per quam oſtenſum eſt, non eſſe de neceſſitate ſalutis, nec præceptum a Chriſto Salvatore quoſcumque non conficientes, ſanctam communionem accipere ſub utraque ſpecie, ſcilicet panis & vini. Jam precor, patientes aures commodate, facite quietum ſilentium, ut dum ſermo, qui ut ſpero, de regalibus ſedibus venit, in hoc divino cœtu libere currat, nullus ſubtilia ſperet ab ore dicentis. Neque ſubeſt ingenium, neque hoc patitur materia. Debet, ſi philoſophorum dicta memini, ſermo rei eſſe ſubjectus, non res ſermoni. Unde cum de punitione peccatorum futura ſit oratio, in ea ut in moralibus, typice & figuraliter procedendum eſt. Cum manum ad opus ponere tentavi, quorſum oculos, quorſum articulos digitorum ſcribentium, quorſum denique animum volverem pavidus neſciebam. Obtulit ſe lata materia, & anguſtus erat locus ingenii, ſparſa valde, & colligendi virtus non erat. Quodque cum neceſſitatem rei intelligerem, quod in ea pendeat ſalus orbis, & ſignanter catholicæ eccleſiæ, ultra quam credi poteſt, *timor & tremor venerunt ſuper me, & contexerunt me tenebræ.* [*Pſalm. 54.*] Expropter poſtulavi a Domino, ut oriretur mihi ſol veritatis, ut pergerem ad opus meum, & ad operationem meam uſque ad veſperam, id eſt, finem hujus actus, & dixi: *Revela oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua*, Pſalmo CXVIII.

Non miretur aliquis, quod revelationem peto oculorum: pro regendo uno populo rex Salomon ſapientiam popoſcit, [*3. Reg. 3.*] ut ſciret introitum & exitum ſuum. Et ego vermis & cinis pro reparatione populi univerſi lumen ſapientiæ non quæram? Ille de populi circumciſi regimine acturus erat, nec in viribus ſuis fuit confiſus, & ego pro ſalute Chriſtianorum, pro quibus Dominus noſter Jeſus Chriſtus ſanguinem ſuum fudit, pro pace & unitate laborem aſſumens, ut qui conjunxit duos parietes Judæorum & Gentilium, in uno angulari lapide Chriſto Jeſu, jungat & nos in vinculo ſpiritus & caritatis, ſpectabo in virtute mea? Magna certe mihi cura eſt vos & hoc famoſum atque inclytum regnum Bohemiæ, Galliæ meæ regioni olim amicum, conciliare & ſociare in fœdere ſempiternæ pacis, & ut unanimes de cetero habitemus in domo Domini: unde ipſos dilectos propter Deum venerandos nuntios Bohemorum oratores velim, ut ſi aliter ſapiam quoad aliqua, quam ipſi in articulo de punitione publicorum peccatorum, non moveantur eorum reſides animi: neque enim ad roſas venitur niſi per medium ſpinarum, nec mel quis reperiet, niſi ſe ingeſſerit exercitui apum; neque in difficilibus niſi poſt

diſputa-

ANNO CHRISTI 1433.

diſputationem veritas lucebit. Si in hoc non ſit modicus labor, non erit tenuis gloria. Aperiat oculos mentis.

Jerem. 1.

Peto, patres digniſſimi, quoniam viſio mihi oſtenſa eſt, & eam non plene intelligo, calamitatem eccleſiæ mente revolvens, cum ſuper eam plorarem planctu magno, ut alter Jeremias, vidi ollam ſuccenſam & faciem ejus a facie Aquilonis. Et quoniam intelligentia opus eſt in tali viſione, dixi Deo:

Pſalm. 118.

Revela oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua. Dicam tamen ut intelligo, quænam ſit hæc olla, quæ ſuccenſio, quæ facies contra faciem Aquilonis. Olla iſta hujus ſacroſanctæ ſynodi, necnon & horum venerabilium oratorum Bohemiæ cogitatio eſt, in qua ut in olla, concepta & aviſata reponuntur. Siquidem intellectus poſſibilis eſt omnia fieri, ut agens omnia facere: ſuccenſio, ardor & zelus eſt; facies quæ anterior pars eſt capitis, intentio non incongrue accipitur.

Jerem. 1.

Aquilo regio frigida & ſicca: a qua, ut Jeremias propheta teſtatur, panditur omne malum & peccata. Carent enim calore gratiæ, & humore pietatis.

B Cogitatio itaque hujus ſacri concilii & præſentium venerabilium oratorum Bohemiæ ſuccenditur, & hujus cogitationis intentio verſa eſt contra peccata. Igitur peccata in olla cogitationum veſtrarum, patres eximii, & viri venerabiles, profecto comburuntur; quoniam adverſus ea zelus affectuum veſtrorum commotus eſt. Sed quemadmodum ignis in aliena materia ardet & crepitat; ita quamdiu in peccata zelus accenditur, turbidus eſt & inquietus. Et ſicut ignis in propria materia jam non ignis carbo, aut ignis flamma, ſed ignis lux eſt non urens, ſed lucens, non agitata, ſed quieta: ita cum zelus extincta peccatis in meditatione permanet, lucidus eſt, non urit, non laborat, ſed tamen in ardore creſcit, de quo Propheta Pſalmo XXXVIII. *In meditatione mea exardeſcet ignis.*

Quis vero ſuccenſor & ollæ faber eſt qui ſufflavit ſub ea prunas? Ipſe eſt venerabilis proponens articulum de punitione peccatorum, prunas rationum ſuarum & auctoritatum cum retulit, ſufflavit; quem creans Dominus ad vos miſit, ut ollam ardentem amplius ſuccenderet. De quo Iſaias ait LIV. ca-

C pite: *Ecce ego creavi fabrum ſufflantem in igne prunas, & proferentem vas in opus ſuum:* adeo dilectus meus faber exſufflavit, & prunas ſuccendit, ut olla ipſa pæne reſoluta liqueſcat. Sed ſicut cum videt operarius flammam excreſcere, ut vas proferat in opus ſuum, aquam mittit in ignem, neque tamen ſuccendere deſinit, ita cum zelum venerabilis proponentis admodum vehementem viderem ad combuſtionem vitiorum, timens cum vitiis etiam ipſius ollæ uſtionem, aquam moderationis hujus ignei zeli ut alter faber mittere curavi. Videtam equidem quoniam flamma ultra fornacem effundebatur cubitis multis, & ſuccenderat eam valde: unde ego intelligens omnem exceſſum periculoſum, immo utile in vita eſſe, Ne quid nimis, prætertea quod male miniſtrat omnia impetus, ſocius officii, differenti miniſterio, præparavi antidotum, aquam ad ignem attuli, ut aliquid ex ambobus nobis medium fieret; medium enim amat Dominus: ſtat medius venientium ad baptiſmum: Jeſus in medio doctorum eſt: in medio duo-

D rum aut trium congregatorum in nomine ſuo, in medio diſcipulorum ſuorum, dum dixit, *Pax vobis.* Non eſt ergo pax niſi in medio.

Igitur extremitatem venerandi proponentis ad medium tentabo reducere, ut ad pacem veniamus, tunc in camino ignis erit, ut in propria materia, dum purgatis vitiorum ſub ginibus & combuſtis, ignis cæleſtium deſideriorum ardebit ſuaviter: hunc Dominus ſuſcitat, hunc Dominus agitat, hunc ſuccendit, de quo ipſe loquitur Lucæ XII. *Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi ut ardeat?* ideo ignem miſit in

Deut. 4.

terram quoniam juxta verba legis, Deus ignis conſumens eſt, Deus æmulator qui in rubo ardenti apparuit, qui ductor fuit populi in columna ignis per noctem: tunc impletum eſt verbum evangelici prophetæ Iſaiæ X. *Erit lumen Iſraël in igne, & ſanctus in flamma ignis.* Luceat ignis iſte, obſecro, Domine in corde meo, ut revelentur oculi mei, & conſiderem mirabilia de lege tua: ardeat ad conſumptionem peccatorum,

E ut verba ignea proferam, & ſit ſermo meus ut facula ardens, ut illo ollam cordis per venerabilem proponentem ſupra modum, quantum in ſe fuit, ſuccenſam, nec ſurere faciam, nec extinguam: ſed aſperſio aquæ moderationis, fervorem cordium in correctione temperet, & ignitum eloquium frigida commoveat: quatenus reformatione ſanctæ eccleſiæ ad Dei laudem peracta, zelus domus Dei ultra non crepitet, nec prunas denuo ſufflare neceſſe habeamus in præſenti, ſed luceant fidelibus quaſi luminaria in firmamento, & tandem in lumine ſortis ſanctorum fulgeant ut ſtellæ in perpetuas æternitates, præſtante Domino Jeſu Chriſto, qui eſt lucerna ejus, qui cum Patre & Spiritu ſancto eſt Deus benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

Ad declarationem veritatis materiæ ſecundi articuli, qui eſt de punitione peccatorum, nuper pro parte venerabilium

A oratorum inclyti regni Bohemiæ propoſiti venturus, & veritatem juxta vires oſtenſurus, unam proteſtationem, unamque ſupplicationem ut componerem, ratio judicavit. Proteſtor, quod jam dicenda ſubmitto correctioni & emendationi hujus ſacræ ſynodi Baſileenſis; affirmans quod affirmandum dictabit, negans quod negabit, a ſua confeſſione nullatenus, quamdiu vixero, diſceſſurus. Supplico cum omni reverentia, ut dicenda univerſi cum omni manſuetudine ſuſcipiant, ſcientes quod neque animo turgido vel indignanti, neque temerario propoſito, ſed in ſpiritu lenitatis, & in viſceribus caritatis zelus domus Dei hanc ſarcinam me ſuſcipere coëgit.

Audiſtis, patres reverendiſſimi, inclyti domini, ac viri percelebres, prolatum articulum ſub hac forma: Peccata mortalia publica, & quantum rationabiliter fieri poteſt, privata, aliæque deordinationes legi Dei contrariæ, in communitatibus Chriſtianorum, & quolibet ſtatu eorumdem, debite juxta dictamen divinæ legis per Chriſti fideles tam ſpirituales, quam ſæculares, prout congruit utriſque, ſunt cohibenda,

B corripienda, caſtiganda, & pro poſſe ab eiſdem propellenda. Deducendo enim proponens propter Chriſtum dilectus, multa inſeruit, ſcilicet, de poteſtate legis humanæ: per quos, & quando peccata publica & ſecreta, quantum fieri poteſt, ſint corripienda, de peccatis prælatorum & ſacerdotum, de indulgentiis, abſolutionibus, & conſecrationibus, de peregrinationibus, & venerationibus reliquiarum, & exceſſibus circa illas; de pluribus ſceleribus aliis intrinſecus & extrinſecus contingentibus ſacerdotes ipſos & alios fideles.

Materiam igitur hanc latam & ſpatioſam ad tria puncta breviabo. Primus erit de punitione peccatorum publicorum, de veritate tenenda circa unam ſpecialem materiam huic propoſito aliqualiter attinentem. Secundus pertractabit, per quos fieri debeat peccatorum publicorum punitio. Tertius ſatisfaciet pro poſſe rationibus per proponentem inductis, & erit de aliquibus incidenter per eum expoſitis, & exceſſibus narratis, cum inductione, ut circa hæc fiat debita per reformationem

C proviſio.

Quantum ad primum de punitione peccatorum privatorum, non eſt magna difficultas, maxime ut in articulo proponitur, quia dicitur. Et quantum rationabiliter fieri poteſt, privata. Tamen de illis aliquid dicetur in proſecutione materiæ de punitione peccatorum publicorum. Notandum ergo quod peccatum mortale multas habet deſcriptiones, non enim habet definitionem dicentem quid eſt. Nam multa ſunt entia non habentia quidditatem vel eſſentiam, ut ſunt privationes & negationes, & ſic deſcriptiones peccati mortalis ſunt ſermones majoris declarationis. Ita dantur a beato Auguſtino quatuor deſcriptiones peccati mortalis. Primum, peccatum mortale eſt, dictum, factum vel concupitum contra legem Dei. Secundum, peccatum eſt, voluntas retinendi vel conſequendi quod juſtitia vetat: hoc dicitur libro de duabus animabus. Tertium, peccatum eſt, neglectis rebus æternis temporalia ſectari. Hoc dicit de libero arbitrio. Quartum, peccatum eſt, uti fruendis, & frui utendis, libro LXXXIII. quæſt. Ambroſius

D ſic peccatum diffinit: Peccatum eſt prævaricatio legis divinæ, & cæleſtium inobedientia mandatorum. Anſelmus: peccatum eſt carentia debitæ juſtitiæ ex propria voluntate procedens. Quoniam vero formale peccati eſt defectus a rectitudine: rectitudo autem per eſſentiam eſt lex æterna participata in recta ratione: forma peccati eſt exorbitatio a lege Dei, aut recta ratione, & hic receſſus a rectitudine debita, ponitur in omnibus deſcriptionibus Auguſtini. Eſt verum quod etiam ponitur materiale peccati, ſcilicet actus. Itaque omnes deſcriptiones peccati ab Auguſtino datæ complectuntur materiale & formale. Deſcriptio Ambroſii dicit ſolum formam & cauſam deficientem, ex quo illud formale procedit: cum dicit, a voluntate procedens, a voluntate ſcilicet non efficiente, ſed deficiente, cujus defectus eſt cauſa carentiæ rectitudinis debitæ ineſſe actui, qui dicitur culpa aut peccatum. Hæc dicta ſunt, quia quid nominis eſt principium doctrinæ. Inter ceteras deſcriptiones, illa quæ eſt Ambroſii, videtur bene propria, quia

E formalis; & illam accepit proponens articulum.

Contra Fauſtum Manichæum, lib. 2. c. 27.
De duabus animabus cap. 11.
De libero arbit. c. 16.
Lib. 83. quæſtionum, quæſt. 30.
Ambr. de parad. c. 8.
Anſelm. de peccat. orig. c. 6.
Cur Deus homo, lib. 1. cap. 9.

Secundo notandum, quod peccatum dicitur publicum, quod habet facti evidentiam, quod probabiliter negari non poteſt. Privatum vero, quod caret tali evidentia facti, quemadmodum dixit proponens.

Tertio notandum, ad tollendum æquivocationem in ſequentibus, quadruplex eſt judicium. Quoddam eſt diſcuſſionis, aliud eſt condemnationis vel generaliter diffinitionis, ſecundum quod eſt actus juſtitiæ. Aliud comparationis, aliud aſſeſſionis. De judicio diſcuſſionis ſeu diſcretionis oſtendens Apoſtolus, quomodo homo debet ſe ipſum probare, ait: *Quod ſi noſmetipſos dijudicaremus, non utique judicaremur.* De judicio comparationis, quo aliqui judicari dicuntur, quia reſpectu aliorum aliqui judicantur, ut loquitur Alexander de Ales in 3a. ſcribitur Matthæi XII. *Viri Ninivitæ ſurgent in*

1. Cor. 11.

Par. 3 quæſt. 15. art. 1.

ANNO CHRISTI 1433.

judicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam, quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ; & ecce plus quam Jonas hic. Regina Auſtri ſurget in judicio cum generatione iſta, & condemnabit eam, quia venit a finibus terræ audire ſapientiam Salomonis; & ecce plus quam Salomon hic. De judicio aſſeſſionis Matthæi XIX. *Judicantes XII. tribus Iſrael.* Et iſta diſtinctio utilis erit ad propoſitum in ſequentibus de conſideratione peccati ſecundum ſe, & in comparatione ad ſubjectum, non eſt inutilis diſtinctio, ut in ſequentibus cohibitio ad peccatum in ſe referatur; correctio autem, punitio & propulſio, ad peccatum in ſubjecto, id eſt, ad peccantem.

Quarto notandum, quod duplex eſt correctio: quædam eſt actus juſtitiæ pro cohibitione pœnæ, alia eſt caritatis ad conſervationem conſcientiæ: & hoc iterum ad tollendam æquivocationem in dicendis non erit impertinens. Nam ſæpe propter identitatem nominis convolat quis de una in aliam.

Exordiendo igitur ab origine legum, ſit hæc propoſitio I. Ponenda eſt lex æterna in ſummo omnium principe. Cum enim mundus divina providentia regatur, neceſſe eſt in gubernante eſſe dictamen practicum omnium ab eo directorum, in quantum a ratione practica artis increatæ proceſſit, ut ſic ſua providentia in ipſum ut finem ultimum reducatur. De qua dicit beatus Auguſtinus in libro de libero arbitrio: Lex quæ ſumma ratio nominatur, non poteſt cuiquam intelligenti niſi incommutabilis æternaque videri. Et idem de vera religione dicit: Menti noſtræ conceſſum eſt videre legem veritatis immutabilem, ſed omne immutabile dicitur æternum: ponenda eſt ergo lex æterna. Ab hac derivatur in nobis lex naturæ, velut quædam participatio ejus, per quam inclinamur ad proprios actus, ad finem vitæ humanæ. de qua ſuper illo ad Romanos II. *Cum gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis ſunt faciunt. hujuſmodi legem non habentes ſibi ipſis ſunt lex.* Dicit gloſſa: Etſi non habent legem ſcriptam, habent tamen legem naturalem, qua quiſquis intelligit & ſibi conſcius eſt, quid bonum, quid malum. Hæc eſt impreſſio, de qua Propheta in Pſalmo quarto: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine.* De hac etiam dicit Auguſtinus in libro LXXXIII. Ex ineffabili atque ſublimi rerum adminiſtratione, quæ fit per divinam providentiam, quaſi tranſcripta eſt lex naturalis in animam rationalem.

Aug. de libero arbitrio, cap. 6.

Aug. de vera relig. c. 30. tom. 1.

Rom. 2.

Gloſſ. ord. in c. 2. ad Rom.

Secunda propoſitio. Ultra legem æternam & legem naturalem oportet ponere legem humanam: humana enim ratio non poteſt participare ad plenum dictamen rationis divinæ, ſed ſuo modo & imperfecte ac ſecundum obſcuram reſonantiam, ut loquitur Albertus Magnus. Ideo ſicut ex parte rationis ſpeculativæ per naturalem participationem divinæ ſapientiæ ineſt nobis aliquorum communium principiorum cognitio, non autem cujuſlibet veritatis, ſicut in divina ſapientia continetur, ſic etiam ex parte rationis practicæ naturaliter homo participat legem æternam ſecundum quædam principia communia, non autem ſecundum particulares directiones ſingulorum, quæ in æterna lege continentur. Unde neceſſe eſt quod ratio humana procedat ad particulares quaſdam legum ſanctiones. Et hæ dicuntur lex humana. Sic dixere quidam, quod initium juris eſt a natura profectum; deinde quædam in conſuetudinem, ex utilitate rationis, venerunt: poſtea res a natura profectas, a conſuetudine probatas, legum metus & religio ſanxit.

Igitur prima ratio neceſſitatis legis humanæ ſumitur ex imperfectione rationis noſtræ, quæ de ſingulis agendis non poteſt judicium ferre ex ſolis principiis practicis legis naturæ. Et illam tangit ſanctus Thomas I. II. quæſt. XCIX. art. III. in corpore. Præterea etſi vi refulgentiæ legis æternæ in nobis, & ſuper vultus rationalis creaturæ infuſi radii divini luminis, quædam naturalis inclinatio ſit in nobis ad virtutes, perfectio tamen eſt per aliquam diſciplinam: quæ perfectio præcipue conſiſtit in retrahendo hominem ab indebitis delectationibus, ad quas proni ſunt homines, maxime juvenes. Ideo neceſſe eſt hanc diſciplinam haberi ab alio. Et quidem in bene diſpoſitis ad virtutes ex bona diſpoſitione naturæ, vel conſuetudine, vel divino munere, ſufficit diſciplina paterna, quæ eſt per monitiones: in pronis vero ad vitia, qui verbis non facile moventur, neceſſaria eſt diſciplina coactiva per vim aut metum, ut ſaltem ſic male facere deſiſtant, deinceps ceteris vitam quietam; & tandem mediante conſuetudine, ad hoc perducantur, ut voluntarie faciant, quod a principio metu impleverunt. Talis vero diſciplina eſt diſciplina legum. Hæc ratio elicitur a beato Thoma I. II. quæſt. XCV. artic. I. in corpore.

S. Thom. 1. 2. qu. 91. art. 3. in corp.

Hæ duæ viæ differunt, quia una ſumitur penes cognitionem, alia penes actionem. Ex prima ratione ſequitur, quod multa præcepta legis humanæ derivantur ex præcepto legis naturalis, & communiter per modum determinationis communium principiorum, ſicut ex illo principio legis naturæ: Qui male facit eſt puniendus; derivatur præceptum, quod tali vel tali pœna eſt puniendus. Aliqua etiam derivantur ex præceptis legis naturæ per modum concluſionum ex principiis, ut ex illo legis naturæ: Nullum malum eſt faciendum; derivatur illud præceptum legis humanæ, Non eſt occidendum, ſcilicet propria auctoritate. Et ea quæ derivantur per modum concluſionum ex præceptis legis naturæ, ſicut ex principiis, vigorem habent, non ſolum quia lege ſunt poſita, ſed etiam ex lege naturæ. Quæ vero derivantur per modum determinationis, cum non ſint incluſa in illis, ut ſunt concluſiones in principiis, habent ex ſola lege humana vigorem. Hæc in ſumma habentur a Thoma I. II. quæſt. XCV. art. II. in corpore. Et infra, quæſtione XCIX. art. III. & IV. oſtendit, quod lex divina ordinat hominem ad Deum, & ad hominem, & quod utrumque in communi pertineat ad dictamen legis naturæ, ad quod pertinet præcepta moralia determinare. Determinatio in his quæ ordinant homines ad Deum, facta eſt in lege veteri per cærimonialia. Determinatio vero in his quæ ordinant homines ad invicem, facta eſt in lege ipſa per judicialia. Et hujus determinationis cærimonialium & judicialium neceſſitas fuit, quia univerſalia non movent ſufficienter ad opus: unde ex hoc præcepto: Deus eſt adorandus, ſine particulari pius & religioſus affectus neſciebat exire in opus; ſed aut, ut inſpirabatur unicuique, ut factum eſt ante legem datam, aut expoſt per cærimonialia fuit determinatum, ſic adoratum eſt, ſic ſacrificatum eſt tunc: ideo etiam ex præceptis: *Non furtum facies, Non mœchaberis*, & ſic de aliis, quæ ſunt legis naturæ & moralia, ſi non fuiſſet determinatum poſtea, qua pœna fur, aut mœchus, aut homicida, & ſic de aliis, puniendus erat, judex non niſi proprio arbitrio pœnam ſciviſſet infligere; ideo ut debitus ordo hominum ad invicem & pacis ordo ſervaretur, oportuit judicialia præcepta ſuperaddere moralibus.

ANNO CHRISTI 1433.

Videtis exemplum quantum ad illud de obſervatione ſabbati, quod in generali, quantum ad actum colendi, morale eſt, quoniam Moyſes non habens qua pœna puniendus erat, qui ligna collegerat in ſabbato, Dominum conſuluit. Et iterum Joſue ſuper furto [a] Achor, quod non ſimplex furtum videbatur, ſed furtum de anathemate Jericho, reſponſum petiit a Domino. Quoniam vero cærimonialia legis veteris ſunt mortua & mortifera, & judicialia ejuſdem mortua, neceſſe fuit ſub lege gratiæ eſſe leges humanas, quæ præcepta moralia legis divinæ & naturalis per derivationem ab illa determinarent. Alioqui judex homo ſæpe neſciret furem, homicidam, adulterum qua pœna puniret, ſicut ſciens quod currendum eſt, ſed neſciens quo curſum dirigeret, numquam inchoaret. Hæc ideo poſita ſunt, ut non deſpiciantur leges humanæ, ſed omnino teneantur neceſſariæ: quæ tantum bonæ ſunt, in quantum divinæ legis rectitudinem & juſtitiam imitantur.

Num. 15.

Joſue 7.

a Pro, Achan.

Tertia propoſitio. Quamvis omnia peccata mortalia, & maxime publica, ſint a quolibet fideli deteſtanda, non tamen omnia poſſunt puniri lege humana. Primam partem concluſionis ſuppono: alteram probo ſic. Iſidorus V. Etymologiar. cap. XXI. dicit, quod lex debet eſſe honeſta, juſta, poſſibilis, ſecundum naturam, ſecundum conſuetudinem patriæ, loco, temporique conveniens, neceſſaria, utilis, manifeſta quoque, ne aliquid per obſcuritatem in captione contineat, nullo privato commodo, ſed pro communi utilitate civium conſcripta. Ex hoc ergo quod lex debet eſſe poſſibilis ſecundum naturam & conſuetudinem patriæ, & ex hoc quod pro communi omnium fertur utilitate, deducitur concluſio ſic: Lex ponenda eſt hominibus ſecundum eorum conditionem: ergo ſecundum diverſos hominum mores, diverſæ leges ſunt ferendæ, immo ſecundum varietatem temporum ſunt mutandæ.

Cum igitur non ſit eadem conditio perfectorum & imperfectorum, & aliqua ſint poſſibilia perfectis, quæ non imperfectis; legiſlator, qui multitudini præeſt, cui & fert legem, in qua communiter major pars eſt imperfectorum, cujus intentio eſt cives facere bonos, poſſibilia multitudini debet præcipere: alioquin faceret eos deteriores, cum tranſgrederentur perfectioris præcepta. Ille ergo prohibet a quibus poſſibile eſt faciliter multitudinem abſtinere, & quæ vertuntur in nocumentum communitatis. Alia vero, quæ non ſunt hujuſmodi, tolerat & permittit. Hæc ex Thoma I. II. quæſtione XCIV. articulo III. in corpore. Si vero multitudini, in qua major pars regulariter eſt imperfectorum, difficilia præciperet, & aut minus gravia prohiberet, quia nimis vellet emungere, eliceret ſanguinem rebellionis & contemptus, aut turbationis pacis.

Prov. 30.

Matth. 9.

Quod ſi vinum novum, id eſt, præcepta perfectæ vitæ, mittatur in utres veteres, id eſt, in homines imperfectos, utres rumpuntur, & vinum effunditur, id eſt, præcepta contemnuntur, & homines ex contemptu ad pejora mala prorumpunt. Hæc ex ſancto doctore accepimus. Unde furta, homicidia, adulteria, &c. quæ conturbant politiam, & a quibus multitudo faciliter abſtinere poteſt, humana & civilis lex prohibet. Simplicem autem fornicationem, aut ſimplex mo-

1. 2 qu. 96. art. 2. ad 2.

Anno Christi 1433.

retricium, ſi fiat vis in verbo, licet ſit peccatum mortale, & divinæ majeſtatis offenſivum, tolerat. Nam per ipſum non turbatur politia; nec plebium multitudinem luſibus, deliciis, & voluptatibus deditam facile eſt abſtinere. Dicit enim Hieronymus in epiſtola ad Oceanum: Venter mero æſtuans cito deſpumat in libidines. & quidam, Proximus, ait, a Libero patre intemperantiæ gradus eſt. Immo punitio pœnalis hujus peccati occaſionem daret majoribus criminibus, & pareret in politia grave ſcandalum. Item Auguſtinus de hoc peccato loquens, lib. de ordine, ut Thomas refert, ait: Aufer meretrices de rebus humanis, turbaveris omnia libidinibus. Item de tolerantia Judæorum ſcriptum eſt Pſalm. LVIII. *Dominus oſtendet mihi ſuper inimicos meos, ne occidas eos.* Et tamen ſunt mali: igitur, *&c.*

De hac vero tolerantia ſic dixit Thomas 2. 2. quæſtione x. articulo XI. in corpore: Humanum regimen derivatur a divino, & ipſum debet imitari. Deus autem quamvis ſit omnipotens & ſumme bonus, permittit tamen aliqua mala fieri in univerſo, quæ prohibere poſſet; ne eis ſublatis, majora bona tollerentur, vel etiam pejora mala ſequerentur. Sic ergo in regimine humano illi qui præſunt recte, aliqua mala tolerant, ne aliqua bona tollantur, vel etiam ne aliquis pejora mala incurrantur. Allegat ibi Auguſtinum lib. de ordine dicentem: Aufer meretrices, *&c.* ut ſupra: ſic ergo infideles tolerari poſſunt, quamvis peccent, propter aliud bonum quod ex eis provenit, vel propter aliquod malum quod vitatur. Ex hoc autem quod Judæi ritus ſuos obſervant, in quibus olim præfigurabatur fidei veritas, quam tenemus, hoc bonum provenit, quod teſtimonium fidei noſtræ habemus ab hoſtibus, & quaſi figura nobis repræſentatur quod credimus, & idem in ſuis ritibus toleratur. Aliorum vero infidelium ritus qui nihil veritatis aut utilitatis afferunt, non ſunt aliqualiter tolerandi; niſi forte ad aliquod malum vitandum, ſcilicet, ad vitandum ſcandalum, vel diſſidium, quod ex hoc poſſet provenire, vel impedimentum ſalutis eorum qui ſic tolerati convertuntur paulatim ad fidem: propter hoc enim etiam hæreticorum & Paganorum ritus aliquando eccleſia toleravit, quando erat magna infidelium multitudo. Hæc ille.

Lib. 11. ep. 15 cap. 3. Sincera.

Item Gregorius dicit de Judæis, & habetur in decreto, diſtinct. XLV cap. Qui omnes feſtivitates ſuas, ſicut hactenus ipſi & patres ipſorum per longa colentes retro tempora tenuerunt, liberam habeant obſervandi celebrandique licentiam. Item Auguſtinus primo de libero arbitrio dixit: Lex humana non poteſt omnia quæ male fiunt punire, vel prohibere, quia dum auferre vellet omnia mala, tollerentur etiam plura bona, & impediretur utilitas communis. Propterea idem eodem lib. ait: Iſta lex quæ regendis civitatibus fertur, multa concedit atque impunita relinquit, quæ per divinam providentiam vindicantur: neque enim quia non omnia facit, ideo quæ facit improbanda ſunt. Verum, ſi non omnia mala publica poſſit pœnaliter punire, tamen prohibet omnia, & punit quæ vergunt in aliorum nocumentum in politia. Nam Auguſtinus, ut Alexander recitat in ſuo III. ponit in lib. de decem chord. differentiam inter flagitioſos & facinoroſos; & dicit, quod flagitioſi ſunt qui peccant in ſe; facinoroſi vero, qui peccant in alios, eis nocendo. Et contra tales qui nocent proximis, datæ ſunt leges, ut cito de medio rapiantur, uti ſcilicet ſint velut membra putrida in corpore ſocietatis humanæ. Et ideo a ſocietate ſunt abſcindendi.

Lib. 1. cap. 5.

Cap. 10.

Iſidorus lib. 5. cap. 10.

Propterea ſic dicit Iſidorus v. lib. etymologiei: Factæ ſunt leges, ut earum metu humana coerceatur audacia, tutaque ſit inter improbos innocentia, & in ipſis improbis formidato ſupplicio refrenetur nocendi facultas. Cogit interdum lex humana nonnullos legem evangelicam obſervare, ſecundum quod dicitur Lucæ XIV. *Exi in vias & ſepes, & compellere intrare, ut impleatur domus mea.* Et hoc teſtatur beatus Auguſtinus ad Vincentium Donatiſtam, dicens: Hæc autem primitus ſententia mea erat, neminem ad unitatem Chriſti eſſe cogendum: verbo enim agendum, diſputatione pugnandum, ratione vincendum, ne fictos catholicos haberemus quos apertos hæreticos noveramus. Sed hæc opinio mea non contradicentium verbis, ſed demonſtrantium ſuperabatur exemplis. Nam primo mihi opponebatur civitas mea, quæ cum tota eſſet in parte Donati, ad unitatem catholicam timore legum imperialium converſa eſt, quam nunc videmus ita hujus veſtræ animoſitatis perniciem deteſtari, ut in ea numquam fuiſſe credatur. Et commemoratis aliis pluribus, ſubjungit: His omnibus terror legum, quibus promulgandis reges ſerviunt Deo in timore, ita profuit, ut nunc alii dicant: Jam hoc volebamus, ſed Deo gratias, qui nobis occaſionem præbuit, & dilationum morulas amputavit. Alii dicant: Hoc eſſe verum jam ſciebamus, ſed neſcio qua conſuetudine tenebamur: Deo gratias, qui vincula noſtra diſrupit, & nos ad pacis vincula tranſtulit. Alii dicant: Neſciebamus hic eſſe veritatem, nec eam diſcere volebamus; ſed nos ad eam cognoſcendam

Auguſtinus cap. 45.

metus fecit eſſe intentur, quo timuimus, ne forte ſine ullis rerum æternarum lucris, damnu rerum temporalium feriremus: gratias Domino, qui negligentiam noſtram ſtimulo terroris excuſſit. Alii dicant: Nos falſis rumoribus terrebamur intrare, quos falſos eſſe neſciremus niſi intraremus, nec intraremus, niſi cogeremur: gratias Deo, qui trepidationem noſtram flagello abſtulit, expertos docuit, quam vana & inania de eccleſia ſua mendax fama jactaverit. Alii dicant: Putabamus quidem nihil intereſſe, ubi fidem Chriſti teneremus: gratias Deo, qui nos a diviſione collegit, & hoc uni Deo congruere, ut in unitate colatur, oſtendit. Serviant ergo reges terræ Chriſto, leges edendo pro Chriſto. Hæc Auguſtinus.

Ex quo ſequitur, quod illa mala quæ lex humana permittit ad vitandum majus malum, & maxime illa quæ ſunt circa delectationes tactus, guſtus & olfactus, ſicut eſt ſimplex fornicatio, & magis proprie loquendo, ſimplex meretricium, tenetur pro poſſe reſtringere, puta quantum ad locum, ut meretrices non ſint in loco honeſto civitatis, ſed in loco quaſi ſterquilinio, ubi ſunt purgamenta civitatis. Nec ſint in locis privatis, ne inverecundius peccetur, ſed in loco publico. Et melius videtur fortaſſe, ut in ſuburbiis civitatum. Quantum ad progreſſum, nec currere permittantur per vicos & plateas civitatis, non tabernas aut comeſſationes cum viris frequentare. Quantum ad ornatum, ne pretioſis utantur veſtimentis, ne auro vel argento capita fulgeant, non intortis crinibus, non in extrinſeca capillatura videantur ab hominibus, non tunicæ manicas ad terram habeant, non redimicula mitræ, ne, ut quidam loquitur, videantur Idææ Berecynthiæ matris. Sicque per legem humanam civilem fieri debet, ut non ſicut licitum, hæc peſtis maneat in urbibus, ſed tamquam malum, licet minus, ad vitandum majora; ita ut quantum poſſibile eſt, inſolentia reprimatur; nec in loco permittantur meretrices manere, ad quem pateat aliunde licitus acceſſus. Propellantur ergo omnino a domibus mechanicorum, ſtufarum, & locis balnealibus: ne ſub prætextu alicujus liciti peccetur licentius: quin immo nec permittantur ſimili habitu uti, ut honeſtæ mulieres.

Tenetur inſuper lex civilis delectationes guſtus temperare pro poſſe: ſcilicet ne tabernas viri ſentraliter, & ſic ingurgitando frequentent, nec illuc familiaris aut alii accedant: nec pateat illic feminæ ſuſpectæ acceſſus. Ne tabernarii vina ſophiſticent: ne ad eos accedentibus falſa offerant irritamenta malorum. Et generaliter poſſet prohibere humana lex, & punire omnia peccata mortalia publica, a quibus facile eſt multitudinem abſtinere, tribus concurrentibus, ſcilicet juriſdictione, *conjunctione, & pace ſalva, de quibus dicetur infra. Alia tolerat & permittit propter quid, bonus legiſlatur, ut ædificatoria in Leſbia inſula. Eſt enim Leſbia inſula, in qua regula plumbea ædificare oportet, eo quod ſunt ibi duriſſimi lapides citius malleo frangibiles, quam ut poſſint totam nodi rectificari. Itaque regula ibi ædificantium plumbea eſt, ut ad duriſſimos lapidum nodos flectatur, & rurſus rectificetur, non omnes, ſed enormes tortuoſitates devitans.

* *Lege, convictione.*

Hæc eſt doctrina principis Peripateticorum Ariſtotelis, v. Ethicorum: a quo ſicut a ceteris, ut ait Auguſtinus, tamquam ab injuſtis poſſeſſoribus catholici poſſunt extorquere veritatem: Sic ſervit Domino in timore lex humana. Sic tamen diſcat a lege Domini lex humana, ut non puniat omne peccatum mortale quod fit in hoc ſeculo. Et tamen aliqua crimina licite poteſt punire mortis ſupplicio. Nec in hoc contradicit evangelicæ legi, ut proponens expoſuit. Probatur hoc ſic: Gloſſa interlinearis ſuper illo Exodi XX. *Non occides*, dicit: Judex non occidit reum, ſed lex quæ jubet. Innuens quod auctoritate juſtitiæ hoc liceat: quia ſi nulla auctoritate liceret, ſuperflue dixiſſet, Sed lex. Hæc gloſſa non eſt præcepti judicialis nec mortui, ſed moralis in lege gratiæ manentis in vigore. Nam ſecundum quod dicit Rabbi Salomon, ut recitat Nicolaus de Lyra, in iſto præcepto homicidium tantum prohibetur, propter quod imponitur pœna mortis. Alia vero mala quæ corpori aut rebus poſſunt inferri, prohibentur aliis præceptis judicialibus. Item ſcriptum eſt Proverbiorum VIII. *Per me reges regnant, & legum conditores juſta decernunt.* Deus autem poteſt occidere, cum ſit auctor vitæ, & mortis habeat imperium, ipſo dicente Deuter. XXXII. *Ego occidam, & ego vivere faciam. percutiam, & ego ſanabo.* Ergo reges quibus ipſe conceſſit regnare, hoc poſſunt facere per juſtitiam, ſcilicet, mortem inferre. Item ad Romanos I. dicitur de committentibus gravia mortalia: *Qui agunt talia, digni ſunt morte.* Sed de judice dicitur in XIII. quod Dei miniſter eſt: ergo quos Deus judicat ad mortem, poteſt judex licite interficere; & maxime illos qui per legem divinam adjudicandi ſunt morti, ſecundum quod dicitur Lucæ XIX. *Inimicos meos illos qui noluerunt me regnare ſuper ſe, adducite huc, & interficite ante me.* Item ad Romanos XIII. dicitur de temporali principe: *Non ſine cauſa gladium portat,*

Ariſt. lib. 5. Ethicorum, cap. 10. S. Thomas, lect. 16. Aug. 397.

Anno Christi 1433.

Dei enim miniſter eſt, vindex in iram ei qui malum facit. Ergo maleficum occidendo non peccat, cum facit auctoritate juſtitiæ, quia Dei miniſter eſt.

Cyprianus ad Fortun. de exhortatione martyrii, cap. 5.

Cyprianus ſuper illo Deuter. XIII. *Si audieris in una ex civitatibus, quas Dominus Deus tuus dabit tibi inhabitare in illis, dicentes: Eamus, ſerviamus diis alienis quos non noſtis, interficiens necabis omnes qui ſunt in civitate eadem gladio*, dicit: Hujus præcepti memor Mathathias 1. Mach. II. interfecit illum qui ſuper altare ſacrificabat. Si ante adventum Chriſti hæc præcepta ſunt, quanto magis poſt adventum Chriſti ſunt obſervanda? Et ſi dicatur quod non eſt obſervandum hoc præceptum, quia judiciale, & per conſequens mortuum; eſto, quod ea ratione, qua judiciale erat, non ſit ſervandum; tamen ea parte qua in nova lege fundamentum habet, ſicut expoſitum eſt ex verbis Apoſtoli ad Romanos I. & XIII. & ſicut ſtatim patebit in verbis Salvatoris implicite contentum, licite poteſt impleri.

Auguſtinus in quæſtionibus Levitici, quæſt. 468. al. cap. 16. S. Hieronymus ep. 52. adverſ. Vigilantium. Num. 25. 3. Reg. 18. Abd. lib. 6. Act. 5. Act. 13. Deuter. 13.

Amplius beatus Auguſtinus dicit: Cum quis juſte occiditur, lex occidit, non tu, ait ad judicem. Rurſus dicit Hieronymus ad Riparium: Non eſt crudelitas crimina pro Deo punire, ſed pietas: & quod de punitione ultimi ſupplicii ſcilicet mortis intelligat, apparet, quia præmiſit. Lege vindictam Phinees, auſteritatem Eliæ, zelum Simonis Chananæi, qui in duos magos Zaroe & Arphaxat ignitos ſerpentes extorſit, Petri ſeveritatem Ananiam & Sapphiram trucidantis, Paulique conſtantiam, qui Elymam magum æterna cæcitate damnavit. Et tunc ſubjungit: Non eſt crudelitas crimina pro Deo punire, *&c.* Et poſt hæc verba ſubjungit: Unde & in lege dicitur: *Si frater tuus & amicus, & uxor quæ eſt in ſinu tuo, depravare te voluerint a veritate, ſit manus tua ſuper eos, & effunde ſanguinem eorum, & auferes malum de Iſrael.*

Lib. 1. circa medium.

Item Auguſtinus in ſermone Domini in monte, ait: Elias multos morte affecit, & propria manu & igne divinitus impetrato, quem conſtat Spiritu ſancto repletum. Sic dicitur Lucæ I. de Joanne Baptiſta, *Ipſe præcedet ante illum in ſpiritu & virtute Eliæ*, & alii multi magni & divini viri eodem ſpiritu conſulendi rebus humanis non temere id fecerunt. Item idem in eodem: Verbis Apoſtoli Petri Ananias & uxor ejus,

Actor. 5.

ſicut in Actis Apoſtolorum legimus, exanimes ceciderunt, nec reſuſcitati ſunt, ſed ſepulti. Ex quo ſumitur ratio, quod ſi in plenitudine temporis nullum liceret occidere, Petrus aut non occidiſſet, aut, ut communiter dicitur, ſententiam mortis non promulgaſſet.

Part. 3 quæſt. 47 membr. 4 art. 1.

Adduco pro hac parte rationes Alexandri de Ales doctoris irrefragabilis. Prima, ſi ex juſtitia leviores pœnæ inferendæ ſunt alicui pro culpa aliqua, cum ipſe per illas nondum corrigitur, ſed addit præteritæ culpæ contumaciam; manifeſtum eſt quod cum contumacia eſt grave peccatum, quod merito contumaciæ debet creſcere pœna, aut contumacia remanebit impunita. Quia ergo creſcere poteſt quantumlibet contumacia, creſcere poteſt de jure quantumlibet & pœna. Quare neceſſe eſt, ut ipſa vel ſit mors corporalis, vel æqualis illi, cum mors corporalis non ſit pœna infinita. Per hanc autem viam a flagellis levibus venitur ad gravia, a gravibus ad vulnera, ab illis ad tormenta, a tormentis ad ipſam mortem, per ſimilia contumaciæ tormenta.

Secunda ratio: Cum proportionales ſint culpæ & pœnæ illis debitæ, ſi ergo alicui culpæ debetur flagellatio, majori culpæ dubio major flagellatio debetur. Et ſic in decuplo, & centuplo, & tanta poterit eſſe flagellatio, quod inducet mortem; ſequitur ergo de neceſſitate, quod mors corporalis pro aliqua culpa poteſt infligi.

Tertia ratio: Occidens hominem injuſte, aut puniendus eſt pœna mortis, aut minori. Si primum, habetur intentum. Si pœna minori, aut finite minori, aut infinite. Non ſecundum, quia non ſervaretur æqualitas pœnæ ad culpam, contra illud: *Secundum quantitatem delicti erit & plagarum modus*: & contra illud Apocalypſis XVIII. *Quantum glorificavit ſe & in deliciis fuit, tantum date ei tormentum & luctum.* Si finite minori, adhuc idem. Et ſicut dum quis damnificavit aliquem in mille marcis, non ſufficienter puniretur reſtituendo unam, ſic nec in propoſito.

Deut. 25.

Quarta ratio: Aut mors corporalis major eſt omni culpa, aut non. Si primum, ergo injuſtus eſt Deus, qui eam inflixit toti generi humano pro comeſtione fructus ligni ſcientiæ boni & mali. Injuſtus eſt Chriſtus, qui eam inferet Antichriſto, ſicut dicitur II. ad Theſſalonicenſes II. *Quem Chriſtus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui.* Si ſecundum, ergo inferri poteſt licite pro aliqua culpa. Nec valet quod dicunt Dominum Matthæi V. dixiſſe: *Ego autem vobis omnino non reſiſtere malo.*

Auguſtinus in quæſtionibus ſuper evang. lib. 1. qu. 10.

Nam ſicut dicit Auguſtinus, non prohibetur vindicta quæ fit ad correctionem. Et iterum idem ait ibidem: Officia vindictæ poſſent bono animo impleri, quomodo judex, quomodo lex. Intelligetur ergo prohibita injuria perſonalis vindicanda libidine vindictæ, non de injuria Dei vel eccleſiæ vindicanda zelo juſtitiæ. Nec illud quod allegant ex Matthæi XIII. de prohibitione eradicationis zizaniorum, valet: nam hoc fecit Dominus ut parceretur tritico, non ut parceretur zizaniis in detrimentum tritici. Ideo ubi creſcunt zizania in detrimentum tritici & ſuffocationem, nullatenus creſcere ſinendi ſunt, ſed ſi opus eſt per mortem corporalem vindicandi.

Anno Christi 1433.

Rurſus nec prohibuit Dominus ſimpliciter eradicationem zizaniorum, ſed eradicationem generalem, dubiam & ſuſpectam; ne ſcilicet de ambiguo judicemus, ut eſt inter lolium & triticum, dum ſunt in herba. De iſto inferius aliqua dicentur. Dicit ergo Alexander: Maleficus poteſt interfici duplici de cauſa, aut quia homo, aut quia maleficus. Si interficiatur quia homo, interficitur odio perſonæ: & hoc prohibetur cum dicitur, *Non occides*: quia maleficus occiditur odio malitiæ & amore juſtitiæ. Et tunc diſtinguendum. Aut occiditur ab illo qui habet auctoritatem, ut a principe ſæculari; & hoc non prohibetur ibi, *Non occides.* Aut ab illo qui non habet poteſtatem, & ſic prohibetur, cum dicitur: *Non occides.* Non eſt ergo illicitum occidere maleficum in eo quod maleficus, ab eo qui habet auctoritatem: immo in hoc ille eſt Dei miniſter, teſte beato Hieronymo libro IV. ſuper Ezechielem, dicente: Qui malos percutit in eo quod ſunt mali, & habet vaſa interfectionis, id eſt, poteſtatem ut occidat peſſimos, miniſter Domini eſt. Sanctus Thomas II. II. quæſtione LXIV. articulo II. & III. in corpore, determinat quod peccatores poſſunt juſte occidi pro ſalute totius reipublicæ, ad quam quilibet comparatur ut pars. Unde ſicut membrum putridum pro ſalute corporis licite poteſt a corpore abſcindi: ſic peccator periculoſus reipublicæ & infectivus, qui veriſimiliter non poteſt ſanari, propter ſalutem boni communis laudabiliter & ſalubriter occiditur: *Modicum* enim *fermentum totam maſſam corrumpit*, I. ad Corinth. V. Oſtienſis in ſumma I. libro titulo XXV. idem dicit in ſubſtantia quod Alexander & Thomas: & rurſus de eodem libro XIV. De Lyra idem ſentit Exodi XXIII. *Inſontem & juſtum non occides.* Ex verbis enim ſuis poteſt hoc elici, & in hoc concordant doctores. Unde neſcio unde venerit hæc adinventio, niſi ut major licentia detur, fingere volentibus nova.

Alexander de Ales part. 3. quæſt. 54. membr. 1. art. 3.

Hier. lib. 3. ſuper Ezech. ad 1 c. 9. Item 1 3. q. 5. Qui malos, cap. 29.

Tanta de lege humana dicta ſunt, quia proponens in articulo ſuo videtur eam negligere, quoad correctionem, caſtigationem, expulſionem peccatorum publicorum, aut parvi pendere, immo contemnere in quodam notabili, ubi dicit: Ne autem aliqua ex iſtis dictis modis peccata caſtigandi aut corrigendi occaſionem accipiant ſecundum judicialia legis pro nunc obligantia, aut ſecundum humanas leges legi evangelicæ diſſonas, reos mortis ſupplicio puniendi. Illud præmiſſis adjungimus. Ubi videtur dicere eas legi evangelicæ diſſonas, plectere mortis ſupplicio: cum tamen audiveritis Salvatorem noſtrum hoc facturum in Antichriſto, Petrum feciſſe, aut a Domino factum promulgaſſe in Anania & Sapphira, audiveritis auctoritates veteris & novi teſtamenti, & doctorum ſanctorum, cum rationibus difficilibus Alexandri.

Jam ad eorum intentionem magis accedo, ponens hanc unicam concluſionem: Licet omnia peccata mortalia ſint divina lege expreſſe vel implicite prohibita, non tamen omnia peccata mortalia publice ab homine ſunt, ex dictamine hujus legis, pœnaliter per judicium punienda. Prima pars concluſionis nota eſt, ſecunda probatur: Deus qui eſt juſtiſſimus judex, aliqua in lege veteri permiſit, multo ergo magis habet homo permittere, cujus potentia executiva eſt remiſſior lege divina præceptiva, aut prohibitiva. Patet aſſumptum. Primo: Moyſes occidendo Ægyptium peccavit. Nam Auguſtinus contra Fauſtum loquens de illo, & etiam de Petro qui abſcidit auriculam Malchi ſententialiter dicit, quod uterque nondum regimen aſſumpſerat, hic ſynagogæ, iſte eccleſiæ: uterque non deteſtabili immanitate, ſed emendabili animoſitate juſtitiæ regulam exceſſit: uterque odio improbitatis alienæ, ſed ille fraterno, iſte Dominico, licet adhuc carnali, tamen amore peccavit. Tamen illud peccatum Moyſi non legitur a Domino punitum, immo poſtea ducatum populi Hebræorum ab eo accepit.

Aug. lib. 22. c. 70. contra Fauſtum.

Item uſura eſt de ſe mala, ſed licet Deus poſſit facere de re non ſua quod ſit ſua, quia eſt Dominus univerſorum, tamen fieri non poteſt, ut quod habet in ſe convolutam malitiam, licite fiat. Cum ergo uſura, in ratione uſuræ, habeat in ſe convolutam malitiam, licite fieri non poteſt: tamen in lege veteri non puniebatur, immo ad extraneos permittebatur. Deuteronomii enim XXIII. ſcriptum eſt: *Non fœneraberis fratri tuo, ad uſuram, nec fruges, nec quamlibet aliam rem, ſed alieno.* Hoc vero, *ſed alieno*, non dicitur velut præcipiendo aliquid juſto, ſed permittendo infirmo. Poteram allegare de repudio uxoris in veteri lege, quod utique permittebatur: & ut communius doctores tenent, erat peccatum mortale: propter varietates opinionum, dimitto.

Item inquiſitio ſeu inveſtigatio de adulterio per ſacrificium

Anno Christi 1433.

zelotypiæ, ſi hoc non ex zelo juſtitiæ, ac reverenter, ac cum ſupplicatione fieret, erat peccatum mortale publicum: tamen non puniebatur, immo in lege illa Numer. v. lex ſacrificii zelotypiæ fuit inſtituta in hunc modum: *Si ſpiritus zelotypiæ concitaverit virum contra uxorem ſuam, quæ vel polluta eſt, vel falſa ſuſpicione appetitur, adducet eam ad ſacerdotem, & offeret oblationem pro ea, &c.* Erat ibi duplex actus, unus ſacerdotis, qui ſecundum divinam inſtitutionem quaſi coactus offerebat, ne vir pejus faceret, puta ne ſuæ ſuſpicioni relictus, uxorem interficeret. Et iſte actus erat acceptus Deo & approbatus. Alius actus erat ſpiritu zelotypiæ concitati: & hic ſi ſine præſumptione probabili, aut ex invidia, vel alio inordinato affectu procedebat, erat malus, tamen permiſſus a Deo, non approbatus. Arguit ratio.

Cap. 5.

Item occiſio filiæ Jephte fuit mortale peccatum publicum: dicit enim canon Iſidori xxii. quæſt. iv. In male promiſſis reſcinde fidem, in turpi voto muta decretum: quod incaute voviſti, ne facias: impia eſt promiſſio quæ ſcelere adimpletur. Non tamen legitur a Deo fuiſſe punitum. Quod autem fuit peccatum, patet aliunde. Ad hoc quod juramentum ſit licitum, requiruntur tres comites, ſcilicet judicium, juſtitia & veritas: ſicut ſcriptum eſt Jeremiæ iv. *Jurabis, vivit Dominus, in juſtitia, judicio, & veritate:* promiſſio autem illa caruit judicio diſcretionis, & fuit ejus impletio injuſta & impia. Item Sapientiæ ii. ſcriptum eſt: *Miſereris omnium, quia omnia potes, & diſſimulas peccata hominum propter pœnitentiam: diligis enim omnia quæ ſunt, & nihil odiſti eorum quæ feciſti.* Et poſt pauca: *Parcis autem omnibus, quoniam tua ſunt, Domine, qui amas animas.* Ex quo patet, Deum non ſemper punire propter peccata, ſed parcere aliquando. Item Ezech. xxxiii. dicitur: *Si dixero impio; morte morieris, & egerit pœnitentiam a peccato ſuo, feceritque juſtitiam & judicium:* ſequitur: *vita vivet, & non morietur: omnia peccata ejus quæ peccavit, non imputabuntur ei.* Item gloſſa ordinaria ſuper illo Pſal. c. *In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, ut diſpergerem de civitate omnes operantes iniquitatem.* Dicit ſic in perſona Chriſti: Tempus miſericordiæ eſt, nox eſt, nondum omnia ſunt manifeſta in hac nocte: abundant tentationes, in qua pertranſeunt beſtiæ ſilveſtres, & catuli leonum, id eſt, diaboli, quærunt eſcam ſibi. In hac ergo nocte parco, tolero, corrigo: ſed in matutino cum dies judicii advenerit, & erunt omnia aperta, quæ omnia ſunt occulta, *interficiebam omnes peccatores terræ*, id eſt, omnes mali mittentur in ignem æternum: vel *interficiebam*, id eſt, puniebam in matutino judicii interficiendos. Nam Nicolaus de Lyra dicit ſuper illo Exodi xxi. *Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias, ab altari meo avelles eum ut moriatur;* pœna homicidii intelligitur de interfectione Judæi: ideo dicitur, *occiderit proximum ſuum*, non intelligitur de interfectione gentilis. Lex ait, ut dicit Rabbi Salomon, qui per inſidias occidebat, interficiebatur, & extrahebatur ſi ad ipſum confugiſſet, de altari, *&c.* Si ſacerdos occidiſſet, extrahebatur, niſi officium miniſtrandi incepiſſet: quo caſu exſpectabatur complementum miniſterii, quo peracto trahebatur ad mortem. Et ſic locus ſacer erat refugium in aliquibus caſibus, inter quos erat homicidium gentilis, quod erat mortale, & interdum publicum: tamen non puniebatur, ſi homicida confugiſſet ad altare.

Joan. 8.

Tertio probatur concluſio ex teſtimoniis legis novæ. Joannis viii. Dominus & Salvator noſter dixit mulieri in adulterio deprehenſæ ſibi oblatæ: *Nemo te condemnavit? nec ego te condemnabo:* nocentem in miſericordia indemnatam remiſit. Cum ergo Chriſti actio noſtra ſit inſtructio, ut allegavit proponens articulum de communione diviniſſimæ euchariſtiæ, aliqua crimina ſunt ab homine miſericorditer relaxanda per judicium, vel non punienda. Præterea peccatum Samaritanorum nolentium recipere Jacobum & Joannem, fuit mortale & notorium, tamen non fuit punitum. Nam cum indignati diſcipuli dicerent: *Vis ignis deſcendat de cælo, & conſumat eos?* Reſpondit Dominus: *Neſcitis cujus ſpiritus eſtis filii.* Lucæ ix. Amplius de zizaniis ſeminatis in agro quæ ſervi volebant eradicare, & dicebant: *Vis imus & colligimus ea?* dominus reſpondit: *Ita ſinite ea creſcere uſque ad meſſem, ne colligentes zizania ſimul eradicetis cum eis & triticum,* Matthæi xiii. Ex qua parabola apparet, quod mali tolerandi ſunt inter bonos, donec ſine periculo bonorum poterunt ab eis ſeparari, quod erit ad meſſem finalis judicii. Sic enim ipſe Dominus Jeſus illam exponit dicens: *Ager eſt mundus, ſemen hi ſunt filii regni, zizania filii nequam, meſſis vero eſt conſummatio ſæculi, meſſores angeli.* Rurſus ſcriptum eſt ubi ſupra, Matthæi xiii. *Simile eſt regnum cælorum ſagenæ miſſæ in mari, & ex omni genere piſcium congreganti: quam cum impleta eſſet, educentes, & ſecus litus ſedentes, elegerunt bonos in vaſa ſua, malos autem foras miſerunt.* Regnum cælorum eſt militans eccleſia, & hæc eſt ſimilis ſagenæ miſſæ in mari tempeſtuoſo hujus mundi: habet piſces bonos & malos, hoc eſt, juſtos & injuſtos. Nam Habacuc i. *Facies homines quaſi piſces maris.* Implebitur illa ſagena dum erit completus numerus electorum: educetur, cum de vita corruptibili tranſibit ad incorruptibilem, quod fiet in conſummatione ſæculi, * bonorum piſcium in vaſa recentia, & ejectio malorum, & juſtorum præmiatio in regno Dei, & impiorum tortura, & compedes, ac alia gehennæ ſupplicia. Et hæc omnia patent ex expoſitione Salvatoris, qui ait: *Sic erit in conſummatione ſæculi. Exibunt angeli & ſeparabunt malos de medio juſtorum, & mittent eos in caminum ignis, ubi erit fletus & ſtridor dentium.* Ergo uſque ad conſummationem ſæculi in ſagena eccleſiæ militantis erunt ſimul boni & mali.

Anno Christi 1433.

* Deeſt, electio.

Greg. hom. 11.

Unde ſuper illo ſic dicit Gregorius, ut Thomas in expoſitione recitat: Sancta eccleſia ſagenæ comparatur, quia & piſcatoribus eſt commiſſa, & per eam quiſque ad æternum regnum trahitur a præſentibus ſæculi fluctibus, ne æternæ mortis profundo mergatur. Quæ ex omni genere piſcium congregat, quia ad peccatorum veniam, ſapientes & fatuos, liberos & ſervos, divites & pauperes, fortes & infirmos vocat. Poſt pauca ſequitur: Sicut enim mare ſæculum, ita ſæculi finem ſignat litus maris, in quo in fine boni piſces in vaſis eliguntur, mali projicientur foras, *&c.* Nunc enim bonos maloſque communiter quaſi permixtos piſces fidei ſagena continet, ſed litus indicat ſagena eccleſiæ quid trahebat.

In 13. cap. Matth.

Et hoc eſt quod Hieronymus dicit, ut Thomas recitat, dum ſagena extrahetur ad litus, tunc verum ſecernendorum piſcium ſignum demonſtrabitur. Item id patet in nuptiis quas fecit rex regum Deus Pater Filio ſuo, in quibus vocati ſunt boni & mali, & impletæ nuptiæ juſtis & injuſtis. Nam dicitur Matthæi xx. *Egreſſi ſervi congregaverunt omnes quos invenerunt, bonos & malos,* quia in eccleſia militante admixti ſunt boni cum malis. Sic ergo in eccleſia militante ſunt boni & mali: ſed in eccleſia triumphante ſolum boni. Propterea cum Dominus intraſſet, quod erit generaliter in finali judicio, & particulariter in morte cujuſlibet hominis, & vidiſſet hominem non habentem veſtem nuptialem, ſcilicet caritatis, rex præcepit eum ejici, & mitti in tenebras exteriores, ubi erit fletus & ſtridor dentium. Et quod ſimul ſunt boni & mali in eccleſia militante, dicit ſponſus Canticorum ii. *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias.*

Item Matthæi xxv. dicit ipſa Veritas: *Simile eſt regnum cælorum decem virginibus, quæ accipientes lampades ſuas, exierunt obviam ſponſo & ſponſæ: quinque autem erant fatuæ, & quinque prudentes. Sed quinque fatuæ acceptis lampadibus ſuis non ſumpſerunt oleum ſecum in vaſis ſuis cum lampadibus.* Regnum hoc cælorum non eſt eccleſia triumphans, quia ab ea nullus fatuus recipitur: Eſt igitur eccleſia militans, in qua ſunt virgines prudentes & fatuæ, igitur boni & mali; ergo non omne peccatum etiam publicum de ea pellitur aut excluditur. Præterea Apocalypſis ii. ſcriptum eſt angelo Epheſi eccleſiæ: *Memor eſto unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac. Sin autem, venio tibi, & movebo candelabrum de loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris.* In angelo, *&c.* præpoſitum & epiſcopum eccleſiæ Epheſinæ intelligere debemus, ſecundum quod ſcriptum eſt: *Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem de ore ejus requirent, quia angelus Domini exercituum eſt.* Ipſe peccaverat, & tamen non expellitur a Joanne, ſed monetur.

Malach. 2.

Iſidorus autem ſuper eodem textu ait: Præpoſitus lapſus in vitium monetur ut memor ſit unde ceciderit, & pœnitentiam agat, & priora opera faciat, ut non moveatur candelabrum ejus. Nam candelabrum doctrina ſacerdotalis, vel honor poteſtatis quem geſtabat, intelligitur: malus ergo interdum præpoſitus eſt in eccleſia militante. Non ergo ſtatim poſtquam malus, eſt compellendus, immo ſuſtinendus ad tempus: & tale vitium eſſe poſſet, quod puniendus & expellendus eſſet de officio, per eum ad quem ſpectat; & tale quod permittendus, ut poſtea videbitur.

Aug. hom. de verbis Domini 31.

Præterea ſuper maledictione ficus, quæ tribus annis fructum non attulit, dicit beatus Auguſtinus libro de verbis Domini ſermone xxxi. Arbor ficulnea eſt humanum genus: tres anni, in quibus illa non fecit fructum, tria tempora ſunt: unum ante legem, alterum ſub lege, tertium ſub gratia, in quibus humanum genus, quantum ad multos, infructuoſum fuit, puta ſine meritoriis operibus: maledictio eſt illa divina ſententia, quæ in finali judicio fulminabitur. Hæc ille. Tertio anno, ſcilicet tempore legis evangelicæ dimittitur & non præſcinditur. Nam Lucæ xiii. per cultorem vineæ dicitur: *Dimitte eam & hoc anno, uſquedum fodiam circa illam, & mittam ſtercora.* Poſt tres annos ſuccidatur, quia poſt ſæculum peccator aridus, ſola folia, non fructum boni operis habens, in ignem æternum mittitur. Parcit ergo Dominus multis in eccleſia exiſtentibus: ergo & homo parcere debet, & nonnulla mala permittere ſive tolerare ex cauſa.

ANNO CHRISTI 1433.

Ex praxi Chriſti apparet quoniam peccata in illum commiſſa patientiſſime ſuſtinuit. De eo enim Iſaiæ LIII. *Tamquam agnus ad occiſionem ductus coram tondente ſe non aperuit os ſuum.* De cujus patientia quoad proprias injurias, ait beatus Gregorius homilia XVIII. ſuper illo Joannis VIII. *Ego gloriam meam non quæro, eſt qui quærat & judicet.* Illatas contumelias Patris judicio reſervat, ut profecto nobis inſinuet quantum nos patientes eſſe debemus, dum ſe adhuc ulciſci non vult ipſe qui judicat. Item non contentus Scribas & Phariſæos non puniri, ex abundantia caritatis ſuadet turbis ut obediant ipſis, quamquam multa mala publica committerent, dicens illis Matthæi XXIII. *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi; quæ dicunt facite.*

Ex praxi Apoſtolorum manifeſta eſt concluſio. Nam illi multa mala viderunt, nec puniverunt omnia, quantum ex ſacro codice poteſt perpendi. Legitur Actuum VI. murmur factum fuiſſe Græcorum adverſus Judæos, quod viduæ eorum deſpiciebantur in quotidiano miniſterio. Nec hoc legitur judicialiter aut per pœnas juſtitiæ punitum, quamvis eſſet publicum. Leguntur contentiones fuiſſe & zeli ad invicem inter Corinthios, non tamen legitur hoc peccatum pœnaliter fuiſſe punitum. Item erant aliqui pſeudoapoſtoli, & illi erant publica peccatores, tamen illos permittebat Apoſtolus: quia quamvis bene docebant, tamen malo animo faciebant, quidam propter invidiam, quidam propter contentionem. Dicitur enim ad Philipp. I. *Quidam propter contentionem & invidiam, quidam autem & propter bonam voluntatem Chriſtum prædicant. Quidam ex caritate, ſcientes, quoniam in defenſione evangelii poſitus ſum. Quidam autem ex contentione Chriſtum annuntiant, non ſincere, exiſtimantes ſe preſſuram ſuſcitare vinculis meis. Quid enim? dum omnimodo ſive per occaſionem, ſive per caritatem Chriſtus annuntietur.* Maledictiones etiam in Apoſtolos erant peccata publica, nec tamen puniebantur, ad eorum ſaltem inſtantiam: immo I. Cor. IV. dicit Apoſtolus: *Maledicimur, & benedicimus, blaſphemamur & obſecramus.* Rurſus contradictio Judæorum verbo Dei, erat peccatum mortale publicum, nec leguntur Apoſtoli eos puniviſſe pœna juſtitiæ poſitiva, ſed ſolum privativa, quia dixerunt: *Oportebat vobis primum loqui verbum Dei: ſed quoniam repellitis illud, & indignos vos judicatis æterna vita, ecce convertimur ad Gentes. Sic enim Dominus præcepit nobis.* (*Actor. 13.*) De aliis ſanctis idem oſtendit ſancta mater eccleſia, quorum patientiam in tormentis, abſque in tortores contemptu aut indignatione, pulcherrimo metro canit ſuaviter, cum ait: Cæduntur gladiis more bidentium, Non murmur reſonat, non querimonia, Sed corde tacito mens bene conſcia, Conſervat patientiam.

Dehinc auctoritatibus ſacrorum canonum probatur concluſio: oſtendendo enim quomodo rigor juſtitiæ debeat temperari ex peccantium multitudine, ait ſanctus Auguſtinus Bonifacio, & habetur L. diſt. cap. Ut conſtitueretur: Verum in hujuſmodi cauſis, ubi per graves diſſenſionum ſciſſuras non hujus aut illius hominis, eſt periculum, ſed populorum ſtrages jacent, detrahendum eſt aliquid ſeveritati, ut majoribus malis ſanandis ſincera caritas ſubveniat. (*Diſtinct. 50. cap. 25. in epiſt. ad Bonifacium 50. Ut conſtitueretur.*) Item I. quæſt. VII. cap. Quoties, dicit Innocentius epiſt. XXII. Quoties a populis aut a turba peccatur, quia in omnes propter multitudinem vindicari non poteſt, inultum ſolet tranſire. Priora ergo dimittenda dico Dei judicio, & de reliquo maxima ſolicitudine præcavendum. (*1. quæſt. 7. Quoties 23.*) Iterum XXIII. quæſtione IV. Forte: & habetur ab Auguſtino libro unico de baptiſmo. Forte, inquit Auguſtinus, ibi in populo Dei ſtat juxta te avarus, raptor, inhians rebus alienis, quem noſti talem, & fidelis eſt, vel fidelis nominatur. Non eum potes de eccleſia pellere, non habens aliquem aditum caſtigando & corripiendo corrigere: acceſſurus eſt tecum ad altare, noli timere, unuſquiſque onus ſuum portabit. Sed quomodo, inquis, ferrem quem novi malum? Nonne melius eſt ipſum ferre, quam te foras efferre? Ecce quomodo feres, attende Apoſtolum dicentem: *Unuſquiſque onus ſuum portabit.* Liberet te iſta ſententia. (*23. quæſtione 4. Forte. cap. 31. Auguſtinus ſerm. 24. de verbis Apoſtoli, ad Galat. 6.* — *Galat. 6.*) Ex iſto habetur quod ferendi ſunt interdum mali. Item XXIII. quæſt. IV. Tolerandi; & habetur ab Auguſtino libro de verbis Domini, dicitur enim ibi: Tolerandi ſunt mali pro pace, ne corporaliter ab eis recedatur, ſed ſpiritualiter. Spiritualiter autem exire eſt facere quod pertinet ad correctionem malorum, quantum licet pro gradu cujuſque ſalva pace. (*Cap. 1.* — *Auguſtinus de verbis Domini, cap. 18.*) Habetur hic quod pro pace ſalvanda tolerandi ſunt quandoque mali, immo & quod a correctione malorum pro pace ſalvanda eſt nonnunquam ceſſandum, alioquin fruſtra addidiſſet: Ad correctionem ſalva pace. Quod etiam interdum rigor juris relaxetur ad vitandum contentiones, patet per illud I. quæſt. VII. Quoniam quidquid. Ubi Hilarus Papa ſic ait: Quoniam quidquid ab alterutra parte eſt judicatum, omnium videmus perverſitate confuſum, temporum neceſſitate perſpecta hanc rationem decernimus ad veniam pertinere quod geſtum eſt. (*1. quæſtione 7. Quoniam quidquid. cap. 25.*) Ibi tolerat Papa quemdam ad epiſcopatum aſſumptum ſuo metropolitano inſcio: quia ut ait Apoſtolus I. Cor. XI. *Si quis videtur contentioſus eſſe, nos talem non habemus conſuetudinem.*

Poſtea probatur concluſio auctoritatibus ſanctorum doctorum: quia, non omnia peccata mortalia publica ſunt ab homine, ex dictamine divinæ legis, pœnaliter per judicium punienda. Quædam enim illorum ſunt, quæ ſine periculo bonorum puniri non poſſunt ab homine, ut cum in multitudine ſunt boni & mali, & non poſſunt diſcerni iſti ab illis: & talia ſunt permittenda ab homine: ſi tamen ex illa permiſſione non ſequatur majus ſcandalum quam ex punitione: Quædam ſine periculo ſchiſmatis eccleſiæ, aut gravis turbationis puniri non poſſunt, ut peccatum principis, aut alterius qui ſociam habet multitudinem: Quædam, etſi ſunt manifeſta illi, cui punitio de jure convenit, cum illa convinci non poſſunt. Hæc & ſimilia per hominem non ſunt punienda ex dictamine legis divinæ. Illud vero dictamen eſt: *Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem.* (*Matth. 13.*) Conſequenter idem in parabolis de ſagena mittis bonos & malos piſces continente; & in nuptiis filii regis, in quibus fuerunt boni & mali, deſignatur. (*Matth. 10.*) Hæc declaratio ideo facta eſt, ne videar fautor peccatorum, dum nitor oſtendere talia non eſſe per hominem judicialiter caſtiganda; * & ne videar agnitor conditionis eccleſiæ militantis, ponendo in ea bonos & malos, dum tamen ſit unus Deus, una fides, unum baptiſma. (** Prone, aliud exemplar habet ut.*)

Prima auctoritas ad probationem concluſionis eſt Auguſtini in lib. contra epiſtolam Parmeniani, dicentis: Hæc de ſcriptis ſanctis documenta proferimus, ut appareat facile non eſſe quidquam gravius ſacrilegio ſchiſmatis: quia præſcindendæ unitatis nulla eſt juſta neceſſitas, cum ſibi nequaquam ſpiritualiter nocituros malos boni ideo tolerant, ne ſpiritualiter ſejungantur a bonis; cum diſciplinæ ſeveritatem conſideratio cuſtodiendæ pacis refrenat, aut differt: quam tamen ſecuritas exſerit, cum apparet, ſine vulnere ſchiſmatis, ad ſalubrem correctionem poſſe aliquid eccleſiaſtico judicio vindicari. (*Contra epiſt. Parmeniani, lib. 2. cap. 11.*)

Item idem reſpondens circa principium II. libri contra epiſtolam Parmeniani Donatiſtæ Carthaginenſis epiſcopi ad illud per ſequaces ipſius adductum: *Væ his qui dicunt quod nequam eſt bonum, & quod bonum eſt nequam. Qui ponunt lucem tenebras, & tenebras lucem; qui dicunt dulce amarum, & amarum dulce*, (*Cap. 1. Iſai. 5.*) concludit poſt multa: Quiſquis ergo vel quod poteſt arguendo corrigit, vel quod non poteſt corrigere ſalvo pacis vinculo excludit, vel quod ſalvo pacis vinculo excludere non poteſt æquitate improbat, firmitate ſupportat: hic eſt pacificus, & ab illo maledicto immunis, de quo dicit ſcriptura: *Væ his qui dicunt quod bonum eſt nequam, & nequam bonum, &c.* omnino liber, prorſus ſecurus, penitus alienus. Porro idem reſpondens ad illud per ſequaces Parmeniani in Iſaia propoſitum: *Numquid valet manus Domini ſalvos facere, aut aggravavit aurem ne exaudiat? Sed delicta veſtra diſtinxerunt inter medium veſtrum & Dei.* (*Iſaiæ 59.*) Ubicumque fuerint mali inter bonos, non obſunt bonis, ſicut nec palea frumentis, donec veniat Dominus areæ ferens ventilabrum in manu ſua, ut mundet aream ſuam, frumenta recondat in horreum ſuum, paleas vero comburat igne inextinguibili: ſicut non obfuit bonis tanta multitudo ſceleratorum qui per Ezechielem dicti ſunt, illi videlicet qui gemebant & mœrebant facinora populi quæ fiebant in medio eorum: (*Ezech. 9.*) unde quia eos corrigere non poterant, nec ab unitate populi Dei ſe ullo modo ſeparare volebant, pro merito innocentiſſimo tolerantiæ ſuæ ſignari meruerunt, & in illorum perditorum vaſtatione atque interitu liberari. Hæc ille.

Item idem in III. lib. contra epiſtolam Parmeniani ſuper illo verbo I. ad Corinthios V. (*Cap. 2.*) *Si quis vero frater nominatur in vobis, & eſt aut fornicator, aut idolis ſerviens; aut avarus, aut ebrioſus, aut rapax, nec quidem cum eo cibum ſumere*: dicit in ſententia quod non præcipitur ſola ſeparatio cordis: cum idem Apoſtolus dicit alibi: *Si quis vocaverit ex infidelibus & volueritis ire, omnia quæ vobis apponuntur manducate, nihil interrogantes*: (*1. Cor. 10.*) & ſic hic permittit communionem fidelis cum infideli, ut prius prohibuit communionem fidelis cum fideli peccatore: modo ab omni malo ſe ſeparandum eſt corde; ergo plus prohibet, puta ſeparationem corporalem, quam cum infideli permittit. Dicitur igitur in ſententia Auguſtini, quod ſe ſeparandum eſt corpore ab his de quibus loquitur Apoſtolus, ſi tamen ſine periculo ſchiſmatis fieri poteſt: ait enim in forma: Cum quis fratrum, id eſt, Chriſtianorum intus in eccleſiæ ſocietate conſtitutorum, in aliquo tali peccato fuerit deprehenſus ut anathemate dignus habeatur, (*Habetur etiam 23. quæſt. 4. Cum quiſque, &c.*) fiat hoc ubi periculum ſchiſmatis nullum eſt, atque id cum ea dilectione, de qua ipſe alibi præcipit ſecunda ad Theſſalonicenſes II. dicens: *Ut inimicum non exiſtimetis, ſed corripite ut fratrem.* Non enim eſtis ad eradicandum, ſed ad corrigendum. Quod ſi ſe non agnoverit, neque pœnitendo correxerit, ipſe foras exit, & per propriam voluntatem ab eccleſiæ unitate dirimetur. Nam tunc non eſt metus eradicandi triticum.

Anno Christi 1433.

Itaque quando, ut ait Auguſtinus in forma, ita cujuſque criminis notum eſt, & omnibus exſecrabile apparet, ut vel prorſus nullos vel non tales habeat defenſores, per quos poſſit ſchiſma contingere: non dormiat ſeveritas diſciplinæ, cum ſine læſione unitatis eccleſiæ poteſt fieri vindicta, cum eccleſia ab illo crimine quo anathematizatur, eſt aliena. Ideo dixit Apoſtolus, *Si quis*, ad differentiam ab aliis notandam. Item, *nominatur*, ad oſtendendum, quod crimen eſt notorium & famoſum. Tunc ſubjungit in forma: Neque enim poteſt eſſe ſalubris a multis correptio, niſi cum ille corripitur, qui non habet ſociam multitudinem. Cum vero idem morbus plurimos occupaverit, nihil aliud bonis reſtat quam dolor & gemitus, *&c.* Ideo Apoſtolus cum jam multos comperiſſet immunda luxuria & fornicationibus inquinatos, non itidem præcepit ut cum talibus nec cibum ſumerent, in ſecundæ epiſtolæ xii. capite, ſicut venerat prius. Nec dici poterat: *Si quis fornicator nominatur in vobis*, propter multitudinem: ſed dixit: *Ne iterum cum venero humiliet me Dominus, & lugeam multos ex his qui ante peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam, & ſuper immunditia & luxuria.* Aliquibus autem interpoſitis dicit beatus Auguſtinus: Conſilia ſeparationis & inania ſunt & pernicioſa atque ſacrilega, quia & impia ſunt & ſuperba: & plus perturbant infirmos bonos, quam corrigunt animoſos malos.

2. Cor. 12.

Item beatus Gregorius ſuper illo Deuteron. vii. de ſeptem civitatibus gentilibus interimendis uſque ad interfectionem, ait: Patienter tolerandi ſunt mali, ubi aliqui inveniuntur boni, juxta illud dictum Abraham, Gen. xviii. *Si fuerint in civitate Sodomorum decem juſti, non delebo eam propter illos.*

Hier. epiſt. 119. Item beatus Hieronymus epiſtola ad Dardanum ait: Ipſa metropolis tua prius Jebus poſtea Salem, tertio Hieroſolyma, & nunc Ælia, Jebuſæos expellere non valuit, ſed manſerunt cum eis in ſcandalum exemplumque vitiorum. Hoc ipſum, quod aliqua peccata per hominem hic non puniuntur, ſed Deo reſervantur vindicanda, ſignificatum eſt in David, qui peccatum Joab non punivit, ſed Salomoni vindicandum reſervavit, ut quod manu forti judex ſcilicet non puniverit, verus Salomon Chriſtus inultum non relinquat.

Cap. 5. Inſuper ſuper iſto Apoſtoli 1. ad Corinth. v. *Auferte malum ex vobis ipſis.* in iii. lib. contra epiſtolam Parmeniani dicit Auguſtinus in ſententia, quod ubi quis impeditur ſeparare malos a congregatione eccleſiæ, ſi a ſeipſo auferat malum, non eis corde miſcetur, atque ita ſpiritualiter non ſolum conjungitur bonis, ſed etiam ſeparatus a malis. Sed quod hoc modo non ſufficiat, ubi non impeditur, declarat, cum infert aliquibus interpoſitis, & dicit ſic in forma: Quapropter quiſquis etiam contempſerit eccleſiæ Dei diſciplinam, ut malos cum quibus non peccat, & quibus non favet, deſiſtat monere, corrigere, arguere, ſi etiam talem gerit perſonam & pax eccleſiæ patitur ut etiam a participatione ſacramentorum poſſit quempiam ſeparare, non alieno malo peccat, ſed ſuo. Ipſa quippe in tanta re negligentia grave malum eſt. Et ideo ſicut Apoſtolus admonet, ſi auferat malum a ſe ipſo, non ſolum auferet audaciam committendi, aut peſtilentiam conſentiendi, ſed etiam pigritiam corrigendi, & negligentiam vindicandi, adhibita prudentia & obedientia in eo quod præcipit Dominus, ne frumenta lædantur. Hæc ille. Ergo ſi pax eccleſiæ turbaretur, aut frumenta læderentur, ceſſandum eſſet a punitione pro tunc.

Auguſtinus tract. 33. in Joannem. Præterea Auguſtinus ſuper illo Joannis viii. *Ubi ſunt qui te accuſabant? Nemo te condemnavit? nec ego te condemnabo,* ait: Audivimus vocem juſtitiæ, quia dixerat Dominus: *Qui veſtrum eſt ſine peccato, primus in illam lapidem mittat.* Audiamus vocem manſuetudinis: dixit ei Jeſus: *Nec ego te condemnabo*, a quo forte te condemnari timuiſti. Quia in me peccatum non inveniſti, nec ego te condemnabo. Quid eſt, Domine: faves ergo peccatis? non plane. Attende quod ſequitur, *Vade, & jam amplius noli peccare.* Ergo & Dominus damnavit peccatum, non hominem. Nam ſi peccatorum fautor eſſet, diceret, Vade, vive ut vis, de mea liberatione eſto ſecura: ego te quantumcumque peccaveris, ab omni pœna, etiam gehennæ & inferni tortoribus liberabo. Non hoc dixit: intendant ergo qui amant in Domino manſuetudinem, & timeant veritatem: etenim dulcis & rectus Dominus.

Amplius beatus Ambroſius ſuper eodem ſic dixit ad Studium epiſt. lxxvi. Exierunt ſcilicet qui accuſabant adulteram, exierunt foras, & remanſit ſolus Jeſus & mulier in medio ſtans: bene ait, quod exierunt foras, qui nolebant eſſe cum Chriſto. Foris littera eſt, intus myſteria. Denique diſcedentibus illis remanſit ſolus Jeſus & mulier in medio ſtans. Donaturus peccatum ſolus remanet Jeſus, quia non poteſt hoc cuiquam homini cum Chriſto eſſe commune ut peccata condonet: ſolius hoc munus eſt Chriſti, qui tollit peccata mundi. Meruit & mulier abſolvi, quæ recedentibus Judæis remanſit ſola cum Chriſto. Vide, lector, divina myſteria, clementiam Chriſti: cum accuſatur mulier, caput Chriſtus inclinat: elevat autem ubi deficit accuſator: ita nullum damnari vult, abſolvi omnes. Ecce & hic ait: *Nemo te lapidavit?* quo modo uſque interrogat qui videbat? ſed interrogat nobis, ut noſceremus, non eſſe lapidatam. Adverte quomodo propriam ſententiam temperavit, ut Judæi de abſolutione mulieris calumniari nihil poſſent, ſed in ſe magis calumniam retorquerent, ſi queri vellent. Dimittitur enim mulier, non abſolvitur; quia deerat accuſator, non quia innocens eſſe probatur. Quid ergo quererentur qui prius a perſecutione criminis, & ab exſecutione ſupplicii deſtiterant? Addit autem dixit; *Vade, & amodo vide ne pecces.* Emendavit reum, non crimine abſolvit. Etenim ſeveriore ſententia culpa damnatur, ſi unuſquiſque crimen ſuum oderit, & in ſe incipiat condemnare delictum. Etenim cum reus occiditur, perſona magis quam culpa punitur; ubi vero culpa deponitur, abſolutio eſt pro pœna peccati. Quid eſt ergo, *vade, & amplius noli peccare?* hoc eſt, ex quo Chriſtus te redemit, corrigit gratia, quam pœna non emendavit. Hæc Ambroſius. Ex qua auctoritate apparet aliquod peccatum a Chriſto non eſſe punitum, concretive loquendo: id eſt, feminam iſtam adulteram non eſſe lapidatam, ut lex jubebat.

Luc. 9. S. Thom. in Catena. Ceterum ſuper illo: *Neſcitis cujus ſpiritus filii eſtis*, dicit Beda: Reprehendit Dominus non exemplum prophetæ ſancti, ſed ignorantiam vindicandi, quæ adhuc erat in rudibus; animadvertens eos non amore correctionis, ſed odio deſiderare vindictam. Itaque poſtea quando eos docuit, quid eſſet diligere proximum ſicut ſe ipſum, infuſo etiam Spiritu ſancto non defuerunt tales vindictæ, quamvis multo rarius, quam in veteri teſtamento: quia ſequitur: *Filius hominis non venit animas perdere, sed ſalvare.* Quaſi dicat: Et vos, qui ejus Spiritu ſignati eſtis, etiam acta ejus imitemini, nunc pie conſulentes, ſed in futuro juſte judicantes. Item ſuper eodem ſic loquitur Ambroſius: Non enim ſemper in eos, qui peccaverunt, eſt vindicandum, quia nonnunquam amplius prodeſt clementia tibi ad patientiam, lapſo ad correctionem. Denique Samaritani citius crediderunt a quibus hoc loco ignis arcetur.

In cap. 13. Matth. Ita Hieronymus ſuper illo: *Vis imus & colligimus ea?* quod de zizaniis dicitur, ait: Datur locus pœnitentiæ, & monemur ne cito amputemus fratrem, quia fieri poteſt ut ille qui hodie noxio depravatus eſt dogmate, cras reſipiſcat & defendere incipiat veritatem. Unde ſubditur. *Ne forte colligentes zizaniam, eradicetis & triticum.* Chryſoſtomus autem ſuper eodem ait: Inuenda eſt ſervorum diligentia: etenim feſtinant zizaniam evellere, quod monſtrat eorum de ſemine ſolicitudinem, ad hoc enim ſolum reſpiciunt, non ut aliquis puniatur, ſed ut ſeminata non pereant. Quid autem Dominus reſpondit, ſubditur, & ait; *Non.* Hieronymus vero circa hoc dicit: Videtur hoc eſſe contrarium illi præcepto, *Auferte malum de medio veſtrum.* Si enim prohibetur eradicatio, & uſque ad meſſem tenenda eſt patientia, quomodo ejiciendi ſunt quidam de medio noſtrum? Sed inter triticum & zizaniam, quod nos lolium vocamus, quamdiu herba eſt, & needum calamus venit ad ſpicam, grandis ſimilitudo eſt, & in diſcernendo aut nulla aut perdifficilis diſtantia. Præmonet ergo Dominus, ne ubi quid ambiguum eſt, cito ſententiam proferamus, ſed Dei judicio reſervemus.

Ratio autem quare aliqui mali in eccleſia ſunt interdum tolerandi, quia tales ſunt utiles bonis, ſive ut per eos exerceantur, ſive ut illorum comparatione magna eis exhortatio fiat, ut nitantur ad melius, ſicut dicit Auguſtinus de quæſtionibus evangeliſtarum: aut quia bene docent, quia puta donum habent ſcientiæ, ſeu interpretationis ſcripturarum, aut aliud. Quæ omnia dantur ad utilitatem non recitantis, ſed eccleſiæ, teſte Apoſtolo 1. ad Corinthios xii. Quod propterea ſæpius divina diſpoſitione bonis mali ſunt permixti: ubi enim erant Moyſes & Aaron, ibi fuerunt murmuratores ſacrilegi, ubi Zacharias, Simeon, & ceteri ſancti, ibi fuerunt Annas & Caiphas; ubi Chriſtus & diſcipuli, ibi Judas, Scribæ & Phariſæi. Propter quod attendenda ſunt Domini Jeſu Salvatoris verba, quibus docuit, a quibus nos obſervare debeamus, dixit enim: *A falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.* Matthæi vii. Non dixit, A mercenariis, qui licet vera dicant, quærunt quæ ſua ſunt, & mali ſunt: immo de his qui ſuper cathedram Moyſi ſedebant, quia vere docebant, dixit: *Quæ dicunt facite:* Unde mali viri recte docentes videntur tolerandi interdum. Verum, quod illorum & ceterorum peccata publica ſunt punienda, tribus concurrentibus, ſcilicet juriſdictione, convictione, & pace ſalva.

Matth. 23.

De juriſdictione dicit Auguſtinus ſuper illo verbo: *Quid enim mihi de his qui foris ſunt*, id eſt infidelibus, *judicare? Deus judicabit. De his qui intus ſunt*, id eſt, fidelibus, *putendo eſt a me reſpondendum*; loquitur ibi in perſona judicis, puta Apoſtoli, ſed de hoc videbitur in ſecundo puncto. De convictione dicit idem Auguſtinus ſuper illo primæ ad Corinth. 12.

Alexander ab Ales lib. 3. quæſt. 41. memb. 5. in reſolut. Similiter habet Auguſtinus ſerm. de pœnit. quæ eſt 50. vide 2. quæſt. 1. Abel. in. cap. 18.

Anno Chriſti 1433.

Auguſtinus adverſus epiſtol. Parmeniani, lib. 3. c. 2. tom. 7. Lib. 2. contra Parmenianum.

Qui manducat indigne, judicium ſibi manducat & bibit. Sibi, inquit, non tibi. Sane ſi judex es, ſi apud te accuſatur, ſi vere documentis teſtibuſque convincitur, coërce, corripe, excommunica, degrada: judicium ſiquidem humanum procedere debet ex cauſis manifeſtis, cum homo tantum videat ea quæ patent, 1. Regum xvi. Ideo puniendus de crimine debet convinci.

Tertio de pace ſalvanda dicit Auguſtinus, ad illud Iſaiæ: *Recedite, recedite, exite, exite, immundum nolite tangere*, per adverſarios allegatum, dicit: Immundum non tangit, qui ad peccatum nulli conſentit: exit autem inde, & ſalva fit ejus cauſa apud Deum, ſi etiam diſciplinam corripiendi & arguendi ſalva pace non negligit. Nam qui vult corporaliter quaſi manifeſtos malos deſerere, ſpiritualiter deſerit latentes bonos, quos inexpertos & incognitos cogitur accuſare, dum ſeparationem ſuam conatur defendere. Multis interpoſitis dicit: Cum laude patientiæ mali tolerantur, ne ignoti boni damnentur, ſic Iſaias ipſe dicit: *Recedite, recedite, exite inde, immundum nolite tangere.* In medio immundi populi pollutis etiam labia habentis corporaliter habitavit Jeremias: ab immundo populo non diſceſſit David mundus & juſtus, qui dixit: *Non ſedi cum concilio vanitatis, & cum facinoroſis non introibo*: non reliquit corpore omnes malos, immo reprobatum Saulem venerabatur. Non ergo corporalis receſſus, ubi ſalva pace eccleſiæ fieri non poteſt, eſt neceſſarius, ſed ſpiritualis, ut malis non conſentiamus.

Jer. 23.

Pſalm. 25.

Part. 3. quæſt. 24. memb. 4. art. 2. ad 2.

Alexander de Ales in tertia parte tangit iſta ſub alia forma dicens, quod ad interficiendum ſecundum legem requiruntur plura, ſcilicet juſta cauſa, juſtus ordo, juſtus animus. Juſta cauſa, quod reus meruerit interfici, quia dicitur Exodi xxiii. *Innocentem & juſtum non occides.* Juſtus ordo, ut occidens habeat poteſtatem, & reus ſit convictus de crimine: habeat poteſtatem, inquam, judex, vel a divina auctoritate, quæ eſt in lege, vel ab ejus voluntate, ſcilicet Dei, intellecta per inſpirationem internam: quam, dico ego, probet per miracula aut per ſacram ſcripturam, priuſquam ſit ei de neceſſitate credendum. Propterea dicit Auguſtinus ſuper illu Matth. v. Officia vindictæ poſſunt implere quomodo judex, quomodo lex.

Supra propoſ. 3. probat. 4. Ambr. in gloſſa ordinaria, & ab Alexandro ab Ales in dicta quæſt. citatur.

Per Ambroſium ſuper illud 1. ad Cor. v. *Modicum fermentum totam maſſam corrumpit?* Si quis poteſtatem non habet quem ſcit reum abjicere, vel probare non valet, immunis eſt; & judicis non eſt ſine accuſatore damnare, ſicut nec Chriſtus Judam abjecit. Juſtus animus, ut fiat ſolum amore juſtitiæ, non libidine vindictæ, vel appetitu pœnæ.

Auguſtinum citat Alexander ab Ales eadem quæſtione.

Auguſtinus in quæſtionibus ſuper Exodum: Cum miniſter judicis occidit quem judex juſſit occidi, profecto ſi id ſponte facit, homicida eſt; etiamſi occidit eum quem ſcit a judice debuiſſe occidi.

Quod hæc tria ſint neceſſaria ad juſtam punitionem exſequendam, deducitur ſic; Judex gerit in judicando vices Dei. Deuteronomii 1. dicitur, *Audite illos*, ſcilicet populum, *& quod juſtum eſt judicate, ſive civis ſit ille, ſive peregrinus. Nulla erit diſtantia perſonarum, ita parvum audietis ut magnum: nec accipietis cujuſquam perſonam, quia judicium Dei eſt.* Debet ergo judex ex quo ejus judicium eſt Dei, in tribus ſe ei conformare, in poteſtate, in veritate, & bonitate: ut poteſtas referatur ad ordinem juſtum, veritas ad juſtam cauſam, bonitas ad juſtum animum. Hoc Exodi xviii. inſinuatur, cum dicitur: *Provide de omni plebe viros ſapientes, timentes Deum, in quibus ſit veritas, & qui oderint avaritiam. Sapientes; timentes Deum*, ecce primum: *in quibus ſit veritas*, ecce ſecundum: *qui oderint avaritiam*, ecce tertium. Item Deuteronomii 1. repetitur ſub alia forma, cum dicitur: *Date ex vobis viros ſapientes, & gnaros, quorum converſatio ſit probata in tribubus veſtris, ut ponam eos vobis principes.* In ſapientia intelligitur veritas, in converſatione probata bonitas, in principatu poteſtas. Ubi vero alterum prædictorum, ſcilicet juriſdictio, convictio, & pax ſalva defecerit, non poterunt peccata publica puniri. Nam ſi puniendus non eſt iſti ſubjectus, non habebit in eum ferre judicium, ſi crimina non poſſunt manifeſtis indiciis probari: eſto quod ſint judici ut perſonæ ſingulari nota, non poterunt puniri, quoniam judicium humanum ex teſtimoniis manifeſtis procedere debet. Si ſine periculo ſchiſmatis aut turbationis eccleſiæ judicium exerceri non poteſt, ceſſandum eſt a pœnali punitione & judiciali, ut eſt in peccato multitudinis, aut principis quem ſequitur multitudo. Nam Auguſt. epiſtola ad Aurelium de peccato multitudinis, oſtendens quod non ſeveriter cum ea agendum eſt, dicit: Non aſpere, quantum æſtimo, non duriter, non imperioſe peccata multitudinis, aut pravæ conſuetudinis corripienda ſunt. Iſta tolluntur magis docendo, quam jubendo; magis monendo, quam minando; ſic enim agendum eſt cum multitudine peccantium; & ſi quid minatur, cum dolore fiat; de ſcripturis comminando vindictam futuram, ne nos in noſtra poteſtate, ſed Dominus in noſtro ſermone timeatur. Hæc Auguſtinus. Et ubi iſtæ tres conditiones ſunt, peccata mortalia publica poſſunt puniri. Ex quibus patet, quod hoc modo dicendo non defenduntur peccata: cum tribus ſcilicet, juriſdictione, convictione, & pace ſalva concurrentibus, dictum ſit omnia peccata publica mortalia eſſe punienda, ſed non conceditur peccata puniri abſque ordine juris, ut in detrimentum eccleſiæ vel boni communis.

Tom. 2. Auguſtin. ep. 64.

Articulum autem propoſitum multum involutum reperio æquivocationibus, compoſitione, vel diviſione. Poſſet enim habere ſenſum verum & ſenſus falſos, prout in fine ſecundi puncti declarabitur. Et quoniam magis ex probationibus & notabilibus, quam ex ſerie terminorum articuli proponens prætendit dicere, omnia peccata mortalia publica eſſe arguenda, punienda, corripienda, caſtiganda & expellenda, præmiſſa, ut audiſtis, in conſpectu hujus ſanctæ ſynodi narravi; cujus correctioni & emendationi eidem devoto corde ſubmitto. Hoc de primo puncto ſufficiat.

Quantum ad ſecundum punctum, ubi videndum eſt per quos & quomodo correctio, caſtigatio & expulſio peccatorum eſt facienda. Nam dicit articulus ſic: Peccata mortalia publica, & quantum rationabiliter fieri poteſt, privata, aliæque deordinationes legi Dei contrariæ in communitatibus Chriſtianorum, & quolibet ſtatu eorumdem, debite juxta dictamen divinæ legis per Chriſti fideles tam ſæculares, quam ſpirituales, prout congruit utriſque, ſunt cohibenda, corripienda, caſtiganda, & pro poſſe expellenda. Et quoniam duplex eſt modus correctionis & caſtigationis, unus ex fraterna caritate procedens, alius ex auctoritate & poteſtate; erunt duæ concluſiones. Prima de fraterna caritate, & eſt talis: Quilibet fidelis poteſt, & in caſu tenetur, quemlibet pro peccatis ſuis ſaltem privatis alium corripere correctione fraterna.

Fundatur autem correctio iſta in verbis Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, Matthæi xviii. *Si peccaverit in te frater tuus, vade, corripe eum inter te & ipſum ſolum.* Ordo autem ſervandus eſt in illa, de quo ſubditur: *Si te audierit, lucratus es fratrem tuum. Si autem te non audierit, adhibe tecum unum vel duos, quia in ore duorum vel trium ſtat omne verbum. Quod ſi non audierit eos, dic eccleſiæ. Si autem eccleſiam non audierit, ſit tibi ut ethnicus & publicanus.*

Quod correctio iſta ſit licita & honeſta, patet ex triplici lege, naturali, ſcripta, & gratiæ. Ex naturali, quia lege naturæ præceptum eſt, Hoc facies aliis quod tibi vis fieri, id eſt, quod velle debes tibi fieri. Debes autem velle, ut alius te corrigat quando peccas, ut emendes: ergo debes tu hoc unicuique facere.

Ex lege ſcripta, nam Deuteronomii xxii. dicitur: *Non præteribis bovem aut ovem errantem, ſed reduces fratri tuo. Etiamſi non eſt propinquus frater tuus, nec noſti eum, duces in domum tuam, & erunt apud te quamdiu quærat ea frater tuus, & recipiat. Similiter facies de aſino, & de omni re fratris tui: & ſi videris aſinum fratris tui aut bovem cecidiſſe in via, non deſpicies, ſed ſublevabis eum cum eo.* Hæc de benignitate legis ad litteram obſervanda erant. Quod ſi de brutis proximorum debebat alter eſſe ſollicitus, quanto magis de proximo errante? Propterea ſcriptum eſt Eccleſiaſtici xvii. *Unicuique mandavit Deus de proximo ſuo. Via illorum coram ipſo ſunt ſemper, non ſunt abſconſa ab oculis ipſius.* Hujus autem curam neglectam a proximo, in lege tamen præceptam, beatus Bernardus ad Eugenium deplorabat dicens: In effectu cadit aſina, ſuccurritur ei: cadit anima, & non eſt qui relevet eam.

Ex lege gratiæ per textum allegatum Matthæi xviii. *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum.* Gloſſa autem oſtendit eam eſſe licitam, quæ dicit: Peccantem de zelo juſtitiæ corripiamus, & pœnitenti viſcera miſericordiæ pandamus.

Beatus Auguſtinus ibidem de correctione & gratia ponit quatuor cauſas cur exercenda eſt fraterna correctio. Prima, ut peccator ſuum peccatum & ſe recognoſcat. Proverbiorum xxix. *Virga & correctio tribuit ſapientiam*: unde non correpti, quia ſe ignorant & peccata ſua, alios confundunt: propterea ſequitur: *Puer qui dimittitur voluntati ſuæ, confundet matrem ſuam.* Secunda, ut de peccato cognito dolorem, pudorem, & timorem habeat. Tertia, ut peccante ſe difformem ex peccato videns, reformari deſideret, & Deum oret, ne in tali debilitate permaneat. Quarta, ut ſi corripiens correpto non proficiat, tamen ſibi valeat ut peccatum effugiat & meritum acquirat: unde xxiii. moralium capite xx. Gregorius dicit: Caritatis zelus mala quæ corrigere non valet, increpare non deſinat, ne ſe participem delinquentium ex conſenſu taciturnitatis adjiciat.

Cap. 4. & 5. quoad ſtatum.

Et Auguſtinus de correctione & gratia ait: Sine deſperatione corripiamus, quia ſi filius pacis eſt quem corripimus, requieſcet ſuper eum pax noſtra, ſin autem, ad nos revertetur.

Cap. 15.

Anno Christi 1433.

tetur. Quod vero ſit in præcepto affirmativo, quod obligat ſemper, ſed non pro ſemper tantum, ſed pro tempore, & loco, & aliis circumſtantiis, patet ex textu Salvatoris dicentis, *corripe*, ubi manifeſte videtur imperare. Gloſſa ibi ait: ita peccat qui fratrem ſuum videt peccare & tacet, ſicut qui peccanti non indulget. Sed præceptum eſt non indulgere peccanti, ergo & corripere peccantem.

Gloſſa ordinaria in 18. c. Matth.

Serm. 16.

Et Auguſtinus in libro de verbis Domini ſic ait: Si neglexeris corrigere, pejor factus es eo qui peccavit. Beatus Thomas II. II. quæſtione XXXIII. articulo II. in corpore, deducit quod ſit in præcepto, ex ratione finis qui eſt fratris emendatio: ad hoc autem ordinatur correctio fraterna, ſicut iſta quæ eſt paterna: aut per cohibitionem pœnæ & virtute juſtitiæ quis ordinatur ad bonum commune. Et dicit, quod eſt neceſſaria fraterna correctio ſecundum quod ad emendationem fratris ordinatur.

S. Thom. diſtinct. 19. quæſt. 2.

Et hoc in quarto magis declarat diſtinctione XIX. oſtendendo quod per præcepta legis divinæ ſufficienter homines in vita ordinantur: & quemadmodum in exercitu eſt duplex ordo, unus quo totus exercitus ordinatur ad ducem, alius partium exercitus ad ſe invicem; ſic in Chriſtiana converſatione duplex eſt ordo; unus ad prælatum, alius ſingulorum ad invicem: unde uterque debet præcepto legis divinæ inſtitui. Juxta primum ordinem omnes tendere debent ad illud, ad quod prælati intentio recta verſatur: & ad hunc finem, commune ſcilicet bonum, debet prælatus eos dirigere. Juxta ſecundum, unuſquiſque alteri præbere debet auxilium ad bonum ſuum conſequendum. Sicut ergo tenentur ſubditi prælato ſuo obedientiam exhibere, & ille ſubditis curam ſollicitudinis impartiri; ita iſti ſibi invicem ferre auxilium non ſolum in corporalibus, immo magis in ſpiritualibus. Hæc ſententia de obligatione ad correctionem fraternam, eſt Alberti in quarto ſuo, Richardi de Media villa, Oſtienſis in ſua ſumma, & omnium doctorum.

Richardus de Media villa lib. 4. ſent. diſtinct. 19.

Auguſt. de verb. Domini ſerm. 16.

Auctoritates autem aliquorum audiamus. Dicit Auguſtinus de verbis Domini: Monet nos quidem Dominus non negligere invicem noſtra peccata, non quærendo quid reprehendas, ſed videndo quid corrigas: debemus enim amando corripere, non nocendi cupiditate, ſed ſtudio corrigendi. Chryſoſtomus autem dicit ſic: Conſiderandum autem quod quandoque Dominus eum qui contriſtavit, ad eum qui contriſtatus eſt ducit, ſicut cum dicit: *Si recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid adverſus te, vade, reconciliare fratri tuo.* Quandoque eum qui injuſta paſſus eſt jubet dimittere proximo, ſicut ibi: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Hic autem alium excogitat modum: nam eum qui contriſtatus eſt, ducit ad eum qui contriſtavit: ideo dicit: *Si peccaverit in te frater tuus, vade ad eum.* Quia enim ille qui injuſte fecit, non facile veniret ad excuſationem verecundatus, hunc qui paſſus eſt ad illum mittit, & non ſimpliciter, ſed ut corrigat quod factum eſt: ideo ait: *Vade, corripe eum.* Item idem. Non autem dicit, Accuſa, neque increpa, neque vindica, neque vindictas expete, ſed argue, id eſt, rememora ſibi peccatum, dic ei quid ab eo paſſus es: ipſe enim ira & verecundia detinetur ebrius factus, quaſi gravi ſomno: unde oportet te, qui ſanus es, ad illum qui ægrotat adire.

Chryſoſt. in c. Matth. 5. & 18.

Matth. 5.

Idem cap. 6.

Et beatus Hieronymus ait: Sciendum tamen quod ſi peccaverit in nos frater noſter, & in qualibet cauſa nos læſerit, dimittendi habemus poteſtatem, immo neceſſitatem, quia præcipitur ut debitoribus noſtris debita dimittamus: propter quod & hic dicitur: *Si peccaverit in te frater tuus, &c.*

Hieronym. in 18. cap. Matthæi.

Rurſus Chryſoſtomus dicit: Ideo autem præcipit ei arguere, qui paſſus eſt injuriam, & non alii; quia ille qui fecit injuriam, ab eo manſuetius ſuſtinet, & maxime ſi ſolus eum corripiat. Cum enim qui vindictam expetere debet, hic ſalutis videtur diligentiam habere, maxime hoc eum poteſt propitium facere. Ne tamen ex verbis iſtis & quibuſdam præmiſſis quis credat, quod ſolum injuriam paſſus habeat delinquentem corripere, cum juxta doctores cuilibet hoc competat, cui peccatum eſt notum, tamen cum certis circumſtantiis: dicendum eſt, quod hoc quod dicitur, *in te*, non intelligitur ſolum contra te, tanquam injuriam ſuſtinenti, niſi dicatur quod ſive Deo ſive alio injuriato injurietis, ſed, *in te*, id eſt, te ſciente.

Ubi ſupra.

Unde Auguſtinus: Aliquando ſcias fratrem tuum eſſe corripiendum inter te & ipſum ſolum; aliquando vero coram omnibus. Quid autem quando facere debemus juridice? *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipſum ſolum.* Quare? quid eſt, In te peccavit? tu ſcis quia peccavit: quia enim ſecretum fuit quando in te peccavit, ſecretum quære, cum corrigis quæ peccavit. Nam ſi ſolus noſti quia peccavit in te, & eum vis coram omnibus arguere, non es correptor, ſed proditor. Hæc Auguſtinus. Si tamen ſint occulta peccata, ſic videtur habere locum quod dicit Dominus: *Si peccaverit in te frater tuus:* quoniam enim te publice offendit, jam non ſolum in te peccat, ſed etiam in alios, quos turbat.

Eodem ſermone de verbis Domini 16.

Anno Christi 1433.

Ex concluſione ſequitur primo, quod ſuperiores poſſunt inferiores corrigere & corripere correctione fraterna, & contra ſubditi ſuperiores. Et ſemper dicetur fraterna, ſi debitis circumſtantiis ſuis induta: nempe prælatus, eſt frater, & eſt pater, & ſuperior dignitate vel officio: pater beneficio, frater fide, religione, aut naturæ conformitate. Quia prælatus & ſuperior, debet inferior ei reverentiam & honorem, quia pater, amorem, quia frater, adjutorium, & ita ſi peccat, correctionem, ſecundum quod Proverbiorum XVIII. ſcriptum eſt: *Frater qui adjuvatur a fratre, quaſi civitas firma, &c.*

Debet autem hæc correctio habere tres conditiones, maxime dum ſuperiores ab inferioribus corripiuntur, ut dicit Auguſtinus de Ancona. Primo debet habere diſcretionem & debitam diligentiam, ut ſemper ſperetur & probabiliter credatur ejus emendatio. Secundo debet habere ſubjectionem & debitam reverentiam, ut non fiat modo temerario & cum protervia. Tertio debet habere dilectionem & benevolentiam, ut non fiat cauſa diffamationis & detractionis. Propter defectum primæ conditionis debent inferiores increpari, ſi ſine diſcretione debita ſuperiores corrigant & corripiant: & ſecundum hoc in lege divina juſſum erat beſtiam quæ montem tangeret lapidari, Exodi XIX. Propter defectum ſecundæ Ora fuit percuſſus. Nam * cum eſſet de genere ſacerdotali, ſecundum quoſdam, propriis humeris debebat portare arcam Domini. Thomas in IV. dicit quod tangere arcam non erat Levitarum, ſed ſacerdotum. Ideo percuſſus fuit, quia officium ſuperioris uſurpavit. Et in utraque reſponſione apparet, quod irreverenter ſe habuit, ideo percuſſus fuit. Propter quod dicitur in textu II. Regum VI. cap. *Propter temeritatem percuſſus eſt a Domino.* Propter defectum tertiæ Maria ſoror Moyſi fuit percuſſa lepra, quia cauſa murmurationis, diffamationis & detractionis inſurrexit contra Moyſen, ut habetur Numerorum XII.

Auguſtinus de Ancona qu. I. art. I.

** Forte, qui eſſet.*

Infero ſecundo: Cum diſcretione magna hujuſmodi correctio facienda eſt: ad quatuor ſiquidem inſpiciendum eſt, ut dicit Albertus Magnus in quarto ſententiarum, ſcilicet ad quantitatem culpæ delinquentis, ad ſpem emendationis, ad ſtatum perſonæ quæ admonetur, & ad zelum qui movet corripientem. Si culpa eſt levis, & timetur ne turbatio gravior ſequatur, non tenetur corrigere, quia pejus ſubſequetur. Item ſi probabiliter deſperatur de emendatione, non tenetur corrigere, quia nihil faceret niſi provocare ad pœnam. Ad hæc, ſi ſtatus altus eſt perſonæ, cum reverentia & excuſatione delicti, debet potius admonere quam increpare. Quæritur ſi videt ſe ex rancore & invidia moveri vel aliqua alia radice, tunc non debet facere, quia tales cito prorumpent in verba contumeliæ, & tunc ex minori malo factum eſt majus malum. Et iſta diſtinctio eſt optima. Hæc Albertus Magnus

Tertio infero quod correctio inferiorum a ſuperioribus debet eſſe aliquando lenis, aliquando aſpera, numquam tamen omnino carere dulcedine. Oſtienſis in ſumma ſua diſtinguit, & partem habet a Thoma in IV. ſic inquit: Si peccatum fiat ex ignorantia vel infirmitate, debet corripere leniter & moderate. Et hoc etiam dicit Thomas ubi ſupra: Galat. VI. *Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, inſtruite hujuſmodi in ſpiritu lenitatis.* Si peccatum ſit ex paſſione, & ſuperinducta mala conſuetudine, eſt corripiendum partim leniter, & partim dure, prout dicit commentator I. Ethicorum. Juvenis enim, inquit, paſſionum ſectator, non ſolum perſuaſionibus & monitionibus corripiendus eſt, ſed opprobriis & contumeliis frequenter indiget. Unde Heli, licet moneret filios ſuos juvenes quos noverat inique agere, quia non intulit opprobria aut contumelias, dicitur non corripuiſſe, id eſt, non ſufficienter, I. Reg. II. Quando peccatum committitur ex electione & pura malitia, tunc corripiendum eſt dure. Gregorius in Paſtorali: Nonnulla peccata ſunt vehementer increpanda, ut cum culpa ab actore non cognoſcitur quanti ſit ponderis ab increpantis ore ſentiatur. Hoc etiam dicit Thomas. Præterea ex parte increpantium diſtinguendum eſt, aut increpantes ſunt juvenes, aut ſenes: ſi juvenes, debent corripere aut monere humiliter: ſi ſenes, corripiant moderate & mature: alios ſenes reverenter, prælatos humiliter. Si vero corripientes eſſent prælati, corripiant ſenes obſecrando, juvenes humaniter monendo, I. Timoth. IV. *Seniorem ne increpaveris, ſed obſecra ut patrem, juvenes ut fratres, &c.* Quia autem generoſus eſt animus humanus, & facilius ducitur, quam trahatur, ut dicit Seneca; ut omni correctione aliquid miſcendum eſt manſuetudinis, ut caritas, ex qua ut ex radice correctio procedere dignoſcitur, ſemper fulgeat. Idem Seneca ait. Semper objurgationi aliquid blanditiæ admiſce.

4. Sent. diſt. 19. quæſt. 2.

Seneca de clementia lib. 1. cap. 24. ſimile quod habet.

Infero quarto ex hoc, quod correctio eſt præceptum, quod obligat non pro ſemper ſed pro aliquo tempore, quia eſt præceptum affirmativum: tria autem ex parte corripientis

Anno Chriſti 1433.

quæ debent eſſe, & tria ex parte correpti, quibus exſiſtentibus obligat, alias non. Primum eſt certa peccati cognitio, Eccleſiaſtici XI. *Priuſquam interroges, non vitupera quemquam; & cum interrogaveris, corripe juſte.* Secundum eſt manſuetudo in corripiendo, Pſalm. LXXXIX. *Quoniam ſupervenit manſuetudo, & corripiemur.* Tertium eſt quod in alio non ſit tanta aptitudo ad corripiendum: quoniam ſi alii æque boni vel meliores adſint, aut peccanti magis familiares, & probabiliter æſtimatur quod magis proficient, pro tunc non obligatur iſte, præſertim niſi veriſimiliter appareret quod iſti eum non negligerent. Sic enim profecto obligaretur: nam tunc ſibi competit illud III. Reg. XX. *Cuſtodi mihi virum iſtum, qui ſi lapſus fuerit, erit anima tua pro anima illius.*

Primum requiſitorum ex parte peccantis eſt ſpes de correctione: alias ut dictum eſt, non obligatur quis talem corripere. Proverbiorum IX. *Noli arguere deriſorem, ne oderit te.* Secundum, quod ſuum peccatum ſit mortale. Nam dicitur: *Si te audierit, lucratus es fratrem tuum; ſi non, tandem dic eccleſiæ.* Per hoc quod liberatur quis a veniali, non eſt lucratus quis eum, quia propter hoc non erat perditus: nec oportet talem propter hoc denuntiari eccleſiæ. Tertium, quod non eſt ſpes majoris opportunitatis in corripiendo: dicit enim Auguſtinus primo de civitate Dei: Si propterea quiſque objurgandis & corripiendis male agentibus parcit, quia tempus opportunum inquiritur, non eſt occaſio cupiditatis, ſed conſilium caritatis. Hæc ſententialiter ex illo doctore. Tres autem caſus tangit ſanctus Thomas ſecunda ſecundæ, quæſtione XXXIII. articulo II. ad tertium, & item Richardus de Media villa, in quorum primo meritorie a correctione fraterna quis ſe abſtinet, ſcilicet opportunum tempus exſpectetur. In ſecundo cum peccato mortali, dum probabiliter ſcit ſe poſſe fratrem peccantem emendare, tamen pro temporali commodo aut metu amittendi aliquid temporale. In tertio cum peccato veniali, dum non habet ſpem probabilem de emendatione fratris per eum, & nimis inhiat eſſe, qui habet corripere, temporalibus. Non tamen ita, quod ſi conſtaret, quod fratrem poſſet a peccato retrahere, & propter timorem, vel cupiditatem omitteret, quibus in animo ſuo præponit caritatem fraternam.

Auguſtinus de civitate Dei lib. 1. cap. 9.

Sequitur per hoc quod iſta correctio ordinata eſt ad emendationem peccantis, ordo, ſi peccata ſint occulta, a Salvatore datus, ſervandus eſt: ſi admonitioni caritativæ peccans ipſe [a] paruit: itaque ſi monitus non paruit aut acquievit, eſt ultra procedendum, ſuppoſitis diſpoſitionibus & circumſtantiis antedictis. Advocandus eſt enim unus teſtis vel duo, quos ſperemus probabiliter velle correpto prodeſſe, non obeſſe; quos ſi non audierit, dicendum eſt eccleſiæ, id eſt, prælato ut judici. Ratio hujus; ſicut ubi una lenis medicina non proficit ad ſalutem corporis, adhibenda eſt fortior, ut tamen minus gravetur infirmus, quantum fieri poteſt: ſic in ſanatione ſpirituali ubi ſecreta monitio non ſufficit, ad graviora procedendum eſt, quod fit cum teſtis unus aſſumitur vel duo, qui triplici ratione advocantur: prima ut videant; ſecunda, ut teſtes ſint admonitionis factæ: tertia, ut negantem coram eccleſia, id eſt, prælato convincant. Poſſem etiam non incongrue per eccleſiam intelligere concilium generale. Et ſic talis ordo eſt obſervandus: primo frater delinquens monendus eſt caritative; ſi non acquieſcit, dicendum eſt prælato, ut eſt privata perſona, quia nullus eſt qui magis debeat illi prodeſſe quam perſona prælati. Si ſic eum non audierit, adhibendus eſt unus teſtis vel duo ad iterum monendum; Et ſi illos non audierit, dicendum eſt prælato ut judici. Si coram illo conventus negaverit, convincendus eſt per teſtes adhibitos, quia ſcriptum: *In ore duorum vel trium ſtat omne teſtimonium.*

[a] Alterum exemplar, non paruit.

Hunc ordinem tangit Thomas in quarto. Et quod dicendum eſt prælato ante teſtium adhibitionem, ut tamen eſt privata perſona, habetur ab Auguſtino in regula. Verum quod in aliquibus ſecretis vel privatis peccatis non eſt obſervandus iſte ordo de neceſſitate, ut ſi quis tractaret de proditione civitatis, aut de ſubvertendo populum in fide, aut moribus; Nam ſtatim procedendum eſt ad denuntiationem talium, admonitione ſecreta prætermiſſa, ut impediatur tantum nocumentum: niſi firmiter quis exiſtimaret quod per ſolam ſecretam admonitionem poſſet hujuſmodi mala impedire. Nec tamen contra ordinem Chriſti fit, quia talia peccata non ſunt ſolum in te, ſed etiam in alios; ſed in illis peccatis quæ tantum nocent peccanti directe & per ſe, aut paucis, ordo tenet.

Loco ſupra citato.

De prælatis autem qui committunt peccatum occultum, & poſtquam moniti caritative & humiliter ac reverenter fuerint, nolunt acquieſcere correctioni, utrum ſic procedendum eſt ad denuntiationem, dicit Albertus ſuper IV. quod non, & dicit in forma ſic: In diſtinctione XIX. III. quæſtione, utrum idem ordo obſervandus eſt in correctione cujuſlibet hominis? Ad reſponſionem poſt reprobationem cujuſdam opinionis, dicimus cum quibuſdam, quod ad omnes extendatur, ſed ad omnes prælatos eſt admonitio in denuntiatione non procedens. In alias autem poteſt procedere in denuntiatione, ut ſupra dictum eſt. Et in articulo priori, utrum hæc correctio fraterna ſit omnium in omnes, dicit ſic in ſolutione: Omnis homo omnem hominem cum reverentia & manſuetudine tenetur admonere & corripere de delicto: ſed non ulterius poteſt denuntiare ſi eſt inobediens, quia ſi prælatus ſupremus eſt, non habet judicem. Ibi loquitur de ſupremo prælato ſpecialiter, & etiam ſtatim dixerat univerſaliter de omni prælato. Quidquid ſit, manifeſtum eſt quod ubi prælatus monitus non obedierit, licet ad ſuperiorem, ſi habeat, recurrere quis poſſet, non eſt ad populum recurrendum; prout dicit proponens coram eodem hæc peccata ſua arguenda; niſi immineret fidei periculum, ut communiter doctores exemplificant: addere poſſem, & in periculo ſchiſmatis & corruptionis morum in eccleſia per malam doctrinam. Unde dicit Thomas ſecunda ſecundæ quæſtione vigeſima tertia articulo quarto, ad ſecundum, quod in faciem reſiſtere coram omnibus, excedit modum fraternæ correctionis. Et ideo ſic Paulus Petrum non reprehendiſſet, niſi aliquo modo eſſet par quantum ad fidei defenſionem. Sed in occulto admonere & reverenter hoc poteſt etiam ille qui non eſt par. Unde Apoſtolus ad Coloſſenſes capite ultimo ſcribit, ut prælatum ſuum admoneant, cum dicit: *Dicite Archippo epiſcopo, Miniſterium tuum imple.*

Anno Chriſti 1433.

Sciendum tamen quod ubi immineret fidei periculum, etiam publice eſſent prælati a ſubditis arguendi. Unde etiam Paulus, qui erat ſubditus Petro, propter imminens periculum ſcandali circa fidem, publice Petrum arguit. Et ſicut gloſſa dicit, Auguſtinus ad Galatas II. Ipſe Petrus exemplum majoribus præbuit, ut ſicubi forte rectum tramitem reliquiſſent, non dedignarentur etiam a poſterioribus corrigi. Hæc Thomas ibidem, in IV. diſtinctione decima nona dicit ſic in forma, reſpondendo ad unam rationem quæ eſt de reprehenſione Petri a Paulo: Dicendum, inquit, quod Paulus reſtitit in faciem Petro coram omnibus, ſicut ibidem ad Galatas II. dicitur. Hoc autem excedit modum fraternæ correctionis, qui prælatis a ſubditis debetur. Non enim prælati a ſubditis coram plebe ſeu multitudine, ſed humiliter in privato corripiendi ſunt, niſi immineret periculum fidei. Tunc enim prælatus minor fieret, ſi in infidelitatem laberetur, & ſubditus fidelis major. Idem dicit Richardus de Media villa. Dico ulterius quod fraterna correctio de peccatis præteritis publicis locum habet. Etiam dicit Thomas: Publica reprehenſio: ſalvis his quæ dicta ſunt de prælatis. Dicit enim hic ſanctus Thomas ſecunda ſecundæ quæſtione trigeſimatertia, articulo ſeptimo, in corpore: Quæſierat enim utrum in correctione fraterna ſecreta admonitio ex neceſſitate præcepti debeat præcedere denuntiationem. Diſtinguendum eſt, inquit: Aut enim peccata ſunt publica, aut occulta. Si quidem ſunt publica, non tantum adhibendum eſt remedium ei qui peccavit, ut melior fiat, ſed etiam aliis in quorum notitiam devenit, ut non ſcandalizentur. Et ideo talis peccata ſunt publice arguenda, ſecundum illud I. Timoth. V. *Peccantem coram omnibus argue, ut ceteri timorem habeant.* Quod intelligitur de peccatis publicis, ut dicit Auguſtinus in libro de verbis Domini. Ibi dicit ſanctus Thomas quod remedium ut melior fiat illi adhibendum eſt. Et hoc fit per correctionem fraternam; ſicut quod coram omnibus arguitur, remedium eſt aliis, ne ipſum in culpa ſequantur, ut de republica tollatur ſcandalum.

Epiſt. 19. inter medium & finem.

Serm. 16.

Sexto infero, quod cum prælati presbyteri & eccleſiaſtici ſint ſuperiores laicis, non eſt fraterna correctio facienda eis coram multitudine laicorum, de peccatis etiam publicis perſonalibus, neque etiam fidem, neque ſubverſionem morum per malam doctrinam directe concernentibus, ut per illam inducantur laici ad ſubtractionem obedientiæ reſpectu ſacerdotum. Iſtud corollarium ponit ultra præmiſſa, quod non debent induci laici ad ſubtrahendam obedientiam presbyteris etiam malis malitia perſonali, quamquam etiam ſit publica. Patet per illud Exodi XX. *Honora patrem tuum*, quod non tantum de patre carnali, ſed ſpirituali intelligitur. Et iſtud morale præceptum eſt, ideo ſemper manet: Ita etiam dicebat, Deuter. XVII. *Qui ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis imperio, moriatur homo ille, & auferes malum de Iſrael: cunctuſque populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumeſcat ſuperbia.* Quamvis autem hoc præceptum, quia judiciale erat, ſit mortuum, ratio tamen præcepti manet, ſcilicet de obediendo ſacerdotis imperio. Nam hoc morale eſt, quia præcipitur honorare parentes. Nec hoc valet dicere, quod hoc ſolum intelligitur de bonis: nam dicit Alexander de Ales in tertia parte ſuæ ſummæ, quod malo prælato quamdiu ab eccleſia toleratur, debetur honor. Et quamvis male præſideat, quouſque ab eccleſia deponatur, ut bene præſidens debet habeari, & intelligitur de malitia perſonali.

Alexander de Ales 3. par. quæſt. 11. memb. 4. art. 3.

Patet corollarium iſtud per illud Matth. XXIII. *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi; quæ dicunt vobis, facite.* Et I. Petr. II. *Subditi eſtote in omni timore domi-*

ANNO CHRISTI 1433.

nis veſtris, non tantum bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis. Hæc eſt enim gratia, ſi propter Dei conſcientiam ſuſtinet quis triſtitias patiens injuſte. Patet etiam auctoritatibus doctorum ſanctorum. Dicit Teleſphorus Papa VII. a beato Petro, ex computo Auguſtini, decreto ſuo cap. III. Ipſi qui proprio ore corpus Domini conficiunt, ab omnibus ſunt audiendi & timendi, & non dilacerandi, aut detrahendi: quia a quibus populus Domini ſe benedici, ſalvari, & inſtitui cupit, nullatenus debet eos arguere, nec vulgus in eorum accuſatione ſuſcipi: populus enim ab eis docendus eſt, & corripiendus, non ipſi a populo, quia non eſt diſcipulus ſupra magiſtrum. Apparet per hoc quod populus debet obedire ſacerdotibus, & ſe non ſubtrahere ab eorum obedientia.

Teleſphorus in epiſtola ſua decretali. Gregorius Nazianzenus oratione 40. in ſanctum baptiſma.

Item Gregorius Nazianzenus ſecunda oratione in ſancta lumina poſt medium, demum etiam illud docet, quomodo ſubjectos eſſe oporteat eos qui accedunt ad gratiam, his quibus diſpenſatio myſteriorum Dei commiſſa eſt, maxime etiam ſi dignitate aliqua ſibi vel ſapientia præditi videantur: Nemo diſſimulet baptiſmum, nemo contemnat, nemo prædicatoribus fidei & diſpenſatoribus gratiæ reſiſtat atque repugnet, ſed cum omni humilitate & veneratione ſubjaceat. Hæc ille.

Præterea Chryſoſtomus ſuper epiſtola ſecunda ad Timotheum homilia ſecunda dicit: Neſcis quid eſt ſacerdos? quoniam angelus Dei eſt, non enim quæ ſunt ipſius ſuus loquitur. Si contempſeris, non eum contemnis, ſed eum qui inthronizavit eum, Deum. Et unde manifeſtum eſt quod Deus inthronizavit eum? niſi hanc habeas opinionem, ſpes tua evacuata eſt. Si enim nihil agat Deus per eum, neque lavacrum habes, neque myſterii particeps es, neque benedictionibus frueris: Non ergo Chriſtianus es. Quid ergo? Omnes ordinat, etiam indignos? Non omnes quidem inthronizat, per omnes tamen ipſe operatur, ſalutem populi moliens, non illorum intrans merita. Hæc ille. Profecto hæc ſententia in illo verbo Salvatoris fundata eſt: *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit.*

Matth. 10.

Forte dicet quiſpiam: Ideo publice malis ſacerdotibus non obedio, quia propter ſuam malitiam publicam dominium ſuper me perdiderunt. Putas, quæſo, dominium in caritate fundari? ſi hoc credis, cum certi eſſe non poſſimus de alio ſi ſit in caritate, cum nec de nobis ipſis ſimus, Sapiente teſte, qui ait Eccleſiaſtici IX. *Nemo ſcit an odio vel amore dignus ſit:* & Apoſtolo qui dicit I. ad Corinthios IV. *Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum;* certi eſſe non poſſumus de aliquo, ſi ſit verus dominus: & ita non ſolum ſpiritualia dominia ambigua erunt, ſed & temporalia. Quod ſi dicatur, immo certi erimus, donec aliquod publicum mortale commiſerint; ſi ſic dicitur, ergo dominium aut ſpirituale aut temporale in caritate non fundatur, cum per mortale occultum quis dominium non amittit.

Porro oſtendo, quod per mortale publicum non amittitur dominium, ſaltem per peccatum perſonale, quod fidem non corrumpit, aut eccleſiam non ſcindit, vel bonos mores per malam doctrinam directe non perimit. Dignitates & dominia ſunt a Dei providentia derivata: nam ad Romanos XIII. dicitur. *Qui poteſtati reſiſtit, divinæ ordinationi reſiſtit.* Et Proverbiorum octavo dicit æterna ſapientia, cujus munere omnia gubernantur: *Per me reges regnant, & legum conditores juſta decernunt.* Ergo quibus dedit Dominus poteſtates & imperia, illi veri ſunt domini. Conſtat autem Dominum interdum facere malum hominem regnare ſuper populum ad populi afflictionem, Job. XXXIV. *Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi.* Igitur tales quamvis ſint mali culpa perſonali, tamen domini ſunt.

Idem manifeſtum eſt in angelis Epheſi, Pergami, Thyatiræ, Sardium, & Laodiceæ: adverſus enim illos epiſcopos Dominus comminationes revelat, quarum aliquæ non ſunt pro peccato veniali, immo mortali, & tamen adhuc epiſcopi ſunt, & non ipſo facto depoſiti.

Apoc. 2. & 3.

Præterea * Anſelmus in gloſſa ſuper illo I. Corinth. 2. *Ut ſciamus quæ a Deo donata ſunt nobis*, ait: Multi habent donum ſpiritus Dei, & neſciendo a quo habent, impia vanitate jactantur. Nemo donis Dei beatus qui danti eſt ingratus. Item Auguſtinus ſuper Pſal. LXVI. v. I. Alia ſunt dona quæ dat Deus inimicis ſuis, & alia quæ non ſervat niſi amicis ſuis. Quæ ſunt dona quæ dat Deus inimicis ſuis? quæ nunc memoravi. Non enim ſoli boni plenas habent domos rebus neceſſariis, aut ſoli boni vel ſalvi facti ſunt, vel ab ægritudine convaleſcunt. Hæc Auguſtinus. Quid mirum, ſi dominia dat peccatoribus, fidelibus tamen, qui etiam infidelibus larga dedit imperia? immo & infidelem ſuper populum ſuum regnare conſtituit? patet in Nabuchodonoſor. Erat enim ille idololatra, ſed & rex conſtitutus a Domino ſuper populum Iſrael peccantem. Jeremiæ ſiquidem XXVII. ſcriptum eſt: *Ego feci terram & homines & jumenta quæ ſuper faciem terræ ſunt in fortitudine mea magna, & in brachio meo extento, & dedi eam*

** Alius liber habet Auguſtinus.*

et qui placuit in oculis meis. Et nunc itaque ego dedi omnes terras iſtas in manu Nabuchodonoſor regis Babylonis ſervi mei. Inſuper & beſtias agri dedi ei ut ſerviant illi, & ſervient ei omnes gentes, & filio ejus, & filio filii ejus. Videtis quomodo Deus eum præfecit in regem terræ Iſrael, ſicut de ipſo propheta loquitur in textu: nec ſolum eum, ſed filium, & filium filii. Nec poteſt dici quod Deus dicatur facere hoc permiſſive, quia Dominus addidit: *Servi mei, &c. beſtias agri dedi ei.* Iterum Cyro adhuc idololatræ dedit Dominus regna terræ. Iſaiæ enim XLV. *Hæc dicit Dominus chriſto meo Cyro, cujus apprehendi dexteram ut ſubjiciam ante faciem ejus gentes, & dorſa regum vertam.* Sequitur & ibi: *Dabo tibi theſauros abſconditos, & arcana ſecretorum.* Hieronymus in commentario lib. XII. ait: Hujus dextram apprehendit & tenuit, ut nullus fortitudini ejus valeret reſiſtere: legamus Xenophontis octo librorum Cyri majoris hiſtoriam, & prophetiam Iſaiæ cernemus expletam. Quæ enim civitas illi non patuit? quis non regum terga ſubjecit? qui muri prius inexpugnabiles non illius obſidione ſubverſi ſunt? Hæc ille.

Amplius Cæſar erat injuſtus injuſtitia fidei, tamen Dominus dominium ſuum confirmavit, cum ait: *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari.* Pilatus etiam erat iniquus Chriſto, judicans in favorem Judæorum, tamen ſuam poteſtatem approbavit, cum ait: *Non haberes poteſtatem adverſum me ullam, niſi tibi datum eſſet deſuper.* Propterea dicit Auguſtinus libro de quæſtionibus veteris & novi teſtamenti: Dei imaginem habet rex, ſicut epiſcopus Chriſti. Quamdiu ergo in ea traditione manet, eſt honorandus, ſi non propter ſe, vel propter ordinem: unde gentilem, in poteſtate tamen poſitum, honoramus, licet indignus ſit. Hæc ille. Patet quomodo in rege perſonam diſtinguit Auguſtinus ab ordine. Si fuerit peccator in perſona, meretur privari bonis Dei. Sed quia eſt rex ex officio, meretur habere Dei bona etiam valida, honores excelſos ab homine, & a Deo viſiones & ſomnia. Proinde idem libro de civitate Dei dicit in effectu, quod idem Deus dedit regna piis & impiis: qui Mario imperium, ipſe & Cæſari, qui Conſtantino Chriſtiano, & Juliano apoſtatæ.

Matth. 22. *Joan. 19.* *Auguſt. de civ. Dei lib. 5. c. 21.*

Patet ergo quod verum dominium non fundatur in gratia gratum faciente, ſed in divina providentia, ſicut in cauſa efficiente, ſecundum quam, propter occultas nobis cauſas ſuæ æternæ ſapientiæ manifeſtiſſimas, bene vult malis, & interdum male, pœnaliter vero bonis. Cum autem viſum erit in ſequenti concluſione ſacerdotes populo non eſſe ſubjectos, apparebit irrationabile, ipſos coram populo de peccatis ſuis perſonalibus publicis arguere, hypocriſim detegere, & coram ipſo ſuis manifeſtis ſceleribus contraire, ut dixi proponens; dum tamen non ſint in ſubverſionem, per falſam doctrinam: in quo caſu poſſunt argui publice coram populo, ut ſupra dictum.

Sequitur ſeptimo ex præcedenti, quod ſubditus populus non poteſt licite ſubtrahere decimas & oblationes a malis ſacerdotibus publica malitia perſonali. Nec valet excuſatio avaritiæ hoc facere volentium, Quia nolunt tales nutrire in peccatis, quod tamen facerent dando, ut dicunt. Probatur: Chriſtus ſuſtentavit Judam proditorem, deditque illi buccellam panis, & fecit eum participem menſæ ſuæ, & adhuc erat ſacerdos. Item Deus paſcit gentiles in orbe, hæreticos, & impios Chriſtianos, ita ut Job dicat: *Abundant tabernacula prædonum, & audacter provocant eum, cum ipſe dederit omnia in manibus eorum.* Job. XII. Et Veritas ipſa de hoc ait: *Qui ſolem ſuum facit oriri ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos.*

Matth. 5.

Item Auguſtinus tractatu de oratione Dominica, qui incipit, Sanctiſſimus Apoſtolis, ait: Ipſum panem, cariſſimi, quo venter impletur, quo caro quotidie reficitur, ipſum panem videtis dare Deum, non ſolum laudatoribus ſuis, qui facit ſolem ſuum oriri ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos. Laudas, paſcit te: blaſphemas, paſcit te: ut pœnitentiam agas, exſpectat te: ſi non te mutaveris, damnat te. Quia ergo panem iſtum accipiunt boni & mali a Deo, putas non eſt alter panis? Hæc ille. Item idem prima parte ſermonum, ſermone de generalitate eleemoſynæ, qui incipit: Sunt qui dicunt, Da miſericordiam, & ne ſuſcipias peccatorem. Illa enim ob hoc dicta ſunt, ne umquam peccatori benefacias propterea quia peccator, ſed quia homo eſt: itaque utrumque præceptum tenebis, non ad vindictam remiſſus, nec ad ſubveniendum. Omnis enim qui ratione arguit peccatorem, quid aliud quam vult non eſſe peccatorem? Odit ergo in illo quod odit Deus, ut perimatur quod homo fecit, & liberetur quod Deus fecit: peccatum autem homo fecit, ipſos homines Deus. Et infra: Benefac humili propter hoc quod humilis eſt, & ne dederis impio propter hoc quod impius eſt: quoniam & Altiſſimus odit peccatores, & impiis reddet vindictam; qui tamen non ſolum propter quod peccatores & impii ſunt, verum etiam quod homines, facit oriri ſolem ſuum ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos: ita nulli hominum claudenda

Similia habet in Pſalmum 102. ultra medium. *Vide 23. qu. 4. Dominus iſta. c. 25.*

ANNO CHRISTI 1433.

eſt miſericordia, nulli peccatori impunitas relaxanda. Hæc Auguſtinus.

Ex quo patet, quomodo poteſt dari malis, nec tamen nutriatur malitia: ideo poſſunt reddi decimæ, utique juſtiſſime debitæ, nec ideo nutrietur malitia: nam ſolventur, quia debitæ, & quia illi ſunt ſacerdotes, non autem quia mali. Item Hieronymus in commentario ſuper illo Matthæi, *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo*, dicit ſic: Porro quod ait: *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari*, id eſt, nummum, tributum, & pecuniam: *& quæ ſunt Dei Deo*, id eſt, decimas, primitias, & oblationes. Hæc Hieronymus.

Matth. 22.

Tunc autem Cæſar Tiberius erat tyrannus, ſucceſſor tyranni & heres; ſacerdotes infideles, avari, & in malo pertinaces, ad pietatem indociles, & mortem Domini jugiter meditantes, & tamen illis decimas Dominus jubet dari: Si illis dandæ ſunt, cur non ſacerdotibus malis, tamen fidelibus? Rurſus idem in annotationibus ſuper illo: *Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum; ſi ſitit, pota illum*; ait: Noli negare quod Dominus nulli negat, quamvis ſit blaſphemus & impius. hoc enim faciens, carbones congeres ſuper caput ejus: ut cum ſibi carbones intellexerit per ª tuam indebitam miſericordiam congregari, excutiat eos, hoc eſt, convertatur; & diligat te, quem habuerat aliquando peroſum. Item: Idem Deus nulli negat etiam blaſphemo & impio: & numquid ipſe cibat inimicos ſuos contra ſe ipſum? non, ſed contra ſe ipſos eis gratitudo Domini, gratitudo & ſervorum ejus obeſſe poteſt ad pœnam. Domini gratitudo autem ſervis ejus creſcet ad gloriam, quia nec ideo paſcunt peccatorem ut amplius peccet, ſed magis ut gratia Domini victus a delicto quieſcat. Hæc Hieronymus: Chryſoſtomus autem ſuper Joannem homilia LXX. *Qui manducat meum panem*: Omnia alia, inquit, dimittens, hoc unum quod ſufficiens erat eum, ſcilicet Judam, detinere & convertere, poſuit Chriſtus, Qui a me nutritus eſt, qui apud menſam communicavit. Hoc autem dixit, erudiens eos qui malefaciunt, benefacere; etiamſi manſerint inſanabiliter habentes. Hæc ille. Ponderate quod dicit, Etſi manſerint inſanabiliter habentes: nam illis benefaciendum, non obſtante malitia, docet Dominus Jeſus, ut ait ipſe Chryſoſtomus. Si vero zelum habens correctionis vitiorum, utinam ſecundum ſcientiam, cauſetur dicens, quod niſi coram multitudine populi vitia cleri arguantur & improbentur, judicabit ſimplex populus illa eſſe licita, ideo ut eis conſulatur, neceſſarium eſt omnibus talibus publice coram populo contraire: dico quod non habet unde rationabiliter conqueratur. Nam juxta præmiſſa doctrinam Salvatoris inſequendo, ſacerdotes delinquentes publice peccatis perſonalibus poteſt fraternaliter cum reverentia, honore & manſuetudine corrigere, adhibitis debitis circumſtantiis. Quod ſi illum non audierit, adhibeat unum vel duos teſtes; quos ſi non audierit, dicat eccleſiæ, id eſt, prælato eccleſiæ, qui eſt ſuperior ſacerdotis delinquentis. Si ille neglexerit, poteſt ad ſuperiorem recurrere, uſque ad ſummum Pontificem; quem ſi rurſus deſidem in correctione iſta judicaverit, habet pro finali recurſo generale concilium, quod requiſitum & ª corrigendis informatum nullatenus deficiet. Speciali enim quadam præſentia Paracletus Spiritus ſanctus ei adeſt, & Chriſtus, qui ſponſam ſuam eccleſiam catholicam in concilio generali repræſentatam, nullatenus errare permittit, quam deſponſavit ſibi in fide & in miſericordia & miſerationibus uſque in ſempiternum.

Hieron. in caput ad Rom. 12.

ª Textus impreſſus habet ſuam.

Item in Pſalm. 33. in epiſt. ad Hedybiam 150.

ª manuſcriptus codex alter, & debite corrigendum informatum.

Propter quod in morum reformatione non eſt ambigendum, concilium generale tramitem veritatis unquam relicturum; hoc tantum reſtat, ut omnis puritatis amator conciliorum generalium celebrationem toto corde & opere procuret. Ecce lenitatem Domini, ecce mandatum de correctione fraterna, ecce practicam horum contra malitiam ſacerdotum perſonalem. Dici, perſonalem, quia ſi in fide aut doctrina errarent, & perverterent populum, hoc modo, ſi mores ſanctos documentis malis niterentur evertere, aliter eſſet procedendum, ut dictum eſt, nec peccarent ſolum in re, ſed in omnes Chriſtianos. Ubi vero omitteretur celebratio generalium conciliorum, quod Deus avertat, remedium eſt prædicatio verbi Dei maxime ad clerum facta. In illa fiat generalis exprobratio vitiorum, ne unquam putent inſipientes vitia ſibi licere. Ad populum vero exprobratio vitiorum cleri non videtur expediens, niſi cum magno moderamine, & diligenti verborum temperantia fiat, ne clero populus infeſtus inſolentior fiat, & abjiciat omnem reverentiam & obedientiam. Ubi tamen probabiliter appareret populum errare, credendo vitia cleri jam non eſſe vitia, eſſet per veram doctrinam ei ſuccurrendum; ſed hoc diebus noſtris evenire pro magna parte populi non permiſit Dominus.

Non ergo arguendi ſunt mali ſacerdotes malitia perſonali coram populo propter hoc: ultra præmiſſa, hanc unicam facio rationem. Ordo fraternæ correctionis oſtendit, quod ab ea itur in correctionem paternam ſeu judiciariam, dum illa non ſufficit. Nam poſt correptionem inter te & illum, unus vel duo teſtes adhibentur, ut convincatur jam correptus coram judice. Poſtea ſi negaverit, dicetur eccleſiæ, id eſt, prælato, vel univerſali eccleſiæ in negligentia prælatorum: ſi illam non audierit, excommunicatur vel excommunicatus eſt; ideo ſit tibi ut ethnicus & publicanus. Igitur ubi fraterna correptio non ſufficit, curritur ad judicem, ut qui volens corrigi noluit, nolens corrigatur. Modo populus, ut poſtea patebit, non eſt judex ſacerdotum, nec habet excommunicare aut claves eccleſiæ, ſed potius paſtores, & eccleſia univerſalis ſeu concilium illam repræſentans. Igitur corrigendo coram populo malum ſacerdotem, legem correctionis fraternæ quis tranſgreditur, & non ingreditur ordinem judiciariæ poteſtatis, ergo hoc non eſt faciendum.

Sequitur ſecunda concluſio.

Secunda concluſio: Soli habentes auctoritatem a lege, a divina voluntate, per inſpirationem ſeu revelationem cognita, aut ab aliquo illorum commiſſi, poſſunt licite in quolibet ſtatu corrigere judicialiter ſubditorum ſuorum peccata mortalia publica. Iſta concluſio probatur lege divina, praxi Apoſtolorum, & eccleſiæ primitivæ, decretis libri conciliorum Iſidori, & ſanctorum patrum, & auctoritatibus ſanctorum doctorum, ſic fundantium in lege divina.

Primo probatur ex teſtimoniis veteris teſtamenti. Exodi II. ſcriptum eſt, cum quidam Hebræus alteri faceret injuriam, & Moyſes injuriantem corriperet, ait correptus: *Quis te conſtituit judicem ſuper nos? numquid vis me interficere, ſicut heri interfeciſti Ægyptium?* Auguſtinus autem contra Fauſtum dicit ſuper interfectionem Ægyptii per Moyſen: Moyſes non deteſtabili immanitate, ſed emendabili animoſitate juſtitiæ regulam exceſſit, quia nondum a Domino principatum acceperat, ut prius allegatum eſt. Secundo: Sic David quemdam juvenem (dicunt multi doctores quod fuit Doeg Idumæus, qui dixerat ſe Saulem occidiſſe, licet mentiretur) occidit. Nam II. Regum I. dixit illi juveni: *Quare non timuiſti mittere manum tuam, ut occideres chriſtum Domini?* Et paulo poſt dixit: *Sanguis tuus ſuper caput tuum ſit*, juſſitque eum interfici: hoc autem non feciſſet, ſi ſibi licuiſſet regem Saulem occidiſſe. Non ergo illi licuit, quamvis Saul eſſet malus, & reprobatus a Domino ne regnaret. Tertio, Proverb. XXX. dicitur: *Per tria movetur terra, & quartum non poteſt ſuſtinere. Primum eſt per ſervum, cum regnaverit*: hoc autem fieret, ſi ſubditi vellent defectus ſuperiorum publicos per juſtitiam vindicare. Quoniam vero orbis perturbatio mala eſt, hoc non licet. Quarto, Pſalm. LXXI. dicit Propheta: *Deus judicium tuum regi da, & juſtitiam tuam filio regis*. Ibi judicium juſtitiæ committi precatur propheta, non cuilibet, ſed regi, aut filio regis, vel his qui juſte aliis præſunt. Iterum Proverbiorum XIX. Sapiens ait: *Non decent ſtultum deliciæ, nec ſervum dominari principibus*. Ex illis patet ſubditos non debere ſuperiorum peccata per juſtitiam corrigere, caſtigare, aut punire. Item Iſaiæ decimo dicit Spiritus ſanctus: *Numquid gloriabitur ſecuris contra eum qui ſecat in ea, aut exaltabitur ſerra contra eum a quo trahitur? Quomodo ſi elevetur virga contra elevantem ſe, & exaltetur baculus, qui utique lignum eſt.* Licet autem hoc dictum ſit contra prævaricatores divinorum mandatorum, quod patet ex pronuntiatione pœnæ divinitus comminatæ; rationabiliter tamen poteſt exponi de inſurgentibus in ſuperiores, delicta eorum cupientes ſub titulo juſtitiæ vindicare.

Aug. contra Fauſtum Manichæum lib. 2. c. 22. Tom. 6.

Supra propoſitione 4.

Rurſus, ut allegatum fuit, inobediens ſacerdotis imperio moriebatur in lege. Ex quo verbo hoc morale accipiendum eſt, quod ſacerdotibus evangelicis, in his quæ bene præcipiunt, populus tenetur obedire: non ergo habet populus eorum peccata perſonalia per juſtitiæ poteſtatem corrigere. Si dicatur, quod hoc verum eſt de bonis (nam malos preſbyteros puerulus Daniel judicavit, ut patet Danielis XIII.) reſpondebo, quod ita fecit, ſed hoc ſuit accepta a Domino ſuper hoc ſpeciali poteſtate, quæ innoteſcit hominibus aut per miracula, aut per teſtimonium ſacrarum ſcripturarum: hæc autem, de qua hic, inſpiratio divina ex ſcriptura manifeſtatur. Nam dicitur. *Suſcitavit Deus ſpiritum pueri junioris, cui nomen Daniel.*

Præterea eodem modo videtur dicendum, quod ſubditi poſſunt peccata principum ſæcularium publica auctoritate juſtitiæ punire & corripere, & hoc eſſet ſeditioſum, & ſubverſio omnis principatus temporalis. Amplius: ſuperiores non habent ab inferioribus puniri propter eorum negligentias in juſtitia miniſtranda aut regimine, & ſpecialiter eccleſiaſtici a laïcis. Illorum enim defectus Dominus judicabit & non populus terræ. Quod patet Iſaiæ tertio, ubi dicitur: *Stat ad judicandum Dominus.* Quod ad prælatos aut ad ſacerdotes hoc dictum ſit, patet: nam paulo poſt dicitur: *Vos depaſti eſtis vineam meam, & rapina pauperis in domo veſtra*: ſic enim

Anno Chriſti 1433.

ad hoc propoſitum allegat Alexander illam auctoritatem. Idem patet Ezechielis XXXIII. De ſpeculatore enim dicitur: *Niſi inſonuerit buccina, cum viderit gladium venientem, ſanguinem pereuntis de manu ſua requiram*, non populus terræ, ſed ego, ſupple, Dominus. Hæc enim ſunt verba Domini. Non habet ergo negligentias exigere populus ex auctoritate de manibus prælatorum aut preſbyterorum, ſed Dominus: quamvis poſſit pro defectibus & negligentiis in officiis querimoniam ſuperioribus ipſorum eccleſiaſticorum deficientium porrigere, & pro peccatis perſonalibus eos monere fraternaliter modo dicto in præcedenti concluſione.

Deinde probatur concluſio teſtimoniis novi teſtamenti, & primo Matthæi XXVI. dicit Salvator: *Omnis qui gladium acceperit, gladio peribit.* Ille vero dicitur gladium accipere, qui propria auctoritate juſtitiæ pœnas exercet. Unde Auguſtinus: Ille gladium accipit, qui nulla ſuperiori aut legitima poteſtate vel jubente vel concedente in ſanguinem alicujus armatur: ergo ſoli tales, non qui gladium accipiunt, quoniam gladio peribunt, ſed quibus gladius a Deo datus eſt, habent peccata publica auctoritate juſtitiæ vindicare.

Aug. lib. 2. in ſua Fauſtum Manichæum, c. 70. tomo.

Secundo Apoſtolus ad Romanos XIII. dicit: *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Nam qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit.* Poſt pauca ſubdit: *Non ſine cauſa gladium portat, Dei enim miniſter eſt, vindex in iram ei qui male agit.* Ex his patet quod inferiores ſubdi debent poteſtatibus ſublimioribus, & ſic non habent de illis poteſtatibus juſtitiam facere: non enim habent gladium datum a Domino, ſed principes, qui Dei miniſter eſt contra operantes malum. Si de facto faciunt, gladium accipiunt, & gladio peribunt, ut dicit Dominus.

Tertio Apoſtolus reprehendit eos, qui judicant non ſibi ſubditos. Dicit enim ad Romanos XIV. *Tu quis es, qui judicas alienum ſervum? Domino ſuo ſtat aut cadit.* Nec poteſt dici, quod propter peccatum domini efficiantur ſubditi, dum tamen illud peccatum ſit tantum perſonale, & non ſit in fidem, aut contra rempublicam, ad cujus cuſtodiam, & fidei defenſionem, ordinatum eſt dominium, ſicut probatum eſt ſupra.

Quarto, I. Petri II. Petrus Apoſtolus: *Subditi eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum*; ſpecificando autem cui, ſubjungit, *Sive regi quaſi præcellenti, ſive ducibus quaſi ab eo miſſis, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, quia ſic eſt voluntas Dei.* Si dicatur, quod bonis parendum eſt, non malis, contradicit illud I. Pet. II. *Servi ſubditi eſtote in omni timore dominis veſtris, non tantum bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis.*

Conſequenter ex praxi Chriſti, Apoſtolorum & primitivæ eccleſiæ. Sic ex praxi Chriſti: Chriſtus uni tantum, non omnibus dixit, ſcilicet Petro: *Paſce oves meas*, Joannis ultimo, dans uni, non pluribus, univerſalem auctoritatem corripiendi peccata ſubditorum, & in virtutibus eos nutriendi. Item ex praxi Apoſtolorum, Petrus ſolus tamquam caput aliorum, divinam ſententiam in Ananiam & Saphiram promulgat, quia defraudaverant de pretio agri, mentiti Spiritui ſancto, ut habetur Actorum V. In quo patet, quod ſuperior habet ferre judicium aut promulgare. Ceterum cum Simon magus offerret pecuniam Apoſtolis, ut haberet poteſtatem dandi Spiritum ſanctum per impoſitionem manuum, ſolus Petrus, ut aliorum princeps, legitur eum corripuiſſe imperioſe, dicens: *Pecunia tua tecum ſit in perditionem*, Actorum VIII. Præterea cum Paulus percuſſus juſſu Ananiæ ſummi ſacerdotis Judæorum dixiſſet: *Percutiet te Deus paries dealbate*: & quidam adſtantium ei appoſuiſſet: *Sic ſummum ſacerdotem Dei maledicis?* Reſpondit: *Neſciebam, fratres, quia princeps eſt ſacerdotum*, per hoc ſe excuſans de maledicti pronuntiatione, oſtendens quod ſuperioribus non ſunt maledicta inferenda, & multo minus corporales pœnæ per inferiores. De his Apoſtoli verbis habetur Actuum XXIII. Nec valet quod Paulus reſtitit Petro in faciem. Nam habetur Galat. II. *Cum veniſſet Cephas Antiochiam, in faciem ei reſtiti, quia reprehenſibilis erat.* Quia cum ſuperior peccat in facto fidei, fit inferior in hac parte, & ſubditi non lapſi fiunt ſuperiores, ut Thomas in IV. diſtinctione XIX. vel magis gloſſam ſequendo dico, quod in defenſione fidei Paulus fuit par Petro: dicit enim gloſſa ſuper illo, *Reſtiti enim in faciem*, ut par: ita dicit Richardus de Media villa in quarto, diſtinctione XIX. In una reſponſione tangit aliam, quæ Thomæ videtur conformari in quarto: quod ubi imminet periculum fidei, inferior poteſt ſuperiorem etiam publice arguere, ut etiam dicit Thomas in II. ſecundæ immediate ſupra, ſicut ante in fine quinti corollarii dictum eſt. Et hoc maxime dico verum eſſe, quando periculum eſt in mora, nec dilationem recurrendi ad ſuperiorem periculum patitur.

Supra corollario 5.

Thom. 2. 2. quæſt. 33. art. 7.

Ita dicit de paritate Petri & Pauli in defenſione fidei Auguſtinus de Ancona libro de poteſtate eccleſiaſtica, quæſtione VII. art. II. ad primum, ubi oſtendit, quod Paulus fuit minor Petro, major, & æqualis. Minor quidem poteſtate prælationis, quia ſolus Petrus fuit Cephas, id eſt, caput totius eccleſiæ; major autem prærogativa electionis, electus fuit a Chriſto poſt reſurrectionem & poſt glorificationem. Unde in bulla Papæ, Paulus ponitur ad dextram. Æqualis in officio prædicationis, & fidei defenſionis. In hac autem reprehenſione fidei defenſionis tangebatur, quantum ad ceſſationem legalium, unde ad Galatas II. Poſt verba aſſumpta ſequitur de Petro: *Non enim ambulabat ad veritatem evangelii.*

Allego ultra praxim Apoſtolicam, praxim, ut ſic dicam, angelicam Michaëlis archangeli: qui dum cum diabolo de corpore Moyſis altercaretur, noluit imperare, ſed Domino imperandum reſervavit. De hoc enim habetur in epiſt. Judæ: *Cum Michael archangelus altercaretur cum diabolo de corpore Moyſis, non eſt auſus judicium inferre blaſphemiæ, ſed dixit, Imperet tibi Dominus.* Si punitionem noluit archangelus in diabolum ſine auctoritate ſuperioris, ſcilicet Dei, exercere, ſed Domino reſervavit; cum homines non ſint meliores angelis, nec delinquentes pejores diabolo, vindictam malorum non debent exercere, ſed ſuperioribus reſervare.

Poſſet ex praxi primitivæ eccleſiæ ſatis facile idem deduci per multa. Sufficiant autem duo exempla, quæ ſi non ſunt de primitiva eccleſia, ſunt tamen de eccleſia ſatis primitiva. Unum eſt Conſtantini Magni, de quo in II. lib. hiſtoriæ tripartitæ dicitur, quod epiſcopis inter ſe diſſidentibus & libellos famoſos contra ſe invicem Conſtantino offerentibus, ipſe ait: Dominus conſtituit vos ſacerdotes, & poteſtatem dedit vobis de nobis judicandi, ideo nos a vobis recte judicamur, vos autem non poteſtis judicari ab hominibus: propter quod inter vos Dei ſolius exſpectate judicium, & veſtra jurgia, quæcumque ſunt, ad illud divinum reſerventur examen. Vos eſtis nobis dati dii: inconveniens eſt ut homo judicet deos, ſed ille ſolus, de quo ſcriptum eſt Pſal. LXXXI. *Deus ſtetit in ſynagoga deorum, in medio autem deos dijudicat.* Aliud eſt exemplum de obedientia Theodoſii erga beatum Ambroſium. Ex quibus apparet principes ſeculares Chriſtianiſſimos judicibus eccleſiaſticis paruiſſe, quamquam aliqui eorum mali eſſent, ſicut patuit in primo exemplo.

Ex his autem, quæ in libro conciliorum Iſidori habentur, probatur concluſio. In epiſtola Clementis Papæ ad Jacobum fratrem Domini de morte ſancti Petri dicitur: Epiſcopos a ſolo Domino judicandos aut removendos, & non ab aliis eſſe dicebat, qui ſui ſunt & non alterius. Et quis eſt qui alterius judicet ſervum? Nam ſi ita non patiuntur homines, nec Deus deorum, nec Dominus dominantium, hoc illæſum patietur. Item Evariſtus Papa, ut eodem libro conciliorum Iſidorus narrat, decreto ſuo nono ait: Non eſt itaque a plebe aut a vulgaribus hominibus arguendus epiſcopus vel accuſandus, licet ſit inordinatus, quia pro meritis ſubditorum diſponitur a Deo vita iſtorum; Et tranſſumptione habetur II. quæſt. VII. Non eſt. Item ex decreto Alexandri primi in eodem libro conciliorum Iſidori dicitur: Relatum inſuper eſt ad hujus ſanctæ & Apoſtolicæ ſedis apicem, cui ſummarum diſpoſitiones cauſarum, & omnia negotia eccleſiarum ab ipſo Domino tradita ſunt quaſi ad caput, ipſo dicente principi Apoſtolorum Petro: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam:* quod quidam æmuli Chriſti ejuſque ſanctæ eccleſiæ inſidiatores, ſacerdotes Dei ad judices publicos accuſare præſumant: cum magis Apoſtolus Chriſtianorum cauſas ad eccleſias deferri, & ibidem determinari præcipiat. Taliter prævaricantes prævaricati ſunt in Deum ſuum, & non obediunt præceptis ejus. Amplius in concilio generali Pariſienſi, & habetur in cap. Nullus judicum, de for. compe. ſic fuit diffinitum: Nullus judicum neque preſbyterum neque diaconum, aut clericum ullum aut minores eccleſiæ, ſine permiſſu Pontificis per ſe diſtringere aut condemnare præſumat. Quod ſi fecerit, ab eccleſia Dei cui injuriam irrogare dignoſcitur, tamdiu ſit ſequeſtratus, quouſque reatum ſuum recognoſcat, & emendet. Sunt tamen caſus ſpeciales, in quibus judex ſæcularis poteſt eſſe judex clerici, qui notantur per Oſtienſem, & alios doctores in decreto cap. Nullus, de for. comp. Rurſus, quod dignitas epiſcopalis ſit major imperiali, exceptis temporalibus, quæ epiſcopus ab eo recipit, declarat Innocentius III. illuſtri Imperatori Conſtantino, in cap. Solicitæ, de majoritate & obedientia.

Clemens Papa epiſtola 1.

Evariſtus epiſt. 1. habetur 2. qu. 7. cap. Non eſt.

Alexander Pontifex epiſt. 1.

Math. 16.

Oſtienſis de foro compet. cap. prædicto.

De majoritate & obedientia, cap. 6.

Item ex decretis ſanctorum patrum apparet concluſio. Primo, in decreto diſtinctione X. dicit beatus Gregorius Nazianzenus Imperatoribus Conſtantinopolitanis, quod etiam poteſtas tribunalium regiorum lege Chriſti ſubjecta eſt poteſtati eccleſiaſticæ. Ideo non debent regulariter eccleſiaſticorum delicta a principibus ſæcularibus puniri, & multo minus a populo vel aliis Chriſti fidelibus. Item II. quæſt. VII. cap. Laicos, dicitur: Laicos non accuſaſſe epiſcopos hactenus obſervatum & conſtitutum eſt, quia non ſunt ejuſdem converſationis, & oppido quidem eis infeſti exiſtunt. Iterum XXIII.

Gregorius Nazianzenus in orat. ad cives Nazianzenos, diſt. 10. cap. 6.

ANNO CHRISTI 1433.

2. quæſt. 5. 5. Laicos.

quæſtione v, cap. Non fruſtra, dicitur ab Auguſtino ad Macedonium: Non fruſtra inſtituta ſunt poteſtas regis, jus cognitoris, ungulæ carnificis, arma militis, diſciplina dominantis, ſeveritas etiam boni patris: habent omnia iſta modos ſuos, cauſas, utilitates, rationes. Hæc cum timentur, & mali coercentur, & boni quieti inter malos vivunt. In hoc patet, quod ad ſolam auctoritatem publicam pertinet peccata publica per juſtitiam punire.

Auguſtinus de civitate Dei, cap. 21.

Poſtremo auctoritatibus ſanctorum doctorum in lege divina veraciter ſe fundantium: Probatur concluſio per Auguſtinum primo de civitate Dei, & recitat Thomas in gloſſa ſuper Matth. v. capite: *Audiſtis quia dictum eſt antiquis: Non occides; qui autem occiderit, reus erit judicio:* dicit enim ſic: Nequaquam contra hoc præceptum fecerunt, qui auctore Deo bella geſſerunt, ac perſonam gerentes publicæ poteſtatis, juſtiſſimæ rationis imperio ſceleratos morte punierunt. Et Abraham non ſolum non eſt culpatus crudelitatis crimine, verum etiam laudatus eſt nomine pietatis, quod voluit filium nequaquam ſcelerate, ſed obedienter occidere. Hi ergo excipiuntur, quos Deus occidi juberet ſive lege lata ad perſonam pro tempore, ſive expreſſa juſſione. Non autem ipſe occidit, qui miniſterium dat jubenti, ſicut adminiculum gladius eſt utenti. Hæc Auguſtinus.

Auguſtinus ubi ſupra.

Auguſtinus in quæſt. evang. lib. 1. cap. 20. tom. 4.

Ex quo patet, quod ſolum ad habentem auctoritatem, ſive a lege, ſive ſpeciali juſſu Dei, pertinet pœnam per juſtitiam inferre. Item idem ſuper Matth. eodem cap. dicit: Non prohibetur vindicta, quæ fit per correctionem: nec hæc ei conceditur, niſi cui poteſtas ex ordine data eſt. Rurſus idem primo de civitate Dei ait: Qui ſine aliqua publica adminiſtratione maleficum interfecerit, velut homicida reputabitur. Iterum idem ſuper Matth. v. cap. Officia vindictæ poſſunt bono animo impleri, quomodo judex, & quomodo lex. Præterea Gregorius ſuper Deuter. XXIII. *Si intraveris ſegetem proximi tui, franges ſpicas, & manu conteres, falce autem non metes*, dicit: Falcem judicii mittere non poteſt quis in eam rem, quæ alteri videtur eſſe ſubjecta. Ex his patet probata concluſio, quod ſoli habentes auctoritatem a lege, aut a divina voluntate per inſpirationem ſeu revelationem cognita, aut ab aliquo illorum commiſſi, poſſunt licite in quolibet ſtatu corrigere judicialiter ſubditorum ſuorum peccata mortalia publica. Ex quo patet, quod peccata puniri non poſſunt, niſi adſit juriſdictio: & quia judicium humanum procedere debet ex manifeſtis, oportet quod adſit convictio: oportet etiam, ut in primo puncto deductum fuit, quod fiat abſque turbatione boni communis; ideo oportet quod ſit pax ſalva. His igitur tribus concurrentibus, ex primo puncto & ex iſto declaratis, ſcilicet juriſdictione, convictione, pace ſalva, peccata publica ſunt punienda, alias non, niſi ubi majus ſcandalum oriretur ex diſſimulatione punitionis peccati, quam ex turbatione pacis eccleſiæ, aut boni communis, ſicut etiam dictum fuit in primo puncto.

Ex hac concluſione infero primo, quod peccata publica perſonalia prælatorum, ſacerdotum, & aliorum eccleſiaſticorum Chriſti fidelium, per laicos non ſunt punienda, etiam ſecundum dictamen legis divinæ, per cohibitionem pœnæ, exceptis caſibus, etiam paucis infra dicendis, in quibus nec eis liceret, niſi eſſet ab eccleſia ſpecialiter conceſſum. Hoc probatum erit, ſi fuerit oſtenſum, quod non ſunt laicis, quoad ea, ſubditi; hoc autem ſic patet, primo ante legem ſcriptam, ſecundo in lege, tertio ſub evangelio. Ante legem in regno Ægypti ſub Pharaone manifeſtum eſt ſacerdotes ab omni regali exactione fuiſſe liberos. Cum enim omnes eſſent Pharaonis imperio ſubjecti, & in ſervitutem ſubacti, ſola terra ſacerdotum permanſit libera, ut habetur Geneſ. quadrageſimo ſeptimo. In lege vero non reperiuntur ſacerdotes populo eſſe ſubjecti, immo e contra. Nam diffinitio quæſtionum ad ſacerdotis pertinebat arbitrium, quod ei obediendum lex jubebat ſub pœna mortis. Deuteron. enim XVII. ſcriptum eſt: *Si difficile & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris, inter ſanguinem & ſanguinem, cauſam & cauſam, lepram & lepram, & judicum intra portas tuas videris verba variari, ſurge & aſcende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus, venieſque ad ſacerdotes Levitici generis, & ad judicem, qui fuerit illo tempore, quæreſque ab eo, qui indicabunt tibi judicii veritatem, & facies quodcumque dixerint qui præſunt loco quem elegerit Dominus.* Sequitur paucis interpoſitis: *Qui autem ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, ex decreto judicis morietur homo ille.*

Sub evangelio autem ſacerdotium liberum eſt ab omni poteſtate ſæculari, quantum ad eorum perſonas. Maxime probatur per id Matth. XVII ubi Chriſtus interrogavit Petrum, *A quibus reges accipiunt tributum, an a filiis, an ab alienis?* Reſpondit Petrus: *Ab alienis:* Et Dominus, *Ergo filii ſunt liberi.* Per hoc intelligens Apoſtolos, diſcipulos, & eorum ſucceſſores eſſe liberos a ſubjectione temporali. Unde quod ſolvit tributum, fuit ne ſcandalizarent exactores tributorum: ideo dicit: *Ne ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piſcem qui primus aſcendet tolle, & aperto ore ejus, invenies ſtaterem: illum ſumens, da eis pro me & pro te.* Ecce patet eccleſiaſticas perſonas liberas eſſe a tributis, & aliis oneribus principum terrenorum.

Auguſtinus de quæſt. evang. lib. 1. cap. 23.

Hæc habet Cryſoſtomus homil. 59. in cap. Matth. 17.

Auguſtinus autem, ut recitat Thomas in gloſſa ſuper Matth. decimo ſeptimo capite ſuper illo verbo, *Ergo filii ſunt liberi*, ſic ait: Dicit Chriſtus in omni regno filios eſſe liberos, id eſt non eſſe vectigales, multo magis liberi eſſe debent in quolibet regno terreno, ſcilicet filii regis ipſius, ſub quo ſunt omnia regna terræ. Hieronymus vero in eadem gloſſa dicit ſic: Dominus autem noſter, & ſecundum carnem, & ſecundum ſpiritum filius erat regis, vel ex David ſtirpe generatus, vel omnipotentis Patris Verbum, ergo tributa quaſi regum filius non debebat. Origenes autem ibidem ſic: Vide Chriſti prudentiam, qualiter nec renuit tributum, nec ſimpliciter jubet dare: ſed prius oſtendit ſe non eſſe obnoxium, & tunc dat. Quorum unum fecit, ſcilicet dare tributum, ut illi, ſcilicet exactores, non ſcandalizarentur; hoc autem, quod oſtendit ſe liberum, ut non ſcandalizentur diſcipuli. Hæc Origenes. Ita ego dico eccleſiaſticos liberos a ſubjectione populari, & omnium laicorum, quoad perſonas & actus eorum perſonales, præterquam in certis caſibus in reſpondendo exprimendis, ut prius dictum eſt. Et ut non ſcandalizem diſcipulorum Domini ſucceſſores, ſi putarem aliquos dicere velle ſacerdotes Dei, qui revera ſunt medii inter Deum & populum, ex quo fit, ut dicantur os Dei, & os populi; Os Dei, pro eo quod mandata Dei populo exponunt. Os populi, quia preces offerunt & ſacrificia pro populo: ſubjectos eſſe quoad judiciariam punitionem cuilibet fideli Chriſtiano, laborarem auctoritates multiplicare: ſed quia hoc eſſe falſum judicandum puto, ſuperſedeo. Vile namque & captivum eſſet ſacerdotium, ſi indiſciplinatis & converſis ad terrenos laicis eſſet ſubjectum, nec aliud ſibi quam dolendum eſſet ſuper flumina Babylonicæ confuſionis. Igitur ex quo ſubditi non ſunt laicis modo dicto, non ſunt ab eis taliter puniendi.

Infero ſecundo, quod licet quilibet Chriſti fidelis poſſet judicare judicio diſcretionis, de peccatis publicis ſacerdotum, & aliorum eccleſiaſticorum; tamen nullus eorum poteſt judicare judicio condemnationis & diffinitionis, ut eſt actus juſtitiæ, de peccatis publicis perſonalibus eorumdem, modo ſuper expreſſo. Prima pars a proponente videtur concedenda, & eſt nota ſatis. Nam tale judicium non prohibetur de proximo, aut de ſuperiori. Secunda pars patet ex hoc, quod tale judicium non debet fieri, niſi de inferioribus. Oſtenſum eſt autem, quod ſacerdotes non ſunt inferiores Chriſti fidelibus laicis: igitur, &c. Audite, quid dicat Joannes Chryſoſtomus ſuper Matth. in opere imperfecto, homilia XLIII. & loquitur popularibus, homilia quippe eſt ſermo ad populum: Vos, inquit, qui ſedetis in eccleſia quaſi ſacerdotum judices, & non auditores, aliena diſcutientes, & propria non conſiderantes, ex vobis ipſis judicate de ſacerdotibus; ſicut vos omnes auditis & non omnes facitis quod auditis, ſic ſacerdotes omnes docent, & non faciunt quod docent. Nam in hominibus dignitas quædam diverſa eſt, omnium autem natura una eſt: homines enim ab initio creati ſunt propter ſe, poſtea autem ſacerdotes ordinati ſunt propter vos: propterea natura eorum, veſtra; ordinatio autem eorum, ipſorum eſt. Unde, ſi bene vixerint, lucrum eſt eorum; ſi bene docuerint, veſtrum. Accipite ergo quod veſtrum eſt, & nolite diſcutere quod alienum eſt. Sicut enim ſacerdotes etiam infideles docent propter fideles, melius judicantes propter bonos etiam malos fovere, quam propter malos etiam bonos negligere; ſic ergo vos propter bonos ſacerdotes etiam malos honorate, ne etiam propter malos, bonos contemnatis. Melius eſt enim juſta præſtare malis, quam bonis ſubtrahere: frequenter enim & de malo homine bona doctrina procedit. Ecce enim & vilis terra pretioſum aurum producit. Numquid propter vilem terram pretioſum aurum contemnitur? Non. Sed ſicut aureos eligunt, & terram relinquunt, ſic & vos ſuſcipite doctrinam, & mores relinquite. Hæc Chryſoſtomus. Apparet ex iſta auctoritate, quod de moribus non habent judicare. Nam propter peccata perſonalia ſacerdos non redditur par aut inferior laicis.

2. Cor. 5.

Ceterum idem Chryſoſtomus ſuper Joannem morali ſeu homilia LXXXV. ſic inquit: Nunc non eſt dicere, *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi*, ſed ſuper cathedram Chriſti ſederunt ſacerdotes, ejus enim acceperunt doctrinam. Idcirco Apoſtolus ait: *Pro Chriſto legatione fungimur.* Non videtis in his qui foris ſunt principibus, univerſos curvantes, & genere meliores exiſtentes, multoties etiam vita & prudentia, his qui judicant eos; ſed tamen propter eum qui dedit judices, nihil horum exagitant, ſed venerantur ſententiam regis: & ſi quicumque abjectus fuerit, qui acceperit principa-

Anno Christi 1433.

rum. Demum ſi ubi homo inthronizavit, tantus eſt timor, ut inthronizato obediamus; inthronizante Domino, contemnemus eum, qui inthronizatus eſt, & conviciabimur, & decem millibus opprobriis laniabimus, & fratres noſtros prohibiti judicare, adverſus ſacerdotes linguam exacuemus? Ecce arguit Chryſoſtomus a majori, populares Chriſtianos non debere judicare magiſtros, qui prohibiti ſunt judicare fratres ſibi pares. Quoniam dicit Dominus Matth. VII. *Nolite judicare, & non judicabimini.* De quo autem judicio intelligat, patet ex ſequentibus, quia ſubjungit: *Nolite condemnare, & non condemnabimini.* Unde improperando tale judicium præſumptum vel uſurpatum a populo, quod ei non convenit de ſacerdotibus, dicit idem Chryſoſtomus ſuper II. epiſtola ad Timoth. homilia II & ait: Si debemus examinare vitas principantium, ipſi debemus eſſe inthronizatores magiſtrorum, & quæ ſurſum, inferius fient, ſurſum pedes, inferius caput. Et idem III. dialogorum: Et quidem, inquit, ſacerdotes in veteri teſtamento habebant poteſtatem non curandi, ſed oſtendendi tantum eos, quos conſtabat fuiſſe mundatos, & noſti quantum ibi imminebat labor: at hi ſcilicet in novo teſtamento, non corporis lepram, ſed immunditiam mentium, non ex parte probandi, ſed omnifariam mundandi obtinent poteſtatem: propter quod, qui deſpiciunt, magis mihi rei, quam Dathan & Abiron videntur, dignique majori ſupplicio quam illi.

Nec valet quod diceret aliquis, Dominus majeſtatis Chriſtus Jeſus conceſſit populo Judæorum judicare de vita & operibus ejus: dicit enim Joannis X. *Si non facio opera Patris mei, nolite mihi credere.* Quomodo ergo non potuerunt Chriſti fideles de ſuis miniſtris judicare, quibus de Domino hoc licuit? Hoc, inquit, non valet: nam Dominus non dixit: Si non facio opera Patris mei, judicate me: ſed dixit, *nolite mihi credere.* Hæc opera erant miracula, quæ ſunt teſtimonia veritatis, prædicationis & doctrinæ. Conceſſit ergo Chriſtus, ut propter miracula mundi crederent, non ut vitam cum operibus judicarent. Propterea beatus Gregorius in paſtorali libro III. capite V. ait: Admonendi ſunt ſubditi, ne præpoſitorum ſuorum vitam temere judicent, ſi quid fortaſſe eos agere reprehenſibiliter vident; ne unde recte mala redarguunt, inde per elationis impulſum in profundiora demergantur. Admonendi ſunt, ne cum culpas præpoſitorum conſiderant, contra eos audaciores fiant: ſed ſi qua valde eorum prava, apud ſemetipſum dijudicent, in tantum divino conſtricti amore, ferre ſub eis jugum reverentiæ non recuſent: quod melius oſtendemus, ſi David factum ad medium deducamus. Saul quippe perſecutor, cum ad purgandum ventrem ſpeluncam fuiſſet ingreſſus, illic cum viris ſuis David inerat, qui jam longo tempore perſecutionis ejus mala tolerabat; cumque viri ſui ad feriendum eum accederent, fregit eos *rationibus, dicens: Quia manum in chriſtum Domini mittere non auderet, qui tamen occulte ſurrexit, oramque chlamydis ejus abſcidit. Quid per Saul, niſi mali rectores; quid per David, niſi boni ſubditi deſignantur? Poſt multa dicitur: Poſt hoc David percuſſit cor ſuum eo quod abſcidiſſet oram chlamydis Saul. Facta quippe præpoſitorum oris gladio ferienda non ſunt, etiam cum ratione reprehendenda judicantur. Et ſi quando contra eos vel in minimis lingua labitur, neceſſe eſt ut per afflictiones pœnitentiæ cor prematur. Ecce quod etſi judicium diſcretionis de manifeſtis judicare poſſint inferiores, non tamen judicio condemnationis aut diffinitionis, quæ eſt actus juſtitiæ. Et hoc eſt quod dicitur XXV. moralium capite XXI. ſuper illo Job: *Qui regnare facit hominem hypocritam.* Quia, inquit, rectores habent judicem ſuum, magna cautela ſubditorum eſt, non temere vitam judicare regentium: neque enim fruſtra per ſemetipſum Dominus æs nummulariorum fudit, & cathedras vendentium columbas evertit: nimirum ſignificans, quia per magiſtros quidem judicabat vitam plebium, ſed per ſemetipſum facta judicat & examinat magiſtrorum.

** Pro rationibus, exemplaria impreſſa habent, reſponſionibus.*

Greg. 25. Moral. c. 21.

Tertio infert, quod propter malitiam nonnullorum, ſive eccleſiaſticorum, ſive laicorum, non poteſt licite ſe aliqua natio ab unitate totius reſidui orbis Chriſtiani ſeparare, putans ſe eccleſiam eſſe. Hic duo dicuntur, primum, quod non eſt putandum quod eccleſia catholica ſit in unica regione. Secundum, quod una natio ſe ab aliis dividere non debet propter multorum peccata publica. Primum patet ſic; Arguit beatus Auguſtinus primo libro contra epiſtolam Parmeniani: Dixit enim Dominus Abrahæ: *In ſemine tuo benedicentur omnes gentes terræ.* Et Iſaac: *In ſemine tuo benedicentur omnes gentes terræ, pro eo quod audivit Abraham pater tuus vocem meam.* Ad Jacob dixit: *Ego ſum Deus Abraham patris tui, & Deus Iſaac, ne timeas: terram enim in qua dormis, tibi dabo & ſemini tuo: & erit ſemen tuum tamquam arena maris, & replebitur in mare, & in Aquilonem, & in orientem, & benedicentur in te omnes tribus terræ in ſemine tuo.* Et ne Judæis dictum putetur, quod ſit ſemen Abrahæ, in quo benedicendæ ſunt omnes gentes, Apoſtolus exponit dicens: *Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones, & ſemini ejus, non dicit, & ſeminibus, tamquam in multis, ſed tantum in uno, Et ſemini tuo, qui eſt Chriſtus.* In Chriſto ergo omnes gentes benedictionem habituras tanta auctoritate promiſſum eſt, tanta exhibita veritate: & non pudebit dicere ad pugillum iſtius illam diebus his eſſe coarctatam? Hæc Auguſtinus.

Contra epiſt. Parmenian. lib. 1. cap. 2.

Geneſ. 22.

Geneſ. 26.

Geneſ. 28.

Galat. 3.

Porro ſicut Auguſtinus arguit, Dominus in parabola zizaniorum ait, quod paterfamilias ſeminat bonum ſemen in agro: exponens autem illam, ipſe ait: *Qui ſeminavit bonum ſemen, eſt filius hominis: ager eſt mundus, bonum ſemen hi ſunt filii regni, zizania vero ſunt filii nequam.* Ergo Chriſtus filius regni poſuit illud in agro, id eſt, mundo, non in aliqua portiuncula terræ, aut in Africa, ut arguit Auguſtinus in fine primi libri contra epiſtolam Parmeniani, ſed in toto orbe ab ortu ſolis uſque ad occaſum. Hoc Dominus veritatis declarans Matthæi XXIV. *Si quis vobis dixerit, Ecce hic eſt Chriſtus,* id eſt, in iſta parte mundi, *aut illic,* ſupple, eſt fides catholica, *nolite credere. Si dixerint vobis, Ecce in deſerto eſt,* hoc eſt, in dogmate philoſophorum, *nolite exire,* ſcilicet a fide eccleſiæ: *ſi dixerint, In penetralibus eſt,* id eſt, in doctrinis occultorum hæreticorum, *nolite credere.*

Eodem lib. pag. ult.

Matth. 24.

Eſt ergo fides catholica poſt ejus publicationem ſicut fulgur, quod patet ab oriente in occidentem. Sic enim exponit beatus Auguſtinus de quæſtionibus evangeliſtarum, dicens, quod orientis & occidentis nomine totum orbem voluit ſignificare, per quem futura erat eccleſia. Iſidorus libro de ſummo bono, XVI. capite dicit: Sancta eccleſia ideo dicitur catholica, quod univerſaliter per omnem mundum ſit diffuſa. Hæreticorum enim eccleſiæ in partibus mundi coarctantur: hæc vero in toto orbe diffuſa expanditur. Idem VIII. libro etymologiæ: Eccleſia Græce dicitur convocatio, Latine catholica dicitur univerſalis. Eamdem ſententiam habet Honorius ſuper illo Canticorum IV. *Duo ubera tua ſunt duo capreæ gemelli, qui paſcuntur in liliis.* Eamdem Auguſtinus de fide ad Petrum. Patet ergo prima pars corollarii.

S. Hier. in hæc verba, prout etiam recitat S. Thom. in gloſſa ſuper catena in Matth.

Iſidorus de ſummo bono, cap. 16.

Iſidor. lib. 8. cap. 1.

Aug. de fide ad Petrum, cap. 3. 37. 43.

Secunda, quod natio non ſe debet dividere a reliqua parte orbis propter peccata publica multorum, ſatis fuit in primo puncto deducta; & hoc propter peccata particularia, & non fidem concernentia. Unde quamvis ſine periculo ſchiſmatis bona a malis recedere non poſſint corporaliter, debent corporali præſentia manere, recedere vero ſpiritu, ne ſcilicet peccatis malorum conſentiant. Sic enim Apoſtolus dicit ad Philippenſes II. *Omnia facite ſine murmurationibus & hæſitationibus, ut ſitis ſine querela, & ſimplices, filii Dei, ſine reprehenſione in medio nationis pravæ atque perverſæ, inter quos lucetis, ſicut luminaria in mundo verbum vitæ continentes.* Auguſtinus ſuper verbo Joannis, & habetur XXIII. quæſtione IV. dicit: Quid ergo vult Dominus noſter Jeſus Chriſtus, fratres mei, admonere eccleſiam ſuam, quando unum perditum ſcilicet Judam, inter duodecim habere voluit, niſi ut malos toleremus, ne Corpus Domini dividamus? Ecce inter ſanctos ſuos eſt Judas, ecce fur Judas, & ne contemnas, fur ſacrilegus, non qualiſcumque fur, ſed loculorum Dominicorum, ſed ſacrorum.

Infert quarto, quod eccleſia militans non eſt pro communi ſtatu abſque mixtura malorum cum bonis, ſed hoc proprium eſt eccleſiæ triumphantis: quod tamen ſentire videntur qui tam rigide, non ſalvo ordine juris, nec pace præpoſita, omnia mala publica volunt de communitatibus Chriſtianorum, & in quolibet ſtatu, propellere. Patet corollarium per Auguſtinum III. libro contra epiſtolam Parmeniani dicentem: Inter omnia, quibus eorum ſacrilegus tumor apparet, nullo ſe loco magis aperuit, quam in eo, quod auſus eſt etiam illud Jeremiæ Prophetæ ponere, ut perſuaderet hominibus communionem Donatiſtarum, non ſolum eccleſiam veram eſſe, ſed etiam talem jam hoc tempore, qualis poſt ultimam ventilationem eccleſia ſancta futura eſt. Verum illud Jeremiæ fuit: *Quid paleis ad triticum?* dicit ſic Auguſtinus de Parmeniano & complicibus: Conſiderent, ſi in eis ineſt qualiſcumque ſenſus humanus. Numquid in agro dici poteſt, Quid paleis ad triticum? quando in eadem radice portantur? numquid in area, ubi pariter triturantur? ſed utique in horreo, quid paleis ad triticum? veniet ille paterfamilias ferens ventilabrum in manu ſua, & mundabit aream ſuam, frumenta recondet in horreum, paleam vero comburet igne inextinguibili. Nam per aliam ſimilitudinem omne triticum ovium nomine, omnis palea hœdorum nomine ſignificatur: quæ duorum pecorum genera ſub uno paſtore paſcuntur; ſed veniet filius hominis cum angelis ſuis, & congregabuntur ante eum omnes gentes, & ſeparabit eos ab invicem, ſicut paſtor ſeparat oves ab hœdis, *&c.* Tunc implebitur prophetia, *quid paleis ad triticum?* quando non poterunt paſcua eſſe communia hœdis & ovibus.

Cap. 3.

Jer. 23.

Ipſe etiam idem Auguſtinus Donatiſtis ita reſpondet ad propoſitum in tractatu Pſalmorum: Suſpicamini quid vultis de nobis, ſi boni ſumus, in eccleſia Chriſti, frumenta ſumus;

Pſalm. 36.

Anno Christi 1433.

ſi mali ſumus in eccleſia Chriſti, palea ſumus, tamen ab area non recedimus: tu qui vento tentationis foras volaſti, quid es? triticum? non id tolleret ventus ex area. Ecce ergo ubi es, agnoſce quid es. Et infra: Quid autem ſimus, ille novit ad quem gemimus. De malis tamen dictum eſt illud, *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi: quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, nolite facere.* Vides, quod in cathedra Moyſi, cui ſucceſſit cathedra Chriſti, ſedent & mali; & tamen dicendo bona, non obſunt auditoribus. Quare tu propter malos iſtam cathedram dimiſiſti? redi ad pacem, redi ad concordiam, quæ te non offendit. Si bona loquor, & bona facio, ſequere me: ſi autem non facio quod dico, habes conſilium Domini: quod dico fac, quod autem facio noli facere, tamen a cathedra catholica noli diſcedere. Hæc Auguſtinus.

Matth. 23.

Non niſi in eccleſia eſt ſalus, quod teſtatur Remigius ſuper illo Matthæi XXI. *Acceſſerunt ad eum*, ſcilicet Chriſtum, *cæci & claudi in templo, & ſanavit eos*, dicens: Quod in templo ſanantur, ſignificat quod homines non niſi in eccleſia ſanari poſſunt, cui data eſt poteſtas ligandi atque ſolvendi, tamen in eccleſia ſunt cœci & claudi. Unde Origenes: In templo enim Dei, id eſt, in eccleſia, non ſunt omnes videntes, neque recte ambulantes; ſed alii quidam ſunt cœci, alii autem claudi, qui ex eo quod intelligunt propriam cæcitatem, & ſcientes quia nulleur eſt opus niſi Chriſti Jeſu, ut ſanentur, accedentes ad verbum Dei ſanantur. Hæc ille, & habetur in gloſſa Thomæ, Matthæi XXI. ubi ſupra.

In catena S. Thomæ.

Origenes tract. 15. in Matth. 21.

Hæc dicta ſunt, ut oſtendatur veritas tenenda circa propoſitum articulum de punitione peccatorum publicorum, & falſitas reſpuatur, ut appareat æquivocatio, & multiplicitas compoſitionis & diviſionis in illa, & evolutio harum involutionum. Articulus enim fuit iſte: Peccata mortalia publica, & quantum rationabiliter fieri poteſt privata, aliæque deordinationes legi Dei contrariæ, in communitatibus Chriſtianorum, & quolibet ſtatu eorum, debite juxta dictamen divinæ legis per Chriſti fideles, tam ſpirituales, quam ſæculares, prout congruit utriſque, ſunt cohibenda, corripienda, caſtiganda, & pro poſſe ab eiſdem propellenda. Primo enim id complexum, Quantum rationabiliter fieri poteſt, poteſt determinare cohibitionem, correctionem, &c. peccatorum publicorum & privatorum: ut ſit ſenſus; Peccata publica & privata, aliæque deordinationes legi Dei contrariæ, ſunt cohibenda, corrigenda, caſtiganda, &c. quantum rationabiliter fieri poteſt. Certe iſte ſenſus judicio meo eſſet verus. Vel poteſt determinare cohibitionem, correctionem, caſtigationem, &c. peccatorum privatorum: ut ſit ſenſus, quod publica ſunt cohibenda, corrigenda, & peccata privata ſunt etiam cohibenda, quantum rationabiliter fieri poteſt, &c. & iſte eſt falſus, quantum ad peccata publica, quia poſuit omnia eſſe cohibenda, corripienda, &c. ſimpliciter, & ſine reſtrictione. In moralibus enim indiffinitæ univerſalibus æquivalent: ſimpliciter autem, & ſine reſtrictione dicere, omnia peccata publica eſſe cohibenda, corrigenda, corripienda, &c. oſtenſum eſt in primo puncto eſſe falſum, ſi de cohibitione, correctione, &c. loquatur, quæ fit auctoritate juſtitiæ. Si vero de cohibitione, correctione, &c. fraterna loquimur, ſic privata, dum tamen ad notitiam alicujus venerint, ſunt corripienda, &c. ſicut & publica, ſpecialiter perſonalia: nec oportuit apponere illam reſtrictionem, Quantum rationabiliter fieri poteſt, ad peccata privata magis quam ad publica. Secundum iſtam variam determinationem poteſt eſſe compoſitio aut diviſio, ut ſciunt logici.

Præterea circa hoc quod dicitur, *Juxta dictamen divinæ legis*, immorandum aliqualiter, quare omittitur mentio legum humanarum, quæ ſunt licitæ, & regulant hominem *judicem, quaſi regula homogenia, & propterea. Nullus enim qui veritatem agnoſcit, ambigit quin lex humana habeat vim obligativam a lege Dei. Sed quare omittitur ſermo de lege humana, non bene video niſi quod proponens intendat tam ſpirituales, quam ſæculares, omnia per ſolam legem divinam recturos eſſe & diſpoſituros; quantum concernit punitionem vitiorum: & leges humanas, quantum ad hoc, non eſſe neceſſarias aut utiles, falſum eſſe monſtratum eſt: & tamen viſum eſt quomodo punienda ſunt peccata publica lege divina in primo puncto. Item in articulo, hoc complexum, Prout congruit utriſque, licet in ſuperficie rationabiliter poſitum videatur, eſt tamen obſcurum: per hoc enim neſcitur quomodo aut ſæculares, aut ſpirituales habeant peccata corrigere, arguere, cohibere: per prædicta tamen ſatis arbitror oſtendiſſe veritatem.

** Alterum exemplar pro, judicem, habet, indirecte.*

Denique circa illud quod dicitur, Sunt cohibenda, corripienda, caſtiganda, & pro poſſe ab eiſdem propellenda, latet æquivocatio. Nam cohibitio, correctio, caſtigatio & propulſio poſſunt dicere actus correptionis fraternæ vel judiciariæ. Item ly pro poſſe, poteſt determinare omnia iſta quatuor participia, cohibenda, corrigenda, caſtiganda, & propellenda. Aut ſolum ultimum, ſcilicet propellenda. Et hoc magis proprie, quia in eadem categoria ponitur. Si dicant, actus correctionis fraternæ, ſive hoc, quod dicitur, pro poſſe, determinet omnia quatuor participia, ſive ſolum ultimum, videretur ſenſus, quoad hoc, eſſe verus, niſi forte fieret vis de peccatis infidelitatis, aut aliter rempublicam directe turbantibus, & populum Chriſtianum, ſicut patuit in prima concluſione ſecundi puncti. Si dicant, actus correctionis judiciariæ, & ly pro poſſe, determinet omnia quatuor participia, ſic non bene video, quomodo poſſit articulus habere veritatem, quoad hoc, cum ſæculares nihil habeant juriſdictionis in eccleſiaſticas perſonas. Si determinet ultimum ſolum participium, *propellenda*, ſimpliciter falſus eſt articulus, quoad privata participia, cohibenda, corrigenda, caſtiganda: nam falſum eſt, ut oſtenſum eſt in ſecunda concluſione primi puncti, ſæculares ſeu laicos habere auctoritatem judiciariam cohibendi, arguendi & caſtigandi peccata publica ſacerdotum, ſpecialiter perſonalia. Secundum iſta patet quomodo verus eſt, & quomodo falſus erit articulus propoſitus.

Patet etiam circa primum corollarium eadem ambiguitas, quantum ad ſecundam partem, ubi dicit, per ſpirituales & ſæculares rectores in eorum officiis, modis ipſis congruentibus, in communitatibus Chriſtianorum, & quolibet ſtatu eorum, ſunt cohibenda, corripienda, caſtiganda, & pro poſſe ab eiſdem propellenda. Pro prima parte eſt verum, ut qua dicitur, deordinationes & peccata mortalia antedicta, cum ſint prohibita ſub pœna damnationis æternæ, propter nulla lucra mundi ſunt defendenda & fovenda: abſit autem a piis fidelium mentibus, ut aliqua mortalia foveant aut defendant, licet tolerent aliqua vel permittant per cohibitionem pœnæ impunita.

Secundum corollarium, quia expreſſe de cohibitione, correctione, caſtigatione, & propulſione fraterna, quæ fit ex lege caritatis, loquitur, verum eſt: niſi de peccato infidelitatis, aut alio eccleſiam aut rempublicam conturbante, fieret exceptio, & in caſu ubi mora eſſet facienda: quia in tali caſu omiſſa ſecreta admonitione, eſſet ad publicam denuntiationem procedendum, ad vitandum periculum, ut determinatum eſt in ſecundo puncto. Eſt enim corollarium hoc in forma: Dicta peccata, & deordinationes in communitatibus Chriſtianorum, & quolibet ſtatu eorumdem, non ſolum per rectores prædictos, ſed per omnes generaliter Chriſti fideles, tam ſpirituales quam ſæculares, debite modis ipſis congruentibus, ex zelo caritatis ſunt corrigenda, corripienda, caſtiganda, & pro poſſe ab eiſdem propellenda, & nullo modo defendenda aut facienda.

Tertium corollarium eſt in forma: Peccantibus rectoribus tam ſpiritualibus quam ſæcularibus, vel aliis cum ſui ſtatus ſuperioribus, ſubditi fideles licite poſſunt illos, vel malitiam eorum caritative arguere, hypocriſin eorum detegere, & eorum manifeſtis ſceleribus, etiam coram aliis publice contraire. Iſtud quoad primam partem, quæ loquitur de reprehenſione fraterna ſuperiorum, eſt verum: ſed quantum ad ſecundam partem, quod hypocriſin eorum poſſint ſubditi detegere, & eorum manifeſtis ſceleribus contraire coram aliis, ſi intelligitur coram ſuis ſuperioribus, verum adhuc eſt: ſed ſi intelligitur coram non ſuperiobus, ſicut magis apparet ex aliquibus ſequentibus, eſt falſum, & oſtenſa eſt falſitas in ſecundo puncto. Inferior enim non habet peccatum ſui ſuperioris denuntiare, niſi ſuperiori illius: ut cum ſecreta monitio non ſufficit, per medium denuntiationis veniatur de correctione fraterna ad paternam. Sed nec habet ſuum ſuperiorem accuſare, niſi coram judice ſuo: nec ideo hoc debet facere, id eſt, dicere peccata ſuperioris coram populo, ut ille verecundiam habeat, & reſipiſcat a malo. Nam ipſum infamare eſt malum, & non ſunt facienda mala ut bona eveniant, dicit Apoſtolus; etiam quia per hunc modum citius tolleretur ab eo verecundia. Ex quo enim eſſet infamatus, perdita eſſet verecundia, quæ ſecundum Ariſtotelem eſt timor ingloriationis. De hac materia ſatis extenſe dictum eſt, videtur enim ſeditionem inducere, &c.

Rom. 3.

Ariſt. lib. 4. Eth. c. 9.

Quartum corollarium in forma: Quanta mala ſunt in communitatibus, & rectores, domini temporales, ſcabini, judices, ſive paſtores, conſequenter & omnes generaliter Chriſti fideles, tam ſpirituales, quam ſæculares, talia totis conatibus mediis ipſorum concernentibus neglexerint arguere & prohibere, pro peccatis delinquentium graviſſimam reddent rationem. Iſtud corollarium eſt valde multiplex: ſi intelligatur de rectoribus & paſtoribus, quoad ſuos ſubditos, referendo ſingula ſingulis, credo corollarium eſſe verum. Si fiat permutatio ſubditorum, ut per hoc intelligatur ſcabinos & judices ſæculares, quia non cohibuerunt, correxerunt, &c. poteſtate judiciaria eccleſiaſticos, falſum eſt, ut patuit in ſecundo puncto. Si intelligatur de cohibitione etiam fraterna, eſt verum; ſi tamen neglexerint corrigere illo modo, & tempore, quo correctio fraterna obligat, quoad fideles non judices. Si de judiciariæ poteſtatis neglectione loquatur corollarium, falſum

eſt.

ANNO CHRISTI 1433.

eſt. Quod ſi de fraternæ correctionis neglectu intelligitur, A verum eſt, modo ut ſtatim dicam. Hæc de ſecundo puncto.

Quantum ad tertium punctum, ut uno ordine reſpondeam ad rationes proponentis, veritas ipſa oſtendenda eſt contraria aliquibus dictis ipſius. Primum dictum eſt ejus, etſi non in forma, tamen in effectu & ſententia : Abſolutiones a pœna & culpa factæ ſunt, & per Papam ſiunt venales, & indulgentiæ non ſunt in lege Dei fundatæ. Pauca dicenda ſunt de abſolutionibus a pœna & a culpa : ex iſto, quod iſte non eſt communis modus concedendi abſolutiones a ſummo Pontifice. Et ſi aliquæ bullæ ſub tali forma dentur, ſurreptitie creduntur impetratæ, ideo quia curia Romana hunc ſtilum communiter non habet. Dicunt enim communiter doctores, Magiſter ſententiarum xviii. diſtinctione iv. Guillelmus Altiſſiodorenſis in ſumma, doctor ſanctus ſcilicet Thomas, Bonaventura, Scotus & Richardus de Mediavilla, quod ſolus Deus culpam remittat principaliter ; ſacerdos autem vi clavium ſolum ad hoc agit, aut per modum inſtrumenti animati ad hoc, gratiam non attingendo, ſed ad eam diſponendo, ut dicunt aliqui, aut ex pacto divino, ut alii loquuntur. Et ideo non poteſt ſummus Pontifex a culpa abſolvere vi clavium, niſi ſicut ceteri ſacerdotes ſubditos ſuos, hoc eſt, ad hanc remiſſionem per applicationem clavium diſponere, illam oſtendere eſſe a Deo factam, partem pœnæ temporalis remittere, &c. ut habent doctores. Sed interdum ſummus Pontifex concedit ex rationabili cauſa plenariam omnium peccatorum indulgentiam, aut relaxationem alicujus partis injunctarum pœnitentiarum : & ad hoc, quantum ad plenariam peccatorum indulgentiam, intelligo, ſalvo judicio meliori, indulgentiam pœnarum pro peccatis debitarum. Ad hunc enim ſenſum dicitur quod ſacerdos dimittat peccata, & etiam eo modo de quo dictum eſt. De venalitate autem & aliis exceſſibus, non eſt opus aliquid dicere, niſi quod tollendæ ſunt.

Quantum vero ad indulgentias, oſtendo quod ſunt fundatæ in lege Dei : ad quod deducendum, ſupponendum eſt, quod indulgentia dicit relaxationem pœnæ debitæ : ſed quia C oportet ut ſalvetur divina juſtitia, & qui peccavit, quia debitor eſt, ſolvat, * & ut alius ſatisfaciat pro eo, per indulgentiam pœna peccatorum relaxatur, ex hoc, quod merita alterius iſti applicantur : ergo pro catholico dicere oportet in eccleſia eſſe theſaurum meritorum Chriſti, & eccleſiæ & ſanctorum. Chriſtus enim per ſuam paſſionem non tantum ſatisfecit pro culpa primi parentis, ſed etiam ſibi meruit exaltationem, non in ſe, ſed in hominum fide & devotione, & proprii corporis glorificatione, & nomen quod eſt ſuper omne nomen, juxta verbum Apoſtoli ad Philipp. 2. *Humiliavit ſemetipſum, factus obediens uſque ad mortem. propter quod Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen. quod eſt ſuper omne nomen, ut in nomine Jeſu omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtrium & infernorum*, ſecundum quod doctores declarant in iii. ſentent. pulcherrime; meruit etiam nobis januæ cæleſtis apertionem. Paſſio enim ejus, quia a divino ſuppoſito fuit exhibita, & a voluntate ejus accepta, fuit infinite bona : ideo exceſſit debitum, quo Adam erat obligatus pro peccato ſuo. Illud vero D quod ultra debitum ſolutum eſt, remanet in theſauro eccleſiæ. Ecce principaliter radicem theſauri ex abundanti paſſionis Chriſti, de quo ſcriptum eſt 1. Joannis ii. *Si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Jeſum Chriſtum juſtum : ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantum, ſed pro totius mundi.* Fides etiam eccleſiæ & caritas ejus merentur multum. Sancti præterea, qui ſupererogaverunt his meritis, cumulaverunt & merita, & hi omnes in gazophylacio ſpirituali eccleſiæ repoſuerunt. Ex his ergo conſtat meritorum eccleſiæ theſauros, ſecundum quod ſcriptum eſt Eccleſiaſtici i. *Sapientia & diſciplina timor Domini, & quod beneplacitum eſt illi, fides & manſuetudo adimplebit theſauros illius.* Jam in paucis videtis id, unde ſit indulgentia, etiam in lege Dei veraciter fundatum.

* Forte, aut alius.

Rationem autem cur fieri debeat indulgentia, audite. In communitatibus humanis & politiis theſaurus publicus propter duo ſolet erogari : Primum eſt, propter principis gloriam E & honorem, ut faciunt reges curiales, & fecit rex Aſſuerus, Eſth. 1. Secundum, propter communitatis neceſſitatem vel utilitatem. Nam quando læditur communitas, ſtipendia & donativa proferuntur militibus pro ea pugnaturis. Simili modo theſaurus eccleſiæ ab his qui habent eum diſpenſare, duplici cauſa debet erogari : primo propter Dei gloriam & honorem, qui per multa relucet in ſanctis ejus : honorantur autem ſancti in conſtructione baſilicarum, & commemoratione virtutum ſuarum, per ſermones & prædicationem ſanctam. Secunda cauſa, propter communem militantem eccleſiæ, ut eſt defenſio terræ ſanctæ, defenſio fidei, & ſimilia. Pro iſtis cauſis in genere theſaurus eccleſiæ per indulgentias communicatur. Verum non a quocumque, nec cuicumque, nec pro quacumque cauſa diſtribui poteſt, aut debet : ſed ſub tribus conditionibus communiter a doctoribus aſſignatis : prima, quod ſit in conferente auctoritas : ſecunda, quod ſit in ſuſcipiente caritas : tertia, quod ſit in cauſa pietas. Non reſtat nunc aliud oſtendere, quam quod auctoritas conferendi ſit in lege Dei fundata. Auctoritas illa competit univerſaliter ſummo Pontifici, ſive ſit bonus, ſive malus, dum tamen ab eccleſia toleretur. Nam non ex vitæ merito confert indulgentias, ſed ex poteſtate. Aliis, quibus datum eſt, conceditur ſpecialiter hujuſmodi diſtribuere indulgentias.

Dico igitur, quod poteſtas ſummo Pontifici conveniens generaliter, & inferioribus particulariter, fundatur in hoc paſſu ſcripturæ, Matth. xvi. ubi Dominus loquitur Petro illam glorioſam confeſſionem facienti, cum dicit : *Tu es Chriſtus Filius Dei.* Cui dixit Dominus : *Tibi dabo claves regni cælorum* : tum ſubdit, *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis : & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.* Si intelligere vellet aliquis B ſolum de abſolutione peccatorum, & ligatione pœnæ ſatisfactoriæ, hoc improbatur a Magiſtro ſententiarum in quarto, & ab omnibus doctoribus, & etiam a proponente hunc articulum : quoniam auctoritas vindicandi, & excommunicandi, competit prælatis eccleſiæ, nec hoc negat proponens, licet multos exceſſus narraverit : & illa auctoritas ſpecialiter ibi fundatur, ut dicunt magiſtri & doctores. Oſtendo tamen quod illud. *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque ſolveris*, &c. non ſolum ad poteſtatem clavium in foro conſcientiæ aut contentioſo, ſed ad multa alia extendatur.

Primo eccleſia Bibliam pro canonica & ſancta ſcriptura acceptavit, & talem declaravit. Quatuor evangelia ſecundum Matthæum, Marcum, Lucam & Joannem authenticavit, non aliorum Apoſtolorum, aut diſcipulorum, ut Nicodemi. Item Bibliam innovatam per Eſdram ſcribam ipſa eccleſia recepit : ab eadem tranſlatio Hieronymi, aliis prætermiſſis, acceptata eſt. Eadem auctore, gloſſa ordinaria ſuper Bibliam, libri etiam beatorum Auguſtini, Hieronymi, Gregorii, Ambroſii, auctoritatem ſumpſerunt. Ubi collata ei fuit hæc auctoritas in canone ? non alibi quam hic : *Tibi dabo claves regni cælorum, quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum*, &c. Petrus Apoſtolus formam baptiſmi a Chriſto traditam mutavit in iſtam : *Ego te baptizo in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti* : & hoc fecit ut nomen Chriſti prius odioſum, fieret amabile. Poſt notitiam nominis Domini Jeſu Chriſti in cordibus fidelium, eccleſia hac forma dimiſſa, rediit ad inſtitutam a Domino formam. Ubi data fuit hæc poteſtas mutandi formam a Salvatore inſtitutam ? Et ubi eccleſia habuit poteſtatem formam a Petro datam mutare ? Ceterum Dominus ſeptimum diem, completis ſex dierum operibus, ſanctificavit, Geneſ. ii. poſt, hanc diem ſabbati ſanctiſſime in lege præcepit, ita ut colligentem ligna in ſabbato mandaverit lapidari, Numerorum xv. & hoc Chriſtus in evangelio, cum aliis præceptis decalogi approbavit, Matth. xix. Hoc Apoſtoli & eccleſia catholica diu poſt obſervavit, tamen poſtea eccleſia hanc obſervantiam mutavit in obſervationem diei Dominicæ, ſcilicet octavæ. Item Dominus præcepit celebrare Paſcha xiv. die menſis primi a veſpera in veſperam, tamquam legitimum ſempiternum, Exodi xii. & hic diu eccleſia obſervavit, tamen poſtea dies Paſchæ ſemper Dominica celebranda inſtituta eſt. Rurſus Levit. xvii. & Deut. xii. prohibitum fuit, & Apoſtoli in ſuo concilio celebrato approbaverunt, ut paſſi Actorum xv. comedere immolatum ſimulacris, ſanguinem, ſuffocatum, atque fornicari ; poſtmodum eccleſia ſervans primo & quarto mutavit ſecundum & tertium. Apparet quomodo multa mutavit eccleſia, quæ a Deo, Chriſto, & primitiva eccleſia erant præcepta & obſervata. Præterea ſacramentum matrimonii, quod teſte Apoſtolo magnum eſt ratione ſuæ ſignificationis, ſcilicet conjunctionis Chriſti & eccleſiæ, in ſtatu innocentiæ inſtitutum, & in paradiſo deliciarum, in principio admiſit uterinos, & germanos ſimul poſſe matrimonialiter copulari, ſcilicet maſculum & feminam, poſtea denegatum eſt de prima linea conſanguinitatis ; poſthæc multiplicato genere humano, eccleſia prohibuit uſque ad quartam lineam conſanguinitatis incluſive. Item in lege veteri, mortuo viro ſine liberis, frater ducebat uxorem fratris defuncti, ut ſuſcitaret ei ſemen, & hoc obſervatum eſt diu in lege nova : deinde introducta publicæ honeſtatis juſtitia prohibitum eſt virum contrahere cum aliqua conſanguinea ſuæ ſponſæ, uſque ad quintum gradum excluſive, ac per hoc fratrem cum defuncti ſponſa fratris.

Circa ſacramentum euchariſtiæ eccleſia aliqua mutavit. Præſens enim forma conſecrationis ſanguinis eſt alia ab ea quam in evangeliſtis reperimus, licet ſubſtantia ſit eadem. Addidit etiam in conſecratione corporis illam conjunctionem, Enim. Rurſus Leo Papa ait, quod aliquo tempore, propter

Anno Christi 1433.

errorem de obſervatione legalium, conficiebatur in fermentato, nunc non licet. Similiter in eccleſia primitiva erant tantum duo ordines ſacri, ſcilicet diaconatus & ſacerdotium. Et ſecundum Hieronymum idem erat epiſcopus & ſacerdos: ſaltem, dico ego, eodem nomine appellabantur. Hæc ſunt nunc mutata.

In ſacramento pœnitentiæ, quod uſque ad finem duraturum eſt, ab initio lapſus humani facta eſt mutatio. In lege enim naturæ ſufficiebat confeſſio mentalis ſoli Deo, in lege veteri obligabantur homines ad confeſſionem cærimonialem, ita quod aliquo ſacrificio oſtenderent homines ſe peccaſſe hoc vel illo peccato. Sacerdotes vero illi, manibus poſitis ſuper cornu hirci, confitebantur peccata filiorum Iſrael. * Et nunc in lege gratiæ, quia ſacerdotibus convenit remittere peccata modo prædicto, ut peccator ſine ſcandalo ſua peccata confiteatur ſecrete ſacerdoti, & ſic abſolvatur, inſtituit eccleſia. Videtis quomodo fecit in omnibus ſacramentis multa mutavit eccleſia. Si non potuit, nec valuit quod fecit, nec nunc eſſet obſervandum; quod tamen abſurdum ab omnibus judicatur: Si potuit, ubi in ſcriptura ſacra ſibi data eſt, & lege Dei, illa poteſtas? Et non reperitur ſpecialius ad iſta eſſe conceſſum, quam per illud dictum Petro, & ſucceſſoribus ſuis: *Quodcumque ligaveris ſuper terram*, &c. Nam non dixit Dominus: Quodcumque ligaveris aut ſolveris abſolvendo, pœnitentiam injungendo, excommunicando, ab ea ſolvendo, ſed: *Quodcumque ligaveris ſuper terram*, &c. nec dixit: Quodcumque ligaveris erga hominem, ſed ut univerſalem poteſtatem et conceſſam neceſſariam ad ſalutem humani generis oſtenderet, dixit univerſaliter, & ſine reſtrictione: *Quodcumque ligaveris*, ſcilicet clave non errante, *ſuper terram, erit ligatum & in cælis*. Ecce ubi fundata eſt poteſtas indulgentias conferendi. Ut autem intentionem proponentis omnino evacuem, oſtendo quod (eſto quod in lege Dei, hoc eſt, in ſcriptura veteris & novi teſtamenti, non poſſet reperiri fundata auctoritas ſpecialis & expreſſa ad hujuſmodi indulgentias diſtribuendas vel conferendas) ſufficeret ſola eccleſiæ auctoritas, quæ revera in ſcriptura evangelica fundatur, ut patet Joannis xiv. ubi Dominus dicit: *Paracletus autem Spiritus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia quæcumque dixero vobis*. Et ne putetur hoc dictum ſolis Apoſtolis, ibi dicitur toti eccleſiæ: *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum, Spiritum veritatis, quem mundus non poteſt accipere, quia non videt eum, nec ſcit eum.*

Unde oſtendo quod eccleſia multa facere poteſt, & fecit, tamen non habetur ex canone ſuper his ſpecialis & expreſſa auctoritas. Eccleſia numerat inter fideles parvulos baptizatos, numerat inquam, ſub pœna hæreſis: unde Auguſtinus de baptiſmo parvulorum: Ubi ponis parvulos baptizatos? profecto in numero credentium: nos niſi ex conſuetudine eccleſiæ antiquæ canonica fundatiſſima. Et infra: Inter credentes baptizatos parvulos numerabis, nec judicare aliter ullo modo audebis, ſi non vis apertus eſſe hæreticus. Eccleſia etiam inſtituit ut compatres in baptiſmo fidem parvuli pro eo reſpondeant. Et ſic eccleſiæ auctoritas ordinavit, ut parvuli per aliorum pedes ad fidem veniant, per aliorum corda credant, per aliorum linguas in baptiſmo reſpondeant, & fidem fateantur.

Item eccleſia in Niceno concilio ſecundum ſymbolum edidit, poſt ſymbolum Apoſtolorum auctorizavit etiam ſymbolum Athanaſii. Item in toto canone non habetur, quod Pater in divinis, aut Filius, aut Spiritus ſanctus nominetur perſona, ſed ab eccleſia habetur: etenim in illo quod, *Tres ſunt qui teſtimonium dant in cælo*, &c. cum quæreret hæretici, qui tres? non habens eccleſia quid ex canone reſponderet, importunitati hæreticorum ſatisfaciens, invenit hoc nomen, Perſona: & dixit, Tres perſonæ.

Præterea, etſi canon Bibliæ dicat, beatam Virginem eſſe matrem Chriſti, tamen non reperitur in eo, quod dicatur mater Dei: ſed hoc eccleſia determinavit, ut dicatur non ſolum Chriſtotocos, ſed etiam Theotocos; id eſt, non ſolum Chriſti mater, ſed & Dei mater. Denique non habetur ex canone, ut illa ſignacula, quæ in perficiendis ſacramentis modo fiunt, ſint facienda; nihil de benedictione fontium baptiſmalium, aquæ benedictæ, exſequiarum defunctorum, & aliorum multorum, quæ ne tædium generent, omittam: quæ tamen eccleſia ſancta obſervanda inſtituit.

Videtis, quanta ſit auctoritas eccleſiæ catholicæ, de qua Auguſtinus contra Fauſtum hæreticum auctoritatis eccleſiæ impugnatorem dicit, & habetur xi. diſtinctione quæſtione iii. Vides in hac re, quantum valet eccleſiæ auctoritas, quæ ab ipſis fundatiſſimis ſedibus Apoſtolorum, uſque ad hodiernum diem, ſuccedentium ſibimet epiſcoporum ſerie, & tot populorum conſenſu firmatur. Et Chryſoſtomus dicit, ut refert Auguſtinus de Ancona, de poteſtate eccleſiaſtica, quæſtione xxix. quod homini mortali omnium quæ in cælo & in terra ſunt poteſtatem commiſit Deus, & validiorem cælo eccleſiam eſſe monſtravit. Huic nempe beatus Hieronymus omnia dicta ſua & fidem ſubmiſit, & habetur xxiv. quæſtione i. Hæc eſt fides, Papa beatiſſime. Unde dato quod in ſcriptura ſacra non reperiretur ſpecialiter & expreſſe fundata poteſtas conferendi indulgentias, adhuc auctoritate eccleſiæ, quæ Spiritu ſancto regitur, infallibiliter in his quæ pertinent ad ſalutem, potuit tam pretioſi theſauri apertio demonſtrari, & de novo aliquando inſtitui, ſicut illa, quæ prius memorata ſunt. Niſi dicatur, quod auctoritas modernæ eccleſiæ eſt minor, quam primitivæ, quod falſum eſt: cum auctoritas mutandi ſtatuta eccleſiæ, & inſtituendi, non ſequatur ſanctitatem vitæ, ſed officium & dignitatem, quæ æquales ſunt nunc & tunc; nec alias claves habet modo, quam tunc. Unde Auguſtinus ſermone xviii. ait: Nemo dicat eccleſiæ primitivæ tempora prævalere iſti eccleſiæ, quia tunc Chriſtus & Apoſtoli fecerunt miracula, & non modo, quia tunc fiebant ſanitates corporum, * non modo animarum. Debent ergo ſufficere putantibus indulgentias non eſſe in lege Dei fundatas, quæ dicta ſunt: nec præponant ultra ſenſum ſuum dictis & ſcriptis doctorum theologorum, Magiſtri ſententiarum, Guillelmi Altiſſiodorenſis, Alberti Magni, Thomæ, & aliorum, quorum tanta eſt in eccleſia reverentia, ut non liceat oppoſitum aſſerere hujus, quod omnes communi conſenſu determinant.

Aliud dictum proponentis: Peregrinationes per homines inventæ, ut dicit proponens, ſuperſtitioſæ ſunt, idololatriam ſapientes, & clerici avaritiam nutrientes: quod oſtendo non eſſe verum, ſuppoſito quid nominis peregrinationis. Eſt enim peregrinatio de manſo ſuo longior receſſus, ut actiori devotione Deus adoretur. Quod illæ ſint in lege Dei fundatæ, & non per homines inventæ, ut dicit proponens, & aliquibus auctoritatibus nititur colorare, probo. Scriptum eſt Deuteron. xvi. *Tribus vicibus per annum apparebit omne maſculinum tuum in conſpectu Domini Dei tui in loco quem elegerit, in ſolemnitate azymorum, & in ſolemnitate hebdomadarum, & in ſolemnitate tabernaculorum.* Ecce quod ex lege Dei ter habebant peregrinari in Jeruſalem filii Iſraël quolibet anno: & quod aliquid deberent offerre in templo, patet: nam dicitur ibi: *Non apparebit ante Dominum vacuus, ſed offerat unuſquiſque ſecundum quod habuerit juxta benedictionem Domini Dei ſui, quam dederit ei.* Juxta hanc regulam legis Dei aſcendit Jeſus cum parentibus ſuis ad diem feſtum Paſchæ, ut habetur Lucæ ii. ubi Beda: Evangeliſta Dominum poſt nativitatem continuo cum hoſtia tranſiiſſe ad templum: ſupple, eundum illo ſingulis annis cum parentibus, ducit & duodecennem, & in templo doctorum choris inſerit.

Item, quod non fuerit ſolum cærimonia pro Judæis, ſed pro gentibus, patet. Nam Zachariæ cap. ultimo ſcriptum eſt: *Et omnes qui reliqui fuerint de univerſis gentibus, quæ venerunt contra Jeruſalem, aſcendent ab anno in annum, ut adorent Dominum regem exercituum, & celebrent feſtivitatem tabernaculorum. Et erit: quæ non aſcenderit de familiis terræ ad Jeruſalem, ut adoret Dominum regem exercituum, non erit ſuper eos imber.* Secundum quam prophetiam gentiles quidam aſcenderunt circa poſt ſuſcitationem Lazari, ut adorarent in die feſto, Joannis xii. Et vir Æthiops Candacis reginæ Æthiopum eunuchus venit adorare in Jeruſalem, Actorum viii.

De cujus juſtitia dicit venerabilis Beda ſuper iſto paſſu: Pro virtute & integritate mentis vir appellatur, nec immerito, qui tantum ſtudii in ſcripturis habebat, ut eas etiam in via legere non ceſſaret; tantumque amoris in religionem gerebat, ut aula regia derelicta de ultimis mundi partibus veniret ad templum Domini: unde juſta mercede, dum quæreret interpretem lectionis, Chriſtum quem quærebat invenit. Propterea paſtores venerunt peregre ad Salvatoris ortum, & tres magi peregre profecti ſunt adorare regem Judæorum a ſolis ortu: de quibus ait Auguſtinus in ſecunda parte ſermonum, ſermone xxx. In his tereis de longinquo iſti peregrini puerum iſtum nondum verba promentem adoraverunt, ubi cives illi juvenem miracula facientem crucifixerunt. Iſti in membris parvis Deum adoraverunt, illi in factis magnis nec tamquam homini pepercerunt. Hæc Auguſtinus. Dictum eſt de peregrinis in ortu Salvatoris, quos Herodes impius non inculpavit. Jam de peregrinis mulieribus Chriſtum in ſepulcro viſitantibus ſubſequitur auctoritas. Dicit evangeliſta: *Veſpere autem ſabbati, quæ luceſcit in prima ſabbati, venit Maria Magdalena, & altera Maria videre ſepulcrum*, Matthæi xxviii. Super quo Hieronymus in commentario: Quod diverſa tempora iſtarum mulierum in evangeliis deſcribuntur, non mendacii ſignum, ut impii objiciunt, ſed ſedulæ viſitationis officium, dum crebro adeunt & recedunt, & non patiuntur a ſepulcro Domini diu abeſſe vel longius. Hæc ille.

Adeſt alia auctoritas de Nicodemo, qui venit peregre viſitare ſepulcrum Domini, cum mixtura myrrhæ & aloës, quaſi librarum centum. De Joſeph ſimiliter ab Arimathia notabi-

* Forte, At nunc.

Sermone 14. de verbis Apoſtoli, tom. 10.

1. Joan. 5.

Auguſtinus in lib. 11. contra Fauſtum Manich. cap. 2. & citatur diſt. 11. cap. Palam. Auguſtinus de Ancona, de eccl. ſiæ poteſtate quæſt. 29. articulo 2.

Chryſoſt. tom. 3. [illegible] de [illegible] ... tom. 5. homil. de Spiritu S. Hieronymus ad Damaſ. in expoſitione ſymboli, 24. qu. 1. cap. 14. Hæc eſt fides. * aliud, nam, in alio exemplari non habetur.

Luc. 2. Matth. 2. Auguſt. de temp. ſerm. 30. qui eſt 1. de epiph.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1433.

ſi viro, qui involvit ſindone munda Dominicum Corpus? hi tamen in evangelio laudantur. Ipſe etiam Dominus non dedignatus eſt ſe peregrinum oſtendere diſcipulis euntibus in Emaus. Item Hieronymus oſtendit, quomodo virgo Maria mater Dei viſitabat poſt aſcenſionem ejus loca Paſſionis. Et hoc facit in ſermone de Aſſumptione beatæ Mariæ, ad Paulam: Chriſtus, inquit, ab omnibus eſt amandus ex toto corde, ex tota anima, atque ex tota virtute quærendus, maxime tamen ab ea ardentius, cujus & Dominus erat & filius. Fortaſſe ergo præ nimio amore, in loco, quo ſepultus dicitur, interdum habitaſſe eam credimus, quatenus pii paſceretur internus amor obtutibus. Sic namque locus medius eſt hinc inde conſtitutus, ut adire poſſet aſcenſionis veſtigia, & locum ſepulturæ ac reſurrectionis, & omnia in quibus paſſus eſt loca inviſere: non quod jam viventem quæreret cum mortuis, ſed ut ſuis conſolaretur aſpectibus. Hoc quippe habet impatiens amor, ut quæ deſiderat, invenire ſe credat: ignorat ſiquidem judicium, multoties ratione caret, modum neſcit, nec aliud cogitare poteſt quam quod diligit. Amor non capit de impoſſibilitate ſolatium, neque ex difficultate remedium. Hæc Hieronymus.

Luc. 24.

Tom. 9. epiſt. 10. ex iis quæ tribuuntur S. Hieron. ex edit. Mariani Victorii, ultra medium.

Ex quibus apparet, cum quali devotione, & in quanto honore a fidelibus habitum ſit ſepulcrum Domini, ut ſic impleta ſit hæc Prophetia Iſaiæ 11. capite, de illo loquens, cum ait: *Et erit ſepulcrum ejus glorioſum.* De cruce autem Domini loquitur beatus Auguſtinus libro de viſitatione infirmorum capite III. oſtendens, quod in magna reverentia habeatur a Chriſtianis, & dicit ſic: Habent ſiquidem Chriſtianorum arcana illius Dominicæ crucis quoddam venerabile monumentum, quod de crucis ipſius imaginatione crucem cognominant, quod & nos omni veneratione digniſſimum fatemur, & ad recordationem Crucifixi noſtri veneramur. Adjicitur etiam ſuper crucem quædam hominis nobis patientis imago, per quod ſalutifera Jeſu nobis renovatur paſſio. Hanc complectere humiliter, venerare ſuppliciter, cum hæc ad memoriam tibi ipſum reducat Crucifixum. Hæc ille. Poſt hoc immediate ſequitur notabilis proceſſus de confeſſione vocali facienda.

Lib. 2.

Præterea peregrinatio magna commemoratur ad locum, ubi Dominus cælos aſcendit, de quo Sulpitius ita loquitur: Illud autem mirum eſt, quia locus ille, in quo poſtremo inſtiterant divina veſtigia, cum in cælum Dominus nube ſublatus eſt, continuari pavimento cum reliqua ſtratorum parte non potuit: ſiquidem quæcumque applicabantur, inſolens humana ſuſcipere terra reſpueret, excuſſis in ora apponentium ſæpe marmoribus. Quinetiam calcati a Deo pulveris adeo documentum perenne eſt, ut veſtigia impreſſa cernantur; & cum quotidie confluentium fides certatim Domino calcata diripiat, damnum tamen area non ſentit, & eamdem adhuc ſui ſpeciem, velut impreſſis ſignata veſtigiis, terra cuſtodit. Proſus de peregrinatione ad ſepulcrum Domini legitur XII. libro hiſtoriæ tripartitæ, capite XV. de qua dicit Caſſiodorus: Theodoſius Imperator pro beneficiis ſibi a Deo collatis gratias referebat, pluribus honoribus Chriſto ſua vota compenſans: conjugemque ſuam Eudociam, ad Hieroſolymam deſtinavit, (hæc enim & ipſa votum habuerat, ſi filiam videret nuptam) quæ tam Hieroſolymis eccleſias conſtitutas, quam per ſingulas civitates poſitas, honoravit, & cum pergeret, & cum denuo remearet. Hæc ille.

Sulpit. in ſacra hiſt. lib. 2. ultra medium.

Socr. lib. 7. cap. 46.

Proinde beatus Hieronymus epiſtola contra errorem Arianæ & Eunomianæ perfidiæ circa peregrinationem ad loca ſancta, ad Ruſticum, ipſum peregre proficiſcendum ad loca ſancta invitat, dicit enim ſic: Narravit mihi uxor quondam tua, nunc ſoror, atque conſerva, quod juxta præceptum Apoſtoli, ex conſenſu abſtinueritis vos ab opere nuptiarum, ut vacaretis orationi. Et infra: Cumque vos rabies barbarorum, & imminens captivitas ſepararet, ſub jurisjurandi teſtificatione pollicitum, ut ad ſancta tranſeuntem loca vel ſtatim vel poſtea ſequereris, & ſervares animam tuam, quam viſus fueras negligentia perdidiſſe. Redde ergo quod præſente Deo ſpopondiſti. Incerta eſt vita mortalium, ne ante rapiaris, quam impleas ſponſionem: imitare eam quam docere debueras. Sequitur poſt: Tu vagaris in patria, immo non in patria, quia patriam perdidiſti. Iſta pro te in locis venerabilibus reſurrectionis & crucis, & cunabulorum Domini Salvatoris, in quibus parvulus vagiit, tui nominis recordatur, teque ad ſe orationibus trahit, ut ſi non tuo merito, ſaltem hujus ſalveris fide. Hæc Hieronymus.

Hier. tom. 1. ep. 48. ad Ruſticum.

Deinde Auguſtinus libro de diffinitionibus rectæ fidei, capite XL. ſic inquit: Sanctorum corpora, & maxime beatorum martyrum reliquias, ac ſi Chriſti membra, ſinceriſſime honoranda, & baſilicas eorum nominibus appellatas, velut loca ſancta, & divino cultui mancipata, affectu piiſſimo, & devotione fideliſſima adeundas credimus. Si quis contra hanc ſententiam venerit, non Chriſtianus, ſed Eunomianus & Vigilantianus credatur. Hæc ille.

Auguſt. de dogmat. eccleſ. cap. 73. tom. 3.

In Gangrenſi etiam concilio ſtatutum legitur in hunc modum: *Si quis per ſuperbiam, tamquam perfectum ſe exiſtimans, conventus, qui per loca, & baſilicas martyrum fiunt, vel accuſaverit, vel oblationes, quæ ibi celebrantur, ſpernendas eſſe crediderit, memoriaſque ſanctorum contemnendas, anathema ſit.*

Rurſus Auguſtinus contra Fauſtum libro XX. Populus, inquit, Chriſtianus memorias martyrum religioſa ſolemnitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & ut meritis eorum conſocietur, atque orationibus adjuvetur. Et infra: Quod offertur Deo, qui martyres coronavit, & apud memorias eorum, quos coronavit, ut ex ipſorum locorum admonitione major affectus exſurgat ad acuendam caritatem, & in illos, quos imitari poſſumus, & in illum, quo adjuvante, poſſumus. Hæc ille. Dicit Auguſtinus, quod licitum & caritativum eſt viſitare martyrum memorias, & in locis illis oblationes facere. Peregrinationum veritatem teſtantur ſtationes Romæ, quas ferunt beatum inſtituiſſe Gregorium.

Quamplurima dicta ſanctorum tranſeo, contentus ſufficienter probaſſe, peregrinationes fundamentum habere in divina ſcriptura, & firmamentum in ſanctis doctoribus profecto ſe in divina lege fundantibus. Ac per hoc nec eſſe inventiones hominum, nec ſuperſtitioſas, nec idololatriam ſapientes, nec per ſe cleri avaritiam nutrientes. Nam oblata, Deo, ut dicit ſanctus Auguſtinus, offeruntur: in veteri etiam lege præcipiuntur, nec oblatorum clerus eſt proprietarius, ſed poſſeſſor uſufructuarius, miniſter, & diſpenſator. Si per accidens avaritia cleri ſe immiſcet, hoc malum eſt; hoc per eos, ad quos ſpectat, ſuperiores ſcilicet, cum juſtitia puniendum, per alios caritative arguendum, modis tamen ſupradictis.

Circa multa, quæ in veneratione reliquiarum contingunt peccata, ut narravit proponens, ut ſunt expoſitiones rarum venalitate ficta, ſpoliatio pauperum peccatorum, horrenda continuatio avaritiæ ſacerdotum, & ſimulata ſpes ponendi nummos in eiſdem, *&c.* hoc unum dico, quod veneratio ſanctarum reliquiarum ſanctorum & ſanctarum non eſt improbanda. Etenim de ſe honeſta eſt, licita, & ſancta. Verum non pluri honore aut majori ſunt venerandæ reliquiæ, quam ſancti, quorum ſunt.

Supponendum eſt enim ex doctoribus, triplicem eſſe adorationem, ſcilicet latriæ, hyperduliæ, & duliæ: latriæ, quæ Deo; hyperduliæ, quæ creaturæ ſub ratione magnæ excellentiæ, ut virgini Mariæ, in quantum eſt mater Dei; duliæ, quæ ceteris creaturis ratione excellentiæ exhibetur. Et quidem pro nunc non eſt loquendum de dulia, quæ debetur ſuperioribus ratione dominii: (nam ſic etiam debetur non modo bonis, ſed & malis,) ſed de ea quæ exhibetur ſanctis ratione ſanctitatis. Hæc debite ſanctorum reliquiis exhibetur: non quaſi in iſtis nummis aliquid vel ſanctitatis exiſtat, ſed propter ordinem quem habuerunt ad ſanctos, quorum ſunt reliquiæ. Habent etiam doctores in III. quoniam cultus latriæ adoratio debetur alicui per ſe: in quo conſiderandum quid adoretur, & ratio cur adoretur. Quod adoratur, ſuppoſitum eſt vel perſona: cur adoratur, ut nunc loquimur, eſt virtus, vel ſanctitas. Debetur autem alicui per accidens nomine habitudinis ad eum, cui per ſe debetur, ut cruci Chriſti, imagini ejus, & ſanctorum. Et hoc modo reliquiæ adorantur: nec hoc eſt idololatrare, quoniam cultus latriæ nullis ſanctorum, qui fuerunt puræ creaturæ, exhibendus eſt. Idololatria enim dicitur latria exhibita idolo, ſive puræ creaturæ. Quod autem ratione habitudinis ad aliquem honor ſit exhibendus, ut veſti regiæ, propter regem, probatur ex eo quod 1. Regum XXIV. dicitur, cum præcidiſſet David oram chlamydis Saül, percuſſit cor David, dicens: *Propitius ſit mihi Deus, ne faciam hanc regem domino meo chriſto Domini:* tamen regem non tetigerat, ſed chlamydem. Præterea inter divinas contumelias Chriſtus prophetice commemorat, quod crucifixores ejus diviſerunt veſtimenta, & veſtem ſorti expoſuerunt, dicens: *Diviſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem.* Quam certe veſtem venerabilem, immo [a]adorabilem, Joannes in Apocalypſi XIX. dicit eſſe conſperſam ſanguine, & in eo, & in femore ipſius Domini ſcriptum erat: *Rex regum, Dominus dominantium.*

Pſalm. 21.

Matth. 19.

[a] *al.* honorabilem.

Apocal. 19.

Præterea beatus Hieronymus ad Rufinum libro III. ſcribit, ſe adoraſſe præſepe, & ſancta cunabula Salvatoris. Contendi, inquit, in Ægyptum, luſtravi monaſteria Nitriæ, & inter ſanctorum choros aſpides latere perſpexi: protinus concito gradu Bethlehem meam reverſus ſum, ubi adoravi præſepe, & incunabula Salvatoris. Idem de ſancta Paula in ejus epitaphio ſic ait: Perrexit Bethlehem, ſcilicet ſancta Paula, & in dextera parte itineris ſtetit ad ſepulcrum Rachel: atque inde ſpecum Salvatoris ingrediens, poſtquam vidit ſacrum Virginis diverſorium, & ſtabulum in quo agnovit bos poſſeſſorem ſuum, *&c.* & poſt pauca: Jurabat ſe cernere fidei oculis infantem pannis involutum, vagientem in præſepi Dominum,

Hiero. ad verſ. Rufin lib. 3. poſt. 7.

Hiero. ep. 27. tom. 1.

Iſai. 1.

ANNO CHRISTI 1433.

magos adorantes. Et multa ibi de ſublimibus conſolationibus ponit, quas ſancta Paula merebatur.

De adoratione autem crucis Chriſti loquitur Damaſcenus quarto libro ſententiarum, capite tertio, dicens: Adorandum ſignum Chriſti, ubi unque fuerit ſignum, illic & ipſe erit. Sequitur: Omnia ergo, quæ Deo adjacent, adoramus, ut ipſi venerationem offerentes. Quoniam autem non puto proponentem detrahere venerationi, aut adorationi ſanctarum reliquiarum propter habitudinem quam ad ſanctos, cujus ſunt, habuerunt; * ſcilicet forte, quia ſunt oſſa, veſtes, aut alia artificialia, aut naturalia; multa de hac materia prætereo: abuſus autem per ante narratos vitupero, & reprehenſione dignos judico.

Vide Damaſc. lib. 4 orthod. fide, cap. 17. & in orat. de imaginib.

* *Forte, ſed forte.*

Litteras confraternitatum & confeſſionales proponens vituperat: & revera non dubium quin multa mala ſub hac ſpecie pietatis parantur; puta quæſtus illiciti, deordinati favores, audacia peccandi, & multa ſimilia. Verum non ſunt de ſe illicitæ confraternitates ipſæ, immo honeſtatis titulum habent, & parere poſſunt fructum. Nam *frater qui juvatur a fratre, eſt quaſi civitas firma*, Proverbiorum XVIII. Licet enim ſuffragia eccleſiæ proſint omnibus in unitate ejus exſiſtentibus ex parte caritatis, quæ non quærit quæ ſua ſunt, ſed facit omnia communia, ut dicit Apoſtolus, tamen ex parte intentionis, his, quibus applicantur, proſunt magis quam aliis. Et per hoc inſtitutæ, conceſſæ, vel permiſſæ ſunt fraternitates ipſæ. Oſtendo, quod hæ in ſcriptura ſunt fundatæ. Nam, ut habetur Exodi VIII. ſæpius Pharao vocans Moyſen & Aaron, ait: *Adorate Dominum, ut auferat ranas a me, & populo meo, & dimittam populum ut ſacrificet Domino.* Et in eodem capite ait: *Ego dimittam vos, ut ſacrificetis Domino, rogate pro me.* Ecce principem Paganum, qui orationes poſtulat, quomodo ergo precibus ſe communicare negabit fidelis? Item apparet de Heliodoro, cujus amici rogaverunt Oniam ſummum ſacerdotem ut oraret pro illo, ut habetur II. Machabæorum III.

1. Cor. 13.

Rurſus probo quod Apoſtoli fecerunt homines participes ſuorum ſuffragiorum. Primo ſic Apoſtolus Epheſios per litteram ſuam facit eſſe participes ſuarum orationum. Nam ſic eis ſcribit in primo capite. *Propterea ego audiens fidem veſtram, quæ in Chriſto Jeſu, & dilectionem in omnes ſanctos, non ceſſo gratias agens pro vobis, memoriam veſtri faciens in orationibus meis.* Nec tantum Paulus commemorat orationes, ſed alia meritoria opera offert facere pro Philippenſibus; nam in primo capite dicit: *Gratias ago Deo meo in omni memoria veſtri ſemper in cunctis orationibus meis, pro omnibus vobis cum gaudio deprecationem faciens ſuper communicatione veſtra in evangelio Chriſti, a prima die uſque nunc.* Qui ergo dicit, *in cunctis orationibus meis*, nihil minus dicit implicite, quam litteræ, quæ vigilias, Miſſas, prædicationes, jejunia, & ſimilia concedunt Chriſti fidelibus, eas facientibus eſſe communes. Item idem ad Coloſſenſes primo ſcribit: *Nunc gaudeo in paſſionibus pro vobis, & adimpleo ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti in carne mea, pro corpore ejus, quod eſt eccleſia.* Nulla littera fraternitatis modo talia promittit, quanta fecit Apoſtolus pro Coloſſenſibus.

Præterea Chryſoſtomus ſuper Matthæum in opere imperfecto homilia XIV. ait: Libenter audit Deus, quando Chriſtianus non ſolum pro ſe, ſed etiam pro aliis orat. Pro ſe enim orare naturæ eſt, pro altero autem, gratiæ: pro ſe orare neceſſitas rei cogit, pro altero autem caritas fraternitatis hortatur. Dulcior eſt autem oratio ante Deum, non quam neceſſitas rei transmittit, ſed quam caritas fraternitatis commendat, ex qua fraternitas commendatur, & Deo acceptabilis oſtenditur.

Item Auguſtinus pro ſe orationes impetrat, qui ſe precibus eccleſiæ, virginum, confeſſorum, in domo Julianæ inſeri poſtulat, lib. de ſancta viduitate in fine dicens: Obſecro vos per illum, a quo donum hoc accepiſtis, & hujus doni præmia ſperatis, ut me quoque orationibus veſtris memineritis inſerere, cum tota domeſtica veſtra familia. Et inter epiſtolas Auguſtini in epiſtula XVI. quæ eſt Paulini ad Auguſtinum, ait Paulinus: Omnes in Chriſto ſanctos, quales ibi cohærere non eſt dubium, a nobis ſaluta: commenda nos omnibus ſanctis, ut tecum pro nobis orare dignentur. Hæc ille. Et Auguſtinus epiſtola LXXIV. quæ eſt ad Profuturum, dicit: Commendamus ſanctis orationibus tuis & dies & noctes noſtras, ut oremus pro nobis, ne diebus intemperanter utamur, ut noctes æquo animo toleremus: ut etiamſi ambulemus in medio umbræ mortis, nobiſcum ſit Dominus, ne timeamus mala. Hæc Auguſtinus. Reperiuntur & multa opera beati Gregorii, in quibus petit ſociari precibus ſanctorum? item Ambroſii, Anſelmi, Ivonis Carnotenſis. Tales auctoritates valde multas amore brevitatis omitto. Unde non ſophiſmata ſunt literæ fraternitatum, ſed Chriſtianis utilia ſubſidia: tamen abuſum vitupero, turpes quæſtus perhorreſco.

Auguſt. de dono vide c. 23. tom. 4.

Auguſtinus epiſt. 31. tom. 2.

Auguſtinus epiſt. 48. tom. 2.

Confeſſionales etiam literas concedere, ex cauſa rationabili juſtum eſt. Nam & privilegia de confeſſionibus audiendis nullus doctor notabilium reprobat, immo approbat. Data enim ſunt non in favorem confeſſorum, aut odium alicujus, ſed in favorem pœnitentium.

Ad rationes per proponentem factas cum aliis reſpondebo: De ſententia excommunicationis dicit, quod feruntur ex livore vindictæ, aut odio. Si fiunt, inquit, ob veritatem, & in hominem in gratia permanentem, ſunt irritæ & inanes. Si velit dicere quod ſententia lata a judice ex odio, aut invidia, aut propter vindictam, nullo caſu teneat, hujus oppoſitum dico cum doctoribus. Beatus Thomas in IV. diſtinctione XVIII. ſic dicit in forma: Excommunicatio, inquit, poteſt dici injuſta dupliciter: primo, ex parte excommunicantis, quia ex odio vel ira excommunicat: & tunc excommunicatio nihilo minus habet effectum ſuum, quamvis ille, qui excreet, peccet, quia ille juſte patitur, quamvis iſte injuſte faciat: Alio modo ex parte ipſius excommunicationis, vel quia cauſa excommunicationis eſt indebita, vel quia fertur ſententia juris ordine prætermiſſo. Et tunc ſi ſit talis error ex parte ſententiæ, quæ ſententiam nullam faciat eſſe, non habet effectum, quia non eſt excommunicatio. Si autem ſententiam non annullet, habet effectum ſuum, & debet excommunicatus humiliter obedire, & erit ei ad meritum: vel ſolutionem petere ab excommunicante, vel ad ſuperiorem judicem recurrere; ſi autem contemneret, eo ipſo mortaliter peccaret. Contingit autem quandoque, quod eſt debita cauſa ex parte excommunicationis, quæ non eſt debita ex parte excommunicati, ſicut cum quis pro falſo crimine in judicio probato excommunicatur: & tunc ſi humiliter ſuſtinet, humilitatis meritum recompenſat excommunicationis damnum. Ex quo ſequitur, quod excommunicatus pro falſo crimine, tamen probato in judicio, licet per falſos teſtes, vel confeſſato, cenſetur vere excommunicatus in foro exteriori eccleſiæ militantis, tamen eſt in gratia. Nam dicit, quod humilitatis meritum recompenſat excommunicationis damnum. Igitur talis incurrit damnum excommunicationis, & ſic patet, quod in caſu reputatur vere excommunicatus, qui eſt in gratia: nec judex peccat, ſi nihil prætermittat de contingentibus, ſecundum ordinem juris, & maxime, dum ſibi non conſtat de innocentia rei.

S. Thom. diſt. 18 qu. 2. art. 1. ad 4.

Ad rationes autem factas, pro uno notabili, quo probare videtur quod non ſit per legem humanam inferendum alicui mortis ſupplicium, primo reſpondendum eſt, & primo ad illam de Circumcellionibus, quæ eſt Auguſtini ad Marcellinum comitem, dico cum Alexandro de Ales, quamvis pro illis ſceleratis Auguſtinus ſupplicando ſpatium vitæ eis reſervare popoſcerit, non legum ſeveritatem, qua tales morte plectuntur, non ſervandam eſſe docuit. Unde nota quatuor, primo, quod Auguſtinus dat intelligere quod ſecundum ſeveritatem legum erant graviora paſſuri, quam poſcebat. Et quia poſcebat vitam eis ſervari, ſequitur quod erant vitam juxta legum ſanctiones amiſſuri. Et hoc ibi: Ne forte ſublimitas tua cenſeat eos tanta legum ſeveritate eſſe plectendos, ut qualia fecerunt, talia patiantur. Et quoniam occiderant aliquos presbyteros catholicos, erant enim iſti occidentes Donatiſtæ, digni erant morte. Secundo, quod ſupplicat pro miſericordia, ut ſcilicet miſericorditer cum eis agatur. Nam ibi dicitur: Ideoque his litteris obſecro fidem tuam, quam habes in Chriſto, per ipſius Domini noſtri Jeſu Chriſti miſericordiam ut hoc non facias. Ideo de miſericordia hoc petit, non de juſtitia. Tertio dicit, quod diſſimulare poſſet, quia non per ſuos delati erant ad comitem, ſed per * notarios, ad quos tuendæ pacis vigilantia pertinebat. Ex quo duo implicite dantur intelligi: Primum, quod poterat diſſimulare; ideo quod faciebat, erat opus ſupererogationis. Et ſic ſi comes non acquieſcebat, ſed juſtitiam faciebat, non peccabat. Secundum, quod notarii, id eſt, officiarii habent vigilantiam de ſalvanda pace reipublicæ: & ſic obſiſtere & denuntiare poſſunt reos judici ſæculari, qui poteſt facere juſtitiam. Et hoc patet per illud quod ſequitur: Non quod ſceleratis hominibus licentiam facinorum prohibeamus auferri, ait Auguſtinus, & illud ſecundum hic notatum eſt. Quarto, quod ex capitulo elicitur, & breviter conſideranti totum illud capitulum apparet, quod Auguſtinus flectit ad miſericordiam, ut ſeveritatem legum per hoc averterat; & maxime quia iſti Circumcelliones erant clerici, licet eſſent Donatiſtæ. Nec ex hoc habetur, quod peccaſſet ille comes, ſi eos occidiſſet, ſed admonetur ut agat miſericorditer.

Alexander de Ales par. 3. quæſt. 24. art. 3.

Auguſtinus epiſt. 159. ad Marcell. tribunum, tom. 2.

* *notoria, habet textus impreſſus.*

Ad rationes hujus, quod tangit Chryſoſtomus b ſuper Jeremiam, dico, quod duplices ſunt modi peccantium, quidam ex infirmitate, aut ignorantia, alii ex conſuetudine, vel malitia. Item quidam animo verecundi ſunt, alii ſine verecundia. Cum primis mitius eſt agendum, cum ſecundis durius. De iſtis ſecundis vero non loquitur Chryſoſtomus, ſed de primis. Ad illud Proverbiorum XXX. *Qui nimis emungit:* item ad illud, *Juſtitia vel miſericordia multum diſcutitur:* ad illa duo uno verbo dico, quod in omni virtuoſo actu oper-

b *Forte, ſuper Joannem.*

ANNO CHRISTI 1433.

Arist. Eth. lib. 2. cap. 15.

ter, quod prudentia habeat ducatum: eſt enim origo virtutum, in omnes morales virtutes in ea connectantur, vt. Ethicorum, Prudentiæ uni exiſtenti omnes ſimul inerunt: & ita oportet eſſe directionem omnium mediorum ad finem, ut nihil minus fiat: hoc dicit Sapiens Proverbiorum xxx. hoc quod dicit illud decretum allegatum, ut miſericordia temperet ſeveritatem juſtitiæ, & juſtitia erigat remiſſionem miſericordiæ.

Chryſoſt. hom. 47. in Matth. tom. 2.

Ad illam Chryſoſtomi ſuper illo Matth. xiii. *Sinite utraque creſcere*, &c. dico quod ſi bene verba ejus conſiderentur, ſunt pro me. Nam loquitur de occiſione hæreticorum, ex qua ſequeretur ſchiſma, aut turbatio eccleſiæ. Et ego concedi, quod in tali caſu non oportet ſecundum judicium vindicare. Dixi enim, peccata eſſe punienda tribus concurrentibus, ſcilicet juriſdictione, convictione, & pace ſalva. Et hoc non eſſet in propoſito: ſed ubi pace ſalva fieri poſſet, erunt occidendi, nec oppoſitum dicit Chryſoſtomus.

B Jam accedendum eſt ad principales rationes proponentis, primo ad illas, per quas viſus eſt probare articulum. Ad primam, ubi dicit, quod Deus præcepit Deuteron. xxxi. ut filii Iſraël auferant malum de medio ſui: dico, cum Deus præcipiat hominibus, non præcipit niſi quod poſſibile eſt hujuſmodi, ut ſcilicet auferat malum de medio populi, juriſdictione, convictione, & pace ſalva concurrentibus, ut dictum eſt. Item dico ſecundum Auguſtinum in lib. contra epiſtolam Parmeniani, tractantem illud verbum Apoſtoli: *Auferte malum ex vobis*, quod ubi mali ſalva pacis unitate ſeparari poſſunt a bonis, ſeparandi ſunt corporaliter; ubi hoc fieri non poteſt, eſt faciendum ſpiritualiter, ſcilicet non conſentiendo peccatis illorum; unde ſic malum auferant ex eis, etſi non poſſunt malos ſeparare a congregatione ſua. Ibi enim dicit

Auguſtinus tom. 7. lib. 3. contra Parmen. cap. 1. & ſeqq.

Auguſtinus in forma: Videamus ſi forte non fruſtra non dixerit Apoſtolus: Auferte malos a congregatione veſtra, ſed, *Auferte malum ex vobis ipſis*: quia cum quiſque impeditur C ab eccleſiæ congregatione malos homines ſeparare, ſi a ſeipſo auferat malum, non eis corde miſcetur; atque ita ſpiritualiter non ſolum conjungitur bonis, ſed ſeparatur a malis. Vel ſecundum eumdem Auguſtinum lib. de decem chordis, dicendum, quod quidam ſunt flagitioſi, qui non nocent aliis: quidam facinoroſi, qui nocent aliis: propter iſtos leges poſitæ ſunt, ut ſatis in poſitione dictum eſt. Ideo iſti tollendi ſunt de medio populi, proſcribendo, incarcerando, aut aliter, aut mortis ſupplicio, ſalvis tribus prædictis, juriſdictione, convictione, & pace ſalva. Et ad hoc oſtendendum, dum dicit Dominus: *Auferant malum*, addidit, *de medio ſui*: & Apoſtolus, cum dixiſſet, *Auferte malum*, ſubjungit, *de medio veſtri*.

Auguſtinus de decem chordis.

Ad ſecundam Levitici xix. dico cum de Lyra, quod intelligitur, *Non oderis fratrem tuum*, ex rancore & odio, diſſimulans peccatum ſuum, donec poſſis eum deſtruere, *ſed publice argue eum*, hoc eſt, voce expreſſa, juxta illud Matth. xviii. *Si peccaverit in te frater tuus.* Non autem dicit, Publice, id eſt, coram omnibus corripe eum correctione fraterna. D Si autem per ly *publice* intelligatur correctio facta in publico ſeu judicio, tunc eſt intelligendum de peccatis, quæ poſſunt probari. Et tunc talis correctio pertinet ad judicem exſequendo, ad accuſantem denuntiando, ad teſtes probando. Et ſic patet quod non omnia peccata, &c. poſſunt puniri, ſed ſolum concurrentibus tribus jam dictis.

Ad tertiam xxiii. Deuteron. de prohibitione meretricii, dico, quod lege divina, & olim & nunc meretricium eſt prohibitum in iſto præcepto morali, *Non mœchaberis*. Verum, quod in lege veteri ultra hoc præceptum decalogi, erat datum judiciale de prohibitione meretricii. Nunc vero non prohibetur ab homine per judicium civile legis humanæ: ſed nec poteſt convenienter legem divinam prohibentem homo executioni demandare: non enim ſubeſt ei potentia huic legi adæquata; nec eſt omnipotens, ut ſciat ex malo elicere bonum, ut Deus: ideo ne deterius contingat, tolerat, & permittit. E Cur autem in lege veteri prohibebatur judicialiter hoc peccatum, non nunc lege humana ratio eſt ſecundum aliquos doctores, quia tunc permittebatur Judæis repudiare uxores; & hoc, quia proni erant ad odiendum ex duritia cordis ſui, & occidendum eas. Ideo ſi improhibite fornicari potuiſſent, magnum fomentum odii habuiſſent. Nunc autem non licet, nec permittitur uxorem repudiare, nec ſunt ita faciliter odioſi in uxores viri.

Auguſtinus epiſt. 48. tom. 2. non procul a medio. Dionyſius Areop. in ep. ad Tim.

Ad quartam, de deſtructione idolorum, &c. reſpondeo primo cum beato Auguſtino contra Donatiſtas, quod ex ſenſu myſtico non ſumitur conveniens argumentum. Nam & magnus Areopagita dicit, quod theologia ſymbolica non eſt argumentativa. Unde ſi ad litteram de deſtructione idolorum, ejectione leproſorum, & exterminatione ſeptem gentium, ratio litteralis quæritur, plana eſt ſolutio; quia idola erant Judæis incitamentum idololatriæ, ad quam erant proniſſimi. A Præterea lepra eſt morbus infectivus, ideo pelli debet leproſus de cœtu ſanorum. Septem iſtæ nationes ideo exterminari jubentur, quod idololatriam ſuaſiſſent. Ex ſenſu allegorico rationem ſic factam ſolvo. Nomine idolorum peccata infidelitatis accipio, nomine lepræ peccatum hæreſis. Ita exponit venerabilis Beda in homilia ſuper illud Lucæ xvii. *Dum ingrederetur*, ſcilicet Jeſus, *in quoddam caſtellum, occurrerunt ei decem viri leproſi*. Leproſi, inquit, hæretici non abſurde intelligi poſſunt, quia ſcientiam veræ fidei non habentes, varias doctrinas profitentur erroris, non enim vel abſcondunt imperitiam ſuam, ſed pro ſumma peritia proferunt in lucem. Et reliqua ut ibi. Poteſt etiam per lepram intelligi mala doctrina in moribus. Talia peccata ſunt non modo fraterna correctione arguenda & caſtiganda, ſed ſi publica ſint, etiam per juſtitiam cohibenda & punienda. De talibus poſſunt inferiores publice ſuperiores arguere, quia jam ſpecialiter per peccatum infidelitatis deſinunt eſſe ſuperiores, quo ad hoc. Et iſta dicta ſunt in B poſitione. Ratio autem hujus, quod peccata infidelitatis & hæreſis, ſimiliter & malæ doctrinæ, nimis contagioſa ſunt. Illorum enim, puta infidelium, aut hæreticorum ſermo, ut cancer ſerpit, dicit Apoſtolus ii. Timoth. ii.

Quod in ſeptem gentibus, quas præcepit Dominus exterminari, ſeptem peccata mortalia intelliguntur, non eſt ad propoſitum arguentis; ſed oppoſitum eſt, & ad propoſitum meum, immo vero eſt de ſcriptura ſacra ſumptum. Dicitur enim Judicum primo, quod filii Benjamin habitabant in Jeruſalem, nec deleverunt Jebuſæus habitatores urbis. Item quod Chananæus cœpit habitare cum tribu Manaſſe, cum tribus Ephraim non interfecit Chananæum, qui habitabat in Gazer. Et plura talia. In ſecundo capitulo dicitur: *Iratuſque eſt furor Domini in Iſrael, & ait: Quia irritum fecit gens iſta pactum meum, quod pepigeram cum patribus eorum, & vocem meam audire contempſit, & ego non delebo gentes, quas dimiſit Joſue & mortuus eſt, ut in ipſis experiar Iſrael, utrum cuſtodiant viam Domini, & ambulent in ea, ſicut cuſtodierunt patres* C *eorum, an non. Dimiſit ergo Dominus omnes*, &c. Apparet, quod permiſit Dominus iſtas gentes ad exercitium, ex quo experimentum acciperet. Ex quo apparet, quod mali multi ſunt permittendi inter bonos ad probationem bonorum, vel exercitium, ſecundum quod dicit Apoſtolus i. ad Corinth. xi. *Oportet hæreſes eſſe, ut qui probati ſunt, manifeſti fiant.* Vel ut in ipſi mali ſic permiſſi per divinam patientiam exſpectentur ad pœnitentiam, aut ut impœnitentes theſaurizent ſibi iram Domini in die furoris ejus, vel alia cauſa nota divinæ diſpoſitioni. Unde ratio ſecunda eſt ad propoſitum meum, & oppoſitum ejus. Probat enim quod boni tolerant ſecum malos, quia filii Iſrael non deleverunt Jebuſæus; per quos ſecundum proponentem peccata vel peccatores intelliguntur, ſicut per filios Iſrael boni. Item ſimili modo dicerem, quod cum permitterentur eſſe in populo cæci & claudi, grandi aut parvo naſo, per quæ peccata, ut exponunt doctores, ſignantur, mali inter bonos ſunt permittendi, ſi tamen pace ſalva ejici D non poſſint. Nam & grex porcorum juxta homines fuiſſe legitur Matth. viii. ubi per porcos gloſſa carnaliter viventes intelligit; & per homines, rationabiles, a quibus dæmones, id eſt, peccatum mortale, expelluntur, & permittuntur a Deo intrare porcos, hoc eſt, vitam pecudum eligentes.

Ad quartam de comminationibus divinis Levit. xxvi. & Deuteronomii xxviii. concedo eas: & per hoc oſtenditur, quod Dominus ipſe omnia mortalia poteſt punire, ſicut & prohibet. Propterea *lex Domini immaculata eſt*, ait propheta: *Pſalmo 18.* Non ſic homo, qui interiora non judicat, quia homo videt ea quæ patent, i. Reg. xvi. nec omnia exteriora rectificat propter defectum potentiæ executivæ. Nam non poteſt, ut Deus, de lapidibus, id eſt, obſtinatis, ſuſcitare filios Abrahæ, ſcilicet facere fideliter credentes, & ſancte viventes.

Ad ſextam Deuteronomii xxi. Dominus dedit præceptum, *Si genuerit homo*, &c. dico, quod illud eſt verum & ad litteram, filius contumax, nolens patris aut matris obedire præ- E ceptis, lapidabatur. Sed ſecundum ſenſum litteralem non accipit opponens: quia non vult leges humanas mortis ſupplicium inferre, licet oppoſitum probatum ſit. Gloſſam tamen non nego, immo recipio; ſciens quid dicat Origenes ſuper Levitico circa principium xxiv. capitis, comparans innitentem ſenſui litterali, Ægyptio; innitentem ſenſui ſpirituali, Iſraelitæ. Et quod qui litteram tenet, & ſenſum litteralem grammaticalem, Ægyptius eſt, matrem habens Iſraelitidem, quia litteram ſcripturæ; ſed patrem Ægyptium, quia ſenſum carnalem. Qui vero litteram tenet, & ſenſum ſpiritualem, ex toto eſt Iſraelita; ex matre propter litteram, ex patre propter ſpiritualem ſenſum. Et quomodo Ægyptius cadit, quia littera occidit, Iſraelita ſtat, quia ſpiritus vivificat. Hoc dictum totum eſt, ut pateat, quod ſcriptura non eſt intelligenda ſemper ſecundum ſenſum grammaticalem, ſed ſecundum ſenſum litteralem, quem primo per verba intelligit Spiritus ſanctus, &

ſecundum ſenſus myſticos. Placet ergo, quod filius contumax puniebatur, quia contumacia illa erat grave peccatum, & janua omnium malorum, propter abjectionem diſciplinæ. Propterea hoc morale hic inferendum eſt: Magna cura eccleſiæ eſſe debet, & huic ſanctæ ſynodo, ut juvenes ſub virga diſciplinæ arceantur, nec magiſtri auctoritas ſit remiſſa, nec torpeat diſciplina, detur que per loca talis ſcholarum ordo, ut a puero amor Dei & timor, virtutum honeſtas, & fœditas vitiorum primum, poſtea litteræ doceantur. Nec nego peccata publica eſſe punienda, ſi tamen adſint prædicta, quantum ad punitionem juſtitiæ; ſcilicet juriſdictio, convictio, pax ſalva, cum aliis debitis circumſtantiis.

Ad auctoritatem Jeremiæ primo, *Ecce dedi verba mea in ore tuo*, &c. concedo illam, & quod prædicator habet evellere, diſſipare, diſperdere, & deſtruere verbo prædicationis vitia, plantare & ædificare virtutes; ſed quia actus prædicationis eſt actus virtutis, dirigi debet a prudentia, & debet habere circumſtantias tactas ibi: Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando, ne quando populum inſtruere molitus, ſcandalizet.

Ad auctoritatem Iſaiæ etiam concedo ſimpliciter, & etiam auctoritatem Ezechielis XXXIV. ubi Dominus comminatur paſtoribus, qui quod infirmum fuit non conſolidaverunt; ibi enim arguitur negligentia paſtorum, dum quod poterant ſanare, non ſanaverunt, & infirma non confortaverunt, & ſic de aliis. Item abuſus bonorum ſibi ad uſum conceſſorum ſub divinæ maledictionis obteſtatione prohibetur.

Ad rationes de novo teſtamento. Matth. XVIII. præcipitur: *Si peccaverit in te frater tuus*; iſtam omnino concedo, & eſt pro me, ſicut pro opponente: loquitur enim de correctione fraterna, de qua conceſſum eſt in prima concluſione ſecundi puncti, quod eſt exercenda, & quomodo ibi viſum eſt.

Ad illam de Apoſtolis, 2. Timoth. IV. illam concedo, nam inſtruit Timotheum Apoſtolus in regimine populi, tam in correctione fraterna quam paterna.

Ad illam Apoſtoli, 1. Timoth. V. *Peccantem coram omnibus*, &c. dico, quod illa auctoritas intelligitur de correctione paterna, ſecundum quam judex ſubditum poteſt corripere, arguere, caſtigare, vel punire publice de peccato publico.

Ad rationem 1. Corinth. V. *Omnino auditur inter vos talis fornicatio*, &c. dico illam auctoritatem eſſe pro me. Nam conceſſum eſt publica peccata mortalia punienda, modo ibi dicto, & maxime gravia, multum ſcandalizantia eccleſiam, & turbantia populum: quale erat peccatum Corinthii, de quo loquitur auctoritas, quia habebat uxorem patris ſui. Et ut textus habet, & de Lyra etiam dixit, talis fornicatio numquam licita fuit judicata etiam inter gentes. Nam ab initio mundi, ait de Lyra, fuit hoc excluſum, tamquam illicitum. Propter reverentiam enim naturalem, quæ debet haberi ad patrem & matrem, iſtæ duæ perſonæ ſemper a matrimonio fuerunt excluſæ, tamquam a dictamine legis naturalis. Hunc ergo fornicatorem tam abominabilem coram Corinthiis punivit Apoſtolus, qui auctoritatem habebat a Domino. Et peccatum erat publicum & ſcandaloſum, neque ex hoc ullum ſequebatur periculum ſchiſmatis in eccleſia, quod dedit ejus corpus vexandum ſatanæ, ut ſpiritus ejus ſalvus eſſet.

Ad rationem primæ ad Theſſalonicenſes ultimo, *Corripite*, &c. concedo eam ſimpliciter: loquitur enim Apoſtolus de fraterna correctione.

Ad auctoritatem Apoſtoli, ad Epheſ. VI. *Et vos patres, nolite ad iracundiam*, &c. Iſta ratio eſt de diſciplina patrisfamilias, & concedo eam penitus: nec probat ex hoc quod omnia peccata ſunt punienda, cum patres ſolum ſuper liberos & familiam habeant regimen œconomicum, & ſuper extraneos non, & aliqua poſſibilia peccata ſuæ familiæ ſufficienter punire non poſſunt.

Ad rationem Matth. XVIII. *Qui ſcandalizaverit*, &c. poteſt dici, quod illud intelligitur de ſcandalo in fide, quod ſit peccatum infidelitatis. Nam non tantum dixit Dominus, *Qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis*, ſed adjunxit, *qui in me credunt*, quaſi diceret: Qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis propter fidem qua in me credunt. Alio modo, quod intelligitur de ſcandalo activo generaliter, & ſic ſecundum Gregorium in paſtorali, & Nicolaum de Gorra, ſenſus eſt, qui ſanctitatis ſpecie, verbo, vel exemplo, ceteros deſtruit, melius (id eſt, minus malum) eſſet, ut eum ſub exteriori habitu ad mortem terrena * pœna conſtringeret, quam propter ſacra officia in culpa ceteris imitabilem ſe oſtenderet; quia ſi ſolus caderet, tolerabilior eum pœna cruciaret. Qui enim peccat in habitu religioſo, multos lædit malo exemplo. Et ſic illud eſt de ſpeciali peccato, ſcilicet hypocriſis, ex quo non poteſt inferri univerſalis concluſio de propulſione peccatorum. Chryſoſtomus conformiter innuit, quod de ſpeciali peccato hoc intelligitur: nam dicit: Si autem convitium ſcandalum vocat, non miteris, multi enim puſillanimes ex eo quod deſpiciuntur ſcandalizati ſunt.

Gloſſ. ordinaria in c. 18. Matth.

** Textus impreſſus habet alia.*

Chryſoſt. in eadem cap.

Ad illud Lucæ XIX. *Et ingreſſus in templum*, &c. dico, quod iſta ratio eſt contra facientem. Apparet enim, quod Dominus peccata ſacerdotum per ſeipſum punire voluit, quæ erant in pecuniæ mutatione, & venditione columbarum. Hæc enim fiebant ad utilitatem eorum, & ipſorum ordinationem. Propterea dicit Gregorius XXV. moralium: Neque enim fruſtra per ſemetipſum Dominus æs nummulariorum fudit, & cathedras vendentium columbas evertit: nimirum ſignificans quia per magiſtros quidem judicat vitam plebium, ſed per ſemetipſum facta examinat magiſtrorum, ut dictum fuit. Non ergo per inferiores fideles ſunt prælati puniendi per cohibitionem pœnæ, nec per eos coram aliis reprehendendi, ut dixit proponens, niſi de peccatis infidelitatis, ſchiſmatis, aut malæ doctrinæ directe vergentibus in nocumentum aliorum fidelium.

Greg. lib. 25 Moral. c. 11.

Ad illam Lucæ XVIII. *Deus autem non faciet*, &c. dico quod illa non probat propoſitum ſuum, quod a quolibet fideli omnia peccata ſunt corrigenda, caſtiganda, &c. ſed quod a Deo, quod concedo. Ibi enim, ſecundum Albertum iſto paſſu, & etiam Nicolaum de Gorra, oſtenditur præeminentia divinæ juſtitiæ ad judicem iniquum, qui, ut parabola habet, viduæ diu juſtitiam diſtulerat, & adhuc, non amore juſtitiæ, ſed cauſa moleſtiæ vitandæ, tarde reddiderat. Non ſic vero Deus ſcilicet faciet, &c. & ſic nihil concludit.

Albert. in eadem cap.

Ad illam primæ Joannis III. *Scitis quia ille apparuit*, &c. dico cum Ægidio de Roma in hoc paſſu, quod tollere peccatum tripliciter eſt. Primo diminuendo facta, Joannis I. *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Secundo, adjuvando, ne fiant. Tertio, ducendo ad vitam, ubi omnino fieri non poſſint. Et in omnibus his modis Chriſtus tollit peccata mundi. Ex duobus primis modis apparet magis oppoſitum proponentis, quam propoſitum. Ex tertio non arguitur ad propoſitum, quia eſt de eccleſia triumphante. Item dico, quod tollit peccata, quia pretium pro peccato humani generis ſolvit in cruce, abſtulit peccata, quia legem immaculatam, omne mortale prohibentem inſtituit, tamen manifeſtum eſt quod peccata aliqua permiſit: manſerunt etiam peccata Judæorum, remanſerunt & gentium, crucem putantibus Judæis ſcandalum, & gentibus ſtultitiam, ut dicit Apoſtolus 1. Corinth. 1. Similem intellectum habet illud: *In hoc apparet Filius Dei, ut diſſolvat opera diaboli.*

1. Joan. 3.

Ad illam de epiſtola Judæ, *Ecce venit Dominus*, &c. dico, quod iſtud allegatum loquitur de adventu Domini ad judicium, in quo omnia mala tunc punientur. Et hoc ſonat quod adhortative ſubditur: *Hos quidem arguite, illos vero ſalvate de igne rapientes*. hoc eſt, eripientes de igne inferni, in quo ſunt impœnitentes & incorrigibiles. Iterum hoc accipitur ex gloſſa de Lyra in hoc paſſu.

Ad illam II. ad Corinthios X. *In promptu*, &c. dico cum Petro de Tarantaſia poſtmodum Innocentio quarto, quod illud, *ulciſci omnem inobedientiam*, facit diſtributionem pro generibus ſingulorum: ita ut in omni ſtatu, minorum ſcilicet & majorum, & mediocrium, inobedientia in promptu vindicetur; aut in omni modo, ſcilicet cordis, oris, & operis: ſed non habet opponens quod faciat diſtributionem pro ſingulis generum.

Ad illam II. ad Timotheum III. *Omnis ſcriptura divinitus*, &c. dico uno modo quod hæc ratio arguit de correctione in verbo prædicationis, quæ fit per modum exhortationis, declamationis, aut exprobrationis, quæ quamvis modum correctionis fraternæ excedat, quia fit publice, tamen ex caritate procedit, aut procedere debet: nec per eam puniuntur in ſpeciali peccato, nec proprie puniuntur, ſed reprobantur; & inſtruuntur auditores, ut perfecti ſint ad omne opus bonum. Alio modo quod loquitur indiſtincte, de omni utilitate ſcripturæ divinitus inſpiratæ, & ſic habet gloſſa ordinaria cum dicit: Utilis eſt ad docendum neſcientes, ad arguendum & convincendum de malo negligentes, ad corripiendum, id eſt, increpandum duriter in malo perſiſtentes, ad erudiendum pœnitentes & incipientes diſcere. Nec hæc expoſitio aliquid arguit contra dicta.

Ad illam ad Titum I. *Oportet epiſcopum ſine crimine eſſe*, &c. ſequitur, *Sunt enim multi vaniloqui, ſeductores, maxime qui ex circumciſione ſunt*, &c. dico quod ſecundum gloſſam decreti diſtinct. XXV. Nunc autem, crimen quadrupliciter accipitur. Primo modo large pro omni delicto, ſive mortali, ſive veniali, ſive ex deliberatione, ſive non, ſicut dicitur in Catone: *Nemo ſine crimine vivit.* Secundo modo ſtricte, pro omni culpa, ſive veniali ſive mortali, ex deliberatione procedente. Tertio modo ſtrictius, pro omni culpa mortali, quæ eſt criminalis infamia, de hoc dicit textus: Crimen eſt querela, id eſt, peccatum accuſatione & damnatione dignum. Hoc modo accipitur in textu allegato, ad Titum, *Opor-*

Gloſſ. decreti diſt. 5 poſt Cap. 2.

ANNO CHRISTI 1433.

tet epiſcopum ſine crimine eſſe. Quale autem ſit, declaratur A
diſt. LXXXI. capite, Apoſtolus Paulus. Si quis, ait textus, eſt
ſine crimine, id eſt homicidium, adulterium, & aliqua im-
munditia fornicationis, furtum, fraus, ſacrilegium. Quarto
modo ſumitur ſtrictiſſime, prout grave peccatum accuſatione,
& damnatione digniſſimum. Sumendo igitur tertio modo,
dico quod omne crimen eſt peccatum mortale, ſed non e con-
tra, ſed ſolum mortale capitale dicitur crimen. Doctores au-
tem aliqui enumerant undecim ſpecies talium, ſcilicet pecca-
tum infidelitatis, peccatum contra naturam, homicidium,
crimen læſæ majeſtatis, ſacrilegium, inceſtus, conſpiratio,
adulterium, falſum teſtimonium, ſimonia, uſura. Dicuntur
autem iſta eſſe capitalia, quia ſecundum doctores inducunt ad
damnationem, exſilium, vel aliam pœnam, ſecundum leges
civiles, vel excommunicationem, depoſitionem, vel aliam
pœnam, ſecundum leges canonicas & jura.

Auguſt. 2. de civit. Dei, cap. 11.

Sanctus Thomas II. II. quæſtione CVIII. art. III. recitat
ſecundum Auguſtinum ſequentem Tullium octo pœnas, quas B
infligere ſolet lex civilis: & ſunt mors, verbera, talio, ſervi-
tus, vincula, exſilium, damnum, ignominia. Et accipiuntur
iſtæ octo pœnæ ſecundum octo quæ homo maxime diligit,
& in hoc quod quælibet pœna eſt alicujus horum privativa.
Quæ octo ſunt: vita, jucunditas, integritas, libertas, expedi-
ta operatio, patria, bona temporalia, fama. Mors eſt contra
vitam; verbera contra jucunditatem; talio, puta oculum, pe-
dem, *&c.* contra integritatem; ſervitus contra libertatem,
vincula contra expeditam operationem, exſilium contra pa-
triam, damnum contra temporalia bona, ignominia contra
famam. Sex vero communiter aſſignantur in genere pœnæ ju-
ris canonici: ſuſpenſio, excommunicatio, depoſitio, intruſio,
carceratio, verberatio. Hæc per digreſſionem dicta ſunt. Di-
co igitur ad propoſitum, quod auctoritas Apoſtoli vera eſt,
Oportet epiſcopum ſine crimine eſſe, ſumendo crimen tertio
modo. Quantum ad illud: *Sunt enim multi inobedientes*, &c.
dico, quod textus ſolvit ſeipſum. Crimen enim ſeductionis & C
ſubverſionis eſt valde grave, & maxime ſi ſit in fide: unde non
eſt neceſſe in talibus præcedere ſecretam monitionem; ſed ſi
periculum eſt in mora, proceditur ad denuntiationem coram
ſuperiori. Et ubi imminet cito periculum, ut dictum eſt, po-
teſt argui, quoad talia, coram omnibus, quia omnes tangit,
& maxime in infidelitatis crimine. Ex quo qui erat ſuperior,
definit, quoad hoc, eſſe ſuperior. De iſtis loquitur Apoſtolus:
verum adhuc ſolum loquitur Tito ibi epiſcopo, cui ex officio
incumbit. Sic ergo nec de crimine omni, nec de omni homi-
ne loquuntur allegata.

Ad rationes ad Romanos XIII. *Si male feceris, time: non
enim ſine cauſa princeps gladium portat*, &c. Et infra I. Pe-
tri II. *Subjecti eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum,
ſive regi, quaſi præcellenti, ſive ducibus, quaſi ab eo miſſis*,
&c. ad Hebræos XII. *Quis enim filius, quem non corripit pa-
ter?* &c. concedo iſtas omnino. Duæ primæ loquuntur de
punitione juſtitiæ ab homine, ut Dei miniſtro, tertia, de ipſa di- D
vina juſtitia, qua nunc, ut pater filios caſtigat. Nam juxta Pro-
phetam, Pſalmo XLIV. *Virga directionis, virga regni tui.*
Quod vero allegat Gregorium dicentem, quod per hoc, quod
Dominus ejecit dæmonia, & quod conceſſit diſcipulis hoc fa-
cere, ſignat, *&c.* hoc etiam concedo, ſed eſt ad oppoſitum,
& non propoſitum proponentis: quia non omnia dæmonia diſ-
cipuli ejicere potuerunt, patet Matthæi XVII. Marci IX. ubi
apparet quod diſcipuli dæmonia lunatica non potuerunt ejice-
re. Nam & Dominus dicit hoc genus dæmoniorum non ejici,
niſi in oratione & jejunio: per quod juxta multos doctores
ſignatur peccatum luxuriæ, quod revera ſine oratione & je-
junio, vel moderata abſtinentia, difficile comprimitur. Et
quia populus communiter pro magna parte non inſtat ora-
tioni & jejunio, * & hoc rector homo cognoſcit, non punit
ſimplex meretricium, ſed tolerat ad majus malum vitandum.

** Tant. & hoc raro.*

Ad rationes de praxi Chriſti, Apoſtolorum, & primitivæ
eccleſiæ. Ad iſtam de praxi Chriſti, qui dure clerum & alios
arguit, dico, quod Chriſtus clerum arguebat propter crimen E
infidelitatis, quia legem veritatis intelligere nolebat. Unde
proſtravit Paulum, & cæcavit, quia perſecutor erat veritatis:
quamvis pro crimine infidelitatis quilibet poſſit ſuperiorem,
ſcilicet qui ſuit ſuperior, arguere publice, ubi tale periculum
imminet, quod non patitur dilationem: non tamen pro pec-
catis publicis perſonalibus punire per judicium juſtitiæ & au-
ctoritatis; licet poſſet fraterna correctione ſecrete arguere, ſu-
periori ſcilicet, ſi opus fuerit, denuntiando. Dico ultra, quod
non omnia opera Chriſti imitari tenemur, ut declarat Ale-
» xander de Ales in IV. Sunt nempe tria genera operum Chriſti;
» quædam potentiæ, ut miracula, quædam ſapientiæ, ut inſti-
» tutio evangelicæ legis, & ſimilia, quædam bonitatis, & hæc
» duplicia ſunt; quædam pietatis, quædam juſtitiæ punitivæ.
» In operibus potentiæ non vult Deus imitari a nobis: immo
» Angelus in hoc, quod in potentia Dominum imitari voluit,

peccavit. Nec in ſecundis, nam in hoc Adam peccavit. In ter- «
tiis vero vult, quantum ad opera pietatis, Matthæi V. *Eſtote* «
miſericordes, ſicut Pater veſter miſericors eſt. Non autem, «
quoad opera juſtitiæ punitivæ, niſi quibus commiſſa eſt au- «
ctoritas a lege, vel inſpiratione probata per ſacram ſcriptu- «
ram, vel miracula. Ratio autem cur niſi habens auctoritatem «
debet exercere actus juſtitiæ, quia gubernatio eſt opus Dei; «
ideo illi ſoli competit gubernare, cui Deus commiſit: hoc au- «
tem tantum per legem, aut voluntatem per revelationem con- «
ſuevit committere. Summæ ergo religionis eſt imitari quem «
colimus Chriſtum, ut dicit Auguſtinus, quoad opera bonita- «
tis & pietatis, quoad omnes, & juſtitiæ, quoad habentes au- «
ctoritatem. «

ANNO CHRISTI 1433.

Ad hoc, quod allegat opponens, Chriſtum puniviſſe per
temporalium ſubtractionem aliquos, neſcio ad quem finem
hoc facit. Si per hoc inducere vellet, quod principes poſſent
temporalia ſubtrahere ab eccleſiaſticis male illis utentibus, hoc
B eſſet inſuſtinibile, quia nullam habent juriſdictionem in illos,
ut ſupra dictum eſt, & pulcre declarabit venerandus doctor
reſponſurus de iſta materia; ſi quod ſuperior poteſt ſubditum
ſuum per ſubtractionem bonorum temporalium interdum pu-
nire, hoc concedo. Concedo quod Chriſtus exprobravit in-
credulitatem diſcipulorum, & duritiam cordis. Concedo etiam,
quod Angelis peccantibus non pepercit, ſed tradidit vinculis
æternis, *&c.* ut dicit Judas Apoſtolus in canonica ſua. Pra-
xim Apoſtolicam in punitione peccatorum concedo, ut fuit
allegatum de Petro, Actuum V. & de Paulo, Actuum XIII.
de Elyma mago. Peccata enim iſta, propter quæ puniverunt,
aut punienda declaraverunt (quod dico propter punitionem
Ananiæ & Sapphiræ) ſecundum multos erant gravia & ſcan-
daloſa, ut patet in litera. Praxim item Joannis Baptiſtæ in
reprobatione peccatorum per viam prædicationis & prophe-
tiarum. Sed ex hoc non concluditur, omnia peccata mortalia
publica eſſe punienda, nec omnia puniverunt. Nam erant *2. Cor. 11.*
C multi pſeudoapoſtoli tempore Pauli, nec legimus per eum
aut alios Apoſtolos eſſe punitos. Galatæ inſenſati non dicuntur
nec leguntur fuiſſe puniti per Apoſtolum pœna juſtitiæ, ſed
tantum per prædicationem correpti, ad Galat. III. Ortum fuit
murmur Græcorum adverſus Judæos, quod viduæ eorum deſ-
piciebantur in quotidiano miniſterio, Actuum VI. nec illud
legitur punitum. Et facile multa ſimilia reperirentur impunita
propter periculum ſchiſmatis in eccleſia, aut alia occulta no-
bis, tamen juſta, ratione.

Quod ad praxim primitivæ eccleſiæ, allegat quod commu-
nitas Corinthi cum ſpiritu Apoſtoli tradidit Corinthium ſata-
næ in carnis interitum; per hoc arguens, quod populus poſſit
peccata publica punire: dico, quod ex ſerie textus non habe-
tur, quod communitas Corinthiorum hoc fecerit, ſed Apo-
ſtolus. Nam dicitur ſic: *Ego quidem abſens corpore, præſens
autem ſpiritu, jam judicavi ut præſens eum qui ſic operatus eſt,
in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti congregatis vobis, & meo
ſpiritu, cum virtute Domini Jeſu tradere hujuſmodi hominem*
D *ſatanæ.* Textus dicit, *judicavi*, non judicavimus. Et Nico-
laus de Lyra dicit: Ego quidem habens auctoritatem ſuper «
vos: ubi patet, quod ipſe, qui habebat auctoritatem, judica-
vit. Præterea punitio malorum preſbyterorum, de qua Da-
nielis XIII. oſtenſa & ſententiata eſt per Danielem auctoritate
ſibi a Deo data, nam ibi dicitur: *Suſcitavit Deus ſpiritum
pueri junioris, cui nomen Daniel*: exſecutio autem per popu-
lum. Et in veteri lege multas exſecutiones per populum legi-
mus in ſpiritualibus caſibus, ut in crimine idololatriæ, Levi-
tici XX. Deuteronomii XIII. & XVII. in blaſphemia Dei, Le-
vitici XXIV. Numerorum XV. pro violatione ſabbati in colli-
gente ligna illo die, Numerorum XXV. pro inobedientia con-
tumaci filiorum ad parentes, Deuteronomii XXI. pro viola-
tione virginis deſponſatæ, Deuteronomii XXII. hanc exſecu-
tionem faciebat populus, ſed auctoritate legis & judicum ſen-
tentias ferentium ſecundum legem. Ita dicit de Lyra ſuper illo
E Deuteronomii XIII. *ſtatim interficies*: cum, dicit, judicatum «
fuerit per judices.

Allegat, quod populus Judæorum ab alienigenis, *&c.*
Concedo hoc, ſed non ideo hoc fecerunt ſine peccato alienige-
næ. Nam in ſubactione iſta duo conſidera, actionem & inten-
tionem captivantium. Aliquando enim, ut dicit Alexander in *Alexand. ab Ales 3. part. qu. 58 mem. 2. art. 2.*
ſumma, utrumque a Deo excitatum eſt, dum utrumque eſt
bonum, ſcilicet captivatio & intentio captivantis. Aliquando
actio a Deo excitatur, & non intentio; dum actio bona eſt,
quia a Deo volita, ſed intentio mala, quia odio vel ira, aut
alia mala paſſione excitata. Aliquando ſiquidem puniuntur
peccata per ſcientes, aliquando per neſcientes. Exemplum de
ſecundis, ut populus Judæorum fuit punitus per Sennacherib:
Iſaiæ X. *Væ Aſſur, virga furoris mei*, & per Nabuchodono- *4. Reg. 25.*
ſor IV. Regum ultimo, & etiam per Antiochum, Machabæo-
rum primo. Exemplum de prioris, ut quod peccata Amor-
rhæorum fuerunt punita per filios Iſraël. Iſti enim ſciebant ſe

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1433.

a Domino excitatos punire peccata harum nationum : ſed Aſſyrii, & rex Babyloniæ, *&c.* etſi punirent, neſciebant ſe ex divino præcepto punire. Nam filii Iſrael monebantur a Domino, quoad punitionem & intentionem punientis, quia hoc faciebant ex divino mandato accepto, & ut voluntatem Domini adimplerent. Sed alienigenæ Aſſyrii, & ceteri, utique Domino movente ſubigebant populum Iſrael, ſed non ut implerent Domini voluntatem : immo ex odio, cupiditate, aut alia mala intentione hoc faciebant, ideo peccabant. Ita populus vel civitas non habens uſum juriſdictionis, puniendo pœnaliter, peccaret : niſi ſuper hoc acciperet a Domino mandatum ſpeciale, & hoc probaret ex ſacra ſcriptura, aut miraculo, ut ſibi eſſet credendum.

Aug. ſup. epiſt. Joan. tract. 7 tom. 9. 24. qu. 5. cap. 36. Non putes.

Ad auctoritates ſanctorum. Ad primam Auguſtini ſuper epiſtolam Joan. & XXIV. quæſtione V. Non putes, *&c.* reſpondeo cum gloſſa, quod illud intelligitur de illis, qui habent aliquam poteſtatem ſuper alios : vel de canonica denuntiatione, ad quam quilibet tenetur : Per canonicam denuntiationem intelligit gloſſa fraternam correctionem. De multis vero modis habendi poteſtatem, habetur ſuper XXIII. quæſtione IV. Duo iſta, ut eſt in epiſcopo erga plebem ſuam, pauperi regenti domum ſuam, diviti regenti familiam ſuam, marito erga conjugem ſuam, patri erga prolem, judici erga provinciam, regi erga gentem.

5. quæſt. 5. cap. 1 Non vos judicantes. Aug. epiſt. 109. tom. 2.

Ad illam de Auguſtino, Non vos judicetis malevolos, de quo V. quæſtione V. dico cum gloſſa, quod textus ille de denuntiatione loquitur, & de ſecreta correctione ; & eſt argumentum, quod quilibet tenetur ad denuntiationem, de quo XXIII. quæſtione V. Non putes. Iſta ſunt verba gloſſæ : Intelligo autem denuntiationem hic, admonitionem fraternam, ad quam quilibet tenetur pro loco, tempore, & aliis circumſtantiis ; aut denuntiationem teſtibus factam, aut eccleſiæ, ſi ſecreta monitio non ſufficit.

Ad illam Auguſtini in ſermone de ſervo centurionis, dico, quod Auguſtinus oſtendit magnitudinem mali eorum, qui impune peccant, nam peccatum eſt pœna magna peccantis, & quia ex impunitate aſſumunt ſibi auſum peccandi, tamen commode ex duobus malis minus malum ad vitandum majus toleratur, & malum eſt malum totius, quam partis. Permittitur malum in parte, ne ſit malum in toto. Ideo ad vitandum ſchiſma in eccleſia, aut turbationem boni communis, aliqua manent ab homine impunita.

23. quæſt. 4. cap. 30. Si ea de quibus.

Ad illam Auguſtini : Si ea de quibus Deus vehementer offenditur, *&c.* XXIII. quæſt. IV. dico, quod illud capitulum loquitur de punitione poteſtatis judiciariæ, & eſt verum, cum judex differt judicare & punire ea, unde Deus vehementer offenditur. Nota quod *vehementer* deſignat gravitatem, ſi tamen ſalva juriſdictione, & convictione hoc facere poſſit, Dei patientiam provocat, ſed non ſi iſtis ſalvis punire non poſſit.

Ad illam Auguſtini ad Chryſoſtomum, dico quod eſt vera iſtis tribus jam concurrentibus, juriſdictione, convictione, & pace ſalva, ſeu unitate eccleſiæ, aut reipublicæ.

Hieronym. ſupra Jerem. cap. 22. 23. qu. 5 cap. 23. Regum officium eſt judicium facere.

Ad illam Hieronymi XXIII. quæſtione V. Regum, ubi dicitur : Regum eſt proprium, *&c.* iſta auctoritas vera eſt, ſed arguit ab inſufficienti ; aſſumit enim auctoritas, quod officium regum proprium eſt facere judicium, & juſtitiam, ſcilicet in foro ſuo : ceteroſque caſus enumerat, facere judicium & juſtitiam, ut liberare vi oppreſſos de manu calumniantium, peregrino, pupillo, & viduæ præbere auxilium, ſanguinem innocentem non effundere. Iſti ſunt caſus * ſeptem. Concedo, quod in iſtis, & in omnibus ſuæ legi ſubjectis pertinet facere judicium, ſed ex hoc concludit, quod omnia peccata debet punire, ſi ſint mortalia publica ; & hæc inſufficienter : tum quia lex humana non prohibet omnia, tum quia homo legem divinam omnia prohibentem mortalia, non ſufficienter poteſt executioni demandare, omnia ſcilicet puniendo pœnaliter, ut dictum eſt. Deficit autem argumentum, quia ex hoc, quod divina lex omnia mortalia prohibet, videtur concludere, quod ergo omnia in hoc ſæculo pœnaliter puniat, quod non concedo. Item, quia eccleſiaſtici non ſubduntur poteſtati ſæculari, quoad perſonas, ideo, *&c.* Ad illam Hieronymi in librum Judicum : Traduntur autem peccatores, *&c.* illam concedo, nec video quomodo eſt ad propoſitum.

** Pro ſeptem, alter manuſcriptus habet pii, ex ſimilitudine horum literarum & numeri.*

Cap. 4.

Ad illam Hieronymi in prologo Bibliæ, Sancta ruſticitas. Iſta autem intelligitur de reſiſtendo contra impugnatores fidei maxime, nam hoc modo potiſſime eccleſia impugnatur ; & de reſiſtentia ei competente, puta, orando, corripiendo, arguendo publice fidei perverſores, ſi & quando opus eſt, cum aliis circumſtantiis requiſitis : bonum autem opus fit uno modo, malum autem multifarie. Quod vero de talibus intelligatur, patet manifeſte ex ſerie verborum illius capituli.

Gregorius lib. 9 in reg. epiſt. 64 in diſt. 4. ad Brunichildam reginam.

Ad illam auctoritatem Gregorii in regiſtro, reginæ Francorum Brunichildæ, Cum ſcriptum ſit, *Juſtitia elevat gentem*, &c. Hic dico, quod in allegatione iſta aperit opponens mentem ſuam manifeſtius, quam in articulo ſuo, aut primo corollario. Nam per hoc videtur ſentire, quod principes ſæculares habeant auctoritatem puniendi peccata publica ſacerdotum, & quod debeant hoc facere, ne Dominus manum ad feriendum extentam excutiat. Hoc autem oſtenſum eſt eſſe falſum, in primo corollario ſecundæ concluſionis, in ſecundo puncto. Dico igitur, quod auctoritas Gregorii intelligitur de correctione competente ſuæ juriſdictioni, puta, ſi ſacerdotes ſint publice mali, ut regina ſuis ſubditis prohibeat, ne in peccatis ſacerdotum dent auxilium vel favorem : ut feminas, cum quibus impudice peccant, ſicut etiam ſonat auctoritas, proſcribant de ſuis dominiis, aut alio modo licito ; non autem in perſona ſacerdotum aut eccleſiaſticorum aliquem actum juriſdictionis exercendo ; aut intelligitur de correctione fraterna, dum dicit, De correctione ſceleris ſtudioſiſſime cogitare.

Gregorius in regiſt. lib. 9. cap. 23. in diſtinct. 4. ad Theodoricum regem Francorum.

Ad illam Gregorii ad Conſtantiam reginam Galliæ, Et quia ſummum, *&c.* dico, quod hoc de juſtitia ſectanda accipitur. Allegatur ad caſum particularem, puta, quod quidam prædones villas eccleſiæ epiſcopi Juliani ſpoliaverunt, & nocturnis incendiis cremaverunt. Petit igitur Gregorius Papa, ut immunitas violata, præſumptio & ſacrilegium, ſicut auctoritate eccleſiaſtica, ita regia dignitate talem finem accipiant, ne filii nequam & membra diaboli talia præſumant de cetero attentare.

Gregorius in regiſt. lib. 7. in diſtinct. 2. epiſt. 5. eadem 23. qu. 4 cap. 47. Si quos igitur.

Ad illam Gregorii in regiſtro, Dum ſcripſimus, *&c.* dico, quod illa loquitur de executione ſententiæ eccleſiaſticæ, regem monendo, ut illam exſequatur, aut judicibus eccleſiaſticis aſſiſtat : dicit enim : Veſtris amputari finibus faciatis. Quidni carnalia vitia ſacerdotum, & ſimoniacam pravitatem, jam ſcilicet damnata, aut ut ſcripſimus per epiſcopos damnanda & arguenda, illa e veſtris amputari finibus faciatis.

Ad illam Gregorii Brunichildæ reginæ Francorum : Si quos igitur, *&c.* Ecce concedo illam, ſed accipiendo, ut hoc juſte fiat. Nam non ſufficit juſtam rem facere, ſed juſte, dicente ſcriptura, Deuteron. XVI. *Quod juſtum eſt, juſte exſequaris.* Puta ut ſit juſtus ordo, juſta cauſa, juſtus animus. Si juſtus ordo, non ergo, niſi in ſubditos, & de crimine convictos. In illos correctio etiam juſtitiæ fieri poteſt, verum ubi magna populorum ſtrages immineret, parcendo multitudini, eſſet ſeveritati detrahendum, ut dicit Auguſtinus Bonifacio, & habetur XXIII. quæſtione IV. Ipſa pietas : & hoc eſt quod dictum eſt prius. Quoniam crimina punienda ſunt, quando ſalva pace eccleſiæ feriri poſſunt, ut dicit beatus Auguſtinus in II. & III. lib. contra epiſtolam Parmeniani, & contra Fauſtum, ut habetur XXIII. quæſtione IV. Quid faciet ? ubi ſic dicitur : Ecce quod crimina ſunt punienda, quando ſalva pace eccleſiæ feriri poſſunt : in quo tamen diſcretio eſt adhibenda : aliquando enim delinquentium multitudo diu per patientiam eſt exſpectanda, aliquando in paucis eſt punienda, ut eorum exemplo ceteri terreantur.

Auguſt. inter epiſt. 50. tom. 2. 23. quæſt. 4. cap. 24. Ipſa pietas. 23. qu. 4. cap. 25 Quid faciet? Auguſtinus epiſt. 185. tom. 2.

Chryſoſtomus homilia 6.

Ad auctoritatem Chryſoſtomi ſuper illo Matth. XVIII. *Si oculus tuus ſcandalizat te*, &c. dico, quod illa manifeſte loquitur de correctione fraterna, & ſic illam concedo.

Chryſoſtomus in opere imperfecto in cap. Matth. 5.

Ad illam Chryſoſtomi in opere imperfecto ſuper illo Matthæi V. *Qui iraſcitur fratri ſuo*, &c. *hoc intelligendum eſt* ; illa non eſt ad propoſitum. Ibi enim reprehendit patientiam irrationabilem : quoniam, ut inquit, vitia ſeminat, negligentiam nutrit, bonos invitat ad malum : non tamen dico ego, ut per ſe agens, ſed ut removens prohibens : ut puto, quia iram per zelum, quæ cauſa eſt correctionis & juſtitiæ exercendæ, removet. Verum eſt tamen, quod beatus Hieronymus in homilia ſuper illo, ex ſententia Thomæ ſuper Matth. V. allegatum ſic ait : *Omnis qui iraſcitur fratri ſuo* ; In quibuſdam codicibus additur *ſine cauſa* : ceterum in veris diffinitiva ſententia eſt, & ira penitus tollitur, ſcriptura dicente : *Qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio.* Si enim jubemur verberanti alteram præbere maxillam, & inimicos noſtros amare, & orare pro perſequentibus, omnis iræ occaſio tollitur. Radendum eſt ergo (*ſine cauſa*) quia ira viri juſtitiam Dei non operatur. Hæc ille. Poſſet dici, quod beatus Hieronymus non damnat omnem iram, cum aliqua ſit juſta, ſcilicet, quæ eſt per zelum, ſicut ſcriptum eſt Joannis VII. *Zelus domus tuæ comedit me* : ſed tamquam concilium ſuadet, omnem iram de corde propellere. Ad illam in opere imperfecto ſuper illo Matth. IV. *Vade retro ſatana*, *Exaſperatus eſt*, *&c.* dico, quod vera eſt, & intelligitur, ut unuſquiſque modo ſibi convenienti injurias Dei, & offenſas, hoc eſt, peccata mortalia, & maxime, quæ ſunt in Deum directe, corrigat, nec patiatur inulta, ut princeps per inflictionem pœnæ ex judicio, inferiores ſubditi per correctionem fraternam. Et iſta ſunt vera, modo tacto in poſitione.

Chryſoſtomus in opere imperfecto in cap. Matth. 4. hom. 5.

Iſidorus lib. 3. de ſummo bono, cap. 53.

Ad illam Iſidori, de qua XXIII. quæſtione V. Principes ſæculi ; dicit gloſſa ſic, quod hic quatuor capitula ad hoc inducuntur, ut principes eccleſias defendant, & reos non permittant vivere. Nec tamen ex iſto capitulo, aut aliis ſequentibus poteſt inferri, quod principes in perſonas eccleſiaſticas habeant

ANNO CHRISTI 1433.

beant exercere judicium, niſi in caſibus qui in gloſſa exprimuntur. Et adhuc non poteſt illud, niſi ex ordinatione eccleſiæ, & conceſſione ſpeciali in ſubſidium eccleſiaſticæ juriſdictionis. Primus, cum ſunt incorrigibiles: de quo XXII. diſtin-
» ctione, Eos qui: ibi enim dicitur, quod ſi diaconi poſt ſuſ-
» ceptum ordinem velint vacare uxoribus, a ſacro ordine removeantur, id eſt, removendi judicentur, intelligo hoc, quoad adminiſtrationem, quia character eſt indelebilis: officio atque
» beneficio carere decernuntur. Quod ſi ab epiſcopo commoni-
» ti non ſe correxerint, principibus indulgemus licentiam, ut
» eorum feminas mancipent ſervituti. Ex textu patet, quod non datur licentia, ut in perſonam diaconi juriſdictio ſæcularis exerceatur etiam poſt monitionem epiſcopi, ſed in feminam ejus: & ad id dicit gloſſa, quod hoc eſt verum, cum epiſcopus eam corripere non potuerit, aut ſuffecerit. Nam primo debet eas in ſervitutem redigere, ſi poteſt: ſed ſi non ſufficit, tunc itur ad brachium ſæculare; & ſecundum gloſſam, per punitionem talis feminæ dicitur exercere brachium ſæculare judicium in eccleſia: quia ex quo illa eſt de familia ſacerdotis vel diaconi, poteſt dici, inquit gloſſa, quod eſt de foro eccleſiæ, ſicut & alii qui ſunt de familia ejus, ut LXXXIX. diſtinctione, Indicatum, & XII. quæſtione II. Eccleſiarum ſervos. Vel ideo cenſetur talis femina de foro eccleſiæ, quia ratione delicti ſit quis de foro alterius, ut VI. quæſtione VII. Placuit: de iſtis incorrigibilibus habetur XXIII. quæſtione V. De Liguribus cap. XLIII. Item XXIV. quæſt. III. cap. XVIII. Ecce autem. Secundus caſus eſt propter ambitionem, LXXIX. diſtinctione, Si quis pecunia; loquitur de intruſo in papam pecunia vel gratia humana, aut populari vel militari tumultu, &c. Licitum eſt, inquit capitulum, humano auxilio a ſede Apoſtolica pellere. Tertius caſus eſt, cum fidem moliuntur eccleſiaſtici pervertere, XVII. diſtinctione, Nec licuit. Ubi in fine dicitur de obſtinatis & contumacibus, eos ab eiſdem Apoſtolicis ſedibus, aut attrahi ad ſalutem quoquo modo neceſſe eſt, aut ne aliorum perditio eſſe poſſint, ſecundum canones per ſæculares comprimi poteſtates. De hoc ſatis dictum eſt ſupra. Quartus caſus, cum clericus eſt falſarius, ut Extravag. de crimine falſi, Ad falſariorum. Quintus caſus, cum eccleſiaſtici ſchiſma faciunt & contemnunt excommunicationem, ut hic XXIV. quæſtione V. De Liguribus. Sextus. Ubi poteſtas eccleſiaſtica deficit, ut in præſenti capitulo, Principes. Septimum de tributis tranſeo. Extra illos & alios, ſi ſint aliqui a jure determinati, nihil juriſdictionis habet laicus in clericum, hoc eſt, in perſonam clerici. Et quod habet in iſtis, eſt auctoritatis eccleſiæ, in ſubſidium eccleſiaſticæ juriſdictionis, ut dictum eſt.

Diſt. 89. c. 3. Indicatum eſt.
2. qu. 2. cap. 9. Eccleſiarum ſervos. Ex concilio Toletano III. 2. Quæſt. 5. cap. 4. Placuit.
Diſt. 79. cap. 9. Si quis pecunia.
Diſtinct. 17. cap. 4. Nec licuit.
Item de falſariis, Ad falſariorum. Lib. 5. & 20. tit. 7.

Ad illam de Ambroſio, XXXII. quæſtione I. Cum annuntiatum, concedo illam, nec facit ad propoſitum, ſed oſtendit, quod in juſtificatione impii, dum culpa recedit, advenit gratia, & e contra in perverſione.

32. quæſt. 1. cap. 9. Cum annunciatum.

Ad auctoritates canonum. Ad primam Pelagii: Apoſtolicæ auctoritatis, & XXIV. quæſtione III. iſta eſt magis contra opponentem quam pro eo. Nam ſi exemplo Apoſtolicæ auctoritatis, puta Pauli, tradendi ſunt ſatanæ, id eſt, excommunicandi peccantes; ſequitur quod non niſi habens auctoritatem, ſicut ille habebat ſuper Corinthios, nec niſi pro crimine ſcandalizante, ut erat illud facinus Corinthii, qui tenebat uxorem patris, aut aliud grave, alteri vel pluribus nocivum, debet ferre judicium pœnæ: & ſic non pro quolibet peccato mortali etiam publico nec quilibet poteſt per juſtitiam punire, quod eſt contra eum.

24. quæſt. 3. Apoſtolicæ auctoritatis, cap. 18.

Ad illam de Leone Papa, XXIV. quæſtione III. Illud capitulum intelligitur de tolerantia converſationis quorumdam catholicorum cum hæreticis. Tolerare enim hoc, grave peccatum eſt, quia nullum magis effectivum arbitror, & contagioſum peccatum, quam hæreticam pravitatem. Unde ſacerdotes vel epiſcopi in illo caſu tacentes, cum tamen innoteſcat, canes muti dicendi ſunt, non valentes latrare, cum lupi rapaces gregem invadunt. Unde eis dici poteſt illud Iſaiæ XXII. *Quid tu hic? aut quaſi quis hic? Ecce Dominus aſportari te faciet, ſicut gallus gallinaceus aſportatur.*

Ad illam Leonis Ruſtico Narbonenſi epiſcopo, &c. dico, quod hic dicit quia non amore vindictæ, ſed juſtitiæ, non odio perſonæ, ſed vitii correctio eſt facienda. Et hoc dixi ſæpius in ſecundo puncto, nec aliquo modo concludit quod omnia peccata ſunt punienda.

Epiſtola 92. editionis antiquæ, 91. editionis Rom. 86. Odio habeatur, cap. 1. 23. quæſt. 5.

Ad illam Joannis VIII. Adminiſtratores: dico, quod loquitur de peccatis, aliis nocentibus, ut patet. Nam dicit de rapacibus, de nocentibus, pupillis & viduis, & quod querimonias audiant pro * epiſcoporum tuitione illorum, &c. Ex hoc arguit ab inſufficienti, quod ergo omnia peccata mortalia ſint punienda: quia multa ſunt, quæ nocent directe & per ſe aliis, nec eſt facile totam multitudinem ab illis abſtinere: & prohibitio talium cum punitione pœnali confuſionem faceret in politia, aut ſchiſma in eccleſia, aut aliud grave pe-

Adminiſtratores, cap. 26.

A riculum vel peccatum, ſicut dictum eſt.

Ad auctoritates conciliorum. Ad illam de concilio Apoſtolorum, dico, quod a quatuor prohibuerunt abſtinere fideles: ſcilicet ab immolatis idolis, ſanguine, ſuffocato, & fornicatione; placet tamen mihi, quod omnia peccata mortalia ſint divina lege prohibita. Nam hoc in prima parte concluſionis primi puncti dictum eſt: ſed non ſequitur, quod ideo ſint omnia per hominem punienda. Ad illam ex concilio Turonenſi, Inceſtuoſi, parricidæ; Illud capitulum loquitur de aliquibus gravibus peccatis puniendis, afflictione pœnæ, quia actores illorum monitis eccleſiæ noluerunt obedire: ex qua particulari, nullo modo poteſt concludi univerſalis? Omnia peccata mortalia publica ſunt punienda per cohibitionem pœnæ.

Concilium Turonenſe III. cap. 41. habetur 15. qu. 5. Inceſtuoſi, cap. 11.

Ad illam auctoritatem II. Paralipomenon XXX. Qualiter omnino concilio, &c. dico, quod apparentiam ad probandum univerſalem, Omnia peccata, &c. non habet opponens niſi ex illo textu: *Deſtruxerunt altaria, quæ erant in Jeruſalem, atque*
B *univerſa, in quibus idolis adolebatur incenſum, ſubvertentes*, &c. tamen ille textus ſolum loquitur de deſtructione idololatriæ, & omnium ad eam pertinentium. Ex qua particulari deſtructione male poteſt concludi omnium peccatorum deſtructio.

Ad illam II. Paralipomenon XXXIV. qualiter Joſias convocatis univerſis, &c. dico quod apparentiam accipit opponens ex illo: *Abſtulit Joſias cunctas abominationes de univerſis regionibus filiorum Iſrael.* Ad quam dico, quod ſcriptura non dixit, Omnia peccata, ſed, *cunctas abominationes*, per quas peccata idololatriæ intelliguntur in multis paſſibus ſcripturæ. Et hoc etiam videtur ſonare textus ſequens, cum ſubditur: *Et fecit eos, qui reſidui erant in Iſrael, ſervire Domino Deo ſuo.* Et expreſſius apparet idem IV. Reg. XXIII. Tamen ſi per abominationes intelligantur peccata mortalia, dicendum videtur, quod ſit diſtributio accommoda, puta, quod majora peccata abſtulit; vel diſtributio pro generibus ſingulorum. Ta-
C men magis ſto in prima ſolutione, quia magis conſonat textui & gloſſæ de Lyra.

Ad illa quæ circa probationem concluſionis ſeu articuli dicuntur. Apparet, quod de correctione fraterna aſſumantur, & ſpecialiter auctoritas Auguſtini, libro primo contra Creſconium grammaticum. Dico quod loquitur quod perſequenda ſunt vitia amore juſtitiæ, non libidine vindictæ, ita ut vitia, quia Chriſto inimica, puniantur, non homo: & ſic arguit de modo punitionis, non de punitione. Unde ſi ex modo inferat illam, immutat quale in quid, & ſic fallacia. In declaratione dicitur unum bene notandum. Nam proponens declaravit, quomodo unicuique congruat corripere peccata mortalia publica. Nam dicit, quod prædicatoribus prædicando, contemplantibus orando, vel aliter promerendo, ſæcularibus judicibus, aut principibus ſecundum potentiam coactivam converſando, juxta legem evangelicam convenit corrigere: & quod omittens, juxta ſuum officium, peccat in Deum & pro-
D ximum. At quantum & quomodo hæc non ſint vera, oſtenſum eſt, niſi vellet ſingula ſingulis referre: ita ut cum loquitur de poteſtate judiciaria, intelligat reſpectu ſuorum ſubditorum; ſi de fraterna correctione intelligeretur, correctio aliud eſſet, ſicut monſtratum eſt.

Ad rationes primi corollarii, concedo rationem, quæ probat, quod peccata mortalia publica, &c. non ſunt fovenda aut defendenda. Hæc fuit prima pars corollarii. Ad rationes arguentes contra ſecundam partem, quod per rectores ſpirituales & ſæculares, ex officio modis ipſis congruentibus, in communitatibus Chriſtianorum, & quolibet ſtatu eorum, ſunt cohibenda, corripienda, caſtiganda, & pro poſſe ab eiſdem propellenda. Ad primam; Dominus dominantium, Rex regum, Deus omnipotens hoc fecit, & hominibus faciendum injunxit, ut patet ex diſcuſſu veteris & novi teſtamenti; ergo rectores hoc facere debent. Dico quod nec omnia peccata mortalia publica Dominus punivit in lege veteri, nec omnia in
E lege nova, ſicut late deductum fuit in concluſione primi puncti; ſed nec omnia punienda mandavit in lege nova. Immo dicit Lucæ ſexto: *Eſtote miſericordes ſicut Pater veſter cæleſtis miſericors eſt.* Dixit & Matthæi decimooctavo, cum quæreret Petrus, quoties fratri in eum peccanti eſſet parcendum: *Non dico tibi uſque ſepties, ſed uſque ſeptuagies ſepties.* Et iterum: *Nonne oportuit & te miſereri conſervi tui, ſicut & ego tui miſertus ſum? & iratus dominus ejus tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet univerſum debitum; Sic*, inquit Salvator, *& Pater meus cæleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris.* Dixit & Apoſtolus ad Epheſ. IV. *Eſtote invicem benigni, miſericordes, donantes invicem, ſicut & Deus in Chriſto donavit vobis.* Et Petrus, prima Petri III. *In fide autem omnes unanimes, compatientes, fraternitatis amatores, miſericordes, modeſti, humiles, non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, ſed e contrario benedicentes.*

Anno Christi 1433.

Proponens allegat, quod Dominus punivit ſuperbiam in Lucifero & quibuſdam, avaritiam in Achor, & etiam certis perſonis, *&c.* quæ ad longum non recito, quia concedo ſemper: tamen argumentum ſuum deficit, quia arguit ab inſufficienti. Non enim ſequitur; punivit peccata in ipſis, ergo in omnibus. Siquidem judicia ſua ſunt abyſſus multa, & alta profunditas, quis invenit eam? Interdum itaque ita dure corripuit, ut non ſolum homines peccantes, ſed & irrationabilia propter eos puniverit, ut apparet in theſauris Jericho, & animalibus Amalecitarum, in pecunia Simonis magi, in poſſeſſionibus Ægyptiorum: & hoc, ſicut aperuit nobis Alexander doctor irrefragabilis, triplici de cauſa: ſcilicet ratione ſacramenti, ratione deteſtationis peccati, ratione flagelli. Ratione ſacramenti, theſauri Jericho, Joſue VI. & animalia Amalecitarum, I. Regum XV. puniuntur. Nam Jericho interpretatur Luna, & ſignificat mundum, cujus avaritia damnatur cum theſauro Jericho. Anathematizantur Amalecitæ, qui interpretantur lingentes, & ſignificant carnalium deſideriorum voluptates, quæ debent mortificari, quod denotatur in interfectione animalium Amalecitarum. Ratione deteſtationis peccati pecunia Simonis magi damnata eſt pro peccato ſuo, Actuum VIII. Ratione flagelli poſſeſſiones Ægyptiorum traditæ ſunt grandini, Exodi IX. ut in illis puniantur & flagellentur, in quorum amore ſupra modum delectabantur. Interdum ita pepercit, ut duxerit juſtos in ſtuporem, dum non contenta fuit clementia ſua crucifixoribus parcere, ſed orabat pro eis. Videtis mirabilem divinæ diſpoſitionis ſcientiam & arcanum inſcrutabile confortatum, ut non poſſimus ad eum: unde non debet ſumi argumentum pro punitione ab homine, ex punitione Dei: potius ſumendum eſt exemplum ignoſcendi aut corripiendi in ſpiritu lenitatis & benignitate Christi, ipſo dicente: *Diſcite a me quia mitis ſum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus veſtris*, & per prophetam Joel peccatores vocante, cum dicit: *Convertimini ad Dominum Deum veſtrum, quia benignus & miſericors eſt, patiens & multæ miſericordiæ, & præſtabilis ſuper malitia*, Joel II. *Et cognoſcite, quam amarum eſt, dereliquiſſe Deum veſtrum, derelinquentes fontem aquæ vivæ, & fodientes ſibi ciſternas diſſipatas*, in nimio rigore, ſcilicet punitionis, *quæ non valent continere aquas*, ſcilicet miſericordiæ.

Alexand. ab Ale part. 3. qu. 41. memb. 4. art. 2. ad 6. & ſeq.

Matth. 11.

Jerem. 2.

Ad illam de Fabiano Papa, III. quæſtione 5. Deus ergo ad hoc præordinavit vos, *&c.* dico, quod illud capitulum loquitur de pœna infligenda contra facientes calumniam ſacerdotibus, & vim eis inferentibus, quod patet primo ex rubro, patet etiam ex continuatione. Nam in fine capituli præcedentis dicitur: Dominum crucifigunt, qui eum in ſuis ſacerdotibus perſequuntur: quia crux a cruciatu dicitur, magnum autem cruciatum ſuſtinet, qui vim patitur. Patet tertio ex fine capituli, quod opponens objicit. Nam poſtquam dixerat, Illum vero, qui calumniam vel opprobrium facit, abſcindatis; ſequitur quod tacitum fuit, Et Domino in ſuis ſacerdotibus opem feratis. Hoc autem totum concedo, & eſt contra opponentem, qui dicere videtur aperte, per ſæculares ſacerdotes eſſe puniendos.

Ad illam, Niſi in ſancta communitate Chriſtianorum, *&c.* dico, quod iſta ratio deficit, ſi tendat ad hoc, quod fornicatio ſimplex, & omnia mortalia non ſolum correctione fraterna, aut generali correctione prædicationis ſunt corripienda, ſed etiam per ſæculares poteſtates coercenda & omnino punienda aut expellenda de communitatibus Chriſtianorum. Iſta, inquam, ratio deficit in duobus, primo in hoc, quod non diſtinguit inter prohibitionem & punitionem, & tamen magna eſt diſtinctio facienda: cum lex Dei prohibeat omne mortale, nec tamen in hoc ſæculo Deus puniverit omne mortale, etiam publicum, ut oſtenſum eſt. Nam arguit Paulum omnes fornicationes prohibuiſſe, & ex hoc concludit, quod omnes ſunt puniendæ. Secundo deficit in hoc, quod non diſtinguit ſpecies peccatorum in uno genere, aut etiam genera, quia ex punitione fornicationis Corinthii vult arguere punitionem omnis fornicationis, quod fieri non debet, quia illa, quam punivit, non fuit ſimplex fornicatio, immo fuit inceſtus, & aliquo modo contra naturam, & contra reverentiam naturalem, quæ debetur patri, & ex hoc uxori ejus, quæ eſt cum illo una caro. Si tendat ratio, quod fornicatio & alia mortalia ſunt correctione fraterna corripienda, non nego, immo concedo: abſit etiam quod ſint fovenda: ſed dico, quod eſt tolerandum ſimplex meretricium, & permittendum propter cauſas ante memoratas. Placet inſuper mihi, quod omnia peccata mortalia ſint Spiritu ſancto dictante prohibita: ſed concilium Apoſtolorum, Actuum XV. non omnia prohibuit, ſed tantum quatuor: ſcilicet, ab idololatricis, ſuffocato, ſanguine, & fornicatione. Illa vero clauſula, *Et ea, quæ vobis fieri non vultis, ne feceritis*, non eſt de canone ſeu textu, nec eſt apparentia, quod eſſe debeat, quia eſt unum principium legis naturæ, omnibus inentibus ratione notum. Talia vero non cadunt ſub conſilio. Si tamen omnia mortalia prohibuiſſet, non ideo omnia eſſent hic pœnaliter punienda, ſed in tribunali & foro adæquato divinæ juſtitiæ, puta in extremo judicio, & in foro conſcientiæ de omnibus mortalibus occurrentibus memoriæ.

Ad rationes ſecundi corollarii editas. Ad primam, quæ nititur probare, quod communitates habeant punire peccata. Primo ad primam de communitate Corinthiorum aſſumta, quod punivit Corinthium, dico, quod non fermentando punivit, ſed Paulus: quia, ut dictum eſt, dixit: *Judicavi ejuſmodi hominem*, non dixit, Judicavimus, nec Judicaſtis. Eſt verum, quod hoc fecit illis congregatis cum ſuo ſpiritu, in vinculo fidei & caritatis, & etiam ſcientibus. Quod ſi aliquis contendere velit, quod illa judicavit; tunc diceretur, quod fuit cum Paulo & auctoritate ejus. Nam dicit: *Congregatis vobis & meo ſpiritu*. Quod allegat, *corripite inquietos*, de Theſſalonicenſibus, intelligitur de inſtructione exhortatoria prælatorum, & non communitatis eorum. Mox enim, cum eos de obedientia & ſuſtentatione prælatorum docuerat, ut dicit Petrus de Tarantaſia, & ſpecialiter reſpectu curioſorum, gyrovagorum, ideo dicitur, *inquietos*. Eſt hæc inſtructio Corinthiorum, quia ſufferebant pſeudoapoſtolos, quos inſipientes dicit; eoſque, quod in carne gloriabantur, reprehendit: & hoc eſt ſpeciale & grave peccatum, contradictores ſcilicet verorum prædicatorum tolerare: non tamen concluditur quod nulli peccatores ſunt tolerandi ex iſto.

1. Theſſ. 5.

2. Cor. 11.

Ad illam Ambroſii, XXIII quæſtione V. Remittuntur, dicentis: Puniuntur peccata per homines, *&c.* dictum eſt ſupra de hac materia ſatis. Ad præſens tantum dico, quod ſi communitas puniret, Deo ad punitionem ejus, & intentionem movente, non peccaret, ſic enim haberet auctoritatem: ſed ſi puniret Deo ad actum punitionis movente, & non ad intentionem, peccaret, quia quamvis punitionis actio eſſet bona, non tamen intentio punientis. Præterea eſto, quod communitas poſſet aliqua peccata punire ex auctoritate, non tamen ideo punire poſſet peccata clericorum, cum non ſint eis ſubditi, ut palam factum eſt; niſi a Deo vel eccleſia acciperent expreſſam poteſtatem, & tunc fieret auctoritate Dei, aut eccleſiæ, & magis Deus vel eccleſia hoc faceret.

Ambr. lib. 2. de Caïn & Abel, c. 4. 23. quæſt. 5. Remittuntur, cap. 49.

Ad illam de Anacleto Papa, XXIV. quæſtione III. Tam ſacerdos, quam reliqui fideles, *&c.* dico, quod illud capitulum intelligitur de correctione fraterna, quoad omnes, & de judiciaria poteſtate, quoad ſacerdotes, dum dicitur: Aut ſi incorrigibiles apparuerint, ab eccleſia ſeparentur. Nam gloſſa dicit: Hoc eſt argumentum, quod iſtud, Si peccaverint, ſpectat ad omnes: & ſuper illo verbo, Separentur, dicit: Ergo ſacerdotes habent officium excommunicandi: Et ita hæc ratio eſt pro me. Ad illam Joannis VIII. diſtinct. LXXXVI. dicentis: Facientis procul dubio, *&c.* dico, quod iſta omnia hic allegata vera ſunt, de differentibus diſciplinam ex negligentia, aut aliqua inordinata, vel indiſcreta affectione, quaſi aliquid humanum paſſi, non autem de omittentibus ſeveritatem juſtitiæ ex cauſis rationabilibus. Præterea vera ſunt de negligentia punitionis peccatorum turbantium bonam conſiſtentiam politiæ, & eorum, a quibus facile eſt plebe jam multitudinem abſtinere. Aliorum vero peccatorum punitio omittitur pro ſalute boni communis, aut ad pejora vitanda; & non negligitur. Neglectio enim eſt omiſſio ejus quod quis ſcit & poteſt facere, & ad hoc tenetur. Impotens autem humana poteſtas non poteſt omnia peccata mortalia punire, nec omnia dirigere recte. Ex quo fit, quod caveт majora, & punit ex auctoritate: minora, quamvis mortalia, relinquens divino examini, aut foro conſcientiæ, vel finali.

Anaclet. epiſt. 2.

Diſt. 86. c. Facientis. c. 3.

Ad rationes tertii corollarii. Ad illam, cum dicitur: Patet ex lege correctionis fraternæ, *&c.* concedo, quod ſuperiores poſſint ab inferioribus corripi correptione fraterna, ſed non ut opponens intelligit in deductione: ſcilicet ut denuntiatio poſt decretam monitionem fiat coram populo, ſed debet fieri coram ſuo ſuperiori. Et ſi ſummus Pontifex peccet peccato perſonali, debet ſecrete cum humilitate & reverentia moneri. Si autem nolit acquieſcere poſt adhibitionem unius aut duorum teſtium, poterit denuntiari concilio generali; ſi non, ſic non eſt alter recurſus, res eſt Deo committenda, & pro eo orandum.

Ad hoc quod de Chriſto allegat, dico, quod ſecundum Gregorium in homilia, ut Thomas in expoſitione hujus paſſus, recitat, non ſubmiſit ſe Chriſtus correctioni populi, ſed ex ratione probat ſe peccatorem non eſſe, unde ait: Penſare autem manſuetudinem Dei, relaxare peccata venerat, & dicebat. *Quis ex vobis arguet me de peccato?* non dedignatur ex ratione oſtendere ſe peccatorem non eſſe, qui ex virtute divinitatis poterat peccatores juſtificare. Quod dicit de Moyſe, dico, quod inſtructus fuit a Jethro: nam dicitur in textu: *Audi conſilium meum*, non correptus, quia non peccavit. De David dicendum, quod illa correctio, quam fecit Na-

Greg. hom. 18.

Joan. 8.

Exod. 18.

Anno Christi 1433.

than fuit fraterna : & etiam Nathan in ſpiritualibus erat major David, II. quæſtione VII. Nos ſic : quamvis par in parem, & major in minorem, & e contra poſſit iſtam exercere; debitis ſervatis circumſtantiis. De reſiſtentia Pauli erga Petrum, quod fuit publica, jam dictum eſt. Imminebat enim magnum periculum fidei. Nam Petrus ſimulatione inducebat ad obſervantiam legalium contra veritatem evangelii. De Salomone, qui depoſuit Abiathar ſacerdotem, dico primo cum de Lyra, quod fecit divino inſtinctu, ſeu divina voluntate, quia conſpiraverat contra ipſum Salomonem, & divinam ordinationem, atque David patris ejus : & ut impleretur ſermo Domini, quem locutus eſt ſuper domum Heli, ſicut etiam dicitur in textu. Dicerem ſecundo, quod ſacerdotium evangelicum ſuccedit magis ſacerdotio Melchiſedec, quam Levitico, Propheta teſtante, cum ait : *Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedec*. Non enim hereditate poſſidetur ſanctuarium Dei modo, ut in lege; ſed divina vocatione quis ad illud aſſumitur, non parentum favore. Propterea etiam Melchiſedec non legitur habuiſſe patrem aut matrem. Erat enim Leviticum ſacerdotium ſatis ſervile, & ad illud per reges aſſumebatur. Ideo non mirum, ſi ab officio potuerit per regem Salomonem Abiathar deponi. Modo regibus ſacerdotium evangelicum non eſt obnoxium : ideo nec reges poſſunt tales inſtituere, vel deſtituere, aut juridice punire. Et hæc ipſa, de ſucceſſione ſacerdotii evangelici, magis ſacerdotio Melchiſedec, probantur ex hoc quod lex naturæ perficitur per evangelicam; lex vero Moyſi evacuatur per eam, ſaltem quoad cærimonialia & judicialia. Moralia vero, quæ manent, pertinent ad legem naturæ. Tranſlatio ergo legis infert tranſlationem ſacerdotii, ſicut e contra Apoſtolus dicit ad Hebræos VII. *Tranſlato ſacerdotio neceſſe eſt ut legis tranſlatio fiat*. Ex quo ergo lex naturæ, in qua fuit ſacerdotium Melchiſedec, non eſt tranſlata, & lex Moyſi tranſlata eſt, ſive evacuata, in qua erat ſacerdotium Leviticum, habeo intentum.

2. Reg. 12. 2. qu. 7. Nos ſic, cap. 41. Galat. 2. 3. Reg. 2. 1. Reg. 2. Pſalm. 109.

Ad illam, Jeremiæ XIV. *Dixit totus populus*, &c. *Sacerdotes noſtri*, &c. dico, quod aliud eſt Deo lacrymoſam querimoniam facere propter peccata ſacerdotum, aliud eſt hujuſmodi peccata coram populo arguere. Primum licet interdum, maxime tamen dum non habetur ad ſuperiorem hominem recurſus. Secundum non licet pro peccatis perſonalibus prælatorum; primum faciebat populus, non ſecundum.

Ad illam, Superiores ſæpius vivunt illicite, *&c.* dico, quod inferiores ex hoc, quod non impugnant juridice, ſeu ex poteſtate ſuperiores, quia non poſſunt, nec illis licet pœnaliter punire ſuperiores, non ſunt conſentientes. Ad hoc propoſitum dicit gloſſa interlinearia ibi, Qui poteſt, debet & habet juriſdictionem. Et conformiter dicit ad hoc, Nec caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obviare, ſi poteſt, dicit gloſſa. Et ſic exponitur de ſententia excommunicationis, Quantæ. Ad capitulum ergo allegatum poteſt reſponderi, ſicut ad illud, Facientis culpa, diſtinctione LXXXVI.

De ſententia excommunic. cap. Quantæ.

Ad illam de Gregorio, II. quæſtione VII. Sicut, inquit, laudabile; dico, quod illud capitulum loquitur de correctione ex auctoritate. Nam ibi Gregorius incitat epiſcopos in concilio Byzacii congregatos, ut primatem Clementium informatione ſacerdotali prævia puniant aut judicent : & ſic non facit ad propoſitum proponentis, quod inferiores corrigant per inflictionem pœnæ ſuperiores, & laïci eccleſiaſticos : ſed magis ad propoſitum, quod talis correctio fit per ſuperiores.

Greg. lib. 10 epiſt. 27. edit. Rom. 35.

Ad illam de Leone, II quæſt. VII. dicente, Nos ſi incompetenter aliquid agimus, *&c.* dico cum doctoribus, quod hæc ſubmiſſio fuit perfectionis, & non debiti. Ad decretum allegatum, quod hoc ſit debitum, quod incipit, Nos ſi incompetenter aliquid agimus, *&c.* ubi inducitur Balaam propheta reprehenſus ab aſina, in quo per Balaam ſuperior, per aſinam inferior intelligitur. Dico, quod hoc non oſtendit inferiores ex auctoritate poſſe reprehendere ſuperiores, nec ſuperiores ſe debere ſubjicere inferioribus in illa correctione. Patet in textu ibi ſequenti, ubi dicitur : Verum eſt quod per aſinam ſubditi, & per Balaam prælati intelliguntur, non tamen hoc exemplo probantur prælati accuſandi a ſubditis, ſed ſubditis forma tantum datur humiliter reſiſtendi prælatis, ſi forte eos ad malum cogere voluerint. Et poſt pauca ſubditur : Licet eis in hujuſmodi vocem conqueſtionis prorumpere, & prælatis ſuis dicere : Cur nos verberibus affligitis? Cur nobis injuſte iraſcimini? Numquid vobis inobedientes aliquando fuimus, niſi nunc, cum ad malum cogimur?

Ad expoſitionem Bedæ dico, quod licet prima facie videatur ad hoc venire, quod prælati mali a ſubditis poſſint reprehendi, quod ſi de fraternali correctione intelligeretur, non negarem : tamen bene conſideranti, loquitur de malis prælatis in fide errantibus, aut ſubditos prædicando ad malum trahentibus, unde ſic habetur in textu : Qui etiam, ſcilicet prælati, in præcipitium ſuos mergunt auditores, quibus non ſalutaria, quæ corrigant, ſed quæ illos delectent erronea prædicant : de quibus aperte ſubditur, ſcilicet ex ſecunda epiſtola Petri capite ſecundo. *Hi ſunt fontes ſine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reſervatur, ſal infatuatum a porcis conculcatur. Et qui dicit, Pax vobis, plerumque non columba, ſed corvus reputatur.* Profecto loquitur, ut apparet diligenter conſideranti de prælatis male docentibus, & dictum eſt ſupra, quod talibus poſſint ſubditi reſiſtere ad ſuperiorem recurrendo. Et ſi periculum ſit, iſtos publice reprehendere, non ſic autem pro peccatis perſonalibus, ſeu pro vita eorum mala.

Ad illam Auguſtini ſuper Pſalmo LXXXI. & habetur XXIII. quæſtione III. Oſtendit Propheta, *&c.* dico, quod differentia eſt inter prohibere & punire : quod poteſt quis prohibere ſuperiori, ne peccet, modo ſuo : monendo, exhortando : & ſic prohibitio eſt in reſpectu futuri : punitio per pœnæ inflictionem non fit niſi per ſuperiorem, & eſt reſpectu peccati præteriti. Dico ergo, quod capitulum loquitur de prohibitione prælati, ne peccet : & hoc poteſt fieri per inferiorem, per modum exhortationis, & cum reverentia : ſed hæc non eſt punitio, quæ eſt actus juſtitiæ, nec correctionis fraternæ, ſed præſervatio a periculo : nec popularis multitudo aliud facere poteſt.

Aug. in Pſal. 81. 23. quæſt. 3. Oſtendit, cap. 21.

Ad illud quod infert, quod oportet ſuperiorem clericum a laico judicari, *&c.* ſicut dixit a principio, eſt quadruplex judicium; aſſeſſionis, comparationis, diſcretionis, & condemnationis ſeu diffamationis, quæ eſt actus juſtitiæ. Primis tribus judiciis poteſt inferior de ſuperiore judicare, & hoc de manifeſtis, aut ubi eſt vehemens ſuſpicio : & hoc probant hic allegata ſaltem de tertio modo. Quod vero Chriſtus & Apoſtoli, & alii ſancti voluerunt, ut allegatur, ſe & opera ſua ſubſterni judicio laïcorum, jam de Chriſto dixi : de Apoſtolis & ſanctis dicendum quod ſi fecerint, hoc fuit perfectionis, & non neceſſitatis.

Ad illud Hieronymi, VIII. quæſtione I. dicentis : Vereor, quomodo regina Auſtri, *&c.* dico, quod illud capitulum loquitur de judicio comparationis; ſic enim dicitur : Regina Auſtri judicabit homines ſui temporis; & Ninivitæ, qui ad prædicationem Jonæ crediderunt, condemnabunt eos, qui majorem Jona Salvatorem contempſerunt. Hoc eſt dicere : Vita hominum temporibus reginæ & Salomonis comparata vitæ veſtræ, erit culpabilis & condemnanda : ſic & de vita Ninivitarum, & eorum, qui contempſerunt, dicendum. Et tunc illud, quod ſequitur; Sic plurimi in populis epiſcopos judicent; eſt de eodem judicio comparationis accipiendum. Nam dicitur : Sic, id eſt, ſimili modo, plurimi in populis epiſcopos judicent; ſubtrahendo ſe ab eccleſiaſtico gradu, ſcilicet quoad opera, & os quæ epiſcopo conveniunt non exercentes. Judicent comparatione, hoc eſt, meliores laici comparati ad epiſcopos malos. Oſtendent ex comparatione malam eſſe vitam epiſcoporum talium.

8. qu. 1. Vereor, cap. 11. Hieron. in 1. c. 1. epiſt. ad Titum.

Ad illam, Item in die judicii licebit, *&c.* dico quod iſta ratio arguit de judicio aſſeſſionis, aut comparationis, & poſtea transfert ſe in eadem ratione ad judicium diſcretionis, ex quo ſurgit ſæpius correctio fraterna. De Salomone deponente Abiathar ſacerdotem, de Daniele judicante duos iniquos ſacerdotes, & de Nabuchodonoſor dictum eſt : quia proponens dicit, quod in hoc Nabuchodonoſor non reprobatur, dico, quod ex textu non laudatur in hoc, ſecundum Alexandrum in III. quoad intentionem, ſed quantum ad actionem. Quia cooperabatur Domino, dicitur ſervus Domini : & licet a Deo dicatur ſervus ejus, hoc eſt, quia ei dedit dominium, & quia Domino, quantum ad actionem, licet non quoad intentionem, ſervivit. De Tito & Veſpaſiano dicendum, quod juſto Dei judicio punierunt ſacerdotes & habitatores Jeruſalem, quia occiderunt Filium Dei, *& vendiderunt juſtum pro argento*, Amos II. & ut impleretur verbum Dei, Lucæ XIX. dicentis : *Venient & circumdabunt te vallo, & coanguſtabunt te undique, & ad terram proſternent te, eo quod non cognoveris tempus viſitationis tuæ.* Et præterea lex Moyſi impleta erat, & ſic figura ceſſaverat, quare & ſacerdotium. Erat enim jam ſynagoga ducta ad tumulum. De ſancto Ambroſio dicendum, quod erat Arcadio in ſpiritualibus ſuperior. Quod Hieronymus refert de Damaſo, dicendum, quod iſta accuſatio fuit pia inſinuatio, ſuper fama, aut potius ſuper infamia de lubrico oris. Et nullus negat, quoniam inferiores poſſint ſuperiores arguere, tamen cum reverentia fraternaliter, aut eis infamiam clamoroſam inſinuare. Sed negandum eſt, quod liceat eos publice coram populo in ſpeciali reprehendere, aut detractione infamare. Qualiter vero de illis in prædicatione agendum ſit, dicendum eſt in fine concluſionis puncti.

Alexand. de Ales part. 3. qu. 46.

Ad rationes quarti corollarii. Primo ad rationes de rectoribus in ſpiritualibus, *&c.* Ad illam Ezech. III. & XXXIII. capitulis, *Speculatorem*, &c. Iſta probat comminationem factam a Deo, contra negligentiam rectorum ſpiritualium, in officio prædicationis, ſi veritatem vitæ & juſtitiæ non docuerunt ſuos ſubditos. Et hoc etiam manifeſte innuit auctoritas

ANNO CHRISTI 1433.

primæ ad Timoth. v. *Si quis ſuorum & maxime domeſticorum curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior.* Et hoc nihil facit ad propoſitum de punitione per viam juſtitiæ ſuperiorum per inferiores, & eccleſiaſticorum per laicos, ſcabinos, aut judices, aut communitates.

Ad illam Origenis homilia VII. ſuper Joſue dicentis, Quando ſacerdos, &c. Iſtam omnino concedo. Arguit enim negligentiam ſuperiorum in officio & prædicatione & punitione inferiorum. Sed ut ſæpe dictum eſt, non eſt negligere, omittere corrigere, quod quis rationabiliter emendare non poſſet: unde rector ſpiritualis peccata publica gladio verbi, & auctoritate juſtitiæ tenetur corrigere, prout poteſt. Quæ vero per inflictionem pœnæ non poteſt caſtigare, verbo Dei deteſtatur.

Orig. in c. 25. Num. hom. 20.

Ad illam de rectoribus ſæcularibus, Numerorum XXV. ubi tangitur periculum eorum, ſi mala in communitatibus eorum non cohibuerint; & ad Origenem, ibi, *Populus peccat, & principes oſtentantur.* Dico, quod pro peccato populi, B principes interdum puniuntur; quia propter negligentiam correctionis populi multitudo licentior fit ad malum & proclivior. Quoniam autem curam populi princeps ſuſcepit, ſi culpabili omiſſione peccata permiſerit impunita, reus erit inſolentiæ ejus. Tales autem fortaſſe fuere principes populi, qui cum viderent filias Moab miſſas ex conſilio Balaam ad caſtra filiorum Iſraël, ut propter eas populus peccaret & vinceretur, qui ab eodem maledici non poterat, non cohibuerunt populum ad eas accedere: cum unus Zambri ſcilicet, coram filiis Iſrael legatur acceſſiſſe ad Cozbi Madianitidem filiam ducis, & cum ea peccare non erubuerit. Et nihilo minus reperimus unum pro alio puniri interdum, abſque peccato, tribus cauſis, ut dicit Alexander: Prima eſt excitatio ſolicitudinis caritatis, ut non tantum quiſque ſe obſervet a peccato pro ſe, ſed etiam alii diligentiam adhibeant ad cuſtodiam unius, ut & ipſi pro illo puniantur. Secunda cauſa eſt oſtenſio unitatis, quæ debet eſſe quantum ad vinculum ſocietatis. C Nam propter peccatum Achar, ut dictum eſt, peccavit populus. Tertia cauſa eſt deteſtatio peccati, & oſtenſio magnitudinis ejus, ut videatur quantum peccaret multitudo, hoc vel illud faciendo, quoniam unus ſic agendo peccavit. Thomas vero II. II. quæſtione CVIII. articulo tertio ad primum, oſtendit, quod tribus modis unus aliquando pro alio punitur.

Alexand. ab Ales. part. 3. qu. 41. in 4. art. 1.

Auguſtinus in quæſt. ſup. Joſ. lib. 6. c. 8. tom. 4.

Primo, quia eſt aliquo modo alterius, ut filius punitur pro peccato patris. Secundo, per derivationem unius in alium, ut quia unus alium imitatur, aut per modum meriti, ut ſubditi pro peccato principis. Patet in punitione populi pro peccato David, numerantis populum, II. Reg. XXIV. propter quod dicit quidam:

Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.

Horat. ep. 2. lib. 1.

Tertio, ad commendandam unitatem humanæ ſocietatis, & ſic unus etiam bonus pro malis in eadem ſocietate patitur. Juxta iſtos modos ſatis manifeſtum eſt, nonnunquam aliquem ſine culpa non tamen ſine cauſa, puniri. Veruntamen principes filiorum Iſrael non ſine culpa eorum æſtimandum forte D eſt fuiſſe punitos pro peccato populi, quia corrigere neglexerunt, cum poſſent, ut tangit Origenes.

Ad auctoritatem Auguſtini, II. quæſtione VII. Qui nec; increpantis rectores, nec ſui nec ſuorum curam habentes, concedo. Rurſus ad illam, quæ de vindicta Heli loquitur, in comminatione Angeli eccleſiæ Sardis, propter eorum negligentias in correctione ſuorum, etiam concedo. Illam etiam, quæ eſt Leonis ad Aquileienſem epiſcopum: Inferiorum ordinum culpæ, &c.

2 quæſt. 7. Qui nec, cap. 51.

1 Reg. 2. Apocal. 13.

Ad auctoritatem Iſidori, lib. III. de ſummo bono, quæ vera eſt de omittentibus doctrinam miniſtrare, & ſæculo correctionis fraternæ vitiorum ſpinas purgare, dum & quibus, cum aliis circumſtantiis, obligantur; & maxime de illis, qui paſtoralis dignitatis, aut vocationis officio adhuc ſtrictius tenentur. Propterea Apoſtolus prima ad Corinthios v. Corinthios arguit, quod non corripuerunt illum notorium fornicatorem correctione fraterna, de quo ſæpe eſt mentio facta.

Diſtinct. 86. Inferiorum ordinum. c. 1. Leo Aquileienſi epiſcopo, epiſt. 3. et 84. ſeu 86.

E Poſuit proponens quatuor cauſas, propter quas corripienda & caſtiganda ſunt peccata. Primo, quia populus videns peccatores non puniri vel argui per eccleſiam & publice, credunt ea quæ committunt non eſſe peccata, vel non tam gravia, ſicut in ſe ſunt. Secundo, quia ipſi illiciuntur ad peccandum ſimilibus peccatis. Tertio, quia facilius ad aliqua graviora ruunt. Quarto, quia una communitas coram Deo propter publicos peccatores damnatur, ut populus Iſraël propter fornicantes cum Madianitis, &c. Nullius profecto ſanæ mentis eſt, qui non dicat, peccata mortalia publica eſſe punienda: dicentes enim oppoſitum, fautores eſſent criminum, ac meo judicio ſeveriori diſciplina arcendi, quam crimina facientes; eo quod non paucorum auctores eſſent, ſed omnium quæ ſub prætextu illius erroneæ doctrinæ licentius agerentur. Ideo pono, quod multa peccata publica ſunt punienda per

Num. 25.

A inflictionem pœnæ, ab his, qui juriſdictionem habent ſuper illos. Et in hoc proponens & ego non ſumus diſcordes: differimus autem, quantum potui ex articuli corollariis notabilibus rationibus accipere, in quatuor. Primo, quia ponit omnia peccata mortalia publica eſſe punienda per judicium: & hoc apparet, quia in articulo dicit peccata mortalia publica indefinite, & tales in moralibus regulariter æquivalent univerſalibus. Et ex rationibus ad eumdem, ſpecialiter ex declaratione quæ incipit, Unde id apparet: & ego pono oppoſitum. Secundo, quia ponit, quod a quolibet Chriſti fideli peccata mortalia publica quorumcumque tam eccleſiaſticorum quam ſæcularium ſunt publice coram quibuſcumque caritative arguenda. Patet ex ſecundo corollario & tertio, & ex declaratione ante corollaria, quæ incipit, Patet etiam ex dilectione Dei, &c. Et ego pono oppoſitum. Tertio, quia ponit quod peccata publica mortalia ſuperiorum ſunt prædicanda etiam coram populo: & hoc apparet ex tertio corollario, & rationi- B bus, & declaratione, quæ incipit, Sunt multa alia peccata prælatorum. Et ego dico, quod peccata clericorum, ſpecialia illi ſtatui, non ſunt populo nuntianda in verbo prædicationis immoderate; immo cum magna diſcretione & ſobrie, etiam ubi faciendum eſſet: puta, ſi veriſimiliter populus crederet ea quæ ſacerdotes committunt non eſſe peccata, aut minora quam ſint, aut caperent [a] auſum peccandi ab eis, aut aliquid aliud ſimile. Rationes hujus ſuo loco tangentur. Quarto, quia ponit quod peccata mortalia publica quorumcumque ſunt per poteſtates ſæculares coactive punienda; & hoc ubi correctio fraterna, aut generalis reprehenſio, per prædicationem verbi Dei non ſufficeret. Apparet ex declaratione quæ incipit, Unde, quia lex divina: Et ego pono oppoſitum ad non ſubjectos. Dico enim, quod peccata clericorum non ſunt pœnaliter per judices ſæculares corrigenda, aut coram eis arguenda, niſi eſſet peccatum in fide, aut ſubverſione morum per falſam doctrinam, & caſibus exceptis a jure in una reſ- C ponſione ſpecialiter, & ut ibi expreſſis, aut ſi aliqui alii ſint a jure conceſſi: hoc enim & ſolum poſſunt in illis, quod eis concedit jus, & indulget: & quod hoc non poſſunt in illos, eſt in favorem juriſdictionis eccleſiaſticæ. Alioquin eccleſia, ſi poteſtati ſæculari ſubjaceret, cum fletu clamare deberet illud Threnorum I. *Facta eſt quaſi vidua domina gentium, princeps provinciarum facta eſt ſub tributo. Ideo plorans ploravit in nocte, & lacryma ejus in maxillis ejus.* Iſta vero, quæ pono adverſus dicta proponentis, per extenſum in poſitione declarata ſunt.

a Forte, auſum.

Addit opponens, quod quamdiu peccata mortalia publica in communitatibus non prohibebuntur, tamdiu majores in plebe & cum plebe erunt in periculo damnationis: quod non apparet verum de peccatis non ſubditorum, & ſi prohibeant ipſis non ſubditis, modo ſibi competenti illis, ſcilicet, correctione fraterna. Quia ergo alius modus eis non convenit, & quamvis peccatores, inquit, inter alios exiſtentes ſuo exem- D plo aliquos aliquo modo attrahant, non tamen ſunt omnes ut contagioſi. Sicut enim dictum eſt ante, ſunt quidam flagitioſi ſecundum doctrinam beati Auguſtini, lib. de decem chordis, & ſecundo de doctrina Chriſtiana; & quidam facinoroſi. Primi ſunt qui non nocent aliis: ſecundi, qui nocent. Contagioſa igitur peccata, ſunt hæreſes & ſchiſmata, mala doctrina in moribus, defenſiones vel excuſationes publicæ in peccatis, incitamenta aliorum ad peccandum, & ſimilia. Taliter peccantes dicuntur oves morbidæ contagioſæ: peccantes aliis peccatis, non. Tales fuerunt illi impii Core & Abiron, erant namque ſchiſmatici, alios ad ſchiſma provocantes: unde bene dicitur per rectorem: *Recedite a tabernaculis impiorum hominum*: ut, ſcilicet infecti eorum peccatis, involvamini in eorum pœnis. De illis dicit Hieron ſuper Jeremiam: Polluitur ex uno peccatore populus, ſicut ex una ove morbida univerſus grex inficitur. Quod vero allegatis XLV. diſt. ab eodem, & ab Origene, quod prius fuit allegatum, & hoc reſponſum E eſt de negligentia ſacerdotum aut puſillanimitate, aut timore ſervili peccata arguere diſſimulantium, verentium linguas corrigendorum: ex quo peccato omiſſionis aliquando venit ira Dei ſuper populum, eſt magis ad oppoſitum, quam ad propoſitum: quia per hoc oſtenditur auctoritas ſacerdotum ſuper alios, quorum eſt ſuis ſubditis viam ſalutis oſtendere: ex cujus defectu graviter peccant; non ergo ſubjiciuntur judicio definitionis ſæcularium.

Lib. 3. cap. 10 tom. 3.

Nom. 16 Rabani ſunt … Hieronymi.

Diſt. 45. … Sed illud, cap. 11.

Circa peccata prælatorum & ſacerdotum, quia cauſæ ruinæ populi ſunt ſacerdotes mali, ait Gregorius. Et proponens allegat, & ex hoc concludit, quod eorum peccata ſunt maxime arguenda. Dico quod hæc ſunt vera; ſed intendit, non per ſæculares pœnali judicio, non per prædicatores coram populo, niſi cum moderamine & ſobria gravitate verborum, niſi error eſſet in populo credente quod talia licerent: tunc enim eſſent talia peccata ſeverius deteſtanda in ſe: ſed non referendo ad auctores coram populo libere & ſine freno, ut prætendunt

ANNO CHRISTI 1433.

dicta proponentis. Nam per quoſlibet caritative, ut dicit, coram aliis corripienda ſunt. Ergo arguenda peccata prælatorum & ſacerdotum, primo caritative, & correctione fraterna, etiam a quolibet: ubi non ſufficit, procedendum eſt ultra. Juxta formam Salvatoris adhibendus eſt unus teſtis, vel duo, & coram illis commonendus eſt ut deſiſtat: quod ſi non audierit, dicendum eſt eccleſiæ, id eſt, prælato: & ſi neglexerit, ab eo poteſt ad ſuperiorem, ſcilicet ad ſummum Pontificem, iri. Quod ſi diſſimulaverit, aut ipſemet peccaverit, dicendum eſt eccleſiæ, id eſt, generali concilio, quod in dicturorſum, correctionem nullatenus omittere credendum eſt. Si concilium non audierit, ſit tibi ut ethnicus & publicanus, excommunicatus, excluſus a cœtu fidelium. Aliud non habent Chriſti fideles laici in ſacerdotes. Sunt etiam arguenda peccata prædictorum, per prædicatores, & generaliter reprehendenda, ſed potius in ſermonibus ad clerum, & ibi durius, interdum ſuaviter eſt agendum. Emplaſtrum ex pietate & juſtitia conficiendum eſt: pietas exhibeatur, ut mater, juſtitia ut pater aſſiſtat: Simoniacam pravitatem in clero, & diverſis ſtatibus aggravavit, & ego illam pariter deteſtor. Abradenda eſt de eccleſia hæc peſſima peſtis. Allegavit ipſe proponens multa dicta ſanctorum hoc mortiferum virus reprobantia, quæ ſane intellecta etiam ipſe accepto, pertranſiens diverſos modos ſimoniæ, qui veri ſunt.

Accedo ad rationes, quibus probare videbatur, factas abſolutiones a pœna & a culpa, & indulgentias non eſſe in lege Dei fundatas. Primo aſſumit illud Iſaiæ III. *Popule meus, qui te beatum dicunt, ipſi te decipiunt.* Secundo aſſumit Jeremiam VI. *Curabant contritionem filiæ populi mei cum ignominia dicentes: Pax, pax; & non erat pax.* Item illud Ezech. XIII. *Væ qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis, ad capiendas animas: & cum caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum. & violabant me ad populum meum, propter pugillum hordei & fragmentum panis, ut interficerent animas, quæ non moriuntur; & vivificarent animas, quæ non vivunt; mentientes populo meo credenti mendaciis.* Jam dixi quoad abſolutiones a pœna & a culpa, quod non eſt communis modus tradendi iſto modo eas, ſed dantur ſub modo remiſſionis omnium peccatorum, id eſt, omnium pœnarum pro peccatis debitarum, aut alicujus partis illarum. Tunc dico ad has tres rationes, quod petunt principium: loquuntur enim de ſeducentibus populum per falſam exhortationem, aut intuitu gratiæ capiendæ, aut avari quæſtus. & cum applicat ad propoſitum abſolutionis & indulgentiarum, ſupponit quod ſint mendacia, cum veritates ſint, & præparationes fructuoſæ ad viam ſalutis, ſi tamen ſervetur debitus ordo, & moderatio honeſta in eis. Et quaſi videtur arguere a ſuperiori ad inferius affirmative. Et hic locus non tenet ſecundum logicos. Arguit enim æquivalenter paſtores in multis: in dicendo populo ſcelerato, quod eſt beatus; dicendo affligendæ plebi, quod eſt pax, & multa eidem pro temporalibus recipiendis fingentibus, ſeducunt illum: ergo ſeducunt eum in iſto propoſito de abſolutionibus & indulgentiis.

Jam ad rationes contra peregrinationes procedamus. Ad primam; aſſumit illud Matth. XXIV. *Ecce prædixi vobis: ſi ergo dixerint vobis*, &c. dico, quod iſta auctoritas non allegatur ad propoſitum. Non enim eſt contra Deum aut ſanctos colentes, & eccleſias ex devotione viſitantes: ſed contra eos, qui dicunt eccleſiam catholicam eſſe in aliquo angulo terræ, aut fidem catholicam in aliqua particulari regione, ſicut per expoſitiones Hieronymi & Auguſtini ſuperius oſtenſum eſt. Ad ſecundam Jeremiæ, id eſt: *Paſtores eorum ſeduxerunt eos, feceruntque vagari in montibus*, &c. dico, quod iſtud Propheta dixit, quia rectores populi provocabant populum ad quærendum Dominum extra terram ſuam & locum quem elegerat. Siquidem in lege veteri erat locus determinatus in Judæa, ubi oportebat adorare, nec extra terram erat verus cultus Dei, ſed idololatria tantum ſecundum Prophetam: *Notus in Judæa Deus.* Propterea incitare populum, ut adoraret alibi quam in terra Juda, erat eum ſeducere. Nunc quia venit plenitudo temporis, colitur Deus ab ortu ſolis uſque ad occaſum, quoniam ubique pro fide ejus ſanguine martyrum rubricata eſt terra. Ideo prohibere viſitare loca ſanctorum, & ex ſpeciali devotione propter præſentiam pignorum ſuorum, id eſt, corporum & cinerum ibi exiſtentium eos ibi quærere, hoc videtur impium. Ad tertiam de Aza, II. Paralipomenon XIV. dico, quod Aza prohibuit idololatriam, confregit idola, lucos ſuccedit, & [a] portavit, immo præcepit adorare Dominum. In iſtis placuit Deo, non autem prohibuit peregrinationem in Jeruſalem ter in anno, ſecundum quod erat præceptum in lege Domini. ipſe enim ſcivisſet legem. Et hoc eſt, quod dicitur in textu allegato: *Subvertit altaria peregrini cultus*, id eſt, idololatriæ, *& excelſa, & confregit ſtatuas lucoſque ſuccidit, ac præcepit Juda, ut quæreret Dominum Deum*

Jerem. 50. 6.

Pſalm. 75.

[a] Forte, hortavit, pro hortatus eſt.

A *patrum ſuorum.* Et ex illa clauſula, *præcepit Juda ut quæreret*, ſequitur, quod implicite præceperit peregrinationem populo in Jeruſalem. Ibi enim ſpecialiter & excellentiori modo colebatur. Nec ex diffidentia peregrinatur populus, ſed propter octo cauſas. Prima, ad excitandum ſanctorum imitationem. Secunda, propter acuendam devotionem. Tertia, ut ſanctorum meritis fideles ipſi ſocientur. Quarta, ut eorum orationibus adjuventur. Quinta, ut ſint ad orandum Deum plus memores. Sexta, ut ſatisfiat honori ſanctorum pro eorum laboribus. Septima, ut ex ſanctorum præſentia coram omni eccleſia rutilemus ſplendidius. Octava, ut eccleſiæ obediant, cum per pœnitentiam peregrinatio eis injungitur, & ſic obediendo ſatisfaciant pro peccatis. Quomodo igitur prohiberi poſſunt peregrinationes, ad quas Deus vocat? Vocavit Moyſen ad rubum ardentem, & diſcalceatus acceſſit: cum Saul etiam malus ad cuneum prophetarum veniſſet, prophetare cœpit: non facerent ſanctorum reliquiæ in beata requie manentium, quod

Exod. 3.
1. Reg. 19.

B mortalium viatorum fecit præſentia? aliquis limina ſanctorum viſitare prohibebitur, & conceſſum erat adire prophetas? Non modica eſt enim recreatio mentium devotarum, relicta quandoque eccleſia ſua domeſtica, alia loca ſancta, vel ſanctos Dei ſervos, acceſſu ipſo corporis, & petere & contemplari ad oculum: velim de eo, qui mortuum ſuum in loco ſacro elegit ſepeliri, notat Auguſtinus libro de cura pro mortuis agenda, dicens capite V. Cum plurimum interſit, ubi ponatur corpus mortui ſui, qui pro ſpiritu ejus Deo ſupplicat; quia & præcedens affectus locum elegit ſanctum, & illic corpore poſitum recordatus, locus ſanctus eum, qui præceſſerat, renovat, & auget affectum. Hæc ille. Per hoc ad illud Sapientis: *Confide in Deo, & mane in loco tuo*, &c. dico, quod loquitur de permanentia & quiete cordis, ex cujus inquietudine fiunt homines vagi, mobiles, & inſtabiles ad omne opus bonum. Hæc enim mala inſtabilitas. Sed devote peregrinantes confidunt in Domino, manent in loco ſuo, ſcilicet in Deo

Eccleſ. 11.

C ſuo, in quo juſtus ſecundum divinam ſcripturam manere perhibetur, licet corpore ambulet, ſecundum quod dicit quidam:

Cœlum, non animum, mutant, qui trans mare currunt. Horat.

Ad illam, quod Dominus noſter Jeſus Chriſtus peregrinationem illam ſolemnem, quæ erat Jeruſalem ter in anno, revocaverit, ſeu ſpiritualem intelligentiam hujus dederit, cum allegat illud Joannis IV. *Mulier, crede mihi, venit hora, quando nec in monte hoc, nec Hieroſolymis adorabitis Patrem*, &c. dico, quod Dominus de modo colendi eum illam inſtruit, quod non ſecundum cærimonias legis, ut in monte Sion uſque tunc fiebat, eſſet colendus, ſed in ſpiritu & veritate doctrinæ evangelicæ. Ideo Auguſtinus epiſtola prima ad Hipponenſem eccleſiam ait: Ubique quidem Deus eſt, & nullo continetur loco vel clauditur, qui condidit omnia: & eum a veris adoratoribus in ſpiritu & veritate oportet adorari, ut in occulto exaudiens, in occulto etiam juſtificet & coronet. Verumtamen ad iſta, quæ hominibus viſibiliter nota ſunt, quis poteſt ejus conſilium perſcrutari, quare in aliis locis hæc mirabilia fiant, & in aliis non fiant? In multis enim notiſſima eſt

D ſanctitas loci, ubi ſancti Felicis Nolenſis corpus conditum eſt, quo volui ut pergerent, quia inde nobis facilius fideliuſque ſcribi poteſt quidquid in eorum aliquo divinitus fuerit propalatum. Nam & nos novimus Mediolani apud memoriam ſanctorum, ubi mirabiliter & terribiliter dæmones confitentur, furem quemdam, qui ad eum locum venerat ut falſum jurando deciperet, compulſum fuiſſe confiteri furtum, & quod abſtulerat reddere. Numquid non & Africa martyrum corporibus plena eſt? & tamen nuſquam ſcimus hic talia fieri. Sicut enim quod Apoſtolus dicit, *non omnes ſancti habent dona curationum, nec omnes habent dijudicationem ſpirituum*, nec in omnibus memoriis ſanctorum iſta voluit fieri ille, qui dividit propria unicuique prout vult. Hæc ille. Ex quo patet, quod licet ſit ubique Deus, & in uno ſolo templo colatur, tamen

E dignatus eſt ad honorem alicujus ſancti miracula facere uno loco, & non alio, & alia hic, alia ibi. Nam & de ſancto Fortunato, libro primo dialogorum, capite X. dicit beatus Gregorius: Cur multa de ejus vita dicimus, cum nunc uſque ad corpus illius tot virtutum documenta teneamus? Dæmoniacos quippe abſolvere, ægros curare, quotiens ex fide petitur, ut vivens conſueverat, hoc indeſinenter facere, & apud mortuus ſua oſſa indeſinenter perſeverat. Hæc ille. Itaque peregrinatio in montem Sion, & civitatem ſanctam, per doctrinam Salvatoris non eſt damnata, ſed ad intelligentiam ſpiritualem declarata; ut quæratur Deus, & ſanctorum ſuffragia poſtulentur, ubi devotio ſpiritualis & ſanctitatis ſuccenſus ignis ardebit. Et hoc eſt quod dixit mulieri Samaritanæ: *Venit hora, & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu & veritate.* Nec occaſione peregrinationum utique laicorum, ſi ex caritate fiant, putes proprias parochias eſſe contemnendas, ſicut nec tempore illo figurali ſynagogæ ſperne-

Joan. 4.

ANNO CHRISTI 1433.

bantur, licet ter in anno eſſet aſcenſus in Jeruſalem. Concedo A tamen quod peregrinationes abſque devotione caritatis modicum aut nihil proſunt ad meritum vitæ æternæ. Et hoc eſt quod dicit beatus Auguſtinus de verbis Apoſtoli ſermone ſecundo: Non corpore, inquit, impellitur quis ad Chriſtum venire, ſed deſiderio colligatur, *&c.* Idem dicit Auguſtinus ſuper illo: *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater meus traxerit eum*, cum ais: Non ambulando ad Chriſtum currimus, ſed credendo.

Aug. tract. 26. in loc. Joan. 6.

Ad auctoritatem Hieronymi dicentis ſuper illo Matthæi XXIV. *Nolite exire, nolite credere*, &c. Stultum eſt enim in parvo loco vel abſcondito quærere qui totius mundi lumen eſt. Dico, quod non eſt contra peregrinationes, ſed contra putantes, catholicam eccleſiam, aut fidem eſſe in una parva regione, ut dictum eſt.

Hieron. in 24. c. Matth.

Ad auctoritatem Bedæ ſuper illo Matthæi IX. *Sequere, &c.* dicentis: *Sequere me*, & non tam inceſſu pedum, quam exſecutione morum; dico quod verum eſt, quod peregrinatio B corporalis, ſine ſpirituali pinguedine devotionis, parum prodeſt, juxta dictum Apoſtoli I. ad Timotheum IV. *Exercitatio corporalis ad modicum utilis eſt, pietas ad omnia valet.*

Narrat proponens multa peccata & abuſus circa peregrinationes, quas non diſcredo, ſed puto eſſe vera, & illi ab omni bono viro pro poſſe tollendi ſunt. Hoc non viriat peregrinationes, quando ſunt bene factæ ex caritate & aliis circumſtantiis debitis: niſi enim eſſent bonæ, non eſſent approbatæ a ſanctis patribus. Igitur cum ſint per doctores ſanctos juſtificatæ, patet quod ſint licitæ. Hoc etiam probatur. Nam de Cleto Papa tertio a Petro, vel ejus coadjutore, dicitur in chronica Martini ſic: Hic Cletus Pontifex ſcribens omnibus populis approbat & commendat peregrinationes ad ſanctos, & maxime ad limina ſancti Petri, aſſerens quod validior eſt ad ſalutem ſancti Petri viſitatio, quam duorum annorum jejunium: & illos anathemate exſecratur, qui viſitationem Apoſtolorum impediunt vel diſſuadent. Hæc ibi. Siquidem virtutibus ipſis, in objecto contingit male uti, ut dicunt doctores: C nam dicit Apoſtolus: *Scientia inflat*: ſed non, ut in principio eliciente actum: cur etiam non poterunt aliqui male uti, ut objecto, peregrinationibus?

1. Cor. 8.

Poſt prædicta veniendum eſt ad objecta circa venerationem ſanctarum reliquiarum. Ad auctoritatem Innocentii de reliquiis & veneratione ſanctorum: Cum ex eo quod quidam, *&c.* Concedo illud decretum. Prohibetne enim, ne antiquæ reliquiæ extra capſam trahantur propter turpem quæſtum, aut ut videantur, & ne de novo inventæ ſine auctoritate ſedis Apoſtolicæ venerentur. Per hoc dico ad id, Quod de novitate, *&c.*. Nam ſi auctoritate ſedis Apoſtolicæ hoc approbatum eſt, peregrinatio, & conſequenter veneratio iſta laudabilis eſt; ſi non, tunc fieri non debet.

Ad auctoritatem Chryſoſtomi in opere imperfecto ſuper Matthæi X. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ*, &c. dico, quod Chryſoſtomus improbat factum ædificantium ſepulcra D pretioſa ex ſubſtantia pauperum, qui illos eviſcerant, ut celebrent ſibi nomen ſempiternum: putantes ſtulte, felicem vitam in memoriis hominum debere recondi. Nec minori ratione arguendi ſunt, qui baſilicas exſtruunt de bonis alienis: velut enim interfectores filiorum ante faciem patris computat illos Sapiros. Nam dicit Eccleſiaſtici XXXIV. *Qui offert ſacrificium de ſubſtantia pauperis, quaſi qui victimat filium in conſpectu patris.* Nec licere judico debere deſtruere antiquas Dei eccleſias, ut novæ ædificentur; ſed ob reverentiam Dei & ſanctorum, de proprio monumenta ædificari martyribus & aliis Dei ſervis, prorſus laudabile eſt. Siquidem Beda ornatum ſepulcri Domini libro ultimo ſuper Marcum exponit, ita dicens: De monumento Domini ferunt, qui noſtra ætate de Hieroſolymis in Britanniam venere, quod domus fuit rotunda, de ſubjacente rupe exciſa, tantæ altitudinis, ut intra conſiſtens homo vix manu extenta culmen poſſit attingere. Et finaliter inquit: Color autem ejuſdem monumenti E ac loculi rubicundo & albo dicitur eſſe permixtus. Ecce domus & ſepulcrum Domini ſpatioſa & ampla atque honorata a matre Domini, ab Apoſtolis, a Chriſti fidelibus, qui etiam inter fremitus infidelium ipſum ſepulcrum adorare venerunt. Narrat hoc feciſſe ſanctus Ambroſius Helenam reginam, ſanctur Hieronymus ſanctam Paulam, cæterique ſancti quamplurimos. Audite de decore ſepulcri beatæ Mariæ virginis, beatum Hieronymum in ſermone de Aſſumptione illius ad Paulam & Euſtochium dicentem: Monſtratur ſepulcrum ejus cernentibus nobis uſque ad præſens in vallis Joſaphat medio, quæ vallis eſt inter montem Sion, & montem Oliveti poſita, quam & tu o Paula aſpexiſti, ubi in ejus honore fabricata eſt eccleſia miro lapide tabulata: in qua ſepulta fuiſſe, ut ſcire poteſtis, ab omnibus ibidem prædicatur, ſed nunc vacuum eſſe mauſoleum cernentibus oſtenditur. Habetur etiam Marci VI. de Joanne Baptiſta, quod diſcipuli venerunt & tulerunt cor-

Ambr. in. de obitu Theodoſii imp. poſt med.
Hieron. de Aſſumpt. Deiparæ Virg. poſt initium.

pus ejus, & poſuerunt illud in monumento. Refert Beda, A quod Joſephus & Euſebius de hac ſepultura reſcripſerunt, ſcilicet, de venerabili ſepulcro Joannis. De hac ſepultura & de veneratione fidelium, & miraculorum crebro concurſu, in epitaphio ſanctæ Paulæ, qualiter illuc venit peregre, docet Hieronymus: quod gratia brevitatis omitto.

ANNO CHRISTI 1433.

Hieron. in Epitaph. Paulæ, cap. 6. item in antecedentibus & ſequentibus.

Allegat peccata prælatorum & ſacerdotum in omiſſione culpabili prædicationis verbi Dei, & prohibitione prædicare volentium, in non communicando laicos, nullius mortalis conſcios, ſub utraque ſpecie, ſcilicet panis & vini: in habendo dominia civilis ſuper divitiis & bonis temporalibus; ad quæ reſponderi per me non oportet, cum quilibet horum trium articulorum peritiſſimos habeat defenſores. Tetigit etiam de ſententia lata per felicis recordationis Alexandrum Papam [a] IV. prædicationem verbum Dei prohibentem extra clauſtra & particulares eccleſias. Rurſus de ſententia Conſtantienſis concilii lata contra communicantes laicos ſub utraque ſpecie: dehinc de defenſione dominiorum temporalium, per Papam & B cæteros prælatos. Quas materias patribus meis memoratis defendendas remitto. Tetigit verbum de erectione cruciatæ contra Bohemos, & invectione in ſacerdotes, ſi ſitiant ſanguinem eorumdem vel non. Verum quoniam quærentibus pacem occaſiones ſunt amputandæ jurgiorum, ſatius hac vice de hac re ſuperſedere arbitratus ſum. Docet enim me ille, qui dicit:

[a] *al. liber uſ. habet, V.*

Claudite jam rivos pueri, ſat prata biberunt.

Virg. l.

Cum de bulla Alexandri fecit mentionem prædicationem reſtringentia, *&c.* ſubjunxit, quod emanavit principaliter & maxime ob magiſtrum bonæ & laudabilis ac ſanctæ memoriæ Joannem Hus, ut ſperatur, ſacræ paginæ baccalaureum formatum, & prædicatorem utique evangelicum, virum bonum, juſtum & catholicum, a multis annis in regno noſtro vita & moribus & fama laudabiliter approbatum. Debebat, ut ſalva pace loquar, proponens iſta ſubticere, qui geſtorum in ſacro concilio Conſtantienſi volebat approbationem audire, C debebat ſubticere iſta, quæ Joannis Hus articulos reprobatos & damnatos ſub medio poſitos eſſe cupiebat. Qui deſiderat concordiam, præteritæ litis acta non [b] referat. Dicam, ſolo veritate motus, teſte Deo, quoniam concilia generalia in materia fidei errare non poſſunt, inter quæ Conſtantienſe concilium Joannem Hus [c] præter ſuas aſſertiones erroneas condemnavit; nullus de cetero eum pro catholico habeat, aut evangelico prædicatore. Nec Joannem Wickleff, cujus errores graviſſimi ſunt, quorum nonnulli pro quanto errores antiquorum hæreticorum Pelagii, Manichæi, Donati, Berengarii, Maſſaliani, & quorumdam aliorum, ſapiunt, ſi opus fuerit ad plenum declarandorum, dudum ante noſtra tempora damnati fuere. Æſtimo forte, quod ſi proponens articulos Joannis Wickleff, & Joannis Hus attendiſſet, & libros eorum legiſſet, ut patres, qui fuerant in Conſtantienſi concilio, nobiſcum diceret non poſſe eos fateri catholicos. Hieronymum vero non nimium extollat nobis: coram expertis D loquitur doctoribus & magiſtris almæ matris meæ univerſitatis Pariſienſis, qui verboſitatem ſuam non modicam triduo ſuſtinentes in repetitione per eum facta in ſancto Bernardo Pariſiis [*] ad omnino quare & in omnibus, volente autem ita Domino, ne inaniter gloriaretur, ſoli Regentes vici Straminis, & in pauco numero ſe illi objecerunt, illius tumentia verba reprimentes. Non enim dignum judicabatur graviſſimos patres, in theologia & decretorum facultatibus profeſſores, ſe tam levi perſonæ debere opponere. Ego autem tunc conflictum vidi, finem exſpectavi, confuſionem ſuam vidi, ita ut receſſerit hoſpite inſalutato, & neceſſe ſibi erat. Alioquin aliqua minus bene dicta coactus fuiſſet revocare. Iſta precor non amaro animo quis ſuſcipiat. Nam hæc ideo dicta ſunt, ne dicta per ante a proponente de illorum juſtitia cordi inſideant; ſed veritas, quæ a me dicta eſt, eluceſcat. Nec enim novum eſt populos occaſionem ſumpſiſſe credendi alicui perſonæ pro ſua apparenti ſanctitate: dudum enim ſimilia pluribus contigerunt: unde cautius eſt talibus indulgendum, dum propter E ſpeciem pietatis, ipſi quaſi inſcii in impietatem labuntur.

[b] *Forte, referat.*

[c] *Forte, propter.*

Vulgo, La rue du Fouarre.

Conſequenter mentem ſuam proponens aperit de modo reprehenſionis peccatorum publicorum prælatorum & ſacerdotum per viam prædicationis, & alias, dicit enim quod omnia talia ſunt in prædicatione per ſacerdotes, & aliis modis per omnes Chriſti fideles, ſecundum quod eorum ſtatui competit, data pertinacia, caritative arguenda & detegenda etiam coram clero & populo.

Reſolvendo dicta ſua, tres modos correctionis invenio peccatorum, & habet, ut dicit, quilibet ſuos exſecutores. Primus eſt correctionis fraternæ, & hic competit omnibus Chriſti fidelibus. Secundus modus correctionis per viam juſtitiæ, & hic competit judicibus. Tertius eſt modus correctionis generaliter in prædicatione, & hic competit prædicatoribus. Ecce tres modos, & apparet quia cuilibet ſtatui competat. Quo-

Anno Christi 1433.

modo igitur peccata prælatorum & ſacerdotum ſint per homines corripienda correctione fraterna, dictum eſt. & ibi tactum quod peccata eorum perſonalia non ſunt arguenda coram multitudine, & ſufficienter deductum, quod hoc eſt prætermittere ordinem fraternæ correctionis, & quod hoc rationabiliter fieri non debet, niſi in caſibus jam dictis. De correctione ex auctoritate poteſtatis, quæ a pluribus dicitur paterna, etiam dictum eſt ſufficienter: quod laici judices eccleſiaſticos non poſſunt per judicium pro delictis aut peccatis publicis punire, cum non ſint ſuæ juriſdictionis, niſi in ceteris caſibus tactis in una reſponſione, & adhuc auctoritate eccleſiæ.

De correctione generali, quæ fit per prædicatores, quia latius illam deduxit, jam dixi, & iterum dico, quod coram clero hoc fieri poteſt plane juxta exigentiam tranſgreſſionum, aliquando dure, aliquando ſuaviter, aliquando mixtim, ut tempus poſtulat, aut perſonæ. Coram populo, dico ut prius cum doctoribus, quod non eſt facienda de peccatis prælatorum perſonalibus, & ſacerdotum, niſi cum magno moderamine verborum & competenti decentia, etiam cum ſano judicat hoc eſſe faciendum: quod forte eſſet, ubi populus occaſione accepta a vita ſacerdotum, crederet talia peccata ideo non eſſe peccata, aut non tam gravia ut ſunt, eo quod impune videt talia committi: & hæc plaga populi probabiliter prædicatori innoteſceret: aut ubi populus ſine verecundia ſimilia ſacerdotibus perpetraret.

Dico ſecundo, quod peccatum infidelitatis prælatorum aut ſacerdotum, ſi quod eſſet, & per malam doctrinam populum inficeret, eſt publice populo prædicandum, & inſtruendus populus, ut ſe a talibus obſervet. Sic Dominus & Salvator fecit, cum prædicabat dicens, Matthæi VII. *Attendite a falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.*

Dico tertio, quod peccatum ſolicitationis ad malum, qua populum commoverent ad peccandum, vel in Deum vel in proximum in irreverentiam eccleſiæ, aut inobedientiam principum, tale eſſet publice populo denuntiandum, & coram eo arguendum. Sic ait Dominus Matthæi XVI. *Cavete a fermento Phariſæorum & Sadducæorum.* Et idem habetur Marci VIII. Et bene *Phariſæorum.* Phariſæi enim interpretantur diviſi, dividentes, vel violenti, aut diſſipantes. Sacerdotes autem ſic ſuadentes populo, eſſent a Deo per peccatum diviſi, dividerent populum a Deo ſuo, gravem inferrent juſtitiæ & veritati violentiam, & diſſiparent profecto rempublicam, quæ non tam viris conſtat, quam moribus.

Dico quarto, ſi ſacerdotes committerent publice caſus, pro quibus juriſdictioni ſæculari, ea conceſſione juris canonici ſubjiciuntur, illos poſſet prædicator coram judicibus ipſis aperire, tamen cum proteſtatione de non tendendo ad pœnam ſanguinis. Patet, quia peccata publica licite poſſunt denuntiari ad judices competenter. Nam ſicut ſupra ſecundo puncto dictum fuit, remedium adhiberi debet, non ſolum peccanti, ſed aliis, ne ſcandalizentur: & maxime hoc fit, cum denuntiatur peccatum his, qui poſſunt providere.

Dico quinto, quod peccata perſonalia alia a præmiſſis, aut ad illa reducibilibus, prælatorum aut ſacerdotum, non videntur in prædicatione coram populo detegenda, ſpecialiter ea referendo ad ſtatum eccleſiaſticum, niſi ut habitum eſt in primo dicto. Actus enim prædicationis ea caritate procedere debet ad emendationem nedum peccantium, ſed & adſtantium, quibus peccata narrantur. Sic enim faciendo peccantes coram ſubditis ſcandalizarentur, & ſic verecundia eſſet eis ablata. Subditi vero utilitatem ſuperiorum cognoſcentes, eos contemnerent. Putando ergo ſanare unum aut paucos, prædicator læderet plures, ſuperiores ſcilicet & inferiores. Debet enim non modo prædicator eſſe utilis in verbo, ſed & diſcretus eloquio, ut non ſolum prava nullo modo, ſed nec recta quidem nimio & inordinate proferantur: quia ſæpe dictorum virtus perditur, cum apud audientium corda loquacitas incauta opportunitate levigatur. Hinc eſt, quod in veſte ſacerdotis erant tintinnabula, ut ſonus prædicationis ejus audiretur: erant & illis juncta mala punica, in quibus unitas deſignatur. Per quod ſignatur, ut talis ſit prædicatio ſacerdotis, & tam diſcreta, ut non ſcindatur vinculum unitatis. Hæc in ſententiis habentur a beato Gregorio, libro II. paſtoralis ſui, cap. IV. & XLIII. diſtinctione, Si rector, *&c.* Si dicatur, Ubi conſcientia & fama ſimul eſſe non poſſunt, præponenda eſt famæ conſcientia, verum eſt, ceteris paribus. Sed conſcientiæ ſuccurrendum eſt poſtpoſita fama recurrendo ad ſuperiorem. Et ita dicunt doctores, cum oportet procedere ad denuntiationem, non ad inferiores. Item cum credunt ſervari unius conſcientia, ſervatur & illius propter ſcandalum & populi, quia illum ſuperiorem, aut ſuperiores colligere non valet; & tamen eos contemnit aliter faciendo, ſcilicet peccata perſonalia publica a præmiſſis, *&c.*

Forte invitatione, & ut videtur, corruptum.

In prædicatione coram populo facta publice arguendo, & ſpecialiter referendo ad ſtatum eccleſiaſticum cum improperio, & non modeſte & ſobrie, ſequuntur iſta inconvenientia. Primum, ſacerdotes infamantur, & fiunt inverecundi amiſſo ſuo honore, & ſic procliviores ad mala. Secundum, eorum ſtatus, qui digniſſimus eſt, læditur, & coguntur recedere quaſi ab hominibus. Eccleſiaſtici XXXIII. *Si læſeris eum injuſte, in fugam convertetur.* Tertium, boni propter malos diffamatos ſcandalizantur, & tunc currit pœna contra ſcandalizantes, de qua Matth. XVIII. *Qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis qui in me credunt.* Statum ſiquidem ſacerdotii læſo, bonos in iſto ſtatu ſcandalizari neceſſe eſt. Quartum, ſubditi laïci contemnunt ſuos paſtores, propter malam eorum vitam palam ipſis prædicatam. Et ſic contemnunt Dominum ſacerdotum Jeſum Chriſtum, Lucæ X. *Qui vos ſpernit, me ſpernit; & qui vos odit, me odit; & qui me ſpernit, ſpernit eum qui miſit me.* Quintum, ſacerdotes fiunt populo odioſi, nam ex contemptu mox ſurgit odium & rancor. Unde Pſalm. CVIII. *Locuti ſunt adverſus me lingua doloſa, & ſermonibus odii circumdederunt me.* Sextum, populus paratur per odium ad inobedientiam ad ſuperiores, & irreverentiam, maxime quia valde multi ex illo ſunt clericis infeſti, prout dicitur VI. lib. Clericis laicos oppido infeſtos tradit antiquitas: unde ira Domini venit ſuper eos, ſecundum quod ſcriptum eſt Danielis IX. *Peccavimus, iniquitatem fecimus, impie egimus, receſſimus & declinavimus a mandatis tuis ac judiciis: non obedivimus ſervis tuis prophetis, qui locuti ſunt in nomine tuo regibus noſtris, principibus noſtris, patribus noſtris, omnique populo terræ. Tibi Domine juſtitia, nobis autem confuſio faciei, ſicut & hodie,* &c. Sacerdotes autem mali, ſi tamen recte doceant, ſervi Dei dicuntur, & prophetæ, quia alta, & a cogitatione populi longe poſita nuntiant. Quod autem inobedientia iſta mala ſit, apparet, quia dicit Dominus de ſacerdotibus in mortem ſuam conſpirantibus, avaris: *Quæ dicunt facite.* Septimum inconveniens eſt, ſubtractio decimarum, oblationum, & aliorum redditaum debitorum ſacerdotibus. Nemo enim inimico in ratione dati vel accepti libenter communicat: & in hoc populus mandatum Dei prævaricatur, quia Malachiæ III. ſcriptum eſt: *Inferte omnem decimam in horreum meum, ut ſit cibus in domo mea.* & Apoſtolicum, quia dicitur I. ad Corinth. IX. *Si nos vobis ſpiritualia ſeminavimus, magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus?* Quaſi dicat, Non eſt. Deuter. XXV. lex dicit: *Non alligabis os bovi trituranti.* Et quod illud propter prælatos & ſacerdotes prædicatores dictum ſit, patet, quia ſequitur: *Numquid de bobus cura eſt Deo? an propter nos utique hæc dicta ſunt?*

Clericis laicos, libro 5. de immunitate eccleſiarum, c. 1.

1. Cor. 9.

Ibid.

Ad utilitates, quas dicit opponens ſequi ex tali publica prædicatione coram populo contra clerum, dico, quod etſi per accidens aliqua utilitas accideret, per ſe ſequerentur plura mala. Correctio enim illa generalis, niſi moderamen maximum, & cautela adeſſet, induceret ea ſe inferiorum in ſuperiores contemptum, & alia, quæ dicta ſunt. Ideo oſtendens, quomodo ſobrie loquendum eſt de ſuperiorum defectibus coram inferioribus, ut maneat devotio eorumdem apud illos, dicit Nicolaus Papa, & habetur XXI. diſtinctione, Nolite: "Nolite nos æſtimare facta cujuſcumque proximorum noſtrorum, quæ ſunt digna reprehenſione, velle defendere: ſed quod ita velim filios circa ſpiritualem patrem, & diſcipulos erga magiſtros devotos eſſe & ſobrios, ut nulla penitus temeritate ad eorum vitam, ut non dicam dijudicandam, ſed nec ſaltem leniter reprehendendam proſiliant." Præterea non credat prædicator neglexiſſe correctionem ſibi competentem ex officio, dum tamen clero ſufficienter in prædicatione peccata ejus annuntiaverit. Eſto quod coram populo non fecerit, quia hoc ſibi non præcipitur: quoniam prædicatori Prophetæ dicit Dominus Iſaiæ LVIII. *Annuntia populo meo ſcelera eorum, & domui Jacob peccata eorum.* Non dicit, Dic domui coram alio peccata eorum: ſed dixit, *domui Jacob peccata eorum.* Item ſpeculatori Ezechielis dicit: *Si tu annuntiaveris impio, & ille non fuerit converſus ab impietate ſua, & a via ſua impia, ipſe quidem in impietate ſua morietur, tu autem animam tuam liberaſti.* Non dixit, Si annuntiaveris impio coram populo, *&c.*

Ezech. 3. & 33.

Ad rationes quibus probat, quod peccata prælatorum & ſacerdotum ſunt coram populo publice prædicanda. Ad primam. Chriſtus arguit clerum coram turbis, Joannis VIII. dum ait: *Vos ex patre diabolo eſtis,* &c. dico cum Lyra, quod Chriſtus illum clerum arguit, quia infidelis erat; nam auctorem fidei Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum volebat occidere: Et hoc eſt quod ſubditur in textu allegato, *quia vultis me interficere.* Nec legere coram populo hoc evangelium, eſt clerum evangelicum per prædicationem corrigere, ſed recitare, quomodo Chriſtus clero figurali & turbis prædicabat. Et iſte caſus eſt exceptus per ante. Nec volo dicere, quod ubi eſſent clerus & populus in unum congregati, [a]quoniam communia vitia utriuſque ſtatui competentia poſſint debite reprobari: ſed intentio mea eſt de vitiis perſonalibus & ſpecialibus ſtatui clericali pertinentibus, quod talia maxime

[a] Forte, quod non.

ad illum referendo, non ſunt publice coram populo denuntianda, niſi modo præmiſſo.

Ad ſecundam, Apoſtolus præcipit, *&c.* dico, quod verum eſt, quod Apoſtolus loquitur Timotheo epiſcopo, ſed non dicit, Prædica coram omnibus ſtatibus vitia cleri: ſed dicit, *Prædica verbum, inſta opportune, importune, argue, obſecra, increpa in omni patientia*: & ſic arguit ratio ab inſufficienti.

1. Tim. 4.

Ad tertiam, prophetæ ſancti, ſacerdotes, * ruſtici, *&c.* dico, quod Daniel presbyteros occidit, nam illi ſollicitabant ad malum mulieres. Dicitur enim Daniel. XIII. *Sic faciebatis filiabus Iſraël, & illæ timentes loquebantur vobis.* Et ille caſus fuit exceptus. Ita de Elia dicendum, nam prophetæ Baal male docebant, patet III. Reg. XVIII.

Ad quartam, Licet ſoli eccleſiæ, *&c.* Iſtam rationem concedo, & eſt caſus exceptus, ſecundum quod prius dictum eſt.

Ad quintam, Licet conſtitutionem eccleſiæ ſanctam denuntiare, *&c.* dico, quod hoc eſt promulgare conſtitutionem eccleſiæ, ſed hoc non eſt prædicare. Illa enim conſtitutio de vitando notarios concubinarios, eſt pœnalis; pœnæ autem non inferuntur per legem, niſi contra tranſgreſſores: & ſic non puniuntur boni, ſed improperio vitiorum per prædicatorem coram laïcis etiam boni ſcandalizantur, quia per eam non ſecernuntur a malis particulariter.

Ad ſextam, Licet clericos inobedientes, *&c.* concedo totum. Valde enim ſuadeo peccata cleri publica puniri per ſuos judices: quod fit cum propter inobedientiam canonica monitione præcedente excommunicantur, aut alia pœna juris, ut ſuſpenſionis, intruſionis, carcerationis, depoſitionis puniuntur. Ratio autem ſtatim viſa eſt. Quare licet publice etiam laïcis videntibus punire clericos, & non vitia cleri coram illis in prædicatione detegere ſine magno verborum moderamine.

Ad ſeptimam, Significat unum cœtum clericorum in hæreſin, *&c.* concedo rationem, & eſt pro dictis.

Ad octavam, Quod clerus publice & ſingulariter alii clero imponit, *&c.* dico, quod clerus imponens alteri manifeſta crimina in appellationibus, hoc facit coram ſuo judice: ita quod clerici & ſacerdotes poſt fraternam correctionem ſecretam, ſi non corriguntur, poſſunt ſuo ſuperiori denuntiari: & hæc eſt via tenenda in correctione clericorum.

Ad nonam, Licet, ut communiter dicunt, *&c.* dico, quod pro aliquibus criminibus clericus poteſt publice puniri; immo dicunt jura, quod per judicem ſæcularem, ſententia eccleſiæ prævia; ſicut cum eſt falſarius, & de aliis. Sed non ſequitur, quod ideo liceat in prædicatione coram populo ipſum ſic infamare aut denuntiare. Ratio, quia prædicatio eſt actus caritatis; punitio juſta * lationis, aut alia publica, eſt actus juſtitiæ: & juſtum eſt, quod publica crimina non ſint occulta punitione corrigenda: nam in punitione per juſtitiam ſolus reus infamatur, in prædicatione coram populo non ſolus qui peccat, ſed boni propter eum; quia non diſcernitur ſingulariter in verbo prædicationis, ſicut in judicio.

* Forſan talionis.

Ad decimam, Quando dicit, *&c.* dico, quod non eſt illicitum ſcribere, quod licitum eſt proferre. Cum ergo Dominus illos Scribas & Phariſæos dure pro eo quod veritatem non cognoverunt, neque tempus viſitationis ſuæ, arguerit, & etiam coram turbis, quid mirum eſt, ſi hoc ſcripſerunt evangeliſtæ?

Ad undecimam, Dominus Jeſus, *&c.* jam dixi, quod contra clerum infidelem prædicavit, cujus erat ſacerdotium transferendum cum tranſlatione legis: Ita contra ſacerdotes infideles, ſi qui eſſent, liceret prædicatori populum monere; immo etiam quilibet Chriſti fidelis poſſet illis contradicere, maxime ubi immineret fidei periculum.

Poſuit opponens multa ſigna peccatorum mortalium, in apparatu, in geſtu, in colloquiis, & aliis, quæ non neceſſarium ad memoriam reducere puto, quoniam illa lucide narravit, & memoriter intellexiſtis, ut æſtimo.

Jam dictis cupiens finem imponere, quatuor differentias in materia correctionis & punitionis peccatorum publicorum inter nos exiſtentes, prout concipere poſſum, ſub epilogo repeto. Prima, quia ponit omnia peccata mortalia eſſe punienda per cohibitionem pœnæ. Quod dicit ad differentiam correctionis fraternæ. Et ego probavi oppoſitum: habeo enim legem divinam, praxim Chriſti, & Apoſtolorum, ac primitivæ eccleſiæ, auctoritates ſacrorum canonum, & dicta ſanctorum doctorum Auguſtini, Hieronymi, Gregorii, in lege divina veraciter ſe fundantium, ut audiſtis. Secunda differentia: A quolibet Chriſti fideli peccata mortalia publica prælatorum & ſacerdotum, data eorum pertinacia, eſſe publice coram laïcis arguenda. Et ego poſui oppoſitum. Habeo doctores, Albertum, Thomam, Richardum de Media villa, Oſtienſem, & nonnullos alios, qui dicunt, quod reſiſtere coram omnibus in facie ſuperiori, inferiorem non decet; & quod Paulus hoc Petro non feciſſet, niſi aliquo modo par ei fuiſſet, quantum ad fidei defenſionem. Et ita dicit gloſſa ad Galatas II. ſecundum quod diffuſe monſtratum eſt. Tertia differentia, quia po-

A nit, quod peccata mortalia publica prælatorum & ſacerdotum ſunt prædicanda etiam coram populo. Et ego dixi, quod peccata perſonalia clericorum ſpecialia illi ſtatui, non ſunt populo nuntianda per prædicationem immoderate, ſed cum ſobrietate & diſcretione, dum ratio indicat coram eo hoc eſſe faciendum. Dixi perſonalia, ad differentiam peccatorum populo directe nocentium, ut eſt infidelitas, & mala doctrina in moribus. Dixi ſpecialia illi ſtatui, quod communia peccata illis & populo poteſt prædicator arguere coram populo; poteſt & ea quæ directe ſunt populi infectiva, modo ſuperius expreſſo. Sed perſonalia & propria ſtatui clericorum immoderate aut cum exprobratione, vel improperio, coram populo non ſunt per prædicatores arguenda. Prædicatio enim non fit pro peccato unius perſonæ, ſed multitudinis. Modo multitudo modeſte & leviter arguenda eſt, ut dicit beatus Auguſtinus epiſtola ad Aurelium prius allegata, etiam quia talis contra finem, ad quem inſtituta eſt, militaret. Eſt enim ad correctionem & emendationem, & talis foret ad confuſionem magnam. Quarta differentia, quia ponit, quod peccata mortalia publica quorumcumque, ſunt per poteſtates ſæculares coactive punienda, ubi correctio fraterna, vel generalis reprehenſio per prædicationem verbi Dei non ſufficeret. Et in hoc, quod ponit de peccatis prælatorum, ſacerdotum, & eccleſiaſticorum quorumcumque, quia dixerat univerſaliter, Quorumcumque; ego poſui oppoſitum, & oſtendi, quod peccata perſonalia eccleſiaſticorum, puta, quæ neque fidem aut bonos mores ex ſe inficiunt, aut ſubvertunt per doctrinam, exceptis etiam caſibus a jure poteſtati ſæculari conceſſis, non ſunt per eam pœnaliter punienda. Et habeo ſcripturam ſacram, praxim Chriſti & Apoſtolorum, ſacros canones, & dicta ſanctorum doctorum, ſe in lege divina veraciter fundantium, & in 21. concluſione ſecundi puncti diffuſe probatum eſt.

B

Sunt & aliæ differentiæ: una, quia negat legem humanam poſſe licite punire reos mortis ſupplicio, & ego probavi oppoſitum. Altera differentia eſt, quia negat indulgentias & dicit eas in lege Dei non eſſe fundatas. Ego autem probavi eas fundamentum in lege Dei habere, & eccleſiæ auctoritate fuiſſe introductas ad magnam utilitatem fidelium, ad honorem Dei & eccleſiæ profectum. Altera differentia, quia dicit peregrinationes eſſe ex inventione hominum, idololatriam ſapere & ſuperſtitionem. Ego probavi oppoſitum, & oſtendi, quod in lege veteri fuerunt inſtitutæ & præceptæ, & a Chriſto Salvatore obſervatæ, & a ſanctis ſollicite uſitatæ, & ſatis extenſe, ut audiviſtis. Altera differentia, quia ponit, quod litteræ fraternitatum non videntur a Domino Deo noſtro Jeſu Chriſto introductæ, neque ab Apoſtolis conceſſæ, aut uſitatæ, ſed magis videntur deteſtandæ, cum per talia ſophiſmata lex Dei ſufficiens ad populum fidelem regendum, contemnatur. Et ego dixi & probavi oppoſitum, quod hæ ſunt in ſcriptura fundatæ. Alia differentia inter nos eſt in abſolutionibus & excommunicationibus, ut audiſtis. Exceſſus aggravavit, tantum ignem zeli ſuccendit, ut ſi ita foret ut vult, eccleſiaſtica hierarchia turbaretur, tumultuaretur ignobilis contra nobilem, puer contra ſenem, apertus eſſet puteus diſſenſionum, abyſſus ſcandalorum.

C

D

Surrexi igitur, ut ignem mitigarem, non extinguerem; correctionem peccatorum non tollerem, ſed ordinarem: hæc modificatio, quæ per me dicta eſt, eſt aqua flammam ſub olla, de qua ab initio, remittens, ut peccata per diſciplinam ardeant, ſed ſuccedentes prunas non conſumant. Corrigantur peccata, permaneat eccleſiaſticus ordo, & debito gradu cuncta ſubſiſtant. Si paululum dilectus meus faber ſuccendere deſinat, modum ponat in vindicta peccatorum, mecumque de indulgentiis & aliis prædictis ſentire velit; deſinam aquam moderationis aſpergere ſecum, ut alter faber ignem moderatæ punitionis peccatorum ſufflabo, ut in olla ardente verſa ad faciem Aquilonis, peccata, ut poſſibile eſt, urantur. Et ſi videatur aqua mea amara, quia aqua contradictionis eſt, erit tamen ſibi aqua Siloë, quæ vadit cum ſilentio. Paratum auxilium in hac ſacra ſynodo eſt ſitum. In modo correctionis unanimes ſumus, qui, quod corrigenda ſint vitia, concordamus. Expurgabit E in olla caritate Chriſti ſuccenſa peccatorum rubigines; & exibit opus ejus de fornace ignis ut vas puriſſimum: erit eccleſia in camino hoc ignis examinata & purgata, ut non jam ſint columbæ Chriſti unicæ ſponſæ ejus, id eſt, eccleſiæ, pennæ deargentatæ, & poſteriora dorſi ejus in pallore auri; Pſalm. 67. ſed de auro mundo veræ caritatis: ut fulgeant juſti, & tamquam ſcintillæ in arundineto diſcurrant. Quod nobis præſtet Sap. 3. in commune, in cujus nomine congregati ſumus, Dominus noſter Jeſus Chriſtus, cui cum Patre & Spiritu ſancto eſt imperium, honor & gloria, in ſæcula ſæculorum. Amen.

Explicit reſponſio articuli 2. videlicet de punitione peccatorum publicorum mortalium, facta in generali concilio Baſileenſi, per magiſtrum Ægidium Carlerium decanum Cameracenſem.

HENRICI

ANNO CHRISTI 1433.

HENRICI KALTEISEN ORDINIS PRÆDICATORUM,

Profeſſoris Sacræ Theologiæ in celeberrima Colonienſi academia, & hæreticæ pravitatis Inquiſitoris.

Ex tomo 4. Antiq. Lection. Henr. Canſii.

ORATIO,

Qua in concilio Baſileenſi anno* MCCCCXXXIII. *per dies tres refutavit tertium articulum Bohemorum, de libera prædicatione verbi Dei, quem propoſuit per biduum Udalricus presbyter Orphanorum.

PAtres & domini reverendiſſimi, doctores prudentiſſimi, inclyti Bohemiæ regni majores egregii, ceterique contrates mei præclariſſimi: In medio tam magnatorum, tamque auditorii diviniſſimi locuturus, renuit conſolari anima mea, niſi conſolationes Dei lætificaſſent eam cum Pſalmiſta. (*Pſalm. 93.*) Quamobrem ſpem finaliter in ejus poſui exuberantia, *qui dat omnibus affluenter*, Jacobi I. qui aſſecurat, promittens: *Aperi os tuum, & ego implebo illud*, (*Pſalm. 80.*) dans verba evangelizantibus virtute multa, in pſalmo: (*Pſalm. 67.*) beatiſſima interveniente Dei genitrice virgine Maria, per quam veluti per canalem, & aquæductum gratiarum, quidquid divina largitas influit, quidquid humano generi dare virtutis & gratiæ diſpoſuit, largiſſimo ſancti Spiritus imbre infundit, ſecundum melliſluum Bernardum in ſermone: (*Bernard. ſermone de Nativitate Mariæ.*) beatis omnibus occurrentibus Dei ſanctis, qui caritatis vinculo conſtricti nobis miſeris invocantibus, non minus quam Jeremias Dei propheta multum orans pro populo & univerſa civitate dicitur, II. Machabæorum ultimo; quorum ſuffultus meritis juxta materiam articuli tertii in ordine propoſitorum, qui eſt de prædicatione verbi Dei, parumper locuturus aſſumo verba thematis Dominicæ jam currentia, Lucæ VIII. conſcripta: *Qui in corde bono & optimo audientes retinent verbum, fructum afferunt in patientia.* Pro cujus introductione noto cum beato Thoma II. II. quæſt. CLXXVII. articulo I. Ad hoc quod verbi Dei orator efficaciter loquatur, tria requiruntur: ut ſcilicet doceat, delectet, & flectat, doceat intellectum inſtruendo, delectet affectum demulcendo, flectat effectum procreando. Et quamquam duo prima in facultate docentis ut plurimum reperiantur, tertium tamen ſolius Dei eſſe dignoſcitur. Niſi enim interius Spiritus ſanctus doceat, incaſſum exterius vox doctoris laborat, ſecundum beatum Gregorium 30 homilia de feſto Pentecoſtes. (*Greg. hom. 30.*) Sicut enim impoſſibile eſt, quod ſola pluvia fructificet terram, niſi flaverit etiam ventus; ſic non eſt poſſibile, quod ſola doctrina corrigat hominem, niſi cooperatus fuerit Spiritus ſanctus in corde ipſius, ut ait beatus Chryſoſtomus, homilia XX.

(*Chryſoſt. hom. 23. in opere imperf.*) Idcirco, ut per me dicenda ſo cunctis nobis fructum afferant in patientia, tria noto. Primum, ut locus congruus adaptetur, *in corde bono & optimo*. Secundum, ut modus debitus obſervetur, *audientes verbum retinent*. Tertium, ut fructus debitus reportetur, *fructum afferunt in patientia*. Primum docet intellectum. Secundum demulcet affectum. Tertium flectit effectum: ut ſic his ſimul concurrentibus, opus præſentis actus optatum reportet profectum. Deo primo & principaliter, reſervatis duobus membris pro ſequentibus diebus, ut fructum verbi Dei in patientia afferamus, neceſſe eſſe nobis locum congruum ut adaptemus, qui eſt *in corde bono & optimo; bono* per induſtriam naturalem, *& optimo* per gratiam juſtificantem, ait Nicolaus de Lyra ibidem; *bono*, per fidem illuminantem, *& optimo*, per gratiam operantem. (*Hebr. 13.*) Optimum enim eſt gratia ſtabilire cor. Unde Goera ſuper eodem, *in corde bono*, per diſciplinæ & virtutis exercitium, *& optimo*, per internæ contemplationis & conſolationis ſolatium. Secundum Albertum, *in corde bono*, id eſt, mundo a peccato, Matthæi V. *& optimo*, ſcilicet, divinæ voluntati in omnibus conformato, ſecundum beatum Auguſtinum ſuper illo Pſalmi VII. *Qui ſalvos facit rectos corde. In corde bono*, per dilectionem [a] Dei, in ſeipſum, *& optimo*, per dilectionem Dei ſuper omnia. Sic *Maria optimam partem elegit*, Lucæ X. (*Albertus Magnus in Luc. cap. 8.* [a] *Forte, proximi.*)

Hac in recte ex cauſa, quidam hæſitans quid offerre poſſet Deo gratiſſimum edoctus, eſt per angelum offerre curvitatem lunæ, rotunditatem ſolis, & primam partem rotæ: per quæ intelligi docuit, C per curvitatem, O per rotunditatem, & R per rotæ primam partem ſeu litteram: quæ tria ſimul compoſita hoc nomen, Cor, efficiunt. Hinc ſecundum Iſidorum & Catholicon cor etymologizatur, C, cuſtos, O, omnium, R, rerum. Quare hoc volens ſibi Dominus præparare, clamat: *Quis eſt iſte, qui cor ſuum applicet, ut appropinquet mihi? eritiſque mihi in populum, & ego ero vobis in Deum*, Jerem. cap. XXX. Aliter autem formatur animal a natura, aliter a pictura. Nam natura animal formando incipit a corde, & ſic ſe-

A cundum proportionem cordis cetera membra figurat, ait Ariſtoteles XVI. de animalibus. (*Ariſtot. de partibus animalium, lib. 3. cap. 4.*) Pictor vero nihil curat de corde, & tota ſolicitudo eſt circa membra exteriora componenda. Sic ſi ſacram unionem cupimus, ſi veritatis omnimam quærimus, ſi reformationem ſalutarem appetimus, non in verbis externitatibus, ſed cordis optimi penetralibus, id eſt, non lingua tantum, ſed opere & veritate amplecti debemus. Ad hoc quæſo, *hodie ſi vocem Domini audieritis, nolite obdurare corda veſtra*, ait Pſalmiſta, (*Pſalm. 94.*) quoniam *cor durum male habebit in noviſſimis*, Eccleſiaſtici III. Cor durum eſt quod ſeipſum non exhorret, nec ſentit quod cor durum ſit, quod nec compunctione ſcinditur, nec pietate mollitur, nec movetur precibus, minis non cedit, flagellis duratur, ingratum ad beneficia, ad conſilia infidum. Nemo duri cordis ſalutem unquam adeptus eſt, niſi forte quem miſerans Deus abſtulerit ab eo cor lapideum, & dederit cor carneum, juxta prophetam. (*Ezech. 36.*) Bernardus B de conſideratione libro I. (*Bern lib. 1. de conſid. ad Eugen.*) Quidam namque reproborum in poteſtatem dæmonum occulto & juſtiſſimo Dei judicio rediguntur, Iſaia atteſtante: *Ipſe miſit eis ſortem, & manus Dei diviſit eis eam in menſuram, uſque in æternum poſſidebunt eam.* (*Iſaiæ 34.*) Quidam electorum dimittuntur a Deo ex divina juſtitia incidere in errorem peccati; ſed tamen miſeratione ejus reducti, denuo convertuntur: de talibus enim Dominus per prophetam loquitur: *Et deviſi eum, & reduxi eum, & redd di conſolationes ipſi.* (*Iſaiæ 57.*) Sanctus Iſidorus de ſummo bono, libro XX. capite XV. Talis ſic a Domino reductus, poteſt apte cum propheta dicere: *Invenit ſervus tuus cor ſuum ut oret te*, II. Regum VII. Sic Nabuchodonoſor per tempora multa ſua exigente culpa a Deo derelictus, tandem reductus eſt. & reſtituta figura priſtina, id eſt, intelligentia humana, Danielis IV. Hoc David petivit, cum ait: *Cor mundum crea in me Deus*, (*Daniel. 7.* *Pſalm. 50.*) ſciens C quod *beati mundo corde; quoniam ipſi Deum videbunt*, Matthæi V. quæ viſio tota merces eſt, quæ viſio ſummum bonum finale & æternum gaudium eſt, quam nobis concedat benedictus Jeſus qui imperat & regnat. Amen.

Quemadmodum Deus & natura nihil agunt fruſtra, ſed ſicut in neceſſariis non deficiunt, nec abundant in ſuperfluis, ita imitator utriuſque prout ipſe ex alto conceſſerit, nec in ſuperfluis abundare, nec in neceſſariis deficere propono: ſed juxta materias per dominum proponentem miniſtratas, notanda quædam obſcure poſita declarabo, omiſſa ſupplebo: ſed & averſa devia arguendo, emendabo juxta Apoſtolicam doctrinam, ut ſit veritatis doctor exhortari potens in doctrina, & eos, qui contradicunt, arguere. (*Tit. 1.*) Obtulit Dominus venerabilis Udalricus proponens in ſua propoſitione certa enthymemata, circa quæ intendo declarationi inſiſtere arguendo ſic: Chriſtus mandat hoc, ergo hoc eſt faciendum: Chriſtus prohibet D hoc, ergo hoc non eſt faciendum. Bene ſequitur, non autem ſequitur de puro homine ſic: Papa mandat hoc, ergo hoc eſt faciendum: Papa prohibet hoc, ergo hoc non eſt faciendum, &c. niſi addito iſto medio, & in lege Dei veraciter ſe fundat. Obtulit in primo notabili, duplex eſſe verbum Dei, ſcilicet, Chriſtum Jeſum, qui eſt verus Deus & homo, & utrumque teſtamentum; ibi defectum per eum commiſſum intendo supplere. Deinceps quædam intulit, quæ intendo conſtanter redarguere, vel modificare, & veritatem credi neceſſariam adducere, quorum primum eſt: Tantæ perfectionis ſunt verba Dei, quod eis nil licet addere, nec ſubtrahere. Secundum quod cauſa ruinæ populi maxime eſt cauſa malorum ſacerdotum. Hoc declarabo lucidius propter multa mala de ſacerdotibus Domini. In ſecundo notabili enarrata, ubi additur, quod nemo amplius nocet, nec eccleſiam ſcindit, ſicut ſacerdotes mali, hoc intendo modificare. In notabili tertia, Quod tenetur E præceptive, ubi inter multa redarguenda ſunt hæc inſerta. Primum, quod non obſervantia conſilii Dei non obligat non obſervantem ad peccatum veniale, ſicut præcepti ad mortale. Secundum, quod eſt præceptum Domini cuilibet diacono & presbytero libere prædicare verbum Dei, ita quod ſub præcepto obligante non prædicantem ad peccatum mortale, cadit actus prædicandi in ipſis. In quarto propoſuit ſuper verbo, Libere, quod diaconus & presbyter liberantur ad prædicandum, dum ſuſcipiunt diaconatus & presbyteratus ordinem legitime, & quod extunc nullum impedimentum illegitimum obſiſtere debet, ſecundum legem Domini noſtri Jeſu Chriſti: ibi etiam reprehendit, quod Miſſantes plurimi, ſed prædicantes ſunt pauciſſimi, & altarium multiplicationem.

Conſequenter prædicta probando venerabilis Udalricus pro-

ponens probat articulum auctoritatibus & rationibus ſibi gratis. Et infert primo iſtam concluſionem : Non obſtante inhibitione, aut prætenſa excommunicatione lata jam aut minata, ſacerdos Domini debet fideliter & libere verbum Domini annuntiare, quia debet Deo magis quam hominibus obedire. Addit ſecundo, quod ſacerdos dimittens fidelem prædicationem propter hominum inhibitionem, ſeu prætenſam excommunicationem, eſt apud Deum excommunicatus : quia tales non ſervant mandatum Dei. & ergo maledicti & excommunicati. Et ſunt hæc primæ Veritatis, quæ Deus eſt, cum adjutorio conſtanter reprobanda. Tertio, quod ſacerdotes Dei verbi prædicationem fidelem non debent omittere propter ſcandalum perverſorum. Quarto, quod non ſolum ſacerdotes minores, ſed & prælati majores tenentur verbum Dei fideliter annuntiare.

Actor. 5.

Hæc eſt dicendorum materia, prout propoſitio cogit veſtra. Antequam harum difficultatum declarationem aggrediar, præſuppoſita recognitione ignorantiæ meæ, & imbecillitatis notoriæ, quam recognoſco corde, & confiteor ore : nihilo minus ex mihi injuncto, colla obedientiæ ſubmittens, jugo, vires hinc reſumo, quoniam cauſam Dei agimus, quoniam ſalutem animarum quærimus, in quibus noſtra ſufficientia ex Deo eſt, qui promiſit : *Dum ſteteritis ante reges & præſides, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini, dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini.* Duo autem inter multa mihi neceſſaria proteſtor. Primo, quod omnia per me unquam dicta, nunc & in futurum dicenda, judicio ac diffinitioni hujus ſacroſancti generalis concilii Baſileenſis ſincere & plene ſubmitto, credens & confitens, quidquid ipſa ſancta ſynodus credit & confitetur : quod ſi aliud dixero, quod avertat Altiſſimus, exnunc revoco, & retracto, pro non dicto haberi deſiderans ; ſecundum quod non eſt mentis meæ ad piarum aurium offendicula verba proferre, aut ſalvoconductui venerabilium oratorum inclyti regni Bohemiæ quovis modo præjudicare. Quod ſi ex lapſu linguæ contigerit, ex nunc veniam poſtulo, quia indiget lingua ſeu maxilla in camo & freno rationis ſeu imperio voluntatis non conſtricta. Quibus proteſtationibus, in qualibet ſequentium materiarum quaſi renovatis ac iteratis, præſuppoſitis, Prædicatorum ordinis ego minimus prædicationem verbi Dei defenſurus juxta articuli tertii exigentiam, quam adduxit venerabilis Udalricus dominus proponens inclyti regni Bohemiæ orator, ſecundum formam per ipſum ſervatam procedere intendo. Et ideo ſi formalitatem aliquando egreſſus fuero, non mihi indignemini, quia formam traditam inveſtigabo.

1. Cor. 3. Matth. 10.

Articulus proponentis iſte eſt : Verbum Dei exemplo Chriſti & Apoſtolorum, a ſacerdotibus Domini libere, & ſine impedimento, fideliter & veraciter debet prædicari & annuntiari. Juxta cujus deductionem dominus Udalricus proponens venerabilis talem habuit ordinem. Primo notabilia circa aliquorum terminorum expoſitionem, præmittendo. Secundo, articuli deciſionem annectendo. Secundum ergo ordinem veſtri proceſſus erit forma mei progreſſus : hoc [a] promiſſo, quod nedum propoſitionibus poſitis, ſed & earum probationibus declamandis inſiſtam ; nedum verbis, ſed & intentioni, prout ex verbis colligere potui, innitendo. Et primo in proœmio ſuæ collationis inter cetera iſta fuerunt verba ejuſdem : Iſtud eſt argumentum infallibile ; Hoc mandat Chriſtus Jeſus, ergo hoc eſt faciendum. Hoc prohibet Chriſtus, ergo hoc non eſt faciendum. De puro autem homine infallibiliter non ſic ſequitur de forma, non enim ſequitur univerſaliter ; Hoc mandat Romanus Pontifex, hoc dicit Eugenius Papa, ergo verum, aut faciendum : hoc prohibet Papa, ergo non faciendum. Sed addito iſto medio bene ſequitur ; Hoc dicit Romanus Pontifex, & in ſcriptura canonica ſe fundat veraciter, ergo hoc eſt verum, aut faciendum. Et quamquam hoc in ſuperficie videatur tute dictum ; tamen quia primæ conſequentiæ poſſent multis materiam miniſtrare erroris, & inobedientiæ & rebellionis, ideo circa eas parum inſiſtere, non abſonum judicabunt.

[a] al. præmiſſo.

Obtulit Dominus proponens argumentationem talem : Chriſtus Jeſus mandat hoc, ergo hoc eſt faciendum : Chriſtus Jeſus prohibet hoc, ergo hoc omittendum. Circa quam ſciendum, quod non omne mandatum Chriſti, quod habet notam mandati, habet efficaciam mandati. Dicit enim venerabilis Gorra, Lucæ VII. quod eſt triplex præceptum Domini, unum proprie dictum, obligans ad faciendum, ut illud, *Honora patrem & matrem*, Exodi XX. Aliud minus proprie dictum, tentans ad probandum, ut illud : *Tolle filium tuum*, Geneſis XXII. Tertium improprie dictum, ſcilicet, docens tantum ad ſciendum, ut dum Dominus præcepit ei quem curavit, ne cuiquam diceret. Hæc ille. Cui alludit Magiſter primo ſententiarum, libro I. diſtinctione XLV. dicens ; Quod Deus non vult ab hominibus fieri omnia, quæ præcepit, vel non fieri quæ prohibet. Præcepit enim Abraham immolare, non tamen voluit. Non enim ideo præcepit, ut fieret, ſed ad probandum fidem Abrahæ. Et in evangelio præcepit ſanato, ne cuiquam diceret : ille autem prædicavit ubique, intelligens Deum non ideo prohibuiſſe, quin vellet opus ſuum prædicari, ſed ut daret formam homini laudem humanam declinandi. Capitulo finali dicit, diſtinguens de voluntate ſigni & beneplaciti : Fit omne, quod Deus beneplacito vult fieri ; & omne quod vult non fieri, nequaquam fit, non ita eſt de ſignis, quia ſic præcepit Deus multis, quæ non faciunt, & prohibet quæ non cavent, & conſulit quæ non implent. Hæc ille. Ubi dicit ſanctus Thomas : Quamvis non vellet Deus voluntate conſequente, quod Abraham filium occideret, voluit tamen voluntate antecedente, quod voluntas Abrahæ in hoc ferretur, ſecundum quod jam erat ordinatum. Et tamen voluntatem per præceptum expreſſit ; & ſic fictio non fuit iſta : & de illis, qui contra præceptum Domini opus prædicant, licet Chriſtus noluerit hoc, quod præcepit voluntate conſequente, voluit tamen voluntate antecedente homines in hoc tendere, ut gloriam mundanam de temporalibus bonis non quærerent, ſed Dei, & hoc præceptum expreſſit. Hæc ille.

D. Th. 2. 2. quæſt. 1. art. 1. ad 1.

Unde communiter tenent doctores, circa diſtinctionem quadrageſimamquartam primi ſententiarum, quod quando præceptum datur in documentum, non in præceptum, non obligat ; ſicut ſi prælatus præciperet aliquid grande ſuo monacho, & tamen corde tenus nollet illud fieri, ſed ſtatim, cum frater hoc facere inciperet, eum revocaret ; ita quod præceptum illud eſt directe ſignum voluntatis præcipientis, ita quod velit obligare ſubditum ad exſequendum voluntatem præcipientis, ſed non eſt directe ſignum, quod velit rem præceptam impleri : talia enim fiunt ad ſumendum experientiam de obedientia ſubditi, vel ad oſtendendum pluribus obedientiam unius exemplo. Idcirco recitat ibidem quatuor ſolemnes opiniones dominus patriarcha de Palude circa iſtam concluſionem, Deus quandoque præcipit fieri quod tamen non vult fieri.

Secundo addit venerabilis proponens Udalricus enthymema. Non ſequitur ; Papa mandat hoc, ergo hoc eſt faciendum, niſi addito iſto medio, Et in lege divina veraciter ſe fundat. Ego aſſumo ſic : Papa mandat hoc, & in lege Domini ſaltem expreſſe ſe veraciter non fundat, dummodo contra mandatum Domini non præcipiat, neque contra ſacrorum generalium conciliorum ſtatuta ; ergo hoc eſt faciendum.

Pro cujus deductione duxi aliqua notare : Primum eſt, quod Papa non eſt nomen ordinis, ſed tantum juriſdictionis, & officii. Patet, quia Papa poteſt cedere papatui, ita quod non ſit amplius Papa ; non tamen poteſt cedere ſacro ordine, quin ſemper ſit ordinatus poſtquam eſt ordinatus. Secundo, quia Papa, ut Papa, non habet poteſtatem conficiendi Corpus Chriſti verum, niſi conſecretur in presbyterum, quamvis poſſit gubernare Corpus Chriſti myſticum, etiamſi non habeat ſacerdotii gradum, ut deducit venerabilis magiſter Auguſtinus de Ancona, in libro de eccleſiaſtica poteſtate, quæſtione IV. articulo II.

Secundum quod quamdiu Papa eſt fidelis, etſi in moribus ſit malus, poteſt & debet dici ſanctus aut ſanctiſſimus, non quidem ex vitæ merito, ſicut Chriſtus dicitur ſanctus ſanctorum, ſed ex ſanctificandi alios officio ; ſic enim Numerorum XVIII. dixit Dominus ad Moyſen : *Tu & filii tui, & domus patris tui portabitis iniquitatem ſanctuarii*, & ſecundum tranſlationem antiquam LXX. interpretum, dicitur *ſument peccata ſanctorum*. Ubi clare patet, quod etiam homines peccatores dicuntur ſancti ex officio, quia Moyſes cum familia ſignati ſunt portare iniquitatem ſanctuarii, & ſumere peccata ſanctorum. Si ſanctuarium, quomodo habet iniquitatem ? & ſi ſancti ſunt, quomodo habent peccata ? Venerabilis Thomas de Walden, libro II. capite XXXVI. Sic & concilia generalia dicuntur ſancta & ſanctiſſima, non a ſanctitate perſonarum inibi exiſtentium, ſed ex plenitudine officii ſanctificandi, & infallibili aſſiſtentia Spiritus ſancti : ſic & eccleſia catholica dicitur ſancta, non propter ſanctitatem omnium exiſtentium in ea, cum ſint multi peccatores, ſed propter ſanctiſſima ejus officia, propter ſacramentorum ſanctitatem exiſtentium in ea : non enim talia dicuntur ſancta ex opere operante, ſed ex opere operato. Ideo ſanctus Cyrillus in epiſtola ſynodica directa Neſtorio, quæ incipit : Religioſo & Deo amabili ; nominat Papam ſanctiſſimum & venerandiſſimum : ſimiliter ſacrum generale concilium. Similiter ſanctus Hieronymus Papam vocat ſanctiſſimum, gloriam ſanctitatis ſuæ magnificans in libro, qui intitulatur de geſtis Romanorum Pontificum, in principio ſcribens ad Damaſum Papam.

V. de Walden in loco citato.

Tertium, quod Papa ratione officii ſæpe aptiſſime nominatur beatus ſeu beatiſſimus, non quaſi extra ſtatum viæ æternaliter conſtitutus beatus, ſed propter admirandam ſuæ poteſtatis excellentiam, quæ prope Chriſtum attingit : quidquid enim poteſtatis, quidquid gratiæ ſacramentalis. Quidquid diſ-

ANNO CHRISTI 1433.

penſationis cæleſtis a Chriſto capite eccleſiæ commiſſum eſt, ipſa eccleſia diſperſa, & Papa in fide non errante, totum eſt ejus diſpenſationi commiſſum. Hinc beatus Hilarius etiam Imperatorem Conſtantium propter auctoritatem imperialem beatiſſimum nuncupavit in epiſtola ſua ad eumdem de fide. Et beatus Ambroſius quibuſdam ſcribens epiſcopis & ſacerdotibus malis, quos de ſimonia & multis exceſſibus redarguit, beatiſſimos & ſanctiſſimos patres nominat in libro ſuo paſtorali, quem de obſervantiis ipſorum intitulat.

Ambr. lib. de ſacerdotali dignitate cap. 5. tom. 4.

Quarto ergo dico, quod ſi Papa aliquid mandat faciendum, quod non eſt contra legem Dei expreſſe, aut contra ſtatuta aliqua ſanctorum patrum, etiam ſi ſe litteraliter in lege Dei veraciter non fundat, ei obediendum eſt. Hinc dicit beatus Cyrillus epiſcopus Alexandrinus in libro Theſaurorum: Ut membra maneamus in capite noſtro, Apoſtolico throno Romanorum Pontificum, a quo noſtrum eſt quærere, quid credere, & quid tenere debeamus, ipſum venerantes, ipſum rogantes præ omnibus, quoniam ipſius ſolius eſt reprehendere, corrigere, ſtatuere, diſponere, ligare & ſolvere, loco illius, qui ipſum ædificavit, & nulli alii, quod ſuum eſt plene, ſed ipſi ſoli dedit; cui omnes jure divino caput inclinant, & primates mundi tamquam ipſi Jeſu Chriſto obediunt. Hæc ille. Pariformiter ſanctus Chryſoſtomus cum omnibus doctoribus ſuper illo, *Paſce oves meas*, ſcribentibus, & beatus Bernardus in principio tertii libri ad Eugenium.

Chryſoſtomus in 21. cap. Joannis. Bernard. de conſid. lib. 3.

Sed dices. Papa malus eſt, & prælati peſſimi ſunt. Reſpondet Dominus: *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi: omnia quæ vobis dixerint, facite: ſecundum opera eorum nolite facere.* Matth. XXIII. Et ejus vicarius immediatus inquit: *Obedite præpoſitis veſtris, non tantum bonis, ſed & dyſcolis*, I. Petri II. Cujus rationem aſſignat beatus Hieronymus lib. I. contra Jovinianum, dicens: Epiſcopus, & preſbyter, & diaconus non ſunt meritorum nomina, ſed officiorum; nec dicitur, Si quis epiſcopatum deſiderat, bonum gradum deſiderat, ſed, *Bonum opus deſiderat*: quod in majori ordine conſtitutus poſſit, ſi velit, occaſionem exercendarum habere virtutum. Hæc ille. Unde beatus Bernardus ſuper Canticis, ſermone LXVII. Super Cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi: & qui non obedierunt eis tamquam epiſcopis, inobedientiæ rei fuerunt, etiam in ipſum Dominum præcipientem, & dicentem, *Quæ dicunt facite.* Patet, quamvis Phariſæi, quamvis peccatores maximi, propter cathedram tamen Moyſi, ad eos quoque nihilo minus pertinere, quod idem dicit: *Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit.* Hæc ille. Patet ergo, quid ſit de illa argumentatione ſentiendum: Papa mandat hoc, ergo hoc eſt faciendum, etiamſi ſe non fundet expreſſe in divina lege. Et tantum de proœmio domini proponentis.

Contra Jovin. cap. 19.

Bernardus ſermone ſuper Cant. 66

Poſt hoc expedito proœmio, dominus proponens in articulo incipit proponere notabilia. Et fuit primum notabile circa illud complexum, Verbum Dei: ubi in ſermone vel ſententia diſtinxit, verbum Dei dupliciter per eum intelligi: uno modo accipiendo pro Chriſto Jeſu Deo vero & homine. Secundo modo pro omni verbo veritatis, quod locutus eſt Dominus per ſuos Angelos, prophetas veros, & Filium ſuum, & per ſanctos ſuos Apoſtolos, & in ſcriptis reliquit ad futura tempora. Et iſto ſecundo modo dicebat ſe uſurum in propoſito illo complexo, Verbum Dei. Et quamquam iſtud non ſit reprehenſibile quoad ea quæ dicta ſunt, eſt tamen reprehenſibile propter ea, quæ omiſſa ſunt. Unde dico, (fuit enim neceſſe addi tertium modum, quod ſcilicet Dei verbum eſt verbum inſpiratum: hoc enim oportet ſcire verbi Dei prædicatorum, ſi non vult inducere populum in errorem:) unde dico, quod triplex eſt Dei verbum, non ſolum incarnatum, & exaratum, ſed etiam inſpiratum: & hoc eſt geminum, unum privatum, aliud publicum. Primo, inquam, eſt verbum Dei merito dicendum & nuncupandum, ſcilicet inſpiratum privatum, id eſt, perſonis privatis, de quibus ait vertex Apoſtolicus: *Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt homines Dei.* Et Pſalmiſta: *Audiam quid loquatur in me Deus.* Hinc Apoſtolus & ejus utilitatem expreſſit: *Omnis doctrina divinitus inſpirata utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum, ut perfectus ſit homo Dei ad omne opus bonum inſtructus*, II. ad Timoth. III.

2. Petr. 1.
Pſalm. 84.

Non ſunt ergo ſanctorum doctorum ſcripta, quorum prudentiſſima ſcientia explanat ſcripturæ ſecreta, ab aliquo vilipendenda, ſed quaſi a Deo veneranda: quia eſt regula, quod eodem ſpiritu ſcriptura ſacra exponitur, quo fuit inſpirata. Quod eleganter Apoſtolus oſtendit, dicens; quod *Chriſtus ad conſummationem ſanctorum dedit quoſdam Apoſtolos, quoſdam prophetas*; & ne ibi crederetur eſſe ſtatus, quaſi aliorum ſcripturæ non eſſent a Deo, ſubdit: *quoſdam vero doctores*: cujuſmodi ſunt ſcripturæ ſanctorum Gregorii, Auguſtini, Hieronymi, Ambroſii, poſt hos beatorum Bernardi, ſancti Thomæ & aliorum multorum, etiam non canonizatorum, quibus procul dubio Spiritus ſanctus aperuit ſenſum, ut intelligerent ſcripturas, quatenus myſticos ſenſus, quibus ſacra ſcriptura eſt gravida, aperirent, & ad communem hominum capacitatem redigerent. Alioquin quomodo Deus præcepiſſet Deuteron. XVII. in his quæ ſunt ambigua & difficilia, refugiendum eſſe ad ſacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo tempore? *Et facies quæcumque dixerint tibi, qui præſunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus, ſequeriſque ſententiam illorum. Non declinabis ad dexteram neque ad ſiniſtram.* Ubi continuo ſubjungitur: *Qui autem ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, ex decreto judicis morietur homo ille, & auferes malum de domo Iſrael; cunctuſque populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumeſcat ſuperbia.* Ideoque diſtinctione XV. in cap. Sancta Romana Eccleſia; multa ſanctorum doctorum enumerantur opuſcula, jam per eccleſiam acceptata, & ſibi ſoli ad judicandum reſervata. Et ſubditur, propter doctores ibi non expreſſos, quod etiam aliorum doctorum, & patrum orthodoxorum, qui in nullo a ſancto conſortio Romanæ eccleſiæ deviarunt, nec ab ejus fide & prædicatione ſemoti ſunt, ſcripta ſuſcipienda & legenda ſunt. Alii autem moderni non canonizati ad legendum conceduntur, & ad impugnandum etiam a ſingularibus perſonis, ſi in eis aliquid veritati diſſonum reperitur: ſecundum quem modum beatus Auguſtinus dicta ſua ad aliorum exponebat diſcutientiam, dicens in epiſtola ad Fortunatianum: Neque enim quorumlibet diſputationes, quamvis catholicorum & laudatorum hominum, velut ſcripturas canonicas habere debemus: ut nobis non liceat, ſalva honorificentia, quæ illis hominibus debetur, aliquid in eorum ſcriptis improbare, atque reſpuere, ſi forte invenerimus quod aliter ſenſerint quam veritas habet, divino adjutorio, vel ab aliis intellecta, vel nobis: nam talis, inquit, ego ſum in ſcriptis aliorum, quales volo eſſe intellectores meorum. Hæc ille.

Ephef. 4.

Cap. 1.

Epiſt. 111.

Eſt ergo verbum Dei verbum inſpiratum, ad prædicandum neceſſarium ſanctis doctoribus, in ædificationem corporis Chriſti myſtici, quibus ait Dominus: *Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.* Ut quilibet talis dicere poſſit: *Spiritus Domini locutus eſt per me, & ſermo ejus per linguam meam.* II. Reg. XXIII. & hoc de privato. Ex quibus elicio, quod etiam illud non vere dictum eſt, ubi dicit proponens venerabilis, verbum Dei eſſe tantæ perfectionis, quod nihil poſſit ei addi aut ſubtrahi: quia licet ea explanare, & dubia emergentia determinare: & talibus promittitur merces magna, dicente Sapientia: *Qui elucidant me, vitam æternam habebunt*, Eccleſiaſtici XXIV. non ergo licet ſubtrahere id quod eſt neceſſitatis ſcripturæ, ſed licet addere quod eſt pro ejus elucidatione. Quod tam pulcre oſtendit Dominus in expoſitione parabolæ evangelii præſentis Dominicæ, ubi ſic ait beatus Gregorius: Eſt quod ſolicite in hac ipſa expoſitione Dominica penſare debetis, quia ſi nos vobis ſemen verbum, agrum mundum, volucres dæmonia, ſpinas divitias ſignificare diceremus, ad credendum nobis forſitan mens veſtra dubitaret. Unde & idem Dominus per ſemetipſum dignatus eſt exponere quod dicebat, ut ſciatis rerum ſignificationes quærere in his etiam quæ per ſemetipſum noluit explanare. Exponendo ergo quod dixit, figurate ſe loqui innotuit, quatenus certos vos redderet, cum vobis noſtra fragilitas verborum ejus figuras aperiret. Hæc ille. Auctoritates in contrarium adductæ intelliguntur, Qui addiderint; id ſcilicet quod textum falſificaret, aut perfidiam ſaperet, prout nuper ſatis declaratum eſt.

Matth. 10.

Gregorius homil. 15.

Quantum ad aliud verbum inſpiratum, verbum Dei aptiſſime nominatum, & per omnia verbi Dei prædicatoribus neceſſarium, quod eſt inſpiratum publicum, eſt cujuſlibet generalis concilii legitime congregati ſtatutum & decretum, cujus auctoritatem Dominus ſibi adſcripſit, dicens collegio Apoſtolorum: *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit*, Luc. X. quibus ſuam promiſit aſſiſtentiam, dicens: *Ubi congregati fuerint duo vel tres in nomine meo, in medio eorum ſum.* Quod de congregatione generalium conciliorum intelligendum exponit beatus Cæleſtinus in epiſtola ad ſynodum tranſmiſſa, ut refert Iſidorus in lib. conciliorum. Hoc expreſſius idem Salvator noſter innuit concilio Apoſtolico promittens in perſona eccleſiæ: *Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modo. Paracletus autem Spiritus ſanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, quæcumque dixero vobis*, Joannis capite XVI. & ne hæc crederentur dicta perſonis Apoſtolorum tantum, ait capite XV. *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, Spiritum veritatis, ut maneat vobiſcum in æternum.* Ergo ineſt ille Spiritus ſanctus omnibus congregationibus generalium conciliorum, & omnia ibi concluſa ſunt verba Spiritus ſancti; ideoque determinationem ſacri concilii non ſibi Apoſtoli, ſed Spiritui ſancto attribuerunt. *Placuit*, inquiunt, *Spiritui ſancto*,

Matth. 18.

Cæleſtinus, ep. 7. edit. Roman.

ANNO CHRISTI 1433.

& nobis, Actorum xv. Unde valde cavendum eſt, ne ab informatione & ſententia hujus concilii generalis Baſileenſis in Spiritu ſancto legitime congregati, quiſquam ſe alienum reddat; ne contra Dei ſententiam videatur recalcitrare, verba Spiritus ſancti abnegare, & a catholicæ eccleſiæ ſancta ſe unione ſeparare.

Hæc modica conſcripſi, reſidua ſervans replicationi, & ſi contingat fraternali confabulationi: unde concludere pro nunc poſſumus, quod diſtinctionem circa id complexum, Verbum Dei, minus complete poſuit proponens, cum in ædificatione corporis myſtici oporteat ad minus etiam verbo inſpirato uti. Ideo non ſolum quatuor concilia prima, ſed & omnia alia a ſanctis inſtituta cuſtodienda & recipienda mandamur & decernuntur diſtinctione xv. Sancta Romana eccleſia. *Cap. 3.* Demum ad ſecundum notabile procedendo ſuper illo complexo, A ſacerdotibus Domini, diſtinait dominus proponens, de ſacerdotibus bonis & malis, poſt multa vitia malorum ſacerdotum enarrata, & quomodo nemo amplius nocet in eccleſia Dei, quam ſacerdotes mali. Et quia tanta mala enarravit de malis, & pauciora bona de bonis, dicam ſubſequentia.

Prælati & presbyteri mali, non ſolum boni, ſunt magnifice honorandi & reverendi; ne videantur omnino ſpernendi, quos glorioſus Deus ſibi ſpecialiter elegit ex gentibus mundi, non ad confortandum eos in malum, ſed magis ad revocandum presbyteros malos, & confirmandum bonos, & docendum cunctos, in qua honorifica majeſtate conſtituit Dominus presbyteros eccleſiæ. Et primo ex veteri teſtamento, Geneſ. ix. ubi dicitur, quod Noë inebriatus dormivit, & detectis verendis jacuit in tabernaculo ſuo: quod cum vidiſſet Cham, non eum texit, ſed duobus fratribus annuntiavit. At vero Sem & Iaphet videntes, avertebant facies ſuas. Quid eſt ergo, quod filii pallio verenda patris ſuperjecto dorſis pallio averſi veniendo operiunt? niſi quod bonis ſubditis ſic præpoſitorum ſuorum mala diſplicent, ut ab aliis nota occultent? Operimentum averſi deferunt, quia dijudicantes factum, & venerantes magiſterium, nolunt videre quod tegunt. Et nota, quod pater expergiſcens ſemen Cham maledixit, ſed duos patrem regentes benedixit.

Hanc maledictionem fugere voluit ſanctiſſimus Imperator Conſtantinus, de quo in eccleſiaſtica hiſtoria libro quarto capite decimo dixiſſe narrant: *Et hiſ. hiſt. Trend. lib. 1. cap. 11.* Si propriis oculis vidiſſem ſacerdotem Dei, aut aliquem eorum qui monaſtico habitu circumamicti ſunt, peccantem, chlamydem meam explicarem, & cooperirem eum, ne ab aliquo videretur. Hoc autem Chriſtus adhoc in vita ſibi partim recompenſavit, quia poſtmodum in bellis feliciſſimus fuit, ut dicit beatus Auguſtinus de civitate Dei libro quinto. *Cap. 25.* Secundo idem expreſſe Dominus præcepit Exod. xxi. *Diis non detrahes, & principi populi tui non maledices.* Gloſſa: Id eſt, ſacerdotibus & eccleſiæ doctoribus, qui populis principantur; cum enim omnis detractio pernicioſa ſit, in illos eſt pernicioſior. Tertio, Deuteronomii v. *Honora patrem & matrem tuam, ut longo vivas tempore.* Gloſſa: Hoc eſt maximum & primum mandatum, in altera tabula: Honora, ſcilicet, patrem corporalem & ſpiritualem, officio pietatis: & honora ſimiliter matrem, id eſt, eccleſiam ſanctam. Quarto, quia Threnorum iv. Jeremias deſtructionis cauſam aſſignans, ait: *Facies ſacerdotum non erubuerunt, neque ſenum miſerti ſunt.* Gloſſa: Immo Deum in ſuis ſacerdotibus contempſerunt, nec Deum in his reveriti ſunt: ideo diviſi ſunt a facie Domini, quia per orbem diſperſi ſunt. Et alia gloſſa: Nota quam terribile ſit ſacerdotes contemnere, nec faciem eorum erubeſcere, id eſt, illis monentibus & videntibus, a ſceleribus non ceſſare. Quinto patet per David, qui quamvis ſciret Saül malum, tamen quia unctus erat in regem & conſecratus, & coram populo nondum depoſitus, eumdem numquam graviter inhonoravit; ſed in ſpelunca, in papilione, & ubique pepercit. Unde gloſſa 1. Regum vigeſimoquarto, & eſt venerabilis Bedæ, & beati Gregorii: Quid per Saül, niſi mali rectores? Quid per David, niſi boni ſubditi ſignantur? Saül ventrem purgare, eſt pravos præpoſitos conceptam in corde malitiam, uſque ad opera miſeri odoris extendere, & cogitata apud ſe noxia, factis exterioribus exſequendo monſtrare. Quem tamen David ferire metuit, quia piæ ſubditorum mentes ab omni ſe peſte obtrectationis abſtinentes, præpoſitorum vitam nullo gladio linguæ percutiunt, etiam cum imperfectionem reprehendunt. Qui etſi quando propter infirmitatem ſe abſtinere vix poſſunt, extrema quædam, atque exteriora præpoſitorum mala, ſed tamen humiliter loquuntur, & quaſi oram chlamydis ſilenter incidunt: quia dum prælati dignitati, ſaltem innoxie & latenter derogant, quaſi regis ſuppoſiti veſtem ſecant; ſed tamen ad ſemetipſos redeunt, ſeque de tenuiſſima verbi laceratione reprehendunt.

Inſuper ex novo teſtamento, & primo per Chriſti facta & juſſa. Nam Matthæi capite octavo ſanato a ſe leproſo ait: *Vade, oſtende te ſacerdotibus*, quos ſcivit pro tunc peſſimos, *& offer*, inquit, *munus, quod præcepit Moyſes in teſtimonium illis*: cui gloſſa. Mittit ad ſacerdotes propter humilitatem, ut ſacerdotibus deferat honorem.

ANNO CHRISTI 1433.

Secundo per illud Lucæ decimoſeptimo: *Ite, oſtendite vos ſacerdotibus.* Super quod beatus Auguſtinus libro de baptiſmo: *Auguſtinus de baptiſmo contra Donatiſt. lib. 6. cap. 44. Matth. 10. & 11. Luc. 10. 1. quæſt. 1. cap. Nonne. m. 3.* Nonne Sodomitæ ethnici erant gentiles? pejores ergo Judæi, quibus Dominus dicit: *Tolerabilius erit Sodomis in die judicii, quam vobis.* Et quibus Propheta dixit: *Juſtificaſtis Sodomam*, id eſt, in comparatione ad vos juſtificata eſt. Numquid tamen ideo ſacramenta divina, quæ apud Judæos erant talia quales erant ipſi, quæ Dominus quoque ipſe ſuſcepit, & ad ea celebranda leproſos, quos ipſe mandaverat, miſit? Et ſequitur: Eadem ſacramenta, & in bonis hominibus illius temporis erant, & in malis pejoribus quam ſint ethnici: quandoquidem Sodomitis in malitia prælati ſunt, & tamen illa ſacramenta erant in utriſque integra & divina. Hæc ille.

Hoc tertio expreſſius habetur in verbo Chriſti, Matth. vigeſimotertio: *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi, omnia quæcumque dixerint vobis, facite, ſecundum vero opera eorum nolite facere.* Ubi beatus Chryſoſtomus dicit: *Chryſoſtomus, in opere imperf.* Sicut aurum de terra eligitur, & terra relinquitur, ſic & auditores doctrinam ſuſcipiant, & mores relinquant. Frequenter enim de homine malo procedunt bona. Hoc expreſſius Dominus docuit, qui Judam multis honoribus decoravit. Quamvis enim ſciret, eum eſſe peccatorem, furem, & proditorem, immo vocavit eum diabolum: nihilo minus in tantum eum honoravit, quod poteſtatem dedit ſuper omnia dæmonia, & ut languores curaret, & ante faciem ſuam prædicaret & baptizaret. Hoc ſecundum beatum Auguſtinum factum eſt, ut diſcamus non contemnere ſanctorum collegia, ſi contingat aliquem malum inter eos reperiri. Nullum eſt, nec unquam fuit ſanctius collegium, dicit ſanctus Thomas ſuper Joannis ſexto, quam collegium Apoſtolorum, in quo tamen unus inventus eſt proditor & latro. Ideo dicit ſanctus Thomas II. II. quæſtione CIII. articulo II. quod prælati non honorantur propter excellentiam propriæ virtutis, ſed propter excellentiam dignitatis, ſecundum quam ſunt Dei miniſtri, & in eis etiam honoratur tota communitas cui præſunt.

Sunt autem notabiles cauſæ, quare populus Dei multum debet honorare ſacerdotes. Prima, quia eum, qui mundum creavit, ſoli de cælis adducere queunt, in altari Miſſam celebrando: quia diſcipulis, quos in ſacerdotes conſecravit Dominus, ait in cœna: *Hoc facite in meam commemorationem.* Luc. xxii. Secunda, quia eis omnia ſacramenta, & velut medicinas contra omnes animæ morbos principaliter, & ex officio commendavit: quia ſtabellarii evangelici ſauciati ſoli habent curam, prout de Samaritano loquitur Lucæ x. Tertia, quia ſoli habent auctoritatem ligandi & ſolvendi a peccatis, & ab excommunicationibus, ſecundum illud Matthæi xviii. *Amen dico vobis, quodcumque ligaveritis ſuper terram, erit ligatum & in cælo; & quæcumque ſolveritis, erunt ſoluta & in cælo.* Quarta, quia de orationibus eorum, eo quod ſunt miniſtri eccleſiæ, certum eſt, quod efficaciam pro populo & animabus ſortiantur: quia quando ut miniſtri eccleſiæ quidquam faciunt celebrando, vel hujuſmodi, Pontificis vicem gerunt, de quo ad Hebræos v. *Omnis namque Pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in his quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona & ſacrificia pro peccatis.* Quinta, quia in animabus & corporibus per ſeptem ordines diſtinctos, quos quilibet recipit, Deo amplius conſecrati ſunt; & per conſequens diſtinctos characteres ſuper laicos habent impreſſos, propter ſeptem ordines, propter quod 1. Petr. II. dicitur: *Vos autem genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis.* Sexta, quia lumen eccleſiæ ſunt & doctores, de quibus Matthæi v. *Vos eſtis lux mundi, & ſal terræ.* Ultima, quia per manus eorum ſolum benedicuntur omnia, quæ in cultum Dei habent conſecrari, ſicut eccleſiæ altaria, veſtes, euchariſtia, matrimonium, & ſic de ſimilibus. His ait Dominus: *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit.* Luc. x.

Qui ergo ſacerdotes non audit, ſed ſpernit, atque, vita ſua neglecta, diſcutit nimis ſacerdotum opera; non mirum, ſi Dominus tales cadere permittit, ut etiam eccleſiaſtica contemnant ſacramenta, & finaliter infideles moriantur, ut deducit beatus Gregorius 1. quæſtione 1. Multi ſecularium.

Inter cetera, etiam iſtud corollarium dominus Udalricus proponens ſubintulit: Cauſa ruinæ populi ſit maxime culpa ſacerdotum malorum. Circa quæ dicta iſtam propono concluſionem: Et ſi interdum ita contingat, non tamen eſt univerſaliter verum, quod ruinæ populi cauſa ſit maxime ſacerdotum malorum ex culpa, quinimmo ſæpe ea malitia populi: propterea provenit ſibi ruina, & populi demeritis exigentibus, degenerare permittitur a Deo * ſacerdotum a bonis moribus. *a Forſan, ſtatus ſacerdotum.*

Hanc probo primo, ſimilitudine. Secundo, ratione. Tertio, auctoritate. Hoc enim pro tanto judicavi neceſſarium fo-

Anno Christi 1433.

a *Alias libertatis, ſeditionis.*

re, quia non videtur aliud dictum, Omnis ruina populi provenit ex malitia clericorum, niſi quod clericus detur per hoc ad manus gladii laicorum, ut patiantur ruinam propter exceſſus clericorum. Unde iſtam a ſeditionis volens determinare malitiam, primo accedo ſimilitudinem hoc modo: Comparamus cum doctoribus allegorizantibus illum textum Geneſeos I. *In principio creavit Deus cælum & terram.* Clerum mundo ſuperiori, id eſt, cælo cum ſtellis, & reſiduum populum mundo inferiori, ſcilicet, terræ cum plantis comparando, ut apte poſſumus, ex hoc; quod ſicut ſecundum philoſophos inferior mundus a cælo & ſtellis gubernatur; ita tota virtus reſidui populi a clero dependere habet, & augeri, atque in ultimum felicitatis finem dirigi. Cum ergo cœtus laicalis ſubordinatus eſt cœtui clericali, tamquam ſuo magiſtratui, ut ab illo doctrinis illuminetur, virtutibus roboretur, & fructibus repleatur: ideo clerus, de quo ſcriptum eſt: *Regale ſacerdotium, genus electum*, congrue, reſpectu laicalis populi, cælum eſt, plenum ſtellis magnis, & parvis, fixis & erraticis. Stellæ majores, prælatos; minores, ſubditos: quorum quidam comparantur ſtellis fixis, ſicut hi qui ad certam diœceſim, vel parochiam ſunt limitati, ad illuminandum illos, quibus ipſi ſunt præfecti, ut eos ex alto ſcientiæ illuminent, fructumque ſalutis fecundent. Stellis autem erraticis, alii prædicatores per mundum diſcurrentes. Sic enim, qui docti fuerunt, *quaſi ſtella in perpetuas æternitates*, Danielis XII. Sicut igitur interdum eſt, non ſemper, quod ſecundum habitudinem & diſpoſitionem ſtellarum cæli bonam, & malam, alteratur & diſponitur hic inferior mundus convenienter, vel diſconvenienter; ita ſæpe propter defectus & indebitos reſpectus in invicem ſtellarum firmamenti, quod eſt allegorice clerus, variis turbatur moleſtiis inferior populus. Verum, quod ſicut non omnia inferioris mundi incommoda ex influentia ſuperioris proveniunt, ſed ſæpiſſime ab inferiori: ut ſi iſta inferiora ſuperiorum influxum non recipiunt ubi & quando deberent, vel ſi per vapores vel nubes ab infra aſcendentes abſconduntur ſtellæ, & per conſequens debitus earum impeditur influxus, & iſta inferiora, vel ſicut terra & aqua eclipſant lunam, & luna ſolem: ita terreni populi cæcata voluntas & avaritia eclipſant poteſtatem ſæcularem: quæ eiſdem vitiis tenebroſa facta, eclipſat ſæpe poteſtatem ſpiritualem. Unde ſecure aſſero, quod ſicut exorbitantiæ & deordinationes inferioris mundi, tam in naturalibus, quam in moralibus, non ſemper reputandæ ſunt deordinationi curſus ſtellarum, & qui contrarium ſentiunt, magnam cælo injuriam faciunt, ut dicit beatus Auguſtinus libro V. de civitate Dei, capite I. ita non eſt verum dicere, quod omnis ruina populi proveniat ex inordinationibus cleri: quin immo ſtaret, clerum eſſe regulariſſimum, & populum deordinatum, ſicut fuit in eccleſia primitiva, ubi erat clerus ſanctiſſimus, & populus tyrannis plenus. Inſuper a primævo ita fuit tempore Moyſis, qui fuit ſacerdos, & rector filiorum Iſraël optimus; & tamen populus fuit duriſſimæ cervicis, & a Domino multipliciter flagellatus propter peccata ſua propria; & multo ſæpius fuiſſet, ſi non Moyſes ſervus Domini *Pſalm. 105.* ſteriſſet in confractione in conſpectu Dei. Inſuper tempore Chriſti, Apoſtolorum & ſanctorum martyrum, qui omnes fuerunt optimi, & peſſimi populi multi.

Secundo hoc probatur ratione. Ruinæ populi maximæ proveniunt ex peccatis populi, juxta illud Pſalmiſtæ: *Viſitabo in* *Pſalm. 88.* *virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum.* Sed maxima cauſa ruinæ populi eſt malitia ſui liberi arbitrii; cum nemo ad peccandum poſſit cogi, nec eſt peccatum, niſi in quantum voluntarium, ſaltem actuale: ergo non ſemper cauſa ruinæ populi ſunt ſacerdotes mali; ſed inclinatio in malum liberi ſui arbitrii. Secundo, hæc quæ ſæpe fiunt divina permiſſione ex malitia ſpiritus maligni, non ſunt attribuenda clero innocenti. Sed pleræque ruinæ & plagæ in populis proveniunt divina permiſſione a ſpiritibus malignis, juxta illud *Pſalm. 77.* Pſalmiſtæ: *Miſit in eos iram indignationis ſuæ, indignationem & tribulationem, immiſſionem per angelos malos.* Tertio, illa delicta non ſunt clero imponenda, quæ committunt populi, & ſufficienter arguuntur per prælatos, nec ab eis ſuſcipiunt talium peccatorum exemplum: ſed infinita peccata committuntur a populis, quorum nullum exemplum vident in ſacerdotibus, immo publice arguuntur ab eis in ſermonibus, & privatim in confeſſionibus; ergo ſi aliqua patiuntur populi, talis ruina non eſt culpa cleri. Ad hoc eſt experientia. Diſcimus enim quod tempore beati Gregorii & Ambroſii fuit clerus bonus & regularis, & multi ex eis ſunt ſancti canonizati, & tamen tunc tot fuerunt ruinæ in populis, quod beatus Gregorius in homilia II Dominicæ Adventus, ſcribit omnia ſigna in evangelio conſcripta de ruinis bellorum, peſtilentiarum, & ſeditionum ante diem judicii ventura, ſuis temporibus fuiſſe completa, ergo tales ruinæ non ſunt clero adſcribendæ. Quarto ſic: Illæ ruinæ non ſunt quocumque modo clero attribuendæ, quæ nec ex populi nec cleri culpa ſciuntur evenire. Sed ſic eſt, quod multa flagella Dei eveniunt multis, non propter cujuſcumque culpam, ſed Dei gloriam oſtendendam, ſicut cœcus natus fuit, de quo Dominus ait: *Neque hic peccavit, neque parentes ejus, ſed ut manifeſtentur opera Dei in illo.* Joannis IX. Sic & ſanctus Job creditur multipliciter flagellatus, non quod ipſe, vel aliquis alius hoc demeruerit, ſed ut patientiæ ſuæ virtus toti mundo innoteſceret, ſecundum beatum Gregorium, Job. I. Ergo ut prius. Ultimo, ſicut illa, quæ ſæpe proveniunt ex cauſis naturalibus, etiamſi totus mundus eſſet optimus, non ſunt ſacerdotibus permaxime imputanda. Ita eſt de ſterilitate terræ, de aëris intempeſtate, peſtilentiarum immenſitate: quæ, & ſimilia, ſæpe ex cauſis naturalibus proveniunt hominibus: ergo non eſt tutum dicere, omnes ruinas populorum ex culpa ſacerdotum evenire.

Anno Christi 1433.

Tertio hoc probatur auctoritatibus ſacræ ſcripturæ, & primo Job XXXIV. dicitur: *Deus regnare facit hypocritam propter peccata populi.* Ubi beatus Gregorius moralium libro XXV. dicit: Alibi quoque per prophetam dicit: *Dabo tibi regem in furore meo, & auferam in indignatione mea.* Quid ergo nobis illos præeſſe deſpicimus, quorum regimina ſuper nos ex Domini furore ſuſcipimus? Si autem ſecundum merita ſubditorum perſonæ regentium tribuuntur; ut ſæpe, qui boni videntur, accepto regimine mox mutentur: ſicut de Saule ſcriptura exprimit, qui cor cum dignitate mutavit: *Cum,* inquit, *parvulus eſſes in oculis tuis, caput in tribubus Iſraël factus es: quare feciſti ergo malum in oculis Domini?* Sic ergo pro qualitate ſubditorum diſponuntur corda rectorum, ut ſæpe pro merito gregis delinquat vita paſtoris. Et ſequitur: Denique certum eſt, quod ita ſibi invicem rectorum vita connectatur & plebium, ut ſæpe ea culpa paſtorum deterior fiat vita plebium, & ſæpe ex vita plebium mutetur vita paſtorum. Ex quo habetur, quod propter peccata populi quandoque efficiuntur ſacerdotes boni mali, quia non merentur habere bonos, ſicut malum corpus non meretur habere caput bonum. Cui conformiter loquitur beatus Iſidorus de ſummo bono, libro IV. capite X. inquiens: Propheta dicit: *Dabo tibi regem in furore meo.* Ex hoc manifeſte claret, bonam malamque poteſtatem a Deo ordinari, ſed bonam Deo propitio, malam irato: reges quando boni ſunt, muneris eſſe Dei; quando vero mali, ſceleris eſſe populi; nam ſecundum merita plebium diſponitur vita rectorum: iraſcente enim Deo, talem rectorem populi ſuſcipiunt, qualem pro peccato meruerunt. Nonnumquam etiam pro malitia plebis reges mutantur; & qui ante videbantur boni, accepto regno fiunt iniqui. Et libro III. capite XXXIX. dicit: Pro merito plebium diſponitur a Deo vita rectorum, exemplo David peccantis in comparatione principum, qui ea merito plebis prævaricantur. Hæc ille.

Job. 34.

Greg. Moral. lib. 25. c. 20.

Oſeæ 13.

1. Reg. 15.

Beatus Hieronymus, VIII. quæſt. I. Audacter fortaſſe aliquid dicimus, tamen quod ſcriptum eſt dicimus: Non ſemper princeps populi & eccleſiæ per Dei arbitrium datur, ſed prout merita depoſcunt. Si mali ſunt actus noſtri, & operamus malignum in conſpectu Domini, dantur nobis principes ſecundum cor noſtrum. Et hoc tibi de ſcripturis probabo: audi namque quod Dominus dicit: *Fecerunt ſibi regem, & non per me; principem, & non per conſilium meum.* Et hoc videtur dictum de Saule, quem utique ipſe Dominus elegerat, & regem fieri juſſerat: ſed quoniam non ſecundum Dei voluntatem, ſed ſecundum populi peccatoris meritum fuerat electus, negat eum cum ſua voluntate vel conſilio conſtitutum. Tale ergo aliquid intelligimus etiam in eccleſiis fieri, quod pro meritis populi, aut in verbo, aut in opere potens a Deo tribuitur rector eccleſiæ: aut ſi malum faciat populus in conſpectu Domini, talis eccleſiæ datur judex, ſub quo famem & ſitim populus patiatur. Hæc ille. Ecce quam lucide claret, quod non omne malum ruinæ populorum ex culpa proveniat ſacerdotum malorum.

1. quæſt. 1. cap. Audacter. Non eſt Hieron. ſed Orig. homil. 4. in lib. Judic.

Per hoc patere poteſt, quid reſpondendum ſit ad auctoritates per dominum opponentem inductas, & multas ſimiles, ſcilicet, Bedæ ſuper Matthæi vigeſimo primo dicentis, quod ideo Dominus de templo ejecit vendentes, quia cauſa ruinæ populi maxime fuit ſacerdotum culpa. Ad idem allegavit Gregorium dicentem idem. Similiter audiſtis jam mentem beati Gregorii, & ita poſſem de aliis exemplificare. Numquam fuit mens beati Gregorii, quod omnes ruinæ populi eſſent ex culpa cleri; ſicut nec dominus proponens univerſaliter, ſed indefinite tantum poſuit, & tanto cautius. Quia tamen nonnumquam ſimplices audientes, neſcientes inter univerſale & particulare diſtinguere, ſeducuntur: ideo ſciendum, quod modus loquendi doctorum eſt, quod ſicut ſæpe in ſcripturis pars ſumitur pro toto, & e converſo: ita & in propoſito, quando dicitur Maxime, id eſt, ſæpe, & pro magna parte, ſicut etiam communiter ſumi ſolet Semper pro Frequenter, & Cauſa pro Occaſione: quæ tamen occaſio non eſt cauſa, niſi per accidens. Eſt ergo fideliter credendum, quod ſi-

ANNO CHRISTI 1433.

cut ſæpe ruinæ populi proveniunt ex culpis cleri; ita e converſo, ſæpe ruinæ cleri proveniunt ex culpis populi. Hujus diſtinctionem ſolus novit, qui omnes, ſimiliter clerum & populum, judicabit; qui eſt diſcretor meritorum, & diſtributor mercedum unicuique prout geſſit in corpore. Ceſſet ergo proverbium iſtud in Iſrael: *Patres noſtri comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obſtupeſcunt, quoniam filius non portabit iniquitatem patris, nec pater filii; ſed anima quæ peccaverit, ipſa morietur.* Ezechielis XVIII. Hæc de primo.

Conſequenter dominus proponens Joannem Hus extollit præconiis multis. Ad hoc dico, quod non propter virtutes ſuas, nec propter hoc, quod ſimoniacam hæreſim deteſtatus eſt, ut proponens dicit, ſed propter errores multos, quorum quoſdam per ſe faſſus eſt, quoſdam in ſuis tractatulis conſcripſit, quoſdam proborum teſtimonio convictus eſt. Unde non de bono opere, ſed propter blaſphemiam judicatus eſt, de quo heri ſatis dictum eſt, ideo ſuperſedeo. Ego autem volens nunc baſim & fundamentum omnium dicendorum de materia prædictorum ſacerdotum ponere, pono aliud, & eſt iſtud notabile ſuper eodem complexo; De ſacerdotibus Domini: ſcilicet, quod ſunt duplices ſacerdotes Domini, ſive boni ſint, ſive mali; aliqui curati, alii non curati. Et ſoli curati habent ordinarie verbum Dei prædicare poſt prælatos majores, ſcilicet epiſcopos. Alii non curati, non tenentur, nec debent prædicare verbum Dei, niſi ex ſpeciali licentia prælati. Pro cujus deductione duo ſunt notanda. Primum de ſcientia in quolibet preſbytero requiſita: & ſi reperiremus, quod minor ſufficit ſacerdoti ad ſacerdotium, quam ad prædicandum requiratur, habeo propoſitum. Secundum de originali ſucceſſione preſbyterorum, qui ſcilicet ſuccedant ordinariis primis prædicatoribus, quorum fuit officium per verbi Dei prædicationem illuminare mundum, ſicut Apoſtoli & LXXII. diſcipuli.

Quantum ad primum, nota verba ſancti Thomæ in quarto ſententiarum diſtinctione vigeſimatertia in quæſtione tertia: Quanta ſcientia requiratur in ordinando, in reſponſione ad primum articulum, ſcilicet ad auctoritatem Malachiæ ſecundum: *Labia ſacerdotis cuſtodiant ſcientiam, & legem de ore ejus requirent:* oſtendere volens de quibus ſacerdotibus hæc verba intelligantur, dicit de curatis tantum: Sacerdos, inquiens, habet duos actus: unum principalem ſuper Corpus Chriſti verum, & alium ſecundarium ſuper Corpus Chriſti myſticum: & ſecundus actus dependet a primo, ſed non convertitur: & ideo aliqui ad ſacerdotium promoventur, quibus primus actus tantum committitur, ſicut religioſi, quibus animarum cura non committitur: & a talium ore non requiritur lex, ſed ſolum, quod ſacramenta conficiant: & ideo talibus ſufficit, ſi tantum de ſcientia habeant, quod ea, quæ ad ſacramentum ſpectant, rite perficere poſſint: ſicut in vitis Patrum multi ſimpliciſſimi preſbyteri leguntur fuiſſe, qui vitæ erant ſanctiſſimæ. Alii autem promoventur ad alium actum, qui eſt ſuper Corpus Chriſti myſticum, & a talium ore populus legem requirit. Unde in illis ſcientia legis eſſe debet, non quidem ut ſciant omnes difficiles quæſtiones legis, quia in his debet recurſus ad ſuperiores fieri: ſed ſciant ea, quæ populus tenetur ſcire vel credere de lege: ſed ad ſuperiores ſacerdotes, ſcilicet epiſcopos pertinet, ut etiam ad ea, quæ difficultatem in lege facere poſſint, ſciant, & tanto magis, quantum in gradu altiori collocantur. Hæc ille.

Ad eamdem concordat ſententiam dominus Albertus Magnus, eadem diſtinctione dicens: Diſtinguendum videtur mihi in ordinandis: quidam enim ordines ſumunt ex ſola devotione, ut monachi, & alii quidam religioſi. Alii recipiunt ordines, ut in illis miniſtrent populo verba, ſacramenta miniſtrando ſeu diſpenſando, ut religioſi quidam, & illi qui ſunt intitulati ad curam animarum. De primis diſtinguendum puto: aut enim habent curam animarum in ſuis ordinibus, ut abbates, & confeſſores ab abbatibus conſtituti; aut non habent, nec habebunt: ſi habent, idem judicium videtur de eis, quod de aliis habentibus curam animarum: ſi autem non habent, ut hi qui cauſa devotionis tantum ordinem ſuſcipiunt, videtur mihi quod non teneantur, niſi ut ſciant pronuntiationem Pſalmorum & lectionum, & illorum diſtinctiones, quæ ex ſcientia grammaticæ addiſcuntur. Si autem officium docendi ſuſcipiunt ex beneficio, ut clerici intitulati, vel ex profeſſione, ut quidam religioſi, dicendum videtur quod tenentur plura ſcire: & ea credo eſſe quæ groſſe ſunt exponenda populo in fide & moribus, quæ rudimenta Chriſtianæ fidei vocantur; & ut in aliis determinent caſus & quæſtiones ſecundum conſilia ſuperiorum. Unde omnes, inquit, auctoritates roductas in contrarium, inter quas etiam eſt illa jam allegata Malachiæ ſecundo, intelligo de hujuſmodi ordinatis, & quantum ad hujuſmodi ſcientiam, ſcilicet diſcernendi quid mortale & quid veniale, in quibus, & qui articuli ſolemnizati ab eccleſia, & cetera talia. Et ad alia, meo judicio, non tenetur, niſi ſit in altiori gradu conſtitutus. Hæc Albertus.

ANNO CHRISTI 1433.

Concordat his Oſtienſis, libro primo, rubrica II. De tempore ordinandorum, capite IV. & cui ſub §. quarta regula, ubi in ſumma ſatis etiam videtur concordare Raimundus § ultimo in ſumma: & multi ſunt alii ad idem ſcribentes, quorum dicta omitto hic conſcribere brevitatis gratia. Et ob hujus diſtinctionis cauſam æſtimo inoleviſſe hanc conſuetudinem, quæ in antiquiſſimis eccleſiis obſervatur, ſicut in eccleſia Trevirenſi: in qua, quicumque debet promoveri ad gradum ſacerdotalem *, fertur, ſi non habet beneficium curatum, promittit: hoc etiam habet communis practica eccleſiæ, quod ſi umquam beneficium curatum adipiſcitur, ſe de novo ad examen manifeſtare ſeu præſentare: quia oportet ipſum ex tunc populo prædicare, & ſacramenta miniſtrare, ad quod prius non fuit obligatus. Et de iſtis ſacerdotibus, ſic ad curam animarum ordinatis, dicit canon, Ignorantia, diſtinctione XXIII. Ignorantia mater cunctorum malorum maxime in ſacerdotibus Dei vitanda eſt, qui docendi officium in populis Dei ſuſceperunt. Non loquitur ergo niſi tantum de curatis, quod oſtendit capitulum ſequens ex Concilio Toletano, dicens: Quando preſbyteri in parochiis ordinantur, libellum officialem a ſuo ſacerdote accipiant, ut ad eccleſias ſibi deputatas inſtructi accedant: & eſt libellus officiorum, in quo officium preſbyteri, & baptizandi, & ſacramenta miniſtrandi continetur, ut dicit gloſſa ibidem. Et ſic patet primum, ſcilicet, quod minor ſcientia requiritur ad ſacerdotium, quam ad prædicandum: ergo non omnes ſacerdotes ſunt obligati ſub præcepto Domini prædicare verbum Dei. Sequitur etiam quod niſi curati, vel ex profeſſione religionis, obligati tenentur prædicare ordinarie verbum Dei.

Diſt. 23. cap. Quando.

Quantum ad ſecundum, ſcilicet quomodo hoc pateat ex originali ſucceſſione preſbyterorum, dico, quod ſicut ſoli Pontifices vel epiſcopi ſunt ordinarii ſucceſſores Apoſtolorum; quamquam ſunt multi alii prælati in eccleſia Dei: ita ſoli preſbyteri curati ſuccedunt LXXII. diſcipulis Domini, quamquam ſint multi alii preſbyteri & diaconi. Iſtud patet originaliter ex gloſſa Lucæ X. ubi dicitur ſic: Sicut in Apoſtolis præceſſit forma epiſcoporum, ita in LXXII. diſcipulis figura ſeluceт minorum preſbyterorum. Hoc ſecundario claret diſtinctione XXI. In novo; ubi ſic dicitur: Videntes Apoſtoli meſſem eſſe multam, & operarios paucos, rogaverunt Dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem. Unde ab eis electi ſunt LXXII. diſcipuli, quorum typum gerunt preſbyteri, atque in eorum loca ſunt conſtituti in eccleſia. De quibus ſacerdotibus hoc intelligatur, ibidem exprimitur in capitulo præcedenti decreti, ubi dicitur ſic:

Simpliciter vero majorum & minorum ſacerdotum diſcretio in novo teſtamento ab ipſo Chriſto ſumpſit exordium, qui duodecim Apoſtolos tamquam majores ſacerdotes, & LXXII. diſcipulos, quaſi minores ſacerdotes inſtituit, ita quod veri paſtores ſunt tantum epiſcopi; ſed plebani ſunt paſtores ſubſtituti, ac cooperatores inſtituti. Item dicit venerabilis doctor frater Auguſtinus de Ancona, in libro de eccleſiaſtica poteſtate, cap. CXL. articulo I. quod ſoli curati, qui vocantur ſecundi ordinis preſbyteri ſuccedunt LXXII. diſcipulis Domini: non quod ſit per omnia ſimilitudo, ſed inter multas differentias quatuor reperio eorum convenientias. Prima eſt in poteſtate dominii. Acceperunt enim diſcipuli a Chriſto poteſtatis dominium, quando dictum eſt eis, Lucæ X. *Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.* Ac ſi diceret: Dedi vobis poteſtatem ejiciendi omne genus immundorum ſpirituum ab obſeſſis corporibus. Et hoc ne putaretur eſſe dictum de beſtiis, ut exponit beatus Chryſoſtomus. Iſtud autem repræſentant preſbyteri curati in ſacramentorum adminiſtratione, ubi, & per quæ dæmones ſeu ſerpentes, id eſt, peccata expelluntur a pœnitentibus. Secundo in adminiſtrationis officii, quod LXXII. diſcipuli receperunt, quando dictum eſt eis: *In quamcumque domum intraveritis, primum dicite: Pax huic domui.* Quia enim bonorum omnium pax mater eſt, ſine qua cetera inania ſunt; ideo Chriſtum miſit diſcipulos pacem primo offerre tamquam bonorum omnium initium, quorum miniſtros eos faciebat, ut dicit beatus Chryſoſtomus. Hoc autem repræſentant curati preſbyteri in evangelii ſancti prædicatione, in qua primo numeranda eſt pax, juxta illud ad Romanos X. *Quam ſpecioſi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona.* Tertio in caritatis vinculo, quod LXXII. receperunt, quando bini miſſi ſunt in omnem civitatem & locum, in ſignum, quod qui caritatem Dei & proximi non habent, officium prædicationis nullatenus aſſumere debent, ut beatus Gregorius exponit. Iſtud totum repræſentant preſbyteri in plebis curæ receptione, pro qua ipſam animam, & vitam propriam tenentur exponere. Ultimo in honoris præconio, quod LXXII. diſcipuli receperunt, dum reverſi cum gaudio dixerunt: *Domine, etiam dæmonia ſubjiciuntur* Luc. 10.

Anno Christi 1433.

nobis in nomine tuo. Ut dicit gloſſa : Gaudebant enim, quod quaſi ſublimes effecti terribiles dæmonibus & hominibus erant. Hoc autem repræſentant preſbyteri, in ſubditorum juriſdictione : a quibus, ſi bene præſunt eis, digni duplici honore debent haberi, ut dicit Apoſtolus prima ad Timotheum quinto.

Repræſentant ergo diſcipulos Chriſti Domini ſacerdotes curati hoc modo : quamvis etiam ſit diſſimilitudo, quia iſti non poſſunt facere miracula, ſicut illi ; nec habebant determinatas parochias, ſicut iſti ; ſed prædicabant in omni loco, quo erat Chriſtus venturus, Lucæ x. Ex quo iterum ſic arguo. Illis tantum convenit ex officio ordinarie prædicare, qui ſuccedunt Apoſtolis, & LXXII. diſcipulis ; ſed nulli eis ſuccedunt niſi tantum epiſcopi & curati : ergo diaconis & preſbyteris non curatis non convenit ullo præcepto Domini actus prædicationis. Et tantum de notabili ſecundo, permaxime in hac materia opportuno. Ex iſto ſequitur, quod totum fundamentum veſtrum eſt debile, & a veritate arenoſum ; ubi dixiſtis ſuper notabili, Libere, quod libertas prædicandi confertur a Domino cuilibet diacono & preſbytero, per miniſterium epiſcopi in ſua ordinatione ; & quod tale officium debent libere exſequi, irrequiſitis, immo nolentibus prælatis. Patet ex jam dictis, luce meridiana clarius. Et iſtud probo ſic limpidius : Omne, quod confertur preſbytero in collatione ſacri ordinis, eſt aut ratione characteris, aut auctoritate clavium ; ſed neutrum eorum dat preſbytero libertatem actus prædicandi, niſi habeat curam commiſſi populi, ergo non convenit ſibi prædicare ratione accepti ordinis per miniſterium epiſcopi. Aſſumptum declaramus pro majori, quia ſecundum omnium theologorum ſcholam in ſacerdotem non confertur niſi duplex poteſtas : una ſuper corpus Chriſti verum illud ad conficiendum, & hoc virtute characteris ſacerdotalis : alia ſuper corpus Chriſti myſticum, quæ eſt poteſtas clavium, ſcilicet potentia ligandi & ſolvendi, & ſcientia diſcernendi inter lepram & non lepram : quæ ſcientia non dicit novum habitum, ſed auctoritatem diſcernendi in foro conſcientiæ, quam prius non habuit : & executionem utriuſque non habet, niſi materiam aptam & ſibi miniſtratam accipiat. Unde ſicut ceteri preſbyteri non poſſent Miſſam celebrare, ſi hoſtiam aptam, quaſi materiam requiſitam, non haberent, ita nec poſſunt abſolvere vel ligare, niſi populum ſibi commiſſum, id eſt, materiam requiſitam, accipiant. Nam omnis actio hominum ſeu naturalis, ſicut requirit potentiam qua fiat ; ita requirit materiam in qua fiat. Non plus legi ergo conferri preſbytero per epiſcopi miniſterium in collatione characteris, & clavium ſacerdotalium. Et ſic patet major. Minor probatur de utroque : & primo, quod non virtute clavium : quia ut dictum eſt, virtus clavium ſacerdotii eſt in ligando, ſolvendo, & diſcernendo in foro conſcientiæ. Sed hic nulla fit mentio de prædicatione : ergo non poteſt vere dici, quod ratione ſacerdotii habeat libertatem prædicandi. Secundo nec ratione characteris, quod patet ex deſcriptione ejus, quæ eſt triplex, ut communiter allegatur circa quartum ſententiarum, diſtinctione IV. Prima eſt : character eſt ſignum diſtinctivum, quo quis ab aliis dividitur, & ad aliquod ſpirituale dandum vel ſuſcipiendum deputatur. Secunda eſt : character eſt ſignum ſacrum communionis fidei & poteſtatis divinorum, & ſacræ ordinationis fidelium, datum a divina beatitudine. Tertia eſt : character eſt diſtinctio a charactere æterno, impreſſa animæ rationali ſecundum imaginem, conſignans trinitatem creatam Trinitati creanti, & diſtinguens a non figuratis ſecundum ſtatum fidei. Et conſtat diligenter intuenti ſingulas particulas harum deſcriptionum, quod nulla earum importat prædicandi actum libere : ergo ratione characteris, ut character eſt, nullus habet auctoritatem exercendi actum prædicationis.

Confirmatur : Apoſtoli in Cœna Domini virtute characteris ex conſecratione ſacerdotali non receperunt poteſtatem libere prædicandi : ergo nec modo preſbyteri illam recipiunt ratione epiſcopalis miniſterii. Tenet conſequentia, quia in Cœna Domini fuerunt conſecrati in preſbyteros per illa verba : *Hoc facite in meam commemorationem*, & receperunt characterem ſacerdotalem : ſed in die Paſchæ poſt dedit eis poteſtatem prædicandi, dicens : *Sicut miſit me vivens Pater, & ego mitto vos.* Joannis XX. Et dicit ſanctus Thomas, quod in illa cœna non dedit eis Dominus, niſi actum principalem ſacerdotii, ſcilicet conficiendi Corpus Chriſti verum. Sed poſt in die Reſurrectionis ſuperaddidit alium poteſtatem, ſcilicet ligandi & ſolvendi, dicens : *Accipite Spiritum ſanctum ; quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* Joannis XX. In IV. ſententiarum, diſtinctione XXIII. ubi vult Scotus, quod forte propter has diſtinctas poteſtates characteris & clavium, adhuc hodie imprimatur ſacerdotibus duplex character : unus, quando epiſcopus dat ſibi calicem cum patena, hic dicitur character ordinis : Alius, quando epiſcopus imponit ſacerdoti manus, dicens : Accipe Spiritum ſanctum ; qui diceretur cha-

Luc. 22.

Thom. 4. ſent. diſt. 24. quæſt. 1. art. 3. ad 2.

Scotus 4. ſent. diſt. 24.

A racter clavis. Nuſquam autem legitur quod imprimatur aliquis alius character, virtute cujus ſibi conferatur libertas ubique prædicandi. Et de his habemus poſtea clarius & prolixius in corollario articuli principalis, quod eſt primum in ordine corollariorum. Et tantum de notabili ſecundo.

Circa tertium notabile domini proponentis, ſuper illo verbo, Debet, dixit proponens debere capi præceptive : ita quod ex præcepto Domini ſacerdotes eſſent obligati prædicare verbum Dei : de quo poſt videbitur in materia principali, quæ eſt materia articuli. Ibi etiam notavit unum ſilentio non prætereundum : ſcilicet, quod hæc eſſet differentia inter præceptum & conſilium, quod præceptum Dei eſt doctrina ſeu ſtatutum obligans hominem ſub pœna peccati mortalis : conſilium autem Dei eſt doctrina ſpecialis, ſolum obligans ſub pœna peccati venialis. Illud reſtat impugnandum, quoad ſecundam partem, quia a veritate eſt omnino devium, & dico ſecure, quod non obſervantia conſiliorum divinorum in evangeB lio conſcriptorum, ea ratione qua conſilia ſunt, nullum obligat ad peccatum veniale, niſi tantum eum qui ſervare vovet, quia illi deinceps non ſunt conſilia, ſed vota, quorum tranſgreſſio non eſt venialis, ſed mortalis culpa, juxta illud Pſalmiſtæ : *Vovete & reddite.* Gloſſa beati Auguſtini : Vovere eſt voluntatis, ſed reddere neceſſitatis. Et dixi notanter, quod tranſgreſſio conſiliorum, ut conſilia ſunt, non obligat ; cum talia ſub certo modo intellecta, non ſint conſilia, ſed præcepta, & ſic eorum tranſgreſſio eſt mortalis, non venialis culpa.

Pſalm. 75.

Ponamus ſub exemplo unum conſilium ex Matth. V. *Diligite inimicos veſtros.* Iſtud eſt præceptum quantum ad dilectionis affectum : ſed quantum ad dilectionis effectum eſt conſilium : quia inimico velle gratiam & gloriam, neceſſitatis & præcepti eſt, ſed oſtendere illi ſigna benevolentiæ, hoc perfectionis & conſilii eſt. Unde ad hoc non omnes tenentur. Inſuper illud : *Si quis percuſſerit te ad unam maxillam, præbe ei & alteram*, eſt conſilium quoad C exteriorem exhibitionem ; ſed præceptum eſt quoad interiorem animi præparationem : ut ſcilicet homo paratus ſit ſuſtinere patienter & alteram percuſſionem, ſi crederet hoc crederet in bonum. Præterea corrigere fratrem delinquentem, eſt conſilium, ſi frater peccet venialiter ; ſed eſt præceptum, ſi peccet mortaliter, & ubi ſpes ſit de ejus emendatione : & ita de aliis multis, ceteris circumſtantiis ſalvis.

Tunc propoſitum oſtenditur falſum primo auctoritatibus, ſecundo rationibus. Et primo auctoritatibus. Dicit enim Hieronymus contra Jovinianum, XIV. quæſtione I. Quod præcipitur, imperatur ; quod imperatur, neceſſe eſt fieri ; ſi non fiat, pœnam habet : ubi conſilium datur, offerentis arbitrium eſt. Ergo ſi in puro arbitrii libertate conſiſtit conſilium, non obſervantia nullum erit peccatum. Secundo auctoritate ſacri generalis concilii Carthaginenſis quarti dicitur : Conſilia Domini non præcipientis, ſed exhortantis ſunt. Exponendo illud evangelii : *Si quis vult tunicam tuam tollere,* D *dimitte ei & pallium.* Et habetur ibidem cap. Epiſcopus. Tertio, auctoritate per proponentem allegata, in capitulo, Quod debetur ; ubi dicit beati Auguſtinus : Præcepto Domini non obtemperare, peccatum eſt ; & conſilio ſi uti nolueris, minus boni adipiſceris, non mali quidquam vel aliquid perpetrabis. Ubi expreſſe innuitur ex beato Auguſtino, quod aliquid mali non perpetrat, qui conſilia Domini non ſervat. Ergo nec venialiter peccat, cum venialiter peccare ſit aliquid mali non perpetrare. Quarto, expoſitione Archidiaconi, qui dicit ibidem, quod eſt duplex conſilium. Primum eſt conſilium reverentiæ, & qui hoc non recipit, peccat, VI. diſt. cap. Teſtamentum. Sicut conſulebatur in veteri teſtamento, quod pollutus niſi aqua lotus fuerit, et uſque ad veſperam eccleſiam intrare non permittebatur : & ſic nunc de pollutione dicit, quod aliquando a celebratione cogit abſtinere, quod cadit ſub conſilio reverentiæ, quam ad ſacramentum homo debet haE bere. Aliud eſt conſilium, inquit, perfectionis, cui licet non pareatur, non eſt peccatum. Ergo ſecundum Archidiaconum non ſervare conſilia, quæ ſunt perfectionis exhortamenta, non eſt aliqua culpa. Quinto, eſt ad idem Huguccius, qui dicit ibidem, hanc eſſe differentiam inter præceptum & mandatum, quia mandatum tenet medium inter conſilium & præceptum, in hoc quod mandatum eſt ultra conſilium & citra præceptum ; mandatum enim cogit ſicut præceptum, & peccatur, ſi non impletur : & hoc, inquit, differt mandatum a conſilio ; ita quod ſi conſilium non impletur, nec peccatur : ergo nec venialiter, cum veniale peccatum ſit utique peccatum.

14. quæſt. 1.
Epiſc. cap. 1.
Matth. 5.
Auguſtinus lib. 19. contra Fauſtum cap. 13.
14. qu. 1. c. 1. Quod debetur.

Ex his duobus elicio primum, inter præceptum & conſilium eſſe multiplicem diſtinctionem. Secundum, non ſervare conſilia non obligat fideles ad veniale peccatum. Quantum ad primum : prima diſtinctio eſt quod conſilium eſt perſuaſio boni melioris, ad quod non tenentur Chriſtiani, niſi velint ;

Anno Christi 1433.

Anno Christi 1433.

ſed præceptum eſt obligatio boni neceſſarii, ad quod ſinguli obligantur, etiam ſi nolint. Unde ſervare Dei præcepta cunctis eſt neceſſitatis, ſervare conſilia eſt puræ voluntatis, id eſt, libertatis. Secunda, quia conſilia pertinent ad perfectos; præcepta ad perficiendos, ſed permiſſio ad imperfectos ſeu infirmos. Tertia, præcepta ſeparant nos ab illicitis, ſed conſilia a conceſſis. Quarta, per præcepta declinamus a peccato, per conſilia ab occaſione peccandi. Quinta, per præcepta, maxime negativa, pœnam fugimus; ſed per conſilia præmia annullamus. Sexta, ad præcepta conſtringimur ex debito, ad conſilia non niſi ex voto. Septima, præceptum numquam fit conſilium, ſed conſilium per votum fit præceptum. Octava, præcepta data ſunt ad conſequendum finem beatitudinis, ſed conſilia ad expeditius conſequendum illum finem. Unde præcepta ordinant ad finem, ſed conſilia ſunt quaſi media aptiſſima ad conſequendum illum finem; ſicut equum aſcendere, eſt aptius medium perveniendi ad terminum, quam peditare. Nona, præcepta ſunt omnibus expedientia, ſed conſilia non, propter indiſpoſitionem aliquorum, quia eorum affectus ad ea non inclinatur. Et ideo Dominus conſilia evangelica proponens, ſemper facit mentionem de idoneitate & voluntate hominum, ad obſervantiam conſiliorum. Dans enim conſilium perpetuæ paupertatis Matth. XIX. præmittit: *Si vis perfectus eſſe*, & tunc ſubdit, *vade, & vende omnia*. Similiter dans conſilium perpetuæ caſtitatis, cum dixit: *Sunt eunuchi, qui ſe ipſos caſtraverunt propter regnum cælorum*: ſtatim ſubdit: *Qui poteſt capere, capiat*. Et ſimiliter Apoſtolus I. ad Corinthios VII. præmiſſo conſilio ſuggerens dicit: *Porro hoc ad utilitatem veſtram dico, non ut laqueum vobis injiciam*. Et ita patet diſtinctio inter conſilia & præcepta evangelica.

Ibidem.

Ex his ſequitur ſtatim ſecundum, ſcilicet, quod non obſervantia conſiliorum non obligat fideles ad veniale peccatum, quod probatur ex tribus. Primo, quia ſecundum omnes doctores, peccatum veniale obligat facientem ad aliquam pœnam, in præſenti vel futuro perſolvendam, licet non ſit gravis, & cito ſoluta: ſed non obſervantia conſiliorum ab his qui non voverunt nullum obligat ad quamcumque pœnam in præſenti aut futuro ſuſtinendam; quia illam nec pœnitentiarii injungunt, necnon obſervantes conſilia talem pœnam ſolvunt: ergo non videtur eos incurrere talem culpam venialem. Patet aſſumptum, quia peccatum veniale dicitur id, quod aliqua venia indiget ſeu indulgentia, ſed non obſervantia conſiliorum non indiget venia, cum nihil mali actum ſit, ut dictum eſt: ergo ut prius. Secundo, hoc illud quod eſt in pura voluntate hominis, non obligat hominem ad eligendum vel reſpondendum ſub quacumque ſpecie peccati; immo poteſt libere hoc acceptare, vel non acceptare: ſed ſic eſt de conſiliis evangelicis; ergo ſi non acceptantur, nullum peccatum incurritur. Tertio ſic: Id ad quod nemo obligatur niſi ex voto proprio, ſi non facit, nullo modo peccat: ſed ad conſiliorum obſervantiam nullus obligatur niſi qui vovit, ut dictum eſt; ergo qui talia non ſervat conſilia, nullo modo peccat.

Pro quo ſciendum, quod iſtud valde periculoſum eſt dicere, propter quatuor præcipue. Primo, ſi non obſervantia conſiliorum obligaret ad peccatum veniale, & peccatum veniale ad aliquam pœnam, licet modicam; peccatum veniale ſecundum obligaret ad duplam pœnam, tertium ad triplam; & ſic deinceps. Sed valde grave eſſet omnibus fidelibus, qui conſilia non ſervant, nec umquam ſervare proponunt, quod toties peccatum veniale incurrerent, quia gravem & diutinam pœnam finaliter ſolverent. Ergo non eſt veriſimile, quod non obſervantia conſiliorum inducat veniale peccatum. Secundo, quia veniale peccatum ultra hoc multiplicia incommoda animæ affert. Nam primo animam maculat: quod ſic intelligendum. Si ſit imago aliqua depicta, aliquando denigratur, ut videri non poſſit; aliquando vero obſcuratur, ut videri quidem poſſit, ſed non plene diſcerni. Et ideo propter talem denigrationem dicit beatus Gregorius, quod veniale obſcurat, mortale denigrat. De quo etiam beatus Auguſtinus in libro de pœnitentia ait: Peccata venialia, ſi multiplicentur, decorem noſtrum ita exterminant, ut a cæleſtis ſponſi amplexibus nos ſeparent. Quod exponit beatus Thomas prima ſecundæ, quæſtione LXXXIX. articulo primo, quod hoc verum eſt diſpoſitive, in caſu, ubi multa venialia diſponunt ad mortale. Secundus effectus eſt, quod venialia peccata imminuunt fervorem caritatis, ſicut aqua in ignem projecta, licet ignem non extinguat, tamen fervorem illius minuit. Tertius eſt, quod potentias animæ in operibus bonis laſſat, ſicuti quando ponitur onus ſuper equum, licet non ſuccumbat, tamen eſt minus promptus ad ambulandum. Quartus, quod retardat ad gloriam, quia homo, qui deberet, & poſſet ſtatim poſt mortem evolare, cogetur ad tempus propter venialia in purgatorio ſtare. Quis unquam tantæ credulitatis eſſet, quod omnes has pœnalitates vellet cuilibet qui conſilia non ſervaret, infligere? Inſuper tertio,

Beatus Gregorius citatur a S. Thom. diſtinct. 16. l. 4. quæſt. 2. art. 1. ad 3. Auguſtinus de pœn. c. 2. & ſerm. 4. de ſanctis.

quia omnium doctorum hæc veritas eſt, ut prædixi, quod præbere alteram maxillam eſt conſilium, & tamen Chriſtus hoc non fecit: ergo Chriſtus venialiter peccaſſet contra illud evangelii: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Joannis VIII. *Qui peccatum non fecit*, prima Petri ſecundo. Finaliter quarto, ex eo quod ſicut ad remiſſionem peccati mortalis exigitur deſertio actus peccandi cum voluntate in poſterum abſtinendi; ſic quoque peccatum veniale in præſenti factum non dimittitur, niſi actu & propoſito deſeratur.

Anno Christi 1433.

Conſtat autem quod non obſervantes conſilia, ut frequenter, nec actu recipiunt, nec propoſito intendunt ſervare ea. Ergo talibus illa peccata venialia numquam remitterentur in præſenti vita; ſed reſtaret longa & acerba pœna a talibus hominibus poſt hanc vitam ſuſtinenda, quod negat omnis & tota theologorum ſchola: quia de conſiliis Apoſtolus loquens, ait, ut prædictum eſt: *Hoc ad utilitatem veſtram dico, non ut laqueum vobis injiciam*, I. ad Corinthios VII. Ex his patet reſponſio ad ea quæ proponens allegavit. XIV. quæſtione prima, Quod debetur. Non habetur ibi, quod tranſgrediens conſilium Dei, peccet venialiter: ſed tantum, quod ſi conſilium non ſervas, minus bonum adipiſceris: ſed, inquit, non mali aliquid perpetrabis. Et hoc contra ipſum, quia ſi non mali aliquid perpetrat, ergo nec venialiter peccat. Similiter in capitulo ſequenti, quod etiam contra ſe adducit, ubi dicitur, quod conſilium datur offerentis arbitrio: ergo non obligat ad veniale aliquo modo. Inſuper ſuper illo complexo; Exemplo Chriſti & Apoſtolorum; notavi quomodo, & ad quantum exempla Chriſti, Apoſtolorum, & primitivæ praxes & exempla non obligant, pro eorum ſequela: ſed quia dicta ſunt in ſententia per reverendum magiſtrum meum Joannem de Raguſio, ideo nunc ſuperſedeo, quia habentur in alio opuſculo meo. Epilogus præſentis lectionis hic eſt in ſumma, quod in arguendo ſic primo: Chriſtus mandat hoc, ergo hoc eſt faciendum; non valet ex forma, ſed forte ex materia: quia Chriſtus aliquando mandat quod non vult fieri, quia non mandat ſub forma præcepti, ſed per modum alicujus documenti. Item bene ſequitur: Papa mandat hoc, & non fundat ſe expreſſe in lege divina, ut ſuperius dictum eſt, ergo hoc eſt faciendum. Quia quidquid mandat, quod legi Dei, aut aliquibus ſacris canonibus non obviat, licet expreſſe hoc non contineat, faciendum eſt: quia, ut deduxi, Papa non eſt nomen odioſum, ſed officii & juriſdictionis: & dicitur ſanctiſſimus, & beatiſſimus, etiam ſi ſit malus, dummodo non ſit hæreticus, quia hæc ſibi conveniunt, non ratione meriti perſonalis, ſed ratione officii, poteſtatis, & univerſalis juriſdictionis. Hæc circa argumenta dicta ſint.

Cap. 2. & Quiſquis. cap. 3. Aug. lib. 19. contra Fauſtum, cap. 25.

Circa primum notabile habemus, quod verbum Dei diminutive expreſſit, eo quod verbum Dei tertio modo captum, ſcilicet inſpiratum non poſuit, quod tamen neceſſarium eſt prædicatoribus. Ex quo ulterius deduxi, quod verbum Dei inſpiratum eſt duplex, ſcilicet privatum, quod Deus per ſanctos doctores expreſſit, & publicum, quod ſcilicet per ſtatuta generalium conciliorum ſtatuit & diffinit. Circa hoc concluſi, quod illud per dominum proponentem adductum, ſcilicet, quod verbum Dei tantæ ſit perfectionis, quod ei nil addi aut auferri poſſit ſub allegatis pœnis; quod licet ſit maximæ perfectionis, poſſumus tamen addere ad declarandum, licet non debeat addi contrarium. Circa ſecundum notabile, de ſacerdotibus Domini, diſtinxi inter curatos & non curatos, oſtendens, quod non curati ordinarie non tenentur prædicare verbum Dei: & quod ſoli curati preſbyteri ſuccedunt LXXII. diſcipulis Domini, non in omnibus ſecundum æqualitatem, ſed ſecundum figuram & ſimilitudinem. Ex quo concluſi, quod non eſt univerſaliter verum, omnes ruinas populi provenire ex culpa malorum ſacerdotum, quia ſæpe propter peccata populi dantur a Deo eis ſacerdotes & prælati mali. Unde dominus proponens caute egit, quod indefinite, non univerſaliter, poſuit. Circa tertium notabile ſuper verbo, Debet, ubi dixit illud capiendum præceptive, aſſerendo quod tranſgrediendo conſilium Dei, committat quis peccatum veniale; reprobavi hos multipliciter & veraciter oſtendendo, quod conſilium Chriſti non obligat unquam ad peccatum veniale, ceteris paribus, ſed ſæpe ad mortale eum qui vovit, vel in caſu, quo conſilium præcipitur. Hæc eſt ſumma dictorum, quæ quæſo accipite in corde bono & optimo, ut præmiſi in themate, ut fructus ſequatur in patientia, de quo Dominus ait: *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras*, in præſenti per gratiam, in futuro per gloriam. Amen.

Luc. 21.

Sequitur actus ſecundi diei.

Multifarie, *multiſque modis*, patres & domini venerandiſſimi, *olim Deus loquens*, voluntatis ſuæ beneplacita patribus veteris teſtamenti pandens *in prophetis*, *noviſſime diebus iſtis locutus eſt nobis in Filio ſuo unigenito*, ad Hebræos primo, quem ex matre, ſed virgine naſciturum, eamdem Pater

obum-

Anno Christi 1433.

obumbravit, Filius imprægnavit, & Spiritus ſanctus adaptavit, ut eſſet ſine gravamine gravida, ſine corruptione fecunda, ſine dolore puerpera, ſecundum Bernardum in ſermone. Qui ex voluntate Patris, ut diſperſos in unum colligeret, quos tandem in æterno ovili unico unicus ipſe paſtor reficeret, in totius ſui in humanis diſcurſus periodo, in hujus mundi agro duo inſeruit, ſcilicet veritatem & gratiam: *Quoniam veritas & gratia per Jeſum Chriſtum facta eſt*, Joannis primo. Veritatem; id eſt, fidem illuminantem intellectum; & gratiam, id eſt, dilectionem juſtificantem affectum: quæ ſunt duo in corde bono & optimo requiſita, prout heri dixi per thematis verba: *Qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, fructum afferunt in patientia.* Ubi poſtquam expoſitum eſt primum principale, quod eſt locus apificandus in corde bono & optimo, reſtat declarare ſecundum; ut annectatur modus congruus, per quem demulceatur & delectetur auditorum animus. Utique audientes verbum Domini retinent intellectu, ut inſtruantur affectu, ut delectentur re, ut teneant memoriter, & re impleant efficaciter.

Bernardus ſerm. 3. de laudibus Mariæ virginis, & alibi.

Luc. 8.

Non minus reus eſt qui verbum Dei audierit negligenter, quam qui Corpus Chriſti in terram ſua negligentia cadere permiſit: ſentent. 1. quæſtione prima, Interrogo. *Omnis etiam qui audit verba mea, & facit ea, ſimilis eſt homini, qui ædificat domum ſuam ſupra firmam petram*, Matthæi VII. *Sis conſentiens eſto adverſario tuo*, Matthæi v. Adverſarius tuus, verbum Dei eſt: ſi facias quod audis, concordaſti cum eo: ſi autem non facis, rixaris cum eo: & ſi non compoſueris te ut facias, tradet te judici tuo, & judex miniſtro, & in carcerem mittent te. Beatus Auguſtinus in libro de decem chordis, capite decimo. Sed diceret forte ſimplex laicus, aut hirſutus clericus: Certe hoc facio, verbo Dei me conformo: ſicut prædicat prælatus meus, ita credo, ita & ago. Reſpondeo, Optime facis, ſi bene te docet ille prælatus vel ſacerdos. Nam in his quæ pertinent ad fidem, & ad bonos mores, nullus excuſatur, ſi ſequatur errorem cujuſcumque docentis. In talibus nec ignorantia, nec ſimplicitas excuſat, ait ſanctus Thomas, quodlibeto tertio, articulo decimo. Ita evangelium diffinit: Si cæcus doctor cæco populo ducatum præſtet, neuter excuſabitur, ſed ambo ſimul in foveam cadunt, Matthæi decimoquinto.

Cap. 94. Aug. lib. 50. homil. 26.

Sed quid igitur facit clerus & populus inſurgentibus doctrinis inſolitis, a quibuſcumque doctoribus? Reſpondet beatus Auguſtinus libro tertio de doctrina Chriſtiana: Conſulere habet regulam fidei, quam de ſcripturarum locis plenioribus, & eccleſiæ auctoritate percepit, & id credere quod ſecundum eccleſiæ auctoritatem tenetur publice. Debet etiam ad Dei miſericordiam recurrere, & ejus illuminationem inceſſanter implorare, dicens cum Pſalmiſta: *Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte.* Orans cum eccleſia: A cæcitate cordis libera nos Domine. Debet etiam ab aliis peritioribus inquirere: non enim Deus deficiet ſuis, niſi in pulſando fuerint negligentes. nam *cuſtodit Dominus omnes diligentes ſe*, in Pſalmo. *Cuſtodietque rectorum ſalutem, & proteget gradientes ſimpliciter*, Proverbiorum cap. ſecundo. Debent & ultimo ſimul omnes ad ſcrutamen conſcientiæ recurrere, & ſe toto corde contrito & humiliato Deo committere, ut inſonet illa vox Domini in tantæ perplexitatis turbine in auribus tam docentium, quam audientium ſubjectorum: *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis*, quæ geminatur Lucæ XIII. Quia ſæpe Dominus iratus malos prædicatores malis mittit, ut utrumque per utroſque juſte damnet, ait ſanctus Euſebius ſuper illo: *Quomodo prædicabunt, niſi mittantur?* ad Romanos X. Nempe pro malo merito plebis aufertur doctrina prædicatoris, & pro bono merito audientis tribuitur ſermo doctoris. In poteſtate enim divina conſiſtit, ut cui velit Deus doctrinam veram dare, vel auferre, faciat; ut hoc pro dicentis vel audientis fiat merito: ut modo pro culpa plebis auferatur ſermo doctoris, modo vero utriuſque meritis tribuatur. Sanctus Iſidorus libro tertio de ſummo bono capite XLIV. *Melius illis erat viam juſtitiæ non agnoſcere, quam poſt agnitionem retro converti*, &c. II. Petri II. *Beati ergo qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiant illud.* Lucæ II. Hoc eſt retinere, tenere, ſcilicet implere opere, ut gratiam in præſenti, & gloriam ſempiternam valeamus reportare, quam nobis concedat Jeſus glorioſus, qui imperat & regnat. Amen.

Malach. 2.

Auguſt. de doctrina Chriſt. lib. 3. cap. 27.

Pſalm. 12.

Pſalm. 144.

Sequitur articulus.

Sacerdotes Domini, exemplo Chriſti & Apoſtolorum, non debent libere & ſine impedimento prædicare verbum Dei, niſi ultra & ſupra omnem poteſtatem, quam in ſua conſecratione ſacerdotali acceperunt, ſe probare poſſint eſſe miſſos a Deo, vel ad hoc ſufficienti eccleſiæ prælato. Simile per omnia, & multo fortius eſt de diacono, ut infra patebit; & hoc ad ſenſum expoſitionis terminorum proponentis. Iſta concluſio reſtat probanda multipliciter: primo lege divina, ſecundo, praxi Chriſti; tertio, praxi Apoſtolorum; quarto, praxi eccleſiæ primitivæ, quinto, ſacrorum conciliorum; ſexto, doctorum in lege Domini veraciter ſe fundantium. Circa primum notandum, quod per legem divinam intelligo legem quadrifariam: æternam, Moſaicam, evangelicam, & canonicam. Probatur concluſio primo per legem æternam. Nam lex æterna eſt ratio ſumma in ſummo principe Deo, cui ſemper obtemperandum eſt; per quam mali miſeram, boni bonam vitam merentur: per quam illa quæ temporalis eſt recte fertur, recteque mutatur, ſecundum beatum Auguſtinum, libro primo de libero arbitrio. Et ibidem: Ut breviter tibi notionem æternæ legis explicem: Lex æterna eſt, qua juſſum eſt, ut omnia ſint ordinatiſſima. Quod declarans ſanctus Thomas in prima ſecundæ, quæſtione XCIII. articulo II. deducit, quod omnis lex hierarchiæ derivatur a lege æterna; ac per hoc omnia ſunt conſtituta in ordine debito, ſi ſuo modo regulantur a lege æterna, dicens: Sic lex importat quamdam rationem directivam actuum in finem ordinatorum. Conſtat autem quod in omnibus moventibus ordinatis oportet quod virtus ſecundi moventis derivetur a virtute moventis primi: quia movens ſecundarium non movet niſi quantum a primo movetur. Hoc patet in artificialibus & moralibus. In artificialibus quidem ratio artificialium actuum derivatur ab architectore ad inferiores artifices qui manu operantur. In moralibus etiam, in omnibus gubernantibus videmus, quod notitia gubernationis derivatur a primo gubernatore ad ſecundos, & inferiores ſubordinatos. Cum ergo lex æterna ſit ratio gubernationis in ſupremo gubernante, neceſſe eſt quod omnes rationes gubernationis, quæ ſunt in inferioribus gubernantibus, a lege æterna deriventur. Hæc ille. Quæ autem ſit ratio, & quis ordo in illuminatione fidelium ſervandus ab æterna lege derivatus, notandum, quod ſicut in eccleſia triumphante ſunt tres angelicæ hierarchiæ, quarum Trinitas beatiſſima caput eſt, quarum ſupremam illuminat ipſa Trinitas per ſe, ſuprema mediam, & media infimam, & non e converſo: ita in eccleſia militante ſunt tres ſtatus ſuo modo illam imitantes, ſub uno capite, quod eſt Chriſtus, ſecundum quod homo; ſummum Papa, loco Chriſti, tenet in terris; medium epiſcopi, loco Apoſtolorum, tertium curati, loco ſeptuaginta duorum diſcipulorum. Ex quibus apparet, qui ſecundum divini principatus ordinem, quæ hierarchia vocatur, ſint ordinarii eccleſiæ doctores, ad quos inexcuſabiliter, ratione qualitatis ſui ſtatus, pertinet illuminare populum Dei, ac ceteros actus hierarchicos exercere: ſcilicet ad Papam, epiſcopos, ac plebanos, vel loca eorum tenentes.

Cap. 6.

Art. 1. & 7.

Ex hac conſideratione ſubſequentia conſideranda ſunt attenta mente. Primum eſt quodam modo quædam cauſa & ratio, quare modo ceſſent ſpeciales viſibiles illuminationes & inſpirationes hominum ab angelis, quæ tamen olim abundabant. Ratio eſſe poteſt, quia quando homo facit debitum ſuum, ut de ſalutaribus erudiatur, ſi non eſt doctrina inter homines, qua erudiri poſſit, conſequens eſt, ut juxta divinum ordinem jam expreſſum illuminetur ab angelis: & ita erat & eſt de profundis myſteriis divinis, quæ ultra hominem ſunt, pro quibus erat opus revelatione. Modo autem, quia ſcientia Domini plena eſt terra, & de omnibus ſufficienter eccleſia Chriſtiana eſt erudita; ita quod ſi diligentiam volunt facere quorum intereſt, & diligenter addiſcere, quæ ſcire debent, poſſint ex ſcripturis omnia negotia, & omnem caſum neceſſarium ad ſalutem ſalubriter expedire & diſcutere: Et ita videtur quod exſpectare jam divinam revelationem in caſibus etiam arduis, ſit tentare Deum, ex quo Deus ſufficienter illuminavit eccleſiam in omni ſcientia divina pariter & humana.

Secundum eſt, quod diſtinctionem & varietatem ſtatuum in eccleſiaſtica hierarchia eſt neceſſarium facere, quod oſtendit ſanctus Thomas ſecunda ſecundæ, quæſtione CLXXXIII. articulo II. propter tria. Primo propter ſanctæ univerſalis eccleſiæ perfectionem. Sicut enim in rerum naturalium ordine, perfectio, quæ in Deo uniformiter & ſimpliciter invenitur, non potuit in univerſitate creaturarum reperiri, niſi difformiter & multipliciter: ita etiam multitudo gratiæ, quæ eſt in Chriſto, ut in capite, diverſimode ad ejus membra redundat, ad hoc quod corpus eccleſiæ ſit perfectum. Et hoc eſt quod Apoſtolus ait ad Epheſios IV. *Ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem prophetas, alios vero evangeliſtas, alios autem paſtores & doctores, ad conſummationem ſanctorum, in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti.* Gloſſa: Ecce quomodo aliis, alius munus dedit. Hominibus dat ad menſuram, ipſe vero non ad menſuram accipit: hos autem omnes dedit in opus miniſterii, ut ſcilicet quiſque poſſet plene facere opus miniſtrationis ſibi creditæ: ſi enim unus omnia haberet, non perfecte ageret ſingula. Hæc ille.

Gloſſa ordinaria, ibidem.

Secundo, propter neceſſitates actionum, quæ in eccleſia ſunt neceſſariæ; oportet, inquit, ad diverſa officia, ſeu diverſas actiones, diverſos homines deputari, ad hoc quod ex-

Anno Chriſti 1433.

poſitius & ſine confuſione ſingula expediantur. Et hoc eſt quod Apoſtolus dicit ad Romanos XII. *Sicut in uno corpore multa habemus membra, non autem omnia membra eumdem actum habent.* Item: *Multi unum corpus ſumus in Chriſto.*

Tertio hoc pertinet ad dignitatem & ad pulcritudinem eccleſiæ, quæ in quodam ordine conſiſtit. Unde in laudem eccleſiæ dicitur in Pſalmo quod eſt circumamicta varietate: glorioſa doctrina Apoſtolorum, confeſſione martyrum, puritate virginum, & lamento monachorum ſeu pœnitentium, ornatur regina, id eſt, eccleſia. In cujus figura regina Saba videns omnem ſapientiam Salomonis, & habitacula ſervorum, ordineſque miniſtrantium, non habebat ultra ſpiritum, III. Regum, 2. capite. Nam in magno domo non ſolum ſunt vaſa aurea & argentea, ſed lignea & fictilia. Hæc ſanctus doctor.

Pſalm. 44.

2. Tim. 2.

Idem ſub aliis verbis oſtendit dominus Petrus de Tarantaſia, qui & Innocentius V. ad Epheſios IV. & præter prædicta, addit duas rationes alias, dicens: Facta eſt diſtinctio officiorum propter multa in eccleſia. Primo propter myſtici corporis integritatem, ſecundum illud 1. ad Corinth. XII. *Si totum corpus oculus, ubi auditus?* Secundo, propter ſingulorum membrorum utilitatem: dicitur enim prima ad Corinthios XII. *Non poteſt dicere caput pedibus, Non eſtis mihi neceſſarii.* Et Deuteronomii 1. *Non poſſum ſolus ſuſtinere vos*, ait ille fidelis Moyſes. Ad quod refertur, quod Apoſtolus ad Epheſios IV. dicit. *Veritatem facientes in caritate creſcamus, in illo ſcilicet Chriſto, ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem juncturam ſubminiſtrationis, ſecundum menſuram in operationem uniuſcujuſque membri.* Quia ſecundum diverſos gradus eccleſiæ membrorum, competunt diverſis diverſi actus, minores ſcilicet & majores, ſicut aliis epiſcopis, aliis ſacerdotibus, aliis religioſis, ſecundum expoſitionem Lucæ ibidem.

Tertium, quod iſti diverſi ſtatus in eccleſia ſunt fundati per Chriſtum, dum iret perſonaliter in terris, per expreſſas ſimilitudines. Quarum una eſt, quod Apoſtoli, & ſeptuaginta duo diſcipuli non fuerunt preſbyteri, nec diaconi uſque ad cœnam Domini: tunc enim ſoli Apoſtoli fuerunt ſacerdotes conſecrati. Sed de LXXII. diſcipulis non reperimus ex textu, niſi quod forte Matthias, qui ſucceſſit in locum Judæ, & ſeptem, qui ex eis creduntur per Apoſtolos facti diaconi, ſic ſint ab Apoſtolis ordinati. Non eſt ergo dicendum, quod illi, qui nec ſunt epiſcopi, nec plebani, ſint a diabolo introducti; cum præfati neutri horum eſſent, dum a Chriſto fuerunt electi. Alia via eſt, quia Matthæi XXIV. Dominus noſter diverſitatem omnium ad eccleſiam pertinentium volens oſtendere, ait ſub ſimilitudine: *Duo in agro, duo in lecto, duo in mola, alter aſſumetur, alter relinquetur.* Ubi ſecundum beatum Auguſtinum libro quæſtionum ſuper evangelio quæſt. XLVI. tres ſtatus eccleſiæ pateſcunt. Per duos in agro intelliguntur prælati; per exiſtentes in lecto religioſi, per gyrantes in mola laici, quorum ſemper unus aſſumetur, ſcilicet bono fine terminans, alter relinquetur, male finiens. Nam in agro ſunt, qui in eccleſia laborando præſunt. In lecto ſunt, qui contemplationi in clauſtris vacant. In mola autem ſunt, qui in mundanis ſollicitudinibus gyrant.

Aug. lib. 2. quæſt. evangeliorum; cap. 44.

De his etiam tribus ſtatibus, Ezechielis decimo quarto: *Hi tres viri, Noe, Job, & Daniel in ſua juſtitia ſalvabunt animas ſuas*, ſecundum beatum Auguſtinum parte prima ſermonum, ſermone XXIX. Beda libro V. ſuper Lucam, capite VII. Per Noë, qui arcam rexit, prælati; per Danielem, qui contemplationi vacavit, religioſi; per Job, qui uxoratus fuit, laici intelliguntur. Hunc ordinem Pſalmiſta intelligens dixit: *Ecce quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum:* & quæ ſit juſta unitas, ſubdit: *Sicut unguentum in capite, quod deſcendit in barbam, deinde in oram veſtimenti.* Nam unguentum, id eſt, pinguedo totius eccleſiaſticæ ſanctitatis, ut eſt in capite, ſcilicet, in Chriſto homine, prout congruit eccleſiaſticæ hierarchiæ, deſcendit in barbam ſuam, id eſt, beatum Petrum, proximum ejus vicarium, & quemlibet ejuſdem legitimum ſucceſſorem. Deinde in barbam Aaron, id eſt, cujuſlibet prælati ſeu epiſcopi legitime ſuccedentis: deinde in veſtimentum, id eſt, eccleſiaſticos: deinde in oram veſtimenti, id eſt, populares, qui ſunt extrema pars eccleſiaſticæ hierarchiæ. De quo ordine ait melliſluus Bernardus III. de conſideratione dicens: Nec vilem repures formam hanc, quia in terris eſt: exemplar enim e cælo habet. Neque enim Filius poteſt facere quidquam, niſi quod viderit Patrem facientem: præſertim cum ei ſub nomine Moyſis ſit dictum: *Vide ut omnia facias ſecundum exemplar, quod tibi in monte monſtratum eſt.* Viderat hoc, qui dicebat: *Vidi civitatem ſanctam, Jeruſalem novam, deſcendentem de cælo, a Deo paratam, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo.* Ego enim propter ſimilitudinem dictam reor, quod ſicut illic ſeraphim, & cherubim, ac ceteri quique uſque ad archangelos & angelos, ordinantur ſub uno capite Deo; ita quoque ſub uno ſummo Pontifice, primates, vel patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, preſbyteri vel abbates, & reliqui in hunc modum. Non eſt parvipendendum, quod & Deum habet auctorem, & de cælo ducit originem. Quod ſi dicat epiſcopus, Nolo eſſe ſub archiepiſcopo; & abbas, Nolo obedire epiſcopo; hoc de cælo non eſt, niſi ſi forte quempiam angelorum de cælo audiſti dicentem: Nolo eſſe ſub archangelis: aut ex alio quolibet inferiorum ordinum aliquem non ferentem ſubeſſe cuiquam niſi ſoli Deo. Hæc ſanctus Bernardus.

Pſalm. 132.

Bernard. lib. 3. de conſideratione ad Eug. medium.

Exod. 25. Apocal. 21.

Quartum, quod ſumma diligentia invigilandum, ne hic ordo hierarchicus tam regulariter a Deo inſtitutus, ab ullo infringi patiatur. Infringetur autem & confundetur, ſi quilibet ſacerdos, qui ſe non poſſet probare a Deo vel prælato eccleſiæ miſſum, ſibi officium prædicationis uſurparet: quod ex tribus claret: Primo quia talis ordinem divinitus inſtitutum jam regulariter enarratum proſtitueret; quia nec de primo gradu eccleſiaſticorum illuminatorum, qui eſt Papa; nec de ſecundo, qui ſunt epiſcopi; nec de tertio, qui ſunt plebani, exiſtens, nec ad hoc aſſumptus, officium quilibet eorum ſurriperet, contra hierarchicum divinæ ordinationis modum, qui eſt, quod nil bonitatis in inferioribus effulgeat, quod a ſuperiori poteſtate non derivetur. Æquiſſima enim divinitatis hæc lex eſt, ut infima per media, media per ſuprema in Deum reducantur, ſecundum beatum Dionyſium. Secundo, tales preſbyteri ex hoc perturbarent ordinem eccleſiaſticum: quia ſi tres, quatuor, vel decem ad eamdem eccleſiam venirent, & quilibet eorum prædicare vellet, nec alter alteri cedere; quilibet ſanæ mentis intelligere poteſt, quantæ ex hoc ſequerentur ſeditiones in populis, contradictiones in ſermonibus, & ita in actibus eccleſiaſticis nullus ordo, ſed ſempiternus horror pararetur. Tertio, quod eadem ratione, qua ſi liceret cuilibet diacono & preſbytero ubique prædicare, liceret etiam tam libere & ſine impedimento quemlibet ſacerdotem ubique confeſſiones audire, ligare, ſolvere, excommunicare, & abſolvere, omnia ſacramenta miniſtrare: quemlibet epiſcopum in qualibet eccleſia ordines conferre: & quemlibet judicem, videlicet eccleſiaſticum prælatum, ubique juriſdictionem exercere. Tot diſturbia inſurgerent, quod non niſi horror ſine ordine in eccleſiaſtica hierarchia eſſet. Sed quantum talis confuſio repellitur & deteſtatur a ſanctis, audiamus. Nam beatus Gregorius in regiſtro, ait, ubi ſcribit Romano defenſori Siciliæ, & habetur II. quæſtione 1. Pervenit ad nos: Nam ſi unicuique epiſcopo juriſdictio non ſervetur, quid aliud agitur niſi ut per eos, per quos eccleſiaſticus ille ordo cuſtodiri debuit, confundatur? Et ſicut dicitur de epiſcopo, ita de inferioribus prælatis & plebanis dici poteſt. Ex tali enim confuſione ordo honeſtus a rebus tollitur. Ideo beatus Auguſtinus dicit tertio de natura boni: Omnia tanto magis bona ſunt, quanto magis ordinata ſunt; & tanto minus bona ſunt, quanto minus ordinata ſunt. Et libro ſexto ſuæ Muſicæ idem inquit: Inhæreamus Deo, & non timeamus tantum illius ordinationem; ſed etiam noſtrum ordinem inconcuſſum certumque teneamus, contra quod ad litteram Apoſtolus de in eccleſia prophetantibus providens ait: *Omnia honeſte & ſecundum ordinem fiant in vobis.* 1. ad Corinth. XIV. *Quæ namque a Deo ſunt, ordinata ſunt*, ſcribitur ad Romanos XIII. Ecce lex æterna pro concluſione noſtra.

11. quæſt. 1. Pervenit ad nos, cap. 39. Gregorius lib. [illegible] ep. 30. [illegible]

Auguſtinus de natura boni, cap. 3.

Auguſtinus lib. 6. de muſica, cap. 14. [illegible]

Secundo probatur eadem concluſio per legem Moſaïcam. Nam ſanctus Jeremias in utero ſanctificatus, fuit ſacerdos: & tamen oblatum a Domino prædicationis officium non importune acceptavit, ſed & humiliter recuſavit, quamquam finaliter acceptarit. Ergo concluſio vera, conſequentia nota. Major probatur, quia in principio ſuæ prophetiæ dicitur: *Verba Jeremiæ filii Helciæ, de ſacerdotibus qui fuerunt in Anathoth.* Et beatus Hieronymus in prologo Jeremiæ, qui incipit: Jeremias Propheta, dicit: Fuit enim Anathothites, qui eſt uſque hodie viculus tribus diſtans millibus ab Hieroſolymis, ſacerdos ex ſacerdotibus, & in utero matris ſanctificatus. Minor patet, quod non obſtante quod fuit tantus, tamen dum eum Dominus mitteret, non prius ſe de prædicationis officio intromiſerat, ſed nec tunc acceptare decreverat, immo recuſavit dicens: *A, a, a, Domine neſcio loqui, quia puer ego ſum.* Ubi dicit ſanctus Thomas ad propoſitum ejus de preſbyteris, & de omnibus: Non miſſi non ſunt audiendi propter præſumptam auctoritatem. Et quid per multa diſcurrimus? Ezechiel fuit ſacerdos, ut dicit beatus Hieronymus in principio ejuſdem; Daniel ſacerdos, ut ſeptuaginta interpretes dicunt, licet Magiſter hiſtoriarum dicat eum de ſemine regio progenitum, in principio libri. Et ſic de multis ſanctis Domini Prophetis.

In lege etiam naturæ omnes primogeniti a Noë uſque ad Aaron ſacerdotes fuiſſe, qui in conviviis, & oblationibus populo benedicebant, ait Magiſter in hiſtoria ſcholaſtica, Exod. XIV. cap de victoria Abrahæ

Poſt hanc legem naturalem in lege ſcripta Deus inſtituit ſa-

cerdotes, Exod. xxix. dicens Moyſi: *Facies, ut mihi in ſacerdotio conſecrentur. Aaron & filios ejus applicabis ad oſtium tabernaculi teſtimonii; eruntque Aaron & filii ejus, ſacerdotes in religione perpetua.* Unde nullus tunc debebat fungi ſacerdotio, niſi de tribu Levi, & ſemine Aaron. Unde, quia Core, Dathan, & Abiron volebant ſibi uſurpare ſacerdotium, incenſum offerendo, terra deglutivit eos, ut patet Num. xvi. Sed conſtat de omnibus his, quod licet ſacerdotes eſſent, nullus tamen ſe de prædicationis officio intromiſit, niſi ſpecialiter ſibi a Deo expreſſe imponeretur, quod etiam ſignis patentibus probaverunt. Ergo concluſio vera, quæ dicit quod ſuper omnem poteſtatem, quam ſacerdos accipit in ſacerdotali ordinatione, requiritur adhuc ut poſſit ſe probare miſſum a Deo, vel ejus vicario, ſcilicet ſufficienti eccleſiæ prælato.

Tertio probatur eadem concluſio ex lege evangelica dupliciter. Et primo ſic: Poſtquam Chriſtus Dominus miſit Apoſtolos & lxxii. diſcipulos; Apoſtolos, tamquam epiſcopos, ſeptuaginta duos, tamquam plebanos, licet adhuc non eſſent tales: tamen figuram eorum ferebant, ſecundum gloſſam Lucæ x. illo non obſtante, quod ipſe eos miſit; non obſtante quod etiam figuram omnium curatorum gerebant: adhuc oſtendere volens quod auctoritate ſuperiorum indigebant, ita illis: *Meſſis quidem multa, operarii autem pauci: rogate ergo dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.* Quod ad litteram exponitur de meſſe prædicationis verbi Dei. Unde ſi quæritur, Quare vult rogari? reſpondet gloſſa, quod ideo, ut ſcilicet ex ſua miſericordia per internam inſpirationem, vel per miniſtros ſuos mittat prædicatores in eccleſiam ſuam. Alia ratio multorum doctorum eſt, ut per hoc doceat ordinem, quem omnis prædicaturus ſervare debet: ut ſcilicet a ſuperiori ſuam admiſſionem exſpectet, prout exponit Archidiaconus diſtinctione xxi. In novo; ubi hæc auctoritas ponitur. Secundo ſic: Certum eſt omnibus, quod ſanctus Baptiſta fuit ſacerdos: quia primogenitus filius ſacerdotis, miſſus a Deo, ut teſtimonium perhiberet de Dei Filio, ut patet Joan. i. *Cap. 1.* Hic quamquam Spiritu ſancto repletus, & tantæ ſanctitatis quod Chriſtus eſſe potuiſſet credi; tamen de prædicationis officio ſe intromittere auſus non fuit, donec ſupra auctoritatem ſacerdotalem, etiam novam divinam commiſſionem recepit; dum factum eſt verbum Domini ſuper Joannem in deſerto, & tunc primo incepit prædicare, ut patet Lucæ iii. ubi dicit dominus Albertus ſic: Quod ibi data eſt Joanni auctoritas prædicandi. Nota, dicit ibi datam, ergo prius non habuit eam, licet eſſet ſacerdos ſanctiſſimus: dicit eum ibi primo miſſum ad prædicandum, ſine qua ſpeciali miſſione non habuiſſet auctoritatem prædicandi, ut dicit. Unde quatuor ibi exprimuntur, ſcilicet modus prædicandi verbum, verbum prædicatum, auctoritas injungentis, & prædicationis ſublimitas. Et conſequenter oſtendit Albertus, quod etiam iſtud ſe extendit ad omnes alios ſacerdotes, dicens: *Factum eſt verbum Dei.* Ecce auctoritas. Dominus eum miſit eum ad prædicandum, & non aliter prædicaret, juxta illud ad Romanos xv. *Quomodo prædicabunt, niſi mittantur?* Hæc ille. Quid ergo nos dicemus, qui ultra ſacerdotalem ordinationem, aliam ſuperiorem auctoritatem volumus?

Quarto probatur per legem divinam catholicam. Et primo ſic: Secunda ad Timoth. ii. cap. *Fili*, inquit Apoſtolus, *confortare in gratia quæ eſt in Chriſto Jeſu, & quæ audiſti a me per multos teſtes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere.* Gloſſa: Qui idonei ſunt ſcientia, facundia, & vita alios docere, illis debet prædicatio committi, quia apti reputantur. Nota quod dicit, *commenda*, in textu; &, Committi debet, in gloſſa: non quod quilibet etiam ſacerdos ſeipſum ingerat, ſed quod exſpectet uſque dum ſibi committatur officium prædicationis. Sed diceres, Quis eſt idoneus? Reſpondeo quod & ſi hoc certitudinaliter ſciri non poſſit, hoc tamen ex certis ſignis haberi poteſt, quæ ponit venerabilis Auguſtinus de Ancona, Eremitarum ordinis, in libro de eccleſiaſtica poteſtate, quæſtione xv. articulo ii. Primum ſi per eum veritas fidei non pervertatur. Secundum, ſi per eum eccleſiæ mandatum non contemnatur. Tertium, ſi per eum peccatum accuſatione dignum toto conatu fugiatur. Quartum, ſi per eum novus vivendi ritus non inducatur. Quintum, ſi per eum etiam verbum Dei delectabiliter audiatur. Sextu, ſi per eum caritas proximi non ſpernatur. Septimum, ſi per eum de operibus bonis mundi gloria non quæratur. Et hanc concluſionem noſtram beatus Apoſtolus tam expreſſe declarat de ſe ipſo, ii. Corinth. x. Unde arguo ſic: Paulus fuit ſacerdos, epiſcopus & doctor gentium: ſed ipſe noluit ſe extendere ad prædicandum, niſi tantum illuc, ubi fuit a Chriſto ſpecialiter miſſus. Ergo nullo modo licet alicui alicubi prædicare, niſi ſolum in illo loco, ubi miſſum a Deo vel prælato ſe poteſt oſtendere. Conſequentia nota eſt. Major omnibus clara eſt, minor oſtenditur: Dicit enim ſic: *Nos autem non gloriabimur in immenſum, ſed ſecundum menſuram regulæ, quam menſus eſt nobis Deus, menſuram pertingendi uſque ad vos in evangelio Chriſti: non enim ſuperextendimus nos in alienis laboribus gloriantes, & in aliena regula.* Et increpans eos, qui ſe intromittunt prædicare populis, qui ſunt aliis commiſſi, dicit: *Non in aliena regula, in his quæ ſunt præparata, gloriari: qui autem gloriatur, in Domino glorietur, non enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat.* Hæc ille. Senſus eſt: Non gloriabimur in immenſum, id eſt, non exercebimus poteſtatem prædicandi ultra menſuram noſtram: quia Deus voluit quod ſolis Corinthiis pro tunc prædicaret, ſecundum Ambroſium: nec ſuperextendemus, id eſt, ultra poteſtatem nobis commiſſam, prædicationem noſtram non extendemus. Nam ſuperextendere, ſecundum gloſſam, eſt ultra quam conceditur extendi. Uſque ad vos enim pervenimus, id eſt, poteſtas nobis conceſſa ad vos ſe extendit. Et ita dixit ſe non habere gloriari in alienis laboribus, & in aliena regula, quia non debuit prædicare ſibi non commiſſis. Et hoc ex lege divina.

Eſt ergo ſecundo eadem concluſio deducenda ex praxi Domini noſtri Jeſu Chriſti, per quam eadem hoc modo oſtenditur concluſio; & primo in ſeipſo; ſecundo in ſuis Apoſtolis. In ſe quidem, cum ipſe eſſet ſacerdos digniſſimus in utero matris, in primo inſtanti ſuæ conceptionis conſecratus, officium tamen prædicationis non exercuit, niſi dum ultra omnem auctoritatem ſacerdotalem, quodam modo auctorizatus eſſet, ita quod Spiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut columba in ipſum deſcendit, & vox Patris intonuit: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Luc iii. Et adjecit, *ipſum audite.* Matth. xvii. Secundo patet hoc idem ex hoc, quod ut nos doceret, quantumcumque presbyteros doctos & ſanctos non habere jus vel præceptum alibi prædicandi, niſi quo poſſemus nos miſſos probare, ait: *Non ſum miſſus, niſi ad oves quæ perierunt domus Iſrael.* Matth. xv. ſcilicet ad prædicandum perſonaliter, niſi tantum Judæis, ſecundum gloſſam, licet per Apoſtolos prædicaret tandem toti mundo. Ecce praxis Chriſti in ſe, quis audeat ergo ſibi libere poſſe ubique aſſerere?

Secundo idem in ſuis Apoſtolis ſervavit. Et hæc eſt ita clara, quod merito ſufficeret pro omni doctrina. Primo ſic: Nam Dominus noſter ſuos Apoſtolos in cœna conſecravit in ſacerdotes, dum ait: *Hoc facite in meam commemorationem.* Luc xxii. Eſt tamen oſtendit quod non ſufficit eis auctoritas ſacerdotii, ad officium prædicandi, niſi eſſent de novo & iterum ad hoc miſſi. Ideo poſt ſacerdotium primo in die Paſchæ miſit ad eos prædicandum, dans auctoritatem, Joannis xx. &c. dicens: *Sicut miſit me vivens Pater, ita & ego mitto vos.* Et illa miſſione non obſtante, ut ſcirent ubi deberent prædicare, ſcilicet ne crederent in ſola Judæa debere permanere, ſicut prius quando præceperat eis quod in viam gentium non abirent, iterum miſit illos dicens: *Euntes in mundum univerſum, prædicate evangelium omni creaturæ*, Marc. & Matth. ultimo. Secundo ſic: Quamquam Apoſtoli eſſent ſacerdotes, & jam bis miſſi de novo ad prædicandum, ſcilicet die Aſcenſionis, & Paſchæ, nihilo minus adhuc volens docere, non licere etiam cuilibet presbytero ſanctiſſimo & doctiſſimo, ubi & quando vellet prædicare abſque nova ſuperioris commiſſione, quæ fit Spiritus ſancti auctoritate, ait eis in hora ſuæ Aſcenſionis: *Ecce ego mitto Spiritum Patris in vos: vos autem ſedete in civitate, donec induamini virtute ex alto.* Quod tractans beatus Gregorius in ſuo libro tertio paſtorali cap. xxvi. ait: Admonendi ſunt ergo, quos a prædicationis officio vel imperfectio, vel ætas prohibet, & tamen præcipitatio impellit, ne dum ſibi tanti oneris officii præcipitatione arrogant, viam ſibi ſubſequentis emendationis abſcindant: Ipſa enim veritas quæ repente quos vellet roborare poſſet, & ut exemplum ſequentibus daret, ne imperfecti prædicare præſumerent, poſtquam plene diſcipulos de prædicationis virtute inſtruxit, mandavit eis, ut in civitate ſederent, donec induerentur virtute ex alto.

Idem S. Thomas in gloſſa continua, idem Hugo, idem Gloſſa ordinaria. Ecce praxis Domini noſtri Jeſu Chriſti. *In cap. 24. Luc.*

Tertio probatur concluſio ex praxi Apoſtolica, qua clare deducitur concluſio prædicta. Et primo ex praxi Apoſtolorum, ex praxi ſeptuaginta duorum diſcipulorum. Primum arguitur primo in ſpeciali de aliquibus, ſecundo in generali de omnibus. Quantum ad ſpecialem praxim quorumdam Apoſtolorum, patet: Licet presbyteri eſſent, non tamen alicubi prædicaverunt, niſi quo ſpeciali Dei, vel beati Petri ſummi Pontificis auctoritate fuiſſent miſſi.

Et primo hoc beato Petro accidit, de quo dicit Martinus in chronico cap. iii. quod ipſe adhuc vivens in carne ſibi duos ſubſtituit, qui ambo presbyteri fuerunt, ſcilicet Linus & Cletus, volens quod ipſi curæ omnium eccleſiarum intenderent;

ANNO CHRISTI 1433.

ita ſcilicet, quod non prædicarent; ipſe vero Petrus verbi Dei prædicationi & orationi ac contemplationi inſiſteret. Præterea Paulus licet a Chriſto miſſus, licet vas electionis, & ſacerdos ſanctiſſimus, immo angelus terreſtris, & homo divinus, ſecundum Dionyſium, ſcribit ſe non fuiſſe auſum, ſed prohibitum prædicare in Aſia a Spiritu ſancto; qui etiam eum, quo minus intendit, miſit ad Macedones, ut ibi prædicaret, Actorum XVI. Demum idem ſanctus Apoſtolus multos presbyteros ſecum habuit, ſed nullum ex his miſit Corinthiis ad prædicandum, niſi ſolum Timotheum: qui licet presbyter eſſet, tamen miſſionem Apoſtoli exſpectavit: nec quiſquam aliorum ab Apoſtolo non miſſorum adivit, ne mittentis conculcaretur auctoritas, & extolleretur miſſionis utilitas. Unde dicit I. ad Corinthios IV. *Miſi ad vos Timotheum, qui eſt filius meus cariſſimus & fidelis in Domino, qui vos commonefaciet vias meas in Chriſto Jeſu.* Quaſi dicat ſecundum beatum Auguſtinum in libro ſermonum Domini in monte, ſermone XLIX. Neminem enim habeo tam mihi unanimem qui ſincera affectione pro vobis ſollicitus ſit. Nonne, inquit, cum illo multi erant? Sed quid ſequitur? *Omnes enim quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Jeſu Chriſti*: & ego paſtorem vobis mittere volui, non mercenarium. Nam multi mercenarii ſunt, & vix invenit Paulus unum paſtorem, quem mitteret inter multos mercenarios, quoniam pauci paſtores, multi mercenarii. Hæc ille. Ex quo claret expreſſe, quod Apoſtolus ſibi reſervavit auctoritatem mittendi prædicatores quos vellet, & non mittendi quos nollet, licet ſacerdotes eſſent hi qui ſecum erant: ita & nunc fit in eccleſia, dum prælatus deliberat ex multis bonis, quem mittere ad prædicandum placeat.

Auguſtinus ſimile quid habet tract. 46. in evangelium Joannis cap. 9. De verbis Domini ſermone 49. Philipp. 2.

Ultimo beatus Marcus evangeliſta noſtris presbyteris utique non inferior, ſacerdos fuit & non minus conſcius ſecretorum Dei; qui quamquam evangelium ſcripſerat, adhuc miſſionem Petri exſpectavit, cujus ipſe diſcipulus fuit. Unde venerabilis Beda in expoſitione primæ canonicæ Petri, ſuper illo: *Salutat vos Marcus filius meus cariſſimus*, dicit: Marcum filium nominat, quia ejus baptiſmate dicitur filius effectus. Unde patet, inquit, quod priusquam Marcum de Roma Alexandriam ad evangelizandum mitteret, epiſtolam ſcripſerat: tempore autem Claudii principis & Petrus & Marcus Romam venerunt, & ipſe Marcus deſcripto Romæ evangelio ſuo Alexandriam miſſus eſt. Hæc Beda.

Ecce praxis Apoſtolorum ſpecialis, docet ultra ſacerdotii auctoritatem requiri ſuperioris miſſionem. Idem dixi ex praxi eorumdem deducendum generali. Deducit namque dominus patriarcha Petrus de Palude ordinis mei Prædicatorum theologus & juriſta eximius, in tractatu de eccleſiaſtica poteſtate, articulo ſecundo, concluſione ſecunda; quod quamvis Apoſtoli ante Chriſti paſſionem fuerint regimini Chriſti immediate ſubjecti; tamen poſt glorioſam ejus Aſcenſionem in prædicando, abſolvendo, baptizando, fuerunt ſummo eorum Pontifici Petro ſubjecti, non ſolum Chriſti inſtitutione, qui eum omnibus præfecit, dicens: *Paſce oves meas*; ſed etiam Apoſtolorum volitione; quoniam ipſi Apoſtoli voluerunt beatum Petrum eſſe ſummum Pontificem eorum, ut dicunt Huguccius & Archidiaconus, & eſt textus diſtinctione XXII. Sacroſancta. Quid mirum? nam dixerat Dominus, *Fiet unum ovile & unus paſtor.* Joannis X. Et hunc unum deſignans ſoli Petro ait: *Paſce oves meas*: ergo extunc nullus niſi auctoritate Petri habuit oves paſcere, nec regere ubicumque. Unde ipſius auctoritatis fuit vocare alios in partem ſollicitudinis, ſcilicet paſtores: quemadmodum ipſe ordinavit de ſucceſſore Judæ in Apoſtolatu, quamquam Apoſtolis aliis dederit electionem, & omnia cum conſenſu diſpoſuerit Apoſtolorum, ſicut nunc Papa de conſilio confratrum ſuorum cardinalium.

Petrus Paludanus de eccleſiaſtica poteſtate collata Apoſtolis, concluſ. 2.

Joan. 10.

Diſtinct. 22. Sacroſancta. cap. 2. ex Anacleti ep. cap. 3.

Similiter ipſius officii fuit de diaconibus, officialibus, & prædicatoribus ordinare, & eos in officia mittere, licet electionem aliis voluerit committere, ſicut fecit dum ait: *Conſiderate ex vobis viros boni teſtimonii*: & elegerunt Stephanum primum primicerium ſeptem diaconorum, Actorum VI. Sicut etiam Moyſes conſtitutos ſub ſe principes quamvis per ſe potuiſſet eligere, tamen electionem populo commiſit. *Date ex vobis viros*, &c. Deuteronomii I. Unde omnis electio & inſtitutio ad aliquam rectoriam pro tunc in tota Dei eccleſia oportuit fieri a Petro, & deinceps ab ejus ſucceſſore, ut dicit Clemens Papa ſucceſſor beati Petri, diſtinctione LXXX. In illis. Idem dicit ſanctus Thomas IV. ſententiarum diſtinctione XIX. articulo I. ad primum, quod licet poteſtas ordinis æqualiter collata ſit Apoſtolis, tamen poteſtas juriſdictionis non eſt data eis niſi præſuppoſita auctoritate diſtributiva Petri, ita quod omnia facerent ſecundum ejus ordinationem. Item contra gentiles libro IV. cap. LXXVI. Idem oſtendit per hoc, quod ſoli Petro dictum eſt poſt paſſionem: *Paſce oves meas*: & ante paſſionem, *& tu converſus confirma fratres tuos*; & quia ſibi ſoli promiſit claves regni cælorum, prout glorioſiſſime deducit ibidem, & concludit dicens; Per hoc concluditur quorumdam præſumptuoſus error, qui ſe ſubducere nituntur ab obedientia & ſubjectione Petri, ſucceſſorem ejus Pontificem Romanum univerſalis eccleſiæ paſtorem non recognoſcentes. Hæc ille. Idem Huguccius & Archidiaconus in capite, Ita Dominus. Idem dominus Cameracenſis, qui in tractatu de eccleſiaſtica poteſtate enumerat ſex genera poteſtatum, & concludit omnes æqualiter datas Apoſtolis, ultima dempta, quæ eſt poteſtas diſtributionis, ſoli Petro commiſſa.

Diſtinct. 80. In illis. cap. 2. Clemens ad Jacobum ep. 1. S. Thom. 4. ſent. diſt. 19. qu. 1. art. 3. ad 1.

Joan. 21. Luc. 22. Matth. 16.

Diſtinct. 19. Ita Dominus, cap. 7. Leo Papa, epiſt. 72.

Omnem ergo poteſtatem prædicandi, baptizandi, & ſimiles receperunt Apoſtoli a beato Petro poſt Aſcenſionem Domini, non quoad auctoritatem, quia illam a Chriſto receperunt, ſed quoad auctoritatis executionem, ne quis mitteret falcem in meſſem alienam ſpiritualiter aut temporaliter: unde ejus fuit diœceſes dividere, unicuique ſuam aſſignare. Nec obſtat, quod Chriſtus eos miſit in orbem univerſum, quia ipſe indiſtincte miſit, diſtinctionem vero Petro reliquit. Sicut Joſue diviſit terram in funiculo diſtributionis, quam tamen non ipſe, ſed Dominus dedit: ita beatus Petrus eccleſiam diſtribuit, quam tamen non Petrus, ſed ſolus Chriſtus proprio ſanguine ſibi acquiſivit. Unde ait gloſſa II Cor. X. Nutu enim Dei factum eſt, quod partitum erat unicuique, ad quod in prædicatione diegrederetur, ut ſinguli aliquos populos haberent proprios, de quorum fide gloriarentur. Ecce praxis Apoſtolica, quæ expreſſe eſt pro concluſione noſtra. Idem dixi deducendum per praxim LXXII. diſcipulorum; illi enim non leguntur a Domino miſſi, niſi ante ejus Paſſionem, & tunc tamen in Judæa non ita ample ſicut Apoſtoli, qui fuerunt per totam Judæam miſſi; ſed *reſtricti, ne alibi prædicarent, niſi quo Chriſtus venturus erat perſonaliter ad prædicandum, ut patet Lucæ X. Unde ipſi poſt Chriſti Aſcenſionem, ut prædicarent, leguntur per Apoſtolos ad hoc officium de novo electi, ut dicitur XXI. diſtinctione In novo; Videntes, inquit, Apoſtoli meſſem multam, id eſt, totum mundum verbo evangelii illuminandum, & operarios paucos, quia ipſi pauci erant pro tanta multitudine convertenda, rogaverunt Dominum, ut mitteret operarios in meſſem ſuam; & ipſi elegerunt LXXII. diſcipulos, & miſerunt eos ad prædicandum. Ubi dicit Huguccius, quod Dominus in veteri teſtamento Levitas per ſe inſtituit, ſed in novo per Apoſtolos, diſtinctione XCIII. Diaconi. Ex quo patet concluſio aſſumpta ex praxi Apoſtolorum, & LXXII. diſcipulorum. Ex quibus Euſebius in hiſtoria ſua eccleſiaſtica, libro II. capite I. dicit, quod Dominus poſt reſurrectionem ſuam Petro & omnibus Apoſtolis omnem ſcientiam tradidit, qui eam ulterius LXXII. diſcipulis tradiderunt. Hæc ille.

Quarto probatur hæc concluſio ex praxi eccleſiæ primitivæ: a cujus ergo exordio inchoantes, ipſe beatus Clemens, qui fuit immediatus ſucceſſor ſancti Petri, quem beatus Petrusmet in ſummum Pontificem erexit, in articulo mortis ſuæ ſcribit in epiſtola ſua ad Jacobum Hieroſolymorum epiſcopum in fine epiſtolæ, dicens: Nullum presbyterum in alicujus epiſcopi parochia aliquid agere debere abſque ejus permiſſu: cunctos etiam presbyteros propriis epiſcopis, in omnibus abſque mora inobedientes, inſtituente Domino, eſſe debere docebat. Hæc ille. Hinc beatus Dionyſius Areopagita diſcipulus beati Pauli, diſtinguens tres actus hierarchicos, attribuit diacono purgare, illuminare presbytero, ſed epiſcopo perficere: ita quod in eccleſia primitiva diaconus dicebatur baptizandos purgare, id eſt, exorcizare. Sed presbyter illuminavit dum baptizavit: non enim intelligitur ibi illuminare, id eſt, prædicare: ſed dicitur baptizatio illuminatio, quia baptizato divina lumina communicantur; quæ ſunt habitus virtutum theologicarum fidei, ſpei, & caritatis, quæ ibi infunduntur, ſecundum expoſitionem Alberti Magni. Sed ſolius epiſcopi erat baptizatum perficere, id eſt, prædicare & confirmare. Ita exponunt commentatores capite V. in eccleſiaſtica hierarchia. Poſt hoc Papa Martinus in chronico, & habetur XXIII quæſtione I. Eccleſias ſingulas, qui ſedit anno Domini CCLXX. cum prius non eſſent niſi parochiæ, & plebani erant *oves epiſcopi, ipſe diſtinxit parochias ab epiſcopatibus & diœceſes a provinciis, dans ſingulos ſingulis presbyteros; mandans ut ſinguli ſuis terminis contenti eſſent, & alienos non uſurparent, quamquam multi presbyteri eſſent. Ex quo patet clare, praxim eccleſiæ primitivæ pro concluſione aſſumpta ſententiare.

Dionyſ. cap. 5. eccleſ. hierarch. Dionyſ. ut habet 23. qu. 1. Eccleſias ſingulas, cap. 1.

** Alia lectio habet, omnes. Dionyſ. ep. 1.*

Quinto, hæc concluſio probatur per concilia antiqua, & per omnia idem oſtenditur nobis libro V. de hæreticis, capite, Cum ex injuncto. Ex concilio Lateranenſi habetur ſic: Sicut multa ſunt membra unius corporis, omnia vero non eumdem actum habent, ita ſunt ordines in eccleſia diverſi, ſed non habent omnes eumdem actum, ſeu idem officium. Nam ſecundum Apoſtolum, *alios dedit Dominus Apoſtolos, alios prophetas, alios doctores.* Cum ergo doctorum ordo ſit quaſi præcipuus in eccleſia, non debet ſibi quiſquam indifferenter prædicationis officium uſurpare. Nam ſecundum Apoſtolum, *quomodo prædicabunt niſi mittantur?* & Veritas ipſa

De hæret. Cum ex injuncto. lib. 5. lib. 5. cap. 12. Epheſ. 4.

Rom. 10.

Anno Christi 1433

præcepit: *Rogate dominum meſſis, ut mittat operarios in vineam ſuam.* Et in capite, Excommunicamus; Quia vero, dicitur ſic: Omnes qui prohibiti, vel non miſſi, præter auctoritatem ab Apoſtolica ſede, vel loci epiſcopo ſuſceptam, publice vel privatim ſibi prædicationis officium uſurpaverint, excommunicationis vinculo nodentur: & niſi quantocius reſipuerint, alia competenti pœna plectantur. Hæc ille.

Luc. 10. Lib. 5. de hæreticis. Excommunicamus, tit. 7. cap. 13. § Quia vero.

Notate hæc verba, ſignate myſteria. Idem habetur ſententialiter ex conciliis generalibus, ut patet diſtinctione LXXI. & LXXII. ex conciliis Carthaginenſibus, primo, quarto & quinto, Antiocheno, & Romano, & Milevitano, ubi præcipitur in omnibus iſtis, quod preſbyteri vel diaconi, aut qui in quocumque ordine eccleſiaſtico conſtituti fuerint, ſi receſſerint de eccleſiis ſuis, non debeant ſuſcipi in aliena eccleſia, ſed cogi etiam per excommunicationem, ut inde exeant, & ad ſuas redeant. Idem dicitur VII. quæſtione I. Epiſcopi, ex concilio Carthaginenſi, Epiſcopi vel preſbyteri ſi cauſa viſitandi ad eccleſiam alterius epiſcopi veniunt, in ſuo gradu, id eſt, honore ſuſcipiantur, & tam ad verbum faciendum, quam ad oblationem conſecrandam invitentur. Gloſſa Huguti & Archidiaconus: Quod niſi invitentur, eis non licet: IX. quæſt. II. Nullus primas. Unde preſbyteri debent ſecum gerere litteras dimiſſorias epiſcopi: alias non debent recipi, nec ad quidquam admitti. Diſtinctione LXXI. Hortamur. Et ſic patet concluſio noſtra per ſacra concilia.

Cap. 10. Cap. 8.

Loco ſexto ſi imploraveritis dicta doctorum, in lege Dei veraciter ſe fundantium, inter multa pauca pro nunc adducam, reſidua poſt allegaturus partim. Sit primus beatus Ambroſius, ſuper epiſtolam ad Epheſios dicens: Ut creſceret plebs, & multiplicaretur, inter initia omnibus conceſſum eſt & evangelizare & baptizare, & ſcripturas in eccleſia explanare. At ubi omnia loca circumplexa eſt eccleſia, conventicula conſtituta ſunt, & rectores, & cetera officia in eccleſiis ordinata. Sequitur: [a] Quaſi omnes eadem poſſint, irrationabile eſſet, & vulgaris res & viliſſima videretur. Hæc ille.

Ambroſ. in cap. 4. ad Epheſ.

[a] Forte, Quia ſi.

Secundus beatus Gregorius, & aſſumitur VI. quæſtione III. Scriptum eſt in lege: Per alienam meſſem tranſiens falcem mittere non debes, ſed manu ſpicas conterere, & manducare. Falcem ergo judicii mittere non debes in eam ſegetem, quæ alteri videtur eſſe commiſſa; ſed per effectum boni operis frumenta Dominica vitiorum ſuorum paleis exſpolia, & in eccleſiæ corpus admovendo & perſuadendo, quaſi mandendo converte. Quod exponit gloſſa Huguti, & Archidiaconus, ad litteram, de prædicatione verbi Dei, quam nemo debet in eccleſiis exercere, quaſi jus habens in eis, abſque licentia prælati eccleſiæ illius: ſed bene poteſt tranſeundo aliqua verba ædificatoria occurrentibus dicere, & ſic eos in hortum eccleſiæ, quaſi mandendo corroborare.

Cap. 1. epiſt. 9. ad Auguſtinum. Deuter. 23.

Sit tertius beatus Bernardus ſuper Cantica, ſermone LXIV. inquiens: Nec quiſquam ſibi ſumit honorem, ſed qui vocatur a Deo tamquam Aaron. Et Apoſtolus ait: *Quomodo prædicabunt niſi mittantur?* & ſcimus monachi non eſſe officium docere, ſed lugere. Ex his ſimilibuſque collectis mihi texo rete, & capio vulpem, ne demoliatur vineam. Claret namque & certum eſt, quod prædicare nec [b] publice convenit monacho, nec novitio expedit, nec non miſſo licet. Porro contra hæc tria venire, quanta conſcientiæ demolitio eſt? Ergo quidquid tale ingeritur animo, ſive illud ſit tua cogitatio ſive immiſſio per angelum malum, doloſam agnoſce vulpeculam, & malum ſub ſpecie boni. Hæc ille.

Hebr. 5. Rom. 10.

[b] publice in textu impreſſo non habetur.

Sit quartus ſanctus Thomas, qui quodlibeto XII. quæſtione XVII. iſtam materiam determinat, & quæſtionem in terminis propriis movet, an ſcilicet liceat prædicare cuicumque abſque licentia prælati ſuperioris. Et reſpondendo dicit, quod nullus quantumcumque doctus vel ſanctus debet prædicare abſque prælati auctoritate; quia nullum agens natum eſt agere niſi ſuper determinatam materiam, ſibi miniſtratam: prædicatio autem publica reſpicit totam eccleſiam. Tota autem eccleſia & cura publica eccleſiæ prælatis eſt commiſſa, & ideo nullus debet exercere, quod requirat auctoritatem publicam, niſi auctoritate prælati. Hæc ille.

Art. 19.

Sit quintus doctor ſolemnis, licet modernus, Henricus de Haſſia, qui parte ultima ſuper Geneſim dicit, quod prædicatio non permittitur, niſi miſſis, ſcilicet ultra gradum ſacerdotalem, ſpecialiter a Deo tantum, vel a Deo per hominem, ſecundum illud ad Romanos X. *Quomodo prædicabunt niſi mittantur?* Alioquin pſeudoprædicatores non eſſent prohibendi, cum tamen & ipſi prædicent in nomine Chriſti, & plerumque idem quod veri prædicatores, ut clarum eſt. Inſuper, inquit, etſi facientes miracula in nomine Chriſti, non debent prohiberi, quia nullum uſurpant officium, nec cuiquam injuriantur; tamen publicæ prædicationes in diœceſibus alienis abſque canonica miſſione prohiberi debent, quoniam epiſcoporum & curatorum preſbyterorum uſurpant officium, & eis injuriantur. Et poſtea declarat, quomodo dicentes ſe miſſos a Deo tenentur hoc probare per ſcripturam, ut Joannes, vel per miracula, ut Moyſes, prout jam dictum eſt ex conciliorum determinatione.

Sit ſextus venerabilis Auguſtinus de Ancona in eccleſiaſtica poteſtate, quæſtione LXIV. articulo II. dicens, quod nec epiſcopis, nec preſbyteris liceat prædicare, niſi miſſis eis ſpecialiter auctoritate Papæ. Nam actus prædicationis eſt actus juriſdictionis, licet non coactivæ: ſed omnis juriſdictio a Papa dependet: cujus eſt ſignum, quod ipſe cuilibet epiſcopo ſuam præfigit diœceſim, & auctoritate ſua quilibet plebanus ſuam & ſibi commiſſam gubernat eccleſiam. Ergo ſicut abſque auctoritate ſuperioris, nec ipſi ſunt diœceſani, nec plebani curati, ita nec ſine auctoritate Papæ convenit eis prædicare.

Sit pro nunc ſeptimus honorabilis Thomas de Walden Anglicus, qui per omnia quaſi in propriis terminis concordat, prout patebit inferius. Ad idem ſunt omnes poſtea in corollario allegandi: ad idem ſunt omnes prius per alios indices allegati. Et prout præmiſi, non credatis nos in ſententia concurrere, quia ambo dicimus, quod ſacerdos vel diaconus ad hoc quod prædicet debet eſſe miſſus: ſed in hoc differimus, quod vos dicitis, quod illa miſſio fit ex mandato Domini, & ex miniſterio epiſcopi in collatione ordinis diaconatus vel ſacerdotii: & contra hoc militant quæ dicta ſunt, & quæ dicentur reprobabunt illud.

Octavus ſit Wilhelmus epiſcopus Pariſienſis in ſuo ſacerdotali. Dicit quod auctoritas prædicandi preſbytero non datur, niſi cum cura animarum ſibi committitur. Hoc enim officium eſt curæ animarum annexum. Numquam enim dicitur eis in ſua ordinatione; Ite, docete, ſeu prædicate; docere enim ſeu prædicare ſpeciale eſt officium epiſcoporum, propter quod in ſuis conſecrationibus dicitur eis, Ite, prædicate populis. Epiſcoporum etiam eſt, doctores in diœceſibus conſtituere, quia nulli licet prædicare in quacumque diœceſi, niſi de mandato epiſcopi. Hæc ille.

Iſta pro tanto conſcripſi, quia horum oppoſitum directe in veſtris præſentatis ſcriptis reperi: dixiſtis enim in una concluſione, quod quilibet prædicator verbi Dei debet eſſe miſſus. Et in notabili ſuper termino, Libere, dixit proponens quod talis miſſio ſeu licentia datur per miniſterium epiſcopi, & a Domino, quando ad ordinem diaconatus vel preſbyteratus quis promovetur. Concluſiſtis ergo, quod ex mandato Chriſti tenentur prædicare, nec poſſent ab ullo prohiberi. Et ne videretur hoc mirabile, direxiſtis ad rationes, quas facitis conſequenter ad probandum oppoſitum eorum quæ dixi: ad quas reſpondebo hoc modo. Prima fuit hæc: Sacerdos Domini, Spiritu Jeſu inſtigante, poteſt ſine ſpeciali epiſcopi licentia aut prælati prædicare verbum Dei, ergo ſibi licet. Tenet conſequentia, quia *oportet magis obedire Deo quam hominibus.* Actor. V. Reſpondeo, quod aſſumptum verum eſt, ſi aliquis ſacerdos ſe a Spiritu JESU inſtigatum ad prædicandum probare poteſt. *Nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus an ex Deo ſint.*

1. Joan. 4.

Circa iſtam materiam, qua quidam dicunt ſe Spiritu JESU inſtigari ad prædicandum, notandum quod valde dubioſum eſt & periculoſum homini ſemper ſe præſumere inſpiratum a Spiritu ſancto. Sciendum, quod ſecundum beatum Thomam, II. II. quæſtione CLXXI. artic. V. mens humana inſpiratur a Spiritu ſancto dupliciter: uno modo per expreſſam revelationem, puta per ſpiritum prophetiæ, vel per donum diſcretionis ſpirituum, & qui hoc modo inſpiratur, certiſſimus eſt quod non decipitur: veruntamen ut prædixi, nec iſti miſſioni credere tenentur alii, niſi probet ſe ſic miſſum per ſcripturam vel miraculum; De hæreticis: Cum ex injuncto. Alia eſt inſpiratio per internam inſtigationem, quæ vocatur inſtinctus, quem interdum neſcientes humanæ mentes patiuntur, ut dicit beatus Auguſtinus libro II. ſuper Geneſin; & diſtinguere, an talis inſtinctus ſit a Deo, an a diabolo, tam eſt difficile, ut vix aliquis vivens in hoc ſemper poſſet eſſe certus. Ut dicit beatus Bernardus ſuper Canticum homilia III. & hoc propter motionem mentis noſtræ, & Spiritus ſancti maximam ſimilitudinem, & angeli ſatanæ in angelum lucis transfigurationem.

De hæret. Cum ex injuncto, ſu, ra in ſ. probatione concluſionis, Aug. lib. 2. in Geneſ. cap. 17. tom. 3.

Unde quam ſtultum ſit ſemper credere tales inſtinctus a Deo veniſſe, patet ex hoc, quod etiam prophetæ decepti ſunt nonnumquam, putantes eſſe Spiritum Dei, cum ſpiritus proprius loqueretur, ut dicit beatus Gregorius ſuper Ezechielem: Sunt tamen aliqua ſigna, quibus diſcerni poteſt an ſit inſtinctus a Deo. Primum ſi ſit conformis divinis ſcripturis. Unde dicit beatus Gregorius Moralium XXIII. ſuper illo Job XXXIII. *Semel loquitur Deus, & idipſum ſecundo non repetit.* Hoc eſt dicere, Deus ſingulorum cordibus privatis vocibus non reſpondet, ſed tale eloquium conſtruit, per quod cunctorum quæſtionibus ſatisfacit: in ſcripturæ quippe ejus eloquio cauſas noſtras ſinguli ſi requirimus, invenimus. Hæc ille.

Gregorius 1. in l. 1. in Ezech. S. Gregor. lib. Moral. 23. c. 18. & 19.

Secundum, ſi talis motio approbatur ſpiritualium virorum,

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1433.

& maxime prælatorum judicio, ſecundum Bernardum. Propter hoc Paulus, etiam poſtquam revelationem Chriſti habuit, mittitur ad Ananiam, Cornelius ad Petrum. Sic eunuchus inſtruitur per Philippum, ut approbationem & judicium virorum ſpiritualium requirere doceremur, ſicut de hoc plenius in collatione patrum habetur.

Actor. 10.

Tertium eſt affectus, quem talis interior motio cauſat. Nam Spiritus divinus facit hominem intus humilem, flexibilem: ſpiritus diabolicus præſumptuoſum & pertinacem. Nam ſunt viæ diaboli, ſecundum beatum Bernardum, ſuper illud Pſalmiſtæ, *Qui habitat.*

S. Bernar. in Pſalm. Qui habitat, in verſum 11. ante medium. Serm. 11.

Quartum eſt ordo inſpirandi: quia ordo commotionis Spiritus ſancti eſt, quod loquitur primo ut turbet, facit hominem pavidum, timoratum & perculſum, & propriam fragilitatem cognoſcere, & poſtea erigit in ſpem. Econtra autem diabolicus ſpiritus, ut dicunt gloſſæ Luc. 1. & Matth. ult. de terrore boni Angeli, qui virginem beatiſſimam Mariam ſalutando, & mulieres terruit circa ſepulcrum.

Quintum eſt ſecundum circumſtantias perſonæ, ſi inſtinctus non trahat ſupra propriam ᵃperſonam, & contra debitum ordinem perſonarum, inter quas vivit. Nam quæ a Deo ſunt, ordinata ſunt, ad Romanos XIII.

ᵃ *alter liber,* menſuram.

Sextum, ſecundum circumſtantias perſonarum, inter quas vivit, ſi caritatem non infringit, ſi pacem non turbat: ut beatus Bernardus reſpondit cuidam abbati, qui ſe putabat Spiritu Dei moveri. Multa talia ſigna poni poſſent non tamquam certæ ſcientiæ, ſed tamquam quædam conjecturæ: quia, ut dictum eſt, ſcientiam de talibus vix aliquis habere poteſt. Unde Job IX. *Si venerit ad me, non videbo eum, & ſi abierit, non intelligam.* Ubi dicit beatus Gregorius: Donec rerum altercantium finis neſcitur, acceſſus, receſſuſque divinus ignoratur. Spiritus enim ubi vult ſpirat, & neſcis unde veniat, aut quo vadat; ideo periculoſum eſt omni ſpiritui credere, ſed probandi ſunt ſpiritus, ſi ex Deo ſint, docet beatus Joannes evangeliſta.

S. Greg. lib. Moral. 9. cap. 11.

Si ergo quæris, quis inſtinctus ad prædicandum, & lucrificandum animam proximi divinus poſſit dici; reſpondeo, quod hoc ex quinque poſſis diſcerni. Primum eſt, ſi illi ſic moti non moventur ex affectu & deſiderio proprio, ſed quantum in ipſis eſt ſemper deſiderant ſibi vacare, & nequaquam officio prædicationis deſervire, ſed neceſſitatis caritate, vel ſuperioris imperio, ad hoc coguntur: arrogantes vero & qui appetitu laudis vanæ moventur, ſeipſos ingerunt, & occaſionem quærunt, ut loqui & docere poſſint, nec exſpectant donec utilitas exigat vel neceſſitas requirat.

Secundum eſt, quod illi, qui bene afficiuntur, non ſe eſſe ex hoc aliis meliores reputant, eo quod ipſi illos docent; ſed ſe magis reputant, ſicut veraciter ſunt, in majori periculo. Arrogantes autem peccatores alios deſpiciunt, ſe cunctis ſapientiores & meliores reputantes. His duobus dicit beatus Gregorius XXIII. moral. Sanctæ univerſalis eccleſiæ ſpiritualis quiſque prædicator, in cunctis quæ dicit ſolerti cura ſe inſpiciat, ne in eo quod recte prædicat, vitio ſe elationis extollat; ne vita a lingua diſcordet. Et infra: Indignum ſe omnibus ᵇindicat, etiam cum dignus cunctis vivat: ſcit enim, quod bona, quæ innoteſcunt hominibus, ſine periculo vix eſſe poſſint, & quamvis ſapientem ſe eſſe ſentiat, vellet tamen eſſe patiens, nec videri, atque ſibi hoc omnimodo quod loquendo proditur, pertimeſcit; & ſi liceat tacere, appetit, dum eſſe multis tutius ſilentium cernat: eoſque ſe feliciores putat, quos intra ſanctam eccleſiam locus inferior per ſilentium occultat: & tamen ut ſanctam eccleſiam defendat, quia ad loquendum vi caritatis impellitur, ex neceſſitate quidem officium locutionis ſuſcipit, ſed ex magno deſiderio otium taciturnitatis quærit: hoc ſervat voto, illud exercet miniſterio. Hanc autem docendi formulam arrogantes ignorant: neque enim loquuntur, quia cauſæ eveniunt, ſed quia cauſas venire appetunt ut loquantur. Hæc Gregorius.

Cap. 4.

ᵇ *al.* judicat.

Tertium eſt, quando quis magno affectu accenditur ad prædicandum, cujus tamen ſtatui repugnat publice prædicare, ſed magis incumbit in ſolitudine vacare, ſicut monachis multis, quorum officium eſt plangere, non docere, ſecundum beatum Hieronymum.

S. Hieron. adverſus Vigilant. cap. 6.

Quartum eſt, ſi aliquis debilis & nondum a concupiſcentiis ᶜexercitatus, & in humilitate fundatus inſtigetur ad prædicandum, volens aliis proficere, & ſe negligere. Unde beatus Bernardus ſuper Cantic. ſermone XVIII. Quod tuum eſt ſpargis & perdis, ſi priuſquam infundaris tu totus, ſemiplenus feſtinas effundere, contra legem arans in primogenito bovis, & ovis primogenita tondens. Nimirum vita atque ſalute, quam alteri das, te fraudas, dum ſana vacuus intentione, gloriæ inanis vento inflaris, aut terrenæ cupiditatis veneno inficeris, & letali apoſtemate turgens interis. Hæc Bernardus.

ᶜ *Forſan* exſiccatus.

Deut. 15.

Quintum eſt, ſi affectu hominum ingerit ſe ad prædicandum, qui nec a prælatis miſſus eſt, nec a Deo, ſive per vocationem ſpiritualem: Et de his tribus ultimis dicit beatus Bernardus ſuper Cantic. ſermone LXIV. Claret namque & eſt certum, quod publice prædicare monacho non convenit, nec novitio expedit, nec non miſſo licet. Porro contra hæc tria venire, quanta conſcientiæ demolitio eſt? ergo quidquid tale animo ſuggeritur, ſive illud ſit tua cogitatio, ſive immiſſio per Angelum malum, doloſam agnoſce vulpeculam, id eſt, malum ſub ſpecie boni. Hæc ille. Et notandum quod ubi omnia hæc concurrunt, diſcerni poteſt, an inſpiratio a Deo vel diabolo provenerit ſecundum humanam conjecturam, non ſecundum neceſſariam ſcientiam. Sed tria ultima ſunt manifeſta diabolicæ inſpirationis indicia. Et ſic patet, quid ſit dicendum ad argumentum, ubi aſſumitur: ſacerdos Spiritu Jeſu inſpiratus poteſt prædicare nolente prælato quocumque. Oſtendant ſe inſpiratos, & credimus eis. Si quæritur qualiter hoc probari debet, dico quod per miraculum, aut ſcripturæ ſacræ teſtimonium. Et hoc probo multipliciter. Primo ex veteri teſtamento. Nam Exod. III. dum Dominus mitteret Moyſen ad denunciandum Pharaoni ejus voluntatem, ait Moyſes: *Quod ſignum oſtendis mihi, ut credant mihi Pharao & filii Iſrael, quod me miſeris?* ſtatim virtutem miraculorum Dominus ſibi dedit, ut virgam in colubrum & e converſo transformare poſſet. In novo, ex praxi Chriſti in ſe & in ſuis Apoſtolis. In ſe, quia cum dixit: *Ego ex Deo proceſſi, & veni in mundum, neque enim a me ipſo veni: ſed ille me miſit,* Joannis VIII. volens oſtendere, quomodo hoc eſſet verum, primo direxit ᵃidem ad ſcripturas dicens, Joannis V. *Scrutamini ſcripturas, illæ teſtimonium perhibent de me.* Quæ autem fuerint illæ ſcripturæ, oſtendit ipſe Lucæ ultimo, dum aperuit diſcipulis ſenſum ut intelligerent ſcripturas, dicens: *Oportet impleri omnia quæ ſcripta ſunt de me in lege Moyſi & prophetis & pſalmis.* Et quia ad ſcripturarum teſtimonium non attenderent, ut eſſent inexcuſabiles, fecit opera miraculorum, quibus debebant ipſum credere a Deo miſſum, ait enim: *Si opera non feciſſem, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo.* Joan. XV. Ecce quomodo Salvator docuit, quod quicumque ſeſe a Spiritu Jeſu inſtinctum ad prædicandum dicit, hoc probare tenetur miraculis, vel ſcripturis de ſe conſcriptis. Idem in ſuis Apoſtolis idem practicavit: nam ut ſtatim dum eos miſit virtutem miraculorum eis tribuit dicens: *Infirmos curate, leproſos mundate,* &c. Matth. X.

ᵃ *Forſan,* eoſdem.

Eadem etiam fuit praxis Apoſtolorum, qui ſuam novam doctrinam confirmarunt per miraculorum conſummationem. Unde Marci ultimo: *Illi autem profecti prædicaverunt ubique Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.* Ita beatus Paulus ait Corinthiis: *Signa Apoſtolatus mei facta ſunt ſuper vos in omni patientia, ſignis & prodigiis & virtutibus.* Hoc eſt, Apoſtolatus ſua in vobis ſigna monſtravit per patientiam in moribus, & prodigia in ſignis, ſecundum beatum Hieronymum. Hoc promiſit certitudinaliter Propheta dicens: *Dominus dabit verbum evangelizantibus virtute multa,* id eſt, virtute fidei & miraculorum, ſecundum expoſitionem Caſſiodori. Hæc determinatio concilii Lateranenſis in cap. Cum ex injuncto, de hæreticis, dicens: Quod ſi forte quis argute reſpondeat, quia tales inviſibiliter mittantur a Deo, etſi non viſibiliter mittantur ab homine; cum inviſibilis miſſio multo ſit dignior quam viſibilis, & divina longe ſit melior, quam humana; poteſt rationabiliter reſponderi, quod cum illa interior miſſio ſit occulta, non ſufficit cuiquam nude tantum aſſerere, quod ſit miſſus a Deo, cum hoc quilibet hæreticus aſſeveret, ſed oportet quod adſtruat illam inviſibilem miſſionem per operationem miraculi vel ſcripturæ teſtimonium ſpeciale. Unde cum Dominus mittere vellet Moyſen ad filios Iſrael in Ægyptum, ut crederent ei quod mitteretur ab ipſo, dedit ei ſignum, ut mutaret virgam in colubrum, & virgam iterum reformaret. Joannes quoque Baptiſta ſpeciale ſuæ miſſionis teſtimonium protulit de ſcripturis, dicens: *Ego vox clamantis in deſerto: Parate viam Domini, ſicut dixit Iſaias Propheta.* Hæc iſte. Et ſic patet ſolutio ad primum.

2. Cor. 12.

Hier. in cap. 12. 2. ad Cor. Pſalm. 67. Lib. 5. c. 12.

Joan. 1. Iſaia 40.

Secunda ratio fuit hæc: Ligius homo ſub poteſtate regia conſtitutus, Spiritu Dei inſtigatus, poteſt dare eleemoſynam corporalem indigenti ſine ſpeciali licentia regia: ergo multo magis ſacerdos Domini poteſt licite prædicare verbum Dei ſine ſpeciali licentia prælati, cum eleemoſyna ſpiritualis ſit multo dignior corporali. Reſpondeo negando conſequentiam, non enim eſt ſimilitudo conveniens. Nam laici poſſunt dare eleemoſynam, & tamen non poſſunt prædicare ordinaria poteſtate, cum ſit ſolius ſacerdotis officium, XVI. quæſtione I. Adjicimus. Inſuper quod ſacerdos prædicet, requiritur quod ultra ſacerdotalem auctoritatem habeat commiſſionem ſpecialem ad prædicandum, ut probatum eſt longe ſatis ſuperius. Sed hoc non oportet de dando eleemoſynam corporalem, ſal-

Cap. 19.

Anno Christi 1433.

tem regulariter loquendo, ergo claudicat ſimilitudo. Tertia, quia licet quilibet debeat communicare eleemoſynam ſpiritualem pro poſſe; tamen Apoſtolus docet ſingula ſecundum ordinem fieri debere: non autem eſſet debitus ordo, ſed ſempiternus horror, ſi quilibet ſacerdos poſſet prædicare ubi vellet, abſque ſpeciali commiſſione, ut probatum eſt ſupra ex æterna lege. Quarto, quia ex eodem fundamento arguere poſſem: Miſſare pro aliis eſt eleemoſyna ſpiritualis: ergo cui licet dare eleemoſynam corporalem, licet celebrare Miſſam, cum major ſit eleemoſyna ſpiritualis, quam corporalis. Conſequens falſum. Ergo claudicat proverbium. Quinto, quia dare eleemoſynam non eſt prohibitum, ſed prædicare contra voluntatem prælati eſt prohibitum ſub pœna excommunicationis, in cap. Cum ex injuncto, ut jam dictum eſt. Ergo, *&c.* Inſuper non eſt ſimile de pane materiali & verbo Dei prædicando: quoniam ex eleemoſyna materiali non ſequitur periculum apud ſuſcipientes eam, ſicut periculum ſæpe videmus ſequi ex libertate prædicandi propter adjunctionem venenatam doctrinæ, quæ conſuevit miſceri * cum forma veritatis eloquii, quemadmodum conſueverunt facere paſtores hæreticorum: Et ideo eccleſia ſancta volens hujuſmodi pericula removere, ex Spiritu ſancto edocta ordinavit, quod nullus tribueret panem ovibus Chriſti publice, abſque auctoritate ſuperioris paſtoris, qui agnoſceret quale pabulum ſuis ovibus conveniret. Sanctus Thomas in IV. diſtinctione XV. ſolvit dicens

* *Alius liber* farina veritatis eloquii.

„ de eleemoſyna, quæſtione III. articulo III. quod ſicut dare
„ eleemoſynam corporalem non cadit ſub præcepto obligante,
„ niſi ad tempus neceſſitatis, & mulieri in neceſſariis ſubveniatur:
„ Ita ad doctrinam alterius non obligatur homo præter debitum
„ officium, niſi in his quæ ſunt de neceſſitate ſalutis; &
„ quando non eſſet qui inſtrueret, vel quando aliquis alium errantem
„ videret, niſi eſſet alius qui ex officio facere teneretur.
„ Alias autem docere, eſt conſilium & ſupererogatio quædam,
„ ſicut & de eleemoſyna corporali dictum eſt. Hæc ibi.

Tertia ratio veſtra fuit hæc: Conſummato matrimonio conjuges ſine licentia ſpeciali prælati poſſunt licite generare filios carnales. Ergo ſacerdotes Domini poſſunt licite generare filios ſpirituales per prædicationem verbi Dei ſine licentia prælati. Reſpondeo negando conſequentiam, propter diſſimilitudinem: quia generare filios carnales eſt principalis finis & bonum matrimonii. Alius finis, ſcilicet quod eſt inſtitutum in remedium contra concupiſcentiam, eſt ſecundarius. Sed generare per prædicationem filios ſpirituales non eſt principalis finis ſacerdotii: quia ut dictum eſt prius in notabili de diſtinctione ſacerdotum curatorum & non curatorum, principalis eſt actus ſacerdotii conficere Corpus Chriſti verum. Sed ſecundarius eſt actus ſuper Corpus Chriſti myſticum, ſcilicet generare filios ſpirituales in foro pœnitentiæ, vel ſacramentorum collatione, aut verbi Dei prædicatione: ſed iſte ſecundus actus non convenit omnibus ſacerdotibus, niſi tantum curatis, vel a prælatis ad hoc deputatis, ut dicit idem beatus Thomas & Albertus Magnus.

Ad confirmationem quam ſic aſſumitis: Pejus eſt ſemen verbi Dei non admittere vel ſuffocare, quam ſemen carnale: ſic e converſo melius eſt ſemen verbi Dei ſpargere & ſuſcipere, de quo ſuſcitentur filii Dei, quam ſuſcipere vel dare ſemen, de quo ſuſcitentur filii carnis. Ideo dicit Dominus Matthæi cap. 10. *Quicumque non receperint vos, neque audierint ſermones veſtros, excutite pulverem de pedibus veſtris: amen dico vobis, quod tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die judicii, quam civitati illi.* Reſpondeo quod verum concluderetis, ſi prælati verbum Dei omnino ſuffocarent, & neceſſariam doctrinam populo ſubtraherent: quod utique non fit ex hoc quod non quilibet ſacerdos prædicat: ſed magis ſemen verbi Dei ſpargitur, quia per eos ad quos ſpectat, ſcilicet curatos & a prælatis miſſos, coploſe ſeminatur. Unde ſi quis tales impediret vel prohiberet, ille ſemen doctrinæ ſuffocaret, & graviter reprehendendus eſſet. Quemadmodum beatus Hieronymus ſcribit ad Ruſticum monachum, & aſſumitur diſtinctione XCV. Ecce ego; dico reprehendendos epiſcopos, qui prohibuerunt curatos ne in præſentia eorum prædicarent populis: & ſic doctrina neceſſaria ſubtrahebatur eis. Sicut hic dicitur de ſemine ſpirituali non ſuffocando, ita dicit beatus Thomas de non abſcondendo, II. II. quæſt. CLXXXV. art. 3. quod ille Dominica frumenta doctrinarum non dicitur abſcondere, cui ex officio non competit diſpenſare, nec ei injungitur a ſuperiori; ſed ille dicitur abſcondere ea, qui officium ſibi commiſſum negligit, vel pertinaciter recipere renuit. Inſuper, ſicut non quilibet ager ſeminari debet a quolibet agricola, ſed tantum ab eo, cujus eſt, vel qui ad hoc conductus eſt, ita non quilibet populus a quolibet preſbytero inſtruendus eſt per publicam prædicationem, niſi tantum ab eo cujus eſt, ſcilicet curato, vel qui ad hoc a ſuperiori conductus eſt. Nullus enim debet gloriari in aliena regula, nec in immenſum extendere evangelium, id eſt, prædicationis actum.

Cap. 10.

S. Thom. 2. 2. quæſt. 185. art. 3. ad 3.

A Ita 2. ad Corinthios 10. hoc eſt quod dicitur, Ne mittas falcem in meſſem alienam. Præterea, licet ſemen carnale, ſi ad vas appropriatum ſeminatur, adhibitis circumſtantiis, eſt meritorium: Ita ſi ſeminetur in perſonam prohibitam, eſt fornicationis, ſeu adulterii peccatum. Ita quamquam verbum Dei ſecundum ordinationem eccleſiæ ſeminare in locis commiſſis ſit licitum; tamen adulterari, id eſt, ibi prædicare ubi prohibitum eſt fieri, eſt demeritorium. Immo excommunicationis incurſum tales periculum, ut patet de hæreticis. Excommunicamus.

Anno Christi 1433.

Lib. 5. cap. 9. Excommunicamus, c. 13.

Quarta ratio fuit hæc: Cum Eldad & Medad prophetarent, noluit eis Moyſes prohibere, Num 11. Sed dixit, *Quis det, ut omnis populus prophetet?* Ergo, *&c.* Reſpondeo, negando conſequentiam, quia magna eſt differentia inter prophetare & prædicare. Nam prophetare mulieribus convenit, ſicut & viris. Sed prædicare non poteſt proprie convenire niſi tantum viris: Nam *mulieri docere non permitto*, 1. Timoth. 11.

B nec viris omnibus, niſi tantum preſbyteris regularibus, in cap. Adjicimus, XVI quæſtione 1. cap. XIX. Quia toti populo fuiſſet utile recepiſſe donum prophetiæ, ſed non eſt utile eccleſiæ quod quilibet ſacerdos vellet prædicare libere: & ſi eſſet utile, omnes optaremus. Præterea ad prophetandum non requiritur aliquid per ſe, niſi illuminatio mentis propheticæ divinitus per lumen divinum impreſſum: ſed ad prædicandum plus adhuc requiritur, ſcilicet miſſio ad certum locum ſeu populum. Unde miſſio tria importat. 1. auctoritatem ex parte mittentis. 2. idoneitatem ex parte miſſi. 3. determinatum locum ſeu populum ad quem mittatur. Primum eſt terminus a quo. Secundum medium ad quod. Tertium eſt terminus ad quem. Sententia eſt domini Alberti Magni ſuper Luc. cap. X. de miſſione diſcipulorum. Inſuper quinto, ſi Deus omnibus communicaret donum prophetiæ, ex hoc nulla ª diſtaſia fieri poſſet ſeu deordinatio eccleſiaſticæ hierarchiæ: ſed ſi ſinguli preſbyteri indifferenter ubique prædicare vellent, ſequeretur

ª *Alter liber* diſcordia.

C maximus error in eccleſiaſtica hierarchia, ut probatum eſt ex lege æterna: ergo non eſt ſimile prædicare & prophetizare. Sexto, quia habens donum prophetiæ, poteſt illo immediate uti abſque alia probatione: ſed qui habet donum prædicandi, non poteſt eo uti niſi probet ſe a Deo miſſum, per ſcripturam vel miraculum, ut dictum eſt in reſponſione ad primum argumentum veſtrum. Ergo iterum non eſt ſimile.

Ultima ratio veſtra fuit hæc: Ita licet facere Chriſti ſacerdotibus, ſicut Apoſtolis & LXXII diſcipulis: ſed illi a Chriſto miſſi non iverunt ad petendum licentiam prædicandi a prælatis, vel alter ad alterum, ergo ita & nunc ſine licentia ſpeciali licet prædicare preſbyteris. Reſpondeo negando conſequentiam, quia licet Apoſtoli potuiſſent prædicare ſine licentia aliorum prælatorum, quia habebant licentiam ſui prælati, ſcilicet Chriſti; non ſequitur, quod ergo quilibet ſacerdos; cum non ſit omnis talis taliter licentiatus a Chriſto. Etiam conſequentia non valet ex eo quod non omnes preſbyteri ſuccedunt Apoſtolis, ſed ſolum epiſcopi, ut patet diſtinctione XXI.

D In novo; in actu juriſdictionis. Reſpondeo ſecundo negando illud quod pro minori aſſumitis: quia ut probatum eſt ſuperius loco tertio, ſcilicet prius Apoſtolorum, & diſcipulorum Chriſti, dictum eſt quod Apoſtoli, licet recepiſſent a Chriſto Domino immediate auctoritatem prædicandi, tamen executionem illius auctoritatis receperunt a beato Petro; quia illi ſoli tradita fuit poteſtas paſcendi univerſaliter, & ſecundum ejus diſtributionem iverunt ſinguli Apoſtoli ad implendum præceptum Chriſti. In cujus ſignum etiam dictum eſt, quod Apoſtoli voluerunt Petrum eſſe omnium eorum ſummum Pontificem, prout deductum eſt ſatis clare ibidem. Reſponſio tertio, quod Apoſtoli & diſcipuli non indiguerunt petere licentiam a prælatis iſtis, quibus volebant prædicare: quia poterant ſe probare miſſos a Deo & per ſcripturas a Chriſto prophetatas, nunc impletas, qui debebat mittere diſcipulos, de quibus Pſalmiſta: *In omnem terram exivit ſonus eorum.* Et iterum per ſigna miraculorum, quæ fecerunt copioſe.

Cap. 1.

Pſalm. 18.

E Hæc enim ſunt duo neceſſaria et pro altero eorum, qui vult prædicare abſque licentia prælati, ut oſtendat ſe miſſum eſſe a Deo, ut probatum eſt, in reſponſione ad primam rationem veſtram. Et iterum, quia illi prælati non fuerunt ſuperiores Apoſtolorum; ſed Apoſtoli fuerunt prælati ipſorum, de quibus Pſalmiſta: *Conſtitues eos principes ſuper omnem terram.*

Pſalm. 44.

Ad confirmationem quam aſſumitis contra prædicta; Beatus Apoſtolus Paulus vocatus a Chriſto ad prædicandum, non fuit ad Apoſtolos petere licentiam, ut patet ad Galatas 1. Reſpondeo, quod ratio fuit quæ dicta eſt: ſcilicet quia potuit probare ſe a Chriſto miſſum immediate per ſigna miraculorum. Ideo dicit ſanctus Thomas ad Galatas II. Sed poſſet dicere aliquis Paulo; Unde conſtat nobis, quod tibi ſit commiſſum evangelium in gentibus? reſpondet Paulus, *per operationem Chriſti.* Sicut etiam patet, quod Petrus accepit evan-

gelium a Chriſto propter miracula quæ fecit Chriſtus per eum; ita patet quod ego, ſcilicet Paulus, ab ipſo accepi, ſcilicet Chriſto, etiam propter miracula, quæ operatus eſt in me. Unde dicit, *qui operatus eſt Petro*, id eſt, qui Petrum Apoſtolum fecit in Judæa, ſcilicet Chriſtus, *ipſe operatus eſt mihi inter gentes*, id eſt, me fecit Apoſtolum gentium: nec tamen totaliter omiſit, ſed venit ad Petrum, & contulit ſecum, & cum aliis Apoſtolis evangelium, ut patet ad Galatas II. Sequitur epilogus.

Quod iſta concluſio, concluſioni proponentis contraria, eſt vera, ſecundum expoſitionem terminorum præhabitam: Verbum Dei a ſacerdotibus Domini non debet libere ac ſine impedimento fideliter prædicari & enuntiari. Ex deductione ſequuntur iſta, primo quod ordinarii prædicatores in eccleſia ſunt epiſcopi & curati, quia illi propriè ſuccedunt duodecim Apoſtolis & LXXII. diſcipulis Domini. Secundo quod alii gradus in eccleſia non ſunt a diabolo, quia a Chriſto, & in veteri teſtamento ſunt præfigurati, ut in agro prælati, in lecto religioſi, in mola laici. Tertium, quod jam non eſt exſpectanda revelatio a Deo, ut manifeſtet quid credere debeamus, quia ſcientia Domini plena eſt terra, & eccleſia ſufficienter in omnibus illuſtrata. Quartum, quod multum decorat eccleſiam Dei, eſſe diverſos ſtatus; ſicut decorat corpus humanum, quod habet diverſa membra, quorum quodlibet habet diſtinctum ſibi proprium actum. Quintum, quod iſte ordo eccleſiaſticus debet indefectibiliter ſervari; ne ſi quilibet vellet indifferenter prædicare, confunderetur tota monarchia principatus monarchici. Sextum, hoc probatum eſt auctoritatibus veteris & novi teſtamenti. Septimum, quod licet omnes Apoſtoli eſſent a Chriſto immediate miſſi ad prædicandum, non tamen licuit cuilibet eorum ire quo voluiſſet, niſi præſuppoſita aute diviſionem auctoritate Petri, quia ſoli dictum eſt: *Paſce oves meas.* Octavum, quod valde periculoſum eſt credere, ſe a Spiritu ſancto inſpiratum, niſi poſſit hoc probari per ſcripturam vel miraculum. Unde nulli creditur quod ſit miſſus ad prædicandum a Deo, niſi probet ſcriptura vel ſigno. Hæc quæſo in corde bono & optimo accipite, ut fructus optatus ſequi valeat. Quilibet veſtrum verbum quod audivit attente retineat, loco ejus qui ait: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus*; in præſenti gratiam, in futuro gloriam conferendo, quam nobis concedat Jeſus Chriſtus benedictus in ſæcula glorioſus. Amen.

Joan. 14.

Jam pro tertio & actu finali in beatiſſimæ Trinitatis nomine, Patris, inquam, miſericordiarum, cujus omnipotentia aperuit ora mutorum; Filii unigeniti, cujus omniſapientia diſertas facit linguas infantium; & Spiritus ſancti Paracleti, cujus omniclementia materiam ſuggerit dicendorum, patres reverendiſſimi, ceterique domini præſtantiſſimi; mediante beatiſſima Dei genitrice, cui non deeſt poteſtas, cum ſit mater omnipotentiæ; nec induſtria, cum ſit mater ſapientiæ; neque adjuvandi voluntas, cum ſit mater totius clementiæ & miſericordiæ, ſecundum beatum mellifluum Bernardum in ſermone; actum nunc diebus continuatum geminis jam concludendum ſub brevibus, reſumo verba in altera vice alterata. *Qui in corde bono & optimo verbum Domini audientes retinent, fructum afferunt in patientia.* Ubi poſtquam declaratum eſt primo, quod locus congruus eſt aptificandus, in quo fructificare queat ſermo divinus, quod ſit in corde bono & optimo. Conſequenter quomodo obſervandus eſt modus debitus, ſi audientes verbum retinent finaliter: eſt nunc concludendum, ſi ita fecerimus, quem conſequemur profectum: ſcilicet, *fructum afferunt in patientia.* Et quis eſt iſte fructus quem introdimus, quem quærimus, quem Dominus donet ut reperiamus? certe non alius quam ille, In patientia exſpectamus, in hoc nomine, Patientia, etymologizatus. Hæc enim eſt etymologia ejus: Patientia, pacis entia: patientia, pacis ſcientia; patientia, pacis encænia. Nam pacis entia ſunt pax in gratia vel gloria, pacis entia in propria conſcientia, pax cum ſeipſo: pacis ſcientia, pax cum proximo; ſed pacis encænia, pax intelligitur cum Deo, pax conſcientiæ cum ſeipſo, & pax Angelicæ modulationis. *In terra*, inquit, *pax hominibus bonæ voluntatis*, Lucæ II. pax amicitiæ cum proximo eſt pax Apoſtolicæ prædicationis, optata ſolis filiis pacis, Lucæ X. pax gratiæ & gloriæ, & pax Chriſtiferæ ſalutationis, qua in unum congregatis, *Pax*, inquit, *vobis*, Joannis XX. Hanc itaque patientiam, veræ pacis exſiſtentiam, Pſalmiſta dicit pacem multam: *Pax multa diligentibus legem tuam.* Multa, quia conſcientiæ, amicitiæ & gratiæ: multa, quia Angelica, Apoſtolica, & Chriſtifera; multa, quia cum ſeipſo, proximo, & cum Deo; multa quia per nos multos, multoties corde optata, ore poſtulata, & nunc opere exhibita, atque doctrina; multa, quia non unius hominis tantum ſed totius regni inclyti Bohemiæ, marchionatuſque Moraviæ, pro ſalute æterna; multa, quia omnium noſtrum vobiſcum, & omnium veſtrum nobiſcum, unione fraterna. Pax multa utique erit, ſi una fides, unum baptiſma, unus omnium ſacramentorum eccleſiæ ritus, unus clericalis vivendi modus, una ſpes certa, una caritas firma, & una eccleſia ſancta catholica, nobis omnibus cor unum fuerit, & anima una in Deo. Ecce fructus in patientia, in pacis veræ exſiſtentia. Hinc conſilio Aurelii Auguſtini de verbis Domini, qui hanc pacem acceperit, ipſam teneat, qui perdiderit, ipſam repetat; qui amiſerit, ipſam requirat: qui enim in ea, inquit, inventus non fuerit, abdicatur a Patre, exheredatur a Filio, nihilo minus alienus efficitur a Spiritu ſancto. De hac pacis ſcientia orat quotidie eccleſia: Da pacem Domine in diebus noſtris. Et Pſalmiſta: *Fiat pax in virtute tua.* In hac patientia, id eſt, veræ pacis efficientia, poſſidebitis animas veſtras, in præſenti in gratia, in futuro in gloria, quam nobis dignetur præſtare propter ſuam magnam gloriam, propter ſuæ infinitæ miſericordiæ clementiam, propter vulnerum ſuorum, mortis, crucis, & paſſionis patientiam & amaritudinem, Jeſus Dominus benedictus in ſæcula glorioſus. Amen.

Pſalm. 118. *Serm. 1.* *Pſalm. 121.*

Ex præſcriptis elicio aliqua corollaria, quorum cujuſlibet Dominus proponens oppoſitum mihi miniſtravit ſaltem in ſententia. Primum, quod non quilibet ſacerdos habet poteſtatem prædicandi libere ex vi ſacerdotalis conſecrationis, ſed virtute juriſdictionis. Secundum, non eſt præceptum Domini, quemlibet presbyterum prædicare verbum Dei. III. Licet Papæ vel epiſcopo prohibere, ne quilibet ſacerdos prædicet abſque ſua licentia libere ubique, & ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ. IV. Multum ſalubre eſt multos Miſſantes eſſe, etiamſi pauci prædicantes poſſent haberi. V. Congruit cultui divino, quod in eccleſia Dei ſit altarium multiplicatio. VI. Ex proprio diaconi officio ſibi non eſt præcepta a Domino verbi Domini libera prædicatio. VII. Propter ſcandalum perverſorum debent aliquando ſacerdotes Domini omittere verbi Dei prædicationem. VIII. Non obligantur prælati majores prædicare verbum Dei, quin in certis caſibus poſſint licite ſupportari. Primo dixi, quod non quilibet ſacerdos Domini habet facultatem prædicandi actualiter verbum Dei, ex virtute ſuæ conſecrationis, quia ſibi per miniſterium epiſcopi confertur officium ſacerdotale; cujus oppoſitum venerabilis proponens dixit in notabili de libertate ſuper verbo, Libere: & probatur dictis multorum doctorum.

Primo ſancti Thomæ in tractatu contra impugnantes religionem, dicentis, quod poteſtas ſacerdotalis ad duo ordinatur: Primo & principaliter ſuper Corpus Chriſti verum conſecrandum: & hujus poteſtatis executionem, ſtatim cum ordinatur, accipit, niſi ſit defectus in ordinatione, vel in ordinato. Secundo ordinatur ad Corpus Chriſti myſticum per claves eccleſiæ, quæ ſibi committuntur: & hujus poteſtatis executionem non recipit, niſi cura ei committatur; vel niſi auctoritate alterius curam habentis hoc agat. Nec tamen poteſtas ſacerdotalis fruſtra data eſt, quia habet executionem in hoc, ad quod eſt poteſtas ſacerdotis principaliter inſtituta. Sed, inquit, officium prædicationis non ordinatur ad aliud, niſi ad prædicandum. Unde cum privilegium principis non debeat eſſe inutile, ut jura dicunt, ex hoc ipſo quod Papa committit alicui officium prædicandi, ille habet executionem officii, quicumque ſit ille. Hæc ibi.

S. Thom. lib. contra impugnantes religionem, cap. 4. non procul a fine.

Secundo idem II. II. quæſtione CLXXXV. articulo I. quod diſpenſatio frumentorum ſpiritualium, id eſt doctrinarum, non eſt facienda ad arbitrium cujuſlibet, ſed primo & principaliter ſecundum diſpoſitionem Dei: ſecundario autem ad arbitrium ſuperiorum prælatorum, ex quorum perſona dicitur I. ad Corinth. IV. *Sic nos exiſtimet homo ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei.* Hæc ille.

Tertio, dominus Albertus ſuper eccleſiaſticam hierarchiam capite II. ubi beatus Dionyſius docet, quomodo epiſcopus debet prædicare ei qui ad baptiſma accedit, arguit quod non debuit baptizantem inducere ad prædicandum, quia prædicare & baptizare ſunt diſtincta officia: & reſpondet, quod licet ſint diſtincta officia, conveniunt tamen in relatione ad unum principium, a quo deſcendunt. Sicut enim juriſdictio prædicandi derivatur a Pontifice in alios, ita & baptizatio: ſicut dicitur ad Romanos X. *Quomodo prædicabunt, niſi mittantur?* Unde ponendo utrumque officium circa unam Pontificia perſonam, eſt intentio ſua oſtendere, quod utrumque deſcendit ab ipſo. Hæc ille. Idem patet clare per ambos iſtos in quartum ſententiarum diſtinctione XXIII. ut ſupra allegatum eſt in notabili de diſtinctione ſacerdotum curatorum, & non curatorum.

Quarto idem oſtendit venerabilis Auguſtinus de Ancona in libro de eccleſiaſtica poteſtate, quæſt. XXIV. art. I. oſtendens, quod etiam prædicare in Papa eſt officium juriſdictionis, & non facit ordinis: quia & Papa electus, qui non eſſet ſacerdos, prædicare poſſet per ſe; & cum hoc, officium prædicationis aliis committere: ſed non poſſet ea quæ ſunt ordinis,

niſi prius

ANNO CHRISTI 1433.

niſi prius eſſet conſecratus. Et hoc ideo, quia id quod eſt ordinis reſpicit Corpus Chriſti verum: ſed quod eſt juriſdictionis, reſpicit corpus Chriſti myſticum. Et ibidem art. II. probat, quod prædicare non licet epiſcopo vel presbytero abſque licentia Papæ, quia prædicare eſt juriſdictionis actus: ſed omnis juriſdictio derivata eſt epiſcopis & presbyteris a Papa, ad quem ſpectat diœceſes & parochias diſtinguere, & cuilibet ſuam aſſignare: ergo abſque auctoritate Papæ non licet eis prædicare.

Thom. Waldens. lib. 2. doctr. fidei, cap. 70. & ſeq. tom. 1. Gerſon de poteſt. eccleſ. conſid. 5. tom. 1.

Quinto, idem per totum ſuum proceſſum ponit venerabilis Thomas de Walden, qui non concedit, quod ex ordine vel officio ſacerdotali cuiquam competit prædicare, niſi poſſit ſe miſſum probare per ſigna, ſi a Deo ſit, vel monumenta, ſi a prælato ſe aſſerat miſſum. Sexto, hoc dominus Joannes Gerſon in tractatu de eccleſiæ poteſtate videtur velle, dicens quod poteſtas eccleſiaſtica juriſdictionis non coërcitivæ in ſua latitudine conſiderata, nedum ad ſacramentum pœnitentiæ, ſed etiam ad aliorum ſacramentorum adminiſtrationem, immo ad prædicationem eſt extenſa, quæ omnia reſpiciunt corpus Chriſti myſticum. Hujus ratio eſt, quæ pridie eſt dicta, quod presbytero in ſua conſecratione non datur niſi duplex poteſtas, ſcilicet ordinis, & clavis: quarum neutra affert libertatem prædicationis.

Ex iſto ſequitur ſecundum corollarium, ſcilicet quod non obligatur quilibet ſacerdos ex præcepto Domini prædicare verbum Dei: quod quamvis ex dictis pateat, probatur tamen ex ſuperabundanti, & primo ex veteri lege ſic: Illud non eſt presbyteris præceptum, de quo ſe licite excuſare poſſunt: ſed Jeremias ſe licite ab officio prædicationis excuſavit, nihilo minus presbyter fuit, ut dictum eſt: ergo non fuit hoc præceptum. Major nota eſt, quia præceptum obligat non facientem ad peccatum mortale: minor probatur per beatum Gregorium in paſtorali, & ſanctum Thomam in gloſſa, Jeremiæ cap. I. ubi excuſat Moyſen & Jeremiam ex amore Dei voluiſſe contemplationi inſiſtere; & Iſaiam, qui ſponte ſe obtulit ex amore proximi prodeſſe. Secundo, ſic ex lege nova. Nam Apoſtolus perfectionem corporis Chriſti myſtici differens, dicit de presbyteris, quod Chriſtus dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem prophetas, alios vero evangeliſtas, alios autem paſtores & doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum. *Numquid*, inquit, *omnes Apoſtoli? numquid omnes prophetæ? numquid omnes doctores? numquid omnes virtutes? numquid omnes gratiam habent curationum? numquid omnes linguis loquuntur? numquid omnes interpretantur?* I. Corinth. XII. Ex quo claret manifeſte, quod non eſt omnibus presbyteris præceptum prædicare, cum non ſint omnes Apoſtoli, nec evangeliſtæ. Tertio ſic: Prædicare eſt paſcere, ſed non omnes presbyteri ſunt paſtores, cum non habeant gregem ſibi commiſſum, juxta illud I. Petri V. *Paſcite eum qui in vobis eſt gregem*, ſcilicet commiſſum, non alium: jubet ergo, &c. Quarto ſic; Ad presbyterum ſufficit aliqua ſcientia ſacrarum litterarum, quæ non ſufficit ad prædicandum, ut prædictum eſt: non ergo oportet quemlibet ſacerdotem eſſe prædicatorem. Patet conſequentia, quia da oppoſitum, & ſequitur quod quilibet ſacerdos qui prædicare neſcit, ſit continue in peccato mortali, quod falſum eſt: quia legimus de multis ſanctis presbyteris, quia fuerunt ſimpliciſſimi, nec ſciverunt niſi Miſſam pro mortuis, vel de beata Virgine Maria, & fructum ſibi, & vivis, & defunctis fecerunt. Quinto ſic; Inter actus officii ſacerdotalis principalius eſt conſecrare Corpus Chriſti, & magis ſibi annexum, quam prædicationis officium. Sed nullus dicit ſacerdotem ex præcepto obligari omni hebdomada celebrare Miſſam, aut etiam menſe: immo ex familiari inſtinctu Spiritus ſancti ſi qui totaliter abſtinent a celebrando, excuſantur: ſicut legimus in vitis patrum de quodam ſancto, qui ordinatus numquam poſtea celebravit: & beatus Marcus legitur ſibi pollicem partem abſcidiſſe, ne celebrare poſſet, diſtinctione XIII. ſv. dicit ſanctus Thomas, ut etiam refert beatus Hieronymus in prologo ſuper Marcum. Ergo multo minus prædicatio ſic eſt præcepta, quod non prædicantes obligentur ad mortale peccatum. Sexto ſic, Si quilibet ſacerdos teneretur ex præcepto Domini prædicare populo, tunc nullus talis, niſi ex ſpeciali diſpenſatione Domini, poſſet ſe dare ſolitariæ vitæ aut religioni, cui prædicare non competit; ſed contemplativæ vacare vitæ, quæ teſte beato Gregorio ſuper Ezechielem eſt caritatem Dei & proximi tota mente retinere, ab exteriori actione quieſcere, & ſoli conditoris deſiderio inhærere, &c. Conſequens falſum, ut patet de multis ſanctis, qui mundum fugerunt in deſertum, anachoreticam vitam duxerunt; & de aliis presbyteris religioſis, qui numquam prædicaverunt, ſed cum Maria Magdalena optimam vitam ſeu partem elegerunt, Lucæ X.

Gregor. in paſtorali, part. 1. cap. 7. Item in Moral. lib. 5. cap. 13.

S. Thom. 4. diſt. 13. qu. 1. art. 2. ad 1.

Cap. 14. Circa medium.

Reſtat ergo ſolvere auctoritates multas, quibus probare niſus eſt venerabilis proponens, quemlibet ſacerdotem ad prædicandum obligari ex præcepto Domini. Primo illud Matthæi & Marci ultimo & Actor. X. *Euntes in mundum univerſum prædicate evangelium omni creaturæ.* Et Petrus ait: *Nobis præcepit Deus prædicare populo.* Et Matthæi X. hos duodecim miſit, & præcepit eis dicens: *Euntes prædicate dicentes, quia appropinquavit regnum Dei.* Ad hos omnes ſimul reſpondeo, quod veritas eſt quod Chriſtus præcepit Apoſtolis prædicare, ſed ex hoc non ſequitur, Ergo omnibus presbyteris & diaconibus, quia presbyteri & diaconi non ſunt ſucceſſores Apoſtolorum, ſed ſoli epiſcopi. Unde Pſalmiſta: *Pro patribus tuis nati ſunt tibi filii.* Gloſſa beati Auguſtini: id eſt, pro Apoſtolis epiſcopi. Idem patet per gloſſam Matthæi X. & eſt ſuperius deductum in ſecunda differentia poſita inter ſacerdotes curatos, & non curatos. Et ut clarius hoc conſtet, notandum quod hæc verba: *Ite in orbem*, vel, *euntes in mundum univerſum*, & ſimilia, non fuerunt præceptive ad quemlibet Apoſtolorum dicta, quod probatur. Primo, quia ſi non, tunc omnes Apoſtoli peccaſſent mortaliter, eo quod nullus eorum ivit in orbem univerſum, nec aliquis eorum prædicavit evangelium omni creaturæ, ſecundum ſenſum litteræ: & ſic fuiſſent tranſgreſſores illius præcepti, & ſic fuiſſent omnes damnati. Secundo nota, quod etiam illa verba non fuerunt dicta Apoſtolis ſingulis per modum conſilii: quia fruſtra daretur conſilium, quod nullus poſſet, etiamſi vellet, perficere: ſed non fuiſſet poſſibile humano more cuicumque Apoſtolorum, quod perambulaſſet totum mundum, ergo hoc non fuit ſibi a Domino conſultum. Tertio dico, quod illa verba non fuerunt dicta cuilibet Apoſtolorum ſimpliciter, ſed omnibus ſimul collective & generaliter: in cujus ſignum non dixit Dominus ad quemlibet, Vade, ſed collective, *Ite*, vel, *euntes docete*. Unde licet nullus eorum, tamen omnes collective prædicaverunt per mundum univerſum: ſicut & nunc, licet quilibet epiſcopus, qui eſt ſucceſſor Apoſtolorum, non prædicet ubique, tamen omnes ſimul qui in mundo ſunt ita diſponunt, quod pabulum verbi Dei miniſtratur populo ſufficienter. Quarto, quod illud præceptum datum eſt Apoſtolis indiſtincte, ut intelligerent, quod diſtinctionem Petro commiſiſſet, cui ſoli dixit: *Paſce oves meas.* Ita & nunc, dato quod hoc præceptum epiſcopos obligaret, qui ſunt Apoſtolorum ſucceſſores, adhuc nullus eorum eſſet ſufficienter miſſus ad officium prædicationis per totum mundum: quia non poſſunt prædicare in aliena diœceſi, ſi prohibeantur ab epiſcopo illius loci, niſi ſpecialis ſibi committeretur auctoritate ſuperioris, vel a Deo miſſos ſpecialiter probare ſe poſſent. Quinto, concludo quod per illa verba, *euntes docete*, non eſt præceptum presbyteris & diaconibus ubique prædicare: quia ſi ſic, ſi non facerent, eſſent in ſtatu damnationis. Inſuper & omnes Carthuſienſes, Ciſtercienſes & religioſi alii, qui numquam prædicarent, in peccato mortali eſſent, quia facerent contra præceptum Chriſti. Et ultimo, ſi ſic in generali obligarentur, ipſi eſſent magis perplexi, quo eſſent miſſi, & ad quos. Si ad univerſum orbem, ubi exſequerentur? & ſi ad omnes, quomodo idiomata ſcirent? & ſi omni tempore, quando prædicabunt, & quando ceſſabunt? & ſi ad certum locum, ubi eſt expreſſus? ſi ad certos, nullibi eſt expreſſum. Nam ad actum prædicandi requiruntur tempus, locus, & auditores: quæ in illis verbis generalibus, *Ite in orbem*, *Euntes in mundum*, *Ite, docete omnes gentes*, non ſunt aſſignata. Si dixeritis quod ſunt miſſi ut vadant juxta ſuum arbitrium, quocumque eis licuerit vel videbitur, & quando, & ubi, hoc faceret infinitam perturbationem in regno eccleſiaſtico, & turbaret totius eccleſiaſticæ hierarchiæ ordinem. Quod reprobatum eſt ſupra in principio ex æterna lege.

ANNO CHRISTI 1433.

Matth. 28. Marc. 6.

Auguſt. in Pſalm. 44.

Secundo adducitis Apoſtolum I. Cor. IX. *Væ mihi, ſi non evangelizavero.* Reſpondeo, quod merito: ipſe enim ad prædicandum fuit obligatus, & expreſſe ad hoc a Domino legatus. *Non*, inquit, *miſit me Dominus baptizare, ſed evangelizare.* Quia ſecundum gloſſam, baptizare poſſunt minores presbyteri, ſed ad prædicandum requiruntur homines excellentioris virtutis, I. ad Corinth. I. ſed ex hoc non habetur propoſitum veſtrum.

Tertio ad id II. Tim. II. *Verbum Dei non eſt alligatum*; dico quod hoc verbum nihil videtur facere ad propoſitum: quia ſecundum textum & gloſſam ad litteram, quod Apoſtolus ibi oſtendit, quod quamquam vinculatus eſſet corpore, non tamen ligatus fuit in ore, quod non poſſet docere præſentes verbo, vel abſentes ſcripto, verbum Dei ſic prædicando. Unde præmittit ibidem: *Secundum evangelium meum, in quo laboro uſque ad vincula.* Ad hunc ſenſum etiam beatus Gregorius exponit eamdem auctoritatem XII. Moral. cap. XXXI. ſuper illo verbo, *Vibrabit haſta & clypeus*, ſic inquiens: *Verbum Dei non eſt alligatum*: « quia doctores ſancti « pro defenſione fidei ſupplicia ſubeunt; ad eamdem fidem, « quos valent, rapere etiam inter verba non deſiſtunt. Unde « idem Apoſtolus ait: *In quo*, ſcilicet evangelio, *laboro uſque*

Job 39. 23.

ANNO CHRISTI 1433.

ad vincula, quaſi male operans, ſed verbum Dei non eſt alligatum: quaſi diceret, haſta quidem ſuppliciorum ferior, ſed tamen verborum ſagittas emittere non deſiſto: vulnera crudelitatis accipio, ſed cor fidelium vera loquens transfigo. Ideo ſancti cum vulnera patienter ſuſcipiunt, prudenter contra corda infidelium ſagittas prædicationis reddunt. Unde nonnunquam agitur, ut ipſi qui in perſecutione ſæviunt, non tam doleant, quod cor prædicatoris non emolliunt, quam quod per ejus verba etiam alios amittunt. Hæc ille.

Quarto illud Luc. XII. *Quis putas eſt fidelis diſpenſator & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam?* Hoc omnino non probat propoſitum, quia intelligitur tantum de curatis & prælatis, prout eam exponunt poſtillantes. Nam Dominus multa dixit in parabolis. Volens beatus Petrus ſcire, an iſtæ parabolæ tangerent omnes generaliter, vel Apoſtolos ſpecialiter, quærit dicens: *Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an ad omnes?* Et reſpondet, quod ad eos tantum, & ad loca eorum tenentes. Unde ſubdit: *Quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, ut det illis?* Albertus: Non extraneis, ſed illis, id eſt, ſibi commiſſis, quibus debet principaliter intendere quilibet prælatus, juxta illud I. Tim. V. *Si quis ſuorum, & maxime domeſticorum curam non gerit, fidem negavit, & eſt infideli deterior.* Hinc eſt quod Dominus dicit Joannis X. *Proprias oves vocat nominatim, & ante eas vadit, & oves illum ſequuntur.* Hinc eſt etiam quod Paulus dicit Actorum XX. *Attendite vobis & univerſo gregi, in quo vos poſuit Spiritus ſanctus rectores & epiſcopos*, quaſi diceret: Illis ſpecialiter tenemini, qui regimini veſtro ſunt commiſſi. Hæc Albertus; cui alludit gloſſa Bedæ: Vobis qui diſpenſatores eſtis inſtituti, hoc miniſterium ſpecialiter committit de cuſtodia & præparatione, ut & alios & vos præparetis in adventum judicis. Et Hugo ibidem: Dominus conſtituit ſervum *ſuper familiam ſuam*, id eſt, eccleſiam, *ut det illis*, id eſt, ſuis, quibus tenetur magis quam alienis, ſibi enim dicitur Proverbiorum XXVII. *Diligenter agnoſce vultum pecoris tui.* Quinto ad illud II. Timoth. IV. *Prædica verbum*, reſpondeo ut ſupra, quia Timotheus fuit epiſcopus Corinthiorum, ideo beatus Apoſtolus oſtendit ſibi quod ſit officium epiſcopi, dicens: *Prædica verbum*, ſcilicet in tua plebe, quia illuc te miſi, & non alibi.

Nunc ad auctoritates veteris teſtamenti. Adduxiſtis primo illud Iſaiæ LVIII. *Clama, ne ceſſes.* & quadrageſimo: *Vox dicentis, Clama.* Et ibidem: *Super montem excelſum*, &c. Reſpondeo, quod iſtud præceptum Iſaiam ſolum obligat; & ipſe tenebatur hoc facere, quia ſe ſponte obtulit; dum Dominus ait, *Quem mittam?* ait ille: *Ecce ego, mitte me.* Iſaiæ VI. Nec exemplum ejus omnes presbyteros obligat, quia ipſe presbyter non fuit, cum eſſet de ſemine regio, ſed presbyteri erant de tribu Levi.

Sed contra hoc aſſumpſit dicens: Et ſi quis dicat, hoc fuiſſe tantum prophetis præceptum, audiat Apoſtolum ad Romanos XV. dicentem: *Quæcumque ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt.* Et Jacob. V. *Exemplum accipite, fratres, exitus mali, & longanimitatis, laboris & patientiæ, prophetas qui locuti ſunt in nomine Domini.* Reſpondeo, quod ex hoc non habetis, quod præcepta data prophetis obligent diaconos & ſacerdotes novi teſtamenti, ſub præcepto, prædicare verbum Dei: nec dicunt hoc Apoſtoli allegati, ſed ſanctus Paulus dicit ſic: *Ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt.* Sed quæ eſt doctrina? ſubdit: *ut per patientiam & conſolationem ſcripturarum ſpem habeamus.* Per patientiam ſcripturarum, id eſt, per exempla patientiæ in patribus oſtenſa, quæ reperiuntur in ſcriptura ſancta; ſpem retributionis æternæ concipiamus nos accepturos, ſecundum gloſſam: & ad hoc ſonant verba beati Jacobi allegata, ubi ſic præmittitur: *Patientes ergo eſtote, fratres, uſque ad adventum Domini. Ecce agricola exſpectat fructum pretioſum terræ, patienter ferens donec accipiat temporaneum, & ſerotinum.* Poſt ſubdit quod allegaſtis, & concludit: *Ecce beatificamus eos, qui ſuſtinuerunt, ſufferentiam Job audiſtis, & finem Domini vidiſtis*, &c. Ecce quod docent nos patientiam ſervare in adverſis, & nihil ad propoſitum eſt. Illa autem auctoritas, *Super montem excelſum aſcende*, probat directe contrarium ejus quod intenditis, ſcilicet, non eſſe præceptum Domini, quod ſinguli presbyteri debeant prædicare, niſi mittantur in ſpeciali: quod oſtendens Apoſtolus ait ad Romanos X. *Quomodo prædicabunt, niſi mittantur? ſicut ſcriptum eſt, Quam ſpecioſi ſuper montes pedes evangelizantium pacem!* ubi ſecundum expoſitionem almæ matris meæ univerſitatis Colonienſis notanter dicit, pedes, ut denotet ordinem prædicandi auctoritatis, quæ effluere debeat & provenire a ſuperioribus: vel dico quod ad ſolos prælatos curatos ſe extendit, de quibus beatus Gregorius jam exponit in paſtorali, cap. XV.

Iſaiæ 52.

Gregorius in lib. paſt. part. 2. cap. 3. & 4.

Adduxiſtis etiam Ezech. in cap. III. & XXXIII. dicentem: *Fili hominis, ſpeculatorem dedi te: & ſanguinem ejus de manu*

A *ſpeculatoris requiram.* Reſpondeo, quod ſpeculator populi proprie eſt epiſcopus ejus: unde dicit beatus Iſidorus de ſummo bono, libro III. cap. XXXV. Speculatores cæci omnes, id eſt, imperiti epiſcopi, non valentes reſiſtendo mala plebes commiſſas per verbum doctrinæ defendere. Hæc ille. Quod oſtendens etiam de curatis beatus Gregorius in gloſſa ait: Prædicatorem ſpeculatorem vocat. Cui enim aliena cura committitur, ſpeculator dicitur, ut in mentis altitudine ſedeat, & vocabulum nominis ex virtute actionis trahat. Item illud Levitici X. *Habentes ſcientiam diſcernere*, &c. *& docentes filios Iſraël.* Gloſſa exponit de curatis, dicens: Sacerdotum eſt docere, & ſubjectos inſtruere. Ultimo ad illud Deuter. XXXI. *Leges verba legis hujus coram omni Iſraël*: reſpondeo, quod illa auctoritas non probat quod omnibus ſacerdotibus conveniat ſub præcepto Domini prædicare: quia illa verba dixit Moyſes tantum Joſue, quem ſibi Dominus ſubſtituit, qui eſſet dux populi in terram promiſſionis: & ſic legeret verba legis populis, ut ſervarent, ne occiderentur ante ingreſſum in
B terram promiſſionis. Et ſic patet ſolutio ad auctoritates, quas adduxiſtis contra corollarium meæ concluſionis.

Gregorius in Ezech. homil. 11.

Gloſſa interlin. ibid.

Ad auctoritates ſanctorum quas adduxiſtis, reſpondeo. Ad primam, quæ eſt beati Gregorii diſtinctione XLIII. Sit rector; illa ſolvit ſeipſam, quia loquitur de rectoribus, id eſt, curatis; & concludendo vobiſcum, quod illi debent prædicare ſibi commiſſis, unde dicit. Sit rector, & continue nominat paſtores in eodem cap. & quidquid dicit de ſacerdotibus, ipſemet de paſtoribus & rectoribus intelligi oſtendit.

Ad ſecundam, quæ eſt beati Auguſtini in prologo ſermonum, dicentis, quod ſacerdotes præeſſe non debent, qui prædicare neſciunt, nec illi tacere debent quod ſciunt, etiamſi non proſint. Reſpondeo, dubito, beatum Auguſtinum ita dixiſſe: tamen dico, Nequaquam eſt mens beati Auguſtini quod velit aliquem ſacerdotem non curatum, abſque miſſione ſpeciali a Deo vel prælato, prædicare, quæ etiam probari poſſit eſſe alicui commiſſa: prout ipſemet, ſcribens contra epiſto-
C lam Fundamenti, cap. III. dicens, quod quicumque vult prædicare, primo & ante omnia de ejus Apoſtolatu eſt inquirendum, dicens; Videamus quid me doceat Manichæus, & potiſſimum illum librum conſideremus, quem Fundamenti epiſtolam dicitis, ubi totum pæne continetur, quod creditis; certe ſic incipit: Manichæus Apoſtolus Jeſu Chriſti, providentia Dei Patris. Hæc ſunt ſalubria verba, de perenni ac vivo fonte. Jam patienter quæſo attendite quid quæram. Non credo iſtum eſſe Apoſtolum Chriſti: quæſo ne ſuccenſeatis, & maledicere incipiatis, noſtis enim me ſtatuiſſe nihil a vobis prolatum temere credere. Quæro igitur quis ſit iſte Manichæus: reſpondetis, Apoſtolus Jeſu Chriſti. Non credo. Jam quid dicas, aut quid facias non habebis: promittebas enim ſcientiam veritatis, & nunc quod neſcio cogis ut credam. Et infra: Quod ſi in evangelio aliquid apertiſſimum de Manichæi Apoſtolatu invenire potueris, infirmabis mihi catholi-
D corum auctoritatem, qui jubent ut tibi non credam: qua infirmata jam nec evangelium credere potero: quia niſi per illos illi crediderim, ita nihil apud me valebit quidquid inde protuleris. Et infra: Illi enim, ſcilicet evangelio, credens, non invenio quomodo poſſim etiam tibi credere: Apoſtolorum enim nomina, quæ ibi leguntur, non inter ſe continent nomen Manichæi: in loco autem Judæ quis ſucceſſerit, in Actibus Apoſtolorum legitur. Hæc ille. Conſtat autem quod presbyteri ex ſpeciali commiſſione non miſſi ad prædicandum non ſunt pro Apoſtolis veris acceptandi. Ergo nequaquam eſt de mente beati Auguſtini, quod qui curam non habent, prædicare debeant abſque vocatione ſpeciali. Intelligere ergo oportet ſua verba jam dicta, & ad Oroſium in fine libri, ſcilicet quod qui non præſunt presbyteri, debent diſponere cum prælato ſe mitti, & ſic prædicare populo, ſi videtur congruum prælato. Unde quod dicit in auctoritate, Debent, non eſt debitum neceſſitatis, ſed congruitatis. Quam diſtinctionem ſan-
E ctus Thomas ponit in pluribus locis: ſcilicet in IV. ſentent. diſtinct. V. de miniſtris baptiſmi, art. II. ad primum: Et III. part. quæſt. LXXIV. art. V. ad III. quia non obligantur, niſi prælato videatur congruere. Sic beatus Apoſtolus adhuc Saulus acceſſit ad principem ſacerdotum, & petiit ab eo litteras in Damaſcum, ut admitteretur contra diſcipulos Domini. Actorum VIII.

Ad tertiam, quæ eſt beati Hieronymi ſuper illo textu Ezech. III. *Dicente me ad impium*, loquitur de curatis: quia dicit, Prædicare tenetur ſacerdos: ſed probatum eſt ſupra ex beato Thoma & Alberto, quod nullus tenetur prædicare, niſi curatus. Unde oſtendebatur diſtinctio inter presbyteros curatos & non curatos: Vel loquitur de eo, cui hoc Dominus vel prælatus præcepit, ſicut prophetæ fecit. Oſtenſum autem eſt, quod non eſt præceptum Domini, ſacerdotes non curatos prædicare.

Ad quartam, quæ eſt Iſidori, de ſummo bono libro III.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1433.

cap. XVI. Sacerdotes damnabuntur, ſi peccantes non erudiant: Reſpondeo, quod ad litteram loquitur de curatis prælatis, unde ſubdit circa medium capituli: Nonnulli præſules greges quoſdam pro peccatis a communione ejiciunt, ut pœniteant; ſed quali forte vivere debeant ad melius exhortando, non viſitant. Et circa finem cap. dicit: Notandum ab omni Pontifice vehementer, quod tanto cautius agat, quanto durius a Chriſto formidet judicari. Pro quo & ſequentibus ſciendum, quod antiqui doctores ſæpe pro eodem ponunt iſtos terminos, Epiſcopus, præſul, rector, & ſacerdos ſeu presbyter, ſicut iſte hic facit in eodem cap. Quia antiquitus pro eodem cenſebantur quoad vocabulum, licet non quoad gradum & ſtatum, prout notat Iſidorus VII. etymol. exponens XXII. nomina eccleſiæ miniſtrorum, & XXI. diſt. Cleros. Nec pro tunc erant multi presbyteri, niſi epiſcopi, & curati: ſæculares clerici vocabantur monachi, de quibus loquitur tota cauſa XII. quæſt. I. oſtendit enim ibi, quod hoc nomine, epiſcopus, ſignificat patriarchas, ſacerdotes, archiepiſcopos, & metropolitanos: illud nomen, ſacerdos, ſignificat imperatores, reges, epiſcopos, & presbyteros; quia & reges erant Pontifices & ſacerdotes: unde dicit Imperatores Romanorum Pontifices dictos: quorum rationes & diverſitates exponit ibidem. Ita in propoſito, auctoritates ſanctorum eoſdem terminos ſæpe pro eodem ſumunt, & ſic non poſſunt trahi pure ad ſacerdotes præſentis temporis, ſed pro ſacerdotibus epiſcopi & curati plebani accipiuntur.

Chryſoſtomus homil. 44. in Matthæo in opere imperfect. tom. 2.

Ad quintam, quæ eſt Chryſoſtomi homilia XLIV. Sacerdotes niſi omnem veritatem manifeſtaverint populo, dabunt rationem in die judicii: poſſem reſpondere ut prius: tamen reſpondeo, quod Omnem veritatem, facit diſtributionem accommodam, & non univerſalem diſtributionem, quia nullus eſt ſacerdos qui ſciat omnem veritatem. Sic etiam gloſſa dicit ſuper illo: *Spiritus ſanctus docebit omnem veritatem*, id eſt, neceſſariam ad ſalutem. Tamen ultra hoc dico, quod manifeſtare ſit per admonitionem fraternam, etſi non ſemper per prædicationem publicam. Hanc diſtinctionem innuit gloſſa I. Cor. XII. ubi dicit Apoſtolus: *Sermo meus, & prædicatio mea non fuit in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis.* Sermo, inquit gloſſa, dicitur, qui fiebat in privatu; prædicatio in publico.

Joan. 16.

Gregorius lib. 2. epiſt. 33.

Ad ſextam, quæ eſt beati Gregorii diſtinct. XLIII. Epheſ. Reſpondeo, quod illa modicum facit ad rem, quia Paulus oſtendit ſe feciſſe quod ſibi præceptum fuit, ſcilicet, denuntiare Epheſiis omne conſilium Dei: ita & quilibet, cui ſic præceptum eſt, tenetur facere.

Ad ſeptimam, quæ eſt beati Gregorii homilia XVII. Nos qui ex oblationibus vivimus fidelium; loquitur de paſtoribus, ſicut ipſe erat paſtor univerſalis eccleſiæ, ideo dicit; Nos.

Ad octavam, quæ eſt beati Auguſtini in lib. contra Manichæos, loquitur de curatis, unde dicit: Qui electus ab eccleſia miniſterium evangelizandi & baptizandi renuerit. Et infra: Qui autem curam lucrandorum refugit aliorum, &c.

Concilium Carthagin. IV. cap. 20.

Ad nonam XLIII. diſtinctione: Diſpenſatio eſt nobis cæleſtis ſeminis injuncta. Loquitur de epiſcopis, quia dicit, Nobis: ita ex concilio Carthaginenſi IV.

Diſtinct. 88. Epiſcopus nullam, cap. 6.

Ad decimam: Epiſcopus nullam rei familiaris ad ſe cauſam revocet; ſed in lectioni, orationi, & prædicationis verbo tantummodo vacet. Expreſſe de epiſcopis loquitur.

Diſtinct. 38. cap. 1. Ignorantia, ex concil. Tolet. IV. cap. 24. & Arelat. IV. cap. 1.

Ad undecimam, ex concilio Toletano in cap. Ignorantia, diſtinctione XXXVIII. Sciant ſacerdotes ſcripturas ſacras, & canones, ut omne opus eorum in prædicatione & doctrina conſiſtat; loquitur ad litteram de curatis: quod probatur dupliciter: Primo per verba ibidem expreſſa, quæ ſunt: Ignorantia maxime vitanda eſt in ſacerdotibus, qui docendi officium in populis ſuſceperunt: & conſtat quod illi ſunt curati. Inſuper per capitulum immediate ſequens, quod loquitur de plebanis, dicens, quod dum ad ſuas parochias ordinantur, debent recipere librum officialem, id eſt, officiorum. Et ita apparet, quod auctoritates ſunt competenter & veraciter ſolutæ.

Ex præmiſſis ſequitur corollarium tertium, ſcilicet, quod non eſt præceptum diaconibus a Domino, ex vi diaconatus officii, prædicare populis verbum Dei, cujus oppoſitum poſuit dominus proponens. Patet ex omnibus his, quæ præmiſſa ſunt ad probandum hoc presbyteris non eſſe præceptum, multo minus diaconibus. Præterea ſecundo: iſtud non eſt diaconibus præceptum, quod exſequi non debent abſque commiſſione ſpeciali, quia nec presbytero, ut probatum eſt in concluſionis deductione: ergo diacono non eſt prædicare præceptum a Domino: nec ſibi prædicare licet, niſi probet ſe miſſum a Deo, vel ejus ſufficienti prælato. Tertio, ſic hoc ex doctoribus deducitur: Illud quod ſolis ſacerdotibus & prælatis convenit, regulariter hoc non eſt præceptum diaconibus, ſed neque licet eis abſque auctoritate ſuperioris: ita eſt de actu prædicationis verbi Dei, quod regulariter nulli convenit, niſi tantum ſacerdotibus, & epiſcopis, ut patet XVI. quæſtione I. Adjicimus; hoc ergo officium nec præceptum eſt, nec congruit regulariter diaconibus, & hoc in cap. Perlectis, diſtinctione XXV. Quarto dicit Huguitius, quod diaconibus numquam licuit prædicare, niſi cum ad officium prædicandi a ſacerdotibus fuerant invitati vel rogati: ſic enim & non aliter poteſt diaconus prædicare licite, diſtinct. XCII. In ſancta, & cap. Diaconus, & II. quæſt. 7. Sicut enim. Quinto, idem expreſſe dicit D. Wilhelmus Pariſienſis in ſuo ſacramentali de ſacramento ordinis, quod diacono non convenit prædicare ex officio, eo quod dum conſecratur, ſibi in porrectione evangelii non dicitur: Accipe poteſtatem prædicandi: ſed, accipe poteſtatem legendi evangelium pro vivis & mortuis. Sexto ſic: Beatus Thomas IV. diſtinctione VI. dicit, quod diacono non licet prædicare, ſed bene baptizatum inſtruere, quia ſolius presbyteri & epiſcopi actus eſt prædicare. Septimo ſic: beatus Dionyſius quinto capitulo eccleſiaſticæ hierarchiæ diſtinguit diaconum a presbytero, eo quod diaconi eſt purgare ante baptiſmum catechizando, presbyterorum illuminare baptizando; ſed epiſcoporum poſt baptiſmum perficere prædicando & confirmando: ergo prædicare non convenit diacono ex officio vel præcepto.

16. qu. 1. cap. 19. Adjicimus

Diſtinct. 25. cap. 1. Perlectis.

Dist 93. Diaconum, cap. 13. & diſt. 92. cap. 2. In ſancta.

11. qu. 7. cap. 30. Sicut enim.

Act. 16.

Per hæc reſpondeo ad ea quæ in contrarium adduxit, ſcilicet auctoritatem Iſidori, & habetur XXV. diſtinctione, Perlectis. Et per Magiſtrum in IV. diſtinct. XXIV. ubi dicitur: Sicut lectoribus vetus teſtamentum, ita diaconibus novum prædicare præceptum eſt. Ad hoc reſpondeo primo ſecundum Huguitium ibidem, quod intelligitur cum diaconus a ſacerdote rogatus vel invitatus, ut jam dictum eſt. Secundo, ſecundum Henricum Boic, & habetur de hæreticis, libro VI. capite, Cum ex injuncto; dicentem, quod diaconus non poteſt prædicare, niſi ex delegatione. Tertio, ſecundum Joannem Teutonicum in gloſſa capitis, Adjicimus; dicit, quod prædicare ponitur pro legere publice: & hæc eſt veriſſima reſponſio, quia diacono eſt præceptum publice legere evangelium. Hoc idem affirmat Laurentius diſtinctione XCII. In ſancta, dicens: Hoc intellige ex delegatione, alias ſolius presbyteri officium eſt prædicare. Vel, inquit, hic prædicationem appellat lectionem evangelicam. Idem loco tertio aſſerit Wilhelmus Duranti in rationali divinorum, in capitulo de diacono, ubi de diacono dicit, quod præceptum eſt ſibi prædicare, id eſt, legere evangelium publice. Et nota, ſi ſic tunc lectores haberent prædicare vetus, diaconi novum teſtamentum, & ſic officium prædicationis eſſet multum commune, & reputationis modicæ, & diviſum quoad materiam prædicandorum.

Mag. in 4. diſt. 24. Diaconorum ordo.

De hæret. Cum ex injuncto. lib. 5. tit. 7. cap. 10.

Durant. in rationali divin. lib. 2. cap ſeu rubr. 9.

Ex iſto ſequitur quarto, quod valde congruum eſt, multos eſſe miſſantes, vel Miſſam celebrantes, etiamſi non tot ſint populo prædicantes: probatur multipliciter. Primo, quia prædicatio eſt pro loco & tempore moderanda, & intermittenda: ſed Miſſa eſt quotidie continuanda, ergo propoſitio vera. Conſequentia nota, & probatur major, quia dicit beatus Gregorius in quadam homilia: Diſpenſanda eſt prædicatio pro loco, tempore, & auditorum capacitate: quæ ſi rara fuerit, non ſufficit, ſi aſſidua, viteſcit: nec multis ſermonibus opus eſt, ſed efficacibus, ait Seneca epiſtola XXXVIII. Inſuper Salvator noſter triginta tribus annis in hoc mundo fuit, & tantum prædicavit tribus, triginta annis tacens. Et ad minorem accedamus, quæ probatur primo ex doctrina communi, quæ eſt ſancti Thomæ IV. diſtinctione XIII. & Innocentii in libro de Miſſa, dicentis, quod Miſſa debet eſſe in eccleſia quotidie quintuplici ratione. I. Quia oportet ſemper paratam eſſe medicinam contra quotidiana peccata. II. Ut lignum vitæ ſemper ſit in medio paradiſi. III. Ut nobis Chriſtus quotidie uniatur ſacramentaliter, & nos ei ſpiritualiter. IV. Ut ſit apud nos jugis memoria Dominicæ Paſſionis. V. Ut vero agno, loco typici, quotidie utamur, quem Judæi ad veſperam convertendi eſurient, famem patientes ut canes, ſecundum pſalmiſtam. Secundo hoc ſtatutum eſt propter hæreſeon eliminationem: dicitur namque in rationali divinorum, libro IV. cap. I. quod dum hæreſes in diœceſi Moguntina pullularent, ſcilicet quæ Trinitatem impugnarent, ex inſtitutione Alcuini magiſtri Caroli magni, Bonifacii archiepiſcopi Moguntinenſis rogatu, ſtatuentis prima feria de Trinitate diceretur Miſſa, ſecunda de Sapientia, tertia feria de Spiritu ſancto, quarta de caritate, quinta de angelis, ſexta de ſancta Cruce, ſeptima de beata Virgine. Ceſſante cauſa illa, ceſſavit & effectus. Hæc ibi. Hinc eſt, quod propter devotionis reverentiam, & ſacramenti neceſſitatem, plures ſacerdotes ſolent plures Miſſas in eodem die celebrare: ſicut de ſancto Leone Papa legitur, quod eamdem Miſſam ſepties, aliquando novies celebravit, ut dicit Mimatenſis ubi prius. Tertio, hoc eſt, ut ſicut in veteri teſtamento fuit ſacrificium, ita in novo panem accipiamus quotidianum. Quarto, propter multitudinem ſa-

In 4. diſt. 13. qu. 1. art. 2. Qu. 2.

Pſalm. 58.

Mimatenſis lib. 4. cap. 1.

ANNO CHRISTI 1433.

cerdorum, quorum major eſt numerus, qui habent Miſſas celebrare, quam prælatorum, qui habent prædicare. Quinto, ſatione populi, quia populo jam fundato in fide, major eſt neceſſitas providendi de eo, quo negligentiæ quotidianæ purgantur, gratiæ augentur, & virtutes roborantur, ad quod eſt virtus Miſſæ. Non ſic de prædicatione, ergo, &c.

Ad ea quæ in contrarium adducta ſunt, primo ſic: Chriſtus tantum ſemel miſſavit, & pluries prædicavit. Ergo vultis ad minus concludere, quod ſi ſacerdos vult ſæpe celebrare, debet etiam ſæpe prædicare. Reſpondeo, negando conſequentiam: tum primo, quia ſi omnes presbyteri quotidie celebrarent Miſſam adhibitis debitis circumſtantiis, eſſet valde laudabile: ſed ſi omnes quotidie prædicarent, eſſet confuſibile: Tum ſecundo, quia Chriſtus non inſtituit hoc ſacramentum propter ſeipſum, ſed propter perfectionem viatorum, ut qui manducarent eum, haberent vitam æternam, Joannis VI. ergo non oportuit eum toties celebrare, ſicut prædicare. Ideo dicit Apoſtolus ad Hebræos 2. *Una oblatione conſummavit ſanctificatos in ſempiternum*: & ideo quia homo quotidie indiget ſalutifera ejus virtute, poteſt quotidie laudabiliter illud ſacramentum accedere, ideo dicit Dominus Lucæ II. ubi docet petere panem quotidianum, & beatus Auguſtinus dicit in expoſitione in libro de verbis Domini: "Si quotidie acceperis "hoc ſacramentum, quotidie tibi eſt hodie, tibi hodie eſt Chri"ſtus, tibi quotidie reſurgit: hodie enim eſt, quando Chriſtus reſurgit. Hæc ille, prout dicit ſanctus Thomas in III. parte quæſtione LXXX. art. I. Tum tertio, finis etſi ſit primum in intentione, eſt tamen ultimum in conſecutione: euchariſtia autem eſt finis ad quem omnia ſacramenta ordinantur, ſecundum beatum Dionyſium; ſed prædicatio Chriſti fuit diſpoſitio fidelium ad credendum, & ad digne ſuſcipiendum hoc diviniſſimum ſacramentum: ergo licuit ſæpe prædicare pro credentium * prædicatione, tantum ſemel miſſare; ſicut licet finis ſit unicus, tamen media ad eumdem finem ſæpe ſunt plura. Tum quarto, quia Miſſa ſuo modo tam plena eſt myſteriis, ſicut ſol atomis, mare guttis, firmamentum ſtellis, & ſicut cælum empyreum angelis; oportuit præcedere multas diſpoſitiones prædicationum ad finaliter credendum tantum myſterium, quod per unicam celebrationem Chriſti eſt inſtitutum. Tum quinto, quia Miſſam, quam Chriſtus celebravit, in memoriale ſuæ Paſſionis inſtituit; ſed tantum ſemel mori debuit: ergo ſufficienter egit, & tantum ſemel celebravit; ſed habuit in multis locis prædicare, & multa documenta in credendo, agendo, cavendo, gliſcendo, timendoque tradere, quæ non potuit unico actu expedire: ergo decuit pluries eum prædicare, & tantum ſemel Miſſare.

Auguſt. de verbis Domini, ſerm. 28. tom. 10.

* *Forte, diſpoſitione.*

Secundo ſic arguit dominus proponens: Inter omnia ſacerdotis officia, poſt vitæ juſtitiam, plus eſt laudanda prædicatio, quia longe extenſius prodeſt: ergo diligentior, vel æque diligens debet eſſe ſacerdos ad prædicandum, ſicut ad miſſandum. Reſpondeo quod antecedens eſt declarandum, ut patet ex dictis: quia actus miſſandi præceptus eſt omnibus ſacerdotibus etiam ſæpe fieri, addita commoditate, Domino dicente: *Hoc facite, &c. quotieſcumque feceritis, &c.* Lucæ XXII. ubi vox, Quotieſcumque, importat multitudinem miſſationis. Etiam actus prædicationis non eſt omnibus præceptus a Domino. Ergo laudabilius eſt ſacerdotes non curatos ſatiſfacere præcepto Domini celebrando, ad quod ſunt obligati, quam prætermiſſis miſſationibus prædicando, ad quod non ſunt adſtricti. Inſuper II. quia miſſare eſt actus ordinis ſacerdotalis, quem ſinguli habent ex charactere ſacerdotali: ſed prædicare eſt actus pure juriſdictionis non coërcitivæ, ut prædictum eſt: magis enim adſtringitur ſacerdos ad id, quod ſibi convenit ex vi ordinis ſacerdotalis, quam ad id, quod ſibi non convenit, niſi ſuperveniat commiſſio juriſdictionis.

Sciendum tamen, quod in caſu forte eſſet laudabilius prædicare ei, qui habet auctoritatem, quam miſſare: ſcilicet ſi eſſet populus infirmus vel infidelis, deficiens in his, quæ credere vel agere teneretur: tum, ſi talis ſacerdos ſibi utrumque facere non poſſet, potius eſſet ei prædicandum, quam miſſandum: & tunc diceretur prædicare eſſe melius, quam miſſare, non ſimpliciter & abſolute, ſed ſtante tali conditione. Et ſic ſecundum quid cederet perfectius minus perfecto, ſcilicet, in ordine ad talem populum infirmum & ægrotantem: ſicut vinum licet in ſe ſit melius quam aqua, tamen aqua melior eſt febricitanti. Verumtamen ut communiter actus miſſandi non repugnat actui prædicandi, immo ſimul ſtant, & unus ordinatur ad alium, ſicut prædicatio ordinatur ad hoc, ut populus devotius præparetur ad audiendum Miſſam. In cujus ſignum prædicatio ſæpe ſolet fieri infra Miſſam ante elevationem. Sed ſecundum communem formam prædicatio non eſt præſtantior his quæ ſunt ad finem: ſed prædicatio eſt ad finem miſſationis, ſcilicet ut celebrantes devotius agant, & adſtantes intimius conſequantur ejus fructum. Unde ſecundum ſanctum Thomam III. parte quæſtione LXXIX. articulo II. ad II. effectus ſacrificii in quolibet homine participante ſecundum diſpoſitionem, ſicut & cujuſlibet virtutis activæ. Nam actus activorum ſunt in patiente bene diſpoſito, ad quam bonam diſpoſitionem operatur prædicatio.

Certum etiam eſt, quod miſſatio frequentata ſeu quotidiana eſt univerſali eccleſiæ neceſſarior, quam prædicatio quotidiana, attenta jam vulgata doctrina fidei. Ex quo ſequitur quod iſta argumentatio non valet: Chriſtus pluries prædicavit, & tantum ſemel miſſavit, ergo ſalubrius eſt prædicare quam miſſare. Nam in ſimili forma non ſequitur: Chriſtus ſæpe manducavit, ſæpe oravit, ſæpe cubavit; ergo melius eſt orare, manducare, cubare, quam prædicare vel miſſare. Non ſequitur iterum: Chriſtus ſæpe prædicavit, & tantum ſemel crucifixus eſt: ergo utilior eſt ejus prædicatio, quam paſſio: quia non arguitur ſemper perfectio ex hoc quod aliquid multiplicatur in ſua ſpecie magis per individua, quam aliud; immo magis arguit imperfectionem: eo quod hujuſmodi multiplicatio individuorum ſuper quadam defectibilitate ſive indigentia fundatur. Quia ſicut ſpecies non poteſt perpetuari in uno individuo, ſed acquirit perpetuitatem in multis ſibi ſuccedentibus; ſic in corruptibilibus eſt hujuſmodi multiplicatio, quæ tamen non eſt in æternis. Inſuper media ordinata in finem ultimum, quæ ſe habent ratione utilis, multiplicantur: ſed finis ultimus, qui habet rationem honeſti, non multiplicatur, ut clarum eſt: quia potior eſt conditio finis ultimi, qui non multiplicatur per individua, quam conditio mediorum, quæ multiplicantur. Ergo, &c.

ANNO CHRISTI 1433.

Ex iſto ſequitur corollarium aliud, ſcilicet quintum: Congruit cultui divino in eccleſiis, ut ſit rationalis altarium multiplicatio. Cum enim ſecundum dominum Wilhelmum Pariſienſem in ſuo ſacramentali, tanta ſit neceſſitas miſſationis, quod ſine illo ſacrificio non eſſet ſufficienter proviſum fideli populo, nec cultui divino: hinc, ut dicit ſanctus Thomas II. II. quæſt. LXXXV. art. II. ad III. "templa & altaria ſanctis eri"gimus, non quod ipſos, ſed ſolum Deum, qui nobis & ipſis "Deus eſt, honoremus, ut dicit beatus Auguſtinus libro VIII. "de civitate Dei. Unde ſacerdos ſuper altari offerens ſacrifi"cium, non dicit, Offero tibi ſacrificium Petre, vel Paule; ſed "Deo de illorum victoriis gratias agimus, & nos ad imitatio"nem eorum incitamus. Hæc ſanctus Thomas.

Hæc autem altaria ſic ad Dei cultum erigere patres veteres nos docuerunt. Nam Noë primus, deinde Abraham, Iſaac, & Jacob, altaria ædificaſſe leguntur: qui non aliud niſi lapides erecti intelliguntur, ſuper quos ſacrificia mactabant, quæ ſuppoſito igne divino cremabantur. Moyſes etiam fecit altare de lignis ſethim, & dicitur altare thymiamatis, quod veſtivit auro puriſſimo, prout dicitur Exodi XXV. XXVII. XXX. capitibus. Et I. Machabæorum IV. Judas Machabæus, & fratres ejus, & univerſa eccleſia ſtatuerunt, ut dies dedicationis altaris ab anno in annum, per dies octo celebretur. Hinc in Pſalmo dicitur: *Conſtituite diem ſolemnem in condenſis uſque ad cornu altaris*: ut videlicet in diebus feſtis adeo conveniat populus ad eccleſiam, quod fiat condenſatio, id eſt, compreſſio uſque ad cornu altaris, ita quod eccleſia impleatur populo & clero. Ideo tranſlatio Hebraica habet, In congregationibus: & tranſlatio Romana habet, In confrequentationibus, videlicet populi Chriſtiani, ſecundum expoſitionem de Lyra. Unde beatus Gregorius IX. Moralium moraliter: "Solemnem "namque diem Domino in confrequentationibus conſtituit, "quiſquis ſe aſſidue in ejus deſiderio affligit: qui nimirum ſo"lemnitatis dies uſque ad altaris cornu tendi præcipitur: quia "tamdiu neceſſe eſt, ut quiſque ſe affciat, quouſque ad ſuperni ſacrificii altitudinem, id eſt, gaudia pertingat æterna. Hæc ille. Salomon quoque legitur III. Regum VII. capite altare aureum fabricaſſe. Ab his ergo antiquis patribus altaria modernorum ſumpſerunt exordium. Nempe altare & ara, quæ aliquoties indifferenter inveniuntur. Intereſt tamen, nam altare, quaſi alta res, vel alta ara dicitur, in quo ſacerdotes incenſum adolebant: Ara vero, quaſi area, id eſt, plana, de ardore dicitur, quia in ea ſacrificia ardebant.

Pſalm. 117.

Porro triplici ex cauſa hæc altaria conſecrantur. Primo ad ſacramentum in ipſis offerendum, juxta quod Geneſis VIII. dicitur: *Ædificavit Noe altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus & volucribus mundis, obtulit holocauſta ſuper altare.* Hoc autem ſacramentum eſt corpus & ſanguis Chriſti, quod in memoriam paſſionis Chriſti immolamus, juxta illud: *Hoc facite in meam commemorationem.* Secundo ad nomen Dei ibi invocandum, unde Geneſis XII. *Ædificavit altare Abraham Domino, & invocavit ibi nomen Domini qui apparuit ei.* Hæc autem invocatio, quæ fit ſuper altare, proprie dicitur Miſſa, ea eo quod cæleſtis miſſus, ſcilicet Chriſtus, a Patre, qui ipſam hoſtiam, & per eumdem a nobis Patri mittitur, ut pro nobis intercedat. Tertio, ad cantandum Miſſas in eo: unde Eccleſiaſtici XLVII. *Dedit illi contra inimicos potentiam, & ſtare fecit cantores contra altare, &*

Luc. 22.

Anno Chriſti 1433.

in ſono eorum dulces fecit modos. Ex quibus apparet, quod objectio domini proponentis nulla eſt, ubi allegat contra pluralitatem altarium iſtud Oſeæ VIII. *Multiplicavit Ephraim ſuper altaria ad peccandum:* nec illud Amos III. *Viſitabo ſuper altaria Bethel.* Et Oſeæ X. *Tribulus aſcendit ſuper aras eorum.* Quia illa dicta ſunt contra eos, qui ædificabant altaria idolis, & immolaverunt dæmonibus, & non Deo, diis quos ignorabant, ut dicitur Deuteronomii XXXII. Nos autem non ſic, ſed ſoli Deo vero, & ſanctis ejus in gloriam ipſius, quoniam *mirabilis Deus in ſanctis ſuis*, dicitur Pſalmo LXVII. ult. De quibus Pſalmiſta dicit in plurali: *Altaria tua, Domine virtutum, rex meus & Deus meus*, Pſalmo LXXXIII. ubi dicit beatus Auguſtinus ſuper illo: *Introibo ad altare Dei, ad Deum qui lætificat juventutem meam:* Eſt quoddam altare ſublime, inviſibile, quo non accedit injuſtus. Ad illud altare ſolus accedit, qui ad iſtud viſibile ſecurus accedit. Illic inveniet vitam ſuam, qui in iſto diſcernit cauſam ſuam. Et gloſſa ait: Notandum quod ad altare Miſſam celebraturus ſacerdos aſcendens ait: *Introibo ad altare Dei:* deſiderio enim & amore ſuperioris & inviſibilis altaris hoc viſibile adire cum modeſtia debet, æterna, non caduca petiturus, ut Chriſti celſitudinem humilitate ſequatur, qui ſic iſtud altare exponit dicens: Ad Deum ſcilicet introibo, qui lætificat juventutem meam; accedo enim modo in vetuſtate, tunc adſtabo gaudens in novitate. Hæc ibi. Sic ergo offeres munus tuum ad altare. Matthæi V.

Pſalm. 42. Aug. ibid.

Sextum corollarium: Cuicumque ex cauſa rationabili Papa prohibet actum prædicationis, vel epiſcopus loci, ſub ſententia excommunicationis tenetur obedire, ſi non vult pœnam illam incurrere. Pro iſta declaratione hic ſunt notanda tria. I. Quod licet Papæ, epiſcopo loci, vel prælatis prohibere, ne quilibet ſacerdos prædicet in locis ſibi commiſſis, vel diacono indiſtincte. II. Quod injuſte excommunicati aliquando debent obedire, & ſententiam nihilum timere. III. Quod talis excommunicatio jam lata non meretur dici prætenſa, ſed vere & obligatorie impenſa, ſi prædicatio ex cauſa rationabili alicui fuerit prohibita. Patet I. Quia tota ratio domini proponentis cur illi hoc non poſſint, eſt, quia preſbyteri & diaconi obligantur prædicare ex præcepto Dei, & ipſi non poſſunt contra præceptum Dei: igitur in tali præceptione non eſt eis obediendum. Et audiſtis ex præhabitis, quod non eſt præceptum taliter. Ergo illa ratio nulla.

Et probatur corollarium, quia licet illud Papæ & epiſcopis circa officium prædicationis, quod licuit Chriſto ſtatuere & prohibere, & practicare in ſe & ſuis diſcipulis, ideo enim dicuntur vicarii Chriſti in terris: ſed Chriſtus in ſe ipſo practicavit, quod quamvis ſacerdos eſſet a primo conceptionis ſuæ inſtanti, tamen a prædicatione triginta annis abſtinuit. Inſuper in ſuis Apoſtolis ſtatim dum eos miſit, certa loca, immo maximam partem mundi eis interdixit, dicens: *In viam Gentium ne abieritis.* Et LXXII. diſcipulis reſtrinxit, ne prædicarent niſi in loco ubi ipſe erat venturus: præterea & Apoſtolos quos in totum mundum miſit, adhuc ad certos dies prædicare prohibuit, dicens: *Sedete in civitate, donec induamini virtute ex alto.* Similiter Apoſtolus Paulus volens prædicare Romanis, tandem Antiochenis, prohibitus eſt a Spiritu ſancto. Si ergo tam licuit Chriſtus & Spiritus ſanctus iſtos prohibuit, ut prædicarent quando & ubi vellent, cur non Papa ita de preſbyteris & diaconibus facere poſſet? Et hæc de primo.

Matth. 10. Luc. 10. Luc. 24. Actor. 16. Rom. 15.

Secundo, Papa vel epiſcopus poteſt illud promulgare, quod dudum ſtatutum & ſervatum eſt ab univerſali eccleſia Dei: ſed univerſalis eccleſia ſtatuit reſtrictionem prædicantium a principio, ſcilicet in conciliis Nicæno, Carthaginenſi, Romano, & multis aliis, ut patet LXXI. & LXXII. diſtinctione. Ergo ſi jam hoc ad practicam ponitur, non eſt rebellandum: dictum eſt enim, quod ibi præcipitur ſub ſententia excommunicationis, non admittendos preſbyteros alienos in eccleſiis abſque ſufficienti teſtimonio, & licentia ſui epiſcopi.

Tertio, ſic in propriis terminis iſtud ponit Innocentius III. & acceptavit eccleſia Dei univerſalis: ſcilicet, quod omnes prohibiti, vel non miſſi auctoritate ſummi Pontificis, aut epiſcopi loci, non poſſunt prædicare, ſub pœna excommunicationis, & aliis remediis, ut patet ibi, Quia vero, De hæreticis, Cum ex injuncto. Aut ergo eccleſia Dei tanto tempore a concilio Nicæno uſque nunc licite accepit illa ſtatuta, aut non: ſi ſic, habebo propoſitum; ſi non, ergo interim univerſalis eccleſia ſtetit in errore, quod eſt contra evangelium: *Portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Iterum: *Ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi.* Et: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.*

De hæret. cap. Cum ex injuncto.

Matth. 16. Matth. 28.

Ad auctoritates, quas in oppoſitum inducit. Prima eſt Bedæ ſuper iſto: *invenietis aſinam;* dicentis, quod hic doctoribus præcipitur non deſiſtere a prædicatione. Reſpondeo, quod loquitur de doctoribus eccleſiæ, & hi ſunt, qui ad prædicationis officium ſunt inſtituti, ſemper præſuppoſita auctoritate legitima. Nam doctores præcipuum tenent ordinem in eccleſia: & ſic doctores intelliguntur prælati magni in cap. Ex injuncto: in illa auctoritate non nominantur preſbyteri aut diaconi, ſed ſoli doctores, unde non probat propoſitum. Ad aliam Hieronymi ad Ruſticum, dico quod loquitur de epiſcopis, qui prohibuerunt invidia diabolica permoti, curatos in præſentia eorum prædicare propriis populis ſibi commiſſis, & hoc non licuit, ut patet diſtinctione XCV. Ecce ego. Nec hoc fecerunt congruitate, ſed invidia * ſimulante, dicitur ibidem. Tertia eſt Anacleti XLIII. diſtinct. Scimus. Ubi dicitur quod doctores non debent tempore perſecutionis ſubtrahere verbum; dico quod loquitur ad litteram de curatis: unde dicit rubrica ejuſdem capituli, Verba prædicationis prælati ſuis perſecutoribus non ſubtrahant. Idem dicit gloſſa ibidem, quia in iſtis auctoritatibus, ſcilicet Bedæ & Anacleti immediate jam expreſſis, & ſæpe pariformiter in dictis doctorum ſit mentio de doctoribus. Reſpondeo quod loquuntur aut de doctoribus curatis, & ſic eſt plana res; talibus enim convenit prædicare nec fugere perſecutionis tempore: aut de non curatis, & ſic eſt duplex opinio: una quod doctoribus ſacræ Theologiæ convenit ubique prædicare, ratione auctoritatis doctoralis, quia ſic licentiantur auctoritate Papæ, ſicut & epiſcopus in tota diœceſi. Et hoc vult Auguſtinus de Ancona in lib. de eccleſiaſtica poteſtate, quæſtione LXIV. & hoc videtur prætendere decretalis de hæret. Cum ex injuncto, dicens, quod doctoris ordo eſt præcipuus in eccleſia Dei: unde prædicationis officium nullus ſibi debet uſurpare, niſi miſſus. Ex quo ſequi videtur, quod in tantum ſint doctores privilegiati, quod ſint actu miſſi. Et ideo gloſſa in cap. Scimus, diſtinctione XLIII. comparare eos videtur, vel ſaltem connumerare prælatis, qui tacere non debent, ſed prædicare tempore perſecutionis: & illius opinionis videntur fuiſſe illi doctores per proponentem allegati. Sed eſt alia opinio his contraria ſancti Thomæ in lib. contra impugnantes religionem, & domini patriarchæ de Palude in lib. de eccleſiaſtica poteſt. dicentis, quod ex doctorali gradu non habent doctores poſſe prædicare ubi libet, niſi de bono placito curatoris ſingulariter obtento: ideo auctoritates illæ non ligant. Et quid eſt tot libros volviſſe, & doctores allegaſſe, cum etſi omnes doctores mundi aliter, vel aliter ſenſiſſent, ſola eccleſiæ auctoritas, (quæ toties hanc materiam decidit; quæ hanc concluſionem, Quod licet prædicare diacono vel preſbytero abſque licentia ſuperioris, ſedis Apoſtolicæ, aut prælati loci, & quod ipſi hoc prohibere non poſſent licite; ſub pœna excommunicationis ſententiæ condemnavit, ut oſtenſum eſt:) ſufficeret ad compellendum quemlibet catholicum ad credendum ejus oppoſitum. Sic enim beatus Hieronymus poſtquam longo tractatu diſputavit contra Luciferianum, concluſit: Poteram hoc unico ſole omnium diſputationum tuarum rivulos exſiccare; de auctoritate univerſalis eccleſiæ loquens: ita & nos credamus, ita quæſo ſingulos, determinationem eccleſiæ clariorem ſole accipite: ſicque omnium doctorum, qui tamen ſua dicta ejuſdem ſolis eradiationi expoſuerunt exſiccanda, corripienda, & emendanda, intelligite.

Luc. 22.

Hieron. ep. ad Ruſticum epiſc. Narbon. diſtinct. 95 Ecce ego, c. 6. Ad Anacleti epiſtolam 2. diſtinct. 43. Scimus, cap. 2. a Lege, ſtimulante.

Art. 6. Cap. 2. Cap. 6. Art. 6.

Quantum ad ſecundum, ſciendum quod ſententia injuſte lata, dummodo a ſuo judice fiat, ſemper eſt formidoloſe timenda: & hoc, niſi ejus ſententia errorem inducat, vel peccatum mortale afferat: tunc enim nec timenda eſſet, nec tenenda. Et ſic probatur propoſitio primo ex VIII. ſynodo II. quæſt. III. Si quis frater aut palam aut abſcondite fuerit locutus cum excommunicato, aut junctus communione, ſtatim cum eo excommunicationis contrahat pœnam. Et Urbanus Papa ibidem: Quibus epiſcopi non communicant, & quos ejecerint, non recipiatis: valde enim timenda eſt ſententia epiſcopi, licet injuſte liget. Hinc ex concilio IV. Carthaginenſi dicitur ibidem: Clericus qui epiſcopi diſtrictionem circa ſe putat injuſtam, recurrat ad ſynodum. Joannes inſuper Chryſoſtomus ſuper epiſtola Pauli ad Hebræos cap. II. Vincula eccleſiaſtica non ſunt contemnenda: non enim homo, ſed Chriſtus eſt qui ligat, qui hanc poteſtatem dedit, & dignos fecit homines tanto honore. Et hoc eſt quod dicit beatus Gregorius in principio, Sententia paſtoris ſive juſta fuerit, ſive injuſta, timenda eſt. Gloſſa: niſi in duobus caſibus, ſcilicet cum ſententia eſt poſt appellationem lata, & cum continet intolerabilem errorem. Extrav. de ſent. exc. cap. Per tuas. Tertium caſum apponunt quidam, cum pro indebitis exactionibus aliquis excommunicatur. Extravagante de exceſſu prælat. Cum ad.

Cap. 12.

11. qu. 3. Quibus e. 27 11. qu. 3 Clericus, apud 30. 11 qu. 3. Nemo, c. 31. Chryſoſtomus homil. 4 in ep. ad Heb. Gregorius homil. 26. in evang. 11 quæſt. 3. Sententia, cap. 2. de ſentent. excom. Per tuas, cap. 11. De exceſſ. prælat. Cum ad quorumdam, cap. 7.

Unde dicunt communiter doctores, quod ideo excommunicatio etiam injuſta eſt timenda & ſervanda, quia non nocet innocenti, ſed purgat eum: & ſic licet judex injuſte agat, iſte tamen juſte patitur, etiamſi non ſervaretur * forte ille; contemptus tamen injuſtam faceret juſtam. Per talem autem excommunicationem injuſtam non tollitur caritas, ſed ſolum excluditur homo a communione eccleſiæ, & a ſuffragiis eccle-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1433.

ſuæ, quæ ita prælati ſubtrahere poſſent, ut dicit venerabilis Auguſtinus de Ancona, in lib. de eccleſiaſtica poteſtate quæſt. XXVII. Hoc ei conſulendum eſt, ut ſuſtineat executionem patienter, humiliter, & devote; & quod præſentet ſe excommunicatori, offerens canonicam ſatisfactionem, ſi in aliquo offendit, & ſic inſtanter petat abſolutionem. Si ita fecerit, erit ei ad meritum: alias ſi contemneret, peccaret mortaliter, de ſentent. excom. c. Per tuas. vel poteſt querimoniari contra injuſtum excommunicatorem coram ſuo ſuperiori, ut allegatum eſt.

Quantum ad tertium, ſi eccleſia univerſalis prohiberet ſacerdotes ubique prædicare, vel prælati, verbum Dei, non ſit excommunicatio prætenſa, ſed veraciter & ex ordinatione impenſa. Probatur. Sicut de Papa in univerſo orbe, & concilio generali, ita ſimiliter dicendum eſt de epiſcopo in diſtrictu diœceſis ſuæ. In ſeptem caſibus communiter ſecundum omnem ſcholam theologorum & juriſtarum, non eſt ſententia timenda, nec tenenda. Primo ſi conferatur a non ſuo judice. Secundo, ſi feratur a ſuo judice, ſed excommunicato publice: nam excommunicatus excommunicare non poteſt. Tertio, ſi aliquis excommunicetur a delegato contra intentionem delegantis. Quarto, ſi lata eſt ſententia poſt prolatam appellationem. Quinto, ſi feratur a ſuſpenſo a poteſtate juriſdictionis. Sexto, ſi feratur nulla admonitione præmiſſa, & nullo juris ordine ſervato. Septimo, ſi ſententia contineat peccatum mortale, vel aliquid quod ſit contra fidem. Planum eſt autem, quod nullo iſtorum modorum excommunicatio iſta, qua prohibentur prædicantes ne ubique libere prædicent, quodcumque iſtorum includit; nullus enim poteſt cauſare eccleſiam univerſalem eſſe non ſuum judicem, vel ſententia excommunicationis eam eſſe ligatam, nec etiam ſententiam eſſe contra intentionem delegantis, nec a juriſdictione eam per aliquem ſuperiorem eſſe ſuſpenſam, vel juris ordinem non ſervatum; cum eccleſia in generali concilio congregata nullo juris ordine poſitiva ligetur; nec poteſt ſententiare errorem, vel aliquid quod eſt peccatum mortale, ut præfatum eſt ſuperius in declarando, quod ſit verbum inſpiratum, ſcilicet, verbum Spiritus ſancti per ſacra generalia concilia decretum. Pariformiter de Papa & epiſcopis eſt dicendum, ubi nullus obviat prædictorum caſuum: ergo ſi talis ſententia excommunicationis profertur contra eos, qui ubique volunt prædicare, eccleſiaſticam tranquillitatem perturbare, & horrorem ſempiternum in eccleſia ex hoc ponere, quis dubitat quin talis ſententia non debeat dici prætenſa, ſed veraciter & ex obligatione impenſa?

Corollarium ſeptimum, cujus etiam dedit dominus exponens contrarium: Sacerdotes Domini debent aliquando omittere fidelem verbi prædicationem propter ſcandalum perverſorum. Pro quo ſciendum, quod ea, quæ ſunt populo prædicanda, ſunt in triplici differentia. Aut enim ſunt credenda, ut articuli fidei, aut agenda, ut ea quæ ſunt circa informationem bonorum morum. Falſitates ergo & errores, quæ opponuntur credibilibus, & his quæ ſunt de integritate fidei, & ſacræ ſcripturæ, prædicator tacere non debet: tranſgreſſiones vero divinorum mandatorum eodem modo tacendo & non pronuntiando eſſe peccata damnoſa, eſt peſtis. In perſona enim talium dicitur Thren. II. *Prophetæ tui viderunt tibi falſa, ſtulta, & non aperiebant iniquitatem tuam*: quia tales ex gravioribus leviora, quaſi divina auctoritate, peccantibus nuntiant, dicentes bonum malum, & malum bonum, ſicut gloſſa ibidem dicit: ſed quæ ſunt circa morum informationem corrigenda, propter vitationem majoris mali, & ne auditores pejores fiant, quandoque ſunt diſſimulanda, ut dicit venerabilis Auguſtinus de Ancona, ubi ſupra.

Ex his elicio, quod in duobus caſibus licite poteſt prædicator verbi Dei tacere, & non prædicare. Primus eſt ad [a] prædicandum malum majus, quam ex ſermone ſuo ſequatur bonum, puta ſchiſma, vel rebellio contra fidem, vel contra præcepta Dei, aut ſuperioris: non enim licet, vel ſaltem non tenetur prædicator populo prædicare, quem videt finaliter magis quoad ſingulos [b] deſervire, quam ex ſua prædicatione proficere, juxta illud Matth. VII. *Nolite ſanctum dare canibus*, ſecundum expoſitionem beati Auguſtini & Chryſoſtomi ibidem. Unde dicit beatus Hieronymus ſuper XII. Prophetas, & aſſumitur II. quæſt. III. Quando ergo vir eccleſiaſticus prudens atque intelligens multas impietates in ea quæ vocatur domus Dei, eſſe cognoverit; & non ſolum multas, ſed & fortes, & quæ opprimere poſſunt juſtitiam, & in tantum doctorum rabiem proceſſiſſe, ut accipiant pretium in judicio, & omnia pro muneribus faciant, pauperes quoque devitent in portis, & audire contemnant; taceat illo tempore, non det ſanctum canibus, & mittat margaritas ante porcos, qui converſi conculcent eas; & imitetur Jeremiam dicentem: *Solus ſedebam, quia repletus ſum amaritudine*. Hæc ille. Hoc etiam Dominus diſcipulos docuit, Matthæi capite X. *In quamcumque domum intraveritis, dicite, Pax huic domui: qui autem non receperint vos, exite de illa civitate, etiam pulverem pedum veſtrorum excutientes*. Item: *Si perſecuti vos fuerint in una civitate, fugite in aliam*. Unde beatus Auguſtinus in lib. III. contra epiſtolam Parmeniani, & aſſumitur XXIII. quæſtione IV. Non poteſt ſalubris eſſe correctio, niſi cum ille corripitur qui non habet ſociam multitudinem. Cum vero idem morbus plurimos occupaverit, nihil aliud bonis reſtat quam dolor & gemitus. Et infra: Revera, ſi contagio peccandi multitudinem invaſerit, diſciplinæ divinæ ſevera miſericordia neceſſaria eſt: nam conſilia ſeparationis, id eſt, excommunicationis, tunc inania ſunt & pernicioſa atque ſacrilega, quia impia & ſuperba ſunt, & plus perturbant infirmos bonos, quam corrigant animoſos malos. Hæc ille.

[a] Forte, peccandum.

[b] Forte, deficere, forte deſævire.

Auguſtinus de ſermone Domini in monte lib. 1.
Chryſoſt. in eum locum homil. 24.
Hieronymus in Amos proph. c. 15.
Jerem. 15.
Matth. 10.

Et hoc eſt quod in Pſal. Dominus dicit de ſeipſo: *Obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui a bonis*, ſcilicet, quæ non docuit, quia ſalubrem admonitionem recipere non poterant, qui contentionum ſententiam perquirebant, ſecundum expoſitionem [a] Iſidori: *Et dolor meus renovatus eſt*, ſcilicet pro contemptu & obſtinatione malorum: ſed renovatus eſt pro damno bonorum, qui amittunt paſtum verbi Dei, ſecundum Huguttium. Hoc etiam de præd. Apoſtolorum exponit beatus Auguſtinus ſuper illo Pſalm. *& veritas tua uſque ad nubes*, dicens: Intelligimus doctores veritatis omnes portantes iſtam carnem caliginoſam, per quos Deus coruſcat miraculis, & tonat præceptis: de quibus dicit Dominus per Iſaiam: *Mandabo nubibus meis ne pluant ſuper eam*, videlicet ſuper vineam malam, hoc eſt, plebem Judaicam, *imbrem*: id eſt, mandabo Apoſtolis meis ut deſerant Judæos, & non evangelizent. Hæc ille. In cujus figuram ſancti Paulus & Timotheus vetiti ſunt a Spiritu ſancto loqui verbum Dei in Aſia, & tamen volebant in Bithynia; non permiſit eos Spiritus ſanctus, ſed miſit eos ad Macedones, Actorum XVI. Secundus caſus eſt, ſi ſcandalum oriatur ex doctrina prædicantis inter audientes, quod exponit Alexander de Ales in fine ſecundæ partis. Si omnes ſcandalizantur, ut dicit ſanctus Thomas II. II. quæſtione XLIII. articulo VII. quod quæ ſunt de neceſſitate ſalutis omitti non debent propter cujuſcumque ſcandalum: ſed in his quæ de neceſſitate non ſunt, dicendum videtur, quod ſcandalum quod ex his oritur, quandoque procedit ex malitia, cum ſcilicet aliqui volunt impedire hujuſmodi ſpiritualia bona, ſcandalum concitando: & hoc eſt ſcandalum Phariſæorum, qui de doctrina Domini ſcandalizabantur: quod eſſe contemnendum Dominus docuit Matth. XV.

Pſalm. 38.

[a] Alt. v. liber, Caſſiodori.

Pſalm. 35.

Iſaiæ 5.

Quandoque vero ſcandalum procedit ex infirmitate vel ignorantia, & hujuſmodi eſt ſcandalum puſillorum; propter quod ſunt ſpiritualia opera vel occultanda vel etiam interdum differenda, ubi periculum non imminet, quouſque reddita ratione hujuſmodi ſcandalum ceſſet. Si autem poſt redditam rationem hujuſmodi ſcandalum duret, non videtur niſi ex malitia eſſe, & ſic propter ipſum non ſunt hujuſmodi ſpiritualia opera dimittenda: unde idem dicit & in IV. ſent. diſt. XXXVIII. articulo VII. quod licet nunquam ſit falſum docendum, eſt tamen actus docendi aliquando licite differendus propter melius, ſcilicet propter ſcandalum puſillorum præſervandum. Cujus rationem reddit ibidem dominus patriarcha de Palude, dicens quod doctrina, cum ſit eleemoſyna ſpiritualis ad ſublevandam miſeriam alterius, non eſt dimittenda, quando creditur quod ex ea ſequetur ſpiritualis profectus; quando autem talis profectus non ſequitur, ſed magis irritatio audientis, jam non eſt bonum ſpirituale: & ideo ſi ad tempus dimittitur propter ſcandalum audientis, non omittitur aliquid quod pro tunc habeat rationem ſpiritualis boni. Hæc ille. Et per hæc ſunt ſoluta quæ adducit dominus proponens pro parte ſua, quia intelligitur dum ſcandalum naſcitur de his, quæ ad ſalutem audientium ſpectant, ſine quibus ſalvari non poſſent, tunc enim propter ſcandalum perverſorum non eſt omittendum verbum Dei, ut dictum eſt: non ergo fuit tutum illam concluſionem ponere abſolute, & ſine neceſſaria diſtinctione.

Ultimum corollarium dominus proponens dixit: Non ſolum ſacerdotes minores, ſed & prælati majores tenentur verbum Dei fideliter annuntiare: Ad quod declarandum dico, quod prælati & presbyteri tenentur per ſe vel alios verbum Dei fideliter annuntiare, non tamen ita tenentur prædicare, quin in caſibus ſex vel ſeptem ad minus poſſint ſupportari. Pro quo notandum, quod in quinque caſibus prælati majores poſſunt licite omittere prædicationem verbi Dei, & alios ſupplere.

Primus eſt, ſi ſunt impeditæ linguæ, ut patet Exod. IV. de Moyſe, quem Dominus conſtituit ſupremum prælatum in ſynagoga, ait: *Domine, non ſum eloquens ab heri & nudiuſtertius*. Gloſſa dicit ſecundum Hebræos: Gracilem & tenuem vocem habuit, & neceſſe erat clamoroſa voce uti, qui a regio faſtu prope accedere non permittebatur. Inſuper ibidem Dominus ait: *Aaron frater tuus Levites ſcio quod eloquens ſit, ipſe loquetur pro te ad populum, & erit os tuum. tu autem*

eris ei in his quæ ad Deum pertinent. Ubi gloſſa ſuper illo, *ipſe loquetur pro te*. Hic ſubauditur, Ad populum, & cum dicit ibi, *loquetur ad populum*, indicat in Moyſe principatum, in Aaron miniſterium. Simili de cauſa beatus Valerius epiſcopus beato Vincentio diacono verbum Dei ad prædicandum commiſit, cujus Vincentii paſſionem ſeu hiſtoriam in eccleſia legimus: quam quidam beatum Auguſtinum ſcripſiſſe dicunt, ubi ſic dicitur: Vincentius nobilis genere, ſed fide & religione nobilior, beati Valerii epiſcopi diaconus fuit: cui epiſcopus, qui impeditioris erat linguæ, vices ſuas commiſerat, & ipſe orationi & contemplationi vacabat; unde & ipſe beatus Valerius Vincentio ait: Jamdudum tibi, fili dulciſſime, verbi Dei curam commiſeram, & nunc quoque pro fide [a] qua adſtamus reſponſa committo.

[a] Forte, pro qua ſtamus.

Secundus caſus eſt, ſi neſcit linguam populi plene, ſicut in vita beati Auguſtini dicitur, quam ſcripſit Poſſidonius Calamenſis epiſcopus, ut ait Caſſiodorus libro de illuſtribus viris: dicitur enim ibi [b] quod ſanctus vir Valerius Hipponenſis epiſcopus ordinavit beatum Auguſtinum in preſbyterum: vir pius & Deum timens exſultabat, & Deo gratias agebat, preces, quas frequentiſſime fudiſſet Deo, exauditas a Domino narrabat, ut ſibi concederetur talis, qui poſſet verbo Dei & doctrina ſalubri eccleſiam Domini ædificare: cui rei ſe homo natione Græcus, minuſque lingua Latina & litteris inſtructus, minus utilem prævidebat. Ideo eidem preſbytero, ſcilicet beato Auguſtino, poteſtatem tradidit coram ſe & eccleſia evangelium prædicandi, & frequentiſſime pertractandi, contra uſum quidem & conſuetudinem Africanarum eccleſiarum. Hæc ibi. Sic enim beatus Auguſtinus adhuc viventi Valerio non ſucceſſit, ſed ei acceſſit. VII. quæſtione I. Non autem.

[b] Forte, quod quando.

7. quæſt. 1. Non autem, cap. 12.

Tertius caſus, ſi ſit infirmus, vel nimis ſenex: tunc enim per ſacerdotes prædicatio & alia opera ſacerdotalia expleri poſſent, ſed pontificalia per epiſcopos vicinos. Non enim propter infirmitatem debet epiſcopus deponi, ne afflictio afflicto ſuperaddatur, ſed per alios ſupplere quæ per eum minime poſſent perfici, ut probatur auctoritatibus multis, VII. quæſtione I. Scripſit mihi, & ſequentibus capp.

7. quæſt. 1. Scripſit mihi, cap. 1. & ſeqq.

Quartus caſus, ſi ad concordandum diſcordantes laborat: eſt enim officium epiſcopi diſcordantes tam clericos quam laicos concordare, ut probatur diſtinctione XC. Per totum; ubi ex concilio Carthaginenſi IV. dicitur: Studendum eſt epiſcopis ut diſſidentes fratres ſive clericos, ſive laicos, magis ad pacem, quam ad judicium coërceant. Ibidem dicit Innocentius II. Præcipimus ut epiſcopi ad ſolum Deum, & ſalutem populi habentes reſpectum, omni tepiditate ſemota ad pacem firmiter tenendam, mutuum ſibi conſilium & auxilium præbeant, nec hoc alicujus odio vel amore prætermittantur: quod ſi quis in hoc Dei opere tepidus inventus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat. Hæc ille.

Diſtinct. 90. Per totum, & Studendum eſt, cap. 7. ibid. cap. 11.

Quintus caſus, quando pauperibus ſuis oppreſſis tenetur ſubvenire, & pietatis operibus diverſis inſiſtere, ubi veriſimile eſt quod majorem fructum faciant, quam ſi pro tunc prædicarent. De quibus diſtinctione LXXXIV. Pervenit, & capite ſequenti, & diſtinctione LXXXVI. ubi ſcribit beatus Gregorius Marianum epiſcopum excitandum, quod videbatur obdormiviſſe, & quod patientibus non ſuccurrebat, nec alienam miſeriam, propriam credebat: & diſtinctione LXXXVI. Per totum; exhortantur epiſcopi defendere oppreſſos, & reſiſtere oppreſſoribus omnium ad ſe confugientium. Idcirco gloſſa III. Reg. V. ubi littera habet, quod Adoniram erat ſuper hujuſmodi indictionem: *Fuerunt enim Salomoni ſeptuaginta millia eorum qui onera portabant, & octoginta millia latomorum in monte, abſque præpoſitis, qui præerant ſingulis operibus, numero tria millia & trecenta præcipientium populo;* dicit: Adoniram Dominus meus excelſus, hoc eſt, Chriſtus, qui operariis templi præponitur, ut ordinet quibus menſibus ad operandum exeant, quibus ad curandum domum ſuam redeant, cum prædicatorum mentes familiarius informat, ut diſcernant quando oporteat eccleſiam ædificare prædicando, vel alia officia præſtando, vel quando ad conſcientiam ſuam examinandam, aut quaſi ad propriam domum inſpiciendam reverti, ut orationibus & jejuniis ſuperno inſpectore, & viſitatore digna ſit. Et ſubdit gloſſa: Notandum autem quod pars in monte lapides ſcindebant, pars onera portabant, diverſa enim ſunt dona Spiritus; & quidam majorem docendi, & protervos arguendi conſtantiam habent, quidam mitiores ad conſolandos puſillanimes exiſtunt, quidam utraque virtute præditi ad opus Domini conveniunt. Hæc ibi. Ex quo patet, quod epiſcopi & prælati rite a prædicationis actu ſunt excuſati, dum tamen variis & arduis pro ſibi commiſſarum ovium & rerum occupantur diſtractionibus.

Diſtinct. 84. Pervenit, cap. 8. & diſt. 86. Per rem noſtram, cap. 6. Diſtinct. 86. Per totum.

Sextus, ſi epiſcopus inſiſtit ſacræ Scripturæ ſtudio ſeu expoſitioni, ut ex ſancto Thoma conſtat, quia tunc proficit pluribus, & prædicatores docet aliis prædicare: dicit enim in quodlibetis, quod licet in caſu neceſſitatis ſalubris ſit epiſcopis aut doctoribus, relictis propriis officiis ſaluti animarum particularium intendere; ſed tamen ſimpliciter magis eſt utile & meritorium ſacræ theologiæ ſtudio inſiſtere, & circa doctrinas populorum non intendere. Nam ratio demonſtrat, quod melius eſt eos erudire de pertinentibus ad ſalutem, qui in ſe, & aliis proficere poſſunt, quam his, qui tantum ſibi proſunt. Inſuper in quolibet artificio videmus quod ſemper melius habet, qui diſponit de artificio, & dicitur architecton, quam alii qui manu operantur: unde ipſe etiam majori pretio conducitur. In ædificio autem ſpirituali ſunt quaſi manuales operarii, qui particulariter inſiſtunt curæ animarum, puta ſacramenta miniſtrando, vel aliquid hujuſmodi particulariter operando: ſed quaſi principales artifices ſunt epiſcopi & doctores, qui imperant & diſponunt, & docent alios qualiter operari debeant. Sic ergo ſimpliciter melius eſt docere ſacram Scripturam, quam intendere prædicationi, ſi bona intentione fiat. Unde II. ad Timoth. II. *Hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere.* Et quaſi hos caſus ſimul comprehendit capitulum, Inter cetera, dicens de officio judicis ordinarii, libro I. Inter cetera, quæ ad ſalutem animarum pertinent populi Chriſtiani, pabulum verbi Dei permaxime noſcitur ei pernéceſſarium: quia ſicut corpus materiali, ita animus ſpirituali cibo nutritur, eo quod non ſolo pane vivit homo, ſed ex omni verbo, quod procedit de ore Dei. Unde cum ſæpe contingat, quod epiſcopi propter ſuas occupationes multiplices, vel invaletudines corporales, aut hoſtiles incurſus, ſeu occaſiones alias, (ne dicamus defectum ſcientiæ, quod in eis reprobandum eſt omnino, nec de cetero tolerandum) per ſeipſos non ſufficiunt miniſtrare populo verbum Dei, maxime per amplas diœceſes & diffuſas: generali conſtitutione ſancimus, ut epiſcopi viros idoneos, ad ſanctæ prædicationis officium ſalubriter exſequendum aſſumant, potentes in opere & ſermone. Et infra: Unde præcipimus tam in cathedralibus, quam in eccleſiis conventualibus, viros idoneos ordinari, quos epiſcopi poſſint coadjutores & cooperatores habere, non ſolum in prædicationis officio, verumetiam in audiendis confeſſionibus & pœnitentiis injungendis, ac ceteris quæ pertinent ad ſalutem animarum.

S. Thom. quodlib. 1. qu. 7. art. 4.

De offic. Judic. ordin. Inter cetera, cap. 15.

Matth. 4.

Ad ea, quæ in oppoſitum allegavit dominus proponens, ſcilicet quod in primitiva eccleſia tam Apoſtoli quam ſeptuaginta duo diſcipuli per ſe prædicabant, & in locum eorum nunc epiſcopi & inferiores preſbyteri ſucceſſerunt, ut dicit Anacletus, diſtinctione XXI. In novo: Reſpondeo, quod verum eſt quod in loca eorum ſucceſſerunt; non tamen ſequitur ex hoc, quod ſicut illi perſonaliter per mundum diſcurrerunt, & ubique prædicaverunt, ita & iſti facere teneantur: ſed ſufficit quod in caſibus præſcriptis per alios idoneos ad hoc deputatos fiat, & ita quilibet in ſua diœceſi provideat, ut patet ex dictis.

Epilogus hujus lectionis concluſivus eſt hic:

Ut ſciant volentes quid de præſenti actu ſecum afferant, iſta ea jam dictis eliciuntur. Primum, quod non ratione ordinis ſacerdotalis, ſed ratione non coërcivæ juriſdictionis, competit pluribus preſbyteris actus publicæ prædicationis: quia officium prædicationis ſic eſt a ſacerdotio diſtinctum, quod non omnibus ſacerdotibus competit, & tam aliis quam ſacerdotibus competere ex ſpeciali commiſſione poteſt. Secundum, quod non eſt præceptum Domini quemlibet preſbyterum libere prædicare verbum Dei: quia multi ſancti fuerunt, qui tamen numquam prædicaverunt: nec omnes preſbyteri ſuccedunt Apoſtolis, niſi tantum epiſcopi: his ſolis præcepit Deus prædicare evangelium regni Dei. Tertium, decuit Chriſtum ſæpe prædicare ad inſtruendum populum in credendis & in agendis, & tantum ſemel celebrare ad inſtituendum hoc myſterium in commemorationem unicæ ſuæ paſſionis. Quartum, ſi eſſet populus adhuc infidelis & convertendus, forte ibi eſſet neceſſarior prædicatio, quam Miſſæ celebratio, ubi ambo ſimul fieri non poſſent. Sed conſiderata jam fide divulgata univerſalis eccleſiæ pro ſalute tam vivorum quam mortuorum, utilior eſt Miſſæ celebratio quam prædicatio. Quintum, convenit divini cultus augmento eſſe pluralitatem altarium rationabilem in ſtatu eccleſiaſtico, non ut ſanctis vel idolis immolemus, ſed ut verum Deum glorificemus, & in ſanctis ejus laudemus. Sextum, ut quicumque non vult ſententiam excommunicationis incurrere, ceſſet velle prædicare ubique, ſi prohibitus ſit a ſufficienti prælato eccleſiæ: quia talis ſententia per multa generalia concilia eſt dictata, nec interim erravit univerſalis eccleſia ſancta. Septimum eſt, excommunicationis ſententia etiam injuſte lata eſt timenda, ne ex contemptu fiat valida. Octavum, propter ſcandalum perverſorum ſæpe eſt prætermittendum Dei verbum, præſertim in eo qui prædicare non eſt obligatus, aut in his, quæ [a] ſunt de neceſſitate ſalutis. Nonum, epiſcopi & prælati ma-

[a] Forte, non ſunt.

jores non ſunt ſic ad prædicandum obligati, quin ex certis A cauſis ſint ſæpius rationabiliter ſupportati. Finaliter eſt veritas articuli, ſcilicet, quod ſacerdotes & diaconi ſinguli & diſtincte non debent libere & ſine impedimento prædicare verbum Dei. Hæc quæſo, cariſſimi domini, accipite in corde bono per fidem illuminantem credendo, & optimo per gratiam juſtificantem retinendo, tenendo corde bono, & perficiendo opere, ut fructum reportemus in patientia, veræ pacis exiſtentia, pacis entia cum vobis ipſis, pacis ſcientia cum proximis, pacis encænia cum Deo & omnibus ſanctis ejus. Sic nunc finaliter pacem Chriſti opto vobis, quam obtulit ſuis diſcipulis reſurgens ex mortuis, in gloria immortalitatis, quam nobis præſtare dignetur, cui omne genu curvatur, qui cum Patre & Spiritu ſancto regnat per ſæcula. Amen.

Et quemadmodum in principio, ita nunc in fine hæc præſcripta hujus ſacroſanctæ ſynodi offero correctioni, quemadmodum extra locum concilii indeſinenter me ſubjeci almæ matris meæ univerſitatis Colonienſis determinationi & deci- B ſioni.

Replica de prædicatione verbi Dei Henrici Kalteiſen.

Reverendiſſimi patres, & domini præſtantiſſimi, excellentiſſimi præſules, doctores eximii, inclyti regni Bohemiæ oratores egregii, in Chriſto fratres ſingulariter præcolendi, Etſi juxta ſacri canonis veritatem omnia ſuis debent convenire temporibus, xxIII. quæſtione IV. Si eccleſia. Nam *omnia tempus habent, & ſuis ſpatiis tranſeunt univerſa ſub ſole*, Eccleſiaſt. cap. III. nihilque ſit tam philoſophiæ cognatum, quam locis & temporibus aptare ſermones, ait Socrates, teſte Macrobio, de convivio Saturnaliorum libro VII. quia hæc vis adhibenda eſt eloquentiæ, ut orator perſonarum temporumque moderator exiſtat: non enim ſemper & apud omnes eodem modo loquendum; Tullius de oratore, libro tertio. Cum præſens tempus & locus id exigant ut in hoc concilio ſanctorum & congregatione, domini oratores regni Bohemiæ, qui jam C contra prius per me hic enarratam catholicam veritatem per modum replicæ dubia nonnulla eructarunt, in materia de verbi Dei prædicatione contenentur copioſe: ideo pro omni in generali noſtrum exhortatione aſſumo verba tempori currenti & materiæ præſenti congrua, Lucæ XI. ex evangelio currentis Dominicæ exarata, *Beati qui audiunt verbum Dei & cuſtodiunt illud.* Ubi Beda venerabilis non tantummodo eam, quæ Verbum Dei corporaliter generare meruerat, ſed & omnes, qui idem verbum ſpirituale auditu fidei conceperit, & boni operis cuſtodia, vel in ſuo, vel in proximorum corde parere, & quaſi alere ſtuduerint, aſſerit eſſe beatos.

[Cap. 1.]

In quo claret duo eſſe congrua auditori verbi Dei neceſſaria, quorum primum eſt audientia docilis: *Beati qui audiunt verbum Dei*: ſecundum, perſeverantia finalis, *& cuſtodiunt illud.* Primo, inquam, auditori divini ſermonis congrua obedientia docilis, ſic enim *beati*, ſcilicet *qui audiunt verbum Dei*: Beatum namque quodlibet membrum ex hoc dicitur, D quando actus ſibi proprius eſt, ſecundum optimum & perfectum ſtatum virtutis ejus, in nullo impeditus: ſic enim beati dicti ſunt oculi qui viderunt Filium Dei; & beatus venter, beataque ubera, quæ ipſum nutriverunt; ibidem XI. ait dominus Albertus Magnus: Et vere beata ſit auris, quæ quod foris percipit, & boni operis cuſtodia perficit; ſanctus Thomas in gloſſa continua. Sic enim, *qui audivit verba mea, & facit ea, aſſimilabitur viro ſapienti.* Vir, inquam, ſapiens eſt Chriſtus, qui ædificat domum ſuam, id eſt, eccleſiam ſuam ſupra petram, id eſt, fidei fortitudinem: vir autem ſtultus, diabolus eſt, qui ædificat domum ſuam, id eſt, omnes impios, ſuper arenam, id eſt, inconſtantiam infidelitatis, aut ſuper carnales homines, qui dicuntur arena propter ſterilitatem, & quia ſibi non cohærent, ſed ſunt per diverſas opiniones diſperſi, & quia ſunt innumerabiles. Exponit ſanctus Chryſoſtomus, & ſequitur: Diabolo autem ſimilis eſt, qui audit verba Dei, & non facit; in enim quæ audiuntur & non E fiunt, ſeparata ſunt & diſperſa, & ideo aſſimulantur arenæ. Sicut autem domus diaboli deſtructa eſt per Chriſtum, ita & tales ſuper arenam fundati cadunt: & eſt ruina magna, ſi quis de fundamento fidei aliquid ruinæ fuerit paſſus. Hæc Chryſoſtomus. Super arenam enim, quæ fluida eſt, & in unam copulam non poteſt redigi, omnis hæreticorum ſermo ad hoc ædificatur ut corruat. Beatus Hieronymus ibidem. Eſt vere magna ruina talis hominis ſecundum omnem dimenſionem magnitudinis. Longa, quia in foveam nunc culpæ, tandem in barathrum cadet gehennæ æternæ; quæ magna eſt, quia irreparabilis, ex commento venerabilis Lyræ. Ruina eſt enim hæc intelligenda magna, quia dicturus eſt Dominus audientibus, & non facientibus: *Ite maledicti in ignem æternum*, ſecundum Rabanum: lata, quoniam in fluvius blandarum & ſenſus illabentium voluptatum illecebræ ſignificantur, quibus primum fides rivis patentibus immadeſcit: poſt

[Luc. 10.]

[Math. 7.]

[Chryſoſt. in opere imperf. ibidem.]

[Math. 25.]

quos fluviorum proſſus, id eſt, graviorum per cupiditatem motus incurrit, ut exinde tota ventorum vis circumſtantium deſæviat, id eſt, univerſus diabolicæ poteſtatis ſpiritus. Hilarius ibidem. Ruina, inquam, alta, quia totius fidei & omnium articulorum colliſiva: qui enim unicum fidei articulum diſcredit, nullum ſimpliciter credit, ſed totam fidem abnegavit; adeo quod nec habitum fidei retinet informis, aut formatæ fidei, ait ſanctus Thomas 2. 2. quæſt. 5. articulo 3. cujus rationem aſſignat dicens: Species cujuſlibet habitus dependet ex ratione formali objecti, qua ſublata ſpecies habitus remanere non poteſt: fidei autem ſive formatæ aut informis objectum formale eſt veritas prima, ſecundum quod manifeſtatur in Scripturis ſacris, & doctrina eccleſiæ. Unde quicumque non inhæret doctrinæ eccleſiæ, quæ procedit ex veritate prima in Scripturis ſacris manifeſtata, ſicut infallibili divinæ regulæ, non habet habitum fidei; ſed ea quæ ſunt fidei alio modo tenet quam per fidem, ſcilicet per opinionem. Ille enim qui inhæret doctrinæ eccleſiæ, tamquam regulæ infallibili, omnibus aſſentit quæ eccleſia docet: alioquin ſi de his quæ eccleſia docet, quæ vult tenet, & quæ non vult, non tenet, non jam inhæret doctrinæ eccleſiæ, tamquam regulæ infallibili, ſed propriæ voluntati. Hæc ſanctus doctor: unde concludit quod ſicut peccatum mortale contrariatur caritati, ita diſcredere unum articulum, contrariatur fidei: ſed caritas non remanet in homine poſt unicum peccatum mortale: ergo neque fides manet, poſtquam homo unicum articulum diſcredit. Et in fine dicit: Sic eſt de perfecte credere, ſicut de perfecte obedire. Sed ad perfecte obedire Deo, requiritur obſervantia omnium mandatorum ſuorum, a qua decidit quicumque unum præceptum frangit: *Qui enim in uno offendit, factus eſt omnium reus.*

[Jacob. 2.]

Adjuro igitur vos ſingulos per Deum ſanctum, per Deum vivum, per Deum verum, per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, per vulnera, & ſanguinem Chriſti, quatenus determinationi ſanctæ eccleſiæ in credendis & agendis plene, ſimpliciter & plane vos ſubmittatis: ipſa enim eſt regula infallibilis in terris, cujus fides non deficit. Lucæ XXII. contra quam portæ inferni non prævalebunt, extra quam qui repertus fuerit diluvio æternæ damnationis peribit, ſicut extra arcam ſalus nulli hominum fuit, ſicut patet Geneſis VII. qui aliunde aſcendere conatur, fur eſt & latro, patibulo & rota infernalibus cruciandus, Joannis X. ſicut de contrario beati tunc in ſpe, tandem in re, qui hoc verbum Dei audiunt, & faciunt: *non enim auditores legis tantum, ſed factores juſtificabuntur*, ad Rom. II. *Si quis ſermonem meum ſervaverit, mortem non guſtabit in æternum*, Joannis VIII. Secundo, concluſi finaliter, quod auditori verbi Dei congruit, nedum obedientia docilis ut faciat, ſed etiam perſeverantia finalis, ne deficiat, ſed cuſtodiat illud: dicit thema: *Etenim ſervus tuus cuſtodit ea, in cuſtodiendis illis retributio multa*, Pſalm. XVIII. Cuſtodit, inquam, ea non ad tempus, ſi uſque ultimum vitæ ſpatium in tali devotione verſetur. Exponit ibidem Caſſiodorus. *Sic qui ex Deo eſt, verba Dei audit, propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.* Joannis VIII. Natura ex Deo, non vitia ex Deo: hoc enim eis dictum eſt, qui non ſolum peccato vitioſi erant, nam hoc commune erat omnibus, ſed etiam præcogniti, quod non fuerunt credituri ea fide qua poſſent a peccatorum obligatione liberari. Beatus Auguſtinus ſuper eodem. Sed qui ſunt hi præcogniti, alio nomine præſciti; profecto qui non audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud, teſte beato Bernardo in ſermone qui intitulatur de Septuageſima, ubi inter cetera ſpei noſtræ ſigna oſtendere volens quis poſſet ſecure confidere ſe de numero prædeſtinatorum exiſtere, inquit ſic: Porro inter ea, quæ fiduciam præſtant & materiam ſpei, unum illud maximum eſt, de quo nunc cœpimus loqui, *qui eſt ex Deo, verba Dei audit.* Nonnullos ſic interdum audientes invenies, ac ſi nihil ad eos pertineant quæ dicuntur, non tuetare cor ſuum, non diſcutere mores ſuos, non cogitare; ne forte quod audiunt dictum ſit propter eos: magis autem, ſi forte ſermo Dei vivus & efficax (qui ſuo & non ejus qui loquitur arbitrio fertur ubicumque voluerit) ſi inquam manifeſte adverſus vitia illa proceſſerit, quibus ſentiunt ſeſe obligatos, diſſimulant & avertunt oculos cordis, qualibet adinventione palliant vitia, & ſeducunt miſeri ſeipſos. In his, inquit, ſalutis ſigna non video, magis autem vereor, ne forte propterea non audiant verbum Dei, quia non ſunt ex Deo. Hæc Bernardus.

[Matth. 16.]

[Auguſtinus tract. 42. in Math.]

Cives ergo Babylon ex diabolo ſunt, cives Jeruſalem ex Deo ſunt. Primi etſi verba Dei audiunt, non cuſtodiunt. Secundi, audiunt, perfecte & exacte cuſtodiunt. Et hæc erat vera differentia inter electos & præſcitos, & ſigna probabilia exiſtunt. Qui enim ex Deo ſunt, ita verbum Dei audiunt, quod per ſigna ſuæ prædeſtinationis ſigna pandunt, prout ex variis doctores colligunt. Primum eſt, ſi viriliter * pugnantes tres hoſtes devincit, carnem, mundum, & diabolum: *quod enim*

[* Forte, pugnant.]

ANNO CHRISTI 1433.

omne natum ex Deo vincit mundum. Secundum, ſi in hoc mundo non civem ſe manſurum, ſed hoſpitem viantem conſiderat; ſi divitiæ affluant, cor non apponens; ſed de rebus hujus mundi quanto minus poteſt utens, ſemper in cælo theſaurizans, utpote ſe de hoc mundo non eſſe recognoſcens; dicens cum Apoſtolo: *Non habemus manentem civitatem, ſed futuram inquirimus.* Tertium, ſi ei omnia cooperantur in bonum, proſpera ad timorem, adverſa ad amorem, peccata peracta ad humiliationem: ut in proſperis cautior, in adverſis patientior, in recordatione peccatorum ſuorum in oculis ſuis vilior, in pœnitendo ferventior, in aliorum compaſſione defectuum promptior. Sic enim *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti*, ad Romanos VIII. Quartum, ad dictamen conſcientiæ recurrere, delicta juventutis deplangere, proprio & aliorum ſe judicio ſubmittere, ne forte rea ſit peccati mortalis, ubi & in quo creditur eſſe juſta: ſicque a peccatis continere, dignos pœnitentiæ fructus agere, & ardua vitæ opera exercere: quæ ſummarie deducit Bernardus ex illo I. Joannis V. *Tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua, & ſanguis.* Spiritus contribulatus, aqua lamentationis, & ſanguis amoris, ut intuitu Chriſti ſanguinis contineat a peccatis. De his & ſimilibus ibidem beatus Bernardus: Quis poteſt dicere, Ego ſum de electis, & ego ſum de prædeſtinatis ad vitam: ego ſum de numero electorum? reclamante ſcriptura: *Neſcit homo, an amore vel odio dignus ſit?* Certitudinem utique non habemus, ſed ſpei fiducia conſolatur nos, ne dubitationis anxietate cruciemur. Propter hoc data ſunt ſigna quædam & indicia manifeſta ſanctitatis, ut indubitabile ſit, eum eſſe de numero electorum, in quo illa ſigna permanſerint. Hæc ille.

1. Joan. 5. Pſalm. 61. Hebr. 13. Eccl. 9.

E contrario, quamquam civium Babylonis filiorum præſcitionis multa ſunt ſigna, utpote, quia cuncta eis temporalia proſpere ſuccedunt, qui ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt; ſub flagellis hujus mundi non ingemiſcere, ſed magis indurari, velut Pharao, cujus induratum cor finaliter periit: frequens recidivatio in mortale, ſicut recidivatio frequens infirmorum, ſignificat vicinam mortem: velle contentari de bonis præſentis vitæ & æterna vita carere: tamen ſingulare ſignum quod homo ex diabolo ſit, id eſt, ad diabolum per finalem impœnitentiam pertineat, eſt, quod in pertinacia alicujus peccati vel erroris perſeverat, præſertim in ſenio, cum jam non ſit ſpes vitæ ſuæ longævæ: quibus valde pertimeſcenda eſt ſententia Domini, Joannis VIII. *In peccatis veſtris moriemini*: cujus ratio ſubditur: *Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere.* Et quæ ſint illa deſideria ſubditur: *Ille enim homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit* vitæ juſtæ, *& veritas in eo non eſt* ſanæ doctrinæ, ſecundum expoſitionem ſancti Thomæ ibidem: ſic enim qui a veritate doctrinæ ſeu fidei paulatim decidunt, finaliter in peccatis ſuis decedunt, prout illud nomen, Verum, indicat: de quo quoties una littera ſubtrahitur, toties ſignificatio permutatur. Unde dicitur ſic metrice:

Quinque placet rectis, ſed quatuor utile ſignat.
Sunt tria pars anni, [a] ſic duo male ſonant.

[a] Forte, ſed male bene ſonant.

Senſus eſt, Iſta dictio, Verum, habet quinque litteras, & ſua ſignificatio placet rectis: ſed ſi tollatur ultima littera, ſcilicet M, reſiduæ litteræ faciunt veru, quod ſignat utile: ſi tollantur quarta & quinta, ſcilicet V & M, manet ver, quæ eſt pars anni: ſi tollatur R cum ſequentibus, non niſi ve relinquitur, in veritate non ſtatur, ſed mors in peccatis conſequitur: [b] Ita ſi per M memoria, V veritas, M major prælatorum, V voluntati & imperio reſiſtitur, & recalcitratur, mors raro bona acquiritur: *Qui enim non obedierit ſacerdotis imperio, morte morietur homo ille.* Deut. XVII. *Pacem ergo & veritatem diligite, ait Dominus omnipotens*: Quod ſi feceritis, Deus pacis & dilectionis erit vobiſcum; & juxta thema, beati eritis, ſi verbum Dei quod audieritis, opere & corde cuſtodieritis modo in ſpe, tandem in re: quod nobis concedat clementiſſimus Deus, qui vivit & regnat. Amen.

[b] In altero libro deerat: vel ſi M majorum prælatorum V voluntati & imperio reſiſtitur.

In primis circa iſtam concluſionem: Hoc mandat Chriſtus Jeſus; ergo faciendum. Hoc prohibet Chriſtus Jeſus, ergo non faciendum: Dicit dominus replicans, quod ſatis notabile eſt apud ſe, quod circa illam conſequentiam immoraverim: Æſtimo, inquit, quod cogitaverit ipſam eſſe quaſi fundamentum poſitionis meæ. Sed ego dedi ſibi aliam cauſam in ſcriptis, utpote, quod talis modus arguendi poſſet cauſa eſſe erroris, & ſeductionis multorum, dicentibus populis eſſe præcepta quæ non ſunt, & non eſſe quæ ſunt: & ſi bene conſidero, hoc eſt totum inter nos ſchiſma, quod vos dicitis communicare populum ſub utraque ſpecie, eſſe præceptum Chriſti, prædicare debere diaconos & presbyteros eſſe præceptum Chriſti; aboleri omnia peccata mortalia publica, eſſe mandatum Chriſti; clerum non habere civile dominium, eſſe præceptum Chriſti: & utrum eorum credo ego eſſe præceptum Chriſti. Et quia tanta utrinque erat inter Chriſti præceptorum cognitionem diverſitas, ideo petebat Pſalmiſta, & nos ſecum petere debemus: *Da mihi intellectum, ut diſcam mandata tua*: non illa decem, quæ utique ſciebat, ſed intelligere inter ea quæ videntur eſſe Dei præcepta, & non ſunt, ut ſciamus quæ ſit diſcretio & differentia: ideo jam licet ſufficienter declaratum, adhuc circa idem reddam triplicem rationem: quarum prima eſt, quod non omne verbum Chriſti habens notam ſeu formam præcepti eſt præceptum Chriſti præceptive ſumendum. Unde dicit Archidiaconus XXII. quæſtione IV. Prophetavit, dicens: Præceptum Dei eſt in multiplici differentia: quandoque præcipit factum & voluntatem, ut ibi: *Diliges Dominum Deum tuum.* Quandoque voluntatem & non factum, ut dum præcepit Abrahæ immolare filium, tamen noluit eum immolari. Ubi dicit beatus Ambroſius ex lib. de patriarchis: Non enim volebat Dominus a patre immolari filium, nec impleri hoc munus volebat, quia ovem pro filio immolandam obtulit; ſed tentavit affectum patris, ſi Dei præcepta præferret filio. Et infra: Non mittas, inquit, manum tuam in puerum, nec facias illi quidquam: affectum tuum inquiſivi, non effectum exegi: tentavi mentem tuam, ſi etiam filio dilectiſſimo non parceres propter me. XXII. II. quæſtione II. Non enim. Tertio, quandoque factum, & non voluntatem, ut Exod. VI. præcepit ut filii Iſraël accommodarent vaſa aurea & argentea ab Ægyptiis: non tamen voluit per hoc ut alii exemplum ſumerent ſpoliandi, ait beatus Auguſtinus in lib. Quæſt. & aſſumitur XIV. quæſt. V. Dixit Dominus. Quarto, neque voluntatem, neque factum, utpote quando aliquid myſticum præcipit, ut ibi: *Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum*; ubi non oculos erui, ſed intentionem prava præcipitur exſcindi: Præcipit Dominus quandoque ut inſtruat, ut in cæco quem ſanavit: quandoque ut tentet, ut hic de præcepto Abrahæ; quandoque ut impleatur, ut ibi: *Diliges Dominum Deum tuum.* Hæc ille.

ANNO CHRISTI 1433. Pſalm. 118. 22. quæſt. 2. Si quælibet prophetavit. Deut. 6. Cap. 6. Matth. 5.

Hinc etiam alludit eximius ille doctor antiquus Generalis ordinis mei Prædicatorum, M. Humbertus ſuper illo verbo, Hæc igitur ſunt, quæ ut obſervetis præcipimus, in principio regulæ beati Auguſtini, dicens quod quædam reperiuntur in verbis divinis, quæ habent in ſe modum & intentionem præcepti, ut eſt illud: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis vos invicem.* Quædam vero quæ habent præceptum non in modo, ſed in intentione, ut eſt illud de ſanatione ſurdi & muti, Marc. VII. *Præcepit eis ne cuiquam dicerent.* Quis enim audeat hoc dicere, quod intenderet eos Dominus per hæc obligare, per quod peccaſſent mortaliter prædicando miraculum, plus & plus, quanto plus & plus præcipiebat, ut tacerent? Hæc ille. Et infra dicit: In evangelio Marc. VI. dicitur: *Præcepit eis ne quid tollerent in via niſi virgam tantum*: illud verbum præcipiendi potius importat intentionem voluntatis, quam veritatem præcepti. Infra ſcriptura ſacra eodem modo loquitur, & tamen quædam reputantur ſimplices exhortationes, quædam præcepta, ſicut Luc. VI. cum dicitur: *Si quis te percuſſerit ad unam maxillam, præbe ei & alteram*, conſilium eſt: & cum dicitur in eodem capite: *Mutuum date, nihil inde ſperantes*, licet ſit idem modus loquendi, tamen eſt præceptum. Hæc ille.

Joan. 15.

Patet ergo tam multipliciter oſtenſum, quod non omne verbum Chriſti habens notam præcepti, habeat voluntatem & intentionem præcepti: & per conſequens non obligat ad faciendum. Ex ſuperabundanti autem item deducitur ex teſtimoniis utriuſque teſtamenti. Primo ſic: nam Geneſ. III. Dominus præcepit protoplaſtis, dicens: *Creſcite & multiplicamini, & implete terram.* Et tamen noluit quemlibet hominem hoc præceptum obligare, ſed ſolum aliquos de multitudine, quos tamen non expreſſit in ſpecie: unde dicit ſanctus Thomas II. II. quæſt. CLII. art. II. ad I. argumentum: Præceptum habet rationem debiti, ſed dupliciter dicitur aliquid eſſe debitum. Uno modo ita ut impleatur a quolibet, & hoc debitum ſine peccato præteriri non poſſit. Aliud eſt debitum implendum a multitudine: multa enim ſunt multitudini neceſſaria, ad quæ implenda unus homo non ſufficit, ſed implentur a multitudine, dum unus hoc, alius aliud facit. Præceptum ergo legis naturæ datum homini de comeſtione, neceſſe eſt quod ab unoquoque impleatur, aliter enim individuum conſervari non poſſet. Sed præceptum datum de generatione reſpicit totam multitudinem hominum, cui neceſſarium eſt, non ſolum quod multiplicetur corporaliter, ſed etiam ſpiritualiter proficiat: & ideo ſufficienter providetur humanæ multitudini, ſi quidam generationi carnali operam dent, quidam ſpirituali, ab illa carnali abſtinentes ut contemplationi vacent ad totius humani generis pulcritudinem & ſalutem, ſicut quidam in exercitu caſtra cuſtodiunt, quidam ſigna deferunt, quidam gladiis decertant. Quæ omnia debita ſunt multitudini, ſed per unum impleri non poſſunt. Hæc ille.

Anno Christi 1433.

Secundo ſic : Summum & maximum mandatum veteris & novæ legis non habet intentionem præcepti eo modo per omnia, quo habet notam præcepti ; ergo non obligat ad faciendum ſecundum notam præcepti, ſed tantum ſecundum intentionem præcipientis. Aſſumptum probatur ſic : quia illud, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & tota anima tua, tota virtute, & ex omnibus viribus tuis*, eſt ſummum præceptum & primum & maximum mandatum Domini, & tamen illud non obligat viatorem aliquem, ſecundum formam quam offert : ergo habeo propoſitum. Et aſſumptum probatur, quia ſecundum theologos multos, quorum ſententiam complectitur dominus Petrus de Palude patriarcha, tertio ſententiarum, diſtinctione XXVII. quæſt. III. illud præceptum aliquo modo præcipitur, aliquo modo conſulitur, & aliquo modo promittitur. Præcipitur enim dupliciter : uno modo, quoad habitum & præparationem animi, quia caritas parata eſt quantum & quando poteſt ex toto corde diligere. II. Præcipitur quoad actum, dupliciter : uno modo privative, ut homo nihil contrahat, nec contrahere animo proponat, quod caritati obviet, quod eſt ſolum peccatum mortale. Alio modo, quoad actum poſitive, quando & quantum eſt neceſſe, aliter non. Secundo modo conſulitur, & hoc quantum ad actum caritatis, quantum eſt poſſibile, & debitis circumſtantiis obſervatis. Non enim ex præcepto tenetur homo quantum poteſt ex toto corde diligere, quia non tenetur facere omnia bona quæ poteſt ; ſed quanto plura bona fecerit, & Deum plus dilexerit, tanto melius ſibi erit : & quia conſilium datur de meliori, ideo iſto modo eſt conſilium. Sic etiam illud : *Quodcumque poteſt manus tua, inſtanter operare.* Tertio modo promittitur, ſcilicet quoad actum perfectum & non interruptum : Sic enim eſt in promiſſo etiam nobis, quibus nunc non eſt in præcepto, nec in conſilio, cum ſit nunc nobis impoſſibile, quod tunc erit facile & delectabile, quando non ceſſabimus noctu dieque dicere : *Sanctus, ſanctus, ſanctus.* Iſaiæ VI. Hæc ille. Dominus noſter per verbum imperativum dicit ad Judam : *Quod facis, fac citius.* Joannis XIII. tamen noluit per hoc præcipere, ut traderet eum Judæis ; alias Judas non peccaſſet, ſed præceptum Domini implevisſet : unde dicit ibidem beatus Auguſtinus. Non præcepit facinus, ſed prædixit Judæ malum, nobis bonum, non tam in perniciem perfidi ſæviendo, quam ad ſalutem fidelium feſtinando. Et Chryſoſtomus : Hoc enim quod dicit : *Quod facis, fac citius*, non præcipientis eſt, neque conſiliantis, ſed exprobrantis & oſtendentis, quoniam ipſe nolebat ſuam perditionem impedire. Hæc ille. Eſt ergo illa forma concedenda : Hoc mandat Chriſtus ſub propria nota, & intentionem præcepti, ergo hoc eſt faciendum. Alioquin ſi mandat ſub nota præcepti, & non voluntate ſeu intentione præcepti, non ſemper obligat, ut ex prædictis clare eſt deductum.

Eccleſ. 19.

D. Thom. in catena. Chryſoſt. in Pſalm. 4. & in homil. 31.

Secunda ratio ad idem eſt propter multiplicationem & æquivocam acceptionem hujus termini, mandare vel præcipere ; accipitur enim uno modo, prout mandare vel præcipere idem eſt quod rogare. Sic accipit beatus Gregorius I. quæſt. I. Filium, dicens : Filium veſtrum mandaſtis ad ſacrum ordinem promoveri. Gloſſa Archidiaconi, Mandaſtis, id eſt, rogaſtis, ſupplicaſtis : ſic enim minor mandat majori. II. quæſt. III. Rogo, ubi beatus Gregorius : Rogo & moneo, ne quiſquam excommunicato præſumat communicare. ubi, Rogo, ponitur præceptive, ſecundum gloſſam : Monemus quos habemus caros. XXVIII. quæſt. I. Sic enim. Sic etiam rogare ponitur pro mandare, & mandare pro rogare, XXIII. quæſt. IV. Guiliſarius. Alio modo prout mandare idem eſt, quod permittere, diſtinctione LV. Qui partem digiti volens abſcidit, non admittitur ad ſacros ordines : ſed ſi nolens fit vel caſu, canones præcipiunt clericos fieri. Gloſſa Hugonis & Archidiaconi, Præcipiunt, id eſt, permittunt, XXXI. quæſt. I. Hac ratione : ubi dicit Chryſoſtomus, & eſt I. ad Corinth. VII. Hac ratione Apoſtoli præceperunt ſecundas adire nuptias propter incontinentiam hominum. Gloſſa ; Præceperunt, id eſt, permiſerunt. Diſtinct. LV. Qui partem, & I. diſt. Domino ſancto. Ubi Iſidorus ſcribit ad Maſſanum epiſcopum : Illos ad priſtinos gradus canones redire præcipiunt, quos pœnitentiæ præceſſit ſatisfactio. Ubi dicit Archidiaconus, Præcipiunt, id eſt, permittunt, XXXIII. quæſt. II. Hoc ipſum. Tertio modo præcipere ſeu mandare idem eſt quod conſulere : ſic accipitur XXII. quæſtione I. Non eſt : ubi dicit beatus Auguſtinus ſuper epiſtola ad Galat. Non eſt contra præceptum Domini jurare. Archidiaconus, contra præceptum, id eſt, conſilium : quia illud Matth. V. *Nolite jurare*, eſt proprie conſilium ſecundum Bartholomæum & Laurentium : & tamen beatus Auguſtinus vocat illud præceptum. Quarto modo præcipere idem eſt quod tentare, ſicut jubendo ſignificamus, quæ fieri ſæpe nolumus, ſed experimentum obedientiæ quærimus : ſicut de Abraham dictum eſt, ut patet Geneſ. XXII. & Richardus de XX. patriarchis XXII. Prophetavit. Quinto modo præcipere idem eſt quod inſtruere, ſicut Chriſtus præcepit cæcis curatis, ne cuiquam dicerent, & ipſi magis & magis miraculum prædicabant, Matth. IX. ubi beatus Hilarius : Silentium Dominus cæcis imperat, quia Apoſtolorum erat proprium prædicare. Et beatus Hieronymus : Dominus quidem propter humilitatem fugiens jactantiæ gloriam, hoc præceperat, & illi propter memoriam gratiæ non poſſunt tacere beneficium. Et beatus Gregorius XIX. Moralium : Quærendum autem nobis eſt, quid ſit hoc, quod ipſe omnipotens, cui hoc eſt velle quod poſſe, & tacere virtutes ſuas voluit, & tamen ab eis qui illuminati ſunt, quaſi invitus indicatur ; niſi quod ſervis ſuis ſequentibus exemplum dedit, ut ipſi quidem virtutes ſuas occultari deſiderent, & tamen ut alii eorum exemplo proficiant, prodantur inviti. Occultentur ergo ſtudio, neceſſitate publicentur, & eorum occultatio ſit cuſtodia propria, eorum publicatio ſit utilitas aliena. Hæc ille.

Ex præhabitis ſatis patere poteſt, quare dixerim iſtam conſequentiam apud me non valere. Ex quibus etiam ſequitur, quod illud non eſt verum, quod dominus replicans hic dixit, ſed in ſcriptis mihi non tradidit : ſcilicet quod adductum de Abraham non fuit præceptum, ſed tentatio. Probat per textum, quia dicitur Geneſ. XXII. *Tentavit Deus Abraham.* Dico quod fuit præceptum & tentatio ſimul, non obligans, niſi ut prædictum eſt. Namque quod fuerit præceptum, præter ea quæ dicta ſunt, dicit ſanctus Thomas II. II. quæſt. CIV. art. IV. ad ſecundum. Ideo etiam dicit textus imperative, *Tolle filium tuum, & offer illum.* Tolle, & offer, ſunt verba præceptiva. De cæcis curatis mecum concordat. Et ſic conſequentiam meam approbat : grates ſibi, quia in hoc ſolvit debitum, & quod dicit nos laborare in æquivoco, quia ego intelligo de mandato imperfecto, ipſe de perfecto, dubito valde, quia hoc non probat teſtimonio ſacræ ſcripturæ, juxta regulam Hieronymi ad Demetriadem, per ipſum adductam contra Papæ auctoritatem : Sacræ ſcripturæ teſtimonium non habens, eadem facultate contemnitur qua probatur.

Conſequenter arreſtat ſe in conſequentia illa : Papa mandat hoc, & in lege Domini ſaltem ſe expreſſe non fundat, dummodo contra mandatum Domini non præcipiat, nec contra ſacrorum generalium conciliorum ſtatuta quædam : ergo hoc eſt faciendum. Reſpondet : Secundum Hieronymum ſcripturæ ſacræ auctoritatem non habens, eadem facultate contemnitur, qua probatur. Conſimiliter exemplariter : Papa mandat veneciandum concilium transferre ad Bononiam, ergo eſt faciendum. Hæc ille. Ad primum reſpondeo, quod hoc multum eſt irrationabiliter dictum : quia ſummi Pontificis atque prælatorum majorum decreta, conſtitutiones, ceteræque ipſorum ſanctiones, in prædictis jam prænarratis caſibus, tamquam leges ex Dei auctoritate derivatas, debemus venerando atque obediendo ſuſcipere, non illas redarguere, aut humano ſenſu diſcutere, prout alma mater mea univerſitas Colonienſis deducit hoc modo : Primo, ductu naturalis luminis. Unumquodque enim poteſt ea, ad quæ ejus poteſtas aut auctoritas ſe extendit : propter quod videmus quod principes *ſuper communitates in ſubditos ferunt leges, jura & ſtatuta, cum poteſtate coactiva imponentes ea ſubditis ſervanda. Cum igitur Chriſti vicarius Papa, & alii rectores ſuppleant vicem Chriſti, poteſtatem auctoritatis non amittendo, quamvis forent peccatores ; concluditur clare quod eorum ordinationibus tamquam a Deo emanantibus, reverenter ſit obediendum. Cui alludit alia regula formoſa. Nam qui dat principale, dat acceſſorium annexum. Et rurſus alia regula dicit : Cujus eſt finis, illius eſt diſponere de mediis ad finem. Cum igitur rectores communitatis inſtituuntur ad pacificandum vitam ſubditorum ad invicem, (hoc autem requirit quod eis præfigatur aliqua regula ſeu diſciplina vivendi :) contingat autem hoc per conſtitutiones pro legibus latas a rectoribus, eadem igitur neceſſitate quælibet communitas requirit rectores & leges, ſeu conſtitutiones ab eis latas pro felici vita communitatis.

* Forte, ſive communitates.

Præmiſſæ veritati correſpondet illud amen ex evangelio commemoratum, Matth. XXIII. *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi ; omnia quæcumque dixerint vobis facite.* Volens Salvator expreſſe, quod ordinationes ſeu conſtitutiones ſuorum prælatorum ſubditi teneantur recipere, & vivendo ſecundum eas converſari. Tendit etiam ad idem quod dominus Petro ait : *Tibi dabo claves regni cælorum. Quodcumque ligaveris ſuper terram*, &c. *etiam quodcumque ſolveris ſuper terram erit ſolutum & in cælis* : ac ſi diceret, Mandata & ſtatuta, quæ manant ex auctoritate tua, ex eo debent haberi canonica, quia verius emanant ex poteſtate mea. Qua in re memoriter eſt attendendum, quod Chriſtus fuit novæ legis inſtitutor, veterem implens : ceſſaverunt autem legalia & judicialia, remanentibus præceptis moralibus veteris legis, quæ obligant non ex vi illius legis, ſed ex vi inſcriptionis eorum in cordibus noſtris, ſecundum illud Apoſtoli ad Roman. *Cum enim gentes, quæ legem non habent, natura-*

Matth. 16.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1433.

Literæ ea quæ legis ſunt, faciunt, ejuſmodi legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex, qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis. Dominus ergo continuat moralia præcepta in nova lege; ſuperaddit autem ſacramenta & conſilia, non autem inſtituit aliqua præcepta judicialia. Hoc autem, quia myſterio non vacat, obnixius perpendamus: nam hoc ipſo nos ſcire voluit, quod prælatis & principibus commiſit inſtituere tales ordinationes circa ſuos, prout penſatis locis & perſonarum conditionibus & aliis circumſtantiis videntur congruere & expedire. Unde Lucæ x. dicitur: *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit.*

Ex quo ſequuntur corollaria. Primum: Divinæ voluntati illos repugnare qui decreta, decretales, cæteraſque ordinationes aſpernantes, tamquam authenticas renuunt recipere & honorare. Nam auctoritas prælatorum a Deo eſt, & ſic per idem eſt repellere prælatos, & Dei auctoritatem. Secundum, quod nullus poteſt ſe legitime ab obedientia Papæ in prædictis caſibus ſubtrahere, quod patet: nam Salvator Dominus noſter Jeſus Chriſtus per ſuam paſſionem meruit judiciariam poteſtatem ſuper omnem creaturam, juxta illud Matthæi XXVIII. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra.* Unde gloſſa dicit ſuper illo verbo Pſalm. *Dominabitur a mari uſque ad mare:* id eſt, a quolibet fine terræ diffundetur, & tam late dilatabitur eccleſia. Vicarius autem Chriſti eſt Papa, unde nullus poteſt ſe ſubtrahere ab obedientia ejus de jure, ſicut nullus poteſt ſe de jure ſubtrahere ab obedientia Dei. Sed ſicut Chriſtus recepit a Patre ducatum & ſceptrum eccleſiæ gentium ex Iſraël egrediens, ſuper omnem poteſtatem & principatum, ſuper omne quodcumque eſt, ut ei genua cuncta curventur; ſic ipſe Petro & ejus ſucceſſoribus pleniſſimam poteſtatem commiſit, ut dicit Cyrillus Patriarcha Alexandrinus in libro Theſaurorum. Tertium eſt, quod Papæ etiam aperte malo, in fide tamen firmo, quamdiu toleratur ab eccleſia, eſt obediendum, quod probatur: *Obedite*, inquit Papa Petrus, *præpoſitis veſtris, non tantum bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis:* quam auctoritatem replicans nuper negavit, & per conſequens erravit. Et probatur propoſitio dupliciter, primo auctoritate alia prædicta. Nam ſuper illo ad Romanos XIII. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit;* dicit gloſſa: Poteſtatibus bonis & malis, in eo quod ſublimiores ſunt, obediendum eſt. Si ergo obedientia & ſubjectio debetur alicui ratione poteſtatis ſublimioris, quamdiu durat in Papa illa ſublimior poteſtas, tamdiu debet permanere in omnibus ſubditis ejus ſubjectio & obedientia: quamdiu manet cauſa, debet permanere & effectus.

Pſalm. 71.

1. Petr. 2.

Secundo probatur hoc, ratione. Nam poteſtas prælationis eſt donum gratiæ gratis datæ, non donum gratiæ gratum facientis. Sed tale donum gratiæ gratis datæ non tollitur in Papa per aliquod peccatum, niſi ſolum per unum, puta per crimen hæreſis, ut ſupra dictum eſt: per tale enim peccatum ſolum Papa deſinit eſſe Papa; ſed per cetera alia peccata poteſtas prælationis in eo non tollitur, quia cum ſit donum gratiæ gratis datæ, non tollitur per peccatum, ſi peccato directe non opponitur.

Ad ſecundum reſpondeo, quod ex mea forma non ſequitur: Papa tranſtulit concilium ad Bononiam, ergo tacendum. Quia addidi directe, Modo contra quædam generalium conciliorum decreta non mandaret; de quorum numero eſt concilium ſacrum Conſtantienſe, quod in capitulo *Frequens* illam tranſlationem prohibuit: prout clare & late in reſponſione data per præſens ſacrum generale concilium primis ambaſſiatoribus Papæ videre poteſtis.

Conſequenter replicans invehit contra hoc quod dixi: quod Papa propter admirandæ ſuæ poteſtatis excellentiam prope Chriſtum attingit; dicens, quod hoc verum eſt, ſicut diſtat cælum a terra, & ſicut attingit terra prope cælum: ego autem oſtendam meum dictum eſſe verum. Pro quo ſciendum, quod ex ſcriptis meis non habetur, Papam eſſe æqualis poteſtatis cum Chriſto, ſed quod ſummam in terris habeat juriſdictionis poteſtatem. Unde ſecundum grammaticos, Prope, eſt adverbium poſitivum: comparatur prope, propius, proxime, ut dicit Catholicon. Unde dico, quod littera, Prope, non dicit æqualitatem, nec paritatem, ſed quamdam appropinquitatem excellentioris ſimilitudinis & juriſdictionis. Iſto modo dicit beatus Auguſtinus in libro Confeſſionum: Duo enim feciſti, Domine, unum prope te, ſcilicet Angelicam creaturam; & aliud prope nihil, ſcilicet materiam ipſam primam. Sed clarum eſt, quod nec Angelus eſt æqualis Deo, nec materia nihil. Sed ratione ſimilitudinis & proportionis majoris dicitur prope Deum Angelus, quia inter omnes creaturas Deo ſimilior in participatione ſuæ bonitatis eſt in eſſe naturali, & ideo dicit Ezechiel: *Tu ſignaculum ſimilitudinis.* Quod exponens dominus Albertus dicit: Sigillum fundatum: materia vero prima, ratione potentialitatis & exſpoliationis actualitatis dicitur prope nihil. Et ſic bene dixi, quod ideo Papa prope Chriſtum attingit; quia quidquid poteſtatis, quidquid gratiæ ſacramentalis, quidquid diſpenſationis cæleſtis a Chriſto capite eccleſiæ commiſſum eſt, ipſa etiam eccleſia diſperſa, & Papa in fide non errante, totum eſt ejus diſpenſationi commiſſum. Pro quo ſciendum quod Petrus ſucceſſit Chriſto, non quod ipſe eſſet Chriſtus, ſuccedit enim unus Papa alteri, & uterque eſt Papa, nec unus altero major: ſed Petrus non ſucceſſit Chriſto, quod eſſet æqualis Chriſto in perſona: Non enim dicimus quod ſint plures Chriſti, quorum unus ſuccedat alteri. Nam etſi ſint qui dicantur dii ſive in cælo ſive in terra, ſiquidem ſunt dii multi & domini multi: nobis tamen non eſt niſi unus Deus Pater, & ex quo omnia, & nos in illo, & unus Jeſus Chriſtus, per quem omnia, & nos per ipſum, ut dicit Apoſtolus I. Corinth. VIII. Succedit ergo Petrus Chriſto, & quilibet alius Papa ſuccedit ſibi, ut vicarius ejus, in officio & poteſtate juriſdictionis eccleſiaſticæ, non in perſona.

Aug. 12. lib. confeſ. c. 7. & ſeq.

Ezech. 28.

Ad ſecundum autem quomodo poteſtas Papæ prope Chriſtum attingit, ita quod ei nulla in terris poteſtas comparari poteſt, dico quod triplici majoritate poteſtas Papæ major eſt omni alia auctoritate eccleſiaſtica, eccleſia ſegregata. Et primo majoritate auctoritatis. Dignitate quidem major eſt poteſtas Papæ omni alia: quia ſicut dicit beatus Ambroſius, & ponitur XCVI. diſtinctione: Duo ſunt: quippe aurum non tam pretioſius eſt plumbo, quam regia poteſtate eſt altior dignitas ſacerdotalis: videmus enim colla regum & principum ſubmitti genibus ſacerdotum, & ab eis benedici & inungi. Et ſecundum Apoſtolum ad Hebræos VII. abſque ulla contradictione verum eſt, quod ſemper qui minor eſt a majore benedicitur. Patet etiam hoc per Hugonem de ſancto Victore, II. lib. de ſacramentis parte II. ubi diſtinguit duplicem poteſtatem, ſpiritualem & ſæcularem, & ſubdit: Quantum vita ſpiritualis dignior eſt quam terrena, & ſpiritus quam corpus, tantum ſpiritualis poteſtas terrenam poteſtatem, ſive ſæcularem honore & dignitate præcedit. Secundo poteſtas Papæ eſt major omni alia poteſtate majoritate cauſalitatis, quia ejus poteſtas cauſat omnem aliam poteſtatem examinando, confirmando, & judicando: unde dicitur XXII. diſtinctione, quod cujuſlibet ordinis dignitatem & poteſtatem Romanus Pontifex habet inſtituere & confirmare: ejus vero poteſtatem ſolus Chriſtus fundavit & confirmavit: nullius namque poteſtatis electio temporalis vel ſpiritualis eſt ipſius confirmatio, niſi ſolum electio ipſius Papæ vel de auctoritate ejus.

Diſtinct. 22. Omnes.

Tertio, poteſtas Papæ eſt major omni alia auctoritate, quia nullius Imperatoris, regis, vel alterius leges ſeu ſtatuta alicujus roboris ſeu dignitatis eſſe cenſentur, niſi quantum ſunt per auctoritatem Papæ confirmatæ & approbatæ, unde dicit Auguſtinus, & ponitur IX. diſtinctione, quod quicumque legibus imperatorum, quæ pro voluntate Dei feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande ſupplicium: quicumque autem legibus imperatorum, quæ contra legem & veritatem Dei feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande præmium: namque tanta eſt auctoritas eccleſiæ & Romani Pontificis, ut Auguſtinus dicat contra epiſtolam Fundamenti: Ego numquam crederem evangelio, ſi non crederem eccleſiæ, id eſt, ſi me auctoritas eccleſiæ non compelleret.

Diſtinct. 9. Imperatores. Auguſt. ad Bonifac. epiſt. 50.

Deinde ubi dixi, Papam ſanctiſſimum & beatiſſimum etiam in moribus malum, diſtinxi de duplici ſanctitate, ſcilicet innocentiæ & ſacramentali. Ego dico addendo ſpeciem tertiam, quæ trifaria eſt, ſcilicet ſtatus, religionis, & æquitatis publicæ. De ſanctitate ſtatus dicitur diſtinct. XL. Non nos. Symmachus Papa: Quis enim ſanctum eſſe dubitet, quem apex tantæ auctoritatis attollat? in quo ſi deſunt bona acquiſita per meritum, ſufficiunt quæ a loci prædeceſſore præſtantur. Aut enim claros ad hæc faſtigia erigit, aut qui eriguntur, illuſtrat. Hæc ille. Ubi dicit archidiaconus, & concordat gloſſa, quod ſufficit, quoad ſubditos, eum reputare ſanctum, niſi conſtet de contrario. Unde non refertur ſanctitas *ad eum, ſed ad æſtimationem bonorum ſubditorum.

* Alias liber, ad Deum.

De ſecundo, ſcilicet ſanctitate religionis, oſtendit ſanctus Thomas 2. 2. quæſt. LXXXI. art. ultimo, quod ſanctitas idem eſt quodam modo quod religio, dicens: Nomen ſanctitatis duo videtur importare: uno modo munditiam, & huic ſanctificationi competit nomen Græcum, dicitur enim ἅγιος, quaſi ſine terra. Alio modo importat firmitatem, unde apud antiquos ſancta dicebantur, quæ legibus erant munita, ut violari non deberent. Unde & dicitur aliquid eſſe ſanctum, quia eſt lege firmatum. Poteſt etiam ſecundum Latinos hoc nomen *Sanctus* ad munditiam pertinere, ut intelligatur ſanctus quaſi ſanguine tinctus: eo quod antiquitus illi qui purificari volebant, ſanguine hoſtiæ tingebantur, ut Iſidorus dicit in libro etymologiarum: & utraque ſignificatio competit, ut ſanctitas attribuatur his, qui divino cultui applicantur: ita quod non ſolum homines, ſed etiam templa & vaſa, & alia hujuſmodi ſanctificari dicantur, ex hoc quod divino cultui applicantur. Hæc ille.

Iſid. lib. 10. cap. 18.

ANNO CHRISTI 1433.

De tertio, ſcilicet ſanctitate publicæ juſtitiæ, dicit Andronicus Peripateticus, ut allegat eum ſanctus Thomas 2. 2. quæſtione LXXX. art. 1. inter cetera juſtitiæ annexa ponit ſanctitatem, quia promulgatores juſtitiæ publicæ ſancti præſumi debent. Ex quibus ſic arguo: Omnis talis præſumi merito debet ſanctus, qui eſt in ſtatu eccleſiaſticæ dignitatis elevatus, quoad primum; qui eſt divino cultui applicatus, quoad ſecundum; qui eſt miniſter juſtitiæ publicæ, quoad tertium: ſed Papa, ut Papa, eſt hujuſmodi, in ſummo cujuſlibet horum conſtitutus: ergo ipſe non incongrue dici poteſt ſanctiſſimus, etiamſi ſit in moribus malus, donec non ſit ita judicatus, ſed ab univerſali eccleſia toleratus.

Deinde, quia dixi Papam eſſe putatum ſanctiſſimum ab officio ſanctificandi, dicit quod auctoritative nemo poteſt ſanctificare, niſi Deus, & eſt conditio antichriſti, Ego ſanctifico. Et dico quod hoc indiget declaratione: quia eſt duplex ſanctificatio auctoritativa, ſcilicet formalis, & illam ſolus Deus cauſat: & ſic verum eſt, quod dicit. Alia inſtrumentalis, quæ dicitur ſanctificatio pontificalis, ſeu ſacerdotalis, & illa convenit iſtis: nec eſt conditio antichriſti, ita dicere ſacerdotem ſanctificare. Unde Auguſtinus libro II. de baptiſmo parvulorum verſus finem: Catechumenos ad ſignum Chriſti, & orationem, manuſque impoſitionem puto ſanctificari: & quod accipiunt, quamvis non ſit Corpus Chriſti, eſt tamen ſanctum, & ſanctius quam cibi quibus alimur, quia ſacramentum eſt. Hæc ille, & loquitur de cologiæ. Et Chryſoſtomus in opere imperfecto, homilia decimaquarta: Laicus ſacerdoti panem offert, ut ſacerdos accipiens ſanctificet, & ei porrigat. Quod enim panis eſt, offerentis eſt; quod autem ſanctificatus eſt, beneficium eſt ſacerdotis. Hæc ille. Item Hieronymus ſuper Ezechielis XLIV. ubi dum de primitiis agit, dicit: Primitiæ quoque ciborum noſtrorum ſacerdotibus offeruntur, ut nihil guſtemus novarum frugum, niſi ſacerdos ante guſtaverit: Hoc autem facimus, ut reponat ſacerdos benedictionem & oblationem noſtram in domo ſua; ſive ut ad imprecationem ſuam Dominus benedicat domibus noſtris. Adjungit exclamando de ſacerdotali dignitate: Grandis dignitas ſacerdotum, &c.

Auguſtinus de peccatorum meritis & remiſſione, lib. 2. c. 26.

Ex iſtis patet, quod licet unus ſolus ſit ſanctiſſimus, a quo omnis ſanctitas, & per conſequens omnis activa ſanctificatio originaliter a ſanctiſſimo Deo ſit, ergo in iſtis & non in aliis omnibus conformiter, ſicuti eſt vita, veritas, virtus, &c. Tamen per medium ſacerdotii tamquam intra Deum & communem populum conſtitutum, ſanctificationem ita operatur, quod beneficio ſacerdotis, ut dicit Chryſoſtomus, creaturæ etiam irrationales ſanctificationem dicuntur capere, & rationales, ut dicit beatus Auguſtinus de catechumeno: quia magna eſt illa dignitas ſacerdotalis, ſecundum ſanctum Hieronymum, quia per ſigna, & verba & orationes conſimiles, non eadem ſignificatione, ſed inſtrumentali, operari poſſunt alii ſicut ipſi.

Sic ergo opponens bene proſpexiſſet conſequenter, qualiter ipſi Jeſu Chriſti vicario attribuo ſanctificationis officium, non fuiſſet opus tantis ſuperfluis verbis, probando, quod ſit conditio antichriſti, dicere aliquem ſacerdotem ſive prælatum, Ego ſanctifico. Nam ſanctificatio poteſt alicui attribui dupliciter: Uno modo auctoritative, & illa eſt propria Deo, ſecundum illud Exodi XXXI. *Ego Dominus, qui ſanctifico vos*. Et iſto modo attribuere ſanctificationem alicui puro homini, in quantacumque dignitate conſtituto, eſt conditio antichriſti. Alio modo ſanctificare convenit alicui inſtrumentaliter, ſive miniſterialiter: & hoc modo convenit ſacerdotibus & prælatis ſanctificationis officium, & hoc in ſacramentorum diſpenſatione, quia ſacramenta ſunt vaſa ſanctificationis: hac ratione dicuntur ſacerdotes, quaſi ſacra dantes in ſacramentorum diſpenſatione, ad ſanctificationem animæ. Sic attribuere prælatis & ſacerdotibus ſanctificationis officium, non eſt conditio ſeu opus antichriſti; ſed negare, id eſt opus antichriſti, veriſſimi inimici Chriſti, quia ſuis conceſſam miniſtris negat poteſtatem. Ubi notandum, quod ſanctus Thomas in IV. diſtinctione, artic. II. loquendo, quomodo competat miniſtris eccleſiæ cooperari Chriſto in miniſterio ſanctificationis animarum, ponendo quatuor modos cooperandi alicui agenti, dicit circa quartum modum, qui eſt ut diſponens materiam ad effectum principalis agentis ſuſcipiendum, dicit ſic: Quod ſic diſponere contingit dupliciter, vel ex opere operante, ſive docendo ſive merendo, & ſic homines cooperantur Deo in peccatorum remiſſione. *Dei*, inquit Apoſtolus, *coadjutores ſumus*: Vel ex opere operato: ſic qui confert ſacramenta, quæ diſponunt ad gratiam, per quam fit remiſſio peccatorum. Et hæc eſt cooperatio miniſterii, quæ miniſtris eccleſiæ competit: de quibus 1. Corinth. IV. *Nos ſic exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum*. Ratione iſtius ſanctificationis dicit Chryſoſtomus libro de dignitate ſacerdotali: Per iſtos ſacerdotes Chriſtum induimus, per ipſos Dei Filio conjungimur, per ipſos membra beati ipſius capitis efficimur. Quomodo ergo nobis non ſolum reverendi magis quam judices aut reges, ſed & magis non erunt honorabiles quam parentes? Hæc ille.

1. Cor. 3.

Lib. 3. c. 4.

ANNO CHRISTI 1433.

Et propter iſta minus bene perſpecta infert dominus replicans, dicens, quod propter iſta excellentiæ poteſtatis attributa, ſequuntur apud ſimplices, immo & aliquando apud doctos, multa inconvenientia; ut inordinatus reſpectus, obedientia inordinata, protractio uſque ad oſcula pedum beatorum. Non ſic faciebat Petrus verus Chriſti vicarius; &c. Reſpondeo, quod illa reverentia, quæ ſit ſummo Pontifici, non eſt inordinata, ſed ſuæ poteſtatis excellentiæ condigna. Dicit enim ſanctus Thomas II. II. quæſt. VIII. art. 1. quod triplex eſt virtus juſtitiæ: ſcilicet religio, quæ debetur Deo; pietas, quæ debetur patriæ & parentibus; & obſervantia, per quam, ut Tullius dicit, homines aliqua dignitate antecedentes quodam cultu & honore dignantur. Et de hac obſervantia dicit ipſe ibidem quæſt. CII. art. II. quod honor ſemper debetur alicui propter aliquam excellentiam vel ſuperioritatem, immo dicit: Si prælati ſunt, non honorantur propter excellentiam propriæ virtutis, ſed propter excellentiam dignitatis, ſecundum quam ſunt Dei miniſtri, & etiam in eis honoratur tota communitas, cui præſunt. Ex quo elicio, quod cum, ſecundum Tullium, honor eſt exhibitio reverentiæ in teſtimonium virtutis; iſtud autem contingit dupliciter fieri, primo in teſtimonium virtutis ſuæ propriæ, & gratiæ ſuæ bonitatis & ſanctitatis; ſecundo in teſtimonium virtutis Chriſti & gratiæ Chriſti, cujus vicarius exſiſtit, juxta illud 1. Corinth. IV. *Sic nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti*: quamdiu eſt vicarius & quamdiu non deſinit eſſe Papa, dato quod ſit aperte malus, honor papalis ſibi ſubtrahendus non eſt. In cujus forte figuram ante ſuam paſſionem permiſit Dominus in domo Phariſæi Mariam Magdalenam oſculari pedes ejus: & poſt reſurrectionem, ut mulieres accederent & tenerent pedes ejus. Unde in ſignum quod Papa non ſibi, ſed Chriſto, illum honorem attribuit, crucem ſupra pedem in ſandaliis gerit, quaſi non ſuos pedes, ſed in honorem Crucifixi, cujus locum in terris tenet, crucem illam oſculandam offerat.

Et quid mirum, ſi hoc ſit ſummo Pontifici in honorem Chriſti, cum etiam fiat quibuſdam regibus in recognitionem temporalis dominii? Hinc de ſancto Polycarpo dicitur libro IV. eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap. XIII. Polycarpus non ſolum ab Apoſtolis eruditus eſt, cum his qui Dominum viderant, ſed ab Apoſtolis ipſis ordinatus Smyrnenſis eccleſiæ epiſcopus. De eodem ibidem dicitur, quod cum martyrizari deberet exteriori detracto indumento ac cingulo reſoluto, calciamenta quoque pedibus tentabat educere, quæ numquam niſi a religioſis quibuſque fide ac devotione ſemetipſos invicem prævenientibus reſolvi conſueverant: ita namque in omni etiam reliqua vita ſua venerabiliter ab omnibus colebatur. Nec eſt æſtimandum, quod Papa filium ſuæ obedientiæ in oſculo pedum detineat, quia more piiſſimi patris ad oſculum manus ſeu maxillæ ſubito ſuſcipit. Nec obeſt, quod de Petro objecit: quia Petrus non ideo quod honor ille non ſibi deberetur, ſed quia cum Petrus & alii Apoſtoli facerent multa miracula, credebantur dii ab aliquibus gentibus, ſicut patet Actorum XIV. de Paulo & Barnaba: ubi facto miraculo circa claudum quemdam, turbæ clamantes eos eſſe deos, volebant eis ſacrificare; & ideo hac ratione non permittebant ſe debito etiam honore venerari; & ne in propoſito de Petro aliquid ſic ſenſiſſent. Unde dicit gloſſa ſuper verbo, *Adoravit eum*: Sic adoravit ut Deum, quæ fuit imperitia, non nequitia: non enim eum angelus hoc docuit, ſed doctorem eſſe Petrum: ideo dicebat Cornelio: *Surge, nam & ego ipſe homo ſum*.

Euſeb. in hiſt. eccleſ. lib. 4. c. 13. & 14.

Actor. 10.

In eadem materia invehendo contra quod dixi, concilia generalia dici ſancta & ſanctiſſima, etiam ibi dico, inquit, dato quod ſit aliquod generale concilium & omnes perſonæ inibi exſiſtentes ſint non ſanctæ: unde debeo ſcire, quod Spiritus ſanctus illi concilio infallibiliter aſſiſtat, cum dicitur Sap. 1. *Spiritus enim ſanctus diſciplinæ fugiet fictum?* Sed ſi bene recolo, dixit in iſto publico auditorio: Non poſſum videre, quomodo Spiritus ſanctus aſſiſtat illis, &c. Ad quod dico, Nota quod iſte caſus non ſubjacet humanis judiciis, quia nemo ſcit, an amore vel odio dignus ſit: immo eſſet judicium crudele, opinari ſingulos eſſe malos in Spirituſancto congregatos, quia Dominus uſque adhuc reſervavit ſibi ſeptem millia virorum, qui non curvaverunt genua ſua coram Baal, ad Romanos XI.

Unde dico quantum ad materiam in ſe, quod concilium generale legitime congregatum in neceſſariis ad credendum ad ſalutem, deficere non poteſt, etiamſi prælati ſint mali, quod probatur ſic: Deus & natura non deficiunt in neceſſariis; ſed ſaluti humani generis non videretur ſufficienter proviſum, ſi concilia generalia poſſent deficere in his quæ ſunt de neceſſitate ſalutis, ergo hujuſmodi concilia, in his quæ ſunt

3. Reg. 19.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1433.

de neceſſitate ſalutis, deficere non poſſunt. Conſequentia videtur nota. Major patet primo per omnes philoſophos, qui hanc pro maxima reputant in naturalibus; per divinam etiam providentiam circa genus humanum providentem poteſt oſtendi, quia propter hoc collata ſunt ſacramenta, ſacra Scriptura divinitus eſt revelata, Verbum eſt incarnatum. Etiam minor patet, quia pro ſalute humani generis oportet eſſe aliquam regulam inobliquabilem & indefectibilem ſeu indeviabilem, ad quam genus humanum habeat recurſum in credendis, quia *ſine fide*, ut dicit Apoſtolus, *impoſſibile eſt placere Deo*. alias non eſſet eidem ſufficienter proviſum ab optimo legiſlatore Chriſto: ſed nullus particularis homo eſt hujuſmodi ſufficiens regula, ut non poſſit in fide errare, ut etiam Papa aliquando fecit. Ergo oportet dicere, quod habeatur recurſus ad eccleſiam univerſalem, aut ad concilium generale. Cum ergo eccleſia univerſalis non poſſit in unum congregari ſecundum ſeipſam propter ejus amplitudinem per orbem univerſum, ſequitur quod hujuſmodi regula, ad quam habetur recurſus in neceſſitate fidei, eſt concilium generale legitime congregatum, eccleſiam univerſalem repræſentans.

Hebr. 11.

Ergo ſequitur quod concilium generale in his quæ ſunt de neceſſitate ſalutis errare non poteſt. Pro cujus intellectu notandum eſt, ex culpa originali, & ex excellentia credendorum, credenda tranſcendunt humanam facultatem; ideo requiritur ſupernaturalis concurſus ad eorum revelationem, & licet in ſcriptura contineantur, non tamen evidenter & ſufficienter pro quolibet: ideo proviſum eſt de tertio medio, ſcilicet facere exterius quod in ſe eſt, ſecundum illas patrum traditiones in celebrationibus concilii generalis. Ex quibus poteſt deduci, quod in concilio congregati, non ſunt proprie qui loquuntur. Spiritus enim ſanctus loquitur in eis, in his quæ determinantur in fide. Nam ex quo proviſum eſt ſufficienter poſita exteriori forma, Spiritus ſanctus reſiduum operatur: ex ſpeciali enim providentia Dei, quam habet de ſalute hominum, videtur inferendum quod ſi forma ad extra ſervetur, Spiritus ſanctus habebit ſuam efficaciam veritatem revelandi. Quantumcumque enim miniſtri eſſent inepti, tamen malitia non tolleret efficaciam Spiritus ſancti, quia poteſt eſſe organum Spiritus ſancti: ſicut proportionabiliter aſina Balaam locuta eſt improprie, quia magis Spiritus ſanctus locutus eſt: & quemadmodum Balaam, Numerorum XXII. & XXIII. vocatus a Balac ut malediceret populo, cui Deus benedixit, & ipſe benedixit, licet coactus: ita in concilio generali in malis & iniquis prælatis male viventibus Spiritus ſanctus loqueretur veritatem.

Hoc fundatur, ut dictum eſt, * id eſt, prudentia Dei de neceſſariis, de noſtro fine conſequendo: quod non eſſet, niſi in concilio generali infallibilis daretur auctoritas, non obſtante miniſtrorum malitia; immo cum Balac audivit quod Balaam benediceret populo Dei, ait: *Quid eſt quod agis? quia ut malediceres vocavi te.* Reſpondit: *Non poſſum aliud loqui niſi quod juſſerit Dominus*: ita ſimiliter ubi agitur de inſtructione populi, quantumcumque invaleſceret malitia prælatorum, poſſunt dicere cum Balaam: *Non poſſum dicere, niſi quod Dominus juſſerit.* Iterum ſecundo reſpondit Balaam: *Benedictionem prohibere non valeo. Non eſt*, inquit, *Deus, ut homo, ut mentiatur.* Notum autem eſt, ut videtur, quod Deus ſpecialiori modo regat eccleſiam ſuam, quam ante incarnationem populum ſuum rexit. Ideo dixit Matthæi ultimo: *Vobiſcum ſum omnibus diebus ad conſummationem ſæculi.* Et ejuſdem XVI. *Portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*, hoc eſt, eccleſiam, quam concilium generale repræſentat. Immo Chriſtus, poſt adventum ſuum in carne, cum ſacerdotes ſynagogæ mali eſſent, & generatio prava & adultera vocarentur, nihilo minus dixit turbis, Matthæi XXIII. *Omnia quæcumque vobis dixerint, facite.* Ex quo evidenter concludi poteſt, quod ea, quæ ſacerdotes ſeu prælati novæ legis in concilio generali congregati, poſt publicationem evangelii dicunt, in his quæ ſunt fidei, & de neceſſitate ſalutis, tenenda ſunt, cum amplius ſint illuminati, & ſpecialius eis Spiritus ſanctus aſſiſtat, quam ſacerdotibus ſynagogæ.

** Forte, In providentia Dei.*

Et ad hoc deſerviunt omnes expoſitiones, quas replicans adduxit ſuper illo: *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi*, ut patet eas intuenti: & iterum ſolutiones illarum auctoritatum: *Qui vos audit, me audit*, & aliarum per me adductarum: quia concedit eas de conciliis generalibus etiam intelligi, licet etiam de fidelibus aliis in nomine Domini congregatis poſſint exponi. Et tamen proprie & antonomaſtice de conciliis generalibus ita eſſe intelligenda, ſanctorum auctoritatibus oſtenditur. Sicut enim ait beatus Cæleſtinus in epiſtola ad ſynodum Epheſinam tranſmiſſa, ut refert Iſidorus in libro conciliorum, Spiritus ſancti indicat præſentiam congregatio ſacerdotum. Certum eſt enim quod legimus, quia nec poteſt Veritas ipſa mentiri, cujus in evangelio iſta eſt ſententia: *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego ſum in medio eorum.* Quod cum ita ſit; nam nec huic tam brevi numero Spiritus deeſt; quanto magis eum nunc intereſſe credemus, quando in unum convenit tota turba ſanctorum? Sanctum namque eſt pro debita veneratione concilium, in quo utique nunc Apoſtolorum frequentiſſimæ illius, quam legimus, congregationis aſpicienda reverentia eſt. Et idem Iſidorus in eodem libro in geſtis tertiæ ſynodi Toletanæ, in epiſtola ſeu confeſſione Reccaredi regis, inquit: Valde neceſſarium eſſe perſpexi beatitudinem veſtram in unum convenire, habens ſententiæ Dominicæ fidem, quæ dicit: *Ubi fuerint duo vel tres collecti in nomine meo, ibi ero in medio eorum.* Credo enim beatam ſanctæ Trinitatis divinitatem huic ſacro intereſſe concilio, & ideo tamquam ante conſpectum Dei in medio veſtri fidem meam protuli. Ex quo patet quod beatus Papa Cæleſtinus eam reverentiam habendam eſſe dicit congregationi concilii, quæ debetur collegio Apoſtolorum, utpote in cujus medio ipſe Chriſtus aſſiſtat, ſanctus Spiritus, & ipſa Trinitas tota. Hinc eſt quod beatus Hieronymus comparat concilii auctoritatem Soli: ut ſicut Sol ſuo ardore humores rivulorum deſiccat, ita ſacrum concilium ſua auctoritate omnem contrariam ſuperat argumentationem. Loquitur enim in fine diſputationis contra Luciferianum: Poteram omnes riarum diſputationum rivulos uno eccleſiæ Sole ſiccare; de auctoritate concilii generalis loquens.

Cæleſtinus epiſt. 7.

Matth. 18.

Matth. 23.

Actor. 15.

Ad auctoritatem Sapientiæ, *Spiritus ſanctus non habitat in corpore ſubdito peccatis*, reſpondeo ſecundum ſanctum Thomam in quæſtione de veritate, quæſt. XX. art. V. quod ſapientia ſe confert in animam dupliciter. Primo modo, ut ipſamet Dei Sapientia inhabitet, & ſic hominem ſanctum faciat & Dei amicum. Secundo modo ſolum quantum ad effectum, & ſic non oportet quod ſanctum faciat vel Dei amicum: & ſic confert ſe in mentes malorum, quos prophetas conſtituit. Albertus IV. ſenten. diſtinct. XIX. ubi Magiſter dicit: Quidam putant hanc poteſtatem tantum illis eſſe conceſſam, qui doctrinam & vitam Apoſtolorum ſervant. Dicit Albertus: Iſti ſunt illi hæretici qui vocantur Cathari. Et cum pro eis arguit, *In malevolam animam non introibit ſapientia*: dicit quod intelligitur iſta auctoritas quantum ad inhabitantem gratiam, & non ad comparationem gratis datæ.

Finaliter circa iſtam materiam ſic aſſumitur, ubi ego divi, quod illud non eſt vere dictum: Verbum Dei eſt tantæ perfectionis, quod nihil poſſit ei addi vel ſubtrahi: dico, inquit, ſi iſtud non eſt vere dictum, nec illud Deuter. IV. *Non addetis ad verbum quod vobis loquor, neque auferetis ex eo.* Reſpondeo negando illam conditionalem, quod antecedens eſt verum, & conſequens falſum. Quod antecedens ſit verum, illud ſcilicet non eſſe vere dictum, quod verbis Dei nihil liceat addi vel ſubtrahi, patet: quia ſecundum beatum Auguſtinum in libro de vera religione cap. XVI. in his quæ ſunt fidei talis eſt regula ſervanda, quod falſa & damnanda ſemper ſunt reſpuenda; vera autem & approbata ſemper ſunt tuenda: dubia autem tamdiu credenda ſunt, quamdiu aliquid doceat ratio, niſi contrarium aliquod præcipiat ſanctæ matris eccleſiæ auctoritas. Poſſe ergo Papam, eccleſiam, vel ſanctos doctores, aliquid addere ſuper illa quæ ſunt fidei, dupliciter poteſt intelligi: uno modo, quantum ad dubii interpretationem: alio modo, quantum ad occultorum & implicitorum explicationem: Utroque autem modo poteſt addi ſcripturæ ſacræ licite ſuper ea quæ ſunt fidei. Nam ſi aliqua ſunt dubia & obſcura in fide, ad prædictos pertinet interpretari: poſt quorum, præſertim Papæ, vel generalis concilii, determinationem, hæreticum eſſet pertinaciter contrarium aſſerere. Unde dicit Innocentius III. diſtinct. XXXII. quæſt. 1. Quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres & coepiſcopos noſtros non niſi ad Petrum, id eſt, ſui nominis & honoris auctorem referre debere.

Ad eamdem auctoritatem ſpectat implicita & occulta in fide pro temporum ætate congruentia explicare & declarare: ut patet, quod inferiores eccleſiæ filii implicite & occulte credebant, poſtmodum explicite & publice profitebantur. Quod autem conſequens ſit falſum, patet, quia dicit ſcripturam eſſe falſam, & dicta doctoris quæ adducit, adducit idem ex alio: quia ſacra ſcriptura promittit præmia exponentibus eam, dicens Eccleſiaſtici XXIV. *Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.*

Prov. 30.

Sed replicans eiſdem doctoribus debitam credulitatem ſubtrahit ubicumque ſibi placet, ut patet ex ſuis reſponſis. Ergo non ſequitur, ſi verba ſua ſunt falſa, quod Ergo verba ſcripturæ ſacræ ſunt falſa. Ad auctoritates ergo dico. Ad 1. Deuter. IV. *Non addetis ad verbum quod loquor, nec auferetis.* Dicit gloſſa: Docet normam æquitatis, & omnem hæreſin percutit; vetat enim rectæ doctrinæ aliquid pravæ intentionis addere, vel aliquid veritatis ſubtrahere: Via enim regia incedendum eſt, non ad dexteram vel ſiniſtram, quia rectæ viæ Domini, & juſti ambulabunt in eis. Et nihilo minus de Lyra loquit: Conſiderandum eſt hic, quod hic prohibetur ad-

Anno Christi 1433.

dito depravans intellectum legis, non autem addito declarans aut elucidans, ſecundum quod ſcribitur Eccleſiaſtici xxiv. *Qui elucidant me, vitam ſempiternam habebunt.* Similiter ſuper illo: *Sermo Dei ignitus*, dicit gloſſa: Ut hæretici, qui corrumpunt ſcripturas, ne eis convincantur. Et beatus Hieronymus ibidem: Ne corrumpas eloquia ſacrarum ſcripturarum, ſicut quidam hæretici, ne convincerentur, feciſſe noſcuntur. Et Lyra: Ne addas quidquam quod ſit eis contrarium. Poteſt tamen & meritorie addere illa quæ faciunt ad verbum Domini elucidandum.

Similiter ſuper dicta Joannis Apocalypſis ultimo dicit gloſſa: Quia quoſdam ſciebat in Aſia eſſe, qui pro ſuis erroribus fovendis aliquid adderent, vel minuerent, ſupponit excommunicationem. Et Lyra ibid. *Si quis appoſuerit*, id eſt, diſcrepantia, ſicut faciebant hæretici, qui tempore illo addebant diſcrepantia a veritate evangelii, & aliqua diminuebant de ejus veritate, dicentes Chriſtum ante Mariam non fuiſſe, per hoc tamen non excluditur, quin poſſint aliqua addi licite, quæ faciunt ad declarationem ſacræ ſcripturæ. Et ſic fecerunt doctores ſancti. Hæc ille. Non eſt ergo veriſimile, ſi ſancti crediſſent ſe peccaſſe, quod ſanctis laboribus exponi ſcripturam intendiſſent. Circa ſecundum notabile, ubi dixi, prælatos malos & bonos magnifice ratione officii honorandos, & præſertim cauſas ſeptem adduxi.

Quod ad tertium, ubi dixi ideo quia ipſi ſoli habent auctoritatem ligandi & ſolvendi a peccatis, ſecundum illud Matth. xviii. *Quodcumque ligaveris ſuper terram*, &c. contra hanc arguit replicans: Non ſoli ſacerdotes habent auctoritatem ligandi & ſolvendi a peccatis, igitur, *&c.* Videte quæſo, quomodo oſtendit ſe auctoritates ſanctæ ſcripturæ intelligere aliter quam Chriſtus ſuis diſcipulis innotuit. Ego enim allegavi illam auctoritatem Matthæi xviii. *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis*: quam auctoritatem Salvator non voluit de beata Trinitate intelligi, quia tam numero Apoſtolorum non comparavit: ſed nec de laicis diſponentibus ſe per contritionem, ſed tantum de Apoſtolis & eorum ſucceſſoribus per ſacri ordinis ſacerdotalis ſuſceptionem. Dico ergo, quod illa conſequentia nil valet: Trinitas habet auctoritatem abſolvendi a peccatis active, ergo non ſoli ſacerdotes; quia eſt æquivocatio in terminis, ut patet ex dictis. Novit enim omnis qui me intellexit, quod intellexi de auctoritate quam habent ſoli ſacerdotes, qui ſunt homines conſecrati per ordinationem epiſcoporum, non de Trinitate vel Chriſto homine.

Dico ergo aliqua: Primum eſt, quod ſoli ſacerdotes habent auctoritatem clavium in foro pœnitentiæ, de qua loquitur in propoſito, teſte beato Ambroſio, ubi ait ſuper verbo prædicto: Hoc jus, ſcilicet ligandi & ſolvendi, ſacerdotibus eſt conceſſum: unde ſanctus Thomas in iv. ſententiarum diſtinctione xix. quæſt. i. dicit, quod introitus in cælum per dimiſſionem peccati vocatur clavis ecclesiæ, & hanc ſoli ſacerdotes habent, quia ipſi ſoli ordinantur pro populo in his quæ directe ſunt ad Deum. Hæc ille.

Secundo dico, quod laici, etſi ſe diſponere poſſunt ad remedium pœnitentiæ, nullo modo tamen verum eſt, quod ex hoc habeant auctoritatem ligandi & ſolvendi diſpoſitive, quia iſte eſt periculoſiſſimus modus loquendi. Ideo etiam opponens non audebat eum nominare, qui iſtum modum adinvenit. Nam ex modo loquendi doctorum catholicorum non habemus niſi triplicem auctoritatem ligandi & ſolvendi, ut poſuit ſanctus Thomas in iv. ſententiarum diſtinctione xix. Una eſt auctoritatis & eſt ſolius Dei, qui propria virtute peccata dimittit. Alia excellentiæ, quam ſolus Chriſtus habet homo, qui merito excellentiæ ſuæ Paſſionis operatus eſt ſalutem noſtram. De qua Apocalypſis tertio: *Qui habet clavem, aperit, & nemo claudit.* Tertia eſt miniſterii, & iſtam non dicitur habere Trinitas increata, (cum ſit principale agens, & non inſtrumentale aut miniſteriale remiſſionis peccatorum: nec Chriſtus, cum ſit caput eccleſiæ, in quo per excellentiam plenitudinis eſt poteſtas illa:) ſed ſoli ſacerdotes, qui miniſtri dicuntur Chriſti, & de talibus loquebar in poſitione mea, juxta illud Ambroſii: Hoc jus, ſcilicet ligandi & ſolvendi, ſolum ſacerdotibus eſt conceſſum. Nuſquam licite adderetur poteſtas quarta, ſcilicet diſpoſitionis, quia quantumcumque laicus ſe diſponat ad pœnitentiam, tamen ſibi non convenit illa auctoritas Chriſti, de qua ego loquebar: *Quodcumque ligaveritis ſuper terram*, &c. Matth. xviii. Quod etiam aſſumpſit: Chriſtus homo habet auctoritatem dimittendi peccata; ergo non ſoli ſacerdotes. Patet ex dictis, quod nil valet conſequentia: quia alia ratione Chriſtus, & alia ſacerdotes habent auctoritatem ſolvendi & ligandi a peccatis. Quia, ut dicit ſanctus Thomas ubi ſupra, virtus aliquid agendi eſt in inſtrumento, & in per ſe agente, non eodem modo, ſed in per ſe agente perfectius.

Poteſtas autem clavium quam habemus, & aliorum ſacramentorum virtus eſt inſtrumentalis, ſed in Chriſto eſt ſicut in per ſe agente ad ſalutem noſtram, per auctoritatem quidem, in quantum eſt Deus, ſed per meritum, in quantum eſt homo. Clavis autem de ratione ſua exprimit poteſtatem aperiendi & claudendi, ſive aliquis aperiat quaſi principale agens, ſive quaſi miniſter: & ideo in Chriſto oportet ponere clavem, ſed altero modo quam ſit in ejus miniſtris. Et ideo dicitur, quod habet clavem excellentiæ: & tantum de illo. Aſſumpſit ulterius contra quartam clauſam, ubi dixi ſacerdotes honorandos, eo quod de eorum orationibus certius eſt, quod efficaciam pro populo & animabus ſortiantur. Ibi dicit, quod ſi ſacerdotum orationes debeant eſſe efficaces pro populo, primo oportet quod ſic ſacerdotes Deo placeant per virtuoſa opera, alias ipſum Deum provocant ad deteriora. Dico quod hoc eſt ſimpliciter falſum, quia eſt bene congruum, ſed non ſimpliciter ut ſit neceſſarium. Quia ut dicit ſanctus Thomas in iv. ſententiar. diſtinctione xlv. De ſuffragiis quæ fiunt per malos, inquit, duo poſſunt conſiderari; primo ipſum opus operatum, ſicut ſacrificium altaris: & quia noſtra ſacramenta ex ſeipſis efficaciam habent abſque opere operantis, quam æqualiter explent, per quoſcumque fiant, quantum ad hoc, ſuffragia per malos facta defunctis proſunt. Alio modo quantum ad opus operans. Et ſic diſtinguendum eſt, quia operatio peccatoris ſuffragia facientis poteſt uno modo conſiderari, ut eſt ejus, & ſic nullo modo meritoria eſſe poteſt, nec ſibi nec aliis. Alio modo, quantum eſt alterius, quod dupliciter contingit: uno modo, in quantum peccator faciens ſuffragia gerit perſonam totius eccleſiæ, ſicut ſacerdos, dum dicit in eccleſia exſequias mortuorum. Et quia ille intelligitur facere, cujus nomine vel vice fit, ut patet per Dionyſium in iii. cap. eccleſiaſticæ hierarchiæ, inde eſt quod ſuffragia talis ſacerdotis, quamvis ſit peccator, defunctis proſint quaſi ex perſona eccleſiæ facta, cujus ipſe miniſter eſt. Alio modo, quando agit ut inſtrumentum alterius, opus enim miniſtro eſt magis principalis agentis: unde quamvis ille qui agit ut inſtrumentum alterius, non ſit in ſtatu merendi, actio tamen ejus poteſt eſſe meritoria, ratione principalis agentis: ſicut ſi ſervus in peccatis exiſtens quodcumque opus miſericordiæ facit ex præcepto domini caritatem habentis. Unde ſi aliquis in caritate decedens præcipiat ſibi ſuffragia fieri, vel alius præcipiat caritatem habens, illa ſuffragia valent defuncto, quamvis illi per quos fiunt, in peccato exiſtant: magis tamen valerent, ſi in caritate eſſent, quia tunc ex duabus partibus opera illa meritoria eſſent. Ad Gregorium in paſtorali: Cum is qui diſplicet ad intercedendum mittitur, animus judicis ad deteriora provocatur; reſpondet ſanctus Thomas, quod quamvis ex parte ejus diſplicentis oratio peccatoris non ſit accepta, tamen ratione alterius, cujus vice vel imperio agitur, poteſt eſſe Deo accepta. Et per hunc modum ſolvuntur aliæ auctoritates; quia oratio quam ſacerdos facit, ſibi non prodeſt, niſi ſit in caritate, prodeſt tamen aliis, in quantum eſt miniſter publicus eccleſiæ. Et ſic patet quam male dixerit in illa ſua poſitione, quod oportet ſacerdotem Deo placere per bona opera, ſi debeat exaudiri pro populo.

Qu. 3. art. 3.

Ibid. ad 2.

Præterea accedens ad propoſitionem, ubi dixi, ſolos curatos ordinarie poſt prælatos majores, ſcilicet epiſcopos, debere prædicare, & religioſos ex voto ſuæ profeſſionis, quo ad hoc ſunt adſtricti; dicit quod iſtæ propoſitiones pariuntur ſolummodo pro tempore quo non erant curati, & quando eccleſiæ & parochiæ adhuc non erant diviſæ. Unde quærit, ſi ſoli epiſcopi ſuccedant Apoſtolis, & ſoli curati lxxii. diſcipulis, quorum ſucceſſores ſunt minores preſbyteri, & non curati? Pro quorum fundamentali diſcuſſione dico præter ea quæ nuper dixit in ſua replicatione, præſertim cum unus ex dominis Bohemis ſupplicavit hoc declarari, & in ſcriptis tradi: Quæro a vobis, domine Ulrice, cum Dominus in veteri teſtamento non inſtituerit, quod expreſſe legatur, niſi Aaron in ſummo Pontificatu, minores ſacerdotes & Levitas, unde ergo cantores, quos David inſtituit? Unde etiam illa diſtinctio ſacerdotum, quorum hebdomadarum ſeptuaginta duo turificabant? i. Par. xxiv. Reſpondeo, quod omnis ſtatus eccleſiaſticus eſt a Domino noſtro Jeſu Chriſto inſtitutus, teſte Apoſtolo ad Epheſios iv. *Unicuique data eſt gratia ſecundum menſuram donationis Chriſti, propter quod dicit ſcriptura: Aſcendens in altum dedit dona hominibus.* Quæ ſint illa dona, ſubdit: *& ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem prophetas, alios vero evangeliſtas, alios paſtores, & doctores ad conſummationem ſanctorum in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti, quod eſt eccleſia.* Et eadem ſententia habetur i. ad Corinth. xii.

Pſalm. 67.

Ex quo patet quod hæc perfecta & plena diſtinctio maxime in hora Aſcenſionis Domini a Domino inſtituta eſt, ut notant verba præmiſſa allegantia illud Pſalmi: *Aſcendens in altum dedit dona hominibus.* Ex quo iterum ſequitur, quod diſtinctio & varietas in eccleſia ſtatuum, graduum & digni-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1433.

tatum, non principaliter ex inſtitutione eccleſiæ, aut cujuſcumque puri hominis auctoritate proceſſit, quam nec eam deſtruere poteſt. Sed diceres: Quomodo iſtos ſtatus inſtituit, cum non niſi Apoſtolos duodecim & LXXII. vel quis diſcipulos? Reſpondemus ſecundum gloſſam Innocentii III. *Ipſe dedit*, quia ſic aſcendit ut adimpleret omnia: *omnia*, inquit, *adimplevit*, *quos ipſe dedit*, id eſt, gratis inſtituit, non eorum meritis, *quoſdam quidem Apoſtolos*, ſcilicet duodecim prædicationis ſuæ vicarios, Lucæ VI. *Elegit*, inquit, *duodecim, quos & Apoſtolos nominavit: quoſdam autem prophetas*, ſcilicet futura prædicentes, ſicut Agabus, Actor. XXI. *vel prophetas*, id eſt, ſcripturas exponentes, Actor. XIII. *Erant in eccleſia, quæ erat Antiochia, prophetæ*, id eſt doctores; *alios vero evangeliſtas*, id eſt, evangelii annuntiatores, ut quatuor evangeliſtæ. *Ego enim*, inquit, *Jeruſalem evangeliſtam dabo*, Iſaiæ XLI. *alios autem paſtores*, & doctores, & epiſcopos, qui paſcant exemplo, & doceant verbo, juxta illud Jeremiæ III. *Dabo vobis paſtores juxta cor meum, & paſcant vos ſcientia & doctrina.* Et Iſaiæ XXX. *Non faciet ultra avolare a te doctorem tuum.*

Vel dico ſecundo, quod ipſe Chriſtus hanc diverſitatem hierarchicam dedit & inſtituit virtualiter, dum Spiritum ſanctum miſit inviſibiliter, qui docuit Apoſtolos & eorum ſucceſſores, quæ cujuſlibet ſtatus eccleſiaſtici officio congruerent, prout ipſe Salvator promiſit Apoſtolis ſuis: *Adhuc*, inquiens, *multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modo. Paraclitus autem Spiritus ſanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis.* Et ne crederentur eis ſolis datus, ſed etiam poſteris eorum ſucceſſoribus, ait: *Ego mittam vobis Spiritum veritatis, qui docebit vos omnem veritatem, ut ſit vobiſcum in æternum.* Joannis XV. ſic enim Chriſtus per prælatos dicitur eccleſiaſticam hierarchiam inſtituiſſe, teſte Apoſtolo: *Et ego ſi quid donavi, in perſona Chriſti vobis donavi.* Et hoc eſt quod dicit dominus patriarcha Petrus de Palude, de eccleſiaſtica poteſtate, concluſione III.

Joan. 14. & 16.

Ad tertium argumentum, quod Chriſtus dedit paſtores, dando primum & univerſalem paſtorem immediate, dicendo Petro: *Paſce oves meas.* Sic etiam dicit beatus Auguſtinus in lib. de conſenſu evangeliſtarum, oſtendens Chriſtum evangelium ſcripſiſſe, & tamen evangeliſtis commiſerat ſcribere, dicens: Omnibus diſcipulis ſuis per hominem quem aſſumpſit, tamquam membris ſui corporis caput eſt: itaque cum illi ſcripſerunt quæ ille oſtendit & dixit, nequaquam eſt dicendum quod ipſe non ſcripſerit, quandoquidem membra ejus id operata ſunt, quod dictante capite cognoverunt: quidquid enim ille de ſuis dictis & factis nos legere voluit, hoc ſcribendum illis tamquam ſuis manibus imperavit. Hæc ille.

Joan. 21. Cap. 14. in fine tom. 4.

Unde in perſona prælatorum eccleſiæ dicit Dominus: *Qui vos audit, me audit*, Lucæ X. cujus rationem ſubdit Apoſtolus ubi prius, dicens: *Ex quo*, ſcilicet Chriſto capite eccleſiæ, *totum corpus eccleſiæ compactum eſt per omnem juncturam ſubminiſtrationis*, id eſt, per quam communicationem fidelium unus communicat & ſubminiſtrat alteri bonum quod habet a Chriſto capite: unde ſubdit: *Secundum operationem in menſuram uniuſcujuſque membri*, quia ſecundum gradus membrorum eccleſiæ, competunt diverſis actus diverſi, majores ſcilicet & minores: ſicut alii actus epiſcoporum, alii ſacerdotum, alii religioſorum, & ſic de ſingulis, ſecundum expoſitionem venerabilis de Lyra ibidem. Sicut alia eſt operatio cujuſlibet membri, alia operatio oculi, alia pedis; & vere per Jeſum Chriſtum hoc eſt totum; quia augmentum corporis ſui facit: & hoc quantum ad profectum eorum qui jam ſunt de corpore, ipſe dico, tendens in ædificationem ſui, ſecundum quod Chriſtus accipitur pro capite cum membris, & hoc quantum ad illos, qui ſunt de corpore eccleſiæ, prout dicit Innocentius ibidem II.

Epheſ. 4.

Lyra in 4. c. ep. ad Epheſ.

Supponendum, quod præmiſſa officiorum varietas regitiva ſit hierarchica diſpoſitio ſive ſubordinatio: & una ſit papalis auctoritas ſuprema, ex præinſtitutione, & non tantum humana, ſed divina auctoritate, juxta illud Joan. XXI. *Paſce oves meas.* Unde licet Apoſtolus dicat: *Dedit quoſdam Apoſtolos, quoſdam prophetas*, non nominando papalem eminentiam; ſingulariter tamen præſuppoſuit id per Chriſtum expreſſe factum. Unde ad inferendum illud quod dictum eſt, præmiſit: *Unicuique noſtrum data eſt gratia ſecundum menſuram donationis Chriſti*: quaſi diceret quod uni plus, & alteri minus donatum eſt, cum uni ſupremum regimen eccleſiaſticum ſit commiſſum, ideo dicit idem Apoſtol. II. ad Corinth. X. *Non in immenſum gloriabimur, ſed ſecundum menſuram regulæ, qua menſus eſt nobis Deus.* Ubi gloſſa dicit: Uſurpans ſibi regimen animarum ſine commiſſione Chriſti, aut ſui vicarii, vel poteſtatem ſibi commiſſam ultra terminum ſibi præfixum extendens, non ſecundum menſuram regulæ, ſed in immenſum gloriatur. Hæc ibi.

Ex præmiſſis infertur, quod ſecundum ſtatum Apoſtolicum, ſingulariter tria genera eccleſiaſticorum ipſis Apoſtolis ſuccedere dignoſcuntur: ſcilicet cardinales, epiſcopi, religioſi. Pro quo ſciendum, quod Apoſtoli poſſunt tripliciter conſiderari. Uno modo, prout fuerunt Chriſti aſſeſſores ante ſuam aſcenſionem; alio modo prout facti ſunt paſtores diſperſi per mundum prædicantes. Tertio modo a vocationis eorum principio uſque ad finem, juxta modum perfectionis & converſationis. Primo, inquam conſiderari poſſunt Apoſtoli, ut fuerunt Chriſti aſſeſſores primo, & poſtea beato Petro aſſederunt, ut domeſtici & familiariſſimi amici & ſecretarii: & hoc modo ſuccedunt eis reverendiſſimi patres domini cardinales, quaſi domeſtici Papæ conſiliarii & aſſeſſores. Sed quantum ad ſecundum ſtatum, epiſcopi ſuccedunt Apoſtolis: & hoc notavit Apoſtolus diſtinguens ſtatus eccleſiæ: quia [a]cum diſtinguit ſtatum paſtoralem, cui incumbit cura animarum particularium, a ſtatu apoſtolico, ad quem ſpectat regimen & ordinatio totius eccleſiæ generalis. Et juxta hanc ſententiam dicit Archidiaconus XXIII. diſtinct. capite, Sacroſancta; quod Papa debet ſe inter cardinales annumerare, ratione ſtatus Apoſtolici in quo ſunt, condividendo eum a ſtatu paſtorali, licet etiam in ſtatu Apoſtolico fuerunt paſtores. Sed ſtatus in ſe ſunt diverſi, & prius fuerunt in ſtatu Apoſtolico per Chriſtum inſtituti, quam in paſtorali per Petrum: quia ante paſſionem omnes duodecim fuerunt Apoſtoli, ſed poſt paſſionem inſtitutus eſt Petrus a Chriſto omnium paſtor, & tunc ſtatus paſtoralis eſt ordinatus, cum Apoſtolicus ſtatus ante fuiſſet. Petrus ergo & ſui ſucceſſores utrumque retinent ſtatum: ſed cardinales Apoſtolicum dumtaxat. Et ita diverſitas inter nunc vocatos cardinales & epiſcopos, qui in ſtatu Apoſtolico vario modo ſuccedunt Apoſtolis, notatur in gloſſa II. Corinth. III. ſuper illud fidelibus dictum: *Omnia veſtra ſunt, ſive Paulus, ſive Apollo*, qui erat epiſcopus eorum, *ſive Cephas*, id eſt, Petrus, qui omnibus major erat.

[a] *Forte*, condiſtinguit.

Gloſſ. interlinearis.

Ex quo ſequuntur aliqua. Primum, quod ad ſtatum cardinalium, tamquam ad ſtatum Apoſtolicum, primo pertinet una cum Papa regimen & ordinatio totius eccleſiæ. Nam ſicut perfectio ſtatus epiſcopalis in hoc conſiſtit, ſecundum ſanctum Thomam 2. 2. quod quis ex voluntaria obligatione ſe obligat ad hoc quod curam proximorum gerat, & ſaluti eorum inſiſtat, videlicet eorum qui ſuo epiſcopali regimini ſpecialiter ſunt commiſſi: Ita perfectio ſtatus cardinalatus in hoc conſiſtit, quod ex caritate ſe obligat, ut cum capite ſuo Chriſti vicario, generaliter fidem & Chriſtianitatem uſque ad ſanguinis effuſionem defendat, in cujus ſignum capellum rubeum portare dicuntur.

Thom. 22. qu. 184. art. 5. ad 1.

Sequitur ſecundo, quod cardinales ſunt in ſtatu perfectionis altioris, quam ſit generaliter ſtatus paſtoralis: quia inferiores paſtores tenentur ſe exponere pro grege particulari, ſed cardinales tenentur ſe exponere pro eccleſia univerſali, quod eſt perfectius: quia bonum quanto communius, tanto divinius, ut dicit philoſophus.

Tertio ſequitur ex eodem, quod ad ſedem Apoſtolicam, ſcilicet Papam & cardinales, præ ceteris ſedibus particularibus, pertinet declaratio veritatum neceſſariarum aut utilium ad ſalutem, ſive quantum ad fidem, ſive quantum ad utile regimen eccleſiæ militantis: quia in hoc ſuccedunt Petro & ceteris Apoſtolis, quantum ad ſtatum Apoſtolicum primitivum, de quo dictum eſt: *Euntes docete omnes gentes.* Matthæi ultimo. Si vero objicitur, quod cardinales diaconi non ſuccedunt Apoſtolis, cum omnes fuerint preſbyteri; reſpondetur, quod licet non ſuccedunt in ordine diaconatus, & nihilo minus ſuccedunt eis, quantum ad ordinem hierarchicum cardinalatus, ad intellectum ſuperius declaratum. Unde quantum ad hoc, cardinales diaconi non ſolum jure prædicto, ſed etiam laudabili & approbata conſuetudine jam præſcripta, præcedunt epiſcopos, licet ordo epiſcopalis dignior ſit ordine diaconatus. Sicut verbi gratia archidiaconus, licet non ſit preſbyter, tamen præeſt pluribus preſbyteris ſuo archidiaconatus ordini hierarchico ſubjectis. XXV. diſtinctione, Perlectis. Et ſic cardinales etiam non epiſcopi præcedunt epiſcopos, quia comparantur ſenatoribus, qui erant primi poſt imperatorem, & dicebantur patres conſcripti. De hoc per Archidiaconum de officio legiſlatoris cap 1. lib. 6.

Quantum ad ſecundum ſtatum Apoſtolorum, prout diviſi ſunt a Petro per univerſum mundum, ſuccedunt eis proprie epiſcopi cum omnibus his, qui ſub hoc nomine, epiſcopus, dignoſcuntur comprehendi: de quo dicit Rabanus libro ſuo de natura rerum: Ordo, inquit, epiſcoporum quadripartitus eſt, id eſt, in patriarchas, archiepiſcopos, metropolitanos, atque epiſcopos. Patriarcha Græca lingua interpretatur ſummus patronus, qui primum, id eſt, Apoſtolicum retinet locum: & ideo quod ſummo honore fungitur, tali nomine cenſetur, ſicut Romanus, Antiochenus, Alexandrinus. Archiepiſcopus Græco vocabulo dicitur, quod ſit ſummus epiſcopus. Tenet

Raban. lib. de inſtitut. cleric. cap. 5 ſimilia habet.

Anno Christi 1433.

enim vicem Apoſtolicam, & præſidet tam metropolitanis, quam epiſcopis ceteris. Metropolitani autem a menſura civitatum vocati ſunt: ſingulis enim provinciis præeminent, quorum auctoritati & doctrinæ ceteri ſacerdotes ſubjecti, ſine quibus reliquis epiſcopis nihil agere licet. Solicitudo enim totius provinciæ ipſis commiſſa eſt. Omnes autem ſuperius deſignati ordines uno eodemque vocabulo epiſcopi nominantur: ſed ideo privato nomine quidam utuntur, propter diſtinctionem poteſtatem, quam ſingulariter acceperunt. Patriarcha pater principum; ἀρχὴ enim princeps, archiepiſcopus princeps epiſcoporum, ſicut metropolitanus a menſura civitatum. Hæc ille.

Diſtinct. 21. cap. Decretis.

Sed notat dominus opponens unam clauſulam, quam dicit me prætermiſiſſe in capite, Decretis. Ubi dicitur quod talis diſtinctio eſt ſumpta a vana gentilitate, quod voluit notari. Reſpondeo, quod nomina iſta, flamines & archiflamines, eccleſia in gentilitate reperit; ſed gradus eis correſpondentes beatus Petrus & Apoſtoli a Chriſto acceperunt: & ideo nomina permanſerunt, & in diſtinctionem eccleſiaſticæ dignitatis ceſſerunt. Vel cum ſancto Thoma, ubi arguit in IV. diſtinctione XXIV. ritus eccleſiæ non debet magis conformari ritui Gentilium, quam ritui Judæorum: ergo. Reſpondet quod ritus Judæorum non erat diffuſus in diverſis regnis & provinciis, ſed tantum in una gente: & ideo non oportebat quod ſub eo, qui habebat poteſtatem principalem, alii Pontifices diſtinguerentur: ſed eccleſiæ ritus, ſicut & Gentilium, per diverſas nationes diffunditur: & ideo oportuit, quod quantum ad hoc magis Gentilium ritui, quam Judæorum, ſtatus eccleſiæ conformetur. Unde licet ordo iſte eccleſiaſticus quoad diſtinctionem graduum prælationis, ſit ritui conformis Gentilium; non ſequitur quod ſit malus aut vanus, aut non a Deo inſtitutus: quoniam eccleſia conſtituta eſt ex utroque pariete, ſcilicet Gentilitatis & Judæorum: ita ritus eccleſiæ modo capitur ex conformitate unius, modo alterius, prout dicit Hugo lib. II. de ſacramentis, part. III. cap. IV. Hæc ille.

Et hi ordines a ſancto Petro & ſanctis Apoſtolis effluxerunt, prout teſtatur etiam beatus Clemens, ſecundum quod etiam allegat Hugo ubi prius, & habetur in libro illius, in principio, qui ſolet inſcribi, Decreta Pontificum. Dicit enim ſic: In illis civitatibus in quibus apud ethnicos primi flamines eorum atque primi legis doctores erant, epiſcoporum primates poni vel patriarchas ordinavit, qui reliquorum epiſcoporum judicia, & majora quoties neceſſe foret negotia in fide agitarent ſecundum Domini voluntatem, ſicut ſancti conſtituerunt Apoſtoli, & ita ut ne quis injuſte periclitaretur definirent. In illis autem civitatibus, in quibus dudum apud prædictos erant ethnicos archiflamines, quos tamen minoris ducebant, quam memoratos primates; archiepiſcopos inſtitui præcepit, qui non tantum primatum, ſed archiepiſcoporum nomine fruerentur. Hæc ille. Ex quo patet, quod Apoſtolis hi gradus ſuccedunt, quoad ſtatum eorum.

Quantum ad tertium ſtatum Apoſtolorum, ſcilicet perfectioris converſationis, eis ſuccedunt religioſi. Unde dicitur XVI. quæſtione I. Ex auctoritate; quod monachi Apoſtolorum figuram tenent, & hoc quantum ad proprium renuntiationem, ut exponit gloſſa. Pro quo ſciendum, quod repræſentare ſtatum Chriſti & Apoſtolorum poteſt intelligi dupliciter: uno modo eſſentialiter: & ſic omnes qui obligant ſe ad perfectionis opera ſecundum tria vota eſſentialia, repræſentant Chriſti & Apoſtolorum perfectionis ſtatum. Scribitur enim Numer. VI. quod omnes Nazaræi, qui volebant ſe Domino conſecrare, voto ſe adſtringebant ad perfecta opera. Quantum ergo ad hoc, quod omnes religioſi voto ſe obligant, adſtringentes ſe ad opera ſupererogationis, ſecundum illa tria eſſentialia vota, eſſentialiter repræſentant Chriſti ac Apoſtolorum perfectionis ſtatum; cum Apoſtoli prius vocati fuerint ad ſtatum religionis, ſecundum illa tria vota, ſicut de voto Apoſtolorum ipſa dicitur. Nam mox vocati ad Chriſtum, *relictis omnibus ſecuti ſunt eum.* Matth. IV. Super quo verbo dicit Chryſoſtomus: Tria ſunt quæ relinquere debent venientes ad Chriſtum: primo ſubſtantias mundiales, quæ per navem intelliguntur: ſecundo, operationes carnales, quæ per rete intelliguntur: tertio, reverentias paternales, quæ per patrem intelliguntur. Hæc ille. Secundo inſtrumentaliter, & ſic ſecundum diverſum modum vivendi in voluntaria paupertate, diverſimode religioſi Chriſti & Apoſtolorum perfectionis ſtatum repræſentant. Pro quo ſciendum, quod ad perfectionis ſtatum multa requiruntur: formaliter quidem neceſſaria eſt caritatis perfectio; efficienter vero trium votorum principalium perpetua obligatio; inſtrumentaliter corporalis in vigiliis & jejuniis exercitatio, & regularis obſervatio. Eſſentialiter autem, Chriſti & Apoſtolorum in modo vivendi imitatio.

Chryſ. in opere imperf.

Quantum ergo ad caritatis perfectionem, epiſcopi ſunt in perfectiori ſtatu ceteris aliis. Requirit enim pontificalis ſtatus caritatem perfectam jam acquiſitam, non acquirendam. Quantum vero ad trium votorum principalium perpetuam obligationem, omnes religioſi, qui ad illa ſe obligant, ſunt æqualiter in perfectionis ſtatu: Quantum autem ad corporalem exercitationem, monachi & profeſſores regulæ beati Benedicti, [a] arctiorem vivendi modum perfectionis ſtatum requirunt quam alii. Sed quantum ad modum vivendi Chriſti & Apoſtolorum imitationem, religioſi Mendicantes magis ſequuntur illum modum vivendi, quam alii, uti in communi poſſeſſiones non habeant, nec in ſpeciali; ſed ſolum de his, quæ quotidie offeruntur a Chriſti fidelibus in victu & veſtitu neceſſaria recipiant: quemadmodum Chriſtus cum ſuis diſcipulis nunc mendicando, nunc neceſſaria oblata recipiendo.

a Alius ſcil. arctiori modo.

Ex quo patet, quod religiones non ſunt inſtitutæ a puro homine, quantum ad vota eſſentialia, in quibus conſiſtit omnis religionis perfectio: ſed præſupponuntur illa vota eſſe inſtituta a Chriſto, in ipſa Apoſtolorum vocatione: ſed ſolum quantum ad quædam accidentalia, puta quantum ad habitum & ordinationem regulæ, vel inſtitutionem, quæ ſic firmitatem habent, non niſi cum approbatione eccleſiæ; hoc addito, quod certarum religionum habitus non eſt humanitus inventus, ſed de cælo oſtenſus & datus, quemadmodum beatiſſima Virgo habitum ordinis mei Prædicatorum oſtendit magiſtro [b] Raynaldo, ipſum curando mirabiliter a ſua infirmitate ad preces beati Dominici: & ex tunc eum habitum, quem videtis, ordo acceptavit, quem non homo, ſed beatiſſima virgo Maria nobis intulit, cum habitum canonicorum regularium fratres noſtri bajularent, ut patet ex legenda beati Dominici. Ex quo patet, quod eccleſiaſtica hierarchia ſuccedit Apoſtolis: ſcilicet cardinales ut aſſiſtentes, epiſcopi ut miniſtrantes, & religioſi ut perfectionis vitam imitantes.

b al. Reinhardo.

Aliud genus a Chriſto inſtitutum eſt, LXXII. diſcipuli: & hi etiam poſſunt in triplici habitudine conſiderari. Primo ut miſſi a Chriſto ad prædicandum ante ſuam paſſionem. Secundo ut miſſi ab Apoſtolis poſt Chriſti Aſcenſionem. Tertio ut diaconi per quorumdam ex eis ordinationem. Nam in primo ſtatu ſuccedunt eis preſbyteri curati. In ſecundo quoad aliquid preſbyteri alii. In tertio archidiaconi judices, & ceteri clerici. Primo, inquam, ſi conſiderantur LXXII. diſcipuli ut a Chriſto miſſi ad prædicandum in omnem locum, quo erat ipſe venturus, & non alibi, repræſentant ſtatum & figuram curatorum preſbyterorum; qui ſic ſunt ad unam plebem ſeu parochiam limitati, quod præſunt illic, & non alibi: & ſic declaravi in prima poſitione mea ſuper illo complexo, A ſacerdotibus Domini; notando, quod ſoli curati ſuccederent in prædicatione ordinaria LXXII. diſcipulis Domini: quia illi ſoli ſunt preſbyteri ſecundi ordinis, aut minoris ordinis appellati, ut ibidem ſufficienter deductum eſt. Expreſſius declarat dominus patriarcha Petrus de Palude in lib. de eccleſiaſtica poteſtate, concluſione III. Sed ſecundo modo, prout ab Apoſtolis fuerunt miſſi, conſiderantur quoad duplicem actum. Primus eſt ſuper Corpus Chriſti verum, quia creduntur multi ex eis fuiſſe ordinati in preſbyteros, licet in ſcriptura canonica non reperiatur. Secundus actus quoad corpus Chriſti myſticum, in quantum ab Apoſtolis receperunt auctoritatem exſequendi poteſtatem clavium, & in utroque actu ſuccedunt eis curati: ſed in primo tantum ſacerdotes alii, quia ut dictum eſt in alia poſitione ex ſancto Thoma, principalis actus ſacerdotii, qui eſt conſecrare ſuper Corpus Chriſti verum, omnibus ſacerdotibus convenit: ſed ſecundarius actus ſacerdotii, qui eſt ſuper Chriſti corpus myſticum, non convenit niſi curatis. Conſiderando autem eos tertio modo prout quidam fuerunt ex eis facti diaconi, ut Stephanus archidiaconus, ſic eis ſuccedunt clerici conſimilium nominum, & inferiores prælati ſeu clerici, quemadmodum de hoc ſcribunt doctores antiqui multi. Sufficit tamen ad præſens quod in concilio Chalcedonenſi ſtatutum eſt, ut aliqui preſbyteri ordinari poſſint, ſi in martyrio proviſi fuerint, diſtinctione LXX. Neminem. Ubi dicit gloſſa, quod martyrium vocatur, ubi repoſitæ ſunt reliquiæ martyrum: & conſtat ſatis, quod illi fuiſſent male illic limitati, ſi fuiſſent ad prædicandum ubique obligati. Et ita non ſucceſſerunt LXXII. diſcipuli niſi in actu principali, qui eſt actus celebrationis officii ſuper Corpus Chriſti verum.

Cap. I.

Præmiſſam deductionem latius præſertim in hoc ultimo puncto declaraſſem, niſi infirmitate gravatus fuiſſem; ex tamen quæ tacta ſunt in poſitione dominorum Bohemorum, dixi; quia ex his corrigere poſſunt & debent inter multa puncta per dominum replicantem hæc duo. Primum ubi dixit quod non habemus expreſſe in ſcriptura canonica, quod Chriſtus inſtituerit Petrum ſummum Pontificem Apoſtolorum. Secundum quod ibidem dixit in ſtatu eccleſiæ primitivæ non fuiſſe niſi tantum duos gradus, ſcilicet diaconatus, & preſbyteratus: eo quod idem erat in primitiva eccleſia ſacerdos & epiſcopus. Et quamquam hæc duo ſunt oſtenſa expreſſe eſſe

falſa

falſa immediate ſuperius; tamen pro majori evidentia de primo ſciendum, quod Petrus a Chriſto poſitus eſt ſuper Apoſtolos, tamquam princeps & prælatus eorum: quod ex ſcriptura canonica patet, ubi Dominus ait Petro: *Paſce oves meas.* Ubi dicit Chryſoſtomus: Eximius enim Apoſtolorum erat Petrus, & os diſcipulorum & vertex collegii. unde & negatione deleta, committit ei prælationem fratrum, & negationem quidem ei non exprobrat: ſed dicit, Si diligis, præſide fratribus. Idem Chryſoſtomus ſuper Acta Apoſtolorum ait: Petrus a Filio ſuper omnes qui filii ſunt, poteſtatem accipit; non ut Moyſes in gente una, ſed in univerſo orbe. Et ita patet quod ſoli Petro dictum eſt illud verbum: *Paſce oves meas.* Et ita bene ego addidi litteram, ſoli, licet in textu evangelii non habeatur: nec addidi, ut verba textus, ſed ut doctores exponere ſolent verba eadem. Et idem beatus Bernardus ad Eugenium inquit: Quæ ſub te ſunt, quæ ſint illa, ſi quæras, certe orbem exeundum eſt ei, qui forte vellet explorare quæ non pertinent ad tuam curam. Et paulo ante: Itaque tu & heres, & tibi hereditas. Et ſupra: Indagemus quis ſis, videlicet quam perſonam in eccleſia Dei geras. Es enim ſacerdos magnus, ſummus Pontifex, tu princeps epiſcoporum, tu heres Apoſtolorum. Et infra: Tu es cui claves traditæ, cui oves creditæ ſunt. Sunt quidem & alii cæli janitores, & gregum paſtores, ſed tu tanto glorioſius, quanto differentius utique præ ceteris nomen hereditaſti. Habent illi ſibi aſſignatos greges, ſinguli ſingulos, tibi univerſi crediti ſunt, nec modo ovium, ſed & paſtorum; tu unus omnium ovium paſtor. Unde id probare quæris? Ex verbo Domini. Cui enim, non dico epiſcoporum, ſed Apoſtolorum, ſic abſolute & indiſcrete totæ commiſſæ ſunt oves? *Si me amas, Petre, paſce oves meas.* Quas? illius vel illius populi, civitatis, aut regni? *oves meas*, inquit. Cui non planum non deſignaſſe aliquas, ſed deſignaſſe omnes? & reliqua quæ ibi ſequuntur. Ad propoſitum.

Matth. 16. Joan. 21.

Lib. 2. de conſideratione.

Ad ea ubi replicans volens oſtendere propoſitum ſuum, arguit primo ex canone, In novo, diſtinct. xxi. ubi dicit, quod omnes Apoſtoli fuerunt pares, quia parem honorem & poteſtatem a Domino receperunt. Reſpondeo quod verum eſt de poteſtate ordinis ſacerdotalis primo, & epiſcopalis tandem, quæ non recipit majus & minus: ſed non eſt verum de poteſtate juriſdictionis, ut declaratum eſt etiam nunc, & in mea poſitione ex multis doctoribus. Et per hoc ſunt ſolutæ auctoritates aliæ, quas adducit, quia Dominus omnibus ſimul dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*, loquitur de poteſtate ordinis. Similiter: *Accipite Spiritum ſanctum.* Sed quia dixit dominus replicans, quod illud, *Paſce oves meas*, non fuit dictum ſoli Petro, ſed ſibi in perſona aliorum, in oppoſitum oportet oſtendere veritatem. Nam textus ſibi ſoli oſtendit dictum: *Dixit Jeſus Petro: Simon Joannis diligis me plus his? paſce oves meas.* Et quod ſoli Petro dictum eſt illud verbum, *Paſce oves meas*, & per hoc Petrus ſit conſtitutus ſummus Pontifex totius eccleſiæ, patet per ſubſequentia. Dicit enim ſuper eodem verbo beatus Cyrillus epiſcopus Alexandriæ, ut membra maneamus in capite noſtro Apoſtolico throno, Romano Pontifice, a quo noſtrum eſt quærere quid tenere, & quid credere debeamus; ipſum venerantes, ipſum rogantes pro omnibus, quoniam ipſius ſolius eſt reprehendere, corrigere, ſtatuere, diſponere, ſolvere, & ligare, loco illius qui ipſum ædificat; & nulli alii quod ſuum eſt plenum, ſed ipſi ſoli dedit, cui omnes jure divino caput inclinant, & primores mundi tamquam Domino Jeſu Chriſto obediunt. Hæc ille.

Cap. 2.

Joan. 21.

Super eodem Joannis ultimo dicit Theophylactus: Finito prandio commiſſionem ovium mundi Petro commendat, non aliis, unde dicitur: *Cum ergo prandiſſet, dicit Simoni Petro Jeſus: Simon diligis me plus his? Paſce oves meas*; tamquam non eſſet ubi oſtenderet Petrus amorem ſuum Chriſto, niſi eſſet paſtor fidelis ſub principe omnium paſtorum. Hæc ille. Nicolaus de Lyra: *Dixit Simoni Petro*, volens ei beneficium ſpeciale conferre, *Simon Joannis, diligis me plus his? Paſce oves meas.* Hæc ille. Sanctus Thomas dicit ſic: *Paſce oves meas*, ut ſic non poſſet dici Chriſtianus, qui dicit, ſe non eſſe ſub cura paſtoris iſtius, ſcilicet Petri, juxta illud Ezech. xxxix. *Paſtor unus erat omnium noſtrum*, & Oſeæ i. *Ponent ſibi caput unum.* Petro autem hoc officium congrue omnibus intermiſſis commiſit, quia ſecundum Chryſoſtomum eximius Apoſtolorum erat, os diſcipulorum, & vertex collegii. Hæc ille. Gorra: Sed quæritur cum alii diſcipuli circumſtarent, qui Dominum diligebant, propter quid a ſolo Petro quæſitum eſt de dilectione? Ratio non eſt, inquit, quia ſibi erat cura gregis ſpecialiter committenda inter alios, ideo ab eo ſpecialiter de dilectione quæritur. Allegat Chryſoſtomum, ut jam dictum eſt. Item ſanctus Thomas contra gentiles, lib. iv. cap. lxxvi. Quia Dominus corporalem præſentiam eccleſiæ erat ſubtracturus, oportuit ut alicui committeret, qui loco ſui univerſalis eccleſiæ gereret curam. Hinc eſt quod Petro dixit ante Aſcenſionem: *Paſce oves meas*, Joannis ultimo: & ante paſſionem: *Et tu iterum converſus confirma fratres tuos*, Luc. xxii. & ei ſoli promiſit: *Tibi dabo claves regni cælorum*, Matth. xvi. ut oſtenderet quomodo poteſtas eccleſiæ per eum ad alios eſſet derivanda ad conſervandam eccleſiæ unitatem. Hæc ille.

S. Thom. in Catena.

S. Thom. 21. c. Joan. lect. 3.

Joan. Chryſoſt. in 21. c. Joan.

Quam reprehenſibile autem ſit ſecundum, eo magis debeo enarrare, quo ſperabam replicantem providentiorem fuiſſe: dicere enim quod in eccleſia primitiva idem fuerit epiſcopus & ſacerdos, fuit hæreſis Aerianorum, ut dicit beatus Auguſtinus lib. de hæreſibus cap. liii. qui Aerius, quia deſideratum epiſcopatum adipiſci non potuit, vilipendendo epiſcopatum, tandem dixit a presbytero epiſcopum nulla differentia debere diſcerni. Unde dicit ſanctus Thomas ii. ii. quæſtione clxxxiv. articulo iv. ad i. quod ſecundum nomen olim presbyteri & epiſcopi non ſemper diſtinguebantur, quia ſæpe pro eodem in ſacra ſcriptura ſumuntur. Sed ſecundum rem ſemper fuit inter eos diſtinctio, etiam tempore Apoſtolorum. Ad hoc autem quod allegat Apoſtolum, & Magiſtrum ſententiarum, reſpondeo, quod Apoſtolus allegat regulam epiſcopalem, dicens i. Timoth. iii. *Si quis deſiderat epiſcopatum, bonum opus deſiderat. Oportet epiſcopum irreprehenſibilem eſſe.* De diaconis poſtea loquitur, & de presbyteris mentionem non facit. Non ideo factum eſt, quod idem fuerit tunc presbyter & epiſcopus: ſed quia illa doctrina, quam ſoli tradidit epiſcopo, etiam convenit & presbytero. Unde dicit Chryſoſtomus ibidem homilia xi. in expoſitione ejuſdem textus, ſic diſputans de epiſcopis, & deſignat eos dicens: Quæ quidem habere, a quibus autem abſtinere oporteat; & ordinem presbyterorum dimittens, ad diaconos tranſilivit; quia utique quoniam non multum medium eſt; etenim hi ſacerdotes miniſterium ſuſceperunt, & præſidentiam eccleſiæ: & quæ de epiſcopis dixit, hæc & presbyteris conveniunt, in inthronizatione enim ſola ſuper eos aſcenderunt, & hoc ſolum videtur ſuperabundare presbyteris. Hæc Chryſoſtomus.

Ad idem inquit Haymo: Quare tacuit de presbyteris? ideo, quia in ordinatione epiſcopali comprehenduntur presbyteri. Omnis enim epiſcopus presbyter eſt, & tamen non omnis presbyter epiſcopus eſt. Hæc ille. Et quod nullo modo fuerit mens alia Apoſtoli, quam quod alterius gradus eſſent presbyteri & epiſcopi, patet ibidem cap. iv. dicente: *Noli negligere gratiam quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam, cum impoſitione manuum presbyterii.* Quem ergo credis hic Apoſtolum dixiſſe presbyterum? numquid ſimplicem ſacerdotem? non ita, ſed presbyterum ibi dixit epiſcopum. Unde Chryſoſtomus in expoſitione homil. iii. ibidem. *Cum impoſitione manuum presbyterii*: Non de presbyteris, ſed epiſcopis dixit. Non enim presbyteri epiſcopum utique inthronizabant. Hæc ille.

χειροτονίας

Ecce quod ſimplices presbyteri non convenienter inthronizaſſent, id eſt, conſecraſſent epiſcopum. Fuerunt ergo diſtincti ab epiſcopis presbyteri, etiam tempore Apoſtoli, ſicut & ſupra dictum eſt de patriarchis, presbyteris, &c. Quod etiam ille allegat Hieronymum diſtinct. xcv. Olim: nihil pro eo eſt: quia non dicit Hieronymus quod non eſſet diſtinctio inter epiſcopum & presbyterum, etiam quando communi conſilio ſacerdotum actum eſt, quod unus præeſſet omnibus; quia nihilominus hoc jubente Domino factum eſt, & non minus epiſcopi ſuper presbyteros exſtiterunt. Unde ibid. Hieronymus in epiſt. ad Evagrium: Nam & Alexandriæ a Marco evangeliſta uſque ad Heraclam & Dionyſium presbyteri unum ex ſe electum in excelſiori gradu collocabant, quem nominabant epiſcopum: quomodo ſi exercitus Imperatorem faciat, aut diaconi eligant ex ſe quem induſtrium noverint, & archidiaconum nuncupabant. Hæc ille, & aſſumitur diſtinctione xciii. in cap. Legimus. Et dicit ibidem Hieronymus ſuper Iſaiam homil. ii. ſuper illo textu: *In die illa erunt quinque civitates in terra Ægypti.* Porro qui ab adventu Chriſti & Romano imperio prophetiam differunt, quinque civitates, vel legem Domini, quæ in Alexandria interpretata eſt, vel quinque eccleſiæ ordines, epiſcopos, presbyteros, diaconos, fideles, catechumenos ſentiunt. Hæc ille.

Cap. 16.

Quod autem idem dicit Hieronymus, diſtinctione xciii. Legimus; idem ſacerdotem eſſe & epiſcopum, intelligendum ſecundum nuncupationem, non ſecundum rem, ut exponit Hogutio & Archidiaconus ibidem. Unde Iſidorus in lib. officiorum de ſtatu clericali cap. ix. de ſacerdotibus ſcribit, quod Moyſes figuram Chriſti in veteri teſtamento gerebat, & vere per omnia Chriſti, quoniam fuit ſimilitudo mediatoris Dei, qui eſt inter Deum & hominem Jeſus Chriſtus, qui eſt verus dux populorum, verus princeps ſacerdotum, & Dominus pontificum, cui eſt honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen. Aaron ſummus ſacerdos, qui primus in lege ſacerdotale nomen accepit, primus qui pontificali ſtola indutus victimas ob-

Ad Tit. c. 1.

Anno Christi 1433.

tulit. Et infra: Quo loco contemplari oportet Aaron ſummum ſacerdotem epiſcopum fuiſſe, & etiam filios ejus presbyterorum figuras præmonſtraſſe. Fuerunt enim filii Aaron & ipſi ſacerdotes, quibus merito adſtare debuiſſent Levitæ, ſicut ſummo ſacerdoti. Hæc ibid. & capitulo ſeptimo dicit: Presbyterorum ordo exordium aſſumpſit a filiis Aaron, ut dictum eſt: qui enim ſacerdotes vocantur in veteri teſtamento, illi ſunt qui nunc appellantur presbyteri; & qui nuncupantur principes ſacerdotum, nunc epiſcopi nominantur. Hæc ibid. Nam Paulus Apoſtolus eoſdem presbyteros, ut vere ſacerdotes, ſub nomine epiſcoporum ita aſſeverat, loquens ad Titum: *Hujus*, inquit, *rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per civitates presbyteros, quemadmodum ego tibi diſpoſui, ſi quis ſine crimine eſt. Oportet enim epiſcopum ſine crimine eſſe.* Qua ſententia oſtendit etiam presbyteros ſub epiſcoporum nomine taxari. Unde ad Timotheum de ordinatione epiſcopi & diaconi ſcribens, de presbyteris omnino tacuit, quia eos in epiſcoporum nomine comprehendit. Secundus enim, & pæne primo conjunctus eſt gradus, ſicut & ad Philippenſes epiſcopis & diaconibus ſcribit, cum una civitas plures epiſcopos habere non poſſit. Et in Actibus Apoſtolorum presbyteros eccleſiæ, Hieroſolymam iturus congregavit, quibus inter cetera ait: *Videte gregem, in quo vos Spiritus ſanctus epiſcopos ordinavit.* Unde etiam tales in eccleſia presbyteros conſtituendos eſſe, ſicut epiſcopos, & Apoſtolus ad Titum loquitur, & canones ipſi teſtantur.

Tit. 1.

Cap. 20.

Ex quo patet, quod ab initio ſacerdotii legalis uſque nunc ſemper fuit diſtinctio epiſcopi a presbytero, licet ſæpe eodem vocabulo cenſerentur propter propinquitatem, quam habent in auctoritate; quia epiſcopus excedit presbyterum tantum juriſdictionis dignitate. Ad Magiſtrum ſententiarum in quarto diſtinctione XXIV. capitulo penultimo, dico quod nunquam fuit ſuæ mentis aſſerere tantum duos gradus fuiſſe in primitiva eccleſia, ita quod presbyter & ſacerdos eſſent idem, ut replicans videtur eum intelligere, ſed eodem capitulo dicit diſtinctos, ſic: Ipſi enim in ſingulis civitatibus epiſcopos & presbyteros ordinaverunt. Sed loquitur ibi de ſacris ordinibus, dicens, quod in eccleſia primitiva tantum iſti duo dicebantur ſacri, ſcilicet diaconatus & presbyteratus: Subdiaconatum eſſe ordinem ſacrum poſtea eccleſia inſtituit. Ubi dicit ſanctus Thomas, quod licet omnes ordines ſint ſacri, ſpecialiter tamen iſti duo dicuntur ordines ſacri, quia iſti duo habent actum ſuper ipſum ſacramentum; ſubdiaconus vero ſuper vaſa tantum. Ex iſto patet, quod male reſpondit replicans, dum de diſtinctione ſtatus hierarchici in lege æterna diſtincti ſub hierarchia triplici, dicit ſic: Dico, prout ex præhabitis patet: Iſta ſimilitudo patiebatur inſtantiam, cum eccleſia militans ſolos duos gradus habebat, ut dicit Magiſter in quarto: item cum idem erat presbyter, qui & epiſcopus, ut dicit Hieronymus; & quando in locum LXXII. diſcipulorum ſuccreverunt minores ſacerdotes. Hæc ille.

Et quia iſtam materiam continuando, magis eluceſcet veritas; ideo notandum, quod quia ego dixi ex parabola evangelica, per duos in agro, prælatos; per duos in lecto, religioſos; per duos in mola, ſæculares intelligendos: ipſe dicit hanc expoſitionem ſecundum alios non eſſe de mente Chriſti. Sed per duos in agro intelligi ſtatum dominorum ſæcularium; per duos in lecto, ſpirituales, ut eſt clerus Chriſti; in mola, fideles laicos. Videtur etiam contra religioſos invehere, ubi dixi, quod ad lectum pertinet qui in clauſtris vacat: dicit enim Paulum in lecto contemplationis quieviſſe, & tamen diſcurrendo mundum convertiſſe: & utinam omnes, inquit, religioſi facerent, & libere prædicarent.

Circa quod in primis notandum, quod ipſe nullum allegat doctorem, ſed in genere dicit, Secundum alios: & quicumque ſint illi, non eſt adæquata comparatio. Sed beatus Auguſtinus, qui multo melius novit mentem Chriſti, quam quicumque alii innominabiles novelli, ſententiam meam approbat, dicens in expoſitione Pſalmi CXXXII. De tribus enim ipſis generibus dictum eſt Matthæi XXIV. *Duo in agro, unus aſſumetur, & alter relinquetur, duo in lecto, & duo in mola, alter aſſumetur, alter relinquetur.* Quam auctoritatem ut perfectius intelligatis, & perſequi religioſos deſiſtatis, audite quid præmittit beatus Auguſtinus ſuper Pſalmo CXXXII. *Ecce quam bonum*, dicens: Hæc primum conſideremus, utrum de omnibus Chriſtianis dictum ſit, *Ecce quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum.* An aliqui ſint certi atque perfecti, qui habitent in unum, nec ad omnes pertineat iſta benedictio, ſed ad quoſdam, a quibus tamen deſcendat ad ceteros. Iſta enim verba pſalterii, iſte dulcis ſonus, iſta ſuavis melodia, tam in cantico, quam in intellectu, etiam monaſteria peperit. Ad hunc ſonum excitati ſunt fratres qui habitare concupierunt in unum. Iſte verſus fuit tuba ipſorum, ſonuit per orbem terrarum, & qui diviſi erant, congregati ſunt in unum. Et infra: Unde illi CXX. qui ſimul erant in uno loco poſt Reſurrectionem Domini, & Aſcenſionem ejus in cælum, & ipſi primum habitaverunt in unum, ipſi primum audierunt, ſed non ſoli audierunt. Venit enim ad poſteros iſta caritatis exſultatio, & votum Deo. Vovetur enim aliquid Deo, ut dictum eſt: *Vovete & reddite Domino Deo veſtro.* Et infra: Ex voce hujus pſalmi appellati ſunt & monachi, ne quis vobis de iſto nomine inſultet catholicis. Et infra: Veruntamen, cariſſimi, ſunt & monachi, qui falſi ſunt, & nos novimus tales: ſed non perit fraternitas pia propter eos qui profitentur quod non ſunt. Tam ſunt enim monachi falſi, quam clerici falſi, & fideles falſi: omnia iſta tria genera, quæ aliquando vobis commendavimus, habent bonos ſuos, habent malos ſuos. De iſtis dictum eſt, *duo in agro, duo in lecto.* In agro ſunt qui gubernant eccleſiam: in lecto autem eos intelligi voluit, qui amaverunt quietem, non miſcentes ſe turbis, non tumultui generis humani, in otio ſervientes Deo: & tamen inde unus aſſumetur, alter relinquetur, *&c.* Hæc ibi.

Anno Christi 1433.

Pſalm. 75.

Idem perfectius dicit libro II. quæſtionum ſuper evangelia, quæſtione XLIV. dicens: Tria hominum genera hæc videntur ſignificare. Unum eorum, qui in agro quaſi erant, qui ſunt prælati, qui præſidendo laborant. Alterum eorum, qui otium & quietem eligunt, neque negotiis eccleſiaſticis ſuos occupant, quæ illorum quies Latino nomine ſignata eſt. Alterum eorum qui in plebibus conſtituti, reguntur a doctoribus, agentes ea quæ ſunt hujus ſæculi: quos & feminarum nomine ſignavit: quia conſiliis, ut dixi, præpoſitorum regi eas expedit, & molentes dixit, propter temporalium negotiorum orbem atque circuitum: quas tamen in unum molentes dixit, in quantum de ipſis rebus & negotiis ſuis præbent uſibus eccleſiæ. Tertium eorum qui operantur in eccleſiæ miniſterio, tamquam agro Dei. In his ergo tribus generibus bina ſunt rurſus genera hominum: hi in ſingulis, & pro robore virtutum ſuarum diſcernuntur. Cum enim omnes ad eccleſiæ membra pertinere videantur, adveniente tamen tentatione tribulationis, & ex illis qui ſunt in negotiis ſæculi, & ex illis qui Deo miniſtrant in eccleſia, & ex aliis in clauſtro, aliqui manent, aliqui cadunt: qui permanet aſſumetur, & alius relinquetur; non quaſi de hominibus dictum eſt, ſed de duobus generibus affectionum in ſingulis generibus trium profeſſionum. Hæc ille.

Aug. lib. 2. ſuper evang. quæſt. 44. Supra in tribus generibus hominum tribus diſtinctionibus [illegible]

Ecce quod ſanctus pater ille non poſuit laicos in agro, quaſi primum locum teneant in eccleſia Dei, ſed in molendino; quia ſtatus infimus eſt eccleſiaſticæ hierarchiæ: nec ponit clericos in lecto, ſed religioſos, & ſic de ſingulis. Ad idem in eodem capite XLIV. dicit de concordando ſcilicet Pſalterium cum cithara, id eſt, legem veterem cum nova. Ad illa, inquit, tria genera, quæ aſſumuntur, arbitror etiam pertinere illa tria nomina virorum juſtorum, quos ſolos liberandos Ezechiel Propheta pronuntiat, Noë, Job, & Daniel. Videtur enim Noë pertinere ad eos, per quos eccleſia regitur, ſicut per illum in aquis arca gubernata eſt, quæ figuram geſtabat eccleſiæ: Daniel autem, qui elegit cælibem vitam, id eſt, nuptias terrenas contempſit, ut ſicut dicit Apoſtolus, *ſine ſollicitudine viveret, cogitans quæ ſunt Dei*, genus eorum ſignificat, qui ſunt & in otio, ſed fortiſſimi tamen in tentationibus, ut poſſint aſſumi. Job autem, quia & uxorem habuit, & filios, & amplas terrenarum rerum copias, ad illud genus pertinet, cui molendinum deputatum eſt; ſed tamen ut ſint fortiſſimi in tentationibus, ut ille fuit, non enim aliter aſſumi poterunt. Nec puto alia eſſe genera hominum, quibus conſtet eccleſia, quam iſta tria, habentia binas differentias propter aſſumptionem & relictionem: quamvis in ſingulis multæ ſtudiorum voluntatumque diverſitates, ad concordiam tamen, unitatemque concurrentes poſſunt inveniri. Hæc Auguſtinus. Concordat beatus Gregorius de diſtinctione aſſumendorum & liberandorum in eccleſia, & ordinum diſtinctione, libro XXXI. Moralium, & concordat cum tribus viris Ezechielis jam nominatis, libro I. Moralium, ubi tractat iſtum textum: *Nati ſunt Job ſeptem filii*, &c.

1. Cor. 7.

Greg. 31. Moral. cap. 19.

Greg. lib. 1. Moral. c. 14.

Et quia licet dominus replicans in ſcriptis non dederit, ſic tamen recolo, de Mendicantibus dixit, quod illi fratres in lecto non vacarent, eo quod mendicando diſcurrerent. Reſpondeo, quod hoc argumentum eſt voluntarium, non coactivum. Nam & Chriſtus cum Apoſtolis & diſcipulis ad lectum contemplationis attinebant, quia omnem perfectionis ſtatum exercebant, & tamen per mundum diſcurrebant, nunc prædicando, nunc mendicando, ſecundum quod Deo fuit placitum. Item non ſequitur, Religioſi non ſunt ſemper in clauſtro ibi continue contemplando; dico, quod non ſufficit: quod illuc pertineant ad votum prælati exeuntes, & redeant. Sic enim dicitur, quod epiſcopus tenetur eccleſiam ſuam ſine intermiſſione docere VII. quæſtione I. ubi dicit Archidiaconus ſuper verbo, Sine intermiſſione, quod aliquid beos dica-

7. qu. 1. Sicut vir. cap. 11.

Anno Chriſti 1433.

tur fieri ſine intermiſſione, licet medius actus interveniat, ut digeſt. de verborum obligationibus: Continuus. Unde ſi teſtator dretmam legaverit uxori ſuæ, ſi cum filiis moraretur continua mora, non requiritur, ut per ſingula momenta cum eo moretur, de cond. & demonſt. L. Si quis ita. Ad hæc Extrav. Res pacificus, in princ. Quotidie. Ibi exponitur, Quotidie, id eſt aſſidue. Unde dicit: Argumentum eſt ex his, quod hoc teſtimonium valet: Semper iſte exercuit ibi ſpiritualia vel quotidie, & tamen quandoque fuit abſens. Sicut cauſa ſtillicidii perpetua eſt, & tamen non cadit ſemper. ff. de verb. ſignific. Prædiorum foramen, Extrav. de cler. non reſident. ex parte ſecundum Vincentium. Hæc ibi, & in capite, Pervenit. VII. quæſtione I. dicit, quod verbum, Reſidens, non eſt amare intelligendum, ita ut nunquam inde diſcedat, & quod ſemper vigilet. ff. de edict. lib. de ed. Si quid venditor. Sicut ergo hi dicuntur reſidere, & docere, licet aliquando abſint, ita religioſi ſemper cenſentur eſſe in clauſtris, & in lecto contemplationis, licet aliquando alia faciant.

Ad hoc autem, quod in ſcriptis mihi tradidit, dicens: Quod autem dicit, Religioſi vacant in clauſtris; videtur in oppoſitum venire Paulus, qui quamvis fuerit in lecto contemplationis, non tamen in clauſtris vacabat, ſed per mundum diſcurrens gerebat ſollicitudinem omnium eccleſiarum. Et infra: Utinam vere religioſi habiles & idonei a vacatione in clauſtris exirent, & verbum Dei libere annuntiarent; cum meſſis quidem multa, operarii autem pauci. Reſpondeo, quod Paulus non debuit ſtare in clauſtro quietus; quia ad hoc fuit a Domino electus, & publice vocatus, miraculorum gratia dotatus, ut portaret nomen Domini coram gentibus & regibus. Et certe ſi ita eſſent vocati religioſi ſinguli, merito exirent prædicare verbum Dei: ſed quia juxta dictamen multorum religioſorum, melius vobis eſſet domine Ulrice, clauſtra alicujus arctæ religionis intrare, quam in ſæculo perdurare, & contra præceptum Dei & Apoſtolorum, & praxim univerſalis eccleſiæ, ſine licentia, contra prohibitionem ſuperiorum prædicare; ibique in pane arcto, & aqua brevi præterita peccata deplangere, & plangenda iterum non committere: ideo opto & ego, quatenus relictis omnibus religionem ingredi velitis, ut ſpectaculum Dei mundo & angelis exiſtatis.

Actor. 9.

Quantum ad tertium notabile ſuper verbo, Debet, poſuit differentiam inter præceptum, & conſilium; quia dixit Lyra, Debet, capiendum præceptive. Ubi dum ego impugnaſſem deſcriptionem ſuam conſilii, quod eſſet doctrina ſpecialis, obligans ſub pœna peccati venialis; oſtendi multipliciter, quod conſilia evangelica, ut conſilia ſunt, nullum obligant ſub pœna cujuſcumque peccati: quibus replicans, ſi mentem docilem adhibuiſſet, contentari debuiſſet. Pro ulteriori tamen ejus informatione dicendum, quod doctores communiter ſcribunt, circa diſtinct. XLVII. primi ſententiarum, quod duplex eſt Dei voluntas, ſcilicet ſigni & beneplaciti; Voluntas beneplaciti reſpicit præcepta: ſigni, quandoque præcepta, quandoque conſilia: utraque tamen voluntas reſpicit bonum, per modum complacentiæ: hoc modo ſcilicet, quod voluntas Dei antecedens ſigni, quæ eſt voluntas conſilii, differenti ratione reſpicit ad bonum cum voluntate Dei antecedente, quæ eſt præcepti, quarum tamen utraque reſpicit bonum per modum complacentiæ. Voluntas antecedens ſigni, quæ eſt conſilii, reſpicit ſic bonum per modum complacentiæ, ita tamen, quod oppoſitum non diſplicet. Hinc ſecundum Bonaventuram conſilium, quod eſt bonum ſupererogatum, non habet malum directe oppoſitum. Et hinc eſt, quod conſilium non habet ſignum ſuppoſitum, ſicut habet præceptum: non enim eſt reperire quod habeat per modum diſplicentiæ, ita quod oppoſitum diſpliceat.

Hinc ſecundum doctores communiter ponitur donum Spiritus, quod eſt donum conſilii, donum regitivum in his ad quæ non tenemur: in his, ad quæ tenemur, non oportet conſiliari. Hinc dominus Bonaventura in ſuo Breviloquio ponit duplicem rectitudinem in faciendo bonum, ſcilicet neceſſitatis & perfectionis, quæ eſt in ſupererogando ultra debitum. Illud etiam expreſſe declarat ſanctus Thomas I. II. quæſtione CVIII. art. dicens, quod hæc eſt differentia inter præceptum & conſilium, quod præceptum importat neceſſitatem; conſilium autem eſt in optione, & eſt de his per quæ melius & expeditius poteſt homo conſequi finem ſuum, qui eſt beatitudo æterna. Et in ſumma contra Gentiles, lib. III. cap. CXXX. dicit, quod conſilia dicuntur divinæ legis admonitiones, non præcepta, in quantum ſuadetur homini, ut propter meliora minus bona prætermittat. Ad quod poteſt adduci iſta manuductio palpabilis. Nam cum ſit quædam politia inter Deum & hominem, dicente propheta: *Nos autem populus ejus, & oves paſcuæ ejus*: ſicut in politia humana, quæ eſt ad divina exemplificata, videtis eſſe aliquas leges exterminativas ſub pœna capitis aut mortis, quæ capitales aut mortales no-

Bonaventura in breviloq. cap. 9.

Pſalm. 94.

A minantur, quæ ſanciuntur proprio vocabuli nomine præcepti: Alias videtis eſſe minores, ſub pœna minori, ſcilicet quæ non eſt exterminativa, quæ dicitur pœna civilis: & poſſunt nominari hujuſmodi leges ordinationes ſive mandata. Et tertio quaſdam conſultationes, quibus contrahuntur qui ſunt de politia, ad faciendum, ſi libeat, opus excellentiæ; quod ſi velint & fecerint, præmiabuntur glorioſe: ſi autem non fecerint, nullo modo punientur, neque illa non factio eis aliquo modo imputabitur ad pœnam quamcumque. Clarumque iſtud habenti oculum conſiderationis apertum.

Anno Chriſti 1433.

Sic in propoſito non repugnat, immo rationabiliſſime juxta prædicta ponuntur in lege divina leges Dei præceptivæ, ut ſunt præcepta, contra quæ eſt ſolum peccatum mortale, inducens mortem æternam. Et hic eſt modus communis loquendi doctorum, Thomæ, Bonaventuræ, Alexandri de Ales, & aliorum, qui dicunt, veniale non obviare divino præcepto: ſicut non dicitur etiam veniale fieri contra conſcientiam, ſed **B** præter præceptum, & præter conſcientiam. Aliæ autem dici poſſunt leges, per quas a nobis exigit Deus, ſi volumus vitare reatum pœnæ, non tantum æternæ, ſed etiam offenſam Dei quamlibet, aut non retardari a vita æterna, aut temporaliter non puniri: ita quod exorbitatio ab hac latitudine legum conſtituat peccatum veniale tantum: & poſſunt vocari hujuſmodi leges, mandata, ſtatuta, ſeu ordinationes, quibus ratio trahitur ad hoc ut ſit pervigil, ut nec venialibus diſrumpatur, vel a venialibus inficiatur, & ſic ad mortale diſponatur. Et tertio præter hujuſmodi ponitur conſilium, quod ſi quis adimplet, accumulat ſibi præmium. Si autem non adimpleret, dummodo aliunde non declinaret, nullam pœnam incurreret. Et iſto modo dicit magiſter Joannes Gerſon in tractatu ſuo de ſeptem lectionibus, quod inter præceptum & conſilium eſt dare medium proprie loquendo in iſta materia, quod patet ex dictis clariſſime. Dico ergo ſecure, quod nullus obligatur ad conſiliorum obſervantiam, niſi qui vovit ea: & qui vovit, **C** tenetur adimplere. Etiam alia conſilia, quæ non vovit, non tenetur ſub quacumque pœna, ſed tantum illa, quæ eſt regulæ & ſtatutis illorum annexa, ut patet per beatum Thomam II. II. quæſtione CLXXXVI. art. II. qui quærit ex intentione, utrum religioſi teneantur ad omnia conſilia: & probat concluſionem quam tenet, ſcilicet quod non eſt, & arguit ſic: Ad ea quæ ſunt ſupererogationis, non tenetur aliquis, niſi ex propria obligatione: ſed non quilibet religioſus obligat ſe ad omnia, ſed ad aliqua determinata, quidam ad hoc, quidam ad alia. Non ergo omnes tenentur ad omnia. Et ad tertium argumentum dicit: quod quædam conſilia ſunt, quæ ſi prætermitterentur, tota vita hominis implicaretur negotiationibus ſæcularibus: puta ſi aliquis haberet proprium, vel matrimonio uteretur, aut aliquid hujuſmodi faceret, quod pertineret ad eſſentialia religionis vota. Et ideo ad omnia illa conſilia obſervanda religioſi tenentur. Sunt autem quædam alia conſilia de quibuſdam particularibus melioribus actibus, **D** quæ prætermitti poſſunt, abſque hoc quod vita hominis ſæcularibus actibus impleretur. Unde non oportet, quod ad omnia talia religioſi teneantur. Hæc ibi. Et ad hujus confirmationem ego adduxi auctoritates ſancti Auguſtini XIV. quæſtione I. Quod debetur; Archidiaconi, Hugonis, & ſancti Thomæ; ad quas nihil mihi reſpondit. Item multas rationes, ſcilicet de effectibus peccati venialis, & quod peccatum veniale non dimittitur, donec actu & voluntate deſeratur: & ſi conſilia non ſervare eſſet peccatum veniale, vel pœna peccati venialis, nunquam eſſet homo ſine peccato veniali, niſi actu ac voluntate inciperet ſervare conſilia. Nihil reſpondit, & bene fecit, quia conſentire debet: ad aliqua reſpondit, ſed nihil ſolvit.

Gerſon de vita ſpirituali, lectione 5.

Aug. lib. 9. contra Fauſtum, cap. 19.

Et primo, ad hoc quod conſilium de dilectione inimicorum vocavi conſilium, dicit quod Salvator mandatum illud vocavit minimum. Dixi pro tunc, quod aliquo modo eſt præceptum, ſcilicet quoad affectum; alio modo eſt conſilium, **E** ſcilicet quoad effectum: arguit contra, quod etiam eſt præceptum in caſu neceſſitatis, fame morientem paſcere, etiam ſi ſit inimicus. Non eſt contra me, quia conſilium in caſu neceſſitatis eſt præceptum. Ego non loquor hoc modo in propoſito, & notum eſt non proterviendi.

Ad aliud, ubi arguit, quod ſi non obſervantia conſiliorum induceret pœnam venialis peccati, homines ignorantes incurrerent magnam retardationem a vita beata, quia tot pœnas venialium inducerent, cum pœnitentiarii hic nullam pœnam injungerent, ut homines de hoc pœniterent, quod conſilia non ſervant. Reſpondit, Non ſequitur: nam peccata diverſis modis dimittuntur in præſenti vita. Ego autem dixi, quod peccata venialia nunquam dimittuntur in præſenti vita, niſi actu & voluntate deſerantur; ſed communitas omnium hominum fere nunquam actu proponit velle ſervare conſilia. Ergo illa non obſervantia conſiliorum nunquam dimittitur eis in præſenti vita. Sed ſecundum vos tali non

ANNO CHRISTI 1433.

obſervantiæ correſpondet pœna peccati venialis: ergo illa pœna numquam dimittitur in præſenti vita, ſed reſervatur ad purgatorium.

Ad aliud, negat mihi illam: Illud quod eſt in pura voluntate hominis, non obligat hominem ad pœnam, quia dicit, Mandata Dei ſunt in pura voluntate hominis, & tamen hominem obligant. Ego & quilibet benevolus, non omnino obtuſus, concipere poteſt, accipiendo illud, Eſſe in pura voluntate hominis: quod ſi fiat, bene facit; ſi non, nulla pœna incurritur: ſic dicunt doctores eſſe conſilia in pura hominis voluntate, ita quod ſi ea fecerit præmium acquirat: ſi non, pœnam nullam incurrat. Ipſe autem æquivocando trahit ad hoc, quod ſtet in libertate hominis abſolute facere, vel non facere. Dico ergo quod præcepta aliter ſunt in hominis libertate, quia ita proponit Deus homini præcepta, ut eligat vitam ſi fecerit ea, vel mortem, ſi non fecerit. Non ſic eſt de conſiliis, ut dictum eſt. Ergo tales evaſiones in materia fidei adducere dignum eſt reprehenſione, *&c.*

Ultimo reſpondit ad id, ubi arguit: Nemo obligatur ad conſiliorum obſervantiam ſub quacumque pœna, niſi qui vovit eam dicit quod hoc non eſt verum, quia Apoſtoli *obligantur ad conſiliorum Chriſti obſervantiam, nec tamen voverunt conſilia obſervare eo modo quo fratres Mendicantes. Reſpondeo, quod quomodo profeſſi ſint Apoſtoli, neſcio, niſi ut veri Mendicantes, & omnium Mendicantium patres & prædeceſſores. Ubi dico, quod diſtinguendum primum, quod Apoſtoli fuerunt Mendicantes: & hoc, quia tanta paupertas fuit eis præcepta, quod ſine pera & aliis incederent, præſertim poſt Chriſti Aſcenſionem in prædicationis officio diſcurrendo inter æmulos. Et planum eſt quod imperioſe non poterant præcipere ut darentur eis neceſſaria: ergo tunc ſaltem æſtimo, quod neceſſaria victus humiliter mendicabant. Unde ad idem multa alia adducit Auguſtinus de Ancona, de eccleſiaſtica poteſtate, quæſtione LXXXIA. art. IV. Unde Theophylactus Lucæ X. ſuper illo verbo: *In eadem domo manete edentes quæ apud eos ſunt*, dicit: Vide ergo qualiter diſcipulos mendicare inſtituit, & pro pretio eos habere nutrimentum voluit. Immo dicit: Adeo mendicos mittit, quod neque peram ipſos vult portare, neque aliqua quibus indigeretur: ſecundum quod Apoſtoli ſe voto religionis ad conſilia quædam adſtrinxerunt. Dicit enim beatus Auguſtinus de civitate Dei: Dixerant potentes illi, ſcilicet Apoſtoli: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, quid ergo erit nobis?* Hoc votum potentiſſimi voverant; ſed unde hoc eis vovent, niſi ab illo, de quo hic continuo dictum eſt: Dans votum voventi. Hæc ille. Item beatus Hieronymus contra Jovinianum, dicit Apoſtolos voviſſe perpetuam continentiam, eo quod Dominus meus eis diceret: *Amen dico vobis, quicumque domum, aut agrum, aut uxorem,* &c. dicit etiam de voto Apoſtolorum clarius Auguſtinus de Ancona quæſtione XC. art. IV. & quæſtione LXXXIV. art. I.

* *Forte*, obligabantur.

Matth. 19

Hieronymus contra Jovinianum, ep. 50 ad Pammach. cap. & lib. 15. in Iſa. cap. 50.

Reſtat nunc reſpondere ad ſophiſmata, quæ pro ſe induxit. Ad Armachanum dico, quod in nullo obligat ad ſibi credendum, quia ſuſpectus eſt in multis dictis ſuis. Dico ſecundo, quod ipſe loquitur ſatis caute, quia dicit, quod diſcipuli Domini non poterant tranſgredi conſilia Chriſti ſine veniali delicto. De aliis dicit: Sancti Patres non ſanxerunt ut ſemper ſervarentur conſilia in facto, ſed in prompto animo, ut cum expedire videbitur, ſervetur in facto. Et Armachanus ſecundo adducit ſanctum Thomam, de quo miror; cum nihil faciat ad propoſitum, nec loquitur ibi verbum de conſiliis. Tunc facit rationes quatuor. Prima eſt hæc: Omne conſilium Chriſti obſervatum affert præmium, non obſervatum, affert damnum. Probat per ſanctum Thomam IV. de veritate ſacræ theologiæ, libro quarto dicente: Conſilium affert præmium, non ſervatum vero adducit ſupplicium. Reſpondeo negando conſequentiam: ad obligationem dico quod liber non eſt ſancti Thomæ, ſed ut creditur, Ulrici de Argentina. Et notate quæſo, quam periculoſe iſte allegat doctores, quia omnino non habetur ibi quod iſte dicit ſic: Conſilium obſervatum præmium affert: præceptum, ſi non ſervatur, adducit ſupplicium. Hæc ille. Alibi ſic: Conſilium ſervatum affert præmium, non ſervatum non affert ſupplicium. Et ſic eſt pro me.

Secundo ſic arguit: Omne illud quod obligat ad reddendum rationem in die judicii, obligat ſub aliqua pœna: ſed aliquod conſilium Chriſti eſt hujuſmodi, puta conſilium de compeſcentia verborum otioſorum, ut dicit, quod ſanctus Thomas in libro prædicto cap. LXX. dicit illud eſſe conſilium; dicens ſic, quod ſeptimum conſilium eſt compeſcentia verborum otioſorum. Dico quod compeſcentia verborum otioſorum non eſt conſilium, nec eſt præceptum, ſed eſt mandatum, cujus eſt peccatum veniale, ſicuti præcepti tranſgreſſio eſt peccatum mortale. Ad auctoritatem dico, quod iterum male imponit. Non enim dicit doctor, ſeptimum conſilium eſſe illam compeſcentiam verborum otioſorum, ſed dicit ſic: Septimum conſilium eſt de ſimplicitate verborum, ut ibi: *Sit ſermo veſter, eſt, eſt, non, non:* cujus ſenſus eſt: Si affirmatio vel negatio eſt in ore, ſit etiam in corde, & loquitur conſequenter de non jurare omnino; & non dicit verbum de compeſcentia illa. Et ſupra modum miror, quod audetis ita libros falſe allegare, pervertere, & truncare: unique falſarius monetæ comburendus eſt, multo magis falſarius ſacræ Scripturæ: ſed vos habetis ſalvum conductum, & ſic proficiet vobis.

Matth. 5.

Tertio arguit ſic: Quidquid eſt Chriſtiano pura juſtitia, ſervandum eſt ſub aliqua pœna: ſed conſilia ſunt hujuſmodi, igitur, *&c.* Nego minorem: quia pura juſtitia dicit debitum, quod rigor juſtitiæ requirit ſub aliqua pœna. Sed conſilia ut conſilia ſunt, a Chriſto non ſunt ſic de rigore juſtitiæ promulgata, quod ſi Chriſtianus ea non ſervaverit, aliquam pœnam incurrat, ut dictum eſt. Et quando probat, dicens, quod Chriſtus non poteſt niſi puram juſtitiam conſulere Chriſtiano, nego illam: nam Chriſtus & de facto conſulit opera ſupererogationis, & illa non ſunt puræ juſtitiæ, ut dictum eſt, ergo, *&c.*

Quarto arguit ſic: Omnis Chriſtianus debet Deo amplius ſervire atque perfectius quam facit de facto, & poteſt conſulere perfectius ſervitium. Ergo, *&c.* Diſtinguo majorem, quia eſt duplex debitum, ſcilicet neceſſitatis, & ſupererogationis; loquendo de debito neceſſitatis, quod obligat ipſum ad culpam, ego nego, quia debito neceſſitatis multi facerent tantum quantum obligantur, debito perfectionis nemo adſtringitur, niſi qui voto obligatur. Unde dicit ſanctus Thomas 2. 2. quæſtione CLXXXVI. articulo 2. ad 2. Sicut diligere Deum ex toto corde tenentur omnes, eſt tamen aliqua perfectionis totalitas quæ ſine peccato prætermitti non poteſt; aliqua autem quæ ſine peccato prætermittitur, dum tamen deſit contemptus. Ita etiam omnes tam religioſi, quam ſæculares, tenentur aliqualiter facere quidquid operari boni poſſunt; omnibus enim communiter dicitur Eccleſiaſtici 9. *Quidquid poteſt manus tua, inſtanter operare.* Eſt tamen aliquis modus hujus præcepti implendi, quo peccatum vitatur; ſi ſcilicet homo faciat quod poteſt, ſecundum quod requirit conditio ſui ſtatus, dummodo contemptus non adſit agendi meliora, per quem animus firmatur contra profectum ſpiritualem. Hæc ille.

Et quia concluſionem meam principalem probavi ſecundum formam judicis conducti, ipſe replicans volens apparere, quaſi aliquid contraſerit circa meas auctoritates, quarum nullam reperio ſolutam. 1. Sic argui ex lege æterna, probando per tria inconvenientia, quæ ſequerentur ex deordinatione illa, qua quilibet ſacerdos, vel diaconus prædicaret. Primum erat, quia perturbarent hierarchicum ordinem tam divinitus regulatum: quia nec de primo gradu illuminatorum, ſcilicet Papæ, nec de ſecundo, epiſcoporum, nec de tertio, plebanorum exiſtentes, officium cujuſlibet uſurparent. Secundum fuit, quod ſi liceret eis utique prædicare, eadem ratione & confeſſiones audire, ſacramenta miniſtrare, quemlibet epiſcopum ubique conſecrare. & ſic nulla eſſet juriſdictio in eccleſia. Ad has nihil reſpondit, & ideo ſtant in ſuo robore. 2. Fuit hæc, quia tales volentes ubique prædicare, cauſarent turbationem, ſi venirent ſimul tres, quatuor, vel duodecim ad eamdem eccleſiam, quilibet vellet prædicare, nullus vellet alteri cedere. Reſpondit, quod adhuc non vidit horrorem: ſed hæc non ſolvunt, quia non argui, quid vos videritis, vel non videritis, ſed quod ita fieri ſit poſſibile. Et dicit adverſarius, ſi ſex vel octo fratres de ordine Mendicantium poſſunt ſe compati in caſu ſimili, cur non ſacerdotes Domini? Reſpondeo id quod ideo primi ſe compatiuntur, & non ſecundi, quia religioſi non dicunt nec credunt ſe obligari ad prædicandum ex præcepto Domini. Et inſuper nullo modo prædicare attentant ſine benevolo conſenſu prælati & etiam plebani. Sed tertio, quia quaſi habent ordinem in prædicando, diſtribuendo dies, & una deputatur Prædicatoribus, alia Minoribus, alia Auguſtinenſibus, & ceteris. Tales autem rationes non ſunt inter preſbyteros & diaconos ac clericos illos: quia illi dicerent ſe ex præcepto Chriſti prædicare debere, nec obedire prohibenti, cum magis oporteat Deo quam hominibus placere.

Reprobavi per Jeremiam, quia erat ſacerdos in utero matris ſanctificatus, & tamen mandatus a Domino, adhuc ſe excuſavit. Reſpondit adverſarius, dicens: Nihil aliud video, niſi quod cum magno timore debeat ſacerdos officium prædicationis a Deo etiam oblatum acceptare. Sed hoc non ſolvit argumentum meum, quia non argui juxta veſtrum videre; ſed quid videre debeatis, oſtendi vobis per illud quod ibi vobis dicit ſanctus Thomas de omnibus preſbyteris & aliis: Non miſſi non ſunt audiendi propter præſumptam auctoritatem. Ad hoc nihil reſpondet.

Tertio argui ex lege evangelica: Poſtquam Salvator miſit

ANNO CHRISTI 1433.

Matth. 9. Luc. 10.

diſcipulos, dicens: *Rogate Dominum meſſis, ut mittat operarios.* Ubi dixi ex Archidiacono, quod ideo vult rogari, ut oſtendat quod omnis prædicans a ſuperiori ſuam debet miſſionem ſuſcipere; In novo, diſtinctione xxi. Reſpondet ad hoc: Superius ſatis eſt dictum. Rogo ubi? non reperio ſuperius nec inferius ſatis eſſe dictum, per quod ſolutum ſit tam fundamentale argumentum.

Quarto argui de Joanne Baptiſta ſacerdote ſanctiſſimo, qui non prædicat, niſi de novo auctorizatus, dum factum eſt verbum Dei ſuper eum in deſerto; dicit: Verum eſt, nullus debet ſe ingerere niſi omiſſus a Deo per internam inſpirationem, vel per hominis auctorizationem. Quæro a vobis, an vos ſitis miſſi aliquo iſtorum modorum: non ſecundo modo, quia non oſtenditis per canonica monumenta. nec primo modo, quia non apportatis divini inſtinctus ſigna, quæ expreſſi per longum proceſſum ſuperius. Ergo, &c. Iterum ex reſponſo argui ſic: Nullus ad prædicandum debet ſe ingerere, niſi miſſus a Deo per internam inſpirationem, vel per hominis auctorizationem; ſed multi diaconi & presbyteri ſunt, qui non mittentur, & forte nunquam mittentur, nec vos ipſi, per Dei inſpirationem, aut hominis auctorizationem; ergo talibus nunquam licebit ſe ingerere ad prædicandum. Tamen eſt eis præceptum a Domino ſecundum vos, ergo tales non faciendo præceptum Domini damnabuntur. Conformiter ſecundum vos, ſacerdotes & diaconi debent prædicare, quia eſt præceptum Domini, & quia illam poteſtatem acceperunt in ſua conſecratione: ergo ad hoc quod prædicent, nec indigent divina inſpiratione, nec hominis auctorizatione. Ergo defeciſtis in illa reſponſione.

Supra prob. art. 4.

Quinto argui ex ſcriptura canonica, 1. Timoth. II. *Hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere*; dicit, Concedo quod prædicatio commendata eſt his, qui idonei ſunt, nec alias eſſent ad ſacerdotium admittendi. Dico quod argumentum meum non eſt ſolutum, quia multi admittuntur ad ſacerdotium rite & legitime, qui non ſunt apti ad prædicandum, ſcilicet in his tribus, vita, ſcientia, & facundia. Vitam omnes debent habere bonam. Quoad ſcientiam, declarat diffuſe, quia multi ſancti patres ſacerdotes fuerunt, qui prædicare neſcierunt; & quod minor ſcientia requiritur in his qui ordinantur extra curam, quam in illis, qui ad curam animarum applicantur. Quoad facundiam, certum eſt: multi ſunt peritiſſimi viri, qui non ſunt facundi ad prædicandum, abſit quod illi deberent omnes a ſacerdotio excludi. Sic enim beatus Valerius fuit epiſcopus Hipponenſis, & nihilo minus tantæ impeditionis linguæ, quod beato Vincentio prædicationem verbi Dei commiſit, nec per ſe prædicavit.

Supra loco cit. arg. 2.

Sexto argui de beato Paulo, qui II. ad Corinth. de ſeipſo dicit: *Non enim gloriabimur in immenſum, neque ſuperextendimus nos in evangelio Chriſti.* Ad hoc nihil reſpondit, niſi quod gloſſavit illum textum per longum, & tamen finaliter ſtat iſtud argumentum: Apoſtolus fuit ſacerdos, & cum hoc generaliter & ſpecialiter miſſus; & noluit tamen ſe ſuperextendere. Et hoc eſt quod dicit gloſſa: *Non enim gloriabimur in immenſum*, id eſt, ultra menſuram noſtram: quod illi faciunt, qui uſurpando ſibi curam non commiſſam gloriantur ultra menſuram. Nec juvat, quod dicit de Lyra ita recipiendum, quod Apoſtolus per verba intendit ſe non eſſe comparandum pſeudoapoſtolis: quia de Lyra ſic exponit, ut ego ſic in ſcriptis tradidi. Similiter Innocentius III. & gloſſa ordinaria, dicens: Superextendere eſt ultra quam conceditur extendere. Et ſic patet, quod nulli licet ſe in officio prædicationis ſuperextendere. Ergo non poteſt quilibet ubique prædicare libere.

Septimo argui de praxi Chriſti, qui cum eſſet Pontifex & ſacerdos, noluit tamen prædicare niſi in triceſimo anno, & niſi prius auctorizatus voce Patris, & Spiritus ſancti viſibili ſuſceptione. Reſpondit, quod ex iſto non video aliud, quam quod ſacerdos ſit maturæ ætatis, & Spiritu ſancto inſtigatus ad prædicandum. Certum dixi, & dico, quod illud videre debueratis, ſcilicet quod iſta duo non faciunt ad prædicandum: quia maturæ ætas annorum multis adeſt, quibus ſcientia, facundia & vita deeſt. Inſtinctus Spiritus ſancti incertus eſt, niſi aſſumit ſigna, per quæ Spiritus ſancti approbetur præſentia. Ego autem hic alia video. Primo eſt, quod prædicator verbi Dei debet eſſe maturæ ætatis, ſecundum quod licet ſit divinitus inſpiratus, & actu ſacerdos, ſicut Chriſtus fuit Spiritu ſancto repletus, adhuc non debet prædicationis officium aſſumere, niſi auctorizetur & mittatur a ſuperiori. Ideo Chriſtus licet eſſet ſacerdos ſanctiſſimus, non tamen incepit officium prædicationis, niſi a Patre & Spiritu ſancto ſenſibiliter auctorizatus. Et ſi quis diceret ſe a Deo auctorizatum, probet per ſcripturam, ut Chriſtus Joannis v. dicens: *Scrutamini ſcripturas, illæ teſtimonium perhibent de me*; aut per miraculum, ut Chriſtus Joannis x. *Si mihi non creditis, operibus credite.* Inſuper quæro, an Chriſtus peccavit non prædicando ante triceſimum annum, an non? ſi non, ergo non fuit ſibi præceptum, nec per conſequens aliis: ſi ſic, ergo non fuit Deus, cum Deus peccare non poſſit. Ideo ſciendum, quod eſt triplex ætas in homine conſideranda; una reſpectu ætatis, ſive annoſitatis, ſicut notum eſt omnibus. Et quantum ad hanc, expedit & decet, ut cui ex officio incumbit ante ætatem maturam non præſumat publice prædicare, exemplo Chriſti, prout in articulo deductum eſt. Sed iſta ad prædicandum non ſufficit.

Unde ſecunda eſt ſenectus vel ætas reſpectu converſionis alicujus: & ita dicuntur juvenes vel novitii, qui licet ſint annoſi, ſunt tamen a ſæculo recenter converſi: ſicut quondam dicebantur neophyti, qui ad fidem noviter confluxerant: ſenes vero, qui diutius converſi, vel longius in ſpirituali vita converſati. Et ſimiliter hoc modo, ſi juvenes vel neophyti non debent prædicare, multo minus qui erroribus obſtinati nondum cognitione veræ fidei ſunt reducti. Unde Apoſtolus prohibet neophytum ordinari, & Moyſes prohibet arare in primogenitis boum, & tondere primogenitum ovium; de quibus Apoſtolus Hebræos v. *Etenim cum deberetis magiſtri eſſe propter tempus, rurſus indigetis ut vos doceamini, quæ ſunt elementa exordii ſermonum Dei, & facti eſtis quibus lac opus ſit.*

1. Tim. 3. Deut. 15.

Eſt ergo tertia ſenectus, ſcilicet interioris hominis confirmatio & ſtabilitio in bono, juxta ordinem hierarchicæ diſpoſitionis, quæ ſola ſufficit ad officium prædicationis: & hanc docuit in prætacta praxi Dominus noſter Jeſus Chriſtus. Unde beatus Bernardus ſuper illo Lucæ III. *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipſum audite*: dicit ſic: Quamdiu virtus & Dei ſapientia, quaſi infirmus aliquis aut incipiens lates in populo? quamdiu nobilis rex, & rex cæli, fabri filium te pateris & appellari pariter, & putari? Etenim Lucas teſtatur, quoniam adhuc filius Joſeph putabaris: O humilitas, virtus Chriſti, quantum confundis ſuperbiam noſtræ vanitatis? parum aliquid ſcio, vel magis mihi ſcire videor, & jam ſilere non poſſum, impudenter me, & imprudenter me ingerens & oſtentans; promptus ad loquendum, velox ad docendum, & Chriſtus cum tanto tempore ſilebat, cum ſeipſum abſcondebat, numquid inanem gloriam metuebat? quid timeret ab inani gloria, qui eſt vera gloria Patris? utique timebat, ſed non ſibi. Nobis timebat ab illa: quibus noverat eſſe timendum, nos inſtruebat. Tacebat ore, ſed inſtruebat opere: & quod poſt docuit verbo, jam clamavit exemplo: *Diſcite a me quia mitis ſum, & humilis corde.* Hæc ille.

Bernardus ſermone 1. de epiphania, non procul a fine.

Matth. 11.

Et ne quilibet ſe ad talem ſenectutem ſtatim ingerat, ſed electionem ſeu approbationem prælati exſpectet; ideo beatus Ambroſius ſuper Pſalmo, *Beati immaculati*, ſuper verſum, *In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam*, pertractans multa quæ ad præſentem ſenectutem requiruntur, dicit etiam illud quod dixit ad Moyſen, ut ſibi ſeniores eligeret, quos ipſe noſceret eſſe ſeniores. Et nunc, inquit, quibus hoc Spiritus Dei committeret officii, ut eligant ſeniores viros, eligunt ſine dubio inter ſeniores juvenem corrigentem viam in cuſtodia verbi Dei. Hæc ille. Iſta ſunt & ſimilia, quæ docet nos praxis Chriſti; illo non obſtante, quod dominus replicans dicit, ſe nihil aliud videre, quam ſua dicta.

Ambroſius in Pſalm. 118. tom. 4.

Ad octavum, ubi Dominus dixit Matth. xv. *Non ſum miſſus niſi ad oves quæ perierunt domus Iſraël*, non dicit niſi ex Lyra, quod egomet dixi, ſcilicet perſonaliter prædicando Judæis. Tunc Chriſtus fuit ſacerdos ſummus, & tamen negat ſe per totum mundum perſonaliter miſſum. Ergo neque diaconus, neque ſimplex ſacerdos debet ſe putare ubique miſſum, ita quod libere liberetur ubique ſeminare Dei verbum, cum omnis Chriſti actio noſtra ſit inſtructio. Item ubi diaconus vel ſacerdos habet libertatem prædicandi, ibi habet præceptum prædicandi, ſecundum vos: ſed habet libertatem ubique; ergo habet præceptum.

Ad nonum, ubi argui quod Salvator noſter conſecravit Apoſtolos ſuos in presbyteros in Cœna, & poſt hoc, ſcilicet in die ſuæ glorioſiſſimæ reſurrectionis, dedit Apoſtolis auctoritatem prædicandi, dicens: *Sicut miſit me vivens Pater, & ego mitto vos.* Ergo auctoritate conſecrationis ſacerdotalis illam non habebant. Dicit ex Lyra, Mitto, id eſt, mittam: ſalva reverentia Lyræ, ſecundum ſententiam ſancti Thomæ tunc miſit actu eos, qui dicit ſic: Quod ibi Dominus Apoſtolis injungit Apoſtolicum officium, (Apoſtolus enim idem eſt quod miſſus,) dicens: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.* Cui alludit beatus Gregorius, dicens ibidem: Id eſt, ea caritate qua me Pater diligit, & ego vos diligo, cum inter ſcandala perſecutorum vos mitto; qua me caritate Pater diligit, quem venire ad tolerandas paſſiones fecit. Et beatus Auguſtinus: Æqualem autem Patri Filium novimus; ſed hic verba Mediatoris agnoſcimus: medium quippe ſe oſtendit, dicendo: Ille me, & ego vos. Quibus concordat doctor Ger-

Joan. 20.

Lyra in 20. cap. Joan. S. Thom. ibid.

ANNO CHRISTI 1433.

ra, dicens: Id eſt, ſicut ego a me ipſo non veni, ſed miſſus ſum, ſic ego mitto vos, dans vobis auctoritatem: unde ad Romanos x. *Quomodo prædicabunt, niſi mittantur?* & Iſaias in capite vi. petivit hanc auctoritatem, dicens: *Ecce ego, mitte me.* E contra de malis prophetis, Jeremiæ xxiii. *Currebant, & ego non mittebam: non loquebar ad eos, & ipſi prophetabant.* Hæc ille.

Ecce quot doctores concurrunt ad ſententiam meam, ſcilicet quod in die Paſchæ per illa verba dedit eis poteſtatem prædicandi; ergo non habebant eam prius per conſecrationem ſacerdotalem in Cœna præcedenti factam. Et dicit dominus replicans, iſtud non eſſe factum in die Paſchæ; textus dicit quod factum eſt ipſo die reſurrectionis, licet ſero eſſet, & fores fuiſſent clauſæ. Neſcio quid hoc intendit, niſi quod textum male intelligit, qui dicit, *Jean. 20.* *Ipſo die reſurrectionis erant diſcipuli ſimul in unum congregati propter metum Judæorum: & cum eſſet ſero, & fores eſſent clauſæ, venit Jeſus & ſtetit in medio eorum, dicens: Pax vobis. & oſtendit eis manus, & pedes.* Ex quo patet, quod adhuc dies erat, quia non legitur, quod luminaria accendiſſent ut manus & pedes ejus viderent. Et tunc iterum ait illis: *Pax vobis, ſicut miſit me vivens Pater, & ego mitto vos.* Hæc ego, &c.

Supra loco cit. arg. 1. Luc. 24. Ad decimum, ubi ex illo Lucæ ultimo: *Ecce ego mitto promiſſum Patris in vos: vos autem ſedete in civitate, donec induamini virtute ex alto.* Dicit hoc eſſe contra me, quia dixi eos eſſe miſſos in die Aſcenſionis, & tamen ſecundum eum non eſſet contra me, quia ipſe exponit ex Lyra, *Ecce ego mitto,* id eſt, mittam. Et neſcio quid velit per hoc. Nam verum dixi, quod in die Aſcenſionis ſint miſſi, & tamen prohibiti ad certos dies, ut quieſcerent, donec virtute ex alto induerentur. Unde dico quod ſancti Apoſtoli tribus vicibus ad prædicandum leguntur miſſi. Primo, antequam eſſent ſacerdotes, ut in ſola Judæa prædicarent. Secundo, in die Paſchæ, ſcilicet Reſurrectionis Dominicæ, quando jam ante triduum fuerunt conſecrati in ſacerdotes: tunc fuit eis commiſſa prædicandi poteſtas, & quaſi quædam declaratio per Chriſtum facta, quod aliqui eſſent venturi, qui abſque commiſſione legitima uſurparent ſibi prædicationem veluti ratione gradus ſacerdotii: oſtendens hoc non eſſe verum, ſed ſupra ſacerdotium requiri ſpecialem miſſionem: ideo iterum miſit eos, dicens: *Sicut miſit me vivens Pater,* &c. Et quia adhuc poterant eſſe dubii, ubi deberent prædicare, quia in prima miſſione prohibuit eos alibi quam in ſola Judæa prædicarent; ideo tertio miſit eos declarando quod non in ſola Judæa, ſed in toto orbe eſſet evangelium publicandum per eos, *Marc. 16.* dicens in hora Aſcenſionis: *Ite in orbem univerſum, & prædicate evangelium omni creaturæ.*

Sup. prob. in prob. 3. ex praxi Apoſtolorum. Ad undecimum de praxi Apoſtolorum, adduxi ad ſpeciales praxes, 1. Petri, 2. Pauli, 3. Timoth. 4. Marci. Ad omnia hæc nihil reſpondit: & optime fecit, quia in veritate evadere non potuit. Quin concedere concluſionem per me intentam oportuit, prout praxes illæ clariſſime adducunt. Quoad praxim generalem Apoſtolorum, ubi honori beati Petri derogavit, timeo & certifico eum, quod ſi non reſipiſcat, Petrus claves continebit, nec ſibi januam regni aperiet. Dixit enim primo, quod non habetur ex ſcriptura canonica, Petrum fuiſſe ſummum Pontificem a Chriſto inſtitutum: cujus contrarium latiſſime eſt heri deductum. Dixit ſecundo, quod ego addidi de proprio, ly ſoli, dicens: Soli Petro dictum eſt: *Matth. 16.* *Paſce oves meas, tibi dabo claves.* Ego dico, verum eſt, quod evangeliſtæ addunt, Soli. Primum verbum ſoli Petro dictum eſt, ſecundum ſibi ſoli excellenter. Quoad illud, *S. Thom. in cit.* *paſce oves meas,* dicit ſanctus Thomas, quod hoc Petro in tanta ſingularitate convenit, quod Chriſtianus dici non poteſt, qui ſe ab obedientia ſummi Pontificis ſubtrahit. Quoad 2. dicit Rabanus: Quia enim regem cælorum majori devotione præ ceteris confeſſus eſt, merito præ ceteris, collatis clavibus regni cæleſtis donatus eſt. Et valde notandum quod dicit Origenes, quod Petro dicit Dominus: *Quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis;* ſed omnibus dicit: *Quodcumque ſolveritis ſuper terram, erit & ſolutum in cælo.* Ad ſignandum, inquit, primatum & principatum in Petro ſuper omnes. Petrum etiam omnibus præfecit, dum ait: *Paſce oves meas,* ait beatus Auguſtinus in quæſtionibus veteris & novi teſtamenti, quæſt. xx. cap. xvii. Videte jam, *Cap. 57.* an ſine cauſa addiderim, Soli, licet non ſit verbum textus.

Supra in 3. prob. concluſionis ex praxi Apoſt. circa finem. Matth. 9. Ad duodecimum, ubi arguit de praxi ſeptuaginta duorum diſcipulorum, nihil ad propoſitum reſpondit mihi: quia exponit illum textum, *Rogate Dominum meſſis,* totaliter de miſſione facta per Chriſtum perſonaliter in principio vocationis ſeptuaginta duorum diſcipulorum, quod ego non nego: ſed argumentum meum iſtud fuit in ſententia: Licet ſeptuaginta duo a Chriſto miſſi fuerint ante ejus paſſionem, tamen poſt ejus glorioſiſſimam Aſcenſionem nullibi prædicabant, niſi quo eos Apoſtoli miſerunt; ergo quantum ex praxi illa, nullus noſtrum habet facultatem alicubi prædicandi, niſi ubi mittitur auctoritate Apoſtolorum, id eſt, prælatorum eccleſiæ. Antecedens probavi ex capite, In novo. Quod Apoſtoli *Diſtinct. 21. In novo, c. 2. Luc. 10.* videntes meſſem multam, & operarios paucos, *rogaverunt Dominum meſſis.* Et ſequitur: *& ipſi elegerunt ſeptuaginta duo, & miſerunt eos ad prædicandum.* Hæc ibi. Confirmavi ex Euſebio. Iſta ergo ratio ſtet in alto. Quærit ibi ubi ſeptuaginta duo facti ſunt ſacerdotes? Reſpondeo cum Petro de Palude, quod hoc in ſcripturis canonicis non reperitur, niſi quod ſeptem facti ſunt diaconi, & Matthias in locum Judæ ſucceſſit, & ſimilia, &c.

Supra in prob. 4. concluſ. de praxi primæ Eccleſ. Ad tredecimum de praxi primitivæ eccleſiæ ſimpliciter nihil reſpondit, & optime tacuit, quia in veritate evadere non potuit. Oſtendi enim quod primus Papa poſt Petrum beatus Clemens, prohibet omnibus ſacerdotibus ne quidquam agere audeant in cujuſcumque presbyteri parochia abſque plebani conſenſu. Et beatus Dionyſius attribuit prædicationem epiſcopo proprie & antonomaſtice, diſtinguens tres actus hierarchicos, ſecundum tres gradus eccleſiaſticos: ſcilicet purgare diacono per exorcizationem: illuminare presbytero, per baptizationem: perficere epiſcopo, per confirmationem & prædicationem, juxta declarationem per me nuper factam.

Sup. prob. 6. concluſ. ex doctis a doct. Progrediendo ad auctoritates ſanctorum doctorum, reſpondit tantum ad tres, cum ego adduxiſſem octo. Primo ad Ambroſium, qui dicit in ſententia certera. Rectores & cetera officia diſtincta ſunt, ne ſi unus poſſet omnia, vileſcerent ſingula. Reſpondit, quod hoc ideo eſt, quia aliud officium presbyteri, aliud diaconi, ſed hic nihil eſt ad mentem Ambroſii, quia littera loquitur de prædicatione & baptizatione, quæ fuerunt, dicit, ſingulis conceſſæ in principio: ſed fundata eccleſia, dicit, ſi nunc unus ſingula faceret, omnia viliſcerent.

Ad auctoritatem Gregorii in capite, Scriptum eſt, vi. quæſtione iii. allegat gloſſa & non ſine uſura comportavit eam. Non enim habet gloſſa quæ proprie dicitur gloſſa decreti, ſeu apparatus Joannis, ut ſi quod epiſcopus in aliena diœceſi publice prædicare, tamquam jus habens in populis illis, non poteſt, ſed pertranſeundo ſine ſolemnitate poteſt eos monere bonum, ſicut & monachus & quilibet alius. Secundum quoſdam *Diſt. II. 19. Secundum, cap. 7.* tamen poteſt prædicare, non tamen concitando turbam. xv. diſtinctione. Et nota quod ipſe ibi interpoſuit, & addidit etiam, Solemniter, ut hic, tamen non concitando turbas. xvi. *Cap. 15.* quæſt. iii. Placuit. Littera, Solemniter, non habetur in gloſſa: immo habet: Sine ſolemnitate poteſt eos monere.

Ad tertiam, quæ eſt beati Bernardi dicentis: Monacho neophyto, & non miſſo, non licet prædicare, reſpondit: Concedo, quod non miſſo non licet prædicare, niſi ex ſpeciali miſſione. Sed multi monachi ſunt diaconi & presbyteri: ergo non licet diacono & presbytero prædicare abſque ſpeciali miſſione. Ex conceſſo ſic: Non miſſo prædicare non licet, ſed nulli diaconi vel presbyteri niſi curati, ſunt miſſi, ſicut & aliqui religioſi; ergo nullis talibus niſi curatis licet prædicare abſque nova miſſione. Sed dicis quod omnes presbyteri & diaconi ſunt miſſi: quæro a quo? an a Deo, aut ab homine. Si a Deo, oportet hoc probare, ſive ſit illa miſſio per revelationem manifeſtam, ſive per inſpirationem occultam. Sic enim docet beatus Joannes: *Probate ſpiritus an ex Deo ſint, &* *1. Joan. 4.* *nolite omni ſpiritui credere.* Sic enim quilibet poſſet * dies, ** Forte, dicere.* etiam hæreticus, laicus, vel mulier, quod ſint miſſi a Deo. Si ab homine, oportet quod ille ſit prælatus eccleſiæ illius, ubi prædicare intendis, cum nullus Hungarus habeat licentiare ad prædicandum in Anglia, nec e converſo: ſed tantum ſunt duo genera prælatorum, qui poſſunt dare licentiam prædicandi aliis, ſcilicet Papa & epiſcopus loci illius, ubi prædicare intendis. Nam plebanus non poteſt licentiare ad prædicandum in ſua parochia generaliter, niſi tantum approbatos viros, ſcilicet ſacræ theologiæ profeſſores, & ſimiles, ut dicunt Franciſcus Zabarella, Henricus Voyt, & multi juriſtæ, cap. Cum ex injuncto, de hæreticis. Ergo ſine licentia Papæ vel epiſcopi loci tales dicuntur non miſſi, nec habent poſſe prædicare verbum Dei. Hæc ibi.

Supra in 5. prob. concluſ. ex conciliis antiquis. Hinc reſpondet ad concilia generalia, quæ adduxi, & primo ad caput, Cum ex injuncto; dicit concludendo ſic: Patet clare ex prædictis, quod ſicut non eſt cauſa ſufficiens ad probandum, quod ille ſacerdos vel diaconus ad prædicandum a Deo eſt miſſus, quia facit miracula; ſed confiteri veritatem, facere juſtitiam, mundum contemnere, gloriam ſpernere, opprobria ſuſtinere humiliter, ſacerdoti & diacono teſtimonium eſt ſufficiens, ut habens legis Dei notitiam, prædicare libere Jeſu Chriſti evangelium, quia ſic eſt a Deo miſſus: & iſta eſt miſſio, de qua Romanos x. *Quomodo prædicabunt, niſi mittantur?* Hæc ille. Ecce jam palam locutus eſt, & erroris ſui totum ſpiritum evomuit: & quod uſque huc ſemper palliavit, nunc detexit: dixit enim: Oportet prædicantem eſſe miſſum. Sed jam audivis quod dicit: Sufficit oſtenſio bonorum operum ad illius miſſionis efficaciam, nec alia miſſio præla-

Digitized by Google

ti requiritur. Sic enim expono Apoſtolum, ut audiſtis. Sed iſta: Contra iſtam concluſionem bimembrem pono duplicem concluſionem: Prima eſt contra primam partem, ſecunda contra ſecundam partem. Prima eſt iſta: Cauſa ſufficiens ad probandum quod ille diaconus vel ſacerdos eſt miſſus a Deo ad prædicandum eſt, quia facit miracula: probatur multipliciter; primo ſic: Illa eſt cauſa ſufficiens ad ſe probandum a Deo miſſum, quam Dominus dedit Moyſi quærenti: *Quod ſignum oſtendes mihi, ut ſi dixerint Pharao aut filii Iſraël, Non miſit te Dominus?* alias Dominus inſufficienter miſiſſet Moyſen, ſi cauſa probationis fuiſſet inſufficiens. Sed Dominus non oſtendit ſibi aliam cauſam, ob quam tenerentur Pharao & filii Iſraël ſibi credere ipſum a Deo miſſum, quam virtutem miraculorum, convertendo virgam in colubrum, & e converſo; ergo iſta eſt adhuc ſufficientiſſima ad probandum ſe miſſum a Deo ad prædicandum, facere miracula.

Secundo ſic: Illa eſt ad eumdem finem cauſa ſufficiens, quam Dominus aſſignavit ſuis diſcipulis ad confirmationem ſuæ prædicationis, quia non miſit eos inſufficienter: ſed ipſe Dominus non dedit aliam cauſam diſcipulis, dum irent ad prædicandum, cur ubique admitti deberent, niſi quia miracula facerent; unde illos mittens ad prædicandum ait: *Infirmos curate, leproſos mundate, dæmonia ejicite*; ergo facere miracula eſt illius probationis cauſa ſufficiens.

Matth. & Luc. 10.

Tertio ſic: Illa cauſa eſt ſufficiens, quam Dominus in ſua praxi aſſignavit Judæis ad probandum veritatem ſuæ miſſionis, quia ipſe omnia bene facit: ſed ipſe aſſignavit eis illam cauſam, ſcilicet, operationem miraculorum ſuorum, dicens: *Si mihi non creditis, operibus credite. Et ſi opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* Joannis x. quæ de operibus miraculorum expreſſe exponit ſanctus Thomas, de Lyra, & alii. Ergo facere miracula eſt ſufficiens cauſa ad probandum, ſe miſſum a Deo ad prædicandum.

Joan. 10.

Quarto ſic: Illa eſt ſufficiens cauſa, qua beatus Paulus probavit, ſe & Petrum a Deo miſſos ad prædicandum: ſed hoc virtute miraculorum; ergo, &c. Major patet ad Galat. II. ubi dicit: *Qui operatus eſt Petro in Apoſtolatum circumciſionis, operatus eſt & mihi inter gentes.* Ubi dicit ſanctus Thomas: Sed poſſet aliquis dicere Paulo: Unde conſtat nobis, quod tibi ſit commiſſum evangelium a Deo inter gentes? Reſpondit Paulus, per operationem Chriſti in me. Sicut enim patet quod Petrus accepit evangelium a Chriſto propter miracula quæ fecit Chriſtus per eum: ita patet quod ego, ſcilicet Paulus, ab ipſo Chriſto accepi etiam propter miracula, quæ operatus eſt in me. Hæc ille. Unde & idem probat ſuum Apoſtolatum, dicens: *Signa Apoſtolatus mei facta ſunt inter vos, in omni patientia, in ſignis & prodigiis & virtutibus*, hoc eſt, patientia in moribus, & prodigia in ſignis, prout exponit beatus Hieronymus. Similem ſententiam poſui prius. Sed nil mihi eſt reſponſum ad illa; & bene, quia concludunt neceſſario, nedum quod facere miracula ſit ſufficiens cauſa, ſed quod illa ſint neceſſaria, niſi adducatur teſtimonium ex ſcriptura. Et hoc vult cap. Cum ex injuncto, de hæreticis; ut patet intuenti.

2. Cor. 12.

Sed contra hoc aviſat dominus opponens, dicens, quod in fine mundi diſcipuli Antichriſti magis quam Chriſtiani miracula facient, prout Matth. xxiv. patet. Reſpondeo, quod mirabilia, quæ fient tempore Antichriſti, ſunt reſpuenda, quia non ſunt vera miracula: & cum hoc jam ex ſcriptura canonica aviſata eſt eccleſia, quod non ſunt miracula vera. Unde nec Chriſtus, nec Apoſtolus vocat opera Antichriſti miracula, ſed ſigna & prodigia: unde dicit ad Theſſalonicenſes II. quod adventus Antichriſti erit ſecundum operationem ſatanæ in omni virtute, & ſignis, & prodigiis mendacibus. Unde dicit ſanctus Thomas II. II. quæſt. CLXXVIII. ex beato Auguſtino II. de civitate Dei, quod illa ſigna mendacii dicuntur ſigna vera, quia faciunt veras res, ſicut magi Pharaonis fecerunt veras ranas, & ſerpentes veros; non autem habebunt rationem veri miraculi, quia fient virtute dæmonum & naturalium cauſarum ad hominum deceptionem: ſed operatio miraculorum, quæ attribuitur gratiæ gratis datæ, ſit in virtute divina ad hominum utilitatem.

Cap. 19.

Secundo arguit ſic: Mali faciunt miracula, I. quæſtione I. Teneamus, ergo facere miracula non eſt ſufficiens cauſa. Reſpondeo, quod duplices ſunt mali, aut qui male vivunt, aut qui male docent. Dico ergo cum ſancto Thoma ubi prius, articulo ſecundo, ad tertium argumentum, quod miracula ſemper ſunt vera teſtimonia ejus propter quod ſiunt: unde ſicut hi, qui male vivunt, nunquam faciunt miracula in teſtimonium ſuæ ſanctitatis; ſed ſi quandoque Deus miracula per eos fecit, eſt in teſtimonium virtutis divini nominis quod invocant, aut teſtimonium virtutis ſacramentorum, quæ applicant ſeu exhibent: ita qui falſa docent, nunquam poſſunt facere miracula in teſtimonium veritatis illius falſæ doctrinæ. Secus ſi quis etiam male vivat, & bene doceat; talis enim ſæpe miracula facit, non in teſtimonium ſuæ ſanctitatis, quam non habet, ſed in teſtimonium ſuæ veræ doctrinæ, quam docet. Et hoc tam clare docet Dominus Marci ix. ubi poſtquam dixiſſent diſcipuli: *Domine, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem dæmonia, & prohibuimus eum*, ait Dominus illis: *Nolite prohibere eum*, & ſubdit tamen dicens: *Nemo eſt qui faciat virtutem in nomine meo, & poſſit cito male loqui de me.*

S. Thom. 2. 2. quæſt. 178.

Contra ſecundam partem ſuæ concluſionis ſit iſta propoſitio: Sicut cauſa ſufficiens non eſt facere miracula ad probandum ſe miſſum a Deo ad prædicandum, ita non ſufficit facere quæcumque perfectionis & ſanctitatis opera ad ſufficienter ſe probandum miſſum a Deo ad prædicandum, hoc addito, niſi adducat ſpeciale de ſe ſcripturæ ſacræ teſtimonium. Probatur dupliciter, primo modo ſic: Quia talia opera ſunt ſæpe apparentia extrinſecus, & non exſiſtentia intrinſecus, ſicut Dominus ait hypocritis, Matthæi vigeſimo tertio. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia ſimiles eſtis ſepulcris dealbatis, quæ a foris parent hominibus ſpecioſa, intus vero plena ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia. Sic & vos foris quidem paretis hominibus juſti, intus autem pleni eſtis hypocriſi & iniquitate.* Et pſeudoapoſtoli ſe in Apoſtolos Chriſti transformant, ſicut angelus ſatanæ in angelum lucis, ſecundæ ad Corinthios II. ideo Dominus admonet nos, dicens: *Attendite a falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.* Matth. VII. Et hoc quia licet Dominus noſter eſſet ſanctiſſimus in omni operatione ſanctitatis, docuit tamen non ſufficere illa opera ad hoc, ut Judæi crederent eum miſſum a Deo eis in legiſlatorem: ſed direxit eos, ſuper & præter omnia opera ſuæ ſanctitatis, ad opera miraculorum, dicens: *Si mihi non creditis, operibus credite*, ut dictum eſt. Similiter & Apoſtoli erant ſanctiſſimorum operum, & tamen probant ſuam miſſionem per miracula.

Sed contra hoc adducit dominus replicans auctoritates dicens, quod probatio ſanctitatis non eſt ſigna facere, ſed juſte vivere, & ſic de ſingulis. Ad ea ſimul reſpondeo, quod auctoritates ſicut ſtant, veriſſimæ ſunt. Ego enim concedo, quod facere miracula non eſt ſemper ſignum ſanctitatis illius qui facit: ſed dico quod facere miracula ad probandum ſe eſſe miſſum a Deo ad prædicandum, eſt ſignum ſufficientis probationis. Unde aliud eſt eſſe hominem Dei ſeu virum bonum, aliud eſt eſſe prædicatorem aptum. Qui ergo bene vivit, oſtendit ſe eſſe a Deo aliis in exemplum; ſed non probat per hoc ſe miſſum ad prædicandum ſine licentia prælatorum, niſi oſtendat ſuæ miſſionis miraculum.

Sed contra hoc aſſumit ſic: Si hæc requirerentur univerſaliter, tunc maxime deberet dubitari de patribus hujus concilii ſacerdotibus, quod ſint a Deo miſſi, cum nullum adhuc viderim operari miraculum, vel habere ſuper hoc teſtimonium ſcripturæ ſacræ ſpeciale, ultra alios ſacerdotes: Reſpondeo, quod patres hujus concilii ſacri non indigent facere miracula, quia nullus eorum jactat ſe inviſibiliter eſſe miſſum a Deo, ita quod velit prædicare non habita licentia, immo reclamante & ſub ſententia excommunicationis prohibente prælato cujuſlibet eorum. Sed vos qui dicitis vos licentia prælatorum non indigere, & poſſe ubique etiam prælatis contradicentibus ad viam meliorem tranſire, ſcilicet prædicare; vos tenemini miraculis, vel ſcripturæ teſtimonio oſtendere, quod illam poteſtatem habetis a Deo. Ita dicit cap. Cum ex injuncto.

II. Quia horum patrum reverendiſſimorum doctrinam & fidem a Deo eſſe approbat univerſalis eccleſia Spiritu ſancto edocta, qui docet eam omnem veritatem, ſecundum promiſſionem Domini noſtri Jeſu Chriſti: pariformiter ſummus Pontifex vicarius ejus unicus in terris, cui Dominus in perſona eccleſiæ ait: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Et iterum: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Et iterum: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.* Et iterum: *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis Spiritum veritatis, ut ſit vobiſcum in æternum.*

Luc. 22. Matth. 16.

Joan. 14.

III. Quia qui nova prædicat & inſolita, prout vos facitis Bohemi, tenetur illam novam doctrinam comprobare novis ſignis: quia Salvator noſter ut primo miſit Apoſtolos ad prædicandum novam doctrinam ſcilicet de regno Dei, dedit eis ſimul cum hoc poteſtatem ſuper omnia dæmonia ejiciendi, & ut languores curarent. Matth. & Luc. x. ubi dicit Beda lib. III. cap. III. ſuper Lucam: conceſſa primum poteſtate ſignorum, miſit prædicare verbum Dei, ut promiſſorum magnitudini atteſtaretur magnitudo factorum, fidemque verbis daret virtus oſtenſa, & nova facerent, qui nova prædicarent. Hæc ille.

Si dicis, non eſt jam tempus faciendi miracula, quia dicit

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1433.

Iſidorus lib. 3. de ſummo bono, cap. vigeſimo quinto : *Antequam Antichriſtus appareat, virtutes ab eccleſia ceſſabunt :* Reſpondeo quod jam ceſſarunt miracula, non ideo, ut qui vult prædicet & dicat ſe miſſum a Deo, & hoc ſufficiat, nec miraculo probare debeas : ſed ideo quia fides catholica eſt plene fundata, nec eget probatione nova. Et hoc eſt quod dicit beatus Gregorius ſecunda parte homiliarum, homilia nona :

Gregorius homil. 29.

» Ut fides credentium creſceret, miraculis fuit nutrienda : quia nos cum arbuſta plantamus, tamdiu aquam ſuperfundimus, quouſque ea in terra coaluiſſe videamus ; quia ſi radicem fixerint, a rigando ceſſamus. Hæc ille. Et hæc de materia miraculorum.

Conſequenter de litteris commendatitiis dicit, quod inventæ ſunt propter malos. Reſpondeo, quod utique hoc verum eſt, quod propter pſeudoapoſtolos, dicit gloſſa II. Corinth. III. ſuper illud : *Numquid commendatitiis egemus litteris ſicut quidam*, ſcilicet qui ſunt pſeudoapoſtoli ? Reſpondit ſanctus Thomas in libro de contra impugnantes religionem, prope finem : Proprie duo ſunt genera hominum, ſcilicet non miſſi prædicantes, & falſa docentes : de quibus ambobus ſimul Jeremiæ XXIII. *Non mittebam eos, & ipſi currebant*, quoad primum ; *non loquebar ad eos, & ipſi prophetabant*, quoad ſecundum. Illi ſunt qui tenentur habere litteras commendatitias, qui prædicare volunt invitis prælatis. Ad id quod dicitur Actuum XIII. quod Paulus & Barnabas ſedebant in templo, & principes miſerunt ad eos, an haberent verbum exhortationis ad plebem, dicit Lyra, quod ex hoc eorum prædicatio efficacior reddebatur, quod ſe non ingeſſerunt ad prædicandum, ſed rogati fuerunt. Gloſſa dicit : Sedent quaſi audituri legem, non quaſi prædicaturi : ecce humilitatis exemplum. Dicunt principes ad Apoſtolos : *Si habetis verbum exhortationis ?* non dicunt, prædicationis vel lectionis. Hæc ibi : Non debent ergo diaconi vel presbyteri prædicare, niſi invitati ad ſermocinandum. 7. quæſtione I. Epiſcopi. Ad textum quem adducit XIX. cap. II. Duæ. Qui dicit, quod propter criminoſos litteræ commendatitiæ inventæ ſunt ; ſi gloſſam legiſſetis, tacuiſſetis : quia dicit gloſſa ſic : Licet propter criminoſos fuerit conſtitutio data, extenditur tamen etiam ad non criminoſos, quia nullus recipitur ſine commendatitiis litteris. Etenim quod ſtatuitur propter cauſam impulſivam, cauſa ceſſante non ideo ceſſat conſtitutio, ſicut dicitur ff. de donat. l. II. §. ultimo, hæc gloſſa.

Gloſſ. interlin. ibid.

7. quæſt. I. Epiſcopi. cap. 38.

Quod autem concludit replicans ex eodem textu, dicens : Ex iſto canone XIX. quæſtione II. Duæ : Sequitur tertio, quod quiſquis Spiritu Dei ducitur, epiſcopo contradicente ad meliorem vitam poteſt tranſire. Ex quo patet etiam, quod diaconus vel ſacerdos diſpoſitus ad prædicandum, & ductus Spiritu Dei libere Chriſti evangelium abſque licentia prælati ſpeciali poteſt prædicare : Patet, inquit, quia bonum eſt diaconum vel preſbyterum vel ſacerdotem bene vivere, melius bene vivere & utiliter prædicare : ergo poterit de prædicationis otio in laborem, & ſic tranſire ad vitam meliorem. Ecce iterum palam loquitur, & proverbia objicit, & ſic dico duo. Primum, quod Spiritu ſancto ductus poteſt ingredi religionem, nolente epiſcopo. Secundo, quod hoc eſt omnino falſum, quod ex hoc, inquit, patet, quod etiam ſacerdos vel diaconus diſpoſitus ad prædicandum ductus Spiritu Dei, abſque licentia epiſcopi libere poſſit prædicare evangelium Chriſti.

Nam dico pro concluſione, quod quicumque Spiritu Dei agitur, numquam contra voluntatem prælati, vel ſine licentia prælati, agit in ſua eccleſia vel diœceſi : quia Spiritus ſanctus non eſt arrogans, importunus, aut inobedientiæ magiſter, ſed potius mitis, manſuetus, humilis, ut patet Sap. VII. Unde ſecure dico, quod quicumque a Deo ad prædicandum mittitur, ſe prælato præſentare tenetur, maxime ſi requiſitus fuerit a prælato, ut approbationem ejus accipiat, & obedientiæ virtutem oſtendat, unde in cap. Cum ex injuncto ; dicitur : ſi tamen de hac inviſibili miſſione conſtaret. Ex quo concluditur, quod qui aſſerit illam inviſibilem miſſionem tenetur eam probare : & cognitio talium de jure & conſuetudine ſpectat fieri coram Papa, vel epiſcopo loci, ſecundum illa quæ habentur & notantur in cap. Venerabili ; de teſt. & in capite primo de reliquiis & veneratione ſanctorum ; & ſic tenetur ſe præſentare prælato, etiamſi ſit miſſus a Deo miſſione inviſibili, & probare eam modis prædictis. Et dico, maxime ſi requiſitus fuerit ; I. Propter Paulum, qui ſe Petro non ſtatim præſentavit, ſed diu poſt vocationem, & hoc quia a Chriſto vocatus, nec a Petro requiſitus, propter certitudinem miraculorum, quæ fecit Dominus per Paulum : & propter ſanctum Equitium abbatem, qui miſſus a Deo per angelum, tandem requiſitus per prælatum, ſubito ei parere voluit, niſi Dominus miraculorum evidentia prævenisſet, ut patet lib. I. dialogorum, cap. IV. Et probatur propoſitio multipliciter : primo per beatum Auguſtinum in fine ab Oroſium dicentem : Illum cognoſce miſſum a Deo quem non paucorum hominum adulatio eligit, ſed illum quem vita & mores optimi, & apoſtolicorum examinatio commendat ſacerdotum. Hæc ille. Ecce quomodo non ſufficit ſe dicere miſſum a Deo, ex moribus optimis, ſed etiam requiritur Apoſtolicorum ſacerdotum, & prælatorum examinatio.

2. Dicit gloſſa de offic. ordi. cap. Inter cetera ; quod nulli licet prædicare, niſi mittatur auctoritate epiſcoporum, » vel Apoſtolicæ ſedis, de hæret. cap. Excommunicamus, » §. Quia vero. Hæc ibi. Si nulli, ergo nec ei, qui ſe dicit a Spiritu ſancto inſpiratum, præſertim ſi requiſitus fuerit a prælato.

3. Dicit beatus Bernardus, ut allegatum eſt de inſtinctionibus : Ea cogitatio, quæ pudica videtur, nec ad vitia trahit, aperte tunc divinam a Deo noverit eſſe, ſi pacifica ſit, ſi prælati tui atque ſpiritualium fratrum approbetur judicio : quoniam non facit Dominus verbum, quod non revelaverit ſervis ſuis. Propter hoc Paulus mittitur ad Ananiam, ſic Cornelius dirigitur ad Petrum, ſic Eunuchus inſtruitur per Philippum : ut approbationem & judicium prælati, & virorum ſpiritualium requirere doceremur, ſicut de eo plenius in collationibus Patrum habetur.

Bernardus ſupra in reſp. ad I. arg. adverſarii, ſign. 3. inſtinctionum.

4. Hoc dicit Zabarella, De hæret. cap. Excommunicamus ; ſuper verbo, Uſurpare, dicens, Qui, inquit, prædicat ſine licentia, dicitur uſurpare. Et talis eſt, qui probatur non miſſus, vel qui non habet auctoritatem a Papa, vel ab epiſcopo loci, vel qui miſſionem non comprobat per operationem miraculi, vel ſcripturæ teſtimonium, ita quod ſit miſſus eo modo, quo ſcriptura præcepit, ſecundum Innocentium. Et dicit Oſtienſis quod in hac re tam ardua non crederet ipſius juramento, tum quia ſolus, tum quia in re propria. IV. quæſt. III. de teſt. Licet. Et hoc eſt, quod communiter volunt canones, quod nulli licet prædicare in diœceſi cujuſcumque epiſcopi, ſine ejus licentia. XVI. quæſt. I. Cunctis fidelibus, & ſummo opere omnibus preſbyteris & » diaconibus, & reliquis clericis attendendum eſt, ut nihil abſ» que epiſcopi proprii licentia agant, non utique Miſſas ſine » ejus juſſu quiſque preſbyterorum in ſua parochia agat, non » baptizet, neque quidquam abſque ejus permiſſu faciat. Hæc » ibi. Unde dico quod talis a Deo miſſus tenetur ſe prælato inſinuare, & ab eo licentiam petere : quod ſi miſſio eſſet occulta, teneretur eam probare per miracula vel ſcripturam : ſed ſi manifeſta, & magnifice probata eſſet, & prælatus malitioſe nollet eum licentiare, forte ſufficeret licentia divina.

Poſt hæc aggreditur reſponſiones meas, ubi inter multa reſumptione indigna, dicit primo quod ubi ego dixi non eſſe ſimile de pane materiali, & ſpirituali ; quia in eleemoſyna materiali non ſequuntur pericula apud ſuſcipientes, ſicut in pane verbi, quod ſpargerent hæretici ; dicit non eſſe univerſaliter verum : ſed & ea ſuperflua eleemoſyna, quam clerus recipit, omne malum in clero ſubſecutum eſt, & enumerat multa vitia. Dico, hoc eſt omnino dubium. Nam in cælo orta ſunt ſchiſmata, ubi iſta temporalia non fuerunt ; & hodie pauperiores ſunt deteriores. Jure certum eſt, quod divitiæ ſunt organa ad virtutem, ſecundum philoſophum primo Ethicorum, & ſunt multis materia bene operandi. Dicit etiam, quod male argui, deſcendendo de uno ſtatu in alium : ſic ſcilicet ſecundum eum ſequeretur, ubi argui : Licet dare eleemoſynam corporalem ſine licentia ; ergo & ſpiritualem, ſcilicet prædicare ; ſequetur : Licet laico dare eleemoſynam corporalem, ergo & celebrare Miſſam, cum Miſſa ſit eleemoſyna ſpiritualis. Et ipſemet ibi deſcendit de ſtatu uno in alium. Poſui ibi & alias ſimilitudines, quas dimiſit intactas. Poſtea ad tertiam ſolutionem dicit quod ubi dixi eſſe diſſimilia, generare filios carnis, & ſpiritus : quia generare filios carnales eſſet principalis finis matrimonii : ſed principalis finis ſacerdotii *omnino eſſet generare filios Dei per prædicationem, ſed magis conficere Corpus Chriſti verum : dicit hoc eſſe contra factum & dictum Chriſti, Lucæ quarto : *Quia & in aliis civitatibus oportet me evangelizare*. Ubi habetur ibi, quod principalis actus ſacerdotii non ſit ſuper Corpus Chriſti verum ? Ad ſimiles fabulas multas ineptum judicavi reſpondere, ne obtunderem aures veſtras, patres reverendiſſimi.

Supra in reſponſionibus ad 2. & 3. arg. adverſarii.

** Forſan, non omnino.*

Circa primum corollarium, ubi dixi : Non quilibet ſacerdos Domini habet facultatem prædicandi virtute ſacerdotii : allegavi ſex doctores. Nihil reſpondit, niſi tantum in effectu ad propoſitum. Contra iſtud ſcilicet, arguit ſic : Cuicumque Papa committit officium prædicandi, ille habet ex eodem ; ergo cui Deus committit officium prædicandi, ille habet ex eodem. Verum eſt ; ſed oſtendat, quod Deus commiſerit officium illud, & credemus ei, ut dicit capitulum, Cum ex injuncto, de hæreticis.

Circa ſecundum corollarium, quod probavi ſex rationibus, nihil reſpondit, niſi ad illam : ubi ego probando dixi, quod non eſſet præceptum Domini, prædicare preſbyteros ſingu-

los,

los, dicit quod neget majorem, ſcilicet illud: Non eſt præceptum Domini, a quo ſe licite excuſare poteſt: quia dicit, eleemoſynam eſſe præceptum, a qua excuſantur multi. Dico quod eleemoſyna nulli eſt præcepta pro tunc, dum ab ejus impenſione poteſt licite excuſari. Eſt enim præceptum affirmativum, non obligans, niſi pro hic & nunc. Conſequenter [a] ibi ego reſpondendo dixi quod illud præceptum Domini: *Ite in in orbem univerſum*, non obligabat univerſos Apoſtolos, ut quilibet eorum iret in totum mundum, & in quemlibet angulum orbis, quia nullus eorum hoc fecit; dicit quod iſtud eſt contra illud Actorum x. *Nobis præcepit Deus prædicare populo*, &c. Nego hoc, quia non dicit: Præcepit cuilibet noſtrum ſigillatim prædicare in quolibet angulo mundi, licet diſperſi ita prædicabant, quod in omnem terram exivit ſonus eorum.

[a] Forte, ubi.

Ad illam autem: *Fidelis ſervus & prudens*, dixi, quod dicta eſt de prælatis, qui ſunt conſtituti ſuper familiam Domini. Replicans dixit, quod etiam alii presbyteri debent habere curam de familia Domini, juxta illud Eccleſiaſtici xvii. *Unicuique mandavit Deus de proximo ſuo.* Reſpondet beatus Thomas quodlibeto xii. quæſtione xviii. articulo xxix. quod Deus non præcepit cuilibet curare de proximo per publicam prædicationem, ſed privatam admonitionem. Adducit Chryſoſtomum contra: Nam ſacerdos debitor eſt, ut veritatem quam audit a Deo, libere prædicet, ii. quæſtione iii. Nolite. Reſpondeo quod ſenſus textus eſt, quod ubi periculum fidei imminet, & confeſſio requirit, tenetur ſacerdos, ſicut & laicus, veritatem Dei confiteri: & ſi propter timorem mortis veritatem non confiteretur, peccaret.

Ad auctoritatem Iſaiæ, *Clama, ne ceſſes*, dixi, quod Iſaiæ ſolt præceptum. Dicit quod non, quia ſecundum Lyram intelligitur de Chriſto ad litteram; & illa vox dicentis, *Clama*, extenditur ad Joannem Baptiſtam. Reſpondeo quod non eſt inconveniens ad eumdem textum haberi plures ſenſus litterales, ſicut Lyra exponit illam auctoritatem ad Hebræos x. *Et ego ero illi in patrem, & ipſe erit mihi in filium.* ii. Reg. vii. de Salomone & de Chriſto; tamen litteraliter principalius de Iſaia dicta ſunt, ut patet ex nuda hiſtoria textus contra vos, qui audebatis dicere quod obligaret omnes.

Poſt hoc adducit auctoritates tres, quarum ſenſus eſt, quod ſacerdotes inſtituuntur ad prædicandum, & ad interpretandum legem. Reſpondeo primo, quod ſæpe in dictis ſanctorum, ſacerdos pro epiſcopo ponitur, & pro curato, de quibus communiter intelliguntur iſtæ auctoritates, ſicut patet in cap. Sit rector: ubi beatus Gregorius dicit: Præconis officium ſuſcipit quiſquis ad ſacerdotium accedit. Ubi ad litteram loquitur de rectoribus & paſtoribus ſub nomine ſacerdotis. Ita in propoſito. Secundo dico cum domino Guilielmo Pariſienſi in ſuo ſacramentali, capitulo de ſacro ordine, quod ſacerdotum officium fuit ſemper prædicare, juxta illud Malach. ii. *Labia ſacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem de manu ejus requirent.* Et infra dicit quod ſacerdos modicam auctoritatem docendi habet, quia datur eis cum ſola cura animarum, tamquam annexum. Ex tunc enim tenetur docere populum ſibi commiſſum: nunquam tamen dicitur eis in ſua ordinatione, Ite, docete, & prædicate: docere enim & prædicare eſt ſpeciale officium epiſcoporum, quod in conſecrationibus ſuis eis dicitur: Ite, prædicate populis. Hæc ille.

Et per hoc ſolventur duo motiva domini replicantis ſuperius poſita, quia dicit: Sive cum charactere, ſive aliter, hoc ſcio quod ſacerdos habet poteſtatem prædicandi: & probat primo ſic: Quia ſi non, cur cantaretur in eorum ordinatione: Ite in orbem? Ad hoc dico, quod ego quæſivi a multis epiſcopis præſentibus & abſentibus, qui dicunt ſe illud non facere decantari. Inſuper nec in rationali divinorum reperitur quidquam de iſto, & ita non eſt eſſentiale officii. Dico ſecundo quod quia in aliquibus eccleſiis iſta verba decantantur, hoc fit in fine, quando totum officium eſt finitum, & presbyteri jam ſegregantur ad ſe exuendum. Tunc cantant clerici: Ite in orbem, &c. Et tunc dico duo. Primum, quod iſta devotio eſt pure cærimonialis, & non habet ullam efficaciam admittendi eos ad prædicandum. Secundum, quod iſta decantatio non mittit presbyteros: eo quod illi qui cantant non habent auctoritatem mittendi eos, nec epiſcopus poteſt mittere niſi per diœceſim ſuam, ut dicunt doctores circa cap. Cum ex injuncto, de hæret.

Arguit ii. ſic: Quia in pontificali dicitur: Oportet epiſcopum benedicere, præeſſe & prædicare. Dico ut prius, quod ibi oſtenditur, quod ſit officium ſacerdotis. Sed illius officii executio non datur, niſi dum cura ſibi committitur, aut aliunde executio impertiatur. Unde dicitur xxiv. quæſt. i. Miramur; quod aliud eſt poteſtas officii, aliud eſt executio. In pleriſque eſt unum ſine altero, ut in monachis, qui habent officium, ſed non executionem, niſi ex ſpeciali commiſſione: ita dicitur in cap. Adjicimus. Ecce quod ſinguli

16. quæſt. 1. Adjicimus, cap. 19.

ſacerdotes in ſua dedicatione presbyteratus baptizandi & prædicandi poteſtatem accipiunt; ſed executionem illius poteſtatis non habent, niſi ad talia aſſumantur, ſicut agens naturale potentiam habet agendi, ſed non habet executionem illius potentiæ, niſi habeat materiam ſibi miniſtratam, ut applicat de prædicatione ſanctus Thomas quodlibeto duodecimo, quæſtione decima octava, articulo xxix ut prædictum eſt, &c.

Circa tertium corollarium de diaconibus dicit, quod mea propoſitio non fuit contraria ſuæ, & ego dixi tunc quod ſic: quia licet non dicat in concluſione de præcepto, tamen exponit ly, Debet, capi præceptive. Dicit me truncaſſe gloſſam, In ſancta, dico quod verba ſuperflua caveo: recepi quod deſerviret mihi, omiſi quo non indigerem: & tamen poſuit contrarium ejus quod poſui, ſi non in concluſione, tamen in declaratione. Adhuc pro mea concluſione ſtant pro me adducta, quia allegavi ſeptem rationes, & non reſpondit mihi ad ultimam: & loco illius adduco Wilhelmum de monte Lauduno, qui dicit in rubrica de ordine diaconatus, quod officium diaconi eſt prædicare, id eſt, legere recitando evangelium & epiſtolam, quæ ſunt de novo teſtamento; & ſubdit: Nec intelligas quod prædicare verbum Dei eis licet ratione hujus ordinis, quia ſolum magiſtris in theologia, ſeu epiſcopis, & aliis, qui ad hoc officium, ſcilicet prædicandi, propter curam animarum electi ſunt, his licet. Hæc ille.

Diſtinct. 25. In ſancta, cap. 1. Greg. lib. 4. epiſt. 44.

Sed abſit ut Dionyſius diviniſſimus accedat, & quaſi diacono officium prædicationis adſcribat: nequaquam. Dicit enim dominus Albertus ibid. ſic, poſt verba Dionyſii, quod Dionyſius dicit, quod iſta communia erant in conſummativis ſtrationibus, ſcilicet quibus conſecrabantur epiſcopi, presbyteri, & diaconi, & iſta eſſe communia: Primum eſt, quod ſignantur ſigno crucis. Secundum, quod recitantur ab epiſcopo ex nomine, quod ad talem ordinem aſſumantur. Tertium, quod oſculantur omnes [a] ſancti, qui adſunt. Quartum, quod quilibet horum ab epiſcopo conſecratur. Primum notatur ibidem, Signaculum cruciforme; id eſt, in modum crucis. Secundum ibi, Prædicatio; id eſt, recitatio ex nomine, quod ad talem ordinem aſſumantur: quia epiſcopus dicebat [b] ſignanter: Ille de ſacerdotibus in epiſcopum divina eum provehente gratia aſſumetur; & ſimiliter de aliis. Tertium ibi, ſalutatio, id eſt, oſculatio; & hic erat ritus conſecrationis in primitiva eccleſia: unus epiſcopus poterat epiſcopum conſecrare. Hæc ille.

Dionyſ. Areopag. de eccleſ. hierarch. c. 5.

[a] Alius manuſcriptus, ſanctus.

[b] Alius liber, ſingulariter.

Ex quibus patet, replicantem non intellexiſſe Dionyſium. Prædicatio enim dicitur ibi paſſive pro recitatione publica ex nomine. Et quia dicit me truncaſſe gloſſam, oſtendam ipſum truncaſſe illam partem gloſſæ, quæ totam ſuam gloſſam [c] excitat. Verbum enim ipſe ceſſavit: ſequitur, Et ſic in ſede Apoſtolica. Ex quo quidam dicunt in Romana eccleſia, & de cardinalibus hoc ſtatutum ſervandum: hic vero intelligit generaliter eſſe prohibitum, cum ad legendum evangelium ſint inſtituti: quod patet ex illo verbo, quod dicit, Infra Miſſarum ſolemnia. Hæc ibi, [d] ut dicit gloſſa quod nullo modo eſt dicendum, diaconi officium eſſe prædicare publice, ſed legere evangelium: quod notat textus qui ſequitur in eodem capite dicens: Qua de re præſenti decreto conſtituo, ut in ſede hac ſancti altaris miniſtri cantare non debeant, ſolumque evangelicæ lectionis officium infra Miſſarum ſolemnia exſolvant. Hæc ibi. Nota, dicit, quod ſolum lectionis evangelicæ officium exſolvant, quod prius dixit prædicare; & ſic ipſe truncavit textum cum gloſſa ſatis præjudicialiter. Patet ergo, quod niſi diaconi ſint curati, non convenit eis abſque licentia ſpeciali prædicare.

Diſtinct. 92. In ſancta, cap. 1.

Locus, ut videtur, truncatus.

[c] Alter liber, excæcat.

[d] Forte, ubi dicit.

Sed dicit replicans: Miranda res, ſi officium diaconi non eſt niſi legere evangelium, cur ejus officium eſt tam periculoſum, ut dicit Auguſtinus diſtinct. 22. Ante omnia? Reſpondeo, quod non ideo dicitur periculoſum, quia habet legere evangelium, ſed quia diaconus habet in omnibus aſſiſtere presbytero, & miniſtrare in omnibus quæ aguntur in ſacramentis Chriſti, ſcilicet in chriſmate, in patena & calice, & ſic de ſingulis, ut patet in capite, Perlectis; diſtinct. xxv. & in cap. clericos; diſtinctione xxi. Sicut in ſacerdotibus conſecratio, ita in diacono miniſterii diſpenſatio. Et cum periculoſum ſit gerere officium ſacerdotii propter ſacrum ordinem quem habet, ut caſte vivat, bonam vitam ducat, & ſacramenta digne tractet: ſic & omnia illa exiguntur in diacono: & tamen multi ſunt presbyteri, qui non tenentur prædicare; nihilominus officium eorum eſt periculoſum propter ordinis eminentiam, & eorum, quæ ad ordinem requiruntur presbyteralem: ſic & in diacono.

Cap. 7. Aug. ad Valerium epiſt. 148.

Circa quartum corollarium ponit, ut dicit, mihi oppoſitum, ſcilicet quod congruit valde multos eſſe prædicantes, etiamſi non tot ſint populo miſſantes. Non eſt mihi oppoſitum: quia ſtant ſimul, quod in caſu congruit multos eſſe prædicantes, in caſu multos miſſantes: ſimul ambo haberi non poſſunt: dixi enim ſic inter cetera; Sciendum tamen, quod

in caſu forte eſſet laudabilius prædicare ei, qui habet auctoritatem, quam miſſare, ſcilicet ſi eſſet populus infirmus & infidelis in his, quæ credere vel agere tenentur. Tunc ſi talis ſacerdos ſimul utrumque facere non poſſet, potius eſſet ei prædicandum, quam miſſandum. Et tunc diceretur prædicare eſſe melius, quam miſſare, non ſimpliciter & abſolute, ſed ſtante tali conditione: & ſic ſecundum quid cederet perfectius minus perfecto, ſcilicet in ordine ad talem populum infirmum & ægrotantem; ſicut bonum vinum licet de ſe ſit melius quam aqua, tamen aqua melior eſt febricitanti. Veruntamen communiter actus miſſandi non repugnat actui prædicandi: immo ſimul ſtant, & unus ordinatus ad alium, ſicut prædicatio ordinatur ad hoc, ut populus devotius præparetur ad audiendum Miſſam: in cujus ſignum prædicatio ſolet communiter fieri ante elevationem, ſcilicet poſt evangelium. Sed populo jam bene converſo, dico, utilius eſt ſæpe miſſare, & interdum prædicare; quam quotidie prædicare, & raro miſſare.

Quod autem inter cetera dicit, quod negligentiæ Chriſtiani populi plus purgantur per alia, quam per Miſſarum conſuetudinalem auditionem, puta per eleemoſynarum largitionem, verbi Dei devotam auditionem, euchariſtiæ communionem; dico quod hoc aliquando fallit, quod plus purgantur per iſta, quam per Miſſarum auditionem: quia ſæpe cum majori devotione & diſpoſitione audit Miſſam, quam faceret alia illa, vel alterum ex his: & ſic percipit effectum ſpiritualis communionis & incorporationis Corporis Chriſti. Unde non ſolum ſacerdos, ſed & circumſtantes dicuntur communicantes. Ideo licet ipſe ſolus communicet, tamen in plurali orat, dicens: Purificent nos quæſumus Domine ſacramenta quæ ſumpſimus. Ad rationes in contrarium adductas:

Ad 1. Illud plus congruit populo, cujus exemplum Chriſtus, Apoſtoli, & primitiva eccleſia in ſe plus oſtendunt: ſed illi plus prædicarunt, quam miſſarunt, ergo, *&c.* Reſpondeo quoad Chriſtum, non ſequitur: Chriſtus pluries prædicavit, & tantum ſemel miſſavit: ergo utilius eſt prædicare, quam miſſare. Quia ut prædixi, Chriſtus tantum ſemel paſſus eſt, & pluries prædicavit; & tamen ejus paſſio utilior eſt quam ejus prædicatio; non enim quod pluries fit, de eo melius eſt, ſed imperfectius, ut declaravi. Ad Apoſtolos & eccleſiam primitivam, an illi ſæpius prædicaverint vel celebraverint, neſcio: Credo quod quotidie celebraverunt, nam fideles quotidie communicaverunt; de conſecratione, diſtinctione II. Peracta; ergo & Apoſtoli. Nec eſt veriſimile quod Apoſtoli induxiſſent populum ad quotidie communicandum, niſi hoc etiam exemplo oſtendiſſent, & ipſi miſſando celebraſſent. Unde, *Et erant perſeverantes in oratione, & fractione panis.* Actor. 2.

Ad ſecundam, ubi arguit: Illud valde congruit populo quod eſt pabulum dignioris partis hominis: ſed hoc eſt verbum Dei. Reſpondeo, quod non minus eſt pabulum animæ auditio Miſſæ, per quam homo incorporatur Chriſto, ut dictum eſt.

Ad tertiam: Illud plus congruit populo, per quod plures convertuntur ad fidem: ſed tale eſt prædicatio; ergo, *&c.* Reſpondeo, quod in caſu, ubi populus indigeret converti, & ſacerdos non poſſet utrumque ſimul facere, celebrare, & prædicare, potius eſſet prædicandum, quam celebrandum.

Ad quartam: Illud plus congruit populo per quod generatur in filios Dei, ſed hoc eſt prædicatio. Reſpondeo, quod ubi populus eſſet extra fidem, & ſic non eſſent filii Dei, juxta illud Joannis I. *Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus*, utilior eſſet prædicatio: ſed dum ſunt filii Dei per fidem, ut nunc eſt populus in fide fundatus, utilior eſt celebratio. Dico etiam quod miſſatio in hoc excedit prædicationem, quia prædicatio tantum convertit vivos, celebratio Miſſæ etiam adjuvat defunctos. In pleriſque tamen prædicatio & Miſſa ſe habent adinvicem, ut excedentia & exceſſa.

Ad quintam: Illud plus congruit populo, cujus exſecutionem Dominus ſtrictius præcepit fieri: ſed hoc fuit prædicatio. Reſpondeo, quod Dominus non minus præcepit Apoſtolis Miſſas celebrare, quam prædicare. Nam ſicut præcepit dicens: *Euntes prædicate*; ita præcepit: *Hoc facite in meam commemorationem.* Matth. 16. Luc. 22. Tamen comparationibus omiſſis, tenemus cum beato Auguſtino, quæſtione I. Interrogo, quod non minus eſt verbum Dei, quam Corpus Chriſti: ſecundum gloſſam, hoc modo, quod plures convertit, & facit compungi hominem, ut omnia peccata per verbum Chriſti quandoque tollantur. Sed per Corpus Chriſti venialia tantum tolluntur, ut de conſecratione, diſtinctione II. cap. Iteratur: & capite, Quotidie. Hæc ille. Tamen inter omnia grata Deo Patri, gratiſſimum eſt ſacrum Miſſæ officium: nihil enim in ſacrificiis majus eſſe poteſt quam Corpus & ſanguis Jeſu Chriſti. De conſecratione, diſtinctione II. Nihil.

Circa quintum corollarium inter cetera diffamatoria dicit de templis & altaribus: Sic putant iſtæ cæci duces cum cæco populo, quod verus Dei cultus & honor, aut ſanctorum laus conſiſtat in ampla templorum ſtructura, aut in altarium ſplendida multitudine, *&c.* Pro certo dico quod non tertium ſi populus audient talia prædicare ſacerdotes, frangit templa, evertit altaria, deſtruitque ſancta. Vere ita eſt, ſicut dominus replicans dixit in uno corollario, cauſæ ruinæ populi ſunt maxime ſacerdotes mali, præſertim hæretici peſſimi, præambuli Antichriſti, qui quidquid Chriſti nomini conſecratum eſt, Antichriſti more demoliri conantur. Et in tantis ſacrilegiis, cum quid agam ego ignoro, hoc mihi reſidio eſt, ad omnipotentem oculos erigere cordis: & clamantem exaudiet me, ſecundum magnam gloriam ſuam, orantem illud pſalmiſtæ: *Deus, venerunt gentes in hereditatem tuam, polluerunt templum ſanctum tuum, poſuerunt Jeruſalem in pomorum cuſtodiam. Redde vicinis noſtris ſeptuplum in ſinum eorum, improperium ipſorum, quod exprobraverunt tibi Domine, nos autem populus tuus, & oves paſcuæ tuæ confitebimur in ſeculum.* Amen. Pſalm. 78.

Circa ſextum corollarium: Cuicumque ex cauſa rationabili Papa prohiberet officium prædicandi ſub excommunicationis ſententia, ille teneretur obedire. Probavi ex praxi Chriſti, & ſuorum Apoſtolorum, ex concilio Niceno, Carthaginenſi, & aliis: ex capite, Cum ex injuncto: & ſententialiter concluſi, quomodo unico Sole, id eſt, eccleſiæ univerſalis auctoritate, omnia ſuarum diſputationum allegata poteram exſiccare, ſicut beatus Hieronymus poſt longam diſputationem dixit ad Luciferianum. Reſponſionem nullam reportavi, & optime, quia ſpero quod conſentiat veritati a me irrefragabiliter probatæ.

In ſeptimo corollario meo mihi condeſcendit, & ſe correxit, quia primo poſuit, quod propter ſcandalum perverſorum non eſſet omittenda prædicatio. Nunc declarat ſe, dicens, ſicut ego poſui, quod non ſimpliciter, ſed aliquando poſſum ad tempus propter ſcandalum puſillorum. Hoc ego conceſſi, & ſcripturis multis probavi. Tamen quia non obſtante illa declaratione, probat primam concluſionem tripliciter; ego reſpondeo ad I. articulum: Nullum præceptum Domini propter ſcandalum perverſorum eſt omittendum: ſed fidelis prædicatio verbi Dei eſt præceptum Domini: ergo, *&c.* Reſpondeo quod in tali caſu, ubi, ut dico in prima poſitione, omnes ſcandalizantur de prædicatione, non eſt præceptum Domini prædicare, immo eſt præceptum ejus pro tunc tacere, juxta illud Matth. VII. *Nolite ſanctum dare canibus*, ſecundum expoſitionem beatorum Chryſoſtomi & Auguſtini.

Ad II. Oblatio venerabilis ſacri euchariſtiæ non eſt omittenda propter ſcandalum perverſorum, ergo nec prædicatio. Reſpondeo quod in caſu ubi celebrans ſcandalizaret aliquem, utpote, ut ſi eſſet publicus concubinarius, vel ſimili crimine notorio convictus, deberet prius a celebratione abſtinere, quam in ſcandalizatione celebrare. Ad III. Pabulum fidelium non eſt omittendum propter ſcandalum perverſorum: ſed prædicare eſt hujuſmodi. Reſpondeo quod in caſu ſcandali prædicatio non eſt pabulum ſcandalizatorum, ut deduxi in poſitione alias, ex Petro de Palude.

In corollario octavo increpat me, quod dixi, prælatos & epiſcopos poſſe per ſe vel per alios in certis caſibus ſatisfacere officio prædicationis; ubi ipſe vult quod per ſe teneantur: & dicit, quod non æſtimat me aliud velle, niſi prælatos liberare & excuſare a fideli verbi Dei annuntiatione. Reſpondeo quod nunquam mentis meæ fuit hoc, ſed ſuſpicionem ſuam evomuit. Sæpe enim dixi, officium epiſcoporum eſſe prædicare verbum Dei: ſed intendo illud quod dicitur libro tertio de offic. ord. cap. decimo quinto: Inter cetera quæ ad ſalutem animarum ſpectant populi Chriſtiani, pabulum verbi Dei maxime noſcitur et neceſſarium: quia ſicut corpus materiali, ita anima ſpirituali cibo nutritur: eo quod non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit ex ore Dei. Unde cum ſæpe contingat quod epiſcopi propter ſuas occupationes multiplices, vel invaletudines corporales, aut hoſtiles incurſus, ſeu occaſiones alias; (ne dicamus defectum ſcientiæ, quod in eis reprobandum eſt omnino, nec de cetero tolerandum;) per ſeipſos non ſufficiunt miniſtrare populo verbum Dei, maxime per amplas diœceſes & diffuſas; generali conſtitutione ſancimus, ut epiſcopi viros idoneos ad ſanctæ prædicationis officium ſalubriter exſequendum aſſumant, potentes in opere & ſermone. Hæc ibi. Ibi enim comprehenduntur pene caſus quos poſui, in quibus pro loco & tempore juxta negotiorum concurrentium varietatem, poſſunt prælati prædicationis officio per alios providere.

Hæc ſunt, quæ ego frater Henricus Kalteiſen, ordinis fratrum Prædicatorum, ſacræ theologiæ profeſſor, ac pravitatis hæreticæ inquiſitor, vobis Bohemis conſcripſi, pro

ANNO CHRISTI 1433.

veſtra reductione ad unitatem ſanctæ univerſalis eccleſiæ, pro veſtra eruditione juxta mihi commiſſa in III. articulo, ſcilicet de verbi Dei libera prædicatione. Hæc audiſtis, quæſo corde credatis, & ore confiteamini: ut fructum æternæ beatitudinis conſequi mereamini, juxta thema in hujus replicæ principio aſſumptum, ſcilicet, *Beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.* Præſcripta autem ſingula huic ſacroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi offero corrigenda, cujus judicio me ſubjicio per omnia.

Terminata fuit hæc replica in præſentia ſacri concilii & Bohemorum recitata anno MCCCCXXXIII. in hebdomade pœnoſa, celerrime & abrupte collecta propter nimiam feſtinantiam Bohemorum ad recedendum. Ideo propterea requirit correctorem.

Et hic eſt finis materiæ, videlicet articuli tertii. Deus glorioſus ſit benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

JOANNIS DE POLEMAR
ARCHIDIACONI BARCINONENSIS,
Apoſtolici palatii cauſarum Auditoris.

ORATIO,

Ex eodem tomo IV. Henrici Caniſii.

Qua in concilio Baſileenſi anno MCCCCXXXIII. *per dies tres refutavit quartum articulum Bohemorum, de civili dominio clericorum, quem propoſuit per triduum Petrus Rayne Anglus.*

Pſalm. 69. 1. Reg. 13. Pſalm. 88. Actor. 13.

DEUS *in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me feſtina.* Excelſus ille propheta David, de quo ſcriptum novimus, Deum dixiſſe quod invenerit hominem ſecundum cor ſuum, ſic ſuæ humilitati omnium virtutum ſolido fundamento fixus ſtabat, ut nihil de ſuis viribus ingeniove præſumeret: tamquam in ſe deficiens, divinum ad ſe poſcebat adjutorium feſtinare; & velut imbecillis infans, qui cum manu tenetur a matre, nihil ſui corpuſculi fragilitati confiſus, dum gremio ejus toto corpore non inhæret, matrem inclamitat; & palpitando tremens inhærere feſtinat. Sic inculcata petitione Deum in adjutorium ejus intendere, & ipſum Deum ad adjuvandum ſe feſtinare depoſcit. Hanc Prophetæ, Deoque accepti viri vocem ſancta mater eccleſia per omnes dies in ſingulis divinorum officiorum exordiis laudabili more exhibendam aſſumit. Nec immerito ad divinas laudes accedens, Dei auxilium deprecatur, ſciens quod adverſarius noſter, qui juxta beati Petri doctrinam, circuit, quærens quem devoret, tunc infremit vehementius, tunc inſtantius ſuas molitur inſidias, cum divinis obſequiis appropinquare nos cernit. Hinc Sapiens ait; *Fili, accedens ad ſervitutem Dei, ſta in juſtitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem.* Eccleſiaſtici II. capitulo.

1. Petr. 4.

At ego hominum minimus aggreſſurus hoc tam grande negotium, matris meæ morem ſervabo, ut pro divini auxilii imploratione ipſam propheticam accipiam vocem. Et ſi in dictandis precibus apud judices ſolemus patronorum jamdudum approbatorum inſequi formas; quanto magis apud Dei majeſtatem in offerendis precibus eis decet verbis eorum, quos Deo placuiſſe cognovimus; quammaxime quæ ab eccleſia ſancta catholica Spiritus ſancti magiſterio docta, ſunt in quotidiano uſu recepta? Jam jam igitur ſanctum David, ſanctamque matrem eccleſiam imitans, ad te Deus, mundi creator, & prudentiſſime gubernator, tota cordis intentione cum fiducia plena recurrens poſtulo atque dico: *Deus in adjutorium meum intende*, &c. Da Domine mihi ſedium tuarum aſſiſtricem ſapientiam, & noli me reprobare a pueris tuis, quoniam ſervus tuus ſum ego, & filius ancillæ tuæ eccleſiæ ſanctæ catholicæ: da mihi in apertione oris mei ſermonem cum fiducia, & ut notam facere cunctis valeam hujus articuli veritatem. Et tu glorioſiſſima Dei genitrix virgo Maria, voſque omnes cives Jeruſalem civitatis ſupernæ, tam angelici ſpiritus quam humani, me ſupplico veſtris precibus adjuvate: Silveſter, Gregori, Thoma Cantuarienſis, ceterique ſancti Pontifices, qui in eccleſia Dei, poſtquam temporalibus affluit, mirabiliter coruſcatis; vos in veſtra cauſa interpello, aſſiſtite mihi, gloriam veſtram defendi depoſco: Veſtrum quoque omnium, qui præſentes adeſtis, devota orationis ſuffragia pro me fieri poſtulo, atque ut pro omnibus communiter exoremus, dicentes: *Adaperiat Dominus cor veſtrum in lege ſua, & in præceptis ſuis; & faciat pacem in diebus noſtris.* Amen.

Pſalm. 69.

2. Malach.

Reverendiſſimi in Chriſto patres, illuſtriſſime princeps, ac reverendi in Chriſto patres in eccleſia Dei prælatione fungentes, doctores, atque magiſtri, ceterique viri perſpicui, qui de univerſis Chriſtiani orbis nationibus in hoc loco divinæ benedictionis in Spiritu ſancto congregati eſtis ad celebrandum univerſalis eccleſiæ rite congregatum generale concilium: Non indigne ferant veſtræ reverentiæ humili ſupplicatione depoſco, nec vitio temerariæ præſumptionis adſcribant, ſi ex tanta doctiſſimorum virorum copia ego cunctis inferior hoc tam grande negotium aggredi auſus ſum. In eo namque ſtudio in quo nutritus fui [a] minori affert conſtitutio primum locum, ut difficiliora majoribus reſerventur: propterea, qui primum locum vindicat, non præſumptuoſus, ſed magis humilis reputatur: hac lege fretus, hoc mihi licere putavi. Ego igitur, ſi placuerit, primo dicam, & vos deinde corrigetis, quoniam hæc eſt mentis meæ firma ſententia, quod omnia dicta mea ſanctæ matris eccleſiæ, & hujus ſacri concilii ipſam repræſentantis, correctioni ſint & determinationi ſubjecta. Nec mirum, ſi ego ſciolus hoc dico, cum doctiſſimi ac ſanctiſſimi Ambroſius, Auguſtinus, Hieronymus, ceterique doctores ipſius ſanctæ matris eccleſiæ determinationi ſubjecerint dicta ſua. Ego igitur corrigi & emendari ſum paratus, ſi quid forſan proferam minus recte, immo & ex nunc haberi volo pro non dicto.

[a] Alterum exemplar junioril.

Eſt & in alio mentis meæ intentio declaranda, quod nihil intendo dicere in injuriam, contumeliam, vel offenſam dominorum ambaſiatorum inclyti regni Bohemiæ hic præſentium, ſed cum eorum bona pace: quod ſi forte inadvertenter aliquid dixero, quod in eorum injuriam vel offenſam videatur ſonare (quod nullatenus me facturum puto, cum non ſit ex meo animo) haberi poſtulo pro non dicto: quoniam teſtis mihi eſt Deus, quod nullatenus eos offendere, nec exaſperatare cupio, ſed placare. A vobis dominis ambaſiatoribus poſtulo gratam & benignam pariter & attentam audientiam accommodari ſermonibus meis: quoniam in veritate loqui intendo, & ex caritate, per quam pro veſtra ſalute pariter & honore, non ſolum mea, ſed meipſum impendere ſum paratus. Det nobis omnipotens Deus per ſuam clementiam, ſuppliciter poſtulo, idem ſapere, & in unanimitate & caritate ſuæ majeſtati acceptabiliter famulari. Amen.

Jam ad diſputandam articuli materiam appropinquans, ne velut ruſticus & agreſtis hoſpes illotis manibus ad divinam menſam accedam, brevem præfationem decrevi præmittere, non peregrinam, ſed utique pertractandæ materiæ ſatis conſonam: pro cujus fundamento ſuſcipio verbum ex evangelio his diebus ſæpius recitato: *Ecce poſitus eſt hic in ruinam & reſurrectionem multorum in Iſraël.* Luc. II cap. Expaveſcit anima mea, nimioque terrore concutitur, audiens verba prophetæ hujus, de cujus veritate dubitare non licet: cui tale ab evangelio teſtimonium perhibetur, quod *erat homo juſtus & timoratus, exſpectans redemptionem Iſraël, & Spiritus ſanctus erat in eo.* Quid dicis ſancte propheta? de quo loqueris: *Ecce hic poſitus eſt*, &c. Plane de Jeſu ad matrem ejus evangeliſta dictum oſtendit. Quid hoc? Nonne angelus, qui ejus conceptum ad Joſeph nuntiare venit, dixit, quod *ipſe ſalvum faceret populum ſuum a peccatis eorum?* Matth. 1. Nonne & tu exſpectator ipſe eras redemptionem Iſraël? & ad aſpectum ejus, tamquam redemptionem vidiſſes Iſraël, exſultaſti, & benedixiſti Dominum, dicens: *Nunc dimittis ſervum tuum Domine, ſecundum verbum tuum in pace, Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum, quod paraſti ante faciem omnium populorum, lumen ad revelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſraël?* Si ergo ipſe eſt ſalutare Dei, ſi eſt lumen ad revelationem gentium, & gloriam plebis Iſraël, quomodo nunc dicis, *Ecce hic poſitus eſt in ruinam?* Si dixiſſes: Ecce hic poſitus eſt ad ruinam gentium, & reſurrectionem Iſraël, dixiſſes quod ſperabant Judæi: ſed utrumque dicis in Iſraël. Iſraël populus Dei erat, ergo in populo Dei utrumque contigit, quod aliis erat in reſurrectionem, aliis in ruinam. Quid hoc? tabeſcere feciſti velut araneam animam meam. Sed & fruſtra conturbatur homo: quoniam verba prophetæ mentiri non poſſunt, & myſterio magno non carent, videamus, ſi ſuggerente Spiritu ſancto aliquid capere ex eis poſſumus. Jeſus ſalutare eſt, Jeſus lumen eſt, quomodo ſalvat? quomodo illuminat? utique per ſermonem ſuum: quia verbum ejus erat lux ex ſe illuminans omnem

Anno Christi 1433.

hominem : ſed non omnis homo eſt illuminatus ex eo, non luminis, ſed viſus defectu. Unde Origenes : Sicut enim lux, etſi oculos debiles turbet, lux eſt : hoc modo Salvator perſeverat, etſi plurimi corruunt ; neque enim eſt ejus officium deſtructio, ſed eorum veſania. Quamobrem non ſolum ea ſalute bonorum, ſed etiam ex malorum diſſipatione virtus ejus oſtenditur. Nam ſol quia multum radiat, propterea viſus debiles præcipue turbat. Et Chryſoſtomus : Attende autem diſtinctionis exquiſitam prolationem : præparatio quippe ſalutis dicitur coram omni populo, ſed caſus & ſublevatio plurium ; divinum enim propoſitum eſt ſalus ſingulorum : Caſus autem & ſublevatio conſiſtit in plurium intentione credentium & non credentium.

Jam ut opinor videre incipimus quomodo ipſe Jeſus, qui pro ſalute hominum venit in mundum, poſitus eſt in aliorum ruinam, & aliorum reſurrectionem in Iſraël, ſed non vere Iſraël : in Iſraël ſecundum carnem, ſed non in Iſraël ſecundum ſpiritum. Hoc idem evangelicis teſtimoniis comprobemus. Idem ipſe Chriſtus dixit Joannis v. *Venit hora & nunc eſt, quando mortui audient vocem Filii Dei, & qui audient, vivent.* Ecce quomodo in reſurrectionem multorum, non omnium, quoniam qui audient vivent : audient, id eſt, obedient : audient aure cordis, multi enim audierunt aure corporum, qui non habuerunt vitam, prout Auguſtinus exponens hunc paſſum ait. Adducit aliud teſtimonium ex evangelio Joannis IX. *In judicium ego in hunc mundum veni, ut qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant.* Sic ergo in aliorum reſurrectionem, & aliorum ruinam. Addamus & tertium, ut tria ſint qui teſtimonium dent, juxta canonicam Joannis.

Aug. tract. 19. in Joan. cap. 5.

Et iſtam materiam clarius legimus in evangelio Joan. VI. quod cum Chriſtus dixiſſet : *Niſi manducaveritis*, &c. multi diſcipulorum dicentes, *Durus eſt hic ſermo*, & abierunt retro, & remanſerunt cum Jeſu duodecim. Ecce ſermo Dei, qui lux eſt vera, non ſolum in Iſraël, ſed in Chriſti diſcipulis, aliis in vitam fuit, aliis in ruinam. Unde Auguſtinus ſuper Pſalmo LIV. & habetur de conſecratione diſtinctione II. Prima quidem hæreſis in diſcipulis Chriſti velut a duritia ſermonis ejus facta eſt. Cum enim diceret : *Niſi quis manducaverit*, &c. illi non intelligentes dixerunt ad invicem, *Durus eſt hic ſermo*, & ſeparaverunt ſe ab illo : remanſit cum duodecim, inſtruxit eos : *Spiritus eſt*, inquit, *qui vivificat, caro nihil prodeſt, verba quæ locutus ſum ad vos, ſpiritus & vita ſunt.* Intellexiſtis ſpiritualiter ? ſpiritus, & vita ſunt. Intellexiſtis carnaliter ? etiam ſic illa ſpiritus & vita ſunt, ſed tibi non ſunt : *&c.* Et ſic prima hæreſis a ſermone Chriſti occaſionaliter orta eſt propter illorum malam intelligentiam ; & univerſæ hæreſes, quæ ab initio naſcentis eccleſiæ ortæ ſunt, ex hoc proceſſerunt.

De conſecr. diſtinct. 2. Prima hæreſis, cap. 44. Joan. 6.

Exemplificemus de aliquibus. Fuerunt quidam hæretici vocati Carpocratiani, qui ex evangelio Lucæ II. *Cum inducerent Jeſum parentes ejus*, falſum ſuſcipientes intellectum, dixerunt Chriſtum hominem tantum fuiſſe, & de utroque ſexu progenitum, contra illum articulum fidei, Natus ex Maria Virgine.

Fuerunt & alii vocati Cerinthiani, qui ex eo quod dixerat Matthæi V. *Non veni ſolvere legem*, dixerunt circumciſionem eſſe ſervandam, contra illud Apoſtoli ad Galatas V. *Si circumcidamini, Chriſtus nihil vobis prodeſt.*

Fuerunt & alii qui ſe nominabant Apoſtolicos, quia dicebant ſe apoſtolicam vitam ſervare, & neminem poſſe ſalvari, qui proprium poſſideret, propter illud verbum Chriſti, *Niſi quis renuntiaverit omnibus quæ poſſidet*, &c. Horum ſectator fuit Manichæus, & etiam Julianus Apoſtata, qui ſub hoc colore Chriſtianos ſuis facultatibus ſpoliabat.

Fuerunt & Adamiani, qui ex ex illo verbo Chriſti Matthæi XIX. *Niſi efficiamini ſicut parvulus iſte*, &c. dicebant quod ad ſtatum primæ innocentiæ oportebat redire, & ideo nudi orabant. Audivi aliquando in Bohemia aliquam ſectam his ſimilem fuiſſe, quæ tamen exſufflata & deleta fuit, Deo gratias.

Fuerunt & alii vocati Anthropomorphitæ, qui propterea quia legimus in ſacra ſcriptura, *Dextera Dei fecit virtutem*, &, *Terra ſcabellum pedum ejus*, & alia ſimilia, credebant Deum habere humana membra, contra illud Joannis IV. *Deus ſpiritus eſt.*

Pſalm. 117. Iſaiæ 66.

Fuerunt Heracleonitæ, dicentes omnia conſilia perfectionis data a Chriſto in evangelio, eſſe obligatoria omnium Chriſtianorum ; monachos tantum recipiebant, & conjugia reſpuebant.

Fuerunt & Donatiſtæ, qui ex eo quod Chriſtus dixit, *Pater major me eſt*, denegant Filium ſecundum divinitatem æqualem eſſe Patri : contra quos in ſymbolo dicitur, Æqualis Patri ſecundum divinitatem, minor Patre ſecundum humanitatem.

Joan. 14.

Fuerunt & quidam, qui ex eo quod Chriſtus dixit Apoſtolis, *Nolite portare, neque peram*, &c. *neque calceamenta*, nudis pedibus ambulabant, omnes calceatos damnabant.

Anno Christi 1433.

Fuerunt & qui propter verbum Chriſti, *Si quis reliquerit patrem & matrem, uxorem, filios*, &c. relinquebant uxores, filios etiam parvulos non curabant alere, neque parentes etiam debiles : contra quos in Gangrenſi concilio multa decreta facta fuerunt, quæ habentur trigeſima diſtinctione : Si qui filii. Et multis.

Luc. 14. Matth. 19. Marc. 16. Diſtinct. 30. Si qui filii, cap. 1. 2. & ſeqq.

Et hæc cauſa exempli dicta ſufficiant. Nam multæ aliæ hæreticorum ſectæ, Deo permittente, in Chriſtiano populo ortæ ſunt, de quibus Iſidorus VIII. libro etymologiarum, & habetur XXIV. quæ fere omnes ex ſacra ſcriptura, non tamen bene intellecta, ſe fundamentum accipere crediderunt. Unde Chryſoſtomus de laudibus Pauli homilia IV. Omnes hæreſes, inquit, prædicant Chriſtum, ſed non omnes ſane prædicant atque legitime.

Nunc autem Auguſtinum audiamus & ejus conſilium diligenti animo perpendamus, ſermone XVIII. ſuper illud Joannis V. *Non poteſt Filius quidquam a ſe facere*, &c. ſic inquit : Neque enim natæ ſunt hæreſes, & quædam dogmata perverſitatis illaqueantia animas, & in profundum præcipitantia, niſi dum ſcripturæ bonæ intelliguntur non bene, & quod in eis non bene intelligitur, etiam temere & audacter aſſeritur. Itaque, cariſſimi, caute hæc audire debemus, ad quæ capienda parvuli ſumus : & corde pio, & cum tremore, ſicut ſcriptum eſt, hanc tenentes regulam ſanctitatis, ut quod ſecundum fidem, qua imbuti ſumus, intelligere valuerimus, tamquam de cibo gaudeamus ; quod autem ſecundum ſanam regulam intelligere non potuerimus, dubitationem auferamus, intelligentiam differamus, hoc eſt, ut etiamſi quid ſit neſcimus, bonum tamen & verum eſſe minime dubitemus. O ſacrum & memorandum documentum, illorum præſumptionem confundens, qui quidquid eorum intellectus non ceperit, reprobant & condemnant. Nam ſic conſulit Auguſtinus : Sed etiam ſi neſcimus, inquit, bonum & verum minime dubitemus. Magna ergo reverentia ſcriptura ſacra ſuſcipienda eſt, & ejus vera intelligentia eſt cum diligentia flagitanda. Nam non in verborum foliis eſt evangelium, ſed in radice rationis. Unde Hieronymus in epiſtola ad Galatas, & eſt in decretis I. quæſt. I. Marcion & Baſilides, & ceteræ hæreticorum peſtes, non habent Dei evangelium, quia non habent Spiritum ſanctum, ſine quo humanum fit evangelium quod docetur. Nec putemus in verbis ſcripturarum eſſe evangelium, ſed in ſenſu ; non in ſuperficie, ſed in medulla ; non in ſermonum foliis, ſed in radice rationis.

Cap. 64.

Et ad hoc propoſitum Caſſianus in ſecunda collatione abbatis Sereni juxta principium, cum dixit quod ſacra ſcriptura eſt ager fertilis, in quo ſunt aliqua, quæ ad litteram paſtum habent, ſicut illud : *Audi Iſraël, Deus tuus unus eſt*, dicit quod etiam aliqua ſunt, quæ niſi allegorica explanatione extenuata fuerint, & ſpiritualia ignis examinatione mollita, nullo modo ad ſalutarem interioris hominis cibum, ſine corruptionis [a] labe pervenient ; magiſque ex eorum perceptione læſio quam utilitas ſubſequetur, ut eſt illud : *Sint lumbi veſtri præcincti.* & : *Qui non habet gladium, vendat tunicam, & emat.* & : *Qui non accipit crucem, & ſequitur me, non eſt me dignus.* Quod quidam diſtrictiſſimi monachorum, habentes quidem zelum Dei, ſed non ſecundum ſcientiam, ſimpliciter intelligentes, fecerunt ſibi cruces ligneas, eaſque jugiter humeris circumferentes, non ædificationem, ſed riſum cunctis videntibus intulerunt.

Deut. 6. [a] Exemplar conſcriptum habet, clade. Luc. 12. Luc. 22. Matth. 10.

Et idem in prima collatione abbatis Moyſi ſub parabola de trapezita, cujus ſtudium eſt, ne in moneta decipiatur ; Agnoſcite, inquit, nos hæc ſpiritualiter obſervare debere. Sub hujus nominis exemplo demonſtrat primum, ut quidquid cordibus noſtris irrepſerit, vel ſi quod nobis dogma fuerit intromiſſum : utrumnam ſit divino & cæleſtis ſpiritus igne purgatum, an ad Judaicam ſuperſtitionem pertinens, ſeu de ſecularis philoſophiæ tumore deſcendens, in ſuperficie tantum præferat pietatem diligentiſſime perſcrutemur : quod ita poterimus implere, ſi illud apoſtolicum fecerimus : *Nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſint.* Quo genere quoſdam dicit fuiſſe deceptos. Et infra ſubjungit : Secundo ſolicite nos explorare convenit, ne auro putiſſimo ſcripturarum prava interpretatio coaptata, metalli pretioſitate nos fallat. In quo etiam eſt, quod Domino Salvatori calidiſſimus diabolus velut homini ſimplici, tentavit imponere ; dum ea quæ generaliter ſunt ſuper juſtorum intelligenda perſonis, malevola interpretatione corrumpens, etiam ſpecialiter huic, qui angelorum cuſtodia non egebat, adaptare conatur, dicens : *Mitte te deorſum ; angelis enim ſuis mandavit Deus de te, ne offendas ad lapidem pedem tuum.* Præciſa ſcilicet eloquia ſcripturarum callida aſſumptione convertens, & ad contrarium ſenſum noxiumque detorquens, in imaginem ty-

1. Joan. 4. Pſalm. 90.

Anno Chriſti 1433.

rannici vultus ſub colore nobis auri fallentis objiciat. Et infra : Quæ cum ſint noſtræ ſaluti profeſſionique contraria, tamen velamine quodam miſericordiæ ac religionis objecta, facile imperitos incautoſque decipiunt : imitantur enim numiſmata veri regis, quia videntur ad præſens plena pietatis, ſed non ſunt a legitimis monetariis, id eſt, catholicis & probatis patribus figurata, nec de cardinali ac publica collationis eorum prodeunt officina ; ſed furtim fraude dæmonum fabricata, non ſine detrimento imperitis quibuſque ac ignorantibus ingeruntur. Et infra : Erit ergo neceſſaria nobis iſta diſcretio, ut primum nos materia auri veri ſeu fucati fallentiſque non lateat. Secundo, ut has cogitationes, quæ mentiuntur opera pietatis, tamquam adulterina numiſmata, & paracharaxima reprobemus, utpote quæ falſam imaginem regis non legitime ſignata contineant : velut illa quæ in auro pretioſiſſimo ſcripturarum, vitioſo & hæretico ſenſu, non veri regis, ſed tyranni præferunt vultum, ſimiliter diſcernentes, refutare poſſimus.

Attendamus obſecro, & in mente jugiter habeamus hujus ſancti patris ſapientiſſimum dogma, qui ſub ſimilitudine de moneta, falſam nos docet cavere doctrinam. Etenim ſicut ipſe declarat, moneta falſa eſt, ſive quæ de non bono metallo fabricata eſt, ſive quæ non habet veram imaginem, quia non eſt fabricata in publica officina. Sic eſt pariformiter in doctrina : omnis doctrina ſuſpecta, ſive ſit quæ ex ſacra ſcriptura non eſt accepta, ſive quæ ex ſacra ſcriptura verba ſuſcipiat, ſed non eſt in ſenſu, quem Spiritus ſanctus flagitat, applicata ; ſicut diabolus fecit, quando dicebat Chriſto : *Mitte te deorſum, ſcriptum eſt enim : Angelis ſuis*, &c.
Matth. 4.
Auctoritatem ſcripturæ aſſumebat, ſed in ſenſu ſophiſtico atque falſo. Et ſicut timens decipi in moneta, voleníque ſibi bene cavere, non vult recipere monetam, niſi de publica officina : ſic fidelis Chriſtianus, qui tuto vult dirigi in doctrina ſana, nullam ſuſcipiat, niſi quam in publica officina publice & generaliter in eccleſia Dei videt ſuſcipi & approbari. Sicut enim beatus Auguſtinus ait, omnis catholicus ſecurus partem eam deteſtatur, cui eccleſiam univerſalem Apoſtolicis ſedibus roboratam, non communicare cognoſcit. Unde Hieronymus ſuper illo verbo Pauli ad Galatas cap. II. *Contuli cum illis*, ſic ait : Oſtendit ſe non habuiſſe ſecuritatem evangelii, niſi auctoritate Petri & aliorum roboratus eſſet, id eſt, niſi deduxiſſet ipſum ad publicam officinam. Si ergo Paulus oſtendit ſe non habere ſecuritatem evangelii, niſi deduxiſſet ipſum ad publicam officinam, ad concilium eccleſiæ, quis auderet doctrinam aliquam ſuſcipere, aut docere, quam non approbaverit ſancta Dei eccleſia ? Et ad idem eſt Auguſtinus contra Fauſtum. Apoſtolus enim Paulus poſt Chriſti Aſcenſionem de cælo vocatus, ſi non cum Apoſtolis communicaret, & cum eis evangelium conferret, quo ejuſdem ſocietatis eſſe appareret, eccleſia illi omnino non communicaret. Et hæc ponuntur per gloſſam in loco prææallegato.

Jam igitur recolligendo prædicta, cum ſermo divinus, juxta dicta thematis præſumpti, poſitus ſit in ruinam, & reſurrectionem multorum in Iſraël ; in reſurrectionem ſcilicet ſane intelligentium, & in ruinam perverſum ſenſum capientium ex eodem, ut ſupra deductum eſt, ſobrie & humiliter ſuſcipi debet, neque ſtatim quod prima ſignificatione verborum aliquid ſonare videtur, illi ſenſui adhærendum eſt : quoniam non in verborum foliis, ſed in radice rationis conſiſtit evangelium, ut Hieronymus dicit, & eſt ſupra allegatum : omneſque hæretici, & diabolus etiam, pro ſe allegant ſcripturam, ut prædictum fuit. Sed conſulendi ſunt majores quid ſenſerint patres Spiritu ſancto pleni, non inniti propriæ prudentiæ, contra Salomonis doctrinam. Super quo verbo Hieronymus inquit, Innitens prudentiæ tuæ, Prudentiæ ſuæ innititur, qui ea, quæ ſibi agenda vel dicenda videntur, præponit decretis patrum. Sed potiſſime ſtandum eſt determinationi ſanctæ matris eccleſiæ, cui Hieronymus, Auguſtinus & omnes doctores ſua dicta ſubmittunt, & a qua illorum pendet auctoritas. Unde enim eſt quod dicta Hieronymi, Auguſtini, & talium, auctoritatem habent, niſi quia ſunt ab eccleſia approbata ; ſicut legitur XV. diſtinctione, Sancta Romana. Si igitur doctores ſua dicta determinationi eccleſiæ ſubmiſerunt, & ut auctoritatem habeant, ab illa ſumpſerunt, quis ejus audebit ſententiæ refragari ? Si quis ergo optat ſacræ ſcripturæ profundiſſimum pelagus tranſfretare, in navi eccleſiæ hoc tutus faciet, alias infallibiliter demergetur. Oremus ergo Deum omnipotentem, ut mentibus noſtris Spiritus ſancti gratia infundatur, quæ doceat nos omnem veritatem : quatenus ſermo divinitus in ſcriptura ſacra revelatus, non ſit nobis in ruinam, ſed in reſurrectionem, ad ipſius omnipotentis gloriam, atque laudem, & ſalutem animarum noſtrarum totiuſque populi Chriſtiani. Amen.

Dignum reor hic dicere, quod cum juxta præordinationem divinam eccleſia ſancta catholica infantiæ ſuæ tempore, uſque
A ad præfinitum tempus a Patre, diras tyrannorum perſecutiones paſſa fuiſſet : adeo ut ſicut Iſidorus ait v. etymologiarum capite XIX. perſecutione fervente docendarum plebium facultas minime daretur, ſed Chriſtianitas in diverſas hæreſes ſciſſa eſſet. Tandem Conſtantino principe miraculoſe lepræ morbo ſanato, & per beatum Silveſtrum baptizato, in virilis ætatis robur evaſit ; tunc, ut idem Iſidorus ait, & habetur XV. diſtinctione, cap. Canones, inceperunt ſacra concilia celebrari, Nicænum primo, in quo ſancti patres juxta fidem evangelicam & Apoſtolicam ſecundum poſt Apoſtolos fidei ſymbolum ediderunt : quod ideo in publica Miſſa altis vocibus cantat eccleſia, ut oſtendat ex tunc, omni trepidatione ſecluſa, fidei catholicæ proclamationem eccleſiam generaliter accepiſſe. Deinde alia tria principalia concilia, & alia ſubſequentia, a quibus omnis eccleſiæ decor & pulchritudo exorta eſt : eoque tempore tamquam completis prophetiis, quæ de gloria & potentia eccleſiæ ſcriptæ erant, ſicut illa : *Et nunc reges intelligite*, &c. Et illud : *Speciei domus dividere ſpolia*. Et illa : *Adorabunt eum omnes reges*, &c. eccleſia, quæ dudum velut imbecillis tantum rogare & invitare poterat, auctoritatem & poteſtatem accepit etiam compellendi, ſicut Auguſtinus ſcribit Donato, & habetur XXIII. quæſt. IV. Diſplicet, juxta finem ſic dicit : Non attendit quia tunc primum eccleſia novello germine pullulabat, nondumque in ea completa fuerat illa prophetia : *Adorabunt eum omnes reges terræ* : quod utique quanto magis impletur, tanto majore utitur eccleſia poteſtate, ut non ſolum invitet, ſed etiam cogat ad bonum. Hoc tunc Dominus ſignificare voluit, qui quamvis habeat magnam poteſtatem, prius tamen elegit commendare humilitatem, & hoc in illa convivii ſimilitudine ſatis evidenter oſtendit, ubi miſit Dominus ad invitatos, & venire noluerunt, & ait ſervo : *Exi cito in vicos & plateas civitatis, & pauperes ac debiles, cæcos & claudos introduc huc. Et ait Domino ſervus, Factum eſt ut imperaſti, & adhuc locus eſt. Et ait Dominus ſervo, Exi in vias & ſepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea.* Vide nunc quemadmodum de his, qui prius venerunt, dictum eſt, *Introduc eos*, nunc dictum eſt, *Compelle* : ita ſignificata ſunt eccleſiæ primordia adhuc creſcentis, ut eſſent vires etiam compellendi. Hæc Auguſtinus.

Pſalm. 2.
Pſalm. 67.
Pſalm. 71.
Epiſt. 204.
Luc. 14.

Ex tunc quidem per diverſa donaria tam dicti Conſtantini, quam aliorum fidelium principum, aucta eſt eccleſia Dei in temporalibus bonis ampla poſſeſſione ; non quidem quin jam ante eccleſia temporalia bona habuiſſet, ut inferius deducetur, ſed quia ex tunc ampliſſime magnificata eſt. Et quamdiu principum ſæcularium ad eccleſiam fuit erga que devotio, & inter illas duas poteſtates, eccleſiaſticam ſcilicet & ſæcularem, eccleſiam & imperium, fuit, eritve unitas & concordia, fuit & erit quoque orbi tranquillitas, & felicitatis decor. Ideoque humani generis inimicus, cujus proprium eſt unitati & caritati adverſari, & Chriſtiani populi profectibus obſiſtere, ſæpe niſus eſt ſuperſeminare zizaniam, & ſubortis diſ-
D cordiis inter has duas poteſtates, inſurrexerunt homines acuti ingenio, ſed non in bonum : quorum aliqui provocati, quia non poterant in eccleſia promotiones quas optaverant obtinere, vel quia diſtricti fuerant, vel correcti, alii aliis paſſionibus impulſi, diſputare inceperunt, & aſſerere quod eccleſia non poterat bona temporalia poſſidere vel habere, maxime civile dominium. Sed nec defuerunt, qui ſententiam omnino contrariam affirmarunt, dicentes, non ſolum eccleſiam poſſe licite poſſidere & habere bona temporalia, & civile dominium ; ſed etiam Papam tamquam Chriſti vicarium, qui univerſorum eſt dominus, omnium civilium dominiorum eſſe primum adminiſtratorem, immo & dominum eo modo quo dominia hominibus ſub Deo competunt. Et ad hoc poſſem allegare magnam copiam doctorum ſic tenentium, ſuiſque ſcriptis & tractatibus hoc firmantium.

Fuit quoque quidam cancellarius Pariſienſis, qui ſic initiat ſuum tractatum : Interdum contingit quod quis vitare volens
E unum errorem, incidit in contrarium, *&c.* & poſitis aliquibus exemplis ſic ſubjungit : Modo conſimili circa poteſtatem Pontificum veritas medium ponit inter illos duos errores. Nam error Waldenſium fuit, ſucceſſoribus Apoſtolorum, videlicet Papæ & prælatis eccleſiaſticis, repugnare dominium in temporalibus, nec eis licere habere divitias temporales. Et poſita alia contraria jam ſuperius memorata opinione, ſubjungit : Inter has opiniones contrarias, quarum primam erroneam omnes putant, puto quod veritas medium ponit : ſcilicet quod prælatis eccleſiæ non repugnat habere dominium in temporalibus, & juriſdictionem, contra primam opinionem erroneam, nec tamen eis debetur per ſe ratione ſtatus ſui, & ratione qua ſunt vicarii Chriſti, & Apoſtolorum ſucceſſores, ſed eis poſſunt convenire ex conceſſione principum. Hæc ille.

Ego quidem inter has opiniones quid ſentire valeam, ut tamen præmiſſis proteſtationibus & bona pace loquar, niſi quod prima opinio, ſcilicet quod eccleſiæ non liceat habere

ANNI CHRISTI 1433.

divinas temporales, quam præſcriptus doctor dicit ab omnibus erroneam reputatam, & nonnulli aſſerunt fuiſſe condemnatam in concilio generali, de quo in capite, Excommunicamus; de hæreticis: introducta ſit, & defenſa ab his, qui ſub colore cujuſdam palliatæ honeſtatis, tamquam prætendentes optare eccleſiæ ſanctitatem, ipſam deſtruere vellent. Unde Hieronymus in minori breviario ſuper illo verbo Pſalmi, *Ut deſtruas inimicum & ultorem*, ſic inquit: Inimicum & defenſorem hæreticum, qui cum nequitia ſua impugnet eccleſiam, eam tamen defendere aſſimulat. Et Auguſtinus ſuper eodem: Quem niſi hæreticum? nam ipſe eſt inimicus & defenſor, qui fidem Chriſtianam cum impugnat, videtur defendere. Unde Gregorius XXIII. moralium: Sæpe hæretici per hoc quod eſſe hominibus deſpicabiles ſolent, cum a cunctis fere gentibus ſanctam eccleſiam venerari conſpiciunt, opinionem ejus quibus valent obtrectationibus lacerare contendunt, dicentes: Idcirco illi cuncta temporalia ſuppetunt, quia ei præmia æternorum munerum ſubtrahuntur. Quorum vocibus Eliu obvias, dicens: *Ne forte dicatis; Invenimus ſapientiam, Deus projecit eum, non homo*. Ac ſi arrogantes intra ſanctam eccleſiam, ſed tamen fideles contra hæreticos dicant: Per hoc quod ſanctam eccleſiam in honore hominum florere temporaliter cernitis, projectam a Domino non credatis. Scit enim redemptor ejus & in hoc itinere ſolatia venienti tribuere, & pervenienti ad æternam patriam ſuperna præmia reſervare. Incaſſum igitur dicitis quod Deus eam, non homo projecerit, cum venerari eam a cunctis fere hominibus videtis: quia ſic ei terrenæ gloriæ adjumentum tribuitur, ut per hoc multiplicius etiam ad cæleſtia ſubvehatur. Sic Gregorius. De aliis autem opinionibus, ſive de omnino contraria, ſive de illa, quam ipſe dictus doctor ponit mediam, mihi dicere non eſt opus. Satis mihi eſt falſam opinionem refellere, & quod eccleſiæ bona temporalia habere & poſſidere liceat, demonſtrare.

Pſalm. 8.

Job 32.

Hunc ergo ordinem Deo propitiante tenebo. Primo rationes in contrarium factas ſolvere & enodare curabo. Secundo, licet priorum ſufficeret, tamen nihilominus quaſi ex ſuperabundanti, veritatem, quæ eſt ſcilicet, quod eccleſiæ & prælatis, & perſonis eccleſiaſticis licitum ſit habere & poſſidere bona temporalia, firmiſſimis demonſtrabo documentis. Hæc quæ præmiſi, dante Domino, credo me ſic luculentius agere, ſi paſſim inſequar veſtigia magiſtri Petri, qui hunc articulum propoſuit, ejuſque ſcripta, quæ obtulit. In quo præterire nolo, quod cum in mediis propoſitorum ſit vacuus, ut clare Deo propitio deducemur; in principio tamen & in fine plurimum loquitur rigide & eccleſiaſtico ſtatum detrahendo; & ea quæ in ipſis principio & fine loquitur, relinquit penitus ſine aliquo fundamento. Dicit in principio quod intranquillitatis & diſcordiæ mundi cauſa eſt dominatio cleri ſuper bonis immobilibus ſeu mobilibus hujus vitæ: & ad hoc dictum nullam probationem adducit.

Ego autem e contrario dico quod ad tranquillitatem & pacem orbis multum proficit potentia & dominatus eccleſiæ; niſi enim eccleſia haberet potentiam, tanta eſſet indiſciplinatio, & arrogantia hominum ſuperborum, volentium inniti opinionibus propriis, quod niſi eſſet magna potentia eccleſiæ ad comprimendos eos, quotidie hæreſes pullularent & recreſcerent. Hoc unuſquiſque volens advertere, per ſeipſum intelligere poteſt, quoniam varietates opinionum cum capitoſitate & pertinacia non deſunt, ſed per timorem comprimuntur. Et poteſt hoc aperte cognoſci ex eo quod erat antequam eccleſia hanc potentiam haberet: prout patet ex dictis Iſidori jam ſuperius allegatis, quod ante illa tempora Conſtantini jam non erat facultas docendarum plebium, cum Chriſtianitas in diverſas hæreſes ſciſſa eſſet: etiam ex dicto Auguſtini ſuperius allegato. Poſſem & adhuc multa alia deducere, quæ dimitto, ne efficiar nimis longus.

Ponit demum concluſionem ſuam ſub his terminis: *Sæcularis poſſeſſio, ſicut & civile dominium, jure divino & humano, doctorum ſanctorum ſententiis, & ratione efficaci, tempore legis gratiæ prohibetur clero Chriſti.*

Deinde ad declarandum terminos, facit unam diſtinctionem de poſſeſſione: & ponit deſcriptionem poſſeſſionis, quam ponit gloſſa ſuper L. I. ff. de acq. poſſ. Quæ dicta per eum poſſem multipliciter impugnare, ſed non curo contentiones verborum. Scio quod illam deſcriptionem ponit gloſſa prædicta; & quod dividitur poſſeſſio in has tres ſpecies, civilem tantum, naturalem tantum, & naturalem & civilem: & illam quam ponit ipſe, dicit ſæcularem, non eſt in C. nec in ff. nec in toto corpore juris, & tamen eam vult fulcire ex quadam gloſſa c. Licet de off. de off. ord. Clare patet quod non facit ad propoſitum: videamus textum & gloſſam. Textus dicit: Licet tam circa viros religioſos quam clericos ſæculares. Diſtinguit hic duas ſpecies clericorum, ſeu eccleſiaſticorum hominum, alios religioſos, alios ſæculares clericos. Gloſſa exponit quid ſit dicere clericos ſæculares: & dicit quod clerici ſæculares dicuntur, qui poſſunt habere proprium, ſicut & laici, cum religioſi hoc non poſſint. Sic & Oſtienſis in capite primo de ſumma Trinitate ſuper verbo, Communem, dicit, quod ſicut Deus creavit naturam ſpiritualem, corporalem, & hominem cujus eſt mixta natura, ut ibi textus; ita genus clericorum permixtam vitam ducit inter laicos & religioſos. Quæ quidem allegata gloſſa facit ad hoc, quod dicatur ſæcularis poſſeſſio, non eſt ſpecies ſæcularis poſſeſſionis; immo omnis poſſeſſio in hac vita eſt ſæcularis, quia ſæculare idem eſt quod temporale, ut dicit gloſſa ſuper epiſtola ad Hebræos IX ſuper illo verbo, *ſanctum ſæculare*, id eſt, temporale. Bene ſcio differentiam inter res ſpirituales & temporales: & temporalia poſſidentur, ut ipſemet dixit. Certe audeo dicere, quod competenter mihi nota eſt materia poſſeſſionis. Nam ſcio me repetiſſe in civitate Barcinonæ cap. Cauſam quæ de præſcriptione, ubi aderant pluſquam quinquaginta doctores & licentiati in jure, & ibi latiſſime examinaſſe deſcriptionem & diviſionem poſſeſſionis. Et demum quando debui aſſumi ad officium auditoris palatii Apoſtolici, repetiſſe cap. Cum dilectus de cauſa poſſeſſ. & propriet. cui quantum conveniat hæc materia, norunt omnes juriſperiti: tamen ego neſcio intelligere quid dicat ex diſpoſitione terminorum. Scio etiam quod interdum poſſeſſio capitur pro re poſſeſſa. ff. De verb. ſign. l. Interdum. & ita ſæpe capitur in ſacra ſcriptura, ſicut Geneſ. XIII. *Quod erat poſſeſſio eorum nimia*. Et in evangelio Matth. cap. XIX. de juvene qui *habebat poſſeſſiones multas*. Quas textus ipſe allegat & applicat ad deſcriptionem poſſeſſionis ſupra memoratæ, ad quam nihil faciunt, ſalva gratia allegantis.

ANNI CHRISTI 1433.

C. Cauſam, quæ de præſcript. lib. 2. tit. 26. c. 7.

C. Cum dilectus. de cauſa poſſeſſionis & proprietatis, lib. 2. tit. 12. c. 6.

Relinquamus iſta, & relinquamus alias ſuperſtitiones, quas facit de dominio pro declaratione termini poſiti in concluſione, Civile dominium; quod etiam ad bona mobilia & immobilia juxta ſuum conceptum applicari non poteſt; quoniam in bonis mobilibus habetur ab hominibus privatum dominium, & non civile, quorum bonorum dominia in plurimum acquiruntur jure gentium, quod eſt jus naturale. Et valde pauci modi ſunt acquirendi dominia de jure civili, l. Ex hoc jure. ff. de juſtit. & jure. ff. de acquir. rer. domin. l. 1. & ibi gloſſa enumerat aliquos paucos modos, quibus dominia acquiruntur de jure civili. Et videamus ad intellectum, quid poteſt velle dicere, & occurrunt mihi iſta duo. Primum, quod clerici non poſſunt habere proprium, ſed poſſunt habere omnia in communi: & hoc videtur dicere quarta ſuppoſitio, ſi legatur. Sed neſcio ſi hoc ipſe ſentit; cum, ſicut audio, ejus vitæ contradicat. Nec credo quod ſi adveniret ſibi bona hereditas patris, vel alicujus conſanguinei vel amici, portaret eam in communi cum fratribus monaſterii Sclavorum in Praga, cum quibus vivit. Secundum, quod etiam in communi non poſſunt habere & poſſidere bona mobilia & immobilia. Sed & hoc videtur contrariare ipſi quartæ ſuppoſitioni, ubi dicit quod habent in communi. Et maxime contrariatur contentis in ſchedula additiva ultimo data: in qua, ut mihi videtur, videns ſe deficere in probationibus eorum quæ præmiſerat, ipſa deſtruit, & novam materiam introducit, ſine alicujus probationis fulcimento. Ego autem dico, quod clerici non religioſi, ſeu qui voto ad hoc non ſe obligarunt, licite poſſunt habere & poſſidere bona temporalia, hereditates paternas, aut aliorum, ſi eis relinquuntur, & alia bona juſte acquiſita, traditione, donatione, ex cauſa, vel aliquo licito contractu, vel arte licita. Item quod eccleſia poteſt habere & poſſidere bona temporalia, mobilia, & immobilia, domos, prædia, villas, caſtra, oppida, & civitates, & in eis habere privatum & civile dominium: & ea quæ in contrarium dicta ſunt, minime obſtant: quibus reſpondeatur per ordinem. Et primo allegantur auctoritates veteris teſtamenti, Numer. XVIII. & aliæ, in quibus habetur, quod dixit Dominus de tribu Levi, quod in terra illa nihil poſſiderent, neque haberent partem inter eos. Et ſuper eiſdem auctoritatibus radicaliter fundatur prima & ſecunda ratio de rationibus, quæ in fine poſt allegationes auctoritatum ſubjunguntur.

Num. 18.

Ad hæc omnia reſpondeo; quod ſicut dicit magiſter Bonaventura ſuper IV. ſentent. diſt. XXIV. quæſt. 1. art. III. ſacerdotii Chriſti non tam fuit figura ſacerdotium Aaron, quam etiam Melchiſedec, ſecundum quod dicitur ad Hebræos VII. *Fuit rex, & ſacerdos, ſic & Chriſtus*. Et quamvis honorem regalem recuſaverit, & ipſe pauper vixerit, tamen propter ſuam dulciſſimam benignitatem, ad hoc alios non arctavit. Unde nullatenus eſt credendum, ſtatum univerſalis eccleſiæ aliter regi quam diſponat Spiritus ſanctus. Hæc omnia magiſter Bonaventura. Cum ergo ſacerdotium Chriſti ſit ſecundum ordinem Melchiſedec, ſicut Apoſtolus ait, nil mirum ſi ſacerdotes poſſideant temporalia ſicut Melchiſedec, qui erat rex Salem, & nihilo minus ſacerdos Altiſſimi. Geneſ. XIV. Sed nolo eſſe hac reſponſione contentus. Pro parte altera al-

ANNO CHRISTI 1433.

legati ſunt quinque textus veteris teſtamenti, qui videntur ſonare, quod Levitæ nihil debebant poſſidere in terra promiſſionis, ſed habere decimas, & primitias, & oblationes, pro ſuſtentatione ſua. Et ego allegabo quindecim textus, quod Levitæ habebant & poſſidebant bona mobilia & immobilia, ſervos, domos, prædia & oppida, & civitates. Sed ante volo præmittere, quod in tempore ante legem, ut communiter doctores dicunt, primogeniti fuerunt ſacerdotes, & præ aliis dominium, & hereditatem habuerunt. Unde Geneſ. XXVII. dixit Iſaac ad Jacob: *Eſto dominus fratrum tuorum*, quia prima erat benedictio primogeniti: & Geneſ. XLIX. *Ruben fortitudo mea, primus in donis, & major in imperio.* Quod exponit Hieronymus in gloſſa de ſacerdotio majori hereditate, & imperio ſuper fratres, quæ habuiſſet, niſi aſcendiſſet cubile patris ſui. Abraham etiam fuit ſacerdos, ut probat Chryſoſtomus ſuper Matthæi I. & quam dives fuerit, omnes ſcimus. De Melchiſedec jam dictum eſt, & ſic patet quod in populo Dei ſacerdotes fuerunt opulentiſſimi.

Veniamus ad tempus legis veteris, & ſequamur ordinem. Primo, Levitici capite XXV. *Ædes Levitarum quæ in urbibus ſunt, ſemper poſſunt redimi: ſi redempta non fuerint, in jubileo revertentur ad dominos, quia domus urbium Levitarum ſunt pro poſſeſſionibus inter filios Iſrael. Suburbana autem eorum non veneant, quia poſſeſſio ſempiterna eſt.* Item Levit. XXVII. *Homo ſi voverit domum ſuam, & ſanctificaverit Domino.* Et infra: *Si agrum poſſeſſionis ſuæ voverit, & conſecraverit Domino*, &c. Et infra: *Si noluerint redimere, ſed alteri cuilibet fuerit venumdatus, ultra eum, qui voverit, redimere non poterit, quia cum jubilei venerit dies, ſanctificatus erit Domino, & poſſeſſio conſecrata ad jus pertinet ſacerdotum.* Et infra: *Omne quod conſecratum fuerit Domino, ſive homo ſive animal, ſanctum ſanctorum erit Domino.* Item Numerorum XXV. *Locutus eſt Dominus ad Moyſen: Præcipe filiis Iſrael, ut dent Levitis de poſſeſſionibus ſuis urbes ad habitandum, & ſuburbana earum per circuitum*, &c. Numerorum XXXI. Cum Iſrael viciſſet Madianitas, & de eis tuliſſet magna ſpolia, juſſit dari Eleazaro unam animam de quingentis, tam ex hominibus, quam ex bobus, aſinis, & ovibus; & Levitis quinquageſimum caput hominum, boum, & aſinorum, & cunctorum animantium, ex media parte filiorum Iſrael. Item Deuter. XVIII. de ceteris Levitis volentibus miniſtrare, dicitur: *Partem ciborum eamdem accipient quam ceteri, excepto eo, quod in urbe ſua ex paterna ei ſucceſſione debetur.* Item Joſue XXI. *Dederunt Levitis filii Iſrael de poſſeſſionibus ſuis, juxta imperium Domini, civitates & ſuburbana earum.* Et ibi ſcribitur, quomodo quælibet tribus dedit certas civitates, alia decem, alia tredecim, alia quatuordecim, &c. Et in fine ſubjungit: *Itaque civitates univerſæ Levitarum in medio poſſeſſionis filiorum Iſrael quadraginta duæ, cum ſuburbanis ſuis, ſingulæ per familias diſtributæ, & præterea ſex refugii;* & ſic erant XLVIII. Item III. Reg. II. Salomon ait ad Abiathar ſacerdotem: *Vade in Anathot ad agrum tuum;* & ſic ſacerdos habebat agrum. Item II. Paralipomen. XI. Roboam Dei cultum tenente, & Jeroboam idololatriam inducente, dicitur: *Sacerdotes venerunt ad Roboam relinquentes ſuburbana, & poſſeſſiones ſuas.* Ecce quot poſſeſſiones habebant ſacerdotes? Item Jeremias Propheta ſanctificatus in utero ſacerdos, emit agrum, ſolvit pretium, ſtipulationes fecit, & ſibi fieri inſtrumentum. Jerem. XXXII. cap. Item de eodem, XXXVII. capitulo *Cum ergo receſſiſſet exercitus Chaldæorum ab Jeruſalem, egreſſus eſt Jeremias, ut iret in terram Benjamin, & divideret ibi poſſeſſionem in conſpectu civium.* Item primi Eſdræ II. de redeuntibus ſacerdotibus a captivitate, ſic dicitur: *Habitaverunt ergo ſacerdotes & Levitæ, & janitores & cantores in urbibus ſuis, univerſuſque Iſrael in civitatibus ſuis.* Item, certum eſt Jonathan fuiſſe ſacerdotem, ex I. Machabæorum, & ducem & principem ad bellandum, ibidem IX. & ſummum ſacerdotem, ibidem XI. qui habuit amplas poſſeſſiones: unde in fine decimi capitis dicitur: *Addidit adhuc*, ſcilicet Alexander rex, *glorificare Jonathan, & miſit ei fibulam auream, ſicut eſt conſuetudo dari cognatis regum, & dedit ei Accaron* (nomen eſt civitatis) *& omnes fines ejus in poſſeſſionem.* Item ibidem XI. Demetrius rex prædicta confirmavit Jonathæ, & majora addidit: *Fecit Jonathæ rex ſicut fecerant ei qui ante eum fuerant, & exaltavit eum in conſpectu omnium amicorum ejus, & ſtatuit ei principatum ſacerdotii, & quæcumque alia habuit prius pretioſa, & fecit eum principem amicorum.* Item ibidem: *Scripſit rex Antiochus adoleſcens Jonathæ dicens: Conſtituo tibi ſacerdotium, & conſtituo te ſuper quatuor civitates, ut ſis de amicis regis, & miſit ei vaſa aurea in miniſterium, & dedit ei poteſtatem bibendi in auro, & eſſe in purpura, & habere fibulam auream, & Simonem fratrem ejus conſtituit ducem in terminis Tyri uſque ad fines Ægypti.* De ſacerdotibus omnia iſta dicta ſunt.

Sed de Juda Machabæo & aliis, principatum & potentiam A libet Machabæorum oſtendit: & ſic ſunt quatuordecim auctoritates veteris teſtamenti: Addatur una de novo teſtamento, quantum pertinet ad vetus. Actorum IV. *Joſeph qui cognominabatur Barſabas, Levites, Cyprius genere, vendidit agrum.* Hic erat Levita ſecundum Magiſtrum hiſtoriæ ſcholaſticæ, & Nicolaum de Lyra: habebat tamen agrum quem vendidit. Et ſic habeo quindecim auctoritates contra quinque, quæ vincere debent: nam æqualis roboris & fortitudinis ſunt, cum ſint ex textu Bibliæ. Sed in ſacra ſcriptura nulla eſt contrarietas. Quid ergo? videamus verum ipſius intellectum, ne ſermo ad corticem litteræ intellectus ſit nobis in ruinam. Textus per me adducti ad plurimum faciunt teſtimonium de facto. Quid ergo? fuit violata lex illa data per Deum? abſit. Sed videamus ipſius verum & planum intellectum. Ego dicam valde plane. Dominus dedit XII. tribubus Iſrael terram promiſſionis: iſta terra erat dividenda inter tribus per partes ſeu hereditates ſeparatas, ut verbi gratia, tribus Zabulon habebit Bavariam, B tribus Nephthalim Franconiam, tribus Benjamin Auſtriam, & ſic de aliis; ita ſunt diſtincti & limitati fines tribuum in canone Bibliæ. Tribus autem Levitica, cum eſſet ſacerdotalis, non habebat eſſe ſeparata, ſed debebat ſervire in ſanctuario ad militatem omnium tribuum. Et ideo non habebat ſortem ſeu hereditatem ad partem, ſicut una tribus ex aliis, ſed habebat pluſquam aliqua tribus: quia cum eſſent XII. tribus, ſibi non pertineret niſi duodecima pars, & habuit decimam omnium, & ultra decimam, primitias, & oblationes, vota, ſacrificia, redemptiones, & emendas, domos, ſuburbia. Ecce quantam opulentiam habebant illi ſacerdotes: utique vix credo quod vel ſaltem in paucis locis ſacerdotes noſtri habeant majorem opulentiam. Et ita eſt intellectus illarum auctoritatum, quod non habuit ſortem.

Si enim Deus faceret tantam gratiam Germanicæ nationi, quod acquirerent terram illam ſanctam, & deinde debetent ſibi dividere per partes & nationes ſeparatas, certum territorium Bavaris, certum Auſtrialibus, certum Bohemis, & non C darent ſacerdotibus ſortem vel hereditatem ad partem, ſed cum omnibus partibus haberent in unaquaque; habebant enim illi ſacerdotes, ſicut dictum eſt, mobilia & immobilia, domos, & prædia, in quibus habebant verum dominium, quia poterant illa vendere, & alienare, quæ non poteſt facere, niſi dominus. Quod autem poſſent vendere & alienare, patet per illam auctoritatem Jeremiæ XXXII. & Actorum IV. Eccleſia hodie in temporalibus bonis non habet aliud niſi oblata a fidelibus, ſi quis obtulit eccleſiæ domum, vel agrum, caſtrum, aut oppidum. Sic & illi habuiſſent, ſi oblata fuiſſent, quæ erat lex Domini, ut ſupra eſt allegatum Levit. XXVII. *Si voverit domum ſuam.* Sed forte dicet: Sed non habebant civile dominium. Dico, Textus non dicit, Non habebant civile dominium; ſed nihil aliud, quam decimas & primitias poſſidebant. In nullo illorum textuum fit mentio de civili dominio. Præterea dixi, & verum dixi, quod civile dominium non eſt applicabile ad bona mobilia & immobilia. Sed dicam, quid D eſt civile dominium, de quo forte loqui volunt, licet non expreſſerint illud, de quo dicitur, quod Imperator eſt dominus iſtius civitatis, vel mundi, de quo per doctores in leg. Bene a Zenone. Codice de quad. præſcr. & in cap. Conventor XXIII. quæſt. VIII. Sed non eſt dominus illius domus, vel illius, quinimo illi privati, vel domini domorum, & prædiorum ſunt. Sed eſt quoddam univerſale dominium, quod magis proprie dicitur poteſtas de publico, ſeu juriſdictio, cujus deſcriptio habetur per gloſſam in leg. I. ff. de juriſdictione. Sed certe tale dominium in populo Iſrael a principio nullus habebat, niſi ſolus Deus. Ideo quando voluerunt habere regem, dixit ad Samuelem: *Non te abjecerunt, ſed me, ne regnarem ſuper eos.* I. Reg. VIII. Immo & Levit. XXV. dicit: *Terra quoque non vendetur in perpetuum, quia mea eſt, & vos advenæ & coloni eſtis.* Hujus autem dominii ſeu juriſdictionis adminiſtrationem & exercitium habuerunt Domini ſacerdotes: primum Moyſes, qui erat ſacerdos; unde Pſal- E miſta: *Moyſes & Aaron in ſacerdotibus ejus.* Et idem dux & rector populi Iſrael. Deinde tempore Judicum, qui regebant Iſraël, fuerunt judices plures de tribu Levi, ſicut Heli & Samuel, qui fuit de tribu Levi, ut ait Magiſter hiſtoriæ ſcholaſticæ. Et Auguſtinus in quæſtionibus veteris teſtamenti, tractando illud, quomodo Helcana pater Samuëlis decimas offerebat, cum eſſet Levita? & ibi ad noſtrum propoſitum dicit, quod quia accipiebant uxores de aliis tribubus: ſicut Ioiada ſacerdos duxit filiam regis Ioram, & ſic habebant poſſeſſiones uxorum. Tandem ſupremum judicium erat ſacerdotum, dicente Domino, Deuteron. XVII. *Si difficile & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem & ſanguinem, lepram & non lepram, cauſam & cauſam, & judicum inter portas videris verba variari, ſurge & aſcende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus, venieſque ad ſacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo*

Pſalm. 98.

Quæſt. 46. tom. 4.

Deut. 17.

tempore, quæſique ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem, & facies quæcumque dixerint tibi qui præſunt loco quem elegit Dominus. Et infra: *Qui autem ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtraverit Domino Deo tuo, ex decreto judicis morietur ille homo.* Poſtea vero venerunt reges, infra quorum tempus non legimus quempiam præter reges habuiſſe dominium alicujus civitatis, oppidi vel caſtri. Si nemo habebat, non mirum ſi ſacerdotes non habebant. Eſt namque mos in aliquibus regionibus, ſicut audio eſſe in Africa, quod ſolus rex habeat dominium civitatum, oppidorum, caſtrorum & villarum. Sed poſtea temporibus Machabæorum, nonne Mathathias, Jonathas, Judas Machabæus, & fratres ejus ſacerdotes ſimul fuerunt & principes, ut hiſtoria Machabæorum liquide atteſtatur: & ſic habuerunt civile dominium.

Jam venio ad auctoritates novi teſtamenti: & primo loco allegantur quatuor auctoritates ordine ſucceſſivo, quæ, ſalva bona gratia allegantis, valde parum faciunt. Prima eſt de vocatione Petri & Andreæ; aliæ de vocatione Matthæi; in quibus magna vocantis virtus, & obedientia vocatorum merito commendatur. Sed cum non habeant notam præcepti, neque prohibitionis, non poteſt ex eis argumentari ad licitum vel illicitum; ſed ad laudabiliter imitandum, perſonarum, rerum & temporum circumſtantiis adhibitis, ſicut decet.

Allegatur ſecundo loco illud Matthæi v. *Si quis te percuſſerit in unam maxillam*, quæ nihil ad propoſitum facit; & illa: *Qui tecum vult in judicio contendere, & tollere tunicam:* quæ ſic ad litteram capta, & quod ad ſolos clericos dictum eſſet, poſſet induci contra allegantem: nam conſtaret quod clerici poſſunt habere bona. Sed ſicut omnis doctorum ſententia habet, hæc præcepta in præparatione cordis habenda ſunt; in exteriori autem operatione id potius agendum eſt, quod proximi ſaluti conveniat. Unde Auguſtinus ait in ſermone de puero Centurionis, & habetur xxiii. quæſtione i. Paratus debet eſſe homo juſtus & pius patienter eorum malitiam ſuſtinere, quos bonos fieri quærit. (Cap. 2.) Et infra: Iſta præcepta magis ſunt ad præparationem cordis, quæ intus eſt, quam ad opus quod in aperto ſit, ut teneatur in ſecreto animi patientia cum benevolentia; in manifeſto autem id fiat quod eis prodeſſe videtur quibus bene velle debemus. Hinc liquido oſtenditur quod ipſe Dominus Jeſus exemplum ſingulare patientiæ, cum percuteretur in faciem, reſpondit, (Joan. 18.) *Si male locutus ſum*, &c. Nequaquam igitur præceptum ſuum, ſi verba inſpiciamus, implevit. Et reliqua per eum ibi ſcripta: ubi etiam hoc confirmat ex Paulo, de quo Actor. xxiii. quod percuſſus in maxillam non præbuit aliam, ſed dixit, *Percutiet te Deus, paries dealbate.*

Tertio allegatur illud quod Chriſtus dixit: *Vulpes foveas habent.* (Math. 8.) Ad hoc & ad id quod ſexto loco allegatur, *Si vis perfectus eſſe:* (Math. 19.) & id quod Apoſtoli dixerunt, *Ecce nos reliquimus omnia:* & quod decimo loco allegatur ex Luca, (Luc. 18.) *Vende omnia quæ habes.* Reſpondere opus non eſſet, quia omnis homo ſcit illa non ad Apoſtolos tantum dicta, immo ad litteram dicta fuerunt non Apoſtolis, ſed ſcribæ & juveni illi. Item non obligamur omnia agere, quæ Chriſtus. Nam licet omnis Chriſti actio ſit noſtra inſtructio, non tamen ſemper ad neceſſariam imitationem, alias oporteret nos omnes crucifigi. Et ex ſe textus oſtendit neceſſitatem non habere; cum ad conſequendam vitam æternam ſufficienter præmiſit, *Serva mandata*; & ſubjunxit, *Si vis perfectus eſſe.* Nec tamen quiſquam intelligat, illud neceſſarium eſſe ad perfectionem evangelicam, cum, ut Apoſtolus teſtatur ad Coloſſenſes iii. caritas ſit *vinculum perfectionis*; ſed quod illud eſt quoddam inſtrumentum accommodum, tamquam removens illud quod poſſet eſſe impeditivum; eſſentiale autem perfectionis conſiſtit in hoc quod dicit, *Sequere me*, non greſſibus corporis, ſed affectibus, ut hic dicit ſanctus Thomas ii. ii. quæſt. lxxxv. art. vi. & in multis aliis, & communiter omnes doctores.

Ad quartam jam reſponſum eſt. Veniamus ad quintam, & ſimul cum iſta accipio ſeptimam & octavam, quia idem dictum Chriſti eſt, ſed a tribus evangeliſtis recitatum, ut Auguſtinus deducit, de conſenſu evangeliorum. Et quia hæc videntur urgere, inſiſtendum eſt circa ipſas, quia de iſtis ſolet fieri magnum feſtum. Et nunc obſecro omnes memores eſſe noſtræ præfationis, ne ſermo Dei ad corticem litteræ ſit nobis in ruinam; & ne efficiamur Chriſti falſi teſtes, ſicut illi qui dixerunt Chriſtum dixiſſe Matthæi xxvi. *Poſſum deſtruere templum Dei, & poſt triduum reædificare illud.* Et utique exſiſtens in templo Salomonis, cum ejeciſſet ementes & vendentes, & peteretur ab eo ſignum, dixit, Joan. ii. *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud;* Judæi intellexerunt de templo illo in quo erat: ipſe autem loquebatur de templo corporis ſui, prout Joannes verus ejus teſtis & interpres atteſtatur: ſed ut ſimus idonei miniſtri teſtamenti, ſicut dixit Paulus ii. Corinth. iii. *Non littera, ſed ſpiritu: quia littera occidit, ſpiritus autem vivificat.*

Et primo ſciendum eſt, quod per hunc modum loquendi, *nolite* vel *noli*, non ſemper inducitur prohibitio, ut contra faciens peccet, ſed eſt ſæpe quædam exhortatio vel confortatio. Grave nimis eſſet, ſi ubicumque in ſacra ſcriptura talis invenitur locutio, prohibitionem induceret ſuper expreſſa ad ſenſum grammaticalem, Lucæ v. præcepit ne cui dicerent, Marci x. de libello repudii. Scriptum eſt in evangelio Lucæ xiv. *Cum facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, aut fratres, aut cognatos.* Numquid eſt intelligendum ex hoc prohibitum invitare amicos? Unde Beda, ut Thomas allegavit in gloſſa: Fratres igitur & amicos & divites: alterutrum convivia celebrare, non quaſi ſcelus interdicit, ſed ſicut cetera neceſſitatis humanæ commercia ad promerendum vitæ cæleſtis præmia [a] modicum valere. (a Textus noſter ſine hac habet nihil.) Iterum ſcriptum eſt Matthæi x. *Nolite timere eos, qui corpus occidunt;* numquid propterea eſt abjiciendus omnis timor eorum, qui poſſunt corpus occidere? certe non: ſed hoc eſt intelligendum, ne propter timorem corporis juſtitiam deſeramus. Item: (Math. 6.) *Nolite ſoliciti eſſe quid manducaturi eſtis, neque ſoliciti eſſe de craſtino;* numquid eſt propterea ſic abjicienda omnino ſolicitudo victus & veſtitus pro futuro tempore? Certe non. Unde Auguſtinus in lib. ii. de ſermone Domini: Vehementer cavendum eſt, ne forte cum viderimus aliquem ſervum Dei providere ne iſta neceſſaria deſint vel ſibi, vel his, quorum cura ſibi commiſſa eſt, judicemus eum contra præceptum Domini facere, & de craſtino ſolicitum eſſe. Nam ipſe Dominus, cui miniſtrabant angeli, propter exemplum, ne quis poſtea ſcandalum pateretur, cum aliquem ſervorum ejus animadvertiſſet iſta neceſſaria procurare, loculos habere dignatus eſt, quibus portabatur pecunia, unde uſibus neceſſariis quidquid opus fuiſſet præberetur. Hac providentia alii Apoſtoli, Paulus & Barnabas, præceperunt collectas fieri in uſus ſanctorum qui erant in Jeruſalem. Hæc Auguſtinus. Hoc de collectis habetur Actorum xi. ad Romanos xv. & ipſe Paulus pro futuro ſuo itinere talem providentiam habuit, ut ipſe oſtendit ii. ad Corinth. xi. & ad Philipp. iv. Iterum cum Chriſtus dixit Matthæi x. *Nolite cogitare quomodo aut quid loquamini;* numquid hæc prohibitio fuit magis confortatio quædam, ne timorem aut ſolicitudinem formidoloſam haberent? ſic in propoſito. Iterum quomodo Chriſtus dixit Lucæ vi. *Nolite judicare?* numquid prohibuit omne judicium? abſit. Iterum cum Apoſtolus Jacobus dixit: *Nolite jurare;* numquid propter hoc debet omne juramentum cenſeri prohibitum? abſit. Tandem cum Paulus dixit Timotheo: *Noli aquam bibere;* (1. Tim. 5.) peccavit Timotheus poſtea quando aquam bibit? In hujuſmodi locutionibus attendenda ſunt plura; perſona loquens, cui loquitur, res de qua, quo dicendi genere, & qua de cauſa. Quoniam, ut inquit Hilarius, intelligentia verborum ex dicendi cauſis eſt aſſumenda, & mens dicentis magis eſt attendenda quam verba.

Hæc una regula præſuppoſita infallibili, quæ trahitur ex Auguſtino tertio de doctrina Chriſtiana, cujus libri principalis intentio eſt inſtruere nos ad intelligendam ſacram ſcripturam. Regula eſt iſta, quod quando ſcriptura ſalvari non poteſt in ſenſu terminorum grammaticaliter acceptorum, tropica ſeu figurativa locutio eſt. Solet enim ſcriptura tropice ſeu parabolice loqui, ponens interdum cauſam pro effectu, vel effectum pro cauſa, vel rem pro vitio vel virtute, quæ ut communiter, vel ut plurimum ſolet conſequi ad eam. Verbi gratia dixit Chriſtus Matthæi v. *Quicumque dixerit fratri ſuo, fatue; reus erit gehennæ ignis.* Certe ibi cordis rancorem ad apertam contumeliam proſilientem intellexit, alioqui reus fuiſſet gehennæ ignis Paulus, quando dixit Galatas: *O inſenſati Galatæ.* Unde Auguſtinus libro xxi. de civitate Dei, juxta finem: Non dixit fratri ſuo, fatue, qui cum hoc dicit, non ipſi fraternitati, ſed peccato ejus infenſus eſt. Iterum aliud exemplum. Chriſtus dixit Matthæi xxiv. *Nolite vocari rabbi.* Item dixit ibidem: *Patrem nolite vocare in terra;* certe non hæc nomina, nec officia prohibere intellexit; ſed ambitionem ſuperioritatis & excellentiæ, quæ talia officia & nomina ut communiter conſequi ſolent. Unde Auguſtinus ſuper Pſalmo lxxvii. *Attendite popule meus; coram patribus*, &c. dicit. Paulus ſenior dicit: *Non ut confundam vos hæc ſcribo, ſed ut filios meos cariſſimos moneo:* cum ſciret utique a Domino dictum: *Ne vobis dicatis patrem in terra:* quod non ideo dictum eſt, ut vocabulum honoris humani de loquendi conſuetudine tolleretur, ſed ne gratia Dei, qua in vitam æternam regeneramur, naturæ vel poteſtati, vel etiam ſanctitati cujuſquam hominis retribueretur. Ecce quomodo Auguſtinus docet nos intelligere verba Chriſti in ſenſu intrinſeco, non grammaticali: ut dicamus quod quicumque aliquem vocat patrem, peccet; nec quicumque vult vocari rabbi, quod idem eſt quod magiſter: alioqui peccaret magiſter Petrus Angli-

cus,

ANNO CHRISTI 1433.

eus, qui bene vult vocari magiſter; & multi alii quotidie peccaremus.

Nunc autem oſtendendum eſt, quod ipſæ auctoritates ſalvari non poſſunt, primo ex hoc quod evangeliſtæ ſibi invicem contradicere videntur: cum Matthæus & Lucas dicant, *neque virgam*, Marcus autem dicat, *niſi virgam*, & ſic duo negare videntur, alter videtur concedere. Unde oportet quod figurative loquantur, prout Auguſtinus dicit in de conſenſu evangeliſtarum. Item quod nec Chriſtus nec Apoſtoli hanc doctrinam ſervarunt, patet: Nam Chriſtus habebat loculos, in quibus portabantur pecuniæ ad emendum neceſſaria, Joannis XII. cap. Super quo Auguſtinus in homilia LXII. Habebat ergo Dominus loculos a fidelibus oblata conſervans, & ſuorum neceſſitatibus & aliis indigentibus tribuebat: tunc primum eccleſiaſticæ pecuniæ forma eſt inſtituta, ut intelligeremus, quod præcepit non cogitandum eſſe de craſtino, non ad hoc fuiſſe præceptum, ut nihil pecuniæ ſervaretur a ſanctis, ſed ne Deo per iſta ſerviatur, & propter inopiæ timorem juſtitia deſeratur. Hæc Auguſtinus. Hoc idem patet ex illo evangelii quarto, quando Jeſus loquebatur cum Samaritana, quod Apoſtoli ibant in civitatem cibos emere. Et Marci VI. dixerunt diſcipuli: *Euntes emamus pro denariis panes, & demus eis.* Nec Chriſtus intrans civitatem, interrogabat, *&c.* nec intrabat quamcumque domum & ibi manebat, ſed recipiebat convivia, & a ſanctis mulieribus ſibi miniſtrabatur. Item panem ſecum detulerunt Petrus & Andreas quando iverunt piſcari, Joannis ultimo. Item non legimus quod Apoſtoli ſervaverint illam clauſulam, ut intrantes civitatem peterent, quis in ea dignus eſſet, & ibi manerent. Sed de Paulo legimus in communi legenda, & in hiſtoria ſcholaſtica, quod conduxit domum Romæ & ipſe recepit ſtipendium ſeu ſubſidium ab aliis eccleſiis, de quibus vivebat apud Corinthios, 2. ad Corinthios II. ad Philippenſes 4. *Scitis autem vos Philippenſes, quando profectus ſum a Macedonia, nulla mecum eccleſia communicavit in ratione dati & accepti, niſi vos ſoli; quia Theſſalonicam ſemel & bis in uſum mihi miſiſtis.* Circa iſta veriſimile eſt, quod in pecuniam mittebantur, & ab eo conſervabantur: ſed utcumque ſit, ſive pecunia, ſive æs, ſive panis, ſive veſtimentum, omnia eſſent contra prohibitionem, ſi prohibitio eſſet; & collectæ miſſæ in Jeruſalem, de quibus Actorum II & ad Romanos XV. contra prohibitionem eſſent, ſi prohibitio eſſet. Et Petrus calceamenta habebat, quomodo angelus dixit ei: *Calcea te caligis tuis*; Actorum XII. cum tamen textus evangelii dicat, *neque calciamenta*, & ſic omnes deberemus ire diſcalciati: tamen neminem video diſcalciatum, ſed omnes calciati ambulamus. Sed & Sixtus & Laurentius, qui theſauros habebant eccleſiæ, Nicolaus & Ambroſius, & multi ſancti tranſgreſſi fuiſſent, quæ nullatenus ſunt dicenda.

Videamus ergo verum intellectum, quoniam ad litteram juxta ſenſum grammaticalem ſtare non poſſunt, niſi dicamus, quod fuit non præceptum, ſed documentum utile pro illa miſſione, qua miſſi fuerunt ad populum Judæorum prædicare pœnitentiam, & quod appropinquabat regnum Dei. Ita dicit Auguſtinus in libro contra *Adamantium diſcipulum Manichæi. Hoc non fuit præceptum ſed documentum utile pro illo tempore; & hoc eſt de mente Chryſoſtomi, prout dicit ſanctus Thomas II. I. quæſt. CXXXV. diſtinctione II. art. VI. in corp. ad ſecundum articulum. Pro cujus declaratione eſt ſciendum & docendum, quod Apoſtoli bis fuerunt a Chriſto miſſi: primo tantum ad Judæos prædicare quod appropinquabat regnum cælorum, & pro hac illam legem acceperunt. Secundo fuerunt miſſi poſt reſurrectionem a Chriſto in univerſum mundum prædicare evangelium omni creaturæ: & hæc miſſio fuit libera, nec coarctata terminis terrarum, ſicut prima, nec cærimonialibus illis limitata, ſed in lege perfectæ libertatis; ſicut dixit Jacobus capite primo: & hoc ſatis oſtenditur, quia dicit Auguſtinus ſecundo libro de doctrina Chriſtiana: Illi credentium, qui fuerunt ex Judæis, ſervarunt illam communem vitam, quia erant legalibus honoribus aſſueti: alii autem qui de gentibus converſi fuerant, talem vivendi modum non ſervaverunt. Illa ergo prima miſſio cum ſua regula præteriit: nec jam prædicamus, quod appropinquat regnum cælorum: ſed in ſecunda miſſione ſuccedimus ad prædicandum evangelium omni creaturæ.

* Pro, Adimant in

Chryſoſt. ſupra illa verba: Salutate Priſcam, habetur immediate poſt epiſt. ad Rom.

Vel dicamus ad mentem loquentis magis attendentes, quod magis confortatio quam prohibitio fuit, & demonſtratio facultatis & poteſtatis; ut non timerent ſine ſacculo & pera ire ad prædicandum, ſed omnem anxietatem & ſolicitudinem deponerent: & hic eſt communis modus loquendi. Si enim aliquis noſtrum mitteret ſervum ſuum, & ſciret quod in via nil ſibi deficeret, quia vel alius ſocius omnia neceſſaria ſecum ferret pro ambobus, vel irent per domos amicorum, ubi eis nil deficeret, diceret illi: Non portate panem neque vinum. Sic ergo volebat eos carere omni ſolicitudine temporalium, & omnem timorem expellere, augereque fiduciam. Et hoc eſt de mente Chryſoſtomi, prout eum allegat ſanctus Thomas in gloſſa continua ſuper Matthæi X. ubi inter alia ſic dicit: Ab omni eos ſolvens ſolicitudine, ut una ſola detineantur cura, quæ eſt doctrinæ, a qua etiam eos ſolvit, dicens: *Neque ſoliciti ſitis quid loquamini.* Et alia dicit, quæ hic longum eſſet recitare; ſed poterimus in libro videre. Hoc etiam eſt de conſenſu evangeliſtarum, de mente Auguſtini, ubi ſic dicit: Unde ſatis oſtenditur, cur eos hoc poſſidere aut ferre noluerit, non quod neceſſaria non ſint ſuſtentationi hujus vitæ; ſed quia eos ſic mittebat, ut eis hæc deberi demonſtraret; & reliqua, quæ longum eſſet hic ſcribere, videre poterimus in libro.

Auguſtinus de conſ. ſuEvangeliſtarum, ubi ſupra.

Et tandem ut his finem imponam cum gloſſa ordinaria, radicem omnium malorum avaritiam de eorum pectoribus voluit amputare, ipſam intendens per aurum, argentum, æs, *&c.* quæ avaritiæ ſolent eſſe materia; ſicut & prædixi de illis auctoritatibus: *Nolite vocari Rabbi, & nolite patrem vocare.* Et in hoc concordant multorum doctorum ſententiæ, quas ex gloſſa ſancti Thomæ poterimus videre. Sic in illo: *Cum electus fuerit rex, non multiplicabit equos*, intelligendum eſt non ſimpliciter, ſed ad pompam & ſuperfluitatem: alias peccaſſet in hoc David tam commendatus a Domino, qui certe multiplicavit equos, & familiam ampliavit. Sicut ergo ibi ſub illis verbis non abſoluta illarum rerum prohibitio intelligenda eſt, ſed ad pompam & ſuperfluitatem, ut ibi dicit Lyra: ſic & hic avaritia prohibetur, quæ utique, etſi in omnibus hominibus reprehendenda ſit, eſt in ſacerdotibus deteſtanda. Huic ſenſui concordat Ambroſius, ſicut allegat Thomas ſuper illud Lucæ: *Dominus poſt*, &c. * qui volunt adhuc derivare tractatum, ut ſpiritualem tantummodo locus iſte formare videatur affectum, qui velut indumentum quoddam videatur corporis exuiſſe, non ſolum poteſtate rejecta, contemptiſque divitiis, ſed etiam carnis illecebris abdicatis, & Theophylactus & quidam, etiam Apoſtolos non portare peram aut baculum, aut duas tunicas, ſic intelligunt, ut non theſaurizent.

Deuter. 17.

Venio conſequenter ad ſextam, & huic conjungo duas, quia ſimiles ſunt. Una eſt Marci, alia Lucæ, de illo, *Si vis perfectus eſſe*; ad quod jam dictum eſt ſupra, non Apoſtolis, ſed illi juveni fuiſſe dictum. Et ſi dicatur, quod prælatis competit eſſe perfectos, dixi & dico quod illud, *Vende*, &c. non eſt eſſentiale perfectionis, ſed inſtrumentum ſine quo bene poteſt eſſe perfectio. Patet de Abraham, de quo dictum eſt Geneſ. XVII. *Ambula coram me, & eſto perfectus*; de Job, Tobia, & multis aliis, de quibus infra dicetur. Cum autem ſubjungitur: *Facilius eſt camelum per foramen acus intrare, quam divitem intrare in regnum cælorum*, hoc generaliter ad omnes pertinet tam clericos quam laicos. Quomodo autem hoc intelligatur, ipſemet Chriſtus declaravit Marci X. Nam cum dixiſſet: *Quam difficile, qui pecunias habent, in regnum Dei introibunt!* & diſcipuli obſtupuiſſent, quaſi declarando rurſus ait: *Filioli, quam difficile eſt confidentes in pecuniis intrare in regnum Dei!* Ecce de quo divite loquitur, qui ſpem ſuam in pecuniis ſuis ponit.

Matth. 19. Luc. 18.

Unde Auguſtinus ſuper Pſalmum, *Quid gloriaris in malitia?* &c. *Ecce homo qui non poſuit Deum adjutorem ſuum.* Quando Dominus noſter Jeſus Chriſtus abeunti illi a ſe diviti contriſtato dixerat: *Vende omnia*, &c. & magnam deſperationem divitibus prænuntiarat, ut diceret facilius poſſe camelum per foramen acus intrare, quam divitem in regnum cælorum; nonne continuo diſcipuli contriſtati ſunt, dicentes apud ſemetipſos: *Quiſnam poterit ſalvari?* Divites paucos attendebant, latebat eos tanta pauperum multitudo: non ſibi poterant dicere ſi difficile eſt, immo impoſſibile, ut intrent divites in regnum cælorum, ſicut impoſſibile eſt ut intret camelus per foramen acus; omnes pauperes intrant in regnum cælorum; divites ſoli excluduntur? Quot ſunt enim divites? at vero pauperum innumerabilia millia. Non enim tunicas inſpecturi ſumus in regno cælorum, ſed veſtis cuique fulgor juſtitiæ deputabitur. Sunt ergo pauperes æquales angelis Dei: induti ſtolis immortalitatis fulgebunt juſti ſicut ſol in regno Patris ſui. Quid nobis eſt de divitibus paucis ſolicitos eſſe atque laborare? Non hoc ſenſerunt Apoſtoli. Sed cum Dominus hoc dixiſſet: *Facilius eſt camelum*, &c. illi apud ſe dicentes, *quiſnam poterit ſalvari?* quid attenderunt? non facultates, ſed cupiditates: viderunt enim ipſos etiam pauperes, etſi non habentes pecuniam, habere tamen avaritiam. Et ut noveritis, non pecuniam in divite, ſed avaritiam condemnari, advertite quod dico: reſpicis illum divitem ſtantem juxta te, & forte in illo eſt pecunia, & non eſt avaritia: in te non eſt pecunia, ſed eſt avaritia: pauper ulceroſus, ærumnoſus, linctus a canibus, non habens opem, non habens eſcam, non habens forte ipſam veſtem, ablatus eſt ab angelis in ſinum Abrahæ: eia tu pauper gaudes modo. Numquidnam tibi & ulcera optanda ſunt? Nonne patrimonium tuum ſanitas eſt?

Pſalm. 51.

Matth. 19.

ANNO CHRISTI 1433.

Anno Christi 1433.

Non eſt in hoc Lazaro meritum paupertatis, ſed pietatis. Nam dives qui ſublatus eſt, non vides quo ſublatus ſit? Quis eſt ſublatus ab angelis? pauper ærumnoſus & ulceroſus: quo ſublatus eſt? in ſinum Abrahæ. Lege ſcripturas, & invenies divitem Abraham, & noveris quia divitiæ non puniuntur. Habebat Abraham multum auri & argenti, pecorum, familiæ, dives erat: & in ſinum ejus pauper Lazarus ſublatus eſt, & in ſinum divitis pauper recipitur. An potius ambo Deo divites, ambo cupiditate pauperes? Quid ergo culpat ſcriptura? non dixit, Ecce homo qui fuit dives: ſed, *Ecce homo qui non poſuit Deum adjutorem ſuum, ſed ſperavit in multitudine divitiarum ſuarum*: non quia habuit divitias, ſed quia in ipſis ſperavit, & in Deo non ſperavit: ideo damnatur, ideo punitur, ideo movetur de tabernaculo, tamquam motus ille terrenus, ſicut pulvis quem projicit ventus a facie terræ; ideo exſtirpatur radix ejus de terra viventium. Numquid huic ſimiles ſunt divites de quibus Paulus loquitur? *Præcipe divitibus hujus ſæculi non ſuperbe ſapere, nec ſperare in incerto divitiarum, ſed in Deo vivo.* Et infra. Denique illis quid præcepit? Divites ſint in operibus bonis, facile tribuant, communicent: & ſi facile tribuerint, ſi communicaverint non habenti, intrabunt per foramen acus? intrabunt plane. Nam & pro illis ipſe camelus intravit: ipſe enim prior intravit, quem ſicut camelum nemo ſarcina paſſionis oneraret, niſi ipſe ſe in terram deponeret: & ipſe hoc dixit, quod hominibus impoſſibile eſt, Deo facile eſt. Et infra: *Os eorum locutum eſt vanitatem*, &c. *Neque clamor in plateis eorum.* Denique quid in illis reprehenditur? Non quia iſta habuerunt, nam & boni habent iſta. Hoc intendite. Sed quid? ne paſſim divites reprehendatis. Et rurſum: Ne de paupertate & egeſtate præſumatis. In quo ergo iſti notantur? quia beatum dixerunt populum cui hæc ſunt. Hæc omnia Auguſtinus. Et ad hoc dictum Chryſoſtomi ſuper Matth. xix. quod allegat magiſter Petrus, Chryſoſtomus ſic dicit: Non pecuniis detrahens, ſed eis qui detinentur ab ipſis.

1. Timoth. 6.

Pſalm. 143.

Septima fuit conjuncta cum quinta, & utrique ſimul reſponſum: venio ad octavam, cui & duodecimam conjungo, quia & eadem auctoritas eſt a duobus evangeliſtis recitata: quarum ſolutio ſatis liquet ex originali Chryſoſtomi, quem magiſter Petrus allegat: *Scitis quia principes gentium dominantur eorum, non contenti regere ſubditos ſuos, violenter eis dominari nituntur: inter vos autem, qui eſtis mei, non erunt hæc.* Ecce quod intendit reprobare tyrannicum dominium, & oſtendere quod prælatio eccleſiaſtica debet eſſe juſta & caritativa ad modum paſtoratus, cum ſolicitudine pro utilitate omnium, miniſtrando eis ad animarum ſalutem. Et hoc eſt quod Petrus Apoſtolus ait, 1. cap. v. quæ auctoritas in loco finali per magiſtrum Petrum poſita eſt: *Paſcite qui in vobis eſt, gregem Domini*, &c. *non dominantes in clero, ſed forma facti gregis.* Sed advertendum eſt quod ibi eſt una gloſſa, quæ ſic dicit: Paſcite non ſolum verbo & exemplo, ſed corporali ſubſidio. Ex qua apparet quod prælati eccleſiæ de bonis temporalibus debent tantum habere, quod ſufficiat pro eorum vitæ neceſſariis, & poſſint etiam ſubditis & pauperibus in neceſſitatibus ſubvenire, quod in ſuo loco latius Deo propitio declarabitur.

Matth. 20.

Nona fuit conjuncta cum quinta & ſeptima, & ſimul utrique reſponſum, & hoc quantum ad illud Luc. ix. *Nihil tuleritis*, &c. Ad id autem quod ſubjungit ex Lucæ cap. xiv. *Qui non renuntiaverit omnibus quæ poſſidet, non poteſt eſſe meus diſcipulus. & ſi non odit patrem & matrem*, &c. dico quod iſta non pertinent ad clericos tantum, ſed ad quemlibet Chriſtianum dicta ſunt: quia accipitur ſic Chriſti diſcipulatus. Verumtamen ad quoſcumque referatur, quomodo hoc intelligendum ſit, gloſſa ibi declarat, dicens quod omnibus mundanis renuntiant, * quia ita eis licite utuntur quæ poſſident, ut tamen mente tendant ad æterna. Veritas hujus gloſſæ patet ex conſequenti, ubi dicit: *Qui non odit patrem & matrem*, &c. Quæ non poſſunt intelligi de actuali odio, ſed quod illa divino amori non præferat, ut clare deducit Gregorius in homilia ſuper illo evangelio. Hoc etiam patet; nam Lazarus & Maria & Martha non renuntiaverant facultatibus, & tamen erant diſcipuli Chriſti. Item Nicodemus princeps Judæorum, & Joſeph ab Arimathia dives erat, & diſcipulus Chriſti, de quo Rabanus ſuper Matth. xxvii. Magnæ dignitatis fuit apud ſæculum, ſed majoris meriti apud Deum; quia non erat dives divitiarum amore, ſed tantummodo poſſeſſione: ideo divites non excluduntur a diſcipulatu Salvatoris. Iſte autem dives erat & diſcipulus, quia nec pecuniæ amator, ſed diſtributor. Hæc Rabanus. Legitur etiam Actor. xxi. quod Paulus hoſpitatus fuit in domo Philippi evangeliſtæ, qui habuit quatuor filias, & ſic non renuntiaverat omnibus: & tamen erat evangeliſta, id eſt, prædicator evangelii. Unde Beda ſic dicit: Omnium fidelium eſt renuntiare omnibus quæ poſſident, hoc eſt, ſic tenere ea quæ mundi ſunt, ut tamen per ea non teneantur in mundo: habere rem temporalem in uſu, æternam in deſiderio: ſic terrena gerere, ut tamen tota mente ad cæleſtia tendant. Ideo venio ad decimam, quæ eſt: *Nemo poteſt duobus Dominis ſervire*; quæ utique ſtatui pertinet: *Nemo poteſt ſervire Deo & mammonæ*, neque clericus, neque laicus. Et ego talem abuſum in homine excuſare neſcirem, quod ſerviat ipſe divitiis, ſed utatur debite illis. Et tunc non mammonæ, ſed Deo ſervit ipſe, & mammonam ſibi ſubjicit, & etiam Deo ſervire facit. Utique Deo ſervit prælatus eccleſiæ, qui res eccleſiæ debite adminiſtrat & fideliter, quorum eſt procurator, non dominus: prout etiam magiſter Petrus allegat Extravagantem de donat. frat. & Auguſtinum, & habetur xxiii. quæſt. vii. Quod autem. Si autem privatim quæ nobis ſufficiant poſſidemus, non illa ſunt noſtra, ſed pauperum, quorum procurationem quodam modo gerimus: & hanc etiam magiſter Petrus allegat, Corinth. xiv.

* Forte, qui.

Gregor. homil. 37.

Matth. 6. Luc. 16.

Lib. 3. tit. 14.

Auguſtinus epiſt. 50. ad Bonifacium.

Reliquæ auctoritates quæ inducuntur, parum urgere videntur: quapropter illas omitto cauſa abbreviandi. Si autem alicui vel aliquibus earum velim inſiſtere, deſignent illas, & ego Deo propitio ſatisfaciam, & etiam ex infra dicendis ſatis patebit reſponſio.

Venio igitur ad originalia doctorum, quæ cum ſint multa & longa, per ſingula reſpondere tempus longiſſimum occuparet. Sed ego brevius quo potero complectar eadem, ad omnia ſimul quaſdam generales reſponſiones dando: ad aliquas vero illarum, quæ magis urgere videntur, ſpecialia dabo reſponſa.

In primis nonnulla ipſorum de religioſis loquuntur, licet magiſter Petrus extra ſcriptum extulerit vocem ſuam, dicens: Non dicant hæc loqui de monachis, quia monachi nondum erant. Ad quod ego habeo dicere, quod dixiſſe legimus Auguſtinum xxiii. quæſtione vii. Quod autem: Uſque adeo calumniandi cupiditate cæcantur, ut non attendant quam ſint inter ſe contraria quæ loquuntur. Nonne ipſemet allegat Dionyſium de eccleſiaſtica hierarchia, capite vi. dicentem, monachos eſſe de ſtatu eorum, qui perficiuntur? Sed Dionyſius fuit diſcipulus Pauli, & contemporarius Apoſtolorum. Unde clare liquet, quod in principio naſcentis eccleſiæ fuerunt monachi, cœnobitæ dico, viventes in congregatione. Nam prout Caſſianus recitat libro ii. & hiſtoria eccleſiaſtica libro ii. ante finem, beatus Marcus evangeliſta apud Alexandriam monachorum vitam inſtituit. Et in legenda beati Marci legitur, quod fundavit monaſterium ſanctimonialium feminarum.

Nemo ergo detrahat religionibus, quæ a tempore Apoſtolorum, & ab ipſis Apoſtolis & Chriſti diſcipulis ſumpſerunt originem & initium, & utique plurimum Dei eccleſiam illuſtrarunt. Magna pars doctorum eccleſiæ fuerunt religioſi. Ecce Auguſtinus, Hieronymus, & Gregorius de quatuor principalibus doctoribus tres fuerunt religioſi. His addimus Chryſoſtomum, Magiſtrum, Gratianum, qui compilavit volumen decretorum, Rabanum, Bedam, Hugonem, Richardum de ſancto Victore, Anſelmum, Nicolaum de Lyra, ſanctum Bernardum, Thomam de Aquino, Albertum, Bonaventuram, Petrum de Tarantaſia, Scotum, & plures alios, qui eccleſiam Dei ſuis illuſtrarunt ſcripturis. Utinam omnes tales æmulationes ceſſarent, & omnes unanimiter curaremus agere quæ Chriſti ſunt, tamquam diverſa membra unius corporis. Nam, ſicut dicit Apoſtolus, ſicut in uno corpore diverſa ſunt membra, ita in una eccleſia diverſi ſtatus, omnes ad decorem & utilitatem eccleſiæ. Et licet in religioſis multa ſint hoc tempore, quæ reformatione indigent, ſicut & in ceteris ſtatibus, tamen nihilo minus multum illuminant eccleſiam prædicationibus & doctrinis. Et nemo prudens in caliginoſo loco exſiſtens, lucernam extinguit non bene ſibi lucentem, ſed habentem ſuccum ſeu ſcoriam, curat aptare, quo melius poteſt. Nam melius eſt, quod aliquantulum turbide luceat, quam ſi penitus eſſet extincta, & hoc volo incidenter non ſine cauſa dixiſſe.

Secundo volo notare, quod talia, qualia de prælatis eccleſiaſticis dicta ſunt, ego volo oſtendere de privatis & principibus laicis eſſe ſcripta. Et primo occurrit Deut. xvii. *Cum electus fuerit rex, non multiplicabit equos.* Si ſic ad litteram capiendum eſſet, debuiſſet ire Saul poſt aſinas, ſicut quando fuit aſſumptus in regem, & David de poſt fetantes. Deinde illud Eccleſiaſtici xxxii. *Rectorem te conſtituerunt? eſto in illis quaſi unus ex illis.* Et Proverbiorum finali capite: *Noli dare vinum regibus.* Apud Hermogenem antiquum philoſophum legitur: Signum perfectionis eſt in rege abſtinentia a pecunia & poſſeſſionibus. Et Ariſtoteles ad Alexandrum: Declina conatus beſtialium voluptatum, & deſiderium divitiarum: vere iſtud eſt verecundia, iſtud in præſumptionem mergit. Et idem ix. Ethicorum: Verum eſt de ſtudioſo, & amicorum gratia multa agere & pati, etſi oportent mori: projicit enim & pecunias & honores, & totaliter circa pugnabilia bona, procu-

Ariſtot. Eth. ad Nicomachum, lib. 9. cap. 8.

Anno Christi 1433.

rans ſibi ipſi bonum virtutis. Et Valerius libro quarto, capite tertio: *Magna cura præcipuoque ſtudio referendum eſt, quantopere libidinis & avaritiæ furori ſimiles impetus ab illuſtrium virorum pectoribus conſilio & ratione ſemoti ſunt.* Quod ibi multis illuſtrium virorum exemplis confirmat. Et Tullius primo de officiis: Capeſſentibus rempublicam nihilo minus quam philoſophis, haud ſcio an magis etiam & magnificentia & deſpicientia adhibenda ſit rerum humanarum. Ecce quid dicit? quod non minus, immo magis quam philoſophis adhibendus eſt contemptus rerum temporalium capeſſentibus rempublicam. Et Seneca: Nemo alius Deo dignus eſt, quam qui opes contemnit. Multa dicta philoſophorum poſſent adduci, niſi timerem eſſe prolixus.

Val. Max. lib. 4. cap. 3. Cic. de offic. lib. 1. circa med.

Nemo tamen indignum reputet philoſophos allegari, quoniam imitatione dignus beatus Baſilius utile eſſe valde dicit eorum commemorare ſententias: quoniam dum apud eos magna & ardua præcepta legimus, evangelica levius ferimus, & facilius perpendimus. Quod per multa exempla declarat; mihi autem unum occurrit noſtro conforme propoſito. Seneca epiſtola 2. ad Lucilium, ad finem: Satis diu cum Baiis litigavimus, numquam ſatis cum vitiis, quæ tuo perſequere ſine modo, ſine fine. Nam illis quoque nec finis eſt, nec modus: projice quæcumque cor tuum laniant: quæ ſi aliter extrahi nequirent, cor ipſum cum illis evellendum erat. Nonne jam levius audivimus a Chriſto illud Matth. XVIII. *Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te:* cum audivimus philoſophum in exaggerationem vitiorum in tantum profiluiſſe, ut diceret cor etiam evellendum?

Jam veniamus ad noſtra, quæ ſunt majoris auctoritatis & dignitatis. Et primo occurrit illud Luc. XIV. ubi ſic legitur: *Ibant autem turbæ multæ cum eo, & converſus dixit ad illos: Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus: & qui non bajulat crucem ſuam, & ſequitur me, non poteſt eſſe meus diſcipulus.* Et in eodem capitulo: *Omnis ex vobis qui non renuntiaverit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Quod Beda dicit omnibus Chriſtianis eſſe dictum, dicens: Omnium fidelium eſt renuntiare omnibus quæ poſſident, ut ſupra allegatum eſt. Et iterum Matth. *Qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus.* Hæc non ad clericos tantum, ſed ad omnes generaliter dicta ſunt.

Sed addamus aliqua originalia dicta ſanctorum doctorum: & primo volo capere de horto ipſius magiſtri, ut apud eum & ſuos minus dubia ſint. Auguſtinus in libro de opere monachorum: Si hujus terrenæ reipublicæ antiqui principes præclariſſimorum litteratorum ſuorum eloquio prædicari ſolent, quod rem communem univerſi populi ſuæ civitatis privatis ſuis rebus ſic anteponebant, ut quidam eorum Africæ dominæ triumphator, quid nubenti filiæ daret non haberet, niſi ex ſenatuſconſulto de publico dotaretur; quo animo eſſe debet in rem ſuam publicam civis civitatis Jeruſalem? Allegat etiam Auguſtinus in lib. de contemptu mundi. Et notate titulum libri: in ipſo libro Auguſtinus ſic dicit: Si mundi gloria vana non eſſet, ſi divitiæ terrenæ vera bona eſſent, non earum poſſeſſoribus imprecaretur Dominus, *Væ vobis divitibus.* Et reliqua. Tota illa auctoritas ad hoc facit. Et ad hoc propoſitum de informandis qui veniunt ad baptiſmum, facit illa auctoritas Dionyſii, quam magiſter Petrus allegat: Sed non eſt ſumme contrariis ſimul participandum, &c. Et ſi attendamus interpretationem hujus nominis, Chriſtianus, ſicut de nomine, Clericus, arguitur; & abrenuntiationem, quæ fit ante baptiſmum diabolo & omnibus pompis ejus, & quid ſignificent unctiones, de quibus in cap. 1. de ſacra unctione, & cetera quæ fiunt in baptiſmo; & veſtis candida, quæ traditur, de qua Rabanus: Poſt baptiſmum traditur Chriſtiano veſtis candida, quæ ſignificat innocentiam, & puritatem Chriſtianorum, quam poſt ablatas veteres maculas, ſtudio ſanctæ converſationis immaculatam conſervare debet; de conſecratione diſtinctione IV. ubi multi textus ad hoc. Si ex his omnibus volumus argumentari, ſicut ex nomine clerici, & cæremoniis ordinum, profecto grandia argumenta diſtinctionis Chriſtianæ religionis accipiemus.

Cap. 25. tom. 3.

Cap. 9.

Luc. 6.

Accedat finaliter quod Auguſtinus ſcribit in libello de conflictu vitiorum: cap. de avaritia loquitur de bonis temporalibus, & dicit ſic: Iſta nec apud homines ſæculares ſine periculo vel offenſa procurantur, quia quanto magis quiſque habere cœperit, tanto amplius habere concupiſcit: ſitque ut modum in concupiſcendo non habeat, dum innumeris hujus ſæculi curis deſervire feſtinat. Ut enim ait ſcriptura: *Avarus pecunia numquam implebitur.* Quæ nimirum quam ſit deteſtanda, Paulus indicat dicens: *Et avaritiam, quæ eſt idolorum ſervitus.* Quamque ſit noxia idem exponit dicens: *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem & laqueum*

Cap. 6.

Eccleſ. 5.

Coloſſ. 3.

1. Tim. 6.

diaboli, & deſideria multa & noxia, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Quam ſit deteſtanda, Sapiens denuntiat, dicens Eccleſiaſtici X. *Avaro nihil eſt ſceleſtius.* Quam ſit noxia, Jacobus aperit, dicens: *Agite nunc divites, plorate ululantes in miſeriis, quæ advenient vobis: divitiæ veſtræ putrefactæ ſunt: veſtimenta veſtra a tineis comeſta ſunt, aurum veſtrum & argentum veſtrum æruginavit. Et ærugo eorum in teſtimonium erit vobis, & manducabit carnes veſtras ſicut ignis.* Sed nec Redemptor noſter prætereire voluit cupiditatis malum quam noxium ſit, ait enim: *Difficile qui pecunias habent regnum cælorum intrabunt.* Et rurſum: *Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam divitem intrare in regnum cælorum.* Hæc Auguſtinus. Et poſt hæc ſequitur: Si ſæcularibus viris eſt pernicioſa cupiditatis induſtria; quanto magis illis periculoſior, qui habitu & converſatione jam ſæculares eſſe deſierunt, qui totum quod vivunt Domino Deo devoverunt, &c. quæ magiſter Petrus allegat, & de voto obligatis loquitur, ut ſequentia demonſtrant. Sed & nonne generaliter divitias ſpinas eſſe Chriſtus dixit, & ſuffocare verbum Dei? Super quo Hieronymus eleganter adjunxit: Fallacia divitiarum ſuffocat verbum, blandæ enim ſunt divitiæ, aliud agentes, aliud pollicentes: lubrica eſt earum poſſeſſio, dum huc illucque circumferuntur, & inſtabili gradu vel habentes deſerunt, vel non habentes reficiunt. Unde & Dominus divites aſſerit difficile intrare in regnum cælorum, ſuffocantibus divitiis verbum Dei, & vigorem virtutum emollientibus.

Anno Christi 1433.

Jac. 5.

Marc. 10.

Hieronymus in 13. cap. Matth.

Multa alia poſſem ad hoc propoſitum deducere, quæ per ſacram ſcripturam, ſanctoſque doctores, ſcripta & dicta ſunt, quæ divitias deteſtantur, & exaggerando materiam, duras videntur proferre ſententias. Sed utique in his omnibus non eſt intelligendum ipſas cenſere abjiciendas eſſe divitias. Item ſicut Seneca dixit poſt illud præallegatum: Nemo alius dignus Deo eſt, niſi qui contemnit divitias, ſubjunxit: Quarum poſſeſſionem tibi non interdico; ſed efficere volo, ut illas intrepide poſſideas: quod uno conſequeris modo, ſi illas tamquam exituras ſemper aſpexeris; ſi te ſine illis beate victurum ſperaveris. Perſuadeat tibi hoc idem, qui majori auctoritate eſt David propheta: *Divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere.* Non dicit, Abjicite; ſed, *Nolite cor apponere.* Unde Hieronymus ad Salvinam: Nec diviti obſunt opes, ſi eis bene utatur: nec pauperem egeſtas commendabiliorem facit, ſi inter ſordes & inopiam peccata non caveat. Et Gregorius decimo moralium, capitulo vigeſimo octavo: Sunt nonnulli quos cenſus & bona temporalia per tumorem non elevant, ſed per miſericordiæ opera exaltant: & ſunt nonnulli, qui dum ſe terrenis opibus abundare conſpiciunt, veras Dei divitias non requirunt, atque æternam patriam non amant, quia hoc ſibi ſufficere putant, quod rebus temporalibus fulciuntur. Non enim eſt cenſus in crimine.

In excerptis e libris Senecæ, pag. Romanæ edit. 288.

Pſalm. 61.

Et Auguſtinus, primo de civitate Dei, capite decimo: Cum Apoſtolus dicat: *Qui volunt divites fieri,* &c. profecto in divitiis cupiditatem reprehendit, non facultatem, quam præcepit alibi, dicens: *Præcipe divitibus hujus mundi non ſuperbe ſapere, neque ſperare in incerto divitiarum, ſed in Deo vivo, qui nobis omnia præſtat ad fruendum abunde. Bene faciant, divites ſint in operibus bonis, facile tribuant, communicent, theſaurizent ſibi fundamentum bonum futurum, ut apprehendant veram vitam.* Et Auguſtinus idem ſuper pſalmo, *Quid gloriaris,* &c. *Ecce homo,* dicit, prout ſupra latius allegatum eſt, quod Apoſtoli cum audierunt: *Facilius eſt camelum,* &c. Et cum ipſi pauperes eſſent facultatibus, & in mundo major ſit multitudo pauperum quam divitum, contriſtati dixerunt: *Quis poterit ſalvari?* Quid attenderunt ad litteram? non facultates, ſed cupiditates. Viderunt etiam ipſos pauperes, & ſi non habentes pecuniam, habere tamen avaritiam. Et, ut noveritis non pecuniam in divite, ſed avaritiam condemnari. Et infra: Ut noveritis, quia divitiæ non puniuntur, habebat Abraham multum auri & argenti, pecorum, familiæ, dives erat, & in ejus ſinum Lazarus pauper ſublatus eſt. Et infra: Denique, quid in illis reprehenditur? Non quia iſta habuerunt; nam & boni iſta habent: ſed quid? hoc intendite, ne paſſim divites reprehendatis. Et rurſus, ne de paupertate & egeſtate præſumatis. Si enim non eſt præſumendum de divitiis, quanto magis non eſt præſumendum de paupertate, ſed de Deo vivo? In quo ergo iſta notantur? quia beatum dixerunt populum cui hæc ſunt. *Ideo filii alieni.* Hoc ergo in ſumma reprobatur, ponere beatitudinem in divitiis: hoc reprobatur, cupido ſeu avaritia. Nam & ſicut ſanctus Doctor dicit in ſumma contra Gentiles, libro III. cap. CXXXIII. paupertas de ſe non eſt bona, niſi in quantum liberat ab illis propter quæ homo impeditur a profectu virtutum.

1. Tim. 6.

Ibidem.

Auguſtinus in Pſal. 51.

Concludo igitur ex allegatis omnibus non probari, quod eccleſiæ non liceat habere bona temporalia in communi; immo hoc approbavit praxis Chriſti & Apoſtolorum. Et ipſe magiſter Petrus ad hoc allegat duas auctoritates Auguſtini:

Anno Christi 1433.

una eſt de conflictu vitiorum, ubi dicit: A ſanctis & religioſis plura habenda ſunt, ut melius ab ipſis quam a popularibus erogentur pauperibus Chriſti. Et ego conſentio, ſed a prælatis, non autem ſubjectis. Alia: Si pauperes comparticipes ſumus. Et hoc eſſe licitum, multis auctoritatibus inferius comprobabo. Sed nec etiam obſtat ad hoc, quod dixi, quod clerici, immo epiſcopi poſſunt habere proprium patrimonium: quia de hoc extat ſententia canonis Apoſtolorum, XII. quæſt. I. Sint manifeſtæ res propriæ epiſcopi, & res Dominicæ, ut poteſtatem habeat de propriis moriens epiſcopus, ſi voluerit, & cui voluerit, relinquere. Hoc etiam ſatis indicat doctrina Apoſtolica. Nam cum tunc poſſent habere & filios, quos in omni caſtitate nutrire debebat epiſcopus, ipſoſque jubeat Apoſtolus hoſpitales eſſe; ſatis conjecturatus quod in bonis ſuis epiſcopus & quilibet clericus remanebat. Et hoc etiam patet ex illo Actorum XXI. *Et intrantes domum Philippi evangeliſtæ, qui erat unus de ſeptem, manſimus apud eum. Huic erant quatuor filiæ virgines.* Et propterea ſtatuit Apoſtolorum concilium inventarium fieri ſeparatim de bonis eccleſiæ, & de bonis epiſcopi, ne confunderentur per mutuam commixtionem, ſed appareret quid eſſet proprium epiſcopi, quid eccleſiæ. Et ſic apparet quod ex tempore Apoſtolorum jam eccleſia habebat bona, & nihilo minus epiſcopus cum ſuis bonis remanebat.

Cap. 21.

Nec obſtant allegatæ auctoritates Auguſtini, Hieronymi & aliorum, qui ex interpretatione nominis arguentes hoc videntur innuere. Nam primo de Auguſtino conſtat, quod ipſe dicit, ſe primo diſpoſuiſſe non velle habere clericum, niſi renuntiaret omnibus, & eſſet ſine proprio, ſed poſtea mutaſſe ſententiam; ſic dicit: Certe ego ſum, qui ſtatueram nullum ordinare clericum, niſi qui mecum vellet manere. Et infra: Ecce in conſpectu Dei & veſtro muto conſilium: qui voluerint habere proprium, maneant ubi volunt, & ubi poſſunt, non eis aufero clericatum. XII. quæſtione I. De Hieronymo etiam: Ipſe ſcribens ad Damaſum Papam I. quæſtione 2. ſic ait: Clericos illos convenit eccleſiæ ſtipendiis ſuſtentari, quibus parentum aut propinquorum nulla ſuffragantur bona. Ecce ergo quod clerici poſſunt habere proprium. Et ad hoc concordat cap. ſequens, & eſt Proſperi: Paſtor eccleſiæ his quibus ſua ſufficiunt, *&c.* Nec propter hoc quod clerici proprium habent, minus de ſorte Domini ſunt, nec Dominum in partem ſeu hereditatem habere deſinunt: quia non in illo quod poſſident beatitudinem ſuam ponunt, ſed in Deo; nec illud pro hereditate habent, ſed Deum, & ad ejus obſequium illa bona convertunt; nec propterea, quia habent bona temporalia, non poſſunt dicere: *Dominus pars hereditatis meæ*: quoniam & David, qui illa primo dixit, civitates, caſtra, & regnum obtinebat.

12. quæſt. 1. Certe, cap. 18. Auguſtinus in ſermone 2. de communi vita clericorum.

Cap. 6.

Pſal. 15.

Multa poſſem ad horum probationem deducere, ſed gratia brevitatis omitto, maxime quoniam & hoc jam confitentur in ſchedula ultimo data, ubi dicunt quod uſus bonorum temporalium eſt ipſi clero licitus, reſecata omni ſuperfluitate & abundantia vitioſa. Et hoc ego dico, quoniam non laudo, ſed reprobo ſuperfluitatem vitioſam: & confiteor quod clerici de bonis eccleſiæ non debent theſaurizare ad ditandum pauperes conſanguineos, vel affines, ſed recepta ſufficentia pro neceſſariis perſonæ, domus, & familiæ, *&c.* hoſpitibus cum caritate & decenter ſuſcipiendis ſecundum conditionem & ſtatum perſonæ, reſiduum debent vel in utilitatem eccleſiæ, vel pauperibus erogare: Et ſi de bonis eccleſiæ libidinoſe vivant, laute vel crapuloſe, aut pro pompa ſuperfluitatem vitioſam faciunt expenſarum, multipliciter delinquunt, quia rem illicitam faciunt: quod eſt commune etiam laicis, ſed in clericis gravius. Et qui ad exemplum aliorum dati ſunt, male agendo, ſicut Gregorius inquit, tot mortibus digni ſunt, quot populo vitiorum exempla tranſmittunt. Item, quia quod pauperum eſt male in illicitis expendendo, quaſi rapinam committunt, de quo coram Deo diſtrictam dabunt rationem. Sicque non eſt illicita poſſeſſio, ſed abuſus; uſus vero modeſtus laudabilis. In quo menſura certa præſcribi non poteſt. Sed conſideratis qualitatibus perſonarum, conditione patriæ & gentium, natura adminiſtrationis, & aliis hujuſmodi generis familiarum, & modus expenſarum moderandus eſt: nam oportet quod ſecundum naturam præſidentiæ vel officii pauciores vel plures miniſtros habere debeant. Et ſic ſæpe errat intuentium judicium, reputantium aliquem prælatum nimiam habere familiam. Et in veritate loquor, quod mihi hoc contigit, quod cum cuidam bono viro mecum conferenti viſum eſt, quod quidam prælatus excederet in familia, dixi: Vultis vos, & ego calculemus, quis eſſet competens numerus? & fecimus rationem, & reperimus nihil eſſe ſuperfluum. Et ipſe congratulatus fuit mihi, dicens: Vere mihi valde placet hoc ſic diſcuſſiſſe, quoniam in me ipſo ſcandalizatus eram, & nunc cognoſco quod nil ſuperfluum eſt. Facile in his erramus, quia aliorum neceſſitates aut non bene ſcimus, aut non bene advertimus. Fateor autem quod plurimum cavere debent prælati & principes a pompoſa & inutilium familiarum ſequela. Nam ex hoc eis creſcit paupertas, & multæ anguſtiæ, multaque oriuntur gravamina ſubditorum.

Poteſt etiam eſſe uſus non tantum laudabilis, ſed multum meritorius & fructuoſus, quoniam clericus videlicet bona eccleſiæ dirigit, & utiliter adminiſtrat, & in ſeipſo magna parcitate ſervata, largas eleemoſynas facit, ſicut ego ſcio, & vidi aliquos per Dei gratiam: Nolo commendare viventes, ſed de mortuis infra plurima exempla ſubjungam. Ad prædicta bene facit 1. quæſtione 2. cap. Sacerdos; quod magiſter Petrus allegat, ubi textus: *Sacerdos*, cui diſpenſationis cura commiſſa eſt, non ſolum ſine cupiditate, ſed cum laude pietatis accipit a populo diſpenſanda. Et eſt dictum Proſperi, cui concordat verbum Auguſtini, XXIII. quæſtione VII. cap. Quemadmodum, juxta finem; Non dominandi cupiditate, ſed bene utendi pietate poſſideant.

Neque hæc ſolicitudo, quæ pro his fideliter adminiſtrandis habetur, ſæcularis dicenda eſt, ſed eccleſiaſtica. Proſper in vita contemplativa: Poſſeſſiones, quas oblatas a populo ſuſcipiunt ſacerdotes, jam non ſunt res mundi credendæ, ſed Dei. Nec eſt reprobanda, ſed laudanda in prælatis & his, quibus ex natura officii vel adminiſtrationis, cui præſident, competit. Nam vita prælatorum eccleſiæ non eſt ſimpliciter contemplativa, ſed juxta eſt activa & contemplativa, exemplo Moyſi. Nunc aſcendebat in montem ad orandum, nunc deſcendebat ad populum gubernandum. Ideo ſacrorum canonum cenſuit auctoritas, quod is, qui aſſumendus eſt in epiſcopum, debet eſſe in ſpiritualibus & temporalibus providus & circumſpectus. XXXIX. diſtinct. In principio, *&c.* Petrus diaconus. Et hæc ſunt verba beati Gregorii: Talis in regiminis arce debet conſtitui, qui non ſolum de ſalute animarum, verum etiam extrinſeca ſubjectorum utilitate & cautela ſciat eſſe ſolicitus. Et gloſſa ſuper illo verbo: *Paſcite qui in vobis eſt gregem Domini*: Non ſolum verbo & exemplo, ſed & temporalium ſubſidio. Et credo illa gloſſa fuit excerpta ex dictis Gregorii ex Paſtorali cap. VII. ubi ſic ait: Nonnulli gregis quidem curam ſuſcipiunt, ſed ſic ſibimet vacare ad ſpiritualia appetunt, ut rebus exterioribus nullatenus occupentur: qui cum curare temporalia funditus negligunt, ſubditorum neceſſitatibus minime occurrunt: quorum omnium prædicatio plerumque deſpicitur; quia dum delinquentium facta corripiunt, ſed tamen eis neceſſaria præſentis vitæ non tribuunt, nequaquam libenter audiuntur. Et hoc late proſequens inducit dictam auctoritatem Petri, & dicit hanc paſtionem non tantum cordis, ſed corporis. Poſtea tamen ſubjungit: Non debet per hanc ſolicitudinem temporalium ſic ſe totum impendere, ut ſpiritualia derelinquat, dicens: Solicitudo ergo quæ ſubjectis exterius impenditur, ſub certa neceſſe eſt menſura teneatur, unde per Ezechielem capite XLIV. dicitur *Sacerdotes caput ſuum non radant, neque comam nutriant: ſed tondentes attondeant capita ſua.* Sacerdotes namque jure vocati ſunt, qui ut ſacrum ducatum præbeant fidelibus, præſunt: capilli vero in capite exteriores ſunt cogitationes in mente, qui dum ſuper cerebrum inſenſibiliter oriuntur, curas præſentis vitæ deſignant. Quia igitur cuncti, qui præſunt, habere quidem ſolicitudines exteriores debent, nec tamen eis vehementer incumbere, ſacerdotes recte caput prohibentur radere, & comam nutrire, ut cogitationes carnis de vita ſubditorum nec a ſe penitus amputent, nec rurſus ad creſcendum nimis relaxent. Ubi & bene dicitur, *Tondentes attondeant capita ſua*, &c. ut videlicet curæ temporalis ſolicitudinis, & quantum neceſſe eſt, vigeant, & tamen reſecentur citius, ne immoderatim excreſcant. Dum igitur per adminiſtrationis exteriorum providentiam, corporum vita protegitur, & rurſus per moderatam cordis intentionem non impeditur, capilli in capite ſacerdotis & ſervantur ut cutem cooperiant, & reſecantur ne oculos claudant. Hæc Gregorius.

Greg. lib. 8. Epiſt. 44.

1. Petr. 5.

Lib. 2.

Ex præmiſſis clare liquet prælatos eccleſiaſticos debere eſſe non tantum contemplativos, ſed & activos in ſpiritualibus & temporalibus providos & circumſpectos, & pro ſpiritualium intentione curam & ſolicitudinem temporalium non abjicere, ſed ad utrumque ſe apte & decenter aptare. Et prælatus ſic vivens non propter hoc dicendus eſt habere contrarias vias, & contrarios affectus, ut proponens in rationibus, quas in fine ſubjungit, videtur innuere: quoniam omnia hæc ordinantur ad unum finem, videlicet ad curam gregis ſibi commiſſi, ut patet ex præinſerta auctoritate Gregorii. Ad eamdem ſententiam pertinet dictum Gregorii, VI. Moralium, capite XXV. ubi ſic ait: Neque perfectus prædicator eſt, qui propter contemplationis ſtudium operanda negligit, vel propter operationis inſtantiam contemplanda poſtponit. Et hanc ſententiam ibi late proſequitur. Et infra:

Anno Christi 1433.

Digitized by Google

Anno Christi 1433.

Sæpe qui contemplari Deum quieti poterant, occupationibus preſſi ceciderunt: & ſæpe occupati, dum bene humanis uſibus viverent, gladio ſuæ quietis extincti ſunt. Hinc namque eſt quod nonnulli inquieti ſpiritus, dum plus exquirunt contemplando, quam capiunt, uſque ad perverſa dogmata erumpunt, & dum veritatis diſcipuli eſſe humiliter negligunt, magiſtri errorum fiunt.

Nunc etiam audiamus Iſidorum docentem nos non ſcandalizari, ſi aliqui prælati temporalium ſolicitudini totaliter dati ſunt, quoniam hoc a Dei ordinatione procedit ad utilitatem eccleſiæ. Ita Iſidorus inquit, de ſummo bono, libro III. capite XXXIX. Providentia plerumque divini conſilii ordinantis præpoſiti mundana & exteriora ſectantur, ut temporalibus rebus totaliter ſe impendant, ut ſpirituales quietiorem vitam contemplationis exerceant. Quia duræ ſunt quiete vivere volentibus ſarcinæ curarum temporalium, provider ſæpe Deus curis deditos ſæcularibus ad ſuſceptionem regiminis; ut dum hi exteriora ſine tædio procurant, ſpirituales viri rebus interioribus ſine impedimento rerum terrenarum deſerviant. Dei ergo ordinem accuſant quo inſtituuntur, qui epiſcopos condemnant, dum minus ſpiritualia, ſed magis terrena ſectantur. Ex divini enim tabernaculi diſpoſitione ob injurias mundi ferendas & turbines, quoſdam inſtituit epiſcopos ſæcularibus curis inſiſtentes, ut hi qui interius ſuperna deſiderant, nullo terreno obſiſtente negotio liberius in hoc quod amant intendant. Hæc Iſidorus. Malitia enim temporum, & audacia & protervitas hominum malignorum hoc exigit, ut prælati non tantum ſine peccato, ſed etiam meritorie has temporalium curas exerceant, pro fide, vel etiam rebus eccleſiæ defendendis, prout infra patebit auctoritatibus & exemplis beati Gregorii, & aliorum; & miraculo oſtenſo in altero Gregorio, de quo infra. Et ſic breviter me expedio de omnibus originalibus dictis doctorum, ad quæ omnia clare patet reſponſio ex prædictis, ut unuſquiſque per ſe poterit applicare: nam ad ſingula ſigillatim reſpondere, nimis fuiſſet prolixum. Si autem magiſter Petrus petat ad aliquod ſpeciale reſponſum, deſignabitur illud; de quo, Deo propitio ſufficiens ſubreſponſio dabitur.

Cum autem in ſchedula ultimo data dicit: Dominium autem civile ipſi clero Chriſti non congruit, aut convenit, ſed nec licet ipſi in perſona propria civiliter dominari; Si intendit quod clericus in perſona propria non debet judicium ſanguinis exercere, fateor: poteſt tamen habere, & clericus non religioſus, de proprio patrimonio, & in adminiſtratione pro eccleſia civile dominium caſtrorum, villarum, oppidorum, civitatum, in quibus tale judicium per laicos officiales faciet exercere, prout dicit Hugo de ſacramentis, II parte, & eſt allegatum per magiſtrum Petrum, & recte probat contra ipſum. Nam ibi ad litteram ſic habetur: Notandum tamen quod principes terreni in terrenis poſſeſſionibus, quas in ſubjectis, vel ſine ſubjectis poſſident eccleſiæ, aliquando concedunt ſolam utilitatem, aliquando utilitatem & poteſtatem: Utilitatem ſine poteſtate concedunt, quando fructum poſſeſſionis ad uſum eccleſiæ transferri decernunt, ſed poteſtatem juſtitiæ exercendæ in ipſa poſſeſſione ad ejus ditionem tranſire non permittunt. Aliquando & utilitatem & poteſtatem ſimul tribuunt. Ubi tamen advertendum eſt, quod eccleſia licet fructum terrenæ poſſeſſionis ad uſum recipiat, poteſtatem tamen exercendæ juſtitiæ per eccleſiaſticas perſonas, aut judicia ſæcularia exercere non poteſt, poteſt tamen miniſtros habere laicas perſonas, per quas jura & judicia ad terrenam poteſtatem pertinentia, ſecundum tenorem legum & debitum juris terreni exerceant. Ecce quam manifeſte iſta auctoritas per magiſtrum Petrum allegata oſtendit, eccleſiaſticas perſonas poſſe habere civile dominium, & dat modum juriſdictionis exercendæ. Principes enim catholici & domini temporales pro Dei gloria, & ſuarum remedio animarum, contulerunt eccleſiis multa pretioſa donaria, caſtra, villas, oppida, & civitates, transferendo in eccleſiam interdum ſolam utilitatem fructuum, interdum poteſtatem & juriſdictionem, quod eſt civile dominium. Et in hoc completa fuit prophetia eximii prophetarum David in Pſalmo, *Exſurgat Deus*: quem quidem Pſalmum Nicolaus de Lyra litteralis expoſitor, recitato prius ſenſu Judæorum volentium illum intelligere de exitu Iſraël de Ægypto; cum dicit illum nimis involutum, & coaptari plene non poſſe ex auctoritate Pauli ad Epheſ. IV. qui hujuſmodi Pſalmi verſum: *Aſcendens in altum, captivam duxit captivitatem, dona dedit hominibus*, applicat ad dona Spiritus ſancti miſſa in corpus eccleſiæ; dicit verum Pſalmi ſenſum eſſe de eccleſia Chriſtianorum poſt Chriſti paſſionem: & ad hunc ſenſum exponit totum Pſalmum, & ſuper verſu, *Species domus dividere ſpolia*, ita dicit Lyra: Quod principes & potentes converſi ad fidem dederunt eccleſiæ pretioſa donaria, ex quibus ornata eſt eccleſia: ut patet in pluribus hiſtoriis & legendis ſanctorum. Et hoc quod dicitur *Species domus dividere ſpolia*, hoc eſt quod dicitur: Ad ſpeciem & decorem domus Dei, quæ eſt eccleſia, pertinet dividere ſpolia, hoc eſt, dividere eccleſiis, & perſonis eccleſiaſticis dividere prædicta donaria. Conſequenter oſtendit, qualiter talibus temporalibus utendum ſit, cum dicitur, *Si dormiatis*, &c. Ad cujus intelligentiam eſt ſciendum, quod κλῆρος Græce idem eſt quod ſors: columba autem hic accipitur pro eccleſia, quæ columba frequenter nominatur in canticis: pennæ autem ſunt virtutes eam ad cæleſtia elevantes. Dicit igitur: *Si dormiatis*, id eſt, quieſcatis, *inter medios cleros*, id eſt, inter ſtatus eccleſiæ, ſcilicet militantis & triumphantis: quod fit, quando ſic utuntur homines bonis præſentis vitæ, ut non amittant æterna, ſed magis acquirant: divitiæ enim, ſicut impedimenta ſunt reprobis, ita probis ſunt adjumenta virtutis. Hæc omnia Nicolaus de Lyra.

Hugo de ſancto Victore de ſacram. lib. 2. parte 2. cap. 7.

Pſalm. 67.

Ibidem.

Cum enim civile dominium ſit res commerciabilis, ut eſt communis doctorum ſententia in l. Imperium, & l. More majorum, ff. de jur. om. jud. & ſæpe vendantur caſtra, villæ, oppida & baroniæ; quid igitur prohibet, quod laicus habens tale civile dominium, titulo donationis, legati, vel hæreditatis, vel alio legitimo titulo, in eccleſiam transferre non poſſit? Dicit magiſter Petrus, quod tali dominio rerum communitas repugnare videtur. Et ad hoc allegat dictum Armachani, & alia: ad quod forte aliud quæſiviſſem reſponſum, niſi hoc in promptu occurriſſet, tam clarum, celebre & famoſum, quod reſpublica Romanorum a ſenatu recta magnum habuit civile dominium, & multæ habent hodie civitates civilia dominia; ergo non repugnat communitati habere civile dominium. Sed ex hoc clare liquet quod nec illa ratio valet: Prælatus eccleſiæ non poteſt exercere in propria perſona temporalem juriſdictionem, ergo eccleſia non poteſt illam habere: nam & ſenatores aut conſules Romæ non poterant exercere juriſdictionem in provinciis in perſona propria, ſed dabant præſides provinciarum. Scio quod cives Barcinonenſes habent villas & caſtra, nec tamen conſules civitatis poſſunt ibi juriſdictionem exercere: ſed creatur ibi officialis, qui juriſdictionem exercet.

Jam nil reſtat ex dictis ex adverſo, niſi finis ſchedulæ ultimo datæ, ubi ſic habetur, Inſuper circa prædictum punctum tenemus, quod in tantum poteſt iniquitas regnare in clero, quod in defectu ſpiritualis præpoſiti liceret brachio ſæculari auferre bona temporalia a viris eccleſiaſticis habitualiter delinquentibus. Quæ propoſitio eſt multum confuſe poſita, & abſque aliqua declaratione vel probatione: & ideo poſſet eadem facilitate contemni, qua ponitur: ſed nolo tamen præterire, quin circa ipſam, Deo propitio, enucleem veritatem. Sed illud puto facilius & luculentius agere, cum, ſicut præmiſi in principio, eccleſiæ & prælatis, & perſonis eccleſiaſticis licitum eſſe habere & poſſidere bona temporalia, mobilia & immobilia, & civilia dominia firmiſſimis documentis monſtrabo. Ideo hæc præmittam.

Ad quod probandum quadruplici medio uti intendo, ut ſicut in quatuor Evangeliſtarum teſtimoniis Evangelica doctrina fundatur, ſic in quatuor fundamentis veritas iſta firma conſiſtat.

Et primo ſic: Illud conſtat eſſe licitum, quod nulla eſt lege prohibitum, ut dicit Auguſtinus ad Pollentium XXVIII. quæſtione I. Jam nunc: ſed hoc nulla lege prohibetur; igitur eſt licitum. Ratio eſt in forma Major eſt nota de ſe, & eſt Auguſtini, ut ſupra. Minoris probatio non incumbit mihi, ſed aſſerenti contrarium: qui dicit hoc prohibitum, prohibitionem oſtendat. Nam ad ea, quæ allegata ſunt, ſufficienter reſponſum eſt.

Auguſt. ad Pollent. lib. 1. de adult. conjug. cap. 14.

Secundo * ſicut illud eſt licitum, immo & debitum, quod divina ordinatione & beneplacito factum eſt: ſed dotatio & glorificatio eccleſiæ in potentia & dominio temporali, divina ordinatione & beneplacito, hoc tempore, ſcilicet a Silveſtro, & citra facta eſt, ſicut ipſe Deus ante promulgaverat per prophetas. Igitur. Major eſt nota. Ad probandum minorem aſſero tria teſtimonia prophetarum. Primum eximii prophetæ David in pſalmo, *Exſurgat Deus*: qui pſalmus pertinet ad glorificationem eccleſiæ, poſt Chriſti paſſionem, ut probat Nicolaus de Lyra ex auctoritate Pauli, ut prædictum eſt: qui propheta David hoc prophetavit, ubi dixit: *Species domus dividere ſpolia*, id eſt, donaria a principibus & potentibus eccleſiæ data, inter eccleſias & eccleſiaſticas perſonas diſtribuere. Inter alias magnas gratias & glorificationes eccleſiæ hanc temporalium bonorum amplificationem futuram prænuntiavit propheta.

* *Forte, ſic: Illud eſt.*

Secundum teſtimonium eſt Iſaiæ LII. *Conſurge, conſurge, induere fortitudine tua Sion, induere veſtimentis gloriæ tuæ Jeruſalem civitas ſancta.* Nicolaus de Lyra primo ex auctoritate Pauli, qui allegat quod infra ſequitur: *Quam pulchri pedes annuntiantis & prædicantis pacem!* dicit hoc caput loqui de eccleſia poſt Chriſti paſſionem. Et dicit quod in hoc capite removetur tertium impedimentum liberationis factæ per Chri-

Lyra in cap. 52. Iſaiæ.

ANNO CHRISTI 1433.

ſtum, quantum ad incredulos, quod provenit ex contemptu humilitatis Chriſti, oſtendendo quod humilitas Chriſti fuit diſpoſitio ad gloriam, ſecundum quod dicitur ad Philipp. II. *Humiliavit ſemetipſum*, &c. *propter quod exaltavit Deus illum*, &c. non ſolum poſt mortem fuit glorificatus, ſed etiam ante in operibus miraculoſis ad declarationem ſuæ deitatis: propter quod Chriſtus petens, *Glorifica me Pater*, Joannis XII. audivit: *Glorificavi, & iterum glorificabo. Glorificavi te* miraculis, *iterum te glorificabo* per gloriam. Et ſic eſt in corpore Chriſti myſtico, quod eſt eccleſia; quia poſt depreſſiones ejus per Judæos & tyrannos elevata eſt in magna gloria, etiam temporaliter, & in ipſis depreſſionibus ſpecialiter in receptione Spiritus ſancti, & miraculis, quæ fiebant per Apoſtolos, & alios ſanctos. Et ſic circa primum propheta alloquitur eccleſiam primitivam: *Conſurge, conſurge*, ad opera virtutum: *induere fortitudine*, ad tolerandum conſtanter perſecutiones. Sed poſt perſecutiones ſecuta eſt pax & honor: ideo ſubditur: *Induere veſtimentis gloriæ tuæ*: & hoc fuit impletum tempore Conſtantini, qui pacem eccleſiæ per totum Romanum orbem dedit, & mirabiliter eam honoravit. Et infra: *Sede Jeruſalem in ſede honoris*: quod tunc fuit impletum, quando Roma, quæ erat caput mundi, facta eſt ſedes ſummi Pontificis, ſede imperiali tranſlata ad Conſtantinopolim. Ecce quomodo Nicolaus de Lyra expoſitor generalis Bibliæ hanc prophetiam Iſaiæ declarat.

Tertium teſtimonium eſt Iſaiæ LX. quod capitulum Nicolaus de Lyra oſtendit intelligendum eſſe de eccleſia, dicens, quod ſicut in præcedenti capitulo deſcripta eſt ſalus Chriſti, ita in hoc deſcribitur magnitudo hujus ſalutis. Primo ex parte materiæ recipientis: & ſubjungit, quod primo ponitur proſperitas militantis eccleſiæ, ad fidelium multiplicationem. Secundo ex eccleſiarum ædificatione. Tertio ex bonorum affecutione. Ex ſic declarat & exponit totum capitulum. Et ſuper verbo textus, *Fortitudo gentium*, dicit: Id eſt, imperium Romanum, *venerit tibi*; quod impletum fuit tempore Conſtantini. Et infra: *Inundatio camelorum*, & dicit: Conſtantinus imperator & multi alii potentes, exemplo ejus animati, divitias multas miſerunt ſuper talia animalia ad ſuſtentationem miniſtrorum eccleſiæ, & pauperum Chriſtianorum, & ædificationes eccleſiarum. Et infra: *Et ædificabunt*; Hic deſcribitur proſperitas eccleſiæ in eccleſiarum ædificatione: *muros tuos*, id eſt, eccleſias. Et hoc patet impletum a tempore Conſtantini. Et infra: *In indignatione mea percuſſi te*: quia eccleſia primitiva fuit multum afflicta a tyrannis, quod ſecundum judicium humanum videbatur procedere in indignatione Dei, licet fuerit ad probationem: ſcriptura ſæpe habet talem modum loquendi. Et ſequitur: *In reconciliatione mea miſertus ſum tui*; dans tibi pacem, ampliationem & honorem tempore Conſtantini. Et ideo ſubditur: *Et aperientur portæ tuæ jugiter*, quia eccleſias prius clauſas præcepit aperiri, & per imperium ſuum novas ædificari. Et ſequitur in textu: *Et venient ad te filii eorum qui humiliaverunt te, & adorabunt veſtigia pedum tuorum*. Dicit Lyra: Hic deſcribitur proſperitas eccleſiæ, quantum ad conſecutionem honoris. Et infra ſequitur in textu: *Ponam te in ſuperbiam ſæculorum*, id eſt, in gloriam & honorem, ita quod ſuperbia non ſonat hic vitium, ſed honoris exceſſum. Et ſequitur in textu: *Et ſuges lac gentium, & mamilla regum lactaberis*, id eſt, ab eis accipies nutrimentum; ſicut videmus impletum in dotatione eccleſiæ de bonis principum. Et ſequitur in textu: *Pro ære afferam aurum*; quia in primitiva eccleſia fuerunt calices & alia utenſilia eccleſiæ de materia parum pretioſa: poſtea facta ſunt de auro, argento, & de lapidibus pretioſis. Et ſic habemus tria teſtimonia prophetarum, quibus apparet ſic a Deo fuiſſe ordinatum, & per prophetas pronuntiatum. Et de iſta temporali exaltatione eccleſiæ facta per Conſtantinum in perſona beati Silveſtri, figura præceſſit in Jonatha ſummo ſacerdote, cui Alexander contulit coronam auream, & poteſtatem bibendi in auro, & eſſe in purpura, I. Machabæorum XI.

Miniſtravit etiam Dominus quartum teſtimonium ex prophetis, ut quadrato numero velut in evangelica ſtructura hujus articuli probatio ſedeat, & eſt ex prophetia David in pſalmo CIII. Quem pſalmum Auguſtinus exponit de eccleſia. Unde in verſu: *Super montes ſtabunt aquæ*, dicit: Sic propterea dixit, quia eccleſiam futuram in diluvio perſecutionum voluit intelligi. Fuit enim tempus aliquando, quo terram Dei, eccleſiam Dei, cooperuerunt aquæ perſequentium. Et ita cooperuerunt, ut non apparerent nec ipſi magni, qui ſunt montes. Et infra: Fugerunt enim aquæ ab increpatione Dei, quia cor regum in manu Dei; deflexit quo voluit, juſſit per eos pacem dari Chriſtianis, emicuit & eminuit auctoritas apoſtolica. Et infra, cum multa dixiſſet, hoc propoſitum continuando, quæ omnia referere longum eſſet; tandem ſuper verbo, *Cedri Libani, quas plantavit, illic paſſeres nidificabunt*; ſic inquit Auguſtinus: Etenim cedri Libani, nobiles & divites & excelſi hujus ſæculi, quoniam cum timore audiunt, *Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem*; attendunt res ſuas, villas ſuas, & omnes ſuperfluas copias, quibus videntur excelſi, & præbent illas ſervis Dei, dant agros, dant hortos, ædificant eccleſias & monaſteria, colligunt paſſeres nidificantes. Sunt ergo quidam ſpirituales nidificantes in cedris Libani, id eſt, ſervi Dei.

ANNO CHRISTI 1433. *Pſalm. ib.*

Tertio illud debet licitum reputari, quod a viris divinarum literarum doctiſſimis, vitaque & religione ſanctiſſimis pro licito habitum & factum eſt. Sed hoc eſt hujuſmodi; ergo, *&c.* Hoc argumentum eſt in hac propria materia viri religioſiſſimi Proſperi, cujus ſcripta inter canonicas ſcripturas habentur, prout dicit Gelaſius XV. Sancta. Hoc argumentum eſt XII. quæſtione I. Expedit facultates eccleſiæ poſſideri. Ubi recitato exemplo Paulini concludit: Quo facto ſatis oſtendit, ſine impedimento perfectionis poſſe eccleſiæ facultates, quæ ſunt perfecto communes, poſſideri. Ad probationem etiam aſſumptæ majoris eſt textus Hieronymi XXXVII. diſtinct. Qui de menſa, ubi ex facto Sidrach, Miſach, & Abdenago, probat non eſſe licitum facere quod illi fecerunt. Ad idem textus in capite, Lugdunenſis, XX. quæſtione II. Ad probationem minoris, licet poſſem probare quod ante tempora Silveſtri jam eccleſia habuerat prædia & poſſeſſiones tempore Urbani I. qui præſedit anno Domini CCXXIII. item temporibus Pontiani, Anteri, Fabiani, Cornelii, Lucii, Stephani, Sixti, Dionyſii, Felicia, Marcelli, Euſebii, & Melchiadis Romanorum Pontificum, qui præceſſerunt Silveſtrum, & theſauros, ſicut Sixtus, quos Laurentius inſtante perſecutione pauperibus erogavit, habuerunt, & civile dominium; ſicut mihi ſcriptum datum eſt, quod Philippus dominus Pannoniæ dedit Laureacenſi archiepiſcopo, qui tunc erat metropolitanus, villas & prædia in Auſtria, quæ nunc tenet Patavienſis eccleſia. De hoc Philippo ſcribit Gotfridus in Pantheon:

Diſt. 15 Sancta Romana. cap. 3. 1. q. 1. Expedit. cap. 3. Proſper de vita contemplativa. lib. 1. cap. 9. Diſt. 37. Qui de menſa. cap. 11. Dan. 1. Cap. 10.

Suſcepit imperium, populo plaudente, Philippus,
Iſte poſt Cæſar voluit cognoſcere Chriſtum.
Qui dedit eccleſiis prædia multa ſuis.

Sed quia de civili dominio majus fit feſtum, de his qui præſederunt eccleſiis, habentibus magna dominia civilia, eſt loquendum. Et primo de ſede Romana: incipiam a beato Silveſtro, de cujus ſanctitate & doctrina, victis Judæorum ſatrapis, fidei catholicæ exaltatio teſtimonium præbet. Sub hoc Nicænum primum ſacrum & venerandum concilium fuit, & poſt dotationem eccleſiæ: ex quo ſatis auctorizatur factum Conſtantini; quoniam ſi illicitum fuiſſet, reprobaſſet hoc tam celebre concilium. Sed & habeo teſtimonium beati Ambroſii, de obitu Theodoſii Imperatoris, dicentis Conſtantinum magni meriti apud Deum, quia primus imperatorum credidit, & poſt ſe hereditatem fidei & devotionis principibus dereliquit. Et Iſidorus noſter Hiſpanus idem in ſuis chronicis atteſtatur. Et Græci qui tunc erant catholici, ipſum Conſtantinum catalogo ſanctorum annumerant, & feſtum de eo cum ſolemnitate agunt, XXI. Maii.

Poſtea dicam de ſancto Marco, ſub quo fuit celebrata * ſancta ſynodus Nicæna, & claruerunt ejus tempore & poſt, ſanctus Athanaſius, Euſebius, Nicolaus & Hilarius, & Joannes Chryſoſtomus; item ſanctus Leo Papa, qui fuit XLIII. poſt ſanctum Petrum; item Felix ſecundus, qui martyrio coronatus eſt; item Damaſus primus, ſub quo ſynodus Conſtantinopolitana CL. patrum, cui Hieronymus illam ſcripſit epiſtolam: Quoniam vetus oriens inter ſe furore colliſus, indiſciſſam Domini tunicam deſuper textam minutatim per fruſtra diſcerpit; Etiam petens ab eo ſuæ fidei confeſſionem approbari; & alias multas epiſtolas.

* *Error.*

Item * Cyriacus qui cum undecim millibus virginibus in Colonia martyrio coronatus eſt; item ſanctus Symmachus Papa, de cujus vita & miraculis Vincentius in hiſtoriali libro XXIII. cap. I. & II: Item ſanctus Joannes Papa, de quo in eodem Vincentio, eodem libro, capite trigeſimo tertio; item ſanctus Agapitus eodem libro, capite LXI. Item ſanctus Gregorius unus de quatuor doctoribus eccleſiæ, cujus ſanctitas & doctrina nota eſt; item ſanctus Martinus, de quo Vincentius eodem lib. XXIII. cap. LXXXIV. item ſanctus Stephanus Papa, de quo idem Vincentius eodem libro cap. CLXVII. item Honorius Papa miræ pietatis fuit, cujus tunica dæmoniacus quidam indutus fuit, & liberatus eſt. Item ſanctus Severinus benignus amator cleri & pauperum, & poſſeſſiones eccleſiarum ampliavit; item Joannes quartus theſauris eccleſiæ diſtractis multa millia hominum per Iſtriam & Dalmatiam redemit; item ſanctus Martinus Tudertinus, cujus feſtum celebratur craſtino ſancti Martini Turonenſis. Eugenius primus, hic omnibus benignus & amabilis, maximæque ſanctitatis. Agatho dum quemdam leproſum oſcularetur, mundatus eſt. Joannes natione Græcus, hic martyrio coronatus eſt. Paulus mitiſſimus & miſericors, nocte cum paucis familiaribus ibat ad viſitandum pauperes & infirmos, & eis miniſtrandum, Leo quartus

* *Papa Cyriacus iſte nullus fuit.*

multæ patientiæ ; multæque humilitatis, fecit mirabilia in vita ſua, cujus feſtum celebratur decimoſeptimo Kalendas Auguſti ; Nicolaus poſt hunc vir fuit ſanctiſſimus, cui poſt magnum Gregorium vix in ſede Romana ſimilis. Omnes prædicti fuerunt in ſede Romana poſt dotationem eccleſiæ, viri ſancti approbatæ ſanctitatis. Fuerunt & plures alii virtutibus & ſcientia clari, ſicut Innocentius tertius, qui tam reverenter allegatur in tractatu de Miſſa & aliis operibus ; Petrus de Tarantaſia, dictus Innocentius quintus, doctor clariſſimus ; & multi alii, quos nominare longum eſſet. Volui ſolum prædictos exprimere, qui ſancti intitulantur, aliis multis omiſſis.

Sed hoc unum nolo omittere, quia ad propoſitum valde facit, quod narrat Vincentius in hiſtoriali, libro vigeſimoquinto, cap. xxv. de Gregorio ſexto, qui magna ſtudia & labores impendit ad recuperandum temporalia bona eccleſiæ a tyrannis occupata : & cum nec hortationibus, nec cenſuris poſſet efficere, vi armorum hoc fecit. Unde cardinales eum virum ſanguinarium dicentes, cum infirmitate decumberet, de qua deceſſit, dicebant eum non debere ſepeliri in eccleſia beati Petri cum aliis Pontificibus : quod cum ipſe intellexit, vocavit cardinales, & habito cum eis colloquio tandem dixit : Quoniam noſtræ & veſtræ rationes falli poſſunt, committamus omnia divino examini, corpus meum anteceſſorum meorum more compoſitum ante januas eccleſiæ ſiſtite, & firmentur januæ feris & repagulis : ſi Deus voluerit ut ingrediar, applaudatis miraculo, ſin minus, de cadavere meo faciatis ſicut vobis placuerit : ſic factum eſt. Mox enim ut corpus ejus ante portas eccleſiæ feris occluſis poſitum eſt, turbo ingens divinitus emiſſus repagulorum obſtacula dirupit, & ipſas valvas vehementi impetu patefactas ad parietem cum magno fragore impulit. Et hæc dicta ſint de Romanis Pontificibus.

Poſſem per alias mundi eccleſias Italiæ, Galliæ, Hiſpaniæ & Angliæ, colligere magnum numerum ſanctorum epiſcoporum, qui præfuerunt eccleſiis habentibus magnam temporalitatem & civilia dominia, ſed nolo pro præſenti, niſi de his circumvicinis & cognitis, & etiam non de omnibus loqui : incipiam ab eccleſia Moguntina. Ecce ſanctus Bonifacius, qui tantæ fuit auctoritatis, quod tempore ſuo dicebant Apoſtolorum tempora rediiſſe. Hic ſua prædicatione multas provincias illuſtravit. In eadem eccleſia ſanctus Lullus confeſſor ; item Rabanus magnus doctor quotidie allegatus ; item in eadem Moguntina eccleſia Bardo archiepiſcopus. In eadem Uvilligiſus. In eccleſia Treverenſi, quam Helena mater Conſtantini, quæ de Treveris fuit oriunda, pluribus dotavit reliquiis, & bonis temporalibus, adjiciendo primæ dotationi ; fuerunt nonaginta novem archiepiſcopi uſque ad dominum Ottonem ultimo defunctum : ex quibus vigentiquinque ſunt ſancti, ut habetur in Kalendario archiepiſcopi Balduini, quod in ipſa eccleſia ſervatur. In eccleſia Colonienſi beatus Severinus, qui multis claruit & claret miraculis. Item ſanctus Remedius ; item ſanctus Conibertus ; item ſanctus Haymo, Aglolfius martyr, item Evergiſilus martyr ; item Heribertus. Omnes iſti fuerunt ſancti archiepiſcopi Colonienſes. In eccleſia Leodienſi, quæ opulentiſſima in temporalibus eſt, ſanctus Maternus, ſanctus Hubertus, ſanctus Theodardus, ſanctus Servatius, ſanctus Lambertus martyr, ſanctus Geregiſilus, epiſcopi omnes. Item in eccleſia Laureacenſi fuit ſanctus Maximianus, a ſancto Sixto conſecratus epiſcopus circa annum Domini * ccxxiii. qui patrimonium dictæ eccleſiæ contulit, quod nunc Anaſum dicitur, cum omnibus vicinis oppidis & judiciis ſæcularibus, quæ manent uſque ad præſens in Auſtria, & obtinet illa Pataviensis eccleſia. Item ſanctus Adalbertus eccleſiam Pragenſem magnifice dotatam feliciter rexit pluribus annis. Item ſanctus Procopius opulentiſſimum monaſterium in Bohemis habuit, cujus poſſeſſiones inquietantes divinam interdum ultionem in ſe expertæ ſunt. Item ſanctus Wolfgangus in Ratiſbona ; item ſanctus Corbinianus Friſingenſis epiſcopus prædia pro eadem eccleſia hodie nota comparavit. Item ſanctus Udalricus Auguſtenſem eccleſiam opulentam prædiis & civilibus dominiis rexit ; item ſanctus Conradus Conſtantienſis epiſcopus. Item ſanctus Virgilius eccleſiam Salzburgenſem dominiis dotavit. Fuit quoque ſanctus Virgilius epiſcopus Tridentinæ eccleſiæ, civili dominio opulentæ. Prætermittendum non eſt de ſancto Staniſlao Cracovienſi epiſcopo, qui paſſus controverſiam ſuper villa eccleſiæ, a ſepulcro eum, qui ante per triennium mortuus fuerat, reſuſcitatum ad judicium duxit in teſtem. Poſſem ſine falſo, ſi bene quæſiviſſem, etiam multo plures reperiſſe ſanctos epiſcopos & abbates, qui præfuerunt eccleſiis & monaſteriis habentibus temporalia & civilia dominia. Exhorrent utique piæ aures audire in dubitationem deduci, an licitum ſit quod a tanta ſanctorum multitudine per tanta curricula temporum pro licito habitum fuit, practicatum & obſervatum.

Quarto idem ſic probo : Illud indubie licitum eſt, quod eſt auctoritate canonum Apoſtolorum & ſacrorum generalium conciliorum approbatum ; Iſtud eſt hujuſmodi, igitur, &c. Major eſt manifeſta, quoniam omnis fidei noſtræ, & chriſtianæ diſciplinæ doctrina ab ipſis Apoſtolis & a ſacris generalibus conciliis, & eorum auctoritate habetur, quod hæc, quæ legimus, ſunt evangelia Chriſti vera ; quod ſymbolum fidei factum fuerit ab Apoſtolis, unde habemus niſi a ſacris conciliis & approbatione eccleſiæ ? Ipſa enim quantum ad fidem & mores pertinet pro neceſſitate ſalutis errare non poſſunt. Sicut Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, & Gregorius, & omnes doctores confitentur & tenent. Immo Auguſtinus dicit : Evangelio non crederem niſi me auctoritas eccleſiæ moveret. Nunquam enim legitur ab aliquo concilio rite congregato aliquid pertinens ad fidem vel mores ordinandos, erronee determinatum fuiſſe, propter aſſiſtentiam Spiritus ſancti regentis ipſa concilia. Ad probandum minorem habeo primo ex canonibus Apoſtolorum, xii. quæſtione i. Sint manifeſtæ res propriæ epiſcopi, ſi tamen habeat proprias, & manifeſtæ res Dominicæ. Ecce duplex patrimonium in poteſtate epiſcopi, proprium & Dominicum ; item ea cauſa & quæſtione : Præcipimus ut in poteſtate ſua res eccleſiæ epiſcopus habeat. Si enim animæ hominum pretioſæ illi ſunt creditæ, multo magis oportet eum curam de pecuniis gerere. His addere libet decretum Pii Papæ, qui longe ante Silveſtrum fuit, anno ſcilicet Domini cxlii. ubi ſic legitur : Prædia divinis uſibus tradita, quidam humanis applicant uſibus ; & Deo noſtro, cui tradita ſunt, ſubtrahunt, ut ſibi inſerviant. Quapropter ab omnibus illius uſurpationis contumelia depellenda eſt, ne prædia uſibus ſecretorum cœleſtium dicata quibuſdam irruentibus vexentur : quod ſi quis præſumpſerit, ut ſacrilegus judicetur.

Veniat & auctoritas ſancti Urbani, qui etiam longe præceſſit Silveſtrum : cauſamque & originem, quare & quando eccleſia prædia & poſſeſſiones habere incepit, ediſſerit, dicens : Videntes autem ſummi ſacerdotes, & alii, atque Levitæ, & reliqui fideles, plus utilitatis poſſe conferre, ſi hereditates & agros, quos vendebant, eccleſiis, quibus præſidebant epiſcopi, traderent ; eo quod ex ſumptibus eorum tam præſentibus quam futuris temporibus, plura & elegantiora poſſent miniſtrare fidelibus, communem vitam ducentibus, quam ex pretio ipſorum ; cœperunt prædia & agros, qui vendere ſolebant, matricibus eccleſiis tradere, & ex ſumptibus eorum vivere. Ipſæ vero res in ditione ſingularum parochiarum, epiſcoporum (qui locum tenent Apoſtolorum) erant & ſunt uſque adhuc, & futuris ſemper debent eſſe temporibus ; quibus epiſcopi & fideles diſpenſatores eorum omnibus commune vita degere volentibus, miniſtrare cuncta neceſſaria debent, prout melius poterunt, ut nemo in eis egens inveniatur ; ipſæ enim res fidelium oblationes appellantur, quæ Domino a fidelibus offeruntur. Memoratis ergo augmentationibus ac cultibus in tantum, eccleſiæ, quibus epiſcopi præſident, Domino adminiculante, creverunt, & tantis maxima pars earum abundat rebus, ut nullus in eis communem vitam ducens, ſit indigens ; ſed omnia neceſſaria ab epiſcopo ſuiſque percipiat ; ideo ſi aliquis extiterit modernis aut futuris temporibus, qui hæc avellere nitatur, jam dicta damnatione feriatur. Hæc Urbanus. Finis autem iſte refertur ad cap. Attendendum, infra allegatum. Et de illa damnatione hic loquuntur decreta undecim conciliorum. Primum, ſequendo ordinem, voluminis decretorum in cap. Bene quidem. lxxxxvi. diſtinctione : Secundum Martini Papæ, xii. quæſtione i. Manifeſtæ. Tertium Antiocheni, ea cauſa, & quæſtione epiſcopus. Quartum Eugenii apud Romam, ea cauſa, & quæſt. Nulli epiſcoporum. Quintum in octava ſynodo univerſali, ea cauſa, & quæſtione ; Apoſtolicos. Et cap. Non licet. Sextum in concilio Leonis Papæ IV. ea cauſa, & quæſt. 2. Monemus. Septimum Urbani Papæ, ea cauſa, & quæſt. de laicis. Octavum Innocentii III. de rebus non alienandis, Cum laicis. Nonum concilii Lateranenſis de teſta. cap. Cum in officiis. Decimum Gregorii X. in generali concilio Lugdunenſi, cap. Hoc conſultiſſimo ; eodem titulo lib. vi. Undecimum in concilio generali Viennenſi, Clementina prima, eodem titulo. In omnibus iſtis generalibus conciliis, pro conſervandis, regendis, & in manu tenendis bonis temporalibus decreta ſunt facta.

Quid tandem dicam, in materiæ conciliorum generalium finem imponam ? Primum illud Nicænum concilium, in quo ſymbolum fidei conditum fuit, quod in Miſſa cantatur, poſt dotationem eccleſiæ factum eſt. Et deinde omnia alia concilia, quorum decretis & ordinationibus regitur eccleſia catholica, & quidquid ordinationis, decoris & honeſtæ, & finaliter quidquid boni habemus in Chriſtiana religione, totum pullulavit ab eo tempore, quo eccleſia dotata fuit. Nam eo tempore antequam per doctrinam beatiſſimi Silveſtri Conſtantinus ad fidem converſus fuiſſet, docendarum plebium facultas non erat ; ſed in varios errores erat ſciſſa Chriſtianitas, & omnia

* ccxxiii.

ANNO CHRISTI 1433.

fere confuſa & perdita erant, prout Iſidorus dicit, ut ſupra allegatum eſt, & ex hiſtoriographis unicuique legenti palam eſt. Utique ab inimico humani generis hæc ſuggeſtio eſt, qui vellet eccleſiam ad illum ſtatum deducere, ut libere poſſet Chriſtianum populum laniare. Bene facit fabula de tractatu inter lupum & paſtorem. Dixit lupus paſtori: Quare vis expendere panes tuos ad ſuſtinendum canes, qui nihil laborant, ſed tota die dormiunt? Et dixit paſtor: Ad defenſionem ovium, ne tu eas devores. Reſpondit lupus: Et ego hoc facio propter canes, quia moleſtum mihi eſt quod illi non laborent, & tu eos paſcas, ideo cupio mihi de tuis ovibus paſtum. Sed non des illis ad comedendum, & ego non accipiam: laboremus omnes ad quærendum victum. Dixit paſtor: Placet mihi. Paſtore non dante panem canibus, canes mortui fuerunt. Tunc lupus libere potuit invadere gregem. Ita diabolus vellet hoc ſuggerere, ut depauperata eccleſia non eſſent niſi clerici pauci, miſeri & ignorantes.

Superius etiam allegatis velim adducere decreta aliorum conciliorum: quæ etſi generalia non fuerint, tamen ab eccleſia generaliter recipiuntur, & jus commune faciunt, quia in corpore juris ſunt clauſa. Venire poterunt decreta Agathenſis concilii XII. quæſtione I. Epiſcopi de rebus. [a] cauſa, & quæſtione II. Sianimus, & cap. Si quis de clericis. Et tribus capp. ſequentibus; [b] item ex concilio Ilerdenſi, ea cauſa, & quæſtione. Hæc hujus placiti; [c] item ex concilio Toletano quarto, ea cauſa, & quæſtione; Etſi illi; item ea concilio [d] Aurelianenſi ea cauſa & quæſtione; Si quis de clericis, & cap. ſequenti; [e] item ex ſynodo Ancyrana, ea cauſa, & quæſt. Si qua de rebus; [f] item ex concilio Mediomatricis, ea cauſa, & quæſt. Precariæ, item ex concilio [g] Africano, ea cauſa, & quæſt. cap. Non habenti, & cap. Placuit; item ex VIII. concilio Toletano, ea cauſa & quæſt. [h] Sæpe fit; item ex concilio Toletano XI. ea cauſa, quæſt. 3. [i] Quicumque; item ex concilio Hiſpalenſi, ea cauſa, quæſt. 5. [k] Fixum, item ex concilio Pariſienſi 13. quæſt. 8. cap. [l] Secundum canonicam auctoritatem; item ex concilio Lugdunenſi de rebus eccleſiæ non alienandis, [m] cap. I. & 2. item ex conc. apud [n] Silvanectum eo titulo; Nulli liceat alienare rem immobilem eccleſiæ. Et ſic ultra illorum undecim generalium conciliorum per me prius allegatorum; habemus auctoritates quatuordecim conciliorum, quas ego ſic perfunctorie quærendo collegi: utique multo plures me crederem invenire, ſi temporis opportunitate accuratius quæſiviſſem. Et ſic habeo pro me duos canones Apoſtolorum, decreta Pii & Urbani, qui præceſſerunt Silveſtrum, undecim decreta generalium conciliorum, & quatuordecim decreta aliorum conciliorum, quæ ab eccleſia generaliter ſunt recepta.

In calce hujus poſitionis recolligere volo breviſſime duodecim doctores magnæ auctoritatis in lege Dei veraciſſime ſe fundantes, qui hanc meam ſententiam confirmabunt. Primus ſit religioſiſſimus Proſper: qui, ut ſupra allegatum eſt, dicit; Expedit facultates eccleſiæ poſſideri, &c. Secundus Gregorius Nazianzenus magiſter beati Hieronymi, conquerens de perſecutoribus ſuis, dicebat: Si hinc ab altari excludor, adſtabo illi altari, de quo David: *Introibo ad altare Dei*, &c. Et infra. Numquid de cæleſti illa Jeruſalem nos poterunt fugare? facultatibus defraudabunt? Quibus? meis? facilius alas, quibus minime indutus ſum, abſcindent. Si autem eccleſiaſticis, hoc utique eſt pro quo eſt omnis pugna, pro quo omne certamen. Hæc ille. Habebat ergo eccleſia facultates.

Nunc veniant quatuor principales doctores eccleſiæ; primo Ambroſius, qui eccleſiæ Mediolanenſi præſidiis opulentæ præfuit, & dixit: Aurum habet eccleſia, &c. ut de facultatibus eccleſiæ in diverſos pios uſus prudenter & ſagaciter adminiſtrandis, non effundendis, oſtendit, in libro de officiis, unde ſumpta ſunt cap. in decretis, octogeſima ſexta diſtinctione, Non ſatis, & 12. quæſtione 2. Aurum eccleſia habet. Et in libello de obitu fratris, oſtendit ſe patrimonium habere indiviſum cum fratre ſuo Satyro, quod & competens fuiſſe oſtendit, cum ait: Et certe non erat pauper opibus, ſed pauper ſpiritu. Bene probant prædicta cap. Convenior, vigeſimo tertio, quæſtione octava.

Huic ſuccedat Hieronymus, qui in epiſtola ad Damaſum Papam dicit: Clericos illos convenit ſtipendiis eccleſiæ ſuſtentari, quibus propria vel parentum minime ſuffragantur. Jam ſupra allegatum eſt. Et ſic oſtendit facultates habere, & clericos poſſe proprium poſſidere.

De Auguſtino autem tam a magiſtro Petro, quam a me plura dicta hoc probantia inducta ſunt, ſed etiam delectat me hoc unum addere ex homilia ſexta ſuper Joannem, ubi multa ad hoc pertinentia, ſed partem brevem accipio, hæc videlicet verba: Columba eccleſia eſt, quid clamas? non devoravimus villas, columba illas habet. Quæratur quæ ſit columba, & ipſa habeat. Nam noſtis, fratres mei, quia villæ iſtæ non ſunt Auguſtini: & ſi vos non noſtis, & putatis me gaudere in poſſeſſione villarum, Deus novit.

Claudat hunc quaternarium numerum ſanctiſſimus Gregorius Papa, qui eccleſiæ Romanæ præfuit, civitates & ampliſſima dominia obtinentis, cujus ampliſſimum patrimonium quam ſolicite prudenterque rexerit; in regiſtro ejus inſertæ epiſtolæ manifeſtant. Nunc Petrum ad regendam Siciliam mittit, nunc ſcribit ut a colonis cenſus non exigatur antequam potuerint fructus vendere. Nunc de præparandis navibus & frumentis ad Urbem de inſula Siciliæ transferendis curam gerit, ne in Urbe tritici fiat careſtia. Nunc etiam principi militiæ defendenti patrimonium eccleſiæ a tyrannis, exhortatorias litteras mittit. Et alia plura hujuſmodi ex ipſo colliguntur regiſtro, quæ diſſerere longum eſſet. Sed hæ ſolicitudines atque curæ eum non impediebant, quo minus prædicationi verbi inſiſteret, prout homiliæ quæ leguntur oſtendunt, & ſacrarum ſcripturam expoſitionibus & ſtudiis incumberet, moralium hoc probant volumina, & ſcripta ſuper Ezechielem. Cum tamen pæne, inquit, obſidio Urbi & barbaricus enſis civium ſuis cervicibus immineret; quod ex ipſius libri ſerie colligitur evidenter.

Habemus ſex. Veniat nunc venerandæ memoriæ noſter Hiſpanus Iſidorus, cujus dictum ex tertio libro de ſummo bono jam ſuperius eſt inſertum, nec illum repeto, nec alium addo brevitatis amator.

Octavo loco ſuccedat ille devotiſſimus crucis Chriſti contemplator Bonaventura, ſuper quarto ſententiarum, diſtinctione XXIV. quæſtione I. articulo IV. ubi late hanc materiam proſequitur.

Nonus erit doctor ſanctus in diverſis locis, ſed ſignanter ſecunda ſecundæ, quæſtione CLXXXV. art. VI. & VII. & in ſumma contra Gentiles, libro III. cap. CXXXI.

Decimo veniat Nicolaus de Lyra, quem ſuper expoſitione trium prophetarum ſuperius jam audiſtis: quam aperte declarat hanc ſublimationem eccleſiæ in gloria & potentia temporali, tamquam ex divina ordinatione procedentem, a prophetis David & Iſaia pronuntiatam fuiſſe.

Undecimum locum teneat venerabilis Gratianus, qui in §. Ecce XXIII. quæſtione VIII. ſic inquit: Porro alii ſunt, (loquitur de epiſcopis), qui prædia, villas, caſtella, & civitates poſſident, ex quibus Cæſari debent tributa, niſi imperiali benignitate immunitatem hujuſmodi promeruerint.

Claudat numerum duodenarium Hugo memorandus, quem ad hunc locum propterea reſervavi, quia magiſter Petrus illius dictum, non tamen mihi incognitum, contulit, quo nil apertius dici poteſt, cum dicat eccleſiam civilia dominia habere poſſe, jura, reditus, & utilitates, juriſdictiones tamen prælatus non in perſona propria, ſed per ſæculares miniſtros facit exercere. Poſſem & plures doctores etiam allegare, ſed duodenarius numerus mihi placuit ſacro Apoſtolorum collegio conſecratus.

Cum igitur ex præmiſſis ſole clarius innoteſcat, clericos qui ad hoc votum ſe non adſtrinxerunt, licite propria patrimonia poſſidere, & eccleſiam poſſe habere bona mobilia, & immobilia, privata dominia, & civilia, quomodo per ſæculare brachium, ſive per laicos, a viris eccleſiaſticis poſſunt auferri, etiamſi fuerint delinquentes? Talis ſiquidem aſſertio praxi & doctrinæ Chriſti manifeſte contradicit. Numquid tempore Chriſti erant peſſimi ſacerdotes, vitiis & ſceleribus involuti, habitualiter delinquentes, ut domum Dei facerent ſpeluncam latronum, & ex patre diabolo eos eſſe, & opera patris eorum facere Chriſtus aſſereret? Poſſunt vix eſſe nequiores ſacerdotes, magis ſcelerati atque ſacrilegi his qui in mortem unigeniti Dei Filii conſpirarunt: non tamen eis quamdiu eorum duravit ſacerdotium, aut emolumenta, aut honorem, aut obedientiam a populo ſubtrahi Chriſtus conſuluit: non utique, immo eis præſtari & exhiberi mandavit. Unde cum mundaſſet leproſum, ait illi: *Vade, oſtende te ſacerdotibus, & offer munus*. Matthæi VIII. Lucæ V. Et iterum decem leproſis ab eo mundatis dixit: *Ite, oſtendite vos ſacerdotibus*. Ecce honorem & emolumentum non auferri, ſed exhiberi præcepit. Denuo eum, ſicut dicit Chryſoſtomus, & recitat Thomas in gloſſa continua, ſacerdotum incorrigibilem conditionem oſtendiſſet in capite præcedenti; de ipſorum tamen obedientia generalem protulit ſententiam, dicens: *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi. Omnia quæcumque dixerint vobis, ſervate & facite*. Matthæi XXIII. Unde martyr beatiſſimus Cyprianus ſic inquit, dicens: Dominus noſter Jeſus Chriſtus rex & judex, & Deus noſter, uſque ad Paſſionis diem ſervavit honorem Pontificibus & ſacerdotibus: quamvis illi nec timorem Dei, nec agnitionem Chriſti ſervaſſent. Nam cum leproſum mundaſſet, dixit illi: *Vade, & oſtende te ſacerdotibus, & offer donum*: humilitate ea, qua nos quoque humiles eſſe docuit, ſacerdotem adhuc appellabat, quem ſciebat eſſe ſacrilegum. Item idem Cyprianus, cum de nequitia epiſcoporum ſui temporis queſtus eſſet,

dicens:

a 12 quæſt. cap. 19. ex concilio Agathenſi. ex eod. in. 21. quæſt. 6. cap. 33. & ſeqq.
b Ibidem ex concilio Ilerdenſi, cap. 38.
c Ibidem cap. 39.
d Ibidem cap. 4. & ſeqq.
e Ibidem ex concilio Ancyrano, cap. 42.
f Ibidem ex concilio Mediomatricis, cap. 44.
g Ibidem ex concilio Africano, cap. 50.
h Ibidem cap. VI. ex concilio Toletano VI.
i Ibidem quæſt. 3. cap. 5. ex concilio Toletano VIII.
k Ibidem quæſt. 5. ex concilio Hiſpalenſi.
l 13 quæſt. 8. cap. 14. ex concil. Pariſienſi.
m Ex concil. Lugdunenſi. ſi. va de rebus eccleſiæ non alienandis.
n Cap. 3. ex concilio apud Silvanectum.

Hugo de S. Victore ſuperius ab adverſario citatus.

Anno Christi 1433.

dicens : Epiſcopi plurimi, quos & hortamento oportet eſſe ceteris, & exemplo, divina procuratione contempta, procurationes rerum ſæcularium fieri, derelicta cathedra, plebe deſerta, per alienas provincias oberrantes, negotiationis quæſtuoſæ nundinas aucupari, eſurientibus in eccleſia fratribus non ſubvenire, habere argentum largiter velle, fundos inſidioſos fraudibus rapere, uſuris multiplicibus fenus augere. Nihilo minus talium contemptorem revocat, hoſtem altaris, ſacrificii Chriſti rebellem, perfide perfidum, pro religione ſacrilegum, filium impium, fratrem inimicum, prout hæc ponit Auguſtinus in De baptiſmo contra Donatiſtas. Ceterum tonne tales Apoſtolica ferit ſententia, dicens : *Quis es tu, qui ſervum judicas alienum? ſervus domino ſuo ſtat aut cadit;* ad Romanos XIV. Clerici ſervi Domini Dei ſunt, & ſæculares nil juris aut poteſtatis in eos habent.

Exſtant de hoc tam legum, quam canonum ſanctiones. In Pariſienſi concilio : Nullus judicum clericum, aut etiam juniores eccleſiæ, per ſe diſtringere aut condemnare præſumat. Et in multis aliis juribus tam canonicis, quam civilibus, quæ cum ſint notiſſima, inſerere prætermitto, optimiſque rationibus pridem magiſter Ægidius hoc fundavit. Ergo etiamſi facinoroſi ſint clerici, a laicis puniri non poſſunt. Qui enim in facinoroſum animadvertit, non habens in eum jurisdictionem, graviſſime peccat : unde Auguſtinus in De civitate Dei, & habetur XXIII. quæſtione VIII. Quicumque percutit malos in eo quod mali ſunt, & habet cauſam interfectionis, miniſter Dei eſt : qui vero ſine aliqua publica adminiſtratione maleficum, furem, ſacrilegum, adulterum, & perjurum, vel quemlibet criminoſum interfecerit, aut trucidaverit, vel membris debilitaverit, velut homicida judicabitur, & tanto acrius, quanto non ſibi a Deo conceſſam poteſtatem abuſive uſurpare non timuit. Nota hæc ultima verba : Gravem quidem Deo facit offenſam, & regalia & præeminentiam damnabiliter uſurpat, qui non habens ad hoc commiſſum ſibi a Deo officium, aliena peccata punire præſumit.

Hoc ipſum eſſe contra legem Dei ex ſcriptura ſacra volo alio teſtimonio confirmare. Scriptum eſt Ezech. XXXIII. eccleſiaſticorum prælatorum officium ſub ſpeculatoris nomine, quia debent populis peccatorum pericula nuntiare. Et ſequitur : *Quod ſi non nuntiaverit, & inde aliquis mortuus fuerit, dicit Dominus, ſanguinem ejus de manu ſpeculatoris requiram.* Et ſequitur : *non populus terræ, ſed ego.* Nota verba, *non populus, ſed ego*, &c. Ideo Gregorius XXV. Moralium cap. XXI. Quia rectores habent judicem ſuum, magna cautela ſubditorum eſt, non temere judicare vitam regentium. Neque enim fruſtra per ſemetipſum Dominus æs nummulariorum effudit, & cathedras vendentium columbas evertit : nimirum ſignificans, quia per magiſtros quidem judicat vitam plebium, ſed per ſemetipſum facta examinat magiſtrorum.

Nonnullis videtur in iſto Joanne Wicleff, hujus aſſertionis principe, intueri alterum Simonem Benjamitam, qui cum deſiderium ſuæ cupiditatis in Jeruſalem non potuiſſet implere, per medium Apollonii apud regem agere ſtatuit, ut templi theſaurum arriperet; prout ſcribitur II. Machabæorum, capite III. Sic iſte, quia, ut dicitur, epiſcopatum Vigornienſem non obtinuit, & aliis ſuæ voluntatis deſideria non valuit adimplere, contra ſpolia & theſauros templi, principum & ſæcularium hominum ſtuduit animos incitare. Sed quid Heliodoro ad hanc exſequendam nequitiam transmiſſo contigerit, ut opinor, omnes noſtis : qualiter in templo proſtratus fuerit, graviterque percuſſus, ut in ſella geſtatoria ductus ſit mutus, & de omni ſalute deſperatus. Circa hoc autem Heliodoro divina clementia miſericorditer actum eſt, ut hic corriperetur, ne in alio ſæculo damnationem haberet. Non ſic cum omnibus agitur, ſed interdum Deus permittit ſuas eis explere malitias, quo in æterna damnatione gravius puniantur. Cum enim res quæ templo Dei offeruntur, moriantur mundo, prout lex Dei habet Levitici ultimo; & efficiantur ſancta ſanctorum, ut ibidem : quoniam Domini Dei ſunt, cujus procuratores eccleſiaſtici ſunt, ut ſupra dictum eſt : propter culpas procuratorum ea Domini uſurpare ratio nulla conſentit, ſed cum alienæ rei uſurpatio furtum ſit, & contra præceptum Dei in decalogo dicentis, *Non furtum facies*, res eccleſiæ uſurpare ſacrilegium eſt. Auguſtinus ſuper Joannis XLI. Ecce fur eſt Judas, & ne contemnas, fur ſacrilegus, non qualiſcumque fur; loculorum, ſed Dominicorum; loculorum, ſed ſacrorum. Si crimina diſcernuntur in foro qualiſcumque furti & peculatus, peculatus enim dicitur furtum de republica, & non ſic judicatur furtum rei privatæ quomodo publicæ : quanto vehementius judicandus eſt fur ſacrilegus, qui auſus fuerit undecumque tollere, hoc eſt, de eccleſia tollere, quia qui aliquid de eccleſia furatur Judæ perdito comparatur? Unde Pius Papa, qui fuit anno Domini * CLIII. ſic inquit : Prædia divinis uſibus tradita quidam humanis applicant uſibus, & Deo noſtro, cui tradita ſunt, ſubtrahunt,

Levit. 27.

Aug. tract. 50. in Joan.

Pius epiſt. 2. 17. quæſt. 4. cap. 12.

& ſibi appropriant. Quapropter ab omnibus illius uſurpationis contumelia depellenda eſt, ne prædia uſibus cæleſtium ſecretorum dicata, a quibuſdam irruentibus vexentur. Quod ſi quis præſumpſerit, ut ſacrilegus judicetur. Unde Urbanus Papa, qui ante Silveſtrum fuit, ſic ſuo decreto loquitur, XVI. quæſtione IV. Attendendum eſt nobis omnibus, ne prædia uſibus ſecretorum cæleſtium dedicata, a quibuſdam irruentibus vexentur. Quod ſi quis fecerit, poſt debitæ ultionis acrimoniam, quæ erga ſacrilegos jure promenda eſt, perpetua damnetur infamia.

Anno Christi 1433.

Et hoc idem patet per multos canones, ea cauſa, & quæſtione. Item ex decreto Symmachi Papæ, XII. quæſtione II. Indigne quidem ad altare Dei properare permittitur, qui res eccleſiaſticas audet invadere, aut injuſte poſſidere, aut injuſta & iniqua detentione in eis perdurare. Et infra : Valde enim iniquum eſt, & ingens ſacrilegium, ut quæcumque vel pro remedio peccatorum, vel pro ſalute animarum, aut requie ſuorum unuſquiſque venerabili eccleſiæ contulerit, aut certe reliquerit, ab his quibus maxime ſervare convenit, id eſt, Chriſtianis & Deum timentibus hominibus, & ſuper omnia a principibus, & primis regionum, in aliud transferri vel converti permittatur. Propterea qui hæc non providerit, & aliter quam ea ſcriptum eſt, prædia eccleſiæ tradita petierit, vel acceperit, aut poſſederit, niſi ſe cito correxerit, quos iratus Deus animas percutit, anathemate feriatur, *&c.* Sunt & alia capitula plura, quæ gratia brevitatis omitto.

Sed adverſus hoc forſitan diabolica tentatio ſuggeret : Hoc verum, cum ſacerdotes bene ipſis rebus eccleſiæ utebantur; ſecus, ubi ex ipſis rebus eccleſiaſticis male vivunt. Quod jam ſuperius aperte confutatum eſt. Sed adhuc libet duo dicta beati Auguſtini adverſus hanc tentationem diabolicam allegare, qui ſic in homilia inquit, XIV. quæſtione V. Forte aliquis hoc ſecum cogitat, & dicit : Multi ſunt Chriſtiani divites, avari, cupidi : non habebo peccatum, ſi ſuum illis abſtulero, & pauperibus dedero : inde enim illi nihil boni agunt. Mercedem habere potero, ſi ego eleemoſynas dedero. Sed hujuſmodi cogitatio diaboli calliditate ſuggeritur. Nam etiamſi totum tribuat pauperibus, quod abſtulerit, addit potius peccatum, quam minuit. Et idem Auguſtinus ea cauſa & quæſtione : Neque enim ſi agris inique ac perperam invaſis ita quiſque utatur, ut ex eorum fructibus largas eleemoſynas faciat, ideo rapinam juſtificat : neque ſi alius ruri paterno vel juſte quæſito avarus incumbat, ideo culpanda eſt juris regula, qua poſſeſſor legitimus factus eſt : nec tyrannicæ factionis perverſitas laudabilis erat, ſi regia clementia tyrannus ſubditos tractet, nec vituperabilis ordo regiæ poteſtatis, ſi rex crudelitate tyrannica ſæviat. Aliud eſt namque injuſta poteſtate juſte velle uti, aliud eſt juſta poteſtate injuſte velle uti. Propellenda eſt inique talis aſſertio, quod propter clericorum vitia liceum laicis ſit ad Chriſti patrimonium manus apponere. Et facile poſſet præbere aditum ad ſimile aſſerendum de regibus, principibus, & aliis dominis temporalibus. Nec defuere qui hoc ſimili modo aſſerere jam præſumpſerint : quod eſſe fomitem ſcandalorum, & ſeditionum & ſubverſionis totius humanæ politiæ cunctis intellectu vigentibus palam eſt. Obſecro igitur quemlibet fidelem, dicens verba Eccleſiaſtici vigeſimo octavo : *Sepi aures tuas & noli audire linguam nequam, & ori tuo facito oſtium & ſeras auribus tuis.*

Aug. lib. 50. homiliarum homil. 7.

Auguſt. de bono conjugii. 4. quæſt. 3 cap. 6.

Hoc unum in fine actus hujus notandum decrevi, quod per omnes ætates mundi ſemper in populo Dei, niſi perſecutione divinæ legis inſtante, ſacerdotes in magna reverentia & honore fuerunt, & bonorum opulentia. Tempore ſiquidem legis naturæ primogeniti, qui & ſacerdotes erant, in honore & hereditate prærogativam præ ceteris habebant fratribus. In lege Moſaica decimas, primitias, oblationes, ſacrificia, vota, & redemptiones, & ultra hæc civitates & ſuburbana, ut ſuperius dictum eſt. In primitiva eccleſia omnia ponebantur ad pedes Apoſtolorum, & ipſi diſtribuebant omnibus. Venit demum perſecutio, & tunc conſonum rationi erat, ut potior pars perſecutionis eos contingeret, qui Chriſtianæ militiæ principes erant. Sed demum pace data eccleſiæ Chriſtiani principes, fideleſque populi Chriſti, ſacerdotibus honorem & reverentiam & temporalium opulentiam contulerunt. Hæc pro communi utilitate a Deo ſic ordinata ſunt, ut ſuperius eſt probatum.

Concludam igitur cum beato Leone, XXV. quæſtione prima : Quæ ad perpetuam utilitatem generaliter ſunt inſtituta, nulla commutatione varientur : nec ad privatum trahantur commodum, quæ ad bonum ſunt commune præfixa : ſed manentibus terminis, quos conſtituerunt patres, nemo injuſte alienum uſurpet, ſed intra fines proprios atque legitimos, prout quiſque valuerit, in latitudine ſe exerceat caritatis. Nemo deformationem morum & rerum turbinem adſcribat temporalibus eccleſiæ bonis.

25. quæſt. 1. cap. 1. Leo epiſt. 51.

Nam & ubi magna eſt paupertas, deformitas morum, &

ANNO CHRISTI 1433.

turbatio non minor eſt, ut in aliquibus partibus Apuliæ, & in inſulis Sardiniæ & Corſicæ, ubi clerus pauperrimus, ignarus & deformatiſſimus eſt. Fuerunt quoque cum multa opulentia viri ſanctiſſimi, moreſque optimi, ut patet ex prædictis; ſed utique omnium malorum horum cauſa potiſſima eſt perdita diſciplina. Patres depulerunt virgas ad corrigendum filios, obliti conſilii Salomonis: magiſtri non habent ferulas, nec abbates in capitulo diſciplinas: prælati dominique temporales non corripiunt niſi burſas: de morum diſciplina in nullo ſtatu cura habetur, omnia licentiata ſunt, verecundia perdita, obedientia vero abjecta: laſcivia, libidines, & voluptates omnia poſſident, libereque vagantur, dum pullulantia vitia falce correptionis minime reſecantur. In tanta peſſimorum morum colluvione, & veteri perdita diſciplina, non mirum ſi ea, quæ ad bonum & malum deſtricti valent, ſicut temporalia bona ſunt, retorquentur ad malum; cum etiam ea quæ de ſua natura ſunt optima, ipſum dico euchariſtiæ digniſſimum ſacramentum, reprobis cedat in malum. Inſtauretur igitur morum diſciplina, mores reformentur: & tunc cognoſcemus aperte pluriorum utile fore populo Chriſtiano, eccleſiam Dei bonis temporalibus abundare, quia eis a bonis non niſi bene & laudabiliter uti continget. Sunt namque neceſſitates plures in populo Chriſtiano, quibus ſi, ut debitum eſt, de bonis eccleſiæ ſubveniretur, non ſuperfluitatem noxiam, ſed fructuoſam eſſe bonorum opulentiam, in eccleſia palam eſſet. Quot Chriſtianorum centena inter infideles captivi tenentur, pro quorum redemptione vaſa ſacra conflaſſe & vendidiſſe beatus Ambroſius gloriatur? ac ut ſupra memoravi, Joannem Papam quartum diſtractis theſauris eccleſiæ multos per Iſtriam & Dalmatiam redemiſſe. Deſuntne puellæ toro maturæ, quas parentes pauperes maritare non valent? in quibus, ſicut beatum Nicolaum feciſſe legimus, eſſent poma aurea conferenda. Sunt & millia pauperum & infirmorum, ſunt & multa pauperum juvenum habilia ingenia, ſi haberent unde poſſent in litterarum ſtudio profectum facere. Poſſem & multa alia hujuſmodi memorare opera pietatis, quibus eſt de bonis eccleſiæ ſuccurrendum, & ad hoc inſtituta eſſe.

Prov. 13.

S. Ambroſ. lib. 2. offic. cap. 28.

Sciamus nos quoque eccleſiaſtici, juxta verba beatiſſimi Auguſtini, rerum eccleſiaſticarum procurationem gerere, non Dominium uſurpatione damnabili vindicare, de qua reddituri ſumus in diſtricto Dei judicio rationem. Pauperum procuratores ſumus, quos etſi hic ſuppliciter poſtulantes, in futuro tamen ſæculo agnoſcemus duriſſimos exactores, ſi ea, quæ ipſis conferre teneamur, luxurioſe vivendo in pompis & laſciviis expendamus. Diſpenſatores ſervi ſumus, quos conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam: ſi dixerimus in corde noſtro: *Moram facit Dominus*; & manducaverimus, & biberimus cum ebrioſis, id eſt, laute vivendo; veniet Dominus die qua non ſperamus, & hora qua ignoramus, & dividet ſcilicet animam a corpore, partemque noſtram ponet cum hypocritis: ibi erit fletus & ſtridor dentium, Matthæi XXIV. Eripiat nos Deus abinde, & nos, ſi eripi volumus, emendemur. Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies ſalutis. Ad hoc ſumus in ſacro concilio congregati, ut pravorum morum deformitatis depoſita vetuſtate, induamus novum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in juſtitia & ſanctitate veritatis, ad Epheſios IV.

Matth. 24. Luc. 12.

2. Cor. 6.

Hæc ſunt, patres reverendiſſimi, patres præſtantiſſimi, quæ circa hunc articulum cenſui eſſe dicenda, quæ veſtro judicio corrigenda ſummitto. Vos vero, inclyti Bohemiæ oratores egregii, deprecor animo benigno, & cum bona pace ſuſcipere, quoniam ad hoc ſumus, ut mutuæ collationis agitatione veritas eluceſcat, quam nobis omnibus cognoſcere & amplecti concedat ille, qui de ſe dixit: *Ego ſum via, veritas, & vita*; ut veritatem amplectentes, per ipſum qui via eſt perveniamus ad vitam gratiæ in præſenti, & gloriæ in futuro. Amen.

Joan. 14.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, Filii, & Spiritus ſancti, Amen. His quæ pro divini implorationem auxilio, ſacratiſſimæque Domini noſtri Jeſu Chriſti matris Mariæ, & omnium ſanctorum interceſſionis ſuffragio, in prioris actus exordio præmiſſa fuerunt, nec non & proteſtationibus iis habitis pro expreſſis, & præfationis noſtræ medulla breviter memorata; quæ videlicet hoc habet, ut ne ſermo Chriſti per malam intelligentiam fiat nobis in ruinam, ut hæreticis antiquis & novis, ut etiam magiſtro Petro contigiſſe fateor: non innitamur propriæ prudentiæ, ſenſum noſtrum, ut Hieronymus inquit, parum præferendo decretis: ſed ſuper intellectu ſcripturæ ſtemus ſententiæ ſanctæ matris eccleſiæ, ejus dico, quæ cognoſcibilis eſt, quæ ſicut fulgur, ut Chriſti verbis utar, exit ab oriente, & paret uſque in occidentem; & ſanctorum doctorum ab ea approbatorum, de quorum ſanctitate & doctrina per univerſum orbem clariſſima fama coruſcat; & ne in moneta doctrinæ decipi nos contingat, non accipiamus eam niſi de publica officina, quam videlicet in ſancta Dei eccleſia publice legi, recipique conſpicimus. Oves Chriſti ſumus, gregatim paſcamur. Sæpe quidem a lupis devoratur ovis quæ a grege ſe ſegregans quærit ſibi per devia paſtum. Reverendiſſimi in Chriſto patres, & domini, &c. Et rerum gravitas & temporis exigit brevitas, ut more avium garrularum univerſos ramuſculos ſaltendo circumvolitem; ſed velut picus avis fortiſſimi roſtri, hujus populeæ arboris trunco inſiliam, & in fortitudine roſtri, quam mihi per ſuam clementiam Altiſſimus donare dignabitur, qui ſuo dixit prophetæ Ezech. III. *Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum, & frontem tuam duriorem frontibus eorum*, &c. perforato trunco medullam excutiam, & ſic areſcet populea arbor iſta, quæ nunc levium frondium numeroſitate vireſcens, fructu tamen ſterilis, umbroſitate ſua ſegeti Chriſti poſſet detrimentum afferre. Meminiſtis, patres & viri optimi, me in priori actu ſic proceſſiſſe, ut primo loco auctoritatibus & rationibus, per magiſtrum Petrum adductis præbuerim congruum efficaxque reſponſum, paucis exceptis auctoritatibus, quas non aliter prætermiſi, niſi quia judicavi eas ad ſuum propoſitum parum facientes, aut nihil; ſicut & vos omnes judicare non dubito: atque ſi in veſtra legantur præſentia, diceretis procul dubio quod vulgariter dicitur. Quid ad * rubrum? Cum enim ad ea quæ fortiora videntur; non declinaverim reſpondere, ut quid tempus, de quo magna ſit ratio, inutiliter expendiſſem, aliud adhibendo reſponſum ad illas auctoritates? veruntamen ſi tempus permiſeritis, etiam legam illas. Nunc autem ad ea feſtino, quæ priora videntur.

Hæc pars in manuſcripto deeſt; & inde corrupta.

Hieron. in prolog. cap. 3. ſupra in proœmio. Matth. 24.

** Forte, rhombum?*

Secundo loco quatuor irrefragabilibus mediis demonſtravi, clericis non religioſis, vel voto adſtrictis, eccleſiæ quoque, & eccleſiaſticis viris licitum eſſe habere & poſſidere bona temporalia, mobilia, & immobilia, domos & prædia, villas, caſtra, & civitates, dotationemque eccleſiæ & dilatationem in gloria & potentia temporali a divino beneplacito & ordinatione proceſſiſſe, prophetarum oraculis prænuntiatam eſſe, prout quatuor textus prophetarum exponunt beatus Auguſtinus, & Nicolaus de Lyra, ad litteram loquentes de gloria & potentia temporali eccleſiæ hac ætate, a tempore videlicet Conſtantini. Confirmavi præterea poſitionem meam decretis XI. conciliorum generalium, XIV. aliorum; quæ etſi generalia non fuerint, tamen ab eccleſia generaliter ſunt recepta. Attuli teſtimonium, XII. doctorum, in lege Dei veraciter ſe fundantium; commemoravi præterea magnam copiam virorum approbatæ ſanctitatis, & qui fuerunt in lege Domini evidentiſſimi: puta Ambroſium, Gregorium, & ſimiles, qui hanc dotationem eccleſiæ facto approbarunt, præſidendo eccleſiis in temporalibus opulentis, & illa temporalia adminiſtrando; & potuiſſem etiam afferre multo plures.

Item dico de doctoribus & auctoritatibus decretorum, de quibus omnibus qualiter magiſter Petrus ſe expediverit, omnes noſtis. Nec mirum revera, quoniam ſuper omnia fortis veritas fortis eſt, & veritas omnia vincit. Sed dilatat ſe in verborum foliis, quæ quam levia ſint ad inſtar populearum frondium, procul dubio ingenia veſtra magna non latet, quæ etiam aliquantulum declarabuntur. Et cum conſtrictus a me pridem rationibus eſſet, conceſſit civile dominium in clero non eſſe prohibitum materialiter, ſed formaliter: quod quam ſit inane, captioſaque verba ad obumbrandum mentes hominum inutiliter ſine fructu, facile eſt videre; & hoc Deo propitio apertiſſime declarabo. Et quamquam ſua concluſio per me in priori actu fuerit penitus improbata, non inſequendo terminos ſophiſticationis ſuæ, ſed communem modum loquendi & uſum conſuetum terminorum, quem ut ipſemet dicit in ſecunda charta primæ poſitionis, declinare præſumptuoſe abſque cauſa rationali, non videtur ſobrietatem ſapere, ſed culpabiliter protervire: Et utique apud realiter & non ſophiſtice diſputantes, ſecundum communem modum loquendi, termini accipiendi ſunt, & non decet ambiguas ſignificationes verbis allegare; ſicut inquit Seneca deridendo ſophiſtas, epiſtola XLVII. ad Lucilium; & concordat epiſtola XLVI. & XLVII. & Auguſtinus in ſecundo de doctrina Chriſtiana, & inde credo divina directione, non meis meritis, ſed ſua gratia fuit, quod dum jam in loco eſſem, ſcriptis & dictatis per me hæc addidi verba: Solent acuti homines quadam ſubtili ambiguitate, & verborum tegmine obumbrare poſitiones ſuas, ut poſſint eas ſubtili diſputatione, & verborum nodoſitate ſalvare: ſed dum ab his non ſic intelliguntur, errandi occaſionem multis præbent. Non curo qualitercumque ipſe accipiat terminos, ego loquor plane in eo modo quo ſolent a cunctis intelligi, & communi modo loquendi. Hoc tunc dixi, quod quam verum fuerit, vos videtis. Evadere viſus eſt per rimulam, reſtringens totam poſitionem ſuam ad civile dominium formaliter intellectum · pro quo & ipſemet dicit, & verum dicit in hoc, quod ego non da-

ANNO CHRISTI 1433.

Digitized by Google

Anno Christi 1433.

rem duos Halenſes, licet pro materiali darem multa centena florenorum, &c.

Sed nunc volo inſequi terminos ſuos & ejus poſitionem caſſam & vacuam demonſtrare. Habet ſic concluſio ſua: Sæcularis poſſeſſio, ſicut & civile dominium, jure divino & humano, doctorum ſanctorum ſententiis, & ratione efficaci, tempore legis prohibetur clero Chriſti.

Primo loquitur de ſæculari poſſeſſione, quam ſpeciem poſſeſſionis, ut dixi & dico, in jure non inveniet, ſed ſi ſæculare idem eſt quod temporale, prout exponit gloſſa ſuper epiſtola ad Romanos decimo, omnis poſſeſſio bonorum hujus vitæ ſæcularis eſt & temporalis. An vero aliqua ſit æterna, judicate. Nolo tempus in his inutiliter conſumere: ſufficit mihi habere poſſeſſionem eo modo, quo jura loquuntur; quia per illa habeo commoda poſſeſſionis, quæ a jure data ſunt. Ipſe habeat ſuam ſæcularem poſſeſſionem, & ſicut inquit poëta: * Si tradit peregrinis imaginibus artem ſubtilis ſubtile eſt ipſe ſolus adoret: immo & ſatis mihi eſt habere dominium, quia proprietas trahit ad ſe poſſeſſionem, juribus vulgaribus.

Veniamus igitur ad civile dominium, & dein VIII. notabili hujus propoſitionis ſecundæ, quod dominium capit ſuum eſſe, & per conſequens ſpeciem & differentiam; vel a ſubjecto vel a fundamento, vel ab objecto: & ſic ex quolibet horum trium capi poteſt diviſio dominii in ſuas ſpecies & partes alias ſubjectivas: unde cum tres ſint materies rationalium naturarum, patet quod communiter eſt dare tres modos dominii: ut aliud eſt naturale, aliud evangelicum, & aliud humanum. Hæc magiſter Petrus. Videtis Patres, & domini, quod in hac prima diviſione, quæ ſumitur a ſubjecto, non ponit civile dominium. Procedamus ultra. Sic dicit iterum: Secundum fundamentum dominii variantur ſuæ ſpecies, ſpecialiter in homine: nam ſicut aliud eſt jus naturale, aliud jus evangelicum, & aliud jus humanum, conſequenter aliquod eſt dominium naturale, aliquod evangelicum, ut eſt dominium caritatis, ſive vicarium, quando quis in nomine Chriſti accipit ab alio miniſterium: Et aliquod eſt dominium coactum, quod variatur ſecundum varietatem legum, & jurium ipſum fundamentum. Hæc magiſter Petrus.

Videtis quomodo hic accipit diviſionem dominii ſecundum varietatem jurium, a quibus ipſa dominia ſuſcipiunt fundamentum, immo omnes juriſtæ faciunt, quod accipiendo jus civile ſtricto modo pauciſſima dominia poſſent dici civilia. Nam fundamenta dominiorum ſunt ut plurimum de jure gentium; & pauciſſimi modi acquirendi dominium ſunt de jure civili, prout hoc apud juriſtas eſt vulgatiſſimum, & patet ex toto titulorum diſcurſu di acquir. rer. dom. Et inſtit. de rer. div. Sed accipiamus latiſſime jus civile pro tota latitudine juris humani, & ita videtur accipere magiſter Petrus in tertio membro ſuæ diſtinctionis, & iſtud eſt dominium per quod dicimus, Hoc meum, hoc tuum, & hoc eſt inſtitutum occaſione peccati originalis: quia ſi permanſiſſet illa originalis juſtitia, nemo dixiſſet, Hoc meum, Hoc tuum. Sed corrupta originali juſtitia, expediens valde fuit diſtinguere rerum dominia: quia ut dicit lex, communio ſolet excitare diſcordias. ff. de leg. 2. l. Cum pater. §. Dulciſſimis. & alia lex: Naturale vitium eſt negligi, quod communiter poſſidetur. cod. Quomodo & quando quarta pars, in volumine leg. 2. cum aliis legibus concordantibus. Quod ſi omnia eſſent communia, quot guloſi eſſent in mundo, pigri & iortes, & quot diſſenſiones & jurgia? Et de hoc dominio datur illa deſcriptio, quod eſt dominium occaſione peccati humanitus inſtitutum, incommunicabile ſimul ex æquo multis dominis, ſed abdicabile ſervata juſtitia. Ita dixit magiſter Petrus. Alii dicunt, ſervata, vel non ſervata caritate: quia * tum hoc dominium infunderur in caritate, etiam amiſſa caritate non perditur. Vide ſanctum Thomam 2. 2. quæſtione 66. articulo III. Sed in hac diverſitate non inſiſto, qui credo, quod magiſter Petrus idem fecit: niſi vellet teneri illum errorem, quem ab aliquibus audio teneri, quod quicumque peccat mortaliter, perdit dominia bonorum ſuorum: & ſic rex regnum, princeps principatum, miles caſtrum, civis dominium, prædia, &c. quod magiſtrum Petrum ſentire non credo. Nunc omnes intelligite, quod omni dominium, quod habent homines in bonis fortunæ, de quo in judiciis agunt & contractibus, dominium civile eſt, hoc modo civile, cum cuilibet competat talis aſſignata deſcriptio. Nam omne tale fundamentum accipit a jure humano inſtituto occaſione peccati, & eſt optima conſequentia a definitione ad definitum.

* Forte, cum hoc dominium non fundetur.

Cancellarius Pariſienſis in tractatu de eccleſia, ultima conſideratione ultra medium, deſcribit dominium ſic: Dominium eſt poteſtas propinqua aſſumendi res alias velut alias, in ſui facultatem vel in uſum licitum, ſecundum jura vel leges rationabiliter inſtitutas.

Probare jamvolo breviter concluſionem magiſtri Petri eſſe falſam, & arguo ſic: Civile dominium clero Chriſti tempore legis gratiæ eſt licitum, ergo concluſio falſa. Conſequentia nota, quia concluſio ſua dicit, quod eſt prohibitum, antecedens meum dicit, quod eſt licitum: licitum & prohibitum repugnant: quod eſt prohibitum, non eſt licitum: ita ipſe conceſſit 2. quinterno ſecundæ poſitionis, charta v. & eſt cunctis manifeſtum. Sed ad probandum antecedens allego Auguſtinum ſuper Joannem, homilia VI. juxta finem, ubi contra Donatiſtas loquens, ſic ait: Modo deficienter ubique, quid vobis proponunt, non invenientes quid dicant? villas noſtras tulerunt, fundos noſtros tulerunt, proferunt teſtamenta hominum. Ecce Gaius eis donavit fundum eccleſiæ, cui præerat Fauſtinus: cujus epiſcopus erat Fauſtinus? eccleſiæ. Quid eſt, eccleſiæ? eccleſiæ, dicit, cui præerat Fauſtinus. Sed non eccleſiæ præerat Fauſtinus, parti præerat; columba autem eccleſia eſt, quid clamas? non devoravimus villas, columba illas habet. Quæratur quid ſit columba, & ipſa habeat. Nam noſtis, fratres mei, quia villæ iſtæ non ſunt Auguſtini; & ſi vos non noſcitis, & putatis me gaudere in poſſeſſione villarum, Deus novit, ipſe ſcit quid ego de villis ſentiam, vel quid ipſe ſufferam. Novit gemitus meos, ſi mihi aliquid de columba impertiri dignatus eſt. Ecce ſunt villæ. Quo jure defendis villas? divino, an humano? reſpondeant. Divinum jus in ſcripturis habemus, humanum jus in legibus regum. Unde quiſque poſſidet quod poſſidet? nonne jure humano? nam jure divino, Domini eſt terra, & plenitudo ejus, orbis terrarum: pauperes & divites Deus de uno limo fecit, & pauperes & divites una terra ſupportat. Jure tamen humano, dicis, hæc villa mea eſt, hæc domus mea, &c. hic ſervus meus eſt, &c. jure ergo humano. Hæc Auguſtinus. Ex quo dicto duo patent: Primo quod eccleſia habet fundos & villas; Secundo quod omne dominium horum bonorum, quæ dicuntur bona fortunæ, a jure humano eſt, Unde quiſque poſſidet, quod poſſidet? nonne jure humano? Habet ergo eccleſia dominium jure humano inſtitutum, &c. ergo civile dominium, a definitione ad definitum.

Veniat alius textus, quem allegat magiſter Petrus: dicit primo quinterno, charta quinta, quod loquitur de civili dominio, in declaratione enim definitionis civilis dominii, ſuper ſecunda particula ita dicit: Ideo Auguſtinus diſtinguendo inter civile dominium, & dominium ſecundum differentiam commutabilitatis & incommutabilitatis, ex perfectione ro eſſe divino, ſubdita humano dominio ut civili; quis, inquit, avarus, &c. Ipſe magiſter Petrus poſuit partem, ego ponam aliam. Nam habetur in decretis XXIII. quæſt VII. ita Auguſtinus: Quod autem nobis objiciunt quod res eorum concupiſcamus, & auferamus, utinam catholici ſint, & non ſolum quæ dicunt ſua, ſed etiam noſtra in pace & caritate nobiſcum poſſideant! Uſque adeo autem calumniandi cupiditate cæcantur, ut non attendant quam ſint inter ſe contraria quæ loquuntur. Ipſi certe dicunt, & invidioſiſſime ſibi conqueri videntur, quod eos in noſtra communione violento legum imperio coarctamus; hoc itaque nullo modo faceremus, ſi eorum res poſſidere vellemus. Et ſequitur tunc particula, quam magiſter Petrus allegat: Quis avarus quærit compoſſeſſorem? quis dominandi cupiditate inflatur, vel aſtu dominationis elatus, deſiderat habere conſortem? & ſequitur: Ipſos ergo attendant, quondam ſuos, jam ſocios noſtros, & fraterna nobis dilectione conjunctos, quemadmodum ſua teneant, non ſolum quæ habebant, ſed etiam noſtra, quæ non habebant. Hæc Auguſtinus, ſi de civili dominio hic textus loquitur, prout & magiſter Petrus ex ſua allegatione; conſequentiatur civile dominium non eſſe prohibitum clero Chriſti.

Auguſtinus in epiſt. 50. ad Bonifacium.

Nunc ſicut dixit Hieronymus contra Luciferianum diſputans, videam ſi omnes diſputationum rivulos poſſim unico Sole eccleſiæ ſiccare. Et allegavit quintum canonem Chalcedonenſis concilii; & ego profero canonem Apoſtolorum, XII. quæſtione 1. Sint manifeſtæ res propriæ epiſcopi, ſi tamen habeat proprias, & manifeſtæ Dominicæ: ut poteſtatem habeat de propriis rebus moriens epiſcopus, ſi voluerit, & quibus voluerit, derelinquere. Ecce duplex patrimonium, unum eccleſiæ, aliud proprium. Ergo non ſolum clerici, ſed etiam epiſcopi poſſunt habere proprium. Utique ſi prohibitum eſſet clero Chriſti, ſi clerici expropriatarii eſſe a haberent neceſſario, non feciſſent Apoſtoli tale decretum; ſed beato Hieronymo ad exſiccandum omnes diſputationum rivulos ſatis eſſe videbatur allegare unum canonum concilii b Chalcedonenſis; mihi autem cum iſto novo homine non ſufficiunt canones Apoſtolorum, Pii & Urbani ſanctorum antiquiſſimorum Pontificum, decreta undecim conciliorum generalium, & quatuordecim aliorum. Dicet forſan ipſe, Quid te occupas recapitulando iſtas auctoritates? jam dixi tibi in tertio notabili, quod per illam diſtinctionem de civili dominio materialiter,

a Forte, debebant.

b errat: poſterius fuit morte Hieronymi.

Anno Christi 1433.

vel formaliter intellecto, concordari poſſunt iſta, & quod ego in materia propoſita, ubi fit mentio de clerı dominio, proſequor intentum de dominio cleri civili formaliter intellecto. Et iterum charta ſeptima, volens ſolvere rationes meas de Melchiſedec qui fuit rex & ſacerdos, & de primogenitis in lege naturæ, cum non inveniat quo evadere poſſit, niſi per ſimulam illam, dicit: Non videntur contradicere articulo a me propoſito charta octava: intelligo de poſſeſſione ſæculari, & dominio civili formaliter intellecto. Et tandem ſecundo quinternione, charta v. recitat concluſionem meam ſub his verbis: Quod eccleſiæ prælatis & perſonis eccleſiaſticis licitum eſt habere & poſſidere bona temporalia, mobilia & immobilia, & civilia dominia. Et dicit quod iſta concluſio articulo per ipſum poſito apud bene intelligentes non obviat. Videte quomodo non obviat. Articulus ejus dicit, quod civile dominium eſt prohibitum clero; mea autem concluſio dicit, quod licitum eſt quoad civilia dominia; ſuus articulus dicit prohibitum, mea concluſio dicit licitum, & utraque de civili dominio.

B Sed dicit ipſe: Propterea dico apud bene intelligentes, quia tunc concluſio loquitur de materialiter intellecto, ſcilicet quod habet objectum dominabile, puta domos, prædia, villas, caſtra, & civitates: ita loquuntur omnes probationes per te inductæ, ego autem loquor de civili dominio formaliter intellecto. Et quid intelligat per hoc, quod dicit formaliter intellecto, declarat, dum nititur reſpondere ad illud argumentum meum; ubi arguo ex hoc quod civile dominium eſt res commerciabilis, & dicit ſ. quint. charta iv. In quibus rebus adverſarius inquit civile dominium eſſe in rem commerciabilem, quod non nego: ſed civile dominium formaliter intellectum, de ſubjecto in ſubjectum migrare non poſſe videtur. Et ut ſuppono, dicens, dominus auditor pro illa habitudine præfecti ad ſubſerviens non daret duos Halenſes: ubi pro dominio materialiter intellecto, ac palpabili, de quo ipſe præcipue videtur loqui, aliquot florenorum centena dare minime denegaret. Et ut puto, ſi diſtinctionem civilis dominii materialiter intellecti, & etiam formaliter, veraciter conciperet, contra articulum per me propoſitum non ita ardenter & laborioſe, quamvis, ut ſupponitur, cum detrimento ſuæ animæ, laboraret. Sed quia puncta tangit ſubtilem, &c. hæc magiſter Petrus. In quibus verbis animam meam condemnat, ſed quid mirum, ſi hoc agit, qui de doctoribus juris canonici loqui taliter non veretur, ſ. quint. charta iv. Inter omnes cæcitates doctorum juris canonici, hæc eſt ſtultiſſima? & iterum: Quidquid doctores canonici fomniaverint. Si autem magiſter Petrus tanti ſit, quod ejus intellectus præferri debeat doctoribus juris canonici ad intelligendum canones, & omnes cæci ſint, & ipſe ſolus videat, vos judicate: videbitiſque etiam per lectionem textus, quando textus ille, de quo loquitur, non poteſt aliter intelligi, quam omnes doctores canonum intelligunt. Et cum dicit me cum detrimento animæ laborare. Nam cum ipſe nitatur caliginem offundere ante oculos populorum, ut Hieronymi verbis utar, ego laboro flatu divinæ veritatis illam expellere. Vidiſtis quanta effudit ad obtenebrandum oculos populorum, quæ videntur inducere, quod clero non licet aliquid habere, ſed debent clerici vivere more Apoſtolorum in altiſſima paupertate: & tamen omnia illa reſtringit ad civile dominium formaliter intellectum, quod non eſt tranſmigrabile de ſubjecto in ſubjectum: pro quo dicit eſſe verum in hoc quod ego non darem tres Halenſes, nec quiſquam alius daret, quia fruſtra daret pro illo quod ab alio in ipſum tranſire non poteſt. Videte quid parturivit mons iſte, vel verius inflamma tereæ, ſicut ille poeta inquit:

Jam mons parturit, & erit tandem mus ſitus.

Videte quid ex omnibus iſtis intendat. Dominium civile formaliter intellectum, quod non valet tres Halenire, hoc dicit eſſe prohibitum clero Chriſti. Videretur nobis pulcrum negotium, quod ego quotidie clamarem contra aliquem judicem, dicens, Iſte judex non operatur juſta, & cum concitaſſem populum contra eum, & expuliſſem eum ab officio, & aliquis tot conveniret, dicens, Quomodo nunc tu dixiſti, Iſte judex non operatur juſta? ecce, iſtam & iſtam ſententias, quas ipſe tulit, juſtæ ſunt, quia ſecundum jura promulgatæ: reſponderem ego, Verum eſt quod juſta operatur materialiter, ſed non formaliter. Et ita ego intelligam, & dixi verum. Quia ſicut dicunt doctores, multi operantur juſta materialiter, & non formaliter: quia ille dicitur operari formaliter juſta, qui operatur ex habitu virtutis juſtitiæ: modo forte ſunt pauci qui operentur ex habitu formaliter, utinam ex diſpoſitione operarentur juſta. Quæ autem ſit differentia inter diſpoſitionem & habitum, tritum eſt; quia habitus eſt radicata qualitas de difficili mobilis a ſubjecto. Unde ille qui operatur ex habitu, operatur valde faciliter: immo, ut dicit philoſophus in v. Ethic. valde difficile eſt

A habentem habitum juſtitiæ ad injuſtitiam habere declinare. Videretur vobis etiam pulcrum, ſi ego irem ad plateam, ubi venderetur panis, & dicerem: Videte hos panes, populus qui eſt in hac civitate non comedet eos, & poſtea in craſtinum diceretur mihi, Falſum dixiſti mihi, quia panes jam manducati ſunt. Ego reſponderem, Dixi quia ego intelligebam formaliter: non ſunt formaliter manducati, quia forma eſt mutata, quia non comederunt eos integros & rotundos. Quæ præſtigiationes ſunt iſtæ? quæ faſcinationes? quæ cura populis eſt de veſtris formalitatibus, & de veſtris habitudinibus? Hoc autem curandum eſt, ut unuſquiſque in ea vocatione, qua vocatus eſt, maneat, juxta doctrinam Apoſtoli Chriſti; & ut ſanctus Leo dicit, manentibus terminis, quos conſtituerunt patres, ne quis alienum uſurpet, ſed intra fines proprios atque legitimos, prout quiſque valuerit, in latitudine ſe exerceat caritatis. 1. Cor. 7.

Oſtenſum eſt per Dei gratiam de poſitione magiſtri Petri, quam vacua ſit & inanis: ſed volo probare, quod omnino B eſt falſa, & nolo relinquere ſibi illud formale, licet non valet tres Halenſes, ut dictum eſt; & ponamus ſic: Homo laicus habens dominium vel prædium, aut ut comprehendamus civile dominium, prout diſtinguitur contra privatum, accipiendo diſtinctionem ex parte objecti dominabilis, & ſic communiter accipitur a juriſtis, prout eſt poteſtas de publico cum poteſtate juris dicendi. Ponamus quod ſit baro, comes, vel rex, & rebus ſuis, prædio, caſtro, vel regno, non alienatis, efficiatur epiſcopus, tunc arguo ſic: Iſte eſt Dominus iſtius regni, ergo habet civile dominium formaliter intellectum, accipiendo pro illa habitudine dominantis ad dominabile. Conſequentia patet ex natura terminorum correlativorum. Nam iſta eſt bona conſequentia: Iſte eſt pater iſtius, ergo habet illam habitudinem relativam, quæ eſt patris ad filium. Non dico, Iſte habet filium, quia tunc poſſet materialiter intelligi, quia habet unum ſervum qui eſt filius alterius, ſed dico, Iſte eſt pater illius, ergo inter iſtum & illum eſt habitudo relativa, quæ eſt patris ad filium. Sic dominus eſt in C prædicamento ad aliquid, quia dominium, ut magiſter Petrus intelligit, formaliter eſt habitudo dominantis ad dominabile; ergo hæc conſequentia eſt bona: Eſt iſte dominus iſtius rei; ergo habet illam habitudinem dominantis ad iſtud dominabile. Non dico, Iſtud habet iſte dominabile, quia bene poſſunt habere aliquod dominabile, ut cuſtos uſuarius vel conductor, qui non habet proprietatem, licet magiſter Petrus contrarium dicat: quod an verum ſit, omnes juriſtæ ſciunt ſi conductor dicitur proprietarius: ſed relinquamus hoc. Non dico ergo, Iſte habet iſtam rem: ſed dico, Iſte eſt dominus iſtius rei, ergo habet illam habitudinem dominantis ad dominabile. Jam ſatis declarata eſt conſequentia; ſed antecedens probatur per canonem Apoſtolorum præallegatum, ubi textus: Poteſtatem habeat de propriis rebus moriens epiſcopus, ſicut voluerit, & quibus voluerit, relinquere. Item in concilio Agathenſi, De rebus propriis poteſt teſtari epiſcopus.

D Nunc poſt tres canones veniant duæ leges in teſtimonium, Authenti Licentiam. cod. de epiſcopis & clericis. Licentiam habeat epiſcopus quæcumque ante epiſcopatum probatus fuerit habuiſſe, & quæcumque poſt epiſcopatum, jure cognationis uſque ad quartum gradum ad eum pervenerunt, ad quos voluerit ultima voluntate tranſmittere. Item in alia auctoritate ſtatim ſequenti: Preſbyteros autem & diaconos & ſubdiaconos, & cantores, lectores, quos omnes clericos appellamus, res quolibet modo ad eorum dominium venientes habere ſub poteſtatis pœna præcipimus ad ſimilitudinem caſtrenſium peculiorum, & donare ſecundum leges & teſtari, licet ſub parentum ſint poteſtate. Conſtat ergo quod epiſcopi & alii clerici non ſunt exproprietarii, ſed licite habent res proprias, de quibus poſſunt pro ſua voluntate diſponere, donare, & in teſtamentis relinquere, & alios de ipſis dominos facere. Hoc non facit, niſi dominus civili dominio, ſicut ex deſcriptione civilis domini per ipſum data lu-E cidum eſt videre, & ſic antecedens eſt probatum, quod ille epiſcopus vel clericus eſt Dominus illius rei, ergo habet civile dominium formaliter intellectum. Conſequentia ſuperius probata eſt.

Sed forte diceret ipſe nunc, Ego non nego clericis dominium ſuorum patrimoniorum, quæ habent ex ſucceſſione paterna; Et ſi rex Angliæ efficeretur clericus in ſacris, vel epiſcopus, remaneret rex ſicut & nunc eſt: ſed de bonis eccleſiæ loquor, in quibus dico, quod clerici non habent civile dominium formaliter intellectum. O bone Deus, nec dixi ego, nec aliquis doctus in jure canonico, quod epiſcopi vel alii clerici ſint domini rerum eccleſiaſticarum. Nonne aperta ſunt verba canonum, xii. quæſtione 1. Res eccleſiæ non quaſi propriæ, ſed ut communes & Domino oblatæ cum ſummo timore non in alios quam in præfatos uſus ſunt fideliter diſpenſandæ? Numquid & ego in primo actu in ſolutione ad

ANNO CHRISTI 1433.

De donationibus cap. Fraternitatem, lib. 5. tit. 24. cap. 1. Aug. epiſt. 50. ad Boniſacium, 12. q. 1. & c. p. 21.

nonam auctoritatem novi Teſtamenti ita dixi? Utique Deo ſervit prælatus, qui res eccleſiæ fideliter adminiſtrat, quorum eſt procurator, non dominus, prout etiam magiſter Petrus allegat de donat. cap. Fraternitatem. Et Auguſtinus ad Bonifacium: Si privatum poſſidemus quod nobis ſufficiat, non illa noſtra ſunt, ſed pauperum, quorum procurationem quodam modo gerimus, non proprietatem in nobis uſurpatione damnabili vindicamus. Non ergo habent prælati dominium rei eccleſiæ, non ipſorum ſunt dominia proprie loquendo, ſed ſunt miniſtratores. Dicuntur tamen propter ipſam adminiſtrationem domini & dominari, quia ſunt adminiſtratores & diſpenſatores; ſicut & de Joſeph dicit ſcriptura, quod erat dominus univerſæ domus Pharaonis, Geneſis cap. XLV. & in Pſal. CIV. *Conſtituit eum dominum domus ſuæ, & principem omnis poſſeſſionis ſuæ.* Habent ergo clerici in bonis eccleſiæ non dominium, ſed adminiſtrationem, ut iterum dixi juxta finem primi actus: legatur.

Ex quibus patet quid ſentiam de bonis eccleſiæ, & quomodo cupiam ipſa fideliter adminiſtrari, ne in diſtricto Dei judicio reperiantur culpabiles: Nec eſt opus per magiſtrum Petrum adduci doctorum dicta ad hoc, quia & ego multa plura legi documenta ſanctorum, qualiter prælati & alii clerici debent bona eccleſiæ diſpenſare. Sed dum iſta ſeminat, forte aliud prætendit obumbrare, videlicet merita prælatorum eccleſiæ, unde caveat, ne indicat in illam ſententiam Ambroſii

Cap. 24.

art. de officiis: « Si quis non obediat epiſcopo, ſeſe extollere & exaltare deſiderans, quærens etiam obumbrare merita epiſcopi ſimulata affectatione doctrinæ, aut humilitatis, aut miſericordiæ, is a vero devius ſuperbit. »

Dixit denuo magiſter Petrus in ſecunda die ſuæ replicationis ſic: « Domini temporales poſſunt auferre bona temporalia ab eccleſiaſticis habitualiter delinquentibus. Suadetur ſic: Reges veteris Teſtamenti auferebant bona temporalia ad nutum divinum ab eccleſiaſticis delinquentibus, igitur & reges novi Teſtamenti poſſunt ſimiliter facere ad nutum divinum, habitualiter delinquentibus ſacerdotibus novæ legis. » Animadvertite ſupplico pulcram concluſionem domini proponentis, &c. & non dicit, Licite vel de jure, ſed ſolum dicit, Poſſunt: & ego dico quod non ſolum a delinquentibus, ſed etiam a ſanctis, videlicet in Totila rege Gothorum, Juliano Apoſtata, de regibus, & dominis temporalibus, qui ſunt in illa terra, quæ olim fuit Chriſtianorum, nunc eſt infidelium. Deinde dicit, Suadetur ſic: non dicit, Probatur, quia vidit quod non habet probationis efficaciam: ſed videamus vim ſuaſionis: Reges veteris Teſtamenti, &c. quomodo bene probat concluſio ſua! dicit ſimpliciter, probatio habet, Ad nutum Dei, & ego dico quod divino nutu non ſolum reges a clericis poſſunt bona auferre, ſed quilibet homo ab alio homine. Patet, quia non facit furtum qui Deo jubente miniſterium præbet. Ita dicit Auguſtinus in libro quæſtionum Evodi, & habetur XIV. quæſtione V. Dixit Dominus. Et hoc modo populus excuſatur a furto, quando Ægyptiorum bona aſportavit. Eſſet bona iſta conſequentia: Populus Iſrael petiit commodari ſibi a vicinis vaſa aurea, & argentea, & illa ſecum aſportavit, ergo licitum eſt accommodata ſecum portare. Licitum fuit Samſoni ſe ipſum interficere, ergo licitum eſt ſeipſum interficere. Videat Auguſtinum de civitate Dei libro primo, capite XXVII. Norunt omnes qui ſacræ ſcripturæ aliqualem habent peritiam, quod ex his quæ ad nutum Dei fiunt, non accipitur argumentum. Unde Beda ſuper Actus Apoſtolorum, & habetur XXVI. quæſt. I. Non exemplo Matthiæ, vel quod Jonas propheta ſorte deprehenſus ſit, indifferenter ſortibus eſt credendum: cum privilegia ſingulorum, ut Hieronymus ait, communem legem omnino facere non poſſint.

Ambr. lib. 1. de Cain & Abel, cap. 4.

Sed non prætereundum quod licet Deus multoties puniat peccata non modo per legitimas poteſtates, ſed etiam per alienigenas gentes Dei juſſu excitatas, ſententia eſt Ambroſii, & habetur XXIII. quæſt. V. Remittuntur. Sicut ſæpe propter divinæ majeſtatis offenſam ſubactus eſt populus Judæorum, ut ex diſcurſu librorum Judicum, Regum, Paralipo. & Machabæorum, liquidum eſſe videtur: tamen non ſemper talia fiunt ſine peccato ab his, a quibus fiunt: ut patet de Sennacherib & Antiocho, qui propter peccata populi Iſraelitici ipſum populum captivarunt & afflixerunt, & ipſi a Deo graviſſime ſunt puniti. Nam de Sennacherib ab Angelo exterminatore occiſa ſunt centum & octoginta quinque millia de exercitu ejus una nocte, & ipſe fugit, & interfectus fuit a filiis ſuis. Antiochus vero cum Dei nutu multum afflixiſſet populum Iſrael propter ipſius populi peccata, tandem dira plaga percuſſus crudeli morte vitam ſuam finivit: 2. Machab. IX. cap. legitur. Interdum enim Deus populum ſuum peccantem per malos homines punit, ſicut patet ex hiſtoriis prætactis. Et ut Auguſtinus dicit I. de civit. Dei cap. IX. interdum flagellantur boni cum malis, non quia ſimul agunt malam vitam, ſed quia

4. Reg. 19. & 15. 2. Machab. 9.

ſimul amant temporalem vitam. Et ſic ſolent principes facere, qui de malis hominibus faciunt lictores; ita Deus de malis hominibus, & de diabolis facit miniſtros juſtitiæ ſuæ. Sed tamen diaboli exſequendo divinam juſtitiam, non merentur, neque lictor, qui cauſa cupiditatis implet miniſterium juſtitiæ. Unde Auguſtinus in quæſtionibus Exodi XXIII. quæſt. V. Cum miniſter judicis occidit eum, quem judex juſſit occidi, profecto ſi id ſponte facit, homicida eſt: etſi eum occidit quem ſcit a judice debere occidi. Ad hoc ergo quod ex nutu Dei poſſit accipi argumentum ad id, quod communi lege eſt illicitum, primo oportet quod, ut verbis Auguſtini utar, I. de civitate Dei, cap. XXVI. Deum ſe id jubere ſine ullis ambagibus intimet: ne ſit forte diabolica ſuggeſtio: quia angelus ſatanæ interdum ſe transfigurat in angelum lucis. Secundo ut id exſequatur ſolo affectu exſequendi divinam juſtitiam, abſit ab animo, (ut Auguſtini verbis utar contra Manichæos, & habetur XXIII. quæſt. I.) quod culpatur; nocendi cupiditas, ulciſcendi crudelitas, implacabilitas, feritas rebellandi, libido dominandi, & ſi qua ſunt ſimilia, quæ corrumpunt animum & protrahunt a puritate zeli juſtitiæ ad cupiditatis affectum, vel alterius animi paſſionis: quod quam ſit difficile, cuncti penſate. Ideo difficile eſt etiam juſta bella agere, nam etſi juſtitia ſit, forſan non erit in animo, aut deficiet in modo. Ad probandum ſuum antecedens allegavit quod Salomon dixit III. Reg. II. ad Abiathar ſacerdotem, qui adhæſit Adoniæ fratri Salomonis, ut Adonias eſſet rex: *Vir mortis es, ſed non interficiam te, ſed vade in Anathot*, &c. Item de rege Nabuchodonoſor, qui habuit poteſtatem a Deo ducendi populum Iſrael cum ſacerdotibus & Levitis in captivitatem Babylonicam. Videte quam ſit propria hæc allegatio. Deinde ad idem allegat, IV. Regum, cap. duodec. quod Joas rex Juda devotiſſimus ſecundum providentiam Dei tulit omnia conſecrata de templo, miſitque Hazaeli regi, ut recederet a Jeruſalem. Allegat ulterius IV. Reg. XVIII. de Ezechia, qui ſimiliter fecit. Item de David qui comedit panes propoſitionis. Ad iſta omnia alia ſolutione opus non eſt, quam illa quam ipſa ſecum afferunt: ipſemet allegat quod iſta nutu Dei facta fuerunt, & ideo ex eis non accipitur argumentum, ut ſuperius dictum eſt.

Aug. lib. 22. contra Fauſt. Manichæum.

Sed præterire non volo intactum, quod aliam poteſtatem exercebant reges in illo templo, & ſacerdotio carnali, & figurativo veteris legis, quam Chriſtianis principibus liceat exercere in templo & ſacerdotio novæ legis. Quia ſacerdotium Chriſti præcellit ſacerdotio Aaronico: in triplici enim excellentia plurimum eminet: primo quia illud ab Aaron, iſtud incepit a Chriſto: & ſic illud a ſervo, iſtud a Filio Dei. Secundo quia illius ſacrificia erant pecora, iſtius ipſe Dei Filius eſt ſacrificium, & Deo Patri hoſtia. Tertio quia illi ſacerdotes ligare non poterant vel abſolvere, iſtis datæ ſunt claves regni cælorum, & dictum eſt ab ipſa increata Veritate: *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque ſolveris*, &c. Quis jam non videt his conſideratis, quanta ſit differentia inter ſacerdotes novæ legis, & ſacerdotes veteris legis? & quam alta iſti illis præeminerent excellentia dignitatis? Quamquam pariter omne claudicet argumentum, quod de ſubjectione illorum trahatur ad iſtos. Bene per Dei gratiam noſcunt catholici principes quod in clericos, niſi quantum ab eccleſia eis conceditur, juriſdictionem non habent, XI. quæſtione I. Sacerdotibus. Legatur totum ibi de Conſtantino. Sed ipſi principes Chriſti ſacerdotibus in ſpiritualibus ſunt ſubjecti. Unde ille Valentinianus inclytus Imperator Mediolanenſi eccleſiæ dixiſſe legitur: Talem in pontificali ſede conſtituere procurate, *uti & nos, a quibus hoc gubernatur imperium, ſincere noſtra capita ſubmittamus; & ejus monita, cum tamquam homines deliquerimus, ſuſcipiamus neceſſario velut medicamenta curantia. Et quoniam, licet non fuerim præſens, extitit mihi relatum, quod pridem magiſter Ægidius circa iſtam materiam multa pulcra diſſeruit, hæc pro præſenti dixiſſe ſufficiat.

Theod. lib. 4. cap. 5 & 6.
a Forte, ut et & nos.

Denuo magiſter Petrus arguit decreti cap. Si tributum. XI. quæſtione I. Sunt verba beati Ambroſii: Si tributum petit Imperator, poteſtatem habet agrorum vindicandorum; tollat eos, ſi libitum eſt. Imperatori non dono, ſed non nego utique. Si magiſter Petrus fuiſſet tam bonus decretiſta, quod ſine præſumptionis nota poſſet dicere, quod doctores canoniſtæ fuerunt cæci, & non intellexerunt canonum textus; ſi ipſe advertiſſet ad gloſſam, credo quod abſtinuiſſet ab illo argumento. Nam gloſſa ita dicit ſuper verbo, Poteſtatem de facto, non de jure: Nam ſive auctoritate principis, ſive alterius quis detinet res eccleſiæ, ſacrilegus eſt. Dicet ipſe nunc forte in cogitatione ſua: Quid ad me de gloſſa? quia ipſe pro nihilo habet omnes gloſſas & dicta ſanctorum: ſed non parvipendat, quoniam gloſſa illa tantum probat quod dicitur per textum in capite, Quiſquis, VII. quæſt. 2, & XVI. quæſt. I.

Ambr. contra Auxentium, lib. 5. epiſt. poſt epiſt. 32.

in canonibus : qui textus hoc apertiſſime probat, dicit enim textus in canonibus, *&c.* Valde iniquum & ingens ſacrilegium eſt, quæcumque vel pro remedio peccatorum, vel ſalute aut requie animarum ſuarum, unuſquiſque venerabili eccleſiæ contulerit, aut certe reliquerit, ab his, a quibus maxime ſervari convenit, id eſt, Chriſtianis & Deum timentibus hominibus, & præcipue a principibus & primis regionum, in aliud transferri vel converti. Generaliter vero quicumque res eccleſiæ confiſcare aut impetere vel pervadere periculoſa ſua infeſtatione præſumpſerit, *&c.* Similiter & qui res eccleſiæ juſſu vel largitione principum, vel quorumdam potentum, aut quadam invaſione, aut tyrannica poteſtate retinuerit, & filiis vel heredibus ſuis, ut a quibuſdam jam factum audivimus, quaſi hereditarias reliquerint; niſi cito res Dei, admoniti a pontifice, agnita veritate reddiderint, perpetuo anathemate feriantur. Potuiſſet etiam gloſſa illa allegare plures alias auctoritates, quæ hoc probant. Gloſſa in dicto capite in canonibus allegat multas concordantias. Præterea ſcienti intentionem illius capituli, veritas gloſſæ ſatis eſt manifeſta.

Contendebat beatus Ambroſius cum miniſtris Imperatoris, qui baſilicam tradi hæreticis juſſu Imperatoris beatum urgebant Ambroſium. Unde ipſe dicebat; ſi tributum petit Imperator, *&c.* Et etiam poſtea : Si patrimonium petat, invadite : ſi corpus, occurram. Vultis in vincula rapere? *&c.* Communis habet locutio, quando quis cum petitore contendit dicere, Vultis mihi tollere mea? bene poteſtis. Non quod intelligat licite & de jure, ſed de facto. Et ita gloſſam illam communis modus loquendi veram eſſe oſtendit.

Ambr. lib. 5. epiſtolarum epiſt. 33.

Arguit de capite, Ex his. XXI. quæſtione I. quæ ſunt verba Gratiani, & ideo non faciunt jus : ſed nolo declinare ipſum; verum namque eſt quod clericus habens feudum a rege, in re feudali ſubeſt regi ſecundum legem feudi. Et hoc non nego : ſed materia eſt ſpecialis, teneat terminos ſuos, nec extendatur ulterius.

Arguit præterea de capite, Si quæſt. finali ubi text. Patet Simoniacos velut primos & præcipuos hæreticos ab omnibus fidelibus eſſe deputandos; & ſi commoniti non reſipuerint, ab exteris etiam poteſtatibus opprimendos. Antequam ad ſolutionem veniam, notandum eſt quod non eſt verum ſimpliciter, quod omnis Simoniacus ſit hæreticus. Sed ut dicunt doctores communiter, & Archidiaconus recitat in roſario, in capite, Fertur. I. quæſt. I. Simon magus, a quo dicitur Simonia, fuit hæreticus, & ejus diſcipuli dicti ſunt Simoniaci, & iſti erant veri hæretici. Et propterea dicit textus in dicto capite, Fertur : Simoniaca hæreſis, quæ prima contra Dei eccleſiam diabolica ſupplantatione ſubrepſit, *&c.* Ita quicumque crederet pertinaciter Spiritus ſancti gratiam poſſe emi pecunia, hæreticus eſſet. Illi vero qui hoc non credentes, ſed cupiditate permoti, ſtudent emere & vendere ſpiritualia, non ſunt hæretici : quia hæreſis de ſua ratione formali habet, habere errorem in intellectu circa credibilia fidei, & pertinaciam in voluntate : & iſta deficiunt in talibus, quia non deficiunt errantes circa credibile, ſed affectu depravato cupiditate, ſtudent emere vel vendere ſpiritualia. Et ideo non ſunt hæretici, ſed graviſſime peccant, & in grandi periculo animæ ſuæ vivunt, nec fructus beneficiorum ſimoniace adeptorum ſuos faciunt, ſed ad reſtitutionem tenentur: nec ſalvari poſſunt, ſi non renunciant beneficiis ſimoniace acquiſitis.

Nunc ad ſolutionem illius argumenti, ex cap. Principes, XXIII. quæſt. V. dico, prout doctores communiter dicunt in caput, Etſi clerici, de judic. in cap. Ut famæ. de ſententia excommunicationis diſtinctione III. caſus ſunt ſpeciales, in quibus laicis poteſtatibus a jure conceditur poteſtas in clericos : & ut breviter me expediam, ſæcularis poteſtas in clericum non degradatum & traditum non habet poteſtatem, niſi ab eccleſia in ſubſidium invocata : & ita loquuntur illa capita; quare de illis ad alios caſus arguendum non eſt. Sed argumentum quod accipit ex cap. Principes, rogo advertatis quam formalem conſequentiam facit; Licet ſæcularibus poteſtatibus facere coercitionem clericorum per aliquam ſpeciem terrenæ diſciplinæ; ablatio temporalium eſt ſpecies terrenæ diſciplinæ; igitur, *&c.* Aliquis homo currit; ergo iſte homo currit. Mihi licet aliquid facere in perſonam propter ipſum : mutilare, eſt aliquid facere; igitur, *&c.*

Poſt hoc arguit ſic : Omne quod debet efficere poteſtative finem aliquem per rationabilem commenſurationem mediorum ad ipſum; poteſt licite uti poteſtative ſubtractione exceſſus & additione defectus ipſorum mediorum, ſecundum quod congruit propter ipſam commenſurationem faciendam : cum ergo ſæculares domini debeant poteſtative efficere neceſſariam ſuſtentationem cleri per rationalem commenſurationem temporalium, quæ tenentur conferre clero Chriſti; ſequitur quod poſſunt licite uti poteſtative ſubtractione & additione ipſorum temporalium, ſecundum quod congruit propter ipſam commenſurationem rationabiliter faciendam. Ita dicit, nec majorem nec minorem probat, ſed totum ſine fundamento reliquit, & ſine fundamento cadit. Dico primo quod argumentum deficit, quoniam bona eccleſiarum non ſunt ſolum propter ſuſtentationem cleri; ſed ipſa facta reſiduum habent in pios uſus converti; ut in primo actu latiſſime dixi. Præterea ſi ly Poteſtative determinat actum commenſurationis, prout veriſimiliter facit, neganda eſt minor : quia poteſtas talis commenſurandi, cum ratione ſuperfluorum, non eſt apud ſæculares poteſtates, & neſcio ſi ipſi concederent ſe teneri ad conferendum ſuſtentationem clero, unde populus teneretur, unde eccleſia non haberet. ſed grave nimis eſſet eis. Unde bene providit divina providentia, quod dedit eccleſiæ unde vivant clerici, & etiam faciant eleemoſynas populo, & non habeant gravare populum.

Deinde arguit ſic : Clericis licet ſubtrahere ſacramenta eccleſiæ laicis delinquentibus : igitur laicis licet ſubtrahere temporalia poteſtative a clericis habitualiter delinquentibus. Iſta eſt una pulcra conſequentia, neſcio ſi in Oxonia vel Cantabrigia ſunt tales conſequentiæ : bene ſcio quod non admitterentur. Sic ſequeretur a ſimili : Regi licet denegare juriſdictionem ſuam ſubdito ſuo propter delictum, quia, ut ſciunt juriſtæ, eſt una ſpecies coercitionis, & de levioribus; ergo & ſubdito licet denegare obedientiam regi propter delictum. Habet tamen omnis divini juris regula, quod ſuperior in inferiorem habet juriſdictionis poteſtatem, & non e contra.

Denique arguit ſic : Æque poteſtative poteſt ſtipendians ſubtrahere ſuum ſtipendium ab indignis operariis, ſicut poteſt dignis ea conferre : cum ergo temporalia ſint ſtipendia laicorum, ſequitur, *&c.* Videte quoniam bene facit argumentum in forma : bene accipit medium, prædicatum in minori, ſub ſubjecto majoris haberet : dicere : Sed laici ſunt ſtipendiantes clericos : & tunc minor eſt falſa, quia non ſunt ſtipendiantes. Bene poſſet dicere quod ſunt ſolventes ea, de quibus ſtipendia clericis præſtantur : & ſic ſimiliter argui poſſet, quod licet ruſticis ſubtrahere ſtipendia, quæ præſtantur militibus. Deinde arguit, quod rectificatio faciliima clericorum eſſet per ſubtractionem temporalium, & medicina debet dari per quam aptius ſanetur infirmus, *&c.* Iſta argumenta petunt fundamentum. Oporteret primo probare quod rectificatio clericorum & medicinæ exhibitio pertineret ad laicos, & tunc eſſet bonum quærere, quomodo aptius fieri : alias fruſtra conſultat de mediis, ad quem non pertinet finis. Cum ergo probatum non ſit, quod laicis hoc pertineat, immo per me contrarium ſuperius eſt deductum; & ſic deficit argumentatio ſine fundamento conſtructa.

Ulterius arguit ex cap. Quicumque XVII. quæſtione fin. Ubi Auguſtinus recitat factum laudabile Aurelii epiſcopi, quod cum quidam non habens filios omnia bona ſua, uſufructu retento, donaſſet eccleſiæ; poſtea habuit filios, Aurelius reſtituit ſibi bona. Quid ad propoſitum? utique nihil; ſed ut magiſter Petrus, qui eſt magnus juriſta, doctores omnes canonum cæcos reputans, aliquid de jure addiſcat, debet ſcire quod cum quis non habens filios donavit omnia bona ſua, filios naſcens poſtea habet jus ad revocandam donationem illam per titulum de inoffic. dona. Sed an in totum, ſed ſolum in legitimam, eſt quæſtio inter doctores : aliqui tenent quod in totum, aliqui quod tantum pro legitima : decebat autem ſanctum epiſcopum partem benigniorem accipere : & quia illa eſſet in pios uſus erogaturus, voluit pietate paterna conſolere filiis ejus, quem unum fecerat ſecum vinculum caritatis.

Demum facit quamdam ſuppoſitionem, quod clerus enormiter peccaret, ſi vellet interficere reum, armis acceptis militaret, ſpoliaret gentes, ſtupraret virgines, tunc non eſſet remedium, *&c.* Eſſet remedium, & remedia, quæ ſcientibus jura, & etiam utentibus ratione, facile eſt reperire : ſed non, uſurpare eccleſiæ bona : quia delictum perſonæ in damnum eccleſiæ redundare non debet. Et cum, ut dictum eſt, prælati eccleſiæ bonorum eccleſiæ ſint procuratores, non domini, propter delictum procuratoris invadere bona domini non eſt juſtum.

Arguit deinceps ſic : Quidquid clerus a brachio ſæculari debet exigere, quod adjuvet eum ad tuendum & defendendum bona eccleſiæ, & etiam ad ſubminiſtrandum; non autem debet exigere quod bona eccleſiæ laici ſibi ſubripiant, & uſurpent. Et auctoritas quam allegat Actorum ſexto, quod dixerunt Apoſtoli : *Non bonum nos derelinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis*, videte quomodo bene facit pro ipſo, an potius faciat contra. Numquid dixerunt Apoſtoli laicis : Subripite iſta bona, quæ ad pedes noſtros offeruntur, quia eorum adminiſtratio impedit nos a prædicatione verbi Dei? An potius conſtituerunt diaconos, qui illud exercere fecerunt? Ita

Anno Chriſti 1433.

prælati eccleſiarum Apoſtolos imitando, non dicunt laicis: Subripite iſta bona; ſed conſtituunt officiarios & miniſtros, qui illud miniſterium impleant. Et ad idem tendit confirmatio quæ ſubſequitur, & etiam argumentum ejus finale: & eadem ſolutione depelluntur, licet multa ibi ſermocinetur, quæ deberet primo ipſe facere, poſtea docere.

Denuo arguit ex illo, Privilegium meretur amittere, &c. Et dicit dotationem eccleſiæ eſſe privilegium. Ad hoc multa poſſent dici, tamen illud ſit brocardicum, & multas habeat limitationes; ſed hoc ſufficis pro præſenti, quod quando privilegium confertur in non ſubditum, poteſt per concedentem non revocari. Præterea dotatio eccleſiæ non habet naturam privilegii, ſed eſt ex donationibus vel ultimis voluntatibus, quæ in dominio alicujus tranſlata ſunt; per ſucceſſores illorum non revocantur, quantumcumque illi, qui tales res habent, eis abutantur: quare tale jus vel actio illis ſucceſſoribus nullo jure competit.

Arguit demum de correctione evangelica, quæ quomodo faciat ad propoſitum, bene videtis: finis namque illius, ſecundum evangelium, eſt: *Dic eccleſiæ: & ſi eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & publicanus.* Tandem facit unum argumentum, hoc habens in effectu, quod ſicut licitum ſit auferre gladium de manu phrenetici, ne ſe interficiat, ita licitum eſt auferre bona temporalia a clerico, qui abutendo interficit animam ſuam. Iſta comparatio quam ſit efficax omnibus habentibus oculos eſt manifeſtum. Unicuique enim licitum eſt auferre gladium de manu phrenetici, ne ipſo abutatur: ergo uniscuique licitum eſt auferre bona cujuſque ab eis abutentibus. Si hoc concederetur, quanta occaſio ſpoliandi alios præberetur, quantaque ſeditionis & turbationis occaſio? Non ita conſulit Auguſtinus: ſed dicit, Forte aliquis cogitat, &c. eſt in primo actu, & habetur xiv. quæſtione v. cap. Neque enim ſi agris.

Matth. 18.

Aug. de bono conjugali. cap. 14. ſupra in fine primi actus.

Poſt hæc ad rationes meas nititur reſpondere, & ut quantum illæ reſponſiones valeant cunctis ſit notum, legam utraſque; Totus effectus ſolutionum eſt, quod omnes auctoritates per me introductæ loquuntur de clericis non delinquentibus habitualiter. Sed manifeſtum eſt quod non procedunt, quia auctoritates meæ loquuntur de nequiſſimis ſacerdotibus, & habitualiter delinquentibus, qui domum Dei fecerunt ſpeluncam latronum, & in mortem Chriſti Dei Filii conſpirarunt; & de epiſcopis, qui cathedra relicta, plebe deſerta, aucupabant nundinas negotiationum & uſuris inſerviebant, ut ex earum lectione lucidum eſt videre.

Ultimate ſic ſubjungit: Videtur quod Chriſtus ſubtractionem temporalium a ſacerdotibus prophetavit, & pro ſuo tempore hujuſmodi ſubtractio eſt implenda. Dicitur Matth. xxiv. *Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta.* Id eſt, ipſum templum, ſecundum Lyram, quia per Romanos fuit deſtructum, nec reædificabitur amplius. Hæc Lyra. Item Matth. xxi. *Auferetur a vobis regnum Dei*: ſuper quo Lyra: Id eſt regimen eccleſiæ, alias regnum: *& dabitur genti facienti fructum ejus*, id eſt, Apoſtolis & eorum ſucceſſoribus. Hæc Lyra. Videte manifeſtam calumniam, ſcripturas quæ loquuntur aperte de Judæis, dicit eſſe prophetias de clero, & ad ſui confuſionem ipſemet affert expoſitionem Lyræ, licet ex textu evangelii ſatis ſit clarum. Dicit: *Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta*, id eſt, templum, quia per Romanos fuit deſtructum. Quales ſunt iſtæ probationes, tales ſunt omnes aliæ quas adducit calumnioſe, ſophiſtice, erronee, & puræ cavillationes. Repeto igitur admonitionem illam ex verbis Sapientis, Eccleſiaſtici xxviii. dicens cuilibet Chriſtiano: *Sepi aures tuas ſpinis, & noli audire linguam nequam, & ori tuo facito oſtium, & ſeras auribus tuis*, &c.

Et ſic eſt finis quarti articuli: Deo gratias.

Anno Chriſti 1433.

1438.

Editio Regia conciliabulum appellat. Sunt hæc deſcripta ex D. Ludovico Bail, in ſumma conciliorum.

1438.

CONVENTUS BITURICENSIS,

pro recipienda Pragmatica ſanctione, tempore Eugenii quarti & Caroli ſeptimi, anno MCCCCXXXVIII. cum reprobatione ejuſdem Pragmaticæ ſanctionis.

Exteri qui concilia in unum corpus redegerunt aut tacent de hoc concilio, vel ita perſtringunt ut lectoris appetitum ſciendi non ſatient. Nos ergo quos rerum noſtrarum tractatus magis ſpectas, paulo plura de hoc concilio congeremus, quorum cognitio lectoribus noſtris ingrata forſan non erit.

Porro occaſio hujus concilii, quod alii vocant conciliabulum, non ſecus ac præcedens Perpinianenſe, fuit quod cum duo concilia ſimul in eccleſia celebrarentur unum Baſileæ ab anno MCCCCXXXI. alterum Florentiæ, & ad utrumque concilium invitarentur omnes præſules Galliæ, ut quid fieri expediret in hac difficultate, *præſules Biturigibus convenerunt, ubi re diſputata cauſam concilii Baſileenſis ſuſceperunt, legitimeque ac juſtis de cauſis congregatum eſſe, nec poſſe inde transferri multis rationibus contenderunt. Quare regem Chriſtianiſſimum hortantur, ut mittat legatos ad Eugenium quartum, quibus ipſum roget, ut potius continuare velit concilium inceptum Baſileæ, quam novum ſub nomine tranſlationis inchoare, &c.

Dum hæc tractarentur acceperat Rex indiculum multorum canonum ex decretis concilii Baſileenſis conflatum, qui peropportuna videbantur pro bono regimine eccleſiæ. Quare miſerit illum indiculum ad epiſcopos Biturigibus congregatos ut approbarent. Rem accipe ex Gaguino in Carolo ſeptimo.

Apud Baſileam Eugenii quarti Romani Pontificis aſſenſu congregato concilio, ii quibus eccleſiaſticam dignitatem tueri mandatum erat, leges communi omnium ſententia rite digeſtas ſanxerunt: quas a Carolo admitti, miſſis ejus rei cauſa oratoribus, petierunt. Legum hæc capita fuere.

1. Romanus Pontifex quoque decennio generalem ſynodum loco quem volet poſthac congregato: ſi negligens erit, poteſtas eſto patribus id deſignandi. Convocati concilii locum, niſi neceſſum erit, pontifex non mutato.

2. Baſileenſis conventionis auctoritas, & ipſius contra decretorum perpetua eſto; quæ nemo unquam, nec ipſe Romanus Pontifex tollere, infirmare, aut transferre præſumito.

3. Romanus Pontifex majores eccleſias, metropoles ſcilicet atque epiſcopales, collegiataſque, aut eas quibus abbates præficiuntur, & eccleſiaſticas dignitates, quæ per electionem ſibi deligere rectorem conſueverunt, nemini reſervato; præter eas quæ jure ſcripto, vel Romani principatus cauſa ſibi permittuntur. Huic decreto non contravenito. Si intercedet cauſa præter legem faciendi, id apoſtolicis reſcriptis exprimito. Idque dum ad pontificatum quiſpiam aſſumetur ſe ſervaturum jurato.

4. Eccleſia paſtore deſtituta, ii penes quos eſt eligendi poteſtas die & loco definito conveniunto. Peccatorum ſuorum confeſſionem agunto, & euchariſtiam ſumunto. Mox conſidentes, præmiſſo jurejurando, non negligenter, non doloſe, non negligenter, non doloſe, non timide, eum qui gerendæ dignitati ſit idoneus eligunto. Principibus fas non eſto pro quopiam commendando moleſtis precibus, aut violenta comminatione premere aut cogere electores.

5. Electionis formam & electi merita confirmatores prælati inquirunto. Scribæ & notarii moderatum ſalarium accipiunto.

6. Romanus Pontifex quem ſanctitatis normam præ ſe ferre oportet, huic ſanctioni nequaquam derogato: Si contemnat, & inde ſcandalum exſurgat, ad ſubſequens univerſale concilium deferatur.

7. Electiones tametſi pro canonum auctoritate legitimæ eſſe videbuntur; ſi inde aut eccleſia, aut patria vel reſpublica turbata formidabitur: cum hujuſmodi electio ad Romanum Pontificem forte referuntur, & ea diligenter examinata nulla dici merebitur, alteram electionem iis quorum refert indicito. Electum vero confirmari aut benedici ab alio quam ab eo, qui ſine medio electi ſuperior eſt, fas non eſto. Si in Pontificis curia præſens electus erit, a Pontifice benedictionem ſi volet accipito, juramentum poſtea a ſuo prælato. Secus qui faciet, centum aureorum mulcta eum caſtigato.

8. Univerſali ſynodo, ejuſque definitionibus & decretis omnis catholicus, & Romanus Pontifex, catenus obedito; quatenus fides & ſchiſmatum explodenda ſeditio poſtulat.

9. Quæ ſynodus ſancto Spiritu auctore vocata conſedit, eam ſicuti Conſtantianæ conventionis patres definiere, a Chriſto Deo auctoritatem protinus obtinere credito.

10. Eccleſiis Dei eos ſacerdotes & paſtores præficito, qui doctrina ſint & vita illuſtres, ut creditum ſibi populum ſollicite inſtituant, & Deo obedientem gratumque reddant.

11. Exſpectativis propterea gratiis, unde plurima oriri mala conſtat, locum eſſe non ſinito.

12. Beneficia (vivo eorum rectore) nemini reſervato. Cum autem adminiſtratore vacabunt, eorum quibus conferre

Anno Christi 1438.

oportebit, mores & merita, graduatine ſint an ſecus, cognoſcito.

13. Decretum de Theologo per quaſque metropoles præbendando, ad epiſcopales quoque eccleſias extendito: ut in illis præbenda Thologo conſervetur, qui in aliqua generali academia decennem litteris operam navavit. Beneficio donatus verbum Dei prædicato; & per quaſque hebdomadas ſemel atque iterum ſacras litteras audire volentibus explanato. Negligenti quotidiana eccleſiæ ſtipendia ſubtrahito.

14. Porro de iis qui gradu alicujus diſciplinæ provecti ſunt, hunc ordinem obſervato. Primum poſt hanc ſanctionem vacuum poſſeſſore beneficium, doctori, vel licentiato, vel baccalaureo conferto. Duo deinceps quæ rectore carebunt bene merentibus clericis concedito. Quod his duobus ſucceſſivum erit, graduatus obtineto.

15. Igitur ſcholaſtici gradu inſignes ſua nomina beneficiorum collatoribus, dum Quadrageſima agitur, ſcripta quotannis tradunto.

16 Beneficiorum præter hoc decretum collatio facta, inanis eſto.

17. In locis qui ab urbe quatuor dierum itinere diſtant, in jus vocandi Romam, niſi in majoribus cauſis, fas non eſto.

18. Qui damno, aut injuria gravabitur, eum qui proximus eſt ſuperior, appellato, ſi tale eſt damnum ut per ejus ſententiam reſtitui poſſit. Alioquin ſi ad Romanam eccleſiam judex per exemptionem pertinebit, cauſam definiendam ad eum qui ejuſdem eſt regionis judicem (ſi metus abeſt) Pontifex committito.

19. A gravamine, aut interlocutione judicis ſecundo non provocato. Eum qui fruſtra atque inaniter ante latam ſententiam appellat, quindecim florenis, præter cæteras litis impenſas, mulctato.

20. Triennem alicujus beneficii & quietum poſſeſſorem non turbato: niſi hoſtilitate, metu, vel gravi impedimento tardatus eris, ne per triennium impetere potueris poſſidentem.

21. Cardinales viginti quatuor tantum divina & humana ſcientia eruditos, annorum triginta boni nominis & generis legitimi, qui Reipublicæ Chriſtianæ conſulere poſſint, Pontifex de ſuorum fratrum conſilio præficito.

22. De dignitatibus ac beneficiis eccleſiaſticis, quibuſvis collatis aut conferendis nihil prorſus, ſed neque annatam, neque fructuum primitias, neque ut vulgo dicitur deportum Pontifex exigito. Notariis ac ſcribis mercedem qui beneficium recipit ſolvito. Hujus decreti prævaricatori pœnam ſimoniacis debitam infligito. Nihil præterea juris aut tituli in beneficiis contra hanc prohibitionem impetratis, ſibi acquiſitum intelligat.

23. Clerici qui eccleſiarum ac divini cultus obſequiis deputantur, rem omnem divinam ac Dei laudes ſancte, diſtincte, ac graviter celebrato. Ad Jeſu nomen caput reverenter demittunto. Decanos & reliquos per eccleſias præfectos hujus ſtatuti prævaricatores caſtigato.

24. Conſuetudinem, qua inductum eſt eum, qui in aliqua horarum ad chorum adfuerit, omnium diſtributionum participem eſſe, tollito.

25. Idque ad diaconos ac præpoſitos, qui ſuarum prætextu dignitatum rei divinæ non adſunt, extendito.

26. Quos noveris, dum res divina agitur, per eccleſiam, aut juxta illam deambulare, aut confabulari; totius diei quo hoc fecerint diſtributionibus privato.

27. Iterum vero in hoc ipſo delinquentes, unius menſis ſtipendiis mulctato.

28. Tabulam ubi deſignentur ii, qui definitis hebdomadibus ſua officia exſequi debebunt, in choro appendito. Negligenti totius diei ſtipem denegato.

29 Fidei ſymbolum non truncato: ſed ad verbum abſolute decantato.

30. Camenas vulgi in eccleſia canere laicos prohibeto.

31. Rem divinam, quam Miſſam appellamus, ſine miniſtro A nunquam celebrato. Dum eam facis, vocem exaltato, quæ a circumſtantibus exaudiri poſſit. Secus agentem corripito.

32. Canonicos qui ſe creditoribus obnoxios ita conſtituunt, ut ſi ſtatuto diei debito ſe non abſolverint interdicto rei divinæ cohibeantur, a ſtipendiis eccleſiæ toto trimeſtri abſtineto, nec quicquam inde, quamdiu divinis abſtinebunt, percipiunto.

33. Solemnibus diebus dum major Miſſa fieri debet capitulum non cogito: Per integram alioquin hebdomadam tranſgreſſores quotidiana ſtipe privato.

34. Spectacula, ludos, comeſſationes, choreas, nundinationes, ludibria, & larvatas perſonas incedere, ab eccleſia & locis ſacris arceto. Contemptorem clerum trimeſtri proventu abſtinere jubeto. Reliquos cenſura eccleſiaſtica cohibeto.

35. Clerico cujuſvis ſtatus concubinam foventi, ac ſecunda hujus ſanctionis promulgatione non reſipiſcenti, beneficiorum ſuorum perceptione menſes tres interdicito, ac eos fructus in eccleſiarum, unde percipiuntur, utilitatem impendito.
B Hanc autem conſtitutionem in ſynodis & capitulis promulgari quotannis impertio. Nec minus laicos admoneto nullam præter legitimam uxorem corpi copula contingere.

36. Excommunicatos ante latam ſententiam, & revera denunciatam non vitato, niſi tam notoria excommunicatio erit, quæ non valeat ignorari.

37. Nulli omnino genti, communitati vel loco ſacris interdicito: niſi per ſemet, aut per privatos, aut officiales, id eſt, per ſuos magiſtratus culpam admiſit. Iniquum ſiquidem eſt ob unius cujuſque privati delictum ferire inſontes.

38. Nullius litteris quibus quempiam beneficio aut ſuo jure ſe abdicaſſe narratur, niſi teſtibus aut fideli documento id factum eſſe conſtet credito.

Hæc cum Carolus ſatis enucleata digeſtaque eſſe comperiſſet, indicto apud Bituricenſes concilio Pragmaticam, quam vocant, ſanctionem tulit, eamque in Parlamenti ſenatu promulgari mandat, anno Chriſtianæ pietatis CCCCXXXVIII. ſupra
C mille, Nonis Julii. Quam regiam (auctoritate Baſileenſis ſynodi) factam conſtitutionem qui deinceps fuere Romani Pontifices non ſecus ac pernicioſam hæreſim execrati ſunt; cum eam nemo Pontificum diſſoluto Baſileenſi conventu probaverit.

Si miretur quiſpiam, *inquit idem Doctor Pariſienſis Ludovicus Bail, loco ſupra citato,* cur hanc Pragmaticam ſanctionem hic non exhibeamus, cum maxime ad Gallicana ſpectet concilia, de ejuſque articulis, dempto uno aut altero ſileant Binius & Coriolanus, legat ille ſeſſionem undecimam concilii Lateranenſis ſub Leone X ubi omnibus prohibetur, *ne pragmaticam illam & in ea contenta capitula ſeu decreta in domibus ſuis aut aliis locis publicis vel privatis teneant: jubeturque ut ex omnibus archivis etiam regiis ſeu capitularibus deleant, aut deleri faciant ſub majoris excommunicationis latæ ſententiæ & aliis pœnis, ut privationis beneficiorum, infamiæ,* &c. *pro perſonis eccleſiaſticis*, &c. Id dumtaxat ſubjungam, Pragmaticam hanc, regem Ludovicum XI initio regni ſui
D abrogaviſſe. Ferebatur enim eum Pio Romano Pontifici promiſiſſe ſe illam deleturum, ſi aliquando ad regnum ſine controverſia perveniſſet. Cujus promiſſi memor Pius Pontifex, ut eſt apud Gaguinum, cum eamdem Pragmaticam ſanctionem maxime exſectaretur, eamque hæreſim appellaret, legatum Joannem Benedicti monachum Atrebatenſem cardinalem ad Ludovicum mittit, anno MCCCCLXI. qui regem ſe promiſſo ſolvere hortaretur . . . . . Qui poſtea auctoritate ſua regia legem Pragmaticæ, latam ſeditionis & ſchiſmatis temporibus, evertit; quod ejus a quo ſanctæ leges oriuntur auctoritatem minueret. Extantque Pii ſecundi ad regem litteræ inter ejus epiſtolas, quibus factum regis maxime commendat. *Inter cetera*, inquit, *commendamus quod abſque conventu & conſultatione multorum Pragmaticam auferre conſtituiſti. Sapis certe, & regem te magnum oſtendis, qui uno regaris & regas. Optimus enim princeps eſt qui per ſe recta cognoſcit.*

Anno Christi 1438.

Atque hæc ex D. Ludovico Bail mutuata ſunto.

Digitized by Google

IN TOMO OCTAVO CONCILIORUM,

Errata, omiſſa, addenda.

PAG. 20. A. 12. unius alius juriſperitus, *lege*, unus alius juriſperitus.
Pag. 24. C. 13. cum concilii, *lege*, cum conſilio concilii.
Pag. 92. A 13. Ex actis, *lege*, Exactis.
Ibid. E. de-defuncto, *lege*, defuncto.
Pag. 76. D. 11. Et poſt, *lege*, Ex poſt.
Pag. 106. D. 4. Exonienſis. *Adde in margine : Pro*, Oxonienſis.
Pag. 107. C. 8. S. Pauli : *Adde in margine : Pro*, S. Papuli.
Ibid. D 9. Acadrus : *lege*, Acardus.
Ibid. D. 11. Suſſionenſis : *Adde in margine : Pro*, Sueſſionenſis.
Pag. 108. A. 12. Plotenſis : *Adde in margine ; Pro*, Plocenſis.
Pag 120. D. 3. Ulricus Rigenſis ; *Adde in margine : Lege*, Ulricus Werdenſis.
Pag. 186. B. 8. Papæ VI. *lege*, Papæ V.
Pag. 211. C. 7. *in margine*, MCCCXIV. *lege*, MCCCCXIV.
Pag. 219. D. 13. Mercenario, *lege*, Mercenarius.
Pag. 224. E. 10. *in margine* : Caniſii : *Adde in margine* : & in hoc ipſo tomo VIII. *pag.* 1909.
Pag. 255. C. 6. *Parienſis*, lege, *Pariſienſis*.
Pag. 280. D. 6. *Joannes*, lege, *Joannem*.
Pag. 325. A 11. *dominus*, lege, *domini*.
Pag. 406. C. 4. *Deo*. *Adde in margine* : Forte verius, *ideo*.
Pag. 487. B. 10. facta, *lege*, factæ.
Pag. 560. D. *in quidquam*. Adde in margine : Verius, *in quidquam*.
Pag. 656. B. 6. Saucius, *lege*, Sancius.
Pag. 802. D. 3. MCCCCXVII. *lege*, MCCCCVI.
Pag. 980. C. *ult.* aliquando. *Adde in margine : Forte verius*, alioquin.
Pag. 1004. B. 7. ſtaturæ : *Adde in margine : Verius*, ſtatuere. *Et* B. 9. *ſic diſtingue* : inchoatam in diverſis locis ; cum inficiari nequeat, quoniam &c.
Pag. 1029. C. 12. nulla. *Adde in margine : Lege*, nullo.
Pag. 1032. E. in fimbriis præcipimus. *Adde in margine : Verius* : non in fimbriis ; præcipimus, &c.
Pag. 1034. B 7. ubi ſecundum. *Adde in margine : Verius*, niſi ubi ſecundum.
Pag. 1036. D. longe ; quia major. *Adde in margine ; Verius* : quia longe major.
Pag. 1087. A. *ult.* œcumnenicam, *lege*, œcumenicam.
Pag. 1090. D. *penult.* Quo dies, *lege*, Quo die.
Pag. 1101. B. 6. reformatarum, *lege*, reformatarum.
Pag. 1266. B. 3. lege ; *Qui elucidant me, vitam*, &c.
Pag. 1290. C. 10. Sedula, *lege*, ſedula.
Pag. 1439. C. 9. de concilio, tantum de. *Adde in margine : Forte verius*, de concilio tantum, de &c.
Pag. 1450 E. 9. Matiſconenſem, *lege*, Matiſconenſem.
Pag. 1575. A. 11. *præſidente*. *Adde in margine : Forte*, præſidentis.
Pag. 1594. E. 5. *Baſilienſis*, lege, *Concilii Baſilienſis*.
Pag. 1632. B. 4. Mirior, *lege*, Miror.
Pag. 1642. C. 9. Auſum. *Adde in margine : Forte*, Anſa.
Pag. 1676. D. *ult.* Secundo, *lege*, Secunda.
Pag. 1693. D. 7. in meritis, *lege*, in metris.
Pag. 1707. D. 2. apothryphi, *lege*, apocryphi.
Pag. 1852. A. 3. ſpiritualem. *Adde in margine : Forte*, ſpecialem.

PARISIIS,
EX TYPOGRAPHIA REGIA,
Curante CLAUDIO RIGAUD, Typographiæ Regiæ Præfecto.

MDCCXIV

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google